

Holy Bible

Aionian **Edition®**

**Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩhingũre
Kikuyu Bible**

Holy Bible Aionian Edition ®
Kiugo Gĩtheru Kĩa Ngai Kĩthingũre
Kikuyu Bible

Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0 International, 2018-2025

Source text: eBible.org

Source version: 5/6/2025

Source copyright: Creative Commons Attribution ShareAlike 4.0

Biblica, Inc., 2013

Original work available for free at www.biblica.com and open.bible

Formatted by Speedata Publisher 5.1.9 (Pro) on 6/3/2025

100% Free to Copy and Print

TOR Anonymously

AionianBible.org

Published by Nainoia Inc, <https://Nainoia-Inc.signedon.net>

All profits are given to <https://CoolCup.org>

We pray for a modern Creative Commons translation in every language
Translator resources at <https://AionianBible.org/Third-Party-Publisher-Resources>

Report content and format concerns to Nainoia Inc

Volunteer help is welcome and appreciated!

Celebrate Jesus Christ's victory of grace!

Preface

Kikuyu at AionianBible.org/Preface

The *Holy Bible Aionian Edition* ® is the world's first Bible *un-translation*! What is an *un-translation*? Bibles are translated into each of our languages from the original Hebrew, Aramaic, and Koine Greek. Occasionally, the best word translation cannot be found and these words are transliterated letter by letter. Four well known transliterations are *Christ*, *baptism*, *angel*, and *apostle*. The meaning is then preserved more accurately through context and a dictionary. The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven additional Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies.

The first three words are *aiōn*, *aiōnios*, and *aiōdios*, typically translated as *eternal* and also *world* or *eon*. The Aionian Bible is named after an alternative spelling of *aiōnios*. Consider that researchers question if *aiōn* and *aiōnios* actually mean *eternal*. Translating *aiōn* as *eternal* in Matthew 28:20 makes no sense, as all agree. The Greek word for *eternal* is *aiōdios*, used in Romans 1:20 about God and in Jude 6 about demon imprisonment. Yet what about *aiōnios* in John 3:16? Certainly we do not question whether salvation is eternal! However, *aiōnios* means something much more wonderful than infinite time! Ancient Greeks used *aiōn* to mean *eon* or *age*. They also used the adjective *aiōnios* to mean *entirety*, such as *complete* or even *consummate*, but never infinite time. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs. So *aiōnios* is the perfect description of God's Word which has *everything* we need for life and godliness! And the *aiōnios* life promised in John 3:16 is not simply a ticket to eternal life in the future, but the invitation through faith to the *consummate* life beginning now!

The next seven words are *Sheol*, *Hadēs*, *Geenna*, *Tartaroō*, *Abyssos*, and *Limnē Pyr*. These words are often translated as *Hell*, the place of eternal punishment. However, *Hell* is ill-defined when compared with the Hebrew and Greek. For example, *Sheol* is the abode of deceased believers and unbelievers and should never be translated as *Hell*. *Hadēs* is a temporary place of punishment, Revelation 20:13-14. *Geenna* is the Valley of Hinnom, Jerusalem's refuse dump, a temporal judgment for sin. *Tartaroō* is a prison for demons, mentioned once in 2 Peter 2:4. *Abyssos* is a temporary prison for the Beast and Satan. Translators are also inconsistent because *Hell* is used by the King James Version 54 times, the New International Version 14 times, and the World English Bible zero times. Finally, *Limnē Pyr* is the Lake of Fire, yet Matthew 25:41 explains that these fires are prepared for the Devil and his angels. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The eleventh word, *eleēsē*, reveals the grand conclusion of grace in Romans 11:32. Please understand these eleven words. The original translation is unaltered and a highlighted note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. To help parallel study and Strong's Concordance use, apocryphal text is removed and most variant verse numbering is mapped to the English standard. We thank our sources at eBible.org, Crosswire.org, unbound.Biola.edu, Bible4u.net, and NHEB.net. The Aionian Bible is copyrighted with creativecommons.org/licenses/by/4.0, allowing 100% freedom to copy and print, if respecting source copyrights. Check the Reader's Guide and read at AionianBible.org, with Android, and with TOR network. Why purple? King Jesus' Word is royal and purple is the color of royalty! All profits are given to CoolCup.org.

History

Kikuyu at AionianBible.org/History

06/21/75 - Two boys, P. and J., wonder if Jesus saves all and pray.
04/15/85 - Aionian Bible conceived as B. and J. pray.
12/18/13 - Aionian Bible announced as J. and J. pray.
06/21/15 - Aionian Bible birthed as G. and J. pray.
01/11/16 - AionianBible.org domain registered.
06/21/16 - 30 translations available in 12 languages.
12/07/16 - Nainoia Inc established as non-profit corporation.
01/01/17 - Creative Commons Attribution No Derivatives 4.0 license added.
01/16/17 - Aionian Bible Google Play Store App published.
07/01/17 - 'The Purple Bible' nickname begins.
07/30/17 - 42 translations now available in 22 languages.
02/01/18 - Holy Bible Aionian Edition® trademark registered.
03/06/18 - Aionian Bibles available in print at Amazon.com.
09/15/18 - Aionian Bible dedicated as J. and J. pray again.
10/20/18 - 70 translations now available in 33 languages.
11/17/18 - 104 translations now available in 57 languages.
03/24/19 - 135 translations now available in 67 languages.
10/28/19 - Aionian Bible nursed as another J. and J. pray.
10/31/19 - 174 translations now available in 74 languages.
02/22/20 - Aionian Bibles available in print at Lulu.com.
05/25/20 - Illustrations by Gustave Doré, La Grande Bible de Tours, Felix Just.
08/29/20 - Aionian Bibles now available in ePub format.
12/01/20 - Right to left and Hindic languages now available in PDF format.
03/31/21 - 214 translations now available in 99 languages.
11/17/21 - Aionian Bible Branded Leather Bible Covers now available.
12/20/21 - Social media presence on Facebook, Twitter, LinkedIn, YouTube, etc.
01/01/22 - 216 translations now available in 99 languages.
01/09/22 - StudyPack resources for Bible translation study.
01/23/22 - Volunteers celebrate with pie and prayer.
02/14/22 - Strong's Concordance from Open Scriptures and STEP Bible.
02/14/23 - Aionian Bible published on the TOR Network.
12/04/23 - Eleēsē added to the Aionian Glossary.
02/04/24 - 352 translations now available in 142 languages.
05/01/24 - 370 translations now available in 164 languages.
08/05/24 - 378 translations now available in 165 languages.
08/18/24 - Creative Commons Attribution 4.0 International, if source allows.
10/20/24 - Gospel Primer handout format.
11/24/24 - Progressive Web Application off-line format.
01/28/25 - All profits are given to CoolCup.org.
03/12/25 - 382 translations now available in 166 languages.
05/04/25 - 393 translations now available in 175 languages.
05/27/25 - 462 translations now available in 229 languages.

Table of Contents

OLD TESTAMENT

Kĩambĩrĩria	1
Thaama	35
Alawii	64
Ndari	86
Gũcookerithia	115
Joshua	140
Atiirĩriri	158
Ruthu	175
1 Samũeli	178
2 Samũeli	199
1 Athamaki	217
2 Athamaki	239
1 Maũndũ	261
2 Maũndũ	281
Ezara	306
Nehemia	313
Esiteri	323
Ayubu	329
Thaburi	346
Thimo	388
Kohelethu	403
Rwĩmbo	409
Isaia	412
Jeremia	449
Macakaya	489
Ezekieli	493
Danieli	530
Hosea	541
Joeli	546
Amosi	548
Obadia	552
Jona	553
Mika	555
Nahumu	558
Habakuku	560
Zefania	562
Hagai	564
Zekaria	566
Malaki	572

NEW TESTAMENT

Mathayo	577
Mariko	599
Luka	613
Johana	637
Atũmwo	655
Aroma	679
1 Akorinitho	690
2 Akorinitho	700
Agalatia	707
Aefeso	711
Afilipi	715
Akolosai	718
1 Athesalonike	721
2 Athesalonike	724
1 Timotheo	726
2 Timotheo	729
Tito	731
Filemona	733
Ahibirania	734
Jakubu	742
1 Petero	745
2 Petero	748
1 Johana	750
2 Johana	753
3 Johana	754
Judasi	755
Kũguũrĩrio	756

APPENDIX

Reader's Guide
Glossary
Maps
Destiny
Illustrations, Doré

OLD TESTAMENT



*Ngai aarĩkia kũrutũrũra mũndũ ũcio-rĩ, akĩga akerubi mwena wa irathĩro wa Mũgũnda wa Edeni,
o na rũhiũ rwa njora rwarĩĩmbũkaga mwaki na rwahenagia mbarĩ ciothe,
nĩ ũndũ wa kũgiĩĩra njĩra ya gũthĩĩ mũtĩ-inĩ ũcio wa muoyo.*
Kĩambĩĩria 3:24

Kĩambĩrĩria

1 Kĩambĩrĩria-inĩ kĩa maũndũ mothe, Ngai nĩmbire igũrũ na thĩ. **2** Hĩndĩ iyo thĩ ndiari ũria yatarĩ na ndiari na kindũ, nayo nduma yarĩ igũrũ rĩa kũria kũriku, nake Roho wa Ngai aareete igũrũ rĩa maaĩ. **3** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe ũtheri,” na gũkĩgĩa ũtheri. **4** Ngai akĩona atĩ ũtheri ũcio warĩ mwega, nake akĩgayũkania ũtheri na nduma. **5** Ngai agĩta ũtheri ũcio “mũthenya,” nayo nduma akĩmĩta “ũtukũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ, na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa mbere. **6** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe wariĩ mũnene gatagatĩ ka maaĩ ũgayũkanie maaĩ na marĩa mangĩ.” **7** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩkĩra wariĩ ũcio na akĩgayũkania maaĩ marĩa maarĩ thĩ ya wariĩ ũcio na maaĩ marĩa maarĩ igũrũ rĩraguo. Na gũgĩtuika o ũguo. **8** Ngai agĩta wariĩ ũcio “matu mairũ.” Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa keerĩ. **9** Nake Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Maaĩ marĩa marĩ thĩ ya matu mairũ nĩ mongane handũ hamwe na kũgĩe thĩ nyũmũ.” Na gũgĩtuika o ũguo. **10** Ngai agĩta kũria kũmũ “thĩ,” namo maaĩ marĩa maacookanĩĩre akimeeta “marĩa.” Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **11** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩ imere mĩmera: Mĩmera irĩa ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ irĩa ĩciaraga matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ, kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **12** Thĩ ikĩmera mĩmera: Mĩmera igũciara mbeũ kũringana na mĩthemba yayo, na mĩtĩ igũciara matunda marĩ na mbeũ thĩinĩ kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **13** Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatatu. **14** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩkũgĩe imũrĩ wariĩ-inĩ wa matu mairũ cia kũgayũkania mũthenya na ũtukũ, na irekwo ituĩke imenyithania cia imera, na mũthenya na mĩaka. **15** Na ituĩke imũrĩ wariĩ-inĩ ũcio wa matu mairũ, itũmage thĩ kũgĩage na ũtheri.” Na gũgĩtuika o ũguo. **16** Ngai nĩmbire imũrĩ igĩrĩ nene. Kimũrĩ kĩrĩa kinenanene, nĩkĩo riũa, kĩarage mũthenya; nakĩo kimũrĩ kĩrĩa kininanini, nĩkĩo mweri, kĩarage ũtukũ. O na ningĩ akĩũmba njata. **17** Ngai agĩciiga wariĩ-inĩ wa matu mairũ itũmage thĩ kũgĩe ũtheri, **18** ĩciarage mũthenya na ũtukũ, na igayũkanagie nduma na ũtheri. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **19** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa kana. **20** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ: “Maaĩ nĩmaiũrwo nĩ ciũmbe irĩ muoyo, nacio nyoni nĩciũmbukagĩre igũrũ rĩa thĩ gũtũkiania wariĩ wa matu mairũ.” **21** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba ciũmbe irĩa nene cia irĩa-inĩ na kĩũmbe o gĩothe kĩrĩ muoyo na kĩongoyaga, ikĩiyũra maaĩ-inĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni o yothe irĩ mathagu kũringana na mĩthemba yayo. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **22** Ngai agĩciarathima akiuga atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre maaĩ-inĩ marĩa marĩ maria-inĩ, nacio nyoni nĩcingĩhe thĩ.” **23** Na gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatano. **24** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thĩ nĩgĩe ciũmbe irĩ muoyo kũringana na mĩthemba yacio: mahiũ, na

ciũmbe irĩa ithiagĩra thĩ, na nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mĩthemba yayo.” Na gũgĩtuika o ũguo. **25** Ngai akĩũmba nyamũ cia gĩthaka kũringana na mĩthemba yacio, na mahiũ kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio. Nake Ngai akĩona atĩ ũndũ ũcio warĩ mwega. **26** Ningĩ Ngai agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Nĩtũũmbe andũ na mũhianĩre witũ, mahaanane na ithui, nao maathage thamaki cia irĩa na nyoni cia riera-inĩ, na mahiũ ma thĩ yothe, na maathage ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩũmba mũndũ. **28** Ngai akĩmarathima, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai mũingĩhe, mũiyũre thĩ na mũmitoorie. Athagai thamaki cia irĩa na nyoni cia riera-inĩ, na mwaathage ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩa ithiagĩra thĩ.” **29** Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Nĩndamũhe mĩmera yothe ya thĩ irĩa ĩciaraga mbeũ, na mĩtĩ o wothe ũria ĩciaraga matunda marĩ mbeũ thĩinĩ. Iyo igũtuika irio cianyu. **30** Na kũrĩ nyamũ ciothe cia gũkũ thĩ, na nyoni ciothe cia riera-inĩ, o na ciũmbe ciothe irĩa ithiagĩra thĩ, na kindũ o gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ ya muoyo-rĩ, ndaaciehe mĩmera mĩruru yothe ituĩke irio ciacio.” Na gũgĩtuika o ũguo. **31** Ngai akĩona atĩ kindũ kĩrĩa gĩothe oombĩte kĩarĩ kĩa mũno. Nakuo gũkĩgĩa hwaĩ-inĩ na gũkĩgĩa rũciinĩ. ũcio ũgĩtuika mũthenya wa gatandatũ.

2 Igũrũ na thĩ ikĩrĩka na ũgemu wacio wothe. **2** Naguo mũthenya wa mũgwanja wakinya, Ngai agĩkorwo arĩkie wĩa ũcio aarutaga; nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩhũrũka mũthenya ũcio wa mũgwanja kuuma wĩa-inĩ wake wothe. **3** Nake Ngai akĩrathima mũthenya ũcio wa mũgwanja na akĩwamũra, tondũ nĩ mũthenya ũria we aahurũkire kuuma wĩa-inĩ wothe ũria aarutite wa ũũmbi. **4** ũcio nĩguo ũhoro ũria wĩgĩ igũrũ na thĩ rĩria ciombirwo. Rĩria Jehova Ngai ombire thĩ na igũrũ-rĩ, **5** gũtiarĩ kahinga o na kamwe ga gĩthaka koonekete thĩ kana mũmera wa gĩthaka ũkamera. Nĩ tondũ Jehova Ngai ndoirĩtie mbura thĩ na gũtiarĩ mũndũ wa kũrĩma mũgũnda, **6** no tũrũũ twoimaga na thĩ na tũkaihũgia thĩ igũrũ guothe. **7** Nake Jehova Ngai akĩũmba mũndũ kuuma rũkũngũ-inĩ rwa thĩ, na akĩmũhũhĩra mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ make, nake mũndũ ũcio akĩgĩa na muoyo. **8** Ningĩ Jehova Ngai nĩathondekete mũgũnda mwena wa irathĩro, o kũu Edeni; na kũu nĩkũo aigire mũndũ ũcio oombĩte. **9** Nake Jehova Ngai agĩtũma thĩ imere mĩtĩ ya mĩthemba yothe na ikũre. Yarĩ mĩtĩ mĩega ikĩoneka na maitho na yaciara matunda mega ma kũria. Gatagatĩ ka mũgũnda ũcio nĩ haarĩ na mĩtĩ wa muoyo, na mĩtĩ wa ũmenyo wa gũkũũrana wega na ũũru. **10** Na nĩ kwari rũũ rwathereraga ruumite Edeni rũkaihũgia mũgũnda ũcio; ruoima Edeni rũkagayũkana rũgatuika njũũ inya. **11** Rũũ rwa mbere rwĩtagwo Pishoni; na nĩruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothe wa Havila, kũria kũrĩ thahabu. **12** (Thahabu ya bũrũri ũcio nĩ njega; ningĩ kũu no kũrĩ maguta manungĩ wega metagwo bendora, na tũhiga twa goro twĩtagwo onigithi.) **13** Rũũ rwa keerĩ rwĩtagwo Gihoni; naruo rũthiũrũrũkaga bũrũri wothe wa Kushi. **14** Rũũ rwa gatatu rwĩtagwo Hidekela naruo rũgeragĩra mwena wa irathĩro wa bũrũri

wa Ashuri. Naruo rūūi rwa kana rwitagwo Farati. **15** Jehova Ngai akōya mūdū ūcio oombite, akīmūga mūgūnda-ini ūcio wa Edeni aūrimage na aūmenyagīrre. **16** Nake Jehova Ngai agīatha mūdū ūcio, akīmūra atīrī, “No ūrie maciaro ma mūtī o wothē ūrī mūgūnda ūyū; **17** no rīrī, ndūkanarie maciaro ma mūtī ūria wa ūmenyo wa gūkūrana wega na ūūru, nīgukorwo rīria ūkaamarīa, ti-itherū no gūkua ūgaakua.” **18** Ningī Jehova Ngai akiuga atīrī, “Ti wega mūdū ūyū aikare arī wiki. Nīngūmūmbīra mūteithia ūria ūmwagīrre.” **19** Na rīrī, Jehova Ngai nī oombite nyamū ciothe cia gīthaka na nyoni cia rīera-inī kuuma tīrī-inī. Agīcerehe kūrī mūdū ūcio one marītwa marīa egūcitua; na ūria mūdū ūcio aatūre kīumbe o gīothe kī muoyo, rīu rīgītuika rītwa rīakio. **20** Nī ūndū ūcio mūdū ūcio akihe mahiū mothe marītwa, o na nyoni cia rīera-inī na nyamū ciothe cia gīthaka. No Adamu ndooneirwo mūteithia ūmwagīrre. **21** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai agītuma mūdū ūcio akome toro mūnene mūno; na rīrīa aakomete, Jehova Ngai akīruta rūbaru rūmwe rwa mūdū ūcio na agīcookia nyama hau rwarī. **22** Hīndī iyo Jehova Ngai akīumba mūdū-wa-nja kuuma rūbaru rūria aarutite kūrī mūdū ūcio na akīrehe mūdū-wa-nja ūcio kūrī we. **23** Mūdū ūcio akiuga atīrī, “Hī! Rīu-rī, rīrī nī ihīndī kuuma mahīndī makwa, na nyama cia mwīrī wakwa. Arīttagwo mūdū-wa-nja, tondū aarutirwo kuuma kūrī mūdū mūrūme.” **24** Gīkī nīkio gītūmaga mūdū mūrūme atige ithe na nyina, na anyiitane na mūtumia wake, nao magatuika mwīrī ūmwe. **25** Acio eerī, mūdū ūcio na mūtumia wake, maarī njaga, na matiaconokaga.

3 Na rīrī, nyoka yarī na wara mūingī gūkīra nyamū ciothe cia gīthaka iria Jehova Ngai oombite. Nyoka iyo ikīūra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Ti-itherū Ngai nī oigire mūtikanarie maciaro kuuma mūtī o wothē wa mūgūnda ūyū?” **2** Mūdū-wa-nja ūcio agīcookia nyoka iyo atīrī, “No tūrre matunda ma mītī ūria ūrī mūgūnda ūyū, **3** no Ngai aatwīrre atīrī, ‘Mūtikanarie matunda ma mūtī ūria ūrī gatagati ka mūgūnda ūyū, na mūtikanāhutie, nīguo mūtīgakue.’” **4** No nyoka ikīūra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Ti-itherū mūtīgikua. **5** No Ngai nīoī atī rīrīa mūkaaria matunda macio, maitho manyu nīmakahingūka, mūtūke o ta Ngai, mūmenyage wega na ūūru.” **6** Rīrīa mūdū-wa-nja ūcio onire atī matunda ma mūtī ūcio maarī mega ma kūrīa, na ma kwendeke makīonwo na maitho, o na ma kwīrīrīrio nī ūndū wa kūhīgīa mūdū, agītua mamwe, akīria. Agīcooka akīhe mūthuuri wake, ūria maarī nake, nake akīria. **7** Hīndī iyo maitho mao eerī makīhingūka, nao makīmenya atī maarī njaga; nī ūndū ūcio magītumania mathangū ma mūkūyū, magītithondekera kīndū gīa kūhūmbīra njaga yao. **8** Hwāi-inī rīrīa rīua rīarurite-rī, mūdū ūcio na mūtumia wake makīgua makīnya ma Jehova Ngai agīceera kūu mūgūnda-inī, nao makītīhitha mītī-inī ya mūgūnda nīguo Jehova Ngai ndakamone. **9** No Jehova Ngai agītā mūdū ūcio, akīmūria atīrī, “Ūrī ha?” **10** Nake akīmūcookia atīrī, “Nīi nūgūguire ūgīceera mūgūnda-inī ndeetīgira tondū nyuma njaga; nī ūndū ūcio ndeethitha.” **11** Nake Jehova akīmūria

atīrī, “Nūū ūkwīrre atī ūrī njaga? Kaī ūrīte matunda ma mūtī ūria ndagwaathire ngīkwīra ndūkanaūrie?” **12** Mūdū ūcio akiuga atīrī, “Mūdū-wa-nja ūria waheire ndūūranie nake nīwe ūūheire matunda mamwe ma mūtī ūcio, na nīi ndarīa.” **13** Nake Jehova Ngai akīūra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Atī nī atīa wīkīte?” Mūdū-wa-nja ūcio akiuga atīrī, “Nī nyoka iheenirre na nīi ndarīa matunda macio.” **14** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai akīra nyoka atīrī, “Tondū nīwīkīte ūguo-rī, ‘Wee ūrogwatwo nī kīrumi gūkīra mahiū mothe na gūkīra nyamū ciothe cia gīthaka! Ūrīthiiaaga na nda, na ūrīrīaga rūkūngū matukū mothe ma muoyo waku. **15** Na nīngūtūma kūgīe ūthū gatagati gaku na mūdū-wa-nja ūyū, na gatagati ka rūciarō rwaku na rwake; nake nīagakūhehenja mūtwe, nawe nīukamūgūtha ndīira ya kūgītūr gwake.’” **16** Ningī akīra mūdū-wa-nja ūcio atīrī, “Nīngūkūingīhīria ruo mūno hīndī ya gūciara; ūrīciaraga ciana na ruo. Merīrīria maku marīkoragwo marī harī mūthuuriquo, nake nīarīgīwathaga.” **17** Ningī Ngai akīra Adamu atīrī, “Tondū nīwathikīre mūtumia waku, na warīa matunda ma mūtī ūria ndagwaathire, ngīkwīra atī, ‘Ndūkanarie,’” **18** “Thī nīyarumwo nī ūndū waku; ūrīrīaga irio ciayo na ruo rwa mīnoga matukū mothe ma muoyo waku. **18** Irīgūciaragīra mīguu na mahiū ma nyeki-inī, nawe ūrīrīaga mīmera ya mūgūnda. **19** Ūrīrīaga irio cia thithino ya mīnoga yaku, o ngīnya rīrīa ūgaacooka tīrī-inī, tondū nokuo warūtītū; tondū wee ūrī rūkūngū na ūgaacooka o rūkūngū-inī.” **20** Adamu agītā mūtumia wake Hawa, tondū nīwe watūkīre nyina wa arīa othe matūūraga muoyo. **21** Jehova Ngai agīthondekera Adamu na mūtumia wake nguo cia njūūa, akīmahumba. **22** Nake Jehova Ngai akiuga atīrī, “Mūdū ūyū nīatūikīte o ta ūmwe wītī, akamenya wega na ūūru. Ndagīrīre gwītīkīrio atue matunda ma mūtī wa muoyo o namo, amarie nake atūūre ngīnya tene.” **23** Nī ūndū ūcio Jehova Ngai akīmūingata kuuma Mūgūnda wa Edeni athīi akarīmage tīrī-inī kūrīa aarūtītū. **24** Ngai aarīkia kūrūtūrūra mūdū ūcio-rī, akīga akerubi mwena wa irathīro wa Mūgūnda wa Edeni, o na rūhīrī rwa njora rwarīrībūkaga mwaki na rwahenaga mbarī ciothe, nī ūndū wa kūgītīra njira ya gūthīi mūtī-inī ūcio wa muoyo.

4 Nake Adamu agīkoma na mūtumia wake Hawa, nake akīgīa nda, agīciara Kaini. Nake akiuga atīrī, “Ndīkūgīa na mwana wa kahī nī ūndū wa gūteithio nī Jehova.” **2** Thuutha ūcio agīciara Habili, mūrū wa nyina. Habili aarī mūrīthi wa mbūrī nake Kaini aarī mūrīmī. **3** Maikarīte kwa ihīnda-rī, Kaini akīrehe maciaro mamwe ma mūgūnda marī igongona kūrī Jehova. **4** No Habili akīrehe marīgithathi mamwe marīa manoru ma rūūru rwake. Nake Jehova agīkenio nī Habili na igongona rīake, **5** no ndaakenirio nī Kaini na igongona rīake. Nī ūndū ūcio Kaini akīrakara mūno, na agītukia gīthiithi. **6** Nake Jehova Ngai akīūra Kaini atīrī, “Ūrakarīte nīkī? Na nī kī gītūmīte ūtukie gīthiithi? **7** Ūngīka ūria kwagīrīre-rī, no wage gwītīkīrika? No ūngīaga gwīka ūria kwagīrīre-rī, mehīa makuoheirie mūrango-inī waku makītēda gūgwatha; no wee no ngīya ūmatoorie.” **8** Thuutha ūcio Kaini akīra mūrū wa nyina Habili atīrī, “Nītumagare

túthii mûgûnda.” Na rîria maari kûu mûgûnda, Kaini agitharikira mûrû wa nyina Habili, akimûûruga. **9** Nake Jehova akûûria Kaini atîrî, “Arî ha mûrû-wa-nyûkwa Habili?” Nake akimûcookeria atîrî, “Nîi ndiûû, kaî arî nîi mûmenyereri wa mûrû-wa-maitû?” **10** Jehova akimûûria atîrî, “Nî atîa wîkîte? Ta thikirîria! Thakame ya mûrû-wa-nyûkwa nîirangaîra îrî tîiri-inî. **11** Na rîrî, nîugwatîtwo nî kîrumi na ûkaingatwo mûgûnda ûria waathamirîe kanua kaguo gwamûkîra thakame ya mûrû-wa-nyûkwa kuuma guoko-inî gwaku. **12** Rîrîa ûrîûrîmaga-rî, ndûgacooka gûgûciarîra maciaro maguo. Ûgûtuûka mûndû ûtakîndagîria, wa kûûrûûruga gûkû thî. **13** Nake Kaini akûûria Jehova atîrî, “Iherithia rîakwa nî inene gûkîra ûria ingîhota gwtîiria. **14** Ûmûthî ûyû nîûranyîngata kuuma mûgûnda ûyû na ndûûre hithîtwo ûthîû waku; ngûtuûka mûndû ûtakîndagîria, wa kûûrûûruga gûkû thî, na ûria wothe ûkaanyona nîakanjûruga.” **15** No Jehova akîmwîra atîrî, “Aca, ti ûguo; mûndû o na ûrîkû angîkooraga Kaini, nîakarîhio maita mûgwanja.” Jehova agîcooka agîkîra Kaini rûûri nîgeetha ûria wothe ûngîmuona ndakamûûrage! **16** Nî ûndû ûcio Kaini akîehera akiuma harî Jehova, na agîtûûra bûrûri-inî wa Nodu, mwena wa irathîro rîa Edenî. **17** Kaini agîkoma na mûtumia wake, na akîgîa nda, agîciara Enoku. Hîndî îyo Kaini nîakaga itûûra inene, na aarîkia kûrîaka, akîrîûta Enoku o ta ûria mûrîû eetagwo. **18** Nake Enoku agîciarîrwo Iradu, nake Iradu aarî ithe wa Mehujaeli, nake Mehujaeli aarî ithe wa Methushaeli, nake Methushaeli aarî ithe wa Lameku. **19** Lameku ûcio akîhîkia andû-a-nja eerî, ûmwe eetagwo Ada na ûria ûngî eetagwo Zila. **20** Ada agîciara Jabali; na nîwe ithe wa andû arîa matûûruga hema-inî na marîithagia mahîû. **21** Mûrû-wa nyina eetagwo Jubali; nake nîwe ithe wa andû arîa othe mahûûruga inanda cia mûgeeto na makahuha mîûrîrû. **22** Zila o nake aarî na mûrîû, nake eetagwo Tubali-Kaini, na nîwe waturaga indo cia mîthemba yothê cia gîcango na cia kîgera. Tubali-Kaini aarî na mwari wa nyina wetagwo Naama. **23** Lameku akîûra atumia ake atîrî, “Ada na Zila, taa thikirîria; inyû atumia a Lameku, ta iguai ciugo ciakwa. Nînjûragîte mûndû nî ûndû wa kûndîihia, ngooraga mûndû mwîthî nî ûndû wa kûnguraria. **24** Angîkorwo Kaini arîhagîrio maita mûgwanja-rî, Lameku nake akarîhîrio maita mîrongo mûgwanja na mûgwanja.” **25** Nake Adamu agîkoma na mûtumia wake rîngî, nake agîciara kaana ga kahî, na agîgatua Sethi, akiuga atîrî, “Ngai nîaheete mwana ûngî handû ha Habili, ûria Kaini ooragire.” **26** Sethi o nake aarî na mûrîû wake, nake akîmûtua rîitwa Enoshu. Hîndî îyo nîrîo andû mambîrîirie gûkaira rîitwa rîa Jehova.

5 Ûyû nîguo ûhoru ûria wandîkîtwo wîgîi njiarwa cia Adamu. Hîndî îria Ngai oombire mûndû-rî, amûûmbire na mûhianîre wa Ngai. **2** Ngai aamboombire mûndû mûrûme na mûndû-wa-nja na akîmarathima. Na aarîkia kûmomba, akîmeeta “mûndû.” **3** Adamu akînyia mîaka igana na mîrongo îtatû-rî, akîgîa na mûrîû wamûtûkîtie na wa mûhianîre wake; nake akîmûtua Sethi. **4** Na thuutha wa Sethi gûciarwo-rî,

Adamu agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **5** Mîaka yothê îria Adamu aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na mîrongo îtatû, agîcooka agîkua. **6** Sethi aakînyia mîaka igana na îtano-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Enoshu. **7** Na thuutha wa Enoshu gûciarwo-rî, Sethi agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana na mûgwanja na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **8** Mîaka yothê îria Sethi aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na ikûmi na îrî, agîcooka agîkua. **9** Enoshu aakînyia mîaka mîrongo kenda-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Kenani. **10** Na thuutha wa Kenani gûciarwo-rî, Enoshu agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana na ikûmi na îtano, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **11** Mîaka yothê îria Enoshu aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na îtano, agîcooka agîkua. **12** Kenani aakînyia mîaka mîrongo mûgwanja-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Mahalaleli. **13** Na thuutha wa Mahalaleli gûciarwo-rî, Kenani agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana na mîrongo ina, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **14** Mîaka yothê îria Kenani aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na ikûmi, agîcooka agîkua. **15** Mahalaleli aakînyia mîaka mîrongo îtandatû na îtano-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Jaredi. **16** Na thuutha wa Jaredi gûciarwo-rî, Mahalaleli agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana na mîrongo îtatû, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **17** Mîaka yothê îria Mahalaleli aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana manana na mîrongo kenda na îtano, agîcooka agîkua. **18** Jaredi aakînyia mîaka igana na mîrongo îtandatû na îrî-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Enoku. **19** Na thuutha wa Enoku gûciarwo-rî, Jaredi agîtûûra muoyo mîaka ingî magana manana, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **20** Mîaka yothê îria Jaredi aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na mîrongo îtandatû na îrî, agîcooka agîkua. **21** Enoku aakînyia mîaka mîrongo îtandatû na îtano-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Methusela. **22** Na thuutha wa Methusela gûciarwo-rî, Enoku agîtûûra atwaranaga na Ngai mîaka magana matatû, akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **23** Mîaka yothê îria Enoku aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana matatû na mîrongo îtandatû na îtano. **24** Enoku agîtwarana na Ngai ngînya akîagwo tondû Ngai nîamuoire. **25** Methusela aakînyia mîaka igana na mîrongo îtano na mûgwanja-rî, akîgîa na mûrîû wetagwo Lameku. **26** Na thuutha wa Lameku gûciarwo-rî, Methusela agîtûûra muoyo mîaka ingî magana mûgwanja na mîrongo îtano na îrî, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **27** Mîaka yothê îria Methusela aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana kenda na mîrongo îtandatû na kenda, agîcooka agîkua. **28** Lameku aakînyia mîaka igana na mîrongo îtano na îrî-rî, akîgîa mwana wa kahî. **29** Nake agîgatua Nuhu, akiuga atîrî, “Nîarîtûhooragîria ruo rwa wîra na mînoga ya moko maitû rîria tûkûrîma, tondû Jehova nîarumîre thî.” **30** Thuutha wa Nuhu gûciarwo-rî, Lameku agîtûûra muoyo mîaka ingî magana matano na mîrongo kenda na îtano, na akîgîa na ciana ingî cia aanake na cia airîtu. **31** Mîaka yothê îria Lameku aatûûrîre muoyo yarî mîaka magana mûgwanja na mîrongo mûgwanja

na mŭgwanja, agĩcoka agĩkua. **32** Nuhu aakinya ũkũrũ wa mĩaka magana matano-rĩ, akigĩa na ariũ ake na nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu.

6 Rĩria andũ maambĩrĩrie kũingĩha thĩ na magĩciarĩrwo airĩtu-rĩ, **2** ariũ a Ngai makĩona atĩ airĩtu a andũ maarĩ athaka, nao makĩhikia o ũria mũndũ ethuuragĩra. **3** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Roho wakwa ndegũtũra agianaga na mũndũ nginya tene, tondũ mũndũ nĩ wa gũkua; matukũ make marĩkoragwo marĩ mĩaka igana na mĩrongo ĩrĩ.” **4** Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio, o na thuutha ũcio, rĩria Anefili matũũraga gũkũ thĩ, nĩrio ariũ a Ngai maakomire na airĩtu a andũ na magĩciara ciana nao. Ciana icio nĩcio ciarĩ njamba cia tene na andũ arĩa maarĩ igweta. **5** Jehova akĩona ũria waganu wa andũ waingĩhite gũkũ thĩ, na atĩ merĩria ma meciiria ma ngoro ciao maarĩ mooru hĩndĩ ciothe. **6** Jehova akinyĩitwo nĩ kieha nĩ ũndũ wa kũũmba mũndũ gũkũ thĩ, na ngoro yake ikĩiyũrwo nĩ ruo. **7** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũniina andũ, o arĩa nĩ ndombire, mathire kuuma thĩ, andũ na nyoni, na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ, nĩgũkorwo ndĩ na kieha nĩ ũndũ wa gũciũmba.” **8** No Nuhu agĩtikĩrĩka maitho-inĩ ma Jehova. **9** Ũyũ nĩguo ũhoru wa Nuhu. Nuhu aarĩ mũndũ mũthingu, ũtaarĩ na ũcuuke kũrĩ andũ a hĩndĩ yake, na niatwaranaga na Ngai. **10** Nuhu aarĩ na ariũ atatũ: nĩo Shemu, na Hamu na Jafethu. **11** Thĩ nayo yarĩ thũku maitho-inĩ ma Jehova na yaiyũritwo nĩ maũndũ ma ũhinya. **12** Ngai nĩonire ũria thĩ yathũkĩte, nĩgũkorwo andũ othe a thĩ nĩmathũkĩtie mĩthĩre yao. **13** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Nĩndũite itua kũniina andũ aya othe, nĩgũkorwo thĩ nĩ ĩiyũritwo nĩ maũndũ ma ũhinya nĩ ũndũ wao. Ti-itherũ nĩngũmaniinanĩria hamwe na thĩ. **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wĩyakĩre thabina ya mĩtĩ ya mĩthithinda; na ũthondeke tũnyũmba thĩĩnĩ, na ũmĩhake rami thĩĩnĩ na nja. **15** Na ũkũmĩaka ũũ: ũraiha wa thabina ũkorwo ũrĩ buti magana mana na mĩrongo ĩtano, na warĩ wa buti mĩrongo mũgwanja na ithano na buti mĩrongo ĩna na ithano, kũraiha na igũrũ. **16** Ũmĩgite igũrũ, no ũtigie buti ĩmwe na nuthu mwena wa igũrũ wa thingo. Wikĩre mĩrango mwena-inĩ wa thabina, na ũmĩake ĩrĩ na ngoroba ya thĩ, na ya gatagatĩ, na ya igũrũ. **17** Nĩngũrehe mũiyũro wa maaĩ gũkũ thĩ wa kũniina kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thĩ, kĩũmbe o gĩothe kĩrĩ na mĩhũmũ ya muoyo thĩĩnĩ wakĩo. ĩndo ciothe ĩrĩ thĩ nĩkĩniinwo. **18** No nĩngũthondeka kĩrĩkanĩro nawe. Wee nĩũgatoonya thabina, wee mwene na ariũ aku na mĩtumia waku, na atumia a ariũ aku. **19** Nĩngĩ nĩũkaingĩria ciũmbe cia mĩthemba yothe thĩĩnĩ wa thabina, o mũthemba ciũmbe igĩrĩ, wa njamba na wa nga, nĩguo itũũre muoyo, o hamwe nawe. **20** O mũthemba wa nyoni, na o mũthemba wa nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, nĩgooka kũrĩ we igĩrĩ igĩrĩ nĩguo itũũre muoyo. **21** Nĩũkamaatha mĩthemba yothe ya irio iria irĩagwo, ũciige ĩrĩ irio ciaku na ciacio.” **22** Nuhu agĩka maũndũ mothe o ta ũria Ngai aamwathite eke.

7 Nĩngĩ Jehova akĩira Nuhu atĩrĩ, “Toonya thabina thĩĩnĩ, wee na nyũmba yaku yothe, tondũ nĩnyonete ũrĩ mũthingu rũciaro-inĩ rũrũ. **2** Na ũtoonye thĩĩnĩ na nyamũ mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe irĩa ĩtarĩ thaahu, o njamba na nga yayo, na igĩrĩ igĩrĩ cia mĩthemba yothe irĩa ĩrĩ thaahu, o njamba na nga yayo, **3** o na nĩngĩ ũtoonye na nyoni mũgwanja mũgwanja cia mĩthemba yothe, o njamba na nga yayo, nĩgeetha mĩthemba yacio itũũro muoyo thĩ yothe. **4** Thikũ mũgwanja kuuma rĩu, nĩnguuria mbura, yure gũkũ thĩ matukũ mĩrongo ĩna mũthenya na ũtukũ, na nĩine ciũmbe ciothe iria ĩrĩ muoyo iria nĩ ndombire, ithire thĩ.” **5** Nake Nuhu agĩka ũria wothe Mwathani aamwathite eke. **6** Nuhu aarĩ na mĩaka magana matandatũ rĩria mũiyũro ũcio wa maaĩ waiyũire thĩ. **7** Nake Nuhu na ariũ ake na mĩtumia wake na atumia a ariũ ake magĩtoonya thabina morĩre mũiyũro ũcio wa maaĩ. **8** Nyamũ igĩrĩ igĩrĩ iria ĩtarĩ thaahu na iria ĩrĩ thaahu cia nyoni o na cia ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ, **9** njamba na nga-rĩ, igĩũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina, o ta ũria Ngai aathĩte Nuhu. **10** Na thuutha wa matukũ mũgwanja mũiyũro wa maaĩ ikĩiyũra thĩ. **11** Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na mũgwanja, mweri wa keerĩ, mwaka ũria Nuhu akinyirire mĩaka magana matandatũ-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo ithima cia maaĩ ciothe cia kũria kũriku ciatuthũkire, nacio ihingo cia mũiyũro wa igũrũ ikĩhingũrwo. **12** Nayo mbura ĩkiura thĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ. **13** Mũthenya o ro ũcio nĩguo Nuhu na ariũ ake, Shemu, na Hamu na Jafethu, hamwe na mĩtumia wake na atumia a ariũ ake atatũ maatoonyire thabina. **14** Nao maarĩ na mĩthemba yothe ya nyamũ cia gĩthaka, o nyamũ kũringana na mĩthemba wayo, na mahiũ mothe kũringana na mĩthemba yamo, na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thĩ kũringana na mĩthemba yacio, na nyoni ciothe kũringana na mĩthemba yacio, na kĩndũ gĩothe kĩrĩ mathagu. **15** Ciũmbe ciothe iria ĩrĩ mĩhũmũ ya muoyo igĩũka kũrĩ Nuhu igĩtoonya thabina igĩrĩ igĩrĩ. **16** Nyamũ iria ciatoonyire thĩĩnĩ ciarĩ njamba na nga cia mĩthemba yothe ya ĩndo iria ĩrĩ muoyo, o ta ũria Ngai aathĩte Nuhu. Nake Jehova akĩmũhingĩrĩria thĩĩnĩ. **17** Handũ ha matukũ mĩrongo ĩna, mũiyũro ũcio ũgĩthĩ na mbere kuongerereka thĩ, na o ũria maaĩ macio maingĩhaga makĩoya thabina ĩyo na igũrũ mũno na ikĩreera igũrũ rĩa maaĩ. **18** Maaĩ macio makĩambatĩra na makĩongerereka mũno gũkũ thĩ, nayo thabina ikĩreera maaĩ igũrũ. **19** Maaĩ macio makĩambatĩra mũno igũrũ wa thĩ, nacio ĩrima ciothe iria ndaaya na igũrũ gũkũ mũhuro wa matu guothe ikĩhumbĩrwo nĩmo. **20** Maaĩ macio maambatire makĩhumbira ĩrima na makĩria ma buti mĩrongo ĩrĩ. **21** Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo na gĩathĩiaga gũkũ thĩ gĩgĩkua, nyoni, na mahiũ na nyamũ cia gĩthaka, na ciũmbe ciothe iria ciahunĩte thĩ, o na andũ othe. **22** Kĩndũ gĩothe kĩarĩ thĩ nyũmũ na kĩarĩ na mĩhũmũ ya muoyo maniũrũ-inĩ makĩo gĩgĩkua. **23** Kĩndũ gĩothe kĩarĩ muoyo gũkũ thĩ guothe gĩkĩniinwo biũ; andũ na nyamũ na ciũmbe iria ithiagĩra thĩ na nyoni cia rĩera-inĩ ikĩniinwo ciothe gũkũ thĩ. No Nuhu watigarire hamwe na andũ arĩa maarĩ nake thĩĩnĩ wa

thabina. **24** Maaſi macio magiikara mahumbiriite thi matukũ igana rĩmwe na mĩrongo itano.

8 No rĩrĩ, Ngai nĩaririkanire Nuhu o hamwe na nyamũ ciothe cia githaka o na mahiũ marĩa mothe aarĩ namo thiĩnĩ wa thabina, na agĩtũma rũhuho rũhurutane gũkũ thi, namo maaſi makĩambiriĩria kũhũa. **2** Nacio ithima cia kũria kũriku na ihingo cia muiyũro wa igũrũ ikihingwo, nayo mbura igĩtiga kuura. **3** Namo maaſi magithiĩ makĩhũuaga, magithiraga thi. Thuutha wa matukũ igana na mĩrongo itano-rĩ, maaſi magikorwo manyihanyihite, **4** naguo mũthenya wa ikũmi na mũgwanja wa mweri wa mũgwanja, thabina ikĩrũgama irĩma-inĩ cia Ararati. **5** Maaſi macio magithiĩ na mbere na kũhũa o nginya mweri wa ikũmi, na mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi-rĩ, tũcũmbĩrĩ twa irĩma tũkiambiriĩria kuoneka. **6** Na thuutha wa matukũ mĩrongo ina, Nuhu akĩhingũra ndirica irĩa aakĩte thabina-inĩ, **7** na akĩrekereria ihuru na nja, narĩo rĩgĩtũura rĩũmbũkaga kũndũ na kũndũ o nginya rĩrĩa maaſi maahũire thi. **8** Ningĩ akĩrekereria ndutura ithiĩ ikarore kana maaſi nĩmahũite gũkũ thi. **9** No ndutura iyo ndionire handũ ha kũũmba tondũ thi yotha yaiyũrĩtwo nĩ maaſi; nĩ ũndũ ũcio igĩcooka thabina-inĩ kũrĩ Nuhu. Nake agĩtambũrũkia guoko akĩmĩoya, akĩmĩtoonyia thabina thiĩnĩ kũu we aarĩ. **10** Ningĩ agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, na maathira akĩrekereria ndutura rĩngĩ yume nja ya thabina. **11** Rĩrĩa ndutura iyo yamũcookereire hwaĩ-inĩ-rĩ, yakuuĩte ithangũ rĩa mĩtamaiyũ na mũkanye wayo, riatũtwo o hĩndĩ iyo! Nuhu agĩkĩmenya atĩ maaſi nĩmahũite thi. **12** Nuhu agĩeterera matukũ mangĩ mũgwanja, agĩcooka akĩrekereria ndutura iyo yume nja rĩngĩ, no hĩndĩ ino ndiigana kũmũcookerera. **13** Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere, mweri wa mbere wa mwaka ũria Nuhu akinyirie mĩaka magana matandatũ na ũmwe-rĩ, mũthenya ũcio nĩguo maaſi maahũire biũ gũkũ thi. Nake Nuhu akĩeheria kĩria kiagitĩte thabina, agĩkiona atĩ thi nyaniarĩte. **14** Gũgĩkinya mũthenya wa mĩrongo iĩri na mũgwanja wa mweri wa keerĩ-rĩ, thi nyaniarĩte biũ. **15** Ningĩ Ngai akĩra Nuhu atĩrĩ, **16** “Uma thabina, wee na mĩtumia waku, na ariũ aku na atumia ao. **17** Hingũrĩa mĩthemba yotha ya ciũmbe iria irĩ muoyo icio ũrĩ nacio: irĩ nyoni, na nyamũ, na ciũmbe iria ithiagĩra thi, nĩgeetha ciongerereke thi, na iciarane cingĩhe gũkũ thi.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Nuhu akiuma thabina hamwe na ariũ ake, na mĩtumia wake, na atumia a ariũ ake. **19** Nyamũ ciothe na ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thi, na nyoni ciothe, na kĩndũ o gĩothe gĩthiagĩra gũkũ thi, ciothe cikiuma thabina, mĩthemba o mĩthemba. **20** Nake Nuhu agĩakira Jehova kĩgongona, na akĩoya nyamũ imwe cia iria ciothe itarĩ thaahu, na nyoni iria itarĩ thaahu, akĩrutĩra Ngai igongona rĩa njino ho. **21** Nake Jehova agĩkenio nĩ mĩtararĩko ũcio, akiuga atĩrĩ na ngoro yake: “Ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũruma thi rĩngĩ nĩ ũndũ wa mũndũ, o na gũtuika merĩrĩa na ngoro yake nĩ mooru kuuma ũnini-inĩ wake. Na ndirĩ hĩndĩ ngaacooka kũniina ciũmbe ciothe iria irĩ muoyo ta ũguo njikite. **22** “Mahinda mothe marĩa thi igĩtũura-rĩ, kũrĩkoragwo na hĩndĩ ya kũhaanda na ya magetha, na

hĩndĩ ya heho na ya ũrugarĩ, na hĩndĩ ya themithũ na ya gathano, na mũthenya na ũtukũ.”

9 Hĩndĩ iyo Ngai akĩrathima Nuhu na ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ciaranai na mũingĩhe na muiyũre thi. **2** Nyamũ ciothe cia thi, na nyoni cia rĩera-inĩ, ciothe nĩ irĩmwĩtigagĩra na imakage nĩ inyuĩ, ciũmbe ciothe iria ithiagĩra thi, na thamaki ciothe cia iria-inĩ; nĩndacineana moko-inĩ manyu. **3** Kĩndũ gĩothe gĩtũuraga muoyo na gĩthiagĩra-rĩ, gĩgĩtuika irio cianyu. O ta ũria ndamũheire mĩmera irĩa mĩruru mĩrĩage, rĩrũ nĩ ndamũhe inde ciothe itũike irio cianyu. **4** “No rĩrĩ, mũtikanarĩ nyama irĩ na thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo. **5** Na ti-itherũ nĩngarĩhanĩria gĩitwo gwa thakame yanyu. Ndimĩrĩhanĩrie o na kuuma kũrĩ nyamũ o na irĩkũ. Nake mũndũ angĩta thakame ya mũndũ ũngĩ, o nake nĩakarĩhio thakame iyo. **6** “Mũndũ o wotha ũgaita thakame ya mũndũ ũngĩ, thakame yake o nayo igaitwo nĩ mũndũ; nĩgũkorwo Ngai ombire mũndũ na mũhianĩre wake. **7** No inyuĩ-rĩ, ciaranai na mũingĩhe; muongerereke thi na muiyũre kuo.” **8** Ningĩ Ngai akĩra Nuhu hamwe na ariũ ake atĩrĩ, **9** “Rĩrũ nĩ nĩngũthondeka kĩrikanĩro giakwa na inyuĩ, na njiaro cianyu iria igooka thuutha wanyu, **10** o na hamwe na kĩũmbe gĩothe kĩrĩ muoyo kĩa iria mĩraarĩ nacio; nicio nyoni, na mahiũ o na nyamũ cia githaka ciothe iria cioimire thabina hamwe na inyuĩ, ici nicio ciũmbe ciothe irĩ muoyo gũkũ thi. **11** Nĩndathondeka kĩrikanĩro giakwa na inyuĩ: Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ muoyo wotha ũkaaniinwo na muiyũro wa maaſi; gũtirĩ hĩndĩ ingĩ gũkaagĩ muiyũro wa maaſi wa kũniina thi.” **12** Ningĩ Ngai akiuga atĩrĩ, “Gĩki nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrikanĩro kĩa ndĩrarikanĩra na inyuĩ na ciũmbe ciothe irĩ muoyo irĩ hamwe na inyuĩ, kĩrikanĩro kĩa njiarwa ciothe iria igooka: **13** Nĩndekĩra mũkũnga-mbura wakwa matu-inĩ, na nĩguo ũgũtuika kĩmenyithia gĩa kĩrikanĩro gatagatĩ gakwa na andũ a thi. **14** Hĩndĩ iria yotha ngaarehe matu igũrũ rĩa thi, naguo mũkũnga-mbura woneke matu-inĩ macio, **15** nĩndĩrĩrĩkanaga kĩrikanĩro giakwa gatagatĩ kanyu na nĩ, na gatagatĩ ga ciũmbe cia mĩthemba yotha iria itũuraga muoyo. Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ maaſi magatuika muiyũro wa kũniina mĩoyo yotha. **16** Rĩrĩa rĩothe mũkũnga-mbura ũrĩonekaga itu-inĩ-rĩ, ndĩwionaga ngarirĩkana kĩrikanĩro kĩa gĩa gĩtũura nginya tene gatagatĩ ka Ngai na ciũmbe cia mĩthemba yotha iria itũuraga muoyo gũkũ thi.” **17** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩra Nuhu atĩrĩ, “Gĩki nĩkĩo kĩmenyithia gĩa kĩrikanĩro kĩa ndathondeka gatagatĩ gakwa na kĩndũ gĩothe kĩrĩ muoyo gũkũ thi.” **18** Ariũ a Nuhu arĩa mĩomire thabina maarĩ Shemu, na Hamu na Jafethu. (Hamu nĩwe warĩ ithe wa Kaanani). **19** Acio atatũ nĩo maarĩ ariũ a Nuhu, na kuuma kũrĩ o gũkũma andũ arĩa othe maahurunjirwo thi yotha. **20** Nuhu aarĩ mĩrĩmi, na nĩahaandire mũgũnda wa mĩthabibũ. **21** Rĩrĩa aanyuire ndibe ya mĩthabibũ iyo, akĩrĩio, na agĩkoma thiĩnĩ wa hema yake atehumbĩrĩte. **22** Hamu, ithe wa Kaanani, nĩonire njaga ya ithe, na akĩra ariũ a nyina eerĩ arĩa maarĩ nja. **23** No Shemu na Jafethu makĩoya nguo makĩgĩrĩra ciande; magithiĩ na kĩhutaatĩ, makĩhumbĩra njaga ya ithe. Mothiũ mao maahũgũkĩte na kũngĩ nĩguo

matikoone njaga ya ithe wao. **24** Ririra Nuhu aarũũkirwo na akĩmenya ũria mũriũ wake ũria mũnini aamwĩkĩte-rĩ, **25** akiuga atĩrĩ, “Kaanani aronyitwo nĩ kirumil! Agaatuika ngombo ya kũhinyĩrĩrio biũ nĩ ariũ a nyina.” **26** Ningĩ akiuga atĩrĩ, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Shemu! Kaanani arotuika ngombo ya Shemu. **27** Ngai aroaramia mĩhaka ya Jafethu; Jafethu arotũura hema-inĩ cia Shemu, na Kaanani arotuika ngombo yake.” **28** Thuutha wa mũiyũro wa maaĩ gũthĩra-rĩ, Nuhu aatũũrire muoyo mĩaka magana matatũ na mĩrongo itano. **29** Mĩaka yothē irĩa Nuhu aatũũrire muoyo yarĩ mĩaka magana kenda na mĩrongo itano, agĩcoka agikua.

10 Ŭyũ nĩguo ũhoru wa njiarwa cia Nuhu, nĩ Shemu, na Hamu, na Jafethu, ariũ o ene maagĩre na ariũ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ. **2** Ariũ a Jafethu nĩ aya: Gomeri, na Magogu, na Madai, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **3** Ariũ a Gomeri nĩ aya: Ashikenazu, na Rifathu, na Togarima. **4** Ariũ a Javani nĩ aya: Elishahu, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **5** (Kuuma kũrĩ o gũkuma andũ ariũ matũũraga ndwere-inĩ cia iria, o andũ na rũgongo rwao kũringana na mĩhĩrĩga yao, mabũrũri-inĩ mao, na o andũ na rũthiomi rwao.) **6** Nao ariũ a Hamu nĩ aya: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **7** Ariũ a Kushi nĩ aya: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Nao ariũ a Raama nĩ: Sheba, na Dedani. **8** Kushi nĩwe warĩ ithe wa Nimurodi, ũria wakũire agĩtuika njamba ya hinya ya ita gũkũ thĩ. **9** Aarĩ mũguĩmĩ warĩ hinya mbere ya Jehova; na nkĩo kwĩragwo atĩrĩ, “O ta Nimurodi, mũguĩmĩ ũrĩ hinya mbere ya Jehova.” **10** Matũũra ma mbere ma ũthamaki wake maaĩ Babeli, na Ereku, na Akadi na Kaline, kũu Shinaru. **11** Kuuma bũrũri ũcio wa Shinaru agĩthĩ bũrũri wa Ashuri, nakuo kũu agĩaka matũũra ma Nineve, na Rehobothu-Iru, na Kala, **12** na Reseni, itũũra rĩrĩ gatagatĩ ka Nineve na Kala; rĩu nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene. **13** Nake Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa Aludi, na Aanami, na Alehabi, na Anafituhĩ, **14** na Apathirusi, na Akasuluhi (Afilisti moimire kuuma harĩ o), na Akafitori. **15** Kaanani nĩwe warĩ ithe wa Sidoni irigĩthathi rĩake, na Ahiti, **16** na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **17** na Ahivi, na Arikĩ, na Asiniti, **18** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. Thuutha ũcio mĩhĩrĩga ya Kaanani ikĩhurunjũka, **19** mĩhaka ya Akaanani yomĩte Sidoni iroretē Gerari igakinya Gaza, ningĩ ikarora Sodomu, na Gomora, na Adima, na Zeboimu, o nginya Lasha. **20** Acio nĩo ariũ a Hamu kũringana na mĩhĩrĩga yao, na thiomĩ ciao, marĩ ng’ongo ciao, na mabũrũri-inĩ mao. **21** Shemu o nake nĩaciariĩrwo ariũ ake. Mũrũ wa nyina na Shemu ũria warĩ mũkũrũ eetagwo Jafethu. Shemu nĩwe warĩ ithe wa rũruka ruothe rwa ariũ a Eberi. **22** Ariũ a Shemu nĩ aya: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludi, na Aramu. **23** Nao ariũ a Aramu nĩ aya: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **24** Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi. **25** Eberi nake nĩaciariĩrwo ariũ eerĩ: Ŭmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake thĩ niyagayũkanire; mũrũ wa nyina eetagwo Jokitani. **26** Jokitani nĩwe warĩ ithe

wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **27** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **28** na Obali, na Abimaeli, na Sheba, **29** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe nĩo maaĩ ariũ a Jokitani. **30** Rũgongo rũria maatũũraga ruomĩte Mesha rũgathiĩ rũrorete Sefari, kũu mwena wa irathĩro wa bũrũri ũria ũrĩ irĩma. **31** Acio nĩo ariũ a Shemu kũringana na mĩhĩrĩga yao, na thiomĩ ciao, marĩ ng’ongo ciao na mabũrũri-inĩ mao. **32** Iyo nĩyo mĩhĩrĩga ya ariũ a Nuhu kũringana na njiaro ciao, marĩ mabũrũri-inĩ mao. Kuuma kũrĩ o, ndũrĩrĩ ikĩhurunjũka thĩ yothē thuutha wa mũiyũro wa maaĩ.

11 Hĩndĩ iyo ya tene-rĩ, andũ othe a thĩ maaĩ na rũthiomi rũmwe na mwario o ũmwe. **2** Na rĩrĩa andũ maathĩiaga na mwena wa irathĩro, magĩkinya werũ-inĩ ũria mwaraganu wa Shinaru, na magĩtũũra kuo. **3** Nao makĩirana atĩrĩ, “Ŭkai tũũmbe maturubarĩ na tũmacine wega.” Magĩtũũra maturubarĩ handũ ha mahiga, na rami handũ ha thimĩti. **4** Ningĩ magĩcoka makiuga atĩrĩ, “Ŭkai, rekei twiyakĩre itũũra inene, rĩna mũthĩringo mũraaya na igũrũ, ũkinye o matu-inĩ, nĩgeetha twĩgĩre igweta, na nĩguo tũtĩkaanahurunjwo thĩ yothē.” **5** No rĩrĩ, Jehova agĩkũrũka oke one itũũra rĩu na mũthĩringo ũcio andũ acio maakaga. **6** Jehova akiuga atĩrĩ na ngoro yake, “Angĩkorwo na ũndũ wa ũrũmwe wa kwaria rũthiomi rũmwe andũ aya nĩmambĩrĩria gwĩka ũũ-rĩ, gũtĩrĩ ũndũ makaabanga gwĩka ũkaamarema. **7** Ŭkai, tũkũrũke tũkahingĩcanie rũthiomi rwao, nĩgeetha matigacooke kũiguithania mĩario mĩundũ na ũria ũngĩ.” **8** Nĩ ũndũ ũcio, kuuma hau Jehova akĩmahurunja thĩ yothē, nao magĩtiga gwaka itũũra rĩu inene. **9** Na nkĩo itũũra rĩu rĩetirwo Babeli, tondũ nkũo Jehova aahingĩcanĩrĩe rũthiomi rwa andũ a thĩ yothē. Kuuma kũu, Jehova akĩmahurunja thĩ yothē. **10** Ŭyũ nĩguo ũhoru wa Shemu. Mĩaka ĩrĩ thuutha wa mũiyũro wa maaĩ-rĩ, rĩrĩa Shemu aarĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana rĩmwe-rĩ, nĩguo aatuĩkire ithe wa Arafakasadi. **11** Shemu aatũũrire muoyo mĩaka magana matano thuutha wa gũtuika ithe wa Arafakasadi, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **12** Nake Arafakasadi aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ na itano, agĩtuika ithe wa Shela. **13** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Shela, Arafakasadi agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana mana na itatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **14** Nake Shela aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ, agĩtuika ithe wa Eberi. **15** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Eberi, Shela agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana mana na itatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **16** Nake Eberi aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ na ĩna, agĩtuika ithe wa Pelegu. **17** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Pelegu, Eberi agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana mana na mĩrongo itatũ, na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **18** Nake Pelegu aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ, agĩtuika ithe wa Reu. **19** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Reu, Pelegu agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana meerĩ na kenda na akĩgĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **20** Nake Reu aakinyia mĩaka mĩrongo itatũ na ĩrĩ, agĩtuika ithe wa Serugu. **21** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Serugu, Reu agĩtũũra muoyo mĩaka ingĩ magana meerĩ

na mŭgwanja na akigĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **22** Nake Serugu aakinyia miaka mĩrongo itatũ, agĩtuika ithe wa Nahoru. **23** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Nahoru, Serugu agĩtũura muoyo miaka ingĩ magana meerĩ na akigĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **24** Nake Nahoru aakinyia miaka mĩrongo iĩri na kenda, agĩtuika ithe wa Tera. **25** Na thuutha wa gũtuika ithe wa Tera, Nahoru agĩtũura muoyo miaka ingĩ igana na ikũmi na kenda, na akigĩa na ciana ingĩ cia aanake na cia airĩtu. **26** Thuutha wa Tera gũkinyia miaka mĩrongo mŭgwanja, agĩtuika ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. **27** Ūyũ nĩguo ūhoro wa Tera. Tera nĩwe warĩ ithe wa Aburamu, na Nahoru na Harani. Nake Harani agĩtuika ithe wa Loti. **28** Ithe wao Tera arĩ o muoyo-rĩ, Harani nĩakuire arĩ bũrũri-inĩ wa Uri-kwa-Akalidei, kũria aaciariĩrwo. **29** Aburamu na Nahoru o eerĩ nĩmahikanirie. Mũtumia wa Aburamu eetagwo Sarai, nake mũtumia wa Nahoru eetagwo Milika; Milika aarĩ mwarĩ wa Harani. Harani nĩwe warĩ ithe wa Milika na Isika. **30** Na rĩrĩ, Sarai aarĩ thaata; ndaari na ciana. **31** Nake Tera akĩoya mũriũ wake Aburamu, na Loti mũrũ wa mũrũwe Harani, na Sarai mũtumia wa mũriũ wake Aburamu; nao makiumagara hamwe moime bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei mathii Kanaanani. No rĩria maakinyire bũrũri wetagwo Harani, magĩtũura kuo. **32** Tera agĩtũura muoyo miaka ingĩ magana meerĩ na itano, na agĩkuĩra kũu Harani.

12 Nake Jehova nĩeerite Aburamu atĩrĩ, “Thaama uume bũrũri wanyu na ūtuge andũ anyu, na nyũmba ya thoguo, ūthii bũrũri ūria ngaakuonia. **2** “Nii nĩngagũtua rũrĩrĩ rũnene, na nĩngakũrathima; nĩngatũma rĩitwa riaku rigĩe igweta, nawe nĩũgatũka kirathimo. **3** Nĩngarathima arii magaaakũrathima, na ūria o wotho ūgaakũruma na nĩ nĩngatũma anyiitwo nĩ kĩrumi; nao andũ othe a thi nĩmakarathimwo nĩ undũ waku.” **4** Nĩ undũ ūcio Aburamu akiumagara agĩthii, o ta ūria Jehova aamwathĩte; nake Loti agĩthii nake. Aburamu aarĩ na miaka mĩrongo mŭgwanja na itano rĩria oimire Harani. **5** Nake nĩathiire na mũtumia wake Sarai, na Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina, na indo ciothe iria maagĩte nacio, na andũ arii maagĩte nao kũu Harani, na makiumagara marorete bũrũri wa Kanaanani, na magikinya kuo. **6** Aburamu agĩtuikanĩria bũrũri ūcio agikinya handũ haarĩ na mũtĩ mũnene wa More kũu Shekemu. Hĩndĩ iyo Akaanani nĩo maatũũraga bũrũri ūcio. **7** Nake Jehova akiumĩrĩra Aburamu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Bũrũri ūyũ nĩguo ngaathe rũciaro rwaku.” Nĩ undũ ūcio Aburamu agiakĩra Jehova kigongona hau, o we Jehova ūcio wamuumĩrĩre. **8** Kuuma hau agĩthii erekeire irĩma iria irĩ mwena wa irathĩro wa itũũra rĩa Betheli, na akiamba hema yake, Betheli iĩgĩkorwo irĩ mwena wa ithũũro na itũũra rĩa Ai rĩrĩ mwena wa irathĩro. Hau nĩho aakĩire Jehova kigongona na agĩkaĩra rĩitwa rĩa Jehova. **9** Thuutha-inĩ Aburamu akiumagara rĩngĩ agĩthii na mbere na rũgendo arorete Negevu. **10** Na rĩrĩ, nĩ kwagĩire ng’aragu bũrũri ūcio, nake Aburamu agĩkũrũka athii Misiri agaikare kuo kwa ihinda, tondũ ng’aragu nĩ yarĩ nene mũno. **11** Ari o hakuhi gũtoonya Misiri-rĩ, akĩũra mũtumia wake Sarai atĩrĩ, “Nĩnjũũ

atĩ ūrĩ mũndũ-wa-nja kĩĩrorerwa. **12** Na rĩrĩ, andũ a Misiri makuona mekuuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ mũtumia wake, tondũ ūcio manjũrage no wee makũreke itũũre muoyo, makuo. **13** Nĩ undũ ūcio wee uga atĩ ūrĩ mwarĩ wa baba, nĩgeetha ūhonokie muoyo wakwa na manjike wega nĩ undũ waku.” **14** Rĩria Aburamu aakinyire Misiri, andũ a Misiri makĩona atĩ mũtumia wake aarĩ kĩĩrorerwa biũ. **15** Nao anene a Firaũni mamuona, makĩmũgaathĩrĩria kũrĩ Firaũni, na makĩmuoya makĩmũwara nyũmba-inĩ yake ya ūthamaki. **16** Nake Firaũni agĩtuga Aburamu nĩ undũ wa Sarai, na Aburamu akigĩa na mbũri na ng’ombe, na ndigiri cia njamba na cia nga, ndungata cia arũme na cia airĩtu, na ngamĩĩra. **17** No Jehova akĩnyamaria Firaũni na nyũmba yake na mirimũ miũru nĩ undũ wa Sarai, mũtumia wa Aburamu. **18** Nĩ undũ ūcio Firaũni agĩtũmanĩra Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atia ūũ ūnjikite? Nĩ kĩ kiagiririe ūnjĩre atĩ ūyũ nĩ mũtumia waku? **19** Nĩ kĩ gĩatũmire uge, “Ūyũ nĩ mwarĩ wa baba,” na nĩkĩ ndaamũire atũke mũtumia wakwa? Mũtumia waku nĩwe ūyũ! Muoye mũthiĩ!” **20** Hĩndĩ iyo Firaũni agĩathana akĩĩra andũ ake ūria megwĩka Aburamu, nao makĩmumagara arii na mũtumia wake na indo ciothe iria aarĩ nacio.

13 Nĩ undũ ūcio Aburamu akĩambata akiuma Misiri agĩthii Negevu, arii na mũtumia wake na indo ciothe iria aarĩ nacio, na Loti agĩthii hamwe nake. **2** Aburamu nĩatongete mũno na ūtonga wa mahũ, na wa betha, na wa thahabu. **3** Kuuma kũu Negevu nĩathiire kũndũ na kũndũ o nginya agikinya Betheli, o harĩa aambite hema yake rĩa mbere gatagatĩ ka Betheli na Ai, **4** na hau nĩho aakite kigongona ihinda rĩa mbere. Na Aburamu agĩkaira rĩitwa rĩa Jehova ho. **5** Na rĩrĩ, Loti, ūria matwaranaga na Aburamu, o nake aarĩ na ndũũru cia mbũri, na cia ng’ombe, na ndungata nyingĩ. **6** Nĩ undũ ūcio bũrũri ūcio ndũngĩahotire kũmaigania ūrĩthio marĩ hamwe, nĩ tondũ indo ciao ciarĩ nyingĩ mũno, undũ matangĩahotire gũikarania hamwe. **7** Na nĩ kwagĩire ngũ gatagatĩ ka ariithi a Aburamu na ariithi a Loti. Akaanani na Aperizi o nao maatũũraga o bũrũri-inĩ ūcio hĩndĩ iyo. **8** Nĩ undũ ūcio Aburamu akĩĩra Loti atĩrĩ, “Nĩtũtuge kũgĩa na ngũ gatagatĩ gaitũ nawe, kana gatagatĩ ka ariithi aku na ariithi akwa, nĩ tondũ tũrĩ andũ a nyũmba imwe. **9** Githi bũrũri ūyũ wotho ndũrĩ mbere yaku? Reke tũtigane. Wathii mwena wa ūmotho, na nĩ ngũthii mwena wa ūrio; wathii mwena wa ūrio, na nĩ ngũthii mwena wa ūmotho.” **10** Loti nĩatiirire maitho, akibaara, akĩona atĩ kiaragana gĩothe kĩa Jorodani kiarĩ na maaf maingĩ, gĩgakĩhaana o ta mũgũnda ūria wa Jehova, na o ta bũrũri wa Misiri, ūria ūng’etheire Zoari. (Hĩndĩ iyo nĩ mbere ya Jehova kũnũha Sodomu na Gomora.) **11** Nĩ undũ ūcio Loti agĩthuurĩra kiaragana kĩa Jorodani gĩothe na akiumagara erekeire irathĩro. Andũ acio eerĩ magitigana: **12** Aburamu agĩtũũra bũrũri wa Kanaanani, nake Loti agĩtũũra matũũra-inĩ ma kiaragana kũu, akiamba hema ciake hakuhi na Sodomu. **13** Na rĩrĩ, andũ a Sodomu maarĩ aaganu, na makehagĩria Jehova mũno. **14** Aburamu na Loti maatigana-rĩ, Jehova akĩĩra Aburamu atĩrĩ, “Ta tiira maitho maku na igũrũ ūrĩ o hau ūrĩ, ūrore mwena wa gathigathini na gũthini, irathĩro

na ithũiro. **15** Bũrũri ũrĩa wothē ũkuona nĩngũkũhe ũtũike waku, na wa rũciaro rwaku nginya tene. **16** Nĩngaatũma rũciaro rwaku rũĩngĩhe o ta rũkũngũ rwa thĩ, na kũĩngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũĩngĩhota gũtara rũkũngũ rwa thĩ-rĩ, o na rũciaro rwaku no rũgĩtarĩke. **17** Ũkĩra ũthĩĩ, ũtũĩkanie bũrũri ũyũ ũraihu waguo na warĩĩ waguo, tondũ nĩngũkũhe guo.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Aburamu akĩambũra hema cĩake, agĩthĩĩ gũtũũra hakuhi na mitĩ irĩa minene ya migandi ya Mamure kũu Hebironi, na agĩakĩra Jehova kĩgongona hau.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasarũ, na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, **2** nĩmathĩre ita kũrũa na Bera mũthamaki wa Sodomu, na Bĩrisha mũthamaki wa Gomora, na Shinabu mũthamaki wa Adima, na Shemeberi mũthamaki wa Zeboimu na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari). **3** Athamaki acio othe a gĩkundi gĩa keerĩ nĩmacookanĩĩre hamwe Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu (na nokuo Iria rĩa Cumbĩ). **4** Ihinda rĩa mĩaka ikũmi na tĩrĩ maatũire matungatagĩra Mũthamaki Kedorilaomeri, no mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ makĩregana na watho wake. **5** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩna-rĩ, Mũthamaki Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ hamwe nake magĩthĩĩ makĩhoota Arefai kũu Ashiterothu-Karinaimu, na Azuzi kũu Hamu, na Aemi kũu Shave-Kiriathaimu, **6** nao Ahori makĩmahoota bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru, o nginya Eli-Paranĩ gũkuhi na werũ. **7** Ningĩ athamaki acio makĩgarũrũka, magĩthĩĩ Eni-Mishipatu (na nokuo Kadeshĩ), magĩtooria rũgongo ruothe rwa Amaleki, o hamwe na Aamori arĩa maatũũraga kũu Hazazoni-Tamaru. **8** Ningĩ mũthamaki wa Sodomu, na mũthamaki wa Gomora, na mũthamaki wa Adima, na mũthamaki wa Zeboimu, na mũthamaki wa Bela (na nokuo Zoari) magĩthĩĩ makĩhaarĩria ita rĩa rĩa mbaara o kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Sidimu, **9** mahũũrane na Kedorilaomeri mũthamaki wa Elamu, na Tidali mũthamaki wa Goimu, na Amurafeli mũthamaki wa Shinaru, na Arioku mũthamaki wa Elasarũ, athamaki acio ana mahũũrane na athamaki acio angĩ atano. **10** Na rĩrĩ, Gĩtuamba kũu gĩa Sidimu kĩaĩyũrite marima ma rami, na rĩrĩa athamaki a Sodomu na Gomora mooraga-rĩ, andũ amwe ao makĩgũa kuo nao arĩa angĩ makĩũrĩra irĩma-inĩ. **11** Athamaki acio ana magĩtunyana indo ciothe cia Sodomu na Gomora o na irio ciakuo ciothe; magĩcooka magĩthĩira. **12** Ningĩ magĩtaha Loti, mũriũ wa mũrũ wa nyina na Aburamu, na indo cĩake, tondũ aatũũraga kũu Sodomu. **13** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wahonokete gũtahwo-rĩ, agĩũka na akĩira Aburamu ũrĩa Mũhibirania ũhoru ũcio. Na rĩrĩ, Aburamu aatũũraga hakuhi na mitĩ irĩa minene ya migandi ya Mamure ũrĩa Mũamori, mũrũ wa nyina na Eshikoli na Aneri, na othe maarĩ rũmwe na Aburamu. **14** Rĩrĩa Aburamu aigũire atĩ mũndũ ũcio wao nĩanyĩitfwo agatahwo-rĩ, agĩta andũ magana matatũ na ikũmi na anana arĩa maarũtĩtuo kũrĩa mbaara na maaciarĩrwo gwake mũciĩ, makĩĩngatithia thũ icio o nginya Dani. **15** Ũtũkũrĩ, Aburamu akĩganyana andũ ake mamatharĩkĩre, nake akĩmahoota na akĩmaĩngatithia nginya Hoba, itũũra rĩrĩ

gathĩgathini wa Dameski. **16** Aburamu agĩcookithia indo ciothe irĩa ciatahitwo, na Loti mũndũ ũcio wao, na indo cĩake ciothe, hamwe na andũ-a-nja na andũ arĩa angĩ. **17** Aburamu acooka kuuma kũhoota Kedorilaomeri na athamaki arĩa maarĩ rũmwe nake-rĩ, mũthamaki wa Sodomu agĩthĩĩ kũmũtũnga Gĩtuamba-inĩ gĩa Shave (na no kio gũtagwo Gĩtuamba-kĩa-Mũthamaki). **18** Nake Melikisedeki mũthamaki wa Salemu akĩrehe migate na ndibei. We aarĩ mũthĩnjĩri wa Mũrungu ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **19** Na akĩrathima Aburamu, akiuga atĩrĩ, “Aburamu arorathimwo nĩ Mũrungu ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ. **20** Ningĩ Mũrungu ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno arogaathwo, o ũcio ũraneanire thũ ciaku moko-inĩ maku.” Nake Aburamu akĩhe Melikisedeki gĩcũnjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe irĩa aatunyĩte athamaki arĩa ana. **21** Nake mũthamaki wa Sodomu akĩira Aburamu atĩrĩ, “Nĩĩ nengera o andũ tu, ũrigie na indo itũike ciaku.” **22** No Aburamu akĩira mũthamaki ũcio wa Sodomu atĩrĩ, “Nĩnyambararĩtie guoko gwakwa na igũrũ na ngehĩta na mwĩhitwa kũrĩ Jehova Mũrungu ũrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, Mũmbi wa igũrũ na thĩ, **23** atĩ ndĩngĩtĩkĩra kuoya kĩndũ o na kĩmwe gĩaku, o na karũrigi kana kamũkwa ga kĩaatũ, nĩgeetha ndũkanoige atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ ndatongĩrie Aburamu.’ **24** Ndingĩtĩkĩra kuoya kĩndũ, o tĩga kĩrĩa kĩrĩtũtuo nĩ andũ akwa, na igai rĩa andũ arĩa tũrathiĩte nao, na nĩo Aneri, na Eshikoli, na Mamure. Acio nĩmooe rũgai rwao.”

15 Thuutha wa maũndũ macio, ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Aburamu na kĩoneki, akĩmwĩra atĩrĩ: “Aburamu, ndũgetigĩre. Nĩĩ nĩ nĩ ngo yaku, na nĩ nĩĩ kĩheo gĩaku kĩnene.” **2** No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, hihi nĩ kĩĩ ũkũũhe, kuona atĩ ndĩrĩ mwana, na ũrĩa ũkaagaya mũciĩ ũyũ wakwa nĩ Eliezeri wa Dameski?” **3** Ningĩ Aburamu akiuga atĩrĩ, “Nĩwagĩte kũũhe ciana; nĩ ũndũ ũcio ndungata ya mũciĩ wakwa niyo ikaangaya.” **4** Hindĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Aburamu, akĩrwo atĩrĩ, “Aca, Eliezeri tiwe ũgaakũgaya, no mũrũguo ũrĩa ũkoima mũthiimo waku nĩwe ũgaakũgaya.” **5** Akiumia Aburamu nja, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta tiira maitho ũrore igũrũ na ũtare njata, angĩkorwo ti-itherũ no ũcitare.” Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũguo nĩguo rũciaro rwaku rũkaigana.” **6** Aburamu agĩtĩkĩa Jehova. Nake Jehova agĩkenio nĩ wĩtĩkio ũcio, akĩmũtũia mũthũgu. **7** Ningĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩĩ Jehova ũrĩa wakũrutire bũrũri wa Uri-kwa-Akalidei, nĩgeetha ngũhe bũrũri ũyũ ũtũũke igai rĩaku.” **8** No Aburamu akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani Jehova, ũngĩmenyithia nakĩ atĩ nĩguatũka igai rĩakwa?” **9** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta ndeehera moori, na mbũri, na ndũrũme, na o ĩmwe yacio ikorwo ĩrĩ na mĩaka itatũ, o hamwe na ndutura, na gĩcui kĩa ndirahũgĩ.” **10** Aburamu akĩrehera Jehova indo icio ciothe, agĩciatũrania njatũ igĩrĩ, na agĩciara mũhari, o rwatũ rũkarĩngana na rwatũ rũrĩa rũngĩ; no nyoni-rĩ, aaciũraga ndaaciatiũranirie. **11** Nacio nderi ikĩharũrũkĩra nyama icio, no Aburamu agĩcĩngata, agĩciũmbũra. **12** Rũrĩa rĩgĩthũa-rĩ, Aburamu agĩkoma toro mũnene, nayo nduma nene na ya kũmakania tĩkĩmũnyĩta. **13** Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya na ma atĩ njaro ciaku

nīgatūūra iri ageni būriri ūtarī wacio, na nīgatuuo ngombo na inyariirwo mīaka magana mana. **14** No nīngaherithia rūriri rūu igatungata iri ngombo, na thuutha ūcio nīikoima kuo iri na ūtonga mūngi. **15** No wee-rī, ūgaakua na thayū, na ūgaathikwo ūri na ūkūrū mwega. **16** Rūciaro-inī rwa kana-rī, njiaro ciaku nīigacooka gūkū, nīgukorwo mehia ma Aamori matikinyite haria ho.” **17** Na rīrī, rūu riathūa na kwagīa nduma-rī, hakioneka nyūngū ya mwaki yatoogaga iri na kimūrī gīkīrīmbūka gīgītuikanīria gatagati ka njatū icio. **18** Mūthenya ūcio, Jehova akīrīkanīra na Aburamu kīrīkanīro, akīmīwīra atīrī, “Nīndahe njiaro ciaku būriri ūyū, kuuma rūūi rwa Misiri nginya rūūi rūrīa rūnene rwa Farati: **19** būriri wa Akeni, na wa Akenizi, na wa Akadimoni, **20** na wa Ahiti, na wa Aperizi, na wa Arefai, **21** na wa Aamori, na wa Akaanani, na wa Agirigashi, na wa Ajobusi.”

16 Na rīrī, Sarai mūtumia wa Aburamu ndaamūciarīre ciana. No nī aarī na mūrītu Mūmisiri wamūtungatagīra wetagwo Hagari; **2** tondū ūcio Sarai akīra Aburamu atīrī, “Jehova nīagiritie ngīe na ciana. Thīi ūkome na ndungata yakwa ya mūrītu; hīhi kwahoteka ngīe na rūciaro nī ūndū wake.” Nake Aburamu agītīkanīa na ūrīa Sarai oigire. **3** Nī ūndū ūcio, thuutha wa Aburamu gūkoro atīūrīte Kaanani mīaka ikūmi-rī, mūtumia wake Sarai akīya Hagari Mūmisiri ūrīa warī ndungata yake ya mūrītu, akīmūneana kūrī mūthuuriwe atuīke mūtumia wake. **4** Nake Aburamu agīkoma na Hagari, nake akīgīa nda. Na rīrīa aamenyire atī nīagīte nda-rī, akiambīrīria kūnyarara Sarai mwathi wake. **5** Hīndī iyo Sarai akīra Aburamu atīrī, “Ūuru ūyū ūrathīnīa-rī, ūroogcookera arī we. Ndanenire ndungata yakwa moko-inī maku, na rūu tondū nīmenyete atī iri na nda, no kūnyarara. Jehova arotūithania nīi nawe.” **6** Aburamu akīmūcookeria atīrī, “Ntungata yaku iri moko-inī maku. Ika nayo ūrīa ūkuona kwagīrīre.” Nake Sarai akīnyamaria Hagari mūno; nī ūndū ūcio Hagari akīmūrīra. **7** Mūraika wa Jehova agīkora Hagari hakuhi na handū haatherūkaga maai werū-inī; gathima kau kaarī mūkīra-inī wa njira rīra ya gūthīi Shuri. **8** Mūraika akīmūrīra atīrī, “Hagari ndungata ya Sarai, uuma kū na wathīi kū?” Hagari akīmūcookeria atīrī, “Nī kūūrīra ndiroorīra Sarai ūrīa mwathi wakwa.” **9** Nīngī mūraika wa Jehova akīmīwīra atīrī, “Cooka kūrī mūtumia ūcio mwathi waku na ūmwīnyīhīrie.” **10** Nīngī mūraika agīcooka akīmīwīra atīrī, “Nīngāingīhia njiaro ciaku ūndū itagaatarīka.” **11** Mūraika wa Jehova nīngī akīmīwīra atīrī: “Rūu ūrī na nda, na nīugaciara kaana ga kahīi, na ūgaagatua Ishumaeli. Nīgukorwo Jehova nīaigūite ūhoro wa mīnyamaro yaku. **12** Mūrūguo agaatuika wa mbūrūrū ta ndigiri ya githaka; guoko gwake gūgookagīrīra andū othe, nao andū othe mamūukagīrīre: agaātūūra na ūthū na ariū a ithe othe.” **13** Nake Hagari akīhe Jehova ūcio wamwarīrie rītwa rīrī: “Wee nīwe Ngai ūrīa ūnyonaga,” nīgukorwo oigire atīrī, “Rūu nīi ndikuona ūrīa ūnyonaga.” **14** Nīkio gīthima kīu gētīrwo Biri-Lahai-Roi, na kīrī o ho, kūu gatagati ga Kadeshi na Beredi. **15** Nī ūndū ūcio Hagari agīciarīra Aburamu

mwana wa kahīi, nake Aburamu agītua kaana kau aaciārīrwo Ishumaeli. **16** Aburamu aarī wa mīaka mīrongo inana na itandatū rīrīa Hagari aamūciarīre Ishumaeli.

17 Na rīrī, rīrīa Aburamu aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo kenda na kenda-rī, Jehova nīamūmūrīre, akīmīwīra atīrī, “Nīi nī nī Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe; tūūra ūnjathikagīra, na ūtarī na ūcuuke. **2** Na nīi nīngūtūūra kīrīkanīro gatagati gakwa nawe, na nīngāingīhia mūigana waku mūno.” **3** Aburamu agīturumithia ūthīu wake thī, nake Ngai akīmīwīra atīrī, **4** “Hakwa-rī, gīkī nīkio kīrīkanīro gīakwa nawe: Wee nīugatuika ithe wa ndūrīrī nīngī. **5** Ndgūcooka gwītuo Aburamu; ūrīttagwo Iburahīmu, nīgukorwo nīngūtūite ithe wa ndūrīrī nīngī. **6** Nīngūtūma ūciare mūno; na ndūme ūtuīke ithe wa ndūrīrī nīngī, nao athamaki nīmakoma thīnī waku. **7** Nīngūtūhondeka kīrīkanīro gīakwa kīrī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene gatagati gakwa nawe na njiaro ciaku iria igooka thuutha waku, na nginya njiarwa ciaku cia thuutha, nīguo ndūke Ngai waku na Ngai wa njiaro iria igooka thuutha waku. **8** Nīngakūhe būriri ūyū wothē wa Kaanani, kūrīa ūrī mūgeni rūu, ūtūre ūrī igai riaku na rīa njiaro ciaku iria igooka thuutha waku; na nīngatuika Ngai wao.” **9** Nīngī Ngai agīcooka akīra Iburahīmu atīrī, “Wee-rī, no nginya ūmenyagīrīre kīrīkanīro gīakwa, wee na njiaro iria igooka thuutha waku, harī njiarwa na njiarwa iria igooka. **10** Gīkī nīkio kīrīkanīro gīakwa nawe na njiaro iria igooka thuutha waku, kīrīkanīro kīria ūrīmenyagīrīra: Arūme othe thīnī wanyu nīmarīruaga. **11** Mūrīruaga nīguo ūndū ūcio ūtuīke kīmenyithia gīa kīrīkanīro gatagati gakwa nawe. **12** Harī njiarwa iria igooka thuutha, mūndū mūrūme wothē thīnī wanyu no nginya arue arī na ūkūrū wa thīkū inyanya, kūrūtia arīa maciarītuo thīnī wa nyūmba yaku kana arīa magūrītuo na mbeeca kuuma kūrī andū a kūngī-arīa matarī a rūciaro rwaku. **13** Mūndū ūcio, wagūciarīruo nyūmba-inī yaku kana wakūgūrwo na mbeeca ciaku-rī, no nginya arue. Kīrīkanīro gīakwa kīa mūrī yanyu gīgītūika kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene. **14** Mūndū mūrūme wothē ūtarī mūrūu, ūrīa ūtarūthītio mwīrī wake-rī, nīakeherio harī andū ao; ūcio ndahingītīe kīrīkanīro gīakwa.” **15** Nīngī Ngai akīra Iburahīmu atīrī, “Ha ūhoro wa Sarai mūtumia waku-rī, ndgūcooka kūmwīta Sarai; arīttagwo Sara. **16** Nīngūmūrathima, na ti-itherū nīngūkūhe mwana wa kahīi ūciarīrwo nīwe. Nīngūmūrathima nīguo atuīke nyina wa ndūrīrī; athamaki a ndūrīrī makoma harīwe.” **17** Iburahīmu agīturumithia ūthīu wake thī, agīcooka agītheka, akīyūria na ngoro atīrī, “Mūndū ūrī na mīaka igana nīegūciara mwana wa kahīi? Sara no aciara mwana arī na mīaka mīrongo kenda?” **18** Nake Iburahīmu akīra Ngai atīrī, “Naarī korwo Ishumaeli atūūra arathimagwo nīwe!” **19** Nake Ngai akīmūcookeria atīrī, “Ii nīguo, no mūtumia waku Sara nīagagūciarīra kahīi, na nīugaagatua Isaaka. Nīngathondeka kīrīkanīro nake gīa gūtūūra tene na tene harī njiaro ciake iria igooka thuutha wake. **20** Na ha ūhoro wa Ishumaeli, nīndakūigua: Ti-itherū nīngūmūrathima; nīngūtūma

aciarane, aing'he muno. Nĩagatuika ithe wa aathani ikũmi na eerĩ, na nĩngamũtea rũrĩrĩ rũnene. **21** No kĩrĩkanĩro gĩakwa ngaathondeka na Isaaka, ũria Sara egũgũciarĩra mwaka ũyũ ũgũũka, ihinda-inĩ ta rĩrĩrĩ tũrĩ. **22** Ngai aarĩkia kwaria na Iburahĩmu, akĩambata, akĩmũtiga. **23** Mũthenya o ro ũcio, Iburahĩmu akĩoya mũriũ wake Ishumaeli, na arĩa othe maciarĩrwo gwake, o na arĩa magũrĩtwo na mbeeca ciake, mũndũ mũrũme wothe wa nyũmba yake, akĩmaruithia, o ta ũria Ngai aamwĩrĩte. **24** Iburahĩmu aarĩ wa mĩaka mĩrongo kenda na kenda rĩrĩa aaruire, **25** nake mũriũ wake Ishumaeli aarĩ wa mĩaka ikũmi na itatũ. **26** Iburahĩmu na mũriũ wake Ishumaeli maaruire hamwe mũthenya o ro ũcio. **27** Na mũndũ mũrũme wothe thĩĩni wa nyũmba ya Iburahĩmu, arĩa maciarĩrwo gwake, kana mũndũ wagũrĩtwo kuuma kũrĩ mũndũ wa kũngĩ, maaruanĩire hamwe nake.

18 Mũthenya ũmwe Jehova nĩ oimĩrĩre Iburahĩmu rĩrĩa aikarĩte mũromo-inĩ wa hema yake hakuhi na mĩti rĩrĩa mĩnene ya mĩgandi ya Mamure, ihinda rĩa mĩaraho. **2** Na rĩrĩ, Iburahĩmu aatiira maitho-rĩ, akĩona andũ atatũ marĩgamĩte o hakuhi nake. Rĩrĩa aamoonire, akĩhiũha akiuma mũromo-inĩ wa hema yake, agĩthĩ kũmatũnga, na agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ. **3** Akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, angĩkorwo nĩndetĩkĩrĩka maitho-inĩ maku, ndũkahĩtũke ndungata yaku. **4** Reke tũtũ tũnini tũrehwo, na inyũũ inyuothe mwĩthambe magũrũ na mũhurũke kĩiruru-inĩ kĩa mĩtĩ ũyũ. **5** Na nĩ thĩ ndĩmũrehere kindũ gĩa kũria, nĩgeetha mũcooko wĩ hinya, kuona atĩ nĩmwagũka kwa ndungata yanyu, nĩguo mũcooke mwĩthĩre.” Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wega muno, ika o ũguo woiga.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Iburahĩmu akĩhiũha agĩthĩ hema-inĩ kũrĩ Sara, akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya ibaba ithatũ cia mũtu ũria mũhinyu wega, ũũkande na ũrũge mĩgate naihenya.” **7** Nĩngĩ Iburahĩmu agĩteng'era rũũru-inĩ, agĩthuura njaũ njega na njororo, akĩmĩnengera ndungata, nayo ikĩmĩthĩnja naihenya. **8** Nĩngĩ Iburahĩmu akĩmarehera irĩa imata na irĩa rĩa mwĩtha, na nyama cia njaũ iyo yathĩnjĩtwo, agĩciiga hau mbere yao. Nake akĩrũgama hakuhi nao mũtĩ-inĩ rĩrĩa maarĩĩaga. **9** Maarĩkia kũria makĩmũũria atĩrĩ, “Sara mũtumia waku-rĩ, arĩ kũ?” Iburahĩmu akĩmacookeria atĩrĩ, “Arĩ kũũria hema thĩĩni.” **10** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngooka kũrĩ we rĩngĩ hĩndĩ o ta ĩno mwaka ũyũ ũroka, na Sara mũtumia waku nĩagaciara kaana ga kahĩ.” Nake Sara nĩathikagĩrĩra arĩ hau mũromo-inĩ wa hema rĩa yari thũthwa wa Iburahĩmu. **11** Na rĩrĩ, Iburahĩmu na Sara maarĩ akũrũ na magatĩndĩka mĩaka yao ma, nake Sara akahĩtũkia mĩaka ya gũciara. **12** Nĩ ũndũ ũcio, Sara agĩthekera, akĩyũria atĩrĩ, “Thũthwa wa gũkũra ũũ-rĩ, na mwathi wakwa nĩ mũkũrũ-rĩ, no ngĩge na gĩkeno kũ?” **13** Nake Jehova akĩũria Iburahĩmu atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũma Sara atheke na eyũrie, ‘Ti-itherũ no ngĩe na mwana ndĩ mũkũrũ ũguo?’ **14** Kaĩ kũrĩ ũndũ ũngĩrema Jehova? Mwaka ũyũ ũroka-rĩ, nĩngacooka ihinda rĩrĩa rĩamũre, nake Sara nĩagaciara kaana ga kahĩ.” **15** Sara agĩtũgira muno, nĩ ũndũ ũcio akiheenania, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndinatheka.” Nowe Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ma

nĩwatheka.” **16** Rĩrĩa andũ acio mookĩrĩre mathĩrĩ-rĩ, makĩerekera na Sodomu, nake Iburahĩmu agĩtwarana nao amoiagarie. **17** Hĩndĩ iyo Jehova akĩyũria atĩrĩ, “No hithe Iburahĩmu ũria ndĩrenda gwika? **18** Ti-itherũ Iburahĩmu nĩagatuika rũrĩrĩ rũnene na rwa hinya, na ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ nĩkarathimwo nĩ ũndũ wake. **19** Nĩgũkorwo nĩndĩmũthuurĩte nĩgeetha onagĩrĩre ciana ciake, na nyũmba yake, na arĩa magooka thũthwa wake, kũrũmagia mĩthĩre ya Jehova na ũndũ wa gwĩkaga ũria kwagĩrĩre, na kĩhooto, nĩgeetha Jehova akaahĩngĩria Iburahĩmu ũria aamwĩrĩre.” **20** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Mũkayo wĩgĩ Sodomu na Gomora nĩ mũnene muno, naguo wĩhia wao nĩ mũũru muno. **21** Nĩ ũndũ ũcio nĩ nĩngũikũrũka thĩ nyone kana ũũru ũria mekĩte nĩũigana ikaya rĩrĩa rĩnginyĩre. Na aakorwo tĩguo-rĩ, nĩngũmenya ũria ngwĩka.” **22** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makiuma hau magĩthĩrĩ merekeire Sodomu, no Iburahĩmu agĩtigwo arũgamĩte mbere ya Jehova. **23** Nake Iburahĩmu agĩkuhĩrĩria Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Andũ arĩa athĩngu ũkũmanĩinanĩria hamwe na arĩa aaganu? **24** ĩ kũngĩkorwo kũrĩ na andũ mĩrongo ĩtano athĩngu itũũra-inĩ rĩu inene? Ti-itherũ no ũrĩniine na ndũrĩhonokie nĩ ũndũ wa andũ acio mĩrongo ĩtano athĩngu marĩ kuo? **25** Ūroaga gwika ũndũ ta ũcio, wa kũũraganĩria arĩa athĩngu hamwe na arĩa aaganu, arĩa athĩngu na arĩa aaganu ũmataranĩre ũndũ ũmwe. Ūroaga gwika ũndũ ta ũcio! Mũtanĩrĩ ciara wa thĩ yothē-rĩ, gĩthĩ ndagĩrĩrwo nĩ gwĩka ũria kwagĩrĩre?” **26** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩtano athĩngu kũũ itũũra rĩu inene rĩa Sodomu-rĩ, nĩngũhonokia kũndũ kũũ guothe nĩ ũndũ wao.” **27** Nĩngĩ Iburahĩmu akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩrie nginya ndaaria na Mwathani, o na gũtuika ndĩ o rũkũngũ na mũhu-rĩ, atĩrĩ, **28** ĩ hangĩaga andũ atano a acio mĩrongo ĩtano athĩngu? Nĩ ũngĩniina itũũra rĩu inene rĩothe nĩ ũndũ wa kwaga acio atano?” Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ingĩkora andũ mĩrongo ĩna na atano kuo, ndikũrĩniina.” **29** O rĩngĩ Iburahĩmu akĩmarĩria akĩmũũria atĩrĩ, “ĩ ũngĩkora andũ mĩrongo ĩna tu kuo?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩna-rĩ, ndikũrĩniina.” **30** Nĩngĩ Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara, no areke njarie. ĩ ũngĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndikũrĩniina ingĩkora andũ mĩrongo ĩtatũ kuo.” **31** Iburahĩmu akiuga atĩrĩ, “Rĩu tondũ nĩngĩũmĩrĩrie nginya ndaaria na Mwathani-rĩ, ĩ kũngĩoneka o andũ mĩrongo ĩrĩ kuo?” Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio mĩrongo ĩrĩ, ndikũrĩniina.” **32** Nĩngĩ akiuga atĩrĩ, “Mwathani aroaga kũrakara no areke njarie rĩngĩ rĩmwe. ĩ kũngĩoneka o andũ ikũmĩ kuo?” Nake Jehova agĩcookia, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa acio ikũmĩ-rĩ, ndikũrĩniina.” **33** Rĩrĩa Jehova aarĩkirie kwaria na Iburahĩmu, agĩthĩra, nake Iburahĩmu agĩcooka mũciĩ.

19 Nao arĩa acio eerĩ magĩkina Sodomu hwaĩ-inĩ, nake Loti aikarĩte kĩhĩngo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Rĩrĩa aamoonire-rĩ, agĩkũria nĩguo amatũnge, na agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ. **2** Akĩmeera atĩrĩ, “Aathi akwa, ndamũthaitheka ũkai mũtoonye nyũmba ya ndungata yanyu. No mwĩthambe magũrũ na

mūraaririre, na rüciini tene mürooke güthii na mbere na rüendo rwanu.” No-o makimücookeria atiri, “Aca, ithui tüküraara nja kihaaro-ini.” **3** Nowe Loti akimaringiriria na hinya müno mathii gwake müci, nginya magitikiria. Magithii nake, magitoonya nyumba gwake. Nake akimathondekera irio, akiruga migate itaari ndawa ya kümbia, nao makiria. **4** Matanathii gükoma-ri, arume othe a kuuma ituri ciothe cia itüura riu ria Sodomu, aria ethi na aria aküri, makirigiiciria nyumba ya Loti. **5** Nao magita Loti, makimüuria atiri, “Andü aria mookire gwaku ütuku üyu-ri, mar-kü? Marehe na gükü nja, tükome nua.” **6** Loti akiuma na nja amatunge, na akihinga mürango, **7** akimeera atiri, “Aca, arata akwa; mütegeke ündü ücio wa waganu. **8** Atiriri, ndi na airitu akwa eerí matari maakoma na mündü mürume. Rekei ndimarehe na gükü nja, na inyui mwike o üria mükwenda nao. No mütegeke ündü o na ürikü küri andü aya, tondü mokite gwakwa na no nginya ndimagitire.” **9** Nao makimücookeria atiri, “Ehera.” Na makiuga atiri, “Mündü üyu ookire gükü ari mügeni, na riu arenda gütüciirithia! Wee niwe tügwika üuru gükira acio!” Magikiririria kühatiriria Loti, na magikuhiriria niguu moinance mürango. **10** No ageni acio maari thini magitambürükia moko, makiguucia Loti, makimücookeria nyumba na makihinga mürango. **11** Magicooka makihüura andü acio maari nja ya mürango wa nyumba, ethi na aküri, na ütumumu nigeetha mage kuona mürango. **12** Andü acio eerí maküria Loti atiri, “Üri na andü angí aku gükü, ta aria mahikitie airitu aku, aanake kana airitu aku, kana mündü üngi waku o wothé üri itüura-ini rüri inene? Moimagarie muume gükü, **13** tondü nitükwananga kündü gükü. Mükayo üria ükaiirwo Jehova okirire andü a gükü ni münene müno, na niatütümite tüküe türianange.” **14** Ni ündü ücio Loti akiumagara, agithii akiria na athoni ake, aria maari mahikie airitu ake. Akimeera atiri, “Mwihike muume kündü gükü, ni ündü Jehova ari hakuhi kwananga itüura rüri inene!” No athoni ake magiciiria ni itherü aamarangaga. **15** Rüciini ruoro rügitema-ri, araka acio makihikahika Loti, makimwira atiri, “Wihike! Oya mütumia waku na airitu aku eerí aria marí gükü, kana müniinanirio na itüura rüri rikherithio.” **16** Riria Loti aahindahindire-ri, andü acio makimünyitia guoko, na moko ma mütumia wake na ma airitu ake eerí, na makimoimagaria o wega nginya nja ya itüura riu inene, nigükorwo Jehova nimaigüirire tha. **17** Na maarikia kumaruta nja ya itüura, ümwe wao akimeera atiri, “Mwithare mühonokie müoyo yanyu! Mütiheküüre, na mütikarügame handü o na ha gükü kiaragana-ini giki! Ürirari irima-ini, kana müniinwo!” **18** No Loti akimeera atiri, “Aca, aathi akwa, ndamüthaita! **19** Tondü ndungata yanyu ni itikirikite maitho-ini manyu, na nimünyonetie ütugi münene wa kühonokia muoyo wakwa, no ndingihota küürira irima-ini; mwanangiko üyu niüküngererera, na ningükua. **20** Ta rorai, haaria hari na itüura rüri hakuhi ingüirira, na ni inini. Rekei njürire kuo, ni itüura inini müno, githi tiguu? Naguo muoyo wakwa niükühonoka.” **21** Nake müraika akimwira atiri, “Ni wega müno, ningüküigüira ihooya riu o narío; Ndiküharagania itüura riu waria

ühoro warío. **22** No rüri, üriira kuo na ihenya, ni ündü gütiiri ündü ingüika nginya ükinye kuo.” (Nikü itüura riu rütagwo Zoari.) **23** Loti agikinya Zoari-ri, rüa niriarikitie küratha. **24** Nake Jehova akiuriria Sodomu na Gomora mwaki wa übiriti uumite igürü küri Jehova. **25** Nake akiharagania matüura macio manene, na kiaragana kü gíothé, o hamwe na aria othe maatüire matüura-ini macio manene, o na mímpera yothé ya büürü ücio. **26** No mütumia wa Loti niehigüüre na thuutha, nake agituka gitugi gia cumbi. **27** Müthenya üyu üngi rüciini tene-ri, Iburahimu agüküira na agicooka handü haria aarügamite mbere ya Jehova. **28** Agicüthiriria mwena wa Sodomu na Gomora, büürü wothé wa kiaragana kü, nake akiona ndogo ndumanu yambatite na igürü kuuma büürü-ini ücio, ihaana ta ndogo yumite icua-ini. **29** Ni ündü ücio, riria Jehova aanangire matüura macio manene ma kiaragana kü, nifiririkanire Iburahimu, na akiruta Loti mwanangiko-ini ücio waharaganirire matüura macio manene küria Loti atüire. **30** Thuutha ücio Loti akiuma Zoari, agithii gütüura kirima-ini ari hamwe na airitu ake eerí, tondü nietigirire güikara Zoari. We na airitu ake eerí magitüura ngurunga-ini. **31** Müthenya ümwe-ri, müiritu üria warí mükürü aküira üria warí münini atiri, “Ithe witü ni mükürü, na gütiiri mündü müürime üri hakuhi wa gükoma na ithui, ta üria ari mütügo kündü guothe gükü thi. **32** Reke tühe ithe witü ndibe anyue nigeetha tükome nake, na tütüüre rüciaro rwitü na ündü wa ithe witü.” **33** Ütüü ücio magitüma ithe wao anyue ndibe, na müiritu üria mükürü agitoonya na agikoma nake. Nowe Loti ndaamenyire riria müiritu aakomire kana riria ookirire. **34** Müthenya üyu üngi, müiritu üria mükürü aküira üria münini atiri, “Hwai ütuku ni nii ndirakomire na ithe witü. Reke tüküme ndibe ringi anyue ütuku wa ümüthi, nawe üthii ökome nake, nigeetha tütüüre rüciaro rwitü na ündü wa ithe witü.” **35** Ni ündü ücio magitüma ithe wao anyue ndibe ütuku ücio o naguo, nake müiritu üria warí münini agitoonya agikoma nake. O ringi Loti ndaamenyire riria müiritu aakomire kana riria ookirire. **36** Ni ündü ücio airitu acio eerí a Loti makigia nda na ithe wao. **37** Müiritu üria mükürü agiciara kahii na agigatua Moabi, na niwe ithe wa andü a Moabi gwata ümüthi. **38** Müiritu üria münini o nake agiciara kahii, nake agigatua Beni-Ami, na niwe ithe wa Aamoni aria marí kuo nginya ümüthi.

20 Na rüri, Iburahimu nioimire küu aari, agithii mwena wa Negevu, na agitüura gatagati ga Kadeshi na Shuri. Gwa kahinda niatüüre Gerari **2** na ari küu Iburahimu oigaga atiri ha ühoro wa mütumia wake Sara, “Üyu ni mwarí wa baba.” Tondü ücio Abimeleku müthamaki wa Gerari agitümanira Sara na akimuooya. **3** No rüri, Ngai akimüirira Abimeleku ütuku na kiroto, akimwira atiri, “Wee-ri, no ta üküite tondü mündü-wa-nja ücio woete ni mütumia wene.” **4** No Abimeleku ndaakoretwo akuhiririe Sara, ni ündü ücio aküria atiri, “Mwathani, no wanange rürii rütehite? **5** Githi ti we wanjüire, ‘Üyu ni mwarí wa baba?’ Na ningi o nake Sara githi ndoigire atiri, ‘Üyu ni mürii wa baba?’ Njike ündü ücio na ürüngiriru wa ngoro na moko matari ücuuke.” **6**

Ningi Ngai akimwira atiri kiroto-ini, “fi, ninjuii urekite uguo na urungiriru wa ngoro, na nikio ndirakugiririe unjiharie. Nikio itanareka umuhutie. 7 Riu-ri, cookeria mundu ucio mutumia wake, nigukorwo ni munabii, nake niegukuhooera, na niugutura muoyo. No waga kumucookia-ri, umenye ti-itheru wee niugukua, na andu aku othe nimegukua.” 8 Muthenya uyü üngi rüciini tene, Abimeleku agitumanira anene ake othe, na aarika kumeera maundu maria mothe meekikite, andu acio magitigira muno. 9 Abimeleku agicooka agita Ibrahimu na akimuria atiri, “Ni atia uguo utwikite? Ni atia ngwihirire, niguu undeherere ni na uthamaki wakwa uuru munene uguo? Unjikite maundu mataagirire gwikwo.” 10 Ningi Abimeleku akitura Ibrahimu atiri, “Ni ki giatumire wike uguo?” 11 Ibrahimu akimucookeria atiri, “Ndeirire atiri, ‘Kundu guku andu matitigirite Ngai, na nimekunjuraga ni undu wa mutumia wakwa.’ 12 O na küri uguo, ti-itheru ni mwarä wa-baba, müritu wa baba; no tütiri a nyina umwe, nikio aatuikire mutumia wakwa. 13 Na riria Ngai aandutire kuuma nyumba-ini ya baba thii ngorurage, ndeire mutumia wakwa atiri, ‘Üü niguu urinyonagia wendo waku: Küria guothe türithiaga, uugage atiri uhoro-ini ünjigü, ‘Üyü ni müru wa baba.’” 14 Ibrahimu aarika kwaria, Abimeleku akiruta ng’ondü na ng’ombe, na ngombo cia arume na cia andu-a-nja, na agiche Ibrahimu, na akimucookeria Sara mutumia wake. 15 Ningi Abimeleku akimwira atiri, “Bürüri wakwa üri mbere yaku; tüura haria hothe üngienda.” 16 Nake Abimeleku akira Sara atiri, “Ningühe müru-wa-thoguo cekerä 1,000 cia betha ituike cia kürihiria ihitia riria ühithirio mbere ya andu aya othe müri nao; we ndüri uuru wikite.” 17 Nake Ibrahimu akihooya Ngai, nake Ngai akihonia Abimeleku, na mutumia wake, na ngombo ciäke cia airitu niguu mahote güciara ciana ririg, 18 nigukorwo Jehova niahingite nda cia andu-a-nja othe a nyumba ya Abimeleku, makaaga kügia ciana, ni undu wa Abimeleku kuoya Sara mutumia wa Ibrahimu.

21 Nake Jehova agituga Sara o ta üria oigite, na Jehova akihingiria Sara kirikaniro kiria aamwirire. 2 Sara akigia nda, na agiciarira Ibrahimu kaana ga kahii ükürü-ini wake, o ihinda riria Jehova aamwirite. 3 Ibrahimu agitua kaana kau ga kahii aaciirirwo ni Sara, Isaaka. 4 Na riria müriü ücio wake Isaaka akinyirie thikü inyanya-ri, Ibrahimu akimüruithia, o ta üria Ngai aamwathite. 5 Ibrahimu aari na miaka igana rimwe riria müriü wake Isaaka aaciirirwo. 6 Sara akiuga atiri, “Ngai niatümite theke, na mündü o wothé ürüguga ühoro ücio niarthekaga hamwe na niü.” 7 Agicooka akiuga atiri, “Nüü üngierire Ibrahimu atä Sara niakongithia ciana? No riri, nindimüciirire kaana ga kahii ükürü-ini wake.” 8 Nako kaana kau gagikura na gagitigithio kuonga; nguo müthenya üria Isaaka aatigithirio kuonga-ri, Ibrahimu akirugithia iruga inene. 9 No Sara akiona atä müriü wa Hagari üria Mümisiri aaciirire Ibrahimu aari na kinyürüri. 10 Nake akira Ibrahimu atiri, “Ingata ngombo ino ya mündü-wa-nja hamwe na müriü, tondü müriü ücio wa

ngombo iyo ya mündü-wa-nja ndakagayana igai na müriü wakwa Isaaka.” 11 Naguo ühoro ücio ügithiinia Ibrahimu muno tondü wakonii müriü. 12 No Ngai akimwira atiri, “Tiga güthiinka muno ni undu wa kimwana kü, na ndungata iyo yaku ya mündü-wa-nja. Thikiriria üria wothé Sara egükwira, tondü rüciaro riria rügeetanio nawe rükoima harä Isaaka. 13 O na ningi ningatuma müriü wa ndungata iyo ya mündü-wa-nja atuike rüriü rüene, tondü ni rüciaro rwaku.” 14 Muthenya uyü üngi rüciini tene Ibrahimu akioya irio na mondo ya rüüa iri na maa, na agicinengera Hagari. Akimügirira ciande-ini ciäke, agicooka akimugaria hamwe na kimwana kü. Nake Hagari agithiira, na agiturirwo ni njira ari küu werü-ini wa Birishiba. 15 Na riria maaä maria maarä rüüa-ini maathirire-ri, Hagari akiiga kimwana küu rungu rwa kihinga kimwe. 16 Nake agithiathiia, agükara thi handü hataari haraihu, ta ha rükia ria mügu, tondü eeciirire atiri, “Ndingirorera kimwana giakwa gügüka.” Na aikarite hau hakuhi, akiambiriria kügirika. 17 Nake Ngai akiiga kimwana kü gikirira, nake müraika wa Ngai agita Hagari ari küu igürü akimüria atiri, “Ni ki kiraguthiinia Hagari? Tiga gwitigira; Ngai niaiguite kiriro gia kimwana küu kirü o hau kirü. 18 Tira kimwana küu na igürü, na ükinyiitirire na guoko, nigukorwo ningagitua rüriü rüene.” 19 Hindä iyo Ngai akimühingura maithe, nake akiona githima kia maa. Agithi ho, akiyüria rüüa maa, na akihe kimwana kü kinyue. 20 Ngai niakorirwo hamwe na kimwana kü o üria giakuraga. Giatüirire werü-ini, na gigituika mürahi na üta. 21 Hindä iyo aatüraga Werü-ini wa Parani-ri, nyina akimwethera mutumia kuuma Misiri. 22 Ihinda-ini-riu Abimeleku na Fikolu munene wa mbütü ciäke cia ita makira Ibrahimu atiri, “Ngai ari hamwe nawe maundu-ini mothe maria wikaga. 23 Riu-ri, wihite üri mbere ya Ngai atä ndukanjuukanirira, kana ücuukanire ciana ciakwa, o na kana njiaro ciakwa. Nyonagia ütugi ni na büriü uyü we ütüraga üri mügeni o ta üria niü ngonetie ütugi.” 24 Ibrahimu agicooka atiri, “Nindehita.” 25 Ningi Ibrahimu agiteta Abimeleku ni undu wa githima kia maaä kiria ndungata cia Abimeleku ciamütunyite. 26 No Abimeleku akiuga atiri, “Ndiüü nüü wikite undü ücio. Wee ndwanjirire, na ndaigua ühoro ücio ümüthi.” 27 Ni undü ücio Ibrahimu akirehe ng’ondü na ng’ombe akihe Abimeleku, nao andu acio eerä makigia na kirikaniro. 28 Ibrahimu akiamura miati mügwanja kuuma rüuru-ini rwake. 29 Nake Abimeleku akitura Ibrahimu atiri, “Miatä ino mügwanja-ri, wamiamura kuuma rüuru-ini niki?” 30 Ibrahimu akimucookeria atiri, “Itikira kuoya miati ino mügwanja kuuma küri niü, ituike üira atä ni niü ndenjire githima giki.” 31 Tondü ücio handü hau hagitwo Birishiba tondü hau ni ho andu acio eerä mehitiire mwihitwa. 32 Thuutha wa kürikanira kiriko küu küu Birishiba, Abimeleku na Fikolu munene wa mbütü ciäke cia ita, magicooka büriü wa Afilisti. 33 Nake Ibrahimu akihaanda müti wa mübinde küu Birishiba, na agikaä rüüta ria Jehova, o we Mürungu Üria-Ütüragä-Tene-na-Tene, ari handü hau. 34 Nake Ibrahimu agükara büriü-ini ücio wa Afilisti ihinda irayä ma.

22 Thuutha wa maündu macio-ri, Ngai nāgeririe Iburahimu. Ngai akimwita atiri, “Iburahimu!” Nake agicookia atiri, “Nii üyü haha.” **2** Nake Ngai akimwira atiri, “Oya müriü waku, o we üria wa mümwe Isaaka, üria wendete, üthii rügono rwa Moria, na ümürute ta igongona ria njino kuo kirima-ini kimwe kia iria ngaakuonia.” **3** Ni ündü ücio müthenya üyü üngü rüciini tene, Iburahimu agiükira, agitandika ndigiri yake. Akioya ndungata ciake igiri na müriü wake Isaaka. Aarikia gwatira ngü cia küigana igongona ria njino-ri, akiumagara erekeire handü haria Ngai aamwiriite. **4** Müthenya wa gatatu, Iburahimu agitiira maitho na akiona handü hau harü o küraya. **5** Aküira ndungata ciake atiri, “Ikaragai haha na ndigiri ino, na nii na kimwana giakwa tüthii haarä tükahooe Ngai, na tücooke tümücookerere.” **6** Iburahimu agikioya ngü icio cia igongona ria njino, agiciigirira müriü wake Isaaka, nake agikuuwa mwaki na kahiü. Na riria o eerü mathiaga hamwe, **7** Isaaka akiaria, agitiia ithe Iburahimu atiri, “Babal” Iburahimu akimücookeria atiri, “Nii üyü, müriü wakwa.” Isaaka akiuga atiri, “Ndirona türü na mwaki na ngü No riri, gatürüme ka igongona ria njino kari ha?” **8** Iburahimu agicookia atiri, “Müriü wakwa, Ngai we mwene nieküheana gatürüme ka igongona ria njino.” Nao eerü magithii na mbere mari hamwe. **9** Maakinya handü haria Ngai aamwiriite-ri, Iburahimu agiaka kigongona ho na akiara ngü igürü riakio. Agicooka akioha müriü wake Isaaka na akimükomia kigongona-ini kiu igürü ria ngü. **10** Ningi akioya kahiü, agitambürükia guoko gwake, oorage müriü. **11** No müraika wa Jehova akimwita kuuma igürü, akiuga atiri, “Iburahimu! Iburahimu!” Nake Iburahimu agicookia atiri, “Nii üyü haha.” **12** Akimwira atiri, “Ndükahutie kimwana kiu na guoko gwaku, na ndüagigike ündü o na üriü. Rüü nindamenya ati nüwitiigirite Ngai, tondü ndünarega küruta müriüguo, o we müriüguo waku wa mümwe, arü igongona.” **13** Nake Iburahimu agitiira maitho, na hau kihinga-ini akiona ndürüme inyiititwo hia ni mürä. Agithii ho, akioya ndürüme iyo na akimüruta iri igongona ria njino handü ha müriü. **14** Ni ündü ücio Iburahimu agitiira handü hau Jehova-Niariheanaga. Na nginya ümüthi kuugawo atiri, “Kirima-ini kia Jehova-ri, niaritüheaga.” **15** Nake müraika wa Jehova arü igürü, agitiira Iburahimu händi ya keeri, **16** akimwira atiri, “Jehova ekuuga üü: Nündihitite na nii mwene, ati tondü nüwikite ündü üyü na ndünarega kündütira müriüguo, o müriüguo waku wa mümwe-ri, **17** ti-itherü nüngakürathima na ndüme njiaro ciaku cingihe ta njata cia matu-ini na ta müthanga üria üri hügürürü-ini cia iria. Njiaro ciaku ni ikegwatira matüüra maria manene ma thü ciacio, **18** na ni ündü wa rüciaro rwaku, ndüriri ciothe cia thü nikarathimwo, tondü wee nünjathikiire.” **19** Nake Iburahimu agicookerera ndungata ciake, magithii hamwe marorete Birishiba. Nake Iburahimu agitüüra küu Birishiba. **20** Thuutha wa maündu macio Iburahimu agikinyirwo ni ühoro, akürwo atiri, “Milika o nake nāgite na ciana; niaciariire müriü-wa-nyükwa Nahoru ciana: **21** Uzu niwe wa irigithathi, na müriü wa nyina ni Buzu, na Kemueli (ithe wa Aramu), **22** na Kesedu, na

Hazo, na Pilidashu, na Jidilafu, na Bethueli.” **23** Bethueli niwe watuikire ithe wa Rebeka. Acio nio ariu aria anana Milika aaciariire Nahoru, müriü wa nyina na Iburahimu. **24** Thuuria yake, iria yetagwo Reuma, o nayo yari na ariu ake, nio Teba, na Gahamu, na Tahashu na Maaka.

23 Sara aatüürire muoyo agikinya miaka igana rimwe na mirongo iri na mügwanja. **2** Nake aaküirire Kiriathu-Ariba (na nokuo Hebironi), bürüri-ini wa Kaanani; nake Iburahimu agithii, agicakaira Sara na akimüririra. **3** Ningi Iburahimu agiükira akiuma hau mwiri wa mütumia wake wari, agithii akiariria Ahiti akimeera atiri, **4** “Nii ndi mügeni na mügendi gükü kwanyu. Nyenderiai handü gükü ha güthikana nigeetha hote güthika mütumia wakwa üria üküite.” **5** Nao Ahiti magicookeria Iburahimu atiri: **6** “Müthuuri üyü, ta tüthikiriire. Wee üri müthamaki üri hinya gatagati-ini gaitü. Thika mütumia waku mbirä-ini imwe ya iria njega ciitü. Gütiri mündü witü üngikügiria mbirä ya güthika mütumia waku.” **7** Iburahimu agiükira akiinamirira mbere ya Ahiti, andü acio ene bürüri. **8** Akimeera atiri, “Angikorwo nümütikiriite thike mütumia wakwa-ri, güthikiriire, na müthaitanirire kürü Efroni müriü wa Zoharu, **9** nügwo anyenderie ngurunga ya Makipela, iria yake iri müthia-ini wa güthaka giake. Müürie anyenderie na thogora üria ümüigana, itüike handü hakwa ha güthikana gükü kwanyu.” **10** Nake Efroni ücio Müthi aikarite thü o hau gatagati-ini ka andü aria angü; tondü ücio agicookeria Iburahimu akiuguawo ni Ahiti othe aria mookite kihingo-ini gä itüüra riu riake. **11** Akimwira atiri, “Aca, mwathi wakwa, thikiriira; nündakühe güthaka kiu, na nündakühe ngurunga iyo iri thini wakio. Ndakühe andü akwa mäkionaga. Thika mütumia waku.” **12** O ringi Iburahimu akiinamirira mbere ya andü acio ene bürüri, **13** na akiariria Efroni andü acio maküguaga, akimwira atiri, “Itikira güthikiriira. Nüngüriha thogora wa güthaka kiu. Amükira mbeeca kuuma kürü ni, nigeetha hote güthika mütumia wakwa kuo.” **14** Efroni agicookeria Iburahimu atiri, **15** “Ta thikiriira, mwathi wakwa; güthaka kiu kingiama ceki magana mana ma betha, no riri, kiu ni kii gatagati gaku na nii? Thii üthike mütumia waku.” **16** Iburahimu agitükira thogora wa Efroni na akimüthimira betha iria aagwetete andü a Ahiti othe maküguaga; ceki magana mana cia betha cia müigana wa güthimo kia onjorithia. **17** Ni ündü ücio, güthaka kia Efroni kiu kiarü Makipela hakuhi na Mamure-güthaka na ngurunga iyo, na miti yotho iria yari mihaka-ini ya güthaka kiu ikigärürirwo **18** Iburahimu mbere ya Ahiti othe aria mookite kihingo-ini gä itüüra riu inene. **19** Thuutha wa üguo, Iburahimu agithika Sara mütumia wake ngurunga-ini iyo yari güthaka-ini kia Makipela hakuhi na Mamure (iria iri Hebironi), bürüri-ini wa Kaanani. **20** Ni ündü ücio güthaka kiu na ngurunga iyo yari kuo ikigärürirwo Iburahimu ni Ahiti iri handü ha güthikanaga.

24 Na riri, Iburahimu aari mükürü na agatindika miaka. Nake Jehova niamürathimite maündü-ini make mothe. **2** Nake aküira ndungata iria yari nene müci-ini wake, o iria yarügamirire indo ciothe iria

aari nacio atiri, “Ta iga guoko gwaku rungu rwa kiero gikwa. 3 Ningwenda wihite na ritwa ria Jehova, o we Ngai wa iguru na Ngai wa thi, ati ndugetheria muru wakwa mutumia kuuma kuri airitu a Akaanani aya nduuraga thiini wao, 4 no niugathi bururi-ini wakwa na kuri andu a nyumba iiti, na wethere muru wakwa Isaaka mutumia kuu.” 5 Ndungata iyo ikimuria atiri, “I mundu-wa-nja ucio angikaarega guka na ni bururi-ini uyu? Ngacookia muruguo bururi uria waimire?” 6 Iburahimu akimwira atiri, “Menyerera, ndukanacookie muru wakwa kuu! 7 Jehova, o we Ngai wa iguru uria wandutire kuuma nyumba ya baba na kuuma bururi uria ndacariirwo na akinjariria na akinjira na mwihitwa atiri, ‘Ruciaro rwaku ningaruhe bururi uyu’ we niwe ugaatuma muraika wake mbere yaku niguu ukoonera muru wakwa mutumia kuuma kuo. 8 Mundu-wa-nja ucio angikaarega guka nawe-ri, ndukooho no ni mwihitwa uyu wakwa; no ndukanacookie muru wakwa kuu.” 9 Ni undu ucio ndungata iyo ikiiga guoko kwayo rungu rwa kiero kia Iburahimu ucio mwathi wayo, na ikithita na mwihitwa hari we kuringana na uhoru ucio. 10 Ndungata iyo igicooka ikioya ngamira ikumi cia mwathi wayo na ikiumagara ikuite mitemba yotha ya indo njega kuuma kuri mwathi wayo. Igithi igikinya itura riria Nahoru aatuiraga mwena wa gathigathini-ithiuro wa Mesopotamia. 11 Nayo igituma ngamira ikome nja ya itura hakuhi na githima kia maa; kwar kihwai-ini riria andu-a-nja maathiiaga gutaha maa. 12 Igicooka ikihooya, ikiuga atiri, “Wee Jehova, Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, tuma ngacire umuthi na utuge mwathi wakwa Iburahimu. 13 Rora, ndugamite haha githima-ini kia maa, nao airitu a ene itura ni maroka gutaha maa. 14 Kurotuika atiri, ati riria ndirira muritu atiri, ‘Ndakuihooya, he ndigithu yaku nyue maa,’ nake oige atiri, ‘Nyua na ningutahira o na ngamira ciaku,’ reke ucio atuike niwe ithuurire ndungata yaku Isaaka. Na undu ucio utume ni menyete nitugite mwathi wakwa.” 15 Itanarika kuhooya-ri, Rebeka agika akuite ndigithu kiande-ini. Aari muritu wa Bethueli muru wa Milika, uria wari mutumia wa Nahoru muru wa nyina na Iburahimu. 16 Muritu ucio aari muthaka muno, muritu gathirange; gutiri mundu murume wakomete nake. Agikurika githima-ini kia maa, akiyuria ndigithu yake maa, agicooka akimbata ringi. 17 Nayo ndungata iyo ikihiha ikamutunge, na ikimwira atiri, “Ndaguthaita, he tuu tunini twa kunyua kuuma ndigithu-ini yaku.” 18 Nake agicooka atiri, “Mwathi wakwa, nyua,” nake akiruta ndigithu mutwe na ihenya, akiminyiita na moko, na akimue maa. 19 Na aarika kumue maa ma kunyua, agicooka akiuga atiri, “Ningutahira ngamira ciaku, o nacio o nginya ciigania kunyua.” 20 Agikionoreria maa maria maar ndigithu yake mharati-ini na ihenya, agicooka agiteng’era githima-ini gutaha maa mangi, agitaha ma kugana ngamira ciake ciothe. 21 Mundu ucio akimwirera atekwaria, niguu amenye kana Jehova niagacirithite rugendo rwake kana ndaarugacirithite. 22 Riria ngamira ciarikirie kunyua maa-ri, mundu ucio akiruta gicuh kua iniru githahabu kua uritu wa nuthu ceki, na bangiri igiri cia thahabu cia uritu

wa ceki ikumi, akimwira. 23 Agicooka akimuria atiri, “Wee uri mwaru wa u? Ndaguthaita na njira atiri, muci gwa thoguo-ri, he handu tungiraririra?” 24 Nake akimucokeria atiri, “Nii ndi mwaru wa Bethueli, muru uria Milika aaciriire Nahoru.” 25 Ningi akimwira atiri, “Turi na riya na nyeki nyingi, o na handu wee ungiraririra.” 26 Mundu ucio akiamirira thi, akihooya Jehova, 27 akiuga atiri, “Jehova arogaathwo, o we Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, o ucio utatigite kuonania utugi na wihokeku wake kuri mwathi wakwa. Hakwa-ri, Jehova niandongoretie rugendo-ini, akanginyia kwa andu a nyumba ya mwathi wakwa.” 28 Nake muritu ucio agiteng’era, agithi akihe andu a nyumba ya nyina ndeto ucio. 29 Na riri, Rebeka aari na muru wa nyina wetagwo Labani, nake akiumagara ahiuhite, agithi kuri mundu ucio hau githima-ini kia maa. 30 Riria onire gicuh kua iniru na bangiri iri moko-ini ma mwaru wa nyina, na aigua Rebeka akiuga uria mundu ucio aamwiriite-ri, agithi kuri mundu ucio, akimukora arugamite hari ngamira ciake hakuhi na githima kia maa. 31 Akimwira atiri, “Uka tuthi muci, wee urathimitwo ni Jehova. Urugamite haha nja niki? Nihaarire nyumba yaku na handu ha ngamira.” 32 Ni undu ucio mundu ucio agitoonya nyumba, nacio ngamira ikiarwo mirigo. Ngamira ikireherwo riya na nyeki, nake mundu ucio na andu ari aari nao makireherwo maa ma gwithamba maguru. 33 Ningi akireherwo irio, nowe akiuga atiri, “Nii ndingira, itambite kumwira undu uria undehete guku.” Nake Labani akimwira atiri, “Gitwire.” 34 Nake agikiuga atiri, “Nii ndi ndungata ya Iburahimu.” 35 “Jehova niarathimite mwathi wakwa muno, na ni atongete muno. Niamuheete ng’ond u na ng’ombe, betha na thahabu, ndungata cia arume na cia andu-a-nja, na ngamira o na ndigiri. 36 Nake Sara mutumia wa mwathi wakwa niamuciriire kimwana ari o mukuru, nake niakiheete indo ciake ciothe. 37 Nake mwathi wakwa agituma ndihite akinjira atiri, ‘Ndukanethere muru wakwa mutumia kuuma kuri airitu a Akaanani, a guku bururi uyu nduuraga, 38 no uthi kuri nyumba ya baba na kuri mhiriga wakwa, na urutire muru wakwa mutumia kuo.’ 39 “Ningi nguria mwathi wakwa atiri, ‘I mundu-wa-nja ucio angirega guka na ni?’ 40 “Nake akinjookeria atiri, ‘Jehova uria nduire thiaga mbere yake, niagatuma muraika wake athi nawe, na atume rugendo rwaku rugacire, nigeetha ukarutira muru wakwa mutumia kuuma kuri mhiriga wakwa na kuuma kuri andu a nyumba ya baba. 41 Ningi wathi kuri mhiriga wakwa-ri, nukohorwo kuuma kuri mwihitwa wakwa; o na mangikaarega kumunengerana kuri we, nukohorwo kuuma kuri mwihitwa ucio wakwa.” 42 Agithi na mbere, akiuga atiri, “Umuthi riria nginyire githima-ini kia maa, njugire atiri, ‘Wee Jehova Ngai wa Iburahimu mwathi wakwa, ungenda, ndaguthaita, gaacirithia rugendo ruri njukite. 43 Ta kione, nungii haha githima-ini kia maa; muritu angika gutaha maa na ni ndimwira atiri, ‘Itikira nyue tuu tunini kuuma ndigithu-ini yaku,’ 44 nake anginjira atiri, ‘Nyua na ningutahira ngamira ciaku o nacio,’ niagituike niwe mundu-wa-nja uria Jehova athuurire muru

wa mwathi wakwa.’ **45** “Itanarikia kũhooya ũguo na ngoro-rĩ, Rebeka oka arĩ na ndigithũ yake kĩande. Nake aikũrũka gĩthima-inĩ kia maaĩ, aataha maaĩ na nĩ ndamwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaita he maaĩ nyue.’ **46** “Aaruta ndigithũ yake kĩande o naihenya anjĩra atĩrĩ, ‘Nyua, na nĩngũnyuithia o na ngamĩra ciaku.’ Nĩ ūndũ ūcio ndanyua maaĩ na ahe ngamĩra o nacio. **47** “Na nĩ ndamũũria atĩrĩ, ‘Ūrĩ mwarĩ wa ũ?’ “Nake anjookeria atĩrĩ, ‘Ndi mwarĩ wa Bethueli mũrũ wa Nahoru, ūria Milika aamũciarĩre.’ “Na nĩ ndakĩmwĩka gĩcũhĩ inĩũrũ, na bangiri moko, **48** ndacooka ndainamĩrĩra ndahooya Jehova. Ndagatha Jehova, o we Ngai wa Iburahĩmu mwathi wakwa, ūria ūndongoretie na njĩra ūria njagĩrũ nyonere mũrũ wa mwathi wakwa mwarĩ wa mũrũ wa mũrũ wa nyina nake. **49** Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩ mũkuonania ūtugi na wĩhokeku kũrĩ mwathi wakwa, njĩra; na angĩkorwo tĩguo, mĩnjĩre nĩgeetha na nĩ menye na kũria ngũrora.” **50** Labani na Bethueli magĩcookia atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ uumĩte kũrĩ Jehova; ithũ tũngĩgĩkwĩra atĩa? **51** Rebeka nĩwe ũyũ; muoe mũthĩ agatuĩke mũtumia wa mũrũ wa mwathi waku, o ta ūria Jehova oĩgte.” **52** Rĩria ndungata ya Iburahĩmu yaigũire ūria moigire, ikĩĩnamĩrĩra, igĩturumithia ūthiũ wayo tĩ mbere ya Jehova. **53** Nĩngĩ ndungata iyo ikĩruta thahabu, na mathaga ma betha na ngu, na igĩcihe Rebeka; igĩcooka ikĩhe Labani mũrũ wa nyina, o na nyina, iheo cia goro. **54** Ndungata iyo na andũ arĩa yarĩ nao makĩria na makĩnyua, na makĩraara kũu ūtũkũ ūcio. Na rĩria mookĩrĩre mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, ikĩũga atĩrĩ, “Rekei ndithĩre kũrĩ mwathi wakwa.” **55** No Labani mũrũ wa nyina na mũĩrĩtu, o na nyina, makiuga atĩrĩ, “Reke mũĩrĩtu ũyũ aikare na ithũ ta matukũ ikũmi; mĩcooke mũthĩ.” **56** No yo ikĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũngiria thĩ, kuona atĩ Jehova niagacĩrithĩte rũgendo rwakwa. Rekei ndithĩre kũrĩ mwathi wakwa.” **57** Nao makiuga atĩrĩ, “Rekei twite mũĩrĩtu tũmũĩre ūhoru ūcio.” **58** Nĩ ūndũ ūcio magĩta Rebeka, makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩgũthĩ na mũndũ ũyũ?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũthĩ.” **59** Nĩ ūndũ ūcio magĩtikĩria Rebeka mwarĩ wa nyina ūcio ethĩre, hamwe na mũmũrorĩ, na ndungata ya Iburahĩmu na andũ ake. **60** Nao magĩkirathima Rebeka makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ wa maitũ, ũroingĩha ūtũke nyina wa ngĩrĩ maita ngĩrĩ, naruo rũciarwo rwaku rũroigwatĩra ihingo cia thũ ciao.” **61** Nake Rebeka na ndungata ciake, cia andũ-a-nja, makĩhaarĩria na makĩhaica ngamĩra, na magĩthĩ na mũndũ ūcio. Nĩ ūndũ ūcio ndungata iyo ikĩoya Rebeka igĩthĩra. **62** Na rĩrĩ, Isaaka nioĩmite Biri-Lahai-Roi, nĩ ūndũ aatũũruga Negevu. **63** Hwaĩ-inĩ ũmwerĩ, niathĩre na kũu mũgũnda-inĩ agecũũranganie, na aatiira maitho, akĩona ngamĩra ciũkĩte. **64** O nake Rebeka agĩtiira maitho akĩona Isaaka. Akiuma ngamĩra igũrũ, **65** na akĩũria ndungata iyo atĩrĩ, “Mũndũ ūria ūrĩ kũũria mũgũnda ũroka gũtũtũnga nũũ?” Ndungata iyo igĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mwathi wakwa.” Nake Rebeka akĩoya taama wake akĩhumbĩra. **66** Nayo ndungata iyo ikĩũra Isaaka ūria wothē yekĩte. **67** Nake Isaaka agĩtoonyia Rebeka hema-inĩ ya nyina Sara, akĩmũhikia. Nĩ ūndũ ūcio agĩtuĩka mũtumia wake, na akĩmwenda; nake Isaaka akĩhoorerio ihooru rĩa gĩkuũ kia nyina.

25 Thuutha ūcio Iburahĩmu nĩ aahikirie mũtumia ũngĩ, wetagwo Keturā. **2** Nake akĩmũciarĩra ariũ atandatũ, na nĩo Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku na Shua. **3** Jokishani nĩwe wari ithe wa Sheba na Dedani; nacio njiaro cia Dedani nĩcio ciarĩ Aashuri, na Aletushi na Aleumi. **4** Nao ariũ a Midiani maarĩ Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida na Elidaha. Acio othe maarĩ njiaro cia Keturā. **5** Nake Iburahĩmu akĩgaira Isaaka indo ciothe irĩa aarĩ nacio. **6** No arĩ o muoyo-rĩ, akihe ariũ a thuriya ciake iheo, agĩcooka akĩmeheranĩria na mũrũrĩ Isaaka magĩthĩ na kũu bũrũrĩ wa irathĩro. **7** Mĩaka yothē irĩa Iburahĩmu aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo mũgwanja na itano. **8** Iburahĩmu agĩtuĩkana na agĩkua arĩ mũthũurĩ mũnĩaru, arĩ mũkũrũ na akaingĩha mĩaka, agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakũite. **9** Nao ariũ ake, Isaaka na Ishumaeli, makĩmũthika ngurunga-inĩ ya Makipela hakuĩ na Mamure, gĩthaka-inĩ kĩa Efironi mũrũ wa Zoharu ūria Mũhiti, **10** gĩthaka kĩa Iburahĩmu agĩũrĩte kuuma kũrĩ Ahiti. Hau nĩho Iburahĩmu aathikĩrwo hamwe na Sara mũtumia wake. **11** Thuutha wa gĩkuũ kĩa Iburahĩmu-rĩ, Ngai nĩarathimire mũrũrĩ Isaaka ūria watũũruga hakuĩ na Biri-Lahai-Roi. **12** ũyũ nĩguo ūhoru wa Ishumaeli mũrũ wa Iburahĩmu, ūria waciariwo Iburahĩmu nĩ Hagari ūria Mũmisiri, ndungata ya Sara. **13** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Ishumaeli, maandikĩtwo kũringana na ūria maarũmanĩrĩre gũciarwo: Irigithathi rĩa Ishumaeli rĩarĩ Nebaiothu, rĩkarũmĩrĩro nĩ Kedari, na Adubeeli, na Mibisamu, **14** na Mishima, na Duma, na Masa, **15** na Hadadi, na Tema, na Jeturu, na Fuma, na Kedema. **16** Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli, na macio nĩmo marĩtwa ma aathani ikũmi na eerĩ a mĩhĩrĩga yao kũringana na kũria maatũũruga na kambĩ ciao. **17** Mĩaka yothē irĩa Ishumaeli aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo itatũ na mũgwanja. Agĩcooka agĩtuĩkana agĩkua, na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakũite. **18** Njiaro cia Ishumaeli igĩtũũra kuuma Havila ngĩnya Shuri, gũkuhĩ na mũhaka wa Misiri werekeire bũrũrĩ wa Ashuri. Nao magĩtũũra na rũmena na ariũ arĩa angĩ othe a ithe wao. **19** ũyũ nĩguo ūhoru wa Isaaka mũrũ wa Iburahĩmu. Iburahĩmu nĩwe waciare Isaaka, **20** nake Isaaka aarĩ na mĩaka mĩrongo ina rĩria aahikirie Rebeka, mwarĩ wa Bethueli ūria Mũsuriata wa Padani-Aramu, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Labani ūria Mũsuriata. **21** Isaaka agĩthaita Jehova nĩ ūndũ wa mũtumia wake tondũ aarĩ thaata. Nake Jehova akĩgũga mahooya make, na Rebeka mũtumia wake akĩgĩa nda. **22** Natuo twana tũu tũkĩgianiĩra kũu nda yake, nake akĩyũria atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ ũrekika kũrĩ nĩ nĩkĩ?” Nĩ ūndũ ūcio agĩthĩ gĩtũũria ūhoru harĩ Jehova. **23** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ igĩrĩ irĩ nda yaku, na andũ a mĩthemba rĩrĩ kuuma nda yaku nĩmagatigithanio; gĩthemba kimwe nĩgĩgĩkĩria kĩa kĩngĩ hinya, na ūria mũkũrũ niagatungatĩra ūria mũnini.” **24** Na rĩria ihinda rĩake rĩakinyire rĩa gũciara, agĩkorwo nĩ tũhĩ twa mahatha aarĩ natuo nda. **25** Karia kaambire gũciarwo kaarĩ gatune na mwĩrĩ wako wothē wahaanaga ta nguoya maguoya; tondũ ūcio magĩgatua Esau. **26** Thuutha ūcio mũrũ wa nyina agĩciarwo guoko gwake kũnyitĩte ndiira ya Esau; tondũ ūcio agĩtuuo Jakubu. Isaaka

aarī na miāka mīrongo itandatū rīrīa Rebeka aaciirire twana tūu. **27** Natuo tūmwana tūu tūgikūra, nake Esaū agītūika mūguimi mūūgī, mūdū wa werū, no Jakubu aarī mūdū mūhooreri, waikaraga hakuhi na mūcīi. **28** Isaaka eendete Esaū tondū nī eendete nyama cia ūguimi, no Rebeka eendete Jakubu. **29** Mūthenya ūmwe Jakubu nīarugaga gitoero kia ndengū ndune, nake Esaū agītūika kuuma werū-inī ahūtī mūno. **30** Akīra Jakubu atīrī, “Ta he gitoero kī ūaruga! Ndī mūhūti mūno!” (Nīkō gīatūmire acooke gwtwo Edomu.) **31** Jakubu akīmūcookeria atīrī, “Amba ūnyenderie ūrigithathi waku!” **32** Nake Esaū akiuga atīrī, “Ngirie gūkua, ūrigithathi ūyū ūkaang’una na kī?” **33** No Jakubu akīmūwira atīrī, “Amba wihite kūrī nīi.” Nake akīhita na mwīhitwa, akienderia Jakubu ūrigithathi wake. **34** Nake Jakubu akihe Esaū mūgate na gitoero kia ndengū. Nake akīria na akīnyua, agīcooka agītūira agītīhira. Tondū ūcio Esaū akīnyarara ūrigithathi wake.

26 Na rīrī, nī kwagīre ng’aragu īngī būrūri-inī ūcio, tīga īria ya mbere ya hīndī ya Iburahīmu, nake Isaaka agītīhī Gerarī kūrī Abimeleku mūthamaki wa Afilisti. **2** Jehova akiumīria Isaaka, akīmūwira atīrī, “Ndūgaikūrūke ūthīi Misiri; tūura būrūri o ūria ndīrīkwira ūtūūre. **3** Ikara būrūri-inī ūyū kwa ihinda, na nīngūkoro hamwe nawe na nīngūkūrathima. Nīgūkoro nīwe na njīaro ciaku nguhe mabūrūri maya mothe na hingie mwīhitwa ūria dehītrīe kūrī thoguo Iburahīmu. **4** Nīngatūma njīaro ciaku cīngīhe ta njata cia matu-inī na nīngamahe mabūrūri maya mothe, na nī ūndū wa rūciaro rwaku, ndūrīrī ciothe cia thī nīkarathimwo, **5** tondū Iburahīmu nīanjathīkīre na akīrūmia ūria ndendaga, akīrūmīria maathani makwa, na matuīro makwa ma kūrūmīrīrwo, na mawatho makwa.” **6** Nī ūndū ūcio Isaaka agītūira o kūu Gerarī. **7** Rīria andū a kūu maamūrīrie ūhoro wa mūtumia wake-rī, we akiuga atīrī, “Nī mwarī wa baba,” tondū nīetigīrie kuuga, “Nī mūtumia wakwa.” Ecīirīrie atīrī, “Andū a gūkū mahota kūnjūraga nī ūndū wa Rebeka, tondū aarī mūthaka.” **8** Na thuutha wa Isaaka arīkītie gūkara kūu kahinda karaihu-rī, Abimeleku mūthamaki wa Afilisti nīacūtīhīrie nja na ndīria, nake akiona Isaaka akīhambata mūtumia wake Rebeka. **9** Nī ūndū ūcio Abimeleku agītūmanīra Isaaka, akīmūūria atīrī, “Ti-itherū ūyū nī mūtumia waku! Nī kī gīatūmire uuge atī, ‘Ūyū nī mwarī wa baba?’” Isaaka akīmūcookeria atīrī, “Tondū ndecīirīrie ndahota kūrūragwo nī ūndū wake.” **10** Nīngī Abimeleku akīmūūria atīrī, “Nī atīa ūguo ūtwīkīte? I mūdū mūrūme ūmwe wa gūkū angīrakorirwo akomete na mūtumia waku, nawe ūgītūme tūnyīitwo nī ihītīa?” **11** Nī ūndū ūcio Abimeleku akīruta watho kūrī andū othe, akiuga atīrī, “Mūdū o na ūrīkū ūngīthīnia mūdū ūyū kana mūtumia wake no kūrūragwo akooragwo.” **12** Nake Isaaka akīhaanda irio būrūri ūcio, na mwaka o ro ūcio akīgetha maita igana, tondū Jehova nīamūrathimire. **13** Nake Isaaka agītonga, naguo ūtonga wake ūgītīhī o ūkīngīhaga o ngīnya agītonga mūno. **14** Aarī na ndūūru nīyngī cia mbūrī na cia ng’ombe, na ndungata nīyngī, o ngīnya Afilisti makīmūguīra ūru. **15** Tondū ūcio, ithima iria ciothe ndungata cia ithe cienjete hīndī ya

ithe Iburahīmu-rī, Afilisti magīcīthika, magīcīyūria tūri. **16** Nīngī Abimeleku akīra Isaaka atīrī, “Ūkīra ūthīi, ūtweherere, tondū nīūgīte na hīnya mūno gītūkīra.” **17** Nī ūndū ūcio Isaaka agītūama, akīehera kūu, agītīhī kwamba hema Gītūamba-inī kīa Gerarī, na agītūūra kuo. **18** Isaaka agītīhīria ithima iria cienjetwo hīndī ya ithe Iburahīmu, o ūcio Afilisti maathīkīte thuutha wa Iburahīmu gūkua, na agīcīta marītwa o marīa ithe aacihe. **19** Na rīrī, ndungata cia Isaaka nīcīenjire kūu gītūamba-inī na igīkora gīthima kīa maaī mega kuo. **20** No rīrī, arīthī a Gerarī makīnegeania na arīthī a Isaaka, makīmeera atīrī, “Maaī maya nī maitū!” Nake agītūa gīthima kīu Eseku, tondū nīmakararanīrie nake. **21** Nīngī ndungata ūcio ciake ikienja gīthima kīngī, no-o nakō makīnegeanīria, nake Isaaka agītūa Sitīna. **22** Nake agītūama kūu, agītīhī akienja gīthima kīngī, na matianegenanīrie na mūdū. Nake agītūa Rehobothu, akiuga atīrī, “Rīu Jehova nīatūheete ūkaro mūganu, na nītūgūtheeremera būrūri-inī ūyū.” **23** Agīcooka akīuma kūu, agītīhī Bīrīshiba. **24** Ūtukū ūcio aakīnyire kūu, Jehova akīmūmīria, akīmūwira atīrī, “Nī nīi Ngai wa thoguo Iburahīmu. Ndūkanetīgīre, tondū ndī hamwe nawe; nīngūkūrathima na nīyngīhe njīaro ciaku nī ūndū wa Iburahīmu ndungata yakwa.” **25** Isaaka agītūa kīgongona kūu, na agīkaira rītwa rīa Jehova. Akīamba hema yake o kūu, nacio ndungata ciake ikienja gīthima o kuo. **26** Hīndī iyo Abimeleku agītīhī kūrī Isaaka oīmīte Gerarī, marī na Ahuzathu ūria wamūtaaraga, na Fīkolu mūnene wa ita ciake. **27** Isaaka akīmooria atīrī, “Muoka kūrī nīi nīkī, kuona atī nīmawthūūrie na mūkīnyingata?” **28** Nao makīmūcookeria atīrī, “Nītuonetate hatarī nganja atī Jehova arī hamwe nawe, na nī ūndū ūcio tuoiga atīrī, ‘Nī kwagīre tūgīe na mwīhitwa wa ūguano gatagatī gaitū’ īi, gatagatī gaitū nawe. Reke tūgīe na kīrīkanīro nawe, **29** atī ndūgatwīka ūūru, o ta ūria o na ithū tūtaagūtīhīrie, no hīndī ciothe twagwīkaga wega, na tūgīkumagarīa ūthīi na thayū. Na rīu nīūrathīmītwo nī Jehova.” **30** Isaaka akīmarugītīhīria iruga, nao makīria na makīnyua. **31** Mūthenya ūyū ūngī, rūcīnī tene, andū acio na Isaaka makītīhīnīra mwīhitwa mūdū na ūria ūngī. Isaaka agīcooka akīmōimagaria, magītīhīra, makīmūtiga na thayū. **32** Mūthenya o ro ūcio maathīre, ndungata cia Isaaka igītūka, ikīmūwira ūhoro wa gīthima kīria cienjete, ikiuga atīrī, “Nītawkīnyīra maaī!” **33** Nake agītūa gīthima kīu Shiba, na ngīnya ūmūtīhī itūūra rīu rītūūraga rīttagwo Bīrīshiba. **34** Esaū aakīnyia mīaka mīrongo īna, akīhīkia Judithī mwarī wa Beerī ūria Mūhītī, o na nīngī akīhīkia Basemathu mwarī wa Elonī ūria Mūhītī. **35** Nao magītūika kīhumo gīa kīeha kūrī Isaaka na Rebeka.

27 Rīria Isaaka aakūrīre na maitho make makīaga hīnya ūndū atangīahotire kuona-rī, agītūmanīra Esaū mūrīu wake ūria mūkūrū, akīmūwira atīrī, “Mūrū wakwa.” Nake Esaū akīmūcookeria atīrī, “Nīi ūyū haha.” **2** Isaaka akīmūwira atīrī, “Rīu nīi ndī mūkūrū na ndīūri mūthenya ūria īngīkua. **3** Rīu-rī, oya indo ciaku cia ūguimi; ūta na mīgū yaku, na uumagare ūthīi werū-inī ūkangūmīre nyamū cia gīthaka. **4** Thondekera irio njega

iria nyendete na undeherere ndie, nigeetha ngurathime na kirathimo giakwa itanakua.” **5** Na riri, Rebeka agikorwo niathikiririre Isaaka akhie mūrii Esaū uhoro ūcio. Na riria Esaū aathiire weru-ini kuguima nyamū nīguo amīnūkie-rī, **6** Rebeka akīra mūrii Jakubu atiri, “Nī ndaigua thoguo akīra Esaū mūrū wa nyūkwā atiri, **7** ‘Ndehere nyamū ya kuguima na ūthondekere irio njega ndie, nigeetha ngurathime na kirathimo giakwa ndi mbere ya Jehova itanakua.” **8** Riu, wee mūrū wakwa-rī, thikiririra wega na wike ūria ngūkwira: **9** Thiī rūru-ini rwa mbūri undeherere tūiri twiri twa mbūri tūria twega biū, nīguo thondekere thoguo irio njega, o ta ūria endaga ithondekwo. **10** Ūcooke ūcioe ūcitwarire thoguo arie nigeetha akurathime na kirathimo giake atanakua.” **11** No Jakubu akīra nyina Rebeka atiri, “Esaū mūrū wa maitū nī wa mwiri ūri guoya, na mwiri wakwa ndūri guoya. **12** Ii baba angūhaambata? Ingionekana ngimūheenia na nī ndūreherere kīrumi handū ha kirathimo.” **13** Nyina akimwira atiri, “Mūrū wakwa, reke kīrumi kīu kinjookerere, wee ika o ūria ndirakwira; thiī undeherere tūiri tūu.” **14** Nī ūndū ūcio Jakubu agithiī, akigithira tūiri, na agitherehere nyina, nake agithondeka irio njega o ta iria ithe eendete. **15** Ningi Rebeka akioya nguo iria ciari njega cia Esaū mūrū wake ūria mūkūrū iria aari nacio nyūmba agichumba Jakubu mūrū wake ūria mūnini. **16** Agicooka akihumbira moko make na ngingo kūrira gūtaari guoya na njūua cia tūiri tūu. **17** Agicooka akīnengera Jakubu mūrū wake irio icio ciari njega na mūgate ūria aathondekete. **18** Nake Jakubu agithiī kūrī ithe, akiuga atiri, “Baba.” Nake Isaaka agicookia atiri, “Nī ūyū, mūrū wakwa; wee niwe ū?” **19** Jakubu akīra ithe atiri, “Nī nī Esaū mūrū waku wa irigithathi. Njikite o ta ūria ūnjirire. Ndaguthaitha witiire ūrie nyama imwe cia ūguimi wakwa nigeetha ūndathime na kirathimo giaku.” **20** Nake Isaaka akīria mūrū atiri, “Mūrū wakwa, kai waciona narua atia?” Nake akimūcookeria atiri, “Nī tondū Jehova Ngai waku nīaheire ūhootani.” **21** Ningi Isaaka akīra Jakubu atiri, “Ta ūka hakuhi mūrū wakwa, nīguo ngūhambata menyē kana ti-itherū nīwe Esaū mūrū wakwa kana tiguu.” **22** Nī ūndū ūcio Jakubu agikuhiriria ithe Isaaka, nake akimūhambata, akiuga atiri, “Mūgambo nī wa Jakubu, no moko nī ma Esaū.” **23** Na ndaigana kīmūkūrana tondū moko make maari na guoya ta ma mūrū wa nyina Esaū; nī ūndū ūcio akimūrathima. **24** O rīngi akimūria atiri, “Ti-itherū nīwe mūrū wakwa Esaū?” Nake agicookia atiri, “Ii nī nī.” **25** Agicooka akimwira atiri, “Mūrū wakwa ndehere nyama imwe cia ūguimi waku ndie nigeetha ngurathime na kirathimo giakwa.” Jakubu akimūrehera nake akīria, na akimūrehera ndibei na akinyua. **26** Ningi ithe Isaaka akimwira atiri, “Mūrū wakwa, ūka haha ūmumunye.” **27** Nake agithiī hari we na akimūmumunya. Riria Isaaka aiguiere kīheera kīa nguo ciake, akimūrathima, akiuga atiri, “Hi, kīheera kīa mūrū wakwa nī ta kīheera gīa githaka kīria kirathimitwo nī Jehova. **28** Ngai arokūhe ime rīa igūrū o na ūnoru wa thi, na ūingī wa ngano na wa ndibei ya mūhihano. **29** Ndūrirī irogūtungatagira nayo mīhiriga ya andū ikūinamagiri. Tuika mwathi wa ariū a thoguo, nao ariū a nyūkwā marokūinamagiri.

Arīa mangikūruma na kīrumi marocookerewo nīkio, nao ariā magaakūrathima marorathimagwo.” **30** Na riri, Isaaka aarika kīmūrathima na Jakubu aarika kuuma hari ithe o ro ūguo-rī, mūrū wa nyina Esaū agūka kuuma kuguima. **31** O nake agithondeka irio njega na agicirehere ithe. Agicooka akimwira atiri, “Baba, witiire ūrie nyama imwe cia ūguimi wakwa nigeetha ūndathime na kirathimo giaku.” **32** Nake ithe Isaaka akimūria atiri, “We niwe ū?” Nake akimūcookeria atiri, “Nī nī Esaū, mūrū waku wa irigithathi.” **33** Isaaka agikūinaina mūno akīria atiri, “Nū ūcio ūngi ūkūguimite, na andehera nyama? Ndaciria o ro riu ūtanooka, na ndamūrathima, na ti-itherū nī mūrathime.” **34** Riria Esaū aiguiere ciugo cia ithe, agitumūka na kīro kīnene na kīa ruo, akīra ithe atiri, “Ndaathima! O na nī baba ndaathima!” **35** No ithe akimwira atiri, “Mūrū wa nyūkwā okire na wara, aheenia, na oya kirathimo giaku.” **36** Esaū akiuga atiri, “Githi nī ma nīkio etagwo Jakubu? Ari kūheenia maita maya meeri; nōire ūrigithathi wakwa, na riu nōya kirathimo giakwa!” Agicooka akīria ithe atiri, “Ndūnandigiria kirathimo o na kīmwe?” **37** Isaaka agicookeria Esaū atiri, “Ndīmūtūire mwathi waku na andū ao othe ndaamatua ndungata ciake, na ndamūhe ngano na ndibei ya mūhihano imūtūragie. Nī ūndū ūcio nī atia ingihota gūgwikira, mūrū wakwa?” **38** Esaū akīria ithe atiri, “Baba, ndūri na kirathimo o na kīmwe ūndigiri? Ndaathima o na nī, baba!” Na hindi iyo Esaū akīria anīriire. **39** Nake ithe Isaaka akimūcookeria atiri, “Wee ūgaatūragia kūrāhu na ūnoru wa thi, kūrāhu na ime rīria riimaga igūrū. **40** Ūgaatūragio nī rūhiu rwa njora na nīgātungataga mūrū wa nyūkwā. No riri, riria ūkaaremwo nīgikīriria-rī, nīkeruta icooki riake ngingo, ūrite.” **41** Esaū agithūra Jakubu nī ūndū wa kirathimo kīu aaheirwo nī ithe. Nake akiuga na ngoro atiri, “Matukū ma gūcakāra baba makiri gūkinya; maathira nīguo ngooraga mūrū wa maitū Jakubu.” **42** Riria Rebeka eerirwo ūria Esaū mūrū ūcio wake mūkūrū oigite, agitūmanira Jakubu mūrū wake ūria mūnini, akimwira atiri, “Esaū mūrū wa nyūkwā arehoerera marakara na gwiciiria ūria egūkūragia. **43** Riu mūrū wakwa-rī, ika o ūria ngūkwira. Thiī o ro riu ūirire Harani, kwa mūrū wa maitū Labani. **44** Nawe ūikare nake kwa ihinda nginya mang’ūri ma mūrū wa nyūkwā mahūahūe. **45** Riria mūrū wa nyūkwā agaatiga gūkūrakarira, na ariganirwo nī ūria wamwīkire-rī, nīngagūtūmanira ūcooke mūci. Ingikūrwo nī inyuī mūri eerī mūthenya o ro ūmwe niki?” **46** Ningi Rebeka akīra Isaaka atiri, “Ninogetio nī mūtūirire nī ūndū wa andū-a-nja aya a Ahiti. Jakubu anghikania kuuma kūrī andū-a-nja aya a Ahiti a būriri ūyū-rī, ta andū-a-nja aya Esaū ahikite-rī, hatiri bata wa gūtūra muoyo.”

28 Tondū ūcio, Isaaka agīta Jakubu akimūrathima na akimwatha, akimwira atiri, “Ndūkanahikie mūdū-wa-nja wa kuuma gūkū Kaanani. **2** Ūkīra ūthi Padani-Aramu, kwa nyūmba ya Bethueli ithe wa nyūkwā. Wīcarīrie mūtumia kuuma kūrī airitu a Labani, mūrū wa nyina na nyūkwā. **3** Ngai Mwene-Hinya-Wothe arokūrathima na atūme ūciarane mūno na ūingīhe o nginya ūgaatūka rūrirī rwa andū aingī.

4 Ngai arokũhe kũrathimo kũria aaheire Iburahĩmu hamwe na njaro ciaku, nĩgeetha wĩgwatĩre bũrũri ũyũ ũratũũra rĩu ũrĩ ta mũgini, o bũrũri ũyũ Ngai eerĩre Iburahĩmu.” 5 Isaaka akĩra Jakubu athĩ, nake agĩthĩ Padani-Aramu kwa Labani mũrũ wa Bethueli ũria Mũsuriata, mũrũ wa nyina na Rebeka, nyina wa Jakubu na Esaũ. 6 Na rĩrĩ, Esaũ nĩamenyire atĩ Isaaka nĩarathimĩte Jakubu na akamũtũma Padani-Aramu akahikanie kuo, na atĩ rĩria aamũrathimire nĩamwathire, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanahikie mũndũ-wa-nja wa kuuma gũkũ Kaanani.” 7 O na akĩmenya atĩ Jakubu nĩathĩkiire ithe na nyina na nĩathĩite Padani-Aramu. 8 Ningĩ Esaũ agĩkũũrana atĩ andũ-a-nja ocio a Ahiti matiakenagia ithe, Isaaka; 9 nĩ ũndũ ũcio, agĩthĩ gwa Ishumaeli na akĩhikia Mahalathu, mwarĩ wa nyina na Nebaiothu, mũirĩtu wa Ishumaeli mũriũ wa Iburahĩmu, akĩmuongerera harĩ atumia arĩa angĩ aarĩ nao. 10 Jakubu oima Birishiba aathiire erekeire Harani. 11 Na aakinya handũ hana-rĩ, akĩraarĩra ho tondũ rĩua nĩ rĩathũite. Akĩoya ihiga rĩmwe hau, agĩtiira narĩo mĩtwe nĩguo akome. 12 Nake akĩroota, akĩona ngathĩ iturumĩte thĩ, na mũthia wayo ũgakinya igũrũ matu-inĩ, nao araiika a Ngai mambataga magĩkũrũkaga nayo. 13 Jakubu akĩona Jehova arũgamĩte igũrũ rĩa ngathĩ iyo akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jehova, Ngai wa thoguo Iburahĩmu na Ngai wa Isaaka. Bũrũri ũyũ ũkomete nĩngakũhe, wee hamwe na njaro ciaku. 14 Njaro ciaku ikaingĩha ta rũkũngũ rwa thĩ, na nĩngatambũrũka na mwena wa ithũiro, na mwena wa irathĩro, na wa gathigathini, o na wa gũthini. Andũ a mĩhĩriga yothē ya thĩ nĩmakarathimwo nĩ ũndũ waku, na nĩ ũndũ wa rũciaro rwaku. 15 Na nĩ ndĩ hamwe nawe, na nĩndikũmenyagĩra kũria guothe ũrĩthiia, na nĩngagũcokia bũrũri ũyũ. Ndigagũtunganĩria nginya ngaahingia maũndũ marĩa ndakwĩra.” 16 Rĩria Jakubu ookĩrĩre, agĩciiria atĩrĩ, “Ti-itherũ Jehova arĩ handũ haha, na ndikũũ.” 17 Agĩkĩgua guoya, akiuga atĩrĩ, “Kai handũ haha nĩ ha kũmakania-ĩ! Haha nĩho nyũmba ya Ngai; na gĩkĩ nĩkĩo kihingo kĩa igũrũ-kwa-Ngai.” 18 Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciini tene, Jakubu akĩoya ihiga rĩria etiĩrite narĩo mĩtwe, akĩrĩrugamia ta gĩtugĩ, akĩrĩitĩrĩria maguta. 19 Agĩcokia agĩta handũ hau Betheli, o na gũtuika mbere iyo itũũra rĩu rietagwo Luzu. 20 Ningĩ Jakubu akĩhĩta na mwĩhĩta, akiuga atĩrĩ, “Ngai angĩkorwo hamwe na nĩ, na aamenyerere rũgendo-inĩ rũrũ ndĩrathĩ, na aaheaga irio cia kũria na nguo cia kwĩhumba, 21 nĩguo ngaacooka nyũmba-inĩ ya baba na thayũ-rĩ, Jehova nĩagatuika Ngai wakwa, 22 narĩo ihiga rĩrĩrĩ ndaarũgamia ta gĩtugĩ rĩgaatuika nyũmba ya Ngai, na kũria o gĩothe ũkahe, nĩngakũhe gĩcunji gĩa ikũmi.”

29 Thuutha ũcio Jakubu agĩthĩ na mbere na rũgendo rwake, agĩkinya bũrũri wa andũ a mwena wa irathĩro. 2 Na rĩrĩ, akĩona gĩthima werũ-inĩ, na ndũũru ithatũ cia mbũri ikomete hakuĩ nakĩo, tondũ cianyũthagio maaĩ kuuma gĩthima-inĩ kũ. Narĩo ihiga rĩria rĩakunikite mũromo wa gĩthima kũ rĩarĩ inene mũno. 3 Na ndũũru ciothe ciarĩkia kũrũngana hau, arĩithi na maagaragaragia ihiga rĩkeherio mũromo-

inĩ wa gĩthima, makahe ndũũru maaĩ. Magacooka magacookia ihiga handũ harĩo mũromo-inĩ wa gĩthima. 4 Jakubu akĩũria arĩithi ocio atĩrĩ, “Ariũ a baba, mumĩte kũ?” Nao makĩmũcokeria atĩrĩ, “Tuumĩte Harani.” 5 Akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũũĩ Labani mũrũ wa Nahoru?” Nao magĩcokia “ĩ, nĩ tũmũũ.” 6 Ningĩ Jakubu akĩmooria atĩrĩ, “No mwega?” Makiuga atĩrĩ, “ĩ, nĩ mwega. Na rĩrĩ, mwarĩ Rakeli-rĩ, nĩwe ũũria ũroka na ng’ondũ.” 7 Nake Jakubu akĩmeera ũũ, “Atĩrĩrĩ, rĩua rĩrĩ o igũrũ; na ti ihinda rĩa gũcokanĩrĩria ndũũru. Hei ng’ondũ maaĩ, mũcooke mũthĩ mũgacĩrĩthie.” 8 Nao makĩmũcokeria atĩrĩ, “Tũtingĩka ũguo o nginya ndũũru ciothe icokanĩrĩrio, narĩo ihiga rĩgaragario kuuma mũromo wa gĩthima, tũcooke tũhe ng’ondũ maaĩ.” 9 O akĩmaragĩria-rĩ, Rakeli agĩkinya na ng’ondũ cia ithe, tondũ aarĩ mũrĩithi. 10 Rĩria Jakubu onire Rakeli mwarĩ wa Labani, mũrũ wa nyina na nyina, na ng’ondũ cia Labani, agĩthĩ, akĩgaragaria ihiga, akĩreheria mũromo-inĩ wa gĩthima na akihe ng’ondũ cia mamawe maaĩ. 11 Ningĩ Jakubu akĩmumunya Rakeli, na akĩrĩra anĩrĩre. 12 Jakubu nĩeerite Rakeli atĩ nĩ metainwo na ithe, na atĩ aarĩ mũrũ wa Rebeka. Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩteng’era akĩra ithe ũhoru ũcio. 13 Labani aarĩkia kũgua ũhoru wa Jakubu, mũriũ wa mwarĩ wa nyina, akĩhiũha agĩthĩ kũmũtũga. Akĩmũhĩmbĩria akĩmũmumunya, na akĩmũtware mũciĩ, na arĩ kũu mũciĩ Jakubu akihe Labani ũhoru ũcio wothē. 14 Nake Labani akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ, ũrĩ wa mũthiimo wakwa na thakame yakwa.” Thuutha wa Jakubu gũikara nake mweri mũgima, 15 Labani akĩmũũria atĩrĩ, “Ūrĩndutagĩra wĩra o ũguo tũhũ tondũ ũrĩ wa mbarĩ ciitũ? Njĩra mũcaara ũria ũkwenda.” 16 Na rĩrĩ, Labani aarĩ na airĩtu eerĩ; ũria mũkũrũ eetagwo Lea, nake ũria mũnini eetagwo Rakeli. 17 Lea aarĩ na maitho mataarĩ na hinya, no Rakeli oombĩtwo arĩ kĩĩrorerwa na aarĩ mũthaka. 18 Jakubu eendete Rakeli, nake akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgũtungatĩra mĩaka mũgwanya, ũndĩhe na kũũhe Rakeli, mwarĩguo ũria mũnini.” 19 Labani agĩcokia atĩrĩ, “Nĩ kaba ndĩmũheanĩte kũrĩ we gũkĩra ndĩmũhe mũndũ ũngĩ. Ikara gũkũ na nĩ, ũndungate.” 20 Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩtungata mĩaka mũgwanya nĩguo aheo Rakeli, no harĩ we yarĩ o ta matukũ manini nĩ ũndũ wa ũria aamwendete. 21 Mĩaka iyo yathira Jakubu akĩra Labani atĩrĩ, “Rĩu kĩĩhe mũtumia wakwa ndĩmũhikie, tondũ nĩndĩrarĩkirie ihinda rĩakwa rĩa gũtungata.” 22 Nĩ ũndũ ũcio Labani agĩkũngania andũ a kũu othe, akĩmarugĩra iruga. 23 No rĩria hwaĩ-inĩ wakinyire-rĩ, akĩoya mwarĩ Lea, akĩmũnengera Jakubu, nake Jakubu agĩkoma nake. 24 Ningĩ Labani akĩheana Zilipa, ndungata yake ya mũirĩtu kũrĩ mwarĩ imũtungatagĩre. 25 Na gwakĩa rũciini-rĩ, Jakubu akĩona atĩ aaheetwo Lea! Tondũ ũcio Jakubu akĩũria Labani atĩrĩ, “Hĩ nĩ atĩa ũu wanjĩka? Gĩthĩ ndĩragũtungatagĩra nĩ ũndũ wa Rakeli? Ūũheeneti nĩkĩ?” 26 Labani akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ti mũtugo witũ gũkũ kũheana mũirĩtu ũria mũnini ahike mbere ya ũria mũkũrũ: 27 Rĩkia kũmia kĩa mũirĩtu ũyũ wahikia, na nĩtũgũcoka tũkũhe o na ũcio ũngĩ mũnini, nawe ũndutĩre wĩra mĩaka ingĩ mũgwanya.” 28 Nake Jakubu agũka o ũguo. Akĩrĩkia kũmia kĩa Lea, nake Labani akĩmũnengera mwarĩ Rakeli atũike mũtumia wake. 29 Labani akĩheana Bilihia, ndungata

yake ya mūrītu, kūrī Rakeli imūtungatagire. **30** Jakubu agikoma na Rakeli o nake, na akienda Rakeli gūkira Lea. Na akirutira Labani wira miaka ingi mugwanja. **31** Riria Jehova onire ati Lea ndendeetwo-rī, akihingūra nda yake, no Rakeli aarī thaata. **32** Lea akigĩa nda na agiciara kahii. Nake agigatua Rubeni, akiuga atirī, “Nī tondū Jehova nionete minyamaro yakwa. Ti-itherū, rīu mūthuuri wakwa nēkūnyenda.” **33** Na akigĩa nda ringi, na riria aaciareire kahii, akiuga atirī, “Tondū Jehova nīaiguire ati ndirī mwende-rī, nīaheete gaka o nako.” Nake agigatua Simeoni. **34** O ringi akigĩa nda na riria aaciareire kahii, akiuga atirī, “Ihinda rīrī mūthuuri wakwa no ekwōhania na nī tondū nīndimūciarīre ihii ithatū.” Nī undū ūcio agigatua Lawi. **35** Agicooka akigĩa nda ringi, agiciara kahii kangī, akiuga atirī, “Ihinda rīrī nī ngūgōoca Jehova.” Nī undū ūcio agigatua Juda. Agicooka akirūgama kūgĩa ciana.

30 Riria Rakeli onire ati ndaraciara Jakubu ciana-rī, akigūira mwarī wa nyina ūru. Nī undū ūcio akīra Jakubu atirī, “He ciana kana ngue!” **2** Jakubu akīrakario nī Rakeli akīmūria atirī, “Kaari nī ndī ithenya rīa Ngai ūria ūkūimite ciana?” **3** Rakeli akīmūria atirī, “Biliha ndungata yakwa ya mūrītu iri hahā; koma nayo nīgeetha injiarire ciana, na nī ngie na nyumba na undū wayo.” **4** Nī undū ūcio akīmūhe Biliha ndungata yake ya mūrītu iri ta mūtumia wake. Jakubu agikoma nayo, **5** nake Biliha akigĩa nda, akīmūciarīra kahii. **6** Rakeli akiuga atirī, “Ngai nīandihīria na nīaiguite gūthaithana gwakwa, na nīaheete kahii.” Na tondū ūcio, agigatua Dani. **7** Biliha ndungata iyo ya Rakeli ikigĩa nda ingi, na igiciara Jakubu kahii ga keerī. **8** Nake Rakeli akiuga atirī, “Nī ngoretwo na kūgiana kūnene na mwarī wa maitū, na nī hootanite.” Nī undū ūcio agigatua Nafitali. **9** Na riria Lea onire ati nīarūgamite kūgĩa ciana-rī, akioya Zilipa ndungata yake ya mūrītu akīmīhe Jakubu iri ta mūtumia wake. **10** Nake Zilipa, ndungata iyo ya Lea, igiciara Jakubu kahii. **11** Nake Lea akiuga atirī, “Hi, kai ūyū nī mūnyaka-il” Nī undū ūcio agigatua Gadi. **12** Zilipa ndungata iyo ya Lea igiciara Jakubu kahii ga keerī. **13** Ningi Lea akiuga atirī, “Kai ndī mūkenū-il Andū-a-nja marinjītaga ‘mūkenū.’” Nī undū ūcio agigatua Asheri. **14** Na rirī, hīndī ya kūgetha ngano-rī, Rubeni agithī mūgūnda-inī na akiona mūmera ya mandariki, na akirehera nyina Lea. Nake Rakeli akīra Lea atirī, “Ndagūthaitha he mandariki mamwe ma mūrūguo.” **15** Nake Lea akīmūcookeria atirī, “Kai ari undū mūnini kūndunya mūthuuri wakwa? Rīu ningi nīukuoya mandariki ma mūrū wakwa o namo?” Rakeli akīmūria atirī, “He mandariki ma mūrūguo, nake Jakubu akome nawe ūmūthī.” **16** Na riria Jakubu ookire hwaī-inī oimite mūgūnda-rī, Lea agithī kūmūtūnga. Akīmūria atirī, “No nginya ūkome na nī, tondū nīngūgūrire na mandariki ma mūrū wakwa.” Nī undū ūcio agikoma nake ūtukū ūcio. **17** Nake Ngai akīgua mahooya ma Lea, nake akigĩa nda na agiciara Jakubu kahii ga gatano. **18** Ningi Lea akiuga atirī, “Ngai nīaheete kīheo nī undū wa kūheana ndungata yakwa ya mūrītu kūrī mūthuuri wakwa.” Nī undū ūcio agigatua Isakaru. **19** Lea agicooka akigĩa nda ingi, na agiciara Jakubu, kahii

ga gatandatū. **20** Ningi Lea akiuga atirī, “Ngai ekūhe kīheo kīa goro mūno. Rīu mūthuuri wakwa nīarīheega githī tondū ndīmūciarīre ihii ithathatū.” Nī undū ūcio agigatua Zebuluni. **21** Thuutha ūcio agiciara mūrītu na akīmūta Dina. **22** Thuutha ūcio Ngai akīririkana Rakeli, akīmūguia, na akihingūra nda yake. **23** Nake akigĩa nda na agiciara kahii, akiuga atirī, “Ngai nīanjehereria thoni.” **24** Nake agigatua Jusufu, akiuga atirī, “Ngai arohe kahii kangī!” **25** Thuutha wa Rakeli gūciara Jusufu, Jakubu akīra Labani atirī, “Ndekereria ndithīre, nīguo njooke būrūri witū. **26** Nengera atumia akwa na ciana ciakwa, ariā ngūtungatīre nī undū wao, na nī ndithīre. Wee nīūū wira ūria ngūtutīre.” **27** No Labani akīmūria atirī, “Angikorwo nīnjitīkīrīkīte maitho-inī maku-rī, ndagūthaitha ikaranga. Nīmenyete na undū wa ūragūri ati Jehova nīandathimite nī undū waku.” **28** Agithī na mbere, akiuga atirī, “Njīra mūcaara ūria ūkwenda na nī ngūkūria.” **29** Jakubu akīmūcookeria atirī, “Wee nīūū ūria ngūtutīre wira na ūria menyereire mahiū maku nginya makaingīha. **30** Kīria kīnini warī nakīo itaanoka nīkīngīhite mūno, nake Jehova nīakūrathimite kūrīa guothe ngoretwo. No rirī, ngeekīra nyūmba yakwa undū rī?” **31** Labani akīmūria atirī, “Ūkwenda ngūhe kī?” Jakubu akīmūcookeria atirī, “Ndūkahe kīndū o na kī. Korwo no ūnjīkīre undū ūyū ūmwe tu, no thīi na mbere na kūrīithia ndūuru ciaku na gūcimenyerera: **32** Naguo undū ūcio nī ūyū: Njītkīria thīi ndūuru-inī ciaku ciothe ūmūthī, na njeherie thīnī wacio ng’ondū iria ciothe iri maara kana iri marooro, na ndūrūme ciothe iria njirū na mbūri ciothe iria iri maara na iri maroro. Icio nīcio igūtūika mūcaara wakwa. **33** Naguo wihokeku wakwa nīguo ūkaanjarīria thuutha-inī, rirīa rīothe ūngūka kuona mūcaara ūria ūndīhite. Mbūri o yothē itarī maara kana maroro, kana ndūrūme o yothē itarī njirū, ingigaakorwo nacio, igatūika nī cia ūci.” **34** Nake Labani akiuga atirī, “Nīndetīkīra; reke gūtūike o ro ūguo woiga.” **35** Mūthenya o ro ūcio-rī, Labani akīheria thenge ciothe iria ciarī maara na iria ciarī na maroro, na mīgoma yothē iria yarī maara na iria yarī na maroro (iria ciothe ciarī na handū herū), na ndūrūme ciothe iria ciarī njirū agīcīneana kūrī ariū ake macirīthagie. **36** Ningi agīcīheranīria na iria ingi na ūraihi wa rūgendo rwa mīthenya itatū gatagatī gake na Jakubu. Nake Jakubu agithī na mbere kūrīithia ndūuru iria ingi cia Labani ciatigarire. **37** No rirī, Jakubu agītema thanju njigū cia mūrībina, na mūrōthi, na cia mūrīmaū, agīcīkīra mīcoora mīerū na undū wa kūrīa igoko agatūma werū wa thīnī wa thanju icio wonēkane. **38** Agicooka akīgua thanju icio oonūrīte mītarō-inī yothē iria yanyuagīrwo maaī, nīgeetha ikoragwo iri mbere ya mbūri rirīa cioka kūnyua maaī. Rirīa ndūuru icio ciakorwo iri na mūrūkī na cioka kūnyua maaī-rī, **39** igakīhaicanīra hau mbere ya thanju icio. Thuutha ūcio igaciara tūūri tūrī na manyaga, kana maara, kana marooro. **40** Jakubu akīmūria tūūri tūu kuuma rūrū-inī rwa Labani, na tūgetinda, no agatūma icio ingi ing’ethere iria ciarī na maroro na iria njirū cia Labani. Nī undū ūcio agīthondēkera ndūuru ciakē mwene, na ndaacituranīre na cia Labani. **41** Hīndī iria yothē mbūri iria ciarī na hinya ciagīa na mūrūkī-rī,

Jakubu aigaga thanju icio mītarō-inī ya maaī mbere yacio, nīgeetha cihacanīre hakuhi na thanju icio; **42** no ingīakorirwo nī iria itaari na hinya, ndaigaga thanju icio ho. Nī ūndū ūcio mbūri iria ciari moci igītuika cia Labani, na iria ciari hinya igītuika cia Jakubu. **43** Nī ūndū wa gwika ūguo, mūndū ūcio ti Jakubu agīkīrīrīria kūgia na indo nyingī, akīgīa na mahiū maingī, na ndungata cia airītu na cia arūme, o na ngamīira na ndigiri.

31 Jakubu nīaiguire ariū a Labani makiuga atīrī, “Jakubu nīoete indo iria ciothe iraari cia baba na ūtonga ūria wothē arī nāguo eyoneire kuuma indo-inī cia baba.” **2** Ningī Jakubu akīona atī Labani ndaamwendete ta ūria aamwendete mbere iyo. **3** Nake Jehova akīira Jakubu atīrī, “Cooka būrūri wa maithe manyu na kūri andū anyu, na nīndīkoragwo hamwe nawe.” **4** Nī ūndū ūcio Jakubu agītūmanīra Rakeli na Lea mathiī kūri we kūu werū-inī kūria mahiū make maari. **5** Nake akīmeera atīrī, “Nīnyonete atī wendo wa thoguo harī nī ti ta ūria ararī nāguo hau mbere, no Ngai wa baba nīakoretwo hamwe na nī. **6** Inyuū eerī nīmūū atī ndutiire thoguo wīra na hinya wakwa wothē, **7** no thoguo nīaheenete na akagarūra mūcaara wakwa maita ikūmi. No rīrī, Ngai ndarī aamwītīkīria anjike ūūru. **8** Thoguo angīoigire atīrī, ‘Mbūri iria irī maara nīcio mūcaara waku,’ hīndī iyo mahiū mothe magaciara tūūri tūri na maara; na angīoigire atīrī, ‘Iria irī marooro nīcio mūcaara waku,’ namo mahiū magaciara tūūri tūri na marooro. **9** Nī ūndū ūcio, Ngai nīatunyite thoguo mahiū make na akamaheana kūri nī. **10** “Ihinda rīria mahiū maahaicanaga, rīmwe nīndarootire kīroto na ndarora na igūrū ngīona atī thenge iria cīahaicaga mahiū ciari na manyaga, na ciari na maara, o na ciari na marooro. **11** Nake mūraika wa Ngai akīnjārīria ndī kīroto-inī, akīnjīra atīrī, ‘Jakubu.’ Na nī ngīcookia atīrī, ‘Nī ūyū haha.’ **12** Nake akīnjīra atīrī, ‘Ta tiira maithe na igūrū wone atī thenge iria ciothe irahaica mahiū nī iria irī na manyaga, na iria irī na maara, na iria irī na marooro; nīgūkorwo nīnyonete maūndū marīa mothe Labani agwīkite. **13** Nī nī Ngai wa Betheli, kūria waitīrīrie gītugī maguta, na nokuo wehītīre na mwīhitwa nī ūndū wakwa. Rīu uma būrūri ūyū narua ūcooke būrūri ūria waciariirwo.” **14** Nake Rakeli na Lea makīmūcookeria atīrī, “Ithuī-rī, no anga tūri na kīndū kana igai indo-inī cia baba? **15** Githī ndatūtuga o ta tūri andū a kūngī? To gūtwendia aatwendirie, no rīu nīarīkitie kūhūthira indo iria twagūrīrwo nacio. **16** Ti-itherū ūtonga ūria wothē Ngai atunyite baba nī witū na ciana ciitū. Nī ūndū ūcio īka ūria wothē Ngai akwīrite wike.” **17** Nī ūndū ūcio Jakubu akīhaarfīria, akīgīrīra ciana ciake na atumia ake igūrū rīa ngamīira, **18** na akiumagarīa mahiū make mothe mathiī mbere yake hamwe na indo ciake ciothe iria aagīte nacio kūu Padani-Aramu, nīguo athiī kūri itie Isaaka o kūu būrūri wa Kaanani. **19** Hīndī iyo, Labani aathiite kwenja ng’ōndu ciake guoyarī, Rakeli akīiya ngai cia ithe cia mīhianano. **20** Nī ūndū ūcio Jakubu akīheenia Labani ūcio Mūsuriata tondū ndaamwīre nī kūira aroora. **21** Nake akīūra na kīria gīothe arī nakīo, na aringa Rūū rwa Farati, akierēkera būrūri wa irīma wa Gileadi. **22** Mūthenya wa

ītātū kuuma Jakubu oora, Labani akīrwo atī Jakubu nīorīte. **23** Agīkīoya andū a nyūmba yao, akīingatana na Jakubu matukū mūgwanja na akīmūkinyīra kūu būrūri wa irīma wa Gileadi. **24** No Ngai akīmīrīra Labani ūcio Mūsuriata kīroto-inī, akīmīra atīrī, “Menya wīre Jakubu ūndū o na ūrīkū, ūri mwega kana ūri mūūru.” **25** Na rīrī, Jakubu aambīte hema yake kūu būrūri wa irīma wa Gileadi rīria Labani aamūkinyīre, nake Labani na andū a nyūmba yao makīamba hema ciao kuo. **26** Nake Labani akīūra Jakubu atīrī, “Nī atīa ūū wīkite? Nīūūheenete, na ūgathiī na airītu akwa ta andū matahītwo mbaara-inī. **27** Nī kīi gīatūmire ūre na hitho, na ūūheenē? Waregire kūnjīra nīkī, nīguo ngumagarīe na gīkeno na gūkūnīra nyīmbo na ihembe na inanda cia mūgeeto? **28** O na ndwarekire mumunye ciana cia ciana ciakwa, kana njugīre airītu akwa ūhoro. Nīwīkite ūndū wa ūrimū. **29** Ndī na hinya wa gūkūgera ngero; no rīrī, ūtukū wa ira Ngai wa thoguo aranjīire atīrī, ‘Menya wīre Jakubu ūndū, ūri mwega kana ūri mūūru.’ **30** Rīu-rī, nīumagarīte nī ūndū nīrīrerīria gūcooka nyūmba-inī ya thoguo. No rīrī, ūrakīiyire ngai ciakwa nīkī? **31** Jakubu agīcookeria Labani atīrī, “Nīndetigīre tondū ndecīirīrie wahota kūndunya airītu aku na hinya. **32** No rīrī, ūria ūgūkora arī na ngai ciakurī, ndegūtūra muoyo. Tuīria wone kana kūri kīndū gīaku ndī nakīo andū aya aitū marī ho; na wakīona-rī, ūkīoe.” No Jakubu ndoo atī Rakeli nīaiyite ngai icio. **33** Nī ūndū ūcio Labani agītoonya hema ya Jakubu, na hema ya Lea, o na hema ya ndungata iria igīrī cia andū-a-nja, no ndaigana kuona kīndū. Oima hema ya Lea, agītoonya ya Rakeli. **34** Rakeli oete ngai icio cia mīhianano na agacīkia matandīko-inī ma ngamīira thīnī na akamaikarīa. Labani akiururia kīria gīothe kīarī hema-inī iyo na ndaigana kuona kīndū. **35** Nake Rakeli akīira ithe atīrī, “Mwathi wakwa, ndūkandakarīe nī ūndū ndīnakūrūgamīra; nīgūkorwo nī maūndū ma andū-a-nja ndī namo.” Nī ūndū ūcio akiururia no ndaigana kuona ngai icio. **36** Jakubu agīkīrakara na agītetia Labani, akīmūūra atīrī, “Ihītia rīakwa nī rīrīkū? Nī rīhia rīrīkū njīkite rītūmite ūnyingathīe ūguo? **37** Rīu tondū nīwoiruria indo ciakwa ciothe-rī, nī kīi wona kīa indo cia gwaku mūciī? Kīige haha mbere ya andū aya anyu na mbere ya andū akwa nīguo matūtūthanie ciira. **38** Ngūrūtīre wīra mīaka mīrongo īrī. Ng’ōndu ciaku na mbūri ciaku itirī cīahuna, na ndirī ndarīa ndūrūme cia mahiū maku. **39** Ningī ndirī ndakūrehera iria ciatambuurgwo nī nyamū cia gīthaka; no nī nī ndaarīhaga ngathiī hathara. Ningī-rī, nīwandīhagia iria yothē yayīwo kūri mūthenya kana kūri ūtukū. **40** Ūguo nīguo ndūrīte: Ndaarugagwo nī ūrugarī wa mūthenya na ngarīo nī heho ya ūtukū, nāguo toro ūkīnjūrīra. **41** Ūguo nīguo ndūrīte gwaku mūciī handū-inī ha mīaka iyo mīrongo īrī. Ndakūrūtīre wīra mīaka ikūmi na īna nī ūndū wa airītu aku eerī, na mīaka ītandatū nī ūndū wa mahiū maku; no rīrī, wagarūire mūcaara wakwa maita ikūmi. **42** Korwo Ngai wa baba, o we Ngai wa Iburahīmu na nīwe wītīgīrītwo nī Isaaka, ndaraakoragwo hamwe na nī-rī, ti-itherū ūngīranyumagarīrie moko matheri. No Ngai nīonete gūthīnīka gwakwa na wīra wa moko makwa, na nīkīo arakūrūthīrie ūtukū wa ira.” **43** Nake

Labani agĩcookeria Jakubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atumia aya aku nĩ airĩtu akwa, ciana ici o nacio nĩ ciana ciakwa, namo mahiũ maya-rĩ, no mahiũ makwa. Kĩrĩa gĩothe ũroona nĩ gĩakwa. No rĩrĩ, nĩ atĩa ingihota gwĩka airĩtu aya akwa kana njĩke ciana ici maciarĩte ũmũthĩ? **44** Rĩu gĩũke, reke tũgie na kĩrĩkaniro niĩ nawe, na ũreke gĩũke mũira gatagatĩ gaitũ.” **45** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩoya ihiga na akĩrĩhaanda ta gĩtugĩ. **46** Akĩĩra andũ a nyũmba yake atĩrĩ, “Cookanĩrĩrai mahiga.” Nĩ ũndũ ũcio makiũngania mahiga makĩmaiganĩrĩra hĩba, magĩcooka makĩrĩanĩra irio hau hakuhi na hĩba iyo. **47** Labani akĩmĩta Jagarĩ-Sahadutha, nake Jakubu akĩmĩta Galeedi. **48** Labani akiuga atĩrĩ, “Ŭmũthĩ hĩba ĩno nĩ mũira gatagatĩ gakwa nawe.” Kĩu nĩkĩo gĩatũmire hetwo Galeedi. **49** O na ningĩ hagĩtuo Mizipa, tondũ oigire atĩrĩ, “Jehova arotũmenyagĩrĩra rĩrĩa tũraihanĩrĩrie. **50** Wee ũngĩgaathĩnĩna airĩtu akwa kana ũmahikĩrĩrie atumia angĩ, o na hangĩgakorwo hatarĩ mũndũ ũngĩ-rĩ, rĩrĩkana atĩ Ngai nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe.” **51** Ningĩ Labani akĩĩra Jakubu atĩrĩ, “Ĩno nĩ hĩba, na gĩkĩ nĩ gĩtugĩ kĩrĩa ndahaanda gatagatĩ gaku na niĩ. **52** Hĩba ĩno nĩ mũira, na gĩtugĩ gĩkĩ nĩ mũira, atĩ ndigakĩra hĩba ĩno njũke mwena waku ngũgere ngero, na atĩ nawe ndũgakĩra hĩba ĩno, kana ũkĩre gĩtugĩ gĩkĩ ũũke mwena wakwa ũngere ngero. **53** Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Nahoru, o we Ngai wa ithe wao-rĩ, arotũtuithania ciira.” Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩhĩta na mwĩhĩtwa rĩtwa-ĩnĩ rĩa ũcio Wĩtĩgĩrĩtuo nĩ ithe Isaaka. **54** Jakubu akĩrũta igongona kũu bũrũri-ĩnĩ ũcio wa irĩma, na agĩĩta andũ a nyũmba yake marĩanĩre. Na marĩkia kũria-rĩ, makĩraara o kũu. **55** Mũthenya ũyũ ũngĩ rũciĩnĩ tene, Labani akĩmumunya ciana cia ciana ciake o na airĩtu ake, akĩmoigĩra ũhoru na akĩmarathima. Agĩcooka akĩmatiga agĩcooka gwake mũciĩ.

32 Jakubu nĩathiire na mbere na rũgendo rwake, na agĩtũngwo nĩ araiika a Ngai. **2** Na rĩrĩa Jakubu aamoonire, akiuga atĩrĩ, “Ĩno nĩ mbũtũ ya Ngai!” Nĩ ũndũ ũcio agĩĩta handũ hau Mahanaimu. **3** Ningĩ Jakubu agĩtũma andũ mathĩĩ mbere yake kũrĩ mũrũ wa nyina Esaũ kũu Seiru, bũrũri-ĩnĩ wa Edomu. **4** Akĩmataara, akĩmeera atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo mũgũthĩĩ kwĩra mwathi wakwa Esaũ: ‘Ndungata yaku Jakubu ikuuga atĩrĩ, ndĩraikaraga na Labani, na ngoretwo kuo nginya rĩu. **5** Ndĩ na ng’ombe na ndigiri, na ng’onde na mbũri, ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja. Na rĩu ndagũtũmĩra ndũmĩrĩri, we mwathi wakwa, nĩgeetha njĩtikĩrĩke maitho-ĩnĩ maku.” **6** Rĩrĩa atũmwo maacookire kũrĩ Jakubu makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũrathiire kũrĩ mũrũ wa nyũkwa Esaũ, na rĩu nĩarooka gũgũtũnga, na arĩ na andũ magana mana.” **7** Jakubu akĩmaka mũno na akĩnyamarĩka, akĩganyania andũ arĩa aarĩ nao ikundi igĩrĩ, o na ndũũru cia mbũri na ndũũru cia ng’ombe o na ngamĩira nacio. **8** Agĩciĩria atĩrĩ, “Esaũ agĩũka atharĩkĩre gĩkundi kĩmwere, gĩkundi kiu kingĩ no kũire.” **9** Ningĩ Jakubu akĩhooya, akiuga atĩrĩ, “Wee Ngai wa baba Iburahĩmu, o Wee Ngai wa baba Isaaka, Wee Jehova ũrĩa wanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Cooka bũrũri waku na wa andũ anyu, na ningatũma ũgaacĩre,’ **10** ndirĩ mwagĩrĩru wa kuonio ũtugi ũyũ wotha na wĩhokeku ũrĩa ũnyonetie niĩ ndungata yaku. Ngĩringa

Jorodani-rĩ, ndaarĩ o na rũthanju rwakwa rwiki, no rĩu ndũkĩte ikundi igĩrĩ. **11** Ndagũthaiha honokia kuuma moko-ĩnĩ ma mũrũ wa maitũ Esaũ, nĩgũkorwo nĩndiretĩgĩra ndagoke gũtharĩkĩra, niĩ hambe na ciana ici, na manyina maacio. **12** No nĩ ũugĩte atĩrĩ, ‘Tĩtherũ ningatũma ũgaacĩre na ndũme njiaro ciaku cingĩhe ta mũthanga wa irĩa-ĩnĩ, ũrĩa ũtangĩtarĩka.” **13** Akĩraara hau ũtũkũ ũcio, na kuuma kũrĩ kĩrĩa aarĩ nakio, agĩthuurĩra mũrũ wa nyina Esaũ kĩheo gĩkĩ; **14** mbũri magana meerĩ cia mĩgoma na thenge mĩrongo ĩrĩ, ng’onde magana meerĩ na ndũrũme mĩrongo ĩrĩ, **15** ngamĩira mĩrongo ĩtatũ cia mĩgoma na njaũ ciacio, ng’ombe mĩrongo ĩna na ndegwa ikũmi, na ndigiri mĩrongo ĩrĩ cia mĩgoma na ikũmi cia njamba. **16** Agĩcinengera ndungata ciake, o rũũru mwanya, na akĩra ndungata icio ciake atĩrĩ, “Thiagai mbere yakwa, na mũtĩgĩthũkanie rũũru na rũũru rũrĩa rũngĩ.” **17** Ningĩ agĩtaara ũrĩa wamatongoretie, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩrĩa mũrũ wa maitũ Esaũ arĩgũtũnga na akũũrie atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ wau? Na wathĩ kũ? Na ũhĩũ ũyũ wotha ũrĩ mbere yaku nĩ wau?’ **18** Nawe nĩũrĩmũcookeria ũmwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ cia ndungata yaku Jakubu. Nĩ kĩheo gĩa kũhe mwathi wakwa Esaũ, na Jakubu arĩ thuutha witũ agĩũka.” **19** Agĩcooka agĩtaara wa keerĩ na wa gatatu, na arĩa othe marĩmagĩrĩra ndũũru icio, akĩmeera atĩrĩ, “Ŭguo nĩguo mũrĩrĩraga Esaũ mwamũtũnga. **20** Na mũtikanaage kũmwĩra atĩrĩ, ‘Jakubu ndungata yaku arĩ thuutha witũ agĩũka.” Tondũ eeciĩrĩrie atĩrĩ, “Ngũmũhooreria na iheo ici ngũtũma mbere yakwa; thuutha-ĩnĩ ndamuona-rĩ, hĩhi ahota kũnyamũkĩra.” **21** Nĩ ũndũ ũcio iheo icio Jakubu aaheanĩte igĩthiiaa mbere yake, nowe akĩraara kũu kambĩ ũtũkũ ũcio. **22** Na ũtũkũ o ro ũcio, Jakubu agĩũkĩra, akĩoya atumia ake eerĩ, na ndungata irĩa igĩrĩ cia andũ-a-nja, na arĩ ake ikũmi na ũmwe, na akĩmarĩngĩra irĩngĩro rĩa Jaboku. **23** Aarĩkia kũmarĩngĩra, akĩringĩra indo irĩa ciothe aarĩ nacio. **24** Nake Jakubu agĩtĩgwo arĩ o wiki, na hagĩũka mũndũ maagĩanire nake o nginya gũgĩthererũka. **25** Na rĩrĩa mũndũ ũcio onire atĩ ndangĩmũhootarĩ, akĩmũhutia ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, nakuo kũgũrũ kwa Jakubu gũgĩthenyũkĩra hau gĩtina-ĩnĩ, o makĩgianaga na mũndũ ũcio. **26** Na mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndĩthĩre tondũ nĩ gwathererũka.” No Jakubu akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndingĩreka ũthĩĩ ũtandathimĩte.” **27** Nake mũndũ ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Jakubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Jakubu.” **28** Ningĩ mũndũ ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgũcooka gwĩtuo Jakubu, no ũrĩtagwo Isiraeli, tondũ nĩũgĩanĩte na Ngai o na andũ, na ũkahootana.” **29** Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaiha, njĩra rĩtwa riaku.” Nowe akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ŭranjĩũria rĩtwa riakwa niki?” Agĩcooka akĩmũrathima marĩ o hau. **30** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu agĩĩta handũ hau Penieli, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩnyonete Ngai ũthĩũ kwa ũthĩũ, na akahonokia muoyo wakwa.” **31** Narĩo rĩũa rĩkĩmũrathĩra akĩhĩtũka hau Penieli, na niathuaga nĩ ũndũ niathenyũkĩtuo nĩ ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ. **32** Nĩ tondũ ũcio, nginyagia ũmũthĩ ũyũ andũ a Isiraeli matĩrĩĩaga mũkiha ũrĩa ũnyĩtanĩte na ihĩndĩ rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ, tondũ ihĩndĩ

rĩa gĩtina gĩa kũgũrũ kwa Jakubu ri̱ahutĩirio hakuhi̱ na mũkiha ũcio.

33 Na rĩrĩ, Jakubu agĩtiira maithe, akĩona Esaũ agĩũka arĩ na andũ ake magana mana; nĩ ũndũ ũcio akĩgayania ciana kũrĩ Lea na Rakeli na kũrĩ ndungata iria igĩrĩ cia andũ-a-nja. **2** Akĩga ndungata cia andũ-a-nja na ciana ciacio mbere, nake Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, nake Rakeli na Jusufu makĩrigia thuutha. **3** Nake we mwene akĩmatongoria, na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mĩrũ wa nyina, akĩanamĩrĩra, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ maita mũgwanja. **4** No Esaũ akĩhanyũka agatũnge Jakubu na akĩmũnyiita, akĩmũhĩmbĩra, akĩmũmunya. Nao makĩrĩranĩra. **5** Ningĩ Esaũ agĩtiira maithe akĩona atumia na ciana. Akĩũria Jakubu atĩrĩ, “Andũ aya mĩrĩ nao nĩ a ũ?” Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Ici nĩ ciana iria Ngai aheete ndungata yaku nĩ ũndũ wa ũtugi wake.” **6** Hĩndĩ iyo ndungata icio cia andũ-a-nja na ciana ciacio igĩkuhĩrĩra na makĩanamĩrĩra. **7** Lea na ciana ciake makĩrũmĩrĩra, magĩũka na makĩanamĩrĩra. Marigĩrĩrio, Jusufu na Rakeli magĩũka, o nao makĩanamĩrĩra. **8** Esaũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmi gĩa kũndũmĩra ikundi icio ndatũnga?” Nake Jakubu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩgeetha njĩtikĩrĩke maithe-inĩ maku, wee mwathi wakwa.” **9** No Esaũ akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũ, nĩ ndĩ na indo cia kũnjigana. Ikara na icio ũrĩ nacio wee mwene.” **10** Jakubu akiuga atĩrĩ, “Aca, ndagũthaita! Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maithe-inĩ maku-rĩ, amũkĩra kĩheo gĩkĩ kuuma kũrĩ nĩ. Nĩ ũndũ kuona ũthiũ waku no ta kuona ũthiũ wa Ngai, tondũ nĩ wanyamũkĩra na gĩkeno. **11** Ndagũthaita itĩkĩra kĩheo kũ ũreheirwo, tondũ Ngai nĩanjĩkĩte wega, na ndĩ na indo cia kũnjigana.” Na tondũ Jakubu nĩamũringĩrĩrie-rĩ, Esaũ agĩciĩtikĩra. **12** Ningĩ Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩ; nĩngũtwarana nawe.” **13** No Jakubu akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathi wakwa nĩoi atĩ twana tũtũ tũtĩrĩ na hinya, na no nginya menyerere ng’ondũ na ng’ombe iria irongithia. Ingĩtarwo na ihenya o na mũthenya ũmwe, nyamũ ciothe no ikue. **14** Nĩ ũndũ ũcio mwathi wakwa nĩathĩiage mbere ya ndungata yake, na nĩ thĩ o kahora kũringana na mũthĩire wa ikundi ici, o na wa ciana, nginya rĩrĩa ngaakinya kwa mwathi wakwa kũu Seiru.” **15** Esaũ akĩmwĩra atĩrĩ, “No kireke ngũtigĩre ndungata imwe ciakwa.” Jakubu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūgwĩka ũguo nĩkĩ? Reke nĩ njĩtikĩrĩke maithe-inĩ ma mwathi wakwa.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ akĩhũndũka mũthenya o ro ũcio agĩthĩ arorete Seiru. **17** Nowe Jakubu, agĩthĩ Sukothu, kũria yakĩire nyũmba, na agĩthondeka ciugũ cia mahiũ make. Nĩkĩo handũ hau hetagwo Sukothu. **18** Thuutha wa Jakubu kuuma Padani-Aramu, agĩkinya o wega itũũra-inĩ rĩrĩa inene rĩa Shekemu kũu Kaanani, na akĩamba hema hakuhi̱ na itũũra rĩu inene. **19** Nake akĩgũra gĩcũnji kĩa mũgũnda na betha igana rĩmwe kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru ithe wa Shekemu, harĩa aambire hema yake. **20** Agĩaka kigongona handũ hau, na agĩgĩta Eli-Elohe-Isiraeli.

34 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe, Dina mũirĩtu ũria Lea aaciarĩre Jakubu, niathiire gĩceerera andũ-a-nja a bũrĩrĩ ũcio. **2** Na rĩrĩa Shekemu mĩrũ wa Hamoru ũria Mũhivĩ, mũnene wa gĩcigo kũu aamuonire, akĩmũnyiita, agĩkoma nake na hinya. **3** Na ngoro yake ikĩguucĩrĩrio

nĩ Dina mwarĩ ũcio wa Jakubu, na akĩenda mũirĩtu ũcio na akĩmwarĩria wega. **4** Nake Shekemu akĩĩra ithe Hamoru atĩrĩ, “Njarĩria harĩ ithe wa mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.” **5** Rĩrĩa Jakubu aiguirĩ atĩ mwarĩ Dina nĩarĩkĩtie gũthũkio-rĩ, na tondũ ariũ ake maarĩ gũthaka-inĩ na mahiũ make, agĩkĩra na ũhoro ũcio o nginya rĩria mainũkire. **6** Hĩndĩ iyo Hamoru ithe wa Shekemu agĩthĩ kwaria na Jakubu. **7** Nao ariũ a Jakubu nĩmainũkĩte kuuma mĩgũnda-inĩ maigua ũria gwekĩkĩte. Nao makĩyũrwo nĩ kĩa na mang’ũrĩ, tondũ Shekemu nĩekĩte ũndũ wa thoni thĩĩnĩ wa Isiraeli, nĩ gũkoma na mwarĩ wa Jakubu, ũndũ ũria ũtagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **8** No Hamoru akĩmeera atĩrĩ, “Ngoro ya mĩrũ wakwa Shekemu nĩguucĩrĩrio nĩ mwarĩ wanyu. Ndamũthaita itĩkĩrai amũhĩkie atuĩke mũtumia wake. **9** Rekei tũhikanagie; mũtũheage airĩtu anyu na inyũĩ tũkamũheaga airĩtu aitũ. **10** Inyũĩ no mũtũũre hamwe na ithuĩ; bũrĩrĩ ũyũ gũtĩrĩ handũ mũrigĩrĩrio. Tũũrai kuo, mwonjorithagie kuo, na mwĩgĩre na indo ciaguo.” **11** Ningĩ Shekemu akĩra ithe wa Dina na ariũ a ithe atĩrĩ, “Rekei njĩtikĩrĩke maithe-inĩ manyu na nĩngũmũhe o kĩa gĩothe mũngĩnjĩtia. **12** Njĩtai rĩracio rwa mũhiki na kĩa kĩa ingĩrehe, o mũigana ũria mũngĩenda, na nĩngũrĩha o kĩa gĩothe mũngĩnjĩtia. No ndamũthaita mũũhe mũirĩtu ũyũ atuĩke mũtumia wakwa.” **13** Na tondũ mwarĩ wa nyina Dina nĩarĩkĩtie gũthũkio-rĩ, ariũ a Jakubu rĩria maaragia na Shekemu na ithe Hamoru, magĩcookia ũhoro ũcio na njĩra ya maheeni. **14** Makĩmeera atĩrĩ, “Tũtingĩka ũndũ ta ũcio; tũtingĩheana mwarĩ witũ kũrĩ mũndũ ũtarĩ mũruu. ũndũ ũcio no ũtuĩke wa gũtũnyararithia. **15** Tũkũmwĩtikĩra tondũ wa gĩtũmi o kĩmwe tu; inyũĩ mũtuĩke ta ithuĩ na ũndũ wa kũruithia arũme anyu othe. **16** Hĩndĩ iyo nĩmũrĩhikagia airĩtu aitũ na nĩtũrĩhikagia airĩtu anyu. Nĩtũgũtũũrania na inyũĩ na tũtuĩke andũ amwe. **17** No angĩkorwo mũtigwĩtikĩra kũrua-rĩ, tũkuoya mwarĩ witũ twĩthĩre.” **18** ũhoro ũcio ũkĩoneka ũrĩ mwega nĩ Hamoru na mũrĩrĩ Shekemu. **19** Tondũ niwe warĩ mũtĩĩe mũno kũrĩ andũ othe a nyũmba ya ithe, mwanake ũcio ndaateire ihinda rĩa gwĩka ũria moigire, tondũ niakenetio nĩ mwarĩ wa Jakubu. **20** Nĩ ũndũ ũcio Hamoru na mũrĩrĩ Shekemu magĩthĩrĩ kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩao inene makaarie na andũ ao a itũũra rĩu. **21** Nao makiuga atĩrĩ, “Andũ aya nĩ arata aitũ; rekei matũũre bũrĩrĩ-inĩ witũ na monjorithagie kuo; bũrĩrĩ ũyũ nĩ mũnene wa kũmaigana. Ithuĩ no tũhĩkie airĩtu ao, nao no mahĩkie airĩtu aitũ. **22** No andũ acio mangĩtikĩra gũtũũrania na ithuĩ ta rũrĩrĩ rũmwe angĩkorwo arũme aitũ othe nĩmekũrua, o ta ũria o marũite. **23** Gĩthĩ mahiũ mao, na indo ciao ciothe, o na nyamũ ũria ingĩ ciao ciothe itigũgĩtuĩka ciitũ? Nĩ ũndũ ũcio rekei tũmetĩkire, na nĩ megũtũũrania na ithuĩ.” **24** Arũme arĩa othe maathĩite kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene magĩtũkĩania na Hamoru na mũrĩrĩ Shekemu, na arũme othe a itũũra rĩu makĩrua. **25** Thuutha wa mĩthenya itatũ, hĩndĩ rĩa othe maarĩ na ruo ariũ eerĩ a Jakubu, Simeoni na Lawĩ, ariũ a nyina na Dina, makĩoya hiũ ciao cia njora magĩtharĩkĩra itũũra rĩu hĩndĩ rĩa rĩtekũũaga makĩũraga arũme othe. **26** Ningĩ makĩũraga Hamoru na mũrĩrĩ Shekemu na rũhiũ rwa njora, na makĩruta Dina nyũmba-inĩ ya Shekemu,

magithiira. **27** Ariu aria ang'i a Jakubu magikinya kuu ciimba ciari, na magitahira indo cia itũura riu mwarĩ wa ithe wao aathũkĩrio. **28** Nao magitaha ndũuru cia mbũri na cia ng'ombe na ndigiri, na indo iria ingi ciao ciothe iria ciari itũura-inĩ riu inene, na iria ciari migũnda-inĩ. **29** Na magikuaa ũtonga wotho wa itũura, na atumia othe na ciana, magitaha indo ciothe iria ciari nyũmba-inĩ icio. **30** Nake Jakubu akĩira Simeoni na Lawi atĩrĩ, "Nimwandehera thiina nĩ ũndũ wa gũtuma menwo nĩ Akaanani na Aperizi, andũ arĩa matũũraga bũrũri ũyũ. Ithui tũri anini tũgitarwo, na manginyitana manjũkĩrĩre na matharĩkĩre-rĩ, nĩ na nyũmba yakwa no tũniinwo." **31** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Nikũraagĩĩre atue mwarĩ wa maitũ ta mũmaraya?"

35 Thuutha wa ũguo Ngai akĩira Jakubu atĩrĩ, "Ambata, ũthĩ Betheli ũgatũũre kuo, na wakĩre Ngai kigongona kuo, o we ũria wakuumĩrĩre rĩria woragira mũrũ wa nyũkwa Esaũ." **2** Nĩ ũndũ ũcio Jakubu akĩira andũ a nyũmba yake, na arĩa othe maarĩ nao, atĩrĩ, "Eheriai ngai cia mĩhianano iria mũrĩ nacio, na mwĩtherie inyuĩ ene, na mwĩkĩre nguo ingĩ. **3** Mũcooke mũũkĩre, mũreke tũthĩ twambate Betheli, ngaakire Ngai kigongona kuo, ũria wanjĩtikire mũthenya ũria ndaari thiina-inĩ, na ũria ũkoretwo na nĩ kũria guothe ndanathĩ." **4** Nĩ ũndũ ũcio makinengera Jakubu ngai cia mĩhianano iria maarĩ nacio, na irengeeri iria ciari matũ mao, nake Jakubu agĩcithika gĩtina-inĩ kĩa mũgandi kũ Shekemu. **5** Nao makiumagara, magithiira, namo matũũra marĩa maamathiũrũkĩrĩre makinyiitwo nĩ guoya wa Ngai, nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ o na ũmwe wamaingatithirie. **6** Jakubu na andũ arĩa othe aarĩ nao magikinya Luzu (na nĩkuo Betheli), bũrũri-inĩ wa Kaanani. **7** Agĩaka kigongona kuu, na agĩta handũ hau Eli-Betheli, tondũ hau nĩho Ngai aamwĩgũrĩrĩre rĩria ooragira mũrũ wa nyina. **8** Nake Debora mũrerĩ wa Rebeka agĩkua na agĩthikwo gĩtina-inĩ kĩa mũgandi mũhuro wa Betheli. Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwa Aloni-Bakuthi. **9** Thuutha wa Jakubu gũcooka kuuma Padani-Aramu, Ngai akĩmuumĩrĩra rĩngĩ na akĩmũrathima. **10** Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Rĩitwa rĩaku nĩ Jakubu, no ndũgũcooka gwĩtwo Jakubu rĩngĩ; ũrĩitagwo Isiraeli." Nĩ ũndũ ũcio akĩmwĩra Isiraeli. **11** Nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩ nĩ nĩ Ngai Mwene-Hinya-Wothe; ciaranai na mũingĩhe. Rũrĩrĩ na gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ nĩkoima harĩwe, na athamaki nĩmakoima mwĩrĩ-inĩ waku. **12** Bũrũri ũria nĩ ndaheire Iburahĩmu na Isaaka, o nawe nĩngakũhe guo, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku." **13** Hĩndĩ iyo Ngai akiambata akĩmweherera kuuma handũ hau aamwaragĩria. **14** Jakubu akihaanda gĩtugĩ kĩa ihiga handũ hau Ngai aarĩtie nake, agĩgũtĩrĩria ndibei; agĩcooka agĩgũtĩrĩria maguta. **15** Jakubu agĩta handũ hau Ngai aamwarĩrĩre Betheli. **16** Thuutha ũcio Jakubu na andũ ake makiuma Betheli magithĩ na mbere na rĩgendo. Na matigairie hanini makinye Efiratha-rĩ, Rakeli akiambĩrĩria kũrũmwo na agĩkorwo arĩ na thiina mũingĩ mũno. **17** Na tondũ aarĩ na thiina mũingĩ mũno wa gũciara, mũmũciarĩthia akĩmwĩra atĩrĩ, "Tiga gwĩtigĩra, tondũ ũrĩ na kahĩ kangĩ." **18** Na atanatuikana,

tondũ nĩ gũkua aakuaga, agĩtua kahĩ kau Beni-Oni. No ithe agĩgatawa Benjaminini. **19** Nĩ ũndũ ũcio Rakeli agĩkua na agĩthikwo mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha (na nokuo Bethilehemu.) **20** Jakubu akihaanda gĩtugĩ igũrũ rĩa mbĩrĩra yake, na nginya ũmũthĩ ũyũ gĩtugĩ kũ nĩkio kionanagia mbĩrĩra ya Rakeli. **21** Isiraeli agĩthĩ o na mbere na rĩgendo na akiamba hema yake mwena ũria ũngĩ wa Migidali-Ederi. **22** Hĩndĩ iyo Isiraeli aatũũraga bũrũri ũcio-rĩ, Rubeni agĩthĩ, agĩkoma na Bilihi, thuriya ya ithe, nake Isiraeli akĩgũga ũhoro ũcio. Jakubu aarĩ na ariũ ikũmi na eerĩ: **23** Ariũ a Lea maarĩ: Rubeni irigithathi rĩa Jakubu, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakuru, na Zebuluni. **24** Ariũ a Rakeli maarĩ: Jusufu na Benjaminini. **25** Ariũ a Bilihi ndungata ya mũirĩtu ya Rakeli maarĩ: Dani na Nafitali. **26** Ariũ a Zilipa ndungata ya mũirĩtu ya Lea maarĩ: Gad na Asheri. Acio nĩo maarĩ ariũ a Jakubu, arĩa aaciarĩrwo arĩ kuu Padani-Aramu. **27** Na Jakubu agĩkinya mũcĩ kũrĩ ithe Isaaka kuu Mamure, hakuĩ na Kiriathu-Ariba (nĩkuo Hebironi), kũria Iburahĩmu na Isaaka maatũũrĩte. **28** Isaaka aatũũrĩre muoyo mĩaka igana na mĩrongo inana. **29** Agĩcooka agĩtuikana agĩkua na agĩthikwo hamwe na andũ ao arĩa maakuĩte, arĩ mũkũrũ na arĩ na mĩaka mũingĩ. Nao ariũ ake Esaũ na Jakubu makĩmũthika.

36 Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo ũhoro wa Esaũ (na nowe Edomu). **2** Esaũ ahikire atumia ake kuuma kũrĩ andũ-a-nja a Kaanani: Ada aarĩ mwarĩ wa Eloni ũria Mũhiti, na Oholibama mwarĩ wa Ana ũria warĩ mwarĩ wa Zibeoni ũria Mũhivi, **3** o na ningĩ Basemathu ũria warĩ mwarĩ wa Ishumaeli na mwarĩ wa nyina na Nebaiothu. **4** Ada agĩciarĩra Esaũ Elifazu, na Basemathu agĩciara Reueli, **5** nake Oholibama agĩciara Jeushu, na Jalamu na Kora. Acio nĩo maarĩ ariũ a Esaũ, arĩa aaciarĩrwo kuu Kaanani. **6** Na rĩrĩ, Esaũ akĩoya atumia ake na ariũ ake na airĩtu ake na andũ othe a nyũmba yake, o na mahiũ make na nyamũ iria ingĩ ciae, na indo ciothe iria agĩite nacio kuu Kaanani, na agĩthĩ bũrũri waraihanĩrĩre na mũrũ wa nyina Jakubu. **7** Indo ciao ciari nyingĩ mũno ũndũ matangĩahotire gũikarania hamwe; bũrũri ũria maatũũraga ndũngĩahotire kũmaigana eerĩ nĩ ũndũ wa mahiũ mao. **8** Nĩ ũndũ ũcio Esaũ (na nowe Edomu) agĩthĩ gũtũũra bũrũri wa irĩma wa Seiru. **9** ũyũ nĩguo ũhoro wa Esaũ ithe wa andũ a Edomu kuu bũrũri-inĩ wa irĩma wa Seiru. **10** Maya nĩmo marĩitwa ma ariũ a Esaũ: nĩ Elifazu, mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ, na Reueli, mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **11** Ariũ a Elifazu nĩ aya: nĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Gatamu, na Kenazu. **12** Elifazu mũrũ wa Esaũ o nake nĩ aarĩ na thuriya yetagwo Timina, irĩa yamũciarĩrĩre Amaleki. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Ada mũtumia wa Esaũ. **13** Ariũ a Reueli nĩ aya: nĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Acio nĩo maarĩ ariũ a mũrũ wa Basemathu mũtumia wa Esaũ. **14** Ariũ a Esaũ arĩa aaciarĩrwo nĩ Oholibama mũtumia wake mwarĩ wa Ana ũria warĩ mwarĩ wa Zibeoni: nĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. **15** Nao aya nĩo maarĩ anene thiini wa njiaro cia Esaũ: Ariũ a Elifazu irigithathi rĩa Esaũ: Anene maarĩ Temani, na Omari, na Zefo, na Kenazu, **16** na Kora, na Gatamu, na Amaleki. Acio nĩo anene arĩa Elifazu

aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Ada. **17** Ariũ a Reueli mũrũ wa Esaũ: Anene maarĩ Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. Aya nĩ anene ariũ Reueli aaciarĩre kũu Edomu; maarĩ a mũrũ wa Basemathu mĩtumia wa Esaũ. **18** Ariũ a Oholibama mĩtumia wa Esaũ: Anene maarĩ Jeushu, na Jalamu, na Kora. Aya nĩ anene ariũ maaciarĩro nĩ Oholibama mĩtumia wa Esaũ mwarĩ wa Ana. **19** Aya nĩ maarĩ ariũ a Esaũ (na nowe Edomu), na acio nĩ maarĩ anene ao. **20** Aya nĩ maarĩ ariũ a Seiru ũrĩa Mũhori ariũ maatũruga bũrũri ũcio: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **21** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Ariũ acio a Seiru nĩ maarĩ anene a Ahori kũu Edomu. **22** Ariũ a Lotani maarĩ: Hori, na Homani. Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **23** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. **24** Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia, na Ana. Ūyũ nĩwe Ana ũria wonire ithima cia maaĩ mahiũ werũ-inĩ rĩria ariĩthagia ndigiri cia ithe Zibeoni. **25** Ciana cia Ana ciarĩ: Dishoni, na Oholibama mwarĩ wa Ana. **26** Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Itharani, na Cherani. **27** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na Zaavani, na Akani. **28** Ariũ a Dishani maarĩ Uzu, na Arani. **29** Aya nĩ maarĩ anene a Ahori: nĩ Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, **30** na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. Acio nĩ maarĩ anene a Ahori, kũringana na ikundi ciao kũu bũrũri wa Seiru. **31** Aya nĩ maarĩ athamaki ariũ maathamakaga Edomu o mbera ya Isiraeli gũtanagia na mũthamaki o na ũmwe: **32** Bela mũrũ wa Beori nĩwe watuĩkire mũthamaki wa Edomu. Itũũra riake inene rĩetagwo Dinhaba. **33** Rĩria Bela aakuire, Jobabu mũrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **34** Rĩria Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **35** Rĩria Hushamu aakuire, Hadadi mũrũ wa Bedadi, ũria wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuika mũthamaki ithenya riake. Itũũra riake inene rĩetagwo Avithu. **36** Rĩria Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **37** Rĩria Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu, kũu gũkuhi na Rũũ rwa Farati, agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **38** Rĩria Shauli aakuire, Baali-Hanani mũrũ wa Akibori agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **39** Rĩria Baali-Hanani mũrũ wa Akibori aakuire, Hadadi agĩtuika mũthamaki ithenya riake. Itũũra riake inene rĩetagwo Pau, na mĩtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũria warĩ mwarĩ wa Mezahabu. **40** Aya nĩ maarĩ anene kuuma kũrĩ njaro cia Esaũ, kũringana na marĩtwa mao, na mĩhĩrĩga, na ng'ongo ciao: Timina, na Aliva, na Jethethu, **41** na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **42** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **43** na Magidieli, na Iramu. Acio nĩ maarĩ anene a Edomu, kũringana na kũria maatũruga bũrũri-inĩ ũria watuĩkite wao. Esaũ ũcio nĩwe warĩ ithe wa andũ a Edomu.

37 Jakubu nĩatũũrĩre bũrũri-inĩ ũria ithe aakarĩte, nĩguo bũrũri wa Kaanani. **2** Ūyũ nĩguo ũhoro wa Jakubu. Jusufu ari mwanake mũnini wa miaka ikũmi na mĩgwanja aariĩthagia mbũri marĩ na ariũ a ithe, na ariũ a Biliha, na ariũ a Zilipa, atumia a ithe, nake agĩtwarĩra ithe wao ũhoro mũũru ũkonĩĩ ariũ a ithe. **3** Na rĩrĩ, Isiraeli

nĩendeete Jusufu gũkĩra ariũ ariũ angĩ ake othe, tondũ aamũciarĩre ari mũkũrũ; na nĩamũtumithĩĩre kanjũ ya goro ng'emie wega mũno. **4** Na rĩria ariũ a ithe moonire atĩ ithe nĩamwendete kũmakĩra-rĩ, makĩmũmena na matingĩamwarĩĩre kiugo o na kĩmwe kĩega. **5** Ūtukũ ũmwe Jusufu nĩarootire kiroto, na rĩria eerire ariũ a ithe ũhoro wakĩo, makĩmũmena makĩria. **6** Akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai ũhoro wa kiroto gikĩ ndootete: **7** Tũrohaga itĩia cia ngano tũrĩ mũgũnda-inĩ, na o rĩmwe gĩtĩia giakwa kĩrehaanda na igũrũ, nacio itĩia cianyũ irathiũrũrũkĩria giakwa, na irakĩnamĩria.” **8** Ariũ a ithe makĩmũũria atĩrĩ, “Anga nĩũrenda gũtũthamakĩra? Anga ti-itherũ nĩũgatwatha?” Nao magĩkĩrĩrĩria kũmũmena nĩ ũndũ wa kiroto kũu giake, na nĩ ũndũ wa ciugo ciake. **9** Nĩngĩ Jusufu akĩroota kiroto kĩngĩ, na akĩria ariũ a ithe ũhoro wakĩo. Akĩmeera atĩrĩ, “Thikĩrĩriai, nĩndĩrarootire kiroto kĩngĩ, na ihinda rĩrĩ, ndĩrarootire riũa, na mweri, na njata ikũmi na iĩmwe ikĩnyinamĩria.” **10** Rĩria eerire ithe o na ariũ a ithe ũhoro ũcio, ithe akĩmũkũma, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kiroto kĩa mũthemba ũrĩkũ kũu ũrotete? Anga nyũkwa, na nĩ, na ariũ a thoguo nĩtũgooka, na tũinamĩrĩre thĩ mbera yaku?” **11** Ariũ a ithe nĩmamũũguĩrĩre ũũru, no ithe agĩkara agĩciiragia ũhoro wa irooto icio. **12** Na rĩria, ariũ a ithe nĩmathĩte kũrĩithia mbũri cia ithe wao gũkuhi na Shekemu, **13** nake Isiraeli akĩria Jusufu atĩrĩ, “O ta ũria ũũĩ, ariũ a thoguo nĩmarariĩthia mbũri gũkuhi na Shekemu. Ūka, nĩngũgũtũma kũrĩ o.” Nake akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūguo noguo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Isiraeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũkarore kana ariũ a thoguo marĩ o ho o wega, o ũndũ ũmwe na mbũri, na ũnjookerie ũhoro.” Nake akĩmũtũma kuuma Gĩtuamba-inĩ kĩa Heberoni. Rĩria Jusufu aakinyire Shekemu, **15** mũndũ ũmwe akĩmuona akĩrũũra mĩgũnda-inĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũracaria?” **16** Nake Jusufu agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ariũ a baba ndĩracaria. No ũnjĩre kũria marariĩthia mbũri ciao?” **17** Mũndũ ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩmoĩmĩte gũkũ. Ndĩraiguire makiuga atĩrĩ, ‘Rekei tũthĩĩ Dothani.’” Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩrũmĩra ariũ a ithe, na akĩmakora hakuhi na Dothani. **18** No makĩmuona ari haraaya, na ataanakinya harĩa maarĩ, magĩciirĩra kũmũũruga. **19** Makĩirana atĩrĩ, “Mũroti ũria nĩokĩte! **20** Ūkai; rekei tũmũũrage na tũmũkie irima rĩmwe rĩa maya, na tuuge atĩ nĩ nyamũ njũru imũrĩte. Nĩtũkĩone ũria irooto icio ciake ikaahinga.” **21** No rĩria Rubeni aigũire ũguo, akĩgeria kũhonokia Jusufu kuuma moko-inĩ mao. Akiuga atĩrĩ, “Rekei tũtĩge kũmũũruga. **22** Mũtĩgaite thakame. Mũkiei irima-inĩ rĩrĩ rĩ gũkũ werũ-inĩ, no mũtikamwĩke ũũru.” Rubeni oigaga ũguo nĩgeetha amũhonokie kuuma kũrĩ o, nĩguo amũcookie kũrĩ ithe. **23** Na rĩria Jusufu aakinyire harĩ ariũ a ithe, makĩmũrũta kanjũ yake iĩria eekĩrĩte, o iĩria yarĩ ya goro na ng'emie wega mũno. **24** Makĩmũnyĩta, makĩmũkia irima rĩu. Na rĩrĩ, irima rĩu rĩarĩ rĩmũmũ; rĩtiarĩ na maaĩ. **25** Magĩcooka magĩikara thĩ kũria irio ciao, magĩtiira maitho makĩona gĩkundi kĩmene kĩa Aishumaeli gĩgĩũka kũmĩte Gileadi. Ngamĩra ciao ciakuĩthĩtio mahuti manungĩ wega, na ũbani, na ũũki-wa-ngoma ũria wĩtagwo manemane, na maikũrũkĩte mathĩĩ matware indo icio Misiri. **26** Juda akĩria ariũ

a ithe atiri, “Nĩ uumithio ũrikũ tũkuona tũngũiraga mũrũ wa ithe witũ na tũhithe gĩkuũ gĩake?” **27** Rekei tũmwenderie Aishumaeli aya, no tũtikamwike ũũru na moko maitũ, tondũ ũyũ nĩ mũrũ wa ithe witũ, tũri a mũthiimo ũmwe na thakame o ĩmwe.” Nao ariũ a ithe magĩtikĩra. **28** Nĩ ũndũ ũcio hindi irĩa onjorithia acio Amidiani maahĩtukagĩra hau, ariũ a ithe makĩruta Jusufu irima, na makĩmwenda ceki mĩrongo ĩĩri cia betha kũrĩ Aishumaeli acio, nao makĩmũtwara Misiri. **29** Rĩrĩa Rubeni aacookire irima-inĩ na akĩona atĩ Jusufu ndaari ho, agĩtembũranga nguo ciake. **30** Agĩcooka kũrĩ ariũ a ithe akĩmeera atĩrĩ, “Kamwana kariĩ gatiĩrĩ ho! Nĩ ngwĩka atĩa?” **31** Nao makĩoya kanjũ ya Jusufu, magĩthinja mbũri na magĩtoboka kanjũ ĩyo thĩinĩ wa thakame ĩyo. **32** Magĩcooka makĩoya kanjũ ĩyo yagemetio, makĩmitwarĩra ithe wao makĩmwĩra atĩrĩ, “Kanjũ ĩno nĩ kũmĩona tũramionire. Mĩrore wega wone kana hĩhi nĩ kanjũ irĩa ya mũrũguo.” **33** Nake akĩmĩmenya, akiuga atĩrĩ, “Nĩ kanjũ ya mũrũ wakwa! Nyamũ njũru nĩmũrĩite. Ti-itherũ Jusufu nĩarĩkĩtie kũũragwo, agatambuuruw icunji.” **34** Ningĩ Jakubu agĩtembũranga nguo ciake, agĩkĩra nguo ya ikũnia, na agĩcakaĩra mũriũ matukũ maingĩ. **35** Ariũ ake othe na airĩtu ake magĩũka kũmũhooreria, no akĩrega kũhoorerio, akiuga atĩrĩ, “Aca! Ngathĩ mbĩrĩa kũrĩ mũrũ wakwa ngĩrĩraga.” Nĩ ũndũ ũcio ithe agĩthĩĩ na mbere kũmũrĩra. **(Sheol h7585)** **36** Nao Amidiani acio makĩendia Jusufu kũu Misiri kũrĩ Potifaru, ũmwe wa anene a Firaũni, nake aarĩ mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni.

38 Ihinda-inĩ rĩu-rĩ, Juda agĩtiga ariũ a ithe agĩkũrũka agĩthĩĩ gũikara na mũndũ wa Adulamu wetagwo Hira. **2** Juda aarĩ kũu agĩcemanĩa na mwarĩ wa Mũkaanani wetagwo Shua. Akĩmũhikia na agĩkoma nake; **3** nake akĩgĩa nda na agĩciara kahĩĩ, gagĩtuuo Eri. **4** Akĩgĩa nda ĩngĩ, agĩciara kahĩĩ kangĩ gagĩtuuo Onani. **5** O na ningĩ agĩciara kahĩĩ kangĩ, agĩgata Shela. Aagaciariire kũu Chezibu. **6** Maagimara Juda akĩgũĩra Eri ũria warĩ irigithathi riake, mũtũmia wetagwo Tamaru. **7** No Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩmũũruga. **8** Nake Juda akĩĩra Onani atĩrĩ, “Koma na mũtũmia wa mũrũ wa nyũkwa, ũmũhingĩrie ũria wagĩrĩrwu nĩkũmwĩka ũri mũrũ wa nyina na mũthuri wake, nĩguo ũciarĩre mũrũ wa nyũkwa rũciaro.” **9** Nake Onani nĩamenyaga atĩ rũciaro rũu rũtigatũka rwake; nĩ ũndũ ũcio o akoma na mũtũmia wa mũrũ wa nyina, agaita mbeũ ya ũciari thĩ, nĩguo ndagaciariire mũrũ wa nyina rũciaro. **10** ũndũ ũcio eekire warĩ mũũru maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ũcio o nake akĩũragwo nĩ Jehova. **11** Juda akĩĩra Tamaru mũtũmia wa mũriũ atĩrĩ, “Thĩĩ ũtũũre ũri wa ndigwa gwa thoguo mũciĩ nginya mũrũ wakwa Shela agimare.” Tondũ eeciiririe atĩrĩ, “O nake Shela ahota gũkua ta ariũ a nyina.” Nĩ ũndũ ũcio Tamaru agĩthĩĩ gũtũũra mũciĩ gwa ithe. **12** Thuutha wa ihinda irayya, mũtũmia wa Juda, mwarĩ wa Shua, agĩkua. Na kahinda ka macakaya gaathira na Juda athirwo nĩ kieha, akĩambata agĩthĩĩ Timina kũrĩ andũ arĩa meenjaga ng’ondũ ciake guoya, na agĩthĩĩ hamwe na mĩrata wake, Hira wa Adulamu.

13 Na rĩrĩa Tamaru eerirwo atĩrĩ, “Ithe wa mũthuriiguo erekeire Timina kwenja ng’ondũ ciake guoya,” **14** akĩruta nguo ciake cia mũtũmia wa ndigwa, akĩũhumbĩra na taama nginya ũthiũ nĩguo ndakae kũmenyeka, agĩkara thĩ itoonero-inĩ rĩa Enaimu, rĩrĩa rĩari njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Timina. Nĩgũkorwo nĩonire atĩ, o na gũtũka Shela aarĩ mũndũ mũgĩma, Juda ndaheanĩte Tamaru kũrĩ we atũike mũtũmia wake. **15** Rĩrĩa Juda aamuonire-rĩ, agĩciirĩa atĩ Tamaru aarĩ mũmaraya tondũ nĩhumbĩrite ũthiũ. **16** Na tondũ ndoo atĩ aarĩ mũtũmia wa mũriũ, agĩthĩĩ harĩ we mũkĩra-inĩ wa njĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭka, itĩkĩra ngome nawe.” Mũtũmia ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Na nĩ kĩĩ ũkũũhe nĩguo ngome nawe?” **17** Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩngũgũtũmĩra koori kuuma rũũru-inĩ rwakwa.” Mũtũmia ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩũkũndigira kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra kĩranĩro giaku nginya rĩrĩa ũgaakaneana?” **18** Juda akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngũtigĩre kĩĩ gĩa kũrũgamĩrĩra?” Mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩdigira gĩcũhĩ kia rũri rwaku na rũrigi rwakĩo, o na rũthanju rũu rũrĩ guoko-inĩ gwaku.” Nĩ ũndũ ũcio Juda agĩtigĩra mũtũmia ũcio indo icio na agĩkoma nake; na Tamaru akĩgĩa nda yake. **19** Mũtũmia ũcio aarĩkia gwĩthĩĩra, akĩũra taama wake, akĩũhumbĩra nguo ciake cia mũtũmia wa ndigwa rĩngĩ. **20** Rĩrĩa Juda atũmire mĩratawe ũcio wa kũu Adulamu na koori nĩgeetha acookerio indo icio cia kũrũgamĩrĩra kuuma kũrĩ mũtũmia ũcio-rĩ, ndaamuonire. **21** Nake akĩũria andũ arĩa maatũũruga kũu atĩrĩ, “Arĩ ha mũmaraya ũria ũraarĩ haha mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩĩ Enaimu?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Haha hatĩrĩ hakorwo na mũmaraya.” **22** Nĩ ũndũ ũcio agĩcooka kũrĩ Juda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩnamuona. Hamwe na ũguo-rĩ, andũ arĩa matũũruga hau moigire atĩrĩ, ‘Haha hatĩrĩ hakorwo na mũmaraya.’” **23** Nake Juda akiuga atĩrĩ, “Nĩakirekwo aikare na kĩrĩa arĩ nakĩo, kana tũtũike a gũthekererwo. Ningĩ-rĩ, nĩngũmũtũmĩre koori gaka, no ndũnamuona.” **24** Thuutha wa mĩeri itatũ, Juda akĩĩrwũ atĩrĩ, “Tamaru mũtũmia wa mũrũguo nĩehĩtie, akahũũra ũmaraya, na nĩ ũndũ ũcio arĩ na nda.” Juda akiuga atĩrĩ, “Mumieĩ mũmũrehe, acinwo akue!” **25** Na rĩrĩa oimagio-rĩ, agĩtũma ndũmĩrĩrĩ kũrĩ ithe wa mũthuriwe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩ na nda ya mũndũ ũria mwene indo ici.” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ta rora kana no ũmenye nũu mwene gĩcũhĩ gĩkĩ kĩ na mũhũrũ, na rũrigi rũrũ, o na rũthanju rũrũ.” **26** Juda agĩcimeriya, na akiuga atĩrĩ, “Mũtũmia ũyũ nĩ mũthingu kũngĩra; ekĩte ũguo nĩgũkorwo ndĩamũheanire kũrĩ mũrũ wakwa Shela.” Juda ndaacookire gũkoma nake rĩngĩ. **27** Rĩrĩa ihinda riake riakinyire rĩa gũciara-rĩ, kwarĩ na tũhĩĩ twĩrĩ twa mahatha nda yake. **28** Na rĩrĩa aaciaraga-rĩ, kamwe gatu gagicomora guoko; nake mũmũciarithia akĩoya uthi mũtũne, akĩwoherera guoko-inĩ gwako, na akiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe woima mbere.” **29** No rĩrĩa aacookirie guoko na thĩinĩ, mũrũ wa nyina akiuma, nake mũciarithania akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ nĩguo weturĩra njĩra!” Nake agĩtuuo Perezũ. **30** Nake mũrũ wa nyina ũria warĩ na uthi mũtũne guoko-inĩ gwake akiuma, nake agĩtuuo Zera.

39 Na rirĩ, Jusufu nĩaikũrũkirio o nginya bũrũri wa Misiri. Nake Potifaru, Mũmisiri ũmwe wa anene a Firaũni, na mũrũgamĩrĩri wa arangĩri a Firaũni, akimũgĩra kuma kũrĩ Aishumaeli ari maamũtwarĩte kũu. **2** Nake Jehova aarĩ hamwe na Jusufu, nake akĩgaacĩra, na agĩtũura nyũmba-inĩ ya Mũmisiri ũcio mwathi wake. **3** Na rĩrĩa mwathi wake onire atĩ Jehova aarĩ hamwe nake, na atĩ Jehova nĩatũmite Jusufu agaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga-rĩ, **4** Jusufu agĩtikĩrĩka maithe-inĩ make na agĩtuĩka wa kũmũtungatĩra. Potifaru akĩmũtua mũrori wa nyũmba yake na akĩmwĩhokera ũmenyereri wa kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo. **5** Kuuma hĩndĩ irĩa aamũtũire mũrori wa nyũmba yake na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo, Jehova akĩrathima nyũmba ya Mũmisiri ũcio nĩ ũndũ wa Jusufu. Kĩrathimo kĩa Jehova kĩarĩ igũrũ wa indo ciothe cia Potifaru, irĩa ciarĩ nyũmba o na irĩa ciarĩ mitũgũnda. **6** Nĩ ũndũ ũcio agĩtigĩra Jusufu indo ciothe irĩa aarĩ nacio acimenyagĩrĩre; rĩrĩa rĩothe Jusufu aarĩ mũrũgamĩrĩrĩ-rĩ, Potifaru ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ tĩga o irio irĩa aarĩtiaga. Na rirĩ, Jusufu aarĩ mũthaka na wa mwĩrĩ mweya, **7** na thuutha wa ihinda, mũtumia wa mwathi wake akĩmwĩrĩrĩa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” **8** No Jusufu akĩrega. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndĩ mũrori-rĩ, mwathi wakwa ndarũmbũyanagia na kĩndũ o nakĩ kĩa nyũmba, indo irĩa ciothe arĩ nacio nĩanjĩhokeire ndicimenyagĩrĩre. **9** Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩ mũnene nyũmba ĩno ũngĩrĩte. Mwathi wakwa ndangĩrĩrĩrie kĩndũ o nakĩ, tĩga wee wiki, tondũ ũrĩ mũtumia wake. Ndaakĩhota atĩa gwĩka ũndũ ta ũyũ wa waganu njĩhĩrie Ngai?” **10** Na o na gũtuĩka nĩaringagĩrĩria Jusufu mũthenya o mũthenya akome nake-rĩ, Jusufu nĩaregire gũkoma nake o na kana gũkorwo hamwe nake. **11** No mũthenya ũmwe Jusufu nĩaingĩrĩre nyũmba kũruta wĩra wake, na gũtiarĩ ndungata o na ĩmwe ya nyũmba yarĩ kũu thĩnĩ. **12** Mũtumia ũcio akĩnyĩita nguo ya Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūka ũkome na nĩ!” No Jusufu agĩtiga nguo yake guoko-inĩ kwa mũtumia ũcio, akiuma nyũmba akĩũra. **13** Na rĩrĩa mũtumia ũcio onire atĩ Jusufu nĩatiga nguo yake guoko-inĩ gwake na oora-rĩ, **14** agĩtũ ndungata cia nyũmba yake, agĩcĩra atĩrĩ, “Ta kĩonei Mũhibirania ũyũ aarehirwo kũrĩ ithuĩ nĩgeetha atũnyarare! Egũũkite haha nĩguo akome na nĩ, na nĩ ndakaya. **15** Na rĩrĩa aigua ngĩkaya ndeithio, aatiga nguo yake haha, oima nyũmba na oora.” **16** Nake agĩkara na nguo ĩyo nginya rĩrĩa mwathi wa Jusufu aainũkire. **17** Nake mũtumia ũcio akĩmũhe rũgano rũu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngombo irĩa ya Mũhibirania, irĩa watũreheire igũũkite kũrĩ nĩ kũnyarara. **18** No rĩrĩa njugire mbu ndeithio, yatiga nguo ĩno harĩ nĩ, yoima nyũmba na yora.” **19** Rĩrĩa mwathi wa Jusufu aigũire rũgano rũu aaheirwo nĩ mũtumia wake, rĩrĩa aamwĩre, “Ūguo nĩguo ngombo yaku ĩnjĩkire,” agĩcinwo nĩ marakara. **20** Nake mwathi wa Jusufu akĩnyĩita Jusufu akĩmũkĩa njeera, kũndũ kũrĩa gwaikagio andũ arĩa oohe a mũthamaki. No hĩndĩ ĩyo Jusufu aarĩ kũu njeera-rĩ, **21** Jehova aarĩ hamwe nake; akĩmũtuga na agĩtũma etĩkĩrĩke maithe-inĩ ma mũnene wa njeera. **22** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa njeera agĩtua Jusufu mũrori wa arĩa othe moohetwo njeera, na agĩtuuo mũmenyereri wa maũndũ mothe marĩa meekagwo kũu.

23 Mũnene ũcio wa njeera ndaarũmbũyagia ũndũ o na ũmwe wa marĩa maamenyagĩrĩrwo nĩ Jusufu, tondũ Jehova aarĩ hamwe na Jusufu na akĩmũhe ũgaacĩru maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga.

40 Thuutha ũcio-rĩ, mũndũ ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei, na mũndũ ũrĩa wathondekagĩra mũthamaki wa Misiri mĩgate-rĩ, makĩhĩtĩria mwathi wao, ũcio mũthamaki wa Misiri. **2** Firaũni mũthamaki ũcio akĩrakario nĩ anene acio ake eerĩ, mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate, **3** na akĩmahingĩrĩthia nyũmba ya mũnene wa arĩa arangĩri njeera, o irĩa Jusufu oheetwo. **4** Mũnene wa arangĩri akĩmaneana kũrĩ Jusufu amarorage, nake Jusufu akĩmatungatĩra. Na thuutha wa gũikara kĩoho-inĩ kwa ihinda-rĩ, **5** o ũmwe wa acio eerĩ, ũrĩa watwaragĩra mũthamaki ndibei na mũthondeki wa mĩgate ya mũthamaki wa Misiri, o acio maahingĩrwo njeera, makĩroota irooto ũtukũ ũmwe, na o kĩroto kĩarĩ na mũtaũrĩre wakĩo. **6** Rĩrĩa Jusufu aathĩre kũrĩ o rũcĩnĩ rwa mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, akiona marĩ na kĩa. **7** Nĩ ũndũ ũcio akĩũria anene acio a Firaũni, o acio moohetwo hamwe nake nyũmba-inĩ ya mwathi wake, atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmite mũtukie ithĩithi cianyu ũmũthĩ?” **8** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ithuerĩ nĩtũrotete irooto, na gũtĩrĩ mũndũ wa gũcĩtaũra.” Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Gĩthĩ ũtaũrĩ ti wa Ngai? Njĩĩrai irooto cianyu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio mũnene wa arĩa maatwaragĩra mũthamaki ndibei akĩra Jusufu kĩroto gĩake. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kĩroto-inĩ gĩakwa ndironire mũthabibũ ũrĩ mbere yakwa, **10** na ũraarĩ na honge ithatũ. Nacio iraaruta kĩro o ũguo iracanũka, nacio imanjĩka cia thabibũ irerua. **11** Na nĩ ndĩrakorwo nyĩtĩte gĩkombe kĩa Firaũni na guoko, ndĩrooya thabibũ ĩcio, ndĩraacihĩra gĩkombe-inĩ kĩa Firaũni, na ndĩramũnengera.” **12** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūtaũrĩ wakĩo nĩ ũyũ: Honge ĩcio ithatũ nĩ mĩthenya ĩtatũ. **13** Mĩthenya ĩtatũ ĩtanathĩra-rĩ, Firaũni nĩegũgũtũgĩra na agũcooke wĩra-inĩ waku, na ũcooke kũnengagĩra Firaũni gĩkombe gĩake, o ta ũrĩa wekaga rĩrĩa warĩ mũmũheĩ ndibei. **14** No rĩrĩa maũndũ maku makaagaacĩra-rĩ, ũkandĩrikana ũnjĩguĩre tha, ũngweete harĩ Firaũni, ũndute gũkũ njeera. **15** Tondũ nĩkũnyĩitwo ndaanyĩitirwo na hinya, ngĩrutwo bũrũri wa Ahibirania, na ningĩ o na gũkũ gũtĩrĩ ũndũ mũũru ndeekĩte wa gũtũma njikio njeera.” **16** Na rĩrĩa mũnene wa arĩa athondeki mĩgate onire atĩ Jusufu nĩataũra kĩroto kũu wega-rĩ, akĩra Jusufu atĩrĩ, “O na nĩ ndĩdirarootete: Ndirakuuite ikabũ ithatũ cia mĩgate na mĩtwe. **17** Gĩkabũ kĩrĩa kĩrarigĩtie igũrũ kĩraarĩ na mĩgate ya mĩthemba yothĩ ĩthondekĩrwo Firaũni; no nacio nyoni iramĩrĩtiaga ĩrĩ o gĩkabũ-inĩ ndĩgĩkuuite na mĩtwe.” **18** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūtaũrĩ wakĩo nĩ ũyũ: Ikabũ ĩcio ithatũ nĩ mĩthenya ĩtatũ. **19** Mĩthenya ĩtatũ ĩtanathĩra-rĩ, Firaũni nĩagagũtĩnĩthia mĩtwe na akwambĩthĩe mĩtĩ igũrũ. Nacio nyoni nĩĩkarĩa nyama cia mwĩrĩ waku.” **20** Na rĩrĩ, mũthenya wa gatatũ warĩ wa kũrĩrikana gũciarwo kwa Firaũni, nake akĩrugĩthĩria anene ake iruga inene. Nake akĩrĩrikana mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei na mũnene wa arĩa

maamũthondekagĩra mĩgate mbere ya anene arĩa angĩ ake: **21** Agĩcockia mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei wĩra-inĩ wake, nĩgeetha acooke gũtwarĩra Firaũni gĩkombe rĩngĩ. **22** No rĩrĩ, mũnene wa arĩa maamũthondekagĩra mĩgate-rĩ, akimũcuria mũtĩ igũrũ o ta ũria Jusufu aamerĩte ũtaũri-inĩ wake. **23** No mũnene ũcio wa arĩa maatwaragĩra Firaũni ndibei ndaigana kũririkana Jusufu; nĩariganĩrwo nĩwe.

41 Na rĩrĩ, mĩaka ĩĩrĩ mĩgĩma yathira-rĩ, Firaũni akĩroota kiroto: Akĩona arĩgamĩte rĩteere-inĩ rwa Rũũ rwa Nili; **2** na rĩrĩ, gũkiumĩra ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma thĩĩni wa rũũ rũu, na igĩitĩka kũria nyeki ithanjĩ-inĩ. **3** Thuutha wacio rĩ, hakiumĩra ng'ombe ingĩ mũgwanja, njong'i na hĩnju, kuuma rũũ rũu rwa Nili, na ikirũgama mwena-inĩ harĩa icio ingĩ ciarĩgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ. **4** Na rĩrĩ, ng'ombe icio njong'i na hĩnju ikĩrĩa ng'ombe irĩa mũgwanja njega na noru. Hĩndĩ ĩyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro. **5** Nĩngĩ Firaũni agĩkoma rĩngĩ na akĩroota kiroto gĩa keerĩ: Magira mũgwanja mega ma ngano, maiyũrite ngano, maakũraga kamũtĩ-inĩ kamwe ka ngano. **6** Thuutha wamo gũgĩthethũka magira mangĩ mũgwanja ma ngano mahĩnju, mahaana ta macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. **7** Magira macio mahĩnju ma ngano makĩmeria magira marĩa mũgwanja maarĩ mega na maiyũrite ngano. Hĩndĩ ĩyo Firaũni akĩũrwo nĩ toro, agĩũkĩra agĩkora nĩ kũroota ekũrootaga. **8** Rũciĩnĩ agĩtangĩka meciiria, na nĩ ũndũ ũcio agĩtũmanĩra andũ-ago othe na andũ arĩa oogĩ a Misiri. Firaũni akĩmeera irooto ciake, no gũtĩrĩ wao o na ũmwe wahotire kũmũtaũira. **9** Hĩndĩ ĩyo mũnene wa arĩa maamũtwaragĩra ndibei akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩndaririkano mahitia makwa. **10** Hĩndĩ ũmwe-rĩ, Firaũni nĩarakarĩtio nĩ ndungata ciake; na nĩ hamwe na mũnene wa arĩa athondeki mĩgate-rĩ, agĩtuohithia njeera nyũmba-inĩ ya mũnene wa arangĩrĩ. **11** Ŭtukũ ũmwe-rĩ, o ũmwe witũ akĩroota kiroto, na o kiroto kĩarĩ na ũtaũri wakĩo mwanya. **12** Na rĩrĩ, kũu njeera twarĩ na mwanake Mũhibirania, ndungata ya mũnene wa arangĩrĩ. Na ithuĩ tũkĩmwĩra irooto ciitũ, nake agĩtũtaũira; akĩhe o mũndũ ũtaũri wa kiroto gĩa ke. **13** Namo maũndũ magĩkĩka o ta ũria aatũtaũriire. Nĩ ngĩcockio wĩra-inĩ wakwa, nake mũndũ ũcio ũngĩ agĩcuurio mũtĩ igũrũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtũmanĩra Jusufu, nake akĩrutwo kũu njeera narua. Na aarĩkia kwĩyenja na kũruta nguo irĩa arĩ nacio na gwĩkĩra ingĩ-rĩ, agĩthĩ mbere ya Firaũni. **15** Nake Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Ndĩrarootire kiroto na gũtĩrĩ mũndũ ũrahota gũgĩtaũra. No nĩnjiguite gũkĩrwo atĩrĩ, wee ũngĩrwo kiroto no ũhote gũgĩtaũra.” **16** Jusufu agĩcockeria Firaũni atĩrĩ, “Nĩ mwene ndingĩhota, no Ngai nĩekũhe Firaũni macookio marĩa arenda.” **17** Hĩndĩ ĩyo Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Kĩroto-inĩ gĩakwa-rĩ, ndĩrarũgamĩte hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Nili, **18** rĩrĩa haroimĩrĩre ng'ombe mũgwanja njega na noru kuuma rũũ, na iraitika kũria kũu ithanjĩ-inĩ. **19** Thuutha wacio kũracooka kũroimĩra ng'ombe ingĩ mũgwanja hinyaru, njong'i mũno na hĩnju. Ndĩrĩ ndona ng'ombe njong'i ta icio bũrũri-inĩ wotha wa Misiri. **20** Nacio ng'ombe icio hĩnju na njong'i irarĩa ng'ombe irĩa mũgwanja

noru irĩa iroimĩrite mbere. **21** No rĩrĩ, o na ciarĩkia gũcĩrĩa-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩramenyire atĩ nĩrarĩite; tondũ ironekaga irĩ o njong'i o ta mbere. Hĩndĩ ĩyo ndĩrokĩra. **22** “Nĩngĩ irooto-inĩ ciakwa-rĩ, nĩndĩronire magira mũgwanja mega ma ngano na maiyũrite ngano, magĩkũũra kamũtĩ-inĩ ka ngano. **23** Thuutha wamo, magira mangĩ mũgwanja marathethũka, marĩ mahoochu na macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro. **24** Namo magira macio mahĩnju marameria magira marĩa mũgwanja mega. Ndĩraheire andũ-ago ũhoro ũcio, no gũtĩrĩ o na ũmwe ũrahotire kũndaũira irooto icio.” **25** Nake Jusufu akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Irooto cia Firaũni cierrĩ no kiroto kĩmwe. Ngai nĩagũũrĩrie Firaũni ũria akĩrĩ gwĩka. **26** Ng'ombe irĩa mũgwanja njega nĩ mĩaka mũgwanja, na magira marĩa mũgwanja mega ma ngano nĩ mĩaka mũgwanja; kiroto kũu no kĩmwe. **27** Nacio ng'ombe icio mũgwanja hĩnju na njong'i irĩa cioimĩrĩre thuutha nĩ mĩaka mũgwanja, na no taguo magira marĩa mũgwanja matarĩ ngano macinĩtwo nĩ rũhuho rwa mwena wa irathĩro: ĩyo nĩ mĩaka mũgwanja ya ng'aragu. **28** “Na o ta ũria ndeera Firaũni: Ngai nĩ oneetie Firaũni ũria akĩrĩ gwĩka. **29** Nĩgũgũkorwo na mĩaka mũgwanja ya bũthi mũnene bũrũri wotha wa Misiri, **30** no nĩgũgũcocka kũrũmĩrĩrwo nĩ mĩaka mũgwanja ya ng'aragu. Naguo bũthi ũcio wotha wa Misiri nĩũkariganĩra, nayo ng'aragu nĩkananga bũrũri ũyũ. **31** Bũthi wa bũrũri ndũkarikanawo, tondũ ng'aragu irĩa ĩgacooka kũgĩa nĩgakorwo ĩrĩ nene mũno. **32** Gĩtũmi kĩa Firaũni aheo kiroto kũu maita meerĩ, nĩ tondũ Ngai niatũite nĩegwĩka ũndũ ũcio, na ekũwĩka o narua. **33** “Rĩu Firaũni nĩacarie mũndũ ũũĩ gũkũũrana maũndũ na mũndũ mũũgĩ, amũtue mũrũgamĩrĩrĩ wa bũrũri wa Misiri. **34** O na nĩngĩ Firaũni nĩagĩthũure atabarĩrĩ a bũrũri a kuoyaga gĩconjĩ gĩa ithano kĩa magetha ma Misiri mĩaka-inĩ ĩyo mũgwanja ya bũthi. **35** Nao nĩmacookanĩrĩrie irio icio ciothe cia mĩaka ĩyo mĩega ĩrooka, na ngano ĩyo ĩkorwo watho-inĩ wa Firaũni, ĩigwo matũũra-inĩ ĩrĩ irio. **36** Nacio irio icio ciagĩrĩre kũigwo ĩrĩ mũthiithũ wa bũrũri, ikaaũthĩrwo hĩndĩ irĩa ya mĩaka mũgwanja ya ng'aragu irĩa ĩkaagĩra Misiri, nĩgeetha bũrũri ndũkanathũkio nĩ ng'aragu ĩyo.” **37** Firaũni na anene ake makĩona mũbango ũcio ũrĩ mwega. **38** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “No tuone mũndũ ũngĩ ta ũyũ, mũndũ ũrĩ na roho wa Ngai thĩĩnĩ wake?” **39** Firaũni agĩkĩra Jusufu atĩrĩ, “Kuona atĩ Ngai nĩakũmenyithĩtie maũndũ maya mothe-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩ ũngĩkũũrana maũndũ na mũũgĩ ta we. **40** Wee nĩwe ũkũrũgamĩrĩra nyũmba yakwa ya ũthamaki, na andũ akwa othe marĩathikagĩra watho waku. Ŭndũ ngũgũkĩra naguo no atĩrĩ, nĩ nĩ nĩ Mũthamaki.” **41** Nĩ ũndũ ũcio Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Kuuma rĩu nĩndagũtua mũrũgamĩrĩrĩ wa bũrũri wotha wa Misiri.” **42** Nĩngĩ Firaũni akĩruta gĩcũhĩ gĩa ke kĩa mũhũũri kuuma kĩara gĩa ke agĩgĩkĩra kĩara-inĩ kĩa Jusufu. Agĩcocka akĩmũhumba nguo cia gatani njega, na kĩrengeri gĩa thahabu ngingo. **43** Nĩngĩ agĩtũma akuuo na ngaari yake ya ita, arĩ mũndũ wa keerĩ harĩ we wathani-inĩ, nao andũ magĩthĩ makĩanagĩrĩra marĩ mbere yake atĩrĩ, “Eherai njira-inĩ!” Nĩ ũndũ ũcio Firaũni agĩtua Jusufu mũrũgamĩrĩrĩ wa bũrũri wotha

wa Misiri. **44** Ningĩ Firaũni akĩra Jusufu atĩrĩ, “Nĩ nĩ Firaũni, no rĩrĩ, hatarĩ na rũtha rwaku, gũtirĩ mũndũ ũgeeka ƚndũ atari na rũtha rwaku gũkũ Misiri guothe.” **45** Nake Firaũni agĩta Jusufu Zafenaghu-Panea, na akĩmũhe Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu, atũike mĩtumia wake. Nake Jusufu agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri. **46** Jusufu aarĩ na miaka mĩrongo itatũ rĩria atonyire ũtungata-inĩ wa Firaũni mũthamaki wa Misiri. Nake Jusufu akiehera mbere ya Firaũni, agĩtuĩkania bũrũri wothe wa Misiri. **47** Na rĩrĩ, ihinda ria miaka iyo mũgwanja ya bũthi, bũrũri ũcio ũgĩciara maciaro maingi mũno. **48** Nake Jusufu agĩcookanĩria irio ciothe cia bũrũri wa Misiri iria ciagĩre kuo miaka iyo mũgwanja ya bũthi, na agĩciigithia matũũra-inĩ maria manene. O itũũra inene akaiga irio iria ciakũragio mĩgũnda-inĩ iria yarĩthiũrũkĩrie. **49** Jusufu agĩkũgithia ngano nyingĩ mũno, o ta mũthanga wa iria-inĩ; yarĩ nyingĩ mũno, o nginya agĩtiga kũga maandiko ma mũgana wayo tondũ ndingĩathimĩkire. **50** Miaka ya ng’aragu itaanakinya-rĩ, Jusufu nĩaciariĩro tũhĩ twĩrĩ nĩ Asenathu mwarĩ wa Potifera, mũthĩnjĩri-ngai wa Onu. **51** Jusufu agĩta irigĩthathi riake Manase, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmite ndiganĩro nĩ thĩna wakwa wothe na nyũma ya baba yothē.” **52** Nako kahĩ ga keerĩ, agĩgeeta Efiraimu, akiuga atĩrĩ, “Nĩ tondũ Ngai nĩatũmite ngĩe na maciaro bũrũri-inĩ wa mĩnyamaro yakwa.” **53** Nayo miaka mũgwanja ya bũthi kũu Misiri igĩthira, **54** na miaka mũgwanja ya ng’aragu ikĩambĩria, o ta ũria Jusufu oigite. Kwarĩ na ng’aragu mabũrũri-inĩ maria mangĩ mothe, no bũrũri wa Misiri wothe warĩ na irio. **55** Na rĩria andũ a Misiri othe maambĩria kũgua ng’aragu-rĩ, magĩkaira Firaũni amahe irio. Nake Firaũni akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ kũrĩ Jusufu na mwĩke ũria ekũmwĩra.” **56** Rĩria ng’aragu yagĩre bũrũri wothe-rĩ, Jusufu akĩhingũra makũmbi ma irio, akienderia andũ a Misiri ngano, nĩgũkorwo ng’aragu yarĩ nene mũno Misiri guothe. **57** Namo mabũrũri mothe magĩũka Misiri kũrĩ Jusufu kũgũra ngano, tondũ ng’aragu iyo yarĩ nene mũno thĩ yothē.

42 Rĩria Jakubu aamenyire atĩ Misiri nĩ kwarĩ na ngano, akũra ariũ ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmite mũkare o ro ũguo mũcũthanĩria?” **2** Agĩthĩ na mbere akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjigũite atĩ Misiri kũrĩ na ngano. Ikũrũkai kuo mũgatũgũrĩre irio, nĩgeetha tũtũre muoyo tũtigakue.” **3** Nao ariũ ikũmi a ithe na Jusufu magĩkũrũka, magĩthĩ kũgũra ngano Misiri. **4** No Jakubu ndaatũmire Benjamin mĩrũ na nyina na Jusufu athĩ na ariũ angĩ, tondũ nĩetigagĩra ndakone mũtino. **5** Nĩ ũndũ ũcio ariũ a Isiraeli magĩthĩ marĩ hamwe na ariũ angĩ maathĩite kũgũra ngano Misiri, tondũ bũrũri wa Kaanani o nago warĩ na ng’aragu. **6** Na rĩrĩ, Jusufu nĩwe warĩ mwathi wa bũrũri wa Misiri na nĩwe wendagĩria andũ othe a bũrũri ngano. Nĩ ũndũ ũcio rĩria ariũ a ithe maakinyire kuo-rĩ, makĩmũnamĩria, magĩturumĩthia mothĩ mao thĩ. **7** Na rĩria Jusufu onire ariũ a ithe, o ro rĩmwe akĩamenya, no agĩtua ndamooĩ na akĩmaaria ari na ũũru, akĩmooria atĩrĩ, “Mumĩte kũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tuumĩte bũrũri wa Kaanani tũgooka kũgũra

irio.” **8** O na gũtuũka Jusufu nĩamenyire ariũ a ithe-rĩ, o matiigana kũmumenya. **9** Ningĩ akĩrĩrikana irooto ciae iria aarootete imakonĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Inyũ mĩrĩ athigaani! Mũũkite kũrora bũrũri witũ kũria ũtarĩ mũgĩtũre.” **10** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, mwathi witũ! Ndungata ciaku ciũkite o kũgũra irio tu. **11** Ithũ ithuothē tũrĩ ariũ a mũthuuri ũmwe. Ithũ ndungata ciaku tũrĩ andũ ehokeku, tũtirĩ athigaani.” **12** Nake Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Aca! Mũũkite kũrora bũrũri witũ kũria ũtarĩ mũgĩtũre.” **13** No makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku ciarĩ andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuuri ũmwe, ũria ũtũũraga bũrũri wa Kaanani. ũria mũnini biũ nĩwe ũrĩ na baba rĩu, na ũmwe witũ ndarĩ ho.” **14** Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “No ta ũria ndamwĩra: Inyũ mĩrĩ athigaani! **15** Na ũũ nĩguo mũkũmenyeka atĩ mĩrĩ andũ a ma: Ti-itherũ, o ta ũria Firaũni atũũraga muoyo-rĩ, mũtingĩuma kũndũ gũkũ nginya ũria mũnini wanyu oke. **16** Tũmai ũmwe wanyu athĩ agĩre mĩrũ wa thoguo ũcio ũngĩ; inyũ aya angĩ nĩ mũgũkio njeera nĩgeetha ciugo cianyu icio mwarĩte irorwo kana nĩ ũhoru wa ma. Mũngĩkorwo ũguo muugĩte tĩguo-rĩ, o ta ũria Firaũni atũũraga muoyo, inyũ mĩrĩ athigaani!” **17** Nake akĩmaikia othe njeera, magĩkara kuo mĩthenya itatũ. **18** Mũthenya wa itatũ Jusufu akĩmeera atĩrĩ, “Tondũ ndĩ mwĩtigĩri Ngai-rĩ, ikai ũũ nĩguo mũtũre muoyo: **19** Angĩkorwo mĩrĩ andũ ehokeku, itĩkĩrai ũmwe wanyu aikare gũkũ njeera, na inyũ ariũ angĩ mũthĩ mĩtwarĩre andũ anyu ngano nĩ ũndũ wa ng’aragu ũria marĩ nayo. **20** No rĩrĩ, no nginya mũndehera mĩrũ wa thoguo ũcio mũnini biũ, nĩgeetha ciugo cianyu ciĩtikĩrike kũna atĩ nĩ cia ma, na nĩguo mũtigakue.” Nao magĩka o ũguo. **21** Nao makĩũrana atĩrĩ, “Ti-itherũ tũraherithio nĩ ũndũ wa mĩrũ wa ithe witũ. Nĩtuonire ũria aarĩ na thĩna rĩria atũthaitaga tũhonokie muoyo wake, no tũkĩrega kũmũguu; na no kio tũnyĩitwo nĩ thĩna ũyũ.” **22** Rubeni akĩmacookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiamwĩrĩre mũtĩkehirĩ kamwana kau? No inyũ mũkĩrega gũũthikĩria! Rĩu no nginya tũrĩho thakame yake.” **23** No matiamenyaga atĩ Jusufu nĩauaga ũria moigaga, tondũ we aatũmagira mũtabuti akĩmaaria. **24** Jusufu akĩmahutĩra akĩmeherera, akĩambĩria kũria; ningĩ agĩcooka agĩthĩ akĩmaaria rĩngĩ. Akĩnyĩitithia Simeoni akieherio harĩ na akiohwo makionaga. **25** Jusufu agĩathana makũnia mao maiyũrio ngano, na betha cia o mũndũ icooko ikũnia-inĩ riake, na maheo rĩgu wa rĩgendo. Thuutha wa gwĩkĩro maũndũ macio, **26** makĩgĩrĩra ndigiri ciao mĩrigo iyo ya ngano na makiumagara. **27** Harĩ maarũgamire mararĩrĩre-rĩ, ũmwe wao agĩtumũra ikũnia riake ahe ndigiri yake irio, nake akĩona betha ciae hau mũromo-inĩ wa ikũnia riake. **28** Akĩra ariũ a ithe atĩrĩ, “Haiya, nĩnjookeirio betha ciakwa; i ici haha ikũnia-inĩ riakwa.” Ngoro ciao ikĩnyitwo nĩ ihooru na makĩrora makĩnainaga, makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũũ Ngai atwĩkĩte?” **29** Na rĩria maakinyire kũrĩ ithe wao Jakubu kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, makĩmwĩra maũndũ maria mothe monete. Makĩmwĩra atĩrĩ, **30** “Mũndũ ũria mwathi wa bũrũri ũcio aatwarĩrie na ũũru mũngĩ na agĩtũta ta twathĩte gũthigaana bũrũri ũcio. **31** No ithũ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ithũ tũrĩ andũ ehokeku; tũtirĩ athigaani. **32** Twarĩ

andũ ikũmi na eerĩ, ariũ a mũthuri ũmwe. Ũmwe ndarĩ ho, na ũria mũnini biũ arĩ na ithe witũ kũu Kaanani.’ **33** “Nĩngĩ mũndũ ũcio mwathi wa bũrũri agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Gĩkĩ nĩkĩo gĩgũtũma menye kana mũrĩ andũ ehokeku: Ndigĩrai mũrũ wa thoguo ũmwe gũkũ, muoe irio mũthĩi mũcĩtwĩrĩre andũ a nyũmba cianyũ acio marĩ na ng’aragu. **34** No mũndehere mũrũ wa thoguo ũria mũnini biũ na noguo ngaamenya atĩ mũtirĩ athigaani, mũrĩ andũ ehokeku. Hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookeria mũrũ wa thoguo, na nĩmũgetikĩrio kuonjorithagia bũrũri-inĩ ũyũ.” **35** Na rĩria moonoragia makũnia mao-rĩ, o mũndũ agĩkora kĩa betha ciake ikũnia-inĩ riake! Nao na ithe wao mona ciohe icio cia mbeeca, makĩmaka. **36** Ithe wao Jakubu akĩmeera atĩrĩ, “Mũrĩ kũũniĩnĩra ciana ciakwa. Jusufu ndarĩ ho, na Simeoni ndarĩ ho, na rĩu mũrenda kuoya Benjamini. Maũndũ maya mothe nĩ nĩi mokĩrĩre!” **37** Hĩndĩ ĩyo Rubeni akĩra ithe atĩrĩ, “Nĩũkooraga ariũ akwa eerĩ ingĩkaaga gũcookeria Benjamini harĩwe. Reke akorwo ũmenyereri-inĩ wakwa, na nĩngamũcookeria.” **38** No Jakubu akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa ndegũkũrũka athĩi na inyuĩ; mũrũ wa nyina nĩ mũkuũ na nowe wiki ũtigĩrĩte. Angĩnyiitwo nĩ mũtino mũna rũgendo-inĩ rũu mũrathĩi-rĩ, mwatũma mbuĩ ici ciakwa ithĩi mbĩrĩra-inĩ na kĩahe.” (Sheol h7585)

43 Na rĩrĩ, ng’aragu ĩyo ikĩneneha mũno bũrũri-inĩ wa Kaanani. **2** Nĩ ũndũ ũcio rĩria maarĩire ngano yothĩ ĩria maagũrĩte Misiri ĩgĩthĩra-rĩ, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Cookai Misiri rĩngĩ mũgatũgũrĩre irio ingĩ nini.” **3** No Juda akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatwĩhĩĩre agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Mũtikoona ũthĩũ wakwa rĩngĩ tĩga mũrũ wa thoguo ũcio ũngĩ akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.’ **4** Akorwo nĩgũtũtũma hamwe na mũrũ wa ithe witũ Benjamini, nĩtũgũkũrũka tũthĩi tũkũgũrĩre irio. **5** No akorwo ndũkũmũtũma na ithuĩ, tũtũgũkũrũka, tondũ mũndũ ũcio aatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũtikoona ũthĩũ wakwa rĩngĩ tĩga no mũrũ wa thoguo akorirwo arĩ hamwe na inyuĩ.’” **6** Nake Isiraeli akĩmooria atĩrĩ, Mwandeherehe thĩna ũyũ nĩkĩ, na ũndũ wa kwĩra mũndũ ũcio atĩ nĩ mũrĩ na mũrũ wa ithe wanyũ ũngĩ? **7** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio aatũũragia ciũria itũkonĩi ithuĩ ene o na cia nyũmba ciitũ abarĩĩre mũno. Agĩtũũria atĩrĩ, ‘Ithe wanyũ arĩ o muoyo? Nĩ mũrĩ na mũrũ wa thoguo ũngĩ?’ Ithuĩ no gũcookeria twacookagia ciũria ciake. Tũngĩamenyire atĩia atĩ no oĩge, ‘Thĩĩi mũrehe mũrũ wa thoguo gũkũ?’” **8** Nĩngĩ Juda akĩra Isiraeli ithe atĩrĩ, “Njĩtikĩria thĩi na kamwana gaka, na nĩtũgũthĩi o ro rĩmwe, nĩgeetha wee na ithuĩ na ciana ciitũ tũtũre muoyo, na tũtigakue. **9** Nĩi mwene nĩngũmũrũgamĩrĩra wega; na nĩ nĩi ũkooria ũhoru wake. Ingĩkaaga kũmũcookeria kũrĩ wee, na ndĩmũrũgamie mbere yaku-rĩ, nĩ ngaacookererwo nĩ ihĩtia rĩu matukũ ma muoyo wakwa wothe. **10** ũria kũrĩ nĩ atĩ, korwo tũtinatĩndĩrĩra ũhoru ũyũ tũngĩthĩite rĩa keerĩ na tũgacooka.” **11** Nake Isiraeli, ithe wao akĩmeera atĩrĩ, “Kũngĩkorwo no nginya athĩi-rĩ, ikai ũũ: Ikĩrai maciaro maria mega mũno ma bũrũri ũyũ mondo-inĩ cianyũ, mũikũrũkirie mũndũ ũcio marĩ kĩahe, na mahuti manini maria manungi wega na kaũũkĩ kanini, na ũbani na ũũkĩ-wa-ngoma ũria wĩtagwo manemane, na njothĩ

na rothi. **12** Na mũkuue betha maita meerĩ, tondũ no nginya mũcookeria betha iria ciacooketio miromo-inĩ ya makũnia manyu. No gũkorwo ũndũ ũcio wekirwo na mahĩtia. **13** Oyai mũrũ wa thoguo o nake, mũcookeria kũrĩ mũndũ ũcio o narua. **14** Nake Ngai Mwene-Hinya-Wothe arotũma mũgũirwo tha nĩ mũndũ ũcio, nĩgeetha etikire mũcookeria na mũrũ wa thoguo wanyũ ũcio ũngĩ o na Benjamini. Hakwa-rĩ, akorwo nĩ ngũkũirwo-rĩ, nĩ ngũirwo.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩoya iheo icio na betha maita meerĩ, na magĩthĩi na Benjamini. Magĩkũrũka na ihenya Misiri na makĩĩneana kũrĩ Jusufu. **16** Rĩria Jusufu onire Benjamini arĩ hamwe nao-rĩ, akĩra mũnene wa nyũmba yake atĩrĩ, “Twaru andũ aya gwakwa mũcĩi, ũthĩnje na ũthondeke irio cia mĩarahog; tondũ nĩ mekũrĩanĩra na nĩi mĩarahog.” **17** Nake mũndũ ũcio agĩka o ta ũria Jusufu aamwĩrĩte, na akimatwara kwa Jusufu mũcĩi. **18** Nao andũ acio nĩmamakire maatwarwo gwake mũcĩi. Magĩciĩria atĩrĩ, “Twarehwo gũkũ nĩ ũndũ wa betha iria ciacookirio makũnia-inĩ maitũ hĩndĩ ya mbere. Arenda gũtũtharĩkĩra atũtoorie na atũtue ngombo ciake, na oe ndigiri ciitũ.” **19** Tondũ ũcio makĩambata magĩthĩi kũrĩ mũnene wa nyũmba ya Jusufu, makĩmwarĩria marĩ hau mũromo-inĩ wa nyũmba. **20** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Twağũthaita mwathi witũ, nĩ tuokire gũkũ hĩndĩ ya mbere kũgũra irio. **21** No harĩa twarũgamire tũrarĩrĩre-rĩ, twatumũra makũnia maitũ o mũndũ agĩkora betha yake, o ũria yoheetwo ĩrĩ mũromo-inĩ wa ikũnia. Nĩ ũndũ ũcio nĩ twacooka nacio. **22** Na nĩngĩ nĩtuoka na betha ingĩ cia kũgũra irio. Tũtũi nũũ wekirire betha ciitũ makũnia-inĩ maitũ.” **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Gũtirĩ na thĩĩna, tĩgai gwĩtĩgĩra. Ngai wanyũ, o we Ngai wa ithe wanyũ, nĩwe wamũheire kĩgĩna makũnia-inĩ manyũ; betha cianyũ nĩndaciamũkĩire.” Agĩcookeria akĩmarehera Simeoni. **24** Nĩngĩ mũnene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩmatwara mũcĩi kwa Jusufu, akĩmahe maaĩ ma gwĩthamba magũrũ, na akĩhe ndigiri ciao gĩa kũrĩa. **25** Nao makĩhaarĩria iheo ciao cia kũhe Jusufu ooka mĩarahog, tondũ nĩmaĩgũite atĩ nĩmekũria irio kuo. **26** Rĩria Jusufu okĩre mũcĩi-rĩ, makĩmũhe iheo iria maarehete kũu nyũmba-inĩ, na makĩĩnamĩrĩra, magĩturumithia mothĩũ mao thĩ mbere yake. **27** Nake akĩmahoooya ũhoru, akĩmooria, “Mũkũrũ ũria mwahere ũhoru wake-rĩ, nĩ mũhoru? Arĩ o muoyo?” **28** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ũcio ithe witũ arĩ o muoyo na ndarĩ na ũũrũ.” Nao makĩĩnamĩrĩra mamũhe gĩtĩio. **29** Na aaroranga akĩona mũrũ wa nyina Benjamini, ũria maaciaranĩrwo nake; akĩmooria atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe mũrũ wa thoguo ũria mũnini biũ, ũria mwahere ũhoru wake?” Agĩcookeria akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, Ngai arogũtuga.” **30** Na rĩrĩ, aigua ta ekumwo nĩ ngoro nĩ kuona mũrũ wa nyina Benjamini-rĩ, Jusufu agĩkũma na ihenya agĩthĩi gũcaria handũ angĩrĩrĩra. Nake agĩthĩi kanyũmba gake ga thĩĩnĩ akĩrĩrĩra kuo. **31** Na aarĩka gwĩthamba ũthĩũ akũma, akĩĩyũmĩrĩria, akiuga atĩrĩ, “Igai irio metha-inĩ.” **32** Makĩgĩra Jusufu irio ciake arĩ wĩki, na ariũ a ithe marĩ oiki, nao andũ a Misiri marĩ oiki, tondũ andũ a Misiri matingĩarĩnĩre na Ahĩbirania tondũ warĩ thaahu harĩo. **33** Andũ acio maaakarĩtio mbere yake kũringana na ũkũrũ wao, kuuma irigĩthathi nginya ũria

warĩ münini biũ; nao makĩrorana o mündũ na mündũ nĩ kũgega. **34** Rĩria maihũrĩro irio kuuma metha-inĩ ya Jusufu-rĩ, rwĩga rwa Benjaminĩ rwarĩ maita matano gũkĩra rwa arĩa angĩ. Nao makĩria na makĩnyuuanĩra nake mategwĩtigĩra.

44 Nake Jusufu agĩatha münene wa nyũmba yake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Iyũria makũnia ma andũ aya irio nyingĩ o ta ũria mangĩhota gũkuu, na wikĩre betha ya mündũ o mündũ mũromo-inĩ wa ikũnia riake. **2** Ningĩ wikĩre gikombe giakwa kĩa betha mũromo-inĩ wa ikũnia rĩa ũria münini biũ wao, hamwe na betha cia ngano yake.” Nake münene ũcio agĩka o ũria Jusufu aamwĩre. **3** Rũciĩni gwakĩa-rĩ, andũ acio makiumagario hamwe na ndigĩri ciao. **4** Matanathĩĩ kũraya na itũũra rĩu inene-rĩ, Jusufu akĩra münene wa nyũmba yake atĩrĩ, “Rũmĩrĩra andũ acio o rĩu, na wamakinyĩra ũmoorie atĩrĩ, ‘Mwarĩha wega na ũũru nĩkĩ? **5** Gĩthĩ gĩkombe gĩkĩ tikio mwathi wakwa anyuuga nakĩo na akaragũra nakĩo? Ũndũ ũyũ mwĩkĩte nĩ ũndũ mũũru mũno.” **6** Na rĩria aamakinyĩre-rĩ, agĩcookera ciugo icio kũrĩ o. **7** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathi witũ ekwaria maĩndũ ta macio nĩkĩ? Ithũĩ ndungata ciaku tũroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! **8** Ithũĩ o na nĩtũragũcookeirie betha iria twakorire miromo-inĩ ya makũnia maitũ kuuma bũrĩri wa Kaanani; nĩ kĩ kĩngĩtũma tũye betha kana thahabu kuuma nyũmba ya mwathi waku? **9** Ndungata o na ĩmwe yaku yakorwo ĩrĩ nakĩo-rĩ, no ĩgũkua, na ithũĩ aya angĩ tũtũke ngombo cia mwathi witũ.” **10** Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩgũtũke o ũguo mwoiga. ũria ũgũkorwo nakĩo nĩwe ũgũtũka ngombo yakwa; inyũĩ arĩa angĩ mũtĩrĩ na ũcuuke.” **11** O mündũ o mündũ agĩkũrũkia ikũnia riake thĩ na ihenya na akĩritumũra. **12** Nake münene ũcio wa nyũmba ya Jusufu akĩambĩrĩria gũcaria gĩkombe, ambĩrĩrie harĩ ũria mũkũrũ wao na akĩrĩkĩrĩria harĩ ũria münini biũ. Nakĩo gĩkombe kũ gĩkĩoneka ikũnia-inĩ rĩa Benjaminĩ. **13** Nao moona ũguo-rĩ, magĩtembũranga nguo ciao. Magĩcookera makĩhaicia mĩrigo yao ndigĩrĩ igũrũ magĩcookera na thũutha kũu itũũra-inĩ inene. **14** Jusufu aarĩ o kũu nyũmba rĩria Juda na arĩu a ithe maatoonyire kuo. Nao makĩgũthĩia thĩ mbere yake. **15** Jusufu akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ ũrĩkũ ũyũ mwĩkĩte? Kaĩ mũtooi atĩ mündũ ta nĩ no ahote kũmenya maĩndũ na njĩra ya ũragũrĩ?” **16** Juda akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ atĩa tũngĩra mwathi witũ? Tũngiuga atĩa? Tũngĩhota atĩa kuonania atĩ tũtũihĩtie? Ngai nĩwe ũguũritie mahĩtia ma ndungata ciaku. Rĩu ithũĩ tũrĩ ngombo cia mwathi witũ, ithuothe ũndũ ĩmwe na ũria ũkorĩro na gĩkombe kũ.” **17** No Jusufu akiuga atĩrĩ, “Ndiroaga gwĩka ũndũ ta ũcio! Mündũ ũria ũkorĩro na gĩkombe kũu nowe ũgũtũka ngombo yakwa. Inyũĩ aya angĩ, cookai kũrĩ ithe wanyu na thayũ.” **18** No Juda agĩthĩ harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Ndagũthaita mwathi wakwa, ĩtikĩria ndungata yaku yarĩre mwathi wakwa. Ndũkarakarĩre ndungata yaku o na gũtũka ũiganaine na Firaũni we mwene. **19** Mwathi wakwa, wee worĩre ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Nĩ mũrĩ ithe wanyu kana mũrũ wa thoguo wanyu ũngĩ?’ **20** Na ithũĩ tũgĩgũcookeria atĩrĩ, ‘Tũrĩ na ithe witũ mũthũari mũkũrũ mũno, na kũrĩ kamwana kanini aaciariĩro ũkũrũ-inĩ wake.

Mũrũ-wa-nyina na kamwana kau nĩ mũkuũ, na nowe wiki wa arĩu a nyina ũtigarĩte, na ithe nĩamwendete mũno.’ **21** “Hĩndĩ ĩyo kũĩria ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Thĩĩ mũmũkũrũkie mũmũrehe ndĩmwĩonere.’ **22** Na ithũĩ tũkĩria mwathi witũ atĩrĩ, ‘Kamwana kau gatingiũma harĩ ithe; kangiũma harĩ we, ithe no gũkua angĩkua.’ **23** No wee werire ndungata ciaku atĩrĩ, ‘Tiga mũũkire na mũrũ wa thoguo ũcio münini biũ, mũtikooona ũthĩũ wakwa rĩngĩ.’ **24** Na twainũka kũrĩ ndungata yaku ũcio ithe witũ, tũkĩmwĩra ũria wee mwathi witũ woĩgĩte. **25** “Nĩngĩ ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Cookai, mũthĩĩ mũgũire irio ingĩ nini.’ **26** No ithũĩ tũkĩmwĩra atĩrĩ, ‘Tũtingĩkũrũka kuo. No gũkorĩro nĩtũgũthĩĩ na mũrũũ waku ũyũ münini biũ. Tũtingĩona ũthĩũ wa mündũ ũcio tiga mũrĩũ waku ũyũ akorĩro na ithũĩ.’ **27** “Nayo ndungata yaku ũcio ithe witũ agĩtwĩra atĩrĩ, ‘Inyũĩ nĩmũũĩ atĩ mũtumia wakwa Rakeli aanjariĩre arĩu eerĩ. **28** ũmwe wacio nĩathiire na ndacooke, na nĩ ngiuga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ niatambuũrĩtuo nĩ nyamũ!’ Na kuuma hĩndĩ ĩyo ndĩrĩ ndamuona rĩngĩ. **29** Mũngĩoya ũyũ ũngĩ nake akoone mũtino-rĩ, mwatũma mbuĩ ĩci ciakwa ithĩĩ mbĩrĩra na kĩa. (Sheol h7585) **30** “Na rĩrĩ, kamwana gaka kangĩaga gũthĩĩ na nĩ tũgacooka kũrĩ ndungata yaku ũcio baba, o baba ũcio muoyo wake wohanĩtio na muoyo wa kamwana gaka-rĩ, **31** oone atĩ kamwana gaka tũtĩrĩ nako, no gũkua agaakua. Ithũĩ ndungata ciaku tũgĩkũrũkie mbuĩ cia ithe witũ mbĩrĩra-inĩ na kĩa. (Sheol h7585) **32** Nĩ ndungata yaku-rĩ, nĩnderutĩre kũrĩ baba gũkamenyerera. Ngiuga atĩrĩ, ‘Ingĩkaaga gũgacooka kũrĩ we-rĩ, nĩngacookerewo nĩ ĩhĩtia rĩrĩ ndĩ mbere ya baba, matukũ mothe ma muoyo wakwa!’ **33** “Na rĩu ndagũthaita ĩreke nĩ ndungata yaku ndigwo gũkũ ndũke ngombo ya mwathi wakwa handũ ha kamwana gaka, na wĩtikĩrie kamwana gaka kainũke na arĩu a ithe. **34** Ingĩhota atĩa kũinũka kũrĩ baba itarĩ na kamwana gaka? Aca! Ndũkareke ngoone kĩa kĩa kĩngĩnyĩtia baba.”

45 Hĩndĩ ĩyo Jusufu akĩremwo nĩ kwĩyũmĩrĩria mbere ya arĩa othe maamũtungataga, akĩanĩrĩra na mũgambo münene, akiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩmehere harĩ nĩ!” Tondũ ũcio, hatiarĩ mündũ o na ĩmwe warĩ na Jusufu rĩria emenyithanirie kũrĩ arĩu a ithe. **2** Na akĩrĩra anĩrĩre o nginya andũ a Misiri makĩĩngiũga, o na andũ a nyũmba ya Firaũni makĩĩngiũga ũhoru wa kĩrĩro kũu. **3** Jusufu akĩra arĩu a ithe atĩrĩ, “Nĩ nĩ Jusufu! Baba arĩ o muoyo?” No arĩu a ithe matiahotire kũmũcookeria, nĩgũkorwo nĩmamakĩte mũno marĩ mbere yake. **4** Ningĩ Jusufu akĩra arĩu a ithe atĩrĩ, “Ta nguĩrĩrĩai.” Meeka ũguo-rĩ, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũrũ wa thoguo Jusufu, ũria mwendirie Misiri! **5** Na rĩu, mũtigathĩĩne kana mwĩrarakĩre nĩkũnyendia gũkũ, tondũ nĩ Ngai wandũmire njũke mbere yanyu nĩgeetha honokie mĩoyo. **6** Handũ-inĩ ha mĩaka ĩrĩ rĩu gũkoretwo na ng’aragu bũrĩri-inĩ, na mĩaka ĩtano ĩgũũka gũtigũkorwo na kũrĩma kana kũgetha. **7** No Ngai aandũmire mbere yanyu ngũgo ndũme matigari manyu matũũre gũkũ thĩ, na honokie mĩoyo yanyu na kũhonokania kũnene. **8** “Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ti inyũĩ mwandũmire gũkũ, no nĩ Ngai. Na nĩandũite ta ithe wa

Firaūni, na mwathi wa nyūmba yake yotho o na mwathi wa būrūri wotho wa Misiri. **9** Na rīu hīūhai mūcooke kūrī baba mūmwīre atīrī, ‘Ūū nīguo mūrūguo Jusufu ekuuga: Ngai nīandūite mwathi wa būrūri wa Misiri guothe. Ikūrūka ūūke kūrī nī; ndūgaikare. **10** Ūgūtūāra būrūri wa Gosheni na ūkorwo ūrī hakuhi na nī, wee na ciana ciaku, na ciana cia ciana ciaku, na ndūūru ciaku cia mbūri na cia ng’ombe, na kīrīa gīothe ūrī nakīo. **11** Kūu nīkuo ndrīgūteithagīria tondū kūrī na mīaka ingī itano ya ng’aragu itīgarīte. Kwaga ūguo wee na nyūmba yaku na andū arīa othe makwīgī nīmūgūtūika athīnīkī.’ **12** “Inyūi nīmūreyonera, o na Benjamīni mūrū wa maitū akeyonera, atī nī nī mwene ndīramwarīria. **13** Na mwīre baba ūhoru wa gītīio kīrīa gīothe heetwo gūkū Misiri, na ūrīa wotho mwīoneire, na mūkūrūkīe baba gūkū narua.” **14** Nīngī akīhīmībīria mūrū wa nyina Benjamīni na akīrīra, o nake Benjamīni akīmūhīmībīria akīrīrāga. **15** Na akīmumunya ariū a ithe othe na akīmāhīmībīria akīrīrāga. Thuutha ūcio ariū a ithe makīaranīria nake. **16** Na rīrīa ūhoru ūcio waigūrwō nyūmba-inī ya ūthamaki ya Firaūni, atī ariū a ithe na Jusufu nīmokīte-rī, Firaūni na anene ake othe magīkena. **17** Firaūni akīrīra Jusufu atīrī, “Ūra ariū a thoguo atīrī, ūkai ūū: Igīrīrai nyamū cianyu mīrigo mūcooke būrūri wa Kaanani, **18** na mūndeherē ithe wanyu na andū a nyūmba cianyu. Na nī nīngamūhe kūndū kūrīa kwega mūno būrūri-inī wa Misiri, na mūkenagīre ūnoru wa būrūri ūyū.” **19** “Nīngī nīwathīrīro ūmeere atīrī: ūkai ūū: Oyai makaari mamwe kuuma gūkū Misiri nī ūndū wa ciana na atumia anyu, mūgīre ithe wanyu mūūke. **20** Na mūtīgātīndanīre na indo cianyu tondū maūndū mothe marīa mega mūno ma Misiri megūtūika manyu.” **21** Nī ūndū ūcio ariū a Isīraeli magītīka o ro ūguo. Jusufu akīmahe makaari o ta ūrīa Firaūni aathanīte na agīcooka akīmahe rīgu wa rūgendo rwa. **22** Nīngī akīhe o mūndū o mūndū wao nguo njerū, no Benjamīni-rī, akīmūhe betha magana matatū, na nguo ithano cia kūgarūrīra. **23** Na indo ici nīcio aatūmīire ithe: Ndgīri ikūmi ikūuīte indo irīa njega mūno cia Misiri, na ndgīri ingī ikūmi cia mīgoma ikūuīte ngano na mīgate na rīgu wake wa rūgendo. **24** Agīcooka akīumagāria ariū a ithe, na magītīhi akīmeera atīrī, “Mūtikanegenanie mūrī njīra-inī!” **25** Nī ūndū ūcio makīambata makīuma Misiri, magītīhi magīkīnya kūrī ithe wao Jakubu kūu būrūri-inī wa Kaanani. **26** Nao makīmūra atīrī, “Jusufu arī o muoyo! Na nīwe mwathi wa būrūri wotho wa Misiri.” Jakubu akīgegeara; akīaga kūmetīkia. **27** No rīrīa maamwīre maūndū marīa mothe Jusufu aamerīte, na rīrīa onire makaari marīa Jusufu aatūmīte ma kūmūkuua mamūtware Misiri-rī, roho wa Jakubu ithe wao ūkīarahūka. **28** Nake Isīraeli akiuga atīrī, “Nīndetīkīal Mūrū wakwa Jusufu arī o muoyo. Nīngūtīhi ngamuone itanakua.”

46 Nī ūndū ūcio Isīraeli akīumagāra na indo ciothe irīa aarī nacio, na aakīnya Bīrīshiba-rī, akīrutīra Ngai wa ithe Isāka magongona. **2** Nake Ngai akīarīria Isīraeli na kīoneki ūtūkū, akīmūra atīrī, “Jakubu! Jakubu!” Nake agīcooka atīrī, “Nīi ūyū haha.” **3** Ngai akiuga atīrī, “Nī nī Ngai, Ngai wa thoguo. Ndūgītīgīre gūkūrūka ūthī Misiri, tondū nīngagūtua rūrīrī rūnene

mūno kūu. **4** O na nīngūkūrūkīa nawe kūu Misiri, na ti-itherū nī ngagūcooka gūkū rīngī. Nakuo guoko kwa Jusufu kuo kwene nīkuo gūgaakūhīnga maitho wakua.” **5** Hīndī ūyo Jakubu akīuma Bīrīshiba, nao ariū a Isīraeli magīkuua ithe wao Jakubu na ciana ciao na atumia ao na makaari marīa Firaūni aatūmīte ma kūmūkuua. **6** O na nīngī magītīhi na mahīū mao na indo irīa ciothe maagītīte nacio marī kūu Kaanani, na Jakubu na rūciaro rwake ruothe magītīhi Misiri. **7** Aathiire Misiri na ariū ake na tūmwana twa ariū ake, agītīhi na airītu ake na tūrītu twa airītu ake, ūguo nī kuuga rūciaro rwake ruothe. **8** Maya nīmo marītīwa ma ariū a Isīraeli (Jakubu na njaro ciaka) arīa maathiire Misiri: Rubeni irīgīthathi rīa Jakubu. **9** Ariū a Rubeni maarī: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karīmī. **10** Ariū a Simeoni maarī: Jemueli, na Jamīni, na Ohadī, na Jakīni, na Zoharu, na Shauli mūrū wa mūtumia ūrīa Mūkaanani. **11** Ariū a Lawi maarī: Gerīshoni, na Kohathu, na Merari. **12** Ariū a Juda maarī: Eri, na Onanī, na Shela, na Perezu, na Zera (no Eri na Onanī nīmakuīrīre būrūri wa Kaanani.) Nao ariū a Perezu maarī: Hezironi na Hamulī. **13** Ariū a Isakaru maarī: Tola, na Puya, na Jashubu, na Shimuroni. **14** Ariū a Zebuluni maarī: Seredī, na Elonī, na Jahaleelī. **15** Acio nīo ariū arīa Lea aacīrīre Jakubu kūu Padanī-Aramu, hamwe na mwarī Dīna. Ariū acio na airītu ake othe maarī mīrongo itatū na atatū. **16** Ariū a Gadī maarī: Zīfoni, na Hagī, na Shunī, na Ezībonī, na Eri, na Arodī, na Arelī. **17** Nao Ariū a Asherī maarī: Imuna, na Ishīva, na Ishīvi, na Berīa. Mwarī wa nyina aarī Sera. Ariū a Berīa maarī: Heberī na Malīkelī. **18** Icio nīcio ciana irīa ciaciārīrwō Jakubu nī Zīlipa, ūrīa Labanī aaheete mwarī Lea; ciothe ciarī ciana ikūmi na ithathatū. **19** Ariū a Rakelī mūtumia wa Jakubu maarī: Jusufu na Benjamīni. **20** Nake Jusufu arī kūu Misiri, nīaciārīrwō Manase na Efrīaimu nī Ase Nathu mwarī wa Potīfera, mūthīnjīrīngai wa Onu. **21** Nao ariū a Benjamīni maarī: Bela, na Bekerī, na Ashībelī, na Gera, na Naamani, na Ehi, na Roshu, na Mupīmu, na Hupīmu, na Aradī. **22** Acio nīo ariū a Rakelī arīa maaciārīrwō Jakubu othe maarī andū ikūmi na ana. **23** Mūrū wa Danī aarī: Hushīmu. **24** Nao Ariū a Nafitalī maarī: Jahazeelī, na Guni, na Jezerī, na Shīlemu. **25** Acio nīo ariū arīa maaciārīrwō Jakubu nī Bīlīha ūrīa Labanī aaheete mwarī Rakelī, othe maarī mūgwanja. **26** Andū othe arīa maathiire na Jakubu Misiri, arīa maarī a njaro ciaka tūtegūtara atumia a ariū ake, maarī andū mīrongo itatū na atatū. **27** Hamwe na ariū arīa eerī a Jusufu arīa aaciārīre Misiri, andū a nyūmba ya Jakubu arīa maathiire Misiri maarī mīrongo mūgwanja. **28** Nake Jakubu agītūma Juda athīi mbere yake kūrī Jusufu nīgeetha athīrīrwō njīra ya gūthīi Gosheni. Rīrīa maakīnyire būrūri wa Gosheni, **29** Jusufu akīhaarīria ngaari yake ya mbarathi, na agītīhi Gosheni gūtūnga ithe Isīraeli. Na Jusufu aakīnya o ūguo harī ithe, akīmūhīmībīria na akīrīra ihīnda inene. **30** Nake Isīraeli akīrīra Jusufu atīrī, “Rīu no ngīkue, kuona atī nīndeyonera nī mwene atī ūrī o muoyo.” **31** Hīndī ūyo Jusufu akīrīra ariū a ithe na andū a nyūmba ya ithe atīrī, Nīngwambata thīi njarie na Firaūni, ndīmūre atīrī, Ariū a baba, na nyūmba ya baba, arīa maratūrāga būrūri wa Kaanani, nīmokīte kūrī nīi. **32** Andū acio

nĩ arĩithi; marĩithagia mahiũ, na mokĩte na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng'ombe, na indo ciothe ciao. **33** Na rĩria Firaũni arĩmwĩta na amũũrie atĩrĩ, “Inyui mĩrutaga wĩra ũrĩkũ?” **34** Mwagĩrĩrwo mĩmũcookerie atĩrĩ, “Ithui ndungata ciaku tũtũũraga tũrĩithagia mahiũ kuuma ũnini witũ, o ta ũria maithe maitũ meekaga.” Hĩndĩ iyo nĩmũgetikĩrio mĩtũũre mwena wa Gosheni, tondũ arĩithi othe moonagwo marĩ thaahu nĩ andũ a Misiri.

47 Jusufu agĩthĩrĩ akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Baba na ariũ a baba hamwe na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng'ombe na indo ciao ciothe nĩmokitĩ kuuma bũrũri wa Kaanani, na rĩu marĩ Gosheni.” **2** Nĩngĩ agĩthũura ariũ a ithe atano na akĩmatwara mbere ya Firaũni. **3** Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “Mũrutaga wĩra ũrĩkũ?” Nao magĩcookeria Firaũni atĩrĩ, “Ithui ndungata ciaku tũrĩ arĩithi, o ta ũria maithe maitũ maari.” **4** Nĩngĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũũkĩte gũikara gũkũ kwa ihinda, tondũ ng'aragu ĩno nĩ nene kũu Kaanani, na ndũũru cia ndungata ciaku nĩ ciagĩte ũrĩithio. Nĩ ũndũ ũcio twagũthaita witĩkirie ndungata ciaku itũũre Gosheni.” **5** Firaũni akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Thoguo na ariũ a thoguo mokĩte kũrĩ we, **6** na bũrũri wa Misiri ũrĩ mbere yaku; he thoguo na ariũ a thoguo mwena ũria mwega mũno wa bũrũri ũyũ. Reke maikare Gosheni. Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩũũĩ amwe ao marĩ na ũũgĩ wa mwanya-rĩ, matue arũgamĩrĩrĩ a mahiũ makwa.” **7** Nĩngĩ Jusufu akĩrehe ithe Jakubu mbere ya Firaũni. Na Jakubu aarĩkia kũrathima Firaũni-rĩ, **8** Firaũni akĩmũũria atĩrĩ, “Ũrĩ na mĩaka iigana?” **9** Nake Jakubu akĩĩra Firaũni atĩrĩ, “Mĩaka yakwa ya kũũrũũra nĩ igana rĩmwe na mĩrongo itatũ. Mĩaka yakwa ikoretwo ĩrĩ mĩnini na ya mĩtangĩko, na ndiigana mĩaka ya kũũrũũra kwa maithe makwa.” **10** Jakubu agĩcooka akĩrathima Firaũni na akĩehera akiuma hau Firaũni aarĩ. **11** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akihe ithe na ariũ a ithe ũtũũro kũu Misiri na akĩmahe mĩgũnda mwena ũria mwega mũno wa bũrũri ũcio, rũgongo rwa Ramesese o ta ũria Firaũni aathanĩte. **12** Nĩngĩ Jusufu nĩaheaga ithe na ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe othe irio kũringana na mũigana wa ciana ciao. **13** Na rĩrĩ, gũtiarĩ irio mwena ũcio wothe, tondũ ng'aragu yarĩ nene mũno; na Misiri na Kaanani cieri nĩ ciahĩnyĩrĩrĩkĩte nĩ ũndũ wa ng'aragu iyo. **14** Jusufu akĩũngania mbeeca iria ciothe ingĩonekire bũrũri wa Misiri na wa Kaanani, irĩ irĩhi rĩa ngano ĩria andũ maagũũraga, nake agĩcitwara nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Firaũni. **15** Na rĩria mbeeca cia andũ a Misiri na cia andũ a Kaanani ciathĩrĩre-rĩ, andũ a Misiri othe magĩthĩrĩ kũrĩ Jusufu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe irio. Tũngĩgĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ? Mbeeca ciitũ nĩithĩrite biũ.” **16** Nake Jusufu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndeherai mahiũ manyu, na nĩngũmwenderia irio nĩ ũndũ wa mo tondũ mbeeca nĩ thĩru.” **17** Nĩ ũndũ ũcio magĩtwarĩra Jusufu mahiũ mao, nake akĩmakũũranĩria irio na mbarathi ciao, na ng'ondũ na mbũri ciao, na ng'ombe na ndigiri ciao. Nake Jusufu akĩmateithĩrĩria mwaka ũcio wothe na irio, magĩcikũũrania na mahiũ mao mothe. **18** Naguo mwaka ũcio wathĩra-rĩ, magĩũka kũrĩ we mwaka ũyũ ũngĩ, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtingĩhota kũhitha mwathi witũ ũndũ, kuona atĩ mbeeca ciitũ

nĩithĩrite, na mahiũ maitũ rĩu nĩ maku, na gũtĩrĩ kindũ gĩtigaire kĩa mwathi witũ tĩga mĩrĩrĩ iitũ na ithaka ciitũ. **19** Tũngĩgĩkua ũtwĩroreire nĩkĩ, ithui na ithaka ciitũ hamwe? Tũgũranĩre hamwe na ithaka ciitũ, ũtũhe irio, na ithui na ithaka ciitũ tũtũũke ngombo cia Firaũni. Tũhe mbeũ nĩgeetha tũtũũre muoyo, tũtigakue, na nĩguo bũrũri witũ ndũkanangĩke.” **20** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũrĩra Firaũni bũrũri wothe wa Misiri. Nao andũ a Misiri makĩndia ithaka ciao, mũndũ o mũndũ, nĩ ũndũ ng'aragu nĩyamahatĩrĩrie mũno. Naguo bũrũri wothe ũgĩtũika wa Firaũni. **21** Nake Jusufu agĩgĩtua andũ ngombo kuuma mwena ũmwe wa Misiri ngĩnya ũria ũngĩ. **22** No rĩrĩ, ndaigana kũgũra ithaka cia athĩnjĩrĩngai akuo, tondũ o maarĩ na igai maahagwo nĩ Firaũni, na maarĩ na irio cia kũmaigana kuuma kũrĩ igai rĩu Firaũni aamaheaga. Kĩu nĩkĩo gĩatĩmire mage kwendia ithaka ciao. **23** Nake Jusufu akĩĩra andũ acio atĩrĩ, “Rĩu tondũ ũmũthĩ nĩndamũgũra hamwe na ithaka cianyũ mũtũike a Firaũni-rĩ, mbeũ cianyũ nĩcio ici; oyai mũkahaande mĩgũnda. **24** No rĩria mũkaagetha, mũkahe Firaũni gĩcunjĩ gĩa gatano. Iacunjĩ icio ingĩ inya harĩ ithano no mwiĩgĩre ĩrĩ mbeũ cia kũhaanda na irio cianyũ ene na cia nyũmba cianyũ, na cia ciana cianyũ.” **25** Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩwahonokia mĩoyo iitũ. Tũroogĩtikĩria maithe-inĩ ma mwathi witũ; ithui tũgũtũũra tũrĩ ngombo cia Firaũni.” **26** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩruta watho ũkonĩĩ ithaka cia Misiri, na nĩtũũre ngĩnya ũmũthĩ, atĩ gĩcunjĩ gĩa gatano kĩa magetha nĩ kĩa Firaũni. No ithaka cia athĩnjĩrĩngai akuo itaatuĩkire cia Firaũni. **27** Nao andũ a Isiraeli magĩtũũra Misiri bũrũri-inĩ wa Gosheni. Makĩgĩa na indo kuo na magĩciarana, makĩngĩha mũno. **28** Jakubu aikarĩre Misiri mĩaka ikũmi na mũgwanja, nayo mĩaka yake ĩria aatũũrĩre muoyo yarĩ mĩaka igana rĩmwe na mĩrongo ĩna na mũgwanja. **29** Na rĩria ihinda rĩa Isiraeli rĩa gũkua rĩakuhĩrĩrĩre-rĩ, agĩtũmanĩra mũriũ wake Jusufu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maithe-inĩ maku-rĩ, iga guoko gwaku rungu rwa kiero gĩakwa, na ũnjĩire atĩ nĩũkanjĩka maũndũ ma ũtugi na ma wĩhokeku. Ndũkanaathĩke gũkũ Misiri, **30** no rĩria ngaahurũka hamwe na maithe makwa, ũkanguua, ũndute Misiri, ũgaathĩke o harĩa mathĩkitwo.” Nake Jusufu akiuga atĩrĩ, “Nĩngeeka o ũguo woiga.” **31** Nake Isiraeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhĩte na mwĩhĩtwa.” Nake Jusufu akĩhĩta harĩ we na mwĩhĩtwa, nake Isiraeli akĩhooya enyĩitĩrĩre mũthĩgi wake.

48 Thuutha-inĩ ũcio Jusufu akĩrwo atĩrĩ, “Thoguo nĩ mũrũaru.” Nĩ ũndũ ũcio akĩoya ariũ ake eerĩ, Manase na Efiraimu, agĩthĩrĩ kũmũrora. **2** Na rĩria Jakubu eerĩrwo atĩrĩ, “Mũrũguo Jusufu nĩoka gũkuona,” Isiraeli akĩĩyũmĩrĩria, agĩkara thĩ ũrĩrĩ-inĩ. **3** Jakubu akĩĩra Jusufu atĩrĩ, “Ngai Mwene-Hinya Wothe nĩanyũmĩrĩre ndĩ Luzu bũrũri-inĩ wa Kaanani, na akĩndathima, **4** akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩngatũma ũciarane na ũingĩhe. Nĩngagĩtua kĩrĩndĩ kĩa andũ, na nĩngaheana bũrũri ũyũ kũrĩ njiaro ciaku iria igooka thuutha waku ũtũũke wacio tene na tene.” **5** “Rĩu-rĩ, ariũ aku eerĩ aria maaciarĩrwo gũkũ Misiri itanooka kũrĩ we-rĩ, megĩtũuo ta marĩ akwa; Efiraimu na Manase meegũtũũka akwa, o

ta ūria Rubeni na Simeoni marī akwa. **6** Ciana iria ingi ūngĩciarīrwo thuutha wao nĩ ciaku; kũria makagaya mageetanagio na marĩtwa ma ariũ a ithe wao. **7** Na rĩria ndacookaga kuuma Padani, nĩngĩitwo nĩ kieha gĩa gũkuĩrwo nĩ Rakeli kũu bũrũri-inĩ wa Kaanani tũrĩ o rũgendo-inĩ, hakuhi na Efiratha. Nĩ ūndũ ūcio ngĩmũthika hau mũkĩra-inĩ wa njĩra ya gũthĩ Efiratha” (na nokuo Bethlehemu). **8** Na rĩria Isiraeli onire ariũ a Jusufu, akiũria atĩrĩ, “Aya nĩ a?” **9** Jusufu akiũria ithe atĩrĩ, “Nĩ ariũ akwa ariũ Ngai aaheete ndĩ gũkũ”. Nake Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Mareharehe harĩ nĩ ndimarathime.” **10** Na rĩrĩ, maitho ma Isiraeli nĩmoorite nĩ gũkũra, na ndoonaga wega. Jusufu agĩkĩrehe ariũ ake hakuhi na Isiraeli, nake Jakubu akimamumunya na akimahimbĩria. **11** Isiraeli akiũria Jusufu atĩrĩ, “Ndieciragia nĩngona ūthiũ waku ringĩ, na rĩu Ngai nĩanjĩtikĩritie nyone o na ciana ciaku.” **12** Nake Jusufu akimaruta maru-inĩ ma Isiraeli, akiĩnamĩria ūthiũ akiĩturumithia thĩ. **13** Jusufu akiũria ariũ ake eerĩ, Efiraimu ariũ mweni wake wa ūrĩo aamwerekeirie guoko-inĩ kwa ūmotho gwa Isiraeli, na Manase ariũ mweni wake wa ūmotho aamwerekeirie guoko-inĩ kwa ūrĩo gwa Isiraeli, akimarehe hakuhi nake. **14** No Isiraeli agĩtambũrũkia guoko gwake kwa ūrĩo agĩkũgĩrĩra mĩtwe wa Efiraimu, o na gũtũika nĩwe warĩ mũnini, na akĩhĩtũkania moko make, akĩgĩrĩra guoko gwake kwa ūmotho mĩtwe-inĩ wa Manase, o na gũtũika Manase nĩwe warĩ irigithathi. **15** Ningĩ akĩrathima Jusufu, akiuga atĩrĩ, “Ngai ūria maithe makwa Iburahĩmu na Isaaka maatungatagĩra, Ngai ūria ūkoretwo ariũ mũrĩthi wakwa mĩtũũrĩre-inĩ wakwa wothe nginya ūmũthĩ, **16** na Mũraika ūria ūhohonoketie kuuma mĩtino-inĩ yothie, arorathima imwana ici. Iroetanagio na rĩtwa riakwa, na ciĩtanagio na marĩtwa ma maithe makwa, Iburahĩmu na Isaaka, na maroingĩha mũno gũkũ thĩ.” **17** Na rĩria Jusufu onire atĩ ithe agĩrĩre guoko gwake kwa ūrĩo mĩtwe-inĩ wa Efiraimu-rĩ, ndaakenire; akĩnyĩta guoko gwa ithe akweherie kuuma mĩtwe-inĩ wa Efiraimu, akũgĩrĩre mĩtwe-inĩ wa Manase. **18** Jusufu akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, baba ūyũ nĩwe irigithathi; mũgĩrĩre guoko gwaku kwa ūrĩo mĩtwe.” **19** No ithe akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Nĩnjũũ ūguo mũrũ wakwa, nĩnjũũ. O nake nĩagatuĩka rũrĩrĩ, na nĩakaneneha. No rĩrĩ, mũrũ wa nyina ūria mũnini nĩakaneneha kũmũkĩra, nacio njaro ciake itũike gĩkundi kĩa ndũrĩrĩ.” **20** Akĩmarathima mũthenia ūcio, akiuga atĩrĩ, “Isiraeli akaarathimanaga akĩgwetaga rĩtwa riaku akoiga atĩrĩ: ‘Ngai arotũma ūtũike o ta Efiraimu na Manase.’” Nĩ ūndũ ūcio akĩgweta Efiraimu mbere ya Manase. **21** Ningĩ Isiraeli akiũria Jusufu atĩrĩ, “Ndi hakuhi gũkua, no Ngai nĩegĩkorwo hamwe na inyũ, na nĩakamũcookia bũrũri-inĩ wa maithe manyu. **22** Nawe, ūrĩ ta mwathi wa ariũ a thoguo-rĩ, nĩndakũhe rũgongo rwa bũrũri ūria ndaatunyire Aamori na rũhiũ rwakwa rwa njora na ūta wakwa.”

49 Ningĩ Jakubu agĩtũmanĩra ariũ ake, akĩmeera atĩrĩ: “Cookanĩrĩrai haha nĩgeetha ndĩmwĩre ūria gũgekĩka kũrĩ inyũ matukũ-inĩ marĩa magooka. **2** “Ūnganai na mũthikĩrĩrie, inyũ ariũ a Jakubu; thikĩrĩra Isiraeli ithe wanyu. **3** “Rubeni, ūrĩ irigithathi

riakwa, ūhoti wakwa, kionithania kĩa mbere kĩa hinya wakwa; ūkĩrĩte ariũ angĩ na gũtũika, ūkamakĩra na hinya. **4** Wagagĩte ta maai, na nĩ ūndũ ūcio ndũgũcookaga gũkĩra ariũ angĩ, tondũ nĩwahaicire ūrĩrĩ wa thoguo, ūgĩthaahia ūrĩrĩ wakwa. **5** “Simeoni na Lawi nĩ a nyina ūmwe, hiũ ciao cia njora nĩ indo cia mbaara cia ūhinya. **6** Ngoro yakwa ndũkanatoonye ndundu-inĩ yao, ndũkananyĩtane na kiũngano kĩa, nigũkorwo nĩmooragite andũ marakarĩte, na magatemanga ndegwa magũrũ macithuithie o ūria mangĩendire. **7** Marakara mao mahiũ mũno, na mang’ũrĩ mao matarĩ tha, maronyiitwo nĩ kĩrumi. Ngaamaharagania thĩnĩ wa Jakubu na ndimahurunjĩre thĩnĩ wa Isiraeli. **8** “Juda, ariũ a thoguo nĩmagagĩkũmia; nakuo guoko gwaku nĩgũgatooria thũ ciaku; ariũ a thoguo nĩmagagĩkũnamĩria. **9** Juda, we ūrĩ kiana kĩa mũrũũthi, mũrũ wakwa; we ūcookaga kuuma ūgũmĩ-inĩ ūhũnĩte ūgũmĩ waku. O ta mũrũũthi-rĩ, ethunaga na agakoma thĩ, o ta mũrũũthi wa mũgoma-rĩ, nũ ūngĩthĩgĩrĩra kũmwarahũra? **10** Rũthanju rwa ūthamaki rũtũkoima harĩ Juda, o na kana rũthanju rwa ūnene rũthenge gatagatĩ-inĩ ka magũrũ make, o nginya agooka ūria mwene ruo, o we ūria ūgaathĩkagĩrwo nĩ thĩ. **11** Akoohagĩrĩra ndigiri yake mũthabibũ-inĩ, nayo njau yake ya ndigiri amĩohagĩrĩre rũhonge-inĩ rũria rwega mũno. Agaathambagia nguo ciake na ndibei, na kanjũ ciake na ūtune wa thabibũ. **12** Maitho make makaira gũkĩra ndibei, namo magego make merũhe gũkĩra iria. **13** “Zebuluni agaathũra hũgũrũrũ-inĩ cia iria, na atũike handũ hega hĩa gũkaragwo nĩ marikabu; mĩhaka yake ĩgaakinya o Sidoni. **14** “Isakaru nĩ ndigiri ĩria ĩrĩ hinya ĩkomete gatagatĩ ka mĩrigo ĩrĩ. **15** Rĩria akoona ūria ūhurũko wake ūrĩ mwega, na ūria bũrũri wake wagĩrĩte-rĩ, no rĩro akainamĩria kĩaende giake akuee mĩrigo, na etĩkire kũruta wĩra ūtarĩ mũcaara. **16** “Dani agaaciĩrĩra andũ ake na kĩhooto, ariũ ta mũhĩrĩga ūmwe wa Isiraeli. **17** Dani agaathũka ta nyoka ĩrĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra, atũike ta ndũira ĩrĩ gacĩra-inĩ, ĩria ĩrũmaga ndũira cia mbarathi, na tondũ ūcio mũmitwarĩthia akagũa na ngara. **18** “Wee Jehovara, njeteire kũhonokania gwaku. **19** “Gadi nĩagatharĩkĩrwo nĩ ikundi cia atunyani, nowe nĩagacitharĩkĩra aciingatĩthie. **20** “Irio cia Asheri nĩ cia kũguna mwĩrĩ; na akaaheanaga irio njega ingĩkenia mũthamaki. **21** “Nafitali nĩ ta thĩiya ya mũgoma ĩrekereirio, ĩria ĩciaraga tũthĩiya tũthaka. **22** “Jusufu nĩ mũthabibũ ūria ĩciaraga, mũthabibũ ūria ĩciaraga ūrĩ hakuhi na gĩthima, ūria honge ciaguo itambagĩrĩra rũthingo. **23** Aikia a mĩgu nĩmamũtharĩkĩre marĩ na marũrũ; makĩmũkĩria mĩgu marĩ na ūũru mũingĩ. **24** No ūta wake ndwenyenekire, moko make marĩ hinya magĩkara merũmitie nĩ ūndũ wa guoko kwa Mwene-Hinya wa Jakubu, na nĩ ūndũ wa Mũrĩthi, o we ĩhiga rĩa Isiraeli, **25** nĩ ūndũ wa Ngai wa thoguo, ūria ūgũteithagia, na tondũ wa Mwene-Hinya-Wothe, ūria ūkũrathimaga na irathimo cia igũrũ, na irathimo cia kũria kũrũku mũhuro wa thĩ, o na irathimo cia nyondo na cia nda. **26** Irathimo cia thoguo nĩ makĩria ma irathimo cia ĩrĩma iria cia tene, na nĩ makĩria ma ūtonga wa tũrĩma tũrĩa tũkũrũ. Ici ciothe nĩrekwio ihurũke mĩtwe-inĩ wa Jusufu, o thĩthi-inĩ wa ūcio

ūhaana ta mwana wa mūthamaki harī ariū a ithe. **27** “Benjaminini ahaana ta njūūi irīa ngoroku; kīroko-inī atambuura kīrīa agūmīte, hwaī-inī akagayania kīrīa atahīte.” **28** Iyo yothē niyo mīhīrīga irīa ikūmi na irīrī ya Isiraeli, na ūguo nīguo ithe wao aameerire rīrīa aamarathimaga, akihe o mūdū kīrathimo kīrīa kīamwagīrīre. **29** Ningī Jakubu akīmahe mawatho maya: “Ndī hakuhi gūkua. Mūgaathika harīa maithe makwa mathikitwo, ngurunga-inī irīa irī gīthaka-inī kīa Efironi ūrīa Mūhiti, **30** ngurunga irīa irī gīthaka-inī kīa Makipela hakuhi na Mamure kūu Kaanani, irīa Iburahīmu aagūranīrie na gīthaka kīu, irī handū ha gīthikana, kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. **31** Hau niho Iburahīmu na mūtumia wake Sara maathikirwo, na no ho Isaaka na Rebeka mūtumia wake maathikirwo, na no ho ndaathikire Lea. **32** Gīthaka kīu na ngurunga iyo ciagūrīrwo kuuma kūrī Ahethi.” **33** Nake Jakubu aarīkia kūhe ariū ake ūhorō ūcio-rī, agīthuna magūrū make ari o gītanda-inī, agītūkana, agīcookanīrīrio kūrī andū ao ariā maakuīte.

50 Nake Jusufu agīkūgūthia thī mbere ya ithe, akīmūrīrīra na akīmūmumunya. **2** Ningī agīcooka agīatha athondekani ariā maarī ndungata ciake mathondeke mwīrī wa ithe Isiraeli nīguo ndūkabuthe. Nī ūndū ūcio athondekani makīmūthondeka, **3** handū ha ihinda rīa thikū mīrongo īna, tondū rīu nīrīo ihinda rīrīa rīabatarainie rīa kūūthondeka. Nao andū a Misiri makīmūcakāira matukū mīrongo mūgwanja. **4** Namo matukū ma kūmūcakāira maathira-rī, Jusufu akīra kīama kīa Firaūni atīrī, “Angīkorwo nīnjītkīrīkīte maitho-inī manyu-rī, njārīrīrai kūrī Firaūni. Mwīrei atīrī, **5** ‘Baba nīatūmire ndīhīte na mwīhitwa, akiuga atīrī, “Ndī hakuhi gūkua; na ndakua ūgaathika mbīrīra-inī irīa nī mwene ndeyenjeire būrūrī-inī wa Kaanani.” Rīu rekei nyambate thīi ngathike baba; na nīngūcooka hūdūke.”” **6** Nake Firaūni akīmūtūmanīra, akīmwīra atīrī, “Ambata, ūthīi ūgathike thoguo, o ta ūrīa aatūmire wīhīte.” **7** Nī ūndū ūcio Jusufu akīambata agīthīi gūthika ithe. Nao anene othe a Firaūni magīthīi nake, andū a gītīo othe a kīama kīa Firaūni o na andū ariā atīku a Misiri othe, **8** o hamwe na andū othe a nyūmba ya Jusufu, na ariū a ithe, na ariā othe maarī a nyūmba ya ithe. No ciana ciki na ndūūru ciao cia mbūrī na cia ng’ombe ciatīgītwo Gosheni. **9** Thigari cia ngaari cia ita na cia mbarathī o na cio igīthīi nake. Kīarī gīkundi kīnene mūno kīa andū. **10** Nao maakinya ihuhiro-inī rīa ngano rīa Atadi, hakuhi na Jorodani, makīrīra manīrīre marī na ruo; na hau Jusufu agīcakāira ithe matukū mūgwanja. **11** Na rīrīa Akaanani ariā maatūūraga kūu moonire macakaya macio hau ihuhiro-inī rīa ngano rīa Atadi, makīrana atīrī, “Andū a Misiri marī na igongona rīa macakaya ma kīeha.” Na nīkīo handū hau hakuhi na Jorodani heetagwo Abeli-Miziraimu. **12** Nī ūndū ūcio ariū a Jakubu magīka o ūrīa aamaathīte: **13** Makīmūkuua makīmūtware būrūrī wa Kaanani, na makīmūthika ngurunga-inī irīa yarī gīthaka-inī kīa Makipela, hakuhi na Mamure, irīa Iburahīmu aagūranīrie na gīthaka kīu kīrī handū ha gīthikanwo kuuma kūrī Efironi ūrīa Mūhiti. **14** Thuutha wa gūthika ithe-rī, Jusufu agīcooka

Misiri hamwe na ariū a ithe na ariā othe maathīte nake gūthika ithe. **15** Na rīrīa ariū a ithe moonire atī ithe wao niakua, makiuga atīrī, “I angīkorwo Jusufu nīatūūire atūguagīra ūūru, na atūrīhie maūru marīa mothe twamwīkire?” **16** Nī ūndū ūcio magītūmana kūrī Jusufu makiuga atīrī, “Thoguo atanakua nīatīgīre oiga atīrī: **17** ‘Ūū nīguo mūkeera Jusufu: ndagūthaitha ūrekere ariū a thoguo mehīa na mahītīa marīa meekire nī ūndū nīmagwīkire ūūru mūno.’ Na rīu twagūthaitha wohere ndungata cia Ngai wa thoguo mehīa macio.” Na rīrīa ndūmīrīrī yao yamūkinyīre, Jusufu akīrīra. **18** Ariū a ithe magīcooka magīthīi kūrī we, makīgūthīa thī mbere yake, makiuga atīrī, “Tūrī ngombo ciaku.” **19** No Jusufu akīmeera atīrī, “Tigai gwītīgīra. Kai nī akīrī nīi Ngai? **20** Inyūi mwacīrīte kūnjīka ūūru, no Ngai aanjīrīre ūndū mwega nīguo akīnyanīrie ūrīa kūrēkīka rīu, ūhorō wa kūhonokia mīoyo ya andū aingī. **21** Nī ūndū ūcio-rī, mūtīgetīgīre. Nīndīmūheaga irio cianyu na cia ciana cianyu.” Nake akīmōmīrīra na akīmarīra wega. **22** Jusufu agīkara Misiri, hamwe na andū othe a nyūmba ya ithe. Aatūūire muoyo mīaka igana rīmwe na ikūmi, **23** na akīona rūciaro rwa gatātū rwa ciana cia Efiraīmu. O na ciana cia Makīru mūrū wa Manase ciaciarwo nīciaīgīrīrwo maru-inī ma Jusufu. **24** Ningī Jusufu akīra ariū a ithe atīrī, “Ndī hakuhi gūkua. No rīrī, ti-itherū Ngai nīagooka kūmūrora amūteithie na amūrute kuuma būrūrī ūyū, amūtware būrūrī ūrīa erīre Iburahīmu, na Isaaka na Jakubu na mwīhitwa.” **25** Nake Jusufu agītūma ariū a Isiraeli mehīte na mwīhitwa, akīmeera atīrī, “Ti-itherū Ngai nīagooka kūmūteithia, na hīndī iyo yakinya no nginya mūgaakuua mahīndī makwa kuuma kūdū gūkū.” **26** Nī ūndū ūcio Jusufu agīkua, ari na ūkūrū wa mīaka igana rīmwe na ikūmi. Thuutha wa kūmūthondeka ndakabuthe, makīmūga ithandūkū-inī rīa gūthikwo narīo o kūu Misiri.

Thaama

1 Maya nîmo marîitwa ma ariû a Isiraeli ariâ maathiire bûrûri wa Misiri hamwe na Jakubu, o mûndû na andû a nyûmba yake. **2** Nao nî Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda; **3** Isakaru, na Zebuluni na Benjamini; **4** Dani na Nafitali; Gadi na Asheri. **5** Njiaro cia Jakubu ciothe ciari mîrongo mûgwanja; nowe Jusufu, aarî bûrûri wa Misiri o na mbere iyo. **6** Na rîrî, Jusufu na ariû a ithe othe, na rûciaro rûu ruothe rwa ihinda rûu magîkua, **7** no andû a Isiraeli magîciarana na makîingîha mûno, magîtuika aingi makîria, o nginya makîiyûra bûrûri ûcio. **8** Na rîrî, mûthamaki ûngî ûtoofi ûhoro wa Jusufu akîambîrîria gûthamaka kûu bûrûri wa Misiri. **9** Nake akîira andû ake atîrî, “Onei, andû a Isiraeli nîmaingîhite mûno makîria, magatûkîria hinya. **10** Gîûkei, no nginya tûmathiî na wara nîguo matîkæ kûingîha mûno gûkîra ûu, tondû kûngîgia mbaara, no manyiitane na thû ciitû na marûe na ithuî, na macooke moore moime bûrûri ûyû.” **11** Nî ûndû ûcio andû a Misiri makîimaigîra arori a ngombo mamahinyîrîrie na ûndû wa kûmarutithia wîra wa hinya, nao andû a Isiraeli magîaka Pithomu na Ramesese marî matûûra manene ma kûigwo indo cia Firaûni. **12** No o ûrîa maathiire na mbere kûhinyîrîrio-rî, noguo maaciaranire na makîiyûra bûrûri-inî ûcio; nî ûndû ûcio andû a Misiri makîambîrîria gwtigîra andû a Isiraeli mûno, **13** na makîmahinyîrîria na wîra matekûmaigûira tha. **14** Andû a Misiri magîtuma mûtûûre wa andû a Isiraeli ûgîe na ruo rûkîru nî ûndû wa wîra mûritû wa gûthondeka maturubarî na thimîti, hamwe na mawîra ma mîthemba yothe mîgûnda-inî; andû a Misiri maamahinyagîrîria matekûmaigûira tha mawîra-inî mao mothe. **15** Mûthamaki wa bûrûri wa Misiri akîira Shifira na Pua, aciarithania ariâ maateithagia atumia a Ahibirania, atîrî, **16** “Rîrîa mûrîteithagia atumia a Ahibirania makîgia ciana, na mwamarora marî gîtanda-inî gîa kûgûira mwana-rî, mûngîona nî kahîi kooragei, no kangîkorwo karî kairîtu, mukîreka gatûûre muoyo.” **17** Na rîrî, aciarithania acio tondû nîmetigîrîte Ngai, matiigana gwîka ûrîa mûthamaki wa bûrûri wa Misiri aamerîte meke; makîreka tûhîi tûu tûtûûre muoyo. **18** Nake mûthamaki ûcio wa bûrûri wa Misiri agîita aciarithania acio, akîmoooria atîrî, “Mwîkîte ûu nîkî? Nî kîi gîtûmîte mûreke tûhîi tûtûûre muoyo?” **19** Nao aciarithania acio magîcookeria Firaûni atîrî, “Atumia a Ahibirania matîhaana ta atumia a Misiri; o nî ahiû magîaga ciana aciarithania matanakinya.” **20** Nî ûndû ûcio Ngai agîgîtanahîra aciarithania acio, nao andû a Isiraeli makîongerereka o na makîingîha makîria. **21** Na rîrî, tondû aciarithania acio nîmetigîrîte Ngai, akîmahe ciana ciao kîûmbe. **22** Nake Firaûni agîatha andû ake othe atîrî: “Kahîi o gothe gaaciarwo nî Mûhibirania no nginya mûgagaika Rûûi rwa Nili, no mûreke kairîtu o gothe gatûûre muoyo.”

2 Na rîrî, mûndû ûmwe wa nyûmba ya Lawi nîahikîrie mûtumia wa mûhîriga wa Alawîi, **2** nake akîgia nda, agîciara kahîi. Rîrîa onire kaarî kaana gathaka-rî, agîkahitha nyûmba mîeri îtatû. **3** No rîrîa aaremirwo nîgûkahitha rîngî-rî, agîgathondekera gîkabû gîa ithanjî

na agîgîthinga na rami. Agîcooka agîkomia kaana kau thîinî wakîo, agîkahitha mathanjî-inî kûu hûgûrûrû-inî cia Nili. **4** Mwarî wa nyina na kaana kau aarûgamaga haraaya nîguo one ûndû ûrîa ûngîgakora. **5** Na rîrî, mwarî wa Firaûni agîkûrûka Nili nîguo agethambe, nacio ndungata ciake ciaceerangaga kûu hûgûrûrû-inî cia rûûi rûu. Nake akîona gîkabû kûu kûu ithanjî-inî, na agîtuma ngombo yake ya mûirîtu ikîgîire. **6** Agîkunûra gîkabû kîu na akîona kaana kau. Agîkaigûira tha tondû nîkarîraga. Nake akiuga atîrî, “Gaka nî kaana kamwe ga twana twa Ahibirania.” **7** Nake mwarî wa nyina na kaana kau akîûria mwarî wa Firaûni atîrî, “Ngacarie mûtumia ûmwe Mûhibirania akûrerere kaana gaka?” **8** Nake agîcooka atîrî, “Îi, thîi.” Nake mûirîtu ûcio agîthîi, akîgîira nyina wa kaana kau. **9** Mwarî wa Firaûni akîmwîra atîrî, “Oya kaana gaka ûkanderere, nîndîrîkûrîhaga.” Nî ûndû ûcio mûtumia ûcio akîoya kaana kau agîkarera. **10** Rîrîa kaana kau gaakûrîre-rî, agîgatwarîra mwarî wa Firaûni nako gagîtuika ta mûrîu. Agîgeeta Musa, akiuga atîrî, “Nî tondû ndakarutire maaî-inî.” **11** Thuutha wa Musa gûtuika mûndû mûgîma-rî, mûthenya ûmwe nîathîre gûceera harîa andû ao maarî, nake akîmabaara makîrutithio wîra na hinya. Nîngî akîona Mûmisiri akîhûra Mûhibirania, ûmwe wa andû ake mwene. **12** Nake acûthîrîria mîena yothe na ndone mûndû-rî, akîûraga Mûmisiri ûcio, na akîmûthîka mûthanga-inî. **13** Mûthenya ûyû ûngî akîumagara na akîona Ahibirania eerî makîrûa. Akîûria ûrîa wogitanîte atîrî, “Urîinga Mûhibirania wanyu nîkî?” **14** Nake mûndû ûcio akîmûûria atîrî, “Nûu wagûtuire mwathi na mûtuithania wa macîira maitû? Anga nîûreciiria kûnjûraga o ta ûrîa ûrooragîre Mûmisiri?” Nake Musa agîtigîra na agîciiria atîrî, “Urîa ndîrekire no nginya ûkorwo nîûmenyekete.” **15** Rîrîa Firaûni aigûire ûhoro ûcio, akîgeria kûûragîthia Musa, nowe Musa akîûria Firaûni agîthîi gûtûûra Midiani, kûria aikarîre thî hakuhi na gîthima. **16** Na rîrî, Jethero mûthinjîri-ngai wa Midiani aarî na airîtu ake mûgwanja, nao magîûka gûtaha maaî na kûiyûria mîharatî manyuithie rûuru rwa mbûri rwa ithe wao. **17** Arîithi amwe nîmookire na makîingata airîtu acio, no Musa agîûkîra, akîmateithûra na akihe ûhiû wao maaî. **18** Rîrîa airîtu acio maainûkîre kûrî ithe wao Reueli-rî, akîmoooria atîrî, “Nî kîi gîatûma mûcooke narua ûguo ûmûthî?” **19** Makîmûcookeria atîrî, “Mûmisiri ûmwe nîatûteithûre kûrî arîithi; o na nîwe ûtûtahîre maaî na atûheera mbûri ciitû maaî.” **20** Jethero akîmoooria atîrî, “Na akîrî kû?” “Mûmûtigîre nîkî? Thîii mûmwîte, oke arîanire na ithuî.” **21** Nake Musa agîitîkîra gûikara kwa mûndû ûcio, nake akîmûhe mwarî wetagwo Zipora amûhîkie. **22** Zipora agîciara kaana ga kahîi, nake Musa agîgeeta Gerishomu, tondû oigire atîrî, “Nduikite mûgeni bûrûri wene.” **23** Thuutha wa ihinda iraaya-rî, mûthamaki wa bûrûri wa Misiri nîakiure. Andû a Isiraeli magîcaaya nî ûndû wa ûkombo, na makîrîrîra Ngai; nakîo kîrîro kîao atî mateithio nî ûndû wa ûkombo gîgîkinyîra Ngai. **24** Nake Ngai akiuga gûcaaya kwao nake akîrîrikana kîrîkanîro gîake na Iburahîmu, na Isaaka na Jakubu. **25** Nî ûndû ûcio Ngai akîona gûtangîka kwa andû a Isiraeli, nake akîrûmbûiya ûhoro wao.

3 Na rīri, Musa nī kūriithia arīithagia rūuru rwa mbūri rwa mūthoni-we Jethero, mūthīnjīri-ngai wa Midiani, nake agītongoria rūuru rūu rwa mbūri mwena ūūria ūngi wa werū kūraya ma, na agīkina Horebu, kīrīma-inī kīa Ngai. **2** Arī kūu-rī, akiumīrīrwo nī mūraika wa Jehova arī nīnīmī-inī cia mwaki ikiuma kihinga-inī. Musa akīona atī o na gūtuika kihinga nīgīakanagara, gītiahiaga. **3** Nī ūndū ūcio Musa agīciiria atīri, “Nīngūthīi ho nigeetha nyone ūndū ūyū mūgeni, menyē kīrīa kīragiria kihinga kīhie.” **4** Rīrīa Jehova onire atī nīathīi hau gūcūthīrīria, Ngai akīmūita arī kihinga-inī, “Musa! Musa!” Nake Musa agītīka, akiuga atīri, “Nīi ūyū haha.” **5** Nake Ngai akīmūira atīri, “Nḁugakuhīrīrie haha. Ruta iraatū ciaku magūrū, nīgūkorwo handū hau ūrūgamīte nī handū hatheru.” **6** Nīngī akīmūira atīri, “Nīi nī nīi Ngai wa thoguo, Ngai wa Iburahīmu, Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu.” Kahinda kau Musa akīhitha ūthīu wake, tonḁ nīetīgīrīre kūrora Ngai. **7** Jehova akiuga atīri; “Tī-itherū nīnyonete mīnyamaro ya andū akwa kūu būrūri wa Misiri. Nīnjigūite kīrīro kīao nī ūndū wa arūgamīrīri a ngombo arīa mamahinyagīrīria, na nīngūrūmbūiya ūhoro wa kūnyamarīka kwao. **8** Nī ūndū ūcio nīnjikūrūkīte nīgūo nḁimateithēre kuuma moko-inī ma andū a Misiri, nḁmarute būrūri ūcio, nḁmatware būrūri mwega na mwariī, būrūri ūri būthi wa iria na ūūkī, kūria gūtūragwo nī Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. **9** Na rīu kīrīro kīa andū a Isiraeli nīkīnginyīrie, na nīnyonete ūrīa andū a būrūri wa Misiri maramahinyīrīria. **10** Nī ūndū ūcio, thīi, Nīragūtūma kūrī Firaūni ūkarute andū akwa a Isiraeli moime būrūri wa Misiri.” **11** No Musa akūria Ngai atīri, “Nīi nḁ ū wa gūthīi kwa Firaūni ngarute andū a Isiraeli moime būrūri wa Misiri?” **12** Nake Ngai agīcookia atīri, “Nḁrīkoragwo hamwe nawe. Naguo ūndū ūyū nīgūo ūgaatuika kīmenyithia gīa atī nī nīi ngūtūmīte: Rīrīa ūkaaruta andū a Isiraeli moime būrūri wa Misiri, nīmūkahooagīra Ngai kīrīma-inī gīkī.” **13** Musa akīra Ngai atīri, “Ingīthīi kūrī andū a Isiraeli nḁimeere atīri, ‘Nī Ngai wa maithe manyu wandūma kūrī inyuī,’ nao manjūurie atīri, ‘Ngai ūcio etagwo atīa?’ ngaaamacookeria atīa?” **14** Ngai akīra Musa atīri, “Nīi NḁŪIRE o TA ŪRīa NḁŪIRE. Īra andū a Isiraeli atīri, Ūrīa wītagwo ‘Nīi NḁŪIRE nīwe ūndūmīte kūrī inyuī.” **15** Nīngī Ngai agīcooka akīra Musa atīri, “Īra andū a Isiraeli atīri, ‘Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka na Ngai wa Jakubu nīandūmīte kūrī inyuī.’ Rīrīi nīrīo rīitwa rīakwa ngīnya tene, rīitwa rīrīa nḁrīrīkanagwo nārīo kuuma njarwa na njarwa. **16** “Thīi, ūcookanīrīrie athuuri a Isiraeli, ūmeere atīri, ‘Jehova, Ngai wa maithe manyu o we Ngai wa Iburahīmu, na Isaaka, na Jakubu nīanyumīrīrie akanjīra atīri: Nīndorete na ngoona maūndū marīa mwīkītwo kūu būrūri wa Misiri, **17** na nīndūite nīngūmūruta kuuma mīnyamaro-inī yanyu kūu būrūri wa Misiri, nḁmūtware būrūri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi, būrūri ūri būthi wa iria na ūūkī.’ **18** “Athuuri acio a Isiraeli nīmagagūthīkīrīria. Nīngī wee na athuuri acio nīmūgathīi kūrī mūthamaki wa būrūri wa Misiri na mūmwīre atīri, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania,

nīarītie na ithuī. Nī ūndū ūcio twītīkīrie tūthīi rūgendo rwa mīthenya ītatū werū-inī tūkarutīre Jehova Ngai wītū magongona.’ **19** No nīnjūū atī mūthamaki ūcio wa būrūri wa Misiri ndakamwītīkīria mūthīi, tīga guoko gwakwa kwa hīnya kūmūhatīrīrie gwīka ūguo. **20** Nī ūndū ūcio nīngatambūrūkia guoko gwakwa hūire andū a Misiri na maūndū mothe ma magegania marīa ngeeka thīinī wao. Thuutha ūcio, nīakamwītīkīria mūthīi. **21** “Na nīngatūma mwītīkīrie nī andū a Misiri, nīgeetha rīrīa mūkoimagara, mūtikanathīi moko matheri. **22** Mūndū-wa-nja o wothē Mūsīraeli nīakahooya mūndū wa itūira rīake, na ahoōe mūndū-wa-nja o wothē matūuranagia nake gwake nyūmba indo cia betha na thahabu o na nguo, irīa mūkaahumba cīana cīanyu cia aanake na cia aīrītu. Na nī ūndū ūcio nīmūgataha andū acio a Misiri.”

4 Musa akīmūcookeria atīri, “Ī mangīrega kūnjītīkia kana kūnjīgua, na manjīre atīri, ‘Jehova ndakuumīrīrie?’” **2** Nake Jehova akīmūria atīri, “Nī kīi kīu ūri nakīo guoko?” Nake agīcookia atīri, “Nī rūthanju.” **3** Jehova akīmūira atīri, “Rūkie thīi.” Musa akīrūkia thī, naruo rūgītūka nyoka, nake akīmūira. **4** Nake Jehova akīmūira atīri, “Tambūrūkia guoko ūmīnyīte mūting’oe.” Nī ūndū ūcio Musa agītambūrūkia guoko akīmīnyīta, nayo īkīgarūrūka, īgītūka rūthanju guoko-inī gwake. **5** Nake Jehova akiuga atīri, “Ūndū ūyū nīgūo wa gūtūma metīkie atī Jehova, o we Ngai wa maithe mao Ngai wa Iburahīmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu nīakuumīrīrie.” **6** Nīngī Jehova akiuga atīri, “Īkia guoko nguo-inī yaku.” Nī ūndū ūcio Musa agīkia guoko nguo-inī yake, na rīrīa aakūrūtire kwarī na mangū, gūkeerūha ta ira. **7** Jehova agīcooka akīmūira atīri, “Cookia guoko nguo-inī yaku.” Nī ūndū ūcio Musa agīcookia guoko nguo-inī, na rīrīa aakūrūtire kwagarūrūkīte gūkahaanana na mwīri ūcio ūngi wake. **8** Nīngī Jehova akiuga atīri, “Mangīaga gūgwītīkia na kūrūmbūiya kīama kīa mbere, no gūkorwo nīmagetīkia gīa keerī. **9** No mangīaga gwītīkia cīama īci cīerī kana mage gūkūigua-rī, ūgaataha maaī kuuma Rūūi rwa Nīli na ūmaite thīi. Maaī macio ūgaataha kuuma rūūi nīmagatuika thakame maitwo thīi.” **10** Musa akīra Jehova atīri, “Wee, Mwathani, nīūūi nīi nḁrīi ndatuika mūndū mwaria wega, kuuma o tene o na kuuma wambīrīria kwaria na nīi ndungata yaku. Nīi nḁrīi mītūkī ya mīario, na nḁi rūrīmī rūritū.” **11** Jehova akīmūira atīri, “Nūū waheire mūndū kanua? Nūū ūtūmaga mūndū aage kūigua kana aremwo nī kwaria? Nūū ūtūmaga mūndū one kana atūike mūtūmumu? Gīthī ti nīi, Jehova? **12** Na rīrī, thīi; nīngakūhotithia kwaria na ngūrute ūrīa ūkoiga.” **13** No Musa akiuga atīri, “Mwathani, ndagūthaita tūma mūndū ūngī akaarie.” **14** Namo marakara ma Jehova makīrīrīmūkīra Musa, akīmūria atīri, “Ī mūrū wa nyūkwa Harūni, ūrīa Mūlawī-rī, ndangīaria? Nīnjūūi no aarie wega. Arī njīra-inī agīūka gūgūtūnga, na nīegūkena akuona. **15** Ūrīmwaragīria na ūkamwīra ūrīa ekuuga, na nīngamūhotithia inyuī eerī kwaria, na nḁmūrute ūrīa mūgeeka. **16** Nīakaarīria andū handū haku, na agaatuika taarī we kanua gaku, nawe ūtuīke ta ūri Ngai harī we. **17** No oya rūthanju

rūrū nīguo ūhotage kūringa ciama naruo.” **18** Nake Musa agĩcooka kwa Jethero mūthoni-we, akīmwīra atĩrĩ, “Njĩtikĩria njooke būruri wa Misiri kūrĩ andũ aitũ, ngarore kana nĩ kūrĩ matũire muoyo.” Jethero akiuga atĩrĩ, “Thiĩ, ndakũhoera thayũ.” **19** Na rĩrĩ, Jehova nĩarĩrie Musa arĩ o kũu Midiani, akīmwīra atĩrĩ, “Cooka būruri wa Misiri, nīgũkorwo andũ othe arĩa meendaga gũkũūruga nĩmakuĩte.” **20** Nĩ undũ ūcio Musa akĩoya mūtumia wake na arĩũ ake, akĩmahaicia ndigiri na makĩambĩrĩria rūgendo rwa gũcooka būruri wa Misiri. Nake akĩoya rūthanju rwa Ngai akĩrũnyĩta na guoko. **21** Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Wacooka būruri wa Misiri-rĩ, tigĩrĩa nĩ weka morirũ mothe marĩa ngũhotithĩtie gwĩka mbere ya Firaũni. No nĩngomia ngoro yake nĩgeetha ndagetikĩrie andũ mathiĩ. **22** Ningĩ wĩre Firaũni atĩrĩ, ‘Ūũ nīguo Jehova ekuuga: Isiraeli nĩwe mūrĩũ wakwa wa irigithathi, **23** na nĩndakwĩrĩre atĩrĩ, ‘Reke mūrĩũ wakwa athiĩ akaahooc.’” No nĩwaregire kũmwĩtikĩria athiĩ; nĩ undũ ūcio nĩngooraga mūrĩũ waku wa irigithathi.” **24** Marĩ handũ harĩa mararĩrĩre marĩ rūgendo-inĩ-rĩ, Jehova akiumĩrĩra Musa, na aarĩ hakuĩ kũmũruga. **25** No Zipora akĩoya kahiga kaarĩ kogĩ ta kahiũ, akĩruithia mūrĩũ, na akĩhutithia gĩkonde kũu nyarĩrĩ cia Musa. Agĩcooka akīmwīra atĩrĩ, “Ti-itherũ ūrĩ mũthuri wakwa wa thakame.” **26** Nĩ undũ ūcio Jehova agĩtigana nake. (Hĩndĩ iyo mūtumia ūcio wake oigire ‘ūrĩ mũthuri wakwa wa thakame’ aaragia ūhoro wa irua.) **27** Nake Jehova akĩĩra Harũni atĩrĩ, “Thiĩ werũ-inĩ ūgathaagane Musa.” Nĩ undũ ūcio Harũni agĩtũnga Musa kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai, akĩmũhimbĩria. **28** Nake Musa akĩĩra Harũni ūrĩa wothe Jehova amūtũmĩte akoige, o na ningĩ ūhoro wa ciama ciothe irĩa aamwathĩte aringe. **29** Musa na Harũni magĩcookanĩrĩria athuuri a Isiraeli othe, **30** nake Harũni akĩmeera ūrĩa wothe Jehova eerĩte Musa. O na ningĩ Musa akĩringa ciama mbere yao; **31** nao magĩtikĩria. Na rĩrĩa maiguire atĩ Jehova nĩameciĩrĩtie na akona mĩnyamaro yao-rĩ, makĩinamĩrĩra, magĩthathaiya.

5 Thuutha-inĩ Musa na Harũni nĩmathiire kūrĩ Firaũni, makīmwīra atĩrĩ, “Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, oigĩte ūũ: ‘Reke andũ akwa mathiĩ, nĩgeetha makagĩe na gĩathĩ gĩakwa werũ-inĩ.’” **2** Nake Firaũni akĩmooria atĩrĩ, “Jehova nĩwe ū, atĩ ndimwathĩkire na ndekererie andũ a Isiraeli mathiĩ? Nĩ ndiũĩ Jehova na ndikũrekereria andũ a Isiraeli mathiĩ.” **3** Ningĩ makīmwīra atĩrĩ, “Ngai wa Ahibirania nĩatwarĩrie. Nĩ undũ ūcio twĩtikĩrie tũthiĩ rūgendo rwa mĩthenya itatũ werũ-inĩ tũkarutĩre Jehova Ngai witũ magongona, kwaga ūguo no atũrehithĩrie mĩthiro kana atũniine na rũhũ rwa njora.” **4** No mũthamaki wa būruri wa Misiri akĩmooria atĩrĩ, “Musa na Harũni, nĩ kĩrĩtũma mūrute andũ wĩra-inĩ wao? Cookai wĩra-inĩ wanyu!” **5** Nake Firaũni akiuga atĩrĩ, “Ta rorai, andũ a būruri rĩu nĩmaingĩhĩte, na inyũ nĩmũragiria marute wĩra.” **6** Mũthenya o ūcio Firaũni agĩatha arũgamĩrĩri a ngombo o na nyabaara cia andũ, akĩmeera atĩrĩ, **7** “Mũtigacooke kũhe andũ a Isiraeli nyeki ya gũthondeka maturubarĩ; nĩmathiĩ magecarĩrie nyeki o ene. **8** No mũmeere atĩ no nginya mathondeke maturubarĩ mũigana o ta wa mbere; mũtikamanyĩhĩrie gĩthimo. Nĩ igũũta; nĩko mararĩra makoiga atĩrĩ,

‘Nĩtũrekwo tũthiĩ tũkarutĩre Ngai witũ igongona.’” **9** Marĩtũhĩrie wĩra nĩgeetha makoragwo makĩruta wĩra hĩndĩ ciothe, na mũtĩge gũthikĩrĩria ūhoro wa maheine.” **10** Nao arũgamĩrĩri a ngombo na nyabaara cia andũ magĩthiĩ makĩira andũ atĩrĩ, “Firaũni ekuuga ūũ: ‘Ndigũcooka kũmũhe nyeki rĩngĩ. **11** Thiĩ mũgecarĩrie nyeki yanyu kũrĩa guothe mũrĩmĩona, no wĩra wanyu ndũkũnyihanyĩhio o na hanini.’” **12** Nĩ undũ ūcio andũ makĩhurunjũkĩra būruri wa Misiri guothe kũngania makoni ma ngano mamatũmĩre ta nyeki. **13** Arũgamĩrĩri a ngombo makĩmahinyĩrĩria mũno, makameeraga atĩrĩ, “Rĩkĩai wĩra ūrĩa mwagĩrĩrwo wa o mũthenya, o ta ūrĩa mwekaga rĩrĩa mwaeagwo nyeki.” **14** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara arĩa maathũrĩtwo nĩ anene a ngombo a Firaũni magakĩhũũragwo, makoorio atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩgirĩrie mũhingie mũigana wa maturubarĩ ma ira kana ma ūmũthĩ, ta ūrĩa mũrekaga mbere?” **15** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara magĩthiĩ kūrĩ Firaũni kũmũthaiha, makĩmũria atĩrĩ: “Nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte wĩke ndungata ciaku maũndũ maya? **16** Ndungata ciaku itiraheo nyeki, na no tũrerwo, ‘Thondekai maturubarĩ!’ Ndungata ciaku nĩrahũũrwo, no andũ aku nĩo marĩ na mahĩtia.” **17** Nake Firaũni agĩcooka atĩrĩ, “Igũũta ici! Inyũ mũrĩ igũũta! Nĩko mũraikara mũkiugaga atĩrĩ, ‘Nĩtũrekwo tũkarutĩre Jehova igongona.’” **18** Cookai wĩra-inĩ. Mũtikũheo nyeki, na no nginya mũthondeke mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo.” **19** Nao andũ a Isiraeli arĩa maarĩ nyabaara makĩmenya atĩ maarĩ thiĩna-inĩ rĩria meerĩrwo atĩrĩ, “Mũtikũnyĩhĩrio mũigana wa maturubarĩ marĩa mwagĩrĩrwo gũthondeka o mũthenya.” **20** Rĩria moimire harĩ Firaũni-rĩ, magĩkora Musa na Harũni arĩa maameterere, **21** nao anyabara acio makĩmeera atĩrĩ, “Jehova aromuona na amũtũire ciira! Mũtũmĩte tũtũike kindũ kĩnũgu kūrĩ Firaũni na anene ake, na mũkamane rũhũ rwa njora moko-inĩ mao matũũrage.” **22** Musa agĩcooka kūrĩ, Jehova akĩmũria atĩrĩ, “Mwathani, nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte ūrehithĩrie andũ aya thiĩna? Gĩkĩ nĩko gĩatũmĩre ūndũme? **23** Kuuma rĩria ndaathĩire kūrĩ Firaũni kũmwarĩria thiĩni wa rĩitwa riaku, nĩareheire andũ aya thiĩna, nawe ūkaaga gũteithũra andũ aku o na hanini.”

6 Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Rĩu nĩũkuona ūrĩa ngwĩka Firaũni: Nĩ tondũ wa guoko gwakwa kūrĩ hinya-rĩ, nĩakamarekereria mathiĩ; na ningĩ nĩ tondũ wa guoko gwakwa kūrĩ hinya, nĩakamaingata moime būruri wake.” **2** Ngai agĩcooka akĩĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ nĩrĩ Jehova. **3** Nĩ nĩrĩ ndoimĩrĩre Iburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu ndĩ Mũrungu Wene-Hinya-Wothe, no matiamenyire na rĩitwa rĩu riakwa Jehova. **4** O na nĩndathondekire kĩrĩkanĩro gĩakwa nao atĩ nĩngamahe būruri wa Kaanani, kũrĩa maatũũruga marĩ ageni. **5** Na makĩria-rĩ, nĩnjĩguite gũcaaya kwa andũ a Isiraeli, arĩa matũũtwo ngombo nĩ andũ a Misiri, na nĩndĩrĩkanĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa nao. **6** “Nĩ undũ ūcio, ĩra andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Nĩ nĩrĩrĩ Jehova, na nĩngamwaurĩ icooki rĩu mũgĩrĩrwo nĩ andũ a Misiri. Nĩngamũhoro mũtĩge gũcooka gũtũka ngombo ciao, na nĩngamũkũura ndambũrũkĩtie guoko na cĩko nene cia ūtuanĩri ciira. **7** Ngaamuoya ta andũ akwa kũmbe, na ndũke Ngai

wanyu. Hīndi iyo nīmūkamenya atī nī nīi Jehova Ngai wanyu ūria wamūrutire icooki-inī rīa andū a Misiri. **8** Na nīngamūtware būrūri ūria ndeerani na mwihitwa nyambaratīre guoko atī nīngahe Ibrahīmu, na Isaaaka, o na Jakubu. Nīguo ngūmūhe mūwīgwatīre ūtūike wanyu. Nīi nī nīi Jehova.” **9** Musa agīkīheana ūhoru ūcio kūrī andū a Isiraeli, no matiamūguire nī ūria maakuīte ngoro nīkūhinyirīro nī ūkombo. **10** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **11** “Thīi wīre Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri arekererie andū a Isiraeli moime būrūri wake.” **12** No Musa akīra Jehova atīrī, “Angīkorwo andū a Isiraeli matingīnjigua-rī, nīkī kīngītūma Firaūni anjigwe, kuona njaragia ngītondoiraga?” **13** Ngai nīacookire akīaria na Musa na Harūni ūhoru wīgī andū a Isiraeli na Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri na akīmaatha marute andū a Isiraeli moime būrūri wa Misiri. **14** Aya nīo maarī atongoria a nyūmba ciao: Ariū a Rubeni ūria irigithathi rīa Isiraeli maarī Hanoku na Palu, na Hezironi, na Karimi. Acio nīo maarī mbarī cia Rubeni. **15** Ariū a Simeoni maarī Jemueli, na Jamini, na Ohadi, na Jakini, na Sohari, na Shauli ūria warī mūrūi wa mūtumia Mūkaanani. Acio nīo maarī mbarī cia Simeoni. **16** Maya nīmo maarī marūtwa ma ariū a Lawi kūringana na maandiko mao: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. Lawi aatūūire muoyo mīaka 137. **17** Ariū a Gerishoni kūringana na mbarī ciao maarī Libini na Shimei. **18** Ariū a Kohathu maarī Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. Kohathu aatūūire muoyo mīaka 133. **19** Ariū a Merari maarī Mahali na Mushi. Acio nīo maarī mbarī cia Lawi kūringana na maandiko mao. **20** Amuramu nīahikirie mwarī wa nyina na ithe wetagwo Jokebedi, ūria wamūciarīre Harūni na Musa. Amuramu aatūūire muoyo mīaka 137. **21** Ariū a Iziharu maarī Kora, na Nefegu, na Zikiri. **22** Ariū a Uzieli maarī Mishaeli, na Elizafani, na Sithiri. **23** Harūni nīahikirie Elisheba, mwarī wa Aminadabu, o ūria warī mwarī wa nyina na Nahashoni, nake akīmūciarīra Nadabu na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **24** Ariū a Kora maarī Asiri, na Elikana, na Abiasafu. Acio nīo mbarī cia Akora. **25** Eleazaru mūrū wa Harūni nīahikirie mūrītū ūmwe wa Putieli, nake akīmūciarīra Finehasi. Acio nīo maarī atongoria a nyūmba cia Alawii, o mbarī o mbarī. **26** Harūni o ūcio, marī na Musa, nīo meerirwo nī Jehova atīrī, “Rutai andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri kūringana na ikundi ciao.” **27** Nīo maarīire Firaūni, mūthamaki wa būrūri wa Misiri, ūhoru wa kūrta andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri. Maarī Musa o ūcio na Harūni. **28** Na rīrī, hīndi irīa Jehova aarīre Musa arī kūu būrūri wa Misiri-rī, **29** aamwīre atīrī, “Nīi nī nīi Jehova. Ira Firaūni mūthamaki wa būrūri wa Misiri ūria wotho ngūkūra.” **30** No Musa akīra Jehova atīrī, “Kuona njaragia ngītondoiraga-rī, Firaūni angīkīnjigua nīkī?”

7 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “We ngūtūite ta Ngai harī Firaūni, nake mūrū wa nyūkwa Harūni egūtūika mūnabii waku. **2** Wee ūriugaga ūria wotho ndīgathaga, nake mūrū wa nyūkwa Harūni nīwe ūrīrāga Firaūni arekererie andū a Isiraeli moime būrūri wake. **3** No nīngūtūma ngoro ya Firaūni yūme, na o na ndaingīhia

ciama ciakwa na morirū gūkū būrūri wa Misiri-rī, **4** ndakamūigua. Ningī nīngatambūrūkia guoko gwakwa kūu būrūri wa Misiri, na ndute ikundi cia andū akwa a Isiraeli moime kuo na ūndū wa ciiko nene cia ūtuanīri ciira. **5** Nao andū a Misiri nīmakamenya atī nīi nīi Jehova, rīria ngataambūrūkia guoko gwakwa njūkīrīre būrūri wa Misiri na ndute andū a Isiraeli moime kuo.” **6** Musa na Harūni magīka o ūria Jehova aamaathite meke. **7** Musa aarī na miaka mīrongo īnana nake Harūni miaka mīrongo īnana na itatū hīndi irīa maaragia na Firaūni. **8** Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **9** “Rīria Firaūni arīmūra atīrī, ‘Ringai kīama,’ nawe Musa wīre Harūni atīrī, ‘Oya rūthanju rwaku, ūrūkie thī o hau mbere ya Firaūni,’ naruo rūtūike nyoka.” **10** Nī ūndū ūcio Musa na Harūni magīthīi kūrī Firaūni, nao magīka o ta ūria maathītwo nī Jehova. Harūni agīkia rūthanju rwake thī mbere ya Firaūni na anene ake, naruo rūgītūika nyoka. **11** Nake Firaūni agīta andū arīa oogī o na ago, na aringi ciama a Misiri, nao magīka o ūguo magītūmīra maugī mao ma ūgo. **12** O mūdū agīkia rūthanju rwake thī na rūgītūika nyoka. No rūthanju rwa Harūni rūkimeria thanju ciao. **13** No rīrī, ngoro ya Firaūni ikīuma nake akīrega kūmaigua, o ta ūria Jehova oigīte. **14** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ngoro ya Firaūni ndīngīrorowa; nīaregete kūrakereria andū mathīi. **15** Nīūgathiī kūrī Firaūni rūciinī agīthīi rūūi. Weterere mūcemanie nake hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Nili, na ūthīi na rūthanju rūria rwagarūrūkite rūgātūika nyoka. **16** Ūcooke ūmwīre atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahibirania, nīandūmite ngwīre ūi: Rekereria andū akwa mathīi nīgeetha makandungatīre marī werū-inī. No nginya rūu nīuregete gūthikīrīria. **17** Jehova ekuuga atīrī: Ūndū ūyū nīguo ūgūtūma ūmenye atī nīi nīi Jehova: Ngūgūtha maaī ma Rūūi rwa Nili na rūthanju rūrū rūrī guoko-inī gwakwa, namo magarūrūke matūike thakame. **18** Thamaki iria irī thīinī wa Rūūi rwa Nili nīgūkua, naruo rūūi rūnunge; andū a Misiri maremwō nī kūnyua maaī maruo.” **19** Jehova akīra Musa atīrī, “Ira Harūni atīrī, ‘Oya rūthanju rwaku na ūtambūrūkie guoko igūrū rīa maaī ma būrūri wa Misiri, na igūrū rīa tūrūtūi, na mītaro, na tūmaria o na kūrīa guothe kūhingīrīre maaī nakuo guothe gūtūike thakame. Thakame ikaiyūra kūdū guothe būrūri wa Misiri, o na kūu ndoo-inī cia mītī na mītūngi-inī ya mahiga.” **20** Musa na Harūni magīka o ūria Jehova aathanīte. Agīkīambararia rūthanju rwake arī mbere ya Firaūni na anene ake, nake akīgūtha maaī ma Rūūi rwa Nili, namo maaī mothe makīgarūrūka magītūika thakame. **21** Thamaki iria ciarī Rūūi rwa Nili igīkua, naruo rūūi rūkīnunga ūru mūno, nginya andū a būrūri wa Misiri makīremwō nī kūnyua maaī maruo. Būrūri wa Misiri wotho ūkīyūra thakame. **22** No aringi ciama a būrūri wa Misiri magīka maūdū o ta macio na ūndū wa maugī mao ma ūgo, nayo ngoro ya Firaūni ikīuma; akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūria Jehova oigīte. **23** Handū ha kūigua-rī, akīhūdūka agīthīi nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na ndaigana kūrūmbūiya ūhoru ūcio ngoro-inī yake. **24** Nao andū othe a Misiri makīenja ithima gūkūhi na Rūūi rwa Nili nīguo mone maaī ma kūnyua, tondū matingīahotire kūnyua maaī ma rūūi

rūu. **25** Mithenya mūgwanja nīyahitūkire thuutha wa Jehova kūgūtha maāi ma Nili.

8 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Thīi kūrī Firaūni ūmwīre atīrī, ‘Jehova oigīte ūū: Rekereria andū akwa mathīi, nīgeetha makandungatīre. **2** Ūngīrega kūmarekereria mathīi, nīngūhūra būrūrī waku wothē na mūthiro wa ciūra. **3** Rūūi rwa Nili rūkūiyūra ciūra. Igūka ciambate o nginya nyūmba yaku ya ūthamaki o na nyūmba yaku ya toro o nginya ūrūrī waku igūrū, itoonye nyūmba cia anene aku, o na irīgūrīre andū aku o ene, ikorwo kuo o na mariiko-inī maku na mīharatī-inī ya gūkandīrwo mūtu. **4** Ciūra icio ikūrīgūrīre na irīgūrīre andū aku o na anene aku.” **5** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūra Harūni atīrī, ‘Tambūrūkia guoko gwaku na rūthanju igūrū rīa tūrūūi, na mītarō, na tūmaria, ūtūme ciūra ciūke būrūrī-inī wa Misiri.” **6** Nī ūndū ūcio Harūni agītambūrūkia guoko gwake igūrū rīa maāi ma būrūrī wa Misiri, nacio ciūra ikūmīra ikūiyūra būrūrī. **7** No aringi ciama a būrūrī wa Misiri magīka maūndū o ta macio na ūndū wa maūgī mao ma ūgo, o nao magītūma ciūra ciūke būrūrī wa Misiri. **8** Firaūni agītā Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Hooyai Jehova anjehererie na ehererie andū akwa ciūra ici, na nīngūrekereria andū anyu mathīi makarutīre Jehova magongona.” **9** Musa akīra Firaūni atīrī, “Wee nīwe ngūhe gītīō gīa gūtua ihinda rīa gūkūhoera, wee na anene aku o na andū aku nīguo inyūi na nyūmba cianyu mwēhererwo nī ciūra, itigare o iria irī thīīni wa Rūūi rwa Nili.” **10** Firaūni akiuga atīrī, “Mūkaahoora rūciū.” Nake Musa akīmūcookeria atīrī, “Nīgūtūike ūguo woiga, nīgeetha ūmenye atī gūtūrī mūndū ūhaana ta Jehova Ngai witū. **11** Ciūra nīcīgūkweherera na ciehere nyūmba ciaku, cieherere anene aku na andū aku; itigare o iria irī rūūi-inī rwa Nili.” **12** Na rīrīa Musa na Harūni mehereire Firaūni, Musa agīkaira Jehova ūhorō wīgī ciūra iria aarehithīirīe Firaūni. **13** Nake Jehova agīka o ūrīa Musa aahoote. Ciūra iria ciarī nyūmba, na iria ciarī nja na iria ciarī mīgūnda igīkua. **14** Ikūūnganio ikīgwo irūndo, nacio ikūnūga būrūrī. **15** No rīrīa Firaūni onire atī marīkūhoorerwo nī thīīna-rī, akūmīa ngoro na akīrega kūigua Musa na Harūni, o ta ūrīa Jehova oigīte. **16** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūra Harūni atīrī, ‘Tambūrūkia rūthanju rwaku ūgūthe rūkūngū rūrīa rūrī thī,’ na būrūrī-inī wothē wa Misiri-rī, rūkūngū rūu rūgūtūika rwagī.” **17** Nao magīka ūguo; na rīrīa Harūni aatambūrūkie guoko anyiitīe rūthanju-rī, agūtha rūkūngū nago, rwagī rūgītambīrīa andū na nyamū. Rūkūngū ruothe būrūrī-inī wa Misiri rūgītūika rwagī. **18** No hīndī ūrīa aringi a ciama a būrūrī wa Misiri maagerīre kūrēhe rwagī na maūgī mao ma ūgo-rī, nīmaremirwo. Naruo rwagī rūgītambīrīa andū na nyamū. **19** Aringi acio a ciama makīra Firaūni atīrī, “Ūyū nī hinya wa kīara kīa Ngai.” No Firaūni akūmīa ngoro akīrega kūigua, o ta ūrīa Jehova oigīte. **20** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ūkīra rūciīni tene, uumīrīre Firaūni agīthīi Rūūi rwa Nili, ūmwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ūū: Rekereria andū akwa mathīi nīgeetha makandungatīre. **21** Ūngīaga kūrēka mathīi-rī, ngūkūhera mīrumbī ya ngī, ndehere anene

aku na andū aku, o na ndīcerehe nyūmba-inī cianyu. Nyūmba cia andū a Misiri ikūiyūra ngī, o na ningī ciyūre thī kūrīa guothe marī. **22** “No rīrī, mūthenya ūcio ngeeka ūndū ūrī ngūrāni būrūrī-inī wa Gosheni, kūrīa andū akwa matūūrāga; gūtīkagīa na mīrumbī ya ngī kūu, nīgeetha ūmenye atī nīi, Jehova, ndī būrūrī-inī ūyū. **23** Nīngēkīra ngūūrāni gatagatī ka andū akwa na aku. Rūciū nīrīō kīama gīkī gīgēkīa.” **24** Na ūguo noguo Jehova eekire. Ngī mīrumbī mīnene ikūiyūra nyūmba ya ūthamaki ya Firaūni na igītōonya nyūmba cia anene ake, nago būrūrī wa Misiri wothē ūkīanangwo nī ngī icio. **25** Ningī Firaūni agītā Musa na Harūni, akīmeera atīrī, “Thīi mūkarutīre Ngai wanyu iruta gūkū būrūrī-inī.” **26** No Musa akīmīra atīrī, “Gūtīngīagīrīa gwīka ūguo. Magongona marīa tūkūrūtīra Jehova Ngai witū nī mekuoneka marī magīgi nī andū a Misiri. Tūngīkūrūta magongona marī magīgi maitho-inī mao-rī, gīthī matīgūtūhūra na mahiga nyuguto? **27** No nginya tūthīi rūgendo rwa mīthenya itātū wērū-inī tūkarutīre Jehova Ngai witū magongona, o ta ūrīa atwathīte.” **28** Firaūni akiuga atīrī, “Nīngūmūrekereria mūthīi mūkarutīre Jehova Ngai wanyu magongona wērū-inī, no mūtīgathīi kūrāya mūno. Na rīu, hooraai.” **29** Musa agīcookīa atīrī, “Ndaarīka kuuma harīwe, nīngūhooya Jehova, na rūciū ngī nīkoima kūrī Firaūni na anene ake, na andū ake. No ūkīmenyerere atī Firaūni ndageke ūndū wa kūheenania rīngī, na ūndū wa kwaga kūrēkereria andū mathīi makarutīre Jehova magongona.” **30** Musa agīkūma harī Firaūni, akīhooya Jehova, **31** nake Jehova agīka ūrīa Musa aamūhoire; nacio ngī ikīeherera Firaūni, na anene ake, na andū ake, na gūtūrī ngī yatigarire. **32** No rīrī, o na ihinda rīrī Firaūni akūmīa ngoro yake akīrega kūrēkereria andū mathīi.

9 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Thīi kūrī Firaūni ūkamwīre atīrī, ‘Jehova, o we Ngai wa Ahībirania ekuuga ūū: ‘Rekereria andū akwa mathīi, nīgeetha makandungatīre.” **2** Ūngīrega kūmarekereria, ūthīi na mbere kūmarīgīrīrīa-rī, **3** guoko kwa Jehova nīgūkūrehithīrīa ūhīu waku ūrīa ūrī ūrīthio-inī mūthiro mūūru mūno kūrī mbarathī cianyu na ndīgiri, na ngāmīra, na ng’ombe cianyu, na ng’ōndu na mbūrī. **4** No Jehova nīngēkīra ngūūrāni gatagatī ka ūhīu wa andū a Isiraeli na andū a Misiri, nīgeetha gūtīkagīe nyamū ya Mūisiraeli igīkua.” **5** Jehova agītua ihinda, na akiuga atīrī, “Rūciū Jehova nīageeka ūndū ūyū gūkū būrūrī-inī.” **6** Na mūthenya ūyū ūngī Jehova agīgīka o ūguo: ūhīu wothē wa andū a Misiri ūgīkua, no gūtūrī nyamū o na imwe ya andū a Mūisiraeli yakūire. **7** Firaūni agītūma andū magatūirīe ūhorō, nao makīona atī gūtīarī nyamū o na imwe ya andū a Isiraeli yakūite. No rīrī, ngoro yake ndīororoire na ndaigana kūrēkereria andū mathīi. **8** Ningī Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, “Ūyai ngūndī cia mbīro kuuma rīko rīrīa inene, nake Musa amīkīe igūrū mbere ya Firaūni. **9** Mbīro iyo nīgātūika rūkūngū rūhinyu, naruo rūiyūre būrūrī wothē wa Misiri, rūcooke rūtūike mahūha ma irona mīrīrī-inī ya andū na ya nyamū būrūrī-inī ūcio wothē.” **10** Nī ūndū ūcio magīkīoya mbīro kuuma rīko inene,

makirūgama mbere ya Firaūni. Musa akīmīkia igūrū, namo mahūha ma ironda makiumīra mīrī-inī ya andū o na ya nyamū. **11** Aringi ciamā a Misiri matang'ahotire kūrūgama mbere ya Musa nī undū wa mahūha marīa maarī namo, hamwe na andū othe a būrūri wa Misiri. **12** No Jehova akūmia ngoro ya Firaūni, akirega kūguwa Musa na Harūni, o ta ūria Jehova eerite Musa. **13** Ningī Jehova akīra Musa atirī, “Ūkīra rūciinī tene, ūkarūgame mbere ya Firaūni ūmwire atirī, “Ūū ngūo Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga: Rekereria andū akwa mathiī, nigeetha makahooe, **14** kana ihinda rīrī ngūtūmire mīthiro yakwa yothe ya hinya, we o hamwe na anene aku na andū aku, ngūo ūmenye atī gūtīrī ūngī ūhaana ta nīi gūkū thī guothe. **15** Nīgūkorwo nginya rīu nīingihotete gūtambūrūkia guoko gwakwa, ngakūhūura na ngahūura andū aku na mūthiro ūria ūngimūniinīte inyuothe thī. **16** No ngūrūgamitīe nī undū wa gītūmi gikī kīumbe, atī nguonie hinya wakwa, na atī rūtwa riakwa rihunjo thī yothe. **17** No wiyūmitie kūhinyirīria andū akwa na ūkagīria mathiī. **18** Nī undū ūcio-rī, rūciū ihinda ta rīrī ngoiria mbura ya mbembe njūru mūno, itarī yoirā ingī tayo gūkū būrūri wa Misiri kuuma rīria Misiri kwambirīrie gūtūūrwo nginya rīu. **19** Giathane rīu atī ūhiū waku na indo ciothe iria ūrī nacio mūgūnda itoonyio handū ingīgītia, tondū mbura iyo ya mbembe yoirīra mūdū o wothē ūrī nja kana nyamū itarehetwo mūci o yothē na irī kūu mūgūnda no igūkua.” **20** Anene acio a Firaūni arīa meetigirite kiugo kīa Jehova makīhiūha gūtoonyia ngombo ciao na ūhiū wao nyūmba thīinī. **21** No arīa mateetigirite kiugo kīa Jehova maatigire ngombo ciao na ūhiū wao mīgūnda-inī. **22** Ningī Jehova akīra Musa atirī, “Tambūrūkia guoko ūkūroretie matu-inī nigeetha mbura ya mbembe yure būrūri wa Misiri guothe; yurīre andū, na nyamū na yurīre kindū gīothe kirākūra mīgūnda-inī ya būrūri wa Misiri.” **23** Rīria Musa aatambūrūkie rūthanju arūroretie matu-inī, Jehova agītūma kūgīe na marurumī hamwe na mbura ya mbembe, naruo rūheni rūkīhenūka thī. Nī undū ūcio Jehova akiuria mbura ya mbembe kūu būrūri wa Misiri; **24** mbura ya mbembe igīkiura, naruo rūheni rūkīhenūka kūdū guothe. Nīko kīarī kihuhūkano kīria kīuru mūno kīonekanite būrūri wothē wa Misiri kuuma wambirīria gūtūūrwo nī andū. **25** Mbura iyo ya mbembe ikiura būrūri wothē wa Misiri, ikiurīra kindū gīothe kīarī mīgūnda, andū o hamwe na nyamū; igīthūkia kindū gīothe kīarī mīgūnda na igīkahūra mīti yothē. **26** Kūdū kūrīa mbura iyo ya mbembe itoirire no būrūri wa Goshenī, kūrīa andū a Isiraeli maarī. **27** Nake Firaūni agīta Musa na Harūni, akīmeera atirī, “Ihinda rīrī nīnjīhitie. Jehova nīwe wa ma; nīi na andū akwa nītūhītīe. **28** Hooyai Jehova, nīgūkorwo nītūiganitē marurumī na mbura ya mbembe iria tuonete. Nīgūmūrekereria mūthiī; mūtīgūikara gūkū rīngī.” **29** Musa akīmūcookeria atirī, “Ndoima itūūra rīrī inene, nīgūtambūrūkia moko hooe Jehova. Marurumī nīmegūthira, na gūtīgukorwo na mbura ingī ya mbembe, nigeetha ūmenye atī thī nī ya Jehova. **30** No nīnjūū atī wee na anene aku mūtīrī mūretigīra Jehova Ngai.” **31** (Ūguta na cairī nīciathūkīrio, nī undū cairī nīyarūtite magira, nago ūguta ūkaruta kīro. **32** No rīrī,

ngano o na guthemethu itiathūkīrio, tondū itiarī ngūrū.) **33** Hīndī iyo Musa akīehera harī Firaūni na akiuma nja ya itūūra inene. Agītambūrūkia moko amaroretie na kūrī Jehova; marurumī na mbura ya mbembe igīthira, na gūtīacookire kuura. **34** Rīria Firaūni onire atī mbura ya mbembe na marurumī nīciathira akūhīa rīngī; we na anene ake makīmūmia ngoro ciao. **35** Nī undū ūcio ngoro ya Firaūni yarī nyūmū na ndangīarekererie andū a Isiraeli mathiī, o ta ūria Jehova aarītie na kanua ka Musa.

10 Ningī Jehova akīra Musa atirī, “Thīi kūrī Firaūni, nīgūkorwo nīnyūmitie ngoro yake na ngoro cia anene ake nigeetha ninge ciamā ici ciakwa gatagatī-inī kao; **2** ngūo mūkeeraga ciana cianyu na ciana ciacio ūria ndokīrīre andū a Misiri, na ūria ndaringire ciamā ciakwa gatagatī-inī kao, ngūo mūmenye atī nīi nī nīi Jehova.” **3** Nī undū ūcio Musa na Harūni magīthiī kūrī Firaūni makīmwīra atirī, “Jehova Ngai wa Ahibirania ekuuga ūū: Ūgūikara nginya rī ūregete kūnjīnyīhīria? Rekereria andū akwa mathiī, nigeetha makandungatīre. **4** Warega kūmarekereria-rī, rūciū nīngarehithia ngigī būrūri ūyū wanyu. **5** Ikaiyūra thī, imihumbire yage kuoneka. Nīkarīa kīria gīothe gītīgītio nī mbura ya mbembe, o na irīe mīti yothē irīa irākūra mīgūnda-inī yanyu. **6** Ikaiyūra nyūmba ciaku, na cia anene aku, na cia andū othe a Misiri, undū maithe manyu kana maguuka manyu matarī mona kuuma rīria mambirīrie gūtūūra būrūri ūyū nginya rīu.” Nake Musa akīgarūrūka akīherera Firaūni. **7** Anene a Firaūni makīmwīra atirī, “Nī nginya rī mūdū ūyū egūtūūra arī mūtego harī ithui? Rekereria andū aya mathiī, nigeetha makahooe Jehova Ngai wao. Ndūramenya atī būrūri wa Misiri nīwanangītō?” **8** Musa na Harūni magīcookio kūrī Firaūni. Nake akīmeera atirī, “Thiīi mūkahooe Jehova Ngai wanyu; no rīrī, nī arīkū megūthiī?” **9** Musa akīmūcookeria atirī, “Tūgūthiī na andū aitū arīa ethī o na arīa akūrū, tūthiī na aanake na airītu aitū, na tūthiī na ūhiū witū wothē, tondū tūratīhi gūkūngūra Jehova na iruga inene.” **10** Firaūni akiuga atirī, “Hī! Kaī Jehova arogīkara na inyuī ingīmūrekereria mūthiī na atumia anyu na ciana cianyu-īl Hatirī nganja mūrī na muoroto mūūru. **11** Aca! Thiīi o arūme oiki, mūthiī mūhooe Jehova, nīgūkorwo ūguo ngūo mūkoretwo mūkienda.” Nao Musa na Harūni makīingatwo, makīehera mbere ya Firaūni. **12** Nake Jehova akīra Musa atirī, “Tambūrūkia guoko gwaku igūrū rīa būrūri wa Misiri nigeetha ngigī ciūke ciyūre būrūri ūyū wothē, nacio irīe kindū gīothe kirākūra mīgūnda-inī, kīria gīothe gīatigīrio nī mbura ya mbembe.” **13** Nī undū ūcio Musa agītambūrūkia rūthanju rwake igūrū rīa būrūri wa Misiri, nake Jehova agītūma rūhuho ruumite irathīro rūhurutane kūu būrūri ūcio mūthenya wothē na ūtukū wothē. Gūgīkina rūciinī rūhuho rīu nī rwarehete ngigī. **14** Nacio ngigī icio ikīhithūkīra būrūri wa Misiri wothē na igīkara kūdū guothe būrūri-inī irī nyingī mūno. Mbere iyo gūtīagīte mūthiro wa ngigī ta ūcio na gūtīkagīa ūngī ta ūcio. **15** Ikīhumbīra thī yothē o nginya ikīira. Ikīria kīria gīothe gīatigarītio nī mbura ya mbembe, kīria gīothe gīakūruga mīgūnda o na matunda marīa maarī mīti-inī.

Gūtiri kindū kīgū gātigarire mūtī-ini kana mūmera būruri-ini wothe wa Misiri. **16** Nake Firaūni agīta Musa na Harūni narua, akīmeera atiri, “Ninjihiire Jehova Ngai wanyu, o na inyu nindimwihiire. **17** Riu ndekera mehia makwa o ringi na mūhooe Jehova Ngai wanyu anjehererie mūthiro ūyū mūuru.” **18** Hindī iyo Musa akieherera Firaūni agithi akīhooya Jehova. **19** Nake Jehova akigarura rūhuho, akirūta rūhuho rūnene rwa kuuma akithuro, naruo rūkūmbura ngigī icio, rūgicitwara Iria-ini Itune. Gūtiri gagigī o na kamwe gaatigarire būruri wa Misiri. **20** No Jehova akūmia ngoro ya Firaūni, nake akirega kūrekereria andū a Isiraeli mathi. **21** Ningi Jehova akīra Musa atiri, “Tambūrūkia guoko ūkūroretie igūrū matu-ini nigeetha nduma ūyūre būruri wa Misiri, nduma ingihutika.” **22** Ni undū ūcio Musa agitambūrūkia guoko akūroretie igūrū matu-ini, nayo nduma nene ikūyura būruri wa Misiri mīthenya itatū. **23** Gūtiri mūdū ūngahotire kuona ūria ūngi kana oime gwake handū ha mīthenya itatū. No andū a Isiraeli, othe kūrīa maikaraga kwarī na ūtheri. **24** Ningi Firaūni agīta Musa, akīmūra atiri, “Thiī mūkahooe Jehova. O na atumia anyu na ciana no mathi na inyu; no riri, mūtige ndūru cianyu cia mburi na cia ng’ombe.” **25** No Musa akīmūra atiri, “No nginya ūtūtikirie tūkarutire Jehova Ngai witū magongona na maruta ma njino. **26** Ūhi witū no nginya tūthi nago; gūtiri o na ihūngū tūgūta na thuutha. No nginya tūhūthire imwe ciacio tūkihooya Jehova Ngai witū, na tūtingimanya nī irikū iribatarania mahooya-ini nginya tūkinye kūu.” **27** No Jehova akūmia ngoro ya Firaūni, nake akirega kūmarekereria mathi. **28** Firaūni akīra Musa atiri, “Uma, ūnjehere! Wimenyerere ndūkanooke mbere yakwa ringi! Mūthenya ūria ūkoona ūthi wakwa, no gūkua ūgaakua.” **29** Musa akīmūcookeria atiri, “O ta ūguo woiga, ndigooka mbere yaku ringi.”

11 Na riri, Jehova nēerite Musa atiri, “Ningūrehere Firaūni na būruri wa Misiri mūthiro ūngi ūmwe. Thuutha ūcio, niakamūrekereria mūthi mume gūkū, na riri ageeka ūguo, nikūmūngata akaamūngata bi. **2** Ira arūme othe, o hamwe na andū-a-nja mahooe andū a matūura mao indo cia betha na cia thahabu.” **3** (Jehova agitūma andū acio metikirike nī andū a Misiri, na Musa we mwene aari mūtūku mūno kūu būruri wa Misiri nī anene a Firaūni o na andū ariā angī.) **4** Ni undū ūcio Musa akiuga atiri, “Jehova ekuuga ūu: ‘Kūri ta ūtūkū gatagati nīngatūkania būruri wa Misiri wothe. **5** Mwana wothe wa kahūi wa irigithathi gūkū būruri wa Misiri niagaakua, kwambiri irigithathi rīa Firaūni, riri riikaragira giti kīa ūnene, nginya irigithathi rīa ngombo ya mūritu, ūria ūrutaga wira githi-ini, na marigithathi mothe ma ng’ombe o namo. **6** Nigūkaagia kīro kinene būruri wa Misiri wothe, kīro kīru gitari giakorwo kuo, na gitakagia kuo ringi o na rī. **7** No gatagati ka andū a Isiraeli, gūtiri ngui ūgaakūgira mūdū, kana ikūgire nyamū.’ Hindī iyo nūkamenya atī Jehova nēkirite ngūurani harī andū a Misiri na andū a Isiraeli. **8** Anene aya aku othe magooka kūrī nī, manyinamirire makiugaga atiri, ‘Thiī, we mwene o na andū ariā makūrimirire!’ Thuutha ūcio nīngathi.”

Hindī iyo Musa, acinītwo nī marakara, akieherera Firaūni. **9** Jehova nēerite Musa atiri, “Firaūni niakarega gūkūguu, nigeetha morirū makwa gūkū būruri wa Misiri mongerereke.” **10** Musa na Harūni nīmaringire morirū maya mothe mbere ya Firaūni, no Jehova akūmia ngoro ya Firaūni, na ndaigana kūrekereria andū a Isiraeli moime būruri-ini wake.

12 Jehova akīra Musa na Harūni marī kūu būruri wa Misiri atiri, **2** “Mweri ūyū nīguo ūgūtuika mweri wa mbere harī inyu, ūtuika mweri wa mbere wa mwaka wanyu. **3** Ira andū othe a Isiraeli atī mūthenya wa ikūmi mweri ūyū, o mūdū akanyitira andū a nyūmba yake gatūrūme; o nyūmba gatūrūme kamwe. **4** Nyūmba ingigakorwo iri nini mūno, undū itanginiina gatūrūme kamwe-rī, nīmanyiitanire gatūrūme kamwe na nyūmba iri mahakanite nayo, marikitie gwitara mūigana wao meturaniire. Rorai na mūtue wega nī tūtūrūme tūigana tūkabatarania kūringana na mūrūre wa o mūdū. **5** Nyamū iri mūgūthura no nginya ikorwo iri tūtūrūme twa ūkūrū wa mwaka ūmwe, na itari na kaūgū, na mūgaaciruta kuuma harī ng’odu kana mburi. **6** Cimenyerere nginya mūthenya wa ikūmi na ina wa mweri, hindī iri andū othe a Isiraeli magacithinja hwa-ini. **7** Hindī iyo makooa thakame imwe ya tūtūrūme tūu, nao mamihake hingiro-ini cia igūrū na cia miena ya mūrango wa nyūmba iri makaarira tūtūrūme tūu. **8** Ūtūkū o ūcio makaarira nyama icio ihilhitio na mwaki, marīanirie na nyeni ndūrū na migate itari mīkire ndawa ya kūmbia. **9** Mūtikanarie nyama iri njithi kana itherukitio na maa, no ihilio na mwaki, mūtwe, na magūrū o na nyama cia nda. **10** Mūtikanatie imwe ciacio ikinyirie rūciini; iri ingitigara nginya rūciini, no nginya mūgaacicina. **11** Ūu nīguo mūkaarira nyama icio: mūkorwo mwihotorete micibi yanyu njohero, na iratū cianyu iri magūrū, na mītima yanyu iri moko. Mūgaaciria naihenya; iyo nīyo Bathaka ya Jehova. **12** “O ūtūkū ūcio nīngatūkaniria būruri wa Misiri, na nīngooraga marigithathi mothe ma andū na ma nyamū, na nīngatūra ngai cia būruri wa Misiri ciothe ciira. Nī nī nī Jehova. **13** Thakame iyo ūgaatūka rūuri rwanyu nyūmba-ini iri mūgaakorwo mūrī, na riri ngoona thakame-rī, no kūmūhitūka ngaamūhitūka. Gūtiri mūthiro ūkamūhutia hindī iri ngaahūra būruri wa Misiri. **14** “Mūthenya ūcio nīmūrūirikanaga; ūkūngūyagire harī njiarwa iri igooka ūri wa giathi kīa Jehova, ūri undū wathanītwo wa gūtūra. **15** Ihinda rīa mīthenya mūgwanja, mūkaarīaga migate itari mīkire ndawa ya kūmbia. Mūthenya wa mbere mūkeheria ndawa ya kūmbia kuuma nyūmba cianyu, nīgukorwo mūdū o wothe ūngirīa kindū kīrī ndawa ya kūmbia kuuma mūthenya wa mbere nginya wa mūgwanja-rī, niakaingatwo eherio harī andū a Isiraeli. **16** Gīai na kīngano githeru mūthenya wa mbere, na mūgie na kīngi mūthenya wa mūgwanja. Mūtikanarute wira o na ūrikū mīthenya iyo, tīga o wa kūhaarīria irio cia kūrūto nī mūdū wothe, ūguo noguo mūngūka. **17** “Kūngūria Giathi kīa Migate Itari Ndawa ya Kūmbia, tondū nī mūthenya ūyū kūmbe ndamūrutire mūrī

ikundi kuuma bürüri wa Misiri. Kungüirai mūthenya üyü üri ündü wathanitwo wa gütüura nginya njiarwa iria igooka. **18** Mweri wa mbere mürirĩaga migate itari na ndawa ya kümbia, kwambirĩria hwaĩ-inĩ wa mūthenya wa ikūmi na ĩna, nginya hwaĩ-inĩ wa mūthenya wa mĩrongo ĩri na ümwe. **19** Handü ha matukü mūgwanja, gütikoneke ndawa ya kümbia migate nyūmba-inĩ cianyu. Na rĩrĩ, mündü o wothē üngĩrĩa kindü kĩrĩ na ndawa ya kümbia niakaingatwo athengio mūngĩ-inĩ wa Isiraeli, ari mūgeni, kana aciaritwo ari Mūsiraeli. **20** Mütikanariē kindü gütikiritwo ndawa ya kümbia. Kūrĩa guothe mūgaatüura, mūkaariĩaga migate itari ndawa ya kümbia. **21** Nake Musa agĩta athuuri a Isiraeli othe, akimeera atĩrĩ, “Thiĩi o narua mūgathuure nyamü nĩ ündü wa nyūmba cianyu na mūthĩnje gatürũme ka Bathaka. **22** Oyai kiohe kĩa mahuti ma mūthobi, mūgĩtobokie karai-inĩ kari na thakame, mūcooke mūmĩhake hingĩro ya igürü ya mūrango, o na miēna yeeri ya hingĩro cia mūrango. Gütikagĩe mündü o na ümwe wanyu ükuuma nja ya nyūmba yake nginya rūciinĩ. **23** Hĩndĩ ĩrĩa Jehova arĩtuĩkania bürüri nĩguo orage andü a Misiri-rĩ, niarĩona thakame ĩyo ĩri igürü na miēna ya hingĩro cia mĩrango, nake ahĩtũke mūromo wa nyūmba ĩyo, na niakagĩria mūniĩnani atoonye nyūmba cianyu amūũrage. **24** Athikĩrai ürutani üyü taari watho wa gütüura wathĩkagĩrwo nĩ inyuĩ na njiaro cianyu. **25** Rĩrĩa mūgaatoonya bürüri ũria Jehova akaamũhe ta ũria eranĩire-rĩ, mūkaamenyagĩrĩa giathĩ gĩkĩ. **26** Na rĩrĩa ciana cianyu ikamũũria atĩrĩ, ‘Giathĩ gĩkĩ kiugĩte atĩa harĩ inyuĩ?’ **27** Mūgaaciĩra atĩrĩ, ‘Nĩ igongona rĩa Bathaka rĩa kūrütĩra Jehova, ũria waagararire nyūmba cia andü a Isiraeli kũu bürüri wa Misiri, na akĩhonokia andü a nyūmba ciitũ hĩndĩ ĩrĩa ooragire andü a Misiri.’” Nao andü makiĩnamĩrĩria mothiũ mao, makihooya. **28** Andü a Isiraeli magĩgĩka o ũria Jehova aathire Musa na Harũni. **29** O ütükü gatagatĩ Jehova akĩũraga marigithathi mothe kũu bürüri wa Misiri, kwambirĩria irigithathi rĩa Firaũni, ũria waikaragĩra gĩtĩ kĩa ünene, nginya irigithathi rĩa mündü muohe ũria warĩ njeera na marigithathi ma mahiũ mothe. **30** Firaũni na anene ake othe o na andü a Misiri othe, magĩũkĩra kũrĩ o ütükü, nakuo gũkĩgĩa kĩrĩro kĩnene kũu bürüri wa Misiri, nĩgũkorwo gütĩari nyūmba itaari na mündü wakuĩte. **31** O ütükü ũcio, Firaũni agĩta Musa na Harũni, akimeera atĩrĩ, “Ükĩrai! Ehererai andũ akwa, inyuĩ o na andü a Isiraeli othe! Thiĩi mūgatungatĩre Jehova o ta ũria mūũritie. **32** Oyai ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe o ta ũria mũroĩgte na mūthĩi. Na mündathime o na nĩi.” **33** Nao andü a Misiri makĩhika andü acio moime bürüri ũcio na ihenya, nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Kwaga ũguo, tũgũkua ithuothe!” **34** Nĩ ündü ũcio andü a Isiraeli makĩoya kĩmere kĩa gĩtanekĩrwo ndawa ya kümbia, na magĩgĩkuua na ciande, nayo mĩharatĩ yoohereirwo nguoinĩ. **35** Nao andü a Isiraeli magĩka o ta ũria meerĩtuo nĩ Musa na makihooya andü a Misiri mamahe indo cia betha na cia thahabu, o na ngu. **36** Jehova agĩtũma andü acio metĩkĩrĩke nĩ andü a Misiri nao makĩmahe kĩrĩa giothe meetĩrie; nĩ ündü ũcio magĩtaha indo cia andü a Misiri. **37** Andü a Isiraeli makĩambĩrĩria rūgendo kuuma Ramesese magĩthĩi Sukothu. Arũme ariā

metwaraga na magürü maarĩ ta 600,000 hategũtarwo atumia na ciana. **38** Na andũ angĩ angĩ nĩmathiire na makĩambatania nao, hamwe na ndũũru nene cia mahiũ ma mbũri na ng’ombe. **39** Kĩmere kĩrĩa maarutĩte bürüri wa Misiri nĩkio maatũmĩrĩre gũthondeka migate itari ndawa ya kümbia. Kĩmere kũ gütĩari na ndawa ya kümbia tondũ nĩkũingatwo maingatĩrwo bürüri wa Misiri, na matiigana kũgia na ihinda rĩa kũhaarĩria irio ciao. **40** Ihinda rĩria andü a Isiraeli maatũũrĩre bürüri wa Misiri nĩ mĩaka 430. **41** Harĩa mĩaka ĩyo 430 yathĩrĩre-rĩ, mūthenya o ro ũcio, nĩguo ikundi ciothe cia andü a Jehova cioimire bürüri wa Misiri. **42** Tondũ ütükü ũcio nĩguo Jehova aikarire eigũite nĩguo amarute bürüri wa Misiri-rĩ, na ütükü üyü nao andü a Isiraeli othe nĩmarĩkaraga meigũite nĩguo matiĩage Jehova njiarwa-inĩ ciothe ĩria igooka. **43** Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, “Maya nĩmo mawatho ma Bathaka: “Gütĩrĩ mūgeni üngĩrĩa Bathaka ĩyo. **44** Ngombo o yothē ügũrĩte no ĩrĩa Bathaka ĩyo thuutha wa kũmĩruithĩa, **45** no mũrarĩrĩri kana mũruti wĩra wa mūcaara ndakanamĩrĩe. **46** “No nginya ĩrĩĩagĩrwo thiĩni wa nyūmba o ĩmwe, mütikanoimie nyama o na ĩrĩkũ nja ya nyūmba. Mütikanoine ihĩndĩ o na rĩmwe rĩayo. **47** Mũingĩ wothē wa mĩrango no nginya ũkũngũire Bathaka. **48** “Mūgeni ütũũrĩte thiĩni wanyu na nĩekwenda gũkũngũira Bathaka ya Jehova, no nginya aruithie arũme othe a nyūmba yake; thuutha ũcio nĩrĩo angĩkũngũira Bathaka ta mündü ũciarĩrwo bürüri-inĩ. Gütĩrĩ mündũ mũrũme ũtarĩ mũruu üngĩrĩa Bathaka. **49** Watho o ũcio noguo ũgwatha ariā maciarĩtuo marĩ a bürüri, o na ageni ariā matũũranagia na inyuĩ.” **50** Andü a Isiraeli othe magĩka o ũria Jehova aathĩte Musa na Harũni. **51** Na mūthenya o ro ũcio, Jehova akĩruta andü a Isiraeli kuuma bürüri wa Misiri na ikundi ciao.

13 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Nyamũrĩra marigithathi mothe ma twana twa tũhĩi. Maciaro ma mbere ma nda o yothē gatagatĩ-inĩ ka andü a Isiraeli nĩ makwa, marĩ ma mündũ kana ma nyamũ.” **3** Nake Musa akĩra andü atĩrĩ, “Rĩrikanagai mūthenya üyü, mūthenya ũria mwoimire bürüri wa Misiri, mũkiuma bürüri wa ũkombo, tondũ Jehova nĩamũrutire kuo na guoko kwa hinya. Mütikarĩĩage kindü kĩrĩ na ndawa ya kümbia. **4** Ümũthĩ, mweri-inĩ üyü wa Abibu, nĩguo mũroimagara mũthĩi. **5** Rĩrĩa Jehova akaamũkĩnyia bürüri wa Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Ahivi, na Ajebusi bürüri ũria eehĩtĩre mbere ya maithe manyu ma tene atĩ niakamũhe bürüri ũri bũthi wa ĩria na ũĩkĩ-rĩ, mūkaamenyagĩrĩa giathĩ gĩkĩ mweri-inĩ üyü: **6** Ihinda rĩa mĩthenya mūgwanja mūkaariĩaga migate itari mũĩkĩre ndawa ya kümbia na mūthenya wa mūgwanja mũthondeke iruga ĩnene nĩ ündü wa Jehova. **7** Rĩĩagĩ migate itari mũĩkĩre ndawa ya kümbia ihinda rĩa mĩthenya ĩyo mūgwanja; gütikoneke kindü kĩrĩ na ndawa ya kümbia gatagatĩ kanyu, kana ndawa ya kümbia yoneke handü o hothe mĩhaka-inĩ yanyu. **8** Mūthenya ũcio o mündü ere mũrĩũ atĩrĩ, ‘Ndĩreka ũũ tondũ wa ũria Jehova aanjĩkĩre rĩria ndoimire bürüri wa Misiri.’ **9** Kũmenyerera mūthenya üyü nikuo kũrĩtuĩkaga ta rūrĩ guoko-inĩ gwaku, na kĩrĩrĩkania

ũthiũ-inĩ waku, atĩ watho wa Jehova nĩũĩkaraga iromo-inĩ ciaku. Nĩgũkorwo Jehova nĩakũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya. **10** No nginya mũrũmie watho ũyũ mwathane ihinda riaguo riakinya, mwaka o mwaka. **11** “Thuutha wa Jehova kũmũkinya bũrũri wa Akaanani na amũhe guo, o ta ũria eeraniĩre na mwĩhĩtwa kũri inyuĩ o na maithe manyu ma tene-rĩ, **12** nĩmũkahe Jehova maciaro ma mbere ma nda ciothe. Marigithathi ma njamba mothe ma ũhiũ wanyu nĩ ma Jehova. **13** Mũgaakũũraga irigithathi o rĩothe rĩa ndigiri na gatũrũme, no mũngĩaga kũrikũũra-rĩ, mũriune ngingo. Kũũragai marigithathi mothe manyu ma aanake. **14** “Matukũ-inĩ marĩa magooka, rĩria mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, “Ŭũ nĩ kuuga atĩa?” mwĩre atĩrĩ, ‘Jehova aatũrutire bũrũri wa Misiri, agĩtũruta bũrũri wa ũkombo, na guoko gwake kwa hinya. **15** Rĩria Firaũni omirie mũtwe akĩrega gũtũrekereria-rĩ, Jehova nĩooragire marigithathi ma bũrũri wa Misiri mothe, andũ o na nyamũ. Ŭndũ ũcio nĩguo ũtũmaga ndũtĩre Jehova igongona rĩa njamba ciothe iria ciambaga kuuma nda, na ngakũũra mũriũ wakwa wothe wa irigithathi. **16** Naguo ũndũ ũcio ũritũkaga ta rũũri guoko-inĩ gwaku, o na ũtũkage kionania gũĩkĩrĩtwo ũthiũ-inĩ waku, atĩ Jehova nĩatũrutire bũrũri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya.” **17** Rĩria Firaũni aarekereire andũ a Isiraeli mathiĩ-rĩ, Ngai ndaamatongoreirie njĩra-inĩ ya kũhĩtũkĩra bũrũri wa Afilisti, o na gũtũka iyo nĩyo yarĩ njĩra rĩa nguhi. Nĩgũkorwo Ngai oigire atĩrĩ, “Mangĩcemanĩa na mbaara-rĩ, maahota kwĩricũkwo, macooke bũrũri wa Misiri.” **18** Nĩ ũndũ ũcio Ngai agĩgitongoria andũ acio mathiũrũrũkiire njĩra ya werũ-inĩ merekeire Iria Itune. Andũ a Isiraeli maambatire makiuma bũrũri wa Misiri meeohete indo cia mbaara. **19** Musa nĩakuuĩre mahĩndĩ ma Jusufu, nĩ ũndũ Jusufu nĩehĩtĩthĩe ariũ a Isiraeli na mwĩhĩtwa. Oigĩte atĩrĩ, “Ti-itherũ Ngai nĩakamũteithia, na inyuĩ hĩndĩ iyo no nginya mũgaakuua mahĩndĩ makwa kuuma kũndũ gũkũ.” **20** Thuutha wa kuuma Sukothu maambire kambĩ ciao Ethamu ndeere-inĩ cia werũ. **21** Mũthenya, Jehova aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ gĩa itu gĩa kũmoonoreria njĩra, na ũtukũ-rĩ, aathiiaga mbere yao arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki amamũrĩkiire njĩra, nĩgeetha mahote gũthiĩ mũthenya o na ũtukũ. **22** Gĩtugĩ gĩa itu mũthenya kana gĩtugĩ kĩa mwaki ũtukũ, gũtirĩ kieheraga handũ hakĩo mbere ya andũ acio.

14 Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Ĩra andũ a Isiraeli macooke na thuutha, na mambe hema gũkuhi na Pi-Hahirothu, gatagatĩ ka Migidoli na iria. Nĩmambe hema hũgũrũrũ-inĩ cia iria, kũng’ethanĩra na Baali-Zefoni. **3** Firaũni nĩageciĩria atĩrĩ, ‘andũ a Isiraeli marĩ na kĩrigiicano no kũũrũũra marorũũra bũrũri-inĩ, mahĩngĩrĩrio nĩ werũ.’ **4** Na nĩngomia ngoro ya Firaũni, nake nĩakamaingathia. No nĩ mwene nĩngegĩra na riiri nĩ ũndũ wa Firaũni na mbũtũ yake yothĩ ya ita, nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩka o ũguo merĩtwo. **5** Rĩria mũthamaki wa bũrũri wa Misiri eerĩrwo atĩ andũ acio nĩmorĩke-rĩ, Firaũni na anene ake makĩricũkwo ũhorĩ ũcio, magikiuga atĩrĩ, “Hĩ!

Tweka atĩa? Twarekereria andũ a Isiraeli mathiĩ na ithuĩ tuorĩrwo nĩ ũtungata wao?” **6** Nĩ ũndũ ũcio akiuga ngaari yake ya ita ihaarĩrio, na agĩthiĩ na mbũtũ yake ya ita. **7** Agĩthiĩ na ngaari cia ita 600 iria njega mũno, o hamwe na ngaari cia ita iria ingĩ ciothe cia bũrũri wa Misiri, ciothe irĩgamĩrĩrwo nĩ anene. **8** Jehova akĩũmia ngoro ya Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, na nĩ ũndũ ũcio akĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya ariĩ moimagarĩte makinyũkĩtie na ũcamba. **9** Andũ a Misiri, hamwe na mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ ariĩ mathiĩaga mahaicĩte mbarathi, na thigari, makĩrũmĩrĩra andũ a Isiraeli na ihenya makĩmakinyĩra harĩa maambĩte hema rũteere-inĩ rwa iria, hakuhi na Pi-Hahirothu kũng’ethera Baali-Zefoni. **10** Firaũni akuhĩrĩria-rĩ, andũ a Isiraeli makĩhũgũra, makĩona andũ a Misiri mamoiĩte thuutha makĩmaka mũno, magĩkaĩra Jehova. **11** Makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ mbĩrĩra gũtaarĩ bũrũri wa Misiri, nĩguo ũtũrehe tũkuĩre gũkũ werũ-inĩ? Nĩ atĩa ũũ ũtũwikĩte ũgatũruta bũrũri wa Misiri? **12** Gĩthĩ tũtiakwĩre tũrĩ o bũrũri wa Misiri atĩ ũtigane na ithuĩ, ũreke tũtungatĩre andũ a bũrũri wa Misiri? Kũngĩarĩ wega tũtungatĩre andũ a Misiri kũrĩ gũkũra werũ-inĩ!” **13** Musa agĩcookeria andũ acio atĩrĩ, “Tigai gwĩthĩra. Mwĩhaandei wega, na nĩmũkuona ũhonokio ũria Jehova ekũmũrehere ũmũthĩ. Andũ a Misiri aya mũrona ũmũthĩ, mũtikamona rĩngĩ. **14** Jehova nĩekũmũrũrĩra, mũbatie o gũikara mũhooreire.” **15** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Ŭrangĩra nĩkĩ? ĩra andũ a Isiraeli mathiĩ na mbere. **16** Oya rũthanju rwaku, na ũtambũrũkie guoko igũrũ wa iria ũganyane maaĩ nĩgeetha andũ a Isiraeli matũkanĩrie iria-inĩ, mathiĩrĩre thĩ nyũmũ. **17** Nĩngũũmia ngoro cia andũ a Misiri nĩgeetha o nao mamarũmĩrĩre. Na nĩngegĩra riiri nĩ ũndũ wa Firaũni na mbũtũ yake ya ita, o na nĩ ũndũ wa ngaari ciakĩ cia ita, o na andũ ake ariĩ mathiĩaga mahaicĩte mbarathi. **18** Nao andũ a Misiri nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova hĩndĩ iyo ngeegĩra riiri nĩ ũndũ wa Firaũni, na ngaari ciakĩ cia ita na andũ ake ariĩ mathiĩaga mahaicĩte mbarathi.” **19** Hĩndĩ iyo mũraika wa Ngai ũria wathiiaga atongoretĩe mbũtũ ya thigari cia Isiraeli, akĩehera agĩcooka thuutha wao. Gĩtugĩ gĩa itu nakĩo gĩkiuma hau mbere, gĩkĩrũgama thuutha wao, **20** gĩkĩgia gatagatĩ ga thigari cia Misiri na cia Isiraeli. ũtukũ wothe itu rĩu rĩgĩkĩra nduma mwena ũmwe, na ũtheri mwena ũria ũngĩ; nĩ ũndũ ũcio gũtirĩ andũ makuhĩrĩrie ariĩ angĩ ũtukũ wothe. **21** Nĩngĩ Musa agĩtambũrũkia guoko igũrũ wa iria, na ũtukũ wothe Jehova agĩtĩndika iria na thuutha na ũndũ wa rũhuho rwa kuuma mwena wa irathĩro, na agĩtũma hau hatuĩke thĩ nyũmũ. Maaĩ macio makĩgayũkana, **22** nao andũ a Isiraeli makĩringa iria mahĩtũkĩre thĩ nyũmũ, maaĩ marũgamĩte mwena wao wa ũrĩo na wa ũmotho. **23** Nao andũ a Misiri makĩmarũmĩrĩra na ihenya, nacio mbarathi ciothe cia Firaũni na ngaari cia ita, na andũ ariĩ mathiĩaga mahaicĩte mbarathi makĩmarũmĩrĩra nginya iria-inĩ. **24** Rũciĩni ruoro rũgĩtema-rĩ, Jehova agĩcũthĩrĩria mbũtũ ya ita ya andũ a Misiri arĩ gĩtugĩ-inĩ kĩa mwaki na gĩa itu, nake akĩmĩrigiĩca. **25** Agĩtũma magũrũ ma ngaari ciao cia ita macomoke nĩgeetha makorwo na thĩĩna wa gũcitwarithia. Nao andũ a

Misiri makiuga atiri, “Nitũirei twehere harĩ andũ aya a Isiraeli! Jehova nĩwe ũramarũĩrĩra kũri andũ a Misiri.” **26** Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atiri, “Tambũrũkia guoko igũrũ wa irĩa nĩgeetha maaĩ macooke mahubaniĩre andũ a Misiri na ngaari ciao cia ita, na andũ arĩa mathiĩaga mahaĩcite mbarathi.” **27** Musa agĩtambũrũkia guoko gwake igũrũ wa irĩa, na gũgĩkĩa-rĩ, irĩa rĩgĩcooka gũtherera o ta mbere. Nao andũ a Misiri makĩgeria kũrĩũrĩra, no Jehova akimahubaniĩra irĩa-inĩ thiĩni. **28** Maaĩ magĩcookana, magithika ngaari cia ita na andũ arĩa mathiĩaga mahaĩcite mbarathi; nĩo mbũtũ yothē ya Firaũni irĩa yarũmĩrĩre andũ a Isiraeli irĩa-inĩ. Gũtĩrĩ o na ũmwe wa wahonokire. **29** No andũ a Isiraeli maaringĩre irĩa magereire njĩra nyũmũ, rũthingo rwa maaĩ rũrũgamĩte mwena wao wa ũrĩo na wa ũmotho. **30** Mũthenya ũcio Jehova akĩhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma andũ a Misiri, nao andũ a Isiraeli makĩĩonera ciimba cia andũ a Misiri kũu hũgũrũ-inĩ cia irĩa. **31** Na rĩrĩa andũ a Isiraeli moonire hinya mũnene ũrĩa Jehova onirĩre andũ a Misiri-rĩ, andũ acio magĩtĩgĩra Jehova na makĩmwĩhoka o na makĩthoka Musa ndungata yake.

15 Hĩndĩ iyo Musa na andũ a Isiraeli makĩĩnĩra Jehova rwĩmbo rũrũ: “Nĩngũĩnĩra Jehova, nĩgũkorwo nĩwe ũtũũgĩrĩtio mũno. Mbarathi amĩkĩtie irĩa-inĩ hamwe na mũmĩhaici. **2** Jehova nĩwe hinya wakwa na rwĩmbo rwakwa; nĩwe ũtũkĩte ũhonokio wakwa. Nĩwe Ngai wakwa na nĩndĩmũgocaga, Nĩwe Ngai wa baba na nĩndĩmũtũgagĩra. **3** Jehova nĩ njamba ya ita; Jehova nĩrĩo rĩĩtwa rĩake. **4** Ngaari cia ita cia Firaũni na mbũtũ yake aamĩkĩrie irĩa-inĩ. Anene arĩa ega mũno a Firaũni moorĩre maaĩ-inĩ ma Iria Itune. **5** Maaĩ marĩa mariku nĩmamathikĩte; Nao magakĩrĩkĩra kũrĩa kũrĩku ta ihiga. **6** “Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrĩo kwarĩ gwa kũgeganĩa, gũkagĩ hinya. Wee Jehova, guoko gwaku kwa ũrĩo nĩ gwathuthangire thũ. **7** Nĩ ũndũ wa ũnene waku wa mageganĩa, nĩwakurumanĩre arĩa magũũkĩrĩre. Nĩwaitũrĩre marakara maku mahiũ; makĩmacina taarĩ mahuti. **8** Na ũndũ wa mũrurumo wa mũhũmũ ya maniũrũ maku-rĩ, maaĩ nĩmeiganĩrĩre hĩba. Makũmbĩ ma maaĩ makĩrũgama ta rũthingo; maaĩ ma kũrĩa kũrĩku makĩnyĩitana gatagati ka irĩa. **9** “Thũ nayo yetĩite, ikoiga atĩrĩ, ‘Nĩngamarũmĩrĩra na ihenya, nĩdĩmakinyĩre. Ngagayania indo irĩa matahĩte, nĩdĩhũnĩrĩre nacio. Nĩngũcomora rũhĩũ rwakwa rwa njora, nakuo guoko gwakwa kũmaniĩne.’ **10** No wahuire rũhuho rũkĩhurutana, narĩo irĩa rĩkĩmathika, makĩrĩka ta kĩgera maaĩ-inĩ maingĩ. **11** “Wee Jehova-rĩ, nũũ ũhaana tawe harĩ ngai ciothe? Nũũ ũhaana tawe, wee ũrĩ ũtheru wa mageganĩa, wee wĩtĩgĩrĩtwo nĩ ũndũ wa riiri waku, wee wĩkaga maũndũ ma mageganĩa? **12** Watambũrũkĩre guoko gwaku kwa ũrĩo, nayo thĩ ikĩmameria. **13** “Nĩ ũndũ wa wendo waku ũtathiraga, nĩgũtongoria andũ arĩa ũkũũrĩte. Nĩũkamatongoria na ũndũ wa hinya waku, ũmatware nginya gĩkaroo giaku gĩtheru. **14** Ndũrĩrĩ ikaigua, nacio ciinaine; ruo rũnyĩite andũ a Filistia. **15** Aathani a Edomu nĩmakamaka mũno, na atongoria a Moabi manyĩitwo nĩ kũinaina, andũ a Kaanani makaiyũrwo nĩ maaĩ nda; **16** guoya na kĩmako nĩmakaminyĩrĩra. Na ũndũ wa hinya wa guoko gwaku-

rĩ, makahaana ta ihiga matekwĩnyagunya, nginya andũ aku, Wee Jehova, maringe, nginya andũ arĩa wegũrĩre maringe. **17** Ũkaamarehe thĩĩni na ũmahaande kĩrĩma-inĩ kĩa igai rĩaku, o handũ harĩa, Wee Jehova, wombire hatũke gĩkaroo gĩaku, handũ-harĩa-haamũre, harĩa Wee Jehova, wahaandire na moko maku. **18** Jehova agaathamaka tene na tene.” **19** Hĩndĩ irĩa mbarathi cia Firaũni, na ngaari cia ita, na andũ arĩa maathiĩaga mahaĩcite mbarathi maatoonyire irĩa-inĩ-rĩ, Jehova agĩcookania maaĩ ma irĩa, makĩmathika. No rĩrĩ, andũ a Isiraeli maatuĩkanĩre irĩa-inĩ mathĩrĩre thĩ nyũmũ. **20** Hĩndĩ iyo Mirĩamu ũrĩa mũnabii mũndũ-wa-nja, mwarĩ wa nyina na Harũni, akĩoya kĩhembe gĩa kũinio, nao atumia othe makĩmuuma thuutha marĩ na ihembe ciao makĩĩnaga. **21** Mirĩamu akĩmainĩra atĩrĩ: “Inĩrai Jehova, nĩgũkorwo nĩwe ũtũũgĩrĩtio mũno. Mbarathi amĩkĩtie irĩa-inĩ, hamwe na mũmĩhaici.” **22** Ningĩ Musa agĩtongoria Isiraeli kuuma Iria Itune magĩthĩ Werũ wa Shuri. Magĩthĩ rũgendo rwa mũthenya itatũ werũ-inĩ na matekuona maaĩ. **23** Rĩrĩa maakinyire Mara, matingĩahotire kũnyua maaĩ makuo tondũ maarĩ marũrũ. (Nĩkĩo handũ hau hetagwo Mara.) **24** Nĩ ũndũ ũcio andũ magĩtetia Musa, makiuga atĩrĩ, “Tũkũnyua kĩ?” **25** Nake Musa agĩkaĩra Jehova, nake Jehova akĩmuonia kamũtĩ. Agĩgaikia maaĩ-inĩ, namo makĩgĩa mũcamo mwega. O hau Jehova agĩathana, akĩmathondekera watho na uuge wa kũrũmagĩrĩrwo, na akĩmagereria ho. **26** Akiuga atĩrĩ, “Mũngĩthĩkĩrĩra mũgambo wa Jehova Ngai wanyu wega, na mwĩke maũndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ make, mũngĩrũmbũyia maathani make na mũmenyerere wathani wake wothē-rĩ, ndikamũrehera mũrĩmũ o na ũmwe wa irĩa ndareheire andũ a Misiri, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Jehova, ũrĩa ũmũhonagĩa.” **27** Ningĩ magĩkinya Elimu, harĩa haarĩ ithima ikũmi na igĩrĩ, na mĩtende mĩrongo mũgwanja, nao makĩamba hema hau hakuĩ na maaĩ.

16 Mũngĩ wothē wa Isiraeli nĩwoimagarĩre ũkuma Elimu ũgĩkinya Werũ wa Sini, ũrĩa ũrĩ gatagati ka Elimu na kĩrĩma gĩa Sinai, mũthenya wa ikũmi na itano wa mweri wa keerĩ thuutha wao kuuma bũrũri wa Misiri. **2** Kũu werũ-inĩ, mũngĩ ũcio wothē nĩwatetĩre Musa na Harũni. **3** Andũ a Isiraeli makĩmeera atĩrĩ, “Naarĩ korwo Jehova aatũũragĩre bũrũri wa Misiri na guoko gwake! Kũu twaikaraga tũthĩrũrũkĩrĩre nyũngũ cia nyama, na tũkarĩaga o kĩrĩa gĩothē twendaga, no inyũ mĩtũrehehe gũkũ werũ-inĩ nĩguo mũũrage kũũgano gĩkĩ gĩothē na ng’aragu.” **4** Hĩndĩ iyo Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ngũmuurĩra mĩgate kuuma igũrũ ta mbura. Andũ marĩmaga nja o mũthenya makongania mĩgate ya kũmaigana o mũthenya ũcio. Ngũmageria na njĩra iyo nyone kana nĩmekũrũmĩrĩra ũrutani wakwa. **5** Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, marĩharagĩra kĩrĩa mainũkia, nakĩo gĩkoragwo kĩrĩ maita meerĩ ma kĩrĩa monganagĩa mĩthenya irĩa ingĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa na Harũni makĩĩra andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Hwaĩ-inĩ-rĩ, nĩmũrĩmenya atĩ nĩ Jehova wamũrutire bũrũri wa Misiri, **7** na rũciĩnĩ nĩmũkona riiri wa Jehova, tondũ nĩagũite ũrĩa mũmũtetetie. Ithũ tũkĩrĩ a, atĩ nĩguo mũtũtetie?” **8** O na ningĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmũkamanya atĩ

ũcio nĩ Jehova, rĩrĩa akaamũhe nyama mũrie hwaĩ-inĩ na amũhe mĩgate irĩa yothe mũkwenda rũciinĩ, tondũ nĩaguite ũrĩa mũmũtetetie. Ithui tũkĩrĩ a? Ti ithui mũratetia, no nĩ Jehova mũratetia.” **9** Ningĩ Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Ĩra mũingĩ wotha wa Isiraeli atĩrĩ, ‘Ũkai mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩaguite gũteta kwanyu.’” **10** Hĩndĩ irĩa Harũni aaragĩria mũingĩ wotha wa Isiraeli-rĩ, makĩrora na mwena wa werũ-inĩ, na kũu makĩona riiri wa Jehova ũrĩ itu-inĩ. **11** Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** “Nĩnjiguĩte gũteta kwa andũ a Isiraeli. Meere atĩrĩ, ‘Hwaĩ-inĩ mũrĩĩtaga nyama na rũciinĩ mũkarĩa mĩgate mũkahũũna. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ, nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.’” **13** Hwaĩ-inĩ ũcio gũgũka tũnyoni tũria twĩtagwo tũmakia-arũme tũkĩyũra kambĩ ciao. Naguo rũciinĩ kwarĩ ime riathiũrũrũkĩrie kambĩ ciao. **14** Ime riatiĩka-rĩ, gũkĩoneka tũthendũ twa gũthiũrũrũ tũhaana maaĩ magandie nĩ mbaa, tũgwite thĩ kũu werũ-inĩ. **15** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maatuonire, makĩũrania atĩrĩ, “Gĩkĩ nĩ kĩ?” nĩgũkorwo matiamenyaga nĩ kũ. Musa akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mĩgate irĩa Jehova amũheete mũrie. **16** Jehova aathanĩte ũũ: ‘O mũndũ nĩonganie o irĩa ikũmũigana. Oyagai o kibaba kĩmwe kĩa omeri kĩa o mũndũ wotha ũrĩ hema-inĩ cianyũ.’” **17** Andũ a Isiraeli magĩka o ta ũria meerirwo; amwe makĩũngania mũingĩ, na amwe makĩũngania mũnini. **18** Na rĩrĩa yathimirwo na kibaba kĩa omeri, gũkĩoneka atĩ ũria wonganĩte mũingĩ-rĩ, ndaarĩ na mũingĩ makĩria; nake ũria wonganĩrie mũnini, ndaarĩ na mũnini makĩria. O mũndũ oonganĩte mũigana wa ũria aabataire. **19** Ningĩ Musa akĩmeera atĩrĩ, “Gũtikagie mũndũ ũkũga kĩndũ o na kĩnini kĩa nginya rũciinĩ.” **20** No rĩrĩ, amwe matiigana kũrũmbũiya ũria Musa oigire; makĩũgĩra imwe yayo nginya rũciinĩ, nayo igĩkorwo iĩyũrite igunyũ na ikambĩrĩria kũnunga. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrakario nĩo. **21** O rũciinĩ mũndũ o mũndũ nĩoyaga irĩa abatairio nĩyo, narĩo riũa riahiũha igatweka. **22** Mũthenya wa gatandatũ-rĩ, nĩmoonganagia maita meerĩ; ibaba igĩrĩ cia omeri harĩ o mũndũ. Nao atongoria a mũingĩ magĩũka makĩra Musa ũhoro ũcio. **23** Nake Musa akĩmeera atĩrĩ, “Ũũ nĩguo Jehova aathanĩte, ‘Rũciũ nĩ mũthenya wa kũhurũka, Thabatũ Theru ya Jehova. Nĩ ũndũ ũcio rugai irĩa yothe mũkwenda kũruga, na mũcamũkie kĩria gĩothe mũkwenda gũcamũkia. Kĩria gĩgũtigara-rĩ, mũkĩge nginya rũciinĩ.’” **24** Nĩ ũndũ ũcio makĩũga imwe nginya rũciinĩ, o ta ũria maathitwo nĩ Musa, nacio itigiana kũnunga, kana kũgĩa na igunyũ. **25** Musa akĩmeera atĩrĩ, “Cĩrĩe ũmũthĩ, tondũ ũmũthĩ nĩ mũthenya wa Thabatũ ya Jehova. ũmũthĩ mũtigũciona igwite thĩ. **26** Mĩthenya itandatũ nĩguo mũrĩciũnganagia, no mũthenya wa mũgwanja-rĩ, ũcio wa Thabatũ, gũtirikoragwo kũrĩ kĩndũ o na kĩ.” **27** No rĩrĩ, andũ amwe makĩumagara mũthenya ũcio wa mũgwanja, magĩthĩ gũciũngania, nao matiigana kuona kĩndũ. **28** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ nginya hĩndĩ irĩkũ mũgũtũũra mũregete kũmenyerera maathani makwa na kũigua ũrutani wakwa? **29** Menyai atĩ Jehova nĩamũheete Thabatũ; na nĩkĩo amũheaga mĩgate ya mĩthenya irĩ mũthenya ũcio wa gatandatũ. Mũndũ o wotha nĩaikarage harĩa arĩ mũthenya ũcio wa mũgwanja; gũtikanagie mũndũ ũkumagara.” **30** Nĩ

ũndũ ũcio andũ makĩhurũka mũthenya wa mũgwanja. **31** Andũ a Isiraeli magĩta mĩgate iyo mana. Maarĩ merũ ta mbegũ cia korianda, na maacamaga ta tũmĩgate tũthondeketwo na ũũki. **32** Musa akiuga atĩrĩ, “Jehova aathanĩte atĩrĩ; ‘Oyai kibaba kĩa omeri imwe ya mana na mũkĩge nĩ ũndũ wa njiarwa iria igooka thuutha, nĩgeetha makoona mĩgate irĩa ndaamũheire mũrie mũrĩ werũ-inĩ, rĩrĩa ndamũrutire bũrũri wa Misiri.’” **33** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Oya ndigithũ na wĩkĩre omeri imwe ya mana thĩinĩ wayo. Ningĩ ũcooke ũmũge mbere ya Jehova iigĩrwo njiarwa iria igooka thuutha.” **34** O ta ũria Jehova aathire Musa-rĩ, Harũni akiĩga mana mbere ya ithandũkũ rĩa ũria, nĩguo matũire ho. **35** Andũ a Isiraeli maarĩre mana miaka mĩrongo ina nginya magĩkina bũrũri ũria watũũragwo nĩ andũ; maarĩre mana nginya rĩrĩa maakinyire mũhaka-inĩ wa Kaanani. **36** (Omeri imwe iigana ta gĩcunji gĩa ikũmi kĩa eba imwe.)

17 Mũingĩ wotha wa Isiraeli ũkumagara kuuma Werũ wa Sini, ũkoimaga handũ hamwe ũgathiĩ harĩa handũ o ta ũria Jehova aathanaga. Makĩamba hema ciao Refidimu, no gũtiarĩ maaĩ ma kũnyuuo nĩ andũ acio. **2** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩnegenia Musa, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe maaĩ ma kũnyua.” Nake Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũranegenia nĩkĩ? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũgerie Jehova?” **3** No andũ nĩmanyoote marĩ kũu, nao magĩteta Musa makĩmũũria atĩrĩ, “Watũrutire bũrũri wa Misiri nĩkĩ, tũũke ũtũũrage na nyoota ithui na ciana ciitũ na ũhiũ witũ?” **4** Nake Musa agĩkaĩra Jehova akĩmũũria atĩrĩ, “Ngwika atĩa na andũ aya? Marĩ hakuhi kũhũura na mahiga nyuguto.” **5** Jehova agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ mbere ya andũ aya. Thĩĩ na athuuri amwe a Isiraeli na ũkuue rũthanju rũria wagũthire Nili naruo. **6** Nĩ ngũrũgama hau mbere yaku, o hau hakuhi na rwaro rwa ihiga kũu Horebu. Gũtha ihiga, na maaĩ nĩmekuuma thĩinĩ warĩo nĩguo andũ manyue.” Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩka ũguo athuuri a Isiraeli makĩonaga. **7** Nake agĩta handũ hau Masa na Meriba, tondũ nĩho andũ a Isiraeli maanegenirie na makĩgeria Jehova, makĩũragia atĩrĩ, “Iĩ Jehova arĩ hamwe na ithui kana aca?” **8** Andũ a Amaleki nĩmookire makĩhithũkĩra andũ a Isiraeli kũu Refidimu. **9** Musa akĩra Joshua atĩrĩ, “Thuura andũ amwe aitũ mumagare mũkahũũrane na andũ a Amaleki. Rũciũ ngaarũgama kĩrĩma igũrũ nyiitĩte rũthanju rwa Ngai na guoko.” **10** Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhũũrana na andũ a Amaleki o ta ũria Musa aathanĩte; nake Musa, na Harũni na Huri makĩhaica kĩrĩma-inĩ. **11** Rĩrĩa rĩothe Musa akoragwo oete moko make na igũrũ-rĩ, andũ a Isiraeli makahootana, no rĩrĩa agũithia moko make, andũ a Amaleki makahootana. **12** Rĩrĩa Musa aanogire moko-rĩ, makĩoya ihiga makĩga thĩ akĩrĩkarĩra. Harũni na Huri magĩkinyiitĩra moko make, o ũmwe akanyiiitĩra guoko kũmwe, na ũcio ũngĩ kũu kũngĩ. Nĩ ũndũ ũcio moko ma Musa magĩkara mambarairio nginya riũa rĩgĩthũa. **13** Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩhoota mbũtũ cia andũ a Amaleki na rũhiũ rwa njora. **14** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Andika ũndũ ũyũ ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũrĩ ũndũ wa gũtũũra ũrĩrikanagwo

na ùreke Joshua aùigwe, tondù nìngeheria rùtwa ríá Amaleki biù nao matigacooka kùrìkanwo gùkù thí.”
15 Musa agíaka kígononga na agígúta atírí “Jehova Níwe Bendera yakwa.” **16** Akiuga atírí, “Nígùkorwo moko nímambararirio na igùrú kwerekera gítí-iní kía únene kía Jehova. Jehova aríhùúranaga na andú a Amaleki kuuma njiarwa na njiarwa.”

18 Na rírí, Jethero, úría warí mùthínjírí ngai wa Midiani na mùthoni-we wa Musa, akígua maíndú mothe maría Ngai eekíre Musa na andú ake a Isiraeli, na úría Jehova aarutire andú a Isiraeli kuuma búrúri wa Misiri. **2** Thuutha wa Musa gúcookia mütumia wake Zipora, mùthoni-we Jethero niamwamükirire, **3** hamwe na ariù ake eerí. Múriù úmwe eetagwo Gerishomu, nígùkorwo Musa oigire atírí, “Nínduikite mügeni búrúri-iní wene”; **4** múriù úcio úngí eetagwo Eliezeri, nígùkorwo oigire atírí, “Ngai wa baba níwe warí mùteithia wakwa; niahonokirie kuuma rúhiù-iní rwa Firaúni.” **5** Jethero, mùthoni-we wa Musa, hamwe na mütumia wa Musa na ariù ake, magúka kúri we kúu werú-iní, kúria aambíte hema hakuhi na kírima kía Ngai. **6** Jethero niamütúmaniire akoiga atírí, “Níi, mùthoni-guo Jethero, níndirooka kúri we túri na mütumia waku na ariù aku eerí.” **7** Ní úndú úcio Musa agíkiumagara agatúnge mùthoni-we, akíinamírira, akímúmununya. Makígeithania, na magícooka magítoonya hema thíini.

8 Musa akihe mùthoni-we úhoro wothe wa úría Jehova eekire Firaúni na andú a Misiri ní úndú wa andú a Isiraeli na, akímwíra mathíina mothe maría moonete rúgendo-iní, na úría Jehova aamahonoketie. **9** Jethero níakenirio ní kúguu maíndú macio mothe mega maría Jehova eekíre Isiraeli, ní úndú wa kúhonokia andú a Isiraeli kuuma guoko-iní kwa andú a Misiri. **10** Jethero akiuga atírí, “Jehova arogocwo, úría wamùteithúire kuuma guoko-iní kwa andú a Misiri na gwa Firaúni, na agíteithúra andú kuuma guoko-iní kwa andú a Misiri. **11** Ríu ní nimenyete afí Jehova ní múnene gúkira ngai iria ingí ciothe, nígùkorwo úguo níguo eekire aría maahatírírie Isiraeli metúite.” **12** Híndí íyo Jethero, mùthoni-we wa Musa, akírehe maruta ma njino na magongona mangí ma kúrútira Ngai, nake Harúni agúúka marí na athuuri othe a Isiraeli níguo maríianíre irio na mùthoni-we wa Musa, marí mbere ya Ngai. **13** Mùthenya úyú úngí Musa agíikaríra gítí níguo atuithanie andú ciira, nao andú makírúgama mamùthiúrúrírie kuuma rúciini nginya o hwaí-iní. **14** Ríría mùthoni-we onire wíra úría wothe Musa aarutagira andú, akímúúria atírí, “Ní wíra úríkú úyú úrarutíra andú aya? Ní kígígútúma úrute wíra wa gútuithania ciira úrí o wiki, nao andú aya othe matindage marúngí magùthiúrúrírie kuuma rúciini nginya o hwaí-iní?” **15** Musa akímúcookeria, akímwíra atírí, “Tondú andú aya marokaga kúri ní níguo mamenye wendi wa Ngai. **16** Ríría riothe marí na úndú matekúiguaníra, úrehagwo kúri níi, na níi ngamatuithania na ngamamenyithia uuge wa Ngai na mawatho make.” **17** Mùthoni-we wa Musa akímúcookeria, akímwíra atírí, “Úría úreka tí wega. **18** Wee, na andú aya marooka kúri we nímkúwínogía na mínoga. Wíra úyú ní múritú muno makíria haríwe;

ndúngúhota úrí wiki. **19** Ríu-rí, ta thikíríria ngútaare, na Ngai aroikara nawe. Wee túika mütúmwwo wa Ngai kúri andú aya, na úkamútwaragíra maíndú maría matekúiguaníra. **20** Marute uuge wa Ngai na mawatho make, na úmoonie njíra njega ya mütúúríre na mawíra maría magíúrie kúruta. **21** No rírí, thuura andú marí na úhoti kuuma andú-iní aya, andú etígíri Ngai, na andú ehokeku aría mathúire kwamúkíra ihaki, na úmatue anene a kúrúgamagírira ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mírongo ítano, na ikundi cia makúmi. **22** Reke matuíke a gútuithania andú aya ciira mahinda mothe, no makúrehagíre maciira maría maritú; maría mahúthú makamatuithanagía arí o. Úndú úcio nígúkúhúthiria múrigo, tondú nímarígayanaga nawe. **23** Úngíka úguo na Ngai agwathe, níúríhotaga gwítíria mínoga, na andú aya othe maríinúkaga maiganíre.” **24** Musa níathikírírie mùthoni-we na agíika úría wothe aamútaaire. **25** Agíthuura andú marí na úhoti kuuma Isiraeli guothe, akímatua atongoria a andú acio; akímatua anene a ikundi cia ngiri, na ikundi cia magana, na ikundi cia mírongo ítano, na ikundi cia makúmi. **26** Magítuika a gútuithanagía andú ciira híndí ciothe. Maciira maría maritú magatwaríra Musa, no maría mahúthú magatuithanagía arí o. **27** Musa agícooka akiugíra mùthoni-we úhoro, nake Jethero agícooka búrúri wake mwene.

19 Mweri wa gatátú thuutha wa andú a Isiraeli kuuma búrúri wa Misiri, mùthenya o úcio-rí, magíkinya Werú wa Sinai. **2** Thuutha wa kuuma Refidimu, magítoonya werú wa Sinai, nao andú a Isiraeli makíamba hema ciao kúu werú-iní, magúrú-iní ma kírima kíu kía Sinai. **3** Níngí Musa akíambata kírima-iní harí Ngai, nake Jehova akímwíta arí kírima-iní, akímwíra atírí, “Úú níguo úkwíra nyumba ya Jakubu, na wíre andú a Isiraeli: **4** ‘Inyuí ene nímweyoneire úría Ndeekire búrúri wa Misiri, o na úría ndahaanire ta ndamúkuuire na mathagu ma nderi, nígmúrehe harí níi. **5** Na rírí, múngínjathíkíra biù na múmenyerere kíríkaniro gíakwa-rí, gatagatí-iní ka ndúrírí ciothe, inyuí mugaatuika andú akwa a goro. O na gútuika thí yothe ní yakwa-rí, **6** inyuí mugaatuika úthamaki wakwa wa athínjírí-Ngai na rúrírí rwamúre.’ Ciugo ício nício úkwíra andú a Isiraeli.” **7** Ní úndú úcio Musa agícooka, na agíta athuuri aría matongoragía andú, akímahe úhoro wothe úría Jehova aamwathíte ameere. **8** Nao andú acio magítikaníria hamwe makiuga atírí, “Nítúgwíka úría wothe Jehova oigíte.” Ní úndú úcio Musa agícookeria Jehova úhoro úría moigíre. **9** Jehova akíira Musa atírí, “Níngúka kúri inyuí ndí thíini wa itu itumanu, nígeetha andú maanjigwe ngária nawe, nao ní megútúúra makwíhokete.” Musa agícooka akíira Jehova úría andú moigíte. **10** Nake Jehova akíira Musa atírí, “Thíi kúri andú úmatherie úmúthí na rúciú. Meere mathambie nguo ciao, **11** na makorwo mehaarírie mùthenya wa gatátú, tondú mùthenya úcio Jehova níagaikúrúka igúrú ría Kíríma gíá Sinai andú othe makionaga. **12** Íkíra míhaka íthiúrúrírie kírima, na úmeere úú, ‘Mwímenyerere mütíkahaice kírima kana múhutie magúrú-iní ma kíó. Úría wothe

ūkaahutia kīrīma ti-itherū nīakooragwo. **13** Ti-itherū nīakahūūrwo na mahiga nyuguto, kana arathwo na mīgu; hatirī guoko gūkaamūhuta. Ndagetikīro atūūre muoyo, arī mūdū kana nyamū. No rīrīa coro wa rūhīa rwa ndūrūme ūrīgamba, no rīo marīhaica kīrīma igūrū.” **14** Thuutha wa Musa gūikūrūka oimīte kīrīma-inī agīthī kūrī andū, akīmatheria, nao magīthambia nguo ciao. **15** Ningī akīmeera atīrī, “Mwīhaarīrei nī ūndū wa mūthenya wa gatātū. Mūtīgakome na andū-a-nja.” **16** Rūciinī rwa mūthenya wa gatātū, gūkīgīa ngwa o na heni, na itu itumanu rīgīkara igūrū rīa kīrīma, gūkīguuo mūgambo mūnene wa coro. Andū othe arīa maarī kambī, makīinaina. **17** Hīndī īyo Musa agītongoria andū kuuma kambī magacemanie na Ngai, nao makīrūgama magūrū-inī ma kīrīma. **18** Kīrīma gīa Sinai kīahumbīrītwo nī ndogo, tondū Jehova aikūrūkire igūrū wakio arī mwaki-inī. Nayo ndogo īgītogororoka kuuma igūrū rīa kīrīma ta ndogo ikuuma riiko-inī inene; nakō kīrīma gīgīthingitha na hinya, **19** naguo mūgambo wa coro ūgīkīrīrīa kūneneha. Nake Musa akīaria, naguo mūgambo wa Ngai ūkīmūcookeria. **20** Jehova agīkūrūka igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai na agīta Musa ahaice kūu kīrīma igūrū. Nī ūndū ūcio Musa akīhaica, **21** nake Jehova akīmwīra atīrī, “Ikūrūka na ūkaanie andū matikehatīrīrie kwambata gūika kuona Jehova, nīguo aingī ao matigakue. **22** O na athīnjīri-Ngai arīa me gūthengerera Jehova, no nginya metherie kana Jehova amahithūkīre, amaniine.” **23** Musa akīra Jehova atīrī, “Andū matingīhaica Kīrīma gīa Sinai tondū me mwene nīwatūkaanīrie, ūgītīwīra atīrī, “Ikīra mūhaka ūthīūrūrūkīrie kīrīma, na ūkīamūre gītūike gītheru.” **24** Jehova akīmūcookeria atīrī, “Ikūrūka, mwambate na Harūnī. No athīnjīri-Ngai na andū matikehatīrīrie kwambata mathīi kūrī Jehova kana amahithūkīre amaniine.” **25** Nī ūndū ūcio Musa agīkūrūka kūrī andū acio, akīmahe ūhoro ūcio.

20 Nake Ngai akīaria ciugo ici ciothe, akiuga atīrī: **2** “Nī nīi Jehova Ngai waku, ūrīa wakūrūtire būrūrī wa Misiri, kuuma būrūrī wa ūkombo. **3** “Ndūkanagīe na ngai ingī tīga nīi. **4** “Ndūkanethondekere mūhianano mūicūhie wa mūhianīre wa kīndū o gīothe kīrī kūrūrīa igūrū kana gūkū thī, kana kīrī maa-inī marīa marī mūhuro wa thī. **5** Ndūkanacinamīrie kana ūcihooe, nīgūkorwo nīi, Jehova Ngai waku, ndī Ngai ūrī ūiru, herithagia ciana nī ūndū wa mehīa ma maithe mao nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana rwa andū arīa maathūire, **6** no ngonania wendo kūrī njiarwa ngiri na ngiri cia andū arīa manyendete na magaathīkīra maathani makwa. **7** “Ndūkanagwete rīitwa rīa Jehova Ngai waku na itherū, nīgūkorwo Jehova ndagatua atī mūdū ndehīte ūrīa ūgwetaga rīitwa rīake na itherū. **8** “Rīrīkanaga mūthenya wa Thabatū ūwamūrage. **9** Rutaga wīra waku wothe mīthenya itandatū, **10** no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū ya Jehova Ngai waku. Mūthenya ūcio ndūkanarute wīra o na ūrīkū, wee mwene, kana mūrī-guo, kana mwarī-guo, kana ndungata yaku ya mūdū mūrūme, kana ya mūdū-wa-nja, kana ūhīi waku, kana mūgeni ūrī gwaku mūciī. **11** Nīgūkorwo Jehova ombire igūrū na thī, na iria

rīrīa inene na indo ciothe iria irī kuo, na mīthenya itandatū, no akīhurūka mūthenya wa mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehova akīrathima mūthenya ūcio wa Thabatū, akīwaamūra. **12** “Tīia thoguo na nyūkwa, nīgeetha ūtūūre matukū maingī būrūrī ūrīa Jehova Ngai waku egūkūhe. **13** “Ndūkanoragane. **14** “Ndūkanatharanie. **15** “Ndūkanaiye. **16** “Ndūkanagīrīre mūdū ūrīa ūngī kīgeenyu. **17** “Ndūkanacumīkīre nyūmba ya mūdū ūrīa ūngī. Ndūkanacumīkīre mūtumia wa mūdū ūngī, kana ūcumīkīre ndungata yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana ndegwa yake kana ndigiri yake, o na kana kīndū gīothe giake.” **18** Rīrīa andū maiguire marurumī, na makīona rūheni, na makīigua coro ūkīgamba, na makīona kīrīma gīgītoga ndogo, makīinaina nī guoya. Magīkara o haraaya, **19** na makīra Musa atīrī, “Twarīrie arī we, na nītūgūkūigua, no tīga kūrēka twarīrio nī Ngai, tūtīgakue.” **20** Musa akīra andū acio atīrī, “Tigai gwtīgīra. Ngai okīte kūmūgeria, nīgeetha mūtūūre mwītīgīrīte Ngai, mwagage kwīhia.” **21** Andū acio magīgīkara o haraaya, nowe Musa agīthengerera harīa haarī nduma ndumanu, harīa Ngai aarī. **22** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Ira andū a Isīraeli ūndū ūyū: ‘Nīmweyōnera inyuū ene atī ndaaria na inyuū ndī o igūrū: **23** Mūtikanathondeke ngai ingī cia kūhooyagwo hamwe na nīi; mūtikanethondekere ngai cia betha kana ngai cia thahabu. **24** “Njakīrai kīgongona gīa tīrī, na mūrūtīre ng’ōndu na mbūrī na ng’ombe cianyu ho irī magongona manyu ma njino na ma ūiguano. Kūrīa guothe ngaatūma rīitwa rīakwa rītīgagwo, nīndīūkaga kūrī inyuū na ngamūrathima. **25** Mūngīnjakīra kīgongona kīa mahiga, mūtīgagīake na mahiga marīa maacūhie, nīgūkorwo mūngīgaatūmīra kīndū gīa gwacūhia nīmūgagīthaahia. **26** Mūtikanahaice kīgongona gīakwa na ngathī, nīguo njaga yanyu ndikanonekanīre ho.’

21 “Maya nīmo mawatho marīa ūkūhe andū a Isīraeli: **2** “Ūngīgūra Mūhībirania arī ndungata, agaakūrūtīra wīra mīaka itandatū. No mwaka wa mūgwanja, nīūkāmūrekereria athīi, na ndagakūrīha kīndū. **3** Angīgooka arī wiki, akaarekererio athīi arī o wiki; no angīgooka arī na mūtumia, makaarekererio mathīi marī hamwe. **4** Mwathi wa ndungata īyo angīmīhe mūtumia nake mūtumia ūcio amūciarīre ciana cia aanake na airītu, mūtumia ūcio na ciana ciake magaatuika a mwathi ūcio wake, na no ndungata īyo ya mūdū mūrūme ikaarekererio īthīi. **5** “No ndungata īyo īngīkaaria, īmwīre atīrī, ‘Nīnyendete mwathi wakwa, na mūtumia wakwa na ciana na ndikwenda kūrēkererio thīi,’ **6** hīndī īyo mwathi wa ndungata īyo nīakamītīwara mbere ya atuithania ciira. Akaamītīwara mūrango-inī, kana hīngīro-inī ya mūrango, na amītūre gūtū na mūkuha. Nayo ndungata īyo īgaatuika ya mwathi ūcio matukū ma muoyo wayo wothe. **7** “Mūdū angīandia mwarī agatūike ndungata, ndikarekererio īthīi ta ūrīa ndungata cia arūme ciikagwo. **8** Ingīaga gūkenia mwathi ūrīa wamīthuurīte, no nginya etīkīre ndungata īyo ikūrūwo. Ndarī na kīhooito gīa kwendia ndungata īyo kūrī ageni, tondū nīagite kīwhokeka harī yo. **9** Angīmūrīria mūrīu, no nginya amītūte ta īrī mwarī wake mwene.

10 Muriu angihikia mutumia ūngi, ndakaima ūria wa mbere irio na nguo, na ndakamũime kũhoo gĩake ta mutumia wake. 11 Angiaga kũmũhingĩria maũndũ maya mataatũ-rĩ, akĩrekererio athĩ, gũtarĩ na mbeeca ikũrihwo. 12 “Mũndũ ūria ūngĩgũtha mũndũ amũũrage, ti-itherũ o nake no akooragwo. 13 No rĩrĩ, angĩkorwo ekĩte ūguo atekwenda-rĩ, no gũtũike nĩ Ngai ūtũmĩte ūndũ ūcio wikĩe, nake mũndũ ūcio nĩakoorĩra kũndũ kũria ngaathuura. 14 No mũndũ angĩtũmĩra mawara na oorage mũndũ ūria ūngĩ akĩendaga-rĩ, mweherieĩ kĩgongona-inĩ giakwa, na mũmũũrage. 15 “Mũndũ ūria ūngĩtharĩkĩra ithe kana nyina no nginya ooragwo. 16 “Mũndũ ūngĩya mũndũ ūngĩ na hinya akamwendie, kana o na anyĩtuo ari nake atanamwenda-rĩ, no nginya ooragwo. 17 “Mũndũ ūria ūngĩruma ithe kana nyina no nginya ooragwo. 18 “Andũ mangĩugitana na ūmwe aringe ūria ūngĩ na ihiga kana na ngundi na aage gũkua, no akome ūrĩrĩ kwa ihinda-rĩ, 19 ūcio mũringani ndagacookerewo nĩ mahitia angĩkorwo ūria waringĩtuo nĩakehota na etware nja na mũtirima wake. No rĩrĩ, no nginya arihe mahinda ma mũndũ ūcio mũtĩhie marĩa morĩte na one atĩ nahona biũ. 20 “Mũndũ angĩthũura ngombo yake ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja na rũthanju, nayo ngombo ūyo ikue nĩ ihũũra rĩu-rĩ, no nginya aherithio, 21 no ndangĩherithio ngombo ūyo ingĩarahũka thuutha wa mũthenya ūmwe kana ĩrĩ, tondu ngombo ūyo nĩ kũndũ gĩake. 22 “Andũ mangĩkorwo makĩrũ, maringe mutumia ūrĩ nda, ahune no ndagĩe na thĩina ūngĩ-rĩ, ūria ūmũringĩte nĩakarĩha kĩria gĩothe mũthuuri wa mutumia ūcio ageetĩ, igootĩ rietĩkĩra. 23 No mutumia ūcio angĩtihio ūũru, muoyo nĩũrihagio na muoyo, na 24 riitho rĩrihagio na riitho, na igego rĩrihagio na igego, na guoko kũrihagio na guoko, na kũgũrũ kũrihagio na kũgũrũ, na 25 ihĩa rĩrihagio na ihĩa, na itihĩa rĩrihagio na itihĩa, naruo rũhara rũrihagio na rũhara. 26 “Mũndũ angĩgũtha ndungata ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja riitho nario rĩthũke-rĩ, no nginya akaarekereria ndungata ūyo ĩthĩire, ūndũ ūcio ūtũike nĩguo irĩhi rĩa riitho. 27 Na angĩkũria igego rĩa ndungata ya mũndũ mũrũme kana ya mũndũ-wa-nja, no nginya arekererie ndungata ūyo ĩthĩire, ūndũ ūcio ūtũike nĩguo irĩhi rĩa igego. 28 “Ndegwa ingĩtheeca mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja na rũhĩa akue, ndegwa ūyo no nginya ihũũrwo na mahiga nginya ikue, na nyama ciayo itikarĩio. No mwene ndegwa ndangĩũrio. 29 No rĩrĩ, angĩkorwo ndegwa ūyo nĩmenyerete gũtheeca andũ na rũhĩa, na mwene nĩamenyithĩtio ūhoro ūcio nake akaaga kũmĩhingĩra, nayo ĩcooke yũrage mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja-rĩ, ndegwa ūyo no nginya ihũũrwo na mahiga ikue, na mwene o nake no nginya ooragwo. 30 Na rĩrĩ, angĩtũika nĩ gwĩtio irĩhi-rĩ, no akũũre muoyo wake na kũriha kĩria gĩothe angĩtio. 31 Watho iyũ noguo ūrũgamĩrĩre ndegwa ingĩtheeca mwanake kana mũĩrĩtu wa mũndũ na rũhĩa. 32 Ndegwa ingĩtheeca ngombo ya mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, mwene no nginya arihe cekerĩ mirongo itatũ cia betha kũrĩ mwathi wa ngombo ūyo, nayo ndegwa ūyo no nginya ihũũrwo na mahiga. 33 “Mũndũ angĩkunũra irima, kana enje rĩmwe na aage kũrikunĩka, nayo ndegwa kana ndigiri igwe thĩĩnĩ warĩo, 34 mwene

irima rĩu no nginya arihe hathara ūyo; no nginya arihe mwene nyamũ, nayo nyamũ ūyo ikũite ĩtũike yake. 35 “Ndegwa ya mũndũ ingĩthia ndegwa ya mũndũ ūngĩ ikue, andũ acio nĩmakendia ndegwa ĩria ĩrĩ muoyo, magayane mbeeca na magayane nyamũ ūyo ikũite. 36 No rĩrĩ, kũngĩkorwo nĩkũmenyeketete atĩ ndegwa ūyo nĩmenyerete gũtheecana na rũhĩa, nake mwene akaaga kũmĩhingĩra-rĩ, no nginya mwene arihe, nyamũ ĩrĩhio na nyamũ ingĩ, na ĩria ikũite ĩtũike yake.

22 “Mũndũ angĩya ndegwa kana ng’ondũ, na amĩthĩnje kana amiendie-rĩ, no nginya arihe ndegwa ithano nĩ ūndũ wa ndegwa ūyo na ng’ondũ inya nĩ ūndũ wa ng’ondũ ūyo. 2 “Mũici angĩnyĩitwo agĩtua nyũmba nake agũthwo akue-rĩ, mũmũgũthĩ ndarĩ na ihĩtia rĩa gũita thakame; 3 no ūndũ ūcio ūngĩkĩka thuutha wa rĩa kũratha, mũndũ ūcio wagũthana ari na ihĩtia rĩa gũita thakame. “Mũici no nginya arihe kĩria aiyĩte, no angĩkorwo ndarĩ na kĩndũ, no nginya endio nĩguo kĩria aiyĩte kĩrihwo. 4 “Nyamũ ĩria ĩyĩtuo ingĩonekana ĩrĩ muoyo moko-inĩ make, ĩrĩ ndegwa kana ndigiri kana ng’ondũ no nginya arihe maita meerĩ. 5 “Mũndũ angĩrĩthia ūhiũ wake mũgũnda wene o na kana ariĩthie mũgũnda wene wa mĩthabibũ, aũrekererie ūrĩe mũgũnda wa mũndũ ūngĩ-rĩ, no nginya arihe na indo ĩria njega cia mũgũnda wake o na arihe na thabibũ ĩria njega mũno cia mũgũnda wake. 6 “Mwaki ūngĩtũhũka na ūcine ihinga cia mũguu nginya ūkĩnyĩre ĩtĩia cia ngano kana ngano ĩrũngĩ, kana ūcine mũgũnda wothie, mwakia wa mwaki ūcio no nginya arihe ngano ūyo. 7 “Mũndũ angĩhithia mũndũ wa itũũra rĩake betha kana indo amũigĩre-rĩ, nacio indo ĩcio ciywo kuuma nyũmba yake, mũici ūcio angĩnyĩitwo no nginya arihe indo ĩcio maita meerĩ. 8 No mũici ūcio angĩaga kũnyĩitwo, mwene nyũmba no nginya athĩĩ mbere ya aciirithania nĩguo kũmenyeye kana nĩwe ūiyĩte indo ĩcio cia mũndũ ūcio ūngĩ. 9 Ha ūhoro o wothie wa mũndũ gũkorwo na kĩndũ na njĩra ĩria ĩtagĩrĩre, kĩrĩ ndegwa, kana ndigiri, kana ng’ondũ, kana nguo, kana kĩndũ kĩngĩ gĩothe kĩũrite kĩria mũndũ ūngĩ angĩuga atĩrĩ, ‘Kĩndũ gĩkĩ nĩ giakwa,’ andũ acio eerĩ no nginya marehe ūhoro wao mbere ya aciirithania. Mũndũ ūria aciirithania magatua atĩ nĩehĩtie-rĩ, no nginya arihe mũndũ ūcio ūngĩ maita meerĩ. 10 “Mũndũ angĩhithia mũndũ wa itũũra rĩake ndigiri, kana ndegwa, kana ng’ondũ kana nyamũ o yothie amũigĩre, nayo ikue, kana ĩtihio, kana ĩywo, hatarĩ mũndũ ūroona-rĩ, 11 ūhoro ūcio wao ūgaatuuu na njĩra ya kwĩhita mwĩhĩtu mbere ya Jehova atĩ ūria ūhithĩtio tiwe ūiyĩte indo ĩcio. Mwene nake etĩkire mwĩhĩtu ūcio, na hatĩkagĩa ūhoro wa kũrihania. 12 No angĩkorwo nyamũ nĩkũiywo yaairwo kuuma kũria yahithĩtio-rĩ, no nginya mũndũ ūcio arihe mwene. 13 Angĩkorwo yatambuuirwo nĩ nyamũ cia gĩthaka, nĩakonania matigari matũike ūira, na ndakaarĩhio nyamũ ūyo ĩtambuuirwo nĩ nyamũ. 14 “Mũndũ angĩgwatio nyamũ ya mũndũ ūngĩ, nayo ĩtihio kana ikue mwene atarĩ hakuĩ, no nginya amĩrĩhe. 15 No nyamũ ūyo ingĩkorwo ĩrĩ na mwene-rĩ, ūria ūgwatĩtio ndangĩmĩrĩha. Angĩkorwo nyamũ nĩgũkomborithio yakomborithio, mbeeca ĩria ikomboretwo nĩrĩhite

hathara iyo. **16** “Mündü anguiha müirütu gathirange ütoorütio kühikio, nake akome nake, no nginya arihe rüacio, nake müirütu ücio atuike mütumia wake. **17** Ithe wa müirütu angirega biü kümüheana kürü mündü ücio, no nginya mündü ücio arihe rüacio rwa airütu gathirange. **18** “Mütigetikiirie mündü-wa-nja mürogi atüüre muoyo. **19** “Mündü üngigwata nyamü no nginya ooragwo. **20** “Mündü ükaarutüra ngai ingi iruta tiga Jehova niakaninwo. **21** “Mütigeke mügeni üüru kana mümühinyiririe, nigükorwo o na inyuü mwarü ageni bürüri wa Misiri. **22** “Mütikanahinyiririe mütumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai. **23** Müngüika üguo nao mangaäre, hatirü njanja nüngauwa kürüo kiao. **24** Ningacinwo nî marakara, na nüngamüüraga na rühiü rwa njora, nao atumia anyu matuüke a ndigwa na ciana cianyu ituike cia ngoriai. **25** “Üngikombera mündü ümwewakwa gatagati-ini kanyu mbeeca abatairio nicio-ri, ndügatuüke ta mukomaniiri wa mbeeca; ndükamürihie uumithio wacio. **26** Mündü üngi angikünengera nguo yake ya igürü irügamirire thiiri, mücookerie riüa ritanathüa, **27** tondü noyo ari nayo ya kwihumbira. Angikühumbira naki agikoma? Angaira, nüngamüigua, nigükorwo ndi müigua tha. **28** “Ndükanarume Ngai kana ürume münene wa andü anyu. **29** “Ndügacerithirie maruta kuuma makumbi-ini maku kana mahihiro-ini maku ma ndibei. “No nginya üuheage marigithathi ma ariü aku. **30** Wikage o üguo mwena-ini wigü ng’ombe na ng’ondo ciaku. Iria ciaciariwo ürekage igaikara na manyina mithenya mügwanya, müthenya wa inana ügacineana kürü nî. **31** “Inyuü mügütüka andü akwa aamüre. Nî ündü ücio mütikanarie nyama cia nyamü ndamburange nî nyamü cia githaka; ciikagiriei ngui.

23 “Ndükanamemerekie ndeto cia maheeni. Ndügatethiririe mündü mwaganu na ündü wa kürügamirira üira wa maheeni. **2** “Ndükarümanirire na müingü gwika üüru. Üngiruta üira igooti-ini, ndükogomie kihooto ükünyitaniira na müingü, **3** na ndükonanie kimenyano harü mündü müthüni ciira-ini wake. **4** “Üngiona ndegwa kana ndigiri ya mündü müri üthü nake yürüte-ri, tigririra ati nîwamicookia kürü we. **5** Üngiona ndigiri ya mündü ügüthüire igwite ikaremererwo nî müriigo wayo-ri, ndükamitige hau; no nginya ümüteithie kümüükiria. **6** “Ndükanaima andü anyu ariä athüni kihooto ciira-ini wao. **7** Ndükahutanie na thitango ya maheeni, na ndükoorage mündü ütarü na mahitia kana mündü mwihokeku, nigükorwo ndikakereria mündü mwihia. **8** “Ndükoe ihaki, nigükorwo ihaki niritümaga ariä monaga matuüke atumumu, na rikooomia ciugo cia andü ariä athingu. **9** “Ndükahatiririe mügeni; inyuü nîmüü üria mügeni aiguaga, tondü mwarü ageni bürüri wa Misiri. **10** “Haandaga irio mügunda yaku miäka itandatü, na ükagetha irio iria iciarite miäka yio, **11** no mwaka wa mügwanya ükarekaga mügunda üikare üguo ütarimütwo na ütekühüthirwo. Nao ariä athüni gatagati ka andü anyu makonaga irio kuuma mügunda ücio, nacio nyamü cia githaka ikariäga kürü maritigagia. Ikaga o üguo na mügunda waku wa mithabibü na wa mitamaiyü. **12** “Rutaga wira waku mithenya itandatü, no müthenya

wa mügwanya ndükanarute wira, nigeetha ndegwa na ndigiri yaku ihurüke, nayo ngombo iria iciarirwo gwaku, kana mügeni, o nao magiäge na ihinda ria künogoka. **13** “Menyagirira wikage maündü maria mothe ngwürite. Ndükanagwete maritüwa ma ngai ingi; ndükareke maiguuo makigwetwo na kanua gaku. **14** “Giagai na giathiü gäa güküngüira maita matatü o mwaka. **15** “Küngüyagira Giathiü kia Migate itari na Ndawa ya Kümbia; handü ha mithenya mügwanya ürüage migate itari na ndawa ya kümbia, o ta üria ndagwaathire. Ikaga ündü üyü hindi iria ituitwo mweri-ini wa Abibu, tondü nî mweri-ini ücio woimire bürüri wa Misiri. “Gütikanagie mündü ürükaga mbere yakwa moko matheri. **16** “Küngüyagira Giathiü kia Magetha na maciaro ma mbere ma irio iria ühaandite mügunda yaku. “Küngüyagira Giathiü kia Igetha müthia-ini wa mwaka, riria ügücookaniiriria irio ciaku kuuma mügunda. **17** “Arüme othe nîmarithiäga mbere ya Mwachani Jehova maita matatü o mwaka. **18** “Ndükanandutire thakame ya igongona hamwe na kindü kürü na ndawa ya kümbia. “Maguta ma maruta makwa ma giathiü matikaigwo nginya rüciini. **19** “Rehaga indo iria njega cia maciaro ma mbere nyumba-ini ya Jehova Ngai waku. “Ndükanaruge koori na iria ria nyina. **20** “Na riri, nî nîndirätüma müraika athüi mbere yanyu, amurangire njira-ini na amükinyie handü haria ndimühaariirie. **21** Iguagai na mwathikagire üria ekümwira. Mütikanamükararie tondü ndakamürekera üremi wanyu, nigükorwo Rütwa riakwa riri thiini wake. **22** Müngimüigua küna üria aroiga, na mwike üria wothe ngaamwira, ningatuika thü kürü thü cianyu, na njükirire ariä makaamüükirira. **23** Müraika wakwa niagathiü mbere yanyu, na amükinyie bürüri wa Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Akaanani, na Ahivi, na Ajobusi, na nî nüngamaniäna biü. **24** Mütikanainamirire ngai ciao, kana mücihooc, kana mümürimire mitugo yao. No nginya mücianange, nayo mihianano ya ngai ciao cia mahiga mümüanange tücunji. **25** Hooyagai Jehova Ngai wanyu nake, nîarirathimaga irio cianyu na maaü manyu. Nîndimweheragiria mirimü gatagati-ini kanyu, **26** na gütiri mündü ükaahuna kana atuike thaata bürüri-ini wanyu. Nîndimükinyagiria matukü maria mwathiririo ma gütüra muoyo. **27** “Ningütüma kimakania giakwa mbere yanyu, na ndüme ndüriri iria müritkoragirira inyiitwo nî kirigiicano. Nînditümaga thü cianyu imüüragire. **28** Ningatüma magi mbere yanyu, maingate Ahivi, na Akaanani na Ahiti mamweherere. **29** No riri, ndikamaingata o mwaka ümwew, tondü bürüri wahota gücooka githaka, nacio nyamü cia githaka imüingihire müno. **30** Ndimaingataga o kahora o kahora, nginya riria mükaingiha mühote kwinyiitira bürüri ücio. **31** “Nîngekira mihaka yanyu kuuma Iria Itune, ndimikürükie nginya Iria ria Afilisti, na kuuma werü-ini nginya Rüü rwa Farati. Andü ariä maikaraga küu nüngamaneana moko-ini manyu, na inyuü mümaingate mamweherere. **32** Mütikagie na kirikanirio nao kana na ngai ciao. **33** Mütikareke matüüre bürüri-ini wanyu; nî tondü no matüme münjhirie, nî tondü kühooya ngai icio ciao ti-itherü nigükamütoonyia mütego-ini.”

24 Nake Jehova akiira Musa atiri, “Ambata, uuke kuri Jehova, wee na Haruni, na Nadabu, na Abihu, na athuuri mirongo mugwanja a Israeli, muminamire muhoore muri haraaya, 2 no Musa wiki ugaakuhirira Jehova; acio ang’ matigooke hakuhi. Nao andu acio ang’ a Israeli matikambate nawe.” 3 Nake Musa agithii na akiira andu ciugo ciothe cia Jehova na mawatho make, nao andu magitikaniria na mugambo umwe, makiuga atiri, “Uria wotho Jehova oigite, nitugwika.” 4 Nake Musa akiandika uhoro wotho uria Jehova aaritie. Muthenya uyũ ũngi agũkĩra rũciĩni tene, agĩaka kigongona magũrũ-inĩ ma kĩrima, na akirũgamia itugi ikũmi na igĩri cia mahiga irũgamĩĩre mihĩrĩga ikũmi na irĩ ya Israeli. 5 Ningĩ agĩtũma aanake amwe a Israeli, nao makĩruta magongona ma njino, na magithĩnja tũtęgwa tũri igongona rĩa ũguano kuri Jehova. 6 Musa akiya nuthu ya thakame yatuo akimĩkĩra mbakĩri-inĩ, na nuthu irĩa ingĩ akimĩminjamingĩria kigongona kũ. 7 Ningĩ akiya lbuku rĩa Kirĩkanĩro, na akirĩthomera andũ. Nao andũ magitikaniria, makiuga atiri, “Nitũgwika uria wotho Jehova oigite; nitũgwathika.” 8 Musa agicooka akiya thakame iyo, akimĩminjamingĩria andũ, na akiuga atiri, “Ino nĩ thakame ya kirĩkanĩro kĩa Jehova aarĩkanĩre na inyuĩ kũringana na ciugo icĩ ciothe.” 9 Musa na Haruni, na Nadabu na Abihu hamwe na athuuri acio mirongo mugwanja a Israeli makĩambata, 10 na makĩona Ngai wa Israeli. Rungu rwa makinya make haari handũ haakĩtwo wega na mahiga ma yakuti ya bururu, matherete o ta igũrũ rĩo riene. 11 No Jehova ndaigana kũhũura atongoria acio a Israeli; nimoonire Ngai, na makĩria na makĩnyua. 12 Nake Jehova akiira Musa atiri, “Ambata, uuke kuri nĩ kirĩma igũrũ, na ũikare ho, na ningũcoka ngũnengere ihengere cia mahiga, irĩ na maandiko ma watho na maathani marĩa nyandikite ngũo ũmarutage andũ a Israeli.” 13 Ningĩ Musa akiumagara marĩ na mũteithĩrĩria wake Joshua, nake Musa akiambata kirĩma-inĩ kĩa Ngai. 14 Akiira athuuri acio atiri, “Twetererei haha nginya rĩria tũgaacooka. Haruni na Huri marĩ hamwe na inyuĩ, mũndũ o wotho urĩa ũngĩgĩa na ciira niathĩage kuri o.” 15 Rĩria Musa aambatire kirĩma-inĩ, itu rikĩhumbĩra kirĩma, 16 naguo riiri na Jehova ũgĩkara igũrũ rĩa Kirĩma gĩa Sinai. Kirĩma gikĩhumbĩrwo nĩ itu rĩu mũthenya itandatũ, na mũthenya na mugwanja Jehova agĩta Musa arĩ itu-inĩ rĩu. 17 andũ a Israeli moonaga riiri wa Jehova ũtarĩi ta mwaki wa kũniinana ũri kirĩma igũrũ. 18 Hĩndĩ iyo Musa agĩtoonya itu-inĩ o akiambataga kirĩma. Agĩkara kũu kirĩma-inĩ matukũ mirongo ina, ũtukũ na mũthenya.

25 Jehova akiira Musa atiri, 2 “Ira andũ a Israeli mandehere iruta. Nĩwe ũkwamũkĩra iruta rĩu handũ hakwa kuuma kũri mũndũ o wotho urĩa ngoro yake ikwenda kũheana. 3 Maruta marĩa ũriamũkagĩra kuuma kũri o nĩmo maya: thahabu, na betha na gĩcango; 4 na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtune ta gakarakũ, na gatani irĩa njega, o na guoya wa mbũri; 5 na njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mũtune, na njũa cia pomboo, na mbaũ cia mũgaa; 6 na maguta ma mũtamaiyũ ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gũthondeka maguta ma

gũtanĩrĩrio, na ũbumba urĩa mũnungi wega; 7 na tũhiga twa onigithi, na tũhiga tũngĩ twa goro twa gwĩkĩrwo ebodi-inĩ na gakuo ga gĩthũri. 8 “Ningĩ ũnjakithĩrie handũ haamũre, na nĩi nĩngatũuranagia nao. 9 Thondekai hema ino nyamũre, na mwĩkĩre indo cia thĩĩnĩ kũringana na mũhano urĩa ngũkuonia. 10 “Nĩmathondekere ithandũkũ rĩa mbaũ cia mũgaa. ũraihi warĩo ũkorwo ũri mĩkono irĩ na nuthu, na kwarama kwario gũkorwo kũri mĩkono ũmwe na nuthu, na kũraiha na igũrũ kwario gũkorwo nĩ mĩkono ũmwe na nuthu. 11 Ithandũkũ rĩu rĩgemio na thahabu therie mĩena yeerĩ nja na thĩĩnĩ, na mũritĩrihe na mũcibi wa thahabu mĩena yotho. 12 Rĩtwekerie icũhĩ inya cia thahabu, na ũcioherere magũrũ-inĩ marĩo mana, icũhĩ igĩrĩ mwena ũmwe na icũhĩ igĩrĩ mwena urĩa ũngĩ. 13 ũcooke ũthondeke mĩtĩ mĩraaya ya mũgaa ũmĩgemie na thahabu. 14 Toonyia mĩtĩ iyo mĩraaya icũhĩ-inĩ irĩa irĩ mĩena ya ithandũkũ nĩgeetha rikuuikage. 15 Mĩtĩ iyo mĩraaya irekwo iĩkarage icũhĩ-inĩ cia ithandũkũ rĩrĩ, na ndikeheragio. 16 ũcooke wĩkĩre thĩĩnĩ wa ithandũkũ rĩu ũira, urĩa ngũkũhe. 17 “Thondeka gĩtĩ gĩa tha gĩa thahabu therie, gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mĩkono irĩ na nuthu, na warĩi wa mĩkono ũmwe na nuthu. 18 Na ũture makerubi meerĩ ma thahabu, ũmekĩre mũthia-inĩ ya gĩtĩ kũu gĩa tha. 19 Thondeka ikerubi rĩmwe rĩikare mũthia-inĩ ũmwe, na ikerubi rĩu rĩngĩ rĩikare mũthia-inĩ urĩa ũngĩ wa gĩtĩ gĩa tha; thondeka makerubi macio maanyiitanĩte na gĩtĩ gĩa tha mũthia-inĩ yeerĩ. 20 Makerubi macio makorwo matambũrũkĩtie mathagu mamu na igũrũ, magathiika gĩtĩ kũu gĩa tha namo. Makerubi macio makorwo maroranĩte, na marorete gĩtĩ kũu gĩa tha. 21 Igĩrĩra gĩtĩ kũu gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ, na wĩkĩre thĩĩnĩ wa ithandũkũ rĩu ũira urĩa ngũkũhe. 22 Na hau igũrũ wa gĩtĩ gĩa tha, gatagati ka makerubi macio meerĩ marĩ igũrũ wa ithandũkũ rĩa ũira nĩngacemania nawe ngũhe maathani makwa mothe nĩ ũndũ wa andũ a Israeli. 23 “Thondeka metha na mbaũ cia mũgaa, ũraihi wayo ũkorwo ũri wa mĩkono irĩ, na warĩi wayo ũkorwo ũri wa mĩkono ũmwe, na kũraiha na igũrũ ikorwo irĩ na mĩkono ũmwe na nuthu. 24 ũmĩgemie na thahabu therie, na ũmĩtĩrihe na mũcibi wa thahabu. 25 Mĩthondekere karũbaũ gaceke ka warĩi wa rũhĩ gathiũrũrũkĩrie metha iyo, na ũgatĩrihe na mũcibi wa thahabu. 26 Thondekera metha iyo icũhĩ inya cia thahabu, ũcioherere koono-inĩ irĩa inya o harĩa magũrũ macio mana marĩ. 27 Icũhĩ icio ikorwo irĩ hakuhi na mũcibi wa karũbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha inyiitagĩrĩre mĩtĩ irĩa ya gũkuuaga metha iyo. 28 Thondeka mĩtĩ mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa, ũmĩgemie na thahabu na ũkuuaga metha nayo. 29 Na ũthondeke thaanĩ ciayo, na thaanĩ nene cia thahabu therie na ndigithũ, na mbakũri cia gũitaga maruta. 30 Iga mĩgate irĩa iigagwo mbere yakwa igũrũ rĩa metha iyo, nayo iĩkarage hau mbere yakwa mahinda mothe. 31 “Thondeka mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa ma thahabu therie, kirũgamo o na gĩtina kiaguo iturwo inyiitanĩte; ikombe ciaguo ihaana ta mahũa, na tũkonyo twaguo o na mahũa ikorwo irĩ kindũ kĩmwe inyiitanĩte naguo. 32 Honge ithathatũ ciumĩre mĩena-inĩ ya mũrũgamo wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa,

ithatū mwena ūmwe na ithatū mwena ūria ūngī. **33** Ikombe ithatū iturītwo na mūhiano wa mahūa ma mūrothi irī na tūkonyo na mahūa ikorwo irī rūhonge-inī rūmwe, nacio ithatū ikorwo rūu rūngī; honge icio ciothe ithathatū ikorwo ihaana o ūguo, ciumīte mūtī-inī ūcio wa kūigīrīrwo matawa. **34** Na mūtī-inī ūcio wa kūigīrīra matawa hagiē ikombe inya cia mūhiano wa mahūa ma mūrothi irī na tūkonyo na mahūa. **35** Gakonyo kamwe gakorwo kari rungu rwa honge cia mbere igīrī ciumīte mūrūgamo-inī wa mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, nako gakonyo ga keerī kagiē rungu rwa honge cia keerī igīrī, nako gakonyo ga gatātū kagiē thī wa honge cia gatātū igīrī, ciothe nī honge ithathatū. **36** Tūkonyo tūu na honge icio ikorwo irī kindū kimwe na mūtī ūcio wa kūigīrīrwo matawa, iturītwo na thahabu therie. **37** “Ningī ūthondeke matawa mūgwanja maguo na ūmaigīrīre igūrū riaguo nīgeetha mamūrīke hau mbere ya guo. **38** Magathī ma gūtīnia ndaambi na thaani cia mūrari wa ndaambi ikorwo irī cia thahabu therie. **39** Taranda ya thahabu therie ihūthīrwo gūthondeka mūtī wa kūigīrīrwo matawa o na indo icio ciothe. **40** Ūtigīrīre atī nīwacithondeka kūringana na mūhianīre ūria wonirio ūrī kīrīma-inī.

26 “Thondeka hema nyamūre irī na itambaya ikūmi cia gūcuurio itumītwo na gatani yogothetwo wega ya ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakū, na igemio na makerubi nī mūtumi mūgī na wīra ūcio. **2** Itambaya icio cia gūcuurio ciothe ikorwo ciiganaine, mīkono mīrongo īrī na īnana kūraiha na mīkono īna kwarama. **3** Itambaya ithano-rī, itumanio hamwe, na icio ingī ithano itumanio hamwe. **4** Kundika ciana cia gitambaya kīa rangi wa bururu mūthia-inī wa gitambaya gīa gūcuurio kīria kīrī mūico wa mwena ūmwe, na wīke o ro ūguo harī gitambaya kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī. **5** Kundika ciana mīrongo ītano gitambaya-inī kīmwe gīa gūcuurio, na ingī mīrongo ītano gitambaya-inī kīa mūico kīa mwena ūcio ūngī, na ūringithanie o kiana na kīria kīngī. **6** Ningī ūthondeke ngathika mīrongo ītano cia thahabu, na ūcihūthīre na kuohithania itambaya icio cia gūcuurio nīguo hema īyo nyamūre ītuīke kindū kīmwe. **7** “Tuma itambaya ikūmi na kīmwe cia guoya wa mbūri ītuīke hema ya kūhumbīra hema īria nyamūre. **8** Itambaya icio ciothe ikūmi na kīmwe ikorwo ciiganaine, ikorwo irī mīkono mīrongo itatū kūraiha na mīkono īna kwarama. **9** Tumania itambaya ithano cia icio cia gūcuurio ītuīke kindū kīmwe, nacio icio ingī ithathatū itumanio hamwe. Kūnja gitambaya gīa gatandatū maita meerī mwena wa mbere wa hema. **10** Kundika ciana mīrongo ītano mūthia-inī wa itambaya cia gūcuurio cia mwena ūmwe, ningī wīke o ūguo mūthia-inī wa itambaya icio cia mwena ūria ūngī. **11** Ningī ūthondeke ngathika mīrongo ītano cia gīcango, na ūcitoonye ciana-inī nīgeetha hema īyo ītuīke kindū kīmwe. **12** Harī ūraiha wa gitambaya gīa gūcuurio ūria ūngītigara, nuthu ya gitambaya kīria gītigaire nī gīcunjuure mwena wa thuutha wa hema īyo nyamūre. **13** Itambaya cia gūcuurio cia hema ikorwo iraihīte kūrī icio ingī na mīkono ūmwe mīena yeerī; kīria gīgūtigara gīcunjuure

kīhumbire mīena ya hema īyo nyamūre. **14** Thondekera hema īyo kīandarīa kīa njūa cia ndūrūme itoboketio rangi-inī mūtune igatunīha, na igūrū wakīo ūkīhumbire na njūa cia pombo. **15** “Thondeka mbaū cia kūrūgama cia mūtī wa mūgaa cia gwaka hema īyo nyamūre. **16** O rūbaū-inī rūkorwo rūrī rwa mīkono ikūmi kūraiha na mīkono ūmwe na nuthu kwarama, **17** mbaū icio igīe na tūhocio tūcomokete tūigananiīrie. Thondeka mbaū icio ciothe cia Hema-īria-Nyamūre na njira īyo. **18** Thondeka mbaū mīrongo īrī cia mwena wa gūthini wa hema īyo nyamūre, **19** na ūthondeke itina cia betha mīrongo īna cia gūkarīrwo nī mbaū icio mīrongo īrī, o rūbaū rūmwe rūgaikarīra itina igīrī, o rūmwe rūkorwo rūrī rungu rwa kahocio. **20** Ningī mwena ūcio ūngī, mwena wa gathigathini wa hema īyo nyamūre, thondeka mbaū mīrongo īrī **21** na itina mīrongo īna cia betha o igīrī igakarīrwo nī rūbaū rūmwe. **22** Thondeka mbaū ithathatū cia mwena wa na thuutha, nīguo mwena wa mūthia wa ithūro wa hema īyo nyamūre, **23** na ūthondeke mbaū igīrī cia koine cia mwena wa na thuutha. **24** Koine-inī icio cieri no nginya ikorwo irī mbaū igīrī igīrī kuuma thī nginya igūrū, na ciohanio na mūrīnga ūmwe; koine cieri igakorwo itarī ūguo. **25** Nī ūndū ūcio hegūkoro na mbaū inyanya, na itina ikūmi na ithathatū cia betha, o igīrī igakarīrwo nī rūbaū rūmwe. **26** “Ningī ūthondeke mīgamba ya mbaū cia mūgaa: itano yayo nī ūndū wa mbaū cia mwena ūmwe wa hema īyo nyamūre, **27** na itano nī ūndū wa mbaū cia mwena ūcio ūngī, na itano nī ūndū wa mbaū cia mwena wa ithūro mūthia-inī ūria wa na thuutha wa hema īyo nyamūre. **28** Mūgamba wa gatagatī uume mūthia ūmwe nginya ūria ūngī, ūgereire gatagatī ka mbaū icio. **29** Gemia mbaū icio na thahabu, na ūthondeke mīrīnga ya thahabu ya kūnyitīrīra mīgamba īyo. O nayo mīgamba īyo nīgemio na thahabu. **30** “Aka hema īyo nyamūre kūringana na mūhianīre ūria wonirio rīria warī kīrīma-inī. **31** “Tuma gitambaya gīa gūcuurio kīa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakū, na cia gatani īria yogothetwo wega na ikagemio na makerubi nī mūbundi mūgī. **32** Cuuria gitambaya kīu na tūcuurio twa thahabu ikīngī-inī inya cia mūgaa iria igemetio na thahabu, na ikarūgama igūrū rīa nīkarīro inya cia betha. **33** Cuuria gitambaya kīu gīa gūcuurio na ngathika, na ūcooke ūge ithandūkū rīa ūria thuutha wa gitambaya kīu gīa gūcuurio. Gitambaya kīu gīa gūcuurio kīhakanie Handū-harīa-Hatheru na Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **34** Igīrīra gītī gīa tha igūrū rīa ithandūkū rīa ūria thīnī wa Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **35** Iga metha nja ya gitambaya kīu gīa gūcuurio mwena wa gathigathini wa hema īyo nyamūre, nago mūtī wa kūigīrīra matawa ūūge mwena wa gūthini ūng’ethanīre na metha īyo. **36** “Itoonyero-inī rīa hema, thondeka gitambaya gīa gūcuurio kīa rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū, na gatani īria yogothetwo wega, kīgemetio nī mūgemia mūgī. **37** Thondekera gitambaya kīu gīa gūcuurio tūcuurio twa thahabu na itugī ithano cia mūgaa igemetio na thahabu. Na ūcitwekerie itina ithano cia gīcango.

27 “Aka kigongona na mbaũ cia mŭgaa, kĩa mikono itatũ kũraiha na igũrũ; gĩkorwo kīganaine miēna yothē, mikono itano kũraiha na mikono itano kwarama. **2** Thondeka hĩa inya, o rūmwe koine-inĩ ĩmwe ya kīgongona, nīgeetha hĩa icio na kīgongona ikorwo irĩ kindũ kĩmwe, nakĩo kīgongona kũ ũkīgemie na gĩcango. **3** Thondeka indo ciothe cia kīgongona irĩ cia gĩcango, ũgĩthondekere nyūngũ cia kũrutaga mũhu, na icakũri na mbakũri cia gwĩkorwo thakame ya kũminjamina, na njibe cia kũnyiita nyama, na ngĩo cia mwaki. **4** Thondekera kīgongona kũ gitara, na ningĩ ũthondeke mũkwa wa gĩcango, na ũthondeke mĩringa ya gĩcango, o ũmwe wĩkĩrwo koine-inĩ irĩa inya cia mũkwa ũcio. **5** Ūige gitara kũ rungu wa muho wa kīgongona nīgeetha rũkinye nuthu ya ũraihi wa kīgongona. **6** Thondeka itugĩ cia mŭgaa nĩ ũndũ wa kīgongona na ũcīgemie na gĩcango. **7** Itugĩ icio itoonyio mĩringa-inĩ iyo nīgeetha igakoragwo ikariire miēna-inĩ yeerĩ ya kīgongona hĩndĩ ya gũgĩkuua. **8** Thondeka kīgongona kũ na mbaũ nĩguo kīgĩe na irima gatagati. Ūgĩthondeke o ta ũria wonirio rĩria warĩ kĩrĩma-inĩ. **9** “Thondeka nja ya hema irĩa nyamũre; mwena wa gũthini ũkorwo ũrĩ wa mikono igana kũraiha na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio cia gatani ũria mwogothē wega, **10** ũkorwo na itugĩ mĩrongo tĩrĩ na itina mĩrongo tĩrĩ cia gĩcango, irĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ. **11** Mwena wa gathigathini o naguo ũkorwo ũrĩ na mikono igana kũraiha na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio, ũgĩe na itugĩ mĩrongo tĩrĩ na itina mĩrongo tĩrĩ cia gĩcango, irĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha itugĩ-inĩ. **12** “Mwena wa ithũiro wa nja iyo ũkorwo ũrĩ wa mikono mĩrongo itano kwarama na ũgĩe na itambaya cia gũcuurio na itugĩ ikũmi na itina ikũmi. **13** Mwena wa irathĩro, kwerekera kũria riũa rĩrathagĩra, nja iyo ikorwo irĩ ya warĩ wa mikono mĩrongo itano. **14** Itambaya cia gũcuurio ikorwo irĩ cia ũraihi wa mikono ikũmi na itano na ikorwo irĩ mwena ũmwe wa itoonyero rĩa nja iyo, na ikorwo na itugĩ ithatũ na itina ithatũ, **15** na itambaya ingĩ cia gũcuurio cia ũraihi wa mikono ikũmi na itano ikorwo mwena ũcio ũngĩ wa itoonyero, na ikorwo irĩ na itugĩ ithatũ na itina ithatũ. **16** “Naguo ũhoro wa itoonyero rĩa nja iyo, wĩkire gitambaya gĩa gũcuurio gĩkorwo kĩrĩ kĩa ũraihi wa mikono mĩrongo tĩrĩ, kĩa ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa yogothetwo wega, wĩra wa mĩgemia mũũgĩ, na gĩkorwo na itugĩ inya na itina inya. **17** Itugĩ ciothe gũthiũrũkĩria nja iyo, igĩe na tũmĩkwa na tũcuurio twa betha na itina cia gĩcango. **18** Nja iyo ikorwo na ũraihi wa mikono igana, na mikono mĩrongo itano kwarama, na ikorwo na itambaya cia gũcuurio cia gatani yogothetwo wega ya mikono itano kũraiha na igũrũ, na irĩ na itina cia gĩcango. **19** Indo irĩa ingĩ ciothe cia gũtũmĩrwo wĩra-inĩ wa hema irĩa nyamũre, irĩ cia wĩra o na ũrĩkũ, o hamwe na higĩ cia kwamba hema na cia nja ciothe, nĩkorwo irĩ cia gĩcango. **20** “Atha andũ a Isiraeli makũrehere maguta maria makeere wega ma ndamaiyũ hihe ma gũkũheaga ũtheri, nīgeetha matawa maikarage maakanĩte. **21** Thĩĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio kĩria kĩrĩ mbere ya ithandũkũ rĩa Ūira, Harũni na ariũ ake

nĩmaigage matawa maakanĩte mbere ya Jehova kuuma hwaĩ-inĩ o nginya rĩciĩnĩ. Ūndũ ũyũ ũtũike watho wa kũrũmagĩrwo tene na tene thĩĩnĩ wa Isiraeli njirarwa-inĩ ciothe irĩa igooka.

28 “Tũmanĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa oke harĩwe kuuma gatagati ka andũ a Isiraeli, hamwe na ariũ ake Nadabu na Abihu, na Eleazaru na Ithamaru, nīgeetha mandungatagĩre marĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **2** Tũmĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa nguo nyamũre, cia kũmũnenehagia na kũmũtĩithagia. **3** Arĩria mabundi marĩa marĩ na ũũgĩ wa gũtuma, nguo arĩa nĩ heete ũũgĩ maũndũ-inĩ ta macio, nĩguo matumĩre Harũni nguo cia kwĩhumba akĩamũrwo, nĩguo andungatagĩre arĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **4** Nacio ici nĩcio nguo irĩa megĩtuma: gakuo ga gĩthũri, na ebodi, na nguo ndaaya, na kanjũ ya taama ng’emie wega, na kiremba, na mũcibi. Nguo ici nyamũre megĩcutumĩra Harũni mũrũ wa nyũkwa na ariũ ake nĩguo mandungatagĩre marĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **5** Nĩ mahũthire thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, hamwe na gatani irĩa njega. **6** “Tuma ebodi ya ndigi cia rangi wa thahabu na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakũ na ya gatani irĩa yogothetwo wega, wĩra wa mũbundi mũũgĩ. **7** Nĩ wega ebodi iyo igĩe na tũmĩkwa twĩrĩ twa kũmĩnyitithanĩria ciande-inĩ, tũtumĩrĩrwo mĩthia-inĩ yeerĩ yayo nīgeetha ndaamĩ ciayo cieri nyiitane. **8** Naguo mũcibi wayo wa njohero ũria mūtume wega ũkorwo ũhaana tayo na ũrĩ wa gĩcunjĩ kĩmwe na ebodi iyo na ũthondeketwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, hamwe na gatani njogothē wega. **9** “Oya tũhiga twĩrĩ twa onigithi ũkurure marĩtwa ma ariũ a Isiraeli igũrũ rĩatuo **10** marũmanĩrĩre ũria maaciarĩrwo, ũkurure marĩtwa matandatũ kahiga-inĩ kamwe, na matandatũ kau kangĩ. **11** Kurura marĩtwa ma ariũ a Isiraeli tũhiga-inĩ tũu twĩrĩ ta ũria mĩrongo wa tũhiga twa goro akururaga kahengere ga gwĩkĩrĩ mũhũiri. Ūcooke ũtũtumĩrĩre tũkonyo-inĩ twa thahabu, **12** na ũtuohere ndaamĩ-inĩ cia kĩande cia ebodi, tũrĩ tũhiga twa kĩrĩrikania kĩa ariũ a Isiraeli. Harũni nĩarĩkuuaga marĩtwa macio ciande-inĩ ciake matũike kĩrĩrikania mbere ya Jehova. **13** Thondeka tũkonyo tũgemu twa thahabu **14** na irengeeri igĩrĩ cia thahabu therie, ihaana ta mũkanda, nacio ũcinyiitithanie na tũkonyo tũu. **15** “Thondekithia gakuo ga gĩthũri ga gwĩkagĩrwo ituĩro-inĩ rĩa ciira, nako gatumbo nĩ mũtumi mũũgĩ. Gathondeke ta ebodi: karĩ ka ndigi cia rangi wa thahabu na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ na gatani irĩa yogothetwo wega. **16** Gakuo kau gakorwo kaiganaine miēna yothē ĩna inji kenda kũraiha na inji kenda kwarama, na koinanĩrwo maita meerĩ. **17** Ūcooke ũgatumĩrĩre mĩhari ĩna ya tũhiga twa goro. Mũhari wa mbere hakorwo kahiga ka wakiki ũria mūtune, na ka yakuti irĩa ihaana ngoikoni, na ka baregethu; **18** mũhari wa keerĩ ũtumĩrĩre kahiga ga thumarati, na ka yakuti irĩa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **19** mũhari wa gatatu ũtumĩrĩre kahiga ka wakiki ũria wa bururu,

na ka yacimu, na ka amethuthito; **20** naguo mūhari wa kana ūtūmīrīrwo kahiga ga thumarati iria theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Ūtūmīrīre tūkonyo-ini tūgemu twa thahabu. **21** Hagikorwo hari na tūhiga ikūmi na twīrī, o kamwe karūgamīrīre marītwa ma ariū a Isiraeli, o kamwe gakururwo rūtwa rīa mūhīrīga ūmwe wa iria ikūmi na irīrī ya Isiraeli, o ta ūrīa kahengere ka mūhūiri gakururagwo. **22** “Thondekera gakuo kau ga githūri irengeeri njogthe cia thahabu therie ihaana ta mūkanda. **23** Gathondekere mīrīnga irīrī ya thahabu, ūmīoherere mīthia-ini irīrī ya gakuo kau ga githūri. **24** Ohania irengeeri igīrī cia thahabu mīrīnga-ini hau mīthia-ini ya gakuo ga githūri, **25** nayo mīthia iria ingi ya irengeeri yohithanio na tūkonyo tūria twīrī, ūmīnyīitithanie na ndaamī cia kīande cia ebodi mwena wa na mbere. **26** Thondeka mīrīnga irīrī ya thahabu ūmīnyīitithanie na mīthia iria ingi irīrī ya gakuo ga githūri mwena wa na thīini kūrigania na ebodi. **27** Thondeka mīrīnga ingi irīrī ya thahabu na ūmīnyīitithanie magūrū-ini ma ndaamī cia kīande mwena-ini wa mbere wa ebodi, hakuhi na rūtumo, igūrū hanini wa mūcibi wa njohero ya ebodi. **28** Mīrīnga ya gakuo ga githūri irīohithanagio na mīrīnga ya ebodi na rūrigi rwa bururu, na inyiitithanio na mūcibi wa njohero, nīgeetha gakuo ga githūri gatikarekanie na ebodi. **29** “Rīrīa rīothe Harūni arītoonyaga Handū-haria-Hatheru, arīkuuaga marītwa ma ariū a Isiraeli marī githūri-ini giake gakuo-ini ga githūri ga itūiro rīa ciira, arī kīrīrīkania gīa gūtūura mbere ya Jehova. **30** Ningi wīkire Urimu na Thumimu thīini wa gakuo kau ga githūri, nīgeetha ciikarage githūri-ini kīa Harūni rīrīa rīothe arītoonyaga agathīi mbere ya Jehova. Ūguo nīguo Harūni arīkuuaga ūhoti wa gūtūagīra andū a Isiraeli ciira githūri-ini giake arī mbere ya Jehova. **31** “Tuma nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mūtheri, **32** na ikorwo na harūkīrio ya mūtwe gatagati kayo. Ikorwo itirihitwo mīthia-ini ta kara ya ngingo gūthiūrūrūkīria iharūkīrio rīu rīa mūtwe, nīgeetha ndigatarūke. **33** Thondeka tūcunjuura tūtariī ta matunda ma makomamanga twa ndigi cia rangi wa bururu, na rangi wa ndathi, na rangi mūtune ta gakarakū gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-ini rwa nguo iyo, tūhakanitio na ngengere cia thahabu. **34** Ngengere cia thahabu na makomamanga macio mathīi mahakanitio gūthiūrūrūka rūtumo rwa magūrū-ini rwa nguo iyo ndaaya. **35** Harūni no nginya ehumbage nguo iyo hīndi ciothe rīrīa egūtungata. Ngengere nīrīguagwo ikigamba rīrīa egūtōonya Handū-haria-Hatheru o hau mbere ya Jehova na rīrīa ekuuma ho, nīgeetha ndagakue. **36** “Thondeka gatanji ga thahabu therie, na ūgakurure ta ūria mūhūiri ūkururagwo, ūkurure ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRĪRE JEHOVA. **37** Koherere rūrigi rwa rangi wa bururu nīguo ūkanyīitithanie na kīremba, gakorwo karī mwena wa mbere wa kīremba. **38** Karīkoragwo karī thiithi-ini wa Harūni, nake agakuuaga mahītia makonīi theo iria theru, iria andū a Isiraeli mangikorwo mamūrīre Jehova, o na irī cia mūthemba o na ūrīkū. Gatanji kau gakoragwo karī thiithi-ini wa Harūni hīndi ciothe nīgeetha magetikīrīkaga nī Jehova. **39** “Kanji nītumwo irī ya gatani iria njega mūno, o na

ūtume kīremba na gatani iria njega mūno. Mūcibi ūtūmwo nī mūgemia ūria mūgī na wīra ūcio. **40** Tumīra ariū a Harūni kanjū, na mīcibi, na tūmīcibi twa kīongo, cia gūtūma manenehagio na maheagwo gītīo. **41** Warīkia kūhumba mūrū wa nyūkwa na ariū ake nguo icio-rī, ūmaitīrīrie maguta na ūmaamūre. Ūmaamūre nīgeetha mandungatagīre marī athīnjīrī-Ngai. **42** “Matumithīrie thuruariī cia thīini cia gatani, cia kūhumbira njaga ya mīrīrī yao kuuma njohero nginya ciero-ini. **43** Harūni na ariū ake no nginya macīhumbage rīrīa rīothe marītoonyaga Hema-ya-Gūtūnganwo kana magīthengerera kīgongona marutīre wīra Handū-haria-Hatheru nīgeetha matīkahitīe, nao makue. “Ūyū nītūtīke watho wa kūrūmagīrīrwo tene na tene nī Harūni na njīaro ciake.

29 “Na rīrī, ūū nīguo ūgwkīa nīgeetha wamūre Harūni na ariū ake, nīguo mandungatagīre marī athīnjīrī-Ngai: Oya gategwa kamwe na ndūrūme igīrī itarī kaūgū. **2** Na kuuma mūtū-ini mūhinyu mūno wa ngano ūtarī ndawa ya kūmbia, ūthondeke mīgate na keki itukanitio na maguta na tūmīgate tūhūthū tūhakitwo maguta. **3** Ikīra indo icio gīkabū-ini na ūcinenganīre ūguo hamwe na ndegwa iyo na ndūrūme icio cieri. **4** Ūcooke ūrehe Harūni na ariū ake itoonyero-ini rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, ūmathambie na maaī. **5** Oya nguo icio, ūhumbe Harūni kanjū, na nguo ndaaya ya ebodi, na ebodi yo nyene na gakuo ga githūri. Muohe ebodi na mūcibi wayo wa njohero ūria mūtume wega. **6** Mwīkire kīremba mūtwe, nako gatanji karīa kaamūre ūgēkire kīremba-ini kīu. **7** Oya maguta ma gūtīanīrīrio ūmūtīrīrie mūtwe ūmwamūre. **8** Rehe ariū ake na ūmahumbe kanjū, **9** na ūmoohē tūmīcibi twa mūtwe. Ningī wohe Harūni na ariū ake mīcibi. Ūthīnjīrī-Ngai nī wao ūrī watho wa kūrūmagīrīrwo tene na tene. Ūguo nīguo ūkaamūra Harūni na ariū ake. **10** “Rehe ndegwa iyo mwena wa mbere wa Hema-ya-Gūtūnganwo, nake Harūni na ariū ake mīgīrīre moko mao mūtwe wayo. **11** Ūcooke ūmīthīnjīre mbere ya Jehova o hau itoonyero-ini rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **12** Ningī woe thakame īmwe ya ndegwa iyo, ūmīhake hīa cia kīgongona na kīara giaku, iyo ingi ūmīite gītina-ini gīa kīgongona. **13** Ningī woe maguta mothe marīa mahumbīre nyama cia nda, na marīa mahumbīre ini, na higo cieri na maguta ma cio ūmacinīre hau kīgongona-ini. **14** No nyama cia ndegwa iyo hamwe na rūūa na mahu ūcīcinīre nja ya kambī. Rīu nī iruta rīa mehīa. **15** “Oya ndūrūme īmwe nake Harūni na ariū ake mamīgīrīre moko mao mūtwe igūrū wayo. **16** Mīthīnje na woe thakame, ūmīminjāminjīrie kīgongona mīena yothē. **17** Tinangīa ndūrūme tūcunjī, na ūthambie nyama cia nda, na magūrū mayo, ūciige hamwe na mūtwe na tūcunjī tūu tūngī. **18** Ūcooke ūcīnīre ndūrūme iyo yothē igūrū wa kīgongona. Rīu nī iruta rīa njīno rīa kūrūtira Jehova, rīrī mūtārīko mwega rīrūtīrwo Jehova, rīrī iruta rīrūtīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwakī. **19** “Oya ndūrūme iyo ingi, nake Harūni na ariū ake mamīgīrīre moko mao mūtwe. **20** Mīthīnje, woe thakame īmwe yayo ūmīhake moni cia matū ma ūrīo ma Harūni na ariū ake o na ciara iria nene cia moko

mao ma ūrīo, na ciara iria nene cia magūrū mao ma ūrīo. Ūcooke ūminjaminjīrie kīgongona thakame mīena yothē. **21** Na woe thakame ĩmwe kuuma kīgongona-ini na maguta ma gūitanirīrio ūciminjaminjīrie Harūni na nguo ciake, na ariū ake na nguo ciao. Hīndi iyo Harūni na ariū ake hamwe na nguo ciao nīmagatuika aamūre. **22** “Oya maguta mamwe ma ndūrūme iyo, maguta ma mūting’oe ūria mūnoru, na maguta marīa mahumbiire nyama cia nda, na maguta marīa mahumbiire ini, na higo ciarī na maguta ma cio, na kīero kīa mwena wa ūrīo. (Iyo nīyo ndūrūme ya igongona rīa kwamūrana.) **23** Kuuma gikabū-ini kīa migate itarī mīikire ndawa ya kūimbīa kīrīa kīrī mbere ya Jehova, oya mūgate ūmwe na kēki ithondeketwo na maguta, na woe kamūgate kahūthū. **24** Indo ici ciothe cineane moko-ini ma Harūni na ariū ake, ūcooke ūcithūngūthie mbere ya Jehova iri Igongona rīa gūthūngūthio. **25** Ningi ūcooke woe indo icio kuuma moko-ini mao, ūcicinīre kīgongona-ini igūrū hamwe na iruta rīa njino, ituike mūtatariko mwega harī Jehova, rīrī iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. **26** Warīkia kūruta gīthūri kīa ndūrūme iyo ya kīamūrano kīa Harūni, gīthūngūthie mbere ya Jehova rīrī iruta rīa gūthūngūthio, nakō gītuike rwīga rwaku. **27** “Amūra icunji cia ndūrūme iyo ya kīamūrano iria iri cia Harūni na ariū ake nacio nī: gīthūri kīrīa gīathūngūthitio na kīero kīrīa kīaheanītwo. **28** Indo icio ituike rwīga rwa kūheagwo Harūni na ariū ake nī andū a Isiraeli hīndi ciothe. Nīrīo iruta rīrīa andū a Isiraeli marīrutagīra Jehova kuuma maruta-ini ma ūguano. **29** “Nguo iria nyamūre cia Harūni igītuike cia njiaro ciake, nīgeetha magaitagīrīrio maguta na makaamūragwo macīhumbīte. **30** Mūrūi ūrīa ūkamūgaya atuike mūthīnjīri-Ngai na oke gūtungata thīini wa Handū-Harīa-Hatheru, Hema-ini-ya-Gūtūnganwo arīthūmbaga nguo icio mīthenya mūgwanja. **31** “Oya ndūrūme iyo ya kīamūrano nacio nyama ciayo ūcirugīre handū harīa hatheru. **32** Harūni na ariū ake marīrīagīra nyama cia ndūrūme iyo na migate kuuma gikabū-ini o hau itoonyero-ini rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **33** Nīmarīrīaga indo icio irutītwo cia horohio nī ūndū wa kwamūrwo kwao na gūtherio. No itikanarīo nī mūdū ūngī, nī ūndū nī theru. **34** Na rīrī, nyama cia ndūrūme iyo ya kīamūrano kana migate ingītigara nginya rūcinī-rī, nīcinwo. Itikanarīo tondū nī theru. **35** “Īka Harūni na ariū ake mūdū mothe marīa ngwathite, na ūniine mīthenya mūgwanja ūkīmaamūra. **36** Rutagai ndegwa ĩmwe o mūthenya, iri iruta rīa mehīa rīa kūhorohanīria. Theria kīgongona na ūndū wa gūkīhoroheria na gūgītīrīria maguta, ūkīamūre. **37** Gīa na horohio ya kīgongona mīthenya mūgwanja ya gūkīamūra. Thuutha ūcio kīgongona kīu nīgīgūtūika gītheru mūno, nakō kīrīa gīothe kīrīkīhutaga kīrītūikaga gītheru. **38** “Gikī nīkio kīndū kīrīa ūrīrutaga hīndi ciothe kīgongona-ini o mūthenya: tūtūrūme twīrī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe. **39** Gatūrūme kamwe gakarutwo rūcinī na karīa kangī hwaī-ini kūrī mairia. **40** Gatūrūme ka mbere gakarutanagīrio na mūtū mūhinyu mūno gīcunji gīa ikūmi kīa eba ūtukanītio na maguta ma mūtamāiyū gacunjī ka inya ka hini ĩmwe na ndibei gacunjī ka inya ka hini ĩmwe, iri kīndū gīa kūnyuuo. **41** Ruta

gatūrūme kau kangī igongona hwaī-ini kūrī mairia, hamwe na iruta rīa mūtū na rīa kīndū gīa kūnyuuo o ta cia rūcinī, arī guo mūtatariko mwega, rīrī iruta rīrutīrwo Jehova rīa gūcinwo na mwaki. **42** “Harī njiaro iria igooka, iruta rīrī rīa njino rīkaarutagwo hīndi ciothe itoonyero-ini rīa Hema-ya-Gūtūnganwo mbere ya Jehova. Hau nīho ndūcemanagīa nawe na njaragie nawe; **43** ningi hau no ho ndūcemanagīa na andū a Isiraeli, naho nīhakaamūrwo nī rīrī wakwa. **44** “Nī ūndū ūcio nīngamūra Hema-īyo-ya-Gūtūnganwo na kīgongona na nyamūre Harūni na ariū ake mandungatagīre marī athīnjīri-Ngai. **45** Ningi nīngatūūranīa na andū a Isiraeli na ndūke Ngai wao. **46** Nīmakamenya atī nīi nīi nīi Jehova Ngai wao, ūrīa wamarutire būrūri wa Misiri nīgeetha ndūūranagie nao. Nīi nīi nīi Jehova Ngai wao.

30 “Thondeka kīgongona kīa mbaū cia mūgaa gīa gūcinagīra ūbumba. **2** Nīgīkorwo kīganaine mīena yothē mūkono ūmwe kūrīaiha na mūkono ūmwe kwarama na mūkono īrī kūrīaiha na igūrū, hīa ciakīo ituike kīndū o ro kīmwe na kīgongona. **3** Kīgemie igūrū, o na mīena yothē, o na hīa ciakīo, na thahabu therie, na ūgītīrīhe na mūcibi wa thahabu ūgīthīūrūkīrie. **4** Thondekera kīgongona kīu mīringa īrī, ūmīohereere thī wa mūcibi ūcio, īrī mwena ūmwe, na īrī mwena ūrīa ūngī īnyīitagīrīre mītī īrīa mīraaya itūmagīrwo gūgīkuua. **5** Thondeka mītī mīraaya ya mbaū cia mūgaa, na ūmīgemie na thahabu. **6** Iga kīgongona kīu mbere ya gītambaya gīa gūcuorio kīrīa kīrī mbere ya ithandūkū rīa Ūira, mbere ya gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa Ūira, harīa ngacacemania nawe. **7** “Harūni no nginya acinīre ūbumba mūnūngi wega hau igūrū rīa kīgongona o rūcinī rīrīa egūthondeka matawa. **8** No nginya acine ūbumba rīngī agīakia matawa hwaī-ini kūrī mairia, nīgeetha ūbumba ūkarage ūgīcinagwo mahinda mothe mbere ya Jehova, njiarwa na njiarwa iria igooka. **9** Ndūkanacinīre ūbumba wa mūthemba ūngī kīgongona-ini gīkī kana ūrutīre ho iruta rīa njino, kana rīa mūtū, na ndūkanaitīrīre iruta rīa kūnyuuo igūrū rīakīo. **10** Harūni nīarutage horohio hīa-ini cia kīgongona kīu o mwaka rīiita rīmwe. Horohio īno ya o mwaka no nginya irutagwo na thakame ya iruta rīa kūhoroheria mehīa, nginya njiarwa iria igooka. Horohio iyo nī igongona itheru mūno harī Jehova. **11** Hīndi iyo Jehova akīra Musa atīrī, **12** “Rīrīa ūgūtara andū a Isiraeli-rī, o mūdū no nginya arutagīre Jehova kīndū gīa gūkūtūra muoyo wake rīrīa egūtārwo. Na gūtīrī mūthīro ūkaamakora ūkīmatara. **13** Mūdū o wothē ūrīkīraga agathīi mwena wa andū arīa marīkītīe gūtārwo, nīarīrutaga nuthu ya cekerī kūrīngana na ūrīa cekerī ya harīa haamūre itarīi īrīa īrī na ūrītū wa geera mīrongo īrī. Nuthu iyo ya cekerī nī iruta kūrī Jehova. **14** Arīa othe marīkīraga magathīi mwena wa arīa marīkītīe gūtārwo, marī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīria, no nginya mbeage Jehova iruta rīu. **15** Arīa atongu matīrīheanaga makīria ya nuthu ya cekerī, nao arīa athīni matīrīheanaga kīndū kīnini gūkīra nuthu ya cekerī hīndi ya kūrūtīra Jehova horohio ya mīoyo yao. **16** Amūkīra mbeeca cia horohio kuuma kūrī andū a Isiraeli nawe ūcīhūthīre ūtungata-ini wa Hema-ya-

Gütünganwo. Ūguo ūgaatuika kīririkano kīa andū a Isiraeli mbere ya Jehova makīrutīra mīoyo yao horohio.”

17 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **18** “Thondeka kīraī gīa gīwthambagīra gīa gīcango, kīrī na kīgūrū gīakīo gīa gīcango. Ūkīge gatagatī ka Hema-ya-Gütünganwo na kīgongona, na ūgīkīre maaī. **19** Harūni na ariū ake marīthambaga moko mao na nyarīrī na maaī macio. **20** Rīria rīothe marītoonyaga Hema-ya-Gütünganwo, marīthambaga na maaī nīgeetha matigakue. O na nīngī rīrīa mathengerera kīgongona nīguo marutīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwakī, **21** marīthambaga moko na nyarīrī nīgeetha matigakue. Ūndū ūcio ūgaatuika watho wa kūrūmīrīrwo tene na tene nī Harūni na njaro ciake, na njiarwa ciao ciothe irīa igooka.” **22** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **23** “Oya mahuti maya manungi wega: cekeri 500 cia manemane irīa ndwekie, nuthu yamo (nacio icio nī cekeri 250) cia ndarathini nungi wega, na cekeri 250 cia karamathi nungi wega, **24** cekeri 500 cia mwīnū, ciothe kūrīngana na cekeri ya handū-harīa-haamūre, na hini ya maguta ma mītamaiyū. **25** Indo ici ūcithondeke itūike maguta matheru ma gūitanīrīrio matukanītio makanunga wega marutīrīrwo wīra nī mūthondekī mūūgī wa maguta. Macio matūike maguta matheru ma gūitanagīrīrio. **26** Ningī ūhūthīre maguta macio gūitīrīria Hema-ya-Gütünganwo, na ithandūkū rīa Ūira, **27** na metha na indo ciayo ciothe, na mūtī wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo, na kīgongona gīa gūcinīra ūbumba, na **28** kīgongona kīa iruta rīa njino na indo ciakīo ciothe, na kīraī na kīgūrū gīakīo. **29** Nīūgaciamūra nīgeetha itūike theru mūno makīria, nakīo kīria gīothe gīgacihutia nīgīgatuika gītheru. **30** “Itīrīria Harūni na ariū ake maguta ūmaamūre nīgeetha mandungatagīre marī athīnjīrī-Ngai. **31** Īra andū a Isiraeli atīrī, ‘Maya nīmo maguta makwa marīa matheru ma gūitanagīrīrio ma njiarwa irīa igooka. **32** Ndūkanamaitīrīrie mīrī ya arūme, na ndūkanathondeke maguta mangī na mūthondekere ūcio. Nī matheru na nī wega ūmatuage atī nī matheru. **33** Mūndū wothē ūrīthondekaga maguta manungi wega mahaana ta maya, na mūndū o wothē ūngīmaitīrīria mūndū ūtarī mūthīnjīrī-Ngai, nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao.”

34 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, “Oya mahuti manungi wega marīa metagwo thitakitī, na onuka na garibane, hamwe na ūbani ūrīa mwega mūno, mothe mathimītwo maiganaine, **35** na ūthondekithie magīe na mūtārārīko mwega wa ūbumba; wīra ūcio ūrutwo nī mūthondekī mūūgī wa maguta. Makorwo mekīrītwo cumbī, na marī matheru na makaamūrwo. **36** Thīithia mahuti mamwe matūike mūtū, nāguo ūūige mbere ya ithandūkū rīa Ūira thīnī wa Hema-ya-Gütünganwo, harīa ndīcemanagia nawe. Ūgaakorwo ūrī mūtheru mūno harīwe. **37** Mūtikanethondekere ūbumba wa mūthemba ūyū nī ūndū wa inyuī ene; ūtuagei mūtheru nī ūndū wa Jehova. **38** Mūndū o na ūrīkū ūrīa ūgathondeka ūngī taguo nīguo ekenagie na mūtārārīko wāguo nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao.”

31 Nake Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Ta rora wone, nīthuurīte Bezalelī mūrū wa Uri ūrīa mūrū wa Huri wa mūhīrīga wa Juda, **3** na nīndīmūiyūrītīe na

Roho wa Ngai, na ūūgī na ūhoti na ūmenyo mawīra-inī ma mīthemba yothē ya moko; **4** ya gūcora mīcoro ya ūūgī indo-inī cia thahabu, na betha na gīcango, na **5** gwacūhia tūhiga twa gorō twa gūthecererwo indo-inī, na kūruta wīra wa gūkaaya mbaū, na kūruta mawīra ma mīthemba yothē ya ūbundi. **6** O na rīrī, nīthuurīte Oholiabu mūrū wa Ahisamaku, wa mūhīrīga wa Dani, nīguo ateithagie Bezalelī wīra. Ningī nīheete mabundi mothe ūūgī wa gūthondeka indo ciothe irīa ngwathite: **7** nacio nī Hema-ya-Gütünganwo, na ithandūkū rīa Ūira, na gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū rīarīo, na indo irīa ingī ciothe cia hema, **8** nacio nī metha na indo ciayo, na mūtī wa thahabu therie wa kūigīrīrwo matawa na indo ciaguo ciothe, na kīgongona gīa gūcinīra ūbumba, na **9** kīgongona kīa iruta rīa njino na indo ciakīo, na kīraī na kīgūrū gīakīo, **10** o na nguo irīa ndume, irīa theru cia kwiħumbwo nī Harūni ūrīa mūthīnjīrī-Ngai na nguo cia kwiħumbwo nī ariū ake rīrīa megūtūngata marī athīnjīrī-Ngai, **11** na maguta ma gūitanīrīrio, na ūbumba mūnungi wega wa Handū-harīa-Hatheru. Mathondeke indo icio o ta ūrīa ngwathite.”

12 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **13** “Īra andū a Isiraeli ūtī: ‘No nginya mūrūmagie Thabatū ciakwa. Rūrū nīruo rūgatuika rūūrī gatagatī gakwa na inyuī njiarwa irīa igooka, nīguo mūmenye atī nī nī nī Jehova ūrīa ūmūtheragīa. **14** “Menyagīrīrai Thabatū tondū nī mūthenya mūtheru harī inyuī. Mūndū ūngūthaahia no nginya ooragwo; mūndū ūngīruta wīra mūthenya ūcio nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao. **15** Wīra nīurutagwo mīthenya itandatū, no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū theru ya Jehova ya andū kūhurūka. Ūrīa wothē ūkaaruta wīra mūthenya wa Thabatū no nginya ooragwo. **16** andū a Isiraeli nīmathikagīre Thabatū, mamikūngūyagīre itūike kīrīkanīro gīa gūtūūra njiarwa irīa igooka. **17** Rūrū nīruo rūgatuika rūūrī gatagatī gakwa na andū a Isiraeli nginya tene, nīgūkorwo Jehova ombire igūrū na thī na mīthenya itandatū na mūthenya wa mūgwanja ndaigana kūruta wīra, akīhurūka.”

18 Rīria Jehova aarīkirie kwaria na Musa kūu igūrū rīa Kīrīma gīa Sinai, akīmūngera ihengere icio igīrī cia Ūira, o ihengere icio cia mahiga, o icio ciandīkītwo na kīara kīa Ngai.

32 Rīria andū moonire atī Musa nīakarīre mūno ataikūrūkīte kuuma kīrīma-inī, magīcookanīrīra harī Harūni makīm-wīra atīrī, “Ūka, tūthondekere ngai irīa irītūtongoragia. Ha ūhorō wa mūndū ūyū ūgwtwo Musa, ūrīa watūrūtire būrūrī wa Misiri, tūtīūī ūrīa oonete.”

2 Harūni akīmācookeria akīmeera atīrī, “Rutai icūhī cia thahabu irīa irī matū ma atumia anyu, na aanake na ariūtu anyu mūndehere.”

3 Nī ūndū ūcio andū othe makīruta icūhī cia thahabu icio ciarī matū-inī mao magīcīrehere Harūni. **4** Nake akīoya indo irīa maamūreheire, agīcitwekia agītūmīra indo cia ūbundi gūcithondeka mūhianano wa njāū. Nao andū makiuga atīrī, “Īci nīcio ngai ciaku, wee Isiraeli, irīa ciakūrūtire būrūrī wa Misiri.”

5 Rīria Harūni onire ūguo, agīaka kīgongona mbere ya njāū iyo, na akīanīrīra, akiuga atīrī, “Rūciū nīgūgākorwo na gīathi kīa Jehova.”

6 Nī ūndū ūcio mūthenya ūyū ūngī andū magīūkīra rūciinī tene, makīruta magongona ma njino na ma ūigūano.

Thuutha ūcio magīkara thī kūria na kūnyua, magīcooka magīkūra kūina na gwīkiana. **7** Nake Jehova akīūra Musa atīrī, “Ikūrūka, tondū andū aku arīa warutire būrūrī wa Misīrī nīmethūkūtie. **8** Nīmagarūrūkūtie narua magatiga ūrīa ndaamathīte, na nīmethondekeire mūhianano wa gūtwekio ūhaana njāu. Nīmāuināmīrīre na makāūrūtira iruta makiugaga atīrī, ‘Ici nīcio ngai ciaku, wee Isīraeli, iria ciakūrūtire būrūrī wa Misīrī.’” **9** Jehova akīūra Musa atīrī, “Nīnyonete andū aya, nī andū momītie ngingo. **10** Rīu tigana na nī nīgeetha marakara makwa mamarīrīmībūkīre, nīgeetha ndīmāniine. Nīngacooka ngūtue rūrūrī rūnene.” **11** No Musa agīthaiha Jehova Ngai wake, akīmīrīa atīrī, “Wee Jehova, ūngīcinwo nī marakara ūkūrīre andū aku nīkī, o arīa warutire kuuma būrūrī wa Misīrī na guoko gwaku kūrī ūhoti na ūkīmaruta kuo na hinya mūnene? **12** Nī kī kīngītūma andū a Misīrī moige atīrī, ‘Aamarutire būrūrī wa Misīrī arī na muoroto wa kūmekā ūūru amooragīre irīmā-inī, na amāniine mathire gūkū thī?’ Tīga kūrākara mūno; wīrīcūkwo ndūkarehere andū aku mwanangīko. **13** Rīrikana ndungata ciaku Iburahīmu, na Isāaka, na Isīraeli, arīa wee wehītīre kūrī o na mwīhitwa ūngītīgwetaga, ūkiuga atīrī: ‘Nīngātūma njīaro ciaku cīngīhe ta njata cia matu-inī, na nīngaahē njīaro ciaku būrūrī ūyū wothē ūrīa ndaamerīre, naguo ūgaatuīka igai rīao nginya tene.’” **14** Hīndī ūyo Jehova akīrīcūkwo, na ndaigana kūrehere andū ake mwanangīko ūrīa oīgīte atī nīekūmarehera. **15** Musa akīhūdūka, agīkūrūka kuuma kīrīma igūrū akuūite ihengere icio igīrī cia ūrīa na moko make. Cīarī nyandīke mīena yeerī, mbere na thuutha. **16** Ihengere icio cīarī wīra wa Ngai; maandīko macio maarī maandīko ma Ngai makururītīwo ihengere-inī icio. **17** Rīrīa Joshua aigūire inegene rīa andū makiugīrīrīa akīūra Musa atīrī, “Kūrī mbugīrīrio ya mbaara kambī-inī.” **18** Musa akīmūcookeria atīrī, “Tī mīgambo ya ūhootani, na tī mīgambo ya kūhootwo; nī mīgambo ya kūina ndīraigua.” **19** Rīrīa Musa akūhīrīre kambī, na akīona njāu na ndūrūhī rīra yarī kūdū kūu, agīcinwo nī marakara, nake agīkīa ihengere icio thī, ikīunīkanga icunjī o hau magūrū-inī ma kīrīma. **20** Nake akīnyīita njāu ūyo maathondekete, akīmīcina na mwakī, agīcooka akīmīthīa, igītūka mūtū, akīūkīa maaī-inī na agīatha andū a Isīraeli manyue maaī macio. **21** Nake Musa akīūra Harūnī atīrī, “Andū aya maragwīkire atīa nīgeetha ūmatoonyie mehīa-inī manene ū?” **22** Nake Harūnī akīmūcookeria, akīmīrīa atīrī, “Tīga kūrākara, mwathi wakwa; wee nīūū ūrīa andū aya mendete gwīka ūūru. **23** Maanjīrīre atīrī, ‘Tūthondekere ngai iria irītūtongoragia. Ha ūhorō wa mūdū ūyū ūgwītwo Musa, ūrīa watūrūtire būrūrī wa Misīrī-rī, tūtūtū ūrīa oonire.’” **24** Nī ūndū ūcio ngīmeera atīrī, ‘Ūrīa wothē ūrī na mathaga ma thahabu, nīarute.’ Nao makīnengera indō icio cia thahabu, ngīcīkīa rīiko, nacio ikīuma njāu īno!” **25** Musa akīona atī andū nīmakararītīe, na atī Harūnī nīamarekereire meke ūrīa mekwenda, nginya magaatūka andū a gūthekagīrīrwo nī thū cīao. **26** Nī ūndū ūcio akīrīgama itoonyero-inī rīa kambī, akiuga atīrī, “Ūrīa wothē ūrī mwena wa Jehova-rī, nīoke haha.” Nao Alawīi othe makīrīgama mwena wake. **27** Nake akīmeera atīrī, “Jehova Ngai wa Isīraeli ekuuga atīrī,

‘O mūdū nīeyohe rūhīu rwa njora njohero. Hungurai kambī īno kuuma mwena ūmwe nginya ūrīa ūngī, o mūdū nīoorage mūrū wa nyina na oorage mūratawe na mūdū wa itūūra rīake.”” **28** Alawīi magīka ta ūrīa maathirwo nī Musa, na mūthenya ūcio gūkūrāgwō andū ta 3,000. **29** Nake Musa akiuga atīrī, “Nīmwarīkia kwamūrīrwo Jehova ūmūthī, nīgūkorwo nīmwareganire na arīu anyu na mūkīregana na arīa mūciarīnīrwo nao, na Jehova nīamūrāthima ūmūthī.” **30** Mūthenya ūyū ūngī Musa akīūra andū atīrī, “Nīmwhītīe mūno. No rīu, nīngwambata kūrī Jehova; hīhi no kūhoteke ndīmūrūtīre horohio nī ūndū wa rīhīa rīanyu.” **31** Nī ūndū ūcio Musa agīcooka kūrī Jehova, akīmīrīa atīrī, “Hī, kī andū aya nīmekīte rīhīa inene-ī Nīmethondekeire ngai cia thahabu. **32** No rīu-rī, ndagūthaiha marekere mehīa mao; angīkorwo ndūkūmarekera, o na nī tharia ibuku-inī rīrīa wandīkite andū aku.” **33** Nake Jehova agīcookeria Musa atīrī, “Ūrīa wothē ūnjīhīirīe, nīngamūtharia ibuku-inī rīakwa. **34** Rīu gūthī, ūtongorie andū acio mathī būrūrī ūrīa ndaarīre ūhorō waguo, nake mūrīka wakwa nīakamūtongoria. Na rīrī, hīndī ya kūmaherithia yakīnya-rī, no ngaamaherithia nī ūndū wa mehīa mao.” **35** Nake Jehova akīhūūra andū acio na mūthīro nī tondū wa ūrīa meekire na njāu ūyo yathondeketwo nī Harūnī.

33 Nīngī Jehova akīūra Musa atīrī, “Umai handū haha, wee na andū arīa warutire kuuma būrūrī wa Misīrī, mwambate būrūrī ūrīa nderīre Iburahīmu, na Isāaka na Jakubu na mwīhitwa ngīuga atīrī, ‘Nīngāuhe njīaro ciaku.’” **2** Nīngūtūma mūrīka mbere yanyu na nīngāingata Akaanani, na Aamori, na Ahītī, na Aperīzi, na Ahīvī, na Ajebusī. **3** Ambatā mūthī būrūrī ūcio ūrī būthī wa iria na ūkū. No nī ndīgathī na inyū, tondū mūrī andū momītīe ngingo na ndahota kūmūnīnīra njīra-inī.” **4** Rīrīa andū acio maigūire ciugo icio cia kūmathīnīa ngorō, makīambīrīrīa gūcakaya na gūtīrī mūdū wacookīre kwīhumba mathaga. **5** Nīgūkorwo Jehova nīeerīte Musa atīrī, “Ira andū a Isīraeli atīrī, ‘Inyū mūrī andū momītīe ngingo. Ingītwarana na inyū o na kahīnda kanīnī, ndahota kūmūnīna. Rīu rutai mathaga manyu, na nīngūmenya ūrīa ngwīka na inyū.’” **6** Nī ūndū ūcio andū a Isīraeli makīrūtīra mathaga mao hau kīrīma-inī kīa Horebu. **7** Na rīrī, Musa nīamenyerete kuoya hema akāmīamba njā ya kambī wothē haraya na kambī, akāmīta “Hema-ya-Gūtūnganwo.” Mūdū o wothē ūngīndīre gūtūirīa ūhorō kūrī Jehova, aathīiaga hema-inī ūyo ya gūtūnganwo kūu njā ya kambī. **8** Na rīrīa rīothe Musa aathīiaga hema-inī, andū othe mookīraga makarīgama njā ya hema cīao, magacūthīrīa Musa nginya rīrīa arītōonya hema ūyo. **9** Musa agītōonya hema ūyo, gītugī gīa itu gīaikūrūkaga gīgākara itoonyero-inī Jehova akīaria na Musa. **10** Rīrīa andū mona gītugī kīu gīa itu kīrīgāmīte itoonyero-inī rīa hema ūyo, othe maarīgamaga makahooya o mūdū arī itoonyero-inī rīa hema yake. **11** Jehova agākīaria na Musa makīonanaga ūthīu kwa ūthīu o ta ūrīa mūdū maaragia na mūratawe. Thuutha ūcio Musa agacooka kambī, no Joshua mūrū wa Nūnī, mwanake ūrīa wamūteithagia, ndoimaga hema-inī ūyo. **12** Musa akīūra Jehova atīrī, “Ūkoretwo ūkīnjīra atīrī, ‘Tongoria andū aya,’ no ndūūmenyīthīte

urĩa ùkùndùmĩra tũthĩĩ nake. Nĩnũjĩrĩte atĩrĩ, ‘Nĩngũũ na rĩtwa, na wĩ mwĩtikĩrĩku harĩ nĩ.’ **13** Angĩkorwo nĩũkenetio nĩ nĩ, menyithia njĩra ciaku nĩgeetha ngũmenye na thĩĩ na mbere gwtĩkĩrĩka nĩwe. Rĩrikana atĩ rĩrĩrĩ rĩrũ nĩ andũ aku.” **14** Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩĩ Mwene nĩngũtwarana na inyũĩ na ndĩmũhe ũhũrũko.” **15** Nake Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ndũgũtwarana hamwe na ithuĩ, ndũgatũme tuume hah. **16** Mũndũ o na ũrĩkũ angĩkĩmenya atĩa atĩ nĩũkenetio nĩ nĩ, na ũgakenio nĩ andũ aku, tĩga no ũtwaranire na ithuĩ? Nĩ kĩĩ kĩngĩ kĩngĩonania ngũũrani yakwa na ya andũ aku kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ othe marĩ thĩ ĩno?” **17** Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Nĩngũũ o urĩa ũnjũũrĩtie njĩke, tondũ nĩngenetio nĩwe, na nĩngũũ na rĩtwa rĩakwa.” **18** Nĩngĩ Musa akiuga atĩrĩ, “Nyonia rĩrĩ waku urĩa ũtarĩ.” **19** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩngũtũma wega wakwa wothĩ ũhitũkĩre mbere yaku, na nĩngwanĩrĩa rĩtwa rĩakwa, Jehova, mbere yaku: Nĩndĩguagĩra thĩ urĩa ndenda kũĩguĩra thĩ, na nĩndĩcaayagĩra urĩa ndenda gũcaĩra.” **20** No Jehova akiuga atĩrĩ, “Ndũngĩona ũthĩũ wakwa, nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ũngĩona ũthĩũ wakwa na acooke atũũre muoyo.” **21** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩ harĩ handũ hakũhĩ na nĩ, harĩa ũngĩrũgama igũrũ rĩa mwaro rwa ihĩga. **22** Rĩrĩa rĩrĩ wakwa ũrĩkorwo ũkĩhitũkĩra hau-rĩ, nĩndĩgũtoonyia mwanya-inĩ wa rwaro rĩũ rwa ihĩga, ngũhumbĩre na guoko gwakwa nginya hĩtũke handũ hau. **23** Rĩrĩa ndĩrĩheria guoko gwakwa, nawe nĩũrĩnyona na thũthũ; no ũthĩũ wakwa ndũngĩonwo.”

34 Nake Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Icũhia ihengere igĩrĩ cia mahĩga o ta irĩa cia mbere, na nĩngũciandĩka ciugo irĩa ciaandĩkĩtwo ihengere-inĩ irĩa cia mbere, irĩa woragire. **2** Wĩhaarĩre rĩciĩnĩ, ũcooke wambate kĩrĩma gĩa Sinaĩ. ũrĩgame mbere yakwa hau kĩrĩma igũrũ. **3** Gũtikagĩe mũndũ ũkwambatania hamwe nawe kana onekane handũ o hothĩ kũũ kĩrĩma-inĩ; o na gũtikagĩe ndũũru cia mbũri kana cia ng’ombe ingĩrĩthio kũũ mbere ya kĩrĩma.” **4** Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩcũhia ihengere igĩrĩ cia mahĩga o ta irĩa cia mbere na akĩroka kwambata kĩrĩma gĩa Sinaĩ rĩciĩnĩ tene, o ta urĩa Jehova aamwathĩte; agĩthĩ akũũite ihengere icio igĩrĩ na moko. **5** Nake Jehova agĩkũrũka arĩ itũ-inĩ, akĩrũgama hau harĩ we, na akĩanĩrĩa rĩtwa rĩake, Jehova. **6** Agĩkĩhitũkĩra mbere ya Musa akĩanagĩrĩa akoĩga atĩrĩ, “Jehova, Jehova, Ngai urĩa mũcaayanĩrĩ na mũtugi, ũtahiũhaga kũrakara, ũyũrĩtwo nĩ wendani na wĩhokeku, **7** ũtũũragĩa wendani kũrĩ andũ ngĩrĩ na ngĩrĩ, na akohanagĩra waganu, na ũremĩ, o na mehĩa. No rĩrĩ, ndaagaga kũherithĩa arĩa mehĩtie; nĩaherithagĩa ciana na ciana ciacio nĩ ũndũ wa mehĩa ma maithe mao, nginya rĩciaro rwa gatatũ na rwa kana.” **8** Musa agĩkĩnamĩrĩa thĩ o rĩmwe, akĩhooya. **9** Akiuga atĩrĩ, “Wee Mwathani, angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte maitho-inĩ maku, ndagũthaita Mwathani twarana na ithuĩ. O na gũtuĩka aya nĩ andũ momĩtie ngingo-rĩ, tuoherĩ waganu witũ o na mehĩa maitũ, na ũtũme tũtũĩke igai rĩaku.” **10** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “Nĩngũgĩa na kĩrĩkanĩro nawe. Nĩndĩrĩkaga morĩrũ matarĩ mekwo rĩrĩrĩ-inĩ o

na rĩrĩkũ thĩĩnĩ wa thĩ yothĩ mbere ya andũ aya aku othe. Andũ arĩa mũtũũranagĩa nao nĩmakeyonera urĩa nĩ, Jehova, ngeeka ũndũ wa kũmakania nĩ ũndũ waku. **11** Athĩkĩra urĩa ngũgwathĩ ũmũthĩ. Nĩngarutũrĩa Aamori, na Akaanani, na Ahĩtĩ, na Aperĩzi, na Ahĩvĩ na Ajobusĩ mbere yaku makweherere. **12** Wĩmenyerere ndũkagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũruga bũrĩrĩ-inĩ ũcio ũrathĩ, matĩgatũĩke mũthego harĩwe. **13** Nĩmũkoinanga igongona ciao, na mũthethere mahĩga mao maamũre, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera. **14** Mũtikanahooe ngai ingĩ o na rĩrĩkũ, nĩgũkorwo Jehova, urĩa rĩtwa rĩake arĩ Mũĩgua ũĩru, nĩ Ngai ũrĩ ũĩru. **15** “Mwĩmenyerere mũtikagĩe kĩrĩko na andũ arĩa matũũruga bũrĩrĩ-inĩ ũcio; nĩgũkorwo rĩrĩa maahũũra ũmaraya na ngai ciao na magacĩrutĩra iruta, nĩmarĩmwĩtaga, na inyũĩ nĩmũrĩrĩtaga indo cia magongona macio mao. **16** Na rĩrĩa mũngĩthũura airĩtu amwe ao matũĩke atumia a aanake anyu, nao airĩtu acio mahũũre ũmaraya na ngai ciao, nĩmakonereria arĩũ anyu gwĩka ũguo. **17** “Ndũkanathondeke mĩhianano ya gũtwekio. **18** “Kũngũyagĩra Gĩathĩ kĩa Mĩgate ĩtarĩ mũĩkĩre ndawa ya kũĩmbia. Handũ-inĩ ha mĩthenya mũgwanja, rĩtagai mĩgate ĩtarĩ mũĩkĩre ndawa ya kũĩmbia, o ta urĩa ndaamwathĩre. Ikagai ũndũ ũyũ ihinda rĩaguo rĩakinya mwerĩ-inĩ wa Abĩbu, nĩgũkorwo nĩguo mwerĩ urĩa mwoimire bũrĩrĩ wa Misĩrĩ. **19** “Irigĩthathĩ rĩa nda o yothĩ nĩ rĩakwa, hamwe na marĩgĩthathĩ mothe ma njamba ma mahĩũ manyu, marĩ ma kuuma ndũũru-inĩ cia ng’ombe kana cia mbũrĩ. **20** Irigĩthathĩ rĩa ndĩgĩrĩ ũrĩrĩkũruga na gatũũme, no ũngĩaga kũrĩkũũra, rĩune ngingo. Nao arĩũ aku a marĩgĩthathĩ ũmakũũrage. “Gũtikanagĩe mũndũ o na ũmwe ũrĩũkaga mbere yakwa moko matherĩ. **21** “Rutaga wĩra mĩthenya ĩtandatũ, no mũthenya wa mũgwanja ũhũrũkage; o na hĩndĩ ya icimba na ya magetha no nginya ũhũrũke. **22** “Kũngũyagĩra Gĩathĩ-gĩa-Ciumĩa, na maciaro ma mbere ma magetha ma ngano, na Gĩathĩ-gĩa-Gũcookereria irio makũmbĩ-inĩ mũthĩa-inĩ wa mwaka. **23** Arũme anyu othe no nginya mokage mbere ya Mwathani Jehova, o we Ngai wa Isiraelĩ, maita matatũ o mwaka. **24** Nĩngarutũrĩa ndũrĩrĩ imweherere, na nĩnganenehĩ mĩhaka ya bũrĩrĩ wanyu na gũtĩrĩ mũndũ ũgaacumĩkĩra bũrĩrĩ wanyu rĩrĩa mũrĩkoragwo mũkĩambata maita matatũ o mwaka mbere ya Jehova Ngai wanyu. **25** “Ndũkanandũtĩre thakame ya igongona ĩtukanĩte na kĩndũ gĩkĩre ndawa ya kũĩmbia, na mũtikanareke kĩndũ kĩa igongona rĩa Bathaka kĩaare nginya rĩciĩnĩ. **26** “Rehagai maciaro ma mbere marĩa mega mũno ma mĩgũnda wanyu, mũmarehage nyũmba ya Jehova Ngai wanyu. “Mũtikanaruge koorĩ na irĩa rĩa nyina.” **27** Nĩngĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Andĩka ciugo ici, nĩgũkorwo kũringana na ciugo ici, nĩndagĩa na kĩrĩkanĩro nawe o na Isiraelĩ.” **28** Musa aikarĩre na Jehova hau matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, atekũrĩa irio kana akanyu maĩ. Na agĩkĩandĩka ihengere-inĩ icio ciugo cia kĩrĩkanĩro kũũ, na nĩcio Maathani marĩa ĩkũmĩ. **29** Rĩrĩa Musa aikũrũkĩre kuuma kĩrĩma gĩa Sinaĩ arĩ na ihengere igĩrĩ cia ũira moko-inĩ make, ndaamenyaga atĩ ũthĩũ wake nĩwakengaga nĩ ũndũ nĩarĩtie na Jehova. **30** Rĩrĩa Harũnĩ na andũ a Isiraelĩ othe moonire Musa, ũthĩũ

wake niwakengaga, nao magitigira kumukuhiriria. **31** No Musa akimeeta; ni undu ucio Haruni na atongoria othe a muingi magicooka haru we, nake akimaariria. **32** Thuutha ucio andu a Israeli othe makimukuhiriria, nake akimahe mawatho mothe maria Jehova amuheete kuu Kirima-ini gia Sinai. **33** Riria Musa aarikirie kumaariria, akihumbira uthiu wake na taama na kihumbira uthiu. **34** No riria riothe aatoonyaga haru Jehova maranirie, narutaga taama ucio wa kihumbira uthiu nginya oime ho. Na riria oka kuri andu a Israeli na aameera uria aathitwo, **35** makona uthiu wake o ukengete. Nake Musa agacookia taama ucio wa kihumbira uthiu nginya riria ringi agaathi kwaria na Jehova.

35 Musa nionganirie muingi wothe wa andu a Israeli, akimeera atiri, “Maya nimo maundu maria Jehova aamwathite mwikage: **2** Wira niurutagwo mithenya itandatut, no muthenya wa mugwanja urikoragwo uri muthenya wanyu mutheru, Thabatu ya Jehova ya kuhurika. Uria ukkaaruta wira muthenya ucio no nginya ooragwo. **3** Mutigaakagie mwaki muthenya ucio wa Thabatu kiria guothe murituiraga.” **4** Musa akiria muingi wothe wa andu a Israeli atiri, “Uu niguu Jehova aathanite: **5** Rutirai Jehova maruta kuuma indo-ini iria muri nacio. Mundu uria wothe ukugua akienda, niarehere Jehova iruta ria thahabu, na ria betha na ria gicango; **6** na ria ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku; o na gatani iria njega; na guoya wa mburi; **7** njua cia ndurume itoboketio rangi-ini mutune igatuniha, na njua cia pomboo; na mbaui cia mugaa; **8** na maguta ma mutamayi ma gwakia tawa; na mahuti manungi wega ma gwikirwo maguta-ini ma gutanirio, na ma ubumba uria munungi wega; **9** na tuhiga twa onigithi na tuhiga tungi twa goro twa gutumirirwo nguo ya ebodi na gakuo ga githuri. **10** “Aria othe mari na uugi wa ubundi gatagati-ini kanyu, nimoke mathondeke indo ciothe iria Jehova aathanite, nacio ni: **11** Hema iria nyamure na hema yayo o na kindu gia kumihumbira, na ngathika cia kunyiita, na mbaui ciakio, na migamba yakio, na itugi na itina ciayo; **12** na ithanduku ria kirikaniro hamwe na miti yaro, na giti gia tha, hamwe na gitambaya gia gucuurio kiria gia kuhakania; **13** metha na miti yayo, na indo ciayo ciothe, hamwe na migate ya kugwo mbere ya Jehova, **14** na miti wa kugirirwo matawa ma kumirikaga, hamwe na indo ciaguo, na matawa hamwe na maguta ma kumaakia; **15** na kigongona kia ubumba na miti yakio, na maguta ma gutanirio, na ubumba munungi wega; na gitambaya gia gucuurio murango-ini wa itoonyero-ini ria hema iyo nyamure; **16** na kigongona kia iruta ria njino hamwe na gitara giakio gia gicango, na miti yakio, na indo ciakio ciothe; na kirai gia gicango na kigurui giakio; **17** na itambaya cia gucuurio cia itoonyero ria njia hamwe na itugi na itina ciacio na gitambaya gia gucuurio cia itoonyero ria kuuma nja ya hema **18** na higi cia hema iria nyamure, na cia nja yayo, na mikanda yayo; **19** na nguo ndume cia kihumbagwo mundu agitungata ari handu-haria-haamure; nicio nguo iria nyamure cia Haruni uria muthinjiri-Ngai o na cia ariu ake riria megutungata

mari athinjiri-Ngai.” **20** Naguo muingi wothe wa andu a Israeli ukiehera haru Musa, **21** na mundu o wothe uria weyendeire na ngoro yake yahiahiaga, niokire na akiehera Jehova kindu gia kumirutira ni undu wa wira wa hema-ya-Gutunganwo na mawira mayo mothe, o na ni undu wa nguo iria nyamure. **22** Aria maiguire metikira uhoro ucio, arume na andu-a-nja o undu umwe, nimookire na makirehe mathaga ma thahabu ma mithemba yoth: namo ni mbini ng'emie cia gwikirwo nguo-ini, na icuhi cia matu, na icuhi cia ciara na mathaga mangi. Othe nimatehire thahabu yao ituike iruta ria guthunguthio haru Jehova. **23** Uria wothe wari na ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mutune ta gakaraku, kana gatani iria njega, kana guoya wa mburi, kana njua cia ndurume itoboketio rangi-ini mutune igatuniha, kana njua cia pomboo, niacireehire. **24** Andu aria maarehire iruta ria betha kana ria gicango, maarirehire riri iruta haru Jehova, na uria wothe wari na mbaui cia mugaa ni undu wa wira ucio niacireehire. **25** Mundu-wa-nja o wothe wari muugi wira-ini wa kuogotha ndigi na moko make, akirehe kiria ogothete, ndigi cia rangi wa bururu, kana cia rangi wa ndathi, kana cia rangi mutune ta gakaraku, kana gatani iria njega. **26** Nao andu-a-nja othe aria meyendeire na ni maaru na uugi ucio, nimoogothire ndigi cia guoya wa mburi. **27** Atongoria marehire tuhiga twa onigithi na tuhiga tungi twa goro tutumirirwo nguo-ini ya ebodi na gakuo ga githuri. **28** Nimacookire makirehe mahuti manungi wega, na maguta ma mitamayi ma gwakia tawa, na maguta ma gutanirio o na ma guthondeka ubumba uria munungi wega. **29** Andu a Israeli othe, arume na andu-a-nja aria meyendeire, nimatehere Jehova maruta ma kwiendera ni undu wa wira uria Jehova aamaathite na kanua ka Musa marute. **30** Ningi Musa akiria andu a Israeli atiri, “Onei, Jehova niathuurite Bezaleli muru wa Uri uria muriu wa Huri, wa muthiriga wa Juda, **31** na niamuyiritie na Roho wa Ngai, na uugi, na uhoti, na umenyo wa mawira mothe wa ubundi **32** nigeetha athugunde micoro ya uugi ya indo-ini cia thahabu, na betha, na gicango, **33** na gwacuhia tuhiga twa goro twa guthecererwo indo-ini, na kuruta wira wa gukaaya mbaui, na kuruta mawira ma micoro ma mitemba yoth ya ubundi. **34** Na eeru, we mari na Oholiabu muru wa Ahisamaku wa muthiriga wa Dani, nimatehere uhoti wa kuruta andu aria angu. **35** Niamuyiritie na uugi wa kuruta mawira mothe, mari mabundi, na acori, na agemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mutune ta gakaraku, na gatani iria njega, o na atumi: othe mari mabundi moogi, na acori oogi.

36 “Ni undu ucio Bezaleli, na Oholiabu, na mundu o wothe wari muugi na wira, aria Jehova aheete uugi na uhoti wa kumenya kuruta wira ucio wothe wa gwaka handu-haria-haamure, makiruta wira ucio o ta uria Mwathani aathanite urutwo.” **2** Ningi Musa agiti Bezaleli na Oholiabu na mundu o wothe wari muugi, uria Jehova aheete uhoti, na uria wari na wendo wa guka kuruta wira ucio. **3** Nao makiamukira kuuma kuri

Musa maruta mothe maría andú a Isiraeli maarehete ma kúruta wíra wa gwaka handú-haría-haamüre. Nao andú magithií o na mbere kúrehe maruta ma kwiyendera rúciini o rúciini. **4** Ní ündü ücio mabundi mothe maría maarí na üügí, aría maarutaga wíra wothe wa gwaka handú-haría-haamüre, makíamba gütiga wíra wao, **5** na makíira Musa atíri, “Andú nímarehe indo makíria ya iria ibatarainie wíra-iní úria Jehova aathanite úrutwo.” **6** Nake Musa akíruta watho, nao magitwara úhoro ücio kambí-iní guothe: “Gütiri mündü mürüme kana mündü-wa-nja ügúcooka kúrehe iruta ringí ní ündü wa handú-haría-haamüre.” Ní ündü ücio andú makirigírrio gücooka kúrehe indo ingí, **7** tondu indo iria maarí nacio ciarí nyingí makíria ma iria ciabatarainie kúruta wíra ücio wothe. **8** Andú othe aría maarí oogí thiiíní wa aruti a wíra magithondeka hema nyamüre na itambaya ikúmi cia gücuurio itumitwo na gatani yogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakarakú, na ikigemio na makerubi ní mütumi müügí wa wíra ücio. **9** Itambaya ciothe cia gücuurio níciaiganaine, ciarí cia mikono mirongo iiri na inana kúraiha, na mikono ina kwarama. **10** Makinyiithania itambaya ithano hamwe, na magíika o ro úguo na icio ingí ithano. **11** Ningí magikundika ciana cia gítambaya kía rangi wa bururu múthia-iní wa gítambaya gía gücuurio kíria kíri müico-iní wa mwena ümwe, na magíika o ro úguo harí gítambaya gía gücuurio kía müico kía mwena ücio üngí. **12** Magícooka magikundika ciana ingí mirongo itano gítambaya-iní kímwe gía gücuurio kía mwena ümwe, na ingí mirongo itano gítambaya-iní gía gücuurio kía müico kía mwena ücio üngí, o kiana kiringaine na kíria kingí. **13** Ningí magithondeka ngathíka mirongo itano cia thahabu na magicihúthira kúohithania itambaya icio cia gücuurio cia miéna yeerí, ní ündü ücio hema iyo nyamüre ígítuika kíndü kímwe. **14** Ningí magítuma itambaya cia gücuurio ikúmi na kímwe cia guoya wa mbúri ígítuika cia kühumbíra hema íria nyamüre. **15** Itambaya icio ciothe cia gücuurio ikúmi na kímwe níciaiganaine; ciarí cia mikono mirongo itatú kúraiha, na mikono ina kwarama. **16** Magítumithania itambaya ithano cia gücuurio ígítuika kíndü kímwe, na cio icio ingí ithathatú ígítumithanio hamwe. **17** Ningí magikundika ciana mirongo itano múthia-iní wa gítambaya gía gücuurio kía müico kía mwena ümwe, na magíika o úguo múthia-iní wa gítambaya gía gücuurio kía müico kía mwena úria üngí. **18** Ningí magithondeka ngathíka mirongo itano cia gicango cia kuohania hema ítuíke kíndü kímwe. **19** Magícooka magithondekera hema kihumbíri kía njúa cia ndürüme itoboketio rangi-iní mütune igatuníha, na igürú wakío hakíhumbírwó na njúa cia pomboo. **20** Ningí magithondeka buremu cia kúmirügamia cia mbaú cia mütí wa mûgaa ní ündü wa hema iyo nyamüre. **21** O buremu yarí wa mikono ikúmi kúraiha, na mukono ümwe na nuthu kwarama, **22** natuo tühocio tügicomoka tûgananiirie. Maathondekire buremu ciothe cia hema iyo nyamüre na njíra iyo. **23** Ningí magithondeka buremu mirongo iiri cia mwena wa güthini wa hema iyo nyamüre, **24** na magithondeka itina mirongo ina cia betha cia gwikírwo rungu rwacio; o itina igírí

ikanyitiiríra buremu imwe, rungu rwa kahocio kamwe. **25** Cia mwena ücio üngí, mwena wa gathigathini wa hema iyo nyamüre, magithondeka buremu mirongo iiri **26** na itina mirongo ina cia betha, o igírí igaikarírwó ní buremu imwe. **27** Ningí magithondeka buremu ithathatú cia mwena wa na thuuha, níguo mwena wa múthia wa ithüüro wa hema iyo nyamüre, **28** na buremu igírí igithondekwo ní ündü wa tükoiné-iní twa hema iyo nyamüre cia mwena wa na thuuha. **29** Koine-iní ici ciérí, buremu ciarí igírí igírí, kuuma thí nginya igürú, ikoohanio na müringa ümwe; nacio ciérí igakorwo ihaanaine. **30** Ní ündü ücio haarí na buremu inyanya na itina ikúmi na ithathatú cia betha; o igírí igaikarírwó ní buremu imwe. **31** Magícooka magithondeka mígamba ya mbaú cia mûgaa: itano yayo ní ündü wa buremu cia mwena ümwe wa hema iyo nyamüre, **32** na itano ní ündü wa buremu cia mwena ücio üngí, na itano ní ündü wa buremu cia mwena wa ithüüro, múthia-iní wa na thuuha wa hema iyo nyamüre. **33** Maathondekire mígamba wa gatagatí uumíte múthia ümwe nginya úria üngí hau gatagatí ga buremu icio. **34** Nímagemirie buremu icio na thahabu, na magithondeka miringa ya thahabu ya kúnyitiiríra mígamba iyo. Magícooka makígemia mígamba iyo na thahabu. **35** Nímatumire gítambaya gía gücuurio kía ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakarakú, na gatani íria njogothé wega, na gíkigemio na makerubi ní múbundi müügí. **36** Makímithondekera itugí inya cia mbaú cia mûgaa na magícigemia na thahabu. Magícooka magithondeka tûcuurio twa thahabu, na magítwekia itina inya ciacio cia betha. **37** Itoonyero-iní ría hema makírithondekera gítambaya gía gücuurio kía ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakarakú, na gatani íria njogothé wega, nakío kíagemetio ní mûgemia müügí; **38** na magithondeka itugí ithano irí na tûcuurio twacio. Makígemia itugí icio na igürú na mícibi yacio na thahabu, na magícithondekera itina ithano cia gicango.

37 Bezaleli níathondekire ithandükú ría kírikaníro ría mbaú cia mûgaa, müigana wa mikono iiri kúraiha, na mukono ümwe na nuthu kwarama, na mukono ümwe na nuthu kúraiha na igürú. **2** Akírígemia na thahabu therie thiiíní na nja, na akírítiriha na mícibi wa thahabu miéna yothé. **3** Níarítwekeirie icúhí inya cia thahabu na agíciohanía na magürú marío mana, o icúhí igírí mwena ümwe na icúhí igírí mwena úria üngí. **4** Ningí agíthondeka mítí múraaya ya mûgaa na akímígemia na thahabu. **5** Agícooka agítoonyia mítí iyo múraaya miringa-iní iyo yarí miéna-iní ya ithandükú íri ya kúrikuua. **6** Níarítthondekeirie gítí gía tha gía thahabu, kárie kía úraihi wa mikono íri na nuthu, na warií wa mukono ümwe na nuthu. **7** Agícooka agítura makerubi meerí ma thahabu akímékira múthia-iní ya gítí kiu gía tha. **8** Niathondekire ikerubi rimwe riikare múthia-iní ümwe na ikerubi riu ringí riikare múthia-iní úria üngí; múthia-iní iyo yeerí akímáthondeka marí kíndü kímwe na gítí gía tha. **9** Mathagu ma makerubi macio matambürúkitio na igürú, magathiika gítí kiu gía

tha. Makerubi macio maathondeketo maroranite, na marorete giti kiu gja tha. **10** Nĩmathondekire metha ya mbaũ cia mũgaa, ũraihi wayo warĩ mĩkono ĩĩri, na warĩ wayo warĩ mũkono ũmwe, na kũraiha na igĩrũ kwayo kwarĩ mũkono ũmwe na nuthu. **11** Ningĩ makĩmĩgemia na thahabu therie, na makĩmĩtiriha na mũcibi wa thahabu. **12** Magĩcooka makĩmithondekera karĩbaũ gaceke ga warĩ wa rũhĩ, gagĩthiũrũrũkĩria metha ĩyo, na magĩgatiiriha na mũcibi wa thahabu. **13** Magĩtwekeria metha ĩyo mĩringa ĩna ya thahabu, na makĩmĩoherera koine-ĩni ĩnya ciayo, o harĩa magĩrũ mayo mana maarĩ. **14** Icũhĩ ĩcio ciekĩrĩrwo hakũhĩ na mũcibi wa karĩbaũ karĩa gaceke, nĩgeetha ĩnyiitagĩrĩre mĩtĩ ĩria mĩraaya yahũthagĩrwo gũkuua metha ĩyo. **15** Mĩtĩ ĩyo mĩraaya ya gũkuua metha yarĩ ya mbaũ cia mũgaa, na ikagemio na thahabu. **16** Ningĩ magĩthondeka ĩndo cia thahabu therie, cia kũigagĩrĩrwo metha, na nacio nĩ: thaani, na thaani nene, na mbakũri, na ndigithũ cia gũitaga iruta rĩa kũnyuuo. **17** Nĩmathondekire mũtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa wa thahabu therie. Mũrũgamo waguo na gĩtina kĩaguo igĩturwo ĩnyiitaniĩte o hamwe na ikombe ciaguo na mahũa maguo, na tũkonyo twaguo; ciothe igĩkorwo ĩrĩ kĩndũ kĩmwe naguo. **18** Mũtĩ ũcio warĩ na honge ithathatũ ciuimĩte mĩena-ĩni ya mũrũgamo wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa; ithatũ mwena ũmwe, na ithatũ mwena ũria ũngĩ. **19** Ikombe ithatũ ciaturĩtwo ihaana ta mahũa ma mũrothi, ĩrĩ na tũkonyo na mahũa, igakorwo rũhonge-ĩni rũmwe, nacio ithatũ igakorwo rũhonge-ĩni rũu rũngĩ; honge ĩcio ciothe ithathatũ cihaanaga ũguo ciuimĩte mũtĩ-ĩni ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa. **20** Na mũtĩ-ĩni ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa haarĩ na ikombe ĩnya ciathondeketwo ihaana ta mahũa ma mũrothi, ĩrĩ na tũkonyo na mahũa. **21** Gakonyo kamwe kaarĩ rungu rwa honge igĩrĩ ciuimĩte mũrũgamo-ĩni wa mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, nako gakonyo ga keerĩ kaarĩ rungu rwa honge cia keerĩ igĩrĩ, na gakonyo ga gatatũ kaarĩ rungu rwa honge cia gatatũ igĩrĩ; ciothe ciarĩ honge ithathatũ. **22** Tũkonyo na honge ciarĩ kĩndũ kĩmwe na mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa, ĩturĩtwo kuuma thahabu therie. **23** Nĩmathondekire matawa mũgwanja maguo, o ũndũ ũmwe na magathĩ ma gũtĩnia ndaambĩ, na thaani cia mũrarĩ wa ndaambĩ, cia thahabu therie. **24** Maahũthĩrĩre taranda ĩmwe ya thahabu therie gũthondeka mũtĩ ũcio wa kũigĩrĩrwo matawa na ĩndo ciaguo ciothe. **25** Nĩmathondekire kĩgongona gĩa gũcinĩra ũbumba na mbaũ cia mũgaa. Kĩaiganaine mĩena yothē, mũigana wa mũkono ũmwe kũraiha, na mũkono ũmwe kwarama, na mĩkono ĩĩri kũraiha na igĩrũ. Hĩa ciakĩo ciarĩ kĩndũ kĩmwe na kĩgongona. **26** Magĩkĩgemia igĩrũ na mĩena yothē o na hĩa ciakĩo na thahabu therie na magĩgĩtiriha na mũcibi wa thahabu ũgĩgĩthiũrũrũkĩria. **27** Magĩthondeka mĩringa ĩrĩ ya thahabu mũhuro wa mũcibi ũcio, ĩrĩ mwena ũmwe na ĩĩrĩ mwena ũria ũngĩ. Mĩringa ĩyo nĩyo yatoonyagio mĩtĩ ĩria mĩraihi yatũmagĩrwo gũgĩkuua. **28** Magĩcooka magĩthondeka mĩtĩ ĩngĩ mĩraaya ya mũgaa na makĩmĩgemia na thahabu. **29** O na ningĩ magĩthondeka maguta matheru ma gũitanĩrĩrio na ũbumba mũnungi wega ũria mũtherie, wĩra wa mũthondeki mũũgĩ wa maguta.

38 Nĩmakire kĩgongona kĩa iruta rĩa njino kĩa mbaũ cia mũgaa, kĩa mĩkono ĩtatũ kũraiha na igĩrũ; kĩaiganaine mĩena yothē; mĩkono ĩtano kũraiha na mĩkono ĩtano kwarama. **2** Nĩmathondekire hĩa ĩnya, o rũmwe koine-ĩni ĩmwe ya kĩgongona, nĩ ũndũ ũcio hĩa ĩcio na kĩgongona igĩtuika kĩndũ kĩmwe, na makĩgemia kĩgongona kiu na gĩcango. **3** Nĩmathondekire ĩndo ciakĩo ciothe ĩrĩ cia gĩcango; na nĩcio nyũngũ, na icakũri, na mbakũri cia wĩra wa kũminjaminejĩria, na njibe cia nyama, na ngĩo cia mwaki. **4** Nĩmathondekire kĩrũtara gĩa kĩgongona gĩa gĩcango, gĩa kũigwo rungu rwa muoho wakĩo, rũkĩnye nuthu ya ũraihi wa kĩgongona. **5** Magĩtwekia mĩringa ya gĩcango ya kũnyiĩrĩria mĩtĩ ĩria mĩraaya ya koine ĩnya cia kĩrũtara gĩa gĩcango. **6** Magĩthondeka mĩtĩ mĩraaya ya mbaũ cia mũgaa na magĩcĩgemia na gĩcango. **7** Magĩtoonyia ĩtuĩ ĩcio mĩringa-ĩni nĩguo ikoragwo mĩena-ĩni ya kĩgongona nĩ ũndũ wa gũgĩkuua. Maagĩthondekire na mbaũ, kĩrĩ na ihoro thĩĩnĩ. **8** Nĩmathondekire kĩa gĩa gĩcango gĩa gĩcango na kĩgĩrũ gĩa gĩcango gĩa gĩcango kuma ĩcio-ĩni cia andũ-a-nja arĩa maarutaga wĩra ĩtoonyero-ĩni rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **9** Thuutha ũcio magĩthondeka nja ya hema ĩyo nyamũre. Mwena wa gũthini ũgĩkĩrwo ũrĩ wa mĩkono igana kũraiha, na warĩ na ĩtambaya cia gũcuurio cia gatani yogothetwo wega. **10** ĩtambaya ĩcio ciarĩ na ĩtuĩ mĩrongo ĩĩrĩ, na ĩtina ciacio mĩrongo ĩĩrĩ cia gĩcango, na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha, twĩkĩrĩtwo ĩtuĩ-ĩni ĩcio. **11** Mwena wa gathigathini o naguo warĩ wa mĩkono igana kũraiha, na warĩ na ĩtuĩ mĩrongo ĩĩrĩ na ĩtina ciacio mĩrongo ĩĩrĩ cia gĩcango, na warĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha twĩkĩrĩtwo ĩtuĩ-ĩni. **12** Mwena wa ĩthũro wa nja ĩyo warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama na warĩ na ĩtambaya cia gũcuurio, na ĩtuĩ ikũmi na ĩtina ikũmi na warĩ na tũcuurio na tũmĩkwa twa betha twĩkĩrĩtwo ĩtuĩ-ĩni. **13** Mwena wa irathĩro o naguo warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩtano kwarama. **14** ĩtambaya cia gũcuurio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano, na ciarĩ mwena ũmwe wa ĩtoonyero rĩa nja ĩyo, ĩrĩ na ĩtuĩ ithatũ na ĩtina ithatũ; **15** na ĩtambaya cia gũcuurio ciarĩ cia ũraihi wa mĩkono ikũmi na ĩtano na ciarĩ mwena ũcio ũngĩ wa ĩtoonyero, ĩrĩ na ĩtuĩ ithatũ na ĩtina ithatũ. **16** ĩtambaya ciothe cia gũcuurio ĩria ciathiũrũrũkĩrie nja ciarĩ cia gatani yogothetwo wega. **17** ĩtina cia ĩtuĩ ĩcio ciarĩ cia gĩcango. Tũcuurio na tũmĩkwa tũria twekĩrĩtwo ĩtuĩ-ĩni twarĩ twa betha na igĩrũ wacio ciagemetio na betha; Nĩ ũndũ ũcio ĩtuĩ ciothe cia nja ĩyo ciarĩ na tũmĩkwa twa betha. **18** ĩtambaya cia gũcuurio cia ĩtoonyero rĩa nja ĩyo ciarĩ na ndigĩ cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mũtũne ta gakarakũ, na gatani ĩria njogothē wega; wĩra wa mũgemia mũũgĩ. Yarĩ ya mĩkono mĩrongo ĩĩrĩ kũraiha, na mĩkono ĩtano kũraiha na igĩrũ, o ta ũria ĩtambaya cia gũcuurio cia nja ĩyo ciatarĩ. **19** na ĩgĩkorwo na ĩtuĩ ĩnya na ĩtina ĩnya cia gĩcango. Tũcuurio na tũmĩkwa twacio twarĩ twa betha, na igĩrũ wacio ciagemetio na betha. **20** Hĩgĩ ciothe cia hema ĩyo nyamũre na cia nja ĩria yamĩthiũrũrũkĩrie ciarĩ cia gĩcango. **21** Ŭyũ nĩguo mũigana wa ĩndo ĩria ciathũthĩrĩrwo gwaka hema ĩyo nyamũre, Hema-ĩria-ya-Ŭira, ĩria ciandĩkĩrwo nĩ Alawii

o ta ūrĩa Musa aathanite matongoretio nĩ Ithamaru mūrũ wa Harũni ūrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **22** (Bezaleli mūrũ wa Uri, ūrĩa warĩ mūrũ wa Huri, wa mũhirĩga wa Juda, nĩathondekire kĩrĩa gĩothe Jehova aathite Musa; **23** nake aarĩ hamwe na Oholiabu mūrũ wa Ahisamaku, wa mũhirĩga wa Dani, ūrĩa warĩ mubundi na mũcori mũũgĩ, na wamenyete kũgemia na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa njega.) **24** Mũigana wa thahabu yothe irĩa yarutirwo kuuma kũri iruta rĩa gũthũngũthio irĩa yahũthĩrĩrwo kũruta wĩra wotho wa handũ-harĩa-haamũre, yarĩ taranda 29 na cekerĩ 730, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre. **25** Betha irĩa yarehirwo nĩ mũingĩ ūrĩa watarirwo hĩndĩ ya itarana yarĩ taranda 100 na cekerĩ 1,775, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, **26** o mũndũ aarutĩte beka imwe, nayo nĩ ūndũ ūmwe na nuthu ya cekerĩ, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, nayo yarutirwo nĩ mũndũ o wotho wakĩraga agathiĩ harĩ ariya maatarĩtuo, ariya maarĩ na ūkũrũ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na makĩria, nao othe maarĩ arũme 603,550. **27** Taranda icio 100 cia betha ciahũthĩrĩrwo gũtwekia itina cia handũ-harĩa-haamũre na itina cia itambaya cia gũcuurio; taranda 100 igĩaka itina 100, ūguo nĩ ta kuuga taranda imwe igĩaka gĩtina kĩmwe. **28** Nĩmahũthĩrĩre cekerĩ icio 1,775 gũthondeka tũcuurio twa itugĩ, na kũgemia itugĩ na igũrũ, na gũthondeka tũmikwa twacio. **29** Gĩcango kĩrĩa kĩarutĩtuo kuuma iruta rĩa gũthũngũthio kĩarĩ gĩa taranda 70 na cekerĩ 2,400. **30** Maahũthĩrĩre gĩcango kũu na gũthondeka itina cia itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na gwaka kigongona gĩa gĩcango hamwe na kĩrutara gĩakĩo gĩa gĩcango na indo ciakĩo ciothe, **31** na gwaka itina cia nja irĩa yamĩthiũrũrũkĩrie na itina iria cia itoonyero rĩayo, na hĩgĩ ciothe cia hema iyo nyamũre, na hĩgĩ cia nja irĩa yamĩthiũrũrũkĩrie.

39 Nĩmatumire nguo na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, cia kũrutaga wĩra nacio handũ-harĩa-haamũre. Magĩcooka magĩtumĩra Harũni nguo theru, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa. **2** Nĩmatumire ebodi na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na cia gatani irĩa yogothetwo wega. **3** Nĩmahũrĩre thahabu makĩmitua tũbaati tũhũthu, magĩtũtinangia nguucio cia gũtumanio na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa njega, wĩra wa mubundi mũũgĩ. **4** Ningĩ nĩmatumire ndaamĩ cia ciande cia ebodi, nacio ikĩhererwo koine-inĩ igĩrĩ ciayo, nĩguo inyiitithanio nayo. **5** Naguo mũcibi wayo wa njohero watumĩtuo wega ūkahaanana nayo, na warĩ o gĩcunjĩ kĩmwe na ebodi, na ūgathondekwo na ndigi cia rangi wa thahabu, na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa yogothetwo wega, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa. **6** Nao magĩtumĩra tũhiga twa onigithi tũkonyo-inĩ twa thahabu, na magĩtũkurura marĩtwa ma ariũ a Isiraeli, o ta ūrĩa mũndũ akururaga kahengere ka mũhũiri. **7** Magĩcooka magĩtuohereera

ndaamĩ-inĩ cia ciande cia ebodi tũrĩ twa kĩrĩkiania kĩa ariũ a Isiraeli, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa. **8** Magĩthondeka gakuo ga gwĩkĩrwo ga gĩthũri; karĩ wĩra wa mubundi mũũgĩ. Magĩgathondeka o ta ebodi iyo: karĩ ga thahabu, na ka ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa yogothetwo wega. **9** Gakuo kau kaiganaine miẽna yotho ina, karĩ ka inji kenda kũraiha na inji kenda kwarama, na gakoinanĩrwo maita meeri. **10** Ningĩ magĩgatumĩra mihari ina ya tũhiga twa goru. Mũhari wa mbere magĩtumĩra kahiga ka wakiki ūrĩa mūtune, na ka yakuti irĩa ihaana ngoikoni, na ka baregethu; **11** mũhari wa keeri magĩtumĩra kahiga ga thumarati, na ka yakuti irĩa ya rangi wa bururu, na ka arimathi; **12** mũhari wa gatatu magĩtumĩra kahiga ka wakiki ūrĩa wa bururu, na ka yacimu, na ka amethuthito; **13** mũhari wa kana magĩtumĩra kahiga ga thumarati irĩa theru, na ka onigithi, na ka njathibi. Natuo tũgĩtumĩrwo tũkonyo-inĩ tũgemie twa thahabu. **14** Tũgĩkorwo tũrĩ tũhiga ikũmi na twĩrĩ, o kamwe gakarũgamĩra rĩmwe rĩa marĩtwa ma ariũ a Isiraeli, o kamwe gagakururwo rĩtwa rĩa mũhirĩga ūmwe wa irĩa ikũmi na tũrĩ ya Isiraeli, o ta ūrĩa kahengere ka mũhũiri gakururagwo. **15** Nĩmathondekeere gakuo kau ga gĩthũri mĩgathi ya thahabu therie, ihaana ta mũkanda. **16** Ningĩ magĩthondeka tũkonyo twĩrĩ tũgemie twa thahabu, na mĩringa tũrĩ ya thahabu, na makĩohereera mĩringa iyo koine-inĩ igĩrĩ cia gakuo kau ga gĩthũri. **17** Makĩnyiiitithania mĩgathi iyo tũrĩ ya thahabu na mĩringa irĩa yarĩ koine-inĩ cia gakuo kau ga gĩthũri, **18** na mĩthia irĩa ingĩ ya mĩgathi makĩmĩnyiiitithania na tũkonyo tũu twĩrĩ twarĩ tũgemie twa thahabu, magĩtuohania na ndaamĩ cia kiande kĩa ebodi mwena wa mbere. **19** Magĩthondeka mĩringa tũrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiiitithania na koine igĩrĩ cia gakuo ga gĩthũri mũico-inĩ wa na thĩĩnĩ, kũrigania na ebodi. **20** Magĩcooka magĩthondeka mĩringa ingĩ tũrĩ ya thahabu na makĩmĩnyiiitithania na mwena wa magĩrũ-inĩ ma ndaamĩ cia kiande mwena-inĩ wa mbere wa ebodi, hakuhi na rĩtumo, igĩrũ hanini wa mũcibi wa ebodi. **21** Makĩohania mĩringa ya gakuo ga gĩthũri kũrĩ mĩringa ya ebodi na rĩrigi rwa rangi wa bururu, magĩcinyiiitithania na mũcibi wa njohero nĩgeetha gakuo ga gĩthũri gatikarekanie na ebodi, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa. **22** Nĩmatumire nguo ndaaya ya ebodi ya taama wa bururu mũtheri, nayo yatumiitwo nĩ mĩtumi mũũgĩ. **23** Yarĩ na harũkĩrio ya gũtoonyeria mĩtwe gatagati kayo, ningĩ igĩtirihwo mĩthia-inĩ ta kara, nĩgeetha ndĩgatarũke. **24** Ningĩ magĩthondeka tũcunjuura tũtarĩrĩ ta matunda ma makomamanga, twa ndigi cia rangi wa bururu, na twa ndigi cia rangi wa ndathi, na twa rangi mūtune ta gakarakũ, na gatani irĩa yogothetwo wega, tũgĩthiũrũka rĩtumo rwa magĩrũ-inĩ ma nguo iyo ndaaya. **25** Magĩcooka magĩthondeka ngengere cia thahabu therie magĩcitumĩra rĩtumo-inĩ rĩu gatagati ga tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga. **26** Ngengere na tũcunjuura tũu tũhaana matunda ma makomamanga igĩthiĩ ihakanĩtio gũthiũrũka rĩtumo rwa nguo iyo ndaaya; ya kwihumbwo nĩ mũndũ agĩtungata, o ta ūrĩa Jehova aathite Musa.

27 Nĩmatumĩre Harũni na ariũ ake kanjũ cia gatani njega, itumĩtwo nĩ mĩtumi mũũgĩ. 28 Makĩmatumĩra iremba cia gatani njega, na tũkũbia twa gatani, na thuruari cia thĩĩni cia gatani ĩria yogothetwo wega. 29 Mũcibi warĩ wa gatani ĩria njogothetwo wega na ndigi cia rangi wa bururu, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mĩtune ta gakarakũ, wĩra wa mũgemia mũũgĩ, o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 30 Magĩthondeka gatanji kaamũre ga thahabu therie, na igũrũ riako magĩkurura, o ta ũria mũhũĩri ũkururagwo, ciugo ici: MŪTHERU MWAMŪRIRE JEHOVA. 31 Ningĩ makĩohereera gatanji kau na rĩrigi rwa rangi wa bururu, magĩkanyĩitithania na kĩremba, o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 32 Nĩ ũndũ ũcio wĩra wothetwo wa gwaka hema ĩyo nyamũre na Hema-ya-Gũtũnganwo ũkĩrĩka. Andũ a Isiraeli magĩka maĩndũ mothe o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 33 Ningĩ makĩrehe hema ĩyo nyamũre kũrĩ Musa: hema na indo ciayo ciothe na ngathĩka ciayo, na buremu, na mĩgamba, na itugĩ na itina ciayo; 34 na kĩhumbĩri kĩa njũa cia ndũrũme itoboketio rangi-inĩ mĩtune, igatunĩha, na kĩhumbĩri kĩa njũa cia pombo, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania; 35 ithandũkũ rĩa ũira na mĩtĩ mĩraaya yariĩ, hamwe na gĩtĩ gĩa tha; 36 metha na indo ciayo ciothe, na mĩgate ya kũigwo Mbere ya Jehova; 37 mĩtĩ wa thahabu therie wa kũigĩrĩrwo matawa, hamwe na mĩhari ya matawa na indo ciaguo ciothe, o na maguta ma kũmaakia; 38 kĩgongona gĩa thahabu, na maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũbumba mĩnũngi wega, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero-inĩ rĩa hema; 39 kĩgongona gĩa gĩcango hamwe na kĩrũtara gĩa gĩa gĩcango na itugĩ ciakĩo na indo ciakĩo ciothe; na kĩaĩrĩ gĩa gĩwthambĩra na kĩgũrũ gĩaĩkĩ; 40 itambaya cia gũcuurio cia nja, na itugĩ ciacio, na itina ciacio, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa kuuma nja wa hema; na mĩkanda na hĩgĩ cia nja; na indo ciothe cia hema ĩria nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo; 41 na nguo ndume cia kũhumbwo nĩ mũndũ agĩtungata thĩĩni wa handũ-haria-haamũre, nguo iria theru cia Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai, o na cia ariũ ake cia kũhumbwa rĩria mekũrũta wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai. 42 Andũ a Isiraeli maarutire wĩra wothetwo o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 43 Musa akĩona wĩra ũria warutĩtwo nake akĩona atĩ nĩmaũrutitĩ o ta ũria Jehova aathanĩte. Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩmarathĩma.

40 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩri: 2 “Ūgaaka hema ĩyo nyamũre, nĩo Hema-ya-Gũtũnganwo, mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere. 3 Nĩũkaĩga ithandũkũ rĩa ũira thĩĩni wayo, na ũhakanie ithandũkũ rĩa na gĩtambaya gĩa gũcuurio. 4 Ningĩ nĩũgatoonyia metha na ũmũigĩrĩre indo ciayo, na ũcibange wega. Ningĩ ũtoonyie mĩtĩ wa tawa, na ũũigĩrĩre matawa maguo. 5 Ningĩ ũĩge kĩgongona gĩa thahabu gĩa gũcinĩrwo ũbumba mbere ya Ithandũkũ rĩa rĩa ũira, na wĩkire gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo nyamũre. 6 “Iga kĩgongona kĩa maruta ma njino mbere ya itoonyero rĩa hema ĩyo nyamũre, na nĩyo Hema-ya-Gũtũnganwo; 7 ũĩge kĩaĩrĩ gĩa gĩwthambĩrwo gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona, na ũũĩkire maaĩ. 8 Aka nja ĩmĩthiũrũrũkĩrie, na wĩkire gĩtambaya gĩa gũcuurio

itoonyero-inĩ rĩa nja ĩyo. 9 “Oya maguta ma gũitanĩrĩrio, na ũĩtĩrĩrie hema ĩyo nyamũre na kĩaĩrĩ gĩaĩrĩ kĩaĩrĩ thĩĩni wayo; mĩamũre na indo ciayo ciothe, na nĩũgatuika theru. 10 Ningĩ ũĩtĩrĩrie maguta kĩgongona kĩa maruta ma njino na indo ciakĩo ciothe; wamũre kĩgongona kĩa, nakĩo nĩgĩgatuika gĩtheru mũno. 11 Itĩrĩria kĩaĩrĩ gĩa gĩwthambĩrwo na kĩgũrũ gĩaĩkĩo maguta, ũciamũre. 12 “Rehe Harũni na ariũ ake itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, na ũmathambie na maaĩ. 13 Ningĩ ũhumbwa Harũni nguo iria theru, ũmũitĩrĩrie maguta, na ũmwamũre nĩguo andungatĩre ariũ mũthĩnjĩri-Ngai. 14 Rehe ariũ ake, ũmahumbwa kanjũ. 15 Maitĩrĩrie maguta o ta ũria ũĩtĩrĩrie ithe wao, nĩguo mandungatĩre marĩ athĩnjĩri-Ngai. Gũitĩrĩrio maguta kwao nĩkũmatoonyia ũtungata-inĩ wa ũthĩnjĩri-Ngai ũria ũgũtũũra njiarwa-inĩ ciothe iria igooka.” 16 Nake Musa agĩka maĩndũ mothe o ta ũria Jehova aamwathĩte. 17 Nĩ ũndũ ũcio hema ĩyo nyamũre ĩgiakwo mũthenya wa mbere wa mweri wa mbere, mwaka-inĩ wa keerĩ. 18 Rĩria Musa aakire hema ĩyo nyamũre, nĩagĩre itina handũ ha cio, na akĩrũgamia buremu, agĩtoonyia mĩgamba na akĩrũgamia itugĩ. 19 Ningĩ agĩtambũrũkia hema igũrũ rĩa hema ĩyo nyamũre na akĩgĩrĩra kĩhumbĩri igũrũ rĩa hema o ta ũria Jehova aamwathĩte. 20 Agĩcooka akĩoya ihengere cia ũira, na agĩciaga thĩĩni wa ithandũkũ rĩa kĩaĩrĩkanĩro. Akĩnyĩitithania mĩtĩ ĩria mĩraaya na ithandũkũ, na akĩga gĩtĩ gĩa tha igũrũ rĩa ithandũkũ rĩa. 21 Ningĩ akĩrehe ithandũkũ rĩa kĩaĩrĩkanĩro thĩĩni wa hema ĩyo nyamũre, na agĩkĩra gĩtambaya gĩa kũhakania na akĩhakania ithandũkũ rĩa ũira o ta ũria Jehova aamwathĩte. 22 Musa akĩga metha thĩĩni wa Hema-ya-Gũtũnganwo mwena wa gathigathini wa hema ĩyo nyamũre, nja ya gĩtambaya gĩa gũcuurio. 23 na akĩgĩrĩra mĩgate igũrũ rĩaĩyo o hau mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathĩte. 24 Akĩga mĩtĩ wa kũigĩrĩrwo matawa thĩĩni wa Hema-ya-Gũtũnganwo ũng’etheire metha mwena wa gũthini wa hema ĩyo nyamũre, 25 na agĩakia matawa macio mbere ya Jehova, o ta ũria Jehova aamwathĩte. 26 Musa agĩtoonyia kĩgongona gĩa thahabu thĩĩni wa Hema-ya-Gũtũnganwo hau mbere ya gĩtambaya gĩa gũcuurio, 27 na agĩcinĩra ũbumba ũria mĩnũngi wega ho o ta ũria Jehova aamwathĩte. 28 Ningĩ agĩcuuria gĩtambaya itoonyero-inĩ rĩa hema ĩyo nyamũre. 29 Ningĩ akĩga kĩgongona kĩa maruta ma njino hakuhi na itoonyero rĩa hema ĩyo nyamũre, nĩyo Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrũtĩra magongona ma njino igũrũ riakĩo o na magongona ma ngano, o ta ũria Jehova aamwathĩte. 30 Nĩagĩre kĩaĩrĩ gĩa gĩwthambĩrwo gatagatĩ ka Hema-ya-Gũtũnganwo na kĩgongona na agĩgĩkĩra maaĩ ma gĩwthamba, 31 nake Musa na Harũni na ariũ ake magĩtũmĩra maaĩ macio gĩwthamba moko na magũrũ. 32 Nĩmethambaga hĩndĩ ciothe magĩtoonyia Hema-ya-Gũtũnganwo kana magĩkũhĩrĩria kĩgongona o ta ũria Jehova aathĩte Musa. 33 Ningĩ Musa agĩaka nja gũthiũrũrũka hema ĩyo nyamũre na kĩgongona na agĩkĩra gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa nja ĩyo. Na nĩ ũndũ ũcio Musa akĩrĩkia wĩra ũcio. 34 Hĩndĩ ĩyo itu rĩkĩhumbĩra Hema-ya-Gũtũnganwo, naguo riiri wa Jehova ũkĩyũra hema ĩyo nyamũre. 35 Musa ndangĩahotire gũtoonyia Hema-ya-Gũtũnganwo tondũ

itu rīaikaŕite igūrū rīayo, nago ūo riiri wa Jehova ūkaiyūra hema iyo nyamūre. **36** Ng'endo-inī ciothe cia andū a Isiraeli-rī, hīndī irīa yothe itu rīoyagwo na igūrū kuuma hema iyo nyamūre, nīguo moimagaraga; **37** no itu rīiaga kuoywo na igūrū, nao makaaga kuumagara, nginya mūthenya ūrīa rīkoywo na igūrū. **38** Nī ūndū ūcio itu rīa Jehova rīaikaŕaga igūrū wa hema iyo nyamūre mūthenya, nago mwaki wakoragwo itu-inī rīu ūtukū, rīgakīonagwo nī nyūmba yothe ya Isiraeli mahinda mothe ng'endo-inī ciao ciothe.

Alawii

1 Nake Jehova agĩta Musa akĩmwarĩria arĩ Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, akĩmwĩra atĩrĩ. **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũrikũ arĩrutagĩra Jehova iruta, niarehage maruta ma nyamũ kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe o na kana rwa mbũri. **3** “Angĩkorwo iruta riu nĩ iruta rĩa njino kuuma rũũru-inĩ rwa ng’ombe-rĩ, niarutage nyamũ ya njamba itarĩ na kaũũgũ. No nginya amineane mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo nĩgeetha etikĩrike harĩ Jehova. **4** Mũndũ ũcio akaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ iyo ya iruta rĩa njino, nayo nĩgetikĩrwo handũ-inĩ hake, itũike ya kũmũhoroheria. **5** Nake niagethĩnjĩra gategwa kau arĩ mbere ya Jehova, nao arĩũ a Harũni arĩa athĩnjĩri-Ngai moe na marehe thakame yako, mamĩminjamenjĩrie kigongona miēna yothē mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **6** Niakaruta nyamũ iyo ya iruta rĩa njino rũũa na amĩtinangie tũcunjĩ. **7** Ariũ a Harũni ũcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩmagaakia mwaki igũrũ rĩa kigongona na maare ngũ igũrũ rĩa mwaki ũcio. **8** Ningĩ ariũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, matandaiye tũcunjĩ tũu twa gategwa, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kigongona-inĩ. **9** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagiho na maaĩ nake mũthĩnjĩri-Ngai acicinĩre ciothe hau kigongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **10** “Angĩkorwo iruta riu rĩa njino nĩ kuuma rũũru-inĩ, rĩrĩ iruta rĩa ng’ondũ kana rĩa mbũri, akaaruta nyamũ ya njamba itarĩ na kaũũgũ. **11** Nake akaamĩthĩnja arĩ mbere ya Jehova, hau mwena wa gathigathini wa kigongona, nao arĩũ a Harũni, acio athĩnjĩri-Ngai, moe thakame yayo, mamĩminjamenjĩrie kigongona kũu miēna yothē. **12** Niagatinangia nyamũ iyo tũcunjĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai atandaiye tũcunjĩ tũu twa nyamũ iyo, o ro hamwe na mĩtwe na maguta, igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra hau kigongona-inĩ. **13** Ningĩ no nginya athambie nyama cia nda na mathagiho na maaĩ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amĩrehe yothē na amicinĩre hau kigongona-inĩ. Nĩ iruta rĩa njino, iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **14** “Angĩkorwo iruta riu rĩa njino rĩa kũrutĩra Jehova nĩ rĩa nyoni-rĩ, akaaruta ndirahũgĩ, kana kĩana kĩa ndutura. **15** Nake mũthĩnjĩri-Ngai niakamĩrehe kigongona-inĩ, amĩthiore ngingo itĩnike mĩtwe, amicinĩre kigongona igũrũ; nayo thakame yayo iitwo hau mwena-inĩ wa kigongona. **16** No ambe arute kabuto kayo hamwe na kĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩni wako, agaikie mwena-inĩ wa irathĩro wa kigongona, harĩa mũhu ũitagwo. **17** Niakamiatũrania, na ũndũ wa kũguucia mathagu atekũmitĩnania biũ, nake mũthĩnjĩri-Ngai amicinĩre igũrũ rĩa ngũ icio irakanĩra igũrũ rĩa kigongona. Nĩ iruta rĩa njino, rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova.

2 “Hĩndĩ irĩa mũndũ arĩrehagĩra Jehova iruta rĩa ngano-rĩ, iruta riake no nginya rĩkorwo rĩrĩ rĩa mĩtu ũrĩa mũhinyu mũno. Nĩautĩrĩrie maguta na awĩkire ũbani, **2** acooke aũtwarĩre ariũ a Harũni acio athĩnjĩri-Ngai. Mũthĩnjĩri-Ngai niakarũma ngundi ya mĩtu ũcio

mũhinyu mũno ũrĩ na maguta hamwe na ũbani ũcio wothē, na aũcinĩre igũrũ rĩa kigongona ũtũike gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano, ũrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **3** Mĩtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta riu rĩa mĩtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩria rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **4** “Mũngĩrehe iruta rĩa mĩtu rĩhĩhĩrio riiko, nĩrĩkorwo rĩrĩ rĩa mĩtu mũhinyu mũno, keki irugĩtuo itarĩ na ndawa ya kũmbia, itukanĩtio na maguta, kana tũmĩgate tũhũthũ tũtarĩ na ndawa ya kũmbia tũhakĩtuo maguta. **5** Angĩkorwo iruta rĩanyu rĩa mĩtu nĩ mĩgate ũkarangĩrwo igũrũ wa rũgĩo-rĩ, no nginya ũthondekwo na mĩtu ũrĩa mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, na ũtarĩ na ndawa ya kũmbia. **6** Ũwenyũrange cienyũ, ũutĩrĩrie maguta; riu nĩ iruta rĩa mĩtu. **7** Igongona rĩanyu rĩa mĩtu rĩngĩgakorwo nĩ mĩgate ũkarangĩrwo igũrũ rĩa rũgĩo-rĩ, igongona riu nĩrĩthondekwo na mĩtu ũrĩa mũhinyu mũno na maguta. **8** Reherai Jehova iruta rĩa mĩtu rĩthondeketwo na indo icio; rĩneanwo kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, nake arĩtware kigongona-inĩ. **9** Mũthĩnjĩri-Ngai niakaruta gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kuuma iruta riu rĩa mĩtu na arĩcinĩre igũrũ rĩa kigongona kũu, rĩrĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **10** Mĩtu ũrĩa ũrĩtigaraga wa iruta riu rĩa mĩtu nĩ wa Harũni na ariũ ake; nĩ gĩcunjĩ gĩtheru mũno kĩa iruta rĩria rĩrutĩrwo Jehova na mwaki. **11** “Iruta o rĩothe rĩa mĩtu rĩria mũrĩrehagĩra Jehova no nginya rĩthondekagwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, nĩgũkorwo mĩtugaacina ndawa ya kũmbia kana ũũkĩ mũkĩrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. **12** Indo icio no mũcĩrutĩre Jehova irĩ iruta rĩa maciaro ma mbere, no itikarutwo kigongona-inĩ irĩ ta mũtarariko mwega. **13** Nĩ mũgĩkĩraga cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe ma mĩtu. Mũtikanaage gwĩkĩra cumbĩ wa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai wanyu maruta-inĩ manyu ma mĩtu; ikĩragai cumbĩ maruta-inĩ manyu mothe. **14** “Mũngĩkarehere Jehova iruta rĩa mĩtu rĩa maciaro ma mbere-rĩ, heanai mĩtu wa ngano ya mũgethano irĩ hĩhie na mwaki. **15** Na mwĩkire maguta na ũbani igũrũ riayo; riu nĩ iruta rĩa mĩtu. **16** Mũthĩnjĩri-Ngai niagacina gĩcunjĩ gĩa kĩrĩrikano kĩa ngano thĩye irĩ na maguta hamwe na ũbani wothē, rĩrĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova na mwaki.

3 “Iruta rĩa mũndũ rĩngĩkorwo nĩ iruta rĩa ũiguano-rĩ, nake arute nyamũ rũũru-inĩ rwa ng’ombe, irĩ ya njamba kana ya nga, niakĩnengere Jehova nyamũ itarĩ na kaũũgũ. **2** Mũndũ ũcio nĩagĩrĩre guoko gwake igũrũ rĩa mĩtwe wa nyamũ iyo ya iruta riake, na acooke amĩthĩnjĩre hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Nao ariũ a Harũni, athĩnjĩri-Ngai, nĩmakaminjamenjĩria kigongona thakame yayo miēna yothē. **3** Kuuma iruta-inĩ riu rĩa ũiguano, niakarutĩra Jehova nyama imwe cia gũcinwo na mwaki: nacio nĩ rũambũ rũria rothe rũhumbĩre nyama cia nda na rũria rũnyiitainie nacio, **4** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩre hakuhi na honge, na maguta marĩa mahumbĩre ini, amarutanĩrie na higo icio. **5** Nao ariũ a Harũni macicinĩre kigongona-inĩ igũrũ, ciigĩrĩrwo igũrũ rĩa iruta riu rĩa njino rĩria narĩo rĩgĩrĩrwo igũrũ rĩa

ngũ irakana, rĩrĩ iruta rĩa gücinwo na mwaki, rĩrĩ na mütarariko mwega wa gükena Jehova. **6** “Mündũ angikaaruta nyamũ rũuru-inĩ rwa mbũri, irĩ ya kürutĩra Jehova iruta rĩa ũguano, niakaruta ndũrũme kana mwaĩ itarĩ na kaũũgũ. **7** Angikaaruta gatũrũme-rĩ, niagakaneana mbere ya Jehova. **8** Niakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wa nyamũ ũyo ya iruta riake, na acooke amĩthĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gütũnganwo. Nao ariũ na Harũni moe thakame yako mamĩminjaminjĩrie kigongona kũu miĩna yothē. **9** Kuuma harĩ iruta rĩu rĩa ũguano, niakarutĩra Jehova nyama imwe cia gücinwo na mwaki: nacio nĩ maguta mako, na mütĩng’oe wothē ũria mũnoru ũtinĩrio gĩtina-inĩ kĩa rũcuthĩ, na maguta ma rũambũ mothe marĩa mahumbĩire nyama cia nda, na marĩa manyiitainē nacio, **10** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. **11** Nake mũthĩnjĩri-Ngai niagakacinĩra kigongona-inĩ irĩ irio, rĩrĩ nĩ iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gücinwo na mwaki. **12** “Na angĩkorwo iruta riake nĩ mbũri, niāmĩneane mbere ya Jehova. **13** Niaigĩrĩre guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wayo, na acooke amĩthĩnjĩre mbere ya Hema-ya-Gütũnganwo. Nao ariũ na Harũni moe thakame yayo, mamĩminjaminjĩrie kigongona miĩna yothē. **14** Kuuma harĩ kĩrĩa akaheana, niakarutĩra Jehova iruta rĩa gücinwo na mwaki: na nĩ maguta mothe ma rũambũ marĩa mahumbĩirite nyama ciothe cia nda na marĩa manyiitainē nacio, **15** higo cieri na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio. **16** Nake mũthĩnjĩri-Ngai niagakacinĩra kigongona-inĩ irĩ irio, rĩrĩ nĩ iruta rĩa gücinwo na mwaki, rĩrĩ na mütarariko mwega. Maguta mothe nĩ ma Jehova. **17** “Ündũ ũyũ ũgaatuĩka watho wa gütũura ũrũmagĩrĩrwo nĩ njiaro iria igooka, kũrĩa guothe mũgaatũura: Mütikanarie maguta kana thakame.”

4 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **2** “İra andũ a Isiraeli ũũ: ‘Rĩria mündũ o na ũrĩkũ angĩhia atekwenda, na eke ündũ ũria mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova: **3** “Kũngĩkorwo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũitĩrĩrie maguta wĩhitie na atũme andũ mahĩtie-rĩ, no nginya arehere Jehova ndegwa itarĩ ngũrũ na itarĩ na kaũũgũ, irĩ iruta rĩa kũhoroherio mehia macio ekite. **4** No nginya aneane ndegwa ũyo mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo arĩ mbere ya Jehova. Niakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wayo, na acooke amĩthĩnjĩre hau mbere ya Jehova. **5** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũitĩrĩrie maguta niakoya thakame imwe ya ndegwa ũyo amĩtware thĩinĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **6** Na niagatobokia kĩa gĩa thakame-inĩ ũyo, aminjaminje imwe yayo mbere ya Jehova maita mũgwanja, hau mbere ya gitambaya kĩa gĩa gũcuurio kĩa handũ-haria-haamũre. **7** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio niakoya thakame imwe ahake hĩa cia kigongona kĩa ũbani ũria mũnungi wega kĩa kĩa mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo. Thakame ya ndegwa ũyo irĩa igaatigara niakamiĩta thĩ gĩtina-inĩ gĩa kigongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **8** Niakaruta maguta mothe ma ndegwa

ũyo ya igongona rĩa kũhoroherio mehia, namo nĩmo rũambũ rũria ruothe rũhumbĩire nyama cia nda na rũria rũnyitainē nacio, **9** higo cieri hamwe na maguta marĩa macihumbĩire hakuhi na honge, na maguta marĩa mahumbĩire ini, amarutanĩrie na higo icio, **10** akaaruta maguta macio o ta ũria marutagwo ndegwa irĩa ithĩnjagwo irĩ iruta rĩa ũguano. Nake mũthĩnjĩri-Ngai niagakacinĩra kigongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, **11** na rũua rwa ndegwa ũyo, na nyama ciayo ciothe hamwe, na mütwe na mathagiwo, na nyama cia nda na mahu, **12** ũguo nĩ ta kuuga nyama icio ingĩ ciothe cia ndegwa ũyo, no nginya agaaciuta nja ya kambĩ, acitware handũ hatarĩ thaahu, harĩa mũhu ũitagwo, na acicinire na mwaki wa ngũ hau mũhu-inĩ ũcio. **13** “Na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa Isiraeli kĩngĩkehia gĩtekwenda, gĩke ündũ ũria mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova, o na angĩkorwo kĩrĩndĩ kũu gitiũ ündũ ũcio, nĩkĩhitie. **14** Rĩria gikaamenya mehia marĩa gũkite, kiũngano kũu nigikaruta gategwa ka igongona rĩa kũhoroherio mehia, kaneanwo mbere ya Hema-ya-Gütũnganwo. **15** Athuuri a kĩrĩndĩ kũu nĩmakaigĩrĩra moko mao igũrũ rĩa mütwe wa ndegwa ũyo mbere ya Jehova, nayo ndegwa ũyo ithĩnjĩrwo o ro hau mbere ya Jehova. **16** Ningĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũitĩrĩrie maguta niakoya thakame imwe ya ndegwa ũyo amitoonyie thĩinĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **17** Niagatobokia kĩa gĩa thakame-inĩ ũyo, amĩminjaminje mbere ya Jehova maita mũgwanja hau mbere ya gitambaya kĩa gĩa gũcuurio. **18** Niakoya thakame imwe ahake hĩa cia kigongona kĩa kĩa hau mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Gütũnganwo. Thakame irĩa igaatigara niakamiĩta thĩ gĩtina-inĩ gĩa kigongona kĩa iruta rĩa njino hau mũromo-inĩ wa Hema-ya-Gütũnganwo. **19** Niakamĩruta maguta mayo mothe amacinire igũrũ rĩa kigongona, **20** na eke ndegwa ũyo o ta ũria ekire ndegwa ya iruta rĩa kũhoroherio mehia. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akamahoroheria mehia mao, nao nĩmakarekerwo. **21** Ningĩ niakoimia ndegwa ũyo amĩtware nja ya kambĩ na amĩcine o ta ũria aacinire ndegwa irĩa ya mbere. Rĩu nĩrio igongona rĩa kũhoroherio mehia ma kĩrĩndĩ kũu. **22** “Rĩria mũtongoria angĩhia atekwenda, na eke ündũ ũria mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova Ngai wake, nĩahĩtie. **23** Rĩria angĩmenyithio mehia marĩa ekite, no nginya arehe thenge itarĩ na kaũũgũ irĩ iruta riake. **24** Niakaigĩrĩra guoko gwake igũrũ rĩa mütwe wa thenge ũyo na acooke amĩthĩnjĩre harĩa iruta rĩa njino rĩthĩnjagĩrwo hau mbere ya Jehova. Rĩrĩ nĩrio iruta rĩa kũhoroherio mehia. **25** Nake mũthĩnjĩri-Ngai niakoya thakame imwe ya iruta rĩu rĩa mehia na kĩa gĩa, na amihake hĩa cia kigongona kĩa iruta rĩa njino, nayo thakame ũyo ingĩ amĩte gĩtina-inĩ gĩa kigongona. **26** Ningĩ niagacinĩra maguta mothe kigongona-inĩ igũrũ o ta ũria aacinire maguta ma iruta rĩa ũguano. ũguo nĩguo mũthĩnjĩri-Ngai akaahoroheria mehia ma mündũ ũcio, nake niakarekerwo. **27** “Mündũ ũmwe thĩinĩ wa kĩrĩndĩ angĩhia atekwenda na eke ündũ ũria mũkananie thĩinĩ wa maathani mothe ma Jehova, nĩahĩtie. **28** Rĩria angĩmenyithio amenye mehia marĩa ekite, no nginya arehe harika itarĩ na kaũũgũ arĩ iruta riake nĩ ündũ wa mehia macio ekite. **29** Niakaigĩrĩra guoko

gwake igürü ría mütwe wa harika iyo ya iruta ría kühoroherio mehia, na amithinjire haria iruta ría njino rithinajagirwo. **30** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe na kiara giake, na amihake hia cia kigongona kia iruta ría njino, nayo thakame iyo ingi amiite gitina-ini gia kigongona. **31** Niakaruta maguta mothe o ta uria maguta marutagwo kuuma iruta ría uiguano, nake muthinjiri-Ngai niakamacinira kigongona-ini igürü matuike mutariko mwega wa gukenia Jehova. Uguo niguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio, nake niakarekerwo. **32** “Angikaarehe kagondü kari iruta riake ría kühoroherio mehia, niakarehe kamwati gatarí na kauügü. **33** Niakaigirira guoko gwake igürü ría mütwe wako, na agathinje gatuike iruta ría kühoroherio mehia, agathinjire haria iruta ría njino rithinajagirwo. **34** Nake muthinjiri-Ngai niakoya thakame imwe ya iruta riu ría mehia na kiara giake, nayo amihake hia cia kigongona kia iruta ría njino, nayo thakame iyo ingi amiite gitina-ini gia kigongona. **35** Niakaruta maguta mothe, o ta uria maguta marutagwo kuuma kúri kagondü ka iruta ría uiguano, na muthinjiri-Ngai niakamacinira kigongona-ini, maigiriirwo igürü ría maruta maria marutiirwo Jehova na mwaki. Uguo niguo muthinjiri-Ngai akaamühoroheria ni undü wa mehia maria ekite, nake niakarekerwo.

5 “Mündü angíaga kúrta úira ríría efitwo arute úira igürü ría undü oonete kana akaigua, mündü ücio nēhítie, na niagacookerewo ní wíhia ücio wake. **2** “Kana mündü angihutia kindü o naki kírí thaahu, kírí kiimba kía nyamü ya githaka írí thaahu kana kía úhiü úrí thaahu, kana gía ciúmbe íria itambaga thí írí thaahu, o na aakorwo ndooí undü ücio, mündü ücio nianiyititwo ní thaahu na niahítitie. **3** “Kana angihutia kindü kírí thaahu kiumíte harí mündü, kindü o naki kíría kíngimúthaahia, o na akorwo undü ücio ndaúüí-rí, híndí úria akaaúmenya, niagatuika niahítitie. **4** “Kana mündü angihíta gwika undü o na úrikú atawiciritie wega, úrí undü mwega kana múúru, undü-iní o wothé úria mündü angihíuha kwíhíta, o na angikorwo atekúúmenya-rí, ríría akaaúmenya, niagatuika niahítitie undü-iní ücio. **5** “Ríría mündü ahítitie na njíra ímwe ya macio-rí, no nginya oimbúre undü úria ehítie naguo, **6** na ní undü wa ríhíia ríu ekíte, no nginya arehere Jehova kamwati kana mbúri kuuma rúúru-iní, rírí iruta ría kühoroherio mehia; nake muthinjiri-Ngai niakamühoroheria mehia make. **7** “Angikorwo ndangiona kagondü, niakarehera Jehova ndirahúgi igíri kana títutuura twírí, rírí íríhí ría wíhia wake, ímwe írí ya iruta ría kühoroherio mehia na íria ingí írí ya iruta ría njino. **8** Niagacirehera muthinjiri-Ngai, úria úkaamba kúrta íria ya iruta ría kühoroherio mehia. Niakamithiora ngingo yunike no ndakamitinanie, **9** na niagacooka aminjamine thakame ímwe ya iruta ríu ría mehia mwena-iní wa kigongona, na thakame iyo ingí amiite thí gítina-iní gia kigongona. Ríu nírio iruta ría kühoroherio mehia. **10** Muthinjiri-Ngai niagacooka arute iyo ingí írí iruta ría njino o ta úria gútuítwo, na amühoroherie mehia maría ekíte, nake niakarekerwo. **11** “No rírí, angikorwo ndangiona ndirahúgi igíri kana títutuura twírí, niakírute gícunjí gía

ikúmi kía eba ya mütü úria múhinyu múnio úrí iruta ría mehia make. Ndakawíkire maguta kana úbani, ní undü ríu ní iruta ría kühoroherio mehia. **12** Niakaútaríra muthinjiri-Ngai, nake arúme ngundi yaguo útuíke gícunjí gía kíririkano acooke aúciníre kigongona-iní igürü ría maruta maría marutiirwo Jehova na mwaki. Ríu nírio iruta ría kühoroherio mehia. **13** Uguo níguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio ríhíia o ríothe ría macio angikorwo ekíte, nake niakarekerwo. Matigari ma iruta ríu magaatuíka ma muthinjiri-Ngai, o ta úria gwíagwo híndí ya iruta ría mütü.” **14** Ningí Jehova akíira Musa atírí: **15** “Híndí íria mündü angihítia na ehie atekwenda wíhia úkoníi indo íria nyamúrire Jehova-rí, niakarehera Jehova ndúrúme írí iruta ría íríhí ría íhítia kuuma rúúru-iní, ndúrúme ítarí na kauügü, íkorwo írí ya thogora úria múiganíru wa betha, kúringana na cekeri ya handú-haría-haamúre. Ríu nírio iruta ría íhítia. **16** No nginya aríhe íríhí ní undü wa undü úria aagíte kúhingia úkoníi indo íria nyamúre, na ongerere gícunjí gía ithano gía thogora wa kíndü kíu araríha, na acinengere muthinjiri-Ngai ciothe, úria úkamühoroheria na ndúrúme iyo ya iruta ría mahítia, nake niakarekerwo. **17** “Mündü angíhia eke undü úria múkananie thíini wa maathani mothe ma Jehova o na angikorwo ndaraúmenya-rí, niagacookerewo ní mahítia macio ekíte. **18** Niakarehera muthinjiri-Ngai ndúrúme ya iruta ría mahítia kuuma rúúru-iní, ndúrúme ítarí na kauügü na ya thogora úria wagíriire. Uguo níguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio ní undü wa mahítia maría ekíte atekwenda, nake niakarekerwo. **19** Ríu nírio iruta ría mahítia; ti-itherú mündü ücio niahítíire Jehova.”

6 Ningí Jehova akíira Musa atírí: **2** “Mündü o wothé angíhia aage kwíhokeka harí Jehova na undü wa kúheenia mündü úria úngí igürü ría kíndü ehokeirwo kana atigíirwo amenyerere, kana kíndü kíiyítwo, kana amúheenie, **3** kana angiona kíndü kíúrite na aheenanie úhoro wakío, kana ehíte na maheeni, kana eke ríhíia o ríothe ríría ríhíagio ní andü, **4** ríría angikorwo ehítie úguo na atuíke múhítia-rí, no nginya acookie kíría aiyíte, kana atunyaníte, kana kíría ehokeirwo, kana kíndü kíoríte agíkiona, **5** kana undü wothé ehítite na maheeni úhoro-iní wakío. No nginya agaacookia kíndü kíu gíothe o úria kíaiganaga, na ongerere gícunjí gía ithano gía thogora wakío, na ciothe acinengere mwene múthenya úria akaaneana iruta riake ría mahítia. **6** Niakarehera muthinjiri-Ngai íríhí, úguo ní kuuga arute kíndü gíake gía kúrútríro Jehova ní undü wa mahítia make, arute ndúrúme kuuma rúúru-iní, ndúrúme ítarí na kauügü na ya thogora úria wagíriire. **7** Uguo níguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio mehía hau mbere ya Jehova, nake niakarekerwo undü o wothé wa maría ekíte wa gútúma atuíke múhítia.” **8** Nake Jehova akíira Musa atírí, **9** “Atha Harúni na ariú ake, úmeere úú: ‘Íno níyo mítabarire ya iruta ría njino: Iruta ría njino ríríraaraga riiko hau kigongona-iní igürü útukú wothé o nginya rúciini, naguo mwaki úikare úgíakanaga hau kigongona-iní. **10** Ningí muthinjiri-Ngai niakéhumba nguo ciake cia gatani, o na nguo cia thíini cia gatani

iriganitie na mwiri wake; nake niakeheria mihu wa iruta riu ria njino riria ricinithwo ni mwaki wa kigongona na auge mwena-ini wa kigongona kiu. **11** Ningi acooke arute nguo icio, ehume ingi, eherie mihu icio autware nja ya kambi handu hataru thaahu. **12** Mwaki uria uri kigongona-ini no nginya ukare o ugikanaga; ndukanarekwo uhore. Hindi ciothe o rucini, muthinjiri-Ngai niarionagagira ngu, na niaritandayagia iruta riu ria njino iguru ria mwaki icio, na acinire maguta ma maruta ma uiguano ho. **13** Mwaki icio no nginya ukare o ugikanaga kigongona-ini hindi ciothe; ndukanarekwo uhore. **14** “Ino niyo mitabarire ya iruta ria muti: Ariu a Haruni niamarurehaga mbere ya Jehova, hau mbere ya kigongona. **15** Muthinjiri-Ngai niarirumaga ngundi ya muti icio mihinyu muno uri na maguta, hamwe na ubani wotho uri iruta-ini riu ria muti, na acinire gicunji gja kiririkano hau kigongona-ini kiri mutariko mwea wa gukenia Jehova. **16** Nake Haruni na ariu ake maritaga uria uritigaraga, no uritagwo utari na ndawa ya kumbia, na uritagirwo handu hatheru; maufiragire nja ya Hema-ya-Gutunganwo. **17** Muti icio ndukanarugwo na ndawa ya kumbia; ndimaheete uri gicunji kiao kia maruta maria njinagirwo na mwaki. O ta uria iruta ria kuhoroherio mehia na iruta ria mahitia mari matheru muno makiria, no taguo iruta riri riri itheru muno makiria. **18** Mundu murume o wotho wa ruciaro rwa Haruni no aurie. Ni gicunji gake kia hindi ciothe kia maruta maria maricinagirwo Jehova na mwaki haru njjarwa iria igooka. Kira giothe gikaahutia maruta macio nigigatuika githeru.” **19** Ningi Jehova akira Musa atiri, **20** “Riri nirio iruta riria Haruni na ariu ake marirehagira Jehova muthenya uria egutiririo maguta: ni gicunji gja ikumi kia eba imwe ya muti uria mihinyu muno, uri iruta riria rirutagwo ria muti, nuthu imwe rucini na iria ingi hwa-ini. **21** Ukarange na maguta rugo-ini; urehe utukanitio wega, na uneane iruta riu ria muti rienyurangitwo cienyu, rituika mutariko mwea wa gukenia Jehova. **22** Muriu uria ugaacooka ithenya riake ari muthinjiri-Ngai mutiririe maguta niwe ukarirhaaria. Giki ni gicunji kia Jehova kia hindi ciothe, nakio kiricinagwo biu. **23** Iruta o riothe ria muti rirutitwo ni muthinjiri-Ngai riricinagwo biu; ritikanario.” **24** Ningi Jehova akira Musa atiri, **25** “Ira Haruni na ariu ake atiri, ‘Ino niyo mitabarire ya iruta ria kuhoroherio mehia: iruta riu ririthinjagirwo mbere ya Jehova o haria iruta ria njino rithinjagirwo; riri ni iruta itheru muno makiria. **26** Nake muthinjiri-Ngai uria ukaahorohaniria mehia nario niwe ukariria; na riritagirwo handu haria hatheru, nja ya Hema-ya-Gutunganwo. **27** Kira giothe gikaahutia nyama icio gigaatuika githeru, na thakame o yotho ikaminjuka nguo no nginya ukamithambiria handu hatheru. **28** Nayo nyungu ya rumba iria ikaaruga nyama icio no nginya yuragwo; no ingikaarugwo na nyungu ya gicango-ri, nyungu iyo nigakumuthwo, icooke ikamuru na maai. **29** Mundu murume o wotho wa nyumba ya muthinjiri-Ngai no arie nyama icio; iruta riu ni itheru muno makiria. **30** No iruta o riothe ria mehia riria thakame yario itwaritwo thini wa Hema-

ya-Gutunganwo, iri ya kuhorohaniria thini wa Handu-Haria-Hatheru-ri, ritikanario; no nginya ricinwo.

7 “Ino niyo mitabarire ya iruta ria irihi ria mahitia, nario ni itheru muno makiria: **2** Iruta riu ria irihi ria mahitia rigaathinjagirwo o haria iruta ria njino rithinjagirwo, na thakame yario iminjaminjirio kigongona miene yotho. **3** Nake muthinjiri-Ngai niarirutaga maguta mothe mario; maguta ma muting’oe uria munoru, na maguta maria mahumbire nyama cia nda, **4** higo cieri na maguta ma cio maria machumbire hakuhi na honge, na maguta maria mahumbire ini, marutanagrio na higo icio. **5** Nake muthinjiri-Ngai niakamacinira kigongona-ini, matuika iruta rirutirwo Jehova ria gucinwo na mwaki. Riu nirio iruta ria irihi ria mahitia. **6** Mundu murume o wotho wa nyumba ya muthinjiri-Ngai no arie nyama cia iruta riu, na no nginya ririrwo handu hatheru; ni iruta itheru muno makiria. **7** “Watho wa iruta ria kuhoroherio mehia na wa iruta ria irihi ria mahitia no umwe: nyama ciamo ni cia muthinjiri-Ngai uria ukuhorohaniria nacio. **8** Muthinjiri-Ngai uria uraruta iruta ria njino ria mundu o wotho we no arigie na ruia. **9** Iruta riothe ria muti rirugirwo riiko-ini kana rigakarangwo na rugio kana na kibaati ni ria muthinjiri-Ngai uria uririrutagira Jehova, **10** nario iruta o riothe ria muti utukanitio na maguta kana ritari maguta o nario ni ria ariu othe a Haruni, marigayane riiganaine. **11** “Ino niyo mitabarire ya iruta ria uiguano riria mundu angineana kuri Jehova: **12** “Angikorwo ekuruta ni undu wa gucokia ngaathori, ni arutanirie iruta riu ria gucokia ngaatho hamwe na tumigate turgitwo tutari na ndawa ya kumbia tutukanitio na maguta na tumigate turia tuhuthu turgitwo tutari na ndawa ya kumbia turi tuhake maguta, na tumigate twa muti uria mihinyu muno, ukimanitio wega na ugatukanio na maguta. **13** Ningi hamwe na iruta riake ria uiguano ria gucokia ngaathori, niakarirutaniria na tumigate turgitwo na ndawa ya kumbia. **14** Niakarehe o kindi kimwe kimwe kiri iruta, kiheo kiheanitwo haru Jehova; ni kia muthinjiri-Ngai uria uminjaminjaga thakame iyo ya iruta riu ria uiguano. **15** Nyama icio cia iruta riu riake ria uiguano ria gucokia ngaatho no nginya ririo muthenya o ro icio ikaarutirwo Jehova; ndakanatie gicunji o na kimwe gikinyie rucini. **16** “No riri, angikorwo iruta riake riumanite na undu wa mwihitwa ehiti, kana ni ria kwiyendera-ri, iruta riu rikaario muthenya o ro icio akaariruta, no kira giothe gigaatigara no kirio muthenya uyui ingi. **17** Nyama ciothe cia igongona riu ingitigara ikinyie muthenya wa gatatu-ri, no nginya icinwo na mwaki. **18** Nyama cia iruta ria uiguano ingirio muthenya wa gatatu-ri, iruta riu ritigitikira. Mundu icio uritute agaatarwo ta atarute kindi, tonduti ritheru; uria wotho ukarira o na kanini kario niagacookerwo ni wihia icio. **19** “Nyama iria ingihutania na kindi o ro giothe kiri na thaahu itikanario; no nginya icinwo na mwaki. No nyama icio ingi mundu o ro wotho utethaahitie no acirie. **20** No mundu o wotho wihahitie angikaaria nyama cia iruta riu ria uiguano rirutirwo Jehova-ri, mundu icio no nginya akaingatwo kuuma kuri andu

ao. **21** Mündü o wothé angikaahutia kindü kîrî na thaahu, arî thaahu uumîte harî mündü, kana nyamü îrî na thaahu, kana kindü o ro gîothe kîuru biû kîrî na thaahu, na acooke arîe nyama o yothé ya iruta rîu rîa ûiguano rîrutîrwo Jehova-rî, mündü ücio no nginya aingatwo kuuma kûrî andü ao.” **22** Ningî Jehova akîra Musa atîrî, **23** “Îra andü a Isiraeli atîrî, ‘Mütikanarîe maguta o na marîkû, na ng’ombe kana na ng’ondû, o na kana ma mbûrî. **24** Mûngîgaakora nyamü îkuîte, kana îkooragwo nî nyamü cia gîthaka, maguta mayo no mahûthîrwo na ûndü ûngî o wothé, no mütikanamarîe. **25** Mündü o wothé angîrîa maguta ma nyamü îrutîrwo Jehova iruta rîa gûcinwo na mwaki, no nginya aingatwo kuuma kûrî andü ao. **26** Na kûrîa guothe mûgaatûra-rî, mütikanarîe thakame ya mûthemba o na ûrîkû, îrî ya nyoni kana ya nyamü. **27** Mündü o wothé angîkaarîa thakame, no nginya aingatwo kuuma kûrî andü ao.” **28** Ningî Jehova akîra Musa atîrî, **29** “Îra andü a Isiraeli atîrî, ‘Mündü o wothé ûngîrehere Jehova iruta rîa ûiguano, akaarehe gîcunjî kîarîo kîrî igongona rîake mwene kûrî Jehova. **30** Kîrîa akaaruta agaakîrehe na moko make we mwene gîtuîke iruta rîa kûrutîrwo Jehova na gûcinwo na mwaki; nîakarehe maguta, hamwe na gîthûrî, na agîthûngûthîe mbere ya Jehova gîtuîke iruta rîa gûthûngûthîo. **31** Mûthînjîrî-Ngai nîagaacinîra maguta macio kîgongona-inî, no gîthûrî gîtuîke kîa Harûnî na arîu ake. **32** No nginya mûheage mûthînjîrî-Ngai kîero kîa ûrîo kîa maruta manyu ma ûiguano kîrî kîheo kîanyu kûrî o. **33** Mûrîu wa Harûnî ûrîa ûrahorohanîra na thakame na maguta ma iruta rîu rîa iruta rîa ûiguano-rî, nîakaheo kîero kîa mwena wa ûrîo kîrî rwîga rwake. **34** Kuuma harî iruta rîa ûiguano rîa andü a Isiraeli, nînjoete gîthûrî kîrîa gîthûngûthîo, na kîero kîrîa kîneanîtwo kûrî nî, ngacihe Harûnî ûrîa mûthînjîrî-Ngai na kûrî arîu ake îtuîke rwîga rwao rwa hîndî ciothe kuuma kûrî andü a Isiraeli.” **35** Gîkî nîkîo gîcunjî kîa maruta marîa maarutagîrwo Jehova macinîtwo na mwaki, kîrîa kîagaîrwo Harûnî na arîu ake mûthenya ûrîa maamûrîrwo matungatagîre Jehova marî athînjîrî-Ngai. **36** Mûthenya ûrîa maatîrîrîo maguta, Jehova nîathanire atî andü a Isiraeli mamaheage nyama îcio hîndî ciothe îtuîke rwîga rwao nginya njiarwa iria igooka. **37** Îno nîyo mîtabarîre ya maruta ma njino, na ma mûtu, na ma kûhoroherio mehîa, na ma mahîtia, na ma kîamûrano, na ma ûiguano, **38** marîa Jehova aaheire Musa arî Kîrîma-inî gîa Sînai, mûthenya ûrîa aathire andü a Isiraeli marehagîre Jehova maruta mao kûu Werû-inî wa Sînai.

8 Nake Jehova akîra Musa atîrî, **2** “Rehe Harûnî na arîu ake, na nguo ciao, na maguta ma gûitanîrîrio, na ndegwa ya iruta rîa kûhoroherio mehîa, na ndûrûme igîrî, na gîkabû kîa mîgate îrugîtwo îtarî na ndawa ya kûmbîa, **3** ûcooke ûcookanîrîrie kîûngano gîothe kîa andü a Isiraeli mûromo-inî wa Hema-ya-Gûtinganwo.” **4** Musa agîka o ta ûrîa Jehova aamwathîte, nakîo kîûngano kîu gîgîcookanîrîra mûromo-inî wa Hema-ya-Gûtinganwo. **5** Nake Musa akîra kîûngano kîu atîrî, “Ûû nîguo Jehova aathanîte gwîkwo” **6** Nake Musa akîrehe Harûnî na arîu ake hau mbere, akîmathambîa na

maai. **7** Agîcooka akîhumba Harûnî kanjû, na akîmuoha mûcîbî, na akîmûhumba nguo îrîa ya igûrû ndaaya, na akîmwîkîra ebodî. Ningî akîmuoherera ebodî na mûcîbî wa njohero ûrîa watumîtwo wegá; nî ûndü ücio ûkîohererwo harî we, akîmûhotora nago. **8** Agîcooka akîmwîkîra gakuo ga gîthûrî, na gakuo-inî kau agîkîra Urîmu na Thumîmu. **9** Ningî akîoha Harûnî kîremba mûtwe, na agîkîra gathuuma ga thahabu, nako nî tanjî nyamûre, akîmîkîra mwena wa mbere wa kîremba o ta ûrîa Jehova aathîte Musa. **10** Ningî Musa akîoya maguta marîa ma gûitanîrîrio na akîmaîtîrîria Hema-îrîa-Nyamûre na kîrîa gîothe kîarî thîinî wayo, na nî ûndü ücio agîciamûra. **11** Nîaminjaminîrîie kîgongona kîu maguta mamwe ma macio maita mûgwanja, agîtîrîria kîgongona kîu maguta hamwe na indo ciakîo ciothe, na mbakûrî hamwe na mîrûgamo yakîo, agîciamûra. **12** Nîaitîrîrie Harûnî maguta mamwe mûtwe akîmûitîrîria maguta nîgeetha amwamûre. **13** Ningî akîrehe arîu a Harûnî hau mbere na akîmahumba kanjû, akîmooha mîcîbî na akîmekîra tûkûbîa mûtwe, o ta ûrîa Jehova aathîte Musa. **14** Ningî akîneana ndegwa ya iruta rîa kûhoroherio mehîa, nake Harûnî na arîu ake makîgîrîra moko mao igûrû rîa mûtwe wa ndegwa îyo. **15** Musa agîthînja ndegwa îyo, na akîoya thakame îmwe yayo na kîara gîake, akîmîhaka hîa ciothe cia kîgongona nîgeetha atherîe kîgongona. Agîcooka agîita thakame îyo îngî gîtîna-inî gîa kîgongona. Nî ûndü ücio agîkîamûra nîguo akîhoroherie. **16** Ningî Musa akîoya maguta mothe marîa maahumbîre nyama cia nda, na marîa maahumbîre ini, na hîgo cîerî na maguta ma cio, akîmacinîra kîgongona-inî. **17** No ndegwa îyo, hamwe na rûûa rwayo na nyama ciayo na mahu mayo agîcîcinîra nja ya kambî, o ta ûrîa Jehova aathîte Musa. **18** Agîcooka akîneana ndûrûme ya iruta rîa njino, nake Harûnî na arîu ake makîgîrîra moko mao igûrû rîa mûtwe wa ndûrûme îyo. **19** Musa agîcooka agîthînja ndûrûme îyo, na akîminjaminîrîia thakame yayo mîena yothé ya kîgongona. **20** Agîcooka agîtinangîa ndûrûme îyo icunjî, na agîcina mûtwe na icunjî îcio na maguta. **21** Musa nîathambîrie nyama cia nda na mathagîro na maai, na agîcînîra ndûrûme îyo yothé kîgongona-inî, îgîtuîka iruta rîa njino rîrî na mûtararîko mwega, narîo nî iruta rîrutîrwo Jehova rîa gûcinwo na mwaki, o ta ûrîa Jehova aathîte Musa. **22** Ningî Musa akîneana ndûrûme îyo îngî, nîyo ndûrûme ya kîamûrano, nake Harûnî na arîu ake makîgîrîra moko mao igûrû rîa mûtwe wayo. **23** Musa agîthînja ndûrûme îyo, na akîoya thakame îmwe yayo akîmîhaka monî ya gûtû kwa ûrîo kwa Harûnî, na kîara gîake kîrîa kînene gîa guoko gwake kwa ûrîo, na kîara gîake kîrîa kînene gîa kûgîrû gwake kwa ûrîo. **24** Ningî Musa akîrehe arîu a Harûnî hau mbere, na akîmahaka thakame îmwe monî cia matû mao ma ûrîo, na ciara ciao iria nene cia moko mao ma ûrîo, na ciara ciao iria nene cia magûrû mao ma ûrîo. Ningî akîminjaminîrîia kîgongona thakame mîena yothé. **25** Agîcooka akîoya maguta, maguta ma mûting’oe mûnoru, na maguta mothe marîa mahumbîre nyama cia nda, na marîa mahumbîre ini, na hîgo cîerî na maguta ma cio, o na kîero kîa mwena wa ûrîo. **26** Ningî kuuma gîkabû-inî kîa mîgate îrîa yarugîtwo îtarî ndawa

ya kũmbia, kĩrĩa kiarĩ hau mbere ya Jehova, akĩoya kamũgate, na kamũgate kangĩ kaarugĩtwo na maguta, na kamũgate kangĩ kahũthũ; agĩtũgĩrĩa igũrũ rĩa icunji cia maguta macio na kiero-inĩ kũu kĩa ũrĩo. **27** Indo icio ciothe agĩciigĩrĩa moko-inĩ ma Harũni na ma ariũ ake, agĩcihũngũthĩria mbere ya Jehova itũike iruta rĩa gũthũngũthio. **28** Ningĩ Musa agĩcooka agĩcioya kuuma moko-inĩ mao, agĩcicinĩra kigongona-inĩ igũrũ rĩa iruta rĩa njino, irĩ iruta rĩa kĩa mũrano rĩrĩ na mũtarariko mwega, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **29** Musa agĩcooka akĩoya gĩthũri kĩrĩ rwĩga rwake thĩini wa ndũrũme iyo ya kĩa mũrano, agĩgĩthũngũthĩria mbere ya Jehova gĩtũike iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ũria Jehova aathĩte Musa. **30** Ningĩ Musa akĩira maguta mamwe ma macio ma gũitanĩrĩrio, na thakame imwe kuuma kigongona-inĩ agĩciminjaminjĩria Harũni hamwe na nguo ciake, na ariũ ake hamwe na nguo ciao. Nĩ ũndũ ũcio akĩamũra Harũni na nguo ciake, na ariũ ake na nguo ciao. **31** Ningĩ Musa akĩira Harũni na ariũ ake atĩrĩ, “Rugĩrai nyama icio itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo na mũcirĩre o hau hamwe na mĩgate kuuma gĩkabũ-inĩ kĩa iruta rĩa kĩa mũrano, o ta ũria njathanĩte ngoiga atĩrĩ, ‘Harũni na ariũ ake nĩmacirĩage.’” **32** Ningĩ mũcooke mũcine nyama na mĩgate rĩa igĩtigara. **33** Mũtikehere itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo ihinda rĩa mĩthenya mĩgwanja, nginya matukũ manyu ma kwamũrwo mahinge, nĩ ũndũ kwamũrwo kwanyu gũgaikara mĩthenya mĩgwanja. **34** ũria gwĩkĩtwo ũmũthĩ, gwanthĩtwo nĩ Jehova nĩguo mũhoroherio. **35** No nginya mũikare itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo mĩthenya mĩgwanja, mĩthenya na ũtukũ, nĩguo mũhingie ũria Jehova arenda, nĩguo mũtigakue; nĩgũkorwo ũguo nĩguo njathĩtwo.” **36** Nĩ ũndũ ũcio Harũni na ariũ ake magĩka maũndũ marĩa mothe Jehova aathĩte Musa mekwo.

9 Mũthenya wa inana wakinya, Musa agĩta Harũni na ariũ ake, na athuuri a Isiraeli. **2** Akĩira Harũni atĩrĩ, “Oya njau ya ndegwa ya iruta riaku rĩa kũhoroherio mehia na ndũrũme ya iruta riaku rĩa njino, cieri itigakorwo na kaũũgũ, ũcineane hau mbere ya Jehova. **3** ũcooke wire andũ a Isiraeli atĩrĩ: ‘Oyai thenge ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na gacau na gatũrũme, twerĩ twa ũkũrũ wa mwaka ũmwe na tũtarĩ na kaũũgũ, tũtũke iruta rĩa njino, **4** na muoye ndegwa na ndũrũme cia iruta rĩa ũiguano irutwo igongona mbere ya Jehova, hamwe na iruta rĩa mũtu ũtukanĩtio na maguta. Nĩgũkorwo ũmũthĩ Jehova nĩekũmuumĩrĩa.’” **5** Nao magĩtwara indo icio Musa aathanĩte irutwo mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo, nakĩo kĩa ngũgano kĩa andũ a Isiraeli gĩothe gĩgĩkuhĩrĩa, gĩkĩrũgama hau mbere ya Jehova. **6** Musa agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Jehova aathanĩte mwike, nĩguo riiri wa Jehova ũmuumĩrĩre.” **7** Musa akĩira Harũni atĩrĩ, “Ŭka kigongona-inĩ ũrute igongona riaku rĩa kũhoroherio mehia na iruta riaku rĩa njino, wĩhoroherie wee mwene na ũhoroherie andũ aya; ũcooke ũrute igongona rĩa indo iria andũ marehete ũmahoroherie, o ta ũria Jehova aathanĩte.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩũka kigongona-inĩ, agĩthĩnja gacau ka iruta rĩa kũhoroherio mehia, nĩ ũndũ wake

mwene. **9** Ariũ ake makĩmũrehere thakame iyo, nake agĩtobokia kĩara gĩake thakame-inĩ iyo, akĩmĩhaka hĩa cia kigongona; nayo thakame iyo ingĩ akĩmĩta hau gĩtina-inĩ gĩa kigongona. **10** Agĩcooka agĩcinĩra maguta hau kigongona igũrũ, na higo cieri na maguta marĩa mahumbĩre ini, ma kuuma iruta-inĩ riu rĩa kũhoroherio mehia, o ta ũria Jehova aathĩte Musa; **11** nacio nyama cia iruta riu na rĩua agĩcicinĩra nja ya kambĩ. **12** Ningĩ agĩthĩnja iruta rĩa njino. Nao ariũ ake makĩmũnengera thakame iyo, nake akĩmĩminjaminjĩria kigongona mĩena yothē. **13** Nao makĩmũnengera iruta riu rĩa njino gĩcunji kĩmwe gwa kĩmwe, o hamwe na mũtwe, nake agĩcicinĩra kigongona-inĩ. **14** Ningĩ agĩthambia nyama cia nda na mathagiyo na agĩcicinĩra igũrũ rĩa iruta rĩa njino hau kigongona-inĩ. **15** Ningĩ Harũni akĩrehe iruta rĩa rĩarĩ rĩa kũrutĩrwo andũ. Akĩoya thenge rĩa ya kũrutĩrwo andũ irĩ iruta rĩa kũmahoroheria mehia akĩmĩthĩnja akĩmĩruta nĩ ũndũ wa iruta rĩa kũhoroheria mehia, o ta ũria ekĩte iyo ya mbere. **16** Harũni akĩrehe iruta riu rĩa njino akĩrĩruta o ta ũria gwatũtwo. **17** Agĩcooka akĩrehe iruta rĩa mũtu, akĩrũma ngundi yaguo, na akĩucinĩra igũrũ rĩa kigongona hamwe na iruta rĩa njino rĩa rĩucinĩ. **18** Ningĩ agĩthĩnja ndegwa na ndũrũme irĩ iruta rĩa ũiguano nĩ ũndũ wa andũ. Ariũ ake makĩmũnengera thakame yacio, nake akĩmĩminjaminjĩria kigongona mĩena yothē. **19** No maguta ma ndegwa, na ma ndũrũme, na ma mũting’oe mũnoru, na ma rĩambũ, na higo cieri na maguta marĩa mahumbĩre ini, **20** icio magĩciigĩrĩa ithĩri-inĩ, nake Harũni agĩcicinĩra maguta macio kigongona-inĩ. **21** Harũni agĩcooka agĩthũngũthia ithĩri icio na kiero kĩa mwena wa ũrĩo mbere ya Jehova irĩ iruta rĩa gũthũngũthio, o ta ũria Musa aathanĩte. **22** Ningĩ Harũni akĩambararia moko make amaroretie na kũrĩ andũ akimarathama. Na tondũ nĩarikĩte kũruta iruta riu rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩa njino, na iruta rĩa ũiguano, agĩkũrũka kuuma kigongona-inĩ. **23** Musa na Harũni magĩthĩi magĩtoonya Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Rĩria moimire nja, makĩrathama andũ; naguo riiri wa Jehova ũkiumĩra andũ othe. **24** Mwaki ũkuma harĩ Jehova ũgĩcina iruta riu rĩa njino na maguta marĩa maarĩ kigongona-inĩ. Na rĩria andũ othe maawoonire makianĩrĩa nĩ gũkena, makĩnamĩrĩa maturumithĩtie mothĩu mao thĩ.

10 Na rĩrĩ, ariũ a Harũni, nĩo Nadabu na Abihu, nĩmoire ngĩo ciao cia ũbani, magĩciĩkĩra mwaki na makĩongerera ũbani; na makĩrehe mwaki ũteetĩkĩritio mbere ya Jehova, ũria wareganĩte na watho wa Jehova. **2** Nĩ ũndũ ũcio mwaki ũkuma kũrĩ Jehova, ũkĩmaniina, nao magĩkũira o hau mbere ya Jehova. **3** Ningĩ Musa akĩira Harũni atĩrĩ, “Ŭndũ ũyũ nĩguo Jehova aaririe, rĩria oigire atĩrĩ: ‘Gatagatĩ-inĩ ka andũ ariĩ marĩthengagĩrĩa, nĩndĩrĩonanagia ndĩ mũtheru; nĩndĩrĩnĩagwo mbere ya andũ othe.’” Nake Harũni agĩkĩra ki. **4** Musa agĩta Mishaeli na Elizafani, ariũ a Uzieli, ithe mũnini wa Harũni, akĩmeera atĩrĩ, “Ŭkai haha, muoye ciimba cia ariũ a ithe wanyu, mũciumie nja ya kambĩ haraihu na itoonero rĩa handũ-haria-haamũre.” **5** Nĩ ũndũ ũcio magĩũka, makĩmakũua, marĩ o na kanjũ ciao,

makimatwara nja ya kambî, o ta ūria Musa aathanite. 6 Ningĩ Musa akĩra Harūni na ariũ ake Eleazaru na ithamaru atĩrĩ, “Mũtikanareke njiũrĩ cianyũ ciikare itarĩ njanĩre, kana mũtembũrange nguo cianyũ, niguo mũtigakue, na mũtũme Jehova arakarĩre kirĩndĩ gikiĩ gĩothe. No rĩrĩ, rekei andũ a nyũmba yanyũ, nyũmba yothe ya Isiraeli, macakaĩre acio Jehova aniĩne na mwaki. 7 Mũtikehere itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo niguo mũtigakue, tondũ nĩmũitĩrĩro maguta ma Jehova.” Nĩ ūndũ ūcio magĩka o ta ūria Musa aameerire. 8 Ningĩ Jehova akĩra Harūni atĩrĩ, 9 “Wee na ariũ aku-rĩ, mũtikananyue ndibei kana kindũ o gĩothe kingĩtũma mũndũ ariũ rĩrĩa rĩothe mũrĩtoonyaga Hema-ya-Gũtũnganwo, niguo mũtigakue. Ūndũ ūcio nĩ ūtũike watho mwandĩke wa gũtũura nginya njiarwa-inĩ iria igooka. 10 No nginya mũkũuranage indo iria nyamũre na iria itarĩ nyamũre, o na iria irĩ thaahu na iria itarĩ thaahu, 11 na no nginya mũrutage andũ a Isiraeli watho wotho wa kũrũmagĩrĩwo, ūria Jehova aamaheire na kanua ka Musa.” 12 Ningĩ Musa akĩra Harūni na ariũ ake ariĩ maatigaire, nĩo Eleazaru na ithamaru, atĩrĩ, “Oyai iruta rĩu rĩa mũtu riatigarĩte kuuma harĩ maruta marĩa maarutĩrĩwo Jehova ma gũcinwo na mwaki, mũrĩre rĩthondeketwo rĩtarĩ na ndawa ya kũmbia, mũrĩre hau mwena-inĩ wa kigongona, nĩ ūndũ nĩ iruta rĩtheru mũno makĩria. 13 Mũrĩrĩre handũ hatheru, tondũ nĩ rwĩga rwaku na rwa ariũ aku kuuma maruta-inĩ marĩa marutĩrĩwo Jehova ma gũcinwo na mwaki; tondũ ūguo niguo njathitwo. 14 No wee, na ariũ aku na ariũ aku no mũrĩe gĩthũrĩ kirĩa giathũngũthĩtio, na kiero kirĩa kĩaheanĩtuo. Mũcirĩre handũ hatarĩ thaahu; icio nĩwe ūheetwo hamwe na ciana ciaku itũike rwĩga rwanyũ rwa maruta ma ūguano ma andũ a Isiraeli. 15 Kiero kiu kiarutitwo, na gĩthũrĩ kiu giathũngũthĩtio, no nginya irehanĩro na maguta ma maruta ma gũcinwo na mwaki, na ithũngũthĩtio mbere ya Jehova, itũike igongona rĩa gũthũngũthĩtio. Rũrũ nĩruo rwĩga rwaku na rwa ciana ciaku hĩndĩ ciothe, o ta ūria Jehova aathanite.” 16 Rĩrĩa Musa oorĩrĩre ūhoru wa mbũri iria ya iruta rĩa kũhoroherio mehia, na akĩmenya atĩ nyarĩkĩtie gũcinwo biũ-rĩ, akĩrakarĩra Eleazaru na ithamaru, ariũ a Harūni ariĩ maatigaire, akĩmooria atĩrĩ, 17 “Nĩ kĩrĩ kigĩrĩre mũrĩre iruta rĩu rĩa kũhoroherio mehia handũ-harĩa-haamũre? Nĩ iruta itheru mũno makĩria; mwaherirwo iruta rĩu rĩa kweheragia mahĩtia ma kirĩndĩ rĩrĩa mũkũmahoroheria hau mbere ya Jehova. 18 Kuona atĩ thakame yayo ndĩnatoonyio thĩĩnĩ wa Handũ-hau-Hatheru-rĩ, nĩmũkwagĩrĩrwo nĩkũrĩra mbũri iyo Handũ-hau-Haamũre, o ta ūria ndaathanire.” 19 Harũni agĩcookeria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ nĩmarutire igongona rĩa rĩa kũhoroherio mehia, na iruta rĩa rĩa njino hau mbere ya Jehova, no maũndũ ta macio o na nĩ manangora. Ingĩkũrĩte iruta rĩu rĩa kũhoroherio mehia ūmũthĩ-rĩ, ūndũ ūcio nĩũngĩkenirie Jehova?” 20 Hĩndĩ irĩa Musa aigũire ūhoru ūcio-rĩ, akĩaganĩra.

11 Nake Jehova akĩra Musa na Harūni atĩrĩ, 2 “Irĩ andũ a Isiraeli ūũ, ‘Gatagati-inĩ ka nyamũ ciothe iria irĩ bũrũri-inĩ-rĩ, ici nĩcio mũngĩria.’ 3 No mũrĩe nyamũ o yothe irĩ mahũngũ marekanĩtie gatagati biũ na

ĩcookagia ithagumia. 4 “Nĩ kũrĩ nyamũ imwe icookagia o ithagumia tu, na ingĩ irĩ o mahũngũ marekanĩtie; icio mũtikanacĩrie. Ngamĩra o na aakorwo nĩicookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 5 Gĩkani o na aakorwo nĩĩcookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ makĩo matirekanĩtie; kiu kirĩ thaahu harĩ inyuĩ. 6 Mbũkũ o na aakorwo nĩicookagia ithagumia-rĩ, mahũngũ mayo matirekanĩtie; iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 7 Nayo ngũrwe o na akorwo mahũngũ mayo nĩmarekanĩtie biũ-rĩ, ndĩicookagia ithagumia; iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 8 Mũtikanarĩ nyama ciacio kana mũhutie ciimba ciacio; icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 9 “Harĩ ciũmbe ciothe iria itũũruga maaĩ-inĩ ma iria na ma tũrũũ-rĩ, no mũrĩe ciothe iria irĩ mathagu manyiitane na nĩ irĩ ngaracũ mwĩrĩ. 10 No ciũmbe ciothe iria irĩ iria-inĩ kana tũrũũ-inĩ, na itirĩ mathagu manyiitane o hamwe na ngaracũ mwĩrĩ, irĩ imwe cia iria ithiagia irĩ hamwe, kana irĩ ciothe cia iria irĩ muoyo kũu maaĩ-inĩ; no nginya mũcithũũre biũ. 11 Na tondũ no nginya mũcithũũre-rĩ, mũtikanarĩ nyama ciacio, na no nginya mũthũũre ciimba ciacio biũ. 12 Kindũ o gĩothe gĩtũũruga maaĩ-inĩ na gĩtĩrĩ mathagu manyiitane kana ngaracũ mwĩrĩ, nĩciagũthũũrwo nĩ inyuĩ biũ. 13 “Ici nĩcio nyoni iria mwagĩrĩrwo nĩgũthũũra na mũtangĩria tondũ nĩ thũũre; nacio nĩ nderi, na ndiyũ, na ndiyũ iria njirũ, 14 na hũngũ irĩa ndune, na mũthemba o wotho wa hũngũ iria njirũ, 15 na mahuru mothe, 16 na ndundu irĩa irĩ rũhĩa, na ndundu irĩa igambaga, na nyoni ya iria-inĩ irĩa irĩ mathagu maraaya, na mũthemba o wotho wa rwĩgĩ, 17 na gatundu karĩa kanini, na nyoni ya iria-inĩ irĩa irĩ ngingo ndaaya, na ndundu irĩa nene, 18 na ndundu irĩa njerũ, na ndundu ya werũ-inĩ, na hũngũ ya iria-inĩ, 19 na karoga-ngunũ, na mũthemba yothe ya cũcũ-wa-njoka, na hudihuda, o na rũhũho. 20 “Tũnyamũ tuothe tũrĩa tũmbũkaga na tũthiagĩra thĩ na magũrũ mana nĩ mwagĩrĩrwo nĩ gũtũthũũra mũno. 21 No nĩ kũrĩ tũnyamũ tũmwe tũrĩ mathagu na tũthiagia na magũrũ mana tũrĩa mũngĩria; natuo nĩ tũrĩa tũrĩ na magũrũ marĩ nyunĩro ma gũtũteithia kũrũga. 22 Thĩĩnĩ wa tuo no mũrĩe mũthemba yothe ya ngĩgĩ, na ndararĩki, na ngĩria, o na kana ndaahi. 23 No tũnyamũ tũu tũngĩ tuothe tũrĩ mathagu na tũrĩ na magũrũ mana no nginya mũtũthũũre mũno. 24 “Nĩmũgethaahia na maũndũ maya; ūria wotho ūngĩhutia ciimba ciatuo agaatainda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 25 Mũndũ o wotho ūkooya kĩimba gĩatuo no nginya athambie nguo ciake, na nĩagatinda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 26 “Nyamũ o yothe irekanĩtie mahũngũ no matirekanĩtie biũ, kana irĩa itacookagia ithagumia, iyo irĩ thaahu harĩ inyuĩ; mũndũ o wotho ūkaahutia kĩimba kĩa imwe yacio nĩakanyitwo nĩ thaahu. 27 Harĩ nyamũ ciothe iria ithiagia na magũrũ mana-rĩ, iria ikinyaga na ithu irĩ thaahu harĩ inyuĩ; mũndũ ūria wotho ūkaahutia ciimba ciacio agaatainda arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. 28 Mũndũ o wotho ūngĩoya ciimba ciacio no nginya athambie nguo ciake, na atĩnde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. Icio irĩ thaahu harĩ inyuĩ. 29 “Harĩ nyamũ ciothe iria ithiagĩra thĩ, ici nĩcio irĩ thaahu harĩ inyuĩ: mũrũngũru na mbĩa, na njagathi iria nene cia mũthemba yothe, 30 na gĩthenyũka, na kĩgurumũki, na

12 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, 2 “Ira andũ a Isiraeli ũũ: ‘Mũndũ-wa-nja angĩgĩa nda aciare kahĩ, nĩgaikara arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja o ta ũria aikaraga arĩ na thaahu ihinda riake riakĩ mweri. 3 Na mĩthenya wa kanana wakinya, kahĩ kau nĩgakaaruithio. 4 Nake mũndũ-wa-nja ũcio no nginya eterere mĩthenya mirongo itatũ na itatũ niguo atherio thaahu wa kuura thakame. Ndakanahutie kĩndũ kiamũre kana atoonye handũ-haria-haamũre o nginya

13 Ningĩ Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, 2 “Hĩndĩ ĩrĩa mũndũ o wothē angĩgĩa na handũ haimbu, kana mūtũnda, kana handũ hakaragacũku ngoothi-inĩ yake, harĩa hangĩtuika mĩrĩmũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, no nginya atwarwo kũrĩ Harũnĩ, ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, kana kũrĩ ũmwe wa arĩũ ake ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai. 3 Nake mũthĩnjĩrĩ-Ngai arore kĩronda kũ kĩrĩ ngoothi-inĩ yake, na angĩkorwo njuĩrĩ ya handũ hau harũaru nĩgarũrũkĩte ikerũha, na kĩronda kũ kionwo kĩrĩkĩre thĩĩnĩ wa mwĩrĩ gũkĩra harĩa ngoothi yakinya-rĩ, ũcio nĩ mĩrĩmũ wa ngoothi ũngĩgwatanio. Nake mũthĩnjĩrĩ-Ngai aarĩkia kũmũrora, niagacooka atue atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. 4 Angĩkorwo kĩmenĩ kũ arĩ nakĩo ngoothi-inĩ yake nĩkĩerũhĩte na gĩtirĩkĩre ngoothi-inĩ, nayo njuĩrĩ yaho ndĩerũhĩte-rĩ, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakaga mũndũ ũcio mũrũaru handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. 5 Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakamũrora na angĩkoona atĩ kĩronda gĩtigarũrũkĩte na gĩthĩthegeete-rĩ, nĩakamũga handũ mwanya mĩthenya ĩngĩ mũgwanja. 6 Mũthenya wa mũgwanja mũthĩnjĩrĩ-Ngai, nĩakamũrora o rĩngĩ, na angĩkorwo kĩronda kũ nĩkĩrathĩra na gĩthĩthegeete ngoothi-inĩ-rĩ, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio ndarĩ na thaahu; ĩyo no mĩtũnda. Mũndũ ũcio no nginya athambie nguo ciake, nake niagathera, atĩrwo nĩ thaahu. 7 No mĩtũnda ũcio ũngĩthegea ngoothi-inĩ yake thũutha wa kwĩonania harĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai, nĩguo atũke ndarĩ na thaahu, no nginya acooke kũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai rĩngĩ. 8 Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio nĩakamũrora, na angĩkorwo mũtũnda ũthegeete ngoothi-inĩ, nĩakamũtũa atĩ arĩ na thaahu; ũcio nĩ mĩrĩmũ wa ngoothi ũrĩa ũngĩgwatanio. 9 “Rĩrĩa mũndũ o wothē angĩgĩa na mĩrĩmũ wa ngoothi ũngĩgwatanio-rĩ, no nginya atwarwo harĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai. 10 Mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakamũrora, na hangĩkorwo harĩ na handũ haimbu hakeerũha ngoothi-inĩ hagatũma njuĩrĩ yerũhe, na angĩkorwo handũ hau haimbu nĩhatũrũkĩte hakagĩa kĩronda-rĩ, 11 ũcio nĩ mĩrĩmũ wa ngoothi ũtangĩhona, nake mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩagatua atĩ mũndũ ũcio arĩ na thaahu. Ndakamũga handũ mwanya, tondu mũndũ ũcio nĩarĩkĩtie kũgĩa na thaahu. 12 “No rĩrĩ, mĩrĩmũ

ūcio ūngihunja ngoothi-inĩ yake yothe, na harĩa hothe mũthĩnjĩri-Ngai angĩhota kuona oone atĩ mũrimũ ūcio ūiyũrite ngoothi-inĩ ya mũndũ ūcio mũriaru kuuma mũtwe nginya magũrũ-rĩ, **13** mũthĩnjĩri-Ngai ūcio nĩakamũrora, na aakorwo mũrimũ ūcio nĩ ūiyũrite mwĩrĩ wake wothe, niagatua atĩ mũndũ ūcio ndarĩ na thaahu. Kuona atĩ nĩerũhĩte kũndũ guothe-rĩ, ndarĩ na thaahu. **14** No hĩndĩ irĩa yothe mũndũ ūcio angionwo arĩ na ironda-rĩ, niagatuĩka arĩ na thaahu. **15** Rĩrĩa mũthĩnjĩri-Ngai angĩona kironda-rĩ, niagatua atĩ mũndũ ūcio arĩ na thaahu. Kironda kũu kĩrĩ na thaahu; mũndũ ūcio arĩ na mũrimũ ūngĩgwatanio. **16** No kironda kũu kĩngĩgarũrũka kĩaerũhe, no nginya mũndũ ūcio athĩ harĩ mũthĩnjĩri-Ngai. **17** Nake mũthĩnjĩri-Ngai ūcio nĩakamũrora, na aakorwo ironda nĩcierũhĩte-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai niagatua atĩ mũndũ ūcio mũriaru ndarĩ na thaahu, nake niagatuĩka ndarĩ na thaahu. **18** “Rĩrĩa mũndũ angĩgĩa na ihũha ngoothi-inĩ yake na rĩcooke rĩhone, **19** naho hau ihũha rĩraarĩ haimbe na herũhe, kana hagĩe na kameni gatune-rĩ, no nginya athĩ akeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai. **20** Mũthĩnjĩri-Ngai ūcio nĩakarora handũ hau, na hangĩoneka nĩ harikiĩre gũkĩra ngoothi, na njuĩrĩ ciahoo ikerũha, mũthĩnjĩri-Ngai niagatua atĩ mũndũ ūcio arĩ na thaahu. Nĩ mũrimũ wa ngoothi ūngĩgwatanio ūtuthũkĩte harĩa ihũha rĩu rĩraarĩ. **21** No, mũthĩnjĩri-Ngai angĩrora handũ hau one hatirĩ na njuĩrĩ njerũ thĩĩnĩ waho, na hatirikiĩre gũkĩra ngoothi, na nĩhahohete-rĩ, hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũga handũ mwanya ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja. **22** Kũngĩkorwo kironda kĩa ihũha rĩu nĩkirathegea ngoothi-inĩ, mũthĩnjĩri-Ngai niagatua atĩ mũndũ ūcio arĩ na thaahu; ūcio nĩ mũrimũ ūngĩgwatanio. **23** No handũ hau hangĩkorwo hatigarũrũkĩte na hatithegeete, kũu no kĩrema kĩa ihũha, nake mũthĩnjĩri-Ngai niagatua atĩ mũndũ ūcio ndarĩ na thaahu. **24** “Mũndũ angĩgĩa na ihĩa ngoothi-inĩ yake, narĩo ihĩa rĩu rĩgĩe na kironda gĩtũnĩhe kana kĩaerũhe-rĩ, **25** mũthĩnjĩri-Ngai ūcio nĩakarora handũ hau, na angĩkorwo njuĩrĩ ciahoo nĩcierũhĩte, na hakorwo hakĩoneka harikiĩre gũkĩra ngoothi-rĩ, ūcio nĩ mũrimũ ūngĩgwatanio ūtũrũkĩre ihĩa-inĩ rĩu. Nake mũthĩnjĩri-Ngai niagatua atĩ mũndũ ūcio arĩ na thaahu; ūcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ūngĩgwatanio. **26** No mũthĩnjĩri-Ngai angĩkarora one atĩ hatirĩ na njuĩrĩ njerũ kĩrema-inĩ kũu na ti harikĩru gũkĩra ngoothi yake na nĩhahohete-rĩ, thuutha ūcio mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũga handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. **27** Mũthenya wa mũgwanja mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora rĩngĩ, nguo mũrimũ ūcio ūngĩkorwo niũrathegea ngoothi-inĩ-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai niagatua atĩ mũndũ ūcio arĩ na thaahu; ūcio nĩ mũrimũ wa ngoothi ūngĩgwatanio. **28** No handũ hau hangĩkorwo hatigarũrũkĩte, na hatithegeete ngoothi-inĩ, no nĩhahohete, ūcio nĩ ūimbu wa ihĩa rĩu, nake mũthĩnjĩri-Ngai niagatua atĩ mũndũ ūcio ndarĩ na thaahu; kũu no kĩrema kĩa ihĩa. **29** “Mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩkorwo na kironda mũtwe kana kĩreru-rĩ, **30** mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarora kironda kũu, na kĩngĩoneka kĩrĩkĩre gũkĩra ngoothi, nayo njuĩrĩ yaho ikorwo nĩ ya rangi wa ngoikoni, na ikorwo irĩ njeke, mũthĩnjĩri-Ngai niagatua atĩ mũndũ ūcio arĩ na thaahu; ūcio nĩ ūhere, nĩ mũrimũ wa mangũ ma mũtwe kana

ma kĩreru. **31** No hĩndĩ irĩa mũthĩnjĩri-Ngai angĩrora kironda kĩa mũthemba ūcio, na gĩkorwo ti kĩrĩkĩru gũkĩra ngoothi, na hatirĩ njuĩrĩ njirũ thĩĩnĩ wakĩo, hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai nĩakaiga mũndũ ūcio mũriaru handũ mwanya mĩthenya mũgwanja. **32** Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩri-Ngai ūcio nĩakarora kironda kũu rĩngĩ na angĩkorwo ūhere ūcio ndũthegeete na hatirĩ njuĩrĩ cia rangi wa ngoikoni, na gĩtikuoneka kĩrĩkĩre gũkĩra ngoothi-rĩ, **33** no nginya mũndũ ūcio enjwo tĩga o harĩa harũaru, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũga handũ mwanya mĩthenya ingĩ mũgwanja. **34** Mũthenya wa mũgwanja, mũthĩnjĩri-Ngai ūcio nĩakarora ūhere ūcio o rĩngĩ, na angĩkorwo ndũthegeete ngoothi-inĩ na ndũkuoneka ūrĩkĩre gũkĩra ngoothi-rĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ūcio niagatua atĩ mũndũ ūcio ndarĩ na thaahu. No no nginya athambie nguo ciake, na niagatuĩka ndarĩ na thaahu. **35** No, ūhere ūcio, ūngĩthegea ngoothi-inĩ thuutha wa mũndũ ūcio gĩtũuo atĩ ndarĩ na thaahu-rĩ, **36** mũthĩnjĩri-Ngai ūcio nĩakamũrora na angĩkorwo ūhere ūcio niũthegeete ngoothi-inĩ, mũthĩnjĩri-Ngai ūcio ndakabatarĩo nĩkũrora njuĩrĩ cia rangi wa ngoikoni; mũndũ ūcio arĩ na thaahu. **37** No mũthĩnjĩri-Ngai angĩkoona atĩ hatirĩ na ūgarũrũku na nĩhamerete njuĩrĩ njirũ, ūhere ūcio niũlonete. Mũndũ ūcio ndarĩ na thaahu, nake mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũtwa ndarĩ na thaahu. **38** “Hĩndĩ irĩa mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩgĩa na tũmeni twerũ ngoothi-inĩ-rĩ, **39** mũthĩnjĩri-Ngai niagatũrora, na tuo tũngĩkorwo ti twerũ mũno-rĩ, ūcio nĩ mũtũnda ūtangĩrwarĩa mũndũ ūtuthũkĩte ngoothi-inĩ; mũndũ ūcio ndarĩ na thaahu. **40** “Hĩndĩ irĩa mũndũ angĩmunyũka njuĩrĩ na agĩe na kĩhara-rĩ, ūcio ndarĩ na thaahu. **41** Angĩkorwo amunyũkĩte njuĩrĩ irutĩtie na thiithi akagĩa kĩhara kĩa na mbere, ūcio ndarĩ na thaahu. **42** No angĩkorwo arĩ na kironda gĩtũne kĩhara-inĩ kana thiithi-inĩ wake-rĩ, ūcio nĩ mũrimũ ūngĩgwatanio ūratuthũka kĩhara-inĩ kana thiithi-inĩ wake. **43** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũrora, na angĩkorwo kironda kũu kĩimbĩte kĩhara-inĩ kana thiithi-inĩ nĩ gĩtũne gĩkahaana ta mũrimũ wa ngoothi ūngĩgwatanio-rĩ, **44** mũndũ ūcio nĩ mũriaru na arĩ na thaahu. Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakamũtwa arĩ na thaahu nĩ ūndũ wa kironda kũu kĩrĩ mũtwe wake. **45** “Mũndũ ūrĩ na mũrimũ ta ūcio ūngĩgwatanio-rĩ, no nginya ehũmbe nguo ndarũku, na arekererie njuĩrĩ yake, na ahumbĩre kanua gake, athĩi akianagĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Ndĩ na thaahu! Ndĩ na thaahu!” **46** Rĩrĩa rĩothe mũndũ ūcio arĩ na mũrimũ ūcio, arĩkoragwo arĩ na thaahu. No nginya atũũrage wiki, na no nginya atũũrage nja ya kambĩ. **47** “Nguo o na irĩkũ ingĩguma, irĩ ya guoya wa ng’ondũ kana ya gatani, **48** kana ya taama o wothe ūtũmitwo na ndigi njogotho kana taama wa gatani, kana guoya wa ng’ondũ, kana rũũa o ruothe, kana kindũ o gĩothe gĩthondeketwo na rũũa-rĩ, **49** na angĩkorwo ūgumu ūcio ūrĩ nguo-inĩ, kana rũũa-inĩ, kana taama-inĩ wa ndigi njogotho, kana taama-inĩ o wothe mũtũme, kana kindũ-inĩ o gĩothe gĩtũmitwo na rũũa-rĩ, ūgumu ūcio ūngĩkorwo na rangi ta wa nyeki nduru kana mũtũne, ūcio nĩ ūgumu ūrathegea, na no nginya wonio mũthĩnjĩri-Ngai. **50** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakarora ūgumu ūcio, na aige kindũ kũu kĩrĩ na ūgumu handũ mwanya mĩthenya mũgwanja.

51 Mūthenya wa mūgwanja niakarora kindū kiu, na angikorwo ūgumu ūcio nūthegeete nguo-inī, kana ndigi-inī njogothē, kana taama-inī mūtume, kana rūūa-inī, rūrī rwa kūrūtīrwo wīra o na ūrīkū, ūcio nī ūgumu wa kwananga; kindū kiu kīrī na thaahu. **52** No nginya acine nguo iyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume na guoya wa ng'ōndu kana gatani, kana kindū kīngī gīothē kīa rūūa rūrīa rūgwatīe ūgumu ūcio, nī ūndū ūgumu ūcio nī wa kwananga; kindū kiu no nginya gīcinwo. **53** “No rīrī, rīrīa mūthīnjīrī-Ngai angīrora kindū kiu, ūgumu ūcio ūkorwo ndūthegeete nguo-inī iyo, kana ndigi-inī icio njogothē kana taama-inī ūcio mūtume, kana kindū kīa rūūa-rī, **54** niagaathana kindū kiu kīgwatītīo ūgumu gīthambio. Ningī niagakīga handū mwanya mīthenya īngī mūgwanja. **55** Thuutha wa kindū kiu kīgwatīe ūgumu gūthambio-rī, mūthīnjīrī-Ngai niagakīrora, na angikorwo ūgumu ūcio ndūrī ūndū ūgarūrūkīte, o na gūtuika ndūthegeete-rī, kindū kiu kīrī na thaahu. Nīgīcinwo na mwaki, o na aakorwo ūgumu ūnyīitīte mwena ūmwe kana ūrīa ūngī. **56** Hīndī īrīa mūthīnjīrī-Ngai angīrora kindū kiu na akore ūgumu ūcio ūnyihanyīlthē thuutha wa kindū kiu gūthambio-rī, niagatembūra nguo iyo ehērie hau he na ūgumu kuuma nguo-inī iyo, kana rūūa-inī, kana ndigi-inī icio njogothē, kana taama-inī ūcio mūtume. **57** No ūgumu ūcio ūngīcooka wonēke nguo-inī, kana harī ndigi icio njogothē, kana taama ūcio mūtume, kana kindū kīa rūūa, ūgumu ūcio nīgūthegea ūrathegea, na kīrīa gīothē kīrī na ūgumu ūcio no nginya gīcinwo na mwaki. **58** Nguo iyo, kana ndigi icio njogothē, kana taama mūtume, kana kindū kīa rūūa kīrīa gīthambītīo gīkaniinwo ūgumu ūcio no nginya gīthambio rīngī, na nī gīgaaithirwo nī thaahu.” **59** Macio nīmo mawatho marīa makonīi indo inyīitītwo nī ūgumu, irī cia guoya wa ng'ōndu, kana taama wa gatani, kana ndigi njogothē, kana taama mūtume, kana kindū o gīothē kīa rūūa, nīmo mawatho ma gūtua kana indo icio irī na thaahu kana itirī na thaahu.

14 Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Maya nīmo mawatho makonīi mūndū mūrīaru hīndī yake ya gūtherio thaahu, rīrīa aarehwo kūrī mūthīnjīrī-Ngai; **3** Mūthīnjīrī-Ngai niakoima nja ya kambī amūrore. Angikorwo mūndū ūcio niāhonete mūrīmū ūcio wa kīgwatanio wa ngoothi, **4** mūthīnjīrī-Ngai niagaathana areherwo nyoni īgīrī irī muoyo na itarī na thaahu, na kamūtī ka mūtarakwa, na rūrīgī rwa rangi wa gakarakū, na mūthobi irehwo nī ūndū wa mūndū ūcio ūgūtherio. **5** Mūthīnjīrī-Ngai acooke aathane atī nyoni īmwe yacio ithīnjīrwo īgūrū rīa nyūngū ya rīūmba īrī na maaī matahītwo o hīndī iyo. **6** Ningī acooke oe nyoni iyo īrī muoyo, amītobokie, hamwe na kamūtī kau ka mūtarakwa, na rūrīgī rūu rwa gakarakū na mūthobi thīnī wa thakame ya nyoni iyo ithīnjīrwo īgūrū wa maaī macio matahītwo o hīndī iyo. **7** Mūthīnjīrī-Ngai niakaminjīrīa mūndū ūcio ūrathērio mūrīmū ūcio ūngīgwatanio thakame iyo maita mūgwanja, na acooke oige atī mūndū ūcio ndarī na thaahu. Ningī acooke arekererie nyoni iyo īngī irī muoyo yūmbūke ithīi wērū-inī. **8** “Mūndū ūcio ūtheretio no nginya athambie nguo

ciake, no nginya enjwo njuīrī yake yothē na ethambe na maaī nīguo athirwo nī thaahu. Thuutha ūcio, no atoonye kambī; no rīrī, no nginya aikare nja ya hema yake mīthenya mūgwanja. **9** Mūthenya wa mūgwanja no nginya enjwo njuīrī yake yothē; no nginya enjwo mūtwe, na nderu, na ngobe, na njuīrī iria īngī ciake ciothe. Na no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaī, nake niagathirwo nī thaahu. **10** “Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya atwarīre mūthīnjīrī-Ngai tūtūrūme twīrī na kamwatī, o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, na ciothe ikorwo itarī na kaūngū, atware hamwe na icunjī ithatū cia ikūmi kia eba ya mūtu mūhinyu ūtukanītīo na maguta nī ūndū wa iruta rīa mūtū, na kabakūrī kamwe ka maguta. **11** Mūthīnjīrī-Ngai ūrīa ūgaatua atī mūndū ūcio ndarī na thaahu niagatwara mūndū ūcio ūrathērio hamwe na maruta make mbere ya Jehova hau itoonero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **12** “Ningī mūthīnjīrī-Ngai ūcio niakoya gatūrūme kamwe gatu, akarute karī iruta rīa mahītīa, hamwe na kabakūrī kau ka maguta; niagacithūngūthīrīa hau mbere ya Jehova ituike iruta rīa gūthūngūthio. **13** Niagathīnjīrīa gatūrūme kau handū harīa hatheru, harīa iruta rīa kūhoroherio mehīa na iruta rīa njino ithīnjagīrwo. O ta ūrīa iruta rīa kūhoroherio mehīa rīrī rīa mūthīnjīrī-Ngai-rī, no taguo iruta rīa mahītīa rīrī rīake, rūu nī iruta itheru mūno makīrīa. **14** Mūthīnjīrī-Ngai ūcio niakoya thakame īmwe ya iruta rūu rīa mahītīa na amīhake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūndū ūcio ūrathērio, na kīara kīrīa kīnēne gīa guoko gwake kwa ūrīo, na kīara kīrīa kīnēne gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo. **15** Mūthīnjīrī-Ngai niagacooka oe maguta mamwe marīa marī kabakūrī-inī amaitīrīre rūhī rwake rwa mwena wa ūmotho, **16** acooke atobokie kīara gīake kīa muoroto kīa ūrīo maguta-inī macio marī rūhī rwake, aminjamine maguta mamwe ma macio marī kīara gīake mbere ya Jehova maita mūgwanja. **17** Mūthīnjīrī-Ngai ūcio niakoya maguta mamwe ma marīa matigaire rūhī rwake amahake moni ya gūtū kwa ūrīo kwa mūndū ūcio ūrathērio, na kīara kīrīa kīnēne gīa guoko gwake kwa ūrīo, na kīara kīrīa kīnēne gīa kūgūrū gwake kwa ūrīo, īgūrū rīa thakame iyo ya iruta rīa mahītīa. **18** Namo maguta macio mangī marī rūhī rwake, mūthīnjīrī-Ngai niakamahaka mūtwe wa mūndū ūcio ūrathērio nīguo amūhoroherie hau mbere ya Jehova. **19** “Ningī mūthīnjīrī-Ngai niakaruta īgongona rīa kūhoroherio mehīa ahoroherie mūndū ūcio ūrathērio thaahu wake. Thuutha ūcio, mūthīnjīrī-Ngai niagathīnja iruta rīa njino **20** na arīrutīre kīgongona-inī, hamwe na iruta rīa mūtū nīguo amūhoroherie, nake athirwo nī thaahu. **21** “No rīrī angikorwo mūndū ūcio nī mūthīnī na ndangīhota kūruta indo icio, no nginya arute gatūrūme kamwe gatuīke iruta rīa mahītīa rīa gūthūngūthio nīguo rīmūhoroherie, hamwe na gīcunjī gīa ikūmi kia eba ya mūtū ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītīo na maguta, rītuike iruta rīa mūtū, na kabakūrī ka maguta, **22** na ndirahūgī īgūrī kana tūtutuura twīrī, o iria angīhota kūruta, īmwe ituike ya iruta rīa kūhoroherio mehīa, na irīa īngī ya iruta rīa njino. **23** “Mūthenya wa kanana wakinya no nginya acirehe kūrī mūthīnjīrī-Ngai hau itoonero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo nīgeetha athererio

hau mbere ya Jehova. **24** Nake muthinjiri-Ngai niakoya gatürume kau ka iruta rĩa mahitia, hamwe na kabakuri ka maguta, acithunguthirie mbere ya Jehova ituike iruta rĩa guthunguthio. **25** Niagathinja gatürume ka iruta rĩa mahitia na acooke oe thakame imwe yako amihake moni ya gütü kwa ürio kwa mündü ücio üratherio, na amihake kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa ürio na kiara kiria kinene gia kugürü gwake kwa ürio. **26** Muthinjiri-Ngai niagekira maguta mamwe rühi rwa mwena wake wa ümotho, **27** na aminjaminje maguta mamwe ma macio marĩ rühi rwake na kiara kia muoroto gia guoko gwake kwa ürio, hau mbere ya Jehova, maita müganja. **28** Maguta mamwe ma macio marĩ rühi rwake amahake o haria aahakite thakame ya iruta rĩa mahitia, moni-inĩ ya gütü kwa ürio kwa mündü ücio üratherio, na kiara kiria kinene gia guoko gwake kwa ürio na kiara kiria kinene gia kugürü gwake kwa ürio. **29** Namo maguta macio mangĩ marĩ rühi rwake, muthinjiri-Ngai niakamahaka mütwe wa mündü ücio üratherio, niguo amühoroherie hau mbere ya Jehova. **30** Ningĩ niakaruta igongona rĩa ndirahugi kana tütutuura, o iria mündü ücio anghota küruta, **31** imwe iri iruta rĩa kühoroherio mehia na iyo ingĩ iri iruta rĩa njino, o hamwe na iruta rĩa mütu. Üguo niguo muthinjiri-Ngai akaahoroheria mündü ücio üratherio hau mbere ya Jehova.” **32** Macio nimo mawatho makoniĩ mündü o wotho üria üri na mürimü wa ngothi üngigwatanio, na ndangihota küruta iruta riria riathanitwo rĩa gütherio gwake. **33** Ningĩ Jehova akĩra Musa na Harüni atiri, **34** “Riria mügaakinya бүрүри wa Kaanani, üria ngümühe ütuike igai rĩanyu, na niĩ njikire ügumu ügüthegea nyumba thiniĩ бүрүри-inĩ ücio-ri, **35** mwene nyumba iyo no nginya athii akeere muthinjiri-Ngai atiri, ‘Ninyonete kindü kihaana ta ügumu thiniĩ wa nyumba yakwa.’ **36** Muthinjiri-Ngai ücio niagaathana indo ciothe irutwo nyumba iyo atanatoonya kürora ügumu ücio, niageetha gütikagie kindü o na kimwe kiri nyumba iyo kingituo atĩ kiri na thaahu. Thuutha wa üguo muthinjiri-Ngai niagatoonya arore nyumba iyo. **37** Niakarora ügumu rüthingo-inĩ, na aakorwo rüri na türima twa rangi ta wa nyeki nduru kana wa rangi mütune tühaana ta tütoonyete thiniĩ wa rüthingo-ri, **38** muthinjiri-Ngai ücio niakoima nja ya nyumba iyo na acooke amihinge gwa kahinda ka mĩthenya müganja. **39** Mũthenya wa müganja wakinya, muthinjiri-Ngai niagacooka athii arore nyumba iyo. Angiona ügumu ücio niüthegeete thingo-inĩ, **40** niagaathana mahiga maria marĩ na ügumu mamomorwo na mateo handü hatarĩ hatheru na küu nja ya itüura. **41** Niagaathana thingo ciothe ikürürwo mwena wa na thiniĩ, namo makürüro macio mateo kiara-inĩ na küu nja ya itüura. **42** Ningĩ moe mahiga mangĩ make namo mathenya macio mamomoretwo, na macooke moe rümba rierü mathinge nyumba iyo narĩ. **43** “Ügumu ücio üngicooka woneke ringĩ nyumba-inĩ iyo, thuutha wa mahiga macio kümomorwo, na thingo icio gükürürwo na igathiingwo ringi-ri, **44** muthinjiri-Ngai niagacooka athii amĩrore ringĩ, na angiona ügumu ücio niüthegeete nyumba-inĩ iyo, ücio ni ügumu wa kwananga; nyumba iyo iri na thaahu. **45** No nginya imomorwo: mahiga mayo, na mbaũ, na thingo ciothe,

nacio indo icio itwarwo handü hatarĩ hatheru na küu nja ya itüura. **46** “Mündü o wotho üngitoonya nyumba iyo hĩndi iyo iri hinge niakanyitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **47** Mündü o wotho üngikoma kana arĩre irio nyumba iyo, no nginya athambie nguo ciake. **48** “No riri, muthinjiri-Ngai angituka kümĩrore akore atĩ ügumu ücio ndüthegeete thuutha wa nyumba iyo güthingwo ringi-ri, niagatua atĩ nyumba iyo ndiri na thaahu, nigükorwo ügumu ücio niüthirite. **49** Niageetha atherie nyumba iyo, niakoya nyoni igiri, na kamuti ka mütarakwa, na rürigi rwa rangi wa gakaraku, na müthobi. **50** Niagathinjira nyoni imwe ya icio igürü rĩa nyüngü ya rümba iri na maaĩ matahitwo o hĩndi iyo. **51** Acooke oe kamuti ka mütarakwa, na müthobi, na rürigi rwa rangi wa gakaraku na nyoni iyo iri muoyo, acitobokie thiniĩ wa thakame iyo ya nyoni iyo thinje, na maaĩ-inĩ macio matahitwo o hĩndi iyo, aminjaminjirie nyumba iyo maita müganja. **52** Niagatheria nyumba iyo na thakame ya nyoni iyo, na maaĩ macio matahitwo o hĩndi iyo, na nyoni iyo iri muoyo, na kamuti kau ka mütarakwa, na müthobi ücio, na rürigi rüu rwa rangi wa gakaraku. **53** Acooke arekererie nyoni iyo iri muoyo yümbuke ithii na küu werü-inĩ, nja ya itüura. Üguo niguo akaahoroheria nyumba iyo, nayo niigathitwo nĩ thaahu.” **54** Macio nimo mawatho makoniĩ mürimü o ro wotho wa ngothi üria üngigwatanio, na ühere, **55** na ügumu üri nguo-inĩ kana thiniĩ wa nyumba, **56** na handü haimbu, na handü harĩ na mütünda, kana handü hakaragacuku, **57** niguo kümenyekage riria kindü gitari na thaahu na riria kiri na thaahu. Macio nimo mawatho makoniĩ mürimü ya ngothi üria üngigwatanio, na makoniĩ ügumu.

15 Nake Jehova akĩra Musa na Harüni atiri, **2** “Arirai andũ a Isiraeli, mümeere üü: ‘Riria mündü mürime o wotho angikorwo akiura kuuma njaga-inĩ yake, kuura küu nĩ thaahu. **3** Mündü ücio arikoragwo arĩ na thaahu hĩndi iria angikorwo akiura hĩndi ciothe, o na kana angitiga kuura. Kuura küu arĩ nakuo kürĩtümaga athahe na njira ici: **4** “Üriri o wotho mündü ücio ükuura angikomera niükanyitwo nĩ thaahu, na kindü o gĩothe kiria angikarira nigikanyitwo nĩ thaahu. **5** Mündü üria üngihutia ürii ücio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **6** Mündü o wotho üngikarira kindü gikariirwo nĩ mündü ücio üroira, no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **7** “Mündü o wotho üngihutia mündü ücio üroira no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **8** “Mündü ücio üroira angitüura mündü ütarĩ na thaahu mata-ri, mündü ücio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **9** “Matandiko mothe maria mündü ücio üroira angikarira akuutwo nĩ nyamü, nimakanyitwo nĩ thaahu, **10** nake mündü o wotho üngihutia kindü o na kimwe gikarire nĩ mündü ücio, niakanyitwo nĩ thaahu o nginya hwaĩ-inĩ; üria wotho üngiunganina indo icio no nginya athambie nguo ciake na ethambe na maaĩ, na atiinde arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **11** “Mündü

ūcio ūkuura angihutia mündū atethambite moko na maaī, mündū ūcio ahutia no nginya athambie nguo ciae na ethambe na maaī, na atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **12** “Nyūngū ya rūmba iria mündū ūcio angihutia, no nginya yūragwo, na kindū gīothe kīa mbaū no nginya gīkamūrwo na maaī. **13** “Rīria mündū ūcio angihonio mūrīmū ūcio wa kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja nīguo ambirīrie gūtherio gwake; no nginya athambie nguo ciae na ethambe na maaī, matahitwo o hīndī ūyo, nake nīagathirwo nī thaahu. **14** Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī igirī kana tūtutuura twīrī, athīī mbere ya Jehova hau itoonero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo na acinengere mūthīnjīri-Ngai. **15** Nake mūthīnjīri-Ngai nīagaciiruta igongona, īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa na īrīa īngī īrī iruta rīa njino. Ūguo nīguo akaahoroheria mündū ūcio hau mbere ya Jehova, nī ūndū wa kuura gwake. **16** “Rīria mündū mūrūme angiumwo nī hinya wa arūme, no nginya ethambe mwīrī wothē na maaī, na atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **17** Nguo o yothē kana rūūa ingīitīkīrwo nī hinya wa arūme handū, no nginya ithambio na maaī, na itiinde irī na thaahu o nginya hwaī-inī. **18** Rīria mündū mūrūme akomania na mündū-wa-nja, nake oimwo nī hinya wa arūme, o eerī no nginya methambe na maaī, nao matiinde marī na thaahu o nginya hwaī-inī. **19** “Rīria mündū-wa-nja ekuura ihinda-inī rīake rīa mwerī, nīagaikara mīthenya mūgwanja ari na thaahu, nake mündū o wothē ūngīmūhutia, atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **20** “Kindū o gīothe angikomera ihinda-inī rīake rīa mwerī nīgikanyitwo nī thaahu, na kindū o gīothe angīkarīra nīgikanyitwo nī thaahu. **21** Mündū o wothē ūngihutia ūrīrī wake no nginya athambie nguo ciae na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **22** Mündū o wothē ūngihutia kīndū o gīothe aikarīre no nginya athambie nguo ciae na ethambe mwīrī na maaī, nake atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **23** Kindū kīu kīngīkorwo nī ūrīrī, kana o kindū kīngī mündū-wa-nja ūcio aikarīre, hīndī ūyo mündū wothē angīkūhutia, nīagatinda ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **24** “Mündū mūrūme angīkoma nake na ahutio nī thakame ya ihinda rīake rīa mwerī, nīagaikara ari na thaahu mīthenya mūgwanja; naguo ūrīrī o wothē angīkomera nīūkanyitwo nī thaahu. **25** “Rīria mündū-wa-nja angīura thakame ategūtīgithīria mīthenya mīngī ihinda rītārī rīake rīa mwerī, kana kuura kūngī gūkīrīte ihinda rīake rīa mwerī, nīagaikara ari na thaahu rīrīa rīothe ekuura ūguo, o ta ūrīa akoragwo ari na thaahu ihinda-inī rīake rīa mwerī. **26** ūrīrī wothē ūrīa angīkoma rīrīa rīothe ekuura ūguo, nīūkanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa ūrīrī wake ūkoragwo na thaahu ihinda-inī rīake rīa mwerī, na kīrīa gīothe angīkarīra nī gīkaanyitwo nī thaahu, o ta ūrīa gūkoragwo ihinda-inī rīake rīa mwerī. **27** Mündū o wothē angīchutia nīakanyitwo nī thaahu; nake no nginya athambie nguo ciae na ethambe mwīrī na maaī, na atiinde ari na thaahu o nginya hwaī-inī. **28** “Aarīkia gūtiga kuura, nīageterera mīthenya mūgwanja, na thuutha ūcio nīagathirwo nī thaahu. **29** Mūthenya wa kanana wakinya, no nginya arute ndirahūgī igirī kana tūtutuura twīrī, acirehere mūthīnjīri-Ngai hau

itoonero rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **30** Mūthīnjīri-Ngai nīakaruta īmwe īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa, nayo ūyo īngī īrī iruta rīa njino. Ūguo nīguo mūthīnjīri-Ngai akaamūhoroheria hau mbere ya Jehova nī ūndū wa thaahu wa kuura kīu gwake. **31** “No nginya mwēhanīrīrie andū a Isīraeli na indo iria ingīmagwatia thaahu, nīgeetha matikanakue marī na thaahu nī ūndū wa gūthaahia gīikaro gīakwa kīrīa kīrī gatagatī kao.” **32** Macio nīmo mawatho marīa makonīī mündū ūrīa ūkuura, na ma mündū o wothē ūrīa ūnyīititwo nī thaahu nī ūndū wa kuumwo nī hinya wa arūme, **33** na ma mündū-wa-nja nī ūndū wa ihinda rīake rīa mwerī, na ma mündū mūrūme kana mündū-wa-nja ūrīa ūkuura, na ma mündū mūrūme ūrīa ūngīkoma na mündū-wa-nja ūrīa ūrī na thaahu.

16 Nake Jehova akīarīria Musa thuutha wa gīkūū kīa ariū ariā eerī a Harūni ariā maakuire rīrīa mookire magīkūhīrīria mbere ya Jehova. **2** Jehova akīria Musa atīrī: “Ira mūrū wa nyūkwa Harūni ndagatoonyage o rīrīa enda Handū-harīa-Hatheru-Mūno, hau thuutha wa gītambaya gīa gūcuuria kīrīa kīrī mbere ya gītī gīa tha kīrīa kīrī igūrū wa ithandūkū rīa kīrīkanīro ndakae gūkua, tondū hau nīho ndīyumagīria ndī thīnī wa itu hau igūrū wa gītī gīa tha. **3** “Ūū nīguo Harūni arītoonyaga harīa haamūre: arītoonyaga na gatēgwa ka iruta rīa kūhoroherio mehīa, na ndūrūme īmwe ya iruta rīa njino. **4** Nīarīhumbaga kanjū ya gatani īrīa nyamūre, na thuruarī cia thīnī na gatani irīganīe na mwīrī wake, nīarīthoraga mūcībī ūrīa wa gatani, na akeoha kīremba kīrīa gīa gatani. Icio nīcio nguo iria nyamūre; nī ūndū ūcio no nginya ethambe na maaī mbere ya gūcīhumba. **5** Nīakoya thenge igirī cia iruta rīa kūhoroherio mehīa, na ndūrūme ya iruta rīa njino kuuma kūrī kīrīndī kīa andū a Isīraeli. **6** “Harūni nīakaruta ndegwa ūyo īrī iruta rīa kūhoroherio mehīa make mwene nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake. **7** Nīngī nīakoya thenge icio cīerī acīneane hau mbere ya Jehova itoonero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **8** Nīagacukīra thenge icio cīerī mītī, ūmwe nī wa Jehova, naguo ūcio ūngī nī wa mbūrī ya kūrēkererio īkuuithītio mehīa. **9** Harūni nīakaruta thenge īrīa īkaagūrwo nī mūtī wa mwena wa Jehova, amīrute īrī igongona rīa kūhoroherio mehīa. **10** No thenge īrīa īkaagūrwo nī mūtī ītūike ya kūrēkererio īkuuithītio mehīa nīkaneanwo mbere ya Jehova īrī muoyo, ītūike ya kūhorohanīria, na ūndū wa kūmīrekereria īthīire werū-inī, īrī yo ya kūrēkererio īkuuithītio mehīa. **11** “Harūni nīakarehe ndegwa ūyo ītūike ya iruta rīa mehīa make mwene, nīguo ehoroherie we mwene na nyūmba yake, na nīagathīnja ndegwa ūyo nī ūndū wa iruta rīa kūhoroherio mehīa make mwene. **12** Nīakoya rūgō rwa ūbani rūiyūrītio makara ma mwaki marūtītwo kīgongona-inī mbere ya Jehova, na ngundi igirī cia ūbani mūhinyu ūrīa ūtarīkaga wega, na acitwera na kīu thuutha wa gītambaya gīa gūcuurio. **13** Nīagekīra ūbani ūcio mwaki-inī mbere ya Jehova, nayo ndogo ya ūbani ūcio nīgathiika gītī kīu gīa tha, kīu kīrī igūrū rīa ithandūkū rīa ūira, nīguo ndagakue. **14** Nīngī nīakoya thakame īmwe ya ndegwa ūyo na kīara gīake, amīminjāminje mwena wa mbere

wa giti kiu gia tha; ningi niakaminjaminja imwe yayo na kiara giake maita mugwanja hau mbere ya giti kiu gia tha. **15** “Ningi niagathinja thenge iria ya iruta ria kuhoroherio mehia makoni andu acio, na atware thakame yayo thuutha wa gitambaya gia gicucurio, eke nayo o ta uria eekire thakame ya ndegwa iyo: amiminjaminje iguru ria giti kiu gia tha o na mbere yakio. **16** Uguo niguu akaahoroheria Handu-haria-Hatheru-Muno tondū wa thaahu na uremi wa andu a Israeli, kuringana na mehia mao mothe. Na uguo noguo ageeka ni undu wa Hema-ya-Gutunganwo, iria iri gatagati kao na thaahu wao. **17** Gutiri mundu o na uriku ugaakorwo thini wa Hema-ya-Gutunganwo kuuma ihinda riria Haruni agaathu kuhoroheria Handu-haria-Hatheru-Muno ngina hinda iria akoima ho, arikite kwihoherio we mwene, na akahoroheria nyumba yake na akahoroheria kirindi giothe gia Israeli. **18** “Ningi niakoima athi kigongona-ini kiria kiri hau mbere ya Jehova akihoherio. Niakoya thakame imwe ya ndegwa iyo, na thakame imwe ya thenge, amihake hia ciothe cia kigongona kiu. **19** Niakaminjaminja thakame imwe na kiara giake iguru riakio maita mugwanja, agitherie na akiamure niguu githirwo ni thaahu wa andu a Israeli. **20** “Haruni aathia kuhoroheria Handu-haria-Hatheru-Muno, na Hema-ya-Gutunganwo na kigongona kiu, niakarehe thenge iria iri muoyo. **21** Niakagirira moko make meri iguru ria mutwe wa thenge iyo iri muoyo, na oimburi hau iguru riayo waganu wothe na uremi wa andu a Israeli, oimburi mehia mao mothe, amacokererie iguru ria mutwe wayo. Niakakereria thenge iyo iithire weru-ini imenyereirwo ni mundu uria iuthurirwo wira ucio. **22** Thenge iyo nigakuiithio mehia mao mothe, imatware kundu kura gitatuiragwo ni Andu; nake mundu ucio niakakereria thenge iyo na kuu weru-ini. **23** “Haruni niagacooka atoonye Hema-ya-Gutunganwo arute nguo cio cia gatani iria eekire mbere ya gutoonya Handu-haria-Hatheru-Muno, nake acitige kuo. **24** Niagethamba mwiri na maa, ari handu hatheru na acooke ehume nguo ciake cia nduire. Acooke oime nja na erutire iruta ria njino ni undu wake mwene, na arute iruta ria njino ni undu wa andu, niguu ehoherio we mwene na ahoroherio andu aria anga. **25** Ningi niagaciniha maguta ma iruta ria kuhoroherio mehia iguru ria kigongona. **26** “Mundu ucio urekagiriha thenge iyo ya gukuuithio mehia no ngina athambie nguo ciake na ethambe mwiri na maa; thuutha ucio acooke atoonye kamb. **27** Ndegwa iyo na thenge, iria cia iruta ria kuhoroherio mehia, iria thakame yacio yatwarirwo Handu-haria-Hatheru-Muno ya kuhorohaniha, no ngina ciumio nja ya kamb; njua ciacio na nyama, na mahu ciothe icinwo ihie biu. **28** Mundu uria ugacicina no ngina agaathambia nguo ciake na ethambe mwiri na maa; thuutha ucio no acooke atoonye kamb. **29** “Undu iyo ugutuika watho mwandike wa kurumagiriwo hinda ciothe ni inyu: muthenya wa ikumi mweri-ini wa mugwanja no ngina mwimage irio, na mutikarutage wira o na uriku, ari mundu uciarirwo bururi wanyu, kana ari mugeni uria utuuranagia na inyu, **30** tondū muthenya ucio nimukahoroherio, niguu mutherio. Hinda iyo

nimugatherio kuuma kuri mehia manyu mothe muri hau mbere ya Jehova. **31** Iyo ni Thabatū ya kuhurika, na no ngina mwimage irio; iyo ni watho mwandike wa kurumagiriwo hinda ciothe. **32** Muthinjiri-Ngai uria mutiririo maguta na akaamurwo gicooka ithenya ria ithe ta muthinjiri-Ngai uria munene niwe ukaahoroheria andu. Niakumbaga nguo iria nyamure cia gatani **33** na ahoroherio Handu-haria-Hatheru-Muno, na Hema-ya-Gutunganwo, na kigongona, na athinjiri-Ngai, na andu othe a muingi wa Israeli. **34** “Undu iyo ugutuika watho mwandike wa kurumagiriwo hinda ciothe ni inyu; horohio irirutagwo riita rimwe o mwaka ni undu wa mehia mothe ma andu a Israeli.” Na gugikwo o ta uria Jehova aathite Musa gwikagwo.

17 Ningi Jehova akira Musa atiri, **2** “Ariria Haruni, na ari uke na andu othe a Israeli, imeere atiri: ‘Uu niguu Jehova aathanite: **3** Mundu o wothe Muisraeli urirutaga igongona ria ndegwa, kana ria gatirume, kana ria mburi thini wa kamb kana nja ya kamb, **4** handu ha kirirehe itoonero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo, arirute riri igongona ria kurutirwo Jehova hau mbere ya Hema-iria-Nyamure ya Jehova-ri, mundu ucio niagatuwo ari na mahitia ma guita thakame; mundu ucio niatite thakame, na no ngina aingatwo kuuma kuri andu ao. **5** Undu iyo niwagutuma andu a Israeli matwaragire Jehova magongona maria riu mararutirwo weru-ini. No ngina mamarehagire muthinjiri-Ngai, uguo ni kuuga kuri Jehova, hau itoonero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo, marutwo mar maruta ma uguano. **6** Muthinjiri-Ngai niakaminjaminja thakame kigongona-ini kia Jehova hau itoonero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo, na acine maguta mari mutarariko mwega wa gukenia Jehova. **7** Matikanacooke o na ri kura magongona mao o na mariku kuri mihanano ya mburi iria mahuraga umaraya nayo. Iyo ni watho mwandike wa kurumagiriwo hinda ciothe kuri o, na kuri njirwa iria igooka.’ **8** “Meere atiri: ‘Muisraeli o wothe, kana mugeni o na uriku utuuranagia nao, ukaaruta iruta ria njino, kana arute igongona, **9** na ndarutire hau itoonero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo arirute Jehova-ri, mundu ucio no ngina aingatwo kuuma kuri andu ao. **10** “Muisraeli wothe kana mugeni o wothe utuuranagia nao ukaarita thakame o yoth, ningahugukira mundu ucio urite thakame, na ningamungata kuuma kuri andu ao. **11** Nigukorwo muoyo wa kumbe uri thini wa thakame, na niyo ndimuheete mwihorohagire nayo kigongona-ini; thakame niyo ihorohagira muoyo wa mundu. **12** Ni undu ucio ngirwa andu a Israeli atiri, “Gutiri mundu o na umwe thini wanyu wagiriwo ni kura thakame, o na mugeni uria utuuranagia na inyu ndakanarie thakame.” **13** “Muisraeli o wothe, kana mugeni o wothe utuuranagia na inyu, ukaaguima nyamu kana nyoni o yoth ingirio, no ngina agaita thakame yayo thi, acooke amithike na tiri, **14** tondū muoyo wa kumbe giothe ni thakame yakio. Niki njirite andu a Israeli atiri, “Mutikanarie thakame ya kumbe o giothe, tondū muoyo wa kumbe ni thakame yakio; mundu o wothe ungimira no ngina aingatwo.” **15** “Mundu o

wothe, ari wa gúciarirwo búrúri wanyu kana ari mügeni, angikaaria nyamú ikuite kana itambuurangitwo ní nyamú cia githaka-ri, no nginya agaathambia nguo ciale na ethambe na maai, na atiinde na thaahu nginya o hwaí-ini; thuutha úcio níagathirwo ní thaahu. **16** No angikaaga gúthambia nguo ciale na aage gwithamba-ri, níagacookerewo ní úúru úcio wake.”

18 Nake Jehova akíira Musa atíri, **2** “Aríria andú a Isiraeli, úmeere atíri: ‘Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **3** Mútikaneke maúndú maría andú a Misiri, kúria mwatúiraga, meekaga, na mútikaneke maúndú maría mekagwo búrúri wa Kaanani, kúria ndíramútware. Mútikarúmiríre mithiire yao. **4** No nginya mwathikagíre mawatho makwa na múmenyagíríre gwathikíra kíria kía watho wakwa na kúrumírírw. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **5** Túirai mürúmitie kíria kía watho wakwa na kúrumírírw, na mawatho makwa, nígúkorwo mündú úria úríimathikagíra níarítúúrio muoyo ním. Níi ní níi Jehova. **6** “Gútirí mündú o na úríkú úgaathengerera mündú wa nyúmba yake níguo makomanie; níi ní níi Jehova. **7** “Ndúkanakonóthie thoguo ní úndú wa gúkoma na nyúkw. Úcio ní nyúkw; ndúkanakome nake. **8** “Ndúkanakome na mútumia wa thoguo; úguo ní gúconoríthia thoguo. **9** “Ndúkanakome na mwarí wa nyúkw, kana mwarí wa thoguo úria múciarítwo ní ithe úmwe kana mwarí wa nyúkw úria mútarí a ithe úmwe. **10** “Ndúkanakome na mwarí wa mürúguo kana mwarí wa mwaríguo; úguo ní gwíconoríthia. **11** “Ndúkanakome na mwarí wa mündú-wa-nja wa thoguo, úria úciarítwo ní thoguo; úcio no ta mwarí wa nyúkw. **12** “Ndúkanakome na mwarí wa nyina na thoguo; úcio ní mündú wa nyúmba ya thoguo. **13** “Ndúkanakome na tataguo, úcio ní mündú wa nyúmba ímwe na nyúkw. **14** “Ndúkanakonóthie mürú wa nyina na thoguo, na úndú wa gúthengerera mútumia wake níguo múkomanie; úcio ní tataguo. **15** “Ndúkanakome na mútumia wa mürúguo. Úcio ní mútumia wa mürúguo; ndúkanakome nake. **16** “Ndúkanakome na mútumia wa mürú wa nyúkw; úguo nígwíconoríthia mürú wa nyúkw. **17** “Ndúkanakome na mündú-wa-nja úcooke úkome na mwarí. Ndúkanakome na mwarí wa mürú, kana mwarí wa mwarí; acio ní andú a nyúmba yake. Úcio ní waganu. **18** “Ndúkanahíkíe mwarí wa nyina na mútumia waku atuíke múiru wa mútumia waku, úkomage nake mútumia waku ari muoyo. **19** “Ndúkanathengerere mündú-wa-nja múkomanie ríria ari na thaahu wa híndi yake ya mweri. **20** “Ndúkanakome na mútumia wa mündú úngí, ndúgethaahie nake. **21** “Mútikanekeane ciana cianyu irutírw Moleku igongona, mútikanaahie rítwa ría Ngai wanyu. Níi ní níi Jehova. **22** “Ndúkanakome na mündú mürúme ta úria mündú akomaga na mündú-wa-nja; úndú úcio úri magigi. **23** “Ndúkanakome na nyamú nawe wíthaahie nayo. Mündú-wa-nja ndakanetware harí nyamú akome nayo; gwíka úguo ní waganu múkíru njano. **24** “Mútikanaahie na úndú o na úmwe wa macio, tondú úguo níguo ndúrírí íria ngúingata ímweherere ciethaahirie. **25** O naguo búrúri níwathaahirio; ní úndú úcio ngúherithíría mehia

maguo, naguo búrúri úcio úgíthahíka ariá maatúiraga kuo. **26** No inyuí, no nginya mürúmie kíria kía watho wa kúrumírírw, na mawatho makwa. Andú ariá maciarírw búrúri wanyu, kana ageni ariá matúuranagia na inyuí, matikaneke úndú o na úríkú wa macio marí magigi. **27** nígúkorwo maúndú macio mothe ním meekagwo ní andú ariá maatúiraga búrúri úcio mbere yanyu, naguo búrúri úcio úkíníitwo ní thaahu. **28** O na inyuí mungígíwathá búrúri úcio thaahu, níukamúthahíka o ta úria watahíkíre ariá maatúiraga kuo mbere yanyu. **29** “Mündú o wothé úngíka úndú o na úmwe wa maúndú macio marí magigi, andú ta acio no nginya maingatwo kuma kúri andú ao. **30** Rúmiai maúndú maría ndímwathíte na mútikanaarúmiríre mítugo íyo íri magigi, íria yekagwo mútaanoka, na mútikanaahie nayo. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu.”

19 Níngí Jehova akíira Musa atíri, **2** “Aríria kíungano gíothé kía Isiraeli, úmeere atíri, ‘Túikái atheru tondú níi, Jehova Ngai wanyu, ndí mútheru. **3** “O mündú wanyu no nginya atíe nyina na ithe, na no nginya mürúmagíe Thabatú ciakwa. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **4** “Mútikanaandíríke, múhooyage múnianano kana mwithondekere ngai cia kígera gítweketio. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **5** “Ríria múkúrutíra Jehova igongona ría úiguano, rírutagei na níjira íria íngítuma igongona ríu ríanyu rítíkíríke. **6** Igongona ríu müríríage o múthenya úcio ríarutwo, kana múthenya úyú úngí; kíndú o gíothé kía ríu kíngítigara gíkinyie múthenya wa gatátú, no nginya gícínwo kíhie bíu. **7** Kíndú o na kírikú kíario kíngíkaarío múthenya wa gatátú, igongona ríu tí rítheru na rítigetíkírw. **8** Mündú o wothé úngíríria múthenya wa gatátú, níagacookerewo ní úúru úcio ekíte, tondú níathaahítie kíndú kíarutírw Jehova kíri gítheru; mündú úcio no nginya aingatwo kuma kúri andú ao. **9** “Ríria múkúgetha írio búrúri-iní wanyu, mútikanagethe nginya ndeere-iní cia mígúnda yanyu, o na mútikanaonganie rúitíki rwa magetha manyu. **10** Mútigacookage ríngí kúhaara mígúnda-iní yanyu ya míthabíbú, o na mútikahaarage thabíbú íria ígúite thí. Citigagíríe andú ariá athíini na ariá ageni. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu. **11** “Mútikanaíye. “Mútikanaheenanie. “Mündú ndakanahéenie úria úngí. **12** “Mútikanehíte na maheeni múkígíwetaga rítwa ríakwa, na ní úndú úcio múthaahie rítwa ría Ngai wanyu. Níi ní níi Jehova. **13** “Mútikaheenie mündú úria úngí, muoe indo ciale kana múmútunye indo ciale. “Mútikanaikarie múcaara wa müruti wa wíra úkinyie rúciú. **14** “Mútikanaarume mündú útaiguaga, kana múgíre mútumumu kíndú gía kúmúhínga, no mwtigagíríe Ngai wanyu. Níi ní níi Jehova. **15** “Mútikanoogómie kíhoot; ndúkanacáire mündú tondú ní múthíini kana mündú múnene úri ígweta, no tuagírí mündú úria úngí cíira na kíhoot. **16** “Mútikanaarúre múgícambanagia gatagatí-iní ka andú anyu. “Mútikaneke úndú úngírehere mündú úria úngí úgwatí. Níi ní níi Jehova. **17** “Ndúkanathúúre mürú wa thoguo ngoro-iní yaku. Kaanagia mündú úria úngí maúndú útekúhithíría nígeetha ndúkanagwataníre nake mahítia-iní make. **18** “Ndúkaneríthíre kana útume

mündü wanyu üthü, no endaga mündü üria üngi o ta üria wiyendete wee mwene. Nii ni nii Jehova. 19 “Rümagiai uuge wakwa. “Ndükanaciarithanie nyamü itari cia kiruka kimwe. “Ndükanahaande müginda waku mbeü mithemba iiri. “Ndükanehumbe nguo itumitwo na ndigi mithemba iiri itahaanaine. 20 “Mündü mürüme angikoma na mündü-wa-nja ngombo, nake aakorwo nímüurie ni mündü üngi, no ndaküürütwo kana akarekererwo, no nginya maherithio ta üria kwagiriire. No matikooragwo, tondü mündü-wa-nja ücio ndatigite gütuika ngombo. 21 Nake mündü mürüme ücio-rí, no nginya arute ndürüme, amítware itoonyero-ini ría Hema-ya-Gütünganwo ituike iruta ría kürütirwo Jehova ría kühoroherio mahitia. 22 Müthinjiri-Ngai niakahoroheria mündü ücio na ndürüme iyo ya iruta ría mahitia, irütirwo hau mbere ya Jehova ni ündü wa ríthia riu ehitie, nake niakarekerwo ríthia riake. 23 “Riria mügaatoonya бүрүри ücio wa Kaanani, na mühaande miti ya mithemba yotho íciaraga maciaro-rí, ni mügaatua ati maciaro macio mari na thaahu. Ihinda ría miaka itatü nímükamatua ati mari na thaahu, na matikanariio. 24 Mwaka wa kana, maciaro mothe mayo nímagatuika matheru, matuika maruta ma kügocithia Jehova. 25 No mwaka wa gatanu, no mürüme maciaro mayo. Üguo niguo magetha manyu makoongerereka. Nii ni nii Jehova Ngai wanyu. 26 “Mütikanarie nyama iiri na thakame thiini wayo. “Mütigekage maündü ma küragüra kana ma kürogana. 27 “Mütikanenje njuiri cianyu thikiririo-ini kana mürengé mithia ya nderu cianyu. 28 “Mütikanetemange müiri yanyu ni ündü wa andü ariaku, kana mwikire marüuri müiri-ini yanyu. Nii ni nii Jehova. 29 “Ndükanaagithie mwariguo gitiio na ündü wa kümürekereria atuuke mümaraya, kana ündü ücio ütume бүрүри ügarürükire úmaraya, na üüyürwo ni waganu. 30 “Ményagüirai Thabatü ciakwa, na mütiage handü hakwa haria haamüre. Nii ni nii Jehova. 31 “Mütikanatuirie maündü kürü andü ariaku mari maroho ma küragüra kana arogi, nigükorwo nímakamügwatia thaahu. Nii ni nii Jehova Ngai wanyu. 32 “Rügamagürai andü ariaku, mümatíage; heagai andü ariaku gitiio, na mwitigagire Ngai wanyu. Nii ni nii Jehova. 33 “Hindi iria mügeni aatüürania na inyuü бүрүри-ini wanyu, mütikanamwike üüru. 34 Mügeni üria ütüüranagia na inyuü no nginya atuagwo taari mündü üciarirwo бүрүри wanyu. Mwendei ta üria mwíendete inyuü ene, nigükorwo o na inyuü mwarí ageni бүрүри wa Misiri. Nii ni nii Jehova Ngai wanyu. 35 “Mütikahüthagire ithimi itari cia kihooto riria mügüthima ürailu, kana ürütü, kana üüngi. 36 Hüthagürai ithimi cia kihooto, na mahiga ma güthima ma kihooto, na eba ya kihooto, na hini ya kihooto. Nii ni nii Jehova Ngai wanyu üria wamürutire бүрүри wa Misiri. 37 “Rümagiai iria ciakwa cia watho ciothe na mawatho makwa mothe, na mümarümagiriire. Nii ni nii Jehova.”

20 Ningi Jehova aküra Musa atiri, 2 “Ira andü a Israeli atiri: ‘Müisraeli o wothé kana mügeni o wothé üria ütüüragu бүрүри wa Israeli úkaheana ümwe wa ciana ciake kürü iria itagwo Moleku, no

nginya aakoragwo. Müngi wothé ni úkaamühüüra na mahiga nyuguto. 3 Ningahügüküra mündü ücio, na ningamüingata kuuma kürü andü ao; tondü wa küheana ciana ciake kürü Moleku, niathahitie handü hakwa haria haamüre na agathaahia ríitwa riakwa itheru. 4 Müngi ücio wa andü üngikaaga küherithia mündü ücio üheanite ümwe wa ciana ciake kürü Moleku, mage kümüüraga-rí, 5 ningahügüküra mündü ücio, hamwe na andü a nyumba yake, na ndimaingate kuuma kürü andü ao, we mwene na ariaku othe mamürümagiriira na kühüüra úmaraya na Moleku. 6 “Ningahügüküra mündü üria ütüüragia maündü kuuma kürü andü ariaku mari na maroho ma küragüra na kuuma kürü arogi, niguo ahüüre úmaraya na ündü wa kümärümiria, na ningamüingata kuuma kürü andü ao. 7 “Mwiyamürei mütuika atheru tondü nii ni nii Jehova Ngai wanyu. 8 Rümagiai iria ciakwa cia watho na mücirümagiriire. Nii ni nii Jehova, üria ümütheragia. 9 “Mündü o wothé üngiruma ithe kana arume nyina, no nginya ooragwo. Niarumite ithe kana akaruma nyina, na thakame yake nímakamücookerera. 10 “Mündü mürüme angitharia na mütumia wa mündü üngi, atharie na mütumia wa mündü wa itüüra riake, itharia ücio cieri, mündü mürüme ücio na mütumia, no nginya mooragwo. 11 “Mündü mürüme angikoma na mütumia wa ithe, niäconorithitie ithe. Mündü mürüme ücio na mütumia ücio eeri no nginya mooragwo; thakame yao nímakamücookerera. 12 “Mündü mürüme angikoma na mütumia wa müriü, eeri no nginya mooragwo. Ündü ücio mekite ni waganu ükirite njano; thakame yao nímakamücookerera. 13 “Mündü mürüme angikoma na mündü mürüme üngi ta üria mündü akomaga na mündü-wa-nja-rí, andü acio eeri nímekite ündü üri magigi. No nginya mooragwo; thakame yao nímakamücookerera. 14 “Mündü mürüme angihikia mündü-wa-nja na ahikie nyina, ücio ni waganu. Mündü mürüme ücio na andü-a-nja acio eeri no nginya macinwo na mwaki, nigeetha gütikanakorwo na waganu thiini wanyu. 15 “Mündü mürüme angikoma na nyamü-rí, no nginya mündü ücio ooragwo, na no nginya müürage nyamü iyo. 16 “Mündü-wa-nja angütiwaririra hari nyamü niguo akome nayo-rí, nímükooraga mündü-wa-nja ücio hamwe na nyamü iyo. No nginya mündü-wa-nja ücio ooragwo na nyamü iyo yüragwo; thakame yake nímakamücookerera, na thakame ya nyamü iyo imücookerere. 17 “Mündü mürüme angihikia mwarí wa ithe, ari mwarí wa ithe kana wa nyina, na makomanie, ücio ni njono. No nginya maingatwo mehere kuuma kürü andü ao. Níäconorithitie mwarí wa ithe. Na níagacookerewo ni üüru ücio ekite. 18 “Mündü mürüme angikoma na mündü-wa-nja hindi yake ya mweri, niäguüria riurüro riake, o nake mündü-wa-nja ücio agakigüüria riurüro ría thakame yake. Andü acio eeri nímakaingatwo kuuma kürü andü ao. 19 “Ndükanakome na tataguo kana mwarí wa nyina na thoguo, ni ündü gwika üguo ni güconorithia mündü üria müri rüria; inyuü eeri nímügacookerewo ni üüru ücio mwikite. 20 “Mündü angikoma na tatawe-rí, niäconorithitie mamawe. Nímagacookerewo ni üüru ücio mekite; magaakua matari magia mwana. 21 “Mündü angihikia mütumia

wa mūrū wa nyina ūcio nī thaahu, nīaconorithītie mūrū wa nyina. Megūtūūra matarī magīa mwana. **22** “Rūmagiai irīra ciakwa ciothe cia watho, na mawatho makwa mūmarūmagīrīre, nīguo mūtūūre būrūrī ūria ndīramūtware, na nīgeetha ndūkanamūtahi. **23** Mūtikanatūūre kūringana na mītugo ya ndūrīrī iria ngūingata imweherere. Ndacimenire nī tondū nīciekire maūdū macio mothe. **24** No nīi ngīmūrīa atīrī, “Nīmūkegwatīra būrūrī wao; ningāmūhe guo ūtūike igai rīanyu, būrūrī ūrī būthi wa iria na ūkūi.” Nīi nī nīi Jehova Ngai wanyu, ūria wamwamūrīre kuuma kūrī ndūrīrī. **25** “Nī ūndū ūcio no ngīnya mūkūūranage nyamū iria itarī thaahu na iria irī thaahu, na nyoni iria itarī thaahu na iria irī thaahu. Mūtikanethaahie na nyamū kana nyoni o na irīkū, kana kindū o gīothe gīthīiagīra thī, iria ciothe ndaamūranirīe tondū irī thaahu harī inyūi. **26** No ngīnya mūtūike atheru harī nīi, tondū nīi, Jehova, ndī mūtheru, na nīndīmwmūranītie na ndūrīrī iria ingī mūtūike akwa kūūmbe. **27** “Mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūrī maroho marīa maragūrāga kana mūrōgī thīnī wanyu, no ngīnya makooragwo. Mūmahūūre na mahiga nyuguto. Thakame yao nīikamacookerera.”

21 Nake Jehova akīra Musa atīrī, “Arīria athīnjīrī-Ngai, nīo ariū a Harūni, ūmeere atīrī: ‘Mūthīnjīrī-Ngai ndakanethaahie nī ūndū wa mūdū wao ūkūite, **2** tīga no akorīrwo arī mūdū wa nyūmba yake, ta nyina kana ithe, kana mūrūi kana mwarī, kana mūrū wa nyina, **3** kana mwarī wa nyina ūtarī mūhiku ūria ateithagia nī ūndū ndarī na mūthuuri, nī ūndū wake-rī, no ethaahie. **4** Ndakanethaahie nī ūndū wa athoni ake, na nī ūndū ūcio anyiitwo nī thaahu. **5** “Athīnjīrī-Ngai matikanenjo mītwe, kana marengerere mīthia ya nderu ciao kana metemange mīrī yao nī ūndū wa gūkūirwo. **6** No ngīnya makorwo marī atheru harī Ngai wao, na matikanathaahie rīitwa rīa Ngai wao. Tondū nīo matwaragīra Jehova indo iria arūtīrwo irī iruta rīa njino, nīcio irio cia Ngai wao, no ngīnya makorwo marī atheru. **7** “Athīnjīrī-Ngai matikanahīkie andū-a-nja arīa methaahītie na ūmaraya, kana arīa matiganīte na athuuri ao, tondū athīnjīrī-Ngai nī atheru harī Ngai wao. **8** Matuagei atheru, tondū nīo marutagīra Ngai wanyu irio iria arūtīrwo igongona. Matuagei atheru, tondū nīi Jehova ndī mūtheru, o nīi ūria ūmūtheragia. **9** “Mwarī wa mūthīnjīrī-Ngai angīthāahia na gūtūika mūmaraya, nīaconorithītie ithe; no ngīnya acinwo na mwaki. **10** “Mūthīnjīrī-Ngai ūria mūnene, ūria ūrī gatagatī ka ariū-a-ithe, na ūitīrīrio maguta mūtwe na akaamūrwo nīguo ehumbage nguo cia ūthīnjīrī-Ngai, ndakanarekererie njuūrī yake īikare itarī njanūre kana atembūrāge nguo cīake. **11** Ndakanatoonye handū harī kīimba. Ndakanethaahie o na aakorwo nī ūndū wa ithe kana nyina, **12** o na ndakanōime handū-harīa-haamūre ha Ngai wake, kana abathāahie, tondū nīamūrītuo, agaitīrīrio maguta ma Ngai wake. Nīi nī nīi Jehova. **13** “Mūdū-wa-nja ūria akaahīkia no ngīnya agaakorwo arī mūrītu gathirange. **14** Ndakanahīkie mūtumia wa ndigwa, kana mūtumia matiganīte na mūthuuriwe, kana mūdū-wa-nja wīthāahītie na ūmaraya, no akaahīkia mūrītu

gathirange wa andū ao, **15** nīgeetha ndakanathaahie rūciarō rwake gatagatī ka andū ao. Nīi nī nīi Jehova, ūria ūmūtheragia.” **16** Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **17** “Ira Harūni atīrī: ‘Harī njīarwa iria igooka, gūtīrī mūdū wa njīaro ciaku ūrī na kaūūgū ūgaakuhīrīria nīguo arūtīre Ngai wake irio cia igongona. **18** Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūrī na kaūūgū ūgaakuhīrīria: mūdū mūtumumu kana gīthua, kana mūdū mūthūku ūthīu, kana ūrī na wonje, **19** mūdū mwonjon kīgūrū kana guoko, **20** mūdū ūrī iguku kana mūhomu, mūdū ūrī na kaūūgū ka rīitho, kana mūdū ūrī na ironda iratogota kana iroira, kana mūthūku nyee. **21** Gūtīrī mūdū wa njīaro cia Harūni ūria mūthīnjīrī-Ngai ūrī kaūūgū ūgaakuhīrīria nīguo atware maruta marīa marūtīrwo Jehova ma njino. ūcio ūrī na kaūūgū ndakanakuhīrīrie atī nīguo arute irio icio cia Ngai wake cia igongona. **22** We no arīe irio iria theru mūno cia Ngai wake, o na irio iria theru; **23** no rīrī, nī ūndū wa ūūgū ūcio wake, ndakanakuhīrīrie gītambaya gīa gūcuurio kana athengerere kīgongona, nīgeetha ndagathaahie handū hau hakwa harīa haamūre. Nīi nī nīi Jehova, ūria ūmatheragia.” **24** Nī ūndū ūcio Musa akīra Harūni na ariū ake ūguo, o na akīra andū a Isiraeli othe.

22 Nīngī Jehova akīra Musa atīrī, **2** “Ira Harūni na ariū ake matīiage maruta marīa matheru marīa andū a Isiraeli maanyamūrīre, nīgeetha matikanathaahie rīitwa rīakwa iheru. Nīi nī nīi Jehova. **3** “Meere atīrī, ‘Njīarwa iria igooka thuutha, mūdū o na ūrīkū wa njīaro cianyu angīgakorwo ethaahītie, nake akuhīrīrie maruta marīa matheru marīa andū a Isiraeli maamūrīre Jehova, mūdū ūcio no ngīnya aingatwo, ehene mbere yakwa. Nīi nī nīi Jehova. **4** “Mūdū wa njīaro cia Harūni angīkorwo arī na mūrīmu wa ngoothī ūngīgwanatano, kana mwīrī wake ūkoira, ndakaarīa indo iria theru irūtītuo cia maruta, ngīnya agaathirwo nī thaahu. Nīngī nīakanyīitwo nī thaahu angīkaahutia kindū gīthāahie nī kīimba, kana ahutīe mūdū o wothē ūria uumitwo nī hinya wa arūme, **5** o na kana angīhutia kindū o gīothe kīrīa gītambaga thī kīrīa kīngīmūgwatīa thaahu, kana ahutīe mūdū o na ūrīkū ūngītūma anyiitwo nī thaahu, o na thaahu ūcio ūngīkorwo nī ūrīkū. **6** Mūdū ūria ūngīhutia kindū o na kīrīkū ta kīu nīakanyīitwo nī thaahu o ngīnya hwaī-inī. Ndakanarīe kindū o na kīrīkū kīa maruta marīa maamūre, no akorīrwo ethambīte mwīrī na maai. **7** Rīūa rīathūa nīagathirwo nī thaahu, na thuutha ūcio no arīe maruta marīa maamūre, tondū nīcio irio cīake. **8** Ndakanarīe nyama cia nyamū īkūite, kana nyama cia nyamū ītambuurītuo nī nyamū cia gīthaka, nīguo ndakae gūthāahio nīcio. Nīi nī nīi Jehova. **9** “Athīnjīrī-Ngai nīmarūmagīe mawatho makwa nīgeetha matīkahītāgie, nao makue nī ūndū wa kwaga gūtīia mawatho macio. Nīi nī nīi Jehova ūria ūmatheragia. **10** “Gūtīrī mūdū o na ūrīkū ūtarī wa nyūmba ya mūthīnjīrī-Ngai wagīrīrwo nī kūrīa maruta marīa matheru, o na mūgeni wa mūthīnjīrī-Ngai, kana mūruti wa wīra gwake o nao matigacīrīe. **11** No mūthīnjīrī-Ngai angīgūra ngombo na mbeca, kana ngombo īciarīrwo gwake mūcīi, ngombo īyo no īrīe irio cīake. **12** Mwarī wa

müthinjiri-Ngai angihikio nĩ mündü ütari müthinjiri-Ngai, ndakanarie kindü o na kimwe kia maruta macio matheru. **13** No mwarĩ wa müthinjiri-Ngai angĩtuika mütumia wa ndigwa, kana matigane na müthuuriwe na ndarĩ ciana, nake acooke agaikare gwa ithe o ta rĩria aarĩ mwĩthĩ, no arie irio icio nyamũre cia ithe. No mündü ütetikĩritio, ndakanarie kindü o na kimwe giacio. **14** “Mündü o wotho angĩria maruta matheru atekũmenya, no nginya acookerie müthinjiri-Ngai kindü kiu kiamũre arĩte na ongerere gĩcunjĩ gĩa gatano gĩa thogora wakio. **15** Athinjiri-Ngai matikanathaahie maruta marĩa matheru marĩa andũ a Isiraeli marutagĩra Jehova, **16** na undũ wa kũmetikĩria marie maruta macio matheru, na ũguo ũtũme mũcookererwo nĩ mahĩtia marĩa mungĩrĩhio. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmatheragia.”

17 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **18** “Arĩria Harũni na ariũ ake, na warĩrie andũ a Isiraeli othe, ũmeere atĩrĩ: ‘Mündü o na ũrikũ thĩinĩ wanyu, arĩ Mũisiraeli kana arĩ mũgeni ũtũiraga Isiraeli, angikaarutĩra Jehova kũheo kĩa iruta rĩa njino nĩ undũ wa kũhingia mwĩhitwa, kana kĩrĩ kĩa iruta rĩa kwiyendera, **19** no nginya akaaruta njamba itarĩ na kaũũgũ kuuma kũrĩ ng’ombe, kana ng’ondũ, kana mbũrĩ, nĩgeetha kũheo kiu gũtikĩrike handũ-inĩ hanyu. **20** Mũtikanarehe kindü o na kĩrikũ kĩrĩ na kaũũgũ, tondũ gĩtigitĩkĩka handũ-inĩ hanyu. **21** Rĩria mündü arĩrutaga kindü kiumĩte rürũ-inĩ rwake rwa ng’ombe kana rwa mbũrĩ, kĩrĩ kĩa iruta rĩa ũguano rĩa kũrutĩrwo Jehova, nĩguo ahingie mwĩhitwa wa mwanya, kana kĩa iruta rĩa kwiyendera, no nginya gĩkoragwo gatarĩ na kaũũgũ kana kameni nĩguo gũtikĩrike. **22** Mũtikanarutĩre Jehova nyamũ ndumumu kana ndihie, kana irathua, kana kindü o gĩothe kĩrĩ na mbatata, kana kĩrĩ na ironda iratogota kana iroira. Mũtikanagĩrĩre o na imwe ya icio kĩgongona-inĩ itũike ya iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. **23** No rĩrĩ, no mũrute ndegwa, kana ng’ondũ nyonju kana homu, irĩ ya igongona rĩa kwiyendera, no iyo ndĩngĩtikĩrwo itũike ya kũhingia mwĩhitwa. **24** Mũtikanarutĩre Jehova nyamũ ũria itihitio nyee, kana ikamendereka, kana ndarũre, kana hakũre. Mũtikanarute magongona ta macio bũrĩ-inĩ wanyu, **25** na mũtikanamũkĩre nyamũ ta icio kuuma kũrĩ mündü mũgeni atĩ nĩguo mũcirute itũike irio cia Ngai wanyu. Nyamũ ta icio itingĩtikĩrĩka handũ-inĩ hanyu, nĩ undũ nĩ nyonju, na irĩ na ũũgũ.”

26 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **27** “Rĩria gacau, kana gatũrũme, kana koorĩ gaaciarwo, karĩkaraga na nyina mĩthenya mũgwanja. Kuuma mũthenya wa kanana na thuutha ũcio, nĩgagetikĩrĩka gatũke iruta rĩa gũcinwo na mwaki harĩ Jehova. **28** Mũtikanathĩnje ng’ombe kana ng’ondũ hamwe na mwana wayo mũthenya ũmwe. **29** “Rĩria mũkũruta igongona rĩa gũcookeria Jehova ngaatho, rĩrutagei na njĩra ya gũtũma rĩtikĩrike nĩ undũ wanyu. **30** No nginya rĩrĩtho mũthenya o ro ũcio rĩarutwo; mũtikanatigie kindũ kĩa rĩo gĩkinyie rũcinĩ. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **31** “Rũmagĩia maathani makwa na mũmarũmagĩrĩre. Nĩ nĩ nĩ Jehova. **32** Mũtikanathaahie rĩitwa rĩakwa itheru. No nginya andũ a Isiraeli mamenyage atĩ ndĩ mũtheru. Nĩ nĩ nĩ Jehova ũria ũmũtheragia, **33** na ũria wamũrutire bũrĩrĩ wa Misiri ndũike Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova.”

23 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Ici nĩcio ciathĩ ciakwa iria ciathanĩtuo, o iria ciathanĩtuo cia Jehova, iria mũkaahunjanĩria ũhoru wacio atĩ nĩ ciungano theru. **3** “Kũrĩ na mĩthenya itandatũ rĩria mungĩrũta wĩra, no mũthenya wa mũgwanja nĩ Thabatũ ya kũhurũka, mũthenya wa kũungano gĩtheru. Mũtikanarute wĩra o na ũrikũ; kũria guothe mũgaatũura, iyo nĩ Thabatũ ya Jehova. **4** “Ici nĩcio ciathĩ iria ciathanĩtuo cia Jehova, nĩcio ciungano iria theru, iria mũrĩhunjanagĩria mahinda ma cio makinya. **5** Bathaka ya Jehova irĩambagĩrĩria hwaĩ-inĩ kwaira, mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. **6** Mũthenya wa ikũmi na ĩtano, wa mweri ũcio nĩguo giathi kĩa Jehova kĩa Migate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia kĩrĩambagĩrĩria, na kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja no nginya mũrĩĩage migate itarĩ na ndawa ya kũmbia. **7** Mũthenya wa mbere mũgĩe na kũungano gĩtheru, na mũtikarute wĩra ũria mũrutaga. **8** Mĩthenya mũgwanja rutagĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki. Na mũthenya wa mũgwanja, mũgĩage na kũungano gĩtheru, na mũtikanarute wĩra ũria mũrutaga.”

9 Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **10** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũgaatoonya bũrĩrĩ ũcio ngũmũhe na mũgethe magetha maguo, nĩmũkarehere müthinjiri-Ngai kũheo kĩa mbere kĩa ngano rĩa mũkaagetha. **11** Nake athũngũthie kũheo kiu mbere ya Jehova nĩguo gũtikĩrike handũ-inĩ hanyu; müthinjiri-Ngai agagĩthũngũthia mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ. **12** Mũthenya ũcio mũgaathũngũthia kũheo kiu, no nginya mũkaarutira Jehova iruta rĩa njino rĩa gatũrũme ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe gatarĩ na kaũũgũ, **13** hamwe na iruta rĩarĩo rĩa mũtu wa gĩthimi gĩa icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba imwe ya mũtu ũria mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta, nĩrĩo iruta rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega, na iruta rĩa kũnyuuo, rĩrĩ gacunjĩ kamwe ka inya ka hini imwe ya ndibei. **14** Mũtikanarie mũgate o na ũrikũ, kana ngano ya kũhĩthio, kana ya mũgethano, o nginya mũthenya ũria mũkaarehara Ngai wanyu iruta rĩrĩ. Undũ ũyũ itũike watho mwandike wa gũtũura nginya kũrĩ njiarwa iria igooka, kũria guothe mũgaatũura. **15** “Kuuma mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ, mũthenya ũria mwatwarire kũheo kĩa iruta rĩa gũthũngũthio, mũgatara ciumia ingĩ mũgwanja. **16** Mũtare matukũ mĩrongo ĩtano kuuma mũthenya ũria ũrũmĩrĩre Thabatũ ya kũhingĩthia mũgwanja, mũcooke mũrutĩre Jehova iruta rĩa mũtu wa ngano ya mũgethano. **17** Kuuma kũria guothe mũtũũraga, mũrehe migate rĩrĩ ĩthondeketwo na tũcunjĩ twĩrĩ twa ikũmi twa eba imwe ya mũtu ũria mũhinyu mũno, ĩrugĩtuo na ndawa ya kũmbia, itũike ya iruta rĩa gũthũngũthio rĩa maciaro ma mbere marutĩrwo Jehova. **18** Rutanĩriai migate iyo na tũtũrũme mũgwanja, o kamwe karĩ na ũkũrũ wa mwaka ũmwe, na tũtarĩ na kaũũgũ, na gategwa kamwe, na ndũrũme igĩrĩ. Nacio igaatũika iruta rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova, hamwe na maruta macio ma mũtu na ma kũnyuuo, rĩrĩrĩ nĩ iruta rĩa gũcinwo na mwaki, rĩrĩ na mũtararĩko mwega wa gũkenia Jehova. **19** Mũcooke mũrute thenge imwe ya igongona rĩa kũhoroherio mehia, na tũtũrũme

twirī, o kamwe karī na ūkūrū wa mwaka ūmwe, twa iruta rīa ūiguano. **20** Mūthīnjīrī-Ngai nīagathūngūthia tūtūrūme tūu tweerī mbere ya Jehova, tūtūike iruta rīa gūthūngūthio, hamwe na mīgate ūyo ya maciaro ma mbere. Macio nī maruta matheru marutīrwo Jehova nī ūndū wa mūthīnjīrī-Ngai. **21** Mūthenya o ro ūcio, nīmūkahunjanīria kīūngano gītheru, na mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. Ūyū nīguo ūgaatuika watho mwandike wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūūra. **22** “Rīrīa mūkaagetha irio būrūrī-inī wanyu, mūtikanagethe nginya ndeere-inī cia mīgūnda yanyu, o na mūtikanonganīe rūitiki rwa magetha manyu. Rūtīgagīriei andū arīa athīnī na arīa agenī. Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu.” **23** Nīngī Jehova akīūra Musa atīrī, **24** “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja-rī, nīmūrīgīaga na mūthenya wa kūhurūka, kīūngano gītheru, na ūirikanagwo na ūndū wa kūhuha tūrumbeta. **25** Mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga, no mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki.” **26** Nīngī Jehova akīūra Musa atīrī, **27** “Mūthenya wa ikūmi wa mweri ūyū wa mūgwanja, nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia. Mūgīage na kīūngano gītheru na mwīimage irio, na mūrutagīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. **28** Mūtikanarute wīra mūthenya ūcio, tondū nīguo Mūthenya wa Kūhoroherio Mehia, hīndī ĩrīa mūrāhoroherio mehia mbere ya Jehova-Ngai wanyu. **29** Mūdū o na ūrīkū ūrīa ūtakeima irio mūthenya ūcio nīakaingatwo kuuma kūrī andū ao. **30** Mūdū o wothē ūkaaruta wīra mūthenya ūcio nīngamūniina kuuma thīnī na andū ao. **31** Mūtikanarute wīra o na ūrīkū. Ūyū ūgūtūika watho mwandike wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka, o kūrīa guothe mūgaatūūra. **32** Īyo nī Thabatū yanyu ya kūhurūka, na no nginya mwīime irio. Kuuma hwaī-inī wa mūthenya wa kenda wa mweri o ro ūcio nginya hwaī-inī wa mūthenya ūcio ūngī, nīmūrīmenyagīrīra Thabatū yanyu.” **33** Nīngī Jehova akīūra Musa atīrī, **34** “Īra andū a Isiraeli atīrī: ‘Mūthenya wa ikūmi na ĩtano wa mweri wa mūgwanja nīguo Gīathi kīa Jehova gīa ĩthūnū gīkaambīrīra, na gīgaakara mīthenya mūgwanja. **35** Mūthenya wa mbere nī wa kīūngano gītheru; mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. **36** Mīthenya mūgwanja mūkaarutagīra Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, naguo mūthenya wa ĩnana-rī, mūgīe na kīūngano gītheru, na mūrūtīre Jehova iruta rīa gūcinwo na mwaki. Mūthenya ūcio nīguo wa kūhinga kīūngano; mūtikanarute wīra ūrīa mūrutaga. **37** (“Īci nīcio ciathi cia Jehova iria ciathanitwo, iria mūkaahunjanīria irī ciūngano theru cia kūrehere Jehova maruta ma gūcinwo na mwaki, na nīmo maruta ma njino, na maruta ma mūtu, na magongona na maruta ma kūnyuuo marīa marībataranagia o mūthenya. **38** Maruta maya nī ma kuongererwo harī marīa mangī ma Thabatū cia Jehova na nyongerera ya iheo cianyu na kīrīa gīothe mwīranīre na mwīhītwa, na maruta mothe ma kīwīyendera marīa mūrutagīra Jehova.) **39** “Nī ūndū ūcio, kwambīrīria mūthenya wa ikūmi na ĩtano wa mweri wa mūgwanja, mwarīkia kūgetha irio būrūrī-inī, nī mūgaakūngūria gīathi kīu kīa Jehova mīthenya mūgwanja. Mūthenya wa mbere nī wa kūhurūka, na

mūthenya wa ĩnana o naguo no wa kūhurūka. **40** Mūthenya wa mbere nīmūkooya maciaro marīa mega mūno ma mītī, na mathīgī ma mītende, na honge cia mītī ĩrīa ĩrī na mathangū maingī, na cia mītī ĩrīa ĩmeraga tūrūū-inī, na mūkene mūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu mīthenya mūgwanja. **41** Kūngūyagīrai ūndū ūyū arī gīathi kīa Jehova mīthenya mūgwanja o mwaka. ūndū ūyū nī ūtūike watho mwandike wa gūtūūra nginya harī njiarwa iria igooka; kūngūyagīrai ūndū ūcio mweri-inī wa mūgwanja. **42** Īkaragai ĩthūnū-inī mīthenya mūgwanja. Andū a Isiraeli arīa othe maciarīrwo Isiraeli magaakaraga ĩthūnū-inī, **43** nī ūndū ūcio njaro cianyu nīikamenya atī nī nī ndaatūmire andū a Isiraeli maikare ĩthūnū-inī hīndī ĩrīa ndaamarutire būrūrī wa Misiri. Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu.” **44** Nī ūndū ūcio Musa akianīrīra kūrī andū a Isiraeli ūhorō wa ciathi ĩcio ciathanitwo cia Jehova.

24 Nīngī Jehova akīūra Musa atīrī, **2** “Atha andū a Isiraeli makūrehere maguta marīa makeere wega ma ndamaiyū hihe ma gūkūheaga ūtheri, nīgeetha matawa maikarage maakanīte hīndī ciothe. **3** Nja ya gītambaya gīa gūcuuro kīrīa kīrī mbere ya ĩthandūkū rīa ūira o kūu Hema-inī-ya-Gūtūnganwo-rī, Harūni nīamenyagīrīre matawa macio mbere ya Jehova kuuma hwaī-inī o nginya rūciinī, hīndī ciothe. ūndū ūyū ūgaatuika watho mwandike wa gūtūūra wa njiarwa iria igooka. **4** Matawa macio marī mbere ya Jehova, o macio maigīrīrwo mūtī-inī wa matawa wa thahabu ĩrīa therie no nginya mamenyagīrīrwo hīndī ciothe. **5** “Oya mūtu ūrīa mūhinyu mūno, ūthondeke mīgate ikūmi na ĩrī, o mūgate ūmwe ūrugwo na tūcūnjī twīrī twa ikūmi twa eba ĩmwe. **6** ūcooke ūmīare mīhari ĩrī, o mūhari mīgate ĩtandatū, ūmīgīrīre igūrū rīa metha ya thahabu therie hau mbere ya Jehova. **7** Na o mūhari-inī nīhaigwo ūbani ūrīa mūtherie ūtūike gīcunjī gīa kīrīrīkano ūrūgamīrīre mīgate ĩyo, na ūtūike iruta rīa njino rīrūtīrwo Jehova na mwaki. **8** Mīgate ĩyo nī ĩgagwo mbere ya Jehova hīndī ciothe, o Thabatū o Thabatū, ĩrūgamagīrīre andū a Isiraeli, ĩtūike kīrīkanīro gīa gūtūūra. **9** Mīgate ĩyo nī ya Harūni na arīū ake, nao mamīrīagīre handū hatheru, nī tondū mīgate ĩyo nī gīcunjī gītheru mūno harī rwīga rwao rwa maruta marīa marutīrwo Jehova ma gūcinwo na mwaki.” **10** Na rīrī, mūrū wa mūtumia Mūsīraeli, no ithe aarī Mūmisiri, nīathiire gūceerera andū a Isiraeli, nake mūdū ūcio na Mūsīraeli makīrīa marī kūu kambī. **11** ūcio mūrū wa mūtumia Mūsīraeli nīarumire Rītīwa rīa Ngai na kīrumi; nī ūndū ūcio makīmūtwarīa Musa. (Nyina wa mūdū ūcio eetagwo Shelomithu, mwarī wa Dībiri ūrīa Mūdani.) **12** Makīmūikia thīnī, makīmūrangīra nginya rīrīa mangīamenyire wega wendi wa Jehova. **13** Nake Jehova akīūra Musa atīrī: **14** “Twarā mūrumanī ūcio nja ya kambī. Andū arīa othe maamūgīure akīrumana mamūgīrīre moko mūtwe, nakīo kīūngano gīothe kīmūhūre na mahiga nyuguto. **15** Īra andū a Isiraeli atīrī, ‘Mūdū o na ūrīkū angīkaaruma Ngai wake, no nginya agaacookererwo nī ūuru ūcio ekite: **16** Mūdū o na ūrīkū ūkaaruma rītīwa rīa Jehova no nginya akooragwo. Kīūngano gīothe gīa Isiraeli no nginya

gikaamühüura na mahiga nyuguto. Aakorwo arĩ mūgeni kana arĩ mündũ ũciarĩrwo būrĩri-inĩ wanyu, rĩria akaaruma Rĩitwa rĩu rĩa Jehova, no nginya akooragwo. **17** “Mündũ o na ũrikũ angĩkooraga mündũ ũngĩ, no nginya nake akooragwo. **18** Mündũ o na ũrikũ angĩūraga nyamũ ya mündũ ũria ũngĩ, no nginya akaamĩrĩha, nyamũ irĩhwo na nyamũ ingĩ. **19** Mündũ o na ũrikũ angĩatĩhĩa ũria ũngĩ, o ũria ekanĩte no nginya nake ekwo o ũguo: **20** Mündũ oina mündũ ũria ũngĩ ihĩndĩ, nake akoinwo ihĩndĩ, riitho rĩrĩhagio na riitho, igego rĩrĩhagio na igego. O ũria mündũ atĩhĩtie mündũ ũngĩ, o nake atĩhĩho o ro ũguo. **21** Mündũ ũria ũkooraga nyamũ nĩakamĩrĩha, no ũria ũkooraga mündũ ũria ũngĩ no nginya akooragwo. **22** Mũrikoragwo na watho o ro ũmwe ũkonĩ mūgeni na mündũ ũria ũciarĩrwo būrĩri wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu.” **23** Nake Musa akĩarĩria andũ a Isiraeli, nao magĩtwara mündũ ũcio warumĩte Ngai nja ya kambĩ, makimühüura na mahiga nyuguto. Nao andũ a Isiraeli magĩka o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

25 Nake Jehova akĩira Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ, ‘Hĩndĩ irĩa mūgaatoonya būrĩri ũria ngaamũhe-rĩ, būrĩri ũcio guo mwene no nginya ũkaagĩga na Thabatũ irĩa yamũrĩrwo Jehova. **3** Mũkaahaandaga mĩgũnda yanyu mĩaka itandatũ, na mũcehage mĩgũnda yanyu ya thabibũ mũkamĩcehaga mĩaka itandatũ mũgĩcookanagĩrĩria maciaro mayo. **4** No mwaka wa mũgwanja wakinya, būrĩri ũcio mĩukagĩa na Thabatũ ya kũhurũka, Thabatũ yamũrĩrwo Jehova; mũtikanahaande kĩndũ mĩgũnda kana mũcehe mĩthabibũ yanyu. **5** Irĩo irĩa ikeemeria, nĩcio cia maitika-rĩ, mũtikanacigethe kana mũgethe thabibũ cia mĩthabibũ yanyu iyo itarĩ mĩrutĩre wĩra. Būrĩri ũcio no nginya ũkaagĩa na mwaka wa kũhurũka. **6** Kĩrĩa gĩothe būrĩri ũcio ũgaaciara mwaka-inĩ ũcio wa Thabatũ gĩgaatuĩka irio cianyu, inyuĩ ene na cia ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na cia aruti anyu a wĩra wa mũcaara, na mũraarĩrĩrĩ ũria mũikaranĩtie nake, **7** o hamwe na mahiũ manyu na nyamũ cia gĩthaka irĩa itũūraga būrĩri wanyu. Kĩrĩa gĩothe būrĩri ũcio ũgaaciara no kĩrĩno. **8** “Tarai Thabatũ mũgwanja cia mĩaka, mĩaka mũgwanja maita mũgwanja, nĩguo Thabatũ icio mũgwanja cia mĩaka ihinge mĩaka mĩrongo ĩna na kenda. **9** Nĩngĩ mũcooke mũhuhe karumbeta kũndũ guothe mũthenya wa ikũmi wa mweri wa mũgwanja; Mũthenya wa Kũhoroherio Mehia, mũkaahuha karumbeta kũndũ guothe būrĩri-inĩ wanyu. **10** Amũrai mwaka ũcio wa mĩrongo ĩtano, na mũhunjanĩrie ũhoro wa kũhorwo kwa andũ othe arĩa matũūraga būrĩri ũcio wothē. Mwaka ũcio ũgaatuĩka wa Jubilii nĩ ũndũ wanyu; o mündũ wanyu nĩagacooka kũrĩa ithaka cia nyũmba yao irĩ, na kũria andũ a mũhĩrĩga wao marĩ. **11** Mwaka ũcio wa mĩrongo ĩtano ũgaatuĩka wa Jubilii kũrĩ inyuĩ; mũtikanahaande na mũtikanagethe kĩrĩa gĩkũritie kio kiene, kana mũgethe mĩthabibũ irĩa itarĩ mĩrutĩre wĩra. **12** Nĩgũkorwo ĩyo nĩ Jubilii, na nĩyo ũgaatuĩka theru kũrĩ inyuĩ; rĩĩgai o kĩrĩa gĩkũritie mĩgũnda-inĩ. **13** “Mwaka-inĩ ũyũ wa Jubilii, o mündũ no nginya acooke gĩthaka-inĩ gĩake. **14** “Mũngĩkenderia

mündũ wa būrĩri wanyu mũgũnda kana mũgũre mũgũnda kũrĩ we, mũtikanahaenanie mündũ na ũria ũngĩ. **15** Mũrĩgũraga mũgũnda wa mündũ wa būrĩri wanyu kũringana na ũria mĩaka ĩthĩrĩte thuutha wa Jubilii. Nake mwendia akaawendagia kũringana na mĩaka irĩa ĩgakorwo ĩtigarĩte ya magetha. **16** Mĩaka ĩngĩkorwo ĩtigarĩte mĩingĩ, mũkongerera thogora, na mĩaka ĩngĩkorwo ĩtigarĩte mĩnini, mũkanyĩhĩa thogora, nĩ ũndũ kĩrĩa arakwenderia nĩ mũigana wa magetha. **17** Mũtikanahaenanie mündũ na ũria ũngĩ, no mũwĩtigĩre Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu. **18** “Rũmagĩrĩrai kĩrĩra kĩa watho wakwa na mwĩmenyagĩrĩre nĩguo mwathĩkagĩre mawatho makwa, na inyuĩ nĩ mũgaatũura būrĩri ũcio mũrĩ na thayũ. **19** Naguo būrĩri ũcio nĩũgaciara mĩaciaro maguo, na inyuĩ nĩmũkarĩĩaga mũkahũũna na mũtũũre kuo mũrĩ na thayũ. **20** Mwahota kũũria atĩrĩ, “Tũkaarĩa kĩ mwaka wa mũgwanja aakorwo tũtikahaanda kana tũgethe?” **21** Nĩngamũtũmĩra kĩrathimo mwaka-inĩ ũcio wa gatandatũ nĩguo mĩgũnda yanyu ĩgaaciara mĩaciaro ma kũmũigana mĩaka itatũ. **22** Mũkĩhaanda mwaka-inĩ wa kanana, mũkarĩĩaga irio irĩa mwaigĩte mũthĩithũ, na mũgaaciaria nginya mũgethe mĩaciaro ma mwaka wa kenda. **23** “Mĩgũnda ndĩkanendio biũ, tondũ būrĩri nĩ wakwa na inyuĩ mũrĩ o ageni kuo, na nĩ nĩ ndĩmũkomborĩthĩtie. **24** Būrĩri wothē ũria mwĩnyĩĩtie ũgaatuĩka wanyu, no nginya kũgĩe na mweke wa gũkũūraga mĩgũnda ĩyo. **25** “Mündũ wa būrĩri wanyu angĩthĩna na endie gĩcunjĩ kĩa mũgũnda wake, mündũ ũria wa hakuĩ mũno wa nyũmba yake nĩagooka na akũũre mũgũnda ũcio mündũ wao eendetie. **26** No rĩrĩ, mündũ angĩkorwo ndarĩ na mündũ wa kũmũkũũrĩra mũgũnda, na we mwene atonge agĩe na indo ciiganĩte kũũkũũra, **27** nĩwe ũgaatua thogora kũringana na mĩaka irĩa mĩthĩru kuuma rĩria aawendirie, na acooke mbeeca icio ingĩ kũrĩ mündũ ũria eendeirĩe; thuutha ũcio na acooke mũgũnda-inĩ wake. **28** No angĩaga kũgĩa na indo cia kũmũrĩha-rĩ, gĩcunjĩ kĩrĩa eendirie gĩgũtũura kĩrĩ kĩa mũgũri nginya Mwaka wa Jubilii. Gĩgaacookio hĩndĩ ya Jubilii, na hĩndĩ ĩyo no acooke gĩthaka-inĩ gĩake. **29** “Mündũ angĩkeendia nyũmba irĩ itũũra-inĩ inene rĩrĩgĩre, nĩarĩkoragwo arĩ na kĩhooto gĩa kũmũkũũra ihinda rĩa mwaka mũgĩma kuuma amĩendia. Thĩĩnĩ wa ihinda rĩu no amĩkũũre. **30** ĩngĩaga gũkũũrwo mwaka ũmwe ũtanathira, nyũmba ĩyo irĩ itũũra-inĩ inene rĩrĩgĩre nĩĩgatuĩka ya mũmĩgũri na njaro ciake nginya tene. Nyũmba ĩyo ndĩgaacookerio mwene Mwaka wa Jubilii. **31** No nyũmba cia tũtũũra-inĩ tũrĩa tũtarĩ tũrĩgĩre, irĩtuagwo ta mĩgũnda ya kũndũ gũtarĩ kũrĩge. ĩcio no ikũũrwo, na nĩ ĩgaacookio Mwaka wa Jubilii. **32** “Alawii hĩndĩ ciothe nĩ marĩ na kĩhooto gĩa gũkũūraga nyũmba ciao irĩa irĩ matũũra-inĩ ma Alawii, marĩa megwatĩire. **33** Nĩ ũndũ ũcio indo cia Alawii no ikũũrwo, ũguo nĩ ta kuuga atĩ, nyũmba nyendie itũũra-inĩ o rĩothe rĩa, nĩĩgaacookio Mwaka wa Jubilii, tondũ nyũmba irĩa irĩ matũũra-inĩ ma Alawii nĩcio igai rĩa thĩĩnĩ wa andũ a Isiraeli. **34** No ithaka cia ũrĩithio cia matũũra mao itikanendio; icio nĩ ciao nginya tene. **35** “Mündũ wa būrĩri wanyu angĩthĩna nginya aremwo nĩ kwĩrũgamĩrĩra gatagatĩ kanyu, mũteithagĩe

o ta ūria mūngiteithia mūgeni kana mūdū ūrarīriire kwanyu, nīgeetha ahote gūtūrania na inyuī. **36** Mūtikanamūrīhie uumithio o na ūrikū, no mwītigagīre Ngai wanyu, nīgeetha mūdū wa būrūri wanyu ahote gūtūrania na inyuī. **37** Mūtikanamūkombere mbeeca nīguo acookie na maciaro, kana mūmwenderie irio nīguo muone uumithio. **38** Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu, ūria wamūrūtire būrūri wa Misiri nīguo ndīmūhe būrūri wa Kaanari na ndūike Ngai wanyu. **39** “Mūdū wa būrūri wanyu angīthīina arī gatagatī kanyu, nake eyendie harī inyuī, mūtikanamūrutithie wīra ta ngombo. **40** Mūkaamūtua ta mūruti wa wīra wa mūcaara kana ta mūdū ūrarīriire kwanyu; mūdū ūcio akaamūrūtira wīra nginya Mwaka wa Jubilii. **41** Thuutha ūcio mūdū ūcio na ciana ciake nīmakarekererio, nake acooke kūrī andū a mūhīriga wake, na githaka-inī kīa maithe make ma tene. **42** Tondū andū a Isiraeli nī ndungata ciakwa, iria ndaarutire būrūri wa Misiri, matikanendio matūike ngombo. **43** Mūtikamaathage mūtēkūmaiguīra tha, no mwītigagīrei Ngai wanyu. **44** “Ngombo cianyu cia arūme na cia andū-a-nja iriumaga ndūrīrī-inī iria imūrīgīcīirīe; kuuma kūrī ndūrīrī icio no mūgūrage ngombo. **45** O na nīngī no mwīgūrīre ngombo kuuma kūrī andū arīa mararīriire kwanyu na kuuma kūrī andū a mīhīriga yao arīa maciarīrīro būrūri wanyu, nao matūike indo cianyu. **46** Andū acio no mūmeegaīre kūrī ciana cianyu matūike igai rīrīa mūmagaiīre, na no mūmatue ngombo rīrīa rīothe marī muoyo, no mūtikanaathe andū anyu a Isiraeli mūtēkūmaiguīra tha. **47** “No rīrī, mūgeni kana mūdū ūria ūrarīriire kwanyu angītonga arī gatagatī kanyu, nake mūdū wa būrūri wanyu athīne na eyendie kūrī mūgeni ūria ūtūranītie na inyuī, kana kūrī mūdū wa mūhīriga wa mūdū ūcio mūgeni-rī, **48** mūdū ūcio no arīkoragwo arī na kihooto gīa gūkūūrwo thuutha wa kwīyendia. Mūdū wa nyūmba yao no amūkūūre: **49** Ithe mūnini kana ithe mūkūrū, kana mūrū wa ithe, kana mūdū wa rūrīra rwa mūhīriga wao no amūkūūre; kana we mwene angīgaacīra, no ekūūre. **50** Mūdū ūcio na mūmūgūrī magaatara ihinda rīrīa rīthiru kuuma mwaka ūria eyendirie nginya rīrīa Mwaka wa Jubilii ūgaakinya. Thogora wa kūrēkererio gwake ūkaaringana na irīhi rīa mūdū wa mūcaara thīīni wa mīaka īyo. **51** Angīkorwo nī mīaka mīīngī ītigarīte, nīakarīha gīcunjī kīnene gīa thogora ūria aagūrītwo nago. **52** No angīkorwo no mīaka mīnini ītigarīte Mwaka wa Jubilii ūkinye, īyo noyo agaataara arīhe gūkūūranio gwake kūrīngana na ūria kwagīrīre. **53** Agaatuuo ta mūdū wa mūcaara mwaka o mwaka; na no nginya mūmenyagīrīre atī mūmūgūrī ndarīmwathaga atekūmūguīra tha. **54** “O na angīga gūkūūrwo na njira īmwe ya icio, we na ciana ciake no nginya makaarekererio Mwaka wa Jubilii wakinya, **55** nīgūkorwo andū a Isiraeli nī ndungata ciakwa. Acio nī ndungata ciakwa, iria ndaarutire būrūri wa Misiri. Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu.

26 “Mūtikanethondekere mīhianano kana mwīrūgamīrie mūhianīre wa kīndū kana ihiga rīamūre rīa kūhooywo, mūtikaige ihiga rīacūhie būrūri-inī wanyu atī nīguo mūrīnamagīrīre. Nīī nī nīī Jehova

Ngai wanyu. **2** “Menyagīrīrai Thabatū ciakwa na mūtīīage handū hakwa harīa haamūre. Nīī nī nīī Jehova. **3** “Mūngīrīmīrīra kīrīra kīa watho wakwa na mūmenyagīrīre gwathīkagīra maathani makwa, **4** nīngamuuragīria mbura imera ciayo ciakinya, na mīgūnda yanyu nīrīciaraga irio, nayo mīti ya mīgūnda yanyu īciarage maciaro mayo. **5** Mūrīhūūruga ngano yanyu mūgakinyīria magetha ma thabībū, namo magetha ma thabībū magakinyīria hīndī ya mahaanda, na mūrīrīīaga irio mūkahūūna, na mūtūire būrūri wanyu mūrī na thayū. **6** “Nīngatūma būrūri wanyu ūgīe na thayū, na mūrīkomaga gūtārī mūdū ūngītūma mwītīgīre. Nīnganiina nyamū njūru ciehere būrūri-inī wanyu. Nacio itīgacooka kuoneka būrūri-inī wanyu. **7** Nīmūkaingatithia thū cianyu, na mūcihoote mbaara-inī. **8** Andū atano anyu makaahūūra andū igana, nao andū anyu igana makaahūūra andū ngiri ikūmī, nacio thū nī mūgaacihoote mūciūrage na rūhiū rwa njora. **9** “Nīngamuonia ūtūgi wakwa, na ndūme mūciarane na mūīngīhe, na nīngatūūria kīrīkanīro gīakwa na inyuī. **10** Mūgaakoragwo o mūkīrīa magetha ma mwaka mūthiru nginya rīrīa mūkaamaruta nja nīguo mūgīe na handū ha kūiga magetha marīa maragethwo. **11** Ngaiga gūikaro gīakwa gatagatī kanyu, na ndīkamūthūūra. **12** Ngaathīaga ndī gatagatī kanyu, ndūike Ngai wanyu, na inyuī mūtūike andū akwa. **13** Nīī nī nīī Jehova Ngai wanyu, ūria wamūrūtire būrūri wa Misiri, nīguo mūtige gūtūka ngombo cia andū a Misiri; ndoinangire macooki ma ngingo cianyu ngītūma mūhotage gūthīi mwīhaandite wega. **14** “No mūngīkaaga kūnjigua, mwage kūhingia maathani macio mothe, **15** na mūngīrega kīrīra gīakwa kīa watho na mūthūire mawatho makwa, na mwage kūhingia maathani makwa, na nī ūndū ūcio mūthūkie kīrīkanīro gīakwa-rī, **16** Nīī na nīī nīngamwīka maūdū maya: Nīngamūrehere kīmako, na ndīmūrehere ndwari cia kūmūniina na ūndū wa kūhiūha kwa mīrī kūrīa gūkaamūte maitho, na gūtūme mūrūwo nī hinya. Mūkaahaanda mbeū tūhū, nī ūndū ikaarīagwo nī thū cianyu. **17** Nīngamūrūithia ndīmūthūkīrīre nīguo mūhoowto nī thū cianyu; arīa mamūthūire nīo makaamwathaga, na mūkooraga hatarī mūdū ūmūīngatithītie. **18** “Angīkorwo o na mwekwo maūdū macio mūtikanjigua-rī, ngaakīrīrīa kūmūherithia nī ūndū wa mehīa manyu maita mūwanja. **19** Nīnganiina rūng’athio rwa mwītīo wanyu, na ndūme matu matūike ta cuuma, nayo thī yūme itūike ta gīcango. **20** Mūkaahūthīra hinya wanyu o tūhū, tondū tīrī wanyu ndūkagethwo kīndū, kana mīti ya būrūri wanyu īciare maciaro mayo. **21** “Nīngī mūngīthīi na mbere na mīthīre ya kūnemera, na mwage kūnjigua, nīngakīrīrīa kūmūngīhīria mahūūra mangī maita mūgwanja o ūria mehīa manyu magīrīrīro nī kūherithio. **22** Nīngamūrehere nyamū cia gīthaka imūthūkīrīre, nacio imūtunye ciana cianyu, na iniine ng’ombe cianyu, o na itūme mūigana wanyu ūnyīihe ūū atī barabara cianyu ciage andū. **23** “Nīngī kūngīkorwo o na mwekwo maūdū macio no mūkaarega kūnjookerera na mūgīthīi na mbere kūnjūkīrīra-rī, **24** nīī na nīī nīngamūthūkīrīra, na nīngakīrīrīa kūmūhūūra nī ūndū wa mehīa manyu maita mangī mūgwanja. **25**

Nĩngamũrehithiria rūhiũ rwa njora rūrihĩrie kirikaniro kĩa mũthũkitie. Muorĩra matũũra-inĩ marĩa manene manyu, nĩngamũrehithiria mũthiro thĩnĩ wanyu, na ndimũrekererie moko-inĩ ma thũ cianyu. **26** Rĩria ngaamwehereria makũmbĩ manyu ma irio, andũ-a-nja ikũmi makaarugagĩra migate yanyu riiko rĩmwe, nao macooke kũmũrehera migate iyo ithimĩtwo na ratiri. Mũkaamĩĩaga na mũthĩũne. **27** “Nĩngĩ kũngikorwo o na mwekwo maĩndũ macio mũtikanjũgĩa-rũ, no mũthĩ o na mbere kũnjũkĩrĩa, **28** nĩ na nĩ nĩngamũũkĩrĩa na marakara na nĩ mwene ngĩrĩrie kũmũherithia maita mangĩ mũgwanja nĩ undũ wa mehia manyu. **29** Mũkaarĩaga nyama cia ariũ na aarĩ anyu. **30** Nĩngĩ nĩnganaga kũndũ kwanyu kũria gũtũũgĩru, na ndemange magongona manyu ma ũbani na njooke njigĩrĩre ciimba cianyu igũrũ rĩa mĩhianano iyo yanyu itarĩ muoyo, na ndimũthũũre. **31** Matũũra manyu marĩa manene nĩngamananga na handũ hanyu harĩa haamũre ndihoonũhe, o na ndigakenio nĩ mũtarariko mwega wa maruta manyu. **32** Nĩngonũha bũrũri ũcio, nginya thũ cianyu iria itũũraga kuo igege. **33** Nĩngamũharaganĩa ndũrĩrĩ-inĩ na njomore rūhiũ rwakwa rwa njora ndimũingathithie. Naguo bũrũri wanyu ndĩũũhe, namo matũũra manyu marĩa manene ndĩmanange. **34** Thuutha ũcio, bũrũri ũcio nĩũgakenera miaka ya Thabatũ hĩndĩ iyo yothie ũgaakorwo ũkirite ihooru, na inyũĩ mũrĩ bũrũri-inĩ wa thũ cianyu; naguo bũrũri nĩũkahurũka, na ũkenere thabatũ ciaguo. **35** Ihinda rĩria bũrũri ũcio ũgaakorwo ũkirite ihooru, nĩũkahurũka kũria wagĩte kũhurũka hĩndĩ ya Thabatũ iria mwatũũrite kuo. **36** “Nao arĩa anyu magaatigara, nĩngatũma ngoro ciao inyitwo nĩ guoya marĩ mabũrũri-inĩ macio ma thũ ciao, o nginya ithangũ rĩabarabario nĩ rũhuho rĩgatũma moore. Nao makooraga o ta ũria mũndũ ooragĩra rūhiũ rwa njora, na nĩmakagũũaga o na gũtarĩ mũndũ ũmaingathithie. **37** Makaahĩnganaga makĩũra o ta andũ maroorĩra rūhiũ rwa njora o na gũtarĩ mũndũ ũmaingathithie. Nĩ undũ ũcio mũtikahota gwĩtiiria thũ cianyu. **38** Mũgaathĩrĩa kũu ndũrĩrĩ-inĩ; bũrũri wa thũ cianyu ũkaamũria ũmũniine. **39** Nao andũ anyu arĩa magaatigara nĩmakoorwo nĩ hinya marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio wa thũ ciao nĩ undũ wa mehia mao; o na nĩngĩ nĩ undũ wa mehia ma maithe mao, nĩ makoorwo nĩ hinya. **40** “No mangikoimbũra mehia mao na mehia ma maithe mao, o na mehia ma kũnamera na ma kũnjũkĩrĩa, **41** kũria gwatũmire ndimookĩrĩre nginya ngĩmatwarithia bũrũri wa thũ ciao, thuutha ũcio rĩria ngoro icio ciao nyũmũ ikenyihia na ciitĩkire ihũũra rĩa mehia mao-rĩ, **42** nĩngaririkana kirikaniro giakwa na Jakubu, na kirikaniro giakwa na Isaaka, na kirikaniro giakwa na Ibrahĩmu, na ndirikane bũrũri ũcio. **43** Nĩgũkorwo bũrũri ũcio nĩũgatiganĩrio nĩo, naguo nĩũgakenera Thabatũ ciaguo rĩria ũgaakira ihooru ũtarĩ nao. Nĩmakarĩhio mehia mao nĩ undũ nĩmaregire mawatho makwa na magithũũra kĩrĩa giakwa kĩa watho. **44** No rĩrĩ, o na gũtarĩ ũgo, hĩndĩ iyo marĩ bũrũri-inĩ wa thũ ciao, ndikamarega kana ndimathũũre biũ undũ ũngĩtũma ndimaniine biũ, thũkie kirikaniro giakwa nao. Nĩ nĩ nĩ Jehovah Ngai wao. **45** No nĩ undũ wao, nĩngaririkana kirikaniro

giakwa na maithe mao, arĩa ndaarutire bũrũri wa Misiri mbere ya ndũrĩrĩ nĩgeetha ndũike Ngai wao. Nĩ nĩ nĩ Jehovah.”” **46** Icio nicio irĩa cia watho wa kũrũmĩrwo, na matũiro ma ciira na mawatho marĩa Jehovah aarĩkanĩire na andũ a Isiraeli Kĩrima-inĩ gĩa Sinai, akĩira Musa amamenyithanie kũrĩ andũ a Isiraeli.

27 Nĩngĩ Jehovah akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũndũ o wothie angĩkeehĩta mwĩhĩtwa wa mwanya wa kwamũrĩra Jehovah andũ, na undũ wa kũruta indo iria ciiganĩire iruta rĩu, **3** nĩũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme wa kuuma miaka mĩrongo iĩrĩ nginya miaka mĩrongo itandatũ rikorwo rĩrĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, **4** na aakorwo nĩ mũndũ-wa-nja, ũgaatua irĩhi rikorwo rĩrĩ cekerĩ mĩrongo itatũ. **5** Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma miaka itano nginya mĩrongo iĩrĩ, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtũike nĩ cekerĩ mĩrongo iĩrĩ, na irĩhi rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **6** Aakorwo nĩ mũndũ wa kuuma mweri ũmwe nginya miaka itano, ũgaatua irĩhi rĩa kahĩ rĩtũike nĩ cekerĩ ithano cia betha, na irĩhi rĩa kairĩtu nĩ cekerĩ ithatũ cia betha. **7** Aakorwo nĩ mũndũ wa miaka mĩrongo itandatũ kana makĩrĩa, ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ mũrũme rĩtũike nĩ cekerĩ ikũmi na ithano, na rĩa mũndũ-wa-nja nĩ cekerĩ ikũmi. **8** Angikorwo mũndũ ũria wĩhĩtite mwĩhĩtwa nĩ mũthĩnĩ mũno ndaangĩhota kũrĩha irĩhi rĩa rĩtũitwo, nĩagatwara mũndũ ũcio kũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai, ũria ũgaatua irĩhi rĩa mũndũ ũcio wĩhĩtite mwĩhĩtwa angĩhota kũrĩha. **9** “Angikorwo kĩndũ kĩa eeranĩire na mwĩhĩtwa nĩ nyamũ ingĩtikĩrĩka irĩ iruta kũrĩ Jehovah, nyamũ ta iyo iheanĩtwo kũrĩ Jehovah irĩtuikaga nĩ nyamũre. **10** Ndakanamĩkũũranie kana amĩgarũranie, aige irĩa njega ithenya rĩa irĩa njũru, kana aige irĩa njũru ithenya rĩa irĩa njega; angĩgakũũranĩa nyamũ iyo na ingĩ, cieri iyo ya mbere na iyo ya gũkũũranio nĩngatuika nyamũre. **11** Angikorwo kĩndũ kĩa ehĩtite kũruta nĩ nyamũ irĩ na thaahu, irĩa itangĩtikĩrĩka irĩ iruta kũrĩ Jehovah, nyamũ iyo no nginya itwarĩrwo mũthĩnjĩrĩ-Ngai, **12** ũria ũgaatua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩrĩ-Ngai agaata, ũcio nĩguo ũgaatuika thogora wayo. **13** Angikorwo mwene no ende gũkũũra nyamũ iyo, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũria ũtũitwo. **14** “Mũndũ angĩamũra nyũmba yake irĩ kĩndũ kiamũrĩrwo Jehovah, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩagatua itua kana nĩ njega kana ti njega. Thogora ũria mũthĩnjĩrĩ-Ngai agaata, ũcio nĩguo ũgaatuika thogora wayo. **15** Mũndũ ũria wamũrite nyũmba yake angĩmĩkũũra-rĩ, no nginya ongerere gĩcunjĩ kĩngĩ gĩa ithano gĩa thogora wayo, nayo nyũmba iyo nĩngatuika yake rĩngĩ. **16** “Angikorwo mũndũ nĩakamũrĩra Jehovah gĩcunjĩ kĩa mũgũnda wa nyũmba yao, thogora waguo ũgaatuuo kũringana na mbeũ iria ingĩhaandwo, nacio nĩ cekerĩ mĩrongo itano cia betha, iria arĩ kibaba kimwe kĩa omeri ya mbeũ cia cairi. **17** Angĩkaamũra mũgũnda wake Mwaka-inĩ wa Jubilii, thogora ũria ũtũitwo nĩguo ũgaatuika thogora waguo. **18** No angĩamũra mũgũnda wake thuutha wa Jubilii, mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩagatua thogora kũringana na miaka irĩa itigarĩte

Jubilii irĩa ingĩ igĩgaakinya, naguo thogora wago nĩkanyihanyihio. **19** Mũndũ ũcio wamũrite mũgũnda wake angienda kũũkũũra, nĩakongerera gĩcunji kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora wago, mũgũnda ũcio ũcooke ũtũike wake rĩngĩ. **20** No rĩrĩ, angĩkorwo ndegũkũũra mũgũnda ũcio, kana aakorwo nĩawendeirie mũndũ ũngĩ, mũgũnda ũcio ndũrĩ hĩndĩ ũgaakũũrwo o na rĩ. **21** Rĩrĩa mũgũnda ũcio ũkaarekererio Mwaka-inĩ wa Jubilii, nĩũgatuika mwamũre, o ta mũgũnda wamũrĩrwo Jehova; ũgaatuika mũgũnda wa athĩnjĩri-Ngai. **22** “Nĩngĩ mũndũ angĩkaamũrĩra Jehova mũgũnda ũrĩa agũrite, na ti mũgũnda wa nyũmba yao, **23** mũthĩnjĩri-Ngai nĩagatua thogora wago nginya Mwaka wa Jubilii, nake mũndũ ũcio nĩakarĩha irĩhi rĩu mũthenya ũcio taarĩ kĩndũ kĩamũrĩrwo Jehova. **24** Mwaka-inĩ wa Jubilii, mũgũnda ũcio nĩũgacookerera mwene ũrĩa wamwendeirie, ũrĩa warĩ mwene mũgũnda ũcio. **25** Thogora wotho ũrituagwo kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, nacio nĩ geera mĩrongo irĩ harĩ cekerĩ imwe. **26** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩamũrĩra Jehova irigithathi rĩa nyamũ, nĩ ũndũ marigithathi mothe nĩ ma Jehova; arĩ ndegwa, kana ng’ondũ, icio nĩ cia Jehova. **27** Angĩkorwo nĩ nyamũ imwe ya iria irĩ thaahu, no amĩgũre na thogora ũrĩa itũrĩrwo, ongerere gĩcunji kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũcio. Aakorwo ndekũmikũũra, nyamũ iyo nĩkeendio na thogora ũrĩa ũtũitwo. **28** “No gũtirĩ kĩndũ kĩa mũndũ kĩa aamũrĩre Jehova, arĩ mũndũ, kana nyamũ, kana mũgũnda wa nyũmba yao, kĩngĩendio kana gĩkũũrwo; indo ciothe ciamũrĩrwo Jehova nĩ nyamũre harĩ Jehova. **29** “Na rĩrĩ, gũtirĩ mũndũ wamũrĩrwo kũũragwo ũngĩkũũrwo; no nginya ooragwo. **30** “Gĩcunji gĩa ikũmi kĩa indo ciothe cia kuuma mũgũnda, arĩ ngano ya mũgũnda kana maciaro ma mĩtĩ, nĩ kĩa Jehova; gĩcunji kĩa kĩaamũrĩrwo Jehova. **31** Mũndũ angĩgakũũra gĩcunji gĩaake gĩa ikũmi, no nginya akongerera gĩcunji kĩngĩ gĩa ithano harĩ thogora ũrĩa ũtũitwo. **32** Gĩcunji gĩa ikũmi gĩothe kĩa rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, nyamũ ya ikũmi yotho irĩa ihitũkagĩra rungu rwa rũthanju rwa mũrĩithi nĩkamũrĩrwo Jehova. **33** Mũndũ ndagathuure irĩa njega kana irĩa njũru, kana akũũranie. Angĩgakũũrania nyamũ iyo na ingĩ, cieri, ya mbere na iyo ya gũkũũranio, nĩ igaatuika nyamũre, na icio itingĩkũũrwo.” **34** Macio nĩmo maathani marĩa Jehova aaheire Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai makoniĩ andũ a Isiraeli.

Ndari

1 Na rīrī, Jehova akīarīria Musa arī Hema-inī ya Gūtunganwo kūu Werū-inī wa Sinai mūthenya wa mbere wa mweri wa keerī, mwaka-inī wa keerī kuuma andū a Isiraeli moima būrūri wa Misiri. Akīmwīra atīrī: **2** “Tara kīrīndī gīothe kīa andū a Isiraeli, ūmatare na mbarī ciao, na nyūmba ciao ūrīa itarīī, mūdū mūrūme o mūdū mūrūme andikwo rītwa rīake. **3** Wee mūrī na Harūni mūtare ikundi cia arūme othe arīa marī Isiraeli, arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī. **4** Mūdū ūmwe kuuma o mūhīrīga, na akorwo arī mūtongoria wa nyūmba yao, nīo mekūmūteithia. **5** Maya nīmo marītīwa ma andū arīa marīmūteithagīrīria: kuuma mūhīrīga wa Rubeni, nī Elizuru mūrū wa Shedeuru; **6** kuuma mūhīrīga wa Simeoni, nī Shelumieli mūrū wa Zurishadai; **7** kuuma mūhīrīga wa Juda, nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu; **8** kuuma mūhīrīga wa Isakaru, nī Nethaneli mūrū wa Zuaru; **9** kuuma mūhīrīga wa Zebuluni, nī Eliabu mūrū wa Heloni; **10** kuuma arīu a Jusufu: kuuma Efiraimu, nī Elishama mūrū wa Amihudu; kuuma Manase, nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru; **11** kuuma mūhīrīga wa Benjamini, nī Abidani mūrū wa Gideoni; **12** kuuma mūhīrīga wa Dani, nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai; **13** kuuma mūhīrīga wa Asheri, nī Pagieli mūrū wa Okirani; **14** kuuma mūhīrīga wa Gadī, nī Eliasafu mūrū wa Deueli; **15** kuuma mūhīrīga wa Nafitali, nī Ahira mūrū wa Enani.” **16** Acio nīo andū arīa maathuurirwo kuuma kūrī kīrīndī gīa Isiraeli, marī atongoria a mīhīrīga ya maithe mao ma tene. Nīo maarī atongoria a mīhīrīga ya Isiraeli. **17** Musa na Harūni makīoya andū acio maaheetwo marītīwa mao. **18** Magīcooka magīita kīrīndī gīothe hamwe mūthenya wa mbere wa mweri wa keerī. Andū makionania rūruka rwao kūrīngana na mbarī na nyūmba ciao, nao arūme arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria makīandikwo, o mūdū o mūdū na rītwa rīake, **19** o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. Nī ūndū ūcio akīmatara marī kūu Werū-inī wa Sinai: **20** Kuuma njiaro-inī cia Rubeni, mūrūi wa irīgithathi wa Isiraeli: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **21** Kuuma mūhīrīga wa Rubeni maarī andū 46,500. **22** Kuuma njiaro-inī cia Simeoni: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, magītarwo na makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī na nyūmba ciao. **23** Kuuma mūhīrīga wa Simeoni maarī andū 59,300. **24** Kuuma njiaro-inī cia Gadī: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **25** Kuuma mūhīrīga wa Gadī maarī andū 45,650. **26** Kuuma njiaro-inī cia Juda: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma

mbarī ciao na nyūmba ciao. **27** Kuuma mūhīrīga wa Juda maarī andū 74,600. **28** Kuuma njiaro-inī cia Isakaru: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **29** Kuuma mūhīrīga wa Isakaru maarī andū 54,400. **30** Kuuma njiaro-inī cia Zebuluni: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **31** Kuuma mūhīrīga wa Zebuluni maarī andū 57,400. **32** Kuuma kūrī arīu a Jusufu: Kuuma njiaro-inī cia Efiraimu: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **33** Kuuma mūhīrīga wa Efiraimu maarī andū 40,500. **34** Kuuma njiaro-inī cia Manase: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **35** Kuuma mūhīrīga-inī wa Manase maarī andū 32,200. **36** Kuuma njiaro-inī cia Benjamini: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **37** Kuuma mūhīrīga wa Benjamini maarī andū 35,400. **38** Kuuma njiaro-nī cia Dani: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **39** Kuuma mūhīrīga wa Dani maarī andū 62,700. **40** Kuuma njiaro-inī cia Asheri: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī na makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **41** Kuuma mūhīrīga wa Asheri maarī andū 41,500. **42** Kuuma njiaro-inī cia Nafitali: Arūme othe arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, makīandikwo o mūdū o mūdū na rītwa rīake, kūrīngana na maandiko ma mbarī ciao na nyūmba ciao. **43** Kuuma mūhīrīga wa Nafitali maarī andū 53,400. **44** Acio nīo andū arīa maatarirwo nī Musa na Harūni na atongoria arīa ikūmi na eerī a Isiraeli, o ūmwe wao arīgāmīrīre nyūmba yake. **45** Andū othe a Isiraeli arīa maakinyītie mīaka mīrongo īrī kana makīria, arīa mangīhotire gūthīī ita-inī, magītarwo kūrīngana na nyūmba ciao. **46** Andū acio othe marī hamwe maarī 603,550. **47** No rīrī, andū a nyūmba ya mūhīrīga wa Lawi matiataranīrio hamwe na andū arīa angī a Isiraeli. **48** Jehova nīeerīte Musa atīrī, **49** “Mūtīgatara andū a mūhīrīga wa Lawi kana mūmataranīrie na andū arīa angī a Isiraeli. **50** Handū ha ūguo-rī, amūrāi Alawīi matuīke arorī a hema ya ūira, mamenyagīrīre indo ciothe ciayo, na kīndū o gīothe kīa hema iyo. Nīo marīkuuaga hema iyo o na indo ciothe ciayo; na mamīmēnyagīrīre na mamīthīūrūrīkagīrie na

hema ciao. **51** Rirĩa rĩothe hema iyo igũthaamio, Alawii acio nĩ marĩmĩambũraga, na rĩrĩa rĩothe hema iyo iĩkwambwo-rĩ, Alawii acio nĩ marĩmĩambaga. Mũndũ ũngĩ o na ũrikũ angikamĩkuhĩrĩa nĩakooragwo. **52** Andũ a Isiraeli marĩambaga hema ciao kũringana na ikundi ciao, o mũndũ kambĩ-inĩ yake harĩa bendera yake irĩ. **53** No rĩrĩ, Alawii marĩambaga hema ciao mathiũrũrũkĩrie hema ya Ũira nĩgeetha kĩrĩndĩ kũ kĩa Isiraeli gĩtigakorererwo nĩ mang'ũri ma Ngai. Alawii nĩ marĩthokagĩrwo ũmenyereri wa hema iyo ya Ũira." **54** Nao andũ a Isiraeli magũika maũndũ macio o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa.

2 Nake Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ, **2** "Andũ a Isiraeli nĩmabage hema ciao irigĩciĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo no irĩ haraaya nayo, o mũndũ arĩ harĩa bendera yake irĩ irĩa irĩ na marũĩri ma nyũmba yao." **3** Mwena wa irathĩro, kũrĩa rĩũa rĩrathagĩra-rĩ, nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Juda ikaamba hema harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Juda nĩ Nahashoni mũrũ wa Aminadabu. **4** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 74,600. **5** Mũhĩrĩga wa Isakaru ũkaamba hema ciao mariganĩtie na andũ a Juda. Mũtongoria wa andũ a Isakaru nĩ Nethaneli mũrũ wa Zuaru. **6** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 54,400. **7** Mũhĩrĩga wa Zebuluni nĩguo ũgaacookerera. Mũtongoria wa andũ a Zebuluni nĩ Eliabu mũrũ wa Heloni. **8** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 57,400. **9** Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Juda, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 186,400. Acio nĩo makaamba kuumagara. **10** Mwena wa gũthini nĩho ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Rubeni igaakorwo, harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Rubeni nĩ Elizuru mũrũ wa Shedeuru. **11** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 46,500. **12** Mũhĩrĩga wa Simeoni ũkaamba hema ciao mariganĩtie na Rubeni. Mũtongoria wa andũ a Simeoni nĩ Shelumieli mũrũ wa Zurishadai. **13** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 59,300. **14** Mũhĩrĩga wa Gadi nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Gadi nĩ Eliasafu mũrũ wa Deueli. **15** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 45,650. **16** Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Rubeni, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 151,450. Acio nĩo magaatũka a keerĩ kuumagara. **17** Nayo Hema-ya-Gũtũnganwo na kambĩ ya Alawii moimagare marĩ gatagatĩ ga kambĩ icio ingĩ. Makoimagara marũmanĩĩre kũringana na ũrĩa hema cia kambĩ ciao ciambĩtwo, o kambĩ irĩ handũ hayo nyene o harĩa bendera yao irĩ. **18** Mwena wa ithũĩro nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu igĩkorwo, o harĩa bendera yao irĩ. Mũtongoria wa andũ a Efiraimu nĩ Elishama mũrũ wa Amihudu. **19** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 40,500. **20** Mũhĩrĩga wa Manase nĩguo ũkũringana nao. Mũtongoria wa andũ a Manase nĩ Gamalieli mũrũ wa Pedazuru. **21** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 32,200. **22** Mũhĩrĩga wa Benjaminini nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Benjaminini nĩ Abidani mũrũ wa Gideoni. **23** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 35,400. **24** Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Efiraimu, kũringana na ikundi ciao-rĩ, nĩ andũ 108,100. Acio nĩo marĩthiiga marĩ a gatatũ. **25** Mwena wa gathigathini nĩkuo ikundi cia kambĩ ya mũhĩrĩga wa Dani igĩkorwo, harĩa bendera yao

irĩ. Mũtongoria wa andũ a Dani nĩ Ahiezeri mũrũ wa Amishadai. **26** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 62,700. **27** Mũhĩrĩga wa Asheri ũkaamba hema ciao mariganĩtie nao. Mũtongoria wa andũ a Asheri nĩ Pagieli mũrũ wa Okirani. **28** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 41,500. **29** Mũhĩrĩga wa Nafitali nĩguo ũgũcookerera. Mũtongoria wa andũ a Nafitali nĩ Ahira mũrũ wa Enani. **30** Gikundi gĩake nĩ kĩa andũ 53, 400. **31** Andũ othe arĩa magaiĩrwo gũikara kambĩ ya Dani nĩ andũ 157,600. Acio nĩo magakorwo marĩ a mũthia kuumagara, marĩ harĩa bendera ciao irĩ. **32** Acio nĩo andũ a Isiraeli, arĩa maatarĩrwo kũringana na nyũmba ciao. Arĩa othe maarĩ kambĩ-inĩ kũringana na ikundi ciao-rĩ, maarĩ andũ 603,550. **33** No rĩrĩ, Alawii matiataranĩrio na andũ arĩa angĩ a Isiraeli, ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **34** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magũika maũndũ mothe marĩa Jehova aathĩte Musa, na tondũ ũcio maambire hema harĩa bendera ciao ciarĩ, na ũguo noguo moimagarire, o mũtongoria na andũ a mũhĩrĩga wake na nyũmba yake.

3 Ũyũ nĩguo ũhoro wa njiaro cia Harũni na Musa hĩndĩ irĩa Jehova aaririe na Musa Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai. **2** Marĩtwa ma ariũ a Harũni maarĩ Nadabu ũrĩa warĩ irigithathi, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **3** Macio nĩmo marĩtwa ma ariũ a Harũni, nao maarĩ athĩnjĩrĩ Ngai aĩtĩrĩre maguta, arĩa maamũrĩtwo matungatage marĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **4** Na rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire marĩ mbere ya Jehova rĩrĩa maarutaga igongona na mwaki ũtarĩ mwiĩkĩrie mbere yake Werũ-inĩ wa Sinai. Matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio, Eleazaru na Ithamaru nĩo maatungataga marĩ athĩnjĩrĩ Ngai hĩndĩ irĩa yothĩ ithe wa Harũni aarĩ muoyo. **5** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **6** "Rehe andũ a mũhĩrĩga wa Lawi ũmaneane kũrĩ Harũni mũthĩnjĩrĩ-Ngai, nĩguo mamũteithagie. **7** Marĩrutaga wĩra wa kũmũtungatĩra, na matungatagĩre kĩrĩndĩ kũ gĩothe hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema iyo. **8** Nao marĩmenyagĩrĩa indo ciothe cia Hema-ya-Gũtũnganwo, mahingagie maũndũ marĩa magĩĩrĩre nĩ gwĩkwo nĩ andũ a Isiraeli na ũndũ wa kũruta wĩra wa hema iyo. **9** Neana Alawii acio kũrĩ Harũni na ariũ ake; nĩo andũ a Isiraeli arĩa mekũneanwo kũrĩ we biũ. **10** Amũra Harũni na ariũ ake matungataga marĩ athĩnjĩrĩ Ngai; mũndũ ũngĩ o wothĩ ũrĩa ũrikuhagĩrĩa harĩa haamũre no nginya ooragwo." **11** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **12** "Nĩ nĩ nĩ thuurĩte Alawii kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli ithenya rĩa marigithathi ma arũme arĩa marigithathĩtwo nĩ andũ-a-nja othe a Isiraeli. Alawii nĩ akwa, **13** nĩgũkorwo marigithathi mothe nĩ makwa. Hĩndĩ irĩa ndooragire marigithathi mothe ma Misiri, noguo ndeyamũĩre marigithathi mothe ma Isiraeli, marĩ ma mũndũ kana ma nyamũ. Macio nĩ makwa kũmbe. Nĩ nĩ nĩ Jehova." **14** Nĩngĩ Jehova akĩra Musa kũ Werũ-inĩ wa Sinai atĩrĩ, **15** "Tara Alawii kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. Tara arũme othe arĩa makinyĩtie mweri ũmwe na makĩria." **16** Nĩ ũndũ ũcio, Musa akĩmatara o ta ũrĩa aathĩtwo nĩ kiugo kĩa Jehova. **17** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Lawi: Nĩ Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **18** Maya nĩmo marĩtwa ma mbarĩ cia Agerishoni: Nĩ Libini na Shimei.

19 Mbari cia Akohathu ciarĩ: Amuramu, na Iziharur na Hebironi, na Uzieli. 20 Mbari cia Amerari: ciarĩ Mahali na Mushi. Ici nĩcio ciarĩ mbari cia Alawii, kũringana na nyũmba ciao. 21 Gerishoni aarĩ na mbari cia Alabini na Ashimei; ici nĩcio ciarĩ mbari cia Agerishoni. 22 Arũme ariĩ othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria ariĩ maatarirwo maarĩ andũ 7,500. 23 Mbari icio cia Agerishoni ciarĩ ciambe hema ciao mwena wa ithũiro, thuutha wa Hema-ĩria-Nyamũre. 24 Mũtongoria wa nyũmba cia Agerishoni aarĩ Eliasafu mũrũ wa Laeli. 25 Hau Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo-rĩ, Agerishoni nĩo maarĩ na wĩra wa kũmenyerera Hema-ĩyo-Nyamũre na hema, na ciandarũ cia kũmihumbĩra, na gĩtambaya gĩa gũcuurio itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, 26 na itambaya cia gũcuurio cia kũirigĩra nja, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero rĩa nja irĩa ithiũrũkĩrie Hema ĩyo nyamũre na kigongona na mĩhĩndo, na indo ciothe iria ikonainie na wĩra wacio. 27 Kohathu aarĩ na mbari cia Aamuramu, na Aiziharu, na Ahebironi, na Auzieli; icio nĩcio ciarĩ mbari cia Akohathu. 28 Arũme ariĩ othe maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 8,600. Wĩra wa Akohathu warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre. 29 Mbari cia Akohathu ciarĩ ciambage hema mwena wa gũthini wa Hema-ĩria-Nyamũre. 30 Mũtongoria wa nyũmba cia mbari cia Akohathu aarĩ Elizafani mũrũ wa Uzieli. 31 Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro, na metha, na mĩti ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa, na igongona, na indo cia gũtũmĩrwo harĩa haamũre, na gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania, o na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio. 32 Mũtongoria mũnene wa Alawii aarĩ Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũrĩa mũhinjĩri-Ngai. Nĩwe watuirwo mũtũgamĩrĩri wa ariĩ maamenyagĩrĩra harĩa haamũre. 33 Merari aarĩ na mbari cia Amahali na Amushi; icio nĩcio ciarĩ mbari cia Merari. 34 Arũme ariĩ othe maatarirwo ariĩ maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria maarĩ andũ 6,200. 35 Mũtongoria wa nyũmba cia mbari ya Merari aarĩ Zurieli mũrũ wa Abihaili; nao maarĩ maambage hema mwena wa gathigathini wa Hema-ĩria-Nyamũre. 36 Amerari maamũrĩrwo mamenyagĩrĩre buremu ya hema irĩa yaamũrĩrwo, na mĩgĩko yayo, na itugĩ, na itina ciacio, o na indo ciothe ciayo cia wĩra, na indo ciothe ciakonainie na mũhũthĩrĩre wacio, 37 o na mamenyagĩrĩre itugĩ iria ciirigite nja yayo hamwe na itina ciacio, na hĩgĩ cia hema na mĩhĩndo yayo. 38 Musa na Harũni na ariũ ake maarĩ mambage hema ciao mwena wa irathĩro wa Hema-ĩyo-Nyamũre, mang'etheire irathĩro, o hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Wĩra wao warĩ wa kũmenyerera harĩa haamũre ithenya rĩa andũ a Isiraeli. Mũndũ ũngĩ o wotho ũngĩakuhĩrĩrie hau haamũre aarĩ ooragwo. 39 Alawii ariĩ othe maatarirwo ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa na Harũni kũringana na mbari ciao, hamwe na arũme othe ariĩ maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, maarĩ andũ 22,000. 40 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, "Tara marigithathi ma arũme othe ma andũ a Isiraeli ariĩ makinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, na wandike marĩtwa mao. 41 Nyamũrĩra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli; o naguo ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ ha marigithathi mothe

ma mahiũ ma andũ a Isiraeli. Nĩ nĩ nĩ Jehova." 42 Nĩ ũndũ ũcio Musa agĩtara marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. 43 Marigithathi mothe ma arũme ariĩ maakinyĩtie mweri ũmwe na makĩria, maandikwo na marĩtwa mao, maarĩ andũ 22,273. 44 Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, 45 "Amũra Alawii handũ ha marigithathi mothe ma andũ a Isiraeli, naguo ũhiũ wa Alawii ũwaamũre handũ ha mahiũ mao. Alawii megũtuika akwa. Nĩ nĩ nĩ Jehova. 46 Gũkũũra marigithathi macio 273 ma andũ a Isiraeli, acio makĩrite mũigana wa Alawii-rĩ, 47 oya cekerĩ ithano irũgamĩrĩre o mũndũ, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, irĩa ũritũ wayo ũrĩ gera mĩrongo ĩrĩ. 48 Mbeeca icio cia gũkũũra andũ a Isiraeli acio makĩrite-rĩ, cinengere Harũni na ariũ ake." 49 Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩũngania mbeeca cia gũkũũra andũ acio makĩrite mũigana wa andũ ariĩ maakũrĩrwo nĩ Alawii. 50 Kuuma kũrĩ marigithathi ma andũ a Isiraeli, akĩũngania betha ya ũritũ wa cekerĩ 1,365 kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre. 51 Musa akĩnengera Harũni na ariũ ake mbeeca icio ciakũrĩte andũ, o ta ũrĩa aathĩtwa nĩ kiugo kia Jehova.

4 Jehova akĩra Musa na Harũni atĩrĩ: 2 "Thiĩnĩ wa Alawii-rĩ, tarai rũhonge rwa Akohathu kũringana na mbari ciao na nyũmba ciao. 3 Mũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma mĩaka mĩrongo ĩtatũ nginya mĩaka mĩrongo itano ariĩ mokaga ĩtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. 4 "Ŭyũ nĩguo wĩra wa Akohathu thiĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo: wĩra wao nĩ kũmenyerera indo iria theru mũno. 5 Rĩria kambĩ ĩgũthaama-rĩ, Harũni na ariũ ake marĩtoonyaga thiĩnĩ wa hema ĩyo makaruta gĩtambaya gĩa gũcuurio gĩa kũhakania na makahumbĩra ithandũkũ rĩa Ŭira nakĩo. 6 Ningĩ marĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu mũtheri igũrũ rĩacio, na matoonie mĩti ya kũrĩkuua handũ hayo. 7 "Nao maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa metha ya mĩgate irĩa ĩigagwo mbere ya Jehova, na mamiĩgĩrĩre thaani, na thaani, nene na mbakũri, na ndigithũ cia magongona ma kũnyuu; na mĩgate irĩa ĩigagwo hau hĩndĩ ciothe ĩikare o hau igũrũ. 8 Macooke mĩagĩrĩre gĩtambaya kĩa rangi wa gakarakũ igũrũ rĩa indo icio na ningĩ mahumbĩre gĩtambaya kũu na njũũ cia pomboo, na matoonie mĩti ya kũrĩkuua handũ hayo. 9 "Ningĩ moe gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, mahumbĩre mĩti ũrĩa wa kũigĩrĩrwo matawa marĩa mamũrĩkaga, hamwe na matawa maguo, na magathĩ ma gũtinia ndaambĩ, na thaani cia mũrari wa ndaambĩ, na ndigithũ cia gwĩkĩrwo maguta ma matawa macio. 10 Ningĩ makũnje mĩti ũcio na indo ciaguo ciothe ciohetwo na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na macigĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio. 11 "Nĩ maare gĩtambaya kĩa rangi wa bururu igũrũ rĩa kigongona gĩa thahabu, na makĩhumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na matoonie mĩti irĩa ya gũgĩkuua handũ hayo. 12 "Ningĩ moe indo ciothe iria ihũthagĩrwo ũtungata-inĩ wa handũ-harĩa-haamũre, macikũnje na gĩtambaya kĩa rangi wa bururu, macihumbĩre na gĩthii kĩa njũũ cia pomboo, na macigĩrĩre igũrũ rĩa gĩkuui gĩacio. 13 "Ningĩ

nĩ marute mũhu kuuma kigongona-inĩ gĩa gĩcango, na maare gitambaya kĩa rangi wa ndathi igũrũ riakio. **14** Ningĩ maigirĩe indo ciothe iria ihũthagĩrwo gũtungata kigongona-inĩ, nacio nĩ hamwe na ngio cia mwaki, na njibe, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Igũrũ riakio nĩ maare gĩthii kĩa njũũa cia pomboo na matoonyie mĩti ya gũgũkuu handũ hayo. **15** “Thuutha wa Harũni na ariũ ake kũrĩkia kũhumbĩra indo ciothe theru o na indo ciothe nyamũre, na hũmbĩra a kambĩ mehaarĩria gũthaama-rĩ, ariũ a Akohathu nao moke makuue indo icio. No matikanahutie indo icio nyamũre matigakue. Akohathu acio nĩ magaaakuu indo iria irĩ thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **16** “Eleazaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai, niwe ũrĩmenyagĩrĩra maguta ma gwakia tawa, na ũbumba ũria ũnũngaga wega, na mĩtu ũria ũrutagwo hĩndĩ ciothe, o na maguta marĩa maitanagĩrĩrio. Niwe ũrĩmenyagĩrĩra Hema-ĩyo-Nyamũre irĩ yothie na indo iria ciothe irĩ thĩinĩ wayo, nicio indo iria nyamũre ciĩkirĩtuo kuo, na indo cia wĩra.” **17** Jehova akĩira Musa na Harũni atĩrĩ, **18** “Menyereraĩ mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Akohathu matikaneherio kuuma kũrĩ Alawii. **19** Nĩguo matũũre muoyo na matikae gũkuu rĩria mangikuhĩrĩria indo iria theru mũno-rĩ, mekagĩrei ũũ: Harũni na ariũ ake nĩ marĩtoonyaga handũ harĩa hatheru, na makagaĩra o mũndũ wĩra wake na kĩrĩa egũkuu. **20** No ariũ a Kohathu matikanatoonye thĩinĩ kuona indo iria theru o na hanini, nĩguo matigakue.” **21** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **22** “Tara Agerishoni o nao kũringana na nyũmba ciao na mbarĩ ciao. **23** Ũtare arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **24** “Ŭyũ nĩguo ũtungata wa mbarĩ cia Agerishoni rĩria mekũruta wĩra na gũkuu mĩrigo: **25** Nĩo marĩkuuaga itambaya cia gũcuurio cia Hema-ĩria-Nyamũre, na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo cia kũmihumbĩra, o na gĩthii kĩa njũũa cia pomboo cia kũmihumbĩra na igũrũ, na itambaya cia gũcuurio cia itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, **26** na itambaya cia gũcuurio iria cia kũrĩgĩra nja irĩa ithiũrũrũkĩrie Hema-ĩyo-Nyamũre na kigongona, na gitambaya gĩa gũcuurio gĩa itoonyero-inĩ, na mĩhĩndo na indo ciothe itũmagĩrwo ũtungata-inĩ wayo. Agerishoni acio nĩo marĩrutaga wĩra wothe ũria wagĩrĩre kũrutwo na indo icio. **27** ũtungata wao wothe, ũrĩ wa gũkuu mĩrigo kana wa kũruta wĩra ũngĩ, ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Harũni na ariũ ake. Nĩ inyuĩ mũrimagayagĩra wĩra wao wa kĩrĩa gĩothe marĩkuuaga. **28** Ŭcio nĩguo ũtungata wa mbarĩ ya Agerishoni Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. Wĩra wao ũrĩrutagwo ũtongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai. **29** “Tara Amerari kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **30** Tara arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mokaga gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **31** Ŭyũ nĩguo wĩra wao ũria marĩrutaga magĩtungata Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo: wĩra wao nĩ gũkuuaga buremu cia Hema-ĩyo-Nyamũre, na mĩgĩũko yayo, na itugĩ na itina ciacio, **32** o ũndũ ũmwe na itugĩ iria ciirĩgĩte nja hamwe na itina ciacio, na hĩgĩ cia hema na mĩhĩndo, na indo ciothe ciacio na

kĩndũ gĩothe gĩkonainie na kũruta wĩra ũcio. Gayagĩra o mũndũ indo iria agĩrĩrwo nĩ gũkuu. **33** Ŭcio nĩguo ũtungata wa mbarĩ ya Amerari rĩria marĩrutaga wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, matongoretio nĩ Ithamaru mũrũ wa Harũni, ũria mũthĩnjĩri-Ngai.” **34** Na rĩrĩ, Musa, na Harũni, na atongoria a kĩrĩndĩ nĩmatarire Akohathu acio kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **35** Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, **36** matarĩtwo na mbarĩ ciao, maarĩ andũ 2,750 **37** Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa andũ othe arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu arĩa maatungataga thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Musa na Harũni maamatarire kũringana na ũria Jehova aathĩte Musa. **38** Agerishoni maatarirwo kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **39** Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, **40** matarĩtwo na mbarĩ na nyũmba ciao, maarĩ andũ 2,630. **41** Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa mbarĩ cia Agerishoni arĩa maatungataga thĩinĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo. Musa na Harũni maamatarire kũringana na watho wa Jehova. **42** Amerari maatarirwo kũringana na mbarĩ na nyũmba ciao. **43** Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mookire gũtungata wĩra-inĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, **44** matarĩtwo na mbarĩ ciao, maarĩ andũ 3,200. **45** Ŭcio nĩguo warĩ mũigana wa mbarĩ cia Amerari. Musa na Harũni maamatarire kũringana na ũria Jehova aathĩte Musa. **46** Nĩ ũndũ ũcio, Musa na Harũni na atongoria a Isiraeli magĩtara Alawii othe kũringana na mbarĩ ciao na nyũmba ciao. **47** Arũme othe a ũkũrũ wa kuuma miaka mĩrongo itatũ nginya miaka mĩrongo itano arĩa mookire kũruta wĩra wa gũtungata na gũkuu Hema-ya-Gũtũnganwo, **48** mũigana wao warĩ andũ 8,580. **49** Kũringana na watho wa Jehova ũria aathĩte Musa, mũndũ o mũndũ niagayagĩrwo wĩra wake, na akerwo kĩrĩa egũkuu. Ŭguo nĩguo maatarirwo, o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

5 Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **2** “Atha andũ a Isiraeli maingate kuuma kambĩ-inĩ yao mũndũ o wothe ũrũarite mũrĩmũ wa ngoothi ũria ũngĩgwatanio, kana mũndũ ũrĩ na handũ o na ha he kuura, kana mũndũ ũrĩ na thaahu nĩ ũndũ wa kũhutia kĩimba. **3** Ingata arũme o na andũ-a-nja; ũmaingate nja ya kambĩ nĩguo matigathaahie kambĩ yao kũria nĩ ndũũranagia na inyuĩ.” **4** Ŭguo noguo andũ a Isiraeli meekire; makĩruta andũ acio nja ya kambĩ. Magĩka o ũria Jehova aathĩte Musa gwĩkwo. **5** Ningĩ Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **6** “Ira andũ a Isiraeli atĩrĩ, ‘Rĩria mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja angĩhĩtĩria mũndũ ũria ũngĩ na njĩra o yothie, na nĩ ũndũ ũcio aage kwĩhokeka harĩ Jehova-rĩ, mũndũ ũcio nĩ mũhĩtia, **7** na no nginya oimbũre mehĩa marĩa ekĩte. No nginya arute irĩhĩ rĩothe nĩ ũndũ wa mahĩtia macio make, na ongerere gĩcunjĩ gĩa ithano kũrĩ irĩhĩ rĩu, anengere mũndũ ũcio ahĩtĩrie. **8** No mũndũ ũcio angĩkorwo ndari na mũndũ wa nyũmba yao ũria ũngĩrĩtwo nĩ ũndũ wa ihĩtia rĩu, irĩhĩ rĩu rĩritũikaga rĩa Jehova, na no nginya rĩnengerwo mũthĩnjĩri-Ngai

riri hamwe na ndurume ya kirutwo igongona ria horohio ni undu wake. **9** Maruta mothe maamure maria andu a Israeli marirehagira muthinjiri-Ngai-ri, marituikaga make. **10** Iheo cia o mundu iria nyamure ni ciake we mwene, no kiria angihe muthinjiri-Ngai, gigaatuika kia muthinjiri-Ngai ucio.” **11** Ningi Jehova akiira Musa atiri, **12** “Ariria andu a Israeli, umeere atiri: ‘Mutumia wa mundu angihingancia mithiire yake, atuike ti mwihokeku hari we **13** na undu wa gikoma na mundu ung, na undu ucio uhithwo muthuuriwe na thaahu wake wage kumenyeka (tondu hatiri mura wa kumuumbura, na ndakorereirwo agika undu ucio-ri), **14** na muthuuriwe aigire mutumia wake uiru na amwikuure ati niethaahitie, kana amiguire uiru na amwikuure o na akorwo atethaahitie, **15** hndi iyo niatware mutumia wake hari muthinjiri-Ngai. Ningi no nginya atware gicunji ga ikumi kia eba imwe ya mutu wa cairi ni undu wa mutumia wake. Ndagaitiririe mutu ucio maguta kana awikire ubumba, ni undu riu ni iruta ria mutu rirutagwo ni undu wa uiru, iruta ria mutu ria kiririkano, ria kiririkanania ihitia riu. **16** “Muthinjiri-Ngai niagatwara mutumia ucio amurugamie mbere ya Jehova. **17** Acooke oe maa maamure mari ndigithuni ya riumbe, na ahakure rukungu hau thi ya Hema-iria-Nyamure arwikire maa-ini macio. **18** Muthinjiri-Ngai aarikia kurugamia mutumia ucio mbere ya Jehova, niakamuohora njuiri yake, acooke amunengere iruta riu ria kiririkano ria mutu ni undu wa uiru arinyiite na moko, nake muthinjiri-Ngai we mwene akorwo anyiitie maa macio maruru maria marehaga kirumi. **19** Muthinjiri-Ngai acooke ehithie mutumia ucio, amwire atiri, “Angikorwo hatiri mundu ung ukomete nawe, na nduhingancanitie mithiire yaku ugethaahia hndi iria uri na muthuuri-ri, maa maya maruru maria marehaga kirumi maroaga gugwika uuru. **20** No angikorwo niuhingancanitie mithiire yaku uri na muthuuri na ugethaahia ni undu wa gikoma na mundu ung tiga muthuuriguo-ri,” **21** hndi iyo muthinjiri-Ngai niakehithitia mutumia ucio na mwihitwa uyuhahanagira kirumi, oge atiri, “Jehova arotuma andu anyu makurume na magukaane, riria agaatumia kiero giaku kihinyare na nda yaku imbe. **22** Namo maa maya marehaga kirumi marotoonya mwiri waku, nayo nda yaku imbe na kiero giaku kihinyare.” “Nake mutumia ucio acooke oge atiri, “Ameni, nigutuike ugu.” **23** “Muthinjiri-Ngai niakandika irumi icio ibuku-ini ria gikunjo, acooke acithambirie maa-ini macio maruru. **24** Niagatuma mutumia ucio anyue maa macio maruru marehaga kirumi, namo maa macio mamutoonye na matume aigue ruo runene muno. **25** Muthinjiri-Ngai acooke oe iruta riu ria mutu ni undu wa uiru kuuma moko-ini ma mutumia ucio, arithunguthie mbere ya Jehova, na acooke arirehe kigongona-ini. **26** Ningi muthinjiri-Ngai ucio arume ngundi imwe ya mutu ucio urutitwo uri wa kiririkano na aucinire iguru ria kigongona; thuutha ucio atume mutumia ucio anyue maa macio. **27** Angikorwo niethaahitie na ti mwihokeku hari muthuuriwe-ri, riria akaanyuithio maa macio marehaga kirumi, ni makaamutoonya matume aigue ruo runene muno, na nda yake imbe na

kiero giake kihinyare, nake atuike thaahu kuri andu ao. **28** No riri, angikorwo mutumia ucio ndethaahitie na akorwo ni muthingu-ri, ndagatuuo muthitia, na niakahota kugia na ciana. **29** “Uyu niguo watho wa uiru riria mutumia angihingancia mithiire yake, ethaahie o ari na muthuuri, **30** kana riria mundu murume anginyitwo ni uiru ni undu nwegwikua mutumia ucio wake. Muthinjiri-Ngai arimurugamagie mbere ya Jehova na arumirire watho ucio wotho. **31** Muthuuriwe niagatuuo ndari na ihitia o na ririku, no mutumia ucio niwe ugaacokererwo ni mehia make.”

6 Nake Jehova akiira Musa atiri, **2** “Ariria andu a Israeli, umeere atiri: ‘Mundu murume kana mundu-wa-nja angienda kwihita mwihitwa wa mwanya, uri mwihitwa wa kwiyamurira Jehova atuike Munaziri, **3** no nginya atige kunyua ndibei o na indo iria ingi ngagatu cia kunyua, na ndakananyue thiki ithondeketwo kuuma kuri ndibei kana kindu kingi kigagatu gia kunyua. Ndakananyue maa ma thabibu, kana arie thabibu, kana thabibu iria nyumithie. **4** Hndi iria yotho arikoragwo ari Munaziri, ndakanarie kindu gia kuuma he muthabibu, iri mbegu kana makoni. **5** “Ihinda riothe ria mwihitwa ucio wa kwiyamura, ndakanenjwo mutwe. No nginya aikarage ari mutheru o nginya ihinda riake ria kwiyamurira Jehova rithire; no nginya areke njuiri cia mutwe wake ikure iraihe. **6** Ihinda riu riothe eyamurire Jehova ndakanakuhiririe kiimba. **7** O na ithe, kana nyina, kana muru wa nyina, kana mwaru wa nyina angikua, ndakanethaahie ni undu wao, tondu ari na ruuri rwa kwiyamurira Ngai mutwe. **8** Ihinda riothe ria kwiyamura gwake arikoragwo aamurirwo Jehova. **9** “Mundu angikua gikuu kia narua ari ho, naguo undu ucio ithaahie njuiri iria aamurite, no nginya enjwo mutwe muthenya wake wa gutherio, na niguo wa mugwanja. **10** Ningi muthenya wa inana no nginya atware ndirahugi igiri kana tututuura twiri hari muthinjiri-Ngai hau itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo. **11** Nake muthinjiri-Ngai arute imwe ituike igongona ria kuhoroherio mehia, nayo iyo ingi ituike ni iruta ria njino niguo ahoroherio, ni undu niehithie nigukorwo ari hamwe na kiimba. Muthenya o ro ucio no nginya aamurire Jehova mutwe wake ringi. **12** No nginya eyamurire Jehova ihinda riu ria kwiyamura, na no nginya arute gatirume ka mwaka umwe gatuika ka igongona ria mahitia. Mithenya iria mihituku ndigutarwo, tondu niathaahirio ihinda riria eyaamurite. **13** “Na riri, uyu niguo watho wa Munaziri ihinda riake ria kwiyamurira Ngai riathira. Niakarehwo itoonyero-ini ria Hema-ya-Gutunganwo. **14** Hau niho akaarehe maruta make hari Jehova, namo ni: gatirume ka mwaka umwe gataru na kauugu gatuika ka iruta ria njino, na kamwari ka mwaka umwe kari igongona ria kuhoroheria mehia, na ndurume imwe itari na kauugu iri iruta ria uguano, **15** hamwe na maruta ma mutu na maruta ma kunyuu, na gikabu kia migate itari na ndawa ya kumbia, na keki cia mutu uria mihinyu muno utukanitio na maguta, na tumigate tuhuthu tuhakitwo maguta. **16** “Muthinjiri-Ngai niakaiga indo icio mbere ya Jehova, na acooke arute igongona ria

kūhoroheria mehia o na iruta rīa njino. **17** Nīakarehe gikabū kīu kīa mīgate itarī mīmbie na arute ndūrūme iyo irī igongona rīa ūiguano kūrī Jehova, hamwe na igongona riayo rīa mūtu na rīa indo cia kūnyuuo. **18** “Ningī hau itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo, Mūnaziri no nginya enjwo njuirī irīa aamūrīte. Nīakoya njuirī iyo na amīkie mwaki-inī ūrīa ūrī rungu rwa igongona rīu rīa ūiguano. **19** “Thuutha wa Mūnaziri ūcio kwenjwo njuirī yake ya kwiyamūra, mūthinjiri-Ngai nī akoya kīande gītherūkītio kīa ndūrūme iyo, na keki na tūmigate tūrīa tūhūthū kuuma gikabū-inī kīu, cieri itarī ndawa ya kūmbia. **20** Mūthinjiri-Ngai acooke acithungūthie mbere ya Jehova, ituike igongona rīa gūthungūthio; nī nyamūre, na nī cia mūthinjiri-Ngai, hamwe na gīthūri kīrīa gīthungūthitio, o na kīero kīrīa kīrutitwo. Thuutha ūcio Mūnaziri no anyue ndibei. **21** “Ūcio nīguo watho wa Mūnaziri ūrīa wīhītaga kūrūtīra Jehova indo kūringana na ūrīa eyaamūrīte, hamwe na kīrīa kingī gīthe angihota kūruta. No nginya ahingie mwīhītwa ūrīa ehītite, kūringana na watho wa Mūnaziri.” **22** Ningī Jehova akīra Musa atīrī, **23** “Ira Harūni na ariū ake atīrī, ‘Ūū nīguo mūrīrathimaga andū a Israeli. Meragei atīrī: **24** “Jehova arokūrathima, na akūmenyagīrīre; **25** Jehova arotūma ūthiū wake ūkwarīre, na agūkingyagīrie wega wake; **26** Jehova arogūtīrīra gīthiithi gīake, na akūhe thayū.” **27** “Nī ūndū ūcio athinjiri-Ngai nīmarīgwetaga rītwa riakwa kūrī andū a Israeli, na nī nīndīmarathimaga.”

7 Rīrīa Musa aarīkirie kūhaanda Hema-irīa-Nyamūre, nīamītīrīrie maguta o na akīmīamūrīra Jehova hamwe na indo ciayo ciothe. Ningī agītīrīria kīgongona maguta, na agīkīamūra hamwe na indo ciakīo ciothe. **2** Ningī atongoria a Israeli, atongoria na nyūmba ciao arīa maarī atongoria a mīhīrīga arīa maarīgāmīrīre andū arīa maatarītīwo, makīrehe maruta. **3** Maareheire Jehova iheo ikuūtīwo nī ngaari ithathatī cia ng’ombe irī humbire, hamwe na ndegwa ikūmi na igīrī, ndegwa imwe ikarutwo nī o mūtongoria, na ngaari imwe ikarutwo nī atongoria eerī. Indo icio nīcio maarehire mbere ya Hema-irīa-Nyamūre. **4** Nake Jehova akīra Musa atīrī: **5** “Itīkira indo icio kuuma kūrī o, nīguo ihūthīrwo wīra-inī wa Hema-ya-Gūtūnganwo. Ūciheane kūrī Alawī o ta ūrīa wīra wa mūdū o mūdū ūkūbatara.” **6** Nī ūndū ūcio Musa akīoya ngaari icio na ndegwa icio agīciheana kūrī Alawī. **7** Aaheire Agerishoni ngaari igīrī na ndegwa inya, o ta ūrīa wīra wao wabataraga, **8** ningī akīhe Amerari ngaari inya na ndegwa inyanya, o ta ūrīa wīra wao wabataraga. Othe maatongoragō nī Ithamaru mūrū wa Harūni, ūrīa mūthinjiri-Ngai. **9** No Musa ndaigana kūhe Akohathu kīndū o nakī, tondū wīra wao warī wa gūkuuaga indo irīa nyamūre na ciande ciao, nīgūkorwo ūcio nīguo warī wīra ūrīa meehokeirwo. **10** Rīrīa kīgongona gīatīrīrio maguta, atongoria nīmarehire maruta mao nīguo kīamūrwo, na makīmaiga mbere ya kīgongona kīu. **11** Nī ūndū Jehova nīeerīte Musa atīrī, “O mūthenya, mūtongoria ūmwe arīrehaga maruta make nī ūndū wa kwamūrwo gwa kīgongona.” **12** Mūdū ūrīa warehire maruta make mūthenya wa mbere aarī Nahashoni mūrū wa Aminadabu wa mūhīrīga wa Juda.

13 Indo irīa aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūrī imwe ya betha ya kūminjāminjīra ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe yayiūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **14** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **15** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, Nī ūndū wa iruta rīa njino; **16** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **17** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo irīa ciarutirwo nī Nahashoni mūrū wa Aminadabu. **18** Mūthenya wa keerī Nethaneli mūrū wa Zuaru, mūtongoria wa Aisakaru, nake akīrehe maruta make. **19** Indo irīa aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūrī imwe ya betha ya kūminjāminjīra ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe yayiūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **20** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **21** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **22** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **23** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo irīa ciarutirwo nī Nethaneli mūrū wa Zuaru. **24** Mūthenya wa gatātū Eliabu mūrū wa Heloni, mūtongoria wa andū a Zebuluni, nake akīrehe maruta make. **25** Indo irīa aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūrī imwe ya betha ya kūminjāminjīra ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe yayiūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **26** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **27** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **28** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **29** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo irī igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo irīa ciarutirwo nī Eliabu mūrū wa Heloni. **30** Mūthenya wa kana, Elizuru mūrū wa Shedeuru, mūtongoria wa andū a Rubeni, nake akīrehe maruta make. **31** Indo irīa aarutire ciarī thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīmwe rīa mīrongo itatū, na mbakūrī imwe ya kūminjāminjīra ya betha ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūringana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe yayiūrītio mūtu ūrīa mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūrī iruta rīa mūtu; **32** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **33** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **34** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **35** na ndegwa igīrī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa

mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elizuru mūrū wa Shedeuru. **36** Mūthenya wa gatano, Shelumieli mūrū wa Zurichadai, mūtongoria wa andū a Simeoni, nake akīrehe maruta make. **37** Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **38** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **39** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **40** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **41** na ndegwa igirī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Shelumieli mūrū wa Zurichadai. **42** Mūthenya wa gatandatū Eliasafu mūrū wa Deueli, mūtongoria wa andū a Gadi, nake akīrehe maruta make. **43** Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **44** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **45** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **46** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **47** na ndegwa igirī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Eliasafu mūrū wa Deueli. **48** Mūthenya wa mūgwanja Elishama mūrū wa Amihudu, mūtongoria wa andū a Efiraimu, nake akīrehe maruta make. **49** Indo iria aarutire ciari thaani ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **50** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **51** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **52** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **53** na ndegwa igirī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Elishama mūrū wa Amihudu. **54** Mūthenya wa kanana Gamalieli mūrū wa Pedazuru, mūtongoria wa andū a Manase, nake akīrehe maruta make. **55** Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **56** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **57** na gategwa kamwe,

na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **58** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **59** na ndegwa igirī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Gamalieli mūrū wa Pedazuru. **60** Mūthenya wa kenda, Abidani mūrū wa Gideoni, mūtongoria wa andū a Benjamini, nake akīrehe maruta make. **61** Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **62** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **63** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **64** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **65** na ndegwa igirī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Abidani mūrū wa Gideoni. **66** Mūthenya wa ikūmi Ahiezeri mūrū wa Amishadai, mūtongoria wa andū a Dani, nake akīrehe maruta make. **67** Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **68** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **69** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **70** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **71** na ndegwa igirī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano, na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Ahiezeri mūrū wa Amishadai. **72** Mūthenya wa ikūmi na ūmwe, Pagieli mūrū wa Okirani, mūtongoria wa andū a Asheri, nake akīrehe maruta make. **73** Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa ceki ya harīa haamūre, na o imwe iyyūrītio mūtu ūria mūhinyu mūno ūtukanītio na maguta, ūri iruta rīa mūtu; **74** na thaani imwe nene ya thahabu ya ūritū wa ceki ikūmi, iyyūrītio ūbumba; **75** na gategwa kamwe, na ndūrūme imwe, na gatūrūme kamwe ka mwaka ūmwe, nī ūndū wa iruta rīa njino; **76** na thenge imwe ya igongona rīa kūhoroherio mehia; **77** na ndegwa igirī, na ndūrūme ithano, na thenge ithano na tūtūrūme tūtano twa mwaka ūmwe, irutwo iri igongona rīa ūiguano. Ici nīcio indo iria ciarutirwo nī Pagieli mūrū wa Okirani. **78** Mūthenya wa ikūmi na iiri Ahira mūrū wa Enani, mūtongoria wa andū a Nafitali, nake akīrehe maruta make. **79** Indo iria aarutire ciari thaani imwe ya betha ya ūritū wa ceki igana rīa mīrongo itatū, na mbakūri imwe ya betha ya kūminjaminjīria ya ūritū wa ceki mīrongo mūgwanja, cieri kūrīngana na gīthimo gīa

cekeri ya haria haamüre, na o imwe iyyurütio mütu üría mühinyu müno ütukanitio na maguta, ürí iruta ría mütu; **80** na thaani imwe nene ya thahabu ya ürütü wa cakeri ikümi, iyyurütio übumba; **81** na gategwa kamwe, na ndürüme imwe, na gatürüme kamwe ka mwaka ümwe, ni ündü wa iruta ría njino; **82** na thenge imwe ya igongona ría kühoroherio mehia; **83** na ndegwa igiri, na ndürüme ithano, na thenge ithano, na tütürüme tütano twa mwaka ümwe, irutwo iri igongona ría üiguano. Ici nicio indo iria ciarutirwo ni Ahira mürü wa Enani. **84** Maya nimo maarí maruta ma atongoria a andü a Isiraeli ni ündü wa kwamürwo gwa kigongona ríria gñatagírrio maguta: ciarí thaani cia betha ikümi na igiri na mbaküri cia betha cia kúminjaminjiria ikümi na igiri na thaani nene cia thahabu ikümi na igiri. **85** Thaani o imwe ya betha yari na ürütü wa cakeri igana ría mirongo itatü, na mbaküri o imwe ya kúminjaminjiria yari na ürütü wa cakeri mirongo mügwanja. Thaani cia betha ciothe ciarí na ürütü wa cakeri ngiri igiri na magana mana, kuringana na githimo gña cakeri ya haria haamüre. **86** Thaani iria nene ikümi na igiri cia thahabu ciyurütio übumba ciarí na ürütü wa cakeri ikümi o imwe, kuringana na githimo gña cakeri ya haria haamüre. Thaani cio nene cia thahabu ciothe ciarí na ürütü wa cakeri igana ría mirongo iri. **87** Müigana wothe wa nyamü cia kúrutwo igongona ría njino warí tütégwa ikümi na twiri, na ndürüme ikümi na igiri na tütürüme ikümi na twiri twa mwaka ümwe, hamwe na maruta ma cio ma mütu. Thenge ikümi na igiri ciarutirwo iri igongona ría kühoroherio mehia. **88** Müigana wa nyamü ciothe cia igongona ría üiguano ciarí ndegwa mirongo iri na inya, na ndürüme mirongo itandatü, na thenge mirongo itandatü, na tütürüme mirongo itandatü twa mwaka ümwe. Macio nimo maarí maruta ma kwamürwo gwa kigongona thuutha wa kiarikia gütitirrio maguta. **89** Riría Musa atooniyire Hema-ya-Gütünganwo kwaria na Jehova-rí, niaigüre mügambo ükimwariria kuuma gatagati ka makerubi maria meerí maarí igürü ría giti gña tha, igürü ría ithandükü ría Üira. Nake Jehova akimwariria.

8 Nake Jehova akíria Musa atiri, **2** “Ariria Harüni, ümwire atiri, ‘Hindi iria üribangaga matawa maria mügwanja, mabangage niguu ütheri wamo waragire mwena wa na mbere wa müti ücio wa küigirirwo matawa.’” **3** Harüni agñka o ta üguo; akibanga matawa macio amaroretie mwena üría ütheri wamo watheragira hau mbere ya müti ücio maagagirirwo, o ta üría Jehova aathite Musa gwikwo. **4** Müti ücio wa küigirirwo matawa wathondeketwo üü: wathondeketwo na thahabu ya güturwo, kuuma gitina-ini kiaguo o nginya küría mahüa maguo maarí. Mühianire wa müti ücio wa küigirirwo matawa wathondeketwo o ta üría mühianire wago wonetio Musa ni Jehova. **5** Nake Jehova akíria Musa atiri: **6** “Oya Alawii ümeherie kuuma kürí andü aria angí a Isiraeli, ümatherie mathirwo ni thaahu. **7** Ükimatheria ügeekaga üü: Maminjaminjirie maaí ma kumatheria thaahu; macooke menje njuiri cia müiri yao kündü guothe na mathambie nguo ciao, niguu metherie. **8** Ningi üreke moe gategwa hamwe na iruta riako ría mütu

üría mühinyu müno ütukanitio na maguta; nawe ücooke woe gategwa kangí ga keeri ga kúrutwo igongona ría kühoroherio mehia. **9** Ürehe Alawii acio mbere ya Hema-ya-Gütünganwo, na ücooke wite kirindi giothe kía andü a Isiraeli hamwe. **10** Ürehe Alawii acio mbere ya Jehova, nao andü a Isiraeli mamaigirire moko mitwe. **11** Nake Harüni arutire Jehova Alawii acio hau mbere yake taari igongona ría güthüngüthio rirutitwo ni andü a Isiraeli, niguu maikarage mehaarire küruta wira wa Jehova. **12** “Thuutha ücio Alawii maigirire moko mao mitwe ya ndegwa cio, ücirutire Jehova, imwe ituike ya igongona ría kühoroherio mehia na iyo ingi ituike iruta ría njino, nigeetha Alawii mahoroherio. **13** Reke Alawii marügame mbere ya Harüni na ariu ake, na ücooke ümarutire Jehova taari igongona ría güthüngüthio. **14** Üguo niguu ükaamüra Alawii, ümeherie kuuma kürí andü aria angí a Isiraeli, nao Alawii acio matuike akwa. **15** “Warikia gütheria Alawii acio na kumaruta matuike ta igongona ría güthüngüthio-rí, nimarutage wira wao Hema-ini-ya-Gütünganwo. **16** Acio nio andü a Isiraeli aria meküheanwo kürí ni biü. Ndimyoeire marí akwa ithenya ría marigithathi ma ciana cia tühiü kuuma kürí mütumia o wothe Müisraeli. **17** Irigithathi o ríothe ría njamba gükü Isiraeli, kana ni ría mündü caka ni ría nyamü-rí, ni riakwa. Riria ndooragire marigithathi mothe küu bürüri wa Misiri-rí, hindi iyo niguu ndaamaamürire matuike akwa mwene. **18** Na niü ni njoete Alawii ithenya ría marigithathi mothe ma ciana cia tühiü thiniü wa Isiraeli. **19** Thiiniü wa andü a Isiraeli othe-rí, niheanite Alawii matuike iheo kürí Harüni na ariu ake, na marutage wira Hema-ini-ino-ya-Gütünganwo handü ha andü a Isiraeli, na mamahorohagirie nigeetha andü a Isiraeli matikae küniinwo na müthiro hindi iria mangikuhiriria handü-haria-haamüre.” **20** Musa, na Harüni marí na kirindi kü giothe kía andü a Isiraeli magñka Alawii o ta üguo Jehova aathite Musa. **21** Alawii acio magütheria na magithambia nguo ciao. Harüni nake agicooka akimaruta ta igongona ría güthüngüthio mbere ya Jehova, na akimahoroheria niguu amatherie. **22** Thuutha ücio, Alawii magütoonya Hema-ini-üyo-ya-Gütünganwo marutage wira wao marügamirirwo ni Harüni na ariu ake. Magñka Alawii acio o ta üría Jehova aathite Musa gwikwo. **23** Ningi Jehova akíria Musa atiri, **24** “Ündü üyü niguu ükonii Alawii: Atiri, arüme othe aria mahingitie miaka mirongo iri na itano na makiria nio marükaga küruta wira Hema-ini-ya-Gütünganwo, **25** no mahingia miaka mirongo itano-rí, no nginya mahurüke kuuma wira ücio wao wa gütungata, matigacooke küruta wira. **26** No riri, no mateithagiririe ariu a ithe wao riria meküruta wira Hema-ini-ya-Gütünganwo, no-o ene matikarute wira ücio. Üguo niguu ürigayagira Alawii wira üría marirutaga.”

9 Nake Jehova akíria Musa küu Werü-ini wa Sinai mweri-ini wa mbere wa mwaka wa keeri thuutha wa andü a Isiraeli kuuma bürüri wa Misiri, akimwira atiri, **2** “Ira andü a Isiraeli maküngüyagire Giathi-kia-Bathaka ihinda riria rirituütwo. **3** Küngüyagirai giathi kü ihinda riria rirituütwo, hwa-ini wa müthenya wa ikümi na ina

wa mweri üyü, kuringana na mawatho makio mothe na mutabarire wakio.” 4 Nĩ undũ ücio Musa akĩra andũ a Israeli makungũre Giathi-kia-Bathaka. 5 Nao magũka o ro ũguo kũu Werũ-inĩ wa Sinai hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. Andũ a Israeli magũka maũndũ mothe o ta ũria Jehova aathite Musa. 6 No amwe ao matingĩakungũire Giathi-kia-Bathaka mũthenya ücio nĩ undũ nĩmagwatĩtwo nĩ thaahu nĩ undũ wa kũhutanĩa na kũmba kĩa mũndũ. Nĩ undũ ücio magũka kũrĩ Musa na Harũni mũthenya o ro ücio 7 makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩ tũnyĩitwo nĩ thaahu nĩ undũ wa kũhutanĩa na kũmba kĩa mũndũ, no nĩ kĩ gĩgũtũma tũgĩrio kũneana indo cia kũrutĩra Jehova tũrĩ hamwe na andũ a Israeli arĩa angĩ ihinda rĩria rĩtũtwo?” 8 Musa akĩmacookeria atĩrĩ, “Etereraĩ nyambe ndũire ũhoru wa ũria Jehova egwathana ũhoru wanyu.” 9 Jehova agĩcoka akĩra Musa atĩrĩ, 10 “Ĩra andũ a Israeli atĩrĩ: ‘Rĩria mũndũ wanyu o na ũrikũ kana njĩaro cianyu marĩ na thaahu nĩ undũ wa kũhutanĩa na kũmba kĩa mũndũ, kana akorwo arĩ rũgendo-inĩ-rĩ, mũndũ ücio o nake no akungũre Giathi-kia-Bathaka ya Jehova. 11 Marĩkungũyagĩra giathi kũ hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa keerĩ. Marĩrĩaga gatũrũme na mĩgate ĩtarĩ mĩkĩre ndawa ya kũmba na nyeni ndũrũ. 12 Matikanatigie gacunjĩ o na kamwe karaare nginya rũciĩnĩ kana moine ihĩndĩ rĩako o na rĩmwe. Rĩria megũkungũra Giathi-kia-Bathaka iyo no nginya marũmagĩre mutabarire wakio wothĩ. 13 No mũndũ angĩkorwo ndarĩ na thaahu, na ndathĩte rũgendo, na aage gũkungũra Giathi-kia-Bathaka, mũndũ ücio nĩakaingatwo athengio kuuma kũrĩ andũ ao, nĩ undũ ndaareheire Jehova indo irĩa arutagĩrwo ihinda rĩria rĩtũtwo. Mũndũ ücio nĩagacookerewo nĩ mehĩa make mwene. 14 “Mũgeni ũikaranĩtie na inyuĩ na ende gũkungũra Giathi-kia-Bathaka ya Jehova-rĩ, no nginya eke ũguo kũringana na watho na mutabarire wakio. No nginya mũgiage na mitabarire ya mũthemba ũmwe kũrĩ mũgeni na kũrĩ mũndũ ũria ũciarĩrwo bũrũri wanyu.” 15 Mũthenya ũria Hema-ĩria-Nyamũre, o Hema-ĩyo-ya-Ūira yaambĩrwo-rĩ, itu rĩkĩmĩhumbĩra. Kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciĩnĩ itu rĩu rĩarĩ igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre na itu rĩu rĩkoonagwo rĩhaana ta mwakĩ. 16 Ūguo nĩguo gwathĩre na mbere gũikara; itu rĩkamĩhumbĩra ũtukũ na rĩkoonagwo rĩhaana ta mwakĩ. 17 Hĩndĩ rĩa yothĩ itu rĩu rĩeheraga kuuma harĩ hema ĩyo, andũ a Israeli makoimagara magathĩ; na rĩrĩ, itu rĩu rĩarũgamĩra handũ, andũ a Israeli makaamba hema ciao ho. 18 Jehova aathana-rĩ, andũ a Israeli makoimagara magathĩ, na aathana rĩngĩ makaamba hema ciao. Hĩndĩ rĩa yothĩ itu rĩu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre, maikaraga o hau kambĩ. 19 Hĩndĩ rĩa itu rĩaikara igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre kahinda karaaya-rĩ, andũ a Israeli magaathĩkĩra Jehova na makaaga kuumagara. 20 Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga igũrũ rĩa Hema-ĩyo-Nyamũre o matukũ manini; no Jehova aathana makaamba hema, na nĩngĩ aathana, makoimagara magathĩ. 21 Mahinda mamwe itu rĩu rĩaikaraga o kuuma hwaĩ-inĩ nginya rũciĩnĩ, na itu rĩehera rũciĩnĩ-rĩ, makoimagara magathĩ. Kana nĩ mũthenya kana nĩ ũtukũ, hĩndĩ o yothĩ itu rĩu rĩehera nao makoimagara

magathĩ. 22 Itu rĩu rĩngĩaikarĩre igũrũ rĩa hema ĩyo mĩthenya ĩrĩ, kana mweri, kana mwaka, andũ a Israeli maikaraga kũu kambĩ, na matingĩomagarĩre magathĩ, no itu rĩu rĩehera makoimagara magathĩ. 23 Jehova aathana makaamba hema, na nĩngĩ Jehova aathana makoimagara magathĩ. Maathĩkagĩra watho wa Jehova kũringana na ũria aathaga Musa.

10 Jehova akĩra Musa atĩrĩ: 2 “Thondeka tũrumbeta twĩrĩ, ũtũthondeka na betha ndure, tũhũthagĩrwo gwĩtaga kĩrĩndĩ hamwe, o na twa gwĩta andũ moime kambĩ moimagara magathĩ. 3 Hĩndĩ rĩa tũrumbeta tweerĩ twahuhwo hamwe, kĩrĩndĩ gĩothe gĩkongana harĩwe hau itoonyero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. 4 Angĩkorwo no karumbeta kamwe kahuhwo-rĩ, atongoria, nĩo anene a mbarĩ cia Israeli, nĩo marĩunganaga harĩwe. 5 Rĩria karumbeta kahuhwo na mũgambo mũnene, mĩhĩrĩga rĩa ĩkarĩte mwena wa irathĩro ĩkoimagara. 6 Karumbeta ga keerĩ kahuhwo na mũgambo mũnene, andũ a kambĩ cia mwena wa gũthĩni makoimagara. Mũgambo ücio mũnene nĩguo kĩmenyithĩa gĩa kuumagara. 7 Nĩgeetha kĩrĩndĩ kĩungane-rĩ, huhagai tũrumbeta, no tĩ na mĩhuhĩre ta ĩyo ĩngĩ. 8 “Arĩu a Harũni, acio athĩnjĩrĩ-Ngai, nĩo marĩhuhaga tũrumbeta tũu. Undũ ücio ũtũke watho wa gũtũũro nĩ inyuĩ na njĩarwa irĩa igooka. 9 Rĩria mũgũthĩ mbaara ĩrĩ bũrũri wanyu kũmbe mũkarũe na thũ irĩa imũhĩyagĩrĩrĩ-rĩ, huhagai tũrumbeta na mũgambo mũnene. Hĩndĩ ĩyo Jehova Ngai wanyu nĩakamũrĩrikana na amũhonokie kuuma kũrĩ thũ cianyu. 10 Nĩngĩ mahinda manyu ma gũkena, nĩmo ma ciathĩ cianyu irĩa njathane, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, nĩ mũrĩhuhaga tũrumbeta nĩ undũ wa maruta ma njino na maruta ma ũguano, na nĩmo magaatuĩka kĩrĩrikano kĩa nyu mbere ya Ngai wanyu. Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai Wanyu.” 11 Mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ wa mweri wa keerĩ mwaka-inĩ wa ĩrĩ, itu nĩrĩeherĩre kuuma hema-inĩ rĩa nyamũre ya Ūira. 12 Nao andũ a Israeli makiumagara kuuma Werũ wa Sinai magĩthĩ kuuma handũ hamwe nginya harĩa hangĩ, o nginya rĩria itu rĩu rĩarũgamĩre Werũ-inĩ wa Parani. 13 Nao makiumagara, arĩ riita rĩa mbere, o ta ũria Jehova aathite Musa. 14 Ikundi cia kambĩ ya Juda nĩcio cioimagarĩre mbere, irũmĩrĩre bendera yao. Nake Nahashonĩ mũrũ wa Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria wao. 15 Nethanelĩ mũrũ wa Zuaru nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Isakaru, 16 nake Eliabu mũrũ wa Helonĩ nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Zebulunĩ. 17 Nĩngĩ Hema-ĩria-Nyamũre ĩkĩambũrwo, nao Agerishonĩ na Amerarĩ, arĩa maamĩkuuaga, makiumagara. 18 Nacio ikundi cia kambĩ ya Rubenĩ ĩkĩrũmĩrĩra ikundi cia Juda, irũmĩrĩre bendera yao. Elizuru mũrũ wa Shedeuru nĩwe warĩ mũtongoria wao. 19 Shelumieli mũrũ wa Zurishadai nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Simeonĩ, 20 nake Eliasafu mũrũ wa Deuelĩ nĩwe warĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩa mũhĩrĩga wa Gadi. 21 Nao Akohathu makiumagara makuũite indo irĩa nyamũre. Hema-ĩria-Nyamũre yarĩ ĩkorwo yaambĩtwo matanakinya. 22 Nacio ikundi cia kambĩ ya Efiraimu ĩkĩrũmĩrĩra ikundi cia Rubenĩ, irũmĩrĩre bendera yao. Elishama mũrũ wa

Amihudu niwe wari mutongoria wao. **23** Gamalieli muru wa Pedazuru niwe wari mutongoria wa gikundi kia mühririga wa Manase, **24** nake Abidani muru wa Gideoni niwe wari mutongoria wa gikundi kia mühririga wa Benjamini. **25** Kürigiriria-rĩ, ikundi cia kambĩ ya Dani ikiumagara iri thuuha wa icio ingĩ ciothe, ikiumagara irimĩrĩre bendera yao. Ahiezeri muru wa Amishadai niwe wari mutongoria wao. **26** Pageli muru wa Okirani niwe watongoragia gikundi kia mühririga wa Asheri, **27** nake Ahira muru wa Enani niwe watongoragia gikundi kia mühririga wa Nafitali. **28** ũguo nĩguo ikundi cia andũ a Isiraeli ciarũmanĩrĩre ikiumagara. **29** Na rĩrĩ, Musa akĩra Hobabu muru wa Reueli ũria Mũmidiani ũria wari mũthoni-we atĩrĩ, “Nĩtũroimagara tũthĩĩ kũria Jehova aatwĩre ũhoro wakuo atĩrĩ, ‘Nĩngamũhe kũndũ kũu.’ ũka tũthĩĩ nawe, na nĩtũgũgĩka maũndũ mega, nĩ ũndũ Jehova nĩerĩre Isiraeli maũndũ mega.” **30** Hobabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Aca, ndigũũka; no ngũcoka bũrũri witũ na kũrĩ andũ aitũ.” **31** No Musa akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaitha ndũgatũtĩge. Wee nĩũũĩ kũndũ kũria tũngĩamba hema ciitũ gũkũ werũ-inĩ, na no ũtũike maitho maitũ. **32** ũngĩtwarana na ithuĩ-rĩ, nĩtũrĩkũgayagĩra kĩria gĩothe kĩa Jehova arĩtũheaga.” **33** Nĩ ũndũ ũcio makiumagara moimĩte hau kĩrima-inĩ kia Jehova, magĩthĩĩ rũgendo rwa mĩthenya itatũ. Nariĩ ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova rĩgĩthĩĩ rĩmatongoretie mĩthenya iyo itatũ, nĩguo rĩkamacarĩrie handũ ha kũhurũka. **34** Nariĩ itu rĩa Jehova rĩakoragwo igũrũ rĩao o mũthenya makiumagara kuuma kambĩ. **35** Hindĩ rĩa yothie ithandũkũ rĩoimagario, Musa akoiga atĩrĩ, “Jehova, arahũka! Thũ ciaku irohurunjũka; thũ ciaku irokũĩrĩa.” **36** Hindĩ rĩa rĩagwo thĩ, akoiga atĩrĩ, “Jehova cookerera ngiri ici cia Isiraeli itangĩtarĩka.”

11 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli magĩteta nĩ ũndũ wa moritũ mao, nakuo gũteta kwao gũkĩguuo nĩ Jehova, na rĩria aamaigũire, agĩakanwo nĩ marakara, nũguo mwaki ũkiuma kũrĩ Jehova, ũgiakana gatagati kao, na ũgĩcina ndeere imwe cia kambĩ. **2** Rĩria andũ acio maakĩire Musa, Musa akĩhooya Jehova, nũguo mwaki ũcio ũkĩhora. **3** Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwo Tabera, tondũ mwaki ũcio woimĩte kũrĩ Jehova nĩwakanĩte gatagati kao. **4** Kĩrĩndĩ kĩa kĩa rĩarũmanĩrĩre nao makiuma bũrũri wa Misiri gĩkĩambĩrĩria kwĩrĩrĩria irio cia mĩthemba ingĩ, na o rĩngĩ andũ a Isiraeli makĩambĩrĩria kũrĩra, makiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo tũrĩ na nyama cia kũria! **5** Nĩtũkũrĩrikana thamaki irĩa twarĩaga kũu bũrũri wa Misiri tũtekũgũra, o na marengi ma mĩthemba mĩthemba, na itũngũrũ cia mahuti, na itũngũrũ irĩa ndungu, o na itũngũrũ thumu. **6** No rĩu, tũtĩrĩ na wendo wa kũria; na tũtĩrĩ kĩndũ o nakĩ tuonaga, tĩga o mana maya moiki!” **7** Mana macio maahaanaga ta mbegũ cia mĩtĩ ũria wĩtagwo korianda, na mũhianĩre wamo watariĩ ta bedola. **8** Andũ maathĩiaga makamongania, magacooka makamathĩia na gĩthĩĩ kĩa moko, kana makamahũrĩa ndĩrĩ-inĩ na mũũthĩ. Maamarugaga na nyũngũ kana magathondeka tũmigata. Na maacamaga ta kĩndũ gĩthondeketwo na maguta ma mĩtamaiyũ. **9** Rĩria kwagĩ ume ũtukũ kũu kambĩ-inĩ, mana macio makagũanĩra nariĩ. **10** Musa

nĩaigũire andũ a nyũmba ciothe makĩrĩra, o mũndũ arĩ mũromo-inĩ na hema yake. Nake Jehova nĩarakarĩre mũno makĩria, na Musa agĩthĩnĩka. **11** Akĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũherehe ndungata yakũ thĩina ũyũ? Nĩ atĩa njĩkite ũkaaga gũgũkenia nĩguo ũnjĩgĩrĩre mĩrĩgo wa andũ aya othe? **12** Kaĩ arĩ nĩĩ ithe wao? Kaĩ arĩ nĩĩ ndaamaciarĩre? Nĩ kĩĩ kĩratũma ũnjĩre ndĩmakũue na moko makwa, ta ũria mũreri wa mwana akũuaga kaana ka rũkenge, ndĩmatware bũrũri ũria werĩre maithe mao ma tene na mĩwĩhĩtwa? **13** Ingĩrũta nyama cia kũhe andũ aya othe kũ? Marandĩrĩra makiugaga atĩrĩ, ‘Tũhe nyama tũrĩre!’ **14** Ndingĩhota gũkuua andũ aya othe ndĩ nyiki; mũrĩgo ũyũ nĩ mũritũ mũno kũrĩ nĩĩ. **15** Angĩkorwo ũguo nĩguo ũkũnjĩka-rĩ, njũraga o ro rĩu, angĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkite nĩwe, na ndũkareke nyone mwanangĩko wakwa mwene.” **16** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ: “Ndehere athuuri mĩrĩngo mũgwanja a Isiraeli arĩa we ũũ atĩ nĩ atongoria na anene thĩinĩ wa andũ aya. ũmarehe Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nĩguo marũgame hau hamwe nawe. **17** Nĩĩ na nĩĩ nĩngũkũrũka ngwarĩre ho, njoe Roho ũria ũrĩ nũguo na ndĩmekĩre Roho ũcio. Nao nĩmarĩgũteithagia gũkuua mũrĩgo wa andũ aya nĩgeetha ndũkaũkuuaga ũrĩ wiki. **18** “Nĩngĩ wĩre andũ atĩrĩ, ‘Mwĩtherie, mwĩhaarĩre nĩ ũndũ wa rĩciũ, rĩria mũkarĩa nyama. Jehova nĩaramũigũire rĩria mũrarĩraga, mũkiugaga atĩrĩ, “Naarĩ korwo tũrĩ na nyama cia kũria! Maũndũ maitũ maarĩ mega rĩria twarĩ bũrũri wa Misiri!” Rĩu-rĩ, Jehova nĩekũmũhe nyama, na nĩmũgũcĩria. **19** Na rĩrĩ, mũtĩgũcĩria o mũthenya ũmwe, kana mĩthenya ũrĩ, kana itano, kana ikũmĩ, kana mĩthenya mĩrĩngo ũrĩ, **20** no mũgũcĩria mweri mũgima, o nginya ciume na maniũrũ manyu, na inyũ mĩcũnyire, nĩ ũndũ nĩmũregete Jehova ũria ũrĩ hamwe na inyũ, na mũkarĩa mũrĩ mbere yake, mũkiugaga atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩre tuume bũrũri wa Misiri?”” **21** No Musa akĩra Jehova atĩrĩ, “Andũ arĩa ndĩ nao haha nĩ ngiri magana matandatũ arĩa maretwara na magũrũ, nawe woiga atĩ, ‘Nĩngĩmahe nyama cia kũria mweri mũgima!’ **22** Andũ aya o na mangĩthĩnjĩrwo ndũũru cia mbũri na cia ng’ombe-rĩ, no imaigne? O na mangĩtegerwo thamaki ciothe cia irĩa-inĩ-rĩ, no imaigne?” **23** Jehova agĩcookeria Musa atĩrĩ, “Anga hinya wa guoko kwa Jehova nĩũnyĩhite? Rĩu wee, nĩũkuona kana ũria njũgĩte nĩũkahingio kana ndũkahingio.” **24** Nĩ ũndũ ũcio Musa akiuma nja, akĩra andũ acio ũria Jehova oigĩte. Nake agĩcookanĩrĩa athuuri amwe ao mĩrĩngo mũgwanja, akĩmarũgamia marĩgĩcĩrĩre Hema iyo. **25** Nake Jehova agĩkũrũka na itu akĩria na Musa, akĩoya Roho ũria wari thĩinĩ wa Musa, na agĩkĩra Roho ũcio thĩinĩ wa athuuri acio mĩrĩngo mũgwanja. Rĩria Roho okire igũrũ rĩao-rĩ, makĩratha mohoro, no matiacookire gwĩka ũguo hĩndĩ ingĩ. **26** No rĩrĩ, andũ eerĩ, nĩo Elidadi na Medadi, nĩmatĩgĩtwo kambĩ. Nao nĩmandĩkitwo hamwe na athuuri acio angĩ no matiathĩite Hema-inĩ iyo. No rĩrĩ, Roho nĩ okire igũrũ rĩao, nao makĩratha mohoro marĩ kũu kambĩ. **27** Mwanake ũmwe agĩteng’era akĩra Musa atĩrĩ, “Elidadi na Medadi nĩmararatha mohoro kũu kambĩ.” **28** Joshua muru wa Nuni, ũria wateithagia Musa kuuma arĩ mũnĩni, akĩarĩria Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, “Musa, mwathi wakwa, makaanĩ!” **29** No Musa akĩmũcookeria

atiri, “Kai ūkiugua ūiru nī ūndū wakwa? Nii ingienda andū othe a Jehova makorwo marī anabii, na atī Jehova amekire Roho wake!” **30** Thuutha ūcio Musa na athuuri acio a Isiraeli magicooka kambī. **31** Na riri, rūhuho rūkiuma harī Jehova, rūkirehe tūmakia-arūme kuuma iria-ini. Rūgītūgūithia tūthiūrūrūkirie mēna yothe ya kambī buti ithatū kuuma thī, handū ha itīna rīa rūgendo rwa mūthenya mūgima mbarī ciothe. **32** Mūthenya ūcio wothē na mūthenya ūcio ūngi wothē, andū acio makiumagara makīūngania tūmakia-arūme. Gūtiri mūdū wonganirie thuutha wa homeri ikūmi. Ningi magitwanika gūthiūrūrūkiria kambī yothē. **33** No riri, rīria nyama icio ciarī tūnua-ini twao, o na itari ndanuke-ri, marakara ma Jehova magiakanira andū acio, akimahuura na mūthiro mūnene. **34** Tondū ūcio handū hau hagītwa Kibirothu-Hataava, nī ūndū hau nīho maathikire andū ariā maagūte thuti ya irio ingi. **35** Kuuma Kibirothu-Hataava, andū acio nīmathiire rūgendo, magikinya Hazerothu, magikara kuo.

12 Nao Miriamu na Harūni magiteta Musa, nī ūndū wa mūtūmia wake Mūkushi, nīgikorwo Musa nī ahikīte Mūkushi. **2** Ningi nao mooragia atiri, “Anga Jehova angāria o na Musa wiki? Githi o na ithu to atwaririe?” Nake Jehova akiugua ndeto icio. **3** (Na riri, Musa aarī mūdū mwīnyihia mūno, mwīnyihia gūkira andū ariā angī othe gūkū thī). **4** O rīme Jehova akīra Musa na Harūni na Miriamu atiri, “Inyui atatu umai mūke Hema-ini iyo-ya-Gūtunganwo.” Nī ūndū ūcio othe atatu makiuma magithi ho. **5** Ningi Jehova agikūrūka ari thīni wa gītugi gīa itu, akirūgama itoonyero-ini rīa Hema iyo, na agīta Harūni na Miriamu. Na eerī magithiathia harī we, **6** nake akimeera atiri, “Thikiririai ciugo ciakwa: “Rīria mūnabii wa Jehova ari gatagati-ini kanyu-ri, nī nīndīmwigūragiria na cioneki, na ngamwariria na irooto. **7** No ha ūhoro wa Musa ndungata yakwa ndikaga ūguo; we nī mwīhokeku thīni wa nyūmba yakwa yothē. **8** Musa-ri, twaranagiria nake ūthiū kwa ūthiū, tūkaaraniria ūhoro mūtaūku, na ndimwaragiria na thimo; na nīwe wonaga ūria Jehova atari. Nī kī kigiririe mwigire gūtetia Musa ndungata yakwa?” **9** Nake Jehova agicinwo nī marakara nī ūndū wao, agithi akimatiga. **10** Rīria itu rīu rieherie igūrū rīa Hema iyo, Miriamu agikorwo aarūgamite o ro hau, ari na mangū, akerūha o ta ira. Nake Harūni ehūgura akiona atī Miriamu aarī na mangū; **11** nake akīra Musa atiri, “Ndagūthaita, mwathi wakwa, ndugātūrūithirie wīhia ūcio twikite na ūrimū. **12** Ndūkare ahaane ta kihuno kiumite nda ya nyina mwiri wakio ūbuthite mwena ūmwe.” **13** Nī ūndū ūcio Musa agikāra Jehova, akiuga atiri, “Wee Ngai, ndagūthaita, mūhonia!” **14** Nake Jehova agicookeria Musa, akīmīra atiri, “Korwo ithe nīamūtūriire mata ūthiū-ri, githi ndangaiakare na thoni matukū mūgwanja? Mūhingiririe na kūu nja ya kambī matukū mūgwanja; na thuutha ūcio no acookio kambī.” **15** Nī ūndū ūcio Miriamu akīhingirio na kūu nja ya kambī iyo matukū mūgwanja, nao andū acio angī matiathire na mbere na rūgendo nginya rīria Miriamu aacookio kambī. **16** Thuutha ūcio, andū acio

a Isiraeli makiuma Hazerothu magithi makīamba hema ciao Werū-ini wa Parani.

13 Nake Jehova akīra Musa atiri, **2** “Tūma arūme amwe mathi magathigaane būruri wa Kaanani, ūria ngūhe andū a Isiraeli. Tūma mūtongoria ūmwe wao, kuuma o mūhiriga o mūhiriga wa maithe mao.” **3** Nake Musa agiathikira watho wa Jehova, na agītuma andū acio kuuma Werū wa Parani. Andū acio othe maarī atongoria a andū a Isiraeli. **4** Maya nīmo marītwa ma atongoria acio: kuuma mūhiriga wa Rubeni, aarī Shamua mūrū wa Zakuri; **5** kuuma mūhiriga wa Simeoni, aarī Shafati mūrū wa Hori; **6** kuuma mūhiriga wa Juda, aarī Kalebū mūrū wa Jefune; **7** kuuma mūhiriga wa Isakaru, aarī Igali mūrū wa Jusufu; **8** kuuma mūhiriga wa Efiraimu, aarī Hoshea mūrū wa Nuni; **9** kuuma mūhiriga wa Benjamini, aarī Paliti mūrū wa Rafu; **10** kuuma mūhiriga wa Zebuluni, aarī Gadiali mūrū wa Sodi; **11** kuuma mūhiriga wa Manase (na nīguo mūhiriga wa Jusufu), aarī Gadi mūrū wa Susi; **12** kuuma mūhiriga wa Dani, aarī Amieli mūrū wa Gemali; **13** kuuma mūhiriga wa Asheri, aarī Sethuri mūrū wa Mikaeli; **14** kuuma mūhiriga wa Nafitali, aarī Nahabi mūrū wa Vofisi; **15** kuuma mūhiriga wa Gadi, aarī Geueli mūrū wa Maki. **16** Macio nīmo marītwa ma andū ariā Musa aatūmire magathigaane būruri ūcio. Nake Musa akigarura rītwa rīa Hoshea mūrū wa Nuni akīmūta Joshua. **17** Rīria Musa aatūmire andū acio magathigaane būruri wa Kaanani, aameerire atiri, “Ambatai mūtukanirie Negevu, mūthi būruri ūcio ūri irima. **18** Tuiriai būruri ūcio ūria ūtari, muone kana andū akuo marī na hinya kana matiri hinya, o na kana nī aingi kana nī anini. **19** Ningi mūmenye būruri ūcio matūūruga ūhaana atia? Nī mwega kana nī mūuru? Matūūruga matūūra ma mūthemba ūrikū? Nī mairigire na thingo cia hinya kana ti mairigire? **20** Tiri wakuo ūtari atia? Nī mūnoru kana nī mūhinju? Kūri mīti kana gūtiri? Geriai mūno mūrehe maciaro mamwe ma būruri ūcio.” (Hindi iyo nīguo mūthabibū yaambagiriria kwirua.) **21** Tondū ūcio makīambata magithigaana būruri ūcio kuuma Werū wa Zini nginya Rehobu, merekeire Lebo-Hamathu. **22** Mambatire matūukanirie Negevu na magikinya Hebironi kūrīa Ahimani, na Sheshai, na Talimai, njiaro cia Anaki, maatūūruga. (Itūūra rīa Hebironi riakītwo mīaka mūgwanja mbere ya itūūra rīa Zoani gwakwo būruri-ini wa Misiri.) **23** Rīria maakinyire Kīanda gīa Eshikoli, magītema rūhonge rwarī na kīmanjika kīmwe gīa thabibū. Andū eerī ao makirūkuuanira na mūti, hamwe na makomamanga mamwe, na ngūyū. **24** Naho handū hau hagītwa Kīanda gīa Eshikoli nī ūndū wa kīmanjika kīu gīa thabibū kiria andū a Isiraeli acio maatemire ho. **25** Matukū mīrongo ina mathira magicooka kuuma gūthigaana būruri ūcio. **26** Nao magicooka kūrī Musa, na Harūni na kirīndi gīothe kīa andū a Isiraeli kīu Kadeshi o kīu Werū-ini wa Parani. Kūu makīhe Musa na Harūni, na kīūngano gīothe ūhoro ūcio na makīmoonia maciaro ma būruri ūcio. **27** Makīhe Musa ūhoro ūyū: “Nītwaotoonyire būruri ūria watūtūmire, naguo nī būruri ūri būthi wa iria na ūkī! Maya nīmo maciaro maguo. **28** No

riri, andu ariya matuura kuu mari hinya, na matuura mao nimaigire na thingo cia hinya, na ni manene muno. O na ningi nituonire njaro cia Anaki kuo. **29** Aamaleki matuura kuu Negevu; Ahiti, na Ajebusi, na Aamori matuura bururi uria uri irima; Akaanani nao matuura ndwere-ini cia iria na hugururu-ini cia Ruu rwa Jorodani.” **30** Nake Kalebu agikiria andu acio o hau mbere ya Musa, akiuga atiri, “Nitwagiriwo ni kwambata tuthi twinyitire bururi ucio, ni undu no tuhote gwika ugo.” **31** No andu ariya maambatite nake makiuga atiri, “Tutingitharikiria andu acio, mari na hinya gutukira.” **32** Nao makihunja uhoro muuru kuri andu a Israeli ukoni bururi ucio maathigaanite. Makiuga atiri, “Bururi ucio turaathigaanire ni bururi ugutambuura andu ariya matuura kuo ukamaniina biu. Andu ariya othe tuonire kuo ni anene muno. **33** Nituonire Anefli kuo (njaro cia Anaki, a kiruka kia Anefli). Tweyonga tahaana na ndaahi, o nao moonaga tahaana o ta cio.”

14 Utuku ucio andu othe a kirindi gia Israeli makirira maaniri na mugambo munene. **2** Andu acio othe a Israeli makinuguna ni undu wa Musa na Haruni, na kiungano kiu giothe gikimeera atiri, “Naari korwo twakuriire Misiri! Kana weru-ini uyū! **3** Ni ki gigituma Jehova aturehe bururi uyū aturekererie tuuragwo na ruhiu rwa njora? Atumia aitū na ciana ciit megutuika a guthawo. Githi wega ti tucooke bururi wa Misiri?” **4** Nao makirana mundu na uria ungā atiri, “Twagiriwo ni tuthuure mutongoria tucooke bururi wa Misiri.” **5** Hindī iyo Musa na Haruni makiguthia maturumithite mothui mao thi mbere ya kiungano kiu giothe kia andu a Israeli kiria kiagomanite hau. **6** Joshua mūru wa Nuni na Kalebu mūru wa Jefune, ariya maarī hamwe na ariya maathite guthigaana bururi ucio magitemburanga nguo ciao. **7** Makira kiungano kiu giothe kia andu a Israeli atiri, “Bururi uria twatuikaniire na tukuthigana, ni bururi mwea muno makiria. **8** Jehova angikorwo niakenetio ni ithui, niegututongoria tutoonye bururi ucio, bururi ucio uyūrite buthi wa iria na ukū, na niegutuhe guo utuika witu. **9** No riri, mutikaremere Jehova. Na mutigetigire andu a bururi ucio, ni undu tukumameria biu. Ugutiri wao ni mweherie, no Jehova ari hamwe na ithui. Mutikametigire.” **10** No kiungano kiu giothe gikiria uhoro wa kumahūra na mahiga nyuguto. Hindī iyo riiri wa Jehova ukimiri andu othe a Israeli hau Hema-ini ya Gutunganwo. **11** Nake Jehova akiuria Musa atiri, “Andu aya megutūra maanyarite nginya-ri? Megutūra maregete kinjithia nginya-ri, o na ningite ciana nyingi ugo gatagati kao? **12** Ningumahuura na muthi ndimaniine, no wee ngugutua ruri rūnene na ruri na hinya kumakira.” **13** Musa akiura Jehova atiri, “Andu a Misiri nimakaigua uhoro ucio! Niwe warutire andu aya makuma gatagati kao na undu wa uhoti waku. **14** Nao nimateera aikari a bururi uyū uhoro ucio. Nimaiguite ati Wee, O Wee Jehova-ri, ukoragwo na andu aya, na ati Wee Jehova, wanonwo uthui kwa uthui, na ati itu riaku riikaraga iguru riao, o na ati Wee uthiiga mbere yao thini na gitugi kia itu muthenya na uri thini na gitugi kia

mwaki utuku. **15** Unguraga andu aya othe o ro rimweri, nduriri iria ciiguite uhoro uyū waku niikoiga atiri, **16** Jehova niaremirwo ngukinya andu aya bururi uria aameriire na mwihitwa; ni undu ucio akimooragira weru-ini.” **17** “Na riri, hinya wa Mwashani ukokionekana o ta uria ugite, atiri: **18** Jehova ndahihaga kurakara, ayurito ni wendo, na mohanagira mehia na uremi. No ndagaga kuharithia mundu uria wihite; niaherithagia ciana ni undu wa mehia ma maithe nginya ruciaro rwa gatatu na rwa kana.” **19** Kurugana na wendo waku munene-ri, ohera andu aya mehia mao, o ta uria wanamarekera kuuma hinda iria moimire bururi wa Misiri nginya riu. **20** Jehova akimucokeria atiri, “Ni ndamarekera o ta ugo woria. **21** No riri, ti-itheru o ta uria ni nduura muoyo, na ti-itheru o ta uria riiri wa Jehova uyūrite thi yoth-ri, **22** gutiri o na umwe wa andu ariya moonire riiri wakwa na ciana iria ndaringiire kuu bururi wa Misiri o na guku weru-ini, no makimera na makimera maita ikumi-ri, **23** gutiri o na umwe wa acio ukoona bururi ucio nderiire maithe mao ma tene na mwihitwa. Gutiri o na umwe wao wa ariya maanyarite ikaawona. **24** No tondū ndungata yakwa Kalebu ari na roho wa muthemba ungā na nianumagira na ngoro yake yoth, niamutwara bururi ucio aathiite, nacio njaro ciake niikaugaya. **25** Na tondū andu a Amaleki na a Akaanani matuura cianda-ini-ri, rokai kugaritika mumagare mureore na weru-ini, muthi na njira ya Iria Itune.” **26** Nake Jehova akiura Musa na Haruni atiri: **27** “Ni nginya hinda iriki kirindi giki kiaganu gigitura kinugunagira? Ninjiguite mateta ma anuguniki aya a Israeli. **28** Ni undu ucio meere atiri, Jehova ekuuga uu: Ti-itheru o ta uria ni nduura muoyo-ri, ni ngumwika o maundu macio njiguite mukia. **29** Ciimba cianyu ikaaga weru-ini uyū, inyu ariya othe muri na ukuru wa miaka mirono iri na makira ariya mwatarirwo hinda ya itarana na ariya manugunite ni undu wakwa. **30** Gutiri o na umwe wanyu ugatoonya bururi ucio ndehitire nyambaratite guoko ati niugatuika wanyu, tiga o Kalebu mūru wa Jefune, na Joshua mūru wa Nuni. **31** No ha uhoro wa ciana cianyu iria mwoigire ati ni igaatahwo-ri, ningamakinia kuo makenagire bururi ucio muregete. **32** No inyu-ri, ciimba cianyu ikaaga weru-ini uyū. **33** Ciana cianyu igutuika ariithi guku weru-ini miaka mirono ina, igithinika ni undu wa kwaga kwihokeka kwanyu, nginya riri kiimba kianyu kia muthia gikaaga weru-ini. **34** Miaka mirono ina, o mwaka umwe urugamiriire muthenya umwe wa mithenya mirono ina iria muthigaanire bururi ucio, miaka iyo niyo mugathinika ni undu wa mehia manyu, na mumenye uuru wa gukirirwo ni ni. **35** Ni Jehova ni ni njariite, na ti-itheru ningeeka maundu macio kuri kirindi giki giothe kiaganu, kiria gicookaniriire hamwe kinjukiriire. Gigaathirira weru-ini uyū; guku niku gigaakuira.” **36** Ni undu ucio, andu ariya Musa aatūmite magathigaane bururi ucio wa Akaanani, o acio macookire na magituma kirindi giothe kinugunire Musa nikumemereka uhoro mūru wa bururi ucio, **37** andu acio mamemerekirie uhoro ucio mūru wa bururi ucio makihūru na muthi, magikuira hau mbere ya Jehova. **38** Hari andu ariya maathite guthigaana bururi

úcio, no Joshua mŭrũ wa Nuni, na Kalebu mŭrũ wa Jefune maatigarire. **39** Rĩria Musa aaheire andũ othe a Isiraeli ũhoro úcio, makĩgirika mũno. **40** Mũthenya ũyũ ũngĩ rŭciĩnĩ tene makĩambata marorete bŭrũri ũria ũrĩ irĩma. Makiuga atĩrĩ, “Nĩtũhĩtie, nĩtũkwambata tũthĩ nginya kũria Jehova aatũirĩe.” **41** No Musa akĩmooria atĩrĩ, “Mũraremera watho wa Jehova nĩkĩ? Ũndũ ũyũ ndũngĩgaacĩrĩ. **42** Mũtikambate tondũ Jehova ndarĩ hamwe na inyuĩ. Nĩmũkũhootwo nĩ thũ cianyũ, **43** nĩgũkorwo andũ a Amaleki na Akaanani nĩmakarũa na inyuĩ kũu. Nĩ ũndũ nĩ mũhutatĩre Jehova, nake ndegũkorwo hamwe na inyuĩ, na nĩmũkũragwo na rĩhũrĩ rwa njora.” **44** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa mwĩro wao, makĩambata marorete bŭrũri ũria ũrĩ irĩma o na gũkorwo Musa ndoimire kambĩ o na kana ithandũkũ rĩa kirĩkanĩro kĩa Jehova rĩkiuma kambĩ. **45** No rĩrĩ, andũ a Amaleki na Akaanani arĩa maatũũraga bŭrũri úcio ũrĩ irĩma, magĩkũrũka, makĩmatharĩkĩra, na makĩmahũura maimaikũrũkĩtie o nginya Horoma.

15 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: Thũutha wa gũtoonya bŭrũri ũria ngũmũhe ũtũike mũciĩ wanyũ, **3** na mŭrutĩre Jehova maruta ma njino kuuma rũũru rwa ng’ombe kana rwa mbũri, matũike mũtararĩko wa gũkenia Jehova, marĩ maruta ma njino, kana magongona, nĩ ũndũ wa mĩhĩtwa ya mwanya, kana maruta ma kwiýendera kana maruta ma ciathĩ-rĩ, **4** ũria ũrĩrehaga iruta rĩa, arĩrutagĩra Jehova iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyũ mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe ya maguta. **5** Harĩ o gatũrũme ka iruta rĩa njino kana igongona, haaragĩria gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe ya ndibei rĩrĩ iruta rĩa kũnyũuo. **6** “Igongona rĩa ndũrũme-rĩ, haarĩria igongona rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyũ mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe ya maguta, **7** na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe ya ndibei rĩrĩ iruta rĩa kũnyũuo. Rĩrutei rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. **8** “Rĩria mũkũhaarĩria gategwa nĩ ũndũ wa iruta rĩa njino kana igongona, nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa wa mwanya kana iruta rĩa ũguano rĩrutĩrwo Jehovah-rĩ, **9** rehagai hamwe na ndegwa ĩyo iruta rĩa mũtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyũ mũno, ũtukanĩtio na nuthu ya hini ĩmwe ya maguta. **10** O na ningĩ rehagai nuthu ya hini ĩmwe ya ndibei rĩrĩ iruta rĩa kũnyũuo. Narĩo igongona rĩu rĩgatuĩka iruta rĩa njino rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. **11** Ndegwa kana ndũrũme o yotho, kana gatũrũme kana koorĩ o gothe, irĩhaaragĩro o ro ũguo. **12** Ikagai ũguo harĩ o ĩmwe yacio ya iria ciothe mũrĩharagĩria. **13** “Mũndũ wotho ũciarĩrwo kwanyũ no nginya ekage maũndũ macio ũguo rĩria arĩrehaga iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova. **14** Nĩ ũndũ wa njiarwa iria igooka, rĩria rĩothe mũgeni kana mũndũ ũngĩ o wotho ũtũũranĩtie na inyuĩ arĩrutaga iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ mũtararĩko wa gũkenia Jehova-rĩ, no nginya ekage o ta ũria inyuĩ mwĩkaga. **15** Kĩrĩndĩ gĩkĩ kirĩkoragwo na watho o ũmwe wanyũ na harĩ mũgeni ũria ũtũũranĩtie na inyuĩ; ũyũ nĩ watho wa gũtũura nĩ ũndũ wa njiarwa iria igooka. Inyuĩ na

mũgeni mũrĩkoragwo mũrĩ o ũndũ ũmwe maitho-inĩ ma Jehova. **16** Mawatho mamwe na mwathanĩre ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩro harĩ inyuĩ na harĩ mũgeni ũria ũtũũranĩtie na inyuĩ.” **17** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **18** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: Rĩria mũgatoonya bŭrũri ũria ndĩramũtwara, **19** na mũrie irio cia bŭrũri úcio, heanai ĩmwe ciacio irĩ iruta harĩ Jehova. **20** Nĩ mũkaaruta tũmigate kuuma mũtu-inĩ wanyũ ũria mũgaathĩa rĩa mbere na mũtũheane tũrĩ iruta kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano. **21** Nĩmũkaheanaga iruta rĩrĩ rĩa mũtu ũria mũgaathĩa rĩa mbere kũrĩ Jehova njiarwa-inĩ cianyũ ciothe iria igooka thũutha. **22** “Na rĩrĩ, mũngĩkaga kũrũmĩrĩa rĩathani o na rĩmwe rĩa maya Jehova aaheire Musa mũtekwenda-rĩ, **23** rĩathani o rĩothe Jehova aamũheire na kanua ka Musa kuuma mũthenya ũria Jehova aamaheanire na kũrũmĩrĩa nginya njiarwa iria igooka, **24** na ũndũ úcio ũngĩkorwo wĩkĩtwo mũtekwenda, kĩrĩndĩ gĩtekũmenya ũhoro úcio, hĩndĩ ĩyo kĩrĩndĩ gĩothe nĩgĩkaruta gategwa gatuĩke igongona rĩa njino rĩna mũtararĩko wa gũkenia Jehova, hamwe na maruta ma mũtu na ma kũnyũuo, marĩa matũitwo, na thenge ya igongona rĩa kũhoroheria mehĩa. **25** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria kĩrĩndĩ kũu gĩothe kĩa andũ a Isiraeli, na nĩmakarekerwo, nĩgũkorwo ũndũ úcio ndwarĩ wa rũtũrĩko, na nĩ ũndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩa mahĩtia mao, na iruta rĩa kũhoroheria mehĩa. **26** Kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao nĩmakarekerwo, nĩ ũndũ andũ othe mehĩtie matekwenda. **27** “No kũngĩkorwo no mũndũ ũmwe wĩhĩtie atekwenda, no nginya arehe kaharika ka mwaka ũmwe ka igongona rĩa kũhoroheria mehĩa. **28** Mũthĩnjĩri-Ngai nĩakahoroheria mũndũ úcio wĩhĩtie atekwenda hau mbere ya Jehova na aarĩkia kũhoroheria, nĩmakarekerwo. **29** Watho o ro ũmwe nĩguo ũrĩhũthagĩrwo harĩ mũndũ o wotho ũkehĩa atekwenda, arĩ Mũisiraeli ũciarĩrwo kwanyũ kana arĩ mũgeni. **30** “No mũndũ ũria ũkehĩa na rũtũrĩko akiendaga, arĩ wa gũciarĩrwo kwanyũ kana arĩ mũgeni, úcio nĩarumĩte Jehova, na mũndũ úcio no nginya aingatwo kuuma kũrĩ andũ ao. **31** Nĩ ũndũ nĩ amenete kiugo kĩa Jehova na akoina maathani make, mũndũ úcio ti-itherũ no nginya aingatwo biũ naguo wĩhĩa wake nĩũkamũcokerera.” **32** Hĩndĩ rĩa andũ a Isiraeli maarĩ werũ-inĩ, kũrĩ mũndũ wonĩrwo akiuna ngũ mũthenya wa Thabatũ. **33** Arĩa maamuonire akiuna ngũ makĩmũtwara kũrĩ Musa na Harũnĩ, o na kũrĩ kĩũngano kũu gĩothe gĩa Isiraeli, **34** na makĩmũhingĩra nĩ ũndũ gũtĩamenyekaga ũria agĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **35** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Mũndũ úcio no nginya akue. Kĩũngano gĩothe kĩa Isiraeli no nginya kĩmũhũre na mahiga nyuguto nja ya kambĩ.” **36** Nĩ ũndũ úcio kĩũngano kũu gĩkĩmũtwara nja ya kambĩ gĩkĩmũhũra na mahiga nyuguto agĩkua, o ta ũria Jehova aathĩte Musa. **37** Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **38** “Arĩria andũ a Isiraeli, ũmeere atĩrĩ: Njjarwa-inĩ ciothe iria igooka, nĩmũgatmagĩrĩa ciohe cia ndĩgi koine-inĩ ka nguo cianyũ, o kiohe gĩkohererwo na rũrigi rwa rangi wa bururu. **39** Ciohe icio nĩcio mũrĩroraga nĩguo mũrĩrikanage maathani mothe ma Jehova, nĩguo mũmathĩkagĩre, mũtikanahũre ũmaraya na ũndũ wa kũrũmĩrĩa merĩrĩa ma ngoro o na kana

maitho manyu. **40** Ningi nīmukaririkanaga gwachikagira maathani makwa mothe na mūtuike andū mamūrūrwo Ngai wanyu. **41** Nii nī nīi Jehova Ngai wanyu, ūria wamūrutire būruri wa Misiri nīguo nduikie Ngai wanyu. Nii nī nīi Jehova Ngai wanyu.”

16 Na rīri, Kora mūrū wa Iziharu, mūrū wa Kohathu, ūria warī mūrū wa Lawi, marī na andū amwe a mūhīrīga wa Rubeni nīo Dathani na Abiramu, ariū a Eliabu, na Oni mūrū wa Pelethu, magītuika a kūng’athia. **2** Nao magīūkīrīra Musa. Hamwe nao haarī arūme a Isiraēli 250, atongoria mooikaine a kīrīndi kīu ariā maathuurītmo marī a kīama. **3** Nao magīūka marī gīkundi makararie Musa na Harūni, makīmeera atīrī, “Inyuī nīmwtūgīrītīe mūno! Kīrīndi gīkī gīothe nī gītheru, mūdū o mūdū, nake Jehova ari hamwe nao. Nī kī gītūmīte mwītūgīrīe igūrū rīa kīūngano gīkī kīa Jehova?” **4** Rīrīa Musa aigūire ūguo-rī, akīgūa, agītūrumithia ūthiū thī. **5** Ningī agīcooka akīra Kora na arūmīriri ake othe atīrī: “Rūciinī, Jehova nīakonania nūū wake na nūū mūtheru, na nīakareka mūdū ūcio amūkuhīrīrie. Mūdū ūria agaathuura, ūcio nīwe akaareka amūkuhīrīrie. **6** Wee Kora na arūmīriri aku othe, ūū nīguo mūgeeka: mūkoya ngīo cia gūcinīra ūbumba, **7** na rūciū mūciikire mwaki na ūbumba mūrī mbere ya Jehova. Mūdū ūria Jehova agaathuura-rī, ūcio agaatuika nīwe mūtheru. Inyuī Alawii nīmwtūgīrītīe mūno!” **8** Ningī Musa akīra Kora atīrī, “Ta thikīrīrai inyuī Alawii! **9** Anga mūtiganīrie nī Ngai wa Isiraēli kūmwamūrānia na kīrīndi kīrīa kīngī gīothe kīa andū a Isiraēli, akamūrehe hakuhi nake nīgeetha mūrutage wīra hema-inī rīa nyamūre ya Jehova, na mūrūgamage mbere ya kīrīndi mūgītungatagire? **10** Inyuī hamwe na Alawii othe a thīrītū yanyu nīamūrehete hakuhi nake, no rīu mūrageria kuoya wīra ya ūthīnjīri-Ngai o naguo. **11** Wee na arūmīriri aku othe mūnganite hamwe mūūkīrīrie Jehova. Harūni nūū atī nīguo mūnugune nī ūndū wake?” **12** Musa agīcooka agītā Dathani na Abiramu, ariū a Eliabu. No-o makiuga atīrī, “Tūtīgūka! **13** Anga ti kūngano atī nīwatūrūtire būruri warī būthi wa iria na ūūkī ūūke ūtūūragire werū-inī ūyū? Rīu ningī ūrenda gūtawatha? **14** Ningī-rī, ndūrī ūratūkīnyia būruri ūri na būthi wa iria na ūūkī, kana ūgatūhe igai rīa ithaka na mīgūnda ya mīthabībū. Nī ūgūkūūra andū aya maitho ūmaheenie? Aca, tūtīgūka!” **15** Nake Musa akīrakara mūno, akīra Jehova atīrī, “Ndūgetikire maruta mao. Nii ndioete o na ndigiri kuuma kūrī o, o na ndihītīrie mūdū wao o na ūmwe.” **16** Ningī Musa akīra Kora atīrī, “Wee na arūmīriri aku othe mūgooka mbere ya Jehova rūciū, wee, nao, na Harūni. **17** O mūdū nīakoya rūgīo rwake na arwīkire ūbumba, ngīo ciothe nī 250, na mūcīrehe mbere ya Jehova. Wee, na Harūni, o na inyuī mūrehe ngīo cianyu.” **18** Nī ūndū ūcio o mūdū akīoya rūgīo rwake, akīrwīkīra mwaki na ūbumba, na makīrūgāmania mbere ya Musa na Harūni itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo. **19** Rīrīa Kora aarīkirie gūcookereria arūmīriri ake othe nīguo makararie Musa na Harūni marūngī itoonyero-inī rīa Hema-ya-Gūtūnganwo-rī, riiri wa Jehova ūkūmīrira kīūngano kīu gīothe. **20** Nake Jehova akīra Musa na Harūni atīrī, **21** “Mwīyamūrāniei

na kīūngano gīkī nīguo ndikīniine o ro rīmwe.” **22** No Musa na Harūni makīgūthia magītūrumithia mothiū mao thī makīanīrira makiuga atīrī, “Wee Ngai, Ngai wa Maroho ma andū othe, kaī ūngīrakarīra kīūngano gīkī gīothe hīndi rīrīa ari o mūdū ūmwe wīhītīe?” **23** Nake Jehova akīra Musa atīrī, **24** “Ira kīūngano gīothe atīrī, ‘Eherai kuuma hema-inī cia Kora na Dathani na Abiramu.’” **25** Musa agīūkīra, agīthī kūrī Dathani na Abiramu, nao athuuri a Isiraēli makīmūrūmīrira. **26** Nake agīkaania kīūngano kīu, agīkīra atīrī, “Ehererai hema cia andū aya aaganū! Mūtīkahutīe kīndū o na kīmwe kīao, nīguo mūtikanīinwo nī ūndū wa mehīa mao mothe.” **27** Nī ūndū ūcio andū makīeherera hema icio cia Kora na Dathani na Abiramu. Dathani na Abiramu nī moimīte makarūgama na atumīa ao, na ciana cia ngenge itoonyero-inī rīa hema ciao. **28** Ningī Musa akiuga atīrī, “Ūndū ūyū nīguo ūgītūma mūmenye atī Jehova nīwe ūndūmīte nījke maūdū maya mothe, na atī rītīari ithugunda riakwa: **29** Andū aya mangikua gīkuū kīa ndūire-rī, o na kana mone maūdū o ta marīa makoraga andū othe-rī, nīmūkūmenya atī ti Jehova ūndūmīte. **30** No Jehova angīrehe ūndū ūngī mwerū biū, nayo thī yathamie kanua kayo imamerie hamwe na indo ciao ciothe, na mathīi mbīrīra-inī marī muoyo, nīmūkamenya atī andū aya nī manyararīte Jehova.” (Sheol h7585) **31** Na rīri, Musa aarīkia kuuga ūguo wothe, thī igīatūka hau maarī. **32** Nayo thī igīathamia kanua kayo ikīmameria, hamwe na andū ao na arūmīriri othe a Kora, na indo ciao ciothe. **33** Nao magīkūrūka mbīrīra mūrī muoyo hamwe na indo ciao ciothe; nayo thī ikīmahumbīra, magīkua, magīthengio kīrīndi-inī kīu. (Sheol h7585) **34** Nī ūndū wa kīrīro kīao, andū othe a Isiraēli ariā maamarigīciīrie makīūra, makīanagīrīra atīrī, “O na ithuī thī nīgūtūmeria!” **35** Naguo mwaki ūkūma kūrī Jehova ūgīcina andū acio 250 ariā maarehete ūbumba. **36** Nake Jehova akīra Musa atīrī, **37** “Ira Eleazaru mūrū wa Harūni, ūria mūthīnjīri-Ngai, oe ngīo icio cia gūcinīrwo ūbumba, acieherie hau irahīrī, na ahurunje makara macio handū haraaya, nī ūndū ngīo icio nī nyamūre, **38** ngīo icio cia andū acio makuītīe nī ūndū wa mehīa mao. Ngīo icio nīiturwo ituike mabati ma kūhumbīra kīgongona, nī ūndū nīciarehetwo mbere ya Jehova, na igatūika nyamūre. Nacio nī ituike kīmenyithia harī andū a Isiraēli.” **39** Nī ūndū ūcio Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai akīoya ngīo icio cia gīcango ciarehetwo nī andū acio maacinītmo, nake agīciturithia ituike cia kūhumbīra kīgongona, **40** agīka o ta ūria Jehova aathīrīre Musa. Ūndū ūyū warī wa kūrīrikania andū a Isiraēli atī gūtīrī mūdū o na ūrīkū, tīga wa rūciarō rwa Harūni, wagīrīrwo nī gūūka gūcina ūbumba mbere ya Jehova, kana atūike ta Kora na arūmīriri ake. **41** Mūthenya ūyū ūngī, kīrīndi gīothe kīa andū a Isiraēli gīgītētia Musa na Harūni, gīkīmeera atīrī, “Inyuī nī mūūragīte andū a Jehova.” **42** Na rīrīa kīūngano kīu gīeocokanīrīrie gīūkīrīre Musa na Harūni, o na gīkīereka na kūrīa Hema-ya-Gūtūnganwo yarī-rī, o rīmwe itu rīkīhumbīra hema īyo, naguo riiri wa Jehova ūkōnekana. **43** Nao Musa na Harūni magīthīi hau mbere ya Hema-ya-Gūtūnganwo, **44** nake Jehova akīra Musa atīrī, **45** “Ehererai mume kīūngano-inī gīkī

nĩguo ndikiniine o ro rĩmwe.” No-o makĩgũithia thĩ, na magĩturumithia mothiũ mao thĩ. **46** Ningĩ Musa akĩra Harũni atĩrĩ, “Oya rũgi rwaku ũrwĩkĩre ũbumba hamwe na mwaki wa kuuma kĩgongona-inĩ, na ũthĩ narua kĩũngano-inĩ kiu ũkĩhoroherie. Mang’ũrĩ moimite kũrĩ Jehova; mũthiro nĩwambĩrĩrie kũmaniina.” **47** Nĩ ũndũ ũcio Harũni agĩka o ta ũrĩa Musa aamwĩrire, agĩteng’era agĩtoonya thĩnĩ wa kĩũngano kiu. Mũthiro nĩwarĩkĩtie kwambĩrĩria thĩnĩ wa andũ, no Harũni akĩruta ũbumba akĩmahoroheria. **48** Akĩrũgama gatagati ka andũ arĩa maarĩ muoyo na arĩa maakuĩte, naguo mũthiro ũgithira. **49** No andũ 14,700 magĩkua nĩ ũndũ wa mũthiro ũcio, kuongana rĩria na andũ arĩa maakuĩte nĩ ũndũ wa Kora. **50** Thuutha ũcio Harũni agĩcooka kũrĩ Musa itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, tondũ mũthiro ũcio nĩwathĩrite.

17 Nake Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Arĩa andũ a Israeli, witie thanju ikũmi na igĩrĩ, rĩmwe kuuma kũrĩ o mĩtongoria wa mĩhĩrĩga ya maithe mao. Andũ rĩitwa rĩa o mũndũ rũthanju-inĩ rwake. **3** Rũthanju rwa Lawi ũrwandĩke rĩitwa rĩa Harũni, nĩ ũndũ no nginya kũgĩe na rũthanju rĩmwe rwa mĩtongoria wa o mũhĩrĩga wa maithe mao ma tene. **4** Igaai thanju icio thĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo hau mbere ya ithandũkũ rĩa ũira, harĩa ndũnganaga nawe. **5** Rũthanju rwa mũndũ ũrĩa nĩ ngaathuura nĩrũgũthundũka, na nĩ ndĩehererie kũnuguna gũkũ ũnugunagĩrwo hĩndĩ ciothe nĩ andũ a Israeli.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Musa akĩarĩria andũ a Israeli, nao atongoria ao makĩmũnengera thanju ikũmi na igĩrĩ, o rĩmwe kuuma mĩtongoria wa o mũhĩrĩga wa maithe mao ma tene, naruo rũthanju rwa Harũni rwarĩ hamwe nacio. **7** Nake Musa akĩga thanju icio mbere ya Jehova kũu Hema-inĩ-ya-Ūira. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ-rĩ, Musa agĩtoonya thĩnĩ wa Hema-ya-Ūira akĩona atĩ rũthanju rwa Harũni, rũria rwarũgamĩrĩrie nyũmba ya Lawi, to gũthundũra rwathundũrite, no nĩ rwathuunite rũkaruta kiro, na rũgaciara ndothi. **9** Nake Musa akĩruta thanju icio nja, kuuma hau mbere ya Jehova, agĩciiga mbere ya andũ a Israeli othe. Nao magĩcĩrora, o mũndũ akĩoya rũthanju rwake mwene. **10** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, “Cookia rũthanju rwa Harũni hau mbere ya ithandũkũ rĩa ũira, rũigwo rũrĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ acio aremi. Ũndũ ũyũ nĩguo ũkaaniina kũnuguna kwao kũrĩ nĩ, nĩgeetha matigakue.” **11** Nake Musa agĩka o ta ũrĩa Jehova aamwathĩte. **12** Andũ a Israeli makĩra Musa atĩrĩ, “Nĩtũgũkua! Ithuothe nĩtũũrite! **13** Mũndũ o wotho o na ũngĩkũhĩrĩria Hema-ĩyo-Nyamũre ya Jehova nĩegũkua. Kai tũgũgĩkua ithuothe?”

18 Nake Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Wee, na ariũ aku, na andũ a nyũmba ya thoguo, nĩ inyuĩ mũricookagĩrwo nĩ mahĩtia marĩa mangũkwwo makoniĩ handũ-harĩa-haamũre, na wee na ariũ aku inyuĩ nĩ inyuĩ mũricookagĩrwo nĩ mahĩtia marĩa mangũkwwo makoniĩ wira wa ũthĩnjĩri-Ngai. **2** Rehe Alawii a mbari yanyu, a mũhĩrĩga wa maithe manyu, nĩguo manyiitane na inyuĩ na mamũteithagĩrĩrie rĩria wee na ariũ aku mũgũtungata mbere ya Hema-ya-Ūira. **3** Acio nĩwe

marĩathĩkagĩra na marutage wĩra wotho wa Hema-ĩyo, no matikanakũhĩrĩrie indo cia handũ hau haamũre kana kĩgongona, kana wee hamwe nao mũkie. **4** Marĩrũthĩthanagia wĩra na inyuĩ na mamenyagĩrĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo, marutage wĩra wotho wa Hema-ĩyo na gũtikagĩe na mũndũ ũngĩ o wotho ũngĩkũhĩrĩria harĩa mũrĩ. **5** “Nĩ wĩra wanyu kũmenyerera handũ hau haamũre o na kĩgongona, nĩguo mang’ũrĩ ma Jehova matikanakĩnyĩre andũ a Israeli rĩngĩ. **6** Nĩ mwene nĩthuurĩte Alawii athiritũ anyu kuuma thĩnĩ wa andũ a Israeli matũike kiheo kĩanyu, maamũrĩrwo Jehova nĩguo marutage wĩra wa Hema-ya-Gũtũnganwo. **7** No rĩrĩ, no wee na ariũ aku mũrĩtungataga ta athĩnjĩri-Ngai maũndũ-inĩ mothe ma kĩgongona, na mĩtungatage o na mwena ũcio ũngĩ wa gĩtambaya kiu gĩa kũhakanĩa. Nĩ nĩndamũhe ũtungata wa ũthĩnjĩri-Ngai ta kiheo. Mũndũ ũngĩ o wotho ũngĩkũhĩrĩria handũ hau haamũre no nginya ooragwo.” **8** Ningĩ Jehova akĩra Harũni atĩrĩ, “Nĩ mwene nĩngũtũite mũmenyereri wa maruta marĩa ndehagĩrwo; maruta mothe maamũre marĩa andũ a Israeli marĩndutagĩra nĩ ndakũhe wee na ariũ aku matũike gĩcunjĩ gĩaku na rũgai rwaku rwa mahinda mothe. **9** Wee ũrĩheagwo gĩcunjĩ kĩa maruta marĩa maamũre mũno marĩa matarĩ ma gĩcũnwo na mwaki. Kuuma kũrĩ iheo ciothe irĩa andũ a Israeli marĩndutagĩra irĩ maruta maamũre mũno, marĩ ma mĩtu, kana ma kũhoroherio mehĩa, kana maruta ma mahĩtia, gĩcunjĩ kiu nĩ gĩaku na ciana ciaku. **10** Rĩĩaga gĩcunjĩ kiu ta kĩndũ kĩamũre mũno; mũndũ mũrũme o wotho wa nyũmba yaku nĩagakĩrĩaga. Wee no nginya ũtuage atĩ gĩcunjĩ kiu nĩ kĩamũre. **11** “O na ningĩ ici no ciaku: kĩria gĩothe kĩamũrĩtwo kuuma iheo ciothe cia gũthũngũthio cia andũ a Israeli. Icio nĩndakũhe wee, na ariũ aku, na airĩtu aku, itũike rũgai rwaku rwa hĩndĩ ciothe. Mũndũ o wotho wa nyũmba yaku ũtarĩ ta thaahu no acĩrĩe. **12** “Nĩndakũhe maguta mothe marĩa mega mũno ma mũtamaĩyũ na ndĩbei yotho rĩa njega mũno ya mũhĩhano, na ngano rĩa maheaga Jehova irĩ maciario ma mbere ma magetha mao. **13** Maciario mothe ma bũrũri ma mbere marĩa marĩrehagĩra Jehova marĩtũkaga maku. Mũndũ o wotho wa nyũmba yaku ũtarĩ thaahu no amariĩe. **14** “Kĩndũ gĩothe kĩrĩ Israeli kĩria kĩamũrĩrwo Jehova nĩ gĩaku. **15** Marigithathi mothe, marĩ ma andũ kana ma nyamũ, marĩa marĩrutagĩrwo Jehova nĩ maku. No rĩrĩ, no nginya ũkũũrithagie irigithathi rĩothe rĩa kahĩĩ, na ũkũũrithagie irigithathi rĩa njamba rĩa nyamũ irĩa irĩ thaahu. **16** Marigithathi macio marĩ ma mweri ũmwe, no nginya ũkaamakũũrĩthia na thogora wa gũkũũrana ũria ũtũtũtwo wa cekerĩ ithano cia betha, kũringana na cekerĩ ya handũ-harĩa-haamũre, irĩa irĩ na ũritũ wa geera mĩrongo ũrĩ. **17** “No mũtikanakũũrĩthie marigithathi ma ndegwa, kana ma ng’ondũ, kana ma mbũrĩ; icio nĩ nyamũre. Thakame yacio nĩminjainjagwo kĩgongona-inĩ igũrũ, na maguta ma cio macinwo na mwaki nĩguo matũike igongona rĩ na mũtarariko wa gũkenia Jehova. **18** Nyama ciacio nĩ ciaku, o ta ũrĩa gĩthũrĩ kĩa igongona rĩa gũthũngũthio na kĩero kĩa ũrio irĩ ciaku. **19** Kĩria gĩothe kĩamũragĩrwo Jehova nĩ andũ a Israeli kĩrĩ kĩamũre nĩndakũhe wee mwene, na ariũ aku, na airĩtu aku, kĩrĩ rũgai rwaku

rwa hĩndĩ ciothe. Nĩkĩo kĩrĩkanĩro gĩa tene na tene gĩa cumbĩ mbere ya Jehova kũrĩ wee na njiaro ciaku.” **20** Nĩngĩ Jehova akĩĩra Harũnĩ atĩrĩ, “Wee ndũgakorwo na igai bũrĩrĩ-inĩ wao, kana ũgĩe na rũgai thĩĩnĩ wao; nĩĩ nĩ nĩ rũgai rwaku o na igai rĩaku thĩĩnĩ wa andũ a Isiraeli. **21** “Nĩndahe Alawĩi icunjĩ ciothe cia ikũmĩ thĩĩnĩ wa Isiraeli, arĩ rĩo igai rĩao nĩ ũndũ wa wĩra ũrĩa marutaga rĩrĩa megũtũngata Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **22** Kuuma rĩu andũ a Isiraeli matigakuhagĩrĩrie Hema-ya-Gũtũnganwo, kana macookererwo nĩ mehia mao, nao makue. **23** Alawĩi nĩo marĩrutaga wĩra Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo na nĩo marĩcookagĩrĩrwo nĩ mahĩtia marĩa meekĩrwo hau. Ŭyũ nĩ watho wa gũtũĩrio nĩ njiaro irĩa igooka. Matikagĩa na igai thĩĩnĩ wa andũ a Isiraeli. **24** Handũ ha ũguo-rĩ, ngũhe Alawĩi icunjĩ cia ikũmĩ irĩa andũ a Isiraeli marehaga irĩ maruta kũrĩ Jehova ituĩke igai rĩao. Nĩkĩo ndoigire igĩrũ rĩao atĩrĩ: ‘Matikagĩa na igai thĩĩnĩ wa andũ a Isiraeli.’” **25** Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **26** “Arĩria Alawĩi, ũmeere atĩrĩ: ‘Rĩrĩa mwamũkĩra icunjĩ cia ikũmĩ kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli irĩa ndĩmũheete arĩ cio igai rĩanyu-rĩ, no nginya mũrehage gĩcunjĩ gĩa ikũmĩ gĩa gĩcunjĩ kĩu, kĩrĩ iruta kũrĩ Jehova. **27** Maruta manyu marĩtuĩkaga ta ngano rĩria irĩrutitwo kĩhũhĩro-inĩ, kana ndĩbei irĩa irĩrutitwo kĩhĩhĩro-inĩ. **28** Ŭguo nĩguo o na inyũĩ mũrĩrutagĩra Jehova iruta kuuma kũrĩ icunjĩ cia ikũmĩ irĩa mũrĩamũkagĩra ciumĩte kũrĩ andũ a Isiraeli. Kuuma kũrĩ icunjĩ icio cia ikũmĩ, no nginya mũnengagĩre Harũnĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai gĩcunjĩ kĩa Jehova. **29** No nginya mũkarutagĩra Jehova gĩcunjĩ kĩrĩa kiega mũno na kĩrĩa kĩamũre mũno kĩa indo ciothe irĩa mũheetwo.’ **30** “Ĩra Alawĩi atĩrĩ, ‘Rĩrĩa mwaruta gĩcunjĩ kĩrĩa kiega mũno-rĩ, kĩrĩtuĩkaga ta iruta rĩanyu rĩumĩte kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kana kĩhĩhĩro-inĩ kĩa ndĩbei. **31** Inyũĩ na andũ a nyũmba cĩanyu no mũrĩre icio ingĩ handũ o hothe, nĩgũkorwo ũcio nĩ mũcaara wanyu nĩ ũndũ wa wĩra wanyu kũu Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **32** Nĩ ũndũ wa kũruta gĩcunjĩ kũu kiega mũno gĩacio, mũtigatũrĩrwo mahĩtia nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ; na nĩngĩ mũtigathaahia maruta marĩa maamũre ma andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio mũtigaakua.”

19 Jehova akĩĩra Musa na Harũnĩ atĩrĩ, **2** “Ŭndũ ũyũ nĩ wa kũrũmĩrĩrwo thĩĩnĩ wa watho ũrĩa Jehova aathanĩte: ĩra andũ a Isiraeli makũrehere moori ndune itarĩ kaũgũgũ kana kamenĩ, na itarĩ yekĩrwo icooki. **3** Mũmĩnengere Eleazaru, ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai; itwarwo nja ya kambĩ, na itĩhĩnjĩrwo hau mbere yake. **4** Nake Eleazaru, ũcio mũthĩnjĩrĩ-Ngai, oe thakame na kĩara gĩake, na amĩminjamine maita mũgwanja amĩroretie na mwena wa mbere wa Hema-ya Gũtũnganwo. **5** Nayo moori iyo ĩcinwo yotho akĩonaga, ũguo nĩ kuuga rũũa rwayo, na nyama, na thakame, o na taatha wayo. **6** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio oe rũkũ rwa mũtarakwa, na mũthobi, na guoya wa rangi wa gakarakũ, acĩkie igĩrũ wa moori iyo irahĩa. **7** Thuutha wa ũguo mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ. Thuutha ũcio no acooke kambĩ, no arĩ na thaahu o nginya hwaĩ-inĩ. **8** Mũndũ ũrĩa ũrĩcinaga moori iyo no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, na o nake atiinde arĩ na thaahu nginya

hwaĩ-inĩ. **9** “Mũndũ ũtarĩ na thaahu acooke ahakũre mũhu ũcio wa moori iyo na aũige handũ hatarĩ na thaahu nja ya kambĩ. Mũhu ũcio ũigagwo nĩ kĩrĩndĩ kĩa andũ a Isiraeli, nĩgeetha ũhũthagĩrwo maaĩ-inĩ ma kũniina thaahu; ũcio nĩguo wa gũtheranagia kuuma mehia-inĩ. **10** Mũndũ ũrĩa ũrĩhakũruga mũhu wa moori iyo, no nginya athambie nguo ciake, o nake atiinde arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. Ŭndũ ũyũ nĩ watho wa gũtũra harĩ andũ a Isiraeli na ageni arĩa matũũranagia nao. **11** “Mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ ariĩkaraga arĩ na thaahu mĩthenya mũgwanja. **12** No nginya etherie na maaĩ mũthenya wa gatatu, na mũthenya wa mũgwanja; hĩndĩ iyo athĩrwo nĩ thaahu. No angĩaga gũtheria mũthenya wa gatatu na wa mũgwanja, ndagaathĩrwo nĩ thaahu. **13** Mũndũ o wotho ũngĩhutia kĩimba kĩa mũndũ o na ũrĩkũ na aage gũtheria, ũcio nĩathaahĩtie Hema-ĩria-Nyamũre ya Jehova. Mũndũ ũcio no nginya aingatwo oime Isiraeli. Tondũ ndaminjaminejĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, mũndũ ũcio arĩ na thaahu; thaahu wake ndũthĩrite. **14** “Ŭyũ nĩguo watho wa kũrũmĩrĩrwo rĩria mũndũ akũira hema-inĩ: Mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩtoonya hema iyo, mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩa ũgaakorwo thĩĩnĩ wayo-rĩ, nĩakanyĩitwo nĩ thaahu mĩthenya mũgwanja, **15** nakio kĩndũ o gĩothe kĩa nyũmba gĩgaakorwo gĩtarĩ gĩkunike nĩgĩkanyĩitwo nĩ thaahu. **16** “Mũndũ o na ũrĩkũ ũrĩ na kũu nja ũngĩhutia mũndũ ũragĩtuo na rũhũ rwa njora kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire, kana mũndũ o wotho ũngĩhutia ihĩndĩ rĩa mũndũ kana mbĩrĩra, ũcio nĩakanyĩitwo nĩ thaahu mĩthenya mũgwanja. **17** “Nĩ ũndũ wa mũndũ ũrĩ na thaahu, ĩkĩra mũhu wa moori rĩa yacĩnĩtuo ĩrĩ ya gũtherania ndĩgĩthũ-inĩ, naguo ũitĩrĩrio maaĩ matahĩtuo o hĩndĩ iyo. **18** Nake mũndũ ũtarĩ na thaahu nĩoe mũthobi aũtobokie maaĩ-inĩ macio, na aminjaminejĩrie hema iyo na indo ciayo ciothe, na andũ arĩa maarĩ kũu thĩĩnĩ. Nĩngĩ no nginya aminjaminejĩrie mũndũ ũrĩa wotho ũhũtĩtie ihĩndĩ rĩa mũndũ, kana mbĩrĩra, kana mũndũ ũragĩtuo, kana mũndũ ũkuĩte gĩkuũ kĩa ndũire. **19** Mũndũ ũrĩa ũtarĩ na thaahu nĩakaminjaminejĩria mũndũ ũcio ũrĩ na thaahu maaĩ macio mũthenya wa gatatu na wa mũgwanja, naguo mũthenya wa mũgwanja nĩguo akamũtheria. Nake mũndũ ũcio ũgũtherio no nginya athambie nguo ciake na ethambe mwĩrĩ na maaĩ, naguo hwaĩ-inĩ ũcio nĩagakorwo athĩrĩtuo nĩ thaahu. **20** No rĩrĩ, mũndũ ũrĩ na thaahu angĩaga gũtheria, no nginya aingatwo kuuma kũrĩ kĩrĩndĩ, nĩ ũndũ nĩathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre ha Jehova. Nĩgũkorwo ndaminjaminejĩrio maaĩ ma kũniina thaahu, nĩ ũndũ ũcio arĩ na thaahu. **21** Ŭyũ nĩ watho wao wa gũtũra. “Mũndũ ũcio wakũminjaminejĩria maaĩ macio ma kũniina thaahu no nginya o nake athambie nguo ciake, na mũndũ o wotho ũngĩhutia maaĩ macio ma kũniina thaahu nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ. **22** Kĩndũ gĩothe mũndũ ũrĩ na thaahu akaahutia nĩgĩkanyĩitwo nĩ thaahu, na mũndũ ũrĩa ũngĩhutia kĩndũ kũu nĩagatinda arĩ na thaahu nginya hwaĩ-inĩ.”

20 Na rĩrĩ, mweri wa mbere, kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli gĩgĩkinya kũu Werũ-inĩ wa Zini,

na gīgikara Kadeshi. Nake Miriamu agikuira kuu na agithikwo o ro kuo. **2** Na riri, handu hau hatiar maai ma kunyuo ni kirindi, na andu acio makitungana, magiukirira Musa na Haruni. **3** Makinegenia Musa, makiuga atiri, "Naari korwo nitwakuire riria ariu a ithe witu maakuire mari mbere ya Jehova! **4** Ni kii giatumire murehe kirindi kia Jehova weru-ini uyü, niguo ithui mahiu maitu tukuire guku? **5** Mwaturutire bururi wa Misiri niki, mugitirehe kundü guku küuru üü? Guku gutiri ngano kana ngüyü, kana thabibu, kana makomamanga. O na gutiri maa ma kunyual" **6** Musa na Haruni makiuma hau kiungano kiar, magithii nginya o itoonyero-ini ria Hema-ya-Gütunganwo magiugithia na magiturumithia mothiu mao thi, naguo riiri wa Jehova ukimoimirira. **7** Jehova akira Musa atiri, **8** "Oya rüthanju rwaku, nawe na muru wa nyukwa Haruni mucokaniririe kirindi kiu hamwe. Ariria rwaro ruru rwa ihiga makwiroreire, na nirukuuma maa. Nawe urutire kirindi maa rwaro-ini ruru rwa ihiga, nigeetha kinyue hamwe na mahiu ma kio." **9** Ni undu ücio Musa akoya rüthanju akiruruta hau mbere ya Jehova, o ta uria Jehova aamwathite. **10** Nake Musa na Haruni magicokaniriria kirindi kiu hamwe hau mbere ya rwaro rwa ihiga, na Musa akimeera atiri, "Ta thikiriria, inyu aremi aya, no nginya tumurutire maa kuma rwaro-ini ruru rwa ihiga?" **11** Musa agicooka akoya guoko gwake na iguru, akigutha rwaro ruu rwa ihiga na rüthanju rwake maita meer. Maa makibororoka, nakio kirindi kiu gikinyua, o na mahiu makio makinyua. **12** No Jehova akira Musa na Haruni atiri, "Tondü mutinanjitikia niguo muonanie ati ni ndi mütheru, mutume heo gitio maithe-ini ma andu a Isiraeli, inyu mutigaakinyia kirindi giki bururi uria ndimaheete." **13** Macio nimo maari maa ma Meriba, kura andu a Isiraeli maatetanirie na Jehova na kura eyonanirie ati ni mütheru thini wao. **14** Musa agituma andu kuuma Kadeshi mathii kuri müthamaki wa Edomu, makamwire atiri: "Muru wa nyukwa Isiraeli oiga atiri: Wee niüü mathina maria mothe tukoretwo namo. **15** Maithe maitu ma tene nimaikurukire magithii bururi wa Misiri, na ithu tigituura kuo miaka mingi. Andu a Misiri nimatühiinyiririe müno ithu ene o na maithe maitu, **16** no riria twakaire Jehova-ri, niaiguire kirio gitü nake agituma muraika agituruta kuu bururi wa Misiri. "Na ruu tiri guku Kadeshi, itüura riria ri müthia-ini wa bururi waku. **17** Ndagüthaita ütwtikirie tütuukanirie bururi waku. Tütükügerera migunda-ini ya irio, kana ya mithabibu, kana tünuye maa ma githima o na kimwe. Tükügerera njira iria nene ya müthamaki, na tütigükerura na mwena wa ürio o na kana wa ümotho, o nginya tütuukanie bururi waku." **18** No Edomu akimucokeria atiri: "Ndügütukaniria guku; na üngigeria-ri, tükuumagara tümütharikire na rühiu rwa njora." **19** Andu a Isiraeli acio makimucokeria atiri, "Ithu tükügerera o njira iria nene, na ithu ene kana mahiu maitu tünginyua maa manyu-ri, nitüküriha. Turenda o tütuukanie tüthiite na maguru tu hatari undu üngi." **20** Ningi Edomu agicooka atiri: "Aca, mütigütukaniria guku." Hindi iyo Edomu akiumagara akamatharikire, ari mbütü nene ina hinya müngi. **21** Tondü Edomu ndaametikiririe matuukanirie bururi wao-

ri, andu a Isiraeli makihündüka, magitigana nao. **22** Kirindi giothe kia andu a Isiraeli gikiuma kuu Kadeshi na magikinya Kirima-ini kia Horu. **23** Mari kuu Kirima-ini kia Horu, hakuhi na mühaka wa Edomu, Jehova akira Musa na Haruni atiri, **24** "Riu Haruni niegükua. Ndegütoonnya bururi uria ngühe andu a Isiraeli, ni undu inyu eeri nimwaremeire watho wakwa kuu maa-ini ma Meriba. **25** Oya Haruni na murü Eleazaru, ümatware Kirima-iguru kia Horu. **26** Ürute Haruni nguo ciae, üchumba murü Eleazaru, ni undu Haruni niegükua, na egükua o ro kuu." **27** Musa agika o ta uria Jehova aamwathite; makambata Kirima-ini kia Horu makionagwo ni kirindi kiu giothe. **28** Musa akiruta Haruni nguo ciae, agichumba murü Eleazaru. Nake Haruni agikuira kuu kirima iguru. Nake Musa na Eleazaru magiukirika makiuma kuu kirima iguru, **29** na riria kirindi kiu kiamenyire ati Haruni nakuite, andu othe a nyumba ya Isiraeli makimucakaia mithenya mirongo itatu.

21 Na riri, riria müthamaki Mukaanani wa Aradi, uria watüura Negevu, aiguire ati Isiraeli niokagira njira ya Atharimu, agithii agitharikira andu a Isiraeli, na agitaha amwe ao. **2** Nao andu Isiraeli makihita na mwihitwa uyü hari Jehova makiuga atiri: "Üngineana andu aya moko-ini maitu-ri, nitukananga matüura mao maria manene biu." **3** Nake Jehova akigua ihooya ria andu a Isiraeli na akineana andu acio a Kaanani kuri o. Nao makiananga andu acio biu hamwe na matüura mao; ni undu ücio handu hau hagitwo Horoma. **4** Nao andu a Isiraeli makinyiita rügendu kuuma Kirima kia Horu magereire njira ya güthii Iria Itune, niguo mathiurüke bururi wa Edomu. No andu acio magithethüka mari njira-ini; **5** nao magiukirira Ngai o na Musa na mario makiuga atiri, "Mwaturutire bururi wa Misiri tüke tukuire guku weru-ini niki? Guku gutiri irio! Na gutiri maa! O na nitüthüre irio ici itari kiene!" **6** Nake Jehova akimatümiria nyoka ciari na thumu; ikiruma andu a Isiraeli, na aingi ao magikua. **7** Andu acio magithii kuri Musa makimwira atiri, "Nitwehirie riria twaaririe tügükirira Jehova hamwe nawe. Hooya niguo Jehova atwehererie nyoka ici." Ni undu ücio Musa akihoera andu acio. **8** Nake Jehova akira Musa atiri, "Thondeka nyoka ümucurie gitugi iguru; mündu o wotho ürürümagwo-ri, aamirora niaritüura muoyo." **9** Ni undu ücio Musa agithondeka nyoka ya gicango, akimucuria gitugi iguru. Na riri, hindi iria mündu o wotho aarümo ni nyoka na aarora nyoka iyo ya gicango, agatüura muoyo. **10** Andu a Isiraeli makiumagara, magithii makamba hema ciao Obothu. **11** Ningi makiuma Obothu magithii Iye-Abarimu, makamba hema ciao weru-ini uria üng'ethaniire na Moabi mwena wa irathiro. **12** Kuuma kuu magithii na mbere, makamba hema ciao Kianda kia Zeredi. **13** Moimagara kuuma kuu makamba hema kurigania na Rüü rwa Arinoni, kuu weru uria üthiite nginya bururi wa Aamori; nigükorwo Rüü rwa Arinoni niru rwar mühaka wa Moabi na Aamori. **14** Na niko lbuku ria Mbaara cia Jehova riugite atiri: "... Wahebu thini wa Sufa, na mikuru, Arinoni

15 na igaragaro-ini cia mikuru iria ithiite o nginya kuu Ari, na igatwarana na mihaka wa Moabi.” 16 Kuuma kuu magithii na mbere nginya kuu Biri, githima-ini haria Jehova erire Musa atiri, “Cookereria andu hamwe na ningumahe maa.” 17 Hindi iyo Israeli makina rwimbo ruri: “Therika maa, wee githima giki! Inyui na inyui inai uhoru wakio, 18 uhoru wa githima kiria anene menjete, kiria giathikuririo ni andu aria mari igweta, andu aria mari igweta mari na njuguma cia unene na mithugi yao.” Ningi makiuma weru-ini magithii Matana, 19 kuuma Matana magithii Nahalieli, kuuma Nahalieli magithii Bamothu, 20 na kuuma Bamothu magithii kianda kia Moabi, kuria gacumbiri ka Pisiga kang’etheire weru uria utari kindu. 21 Israeli niatumire andu kuri Sihoni muthamaki wa Aamori makamwire atiri: 22 “Twitikirie tutuikanirie bururi wanyu. Tutigitooanya migunda yanyu ya irio, kana ya mithabibu, kana tunyue maa kuuma githima o na kimwe. Tukugerera njira iria nene ya muthamaki o nginya tutuikanie bururi wanyu.” 23 No Muthamaki Sihoni akigiria andu a Israeli mahitukire bururi wake. We onganirie mbutu ciake ciothe cia ita, akiumagara agithii weru-ini agatharikire andu a Israeli. Riria aakinyire Jahazu-ri, akihuura na andu a Israeli. 24 No andu a Israeli makimooraga na hiu cia njora na magitunya muthamaki ucio bururi wake kuuma Arinoni nginya Jaboku, no maakinyire o mihaka-ini wa andu a Amoni, tonduri wari murige na hinya muno. 25 Israeli agitunya Aamori matuura mothe mao maria manene na magitutura kuo, o hamwe na Heshiboni na tututura tuothe turia twarigainie nakuo. 26 Heshiboni niro rari itutura inene ria Sihoni muthamaki wa Aamori, uria waruite na muthamaki wa Moabi uria waathanaga mbere iyo, na akamutunya bururi wake wothe o nginya Arinoni. 27 Kiu niko gituma aini a marebeta moige atiri: “Ukaai Heshiboni nigeetha riakwo ringi; itutura inene ria Sihoni nirikokererio. 28 “Mwaki niwomire kuu Heshiboni, ruririmbiri rukiuma itutura inene ria Sihoni. Ukiniina itutura ria Ari Moabi, o aturi a kuria gututugiru kwa Arinoni. 29 Kai uri na haaro, wee Moabi-i! Inyui andu a Kemoshu! Kai muri aanange-i. Niarekereirie ariu ake magatuika eethari, o na airitu ake akimarekereria mataho ni Sihoni muthamaki wa Aamori. 30 “No ithui nitumang’auranitie; Heshiboni kwanangitwo guothe nginya o Diboni. Tumamomoretetugakinya Nofa, itutura riria rikuhaniririe na Medeba.” 31 Ni undu ucio andu a Israeli magitutura bururi ucio wa Aamori. 32 Thuutha wa Musa gutuma andu magathigaane Jazeri, andu a Israeli magitunya tututura turia twarigiciirie itutura riu, na makingata Aamori aria maari kuo. 33 Ningi makigaruka, makiambara na njira marorete Bashani, nake Ogu muthamaki wa Bashani na mbutu ciake ciothe cia ita makiumagara makahuurane na Israeli kuu Edirei. 34 Nake Jehova akira Musa atiri, “Ndukamwitigire, ni undu ndimuneanite moko-ini maku, hamwe na mbutu ciake ciothe cia ita, o na bururi wake. Mwike o uria wekire Sihoni muthamaki wa Aamori, uria waathanaga Heshiboni.” 35 Ni undu ucio makitura Muthamaki Ogu hamwe na ariu ake, o na mbutu ciake ciothe cia

ita, mategutigia mundu o na umwe muoyo. Nao andu a Israeli makigwatira bururi wake.

22 Ningi andu a Israeli makinyiita rugendo marorete weru wa Moabi na makiamba hema ciao hugururu-ini cia Ruui rwa Jorodani murimo wa itutura ria Jeriko. 2 Na riri, Balaki muru wa Ziporu nionete maundu maria mothe Israeli meekite Aamori, 3 nao andu a Moabi magitigira muno ni undu ni kwaru na andu aingit muno. Ti-itheru, andu a Moabi maiyuritwo ni guoya ni undu wa andu a Israeli. 4 Andu a Moabi makira athuuri a Midiani atiri, “Muingi uy ukuria indo ciothe iria iturigiicirie, o ta uria ndegwa iriiga nyeki ya githaka.” Ni undu ucio Balaki muru wa Ziporu, uria wari muthamaki wa Moabi ihinda riu, 5 agitumanira Balamu muru wa Beori, uria wari Pethori, hakuhi na Ruui rwa Farati, kuu bururi wao. Balaki akimwira atiri: “Hari na andu mokite moimite bururi wa Misiri; nao maiyurite bururi uy wothe, na maikarite o hakuhi na ni. 6 Ndaguthaitha uka unumire andu aya manyiitwo ni kirumi, ni undu mari na hinya muno kungira. Ungimaruma kwahoteka ndimahote na ndimaruturire moime bururi uy. Ni undu ninjui atiri aria warathima nimarathimagwo, nao aria waruma ni manyitagwo ni kirumi.” 7 Nao athuuri a Moabi na a Midiani magithii makuute irihi ria kuragurirwo. Maakinya kuri Balamu, makimuhe uhoru uria Balaki oigite. 8 Nake Balamu akimeera atiri, “Raraai guku umuthi, na ningamucokeria macookio maria Jehova ekuhe.” Ni undu ucio anene a Moabi makiraarania nake. 9 Nake Ngai agikora Balamu akimuria atiri, “Andu aya muri nao ni a?” 10 Balamu agicokeria Ngai atiri, “Balaki muru wa Ziporu, muthamaki wa Moabi, niwe urandeheire ndumiriri ino: 11 ‘Kuri andu moimite bururi wa Misiri makaiyura bururi uy wothe. Ndaguthaitha uke unumire o manyiitwo ni kirumi, no gukorwo no huurane nao ndimaingate moime bururi uy!’” 12 No Ngai akira Balamu atiri, “Ndaguthi nao. Ndukurume andu acio, tonduri ni andu arathime.” 13 Rucini ruru ringi, Balamu agitukira, akira anene acio a Balaki atiri, “Cookai bururi wanyu kumbe, ni undu Jehova niarega kunjitikiria tuthi na inyui.” 14 Ni undu ucio anene a Moabi magicooka kuri Balaki makimwira atiri, “Balamu niarega guka na ithui.” 15 Ningi Balaki agituma anene angit aingit makira na maari igweta gukira acio a mbere. 16 Nao magithii kuri Balamu makimwira atiri: “Uu niguu Balaki muru wa Ziporu ekuuga: Ndugetikire undu o na uriku ugirie uke kuri ni, 17 tonduri ningukuriha wega muno, na njike uria wothe ungiuga. Ndaguthaitha uka unumire andu aya.” 18 No Balamu akimucokeria atiri, “O na Balaki angihe nyumba yake ya unene iyyuritio betha na thahaburi, ndingika undu o na uriku, munene kana munini, wagararite watho wa Jehova Ngai wakwa. 19 Na riri, raraai guku umuthi, o ta uria acio angit mareekire, na ninguturia undu uria ingi Jehova ekunjira.” 20 Utuku ucio Ngai niakorire Balamu, akimwira atiri, “Tonduri andu aya ni mokite gugwita, thii nao, no wike o uria wiki ngukwira.” 21 Balamu agitukira rucini, agitandika ndigiri yake, na agithii na anene acio a Moabi. 22 No Ngai niarakarire muno athi, na muraika

wa Jehova akirūgama njira nīguo amūgīrīrie gūthīi. Balamu aahaicite ndigiri yake, na ndungata ciake igiri ciari hamwe nake. **23** Na rīria ndigiri yoonire mūraika wa Jehova arūngi njira, acomorete rūhiu rwa njora, na arūnyitite na guoko, ikīgarūrūka, igītoonya mīgūnda. Nake Balamu akīmīhūra nīguo icooke njira. **24** Nake mūraika wa Jehova akirūgama njira-ini yari njeke gatagati ka mīgūnda tiri ya mīthabibū, na o mīgūnda rwa mūirige. **25** Rīria ndigiri yoonire mūraika wa Jehova-rī, ikīhatīrīria rūthingo-ini, ikīhinyīrīria kūgūrū kwa Balamu rūthingo-ini rūu. Nī ūndū ūcio akīmīhūra rīngī. **26** Ningī mūraika wa Jehova agīthīi mbere akirūgama handū haari haceke hataari na handū ha kwīgarūrīra, na mwena wa ūrio kana wa ūmotho. **27** Rīria ndigiri yoonire mūraika wa Jehova hau, igikoma thi Balamu ari o igūrū riayo, nake akīrakara akīmīhūra na rūthanju rwake. **28** Nake Jehova agītumūra kanua ka ndigiri, nayo ikīuria Balamu atiri, “Nīatia ngwīkite tondū wahūura maita maya matatū?” **29** Balamu akīmīcookeria atiri, “Wee ūndūite kīrimū! Korwo nyuma na rūhiu rwa njora guoko-ini, ingīakūruga o ro rīu.” **30** Nayo ndigiri ikīuria Balamu atiri, “Githi nīi ti nīi ndigiri yaku, rīria ūtūire ūhaicaga nginya ūmūthi? Nīmenyerete gūgwīka ta ūi?” Balamu akiuga atiri, “Aca.” **31** Nake Jehova akīhingūra maito ma Balamu, nake akiona mūraika wa Jehova arūngi njira-ini acomorete rūhiu rwa njora. Nī ūndū ūcio akīanamīrīria na akīgūthia, agīturumithia ūthiū wake thi. **32** Mūraika wa Jehova akīmūria atiri, “Nī kīi gīatūma ūhūire ndigiri yaku maita macio matatū? Njūkite haha ngūhingīrie nī ūndū mīthiire yaku nī ya ūremi maito-ini makwa. **33** Ndigiri inyonire, yanjeherera maita macio matatū. Korwo ndīnanjeherera, hatiri nganja nīngīgūkūūrāgite, no yo nīngīamīhonokia.” **34** Balamu akīra mūraika ūcio wa Jehova atiri, “Nīnjīitīe. Ndikūū atī nīkūrīgāmīte njira-ini ūhingīrīrie. Na rīri, ūngīkorwo ndūkenete-rī, nīngūhūndūka.” **35** Mūraika ūcio wa Jehova akīra Balamu atiri, “Thi na andū acio, no uuge o ro ūria ngūkūwīra.” Nī ūndū ūcio Balamu agīthīi na anene acio a Balaki. **36** Rīria Balaki aigūre atī Balamu niarooka, agīthīi kūmūtūnga itūūra-ini rīa Moabi, mūhaka-ini wa Arinoni, o kīu mūhaka wa būruri wake. **37** Balaki akīuria Balamu atiri, “Githi ndiagūtūmanīre ūūke narua? Nī kīi kīagīrie ūūke? Anga ndingihota gūkūrīha?” **38** Balamu agīcookia atiri, “Nī wega, nīndagītūka. No rīri, nīi no njuge o ūria ngwenda? Nīi ngwaria o ūria Ngai angīnjīra njarie.” **39** Hīndi iyo Balamu na Balaki magīthīi Kiriathu-Huzothu. **40** Balaki akīruta igongona rīa ng’ombe na ng’ondū, na akīhe Balamu na anene ari maarī nake nyama imwe. **41** Kwarooka gūkīa-rī, Balaki akīoya Balamu makīambāka nginya Bamothu-Baali, na marī kīu Balamu akiona gīcunji kīmwe kīa andū acio.

23 Nake Balamu akīra Balaki atiri, “Njakīra igongona mūgwanja haha, na ūhaarīrie ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja.” **2** Balaki agīka o ūria Balamu oigite, na igūrū rīa o kīgongona-ini makarutīra igongona rīa ndegwa imwe na ndūrūme imwe. **3** Ningī Balamu akīra Balaki atiri, “Wee ikara haha hakuhi na iruta riaku nyambe thi keheri-ini. Hihi Jehova nīegūka acemanie

na nīi. Ūndū ūria wothē ekūngūūrīria nīngūkūwīra.” Nake agīthīi handū hatheri hatūgūrū. **4** Ngai agīcemanīa nake hau, nake Balamu akīmūwīra atiri, “Nīhaarīrie igongona mūgwanja, na o kīgongona-ini ngaruta ndegwa imwe na ndūrūme imwe.” **5** Nake Jehova agūkīra ndūmīriri yake kanua ka Balamu, akīmūwīra atiri, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmīriri ūno.” **6** Tondū ūcio Balamu agīcooka kūrī Balaki, akīmūkora arūngi hakuhi na igongona riake, marī hamwe na anene othe a Moabi. **7** Nake Balamu akīaria ndūmīriri yake, akiuga atiri: “Balaki andehithitīe kuuma būruri wa Aramu, mūthamaki wa Moabi akanduta kuuma irīma-ini cia mwena wa irathīro. Akoiga atiri, ‘Ūka ūnumīre Jakubu; ūka ūthitange Isīraeli.’” **8** Ndaakihota atīa kūrūma ari Ngai atarumīte? Ndaakihota atīa gūthitanga ari Jehova atathitangite? **9** Kuuma tūcūmbīri twa ndwaro cia mahiga nīndīramoona, kuuma kūrīa gūtūgūrū nīndīramoona. Ndirona andū matūūruga meikarītie, nao matīitaraga atī o nī amwe a ndūriri. **10** Nūi ūngihota gūtara rūkūngū rwa Jakubu, kana atare gīcunji kīa inya kīa Isīraeli? Rekei ngue gīkūi kīa ari athingu, na marīgīrīrio makwa-rī, marotuīka ta maol!” **11** Balaki akīuria Balamu atiri, “Wanjika atīa? Ngūhīre ūnumīre thi ciakwa, no ndūrī ūreka ūndū o tīga kūrūmarithima!” **12** Balamu akīmūria atiri, “Githi ndiagīrīro njarie o kīria Jehova ekīrite kanua-ini gakwa?” **13** Ningī Balaki akīmūwīra atiri, “Ūka tūthīi nawe handū hangī harīa ūkūmoona; ūkūmoona o gīcunji kīmwe kīao, no ti othe hamwe. Na ūri hau ūnumīre andū acio.” **14** Nī ūndū ūcio akīmūtūwara gīthaka-ini gīa Zofimu, gacūmbīri ga Kīrima kīa Pisiga, naho hau agīaka igongona mūgwanja, na o kīgongona-ini agīthīnjīra ndegwa imwe na ndūrūme imwe. **15** Balamu akīra Balaki atiri, “Wee ikara haha hakuhi na iruta riaku nyambe thi ngacemanie nake haarīa.” **16** Jehova agīcemanīa na Balamu, agīkīra ndūmīriri kanua gake, akīmūwīra atiri, “Cooka kūrī Balaki ūmūhe ndūmīriri ūno.” **17** Tondū ūcio Balamu agīcooka kūrī Balaki na akīmūkora arūngi hakuhi na iruta riake, marī hamwe na anene a Moabi. Balaki akīmūria atiri, “Jehova oiga atīa?” **18** Balamu agīcooka akīaria ndūmīriri yake, akiuga atiri: “Arahūka, wee Balaki na ūigūe; Thīkīrīria, wee mūrū wa Ziporu. **19** Ngai ti mūdūndū, atī nīguo aheenanīe, o na ti mūrū wa mūdūndū, atī nīguo erīcūkwo. No oīge ūndū na ndawīke? No eranīre ūndū na ndaūhingīe? **20** Nīi njathītwo ndathīmane; nake arathīmanīte-rī, ndingihota kūgarūra ūndū ūcio. **21** ‘Gūtīri mūtīno wonēketē harī Jakubu, gūtīri ihoorū rīonetwo thīnī wa Isīraeli. Jehova Ngai wao ari hamwe nao; kayū ka mūthamaki karī thīnī wao. **22** Ngai nīamarutire būruri wa Misiri; marī na hīnya o ta ndegwa ya gīthaka. **23** Gūtīri ūrogi ūngūruga Jakubu, gūtīri ūragūrī ūngīthūkia Isīraeli. Rīu ha ūhorō wa Jakubu na wa Isīraeli kūrīranagwo atiri, ‘Ta kīonei ūria Ngai ekīte!’ **24** Andū acio maarahūkaga ta mūrūthi wa nga; mookagīra ta mūrūthi wa njamba, ūria ūtangīhurūka ūtarīte kīria ūnyīitīe, na ūkanyua thakame ya kīria ūragīte.’” **25** Ningī Balaki akīra Balamu atiri, “Ndūkamarume o na atīa, na ndūkamarathīme o na atīa!” **26** Balamu akīmūcookeria atiri, “Githi ndiawīrīre no nginya njike ūria wothē Jehova oigite?” **27** Ningī

Balaki akĩira Balamu atĩrĩ, “Ūka tũthĩĩ ngũtware handũ hangĩ. Hihi Ngai no agwĩtikĩrie ūnumĩre andũ aya ūrĩ hau.” **28** Balaki akĩoya Balamu akimũtwarĩ kĩrima igũrũ kĩa Peorũ, kũng’ethera Werũ ūrĩa ūtarĩ kindũ. **29** Nake Balamu akimwĩra atĩrĩ, “Njakĩra igongona mũgwanja haha, na ūhaarĩrie ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja.” **30** Balaki agĩkĩa o ta ūrĩa Balamu oigite, na o kĩgongona-inĩ agĩthinjĩra ndegwa imwe na ndũrũme imwe.

24 Na rĩrĩ, rĩrĩa Balamu onire atĩ Jehova nĩakenaga nĩ kũrathima Isiraeli-rĩ, ndaocokire kũrũmĩrĩra ūragũrĩ ta ūrĩa ekaga mahinda macio mangĩ, no ehũgũrĩre akĩrora werũ-inĩ. **2** Rĩrĩa Balamu eroreire akĩona ūrĩa Isiraeli maambite hema kũringana na mĩhirĩga yao-rĩ, akĩyũrwo nĩ Roho wa Ngai, **3** nake akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Ino nĩyo ndũmĩrĩri ya Balamu mũrũ wa Beorĩ, ndũmĩrĩri ya mũndũ ūrĩa riitho rĩake rĩonaga wega, **4** ndũmĩrĩri ya mũndũ ūrĩa ūiguaga ciugo cia Ngai, ūrĩa wonaga kĩoneki kuuma kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe, ūrĩa ūgũũaga agakoma thĩ, namo maitho make makahingũka: **5** “Kaĩ hema ciaku, wee Jakubu, nĩ thaka-ĩ, o na ciikaro ciaku igagĩthakara, wee Isiraeli-ĩ! **6** “Igĩtambũrũkĩte o ta cianda, ikahaana ta mĩgũnda irĩ hũgũrũrũ cia rũũĩ-inĩ, itarĩ ta mĩtĩ ya thubirĩ ihaandĩtuo nĩ Jehova, o na ta mĩtarakwa irĩ hakuĩ nĩ maaĩ. **7** Maaĩ makaiyũra ndoo ciao nginya maitike; o nayo mbeugĩ yao igakorwo na maaĩ maingĩ. “Mũthamaki wao akaaneneha gũkĩra Agagĩ; ūthamaki wao nĩugaatũgĩrio. **8** “Ngai aamarutire bũrũri wa Misiri; marĩ na hinya ta wa ndegwa ya gĩthaka. Matambuura ndũrĩrĩ irĩa imathũire, na makoinanga mahĩndĩ ma cio tũcunjĩ; macitheecaga na mĩguĩ yao. **9** O ta mũrũũthĩ, methunaga magĩkoma, o ta mũrũũthĩ wa mũgoma, nũũ ūngĩgerĩa kũmaarahũra? “Arĩa makũrathimaga marorathimwo, nao arĩa makũrumaga maronyiitwo nĩ kĩrumi!” **10** Nake Balaki agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wa Balamu. Akihũura hĩ ciake, akimwĩra atĩrĩ, “Ndagwĩtĩre ūnumĩre thũ ciakwa, no wee ūcirathimĩte maita macio matatũ. **11** Na rĩrĩ, ūkĩra o rĩu ūinũke! Ndoigite nĩngũkũrĩha wega mũno, no Jehova niagirĩtie ūrĩthwo.” **12** Balamu agĩcookeria Balaki atĩrĩ, “Gĩthĩ ndierire andũ arĩa wandũmĩre atĩrĩ, **13** ‘O na Balaki angĩthe nyũmba yake ya ūthamaki iĩyũrĩtio betha na thahabu, ndingĩhota gwĩka ūndũ wakwa mwene, mwega kana mũũru, njagarare watho wa Jehova; no nginya njuge ūrĩa Jehova oigite?’ **14** Na rĩrĩ, nĩ nĩngũcoka o kũrĩ andũ aitũ, no ūka, ngũmenyithie ūrĩa andũ aya mageeka andũ aku matukũ marĩa magooka.” **15** Ningĩ akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Ino nĩyo ndũmĩrĩri ya Balamu mũrũ wa Beorĩ, ndũmĩrĩri ya mũndũ ūrĩa riitho rĩake rĩonaga wega, **16** ndũmĩrĩri ya mũndũ ūrĩa ūiguaga ciugo cia Ngai, ūrĩa ūrĩ na ūmenyo uumĩte kũrĩ ūrĩa-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, ūrĩa wonaga kĩoneki kuuma kũrĩ Mwene-Hinya-Wothe, ūrĩa ūgũũaga agakoma thĩ, namo maitho make makahingũka, ekuuga ūũ: **17** “Nĩndĩramuona, no ti rĩu; nĩndĩmũcũthĩrĩrie, no ndarĩ hakuĩ. Njata nĩũkoima kũrĩ Jakubu; njũgũma ya ūnene yume kũrĩ Isiraeli. Nĩakahenja mothiũ ma Moabi, na ahehenje, mahĩndĩ ma mitwe ya ariũ othe

a Shethu. **18** Edomu nĩgũkahootwo; Seiru, thũ yake, nĩakahootwo, no Isiraeli agakĩrĩrĩria kũgĩa na hinya. **19** Mwathani mũnene akoma kũrĩ Jakubu na aanange andũ arĩa magaaakorwo matigaire a itũũra inene.” **20** Ningĩ Balamu akĩona Amaleki, na akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Amaleki nĩwe warĩ wa mbere harĩ ndũrĩrĩ, no marigĩrĩrio-inĩ nĩakanangwo.” **21** Ningĩ akĩona Akeni, na akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Gĩikaro giaku nĩ kigĩtĩre, gitara giaku giakitwo thĩĩnĩ wa rwaro rwa ihiga; **22** no rĩrĩ, inyuĩ andũ a Akeni nĩmũkanangwo hĩndĩ irĩa Ashuri makaamũtaha.” **23** Ningĩ akĩaria ndũmĩrĩri yake, akiuga atĩrĩ: “Hĩ! Nũũ ūngĩtũũra muoyo rĩrĩa Ngai areka ūguo? **24** Meeri nĩigooka ciumĩte hũgũrũrũ-inĩ cia Kitimu; nĩigatooria Ashuri o na Eberi, no rĩrĩ, o nacio nĩikaanangwo.” **25** Nake Balamu agĩgĩkũra, akĩnũka gwake mũciĩ, nake Balaki agĩthĩ na njira ciake.

25 Hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli maikaraga Shitimu-rĩ, arũme a Isiraeli makĩambĩrĩria gũtharia na andũ-a-nja a Moabi, **2** arĩa mameetaga magongona-inĩ ma ngai ciao. Andũ acio a Isiraeli makĩria na makĩnamĩrĩra mbere ya ngai icio. **3** Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli makĩnyĩtanĩra nao kũhooya ngai ya Baali ya Peorĩ. Namo marakara ma Jehova makĩmarĩmbũkĩra. **4** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Oya atongoria othe a andũ aya, ūmoorage na ūmaanike mũthenya barigici mbere ya Jehova, nĩguo marakara mahiũ ma Jehova matigakinyĩrĩre andũ a Isiraeli.” **5** Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩira acirithania a Isiraeli atĩrĩ, “O mũndũ wanyu no nginya oorage arũme anyu arĩa manyĩtaniire na andũ a Moabi kũhooya Baali ya Peorĩ.” **6** O hĩndĩ iyo mũndũ mũrũme Mũisiraeli akĩrehe mũndũ-wa-nja Mũmidiani mũciĩ gwake akionagwo nĩ Musa na kĩngano kĩu gĩothe gĩa Isiraeli, o hĩndĩ irĩa maarĩragĩa itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo. **7** Rĩrĩa Finehasi mũrũ wa Eleazarũ, mũrũ wa Harũni ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, onire ūndũ ūcio-rĩ, akiuma kĩngano-inĩ kĩu, akĩoya itimũ, **8** akĩrũmĩrĩra Mũisiraeli ūcio nginya hema-inĩ yake. Akĩmatheeca na itimũ rĩu, akĩmatũrikania eerĩ, itimũ rĩu rĩgĩtũrikania Mũisiraeli ūcio o na rĩgĩtheeca mũndũ-wa-nja ūcio. Hĩndĩ iyo mũthĩro ūcio wokĩrĩire andũ a Isiraeli ūgĩthĩra; **9** no andũ arĩa maakuire nĩ ūndũ wa mũthĩro ūcio maarĩ andũ **24,000**. **10** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **11** “Finehasi, mũrũ wa Eleazarũ, mũrũ wa Harũni ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai, nĩatũmĩte marakara makwa meherere andũ a Isiraeli; nĩ ūndũ nĩahĩahĩire ngoro o ta ūrĩa ndaiguite nĩ ūndũ wa gĩtĩio giakwa thĩĩnĩ wao, na nĩ ūndũ ūcio o na ndahĩahĩa ndiamaniĩre. **12** Nĩ ūndũ ūcio irĩa Finehasi atĩrĩ, nĩ ngũthondeka kĩrikanĩro giakwa gĩa thayũ nake. **13** We na njĩaro ciake nĩ makagĩa na kĩrikanĩro gĩa gũtũũra kĩa ūthĩnjĩri-Ngai, nĩ ūndũ nĩahĩahĩire ngoro nĩ ūndũ wa gĩtĩio kĩa Ngai wake, na akĩhorheria andũ a Isiraeli.” **14** Mũisiraeli ūcio woragirwo marĩ na mũndũ-wa-nja Mũmidiani eetagwo Zimuri mũrũ wa Salu, mũtongoria wa nyũmba ya Asimeoni. **15** Nake mũndũ-wa-nja ūcio Mũmidiani woragirwo, eetagwo Kozibi mwarĩ wa Zuru, mũnene wa mũhirĩga thĩĩnĩ na nyũmba imwe ya Amidiani. **16** Jehova akĩira Musa atĩrĩ, **17** “Tua andũ a Midiani

thū cianyu na ūmoorage, **18** tondū nīmamūtuire thū ciao rīria maamūheenirīe ūhoro-inī wa kūhoera kūu Peori na wa mwarī wa nyina wao Kozibi, mwarī wa mūtongoria Mūmidiani, mūdū-wa-nja ūria woragirwo rīria mūthiro wokire nī ūndū wa Peori.”

26 Na rīri, thuutha wa mūthiro ūcio Jehova akīira Musa na Eleazaru mūrū wa Harūni, ūria mūthīnjīri-Ngai atīrī, **2** “Tarai kīrīndī gīothe kīa andū a Isīraeli kūringana na nyūmba ciao, andū arīa othe maakinyītie mīaka mīrongo tīrī na makīria, arīa mangihota gūthī ita-inī marī mbūtū cia Isīraeli.” **3** Nī ūndū ūcio, Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai makīarīria andū a Isīraeli kūu werū-inī wa Moabi hakuhi na Rūūi rwa Jorodani mūrīmo wa Jeriko, makīmeera atīrī, **4** “Tarai andū arīa makinyītie mīaka mīrongo tīrī na makīria, o ta ūria Jehova aathīte Musa.” Aya nō andū a Isīraeli arīa moimire būrūri wa Misiri: **5** Njīaro cia Rubeni, irīgithathi rīa Isīraeli ciarī ici: kuuma kūrī Hanoku, nī mbarī ya Ahanoku; kuuma kūrī Palu, nī mbarī ya Apalu; **6** kuuma kūrī Hezironi, nī mbarī ya Ahezironi; kuuma kūrī Karimi, nī mbarī ya Akarimi. **7** Icio nīcio mbarī cia Rubeni; arīa maatarirwo maarī andū 43,730. **8** Mūrū wa Palu arī Eliabu, **9** nao arīu a Eliabu maarī Nemueli, na Dathani, na Abiramu. Dathani na Abiramu nō maarī anene a kīrīndī, na nō maaremeire Musa na Harūni na maarī amwe a arūmīrīri a Kora rīria maaremeire Jehova. **10** Nayo thī īgīathama kanua kayo īkimameria hamwe na Kora, ūria arūmīrīri ake maakuire rīria mwaki wacinire arūme arīa 250. Nao magītuika kīonereria gīa gūkaania arīa angī. **11** No rīri, rūciaro rwa Kora rūtiathirire. **12** Nacio njīaro cia Simeoni kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Nemueli, nī mbarī ya Anemueli; kuuma kūrī Jamini, nī mbarī ya Ajamini; kuuma kūrī Jakini, nī mbarī ya Ajakini; **13** kuuma kūrī Zera, nī mbarī ya Azera; kuuma kūrī Shauli, nī mbarī ya Ashaulu. **14** Icio nīcio ciarī mbarī cia Simeoni; nao maarī andū 22,200. **15** Nacio njīaro cia Gadī kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Zefoni, nī mbarī ya Azefoni; kuuma kūrī Hagi, nī mbarī ya Ahagi; kuuma kūrī Shuni, nī mbarī ya Ashuni; **16** kuuma kūrī Ozini, nī mbarī ya Aozini; kuuma kūrī Eri, nī mbarī ya Aeri; **17** kuuma kūrī Arodi, nī mbarī ya Aarodi; kuuma kūrī Areli, nī mbarī ya Aareli. **18** Icio nīcio ciarī mbarī cia Gadī; arīa maatarirwo maarī andū 40,500. **19** Eri na Onani, maarī arīu a Juda, no maakuīrīre Kaanani. **20** Nacio njīaro cia Juda kūringana na mbarī ciao nī ici: kuuma kūrī Shela, nī mbarī ya Ashela; kuuma kūrī Perezu, nī mbarī ya Aperezu; kuuma kūrī Zera, nī mbarī ya Azera. **21** Nacio njīaro cia Perezu ciarī ici: kuuma kūrī Hezironi, nī mbarī ya Ahezironi; kuuma kūrī Hamuli, nī mbarī ya Ahamuli. **22** Icio nīcio ciarī mbarī cia Juda; arīa maatarirwo maarī andū 76,500. **23** Nacio njīaro cia Isakaru kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Tola, nī mbarī ya Atola; kuuma kūrī Puva nī mbarī ya Apuva; **24** kuuma kūrī Jashubu, nī mbarī ya Ajashubu; kuuma kūrī Shimuroni, nī mbarī ya Ashimuroni. **25** Icio nīcio ciarī mbarī cia Isakaru; arīa maatarirwo maarī andū 64,300. **26** Nacio njīaro cia Zebuluni kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Seredi, nī mbarī ya

Aseredi; kuuma kūrī Eloni nī mbarī ya Aeloni, na kuuma kūrī Jahaleeli, nī mbarī ya Ajahaleeli. **27** Icio nīcio ciarī mbarī cia Zebuluni; arīa maatarirwo maarī andū 60,500. **28** Nacio njīaro cia Jusufu kūringana na mbarī ciao kuuma kūrī Manase na Efiraimu ciarī ici: **29** Njīaro cia Manase: kuuma kūrī Makiru, nī mbarī ya Amakiru (Makiru nīwe warī ithe wa Gileadi); kuuma kūrī Gileadi nī mbarī ya Agileadi. **30** Ici nīcio njīaro cia Gileadi: kuuma kūrī Iezeri, nī mbarī ya Aiezeli; kuuma kūrī Heleku, nī mbarī ya Aheleku; **31** kuuma kūrī Asirieli, nī mbarī ya Aasirieli; kuuma kūrī Shekemu, nī mbarī ya Ashekemu; **32** kuuma kūrī Shemida, nī mbarī ya Ashemida; kuuma kūrī Heferi, nī mbarī ya Aheferi. **33** (Zelofehadi mūrū wa Heferi ndaarī na aanae, no airitu atheri, namo marīitwa mao maarī Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza.) **34** Icio nīcio ciarī mbarī cia Manase, arīa maatarirwo maarī andū 52,700. **35** Ici nīcio njīaro cia Efiraimu kūringana na mbarī ciao: kuuma kūrī Shuthela, nī mbarī ya Ashuthela; kuuma kūrī Bekerī, nī mbarī ya Abekerī; kuuma kūrī Tahani nī mbarī ya Atahani. **36** Ici nīcio ciarī njīaro cia Shuthela; kuuma kūrī Erani, nī mbarī ya Aerani. **37** Ici nīcio ciarī mbarī cia Efiraimu; arīa maatarirwo maarī andū 32,500. Icio nīcio njīaro cia Jusufu kūringana na mbarī ciao. **38** Nacio njīaro cia Benjamini kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Bela, nī mbarī ya Abela; kuuma kūrī Ashibeli, nī mbarī ya Aashibeli; kuuma kūrī Ahiramu, nī mbarī ya Aahiramu; **39** kuuma kūrī Shefufamu, nī mbarī ya Ashefufamu; kuuma kūrī Hufamu, nī mbarī ya Ahufamu. **40** Nacio njīaro cia Bela kuuma kūrī Aridi na Naamani ciarī ici: kuuma kūrī Aridi, nī mbarī ya Aaridi; na kuuma kūrī Naamani nī mbarī ya Anaamani. **41** Ici nīcio ciarī mbarī cia Benjamini; arīa maatarirwo maarī andū 45,600. **42** Nacio njīaro cia Dani kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Shuhamu nī mbarī ya Ashuhamu. Icio nīcio ciarī mbarī ya Dani. **43** Acio othe maarī a mbarī cia Ashuhamu: na arīa maatarirwo maarī andū 64,400. **44** Nacio njīaro cia Asheri kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Imuna, nī mbarī ya Aimuna; kuuma kūrī Ishivi, nī mbarī ya Aishivi; kuuma kūrī Beria, nī mbarī ya Aberia; **45** nao aya nō maarī a njīaro cia Beria: kuuma kūrī Heberi, nī mbarī ya Aheberi; na kuuma kūrī Malikieli, nī mbarī ya Amalikieli. **46** (Asheri aarī na mwarī wetagwo Sera.) **47** Icio nīcio ciarī mbarī cia Asheri; arīa maatarirwo maarī andū 53,400. **48** Nacio njīaro cia Nafitali kūringana na mbarī ciao ciarī ici: kuuma kūrī Jahazeeli, nī mbarī ya Ajahazeeli; kuuma kūrī Guni, nī mbarī ya Aguni; **49** kuuma kūrī Jezeri, nī mbarī ya Ajezeri; kuuma kūrī Shilemu, nī mbarī ya Ashilemu. **50** Ici nīcio ciarī mbarī cia Nafitali; arīa maatarirwo maarī andū 45,400. **51** Mūigana wa arūme acio othe a Isīraeli maarī andū 601,730. **52** Jehova akīira Musa atīrī, **53** “Būrūri ūyū nīguo makagaīrwo ūtuike igai rīao kūringana na mūigana wa marīitwa mao. **54** Andū arīa aingī ūmagaire igai inene, nao arīa maanyīiha ūmagaire igai inini; o mūhīrīga ūheo igai rīaguo kūringana na mūigana wa andū arīa maandikītwo. **55** Na ūmenyerere wega atī, būrūri ūyū ūkaaheanwo na ūndū wa gīcuuka mīti. Kīria o gīkundi gīkaagaya gīkaringana na marīitwa ma

mihiriga ya maithe mao ma tene. **56** O igai rikaheanwo na undũ wa gũcuuka mitĩ kũri ikundi iria nene na iria nini.” **57** Aya nĩ Alawii ariĩ maatarirwo kũringana na mbarĩ cio: kuuma kũri Gerishoni, nĩ mbarĩ ya Agerishoni; kuuma kũri Kohathu, nĩ mbarĩ ya Akohathu; kuuma kũri Merari, nĩ mbarĩ ya Amerari. **58** O nacio ici ciarĩ mbarĩ cia Alawii: mbarĩ ya Alibini, na mbarĩ ya Ahebironi, na mbarĩ ya Amahali, na mbarĩ ya Amushi, na mbarĩ ya Akora. (Kohathu aarĩ guka wa Amuramu; **59** nake mĩtũmia wa Amuramu eetagwo Jokebedi, wa rũciaro rwa Lawi, waciariirwo Alawii kũu bũrũri wa Misiri. Nake Jokebedi agĩciarĩra Amuramu Harũni, na Musa, na mwarĩ wa nyina wao Miriamu. **60** Harũni nĩwe warĩ ithe wa Nadabu na Abihu na Eleazaru na Ithamaru. **61** No Nadabu na Abihu nĩmakuire rĩrĩa maarutĩre Jehova igongona na mwaki ũtaarĩ mwĩtikirie.) **62** Alawii othe arũme a ũkũrũ wa mweri ũmwe na makiria ariĩ maatarirwo maarĩ andũ 23,000. Matiataranĩrio hamwe na andũ a Isiraeli ariĩ angĩ tondũ matiagaire kindũ hamwe na andũ ariĩ angĩ. **63** Acio nĩo maatarirwo nĩ Musa na Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai rĩrĩa maatarĩre andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Moabi hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani, mũrimo ũyũ wa Jeriko. **64** Hatĩarĩ o na ũmwe wa ariĩ matarĩtwo nĩ Musa na Harũni ũria mũthĩnjĩri-Ngai, hĩndĩ irĩa maatarĩre andũ a Isiraeli werũ-inĩ wa Sinai. **65** Nĩ undũ Jehova nĩeerĩte andũ a Isiraeli atĩ ti-itherũ no nginya makuĩre werũ-inĩ, na gũtirĩ o na ũmwe wao watigarire, tĩga no Kalebu mũrũ wa Jefune, na Joshua mũrũ wa Nuni.

27 Na rĩrĩ, airĩtu acio a Zelofehadi mũrũ wa Heferi mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase maarĩ a mbarĩ cia Manase mũrũ wa Jusufu. Marĩtwa ma airĩtu acio maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. Nĩmathĩre, magĩkuhĩrĩa **2** itoonyero rĩa Hema-ya-Gũtũnganwo, makĩrũgama mbere ya Musa, na Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya atongoria, o na kiũngano gĩothe gĩa Isiraeli, makiuga atĩrĩ, **3** “Ithe witũ aakũĩrĩre werũ-inĩ. Ndaarĩ ũmwe wa arũmĩrĩri a Kora, ariĩ manyiitanire mokĩrĩre Jehova, no aakuire nĩ undũ wa mehĩa make mwene na ndaarĩ na aanake. **4** Nĩ kĩ gĩgũtũma rĩitwa rĩa awa rĩniinwo mbarĩ-inĩ yao, nĩ undũ atĩ ndaarĩ na mwanake? Tũheĩ igai hamwe na andũ a nyũmba ya ithe witũ.” **5** Nĩ undũ ũcio Musa agĩtwarĩra Jehova ũhoru ũcio wao, **6** nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, **7** “Ũguo airĩtu a Zelofehadi maroĩga nĩ kihooto. Ti-itherũ nĩ wega ũmaheanĩrie igai rĩa na andũ a nyũmba ya ithe wao, o nario igai rĩa ithe wao ũmahe. **8** “Ira andũ a Isiraeli atĩrĩ, “Mũndũ angĩkua na ndatige mwana wa kahĩ, mwarĩ nĩahao igai riake. **9** Angĩgakorwo atarĩ na mũirĩtu-rĩ, heagai ariũ a nyina igai riake. **10** Angĩgakorwo atarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai ariũ a nyina na ithe igai riake. **11** Angĩkorwo ithe ndaarĩ na ariũ a nyina-rĩ, heagai mũndũ wa mbarĩ yao ũria marĩ a igai riake, nĩguo rĩtuĩke riake. Undũ ũcio ũgũtuĩka watho wa kũrũmagĩrĩrwo nĩ andũ a Isiraeli, o ta ũria Jehova aathire Musa.” **12** Ningĩ Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Ŭkĩra wambate kĩrĩma-inĩ gĩkĩ, kũu rũgongo rwa Abarimu, wĩrorere bũrũri ũria heete andũ a Isiraeli. **13** Warĩkia kũwona, we nĩũgũkua o ta ũria

Harũni mũrũ wa nyũkwa aakuire, na ũcokanĩrĩrio na andũ anyu, **14** nĩgũkorwo rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa nemeire hau maaĩ-inĩ ma Werũ wa Zini, wee na Harũni inyuĩ eerĩ mũtiathĩkĩire watho wakwa, nĩmwagire kũndũĩthia nĩguo muonanie atĩ ndĩ mũtheru mbere ya maithe mao.” (Maaĩ macio nĩ marĩa ma Meriba Kadeshi, Werũ-inĩ wa Zini.) **15** Musa akĩĩra Jehova atĩrĩ, **16** “Jehova-Ngai wa maroho ma andũ othe, nĩagĩthũure mũndũ atũĩke mũrori wa kĩrĩndĩ gĩkĩ, **17** atwaranage nakĩo gĩkĩumagara na gĩkĩinũka, ũria ũrĩgĩtongoragia gĩgĩthĩrĩ na gĩgĩcokoa, nĩguo kĩrĩndĩ gĩkĩ kĩa Jehova gĩtigatũĩke ta ng’ondũ itarĩ na mũrĩthi.” **18** Nĩ undũ ũcio Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, “Oya Joshua mũrũ wa Nuni, mũndũ ũrĩ na roho thĩnĩ wake, na ũmũigĩrĩre guoko gwaku. **19** Mũrũgamie mbere ya Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai, na mbere ya kiũngano gĩothe ũmũtue mũtongoria wao hau mbere yao. **20** Ŭmũhe ũhotĩ ũmwe waku, nĩgeetha kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli kĩmwathĩkagĩre. **21** Nake arũgamage mbere ya Eleazaru ũcio mũthĩnjĩri-Ngai, ũria ũrimũtuũragĩria ũhoru na undũ wa kũũria Urĩmu mbere ya Jehova. Rĩrĩa aathana, hamwe na kĩrĩndĩ gĩothe kĩa andũ a Isiraeli makoimagara, ningĩ aathana rĩngĩ makainũka.” **22** Musa agĩka o ta ũguo Jehova aamwathĩte. Akĩoya Joshua, na akĩmũrũgamia mbere ya Eleazaru ũria mũthĩnjĩri-Ngai o na mbere ya kiũngano kũu gĩothe. **23** Ningĩ akĩmũigĩrĩra moko make na akĩmũtua mũtongoria wao o ta ũria Jehova aathĩte Musa.

28 Jehova akĩĩra Musa atĩrĩ, **2** “He andũ a Isiraeli watho ũyũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Menyagĩrĩrai muone atĩ nĩ mwandehere irio cia maruta makwa ma gũcinwo na mwaki ihinda rĩrĩa riagĩrĩre, irĩ mũtarariko mwega wa kũgenia.’ **3** Meere atĩrĩ, ‘Rĩrĩ nĩrĩo iruta rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩa mũrĩrehagĩra Jehova: nĩ tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, rĩtuĩke igongona rĩa kũrutagwo rĩa njino hĩndĩ ciothe o mũthenya. **4** Haaragĩrai gatũrũme kamwe rũciĩnĩ, na karia kangĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia, **5** hamwe na iruta rĩa mũtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe ya maguta mahĩhitwo kuuma kũrĩ ndamaiyũ. **6** Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe rĩrĩa rĩaathanirwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Sinai, rĩrĩ mũtarariko mwega, igongona rĩrutĩrwo Jehova rĩa gũcinwo na mwaki. **7** Nakĩo kindũ gĩa kũnyũuo kĩa kĩrĩrutanagĩrio na igongona rĩu kĩrĩkoragwo kĩrĩ gĩcunjĩ gĩa kana kĩa hini ĩmwe ya ndibei ngagatu harĩ o gatũrũme kamwe. Itagĩrai Jehova iruta rĩa rĩa kũnyũuo handũ-haria-haamũre. **8** Haragĩrai gatũrũme ga keerĩ hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia hamwe na iruta rĩa mũtu o na iruta rĩa kindũ gĩa kũnyũuo o ta ũria mũharagĩria rĩa rũciĩnĩ. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa gũcinwo na mwaki rĩrĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **9** “Mũthenya wa thabatũ-rĩ, rutagai iruta rĩa tũtũrũme twĩrĩ, o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tũtarĩ na kaũũgũ, hamwe na kindũ kĩa iruta rĩa kũnyũuo, na iruta rĩa mũtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mũtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. **10** Rĩrĩ nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa kũrutagwo o mũthenya wothe wa Thabatũ, hamwe na igongona

rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, na iruta rĩa kindũ kĩaĩo gĩa kũnyuuo. **11** “Kĩambĩrĩria kĩa o mweri-rĩ, rutagĩrai Jehova igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, tuothe tũtarĩ na kaũũgũ. **12** Harĩ o ndegwa hagiage na iruta rĩa mĩtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno, ũtukanĩtio na maguta; na harĩ ndũrũme hagiage iruta rĩa mĩtu icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; **13** na harĩ o gatũrũme hagiage na iruta rĩa mĩtu gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta. Rĩrĩ nĩ igongona rĩa njino, rĩrĩ na mũtarariko mwega, rĩrutĩrwo Jehova na ũndũ wa gũcinwo na mwaki. **14** Harĩ o ndegwa nĩ harĩkoragwo na iruta rĩa kũnyuuo rĩa nuthu ya hini ĩmwe ya ndibei; na harĩ ndũrũme, nĩ gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini ĩmwe; na harĩ o gatũrũme, nĩ gĩcunjĩ kĩa inya kĩa hini ĩmwe. Rĩu nĩrĩo igongona rĩa njino rĩa o mweri rĩrĩa rĩrĩrutagwo o karũgamo ka mweri, mwaka wothe. **15** Hamwe na igongona rĩa njino rĩa rĩa hĩndĩ ciothe na kindũ kĩaĩo gĩa kũnyuuo, Jehova nĩarĩrutagĩrwo thenge ĩmwe ĩrĩ ya igongona rĩa kũhoroheria mehĩa. **16** “Mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere nĩrĩo mũrĩkoragwo na Bathaka ya Jehova. **17** Mũthenya wa ikũmi na ĩtano wa mweri ũcio nĩguo mũrĩgiaga na gĩathĩ; mĩthenya mũgwanja mũrĩage mĩgate ĩtarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbĩa. **18** Mũthenya wa mbere mũgiage na kiũngano kĩaĩmũre na mũtikarutage wĩra wa ndũire. **19** Rehagĩrai Jehova iruta rĩa gũcinwo na mwaki, igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ, na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. **20** Harĩ o ndegwa ĩmwe haaragĩrai iruta rĩa mĩtu gĩcunjĩ gĩa ithatũ gĩa ikũmi kĩa eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; harĩ ndũrũme gĩcunjĩ kĩa igĩrĩ gĩa ikũmi; **21** na harĩ o gatũrũme gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi. **22** Na mũrutage thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũmũhoroheria mehĩa. **23** Haaragĩrai icio hamwe na maruta ma rĩciĩnĩ ma njino marĩa ma hĩndĩ ciothe. **24** ũguo nĩguo mũrĩharagĩra irio cia gũcinwo na mwaki o mũthenya matukũ mũgwanja nĩguo ĩtuĩke mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova; rĩrĩharagĩrio hamwe na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe na iruta rĩaĩo rĩa kũnyuuo. **25** Mũthenya wa mũgwanja mũgiage na kiũngano kĩaĩmũre, na mũtikarutage wĩra wa ndũire. **26** “Mũthenya wa kũruta maciaro ma mbere, rĩrĩa mũrehagĩra Jehova maruta ma ngano ya mũgethano hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Ciunia-rĩ, giagai na kiũngano kĩaĩmũre, na mũtikarutage wĩra wa ndũire. **27** Rehagai igongona rĩa njino rĩa tũtegwa twĩrĩ, na ndũrũme ĩmwe, na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, rĩtuĩke mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **28** Na harĩ o ndegwa hakorwo na iruta rĩa mĩtu rĩa icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi, **29** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **30** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ya kũmũhoroheria mehĩa. **31** Haaragĩrai icio hamwe na ĩndo ciacio cia kũnyuuo, hamwe na igongona rĩa

njino rĩa hĩndĩ ciothe na maruta marĩo ma mĩtu. Na mũmenyagĩrĩre nyamũ icio ĩtikanakorwo na kaũũgũ.

29 “Mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, giagai na kiũngano kĩaĩmũre na mũtikarute wĩra wa ndũire. Nĩ mũthenya wanyu wa kũhuhaga tũrumbeta. **2** Haaragĩrai igongona rĩa njino, rĩa gategwa kamwe na ndũrũme ĩmwe na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ, ĩrĩ ta mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova. **3** Na harĩ o ndegwa ĩyo hakorwo na iruta rĩa mĩtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **4** na o gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **5** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũmũhoroheria mehĩa. **6** Icio nĩ cia kuongererwo harĩ magongona ma njino ma o mweri, na ma o mũthenya, hamwe na maruta macio ma mĩtu na ma ĩndo cia kũnyuuo o ta ũrĩa ũtũitwo. Macio nĩ maruta marutĩrwo Jehova macĩnitwo na mwaki, marĩ na mũtarariko wa kũnunga wega. **7** “Mũthenya wa ikũmi wa mweri ũyũ wa mũgwanja, giagai na kiũngano gĩtheru. No nginya mwiĩmage irio na mũtikarute wĩra. **8** Rehagai igongona rĩa njino rĩa mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova rĩa gategwa kamwe na ndũrũme ĩmwe, na tũtũrũme mũgwanja o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. **9** Hamwe na ndegwa ĩyo haragĩrai iruta rĩa mĩtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; nayo ndũrũme ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **10** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu mũgwanja. **11** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, yongererwo harĩ igongona rĩa horohio, na igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mĩtu, na maruta mao ma kũnyuuo. **12** “Mũthenya wa ikũmi na ĩtano mweri wa mũgwanja, giagai na kiũngano kĩaĩmũre na mũtikarute wĩra wa ndũire. Kũngũirai Jehova na gĩathĩ mĩthenya mũgwanja. **13** Rehagai maruta ma gũcinwo na mwaki marĩ na mũtarariko mwega wa gũkenia Jehova, igongona rĩa njino rĩa tũtegwa ikũmi na tũtatũ, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. **14** Harĩ o ndegwa icio ikũmi na ithatũ-rĩ, haragĩrai iruta rĩa mĩtu icunjĩ ithatũ cia ikũmi cia eba ĩmwe ya mĩtu mũhinyu mũno ũtukanĩtio na maguta; harĩ o ndũrũme ĩmwe ya icio igĩrĩ, ĩrutanĩrio na icunjĩ igĩrĩ cia ikũmi; **15** na gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ikũmi kĩrutagwo harĩ o gatũrũme ga tũu ikũmi na tũna. **16** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, yongererwo harĩ igongona rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe, hamwe na iruta rĩa mĩtu na iruta rĩa kũnyuuo. **17** “Mũthenya wa keerĩ, haaragĩrai tũtegwa ikũmi na twĩrĩ, na ndũrũme igĩrĩ, na tũtũrũme ikũmi na tũna o kamwe ka ũkũrũ wa mwaka ũmwe, ciothe ĩtarĩ na kaũũgũ. **18** Hamwe na ndegwa na ndũrũme, na tũtũrũme tũu, haaragĩrai maruta macio ma mĩtu na maruta ma kũnyuuo kũringana na mũigana ũrĩa ũtũitwo. **19** Mũcĩrutanĩrie na thenge ĩmwe ĩrĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa, yongererwo harĩ igongona rĩa

njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuo. **20** “Mūthenya wa gatātū-rī, haaragīriai ndegwa ikūmi na īmwe, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **21** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, mūhaaragīriei maruta macio ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **22** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **23** “Mūthenya wa kana-rī, haaragīriai ndegwa ikūmi, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **24** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **25** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **26** “Mūthenya wa gatano, haaragīriai ndegwa kenda, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **27** Hamwe na ndegwa na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **28** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa kūnyuuo. **29** “Mūthenya wa gatandatū-rī, haaragīriai ndegwa inyanya, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **30** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **31** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **32** “Mūthenya wa mūgwanja, haaragīriai ndegwa mūgwanja, na ndūrūme igīrī, na tūtūrūme ikūmi na tūna o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **33** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **34** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **35** “Mūthenya wa kanana-rī, gīgai na kūngano na mūtikarute wīra wa ndūire. **36** Rehagai iruta rīa gūcinwo na mwaki rīrī mūtārāriko mwega wa gūkenia Jehova, igongona rīa njino rīa ndegwa īmwe, na ndūrūme īmwe, na tūtūrūme mūgwanja o kamwe ka ūkūrū wa mwaka ūmwe, ciothe itarī na kaūūgū. **37** Hamwe na ndegwa, na ndūrūme, na tūtūrūme tūu, haaragīriai maruta macio ma mūtu na maruta ma kūnyuuo kūringana na mūigana ūrīa ūtūtūtwo. **38** Mūcirutanīrie na thenge īmwe īrī igongona rīa kūhoroherio mehia, yongererwo harī igongona rīa njino rīa hīndī ciothe, hamwe na iruta rīa mūtu na iruta rīa kūnyuuo. **39** “Hamwe na mwīhitwa na maruta manyu ma kwīyendera-rī, haaragīriai indo icio

nī ūndū wa Jehova ciathī-inī cianyū iria ciathanītwo: na nācio maruta manyu ma njino, na maruta ma mūtu, na maruta ma kūnyuuo, na maruta ma ūiguanō.” **40** Musa akīra andū a Isiraeli maūndū marīa mothe Jehova aamwathīte.

30 Musa akīra atongoria a mīhīrīga ya Isiraeli atīrī: “Ūū nīguo Jehova aathanīte: **2** Rīrīa mūndū angīhīta mwīhitwa harī Jehova kana ehite mwīhitwa wa kwīhinga mūhingo na ūndū wa kīranīro, ndakanerīcūkwo, na no nginya eke maūndū marīa mothe ehītīte. **3** “Rīrīa mūrītu ūrī gwa ithe mūcīi angīhīta mwīhitwa kūrī Jehova, kana ehinge na mūhingo na ūndū wa kīranīro, **4** nake ithe aigue ūhoro wa mwīhitwa ūcio wake, kana kīranīro kīu, no aage kūmwīra ūndū hīndī īyo, mīhītwa yake yothe, na kīranīro kīrīa gīothe ehingīte nakio we mwene, nīgatūūra. **5** No ithe angīmūkaania aigua ūhoro wa mīhītwa īyo, hatīrī o na kīmwe kīa mīhītwa īyo yake, kana cīranīro icio ehingīte nacio we mwene, igatūūra; nake Jehova nīakamūrekera nī ūndū ithe nīamūgīritīe eke ūndū ūcio. **6** “No angīhika arīkītīe kwīhīta, kana thuutha wa kwīranīra ūndū na kanua gake atecīrītīe ūhoro wa kīranīro kīu ehingīte nakio, **7** nake mūthuuriwe aigue ūhoro ūcio na aage kūmwīra ūndū, hīndī īyo mīhītwa yake kana cīranīro icio ehingīte nacio we mwene nīgatūūra. **8** No mūthuuriwe angīmūkaania rīrīa aigua ūhoro wa mīhītwa īyo, nīakeheria mwīhitwa ūcio ūmuohete, kana kīranīro kīrīa ehingīte nakio we mwene atecīrītīe, nake Jehova nīakamūrekera. **9** “Mwīhitwa o wothē kana ūndū ūrīa mūtumia wa ndīgwa kana mūtumia ūrīa ūtiganīte na mūthuuriwe angīkorwo ehītīte nīatūūre aūrūmītīe. **10** “Mūtumia ūrī na mūthuuriwe angīhīta kana ehinge we mwene na kīranīro kīa mwīhitwa, **11** nake mūthuuriwe aigue ūhoro ūcio, no aage kūmwīra ūndū kana aage kūmūgīria, hīndī īyo mīhītwa yake yothe, kana cīranīro iria ehingīte nacio we mwene, nīgatūūra. **12** No mūthuuriwe angīregana na ūhoro ūcio hīndī īyo aūigua-rī, hatīrī o na kīmwe kīa mīhītwa kana cīranīro iria ciumīte kanua gake igaatūūra. Mūthuuriwe nīareganīte nacio, nake Jehova nīakamūrekera. **13** Mūthuuriwe no etīkīre kana aregane na mwīhitwa o wothē ūrīa angīhīta kana kīranīro kīrīa eranīire na mwīhitwa gīa kwīrega we mwene. **14** No mūthuuriwe angīaga kūmwīra ūndū igūrū rīa ūhoro ūcio mūthenya o mūthenya, nīetīkīrītīe mīhītwa yake kana cīranīro iria imuohete. Nīetīkīrītīe maūndū macio nī ūndū wa kwaga kūmwīra ūndū rīrīa aigua ūhoro ūcio. **15** No angīrega maūndū macio thuutha hanini, aarīkia kūmaigua, nīwe ūngīcookererwo nī mahītīa ma mūtumia wake.” **16** Macio nīmo mawatho marīa Jehova aaheire Musa makonīi mūndū na mūtumia wake, na makonīi ithe na mwarī ūrīa ūrī gwake mūcīi.

31 Nake Jehova akīra Musa atīrī: **2** “Rīhīria andū a Isiraeli harī andū a Midiani. Na thuutha ūcio nīgūcōoka ūkue.” **3** Nī ūndū ūcio Musa akīra andū acio atīrī, “Andū amwe anyu nīmeohe indo ciao cia mbaara mathīi makahūūrane na andū a Midiani nīguo marīhīrie Jehova kūrī o. **4** Tūmai andū 1,000 kuuma

kūri o mūhīrīga wa Isiraeli mbaara-inī.” **5** Nī ūndū ūcio andū 12,000 meeohete indo cia mbaara, o 1,000 kuuma kūri o mūhīrīga, makīneanwo kuuma mūhīrīga ya Isiraeli. **6** Musa akimātūma mbaara-inī, o 1,000 kuuma harī o mūhīrīga, marī hamwe na Finehasi mūrū wa Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai, ūria wakuuire indo cia handū-harīa-haamūre, o na tūrumbeta twa kūhuho. **7** Nao makihūūrana na andū a Midiani o ta ūria Jehova aathite Musa, na makīūruga arūme othe. **8** Gatagati ka arīa mooragire nī Evi, na Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, athamaki arīa atano a Midiani. O na ningī nīmooragire Balamu mūrū wa Beori na rūhiū rwa njora. **9** Nao andū a Isiraeli magīthaha andū-a-nja a Midiani na ciana, na magīkuua ndūūru ciothe cia andū a Midiani cia ng’ombe na cia mbūri, na magīthaha indo iria ingī ciothe. **10** Magīcina matūūra mothe kūria andū a Midiani maatūūrīte, o ūndū ūmwe na kambī ciao. **11** Magīkuua indo ciothe iria maatahite na iria maatunyanīte hamwe na andū na nyamū, **12** na magītwara andū arīa matahītwa na indo icio maatunyanīte, na iria maatahite kūri Musa na kūri Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai na kūri kīūngano kia andū a Isiraeli kūu kambī yarī werū-inī wa Moabi, hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Jorodani mūrūmo wa Jeriko. **13** Musa, na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai na atongoria othe a kīrīndī magīthīi kumatūnga nja ya kambī. **14** Musa akīrakarīra anene a mbūtū icio cia ita na atongoria a mbūtū cia o ngiri, ngiri, na atongoria a mbūtū cia o igana, igana, arīa moimīte mbaara-inī. **15** Akīmooria atīrī, “Kai mwītkīrīte andū a nja othe matūūre muoyo? **16** Acio nīo maarūmīrīre mataaro ma Balamu, na nīo maatūmire andū a Isiraeli matīrīke Jehova ūhorō-inī ūria wekīre kūu Peori, naguo ūndū ūcio ūkīrehithīria andū a Jehova mūthīro. **17** Nī ūndū ūcio, ūragai tūhīi tuothe. Na ningī mūrūrage mūdū-wa-nja wothe ūrī wakoma na mūdū mūrūme, **18** no mwīhonokerie mūrīrītu o wothe ūria ūtarī wakoma na mūdū mūrūme. **19** “Inyuothe arīa mūrūragīte mūdū o wothe kana mūkahutia mūdū o wothe mūrūrage no nginya mūkare nja ya kambī mīthenya mūgwanja. Mūthenya wa itatū na wa mūgwanja, no nginya mwītherie inyūi ene na arīa mūtahīte. **20** Therīai nguo ciothe, o ūndū ūmwe na kīndū gīothe gīthondeketwo na rūūa, kana guoya wa mbūri kana mbaū.” **21** Ningī Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai akīra thigari iria ciathiite mbaara-inī atīrī, “Watho ūria Jehova aaheire Musa uugīte atīrī: **22** Thahabu, na betha, na gīcango, na kīgera, na ibati, na rūbūūa **23** na kīndū o gīothe kīngīhota gwītiiria mwaki, no nginya kīhītūkagīrio mwaki-inī nīgeetha gīthirwo nī thaahu. No rīrī, no nginya gīcooke gītherio na maaī marīa ma kīnīna thaahu. Nakīo kīndū gīothe gītangītiiria mwaki no nginya kīhītūkīrio maaī-inī macio. **24** Mūthenya wa mūgwanja-rī, thambīai nguo cianyu na inyūi nī mūgaathirwo nī thaahu. Thuutha ūcio no mūtoonye kambī.” **25** Nake Jehova akīra Musa atīrī, **26** “Wee na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai na atongoria a nyūmba cia kīrīndī gīkī no nginya mūtare andū othe na nyamū iria ciatahirwo. **27** Gayaniai indo cia iria ndahe gatagati ga thigari iria ciathiite mbaara-inī na kīrīndī kīria kīngī. **28** Kuuma kūrī thigari iria ciarūire mbaara, rutai

gīcunjī kia Jehova, kīndū kimwe thīnī na indo magana matano, marī andū, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’andu, o na kana mbūri. **29** Oya gīcunjī gīkī kuuma harī nuthu ya igai rīao mūkinengere Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai kīrī gīcunjī kia Jehova. **30** Kuuma kūrī nuthu ya gīcunjī kia andū a Isiraeli, thuura kīndū kimwe kuuma harī o gīkundi kia mīrongo itano, kīrī kia andū, kana ng’ombe, kana ndigiri, kana ng’andu, kana mbūri o na kana nyamū ingī. Cinengere Alawīi arīa wīra wao ūrī kūmenyerera Hema-īrīa-Nyamūre ya Jehova.” **31** Nī ūndū ūcio Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai magīka o ta ūria Jehova aathite Musa. **32** Indo cia gūtahwo cia iria ciatarīte kuuma kūrī indo iria ciatunyanītwa nī thigari ciarī ng’andu 675,000, **33** na ng’ombe 72,000, **34** na ndigiri 61,000 **35** na andū-a-nja 32,000 arīa mataakomete na mūdū mūrūme. **36** Nuthu ya igai rīa andū arīa maarūite mbaara-inī ciarī: ng’andu 337,500, **37** na kuuma harī icio Jehova akīrutīrwo ng’andu 675; **38** nacio ng’ombe ciarī 36,000 na kuuma harī icio Jehova akīrutīrwo ng’ombe 72; **39** nacio ndigiri ciarī 30,500, na kuuma harī icio Jehova akīrutīrwo ndigiri 61; **40** andū maaī 16,000, na kuuma kūrī o Jehova akīrutīrwo andū 32. **41** Musa akīnengera Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai gīcunjī kia Jehova, o ta ūria Jehova aathite Musa. **42** Nuthu irīa yarī ya andū a Isiraeli, irīa Musa aamūranītie na arīa maathiite mbaara-inī, **43** nuthu irīa yaheirwo kīrīndī ciarī ng’andu 337,500, **44** nacio ng’ombe ciarī 36,000, **45** nacio ndigiri ciarī 30,500, **46** nao andū maaī 16,000. **47** Kuuma kūrī nuthu irīa yaheirwo andū a Isiraeli, Musa agīthuura mūdū ūmwe kuuma kūrī andū mīrongo itano, na nyamū ūmwe kuuma kūrī nyamū mīrongo itano, o ta ūria Jehova aamwathīte, na agīche Alawīi arīa wīra wao warī kūmenyerera Hema-īrīa-Nyamūre ya Jehova. **48** Ningī anene arīa matongoragīa mbūtū cia ita, acio maathaga ikundi cia o ngiri ngiri, na ikundi cia o igana igana, magīthīi harī Musa, **49** nao makīmīra atīrī, “Ndungata ciaku nītarīte thigari iria twathaga na hatīrī o na ūmwe ūtarī ho. **50** Nī ūndū ūcio nītwarehe indo ici cia thahabu itūike iruta rīitū kūrī Jehova iria o ūmwe witū eegwatīre, nacio nī icūhī cia moko na bangiri cia moko, na icūhī cia ciara, na cia matū, na mīgathī ya ingingo, nīguo twīhoroherie mbere ya Jehova.” **51** Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai makīamūkīra thahabu iyo kuuma kūrī o, indo icio ciothe ciaturītwa wega. **52** Thahabu yothe irīa yoimire kūrī anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana irīa Musa na Eleazaru maatwarīre Jehova kīrī kīheo, yarī ya ūritū wa cekerī 16,750. **53** O mūthigari nīetahīire indo ciake. **54** Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai makīamūkīra thahabu iyo kuuma kūrī anene a ikundi cia o ngiri, ngiri na anene a ikundi cia o igana, igana magīcīrehe Hema-inī ya Gūtūnganwo itūike kīrīrikania harī andū a Isiraeli mbere ya Jehova.

32 Na rīrī, andū a mīhīrīga ya Rubeni na Gadi, arīa maaī na ndūūru nene cia ng’ombe na cia mbūri, nīmoonire atī mabūrūrī ma Jazerī na Gileadi maaī mega na mahīū mao. **2** Nī ūndū ūcio magīthīi kūrī Musa na Eleazaru ūria mūthīnjīri-Ngai, o na kūrī atongoria

a kírindí, makiuga atírí, **3** “Atarothu, na Diboni, na Jazeri, na Nimura, na Heshiboni, na Eleale, na Sebamu, na Nebo, o na Beoni, **4** búrúri úyú Jehova aatooririe andú akúo mbere ya andú a Isiraeli, ní kúndú kwegwa kwa mahiú, na ithuí ndungata ciaku túrí na mahiú.” **5** Makiuga atírí, “Angikorwo nítwitíkírikíte harí inyuú-rí, rekei búrúri úyú úheo ndungata cianyu útuíke witú. Mútigatúme túringe Rúúí rwa Jorodani.” **6** Musa akíúria andú a Gadi na a Rubeni atírí, “Andú anyu no mathíí ita-iní mamútige múikaríte gúkú? **7** Ní kí gígútúma múúrage ngoro cia andú a Isiraeli níguo matikaringe rúúí matoonye búrúri úria Jehova amaheete? **8** Úguo noguo maithe manyu meekire hĩndí írĩa ndaamarekirie kuuma Kadeshi-Barínea mathíí magathigaane búrúri úcio. **9** Thuutha wa kwambata, magíkinya kíanda kía Eshikoli na makírorera búrúri úcio-rí, nímatúmire andú a Isiraeli makue ngoro makiaga gútoonya búrúri úria Jehova amaheete. **10** Jehova agícínwo ní marakara múthenya úcio, akíhíta na mwíhítwa úyú: **11** ‘Ní úndú nímagíte kúnúmírĩa na ngoro ciao kúna, hatírí mündú o na úmwe wa úkúrú wa míaka mĩrongo írí na makírĩa wa arĩa moimire búrúri wa Misiri úkoona búrúri úria nderíire Iburahímu na Isaaka, o na Jakubu na mwíhítwa, **12** gútírí o na úmwe tígá Kalebu múrú wa Jefune, úria Múkenizi, na Joshua múrú wa Nuni, ní úndú nímarúmíríire Jehova na ngoro ciao kúna.’ **13** Jehova agícínwo ní marakara ní úndú wa Isiraeli, nake agítúma morúúre werú-iní míaka mĩrongo ína, o nginya rírĩa rúciaro rúu ruothe rwehítie maitho-iní make rwathirire. **14** “Na rírí, múrú hahá inyuú, inyuú rúciaro rúrú rwa ehia, múcookeke ithenya ríá maithe manyu níguo mútúme Jehova akíríríre kúrakaríra Isiraeli. **15** Múngígarúrúka mútíge kúmúrúmíríra-rí, nake Jehova níegútiganírĩa andú aya othe gúkú werú-iní ríngí, na inyuú mútuíke gítúmi gígá kúmaníinithia.” **16** Nao magíthíí kúrú Musa makímwíra atírí, “Ithuí túkwenda gwakírĩa úhiú witú ciugú gúkú, na twakíre andú-a-njá aítú na ciana matúúra manene. **17** No rírí, nítwíhaaríríre kuoya indo ciitú cia mbaara na túthíí mbere ya andú a Isiraeli nginya túmakinyie kwao. Hĩndí íyo, andú-a-njá aítú na ciana maikarage matúúra manene mairígíre na hinya, nígeetha magítírwo kuuma kúrú atúúri a búrúri úyú. **18** Tútigacooka mícíí iitú o nginya hĩndí írĩa Múisiraeli o wothé akaamúkíra igai ríake. **19** Ithuí tútikaamúkíra igai hamwe nao múrímo úria úngí wa Jorodani, ní úndú igai ríitú túrí narío mwena wa irathíro wa Rúúí rwa Jorodani.” **20** Nake Musa akímeera atírí, “Múngítika úguo-rí, na mwíohé indo cianyu cia mbaara mbere ya Jehova níguo múkarúe, **21** na inyuothe múngíthíí mwíohéte indo cia mbaara, múringe Rúúí rwa Jorodani múrú mbere ya Jehova o nginya rírĩa akaingata thú ciake ciume mbere yake, **22** hĩndí írĩa búrúri úcio úgaakorwo útooretio mbere ya Jehova, hĩndí íyo no múcooke mícíí yanyu na muohorwo kuuma kíraníro kíanyu kúrú Jehova o na kúrú Isiraeli. Naguo búrúri úyú níugatuíka wanyu maitho-iní ma Jehova. **23** “No múngíkaaga gwíka úguo, nímkéhirĩa Jehova; na múmenye na ma atí mehia manyu nímakamúcookerera. **24** Akírái andú-a-njá anyu na ciana matúúra manene na ciugú cia ndúuru cianyu,

no hingiaí úguo mweraníra.” **25** Andú a Gadi na a Rubeni makííra Musa atírí, “Ithuí ndungata ciaku nítwígíka o ta úguo mwathí witú aathana. **26** Ciana ciitú na atumia aítú megúikara gúkú matúúra-iní manene ma Gileadi, úndú úmwe na ndúuru ciitú cia mbúri na cia ng’ombe. **27** No ithuí ndungata ciaku-rí, o mündú eyohete indo ciake cia mbaara, nítwíkúringa múrímo úúria túkarúe túrí mbere ya Jehova, o ta úguo mwathí witú oiga.” **28** Nake Musa akíruta watho ní úndú wao, akíarírĩa Eleazarú úria múthĩnjĩri-Ngai, na Joshua múrú wa Nuni, na atongoria a nyúmba cia mĩhírĩa ya andú a Isiraeli, **29** akímeera atírí, “Angikorwo andú a Gadi na a Rubeni nímekúringa Jorodani, o mündú wao eyohete indo cia mbaara, marí hamwe na inyuú marí mbere ya Jehova-rí, hĩndí írĩa búrúri úcio úgatoorio mbere yanyu, nímkúmahe búrúri wa Gileadi útuíke wao. **30** No mangíaga kúringa hamwe na inyuú meeohete indo ciao cia mbaara, no nginya metíkíre igai ríao hamwe na inyuú búrúri wa Kaanani.” **31** Andú a Gadi na a Rubeni makímúcookeria atírí, “Ndungata ciaku ní igwíka o ta úguo Jehova oigíte. **32** Nítwíkúringa túrí mbere ya Jehova tútoonye búrúri wa Kaanani twíohéte indo cia mbaara, no kúndú kúria ithuí túkaagaya-rí, gúgaakorwo kúrú mbarí íno ya Jorodani.” **33** Musa akíhe andú a Gadi na a Rubeni na nuthu ya múhírĩa wa Manase múrú wa Jusufú, búrúri úria wothé wathamakagwo ní Síhoni múthamaki wa Aamori, na úria wothé wathamakagwo ní Ogu múthamaki wa Bashani, akímahe búrúri úcio wothé, na matúúra manene makuo o na ng’ongo iria ciamarígíciirie. **34** Andú a Gadi nímakire Diboni, na Atarothu, na Aroeri, **35** na Atarothu-Shofani, na Jazeri, na Jogibeha, **36** na Bethi-Nimira, na Bethi-Harani, maarí matúúra manene mairígíre na hinya na magíakíra ndúuru ciao cia mbúri ciugú. **37** Nao andú a Rubeni magíaka Heshiboni, na Eleale, na Kiriathaimu ríngí, **38** o úndú úmwe na Nebo na Baali-Meoni (marítwa macio nímagarúrírwo) na Síbima. Nao makíhe matúúra macio manene maakire marítwa mangí. **39** Nacio njíaro cia Makíru múrú wa Manase ígíthíí Gileadi, magíkwínyíitíra na makíngata Aamori arĩa maarí kuo. **40** Ní úndú úcio Musa akíheana Gileadi kúrú andú a Makíru, acio njíaro cia Manase, nao magítúúra kuo. **41** Na rírí, Jairu wa rúciaro rwa Manase, akínyíitíra tútúúra twa Gileadi na agítwíta Havothu-Jairu. **42** Nake Noba akínyíitíra Kenathu, na tútúúra túría twagítúthírúríkíirie agítwíta Noba, o ta úria we eetagwo.

33 Maya nímó matíina ma rúgendo rwa andú a Isiraeli rírĩa moimire búrúri wa Misiri marí ikundi matongoretio ní Musa na Harúni. **2** Musa níandíkire matíina ma rúgendo rwao o ta úria aathítwo ní Jehova. Maya nímó matíina ma rúgendo rwao. **3** Andú a Isiraeli moimagarire kuuma Ramesese múthenya wa ikúmi na ítano mweri wa mbere, múthenya úria warúmíríire Bathaka. Makiumagara momíríire, makíonagwo ní andú othe a Misiri, **4** arĩa maathikaga marígíthathi mao mothe, maríá Jehova ooragíte gatagatí kao; nígúkorwo Jehova níatúíríre ngai ciao ciira. **5** Andú a Isiraeli moima Ramesese, maambire hema Sukothu. **6** Moima Sukothu, magíthíí makíamba hema ciao Ethamu, ndeere-iní

cia werū. **7** Moima Ethamu, maacookire na thuutha magithii Pi-Hahirothu, mwena wa irathiro wa Baali-Zefoni, makiaamba hema ciao hakuhi na Migidoli. **8** Moima Pi-Hahirothu, magituikaniria iria-ini gatagati, magikinya weru-ini, na maarikia guthii rugendo rwa mithenya itatu weru-ini ucio wa Ethamu, makiaamba hema ciao Mara. **9** Moima Mara maathiire Elimu, kiria kwar na ithima ikumi na igiri, na mitende mirongo mugwanja, na makiaamba hema kuo. **10** Moima Elimu magithii makiaamba hema ciao hakuhi na Iria Itune. **11** Moima Iria Itune, magithii makiaamba hema ciao weru-ini wa Sini. **12** Moima weru ucio wa Sini, magithii makiaamba hema ciao Dofika. **13** Moima Dofika, magithii makiaamba hema ciao Alushu. **14** Moima Alushu, magithii makiaamba hema ciao Refidimu, handu hataari na maai ma kunyuu ni andu. **15** Moima Refidimu, magithii makiaamba hema ciao Weru-ini wa Sinai. **16** Moima kuu Weru-ini wa Sinai, magithii makiaamba hema ciao Kibirothu-Hataava. **17** Moima Kibirothu-Hataava magithii makiaamba hema ciao Hazerothu. **18** Moima Hazerothu, magithii makiaamba hema ciao Rithima. **19** Moima Rithima, magithii makiaamba hema ciao Rimoni-Perezu. **20** Moima Rimoni-Perezu magithii makiaamba hema ciao Libina. **21** Moima Libina, magithii makiaamba hema ciao Risa. **22** Moima Risa, magithii makiaamba hema ciao Kahelatha. **23** Moima Kahelatha, magithii makiaamba hema ciao Kirima-ini gia Sheferu. **24** Moima Kirima-ini gia Sheferu, magithii makiaamba hema ciao Harada. **25** Moima Harada, magithii makiaamba hema ciao Makelothu. **26** Moima Makelothu magithii makiaamba hema ciao Tahathu. **27** Moima Tahathu, magithii makiaamba hema ciao Tera. **28** Moima Tera, magithii makiaamba hema ciao Mithika. **29** Moima Mithika, magithii makiaamba hema ciao Hashimona. **30** Moima Hashimona, magithii makiaamba hema ciao Moserothu. **31** Moima Moserothu, magithii makiaamba hema ciao Bene-Jaakani. **32** Moima Bene-Jaakani, magithii makiaamba hema ciao Horu-Hagidigadi. **33** Moima Horu-Hagidigadi, magithii makiaamba hema ciao Jotibatha. **34** Moima Jotibatha, magithii makiaamba hema ciao Abirona. **35** Moima Abirona, magithii makiaamba hema ciao Ezioni-Geberi. **36** Moima Ezioni-Geberi, magithii makiaamba hema ciao Kadeshi, Weru-ini wa Zini. **37** Moima Kadeshi, magithii makiaamba hema ciao Kirima-ini kia Horu, mihaka-ini wa Edomu. **38** O ta uria aathitwo ni Jehova-ri, Haruni uria muthinjiri-Ngai akiambata Kirima kia Horu, haria aakuiriire muthenya wa mbere wa mweri wa gatano, mwaka-ini wa mirongo ina kuuma andu a Israeli moima bururi wa Misiri. **39** Haruni aari na ukuru wa mika igana ria mirongo iri na itatu riria aakuiriire kuu Kirima kia Horu. **40** Nake Aradi muthamaki wa Kaanani uria watuuraga Negevu ya Kaanani, akiigua ati andu a Israeli maar njira magithii kuo. **41** Moima Kirima kia Horu, magithii makiaamba hema ciao Zalimona. **42** Moima Zalimona, magithii makiaamba hema ciao Punoni. **43** Moima Punoni, magithii makiaamba hema ciao Obothu. **44** Moima Obothu, magithii makiaamba hema ciao Iye-Abarimu, mihaka-ini wa Moabi. **45** Moima Iyimu, magithii makiaamba hema ciao Diboni-Gadi. **46** Moima

Diboni-Gadi, magithii makiaamba hema ciao Alimoni-Dibilathaimu. **47** Moima Alimoni-Dibilathaimu, magithii makiaamba hema ciao irima-ini cia Abarimu hakuhi na Nebo. **48** Moima irima-ini cia Abarimu, magithii makiaamba hema ciao weru-ini wa Moabi hugururu-ini cia Ruui rwa Jorodani murimo uria ungwa wa Jeriko. **49** Maambire hema hugururu-ini cia Ruui rwa Jorodani kuuma Bethi-Jeshimothu nginya Abeli-Shitimu, kuu weru-ini wa Moabi. **50** Kuu weru-ini wa Moabi hugururu-ini cia Ruui rwa Jorodani murimo uria ungwa wa Jeriko, nikuo Jehova erire Musa atiri, **51** "Ariria andu a Israeli, na umeere atiri: 'Riria mukaaringa Ruui rwa Jorodani mutoonye Kaanani-ri, **52** mukaaringata andu aria othe matuuraga bururi ucio, mehere mbere yanyu. Mukaananga mihianano yao yothe iria miicuhie, na mihianano yao iria ya gutwekio, o na mumomoro mahooero mao mothe ma kundu kiria gutuugiru. **53** Mwinyiitirei bururi ucio utuike wanyu na muture kuo, nigukorwo ni ndimuheete bururi ucio utuike wanyu. **54** Mukaagayania bururi ucio na undu wa kucukira miti, kuringana na mihiriga yanyu. Kiri gikundi kinene muheane igai inene, na gikundi kinini mukihe igai inini. Kiria gikaamagura na undu wa gicuuka miti nikio gigaatuika kiao. Nimugakugayania kuringana na mihiriga ya maithe manyu ma tene. **55** "No mungikaaga kuingata atuuri a bururi ucio-ri, aria mugeetikiria matigwo magaatuika ngaracu cia kumuturaga maithe, o na matuike miigua ya kumutheecaga mbaru. Nao nimakamuthinagita kuu bururi ucio mugaatura. **56** Na riri, undu uria ndaciire kumeka-ri, utuike niguo ngaamwika inyu."

34 Nake Jehova akira Musa atiri, **2** "Atha andu a Israeli, umeere atiri: 'Riria mugaatonya Kaanani-ri, bururi ucio mukaagairwo utuike igai rianyu ugaakorwo na mihaka ino: **3** "Mwena wanyu wa guthinini ukoima Weru-ini wa Zini kuringania na mihaka wa Edomu. Mwena wa irathiro, mihaka wanyu wa mwena wa guthinini ukambiriria muthia-ini wa Iria ria Cumbi, **4** utuikanirie mwena wa guthinini urore Mwanya wa Akirabimu, uithite na mbere o nginya Zini, na ukuruke na mwena wa guthinini wa Kadeshi-Barinea. Nigi uooke ukinye Hazoru-Adari, na uumirire Azimoni, **5** kiria ukaarigicuka, unyitane na karuu ka Misiri, na urikirie Iria-ini. **6** "Mihaka wanyu wa mwena wa ithuro ugaakorwo uri hugururu cia Iria riria Inene. Ucio niguo ugaatuika mihaka wanyu wa mwena wa ithuro. **7** "Naguo mihaka wanyu wa mwena wa gathigathini uumite Iria riria Inene ugaakinya Kirima-ini kia Horu, **8** na kuuma Kirima kia Horu ugaakinya Lebo-Hamathu. Nigi mihaka ucio ugaakinya Zedadi, **9** uithi na mbere nginya Zifironi, na ugaathirira Hazoru-Enani. Ucio niguo ugaatuika mihaka wanyu wa mwena wa gathigathini. **10** "Na riri, mihaka wanyu wa mwena wa irathiro, ukoima Hazoru-Enani ukinye Shefamu. **11** Mihaka ucio ugaakiruka kuuma Shefamu nginya Ribila, mwena wa irathiro wa Aini, na uithi na mbere utwaranite na hururika cia mwena wa irathiro wa Iria riria ria Kinerethu. **12** Nigi mihaka ucio ukurukanie na Ruui rwa Jorodani, urikirie Iria-ini ria Cumbi. "Ucio

niguo ūgaatuika būruri wanyu, na mihaka yaguo miena yotho.” **13** Musa agiatha andũ a Isiraeli, akĩmeera atĩrĩ: “Mũkaagaya būruri ūcio na undũ wa kũucukira mĩtĩ ūtũke igai rĩanyu Jehova niathanite akoiga ūkaahewo mĩhĩrĩga ūrĩa kenda na nuthu, **14** Tondũ nyũmba cia mũhĩrĩga wa Rubeni, na mũhĩrĩga wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmarĩkitie kwamũkĩra igai rĩa. **15** Mĩhĩrĩga iyo yeerĩ na nuthu nĩĩrĩkitie kwamũkĩra magai mayo mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani ya Jeriko, kwerekera irathĩro rĩa rĩa. **16** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **17** “Maya nĩmo marĩtwa ma andũ aria makaamũganyia būruri ūcio ūtũke igai rĩanyu: nĩ Eleazarũ ūrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai na Joshua mūrũ wa Nuni. **18** Na ūthuure mũtongoria ūmwe kuuma kūrĩ o mũhĩrĩga nĩgeetha mateithĩrĩrie kũganyia būruri ūcio. **19** Maya nĩmo marĩtwa mao: nĩ Kalebũ mūrũ wa Jefune, kuuma mũhĩrĩga wa Juda; **20** na Shemueli mūrũ wa Amihudu, kuuma mũhĩrĩga wa Simeoni; **21** na Elidadi mūrũ wa Kisiloni, kuuma mũhĩrĩga wa Benjamin; **22** na Buki mūrũ wa Jogili, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Dani; **23** na Hanieli mūrũ wa Efodi, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Manase mūrũ wa Jusufu; **24** na Kemueli mūrũ wa Shifitani, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Efiraimu mūrũ wa Jusufu; **25** na Elizafani mūrũ wa Paranaki, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Zebulun; **26** na Palitieli mūrũ wa Azani, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru; **27** na Ahihudu mūrũ wa Shelomi, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Asheri; **28** na Pedaheli mūrũ wa Amihudu, ūrĩa mũtongoria kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali.” **29** Acio nĩo andũ aria Jehova aathanire makaagĩra andũ a Isiraeli magai mao kũu būruri wa Kaanani.

35 Na rĩrĩ, kũu werũ-inĩ wa Moabi gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mūrĩmo ūrĩa ūngĩ wa itũura rĩa Jeriko, Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **2** “Atha andũ a Isiraeli mahe Alawii matũura mao ma gũtũuraga kuuma kūrĩ igai rĩrĩa andũ a Isiraeli makegwatĩra. Na macooke mamahe ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao gũkuhĩ na matũura macio. **3** Nao Alawii nĩmakaagĩra na matũura ma gũtũura, na magĩe na kũndũ gwa kũrĩithagia ng’ombe ciao, na mbũri, o na ūhiũ ūrĩa ūngĩ wao. **4** “Nacio ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao iria ithiũrũrũkĩrie matũura marĩa mũkaahw Alawii, igaatambũrũka buti 1,000 na magana matano kuuma rũthingo-inĩ rwa itũura. **5** Kuuma nja ya itũura-rĩ, mũthime buti 3,000 mwena wa irathĩro, na buti 3,000 mwena wa gũthini, na buti 3,000 mwena wa ithũro, na buti 1,000 mwena wa gathigathini, narĩo itũura rĩgĩ gatagatĩ. Gĩcunji kũu kĩa būruri nĩkĩo gĩgaatuika ūrĩithio wa matũura macio. **6** “Matũura matandatũ ma macio mũkaahw Alawii magaatuika ma kũũrĩro, kũrĩa mũndũ ūraganite angĩũrĩra. Hamwe na macio matandatũ, mahei matũura mangĩ mĩrongo ĩna na meerĩ. **7** Matũura mothe marĩa mũkaahw Alawii no nginya magaakorwo marĩ mĩrongo ĩna na manana, hamwe na ithaka cia kũrĩithia mahiũ mao. **8** Matũura marĩa mũkaahw Alawii kuuma kūrĩ būruri ūcio andũ a Isiraeli makegwatĩra, makaahwanwo kũringana na ūrĩa igai rĩa o mũhĩrĩga rĩgana: Oyai matũura maingĩ kuuma kūrĩ mũhĩrĩga ūrĩa ūrĩ na

matũura maingĩ, na muoe matũura manini kuuma kūrĩ mũhĩrĩga ūrĩa ūrĩ matũura manini.” **9** Ningĩ Jehova akĩra Musa atĩrĩ: **10** “Arĩria andũ a Isiraeli, ūmeere atĩrĩ: ‘Rĩria mũkaaranga Rũũ rwa Jorodani mũtoonye būruri wa Kaanani-rĩ, **11** nĩmũgathuura matũura mamwe matũuke matũura manene manyu ma kũũrĩro, kũrĩa mũndũ ūraganite ataciĩrĩre gwika ūguo angĩũrĩra. **12** Macio magaatuika kũndũ gwa kũũrĩro kuuma kūrĩ mũndũ ūrĩa ūrĩhanagĩria, nĩgeetha mũndũ ūrĩa ūthitangĩrwo kũũragana ndagakue ataambite gũciĩrĩthio mbere ya kĩrĩndĩ. **13** Matũura macio matandatũ mũkaahwana nĩmo magaatuika matũura manyu manene ma kũũrĩro. **14** Heanai matũura matatũ mwena ūyũ wa Rũũ rwa Jorodani na matatũ kũu Kaanani matũuke matũura manene ma kũũrĩro. **15** Matũura macio matandatũ magaatuika kũndũ gwa kũũrĩro nĩ andũ a Isiraeli, na ageni, o na andũ aria angĩ matũuraga thĩnĩ wao, nĩgeetha mũndũ ūraganite ataciĩrĩre gwika ūguo ooragĩre kuo. **16** “Mũndũ angĩgũtha ūrĩa ūngĩ na kĩndũ gĩa kĩgera, nake ūcio wagũthwo akue-rĩ, ūcio ūgũthanite nĩ mũũragani; mũũragani ūcio no nginya ooragwo. **17** Kana mũndũ o wotho ūngĩkorwo na ihiga rĩngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ narĩo, mũndũ ūcio akue-rĩ, ūcio ūgũthanite nĩ mũũragani; mũũragani ūcio no nginya ooragwo. **18** Kana mũndũ o wotho ūngĩkorwo na mũtĩ ūngĩũragana guoko, nake agũthe mũndũ nago acooke akue-rĩ, ūcio ūgũthanite nĩ mũũragani; mũũragani ūcio no nginya ooragwo. **19** Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya oorage mũũragani ūcio; angĩmũtũnga no nginya amũũrage. **20** Mũndũ o wotho angĩkorwo aciĩrĩre rũmena na athinĩkanie ūrĩa ūngĩ, kana amũũkĩrie kĩndũ akiendaga nake mũgũthwo akue, **21** kana amũgũthe ngundi arakarĩe amũũrage, mũndũ ūcio no nginya ooragwo; ūcio nĩ mũũragani. Mũrĩhanĩria wa thakame no nginya aooraga mũũragani ūcio rĩrĩa angĩmũtũnga. **22** “No rĩrĩ, mũndũ angĩkorwo atarĩ na rũmena, na o rĩmwe athinĩkanie mũndũ ūngĩ kana amũũkĩrie kĩndũ atekwenda, **23** kana amũgũthĩrie ihiga rĩngĩmũũraga atekũmuona, nake mũndũ ūcio akue, no tondũ ti thũ yake na ningĩ ndaciĩrĩre kũmũgera ngero-rĩ, **24** hĩndĩ iyo kũngano kũu no nginya kĩmũtuithanie ciira na mũrĩhanĩria wa thakame kũringana na mawatho maya. **25** Kũngano kũu no nginya kĩgĩtie mũndũ ūcio ūthitangĩrwo kũũragana kuuma kūrĩ mũrĩhanĩria wa thakame, na kĩmũcookie itũura rĩu inene rĩa kũũrĩro rĩrĩa oorĩre. Nake no nginya aikare kuo o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai ūrĩa mũnene agaakua, o ūcio waitĩrĩrio maguta marĩa maamũre. **26** “No rĩrĩ, mũthitangwo ūcio ūraganite angĩgaathĩrĩ nja ya itũura rĩu inene rĩa kũũrĩro rĩrĩa oorĩre, **27** nake mũrĩhanĩria wa thakame amũkore na kũu nja ya itũura rĩu inene, mũrĩhanĩria ūcio wa thakame no oorage mũndũ ūcio mũthitange, na ndatũrwo ihĩtia rĩa kũũragana. **28** Mũndũ ūcio mũthitange no nginya aikare thĩnĩ na itũura rĩu rĩake inene rĩa kũũrĩro o nginya rĩrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai ūrĩa mũnene agaakua; thũutha wa gĩkuũ kĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai ūcio mũnene, no acooke gĩthaka-inĩ kĩa eegwatiire. **29** “Maya nĩmo megũtuika mawatho manyu ma kũrũmagĩrĩro hĩndĩ ciothe njjarwa-inĩ

iria igooka, o kūrīa mūgaatūūra. **30** “Mündū o wothē angītūrāgā mündū no ngīnya akooragwo ta mūūrāgani, no no ngīnya hāgīe na ūira wa aira aingī. No gūtīrī mündū o na ū ūkooragwo nī ūndū wa ūira wa mündū ūmwe. **31** “Mūtikanamūkīre indo cia gūkūūra muoyo wa mūūrāgani, ūrīa wagīrīrwo nī gūkua. Ti-itherū ūcio no ngīnya ooragwo. **32** “Mūtikanamūkīre indo cia gūkūūra muoyo wa mündū o wothē ūrīa ūūrīire itūūra inene rīa kūrīrwo, atī nīguo mūmwītīkīrie acooke agatūūre mūgūnda-inī wake mbere ya gīkuū kīa mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene. **33** “Mūtikanathaahie būrūrī ūrīa mūrī. Ūiti wa thakame nī ūthaahāgia būrūrī, na horohio ndīngīrutīrwo būrūrī ūrīa thakame īrīkītīe gūtīrwo, tīga no īrutīrwo na thakame ya mündū ūcio wamīītīre. **34** Mūtikanathaahie būrūrī ūrīa mūtūūrāgā na kūrīa nīī ndūūrāgā, nī ūndū nīī Jehova ndūūrāgā gatagatī ka andū a Isiraeli.”

36 Atongoria a nyūmba cia mbarī ya Gileadi mūrū wa Makīru, mūrū wa Manase, arīa maarī a mbarī cia njīaro cia Jusufu, nīmāthīre na makīaria marī mbere ya Musa na atongoria arīa matongoragīa nyūmba cia andū a Isiraeli. **2** Makiuga atīrī, “Rīrīa Jehova aathīre mwathi wakwa aheane būrūrī ūtūike igai rīa andū a Isiraeli na ūndū wa gūcuukīra mītī-rī, Jehova nīagwathīre ūheane igai rīa mūrū wa ithe wītū Zelofehadi kūrī airītu ake. **3** Na rīrī, mangīkaahīkīo nī andū a mīhīrīga īyo īngī ya andū a Isiraeli, hīndī īyo igai rīao nīrīkeherio igai-inī rīa maithe maitū rīonganīrīrio na igai rīa mūhīrīga ūrīa makaahīkīra. Nī ūndū ūcio-rī, gīcunjī kīa igai rīrīa twagīrīrwo nīrīkeherio. **4** Rīrīa mwaka wa Jubīlīi wa andū a Isiraeli ūgaakīnya-rī, igai rīao nīrīkongānīrīrio na igai rīa mūhīrīga ūrīa makaahīkīra, narīo igai rīao rīeherio kuuma kūrī igai rīa mūhīrīga wa maithe maitū.” **5** Nake Musa, kūrīngana na watho wa Jehova, agīatha andū a Isiraeli, akīmeera atīrī, “Ūguo mūhīrīga wa njīaro cia Jusufu ūroīga nī ūndū wa kīhōoto. **6** Ūū nīguo Jehova athanīte nī ūndū wa airītu a Zelofehadi: No mahīkīre mündū o wothē ūrīa mangītīendera, angīkorwo mekūhīka thīīnī wa mūhīrīga wa ithe wao. **7** Gūtīrī igai thīīnī wa Isiraeli rīkoīma mūhīrīga ūmwe rītūike rīa mūhīrīga ūngī, nīgūkorwo Mūīsīraeli o wothē nīagatūūria gīthaka kīa mūhīrīga kīrīa maagaire kuuma kūrī maithe mao ma tene. **8** Mūrītu o wothē ūkaagaya gīthaka mūhīrīga-inī o wothē wa Isiraeli, no ngīnya ahīkīre mündū wa nyūmba ya mūhīrīga wa ithe, nīgeetha Mūīsīraeli o wothē atūūre enyīītīre igai rīa maithe. **9** Gūtīrī igai rīkoīma mūhīrīga ūmwe rītūike rīa mūhīrīga ūngī, nīgūkorwo o mūhīrīga wa andū a Isiraeli ūrītūūrāgia gīthaka kīrīa ūgaīte.” **10** Nī ūndū ūcio airītu acio a Zelofehadi magīka o ta ūrīa Jehova aathīte Musa. **11** Airītu a Zelofehadi, nīo Mahala, na Tirīza, na Hogīla, na Mīlīka, na Noa, maahīkīrio nī arīū a mūrū wa nyīna na ithe wao. **12** Maahīkīre thīīnī wa mbarī cia njīaro cia Manase mūrū wa Jusufu, narīo igai rīao rīgīkīkara mbarī-inī na mūhīrīga-inī wa ithe wao. **13** Macio nīmo mawatho na matuīro ma kūrūmīrīrwo marīa Jehova aathīre Musa eere andū a Isiraeli marī kūu werū wa Moabī hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Jorodani mūrīmo ūrīa ūngī wa Jerīko.

Gũcookerithia

1 Üyü nĩguo ũhoro ūrĩa Musa aarĩrie andũ a Isiraeli othe kũu werũ-inĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, na kũu nĩkuo Araba, kũng'ethera Sufi, gatagatĩ ka Parani na Tofeli, na Labani, na Hazerothu na Dizahabu. **2** (Kuuma Horebu gũthĩ Kadeshi-Barinea, kugerera njĩra ya kĩrĩma gĩa Seiru, nĩ rũgendo rwa mĩthenya ikũmi na ũmwe.) **3** Mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩna kuuma andũ a Isiraeli moima bũrũri wa Misiri mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na ũmwe-rĩ, Musa akiarĩria andũ a Isiraeli akĩmeera ūrĩa wotho Jehova aamwathĩte ameere. **4** Ũndũ ũyũ wekĩkire thuutha wake gũkorwo atootetie Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūrĩa wathamakaga Heshiboni, na ningĩ niatootetie Ogu mũthamaki wa Bashani, ūrĩa wathamakaga Ashitarothu arĩ kũu Edirei. **5** Musa arĩ kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani bũrũri-inĩ wa Moabi, nĩambĩrĩrie gũtaarĩria ũhoro wa watho ũyũ, akiuga atĩrĩ: **6** Jehova Ngai witũ aatwirire tũrĩ kũu Horebu atĩrĩ, "Ihinda rĩria mũkarĩte kĩrĩma-inĩ gĩkĩ nĩrĩnganĩte. **7** Thariai kambĩ mũthĩrĩ bũrũri ūrĩa ũrĩ irĩma wa Aamori; mũthĩrĩ kũrĩ ndũrĩrĩ irĩa ciothe iriganĩte cia Araba, na irĩma-inĩ, na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũiro, na Negevu o na gũtwarana na hũgũrũrũ cia irĩa, gũthĩrĩ o ngĩnya bũrũri wa Akaanani, o na kũu Lebanoni, o ngĩnya rũũrĩ rũrĩa rũnene rwa Farati. **8** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũheete bũrũri ũyũ. Thĩĩrĩ kuo mwĩgwatĩre bũrũri ũcio Jehova eehĩtire na mwĩhitwa akiuga nĩakauhe maithe manyu lburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, o na aũhe njaro ciao irĩa igooka thuutha wao." **9** Hĩndĩ ĩyo ndaamwĩrĩre atĩrĩ, "Wira wa kũmũrora nĩ mũrĩtũ mũno, ndingĩhota ndĩ o nyĩki. **10** Jehova Ngai wanyu nĩamũingĩhĩte mũno ngĩnya ũmũthĩ mũrĩ aingĩ o ta njata cia igũrũ. **11** Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, aromũingĩhia maita ngiri, na amũrathĩme o ta ūrĩa eeranĩire! **12** No rĩrĩ, ingĩhota atĩa gũkuua mathĩĩna manyu, na mĩrĩgo yanyu, o na maciira manyu ndĩ o nyĩki? **13** Thuurairĩ andũ oogĩ, na amenyi maũndũ, o na atĩku kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga yanyu ndĩmatue anene mamũrorage." **14** Inyũ mwanjookeirie atĩrĩ, "Ũndũ ũcio watua nĩ ũgwĩka nĩ mwega." **15** Nĩ ũndũ ũcio ngĩoya atongoria a mĩhĩrĩga yanyu, acio maarĩ oogĩ na atĩku, ngĩmatua a kũmwathaga, marĩ atongoria a ikundi cia andũ ngĩrĩ ngĩrĩ, na cia igana igana, na cia mĩrongo ĩtano na cia ikũmi, matũke anene a mĩhĩrĩga. **16** Na nĩndathĩre atũthania ciira anyu ihinda-inĩ rĩu ngĩmeera atĩrĩ: Thikagĩrĩriai maciira gatagatĩ-inĩ ka arĩũ a ithe wanyu, na mũmatũithanagie na kihooto, kana nĩ ciira ũrĩ gatagatĩ ka Mũisiraeli na Mũisiraeli ũngĩ, kana Mũisiraeli na mũndũ wa kũngĩ. **17** Mũtikanathutũkanie mũgĩtua ciira; thikagĩrĩriai andũ arĩa anene na arĩa anini o ũndũ ũmwe. Mũtikanetigĩre mũndũ o na ũrĩkũ, nĩgũkorwo ũtuanĩri ciira nĩ wa Ngai. Ndehagĩrai ciira ūrĩa wotho wamũrĩtũhĩra, na nĩndĩũthikagĩrĩria. **18** Na hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra maũndũ mothe marĩa mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka. **19** Ningĩ o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathĩre-rĩ, nĩtuoimire Horebu, tũgĩthĩrĩ twarekeire bũrũri ūrĩa ũrĩ irĩma wa Aamori tũtũkanĩrĩre werũ-inĩ ũcio mũnene na wa gwtĩgĩrwo, o ũcio mweyoneire, na nĩ ũndũ

ũcio tũgĩkĩnya Kadeshi-Barinea. **20** Hĩndĩ ĩyo ngĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩmũkĩnyĩte bũrũri ūrĩa ũrĩ irĩma wa Aamori, ūrĩa Jehova Ngai witũ aatũhe. **21** Atĩrĩrĩ, Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ũcio. Ambatai mũthĩrĩ mũwĩgwatĩre ũtũke wanyu, o ta ūrĩa Jehova Ngai wa maithe manyu aamwĩrĩre. Mũtikanetigĩre; kana mukue ngoro." **22** Ningĩ inyũ, inyuothe mũgĩtũka harĩ nĩ mũkĩnjĩra atĩrĩ, "Reke tũtũme andũ mathĩrĩ mbere iitũ magatũthigaanĩre bũrũri ũcio, matũcookerie ũhoro ũkonĩrĩ njĩra irĩa twagĩrĩrwo kũgerera na matũũra marĩa tũgũkora." **23** Riciirĩa rĩu ngĩona rĩ-rĩega; nĩ ũndũ ũcio ngĩthũura andũ ikũmi na eerĩ thĩĩnĩ wanyu, o mũhĩrĩga hakiuma mũndũ ũmwe. **24** Makiumagara makĩambata bũrũri ũcio, wa irĩma, magĩkĩnya Gĩtuamba kĩa Eshikoli na magĩtũũria ũhoro wakĩo. **25** Nĩmakũire matunda mamwe ma bũrũri ũcio, magĩtũrehere, na magĩtũcookeria ũhoro atĩrĩ, "Bũrũri ũcio Jehova Ngai witũ aaratũhe nĩ mwega." **26** No inyũ mũtiendaga kwambata mũthĩrĩ kuo; nĩ mwaremeire rĩathani rĩa Jehova Ngai wanyu. **27** Mũkĩnugunĩka mũrĩ thĩĩnĩ wa hema cianyu, mũkiuga atĩrĩ, "Jehova niatũthũire; nĩkĩo aatũrutĩre bũrũri wa Misiri oke atũneane moko-inĩ ma Aamori nĩguo matũniine. **28** Tũngĩgĩthĩrĩ na kũ? Ariũ a ithe witũ nĩmatũmĩte tũũrwo nĩ hinya tondũ maroiga atĩrĩ, 'Andũ acio marĩ na hinya gũtũkĩra, na nĩ arĩhu kũrĩ ithuĩ; matũũra mao nĩ manene mũno, na mairĩgĩrwo na thĩngo ikĩnyĩte o matu-inĩ. O na nĩtũronĩre ariũ a Anaki kuo.'" **29** Nĩrĩ na nĩrĩ ngĩmwĩra atĩrĩ, "Mũtikamake, na mũtikametigĩre. **30** Jehova Ngai wanyu, ūrĩa ũrathĩrĩ amũtongoretie, nĩekũmũrũrĩa, o ta ūrĩa aamũrũrĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩĩonagĩra na maithe manyu, **31** na kũu werũ-inĩ kũu nĩmuonĩre Jehova Ngai wanyu ūrĩa aamũtwaraga amũkuũite, o ta ūrĩa mũndũ athĩiaga akuũite mũrĩrũ, akĩmũkuua kũrĩa guothe mwagereire ngĩnya mũgĩkĩnya gũkũ." **32** No o na muonete ũguo-rĩ, mũtiigana kwĩhoka Jehova Ngai wanyu, **33** ūrĩa wathĩiaga amũtongoretie mũrĩ rũgendo-inĩ rwanu arĩ gĩtũgĩ-inĩ kĩa mwaki tũtũkũ, na arĩ itu-inĩ mũthenya, na akamũcaragĩria kũrĩa mũngĩamba hema o na akamuonagĩa njĩra irĩa mũkĩgura. **34** Rĩria Jehova aagũire ūrĩa mwoigĩre, akĩrakara na akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: **35** "Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa rũciaro rũrũ rwaganu ũkoona bũrũri ũcio mwega ūrĩa ndehĩtĩre atĩ nĩngauhe maithe manyu ma tene, **36** tĩga o Kalebu mũrũ wa Jefene. Nĩakawona, na nĩngamũhe bũrũri ũcio aakĩnyĩte na magũrũ make, marĩ na njaro ciake, tondũ nĩarũmũrĩre Jehova na ngoro yake kũna." **37** O na nĩrĩ Jehova nĩandakarĩre akĩnjĩra atĩrĩ, "O nawe ndũgatoonya bũrũri ũcio. **38** No ndungata yaku, Joshua mũrũ wa Nuni nĩakauitoonya. Mũmagĩrĩrĩ, tondũ nĩwe ũgaatongoria Isiraeli mathĩrĩ makuĩgae. **39** Na rĩrĩ, andũ anyu arĩa anini arĩa mwoigĩre atĩ nĩmagatahwo, na ciana cianyu o icio itakũũranĩte wega na ũũru, nĩigatoonya bũrũri ũcio. Nĩngauheana kũrĩ o, nao megwatĩre ũtũke wao. **40** No inyũ-rĩ, hũndũkai, mumagare mũthĩrĩ na njĩra ya werũ-inĩ mũrorete Iria Itune." **41** Hĩndĩ ĩyo mũkĩnjookeiria atĩrĩ, "Nĩtũhĩtĩrĩre Jehova. Nĩtũkwambata tũkarũe, o ta ūrĩa Jehova Ngai witũ aatwathĩte." Nĩ ũndũ ũcio inyũ inyuothe o mũndũ o mũndũ akĩũha indo ciake cia mbaara, mwĩcĩrĩtĩre atĩ

nĩ undũ mũhũthũ kwambata mũthĩĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma. **42** No Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Meere ũũ, ‘Tigai kwambata mũkarũe, tondũ ndigũkorwo hamwe na inyuĩ. Nĩmũgũtorio nĩ thĩ cianyu.”” **43** Nĩ undũ ũcio na nĩ ngĩmwĩra, no mũtiigana kũnjigua. Nĩmwaremeire watho wa Jehova, na nĩ undũ wa rũnano rwanyu mũkĩambata mũgĩthĩĩ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma. **44** Nao Aamori arĩa maatũũraga kũu irĩma-inĩ makĩmũtharĩkĩra, makĩmũingata ta mĩrumbĩ ya njũkĩ, nao makĩmũhũũra kuuma Seiru o nginya Horoma. **45** Mwacookire mũgũka mũkĩrĩraga mbere ya Jehova, no ndaigana kũrũmbũiya kĩrĩro kĩanyu, na akĩrega kũmũthikĩrĩra. **46** Na nĩ undũ ũcio mũgĩkara kũu Kadeshi matukũ maingĩ, ihinda rĩu rĩothe mwaikarire kuo.

2 Thuutha ũcio tũkĩhũndũka, tũkiumagara tũrorete na werũ-inĩ, tũgĩthĩĩ na njĩra irĩa yerekeire Iria Itune, o ta ũria Jehova anjĩrĩte. Tũkĩrũũra bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ihinda iriaya. **2** Nake Jehova agĩcoka akĩnjĩra atĩrĩ, **3** “Nĩmũrũũrite bũrũri ũyũ ũrĩ irĩma ihinda rĩa kũigana; rĩu garũũkai mũrorete mwena wa gathigathini. **4** Atha andũ, ũmeere atĩrĩ: ‘Mũrĩ hakuhi gũtũkanĩria bũrũri wa ariũ a ithe wanyu, njiaro cia Esaũ, arĩa maatũũraga Seiru. Nĩmekũmwĩtigira, no inyuĩ mwĩmenyerere mũno. **5** Mũtikamoogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini, o na handũ mũngikinyithia kũgũrũ. Nĩheete Esaũ bũrũri ũcio ũrĩ irĩma wa Seiru ũtũike wake mwene. **6** Irio irĩa mũrĩrĩaga na maaĩ marĩa mũrĩnyuaga mũrĩmarĩhaga na betha.”” **7** Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte wĩra-inĩ wotho wa moko manyu. Nĩamũmenyerere rũgendo-inĩ rwanyu werũ-inĩ ũyũ mũnene. Mĩaka iyo mĩrongo ĩna ithĩrĩte, Jehova Ngai wanyu akoretwo hamwe na inyuĩ, na mũtĩrĩ mwaga kĩndũ o na kĩ. **8** Nĩ undũ ũcio tũgĩkĩhũtũkĩra kũu kwa ariũ a ithe witũ, njiaro cia Esaũ, acio maatũũrite kũu Seiru. Nĩtwatigire barabara ya gũthĩĩ Araba irĩa yumĩte Elathu na Ezioni-Geberi, tũkĩnyĩta barabara ya werũ ya gũthĩĩ Moabi. **9** Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Ndũgathĩĩnĩ andũ a Moabi kana ũmogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri wao o na hanini. Nĩndikĩtie kũheana Ari kũrĩ njiaro cia Loti gũtũike igai rĩao.” **10** (Aemi nĩo maatũũraga kuo tene, andũ maarĩ hinya na aingĩ mũno, na makaraiha ta ariũ a Anaki. **11** O nao andũ acio maatũũtuo Arefai, o ta Anaki, no andũ a Moabi maameetaga Aemi. **12** Aahori tene maatũũraga Seiru, no njiaro cia Esaũ ikĩmarutũũra, makiuma kuo. Njiaro cia Esaũ ikĩniina Aahori, ikĩmeeheria mbere yao, na magĩtũũra kuo ithenya rĩao, o ta ũria andũ a Isiraeli meekire bũrũri-inĩ ũria Jehova aamaheire megwatĩre ũtũike wao.) **13** Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Rĩu ũkĩrai mũringe Kĩanda gĩa Zeredi.” Nĩ undũ ũcio tũgĩkĩringa karũũ kau. **14** Mĩaka mĩrongo ĩtatũ na ĩnana nĩyathĩrĩre kuuma hĩndĩ irĩa tuoimire Kadeshi-Barinea nginya rĩrĩa twaringire Kĩanda kũu gĩa Zeredi. Ihinda-inĩ rĩu rũciarũ ruotho rwa andũ arĩa maathĩiiga ita rũgĩkorwo rũthĩrĩte kũu kambĩ-inĩ, o ta ũria Jehova aamerite na mwĩhitwa. **15** Guoko kwa Jehova nĩ kwamokĩrĩre nginya hĩndĩ irĩa aamaniinire biũ, magĩthira kũu kambĩ-inĩ. **16** Na rĩrĩ, rĩrĩa mũndũ wa mũthia gatagatĩ-inĩ ka andũ acio arĩa maathĩiiga

ita aakuire-rĩ, **17** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, **18** “Ŭmũthĩ nĩmũkũhũtũkĩra Ari, bũrũri-inĩ wa Moabi. **19** Mwakinya kũrĩ Aamoni, mũtikamathĩnie kana mũmoogite nĩguo mũrũe, nĩgũkorwo ndikũmũhe bũrũri o na ũmwe wa Aamoni. Nĩndĩũheanĩte kũrĩ njiaro cia Loti ũtũike igai rĩao.” **20** (O nago ũcio watũtuo ta bũrũri wa Arefai, arĩa matũũrite kuo, no Aamoni maametaga Azamuzumi. **21** Maarĩ andũ marĩ hinya na aingĩ na makaraiha ta Aanaki. Jehova nĩamaniinire makĩeherera Aamoni, nao makĩmaingata magĩtũũra kuo ithenya rĩao. **22** Ŭguo noguo Jehova eekĩre njiaro cia Esaũ arĩa maatũũrite Seiru, hĩndĩ irĩa aaniinire Aahori mehene mbere yao. Nĩmamarutũũrĩre, na nĩo matũũraga kuo ithenya rĩao nginya ũmũthĩ. **23** Nao Aavi arĩa maatũũraga tũtũũra-inĩ gũthĩĩ o nginya Gaza, nĩmaniinirwo nĩ Akafitori arĩa moimĩte Kafitori, nao magĩtũũra kuo ithenya rĩao.) **24** “Umagarai mũringe Kĩanda kĩa Arinoni. Na atĩrĩ, nĩneanĩte Sihoni ũria, Mũamori mũthamaki wa Heshiboni, na bũrũri wake moko-inĩ manyu. Ambĩrĩrai kũrũa nake, mwĩgwatĩre bũrũri ũcio. **25** Mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ nĩngwambĩrĩria gũtũma andũ a ndũrĩrĩ ciothe irĩa itũire gũkũ thĩ inyiitwo nĩ guoya na kĩmako nĩ undũ wanyu. Ciaigua ũhoro wanyu nĩũkũina na inyiitwo nĩ kĩgĩrĩko kĩnene nĩ undũ wanyu.” **26** Tũrĩ werũ-inĩ wa Kedemoth nĩndatũmire andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni ngĩmũũria tũgĩe na thayũ, na ngĩmwĩra atĩrĩ, **27** “Twĩtũkĩrie tũtũkanĩrie bũrũri waku. Tũkũrũmĩrĩra barabara irĩa nene tũtikwahũka na mwena wa ũrio kana wa ũmotho. **28** Twenderie irio cia kũria na maaĩ ma kũnyua, tũrĩhe na betha. No rĩrĩ, ũtwĩtũkĩrie tũtũkanĩrie kũu na magũrũ, **29** o ta ũria njiaro cia Esaũ irĩa itũũraga Seiru, na andũ a Moabi arĩa maatũũraga Ari maatũũkire, nginya tũringe Rũũ rwa Jorodani tũkinye bũrũri ũria Jehova Ngai witũ araathũe.” **30** No Sihoni mũthamaki wa Heshiboni nĩaregire tũtũkanĩrie kuo. Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩatũmire roho wake ũng’athie, na akĩũmia ngoro yake, nĩgeetha amũneane moko-inĩ manyu, o ta ũria ekĩte rĩu. **31** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩndambĩrĩria kũneana Sihoni na bũrũri wake kũrĩ inyuĩ. Ambĩrĩrai kũmahũũra mũmatoorie, nĩgeetha mwĩgwatĩre bũrũri ũcio wake.” **32** Hĩndĩ irĩa Sihoni oimagarire na mbũtũ yake yotho nĩguo acemanie na ithũĩ mbaara-inĩ kũu Jahazu, **33** Jehova Ngai witũ nĩamũneanire moko-inĩ maitũ na ithũĩ tũkĩmũhũũra, tũkĩmũũruga hamwe na ariũ ake na mbũtũ yake yotho. **34** Hĩndĩ iyo tũkĩnyĩta matũũra make mothe tũkĩmaananga biũ, o na tũkĩniina arũme, na andũ-a-nja, o na ciana. Tũtĩatigirie mũndũ o na ũmwe. **35** No mahĩu na indo irĩa twaatahire kuuma matũũra macio twanyiitire nĩtweyoire tũgĩthĩĩ nacio. **36** Kuuma Aroeri mũthia-inĩ wa kĩanda kĩa Arinoni, na kuuma itũũra rĩrĩa rĩarĩ kĩanda-inĩ kũu, nginya o Gileadi, gũtĩrĩ itũũra o na rĩmwe rĩatũkĩrĩre hinya. Jehova Ngai witũ nĩaneanire matũũra mothe kũrĩ ithũĩ. **37** No kũringana na watho wa Jehova Ngai witũ, mũtiigana gũkuhĩrĩria bũrũri o na ũrĩkũ wa Aamoni, kana mũgĩkuhĩrĩria bũrũri ũria wariganĩtie na Rũũ rwa Jaboku, o na kana bũrũri ũria ũthĩũrũrũkĩrie matũũra marĩa marĩ irĩma-inĩ.

3 Nĩtwacookire tũkĩgarũrũka na tũkĩambata na njĩra tũrorete Bashani, nake Ogu mũthamaki wa Bashani akiumagara na mbũtũ ciake ciothe cia ita oke ahũũrane na ithũĩ kũu Edirei. **2** Nake Jehova akĩnjũra atĩrĩ, “Ndũkamwĩtigĩre, nĩ undũ nĩndĩmũneanĩte hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita na bũrũri wake moko-inĩ maku. Mwĩke o ũrĩa wekire Sihoni mũthamaki wa Aamori, ũrĩa waathanaga Heshiboni.” **3** Nĩ undũ ũcio Jehova Ngai witũ akĩneana Ogu mũthamaki wa Bashani moko-inĩ maitũ na mbũtũ yake yothē. Tũkĩmooraga na tũtĩatĩgĩrie mũndũ o na ũmwe. **4** Ihinda-inĩ rĩu tũkĩmatunya matũũra mao mothe. Gũtĩrĩ itũũra o na rĩmwe rĩa matũũra mao mĩrongo itandatũ tũtaamatunyire, marĩa maarĩ bũrũri-inĩ ũcio wothē wa Arigobu, ũthamaki-inĩ wa Ogu kũu Bashani. **5** Matũũra macio mothe maarĩ mairĩgĩre na hinya, na thingo ndaaya na igũrũ, na ihingo ciarĩ na mĩgĩko, na ningĩ no kwari tũtũũra tũĩgĩ tũtaarĩ tũĩrĩgĩre. **6** Nĩtwamanangĩre biũ, o ta ũrĩa tweekite Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, tũkĩananga matũũra mothe manene, o na tũkĩniina arũme na andũ-a-nja o na ciana. **7** No mahiũ mothe na indo irĩa twatahire kuuma matũũra macio mao manene nĩtwacioire tũgĩthĩĩ nacio. **8** Nĩ undũ ũcio ihinda-inĩ rĩu nĩtwatunyaneire bũrũri ũrĩa warĩ irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, kuuma kũrĩ athamaki acio eerĩ a Aamori, naguo uumĩte kĩanda kĩa Arinoni nginya kĩrĩma-inĩ kĩa Herimoni. **9** (Kĩrĩma kĩa Herimoni gĩtagwo Sirioni nĩ Asidoni; nao Aamori magĩtaga Senĩru.) **10** Nĩtwatahire matũũra mothe marĩa maarĩ kũndũ kwaraganu, na Gileadi guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka na Edirei, matũũra ma kũrĩa Ogu aathanaga kũu Bashani. **11** (No Ogu mũthamaki wa Bashani wiki watĩgarĩre harĩ matĩgarĩ ma Arefai. Gĩtanda gĩa ke kiarĩ gĩa cuuma, na kiarĩ na ũrĩahu wa makĩria ma butĩ ikũmi na ithatũ, na warĩ wa butĩ ithathatũ. Gĩtanda kũu kĩrĩ o kũu Raba kwa Aamoni.) **12** Naguo bũrũri ũrĩa twatunyaneire hĩndĩ ĩyo-rĩ, nĩndagĩĩre andũ a Rubeni na a Gadi bũrũri ũrĩa warĩ gathĩgathĩni wa Aroerĩ kũnyĩitana na kĩanda kĩa Arinoni, hamwe na nuthu ya bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Gileadi, o hamwe na matũũra makuo. **13** Nakuo kũrĩa kũngĩ guothe gwatĩgaire kũu Gileadi o na Bashani guothe, kũrĩa Ogu aathanaga, ngĩkũhe nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. (Bũrũri wothē wa Arigobu kũu Bashani hĩndĩ ĩmwe wetagwo bũrũri wa Arefai. **14** Jairu, wa rũciarũ rwa Manase, nĩegwatĩire bũrũri wothē wa Arigobu o nginya mũhaka-inĩ wa Ageshuru na Amaakathi; nakuo gũgĩtĩanio nake, nĩ undũ ũcio Bashani gwĩtagwo Havothu-Jairu o nginya ũmũthĩ.) **15** Na nĩndaheanire Gileadi kũrĩ Makĩru. **16** No andũ a Rubeni na a Gadi ndaamaheire bũrũri ũrĩa uumĩte Gileadi ũgĩakũrũka nginya kĩanda kĩa Arinoni (mũhaka warĩ gatagatĩ ga kĩanda kĩu), ũgacooka ũgakinya rũũ-inĩ rwa Jaboku, arĩ ruo mũhaka wa Aamoni. **17** Mũhaka wakuo wa mwena wa ithũĩro warĩ Rũũĩ rwa Jorodani kũu Araba, kuuma Kinerethu nginya Iria-inĩ rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbi), mũhuro wa iharũrũka cia Pisiga. **18** Hĩndĩ ĩyo nĩndamwathire ngĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova Ngai wanyu nĩamũheete bũrũri ũyũ mũwĩgwatĩre. No andũ anyu arĩa marĩ na hinya, arĩa meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ũrĩa ũngĩ

mbere ya andũ a Isiraeli arĩu a ithe wanyu. **19** No rĩrĩ, atumia anyu, na ciana cianyũ, o na ũhiũ wanyu (nĩnjũũ nĩ mũrĩ na ũhiũ mũĩngĩ) no makare matũũra-inĩ marĩa ndĩmũheete, **20** nginya rĩrĩa Jehova akaahe arĩu a thoguo ũhurũko ta ũrĩa amũheete inyũĩ, nao makorwo meyoere bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmahe, mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani. Thuutha ũcio-rĩ, o mũndũ wanyu no acooke handũ harĩa ndĩmũheete mwigwatĩre hatũĩke hanyu.” **21** Ningĩ ngĩatha Joshua ngĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩwĩoneire na maitho maku ũrĩa wothē Jehova Ngai wanyu ekĩte athamaki acio eerĩ. ũguo noguo Jehova ageeka mothamaki marĩa mothe marĩ kũndũ kũu mũrathĩĩ. **22** Ndũkanametĩgĩre; Jehova Ngai wanyu nĩwe ũrĩmũrĩagĩrĩa.” **23** Hĩndĩ ĩyo nĩndathaitĩre Jehova ngĩmwĩra atĩrĩ: **24** “We Mwathani Jehova, nĩwambĩrĩire kuonia ndungata yaku ũnene waku na hinya wa guoko gwaku. Nĩ undũ-rĩ, nĩ ngai ĩrĩkũ igũrũ kana thĩ ngĩĩka ciiko cia hinya ta irĩa wee wĩkaga? **25** Reke nĩnge kũndũ kũu mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani ngeyonere bũrũri mwega, bũrũri ũcio mwega ũrĩ irĩma o na bũrũri wa Lebanoni.” **26** No nĩ undũ wanyu-rĩ, Jehova nĩandakarĩire na ndangĩathĩkĩrĩire. Jehova akiuga atĩrĩ, “Reke ũhorũ ũcio ũkĩnye hau, ndũkanjarĩire rĩngĩ undũ wĩgĩ ũhorũ ũcio. **27** Ambata gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma kĩa Pisiga wĩrorere mwena wa ithũĩro, na wa gathĩgathĩni, na wa gũthĩni, o na wa irathĩro. Wĩrorere bũrũri ũcio na maitho maku, nĩ undũ ndũkũringa rũũĩ rũrũ rwa Jorodani. **28** No rĩrĩ, taara Joshua, na ũmũĩmĩrĩre, na ũmũwĩke hinya, nĩgũkorwo nĩwe ũgaatũngoria andũ aya maringe mathĩĩ mũrĩmo ũrĩa ũngĩ, na atũme magae bũrũri ũcio ũkuona.” **29** Nĩ undũ ũcio tũgĩkara kũu gĩtuamba-inĩ hakuĩ na Bethi-Peori.

4 Atĩrĩrĩ, inyũĩ andũ a Isiraeli, iguai watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũruta. Marũmagĩrĩre nĩgeetha mũtũũre muoyo na nĩguo mũthĩĩ mũtoonye mwigwatĩre bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wa maitho manyu aramũhe. **2** Mũtĩkanongerere ũrĩa ngũmwatha kana mĩrutarute, no rĩmagai maathani ma Jehova Ngai wanyu marĩa ngũmũhe. **3** Nĩmweyoneire na maitho manyu ũrĩa Jehova eekire kũu Baali-Peori. Jehova Ngai wanyu nĩnaniire gatagatĩ-inĩ kanyu ũrĩa wothē warũmagĩrĩra Baali wa Peori, **4** no arĩa othe anyu maarũmĩrĩre Jehova Ngai wanyu, marĩ muoyo nginya ũmũthĩ. **5** Atĩrĩrĩ, nĩndĩmũrutĩte watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ta ũrĩa Jehova Ngai wakwa aanjathire, nĩgeetha mũmarũmagĩrĩre bũrũri-inĩ ũcio mũgũtoonya mũwĩgwatĩre. **6** Menyagĩrĩrai maathani macio wega, nĩgũkorwo ũguo nĩguo ũkuonania ũũgĩ na ũmenyo wanyu kũrĩ ndũrĩrĩ irĩa irĩguaga ũhorũ wa watho ũyũ wa kũrũmĩrĩrwo, ciugage atĩrĩ, “Tĩ-itherũ rũrĩrĩ rũrũ rũnene nĩ rũũgĩ na nĩ andũ marĩ na ũmenyo wa maũndũ.” **7** Nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ, rũrĩ na ngai ciao irĩ hakuĩ nao ta ũrĩa Jehova Ngai witũ akoragwo hakuĩ na ithũĩ rĩrĩa rĩothe tũkũmũhooya? **8** Ningĩ nĩ rũrĩrĩ rũrĩkũ rũngĩ rũnene ũũ rũrĩ na watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho ma kĩhooto ta maya ndĩramũhe ũmũthĩ? **9** Mwĩmenyererei, na mũĩkare mwigũite nĩgeetha mũtĩkanariganĩrwo

nĩ maũndũ marĩa muonete na maitho manyu, kana mũreke mehere ngoro-inĩ cianyũ matukũ marĩa mothe mũgũtũura muoyo. Marutagei ciana cianyũ o na ciana cia ciana cianyũ irĩa igooka thuutha. **10** Ririkanaĩ mũthenya ũrĩa mwarũgamire mbere ya Jehova Ngai wanyu kũu Horebu, rĩrĩa anjĩĩrĩre atĩrĩ, “Cookanĩrĩa andũ mbere yakwa nĩguo maĩthe ciugo ciakwa, nĩgeetha mamenye kwiĩndigĩra rĩrĩa rĩothe megũtũura muoyo bũrũri ũcio, na marute ciana ciao maũndũ macio.” **11** Nĩmwakuhĩrĩrie na mũkĩrũgama magũrũ-inĩ ma kĩrĩma hĩndĩ irĩa kĩarĩrĩmbũkaga mwaki wakinyite o igũrũ, gũkĩgĩa na matu mairũ na nduma ndumanu. **12** Hĩndĩ ũyo Jehova nĩamwarĩirie arĩ thĩnĩ wa mwaki ũcio. Nĩmwaiguire mũgambo, no gũtĩrĩ kĩndũ muonire; mũgambo noguo warĩ ho. **13** Nĩamũmenyithirie ũhoro wa kĩrĩkanaĩrĩ gĩake, na nĩmo Maathani marĩa Ikũmi, marĩa aamwathĩre mĩrũmagĩrĩre, na agĩcoka akĩmaandĩka ihengere-inĩ igĩrĩ cia mahiga. **14** Na rĩrĩ, Jehova nĩanjathĩre o ihinda rĩu ndĩmũrute watho ũcio wa kũrũmagĩrĩrwo, o na mawatho marĩa mĩrĩrũmagĩrĩra mũrĩ bũrũri ũcio mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre. **15** Mũthenya ũrĩa Jehova aamwarĩirie o kũu Horebu arĩ thĩnĩ wa mwaki, mũtionire mũhianĩre o na ũrĩkũ. Nĩ ũndũ ũcio mwĩmenyagĩrĩre mũno, **16** nĩgeetha mũtikanethũkie na gwiĩthondekera mũhianano mũicũhie, mũhiano wa kĩndũ o gĩothe, ũthondeketwo ũrĩ mũhianĩre wa mũndũ mũrũme kana wa mũndũ-wa-nja, **17** kana wa nyamũ o yothĩ irĩ gũkũ thĩ, kana wa nyoni o yothĩ irĩa yũmbũkaga rĩera-inĩ, **18** kana mũhianĩre wa nyamũ o na irĩkũ itambaga thĩ, kana mũhianĩre wa thamaki o na irĩkũ irĩa irĩ maaĩ-inĩ marĩa marĩ mũhuro wa thĩ. **19** Na rĩrĩa mwarora igũrũ, muona rĩũa, kana mweri na njata, arĩ cio mbũtũ ciothe cia igũrũ, mũtikanagucĩrĩrio mũciĩnamĩrĩre, kana mũhoee indo irĩa Jehova Ngai wanyu aagaĩire ndũrĩrĩ irĩa ciothe irĩ gũkũ thĩ. **20** No inyuĩ-rĩ, Jehova nĩamũrutire icua-inĩ rĩu rĩa gũtwekia igerĩ akĩmũrũta bũrũri wa Misiri, nĩgeetha mũtũũke andũ ake kĩũmbe, o ta ũrĩa mũtarĩrĩ rĩu. **21** Jehova nĩandakarĩre nĩ ũndũ wanyu, na akĩhĩta na mwiĩthwa akiaga atĩ ndikaringa Rũũ rwa Jorodani, ndonye bũrũri ũcio mwega ũrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe ũrĩ igai rĩanyu. **22** Nĩ ngaakuĩra bũrũri ũyũ; ndikaringa Rũũ rwa Jorodani; no inyuĩ mũkirie kũringa mũrĩmo ũrĩa ũngĩ mwiĩgwatĩre bũrũri ũcio mwega. **23** Mwĩmenyerereĩ mũtikariganĩrwo nĩ kĩrĩkanaĩrĩ kĩa Jehova Ngai wanyu kĩrĩa aarĩkanaĩre na inyuĩ; mũtikanethondekere mũhianano wa kĩndũ o gĩothe kĩrĩa Ngai akaananĩtie. **24** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ mwaki ũniinanaga, na nĩ Ngai ũrĩ ũĩru. **25** Thuutha wa kũgĩa na ciana, o na ciana cia ciana cianyũ, na mũkorwo mũtũũrĩte bũrũri ũcio ihinda iriaya, mũngĩgacooka mwiĩthũkie mwiĩthondekere mũhianano mũicũhie wa mũthemba o na ũrĩkũ, na mwiĩke maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova Ngai wanyu, mũtũme arakare-rĩ, **26** ũmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ itũike aira atĩ nĩmũkaniĩnwo o narua kuuma bũrũri ũcio mũraringa Rũũ rwa Jorodani mũkawĩgwatĩre. Mũtigatũũra kũndũ kũu ihinda iriaya na hatĩrĩ nganja nĩ mũkaaniĩnwo. **27** Jehova nĩakamũharagania kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ, na no andũ anini anyu magaatĩgara

gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ irĩa Jehova akaamũharaganĩria. **28** Mũrĩ kũu, nĩmũkahooyaga ngai ithondeketwo nĩ andũ cia mĩti na cia mahiga, o irĩa itangĩhota kuona, kana ciĩgue, kana irĩe, o na kana ciĩgue mũrũkĩ. **29** No mũngĩgaacaria Jehova Ngai wanyu mũrĩ kũu, nĩmũkamuona, angĩkorwo nĩmũkamũrĩngoria na ngoro cianyũ ciothe na muoyo wanyu wothĩ. **30** Rĩrĩa mũgaakorwo mũrĩ mathĩĩna-inĩ na maũndũ maya mothe mekĩke kũrĩ inyuĩ, nĩmũgacookerera Jehova Ngai wanyu na mũmwathĩkire matukũ-inĩ ma thuutha. **31** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ Ngai ũrĩ-tha; ndakamũtiganĩria, kana amũniĩne, kana ariganĩrwo nĩ kĩrĩkanaĩrĩ gĩake na maithe manyu ma tene kĩrĩa aarĩkanaĩre nao na mwiĩthwa. **32** Na rĩrĩ, ũriai ũhoro wa matukũ marĩa mahĩtũku, o marĩa maarĩ mbere wanyu, kuuma mũthenya ũrĩa Ngai ombire mũndũ gũkũ thĩ; ũriai kuuma gĩturi kĩmwe kĩa igũrũ nginya kĩrĩa kĩngĩ. Nĩ kũrĩ kwahaana ũndũ mũnene ta ũyũ, kana nĩ kũrĩ kwaiguĩka ũndũ ũngĩ taguo? **33** Nĩ kũrĩ andũ angĩ marĩ maigua mũgambo wa Ngai akĩaria arĩ thĩnĩ wa mwaki, ta ũrĩa inyuĩ mũiguĩte, na magatũũra muoyo? **34** Nĩ kũrĩ ngai yanageria kwiyoera rũrĩrĩ rĩrutĩte thĩnĩ wa rũrĩa rũngĩ, na ũndũ wa magerio, na kũringa ciana, na morĩrũ, na kũhũirana mbaara, na gwĩka maũndũ na njara irĩ na hinya na guoko gũtambũrũkĩtio; o na kana ciĩko ingĩ nene na cia gwiĩtigĩrwo ta maũndũ marĩa mothe Jehova Ngai wanyu aamwiĩkĩre kũu bũrũri wa Misiri mũkĩĩonagĩra na maitho? **35** Muonirio maũndũ macio nĩgeetha mũmenye atĩ Jehova nĩwe Ngai; tĩga o we wiki gũtĩrĩ ũngĩ. **36** Nĩatũmire mũigũe mũgambo wake kuuma igũrũ nĩguo amũrute. Nakuo thĩ akĩmuonia mwaki wake mũnene, na mũkĩguĩ ciugo ciake ikĩuma mwaki-inĩ ũcio. **37** Tondũ nĩendeete maithe manyu ma tene, na agĩthuura njiaro irĩa igooka thuutha wao, nĩamũrũtĩre bũrũri wa Misiri na hinya mũnene, na agĩtwarana na inyuĩ, **38** nĩgeetha amũingatĩre ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya kũmũkĩra, amũrehe bũrũri wacio, amũhe guo ũtũũke igai rĩanyu, ta ũrĩa gũtarĩrĩ ũmũthĩ. **39** Menyai na mũnyĩite na ngoro cianyũ ũmũthĩ atĩ Jehova nĩwe Ngai kũu igũrũ na gũkũ thĩ. Gũtĩrĩ ũngĩ. **40** Rũmĩai watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na maathani make marĩa ngũmũhe ũmũthĩ, nĩgeetha muonage maũndũ mega inyuĩ ene na ciana cianyũ irĩa igooka thuutha wanyu, na nĩguo mũtũũre matukũ maingĩ bũrũri ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe nginya tene. **41** Hĩndĩ ũyo Musa akĩamũra matũũra matatũ manene mwena wa irathĩro wa Jorodani, **42** marĩa mũndũ o na ũrĩkũ ũragĩte mũndũ angĩorĩire angĩkorwo oragĩte mũndũ wa itũũra rĩake atathugundĩte, na atarĩ na rũthũũro. Nĩangĩorĩire itũũra rĩmwe rĩrĩ macio ahonokie muoyo wake. **43** Matũũra macio nĩmo maya: Bezeri kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, nĩ ũndũ wa andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni; na Ramothu kũu Gileadi, nĩ ũndũ wa andũ a mũhĩrĩga wa Gadi; na Golani kũu Bashani, nĩ ũndũ wa mũhĩrĩga wa Manase. **44** ũyũ nĩguo watho ũrĩa Musa aaheire andũ a Isiraeli maĩrũmagĩrĩre. **45** Ici nĩcio irĩkanaĩrĩ na watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa Musa aamaheire rĩrĩa moimĩre bũrũri wa Misiri, **46** na maarĩ gĩtũamba-inĩ gũkuhĩ na Bethi-Peori, irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, bũrũri-inĩ wa Sihoni mũthamaki wa

Aamori, ūria waathanaga Heshiboni, nīwe wahootirwo nī Musa na andū a Isiraeli hīndi ūria moimaga būruri wa Misiri. **47** Nimegwaſiire būruri wake na makūgwaſiira būruri wa Ogu mūthamaki wa Bashani, athamaki acio eerī a Aamori a kūu irathīro rīa Rūūi rwa Jorodani. **48** Būruri ūcio uumite Aroerī, mūthia-inī wa kianda kīa Arinoni ūgakinya kīrīma-inī kīa Sirioni (na nīkō Herimoni), **49** na ūkanyīita Araba guothe mwena wa irathīro rīa Rūūi rwa Jorodani, o nginya iria rīa Araba, mūhuro wa iharūrūka cia Pisiga.

5 Musa nīetire andū a Isiraeli othe, akīmeera atīri: Inyūi Aisiraeli, ta kīguei irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ngūmwīra ūmūthī mūkīguaga. Mūmeerute na mūtīgīrīre nī mwamarūmīrīra. **2** Jehova Ngai witū nīarīkanīire kīrikanīro na ithuī kūu Horebu. **3** Jehova ndarīkanīire kīrikanīro gīki na maithe maitū oiki, no nīarīkanīire na ithuī, ithuothē ariā tūri muoyo ūmūthī. **4** Jehova aaranīire na inyūi ūthiū kwa ūthiū ari thīinī wa mwaki kīrīma igūrū. **5** (Hīndi iyo nīi ndarūgamite gatagatī kanyu na Jehova nīguo ndīmwire ūhoro wa Jehova, nī tondu nīmwetigagīra mwaki ūcio, na mūtīgana kwambata kīrīma igūrū.) Nake akīmīwīra atīri: **6** “Nī nīi Jehova Ngai waku, ūria wakūrūtire būruri wa Misiri, kuuma būruri wa ūkombo. **7** “Ndūkanagīe na ngai ingī tīga nīi. **8** “Ndūkanethondekere mūhianano mūicūhie wa mūhianīre wa kīndū o gīothe kīrī kūrīa igūrū, kana gūkū thī, kana kīrī maai-inī marīa marī mūhuro wa thī. **9** Ndūkanacinamīrīre kana ūcihoee, nīgūkorwo nīi Jehova Ngai waku ndī Ngai ūri ūiru, herithagia ciana nī ūndū wa mehīa ma maithe mao nginya rūciaro rwa gatātū na rwa kana rwa andū ariā maathūre, **10** no nī ngonania wendo kūrī njiarwa ngiri na ngiri cia andū ariā manyendete na magaathīkīra maathani makwa. **11** “Ndūkanagwete rīitwa rīa Jehova Ngai waku na iherū, nīgūkorwo Jehova ndagatua atī mūdū ndehītie ūria ūgwetaga rīitwa rīake na iherū. **12** “Menyagīrīra mūthenya wa Thabatū ūwamūrage, o ta ūria Jehova Ngai waku agwathīte. **13** Rutaga wīra waku wothē mūthenya itandatū, **14** no mūthenya wa mūgwanja nī Thabatū ya Jehova Ngai waku. Mūthenya ūcio ndūkanarute wīra o na ūrīkū, wee mwene, kana mūrūguo, kana mwarīguo, kana ndungata yaku ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana ndegwa yaku, kana ndigiri yaku kana nyamū o na ūrīkū yaku, kana mūgeni ūri gwaku mūciī, nīgeetha ndungata yaku ya mūdū mūrūme o na ya mūdū-wa-nja o nacio ihurūke o tawe. **15** Ririkanaga o nawe warī ngombo būruri wa Misiri, na atī nī Jehova Ngai waku wakūrūtire kuo na njara ūri hinya na guoko kwa ūhoti gūtambūrūkītio. Nī ūndū ūcio Jehova Ngai waku agwathīte ūmenyagīrīre mūthenya wa Thabatū. **16** “Tīa thoguo na nyūkwa o ta ūria Jehova Ngai waku agwathīte, nīgeetha ūtūire matukū maingī na maūdū 17. **17** Ndūkanoragane. **18** “Ndūkanatharanie. **19** “Ndūkanaiye. **20** “Ndūkanagīrīre mūdū ūria ūngī kīgeenyō. **21** “Ndūkanacumīkīre mūtumia wa mūdū ūria ūngī. Ndūkanerīrīre nyūmba ya mūdū ūria ūngī kana gīthaka gīake, kana ndungata yake ya mūdū mūrūme kana ya mūdū-wa-nja, kana

ndegwa yake kana ndigiri yake, kana kīndū o nakī kīa mūdū ūria ūngī.” **22** Macio nīmo maathani marīa Jehova aarīire ūngano wanyu wothē na mūgambo mūnene kīrīma-inī kīu ari thīinī wa mwaki, o na itu-inī, o na nduma ndumanu; na ndoongereire ūndū ūngī. Agīcooka akīmaandika ihengere-inī igīri cia mahiga, akīinengera. **23** Rīrīa mwaigūire mūgambo ūkīuma nduma-inī iyo, na kīrīma gīgīakanaga mwaki, athuuri na atongoria a mīhīriga yanyu yothē nīmookire kūrī nīi. **24** Mūkiuga atīri, “Jehova Ngai witū nīatuonetie riiri wake na ūnene wake, na nītūigūite mūgambo wake ūkīuma mwaki-inī. Ūmūthī nītwonete atī mūdū no atūire muoyo o na Ngai aarīite nake. **25** No rīrī, tūgūkua nīkī? Mwaki iyyū mūnene ūū nī ūgūtūiniina, na nītūgūkua tūngūguaga mūgambo wa Jehova Ngai witū hīndi ingī. **26** Nī ūndū-rī, nī mūdū ūrīkū ūri muoyo ūri waigua mūgambo wa Ngai ūria ūtūiraga muoyo akīaria ari thīinī wa mwaki ta ūria ithuī tūigūite, na agatūira muoyo? **27** Wee thīi ūkūhīrīre, ūigūe ūria wothē Jehova Ngai witū ekuuga. Ūcooke ūkūe ūtūwīre ūria wothē Jehova Ngai witū egūkūwīra. Nītūgūguaga na twathīke.” **28** Jehova nīamūigūire rīrīa mwanjaragīria, nake Jehova akīnjīira atīri, “Nīnjigūite ūria andū aya makwīrīte. Ūhoro ūcio wothē maarīite nī mwega. **29** Naari korwo magīa na ngoro ya gūtūma meīndigagīre na matūire marūmītie maathani makwa hīndi ciothe, nīguo matūire monaga maūdū mega o ene o na ciana ciao nginya tene! **30** “Thīi ūmeere macooke hema-inī ciao. **31** No wee-rī, ikara haha harī nīi nīgeetha ngūhe ūhoro wa maathani mothe, na irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ūrimarutaga nīguo mamarūmagīrīre marī būruri ūria ngūmahe mawīgwaſiire ūtūike wao.” **32** Nī ūndū ūcio, mwīmenyerere nīguo mwīkage ūria Jehova Ngai wanyu amwathīte; mūtīkarore na mwena wa ūrīo kana wa ūmotho. **33** Thīiagai na mūthīire irīa yothē Jehova Ngai wanyu amwathīte, nīguo mūtūire muoyo na mūgaacīre, na nīguo mūtūime matukū manyu maingīhe ma gūtūira būruri ūcio mūkegwatīra.

6 Na rīrī, maya nīmo maathani, na watho wa kūrūmīrīrwo na mawatho marīa Jehova Ngai wanyu aanjathire ndīmūrute nīgeetha mūmamenyagīrīre mūrī būruri ūcio mūkūrīnga Rūūi rwa Jorodani mūthī mūkawīgwaſiire ūtūike wanyu. **2** Nīgeetha inyūi na ciana cianyu, na ciana ciao iria igooka thuutha mūtīgagīre Jehova Ngai wanyu rīrīa rīothe mūgūtūira muoyo, na ūndū wa kūmenyerera watho wake wothē wa kūrūmīrīrwo, na maathani marīa mothe ngūmūhe, na nīguo mūtūire mūkenete matukū maingī. **3** Atīrīrī wee Isiraeli, thīkīrīria na ūmenyagīrīre gwathīkaga nīgeetha ūtūire wonaga maūdū mega, na nīngī nīgeetha mūingīhe mūno mūrī būruri ūri būthi wa iria na ūkūi, o ta ūria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwīrīre. **4** Atīrīrī, wee Isiraeli, thīkīrīria: Jehova Ngai witū, we wiki nowe Jehova. **5** Endaga Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothē, na muoyo waku wothē, na hinya waku wothē. **6** Maathani maya ndīrakūhe ūmūthī ūreke matūire ngoro-inī yaku. **7** Ūmarutage ciana ciaku na kīyo. Aragia ūhoro wamo rīrīa ūkarīte gwaku mūciī na rīrīa ūgūthī na njīra, o na rīrīa

ükomete na riria wokira. **8** Mohagiriire guoko-ini gwaku marĩ imenyithia, na umohagiriire ũthiũ-ini waku. **9** Maandike hingiro-ini cia mirango ya nyũmba ciaku, o na umaandike ihingo-ini ciaku. **10** Na riri, hĩndi iria Jehova Ngai waku agaagũkinya bũrũri ũcio erĩre maithe maku na mwĩhitwa: akũrĩra Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, atĩ niagakũhe bũrũri ũri na matũũra manene, mega, ũtaakite wee mwene, **11** na akũhe nyũmba ciyũrite indo njega cia mĩthemba yothe, no tiwe mwene ũciyũritie kuo, na ithima ũteenjete wee mwene, na migũnda ya mĩthabĩbũ na ya mĩtamaiyũ iria ũtaahandite wee mwene; hĩndi iyo warĩa na wahũũna, **12** ũkaamenyerera ndũkanariganĩrwo nĩ Jehova, ũria wakũrutire bũrũri wa Misiri, agikũruta bũrũri wa ũkombo. **13** Wĩtagĩre Jehova Ngai waku, ũmũtungatĩre o we wiki, na riria ũkwĩhita ũgwetage rĩtwa riake. **14** Ndũkanarũmĩrĩre ngai ingĩ, ngai cia andũ arĩa makũrigĩciĩrie; **15** nĩgũkorwo Jehova Ngai waku, ũria ũrĩ gatagati-ini kanyu, nĩ Ngai ũrĩ ũiru, na marakara make nĩmagagũũkĩrĩa magũcine, na makũniine biũ ũthire bũrũri-ini ũcio. **16** Mũtikanagerie Jehova Ngai wanyu ta ũria mwekire kũu Masa. **17** Mũtikanagee kũmenyerera maathani ma Jehova Ngai wanyu, na irĩkaniro, na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, marĩa akũheete ũrumagĩrĩre. **18** Ikaga maũndũ marĩa moonagwo nĩ Jehova magĩrĩre na mega, nĩgeetha ũtũũre wonaga maũndũ mega, nĩguo ũthiĩ ũkegwatĩre bũrũri ũcio mwega ũria Ngai eerĩre maithe manyu ma tene na mwĩhitwa, **19** atĩ niakaingata thũ cianyu ciothe ciehere mbere yaku, o ta ũria Jehova oigĩte. **20** Matukũ-ini ma thuutha, riria mũrũguo agaakũũria atĩrĩ, “Gĩtũmi kĩa irĩkaniro icio, na kĩrĩa kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho marĩa Jehova Ngai aamwathĩte mũrũmagĩrĩre, nĩ kĩrĩ?” **21** ũkaamũcookeria atĩrĩ: “Ithui twarĩ ngombo cia Firaũni kũu bũrũri wa Misiri, no Jehova agĩtũrũta bũrũri ũcio wa Misiri na ũndũ wa guoko gwake kwa hinya. **22** Nĩtweyoneire na maitho maitũ Jehova akĩringa ciama na agĩka maũndũ ma kũgegania, maũndũ manene mũno na ma kũmakania, akĩmeeka kũu bũrũri wa Misiri, o na kũrĩ Firaũni na andũ a nyũmba yake yothe. **23** No nĩatũrutire kuuma kũu nĩgeetha atũrehe gũkũ nĩguo atũhe bũrũri ũyũ eerĩre maithe maitũ ma tene na mwĩhitwa. **24** Nake Jehova agĩtwatha twathĩkagĩre kĩrĩa kĩa watho wotho wa kũrũmĩrĩrwo, na twĩtagĩre Jehova Ngai witũ, nĩgeetha tũgaacagĩre hĩndi ciothe, na tũtũũre muoyo o ta ũria gũtarĩ ũmũthĩ. **25** Na ithui tũngĩmenyerera gwachĩkĩra watho ũyũ wotho tũrĩ mbere ya Jehova Ngai witũ, o ta ũria atwathite-rĩ, ũcio nĩ ũgaatuika ũthingu witũ.”

7 Riria Jehova Ngai waku agaagũkinya bũrũri ũria ũratoonya ũkawĩgwatĩre na aingate ndũrĩrĩ nyingĩ ikweherere, nacio nĩ Ahitĩ, na Agĩrĩgashi, na Aamori, na Akaanani, na Aperi, na Ahĩvi na Ajebusi, ndũrĩrĩ mũgwanĩ nene na irĩ hinya gũgũkĩra-rĩ, **2** na riria Jehova Ngai waku agaacineana kũrĩ we nawe ũkorwo ũcitooretie, hĩndi iyo no nginya ũgaciniina biũ. Ndũkanagĩre na kĩrĩkaniro nacio na ndũkanacigũĩre tha. **3** Mũtikanagũrane nacio. Mũtikanahaane airitu anyu kũrĩ aanake ao kana aanake anyu mahikie airitu ao, **4**

nĩgũkorwo nĩmakagarũra aanake anyu matige gũcooka kũnũmĩrĩra, na matũũke a gũtungatĩra ngai ingĩ, namo marakara ma Jehova nĩmakamũũkĩrĩa, mamũcine na mamũniine o narua. **5** ũũ nĩguo mũkaameeka: Mũkoinanga igongona ciao, na mũharaganie mahiga ma igongona ciao, na mũtemange itugĩ ciao cia Ashera, o na mũcine mĩhianano yao na mwaki. **6** Nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũrĩrwo Jehova Ngai wanyu. Jehova Ngai wanyu aamũthurire kuuma ndũrĩrĩ-ini ciothe cia thĩ mũtũũke rũrĩrĩ rwake, rũrĩrĩ rũrĩrĩ bata mũno harĩ we. **7** Jehova ndaamwendire na akĩmũthuura tondũ mwarĩ aingĩ gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ, nĩgũkorwo nĩ inyuĩ mwarĩ anini mũno gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **8** No nĩ ũndũ wa Jehova kũmwenda na kũmenyerera mwĩhitwa ũria eehĩtĩre maithe manyu ma tene, nĩkĩo aamũrutire na guoko gwake kũrĩ hinya, na akĩmũkũũra akĩmũruta bũrũri wa ũkombo, kuuma hinya-ini wa Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri. **9** Nĩ ũndũ ũcio kĩmenyei atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai; o we Mũrũguo ũria mwĩhokeku, ũmenyagĩrĩa kĩrĩkaniro gĩake kĩa wendo kũrĩ njĩaro ngĩrĩ cia andũ arĩa mamwendete, na makamenyerera maathani make. **10** No rĩrĩ, arĩa mamũthũire nĩakerĩhĩria na njira ya kũmaniina biũ makĩonaga; ndakagĩa thieya kwĩrĩhĩria harĩ andũ arĩa mamũthũire, makĩonaga. **11** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩmenyerere mũrũmagĩrĩre maathani na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho marĩa ngũmũhe ũmũthĩ. **12** Mũngĩrũmbũiya mawatho macio na mũmamenyerere mũmarũmĩrĩre, nake Jehova Ngai wanyu niarũigaga kĩrĩkaniro gĩake kĩa wendo na inyuĩ, o ta ũria eehĩtĩre mbere ya maithe manyu. **13** Nĩarũmwendaga na amũrathimage na atũmage mũingĩhage. Nĩarĩrathimaga maciaro ma nda cianyu, na maciaro ma migũnda yanyu, marĩ ma ngano, na ma ndibei ya mũhĩhano, na ma maguta, na ma njau cia ndũũru cianyu na ma tũtũrũme twa ndũũru cia ng'ondũ cianyu kũu bũrũri-ini ũria eehĩtĩre harĩ maithe manyu atĩ niakamũhe. **14** Inyuĩ nĩmũkarathimwo gũkĩra rũrĩrĩ rũngĩ o ruothe; gũtĩrĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja wanyu ũkaaga mwana, o na kana ũhũi wanyu o wotho wage gũciara. **15** Jehova niakamũgĩtĩra kuuma kũrĩ mĩrimũ yothe. Ndakamũrehĩthĩria mĩrimũ mĩũru ta irĩa muoĩ riria mwarĩ kũu bũrũri wa Misiri, no rĩrĩ, niakamũrehĩthĩria andũ arĩa othe mamũthũire. **16** No nginya mũkaaniina ndũrĩrĩ ciothe iria Jehova akaarekereria acineane kũrĩ inyuĩ; mũtikanacigũire tha kana mũtungatĩre ngai ciacio, nĩgũkorwo ũndũ ũcio no ũtũũke mũtego kũrĩ inyuĩ. **17** Mwahota kwĩra atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ici irĩ na hinya gũtũkĩra. Tũngĩhota atĩa gũciingata?” **18** No mũtikanacĩtĩgĩre; rirĩkanagai wega ũria Jehova Ngai wanyu eekire Firaũni, o na ũria eekire bũrũri wa Misiri guothe. **19** Nĩmweyoneire na maitho manyu maũndũ manene marĩa andũ acio maagerĩrio namo, o na ciama iria ciaringĩrwo, na maũndũ ma kũgegania marĩa meekĩrwo; nĩngĩ mũrĩrikane ũria Jehova Ngai wanyu aamũrutire bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya na gũtambũrũkĩtio. ũguo noguo Jehova Ngai wanyu ageeka ndũrĩrĩ icio ciothe mũretĩgĩra rĩũ. **20** O na nĩngĩ, Jehova Ngai wanyu nĩagatũma magĩ ma mboora gatagati ga cio, nginya o na matigari

ma cio maría makaamwĩhitha makorwo mathirĩte. **21** Mütikamakio nĩcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu, ũria ũrĩ hamwe na inyuĩ, nĩ Mũrungu mũnene na wa gwtĩgĩrwo. **22** Jehova Ngai wanyu nĩakarutũrũra ndũrĩrĩ icio ciehere mbere yanyu hanini o hanini. Mütigetĩkĩrio mũciniine o rĩmwe, nĩguo nyamũ cia gĩthaka itikamũingĩhĩre imũrigiĩcĩrie. **23** No Jehova Ngai wanyu nĩakaneana ndũrĩrĩ icio kũrĩ inyuĩ, atũme igĩe na kirigiĩcano kinene o nginya ininiw. **24** Athamaki ao nĩakamaneana moko-inĩ manyu, na inyuĩ nĩmũkaniina marĩtwa mao biũ mehere gũkũ thĩ mũhuro wa riũa. Gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũmwĩtiria; nĩ mũkaamaniina. **25** Mihiano ya ngai ciao nĩmũkamĩcina na mwaki. Mütikanacumĩkire betha na thahabu iria cikĩrĩtwa igũrũ rĩayo, kana mũmĩoe itũike yanyu, mütikaguucĩrĩrio nĩyo mũheeneke, nĩgũkorwo nĩrĩrĩ magigi kũrĩ Jehova Ngai wanyu. **26** Ndũkanarehe kĩndũ kirĩ thaahu nyũmba-inĩ yaku, nĩgeetha ndũkaamũrwo hamwe na kĩndũ kũ mũniinwo. Kĩrege biũ na ũgĩthũire, nĩgũkorwo nĩgĩtũtwa gĩa kũniinwo.

8 Maathani maya mothe ndĩramũhe ũmũthĩ ma kũrũmĩrĩra mamenyagĩrĩrei nĩgeetha mütũũre, na mũingĩhe, na mütũonye mwĩgwatĩre bũrũri ũria Jehova erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa. **2** Ririkanai ũria Jehova Ngai wanyu aamũtongoririe njĩra-inĩ yothĩ kũu werũ-inĩ miaka iyo mĩrongo ina, akienda mwĩnyĩhie na amũgerie nĩguo amenye maũndũ marĩa maarĩ ngoro-inĩ cianyu, kana hihi nĩmũkamenyagĩrĩra maathani make kana aca. **3** Nĩatũmire mwĩnyĩhie, na akĩreka mũhũte agĩcooka akĩmũhũnina na mana, marĩa mütiaamenyete kana makamenywo nĩ maithe manyu, nĩgeetha amũrute atĩ ti irio ciki ingĩtũũria mũndũ muoyo, no nĩ kiugo o gĩothe kĩrĩa kĩngiuma kanua ka Jehova. **4** Nguo cianyu itigiĩgana gĩtũũka kana magũrũ manyu makĩimba ihinda-inĩ rĩu rĩa miaka mĩrongo ina. **5** Kĩmenyei na ngoro cianyu atĩ o ta ũria mũndũ ahũũraga mũrĩrĩ akĩmũrũnga, ũguo noguo Jehova Ngai wanyu amũhũũraga. **6** Menyagĩrĩrai maathani ma Jehova Ngai wanyu, mũthiagi na njĩra ciaki na mũmwĩtigagĩre. **7** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu aramũtũwara bũrũri mwega mũno, bũrũri ũrĩ tũrũũ, na ũrĩ tũria twa maaĩ, na ithima cia maaĩ megũtherera kũu cianda-inĩ o na irĩma-inĩ; **8** bũrũri ũrĩ na ngano na cairi, na ũrĩ na mĩthabibũ na mikũyũ, na mikomamanga, ningĩ nĩ bũrũri ũrĩ na maguta ma mĩtamaiyũ na ũũki; **9** nĩ bũrũri ũtakanyihia irio, na inyuĩ mũtirĩ kĩndũ mũkaaga, bũrũri ũria mahiga maguo arĩ igeri, na no mwenje icango irĩma-inĩ ciaguo. **10** Rĩrĩa mũkaarĩa mũhũũne, mũkaagooca Jehova Ngai wanyu nĩ ũndũ wa bũrũri ũcio mwega amũheete. **11** Mwĩmenyagĩrĩrei mütikanariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu, mwage kũmenyerera maathani make na mawatho make, na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrwo ũria ndĩramũhe ũmũthĩ. **12** Kwaga ũguo, mwarĩa mwahũũna, na mwaka nyũmba njega na mũcitũũre, **13** na rĩrĩa ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia mbũri ikaaneneha, nacio betha na thahabu ciongerereke, na indo ciothe irĩa mũrĩ nacio ikorwo ciongerereke mũno-rĩ, **14** hindĩ iyo ngoro cianyu nĩkaagĩa na mwĩtũũ, na nĩmũkariganĩrwo nĩ Jehova

Ngai wanyu, o we ũria wamũrutire bũrũri wa Misiri, akĩmũrũta bũrũri wa ũkombo. **15** Nĩamũtongoririe mũgĩtũkanĩria werũ ũcio mũnene na wa kũmakania, bũrũri ũcio mũng'aru ũtarĩ maaĩ, na warĩ na nyoka njũru, o na tũng'aurũ. Nĩamũrutĩre maaĩ ihiga-inĩ rĩa nyaigĩ. **16** Nĩamũheire mana mũrũre kũu werũ-inĩ, marĩa maithe manyu mataamenyete ũhoro wamo, nĩguo atũme mwĩnyihie, na akĩmũgeria nĩgeetha thũutha-inĩ maũndũ manyu makaagĩrĩra. **17** Mwahota gũkeĩra atĩrĩ, “Ŭhoti witũ na hinya wa moko maitũ nĩcio ituoneire ũtonga ũyũ.” **18** No rĩrĩ, ririkanagai Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩwe ũmũheaga ũhoti wa kwĩgĩra na ũtonga, na nĩ ũndũ ũcio agakĩhingia kĩrĩkanĩro giake, kĩrĩa aarĩkanĩre na maithe manyu ma tene na mwĩhĩtwa, o ta ũria gũtarĩ ũmũthĩ. **19** Mũngĩkariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wanyu mũrũmĩre ngai ingĩ, mũchiooe na mũciinamĩrĩre, ngũmumbũrĩra mũthenya wa ũmũthĩ atĩ ti-itherũ no mũkaaniinwo. **20** Mũkaaniinwo o ta ndũrĩrĩ iria Jehova aaniĩre agĩcieheria mbere yanyu, nĩ ũndũ wa kwaga gwahtĩkĩra Jehova Ngai wanyu.

9 Ta thĩkĩrĩa wee Isiraeli. Rĩu ũrorete kũringa Rũũ rwa Jorodani ũthĩrĩ ũgatunye ndũrĩrĩ nene na irĩ hinya gũgũkĩra, bũrũri ũrĩ na matũũra manene mũno mathĩũrũrũkĩrĩrio na thingo ikinyite o igũrũ. **2** Andũ akuo marĩ hinya na nĩ araihu, nĩo Aana! Nĩũũ ũhoro wao, na nĩũguĩte gũkĩrĩwato atĩrĩ: “Nĩũ ũngĩhota gwtĩtiria andũ a Anakĩ?” **3** No menya wega ũmũthĩ atĩ Jehova Ngai waku nĩwe ũkũringa athĩrĩ mbere yaku ahaana ta mwaki wa kũniinana. Nĩakamaniina; amatoorie mbere yaku. Nawe nĩũkamarutũrũra ũmaniine biũ o narua, o ta ũria Jehova aakwĩrĩre. **4** Jehova Ngai waku aarĩkia kũmaingata mehere mbere yaku-rĩ, ndũkanefĩre atĩrĩ, “Jehova andehete gũkũ ndĩgwatĩre bũrũri ũyũ nĩ ũndũ wa ũthingu wakwa.” Aca, ti ũguo, no nĩ tondũ wa waganu wa ndũrĩrĩ icio, nĩkĩo Jehova egũciĩngata ciehere mbere yaku. **5** Ti ũthingu waku o na kana ũrũngĩrũrũ waku ũgũtĩma ũkegwatĩre bũrũri wacio; no nĩ tondũ wa waganu wa ndũrĩrĩ icio-rĩ, Jehova Ngai waku nĩekĩmarutũrũra mehere mbere yaku nĩguo ahĩngie ũria eehĩtĩre kũrĩ maithe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. **6** Nĩ ũndũ ũcio, kĩmenye atĩ ti ũthingu waku ũtũmĩte Jehova Ngai waku akũhe bũrũri ũcio mwega ũwĩgwatĩre ũtũũke waku, nĩgũkorwo inyuĩ mũrĩ andũ momĩtie ngingo. **7** Ririkanaga na ndũkanariganĩrwo nĩ ũria warakarĩre Jehova Ngai waku kũu werũ-inĩ. Kuuma mũthenya ũria waimire bũrũri wa Misiri nginya rĩrĩa mwakinyire gũkũ, mũkoretwo mũkĩremera Jehova. **8** Mũrĩ kũu Horebu nĩmwatũmire marakara ma Jehova maarahũke akĩrakara nginya akienda kũmũniina. **9** Rĩrĩa ndaambatĩre kĩrĩma-inĩ nganengerwo ihengere cia mahiga, ihengere iria ciandĩkitwo kĩrĩkanĩro kĩa Jehova aarĩkanĩre na inyuĩ, nĩndaikarĩre kũu kĩrĩma igũrũ matukũ mĩrongo ina, mũthenya na ũtũkũ; ndiarĩre irio kana ngĩnyua maaĩ. **10** Jehova nĩanengerire ihengere igĩrĩ cia mahiga ciandĩkitwo na kĩa kĩa Ngai. Ciandĩkitwo maathani mothe marĩa Jehova aamwarĩrĩre kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩnĩ wa mwaki, mũthenya iria mwagomanĩte. **11** Hindĩ irĩa matukũ macio mĩrongo ina, mũthenya na ũtũkũ,

maathirire-rĩ, Jehova nĩanengerire ihengere icio igĩrĩ cia mahiga, ihengere icio cia kĩrĩkanĩro. **12** Jehova agĩcoka akĩnjĩra atĩrĩ, “Ikũrũka narua uume gũkũ nĩ ūndũ andũ aku arĩa warutire bũrũri wa Misĩrĩ nĩmethũkĩtie. Nĩmagarũrũkĩtie o na ihenya magatiganĩria maathani marĩa ndamaathire na nĩmethondekeire mũhianano wa gũtwekio.” **13** Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Andũ aya nĩndimoonete, ngoona atĩ nĩ andũ momĩtie ngingo mũno! **14** Ndekereria, nĩguo ndĩmaniine na tharie rĩitwa rĩao gũkũ thĩ mũhuro wa rĩua. Thuutha wa ũguo njooke ngũtue rũrĩrĩ rũrĩ hinya na rũrĩ na andũ aingĩ kũmakĩra.” **15** Nĩ ūndũ ũcio ngĩhũndũka ngĩkũrũka kuuma kĩrĩma igũrũ o gĩkĩrĩrĩmbũkaga mwaki. Nacio ihengere icio igĩrĩ cia kĩrĩkanĩro ciarĩ moko-inĩ makwa. **16** Rĩrĩa ndaacũthĩrĩrie, nĩndonire atĩ nĩmwehĩrie Jehova Ngai wanyu; nĩ mwethondekeire mũhianano wa gũtwekio ũhaana ta njau. Nĩmwagarũrũkĩtie o narua mũgatiga kũrũmĩrĩra njĩra irĩa Jehova aamwathite mũrũmagĩrĩre. **17** Nĩ ūndũ ũcio ngĩnyĩita ihengere icio igĩrĩ ngĩcirekania kuuma moko-inĩ makwa, nacio ikĩenyũkanga icunjĩ mũkĩĩonagĩra na maithe manyu. **18** Nĩngĩ ngĩgũthĩtia thĩ mbere ya Jehova matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ; ndiigana kũrĩa irio kana ngĩnyua maaĩ, nĩ ūndũ wa mehĩa marĩa mothe mwekĩtie, mũgeeka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, mũgĩtũma arakare. **19** Nĩndetigagĩra marakara na mang’ũrĩ ma Jehova, nĩgũkorwo nĩamũrakarĩre o kũigana ūndũ angĩamũniĩre. No Jehova nĩathikĩrĩrie o rĩngĩ. **20** Nake Jehova nĩarakarĩre Harũni o kũigana ūndũ angĩamũniĩre, no ihinda rĩu, nĩndahooiere Harũni o nake. **21** Nĩngĩ ngĩcoka ngĩoya kĩndũ kũu kĩanyu kĩa wĩhia, nakĩo nakĩo njau ĩyo mwathondekete, na ngĩmĩcina na mwaki. Ngĩcoka ngĩmĩthethera ngĩmĩthĩia ĩgĩtuika mũtutu mũhinyu ta rũkũngũ, naruo rũkũngũ rũu ngĩrũkĩa karũũ gaathereraga koimite kĩrĩma-inĩ. **22** O na nĩngĩ nĩmwarakaririe Jehova mũrĩ kũu Tabera, na Masa, na Kĩbirothu-Hataaava. **23** Na rĩrĩa Jehova aamũtũmĩre kuuma Kadeshi-Barĩnea, aamwĩrĩre atĩrĩ, “Ambataĩ mũthĩĩ mũkegwatĩre bũrũri ũria ndĩmũheete.” No nĩ mwaremeire watho wa Jehova Ngai wanyu. Mũtiigana kũmwĩhoka kana kũmwathikĩra. **24** Kuuma rĩrĩa ndamũmenyire, mũtũũraga mũremeire Jehova. **25** Nĩndegũthĩrie thĩ mbere ya Jehova matukũ macio mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, tondũ Jehova nĩoigĩte atĩ nĩekũmũniina. **26** Ngĩhooya Jehova, ngĩmwĩra atĩrĩ, “Wee Mwathani Jehova, tĩga kũniina andũ aya aku, o aya igai rĩaku kũmbe arĩa wakũũrĩre na ūndũ wa hinya waku mũnene, ũkĩmaruta bũrũri wa Misĩrĩ na guoko gwaku kwa hinya. **27** Rĩrikana ndungata ciaku lburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Tĩga kũrora ũmũ wa ngoro cia andũ aya, na waganu wao, o na mehĩa mao. **28** Kwaga ũguo, bũrũri ũria wee watũrutire ũkoiga atĩrĩ, ‘Tondũ Jehova ndangĩahotire kũmakĩnyia bũrũri ũria aamerĩre, na nĩ tondũ nĩamamenete-rĩ, nakĩo aamatwarire werũ-inĩ amooragĩre kuo.’ **29** No andũ aya nĩ aku, o igai rĩaku kũmbe, arĩa warutire kũu na ūndũ wa hinya waku mũnene, na guoko gwaku gũtambũrũkĩtio.”

10 Hĩndĩ ĩyo Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Acũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga ihaana ta irĩa cia mbere, ũcooke wambate gũkũ kũrĩ nĩ kĩrĩma-inĩ. Na ũcooke ũthondeke ithandũkũ rĩa mbaũ. **2** Nĩngwandika ciugo irĩa ciaandĩkitwo ihengere-inĩ irĩa cia mbere, irĩa woragĩre. Nawe nĩũgũcoka ũciũkĩre thĩĩnĩ wa ithandũkũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro.” **3** Nĩ ūndũ ũcio ngĩgĩthondeka ithandũkũ rĩu na mbaũ cia mũtĩ wa mũgaa, na ngĩcũhia ihengere igĩrĩ cia mahiga ihaanaine na irĩa cia mbere, ngĩambata kĩrĩma-inĩ nguũite ihengere icio igĩrĩ na moko. **4** Jehova akĩandĩka Maathani macio Ikũmi ihengere-inĩ icio, o ta ũria maandĩkitwo hĩndĩ ya mbere, o marĩa aamwariĩre kũu kĩrĩma-inĩ arĩ thĩĩnĩ wa mwaki, mũthenya ũria mwagomanĩte. Jehova agĩcoka akĩĩnengera ihengere icio. **5** Na nĩ ngĩcoka ngĩgarũrũka, ngĩkũrũka, ngĩuma kĩrĩma igũrũ, ngĩkĩra ihengere icio ithandũkũ-inĩ rĩu ndaathondekete o ta ũria Jehova aanjathĩte, na nĩho irĩ o na rĩu. **6** (Andũ a Isiraeli nĩmathiire rũgendo moimite ithima-inĩ cia andũ a Jaakani, magĩkĩnyia Mosera. Kũu nĩkũ Harũni aakuĩrĩre, na nokuo aathikĩrwo; nake mũrĩu Eliazaru agĩtuika mũthĩnjĩrĩ-Ngai ithenya rĩake. **7** Kuuma kũu magĩthĩrĩ ngĩnyia Gudugoda, na magĩcoka magĩthĩrĩ magĩkĩnyia Jotibatha, bũrũri ũrĩ tũrũũ. **8** Ihinda-inĩ rĩu Jehova nĩamũrĩre mũhĩrĩga wa Lawi ũkuuage ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na ũrũgamage mbere ya Jehova, ũtungatage na ũrathimanage ũkĩgwetaga rĩitwa rĩake, o ta ũria meekaga ũmũthĩ. **9** Kũu nakĩo gĩtũmi kĩa Alawĩi gũkorwo matarĩ na igai rĩao kũmbe gatagatĩ ka arĩu a ithe wao; Jehova nĩwe igai rĩao, o ta ũria Jehova Ngai wanyu aameerire.) **10** Nĩndaĩkarire kũu kĩrĩma-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, o ta ũria ndeekĩte hĩndĩ ya mbere, na ihinda rĩrĩrĩ o narĩo Jehova nĩanjĩguire. Ndwarĩ wendo wake amũniine. **11** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũgatongorie andũ aya kũria megũthĩrĩ, nĩguo mathĩrĩ megwatĩre bũrũri ũria nderĩre maithe mao na mwĩhĩtwa atĩ nĩngamahe.” **12** Na rĩrĩ, wee Isiraeli, nĩ ūndũ ũrĩkũ Jehova Ngai waku endaga wike, tĩga o wĩtigagĩre Jehova Ngai waku, na ũthĩiage na njira ciake ciothe, na ũmwendage, na ũtungatagĩre Jehova Ngai waku na ngoro yaku yotho o na muoyo waku wotho, **13** na ũmenyagĩrĩre maathani ma Jehova, na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo ũria ngũkũhe ũmũthĩ nĩguo maũndũ maku magĩrĩre? **14** Jehova Ngai waku nĩwe mwene igũrũ, o na igũrũ rĩrĩa rĩrĩ kũraya kũu matu-inĩ, o na thĩ no yake na indo ciothe irĩa irĩ kuo. **15** No rĩrĩ, o na kũrĩ ũguo, Jehova nĩakenĩrio nĩ maithe manyu ma tene na akĩmeenda, na akĩmũthũra inyũĩ njĩaro ciao harĩ ndũrĩrĩ irĩa ingĩ ciothe, o ta ũria gũtarĩrĩ ũmũthĩ. **16** Nĩ ūndũ ũcio, ruithĩia ngoro cianyu na mũtigacooke kũũmia ngingo cianyu rĩngĩ. **17** Nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai wa ngai irĩa ingĩ, na Mwathani wa aathani, o we Mũrũgu ũria mũnene, ũria ũrĩ hinya mũno na wa kũmakania, ũria ũtathutũkanagĩa, na ndoyaga mahakĩ. **18** Nĩarũagĩrĩra ciira wa ciana cia ngoriaĩ na wa atumia a ndigwa, na nĩendaga mũndũ wa kũngĩ, akamũheaga irio na nguo. **19** O na inyũĩ no ngĩnyia mwendage andũ a kũngĩ, nĩgũkorwo o na inyũĩ mwatũũire mũrĩ andũ a kũngĩ bũrũri-inĩ wa Misĩrĩ. **20** Wĩtigagĩre Jehova Ngai waku na ũmũtungatagĩre.

Winyiitanagie nake, na ūkūhītha ūgwetage rīitwa rīake. **21** Ūcio nowe ūrīgocaga; na nīwe Ngai waku, ūrīa wagwīkīre maīndū macio manene na ma kūmakania marīa weyoneire na maitho maku. **22** Maithē manyu ma tene arīa maikūrūkire magīthīī būrūrī wa Misiri maarī andū mīrongo mūgwanja, na rīu Jehova Ngai waku nīākūngīhītie o ta njata cia matu-inī.

11 Endaga Jehova Ngai waku na ūmenyagīrīre maīndū marīa endaga, arī kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo, na mawatho make, na maathani make hīndī ciothe. **2** Rīrikana ūmūthī atī ciana ciaku itionire na itiamenyire kūherithania kwa Jehova Ngai waku: o na itionire ūnene wake na guoko gwake kūrīa kūrī hinya, o na guoko gwake gūtambūrūktio; **3** o na ciana irīa aaringire, na maīndū marīa eekire kūu būrūrī wa Misiri, na kūrī Firaūnī mūthamaki wa būrūrī wa Misiri, na būrūrī wake wothē; **4** na ūrīa eekire mbūtū cia ita cia būrūrī wa Misiri, na mbarathi ciao, na ngaari ciao cia ita, na ūrīa aamahubīkanirīe na maaī ma Iria Itune hīndī iyo maathingatanīte nao, na ūrīa Jehova aamarehithīrie mūthiro wa gūtūūra. **5** Ciana cianyu ticio cionire ūrīa aamwīkīre mūrī kūu werū-inī, nginya rīrīa mwakinyire gūkū; **6** o na ūrīa eekire Dathani na Abiramu, arīu a Eliabu ūrīa Mūrubeni, rīrīa thī yamaathamīrie kanua kayo marī gatagatī ka andū a Isīraeli othe, thī ikīmameria hamwe na nyūmba ciao, na hema ciao, na kīrīa gīothe maarī nakīo. **7** No nī maitho manyu meeyoneire maīndū macio mothe manene marīa Jehova ekīte. **8** Nī ūndū ūcio menyagīrīrai maathani mothe marīa ndīramūhe ūmūthī, nīgeetha mūgīe na hinya wa gūtōonya na wa gūtunyana būrūrī ūrīa mūraringa Rūūi rwa Jorodani mūkawigwatīre, **9** na nīgeetha mūgaatūūra matukū maingī būrūrī ūcio Jehova eehītire na mwīhitwa atī nīakahe maithē manyu ma tene na njaro ciao, būrūrī ūrī būthi wa irīa na ūūkī. **10** Būrūrī ūrīa mūrathīī mūkaūtunyane ndūhaana ta būrūrī wa Misiri, kūrīa muumīte, kūrīa mwahaandaga mbegū cianyu na mūgaciunithagīria maaī na magūrū taarī mūgūnda wa mboga. **11** No rīrī, būrūrī ūrīa mūraringa Rūūi rwa Jorodani mūkegwatīre nī būrūrī ūrī irīma na cianda irīa inyuuaga maaī ma mbura kuuma igūrū. **12** Nī būrūrī ūmenyagīrīrwo nī Jehova Ngai wanyu; maitho ma Jehova Ngai wanyu maikaraga maūcūthīrīrie kuuma kīambīrīria kīa mwaka nginya mūthia waguo. **13** Nī ūndū ūcio mūngīathīkīra maathani marīa ndīramūhe ūmūthī mūrī na wīhokeku, na mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūmūtungatagīre na ngoro cianyu ciothe na muoyo wanyu wothē-rī. **14** hīndī iyo nīngoirīa mbura būrūrī wanyu kīmera kīayo gīakinya, mbura ya mūrīngo na ya gūkūrīa irio, nīgeetha mūgaacookagīrīria ngano yanyu, na ndībei ya mūhīhano na maguta. **15** Nīngatūma kūgīe na nyekī ithaka-inī nī ūndū wa ng'ombe cianyu, na mūkārīaga mūkahuūna. **16** Mwīmenyagīrīrei mūtikanaguucīrīrio, mūgarūrūke mūhooe ngai ingī na mūciinamīrīre. **17** Mūngīkaguucīrīrio, marakara ma Jehova nīmakamūkīrīra mamūcīne, na nīakahinga igūrū nīgeetha gūtīkoire nayo thī yage kūrīta maciaro, na inyuī nīmūgathīra o narua mwēhere būrūrī ūcio mwega Jehova aramūhe. **18** Igaai ciugo ici ciakwa ngoro-

inī cianyu na mecīirīa-inī manyu; ciohagīrīrei moko-inī manyu irī imenyīthia, na mūciohagīrīrei mothīū-inī manyu. **19** Cirutagei ciana cianyu, na mūciaragīe rīrīa mūkārīte kwanyu mīcīī na rīrīa mūrathīī na njīra, na rīrīa mūkomete na rīrīa muokīra. **20** Ciandīkei hīngīro-inī cia mīrango ya nyūmba cianyu o na mūciandīke ihingo-inī cianyu, **21** nīgeetha matukū manyu na matukū ma ciana cianyu maingīhe kūu būrūrī-inī ūcio Jehova eehīthī na mwīhitwa atī nīakahe maithē manyu ma tene; maingīhe o ta matukū marīa igūrū rīgūtūūra rī igūrū wa thī. **22** Mūngīmenyerera wega maathani maya mothe ndīramūhe mūmarūmagīrīre, mwendage Jehova Ngai wanyu, na mūthiagi na njīra ciake ciothe na mūkārage mūgwatanītie nake-rī, **23** hīndī iyo Jehova nīakaingata ndūrīrī icio ciothe ciehere mbere yanyu, na inyuī mūgwatīre kūndū kūu kwa ndūrīrī nene na irī hinya kūmūkīra. **24** Kūndū guothe kūrīa mūgaakinyīthia makinya manyu gūgaatūika kwanyu; būrūrī wanyu ūkoima werū-inī ūkīnye Lebanonī, na uume Rūūi rwa Faratī ūkīnye irīa-inī rīa mwena wa ithūiro. **25** Gūtūrī mūndū ūkaahota kūmwītīria. O ta ūrīa aamwīrīre, Jehova Ngai wanyu nīagatūma mwtīgīrwo nī andū a būrūrī wothē kūrīa guothe mūgaathī. **26** Atīrīrī, ūmūthī ndīramūgīra kīrathimo mbere yanyu na ngamūgīra kīrumī, **27** ndīramūgīra kīrathimo angīkorwo nīmūgwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu marīa ndīramūhe ūmūthī; **28** na ngamūgīra kīrumī angīkorwo nīmūragaga gwathīkīra maathani ma Jehova Ngai wanyu mūgatiga gūthīī na njīra irīa ngūmwatha ūmūthī, na ūndū wa kūrūmīrīra ngai ingī, irīa mūtōo. **29** Rīrīa Jehova Ngai wanyu akaamūkīnyia būrūrī ūrīa mūrathīī mūkawigwatīre, nīmūkanīrīra ūhoro wa kīrathimo kīu kīrīma-inī kīa Gerizimu, nakīo kīrumī mūheanīre ūhoro wakīo kīrīma-inī kīa Ebalī. **30** O ta ūrīa mūtū, irīma icio irī kūu mūrīmo wa Rūūi rwa Jorodani, mwena wa ithūiro wa njīra kwerekera na kūrīa rīia rīthūagīra, gūkuhī na mītī irīa mīnene ya More, kūu būrūrī wa andū a Kaanani arīa matūūraga Araba gūkuhī na Giligalī. **31** Mūrī hakuhī kūringa Rūūi rwa Jorodani mūtōonye mūkegwatīre būrūrī ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe. Rīrīa mūgaakorwo mūwoete na mūgatūūra kuo-rī, **32** menyagīrīrai gwathīkīra kīrīra kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa ndīramūhe ūmūthī.

12 Ici nīcio irīra cia watho wa kūrūmīrīrwo, na mawatho marīa mwagīrīrwo nī kūmenyerera mūmarūmagīrīre mūrī būrūrī ūrīa Jehova Ngai wa maithē manyu amūheete mūwigwatīre, rīrīa rīothe mūgūtūūra būrūrī-inī ūcio. **2** Mūkaananga biū kūndū guothe kūu igūrū wa irīma irīa ndaaya na tūrīma na rungu rwa mūtī o wothē mūruru kūrīa ndūrīrī icio mūkegwatīra būrūrī wacio ihooyagīra ngai ciacio. **3** Mūkoinanga igongona ciacio, na mūharaganie mahiga mao marīa maamūre, na mūcīne itugī cia Ashera ciacio; mūtēmenge mīhianano ya ngai ciao, na mūtharie marīitwa ma cio mehere kūndū kūu. **4** Mūtikanahooe Jehova Ngai wanyu ta ūrīa ndūrīrī icio ihooyaga ngai ciacio. **5** No rīrī, no nginya mūgaacaria handū rīa Jehova Ngai wanyu agaathuura thīinī wa mīhīrīga yanyu

yothe, nĩguo haamũrĩro rĩtwa rĩake, harĩ ġĩkaro ġĩake. Hau nĩho mũrĩthiiaġa; **6** na nĩho mũrĩtwaraga maruta manyu ma njino na magongona manyu, na icunġĩ cianyu cia ikũmi na maruta ma mwanya, na kĩrĩa ġĩothe mũrĩrutaga kĩa mĩĩhitwa yanyu, o na maruta manyu ma kwĩyendera, na marĩgithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'õndu. **7** Mũrĩ hau mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ na andũ a nyũmba cianyu nĩmũkarĩtaga na mũgakenera maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu, nĩ ãndũ Jehova Ngai wanyu nĩamũrathimĩte. **8** Mũtikaneke ta ũrĩa tũreka tũrĩ ġũkũ ũmũthĩ, o ũrĩa mũndũ aroona kwagĩrĩre, **9** tondũ mũtĩrĩ mũraakinya ũhurũko-inĩ kana igai-inĩ rĩrĩa Jehova Ngai wanyu aramũhe. **10** No nĩmũkarĩnga Rũũĩ rwa Jorodani mũtũũre bũrũrĩ ũrĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ũtũike igai rĩanyu, na nĩakamũhurũkia harĩ thũ cianyu ciothe irĩa imũthiũrũrũkĩrĩre, nĩgeetha mũtũũre mũtarĩ na ũgwati. **11** Hĩndĩ ĩyo handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura haamũrwo ha ġũtũũria Rĩĩtwa rĩake, nĩho mũgaatwaraga indo ciothe irĩa ngũmwatha mũtwarage: nacio nĩ maruta manyu ma njino, na magongona manyu, na icunġĩ cianyu cia ikũmi na maruta manyu ma mwanya, na indo ciothe njega irĩa mwĩrĩre Jehova na mwĩhĩtwa. **12** Na mũrĩ hau, mũkenage mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu, inyuĩ ene, na arĩũ anyu, na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu arĩa matarĩ na mĩġũnda kana igai rĩao ene. **13** Mwĩmenyererei mũtikanaarũte magongona manyu ma njino handũ harĩa hothĩ mũngĩenda. **14** Marutagĩrei o handũ harĩa Jehova agaathuura mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa mũhĩrĩga yanyu, nĩho mũgeekagĩra maũndũ marĩa mothe ndĩmũwathĩte. **15** No rĩrĩ, no mũthĩnjĩre nyamũ cianyu itũũra-inĩ rĩanyu o rĩothe na mũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa mũngĩenda, o taarĩ nyama cia thwariga kana cia thĩiia, mũrĩe kũringana na kĩrathimo kĩrĩa Jehova Ngai wanyu amũheete. Andũ othe, arĩa marĩ na thaahu o na arĩa matarĩ, no marĩe nyama icio. **16** No mũtikanaarĩe thakame; mĩitagei thĩ o taarĩ maaĩ. **17** Mũtikanaarĩre matũũra-inĩ manyu ġĩcunġĩ ġĩa ikũmi kĩa ngano yanyu, na ndĩbei ya mũhihano, na maguta, kana marĩgithathi ma ndũũru cianyu cia ng'ombe na cia ng'õndu, kana kĩndũ o ġĩothe mwĩhĩtĩte kũrutaga, kana maruta manyu ma kwĩyendera, o na kana maruta ma mwanya. **18** Handũ ha ġwĩka ũguo-rĩ, mũrĩrĩagĩra indo icio mbere ya Jehova Ngai wanyu mũrĩ handũ harĩa Jehova Ngai wanyu agaathuura, inyuĩ ene, na arĩũ anyu na airĩtu anyu, na ndungata cianyu cia arũme na cia andũ-a-nja, na Alawii a kuuma matũũra-inĩ manyu, na nĩmũrĩkenagĩra maũndũ mothe marĩa mũrĩkaga na moko manyu mũrĩ mbere ya Jehova Ngai wanyu. **19** Menyereraĩ mũtikanaarĩerĩerĩ Alawii hĩndĩ rĩrĩa yothe mũġũtũũra bũrũrĩ ũcio wanyu. **20** Rĩrĩa Jehova Ngai waku agaakwaramĩria bũrũrĩ waku o ta ũrĩa aakwĩrĩre, nawe wende kũrĩa nyama na uuge atĩrĩ, "Nĩngwenda nyama," hĩndĩ ĩyo no ũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. **21** Kũngĩkorwo handũ harĩa Jehova Ngai waku athuurĩte haamũrĩro Rĩĩtwa rĩake nĩ hakũrĩahĩrĩrĩre-rĩ, no ũthĩnje nyamũ kuuma ndũũru-inĩ ciaku cia ng'ombe na cia ng'õndu irĩa Jehova akũheete,

na ũrĩa ngwathĩte, na ũrĩ o kũu matũũra-inĩ maku, no ũrĩe nyama nyingĩ o ũrĩa ũngĩenda. **22** Rĩa nyama icio o ta ũrĩa ũngĩrĩa nyama cia thwariga kana cia thĩiia. Andũ arĩa marĩ na thaahu na arĩa matarĩ no marĩe nyama icio. **23** No ũmenyerere ndũkanarĩe thakame, tondũ thakame nĩyo muoyo, ndũkanarĩanĩrĩe muoyo ũcio na nyama. **24** Ndũkanarĩe thakame; mĩite thĩ o ta maaĩ. **25** Ndũkanamĩrĩe, nĩguo maũndũ maku magĩrĩre, o na ma ciana ciaku irĩa igooka thũutha waku, tondũ ũrĩkoragwo ũġĩka maũndũ marĩa magĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova. **26** No rĩrĩ, nĩũkoya indo ciaku irĩa nyamũre na kĩndũ kĩrĩa ġĩothe wĩhĩtĩte atĩ nĩũkaruta, ũthĩi handũ harĩa Jehova agaathuura. **27** Rutĩra magongona maku ma njino, ma nyama na ma thakame kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai waku. Thakame ĩyo ya magongona macio maku no nginya ĩtuo hau mwena-inĩ wa kĩgongona kĩa Jehova Ngai waku, no nyama no ũcĩrĩe. **28** Menyerera wathĩkĩre mawatho maya mothe ndĩragwatha, nĩgeetha maũndũ maku na ma ciana ciaku irĩa igooka thũutha waku maagagĩrĩre hĩndĩ ciothe, tondũ ũrĩkoragwo ũġĩka wega na ũrĩa kwagĩrĩre maithe-inĩ ma Jehova Ngai waku. **29** Jehova Ngai waku nĩakeheria mbere yaku ndũrĩrĩ irĩa ũkĩrĩrĩ kũhĩthũkĩra ũcitunye bũrũrĩ. No rĩrĩa ũgaacingata na ũtũũre bũrũrĩ wacio, **30** na ciarĩkia kũnĩnwo ciehere mbere yaku, wĩmenyerere ndũkanategwo na ãndũ wa ġũtũũria ũhoru wa ngai ciacio ũkĩũria atĩrĩ, "ĩ ndũrĩrĩ ici itungatagĩra ngai ciacio atĩa? Tũġwĩka o ta ũrĩa ciĩkaga." **31** Ndũkanahooe Jehova Ngai waku na njĩra icio ciacio, nĩ ãndũ ikĩhooya ngai icio ciacio, nĩciĩkaga maũndũ mothe marĩa marĩ magĩgĩ marĩa Jehova athũire. O na nĩcinaga arĩũ ao na airĩtu ao na mwaki marĩ magongona ma ngai ciacio. **32** Tĩġĩrĩra atĩ nĩ weka maũndũ mothe marĩa ngwathĩte; ndũkanongerere ãndũ kana ũrutarute.

13 Mũnabii kana mũroti wa irooto angĩkeyumĩria thĩĩnĩ wanyu, nake amwĩre ũhoru wa kĩama kana wa ũrĩrũ, **2** naguo ũhoru ũcio aarĩite wa kĩama kana wa ũrĩrũ wĩkĩke-rĩ, acooke oĩge atĩrĩ, "Nĩtũrũmĩrĩrei ngai ingĩ (ngai irĩa mũtooi) mũreke tũciĩhooe," **3** mũtikanaathĩkĩrĩrĩre ndeto cia mũnabii ũcio, kana cia mũroti ũcio wa irooto; Jehova Ngai wanyu nĩkũmũgeria aramũgeria amenye kana nĩmũmwendete na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothe. **4** Jehova Ngai wanyu nĩwe mũrĩrũmagĩra, na nĩwe mũrĩĩtagĩra. Menyagĩrĩrai maathani make na mũmathĩkagĩre; mũtungatagĩrei na mwigwatanagĩre nake. **5** Mũnabii ũcio kana mũroti ũcio no nginya ooragwo, tondũ nĩahunġĩte ũhoru wa kũremera Jehova Ngai wanyu, ũrĩa wamũrutire bũrũrĩ wa Misĩrĩ, akĩmũkũũra kuuma bũrũrĩ wa ũkomo; nĩageretie kũmũgarũra mwẽhere njĩra rĩrĩa Jehova Ngai wanyu aamwathĩre mũrũmagĩrĩre. No nginya mũnĩine ũũru ũcio wehere gatagatĩ-inĩ kanyu. **6** Mũrũ wa nyũkwa ũrĩa mũciaraniĩrwo, kana mũrũguo kana mwarĩguo, kana mũtumia waku ũrĩa wendete, kana mũrataguo ũrĩa mumĩranĩte ngoro nake angĩkũheenereria, akwĩre atĩrĩ, "Nĩtũthĩi tũkahooe ngai ingĩ" (ngai irĩa wee kana maithe manyu matooi, **7** ngai cia andũ arĩa mamũthiũrũrũkĩrĩre, marĩ ġũkuhĩ, kana marĩ kũraya, kuuma mwena ũmwe wa bũrũrĩ nginya ũrĩa ũngĩ), **8**

ndukanetikire ūhoro ūcio wake, kana ūmūthikirīrie. Ndukanamūguire tha. Ndukanamūtige arī muoyo kana ūmūhithirīrie. **9** No nginya ūkaamūūraga. Guoko gwaku nīkuo gūgaakorwo kūrī kwa mbere ūhoro-inī ūcio wa kūmūūraga, gūcooke kūrūmīrīrwo nī moko ma andū arīa angī othe. **10** Mūhūūrei na mahiga nyuguto nginya akue, nī ūndū nīageretie kūmūgarūra amūrute njīra-inī ya Jehova Ngai wanyu ūria wamūrutire būrūrī wa Misiri, kuuma būrūrī wa ūkombo. **11** Hīndī iyo andū othe a Isiraeli nīmakaigua ūhoro ūcio nao nīmagetigīra, na gūtīrī mūdū gatagatī kanyu ūgeeka ūndū mūrū ta ūcio rīngī. **12** Mūngīkaigua ūhoro ūkīheanwo ūkonī itūūra rīmwe rīa marīa Jehova Ngai wanyu ekūmūhe mūtūūre kuo-rī, **13** atī andū aaganu nīmeyumīrītīe thīīnī wanyu na makahitithia andū a itūūra rīao njīra, makameera atīrī, “Nītūthīī tūkahooe ngai ingī” (ngai iria inyuī mūtōō), **14** hīndī iyo no nginya mūkoorīrīria ūhoro ūcio, na mūthuthuurie na mūtūūrie wega biū. Mūngīona nīguo kūrī na kūmenyeke wega atī ūndū ūcio ūrī magigī ūguo nīwikīte thīīnī wanyu-rī, **15** no nginya mūkooraga andū arīa othe matūūraga itūūra rīu na rūhiū rwa njora. Itūūra rīu nīmūkarīnīina biū, mūniine andū a rīo o na mahiū makuo. **16** Mūgaacookanīrīria indo ciothe iria ndahe cia itūūra rīu handū hamwe o kūu gatagatī ga kīhaaro gīa itūūra, mūcīne itūūra rīu biū hamwe na indo ciarīo cia gūtahwo, itūike igongona rīa njino rīrūtīrīwo Jehova Ngai wanyu. Rīgaatūūra rīrī rīanange nginya tene, na rītīgaakwo rīngī. **17** Gūtīrī kīndū o na kīmwe kīa indo icio itūūrīrwo kūniinwo gīgaakorwo kīrī moko-inī manyu, nīgeetha Jehova atīge gūcinwo nī marakara make mahiū; nake acooke amūguire tha, na amwīke maūdū ma ūtugi, na atūme mūingīhe, o ta ūrīa erīire maithe manyu ma tene na mwīhitwa, **18** nī ūndū wa gwathīkīra Jehova Ngai wanyu na kūmenyerera maathani make mothe marīa ngūmūhe ūmūthī, na gwīka maūdū marīa magīrīre maitho-inī make.

14 Inyuī nī inyuī ciana cia Jehova Ngai wanyu. Mūtikanetemange kana mwenjwo ihara ūthiū-inī nī ūndū wa mūdū mūkuū, **2** nīgūkorwo mūrī andū mamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Kuuma ndūrīrī-inī ciothe cia thī, Jehova nīamūthuurīte mūtūike andū ake a bata. **3** Mūtikanarīe kīndū o nakī kīrī thaahu. **4** Ici nīcio nyamū iria mwagīrīrwo kūrīa: nī ndegwa, na ng'ōndu, na mbūrī, **5** na thwariga, na thīiya, na thwara, na mbūrī ya werū, na ndoo, na ngondi, o na ng'ōndu cia irīma-inī. **6** No mūrīe nyamū o yothe īrī mahūngū maatūku na makarekania na nīcookagia ithagumia. **7** No rīrī, harī nyamū iria īcookagia ithagumia kana irī mahūngū maatūku marekanītīe biū, mūtikanarīe ngamīra, kana mbūkū, kana ikami. O na gūtūika nīcookagia ithagumia, mahūngū ma cio tī maatūku, icio irī thaahu harī inyuī. **8** Nayo ngūrwe, o na akorwo mahūngū mayo nīmarekanītīe biū-rī, ndīcookagia ithagumia; iyo īrī thaahu harī inyuī. Mūtikanarīe nyama ciacio kana mūhutīe ciimba ciacio. **9** Thīīnī wa nyamū ciothe iria itūūraga maa-inī, no mūrīage īrīa yothe īrī mathagu manyīitane na īrī ngaracū mwīrī. **10** No īrīa yothe ītarī tūthagu na ngaracū, mūtikanamīrīe; nīgūkorwo

īrī thaahu harī inyuī. **11** No mūrīe nyoni o yothe īrīa ītarī thaahu. **12** No ici mūtikanarīe: nderi, na ndiyū, na ndiyū iria njirū, **13** na hūngū īrīa ndune na mūthemba o wothē wa hūngū iria njirū, **14** na mūthemba o wothē wa mahuru **15** na ndundu īrīa īrī rūhīa, na ndundu īrīa īgambaga, na nyoni ya iria-inī īrīa īrī mathagu maraaya, na mūthemba o wothē wa rwīgī, **16** na gatundu karīa kaninī, na ndundu īrīa nene, o na ndundu īrīa njerū, **17** na ndundu ya werū, na rwīgī rūnene rūria rūrīaga thamaki, na nyoni ya iria-inī īrīa īrī ngingo ndaaya, **18** na karoga-ngunū, na mūthemba yothē ya cūcū-wa-njoka, na hudhuda, o na rūhuhu. **19** Tūnyamū tuothe tūrīa tūrī mathagu tūmbūkaga tūrī gitutu tūrī thaahu harī inyuī, mūtikanatūrīe. **20** No nyamū yothē īrī mathagu na ndīrī thaahu no mūmīrīe. **21** Mūtikanarīe kīndū o na kīrīkū kīria mūgaakora gīkuīte. No mūkīhe mūdū wa kūngī ūria ūtūūraga itūūra-inī o rīothe rīa matūūra manyu, nake no akīrie, kana ūkīenderie mūrūrīrī. No inyuī mūrī andū maamūrīrwo Jehova Ngai wanyu. Mūtikanaruge koorī na iria rīa nyina. **22** Menyererai mūrūtage gīcunjī gīa ikūmi kīa maciaro mothe ma mīgūnda yanyu mwaka o mwaka. **23** Rīagīrai gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano yanyu, na ndibeī yanyu ya mūhihano, na maguta manyu, na marigithathi manyu na ndūūr cianyu cia ng'ombe na cia mbūrī mbere ya Jehova Ngai wanyu mūrī handū harīa agaathuura ha gūtūūra Rīitwa rīake, nīgeetha mwīrute gwītīgīra Jehova Ngai wanyu hīndī ciothe. **24** No rīrī, handū hau hangīkorwo nī haraihu mūno, na Jehova Ngai wanyu nīamūrathimite na mūtīngīhota gūkuua gīcunjī kīanyu gīa ikūmi mūtware handū hau (nī ūndū handū hau Jehova agaathuura ha gūtūūra Rīitwa rīake nīhamūrāihīrīrie mūno-rī), **25** hīndī iyo mūgaakūūrania gīcunjī kīanyu gīa ikūmi na betha, na inyuī mūtware betha iyo handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **26** Hūthīrai betha iyo na kūgūra kīria gīothe mūngīenda: ng'ombe, kana ng'ōndu, kana ndibeī o na kana kīndū kīgagatie gīa kūnyua, kana o kīndū gīothe kīria mūngīenda. Nīngī inyuī na andū a nyūmba cianyu mūkaarīra indo icio o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu mūkenete. **27** Na mūtikanarekererie Alawī arīa matūūraga matūūra-inī manyu, nīgūkorwo matīrī gīthaka kana igai rīao ene. **28** Na rīrī, o mīaka itatū yathira, mūrūtage icunjī cia ikūmi cia uumithio wanyu wothē wa mwaka ūcio, mūgaaciga kūu matūūra-inī manyu, **29** nīgeetha Alawī arīa matārī agaīre gīthaka kana igai rīao ene), na andū a kūngī, na ciana cia ngorīa, na atumia a ndigwa arīa matūūraga matūūra-inī manyu, magoockaga makarīa na makahūūna, nīguo Jehova Ngai wanyu amūrathimage wīra-inī wothē wa moko manyu.

15 Na rīrī, mīaka mūgwanja yathira, no nginya mūkarekanagīra mathīrī. **2** Ūndū ūcio mūrīwikaga ūū: mūkombithania o wothē nīarīrekanagīra thīīrī o wothē ūria akombeire Mūsīraelī ūria ūngī. Ndakarandūra Mūsīraelī ūria ūngī thīīrī kana mūrū wa ithe, nī ūndū ihinda rīa Jehova rīa kūrēkanīra mathīrī nīrīhūjanīrīo. **3** No mūrāndūre mūdū wa kūngī thīīrī, no rīrī, no nginya mūrēkanīre thīīrī o wothē ūria mūrū wa thoguo arī nago. **4** No rīrī, gūtīagīrīre gūkorwo na

mündü muthiini thiini wanyu, nigukorwo muri bururi-ini icio Jehova Ngai wanyu ekumuhe mwigwatire utuike igai rianyu-ri, niakamurathima muno, 5 angikorwo nimugwathikira Jehova Ngai wanyu biu, o na mumenyagiri kummagiri maathani maya mothe ngumuhe umuthi. 6 Nigukorwo Jehova Ngai wanyu niakamurathima ta uria eeraniire, na nimugakombagira nduriri nyingi, no inyu mitigaakombaga hari cio. Nimugaathaga nduriri nyingi, no cio itikamwathaga. 7 Kungigaakorwo na mündü muthiini gatagati-ini ka ariu a ithe wanyu ituura-ini o riothe kuu bururi-ini icio Jehova Ngai wanyu ekumuhe-ri, mutikanamumirie ngoro, kana mutuike akari kuri muru wa ithe wanyu icio muthiini. 8 No riri, ni kaba mumutamburukirie guoko, na mumukombithie kiria giothe akaabatario nikio. 9 Mwimenyerere mutikanagie na meciiria mooru, mukoiga atiri: "Mwaka wa mugwanja, mwaka uria wa kurekanira mathiiri uri hakuhi," nguo mutikagie na ngoro njuru, mwage gutaanahira muru wa ithe wanyu uria ubataire, kana mwage kumuhe kindu. Nake hinda iyo no akaire Jehova ni undu wanyu, na inyu nimukonwo mwihitie. 10 Heagai mündü ta icio na utaana, na mwikage undu icio na ngoro itari na uuru; na ni undu wa uguo-ri, Jehova Ngai wanyu niarimurathimaga mawira-ini manyu mothe, o na maundü-ini mothe maria murikaga. 11 Nikurikoragwo na andu athiini hinda ciothe bururi-ini. Ni undu icio ngumwatha mutuike ataana kuri ariu a ithe wanyu, na kuri andu aria athiini o na abatari aria marikoragwo bururi-ini wanyu. 12 Muru wa ithe wanyu Muhibirania, ari mündü murume kana mündü-wa-nja, anguyendia kuri we na agitungatire miaka itandatu-ri, mwaka wa mugwanja wakinya no nginya ukaamurekereria athi. 13 Na riria ukaamurekereria, ndukanareke athi moko matheri. 14 Niumuho indo na utaana kuuma ruuru-ini rwaku, o na kuuma kihuriro-ini giaku kia ngano o na kihihiro-ini kia ndibei. Ukaamuhe indo kuringana na uria Jehova Ngai waku akurathimite. 15 Ririkanaga ati o na we wari ngombo kuu bururi wa Misiri, no Jehova Ngai waku agigukura. Kiu nikio giatuma nguhe riathani riu umuthi. 16 No riri, ndungata yaku ingigakwira atiri, "Nii ndikwenda gugutiga," ni undu niikwendete na ikenda andu a nyumba yaku, na ni undu nyonaga gwaku gw kwegu-ri, 17 hinda iyo niugakinyiita mukuha, umitirikie gutu iri hau murango-ini, ituike ndungata yaku mutiurire wayo wothu. Uguo noguo ugeeka ndungata yaku ya mündü-wa-nja. 18 Ndukone taari undu uri hinya kurekereria ndungata yaku ithi, ni undu utungata uria gutungatire miaka iyo itandatu ni ta maita meeri ma mucaara wa mündü wa kwandikwo. Nake Jehova Ngai waku niarikurathimaga maundü-ini mothe maria urikaga. 19 Rutagira Jehova Ngai waku marigithathi mothe ma njamba kuuma nduru-ini ciaku cia ng'ombe na cia mburi. Ndukanatware marigithathi maku ma ndegwa wira-ini, na ndukanamure marigithathi maku ma ng'onde guoya. 20 O mwaka, wee na andu a nyumba yaku nimugaciriagira mbere ya Jehova Ngai waku handu haria agaathuura. 21 Nyamu ingigakorwo iri na kauugu, ikorwo igithua kana iri ndumumu, kana ikorwo

na uugu o na uriku-ri, mutikanamirutire Jehova Ngai wanyu igongona. 22 Mukaamirira o kuu matuura-ini manyu. No irio ni aria mari na thaahu na aria matari na thaahu, o taari thiya kana thwaria maraaria. 23 No mutikariage thakame; mitagei thi o ta maa.

16 Menyagirai mweri wa Abibu na mukunguyagire Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, ni undu mweri-ini wa Abibu nguo aamurutire bururi wa Misiri kuri utuku. 2 Nimugathinjira Jehova Ngai wanyu igongona ria Bathaka ria nyamu kuuma ruuru-ini rwanyu rwa mburi kana rwa ng'ombe, muthinjire handu haria Jehova agaathuura ha gutuura Riitwa riake. 3 Mutikanamiriranire na migate mukire ndawa ya kumba, no ihinda ria mithenya mugwanja murie migate itari miimbie, ari yo migate ya minyamaro, ni undu mwoimire bururi wa Misiri na ihenya, na nigeetha matuku-ini mothe ma muoyo wanyu muririkanage muthenya icio mwoimire bururi wa Misiri. 4 Ihinda ria mithenya mugwanja mutikanakorwo muri na ndawa ya kumba bururi-ini wanyu wothu. Mutikanareke nyama o ciothe cia iria mukuruta igongona hwa-ini wa muthenya wa mbere irare nginya rucini. 5 Mutikanathinjire igongona ria Bathaka ituura-ini o riothe kuria Jehova Ngai wanyu ekumuhe, 6 tige o haria agaathuura ha gutuura Riitwa riake. Hau niho mukaarutira igongona ria Bathaka hwa-ini riria riua rithuaga, rituike ria kuririkana ihinda riria mwoimire bururi wa Misiri. 7 Mukaaririhiria na muririre handu hau Jehova Ngai wanyu agaathuura. Ningi kwarooka gukia mucooke hema-ini cianyu. 8 Ihinda ria mithenya itandatu mukaariga migate itari miimbie, naguo muthenya wa mugwanja mugie na kungano kiamurirwo Jehova Ngai wanyu, na mutikarute wira o na uriku. 9 Taragai ciunia mugwanja kuuma mwambirira kugetha ngano iria itari ngethe. 10 Mucooke mukunguere Giathi gia Ciunia ni undu wa Jehova Ngai wanyu, na undu wa kuruta maruta ma kwiendera maringaine na irathimo iria Jehova Ngai wanyu amurathimite nacio. 11 Na mukenagire Jehova Ngai wanyu muri handu haria agaathuura ha gutuura Riitwa riake, inyu, na ariu anyu, na airitu anyu, na ndungata cianyu cia arume na cia andu-a-nja, na Alawii aria mari matuura-ini manyu, na andu a kungi, na ciana cia ngorai, o na atumia a ndigwa aria matuuranagia na inyu. 12 Ririkanai ati mwar ngombo kuu bururi wa Misiri, na murumagiri wega iria icio cia watho wa kurumirirwo. 13 Kunguyagiri Giathi gia Ithun mithenya mugwanja thuutha wa gucookereria maciaro maria moimite ihuhiro-ini cianyu cia ngano, na ihihiro-ini cianyu cia ndibei. 14 Kenagirai Giathi kiu kianyu, inyu, na ariu anyu, na airitu anyu, na ndungata cianyu cia arume na cia andu-a-nja, na Alawii, na andu a kungi, na ciana cia ngorai, o na atumia a ndigwa aria matuura matuura-ini manyu. 15 Kunguyagiri Giathi kiu kiamurirwo Jehova Ngai wanyu ihinda ria mithenya mugwanja muri handu hau Jehova agaathuura. Nigukorwo Jehova Ngai wanyu niakamurathima magetha-ini manyu mothe, na mawira-ini mothe ma moko manyu, nakio gikeno kianyu nigikaiganira. 16 Arume othe anyu no nginya

makeyumiria mbere ya Jehova Ngai wanyu maita matatū o mwaka marī handū hau agaathuura: hīndī ya Giāthi kīa Migate itari Mīmbie, na ya Giāthi giā Ciumia, na ya Giāthi giā Ithūni. Gūtikanagie mūdū ūkoimira mbere ya Jehova moko matheri: **17** O ūmwe wanyu no nginya akarehaga kīheo kiringaine na ūria Jehova Ngai wanyu amūrathimite. **18** Mūgaathuura aciiri, o na anene a o mūhīriga kuuma mīhīriga-inī yothē yanyu o itūūra-inī o rīothe Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, nao nīmagaatugira andū ciira wega. **19** Mūtikanahotomie ciira kana mūgē na gūthutūkania. Mūtikanamūkire ihaki, nīgūkorwo ihaki nīrītūmaga maitho ma mūdū mūgī matūike matumumu, na rīkoogomia ciugo cia mūdū ūria mūthingu. **20** Rūmagīrīrai kīhōoto kīo giiki, nīgeetha mūtūire muoyo na mwigwatire būrūri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe. **21** Mūtikanahaande gitugi kīa Ashera mwena-inī wa kīgongona kīria mūgaathondekera Jehova Ngai wanyu, **22** na mūtikanaake ihiga rīa kūhooyagwo, nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu niathūire maūdū macio.

17 Mūtikanarutire Jehova Ngai wanyu igongona rīa ndegwa kana rīa ng'ōndu īrī na kātūgū kana ūgū, nīgūkorwo ūndū ūcio ūrī thaahu harī Jehova. **2** Mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūtūuranagia na inyuī itūūra-inī rīmwe rīa kūrīa Jehova ekūmūhe, angīoneka agīka ūūru maitho-inī ma Jehova Ngai wanyu na ūndū wa gūthūkia kīrīkanīro giake, **3** na agakararia rīathani riakwa akahooya ngai ingi, na agacinamīrīra kana akainamīrīra rīūa, kana mweri, kana njata cia matu-inī, **4** na mūmenyithio ūhoro ūcio-rī, hīndī iyo no nginya mūgaatūria ūhoro ūcio wega. Kūngīkorwo ūhoro ūcio nī wa ma, na hakorwo na ūira atī ūndū ūcio ūrī thaahu nīwīkitwo thīnī wa Isiraeli, **5** oyai mūdū mūrūme kana mūdū-wa-nja ūcio wīkīte ūndū ūcio mūūru mūmūtware kīhingo-inī giā itūūra rīanyu inene na inyuī mūmūhūre na mahiga nyuguto nginya akue. **6** Na ūndū wa ūira wa andū eerī kana atatū, mūdū no oragwo, no gūtīrī mūdū ūkooragwo na ūndū wa ūira wa mūdū ūmwe. **7** Moko ma aira acio no nginya makorwo marī ma mbere ūhoro-inī ūcio wa kūmūūragā, na thuutha ūcio marūmīrīrwo nī moko ma andū arīa angī othe. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere gatagatī-inī kanyu. **8** Kūngīkaagīa maciira magooti-inī manyu mūtangīhota gūtua, marī ma ūiti wa thakame, o na ma gūtūithania mūdū na mūdū ūria ūngī, kana mūdū ūhūūrite ūria ūngī, matwaragei handū harīa Jehova Ngai wanyu agaathuura. **9** Thīī kūrī Alawii arīa athīnjīrī-Ngai, na kūrī mūtūithania ciira ūria ūrī wīra-inī ihinda rīu. Mūmoorie ūhoro ūcio nao mamuonie ūria ciira ūcio wagīrīre gūtūuo. **10** No nginya mwīke kūrīgana na matua marīa makaamūhe mūrī handū hau Jehova agaathuura. Menyagīrīrai mwīkage ūria wothē marīmūwathaga mwīke. **11** Ikagai kūrīgana na watho ūria mamūrūtite, na mūrīmīrīre matua mao marīa mekūmūhe. Mūtikanehūgūre mwena wa ūrīo kana wa ūmotho, mūtigane na ūria mamwīrīte. **12** Mūdū ūria ūngīonania kūnyarara mūtūithania ciira kana mūthīnjīrī-Ngai, ūria ūrūgamaga agītungatīra Jehova Ngai wanyu, no nginya ooragwo. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere Isiraeli. **13** Andū othe nīmakaigua

ūhoro ūcio nao metīgīre, na matigacooka gūkorwo marī na kūnyararo rīngī. **14** Rīria mūgaathīī būrūri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, na mūkorwo mūwīgwatīire na mūgaatūūra kuo, na muuge atīrī, “Rekei tūgie na mūthamaki wītū ta ndūrīrī iria ciothe itūthūūrūkīrie,” **15** Menyererai wega mūgaathuura mūthamaki ūria Jehova Ngai wanyu amwamūrīire. No nginya akoima gatagatī-inī ka arīu a ithe wanyu. Mūtīgathuure mūdū na kūngī atūike mūthamaki wanyu, mūdū ūtarī mūrū wa thoguo Mūisiraeli. **16** Mūthamaki ūcio, o nake ndakaneingīhīrie mbarathi, kana atūme andū macooke būrūri wa Misiri makamūgītīrīre ingī, nīgūkorwo Jehova amwīrīte atīrī, “Mūtikanacooke na thuutha, mūgere njira iyo rīngī.” **17** Nake ndakanahīkie atumia aingī, nīguo ngoro yake ndikanagarūrūke. Nīngī ndakaneingīhīrie betha na thahabu. **18** Rīria agaakarīra gītī giake kīa ūthamaki, akoya ibuku rīa gīkūnjo, eyandīkire watho ūyū, aūrūtite ibuku-inī rīria rūmīte harī athīnjīrī-Ngai, arī o Alawii. **19** Narīo ibuku rīu nīaikarage narīo, arīthomage matukū marīa mothe egūtūūra muoyo nīguo erutage gwītīgīra Jehova Ngai, na arūmagīrīre wega ciugo ciothe cia watho ūyū na rīrīra cia watho wa kūrūmagīrīrwo, **20** na ndagetuage mwega gūkīra arīu a ithe agarūrūke mwena wa ūrīo kana wa ūmotho atigane na watho. Hīndī iyo, we na njīaro ciake nīmagaathamaka ihinda irāya ūthamaki-inī wake kīu Isiraeli.

18 Athīnjīrī-Ngai, arīa Alawii, hamwe na mūhīriga ūcio wothē wa Lawi, matikagīa na gīthaka kana igai hamwe na andū a Isiraeli arīa angī. Magaatūūragio nī indo iria irutīrīrwo Jehova cia igongona rīa njīno, nīgūkorwo rīu nīrīo igai rīao. **2** Matikagaya igai gatagatī ka arīu a ithe wao; nīgūkorwo Jehova nīwe igai rīao, o ta ūria aamerīre. **3** Indo ici nīcio athīnjīrī-Ngai magīrīrwo nī kūheagwo ciūmīte kūrī andū arīa marīrutaga igongona rīa ndegwa kana rīa ng'ōndu: nī guoko, na thīīa cīerī, na nyama cia nda. **4** No nginya mūmaheage maciira ma mbere ma ngano yanyu, na ma ndibei yanyu ya mūhīhano, na maguta, o na guoya wa mbere wa ng'ōndu cianyu cienjwo, **5** nīgūkorwo Jehova Ngai wanyu nīamathuurīte hamwe na njīaro ciao kuuma harī mīhīriga yanyu yothē, nīgeetha marūgamage magatungataga thīnī wa Rītwa rīa Jehova hīndī ciothe. **6** Mūlawii angīthaama, oime kūrīa atūūragā itūūra-inī rīmwe rīa matūūra manyu thīnī wa Isiraeli, na oke endete mūno gūkīnya handū harīa Jehova agaathuura-rī, **7** no atungate thīnī wa rītwa rīa Jehova Ngai wake, o ta Alawii arīa angī arīa matungataga hau mbere ya Jehova. **8** Nake akaagīrwo indo cīganane na cia arīa angī, o na gūtūika nīamūkīrīte mbeeca cīumanīte na kwendia indo cia nyūmba yao. **9** Rīria mūgaathīī būrūri ūria Jehova Ngai wanyu ekūmūhe, mūtikanerute maūdū ma kwīgerekania na mīthīire īrīa īrī magigī ya ndūrīrī iria īrī kuo. **10** Rekei gūtikanoneke mūdū thīnī wanyu ūkūruta igongona rīa gūcina mūrīū kana mwarī, kana ūkūrīgūra, kana ūkūrōgana, kana mūtūirīa wa nyoni ya mūdū, kana mūdū-mūgo, **11** kana mūrōgani wa ithitū, kana mūdū ūrī na maroho ma kūragūra, kana mūrōgi, o na kana mūdū ūkaragūra na maroho ma andū akuū.

12 Mündü ūria wikaga maündü macio nionagwo ari magigi ni Jehova, na ni undü wa maündü macio mari magigi, nikio Jehova Ngai wanyu ekurutürüra ndüriri icio ciehere mbere wanyu. **13** Inyuü no nginya mütiuke andü matari ūcuuke mbere ya Jehova Ngai wanyu. **14** Ndüriri iria mugaatunya bürüri-ri, niithikagiriaria arogi na andü ari maragüraga. No inyuü, Jehova Ngai wanyu ndamwitikiritie gwika ūguo. **15** Jehova Ngai wanyu niakamütümira münabii o ta ni kuma hari ariü a thoguo. No nginya mümüguage. **16** Nigukorwo ūguo niguo mworirie Jehova Ngai wanyu müri küu Horebu müthenya ūria muonganite, riria mwoigire atiri, “Ndükareke tüigue mugaambo wa Jehova Ngai witü, kana tuone mwaki ūcio münene ringi, nigeetha tütigakue.” **17** Jehova aanjiriire atiri: “Üguo moiga ni wega. **18** Ningamarahürira münabii o tawe oime thiini wa ariü a ithe wao; na nungekira ciugo ciakwa kanua gake, nake niakameera ūria wotho ngaamwatha. **19** Mündü o wotho ūkaarega küigua ciugo ciakwa iria münabii ūcio akaaria thiini wa riitwa riakwa-ri, ni mwene ni ni ngamüüria ūhoru ūcio. **20** No riri, münabii ūria ūkaaria undü o na irikü na mwigerero akigwetaga riitwa riakwa, oige undü itamwathite, kana münabii ūria ūkaaria akigwetaga riitwa ria ngi ingi, no nginya akooragwo.” **21** Mwahota kwiyüria atiri, “Tüngikimenya atia riria ndümiriri itaaritio ni Jehova?” **22** Undü ūria münabii angaria riitwa-ini ria Jehova, naguo undü ūcio wage kuoneka kana kühinga, iyo ni ndümiriri itaaritio ni Jehova. Münabii ūcio aaritie na mwigerero. Mütikanamwitigire.

19 Riria Jehova Ngai wanyu agaakorwo aniinite ndüriri iria ekümühe bürüri wacio, na riria na inyuü mugaakorwo mürikitie küingata ndüriri icio, na mugaatüura matüura ma cio na nyumba ciacio, **2** händi iyo nimumkamüra matüura matatü mari handü gatagati ka bürüri ūria Jehova Ngai wanyu ekümühe müwígwatire. **3** Mugaathondeka barabara cierekeire matüura macio, naguo bürüri ūcio Jehova ekümühe ütiuke igai rianyu, müwatüre icunji ithatü, nigeetha mündü o wotho üngiüraga mündü oragire kuo. **4** Üyü niguo watho ükonii mündü ūria üngiüraga mündü üngi na oorire kuo niguo ahonokie muoyo wake, nake ni mündü ūria üngiüraga mündü wa itüura riake ataciiriire gwika undü ūcio, na akorwo ndamüthüre mbere iyo. **5** Ta riria mündü angithii mütiti mari na mündü wa itüura riake makoine ngü, na akihüria ithanwa ateme müti-ri, ithanwa riruke, rirüuge, riringe mündü ūcio wa itüura riake, rimüürage. Mündü ūcio no orire itüura rimwe ria macio niguo ahonokie muoyo wake. **6** Angiaga gwika ūguo-ri, mürihaniria wa thakame ahota güthingatana nake ari na marakara amünyite, angikorwo itüura ria küürüro niriirahiriire müno, amüürage o na gütiuka ndagiriire küüragwo ni undü ndaathüre mündü ūcio mbere iyo. **7** Küu nikio gütimi kiria giatüma ndimwathe mwiyamürire matüura manene matatü ma küürirwo. **8** Jehova Ngai wanyu angikongerera mihaka ya bürüri wanyu o ta ūria erüre maithe manyu na mwihitwa, amühe bürüri wotho riria aameriire, **9** ni undü wa ūria mugaakorwo mümenyereire wega maathani maya

ndiramwatha ümüthi, ati mwendage Jehova Ngai wanyu, na müthiage na njira ciake händi ciothe, händi iyo nimumkamüra matüura mangi matatü ma küürirwo. **10** Mügeeka ūguo nigeetha gütkanaitwo thakame ya mündü ütarü na üuru bürüri-ini wanyu, ūria Jehova Ngai wanyu ekümühe ütiuke igai rianyu, na ningi nigeetha mütikagie na mahitia ma güita thakame. **11** No mündü angikorwo athüre mündü wa itüura riake, nake amuoherie njira-ini, amütharikire amüürage, acooke orire itüura-ini rimwe ria macio-ri, **12** athuuri a itüura riake nimumkamütümanira, arehwa kuuma küu itüura-ini, mamüneane küri mürihaniria wa thakame niguo ooragwo. **13** Mütikanamüigüire tha. No nginya müniine wihia wa üti wa thakame itari na üuru bürüri-ini wa Isiraeli, nigeetha maündü manyu magiriire. **14** Mündü ndakaneherie ihiga ria mühaka ria mündü ūria mariganitie, riria rihaaandirwo ni ari maarü mbere wanyu igai-ini riria mikaamükira bürüri-ini ūria Jehova Ngai wanyu ekümühe müwígwatire. **15** Müira ümwe ti müiganu wa gütüma mündü atuürwo ni undü wa ngero kana wa ihitia riria angikorwo ekite. No nginya ūhoru ütuuo ni wa ma na undü wa üira wa andü eerü kana atatü. **16** Müira üri na rüthüüro angirügama güthitangira mündü ngero, **17** andü acio eerü magite na ngarari, no nginya marügame hari Jehova, mbere ya athinjiri-Ngai na aciirithania ari magakorwo makiruta wira ihinda-ini riu. **18** Aciirithania acio no nginya matüirie ūhoru na kiyu, na müira ūcio angioneke ni wa maheeni, niaraigirira müru wa ithe kigeeno-ri, **19** händi iyo mümwike o ta ūria aciiriire gwika müru wa ithe. No nginya müniine üuru ūcio thiini wanyu. **20** Andü ari angü nimumkaigua ūhoru ūcio nao metigire, naguo undü ūcio müuru ndügacooka gwikwo ringi thiini wanyu. **21** Mütikanagie tha; muoyo uumage muoyo, na riitho riimage riitho, na igero riimage igego, na guoko kuumage guoko, o na kügürü kuumage kügürü.

20 Riria mugaathii kürüa na thü cianyu na muone iri na mbarathi na ngaari cia ita na mbütü cia ita nyingi gükira cianyu, mütikanacitiigire, ni undü Jehova Ngai wanyu, ūria wamürutire bürüri wa Misiri, agaakorwo hamwe na inyuü. **2** Riria mugaakorwo mükühiriire güthii mbaara, müthinjiri-Ngai niagakuhiriaria mbütü cia ita na aciiriire. **3** Aciire atiri, “Thikiriria wee Isiraeli, ümüthi ni ügüthii mbaara-ini ükarie na thü ciaku. Ndügakue ngoro kana witiigire na ndükamake kana üinaine üri mbere yacio. **4** Nigukorwo Jehova Ngai waku niwe ügütwarana nawe niguo akürüriire küri thü ciaku, akühootanire.” **5** Anene nao nimumkoria mbütü ya ita atiri: “Ni hari mündü wakite nyumba njerü na ndamirügüritie? Niarekwo acooke müci, ndagakuire mbaara-ini, nake mündü üngi atuike wa kümirügüria. **6** Ni hari mündü ühaandite mügünda wa mithabibü na ndambiriire gükenera matunda maguo? Niarekwo ainuke ndagakuire mbaara-ini nake mündü üngi atuike wa gükenera matunda macio. **7** Ni hari mündü marikanire na mündü-wa-nja ati niekümühikia na ndamühikite? O nake ni ainuke ndagakuire mbaara-ini nake mündü-wa-nja ūcio ahikio

nĩ mündũ ũngĩ.” **8** Ningĩ anene nĩmagacooka morie atĩrĩ, “Nĩ harĩ mündũ ũretigĩra kana agakua ngoro? Ūcio nĩarekwo ainũke nĩgeetha ariũ a ithe o nao matigakue ngoro.” **9** Rĩria anene makaarĩkia kwarĩria mbũtũ cia ita-rĩ, nĩmagathuura anene a ita a gũtongoria mbũtũ icio. **10** Rĩria mũkaambata mũkahũire itũũra inene, mũkaamba kũũria andũ a rĩo metikĩre kũgĩe thayũ. **11** Mangigetĩkĩra na mahĩngũre ihingo ciao-rĩ, andũ a itũũra rĩu othe magaatũka a kũrutithio wĩra na hinya, mamũrutagĩre wĩra. **12** Mangĩkaarega kũgĩe thayũ na mambĩrĩrie kũrĩa na inyuĩ, mũgaathiũrũrũkĩria itũũra rĩu. **13** Rĩria Jehova Ngai wanyu akaarĩneana moko-inĩ manyu-rĩ, mũkooraga arũme othe arĩa marĩ thĩĩnĩ warĩo. **14** No ha ũhoro wa andũ-a-nja, na ciana, na mahiũ, o na kindũ kirĩa kĩngĩ gĩothe kirĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu, no mũcitahe itũike cianyu. Na rĩrĩ, no mũhũthĩre indo icio Jehova Ngai wanyu amũheete kuuma kũrĩ thũ cianyu. **15** Ūguo nĩguo mũgeeka matũũra manene mothe marĩa marĩ kũraya na kũria mũrĩ no ti ma ndũrĩrĩ iria irĩ gũkuhĩ na inyuĩ. **16** No rĩrĩ, thĩĩnĩ wa matũũra manene ma ndũrĩrĩ marĩa Jehova Ngai wanyu ekũmũhe matũike igai rĩanyu, mũtikanatigie kindũ o nakĩ, kĩlĩhagia kana kirĩ muoyo. **17** Mũkaamaniina biũ; andũ a Ahitĩ, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivĩ, na Ajobusi o ta ũria Jehova Ngai wanyu aamwathĩte. **18** Kwaga ũguo nĩmakamũruta kũrũmĩrĩra maũndũ mothe marĩ magĩgi marĩa mekaga makĩhooya ngai ciao, na inyuĩ nĩmũkehĩria Jehova Ngai wanyu. **19** Mũngĩgaakorwo mũthiũrũrũkĩrie itũũra ihinda iraa, mũkirĩthũũra nĩguo mũrĩtahe, mũtikanathũkangie mĩti yarĩo na kũmĩtemanga na ithanwa, nĩ ũndũ no mũrĩe matunda mayo. Mũtikanamĩteme. Mĩti ya gĩthaka ikĩrĩ andũ, atĩ nĩguo mũmĩthiũrũrũkĩrie? **20** No rĩrĩ, no mũteme mĩti rĩria mũkũmenya atĩ ti ya matunda, na mũmĩtũmĩre gũwthondekera mwĩgitio wa rũirigo nginya itũũra rĩu rĩrarũia na inyuĩ rĩgwe.

21 Mündũ angĩkooneka oragĩtwa, na akorwo akomete gĩthaka-inĩ kũu bũrũri ũcio Jehova Ngai wanyu ekũmũhe mũwĩgwatĩre, na kwage kũmenyeka mündũ ũria ũmũũragĩte-rĩ, **2** athuuri anyu na aciirithania nĩmakoiimagara magathime itĩĩna rĩa kuuma harĩa mwĩrĩ ũrĩ nginya matũũra-inĩ marĩa marĩ hakuhĩ nago. **3** Ningĩ athuuri a itũũra rĩria rikuhĩrĩrie mũno na harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmakanyĩita moori itarĩ yarutithio wĩra na itarĩ yohwo icookĩ, **4** nao mamũĩkũrũkie gĩtuamba-inĩ gĩtarĩ kiarĩmwo kana gĩkahaandwo, na kirĩ na karũũĩ gegũtherera. Nĩmakoinĩra moori iyo ngingo kũu gĩtuamba-inĩ kũu. **5** Nao athĩnjĩri-Ngai, o acio ariũ a Lawĩ, nĩmakeyumĩria nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩamathuurĩte nĩguo matungatage na makarathimana makĩgwetaga rĩtwa rĩa Jehova na magatuithanagia maciira ma andũ arĩa marĩ na ngarari o na ma andũ maangĩria. **6** Ningĩ athuuri othe a itũũra rĩria rikuhĩrĩrie mũno harĩa mwĩrĩ ũcio ũrĩ nĩmagethamba moko igũrũ rĩa moori iyo yunĩtwa ngingo o kũu gĩtuamba-inĩ, **7** na moige atĩrĩ, “Moko maitũ timo maaitire thakame ĩno, o na kana maitho maitũ makiona ũndũ ũcio ũgĩkwwo. **8** Itĩkĩra horohio ĩno nĩ ũndũ wa andũ aku a Isiraeli, arĩa Wee Jehova

ũkũũrĩte, na ũtĩge kũmatua ahĩtia ũndũ-inĩ wa thakame ĩno wa mündũ ũtarĩ na ũũru.” Nayo thakame iyo iĩitwo nĩĩkahoroherio. **9** Nĩ ũndũ ũcio nĩmũgetheria ihĩtia-inĩ rĩu rĩa gũita thakame wa mündũ ũtarĩ na ũũru, kuona atĩ nĩmwĩkĩte ũndũ ũria wagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova. **10** Rĩria mũngĩthĩ kũrĩa na thũ cianyu, nake Jehova Ngai wanyu acirekererie moko-inĩ manyu mũcitahe-rĩ, **11** mũngĩcooka muone thĩĩnĩ wa andũ acio atahe harĩ na mündũ-wa-nja mũthaka na ũmwe wanyu aguucĩrĩrio nĩwe, no amũhikie atuĩke mũtumia wake. **12** Nĩakamũinũkia gwake mũciĩ acooke atũme enjwo mũtwe na arenge ndwara **13** na arute nguo iria eekĩrĩte rĩria aataahagwo. Thuutha wa gũikara gwake mũciĩ na acakairĩe ithe na nyina ihinda rĩa mweri mũgĩma-rĩ, hĩndĩ iyo no athĩĩ harĩ we, atuĩke mũthuuri wake nake atuĩke mũtumia wake. **14** Angĩkaaga gũkenio nĩwe, nĩakamwĩtĩkĩria athĩĩ o kũria guothe angĩenda. Ndakanamwendie kana amũtue ngombo, kuona atĩ nĩamwagithĩtie gĩtĩtio. **15** Mündũ angĩkorwo na atumia eerĩ, na akorwo endete ũmwe na akaaga kwenda ũcio ũngĩ, na eerĩ mamũciarĩre ciana cia ihĩĩ, no mwana wa irigithathi akorwo nĩ wa mũtumia ũria atendete-rĩ, **16** angĩkorwo akĩgaĩra ariũ ake indo, ndakanaheane kihooto kĩa irigithathi kũrĩ mũriũ wa mũtumia ũria eendete, handũ ha kũhe mũriũ ũria arĩ we irigithathi kũna, mũriũ ũcio wa mũtumia ũria atendete. **17** No nginya onanie atĩ mũriũ ũcio wa mũtumia ũcio atendete nĩwe irigithathi na ũndũ wa kũmũhe indo maita meeri thĩĩnĩ wa indo iria ciothe arĩ nacio. Mũriũ ũcio nĩwe kionereria kĩa mbere kĩa hinya wa ithe. Kihooto kĩa mwana wa irigithathi nĩ gĩake. **18** Mündũ angĩkaagĩra na mũriũ ũtangĩguwa na mũremi, ũtaathĩkagĩra ithe na nyina, na ũtangĩmaigua o na mamũhũũra-rĩ, **19** ithe na nyina nĩmakamũnyĩita mamũtware kũrĩ athuuri hau kihingo-inĩ gĩa itũria. **20** Nao meere athuuri atĩrĩ, “Mũriũ ũyũ witũ ndatũiguaga na nĩ mũremi, ndangĩtawathĩkĩra. Atũũraga arĩ mũmaramari na arĩ mũriũ.” **21** Hĩndĩ iyo andũ othe a itũũra nao nĩmakamũhũũra na mahiga nyuguto nginya akue. No nginya mũniĩne ũũru ũcio wehere gatagati-inĩ kanyu. Ūhoro ũcio nĩũkaiguwo nĩ andũ a Isiraeli othe nao meetigĩre. **22** Mündũ angĩhĩa wĩhia ũngĩtũma ooragwo, nake ooragwo na mwĩrĩ wake ũcuurio mũtĩ igũrũ-rĩ, **23** mũtikanareke mwĩrĩ ũcio ũraare mũtĩ igũrũ ũtũkũ ũcio wothe. Tigĩrĩrai nĩ mwamũthika mũthenya o ro ũcio, tondu mündũ o na ũrĩkũ mũcuurie mũtĩ-inĩ nĩ mũrume nĩ Ngai. Mũtikanathaahie bũrũri ũria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe itũike igai rĩanyu.

22 Ūngĩkoona ndegwa kana ng'ondũ wa mũrũ wa ithe wanyu yũrĩte, ndũkamĩtiganĩrie, no tigĩrĩra wona nĩwamĩcookia kũrĩ we. **2** Mũrũ wa ithe wanyu ũcio angĩkorwo ndaikaraga hakuhĩ nawe, kana ũngĩkorwo ndũmũĩ, ũkaamĩtware gwaku mũciĩ nginya rĩria agooka kũmĩcaria; hĩndĩ iyo ũmũcookerie. **3** Ūgeeka o ũguo, ũngĩkoona ndigiri ya mũrũ wa thoguo, kana kabuti gake, kana o kindũ gĩothe atete, ndũkanetue ta ũtacionete. **4** Ūngĩkoona ndigiri ya mũrũ wa thoguo, kana ndegwa yake igũite njĩra-inĩ, ndũkanamĩtiganĩrie; mũteithĩrĩrie kũmĩrũgamia. **5** Mündũ-wa-nja ndakanehumbe nguo

cia arūme, kana mündū mūrūme ehumbe nguo cia andū-a-nja, nīgukorwo Jehova Ngai wanyu niathūire mündū o wothē wikaga ūguo. **6** Ūngigakorera gitara kia nyoni mūkira-ini wa njira, kīrī mūtī igūrū kana kīrī thī, nayo nyoni iyo ikorwo ikomereirie tūciw twayo kana matumbī, ndūkanoe nyoni iyo na tūciw twayo. **7** No woe tūciw, no no nginya ūkaarekereria nyina yūmbūke, nīgeetha wonage maīndū mega na itūūre hīndī ndaaya. **8** Hīndī irīa ūngiaka nyūmba njerū, ūkaamūkira rūirigo rūmīthiūrūrūkīrie igūrū nīgeetha ndūkahēthīrie andū a nyūmba yaku ūūru wa ūiti wa thakame, mündū angikaagūa kuuma nyūmba igūrū. **9** Ndūkahaande mbegū cia mīthemba īrī mūgūnda waku wa mīthabībū; ūngīgeeka ūguo nūgathaahia mīmēra irīa ūhaandite, o na maciaro ma mūgūnda ūcio wa mīthabībū. **10** Ndūkanarīmīthie ndegwa na ndigiri ciohanītio mūrāū ūmwe. **11** Ndūkanehumbe nguo cia guoya wa ng'ondū na cia gatani ciogothanītio hamwe. **12** Ohagīrīra ciohe cia ndigi mīthia-inī irīa īna ya kabutī karīa wīhumbaga. **13** Mündū angīhikia mūtumia na thuutha wa gūkoma nake acooke amūthūūre, **14** na aarie ndeto cia kūmūcambia, nake amūthūkīrie rītīwa, oige atīrī, "Ndahikirie mūtumia ūyū, no rīrī, ndamūkuhīrīra ndionire imenyithia cia atī nī mūrītu gathirange," **15** hīndī iyo ithe na nyina nīmagatwara maīndū ma kuonania atī nī mūrītu gathirange harī athuuri hau kīhingo-inī gīa itūūra. **16** Ithe wa mūrītu nīakeera athuuri atīrī, "Ndaheanire mūrītu wakwa ahikio nī mündū ūyū, no rīrī, rīu nīamūthuurite. **17** Nīamūcambitie akoiga atīrī, 'Ndakiorre mwarīguo arī mūrītu gathirange.' No rīrī, ici nīcio imenyithia cia kuonania atī mūrītu wakwa arī mūrītu gathirange." Hīndī iyo aciari a mūrītu ūcio nīmagatambūrūkia gītambaya kīu mbere ya athuuri a itūūra, **18** nao athuuri acio nīmakanyiita mündū ūcio māmūherithie. **19** Nīmakamwītīa thīnjo ya cekerī igana rīmwe cia betha, macineane kūrī ithe wa mūrītu, nī ūndū mündū ūcio nīacambitie mūrītu gathirange wa Isīraeli. Mūrītu ūcio agaathīi na mbere gūtuika mūtumia wake; ndakanamūte matukū mothe marīa egūtūūra muoyo. **20** No rīrī, kūngīgaatuika atī thitango iyo nī ya ma, na kwage kīmenyithia gīa kuonania atī mūrītu ūcio aarī gathirange, **21** nīakarehwo mūrango-inī wa nyūmba ya ithe, nao arūme a itūūra rīake nīmakamūhūūra na mahiga nyuguto nginya akue. Nīekite ūndū wa thoni thīnī wa Isīraeli nīkūhūūra ūmaraya arī o nyūmba gwa ithe. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere gatagatī-inī kanyu. **22** Mündū mūrūme angīnyitwo akomete na mūtumia wa mündū ūngī, o eerī, mündū mūrūme ūcio na mūtumia ūcio, no nginya makue. No nginya mūniine ūūru ūcio wehere Isīraeli. **23** Mündū angīcēmanīa na mūrītu gathirange itūūra-inī orītio ahikio, na mündū ūcio akome nake, **24** nīmūkamanyiita eerī, mūmoimagarie kīhingo-inī gīa itūūra rīu, mūmahūūre na mahiga nyuguto nginya makue; mūrītu ūcio akooragwo tondū aarī thīnī wa itūūra na ndoigire mbu nīguo ateithio, nake mündū mūrūme ūcio akooragwo tondū wa gūthūkia mūtumia wa mündū ūngī. No nginya mūniine ūūru wehere gatagatī-inī kanyu. **25** No rīrī, mündū mūrūme angīcēmanīa na mūrītu ūrītio ahikio

arī na kūu nja ya itūūra, na amūnyīite na hinya, mündū mūrūme ūcio wīkīte ūguo nowe wīkī ūgaakua. **26** No rīrī, mūrītu ūcio mūtikanamwīke ūndū; ndeekite rīhīa rīa gūtūma ooragwo. Ūndū ūcio nī ta wa mündū ūrīa ūtharīkagīra akooraga mündū wa itūūra rīake, **27** nīgukorwo mündū ūcio aacēmanīrie na mūrītu ūcio na kūu nja ya itūūra, o na gūtūika mūrītu ūcio ūrītio nīoigire mbu, hatiarī na mündū wakūmūteithūra. **28** Mündū angīcēmanīa na mūrītu gathirange ūtoorīto ahikio, amūnyīite na hinya nao mamenyeke-rī, **29** mündū ūcio nīakarīha ithe wa mūrītu ūcio cekerī mīrongo itano cia betha. Mündū ūcio no nginya ahikie mūrītu ūcio, nīgukorwo nīamūthūkītīe. Ndakanamūte matukū mothe marīa egūtūūra muoyo. **30** Mündū mūrūme ndagīrīrwo nīkūhīkia mūtumia wa ithe; ndakananonrīthie ūrīrī wa ithe.

23 Gūtīrī mündū mūhakūre na ūndū wa kūhīhinywo kana gūtīnio kīga gīake gīa ūciari ūgaatoonya kīūngano-inī kīa Jehova. **2** Gūtīrī mwana ūciarītwo kuuma ūhiki-inī mūgīrie, kana mündū o wothē wa rūciaro rwake ūgaatoonya kīūngano-inī kīa Jehova, o nginya rūciaro rwa ikūmī. **3** Gūtīrī Mūamoni kana Mūmoabi, kana mündū o wothē wa rūciaro rwake, ūgaatoonya kīūngano-inī kīa Jehova, o nginya rūciaro rwa ikūmī. **4** Nīgukorwo matīgana gūūka kūmūtūnga na mīgate na maaī mūrī njīra mūkīuma būrūrī wa Misīrī, na nīngī nīmarīhire Balamu mūrīu wa Beorī kuuma Pethorī kūu Mesopotamīa nīguo oke amūrūme. **5** O na kūrī o ro ūguo-rī, Jehova Ngai wanyu ndaigana gūthīkīrīria Balamu, no aagarūrīre kīrumi kīu gīgītūika kīrathimo harī inyuī, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīamwendete. **6** Mūtikanagīe kīrīko gīa gūtūūra ūrata nao hīndī irīa yothē mūgūtūūra muoyo. **7** Mūtikanamene Mūedumo nīgukorwo nī mūrū wa ithe wanyu. Mūtikanamene Mūmisīrī, nī ūndū nīmwatūire mūrī ageni būrūrī wake. **8** Andū a rūciaro rwa gatātū arīa magaacīarwo nīo, no matoonye kīūngano-inī kīa Jehova. **9** Hīndī irīa mūngīamba kambī mūng'ethanīire na thū cianyu, mūtīkahutanie na kīndū kīrī thaahu. **10** Mündū mūrūme ūmwe thīnī wanyu angīkorwo nīathaahīte nī ūndū wa ūndū ūrīa ūmūkorēte ūtukū, nīakoima na kūu nja ya kambī aikare kuo. **11** No rīrī, gwatua gūtuka nīethambe, na rīūa rīgīthūa no acooke kambī-inī. **12** Thondekai handū nja ya kambī harīa mūrīthīiiga gwīteithia. **13** Harī indo cianyu cia wīra-rī, gīagai na kīndū gīa gūcimbaga nakīo, na rīria mündū athīi gwīteithia, akenja irīma agathika kīoro gīake. **14** Nīgukorwo Jehova Ngai wanyu nīaceraceeraga kūu kambī-inī wanyu nīguo amūgītīre na aneane thū cianyu kūrī inyuī. Kambī wanyu no nginya itūike theru, nīgeetha ndakanooone ūndū ūtagīrīre gatagatī-inī kanyu, nake amweherere. **15** Ngombo ingīgakorwo yūrīre gwaku, ndūkanamīneane kūrī mwathi wayo. **16** Reke itūūre gatagatī kanyu kūrīa guothe ingīenda na itūūra-inī o rīothe rīria ingīthūura. Ndūkanamīhīnyīrīrie. **17** Gūtīrī Mūisīraeli, mündū mūrūme kana mündū-wa-nja, ūgaatuika mūmaraya wa ihooero. **18** Mūtikanarehe thīnī wa nyūmba ya Jehova Ngai wanyu mbeeca ithūkūmītwo na njīra ya ūmaraya wa andū-a-nja kana wa arūme irī cia kūhīngia

mwihitwa o na ūrīkū, nī ūndū Jehova Ngai wanyu nīathūire maūndū macio meerī. **19** Ndūkanarīhie mūrū wa ithe wanyu uumithio wa kindū ūmūheete, ūrī wa mbeeca kana irio kana wa kindū kīngī o gōthe kīngīrehe uumithio. **20** No ūrīhie mūdū wa kūngī uumithio wa kindū ūmuohoreire, no ti mūrū wa ithe wanyu Mūsiraeli, nīgeetha Jehova Ngai wanyu amūrathimage maūndū-inī mothe marīa mūrīkaga būrūrī-inī ūrīa mūrathī mūwīgwatīre. **21** Ūngīkeehīta mwihitwa kūrī Jehova Ngai waku, ndūgekīre mūhūthia kūhingia mwihitwa ūcio, nīgūkorwo Jehova Ngai waku ndarī hīndī atagakūūrīa ūndū ūcio, na nīgūgatuuo nīwihītie. **22** No ūngīaga kwīhīta mwihitwa, ndūgaakorwo wihītie. **23** Ūndū ūrīa wothē mīromo yaku ūriugaga no ngīnya ūhīngagīe, nī ūndū wehītie mwihitwa kūrī Jehova Ngai waku na kanua gaku wīyendeire. **24** Ūngītoonya mūgūnda wa mīthabībū wa mūdū ūngī, no ūrīe thabībū ngīnya ūhūūne, no ndūgekīre o na īmwe kīondo-inī gīaku. **25** Ūngītoonya mūgūnda wa ngano wa mūdū ūngī, no ūbute magīra mayo na moko, no ndūkanagethe ngano īyo yake.

24 Mūdū angīhīkia mūtumia na age gūkenio nīwe nī ūndū wa kūmuona na ūndū ūtagīrīre, nake mūdū ūcio amwandīkīre marūa ma ndīgano, amūnengere na amūngate oime gwake mūciī, **2** na thuutha wa kuuma gwake mūciī, mūtumia ūcio atuīke mūtumia wa mūdū ūngī, **3** nake mūthuuriwe ūcio wa keerī age kūmwenda, na amwandīkīre marūa ma ndīgano, amūnengere na amūngate oime gwake mūciī, kana mūthuuri ūcio wa keerī akue, **4** mūthuuri wake ūrīa warī wa mbere, ūrīa wamūngatīre, ndetīkīrītīo kūmūhīkia rīngī thuutha wa gūkorwo arīkītīe gūthūkīo. Ūcio ūngītūika ūndū ūrī thaahu maitho-inī ma Jehova. Mūtikanarehe wīhia būrūrī-inī ūcio Jehova Ngai wanyu aramūhe ūtuīke igai rīanyu. **5** Mūdū angīkorwo no hīndī arahikanīrie, ndakanatūmwo mbaara-inī kana aheo wīra ūngī o wothē. Ihīnda rīa mwaka mūgīma, nīarekwō aikare mūciī ambe akenīe mūtumia wake ūcio ahīkītīe. **6** Ndūkanoe mahīga meerī ma gīthīi ma mūdū ūrī na thīirī waku, o na kana ūthīi na ihīga rīa igūrū rīiki atī nīgūo rīrūgamīrīre thīirī ūcio, nī ūndū gwīka ūguo no ta kuoya muoyo wa mūdū ūcio. **7** Mūdū angīnyīitwo aīyīte mūrū wa ithe Mūsiraeli akamūtua ta ngombo kana akamwendīa, mūciī ūcio no ngīnya ooragwo. No ngīnya mūnīine ūūru wehere gatagatī-inī kanyu. **8** Ha ūhoro wa mīrīmū ya mangū, mwīmēnyagīrīre mūno gwīka o ūrīa athīnjīrī-Ngai, o acio Alawīi, makaamūruta. No ngīnya mūrūmīrīre wegā ūrīa ndīmathīe. **9** Rīrīkanai ūrīa Jehova Ngai wanyu eekīre Mīriamu mūrī njīra-inī mwarīkia kuuma būrūrī wa Mīsīrī. **10** Hīndī ūrīa ūngīkombīthia mūdū wa itūūra kīndū o gōthe, ndūkanatoonye nyūmba yake, ūgīrīe kīrīa eranīrīe atī nīakaruta kīrūgamīrīre. **11** Ikara nja ūreke mūdū ūcio ūkombīthīe kīndū akūrehere kīrīa eranīrīe hau nja. **12** Mūdū ūcio angīkorwo arī mūthīīnī, ndūkanaraarie kīu eeranīrīe. **13** Mūcookerīe kabutī gake rīūa rītanathūa nīgeetha ehūmbe agīkoma. Hīndī īyo nīagagūcookerīa ngaatho, naguo ūndū ūcio nīūkonwo ūrī gīko kīa ūthīngu maitho-inī ma Jehova Ngai waku.

14 Ndūkanahīnyīrīre mūdū wa kūrīhwo ūrīa mūthīīnī na mūbatarī, arī mūrū wa ithe wanyu Mūsiraeli kana mūdū wa kūngī ūtūūrāga itūūra rīmwe rīa matūūra manyu. **15** Mūrīhe mūcaara wake wa o mūthēnya rīūa rītanathūa, nī ūndū nī mūthīīnī na mūcaara ūcio nīgūo ehokete. Kwaga ūguo, aahota gūkaīra Jehova igūrū rīaku, nawe woneke wihītie harī Jehova. **16** Maithe ma cīana matīkooragwo nī ūndū wa mahītīa ma cīana ciao, kana cīana cīuragwo nī ūndū wa mahītīa ma maithe; o mūdū arīkuaga nī ūndū wa mehīa make mwene. **17** Ndūkanaagīthīe mūdū wa kūngī kana mwana wa ngorīai kīhōoto cīra-inī, kana woe kabutī ka mūtumia wa ndīgwa karūgamīrīre thīirī. **18** Rīrīkanaga warī ngombo būrūrī wa Mīsīrī, na Jehova Ngai waku nīagūkūūrīre ūkīuma kuo. Nīkīo ndīragwathā wīkage ūguo. **19** Rīrīa ūkūgetha mūgūnda waku, ūngīrīganīrwo nī gītīia, ndūgagīcookerīe. Gītīgīre mūdū wa kūngī, na mwana wa ngorīai, na mūtumia wa ndīgwa, nīgeetha Jehova Ngai waku akūrathīmāge wīra-inī wothē wa moko maku. **20** Hīndī ūrīa ūkūhūrūra ndamāyī kuuma mītī-inī yaku, tīgaga gūcookerīa honge cīaguo rīita rīa keerī. Tīgagīrīa andū a kūngī, na cīana cīa ngorīai, na mūtumia wa ndīgwa matīgari. **21** Hīndī ūrīa ūkūgetha thabībū mūgūnda waku wa mīthabībū, ndūgacooke kūhaara rīngī ūrīa cīatīgwo. Tīgagīrīa mūdū wa kūngī, na cīana cīa ngorīai, na mūtumia wa ndīgwa matīgari. **22** Rīrīkanaga atī warī ngombo būrūrī wa Mīsīrī. Nīkīo ndīragwathā wīkage ūguo.

25 Hangīgīa ngararī gatagatī ka andū eerī, nīmatware cīra ūcio igootī-inī, nao atuīthania a cīra mamatuīthanie, marekererīe mūdū ūrīa ūtarī na mahītīa, nake ūrīa ūrī na mahītīa mamūtūire itua. **2** Kūngīoneka atī ūrīa ūrī na mahītīa nīagīrīre kūhūrwo, mūtūithania wa cīra nīagaathana akome ahūrwo iboko iringaine na mahītīa make, mūciirī ūcio akīonaga, **3** no rīrī, ndakamūhūrīthīe iboko makīrīa ya mīrongo īna. Angīhūrwo makīrīa ya iboko icio, mūrū wa thoguo aahota kuoneka arī mūmene maitho-inī maku. **4** Ndūkanoohe ndegwa kanua hīndī ūrīa ikūranga ngano ikīmīhūrū. **5** Mūdū na mūrū wa nyīna mangīkorwo matūūranagīa hamwe, na ūmwe wao akue atarī na mwana wa kahīi, mūtumia ūcio wake ndakanahīke nja ya nyūmba īyo. Mūrū ūcio wa nyīna na mūthuuriwe nīakamuoya amūhīkie, na amūhīngīrīe bata wake o ta mūrū wa nyīna na mūthuuriwe. **6** Mwana wa mbere wa kahīi ūrīa agaaciara nīwe ūgaatūūra rīitwa rīa ūcio ūkuīte, nīgeetha rīitwa rīake rītikanatharīo rīehere Isīraelī. **7** No rīrī, mūdū angīkorwo ndekwenda kūhīkia mūtumia wa mūrū wa nyīna, mūtumia ūcio nīagathīi kūrī athuuri hau kīhingo-inī gīa itūūra, ameere atīrī, “Mūrū wa nyīna na mūthuuri wakwa nīaregete gūtūūra rīitwa rīa mūrū wa nyīna gūkū Isīraelī. Nīaregete kūhingīa bata ūrīa mūrū wa nyīna na mūthuuri wa mūtumia agīrīrwo nī kūhingīa.” **8** Hīndī īyo athuuri acio a itūūra rīake nīmageta mūdū ūcio mamwarīrīe. Mūdū ūcio angīgwatīrīa kuuga atīrī, “Ndīrenda kūmūhīkia,” **9** mūtumia ūcio wa mūrū wa nyīna nīakambata athīi harī we o hau harī athuuri acio, amūrute kīraatū kīmwe gīake, acooke amūtūire mata ūthīi, amwīre

atirí, “Úú níguo mündú úria warega gwaka nyumba ya mürú wa nyina ekagwo.” **10** Rúciaro rwa mündú úcio kúu Isiraili rúgeetagwo Nyumba ya Mündú Úrutitúwó Kíraatú. **11** Andú eerí mangikorwo makírú, nake mütumia wa úmwe wao oke gúteithúra múthuuri wake kuuma kúri úcio maraarú nake, nake amúnyiiite kíga gíake gía úciari, **12** níagatinio guoko kúu gwake. Ndakanaigúirwo tha. **13** Mútigaakoragwo na mahiga ma gúthima meerí mataiganainie úritú mondo-iní cianyu, rímwe iritú na ríngí ihúthú. **14** Mútigaakoragwo na igeri igírí itaiganaine nyumba-iní cianyu, kímwe kínene na kímwe kinini. **15** No nginya múkoragwo na ithimi na igeri iria ciagírúre na cia kwíhokwo, nígeetha matukú manyu maingíhe ma gútúúra búrúri úria Jehova Ngai wanyu ekúmúhe. **16** Nígúkorwo Jehova Ngai wanyu níathúire mündú o wothé wíkaga maúndú macio, mündú o wothé wíkaga maúndú matafí ma wíhokeku. **17** Ririkanaga úria Aamaleki maamwíkire mürí njíra-iní rírí mwoimire búrúri wa Misiri. **18** Híndí írí mwarí anogu na múgathirwo ní hinya, nímacemanirie na inyuí rírí mwarí rúgendo-iní na makíúruga andú othe aría maarígítie na thuutha; makíaga gwítigíra Ngai. **19** Híndí írí Jehova Ngai wanyu akaamúhe úhurúko kuuma kúri thú iria ciothe imúrigiciúire búrúri-iní írí ekúmúhe múwígwatíre útuíke igai ríanyu-rí, múkaaniina kíndú o gíothe kíngítúma Aamaleki maririkanwo gúkú thí guothe. Mútikananariganírwó ní úndú úcio.

26 Rírí úgaatoonya búrúri úria Jehova Ngai waku egúkúhe úrú igai, na úwígwatíre na útúúre kuo, níúkoya maciaro mamwe ma mbere ma kíria gíothe úgaakúria tírú-iní wa búrúri úcio Jehova Ngai arakúhe na úmekíre kíondo. Úcooke úthíí handú haría Jehova Ngai waku agaathuura ha gútúúria Ríitwa ríake, **3** wíre múthínjírú-Ngai úria úrú wíra-iní híndí íyo atírí, “Níndoiga úmúthí ndí mbere ya Jehova Ngai wakwa atí níníkítie gúkinya búrúri úria Jehova eeríire maithe maitú ma tene na mwíhítwa atí níagatúhe.” **4** Nake múthínjírú-Ngai úcio níakamúkíra kíondo kúu kuuma moko-iní maku, akíge hau mbere ya kígongona kía Jehova Ngai waku. **5** Níngí níúkoiga úrú hau mbere ya Jehova Ngai waku atírí: “Baba aarí Músuriata watúúruga orúúruga, nake agúkírúka agíthíí búrúri wa Misiri marí na andú mataarí aingí, nao magítúúra kuo na magítuúka rúrírí rúnene rúrí hinya na rwa andú aingí. **6** No andú a Misiri nímatúnyamaririe na magítúma túthúúke, na magítúrutúthia wíra wa hinya. **7** Híndí íyo túgíkaira Jehova, o we Ngai wa maithe maitú, nake Jehova akígua múgambo witú, na akíona mítangíko iitú, na wíra múrítú na úria twahíinyagírúrio. **8** Ní úndú úcio Jehova agítúrúta búrúri wa Misiri na guoko gwake kwa hinya, na gútambúrúktio, akíhúthúra maúndú manene ma kúmakania, na akírínga cíama, o na agítka maúndú ma magegania. **9** Níatúrehire kúndú gúkú na agítúhe búrúri úyú, búrúri úrú búthi wa iria na úúki; **10** na rírí, níndarehe maciaro ma mbere ma tírú úria, Wee Jehova, úheete.” Nawe úkíge kíondo kúu mbere ya Jehova Ngai waku na únamírúre mbere yake. **11** Wee mwene, na Alawii, o na andú a kúngí aría marí thíiní wanyu, níúmúgakenara maúndú mothe mega maría Jehova Ngai

wanyu amúheete na akahe andú a nyumba cianyu. **12** Rírí úgaakorwo úríktie kwamúra gícunjí gía ikúmi kía maciaro maku mothe mwaka-iní wa gatatú, mwaka úcio wa kúrútwo gícunjí gía ikúmi, níúgákíheana kúri Alawii, na kúri mündú wa kúngí, na kúri mwana wa ngoríai, o na kúri mütumia wa ndígwa, nígeetha maríe mahúúne marí kúu matúúra-iní manyu. **13** Úcooke wíre Jehova Ngai waku atírí, “Níníkítie kúrúta gícunjí kíria kíamúre kuuma nyumba-iní yakwa, na ní ndíkíheaníte kúri Múlawii, na kúri mündú wa kúngí, na kúri mwana wa ngoríai, na kúri mütumia wa ndígwa o ta úria wothé wathaníte. Nditiganíirie maathaní maku o na kana ngariganírwó ní rímwe ríamo. **14** Ndiríte gícunjí o na kímwe gía kíria kíamúre híndí ya macakaya, kana ngeheria o na kímwe gíakío rírí ndaarí múthaahu, o na kana ngarutúra aría akúú kímwe gíakío. Nínjathíkúre Jehova Ngai wakwa, nínjíkíte o ta úria wothé únjathíte. **15** Kírore úrú o kúu igúrú, o kúu gítúúro giaku gítheru, úrathime andú aku a Isiraili na búrúri úyú útúheete o ta úria weríire maithe maitú ma tene na mwíhítwa, búrúri úrú búthi wa iria na úúki.” **16** Jehova Ngai waku egúgwatha úmúthí úrumagírúre íríra cia watho wa kúrúmírúrwó, na mawatho; úmenyerere kúmaathíkúra na ngoro yaku yothé na muoyo yaku wothé. **17** Níumbúríte úmúthí atí Jehova níwe Ngai waku, na atí níúrúthiíaga na njíra cíake, na níúrúthikagúra íríra cia watho wake wa kúrúmírúrwó, na maathaní make, o na mawatho, na atí níúrúmwathíkagúra. **18** Nake Jehova níóimbúríte úmúthí atí wee úrú rúrírí rwake, rúrírí rwa bata múno o ta úria eeraniíre, na ní úrímenyagírúra maathaní make mothe. **19** Níóimbúríte atí níagagútúúgírú, úgíe na ngumo na gítúúo gúkúra ndúrúrí ciothe iria oombíte, na níúgatuúka rúrírí rútheru kúri Jehova Ngai waku, o ta úria eeraniíre.

27 Musa na athuuri a Isiraili ní maathire andú, makímeera atírí: “Rúmiai maathaní maya mothe ndíramúhe úmúthí. **2** Mwaríkia kúringa Rúúí rwa Jorodaní mútoonye búrúri úria Jehova Ngai wanyu ekúmúhe-rí, múkaahaanda mahiga manene na múmathinge na ríumba. **3** Múkaandika igúrú ríamo ciugo ciothe cia watho úyú mwaríkia kúringa múrímo úúria úngí mútoonye búrúri úcio Jehova Ngai wanyu ekúmúhe, búrúri úrú búthi wa iria na úúki, o ta úria Jehova Ngai wa maithe manyu aamwírúre. **4** Na mwaríkia kúringa Rúúí rwa Jorodaní, múkaahaanda mahiga macio kírima-iní kía Ebalí, ta úria ndíramwatha úmúthí, na múmathinge na ríumba. **5** Níngí múgaakúra Jehova Ngai wanyu kígongona, kígongona kía mahiga. Mútikanaúthúre kúndú o gíothe gíe kígera mahiga-iní macio. **6** Múgaakúra Jehova Ngai wanyu kígongona na mahiga moimíte mógúnda, na múrutúre Jehova Ngai wanyu maruta ma njino igúrú wakío. **7** Múkarutúra indo cia magongona ma úguano o hau, múcírúe múgíkenagúra o hau mbere ya Jehova Ngai wanyu. **8** Na níúmúkandika ciugo ciothe cia watho úyú mahiga-iní macio múkaahaanda na ndemwa íkuoneka wega.” **9** Nake Musa na athínjírú-Ngai, aría maarí Alawii, makíúra andú othe a Isiraili atírí, “Ta kírai, inyuí andú a Isiraili, na múthíkírúrie! Ríu níúmútkíte andú a

Jehova Ngai wanyu. **10** Athikirai Jehova Ngai wanyu na mürümürre maathani make na kirira kĩa watho wake wa kürümürro uria ndiramũhe umũthi.” **11** Mũthenya o ro ũcio, Musa agĩatha andũ acio, akĩmeera atĩrĩ: **12** Mwarikia kũringa Rũũ rwa Jorodani, mĩhĩrĩga ĩno nĩkarũgama kĩrĩma igũrũ kĩa Gerizimu ĩrathime andũ: Nĩ mũhĩrĩga wa Simeoni, na wa Lawi, na wa Juda, na wa Isakaru, na wa Jusufu na wa Benjamini. **13** Nayo mĩhĩrĩga ĩno nĩkarũgama kĩrĩma igũrũ kĩa Ebalĩ yanĩrĩ irumi: Nĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Asheri, na wa Zebuluni, na wa Dani na wa Nafitali. **14** Nao Alawii nĩmakoiga ciugo na mũgambo mĩnene, meere andũ othe a Isiraeli atĩrĩ: **15** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũicũhagia mũhianano kana agatwekia mũhianano, kindũ kĩ magigi harĩ Jehova, wĩra wa moko ma mĩbundi, na akahaanda kindũ kũu na hitho.” **16** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũatĩĩaga ithe kana nyina.” **17** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa weheragia ihiga rĩa mũhaka wake na mũndũ wa itũũra.” **18** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũhĩtithagia mĩtumumu njĩra.” **19** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũtaciiragĩra mũndũ wa kũngĩ, kana mwana wa ngoriai, kana mĩtumia wa ndigwa na kĩhoo.” **20** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũkomaga na mĩtumia wa ithe, nĩgũkorwo nĩ ũrĩrĩ wa ithe aagĩre gĩtĩo.” **21** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũngĩkoma na nyamũ o yotho.” **22** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũkomaga na mwarĩ wa nyina, kana na mwarĩ wa ithe.” **23** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũkomaga na nyina wa mĩtumia wake.” **24** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũragaga mũndũ wa itũũra rĩake na hitho.” **25** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa wamũkagĩra ihaki nĩguo oorage mũndũ ũtarĩ na ihĩtia.” **26** “Kũgwatwo nĩ kĩrumi-rĩ, nĩ mũndũ urĩa ũtarĩrĩmagia ciugo cia watho ũyũ na ũndũ wa gũcĩhingia.”

28 Ũngĩathikĩra Jehova Ngai waku kũna na ũmenyerere maathani make mothe marĩa ngũkũhe umũthĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũtũũgĩra igũrũ rĩa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. **2** Irathimo ici ciothe nĩ igagũkinyĩra na itwaranage nawe ũngĩathikĩra Jehova Ngai waku: **3** Nĩũkarathimĩro kũu itũũra-inĩ inene, na ũrathimĩro mĩgũnda-inĩ. **4** Ũciari wa nda yaku nĩũkarathimwo, o na ũrathimĩro maciaro ma mĩgũnda waku na maciaro ma mahiũ maku, nĩmo njau cia ng’ombe ciaku na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri. **5** Kĩondo gĩaku o na ndĩri yaku wa gũkandĩra mĩtu nĩũkarathimwo. **6** Nĩũrathimagwo rĩnũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ o na rĩumagarĩro-inĩ. **7** Jehova nĩarĩtĩmagaga thũ irĩa ingĩarahũka igũũkĩrĩre ihootagĩrwo mbere yaku. Irĩkũhĩthũkagĩra na njĩra ĩmwe, no irĩkũũragĩra na njĩra mĩgwanja. **8** Jehova nĩagatũma kĩrathimo kũu makũmbĩ-inĩ maku o na ũndũ-inĩ o wotho ũngĩka na moko maku. Jehova Ngai waku nĩagakũrathimĩra bũrũri-inĩ ũcio arakũhe. **9** Jehova nĩagakũhaanda agĩtue rũrĩrĩ rwake rũtheru o ta urĩa aakwĩrĩre na mwĩhitwa, ũngĩmenyerera maathani ma Jehova Ngai waku na ũthiĩage na njĩra ciake. **10** Hĩndĩ iyo nacio ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ nĩcikoono atĩ wĩtanĩtio

na rĩtwa rĩa Jehova, nacio nĩagagwĩtĩgĩra. **11** Jehova nĩagakũhe ũgaacĩru mĩungĩ, akũgaacĩrithie ũciari-inĩ wa nda yaku, na maciaro-inĩ ma ũhiũ waku, na maciaro-inĩ ma mĩgũnda yaku, kũu bũrũri-inĩ urĩa erĩre maithe manyu ma tene na mwĩhitwa atĩ nĩagakũhe. **12** Jehova nĩakahingũra igũrũ, o kũu kũrĩ nyũmba cia mũthiithũ wa indo irĩa aheanaga, nĩguo oĩrĩre bũrũri waku mbura hĩndĩ yayo yakinya, na arathime wĩra wotho wa moko maku. Nĩũgakombagĩra ndũrĩrĩ nyingĩ indo, no wee ndũgakomba kuuma kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ. **13** Jehova agaagũtua wa gũtongoria, no ti wa kũrigia. Ũngĩrũmbũyĩ maathani ma Jehova Ngai waku marĩa ndĩrakũhe umũthĩ, na ũmenyerere ũmarũmĩrĩre, ũrĩkoragwo hĩndĩ ciothe ũrĩ wa mbere na ndũgatuĩka wa kũrigagia. **14** Ndũkanehũgũre mwena wa ũrĩo kana wa ũmotho ũtigane na rĩathani o na rĩmwe rĩa maya ndĩrakũhe umũthĩ, kana ũrĩmagĩrĩre ngai ingĩ na ũcitungatagĩre. **15** No rĩrĩ, ũngĩaga gwathikĩra Jehova Ngai waku, na wage kũrũmĩrĩra wega maathani make mothe na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩro irĩa ndĩrakũhe umũthĩ, irumi ici ciothe nĩagagũkinyĩrĩra: **16** Nĩũkanyĩtuo nĩ kĩrumi ũrĩ itũũra-inĩ inene o na ũnyĩtuo nĩ kĩrumi ũrĩ mĩgũnda-inĩ. **17** Kĩondo gĩaku na ndĩrĩ yaku wa gũkandĩro mĩtu nĩũkanyĩtuo nĩ kĩrumi. **18** Ũciari wa nda yaku nĩũkanyĩtuo nĩ kĩrumi, o na irio cia mĩgũnda waku, na mahiũ maku, ma njau cia ng’ombe na tũũri twa ndũũru ciaku cia mbũri. **19** Nĩũkanyĩtuo nĩ kĩrumi rĩnũkĩro-inĩ rĩa gwaku mũciĩ, na ũnyĩtuo nĩ kĩrumi ũkĩumagara. **20** Jehova nĩagakũrehĩthĩra irumi, na kĩrigiicano, na ikũũma ũndũ-inĩ urĩa wotho ũrĩkaga na guoko gwaku, nginya akũniĩne ũthire na ihenya nĩ ũndũ wa wĩhĩa urĩa wĩkĩte wa kũmĩtiganĩria. **21** Jehova nĩagakũhũũra na mĩrimũ nginya akũniĩne wehere bũrũri urĩa ũratoonya ũwĩgatĩre. **22** Jehova nĩagakũhũũra na mĩrimũ wa kũhũrũũka mwĩrĩ, na wa kũhiũha mwĩrĩ, na wa kũrugika, na agũcine na ũrugarĩ mĩungĩ, na kwaga mbura, na mbaa na mbuu, maũndũ macio makũhũũre nginya makũniĩne. **23** Matu marĩa marĩ igũrũ wa mĩtwe waku nĩmagatuĩka gĩcango, nakuo thĩ waku gũtuĩke kĩgera. **24** Jehova nĩagatũma mbura ya bũrũri waku itũĩke rũkũngũ na mĩtutu; ĩgaakuurĩra yumĩte igũrũ nginya ũniĩnwo. **25** Jehova nĩagatũma ũhootwo nĩ thũ ciaku. Ũgaacĩhĩthũkĩra na njĩra ĩmwe, no ũciĩrĩre na njĩra mĩgwanja, na nĩ ũgaatuĩka kindũ kĩ magigi harĩ mothamaki mothe ma thĩ. **26** Cĩimba ciaku ĩgaatuĩka irio cia nyoni ciothe cia rĩera-inĩ na cia nyamũ cia gũkũ thĩ, na gũtikagĩa mũndũ wa gũcĩhahũra ciũre. **27** Jehova nĩagakũhũũra na mahũha marĩa ma bũrũri wa Misiri, na mĩrimũ ya ngaa, na ironda iratogota, na ũhere, na ndũkahona. **28** Jehova nĩagakũhũũra na ũgũrũkĩ na ũtumumu, na kĩrigiicano kĩa meciiria. **29** Nĩũgathĩ ũkĩhambatagĩria kũrĩ mũthenya barigici ta mũndũ mĩtumumu arĩ nduma-inĩ. Ndũkagaacĩra ũndũ-inĩ o wotho ũgeeka; mũthenya o mũthenya nĩũkahinyagĩrĩro na ũgatunywo indo ciaku, hatarĩ mũndũ ũngĩgũteithũra. **30** Nĩ ũkaagĩa kĩrĩko na mũndũ-wa-nja gĩa kũmũhikia, no mũndũ ũngĩ nĩakamuoya akome nake. Nĩũgaka nyũmba no ndũkamĩtũũra. Nĩũkahaanda mĩgũnda wa mĩthabĩbũ no ndũkambĩrĩra gũkenera maciaro mayo. **31** Ndegwa yaku

nĩgathĩnjwo ũkionaga na maitho maku, no ndũkamĩria. Ūgaatunywo ndigiri yaku na hinya na ndigacookio. Ng'ondũ ciaku nĩkaneanwo kũrĩ thũ ciaku na gũtirĩ kindũ ũkaagia nakio, tiga o kũhinyĩrio gũkĩru matukũ maku mothe. **34** Maĩndũ marĩa ũkoona nĩ magaatũma ũgũrũke. **35** Jehova nĩakahũũra maru maku na magũrũ maku na mahũha marĩ ruo matangĩhona, namo mahunje kuuma makinya maku nginya ruototia rwa mũtwe waku. **36** Jehova nĩagagũtũwara hamwe na mũthamaki ũria wĩrũgamĩrie agwathage kũrĩ rũrĩrĩ ũtooi kana rũkamenywo nĩ maithe manyu. Ūrĩ kũu nĩũkahoooyaga ngai ingĩ, ngai cia mitĩ na cia mahiga. **37** Ūgaatuika kindũ kĩ magigi, na kindũ gĩa gũthekererwo na kũnyararwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe kũu Jehova agaagũtũwara. **38** Ūkaahaanda mbegũ nyingĩ mũgũnda-inĩ no ũkaagetha o tũnini, nĩ ũndũ nĩkarĩo nĩ ngigĩ. **39** Ūkaahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ na ũmĩrĩmĩre, no ndũkanyua ndibei yayo kana ũtwe thabibũ, nĩ ũndũ igunyũ nĩgacĩria. **40** Ūgaakorwo na mitĩ ya mitamayi bũrĩrĩ-inĩ waku wothe, no ndũkahũthĩra maguta mayo, nĩ ũndũ ndamayi nĩgaitika thĩ. **41** Ūkaagia na aanake na ũgie na airĩtu no ndũgatiũra nao, nĩ ũndũ nĩmagatahwo mathĩ ũkombo-inĩ. **42** Mĩrumbĩ ya ngigĩ nĩkegwatĩra mitĩ yaku yothe na irĩe irio cia bũrĩrĩ waku. **43** Mũndũ wa kũngĩ ũria ũtũuranagia na inyũĩ agaakĩrĩria kwambatĩra igũrũ riaku, na we ũkĩrĩrĩrie o kũnyiiha. **44** Nĩ agagũkombagĩra nowa ndũkamũkombagĩra. Agaatuika wa gũtongoria nawe ũtũike wa kũrigia. **45** Irumi ici ciothe nĩigakĩnyĩria. Nĩgathingatana nawe igũtoorie nginya ikũniine, nĩ tondũ ndwathĩkĩre Jehova Ngai waku, na ndũmenyereire maathani na irĩra cia watho wa kũrũmĩrĩrwo irĩa aakũheire. **46** Igaatuika kĩmenyithia na igegania hariwe, o na hari njaro ciaku nginya tene. **47** Tondũ ndũigana gũtungatĩra Jehova Ngai waku ũrĩ na gĩkeno na ũcanjamũkĩte hĩndĩ ya ũgaacĩru, **48** tondũ ũcio ũgaatungatĩra thũ ciaku irĩa Jehova agaagũtũmĩra igũũkĩrĩre, ũrĩ mũhũtu na ũnyootĩ, na ũrĩ njaga na ũrĩ mũthĩnĩku mũno. Nĩagagwĩkĩra icooki rĩa kĩgera ngingo nginya akũniine. **49** Jehova nĩagakũrehithĩria rũrĩrĩ ruumĩte kũraya, rũgũũkĩrĩre, kuuma ituri-inĩ cia thĩ, rũmbũkĩte o ta nderi, rũrĩrĩ ũtangĩmenya rwario rwa ruo, **50** rũrĩrĩ rwa gwĩtigĩrwo, rũtangĩtĩa andũ akũrũ kana rũguĩre andũ ethĩ tha. **51** Nĩmakaria njaũ cia mahiũ maku, na marĩe maciaro ma bũrĩrĩ waku nginya makũniine. Matigagũtigĩria ngano, kana ndibei ya mũhihano, kana maguta, o na kana magũtigĩre njaũ o na imwe ya ndũũru cia ng'ombe ciaku kana tũũri twa rũũru rwa mbũri ciaku, nginya ũthĩnĩke biũ. **52** Nĩmakarigĩcĩria matũũra mothe manene guothe bũrĩrĩ-inĩ waku, o nginya thingo icio ndaihu ciakĩtwa na hinya na wihokete imomoke. Nĩmakarigĩcĩria matũũra manene mothe marĩa marĩ bũrĩrĩ-inĩ ũria Jehova Ngai waku egũkũhe. **53** Tondũ wa thĩĩna ũria ũkaareherwo nĩ thũ yaku hĩndĩ ya kũrigĩcĩrio, nĩ ũkaarĩa maciaro ma nda, ũrĩe nyama cia ariũ na airĩtu ariĩ Jehova Ngai

waku akũheete. **54** O na mũndũ ũria mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu ndakaigũra mũrũ wa nyina tha, kana mũtũmia wake ũria endete, kana ciana ciake irĩa itigaire, **55** na ndarĩ mũndũ o na ũmwe wao akaahe nyama cia ciana ciake icio araaria. Icio nocio kindũ kĩria agaakorwo atigĩtie nĩ ũndũ wa thĩĩna ũria thũ yaku iigaakũrehere hĩndĩ irĩa ikaarigĩcĩria matũũra maku manene mothe. **56** Mũndũ-wa-nja ũria mũhooreri mũno na ũrĩ tha gatagatĩ-inĩ kanyu, ũcio ũrĩ tha mũno na mũhooreri nginya ndangũmĩrĩria kũhutia thĩ na ikinya riake, nĩakaima mũthuuriwe ũria endete, na mũriũ kana mwarĩ, **57** njogu irĩa yumĩte nda yake na ciana irĩa agaciara. Nĩgũkorwo no ende gũcĩria na hitho hĩndĩ iyo ya kũrigĩcĩrio na ya thĩĩna ũria thũ ciaku iigaakũrehere kũu matũũra-inĩ manene manyu. **58** Ūngĩaga kũrũmĩrĩra wega ciugo ciothe cia watho ũyũ, irĩa ciandĩkĩtwa ibuku-inĩ rĩrĩrĩ, na wage gũtĩia rĩtwa rĩrĩ rĩrĩ riiri na rĩa gwĩtigĩrwo, rĩa Jehova Ngai waku, **59** Jehova nĩagakũrehithĩria mĩthĩro ya kũmakania, wee na njaro ciaku, na thĩĩna mũnene na wa ihinda iraaya, o na mĩrĩmũ mĩũru na ya gũikara mũno. **60** Nĩagakũrehithĩria mĩrĩmũ yotha ya bũrĩrĩ wa Misiri irĩa wetigĩrĩte, nayo nĩgagwĩgwatĩria. **61** O na nĩngĩ Jehova nĩagakũrehithĩria mĩrĩmũ ya mĩthemba yotha o na mathĩĩna marĩa matarĩ maandike ibuku-inĩ rĩrĩrĩ rĩa Watho, nginya ũniinwo. **62** Inyũĩ mwarĩ aingĩ ta njata cia igũrũ, mũgaatigara o andũ anini mũgĩtarwo, nĩ ũndũ wa kwaga gwathĩkĩra Jehova Ngai wanyu. **63** O ta ũria Jehova aakeneire kũmũgaacĩrithia na kũmũingĩhia, noguo agaakena akĩmũharagania na akĩmũniina. Nĩmũkamunywo mweherio bũrĩrĩ ũria mũrathĩ mũwĩgwatĩre. **64** Nĩngĩ Jehova nĩagakũhurũnja ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, kuuma gĩturi kĩmwe gĩa thĩ nginya kĩria kĩngĩ. Ūrĩ kũu ũkaahooyaga ngai ingĩ, ngai cia mitĩ na cia mahiga, irĩa wee o na maithe manyu mũtooi. **65** Ūrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ icio ndũkoona ũndũ mwega, kana wone handũ ha kũhurũkia ikinya rĩa kũgũrũ gwaku. Mũrĩ kũu Jehova nĩagatũma ũtangĩke meciiria na maitho mage kuona, o na ũũrwo nĩ hinya. **66** Ūgaatũũra na wagagu, ũyũrĩtwa nĩ guoya ũtũkũ na mũthenya, ũtarĩ na ma ya ũtũũro waku. **67** Rũciĩnĩ ũkoiga atĩrĩ, "Naarĩ korwo nĩ hwaĩ-inĩ!" Naguo hwaĩ-inĩ ũkoiga atĩrĩ, "Naarĩ korwo nĩ rũciĩnĩ!" Tondũ wa kĩmakania kĩria gĩgaakorwo kĩmũyũrĩte ngoro cianyu, na maĩndũ marĩa maitho manyu makeyonea. **68** Jehova akaamũcookia bũrĩrĩ wa Misiri na meeri, rũgendo rũria ndoigire mũtikanarũthĩ rĩngĩ. Mũrĩ kũu nĩkuo mũkeneana mũgũrwo nĩ thũ cianyu, mũrĩ ngombo cia arũme na cia andũ-a-nja, no gũtirĩ mũndũ ũkaamũgũra.

29 Ici nĩcio ciugo cia kĩrikanĩro kĩria Jehova aathire Musa arikanĩre na andũ a Isiraeli kũu Moabi, hamwe na kĩrikanĩro kĩria aarikanĩre nao marĩ Horebu. **2** Musa nĩetire andũ a Isiraeli othe, akĩmeera atĩrĩ: Maitho manyu nĩmeyoneire ũria wothe Jehova eekire Firaũni kũu bũrĩrĩ wa Misiri, na ũria eekire anene ake othe na bũrĩrĩ wake wothe. **3** Nĩmweyoneire na maitho manyu magerio macio manene, o na ciana na maĩndũ manene ma kũgegania. **4** No nginya ũmũthĩ Jehova ndamũheete meciiria marĩ na ũmenyo, kana maitho me kuona, kana

matu me kũgũ. **5** Ihinda riu rĩa mĩaka mĩrongo ĩna ndamũtongoririe werũ-inĩ, nguo cianyũ itigana gũtuĩka, o na kana iraaũ iria ciarĩ magũrũ manyũ igĩtarũka. **6** Mũtiigana kũria irio, kana mũkinyũ ndibei kana kindũ kĩngĩ o gĩothe kĩgagatu. Ndeekire ũndũ ũcio nĩgeetha mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyũ. **7** Rĩria mwakinyire gũkũ, Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani nĩmookire kũhũurana na ithũ, no nĩtwamatooririe. **8** Nĩtwegatĩre bũrũri wao na tũkĩũheana ũtuĩke igai rĩa andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. **9** Rũmĩrĩrai wega ciugo cia kĩrikanĩro gĩkĩ, nĩguo mũgaacĩre maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga. **10** Inyũĩ inyuothĩ mũrũgamĩte ũmũthĩ mbere ya Jehova Ngai wanyũ, na atongoria anyũ, na atongoria a mĩhĩrĩga yanyũ, na athuuri anyũ, na anene anyũ, na arũme arĩa angĩ othe a Isiraeli, **11** hamwe na ciana cianyũ, na atumia anyũ, na andũ a kũngĩ arĩa matũũraga kambĩ-inĩ cianyũ, arĩa mamunagĩra ngũ na makamũtahĩra maai. **12** Mũrũgamĩte haha nĩguo mũgĩe na kĩrikanĩro na Jehova Ngai wanyũ, kĩrikanĩro kĩria Jehova ekũgĩa na inyũĩ ũmũthĩ, na akĩhũũre mũhũũri na ũndũ wa mwĩhĩtwa, **13** na agĩkĩre hinya kũna atĩ mũri andũ ake ũmũthĩ, na atĩ atũke Ngai wanyũ, o ta ũria aamwĩrĩre, na nĩngĩ o ta ũria eehĩtĩre kũrĩ maithe manyũ Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. **14** Ndirathondeka kĩrikanĩro gĩkĩ na mwĩhĩtwa na inyũĩ inyũikĩ, **15** o inyũĩ mũrũgamĩte haha na ithũĩ ũmũthĩ mbere ya Jehova Ngai witũ, no nĩ hamwe na arĩa matarĩ haha ũmũthĩ. **16** Inyũĩ ene nĩmũũĩ ũria twatũũraga bũrũri wa Misiri na ũria twatuĩkanĩirie mabũrũri-inĩ tũgũka gũkũ. **17** Gatagati-inĩ kao nĩmunĩre mĩhianano yao irĩ thaahu, na ngai cia kũhooywo cia mĩtĩ na cia mahiga, na cia betha na cia thahabu. **18** Menyererai wega hatigakorwo mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja, kana andũ a nyũmba ĩmwe kana mũhĩrĩga gatagati-inĩ kanyũ ũmũthĩ, ũngĩgĩa na ngoro ya kũhutatĩra Jehova Ngai witũ athĩĩ akahoe ngai cia ndũrĩrĩ ĩcio; menyererai wega gũtikagĩe mũri mũrũrũ gatagati kanyũ ũngĩciara maciaro marũrũ ta nyongo. **19** Rĩria mũndũ ta ũcio aigua ciugo cia mwĩhĩtwa ũyũ, eĩtagĩria kirathimo, na nĩ ũndũ ũcio ageciĩria atĩrĩ, “Ndikona ũgwati o na ingĩkĩrĩria gũthĩĩ na njĩra yakwa mwene.” ũndũ ũcio nĩũkarehe mwanangĩko bũrũri ũria ũrĩ maai, o na ũria mũng’aru. **20** Jehova ndarĩ hĩndĩ akenda kũmũreke; marakara make na kĩyo gĩake nĩkarĩrĩmbũkĩra mũndũ ũcio. Irumi ciothe iria ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ nĩkamũkinyĩrĩra, nake Jehova nĩakahuura rĩtwa rĩake rĩehere gũkũ thĩ. **21** Jehova nĩakamwamũra kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothĩ ya Isiraeli, anyĩitwo nĩ mwanangĩko, kũringana na irumi ciothe cia kĩrikanĩro kĩria kĩandĩke thĩĩni wa Ibuku rĩrĩrĩ rĩa Watho. **22** Ciana cianyũ iria ikaamũrũmĩrĩra njĩaro-inĩ iria igooka thũutha, o na ageni arĩa magooka moimĩte mabũrũri ma kũraya nĩmakona mathĩĩna marĩa makorete bũrũri o na mĩrimũ irĩa Jehova ahũũrite bũrũri nayo. **23** Bũrũri wothe ũgaatuĩka kũndũ gũtangũkũra kindũ, kũiyũrite cumbĩ na ũbiriti, gũtĩrĩ kindũ gĩkahaandwo na gũtĩrĩ riyũ rĩgaakũra kuo, kana kindũ kĩmere kuo. Gũkahaana ta mwanangĩko wa matũũra ma Sodomu na Gomora, na Adima o na Zeboimu, marĩa Jehova aaharaganĩrie arĩ na

marakara mahiũ. **24** Ndũrĩrĩ ciothe ikooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gũtũmĩte Jehova eke bũrũri ũyũ ũguo? Marakara maya mahiũ ũũ, nĩ ma kĩ?” **25** Narĩo icookio rĩgaakorwo rĩrĩ atĩrĩ, “Nĩ tondũ andũ aya nĩmatiganĩrie kĩrikanĩro kĩa Jehova, Ngai wa maithe mao, kĩrikanĩro kĩria aagĩre nao rĩria aamarutire bũrũri wa Misiri. **26** Nĩmamwehereire magĩthĩĩ kũhooya ngai ingĩ na magĩciĩnamĩrĩra, ngai matooĩ, na ngai Jehova ataamaheete. **27** Nĩ ũndũ ũcio marakara ma Jehova makĩrĩrĩmbũkĩra bũrũri ũyũ, akĩũkinyĩria irumi iria ciothe ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ. **28** Nĩngĩ Jehova, arĩ na marakara mahiũ na mang’ũrĩ manene, nĩamamunĩre kuuma bũrũri wao akĩmaikia bũrũri ũngĩ, ta ũria gũtarĩrĩ riu.” **29** Maũndũ ma hittho nĩ ma Jehova Ngai witũ, no maũndũ marĩa magũũrie nĩ maitũ na ciana ciitũ nginya tene, nĩguo tũrũmagĩre ciugo ciothe cia watho ũyũ.

30 Rĩria irathimo na irumi ici ciothe njĩgĩte mbere yaku igaagũkinyĩrĩra, nawe ũciamũkire ngoro-inĩ yaku kũria guothe Jehova Ngai waku agaakũhurũnjĩra ndũrĩrĩ-inĩ, **2** na rĩria wee mwene na ciana ciaku ũgaacookerera Jehova Ngai waku na ũmwathĩkĩre na ngoro yaku yothĩ na muoyo waku wothe, kũringana na ũria wothe ngũgwatha ũmũthĩ-rĩ, **3** hĩndĩ iyo Jehova Ngai waku nĩagagũcookeria irathimo ciaku na akũũguire tha, na nĩagagũcookanĩrĩria rĩngĩ, akũrute ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũria aakũhurũnjĩre. **4** O na ũngĩgaakorwo ũthamũĩro bũrũri ũria ũrĩ kũraya mũno gũkũ thĩ, Jehova Ngai waku nĩagagũcookanĩrĩria, akũrute kuo agũccookie bũrũri-inĩ waku. **5** Nĩagagũccookie bũrũri ũria warĩ wa maithe maku, na we nĩũkawĩgwatĩra. Nĩagatũma ũgaacĩre na ũingĩhe gũkĩra maithe maku. **6** Jehova Ngai waku nĩakarũithia ngoro yaku na arũithie ngoro cia njĩaro ciaku, nĩgeetha ũmwendage na ngoro yaku yothĩ na muoyo waku wothe, nĩguo ũtũũre muoyo. **7** Jehova Ngai waku nĩagakinyĩria irumi ici ciothe kũrĩ thũ ciaku iria igũthũire na ikũnyariiraga. **8** Nĩũgacooka gwathĩkĩra Jehova rĩngĩ, na ũrũmĩrĩre maathani make, o maya ndĩrakũhe ũmũthĩ. **9** Hĩndĩ iyo Jehova Ngai waku nĩagatũma ũtheereme mũno wĩra-inĩ wothe wa moko maku na maciaro-inĩ ma nda yaku, o na njau cia mahiũ maku na maciaro ma mĩgũnda yaku. Jehova nĩagakena rĩngĩ nĩ ũndũ waku, na atũme ũgaacĩre, o ta ũria aakenire nĩ ũndũ wa maithe maku, **10** ũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai waku, na ũmenyagĩre maathani make na irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩro ũria wandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ rĩa Watho, na ũcookerere Jehova Ngai waku na ngoro yaku yothĩ na muoyo waku wothe. **11** Na rĩrĩ, ũria ndĩragwatha ũmũthĩ ti ũndũ ũrĩ hinya, ũngĩkũrema, kana ũndũ ũtangĩhota gwĩka. **12** Ndũrĩrĩ igũrũ matu-inĩ, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkwambata igũrũ, aũgĩre atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithũĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” **13** O na ndũrĩrĩ mũrĩmo ũria ũngĩ wa iria, atĩ no ũrie atĩrĩ, “Nũũ ũkũringa iria, aũgĩre atũrehere, na awanĩrĩre kũrĩ ithũĩ nĩguo tũwathĩkĩre?” **14** Aca, ti ũguo, kiugo kĩrĩ hakuĩ mũno nawe; kĩrĩ o kanua-inĩ gaku na ngoro-inĩ yaku, nĩguo ũgĩathĩkĩre. **15** Atĩrĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ nĩndaiga ũhoro wa gũtũũra muoyo na wa ũgaacĩru mbere yaku, o na wa gĩkuũ na wa mwanangĩko. **16** Nĩgũkorwo ndagwatha ũmũthĩ

wendage Jehova Ngai waku, na ūthiiaage na njira ciake, na ūmenyagĩrĩre maathani make, na irĩra cia watho wa kũmũrĩrĩro, na mawatho; hĩndĩ iyo nĩũgatũũra muoyo na ūingihe, nake Jehova Ngai waku nĩagakũrathima ūrĩ bũrũri-inĩ ūrĩa ūratoonya ūwĩgwaĩre. **17** No ngoro yaku ingĩkagarũrũka wage gwathika, na ūguucĩrĩrio, ūinamĩrĩre ngai ingĩ ūcihooe, **18** ngũkwĩra na ma ūmũthĩ atĩ no ūkaaniinwo. Ndũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri-inĩ ūrĩa ūraringa Rũĩĩ rwa Jorodani ūitoonye na ūwĩgwaĩre. **19** Ūmũthĩ ndeeta igũrũ na thĩ itũike aira atĩ nĩnjigite mbere yaku ūhoru wa gũtũũra muoyo na wa gĩkuĩ, na wa irathimo na wa irumi. Na rĩrĩ, thuura muoyo, nĩguo wee na ciana ciaku mũtũũre muoyo, **20** na nĩguo mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũthikagĩrĩre mũgambo wake, na mũnyiitane nake. Nĩgũkorwo Jehova nĩwe muoyo waku, na nĩagakũhe miaka mĩingĩ ya gũtũũra bũrũri-inĩ ūrĩa eehĩtĩre atĩ nĩakũhe maithe maku, nĩo Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu.

31 Nake Musa akiumagara agĩthĩĩ akĩarĩria andũ othe a Isiraeli na ciugo ici akĩmeera atĩrĩ, **2** “Rĩu ndĩ na ūkũrũ wa miaka igana na mĩrongo rĩrĩ, na ndingĩhota kũmũtongoria rĩngĩ. Jehova nĩanjĩrĩte atĩrĩ, ‘Wee ndũkũringa Rũĩĩ rwa Jorodani.’ **3** Jehova Ngai wanyu we mwene nĩakaringa arĩ mbere yanyu. Nĩakaniina ndũrĩrĩ icio mbere yanyu na inyuĩ nĩmũkegwatĩra bũrũri wacio. Joshua o nake nĩakaringa arĩ mbere yanyu ta ūrĩa Jehova oigire. **4** Nake Jehova nĩakameka o ta ūrĩa eekire Sihoni na Ogu, athamaki a Aamori, arĩa aaniinire hamwe na bũrũri wao. **5** Jehova nĩakamaneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no nginya mũkaameeka ūrĩa wotho ndĩmwathĩte. **6** Gĩai na hinya na mũmĩrĩrie. Mũtĩgetĩgĩre kana mũmake nĩ ūndũ wao, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩ egũthĩĩ hamwe na inyuĩ; ndakamũtĩga kana amũtirĩke.” **7** Nake Musa agĩta Joshua, akĩmwĩra arĩ mbere ya andũ othe a Isiraeli atĩrĩ, “Gĩa na hinya, nĩgũkorwo no nginya ūthĩĩ na andũ aya bũrũri-inĩ ūrĩa Jehova eehĩtĩre kũrĩ maithe mao ma tene atĩ nĩakamahe, nawe no nginya ūkaaũgayania gatagatĩ-inĩ kao, ūtũike igai rĩa. **8** Jehova mwene nĩegũthĩĩ mbere yaku na nĩarĩkoragwo hamwe na we; ndarĩ hĩndĩ agaagũtĩga kana agũtirĩke. Ndũkanetĩgĩre, o na kana ūkue ngoro.” **9** Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩandĩka watho ūcio, agĩcooka akĩũnengera athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩu a Lawi, arĩa maakuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, o na akĩũnengera athuuri othe a Isiraeli. **10** Nĩngĩ Musa akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “O mũthia-inĩ wa miaka mũgwanja, mwaka-inĩ ūrĩa ūtũitwo wa kũrekanĩra mathĩrĩrĩ, hĩndĩ ya Giathĩ gĩa Ithũnũ-rĩ, **11** nĩrĩo andũ othe a Isiraeli mariumagĩra mbere ya Jehova Ngai wanyu handũ harĩa we mwene agaathuura, nĩmũrĩmathomagĩra watho ūyũ mũrĩ mbere yao makĩiguaga. **12** Cookanagĩrĩria andũ othe hamwe: arũme, na andũ-a-nja, na ciana, na andũ a kũngĩ arĩa matũũraga matũũra-inĩ manyu, nĩgeetha mathĩkĩrĩrie na merute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu, na marũmagĩrĩre ciugo cia watho ūyũ. **13** Ciana ciao irĩa itooĩ watho ūyũ, no nginya ciũigue, na ciĩrute gwĩtigĩra Jehova Ngai wanyu rĩria rĩothe mũgũtũũra bũrũri ūcio mũraringa Rũĩĩ rwa Jorodani mũthĩĩ mũkawĩgwaĩre.” **14** Nake

Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũthenya wa gĩkua gwaku ūrĩ hakuĩ. Iĩa Joshua mũũke nake na mũrũgame Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo, nĩho ngũnengerera Joshua wĩra.” Nĩ ūndũ ūcio Musa na Joshua magĩũka makĩrũgama Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo. **15** Hĩndĩ iyo Jehova akĩumĩra Hema-inĩ iyo arĩ thĩĩni wa gĩtugĩ gĩa itu, narĩo itu rĩu rĩkĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa Hema. **16** Nake Jehova akĩira Musa atĩrĩ, “Wee nĩũkũhurũka hamwe na maithe maku, nao andũ aya ihĩnda rĩtarĩ kũraiho nĩmekũhũura ūmaraya na ngai cia kũngĩ cia bũrũri ūrĩa mũratoonya. Nĩmakandĩrika na mathũkie kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaathondekete nao. **17** Mũthenya ūcio nĩngamarakarĩra na ndĩmatĩrĩke; nĩngamahitha ūthĩũ wakwa, nao nĩmakaniinwo. Nĩmagakorwo nĩ mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ, nao mũthenya ūcio nĩ makooria atĩrĩ, ‘Gĩthĩ mĩanangĩko imo ndĩtũkorete nĩ ūndũ Ngai ndakoretwo hamwe na ithũĩ?’ **18** Na hatarĩ nganja nĩngamahitha ūthĩũ wakwa mũthenya ūcio, nĩ ūndũ wa waganu wao wotho wa gũcookerera ngai ingĩ. **19** “No rĩrĩ, wĩyandĩkĩre rwĩmbo rũrũ, na ūrũrute andũ a Isiraeli, na ūreke marũĩne, nĩguo rũtũũke ūira wakwa wa kũmookĩrĩra. **20** Ndaarĩkia kũmatoonyia bũrũri ūcio ūrĩ bũthi wa iria na ūũkĩ, bũrũri ūcio nderũĩre maithe mao ma tene, na rĩria makaarĩa na mahũĩne na matheereme, nĩmakagarũrũkĩra ngai ingĩ macihooe, maamene na mathũkie kĩrĩkanĩro gĩakwa. **21** Na rĩria mĩanangĩko mĩingĩ na moritũ maingĩ makaamakora, rwĩmbo rũrũ nĩrũgatũũka ūira wa kũmookĩrĩra, nĩ ūndũ njiaro ciao itikariganĩrwo nĩruo. Nĩnjũũ ūrĩa macĩrĩrĩre gwĩka, o na itarĩ ndĩramatoonyia bũrũri ūrĩa ndaamerũire na mwĩhĩtwa.” **22** Nĩ ūndũ ūcio Musa akĩandĩka rwĩmbo rũu o mũthenya ūcio, na akĩrũruta andũ a Isiraeli. **23** Jehova nĩahĩre Joshua mũrũ wa Nuni rĩathani rĩrĩ: “Gĩa na hinya na ūmũrĩrĩre, nĩgũkorwo nĩwe ūgũkĩnya andũ a Isiraeli bũrũri ūrĩa ndamerũire na mwĩhĩtwa, na Nĩ mwene nĩngũkorwo ndĩ hamwe nawe.” **24** Thuutha wa Musa kũrĩkia kwandĩka ciugo cia watho ūcio ibuku-inĩ kuumu kĩambĩrĩria nginya mũthia, **25** nĩahĩre Alawĩ arĩa maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova watho ūyũ, **26** akĩmeera atĩrĩ, “Oyai Ibuku rĩrĩrĩ rĩa Watho mũrĩge mwena-inĩ wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wanyu. Rĩgũtũũra hau rĩrĩ ūira wa kũmũũkagĩrĩra. **27** Nĩgũkorwo nĩnjũũ ūrĩa mũrĩ aremi na mũkoomia ngingo. Angĩkorwo mũkoretwo mũreime Jehova ndĩ muoyo na ndĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, mũgaakĩrĩrĩria kũrema atĩa ndakua! **28** Cookanĩrĩria athuuri othe a mĩhĩrĩga yanyu, na anene anyu othe mbere yakwa, nĩgeetha njarie ciugo ici makĩiguagĩra, na njĩte igũrũ na thĩ irute ūira wa kũmookĩrĩra. **29** Nĩgũkorwo nĩnjũũ ndaarĩkia gĩkua inyuĩ nĩ mĩgethũkia biũ, na mũgarũrũke mĩtĩge gũthĩĩ na njĩra rĩa ndĩmwathĩte. Matukũ marĩa magooka mwanangĩko nĩũkamũkora, nĩ ūndũ nĩmũgeeka maũndũ mooru maithe-inĩ ma Jehova, mũtũme arakario nĩ kĩrĩa mũthondekete na moko manyu.” **30** Nake Musa agĩcookerera ciugo ici cia rwĩmbo rũrũ kuumu kĩambĩrĩria nginya mũthia, akĩiguagwo nĩ kũngano gĩothe gĩa Isiraeli:

32 Ta thikíríria, wee igurú, ngúhe úhoro; o na we thírí, ta igua ciugo cia kanua gwakwa. **2** Reke úrutani wakwa uure ta mbura, nacio ciugo ciakwa igwe ta ime, ituíke ta rúthuthuú rúkiuríra nyeki ya múmerano, o na ituíke ta mbura nyingí ikiuríra mímpera múthí. **3** Níngúhunja úhoro wa Rítwa ríá Jehova. Hí, kígoocei únene wa Ngai witú! **4** We níwe Rwaro rwa Ihiga, mawíra make ní makinyanírú, nacio njíra ciake ciothe ní cia kíhooto. Ní Ngai mwíhokeku na ndahítagia, ní mürüngírú, na ní wa kíhooto. **5** Nímethaahítie harí we; úndú wa thoni ní atí ti ciana ciake ríngí, no ní rúciaro rúremi na rwaganu. **6** Úú níguo múngíríha wega wa Jehova, inyuú andú aya akúgu na mwagite úúgi? Githí tiwe lthe wanyu, o we Múmbi wanyu, úríra wamúbire na agítúma mwíhaande wega? **7** Riríkana matukú ma tene; wíciirie úhoro wa njíaro íria íhítúkíte. Úríra thoguo na níegúkúwíra, O na athuuri anyu na nímegúgútaaríria. **8** Ríríá Úríra-úrí-Igurú-Múno aaheire ndúrírí igai ríacio, ríríra aagayaníríe írúka ciothe cia andú, níekíríre andú othe míhaka, kúringana na múigana wa aríu á Isiraeli. **9** Ní gúkorwo igai ríá Jehova ní andú ake, Jakubu níwe igai ríake ríríra eegaíre. **10** Aamuonire arí kúndú werú-iní, werú útarí kúndú, úgambagwo ní nyamú. Nake akímúgítíra na akímúmenyerera; aamúrangagíra o ta kúma kía ríitho ríake, **11** o ta úríra nderí yarahúruga túcui twayo gítara-iní kíayo, íkareera igurú ríá túcui twayo, ítamúrúkítie mathagu mayo níguo ituoe, na ígatúkuua mathagu-iní mayo. **12** Jehova o we wiki níwe wamútongoríre; gútíarí ngai ng'eni yarí hamwe nake. **13** Atúmire ahaice kúndú kúria gútúgúru búrúri-iní, na akímúhúúnia na matunda ma mígúnda. Níamúheire úúkí uumíte ihiga-iní, na akímúhe maguta moimíte ihiga-iní ríá nyaigí; **14** akímúhe ngorono na íria kuuma ndúúru-iní cia ng'ombe, na cia mbúri na tútúrúme túnoru. o na mbúri na ndúrúme íria njega múno cia Bashani, na ngano íria njega múno. Níwanyuire thakame írí múhúyú ya thabibú, níyo ndíbei yacio. **15** Jeshuruni nake aanorire, agíkíia haati; aahúúire, agítunguha, na agíkenga mwírí. Agítígíana na Ngai úríra wamúbire, na akírega Rwaro rwa Ihiga, o ruo Múhonokia wake. **16** Nímatúmire aigue úuru ní úndú wa ngai ício ciao ng'eni, na makímúrakaria na mihianano yao írí magígí. **17** Nímarutíre ndaimono magongona, íria itarí Ngai: ngai íria matooí, ngai íria cienyumíríte o ica-íkuhí, ngai íria íteetígírítwo ní maithe manyu. **18** Níwatigáníire Rwaro rwa Ihiga, rúríra rwagúciaríre; úkíriganírwo ní Múrungu úríra wagúciaríre. **19** Jehova níonire úndú úcio nake akímarega ní úndú níarakarítio ní aríu ake na airítu ake. **20** Nake akiuga atírí, “Níngúmáthíha úthíú wakwa, nyone úríra marígíríríro mao magaaakorwo matarí; nígúkorwo ní rúciaro rúremi, ciana itaangíhokeka. **21** Manjigúthíre úuru ní úndú wa ngai itarí bata, na makíndakaria na ngai ciao itarí kíene. Ngaamaigúthíha úuru na rúrírí hatarí; ngaatúma marakario ní rúrírí rútarí na úmenyo. **22** Ní gúkorwo mwakí níwakítio ní mang'úrí makwa, úríra wakanaga úgakinya múhuro wa kwa ngoma. Níúkaniina thí na magetha mayo, na úmundie ítina cia íríma mwakí. (Sheol h7585) **23** “Níngamóbíríra mítino na mígúí yakwa ndímíhúthíre ngímáhúúra nayo. **24** Níngamarehithíríia ng'aragu ya

kúmahinyaria, ndímarehithíríe gíthúina gíá kúmaniina na múthíro wa kúmooraga; Ngaamarehithíríia nyamú cia gíthaka írí magego moogí, ndímarehithíríe úrúru wa ndúira íria inyororokaga rúkúngu-iní. **25** Rúhiú rwa njora nírukaniina ciana ciao njíra-iní ya itúúra; kímako gíkamaíyúra marí kwao micíí. Aanake na airítu nímagathíra, o hamwe na ngenge, na andú aríá marí na mbuí. **26** Ndoigire níngamaharagania, na tharie kúririkanwo kwao kuuma kúrtí andú, **27** no níndetígíríe kínyararo gíá thú, níguo múmuku ndakaage gútaúkírwó, oíge atírí, ‘Guoko gwitú nígútooranítie; Jehova tiwe wíkíte úú wothé.’” **28** Ní rúrírí rútecíarígia, matírí na gúkúúrana thíní wao. **29** Naarí korwo maarí oogí mahote kúmenya úguo na makúúrane úríá úhoro wao wa kúrigíríríia úgaakorwo útarí! **30** Múndú úmwe angíhota atíá gúteng'eria andú ngírí, kana andú eerí matúme andú ngírí ikúmi moore, tígá makorírwó meendetío ní Rwaro rwa Ihiga, tígá Jehova akorírwó amatigáníire? **31** Ní gúkorwo ihiga ríáo ríthíhaana ta Rwaro rwa Ihiga ríitú, o ta úríá o na thú cíitú cíúí. **32** Múthabibú wao uumíte múthabibú-iní wa Sodomu, na úkoima mígúnda-iní ya Gomora. Thabibú cíayo cíyúrtie thumu, nacio ikúmba cíacio íkarúra. **33** Ndíbei yacio ní úrúru wa ndúira, o guo thumu úríá múúru múno wa ndúira. **34** “Gíthí ndíkorétwo njígíte úndú úyú wega ngaikara ndúmenyereire múthíthú-iní wakwa? **35** Kúríhaníríia ní gwakwa; ní níí ngaaríhaníríia. Ihínda ríakinya, kúgúru kwao ní gúgaatenderúka; múthenya wao wa mwanangíko úrí hakuhí, naguo mútino wao úhíhíte úmakore.” **36** Jehova níagacíríthia andú ake, na aígúire ndungata ciake tha, ríríra akoona nímathírítwo ní hinya, na gútírí o na úmwe wao útigaríte, arí ngombo kana atarí ngombo. **37** Nake ní akoíga atírí, “Ríu ngai ciao íkírí ha, ihiga ríu meehithaga harí ríu, **38** ngai íria cíarítígia maguta ma magongona mao, na íkanyua ndíbei ya indo íria cíarutagwo cia kúnyuuo? Reke cigíúkíre ímúteithíe! Reke ímúhe kígítio! **39** “Ríu menyai atí níí mwene ní níí Ngai! Gútírí ngai úngí tígá níí. Ní níí njúragana na níí ndúúranagía muoyo, níndíhanítie na níngúhonia, na gútírí o na úmwe úngíhonorakia kuuma guoko-iní gwakwa. **40** Nguoya guoko gwakwa na ígurú njuge atírí: O ta úríá ndúúraga muoyo nginya tene, **41** ríríra ngaanoora rúhiú rwakwa rwa njora rúkahenia na ndírúnyíite na guoko gwakwa ngítua cíira, níngeríhíríia kúrtí thú ciakwa, na ndíríhíríe kúrtí aríá maathúire. **42** Níngatúma mígúí yakwa ínyue thakame íríto, Naruo rúhiú rwakwa rwa njora rúríage nyama: íyo ní thakame ya aríá moragítwo na aríá matahítwo, na mítwe ya atongoria á thú.” **43** Inyuú ndúrírí, kenai hamwe na andú ake, nígúkorwo níakaríhaníríia thakame ya ndungata ciake; acíríhíríe harí thú ciake, na ahoroherie búrúri wake, o na andú ake. **44** Musa nímoókíre na Joshua múrú wa Nuni, na makíaria ciugo ciothe cia rwímbo rúrú andú makígúaga. **45** Ríríá Musa aaríkírie kúhe andú á Isiraeli úhoro úcio, **46** akímeera atírí, “Ciugo íci ciothe ndaamwíra úmúthí itarí na ítherí, reke cíikare ngoro-iní cianyu, nígeetha múgaatha ciana cianyu gwachíkíra wega ciugo ício ciothe cia watho úyú. **47** To ciugo o úguo harí inyuú, no nício muoyo wanyu. Níngatúma mútúre matukú maingí búrúri

urĩa mūraringa Rūūi rwa Jorodani mūkawigwatĩre.”
48 Mũthenya o ro ūcio Jehova akĩra Musa atĩrĩ, **49** “Ambata, ūkinye mwambata wa Abarimu o, kũu kĩrĩma kĩa Nebo bũrĩri-inĩ wa Moabi, kũng’ethanĩra na Jeriko, wĩrorere Kaanani, bũrĩri urĩa ndĩrahe andũ a Isiraeli ūtũike igai riao. **50** Kĩrĩma kũu ūkũhaica nĩkio ūgaakũira, nawe ūcokanĩrĩro hamwe na andũ anyu, o ta urĩa mũrũ na nyũkwa Harũni aakũĩrĩre kĩrĩma-inĩ kĩa Horu, nake agĩcokanĩrĩro hamwe na andũ arĩa manakua. **51** Gĩtũmi kĩa ūguo nĩ tondũ inyuĩ eerĩ nĩmwagire kũnjĩtikia mũrĩ mbere ya andũ a Isiraeli o kũu maaĩ-inĩ ma Meriba Kadeshi werũ-inĩ wa Zini tondũ mĩtiigana kũrũgamĩrĩa ūtheru wakwa harĩ andũ a Isiraeli. **52** Nĩ ūndũ ūcio, nĩ ūkuona bũrĩri ūcio ūrĩ o haraaya; na ndũgatoonya bũrĩri ūcio ndĩrahe andũ a Isiraeli.”

33 Gĩkĩ nĩkĩo kĩrathimo kĩrĩa Musa mũndũ wa Ngai aarathimire andũ a Isiraeli atanakua. **2** Akiuga atĩrĩ: “Jehova nĩokire kuuma Sinai, na akĩmathererũkĩra kuuma Seiru; akĩmaarĩra kuuma kĩrĩma gĩa Parani. Ookire na ikundi cia arĩa atheru kuuma gũthini, akiuma iharũrũka-inĩ cia irĩma ciake. **3** Ti-itherũ wee nĩwe wendete andũ; arĩa othe atheru marĩ guoko-inĩ gwaku. Othe mainamagĩrĩa magũrũ-inĩ maku, makaamũkĩra ūrutani kuuma harĩwe, **4** watho urĩa twaheirwo nĩ Musa, nĩguo igai rĩa ūngano wa Jakubu. **5** Nĩwe warĩ mũthamaki wa Jeshuruni, rĩrĩa atongoria a andũ moonganite, marĩ hamwe na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **6** “Rubeni arotũura na ndagakue, o na kana andũ ake manyiile.” **7** Na ha ūhoro wa Juda akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova, thikĩrĩria kĩrĩro kĩa Juda; mũrehe kũrĩ andũ ake. Nĩarũagĩrĩa maũndũ make na guoko gwake. Wee-rĩ, tuĩka wa kũmũteithia akĩrũa na thũ ciake.” **8** Ūndũ wigĩi Lawi oigire atĩrĩ: “Thumimu yaku na Urimu yaku nĩ cia mũndũ urĩa ūkenagio nĩwe. Nĩwamũgeririe arĩ kũu Masa; ūkĩmũrũthia kũu maaĩ-inĩ ma Meriba. **9** Ūhoro wa ithe na nyina oigire atĩrĩ, ‘Ndĩrameciĩria.’ Ndaigana kũmenya arĩu a ithe, kana akĩrũmbũiya ciana ciake mwene, no nĩamenyereire kiugo giaku, na akĩgitĩra kĩrĩkanĩro giaku. **10** Nĩarutaga Jakubu kĩrĩa kĩa watho waku, na akaruta Isiraeli watho waku. Nĩarutagĩra ūbumba mbere yaku, na akarutĩra magongona ma njino marĩ magima kigongona-inĩ giaku. **11** Rathima ūmenyi wake wa wira, Wee Jehova, na ūkenagire wira wa moko make. Gũtha njohero cia arĩa mekũmũkĩrĩa; ringa thũ ciake itigacooke kwarahũka rĩngĩ.” **12** Ūndũ wigĩi Benjaminini oigire atĩrĩ: “Reke urĩa wendetwo nĩ Jehova ahurũke atarĩ na ūgwati harĩ we, nĩgũkorwo amũgitagĩra mũthenya wotho, nake urĩa Jehova endete ahurũkaga gatagatĩ-inĩ ga ciande ciake.” **13** Ūndũ wigĩi Jusufu oigire atĩrĩ: “Jehova arorathima bũrĩri wake na ime rĩega rĩa kuuma igĩrũ, na maaĩ ma kũrĩa kũrĩku marĩa marĩ na thĩ; **14** hamwe na indo irĩa njega mũno ireehagwo nĩ rĩua, na kĩrĩa kĩega mũno kĩngĩuma kũrĩ mweri; **15** aũrathime na iheo irĩa thuuranĩre cia irĩma-inĩ cia tene, na maciaro ma tũrĩma twa tene na tene; **16** hamwe na iheo irĩa njega mũno cia thĩ, na indo irĩa ciyũrite kuo, na ūtugi urĩa waikarite kihĩnga-inĩ kĩrĩa kĩaĩhaga. Maũndũ maya mothe maroikara mĩtwe-inĩ wa Jusufu, maroikara ūthĩu-inĩ wa mũrĩu wa mũthamaki arĩ harĩ arĩu a ithe.

17 Ūnene-inĩ wake ahaana ta ndegwa ya irigithathi; hĩa ciake igakihaana ta cia ndegwa ya gĩthaka-inĩ. Nĩagatheeca ndũrĩrĩ na cio, o na ndũrĩrĩ irĩa irĩ ituri cia thĩ. Ūguo nĩguo kũrĩ makũmi-inĩ ma ngĩri ma Efiraimu; ūguo noguo kũrĩ harĩ ngĩri na ngĩri cia Manase.” **18** Ūndũ wigĩi Zebulunini oigire atĩrĩ: “Kena, wee Zebulunini, ūkĩmagara, nawe Isakaru ūkene ūrĩ hema-inĩ ciaku. **19** Nĩmagatũmanĩra andũ moke irĩma-inĩ marutĩre magongona ma ūthingu kuo; nĩmakaaĩra indo nyingĩ cia irĩa-inĩ, na marĩe mĩthithũ irĩa mĩlitho mũthanga-inĩ.” **20** Ūndũ wigĩi Gadi oigire atĩrĩ: “Kũrathimwo nĩ urĩa ūkwaramia mĩhaka ya Gadi! Gadi atũũraga kuo ta mũrũũthi, atambuura guoko kana mĩtwe. **21** Ethuurĩre bũrĩri urĩa mwega mũno; akĩgĩrwo gĩcũnjĩ kĩa mũtongoria. Rĩrĩa anene a andũ moonganire, nĩ eekire maũndũ ma kihooto kĩa Jehova, na matua makonĩi Isiraeli.” **22** Ūndũ wigĩi Dani oigire atĩrĩ: “Dani nĩ kĩana kĩa mũrũũthi, kĩgũthũkĩte kĩumĩte Bashani.” **23** Ūndũ wigĩi Nafitali oigire atĩrĩ: “Nafitali nĩaingĩhĩrwo nĩ ūtugi wa Jehova, na aiyũrĩtwo nĩ kĩrathimo gĩake; nĩakagaya mwena wa gũthini o nginya irĩa-inĩ.” **24** Ūndũ wigĩi Asheri oigire atĩrĩ: “Mũrĩu urĩa mũrathime gũkĩra arĩa angĩ othe nĩ Asheri; arĩu a ithe maroomwendaga, na arothambagĩa nyarĩrĩ ciake na maguta. **25** Hĩngĩro cia ihingo ciaku igaakorwo irĩ cia kĩgera na cia gĩcango, naguo hinya waku ūkaaiganana na matukũ maku. **26** “Gũtĩrĩ ngai ūhaana ta Mũrũgu wa Jeshuruni, o we ūgeragĩra igĩrũ oke agũteithie, na agaĩkarĩra matu onanie ūnene wake. **27** Ngai urĩa ūtũũraga tene na tene nĩwe kũlĩtho giaku, namo moko make matũũraga nginya tene na tene marĩ mũhuro waku. Nĩakarutũrũra thũ yaku yehere mbere yaku, akiugaga atĩrĩ, ‘Mĩniini!’ **28** Nĩ ūndũ ūcio Isiraeli agaatũura arĩ wiki atarĩ na ūgwati; gĩthima kĩa Jakubu nĩkĩgitĩre o kũu bũrĩri wa ngano, na ndibei ya mũhĩhano, kũrĩa ime rĩa igĩrũ rĩtataga. **29** Kũrathimwo-rĩ, nĩwe Isiraeli! Nũũ ūkĩhaana ta we, rũrĩrĩ rũhonoketio nĩ Jehova? Nĩwe ngo yaku na mũgũteithia, na nowe rũhĩu rwaku rwa njora rũrĩ riiri. Thũ ciaku nĩkĩaaigua guoya irĩ mbere yaku, nawe nĩũkarangĩrĩria kũndũ gwacio kũrĩa gũtũũgũru.”

34 Thuutha wa ūguo Musa akĩambata kĩrĩma kĩa Nebo oimĩte werũ-inĩ urĩa mwaraganu wa Moabi, agĩkinya gacũmbĩrĩ ka Pisiga, kũng’ethera Jeriko. Arĩ hau, Jehova akĩmuonia bũrĩri wotho wa Kaanani, kuuma Gileadi nginya Dani, **2** na Nafitali guothe, na bũrĩri wa Efiraimu na wa Manase, na bũrĩri wotho wa Juda wotho nginya irĩa-inĩ rĩa mwena wa ithũũro, **3** na akĩmuonia kũu Negevu na rũgongo ruothe kuuma Gĩtuamba kĩa Jeriko, na Itũũra inene rĩa Mĩkĩndũ, gũthĩi o nginya Zoari. **4** Ningĩ Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūyũ nĩguo bũrĩri urĩa nderĩre Iburahĩmu, na Isaaka na Jakubu na mwĩhĩtwa rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Nĩngũhe njiaro cianyũ.’ Nĩndareke ūwone na maitho maku, no ndũkũringa ūtoonye kuo.” **5** Nake Musa, ndungata ya Jehova agĩkũira kũu Moabi, o ta urĩa Jehova oigĩte. **6** Nake akĩmũthika kũu Moabi gĩtuamba kĩrĩa kĩaĩng’etheire Bethi-Peori, no nginya ūmũthi gũtĩrĩ mũndũ ūũũ harĩa mbĩrĩra yake irĩ. **7** Musa aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka igana rĩa mĩrongo ūrĩ agĩkua, na maitho make matiorĩtwo nĩ

hinya kana akoorwo nĩ hinya wa mwĩrĩ. **8** Nao andũ a Isiraeli magĩcakaĩra Musa kũu werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Moabi ihinda rĩa matukũ mĩrongo itatũ, nginya matukũ ma kũmũrĩrĩra na kũmũcakaĩra magĩthira. **9** Na rĩrĩ, Joshua mũrũ wa Nuni nĩaiyũrĩtwo nĩ roho wa ũũgĩ, tondũ Musa nĩamũigĩrĩire moko make. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli makimũthikĩrĩria, na magĩka ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **10** Kuuma hĩndĩ iyo, gũtirĩ kwagĩa mũnabii ũngĩ ta Musa kũu Isiraeli, ũrĩa Jehova aamenyanĩte nake ũthiũ kwa ũthiũ, **11** na ũrĩa waringire ciana na agĩka maũndũ ma magegania marĩa Jehova aamũtũmĩte ageeke kũu bũrũri wa Misiri, na kũrĩ Firaũni, na kũrĩ anene ake othe, na kũrĩ bũrũri wake wothe. **12** Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũrĩ wonania hinya mũnene kana ageeka cĩiko cia kũmakania ta iria Musa eekire maitho-inĩ ma andũ a Isiraeli othe.

Joshua

1 Na rirĩ, thuutha wa gĩkuũ kĩa Musa ndungata ya Ngai, Jehova akĩra Joshua mūrũ wa Nuni, ūria watungatagĩra Musa, atĩrĩ: **2** “Musa ndungata yakwa nĩakuĩte. Na rirĩ, wee na andũ aya othe, mwĩhaarĩriei kũringa Rũũ rwa Jorodani mũtoonye bũrũri ūria ngũmũhe, o ūcio ngũhe andũ a Isiraeli. **3** Na rirĩ, handũ o hothe harĩa mũgaakinya na makinya manyu nĩngamũhe, o ta ūria ndeerire Musa. **4** Bũrũri wanyu ūgaatambũrũka kuuma werũ-inĩ o nginya Lebanoni, na kuuma rũũ rũria rũnene rwa Farati, nĩguo bũrũri wothe wa Ahiti, o nginya Iria-inĩ rĩria Inene rĩa mwena wa ithũiro. **5** Gũtikagĩa mündũ ūkaahota gũgwĩtiiria matukũ mothe ma muoyo waku. O ta ūria ndaarĩ na Musa, ūguo noguo ngũkorwo hamwe nawe; ndigagũtiganĩria kana ngũtirike. **6** “Gĩa na hinya na ūmĩrĩrie, nĩgũkorwo nĩwe ūgũtongoria andũ aya mathĩ makagae bũrũri ūria ndehĩtĩre na mwĩhitwa kũrĩ maithe mao atĩ nĩngamahe. **7** Gĩa na hinya na ūmĩrĩrie mũno. Menyagĩrĩa gwathikagĩa watho wothe ūria ndungata yakwa Musa aagwathire wĩkage; ndũkanagarũrũke na mwena wa rũro kana wa ūmtho ūũtĩge, nĩgeetha ūgũage na ūhootani kũria guothe ūrĩthiia. **8** Ciugo cia lbuku rĩrĩ rĩa Watho itikanatĩge kwario nĩ kanua gaku; no wĩcũũranagie ūhoro warĩo mũthenya na ūtukũ, nĩgeetha ūmenyagĩrĩre gwĩka maĩndũ marĩa mothe maandĩkitwo thĩĩri waku. Hĩndĩ ūyo nĩ ūkaagacĩra, na ūgĩe na ūhootani. **9** Gĩthĩ ti-nĩ ngwathĩte? Wee gĩa o na hinya na ūmĩrĩrie. Ndũkanetĩgĩre o na kana; ūũrwo nĩ hinya, nĩgũkorwo Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe kũria guothe ūrĩthiia.” **10** Nĩ ūndũ ūcio Joshua agĩatha anene arĩa maaroraga andũ atĩrĩ: **11** “Tuĩkanĩriai kambĩ-inĩ mũkĩrĩraga andũ atĩrĩ, ‘Haarĩriai rĩgu mũige, nĩ ūndũ mĩthenya itatũ kuuma ūmũthĩ yathira nĩguo mũkaaringa Rũũ rwa Jorodani nĩgeetha mũthĩ mũtoonye na mwĩgwatĩre bũrũri ūria Jehova Ngai wanyu ekũmũhe ūtuĩke wanyu.” **12** Nĩngĩ Joshua akĩarĩria andũ a mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmeera atĩrĩ, **13** “Rirĩkanai watho ūria mwaheirwo nĩ Musa ndungata ya Jehova, akiuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wanyu nĩamũheete ūhurũko na nĩamũheete bũrũri ūyũ.’ **14** Atumia anyu, na ciana cianyu, na ūhiũ wanyu no maĩkare bũrũri ūria mwaheirwo nĩ Musa mwena wa irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, no arũme othe anyu othe arĩa njamba cia ita meeohete indo cia mbaara, no nginya maringe mũrĩmo ūũria ūngĩ matongoretie arĩu a ithe wanyu. No nginya mũgateithie arĩu a ithe wanyu. **15** Nginya rĩria Jehova akaamahe ūhurũko o ta ūria amũheete inyuĩ, na nginya rĩria o nao makegwatĩra bũrũri ūria Jehova Ngai wanyu ekũmahe. Thuutha ūcio, no mũcooke mũgaĩkare bũrũri wanyu inyuĩ ene, ūria mwaheirwo nĩ Musa ndungata ya Jehova mwena wa irathĩro wa Jorodani, ūcio ūrorete mwena ūria rĩua rĩrathagĩra.” **16** Hĩndĩ ūyo magĩcookeria Joshua, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũgwĩka ūria wothe ūgũtũwatha na nĩ tũgũthĩ kũria guothe ūgũtũtũma. **17** O ta ūria twaathĩkĩire Musa maĩndũ-inĩ mothe-rĩ, ūguo noguo tũrĩgwathĩkagĩra. No rirĩ, Jehova

Ngai waku arokorwo hamwe nawe o ta ūria aarĩ hamwe na Musa. **18** Mündũ wothe ūkaaremera uuge waku na arege gwathĩkĩra maĩndũ mothe marĩa ūkaamatha, no nginya mündũ ūcio akooragwo. No rirĩ, gĩa na hinya na ūmĩrĩrie!”

2 Nake Joshua mūrũ wa Nuni agĩtũma athigaani eerĩ kuuma Shitimu na hitho; akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũbaare bũrũri ūcio, na makĩria Jeriko.” Nĩ ūndũ ūcio magĩthĩ, magĩtoonya nyũmba ya mũmaraya wetagwo Rahabu, magĩikara kuo. **2** Nake mũthamaki wa Jeriko akĩũrwo atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ andũ amwe a Isiraeli mokire gũkũ ūtukũ ūyũ gũthigaana bũrũri ūyũ ūria ūhaana.” **3** Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki wa Jeriko agĩtũmana kũrĩ Rahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Andũ acio mokire gwaku nyũmba marutũrũre na nja, tondũ mokite gũthigaana bũrũri ūyũ wothe.” **4** No rirĩ, mündũ-wa-nja ūcio nĩarĩkĩtie kuoya andũ acio eerĩ na akamahitha. Nake akiuga atĩrĩ, “Tĩ nĩguo, andũ acio nĩmegũkĩte gwakwa, no ndinamenya kũria mekuumĩte. **5** Hwaĩ-inĩ rĩria kĩhingo gĩa itũũra inene kihingagwo-rĩ, andũ acio nĩmathiire. Ndinamenya na kũria mathiire. Marũmĩrĩre na ihenya. Mwahota kũmakinyĩra.” **6** (No rirĩ, nĩamatwarĩte nyũmba igũrũ, na akamahitha rungu rwa ūguta ūria aarĩte kũu nyũmba igũrũ). **7** Nĩ ūndũ ūcio andũ acio maatũmĩtwo nĩ mũthamaki makiumagara, makĩmarũmĩrĩra na njĩra rĩa ithiiaa mariũko-inĩ ma Rũũ rwa Jorodani, na rĩa andũ acio mamarũmĩrĩre moimire na nja o ūguo-rĩ, kĩhingo gĩkĩhingwo. **8** Athigaani acio eerĩ matanakoma, mündũ-wa-nja ūcio akĩambata kũu nyũmba igũrũ, **9** na akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Jehova nĩamũheete bũrũri ūyũ, na atĩ nĩtũnyitĩtwo nĩ guoya mũnene nĩ ūndũ wanyu, o nginya ithuothe andũ arĩa tũtũũrũga bũrũri ūyũ tũkaiyũro nĩ maaĩ nda nĩ ūndũ wanyu. **10** Nĩtũguĩte ūria Jehova aahũthĩrie maaĩ ma Iria Itune nĩ ūndũ wanyu rĩria mwoimire bũrũri wa Misiri, na ūria mwekire Sihoni na Ogu, athamaki arĩa eerĩ a Aamori o kũu mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, arĩa mwanĩnĩre biũ. **11** Rĩria twaigũire ūhoro ūcio, ngoro ciitũ nĩciarĩngĩkire na ūmĩrĩru wa mündũ o mündũ akĩũrwo nĩ hinya nĩ ūndũ wanyu, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩwe Ngai wa kũu igũrũ o na wa gũkũ thĩ. **12** Na rirĩ, ndamũthaita mwĩhĩte na mwĩhitwa mũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova atĩ nĩmũkaigũira andũ a nyũmba iitĩ tha, na mũmĩke wega, tondũ o na nĩ nĩndamũigũira tha na ndamwĩka wega. Na mũnyonie ūndũ ūcio na kĩmenyithia kĩa ma **13** kĩa atĩ nĩmũkahonokia baba na maitũ, na arĩu a baba o na aarĩ a baba, na andũ ao othe ciana ciao ciothe, na atĩ nĩmũgatũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ.” **14** Nao andũ acio makĩmũmĩrĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithũ tũrokua tũngĩkaaga kũhonokia mĩoyo yanyu! Waga kuuga ūria tũreeka, nĩtũkaamwĩka maĩndũ ma ūtũgi na ma kĩhoo to rĩa Jehova agaatihe bũrũri ūyũ.” **15** Nĩ ūndũ ūcio akĩmaikũrũkia na mũkanda, akĩmoimĩria ndirica tondũ nyũmba rĩa aikaraga yaakĩtwo rũthingo-inĩ rwa itũũra rĩu inene. **16** Na rirĩ, nĩameerĩte atĩrĩ, “Thĩĩ kũria irĩma-inĩ nĩgeetha andũ acio mamũrũmĩrĩre matikamuone. Mwĩhithe kũu mĩthenya itatũ o nginya makorwo macooke, mũcooke mwĩthiire.” **17** Nao andũ acio makĩra mündũ-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Mwĩhitwa

üyü watwihithithia ndugaticookerera kana ütwiki üüru, **18** o tiga wikire üü: riría tugaatoonya бүрүрi üyü-rí, ügaakorwo wohereire rürigi rürü rütune ndirica-iní o íno watúharürükiria, nawe úkorwo ürehete thoguo na nyúkwá, na ariü a thoguo, na andü anyu othe gükü gwaku nyumba. **19** Mündü o wothé úkoima nja ya nyumba yaku athii na kúu barabara-iní-rí, thakame yake íkamúcookerera we mwene; no ithuí tütigacookererwo ní üüru ní ündü wake. No úhoro wa mündü o wothé ügaakorwo nyumba hamwe nawe, thakame yake níigaticookerera angígeekwo üüru ní guoko kwa mündü o na üríkú. **20** No rírí üngíaria úhoro üyü witü twí naguo, tütigacookererwo ní üüru úkoníí mwíhítwa úria watwihithithia.” **21** Nake agícocookia, akímeera atírí, “Níndetíkíra; nígütúike o ta úguo mwoiga.” Ní ündü úcio agíkimoigíra úhoro, nao magíthíi. Na akíoherera rürigi rüu rütune hau ndirica-iní. **22** Maaríkia kuumagara-rí, magíthíi íríma-iní na magíkara kuo míthenya ítatü, nginya rírí andü ariá maamarümiríire maahündükire. Andü acio maamacarítie kúu njíra-iní íyo yothé kúria maathíiríire, no matiigana kúmona. **23** Thuutha wa úguo Híndí íyo nao andü acio eerí makíambíríria gücocoa. Magíkürúka moimíte na íríma-iní, makíringa Rúüí rwa Jorodani, magíkinya harí Joshua mürü wa Nuni, na makímúhe úhoro wa maündü maría mothe maamakorete. **24** Makíira Joshua atírí, “Tí-itherü Jehova níatúheete бүрүрi úcio wothé, akaúneana moko-iní maitü; andü othe a kúu nímaiyürítwo ní guoya múnene ní ündü witü.”

3 Rúciiní tene Joshua na andü othe a Isiraeli makiuma hau Shitimu, magíthíi nginya Jorodani, na matanaringa mürímo úcio üngí magíkara hau. **2** Thuutha wa míthenya ítatü-rí, anene magíthíi kúndü guothe gíikaro-iní kíu, **3** magíatha andü, makímeera atírí: “Rírí müríona ithandükü ría kírikaníro kía Jehova Ngai wanyu, na muone athínjírí-Ngai, o acio Alawí, maríkúuite-rí, mumagare muume haría mürí na müríumíríre. **4** Híndí íyo níguo mürímenya njíra íríma müríigera, nígükorwo mütírí mwagera njíra íyo ríngí. No rírí, gatagatí-iní kanyu na ithandükü ríu, níhagie itíina ta ría míkono ngírí ígírí; mütikaríkuhíríre.” **5** Nake Joshua akíira andü acio atírí, “Mwítheríe, nígükorwo rúcü Jehova níageeka maündü ma mategania gatagatí-iní kanyu.” **6** Nake Joshua akíira athínjírí-Ngai atírí, “Oyai ithandükü ría kírikaníro múthíi mbere ya andü aya.” Ní ündü úcio makíroya, magíthíi mbere yao. **7** Nake Jehova akíira Joshua atírí, “Ümúthí níngwambíríria gügütüigíria maitho-iní ma andü othe a Isiraeli, níguo mamenye atí ndírikoragwo hamwe nawe o ta úria ndaari hamwe na Musa. **8** Íra athínjírí-Ngai ariá megükúua ithandükü ría kírikaníro atírí: ‘Mwakinya hügürürü-iní cia Rúüí rwa Jorodani, múthíi mürügame Jorodani thíní.’” **9** Nake Joshua akíira andü a Isiraeli atírí, “Úkai haha múigue ciugo cia Jehova Ngai wanyu. **10** Úhoro üyü níguo ürímümenyithia atí Ngai úria úrí muoyo ari hamwe na inyuü, na atí hatírí nnganja níakamüingatíra Akaanani, na Ahívi, na Ahívi, na Aperízí, na Agírígashi, na Aamori, na Ajebusi. **11** Atírí, ithandükü ría kírikaníro ría Mwathani wa thí yothé

nírikúringa Rúüí rwa Jorodani mbere wanyu. **12** Na rírí, thuurai andü ikúmi na eerí kuuma mihíríga-iní ya Isiraeli, o múhíríga mündü ümwe. **13** Na rírí athínjírí-Ngai ariá makúuite ithandükü ría kírikaníro kía Jehova, o we Mwathani wa thí yothé, marítoboka thíiní wa Rúüí rwa Jorodani-rí, maaí maruo maría maratherera maikürükíte nímarítínika na meyúmbe híba.” **14** Ní ündü úcio rírí andü moimagaríre makíuma kambí níguo maringe Rúüí rwa Jorodani, athínjírí-Ngai ariá maakúuite ithandükü ría kírikaníro magíthíi mbere yao. **15** Na rírí, nígükorwo Rúüí rwa Jorodani nírüiyüraga muno rügákíra hügürürü ciaguo híndí ya magetha. No rírí athínjírí-Ngai ariá maakúuite ithandükü ríu maakinyire Rúüí rwa Jorodani, namo magürü mao magítoboka hügürürü-iní cia rúüí, **16** maaí maría moimaga mwena wa na igürü wa rúüí magítiga gütherera maikürükíte; makíyümba híba kúndü kúraya muno nginya itúura-iní ríetagwo Adamu rírí rí gükuhí na Zarethani, namo maaí maría maathereraga marorete Iria-iní ría Araba (nírío Iria ría Cumbí) magítínika bíü. Ní ündü úcio andü makíringa mang’etheire Jeriko. **17** Athínjírí-Ngai ariá maakúuite ithandükü ría kírikaníro kía Jehova makírügama mehaandíte wega kúndü kúmü gatagatí ka Rúüí rwa Jorodani, nao andü a Isiraeli othe makíhítuka makíringagíra thí nyümü o nginya rírí rürírí rüu ruothe rwaríkirie kúringa rúüí rüu rwa Jorodani.

4 Rírí andü othe a rürírí rüu maaríkirie kúringa Rúüí rwa Jorodani, Jehova akíira Joshua atírí, **2** “Thuura andü ikúmi na eerí kuuma gatagatí-iní ka andü aya o múhíríga mündü ümwe, **3** na úmeere moe mahiga ikúmi na meerí kuuma gatagatí ka Rúüí rwa Jorodani andü haría athínjírí-Ngai maarügamíte, mamakuue maringe namo mürímo mükamaige haría müríraara ütükü üyü.” **4** Ní ündü úcio Joshua agíita andü acio ikúmi na eerí ariá aathuuríte kuuma kúri andü a Isiraeli, o múhíríga mündü ümwe, **5** akímeera atírí, “Thíi mbere ya ithandükü ríu ría kírikaníro kía Jehova Ngai wanyu, múthíi o gatagatí ka Rúüí rwa Jorodani. Mündü o mündü kúringana na müigana wa mihíríga ya Isiraeli, oe ihiga rímwe arígíríre kiande, **6** rütúike rüürí gatagatí-iní kanyu. Mahinda maría magooka, rírí ciana cianyü íkaamüúria atírí, ‘Gítúmi kía mahiga maya ní kíi?’ **7** Múgaaciira atí gütherera kwa maaí ma Jorodani ní gwatinithirio mbere ya ithandükü ría kírikaníro kía Jehova. Híndí íría ithandükü ríu ríaringaga Jorodani-rí, maaí ma Rúüí rwa Jorodani nímatínithirio. Mahiga maya megütúika kíririkania gía kíririkanagia andü a Isiraeli úhoro úcio nginya tene.” **8** Ní ündü úcio andü a Isiraeli magíika o ta úria maathítwo ní Joshua. Makíoya mahiga ikúmi na meerí kuuma gatagatí ka Rúüí rwa Jorodani, kúringana na müigana wa mihíríga ya andü a Isiraeli, o ta úria Jehova eeríte Joshua; nao magíkúua mahiga macio nginya kambí yao, makímaiga kuo. **9** Nake Joshua akíhaanda mahiga macio ikúmi na meerí, akímaiganíríra hau gatagatí ka Rúüí rwa Jorodani haría athínjírí-Ngai ariá maakúuite ithandükü ría kírikaníro maarügamíte. Namo marí ho nginya ümúthí. **10** Nígükorwo athínjírí-Ngai ariá

wa Misiri. **5** Arume othe ari'a moomire bŭrŭri wa Misiri nĩmaruĩte, no andũ othe ari'a maaciarĩrwo werũ-inĩ marĩ rŭgendo-inĩ rwa kuuma bŭrŭri wa Misiri matiaruĩte. **6** Andũ a Isiraeli moorũĩre werũ-inĩ mĩaka mĩrongo ĩna nginya rĩrĩa andũ othe ari'a maakinyĩte mĩaka ya gũthĩ mbaara rĩrĩa moimaga bŭrŭri wa Misiri maakuire, tondũ nĩmaregire gwaithĩkĩra Jehova. Nĩgũkorwo Jehova nĩameerire na mwĩhitwa aťi matikoona bŭrŭri ũrĩa eerĩre maĩthe mao na mwĩhitwa aťi nĩagataũhe, bŭrŭri ũrĩ bũthi wa irĩa na ũũkĩ. **7** Nĩ undũ ũcio akĩarahũra ariũ ao ithenya rĩao, na acio nĩo maaruithirio nĩ Joshua. Maakoretwo matarĩ aruu nĩ undũ matiaruithĩtio marĩ rŭgendo-inĩ. **8** Na rĩrĩa maarĩkirie kũruithia arũme a rŭrĩrĩ rŭu ruothe, magũikara o kũu maakite kambĩ-inĩ o nginya andũ acio makĩhona. **9** Nĩngĩ Jehova akĩra Joshua aťĩrĩ, “Ũmũthĩ nĩguo ndehenya rũmena rwa andũ a Misiri kuuma kũrĩ inyuĩ.” Nĩ undũ ũcio handũ hau hagĩtwo Giligali nginya ũmũthĩ. **10** Hwaĩ-inĩ wa mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri ũcio, o maambĩte hema kũu Giligali werũ-inĩ wa Jeriko, andũ a Isiraeli magikũngũira Ġiathi kĩa Bathaka. **11** Mũthenya ũrĩa warũmĩrĩre Bathaka-rĩ, mũthenya oro ũcio, makĩrĩa maciaro mamwe ma bŭrŭri ũcio; mĩgate ĩtarĩ mũkire ndawa ya kũmbia, na ngano hĩhie. **12** Maarĩa irio cia bŭrŭri ũcio-rĩ, mana makĩrooka kwaga mũthenya ũyũ ũngĩ; andũ a Isiraeli matiacoookie kuona mana rĩngĩ, no rĩrĩ, mwaka ũcio nĩmarĩre maciaro ma Kaanani. **13** Rĩrĩa Joshua aarĩ hakuĩ na Jeriko, agĩtiira maitho akĩona mũndũ warũgamĩte mbere yake acomorete rũhũrĩ njora, akarũnyĩta na guoko. Nake Joshua agĩthĩĩ o harĩa aarĩ, akimũũria aťĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ mwena witũ kana ũrĩ mwena wa thũ ciitũ?” **14** Nake agĩcookia aťĩrĩ, “Ndirĩ mwena wanyu o na kana wa thũ cianyu, no njũkĩte ndĩ mũnene wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova.” Nake Joshua akĩgũthĩia, agĩturumithia ũthũthĩ thĩ, akĩhooya, akimũũria aťĩrĩ, “Wee, Mwathi wakwa, nĩ ndũmĩrĩrĩ ĩrĩkũ ũkwenda kũũhe nĩ ndungata yaku?” **15** Nake mũnene ũcio wa mbũtũ ya ita rĩa Jehova agĩcookia aťĩrĩ, “Amba ũrute iraatũ ciaku magũrũ, nĩgũkorwo handũ hau ũrũgamĩte nĩ haamũre.” Nake Joshua agĩka o ta ũguo.

6 Riu-rī, itūūra riu rīa Jeriko rīahingitwo biū nī undū
wa andū a Isiraeli. Gūtīrī mūdū woimaga nja
kana agatootnya kuo. **2** Nake Jehova akīra Joshua
atīrī, “Nīneanīte itūūra rīrī rīa Jeriko moko-inī maku,
o hamwe na mūthamaki wakuo, o na njamba cia
hinya ciakuo. **3** Thiūrūrūkai itūūra riu inene hamwe
na andū anyu othe a ita riita rīmwe. Mwīke ūguo
mīthenya itandatū. **4** Na athīnjīri-Ngai mūgwanja
matongorie ithandūkū rīa kirikanīro, makuūte macoro
mūgwanja mathondeketwo na hīa cia ndūrūme.
Mūthenya wa mūgwanja-rī, mūgaathiūrūrūka itūūra riu
maita mūgwanja, nao athīnjīri-Ngai macthīi makīhuhaga
macoro. **5** Rīrīa mūkaigua mahuha macoro na mūgambō
mūnene, ira andū othe makaanīrīra na rīanīrīra inene
mūno; naruo rūthingo rwa itūūra riu nīrūkamomoka,
nao andū othe matoonye itūūra riu, o mūdū athīite
na mbere na kūrīa arorete.” **6** Nī undū ūcio, Joshua
mūrū wa Nuni agītā athīnjīri-Ngai, akīmeera atīrī,

“Oyai ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na mũreke athĩnjĩri-Ngai mũgwanja thĩĩnĩ wanyu makuue macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme, matongorie ithandukũ rĩu.” **7** Nake agĩatha andũ akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ mbere! Mũthĩĩ mũthiũrũrũkĩĩre itũũra, andũ arĩa meeohete indo cia mbaara matongorie ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova.” **8** Rĩrĩa Joshua aarĩkirie kwarĩria andũ, na athĩnjĩri-Ngai acio mũgwanja maakuũite macoro marĩa mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩĩ marĩ mbere ya Jehova, makĩhuhaga macoro mao, narĩo ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rikĩmarũmirĩra. **9** Nacio thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara igĩthĩĩ itongoretie athĩnjĩri-Ngai acio maahuhaga macoro, nacio thigari ingĩ ikĩrũmirĩra ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kuuma na thuutha. Hĩndĩ iyo yothē macoro no maahuhagwo. **10** No rĩrĩ, Joshua nĩathĩte andũ akameera atĩrĩ, “Mũtikananĩrĩre na mũgambo wa mbaara, o na kana mũreke mĩgambo yanyu ũguo, o na mũtikoige ũndũ o na ũrĩkũ nginya mũthenya ũria ngamwĩra mwanĩrĩre. Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaanĩrĩra!” **11** Nĩ ũndũ ũcio akiuga ithandukũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩkuuo, rĩthiũrũrũkio itũũra-inĩ rĩu inene, riita rĩmwe. Andũ magĩcooka kambĩ na makĩraara kuo ũtũkũ ũcio. **12** Rũciĩnĩ rũrũ rĩngĩ, Joshua agĩũkĩra tene, nao athĩnjĩri-Ngai makĩoya ithandukũ rĩu rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova. **13** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa mũgwanja makuũite macoro mũgwanja ma hĩa cia ndũrũme magĩthĩĩ na mbere, makĩnyũkĩtie matongoretie ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova o makĩhuhaga macoro. Thigari iria ciarĩ na indo cia mbaara ikĩmatongoria, nacio thigari ingĩ ikĩrũmirĩra ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova kuuma na thuutha, o macoro makĩgambaga. **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthenya wa keerĩ magĩthiũrũrũka itũũra rĩu inene riita rĩmwe, magĩcooka kambĩ. Meekire ũguo mũthenya itandatũ. **15** Mũthenya wa mũgwanja-rĩ, magĩũkĩra ruoro rĩgĩtema na magĩthiũrũrũka itũũra rĩu maita mũgwanja o ta ũria meekaga mũthenya iyo ingĩ, tiga atĩ mũthenya ũcio, maathiũrũrũkire itũũra rĩu inene maita mũgwanja. **16** Nao makĩrĩthiũrũrũka riita rĩa mũgwanja-rĩ, rĩrĩa athĩnjĩri-Ngai maahuhire macoro, Joshua akĩra andũ atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Nĩgũkorwo Jehova nĩamũheete itũũra rĩrĩrĩ! **17** Itũũra rĩrĩrĩ inene na kĩndũ kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ warĩo nĩkwamũrĩrwo Jehova, cianangwo. No Rahabu ũria mũmaraya wiki, na andũ arĩa othe marĩ hamwe nake thĩĩnĩ wa nyũmba yake, mekũhonokio, tondũ nĩahithire athigaani arĩa twatũmĩte. **18** Na rĩrĩ, mwĩmenyererei mũtikahutie indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo, nĩgeetha mũtikerehere mwanangĩko nĩ ũndũ wa kuoya kĩndũ o na kĩrĩkũ gĩacio. Mũngĩchutia nĩmũgatũma kambĩ ya Isiraeli itũũke ya kũniinwo, na mũmĩrehere thĩĩna. **19** Betha yothē na thahabu, na indo cia gĩcango na kĩgera, nĩ nyamũrĩre Jehova na no nginya ciigwo kĩgĩna-inĩ gĩake.” **20** Rĩrĩa coro wahuhirwo, andũ makĩanĩrĩra, na rĩrĩa andũ maagũire mũgambo wa coro, makĩanĩrĩra rĩanĩrĩra inene, naruo rũthĩngio rũkimomoka; nĩ ũndũ ũcio o mũndũ o mũndũ agĩtoonya itũũra rĩu, na makĩrĩtunyana. **21** Nao makĩamũrĩra Jehova itũũra rĩu, na makĩananga kĩndũ o gĩothe kĩrĩa kĩarĩ muoyo kuo na rũhiũ rwa njora, arũme na andũ-a-nja, andũ ethĩ na akĩrũ, na ng'ombe, na ng'ondũ,

na ndigiri. **22** Joshua akĩra andũ arĩa eerĩ maathiũte gũthigaana bũrũri ũcio atĩrĩ, “Thĩĩĩ mũtoonye nyũmba ya mũtumia ũria mũmaraya, mũmũumie nĩa hamwe na andũ ao othe, o ta ũria mwamwĩrĩre na mwĩhĩtwa.” **23** Nĩ ũndũ ũcio aanake acio maarĩ athigaani magĩtoonya na makĩumia Rahabu na nja, hamwe na ithe na nyina, na arĩu a nyina na andũ ao othe. Magĩkũmia andũ a nyũmba yake othe, makĩmaiga handũ kũu nja ya kambĩ ya Isiraeli. **24** Magĩcooka magĩcina itũũra rĩu inene rĩothe, na kĩrĩa gĩothe kĩarĩ thĩĩnĩ warĩo, no betha na thahabu, na indo cia gĩcango na cia kĩgera, magĩciiga kĩgĩna-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova. **25** No rĩrĩ, Joshua nĩahonokirie Rahabu ũria mũmaraya, hamwe na andũ a nyũmba yake na andũ ao othe, tondũ nĩahithire andũ arĩa Joshua aatũmĩte magathigaane Jeriko nake atũũranagia na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ. **26** Ihinda o ro rĩu, Joshua akĩhĩthĩthia andũ acio na mwĩhĩtwa, akiuga atĩrĩ, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkaageria gwaka itũũra rĩrĩ inene rĩa Jeriko rĩngĩ: “Mũndũ ũria ũgaaka mũthingĩ ya itũũra rĩrĩrĩ, nĩagakuĩrwo nĩ mũrĩũ wake wa irigithathi; na akĩrũgamia ihingo cia itũũra rĩrĩrĩ, akuĩrwo nĩ mũrĩũ wake wa kihinga-nda.” **27** Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩkorwo arĩ hamwe na Joshua, nayo ngumo yake ikĩhunja kũndũ guothe bũrũri ũcio.

7 No rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmagire kwĩhokeka ũhoronĩ ũkonĩ indo iria ciamũrĩtwo cia kũniinwo; nake Akani mũrũ wa Karimi, mũrũ wa Zimuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, nĩoire imwe ciacio. Nĩ ũndũ ũcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ũndũ wa Isiraeli. **2** Nĩngĩ Joshua agĩtũma andũ kuuma Jeriko mathĩĩ Ai, itũũra riakuhaniĩrĩre na Bethi-Aveni mwena wa irathĩro wa Betheli, akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩĩ mũgathigaane bũrũri ũcio.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthĩĩ na magĩthigaana Ai. **3** Nao magĩcooka kũrĩ Joshua na makĩmwĩra atĩrĩ, “Hatĩrĩ bata wa andũ othe mambate makahũũre itũũra rĩa Ai. Reikia andũ 2,000 kana ithatũ makarĩtunyane; tiga kũnogia andũ othe, nĩgũkorwo no andũ anini marĩ kuo.” **4** Nĩ ũndũ ũcio no andũ ta 3,000 maambatiire, no magĩtoorio nĩ andũ a Ai, **5** nao andũ acio a Ai makĩũruga ta andũ mĩrongo itatũ na atandatũ a Isiraeli. Nĩmaingatiire andũ a Isiraeli kuuma kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩu makĩmakĩnyia o kũrĩa kwenjagwo mahiga, na makĩmahũũrĩra kũu igaragaro-inĩ. Ihũũra rĩu rĩgĩtũma ngoro cia andũ a Isiraeli irĩngĩke, na makĩyũrwo nĩ maaĩ nda. **6** Nake Joshua agĩtembũranga nguo ciake, akĩgũthĩthia thĩ, agĩturumithia ũthiũ wake thĩ mbere ya ithandukũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, agĩkara hau nginya hwaĩ-inĩ. Nao athuuri a Isiraeli magĩũka o ta ũguo na makĩhũrĩria rũkũngũ mũtwe. **7** Nake Joshua akiuga atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova, nĩ kĩĩ gĩatũmire ũrehe andũ aya mũrĩmo ũyũ wa Rũũĩ rwa Jorodani nĩguo ũtũneane moko-inĩ ma Amori, matũniine? Naarĩ korwo nĩtwaiganiire tũtũũre mũrĩmo ũria ũngĩ wa Rũũĩ rwa Jorodani! **8** Wee Mwathani, ingĩkiuga atĩa, kuona atĩ Isiraeli nĩmatooretio nĩ thũ ciao? **9** Andũ a Kaanani na andũ arĩa angĩ a bũrũri ũyũ nĩmarĩguia ũhoronĩ ũcio, nao matũthiũrũrũkire, matũniine biũ, meherie rĩtwa rĩitũ gũkũ thĩ. Nawe ũgaagĩũka atĩa nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩu

riaku inene?” **10** Nake Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ūkĩra! Ūkwĩgũithia ūturumithĩtie ūthĩ waku thĩ nĩkĩ? **11** Isiraeli nĩmehĩtie; nĩmathũkĩtie kĩrĩkanĩro gĩakwa kĩa ndamaathĩre marũmagĩrĩre. Nĩmoete indo imwe iria ciamũrĩtwo cia kũniinwo; nĩmaiye, na makaheenania, o na magaciganĩria hamwe na indo ciao o ene. **12** Kũu nĩkĩo gĩtũmĩ kĩa kĩgĩritie andũ a Isiraeli meetirie thũ ciao; na nĩkĩo marorĩra thũ ciao tondũ nĩmatũkĩta e kũniinwo. Na nĩ ndĩgũcoka gũkorwo hamwe na inyũĩ o tiga mũniinire kĩndũ kũu kĩamũrĩtwo gĩa kũniinwo kiehere thĩĩnĩ wanyu. **13** “Ūkĩra, ūthĩ ūtherie andũ acio. Thĩĩ ūmeere atĩrĩ, ‘Mwĩtherie! mwĩhaarĩrie nĩ ūndũ wa rĩcũĩ; nĩgũkorwo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Nĩ harĩ kĩndũ kĩamũre gĩa kũniinwo kĩrĩ thĩĩnĩ wanyu, inyũĩ Isiraeli. Mũtingĩhota gĩwĩirĩa thũ cianyu o nginya rĩrĩa mũgaakĩeheria kiume thĩĩnĩ wanyu. **14** “Tondũ ūcio rĩcũĩ kĩroko mũkeyumĩria inyũĩ ene o mũhĩrĩga, o mũhĩrĩga. Na rĩrĩ, mũhĩrĩga ūria Jehova agaathuura nĩũkeyumĩria o mbarĩ, o mbarĩ; nayo mbarĩ irĩa Jehova agaathuura nĩũkeyumĩria o nyũmba, o nyũmba; nayo nyũmba irĩa Jehova agaathuura nĩũkeyumĩria o mũndũ, o mũndũ. **15** Mũndũ ūria ūkũnyĩtwo na indo icio ciamũrĩtwo cia kũniinwo nĩagacĩnwo na mwaki hamwe na indo ciake ciothe. Nĩgũkorwo niathũkĩtie kĩrĩkanĩro kĩa Jehova, na nĩekĩte ūndũ wa thoni thĩĩnĩ wa Isiraeli!” **16** Mũthenya ūyũ ūngĩ rĩcũĩnĩ tene, Joshua akĩira andũ a Isiraeli moimĩre o ta ūria mĩhĩrĩga yao yatarĩ, naguo mũhĩrĩga wa Juda ūgĩthuurwo. **17** Mbarĩ cia Juda ikiumĩra, nake agĩthuura mbarĩ ya Azera. Agĩcoka akiumĩria mbarĩ cia Azera mbere kũringana na nyũmba ciao, nake Zabedi agĩthuurwo. **18** Nake Joshua akiumĩria nyũmba yake mũndũ o mũndũ, nake Akani mũrũ wa Karĩmĩ, mũrũ wa Zĩmuri, mũrũ wa Zera, wa mũhĩrĩga wa Juda, agĩthuurwo. **19** Nake Joshua akĩira Akani atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, gooca Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, na ūmũkumie. Njĩra ūria wĩkĩte na ndũkaahĩthe.” **20** Nake Akani agĩcoka akĩira Joshua atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩnjĩhĩrie Jehova Ngai wa Isiraeli. Na ūũ nĩguo njĩkĩte: **21** Rĩrĩa ndonire kabutĩ gathaka koimĩte Babulonĩ, na cekerĩ magana meerĩ cia betha, na gĩkama gĩa thahabu kĩa ūrĩtũ wa cekerĩ mĩrongo ĩtano thĩĩnĩ wa indo iria twatahĩte, nĩndaciĩrĩrĩrie na ngĩcioya, na ithĩkĩtwo thĩ kũu hema-inĩ yakwa, nayo betha ĩrĩ rungu wacio.” **22** Nĩ ūndũ ūcio Joshua agĩtũma andũ, nake makĩhanyũka magĩthĩĩ nginya hema-inĩ yake, na magĩkora indo icio ihithĩtwo thĩĩnĩ wa hema ĩyo, nayo betha ĩyo yaigĩtwo rungu rwacio. **23** Nao andũ acio makĩruta indo icio kuuma hema-inĩ ĩyo, magĩcitwarĩra Joshua o hamwe na andũ a Isiraeli othe, nao magĩciaragania thĩ mbere ya Jehova. **24** Nake Joshua, hamwe na Isiraeli othe, makĩnyĩta Akani mũrũ wa Zera, na makĩoya betha ĩyo, na kabutĩ, na gĩkama gĩa thahabu, na ariũ ake na airĩtu ake, na ng’ombe ciake, na ndigĩrĩ na ng’ondũ ciake, na makĩoya hema yake o na indo ciothe iria arĩ nacio, magĩcitwara Gĩtuamba kĩa Akorĩ. **25** Nake Joshua akĩmũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ūtũhere thĩina ūyũ? Wee nawe ūmũthĩ nĩũkuonio thĩĩna nĩ Jehova.” Nao andũ a Isiraeli othe makĩmũhũra na mahiga nyuguto, na maarĩkia kũhũra acio angĩ na mahiga, makĩmacina. **26** Magĩcoka makĩhũmbĩra Akani na hĩba nene mũno ya

mahiga, namo mahiga macio marĩ o ho nginya ūmũthĩ. Nake Jehova agĩthirwo nĩ marakara marĩa maamũcinĩte. Nĩ ūndũ ūcio handũ hau hagĩcoka gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Akorĩ o nginya ūmũthĩ.

8 Nĩngĩ Jehova akĩira Joshua atĩrĩ, “Ndũgetĩgĩre na ndũgakue ngoro. Thĩĩ na mbũtũ yothē ya ita, mwambate mũgatharĩkĩre itũũra rĩa Ai. Nĩgũkorwo nĩneanĩte mũthamaki wa Ai moko-inĩ manyu, hamwe na andũ ake, na itũũra rĩake rĩu inene na bũrĩrĩ wake. **2** ĩkai itũũra rĩa Ai na mũthamaki warĩo o ta ūria mwekire itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩo, o tiga atĩrĩ, no muoye indo iria mũgũtaha, o na mahiũ matũkie manyu. Oheriai andũ a itũũra rĩu inene na mwena wa na thuutha.” **3** Nĩ ūndũ ūcio Joshua na mbũtũ yothē ya ita makĩumagara magatharĩkĩre Ai. Nake agĩthura andũ 30,000 arĩa maarĩ njamba mũno akĩmatũma mathĩĩ kũrĩ ūtũkũ, **4** akĩmeera atĩrĩ: “Ta thĩkĩrĩriai wega. Inyũĩ mũkuoheria andũ a itũũra rĩu inene na mwena warĩo wa na thuutha. Mũtigaikare haraaya narĩo. Inyuothe mũikare mwĩguĩte. **5** Nĩĩ na arĩa othe tũrĩ nao tũgũthengerera itũũra rĩu inene kuuma na mbere na rĩa andũ acio mariumagara gũtũhũra o ta ūria meekire hĩndĩ ya mbere-rĩ, tũmoorĩre. **6** Nao matũingathĩtie o nginya tũmaguucĩrĩrie biũ moime itũũra rĩu inene, nĩgũkorwo mariuga atĩrĩ, ‘Nĩ ithũĩ maroorĩra ta ūria meekire rĩa mbere.’ Nĩ ūndũ ūcio rĩrĩa tũrĩmoorĩra-rĩ, **7** inyũĩ na inyũĩ mũkire muume kũrĩa mũmooherie, mũtharĩkĩre itũũra rĩu inene na mũrĩtunyane. Jehova Ngai wanyu nĩekũrĩneana moko-inĩ manyu. **8** Na rĩrĩ, mwarĩkia kwĩgwatĩra itũũra rĩu inene-rĩ, mũrĩcine. ĩkai o ta ūria Jehova aathanĩte gwĩkwo. Mũtĩgĩrĩre nĩ mweka ūguo ndamwathā.” **9** Nake Joshua akĩmeera moimagare, nao magĩthĩĩ harĩa maathĩiiga kuoheria andũ a itũũra rĩu, na makĩĩhitha metereire gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũĩro wa Ai, no Joshua araanĩrie na andũ arĩa angĩ ūtũkũ ūcio. **10** Mũthenya ūyũ ūngĩ rĩcũĩnĩ tene, Joshua agĩcokaanĩrĩa andũ ake, nake we mwene hamwe na atongoria a Isiraeli makĩmatongoria marorete Ai. **11** Mbũtũ yothē ya ita irĩa yarĩ hamwe nake ĩgĩthĩĩ yambatĩte, ĩgĩkuhĩrĩra itũũra rĩu inene mariumĩte na mbere. Nao makĩamba hema mwena wa gathigathini wa Ai, na hagĩkorwo nĩ haarĩ gĩtuamba gatagatĩ kao na itũũra rĩu inene. **12** Joshua nĩakoretwo oete andũ ta 5,000 na akamaiga moheirie andũ kũu gatagatĩ ka Betheli na Ai, mwena wa ithũĩro wa itũũra rĩu inene. **13** Magĩgĩatha thigari ciikare cĩhaarĩrie o andũ handũ hao, iria ciothe ciarĩ kambĩ ĩgĩkara mwena wa gathigathini wa itũũra rĩu inene, na iria cioheirie andũ mwena wa ithũĩro warĩo. Naguo ūtũkũ ūcio Joshua agĩthĩĩ kũraara kũu gĩtuamba-inĩ. **14** Rĩrĩa mũthamaki wa Ai onire ūndũ ūcio, agĩũkĩra na ihenyā rĩcũĩnĩ tene, akĩumagara na ihenyā hamwe na andũ othe a itũũra rĩu inene nĩguo agacemanie na Isiraeli marũe mbaara handũ hana haang’ethaniĩre na Araba. No rĩrĩ, ndaigana kũmenya atĩ nĩmehithĩrwo na mwena wa thuutha wa itũũra rĩu inene. **15** Nake Joshua na andũ a Isiraeli othe magĩtũta ta mahũrĩtwo magatoorio, nao makĩũra marorete na werũ-inĩ. **16** Nao andũ othe a itũũra rĩa

Ai magĩtĩtwo nĩguo mamarũmĩrĩre, nao magĩteng'eria Joshua makĩguucĩrĩrio makĩuma itũũra rĩao. **17** Gũtĩrĩ mũndũ mũrĩmo o na ũmwe wa Ai kana Betheli ũtoimire gũthĩĩ gũkĩnyĩra andũ a Isiraeli. Magĩtiga itũũra rĩu rĩtaahĩngĩtwo magĩteng'eria andũ a Isiraeli. **18** Nake Jehova akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Ambararia itimũ rĩu ũnyĩitĩte na guoko, ũrĩrorie mwena wa Ai, nĩgũkorwo nĩngũneana itũũra rĩu inene moko-inĩ manyu.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akiambaria itimũ rĩake akĩrĩroria Ai. **19** Na rĩrĩ, Joshua aarĩkia gwĩka ũguo, arũme arĩa moohetie andũ magĩũkĩra narua, magĩteng'era na ihenya, magĩtoonya itũũra rĩu na makĩrĩtũnyana, nĩngĩ makĩrĩgwatia mwaki o narua. **20** Na rĩrĩa andũ acio a Ai maarorire na thuutha na makĩona ndogo yumĩte itũũra rĩu yambatĩte na igũrũ-rĩ, nao makĩaga mweke wa gwĩthara na mwena o na ũrĩkũ, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli arĩa morĩte marorete werũ-inĩ nĩmagarũrũkĩre acio maamateng'eragia. **21** Rĩrĩa Joshua na Isiraeli othe moonire atĩ andũ ao arĩa moohetie andũ thuutha wa itũũra nĩmarĩtũnyanĩte, na makĩona ndogo igĩtoga kuuma itũũra, makĩgarũrũka na makĩũraga andũ acio a Ai. **22** Nao andũ arĩa maamohetie makĩuma itũũra rĩu inene matharĩkĩre. Andũ a Ai magĩgũkĩrwo gatagatĩ ka andũ a Isiraeli, makĩmagĩa mbere na thuutha. Andũ a Isiraeli makĩmaniina, na matiatigirie mũndũ o na ũmwe arĩ muoyo, kana makĩreka o na ũmwe ahonoke. **23** No nĩmanyĩitire mũthamaki wa Ai arĩ muoyo, makĩmũtarĩra Joshua. **24** Rĩrĩa andũ a Isiraeli maarĩkirie kũũraga andũ othe a Ai arĩa maarĩ gĩthaka-inĩ na kũu werũ-inĩ, kũria maamateng'ereire-rĩ, na rĩrĩa andũ acio othe maarĩkirie kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, andũ a Isiraeli othe magĩcooka Ai na makĩũraga andũ arĩa othe maarĩ kuo. **25** Andũ arĩa mooragĩrwo mũthenya ũcio maarĩ andũ 12,000, arũme na andũ-a-nja; nao nĩo andũ othe a itũũra rĩa Ai. **26** Nĩgũkorwo Joshua ndaigana gũthuna guoko kũria kwambararĩtie itimũ rĩake nginya rĩrĩa aarĩkirie kũniina andũ arĩa othe maatũũraga Ai. **27** Nao andũ a Isiraeli magĩkuuĩra ũhiũ na indo irĩa maatahĩte kuuma itũũra rĩu inene, o ta ũria Jehova aathĩte Joshua. **28** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩcina Ai na akĩrĩtua hĩba ya mwanangĩko ya gũtũũra, gũgĩtuika kũndũ gũkĩrite ihooru nginya ũmũthĩ. **29** Joshua agĩcooka agĩcuuria mũthamaki ũcio wa Ai mũtĩ igũrũ, akĩreka aikare ho o nginya hwaĩ-inĩ. Rĩua rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana atĩ mwĩrĩ ũcio ũrutwo mũtĩ igũrũ, ũikio hau itoonero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra rĩu, magĩcooka makĩũgĩrĩra hĩba nene ya mahiga, nayo irĩ o ho nginya ũmũthĩ. **30** Thuutha wa ũguo Joshua agĩakĩra Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, kĩgongona o kũu kĩrĩma-inĩ kĩa Ebalĩ, **31** o ta ũria Musa ndungata ya Jehova aathĩte andũ a Isiraeli. Aagĩakire o ta ũria kwandĩkitwo thĩnĩ wa Ibuku rĩa Watho wa Musa, kĩgongona kĩrĩ kĩa mahiga matarĩ maicũhie, hatarĩ indo cia wĩra cia kĩgera ikũhũthĩrwo ho. Igũrũ rĩakĩo makĩrutĩra Jehova maruta ma njino na magongona ma ũguano. **32** Nake Joshua akĩandĩka watho wa Musa igũrũ rĩa mahiga macio, aandĩkire andũ a Isiraeli marĩ ho makĩĩonagĩra. **33** Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe, na andũ a kũngĩ na ene bũrũri o ũndũ ũmwe, hamwe na athuuri ao, na anene na atuithania ciira, makĩrũgama mĩena yeerĩ ya ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa

Jehova mang'etheire athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa maarĩ Alawii na nĩo maarĩkuuaga. Nuthu ya andũ yarũgamĩte mbere ya kĩrĩma kĩa Gerizimu, na nuthu iyo ĩngĩ ikarũgama mbere ya kĩrĩma kĩa Ebalĩ, o ta ũria Musa ndungata ya Jehova aathanĩte mbere iyo rĩrĩa aarutanire ũhoro wa kũrathimaga andũ a Isiraeli. **34** Thuutha ũcio, Joshua agĩthoma ciugo ciothe cia Watho, agĩthoma irathimo o na agĩthoma irumi, o ta ũria kwaandĩkitwo Ibuku-inĩ rĩa Watho. **35** Gũtĩrĩ kiugo o na andũ a Isiraeli aathanĩte Joshua ataathomeire kiũngano kũu gĩothe kĩa Isiraeli, o hamwe na andũ-a-nja na ciana na andũ o kũngĩ arĩa maatũũranagia nao.

9 Na rĩrĩa athamaki othe arĩa maarĩ mwena wa ithũũro wa Rũũ rwa Jorodani maiguire maũndũ macio, na arĩa maarĩ bũrũri ũria ũrĩ irĩma, na arĩa maarĩ itumba-inĩ ciikũrũko cia irĩma cia mwena wa ithũũro, na kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Iria rĩrĩa Inene guothe o nginya Lebanoni (nĩo athamaki a andũ a Ahitĩ, na Aamori, na Akaanani, na Aperizĩ, na Ahivĩ, na Ajebusĩ), **2** magĩcookanĩrĩra hamwe nĩguo mahũũrane na Joshua na Isiraeli. **3** No rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Gibeonĩ maiguire ũria Joshua ekĩte itũũra rĩa Jeriko o na rĩa Ai, **4** magĩka ũndũ wa wara. Magĩthĩ marĩ ta andũ matũmitwo marĩ na ndigiri ciao ikuũthĩtio makũnia matarũkangu, na mondo ngũrũ mũno cia ndibei irĩ nduĩkangu na igatumbo. **5** Nao arũme acio meekĩrĩte iraatũ ciarĩ ndarũku, ciarĩ na iraka, na makehumba nguo ngũrũ. Irio ciao ciothe irĩa meekuuĩre rĩgu ciarĩ nyũmũ na ikagĩa mbuu. **6** Nao magĩthĩ kũrĩ Joshua kambĩ-inĩ o kũu Giligali, makĩmwĩra atĩrĩ we mwene hamwe na andũ a Isiraeli, “Tũũkite kuuma bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ; tondũ ũcio gĩaĩ kĩrĩkanĩro na ithuĩ.” **7** Nao andũ a Isiraeli makĩĩra Ahivĩ acio atĩrĩ, “Hihi no gũkorwo mũtũũraga o gũkũ gũkuhĩ na ithuĩ, tũngĩhota atĩa kũgĩa kĩrĩkanĩro na inyũ?” **8** Nao magĩcookeria Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũrĩ ndungata ciaku.” Nĩngĩ Joshua akĩmooria atĩrĩ, “Inyũ mũrĩ a, na muumĩte kũ?” **9** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku tuumĩte bũrũri wa kũraya mũno na gũkũ, tũũkite nĩ ũndũ wa ngumo ya Jehova Ngai wanyu. Nĩgũkorwo nĩtũguĩte ũhoro wake: o na maũndũ mothe marĩa eekire bũrũri wa Misiri, **10** na ũria wothĩ eekire athamaki arĩa eerĩ a Aamori kũu irathĩro rĩa Rũũ rwa Jorodani, nao nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni, na Ogu mũthamaki wa Bashani, ũria wathamakaga Ashitarothu. **11** Nao athuuri atongoria aitũ na andũ arĩa othe matũũraga bũrũri witũ nĩmatwĩrĩre atĩrĩ, ‘Kuuai irio nĩ ũndũ wa rũgendo rwanũyũ, mũthĩ mũcemanie na andũ acio, na mũmeere atĩrĩ, ‘Ithuĩ tũrĩ ndungata cianyu; gĩaĩ kĩrĩkanĩro na ithuĩ.’” **12** Irio ici ciitũ cia rĩgu ciarĩ hiũ mũthenya ũria tuoimire gwitũ tũke kũrĩ inyũ. No rĩu ta kĩoneĩ ũria ciũmĩte na ikagĩa mbuu. **13** Nacio mondo ici ciarĩ njerĩ tũgĩciyũria ndibei, no rĩu ta kĩoneĩ ũria ituĩkangĩte. Nacio nguo ciitũ na iraatũ nĩkũrĩte nĩ ũndũ wa rũgendo kũriahi mũno.” **14** Nao andũ a Isiraeli makĩrĩra irio imwe cia andũ acio, no matiigana kũhooya kĩrĩra kuuma harĩ Jehova. **15** Nake Joshua akĩgĩa kĩrĩkanĩro gĩa thayũ nao atĩ areke matũũre muoyo, nao atongoria a kiũngano kũu kĩa andũ a Isiraeli

magĩkĩra ũhoro ũcio hinya na mwĩhitwa. **16** Mĩthenya itatũ thuutha wa kũgia na kĩrikanĩro kũu na andũ acio a Gibeoni, andũ a Isiraeli makĩigua atĩ andũ acio maahakanĩte nao, na maatũũraga o hakuhi nao. **17** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli makiumagara, na mũthenya wa gatatũ magĩkinya matũũra-inĩ mao manene, na nĩmo: Gibeoni, na Kefira, na Beerothu, na Kiriathu-Jearimu. **18** No andũ a Isiraeli matiigana kũmahũura, nĩ undũ atongoria a kiũngano kĩa nĩmehĩtĩte na mwĩhitwa makĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli. Nakĩo kiũngano kũu gĩothe gĩkinuguna nĩ undũ wa atongoria acio, **19** no atongoria acio othe makĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩtwhĩtĩte na mwĩhitwa tũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, na tondũ ũcio tũtingĩmahutia. **20** Ūria tũngĩmeeka nĩ atĩrĩ: Nĩ tũkũreka matũũre muoyo, nĩgeetha tũtikanacookererwo nĩ marakara nĩ undũ wa kuuna mwĩhitwa ūria twhĩtĩre nĩ undũ wao.” **21** O na ningĩ makĩmeera atĩrĩ, “Rekei matũũre muoyo, no matũũke a kuunaga ngũ na a gũtahagĩra kĩrĩndĩ gĩkĩ gĩothe gĩa Isiraeli maaĩ.” Nĩ undũ ũcio atongoria makĩiga kĩrĩko kĩa kũrĩ andũ acio a Gibeoni. **22** Ningĩ Joshua agĩta andũ acio a Gibeoni akĩmoooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire mũtũheenie rĩrĩa mwogire atĩrĩ, tũtũũraga kũndũ kũraya mũno na inyuĩ, o rĩrĩa mũtũũraga o gũkũ gũkuhi na ithuĩ? **23** Tondũ ũcio nĩmwagwatwo nĩ kĩrumi, na inyuĩ mũtigatiga gũtũika ndungata cia kuuna ngũ na gũtahagĩra nyũmba ya Ngai wakwa maaĩ.” **24** Nao magĩcookeria Joshua makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ ndungata ciaku nĩtwerirwo o wega ūria Jehova Ngai waku aathire ndungata yake Musa akamũhe bũrũri ũyũ wothe, na atĩ aniine andũ othe arĩa matũũraga kuo mehere mbere yanyu. Nĩ undũ ũcio tũgũtigĩra mũno, tweciria ūria mũgĩtũũraga, na nĩkĩo twekire undũ ũcio. **25** Na rĩrĩ, rĩu tũrĩ moko-inĩ maku. Twĩke undũ ūria wothe ũkuona ūrĩ mwega na wa kĩhotho.” **26** Nĩ undũ ũcio Joshua akĩmahonokia kuuma kũrĩ andũ a Isiraeli, na matiamoragire. **27** Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩtua andũ acio a Gibeoni oini a ngũ na atahĩrĩ mũingĩ wa Isiraeli maaĩ, o na atahĩrĩ kigongona kĩa Jehova maaĩ o harĩa hothe Jehova angĩathuurire. Ūguo nĩguo matũũre nginya ũmũthĩ.

10 Na rĩrĩa, Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu aigũire atĩ Joshua nĩarikĩtie gũtunyana itũũra rĩa Ai na akarĩananga o biũ, na ageeka Ai na mũthamaki warĩ o ta ūria ekĩte itũũra rĩa Jeriko na mũthamaki warĩ, na atĩ andũ a Gibeoni nĩmagĩte kĩrikanĩro gĩa thayũ na Isiraeli na atĩ maatũũraga hakuhi nao-rĩ. **2** Nake, we na andũ ake makĩmaka mũno nĩ undũ wa ũhoro ũcio, nĩgũkorwo Gibeoni rĩarĩ itũũra inene na rĩa bata, o ta rĩmwe rĩa matũũra marĩa maakoragwo marĩ ma ũthamaki; na rĩarĩ inene gũkĩra Ai, o na ningĩ andũ a rĩo othe maarĩ njamba cia ita. **3** Nĩ undũ ũcio Adoni-Zedeki mũthamaki wa Jerusalemu agĩtũmanĩra Hohamu mũthamaki wa Hebironi, na Piramu mũthamaki wa Jaramuthu, na Jafia mũthamaki wa Lakishi, o na Debiri mũthamaki wa Egiloni, **4** akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũũke mũndeithie kũhũũra Gibeoni, nĩ undũ nĩmagĩte kĩrikanĩro gĩa thayũ na Joshua na andũ a Isiraeli.” **5** Nao athamaki acio atano a

Aamori, nao nĩ athamaki a Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi, na Egiloni, magĩcookanĩrĩra hamwe. Makĩambata na mbũtũ ciao ciothe cia ita, nao makĩamba hema ciao mang’etheire itũũra rĩa Gibeoni, makĩrĩtharĩkĩra. **6** Nao andũ a Gibeoni magĩtũmanĩra Joshua o kũu Giligali kambĩ-inĩ yake, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũgatiganĩrie ndungata ciaku. Ambata, ũũke gũkũ narua nĩguo ũtũhonokie! Tũteithie nĩ undũ athamaki othe a Aamori arĩa matũũraga bũrũri ūria ūrĩ irĩma nĩmacookanĩrĩre matũũkĩrĩre.” **7** Nĩ undũ ũcio Joshua akĩambata akiuma Giligali arĩ na ita rĩake rĩothe hamwe na njamba ciake cia ita irĩa irĩ hinya. **8** Nake Jehova akĩĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũkametigĩre, nĩ undũ nĩndĩmaneanĩte moko-inĩ maku. Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wao ũkũhota gũgwĩtiiria.” **9** Thuutha wa gũthĩrĩ ũtukũ wothe kuuma Giligali, Joshua akĩmahithũkĩra o rĩmwe. **10** Nake Jehova akĩmarehere kĩrigĩicano mbere ya Isiraeli, nao makĩmatooria o biũ kũu Gibeoni. Ningĩ andũ a Isiraeli makĩmateng’eria na njĩra irĩa yathiĩte yambatĩte nginya Bethi-Horoni, magĩthĩrĩ makĩmoooragaga o nginya Azeka na Makeda. **11** Hĩndĩ iyo moragĩra andũ a Isiraeli maikũrũkĩte kuuma Bethi-Horoni marorete Azekarĩ, Jehova akĩmagũithĩria mahiga manene ma mbura kuuma igũrũ, nao andũ aingi makĩũragwo nĩ mahiga macio ma mbura o na gũkĩra arĩa mooragĩtwo nĩ andũ a Isiraeli na rũhiũ rwa njora. **12** Mũthenya ūria Jehova aaneanire Aamori kũrĩ a Isiraeli-rĩ, Joshua akĩarĩria Jehova, andũ a Isiraeli makĩiguaga, akĩmwĩra atĩrĩ: “We rĩũa-rĩ, rũgama o ũguo wihaande igũrũ rĩa Gibeoni, O nawe mweri-rĩ, rũgama o ro ũguo wihaande igũrũ rĩa Gĩtuamba kĩa Ajalonĩ.” **13** Nĩ undũ ũcio rĩũa rĩkĩrũgama o ro ũguo, naguo mweri ũkĩrũgama, o nginya rĩrĩa rũrĩrĩ rũu rwerĩhiĩrie harĩ thũ ciao, o ta ūria kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Jasharu. Rĩũa rĩarũgamire o kũu matu-inĩ gatagatĩ na rĩkĩamba gũtiga gũthũa handũ ha mũthenya mũgĩma. **14** Gũtĩrĩ kwagĩa mũthenya ũngĩ ta ũcio mbere iyo kana thuutha ũcio, mũthenya ūria Jehova aacookĩre mahoooya ta macio. Ti-itherũ Jehova nĩwe warũagĩrĩra andũ a Isiraeli! **15** Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali. **16** Na rĩrĩ, athamaki acio atano nĩmooorĩte na magathĩrĩ makehitha thĩĩnĩ wa ngurunga kũu Makeda. **17** Rĩrĩa Joshua eerirwo atĩ athamaki acio nĩmonetwo mehithĩte ngurunga-inĩ kũu Makeda, **18** akiuga atĩrĩ, “Garagariai mahiga manene mũhinge mũromo wa ngurunga iyo na mũige arangĩrĩ ho. **19** No inyuĩ mũtigatĩthie. Teng’eriai thũ cianyu, mũcitharĩkĩre mũcĩrutĩtie na thuutha, na mũtikareke itoonye matũũra macio manene, nĩgũkorwo Jehova Ngai wanyu nĩacineanĩte moko-inĩ manyu.” **20** Nĩ undũ ũcio Joshua hamwe na andũ a Isiraeli makĩmaniina biũ, hakuhi kwage mũndũ o na ũmwe ũgũtigara, no anini arĩa maatigarire nĩmahotire kũũrĩra matũũra mao manene marĩa maarĩ mairigĩre. **21** Mbũtũ yothie ya ita igĩgĩcooka kambĩ kũrĩ Joshua o kũu Makeda na thayũ, na gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wacookire kwaria kiugo gĩa gũũkĩrĩra andũ a Isiraeli. **22** Joshua agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Hĩngũrai mũromo wa ngurunga-inĩ na mũndehere athamaki acio atano.” **23** Nĩ undũ ũcio magĩĩka o ũguo, makĩruta athamaki acio atano kuuma ngurunga-inĩ, na nĩo athamaki a

Jerusalemu, na Hebironi, na Jaramuthu, na Lakishi o na Egiloni. **24** Athamaki acio marikia kühewo harĩ Joshua, agĩtha andũ othe a Isiraeli na akĩra anene a ita ariã mathiĩte nake atĩrĩ, “Ūkai haha, mũkinye athamaki aya ngingo.” Nĩ undũ ūcio makiumĩra, magĩkinya athamaki acio ngingo. **25** Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Mũtigetigĩre kana mũkue ngoro. Gĩai na hinya na mũmĩrĩrie. Ūũ nĩguo Jehova arĩkaga thũ cianyu ciothe irĩa mũrĩrũaga nacio.” **26** Nake Joshua akĩringa athamaki acio akĩmooraga, agĩcooka akĩmacuuria igũrũ rĩa mĩtĩ itano, nao magĩtinda macunjurĩte mĩtĩ-inĩ iyo nginya hwaĩ-inĩ. **27** Riũa rĩgĩthũa-rĩ, Joshua agĩathana, nayo mĩrĩrĩ ya andũ acio igĩcuurũrio kuuma mĩtĩ-inĩ, igĩkio ngurunga irĩa meelithĩte; na hau mũromo-inĩ wa ngurunga iyo hakĩigwo mahiga manene mũno, namo matũire ho o na ūmũthĩ. **28** Mũthenya ūcio, Joshua agĩtunyana itũũra rĩa Makeda; akĩniina mũthamaki na itũũra rĩu na rũhiũ rwa njora, na akĩniina andũ othe ariã maarĩ thĩnĩ warĩo biũ. Ndaatigirie mũndũ o na ūmwe arĩ muoyo; na agĩka mũthamaki wa Makeda o ta ūrĩa eekire mũthamaki wa Jeriko. **29** Ningĩ Joshua na Isiraeli rĩothe ariã maarĩ hamwe nake makiuma kũu Makeda magĩthĩrĩ nginya itũũra rĩa Libina na makĩrĩtharĩkĩra. **30** Nake Jehova akĩneana itũũra rĩu o narĩo na mũthamaki warĩo moko-inĩ ma andũ a Isiraeli. Nake Joshua akĩniina itũũra rĩu na andũ ariã maarĩ kuo na rũhiũ rwa njora. Ndaigana gũtigia mũndũ o na ūmwe thĩnĩ warĩo arĩ muoyo. Nake agĩka mũthamaki warĩo o ta ūrĩa eekire mũthamaki wa Jeriko. **31** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe ariã maarĩ hamwe nake makiuma kũu Libina magĩthĩrĩ nginya Lakishi; makĩrĩng’ethera, makĩrĩtharĩkĩra. **32** Nake Jehova akĩneana Lakishi kũrĩ Isiraeli, nake Joshua akĩrĩtunyana mũthenya wa keerĩ. Itũũra rĩu akĩrĩniina na rũhiũ rwa njora o hamwe na andũ othe ariã maarĩ thĩnĩ warĩo, o ta ūrĩa eekire Libina. **33** O hĩndĩ iyo, nake Horamu mũthamaki wa Gezeri niokĩte gũteithia Lakishi, no Joshua akĩmũhoota hamwe na mbũtũ yake, o nginya gũkiaga mũndũ watigarire muoyo. **34** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe ariã maarĩ hamwe nake makiuma kũu Lakishi magĩthĩrĩ nginya Egiloni; makĩrĩng’ethera makĩrĩtharĩkĩra. **35** Nao magĩtunyana itũũra rĩu mũthenya o ro ūcio, na makĩrĩniina biũ na rũhiũ rwa njora, na makĩniina andũ othe ariã maarĩ thĩnĩ warĩo, o ta ūrĩa meekĩte Lakishi. **36** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe ariã maarĩ hamwe nake, makĩambata kuuma Egiloni magĩthĩrĩ nginya Hebironi, makĩrĩtharĩkĩra. **37** Magĩtunyana itũũra rĩu, na makĩrĩniina na rũhiũ rwa njora hamwe na mũthamaki warĩo, na tũtũũra twarĩo, na ariã othe maarĩ thĩnĩ watuo. Matiatigirie mũndũ o na ūmwe arĩ muoyo. Nao makĩriananga biũ hamwe na ariã othe maarĩ thĩnĩ warĩo, o ta ūrĩa meekĩte Egiloni. **38** Ningĩ Joshua na Isiraeli othe ariã maarĩ nake makĩhũndũka, magĩtharĩkĩra Debiri. **39** Magĩtunyana itũũra rĩu, na mũthamaki warĩo, na tũtũũra twarĩo, makĩmaniina na rũhiũ rwa njora. Makĩananga ariã maarĩ thĩnĩ warĩo biũ. Matiatigirie mũndũ o na ūmwe arĩ muoyo. Nao magĩka Debiri na mũthamaki warĩo o ta ūrĩa meekĩte Libina na mũthamaki warĩo, na noguo meekĩte Hebironi. **40** Nĩ undũ ūcio Joshua agĩtooria mwena ūcio wotha, naguo

bũrũri ūrĩa ūrĩ irĩma, o na Negevu, na ituamba-inĩ cia irĩma cia mwena wa ithũiro, o na kũu ciikũrũko-inĩ cia irĩma, hamwe na athamaki othe akuo. Ndaatigirie mũndũ o na ūmwe arĩ muoyo. Nĩanangire ariã othe maarĩ na mĩhũmũ, o ta ūrĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli aathanĩte. **41** Joshua akĩmatooria kuuma Kadeshi-Barinea nginya Gaza na kuuma mwena ūcio wotha wa Gosheni nginya Gibeoni. **42** Athamaki acio othe hamwe na mabũrũri mao-rĩ, Joshua aamahootire na itharĩkĩra rĩmwe, nĩ undũ Jehova, Ngai wa Isiraeli nĩwe warũagĩrĩra Isiraeli. **43** Nake Joshua agĩcooka hamwe na andũ othe a Isiraeli kambĩ-inĩ kũu Giligali.

11 Na rĩrĩ, rĩrĩa Jabini mũthamaki wa Hazoru aiguire ūhoru wa maũndũ macio, agĩtũma ūhoru kũrĩ Jobabu mũthamaki wa Madoni, kũrĩ athamaki a Shimuroni na Akishafu, **2** o na kũrĩ athamaki a mwena wa gathigathini ariã maarĩ irĩma-inĩ, o kũu Araba mwena wa gũthini wa Kinerethu, o na ituamba cia mwena wa ithũiro, o na kũu Nafothu-Dori mwena wa ithũiro; **3** na kũrĩ Akaanani ariã matũire mwena wa irathĩro na wa ithũiro; na kũrĩ Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi o kũu bũrũri ūcio wa irĩma; o na kũrĩ Ahivi kũu mũhuro wa Herimoni rũgongo rwa Mizipa. **4** Nao magĩũka na mbũtũ ciao ciothe cia ita, na gĩkundi kĩnene kĩa mbarathi na ngaari cia ita, maarĩ mbũtũ nene mũno, makaingĩha o ta mũthanga ūrĩa ūrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa. **5** Athamaki acio othe magĩturanĩra mbũtũ ciao, na makĩamba kambĩ hamwe gĩkuhĩ na maaĩ ma Meromu, nĩgeetha mahũũrane na Isiraeli. **6** Nake Jehova akĩra Joshua atĩrĩ, “Ndũkametigĩre, tondu rĩciũ ihinda ta rĩrĩrĩ nĩngamaneana othe kũrĩ Isiraeli, moragĩtwo. Mũgaatinia mbarathi ciao mĩtari ithue, na mũcine ngaari ciao cia ita na mwaki.” **7** Nĩ undũ ūcio Joshua na mbũtũ yake yotha ya ita, makĩmakorerera o rĩmwe kũu maaĩ ma Meromu, makĩmatharĩkĩra, **8** nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ ma Isiraeli. Nao makĩmahoota makĩmaingathithia o nginya Sidoni irĩa Nene, makĩmakinyia Misirefothu-Aimu, o na makĩmakinyia Gĩtuamba kĩa Mizipa kĩrĩa kĩrĩ mwena wa irathĩro, o nginya hakĩaga mũndũ watigirwo arĩ muoyo. **9** Joshua akĩmeeka o ta ūrĩa Jehova aathanĩte: Agĩtinia mbarathi ciao mĩtari, na agĩcina ngaari ciao cia ita na mwaki. **10** Ningĩ Joshua akĩhũndũka na agĩtunyana itũũra rĩa Hazoru na akiũũra mũthamaki warĩo na rũhiũ rwa njora. (Hazoru nĩrĩo rĩarĩ itũũra inene mothamaki-inĩ macio). **11** Nao makĩũraga andũ ariã othe maarĩ kuo na rũhiũ rwa njora. Makĩmaniina biũ na matiigana gũtigia kĩndũ o na kĩmwe kĩarĩ na mĩhũmũ, nake agĩcina Hazoru na mwaki. **12** Nake Joshua agĩtunyana matũũra macio mothe ma ūthamaki na athamaki a mo, na akĩmooraga na rũhiũ rwa njora. Akĩmaniina biũ, o ta ūrĩa Musa ndungata ya Jehova aathanĩte. **13** No rĩrĩ, Isiraeli matiigana gũcina itũũra o na rĩmwe rĩa marĩa maakĩtwo ihumbĩ-inĩ, o tĩga itũũra rĩa Hazoru, rĩrĩa Joshua aacinire. **14** Andũ a Isiraeli nĩmekuũire indo ciothe irĩa maatahire, na mahiũ ma matũũra macio, no makĩũraga andũ othe na rũhiũ rwa njora o nginya makĩmaniina biũ, na matiigana gũtigia mũndũ o na ūmwe warĩ na mĩhũmũ. **15** O ta ūrĩa Jehova aathire ndungata yake Musa-rĩ, ūguo noguo nake Musa

aathire Joshua; nake Joshua agĩĩka o ta ũguo; gütĩrĩ ũndũ o na ũmwe ateekeire wa maũndũ marĩa Jehova aathĩte Musa mekwo. **16** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe: nĩguo bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na bũrũri wothe wa Negevu, na mwena wa Gosheni wothe, na ituamba cia irĩma cia mwena wa ithũũro, na bũrũri wa Araba, na irĩma cia kũu Isiraeli o na ituamba ciacio, **17** na kuuma kĩrĩma kĩa Halaku, kĩrĩa kĩroreite mwena wa Seiru, nginya Baali-Gadi kũu Gĩtuamba kĩa Lebanoni mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni. Akĩnyiita athamaki ao othe, na akĩmahũũra, akĩmooraga. **18** Joshua nĩarũire mbaara na athamaki acio othe ihinda iraa. **19** Na tĩga o Ahivi arĩa maatũũraga Gibeoni, gütĩrĩ itũũra inene o na rĩmwe riagĩre kĩrĩkanĩro gĩa thayũ na andũ a Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magĩtunyana matũũra macio mothe na ũndũ wa kũrĩa mbaara nao. **20** Nĩgũkorwo nĩ Jehova we mwene watũĩmire, momĩ ngoro ciao nĩguo makarũe mbaara na andũ a Isiraeli, nĩgeetha amaniĩne biũ, amaniĩne o kũmaniina atekũmaĩguĩra tha, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa. **21** O hĩndĩ iyo Joshua agĩthĩĩ akĩniĩna andũ a Anaki kuuma bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma: kuuma Hebroni, na Debiri na Anabu, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Juda, na kuuma bũrũri wothe ũrĩa wa irĩma wa Isiraeli. Joshua akĩmaniĩna biũ hamwe na matũũra mao. **22** Na gütĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa Anaki bũrũri ũcio wa Isiraeli; no itũũra rĩa Gaza, na rĩa Gathu, na rĩa Ashidodi nĩ gwatigarire andũ amwe ao. **23** Nĩ ũndũ ũcio Joshua agĩtunyana bũrũri ũcio wothe, o ta ũrĩa Jehova aathĩte Musa, nake akĩũhe andũ a Isiraeli ũtũke igai rĩa na ũgaywo kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩga yagayanĩtio. Naguo bũrũri ũkĩhoorera, gũkiaga mbaara.

12 Na rĩrĩ, aya nĩo athamaki a bũrũri arĩa maahootirwo nĩ andũ a Isiraeli na makĩnyĩitĩra bũrũri wao wa mwena wa irathĩro mũrĩmo ũcio ũngĩ wa Jorodani, kuuma mũkuru wa Rũũĩ rwa Arinoni nginya kĩrĩma kĩa Herimoni, o hamwe na mwena wothe wa irathĩro wa Araba: **2** Athamaki acio nĩ Sihoni wa Aamori, ũrĩa wathamakaga Heshiboni. Aathanaga kuuma itũũra rĩa Aroeri rĩrĩa rĩrĩ rũteere-inĩ rwa mũkuru wa Arinoni, o na kuuma itũũra rĩrĩa rĩrĩ gatagatĩ ka mũkuru ũcio o na nuthu ya Gileadi nginya Rũũĩ rwa Jaboku, rũrĩa rũrĩ mũhaka-inĩ wa Aamoni. **3** O na niathanaga mwena wa irathĩro wa Araba, kuuma Iria rĩa Kinerethu nginya iria rĩa Araba (nĩrĩo Iria rĩa Cumbĩ), nginya Bethi-Jeshimothu, na ningĩ gũthĩĩ na mwena wa gũthini agakinya mũhuro wa kĩanda kĩa iharũrũka cia Pisiga. **4** Ningĩ andũ a Isiraeli magĩtunyana bũrũri wa Ogu mũthamaki wa Bashani, ũmwe wa matigari ma andũ a Refaimu arĩa maatũũraga kũu Ashitarothu na Edirei. **5** Aathanaga Kĩrĩma kĩa Herimoni, na Saleka, na Bashani guothe, o nginya mũhaka-inĩ wa andũ a Geshuru, na wa Maaka, na nuthu ya Gileadi o nginya mũhaka-inĩ wao na Sihoni mũthamaki wa Heshiboni. **6** Musa ndungata ya Jehova hamwe na andũ a Isiraeli nĩmamatooririe. Nake Musa ndungata ya Jehova akiheana bũrũri wao kũrĩ andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, gũtũike igai rĩa. **7** Acio nĩo athamaki a bũrũri ũrĩa Joshua na andũ a Isiraeli maatooririe kũu mwena wa ithũũro wa Rũũĩ rwa Jorodani, kuuma Baali-

Gadi, Gĩtuamba-inĩ kĩa Lebanoni, nginya Kĩrĩma kĩa Halaku, kĩrĩa kĩroreite na mwena wa Seiru (mabũrũri mao nĩmaheanĩtuo nĩ Joshua kũrĩ mĩhĩrĩga ya Isiraeli matũĩke magai mao kũringana na ũrĩa mĩhĩrĩga yao yagayanĩtio, **8** bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma, na ituamba cia mwena wa ithũũro, na Araba, na kũrĩa kũrĩ ciikũrũko cia irĩma, na kũu werũ-inĩ, o na Negevu, nĩ mo mabũrũri ma Ahiti, na Aamori, na Akaanani, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi): **9** mũthamaki wa Jeriko, ũmwe, na mũthamaki wa Ai (hakuĩĩ na Betheli), ũmwe, **10** na mũthamaki wa Jerusalemu, ũmwe, na mũthamaki wa Hebroni, ũmwe, **11** na mũthamaki wa Jaramuthu, ũmwe, na mũthamaki wa Lakishi, ũmwe, **12** na mũthamaki wa Egiloni, ũmwe, na mũthamaki wa Gezeri, ũmwe, **13** na mũthamaki wa Debiri, ũmwe, na mũthamaki wa Gederi, ũmwe, **14** na mũthamaki wa Horoma, ũmwe, na mũthamaki wa Aradi, ũmwe, **15** na mũthamaki wa Libina, ũmwe, na mũthamaki wa Adulamu, ũmwe, **16** na mũthamaki wa Makeda, ũmwe, na mũthamaki wa Betheli, ũmwe, **17** na mũthamaki wa Tapua, ũmwe, na mũthamaki wa Heferi, ũmwe, **18** na mũthamaki wa Afeku, ũmwe, na mũthamaki wa Lasharoni, ũmwe, **19** na mũthamaki wa Madoni, ũmwe, na mũthamaki wa Hazoru, ũmwe, **20** na mũthamaki wa Shimuroni Meroni, ũmwe, na mũthamaki wa Akishafu, ũmwe, **21** na mũthamaki wa Taanaka, ũmwe, na mũthamaki wa Megido, ũmwe, **22** na mũthamaki wa Kedeshi, ũmwe, na mũthamaki wa Jokineamu itũũra rĩ kũu Karimeli, ũmwe, **23** na mũthamaki wa Dori (kũu Nafothu-Dori), ũmwe, na mũthamaki wa Gomu kũu Giligali, ũmwe, **24** na mũthamaki wa Tiriza, ũmwe; athamaki acio othe maari mĩrongo itatũ na ũmwe.

13 Na rĩrĩ, rĩrĩa Joshua aarĩ mũndũ mũkũrũ na mĩaka yake ikaingĩha-rĩ, Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭrĩ mũkũrũ mũno, na no gũtigarĩte bũrũri mũnene mũno wa kwĩgwatĩrwo ũtũike wanyu. **2** “Ŭyũ nĩguo bũrũri ũrĩa ũtigarĩte: nĩ ng’ongo ciothe cia Afilisti na cia Ageshuru: **3** kuuma Rũũĩ rwa Shihoru mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Misiri, o nginya bũrũri wa Ekironi ũrĩa ũrĩ mwena wa gathigathini, ũrĩa wonagwo ũrĩ bũrũri wa Akaanani (nĩguo bũrũri wa aathani arĩa atano a Afilisti arĩa maathanaga kũu Gaza, na Ashidodi, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi, nĩguo bũrũri wa Aavimu); **4** kuuma gũthini, bũrũri wothe wa andũ a Kaanani, kuuma Ara kwa Asidoni gũthĩĩ nginya Afeku, rũgongo rwa Aamori, **5** na bũrũri wa a Gebali; na Lebanoni guothe nginya mwena wa irathĩro, kuuma Baali-Gadi mũhuro wa kĩrĩma kĩa Herimoni nginya Lebo-Hamathu. **6** “Andũ othe arĩa matũũraga bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma kuuma Lebanoni nginya Misirefothu-Maimu, na nĩo Asidoni othe, nĩ nĩĩ ngaamaingata mehere mbere ya andũ a Isiraeli. Nawe ũtigĩrĩre nĩwagaira Isiraeli bũrũri ũcio ũtũke igai rĩa o ta ũrĩa ngwathĩte, **7** na ũũgae ũtũke igai harĩ mĩhĩrĩga iyo kenda, hamwe na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase.” **8** Nuthu iyo ingĩ ya andũ a mũhĩrĩga wa Manase, na wa Rubeni na wa Gadi nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra igai rĩrĩa Musa aamaheete kũu mwena wa irathĩro rĩa Rũũĩ rwa Jorodani, ta ũrĩa we Musa ndungata ya Jehova aamaheete. **9** Naguo

mũhaka ūcio woimite Aroeri rŭteere-inĩ rwa mŭkuru wa Arinoni, na kuuma itũũra rĩria rĩari gatagati ka mŭkuru ūcio, hamwe na werũ ūria mŭtũũgũru kũu Medeba, nginya o Diboni, **10** na matũũra mothe ma Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūria wathamakaga Heshiboni, nginya o mũhaka wa Aamoni. **11** Nĩngĩ ũgakinya Gileadi, bũrũri wa andũ a Geshuru na Maaka, o na kĩrĩma kĩa Herimoni guothe, na Bashani guothe, o nginya Saleka, **12** ũguo nĩ kuuga ũthamaki wothe wa Ogu kũu Bashani, ūria waathanaga Ashitharothu na Edirei, nake ūcio nĩwe warĩ wa mũico wa matigari ma Arefaimu. Musa nĩamatoooretie na agataha bũrũri wao. **13** No rĩrĩ, andũ a Isiraeli matiigana kũingata andũ a Geshuru na Maaka; nĩ ūndũ ūcio matũũraga hamwe na andũ a Isiraeli nginya ũmũthĩ. **14** No ndaigana kũhe Alawii igai, kuona atĩ maruta mothe ma njino marĩa maarutagĩrwo Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩmo maarĩ igai rĩao, o ta ūria aameriire. **15** Nake Musa akĩgaĩra mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **16** Bũrũri ūria uumĩte Aroeri rŭteere-inĩ rwa mŭkuru wa Arinoni, na kuuma itũũra rĩria rĩari gatagati ka mŭkuru ūcio, na kũria guothe gũtũũgũru kũhĩtũka Medeba, **17** nginya Heshiboni na matũũra marĩo marĩa maarĩ werũ-inĩ ūcio mũtũũgũru, na nĩmo Diboni, na Bamothu Baali, na Bethi-Baali-Meoni, na **18** Jahazu, na Kedemothu, na Mefaathu, na **19** Kiriathaimu, na Sibima, na Zerethu-Shaharu rĩria rĩrĩ kĩrĩma igũrũ kĩria kĩari kũu gĩtuamba kũu, **20** na Bethi-Peoru, na iharũrũka cia Pĩsiga, na Bethi-Jeshimothu, **21** o na matũũra mothe marĩa maarĩ werũ-inĩ ūcio mũtũũgũru o hamwe na ũthamaki wothe wa Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūria waathanaga Heshiboni. Musa nĩamũtooretie na agatoooria anene a Midiani, na Evi, nao nĩ Rekemu, na Zuru, na Huri, na Reba, anene maanyĩitanite na Sihoni arĩa maatũire bũrũri ūcio. **22** Hamwe na arĩa mooragĩrwo mbaara-inĩ, andũ a Isiraeli nĩmooragĩte Balamu mũrũ wa Beori ūria warĩ mũragũri na rũhiũ rwa njora. **23** Mũhaka wa mũhĩrĩga wa Rubeni warĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũrĩ rwa Jorodani. Matũũra macio hamwe na tũtũura twamo nĩmo maarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Rubeni, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **24** Ŭyũ nĩguo bũrũri ūria Musa aaheete mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **25** Nĩ bũrũri wa Jazeri, na matũũra mothe ma Gileadi, na nuthu ya bũrũri wa andũ a Amoni o nginya Aroeri, gũkulĩ na Raba; **26** na kuuma Heshiboni nginya Ramathu-Mizipe na Betonimu, na kuuma Mahanaimu o nginya bũrũri wa Debiri; **27** na kũu gĩtuamba-inĩ, na Bethi-Haramu, na Bethi-Nimira, na Sukothu, na Zafoni hamwe na kũu kũngĩ gwanthagwo nĩ Sihoni mũthamaki wa Heshiboni (mwena wa irathĩro wa Rũũrĩ rwa Jorodani, bũrũri ūria ũkinyĩte mũthia-inĩ wa Iria rĩa Kinerethu). **28** Matũũra macio hamwe na tũtũura twamo nĩmo maatũũkire igai rĩa mũhĩrĩga wa Gadi, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **29** Ŭyũ nĩguo bũrũri ūria Musa aaheete nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya nyũmba ya njiaro cia Manase, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **30** Nĩ bũrũri ūria uumĩte o Mahanaimu, hamwe na Bashani guothe, kũria guothe gwanthagwo nĩ Ogu mũthamaki wa Bashani, o na matũũra mothe ma Jairu kũu Bashani, namo mothe

nĩ matũũra mĩrongo itandatũ, **31** nuthu ya Gileadi, na Ashitharothu na Edirei (matũũra ma mũthamaki ma Ogu marĩa maarĩ kũu Bashani). Kũu nĩkuo kwari kwa njiaro cia Makiru mũrũ wa Manase, ũguo nĩ kuuga nuthu ya ariũ a Makiru, kũringana na ūria mbarĩ ciao ciatarĩi. **32** Rĩrĩrĩ nĩrĩo igai rĩria Musa aaheanite hĩndĩ irĩa aarĩ kũu werũ-inĩ wa Amoabi mũrĩmo wa Rũũrĩ rwa Jorodani, mwena wa irathĩro wa Jeriko. **33** No rĩrĩ, mũhĩrĩga wa Lawi ndwaheirwo igai nĩ Musa; Jehova, Ngai wa Isiraeli, nĩwe igai rĩao, o ta ūria aameriire.

14 Maya nĩmo mabũrũri marĩa andũ a Isiraeli maheirwo matũũke igai rĩao bũrũri-inĩ wa Kaanani, ūria Eleazaru mũthĩnjĩri-Ngai, na Joshua mũrũ wa Nuni, na atongoria a mbarĩ cia mĩhĩrĩga ya Isiraeli maamagaĩire. **2** Magai mao maagairwo na njĩra ya gũcuukira mĩtĩ kũrĩ o mĩhĩrĩga iyo kenda na nuthu, o ta ūria Jehova aathĩte Musa, **3** nĩgũkorwo Musa nĩaheete mĩhĩrĩga rĩrĩ na nuthu igai rĩao mwena wa irathĩro wa Rũũrĩ rwa Jorodani. No rĩrĩ, ndaaheete Alawii igai hamwe na andũ acio angĩ, **4** nĩgũkorwo ariũ a Jusufu nĩmatũũkĩte mĩhĩrĩga rĩrĩ, nĩyo mũhĩrĩga wa Manase, na wa Efiraimu. Alawii matiigana kũgaĩrwo ithaka tiga o matũũra ma gũtũũra, na ithaka irĩa ciarigiciĩrĩe matũũra macio cia kũrĩithagia ndũũru ciao cia mbũri na ng'ombe. **5** Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli makĩgayania bũrũri ūcio o ta ūria Jehova aathĩte Musa. **6** Na rĩrĩ, andũ a mũhĩrĩga wa Juda magĩthĩ kũrĩ Joshua kũu Giligali, nake Kalebu mũrũ wa Jefune ūria Mũkenizi akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩũũ ũhoru ūria Jehova eerire Musa mũndũ wa Ngai ũkonĩ nĩ nawe tũrĩ kũu Kadeshi-Barinea. **7** Nĩ ndaarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ina hĩndĩ irĩa Musa ndungata ya Jehova aandũmire kuuma Kadeshi-Barinea thĩi ngathĩgaane bũrũri ūcio. Nĩndamũcookeirie ũhoru o ta ūria warĩ ngoro-inĩ yakwa, **8** no rĩrĩ, ariũ a ithe witũ arĩa twambatanĩtie nao nĩmatũũmire ngoro cia andũ ciyũrwo nĩ guoya. No o na kũrĩ ũguo-rĩ, nĩ nĩ ndarũmĩrĩre Jehova Ngai wakwa na ngoro yakwa yothē. **9** Nĩ ūndũ ūcio, Musa akĩhĩta na mwiĩtwa mũthenya o ro ūcio akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ti-itherũ bũrũri ūcio makinya maku marakinyangire ũgaatũũka igai riaku na rĩa ciana ciaku nginya tene, nĩ ūndũ nĩũrũmĩrĩre Jehova Ngai wakwa na ngoro yaku yothē.’ **10** “Na rĩrĩ, o ta ūria Jehova eraniire nĩageeka-rĩ, nĩandũũrĩtie muoyo miaka mĩrongo ina na itano kuuma hĩndĩ irĩa aarĩrĩe Musa akĩmũhe ũhoru ūcio, hĩndĩ iyo yothē Isiraeli moorũũraga werũ-inĩ. Na rĩrĩ, ndĩ haha ũmũthĩ, ndĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo inana na itano! **11** Ndi na hinya ũmũthĩ o ta ūria ndarĩ naguo mũthenya ūria Musa aandũmire; ndĩ na hinya wa gũthĩi mbaara-inĩ o ta ūria ndaarĩ naguo hĩndĩ iyo, hinya wa gũthĩi rũgendo kana wa kũinũka mũciĩ. **12** Tondũ ūcio rĩu kĩĩhe bũrũri ũyũ wa irĩma, o ūria Jehova aarĩrĩe ũhoru waguo mũthenya ūcio. Wee mwene nĩwaigũire mũthenya ūcio atĩ andũ a Anaki maarĩ kũndũ kũu, namo matũũra mao maarĩ manene na makairĩgĩrwo na hinya mũno, na rĩrĩ, Jehova angĩkorwo hamwe na nĩ andeithie-rĩ, nĩngũmaingata o ta ūria oigire.” **13** Nake Joshua agĩkĩrathima Kalebu mũrũ wa Jefune, na akĩmũhe Hebironi gũtũũke igai rĩake. **14** Nĩ ūndũ ūcio Hebironi gũtũũre kũrĩ gwa

Kalebu mürü wa Jefune ücio Mūkenizi kuuma hīndi ūyo, nī ūndū nīarūmīrīre Jehova Ngai wa Isiraeli na ngoro yake yothē. **15** (Hebironi gwetagwo Kiriathu-Ariba nī ūndū gwetanīto na Ariba, ūrīa warī mūdūndū mūnēne mūno gūkīra arīa angī othe thīnī wa andū a Anaki). Naguo būrūrī ūkīhoorera, gūkiaga mbaara.

15 Naguo būrūrī ūrīa wagaīrwo mūhīrīga wa Juda, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarī, wakinyīte o mūhaka-inī wa būrūrī wa Edomu, o na ūgakinya werū-inī wa Zini gīturi-inī kīa mwena ūcio wa gūthini. **2** Mūhaka wao wa mwena wa gūthini wambīrīre gīcongoco-inī kīa mwena wa gūthini kīa Iria rīa Cumbī, **3** mūhaka ūcio ūkahītūkīra mwena wa gūthini wa Mwanya wa Akirabimu, ūgathīi na mbere o nginya Zini, na ūkambatīrīra na mwena wa gūthini wa Kadeshi-Barinea. Ningī ūgathīi wīgiritanītie na Hezironi, ūkambata ūgakinya Adari, ningī ūkarigīcūka ūgakinya Karika. **4** Ningī wacookete ūgathīi o ro ūguo nginya Azimoni, ūkoimīrīra karūūi ka būrūrī wa Misiri, ūkarīkīrīra iria-inī. Ūyū nīguo mūhaka wao wa mwena wa gūthini. **5** Mūhaka wa mwena wa irathīro warī Iria rīa Cumbī nginya mūthia wa Rūūi rwa Jorodani. Naguo mūhaka wa mwena wa gathigathini wambīrīrie gīcongoco-inī kīa iria mūthia-inī wa Rūūi rwa Jorodani, **6** ūkambatīrīra nginya Bethi-Hogila, na ūgathīi ūhītūkīre mwena wa gathigathini wa Bethi-Araba, na ūkambata ūgakinya Ihiga-inī rīa Bohani mūrū wa Rubeni. **7** Ningī mūhaka ūcio wacookete ūkambata nginya Debiri uumīte Gītumba kīa Akori, ūgacooka ūkereka gathigathini o nginya itūūra-inī rīa Giligali, rīrīa rīang'ethaniire na Mwanya wa Adumimu, mwena wa gūthini wa mūkuru ūcio. Wacookete ūgathīi na mbere ūgakinya maaī-inī ma Eni-Shemeshu, na ūkoimīrīra o kūu Eni-Rogeli. **8** Ningī ūkambatanīa na Gītumba kīa Beni-Hinomu ūikūrūkanītie na kīharūrūka kīa mwena wa gūthini wa itūūra inene rīa Mūjebusi (na nīrīo Jerusalemu). Kuuma hau ūkambata nginya gacūmbīrī ga karīma karī karī mwena wa ithūūro wa Gītumba kīa Hinomu o kūu mūthia wa gathigathini wa Gītumba kīa Refaimu. **9** Kuuma gacūmbīrī ga karīma mūhaka ūcio werekeire gīthima kīa maaī na Nefitoa, ūkūimīrīra matūūra-inī ma kīrīma kīa Efironi, na ūgaikūrūka ūgakinya Baala (na nokuo Kiriathu-Jearimu). **10** Ningī mūhaka ūcio ūkarigīcūka na mwena wa ithūūro uumīte Baala ūgakinya Kīrīma kīa Seiru, ūgacooka ūgaikūrūkanīa na kīharūrūka kīa mwena wa gathigathini wa kīrīma gīa Jearimu (nīkio Kesaloni), ūgathīi na mbere ūikūrūkīte nginya Bethi-Shemeshu, na ūgakira nginya Timina. **11** Ningī mūhaka ūcio ūkoima hau, ūgathīi nginya kīharūrūka-inī kīa mwena wa gathigathini wa Ekironi, ūkehiūrīa werekeire Shikeroni, ūkahītūka, ūgathīi kīrīma-inī kīa Baala, na ūgakinya Jabuneeli. Mūhaka ūcio wathīrīre o iria-inī. **12** Naguo mūhaka wa mwena wa ithūūro wegiritanītie na hūgūrūrū cia Iria rīrīa Inene. Ūyo nīyo mūhaka irīa yathiūrūrūkīrie andū a mūhīrīga wa Juda, o ta ūrīa mbarī ciao ciatarī. **13** O ta ūrīa Jehova aamwathīte-rī, Joshua nīaheire Kalebu wa Jefune igai thīnī wa mūhīrīga wa Juda, akiheo Kiriathu-Ariba, na nokuo Hebironi. (Ariba nīwe warī

ithe wa Anaki). **14** Nake Kalebu akīngata Anaki arīa atatū kuuma Hebironi, nīo Sheshai, na Ahimani, na Talimai, arīa njaro cia Anaki. **15** Ningī agīcōoka agīthīi kūrūa na andū arīa maatūūraga itūūra inene rīa Debiri (kūrīa tene gwetagwo Kiriathu-Sefari). **16** Nake Kalebu akiuga atīrī, “Mūdū ūrīa ugūtharīkīra na atunyane Kiriathu-Sefari, ūcio nīwe ngūhe mwarī wakwa Akisa, amūhīkie.” **17** Nake Othinieli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu, nīwe watunyaniire itūūra rīo; nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe mwarī Akisa atuīke mūtumia wake. **18** Mūthenya ūmwe rīrīa Akisa aathiire kūrī Othinieli-rī, akīringīrīra Akisa ahoōe mūgūnda kūrī ithe Kalebu. Aarīkia kuuma igūrū rīa ndigiri yake, Kalebu akīmūūria atīrī, “Ūkwenda ngwīkīre atīa?” **19** Nake akīmūcōokeria atīrī, “Ndagūthaitha ūndathime. Tondū nīūūheete būrūrī wa Negevu, he ithima cia maaī o nacio.” Nī ūndū ūcio Kalebu akīmūhe ithima cia mwena wa rūgongo na cia mwena wa kīanda. **20** Rīrī nīrīo igai rīa mūhīrīga wa Juda, kūringana na ūrīa mbarī ciao ciatarī. **21** Matūūra marīa mārī mūthia wa gūthini ma mūhīrīga wa Juda thīnī wa Negevu kwereka mūhaka wa Edomu mārī maya: Kabizeeli, na Ederi, na Jaguri, **22** na Kina, na Dimona, na Adada, **23** na Kedeshi, na Hazoru, na Ithinani, **24** na Zifu, na Telemu, na Bealothu, **25** na Hazoru-Hadata, na Keriothu-Hezironi (na norīo Hazoru), **26** na Amamu, na Shema, na Molada, **27** na Hazoru-Gada, na Heshimoni, na Bethi-Peletu, **28** na Hazoru-Shuali, na Birishiba, na Biziothia, **29** na Baala, na Iimu, na Ezemu, **30** na Elitoladi, na Chesili, na Horoma, **31** na Zikilagi, na Madimana, na Sanisana, **32** na Lebaothu, na Shilihimu, na Aini, na Rimoni; mothe nī matūūra mīrongo īrī na kenda na tūtūūra twamo. **33** Namo matūūra marīa mārī ituamba-inī cia irīma cia mwena wa ithūūro: mārī Eshitaoli, na Zora, na Ashina, **34** na Zanoa, na Eni-Ganimu, na Tapua, na Enamu, **35** na Jaramuthu, na Adulamu, na Soko, na Azeka, **36** na Shaaraimu, na Adithaimu, na Gedera (kana Gederothaimu); mothe mārī matūūra ikūmi na mana na tūtūūra twamo. **37** Zenani, na Hadasha, na Migidali-Gadi, **38** na Dilani, na Mizipe, na Jokitheeli, **39** na Lakishi, na Bozikathu, na Egiloni, **40** na Kaboni, na Lahamasu, na Kitilishu, **41** na Gederothu, na Bethi-Dagoni, na Naama, na Makeda; mothe mārī matūūra ikūmi na matandatū na tūtūūra twamo. **42** na Libina, na Etheri, na Ashani, **43** na Ifita, na Ashina, na Nezibu, **44** na Keila, na Akizibu, na Maresha; mothe mārī matūūra kenda na tūtūūra twamo. **45** Na Ekironi na mīcīi irīa yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twamo; **46** ningī itūūra rīa Ekironi, nginya iria-inī na kūrīa guothe gwakuhīrīrie Ashidodi, hamwe na tūtūūra twakuo; **47** o na Ashidodi na mīcīi irīa yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twarīo; na Gaza na mīcīi irīa yarīthiūrūrūkīrie, na tūtūūra twa rīo, nginya karūūi ka būrūrī wa Misiri, na hūgūrūrū cia Iria rīrīa Inene. **48** Namo matūūra ma būrūrī ūrīa ūrī irīma nī: Shamiru, na Jatiri, na Soko, **49** na Dana, na Kiriathu-Sana (na no kuo Debiri), **50** na Anabu, na Eshitemo, na Animu, **51** na Gosheni, na Holoni, na Gilo; mothe mārī matūūra ikūmi na rīmwe na tūtūūra twamo. **52** Na Araba, na Duma, na Eshani, **53** na Janimu, na Bethi-Tapua, na Afeka, **54** Humuta, na Kiriathu-Ariba (na no

kuo Hebironi), na Zioru; mothe maarĩ matũũra kenda na tũtũũra twamo. **55** Maoni, na Karimeli, na Zifu, na Juta, **56** na Jezireeli, na Jokideamu, na Zanoa, **57** na Kaini, na Gibeaa, na Timina; mothe maarĩ matũũra ikũmi na tũtũũra twamo. **58** Na Halilhuli, na Bethi-Zuru, na Gedoru, **59** na Maarathu, na Bethi-Anothu, na Elitekoni; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo. **60** Kiriathu-Baali (na nkũo Kiriathu-Jearimu), na Raba; matũũra meerĩ na tũtũũra twamo. **61** Nakuo kũu werũ-inĩ matũũra maarĩ: Bethi-Araba, na Midini, na Sekaka, **62** na Nibushani, na itũũra inene rĩa Cumbĩ, na Eni-Gedi; mothe maarĩ matũũra matandatũ na tũtũũra twamo. **63** No rĩrĩ, andũ a Juda matiahotire kũingata Ajebusi, aria maatũũranga Jerusalemu; na Ajebusi maatũũranagia na andũ a Juda kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ.

16 Bũrũri ũria wagaiĩrwo ciana cia Jusufu wambĩriirie kuuma Jorodani o kũu Jeriko, mwena wa irathĩro wa maaĩ ma Jeriko, ũkambata kuuma kũu Jeriko, ũgatuĩkanĩria kũu werũ-inĩ nginya bũrũri ũria ũrĩ irĩma ũgakinya Betheli. **2** Wacookete ũgathĩĩ na mbere kuuma Betheli (na nokuo Luzu), ũkaringa ũgakinya bũrũri wa Aariki o kũu Atarothu, **3** ningĩ ũgaikũrũka na mwena wa ithũũro, ũgakinya mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Ajafileti, nginya rũgongo rwa Bethi-Horoni ya Mũhuro, na ũgacooka ũgathĩĩ ũgakinya Gezeri, ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. **4** Nĩ ũndũ ũcio Manase na Efiraimu, njiaro cia Jusufu, ikĩŵwatĩra igai rĩa. **5** Ũyũ nĩguo warĩ bũrũri wa Efiraimu, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩĩ: mwena wa irathĩro, mũhaka wa igai rĩa woimĩte Atarothu-Adari ũgathĩĩ nginya Bethi-Horoni ya Rũgongo, **6** ũgathĩĩ na mbere nginya iria-inĩ. Kuuma Mikemethathu mwena wa gathigathini, ũkarigiicũka na mwena wa irathĩro ũgakinya Taanathu-Shilo, ũkahitũkĩra kuo ũrorete na mwena wa irathĩro wa Janoa. **7** ũgacooka ũgaikũrũka kuuma Janoa nginya Atarothu na Naara, ũkahutia Jeriko, na ũkoimĩrĩria Rũũ rwa Jorodani. **8** Kuuma Tapua mũhaka ũcio ũgathĩĩ ũrorete na mwena wa ithũũro, ũgakinya mũkuru wa Kana, na ũkarĩkĩrĩria iria-inĩ. Rĩrĩ nĩro rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Efiraimu, kũringana na ũria mbarĩ ciao ciatarĩĩ. **9** Bũrũri ũcio wothe warĩ hamwe na matũũra mothe na tũtũũra twamo tũria Efiraimu maagaiĩrwo thĩnĩ wa igai rĩa andũ a mũhĩrĩga wa Manase. **10** No andũ a mũhĩrĩga wa Efiraimu matiigana kũrutũũra andũ a Kaanani aria maatũũranga Gezeri; nginya ũmũthĩ andũ a Kaanani matũũranagia hamwe na andũ a Efiraimu, nao magĩtuĩka ndungata marutage wĩra o ũria mangĩathwo marute.

17 Rĩrĩ nĩro rĩarĩ igai rĩa mũhĩrĩga wa Manase ari we irigithathi rĩa Jusufu, na rĩa Makiru, ũria warĩ irigithathi rĩa Manase. Makiru nĩwe warĩ ithe wa andũ a Gileadi, aria maahairwo Gileadi na Bashani nĩ ũndũ andũ a Makiru maarĩ njamba cia hinya. **2** Nĩ ũndũ ũcio igai rĩrĩ nĩro rĩarĩ rĩa andũ acio angĩ a Manase, na nĩ mbarĩ cia Abiezeri, na cia Heleku, na cia Aisiraeli, na cia Shekemu, na cia Heferi, o na cia Shemida. Icio nĩcio ciarĩ njiaro iria ingĩ cia arũme cia Manase mũrũ wa Jusufu kũringana na mbarĩ ciao. **3** No rĩrĩ, Zelofehadi mũrũ wa Heferi, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Makiru, mũrũ wa Manase ndaarĩ na ciana cia aanake o tiga cia

airĩtu, nao marĩitwa mao maarĩ Mahala, na Noa, na Hogila, na Milika, na Tiriza. **4** Nao airĩtu acio magĩthĩĩ kũrĩ Eleazaru ũria mũhĩnjĩri-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria makĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩathire Musa atĩ o na ithuĩ tũheo igai hamwe na ariũ a ithe witũ.” Nĩ ũndũ ũcio Joshua akĩmahe igai mariganĩtie na ariũ a ithe wao o ta ũria Jehova aathanĩte. **5** Igai rĩa gĩthaka kĩa Manase rĩarĩ thanju ikũmi tũtegũgũ Gileadi na Bashani iria ciarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani, **6** Na tondũ airĩtu acio a mũhĩrĩga wa Manase nĩmaheirwo igai hamwe na ariũ a mũhĩrĩga ũcio, bũrũri wa Gileadi ũgĩtuĩka wa njiaro iria ingĩ cia Manase. **7** Naguo bũrũri wa Manase woimĩte o kũu Asheri nginya Mikemethathu mwena wa irathĩro wa Shekemu. Mũhaka wagereire mwena wa gũthini kuuma kũu ũgakinya kwa andũ aria maatũũranga Eni-Tapua. **8** (Bũrũri wa Tapua warĩ wa Manase, no itũũra rĩa Tapu, rĩria rĩarĩ mũhaka-inĩ wa Manase, rĩarĩ rĩa andũ a Efiraimu). **9** Ningĩ mũhaka ũcio ũgĩthĩĩ na mbere ũrorete mwena wa gũthini ũgĩkinya mũkuru wa karũũ ga Kana. Kũu kwarĩ na matũũra ma Efiraimu o hamwe na matũũra ma Manase, no mũhaka wa Manase warĩ mwena wa gathigathini wa mũkuru ũcio, na warĩkĩrĩirie o iria-inĩ. **10** Mwena wa gũthini bũrũri warĩ wa Efiraimu, naguo mwena wa gathigathini warĩ wa Manase. Bũrũri wa Manase wakinyĩte iria-inĩ, na ũkahakana na bũrũri wa Asheri mwena wa gathigathini, na Isakaru mwena wa irathĩro. **11** Kũu Isakaru na Asheri, Manase no aarĩ na matũũra, namo nĩ Bethi-Shani, na Ibileamu, na andũ a Dori, na Endori, na Taanaka na Megido, hamwe na micĩ irĩa yamathiũrũkĩirie (rĩa gatatu mũtaratara-inĩ nĩ Nafothu). **12** No rĩrĩ, andũ a Manase matiahotire kũingata andũ aria maatũũranga matũũra macio, nĩgũkorwo andũ a Kaanani nĩmehotorete gũtũũra rũgongo rũu. **13** No rĩrĩ, rĩria andũ a Isiraeli maagiĩre hinya mũno, makĩhatĩrĩria andũ acio a Kaanani, makamarutithagia wĩra na hinya o ta ũria mangĩamaathire, no matiigana kũmaingata moime kũu biũ. **14** Ningĩ andũ a Jusufu makĩũria Joshua atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte ũtũhe o igai rĩmwe na gĩcũnjĩ o ro kĩmwe kĩrĩ igai riitũ? Tũrĩ andũ aingĩ na Jehova nĩatũrathimĩte mũno.” **15** Nake Joshua akĩmacookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo mũingĩhite-rĩ, na angĩkorwo bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu nĩ mũnini mũno harĩ inyuĩ-rĩ, ambatai mũthĩĩ kũũria mũtĩtũ-inĩ na mwĩthererie bũrũri inyuĩ ene kũu bũrũri-inĩ wa Aperizi na wa Arefaimu.” **16** Andũ a Jusufu makĩmũcookeria atĩrĩ, “Bũrũri ũria wa irima ndũngĩtiigana, nao andũ a Kaanani aria othe matũũranga werũ-inĩ marĩ na ngaari cia ita cia igeri, o ũndũ ũmwe na aria marĩ Bethi-Shani na matũũra makuo, na aria matũũranga gĩtuamba-inĩ kĩa Jezireeli.” **17** No Joshua akĩra nyũmba ya Jusufu, nĩo Efiraimu na Manase, atĩrĩ, “Inyuĩ mũrĩ aingĩ mũno na mũkagĩa na hinya mũno. Mũtingĩheo o igai rĩmwe, **18** no nĩmũkũheo mũtĩtũ wa bũrũri ũria ũrĩ irĩma o naguo. Gũtherieĩ, nginya o kũria guothe ũkinyĩte gũgaatuĩka kwanyu; o na akorwo andũ a Kaanani marĩ na ngaari cia ita cia igeri, o na makorwo marĩ na hinya mũno-rĩ, no mũhote kũmaingata.”

18 Nakio kiungano giothe kia andu a Israeli gikiungana kuu Shilo na gikiamba Hema-ya Gutunganwo kuo, tondū nimarikitie gutooria bururi ūcio ūgakorwo ūri rungu rwa, **2** no nī gwatigarire mihiriga mugwanja ya Israeli iria itegwatiire igai riayo. **3** Nī ūndū ūcio Joshua akiuria andu a Israeli atiri, “Nī nginya rī mūgweterera mūteguthiī kwigwatira bururi ūria Jehova Ngai wa maithe manyu aamūheire?” **4** Thuurai andū atātū kuuma kūrī o mūhiriga, na nī nīngūmatūma magatuīrie ūria bururi ūcio ūtariī na maandike ūhorō wago, wa ūria ūngigairwo o mūhiriga. Thuutha ūcio macooke moke kūrī nī. **5** Na inyui nīmukagayania bururi ūcio icunji mugwanja. Mūhiriga wa Juda ūgaikara o kuu bururi wago mwena wa gūthini, nayo nyūmba ya Jusufu iikare bururi wayo mwena wa gathigathini. **6** Mwarikia kwandika ūria ng’ongo ūcio mugwanja ingigayano-rī, mūndehere ūhorō o haha, na nī ndimūcuukire mīti ndi mbere ya Jehova Ngai witu. **7** No riri, Alawii matikagaya igai gatagati kanyu, nīgukorwo igai riāo nī gūtungatira Jehova na wira wa ūthinjiri-Ngai. Nao andū a Gadi, na a Rubeni, na nuthu ya mūhiriga wa Manase nimarikitie kwigwatira igai riāo kuu mwena wa irathirowa Rūū rwa Jorodani, kūrīa Musa ndungata ya Jehova aamaheire.” **8** Nao andū acio makiambiriria kuumagara magatuīrie bururi ūcio. Nake Joshua akīmaatha, akīmeera atiri, “Thiīi mūgatuīrie ūria bururi ūcio ūtariī na mwandike ūhorō wago. Thuutha ūcio mūcooke kūrī nī, na nī ndimūcuukire mīti o gūkū Shilo ndi mbere ya Jehova.” **9** Nī ūndū ūcio andū acio makiumagara magatūkiania bururi ūcio, na makīandika ibuku-ini rīa gikūnjo ūria bururi ūcio watariī, o itūūra, maugaite icunji mugwanja, na magicooka kūrī Joshua kambī-ini, o kuu Shilo. **10** Nake Joshua akīmacuukira mīti o kuu Shilo mbere ya Jehova, na hau niho aagaire andū a Israeli bururi ūcio kuringana na ūria mihiriga yao yagayanitio. **11** Na riri, Joshua aacuukira bururi ūcio mīti-rī, wa mbere wagwiriire mūhiriga wa Benjaminī, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī. Bururi ūria magaiirwo warī gatagati ka mūhiriga wa Juda na wa Jusufu: **12** Naguo mūhaka wa mwena wa gathigathini waambiriire Rūū rwa Jorodani, ūkahitukira kiharurūka-ini kia mwena wa gathigathini wa Jeriko, ūrore mwena wa ithūro ūgakinya bururi ūria ūri irima, ūkoimīrira werū wa Bethi-Aveni. **13** Kuuma kuu ūgakirania ūrore na mwena wa kiharurūka kia gūthini kia Luzu (na norio Betheli) na ūgaikurūka nginya Atarothu-Adari gūkuhi na kirima kia mwena wa gūthini wa itūūra rīa Bethi-Horoni ya Mūhuro. **14** Kuuma kirima kiria king’etheire Bethi-Horoni mwena wa gūthini, mūhaka ūcio ūkarigicūka na mwena wa na gūthini ūgereire na mwena wa ithūro, ūkiimīrira Kiriathu-Baali (na norio Kiriathu-Jearimu), itūūra rimwe rīa andū a Juda. Ūguo nīguo mūhaka ūcio watariī mwena wa ithūro. **15** Naguo mwena wa gūthini mūhaka waambiriire gituri-ini kia Kiriathu-Jearimu, ūgathiī ūrore mwena wa ithūro, ūkoimīrira githima-ini kia maa ma Nefitoa. **16** Ningi mūhaka ūcio waikurūkite o nginya magurū-ini ma kirima kiria kiang’etheire Gītumba kia Beni-Hinomu, gathigathini wa Gītumba kia Refaimu. Naguo ūgikurūka na kianda gīa Gītumba kia Hinomu, wīgiritanitie na kiharurūka kia mwena wa gūthini wa itūūra inene rīa Ajebusi, ūgikurūka nginya Eni-Rogeli. **17** Mūhaka ūcio wacokete ūkegonya na mwena wa gathigathini, ūgathiī nginya Eni-Shemeshu, na ūgathiī na mbere nginya Galilothu, itūūra riria ring’etheire Mwanya wa Adumimu, ūgaikurūka nginya Ihiga-ini rīa Bohani mūrū wa Rubeni. **18** Mūhaka wathiite na mbere nginya kiharurūka-ini gīa gathigathini kia Bethi-Araba na ūgaikurūka nginya Araba. **19** Ningi ūgacooka ūkarora kiharurūka kia mwena wa gathigathini kia Bethi-Hogila, na ūkoimīrira gīcongoco-ini kia mwena wa gathigathini kia Iria rīa Cumbi, o kuu mūthia-ini wa Rūū rwa Jorodani mwena wa gūthini. Ūcio nīguo warī mūhaka wa mwena wa gūthini. **20** Rūū rwa Jorodani niruo rwarī mūhaka wa mwena wa irathirowa. Iyo niyo yarī mīhaka iria yathiururūkite igai rīa mbari cia Benjaminī mīena iyo yothe. **21** Mūhiriga wa Benjaminī, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī, warī na matūūra maya: Jeriko, na Bethi-Hogila, na Emeki-Keziza, **22** na Bethi-Araba, na Zemaraimu, na Betheli, **23** na Avimu, na Para, na Ofira, **24** Kefari-Amoni, na Ofini, na Geba; mothe maarī matūūra ikūmi na meerī na tūtūūra twamo. **25** O na ningi warī na Gibeoni, na Rama, na Beerothu, **26** na Mizipe, na Kefira, na Moza, **27** na Rekemu, na Iripeeli, na Tarala, **28** na Zela, na Elefu, na Itūūra inene rīa Ajebusi (na nīrio, Jerusalemu), na Gibeathi, na Kiriathu; mothe maarī matūūra ikūmi na mana na tūtūūra twamo. Riu nīrio rīari igai rīa mūhiriga wa Benjaminī kuringana na ūria mbari ciao ciatarī.

19 Mūtī wa keerī wagwiriire mūhiriga wa Simeoni, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī. Igai riāo rīari thīni wa bururi wa Juda. **2** Igai riu riāo rīari na matūūra maya: Birishiba (kana Shiba), na Molada, **3** na Hazari-Shuali, na Bala, na Ezemu, **4** na Elitoladi, na Bethulu, na Horoma, **5** na Zikilagi, na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susa, **6** na Bethi-Lebaothu, na Sharuheni; mothe maarī matūūra ikūmi na matatū na tūtūūra twamo. **7** Matūūra marīa mangi maarī Aini, na Rimoni, na Etheri, na Ashani, matūūra mana na tūtūūra twamo, **8** hamwe na tūtūūra tūria tūngi tuothe twathiururūkiriire matūūra macio o nginya Baalathu-Biri (norio Rama ya kuu Negevu). Riu nīrio rīari igai rīa mūhiriga wa andū a Simeoni, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī. **9** Igai riu mūhiriga wa Simeoni wagaiirwo rīarutirwo kuuma igai rīa andū a Juda, nī ūndū gīcunji kia Juda kiari kīnene gūkura ūria maabataire. Nī ūndū ūcio andū a mūhiriga wa Simeoni makigwatira igai riāo thīni wa bururi wa Juda. **10** Mūtī wa gatātū wagwiriire mūhiriga wa Zebuluni, kuringana na ūria mbari ciao ciatarī: Mūhaka wa igai riāo wathiite nginya Saridi. **11** Mūhaka ūcio ūkiambata ūrore na mwena wa ithūro ūgakinya Marala, ūkithia Dabeshethu na ūgitamburūka ūgakinya karūū karīa kaari hakuhi na Jokineamu. **12** Ūgicooka ūkiriigicūka na mwena wa irathirowa kuuma Saridi werekeire mwena ūria riua rirathagira, ūrore bururi na Kisilothu-Taboru, na ūkereka Daberathu, ūkambata ūgakinya Jafia. **13** Ningi mūhaka ūcio ūgithi na mbere ūrore mwena wa irathirowa, ūgakinya

Gathi-Heferi na Ethî-Kazini; ūkiūmîrîra Rimoni, na ūkîrigicûka mwena wa Nea. **14** Kuuma hau mûhaka ūcio ūgîthîrûrûka na mwena wa gathigathini, ūgîkinya Hanathoni, na ūkîrîkîrîra gîtuamba-inî kîa Ifîta-Eli. **15** Matûūra marîa maanyîitîtwo nî mûhaka ūcio maarî Katathu, na Nahalali, na Shimuroni, na Idala, na Bethilehemu. Mothe maarî matûūra ikûmi na meerî na tûtûūra twamo. **16** Matûūra macio na tûtûūra twamo nîmo maarî igai rîa Zebuluni, kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **17** Mûti wa kana wagwîrîre mûhîrîga wa Isakaru kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **18** Bûrûri wao warî na matûūra maya: Jezireeli, na Kesulothu, na Shunemu, **19** na Hafaraimu, na Shioni, na Anaharathu, **20** na Rabithu, na Kishioni, na Ebezu, **21** na Remethu, na Eni-Ganimu, na Eni-Hada, na Bethi-Pazezu. **22** Mûhaka wahutîtie Taboru, na Shahazuma, na Bethi-Shemeshu, na ūkarîkîrîra Jorodani. Mothe maarî matûūra ikûmi na matandatû na tûtûūra twamo. **23** Matûūra macio na tûtûūra twamo nîmo maarî igai rîa mûhîrîga wa Isakaru, kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **24** Mûti wa gatano wagwîrîre mûhîrîga wa Asheri, kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **25** Bûrûri wao warî na matûūra maya: Helikathu, na Hali, na Beteni, na Akishafu, **26** na Alameleki, na Amadi, na Mishali. Mwena wa ithûûro mûhaka wahutîtie Karimeli na Shihoru-Libunathu. **27** Ūgacooka ūkarigicûka ūrorete na mwena wa irathîro, ūgakinya Bethi-Dagoni, ūkahutia Zebuluni na Gîtuamba kîa Ifîta-Eli, ūgacooka ūkereka mwena wa gathigathini ūgakinya Bethi-Emeki na Neieli, ūhîtûkîre Kabuli mwena wa ūmotho. **28** Mûhaka ūcio ūgîthîi nginya Abudoni, na Rehobu, na Hamoni, na Kana, ūgîkinya Sidoni rîra Nene. **29** Mûhaka ūcio ūgîcōoka ūkîrigicûka werekeire Rama, ūgîthîi nginya itûūra inene rîrîa rîirige na hinya rîa Turo, ūgîcōoka ūkîrigicûka ūgîkinya Hosa, na ūkiūmîrîra irîa rîrîa rîrî gûkuhi na Akizibu, **30** o na matûūra ma Uma, na Afeku, na Rehobu. Macio maarî matûūra mîrongo tîrî na meerî na tûtûūra twamo. **31** Matûūra macio hamwe na tûtûūra twamo nîmo maarî igai rîa mûhîrîga wa Asheri, kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **32** Mûti wa gatandatû wagwîrîre mûhîrîga wa Nafitali, kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **33** Mûhaka wao woimire Helefu o kûu mûti-inî ūrîa mûnene thîinî wa Zaananimu, ūkîhîtûkîra Adami-Nekebu na Jabineeli, ūgîkinya Lakumu, na ūkîrîkîrîra Jorodani. **34** Mûhaka ūcio ūkîrigicûka ūrorete mwena wa ithûûro ūhîtûkîre Azinothu-Taboru, na ūkiūmîrîra Hukoku. Nîwahutîtie Zebuluni mwena wa gûthini, na ūkahutia Asheri mwena wa ithûûro, na ūkahutia Jorodani mwena wa irathîro. **35** Matûūra marîa maarî mairigîre na hinya maarî Zidimu, na Zeri, na Hamathu, na Rakathu, na Kinerethu, **36** na Adama, na Rama, na Hazoru, **37** na Kedeshe, na Edirei, na Eni-Hazoru, **38** na Ironi, na Migidali-Eli, na Horemu, na Bethi-Anathu, na Bethi-Shemeshu. Mothe maarî matûūra ikûmi na kenda na tûtûūra twamo. **39** Matûūra macio na tûtûūra twamo nîmo maarî igai rîa mûhîrîga wa Nafitali, kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **40** Mûti wa mûgwanja wagwîrîre mûhîrîga wa Dani, kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **41** Bûrûri wa igai rîao warî na matûūra maya: Zora, na Eshitaoli, na Iri-Shemeshu,

42 na Shaalabini, na Aijaloni, na Ithila, **43** na Eloni, na Timina, na Ekironi, **44** na Eliteke, na Gibethoni, na Baalathu, **45** na Jehudu, na Bene-Beraka, na Gathi-Rimoni, **46** na Me-Jarikoni, na Rakoni, hamwe na gîcunji kîrîa kîng'etheire Jopa. **47** (No rîrî, andû a Dani nîmaremirwo nî kwîgwatîra bûrûri wao; nî undû ūcio makîambata magîtharîkîra itûūra rîa Leshemu, makîrîtunyana na makîûrîaga andû arîa maatûûrîaga kuo na rûhiû rwa njora, nario rîgîgîtuika rîao. Nao magîtûūra kûu Leshemu. Makîrîtua Dani o ta ūrîa ithe wao eetagwo.) **48** Matûūra macio na tûtûūra twamo nîmo maarî igai rîa mûhîrîga wa Dani, kûringana na ūrîa mbarî ciao ciatarîi. **49** Rîrîa maarîkirie kûgaya bûrûri ūcio kûringana na ūrîa icunji ciaheanîtwo-rî, andû a Isiraeli makihe Joshua mûrû wa Nuni igai gatagatî-inî kao, **50** o ta ūrîa Jehova aathanîte. Nao maamûheire itûūra rîrîa oorîtie aheo narîo nî Timuna-Sera o kûu bûrûri ūrîa ūrî irîma wa Efiraimu. Nake agîaka itûūra rîu agîtûūra kuo. **51** Maya nîmo mabûrûri marîa Eleazaru ūrîa mûthînjîri-Ngai, na Joshua mûrû wa Nuni, na atongoria a mbarî cia mîhîrîga ya Isiraeli maaheanîre na njîra ya gûcuuka mîti kûu Shilo o mbere ya Jehova itoonero-inî rîa Hema-ya-Gûtûnganwo. Na nî undû ūcio makîrîkia kûgaya bûrûri ūcio.

20 Nake Jehova akîira Joshua atîrî, **2** “Îra andû a Isiraeli mathuure matûūra manene ma kûûrîrwo, marîa ndamûheire ūhoro wamo rîrîa ndaarîre na Musa, **3** nîgeetha mûndû o wothê ūrîa ūngîrûraga mûndû na njîra ya mûtino na atekwenda-rî, no orîre kuo na agîe na ūgîtîri kuuma kûrî mûrîhîrîa wa thakame rîra îitîtwo. **4** “Rîrîa orîra itûūra rîmwe rîa macio manene-rî, nîarîrûgamaga kihîngo-inî gîa itûūra rîu inene, nake akoiga ūrîa ekite arî mbere ya athuuri a itûūra rîu inene. Nao makamwîtkîrîa atûûre itûūra rîu rîao na makamûhe handû atûûranîe nao. **5** Nake mûrîhîrîa wa thakame îyo îitîtwo angîmuuma thuutha, matikaneane mûndû ūcio mûthîtange, tondû oragîte mûndû wa itûūra rîake atekwenda na atacîrîre gwîka ūguo. **6** Mûndû ūcio nîarekwo aikare itûūra rîu inene nginya hîndî rîra akaarûgama mbere ya andû monganîte aciirîthio, kana nginya rîrîa gîkuû kîa mûthînjîri-Ngai ūrîa mûnene ūcio ūratungata hîndî îyo gîgaakînya. Thuutha ūcio no acooke mûcîi gwake o itûūra-inî rîrîa oimîte akîûra.” **7** Nî undû ūcio makîamûra Kedeshe itûūra rîrîa rîrî kûu Galili bûrûri ūrîa ūrî irîma wa Nafitali, na Shekemu itûūra rîa bûrûri ūrîa ūrî irîma wa Efiraimu, na Kiriathu-Ariba (na nîkuo Heberîni) itûūra rîa bûrûri ūrîa ūrî irîma wa Juda. **8** Naguo mwena wa irathîro wa Rûûi rwa Jorodani mûrîmo wa Jeriko magîthuura Bezêri kûu werû-inî ūrîa mwaraganu mûhîrîga-inî wa Rubeni, na Ramothu kûu Gileadi mûhîrîga-inî wa Gadi, na Golani thîinî wa Bashani mûhîrîga-inî wa Manase. **9** Mûndû o wothê Mûisîraeli o na kana mûndû wa kûngî ūtûûranagîa nao ūrîa ūngîrûraga mûndû atacîrîre gwîka ūguo no oorîre matûūra-inî macio manene maathuurîtwo nîguo ndakooragwo nî mûrîhanîrîa wa thakame îyo îitîtwo atanarûgama mbere ya andû monganîte aciirîthio.

21 Na rîrî, atongoria a nyumba cia Alawii magĩthĩ kũrĩ Eleazaru ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na kũrĩ Joshua mũrũ wa Nuni, o na kũrĩ atongoria a nyumba cia mĩhĩrĩga ũrĩa ĩngĩ ya Isiraeli **2** kũu Shilo bũrũrĩ wa Kaanani makĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩathanire na kanua ka Musa atĩ tũkaaheo matũũra ma gũtũũra, marĩ na kũndũ gwa kũrĩithagĩria mahiũ maitũ.” **3** Nĩ ũndũ ũcio, andũ a Isiraeli makĩhe Alawii matũũra o hamwe na kũndũ gwa kũrĩithio kuuma magai-inĩ mao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte: **4** Na rîrî, mĩtĩ yacuukwo-rĩ, mũtĩ wa mbere wagwĩrĩre mbarĩ ya Akohathu, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ. Alawii arĩa maarĩ a rũciaro rwa Harũni ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai maaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mũhĩrĩga ya Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini. **5** Acio angĩ a rũciaro rwa Kohathu maaheirwo matũũra ikũmi kuuma mbarĩ ya mũhĩrĩga wa Efiraimu, na wa Dani, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. **6** Njaro cia Gerishoni ciaheirwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma mbarĩ cia mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase kũu Bashani. **7** Njaro cia Merari, kũringana na ũrĩa mbarĩ ciao ciatarĩ, ciaheirwo matũũra ikũmi na meeri kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebuluni. **8** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩkihe Alawii matũũra macio na kũndũ kũria kwamathiũrũrũkĩrie kũrĩ ũrĩithio wao o ta ũrĩa Jehova aathanĩte na kanua ka Musa. **9** Kuuma mũhĩrĩga wa Juda na wa Simeoni andũ a Isiraeli makĩheana matũũra maya magwetetwo na marĩitwa **10** (matũũra maya maaheirwo njaro cia Harũni arĩa maarĩ a mbarĩ cia Akohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii, nĩ ũndũ nĩo magwĩrĩrwo nĩ mũtĩ wa mbere): **11** Magĩkĩmahe Kiriathu-Ariba (na no kuo Hebironi), hamwe na kũndũ kũria gwathiũrũrũkĩrie gwa kũrĩithĩrio mahiũ kũu bũrũrĩ ũrĩa ũrĩ irĩma wa Juda. (Ariba nĩwe warĩ ithe wa Anaki). **12** No rîrî, mĩgũnda na tũtũura tũria twathiũrũrũkĩrie itũũra rĩu inene nĩmaheete Kalebu mũrũ wa Jefune gũtũũke igai rĩake. **13** Nĩ ũndũ ũcio njaro cia Harũni ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai magĩcihe Hebironi (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na ikiheo Libina, **14** na Jatiri, na Eshitemoa, **15** na Holoni, na Debiri, **16** na Aini, na Juta, na Bethi-Shemeshu, o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; matũũra mothe maarĩ kenda kuuma kũrĩ mĩhĩrĩga iyo tĩrĩ. **17** Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini makĩheo Gibeoni, na Geba, **18** na Anathothu, na Alimoni o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. **19** Matũũra mothe ma athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa maarĩ njaro cia Harũni, maarĩ ikũmi na matatũ o hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio. **20** Nacio mbarĩ icio ĩngĩ ciatarĩgarite cia Kohathu cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo matũũra kuuma kũrĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu ta ũũ: **21** Kũu bũrũrĩ ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Gezeri, **22** na Kibizaimu, na Bethi-Horoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. **23** Ningĩ kuuma mũhĩrĩga wa Dani makĩheo Eliteke, na Gibethoni, **24** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. **25** Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makĩheo

Taanaka, na Gathi-Rimoni hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra meeri. **26** Matũũra macio mothe ikũmi hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio nĩmo maheirwo mbarĩ icio ĩngĩ cia Kohathu. **27** Na rîrî, mbarĩ cia Agerishoni cia mũhĩrĩga wa Alawii ciaheirwo ta ũũ: kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, nĩ itũũra rĩa Golani kũu Bashani (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Be-Eshitara, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra meeri; **28** kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru, ikiheo Kishioni, na Deberathu, **29** na Jaramuthu, na Eni-Ganimu, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana; **30** kuuma mũhĩrĩga wa Asheri, ikiheo Mishali, na Abidoni **31** na Helikathu, na Rehobu hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana; **32** kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali, ikiheo Kedeshi kũu Galili (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Hamothu-Dori na Karitani, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra matatũ. **33** Matũũra mothe ma mbarĩ cia Agerishoni maarĩ ikũmi na matatũ hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio. **34** Nacio mbarĩ cia Amerari (nao nĩo Alawii arĩa angĩ maatigaire) makĩheo: kuuma mũhĩrĩga wa Zebuluni, nĩ itũũra rĩa Jokineamu, na Karita, **35** na Dimuna, na Nahalali, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana; **36** kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni, ikiheo Bezeri, na Jahazu, **37** na Kedemothu, na Mefathu, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana; **38** kuuma mũhĩrĩga wa Gadi, ikiheo Ramothu kũu Gileadi (itũũra inene rĩa kũũrĩrwo nĩ mũndũ ũrĩa ũraganĩte), na Mahanaimu, **39** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio; mothe maarĩ matũũra mana. **40** Matũũra mothe marĩa maaheirwo mbarĩ cia Amerari, nao nĩo Alawii arĩa maatigaire, maarĩ ikũmi na meeri. **41** Nĩ ũndũ ũcio matũũra ma Alawii thĩnĩ wa bũrũrĩ ũrĩa wegwatiĩrwo nĩ andũ a Isiraeli maarĩ mĩrongo ĩna na manana marĩ mothe, hamwe na ithaka ciamo cia ũrĩithio. **42** O itũũra rĩarĩ na ũrĩithio ũrĩa warĩthĩũrũrũkĩrie; ũguo nĩguo matũũra macio mothe maatari. **43** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akihe Isiraeli ũhurũko mĩena yotho, o ta ũrĩa eerĩte maithe mao na mwĩhĩtwa. Maarĩkia kwĩgwatĩra bũrũrĩ ũcio ũgĩtuĩka wao, magĩtũũra kuo. **44** Nake Jehova akĩmahe ũhurũko na mĩena yotho o ta ũrĩa eerĩte maithe mao na mwĩhĩtwa. Gũtĩrĩ thũ o na ĩmwe yao yahotire kũmeetiĩria, nĩgũkorwo Jehova nĩacĩheanĩte moko-inĩ mao. **45** Gũtĩrĩ kirĩkanĩro o na kĩmwe kĩa maũndũ marĩa mega Jehova aameerĩre gĩtaahingĩro; ciĩranĩro icio ciothe nĩciahingĩro.

22 Ningĩ Joshua agĩta andũ a Mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, **2** akĩmeera atĩrĩ, “Nĩmwĩkĩte maũndũ marĩa mothe Musa ndungata ya Jehova aamwathire, na nĩmũnjathĩkĩrie maũndũ-inĩ mothe marĩa ndĩmawathĩte. **3** Matukũ macio mothe mathĩrĩte o nginya ũmũthĩ-rĩ, mũtĩrĩ mwatiganĩria arĩũ a thoguo, no nĩmũrutĩte wĩra ũrĩa Jehova Ngai wanyu aamũheire. **4** Na rîrî, kuona atĩ Jehova nĩaheete arĩũ a thoguo ũhurũko o ta ũrĩa eeranĩre-rĩ, cookai mũthĩ mĩcĩĩ kwanyu bũrũrĩ-inĩ

urĩa Musa ndungata ya Jehova aamũheire mũrĩmo ũũrĩa ũngĩ wa Rũũ rwa Jorodani. **5** No rĩrĩ, menyerera mũno mũtikanaage kũhingia maathani na watho urĩa Musa ndungata ya Jehova aamũheire; akĩmwĩra mwendage Jehova Ngai wanyu, na mũrũmagie njĩra ciake ciothe, na mwathĩkagĩre maathani make, na mũtũire mwĩgwatanĩtie nake, na mũmũtungatagĩre na ngoro cianyu ciothe na mĩoyo yanyu yothē.” **6** Nake Joshua akimarathima, akĩmeera mathii, nao magĩthii, makĩinũka kwao mĩcĩi. **7** (Musa nĩaheete nuthu imwe ya mũhĩrĩga wa Manase gĩthaka kũu Bashani, nayo nuthu iyo ingĩ ya mũhĩrĩga ũcio Joshua akĩmihe gĩthaka mwena wa ithũũro wa Rũũ rwa Jorodani hamwe na ariũ a ithe wao.) Rĩrĩa Joshua aameerire mainũke-rĩ, nĩamarathimire, **8** akĩmeera atĩrĩ, “Cookai mĩcĩi kwanyu hamwe na ũtonga wanyu mũnene, wa mahiũ maingĩ, na betha, na thahabu, na icango, na igera, na nguo nyingĩ mũno cia kwihumba, na mũthĩ mũgayane indo icio mũtahĩte kuuma kũrĩ thũ cianyu na ariũ a ithe wanyu.” **9** Nĩ ũndũ ũcio mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya Manase magĩtĩga andũ a Isiraeli Shilo kũu Kaanani nĩguo macooke Gileadi, bũrũri wao kĩũmbe, urĩa meegwatiĩre naguo o ta urĩa Jehova aathĩte Musa. **10** Rĩrĩa maakinyire Gelilothu gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani kũu bũrũri wa Kaanani-rĩ, mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase nĩmakire kĩgongona kinene biũ o kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Jorodani. **11** Na rĩrĩa andũ a Isiraeli maaigũire atĩ nĩmakĩte kĩgongona kũu mũhaka-inĩ wa Kaanani kũu Gelilothu gũkuhĩ na Rũũ rwa Jorodani mwena wa andũ a Isiraeli-rĩ, **12** kiungano gĩothe gĩa Isiraeli gĩkĩũngana Shilo nĩguo gĩkarũe nao. **13** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũma Finehasi mũrũ wa Eleazaru urĩa mũthĩnjĩri-Ngai athĩi bũrũri wa Gileadi; athĩi kũrĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi na nuthu ya Manase. **14** O hamwe nake, magĩtũma atongoria ikũmi o mũtongoria ũmwe akarũgamĩrĩra mũhĩrĩga o mũndũ ũmwe wa Isiraeli, o ũmwe wao nĩwe warĩ mũnene wa nyũmba ya ithe thĩĩnĩ wa mbarĩ cia andũ a Isiraeli. **15** Rĩrĩa maathĩire Gileadi, magĩthĩi kũrĩ mũhĩrĩga wa Rubeni, na Gadi, na nuthu ya Manase, makĩmeera atĩrĩ, **16** “Kĩũngano gĩothe kĩa Jehova gĩkũmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmite mwage kwĩhokeka harĩ Ngai wa Isiraeli? Mwahota atĩa kũhutatĩra Jehova mũkeyakĩra kĩgongona nĩguo mũũkĩre Jehova mũmũmerere? **17** Mehia marĩa meekĩrwo Peori matitũganĩte? Nginya ũmũthĩ ũyũ tũtĩrĩ twetheria mehia macio, o na gũtũka mũthĩro nĩwokire igũrũ rĩa kĩrĩndĩ kĩa Jehova! **18** Rĩu na inyuĩ nĩ Jehova mũrahutatĩra? “Mũngĩremera Jehova ũmũthĩ, rũciũ nake nĩakarakarĩra kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli. **19** Angĩkorwo bũrũri urĩa mwĩgwatiĩre nĩmũthaahu-rĩ, ringai mũũke bũrũri wa Jehova, kũrĩa hema ya Jehova irĩ, mũgayane bũrũri na ithuĩ. No rĩrĩ, mũtikaremere Jehova kana mũtũmerere na ũndũ wa kwĩyakĩra kĩgongona kĩanyu inyuĩ ene, o tĩga kĩgongona kĩrĩa kĩrĩ kĩa Jehova Ngai wĩtũ. **20** Rĩrĩa Akani mũrũ wa Zera aagire kwĩhokeka maũndũ-inĩ makonĩĩ indo irĩa ciamũritwo cia kũniinwo-rĩ, gĩthĩ mang’ũrĩ matiakinyĩrĩre kĩrĩndĩ gĩothe gĩa Isiraeli? Mũndũ ũcio to we wiki wakuire nĩ ũndũ wa mehia make.” **21** Hĩndĩ

iyo andũ a Rubeni, na a Gadi, na a nuthu ya Manase magĩcookeria anene a mbarĩ cia Isiraeli makĩmeera atĩrĩ: **22** ‘Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehoval Jehova, Ngai, Mwene-Hinya, o we Jehova! Nĩwe ũũĩ! Narĩo Isiraeli nĩrĩmenye! Angĩkorwo ũndũ ũyũ nĩ wa ũremi o na kana kwaga gwathĩkĩra Jehova, mũtigatũtigie muoyo ũmũthĩ. **23** Angĩkorwo nĩtwakĩte kĩgongona gĩitũ ithuĩ ene nĩguo tũhutatĩre Jehova, na tũrutage maruta ma njino na ma mũtu, o na kana tũkarutagĩra igongona rĩa ũiguano igũrũ rĩakĩo-rĩ, Jehova aroĩyũrĩra gĩtũmi kĩa ũhoro ũcio harĩ ithuĩ. **24** ‘Aca! Ithuĩ twekire ũguo nĩ ũndũ wa gwĩtigĩra atĩ mũthenya ũmwe njiaro cianyu ciahota gũkeera ciitũ atĩrĩ, ‘Inyuĩ nĩ ũhoro ũrĩkũ mũrĩ naguo na Jehova Ngai wa Isiraeli? **25** Jehova nĩekĩrĩte mũhaka wa Rũũ rwa Jorodani ũtũke wa gũtũhakania ithuĩ na inyuĩ, na andũ aya a Rubeni na Gadi! Gũtĩrĩ ũndũ mwĩtainwo na Jehova.’ Nĩ ũndũ ũcio njiaro cianyu ciahota gũtũma ciitũ itige gũcoka gwĩtigĩra Jehova. **26** ‘Kĩu nĩkĩo gĩatũmire tuuge atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhaarĩre twĩakĩre kĩgongona, no tĩ kĩa maruta ma njino o na kana magongona mangĩ.’ **27** No rĩrĩ, nĩ gĩtũke ũira gatagatĩ gaitũ na inyuĩ na njiarwa irĩa igooka, atĩ tũrĩhooyagĩra Jehova hema-inĩ yake tũrĩ na maruta maitũ ma njino, na magongona na maruta ma ũiguano. Nĩngĩ matukũ ma thuutha njiaro cianyu itikeera njiaro ciitũ atĩrĩ, ‘Mũtĩrĩ na igai harĩ Jehova.’ **28** “Na ithuĩ tũkiuga atĩrĩ, ‘Mangĩgaatwĩra ũguo, o na kana meere njiaro ciitũ ũguo-rĩ, nĩtũkamacookeria, tũmeere atĩrĩ: Ta rorai muone mũhianĩre wa kĩgongona kĩa Jehova, kĩrĩa maithe maitũ maakire, gĩtiakirwo nĩ ũndũ wa maruta ma njino na magongona mangĩ, no gĩakirwo nĩguo gĩtũke ũira gatagatĩ gaitũ na inyuĩ.’ **29** “Kĩuroaga gũtũka ũguo, atĩ no tũremere Jehova tũmũhutatĩre ũmũthĩ na ũndũ wa gwaka kĩgongona kĩngĩ gĩa keerĩ gĩa kũrutĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu na magongona mangĩ, tĩga o kĩgongona kĩa Jehova Ngai wĩtũ kĩrĩa gĩakĩtwo hema-inĩ yake.” **30** Rĩrĩa Finehasi, mũthĩnjĩri-Ngai hamwe na atongoria a kĩrĩndĩ, o acio atongoria a mbarĩ cia andũ a Isiraeli maaigũire urĩa Rubeni, na Gadi, na Manase moigĩre-rĩ, magĩkena. **31** Nake Finehasi mũrũ wa Eleazaru urĩa mũthĩnjĩri-Ngai akĩira Rubeni, na Gadi, na Manase atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩtwamenya atĩ Jehova arĩ hamwe na ithuĩ, tondũ mũthĩthĩire Jehova ũndũ-inĩ ũyũ. Rĩu nĩmũteithũkĩtie andũ a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa Jehova.” **32** Nake Finehasi mũrũ wa Eleazaru, urĩa mũthĩnjĩri-Ngai, hamwe na atongoria magĩcooka Kaanani thuutha wa gũcemanĩa na andũ a Rubeni na Gadi kũu Gileadi, nao magĩcookeria andũ a Isiraeli ũhoro. **33** Nĩmakenire nĩ kũigua ũhoro ũcio, na makĩgooca Ngai. Na matĩgana gũcoka kwaria ũhoro wa kũrĩa na aatĩ nĩguo maharaganie bũrũri urĩa andũ a Rubeni na Gadi matũũraga. **34** Nao andũ a Rubeni na Gadi magũita kĩgongona kĩa ũũ: Mũira Gatagatĩ Gaitũ atĩ Jehova nĩwe Ngai.

23 Thuutha wa ihinda inene gũthĩra na Jehova agĩkorwo aheete andũ a Isiraeli ũhũrũko kuuma kũrĩ thũ ciao ciothe irĩa ciamathĩũrũkĩire, na Joshua agĩkorwo aarĩ mũkũrũ mũno na akaingĩhia mĩakarĩ, **2** agũita andũ a Isiraeli othe, na athuuri ao, na

atongoria, na atuithania a maciira, na anene, akimeera atiri: “Riu ni ndi mukuru na ngainghia miaka. 3 Inyui ene nimwoneire maundu maria mothe Jehova Ngai wanyu ekite nduriri ici ciothe Ni undu wanyu, nigukorwo ni Jehova Ngai wanyu wamururiire. 4 Ririkanai uria ndamugaire nduriri iria ciatigarite ituike igai ria mihiriga yanyu, hamwe na mabururi ma nduriri iria ni mwene ndatooririe, kuuma Ruiti rwa Jorodani o nginya Iria riria Inene ria mwena wa ithiuro. 5 Jehova Ngai wanyu we mwene niagaciingata imweherere. Niagacieheria mbere yanyu, na inyui nimukegwatira bururi wao ituike wanyu, o ta uria Jehova Ngai wanyu aamwiriire. 6 “Giai na hinya muno; murumie na mwathikagire watho wothe uria wandikito Ibuku-ini ria watho wa Musa, mutekugarurika na mwena wa urio kana wa umotho. 7 Mutikanagwatanire na nduriri ici itigaire thini wanyu; mutikanagwete maritwa ma ngai ciacio kana mwhite nacio. Mutikanacitungatire kana mucinamirire. 8 No inyui no nginya murumie kwigwatania na Jehova Ngai wanyu, o ta uria mukoretwo mugika nginya umuthi. 9 “Jehova niamuingatire nduriri nene na iri hinya muno ikamweherera; na nginya umuthi uyuti gutiri mundu o na utowe uhote kumwitiira. 10 Mundu umwe wanyu atoragia andu ngiri, Ni undu Jehova Ngai wanyu niwe umuriagiriira, o ta uria eeraniire. 11 Ni undu ucio mwimenyererei muno niguu mwendage Jehova Ngai wanyu. 12 “No riri, mungigarurika na muniitanagire na matigari ma nduriri ici itigaire thini wanyu na muhikanie nacio na mugwatanire nacio, 13 hindo iyo na inyui mumenye wega ati Jehova Ngai wanyu ndagacooka kuingata nduriri icio ciehere mbere yanyu. No riri, igaatika cia kumuheenereria o na ituike ta mitego ya kumugwatia, na ituike iboko cia kumuhura, na mitiga ya kumutira maitho, nginya muthire bururi-ini uyuti mwega, uria Jehova Ngai wanyu amuheete. 14 “Riu ni ngirie gwithira na njira iria andu othe a thi mathiiga. Nimuthi na ngoro ciyanyu ciothe, na maroho manyu ati gutiri kiraniro o na kimwe kia maundu maria mothe mega Jehova Ngai wanyu aamwiriire atahingite. Irikanio ciothe nihingitio, na gutiri o na kimwe githingite. 15 No riri, o ta uria ciiraniro ciothe njega iria Ngai eeraniire ihingite-ri, uguo noguo Jehova akaamurehithiria uuru uria wothe oigite niakamurehere, o nginya amuniine mwehere bururi-ini uyuti mwega amuheete. 16 Mungithukia kirikanio kia Jehova Ngai wanyu kiria aamwathire murumagiriire, na micooke gutungatagira ngai ingi na mugacinamirira-ri, marakama ma Jehova nimakamurimbukira, na inyui nimugakua narua muthire bururi uyuti mwega amuheete.”

24 Ngingi Joshua agicookaniriria mihiriga yotho ya Isiraeli kuu Shekemu. Agita athuuri, na atongoria, na atuithania a maciira, na anene a Isiraeli, nao magithi makirigama mbere ya Ngai. 2 Nake Joshua akira andu othe atiri, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuaga atiri: ‘Tene muno maithe manyu, nio Tera ithe wa Iburahimu na Nahoru, maatuiraga murimo uria ungi wa Ruiti rwa Farati na makahooyaga ngai ingi. 3 No nindarutire

ithe wanyu Iburahimu, oime bururi ucio uri murimo wa ruiti rwa Farati, ngimutongoria kuu Kaanani guothe, na ngimuhe njirao nyingi. Nindamuheire Isaaka, 4 nake Isaaka ngimuhe Jakubu na Esa. Nindagaire Esa bururi uria uri irima wa Seiru, no Jakubu na ariu ake magukiruka magithi Misiri. 5 “Ningi ngicooka ngituma Musa na Haruni, na ngihura andu a Misiri na maundu maria mothe ndeekire kuu, ngicooka ngimaruta kuo. 6 Riria ndaarutire maithe manyu kuu bururi wa Misiri, nimwakinyire iria-ini, nao andu a Misiri makimarumirira na ngari cia ita, na andu mahaicite mbarathi o nginya Iria Itune. 7 Nao andu a Isiraeli magikaia Jehova amateithie, nake agikira nduma gatagati kanyu na andu a Misiri; ningi agituma iria rimakorere, akimathika nario. Nimweyoneire na maithe manyu uria ndeekire andu a Misiri. Ngingi mugicooka mugitura weru-ini matuku maingi. 8 “Ningi ngimutwara bururi wa Aamori aria maatuiraga mwena wa irathiro wa Ruiti rwa Jorodani. Nao makirua na inyui na ni ngimaneana moko-ini manyu. Nindamaanangire mamweherere, na inyui mukigwatira bururi wao ugutika wanyu. 9 Na riria Balaki muru wa Ziporo muthamaki wa Moabi eharagiria kurua na Isiraeli-ri, niatumanire Balamu muru wa Beori niguu oke amurume. 10 No ni ndingithikiriire Balamu; ni undu ucio agikiriiria kumurathima maita maingi, na ni ngimuhonokia kuuma moko-ini make. 11 “Ningi mukiringa Ruiti rwa Jorodani na mugikinya Jeriko. Nao andu a Jeriko makirua na inyui, o ta uria Aamori, na Aperizi, na Akaanani, na Ahiti, na Agirigashi, na Ahivi, na Ajobusi o nao nimaruriire na inyui, no ni ngimaneana moko-ini manyu. 12 Ngicooka ngirekia magi mari mboora mathi mbere yanyu, maria maamaingathire mamweherere, o hamwe na athamaki aria eer a Aamori. Ti inyui mwamaingathire na ruhiu rwanyu rwa njora kana na uta wanyu. 13 Ni undu ucio ngimuhe bururi mutaanogire na matura mutakite; na nikuo muturaga, mukiriraga maciaro ma migunda ya mithabibu na mitamayi uria mutaahaandire.’ 14 “Na riri, mwitigirei Jehova na mumutungatagire mutari na uginga, na muri ehokeku kuna. Eheria ngai iria maithe manyu ma tene maahooyaga kuu murimo wa Ruiti rwa Farati, o na kuu bururi wa Misiri, na mutungatagire o Jehova. 15 No riri, mungiona uhoro ucio wa gutungatagira Jehova ta utamwagiriire-ri, thuurai umuthi uria muritungatagira, mumenye kana ni ngai iria maithe manyu maatungatagira kuu murimo wa ruiti, kana ni ngai cia Aamori aria ene bururi uyuti muturaga. No ha uhoro wakwa mwene na nyumba yakwa-ri, turingatagira Jehova.” 16 Nao andu acio magicookia makiaga atiri, “Kuroaga gutika uguo, ati tutiganire Jehova ati niguu tutungatire ngai ingi! 17 Nigukorwo ni Jehova Ngai witu we mwene waturutire bururi wa Misiri hamwe na maithe maitu, tukiuma bururi ucio wa ukombo, na akiringa ciamia icio nene uguo na tugiciona na maithe maitu. Niaatugitire rugendo-ini rwitu ruothe kuria twagereire, o na turi gatagati ka nduriri ciothe kuria twatukanirire. 18 Nake Jehova niangathire nduriri icio ciothe ciehere mbere iiti, o hamwe na Aamori aria maatuiraga bururi-ini

ũcio. Tondũ ũcio o na ithuĩ tũritungatagĩra Jehova, nĩ ũndũ nĩwe Ngai witũ.” **19** Nake Joshua akĩira andũ acio atĩrĩ, “Mũtingihota gũtungatĩra Jehova. Jehova nĩ Ngai Mũtheru; we nĩ Ngai ũrĩ ũiru. Ndakamũrekerera ũremi wanyu o na kana mehia manyu. **20** Mũngĩgaatiganĩria Jehova na mũtungatĩre ngai cia kũngĩ, nĩakamũgarũrũka na amũrehere mwanangĩko amũniine, o na amwikite maũndũ mega.” **21** No andũ acio makĩira Joshua atĩrĩ, “Aca! Ithuĩ tũritungatagĩra Jehova.” **22** Nake Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ ene mũrĩ aira a ũguo mwoiga, atĩ nĩmwathuura gũtungatagĩra Jehova.” Nao makimũcookeria, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tĩ, ithuĩ tũrĩ aira.” **23** Joshua akĩmeera atĩrĩ, “Rĩu-rĩ, kĩaheierie ngai cia kũngĩ iria irĩ thĩnĩ wanyu, na mũheane ngoro cianyu biũ harĩ Jehova Ngai wa Isiraeli.” **24** Nao andũ acio makĩira Joshua atĩrĩ, “Ithuĩ tũritungatagĩra Jehova Ngai witũ na tũmwathikagĩre.” **25** Mũthenya o ro ũcio Joshua agĩthondekera andũ kĩrĩkanĩro, na akĩmandikĩra kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmũrĩrwo na mawatho, marĩ o kũu Shekemu. **26** Nake Joshua akĩandika maũndũ macio lbuku-inĩ rĩa Watho wa Ngai. Agĩcooka akĩoya ihiga inene, akĩrĩrũgamia hau gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ wa mũgandi hakuhi na handũ-harĩa-haamũre ha Jehova. **27** Akĩira andũ acio othe atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ! Ihiga rĩrĩ nĩrĩo rĩgũtũika mũira witũ wa ũrĩa tuoiga. Nĩrĩguĩte ciugo ciothe iria Jehova atwĩrite. Nĩrĩo rĩgũtũika mũira wanyu mũngĩkaaga kwĩhokeka harĩ Ngai wanyu.” **28** Nake Joshua agĩcooka akĩira andũ acio mathiĩ, o mũndũ acooke kũria igai rĩake rĩarĩ. **29** Thuutha wa maũndũ macio Joshua mũrũ wa Nuni, ndungata ya Jehova, agĩkua arĩ na ũkũrũ wa mĩaka igana na ikũmi. **30** Nao makimũthika kũu gĩthaka kĩa igai rĩake, o kũu Timinathu-Sera bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu gathigathini wa kĩrĩma kĩa Gaashu. **31** Nao andũ a Isiraeli magĩtungatĩra Jehova matukũ-inĩ mothe ma Joshua na ma athuuri arĩa maatigirwo muoyo Joshua akua, o arĩa maamenyete maũndũ mothe marĩa Jehova ekite Nĩ ũndũ wa Isiraeli. **32** Namo mahĩndĩ ma Jusufu, marĩa andũ a Isiraeli maarehete kuuma bũrũri wa Misiri, magĩthikwo kũu Shekemu gacigo-inĩ ga gĩthaka kĩrĩa Jakubu aagũrĩte kuuma kũrĩ ariũ a Hamoru, ithe wa Shekemu. Rĩu nĩrĩo rĩatuĩkire igai rĩa njiaro cia Jusufu. **33** Nake Eleazaru mũrũ wa Harũni agĩkua na agĩthikwo kũu Gibe, kũria kwagaĩrwo mũriũ Finehasi, o kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraimu.

Atiirĩrĩri

1 Thuutha wa Joshua gũkua, andũ a Isiraeli makĩũria Jehova atĩrĩ, “Nĩ a mekwambata mathĩĩ mbere magatũhũranĩre kũrĩ andũ a Kaanani?” **2** Nake Jehova agĩcockia atĩrĩ, “Andũ a Juda nĩ megũthĩĩ, tondũ nĩneanĩte bũrũrĩ ũcio moko-inĩ mao.” **3** Hindĩ iyo andũ a Juda makĩra andũ a Simeoni, ariũ a ithe wao, atĩrĩ, “Ũkai mwambatanie na ithuĩ tũtoonye bũrũrĩ ũria twagaĩrwo, tũkahũũrane na andũ a Kaanani, na ithuĩ nĩtũgaacooka tũthĩĩ na inyũĩ tũkahũũranĩre igai rĩanyu.” Nĩ ũndũ ũcio andũ a Simeoni magĩthĩĩ hamwe nao. **4** Rĩrĩa andũ a Juda maamatharĩkĩre-rĩ, Jehova akĩneana andũ a Kaanani na Aperizi moko-inĩ mao, nao andũ a Juda makĩũraga arũme 10,000 kũu Bezeki. **5** Kũu nĩkũ maakorire Adoni-Bezeki, makĩhũũrana nake, magĩtooria andũ a Kaanani na Aperizi. **6** Adoni-Bezeki akĩũra, no makĩmũteng’eria, makĩmũnyĩta, makĩmũtinia ciara iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ. **7** Nake Adoni-Bezeki akiuga atĩrĩ, “Athamaki mĩrongo mũgwanja matinĩtio ciara ciao iria nene cia moko na iria nene cia magũrũ, moonganagia rũitĩki rwa irio rungu rwa metha yakwa. Na rĩrĩ, Ngai nĩandĩhĩte nĩ ũndũ wa ũria ndeekire.” Nao makĩmũtwara Jerusalemu, na agĩkũira kuo. **8** Ningĩ andũ a Juda magĩtharĩkĩra itũũra rĩa Jerusalemu, o narĩo makĩrĩtunyana, makĩũraga andũ a itũũra rĩu na hiũ cia njora, magĩcocka makĩrĩcina na mwaki. **9** Thuutha wa ũguo, andũ a Juda makĩhũũrũka makahũũrane na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũrĩ ũria ũrĩ irĩma wa Negevu na magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro. **10** Ningĩ magĩthĩĩ kũhũũrana na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Hebironi (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Ariba) maathĩĩ makĩhoota Sheshai, na Ahimani, na Talimai. **11** Kuuma kũu magĩthĩĩ kũrĩa na andũ arĩa maatũũraga Debiri (kũria tene gwetagwo Kiriathu-Sefari.) **12** Nake Kalebu akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũria ũgũtharĩkĩra na atunyane Kiriathu-Sefari-rĩ, ũcio nĩwe ngũhe mwarĩ wakwa Akisa, amũhikie.” **13** Nake Othinieli, mũrũ wa Kenazu, mũrũ wa ithe na Kalebu ũria mũnini, nĩwe watunyanire itũũra rĩu. Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe mwarĩ Akisa atuĩke mĩtumia wake. **14** Mũthenya ũmwe Akisa nĩathiire kũrĩ Othinieli, nake akĩringĩrĩria Akisa ahoce mũgũnda kũrĩ ithe Kalebu. Aarĩkia kuuma igũrũ rĩa ndigiri yake, Kalebu akĩũria mwarĩ atĩrĩ, “Ũkwenda ngwikire atĩa?” **15** Nake akĩmũcockeria atĩrĩ, “Ndagũthaita ũndathime. Tondũ nĩũũheete bũrũrĩ wa Negevu, he ithima cia maaĩ o nacio.” Nĩ ũndũ ũcio Kalebu akĩmũhe ithima cia mwena wa rĩgongo na cia mwena wa kĩanda. **16** Nacio njjaro cia mũthoni-we wa Musa, ũria Mũkeni, ikĩambata ikũma Itũũra Inene rĩa Mikĩndũ iri hamwe na andũ a Juda, igĩthĩĩ gũtũũrania na andũ a werũ wa Juda ũria ũrĩ Negevu gũkuhĩ na Aradi. **17** Nao andũ a Juda magĩthĩĩ hamwe na andũ a Simeoni ariũ a ithe wao, na magĩtharĩkĩra andũ a Kaanani arĩa maatũũraga Zefathu, nao makĩananga itũũra rĩu inene biũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩgĩtwo Horoma. **18** O na ningĩ andũ a Juda magĩtunyana matũũra manene ma Gaza, na Ashikeloni, na Ekironi, o itũũra inene na bũrũrĩ warĩo.

19 Jehova aarĩ hamwe na andũ a Juda. Magĩkĩnyĩitĩra bũrũrĩ ũria ũrĩ irĩma, no matiahotire kũingata andũ arĩa maatũũraga kũria kwaraganu, nigũkorwo maarĩ na ngaarĩ cia ita cia igeria. **20** Na o ta ũria Musa eeranĩire, Hebironi kwaheirwo Kalebu, nake akĩingata ariũ atatũ a Anaki kuuma kuo. **21** No rĩrĩ, andũ a Benjamini nĩmaremirwo nĩ kũingata andũ a Jebusi arĩa maatũũraga Jerusalemu. Andũ a Jebusi matũũranagia na andũ a Benjamini kũu Jerusalemu nginya ũmũthĩ. **22** Na rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Jusufu magĩtharĩkĩra Betheli, nake Jehova aarĩ hamwe nao. **23** Rĩrĩa maatũũmire andũ magathigaane Betheli (kũria mbere iyo gwetagwo Luzu), **24** athigaani acio makĩona mũndũ akũma kũu itũũra-inĩ rĩu inene, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tuonie ũria tũngĩtoonyia itũũra rĩrĩ inene, na nĩtũgaagwĩka maũndũ mega.” **25** Nĩ ũndũ ũcio akĩmoonina, no makĩũraga andũ a itũũra rĩu inene na rĩhũĩ rwa njora, no makĩhonokia mũndũ ũcio na nyũmba yake yothē. **26** Mũndũ ũcio agĩcocka agĩthĩĩ bũrũrĩ wa Ahiti, kũria aakire itũũra inene, na akĩrĩta Luzu, na nĩrĩo rĩĩtwa rĩarĩo o na ũmũthĩ. **27** No andũ a Manase matiaingatiire andũ a Bethi-Shani, kana andũ a Taanaka, kana andũ a Dori kana andũ a Ibileamu, kana andũ a Megido na matũũra marĩa maamarigĩciĩire, tondũ andũ a Kaanani nĩmatũite itua rĩa gũtũũra bũrũrĩ ũcio. **28** Na rĩrĩ, rĩrĩa andũ a Isiraeli maagĩire na hinya, makĩrutithia andũ a Kaanani wĩra wa hinya, no matiigana kũmaingata biũ. **29** O nao andũ a Efiraimu matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Gezeri, no andũ acio a Kaanani maathĩire o na mbere gũtũũrania hamwe nao. **30** O nao andũ a Zebuluni matiigana kũingata andũ a Kaanani arĩa maatũũraga kũu Kitironi kana Nahaloli, arĩa maatigaire gatagatĩ kao; no nĩmarutithirie wĩra na hinya. **31** O na andũ a Asheri matiigana kũingata andũ othe arĩa maatũũraga Ako, kana arĩa matũũraga Sidoni, kana arĩa maatũũraga Ahalabu, kana arĩa maatũũraga Akizibu, kana arĩa maatũũraga Heliba, kana arĩa maatũũraga Afeku, kana arĩa maatũũraga Rehobu, **32** na tondũ wa ũguo andũ a Asheri magĩtũũrania na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũrĩ ũcio. **33** O nao andũ a Nafitali matiigana kũingata andũ arĩa maatũũraga kũu Bethi-Shemeshu, o na kana arĩa maatũũraga Bethi-Anathu; no andũ a Nafitali o nao maatũũranire na andũ a Kaanani arĩa maatũũraga bũrũrĩ ũcio, no andũ arĩa maatũũraga Bethi-Shemeshu na Bethi-Anathu magĩtũũka andũ ao a kũrutithagio wĩra wa hinya. **34** Andũ a Aamori makĩhingĩrĩria andũ a Dani kũu bũrũrĩ ũria ũrĩ irĩma, makĩmagĩrĩria gũikũrũka kũria kwaraganu. **35** Ningĩ Aamori nĩmatũite itua rĩa gũtũũra Kĩrĩma-inĩ kĩa Herezu, na kĩa Aijaloni, na kĩa Shaalubimu, no rĩrĩa andũ a nyũmba ya Jusufu maagĩire na hinya, o nao Aamori magĩtũũka a kũrutithio wĩra wa hinya. **36** Mũhaka wa Aamori woimĩte Itũũkanĩrĩo rĩa Akirabimu, ũgakinya Sela na ũkahĩtũka.

2 Na rĩrĩ, mũraika wa Jehova nĩambatiire agĩkinya Bokimu oimĩte Giligali, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ndaamwambatiire ngĩmũruta bũrũrĩ wa Misiri na ngĩmũtongoria nginya bũrũrĩ-inĩ ũria ndeeriire maithe manyu na mwĩhitwa atĩ nĩngamahe. Ngiuga atĩrĩ, “Nĩ

nimekūrūmia mūthiire ya Jehova, na mathiage nayo o ta ūria maithe mao meekaga.” **23** Jehova nīetikiririe ndūriri icio itigare kuo, na ndaigana gūcirutūrura o rīmwe na ūndū wa gūcineana moko-inī ma Joshua.

3 Ici nīcio ndūriri iria Jehova aatigirie kuo nīguo ageragie andū a Israeli arīa mataamenyerete ūhoro wa mbaara cia kūu Kaanani. **2** (Eekire ūguo nīgeetha arute njiaro cia andū a Israeli ūhoro wa mbaara tondū njiaro icio itiamenyete ūhoro wa kūrūa mbaara). **3** Ndūriri icio nīcio ici: aathani arīa atano a Afilisti, na Akaanani othe, na Asidoni, na Ahivi arīa maatūūraga irīma-inī cia Lebanoni kuuma Kīrīma kīa Baali-Herimoni o nginya Lebo-Hamathu. **4** Ciatigirio nīgeetha igerie andū a Israeli, nīguo monwo kana nīmārīathīkagīra maathani ma Jehova marīa aaheete maithe mao ma tene na guoko kwa Musa. **5** Andū a Israeli magītūūrania na Akaanani, na Ahiti, na Aamori, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi. **6** Nao makīhikia arītu ao, na makīheana arītu ao mahikio nī aanake a andū acio, na magītungatīra ngai ciao. **7** Andū a Israeli nīmekire ūūru maithe-inī ma Jehova; makīrganīrwo nī Jehova Ngai wao, na magītungatīra ngai cia Baali na cia Ashera. **8** Nao marakara ma Jehova magīakanīra andū a Israeli o nginya akīmarekereria moko-inī ma Kushani-Rishathaimu mūthamaki wa Aramu-Naharaimu, ūria andū a Israeli maatungatīire mīaka īnana. **9** No rīrīa maarīrīire Jehova, akīmaarahūrīra mūdū wa kūmahonokia wetagwo Othīneli mūrū wa Kenazu, mūrū wa ithe na Kalebu ūria mūnini, nake akīmahonokia. **10** Roho wa Jehova agītūka igūrū rīake, agītūka mūtīrīrīrī būrūrī wa Israeli na agīthī īta-inī. Nake Jehova akīneana Kushani-Rishathaimu mūthamaki wa Aramu moko-inī ma Othīneli, nake akīmūtooria. **11** Nī ūndū ūcio būrūrī ūgikorwo na thayū mīaka mīrongo īna, nginya rīrīa Othīneli mūrū wa Kenazu aakuire. **12** O rīngī andū a Israeli magītūka ūūru maithe-inī ma Jehova, na tondū wa gwīka ūūru ūcio Jehova akihe Egiloni mūthamaki wa Moabi hinya wa gūtooria Israeli. **13** Egiloni akīgītira andū a Amoni na Amaleki, makītūngana hamwe nake magītharīra andū a Israeli, na makīmātunya Itūūra rīrīa Inene rīa Mīkīndū. **14** Andū a Israeli magītūka ndungata cia Egiloni mūthamaki wa Moabi mīaka ikūmi na īnana. **15** O rīngī andū a Israeli makīrīrīra Jehova, nake akīmahe mūdū wa kūmahonokia wetagwo Ehudu, warī wa kīmōtho; mūrū wa Gera ūria Mūbenjamini. Nao andū a Israeli makīmūtūma na irīhi rīa igooti kūrī Egiloni mūthamaki wa Moabi. **16** Na rīrī, Ehudu nīathondekete rūhiū rwa njora rūūgī mīena yeerī, ta rwa buti īmwe na nuthu kūrāiha rūrīa oohereire njohero-inī yake mwena wa ūrio nguo-inī thīnī. **17** Nake agītwarīra Egiloni mūthamaki wa Moabi igooti, na rīrī, Egiloni aarī mūdū mūnoru mūno. **18** Thuutha wa Ehudu kūmūnengera igooti, akiumagaria andū arīa maarīkuūite, magīthī. **19** Nowe mwene aakinya mīhianano-inī rīra yarī hakuhi na Giligali, akīhūdūka, agīthī akīra mūthamaki ūcio atīrī, “Ndī na ndūmīrīrī yaku ya ithe.” Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Kīrai!” Nao arīa othe maamūtungatagīra makīheha harī we. **20** Nake Ehudu akīmūkūhīrīra rīrīa aikarīte arī

o wiki nyumba-ini yake ya uthamaki ya iguru, iria aikaraga hinda ya riua. Akimwira atiri, "Ndi na ndumiriri yaku kuuma kuri Ngai." Na riria muthamaki ookagira kuuma giti-ini kiria aikarire, **21** Ehudu agitamburika guoko gwake kwa umotho, akiruta ruhiu rwa njora kuuma njohero-ini yake mwena wa urio, agitheca muthamaki ucio nda. **22** O na muti waruo ugitoonya na ruhiu rukumanira na thuutha. Ehudu ndaacomorire ruhiu, namo maguta makiruhumbira. **23** Ningi Ehudu agithii githaku-ini, akihinga mirango ya nyumba iyo ya iguru, akimuhingiriria kuo. **24** Ehudu aaria guthii, ndungata cia muthamaki igika igikora mirango ya nyumba ya iguru iri mihinge, ikiaga atiri, "No nginya akorwo ni gwiethia areiteithia kanyumba-ini ka na thiini." **25** Nacio igiterera o nginya igiconoka, no riria aagire kuhingura mirango ya nyumba, ikioga hinguro ikihingura mirango. Na hau ikiona munene wao aguite thi ari muku. **26** Na riri, hinda iyo ciereire ihingurwo-ri, Ehudu akiyura. Akihitika mihiano-ini akirira Seira. **27** Aakinya kuo akihuha karumbeta kuu bururi uria uri irima wa Efiraimu, nao andu a Israeli magikurukania nake moimite irima-ini, amatongoretie. **28** Akimaatha atiri, "Numirirai, nigukorwo Jehova nianeanite Moabi thu yanyu moko-ini manyu." Ni undu ucio magikurika makimurumira, makinyiita mariuko ma Ruri rwa Jorodani maria maaringagirira bururi wa Moabi, na matiigana gwikiria mundu o na uriku aringe ruri ruu. **29** Na hinda iyo makitiraga andu ta 10,000 a Moabi, na othe maar andu njamba na maar na hinya; na gutiri mundu o na umwe wahonokire. **30** Muthenya ucio andu a Moabi magitika ndungata cia andu a Israeli, nago bururi ugikorwo na thayu miaka mirongo inana. **31** Thuutha wa Ehudu hagitika mundu wetagwo Shamigiri muru wa Anathu, uria woragire Afilisti magana matandati na mucengi uria utindikaga ndegwa. O nake akihonokia andu a Israeli.

4 Thuutha wa Ehudu gikua-ri, andu a Israeli o ringi magika maundu mooru maitho-ini ma Jehova. **2** Ni undu ucio Jehova akimarekereria moko-ini ma Jabini, muthamaki wa bururi wa Kaanani uria waathanaga kuu Hazoru. Nake mune na mbutu ciake cia mbaara eetagwo Sisera, uria watitiraga kuu Haroshethu-Hagoyimu. **3** Jabini aari na ngaari cia ita cia igera magana kenda, na niahinyiririe andu a Israeli atari na tha ihinda ria miaka mirongo iri, nao andu a Israeli magikaira Jehova amateithie. **4** Na riri, Debora, munabi mundu-wa-nja, mutumia wa Lapidothu, niwe watongoragira Israeli hinda iyo. **5** Nake aari na handu ha gucirira rungu rwa Mukindu wa Debora, gatagati ka Rama na Betheli kuu bururi uria uri irima wa Efiraimu, nao andu a Israeli maathiiaga hari we nigeetha amatuithanie maacia. **6** Debora agitumanira Baraka muru wa Abinoamu kuuma Kedeshi ya Nafitali, akimwira atiri, "Jehova Ngai wa Israeli niaragwatha agakwira atiri, 'Thii, woe andu 10,000 a kuuma Nafitali na Zebuluni, na umatongorie nginya Kirima-ini kia Taboru. **7** Nii nunguucirira Sisera, mune na mbutu cia ita cia Jabini, hamwe na ngaari ciake cia ita na thigari

ciake nginya ruri-ini rwa Kishoni, ndimuneane moko-ini maku." **8** Nake Baraka akimwira atiri, "Ninguthii aakorwo nigutwarana hamwe na nii; no aakorwo ndugutwarana hamwe na nii-ri, o na nii ndiguthii." **9** Nake Debora akimwira atiri, "Ni wega, ningutwarana nawe. No riri, ni undu wa uria uroya uhoru iyu-ri, gitio gitigatuka giaku, nigukorwo Jehova niekuneana Sisera moko-ini ma mundu-wa-nja." Ni undu ucio Debora agitwarana na Baraka nginya Kadesh. **10** Na kuu Baraka agita andu a Zebuluni na a Nafitali. Andu 10,000 makimurumira, o na Debora agithii hamwe nake. **11** Na riri, Heberi uria Makeni nenyumirite agatigana na Akeni aria anga a ruciaro rwa Hobabu, muthoni-we wa Musa, na akaamba hema yake muti-ini uria mune kuu Zaananimu gukuhi na Kadesh. **12** Nao andu makihe Sisera uhoru, ati Baraka muru wa Abinoamu niambatite agakinya Kirima gia Taboru. **13** Sisera agicookanirira ngaari ciake cia ita cia igera magana kenda, hamwe na andu othe aria maar hamwe nake, kuuma Haroshethu-Hagoyimu nginya Ruri rwa Kishoni. **14** Nake Debora akira Baraka atiri, "Thii! Uyu niguo muthenya uria Jehova aneanite Sisera moko-ini maku. Githi Jehova tiwe uthite ari mbere yaku?" Ni undu ucio Baraka agikurika oimite Kirima-ini gia Taboru, arumirirwo ni andu 10,000. **15** Riria Baraka aamakuhiririe, Jehova akiingatithia Sisera hamwe na ngaari ciake cia ita ciothe, na mbutu yake yothe, akimahura na ruhiu rwa njora, nake Sisera agitiganiria ngaari yake ya ita, akira na maguru. **16** No Baraka akiingatithia ngaari icio cia ita o hamwe na mbutu cia ita nginya Haroshethu-Hagoyimu. Nacio thigari ciothe cia Sisera ikiuragwo na ruhiu rwa njora; na gutiri mundu o na umwe watigarire. **17** No riri, Sisera agithara na maguru, akirira hema-ini ya Jaeli, mutumia wa Heberi uria Makeni, ni undu kwari na urata gatagati-ini ka Jabini muthamaki wa Hazoru na mbari ya Heberi ucio Makeni. **18** Jaeli akiumagara agatunge Sisera, akimwira atiri, "Uka, mwathi wakwa, toonya thiini. Ndugetigire." Ni undu ucio agitoonya hema thiini nake Jaeli akimuhumbira. **19** Sisera akiaga atiri, "Ndi munyootu, ndaguthaita he maa nyue." Jaeli agikunura mbuthu ya iria, akimuhe anyue, agicooka akimuhumbira. **20** Sisera akimwira atiri, "Rugama murango-ini wa hema, na hangika mundu akurie atiri, 'Kuri mundu uri guku?' uge atiri, 'Aca.'" **21** No Jaeli ucio mutumia wa Heberi akioya higi ya hema na nyondo, agithii acemete haria Sisera aakomete anogete muno. Akihuririra higi iyo thikiririo-ini, igitirika nginya igitoonyerera thi, nake agikua. **22** Baraka agika aingatithie Sisera, nake Jaeli agithii kumutunga. Akimwira atiri, "Uka, ningukunia mundu uria uracaria." Ni undu ucio Baraka agitoonya hamwe na Jaeli, na agikora Sisera akomete thi ari muku nayo higi imutirikanitie thikiririo. **23** Muthenya ucio-ri, niguo Ngai aatoorie Jabini, muthamaki wa andu a Kaanani, mbere ya andu a Israeli. **24** Nakuo guoko kwa andu a Israeli gugikiriria kugia na hinya iguru ria Jabini, muthamaki wa andu a Kaanani, nginya makimuniina biu.

5 Muthenya ūcio Debora na Baraka mūrū wa Abinoamu makīina rwimbo rūrū: **2** “Rīria anene a Isiraeli maatongoria, rīria andū meheana meyendeire-rī, goocai Jehova! **3** “Iguai ūhoro ūyū, inyuī athamaki! Thikīrīriai, inyuī aathanī! Nīngūinīra Jehova, nīngūina; nīngūtungīra Jehova rwimbo, o we Ngai wa Isiraeli. **4** “Rīria Wee Jehova woimire Seiru, rīria woimire būrūri wa Edomu, thī nīyainainire, igūrū rīkiura, namo matu magīta maai. **5** Irima nīciathingithire mbere ya Jehova, o we Ngai wa Sinai, ikīinaina mbere ya Jehova, Ngai wa Isiraeli. **6** “Matukū-inī ma Shamigari mūrū wa Anathu, o na matukū-inī ma Jaeli, nījira nīciagite andū a kūgerera; agendi maageraga tūcira twa mīkīra. **7** Tūtūura tūkiaga andū kūu Isiraeli, tūkiaga andū, o nginya rīria nīi, Debora, ndaarahūkire, ngīarahūka ngītūika ta nyina wa Isiraeli. **8** Hīndī rīria maathuurire ngai ng’eni, mbaara nīyokire o ihingo-inī cia itūtūra inene, na gūtione-kire ngo kana itimū harī andū 40,000 kūu Isiraeli. **9** Ngoro yakwa īrī hamwe na anene a Isiraeli, o hamwe na andū ariā merutūire na kwīyendera gatagatī-inī ka andū. Goocai Jehova. **10** “Inyuī mūhaicaga ndigiri njerū, mūikarīire matandiko manyu, na inyuī mūthiaga na nījira, cūranai, **11** kūrī na mīgambo ya aini itahīro-inī rīa maai. Mainaga cīko cia ūthingu cia Jehova, cīko cia ūthingu cia njamba ciake kūu Isiraeli. “Nīngī andū a Jehova magīkūrūka nginya ihingo-inī cia itūtūra inene. **12** ‘Wee Debora, ūkīra! Ī ndūgītūkīre! Ūkīra, ūkīra, ūkīye rwimbo! Arahūka wee Baraka! Wee mūrū wa Abinoamu-rī, wīnyīitire mīgwate yaku.’ **13** “Nīngī andū ariā maatigaire, magīkūrūka kūrī andū ariā maari igweta; andū a Jehova magītūka kūrī nīi hamwe na andū ariā maari hinya. **14** Amwe mookire kuuma Efiraumu, ariā iruka ciao ciarī kūu Amaleki; Benjamini aari hamwe na andū ariā maakūrūmīrīire. Anene a ita cia mbaara nīmaikūrūkire kuuma Makiri, nakuo Zebuluni gūkiuma ariā maanyīitaga rūthanju rwa mūnene wa mbūtū cia ita. **15** Anene a Isakaru maari hamwe na Debora; Ī-nī, Isakaru maari na Baraka, mamumīte thutha na ihenya o nginya kīanda-inī. Ng’ongo-inī cia Rubeni nī kwari na ūhoro mūnene wa gwīcookera. **16** Nī kīi gīatūmire mūikare mīaki-inī mūiguage mahiū makīhuhīrwo mīrūrī? Ng’ongo-inī cia Rubeni nī kwari ūhoro mūnene wa gwīcookera. **17** Gileadi aikarire o kūu mūrīmo wa Rūūi rwa Jorodani. Nake Dani-rī, nī kīi gīagītūmire atiindage marikabu-inī? Asheri aikarire o kūu ndwere-inī cia iria, agīkara icukīro-inī ciake cia marikabu. **18** Andū a Zebuluni nīmetwarīrīire ūgwatī-inī wa gīkuū; o nake Nafitali agīka o ūguo kūu gūtūgīru werū-inī. **19** “Athamaki magītūka, makīrūa; athamaki a Kaanani makīrūia kūu Taanaka, gūkuhī na maai ma Megido, o natiakuire betha, o na kana ndaho. **20** Kūu igūrū njata nīciarūire, o kūu nījira-inī ciacio ikīrūa mbaara na Sisera. **21** Rūūi rwa Kishoni nī rwamathererirīe, rūu rūūi rwa tene, Rūūi rwa Kishoni. Wee ngoro yakwa wītware, na ūgie na hinya! **22** Nīngī mahūngū ma mbarathi makīrumia thī, iteng’erete, mbarathi ciake irī hinya igathīi iteng’erete. **23** Nake mūraika wa Jehova akiuga atīrī, ‘Merozu īrogwatwo nī kīrumi. Ariā matūruga kuo marogwatwo nī kīrumi kīria kīuru, nī undū matiokire gūteithia Jehova, gūteithia

Jehova kūrūa na ariā marī hinya.’ **24** “Jaeli mūtumia wa Heberi ūria Mūkeni, arorathimwo gūkīra atumia ariā angī, o we mūrathime mūno harī atumia ariā matūruga hema-inī. **25** Sisera aamūhoire maai, nake akīmūhe iria; akīmūrehera iria imata na mbakūrī ingīnyūrwo nī andū ariā me igweta. **26** Aatambūrūkirie guoko gwake akīoya hīgī ya hema, akīnyīita nyondo ya bundi na guoko kwa ūrio. Akīringa Sisera, akīmūhehenja mūtwe, akīmūtheeca na agīthethera thikīrīrio yake. **27** Akīinama magūrū-inī make, akīgūa; agīkoma hau. Akīinama magūrū-inī make, akīgūa; o hau ainamire, no ho aagūire ari mūkuū. **28** “Nyina wa Sisera agīcūthīrīria na ndirica; akīanīrīra ari gatarica-inī kau, akiuga atīrī, ‘Nī kīi gītūmīte ngaari yake ya ita īkare ūguo ītookite? inegene rīa magūrū ma ngaari cia ita-rī, rīcereirwo kū?’ **29** Atumia ake ariā oogī mūno makamūcookagīria; o nake agecookagīria na ngoro yake atīrī, **30** ‘Githī ti gwetha mareetha na makagayana indo cia ndaho: mūrītu ūmwe kana eerī harī o mūdūdū, na nguo cia marangi maingī itahīrwo Sisera, nguo cia marangi maingī iria ng’emie, nguo iria ng’emie mūno cia ngingo yakwa, icio ciothe nī cia gūtahwo?’ **31** “Nī undū ūcio thū ciaku iroothira, Wee Jehova! No ariā makwendete-rī, marotuika ta rīua rīkīratha rīrī na hinya warīo.” Naguo būrūrī ūcio ūkīgīa na thayū ihinda rīa mīaka mīrongo īna.

6 Andū a Isiraeli o rīngī nīmekire maūdūdū mooru maitho-inī ma Jehova, na ihinda rīa mīaka mūgwanja Jehova akīmaneana moko-inī ma Amidiani. **2** Na tondū hinya wa andū a Midiani nīwamahatīrīrie mūno, andū a Isiraeli nīmethondekeire kūdūdū gwa kwīhitha mīanya-inī ya irima, na ngurunga-inī, na cīgītīro-inī iria nūmu. **3** Rīria rīothe andū a Isiraeli maahaandaga irio-rī, Amidiani, na Aamaleki, na andū angī a mwena wa irathīro nīmatharīkagīra būrūrī ūcio. **4** Nao nīmambīte hema ciao kūu būrūrī-inī, na magīthūkia irio iria ciarī mīgūnda kūdūdū guothe o nginya Gaza, na matiigana gūtīgīria andū a Isiraeli kīndū o na kīmwe kīrī muoyo, ari ng’ondū kana ng’ombe, o na kana ndigiri. **5** Nīgūkorwo maambataga kuo na mahiū mao na hema ciao mahaana ta ngīgī kūngīgha. Andū na ngamīra ciao matingīatarīkire; magītharīkīra būrūrī ūcio nīgeetha mawanange biū. **6** Amidiani makīnyariira andū a Isiraeli o nginya andū a Isiraeli magīkīra Jehova amateithie. **7** Na rīrī, hīndī rīria andū a Isiraeli maarīrīre Jehova nī undū wa Amidiani-rī, Jehova **8** akīmatūmīra mūnabīi, rīra wameerire atīrī, “Ūū nīguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nīi ndamūrutire būrūrī wa Misiri, ngīmūruta būrūrī wa ūkombo. **9** Nī nīi ndaamūtharire kuuma guoko-inī kwa andū a Misiri, na kuuma guoko-inī kwa ariā othe maamūhinyagīrīria. Ngīmarutūrūra mbere yanyu na ngīmūhe būrūrī wao. **10** Ngīmūrira atīrī, ‘Nīi nīi nīi Jehova Ngai wanyu; Mūtikanahooe ngai cia Aamori, ariā ene būrūrī ūyū mūtūire.’ No inyuī mūtīigana kūnjigua.” **11** Nake mūraika wa Jehova agītūka agīkara thī gītina-inī kīa mūgandi o kūu Ofira, mūgandi wa Joashu ūria Mūabiezeri, harīa mūrīū Gideoni aahūragīra ngano kīhīhīro-inī kīa ndībei nīguo amīhithe ndīkonwo nī Amidiani. **12** Nake mūraika

ucio wa Jehova akimwira Gideoni, akimwira atiri, "Jehova ari hamwe nawe, njamba ino iri hinya." **13** Nake Gideoni akimucookeria atiri, "No riri, mwathi wakwa, angikorwo Jehova ari hamwe na ithu-ri, ni kii gitumite maundũ maya mothe matukore? Makiri ha moriru make mothe maria maithe maitu maatwiraga uhoru wamo atiri, 'Githi ti Jehova watwambatarie agituruta bururi wa Misiri?' No riu-ri, Jehova niatutiganirrie agatuneana guoko-ini kwa Midiani." **14** Nake Jehova akimugarurukira, akimwira atiri, "Thii na hinya ucio uri naguo ukahonokie Isiraeli, umarute guoko-ini kwa Midiani. Githi ti nii ndiragutuma?" **15** Gideoni akimwira atiri, "No riri, Mwathani, ingikihota atia kuhonokia Isiraeli? Muhiriga witu nguo utari hinya thini wa Manase, na ningi ni nii munini muno nyumba-ini iitu." **16** Jehova akimucookeria atiri, "Nii ningukorwo ndi hamwe nawe, na niukuhura Amidiani umaniine othe me hamwe." **17** Nake Gideoni akimucookeria atiri, "Ingikorwo ninjitikirikite maitho-ini maku-ri, kinyonie kimenyithia ati ti-itheru niwe uranjariria. **18** Ndaguthaitha ndukae kuuma haha nginya njooke na ndeehe iruta riakwa na ndirige mbere yaku." Nake Jehova akiuga atiri, "Ningweterera nginya ucooke." **19** Gideoni agitoonya nyumba, agithinja koori, ningi agithondeka migate itari na ndawa ya kumbia kuuma eba imwe ya mutu. Agikira nyama icio gikabu-ini, naguo thathi wacio akiwikira nyungu-ini, agitwarira muraika na akimugira hau gitina-ini kia mugandi. **20** Nake muraika wa Ngai akimwira atiri, "Oya nyama na migate iyo itari na ndawa ya kumbia, uciigirire ihiga-ini riri, na uciitiririe thathi ucio." Nake Gideoni agika ugo. **21** Nake muraika wa Jehova akihutia nyama na migate iyo itari na ndawa ya kumbia na muthia wa rathanju rwake. Mwaki ugikana uumite ihiga-ini, ugicina nyama icio o hamwe na migate iyo. Nake muraika wa Jehova akibuira na ndaacookire kuonwo. **22** Riria Gideoni aamenyire ati oima muraika wa Jehova-ri, akianirira, akiuga atiri, "Iya wakwa-ri Mwathani Jehova! Ninyonete muraika wa Jehova uthii ku uthii!" **23** Nowe Jehova akimwira atiri, "Gia na thayu! Tiga gwigira. Wee-ri, ndugukua." **24** Ni undũ ucio Gideoni agiakira Jehova kigongona hau, agigita Jehova ni Thayu. Nakio gituire kuu Ofira kwa Aabiezeri nginya umuthi. **25** O utuku ucio Jehova akimwira atiri, "Oya ndegwa ya keeri kuuma ruuru-ini rwa thoguo ya miaka mugwanja. Ucooke uguthie kigongona gia thoguo kia Baali, na utemange gitugi kia Ashera kiria kiri mwena-ini wakio. **26** Ucooke wakire Jehova Ngai waku kigongona kiria kiagiriire hau iguru ria haria hambatiru. Huthira ngu cia gitugi kia Ashera kiria utemangire, undutire ndegwa iyo ya keeri ituike igongona ria njino." **27** Ni undũ ucio Gideoni akioya ndungata ciake ikumi, agika o ta uria Jehova aamwirite. No riri, tondũ nietigagira andũ a nyumba yao na andũ a itũura riu-ri, eekire maundũ macio utuku handũ ha muthenya. **28** Rucini kwarooka gukia riria andũ a itũura mookirire-ri, kigongona kia Baali kiarĩ kimomere, hamwe na gitugi kia Ashera gitemangirwo hau mwena-ini wakio, nayo ndegwa iyo ya keeri irutirwo kigongona-ini kiu kierũ giakitwo! **29** Makirania atiri, "Nũũ wĩkite uũ?" Riria maatuirie

wega, makirwo atiri, "Ni Gideoni murũ wa Joashu wĩkite ugo." **30** Andũ acio a itũura makira Joashu atiri, "Umia murũguo na nja. No nginya akue, ni undũ nioinangite kigongona kia Baali na agatemenga gitugi kia Ashera kiria kiri mwena-ini wakio." **31** Nowe Joashu agicookeria kirĩndi kiu kiamurigiicirie ki na uuru atiri, "Anga nimukwenda kũrũria Baali? Murageria kũmũhonokia? Mũndũ uria ukũmũrũria, ucio ekũuragwo gũtanakia! Angikorwo Baali ni ngai-ri, na ahoti kwĩrũria riria mũndũ angĩunanga kigongona giake." **32** Ni undũ ucio muthenya ucio magitua Gideoni "Jerubu-Baali," makiuga atiri, "Baali niarekwo arue nake we mwene," ni undũ nioinangite kigongona kia Baali. **33** Na riri, Amidiani othe, na Amaleki, na andũ angĩ a mwena wa irathiro magicookaniriria mbũtu ciao cia ita, makiringa murĩmo wa Jorodani, na makĩamba hema ciao Kĩanda-ini kia Jezireeli. **34** Hindĩ iyo Roho wa Jehova agũka igũrũ ria Gideoni, nake akihua karumbeta, agita Aabiezeri mamũmũrĩre. **35** Agitũma andũ burũri wotho wa Manase, akĩmeera meeche indo cia mbaara, o na agitũmana mabũrũri ma Asheri, na Zebuluni, na Nafitali, o nao makĩambata makamatũnge. **36** Nake Gideoni akĩra Ngai atiri, "Ungikorwo niũkũhonokia Isiraeli na guoko gwakwa o ta uria weranĩre-ri, **37** atiri, ningũga rũũ rwa ng'ondũ kihuhĩro-ini kia ngano. Ime ringikorwo rũũ-ini rwiki na kũũ kũngĩ thĩ gũkorwo kũrĩ kũmũ-ri, hindĩ iyo ningamenya ati niũkũhonokia Isiraeli na undũ wa guoko gwakwa, o ta uria uugite." **38** Na ugo noguo gwaũkire. Gideoni akĩroka gũũkĩra rucini tene muthenya uyũ ũngĩ; akihia rũũ rũũ ime rũkũma maaĩ mbakũri imwe. **39** Ningĩ Gideoni akĩra Ngai atiri, "Nũũke kũrakario ni nii. Ngirĩria ngũhooe undũ ũngĩ umwe. Njĩtikiria o igeria ringĩ rĩmwe na rũũ rũrũ. Ihinda riri reke rũũ rũrũ rũkorwo rũrũ rũmũ, nakuo thĩ gũkorwo kũhumbĩrwo ni ime." **40** Utuku ucio Ngai agika o ro ugo. No rũũ rwiki rwarĩ rũmũ; nakuo thĩ guothe kwarĩ kũhumbĩre ni ime.

7 Rucini tene, Jerubu-Baali (niwe Gideoni) na andũ ake othe nimambire hema githima-ini kia Harodi. Kambi ya Amidiani yari mwena wao wa gathigathini kuu gituamba-ini, hakuhi na karima ka More. **2** Jehova akira Gideoni atiri, "Uri na andũ aingi muno gukĩra aria ngwenda nigeetha neane Amidiani moko-ini mao. Nigeetha Isiraeli matikanjĩtĩre ati ni hinya wao wamahonokia, **3** Na riri, anirira kũrĩ andũ, imeere atiri, 'Mũndũ o wotho urainaina ni guoya no ahũndũke, ehene Kirima-ini kia Gileadi.'" Ni undũ ucio andũ 22,000 na igiri makiehera, magitigara 10,000. **4** No Jehova akira Gideoni atiri, "O na riu andũ no aingi muno. Maikũrũkie maaĩ-ini, na ningũgũthũuraniria andũ acio ho. Ingiuga atiri, 'Uyũ nĩegũthĩĩ hamwe nawe,' ucio niwe ũrĩthĩĩ nawe; no ingiuga atiri, 'Uyũ ndegũthĩĩ hamwe nawe,' ucio ndegũthĩĩ nawe.'" **5** Ni undũ ucio Gideoni agĩkũrũkia andũ acio maaĩ-ini. Marĩ hau Jehova akimwira atiri, "Amũrania aria mekũnyua maaĩ na rũrĩmĩ ta uria ngui inyũuaga na aria mekũnyua maaĩ na hĩ ciao maturĩtie ndu." **6** Andũ magana matatũ makĩnyua maaĩ na hĩ ciao. Acio angĩ othe magĩturia ndu makĩnyua maaĩ. **7** Jehova akira Gideoni atiri,

"Ningūmūhonokia na undū wa andū magana matatū arīa manyuire maaī na hī, neane Amidiani moko-inī manyu. Reke andū acio angī othe mathiī, o mūdū ainūke gwake." 8 Nī undū ūcio Gideoni akīra andū acio angī a Isiraeli macooke hema-inī ciao, no agītigwo na andū magana matatū, arīa moire rūgu na tūrumbeta twa acio mainūkire. Na rīrī, kambī ya Amidiani yarī mūhuro wake o kūu kīanda-inī. 9 Ūtukū ūcio Jehova akīra Gideoni atīrī, "Ūkīra, ūkūrūke ūtharīkire kambī ūyo ya Amidiani, tondū nīndīmīneanīte moko-inī maku. 10 No angīkorwo nūgūwītīgīra gūtharīkīra-rī, gūkūrūke kambī-inī mūrī na Pura ndungata yaku, 11 na ūthīkīrīrie ūrīa maroiga. Thuutha ūcio nūkūgīa na hinya wa gūtharīkīra kambī ūyo." Nī undū ūcio Gideoni na Pura ndungata yake magīkūrūka nginya tūnyūmba-inī twa arangīri a kambī ūyo. 12 Nao Amidiani, na Aamaleki na andū othe a mwena wa irathīro maikarīte kīanda kīu maingīhite ta ngigī. Ngamīra ciao itingīatarīkire nī undū ciarī nyingī ta mūthanga wa hūgūrūrū-inī cia irīa ūrīa ūtangītārīka. 13 Gideoni aakinyire ho o hīndī rīra mūdū ūmwe eeraga mūratawe ūhoro wa kīroto gīake. Nake oigaga atīrī, "Ndootete kīroto ngoona mūgate wa cairi wa gīthiūrūrī ūkūite ūkagwīra kambī ya Amidiani. Ūragūthire hema na hinya mūnene mūno, nginya hema irang'auka, iragūa." 14 Mūrata wake akīmūcookeria atīrī, "Ūyū tī undū ūngī tīga rūhiū rwa Gideoni mūrū wa Joashu, ūrīa Mūisiraeli. Ngai nīaneanīte Amidiani na kambī yao yothe moko-inī make." 15 Rīrīra Gideoni aigūire ūhoro wa kīroto kīu na ūtaūrī wakīo, akīhooya Ngai. Agicooke nginya kambī-inī ya Isiraeli akīmēeta akīmēera atīrī, "Ūkīrai! Jehova nīaneanīte kambī ya Amidiani moko-inī manyu." 16 Akīgayania andū acio magana matatū ikundi ithatū, akīmanengera othe o mūdū karumbeta na nyūngū theri, rīrī na kīmūrī thīnī. 17 Nake akīmēera atīrī, "Ndorai. Mwīke o ūrīa ngwīka. Hīndī rīra ndīrīkinya mūthia-inī wa kambī, mwīke o ūrīa ndīrīka. 18 Hīndī rīra nīrī na arīa othe ndī nao tūrīhuha tūrumbeta twitū, hīndī ūyo inyuothe mūthiūrūrūkīrie kambī mūhuhe twanyu na mwanīrīre atīrī, 'Nī undū wa Jehova o na wa Gideoni.'" 19 Gideoni na andū acio igana rīmwe arīa maarī nake magīkinya mūthia wa kambī o kīambīrīra-inī kīa ūtukū gatagatī, thuutha hanini wa gūcjenjania arangīri. Makīhuha tūrumbeta twao na makīūraga nyūngū irīa ciarī moko-inī mao. 20 Ikundi icio ithatū ikīhuha tūrumbeta, na ikīūraga nyūngū. Maanyiitīte imūrī na moko mao ma ūmotho, na makanyiita tūrumbeta twao twa kūhuha na moko mao ma ūrīo, nao makīanīrīra atīrī, "Rūhiū rwa njora rwa Jehova na rwa Gideoni!" 21 Na rīrīra o mūdū aarīgumire handū hake gūthiūrūkīria kambī-rī, Amidiani othe magīteng'era, magīkayaga morīte. 22 Hīndī rīra tūrumbeta tūu magana matatū twahuhirwo, Jehova agītūma andū arīa maarī kambī-inī yothe mahūūrane na hiū ciao cia njora mūdū na mūdū ūrīa ūngī. Nayo mbūtū ūyo yothe ikīūrīra Bethi-Shrīta Irōrete Zerera o nginya mūhaka-inī wa Abeli-Mehola gūkuhī na Tabathu. 23 Andū a Isiraeli kuuma Nafitali, na Asheri na Manase guothe nīmetirwo nao magīteng'eria Amidiani. 24 Nake Gideoni agītūmana būrūrī wothē ūrīa wa irīma wa Efiraimu, akiuga atīrī,

"Ikūrūkai mūhūūrane na Amidiani na mwīnyiitīre maaī ma Jorodani mbere yao o nginya Bethi-Bara." Nī undū ūcio andū othe a Efiraimu nīmetirwo, na makīnyiitīra maaī ma Rūiū rwa Jorodani o nginya Bethi-Bara. 25 O na ningī nīmanyiitire atongoria eerī a Midiani, nīo Orebu na Zeebu. Nao makīūrāgīra Orebu ihiga-inī rīa Orebu, nake Zeebu makīmūūrāgīra kīhihīro-inī kīa ndibei kīa Zeebu. Nao magīthingatana na Amidiani, na magītware mītwe ya Orebu na Zeebu kūrī Gideoni, ūrīa warī mūrīmo ūrīa ūngī wa Rūiū rwa Jorodani.

8 Na rīrī, andū a Efiraimu makīūra Gideoni atīrī, "Nī kī gītūmīte ūtwīke ūguo? Wagire gūtūta ūgīthī kūhūūrana na Amidiani nīkī?" Nao makīmūtetia mūno. 2 Nowe akīmācookeria atīrī, "Nīatia nī njikite ngerekaniitio na inyuī? Gīthi kūhaara thabībū cia Efiraimu tī kwegā gūkīra magetha mothe ma thabībū cia Abiezeri? 3 Ngai nīaneanire Orebu na Zeebu, atongoria a Amidiani moko-inī manyu. Nīatia nīrī hotete gwīka ngerekaniitio na inyuī?" Maigua ūguo, marakara marīa maamūrakarīire namo magīthira. 4 Gideoni na andū ake magana matatū, o na marī anogu, magīteng'eria thū ciao magīkinya Jorodani na makīringa rūiū rūu. 5 Nake akīra andū a Sukothu atīrī, "Heei ita rīakwa kīndū gīa kūrīa; nī undū nī anogu biū, na no ndeng'eretie Zeba na Zalimuna, athamaki a Midiani." 6 No anene a Sukothu makīmūūra atīrī, "Rū-rī, ūkūrī ūranyīta Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkūhe thigari ciaku irio nīkī?" 7 Nake Gideoni akīmācookeria atīrī, "Nī undū wa ūguo mwoiga, rīrīra Jehova arīneana Zeba na Zalimuna moko-inī makwa, ndītembūranga mīrīrī yanyu na mīguu ya werū-inī na mahiū ma nyeki-inī." 8 Oima kua akīambata nginya Penieli, akīmōria o ta ūguo oorīite andū a Sukothu, nao magīcookia o ta ūrīa andū a Sukothu maamūcookeirie. 9 Nī undū ūcio akīra andū a Penieli atīrī, "Hīndī rīra ngaahūndūka hootanīte-rī, nīrī nīngamomora mūthiringo ūyū mūrāihu na igūrū." 10 Nao Zeba na Zalimuna maarī kūu Karikori marī na ita rīa andū ta 15,000, acio oiki no-o maatigaire kuuma kūrī mbūtū ya andū a irathīro; andū 100,000 rīa mīrongo rīrī arīa maarūaga na hiū cia njora nī moragītwo. 11 Gideoni akīambata na njīra ya andū arīa maikaraga hema-inī mwena wa irathīro rīa Noba na Jogibeha, akīmūrīra mbūtū ūyo hīndī rīra itegeragīra kūrī na ūgwati. 12 Zeba na Zalimuna, athamaki acio eerī a Midiani, makīūra, nowe akīmateng'eria, akīmānyīta, na akīhoota mbūtū ūyo yao yothe. 13 Gideoni mūrū wa Joashu akīhūndūka oimīte mbaara-inī, agereire Ihītūkīro rīa Heresi. 14 Nake akīnyīta mwanake wa Sukothu, na akīmūhooya ūhoro, nake mwanake ūcio akīmwandīkīra marītwa ma anene mīrongo mūgwanja na mūgwanja a Sukothu, na nīo athuuri a itūūra rīu. 15 Hīndī ūyo Gideoni agītūka, akīra andū a Sukothu atīrī, "Aya nīo Zeba na Zalimuna, arīa mwanyūrūrīrie ūhoro wao, mūkiuga atīrī, 'Anga nīkūnyīitīte Zeba na Zalimuna magakorwo marī moko-inī maku? Tūkūhe andū aya aku anogu irio nīkī?'" 16 Agīkinyīta athuuri acio a itūūra, nake akīherithia andū acio a Sukothu na mīguu ya werū-inī, na mahiū ma nyeki-inī. 17 Ningī akīmōmora mūthiringo ūcio mūrāihu na igūrū

wa Penieli, na akiūraga andū a itūūra rīu. **18** Hindī iyo akiūra Zeba na Zalimuna atīrī, “Andū arīa mworagīre kūu Tabori-rī, maahaanaga atīa?” Nao magicookia atīrī, “Nī andū tawe, o ūmwe wao aahaanaga ta mūrū wa mūthamaki.” **19** Gideoni akīmacookeria atīrī, “Acio maarī ariū a baba, o na ariū a maitū. O ta ūria Jehova atūūraga muoyo-rī, korwo nīmwahonokierie mīoyo yao-rī, ndingāmūūraga.” **20** Akīgarūrūkīra Jetheri, mūrū wake wa irīgithathi, akīmūrīra atīrī, “Moorage!” Nowe Jetheri ndaigana gūcomora rūhiū rwa njora, tondū aarī o kamwana kanini, na nētīgagīra. **21** Zeba na Zalimuna makīra Gideoni atīrī, “Ūkīra, itūūrage arī we. Tondū o ta ūria mūdū atārī nōguo hinya wake ūigana.” Nī ūndū ūcio Gideoni agīūkīra, akīmooraga, na akīruta irengeeri iria ciagemetie ngingo cia ngamīra ciao, agīthīi nacio. **22** Andū a Isiraeli makīra Gideoni atīrī, “Tūthamakire, wee, na mūrūguo, na mūrū wa mūrūguo o nake, nīgūkorwo wee nūtūhonoketie, ūgatūruta moko-inī ma Midiani.” **23** Nowe Gideoni akīmeera atīrī, “Nī ndikūmūthamakīra, o na kana mūrū wakwa. Jehova nīwe ūkūmūthamakīra.” **24** Ningī akīmeera atīrī, “Harī ūndū ūngī ūmwe ngūmūhooya, nago nī atī o ūmwe wanyu aahe gīcūhī kīmwe gīa gūtū kīa iria aatahare.” (Ūcio warī mūtūgo wa Aishumaeli, gwīkīra icūhī cia thahabu matū.) **25** Nao magicookia atīrī, “Nītūgūciheana tūkenete.” Nī ūndū ūcio makīara nguo thī, na o mūdū agīūkīra gīcūhī ho kuuma kūrī indo iria aatahite. **26** Naguo ūritū wa icūhī icio cia thahabu aahooete wakinyire cekerī 1,700, mathaga marīa mangī matatarītū, na nīmo migathi, na nguo cia rangi wa ndathi iria ciehumbugwo nī athamaki a Amidiani, kana mīnyororo irīa yarī ngingo cia ngamīra ciao. **27** Gideoni agīthondeka thahabu iyo īgītūika ebodi, irīa aigire kūu Ofira, itūūra riake. Isiraeli othe makīhūura ūmaraya na ūndū wa kūmīhooya marī kūu, nayo īgītūika mūtēgo harī Gideoni na nyūmba yake. **28** Ūguo nīguo andū a Midiani maahootirwo nī andū a Isiraeli, na matiacookire kwambararia mitwe rīngī. Matukū-inī marīa Gideoni aatūūrire muoyo, būrūrī ūcio ūkīgīa na thayū miaka mīrongo īna. **29** Jerubu-Baali mūrū wa Joashu nīacookire gwake mūcīi gūtūūra kuo. **30** Na aarī na ariū mīrongo mūgwanja ake mwene, nī ūndū nī aarī na atumia aingī. **31** Nayo thuriya yake irīa yaikaraga Shekemu, nīyamūciariire mwana wa kahīi, ūria aatuire Abimeleku. **32** Gideoni mūrū wa Joashu aakuire arī mūkūrū mūno, na agīthikwo mbīrīra-inī ya ithe Joashu kūu Ofira ya Aabiezeri. **33** Gideoni akua-rī, andū a Isiraeli o rīngī nīmahūūrire ūmaraya na Mabaali. Makīrūgamia Baali-Berithu itūike ngai yao, **34** na matiacookire kūrīrikana Jehova Ngai wao, ūria wamahonoketie akamaruta moko-inī ma thū ciao ciothe iria ciarī mīena-inī yao yothe. **35** O na ningī nīmagine gūcookia ngaatho kūrī nyūmba ya Jerubu-Baali (nīwe Gideoni) nī ūndū wa maūdū marīa mothe mega aamekiire.

9 Abimeleku mūrū wa Jerubu-Baali nīathiire kūrī aa mamawe na andū othe a mbarī ya kūrīa nyina oimite kūu Shekemu, akīmeera atīrī, **2** “Ūriai atūūri othe a Shekemu atīrī, ‘Nī ūndū ūrikū mwega na inyuū.

Nī mwathwo nī ariū mīrongo mūgwanja a Jerubu-Baali, kana mūthamakīrwo nī mūdū ūmwe?” Rīrīkanai ndī wanyu, tuumite mūthiimo ūmwe.” **3** Rīrīa aa mamawe meerie atūūri a Shekemu ūhorō ūcio wothe, andū a Shekemu makīenda kūrūmīrīra Abimeleku nī ūndū nīmōigire atīrī, “Ūcio nī mūrū wa ithe witū.” **4** Nao makīmūhe cekerī mīrongo mūgwanja cia betha irutītūwo hekarū-inī ya Baali-Berithu, nake Abimeleku agīcīhūthīra kwandika andū matarī kiene na a mbūkīra, arīa maatūkīre arūmīrīri ake. **5** Agīthīi gwa ithe mūcīi o kūu Ofira na akiūragithīria ariū a ithe mīrongo mūgwanja ihiga-inī rīmwe, nō ariū a Jerubu-Baali. No Jothamu, mūrū wa Jerubu-Baali ūria warī kīhinga-nda, nīahonokire nī ūndū nīelhithire. **6** Nao atūūri othe a Shekemu na a Bethi-Milo makīūngana mūtī-inī ūria mūnene o hau gītugī-inī kīria kīrī Shekemu, magītua Abimeleku mūthamaki. **7** Hindī irīa Jothamu aaheirwo ūhorō ūcio-rī, akīhaica Kīrīma-igūrū kīa Gerizimu na akīānīrīra, akīmeera atīrī, “Ta thikīrīriai inyuū atūūri a Shekemu, nīgeetha o nake Ngai amūthikīrīrie. **8** Mūthenya ūmwe mītī nīyoimagarire īgaitīrīrie ūmwe wayo maguta atūike mūthamaki wayo. Nayo ikīra mūtamaiyū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamaki witū.’ **9** “No mūtamaiyū ūcio ūgīcookia ngai o na ndigane na maguta makwa marīa matūmagaga ngai o na andū matīo, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī irīa īngī?” **10** “Thutha ūcio mītī iyo ikīra mūkūyū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamaki witū.’ **11** “No mūkūyū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na ngūyū ciakwa njega ūguo na irī mūrū, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī irīa īngī?” **12** “Ningī mītī ikīra mūthabībū atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamaki witū.’ **13** “No mūthabībū ūcio ūgīcookia atīrī, ‘No ndigane na ndibei yakwa irīa īkenagia ngai o na andū, ngariūnge ūū na ūū igūrū rīa mītī irīa īngī?” **14** “Kūrīkīrīria mītī yothe ikīra mūtare wa gīthaka-inī atīrī, ‘Ūka ūtūike mūthamaki witū.’ **15** “Naguo mūtare ūcio wa gīthaka ūkīra mītī iyo atīrī, ‘Kūngīkorwo ti-itherū nī mūkwenā kūnjitīrīria maguta ndūike mūthamaki wanyu-rī, gūkei mwīhithe kīruru-inī gīakwa; no kūngīkorwo ti ūguo-rī, mwaki ūrōkuma mūtare-inī wa gīthaka ūcīne mītārakwa ya Lebanoni!’ **16** “No rīrī, angīkorwo mwekire ūndū ūcio na kīhōoto, na mūrī na ngoro njega rīrīa mwatūire Abimeleku mūthamaki, na angīkorwo nīmwikīte Jerubu-Baali na nyūmba yake maūdū mega, mūkamwīka ūria agīrīrwo nī gwīkwō-rī, **17** tondū baba nīwe wamūrūrīrie, agītwarīrīra muoyo wake ūgwatī-inī nīgeetha amūhonokie moko-inī ma Amidiani, **18** (no ūmūthī nīmūkīrīrie nyūmba ya baba, mūkooragīra ariū ake mīrongo mūgwanja ihiga-inī rīmwe, na mūgatua Abimeleku, mūrū wa ngombo yake wa mūrītu, mūthamaki wa atūūri a Shekemu tondū nī mūrū wa ithe wanyu), **19** mūngīkorwo mwīkīte ūndū ūcio na kīhōoto, na mūrī na ngoro njega kūrī Jerubu-Baali na nyūmba yake ūmūthī-rī, Abimeleku arotūika gīkeno kīanyu, o na inyuū mūgītūike gīkeno giake! **20** No kūngīkorwo ti ūguo-rī, mwaki ūrōkuma harī Abimeleku ūmūcīne, ūmūnīine biū, atūūri aya a Shekemu na Bethi-Milo, o na mwaki ūrōkuma harī inyuū atūūri a Shekemu na Bethi-Milo, ūcīne Abimeleku, ūmūnīine biū.” **21** Hindī iyo Jothamu agīthara, akiūrīra kūu Biri,

nake agitũura kuo nĩ undũ nĩetigagĩra mũrũ wa ithe, Abimeleku. **22** Thuutha wa Abimeleku gwashana Isiraeli miaka itatũ-rĩ, **23** Ngai agitũma roho mũuru gatagati ka Abimeleku na atũũri a Shekemu, ariã meekire maũndũ mooru ma uginga kũrĩ Abimeleku. **24** Ngai eekire undũ ũyũ nĩgeetha ngero irĩa yagerirwo ariũ mĩrongo mũgwanja a Jerubu-Baali, ya gũitwo thakame yao, irĩhio mũrũ wa ithe wao, Abimeleku, na irĩhio atũũri a Shekemu ariã maamũteithirie kũũraga ariũ a ithe. **25** Nĩ undũ wa kũregana nake-rĩ, atũũri acio a Shekemu nĩmaigire andũ irĩma-inĩ nĩguo mohie na matunye o mũndũ ũrĩa wahitũkaga indo ciake, nague ũhoro ũcio ũkĩmenyithio Abimeleku. **26** Nake Gaali mũrũ wa Ebedi hamwe na ariũ a ithe magĩthaaĩra kũu Shekemu, nao atũũri akuo makĩmwĩhoka. **27** Thuutha wa gũthĩĩ mĩgũnda-inĩ na gũcookereria thabibũ na gũcihiha, makĩgia na iruga hekarũ-inĩ ya ngai yao. Rĩria maarĩaga na makĩnyuuga, makĩruma Abimeleku. **28** Nake Gaali mũrũ wa Ebedi akiuga atĩrĩ, “Abimeleku nũũ, na Shekemu nũũ, nĩguo tũtũike ndungata ciake? Githĩ ti mũrũ wa Jerubu-Baali, nake Zebuli githĩ tiwe mũnini wake? Tungatĩrai andũ a Hamoru, ithe wa Shekemu! Tũgũitungatĩra Abimeleku niki? **29** Naarĩ korwo andũ aya me rungu rwa wathani wakwa! Hĩndĩ iyo nĩ no ndĩmweherie. No njĩire Abimeleku atĩrĩ, ‘Ita ita riaku rĩothe!’” **30** Rĩria Zebuli ũcio mwathi wa itũũra aigũire ũria Gaali mũrũ wa Ebedi oĩgite-rĩ, akĩrakario nĩ ũhoro ũcio mũno. **31** Agĩtũmĩra Abimeleku andũ na hithe, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gaali mũrũ wa Ebedi na ariũ a ithe nĩmokitũ gũkũ Shekemu, na nĩmararahũra andũ a itũũra magũũkĩrĩre. **32** Nĩ undũ wa ũguo-rĩ, ũtukũ wakinya wee na andũ aku mũũke mũmoohe mĩgũnda-inĩ. **33** Rũciĩnĩ tene riũa rĩkĩratha-rĩ, ũthĩĩ ũtharĩkĩre itũũra inene. Na rĩria Gaali na andũ ake mariumĩra magũtharĩkĩre-rĩ, ita ũrĩa wotho guoko gwaku kũngĩhota gwĩka.” **34** Nĩ undũ ũcio Abimeleku marĩ hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita makĩumagara ũtukũ, makĩhitha gũkuhĩ na Shekemu marĩ ikundi inya. **35** Nake Gaali mũrũ wa Ebedi nĩomagarĩte akarũgama itoonero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, o hĩndĩ iyo Abimeleku na thigari ciake moimagĩra kũrĩa meehithĩte. **36** Rĩria Gaali aamoonire-rĩ, akĩra Zebuli atĩrĩ, “Ta rora, harĩ na andũ maroka makĩrũkĩte kuuma irĩma igũrũ!” Nake Zebuli agĩcookia atĩrĩ, “Wee ũroona ciĩruru cia irĩma taarĩ andũ.” **37** No Gaali akĩaria rĩngĩ, akiuga atĩrĩ: “Ta rora wone andũ maroka makĩrũkĩte moimĩte gatagati ka bũrũri, na mbũtũ irĩa ingĩ yũkite yumĩte na mwena wa mũtũ wa mĩragũrĩ.” **38** Ningĩ Zebuli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwĩgaatho waku ũkĩrĩ ha rĩu, wee woigire atĩrĩ, ‘Abimeleku nũũ atĩ nĩguo atwathe?’ Githĩ andũ aya ti o wanyũrũrĩre. Umagara ũkarĩe nao!” **39** Nĩ undũ ũcio Gaali agĩtongoria atũũri a Shekemu makĩhũũrana na Abimeleku. **40** Abimeleku akĩmũteng’eria, nao andũ aingĩ makĩgĩa magurarĩtio makĩũra kũu guothe o nginya itoonero-inĩ rĩa kĩhingo. **41** Abimeleku agĩtũura Aruma, nake Zebuli akĩrutũũra Gaali hamwe na ariũ a ithe kuuma Shekemu. **42** Mũthenya ũyũ ũngĩ andũ a Shekemu magĩthĩĩ mĩgũnda-inĩ, nake Abimeleku akĩmenyithio ũhoro ũcio. **43** Nĩ undũ ũcio akĩoya andũ ake, akĩmagayania ikundi ithatũ, akĩmaiga moherie

andũ mĩgũnda-inĩ. Hĩndĩ irĩa onire andũ acio magĩũka moimĩte itũũra-inĩ rĩria inene, agĩkũira amatharĩkĩre. **44** Abimeleku na ikundi irĩa aarĩ nacio makĩgũthũka mbere nginya hau itoonero-inĩ rĩa kĩhingo gĩa itũũra inene, nacio ikundi icio ingĩ igĩrĩ ikĩgũthũkĩra ariã maarĩ mĩgũnda-inĩ, ikĩmooraga. **45** Abimeleku akĩhũũrana na itũũra rĩu inene mũthenya wotho nginya akĩrĩtaha na akĩũraga andũ a rĩo othe. Ningĩ akĩananga itũũra rĩu inene, na akĩrĩrĩrĩria cumbĩ. **46** Rĩria maigũire ũhoro ũcio, andũ ariã maatũũraga mũthiringo-inĩ wa Shekemu magĩtoonya kũhitho-inĩ kĩa hinya kĩa hekarũ ya Eli-Berithu. **47** Rĩria Abimeleku aigũire atĩ nĩmacookanĩrĩre kuo-rĩ, **48** we na andũ ake othe makĩambata Kĩrĩma-inĩ gĩa Zalimuna. Akĩoya ithanwa, agĩtema honghe, na agĩciigĩrĩa ciande. Agĩatha andũ ariã maarĩ nake, akĩmeera atĩrĩ, “Narua! Ikai ũguo muona ndeka!” **49** Nĩ undũ ũcio andũ acio othe magĩtema honghe, na makĩrũmĩra Abimeleku. Magĩciũmba hĩba kũnyiitana na kũhitho kĩa kĩa hinya magĩciigwathia mwaki andũ marĩ thĩĩnĩ. Nĩ undũ ũcio andũ acio othe maarĩ thĩĩnĩ wa mũthiringo ũcio wa Shekemu, ta andũ 1,000, arũme na andũ-a-nja, o nao magĩkua. **50** Abimeleku agĩthĩ itũũra rĩa Thebezu, akĩrĩrigiciĩria na akĩrĩtũyana. **51** No rĩrĩ, thĩĩnĩ wa itũũra rĩu inene nĩ kwarĩ na mũthiringo mũrũmu kũria arũme othe na andũ-a-nja, na andũ othe a itũũra rĩu inene, moorĩre. Makĩhĩngĩra thĩĩnĩ, na makĩhaica mũthiringo igũrũ. **52** Abimeleku agĩthĩ mũthiringo-inĩ ũcio, akĩhũthũkĩra. No rĩria akũhĩrĩire itoonero rĩa mũthiringo nĩguo aũgwathie mwaki-rĩ, **53** mũtũmia ũmwe akĩmũgũthĩria ihiga rĩa githĩĩ mũtwe, rĩkĩmũhehenja mũtwe. **54** Nake agĩta mũkuui wake wa indo cia mbaara na ihenya, akĩmwĩra atĩrĩ, “Comora rĩhũrĩ rwaku rwa njora ũnjũrage, nĩgeetha matikoigage atĩrĩ, ‘Ooragĩrwo nĩ mũndũ-wa-nja.’” Nĩ undũ ũcio ndungata yake ikĩmũtheeca, agĩkua. **55** Hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli moonire atĩ Abimeleku nĩakuĩte-rĩ, makĩtũũkĩra. **56** ũguo nĩguo Ngai aarĩhirie Abimeleku nĩ undũ wa waganu ũria ekite ithe, wa kũũraga ariũ-a-ithe mĩrongo mũgwanja. **57** Ningĩ Ngai akĩrĩhia andũ a Shekemu nĩ undũ wa waganu wao wotho. Kĩrumi kĩa Jothamu mũrũ wa Jerubu-Baali gĩkĩmacookerera.

10 Thuutha wa Abimeleku, mũndũ wa mũhĩrĩga wa Isakaru wetagwo Tola mũrũ wa Pua, mũrũ wa Dodo, akĩarahũka ahonokie Isiraeli. Nake agĩtũura Shamiru, kũu bũrũri ũrĩa ũrĩ irĩma wa Efiraĩmu. **2** Agĩtĩrĩrĩra Isiraeli miaka mĩrongo tĩrĩ na itatũ; agĩcooka agĩkua, na agĩthikwo kũu Shamiru. **3** Nake Tola akĩrũmĩrwo nĩ Jairu wa kuuma Gileadi, ũria watĩrĩrĩre Isiraeli miaka mĩrongo tĩrĩ na tĩrĩ. **4** Jairu aarĩ na ariũ mĩrongo itatũ ariã mathiĩga mahaiĩte ndigiri mĩrongo itatũ. Maathaga matũũra mĩrongo itatũ kũu Gileadi, marĩa nginya ũmũthĩ metagwo Havothu-Jairu. **5** Jairu akua aathĩkirwo kũu Kamonu. **6** O rĩngĩ andũ a Isiraeli nĩmekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Magĩtungatĩra Mabaali na Maashithorethu, na ngai cia Aramu, na ngai cia Sidoni, na ngai cia Moabi, na ngai cia Aamoni, o na ngai cia Afilisti. Na tondũ andũ a Isiraeli nĩmatiganĩrĩre Jehova na matiacookire kũmũtungatĩra-rĩ, **7** akĩrakario nĩo. Akĩmaneana moko-inĩ ma Afilisti

na moko-inĩ ma Aamoni, **8** ariā maamanyariire na makimahinyiriria mwaka-inĩ ūcio. Nao makihinyiriria andũ a Israeli othe ariā maarĩ mwena wa irathĩro wa Rũũ rwa Jorodani kũu Gileadi, bũrũri wa Aamori, miāka ikũmi na inana. **9** Ningĩ Aamoni makĩringa Rũũ rwa Jorodani nĩguo makariĩe na andũ a Juda, na andũ a Benjamini, o na nyũmba ya Efiraimu; nakuo Israeli gũkĩgia na kinyariiriko kinene. **10** Ningĩ andũ a Israeli magĩkaira Jehova makimwĩra atĩrĩ, “Nĩwĩhitie, tũgatanganĩria Ngai witũ, tũgatungatĩra Mabaali.” **11** Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa andũ a Misiri na Aamori, na Aamoni, na Afilisti, **12** na Asidoni, na Aamaleki, o na Amaoni maamũhinyiririe na mũkingaira ndĩmũteithie-rĩ, gĩthĩ ndĩamũhonokirie kuuma moko-inĩ mao? **13** No inyũ nĩmwandiganĩrie na mũgĩtungatĩra ngai ingĩ, tondũ ūcio ndigacooka kũmũhonokia o na rĩ. **14** Thiĩ mũgakaĩre ngai icio mwĩthuurĩre. Nĩmũhonokagie hĩndĩ irĩa mũranyamarĩka!” **15** No andũ a Israeli makĩra Jehova atĩrĩ, “Nĩwĩhitie. Ika na ithuĩ o ta ūria ūkuona kwagĩĩre, no rĩrĩ, twagũthaita ūtũhonokie rĩu.” **16** Hĩndĩ iyo magĩkieheria ngai icio cia kũngĩ gatagatĩ-inĩ kao, na magĩtungatĩra Jehova. Nake ndangĩakĩrĩirie rĩngĩ kuona Israeli makĩnyariirĩka. **17** Rĩria Aamoni meerĩro moe indo cia mbaara na makĩamba hema ciao kũu Gileadi-rĩ, andũ a Israeli makĩũngana na makĩamba hema ciao kũu Mizipa. **18** Atongoria a andũ a Gileadi makĩrana atĩrĩ, “Mũndũ ūria ūkwambĩrĩa kũrũa na Aamoni-rĩ, ūcio nĩwe ūgũtũka mũnene wa andũ ariā matũũraga Gileadi.”

11 Na rĩrĩ, Jefitha aarĩ Mũgileadi warĩ njamba yarĩ hinya. Nake ithe wa Jefitha eetagwo Gileadi, na nyina aarĩ mũmaraya. **2** Mũtumia wa Gileadi o nake akĩmũciarĩra anaake, na rĩria magimarire makĩngata Jefitha. Nao makiuga atĩrĩ, “Wee ndũkagaya igai thiĩnĩ wa nyũmba iitũ, tondũ ūrĩ wa mũtumia ūngĩ.” **3** Nĩ ūndũ ūcio Jefitha akĩũrĩra ariũ a ithe, agĩthĩ gũtũura bũrũri wa Tobu, kũria gĩkundi kĩa andũ matarĩ kiene kiamũrigiciirie na gĩkimũmirĩra. **4** Thuutha wa ihinda inini, hĩndĩ irĩa Aamoni maahaarĩrie mbaara na Israeli, **5** athuuri a Gileadi magĩthĩ kũgĩra Jefitha kuuma bũrũri wa Tobu. **6** Nao makimwĩra atĩrĩ, “Ūka, ūtũke mũnene witũ wa ita, nĩgeetha tũhũurane na Aamoni.” **7** Jefitha akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ mũtiathũũrie mũkĩnyingata kuuma nyũmba ya baba? Nĩ kĩrĩtũma mũũke kũrĩ nĩ rĩu mũrĩ na thiĩna?” **8** Athuuri a Gileadi makimwĩra atĩrĩ, “O na kũrĩ ūguo, nĩtwagũcookerera; twarana na ithuĩ tũkahũũrane na Aamoni, na nĩgũtũka mũnene witũ wa gwathaga andũ othe ariā matũũraga Gileadi.” **9** Jefitha akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩnjookia ngahũũrane na Aamoni nake Jehova amaneane kũrĩ nĩ-rĩ, ti-itherũ nĩ nĩngatũka mũnene wanyu?” **10** Athuuri acio a Gileadi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira witũ; nĩtũgwika o ta ūria ūkuuga.” **11** Nĩ ūndũ ūcio Jefitha agĩthĩ hamwe na athuuri a Gileadi, na andũ acio makimũtũka mũnene na mwathi wao. Nake agĩcookerera ciugo ciake ciothe mbere ya Jehova o kũu Mizipa. **12** Ningĩ Jefitha agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Aamoni na kĩũria gĩkĩ: “Nĩ ūhoru ūrĩkũ ūrĩ naguo na ithuĩ nĩgeetha ūtharikire bũrũri witũ?” **13** Mũthamaki

wa Aamoni agĩcookeria andũ a Jefitha atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa Israeli maambatire kuuma Misiri, nĩmooire bũrũri wakwa kuuma Arinoni nginya Jaboku, o na nginya Jorodani. Rĩu njookeria bũrũri ūcio na thayũ.” **14** Nake Jefitha agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ mũthamaki wa Aamoni, **15** akiuga atĩrĩ: “Ūũ nĩguo Jefitha oiga: Israeli ndooire bũrũri wa Moabi kana bũrũri wa Aamoni. **16** No rĩria maambatire makiuma Misiri, Israeli maatuukanĩrie werũ-inĩ nginya Iria Itune, magĩkinya Kadeshi. **17** Ningĩ Israeli agĩtũma andũ kũrĩ mũthamaki wa Edomu, makamwĩre atĩrĩ, ‘Twĩtikirie tũtũkanĩrie bũrũri-inĩ waku,’ no mũthamaki wa Edomu ndaigana gũthikĩrĩa. Ningĩ magĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Moabi, nake akĩrega. Nĩ ūndũ ūcio Israeli magĩkũkũra kũu Kadeshi. **18** “Magĩcooka magĩtũkanĩria werũ-inĩ, magĩthiũrũrũka bũrũri wa Edomu na Moabi, makĩgerera mwena wa irathĩro wa bũrũri wa Moabi, na makĩamba hema ciao mũrĩmo ūũria ūngĩ wa Arinoni. Nao matiatooinyire bũrũri wa Moabi, nĩgũkorwo Rũũ rwa Arinoni nĩruo rwarĩ mũhaka wakuo. **19** “Ningĩ Israeli agĩtũma andũ kũrĩ Sihoni mũthamaki wa Aamori, ūria waathanaga Heshiboni, makimwĩra atĩrĩ, ‘Twĩtikirie tũthiũkĩre bũrũri-inĩ waku tũthiĩ bũrũri witũ.’ **20** Na rĩrĩ, Sihoni ndaigana kwĩhoka Israeli mahĩtũkĩre bũrũri wake. Akĩũngania ita rĩake rĩothe na akĩamba hema kũu Jahazu, na akĩhũũrana na Israeli. **21** “Nake Jehova, Ngai wa Israeli, akĩneana Sihoni na andũ ake othe moko-inĩ ma Israeli, makimahoote. Israeli makĩyoera bũrũri wothe wa Aamori ariā matũũraga bũrũri ūcio, **22** magĩtũyana guothe kuuma Arinoni nginya Jaboku, na kuuma werũ-inĩ nginya Jorodani. **23** “Na rĩrĩ, kuona atĩ Jehova, Ngai wa Israeli nĩwe ūingatĩte Aamori akameheria mbere ya andũ ake Israeli-rĩ, wee ūkĩrĩ na kĩhooote kĩrĩkũ gĩa kũwĩgwatĩra? **24** Kaĩ ūtangĩoya kĩa Kemoshu ngai yaku ikũheete? Ithuĩ na ithuĩ twĩgwatĩre kĩa gĩothe Jehova Ngai witũ atũheete. **25** Anga wee nĩũkĩrĩte Balaki mũrũ wa Ziporu, mũthamaki wa Moabi? Nĩ kũrĩ hĩndĩ ari ahaarana na Israeli kana akĩrũa nao? **26** Handũ ha miāka magana matatũ Israeli matũũrite kũu Heshiboni, na Aroeri, na matũũra marĩa mothe magĩthiũrũrũkĩrie, na matũũra mothe marĩa marĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Arinoni. Nĩ kĩrĩ kĩagĩiririe ūmoyoere rĩngĩ hĩndĩ iyo? **27** Nĩ ndikũhĩiririe, no wee nĩũranjika ūũru nĩ ūndũ wa kũndehera mbaara. Reke Jehova, ūria mũtuithania, atuithanie ciira ūyũ ūmũthĩ gatagatĩ ka andũ a Israeli na Aamoni.” **28** O na kũrĩ ūguo, mũthamaki wa Aamoni ndaigana kũrũmbũiya ndũmĩrĩrĩ iyo aatũmĩrwo nĩ Jefitha. **29** Hĩndĩ iyo Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Jefitha. Akĩringa Gileadi na Manase, akĩhitũkĩra Mizipa ya Gileadi, na kuuma kũu agĩthĩ gũkora Aamoni. **30** Nake Jefitha akĩhĩta mwĩhĩta mbere ya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ūngĩneana Aamoni moko-nĩ makwa-rĩ, **31** o kĩa gĩkoima nja na mũrango wa nyũmba yakwa kĩndũge rĩria ngacooka hootanĩte kuuma kũrĩ Aamoni, gĩgaatũka kĩa Jehova, na nĩngakĩrũta gĩtũke igongona rĩa njino.” **32** Nake Jefitha agĩthĩ kũhũũrana na Aamoni, nake Jehova akĩmaneana moko-inĩ make. **33** Agĩthũkangia matũũra mĩrongo iirĩ kuuma Aroeri nginya gũkuhĩ na Minithu, o nginya Abeli-Karamimu. Ūguo nĩguo Israeli maatooririe Aamoni. **34**

Hindi iria Jefitha aacookire gwake mucii kuu Mizipa-ri, nuu wagikire kumutunga tiga mwar, akimuinagira na akihuuraga tumbel! Nake aari mwana wa mumwe. Tiga o we wiki, Jefitha ndaari na kahii kana kairitu. **35** Riria aamuonire-ri, agitemburanga nguo ciake agikaya, akiuga atiri, "Uui! Mwar wakwa! Niwandua mundu muthuniku na munyamariku ni undu nindihitite mwhitwa hari Jehova uria itangia kuhingia." **36** Nake akimucookeria atiri, "Baba, wee niweehitire mwhitwa kuri Jehova. Njika o ta uria weraniire, kuona ati Jehova niakurhira hari Aamoni thu ciaku." **37** Ningi akiuga atiri, "No ningukuria njitikiurie undu uy uume: Uhe mieri iri ngacangacange irima-ini na ndire hamwe na arata akwa, tondū ndikaahika." **38** Akimwira atiri, "No ithii." Akimwikiria athii mieri iri. We mar na airitu acio ang magithii irima-ini, makiriranira tondū ndari hindi angikaahika. **39** Thuutha wa mieri iyo iri, agicooka kuri ithe, nake akimwika o ta uria eehitite. Nake aari mueritu gathirange. Kuumanagia na undu ucio, ugituika mutugo wa andu a Isiraeli, **40** ati o mwaka airitu a Isiraeli mathiige nja muthenya ina kuririkana mwar na Jefitha ucio Mugileadi.

12 Na riri, andu a Efiraimu magicookaniriria ikundi ciao cia ita, na makiringa murimo wa Zafoni makira Jefitha atiri, "Wathiire kuhuurana na Aamoni na ndwatwite tuthii nawe niki? Tugugucina hamwe na nyumba yaku." **2** Jefitha akimacookeria atiri, "Nii na andu akwa turaari na kigano kinene na Aamoni, na o na gutuika nindetanire, inyu muthahonokirie kuuma moko-ini mao. **3** Riria ndonire ati mutindeitha-ri, ngitwaririra ugwati-ini wa gikuu, ngiringa murimo tura ugi ngahuurane na Aamoni, nake Jehova akithotaniira kuri o. Riu-ri, mugukite umuthi kuhuurana na nii niki?" **4** Jefitha agicookaniriria andu a Gileadi, makihuurana na andu a Efiraimu. Nao andu a Gileadi makimahura muno tondū andu a Efiraimu nimoigite atiri, "Inyu Agileadi aya ni kura mworire kuuma kuri Efiraimu na Manase." **5** Nao Agileadi makigwafira mariuko ma Ruiu rwa Jorodani maria maaringiriire kuu Efiraimu, na riria riothe mundu wa Efiraimu uria watigaire oiga atiri, "Reke ninge murimo uria ugi," Nao andu a Gileadi makamuria atiri, "Wee uri Muefiraimu?" Nake angicookirie oige, "Aca," **6** makamwira atiri, "Ni wega, kiuge, Shiboletu." Nake angioigire, "Siboletu," tondū ndangiahotire kugweta kiugo kiu wega, makamuniya na makamuuragira kuu mariuko-ini ma Ruiu rwa Jorodani. Aefiraimu 42,000 makuragwo ihinda-ini riu. **7** Jefitha agitiiririra Isiraeli miaka itandatu. Jefitha ucio Mugileadi agicooka agikua, na agithikwo itura-ini rimwe ria kuu Gileadi. **8** Thuutha wake, Ibizani wa kuu Bethlehemu agitiiririra Isiraeli. **9** Nake aari na aanake mirongo itatu na airitu mirongo itatu. Akiheana airitu ake mahikio ni aria maar nja ya mhiriga wake, nao aanake ake akimarehere airitu mirongo itatu kuuma nja ya mhiriga wake matuika atumia ao. Ibizani agitiiririra Isiraeli miaka mugwanja. **10** Ibizani agicooka agikua, na agithikwo kuu Bethlehemu. **11** Thuutha wake, Eloni uria Muzebuluni agitiiririra Isiraeli miaka ikumi. **12** Eloni agicooka agikua, na agithikwo kuu Ajjaloni bururi-

ini wa Zebuluni. **13** Thuutha wake, Abidoni muru wa Hileli, kuuma Pirathoni, agitiiririra Isiraeli. **14** Nake aari na aanake mirongo ina na ciana ciao mirongo itatu, nao maakuuagwo ni ndigiri mirongo mugwanja. Agitiiririra Isiraeli miaka inana. **15** Abidoni muru wa Hileli agicooka agikua, agithikwo Pirathoni kuu Efiraimu, bururi uria uri irima wa Aamaleki.

13 O ringi andu a Isiraeli magika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, na ni undu wa uguo Jehova akimaneana moko-ini ma Afilisti handu ha miaka mirongo ina. **2** Mundu umwe wari wa Zora, wetagwo Manoa kuuma mhiriga wa Adani, aari na mutumia wari thaata watuuriite atari na mwana. **3** Muraika wa Jehova akimuumirira, akimwira atiri, "Uri thaata na nduri mwana, no niukugia nda uciare kahii. **4** Na riri, wimenyerere ndukananyue ndibe kana kindu o giothe kigagatu, na ndukanarie kindu o giothe kiri thaahu. **5** Tondū wee niukugia nda na uciare kahii. Gutiri kanyui gakaahuthirwo mutwe-ini wake, ni undu kahii kau gagaatuika Munaziri wamuriirwo Ngai kuuma guciarwo, na niakambirira kuhonokia Isiraeli kuuma moko-ini ma Afilisti." **6** Hindi iyo mutumia ucio agithii kuri muthuuriwe, akimwira atiri, "Mundū wa Ngai niokire kuri nii. Ekuonekaga ahaana ta muraika wa Ngai wa gwigirwo muno. Ndinamuria kura oimite, nake ndananjira riitwa riake. **7** No nianjiriire atiri, "Niukugia nda na uciare kahii. Ni undu wa uguo, ndukananyue ndibe kana kindu kigagatu, o na ndukarie kindu o giothe kiri thaahu, tondū kahii kau gagaakorwo kari Munaziri wa Ngai kuuma guciarwo nginya muthenya wako wa gikua." **8** Hindi iyo Manoa akihooya Jehova: "Mwathani nindaguthaitha, reke mundu ucio wa Ngai ugutumite kuri ithui oke ringi nguo aturute uria tukurera kahii karia gagaaciarwo." **9** Ngai akigua Manoa, na muraika wa Ngai agika ringi kuri mutumia riria aari mugunda-ini; no muthuuriwe Manoa ndaari hamwe nake. **10** Nake mutumia akithiwa guthii kwira muthuuriwe, "Mundū uria wanyumiriire muthenya uria ugi-ri, ari hahal!" **11** Manoa agukira, akirumirira mutumia wake. Riria aakiyire hari mundu ucio-ri, akimuria atiri, "We niwe warire na mutumia wakwa?" Nake akiuga atiri, "Ii, ni nii." **12** Ni undu ucio Manoa akimuria atiri, "Hindi iria ciugo ciaku ikaahinga-ri, watho wa muturiire wa kahii gaka na wira wako ugaakorwo uri uriku?" **13** Muraika wa Jehova agicooka atiri, "Mutumia waku no nginya eeke uria wotho ndimwite. **14** Ndukarie kindu o giothe kiumite muthabib-ini, kana anyue ndibe o yotho, kana kindu kingi gia kunyua kigagatu kana arie kindu o giothe kiri thaahu. No nginya eeke maundu mothe maria nii ndimwathite." **15** Manoa akira muraika wa Jehova atiri, "No twende ukare nginya tuguthinjire koori." **16** Muraika wa Jehova agicooka atiri, "O na wangiria thii, ndikuria irio ciaku. No wahaaria igongona ria njino-ri, riu rirure Jehova." (Manoa ndaigana gikurana ati ucio aari muraika wa Jehova.) **17** Nake Manoa agituria uhoro kuuma kuri muraika wa Jehova akimuria atiri, "Wee witagwo atia, nguo tugaguthia hindi iria kiugo giaku gigaatuika kia ma?" **18** Nake agicooka atiri, "Ni kii gigituma

ünjüurie rīitwa riakwa? Ndūngihota kūrīmenya, nī rīa magegania.” **19** Hīndī iyo Manoa akīoya koori hamwe na mūtu wa igongona, agicirutira Jehova igūrū rīa ihiga. Nake Jehova agīka ūndū wa magegania o Manoa na mūtumia wake meroreire: **20** O rūrīrīmī rūkūrīrīmībūkaga kuuma kīgongona-inī rūroreite igūrūrī, mūrāika wa Jehova akiambatīra rūrīrīmī-inī rūu. Nake Manoa na mūtumia wake mona ūguo, makīgūthia magīturumithia mothiū mao thī. **21** Rīrīa mūrāika ūcio wa Jehova aagire gūcooka kwīyonithania kūrī Manoa na mūtumia wake, Manoa akīmenya atī ūcio aarī mūrāika wa Jehova. **22** Akīra mūtumia wake atīrī, “Ithu rīu nō tūgūkua, tondū nītuonete Ngai!” **23** No mūtumia wake akīmūcookeria atīrī, “Korwo Jehova nīegūtūite gūtūūrāga-rī, ndangitīkirire igongona rīa njino na igongona rīa mūtu kuuma moko-inī maitū, o na kana atunione maūndū maya mothe kana gūtūra ūguo aatwīra rīu.” **24** Mūtumia ūcio agīciara kahīi na agīgatawa Samusoni. Gagikūra, nake Jehova agīkarathima, **25** nake Roho wa Jehova akīambīrīra gūkaarhūra o hīndī iyo kaarī kūu Mahane-Dani, gatagatī ga Zora na Eshitaoli.

14 Na rīrī, Samusoni agīkūrūka agīthīi Timina, na kūu akiona mūrīturī Mūfilisti. **2** Acooka mūciī, akīra ithe na nyina atīrī, “Nīyonete mūndū-wa-nja Mūfilisti kūu Timina; rīu-rī, ngūrīrai we atuīke mūtumia wakwa.” **3** Ithe na nyina makīmūcookeria atīrī, “Kāi gūtārī mūndū-wa-nja ūngītīkīrika gatagatī-inī ka andū a mūrīrīga wanyu o na kana gatagatī-inī ka andū aitū othe? No nginya ūthīi kwa Afilisti acio mataruuga ūgūire mūtumia kuo?” No Samusoni akīra ithe atīrī, “Ngūrīra ūcio. Ūcio nowe ūnjagīrīre.” **4** (Aciari ake matiamenyaga atī ūndū ūcio woimīte kūrī Jehova, ūrīa wacarāgia handū ha kūrūtia Afilisti amokīrīre, nī ūndū hīndī iyo Afilisti nīo maathaga Isiraeli.) **5** Samusoni agīkūrūka Timina marī hamwe na ithe na nyina. Na rīrīa makuhīrīrie mīgūnda ya mīthabībū ya Timina-rī, o rīmwe kīana kīa mūrūūthi gīgīka na kūrī we kīmūraramīre. **6** Roho wa Jehova agīka igūrū rīake na hinya nginya agītārūranga mūrūūthi ūcio na moko matheri o ta ūrīa angītārūranga koori. No ndaigana kwīra ithe o na kana nyina ūrīa ekīte. **7** Nake agīcooka agīkūrūka makīaranīria na mūndū-wa-nja ūcio, na akīmwendā. **8** Thuutha ūcio, rīrīa aacookaga akamūhīkie-rī, agīkerūra oone kīimba kīa mūrūūthi ūcio. Thīnī wakīo haarī na mūrumbī wa njūkī na ūūkī, **9** ūrīa aatahire na hī, agīthīi akīrīrāga. Na rīrīa aakīnyīrīre aciari ake, akīmagāira ūūkī ūcio o nao makīūrīa. Nowe ndaigana kūmeera atī aarutīte ūūkī ūcio kīimba-inī kīa mūrūūthi. **10** Na rīrī, ithe agīkūrūka akoone mūndū-wa-nja ūcio. Nake Samusoni akīrugithia iruga kūu, o ta ūrīa warī mūtugo wa ahikania. **11** Na rīrīa andū maamuonire, makīmūhe aanake mīrongo itatū maikare nake. **12** Samusoni akīmeera atīrī, “Rekei ndīmūgwatie ndai, muona mwamītāura mīthenya-inī īno mūgwanja ya iruga-rī, nīngamūhe nguo cia gatani mīrongo itatū na nguo cia kūgarūrīra mīrongo itatū. **13** Mwaremwo nī kūmītāura-rī, nō nginya mūūhe nguo cia gatani mīrongo itatū, na nguo cia kūgarūrīra mīrongo itatū.” Nao makīmūrīra atīrī, “Ta

gītūgwatie ndai iyo yaku, tūmīgie.” **14** Nake akīmeera atīrī, “Kuuma nyamū ndīani, gūkūma kīndū kīngīrīo; kuuma kūrī nyamū īrī hinya, gūkūma kīndū kīrī mūrīo.” Na handū ha mīthenya itatū, matiahoteete kūmītāura. **15** Naguo mūthenya wa īna wakinya, makīra mūtumia wa Samusoni atīrī, “Heenereria mūthuurīguo nīguo atūtāūrīre ndai iyo, kana tūgūcīne wee na nyūmba ya thoguo nginya mūkue. Anga mūtūwīte gūkū nīguo mūtūtunye indo ciitū?” **16** Nake mūtumia wa Samusoni akīgūthia harī we, akīrīraga akiugaga atīrī, “Wee nīūthūire! Wee ndūnyendete o na atīa. Ūgwatītie andū aitū ndai, na nīuregete kūndaūrīra ndai iyo.” Nake akīmūcookeria atīrī, “O na baba na maitū ndīmātāūrīre, wee-rī, ngīgīgūtāūrīra nīkī?” **17** Akīrīra mīthenya iyo yothe mūgwanja ya iruga rīu, na mūthenya wa mūgwanja Samusoni akīmūbūrīra, nī ūndū wa ūrīa aikarīre akīmūrīngagīrīra. Nake mūtumia ūcio agīcooka agītārīria andū ao ndai iyo. **18** Rīrīa rītānathūa mūthenya ūcio wa mūgwanja, andū a itūūra rīu makīmūrīra atīrī, “Nī kīrī kīrī mūrīo gūkīra ūūkī? Nī kīrī kīrī hinya gūkīra mūrūūthi?” Nake Samusoni akīmeera atīrī, “Korwo mūtīnarīma na moorī yakwa-rī, mūtīngīahota gūtāura ndai yakwa.” **19** Nake Roho wa Jehova agīka igūrū rīa Samusoni na hinya mūno. Nake agīkūrūka nginya Ashikeloni, akīūrāga andū mīrongo itatū akuo, akīmatunya indo ciao, na akīheana nguo ciao kūrī arīa maatāūrīte ndai iyo. Na akiambata agīthīi gwa ithe mūciī arakarīte mūno. **20** Nake mūtumia ūcio wa Samusoni akīheanwo kūrī mūrātawe ūrīa wamūrīgāmīrīre ūhiki-inī wake.

15 Thuutha ūcio, ihinda-inī rīa magetha ma ngano-rī, Samusoni akīoya koori na agīthīi gūceerera mūtumia wake. Akiuga atīrī, “Ngūthīi ndoonye kanyūmba-inī ka mūtumia wakwa.” No ithe wa mūtumia ūcio akīmūgīria atoonye kuo. **2** Ithe akīmūrīra atīrī, “Nī ndaarī na ma atī nīwāmūthūūrīre biū, ngīkīmūheana kūrī mūrātāguo. Gīthī mwarī wa nyina ūrīa mūnīni ndakīrī mūthaka kūrī we? Kīmwoe ithenya rīake.” **3** Samusoni akīmeera atīrī, “Rīu ndī na kihooto gīa kwīrīhīria harī Afilisti; tī-itherū nīngūmekā ūūru biū.” **4** Nī ūndū ūcio akīumagara, akīnyīita mbwe magana matatū, agīcihithania mīting’oe igīrī igīrī. Agīcooka akīoherera gīcinga harī o mīting’oe iyo īrī īrī, **5** akīgwatia icinga icio mwaki na akīrekereria mbwe icio ngano-inī ya Afilisti īrīa yarī mīgūnda. Agīcina itīa cia ngano īrīa yarīgāmītīo mīgūnda na ngano īrīa itaarī ngethe, na agīcina mīgūnda ya mīthabībū na ya mītamaīyū. **6** Rīrīa Afilisti moorīre atīrī, “Nūū wīkīte ūū?” Makīrwo atīrī, “Nī Samusoni, mūthoni-we wa mūndū ūrīa Mūtīmīna, tondū mūtumia wake nīaheirwo mūrātawe.” Nī ūndū ūcio Afilisti makīambata na magīcina mūtumia ūcio o na ithe nginya magīkua. **7** Nake Samusoni akīmeera atīrī, “Kuona atī nī ūguo mweka, ndīkūmūtīgīthīria nginya ndīrīhīrie kūrī inyūi.” **8** Agīkīmatharīkīra na ūūru mūnene na akīūrāga aīngī ao. Agīcooka agīkūrūka na agīikara ngurunga-inī ya ihiga rīa Etamu. **9** Nao Afilisti makīambata na makīamba hema kūu Juda, makīaragana gūkūhī na Lehi. **10** Nao andū a Juda makīūrīra atīrī,

"Mũkĩte kũhũrana na ithũ nĩkĩ?" Nao magĩcookia atĩrĩ, "Tũkĩte kũnyĩta Samusoni, tũmwĩke o ta ũrĩa aatwĩkire." **11** Hĩndĩ ũyo andũ ngĩri ithatũ kuuma Juda magĩkũrũka nginya ngurunga-inĩ ya ihiga rĩa Etamu na makĩĩra Samusoni atĩrĩ, "Kaĩ wee ũtakũũranĩte atĩ Afilisti nĩ matwathaga? Nĩ atĩa ũtwĩkĩte?" Nake agĩcookia atĩrĩ, "Nĩ ndĩmekite o ta ũrĩa maanjĩkire." **12** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, "Tũkĩte gũkuoha tũkũneane kũrĩ Afilisti." Samusoni akiuga atĩrĩ, "Mwĩhite atĩ tĩ nyũĩ mũkũnjũraga." **13** Nao magĩcookia atĩrĩ, "Nĩtwetikĩra, ithũi no gũkuoha tũgũkuoha tũkũneane kũrĩ o. Ithũi tũtĩgũkũũraga." Nĩ ũndũ ũcio makĩmuoha na mĩkanda ĩrĩ mĩerũ na makĩmwambatia kuuma rwaro-inĩ rũu rwa ihiga. **14** Rĩrĩa aakuhĩrĩrie Lehi-rĩ, Afilisti acio magĩũka na kũrĩ we makĩanagĩrĩra. Roho wa Jehova agĩũka igĩrũ rĩake na hinya mũno. Mĩkanda ĩrĩa oohetwo moko nayo igĩtũkanga o ta ũguta mũhũ, nayo mĩhĩndo ũyo ikĩgũa kuuma moko-inĩ make. **15** Akĩona rũkambucu rwa ndigiri rũtaarĩ rũkũrũ, akĩrũhuria na akĩũraga andũ ngĩri ĩmwe. **16** Hĩndĩ ũyo Samusoni akiuga atĩrĩ, "Njũragĩte andũ na rũkambucu rwa ndigiri hĩba na hĩba. Njũragĩte andũ ngĩri ĩmwe na rũkambucu rwa ndigiri." **17** Rĩrĩa aarĩkirie kwaria-rĩ, agĩte rũkambucu rũu; aaho handũ hau hagĩtũnyo Ramathu-Lehi. **18** Na tondũ aarĩ mũnyootu mũno, agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, "Nĩũheete ndungata yaku ũhootani mũnene ũũ. No nginya rĩu ngue nĩ nyoota ngwe moko-inĩ ma andũ arĩa mataruaga?" **19** Hĩndĩ ũyo Ngai agĩthĩkũria irima kũu Lehi, rĩkĩuma maaĩ. Rĩrĩa Samusoni aanyuire, agĩcookererwo nĩ hinya na akĩarahũka. Nĩ ũndũ ũcio gĩthĩma kũu gĩgĩtuo Eni-Hakore. Na kĩrĩ o ho kũu Lehi. **20** Samusoni aatiĩrĩrĩre Isiraeli mĩaka mĩrongo ĩrĩ matukũ-inĩ ma Afilisti.

16 Mũthenya ũmwe Samusoni nĩathiire Gaza, akĩona mũmaraya kuo. Agĩtoonya gwake nĩguo akome nake. **2** Andũ a Gaza makĩrwo atĩrĩ, "Samusoni arĩ gũkũl!" Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩrũrũkĩria handũ hau, makĩaraara mamuohetie ũtukũ wothĩ kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩu inene. Nao matigana kwehera ho ũtukũ ũcio, nĩ ũndũ moigĩte atĩrĩ, "Rũciĩnĩ gwakĩa, nĩtũkaamũũraga." **3** Nowe Samusoni aakomire kuo nginya ũtukũ gatagatĩ. Agĩcooka agĩũkĩra akĩnyĩta mĩrango ya kihingo gĩa itũũra rĩu inene, hamwe na itugĩ ciayo cieri, agĩcimunyanĩria na igera ciothe. Agĩciĩgĩrĩra ciande, agĩcitwara kĩrĩma-igĩrũ kĩrĩa kĩng'etheire Hebironi. **4** Thuutha ũcio, nĩagĩre ũrata na mũndũ-wa-nja kũu gĩtuamba-inĩ gĩa Soreki na rĩtũwa rĩake eetagwo Delila. **5** Nao aathani a Afilisti magĩthĩĩ kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, "Rora kana wahota kũmũheenereria, akĩwĩre hitho ya hinya ũcio wake mũnene, na ũrĩa tũngĩmũkĩria hinya nĩguo tũmuohe, tũmũtoorie. O ũmwe witũ niagakũhe cekeri ngĩri ĩmwe na igana rĩmwe cia betha." **6** Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩĩra Samusoni atĩrĩ, "Njĩra hitho ya hinya waku mũnene, na ũrĩa ũngĩohwo na ũtoorio." **7** Nake Samusoni akĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũndũ o na ũrĩkũ angĩnjĩjoha na nga mũgwanja cia mwogothano itarĩ nyũmĩthie-rĩ, nĩ ngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothie." **8** Hĩndĩ ũyo aathani a Afilisti makĩmũrehere nga mũgwanja iria itaarĩ nyũmĩthie, nake akĩmuoha

nacio. **9** Nao andũ mehithĩte thĩĩnĩ wa nyũmba-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, "Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!" Nowe agĩtuanga nga icio na ũhũthũ o ta ũrĩa rũrĩgĩ rũtũkaga rwahutia rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki. Nĩ ũndũ ũcio hitho ya hinya wake ndĩamenyekire. **10** Nake Delila akĩĩra Samusoni atĩrĩ, "Nĩũndũite mũndũ mũkĩgu; ũkaheenia. Ndagĩthaita njĩra kĩrĩa ũngĩohwo nakio." **11** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, "Mũndũ o na ũrĩkũ angĩnjĩjoha wega na mĩhĩndo mĩerũ itarĩ yahũthĩrwo, nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothie." **12** Nĩ ũndũ ũcio Delila akĩoya mĩhĩndo mĩerũ na akĩmuoha nayo. Hĩndĩ ũyo, andũ mehithĩte nyũmba thĩĩnĩ-rĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, "Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!" Nowe agĩtuanga mĩhĩndo ũyo kuuma moko-inĩ make o ta ũrĩa angĩtuanga uthi. **13** Delila agĩcooka akĩĩra Samusoni atĩrĩ, "Nginya rĩu ũkoretwo ũkĩndua mũndũ mũkĩgu, ũkaheenia. Njĩra kĩrĩa ũngĩohwo nakio." Nake agĩcookia atĩrĩ, "Ŭngĩgotha makundo maya mũgwanja ma njũrĩ ya mĩtwe wakwa ndigĩ-inĩ, ũciĩgĩrĩre mũtambo-inĩ wa gĩtuma taama na ũcĩrũmie na hĩgĩ, nĩ nĩngwaga hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothie." Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa aakomete-rĩ, Delila akĩoya makundo mũgwanja ma njũrĩ cia mĩtwe wake, agĩciogothania na ndigĩ. **14** Na agĩcĩrũmia na hĩgĩ. Agĩcooka akĩmwĩra o rĩngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, "Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!" Nake Samusoni akĩarahũka toro, na akĩguucia hĩgĩ ũyo, o na mũtambo ũrĩa warĩ na ndigĩ. **15** Agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, "Wahota atĩa kuuga atĩ nĩũnyendete, rĩrĩa ũtangĩhoka? Rĩrĩ nĩ riita rĩa gatatũ ũndũite mũndũ mũkĩgu, na ndũrĩ wanjĩra hitho ya hinya ũcio waku mũnene." **16** Nĩ ũndũ wa ũrĩa aamũgiaga na akamũtĩndĩrĩra mũthenya o mũthenya, akĩmũnogia o nginya hakuhi gũka. **17** Nĩ ũndũ ũcio Samusoni akĩmwĩra maũndũ mothe. Akiuga atĩrĩ, "Mĩtwe ũyũ wakwa ndũrĩ wenjwo nĩ ũndũ-rĩ, nĩ ndũire ndĩ Mũnazĩri wamũrĩrwo Ngai kuuma rĩrĩa ndaciĩrĩrwo. Ingĩenjwo-rĩ, hinya wakwa no ũnjehere, na njage hinya ndũike o ta mũndũ ũngĩ o wothie." **18** Na rĩrĩa Delila aamenyire atĩ nĩamwĩra maũndũ make mothe, agĩtũmanĩra aathani a Afilisti akĩmeera atĩrĩ, "Cookai riita rĩngĩ rĩmwe, nĩ ũndũ nĩanjĩrĩte maũndũ mothe." Nĩ ũndũ ũcio aathani acio a Afilisti magĩcooka makũũite betha na moko. **19** Nake Delila agĩtũma Samusoni akome ciero-inĩ ciake, agĩta mũndũ ũmwe amwenje makundo mothe mũgwanja ma njũrĩ yake, nao makĩambĩrĩra kũmũtooria. Naguo hinya wake ũkĩmuuma. **20** Hĩndĩ ũyo akĩmwĩra atĩrĩ, "Samusoni, ũrĩ mũkore nĩ Afilisti!" Nake agĩũkĩra kuuma toro, agĩciĩria atĩrĩ, "Nĩnguuma nja o ta tene na ndĩĩbarĩbe, ndĩohore." No rĩrĩ, ndaamenyete atĩ Jehova nĩamwehereire. **21** Hĩndĩ ũyo Afilisti makĩmũnyĩta na hinya, makĩmũkũũra maitho na makĩmũkũrũkia Gaza. Makĩmuoha na mĩnyororo ya gĩcango, na makĩmũga athĩage ngano arĩ kũu njeera. **22** No rĩrĩ, njũrĩ ya mĩtwe wake ikĩambĩrĩra gũkũra rĩngĩ, thuutha wa kwenjwo. **23** Na rĩrĩ, aathani a Afilisti makĩũngana nĩguo marũtĩre Dagoni ngai yao igongona inene na makũngũire, makiugaga atĩrĩ, "Ngai iitũ nĩnĩneanĩte Samusoni thũ iitũ, moko-inĩ maitũ." **24** Rĩrĩa andũ maamuonire, makĩgooca ngai ũyo yao makiugaga atĩrĩ, "Ngai iitũ nĩnĩneanĩte thũ iitũ moko-inĩ

maitū, thū iria yathūkangirie būruri witū na ikūruga andū aitū aingī.” **25** Na rīria ngoro ciao ciacanjamūkite, makianirira makiuga atiri, “Rehei Samusoni niguo oke atūkenie.” Nī undū ūcio makiruta Samusoni njera, nake agika maundū ma mathekania. Rīria maamūrūgamirie gatagati-ini ga itugi-rī, **26** Samusoni akūra ndungata iria yamūnyitite guoko atiri, “Njiga haria ingihota kūhutia itugi iria inyiitirire hekarū, nigeetha nditiirania nacio.” **27** Na riri, hekarū iyo yayitirire arume na andū-a-nja; na aathani othe a Afilisti maarī kuo, na nyumba igūrū kwarī na arume na andū-a-nja ta ngiri ithatū meroreire Samusoni agika maundū ma kumakenia. **28** Samusoni akihooya Jehova, akiuga atiri, “Wee Mwathani Jehova, ndirikana. Wee Ngai, ndagūthaitha ūnjikire hinya o ihinda rīngi rīmwe, na ūreke ndiirihirie kūrī Afilisti na igūtha rīmwe nī undū wa maitho makwa meerī.” **29** Hindi iyo Samusoni akinyiita itugi icio cieri cia gatagati iria ciarūgamitie hekarū iyo. Agūtiirania nacio, kīmwe agikinyiita na guoko gwake kwa ūro na kiria kingi na guoko gwake kwa ūmotho, **30** Samusoni akiuga atiri, “Reke ngue hamwe na Afilisti!” Agicooka agicitindika na hinya wake wotho, nayo hekarū ikigwira aathani acio hamwe na andū othe aria maarī thini wayo. Nī undū ūcio akiuraga andū aingī agikua gūkira aria ooragire arī muoyo. **31** Nao ariū a ithe na nyumba yotho ya ithe magiikūrūka makamūgūire. Makimūkuua makimūinūkia na makimūthika gatagati ga Zora na Eshitaoli mbirira-ini ya ithe Manoa. Nake aatiririre Isiraeli miaka mirongo iri.

17 Na riri, mūdū wetagwo Mika wa kuuma būruri ūria ūri irima wa Efiraimu **2** akūra nyina atiri, “Cekeri ngiri imwe na igana rīmwe cia betha iria cioirwo kuuma kūrī we, na iria ndaigire ūkūmanira kīrumi-rī, nī nī ndi nacio; nī nī ndacioire.” Nake nyina akiuga atiri, “Mūrū wakwa, Jehova arokūrathima.” **3** Rīria aacookirie ceki icio ngiri imwe na igana rīmwe cia betha kūrī nyina-rī, nyina akiuga atiri, “Nī nīndamūrira Jehova betha yakwa kūna nigeetha mūrū wakwa athondeke mūhianano mūicūhie na mūhianano wa gūtwekio. Ningūgūcookeria.” **4** Nī undū ūcio agicookia betha iyo kūrī nyina, nake nyina akōya ceki magana meerī cia betha na agicineana kūrī mūrū wa betha, ūria wacithondekire mūhianano wa gwacūhie na mūhianano wa gūtwekio. Nayo ikiigwo thini na nyumba ya Mika. **5** Na riri, mūdū ūcio wetagwo Mika nī aarī na ihoero, nake agithondeka ebodi, na mūhianano imwe ya gūtwekio na agitua mūrū ūmwe wake mūthinjiri-ngai wake. **6** Matukū-ini macio Isiraeli gūtiarī mūthamaki; o mūdū ekaga ūria oonaga kwagūire. **7** Mūlawii ūmwe mwanake kuuma itūura ria Bethilehemu ya Juda, watūuraga thini wa mūhīrīga wa Juda, **8** akiuma itūura-ini riu agithi gwetha kūdū kūngi gwa gūtūura. Ari njira-ini agikora nyumba ya Mika iria yarī būruri-ini ūria wa irima wa Efiraimu. **9** Mika akimūria atiri, “Wee uumite kū?” Nake akimūcookeria atiri, “Nī ndi Mūlawii kuuma Bethilehemu ya Juda, na ndireetha kūdū gwa gūtūura.” **10** Nake Mika akimwira atiri, “Tūurania na nī ūtūike baba na mūthinjiri-ngai wakwa, na ndirikūheaga

cekeri ikūmi cia betha o mwaka, na nguo ciaku cia kwihumba na irio cia kūrīa.” **11** Nī undū ūcio Mūlawii ūcio agūtikira gūtūurania hamwe nake, na mwanake ūcio agitūika ta ūmwe wa arūi ake. **12** Ningī Mika akiamūra Mūlawii ūcio, nake mwanake ūcio agitūika mūthinjiri-ngai wake na agitūura gwake mūci. **13** Nake Mika akiuga atiri, “Riu nīndamenya atī Jehova nīekūnjika wega, nigūkorwo Mūlawii ūyū nīatūkite mūthinjiri-ngai wakwa.”

18 Na riri, matukū-ini macio Isiraeli gūtiarī na mūthamaki. Na matukū-ini macio mūhīrīga wa Dani nīwacaragia kūdū kwao gwa gūtūura, tondū matiegwatīre igai riao gatagati-ini ka mīhīrīga ya Isiraeli. **2** Nī undū ūcio andū a Dani magithuura njamba cia ita ithano kuuma Zora na Eshitaoli ithi igathigaane būruri ūcio na itūrie ūhoro. Andū a mūhīrīga wa Dani makimeera atiri, “Thiī, mūgatūrie ūhoro wa būruri ūcio.” Andū acio magitoonya būruri ūria ūri irima wa Efiraimu na magikinya mūci wa Mika kūrīa maariririre ūtukū ūcio. **3** Na riri maakuhirire nyumba ya Mika, magikūurana mūgambo wa mwanake ūcio Mūlawii; nī undū ūcio magitoonya kuo makimūria atiri, “Nūu wakūrehire gūkū? Nī kī ūreka kūdū gūkū? Nī kī gītūmite ūkorwo ūri gūkū?” **4** Nake akimeera ūria Mika aamwikire, akimeera atiri, “We nīanyandikite na nī ndi mūthinjiri-Ngai wake.” **5** Nao magicooka makimwira atiri, “Twağūthaitha ūtūtūirire ūhoro kūrī Ngai tūmenye kana rūgendo rwitū nīrūkūgacira.” **6** Nake mūthinjiri-Ngai ūcio akimacookeria atiri, “Thiī na thayū. Rūgendo rwanyu nī rwitikiriku nī Jehova.” **7** Nī undū ūcio andū acio atano makiuma kuo na magikinya Laishi, kūrīa maakorire atī andū maatūuraga na thayū matarī na ūgwati, o ta andū a Sidoni, mategwikūa na mategwitigira. Na tondū būruri wao ndwarī kīndū waagaga, maarī atongu. Ningī maatūuraga kūrāya na andū a Sidoni, na matiataranie na mūdū o na ūrikū. **8** Na riri maacookire Zora na Eshitaoli, ariū a ithe makimooria atiri, “Mūonire atia?” **9** Magicookia atiri, “Ūkīrai tūthi tūkamatharikire! Nītuonete atī būruri ūcio nī mwega mūno. Anga gūtiri undū mūgwika? Mūtigatithie gūthi mūkaūtunyane. **10** Mwakinya kuo, nīmūgūkorerera andū mategwikūa ūgwati o na ūrikū. Būruri ūcio nī mūnene ūria Ngai aneanite moko-ini manyu, būruri ūtagaga kīndū o na kīrikū.” **11** Hindi iyo andū magana matandatū a kuuma mūhīrīga wa Dani, meeohete indo cia mbaara, makiumagara kuuma Zora na Eshitaoli. **12** Marī njira-ini, makīamba hema ciao gūkuhi na Kiriathu-Jearimu kūu Juda. Nīko gītūmaga handū hau he mwena wa ithūro rīa Kiriathu-Jearimu heetwo Mahane-Dani nginya ūmūthi. **13** Kuuma kūu magithi na mbere nginya būruri ūria ūri irima wa Efiraimu na magikinya mūci wa Mika. **14** Ningī andū acio atano aria maathigaanite būruri ūcio wa Laishi makūra ariū a ithe atiri, “Inyū nīmūū atī nyūmba imwe ya ici iri na ebodi, na ngai ingī cia nyūmba, na mūhianano mūicūhie, na mūhianano wa gūtwekio? Riu nīmwamenya ūria mūgwika.” **15** Nī undū ūcio magitoonya nyūmba wa mwanake ūcio Mūlawii o kūu mūci kwa Mika na makimūgēithia. **16** Nao andū acio a

Dani magana matandatū meeohete indo cia mbaara makirūgama hau kihingo-ini. **17** Andū acio atano arīa maathigaanite būruri ūcio magitoonya thīini, makioya mūhianano ūria mūicūhie, na ebodi, na ngai icio ingi cia nyūmba na mūhianano wa gūtwekio, nake mūthīnjiri-Ngai o na andū acio magana matandatū meeohete indo cia mbaara maarūgamite hau kihingo-ini. **18** Rīria andū acio maatoonyire nyūmba ya Mika na makioya mūhianano wa gwacūhio, na ebodi, na ngai icio ingi cia nyūmba, na mūhianano wa gūtwekio-rī, mūthīnjiri-ngai ūcio akīmooria atīrī, “Nī atīa mūreka?” **19** Nao makīmūcookeria atīrī, “Kira ki! Ndūkoige undū. Ūka ūtwarena na ithuī, ūtūke ithe witū na mūthīnjiri-Ngai witū. Githi ti wega ūgitungatira rūriri na mūhīrīga thīini wa Isiraeli ūri mūthīnjiri-Ngai, handū ha gūtungatira nyūmba ya mūdū ūmwe?” **20** Nake mūthīnjiri-Ngai ūcio agīkena. Akioya ebodi, na ngai iria ingi cia nyūmba, na mūhianano ūria mūicūhie, nake agithiī na andū acio. **21** Nao makihūdūka magithiī matongoretio nī ciana ciao iria nini na mahiū mao, na indo ciao. **22** Rīria maakorirwo mathiite handū haraaya kuuma nyūmba ya Mika-rī, andū arīa maatūūraga hakuhi na Mika makīūngana hamwe na magikinyīra andū acio a Dani. **23** O andū acio makimoigagīria-rī, andū a Dani makihūgūra makīūria Mika atīrī, “Kaī wona atīa tondū weta andū aku othe marūe?” **24** Akīmacookeria atīrī, “Muoirē ngai iria ndethondekeire, o na mūthīnjiri-ngai wakwa, na mwathiī. Nī kī kīngī ngīrī nakio? Mwakihota atīa kūria atīrī, ‘Kaī wona atīa?’” **25** Andū acio a Dani magīcookia atīrī, “Tiga gūkararamia na ithuī, kana ūtharīkirwo nī andū amwe arīa me marakara, nawe hamwe na nyūmba yaku mūūrwo nī mōyo yanyu.” **26** Nī undū ūcio andū acio a Dani magīthiira, nake Mika, ona atī maarī na hinya mūnene mūno kūmūkira, akihūdūka agīcooka mūciī. **27** Nīngī makioya kīria Mika aathondekete, na mūthīnjiri-Ngai wake, magithiī nginya Laishi, magiūkīrīra andū maarī na thayū na matekūūga undū. Makīmatharīkīra na rūhiū rwa njora na magīcina itūūra rīao inene. **28** Gūtīari na mūdū wa kūmahonokia tondū maatūūraga kūriaihu na Sīdoni na matiatarainie na mūdū o na ūrikū. Itūūra rīu inene rīarī gītūamba-ini kīria kīari hakuhi na Bethi-Rehobu. Andū acio a Dani magīaka itūūra rīu inene rīngi na magīthaamīra kuo. **29** Makīrūta Dani o ta ithe wao Dani ūria waciariitwo nī Isiraeli o na gūtūka itūūra rīu inene rīetagwo Laishi mbere iyo. **30** Andū a Dani makīhaandira mīhianano kūu, nake Jonathani mūrū wa Gerishomu, mūrū wa Musa, na ariū ake magītuika athīnjiri-Ngai mūhīrīga-ini wa Dani nginya hīndi irīa andū acio maataahirwo makīrutwo būruri ūcio. **31** Magithiī na mbere kūhūthīra mīhianano ūria Mika aathondekete, ihinda rīria rīothe nyūmba ya Ngai yari Shilo.

19 Matukū-ini macio Isiraeli gūtīari na mūthamaki. Na rīrī, Mūlawī watūūraga kūdū kūraya thīini wa būruri ūria ūri irīma wa Efiraimu nīagire thuriya ya kuuma Bethilehemu kūu Juda. **2** No thuriya iyo ikīaga kwīhokeka kūrī we. Nayo ikīmūtiga īgīcooka mūciī gwa ithe kūu Bethilehemu ya Juda. Thuutha

wa gūkorwo kūu mīeri ina, **3** mūthuuri wake agithiī kūrī we kūmūringīrīria acooke. Aathiire na ndungata yake na ndigiri igiri. Nake mūtūmia ūcio akīmūtūnya nyūmba ya ithe, na rīria ithe aamunire, akīmūnyīta ūgeni akenete. **4** Mūthoni-we, ithe wa mūrītu ūcio, akīmūringīrīria aikare; nī undū ūcio agīkara hamwe nake mīthenya itatū, arīaga na akanyua, na agakoma kuo. **5** Mūthenya wa ina magiūkīra tene na akīhaārīria oimagare, no ithe wa mūrītu akīra mūthoni-we ūcio atīrī, “Wikenie na kīndū gīa kūrīa; ūgīcooke ūgithiī.” **6** Nī undū ūcio eerī magiūkara thī kūrīa na kūnyua. Thuutha-ini ithe wa mūrītu akīmwīra atīrī, “Ndagūthaita raara na wikenie.” **7** Na hīndi irīa mūdū ūcio ookīrīre athiī, mūthoni-we akīmūringīrīria araare; nī undū ūcio akīraara ūtukū ūcio. **8** Rūciini rwa mūthenya wa gatano, okīra athiī, ithe wa mūrītu ūcio akīmwīra atīrī, “Wikenie. Eterera nginya mīarahol!” Nī undū ūcio eerī makīrianiira. **9** Hīndi irīa mūdū ūcio, hamwe na thuriya yake na ndungata yake, mookīrīre mathiī, mūthoni-we, ithe wa mūrītu ūcio, akīmwīra atīrī, “Rīu ta thikīrīria, nī hakuhi hwaī-ini raarīria nī undū gūkirie gūtuka. Ikara ūhurūke. Rūciū rūciini tene no ūkīre ūnūke.” **10** No rīrī, tondū ndendire gūikara ūtukū ūngī, mūdū ūcio akiuma kuo agithiī erekeire mwena wa Jebusi (na nīkuo, Jerusalem), arī na ndigiri ciake cieri ciohetwo matandiko na thuriya yake. **11** Rīria maakuhīrīrie Jebusi na kūrī hakuhi gūtuka-rī, ndungata iyo ikīra mwathi wayo atīrī, “Rīu-rī, reke tūtithie gūkū itūūra-ini rīrī inene rīa Ajabusi tūraarīrīre kuo.” **12** Mwathi wayo agīcooka atīrī, “Aca. Tūtīgūtūnya itūūra inene rīa andū ageni, andū a rīo ti Aisiraeli. Tūgūthiī nginya tūkinye Gībea.” **13** Nake akiuga o rīngi atīrī, “Nītūthiī tūgerie gūkinya Gībea kana Rama na tūrarīrīre itūūra rīmwe rīamo.” **14** Nī undū ūcio magithiī na mbere, narō rīua rīgithiī magīkorwo maakuhīrīria Gībea, kūu Benjamini. **15** Kūu nīkuo maatithirie maraarīrīre. Nao magithiī magiūkara thī kīhaaro-ini kinene gīa itūūra rīu inene, no gūtīrī mūdū o na ūmwe wamanyītīre ūgeni mararīrīre gwake. **16** Hwaī-ini ūcio, mūthuuri ūmwe mūkūrū wa kuuma būruri ūria ūri irīma wa Efiraimu, watūūraga Gībea, (andū a kūu maarī Aabenjamini), agīka oimite wīra mīgūnda-ini. **17** Na rīria aarorire akīona mūgendi ūcio hau kīhaaro-ini gīa itūūra inene, mūthuuri ūcio akīmūria atīrī, “Wathiī kū na uumite kū?” **18** Agīcooka atīrī, “Tuumite Bethilehemu ya Juda twarekeire kūdū kūraya thīini wa būruri ūria ūri irīma wa Efiraimu kūrīa ndūūraga. Ndirarī Bethilehemu ya Juda na rīu ndirathī nyūmba ya Jehova. Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūnyīitīte ūgeni gwake. **19** Ithuī tūrī na mahuti na irio cia ndigiri ciiti na mīgate na ndibe nī undū witū ithuī ndungata ciaku, nī, na ndungata yaku ya mūrītu, na mwanake ūyū tūrī nake. Tūtīkūbatarīo nī kīndū o na kī.” **20** Nake mūthuuri ūcio mūkūrū akīmwīra atīrī, “Nūnyīitītwo ūgeni nyūmba-ini ino yakwa, reke ngūhe kīria gīothe ūbatarītio nīko, no ndūkaraare kīhaaro.” **21** Nī undū ūcio akīmūtūnya nyūmba yake na akīhe ndigiri ciake gīa kūrīa. Maarīkia gwīthamba magūrū-rī, makīria na makīnyua. **22** Na hīndi o iyo meekenagia-rī, andū amwe aaganu a itūūra rīu inene makīrigīcīria nyūmba iyo. Makīhūra mūrango, na makīgūthūkīra mūthuuri ūcio

mükürü üria warĩ mwene nyũmba iyo, makiuga atĩrĩ, “Ruta mündũ ücio üükire nyũmba yaku nĩguo tũkome nake.” **23** Mwene nyũmba iyo akiuma na nja akĩmeera atĩrĩ, “Aca, arata akwa, mütigeke ündũ wa waganu üguo. Kuona atĩ mündũ üyũ nĩ mĩgeni wakwa-rĩ, tigai gwĩka ündũ üyũ wa thoni üguo. **24** Thikĩrĩria, haha hari mĩrĩtu wakwa gathirange, na thuriya ya mĩgeni üyũ. Nĩngũmaruta na nja kũrĩ inyuĩ rĩu, na no mĩmahũthĩre na mĩmeke o üria mĩngĩenda. No mündũ üyũ-rĩ, mütikamwike ündũ wa thoni ta ücio.” **25** No andũ acio matiigana kũmũthikĩrĩria. Nĩ ündũ ücio, mündũ ücio akĩoya thuriya yake na akĩmĩruta na nja kũrĩ o, nao makĩmĩnyĩita na hinya na makĩmĩnyĩaria ütukũ wothē, na gwakĩa makĩreka tĩthĩire. **26** Na gũgĩthererũka-rĩ, mündũ-wa-nja ücio agĩcoka nyũmba kũria mwathi wake aarĩ, akĩgũa thĩ hau mĩrango-inĩ, na agĩkoma ho nginya gũgĩka. **27** Na rĩria mwathi wake ookĩrĩre rũciĩnĩ na akĩhingũra mĩrango wa nyũmba akiuma nja nĩguo ethĩire-rĩ, thuriya yake yakomete hau igwĩte mũromo-inĩ wa nyũmba, namo moko mayo maarĩ hingĩro-inĩ. **28** Nake akĩmĩra atĩrĩ, “Ükĩra; reke tũthĩ.” No ndĩacookĩre. Nake mündũ ücio agĩcoka akĩmĩoya, akĩmĩgĩrĩra igũrũ rĩa ndigiri yake, makĩinũka. **29** Hĩndĩ rĩa aakĩnyire mũciĩ-rĩ, akĩoya kahĩu agĩtinangia thuriya yake kĩga o kĩga icunjĩ ikũmi na igĩrĩ, agĩcitũma ng’ongo ciothe cia Isiraeli, **30** na mündũ o wothē üria wonire ündũ ücio akiuga atĩrĩ, “Ündũ ta üyũ ndũrĩ wonwo kana ügĩkwo, kuuma mũthenya üria andũ a Isiraeli moimire bũrũri wa Misiri. Tecirĩe ühoro ücio na mũwicũũranye, mütĩwĩre üria tũgwĩka!”

20 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli othe kuuma Dani nginya Bĩrĩshiba, na kuuma bũrũri wothē wa Gileadi magĩũka o taarĩ mündũ ümwē, makĩũngana mbere ya Jehova kũu Mizipa. **2** Atongoria a andũ othe a mĩhĩrĩga ya Isiraeli makĩrũgama handũ hao kũu kũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, marĩ thigari ngiri magana mana meehote hiũ cia njora. **3** (Nao andũ Benjamini makĩũgaa atĩ andũ a Isiraeli nĩmambatĩte nginya Mizipa.) Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli makiuga atĩrĩ, “Ta twĩre üria ündũ ücio mũũru wekĩkire.” **4** Nĩ ündũ ücio Mũlawĩ ücio mũthũuri wa mũtũmia üria woragĩtwo akiuga atĩrĩ, “Nĩ na thuriya yakwa tuokire Gibeā ya andũ a Benjamini tũraarĩĩre kuo. **5** Ütukũ ücio andũ a Gibeā nĩmaanũmĩrĩre, na magĩthĩũrũkĩria nyũmba, mehaarĩire kũnjũraga. Makĩnyĩita thuriya yakwa na hinya, nginya igĩkua. **6** Ngĩoya thuriya yakwa, ngĩmĩtinaangia icunjĩ, na ngĩtũma o gĩcunjĩ o rũgongo rwa igai rĩa Isiraeli, nĩ ündũ nĩmekĩte ündũ wa thoni na wa gĩconoko thĩnĩ wa Isiraeli. **7** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a Isiraeli inyuothē, kĩarĩe, mũheane itua rĩanyu.” **8** Andũ acio othe magĩũkĩra o taarĩ mündũ ümwē, makiuga atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mündũ o na ümwē witũ ükũinũka. Aca, gũtĩrĩ o na ümwē witũ ügũcoka gwake mũciĩ. **9** No rĩrĩ, ündũ üria tũgwĩka Gibeā nĩ üyũ: Tũkwambata kuo tũmookĩrĩre o ta üria ücuuki wa mĩtĩ ügũtuonia. **10** Tũkũrũta andũ ikũmi thĩnĩ wa o andũ igana a mĩhĩrĩga yothē ya Isiraeli, na andũ igana thĩnĩ wa o andũ ngiri, na andũ ngiri thĩnĩ wa o andũ ngiri ikũmi, nĩguo magĩũrĩre mbũtũ cia ita irio. Nĩgeetha rĩria mbũtũ cia ita igakinya Gibeā ya

Benjamini, ikaameka maũndũ maringaine na waganu wa andũ akuo üria meekĩte thĩnĩ wa Isiraeli.” **11** Tondũ ücio andũ othe a Isiraeli makĩũngana na makĩnyĩitana o ta maarĩ mündũ ümwē mahũire itũũra rĩu inene. **12** Mĩhĩrĩga ya Isiraeli igĩtũma andũ mathĩĩ kũrĩ mũhĩrĩga wothē wa Benjamini, makamoorie atĩrĩ, “Nĩ ngero irĩkũ ñno njũru üũ ñĩkĩtwo gatagatĩ-inĩ kanyu? **13** Na rĩrĩ, tũnengerei andũ acio aaganu a Gibeā nĩgeetha tũmooorage tweherie üũru ücio thĩnĩ wa Isiraeli.” No andũ a Benjamini matiigana kũigua andũ acio angĩ a Isiraeli. **14** Moimire matũũra-inĩ mao, makĩũngana hamwe kũu Gibeā nĩguo mahũũrane na andũ a Isiraeli. **15** O ro rĩmwē andũ a Benjamini magĩcokaanĩrĩria andũ arĩa marũaga na hiũ cia njora 20,060 kuuma matũũra-inĩ mao, mongereirwo harĩ andũ magana mũgwanja arĩa maathuurĩtwo kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kũu Gibeā. **16** Gatagatĩ-inĩ ga thĩgari icio ciothe nĩ kwarĩ na andũ magana mũgwanja maathuurĩtwo a kĩmotho, na o ümwē wao nĩahotaga gũikia ihiga na kĩgũtha ündũ angĩringa rũciũrĩ na ndahĩite. **17** Tĩga andũ a Benjamini-rĩ, Isiraeli nĩmacookanĩrĩrie thĩgari 400 arĩa marũaga na hiũ cia njora, na othe maarĩ andũ a ita. **18** Andũ a Isiraeli makĩambata nginya Betheli na magĩtũria ühoro harĩ Ngai makĩũria atĩrĩ, “Nũũ thĩnĩ witũ ükwambĩrĩria kũhũũrana na andũ aya a Benjamini?” Nake Jehova agĩcoka atĩrĩ, “Juda nĩwe ükwambĩrĩria.” **19** Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ andũ a Isiraeli magĩũkĩra na makĩamba hema ciao gũkuhĩ na Gibeā. **20** Andũ a Isiraeli makĩumagana makahũũrane na andũ a Benjamini, na makĩga andũ o handũ hao mbaara-inĩ marũe nao kũu Gibeā. **21** Nao andũ a Benjamini makiuma kũu Gibeā na makĩũraga andũ a Isiraeli 22,000 kũu mbaara-inĩ mũthenya ücio. **22** No andũ a Isiraeli makĩũmanĩrĩria mündũ na üria üngĩ na makĩrũgama handũ hao rĩngĩ o harĩa meigĩte mũthenya wa mbere. **23** Nao andũ a Isiraeli makĩambata makĩrĩrĩra mbere ya Jehova nginya hwaĩ-inĩ, nao magĩtũria ühoro harĩ Jehova atĩrĩ, “Hihi twambate rĩngĩ tũkahũũrane na andũ a Benjamini, aya arĩũ a ithe witũ?” Nake Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Ambatai mũkahũũrane nao.” **24** Hĩndĩ iyo andũ a Isiraeli magĩkuhĩrĩria andũ a Benjamini mũthenya wa keerĩ. **25** Mũthenya ücio, rĩria Abenjamini mookire moimite Gibeā mahũũrane nao-rĩ, makĩũraga andũ a Isiraeli angĩ 18,000, othe meehote hiũ cia njora. **26** Nĩngĩ andũ a Isiraeli, marĩ othe, makĩambata nginya Betheli, na kũu magĩkara kuo makĩrĩa marĩ mbere ya Jehova. Makĩhĩnga kũria irio mũthenya ücio o nginya hwaĩ-inĩ, na makĩruta maruta ma njino na maruta ma üiguano kũrĩ Jehova. **27** Nao andũ a Isiraeli, magĩtũria ühoro harĩ Jehova. (Matukũ-inĩ macio ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai rĩarĩ kũu, **28** nake Finehas mũrũ wa Eleazarũ, mũrũ wa Harũni, nĩwe watungataga mbere yarĩo.) Nao makĩũria atĩrĩ, “Nĩtũkwambata rĩngĩ tũkahũũrane na Abenjamini arĩũ a ithe witũ, kana tũtĩge?” Jehova akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩ ündũ rũciũ nĩngamaneana moko-inĩ manyu.” **29** Nao andũ a Isiraeli makĩmoheria mathĩũrũrũkĩrĩre Gibeā. **30** Nao makĩambata makahũũrane na andũ a Benjamini mũthenya wa gatatũ na makĩrũgama handũ hao nĩguo mahũũrane na Gibeā o ta üria meekĩte hau mbere. **31** Nao

Abenjamini makiumira matatunge na makiguuciriro kuraui na itura ri inene. Makiambiria kuhura andu a Israeli o ta mbere iyo, na andu ta mirongo itatu makirundirwo weru-ini na njira-ini iria ithiiga Betheli na iria ingi Gibe. **32** Riria andu a Benjamini meeranaga atiri, "Nitumamahoota o ta mbere," noguo nao andu a Israeli meeranaga atiri, "Rekei tucooke na thuutha tumaguuciriro moime itura-ini inene moke njira-ini." **33** Andu othe a Israeli makiehera haria maarĩ na makirugama handu hao kuu Baali-Tamaru, nao andu a Israeli aria meehithire andu a Benjamini makiumira kuria meehithite mwena wa ithuro wa Gibe. **34** Hindi iyo andu ngiri ikumi aria maarĩ njamba iria thure cia Israeli magitharika Gibe kuuma na mbere. Nayo mbaara yari nene uu ati andu a Benjamini matiigana gukurana uria mwanangiko wamakuhiririe. **35** Nake Jehova akihootera andu a Benjamini mbere ya Israeli, na muthenya ucio andu a Israeli makiruga andu a Benjamini 25,100, aria meohete hiu cia njora. **36** Tondũ ucio andu a Benjamini makiona ati nimaatooretio. Na riri, andu a Israeli nimooriire andu a Benjamini, ni undũ nimehokete andu aria maigite a kuoheria andu a Benjamini gukuhi na Gibe. **37** Nao andu acio moohetie andu makiguthika o rime magitoonya Gibe, makiragana kuo na makihura itura riu inene riothe na ruhiu rwa njora. **38** Nao andu a Israeli ni mabangite na andu acio moohetie andu ati matoogie ndogo nene ithi na iguru yumite itura riu inene, **39** nigeetha hindi iyo andu a Israeli magarurike na macooke mbaara-ini. Andu a Benjamini maakorirwo maambiria kura andu a Israeli (ta andu mirongo itatu), nao makiuga atiri, "Ithu nitumamatoria o ta uria twamekire mbaara-ini ya mbere." **40** No riria ndogo yambiriire kwambata na iguru yumite itura-ini riu inene-ri, andu a Benjamini makihugura makiona ndogo itura-ini riu inene riothe yambatite na iguru matu-ini. **41** Hindi iyo andu a Israeli makimagarurika nao andu a Benjamini makinyitwo ni guoya munene, ni undũ nimakuranire ati mwanangiko niwarikite kumakora. **42** Ni undũ ucio makurira andu a Israeli marorete na weru-ini, no matingahotire kurira mbaara. Nao andu a Israeli aria mookire moimite matura-ini makimooragira kuo. **43** Magithururikira andu a Benjamini acio, makimateng'eria, na makimakyira na njira huthu kuu gukuhi na Gibe mwena wa irathiro. **44** Andu a Benjamini ngiri ikumi na inyanya magikua, nao othe maarĩ aru njamba. **45** Na riria maagarurikire marorete na weru-ini nginya ihiga-ini ria Rimoni, andu a Israeli makirugira andu 5,000 njira-ini icio. Nao magikiririra kurimirira andu a Benjamini o nginya Gidomu na makiruga 2,000. **46** Muthenya ucio andu a Benjamini 25,000 aria maaruga na hiu cia njora makiragwo, na othe maarĩ aru njamba. **47** No andu magana matandatũ makigarurika na makirira weru-ini o nginya ihiga-ini ria Rimoni, na magikara kuo mieri ina. **48** Nao andu a Israeli magicooka nginya bururi wa andu a Benjamini na makihura matura mothe na ruhiu rwa njora, o gwata nyamu na kindu o gothe kingi kira maakorereire. Na matura mothe maria maakorire makimacina na mwaki.

21 Andu acio a Israeli nimehitite mwihitwa mari kuu Mizipa makoiga atiri, "Gutiri o na umwe witu ukaaneana muritu wake ahiko ni Mubenjamini." **2** Andu acio nimathiire Betheli, kuria maikarire mbere ya Ngai o nginya hwa-ini, makianirira na mugambo makirira na kigiriko kinene. **3** Nao makiuga atiri, "Hi! Jehova Ngai wa Israeli, ni ki gutumite undũ uyu woneke Israeli? Ni ki gutuma mhiriga umwe ukorwo utari ho thini na Israeli umuthi?" **4** Muthenya uyu ingi ruciini tene andu magika kigongona na makiruta maruta ma njino o na maruta ma uiguanu. **5** Hindi iyo andu a Israeli makiria atiri, "Mhiriga-ini yotha ya Israeli-ri, nuu utokite kungana haha mbere ya Jehova?" Nigukorwo nimehitite mwihitwa murumu ati uria ukwaga guka kiungano mbere ya Jehova kuu Mizipa ti-itheru niagiriire kuragwo. **6** Na riri, andu a Israeli magicakaya ni undũ wa ariu a ithe wao, andu a Benjamini, na makiuga atiri, "Umuthi mhiriga umwe nimweherie kuuma Israeli. **7** Tungihota afia kuonera aria matigarite atumia, kuona ati nitwihitite mwihitwa mbere ya Jehova ati tutikaamahe airitu aitũ mamahikie?" **8** Magicooka makiria atiri, "Ni mhiriga uriku wa Israeli utokite kiungano-ini mbere ya Jehova kuu Mizipa?" Nao makimanya ati gutiri mundũ o na umwe kuuma Jabeshi-Gileadi wokite kamb-ini iyo ni undũ wa kiungano kiu. **9** Tondũ riria maatarire andu, nimamenyire ati gutiri mundũ o na umwe kuuma Jabeshi-Gileadi wari kuo. **10** Ni undũ ucio kiungano kiu gigituma andu a kuria 12,000 mari na mawatho mathii nginya Jabeshi-Gileadi na moorage aria maatũruga kuo na ruhiu rwa njora, gwata atumia na ciana. **11** Nao makiuga atiri, "Uu niguo mugwika, uragai mundũ murume o wotha na mundũ-wa-nja o wotha uria utari gathirange." **12** Nao magikora gatagati-ini ka andu aria maatũruga kuu Jabeshi-Gileadi airitu magana mana aria mataakomete na mundũ murume, makimatwara kamb iria yari Shilo kuu Kaanani. **13** Ningi kiungano giothe gigituma ihooya ria thayũ kuri andu a Benjamini o hau rwaro-ini rwa ihiga ria Rimoni. **14** Ni undũ ucio andu a Benjamini makihundũka ihinda o riu na makieho andu-a-nja a Jabeshi-Gileadi aria matooragitwo. No matingamaiganire. **15** Nao andu magicakaira andu a Benjamini, tondũ Jehova niatumire hagi na ithenya mhiriga-ini ya Israeli. **16** Nao athuuri aria akuru a kiungano makiuga atiri, "Tondũ andu-a-nja a Benjamini naniine-ri, tukuonera arume aria matigaire atumia kiu?" **17** Makiuga atiri, "Abenjamini aria maahonokire no nginya magie na a kumagaya, niguo gutikagie mhiriga o na umwe wa Israeli ukuniinukio. **18** Tutingimahe airitu aitũ matuke atumia ao, nigukorwo ithu andu a Israeli nitwehitire mwihitwa uyu: 'Kurumwo-ri, ni mundũ uria uingihe Mubenjamini mutumia.'" **19** No riri, nikugiga giathi kia Jehova o mwaka kuu Shilo, mwena wa gathigathini wa Betheli, na mwena wa irathiro wa njira iria ithiiga kuuma Betheli nginya Shekemu, na mwena wa guthini wa Lebona." **20** Ni undũ ucio magiatha andu a Benjamini, makimeera atiri, "Thii mwihithe kuu migunda-ini ya mithabibu **21** na mukare mukiroraga. Riria airitu a Shilo mariumira meturanire na aria angĩ rwimbo-ini-ri, muguthuke

kuuma mīgūnda-inī ya mīthabibū, na o mūdū ehurīrie mūtumia kuuma kūrī airītu acio a Shilo, na mūthī būrūri wa Benjamini. **22** Rīrīa maithe mao kana ariū a maithe mao magaatūrehera thitango, tūkaameera atīrī, “Twikei wega na kūmateithia, tondū tūtiamoooneire atumia hīndī ya mbaara, no inyuī mūtīrī na mahītia, tondū mūtiamahaire airītu anyu.” **23** Ūguo nīguo andū a Benjamini meekire. O rīrīa airītu maainagarī, o mūdū akīnyiita ūmwe, na akīmūkuua agatuīke mūtumia wake. Hīndī īyo magīcooka kūrī igai rīao, magīaka matūūra mao rīngī, na magītūūra kuo. **24** Na ihinda rīu andū a Isiraeli makiuma kūdū kūu, makīinūka mūcī kūrī mīhīrīga yao na nyūmba ciao, o mūdū kūrī igai rīake. **25** Matukū-inī macio Isiraeli gūtīarī na mūthamaki; o mūdū ekaga ūrīa oonaga kwagīrīire.

Ruthu

1 Na rīrī, matukū-inī marīa atiirīrīrī būrūri maathanaga, nī kwagīre na ng'aragu būrūri-inī, nake mūdū ūmwe wa Bethlehemu kūu Juda, marī na mūtumia wake, na ariū ake eerī, magīthīī gūkara būrūri wa Moabi kwa ihinda. **2** Mūdū ūcio eetagwo Elimeleku, nake mūtumia wake eetagwo Naomi, namo marīitwa ma ariū acio ake eerī nī Mahaloni na Kilioni. Nao maarī Afiratha kuuma Bethlehemu kūu Juda. Nao magīthīī būrūri wa Moabi magītūūra kuo. **3** Na rīrī, Elimeleku mūthuuri wa Naomi agīkua, nake Naomi agītigwo na ariū acio ake eerī. **4** Nao makīhikia andū-a-nja a Moabi, ūmwe eetagwo Oripa, na ūrīa ūngī Ruthu. Thuutha wa gūtūūra kūu ta ihinda rīa miāka ikūmi, **5** Mahaloni na Kilioni o nao magīkua, nake Naomi agītigwo atarī na ariū ake eerī, o na kana mūthuuri. **6** Rīrīa Naomi aiguire arī kūu Moabi atī Jehova nīatehithīe andū ake akamahe irio-rī, akīlhaarīria hamwe na atumia acio a ariū ake oime būrūri wa Moabi acooke kwao. **7** We na atumia acio eerī a ariū ake makiumagara kuuma kūu maatūūra, makīnyīta njīra nīguo macooke būrūri wa Juda. **8** Nake Naomi akīra atumia acio eerī a ariū ake atīrī, “Cookai, o mūdū athīī mūcīi kwa nyina. Jehova aromwīka maūdū mega, o ta ūrīa o na inyuī mwekire acio maakuire, o na nīi mwene. **9** Jehova arotūma o ūmwe wanyu eyonere ūhurūko mūcīi wa mūthuuri ūngī.” Agīcooka akimamumunya, nao makīrīra maanīrīre, **10** makīmwīra atīrī, “Ithuī tūgūcooka nawe kūrī andū anyu.” **11** No Naomi akīmeera atīrī, “Aarī akwa, cookai mūcīi kwanyu. Mūgūgīthīi na nīi nīkī? Nīngūkīgīa na ariū angī nīguo macooke matūike athuuri anyu? **12** Aarī akwa, cookai kwanyu mūcīi; nīi ndī mūkūrū mūno wa kūgīa na mūthuuri ūngī. O na ingīciirīa atī harī na mwiḥoko harī nīi, na ngīe na mūthuuri ūtukū ūyū na njīare aanake-rī, **13** mwakīmeterera o ngīnya hīndī rīa makaagimara o na mūikare mūtahikite mūmetereire? Aca, aarī akwa. Nīi ndī na ruo kūmūkīra, nīgūkorwo guoko kwa Jehova nīgūtambūrūkite gūkanjūkīrīra!” **14** Nao maigua ūguo makīrīra rīngī. Nake Oripa akīmumunya nyaciarawe, akīmugīra ūhorō. No Ruthu akīrūmanīrīra na nyaciarawe. **15** Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Ta rora, mūtumia wa mūrū wa nyina na mūthuuri guo nīahūdūka acooke kūrī andū ao, o na kūrī ngai ciake. Cooka mūthīi nake.” **16** No Ruthu akīmūcookeria, akīmwīra atīrī, “Tiga kūningīrīria ngūtige kana ngarūrūke ndige gūkūrūmīrīra. Kūrīa ūgūthīi nīkuo ngūthīi, na kūrīa ūgaatūūra nīkuo ngaatūūra. Andū anyu magaatuika andū aītū, nake Ngai waku atuīke Ngai wakwa. **17** Kūrīa ūgaakūra nīkuo ngaakūra, na nokuo ngaathikwo. Jehova aronjika ūūru makīria, kūngīkaagīa ūndū o na ūmwe ūgaatūtīgīthania nīi nawe, tīga o gīkūū gīiki!” **18** Rīrīa Naomi onire atī Ruthu nīatuīte itua rīa gūthīi nake, agītiga kūmūringīrīria acooke. **19** Nī ūndū ūcio andū acio a nja eerī magīthīi ngīnya magīkīnya Bethlehemu. Rīrīa maakīnyire Bethlehemu-rī, andū a itūūra rīu othe makīgega nī ūndū wao, nao andū-a-nja makīūrania atīrī, “Hī! Ūyū no akorwo arī Naomi?” **20** Nake akīmeera atīrī,

“Tigai gūcooka kūnjīta Naomi, njītagai Mara, nī ūndū Ngai Mwene-Hinya-Wothe nīatūmīte mūtūūrīre wakwa ūtuīke wa ruo mūno. **21** Ndoimire gūkū njīyūrīrīre, no Jehova anjookia itarī kīndū. Mūngīcooka kūnjīta Naomi nīkī? Jehova nīanyariirīte; Mwene-Hinya-Wothe nīandehithīrīre mathīina.” **22** Nī ūndū ūcio Naomi agīcooka kuuma Moabi marī hamwe na Ruthu ūcio Mūmoabi, mūtumia wa mūrīū, magīkīnya Bethlehemu hīndī rīa cairi yaambagīrīria kūgēthwo.

2 Na rīrī, Naomi nīarī na mūdū wa mbarī yao mwena wa mūthuuriwe, kuuma mūhīrīga wa Elimeleku, mūdū warī igweta, wetagwo Boazu. **2** Nake Ruthu ūcio Mūmoabi akīra Naomi atīrī, “Reke thīi mīgūnda-inī ngahaare cairi rīa itīgītio; ndī thuutha wa mūdū o wothē ūrīa ingītīkīrīka maitho-inī make.” Nake Naomi akīmwīra atīrī, “Thīi, mwarī wakwa.” **3** Nī ūndū ūcio akiumagara agīthīi, akīambīrīria kūhaara cairi kūu mīgūnda-inī arī thuutha wa arīa maagethaga. Na gūgīkīnya atīrī, Ruthu ekorire akīruta wīra mīgūnda wa Boazu, ūcio warī wa mūhīrīga wa Elimeleku. **4** O hīndī iyo Boazu agīkīnya oīmīte Bethlehemu, na akīgeithia acio maagethaga, akīmeera atīrī, “Jehova aroikara na inyuī!” Nao makīmūcookeria atīrī, “Jehova arokūrathīma!” **5** Boazu akīūria mūrūgamīrīri wa acio maagethaga atīrī, “Mūrītu ūrīa nī wa ī?” **6** Nake mūrūgamīrīri akīmūcookeria atīrī, “Nī Mūmoabi ūrīa wokire na Naomi kuuma būrūri wa Moabi. **7** Nake oigire atīrī, ‘Ndagūthaita ūnjītīkīrie haare cairi, na nyūnganie rīa itīgītio itīia-inī ndī thuutha wa agethi.’ Nake aathīi mīgūnda, na arutite wīra ategūtīgīthīria kuuma o rūciinī ngīnya rīu, tīga o ihinda inīni ekūhurūkīte haarīa kīrūru-inī.” **8** Nī ūndū ūcio Boazu akīra Ruthu atīrī, “Mwarī wakwa, ta thīkīrīria, ndīgathīi kūhaara cairi mīgūnda ūngī, na ndūkae kuuma gūkū. Ikara gūkū mūrī na ndungata ciakwa cia airītu. **9** Ūrorage mīgūnda ūrīa arūme aya megūkorwo makīgetha, na ūtwaranage na airītu acio. Nīndakaanīa arūme aya matīgākūhutie. Na rīria rīothe ūngīnyoota, ūthīi ūnyue maai kuuma ndīgīthū-inī rīria arūme aya matahīrīre.” **10** Rīrīa Ruthu aiguire ūguo, akīnamīrīra, agītūrumīthīa ūthīi thī. Akiuga atīrī, “Nī kīi gīatūma njītīkīrīke maitho-inī maku na wenda kūnjīka maūdū mega, ndī o mūdū wa kūngī?” **11** Boazu akīmūcookeria atīrī, “Nīnjīrītīwo maūdū marīa mothe wīkīte nyaciaraguo kuuma hīndī rīria mūthuuri guo aakuire, na ūrīa watiganire na thoguo na nyūkwa, o na būrūri wanyu, ūgūka kūrī andū ūtaamenyanīte nao mbere iyo. **12** Jehova arokūrīha nī ūndū wa ūguo wīkīte. Jehova Ngai wa Isiraeli, o ūrīa we ūūkīte kwīhitha mathagu-inī make, arokūrīha na irīhi inene.” **13** Nake Ruthu akiuga atīrī, “Mwathi wakwa, ndīrookīrīrīria gwītīkīrīka maitho-inī maku. Nīūūhooreretie, na ūkaarīria ndungata yaku ndeto njega cia tha, o na gūtūika nīi ndīrī ta ūmwe wa ndungata ciakwa cia airītu.” **14** Hīndī ya kūrīa irio yakīnya, Boazu akīmwīra atīrī, “Ūka haha. Oya mūgate ūtobokie thīki-inī ya ndībei.” Rīrīa Ruthu aikarīre thī na agethi, Boazu akīmūhe cairi hīhīe. Nake akīrīa akīhūūna, o ngīnya agītīgīa. **15** Na hīndī rīria ookīrīre akahaare-rī, Boazu agīatha andū ake akīmeera atīrī, “O

na ahaara kuu itīa-inī, mūtikamūtetie. **16** O na nī kaba mūrutage cairi imwe kuuma itīa-inī, mūmīrekie thī nī undū wake, mūmūtīgīre nīguo oke akīmīhaaraaga, no mūtikamūtetie.” **17** Nī undū ūcio Ruthu akīhaara kuu mūgūnda ūcio nginya o hwaī-inī. Agīcooka akīhūūra cairi irīa aahaarite, igikinyia mūigana wa eba imwe. **18** Akīmīkuua, agīcooka itūūra-inī, nake nyaciaraawe akīona cairi irīa yothē aahaarite. Ruthu agīcooka akīmūrutira kīria aatīgite aahūūna, akīmūnengera. **19** Nyaciaraawe akīmūūra atīrī, “Ūmūthī uuma kūhaara kū? Uuma kūruta wīra kū? Kūrathimwo nī mūdū ūcio ūkūmenyire, agwīka maūdū mega!” Nake Ruthu akihe nyaciaraawe ūhoro kūonī mwene mūgūnda ūcio aatīndite akīruta wīra, akiuga atīrī, “Mwene mūgūnda ūcio ngūrutaga wīra gwake ūmūthī-rī, etagwo Boazu.” **20** Naomi akīra mūtumia ūcio wa mūrū atīrī, “Jehova aromūrathima! We ndatīgite gwīka maūdū ma ūtugi kūrī arīa me muoyo, o na arīa makuīte.” Nīngī Naomi akīra Ruthu atīrī, “Mūdū ūcio nī wa mbarī iitū; o na nī ūmwe wa arīa mangītūmenyerera.” **21** Nake Ruthu ūcio Mūmoabi akiuga atīrī, “O na anjīrīre atīrī, ‘Ikara na arutī akwa a wīra o nginya marīkie kūgetha cairi yakwa yothē.’” **22** Naomi akīra Ruthu ūcio mūtumia wa mūrū atīrī, “Undū ūcio wa gūtwarana na airītu ake nīūgūtūka mwega harīwe, wee mwarī wakwa, tondū mūgūnda-inī wa mūdū ūngī wahota kūgerwo ngero.” **23** Nī undū ūcio Ruthu agīkara hakuhi na ndungata cia airītu cia Boazu akīhaaraaga nginya magetha ma cairi na ma ngano magīthira. Nake agītūūra na nyaciaraawe.

3 Mūthenya ūmwe-rī, Naomi, nyaciaraawe wa Ruthu, akīmūūra atīrī, “Mwarī wakwa, githī ndiagīrīrwo ngūcarīrie mūcī waku, kūrīa wee ūngiona maūdū mega? **2** Githī Boazu ūcio wee ūkoretwo na ndungata ciake cia airītu ti mūdū wa rūrīra rwtū? Ūtukū ūyū nīguo ekūhuha cairi kīhūhīro-inī. **3** Wīthambe na wīhake maguta mekūnunga wega, nīngī wīhumbe nguo ciaku irīa njega mūno. Ūcooke ūkūrūkie ūkinye kīhūhīro-inī, no ndūkeyonithie mūdū ūcio nginya arīkie kūrīa na kūnyua. **4** Rīrīa arīkoma, wone harīa akoma. Nīngī ūthīi ho na ūhumbūrie magūrū make, ūkome ho. Nake nīegūkūūra ūria wagīrīrwo nī gwika.” **5** Ruthu akīmūcookeria, akīmūūra atīrī, “Maūdū macio mothe wanjīra no mo ngwika.” **6** Nī undū ūcio agītūūra agikinya kīhūhīro-inī kīu, na agīka ūria wothe nyaciaraawe aamwīrite eeke. **7** Na rīrīa Boazu aarīkirie kūrīa na kūnyua, na agīkorwo arī mūkeno, agīthī agīkoma mūthīa-inī biū wa hība ya cairi. Nake Ruthu agīthī acemete, akīmūhumbūria magūrū, agīkoma ho. **8** Ūtukū gatagati, kīndū gīkīhahūra Boazu, nake egarūra, agīkora nī mūdū-wa-nja wakomete magūrū-inī make. **9** Akīmūūra atīrī, “Nīwe ū?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Nī nī ndungata yaku Ruthu. Tambūrūkia gīcurī kīa nguo yaku ūūhumbire, nī undū wee nīwe ūngītūmenyerera.” **10** Nake akīmūūra atīrī, “Jehova arokūrathima mwarī wakwa. Ūtugi ūria wonania mīkūrīte ūria wonanirie kīambīrīria-inī, nī undū ndūnenda kūrīmanīrīra na aanake, marī athīni kīa marī itonga. **11** Na rīrī, mwarī wakwa, ndūgetīgīre. Nīngūgwīkīra ūria wothe ūkūūhooya. Andū othe a itūūra

rīrī rītū nīmooī atī wee ūrī mūdū-wa-nja ngatha. **12** O na gūtūika ndī ūmwe wa arīa mangīkūmenyerera-rī, nī harī mūdū ūngī ūngīkūmenyerera wa hakuhi kūngīra. **13** Rīu kīraare haha ūtukū ūyū, na rūciinī gwakīa angīkorwo nīekwenda gūkūmenyerera, nī wega; nīagākūmenyerera. No angīkorwo ndekwenda, o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, nīngākūmenyerera. Kīraare haha nginya rūciū rūciinī.” **14** Nī undū ūcio Ruthu agīkoma hau magūrū-inī make nginya rūciinī, no akīroka gūkūria rūciinī tene kūrī mairia, nake Boazu akīmūūra atīrī, “Ndūkareke kūmenyeye atī nī kūrī mūdū-wa-nja ūrokie kīhūhīro-inī.” **15** Nīngī akīmūūra atīrī, “Rehe nguo iyo wīgīrīre wanīrīrie.” Rīrīa eekire ūguo, Boazu agītīrīra ibaba ithathatū cia cairi, akīmūgīrīra. Nake Ruthu agīcooka itūūra-inī. **16** Na rīrīa Ruthu aacookire kūrī nyaciaraawe-rī, Naomi akīmūūra atīrī, “Mwarī wakwa, kūraathīre afīa?” Nake akīmūūra maūdū marīa mothe Boazu aamwīkīre. **17** Nīngī agīcooka akīmūūra atīrī, “Ibaba ici ithathatū cia cairi nīwe ūūheire, na anjīra atīrī, ‘Tiga kūnūkīra nyaciaraugo moko matheri.’” **18** Nake Naomi akīmūūra atīrī, “Eterera o ro ūguo, mwarī wakwa, nginya ūmenye ūria ūhoro ūcio ūgūthī, nīgūkorwo mūdū ūcio ndangīhurīka nginya rīrīa aniine ūhoro ūcio ūmūthī.”

4 Na rīrī, Boazu akīambata agīthī nginya kīhingo-inī gīa itūūra, agīkara thī ho. Rīrīa mūdū ūria wa mbarī yao, ūria Boazu aarītie ūhoro wake ookire-rī, Boazu akīmūūra atīrī, “Mūrata wakwa, ūka haha ūikare thī.” Nī undū ūcio agīthī hau agīkara thī. **2** Boazu agīta athuuri ikūmi a itūūra akīmeera atīrī, “Ta ikarai thī haha!” Nao magīka o ūguo. **3** Nīngī akīra mūdū ūcio wa mbarī yao atīrī, “Naomi ūria ūracookire kuuma būrūri wa Moabi-rī, nīarendia gīthaka kīrīa kīarī kīa Elimeleku, mūdū wa mbarī ciitū. **4** Ndagīciiria ngūhe ūhoro ūcio na ngwīre ūgūre gīthaka kīu ūrī mbere ya andū aya maikarīte haha o na mbere ya athuuri a andū aītū. Ūngīkorwo nīūgūgīkūūra, ūgīkūre. No angīkorwo ndūgwīka ūguo-rī, ūnjīre nīguo menye. Nīgūkorwo hatīrī mūdū ūngī ūrī na kīhooto gīa gwīka ūguo tiga wee, na nī ngagūcooka.” Nake akiuga atīrī, “Nīngūgīkūūra.” **5** Boazu nake akiuga atīrī, “Mūthenya ūria ūkaagūra gīthaka kīu kuuma kūrī Naomi, na kuuma kūrī Ruthu ūria Mūmoabi, nīūkahīka mūtumia wa ndigwa wa mūdū ūcio wakūire, nīgeetha ūtūurie rītwa rīa ūcio ūkūite o hamwe na indo ciake.” **6** Na rīrīa mūdū ūcio wa mbarī yao aigūire ūguo-rī, akiuga atīrī, “Ndikūhota gūgīkūūra, nī undū ndahota gīwīthūkīria ūgai wakwa nī mwene. Gīgīkūre arī we. Nī ndingīhota gwīka ūguo.” **7** (Matukū-inī ma tene thīnī wa Isīraelī-rī, mūtugo wa gūkūūra kana gūkūūria indo nīguo maūdū mothe marīkio wega, mūdū ūmwe wa eene ūhoro aarutaga kīraatū giake agakīnengera mūdū ūcio ūngī. Kūu Isīraelī ino nīyo yarī njīra ya gwīkīra ūria atī undū ūria mūiguanīre nīwarīkīrīra wega biū.) **8** Nī undū ūcio mūdū ūcio wa mbarī yao akīra Boazu atīrī, “Kīgūre wee mwene.” Na akīruta kīraatū giake, akīmūnengera. **9** Hīndī iyo Boazu akīra athuuri acio na andū othe atīrī, “Ūmūthī mūrī aira akwa atī ndīdagūra indo ciothe cia Elimeleku, na cia Kīlonī, na cia Mahaloni

kuuma kūrī Naomi. **10** Ningĩ nĩndahikia Ruthu ūrĩa Mũmoabi, mūtumia wa ndigwa wa Mahaloni, atũike mūtumia wakwa, nĩguo ndũirie rĩitwa rĩa ūcio ūkuite hamwe na indo ciake, nĩguo rĩitwa riake rĩtikaanoore nyũmba-inĩ yao, kana riehere maandiko-inĩ marĩa maigĩtwo ma itũũra. Ūmũthĩ nĩmwatuika aira!” **11** Ningĩ athuuri acio, o na andũ arĩa othe maikariite hau kihingo-inĩ, makiuga atĩrĩ, “Tũrĩ aira. Jehova arotũma mündũ-wa-nja ūcio ūroka gwaku mũciĩ atũike o ta Rakeli na Lea, andũ-a-nja arĩa eerĩ maakire nyũmba ya Isiraeli. Ūromenyeka kũu Efiratha, na ūgĩe igweta inene kũu Bethlehemu. **12** Ciana iria Jehova egũkũhe kuuma kūrī mũirĩtu ūcio irotũma nyũmba yaku ihaane ta ya Perezu, ūrĩa Tamaru aaciarĩire Juda.” **13** Nĩ ūndũ ūcio Boazu akĩhikia Ruthu, agĩtuika mūtumia wake. Ningĩ aakoma nake, Jehova agĩtũma Ruthu agĩe nda, na agĩciara kahiĩ. **14** Nao andũ-a-nja makĩira Naomi atĩrĩ, “Jehova arogoocwo, ūrĩa ūtagũtigĩte ūtarĩ na mũkũmenyereri. Kahiĩ kau karogĩa ngumo njega Isiraeli guothe! **15** Kau nĩko gakerũhia mūtũũrĩre waku, na gagũtũũrie ūkũrũ-inĩ waku. Nĩ ūndũ mūtumia wa mũrũguo, ūrĩa ūkwendete na wa bata harĩ we gũkĩra aanake mũgwanja, nĩwe ūgaciarĩte.” **16** Nake Naomi akĩoya kaana kau, agĩkaigĩrĩra ciero-inĩ ciake, agĩkarera. **17** Nao andũ-a-nja arĩa maatũũraga kũu makiuga atĩrĩ, “Naomi arĩ na kahiĩ.” Nao magĩgatua Obedi. Nake nĩwe warĩ ithe wa Jesii, ūrĩa warĩ ithe wa Daudi. **18** Ici nacio nĩcio njiaro cia Perezu: Perezu nĩwe warĩ ithe wa Hezironi, **19** nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **20** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **21** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi. **22** nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, nake Jesii aarĩ ithe wa Daudi.

1 Samuēli

1 Na rirī, nī kwarī na mündū ūmwe wa kuuma Ramathaimu, Mūzofimu kuuma būriri ūria ūri irima wa Efiraimu, nake eetagwo Elikana mūrū wa Jerohamu, mūrū wa Elihu, mūrū wa Tohu, mūrū wa Zufu, Muefiraimu. **2** Aarī na atumia eerī; ūmwe eetagwo Hana na ūria ūngī eetagwo Penina. Penina aarī na ciana, no Hana ndaarī na ciana. **3** Mwaka o mwaka mündū ūcio nīambataga kuuma itūūra riake agathiī Shilo kūhooya na kūrūtira Jehova Mwene-Hinya-Wothe igongona. Shilo nīkuo Hofini na Finehasi, ariū eerī a Eli, maarī athīnjiri-Ngai a Jehova. **4** Rirīa rīothe mūthenya wa Elikana wakinyaga wa kūruta igongona-rī, niagayagira mūtumia wake Penina nyama, hamwe na aanake ake othe o na airitu. **5** No nīaheaga Hana rūgai maita meerī, tondū nīamwendete, nowe Jehova nīamūhingite nda. **6** Na tondū Jehova nīamūhingite nda-rī, mūiruwe nīaikaraga akīmūthirikagia nīguo amūng'urikie. **7** Naguo ūndū ūcio ūgithiī na mbere mwaka o mwaka. Rirīa rīothe Hana aambataga athiī nyumba ya Jehova-rī, mūiruwe nīamūthirikagia nginya akarīra, akaaga kūrira irio. **8** Nake Elikana mūthuuriwe akamūria atirī, “Hana, ūrarira niki? Ūraaga kūrira niki? Ūkuite ngoro niki? Githiī nīi ndikirite ihīi ikūmi hariwe?” **9** Hindi imwe maarikia kūrira na kūnyua marī kūu Shilo-rī, Hana agiūkira. Na riri, Eli, mūthīnjiri-Ngai, aikariire giti itoonyero rīa hekarū ya Jehova. **10** Hana akirira mūno na akihooya Jehova, arī na ruo rwa ngoro. **11** Nake akūhita mwihitwa, akiuga atirī, “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūngitikirā kūrora thīina wa ndungata yaku na ūndirikane, na ndūkariganirwo nī ndungata yaku, no ūmīhe mwana wa kahī-rī, hindi iyo na nīi nīngamūheana kūrī Jehova matukū mothe ma muoyo wake, na gūtiri hīndi rwenji rūkaahutia mūtwe wake o na rī.” **12** Na rirīa aathiaga na mbere kūhooya Jehova, Eli akīmūbacia kanua. **13** Hana aahooyaga na ngoro yake, nacio iromo ciake nīciainainaga, no mūgambo wake ndwaiguikaga. Eli agīciiria atī nī kūrīo arīitwo, **14** akīmūria atirī, “Nī nginya rī ūgiukara ūri mūrīu? Eheria ndibe iyo yaku.” **15** Hana akīmūcookeria, akiuga atirī, “Tiguo mwathi wakwa, nīi ndi mündū-wa-nja ūthīnikite mūno. Ndinyūite ndibei kane njoochi; no nī ngoro yakwa ndiraitūrīra Jehova. **16** Tiga kuona ndungata yaku ta iri mündū-wa-nja mwaganu; ngogetwo gūkū ngihooya ndi na ruo rūngi o na kieha.” **17** Eli akīmūcookeria atirī, “Thiī na thayū, na Ngai wa Isiraeli aroitikirā gūkūhe kirīa ūmūhoote.” **18** Nake akiuga atirī, “Ndungata yaku iroitikirā maitho-ini maku.” Nake Hana agithiī na akirīa irio, na ndaacookire gūtuka githiithi. **19** Magiūkira mūthenya ūyū ūngi rūciini tene, makīhooya marī mbere ya Jehova, na magīcooka magithiī kwao mūciī kūu Rama. Elikana agikoma na Hana mūtumia wake, nake Jehova akīmūrikana. **20** Nī ūndū ūcio ihinda rīgikinya Hana akīgīa nda na agīciara kahīi. Agigatua Samuēli, akiuga atirī, “Nigūkorwo nī kūhooya ndakahooire harī Jehova.” **21** Rirīa mündū ūcio wetagwo Elikana aambatire hamwe na nyumba yake yothe kūrūtira Jehova igongona rīa mwaka o

mwaka na akahingie mwihitwa wake-rī, **22** Hana ndaathiire. Eerire mūthuuriwe atirī, “Kahīi gaka gaatiga kuonga-rī, nīngagatwara na ndikaneane kūrī Jehova, na gagaatūūraga kūu hīndi ciothe.” **23** Mūthuuriwe Elikana akīmūria atirī, “Ika o ūria ūkuona kwagīriire. Ikara gūkū o nginya rirīa gagaatiga kuonga; we Jehova arotūma kiugo giake kihinge.” Nī ūndū ūcio mündū-wa-nja ūcio agīikara mūciī na agikongithia nginya rirīa aagatigithirire kuonga. **24** Gaatiga kuonga, Hana akīoya kahīi kau o karī kanini, hamwe na ndegwa ya mīaka itatū, na eba imwe ya mūtu, na gītete kia ndibe agīgatwara nyumba ya Jehova kūu Shilo. **25** Maarikia gūthīnja ndegwa-rī, magitwara kahīi kau kūrī Eli, **26** Nake Hana akīmūria atirī, “Ti-itherū o ta ūria wee mwathi wakwa ūtūūraga muoyo-rī, nī nīi mündū-wa-nja ūria warūgamite haha hakuhi nawe akihooya Jehova. **27** Ndahooire heo kahīi gaka, nake Jehova nīetikirite kūuhe kirīa ndamūhoire. **28** Tondū ūcio o na nīi nīndakaamūria Jehova. Matukū mothe marīa gegūtūūra muoyo-rī, gegūtūūra kaamūriro Jehova.” Nake akihooya Jehova arī o hau.

2 Ningī Hana akihooya, akiuga atirī: **2** “Gūtiri mündū o na ū mūtheru ta Jehova; **3** “Mūtigacooke kwaria na mwīkiriro ūguo **4** “Mota ma njamba cia ita nīmoinangiku, **5** Arīa maarī ahūūnu meyandikithagia nīguo mone irio, **6** “Jehova nīwe ūrehaga gīkuū, na nīwe ūtūūraga muoyo; (Sheol h7585) **7** Jehova nīwe ūtūmaganda andū mathiine na arīa angī matonge; **8** Ooyaga mūthiini akamūruta rūkūngū-ini, **9** Nīakamenyerera makinya ma andū ake arīa atheru, **10** arīa makararagia Jehova nīmagathuthwo. **11** Nake Elikana akiinika mūciī gwake Rama, no kahīi kau gagitungatira Jehova karī harī Eli ūcio mūthīnjiri-Ngai. **12** Na riri, ariū a Eli maarī andū aaganu; matiatiti Jehova. **13** Na riri, warī mūtugo wa athīnjiri-Ngai harī andū, atī rirīa mündū o wotha aruta igongona, na rirīa nyama ikirugwo, ndungata ya mūthīnjiri-Ngai yokaga na njibe ya mītheecee itatū iri guoko-ini. **14** Yaikagia njibe iyo nyūngū-ini ya kigera, kana thaburia-ini, kana gīteng'ū-ini, kana nyūngū-ini ya rīūmba, nake mūthīnjiri-Ngai akeyoera o kirīa gīothe njibe ingīarutire. Ūguo nīguo meekaga andū othe a Isiraeli arīa mookaga Shilo. **15** Na o na mbere ya maguta gūcinwo-rī, ndungata ya mūthīnjiri-Ngai nīyokaga na ikeera mündū ūria ūraruta igongona atirī, “He mūthīnjiri-Ngai nyama imwe ahīhie; ndegwītikira nyama nduge kuuma kūrī we, tīga o nyama njithi.” **16** Mündū angīamwīrire atirī, “Reke maguta mambe macinwo, ūcooke woe kirīa gīothe ūkwenda,” ndungata yacoogaga atirī, “Aca, nengera o ro rīu; kwaga ūguo, ndīmīoe na hinya.” **17** Wīhia ūcio wa aanake a Eli warī mūnene mūno maitho-ini ma Jehova, nīgūkorwo nīmanyararaga magongona marīa andū maarutagira Jehova. **18** Nowe Samuēli aatungataga mbere ya Jehova arī o mwana mūnini, ehumbite ebodi ya gatani. **19** O mwaka nyina nīamūtumagira gakanjū, akamūtwarīra rirīa megūthiī na mūthuuriwe kūruta igongona rīa mwaka o mwaka. **20** Eli nīarathimaga Elikana na mūtumia wake, akoiga atirī, “Jehova arokūhe ciana na mündū-wa-nja ūyū icooke ithenya rīa mwana ūyū

aahooete, na agĩcoka kũmũheana harĩ Jehova.” Nao magacooka makainũka kwao mũciĩ. **21** Nake Jehova akĩguĩra Hana tha; akĩgĩa nda agĩciara aanake atātũ na airĩtu eerĩ. Nake mwana ūcio ti Samũeli agĩkũĩra hau mbere ya Jehova. **22** Na rĩrĩ, Eli aarĩ mũkũrũ mũno, na nĩaguaga maũndũ mothe marĩa ariũ ake meekaga Isiraeli guothe, na ūria maakomaga na andũ-a-nja aria maatungataga itoonero-inĩ rĩa Hema-ya-Gũtunganwo. **23** Nĩ ūndũ ūcio akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga mwĩke maũndũ ta maya? Nĩndĩraigua kuuma kũrĩ andũ othe ūhoro wa cĩko ici cianyu cia waganu. **24** Aca, ariũ akwa; ūhoro ūria ndĩraigua ūkĩhunja gatagatĩ ka andũ a Jehova ti mwega. **25** Mũndũ angĩhĩria mũndũ ūria ūngĩ-rĩ, Ngai no amateithũrane; no mũndũ angĩhĩria Jehova-rĩ, nũũ ūngĩmũthaitanĩrĩra?” No rĩrĩ, aanake ake matiigana kũigua magikaanio nĩ ithe wao, nĩgũkorwo Jehova nĩatuĩte nĩekũmooraga. **26** Nake mwana ūcio ti Samũeli agĩkũra, akĩnenehaga, akĩendagwo nĩ Jehova o na andũ. **27** Na rĩrĩ, mũndũ wa Ngai nĩokire kũrĩ Eli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuaga ūũ: ‘Gĩthĩ nĩ ndieguĩrĩrie nyũmba ya thoguo rĩria maarĩ Misiri watho-inĩ wa Firaũni? **28** Ndathuurire thoguo kuuma mĩhĩriga-inĩ yotho ya Isiraeli atuĩke mũthĩnjĩri-Ngai wakwa, aambatage kigongona-inĩ gĩakwa, na acinage ūbumba, na ehumbage ebodi arĩ mbere yakwa. Nĩngĩ nĩndaheire nyũmba ya thoguo indo iria ciothe irutagwo nĩ andũ a Isiraeli cia maruta ma gũcinwo na mwaki. **29** Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũnyarare igongona rĩakwa na iruta, iria ndaathanire irutagwo irĩ cia gĩkaro gĩakwa? Nĩ kĩ gĩtũmĩte ūtĩe ariũ aku kũngĩra, mwĩnoragie na icunji iria njega cia iruta o rĩothe rĩria ndutagĩrwo nĩ andũ akwa a Isiraeli?” **30** “Tondũ wa ūguo-rĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigĩte atĩrĩ, ‘Nĩnderanĩire atĩ nyũmba yaku na nyũmba ya thoguo nĩgũtũũra indungatagĩra nginya tene.’ No rĩu Jehova oigĩte atĩrĩ, ‘Ūndũ ūcio ūrondaihirĩria! Arĩa mandĩite nĩndĩrĩmatĩaga, no arĩa maamenete nĩmarĩmenagwo. **31** Hĩndĩ nĩroka rĩria ngaaniina hinya waku na niine hinya wa andũ a nyũmba ya thoguo, nĩgeetha gũtikanakorwo na mũndũ mũkũrũ thĩĩnĩ wa nyũmba yaku, **32** hawe nĩũkona mĩnyamaro gĩkaro-inĩ gĩakwa. O na gũtuika ūndũ mwega nĩũgeekwo Isiraeli, thĩĩnĩ wa nyũmba yaku gũtirĩ hĩndĩ gũgaakorwo mũndũ mũkũrũ. **33** O mũndũ waku ūria itakeheria kigongona-inĩ gĩakwa-rĩ, agaatiagio no geetha agũtue mũtumumu na maithori, na aigũthagie ngoro yaku kĩa, nacio njiaro ciaku ciothe irĩkuuaga o rĩrĩa ciatuika andũ agima. **34** “Naguo ūndũ ūria ūkũhaana kũrĩ ariũ aku eerĩ, Hofini na Finehasi, ūgaatuika kimenyithia kũrĩ wee na ariũ aku, o eerĩ magaakua mũthenya ūmwe. **35** Na nĩ nĩngethuurĩra mũthĩnjĩri-Ngai mwĩhokeku, ūria ūgeekaga kũringana na ūndũ ūria ūrĩ ngoro-inĩ na meciiria-inĩ makwa. Nĩngahaanda nyũmba yake itũũre irũmĩte, nake niagatungataga mbere ya ūria wakwa mũitĩrĩrie maguta hĩndĩ ciothe. **36** Nĩngĩ mũndũ wothe ūria ūgaatigara wa nyũmba yaku, niagooka amũnamĩrĩre nĩ ūndũ wa gĩcunji kĩa betha na kenũ komũ ka mũgate, amũthaithe amwĩre atĩrĩ, “Ta he wĩra ūmwe wa ūthĩnjĩri-Ngai nĩguo nyonage gĩa kũria.””

3 Nake mwana ūcio ti Samũeli aatungataga mbere ya Jehova arĩ harĩ Eli. Matukũ-inĩ macio kiugo kĩa Jehova gĩtiaiguagwo kaingĩ, na gũtionekaga cioneki kaingĩ. **2** Ūtukũ ūmwe Eli, ūria maitho make maambĩrĩrie kwaga hinya akaaga kuona wega, aakomete o harĩa aamenyerete. **3** Tawa wa Ngai ndwahorete, nake Samũeli aakomete kũu thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, harĩa ithandũkũ rĩa Ngai rĩari. **4** Hĩndĩ iyo Jehova agĩta Samũeli. Samũeli agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ūyũ haha.” **5** Nake agĩteng’era kũrĩ Eli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wanjĩta; nĩ ūyũ haha.” No Eli akiuga atĩrĩ, “Nĩ ndĩitanĩte; cooka ūgakome.” Nĩ ūndũ ūcio Samũeli agĩthĩ agĩkoma. **6** Jehova agĩtana rĩngĩ, “Samũeli!” Nake Samũeli agĩũkĩra, agĩthĩ kũrĩ Eli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wanjĩta; nĩ ūyũ haha.” Eli akiuga atĩrĩ, “Mũrũ wakwa, nĩ ndĩitanĩte; cooka ūgakome.” **7** Hĩndĩ iyo Samũeli ndaakoretwo amenyete Jehova, kana akaguũrĩrio kiugo kĩa Jehova. **8** Jehova nĩetire Samũeli riita rĩa gatātũ, nake Samũeli agĩũkĩra agĩthĩ kũrĩ Eli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ wanjĩta; nĩ ūyũ haha.” Nake Eli akĩmenya atĩ nĩ Jehova wetaga mwana ūcio. **9** Nĩ ūndũ ūcio Eli akĩra Samũeli atĩrĩ, “Thĩ ūgakome, na wona aagwĩta uuge atĩrĩ, ‘Jehova, aria, nĩ ūndũ ndungata yaku nĩthĩkĩrĩrie.’” Nĩ ūndũ ūcio Samũeli agĩthĩ, na agĩkoma harĩa aakomaga. **10** Nake Jehova agĩũka akĩrũgama hau, agĩtana o ta mahinda macio mangĩ atĩrĩ, “Samũeli! Samũeli!” Nake Samũeli akiuga atĩrĩ, “Aria, nĩ ūndũ ndungata yaku nĩthĩkĩrĩrie.” **11** Nake Jehova akĩra Samũeli atĩrĩ, “Rora, nĩ ndĩ kahũ gĩwika ūndũ thĩĩnĩ wa Isiraeli ūria ūgaatũma matũ ma mũndũ o wothe ūria ūkaũũgwa mararake. **12** Hĩndĩ iyo maũndũ marĩa mothe ndoigire ma gũũkĩrĩa Eli na nyũmba yake nĩngamahingia kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia. **13** Nĩgũkorwo nĩndamwĩrĩre nĩngatũra nyũmba yake ciira nginya tene nĩ ūndũ wa mehia marĩa we oĩ ūhoro wamo; ariũ ake nĩmetuire andũ a kũmeneka, nake akĩremwo nĩ kũmakaaania. **14** Nĩ ūndũ ūcio nĩndehĩtĩre igũrũ rĩa nyũmba ya Eli ngiuga atĩrĩ, ‘Waganu wa nyũmba ya Eli ndũrĩ hĩndĩ ūkaahoroherio na igongona kana iruta.’” **15** Samũeli agĩkoma o nginya rũciĩnĩ, na okĩra akĩhingũra mirango ya nyũmba ya Jehova. Nĩetigagĩra kwĩra Eli ūhoro wa kĩoneki kũu, **16** no Eli akĩmwĩta, akiuga atĩrĩ, “Samũeli, mũrũ wakwa.” Nake Samũeli agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ūyũ haha.” **17** Eli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ūndũ ūrĩkũ ūcio Jehova arakwĩrĩre? Ndũkae kũũhitha ūndũ ūcio. Ngai arogwĩka ūndũ mũũru makĩria, ūngĩhitha ūndũ o na ūmwe ūria arakwĩrĩre.” **18** Nĩ ūndũ ūcio Samũeli akĩmwĩra maũndũ mothe, na ndaamũhithĩre ūndũ o na ūmwe. Eli agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Ūcio nĩ Jehova; nĩeke ūndũ ūria ekuona wagĩrĩrie maitho-inĩ make.” **19** Jehova nĩakoragwo hamwe na Samũeli o ūria aakũraga, na ndaarekĩre kiugo o na kĩmwe gĩake kũĩrĩre thĩ. **20** Nakuo Isiraeli guothe kuuma Dani nginya Birishiba magĩkũũrana atĩ Samũeli aarĩ mũthũure atuĩke mũnabii wa Jehova. **21** Nake Jehova agĩthĩ na mbere kuonekana kũu Shilo, na kũu nĩkwo eguũrĩrie kũrĩ Samũeli na ūndũ wa kiugo gĩake.

4 Na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmoimagarĩre makarũe na Afilisti. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao kũu Ebeni-Ezeri, nao Afilisti makĩamba ciao kũu Afeku. **2**

Afilisti magitūma ita rīao rīgacemanie na Isiraeli, na o ūrīa mbaara yathiiaga na mbere-rī, noguo Isiraeli maahootagwo nī Afilisti, arīa mooragire andū ta 4,000 kūu maarūagira. **3** Rīrīa mbūtū ciacookire kambī-inī-rī, athuuri a Isiraeli makīūria atīrī, “Jehova atūma tūhootwo nī Afilisti ūmūthī nīkī? Nī tūgīreie ithandūkū rīa kīrikanīro kīa Jehova kuuma Shilo, nīgeetha tūthī nārīo rītūhonokie kuuma moko-inī ma thū ciitū.” **4** Nī ūndū ūcio andū acio magitūma andū kūu Shilo, nao makīrehe ithandūkū rīa kīrikanīro kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūrīa ūikariire gītī kīa ūnene gatagatī ka makerubi. Nao arīū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, maarī hamwe na ithandūkū rīu rīa kīrikanīro kīa Ngai. **5** Rīrīa ithandūkū rīa kīrikanīro kīa Jehova rīakinyire kambī-inī-rī, andū a Isiraeli othe makiugīrīria na mūgambo mūnene o nginya thī ikīnaina. **6** Na rīrīa Afilisti maaigūire mbugīrīrio iyo makiūrania atīrī, “Mbugīrīrio iyo irī kambī-inī ya Ahibirania nī ya kīi?” Hīndī rīrīa maamenyire atī nī ithandūkū rīa Jehova rīakinyite kambī-inī-rī, **7** Afilisti magītīgīra makiuga atīrī, “Ngai nīyūkite kambī-inī, ithuī tūrī thīina-inī! Gūtīrī kuoneka ūndū ta ūyū mbere īno. **8** Wūi-īiya-witū-ī! Nūū ūgūtūhonokia moko-inī ma ngai ici irī hinya ūū? Ici nīcio ngai irīa ciahūūire andū a Mīsiri na mīthiro ya mīthemba yothe werū-inī. **9** Mwīyūmīrīrie, Afilisti aya! Tuīkai arūme ki, kana mūtuo ngombo cia Ahibirania, ta ūrīa matūire marī ngombo cianyu. Tuīkai arūme ki, na mūrūe!” **10** Nī ūndū ūcio Afilisti makīrūa nao, na andū a Isiraeli makīhootwo, nake o mūdū akīūrīa hema-inī yake. Nayo njūragano yarī nene mūno; thīgari cia Isiraeli ngiri mīrongo itatū iria ciathiiaga na magūrū ikīūragwo. **11** Nārīo ithandūkū rīa Ngai rīgītahwo, nao arīū eerī a Eli, Hofini na Finehasi, magīkua. **12** Mūthenya o ūcio Mūbenjamini ūmwe akīhanyūka oimīte mbaara-inī, agīthī nginya Shilo, nguo cīake irī ndembūkangu na aarī na tīrī mūtwe. **13** Na rīrīa aakinyire-rī, agīkora Eli aikariire gītī gīake mūkīra-inī wa njīra, acūthīrīrie, tondū ngoro yake yarī na guoya nī ūndū wa ithandūkū rīa Ngai. Hīndī rīrīa mūdū ūcio aatoonyire itūūra-inī, na akīheana ūhoro ūrīa gwekīkīte-rī, itūūra rīothe rīgīkayūrūrūka. **14** Rīrīa Eli aigūire mūkayūrūrūko ūcio akīūrīa atīrī, “Gītūmi kīa inegene rīu nī kīi?” Nake mūdū ūcio agīthī narua harī Eli, **15** ūrīa warī na ūkūrū wa mīaka mīrongo kenda na īnana, ūrīa maitho make moorīte, akaagaga kuona. **16** Akīrīra Eli atīrī, “No hīndī ndooka nyumīte mbaara-inī; ndoora kuuma kuo o ūmūthī.” Eli akīmūūria atīrī, “Nī atīa gwīkīkīre mūrū wakwa?” **17** Mūdū ūcio warehire ūhoro agīcōokia atīrī, “Andū a Isiraeli nīmoorīre Afilisti, nayo mbūtū ya atī nīyūrāgītwo mūno. O na arīū aku eerī, Hofini na Finehasi, nī akuū, narīo ithandūkū rīa Ngai nīitahe.” **18** Rīrīa aagwetire ithandūkū rīa Ngai, Eli akīgūa na ngara oimīte gītī-inī gīake hau mwena-inī wa kīhingo. Ngīngo yake ikīunīka, agīkua, nī ūndū aarī mūdū mūkūrū na akarītūha. Aatongoretie Isiraeli mīaka mīrongo īna. **19** Mūtūma wa mūrūi wake Finehasi aarī na nda na aatīgītīe hanini aciare. Na rīrīa aagūire ūhoro ūcio wa atī ithandūkū rīa Ngai nīrītahitwo, na atī icīciarawe hamwe na mūthuuriwe nīmakuīte-rī, akīnyīitwo nī ruo rwa kūrūmwō na agīciara, no

agītōorio nī ruo rwa gūciara. **20** Na rīrīa aakuaga, atumia arīa maamūteithagīrīria makīmūrīa atīrī, “Tiga gūkua ngoro; nīwīciara kahīi.” No ndaacookīrie ūndū o na kana kūrūmbūiya ūhoro o na ūrīkū. **21** Nake agītua kahīi kau Ikabodu, akiuga atīrī, “Rīiri nīweherete Isiraeli,” nī ūndū wa ithandūkū rīa Ngai gūtahwo, na gūkua gwa icīciarawe na mūthuuriwe. **22** Akiuga atīrī, “Rīiri nīweherete ūkoima Isiraeli, nī ūndū ithandūkū rīa Ngai nīrītahitwo.”

5 Na rīrī, Afilisti maarīkia gūtaha ithandūkū rīa Ngai, makīrūrūta kūu Ebeni-Ezeri, makīrītware Ashidodi. **2** Magīcōoka magītware ithandūkū rīu thīnī wa hekarū ya ngai yao irīa yetagwo Dagoni, na makīrīga rīrganitie na Dagoni. **3** Rīrīa andū a Ashidodi mookīrīre rūciinī tene mūthenya ūyū ūngī-rī, magīkora Dagoni īgūtīe īgakoma na nda hau mbere ya ithandūkū rīa Jehova! Makīoya Dagoni makīmīcōokia handū hayo. **4** No mookīra rūciinī rūrū rūngī-rī, magīkora Dagoni īgūtīe īgakoma na nda hau mbere ya ithandūkū rīa Jehova! Mūtwe na moko mayo meerī nīcioinīkīte, ikagūa hau hīngīro-inī ya mūrango wa nyūmba; no mwīrī wayo watīgarīte. **5** Nīkīo nginya ūmūthī gūtīrī athīnjīri-ngai a Dagoni kana andū angī matōonyaga hekarū ya Dagoni kūu Ashidodi magereire hīngīro-inī iyo ya mūrango. **6** Nakuo guoko kwa Jehova gūkūmīra andū a Ashidodi na kūdū kūrīa kwarīganitie nakuo; akīmārehere mwanangīko na akīmāhūra na mīrīmū ya mahūha. **7** Na rīrīa andū a Ashidodi moonire ūrīa gwekīka, makiuga atīrī, “Ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli rītīgūikara na ithuī gūkū gwitū, nīgūkorwo guoko gwake nīgūtūūmīre mūno hamwe na ngai iitū Dagoni.” **8** Nī ūndū wa ūguo magīcōokanīrīria aathanī othe a Afilisti, makīmōoria atīrī, “Tūgwīka atīa na ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli?” Nao magīcōokia atīrī, “Rekei ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīthaamīrio Gathu.” Nī ūndū ūcio magīthaamia ithandūkū rīu rīa Ngai wa Isiraeli. **9** No rīrī, maarīkia kūrīthaamīria kuo, guoko kwa Jehova gūgūkīrīra itūūra rīu inene, gūkīgīa kīmakō kīnene. Akīhūūra andū a itūūra rīu inene, arīa ethī na arīa akūrū, akīmārehere mīrīmū ya mahūha. **10** Nī ūndū ūcio magītware ithandūkū rīu rīa Ngai Ekironi. Na rīrīa ithandūkū rīu rīatoonyaga Ekironi-rī, andū a Ekironi makīanīrīra na mūgambo makiuga atīrī, “Nīmāarehe ithandūkū rīa ngai ya Isiraeli gūkū gwitū nīgūo matūūrage ithuī hamwe na andū aitū.” **11** Nī ūndū wa ūguo magīcōokanīrīria aathanī othe a Afilisti makīmēera atīrī, “Cookīai ithandūkū rīrī rīa ngai ya Isiraeli rīehere gūkū; nīrīcōokī kūrīa rīumīte kana rītūūrage hamwe na andū aitū.” Nīgūkorwo gūkū nīkīaiyūrītīe itūūra rīu inene kīmakō; guoko kwa Ngai nī kwārīūmīre mūno. **12** Nao arīa mataakuire makīhūūrwo na mīrīmū ya mahūha, nakīo kīrīro gīa itūūra rīu inene gīgīkīnya o īgūrū kwa Ngai.

6 Na rīrī, ithandūkū rīa Jehova rīarīkia gūkara būrūrī wa Afilisti mīeri mūgwanja-rī, **2** Afilisti magītā athīnjīri-ngai na aragūrī, makīmōoria atīrī, “Tūgwīka atīa na ithandūkū rīrī rīa Jehova? Twīrei ūrīa tūngīrīcōokia kūrīa rīoimīte.” **3** Nao magīcōokia atīrī, “Mūngīkorwo nī mūgūcōokia ithandūkū rīa ngai ya

Isiraeli, mütikaricookie riri itheri, no nginya mütümte na kindu gĩa kūruto iruta rĩa mahitia. Hindi iyo nīmūkahona, na mumenye kīria gītūmite guoko gwake kwage kweherio igūrū rianyu.” **4** Afilisti makūria atiri, “Nĩ iruta ririkū rĩa mahitia tūngimūtira?” Nao magicookia atiri, “Tūmihiano tūtano twa thahabu tūhaana mahūha, na tūtano twa thahabu tūhaana tūbĩa o ta ūria aathani a Afilisti maigana, nĩ ūndũ inyuĩ na aathani anyu mūhūirito na mūthiro mūthemba o ūmwe. **5** Thondekai tūmihiano twa mahūha na twa tūbĩa iria irathūkia būruri, na mūtīe ngai ya Isiraeli. No gūkorwo nīakeheria guoko gwake kuume igūrū rianyu, o na igūrū rĩa ngai cianyu, o na būruri wanyu. **6** Nĩ kī gītūmite mūmie ngoro cianyu ta ūria andũ a Misiri na Firaūni meekire? Riria aamahinyīriire-rĩ, githĩ matiarekereire andũ a Isiraeli nīguo mathiĩ? **7** “Na riri, haaririai ngaari njeri, na ng’ombe igiri njaiiri itari ciohow icooki. Muoherere ng’ombe icio ngaari-inĩ iyo, no mweherie njaũ ciacio mūchihingire kiugũ. **8** Oyai ithandūkũ rĩa Jehova mūrīgiriire igūrū rĩa ngaari, na mūge gathandūkũ mwena-inĩ warĩ na mūgekire indo icio cia thahabu icio mūramicookeria iri cia iruta rĩa mahitia. Rekei rithiĩ, **9** no mūikare mūrīrorete. Rīngiambata rikinye būruri warĩ, rierekeire Bethi-Shemeshu-rĩ, nīgugatuika ati nĩ Jehova ūtūrehereire mūtino ūyũ mūnene ūũ. No kūngikorwo ti ūguo, nītūkamenya ati ti guoko gwake gwatūhūirire, no nĩ ūndũ watūkorire o ūguo.” **10** Nĩ ūndũ ūcio magiika ūguo. Makioya ng’ombe icio igiri magicioherera ngaari-inĩ, na makihingira njaũ ciacio kiugũ. **11** Makīgiriira ithandūkũ rĩa Jehova igūrū rĩa ngaari, na hamwe narĩ makiigiriira gathandūkũ karia kaari na tūbĩa tūu twa thahabu na tūmihiano tūu twahaanaga mahūha. **12** Ningĩ ng’ombe icio ikiambata irūngiriire irorete Bethi-Shemeshu, igithiĩ na njira yothie ikiangia; itakerūire na mwena wa ūrio kana wa ūmotho. Nao aathani a Afilisti magicirūmirira o nginya mūhaka-inĩ wa Bethi-Shemeshu. **13** Hindi iyo andũ a Bethi-Shemeshu nĩ kūgetha maagethaga ngano yao kianda-inĩ, na riria maatiirire maittho makiona ithandūkũ rĩa Ngai, magikena nīkūriona. **14** Nayo ngaari igikinya mūgūnda-inĩ wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu, nayo ikirūgama hakuhi na ihiga inene. Andũ acio magiatūranga mĩti ya ngaari iyo, na makirutira Jehova ng’ombe icio igongona rĩa njino. **15** Nao Alawii makiruta ithandūkũ rĩa Jehova hamwe na gathandūkũ ka mihiano iyo ya thahabu, makimiigiriira igūrū rĩa ihiga riu inene. Mūthenya ūcio andũ a Bethi-Shemeshu makiruta ng’ombe icio iri igongona rĩa njino harĩ Jehova. **16** Aathani acio atano a Afilisti makīonera maundũ macio motho, na magicooka Ekironi mūthenya o ro ūcio. **17** Ino niyo mihiano ya mahūha ma thahabu irĩa Afilisti maatūmire iri igongona rĩa mahitia rĩa kūrutirwo Jehova: Mūhiano o ūmwe warutagwo nĩ ūndũ wa o itūūra: Ashidodi, na Gaza, na Ashikeloni, na Gathu, na Ekironi. **18** Naguo mūigana wa mbĩa cia thahabu waiganaga o ta matūūra ma Afilisti ma aathani acio atano, matūūra macio maairigirwo na thingo cia hinya hamwe na tūtūūra twa būruri wao. Narĩ ihiga riu inene harĩa maigiriire ithandūkũ rĩa Jehova, nĩ mūra nginya ūmūthĩ riri kūu mūgūnda-inĩ

ūcio wa Joshua wa kūu Bethi-Shemeshu. **19** No Ngai akīūruga andũ amwe a kūu Bethi-Shemeshu, akīūruga andũ mīrongo mūgwanja nĩ ūndũ nīmarorire ithandūkũ rĩa Jehova thiini. Andũ makirira nĩ ūndũ wa ihūūra riu inene Jehova aamahūūrte narĩ, **20** nao andũ a Bethi-Shemeshu makīūra atiri, “Nūũ ūngikirūgama mbere ya Jehova, Ngai ūyũ mūtheru? Ithandūkũ rikwambatio kūrĩ ū rioima haha?” **21** Ningĩ magitūmana kūrĩ andũ a Kiriathu-Jearimu, makīmeera atiri, “Afilisti nīmacookia ithandūkũ rĩa Jehova. Ikūrūkai mūrīgiriire mūrīambatie kwanyu.”

7 Nĩ ūndũ ūcio andũ a Kiriathu-Jearimu magithiĩ, makīgira ithandūkũ rĩa Jehova, makīriambatia. Makirītware mūciĩ wa Abinadabu kirima-igūrū, na makīamūra mūrĩ Eleazaru akaragie ithandūkũ rĩa Jehova. **2** Ithandūkũ rĩa kirikaniro nīriaikarie Kiriathu-Jearimu ihinda iraya, ihinda rĩa miaka mīrongo iri iri yothie, nao andũ othe a Isiraeli magicakaya na makirongooria Jehova. **3** Nake Samūeli akīra nyūmba yothie ya Isiraeli atiri, “Mūngikorwo nīmūgūcookerera Jehova na ngoro cianyu ciothe-rĩ, tiganai na ngai ng’eni na Maashitarothu, na mwineane kūrĩ Jehova, na mūmūtungatire o we wiki, nake nīkamūkūūra amūrute guoko-inĩ kwa Afilisti.” **4** Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli magitigana na Mabaali na Maashitarothu, magitungatira Jehova o we wiki. **5** Ningĩ Samūeli akiuga atiri, “Cookanīriiai Isiraeli othe kūu Mizipa, na nī nīngamūthaithanīrira harĩ Jehova.” **6** Na riria maagomanite kūu Mizipa, magitaha maai makimaita mbere ya Jehova. Mūthenya ūcio makihinga kūrĩa irio, na makiumbūra mehia mao makiigira kūu atiri, “Nĩ twiūirire Jehova.” Nake Samūeli nīwe warĩ mūtongoria wa Isiraeli kūu Mizipa. **7** Riria Afilisti maaiguire ati Isiraeli maagomanite kūu Mizipa, aathani a Afilisti makīambata magithiĩ makamatharikire. Na riria andũ a Isiraeli maaiguire ūhoru ūcio, makīnyitwo nĩ guoya nĩ ūndũ wa Afilisti. **8** Makīra Samūeli atiri, “Nūgaaatige gūkaīra Jehova Ngai witũ nĩ ūndũ witũ, nīgeetha atūhonokie kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti.” **9** Nake Samūeli akioya kagondũ koongaga na agīkarutira Jehova igongona rĩa njino karĩ kagima o ro ūguo. Agīkaīra Jehova nĩ ūndũ wa Isiraeli, nake Jehova akīmūcookeria ūhoru. **10** Na hindi irĩa Samūeli aarutaga igongona rĩa njino-rĩ, Afilisti magīkūhirira nīguo marĩe na Isiraeli. No mūthenya ūcio Jehova akīruruma na marurumĩ manene mūno ma gūūkirira Afilisti, na agītuma mamake mūno o nginya magītoorio mūno mbere ya andũ a Isiraeli. **11** Nao andũ a Isiraeli makīuma kūu Mizipa naihenya, magiteng’eria Afilisti makīmooragaga kūu njira-inĩ, makimakinia mūhuro wa Bethi-Kari. **12** Ningĩ Samūeli akioya ihiga na akīrihaanda gatagati ka Mizipa na Shenī. Akīrīta Ebeni-Ezeri, akiuga atiri, “Nginyagia hau nĩ Jehova ūtūteithiite.” **13** Nĩ ūndũ ūcio Afilisti magītoorio mūno na matiacookire gūtharikira būruri wa andũ a Isiraeli rīngĩ. Ihinda rīothe riria Samūeli aatūirire muoyo, guoko kwa Jehova gwatūirire gūūkiriire Afilisti. **14** Namo matūūra marĩa Afilisti maatahite kūrĩ Isiraeli kuuma Ekironi nginya Gathu magīcookerera Isiraeli, nao andũ a Isiraeli magīkūūra

būrūri ūria wariganitie na matūūra macio nague kuuma kūrī watho wa Afilisti. Na gūkīgīa thayū gatagati ka Israeli na Aamori. **15** Samūeli agīthīi na mbere gūtīrīrīra Israeli matukū mothe ma muoyo wake. **16** Mwaka o mwaka nīathiūrūrūkaga kuuma Betheli nginya Giligali na Mizipa, agatuihanagia andū a Israeli ciira kūdū guothe. **17** No nīacookaga Rama hīndī ciothe, kūrīa mūciū wake warī, o na kūu agatuihanagia ciira kūrī andū a Israeli ari kūu. Nake agīkīra Jehova kīgongona kūu.

8 Rīria Samūeli aakūrīre, nīathuurire ariū ake matuīke atiirīrīrī būrūri wa Israeli. **2** Mūrū wake wa irigithathi eetagwo Joeli, nake wa keerī eetagwo Abija, nao maatungataga kūu Birishiba. **3** No rīrī, ariū ake matiathiire na mīthiire ta yake. Nīmagarūrūkire makīrīrīria ūtonga ūtarī wa ma, na makaamūkagira mahaki, na makooomagia kīhooto. **4** Nī ūndū ūcio athuuri othe a Israeli makīungana, magīthīi kūrī Samūeli o kūu Rama. **5** Makīmwīra atīrī, “Wee ūrī mūkūrū, nao ariū aku matirathiī na mīthiire ta yaku; rīu thuura mūthamaki atūtongoragie o ta ndūrīrī iria ingī ciothe.” **6** No rīria maamwīre atīrī, “Tūhe mūthamaki atūtongoragie.” Ūndū ūcio ndwakenirie Samūeli; nī ūndū ūcio akīhooya Jehova. **7** Nake Jehova akīmwīra atīrī, “Thikīrīria ūria wothe andū aya marakwīra; tiwe mararega, no nī nī mararega ndūike mūthamaki wao. **8** O ta ūria matūire mekaga ūguo kuuma mūthenya ūria ndamambatarie ngīmaruta būrūri wa Misiri nginya ūmūthī, makandiganīria magatungatīra ngai ingī, ūguo noguo maragwika. **9** Na rīrī, kimathikīrīrie; no ūmataare, ūtītīrīthie na ūreke mamenye ūria mūthamaki ūcio ūkaamathamakagira ageekaga.” **10** Nake Samūeli akīra andū acio maamwītāgia mūthamaki ūhoro wothe wa Jehova. **11** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo mūthamaki ūria ūkaamūthamakagira ageekaga: Nīakoya ariū anyu amatue a gūtungataga na ngaari ciake cia ita, na mbarathi, na mahanyūkage mbere ya ngaari ciake cia ita. **12** Amwe ao nīakamatua aathani a thigari ngiri, na aathani a thigari mīrongo itano, na ariā angī marīmage mīgūnda yake na makamūgethera, o na angī mathondekage indo cia mbaara na cia ngaari ciake cia ita. **13** Nīakoya airītu anyu amatue athondeki a indo iria inungaga wega, na arugi na athondeki a mīgate. **14** Nīakoyaga mīgūnda yanyu, na mīgūnda ya mīthabībū, na ya mītamaiyū irīa mīega mūno amīhe ndungata ciake. **15** Nīakoyaga gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano yanyu na gīa thabībū cianyu akīhe anene ake na ndungata ciake. **16** Ndungata cianyu cia arūme na cia andū-a-nja, na ng’ombe cianyu iria njega na ndigiri nīagaciyoa ituīke cia kūmūrūtāgira wīra. **17** Nīakoyaga gīcunjī gīa ikūmi kīa mahiū manyu, o na inyu ene nī mūgaatuika ngombo ciake. **18** Mūthenya ūcio wakinya-rī, nīmūgakaya nī ūndū wa mūthamaki ūcio mwīthuiriire, nake Jehova ndarī ūndū akaamūcookeria mūthenya ūcio.” **19** No andū acio makīrega gūthikīrīria Samūeli makiuga atīrī, “Aca! Ithuī tūkwenā mūthamaki wa gūtūthamakagīra. **20** Nīngī tūtūike ta ndūrīrī iria ingī ciothe, tūrī na mūthamaki wa gūtūtongoragīa na wa gūthiīaga mbere iitī na wa kūrūaga mbaara ciitū.”

21 Rīria Samūeli aiguire ūhoro ūria wothe andū acio moigire-rī, akīūcookeria mbere ya Jehova. **22** Jehova akīmūcookeria atīrī, “Maigue, ūmahe mūthamaki.” Nake Samūeli akīra andū a Israeli atīrī, “O mūdū nīacooke itūūra-inī rīake.”

9 Na rīrī, nī kwarī Mūbenjamini ūmwe, mūdū warī igweta wetagwo Kishu mūrū wa Abieli, mūrū wa Zerorū, mūrū wa Bekorathu, mūrū wa Afia wa Benjamini. **2** Mūdū ūcio aarī na mūrū wetagwo Saūlū, mwanake kīrorerwa na gūtīrī ūngī mangīaigananirio nake harī andū a Israeli, nake aarī mūrūhu gūkīra andū ariā angī othe, kuuma ciande ciake gūthīi na igūrū aakīrite andū ariā angī othe. **3** Na rīrī, ndigiri cia Kishu, ithe wa Saūlū, ikīūra, nake Kishu akīra mūrū Saūlū atīrī, “Oya ndungata īmwe mūthīi nayo mūgacarie ndigiri.” **4** Nī ūndū ūcio akīhītūkīra būrūri ūria ūrī irīma wa Efiraimu na būrūri wa Shalisha, no matiacionire. Magīthīi o na mbere magīkinya rūgongo rwa Shaalimu no ndigiri icio itiarī kūu. Agīcooka akīgera rūgongo rwa Benjamini, no matiacionire. **5** Rīria maakinyire rūgongo rwa Zufu, Saūlū akīra ndungata irīa aarī nayo atīrī, “Ūka, reke tūhūdūke; baba ahota gūtiga gwīcīria ūhoro wa ndigiri ambīrīrie gūtūmakīra.” **6** No ndungata īgīcooka atīrī, “Atīrīrī, itūūra-inī rīrī nī kūrī mūdū wa Ngai; na nī mūtīe mūno, na ūria wothe oigaga nīūhīngaga. Nītūthīi kuo o rīu. Hihi no atwīrīre kūrīa tūngīcīona.” **7** Saūlū akīra ndungata yake atīrī, “Tūngīthīi-rī, nī kīi tūngīhe mūdū ūcio? Irio nī thiru makūnia-inī maitū. Tūtīrī na kīheo gīa gūtwarīra mūdū wa Ngai. Nī kīi tūrī nakīo?” **8** Ndungata iyo ikīmūcookeria o rīngī, ikiuga atīrī, “Atīrīrī, ndī na gīcunjī gīa kana gīa cekerī ya betha. Nīngūmihe mūdū wa Ngai nīgeetha atwīrīre kūrīa tūngīcīona.” **9** (Tene thīnī wa Israeli, mūdū angīathiire kūhooya kīrīra kuuma kūrī Ngai, oigaga atīrī, “Ūka, tūthīi kūrī muoni-maūdū,” nī ūndū ūria wītāgwo mūnabī matukū maya hīndī iyo eetagwo muoni-maūdū.) **10** Saūlū akīra ndungata yake atīrī, “Nī wega, nī tūgīthīi.” Nī ūndū ūcio magīthīi merekeire itūūra rīria mūdū ūcio wa Ngai aarī. **11** Na rīria maambataga kīrīma marorete itūūra-inī, magīcemanīa na airītu amwe magīthīi gūtaha maaī, makīmooria atīrī, “Mūdū ūria muoni-maūdū arī gūkū?” **12** Nao magīcooka atīrī, “Ekuo, arī hau mbere yanyu. Hiūhai, ooka itūūra-inī riitū o ūmūthī, nī ūndū andū marī na igongona rīkūrūtīrwo handū harīa hatūūgīru. **13** O mwarīkīa gūtōnya itūūra-rī, nīmūkūmuona atanambata handū hau hatūūgīru kūrīa. Andū matingīambīrīria kūrīa nginya arīkinya, tondū no nginya arathime igongona; thuutha-inī ariā metītwo marīe. Rīu ambataī; ihinda rīrī nīrīo mūngīmuona.” **14** Nao makīambata itūūra-inī, na rīria maatoonyaga kuorī, makīona Samūeli agītuka na kūrī o akīambata athīi handū harīa hatūūgīru. **15** Na mūthenya ūmwe mbere ya Saūlū gūka-rī, Jehova niagūrīrīre Samūeli ūndū ūyū akamwīra atīrī, **16** “Rūciū ihinda ta rīrī nīngagūtūmīra mūdū kuuma būrūri wa Benjamini. Mūtīrīrie maguta atuīke mūtongoria wa andū akwa a Israeli; nīagakūūra andū akwa kuuma guoko-inī kwa Afilisti. Nīndorete andū akwa, nī ūndū kīrīro kīao nīkīngīnyīre.” **17** Hīndī irīa Samūeli onire Saūlū, Jehova akīmwīra atīrī,

“Üyü niwe mündü üria ndirakwirire ühoro wake; niwe ügaatha andü akwa.” **18** Saulü agikuhiriria Samüeli hau itoonyero-ini ría itüüra, akimüüria atiri, “Ndagüthaita no ünjirire haria nyumba ya muoni-maündü iri?” **19** Nake Samüeli agicookia atiri, “Nii ni ni muoni-maündü. Ambata, üthii mbere yakwa nginya handü haria hatüügüri, nigükorwo ümüthi niüküränira na ni, na rüciini ningakürekereria üthii, na ngwire maündü mothe maria me ngoro-ini yaku.” **20** Ha ühoro wa ndigiri iria wateire mithenya itatü mihituku-ri, ndükamake ni ündü wacio; niirikitie kuoneka. Na ni küri ü wendi wothe wa Isiraeli werekeirio, angikorwo ti küri wee na nyumba ya thoguo yothé?” **21** Nake Saulü agicookia atiri, “Githi ndikiri Mübenjamini, kuuma mühiriga üria münini wa Isiraeli? Anga mbari iiti tyo nini gükira mbari iria ingi cia mühiriga wa Benjamini? Ni kü gigitüma ünjire ündü ta ücio?” **22** Ningi Samüeli akirehe Saulü na ndungata yake, akimatoonyia nyumba iria yariagirwo, na akimaikaria thi handü ha andü aria atüku aria meetitwo; nao othe maarü ta andü mirongo itatü. **23** Samüeli aküria üria warugaga atiri, “Rehe gicunji kia nyama kiria ngünengerire, kiria ngwirire üge handü mwanya.” **24** Nake ücio warugaga akioya kügürü küu na kiria kiarü kügürü-ini, agiküga mbere ya Saulü. Samüeli akimwira atiri, “Giki nikio üraigirwo. Ria, tondü niwe ükügürwo ni ündü wa ihinda rüri, kuuma hindi iria ndoigire atiri, ‘Ninjite ajeni.’” Nake Saulü akirüanira na Samüeli müthenya ücio. **25** Maikürüka kuuma handü hau hatüügüri na maakinya itüüra-ini-rü, Samüeli akiraranira na Saulü marü nyumba igürü. **26** Nao makirooka güküria rüciini tene, nake Samüeli agitüa Saulü küu nyumba igürü akimwira atiri, “Ükura wihaaririe na ningükürekereria üthii.” Hindi iria Saulü ehaariire, we hamwe na Samüeli makiuma nja. **27** Hindi iria maikürükaga makinye müthia wa itüüra-rü, Samüeli aküria Saulü atiri, “Ira ndungata ino ithiiaage mbere iiti, no wee ütithie hanini nguhe ndümiriri ya Ngai.” Nayo ndungata igüka o üguo.

10 Ningi Samüeli akioya kinandü kia maguta, akimaitiriria Saulü mütwé, na akimümumunya, akimwira atiri, “Githi Jehova ndagütüiririe maguta ütuike mütongoria wa igai riake? **2** Ümüthi twatigana, niügücemania na andü eerü hakuhi na mbirira ya Rakeli, küu Zeliza mühaka-ini wa Benjamini. Nimarikwira atiri, ‘Ndigiri iria wathiire gücaria-rü, nicionekeke. Na rü thoguo niatigite gwiciiria ühoro wacio na niamakite ni ündü waku. Aroria atiri, ‘Ngwika atia ni ündü wa müru wakwa?’” **3** “Ningi kuuma küu niügüthii na mbere ükinye müti-ini üria münene wa Taboru. Niügücemania na andü atatu makümbata mathii küu Betheli küri Ngai. Ümwe arikorwo akuüte tüüri tütatü, üria üngi migate itatü, na üria üngi mondo ya ndibei. **4** Nao makügethie na makühe migate iri, iria üriamükira kuuma küri o. **5** “Thuutha ücio üthii nginya Gibeä ya Ngai, küria küri kambü ya Afilisti ya arangiri. Na wakuhiriria itüüra rü-rü, niügücemania na mütongoro wa gikundi kia anabii maikürükite makiuma handü hau hatüügüri marü na inanda cia kinübi, na tühembe, na mütürü, na inanda cia mügeeto ikigambio mbere yao,

na nimegükorwo makiratha mohoro. **6** Roho wa Jehova nimegüka igürü riaku na hinya, na niüküratha mohoro hamwe nao; nawe niükügarürwo ütuike mündü üngi. **7** Marüüri macio maarika kühingio-rü, ika o üria guoko gwaku küngihota gwika, nigükorwo Ngai arü hamwe nawe. **8** “Ikürüka mbere yakwa nginya Giligali. Titherü ningaikürüka njüke küri we ndute magongona ma njino na maruta ma üguuno. No no nginya weterere mithenya mügwanya nginya njüke harü we ngwire üria wagirüirwo ni gwika.” **9** Na rüria Saulü aahündükaga matigane na Samüeli-rü, Ngai akigarüra ngoro ya Saulü, namo marüüri macio mothe makhingio müthenya o ro ücio. **10** Rüria maakinyire Gibeä-rü, mütongoro wa anabii ükimütünga; nake Roho wa Ngai agüka igürü riaku na hinya, agüturanira nao, na akiratha mohoro. **11** Rüria andü aria othe maamüü maamunire akiratha mohoro me hamwe na anabii, makürüania atiri, “Ni ündü ürüku üyü wikikite küri müru wa Kishu? Kai Saulü atuikite wa thiritü ya anabii?” **12** Mündü watüüraga küu agicookia atiri, “Nake ithe wao nüü?” Naguo ündü ücio ügütuika ündü üngütuika thimo, gükooragio atiri, “Saulü o nake ni wa gikundi kia anabii?” **13** Thuutha wa Saulü gütiga kürütha mohoro, agithii handü hau hatüügüri. **14** Hindi iyo ithe münini wa Saulü akürüria Saulü na ndungata yake atiri, “Müraari kü?” Nake agicookia atiri, “Gwetha ndigiri, no rüria twaciagire tügithii küri Samüeli.” **15** Ithe münini wa Saulü akiuga atiri, “Njüria üria Samüeli aakwirire.” **16** Saulü agicookia atiri, “Niatwirire o wega ati ndigiri nicionekeke.” No ndeerie ithe münini üria Samüeli aamwirire ühoro ükonii üthamaki. **17** Samüeli agitümanira andü a Isiraeli mongane harü Jehova küu Mizipa, **18** akimeera atiri, “Üü niguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Nii ni ni ndaarutire Isiraeli, ngimambatia kuuma büürü wa Misiri, na ni ni ndaamüküirire kuuma watho-ini wa Misiri, na mothamaki-ini mothe maria maamühinyagiriria.’” **19** No rüri, nimüregete Ngai wanyu, üria ümühonokagia kuuma küri minyamaro na mathüna manyu mothe, na mükoiga atiri, ‘Aca, tühe müthamaki atüthamakagire.’ Ni ündü ücio rü mwineanei mbere ya Jehova ta üria mühiriga yanyu na mbari cianyu itariü.” **20** Rüria Samüeli aarehire mühiriga yothé ya Isiraeli hakuhi-rü, mühiriga wa Benjamini niguo wathuurirwo. **21** Ningi akirehithia mühiriga wa Benjamini hau mbere, mbari o mbari, na mbari ya Matiri niyo yathuurirwo. Müthia-ini Saulü müru wa Kishu agithuurwo. No maamwetha matiigana kümuona. **22** Ni ündü ücio magitüiria ühoro makiria harü Jehova, “Mündü ücio niökite gükü?” Nake Jehova akiuga atiri, “Ii, ehithite haria indo ciigitwo.” **23** Nao magiteng’era, makimügüira, na aarügama gatagati ka andü-rü, niwe warü müraihi gükira andü aria angü othe. **24** Samüeli aküria andü othe atiri, “Nimuona mündü üria Jehova athuurite? Gütiri mündü ühaana take harü andü aya othe.” Nao andü maküanirüria makiuga atiri, “Müthamaki arotüüra ihinda iraya!” **25** Samüeli agitaariria andü mawatho ma üthamaki. Nake akümaandika gikünjo-ini akümaiga mbere ya Jehova. Ningi Samüeli aküria andü mathii, o mündü gwake müci. **26** Saulü o nake agithii gwake müci küu Gibeä, oimagarüti ni andü njamba aria ngoro ciao ciahutüti

nĩ Ngai. **27** No andũ amwe a thogothogo makiuga atĩrĩ, “Mündũ üyũ aahota atĩa gütũhonokia?” Makĩmũnyarara na matiigana kũmũrehera iheo. Nowe Saũlũ agũkĩrĩra kĩa.

11 Na rĩrĩ, Nahashu ũrĩa Mũamoni nĩambatiire agĩthĩ akĩrigĩcĩria Jabeshi-Gileadi. Nao andũ othe a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano, na ithuĩ nĩ tũrigũtungatagĩra.” **2** Nowe Nahashu ũcio Mũamoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩtũkũgĩa na kĩrĩko kĩa ũiguano na inyuĩ mwetĩkĩra ũndũ üyũ ũmwe: atĩ ngũũre riitho rĩa ũrĩo rĩa o mündũ wotho nĩgeetha nyararithie andũ a Isiraeli othe.” **3** Athuuri acio a Jabeshi makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũhe mĩthenya mũgwanja nĩguo tũtũme andũ Isiraeli guothe, kũngĩaga mündũ wa gütũhonokia-rĩ, nĩtũkwĩneana kũrĩ we.” **4** Rĩrĩa andũ acio matũmitwo maakinyire Gibeaa gwa Saũlũ na makĩheana ũhoru ũcio kũrĩ andũ-rĩ, andũ othe makĩrĩra maanĩrĩre. **5** Na rĩrĩ, Saũlũ nĩgũcooka aacookaga oimĩte mĩgũnda-inĩ, oimĩte ndegwa ciake thuutha, akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ andũ aya moonete ũũru ũrĩkũ? Nĩ kĩrĩ kĩratũma marĩre?” Nao magĩcookera ũhoru ũcio makĩmwĩra ũrĩa andũ a Jabeshi moĩgte. **6** Rĩrĩa Saũlũ aigũire ũhoru ũcio, Roho wa Ngai agĩũka igũrũ rĩake na hinya mũno, nake agĩcinwo nĩ marakara. **7** Akĩnyiita ndegwa igĩrĩ, agĩcĩtinangia icunji, na agĩtũma andũ Isiraeli guothe nacio, makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Üũ nĩguo ndegwa cia mündũ o wotho igĩgwĩko ũrĩa ũtekũrũmĩrĩra Saũlũ na Samũeli.” Naguo guoya woimĩte harĩ Jehova ũkĩnyiita andũ acio, nao makĩumagara ta maarĩ o mündũ ũmwe. **8** Hĩndĩ rĩra Saũlũ aamatarire hamwe marĩ kũu Bezeki, andũ a Isiraeli maarĩ andũ ngĩri magana matatũ na andũ a Juda ngĩri mĩrongo itatũ. **9** Nao makĩra andũ acio matũmitwo atĩrĩ, “Iraĩ andũ acio a Jabeshi-Gileadi atĩrĩ, ‘rũciũ ihinda rĩrĩa riũa rĩgaakorwo rĩhiũhĩte, nĩguo mũkaahonokia.’” Rĩrĩa andũ acio matũmitwo mathĩire makĩheana ũhoru ũcio kũrĩ andũ a Jabeshi-rĩ, andũ acio makĩũyũrwo nĩ gĩkeno kĩnene. **10** Nao makĩra andũ a Amoni atĩrĩ, “Rũciũ nĩtũkeneana kũrĩ inyuĩ, na inyuĩ no mĩtũwĩke ũrĩa wotho mũkoona kwagĩrĩre.” **11** Mũthenya üyũ ũngĩ Saũlũ akĩgayania ita rĩake akĩũga andũ ikundi ithatĩ, na hĩndĩ ya ituanĩra rĩa arangĩrĩ rĩa gũgĩkĩa makĩhithũka kambĩ-inĩ ya Amoni makĩmooraga nginya rĩrĩa riũa rĩakoretwo rĩhiũhĩte. Aĩa maatĩgarire makĩharaganio. Nĩ ũndũ ũcio gũtiarĩ andũ ao eerĩ maatĩgĩtwo me hamwe. **12** Andũ acio magĩcooka makĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩ a acio mooragia atĩrĩ, ‘Saũlũ no atũthamakĩre?’ Tũrehere andũ acio tũmoorage.” **13** Nowe Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mündũ o na ũũ ũkũũragwo ũmũthĩ, nĩ ũndũ mũthenya üyũ Jehova nĩahonoketie Isiraeli.” **14** Hĩndĩ iyo Samũeli agĩcooka akĩra andũ acio atĩrĩ, “Ükai, tũthĩ Giligali na tũrĩ kũu tũkĩndĩre ũthamaki.” **15** Nĩ ũndũ ũcio andũ othe magĩthĩ Giligali na magĩkindĩra atĩ Saũlũ nĩwe mũthamaki marĩ mbere ya Jehova. Nao marĩ kũu makĩruta maruta ma ũiguano marĩ mbere ya Jehova, nake Saũlũ na andũ othe a Isiraeli magĩkũngũira na njĩra nene.

12 Na rĩrĩ, Samũeli akĩra andũ a Isiraeli othe atĩrĩ, “Nĩndĩkĩtie gũthĩkĩrĩria ũrĩa wotho mwanjĩrĩre, na nĩndĩmũthũrĩre mũthamaki wa kũmũthamakagĩra.

2 Rĩu mũrĩ na mũthamaki wa kũmũtongoria. Hakwa-rĩ, ndĩ mũkũrũ na ngagĩa na mbuĩ, nao ariũ akwa me hamwe na inyuĩ. Ngoretwo ndĩ mũtongoria wanyu kuuma ndĩ mwĩthĩ nginya ũmũthĩ. **3** Nĩ nĩngũgĩ haha. Rutai ũira wa kũnyuna mũtĩ mũrĩ mbere ya Jehova, na mũrĩ mbere ya mündũ üyũ wake ũitĩrĩrio maguta. Nũũ ndaanatunya ndegwa yake? Nũũ ndaanatunya ndĩgĩri yake? Nũũ ndaanaheenia? Nũũ ndaanahinyĩrĩria? Nĩ kũrĩ mündũ o na ũũ ndĩ ndaamũkĩra ihaki nĩguo nyune maitho nĩ ũndũ warĩo? Kũngĩkorwo ndaneeka ũmwe wa maya-rĩ, nĩngũmũcookeria.” **4** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Ndũrĩ watũheenia kana ũgĩtũhinyĩrĩria; ndũrĩ woya kĩndũ kuuma guoko-inĩ kwa mündũ o na ũrĩkũ.” **5** Samũeli akĩmeera atĩrĩ, “Jehova nĩwe mũira ũhoru-inĩ wanyu, o na mündũ üyũ aitĩrĩrie maguta nĩ mũira ũmũthĩ, atĩ gũtĩrĩ ũndũ o na ũmwe mũngĩnjuukĩra.” Nao makiuga atĩrĩ, “Iĩ we nĩ mũira.” **6** Samũeli agĩcooka akĩra andũ atĩrĩ, “Jehova nĩwe waamũrĩre Musa na Harũni, na akĩambatia maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri. **7** Na rĩrĩ, ta rũgamai haha, tondũ nĩngũmũciirithia na ũira mbere ya Jehova nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũthingu marĩa Jehova anamwĩkĩra inyuĩ ene o na maithe manyu. **8** “Rĩrĩa ciana cia Jakubu ciathiire Misiri, nĩmakĩire Jehova amateithie, nake Jehova agĩtũma Musa na Harũni aĩa maarutire maithe manyu ma tene kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmathaamĩria kũndũ gũkũ. **9** “No nĩmariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao; nĩ ũndũ ũcio nĩameendĩrie guoko-inĩ gwa Sisera, mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hazoru, na moko-inĩ ma Aflisti, na mũthamaki wa Moabi ũrĩa warũire nao. **10** Nao magĩkĩra Jehova makiuga atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhitie; nĩtũtiganĩrie Jehova tũgatungatĩra Mabaali na Maashitarothu. No rĩu gĩtũhonokie kuuma moko-inĩ ma thũ ciitũ, na nĩtũrigũtungatagĩra.’ **11** Jehova agĩcooka agĩtũma Jerubu-Baali, na Baraka, na Jefitha, na Samũeli, na akĩmũhonokia kuuma moko-inĩ ma thũ cianyu mĩena-inĩ yotho; nĩ ũndũ ũcio mũgĩtũũra mũtarĩ na ũgwati. **12** “No hĩndĩ rĩra muonire atĩ Nahashu mũthamaki wa Amoni nĩookaga kũmũhũũra-rĩ, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Aca, tũkwenda mũthamaki wa gĩtũthamakagĩra,’ o na gwatũka atĩ Jehova Ngai wanyu nĩwe warĩ mũthamaki wanyu. **13** Rĩu üyũ nĩwe mũthamaki ũrĩa mũthũrĩte, o ũrĩa mwetĩrie; onei, Jehova nĩarũgamĩtie mũthamaki amũthamakagĩre. **14** Mũngũtĩgĩra Jehova, mũmũtungatĩre, na mũmwathĩkĩre, na mũtikaremere maathani make, na angĩkorwo inyuĩ na mũthamaki ũrĩa ũkũmũthamakĩra nĩmũrĩrũmagĩrĩra Jehova Ngai wanyu-rĩ, nĩ wega! **15** No mũngĩaga gwathĩkĩra Jehova, na mũremere maathani make-rĩ, guoko gwake nĩgũkamũũkĩrĩra ta ũrĩa guokĩrĩre maithe manyu. **16** “Na rĩrĩ, rũgamai muone ũndũ üyũ mũnene Jehova akĩrĩrĩ gwika maitho-inĩ manyu! **17** Gĩthĩ rĩu ti hĩndĩ ya magetha ma ngano? Nĩngũkĩra Jehova atũme marurumĩ na mbura. Na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩ ũndũ mũũru mwekire maitho-inĩ ma Jehova rĩrĩa mwetĩrie mũthamaki.” **18** Nĩngĩ Samũeli agĩkĩra Jehova, na mũthenya o ro ũcio Jehova agĩtũma marurumĩ na mbura. Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩmaka mũno nĩ ũndũ wa Jehova na wa Samũeli. **19** Nao andũ acio othe makĩra Samũeli atĩrĩ, “Hooya Jehova Ngai

waku nĩ undũ wa ndungata ciaku nĩguo tũtigakue, nĩgũkorwo igũrũ rĩa mehia maitũ mothe nĩtuongereire ũũru wa gwĩtia mũthamaki.” **20** Samũeli agĩcookia atĩrĩ, “Tigai gwiĩtigĩra, inyuĩ nĩmwikite ũũru ũyũ wothe; no rĩrĩ, mũtikanahutaire Jehova, no tungatirai Jehova na ngoro cianyu ciothe. **21** Mũtikanagarũrũkire mĩhianano ya kũhooywo ya tũhũ. Ndingĩmũguna, o na ndingĩmũhonokia, nĩ undũ nĩ ya tũhũ. **22** Nĩ undũ wa rĩĩtwa riake inene, Jehova ndagatirika andũ ake, nĩ undũ Jehova nĩakenirio nĩ kũmũtua andũ ake. **23** No hakwa nĩ mwene-rĩ, ndiroaga kwĩhĩria Jehova nĩ undũ wa kwaga kũmũhoera. Na nĩngũmũruta njĩra irĩa njega na njagĩrĩru. **24** No mwĩtigagĩrei Jehova na mũmũtungatagĩre mũri na wĩhokeko ngoro-inĩ cianyu ciothe; cũrانيا maundũ manene maria amwĩkiire. **25** No mũngĩkorwo nĩmũkũrũmanĩrĩria gwĩkaga ũũru-rĩ, inyuĩ hamwe na mũthamaki wanyu nĩmũkaniinwo biũ.”

13 Na rĩrĩ, Saũlũ aarĩ wa miaka mĩrongo itatũ rĩria aatuikire mũthamaki, na agĩthamakĩra Isiraeli miaka mĩrongo ina na rĩrĩ. **2** Saũlũ niathuurire andũ ngĩri ithatũ kuuma Isiraeli; ngĩri igĩrĩ magĩkara nake kũu Mikimashi na bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Betheli, nao andũ ngĩri maarĩ na Jonathani kũu Gibeaa ya Benjamini. Andũ arĩa angĩ akĩmeera mainũke kwao mĩciĩ. **3** Jonathani agĩtharĩkĩra irangiro rĩa Afilisti kũu Geba, nao Afilisti makĩguua ũhoru ũcio. Hĩndi iyo Saũlũ akĩhũthia karumbeta bũrũri wothe, akiuga atĩrĩ, “Ahibirania nĩ maiguel!” **4** Nĩ undũ ũcio ũhoru ũyũ ũkĩguuo Isiraeli guothe, gũkĩrwo atĩrĩ, “Saũlũ niatharĩkiire irangiro rĩa Afilisti, na rĩrĩ, andũ a Isiraeli nĩmatuikite kindũ kinungu harĩ Afilisti.” Nao andũ magĩtũwo nĩguo mongane na Saũlũ kũu Giligali. **5** Nao Afilisti makĩũngana nĩguo marũe na andũ a Isiraeli, marĩ na ngaari cia ita ngĩri ithatũ, na atwarithia a ngaari icio ngĩri ithatũ, nacio thigari ciao ciarĩ nyingĩ ta mũthanga ũria ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. Nao makĩambata magĩthĩ makĩamba hema ciao kũu Mikimashi, mwena wa irathĩro wa Bethi-Aveni. **6** Hĩndi irĩa andũ a Isiraeli moonire atĩ maarĩ handũ hooru mũno, na ita rĩao nĩriahatĩrĩrio mũno, makĩĩthia ngurunga-inĩ na ihinga-inĩ, na gatagati ka ndwaro cia mahiga, na thĩĩnĩ wa marima, o na marima-inĩ ma maafĩ. **7** O na Ahibirania amwe nĩmarĩngire mũrĩmo wa Jorodani, magĩkinya bũrũri wa Gadi na Gileadi. Saũlũ we mwene aatĩgĩtũwo Giligali, nacio mbũtũ ciothe cia ita iria ciarĩ hamwe nake nĩciainainaga nĩ guoya. **8** Nake agĩeterera mĩthenya mũgwanja irĩa yatũitwo nĩ Samũeli; no Samũeli ndaigana gũũka Giligali, nao andũ a Saũlũ makĩambĩrĩria kũhurunjũka. **9** Nĩ undũ ũcio Saũlũ akiuga atĩrĩ, “Ndeherai maruta ma igongona rĩa njino na maruta ma ũiguano.” Nake Saũlũ akĩruta igongona rĩa njino. **10** O rĩria aarĩkirie kũruta igongona rĩa, Samũeli agĩkinya, nake Saũlũ agĩthĩ kũmũtũnga amũgeithie. **11** Samũeli akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa weka?” Nake Saũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Rĩria nyonire atĩ andũ nĩmarahurunjũka, nawe ndũnooka ihinda rĩria rĩatuitwo, na atĩ Afilisti nĩmegwĩcookanagĩrĩria kũu Mikimashi-rĩ, **12** ndeciiria atĩrĩ, ‘Rĩu Afilisti nĩmegwĩkũrũka moke manjũkĩrĩre gũkũ Giligali, na

ndithaithĩe Jehova nĩguo twĩtikĩrĩke nĩwe.’ Nĩ undũ ũcio ndaigua nĩnjagĩrĩrwo nĩkũruta igongona rĩa njino.” **13** Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩwikite undũ wa ũkĩgu. Ndũmenyereire riathani rĩria Jehova Ngai waku aakũheire; korwo nĩwikite ũguo-rĩ, nĩangĩahaanda ũthamaki waku thĩĩnĩ wa Isiraeli ũtũũre tene na tene. **14** No rĩu ũthamaki waku ndũgũtũũra; Jehova nĩacarĩtie mũndũ moimĩranĩtie ngoro, na akamũthũura atũike mũtongoria wa andũ ake, nĩ undũ ndũmenyereire watho wa Jehova.” **15** Hĩndi iyo Samũeli akiuma Giligali akĩambata Gibeaa ya Benjamini, nake Saũlũ agĩtara andũ arĩa aarĩ nao. Nao maarĩ ta andũ magana matandatũ. **16** Saũlũ na mũriũ Jonathani na andũ arĩa maarĩ nao maikaraga Gibeaa ya Benjamini, rĩria Afilisti maambĩte hema ciao kũu Mikimashi. **17** Nacio ikundi cia atharĩkĩri ikiuma kambĩ-inĩ ya Afilisti irĩ ikundi ithatũ. Kimwe gĩkĩerekera mwena wa Ofara gũkuhĩ na Shuali, **18** kĩria kĩngĩ gĩkĩerekera Bethi-Horoni, na gĩa gatatũ gĩkĩerekera mũhaka-inĩ ũria ũng’etheire Kĩanda gĩa Zeboimu kĩrorete werũ-inĩ. **19** Gũtiarĩ mũturi ũngĩonekire bũrũri wothe wa Isiraeli, tondũ Afilisti moigĩte atĩrĩ, “Mangĩgĩa nake, Ahibirania no mathondeke hiũ cia njora na matimũ!” **20** Nĩ undũ ũcio andũ othe a Isiraeli maikũrũkaga magathĩ kũrĩ Afilisti, makanoorerwo hiũ ciao cia mĩraũ, na thururu, na mathanwa, na hiũ cia igetha. **21** Thogora wa kũnoora hiũ cia mĩraũ na thururu warĩ cekerĩ icunjĩ igĩrĩ cia ithatũ, naguo thogora wa kũnoora theeci, na mathanwa, na kũrũnga micengi warĩ cekerĩ gĩcunjĩ kĩmwe gĩa ithatũ. **22** Nĩ undũ ũcio mĩthenya wa mbaara gũtĩrĩ mũthigari o na ũmwe wa arĩa maarĩ na Saũlũ na Jonathani warĩ na rũhiũ rwa njora kana itimũ guoko-inĩ gwake; Saũlũ na mũriũ Jonathani no-o maarĩ nacio. **23** Na rĩrĩ, gĩkundi gĩa thigari cia Afilisti nĩgiathiĩte nginya kihunguro-inĩ kũu Mikimashi.

14 Mũthenya ũmwe Jonathani mũrũ wa Saũlũ akĩra mwanake ũria wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩ kambĩ-inĩ ya Afilisti mũrĩmo ũria ũngĩ.” No ndaigana kwĩra ithe. **2** Saũlũ aikarĩte ndeere-inĩ cia Gibeaa rungu rwa mũtĩ wa mũkomamanga kũu Migironi. Nao andũ arĩa aarĩ nao maarĩ ta andũ magana matandatũ, **3** ũmwe wao aarĩ Ahija, ũria wehumbĩte ebodi. Aarĩ mũrũ wa Ahitubu mũrũ wa nyina na Ikabodu, mũrũ wa Finehasi, ũria mũrũ wa Eli, mũthĩnjĩri-Ngai wa Jehova kũu Shilo. Gũtiarĩ mũndũ wamenyetĩ atĩ Jonathani niathiĩte. **4** Miena yeerĩ ya kihunguro kĩria Jonathani endaga gũũkĩrĩra nĩguo akinye irangiro-inĩ rĩa Afilisti nĩ haari na hurũrũka cia ihiga; imwe yetagwo Bozezi, na irĩa ingĩ Senehe. **5** Hurũrũka imwe yarĩ mwena wa gathigathini kũng’ethera Mikimashi, na iyo ingĩ yarĩ gũthini kũng’ethera Geba. **6** Jonathani akĩra mwanake ũcio wamũkuuagĩra indo cia mbaara atĩrĩ, “Ūka tũthĩ irangiro-inĩ rĩa andũ acio mataruaga. Hihi no gũkorwo Jehova nĩegwĩka undũ nĩ undũ witũ. Gũtĩrĩ kindũ kĩngĩgĩria Jehova ahonokanie, andũ marĩ aingĩ, kana marĩ anini.” **7** Mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmwĩra atĩrĩ, “Ika maundũ mothe maria wĩciirĩtie gwĩka, ũgĩthĩ na mberere tondũ nĩ ndĩ hamwe nawe maundũ-inĩ mothe.”

8 Jonathani akimwira atiri, “Uka turinge murimo uria ung’i twareike har’i andu acio tumeonithie. 9 Mangitwira atiri, ‘Etererai hau nginya tũke kũri inyu,’ tũgũkara o hau tũri na tũtikwambata tũthĩ kũri o. 10 No mangitwira atiri, ‘Ambatai mũuke kũri ithu,’ tũkiambate, nĩ undũ kũ nĩkio gĩgũtuika kimenyithia giitũ atĩ Jehova nĩamaneanite moko-inĩ maitũ.” 11 Nao eerĩ makĩonithania irangĩro-inĩ rĩa Afilisti. Nao Afilisti makiuga atiri, “Hi, ta rorai! Ahibirania makiuma marima-inĩ makurumite kũria marehithite.” 12 Nao andũ a irangĩro-inĩ makĩgũthũkĩra Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara makĩmeera atiri, “Ambatai mũuke kũri ithu na mũtirĩ undũ mũtekuona.” Nĩ undũ ũcio Jonathani akĩra mũkuui wake wa indo cia mbaara atiri, “Ambata, ũnyume thuutha; Jehova nĩamaneanite guoko-inĩ gwa Israeli.” 13 Jonathani akiambata, agĩthĩ akurumite, na mũkuui wake wa indo cia mbaara amuumite thuutha. Nao Afilisti makĩgũa mbere ya Jonathani, nake mũkuui wake wa indo cia mbaara akĩmooraga arĩ thuutha wake. 14 Itharĩkĩra rĩu rĩa mbere rĩa Jonathani marĩ na mũkuui wake wa indo cia mbaara rĩoragire andũ mĩrongo irĩ gacigo-inĩ ka nuthu ya ika. 15 Hindĩ iyo kĩmako gĩkĩnyĩta andũ othe a ita, arĩa maarĩ kambĩ-inĩ na mĩgũnda-inĩ, o na arĩa maarĩ irangĩro-inĩ, na ikundi cia atharĩkĩri, nayo thĩ igĩthingitha. Kĩmako kũ kiarehetwo nĩ Ngai. 16 Arangĩri a Saũlũ arĩa maarĩ Gibe a Benjamini makĩona andũ a ita rĩu maharaganite mĩena yothie. 17 Hindĩ iyo Saũlũ akĩra andũ arĩa maarĩ nake atiri, “Tarai andũ a ita mĩmenye nũ ũtari ho.” Rĩria meekire ũguo, magĩkora nĩ Jonathani na mũkuui wake wa indo cia mbaara mataarĩ ho. 18 Saũlũ akĩra Ahija atiri, “Rehe ithandũkũ rĩa Ngai.” (Mahinda macio ithandũkũ rĩu rĩari na andũ a Israeli). 19 O hindĩ iyo Saũlũ aaragĩra mũthĩnjĩri-Ngai-rĩ, ironja rĩria rĩari kambĩ-inĩ na Afilisti rigĩkĩrĩrĩa kũingĩha. Nĩ undũ ũcio Saũlũ akĩra mũthĩnjĩri-Ngai ũcio atiri, “Eheria guoko gwaku.” 20 Ningĩ Saũlũ na andũ ake othe makĩũngana, magĩthĩ mbaara-inĩ. Magĩkorerera Afilisti marĩ na kĩhĩngũcano kinene, magĩtemangana o ene na hiũ cia njora. 21 Ahibirania arĩa maarĩ na Afilisti mbere iyo na arĩa maambite magathĩ hamwe nao kambĩ-inĩ ciao, makĩgarũrũka magĩcooka mwena wa andũ a Israeli arĩa maarĩ hamwe na Saũlũ na Jonathani. 22 Rĩria andũ a Israeli arĩa meehithite bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu maiguire atĩ Afilisti nĩ kũura mooraga-rĩ, nao makĩingĩra mbaara-inĩ, makĩmateng’eria. 23 ũguo nĩguo Jehova aahonokirie Israeli mũthenya ũcio, nayo mbaara igĩthĩ na mbere nginya ikĩhitũka Bethi-Aveni. 24 Na rĩrĩ, andũ a Israeli maarĩ thĩina-inĩ mĩnene mũthenya ũcio, nĩ undũ Saũlũ nĩamehĩtithĩte na mĩwhĩtwa, akameera atiri, “Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mĩundũ ũria ũkũria irio gũtanatuka, iterĩhĩrie harĩ thũ ciakwa!” Nĩ undũ ũcio gũtirĩ mĩundũ o na ũmwe wa ita rĩu wacamire irio. 25 Ita rĩothe rigitoonya mũtitũ, na kũu nĩ kwarĩ na ũũki handũ thĩ. 26 Rĩria maatoonyire mũtitũ nĩmoonire ũũki ũgĩtaata, no gũtirĩ mĩundũ o na ũmwe waucamire na kanua nĩ undũ nĩmetigagĩra mĩwhĩtwa ũcio. 27 No Jonathani ndaiguĩte atĩ ithe nĩehĩtithĩte andũ na mĩwhĩtwa; nĩ undũ ũcio agĩtambũrũkia rũthanju rũria

aanyĩtite akĩrũtobokia igua-inĩ rĩa ũũki. Akĩucama na kanua, namo maithe make magĩthera. 28 Nake ũmwe wa thĩgari icio akĩmwira atiri, “Thoguo nĩehĩtithĩte andũ aya a ita na mĩwhĩtwa mũrũmu, akoiga atiri, ‘Kũgwatwo nĩ kĩrumi nĩ mĩundũ ũria ũkũria irio ũmũthĩ!’ Nĩkio andũ aya moorĩtwo nĩ hinya.” 29 Jonathani akiuga atiri, “Baba nĩatũmĩte bũrũri ũgie na thĩina. Ta kĩonei ũria maithe makwa matherire rĩria njamire kaũũkĩ gaka kanini. 30 Githĩ gũtinguma wega makĩria korwo ũmũthĩ andũ nĩmekũrĩite indo imwe cia iria matahite kuuma kũri thũ ciao? Githĩ rũraga rĩu rĩa Afilisti rĩtingiama inene makĩria?” 31 Mũthenya ũcio, thuutha wa andũ a Israeli kũhũra Afilisti kuuma Mikimashi nginya Aijaloni, magĩkorwo manogeete mũno. 32 Nao makĩgũthũkĩra indo iria maatahite, makĩoya ng’ondũ, na ng’ombe, na tũcaũ, magĩcithĩnjĩra hau thĩ, na magĩcĩrĩanĩria na thakame. 33 Hindĩ iyo mĩundũ ũmwe akĩra Saũlũ atiri, “Atĩrĩrĩ, ta kĩone andũ aya nĩmehiĩrie Jehova nĩ kũria nyama irĩ na thakame.” Nake akiuga atiri, “Nĩmwagarara watho. Garagarai ihiga inene mũrĩrehe haha o rĩu.” 34 Agĩcooka akĩmeera atiri, “Thĩĩ kũri andũ, mũmeere atiri, ‘O mĩundũ wanyu nĩandehere ng’ombe yake na ng’ondũ, mũcithĩnjĩre haha na mũcĩrie. Tigai kwĩhĩria Jehova nĩ kũria nyama irĩ na thakame.’” Nĩ undũ ũcio o mĩundũ akĩrehe ndegwa yake ũtukũ ũcio na akĩmĩthĩnjĩra hau. 35 Ningĩ Saũlũ agĩakĩra Jehova kĩgongona; rĩu nĩrĩo rĩari ihinda rĩake rĩa mbere gwĩka ũguo. 36 Saũlũ akiuga atiri, “Nĩtũikũrũke tũrũmĩrĩre Afilisti ũtukũ, tũmatahe nginya rũciĩni, na tũtigatigie mĩundũ o na ũmwe wao arĩ muoyo.” Nao magĩcookia atiri, “Ika o ũria ũkuona wagĩrĩre mũno hariwe.” No mũthĩnjĩri-Ngai akiuga atiri, “Rekei tũtũirie ũhoru kuuma kũri Ngai o haha.” 37 Nĩ undũ ũcio Saũlũ akĩũria Ngai atiri, “Nĩ wega njikũrũke, mũnĩmĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ ma andũ a Israeli?” No Ngai ndaigana kũmũcookeria ũhoru mũthenya ũcio. 38 Nĩ undũ ũcio Saũlũ akiuga atiri, “Ŭkai haha, inyuothie atongoria a ita, tũmenye wĩhia ũria wĩkĩtwo ũmũthĩ. 39 Ti-itherũ o ta ũria Jehova ũria ũhonokagĩa Israeli atũũraga muoyo-rĩ, o na kũngĩtuika nĩ Jonathani mũrũ wakwa wĩkĩte ũguo-rĩ, no nginya akue.” No gũtirĩ mĩundũ o na thĩĩni wao woigire undũ. 40 Saũlũ agĩcooka akĩra andũ othe a Israeli atiri, “Inyuũ rũgamai haarĩa; na nĩ na Jonathani mũrũ wakwa tũrũgame haha.” Nao andũ magĩcookia atiri, “Ika ũria ũkuona kwagĩrĩre.” 41 Hindĩ iyo Saũlũ akĩhooya Jehova Ngai wa Israeli, akiuga atiri, “He icookio rĩria riagĩrĩre.” Mĩtĩ yacuukwo yagwĩrĩre Jonathani na Saũlũ, nao andũ acio makĩoneka matiarĩ na ũcuuke. 42 Saũlũ akiuga atiri, “Tũcuukĩrei mĩtĩ nĩ na Jonathani, mũrũ wakwa.” Nake Jonathani akĩgwĩrwo nĩ mũtĩ. 43 Hindĩ iyo Saũlũ akĩra Jonathani atiri, “Ta njĩra nĩ atĩa wĩkĩte.” Nĩ undũ ũcio Jonathani akĩmwĩra atiri, “No gũcama njamire kaũũkĩ kanini na mũthia wa rũthanju rwakwa. Na rĩrĩ, no nginya nĩ ngue?” 44 Saũlũ akiuga atiri, “Ngai arothũũra na anjĩke undũ mũũru makĩria, kũngĩkorwo we Jonathani ndũgũkua.” 45 No andũ acio makĩũria Saũlũ atiri, “Jonathani nĩagĩrĩrwo nĩ gũkua, arĩ we ũreheire Israeli ũhootani mũnene ũũ? Aca, kũroaga gũtuika ũguo! Ti-itherũ, o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, gũtirĩ rũcũrĩ o na rũmwe rwa mũtwe

wake rŭkũgũa thĩ, nĩgũkorwo eekire ũguo ũmũthĩ na ũteithio wa Ngai.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩhonokia Jonathani, na ndaigana kũiragwo. **46** Hĩndĩ iyo Saulũ agĩtiga kũingatana na Afilisti, nao magĩcokoa bũrũri-inĩ wao. **47** Saulũ aambĩrĩria gũthamakĩra Isiraeli, nĩarũire na thũ ciao ndwere-inĩ ciothe: akĩrũa na Moabi, na Amoni, na Edomu, na athamaki a Zoba na a Afilisti. Kũria guothe eerekagĩra, nĩamanyariiraga akamaherithia. **48** Akĩrũa na ũcamba, akĩhoota Aamaleki, na akĩhonokia Isiraeli kuuma moko-inĩ ma arĩa maamatahĩte indo. **49** Ariũ a Saulũ maarĩ Jonathani, na Ishivi, na Maliki-Shua. Mwarĩ wake ũrĩa mũkũrũ eetagwo Merabu, na ũria mũnini eetagwo Mikali. **50** Mũtũmia wake eetagwo Ahinoamu mwarĩ wa Ahimaaazu. Mũnene wa ita rĩa Saulũ eetagwo Abineri mũrũ wa Neri, nake Neri aarĩ ithe mũnini wa Saulũ. **51** Kishu ithe wa Saulũ, na Neri ithe wa Abineri maarĩ ariũ a Abieli. **52** Matukũ-inĩ mothe ma Saulũ nĩ kwarĩ na mbaara ndũrũ cia kũrũa na Afilisti, na rĩria rĩothe Saulũ angĩonire mũndũ ũrĩ hinya kana njamba, aamuoyaga, akamũtoonyia ita-inĩ rĩake.

15 Na rĩrĩ, Samũeli akĩra Saulũ atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ ndatũmirwo nĩ Jehova ngũtĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa andũ ake a Isiraeli; nĩ ũndũ ũcio rĩu thikĩrĩria ndũmĩrĩri kuuma kũrĩ Jehova. **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: ‘Nĩngaherithia Aamaleki nĩ ũndũ wa ũria meekire Isiraeli rĩria maamoheirie njĩra-inĩ makĩambata moimĩte bũrũri wa Misiri. **3** Na rĩrĩ, thĩ ũgatharĩkĩre Aamaleki, na ũniine biũ kĩa gĩothe marĩ nakĩo. Ndũkamatiigĩ; ũraga arũme na andũ-a-nja, na ciana na ngeenge, na ng’ombe na ng’ondũ, na ngamĩrĩ na ndigiri.’” **4** Nĩ ũndũ ũcio Saulũ agĩta andũ, akĩmacookanĩrĩria kũu Telaimu; nao maarĩ thigari cia magũrũ ngiri magana meerĩ na andũ ngiri ikũmi kuuma Juda. **5** Saulũ agĩthĩ itũura inene rĩa Aamaleki, agĩkara ooheirie andũrĩ kĩa andũ-inĩ. **6** Ningĩ akĩra Akeni atĩrĩ, “Thĩĩ mweherere Aamaleki nĩgeetha ndĩkamũniinanĩrie nao; nĩ ũndũ inyuĩ nĩmwekire andũ othe a Isiraeli maũndũ mega rĩria maambataga moimĩte Misiri.” Nĩ ũndũ ũcio Akeni acio makĩherera Aamaleki. **7** Nake Saulũ agĩtharĩkĩra Aamaleki amaruĩtie kuuma Havila nginya Shuri, o nginya mwena wa irathĩro wa Misiri. **8** Akĩnyiita Agagĩ mũthamaki wa Aamaleki arĩ muoyo, nao andũ ake othe akĩmaniina biũ na rũhiũ rwa njora. **9** No Saulũ na ita rĩake makĩhonokia Agagĩ na ng’ondũ imwe cia irĩa njega, na ng’ombe, na njau irĩa ciarĩ noru, na tũtũrũme, na kĩndũ gĩothe kĩa kĩa kĩa kĩa. Indo icio njega makĩaga gũciniina biũ, no kĩndũ gĩothe kĩa gĩtangĩendekire na kĩhinyaru magĩkĩniina biũ. **10** Ningĩ ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Samũeli, akĩrwo atĩrĩ, **11** “Nĩ na kĩa nĩ gĩtua Saulũ mũthamaki, nĩ ũndũ nĩagarũrũkĩte na akaaga kũhingia mawatho makwa.” Samũeli agĩtangĩka na agĩkaira Jehova ũtukũ ũcio wotho. **12** Rũciini tene-rĩ, Samũeli agĩkũra agĩthĩ agatũnge Saulũ, no akĩrwo atĩrĩ, “Saulũ nĩathiite Karimeli. Kũu nĩakĩte gĩtũgĩ gĩa gĩtũma aririkanagwo, na nĩahũndũkĩte agaikũrũka agathĩ Giligali.” **13** Rĩria Samũeli akĩnyire harĩ we, Saulũ akiuga atĩrĩ, “Jehova arokũrathima! Nĩhingĩtie mawatho ma Jehova.” **14** No Samũeli akĩmũria atĩrĩ,

“Naguo mwanio ũcio wa ng’ondũ ndĩraigua nĩ wa kĩĩ? Mwanio ũcio ndĩraigua wa ng’ombe-rĩ, ũkĩrĩ wa kĩĩ?” **15** Saulũ agĩcokokia atĩrĩ, “Thigari ici nĩcio ciacirutire kwa Aamaleki; magĩtigia ng’ondũ imwe cia irĩa njega na ng’ombe cia kũrutĩra Jehova Ngai waku igongona, no icio ingĩ nĩtwaciniĩre biũ.” **16** Samũeli akĩra Saulũ atĩrĩ, “Ta thikĩrĩria! Reke ngwĩre ũria Jehova anjĩrĩte ũtukũ ũyũ.” Nake Saulũ agĩcokokia atĩrĩ, “Njĩra.” **17** Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na gĩtuĩka hĩndĩ imwe nĩweiriraga-rĩ, gĩthĩ ndwagĩtuĩkire mĩtongoria wa mĩhĩrĩga ya Isiraeli? Jehova nĩagũtĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli. **18** Nake agĩgũtũma ũthĩrĩ ũkarute wĩra, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Thĩ ũkaniine andũ acio aaganu biũ; ũrũe na Aamaleki acio nginya ũmanĩne biũ.’” **19** Waregire gwachĩkĩra Jehova nĩkĩ? Nĩ kĩĩ gĩatũmire ũguthũkĩre indo cia ndaho, ũgĩka ũũru maithe-inĩ ma Jehova?” **20** Nake Saulũ akiuga atĩrĩ, “No nĩ nĩndathĩkĩre Jehova; nĩndathiire kũruta wĩra ũria Jehova aandũmire ngarute. Nĩndaniĩne Aamaleki biũ, na ngĩrehe Agagĩ mũthamaki wao gũkũ. **21** Thigari nĩcio cioire ng’ondũ na ng’ombe kuuma kũrĩ indo irĩa ciatahitwo, irĩa ciarĩ njega ikĩamũrĩro Ngai, nĩguo irutĩro Jehova Ngai waku igongona kũu Giligali.” **22** No Samũeli akĩmũcokokia atĩrĩ, “Anga Jehova nĩakenagio nĩ maruta ma njino na magongona ta ũria akenagio nĩ gwachĩkĩra mũgambo wa Jehova? Gwachĩka nĩ kwega gũkĩra igongona, na kũmũigua nĩ kwega gũkĩra maguta ma ndũrũme. **23** Nĩ ũndũ ũremi ũhaana ta mehĩa wa ũragũri, nakuo kwaga gwachĩka kũhaana ta wĩhĩa wa kũhooya mĩhianano. Tondũ nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake nĩakũregete ta mũthamaki.” **24** Nake Saulũ akĩra Samũeli atĩrĩ, “Nĩnjĩthĩte. Nĩnjagararĩte watho wa Jehova na uuge waku. Nĩ andũ ndeetĩgĩrĩre ngĩkĩmaathĩkĩra. **25** Rĩu ndagũthaita, ndekera mehĩa makwa, na ũhũndũke ũtwarane na nĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova.” **26** No Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndĩgũcokoa hamwe nawe. Nĩuregete kiugo kĩa Jehova, nake Jehova nĩakũregete ũtuĩke mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli!” **27** Rĩria Samũeli aagarũrũkaga athĩ-rĩ, Saulũ akĩnyiita ruuno rwa nguo yake, nayo igĩtarũka. **28** Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova nĩatarũra ũthamaki wa Isiraeli kuuma kũrĩ we ũmũthĩ na nĩaũnengera mũndũ ũngĩ wa andũ a itũura riaku, mwega gũgũkĩra. **29** ũria we Riiri wa Isiraeli ndaheenanagera kana akericũkwũ; nĩ ũndũ we ti mũndũ, atĩ nĩguo ericũkwũ.” **30** Saulũ agĩcokokia atĩrĩ, “Nĩnjĩthĩte, no ndagũthaita ndĩmũthia harĩ athuuri a andũ akwa na harĩ Isiraeli; cookania na nĩ, nĩgeetha ngahooe Jehova Ngai waku.” **31** Nĩ ũndũ ũcio Samũeli agĩcokokania na Saulũ, nake Saulũ akĩhooya Jehova. **32** Samũeli agĩcokoa akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Agagĩ mũthamaki wa Aamaleki.” Agagĩ agĩtũka kũrĩ we arĩ na ũmĩrĩru, agĩciiragia atĩrĩ, “Ti-itherũ ruo rwa gĩkuũ nĩrũthengu.” **33** No Samũeli akiuga atĩrĩ, “O ta ũria rũhiũ rwaku rwa njora rũtũmĩte andũ-a-nja moorwo nĩ ciana-rĩ, noguo nyũkwa egũkara thĩni na andũ-a-nja atarĩ na mwana.” Nake Samũeli akĩũragĩra Agagĩ mbere ya Jehova kũu Giligali. **34** Samũeli agĩcokoa agĩthĩ Rama, no Saulũ akĩambata mũcĩ gwake Gibe a itũura riake. **35** Nginya mũthenya ũria Samũeli aakũire, ndaathĩre kuona Saulũ rĩngĩ, o na gĩtuĩka Samũeli

nĩamũcakayagĩra. Nake Jehova akĩguu kĩaha nĩ undũ nĩatũite Saũlũ mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli.

16 Nake Jehova akĩũria Samũeli atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ ũkũrĩrĩra Saũlũ, nĩgũkorwo nĩndimũregete ta mũthamaki wa Isiraeli? Iyũria rũhia rwaku maguta, na umagare, ũthĩ; ndĩragũtũma ũthĩi kwa Jesii wa itũũra rĩa Bethilehemu. Nĩthuurĩte ũmwe wa ariũ ake atũke mũthamaki.” **2** No Samũeli akĩmũũria atĩrĩ, “Ingĩthĩ kũu atĩa? Saũlũ nĩarĩguu ũhoru ũcio nake anjũrage.” Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya moori, ũthĩi nayo na uuge atĩrĩ, ‘Njũkĩte kũrutĩra Jehova igongona.’” **3** Na wĩte Jesii oke igongona-inĩ rĩu, na nĩndĩrĩkuonia ũria ũrika. Nawe ũitĩrĩrie maguta mũndũ ũria ndĩrĩkuonia.” **4** Samũeli agĩka o ta ũria Jehova aamwĩrite eke. Rĩria aakinyire Bethilehemu, athuuri a itũũra makĩmũtũnga makĩinainaga. Makĩmũũria atĩrĩ, “Ŭũkĩte na thayũ?” **5** Samũeli akĩmacookeria atĩrĩ, “ĩi, njũkĩte na thayũ; njũkĩte kũrutĩra Jehova igongona. Mwĩtherie, mũũke hamwe na nĩ igongona-inĩ.” Agĩcoka agĩtheria Jesii na ariũ ake, akĩmeeta igongona-inĩ rĩu. **6** Rĩria ariũ a Jesii maakinyire-rĩ, Samũeli akĩona Eliabu, agĩciĩria atĩrĩ, “Ti-itherũ, ũria Jehova atĩrĩrie maguta arũngĩi haha mbere ya Jehova.” **7** No Jehova akĩra Samũeli atĩrĩ, “Tiga kũmũrora gĩthiithi kana ũraihi wake, nĩgũkorwo nĩndimũregete, tondũ Jehova ndaroraga maũndũ marĩa mũndũ aroraga. Mũndũ wa gũkũ thĩ aroraga mũndũ gĩthiithi, no Jehova aroraga ngoro thĩinĩ.” **8** Ningĩ Jesii agĩũta Abinadabu akĩmũhĩtũkĩra mbere ya Samũeli. No Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na ũyũ tiwe Jehova athuurĩte.” **9** Ningĩ Jesii akĩhĩtũkĩthia Shama, no Samũeli akiuga atĩrĩ, “O na ũyũ tiwe Jehova athuurĩte.” **10** Jesii akĩrehe ariũ ake mũgwanja ariũ maahĩtũkĩre harĩ Samũeli, no Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ndathuurĩte aya.” **11** Nĩ undũ ũcio akĩũria Jesii atĩrĩ, “Ariũ aku othe marĩ haha?” Jesii agĩcokia atĩrĩ, “Nĩ harĩ ũria mũnini wao; no arĩ rũũru akĩrĩthia ng’ondũ.” Samũeli akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtũmanĩre; tũtingĩikara thĩ atookĩte.” **12** Nĩ undũ ũcio agĩtũmana, nake akĩrehwo. Aarĩ mũtũne, akaagĩra gĩthiithi na agathakara mũno akĩoneka. Jehova agĩcoka akiuga atĩrĩ, “Ŭkĩra ũmũitĩrĩrie maguta; ũyũ nĩwe.” **13** Nĩ undũ ũcio Samũeli akĩoya rũhia rwa maguta akĩmũitĩrĩria maguta ariũ a nyina makĩonaga; kuma mũthenya ũcio Roho wa Jehova agĩũka igũrũ rĩa Daudi na hinya. Nake Samũeli agĩcoka agĩthĩ Rama. **14** Na rĩrĩ, Roho wa Jehova nĩherete kũrĩ Saũlũ, na roho mũũru uumĩte kũrĩ Jehova nĩwamũnyariiraga. **15** Nacio ndungata cia Saũlũ ikĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩ roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai ũrakũnyariira. **16** Reke mwathi witũ aathe ndungata ciake iria rĩi haha icarie mũndũ ũria ũngĩkũhũũria kinanda kĩa mũgeeto. Nĩarĩhũũraga kinanda rĩria roho mũũru uumĩte kũrĩ Ngai wagĩkora, nawe nĩũrĩguaga wega.” **17** Nĩ undũ ũcio Saũlũ akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Cariai mũndũ ũũĩ kũhũũra kinanda wega na mũmũrehe harĩ nĩi.” **18** Ndungata imwe yake igĩcokia atĩrĩ, “Nĩnyonete mũriũ ũmwe wa Jesii kuuma Bethilehemu ũũĩ kũhũũra kinanda kĩa mũgeeto. Nĩ mũndũ mũmũrĩrũ na nĩ njamba ya ita. Nĩoi kwaria wega na nĩ mũndũ kĩrorerwa. Nake Jehova arĩ hamwe nake.” **19** Nĩ undũ ũcio Saũlũ agĩtũma

andũ kũrĩ Jesii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũmĩra mũrĩguo Daudi, ũria ũrarĩthia ng’ondũ.” **20** Nĩ undũ ũcio Jesii akĩoya ndigiri ikuuĩte mĩgate, na mondo ya ndibei, na koorĩ, agĩcinengera mũrũwe Daudi atwarĩre Saũlũ. **21** Daudi agĩthĩi kũrĩ Saũlũ, akĩingĩra ũtungata-inĩ wake. Saũlũ akĩmwenda mũno, nake Daudi agĩtũika ũmwe wa kũmũkuagĩra indo cia mbaara. **22** Ningĩ Saũlũ agĩtũma ũhoru kũrĩ Jesii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Itĩkĩria Daudi aikare ũtungata-inĩ wakwa nĩgũkorwo nĩngenetio nĩwe.” **23** Hĩndĩ rĩa yotho roho ũcio mũũru uumĩte kũrĩ Ngai wakoraga Saũlũ, Daudi nĩoyaga kinanda gĩake kĩa mũgeeto na agakĩhũũra. Nake Saũlũ akahoorera; akaigua wega, naguo roho ũcio mũũru ũkamweherera.

17 Na rĩrĩ, Afilisti nĩmoonganirĩe mbũtũ ciao cia mbaara, na magĩcicookanĩria kũu Soko thĩinĩ wa Juda. Makĩamba hema ciao Efesi-Damimu, gatagati ga Soko na Azeka. **2** Saũlũ na andũ a Isiraeli makĩũngana, makĩamba hema ciao kĩanda-inĩ kĩa Ela, makĩhaariria ũria mekũrũ na Afilisti. **3** Afilisti magĩikara kĩrĩma-inĩ kĩmwe, nao andũ a Isiraeli magĩikara kĩria kĩngĩ, hagakĩgia kĩanda gatagati kao. **4** Njamba imwe yetagwo Goliathũ, ũria woimĩte Gathu, akĩmũra hau kambĩ-inĩ ya Afilisti. Nake aarĩ na ũraihi wa makĩria ma buti kenda. **5** Eekĩrite ngũbia ya gĩcango mũtwe, na akehumba nguo ya mbaara ya gĩcango irĩ na ũritũ wa cekerĩ ngĩri ithano; **6** eyohete indo cia kũgitira mũthiimo cia gĩcango, na agacuuria kiberethi gĩa gĩcango gatagati ga ciande ciake. **7** Mũtĩ wa itimũ riake waiganaga ta mũtĩ wa mũtumi ngoora, nakĩo kĩgera kĩa mũtwe wario kiarĩ na ũritũ wa cekerĩ magana matandatũ. Nake mũkuui wa ngo yake akamũthĩi mbere. **8** Goliathũ akĩrũgama, akĩanĩrĩra kũrĩ itungata cia Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte mũũke mwĩyaare mĩhari ya mbaara? Githĩ nĩi ndikĩrĩ Mũfilisti, na inyuĩ githĩ mũtĩkĩrĩ ndungata cia Saũlũ? Thuurai mũndũ ũmwe mũreke aikũrũke oke kũrĩ nĩi. **9** Angihota kũria na nĩi na anjũrage-rĩ, ithuĩ tũgũtũka ndungata cianyu; no ndamũtooria na ndĩmũũrage-rĩ, inyuĩ mũgũtũka ndungata ciitũ na mũtũtungatagĩre.” **10** Ningĩ Mũfilisti ũcio akiuga atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩndoogita itungati cia Isiraeli! Heei mũndũ tũrũe nake.” **11** Rĩria maiguire ciugo cia Mũfilisti ũcio, Saũlũ na andũ othe a Isiraeli makĩmaka, magĩtigĩra mũno. **12** Na rĩrĩ, Daudi aarĩ mũrũ wa Mũefiratha wetagwo Jesii, woimĩte Bethilehemu ya Juda. Jesii aarĩ na ariũ anana, na matukũ-inĩ ma Saũlũ aarĩ mũndũ mũkũrũ, agatĩndikanga mĩaka. **13** Ariũ atatũ a Jesii ariũ akũrũ nĩmatĩhte na Saũlũ mbaara-inĩ: Wa mbere eetagwo Eliabu; na wa keerĩ Abinadabu; na wa gatatũ Shama. **14** Daudi nĩwe warĩ mũnini wao. Acio atatũ akũrũ nĩmarũmĩrĩre Saũlũ, **15** no Daudi agathiaga gwĩ Saũlũ, na agacooka nĩguo akarĩthie ng’ondũ cia ithe kũu Bethilehemu. **16** Ihinda rĩa matukũ mĩrongo ina Mũfilisti ũcio nĩoimagĩra o rũciĩnĩ na hwaĩ-inĩ, akarũgama akeyonithania harĩ. **17** Na rĩrĩ, Jesii akĩra mũriũ Daudi atĩrĩ, “Oya eba ino ya ngano hĩhie, na mĩgate ino ikũmi nĩ undũ wa ariũ a nyũkwa, ũhiũhe ũcitware kũu kambĩ-inĩ. **18** Nacio ciennyĩ ici ikũmi cia ngorono ũcitware kũrĩ mũnene wa gĩkundi kiao. Ŭkĩrore ũria ariũ a nyũkwa matariĩ ũnjookerie ũhoru

wao wa kūnyūmīrīria. **19** Na rīrī, marī hamwe na Saūlū na andū othe a Isiraēli kīanda-inī kīa Ela makīrūa na Afilisti.” **20** Kwarooka gūkīa-rī, Daudi agītiga mbūri irī na mūrīithi, akīoya mīrigo, akiumagara agīthī, o ta ūrīa Jesii aamwathīrīre. Nake agikinya kambī-inī o rīrīa mbūtū cia ita cioimagaraga ikang’ethanīre, irī na mbugīrīro ya mbaara. **21** Andū a Isiraēli na Afilisti maaharagīria ita ciao igalkara ing’ethanīre. **22** Nake Daudi agītiga indo irīa akauuīte harī mūdū ūrīa wamenyagīrīra indo, agīteng’era harīa ikundi icio cia mbaara ciarī na akīgeithia ariū a nyina. **23** Rīrīa aaragia nao, Goliathū, njamba īyo ya Afilisti kuuma Gathu, ikumīra gīkundi-inī kīayo ikīanagīrīra ciugo cia kūmoogita o ta ūrīa yamenyerete, nake Daudi akīguua. **24** Rīrīa andū a Isiraēli moonire mūdū ūcio, othe makīmūrīra marī na guoya mūnene. **25** Na rīrī, andū a Isiraēli mooranagia atīrī, “Nīmūkuona ūrīa mūdū ūyū aikaraga akiumagīra? Oimagīra nīgeetha oogite Isiraēli. Mūthamaki nīekūheana ūtonga mūingī kūrī mūdū ūrīa ūngīmūraga. Nīegūcoka ahe mūdū ūcio mūrītu wake amūhikie, nayo nyūmba ya ithe ndīgūcoka kūrīha igooti thīnī wa Isiraēli.” **26** Daudi akīūra andū ariā maarūngī hakuhi nake atīrī, “Atī mūdū ūrīa ūkūrāga Mūfilisti ūyū, na eherie Isiraēli thoni icī egkwio atīa? Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu nake nūū, atī nīguo oogite ita cia Ngai ūrīa ūrī muoyo?” **27** Nao magīcookera ūhorō ūcio maaragia, makīmūrīra atīrī, “Ūguo nīguo gūgūkwio kūrī mūdū ūrīa ūkūmūraga.” **28** Hīndī irīa Eliabu, mūrū wa nyina ūrīa mūkūrū, aamūguire akīaria na andū acio-rī, agīcinwo nī marakara nī ūndū wake, akīmūrīra atīrī, “Nī kī gītūmite ūikūrūke gūkū? Na nūū ūratīgīre ng’ōndu icio itarī nyingī kūu werū-inī? Nīnjūū ūrīa ūrī mwītīī, na ūrīa ngoro yaku irī maramari; ūikūrūkīte gūkū no ūndū wa kwīrorera mbaara.” **29** Daudi akiuga atīrī, “Kai ndagīka atīa? Anga ndiagīrīrwo nī kwaria?” **30** Nake agīcoka akīhūgūkīra mūdū ūngī na akīmwarīria ūhorō o ro ūcio, nao andū makīmūcookeria ūhorō o ta mbere. **31** Ūhorō ūcio Daudi oigire nīwaigūrwo, ūkīmenyithio Saūlū, nake Saūlū agītūmana ageetwo. **32** Daudi akīra Saūlū atīrī, “Ndūkareke mūdū o na ūmwe akue ngoro nī ūndū wa Mūfilisti ūyū; ndungata yaku nīgūthīī ikarūe nake.” **33** Saūlū akīmūcookeria atīrī, “Ndūngīhota gūthīī kūrūa na Mūfilisti ūyū; wee ūrī o mūdū mūnini, nake atūire arūaga mbaara kuuma arī o mūnini.” **34** No Daudi akīra Saūlū atīrī, “Nī ndungata yaku ndūire ndīithagia ng’ōndu cia baba. Na rīrīa mūrūthi kana nduba ingīnyīta na īkuue ng’ōndu kuuma rūrū-inī, **35** ndīmīrūmagīrīra, ngamīgūtha, ngateithūra ng’ōndu īyo kuuma kanua-inī kayo. Na rīrīa yenda kūdūgīrīra ngamīnyīta nderu, ngamīgūtha, ngamīruga. **36** Ndungata yaku yanooraga mūrūthi na nduba o cieri; Mūfilisti ūyū ūtarī mūruu o nake egūtūika o ta īmwe yacio, tondū nīogītite ita rīa Ngai ūrīa ūrī muoyo. **37** Jehova ūrīa wahonokirie harī gīthu kīa mūrūthi o na gīthu kīa nduba-rī, nīekūhonokia guoko-inī kwa Mūfilisti ūyū.” Saūlū akīra Daudi atīrī, “Thīī, na Jehova arokorwo hamwe nawe.” **38** Hīndī īyo Saūlū akīhumba Daudi nguo ciake na, akīmūkīra nguo ya kīgera na ngūbia ya gīcango mūtwe. **39** Daudi akīōha rūhīū rwake rwa njora igūrū rīa nguo icio, na

akīgeria gūkinyūkīa, tondū ndaacimenyerete. No akīra Saūlū atīrī, “Ndūngīhota gūthīī na indo icī, nī ūndū ndicimenyerete.” Nake agīciruta. **40** Agīcoka akīnyīta rūthanju rwake na guoko, agīthuura tūhiga tūtano tūnyoroku kuuma karūū-inī, agītūkīra kamūhuko-inī gake ka mūrīithi, akīnyīta kīgūtha gīake na guoko, agīthī, agīkūhīrīa Mūfilisti ūcio. **41** Hīndī īyo Mūfilisti ūcio no gūūka ookaga akūhīrīre Daudi, na mūdū ūrīa wamūkuuagīra ngo arī mbere yake. **42** Nake akīrora Daudi, akīona atī aarī o mūdū mūnini, mūtune mwīrī na agathakara, nake akīmūra. **43** Akīra Daudi atīrī, “Kai nī ndī ngui atī nīguo ūgūke kūrī nī na thanju?” Nake Mūfilisti ūcio akīruga Daudi agīgwetaga ngai ciake. **44** Akīmūrīra atīrī, “Ūka haha, na nīngūhe nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka nyama ciaku!” **45** Daudi akīra Mūfilisti ūcio atīrī, “Wee ūroka kūrī nī na rūhīū rwa njora, na itīmū na kīberethi, no nī ndīroka kūrī we na rīitwa rīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai ūrīa mwene ita rīa Isiraēli, ūrīa wee ūnyararithie. **46** Ūmūthī Jehova nīegūkūneana kūrī nī, na nīngūkūgūtha ūgwe thī, na ngūtīnie kīongo. Ūmūthī nīngūhe nyoni cia rīera-inī na nyamū cia gīthaka ciimba cia ita rīa Afilisti, nayo thī yothē īmenye atī nī kūrī Ngai thīnī wa Isiraēli. **47** Ariā othe moonganite haha nīmekūmenya atī Jehova ndahonokanaga na rūhīū rwa njora kana itīmū; nīgūkorwo mbaara nī ya Jehova, nīekūmūneana inyuothe moko-inī maitū.” **48** Na rīrīa Mūfilisti ūcio aamūkuhagīrīra nīguo amūtharīkīre-rī, Daudi agīteng’era na ihenya erekeire na kūrīa mbaara yarī nīguo amūtūnge. **49** Agīkīa guoko mondo-inī yake akīruta kahiga kamwe, akīhīria kīgūtha, nake agīgūtha Mūfilisti ūcio thīthi. Kahiga kau gagītōonyerera thīthi-inī wake, akīgūa, agītūrumithia ūthīū wake thī. **50** Nī ūndū ūcio Daudi akīhōota Mūfilisti ūcio na kīgūtha na kahiga; ndaarī na rūhīū rwa njora guoko-inī gwake agīgūtha Mūfilisti ūcio na akīmūruga. **51** Daudi agīteng’era, akīrūgama igūrū rīake. Akīnyīta rūhīū rwa njora rwa Mūfilisti ūcio akīrūcomora njora-inī. Thuutha wa kūmūruga-rī, agītīnia kīongo gīake na rūhīū rwa rwa njora. Mūfilisti moonire atī njamba yao nī yakua, makīgarūrūka, makīūra. **52** Andū a Isiraēli na Juda makīmūra maanīrīre, makīngatithia Afilisti ngīnya itoonyero rīa Gathu na ngīnya ihingo-inī cia Ekironi. Ariā moragītwo maagwīte njīra-inī irīa īthīiaga Sharaimu ngīnya Gathu na Ekironi. **53** Rīrīa andū a Isiraēli maacookire kuuma kīngatithia Afilisti, magītaha indo kambī-inī ciao. **54** Daudi akīoya mūtwe wa Mūfilisti ūcio, akūtūwara Jerusalemu, na akīga indo cia Mūfilisti ūcio cia mbaara hema-inī yake mwene. **55** Na rīrīa Saūlū eroreire Daudi agīthī gītūtaga Mūfilisti, akīūra Abina, mūnene wa mbūtū ita ita, atīrī, “Mwanake ūyū nī mūrīū wau?” Abina akīmūcookeria atīrī, “Tītherū o ta ūrīa ūtūruga muoyo wee mūthamaki, nī ndīū nī wau.” **56** Nake mūthamaki akīmūrīra atīrī, “Ta gītūire īmenye mwanake ūcio nī mūrīū wau.” **57** Na thuutha wa Daudi gūcoka kuuma kūruga Mūfilisti-rī, Abina akīmūya na akīmūtūwara mbere ya Saūlū, o anyīitite mūtwe wa Mūfilisti ūcio. **58** Saūlū akīmūrīra atīrī, “Mwanake ūyū, ūrī mūrīū wau?” Nake Daudi

akimwira atiri, “Nii ndi muru wa ndungata yaku Jesi wa Bethilehemu.”

18 Thuutha wa Daudi kurikira kwaria na Saulu, Jonathani akimwira ngoro na Daudi, akimwenda o ta uria eyendete we mwene. **2** Kuuma muthenya ucio Saulu akiaga Daudi gwake na ndaarekire acooke kuniika muci gwa ithe. **3** Nake Jonathani akiaga kirikaniro na Daudi ni undu niamwendete o ta uria eyendete we mwene. **4** Jonathani akiruta nguo iria ndaaya yake ya iguru iria eehumbite akimihe Daudi, hamwe na kanji yake, na ruhiu rwake rwa njora, na uta wake na muci wake. **5** Uria wotha Saulu aatimaga Daudi ageeke, niawikaga ukagaacira, nginya Saulu akimutua murugamiriri munene wa mbutu cia ita. Undu ucio ugikenia andu othe, na ugikenia anene a Saulu o nao. **6** Riria andu mainukaga, thuutha wa Daudi kura Mufilisti ucio-ri, andu-a-nja makiuma matuura-ini mothe ma Isiraeli makinaga na makirugaruga, nigu magatunge Muthamaki Saulu mari na tuhembe na inanda makinaga nyimbo cia gikeno. **7** Makirugaruga, makina atiri: “Saulu nileyuragire andu ngiri nyingi, nake Daudi akeyuragira andu ngiri makumi maingi.” **8** Saulu niarakirire muno; ikunguira ru rikimugithia uru muno. Agiciira atiri, “Maraha Daudi uhootani wa kura andu ngiri makumi maingi, no ni ngoora o ngiri nini. Agitigite undu ungir uriku, tika kwiyoera uthamaki?” **9** Na kuuma hinda iyo Saulu akiambirira kugira Daudi uru na kumwikua. **10** Muthenya uyu ungir roho muru uumite kuri Ngai ugika na hinya muno iguru ria Saulu. Nake akiambirira kwaria ta muguruki ari nyumba yake thini, Daudi aahuraga kinanda kia mugeeto, o ta uria aamenyerete gwika. Saulu aari na itimu guoko, **11** nake akimukiria, eirite atiri, “Ngutheecithania Daudi na ruthingo.” Nowe Daudi akimweherera maita meer akiama hari we. **12** Saulu nietigirite Daudi, ni undu Jehova aari hamwe na Daudi, no niatiganiire Saulu. **13** Ni undu ucio akieheria Daudi hari we akimutua munene wa thigari ngiri, nake Daudi agatongoragia mbutu icio kuu ita-ini ciao. **14** Undu o wotha uria ekaga niwagaacira, ni undu Jehova aari hamwe nake. **15** Riria Saulu onire uria Daudi aagacire, akimwitigira. **16** No andu othe a Isiraeli na Juda nimenete Daudi ni undu niamatongoragia kuu ita-ini ciao. **17** Saulu akira Daudi atiri, “Uyu ni Merabu, muritu wakwa uria mukuru. Niwe ngukuhe umuhikie; wee ndungatira na ucamba, na uhurane mbaara cia Jehova.” Ni undu Saulu eirire atiri, “Ni ndikumukirira na guoko gwakwa. Afilisti ni meke uguo ari ol!” **18** No Daudi akiira Saulu atiri, “Nii ngiri u, nayo nyumba yakwa kana mhiriga wa baba thini wa Isiraeli, ukiri ki, ati nguo nii nduuke muthoni-we wa muthamaki?” **19** Ni undu ucio riria ihinda riakinyire ria Merabu, mwar wa Saulu kunengerwo Daudi-ri, akineawo ahiko ni Adieli wa Mehola. **20** Na riri, Mikali mwar wa Saulu niendeete Daudi, na riria meerire Saulu uhoro ucio, agikena. **21** Nake agiciira atiri, “Ningumhe we, nguo atuke mtego hari we nigu guoko kwa Afilisti kumukirire.” Ni undu ucio Saulu akira Daudi atiri, “Riu uri na mweke wa keeri

wa gutuika muthoni wakwa.” **22** Nigi Saulu agitha ndungata ciae, agiciira atiri, “Ariari Daudi keheri-ini, mumwire atiri, ‘Atiriri, muthamaki niakenetio niwe na ndungata ciae ciothe niikwendete; ru gutuika muthoni-we.’” **23** Nao magicookera ciugo icio kuri Daudi. No Daudi akiaga atiri, “Mugwiciira ni undu munini gutuika muthoni-we wa muthamaki? Nii ndi mundu muthini na ndiukaine.” **24** Riria ndungata cia Saulu ciawirire uria Daudi oiga-ri, **25** Saulu agicooka atiri, ‘Irai Daudi atiri, ‘Muthamaki ndekwenda irihi ringi o riothe ria ruracio o tika ikonde cia nyama igana cia Afilisti, nigu arhirio kuri thu ciae.’” Mubango wa Saulu wari ati Daudi oragwo ni Afilisti. **26** Riria ndungata cierende Daudi maundu macio-ri, Daudi agikeno ni uhoro wa gutuika muthoni-we wa muthamaki. Ni undu ucio mbere ya ihinda riria riaheanito ritanathira-ri, **27** Daudi na andu ake makiumagara, makiraga Afilisti magana meer. Akirehe ikonde ciao cia nyama na agicineana ciothe kuri muthamaki nigeetha atuke muthoni-we. Saulu agicooka akimunengera Mikali muritu wake nigu amuhikie. **28** Riria Saulu aamenyire ati Jehova aari hamwe na Daudi, na ati mwar Mikali niendeete Daudi ri, **29** Saulu agikiririra kumwitigira, nake agitua ari thu yake matuku make maria maatigaire. **30** Anene a ita cia Afilisti magithi o na mbere mbaara-ini, na o riria riothe meekaga uguo, Daudi agithi na mbere kugia na uhootani gikira anene acio anga a Saulu, nario ruitwa riake rikimenyeka muno.

19 Na riri, Saulu akira muri Jonathani na ndungata ciae ciothe moorage Daudi. Nowe Jonathani niendeete Daudi muno, **2** nake akimukunyira uhoro, akimwira atiri, “Baba Saulu niaracaria mweke wa kukura. Ni undu ucio ukemenyerera ruciu rucini; uthi wihithe handu, na ukare ho. **3** Nii ningathi ndugame hamwe na baba kuu mugunda-ini, kuu ugakorwo uri. Nigaaria nake uhoro ugukoni na uria ngaamenya ningakwira.” **4** Jonathani akira ithe Saulu wega wa Daudi, akimwira atiri, “Reke muthamaki aage gwika Daudi ndungata yake uru; ndakwihirire, na uria ekite ukoretwo uri uumithio munene kuri we. **5** Nietoonyirire ugwati-ini riria ooragire Mufilisti. Nake Jehova akihe Isiraeli guothe uhootani munene muno, ukionera undu ucio na ugikena. Ni kikiingituma wike mundu utari na ihitia ta Daudi uru, umurage hatar na gitumi?” **6** Saulu niathikiriire Jonathani na akihita akiaga uu: “Ti-itheru o ta uria Jehova aturaga muoyo, Daudi ndekuragwo.” **7** Ni undu ucio Jonathani agita Daudi akimwira uhoro ucio maaragia wotha. Akimutwara kuri Saulu, nake Daudi agikara na Saulu o ta mbere. **8** Ni kwagire na mbaara ringi, na Daudi agithi akiria na Afilisti. Nake akimuhira na hinya muno nginya makimurira. **9** No roho muru uumite kuri Jehova ugikora Saulu riria aikarite gwake nyumba ari na itimu riake guoko-ini. Hinda iyo Daudi aahuraga kinanda kia mugeeto. **10** Saulu akigeria kumuthecereria ruthingo-ini na itimu riake, no Daudi akimweherera o riria aikagira itimu ruthingo-ini. Utuku ucio Daudi akira. **11** Saulu agituma andu kwa Daudi makaraangire nyumba yake na mamurage gwakia. No

Mikali, mütumia wa Daudi, akimukunyira uhoro ūcio, akimwira atiri, “Waga kūra ūtukū wa ūmūthi, ūhonokie muoyo waku-rī, rūciū nūkooragwo.” **12** Nī ūndū ūcio Mikali agikūrūkīria Daudi ndirica-ini, nake akīyūrira, akīhonoka. **13** Ningī Mikali akioya mūhianano na akīūiga ūriri igūrū, akīhumbira na gītama na akiwikira guoya wa mbūri mūtwe. **14** Hīndi iria Saūlū aatūmire andū makanyīite Daudi, Mikali akīmeera atiri, “Nī mūrūaru.” **15** Ningī Saūlū agītūma andū acio macooke makarore Daudi, akīmeera atiri, “Mūrehe kūrī nī arī o ūriri wake, nīguo ndīmūrage.” **16** No rīria andū maatoonyire kuo, magikora no mūhianano warī ūriri, na ūgekīrwo guoya wa mbūri mūtwe. **17** Saūlū akīra Mikali atiri, “Nī kī gītūmīte ūhēenie ūguo, na ūkarekereria thū yakwa yūre, nīgeetha ihonoke?” Mikali akimwira atiri, “Aranjīire atiri, ‘Reke nī ndīyūrīre. Ngūgikūruga nī ūndū kī?” **18** Nake Daudi akīūra, akīhonoka, na agithi gwī Samūeli kūu Rama, akimwira ūria wothē Saūlū aamwikite. Ningī Daudi na Samūeli magithi Naiothu, magikara kuo. **19** Uhoro ūgikinyira Saūlū, akīrwo atiri, “Daudi arī Naiothu, kūu Rama”; **20** nī ūndū ūcio agītūma andū makamūnyīite. No hīndi iria moonire gikundi kīa anabii gikīratha mohoro, matongoretio nī Samūeli arūgamite hau, Roho wa Ngai agikora andū a Saūlū, o nao makīratha mohoro. **21** Saūlū akiheo ūhoro ūcio, nake agītūma andū angī, nao makīratha mohoro. Saūlū agītūma andū riita rīa gatātū, o nao makīratha mohoro. **22** Thuutha wa maūndū mothe, o nake we mwene agithi Rama na agikinyira irima-ini rīa maa rīria inene kūu Seku. Nake akīūra atiri, “Samūeli na Daudi marī ha?” Nao makimwira atiri, “Marī Naiothu, kūu Rama.” **23** Nī ūndū ūcio Saūlū agithi Naiothu, kūu Rama. No Roho wa Ngai ūkimūkora, agithi akīrathaga mohoro nginya agikinyira Naiothu. **24** Akīūra nguo ciake cia igithi, o na ningī akīratha mohoro arī mbere ya Samūeli. Agikoma ūguo mūthenya ūcio wothē, o na ūtukū. Kūu nīkio gītūmaga andū moorie atiri, “Saūlū nake no ūmwe wa anabii?”

20 Na rīri, Daudi akīūra, akiuma Naiothu kūu Rama agithi kūrī Jonathani, akīmūria atiri, “Nī atīa njikite? Nī ngero irikū nī ngerete? Thoguo ndīmūhīirīe atīa atī nīkio arageria kījūruga?” **2** Jonathani akīmūcookeria atiri, “Kūroaga gūtūka ūguo; wee ndūgukua! Atīriri, baba ndarī ūndū ekaga o na ūmwe mūnene kana mūnini ataamenyithīte. Egūkīhitha ūndū ta ūcio nīkī? Ūguo ti guo!” **3** No Daudi akīhitha akiuga atiri, “Thoguo nīo o wega mūno atī ninjītikīrīte nīwe, nake nīerīte atiri, ‘Jonathani ndagīrīrwo nī kūmenya ūndū ūyū, ndakae kūnyīitwo nī kieha.’ No rīri, ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, na ūria wee mwene ūtūūruga muoyo-rī, hatigaire o ikinya rīmwe gatagatī gakwa na gīkūu.” **4** Jonathani akīra Daudi atiri, “Ūndū o wothē ūngienda njike-rī, nīngūgwīra.” **5** Nī ūndū ūcio Daudi akimwira atiri, “Atīriri, rūciū nī giathī gīa Karūgamo ka Mweri na nīnjagīrīrwo gūkaarīanira hamwe na mūthamaki, no reke thīi ngehite mīgūnda-ini nginya mūthenya wa gatatū hwai-ini. **6** No thoguo angīnjaga-rī, mwīre atiri, ‘Daudi nīarathaitire ndīmūtikīrie aguthūke Bethlehemu

itūūra-ini rīao, nī ūndū nī kūrī na igongona rikūrutwo kuo rīa mwaka nī ūndū wa mūhīrīga wao wothē.’ **7** Angīkoiga atiri, ‘Nī wega mūno,’ hīndi iyo ndungata yaku nīngakorwo na thayū. No angīkaarakara-rī, nīūkamenya na ma atī nīatūite nīekūngera ngero. **8** No wee rī, onania wendani kūrī ndungata yaku, nī ūndū nīūgūte kīrīkanīro nayo mbere ya Jehova. Kūngīkorwo ndī na mahitia-rī, njūruga wee mwene! Ūgūkīneana kūrī thoguo nīkī?” **9** Jonathani akiuga atiri, “Kūroaga gūtūka ūguo! Korwo nī kūrī kaūndū o na kanini njūū atī baba nīatūite gūkūgera ngero-rī, githi to ngwīre?” **10** Daudi akīmūria atiri, “Thoguo angīgagūcookeria arī na marūrī-rī, ngaheo ūhoro nūū?” **11** Jonathani akimwira atiri, “Ūka, tūthi na kūu mīgūnda-ini.” Nī ūndū ūcio magithi kuo me hamwe. **12** Ningī Jonathani akīra Daudi atiri, “Nī ūndū wa Jehova o we Ngai wa Isiraeli, ti-itherū nīngaaria na baba ihinda ta rīri mūthenya wa gatātū! Angīakorwo akenetio nī wee-rī, githi to ngūtūmanīre ngūmenyithie ūhoro ūcio? **13** No baba angītua nī egūkūngera ngero-rī, Jehova aroherithia na anjike ūūru makīria, ingīkaaga gūkūmenyithia, na ndeke ūthi na thayū. Jehova arokorwo hamwe nawe o ta ūria akoretwo arī hamwe na baba. **14** No nyonia tha iria itathiraga ta iria cia Jehova matukū marīa ngūtūūra muoyo, nīguo ndikanooragwo, **15** na ndūkanēherie tha ciaku o na rī kuuma kūrī nyūmba yakwa, o na hīndi iria Jehova agaakorwo anīnīte thū ciothe cia Daudi gūkū thī.” **16** Nī ūndū ūcio Jonathani akīgīa kīrīkanīro na nyūmba ya Daudi, akiuga atiri, “Jehova arorīhīria Daudi kūrī thū ciake.” **17** Nake Jonathani agītūma Daudi akiindire mwīhitwa wake nī ūndū nīamwendete, nīgūkorwo aamwendete o ta ūria eyendete we mwene. **18** Ningī Jonathani akīra Daudi atiri, “Rūciū nī giathī gīa Karūgamo ka Mweri. Wee nīūkoneka ndūrī ho, nī ūndū gītī giaku gīgaakorwo kīrī githi. **19** Mūthenya wa gatātū gwatua gūtuka-rī, ūgaathī handū harīa wehithīte hīndi iria thīina ūyū waambīrīrie, na weterere hau ihiga-ini rīa Ezeli. **20** Nīngakīa mīgū itatū mwena-ini wario, taarī wathi ngwīgera. **21** Ningī nīngatūma kahī ndikeere atiri, ‘Thīi ūgacarie mīgū iyo.’ Ingīakeera atiri, ‘Mīgū irī mwena ūyū waku; mīrehe haha,’ hīndi iyo ūgooka, nī ūndū ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, ndūrī ūūru ūkoona; no thayū. **22** No ingīkeera kahī kau atiri, ‘Mīgū irī mbere yaku,’ hīndi iyo no nginya ūthi, nī ūndū Jehova nīakūrekereire ūthi. **23** Naguo ūhoro ūria twaranīrie nawe-rī, rīrikana, Jehova nīwe mūira gatagatī gakwa nawe nginya tene.” **24** Nī ūndū ūcio Daudi akīhitha kūu mīgūnda-ini, na hīndi iria giathī gīa Karūgamo ka Mweri gīakinyire-rī, mūthamaki agīkara thī arī irio. **25** Agīkara thī handū harīa aamenyerete, kūrigania na rūthingo, ang’ethanīre na Jonathani, nake Abineri agīkara thī kūrigania na Saūlū, no handū ha Daudi haarī hatheri. **26** Saūlū ndoigire ūndū mūthenya ūcio, nī ūndū eeciirīrie atiri, “No nginya gūkorwo kūrī ūndū wīkīkie kūrī Daudi akanyīitwo nī thaahu; ti-itherū arī na thaahu.” **27** No mūthenya ūyū ūngī, mūthenya wa keerī wa mweri ūcio, handū ha Daudi haarī o hatheri rīngī. Hīndi iyo Saūlū akīūra mūrī Jonathani atiri, “Nī kī kīgīrītie mūrū wa Jesi oke iruga-ini ira na ūmūthi?” **28** Jonathani

agĩcookia atĩrĩ, “Daudi nĩarathaithe ndimwĩtikĩrie athiĩ Bethlehemu. **29** Aranjĩĩre atĩrĩ, ‘Reke thiĩ, nĩ ùndũ andũ a nyũmba iitũ marĩ na igongona kũu itũũra-inĩ, na mũrũ wa baba nĩanjathite ngorwo ho. Ingikorwo nĩnjĩtikĩrikite nĩwe-rĩ, reke thiĩ ngoone ariũ a baba.’ Ùndũ ũcio nĩguo ũgĩritie oke metha-inĩ ya mũthamaki.”

30 Marakara ma Saulũ magĩakanĩra Jonathani, akimwĩra atĩrĩ, “Wee mũrũ wa mĩtũmia mwaganu na mũremĩ! Githĩ ndiũ atĩ wee nĩũnyĩitanite na mũrũ wa Jesii nĩguo agũconorithie na aconorithie nyũkwa ũria wagũciarire?

31 Hindĩ ĩria yothie mũrũ wa Jesii egũtũũra muoyo gũkũ thiĩ, wee ndũkehaanda kana ũthamaki waku wihaande. Rĩu mĩtũmanĩre oke kũrĩ nĩ, tondũ no nginya akue!”

32 Jonathani akiũria ithe atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ooragwo? Nĩ atĩa ekĩte?” **33** No Saulũ akimũkĩria itimũ riake nĩguo amũũrage. Nake Jonathani akĩmenya atĩ ithe niatũite itua rĩa kũũraga Daudi. **34** Jonathani agĩũkĩra, akiuma metha-inĩ arĩ mũrakaru mũno; na mũthenya ũcio wa keerĩ wa mweri ũcio, ndaarĩire irio nĩ ùndũ aarĩ na kĩa na nĩ ũria ithe ekĩte Daudi ciiko cia kũmũconorithia.

35 Rũciĩnĩ rũrũ rũngĩ Jonathani akiumagara, agithiĩ kũu mĩgũnda agacemanie na Daudi. Nake agithiĩ na kahĩ kanini; **36** akĩra kahĩ kau atĩrĩ, “Teng’era ũgacarie mĩguĩ ĩria ngũkia.” Na rĩria kahĩ kau gaateng’eragarĩ, agĩkia mĩguĩ mbere yako. **37** Hindĩ ĩria kahĩ kau gaakinyire harĩa mĩguĩ wa Jonathani wagwĩte-rĩ, Jonathani agĩgeeta agĩkeera atĩrĩ, “Githĩ mĩguĩ ndũrĩ mbere yaku?”

38 Ningĩ akĩanĩra agĩkeera atĩrĩ, “Hiũhal Hanyũka! Ndũkarũgamel!” Kahĩ kau gakĩoya mĩguĩ ũcio, gagĩcooka kũrĩ mwathi wako. **39** (Kahĩ kau gatirĩ ùndũ kaamenyaga ũhororĩ ũcio; tĩga Jonathani na Daudi maamenyaga ũhororĩ ũcio.)

40 Ningĩ Jonathani akĩnengera kahĩ kau indo ciake cia mbaara, agĩkeera atĩrĩ, “Kuua, thiĩ na indo ici ũcicooke itũũra-inĩ.” **41** Thuutha wa kahĩ kau gũthĩ-rĩ, Daudi agĩũkĩra akiuma mwena wa gũthini wa ihiga rĩu, akĩanamiĩra maita matatũ mbere ya Jonathani, agĩturumithagia ũthiũ wake thiĩ. Magĩcooka makĩmumunyana o eerĩ, makĩrĩranĩra, no Daudi nĩwe warĩire mũno makĩria. **42** Jonathani akĩra Daudi atĩrĩ, “Thiĩ na thayũ, tondũ nĩtwehitire na mwĩhĩta tũtũũrie ũrata gatagatĩ gaitũ thiĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jehova, tũkiuga atĩrĩ, ‘Jehova nĩwe mũira gatagatĩ gakwa nawe, na gatagatĩ ka njiaro ciaku na njiaro ciakwa nginya tene.’” Daudi agĩũkĩra agĩthiĩra, nake Jonathani agĩcooka itũũra-inĩ.

21 Na rĩrĩ, Daudi agĩthiĩ Nobu, kũrĩ Ahimeleku ũria mũthĩnjĩrĩ-Ngai. Ahimeleku aamũtũnga akĩanina, akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ ũrĩ wiki nĩkĩ? Nĩ kĩ mũtarĩ na mũndũ ũngĩ?”

2 Daudi agĩcookeria Ahimeleku ũcio mũthĩnjĩrĩ-Ngai atĩrĩ, “Nĩ mũthamaki ũnjathite ngeke ùndũ mũna na akanjĩra atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũ ndakamenye ùndũ ũria ngũtũmĩte na ũria ngwathĩte.’ No andũ akwa-rĩ, nĩ ndimerĩe tũcemanie handũ hana. **3** Na rĩrĩ, nĩ kĩ ũrĩ nakĩo gĩa kũria? He mĩgate itano, kana o kĩa giothe ũngĩhota kuona.”

4 No mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio agĩcookeria Daudi atĩrĩ, “Ndirĩ na mĩgate ĩria ihũthĩrwo kũrĩno, no rĩrĩ, haha nĩ harĩ mĩgate ĩria mĩamũre, angikorwo andũ acio matihutanitie na mũndũ-a-nja.”

5 Daudi agĩcooka atĩrĩ, “Ti-itherũ tũtikoretwo hamwe

na andũ-a-nja, o ta ũria arĩ mĩtũgo witũ rĩria rĩothie ngumagara. Indo cia andũ aya nĩ theru o na gũtũika marĩ mawĩra-inĩ matarĩ maamũre. Ùmũthĩ indo ciao itikĩrĩ nyamũre makĩria!”

6 Nĩ ùndũ ũcio mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio akĩmũnengera mĩgate ĩyo mĩamũre, nĩgũkorwo hau hatiarĩ na mĩgate ĩngĩ tĩga mĩgate ĩria yaigagwo mbere ya Jehova, na nĩyeheretio mbere ya Jehova mũthenya ũcio, na hakaigwo mĩgate ĩngĩ mĩhiũ. **7** Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, haarĩ na mũndũ ũmwe warĩ ndungata ya Saulũ, aahĩngĩrĩro hau mbere ya Jehova; nake eetagwo Doegu ũria Mũedomu, ũria warĩ mũnene wa arĩthi a Saulũ.

8 Daudi akiũria Ahimeleku atĩrĩ, “Kaĩ ũtarĩ na itimũ kana rũhiũ rwa njora haha? Ndinooka na rũhiũ rwakwa rwa njora kana kĩndũ kĩngĩ kĩa mbaara, nĩ ùndũ wĩra wa mũthamaki uuma wa ihenya.”

9 Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũcio agĩcooka atĩrĩ, “Rũhiũ rwa njora rwa Goliathũ, Mũfilisti ũria woragĩire Gĩtũamba-inĩ kĩa Ela, rũrĩ haha; naruo ruohetwo na taama rũkaigwo thuutha wa ebodi. Angikorwo nĩũkũwenda-rĩ, ruoe; gũtirĩ na rũhiũ rũngĩ rwa njora tĩga o rũu.”

Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtirĩ rũhiũ rũngĩ taruo; kĩrũnengere.” **10** Mũthenya ũcio Daudi akiũria Saulũ, agithiĩ kũrĩ Akishi mũthamaki wa Gathu. **11** No ndungata cia Akishi ikĩmwĩra atĩrĩ, “Githĩ ũyũ ti Daudi, ũria mũthamaki wa bũrĩro? Githĩ tiwe mainagĩra nyĩmbo-inĩ ciao atĩrĩ: “Saulũ nĩeyũragĩire andũ ngiri nyingĩ, na Daudi akeyũragĩra andũ ngiri makĩmi maingĩ?”

12 Nake Daudi akĩga ũhororĩ ũcio ngororĩnĩ na agĩtĩgĩra Akishi mũthamaki wa Gathu mũno. **13** Nĩ ùndũ ũcio akĩgũrũkithia mbere yao; na rĩria aarĩ moko-inĩ mao, agĩtũua ta mũndũ mũgũrũkĩ, akiharaga mĩrango ya kĩhingo, agĩtaga rũta rũkũrũkanĩtie na nderu ciake. **14** Akishi akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Ta rorai mũndũ ũyũ! Nĩ mũgũrũku! Mwakĩmũrehe kũrĩ nĩ nĩkĩ?”

15 Kaĩ nyĩhĩtie agũrũkĩ atĩ nĩguo mũndehere mũndũ ũyũ haha eke maũndũ ta maya mbere yakwa? Mũndũ ũyũ no nginya oke nyũmba yakwa?”

22 Na rĩrĩ, Daudi akiuma Gathu na akiũria ngurungana-inĩ ya Adulamu. Rĩria ariũ a ithe na andũ a nyũmba ya ithe maigũire ũguo-rĩ, magĩkũrũka kũrĩ we. **2** Arĩa othe maarĩ na mĩnyamaro, kana thiĩrĩ kana makaaga kũiganĩra makĩũngana harĩ we, nake agĩtũika mĩtongoria wao. Aarĩ na andũ ta magana mana. **3** Kuuma kũu, Daudi agithiĩ Mizipa kũu Moabi, akiũria mũthamaki wa Moabi atĩrĩ, “Nĩũgũtikĩria baba na maitũ moke maikare nawe nginya rĩria ngaamenya ũria Ngai ekũnjĩkĩra?”

4 Nĩ ùndũ ũcio akĩmatĩgĩra mũthamaki wa Moabi, nao magĩkĩra nake ihinda rĩothie rĩria Daudi arĩ kĩhitho-inĩ. **5** No mũnabii Gadi akĩra Daudi atĩrĩ, “Tĩga gũikara kĩhitho-inĩ. Thiĩ bũrũri wa Juda.” Nĩ ùndũ ũcio Daudi akiuma kũu agithiĩ mũtitũ wa Herethu. **6** Na rĩrĩ, Saulũ akĩgũga atĩ Daudi na andũ ake nĩmonetwo. Nake Saulũ aikarĩte thiĩ gĩtina-inĩ kĩa mũtũ wa mũbine Kĩrĩma-inĩ kĩa Gibe aanyiitite itimũ riake na guoko, nao anene ake othe marũgamĩte mamũthiũrũrũkĩrie.

7 Nake Saulũ akĩmeera atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩrai, andũ a Benjamini! Anga mũrũ wa Jesii nĩakamũhe mĩgũnda ya irio na ya mĩthabibũ inyuothie? Anga nĩakamũta anene a ita a kũrũgamĩra andũ ngiri, na a kũrũgamĩra andũ magana? **8** Kĩu nĩkio gĩtũmĩte inyuothie mũciire

kunjükirira? Gütiri mündü o na ümwe ünginjira riria mürü wakwa egüthondeka kirikaniro na mürü wa Jesii. Gütiri o na ümwe wanyu wiciirire ühoro wakwa kana akanjira ati mürü wakwa niaikiriie ndungata yakwa iikare injoheirie, ta üria ireeka ümüthi.” 9 No Doegu üria Müedomu, üria warugamite hamwe na anene a Saülü, akiuga atiri, “Nindonire mürü wa Jesii okite küri Ahimeleku mürü wa Ahitubu küu Nobu. 10 Ahimeleku niamütüiririe ühoro harü Jehova; agicooka akimühe irio, na rühiü rwa njora rwa Goliathü üria Müflisti.” 11 Ningi müthamaki agitümanira müthinjiri-Ngai Ahimeleku mürü wa Ahitubu, na nyumba ya ithe yotho, aria maari athinjiri-Ngai küu Nobu, nao othe magituka küri müthamaki. 12 Saülü akimwira atiri, “Ta thikirira riu, mürü wa Ahitubu.” Nake agicookia atiri, “Ii, mwathi wakwa.” 13 Saülü akimwira atiri, “Ni kü gitünte müciirire kunjükirira, wee na mürü wa Jesii, nawe ukamühe migate, o na rühiü rwa njora, na ukamütüiriria ühoro harü Jehova, nigeetha aanemere na aikare anjoheirie, ta üria ekite ümüthi?” 14 Ahimeleku agicookeria müthamaki atiri, “Nüü thini na ndungata ciaku ciothe mwathiki ta Daudi, müthoniwe wa müthamaki, mürori wa arangiri aku, na niatikite müno thini na nyumba yaku? 15 Müthenya ücio niguo wari wa mbere wa kümütüiriria ühoro harü Jehova? Aca tigu! Reke müthamaki ndageciiririe ndungata yaku kana mündü o na ürikü wa nyumba ya ithe, nigükorwo ndungata yaku ndiri ündü o na ümwe yüi wa maündü maya mothe.” 16 No müthamaki akimwira atiri, “Ti-itherü, wee Ahimeleku nigükua, wee na andü othe a nyumba ya thoguo.” 17 Ningi müthamaki agiatha thigari iria ciamürugamiriie, agiciira atiri: “Hügükaai müürage athinjiri-Ngai a Jehova ni ündü o nao niamanyiitaniire na Daudi. Niameniyire ni küura ooraga, na matigana kunjira.” No anene a müthamaki makirega gütambürükia guoko moorage athinjiri-Ngai a Jehova. 18 Müthamaki agicooka agiatha Doegu, akimwira atiri, “Hügüka üürage athinjiri-Ngai.” Ni ündü ücio Doegu ücio Müedomu akihügüka akimooraga. Müthenya ücio akiüraga andü mirongo inana na atano aria meehumbite ebodi ya gatani. 19 Agicooka akihüura Nobu, itüura riu ria athinjiri-Ngai, na rühiü rwa njora, akiüraga arüme na andü-a-nja, ciana ciario o na ngenge, na ng’ombe ciario, na ndigiri o na ng’öndu. 20 No Abiatharu, mürü ümwe wa Ahimeleku mürü wa Ahitubu, akihonoka, akiüra, na akirümirira Daudi. 21 Aküra Daudi ati Saülü nioragite athinjiri-Ngai a Jehova. 22 Nake Daudi akiüra Abiatharu atiri, “Müthenya ücio, riria Doegu ücio Müedomu aari kuo-rü, nindameniyire ati no nginya ere Saülü. Ni nii ndehithiire nyumba yotho ya thoguo gikuü. 23 Ikara hamwe na nii; ndügetigire; mündü üria üracara muoyo waku, o na wakwa o naguo niaaraucaria. Üri hamwe na nii üri mümenyerere.”

23 Na riri, Daudi akürwo atiri, “Atiriri, Afilisti nimararua na itüura ria Keila, na magatunyana ngano iria tri mahuhiro-ini.” 2 Nake agitüria ühoro harü Jehova, akiüria atiri, “Ninjagiriüwo nigüthii gütharikira Afilisti acio?” Nake Jehova akimücookeria atiri, “Thii ügatharikire Afilisti niguo ühonokie Keila.” 3 No andü

a Daudi makimwira atiri, “Gükü Juda nitüretigira. Githi tütügügitigira makiria twathii Keila tükarue na mbütü cia Afilisti!” 4 O ringi Daudi agitüria ühoro harü Jehova, nake Jehova akimücookeria atiri, “Ikürüka üthii Keila, ni ündü nüngüneana Afilisti guoko-ini gwaku.” 5 Ni ündü ücio Daudi na andü ake magithii Keila, maküria na Afilisti, na makimataha mahiü mao. Akirehera Afilisti hathara nene, na akihonokia andü a Keila. 6 (Na riri, Abiatharu mürü wa Ahimeleku niokite akuüte ebodi riria aikürükire, akiürira küri Daudi küu Keila.) 7 Saülü akürwo ati Daudi niathiite Keila, nake akiuga atiri, “Ngai niamüneanite küri nii, nigükorwo Daudi niehingiriire na ündü wa gütoonya itüura riri na ihingo na migüko.” 8 Nake Saülü agita mbütü ciake ciothe mathii mbaara, niguo maikürüke Keila makahingiriie Daudi na andü ake. 9 Hindi iria Daudi aameniyire ati Saülü niaciirire kümüwika üüru-rü, akiüra Abiatharu müthinjiri-Ngai atiri, “Rehe ebodi iyo.” 10 Daudi akiuga atiri, “Wee Jehova, Ngai wa Israeli, ndungata yaku ni iguite hatari njanja ati Saülü niaarooka Keila aniene itüura riri ni ündü wakwa. 11 Hihi aikari a Keila nimeküneana küri we? Hihi Saülü niegükürüka gükü, ta üria ndungata yaku iguite? Wee Jehova, Ngai wa Israeli, menyithia ndungata yaku ühoro.” Nake Jehova akiuga atiri, “Niegükürüka.” 12 O ringi Daudi akiüria atiri, “Hihi aikari a Keila nimeküneana, nii na andü akwa, küri Saülü?” Nake Jehova akiuga atiri, “Nimegüküneana.” 13 Ni ündü ücio Daudi na andü ake, andü ta magana matandatü, makiuma Keila, na magikara magicangacanga kündü na kündü. Riria Saülü eerirwo ati Daudi niorite akoima Keila, agitiga güthii kuo. 14 Nake Daudi agükara ciithitho cia werü-ini na irima-ini cia Werü wa Zifu. O müthenya Saülü niamücaragia, no Ngai ndaaneanire Daudi moko-ini make. 15 Riria Daudi aari Horeshu küu Werü wa Zifu, akimenya ati Saülü okite niguo amüürage. 16 Nake Jonathani mürü wa Saülü agithii küri Daudi küu Horeshu na akimüteithia kwiyümüriria thini wa Ngai. 17 Nake akimwira atiri, “Tiga gwitigira, Baba Saülü ndagakühuta na guoko gwake. Wee nügathamakira Israeli, na nii ndüike münini waku. O na Baba Saülü, nioü üguo.” 18 Nao eerü makigia kirikaniro mbere ya Jehova. Thuutha ücio Jonathani akiünuka, no Daudi agitigwo küu Horeshu. 19 Nao andü a Azifu makümbata magithii küri Saülü küu Gibeaa makimwira atiri, “Githi Daudi ndehithite gatagati-ini gaitü ciithitho-ini cia gükü Horeshu, kirima-igürü kia Hakila, mwena wa güthini wa Jeshimoni? 20 Na riri, wee müthamaki, ikürüka üüke o riria riothe üngienda gükü, na ithüü ni igürü riiti kümüneana küri müthamaki.” 21 Saülü akimacookeria atiri, “Jehova aromüthahima ni ündü wa kwünjiria. 22 Thii mükehaaririe makiria. Tuiriai ni kü Daudi amenyerete güthiiga, na nüü ümuonet kuo. Njiritwo ati ni mündü mwara müno. 23 Tuiriai ühoro wa küria guothe ehithaga na mündehere ühoro mükinyaniru. Na nii ningücooka thii na inyu; angükorwo ari kündü gükürü, ningamücaria mihiriga-ini yotho ya Juda.” 24 Ni ündü ücio makiumagara magithii küu Zifu, magikinya mbere ya Saülü. Na riri, Daudi na andü ake maari küu Werü-ini wa Maoni, küu Araba mwena wa güthini wa Jeshimoni.

25 Nake Saülü na andü ake makĩambĩrĩria kũmacaria, na rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoro ũcio, agĩkũrũka agĩthĩi rwaro-inĩ rwa ihiga, agĩkara kũu Werũ-inĩ wa Maoni. Rĩrĩa Saülü aigũire ũhoro ũcio-rĩ, o nake agĩthĩi kũu Werũ-inĩ wa Maoni aingatĩthĩe Daudi na ihenya. **26** Saülü aagerete mwena ũmwe wa kĩrĩma, nake Daudi na andü ake makagerera mwena ũrĩa ũngĩ, mahĩũhĩte nĩguo morĩre Saülü. Na rĩrĩa Saülü na thigari ciake maakuhagĩrĩria Daudi na andü ake nĩguo mamanyĩte-rĩ, **27** hagĩũka mĩndũ watũmitwo kũrĩ Saülü, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka na ihenya! Afilisti nĩmatharĩkĩre bũrũri.” **28** Hĩndĩ iyo Saülü agĩtiga kũrũmĩrĩra Daudi, agĩthĩi agacemanie na Afilisti. Nĩkĩo metaga handũ hau Sela-Hamalekothu. **29** Nake Daudi akĩambata akĩuma kũu agĩthĩi gĩtũũra cĩhitho-inĩ cia Eni-Gedi.

24 Na rĩrĩ, thuutha wa Saülü gũcoka kuuma kũingatĩthia Afilisti, akĩrwo atĩrĩ, “Daudi arĩ Werũ-inĩ wa Eni-Gedi.” **2** Nĩ ũndũ ũcio Saülü akĩoya andũ ngiri ithatũ arĩa athuure kuuma Isiraeli guothe magĩthĩi gũcaria Daudi na andũ ake gũkuhi na ndwaro cia mahiga kũrĩa gĩtũũragwo nĩ Mbũri cia Werũ. **3** Nake agĩkinya ciugũ-inĩ cia ng’ondũ irĩa ciarĩ njĩra-inĩ; naho nĩ haari na ngurunga, nake Saülü agĩtoonya thĩĩnĩ ageiteithie. Daudi na andũ ake maarĩ kũu thĩĩnĩ mũno, ngurunga-inĩ. **4** Nao andũ a Daudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũyũ nĩguo mũthenya ũrĩa Jehova aaririe ũhoro wago, agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩnganeana thũ yaku moko-inĩ maku ũmĩke ũrĩa ũkwennda.’” Nake Daudi agĩkuruma atekuonwo, agĩthĩi agĩtinia gĩcũrĩ kĩa nguo ya Saülü. **5** Thuutha-inĩ, Daudi akĩgua ngoro ikĩmũciirithia nĩ ũndũ wa gĩtinia gĩcũrĩ kĩa nguo ya Saülü. **6** Akĩĩra andũ ake atĩrĩ, “Jehova arongirĩa njĩke ũndũ ta ũcio kũrĩ mwathi wakwa, ũcio mũtĩrĩrie maguta wa Jehova, kana ndĩmwĩke ũũru na guoko gwakwa; nĩ ũndũ nĩwe mũtĩrĩrie maguta wa Jehova.” **7** Aarĩkia kwaria ciugo icio, Daudi agĩkaania andũ ake, na ndaamarekire mookĩrĩre Saülü. Nake Saülü akĩuma ngurunga-inĩ, na agĩthĩĩra. **8** Nĩngĩ Daudi akĩuma ngurunga-inĩ iyo, akĩanĩrĩra agĩta Saülü, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mwathi wakwa, mũthamaki!” Rĩrĩa Saülü eehũgũrĩre, Daudi akĩĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ thĩ. **9** Akĩĩra Saülü atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmaga ũthĩkĩrĩrie andũ rĩrĩa mekuuga atĩrĩ, ‘Daudi nĩeciiragĩria gũgwĩka ũũru?’” **10** Ũmũthĩ nĩweyona na maitho maku ũrĩa Jehova egũkũneanĩte moko-inĩ makwa kũu ngurunga-inĩ. Kũrĩ andũ amwe maniingĩrĩrie ngũũrage, no ndakũhonokia; ndoiga atĩrĩ, ‘Ndikuoya guoko gwake njĩke mwathi wakwa ũũru, nĩ ũndũ nĩwe mũtĩrĩrie maguta wa Jehova.’” **11** Baba, ta kione, rora gĩcunjĩ gĩki kĩa nguo yaku, gĩki kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa! Ndinirie gĩcunjĩ kĩa nguo yaku, no ndinakũũraga. Rĩu menya na ũkũũrane atĩ nĩ ndĩrĩ na ihĩtia rĩa gwĩka ũũru kana rĩa ũremĩ. Nĩ ndĩkũhĩthĩrie, no wee nĩũnanjaria ũnjũrage. **12** Jehova arotũtuithania ciira nĩ nawe. Na Jehova arondĩhĩria maũru marĩa wee ũnjĩkite, no guoko gwakwa gũtigakũhutia. **13** O ta ũrĩa kũrĩ thimo yugaga atĩrĩ, ‘Waganu uumaga o harĩ arĩa aaganu,’ nĩ ũndũ ũcio guoko gwakwa gũtigakũhutia. **14** “Mũthamaki wa Isiraeli oimĩte gwake ookĩrĩre ũ? Nũũ ũingatĩthĩie? Nĩ ngui ngũũ? Kana nĩ thuya? **15** Jehova

arotũtuithania na atue ciira gatagatĩ gaitũ. Aroeciirĩa ũhoro wakwa na aũrũgamie; arondũrĩra na aahonokie kuuma guoko-inĩ gwaku.” **16** Rĩrĩa Daudi aarĩkirie kuuga ũguo-rĩ, Saülü akĩmũũria atĩrĩ, “Ũcio nĩ mũgambo waku, Daudi mũrũ wakwa?” Nake akĩrĩra aanĩrĩre. **17** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũthingu kũngĩra. Nĩũnjĩkite wega, no nĩ ngagwĩka ũũru. **18** Nĩwarĩkia o rĩu kũnjĩra ũndũ mwega ũnjĩkite; Jehova nĩekũũneanĩte moko-inĩ maku, no wee ndũnanjũraga. **19** Rĩrĩa mĩndũ ona thũ yake-rĩ, nĩarekaga ithĩi atamĩkite ũũru? Jehova arogwĩka maĩndũ mega nĩ ũndũ wa ũrĩa ũnjĩkite ũmũthĩ. **20** Nĩnjũũ atĩ ti-itherũ nĩũgatuĩka mũthamaki, na atĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩũkehaanda moko-inĩ maku. **21** Rĩu wĩhĩte harĩ nĩ na rĩĩtwa rĩa Jehova atĩ ndũkaniina njĩaro ciakwa kana rĩĩtwa rĩakwa rĩthire kuuma nyũmba-inĩ ya baba.” **22** Nĩ ũndũ ũcio Daudi akĩhĩta harĩ Saülü. Nake Saülü agĩcoka mũcĩ, no Daudi na andũ ake makĩambata magĩthĩi kĩhitho-inĩ.

25 Na rĩrĩ, Samũeli agĩkua, nao andũ othe a Isiraeli makĩũngana makĩmũrĩrĩa; makĩmũthika mũcĩ gwake kũu Rama. Nake Daudi agĩkũrũka agĩthĩi Werũ wa Maoni. **2** Mĩndũ ũmwe wa kũu Maoni, ũrĩa warĩ na indo kũu Karimeli, aarĩ mũtongu mũno. Aarĩ na mbũri ngiri imwe na ng’ondũ ngiri ithatũ, irĩa aamuraga guoya kũu Karimeli. **3** Nake eetagwo Nabali, na mũtũmia wake eetagwo Abigaili. Aarĩ mũtũmia mũũgĩ na mũthaka, no mũthũuriwe, ũrĩa warĩ Mũkalebu, aarĩ mũũru na mũkarĩ maĩndũ-inĩ make. **4** Daudi arĩ werũ-inĩ nĩagũire atĩ Nabali nĩ ng’ondũ aramũra guoya. **5** Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma aanake ikũmi akĩmeera atĩrĩ, “Ambatai mũthĩi kũrĩ Nabali kũu Karimeli na mũmũgeithie mwĩtanĩte na nĩ. **6** Mwĩrei atĩrĩ; ‘Ũrotũũra miaka miĩngĩ! Ũrogia na ũgima, wee na nyũmba yaku! O na kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo kĩroogĩ na ũhooreri! **7** “Na rĩrĩ, ndĩraigua atĩ nĩ hĩndĩ ya kũmura ng’ondũ guoya. Rĩrĩa arĩthĩ aku maarĩ hamwe na ithũ, tũtiamekire ũũru, na ihinda rĩrĩa rĩothe maarĩ Karimeli gũtĩrĩ kĩndũ o na kĩmwe kĩa kĩorire. **8** ũrĩa ndungata ciaku na nĩũgũkwĩra. Nĩ ũndũ wa ũguo ika aanake acio akwa maĩndũ mega, nĩũkorwo tũũkite hĩndĩ ya gĩkeno. Ndagũthaitha ũhe ndungata ciaku na mũrũguo Daudi kĩrĩa gĩothe ũngĩmoonera.” **9** Rĩrĩa andũ a Daudi maakinyire-rĩ, makĩhe Nabali ndũmĩrĩrĩ iyo ya Daudi. Nao magĩcoka magĩeterera. **10** Nabali agĩcookeria ndungata cia Daudi atĩrĩ, “Daudi nũũ? Mũrũ wa Jesi ũyũ nĩ ũrĩkũ? Ndungata nyingĩ nĩroora ikoima kũrĩ aathanĩ acio matukũ maya. **11** Nĩ kĩ kĩngĩtũma njoe mĩgate yakwa, na maaĩ, na nyama irĩa thĩnjĩre andũ akwa a kũmura ng’ondũ guoya, ndĩcihe andũ itooĩ kũrĩa moimĩte?” **12** Andũ acio a Daudi makĩhũndũka, magĩcoka na thuutha. Hĩndĩ irĩa maakinyire, makĩheana ũhoro ũcio wothē. **13** Daudi akĩĩra andũ ake atĩrĩ, “Mwĩothe hiũ cianyu cia njorali!” Nao makĩhĩa hiũ ciao cia njora, o nake Daudi akĩhĩa rwake. Andũ ta magana mana makĩambata hamwe na Daudi, nao andũ magana meerĩ magĩtigwo maĩkarĩtie indo. **14** Na rĩrĩ, ũmwe wa ndungata cia Nabali akĩĩra Abigaili mũtũmia wa Nabali atĩrĩ, “Daudi nĩarathũmĩte ndungata ciake kuuma werũ-inĩ irehere mwathi witũ ngeithĩ, nake araciruma. **15** No andũ acio nĩmatwikire

wega. Matiatwikire uūru, ihinda rīothe rīria twarī kūu mīgūnda-inī hakuhi nao, na gūtiri kindū kīorie. **16** Utukū na mūthenya maarī ta rūthingo rwatūrigiciirīe hīndī ciothe rīria twariithagia ng'ōndu ciitū gūkuhi nao. **17** Rīu-rī, wīciirīe wone ūria wagīrīrwo nī gwīka, nī ūndū mwanangīko nīukuhīrīrie mwathi witū na nyūmba yake yothe. Nī mūndū mwaganu ūū atī gūtiri mūndū ūngīmwarīria.” **18** Abigaili ndaateire ihinda. Akioya mīgate magana meerī, na mondo igīrī cia ndibeī, na ng'ōndu ithano īrī thīnje, na ibaba ithano cia ngano hīhie, na imanjika igana cia thabibū nyūmū, na ikūmba magana meerī cia ngūyū, agīciigīrīra ndigiri igūrū. **19** Ningī akīra ndungata ciake atīrī, “Thiagai mbere; ningūmūrūmīrīra.” No ndeerire mūthuuriwe Nabali ūhoro ūcio. **20** Na rīria aathīaga ahaicīte ndigiri yake agereire mūkuru warī kīrīma-inī, Daudi na andū ake magīuka maikūrīkite na kūrīa aarī, agīcemanīa nao. **21** Daudi aakoretwo oiga atīrī, “Warī wīra wa tūhū, nīi ngarorera mūndū ūcio indo ciake kūu werū-inī, nīgeetha gūtīkagīe kindū o na kīmwe gīake gīkūūra. Nake andīhīte wega na ūūru. **22** Ngai aroherithia Daudi, na amwike ūūru makīria, ingīgaatigia mūndū mūrūme o na ūmwe muoyo ūria ūmūkonīī rūciū rūciinī!” **23** Rīria Abigaili onīgate Daudi, akīhiha kuuma igūrū rīa ndigiri yake na akīanamīrīra mbere ya Daudi aturumithīte ūthiū thī. **24** Akīgūithia magūrū-inī make, akīmwīra atīrī, “Mwathi wakwa, reke ūūru ūyū ūnjookerere ndī nyiki. Ndagūthaita, reke ndungata yaku ikwarīrie; ūthikīrīrie ūria ndungata yaku īrenda kuuga. **25** Mwathi wakwa aroaga kūrūmbūya mūndū ūcio mwaganu ti Nabali. Ahaana o ta rīitwa rīake, rīitwa rīake riugīte mūndū mūkūgu, na akoragwo arī o mūkūgu. No nīi ndungata yaku-rī, ndionire andū acio mwathi wakwa aatūmīte. **26** “Na rīrī, kuona atī wee mwathi wakwa, Jehova nīakweheranīrie na ūiti wa thakame, na kwaga kwīrīhīria na moko maku-rī, ti-itherū o ta ūria Jehova atūūraga muoyo na ūria wee ūtūūraga muoyo-rī, thū ciaku na arīa othe mangīenda gwīka mwathi wakwa ūūru marohaana ta Nabali. **27** Na ūreke kīheo gīkī, kīria ndungata yaku īreheire mwathi wakwa, kīnengerwo andū arīa makūrūmīrīrie. **28** Ndagūthaita ūrekere ndungata yaku ihītia rīayo, nīgūkorwo no ngīnya Jehova agaatūma nyūmba ya mwathi wakwa itūike ya ūthamaki wa gūtūūra, tondu arūaga mbaara cia Jehova. Gūtikanoneke ūndū mūuru thīinī waku hīndī rīria yothe ūgūtūūra muoyo. **29** O na kūngīkorwo kūrī mūndū ūgūthingatīte akūrute muoyo-rī, muoyo wa mwathi wakwa nīgūakorwo wohanītio wega na kīohe kīa arīa marī muoyo nī Jehova Ngai waku. No mīoyo ya thū ciaku nīakamīkia kūrāihu ta īkītio na kīgūtha. **30** Rīria Jehova agaakorwo ekite mwathi wakwa maūndū mothe mega marīa eeranīrie mamūkonīī, na akorwo agūtūite mūtongoria wa gūtongoragia Isīraelī-rī, **31** mwathi wakwa ndakanakorwo arī na mūrigo wa kīmūrītūhīra thīinī wa thamiri yake nī ūndū wa gūtīthia thakame hatari na gītūmi kana akorwo erīhīrie. Na hīndī rīria Jehova akaarehera mwathi wakwa ūhootanī-rī, ūkaaririkana ndungata yaku.” **32** Daudi akīra Abigaili atīrī, “Jehova, Ngai wa Isīraeli, arogoocwo, ūcio ūgūtūmire ūmūthī ūūke ūcemanie na nīi. **33**

Ūrorathimwo nī ūndū wa itua rīaku rīega na kūngīria ndigaithe thakame ūmūthī, na ndikerīhīrie na moko makwa. **34** Tīga nī ūguo-rī, ti-itherū o ta ūria Jehova, Ngai wa Isīraeli, atūūraga muoyo, ūcio ūgīrīrie ngūgere ngero, korwo ndūnooka na ihenya kūndūnga-rī, gūtiri mūndū mūrūme o na ūmwe ūkonīī Nabali ūngīakorwo arī muoyo gūgīkia.” **35** Ningī Daudi akīamūkīra kīria aamūreheire kuuma guoko-inī gwake, na akīmwīra atīrī, “Inūka na thayū. Nīndaigua ūhoro waku na nīndetīkīra ihooya rīaku.” **36** Rīria Abigaili aathīrie kūrī Nabali, akīmūkora arī nyūmba thīinī arugithītīe iruga ta rīa mūthamaki. Ngoro yake yarī njanjamūku na aarī mūrūu mūno. Nī ūndū ūcio ndarī ūndū aamwīrīre ngīnya rīria gwakīrie. **37** Ningī rūciinī gwakīa, rīria Nabali aarīūkīrwo, mūtumia wake akīmwīra maūndū macio mothe; ngoro yake igīkīra, akīhaana ta ihiga. **38** Thuutha wa mīthenya ta ikūmi, Jehova akīgūtha Nabali, nake agīkua. **39** Hīndī rīria Daudi aagīure atī Nabali nīakuīte, akiuga atīrī, “Jehova arogoocwo, ūria ūndūūrīrie mbaara iitū na Nabali nī ūndū wa kūūnyarara. Nīagīrīrīrie ndungata yake ndīgeeke ūūru, na agacookereria Nabali ūūru wake we mwene.” Daudi agīcooka agītūmanīra Abigaili, akīmūria atūike mūtumia wake. **40** Ndungata ciake igīthī Karimeli, ikīra Abigaili atīrī, “Daudi nīatūmīte kūrī we tūgtūware ūgātūike mūtumia wake.” **41** Akīanamīrīra, agīturumithia ūthiū thī, akīmeera atīrī, “Nīi ndungata yanyu ya mūndū-wa-rīa ndī haha, nīndīhaarīrie gūtungatīra na gūthambia magūrū ma ndungata cia mwathi wakwa.” **42** Abigaili akīhaica ndigiri na ihenya, agīthī na arītu ake atano a kūmūtungataga, agītwarana hamwe na andū acio maatūmītū nī Daudi, agītūika mūtumia wake. **43** Daudi nīahikītīe Ahīnoamu wa Jezireeli, nao eerī maarī atumia ake. **44** No Saūlū nīaheanīte mwarī Mikali, mūtumia wa Daudi, kūrī Palītieli wa Laishi, ūria warī wa kuuma Galimu.

26 Na rīrī, andū a Zifu magīthīī kūrī Saūlū kūu Gībea makīmwīra atīrī, “Gīthī Daudi ndehithīte karīma ka Hakila, karīa kang'etheire Jeshimoni?” **2** Nī ūndū ūcio Saūlū agīkūrūka ngīnya Werū wa Zifu, arī na andū ake ngīrī ithatū a Isīraeli arīa maathuurītūwo, mathīī magacarīe Daudi kuo. **3** Saūlū akīamba hema ciake njīra-inī hakuhi na kīrīma kīa Hakila kīria kīng'etheire Jeshimoni, nowe Daudi agīkara kūu werū-inī. Rīria onire atī Saūlū nīamūrūmīrīrie kūu-rī, **4** agītūma athīgaani na akīmenya atī ti-itherū Saūlū nīakīnyīte kuo. **5** Nake Daudi akīumagara agīthīī harīa Saūlū aambite hema. Akiona harīa Saūlū na Abīnerī mūrū wa Nerī, mwathi wa mbūtū cia ita, maakomete. Saūlū aakomete thīinī wa kambī, nacio mbūtū cia ita ikaamba hema ikamūthiūrūkīria. **6** Daudi agīcooka akīūra Ahīmeleku ūria Mūhīti, na Abīshai mūrū wa Zeruia, mūrū wa nyīna na Joabu, atīrī, “Nūū ūgīūkūrūkīria na nīi kambī-inī harīa Saūlū arī?” Abīshai akiuga atīrī, “Nītūgūthīī nawe.” **7** Nī ūndū ūcio Daudi na Abīshai magīthīī kūrī ita rīu ūtukū, nake Saūlū aarī kūu kambī thīinī akomete toro, na itīmū rīake rīhaandītūwo hakuhi na mūtwe wake. Nake Abīnerī na thīgari maakomete makamūthiūrūkīria. **8** Abīshai akīra Daudi atīrī, “Ūmūthī Ngai nīaheanīte thū

yaku moko-ini maku. Na riri, reke ndimuthechithanie na thi na itimu riakwa, itheeca o riwwe; ndikumutheeca keeri.” **9** No Daudi akira Abishai atiri, “Tiga kumuniina! Nuu ungatamburuka guoko ookirire uria mutiririe maguta wa Jehova, na atuike ndehitie?” **10** Ningi akiuga atiri, “Ti-itheru, o ta uria Jehova atuuraga muoyo, Jehova we mwene niwe ukumuhura; kana ihinda riake rikinye, agikue, kana athi mbaaara-ini, agathirire kuo. **11** No Jehova arongiria ndamburuka guoko kuri uria mutiririe maguta wa Jehova, ndimukirire. Na riri, oya itimu na mbuthu ya maai ocio iri hakuhi na mutwe wake, twithire.” **12** Ni undu ocio Daudi akioya itimu na mbuthu ya maai ocio ciari hakuhi na mutwe wa Saulu, magithi. Gutiri mundu o na umwe wonire kana akimenya uhoro ocio, o na gutiri mundu wokirire. Othe maar toro, nigukorwo Jehova niatumite manyitwo ni toro munene. **13** Daudi agicooka akiringa murimo uria ung, akirugama kirima-iguru handu haraya; naho ni haari itina inene gatagati kao. **14** Nake akianirira, agitana kuri ita riu ria Saulu, na kuri Abineri muru wa Neri, akiuria atiri, “Anga ndukunjookeria, Abineri?” Abineri akimuria atiri, “Wee niwe u ureta muthamaki?” **15** Daudi akiuga atiri, “Githi nduri mundu murume? Ningi-ri, nuu utarii ta we thini wa Israeli? Ni kii kiagiria urangire muthamaki, ocio mwathi waku? Ni hari mundu ugukite kuniina muthamaki ocio mwathi waku. **16** Uguo wee wikite ti undu mwega. Ti-itheru o ta uria Jehova atuuraga muoyo-ri, wee na andu aku mwagiriirwo ni kuiragwo, ni undu mutinarangira mwathi wanyu, ocio mutiririe maguta wa Jehova. Ta rorai hau muri. Itimu ria muthamaki na mbuthu yake ya maai iria cuma hakuhi na mutwe wake iri ha?” **17** Saulu akimenya mugambo wa Daudi, akiuria atiri, “Ucio ni mugambo waku, Daudi, muri wakwa?” Daudi agicooka atiri, “Ii niguo, wee muthamaki, mwathi wakwa.” **18** Agicooka akimuria atiri, “Ni kii kiratuma mwathi wakwa aingatithie ndungata yake? Ni atia njikite, na ni uuru uriku nyonetwo nago?” **19** Atiriri, reke muthamaki mwathi wakwa athikiririe uhoro wa ndungata yake. Angikorwo Jehova niwe ukuringirire unjukirire-ri, arotikira igongona. No angikorwo ni andu mekite uguo-ri, marogwatwo ni kirumi mari mbere ya Jehova. Nimanyingatite, njeherere gicunji giakwa hari igai ria Jehova, na makoiga atiri, “Thi ugatungatire ngai ingi.”

20 Na riri, ndukareke thakame yakwa iitike thi haraya na haria Jehova ari. Muthamaki wa Israeli oimagarite agacarie thuya, ta uria mundu aguimaga ngware irima-ini.” **21** Nake Saulu agicooka atiri, “Ni ninjithie. Cooka, wee Daudi, muri wakwa. Ni undu ni wonire muoyo wakwa uri wa goro umuthi, ndikaageria gukugera ngero ringi. Ti-itheru ninjikite ta mundu mukigu, na ngahitia makiria.” **22** Nake Daudi agicooka atiri, “I riri itimu ria muthamaki. Reke umwe wa aanake ocio aku oke arigire. **23** Jehova niwe urihaga o mundu ni undu wa uthingu wake, na wihokeku wake. Jehova niegukuneanite moko-ini makwa umuthi, no ni ndingitamburuka guoko njukirire uria mutiririe maguta wa Jehova. **24** Ti-itheru o ta uguo ni nyonete muoyo waku uri wa goro umuthi, Jehova arotuma muoyo wakwa o nago wonene uri wa goro, na aahonokie kuuma mathina-ini mothe.” **25**

Saulu agicooka akiira Daudi atiri, “Urorathimwo, wee muri wakwa, Daudi; niugeeka maundu manene, na ti-itheru niukahootana.” Ni undu ocio Daudi agithi, nake Saulu akihunduka, akiinuka.

27 No riri, Daudi agiciiria atiri, “Muthenya umwe nindirininwo ni guoko gwa Saulu. Undu uria mwega ingika ni kuirira bururi wa Afilisti. Hindi iyo Saulu niagatiga kunjaria kundu o na ku thini wa Israeli, na ni ngingehonokia guoko-ini gwake.” **2** Ni undu ocio Daudi na andu magana matandatui ari maar nake makiuma, magithi kuri Akishi muru wa Maoku, muthamaki wa Gathu. **3** Daudi na andu ake magituranania na Akishi kuu Gathu. Mundu o mundu aari na andu a nyumba yake, na Daudi aari na atumia ake eeri: Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigail wa Karimeli, mutumia wa ndigwa wa Nabali. **4** Riria Saulu eerirwo ati Daudi niorire Gathu, ndaacookire kumicaria ringi. **5** Ningi Daudi akiira Akishi atiri, “Angikorwo ninjitikirikite maitho-ini maku-ri, reke heo handu itura-ini rimwe ria bururi uy, ngatuire kuo. Ni kii gigituma ndungata yaku iture itura ria uthamaki hamwe nawe?” **6** Ni undu ocio Akishi akimuhe Zikilagi muthenya o ro ocio, nario rituire riri ria athamaki a Juda kuuma hindi iyo. **7** Daudi agikara bururi wa Afilisti mwaka umwe na mieri ina. **8** Na riri, Daudi na andu ake makimbata magithi magitharikira andu a Geshuru, na Agirizi na Aamaleki. (Kuuma tene andu ocio maatutura thini wa bururi uria uthite ugakinya Shuri na Misiri.) **9** Riria riothe Daudi aatharikira kundu, ndaatigagia mundu murume kana mundu-wa-nja muoyo, aamoragaga agatata ng’andu na ng’ombe, na ndigiri na ngamira, na nguo. Thuutha ocio agacooka agathi kuri Akishi. **10** Riria Akishi aamuria atiri, “Uuma gutharikira ku umuthi?” Daudi akamwira atiri, “Nyuma gutharikira Negevu kuu Juda,” kana “Gutharikira Negevu ya Jerameeli,” kana “Gutharikira Negevu ya Akeni.” **11** Ndaatigirie mundu murume kana mundu-wa-nja muoyo niguo matwarwo Gathu, ni undu eeciirire atiri, “Maahota gutticuukanirira moige atiri, ‘Uu niguo Daudi ekite.’” Na ocio niguo wari mutugo wake hindi iria yotha aatuirire bururi wa Afilisti. **12** Nake Akishi niehokete Daudi na akeiraga atiri, “Niatuikite kindu githure kuri andu ake a Israeli, na egutuika ndungata yakwa nginya tene.”

28 Na riri, matuku-ini macio Afilisti makitungania mbutu ciao makarie na Israeli. Akishi akiira Daudi atiri, “No nginya umenye ati wee na andu aku nimugatarana na ni ita-ini.” **2** Daudi akimwira atiri, “Hindi iyo niguo urionera uria ndungata yaku ingihota gwika.” Akishi akimucookeria atiri, “Uguo ni wega, na ni ningugutua munangiri wa hindi ciothe.” **3** Hindi iyo Samueli nakuite, na Israeli othe makamucakaira na makamuthika itura-ini riake ria Rama. Saulu, nake niaingatite ago na araguri makoima bururi ocio. **4** Afilisti makitungana na magithi makimba hema ciao kuu Shunemu, nake Saulu agicookanirira andu a Israeli othe na akiamba hema kuu Giliboa. **5** Hindi iria Saulu, onire mbutu ya ita ya Afilisti, agitigira; ngoro yake ikiyurwo ni guoya. **6** Nake agituiria uhoro kuuma kuri Jehova, no Jehova ndaigana kumucookeria na irooto

kana Urimu, o na kana anabii. **7** Saülü agĩcōoka akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Njarĩrai mündũ-wa-nja mĩragũri, nĩguo thĩi ngatũire ũhoro kuuma kũri we.” Nao makiuga atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mĩragũri ũmwe kũu Eni-Dori.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Saülü agĩkĩgarũra nĩguo ndakamenyeke, akĩhumba nguo ingĩ, na we na andũ eerĩ magĩthĩi ũtukũ kũrĩ mündũ-wa-nja ũcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũĩra na roho, na ũndehere mündũ ũria ngũgweta.” **9** No mündũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩũũ ũria Saülü ekĩte, nĩaniinĩte ago na aragũri kuuma bũrũri ũyũ. Nĩ kĩ gĩtũmĩte wambĩre muoyo wakwa mũtego ũndehere gĩkuũ gĩakwa?” **10** Saülü akĩhĩta harĩ we na rĩitwa rĩa Jehova, akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo-rĩ, ndũkũherithio nĩ ũndũ wa ũndũ ũyũ.” **11** Nĩngĩ mündũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ mündũ ũrĩkũ ngũkũrehithiria?” Akiuga atĩrĩ, “Rehe Samũeli.” **12** Hĩndĩ irĩa mündũ-wa-nja ũcio onire Samũeli, agĩkayũrũka na mũgambo mũnene, akĩra Saülü atĩrĩ, “Waheenia nĩkĩ? Wee nĩwe Saülü!” **13** Mũthamaki nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Nĩ kĩ ũroona?” Mündũ-wa-nja ũcio akiuga atĩrĩ, “Ndĩrona roho uumĩte na thĩ.” **14** Akĩũria atĩrĩ, “Ahaana atĩa?” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ mündũ mũkũrũ ũraambata ehumbĩte nguo ndaaya.” Hĩndĩ iyo Saülü akĩmenya atĩ ũcio aarĩ Samũeli, akĩanamĩrĩra, agĩkoma na nda, agĩturumithia ũthĩi thĩ. **15** Samũeli akĩũria Saülü atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩgũtũma ũũthĩnie, ũkandehithia gũkũ?” Saülü akiuga atĩrĩ, “Ndĩ mũnyamarĩku mũno. Afilisti nĩmararũa na nĩ, na Ngai nĩanjehereire, akaaga kũnjookeria ũhoro na njira ya anabii, kana ya irooto. Nĩ ũndũ ũcio ndagwĩta ũnjĩire ũria ngwika.” **16** Samũeli akiuga atĩrĩ, “Ūgũkĩnjũũria nĩkĩ, kuona atĩ rĩu Jehova nĩakwehereire na agatũika thũ yaku? **17** Jehova nĩekĩte o ta ũria oigire na kanua gakwa. Jehova nĩagĩtunyĩte ũthamaki uume moko-inĩ maku, na akaũnengera mündũ wa itũũra riaku, nĩwe Daudi. **18** Nĩ ũndũ wee ndwathĩkĩire Jehova, kana ũgĩkinyĩria Amaleki mang’ũri make mahiũ, nĩkio Jehova agwĩkĩte ũguo ũmũthĩ. **19** Jehova nĩegũkũneana, wee hamwe na Isiraeli, kũrĩ Afilisti, na rũciũ wee na arĩũ aku mũgaakorwo mũri hamwe na nĩ. Jehova nĩagacooka aneane mbũtũ cia ita cia Isiraeli kũrĩ Afilisti.” **20** O hĩndĩ iyo Saülü akĩgũa, agĩtambũrũkia thĩ aiyũritwo nĩ guoya nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio wa Samũeli. Hinya wake ũgĩthira, tondũ ndaarĩte kindũ mũthenya ũcio wotho o na ũtukũ. **21** Hĩndĩ irĩa mündũ-wa-nja ũcio okire kũrĩ Saülü na akĩona ũria aamakĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, ndungata yaku ya mündũ-wa-nja nĩgũwathĩkĩire. Ndatwarĩrĩra muoyo wakwa ũgwati-inĩ, ndeeka ũria ũnjĩirire njĩke. **22** Rĩu ndagũthaita, thĩkĩrĩria ndungata yaku, ũreke ngũhe tũiro nĩguo ũrie ũgĩe na hinya ũhote gũthĩi rũgendo.” **23** Nake akĩrega, akiuga atĩrĩ, “Ndikũria.” No andũ ake makĩnyĩtanĩra hamwe na mündũ-wa-nja ũcio, makĩmũringĩrĩra, nake akĩmaigua. Agĩũkĩra hau thĩ agĩkarĩra ũrĩrĩ. **24** Mündũ-wa-nja ũcio nĩ aarĩ na njũũ noru kũu nyũmba, irĩa aathĩnjire o narua. Akĩoya mũtu, akĩũkanda na akĩruga mĩgate itarĩ na ndawa ya kũmbia. **25** Agĩcōoka agĩtwarĩra Saülü na andũ ake, nao makĩra. Na ũtukũ o ro ũcio magĩũkĩra magĩthĩi.

29 Na rĩrĩ, Afilisti magĩcōokanĩrĩra mbũtũ ciao cia ita kũu Afeku, nao Isiraeli makĩamba hema hakuhi na gĩthima kĩria kĩari kũu Jezireeli. **2** Na rĩria aathani a Afilisti maahitũkaga na ikundi ciao cia magana na cia ngiri, Daudi na andũ ake maathĩiaga marĩ thuutha hamwe na Akishi. **3** Anene acio a ita rĩa Afilisti makĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa ũhoro wa Ahibiranĩa aya?” Akishi agĩcōoka atĩrĩ, “Gĩthĩ ũyũ ti Daudi, ũria warĩ mũnene wa Saülü mũthamaki wa Isiraeli? Akoretwo arĩ hamwe na nĩ makĩria ma mwaka ũmwe na kuuma mũthenya ũria oimire gwa Saülü, nginyagia ũmũthĩ, ndĩrĩ ndamuona na ihĩtia.” **4** No anene a mbũtũ cia ita cia Afilisti makĩmũrakarĩra, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ira mündũ ũyũ ahũndũke nĩguo acooke handũ harĩa wamũheire. Ndegũthĩi hamwe na ithuĩ mbaara-inĩ ndakae gũtũgarũrũka rĩria tũrarũa. Nĩ ũndũ ũngĩ ũrĩkũ mündũ ũyũ angĩka maigũthanie na mwathi wake, tiga kũũraga andũ aitũ? **5** Gĩthĩ ũyũ ti Daudi ũria mainĩire nyĩmbo-inĩ ciao ũũ: “Saülü nĩeyũragĩre andũ ngiri nyingĩ, nake Daudi akooraga ngiri makĩumi maingĩ?” **6** Nĩ ũndũ ũcio Akishi agĩta Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, nĩũkoretwo ũrĩ mwĩhokeku, na no njigwe wega tũgĩtungata hamwe nawe ita-inĩ. Kuuma mũthenya ũria wokire kũrĩ nĩ nginya rĩu, ndĩrĩ ndoona ihĩtia riaku, no anene aya a mbũtũ cia ita matingĩgĩwĩtkĩra. **7** Hũndũka ũthĩi na thayũ; ndũgeeke ũndũ ũngĩrakaria anene a Afilisti.” **8** Daudi akĩũria atĩrĩ, “Nĩ atĩa njikĩte? Nĩ atĩa wonete mũũru na ndungata yaku kuuma mũthenya ũria ndookire kũrĩ we nginya rĩu? Nĩ kĩ gĩgũgĩria thĩi ngarũe na thũ cia mũthamaki, mwathi wakwa?” **9** Akishi akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ ũkoretwo ũrĩ mwega maithe-inĩ makwa ta mũraika wa Ngai; no rĩrĩ, anene a mbũtũ cia ita rĩa Afilisti moigĩte atĩrĩ, ‘Ūcio ndangĩtĩkĩrio atwarane na ithuĩ kũu mbaara-inĩ.’ **10** Rĩu rooka gũũkĩra rũciĩni tene, hamwe na ndungata cia mwathi waku irĩa mũũkĩte nacio, na muume gũkũ rũciĩni gũgĩthererũka.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩrooka gũũkĩra rũciĩni tene nĩguo macooke bũrũri-inĩ wa Afilisti, nao Afilisti makĩambata magĩthĩi Jezireeli.

30 Na rĩrĩ, Daudi na andũ ake maakinyire Zikilagi mũthenya wa gatātũ. Nao Amaleki magĩkorwo nĩ matharĩkĩire Negevu na Zikilagi. Nĩmahũrite Zikilagi na makarĩcina, **2** na nĩmatahitũ andũ-a-nja arĩa othe maarĩ kuo, andũ ethĩ o na arĩa akũrũ. Matiigana kũũraga mündũ o na ũmwe, no nĩmamakuire magĩthĩi nao. **3** Rĩria Daudi na andũ ake mookire Zikilagi, maakorire rĩciĩnitwo na mwakĩ, na atumia ao na arĩũ ao na airĩtu ao magatahwo. **4** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩrĩra maanĩrĩire nginya makĩaga hinya wa kũrĩra rĩngĩ. **5** Atumia a Daudi eerĩ nĩmatahitwo, Ahinoamu wa Jezireeli, na Abigailĩ ũria warĩ mũtumia wa ndigwa wa Nabali kuuma Karimeli. **6** Daudi akĩnyariĩria mũno nĩ ũndũ andũ nĩmacĩrĩire kũmũhũra na mahiga; o mündũ arĩ na marũrũ ngoro nĩ ũndũ wa aanake na airĩtu ake. No Daudi akĩgĩa na hinya thĩĩni wa Jehova Ngai wake. **7** Daudi agĩcōoka akĩra Abiatharu, mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Ahimeleku atĩrĩ, “Ndeehera ebodi.” Nake Abiatharu akĩmũrehera ebodi, **8** nake Daudi agĩtũria

ũhoro kũrĩ Jehova, akĩũria atĩrĩ, “Nyingatithie mbũtũ ĩyo itũtharĩkĩre? Nĩngũmĩkinyĩra?” Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mĩrũmĩre, hatarĩ ngranja nĩũkũmĩkinyĩra na nĩũkũhota gũcokia kĩa gitahe.” **9** Daudi na andũ magana matandatũ arĩa maarĩ hamwe nake magĩkinya Mũkuru wa Besori, harĩa amwe ao maatĩgĩrwo thuutha, **10** nĩgũkorwo andũ ta magana meerĩ maarĩ anogu mũno, makĩremwo nĩ kũringa mũkuru ũcio. No Daudi na andũ magana mana magĩthĩ na mbere kũmarũmĩra. **11** Nao magĩkorerera Mũmisiri werũ-inĩ, makĩmũtware kũrĩ Daudi. Makĩmũhe maaĩ ma kũnyua na irio cia kũria, **12** na kienyũ kĩa ngũyũ hihe na imanjika igĩrĩ cia thabibũ nyũmthie. Akĩria agĩcookwo nĩ hinya, nĩ undũ ndaarite irio kana akanyua maaĩ handũ ha mĩthenya itatũ, ũtukũ na mũthenya. **13** Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “We ũrĩ wa ũ na uumite kũ?” Agĩcokia atĩrĩ, “Ndĩ Mũmisiri, ngombo ya mündũ Mũamaleki. Mwathi wakwa aandiganĩire ndarũara, mĩthenya itatũ ĩthĩrite. **14** Nĩtwatharĩkĩre Negevu ya Akerethi, na rũgongo rwa bũrũri wa Juda, na Negevu ya Kalebu, na tũgĩcina Zikilagi.” **15** Daudi akĩmũũria atĩrĩ, “Wahota kũdongoria ũnjikũrũkie kũrĩ mbũtũ ĩyo ĩraatharĩkĩre?” Mündũ ũcio agĩcokia atĩrĩ, “Wĩhite na mwĩhitwa mbere ya Ngai atĩ ndũkũnjũraga, kana ũneane kũrĩ mwathi wakwa, na nĩngũgũtwara, tũikũrũkie tũthĩ kũria mari.” **16** Agĩtongoria Daudi, magĩikũrũka, nao makĩmakora kũu, maharaganite bũrũri-inĩ ũcio, makĩria na makĩnyua, magĩkenagia nĩ undũ wa ũria maatahite indo nyingĩ kuuma bũrũri wa Afilisti, na kuuma Juda. **17** Daudi akĩmahũura kuuma hwaĩ-inĩ kũrĩ mairia nginya hwaĩ-inĩ wa mũthenya ũyũ ũngĩ, na gũtirĩ mündũ o na ũmwe worire, tĩa o aanake magana mana arĩa maahacire ngamũra ciao makĩũra. **18** Daudi agĩcokia indo ciothe irĩa Aamaleki maakuũite, o hamwe na atumia ake eerĩ. **19** Gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kiagire: mündũ mwĩthĩ kana mũkũrũ, kamwana kana kairitu, indo irĩa ciothe ciatahitwo kana kĩndũ o gĩothe kĩa maakuũite. Daudi agĩcookithia indo ciothe. **20** Nake akĩoya ndũũru ciothe cia mbũri na ng’ombe, nao andũ ake magĩcitwara mbere ya mahiũ marĩa mangĩ, makiugaga atĩrĩ, “Ici nĩ indo irĩa Daudi aatahite.” **21** Nĩngĩ Daudi agĩkinya harĩ andũ arĩa magana meerĩ arĩa maanogete mũno makaremwo nĩ kũmũrũmĩra na magatigwo thuutha hau mũkuru-inĩ wa Besori. Magĩũka gũthagaana Daudi na andũ arĩa maarĩ nake. Rĩria Daudi na andũ ake maakuhĩrĩire, akĩmageithia. **22** No andũ arĩa othe aaganu na arĩa a haaro thĩinĩ wa arũmĩrĩri a Daudi makiuga atĩrĩ, “Tondũ matiathiire hamwe na ithuĩ-rĩ, tũtikũgayana nao indo cia gũthawo irĩa tũcookithitie. No rĩrĩ, o mündũ no oe mũtumia wake na ciana athĩ.” **23** Daudi agĩcokia atĩrĩ, “Aca, ariũ a baba, mũtingika ũguo na indo irĩa Jehova atũheete. Nĩatũgĩtiire na akaneana mbũtũ irĩa ciatũũkĩrĩre moko-inĩ maitũ. **24** Nũũ ũngĩthikĩrĩa ũguo mũroiga? Igai rĩa mündũ ũria watigirwo akĩrora indo rikũiganana na rĩa ũria waikũrũkie agĩthĩ mbaara-inĩ. Othe mekũgayana o undũ ũmwe.” **25** Daudi agĩtua undũ ũcio ũtũkie kĩrĩa na watho wa kũrũmagĩrwo kũu Isiraeli kuuma mũthenya ũcio nginya ũmũthĩ. **26** Rĩria Daudi aakinyire Zikilagi, agĩtũmĩra athuuri a Juda arĩa maarĩ arata ake indo imwe cia irĩa ciatahitwo, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkĩ

nĩ kĩheo kianyũ harĩ indo irĩa itahĩtwo kuuma kũrĩ thũ cia Jehova.” **27** Agĩcitũmĩra arĩa maarĩ Betheli, na Ramothu-Negevu, na Jatiri; **28** na arĩa maarĩ Aroeri, na Sifimothu, na Eshitemoa, **29** na Rakali; na arĩa maarĩ matũũra ma Ajerameeli, na Akeni; **30** o na arĩa maarĩ Horoma, na Bori-Ashani, na Athaki, **31** na Hebroni; na arĩa maarĩ kũndũ guothe kũria Daudi na andũ ake moorũrite.

31 Na rĩrĩ, Afilisti makĩhũũrana na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmoorĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. **2** Afilisti makĩhatĩrĩa Saũlũ na ariũ ake mũno, na makĩũraga ariũ acio ake, Jonathani, na Abinadabu, na Malikishua. **3** Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno mũno, na rĩria aikia a mĩguĩ maamũkinyĩre, makĩmũguraria mũno. **4** Nake Saũlũ akĩria mũkuui wake wa indo cia mbaara atĩrĩ, “Comora rũhiũ rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke maathece na maanyararithie.” No rĩrĩ, mũkuui ũcio wake wa indo cia mbaara agĩtĩgĩra mũno, akĩrega gwika ũguo; nĩ undũ ũcio Saũlũ akĩoya rũhiũ rwake rwa njora, akĩrũgĩra. **5** Rĩria mũkuui wake wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ niakua-rĩ, o nake akĩgĩra rũhiũ rwake rwa njora, agĩkua. **6** Nĩ undũ ũcio Saũlũ, na ariũ ake atatũ, na mũkuui wake wa indo cia mbaara, na andũ ake othe magĩkua hamwe mũthenya o ro ũcio. **7** Rĩria andũ a Isiraeli arĩa maarĩ mwena ũcio ũngĩ wa kĩanda na arĩa maarĩ mũrimo wa Jorodani moonire atĩ mbũtũ ya ita ya Isiraeli nĩyoora, na atĩ Saũlũ na ariũ ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao makĩũra. Nao Afilisti magĩthĩ magĩtũũra kuo. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩ kũbora ciimba, magĩkora Saũlũ na ariũ ake atatũ makuĩte kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Giliboa. **9** Nao makĩmũtinia mũtwe na makĩoya indo ciake cia mbaara, magĩcokia magĩtũma andũ mathĩ bũrũri wothe wa Afilisti makaanĩrĩre ũhoro ũcio thĩinĩ wa hekarũ ya mĩhianano yao ya kũhooywo, na kũrĩ andũ ao. **10** Makĩũga indo cia Saũlũ cia mbaara thĩinĩ wa hekarũ ya Ashitharothu, na mwĩrĩ wake makĩwoherera rũthingo-inĩ rwa Bethi-Shani. **11** No rĩria andũ a Jabeshi-Gileadi maaigũire ũria Afilisti meekĩte Saũlũ-rĩ, **12** njamba ciao cia ita igĩthĩ ũtukũ wothe nginya Bethi-Shani. Makĩruta mwĩrĩ wa Saũlũ na ya ariũ ake atatũ kuuma rũthingo-inĩ rwa Bethi-Shani, na magĩthĩ nayo Jabeshi, magĩcokia makĩmĩcinĩra kuo. **13** Magĩcokia makĩoya mahĩndĩ macio mao na makĩmathika gĩtina-inĩ kĩa mũtĩ wa mũbinde kũu Jabeshi, na makĩĩhinga kũria irio mĩthenya mũgwanja.

2 Samūeli

1 Na rirī, thuutha wa gikuu gĩa Saülū, Daudi agikorwo aacooka kuuma kūhoota Aamaleki na agikara kuu Zikilagi mīthenya iiri. **2** Mūthenya wa itatū-rī, hagītuka mūdū oimite kambī-inī ya Saülū, arī na nguo ndembūkangu na rüküngū mūtwe. Hīndī iiria aakinyire harī Daudi, akīgūthia thī nīguo amūhe gītīo. **3** Daudi akīmūiria atirī, “Wee uumite kū?” Nake akīmūcookeria atirī, “Nī kūūra njūrīte, ngoima kambī-inī ya andū a Israeli.” **4** Daudi akīmūiria atirī, “Kaī gwīkīkite atia? Ta njūra.” Nake akīmūira atirī, “Andū nīmōrite makoima mbaara-inī. Na andū aingī nīmōragitwo. Nake Saülū na mūriū Jonathani nīmakuite.” **5** Ningī Daudi akūria mwanake ūcio wamūreheire ūhoro ūcio atirī, “Ūmenyete atia atī Saülū na mūriū Jonathani nīmakuite?” **6** Mwanake ūcio akīmūcookeria atirī, “Ndirakorirwo ndī hau kīrīma-inī kīa Giliboa, na hau nīho ndironire Saülū, etiranīte na itimū rīake, akirī gūkorerwo nī ngaarī cia ita na ahaici a mbarathi. **7** Rīria eehūgūrire, akinyona, na akinjīta, na nī ngīmūiria atirī, ‘Ūngienda ngwīkire atia?’ **8** “Nake akinjūria atirī, ‘Wee ūri ū?’ “Ngīmūcookeria atirī, ‘Nī ndī Mūamaleki.’ **9** “Ningī akinjīra atirī, ‘Ūka haha ūnjūrage! Nī ndī na ruo rūnene mūno rwa gikuu, no ndī o muoyo.’ **10** “Nī ūndū ūcio ngīthī harī we, ngīmūiraga, tondū nīndamenyire atī arikīte kīgūa ndekūhona. Ngīruta thūmbī iiria yarī mūtwe wake, na mūrīnga ūria warī guoko gwake, na nīcio indo iria ndarehera mwathi wakwa.” **11** Hīndī iyo Daudi na andū othe arīa maarī nake makīnyīta nguo ciao, magīcitembūranga. **12** Nao magīcakaya, na makīrīra, o na makīthīnga kūrīa irio nginya hwaī-inī, nī ūndū wa Saülū na mūriū Jonathani, o na nī ūndū wa mbūtū cia ita cia Jehova, na nyūmba ya Israeli, tondū nīmōragitwo na rūhiū rwa njora. **13** Daudi akūria mwanake ūcio wamūreheire ūhoro atirī, “Wee uumite kū?” Nake agīcookeria atirī, “Nī ndī mūriū wa mūdū wa kungī, Mūamaleki.” **14** Daudi akīmūiria atirī, “Nī kī kiragīrie wītīgīre gūtambūrūkia guoko gwaku ūirage mūtīrīrie maguta wa Jehova?” **15** Ningī Daudi agīta ūmwe wa andū ake, akīmūira atirī, “Thīī, ūmūiraga!” Nake akīmūringa, agīkua. **16** Nīgūkorwo Daudi aamwīrīre atirī, “Thakame yaku irogūcookerera. Kanua gaku we mwene nīko kaaruta ūira wa gūgūkīrīra, rīrīa uugire atirī, ‘Nīndīrooragire mūtīrīrie maguta wa Jehova.’” **17** Nake Daudi agīcakāira Saülū na mūriū Jonathani, **18** na agīathana atī andū a Juda marutwo icakaya rīrī rīttagwo rwīmbo rwa ūta (nario rīandīkitwo ībuku-inī rīa Jasharu): **19** “Wee Israeli, riiri waku ūiragitwo irīma-inī ciaku. **20** “Ūhoro ūyū ndūkaheanwo Gathu, **21** “Atīrīrī, inyuī irīma cia Giliboa, **22** Kuuma kūrī thakame ya arīa moragitwo, **23** “Saülū na Jonathani, **24** “Inyuī airīta a Israeli, **25** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmagwīrīre mbaara-inī-ī! **26** Nī ndī na kīeha nī ūndū waku Jonathani, wee mūrū wa baba; **27** “Hī, kaī andū arīa njamba nīmagwīte-ī!

2 Na rirī, thuutha wa ihinda rū, Daudi agītūria ūhoro harī Jehova, akūria atirī, “Nyambate thī itūūra-inī

rīmwe rīa matūūra ma Juda?” Jehova akīmūira atirī, “Ambata.” Nake Daudi akūria atirī, “Nī rīrīkū ngūthī?” **2** Nī ūndū ūcio Daudi akīambata agīthī Heberoni na atumia ake eerī, Ahinoamu ūria Mūjezeireli, na Abigaili ūria warī mūtumia wa ndigwa wa Nabali ūria woimite Karimeli. **3** Ningī Daudi agīthī hamwe na andū arīa aarī nao, o mūdū na andū a nyūmba yake, nao magītūūra Heberoni, na matūūra-inī makuo. **4** Hīndī iyo andū a Juda magītuka Heberoni, magītīrīria Daudi maguta kuo, atūike mūthamaki wa nyūmba ya Juda. Rīria Daudi eerirwo atī andū a Jabeshi-Gileadi nō maathikire Saülū-rī, **5** agītuma andū kūrī andū a Jabeshi-Gileadi makameere atirī, “Jehova aromūrathima nī ūndū nīmuananīte ūtugi kūrī mwathi wanyu Saülū na ūndū wa kūmūthika. **6** Jehova aromunia ūtugi na wīhokeku wake, o na nī nīngūmwīka maūdū mega ta macio nī ūndū nīmūkīte ūndū ūcio. **7** Na rirī, ūmīrīria mūtūike njamba, nīgūkorwo Saülū mwathi wanyu nīakuite, nao andū a nyūmba ya Juda nīmanjītīrīrie maguta ndūike mūthamaki wao.” **8** Mahinda macio, Abineri mūrū wa Neri, mūnene wa mbūtū cia ita cia Saülū, nīoete Ishi-Boshethu mūrū wa Saülū akamūtware Mahanaimu. **9** Akīmūtua mūthamaki wa Gileadi, na wa Aashuri, na Jezireeli, na wa Efiraimu, na Benjamini, na wa Israeli guothe. **10** Nake Ishi-Boshethu mūrū wa Saülū aarī wa mīaka mīrongo īna hīndī iiria aatūikire mūthamaki wa Israeli, agīthamaka mīaka iiri. No rirī, nyūmba ya Juda yarīmīrīrie Daudi. **11** Ihinda rīria Daudi aarī mūthamaki kuu Heberoni agīthamakira nyūmba ya Juda, rīarī mīaka mūgwanja na mīeri itandatū. **12** Abineri mūrū wa Neri, hamwe na andū a Ishi-Boshethu mūrū wa Saülū, makīuma Mahanaimu magīthī Gibeoni. **13** Joabu mūrū wa Zeruia na andū a Daudi makīumagara, magītūngana nao karia-inī ka Gibeoni. Gikundi kīmwe gīgīkara thī mwena ūmwe wa Karia kau na gīkundi kīu kīngī gīgīkara mwena ūcio ūngī. **14** Hīndī iyo Abineri akīra Joabu atirī, “Nī tuoee aanake amwe mokīre marūe marī mbere iitū.” Joabu agīcookeria atirī, “Ūguo nī wega, nī meeke ūguo.” **15** Nī ūndū ūcio makīrīgama magītawo, andū ikūmi na eerī a Abenjamini na Ishi-Boshethu mūrū wa Saülū, na ikūmi na eerī a Daudi. **16** Hīndī iyo o mūdū akīnyīta mūdū ūria merēkanīrie mūtwe, akīmūtheeca na rūhiū mbaru-inī ciake, nao makīgūanīra thī o ro hamwe. Nī ūndū ūcio kūdū kuu gīgītūwo Helikathu-Hazurimu, na gwī kuu Gibeoni. **17** Mbaara ikīrūra mūno mūthenya ūcio, nake Abineri na andū a Israeli makīhootwo nī andū a Daudi. **18** Nao ariū atatū a Zeruia maarī ho: Nao nī Joabu, na Abishai, na Asaheli. Na rirī, Asaheli aarī mūhūthū magūrū, akagīa ihēnya o ta thwariga. **19** Nake agīteng’eria Abineri atekūgarūrūka na mwena wa ūrio kana wa ūmotho, amūngatīthīte. **20** Nake Abineri akīrora na thuutha wake, akūria atirī, “Asaheli, kaarī we?” Nake agīcookeria atirī, “Fī nī nī.” **21** Nake Abineri akīmūira atirī, “Garūrūka na mwena wa ūrio kana wa ūmotho; ūnyīte mwanake ūmwe na ūmūtunye indo ciake cia mbaara.” No Asaheli ndaigana gūtiga kūmūhanyūkia. **22** O rīngī, Abineri agīkaania Asaheli, akīmūira atirī, “Tiga kūdeng’eria! Kīria kīngītuma ngūiraga, nī kī? Ingīhota

atía kúng’ethaníra na mürü wa nyúkwá Joabu?” **23** No Asaheli ndaatigire kúmühanyúkia; nĩ undũ úcio Abineri agithéca Asaheli nda na múthia wa itimú riake, nario itimú ríkiumaníra na mógongo. Nake akígüa hau agíkua o hĩndĩ iyo. Na mündũ o wothé aakinya hau Asaheli aagwíte akuíte, akarügama ho. **24** No Joabu na Abishai magíteng’eria Abineri, nario riúa ríghithüa-rĩ, magíkinya kíríma-inĩ kía Ama, kíría kírí hakuhi na Gía, njíra ya gúthií werü-inĩ wa Gibeoni. **25** Hĩndĩ iyo andũ a Benjamini magícookaníríra hamwe, makírümíríra Abineri. Nao magíthondeka gikundi thĩinĩ wao, makírügama igürü ría kíríma. **26** Abineri agíita Joabu aaníríre, akímúúria atírĩ, “Rúhiu rwa njora rügúthüura rúniinanaga nginya tene? Anga ndúramenya atĩ úhoro úyũ úkaarígíríríra na úrúrtũ? Úgúikara nginya rĩ úteríte andũ aku matige gúteng’eria ariú a ithe wao?” **27** Joabu agícookia atírĩ, “Ti-itherũ o ta úria Ngai atíúraga muoyo, korwo ndúnaaria-rĩ, andũ aya mangíathiĩ o na mbere gúteng’eria ariú a ithe wao nginya rúciinĩ.” **28** Nĩ undũ úcio Joabu akíhuha karumbeta, nao andũ othe makírügama; matiacoockire kúhanyúkia Isiraeli kana kúrúa ringĩ. **29** Útúkũ úcio wothé Abineri na andũ ake magítuikaníría Araba. Makírínga Jorodani, magíthiĩ na mbere matuikaníríre Bithironi guothe, na magíkinya Mahanaimu. **30** Nake Joabu agítiga gúteng’eria Abineri, akihúndúka agícookaníríra andũ ake othe. Andũ ikúmi na kenda a Daudi makíoneka matiarĩ ho, Asaheli atatarítwo. **31** No andũ a Daudi nímooragíte andũ a Benjamini magana matatũ ma mirongo itandatũ ariá maarĩ na Abineri. **32** Nao makíoya Asaheli, makímúthika mbíríra-inĩ ya ithe kúu Bethlehemu. Ningĩ Joabu na andũ ake magíthiĩ útúkũ wothé, magíkinya Hebironi gúgíkia.

3 Na rírĩ, mbaara gatagatĩ ka nyúmba ya Saúlũ na nyúmba ya Daudi níyatúúrire ihinda iraaaya. Daudi agíkíríríria kúgĩa hinya; nayo nyúmba ya Saúlũ igíkíríríria kwaga hinya. **2** Nake Daudi níagiire na ciana cia aanaake arĩ kúu Hebironi: Múriũ wake wa irigithathi eetagwo Amunoni úria waciariitwo nĩ Ahinoamu úria Mújerezeele; **3** Múriũ wa keerĩ eetagwo Kileabu úria waciariitwo nĩ Abigaili úria warĩ mütumia wa ndigwa wa Nabali úria Múkarimeli; na wa gatatũ aarĩ Abisalomu úria waciariitwo nĩ Maaka mwarĩ wa Talimai múthamaki wa Geshuru; **4** wa kana aarĩ Adonija úria waciariitwo nĩ Hagithu; wa gatano aarĩ Shefatia úria waciariitwo nĩ Abitali; **5** na wa gatandatũ aarĩ Ithireamu mürũ wa Egila mütumia wa Daudi. Acio nĩo maaciariitwo Daudi kúu Hebironi. **6** Hĩndĩ ya mbaara ya nyúmba ya Saúlũ na nyúmba ya Daudi, Abineri no kúgĩa aagiaga na hinya arĩ thĩinĩ wa nyúmba ya Saúlũ. **7** Na rírĩ, Saúlũ nĩ arĩ na thuriya yetagwo Rizipa mwarĩ wa Aia. Nake Ishi-Boshethu akíúria Abineri atírĩ, “Wakomire na thuriya ya baba niki?” **8** Abineri níarakarire muno tondũ wa kwírwo úguo nĩ Ishi-Boshethu, nake akímúcoockeria atírĩ, “Kaĩ ndíkírĩ mütwe wa nguĩ mwena-inĩ wa Juda? Úmúthi úyũ nĩ ndĩ rúmwe na nyúmba ya thoguo Saúlũ na andũ a nyúmba yake na arata. Nĩ ndírĩ ndaamúneana kúrĩ Daudi. No rĩu úranjírira atĩ níhítítie ihítia úhoro-inĩ úkonĩ mündũ-wa-nja úyũl. **9** Ngai arothúúra, nĩ Abineri,

na anjike úuru makíría, ingíaga kúhingíría Daudi úria Jehova aamwíríre na mwíhítwa, **10** na ndute úthamaki nyúmba-inĩ ya Saúlũ, na ndúgamie gítĩ kía Daudi kía únene igürũ wa Isiraeli na Juda, kuuma Dani nginya Birishiba.” **11** Ishi-Boshethu ndaigana kwíra Abineri undũ úngĩ tondũ niamwítigíríte. **12** Ningĩ Abineri agítúma andũ kúrĩ Daudi makamwíre atírĩ, “Búruri úyũ nĩ wau? Nítúgíe na kíríkaníro nawe, na níngúúteithia ngúrehere andũ a Isiraeli othe mwena waku.” **13** Nake Daudi akiuga atírĩ, “Úguo nĩ wega. Nítúkúgĩa na kíríkaníro nawe. No nĩ harĩ undũ úmwe ngwenda wike: ndúkanooke mbere yakwa angíkorwo ndúkarehe Mikali mwarĩ wa Saúlũ hĩndĩ íria úgooka kúnyona.” **14** Ningĩ Daudi agítúma andũ kúrĩ Ishi-Boshethu mürũ wa Saúlũ makamwíre atírĩ, “Nengera mütumia wakwa Mikali, úria ndagúrire na ikonde igana rímwe cia Afilisti.” **15** Nĩ undũ úcio Ishi-Boshethu agíathana Mikali agítwo kuuma kúrĩ múthuuriwe Palitieli mürũ wa Laishi. **16** No rírĩ, múthuuriwe, agítwarana nake, agíthiĩ amúrúmiríre akíríraga nginya Bahurimu. Hĩndĩ iyo Abineri akímwíra atírĩ, “Cooka múcii!” Nĩ undũ úcio agícooka múcii. **17** Nake Abineri akíaraníría na athuuri a Isiraeli akímeera atírĩ, “Kwa ihinda nímúkorwetwo mwíríiríre gútua Daudi múthamaki wanyu. **18** Mútigúke úguo ríu! Nígúkorwo Jehova níerire Daudi atírĩ, ‘Na undũ wa ndungata yakwa Daudi níngahonokia andũ akwa a Isiraeli kuuma guoko-inĩ kwa Afilisti na kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciao ciothe.’” **19** Nake Abineri níacoockire akíaraníría na andũ a Benjamini. Agícooka agíthiĩ Hebironi akeere Daudi maundũ mothe maría Isiraeli na nyúmba yothé ya Benjamini meendaga gwíka. **20** Ríría Abineri, úria warĩ na andũ mirongo írii ookire kúrĩ Daudi kúu Hebironi, Daudi akímúrugithíría iruga hamwe na andũ ake. **21** Hĩndĩ iyo Abineri akíira Daudi atírĩ, “Reke thii o ro ríu ngacookaníríre andũ a Isiraeli othe nĩ undũ wa múthamaki mwathi wakwa, nígeetha maríkaníre nawe, na níguo úthamakagíre o kúría guothe ngoro yaku íiríríiríe.” Nĩ undũ úcio Daudi agítúma Abineri athiĩ, nake agíthiĩ na thayũ. **22** Hĩndĩ o iyo andũ a Daudi, na Joabu magícooka kuuma mbaara-inĩ, na magúúka na indo nyingĩ íria maatahíte. No Abineri ndaarĩ hamwe na Daudi kúu Hebironi, tondũ Daudi niamwíríte athiĩ, nake agíthiĩ na thayũ. **23** Ríría Joabu na thígari ciothe íria ciarĩ hamwe nake maakinyire-rĩ, akítwo atĩ Abineri mürũ wa Neri níokíte kúrĩ múthamaki, na atĩ múthamaki níarekire athiĩ, nake agíthiĩ na thayũ. **24** Nĩ undũ úcio Joabu agíthiĩ kúrĩ múthamaki akímúúria atírĩ, “Nĩ atía úguo weka? Ta kione, Abineri níokire kúrĩ wee. Úrekire athiĩ niki? Ríu níagíthiire! **25** Wee níúúĩ atĩ Abineri mürũ wa Neri egúúkite gúkuheenia na gúthigaana míthiire yaku, na amenye maundũ maría mothe úreka.” **26** Hĩndĩ íria Joabu oimire harĩ Daudi, agítúma andũ makinyíre Abineri, nao makímúcoockia kuuma gíthima-inĩ gía Sira. No Daudi ndaigana kúmenya úhoro úcio. **27** Na rírĩ, ríría Abineri aacoockire Hebironi, Joabu akímútwara keheri-inĩ kihingo-inĩ, ta ekwenda kwaria nake na hitho. Na marĩ hau, akímútheeca nda agíkua, níguo aríhírie thakame ya mürũ wa nyina Asaheli. **28** Thuuha úcio, ríría Daudi aiguire úhoro úcio, akiuga atírĩ, “Nĩ na úthamaki wakwa tútirĩ na ihítia nginya tene mbere ya

Jehova ūhoro-inĩ wa thakame ya Abineri mūrũ wa Neri. **29** Thakame yake irocookerera Joabu na nyũmba ya ithe yothel! Nayo nyũmba ya Joabu ndikanaage mündũ ūmwe ūri na kironda gikuura thakame, kana mangũ, kana mündũ ūrĩthiagi na mitĩ, kana mündũ ūragitwo na rūhiũ rwa njora, kana mündũ wagite irio.” **30** (Joabu na Abishai mūrũ wa nyina mooragire Abineri tondũ niooragite Asaheli mūrũ wa nyina wao mbaara-inĩ kũu Gibeoni.) **31** Hĩndĩ iyo Daudi akĩra Joabu na andũ othe arĩa aarĩ nao atĩrĩ, “Tembũrangai nguo cianyu na mwihumbe makũnia, na mũthĩi mũgicakayaga mbere ya Abineri.” Nake Daudi ūcio mũthamaki agĩthĩi arũmirĩre ndayaya irĩa yakuuĩte kĩimba. **32** Nao magithika Abineri kũu Hebironi, nake mũthamaki akĩrĩa aanĩrĩre hau mbĩrĩa-inĩ ya Abineri. O nao andũ othe makĩrĩa. **33** Mũthamaki akĩina icakaya rĩrĩrĩ nĩ ūndũ wa Abineri: “Abineri nĩaragĩrĩrwo nĩgũkua ta andũ arĩa moinaga watho? **34** Moko maku matiarĩ moohe, namo magũrũ maku matiarĩ moohe na nyororo. Wagũire o ta mündũ ūrĩa ūgũũaga mbere ya andũ arĩa aaganu.” Nao andũ othe makĩrĩa rĩngĩ nĩ ūndũ wake. **35** Ningĩ andũ othe magĩũka na makĩringĩrĩa Daudi arĩe irio gũtanatuka, no Daudi akĩhĩta na mwĩhitwa, akiuga atĩrĩ, “Ngai arothũra, o na anjike ūũru makĩria, ingĩcama irio kana kĩndũ kĩngĩ rĩa rĩtanathũ!” **36** Nao andũ acio othe maakĩona ūrĩa gwathĩi magĩkena; ti-itherũ, maũndũ mothe marĩa mũthamaki eekire nĩmamenirĩe. **37** Nĩ ūndũ ūcio andũ othe na Isiraeli guothe makĩmenya mũthenya ūcio atĩ mũthamaki ndaarĩ na itemi ūhoro-inĩ wa gĩkuũ kĩa Abineri mūrũ wa Neri. **38** Ningĩ mũthamaki akĩra andũ ake atĩrĩ, “Kaĩ mũtaramenya atĩ mündũ mũnene na ūrĩ igweta mũno nĩarĩkĩtie gũkua ūmũthĩ thĩĩnĩ wa Isiraeli? **39** Na rĩrĩ, ūmũthĩ, o na gũkorwo ndĩmũitĩrĩre maguta ndũike mũthamaki, ndĩrĩ na hinya, nao arĩũ aya a Zeruia marĩ na hinya mũno kũngĩra. Jehova arorihia mwĩki ūũru kũringana na ciiko ciake njũrũ!”

4 Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa Ishi-Boshethu mūrũ wa Saũlũ aagũire atĩ Abineri nĩakũĩrĩre kũu Hebironi-rĩ, akĩrũwo nĩ hinya, nao andũ othe a Isiraeli makĩmaka. **2** Nake mūrũ wa Saũlũ aarĩ na andũ eerĩ arĩa maarĩ atongoria a ikundi cia gũtharĩkanĩra. Ūmwe eetagwo Baana na ūcio ūngĩ Rekabu; maarĩ arĩũ a Rimoni ūrĩa Mũbeerothi wa mũhĩrĩga wa Benjamini; Beerothu gũtaragwo ta gĩcunji kĩa Benjamini, **3** tondũ andũ a Beerothu nĩmoorĩre Gitaimu na matũũrĩte kuo ta andũ a kũngĩ nginyagia ūmũthĩ. **4** (Jonathani mūrũ wa Saũlũ aarĩ na mūrĩu wonjete magũrũ meeri. Aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka itano rĩrĩa ūhoro wa Saũlũ na Jonathani wamakĩnyĩre kuuma Jezireeli. Nake mũreri wake akĩmũkuua, akĩũra; no rĩrĩa aahĩũhĩte akĩũra-rĩ, mwana ūcio akĩgũga agĩtuika kĩonje. Rĩitwa rĩake rĩarĩ Mefiboshethu.) **5** Nake Rekabu na Baana, arĩũ a Rimoni ūrĩa Mũbeerothi, magĩthĩi marorete nyũmba-inĩ ya Ishi-Boshethu, na magĩkinya kuo rĩrĩa gũkoragwo kũrĩ ūrugarĩ mũthenya, rĩrĩa aahurũkĩte mĩaraho. **6** Nao makĩngĩra nyũmba ya thĩĩnĩ metuĩte ta meendaga gũkuua ngano, makĩmũtheeca nda. Nake Rekabu na mūrũ wa nyina Baana makĩũra. **7** Maingĩrĩre nyũmba

hĩndĩ irĩa aakomete gĩtanda-inĩ nyũmba yake ya toro. Maarĩkia kũmũtheeca na kũmũũraga, magĩtinia mũtwe wake. Makĩũkuua, magĩthĩi ūtukũ wotho magerete njĩra ya Araba. **8** Magĩtwarĩra Daudi mũtwe wa Ishi-Boshethu kũu Hebironi, makĩra mũthamaki atĩrĩ, “ĩ ūyũ mũtwe wa Ishi-Boshethu mūrũ wa Saũlũ, thũ yaku, ūrĩa wageragia gũkũũraga. Ūmũthĩ nĩguo Jehova arĩhĩria mwathi wakwa mũthamaki gwĩ Saũlũ na rũciarũ rwake.” **9** Nake Daudi agĩcookeria Rekabu na Baana, mūrũ wa nyina, arĩũ a Rimoni ūrĩa Mũbeerothi atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūrĩa Jehova atũũraga muoyo, ūrĩa ūhonoketie kuuma mathĩĩna-inĩ mothe, **10** rĩrĩa mündũ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Saũlũ nĩakuĩte’, agĩciĩria atĩ nĩ ūhoro mwega andehera, ndamũnyitĩre ngĩmũũragĩra kũu Zikilagi. Kĩu nĩkĩo kĩheo kĩrĩa ndamũheire nĩ ūndũ wa ndũmirĩrĩ iyo yake! **11** Akĩrĩ makĩria atĩa, hĩndĩ irĩa andũ aaganu moragite mündũ ūtarĩ na ihĩtia thĩĩnĩ wa nyũmba yake akomete ūrĩrĩ-inĩ wake, gĩthĩ ndagĩrĩrwo nĩ gwĩtia thakame yake kuuma moko-inĩ manyu na ndĩmweherie muume thĩ!” **12** Nĩ ūndũ ūcio Daudi agĩatha andũ ake, nao makĩmooraga. Makĩmatĩnia moko na magũrũ, na magĩcuuria mũrĩ yao hau karia-inĩ kũu Hebironi. No rĩrĩ, makĩoya mũtwe wa Ishi-Boshethu na makĩũthika mbĩrĩa-inĩ ya Abineri kũu Hebironi.

5 Na rĩrĩ, mĩhĩrĩga yothel ya Isiraeli igĩthĩi kũrĩ Daudi kũu Hebironi ikĩmwĩra atĩrĩ, “Itũhĩ tũrĩ a mũthiimo waku na thakame yaku. **2** Ihĩnda rĩa Saũlũ aarĩ mũthamaki witũ-rĩ, wee nĩwe watongoragia mbũtũ cia Isiraeli igĩthĩi ita. Nake Jehova agĩkwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩugatuika mũrĩthi wa andũ akwa a Isiraeli, na ūtuĩke mwathi wao.’” **3** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maathiite Hebironi kũrĩ Mũthamaki Daudi, mũthamaki nĩagĩre na kĩrĩkanĩro nao mbere ya Jehova o kũu Hebironi, nao magĩtĩrĩra Daudi maguta mũtwe atũike mũthamaki wa Isiraeli. **4** Daudi aarĩ na ūkũrũ wa mĩaka mĩrongo itatũ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka mĩaka mĩrongo ina. **5** Aathamakĩre Juda mĩaka mũgwanja na mĩeri itandatũ arĩ Hebironi, na agĩthamaka Isiraeli guothe mĩaka mĩrongo itatũ na itatũ arĩ Jerusalemu. **6** Mũthamaki na andũ ake magĩthĩ Jerusalemu magatharĩkire Ajebusi, arĩa matũũraga kuo. Nao Ajebusi makĩra Daudi atĩrĩ, “Ndũgũtoonya gũkũ; tondũ andũ arĩa megũkũgĩrĩrĩa ūtoonye nĩ arĩa atumumu na cionje.” Tondũ meĩraga atĩrĩ, “Daudi ndangĩhota gũtoonya kuo.” **7** No rĩrĩ, Daudi nĩatũnyanire kĩhĩtho kĩa hinya gĩa Zayuni, na nĩkĩo gĩtagwo itũũra inene rĩa Daudi. **8** Mũthenya o ro ūcio Daudi akiuga atĩrĩ, “Mündũ wotho ūngĩtooria Ajebusi no agerire mũtarũ-inĩ wa maaĩ nĩguo akinyĩre andũ acio ‘mathuaga na atumumu’ o acio thũ cia Daudi.” Kĩu nĩkĩo gĩtũmaga moĩge atĩrĩ, “Andũ atumumu na arĩa mathuaga” matigatoonya nyũmba ya ūthamaki.” **9** Nake Daudi agĩtũũra kĩhĩtho-inĩ kũu kĩa hinya, agĩgĩtua itũũra inene rĩa Daudi. Nake Daudi agĩakĩrĩa itũũra rĩu inene kuuma Milo arĩcookerie na thĩĩnĩ. **10** Daudi agĩkĩrĩrĩa kũgia na hinya tondũ Jehova Ngai Mwene Hinya-Wothe aarĩ hamwe nake. **11** Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo agĩtũmĩra Daudi andũ, hamwe na mĩgogo ya mĩtarakwa, na atharamara, na aaki na

mahiga, nao magĩakĩra Daudi nyũmba ya ũthamaki. **12** Nake Daudi akĩmenya atĩ Jehova nĩamũhaandite atũke mũthamaki wa Isiraeli na agatũũgĩria ũthamaki wake nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli. **13** Aarĩkia kuuma Hebironi, Daudi nĩagĩire na thuriya ingĩ na akĩhikia atumia kũu Jerusalemu, na agĩciarĩrwo aanake na airĩtu angĩ. **14** Maya nĩmo marĩtwa ma ciana iria aaciariĩre kũu Jerusalemu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **15** na Ibiharu, na Elishua, na Nefegu, na Jafia, **16** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti. **17** Hĩndĩ ĩria Afilisti maaigũire atĩ Daudi nĩaitĩĩrĩo maguta agatũka mũthamaki wa Isiraeli, makĩambata magĩthĩ na mbũtũ ciao ciothe kamakũcarie, no Daudi aigua ũhoru ũcio agĩkũrũka agĩthĩ kĩhitho-inĩ kĩa hinya. **18** Na rĩrĩ, Afilisti nĩmókĩte na makeyaraganĩa gĩtuamba-inĩ kĩa Refaimu; **19** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru kũrĩ Jehova, akĩmũũria atĩrĩ, “Thĩĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana kũrĩ nĩĩ?” Nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩ ngũneana Afilisti kũrĩ we.” **20** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩthĩ Baali-Perazimu, na agĩtooreria Afilisti kuo. Akiuga atĩrĩ, “O ta ũria maai moĩnaga, noguo Jehova aharaganĩtie thũ ciakwa mbere yakwa.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtwa Baali-Perazimu. **21** Nao Afilisti magĩtiganĩria mĩhianano yao kũu, nake Daudi na andũ ake makĩmũyaga magĩthĩ nayo. **22** Afilisti nĩmambatire o rĩngĩ makĩaraganĩa Gĩtuamba-inĩ kĩa Refaimu; **23** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtuĩria ũhoru harĩ Jehova, nake Jehova akĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kwambata ũthĩĩ ũrũngĩrĩrie, no thĩũrũrũka ũmoime na thuutha, ũmatharĩkĩre ũmarutĩtie na mbere ya mĩtĩ ya mĩkũngũgũ. **24** Rĩrĩ ũrĩguia mũkubio uumite igĩrũ rĩa mĩtĩ ya mĩkũngũgũ-rĩ, thĩĩ narua, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Jehova nĩathĩĩte mbere yaku nĩguo ahũũre mbũtũ cia Afilisti.” **25** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩũka o ta ũria Jehova aamwathĩte, akĩhũũra Afilisti amarutĩtie Gibeoni, o nginya Gezeri.

6 O rĩngĩ, Daudi agĩcookanĩrĩria andũ arĩa maarĩ njamba a Isiraeli othe, nao maarĩ ngĩrĩ mĩrongo ĩtatũ. **2** Daudi arĩ hamwe na andũ acio ake othe magĩthĩ moimite Baala kũu Juda makambatie ithandũkũ rĩa Ngai marĩrute kuo, ithandũkũ rĩria rĩĩtanĩtio na Rĩitwa Rĩake, nago ũguo nĩ ta kuuga Rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ũria ũikaraga gatagatĩ ka makerubi marĩa marĩ igĩrũ rĩa ithandũkũ rĩu. **3** Nao makĩĩgĩrĩria ithandũkũ rĩa Ngai ngaari-inĩ njerũ ya ng'ombe, makĩrĩrũta nyũmba ya Abinadabu, ĩria yarĩ kĩrĩma-inĩ. Nao Uza na Ahio, arĩũ a Abinadabu, nĩo maatongoretie ngari ĩyo njerũ **4** ĩrĩ na ithandũkũ rĩu rĩa Ngai igĩrũ rĩayo, nake Ahio nĩwe warĩtongoretie. **5** Nake Daudi na nyũmba yothē ya Isiraeli maarũhagia na hinya wao wothe marĩ mbere ya Jehova, makaina nyĩmbo na inanda cia kĩnũbi, na inanda cia mũgeeto, na tũhembe, na njingĩrĩ na thaani iria ihũũrĩthanagio ikagamba. **6** Hĩndĩ ĩria maakinyire kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩa Nakoni, ndegwa ikĩhĩngwo, Uza agĩtambũrũkia guoko akanyĩĩrĩria ithandũkũ rĩa Ngai tondũ ndegwa nĩ ciahĩngĩtwo. **7** Namo marakara ma Jehova magĩakanĩra Uza tondũ wa gĩũko kũu gĩa kwaga gĩtũĩ; Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmũũthia akĩgũũ, agĩkũĩra hakuhi na ithandũkũ rĩa Ngai. **8** Nake Daudi

akĩrakara tondũ mang'ũrĩ ma Jehova nĩmookĩrĩire Uza, na nginya ũmũthĩ handũ hau hetagwo Perezuz-Uza. **9** Nake Daudi agĩtĩgĩra Jehova mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, “Ngaahota atĩa kũũnũkia ithandũkũ rĩrĩ rĩa Jehova?” **10** Nake ndetĩkĩrĩre gĩtwara ithandũkũ rĩu rĩa Jehova kũu aatũire, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩtwarire kwa Obedi-Edomu ũria Mũgĩiti. **11** Ithandũkũ rĩu rĩa Jehova rĩgĩũria nyũmba-inĩ ya Obedi-Edomu ũria Mũgĩiti mĩeri ĩtatũ, nake Jehova akĩmũrathima hamwe na nyũmba yake yothē. **12** Na rĩrĩ, Mũthamaki Daudi akĩrũtwo atĩrĩ, “Jehova nĩarathimite nyũmba ya Obedi-Edomu na kĩrĩa gĩothe arĩ nakĩo, tondũ wa ithandũkũ rĩa Ngai.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩkũrũka akĩrũta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu akĩrĩtwara itũũra inene rĩa Daudi akenete. **13** Na rĩrĩ, andũ acio maakuũite ithandũkũ rĩa Jehova maakinya makinya matandatũ-rĩ, Daudi akĩrũta igongona rĩa ndegwa na gacau kanoru. **14** Daudi akĩĩna arĩ mbere ya Jehova na hinya wake wothe, ehumbite ebodi ya gatani; **15** nĩ ũndũ ũcio Daudi na nyũmba yothē ya Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa Jehova makĩanagĩrĩra na makĩhuhaga tũrumbeta. **16** Hĩndĩ ĩria ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Jehova rĩatoonyaga itũũra inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saulũ agĩcũthĩrĩria arĩ ndirica-inĩ. Na rĩria onire Mũthamaki Daudi akĩrũgarũga akĩĩnaga mbere ya Jehova, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake. **17** Nao makĩrehe ithandũkũ rĩa Jehova na makĩrĩũga handũ harĩo thĩĩnĩ wa hema ĩria Daudi aambĩte nĩ ũndũ warĩo, nake Daudi akĩrũta maruta ma njino na ma ũiguano mbere ya Jehova. **18** Aarĩkia kũrũta magongona ma njino, na maruta ma ũiguano-rĩ, akĩrathima andũ thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **19** Nĩngĩ akiheana mũgate, na gĩkũmba gĩa thabibũ, na gĩcunji kĩa nyama kũrĩ mũndũ o wothe warĩ gĩkundi-inĩ kũu gĩa Isiraeli, arũme na andũ-a-nja o ũndũ ũmwe. Nao andũ othe makĩĩnũka mĩcĩĩ kwao. **20** Hĩndĩ ĩria Daudi aacookire mũcĩĩ akarathime andũ a nyũmba yake-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saulũ agĩũka kũmũtũnga, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũthamaki wa Isiraeli nĩakĩĩonanĩtie ũmũthĩ-ĩ, agakĩrũta nguo mbere ya ngombo cia airĩtu cia ndungata ciake, o ta ũria mũndũ ũtarĩ thoni angĩka!” **21** Daudi akĩĩra Mikali atĩrĩ, “Nyuma mbere ya Jehova ũria wathuurire nĩ handũ ha thoguo kana mũndũ o na ũmwe wa nyũmba yake, hĩndĩ ĩria aathuurire ndũike mũthamaki wa gũthamakĩra andũ a Jehova, nĩo andũ a Isiraeli, na nĩ ũndũ ũcio no nginya nyine ndĩ mbere ya Jehova. **22** O na nĩ ngũkĩrĩrĩria kwĩyagĩthia gĩtũĩo gũkĩra ũũ, na nĩngwĩnyĩhĩa maitho-inĩ makwa. No rĩrĩ, ndungata ĩcio cia airĩtu wagweta-rĩ, nĩ nĩgũtũĩo ngũtũĩo nĩcio.” **23** Nake Mikali mwarĩ wa Saulũ ndaagĩre ciana nginya mũthenya ũria aakuire.

7 Na rĩrĩ, thuutha wa mũthamaki gũkĩra nyũmba yake ya ũthamaki, nake Jehova akamũhe ũhurũko agatiga gũkĩrĩrwo nĩ thũ ciake ciothe iria ciamũrĩgĩcĩrĩre-rĩ, **2** akĩĩra mũnabii Nathani atĩrĩ, “Nĩ njikaraga nyũmba ya ũthamaki yaakĩtwo na mĩtarakwa, o rĩria ithandũkũ rĩa Ngai rĩgĩtwo hema-inĩ.” **3** Nathani agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ũndũ ũria ũreecĩria, gwĩka ĩka guo tondũ Jehova arĩ hamwe nawe.” **4** Ũtukũ ũcio kiugo

kia Jehova gígikinyira Nathani, akúrwō atírí: **5** “Thíi úkeere ndungata yakwa Daudi atírí, ‘Jehova ekuuga úú: Anga we níwe úkúnjakíra nyumba níguo ndímítúúre? **6** Nii ndírí ndatúúra nyumba kuuma múthenya úria ndaarutire andú a Isiraeli kuuma búrúri wa Misiri nginya úmúthí. Ndúúraga thiaaga kúndú na kúndú ndí hema-iní arí yo gítúúro gíakwa. **7** Kúria guothe ndanathíi na andú a Isiraeli othe-rí, ndí ndooria mütongoria o na úmwe wao, aría ndaathire maríthage andú akwa a Isiraeli, atírí, “Mwagíte kúnjakíra nyumba ya mítarakwa níki?” **8** “Na rírí, íra ndungata yakwa Daudi atírí, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga úú: Ndaakúrutire rúuru-iní ngígútigithia kúrmírira mahíi níguo útuíke mwathí wa andú akwa a Isiraeli. **9** Ní ngoretwo nawe o kúria guothe wanathíi, na ngakwehereria thú ciaku ciothe ikeehera mbere yaku. Ríu níngútúma ríitwa ríaku rítuúke inene, o ta maríitwa ma andú aría anene múnō a thí. **10** Na níngahe andú akwa a Isiraeli handú, na ndímahaande wega nígeetha magíe na múcíi wao kíúmbe, na matigacooka gúthíínika. Andú aaganu matigacooka kúmahinyíríria ríngí, o ta úria maatúire meekaga kíambíríria-iní, **11** o na úria matúire meekaga kuuma ríríia ndathuúire atongoria a gútongoragia andú akwa a Isiraeli. Níngí níngakúhe úhurúko kuuma kúrí thú ciaku ciothe. “Jehova egúkwíra atí Jehova we mwene níwe úkaarúgamia nyumba yaku: **12** Híndí íria matukú maku magaaithira, úhurúke hamwe na maithe maku, níngarahúra mbeú yaku ícooke ithenya ríaku, íria íkoima múthiimo waku wee mwene, na níngarúgamia úthamaki wake. **13** Úcio níwe úgaaka nyumba ítanítio na Ríitwa Ríakwa, na níngarúgamia gítí kía únene wake nginya tene. **14** Níngatuúka ithe, nake atuúke múrú wakwa. Híndí íria ageeka úúru, ngaamúherithia na rúthanju rwa andú, na ahúúrwo mahúúra ní andú. **15** No rírí, wendo wakwa ndúrí híndí úkeherio kúrí we, ta úria ndaaweheririe harí Saúlú, úria ndeheririe mbere yaku. **16** Nyumba yaku na úthamaki waku igútúúra mbere yakwa nginya tene; o nakío gítí giaku kía únene gígútúúra kíri kírumu wega nginya tene.” **17** Nake Nathani akíra Daudi ciugo ciothe cia úguúrio úcio. **18** Nake Múthamaki Daudi agítóonya, agíikara thí mbere ya Jehova, akiuga atírí: “Níi ndíkírí ú, Wee Mwathani Jehova, nayo nyumba yakwa-rí, íkírí kí, atí níkío únginyítie nginya haha? **19** Na rírí, Wee Mwathani Jehova, wonete úndú úcio ta úrí múnini maitho-iní maku, nawe úgacooka kwaria úhoro wa matukú maría magooka makoníi nyumba ya ndungata yaku. Níngí Wee Mwathani Jehova íno níyo njíra yaku íria waragíríia andú nayo? **20** “Ní atía úngí Daudi angíkwíra? Nígúkorwo Wee Mwathani Jehova, níúí ndungata yaku. **21** Ní úndú wa kíugo giaku, na kúringana na wendo waku, níwikíte úndú úyú múnene úguo, na úkaúmenyithia ndungata yaku. **22** “Wee Mwathani Jehova, kaí úkírí múnene-í! Gútírí úngí tawe, na gútírí Ngai úngí tige wee, o ta úria túguíte na rútú maitú. **23** Na núú úhaana ta andú aku a Isiraeli, rúrírí rúmwe gúkú thí rúria Ngai waruo aakúúrire rútuúke andú ake, nígeetha wígíire igweta, na wíke maúndú manene ma magegania na ma gwítígírwō, na úndú wa kúingata ndúríri na ngai ciao ciehere mbere ya andú aku, aría wakúúrire kuuma búrúri wa Misiri?

24 Wee níúrugamítie andú aku a Isiraeli matúúke andú aku nginya tene, nawe, Wee Jehova níútuúkíte Ngai wao. **25** “Na rírí, Jehova Ngai, túma kíraníro kíria wíráníire gíkóníi ndungata yaku na nyumba yake kírumé nginya tene. Na wíke o ta úguo wíráníire, **26** nígeetha ríitwa ríaku rínenehe nginya tene. Níngí andú nímakóiga atírí, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe níwe Ngai wa Isiraeli!’ Nayo nyumba ya ndungata yaku Daudi níúkehaanda mbere yaku. **27** “Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, níúguúríire ndungata yaku úndú úyú, úkoiga atírí, ‘Níngagwakíra nyumba.’ Ní úndú úcio ndungata yaku níngíte na úmíríru wa kúhooya íhooya rírí. **28** Wee Mwathani Jehova, Wee níwe Ngai! Ciugo ciaku níciakwíhokwo, na níwíríire ndungata yaku maúndú macío mega. **29** Ríu níwonete kwagíríire úrathime nyumba ya ndungata yaku, nígeetha ítúúre mbere yaku nginya tene maitho-iní maku; nígúkorwo Wee Mwathani Jehova níwe warítie, na ní úndú wa kírathimo gíaku, nyumba ya ndungata yaku ítúúre íraathímítwo nginya tene.”

8 Thuutha wa mahinda macío-rí, Daudi níatharíkúire Afilísti na akímatooria bíú, na agítunyana Methégi-Amma kuuma watho-iní wa Afilísti. **2** Níngí Daudi níatooríire andú a Moabi. Agítúma makome thí na akímathima na úruihu wa rúrigi. Aamathima-rí, íthimi ígírí ciao makooragwo, na gíthimi gía gatátú mageetíkírio matúúre muoyo. Ní úndú úcio andú a Moabi magítuúka ndungata cia Daudi na makamúrehagíra igooti. **3** Daudi níahúúraníre na Hadadezeri múrú wa Rehobu, múthamaki wa Zoba, ríríia aathíite gúcookia búríri úria aatunyítwo gúkuhí na Rúúí rwa Faratí. **4** Nake Daudi akímútunya ngaári ciake cia ita ngírí ímwe, na andú a gúcitwara ngírí mógwanja, na thígari cia magúrú ngírí mírongo tírí. Nake agítemenga mbarathi ício cia mbaara magúrú agítúma íthue ciothe tige o igana rímwe. **5** Ríríia Asuriata a kuuma Dameski mookire gúeithia Hadadezeri múthamaki wa Zoba, Daudi akíúraga Asuriata ngírí mírongo tírí na ígírí. **6** Akígga mbútú cia kúrangíra úthamaki wa Asuriata kúu Dameski. Nao Asuriata magítuúka a gwhthagwo níwe makamúrehagíra igooti. Jehova níaheaga Daudi úhootani kúria guothe aathíiaga. **7** Na rírí, Daudi agíkúua ngo cia thahabu íria ciarí cia atongoria a Hadadezeri agícírehe Jerusalemu. **8** Kuuma matúúra ma Teba na Berothai, maría maarí ma Hadadezeri, Múthamaki Daudi agíkúua kuuma kuo indo nyingí múnō cia gícango. **9** Ríríia Tou múthamaki wa Hamathu aagíuire atí Daudi níahootete mbútú ciothe cia mbaara cia Hadadezeri-rí, **10** agítúma múrúu Joramu kúrí Múthamaki Daudi akamúgeithie na amúkúngúire ní úndú wa kúhoota Hadadezeri, úria wakoretwo akírúna na Tou. Joramu akímúrehera indo cia betha na cia thahabu, o na cia gícango. **11** Múthamaki Daudi akámúríra Jehova indo ício, o ta úria aamúrite betha na thahabu kuuma ndúríri-iní ciothe íria aatooretie. **12** Nacio ní Edomu na Moabi, na Aamoni na Afilísti, na Amaleki. Níngí akíamúra indo íria aatahíte kuuma kúrí Hadadezeri múrú wa Rehobu múthamaki wa Zoba. **13** Nake Daudi akígga igweta híndí íria oimire kúúraga andú a Edomu

ngiri ikūmi na inyanya Gítuamba-inĩ gĩa Cumbĩ. **14** Nake akĩga thigari cia kūrāngira Edomu guothe, nao andũ a Edomu othe magĩtuika ndungata cia Daudi. Nake Jehova nĩahega Daudi ūhōtani kūrĩa guothe aathĩiaga. **15** Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagira kihooto, na akahingĩria andũ ake othe maũndũ marĩa maagĩĩire. **16** Joabu mūrũ wa Zeruia nĩwe warĩ mūnene wa ita; nake Jehoshafatu mūrũ wa Ehiludu nĩwe warĩ mwandiki wa maũndũ ma ihinda rĩu; **17** nake Zadok mūrũ wa Ahitubu na Ahimeleku mūrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai; nake Seraia aarĩ mwandiki. **18** Nake Benaia mūrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mūnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi maarĩ ataari a mũthamaki.

9 Nake Daudi akiũria atĩrĩ, “Nĩ kūrĩ mũndũ o na ūmwe ūtigariite wa nyũmba ya Saũlũ ūrĩa ingĩtuga nĩ undũ wa Jonathani?” **2** Na rĩrĩ, nĩ kwari na ndungata ya mũciĩ wa Saũlũ yetagwo Ziba. Nao makĩmĩta ithĩĩ mbere ya Daudi, nake mũthamaki akĩmĩũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Ziba?” Nayo igĩcookia atĩrĩ, “Iĩ nĩ nĩ ndungata yaku.” **3** Nake mũthamaki akiũria atĩrĩ, “Gũtirĩ mũndũ o na ūmwe ūtigariite wa nyũmba ya Saũlũ ūrĩa ingĩonia ūtugi wa Ngai?” Nake Ziba agĩcookieria mũthamaki atĩrĩ, “Nĩ kūrĩ na mūrũ wa Jonathani; nake nĩ mwonju magũrũ meerĩ.” **4** Nake mũthamaki akiũria atĩrĩ, “Arĩ ha?” Ziba akĩmũcookeria atĩrĩ, “Arĩ mũciĩ kwa Makiru mūrũ wa Amieli kũu Lo-Debari.” **5** Nĩ undũ ūcio, Mũthamaki Daudi agĩtũmana areehwo kuuma nyũmba ya Makiru mūrũ wa Amieli, kũu Lo-Debari. **6** Rĩrĩa Mefiboshethu mūrũ wa Jonathani, mūrũ wa Saũlũ, ookire harĩ Daudi, akĩnamĩrĩra amũhe gĩtĩio. Nake Daudi akĩmwĩta “Mefiboshethu!” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ūyũ ndungata yaku.” **7** Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwtĩgĩra, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩngũgĩtuga nĩ undũ wa thoguo Jonathani. Nĩngũgĩcookeria githaka gĩothe kirĩa kiarĩ gĩa gukaguo Saũlũ, nawe ūrĩrĩagira irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” **8** Nake Mefiboshethu akĩnamĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ntungata yaku ikĩrĩ kĩ, atĩ nĩguo ūrĩmbũye ngui nguũ ta nĩ?” **9** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩtũmanĩra Ziba, ndungata ya Saũlũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndahe mūrũ wa mūrĩũ wa mwathi waku indo ciothe irĩa ciarĩ cia Saũlũ na cia nyũmba yake. **10** Wee, hamwe na ariũ aku na ndungata ciaku, nĩ inyuĩ mūrĩmūrĩmagira mũgũnda, na mũkainũkia magetha, nĩgeetha mūrũ wa mūrĩũ wa mwathi waku oonage irio. Nake Mefiboshethu, mūrũ wa mūrĩũ wa mwathi waku, arĩrĩagira irio metha-inĩ yakwa hĩndĩ ciothe.” (Na rĩrĩ, Ziba aarĩ na ariũ ikūmi na atano, na ndungata mĩrongo iĩrĩ). **11** Nĩngĩ Ziba akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ntungata yaku nĩngwĩka o ūrĩa wotho mũthamaki, mwathi wakwa, egwatha ndungata yake iũke.” Nĩ undũ ūcio Mefiboshethu aarĩagira irio metha-inĩ ya Daudi taarĩ ūmwe wa ariũ a mũthamaki. **12** Mefiboshethu aarĩ na kamwana geetagwo Mika, nao andũ othe a mũciĩ wa Ziba maarĩ ndungata cia Mefiboshethu. **13** Nake Mefiboshethu agĩtũra Jerusalemu, tondũ aarĩagira irio metha-inĩ ya mũthamaki hĩndĩ ciothe, nake ari mwonju magũrũ meerĩ.

10 Thuutha wa mahinda macio, mũthamaki wa Aamoni agĩkua, nake Hanuni, mūrĩũ, agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **2** Nake Daudi agĩciiria atĩrĩ, “Nĩnguonania ūtugi kūrĩ Hanuni mūrũ wa Nahashu, o ta ūrĩa ithe aanjikire maũndũ ma ūtugi.” Nĩ undũ ūcio Daudi agĩtũma andũ kūrĩ Hanuni makamũcakaithe nĩ undũ wa gũkuĩrwo nĩ ithe. Rĩrĩa andũ acio maatũmĩtwo nĩ Daudi maakĩnyire bũrũri-inĩ wa Aamoni-rĩ, **3** andũ arĩa maarĩ igweta a Aamoni makĩũria Hanuni mwathi wao atĩrĩ, “Ūreciiria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ undũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithe? Githĩ Daudi ndatũmĩte andũ aya kūrĩ we nĩgeetha matũĩrie na mathigaane itũũra rĩrĩ inene, nĩguo macooke marĩtunyane?” **4** Nĩ undũ ūcio Hanuni akĩnyĩtithia andũ acio a Daudi, na akĩmenjithia nderu rwere rũmwe, na agĩtinia nguo ciao irima gatagati ka njikarĩro, na akĩmaingata. **5** Hĩndĩ irĩa Daudi eerĩrwo ūhoro ūcio, agĩtũma andũ makamatũnge tondũ andũ acio nĩmaconorĩthĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikarai kũu Jeriko nginya nderu cianyu ikũre, mũcooke mũũke.” **6** Rĩrĩa Aamoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkite kĩndũ kĩnũgu harĩ Daudi-rĩ, makĩandika thigari cia magũrũ cia Asuriata ngiri mĩrongo iĩrĩ kuuma Bethi-Rehobu na Zoba, o na mũthamaki wa Maaka arĩ na andũ ake ngiri imwe, o na nĩngĩ andũ ngiri ikūmi na igĩrĩ kuuma Tobu. **7** Nake Daudi aigua ūhoro ūcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. **8** Nao Aamoni makĩumagara, makĩara mĩhari ya mbũtũ cia mbaara kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩa inene, nao Asuriata a Zoba na Rehobu, na andũ a Tobu na a Maaka maarĩ oiki kũu werũ-inĩ. **9** Nake Joabu akĩona atĩ thigari nĩciarĩte mĩhari ya mbaara mbere yake o na thuutha wake; nĩ undũ ūcio agĩthuura mbũtũ imwe irĩa ciarĩ njamba mũno kũu Isiraeli, agĩcitũma ikarũe na Asuriata. **10** Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mūrũ wa nyina, na akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. **11** Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ūũke ūndeithie; no Aamoni mangĩgũkĩria hinya-rĩ, nĩngũũka ngũteithie. **12** Wĩyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũe na ūcamba nĩ undũ wa andũ aitũ na nĩ undũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩegwĩka ūrĩa ekuona kwagĩĩire maitho-inĩ make.” **13** Nĩngĩ Joabu na mbũtũ ciake magĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmoorĩra. **14** Rĩrĩa Aamoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroorĩra, o nao makĩũrĩra Abishai, magĩtoonya thĩĩnĩ wa itũũra rĩrĩa inene. Nĩ undũ ūcio Joabu agĩcooka agĩtiga kũrũ na Aamoni na agĩthĩĩ Jerusalemu. **15** Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatoorio nĩ andũ a Isiraeli-rĩ, magĩcookanĩrĩra hamwe ringĩ. **16** Hadadezeri aarehĩthĩtie Asuriata kuuma mūrĩmo wa Rũũ rwa Farati; magĩthĩĩ nginya Helamu marĩ hamwe, na Shobaki mūnene wa mbũtũ ya ita ya Hedadezeri, amatongoretie. **17** Rĩrĩa Daudi eerĩrwo ūhoro ūcio-rĩ, agĩcookanĩrĩra ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani na magĩthĩĩ nginya Helamu. Nao Asuriata makĩara mĩhari ya thigari cia mbaara igatũngane na Daudi, makĩrũa nake. **18** No rĩrĩ, Asuriata acio makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akiũruga andũ magana mũgwanja arĩa maatwarithagia ngaari ciao cia ita, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo iĩna. Nĩngĩ akiũruga Shobaki mūnene wa mbũtũ ciao, agĩkũira kũu. **19** Rĩrĩa athamaki

aria othe maarĩ ndungata cia Hadadezeri moonire atĩ nĩmahootwo nĩ Israeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na andũ a Israeli na magĩtuĩka a gwachagwo nĩo. Nĩ undũ ũcio Asuriata magĩtigĩra gũcoka gũteithia Aamoni hĩndi ingĩ.

11 Na rĩrĩ, hĩndi ya kimeria yaakinya ihinda rĩrĩa athamaki maathiaga mbaara-inĩ-rĩ, Daudi agĩtũma Joabu hamwe na andũ a mũthamaki na mbũtũ ciothe cia mbaara cia andũ a Israeli. Makĩananga Aamoni magĩcoka makĩrigiciĩria Raba. Nowe Daudi agĩtigwo Jerusalemu. **2** Hwaĩ-inĩ ũmwe-rĩ, Daudi agĩũkĩra akiuma gĩtanda-inĩ gĩake agĩthĩ gũceeranga kũu igũrũ rĩa nyũmba ya ũthamaki. Arĩ nyũmba igũrũ akiona mündũ-wa-nja agĩthamba. Mündũ-wa-nja ũcio aarĩ mũthaka mũno, **3** nake Daudi agĩtũma mündũ agatũirie ũhoro wake. Mündũ ũcio akimwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ũcio ti Bathisheba, mwari wa Eliamu mũtumia wa Uria ũria Mũhiti?” **4** Hĩndi iyo Daudi agĩtũma andũ makamũgĩire. Mündũ-wa-nja ũcio agĩũka kũrĩ Daudi, nake agĩkoma nake. (Nĩgũkorwo nĩethereetie ihinda rĩake rĩa mweri), nake agĩgĩcokera gwake mũciĩ. **5** Mündũ-wa-nja ũcio akigia nda na agĩtũmanĩra Daudi, akimwĩra atĩrĩ, “Ndi na nda.” **6** Nĩ undũ ũcio Daudi agĩtũma mündũ athĩĩ kũrĩ Joabu amwĩre atĩrĩ: “Ndũmĩra Uria ũria Mũhiti.” Nake Joabu agĩtũma Uria kũrĩ Daudi. **7** Rĩrĩa Uria ookire, Daudi akimũũria ũhoro wa ũria Joabu aatarĩ, na ũhoro wa ũria thĩgari ciatarĩ, na ũria mbaara yathĩaga na mbere. **8** Ningĩ Daudi akĩĩra Uria atĩrĩ, “Ikũrũka gwaku mũciĩ ũgethambe magũrũ.” Nĩ undũ ũcio Uria akiuma nyũmba ya ũthamaki, na akĩrũmĩrĩrio kĩheo kuuma kũrĩ mũthamaki. **9** No Uria agĩkoma itoonjero-inĩ rĩa nyũmba ya ũthamaki hamwe na ndungata ciothe cia mwathi wake, na ndaigana gũkũrũka athĩĩ gwake mũciĩ. **10** Rĩrĩa Daudi eerirwo atĩrĩ, “Uria ndaanathĩĩ mũciĩ,” akimũũria atĩrĩ, “Gĩthĩ to hĩndi woka kuuma kũraya? Nĩ kĩĩ kĩragiririe ũthĩĩ mũciĩ?” **11** Uria akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Itandũkũ rĩa Jehova, na andũ a Israeli na a Juda maikarĩte hema-inĩ, na mwathi wakwa Joabu na andũ a mwathi wakwa maikarĩte kambĩ kũu werũ-inĩ. Ingĩrahotire atĩa gũthĩĩ mũciĩ gwakwa, ngarĩe na nganyue, na ngome na mũtumia wakwa? Ti-itherũ o ta ũria ũtũũraga muoyo, ndingĩka undũ ta ũcio!” **12** Ningĩ Daudi akimwĩra atĩrĩ, “Ikara gũkũ mũthenya ũngĩ ũmwe, na rũciũ nĩngagũtũma ũcooke.” Nĩ undũ ũcio Uria agĩũkĩra Jerusalemu mũthenya ũcio na ũcio ũngĩ warũmĩĩre. **13** Hĩndi rĩa Daudi aamwĩtĩre, akĩrĩĩanĩra na akĩnyuuanĩra nake, ningĩ Daudi agĩtũma arĩio nĩ njoo. No hwaĩ-inĩ Uria agĩthĩĩ gũkoma mũgeeka-inĩ wake arĩ hamwe na ndungata cia mwathi wake; ndaigana gũthĩĩ gwake mũciĩ. **14** Rũciĩni Daudi akĩandĩkĩra Joabu marũa, akĩmanengera Uria atware. **15** Marũa macio maandĩkĩtũ atĩrĩ, “Tware Uria harĩa mbaara tĩhĩire mũno. ũcooke ũmũtiganĩrie nĩgeetha ooragwo.” **16** Rĩrĩa Joabu aarigiciĩrie itũũra rĩrĩa inene, akĩga Uria harĩa aamenyaga nĩho haarĩ agĩtĩrĩ arĩa maarĩ njamba. **17** Hĩndi rĩa andũ a itũũra rĩu inene mookire kũrĩa na Joabu-rĩ, andũ amwe a mbũtũ cia ita cia Daudi makĩũragwo; o nake Uria ũria Mũhiti agĩkua. **18** Joabu agĩtũma mündũ kũrĩ Daudi akamũhe ũhoro wothe wa

mbaara iyo. **19** Nake agĩatha mündũ ũcio aatũmire atĩrĩ: “Warĩkia kũhe mũthamaki ũhoro ũyũ wothe wa mbaara, **20** marakara ma mũthamaki maahota kũrĩrĩmbũka, nake aahota gũkũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩĩ gĩtũmire mũkũhĩrĩrie mũno itũũra inene mũkarĩe? Kĩĩ mũtooĩ atĩ no mamũrathe na mĩgũ marĩ rũthĩngo-inĩ?’ **21** Nũũ woragire Abimeleku mũrũ wa Jerubu-Beshethu? Gĩthĩ ti mündũ-wa-nja wamũũkĩrie ihiga rĩa gĩthĩ arĩ rũthĩngo-inĩ igũrũ? Gĩthĩ ti kio gĩatũmire akũire kũu Thebezu? Nĩ kĩĩ kĩratũmire mũthĩĩ hakuĩ mũno na rũthĩngo?’ Angĩgakũũria ũguo-rĩ, nawe ũkaamũcokeria atĩrĩ, ‘O nayo ndungata yaku, Uria ũria Mũhiti nĩmũkuũ.’” **22** Nake mündũ ũcio akiumagara agĩthĩ, na aakinya, akĩĩra Daudi maĩndũ mothe marĩa Joabu aamũtũmĩte akoige. **23** Nake mündũ ũcio watũmĩtwo akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Andũ acio maratũkĩrĩrie hinya, marooka kũrĩa na ithũ werũ-inĩ, no tũrakĩmahũndũra nginya itoonjero-inĩ rĩa kĩhĩngo gĩa itũũra rĩrĩa inene. **24** Hĩndi iyo aikia a mĩgũ maraikĩria ndungata ciaku mĩgũ marĩ rũthĩngo igũrũ, na andũ amwe a mũthamaki nĩmakuĩte. O na ningĩ ndungata yaku, Uria ũria Mũhiti, nĩkuĩte.” **25** Nake Daudi akĩĩra mündũ ũcio atĩrĩ, “Thĩĩ wĩre Joabu atĩrĩ: ‘Tiga kũigua ũũru nĩ ũhoro ũcio; rũhiũ rũniinaga mündũ ũmwe o ta ũria rũniinaga ũria ũngĩ. Thĩĩ na mbere gũtharĩkĩra itũũra rĩu inene ũrianange.’ Wĩre Joabu ũguo nĩgeetha ũmũmĩrĩrie.” **26** Rĩrĩa mũtumia wa Uria aigũire atĩ mũthũuriwe nĩakuĩte-rĩ, akimũcakaira. **27** Ihinda rĩa gũcakaya rĩathira-rĩ, Daudi akiuga areehwo gwake nyũmba, nake agĩtuĩka mũtumia wake, na akimũciarĩra kahĩ. No rĩrĩ, undũ ũcio Daudi ekĩte nĩwarakarĩrie Jehova.

12 Nake Jehova agĩtũma Nathani kũrĩ Daudi. Na yaakinya harĩ we Nathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na andũ eerĩ, ũmwe aarĩ gĩtonga na ũria ũngĩ aarĩ mũthĩĩni. **2** Mündũ ũcio warĩ gĩtonga aarĩ na ndũũru nĩyĩngĩ cia ng’ondũ na cia ng’ombe, **3** no ũcio warĩ mũthĩĩni ndaari na kĩndũ tĩga o kamwati kanini aagũrĩte. Agĩkarera, nako gagĩkũra karĩ hamwe nake na ciana ciake. Kaarĩaga irio ciake, na gakanyuuagĩra gĩkombe gĩake na gaakomaga gĩthũri-inĩ gĩake. Nako kaarĩ o ta mwari. **4** “Na rĩrĩ, mũgeni agĩũka gwa gĩtonga kũu, no gĩtonga kũu gĩkĩrega kuoya ng’ondũ ĩmwe yakĩo kana ng’ombe gĩthondokere mũgeni ũcio wokĩte gwakĩo gĩa kũrĩa. Handũ ha ũguo, gĩkĩoya kamwati karĩa kaarĩ ka mũthĩĩni na gĩgĩthĩnjĩra mündũ ũcio wokĩte gwakĩo mũciĩ.” **5** Daudi agĩcĩnwo nĩ marakara nĩ undũ wa mündũ ũcio, akĩĩra Nathani atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũraga muoyo, mündũ ũcio wĩkĩte ũguo agĩrĩrwo nĩ gũkua! **6** No nginya arĩhe kamwati kau maita mana, tondũ nĩekite undũ ta ũcio na akaaga kũiguanĩra tha.” **7** Hĩndi iyo Nathani akĩĩra Daudi atĩrĩ, “Wee nĩwe mündũ ũcio! Ūũ nĩguo Jehova, Ngai wa Israeli, ekuuga: ‘Ndagũĩrĩrie maguta ũtuĩke mũthamaki wa Israeli, na ngĩkũhonokia kuuma guoko-inĩ gwa Saũlũ. **8** Nĩndakũheire nyũmba ya mwathi waku, o na ngĩkũhe atumia a mwathi waku maikare gĩthũri-inĩ gĩa gũkua. Nĩndakũheire nyũmba ya Israeli na Juda. Na ngĩkorwo maĩndũ macio maarĩ manini na matĩakũiganĩte-rĩ, nĩngĩakũheire maĩndũ mangĩ

maingĩ. **9** Nĩ kĩ gītũmĩte ũnyarare kiugo kĩa Jehova, ũgeeka ũuru maitho-inĩ make? Nĩwooragithirie Uria ũria Mũhiti na rũhiũ rwa njora, na ũkioya mūtumia wake atũike mūtumia waku. Wamuragithirie na rũhiũ rwa njora rwa andũ a Amoni. **10** Na nĩ ũndũ ũcio, rũhiũ rwa njora rũtikeehera nyũmba yaku, nĩ ũndũ nĩwaanyararire nĩ, na ũkioya mūtumia wa Uria ũria Mũhiti atũike mūtumia waku.” **11** “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩngũkũrehithiria thĩna kuuma nyũmba yaku wee mwene. O maitho-inĩ maku nĩngoya atumia aku, ndĩmahe mĩndũ wa nyũmba yaku, nake nĩagakoma na atumia acio aku mũthenya barigici. **12** Wekire ũndũ ũcio na hittho, no Nĩ ngeeka ũndũ ũyũ mũthenya barigici andũ a Isiraeli othe makĩonaga.” **13** Hĩndĩ iyo Daudi akĩra Nathani atĩrĩ, “Nĩnjĩhĩirie Jehova.” Nathani agĩcookia atĩrĩ, “Jehova nĩakwehereirie mehia maku. Ndũgũkua. **14** No tondũ nĩtũtũmĩte thũ cia Jehova imũmene mũno nĩ ũndũ wa gwĩka ũguo-rĩ, mwana ũcio ũciarĩrwo nĩgũkua.” **15** Nathani aarikia kũnũka mũci-rĩ, Jehova agĩtũma mwana ũcio mūtumia wa Uria aaciariire Daudi arĩare. **16** Daudi agĩthaitha Ngai nĩ ũndũ wa mwana ũcio. Akĩhinga kũria irio, agĩtoonya nyũmba yake, agikoma thĩ ũtukũ ũcio wothe. **17** Nao athuuri a nyũmba yake magĩthĩ hakuhi nake nĩguo mamũrũgamie na igũrũ nowa akĩrega, na ndaigana kũrianĩra irio nao. **18** Mũthenya wa mũgwanja wakinya-rĩ, mwana ũcio agĩkua. Nacio ndungata cia Daudi igĩtĩgĩra kũmwĩra atĩ mwana ũcio nĩakuĩte. Tondũ cioigire atĩrĩ, “Rĩria mwana oima mũguro, twarĩirie Daudi na akaaga gĩtũthĩkirĩria. Twahota atĩa kũmwĩra atĩ mwana nĩakuĩte? Aahota kwĩgera ngero.” **19** No Daudi akĩona atĩ ndungata ciake nĩciaheehanaga, akĩmenya atĩ mwana ũcio nĩakuĩte. Nake akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ mwana akuĩte?” Nao magĩcookia atĩrĩ, “Iĩ, nĩakuĩte.” **20** Hĩndĩ iyo Daudi agĩũkĩra. Aarikia gwiĩthamba, akĩhaka maguta na akĩgarũrĩra nguo ciake, agĩthĩ nyũmba ya Jehova, akĩnamĩrĩra, na akĩhooya. Nĩngĩ agĩcookia agĩthĩ gwake mũciĩ, agĩtĩa irio, nao andũ ake makĩmũrehere, akĩria. **21** Ndungata ciake ikĩmũũria atĩrĩ, “Ũreka ũguo nĩkĩ? Rĩria mwana ararĩ muoyo nĩũrehingĩte na ũkarĩra, no mwana akua-rĩ, wokĩra na warĩa iriol!” **22** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Hĩndĩ irĩa mwana ararĩ muoyo-rĩ, ndirehingaga na ngarĩra. ngĩciirĩa atĩrĩ, ‘Nũũ ũũĩ? Jehova aahota kũnjũgĩra tha areke mwana ũcio atũũre muoyo.’ **23** No rĩu tondũ nĩakuĩte-rĩ, nĩ kĩ gĩgĩtũma ndĩhingĩ? Ndaahota kũmũrĩũkia? Nĩ nĩ nĩ gaaathĩ kũrĩ we, no ndangĩcookia kũrĩ nĩ.” **24** Hĩndĩ iyo Daudi akĩhooreria mūtumia wake Bathisheba, agĩthĩ kũrĩ we na agikoma nake. Nake agĩcĩara kahĩ; nao magĩgatua Solomoni. Nake Jehova agĩkenda; **25** na tondũ Jehova nĩakendete-rĩ, agĩtũma mũnabĩ Nathani atĩhĩ agakahe rĩtwa Jedidia. **26** Hĩndĩ iyo Joabu akĩhũura Raba itũũra rĩa andũ a Amoni, na agĩtũnyana kĩhingo kĩa hinya kĩa ũthamaki. **27** Nĩngĩ Joabu agĩtũma andũ kũrĩ Daudi, akiuga atĩrĩ, “Nĩhũũranite na itũũra rĩa Raba o na ngatũnyana maaĩ marĩo. **28** Na rĩrĩ, cookanĩrĩa ikundi icio ingĩ cia mbũtũ cia ita, nĩguo ithiũrũrũkĩrie itũũra rĩu inene irĩgĩwatĩre. Angĩkorwo ti ũguo nĩngĩgĩwatĩra itũũra rĩu inene, narĩo rĩĩtanagĩo na nĩ.” **29** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcookanĩrĩa mbũtũ ciake ciothe cia ita

agĩthĩ Raba, na akĩrĩtharĩkĩra, akĩrĩtũnyana. **30** Nake akĩoya thũmbĩ ya mũtwe ya mũthamaki wao, na ũritũ wayo warĩ taranda imwe ya thahabu, na nĩ yagemetio na tũhiga twa goro, nayo ikĩgĩrĩrwo mũtwe wa Daudi. Nake agĩtaha indo nyingĩ mũno kuuma itũũra rĩu inene, **31** akĩrutũrũra aikarĩ akuo, akĩmahe wĩra wa gwatũra mbaũ na mĩthumeno, na aruti wĩra na harũ cia igeri na wa mathanwa, na wĩra wa gũthondeka maturubarĩ. Nake eekire ũguo matũũra-inĩ mothe na Amoni. Thuutha ũcio Daudi na mbũtũ ciake ciothe cia ita magĩcookia Jerusalemu.

13 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Abisalomu mũrũ wa Daudi aarĩ na mwarĩ wa nyina mũthaka mũno wetagwo Tamaru, nake Amunoni mũrũ wa Daudi akĩmwenda mũno. **2** Amunoni agĩtangĩka nginya agĩtũua nĩ mũrũaru nĩ ũndũ wa mwarĩ wa ithe Tamaru, nĩgũkorwo aarĩ mũrĩtu gathirange, na nĩonaga arĩ hinya kũmwĩka ũndũ o na ũrĩkũ. **3** Na rĩrĩ, Amunoni aarĩ na mĩratawe wetagwo Jonadabu mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi. Jonadabu aarĩ mũndũ mwara mũno. **4** Akĩũria Amunoni atĩrĩ, “Nĩ kĩ gītũmĩte wee mũrũ wa mũthamaki woneke o ũkĩhinyĩrĩka rũciĩnĩ o rũciĩnĩ? Kaĩ ũtangĩnjĩra gītũmĩ?” Amunoni akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwenda nyendeete Tamaru, mwarĩ wa nyina na Abisalomu mũrũ wa baba.” **5** Jonadabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũrĩrĩ na wĩtue atĩ ũrĩ mũrũaru. Rĩria thoguo arĩũka gũkuona, ũmwĩre atĩrĩ, ‘No nyende mwarĩ wa baba Tamaru oke aahe kĩndũ gĩa kũria. Andugĩre irio ngĩonaga, nĩguo ndĩmuone, na nĩngĩ ndie acinyiĩtĩte na guoko gwake.” **6** Nĩ ũndũ ũcio Amunoni agĩkoma na agĩtũua nĩ mũrũaru. Na rĩria mũthamaki ookire kũmuona, Amunoni akĩmwĩra atĩrĩ, “No nyende mwarĩ wa baba Tamaru oke aathondekere tũmĩgate ngĩonaga, nĩguo ndie anyiĩtĩte na guoko gwake.” **7** Daudi agĩtũmanĩra Tamaru nyũmba-inĩ ya ũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ nyũmba ya mũrũ wa thoguo Amunoni, ũmũthondekere irio.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Tamaru agĩthĩ nyũmba ya mũrũ wa ithe Amunoni, akĩmũkora akomete. Akĩoya mũtu, akĩũkanda, agĩthondeka mũgate Amunoni akĩmuonaga, na akĩũruga. **9** Agĩcookia akĩoya rũgĩo, akĩmũihũrĩra mũgate, nowa akĩrega kũria. Amunoni akiuga atĩrĩ, “Andũ othe nĩmeherio haha.” Nĩ ũndũ ũcio andũ othe makĩuma nja, makĩmũtĩga. **10** Hĩndĩ iyo Amunoni akĩra Tamaru atĩrĩ, “Ndehera irio haha nyũmba yakwa ya toro, nĩguo ndie ũcinyiĩtĩte na guoko gwaku.” Nake Tamaru akĩoya mũgate ũria aathondekete, akĩtũwarĩra mũrũ wa ithe Amunoni nyũmba yake ya toro. **11** No rĩria aamũtwarĩre nĩguo arĩe, Amunoni akĩmũnyiĩta, akiuga atĩrĩ, “Ũka ngome nawe, mwarĩ wa baba.” **12** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Aca, mũrũ wa baba! Tĩga kũnyiĩta na hinya. Ũndũ ta ũyũ ndwagĩrĩre gwĩkwo Isiraeli! Tĩga gwĩka ũndũ ũyũ wa waganu. **13** Ha ũhoro wakwa naguo atĩa? Thoni ciakwa ingĩcĩtũwara nakũ? O nawe-rĩ, ũhoro waku ũgũikara atĩa? Ũkuoneka ũhaana ta mũndũ ũmwe wa andũ arĩa aaganu na akĩgu thĩnĩ wa Isiraeli. Ndagũthaitha aria na mũthamaki; tondũ ndangĩgĩria ũhĩkie.” **14** Nowe akĩrega kũmũigua, na tondũ aarĩ na hinya kũmũkĩra, akĩmũnyiĩta na agĩkoma nake na hinya. **15** Nĩngĩ Amunoni akĩmũthũũra na

rũthũũro rúnene makĩria. Ti-itherũ, aamũthũũire gũkĩra ũria aamwendete. Amunoni akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra, wehere haha!” **16** Tamaru akĩmwĩra atĩrĩ, “Acal Kũnyĩngata thĩĩ nĩ ihĩtia inene makĩria gũkĩra ũguo wanjĩka.” Nowe akĩrega kũmũigua. **17** Nake Amunoni agĩta ndungata yake, akĩmũira atĩrĩ, “Eheria mũndũ-wa-nja ũyũ haha, na oima ũhinge mũrango.” **18** Nĩ ũndũ ũcio ndungata yake ikĩmũikia na nja, na ikĩhinga mũrango. Nake Tamaru eehumbĩte nguo ndaaya yagemetio na magemio ma goro, tondũ airĩtu aria gathirange a mũthamaki meehumbaga nguo ta iyo. **19** Tamaru akĩĩtĩrĩria mũhu mũtwe, na agĩtarũra nguo iyo ndaaya ng’emie irĩa eehumbĩte. Agĩcooka akĩgĩrĩra guoko gwake mũtwe, agĩthĩĩ akĩrĩraga aaniĩrĩre. **20** Nake mũrũ wa nyina Abisalomu akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ muuma na Amunoni, mũrũ wa thoguo? Rĩu ta gĩkire, mwarĩ wa maitũ, tondũ we nĩ mũrũ wa thoguo. Tiga kũigua ũũru ngoro nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio.” Nake Tamaru agĩtũũra mũtũĩ kwa mũrũ wa nyina Abisalomu, arĩ mũndũ-wa-nja ũrĩ na kĩa kĩnene. **21** Hĩndĩ irĩa Mũthamaki Daudi aigũire maũndũ macio mothe-rĩ, akĩrakara mũno. **22** Abisalomu ndaigana kwaria na Amunoni ũndũ o na ũrĩkũ, mwega kana mũũru; nĩathũũrĩre Amunoni tondũ nĩaconorithĩte mwarĩ wa nyina Tamaru. **23** Mĩaka nĩrĩ yathira, hĩndĩ irĩa amurĩ a ng’ondũ guoya a Abisalomu maarĩ kũu Baali-Hazoru hakuĩ na mũhaka wa Efraimu-rĩ, agĩta ariũ a mũthamaki othe mathĩĩ kuo. **24** Abisalomu agĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku nĩĩte amurĩ ng’ondũ guoya. Hihĩ mũthamaki na anene ake no moke tũkorwo hamwe.” **25** Mũthamaki agĩcooka atĩrĩ, “Aca, mũrũ wakwa. Tũtiagĩrĩrwo nĩ gũthĩĩ ithuothet; twahota gũtuĩka mũrigo harĩwe.” O na gũtuĩka Abisalomu nĩamũthaitĩre-rĩ, nĩaregire biũ gũthĩĩ, no akĩmũhe kirathimo gĩake. **26** Nĩngĩ Abisalomu akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ti ũguo-rĩ, ndagũthaita ũreke mũrũ wa baba Amunoni athĩĩ na ithuĩ.” Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma athĩĩ na inyũĩ?” **27** Nowe Abisalomu akĩmũringĩrĩria, na nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩrega Amunoni mathĩĩ nake, hamwe na ariũ acio angĩ a mũthamaki. **28** Abisalomu agĩatha andũ ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria! Rĩrĩa Amunoni arĩkorwo akenete nĩ kũnyua ndĩbei akarĩo, na inyũĩ ndĩmwĩre atĩrĩ, ‘Ringai agwe thĩ,’ hĩndĩ iyo mũũrageĩ. Mũtĩgetĩgĩre. Gĩthĩ ti nĩ ndĩmũheete watho ũcio? Ũmĩrĩriaĩ mũtuĩke njamba.” **29** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Abisalomu magĩka Amunoni o ta ũria Abisalomu aamaathĩte. Hĩndĩ iyo ariũ othe a mũthamaki magĩkĩra, makĩhaica nyũmbũ ciao, makĩũra. **30** Marĩ njĩra-inĩ makĩũra-rĩ, ũhoru ũcio ũgĩkinyĩra Daudi, akĩrwo atĩrĩ, “Abisalomu nĩoragĩte ariũ othe a mũthamaki; gũtĩrĩ o na ũmwe ũtĩgarĩte.” **31** Nake mũthamaki agĩkĩra, agĩtembũranga nguo ciake, agĩkoma thĩ; o nacio ndungata ciake ikĩrũgama hakuĩ nake, na igĩtembũranga nguo ciacio. **32** No Jonadabu mũrũ wa Shimea, mũrũ wa nyina na Daudi, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, tĩga gwĩciĩria atĩ moragĩte ariũ othe a mũthamaki; no Amunoni wiki ũkũite. ũndũ ũcio ũtũire ũrĩ muoroto wa Abisalomu kuuma mũthenya ũria Amunoni aanyĩtĩre mwarĩ wa nyina Tamaru na hinya. **33** Mũthamaki mwathi wakwa ndagĩrĩrwo

nĩkũrũmbũyĩ ũhoru ũcio wa atĩ ariũ othe a mũthamaki nĩmakũite. Amunoni nowe wiki ũkũite.” **34** Hĩndĩ iyo Abisalomu nĩakoretwo orite. Na rĩrĩ, mũndũ ũria warangagĩra itũũra agĩcũthĩrĩria na akiona andũ aingĩ njĩra-inĩ mwena wake wa ithũũro, makĩrũkĩre mwena-inĩ wa kĩrĩma. Nake mũrangĩrĩ agĩthĩĩ akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Nĩndĩrona andũ mwena ũũria wa Horonaimu, mwena-inĩ wa kĩrĩma.” **35** Jonadabu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Ta kĩone, ariũ a mũthamaki marĩ haha; o ta ũria ndungata yaku ikwĩrĩre, ũguo noguo gũtarĩĩ.” **36** Na aarĩkia kwaria o ro ũguo-rĩ, ariũ a mũthamaki magĩũka makĩrĩraga na mũgambo mũnene. O nake mũthamaki na ndungata ciake ciothe makĩrĩra marĩ na ruo rúnene. **37** Nake Abisalomu akĩũra agĩthĩĩ gwa Talimai mũrũ wa Amihudi, mũthamaki wa Geshuru. Nowe Mũthamaki Daudi agĩcakairĩ mũrũ mũthenya o mũthenya. **38** Thuutha wa Abisalomu kũũria Geshuru, aikarĩre kuo mĩaka itatũ. **39** Nayo ngoro ya mũthamaki nĩyeriragĩria gũthĩĩ kũrĩ Abisalomu, tondũ nĩahooreretio ũhoru-inĩ ũkonĩĩ gĩkuũ kĩa Amunoni.

14 Na rĩrĩ, Joabu mũrũ wa Zeruia nĩamenyete atĩ ngoro ya mũthamaki nĩyeriragĩria kuona Abisalomu. **2** Nĩ ũndũ ũcio, Joabu agĩtũma mũndũ athĩĩ Tekoa akagĩĩre mũndũ-wa-nja warĩ mũtũgĩ, areehwo kuuma kũu. Akĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Wĩtue atĩ nĩũracakaya. Wĩhũme nguo cia macakaya, na ndũkehake maguta o na marĩkũ. Wĩtue ta mũndũ-wa-nja ũkarĩte matukũ maingĩ akĩrĩrĩra mũndũ mũkuũ. **3** ũcooke ũthĩĩ kũrĩ mũthamaki ũmwarĩre ciugo ici.” Nake Joabu akĩmwĩra ũria ekuuga. **4** Rĩria mũndũ-wa-nja ũcio wa kuuma Tekoa aathiĩre kũrĩ mũthamaki, akĩgũthĩia, agĩturumithĩia ũthĩĩ thĩ nĩguo amũhe gĩtĩio, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ndeithia!” **5** Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ kiragũthĩĩria?” Nake akiuga atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩ ndĩ mũndũ-wa-nja wa ndigwa; mũthũuri wakwa nĩakũite. **6** Nĩ ndungata yaku ndĩrari na ariũ eerĩ. Nao marooogitana me mũgũnda, na harakĩaga mũndũ hau wa kũmateithũrana. ũmwe aragũtha ũria ũngĩ na aramũũruga. **7** Na rĩrĩ, mũhĩrĩga wothet nĩũkĩrĩre ndungata yaku; ũkoiga atĩrĩ, ‘Tũnengere mũndũ ũria ũragĩte mũrũ wa nyina, nĩgeetha tũmũũrage nĩ ũndũ wa muoyo wa mũrũ wa nyina ũria ooragĩte; tũkĩniine mũgai o nake.’ Nao mangĩka ũguo no mahorie ikara rĩria rĩraakana, na no rĩo rĩkĩ ndigairĩ, maniĩne rĩtwa rĩa mũthũuri wakwa, o na maniĩne njĩaro ciake gũkũ thĩ.” **8** Nake mũthamaki akĩra mũndũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Inũka, na nĩngũruta watho nĩ ũndũ waku.” **9** No mũndũ-wa-nja ũcio wa Tekoa akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, reke ũũru ũcio ũnjookerere hamwe na nyũmba ya baba, na ũreke wee mũthamaki na gĩtĩ gĩaku gĩa ũthamaki wage gũcookererwo nĩ ũũru o na ũrĩkũ.” **10** Nake mũthamaki agĩcooka atĩrĩ, “Mũndũ o na ũ angĩkwĩra ũndũ o na ũrĩkũ, mũrehe kũrĩ nĩ, nake ndagacooka gũgũthĩĩria rĩngĩ.” **11** Nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke mũthamaki agwete rĩtwa rĩa Jehova Ngai wake, nĩguo agĩrĩrĩre mũrĩhĩria wa thakame ndakae kũũragana rĩngĩ, nĩgeetha mũrũ wakwa ndakae kũũragwo.” Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova atũũruga

muoyo-rĩ, gütĩrĩ rücuĩrĩ o na rümwe rwa mütwe wa mürũguo rükũgũa thĩ.” **12** Ningĩ mündũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Reke ndungata yaku ikwĩre kiugo wee mũthamaki, mwathi wakwa.” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Kĩarie.” **13** Mündũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmĩte wee ũthondeke ũndũ ta ũyũ wa gũkĩrĩra andũ a Ngai? Rĩrĩa mũthamaki oiga ũguo-rĩ, githĩ tiwe wĩtũĩrĩre ciira, nigũkorwo mũthamaki ndacooketie mũriũ wake ũria muingate mũciĩ? **14** Ta ũria maaĩ maitikaga thĩ, marĩa matangĩoeke-rĩ, no taguo arĩ o nginya ithuĩ tũkue. Na Ngai ndarutaga mündũ muoyo; handũ ha gwĩka ũguo-rĩ, athondekaga njĩra nĩgeetha mündũ ũria muingate ndakae gĩtũũra ta ateetwo biũ agathengio harĩ we. **15** “Na rĩrĩ, njĩkĩte gũkwĩra ũhoro ũyũ wee mũthamaki mwathi wakwa tondũ andũ nĩmatũmĩte nĩ ndĩtigĩre. Ndungata yaku ĩciĩrĩte atĩrĩ, “Nĩ nĩngwarĩria mũthamaki; no gũkorwo nĩegwĩka ũria ndungata yake ikũmũũria; **16** no gũkorwo mũthamaki nĩegwĩkĩra kũhonokia ndungata yake kuuma guoko-inĩ kwa mündũ ũria ũrageria gĩtũĩniina nĩ hamwe na mũriũ wakwa, matweherie kuuma kũrĩ igai rĩrĩa twaheirwo nĩ Ngai.” **17** “Na rĩrĩ, ndungata yaku igũkwĩra atĩrĩ, “Kiugo gĩaku mũthamaki mwathi wakwa kirondeehere ũhurũko, nigũkorwo mũthamaki mwathi wakwa ahaana ta mũraika wa Ngai wa gũkũũrana wega na ũũru. Jehova Ngai waku aroikara nawe.” **18** Hĩndĩ iyo mũthamaki akĩra mündũ-wa-nja ũcio atĩrĩ, “Ndũkaahithe ũndũ o wothē ũria ngũkũũria.” Nake mündũ-wa-nja ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa niakĩarie.” **19** Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Githĩ mũtinyiitaniĩre na Joabu ũhoro-inĩ ũyũ wothē?” Nake mündũ-wa-nja akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria ũtũũraga muoyo, wee mũthamaki mwathi wakwa, gütĩrĩ mündũ ũngĩhũgũra mwena wa ũrio kana wa ũmotho, aregane na ũndũ o wothē ũria mũthamaki mwathi wakwa angũga. ĩ nĩguo, nĩ ndungata yaku Joabu yanjĩrĩre njĩke ũndũ ũyũ, na nĩwe wĩkĩrĩte ciugo ici ciothe kanua-inĩ ka ndungata yaku. **20** Nake Joabu, ndungata yaku nĩwe wĩkĩte ũguo nĩgeetha agarũre ũndũ ũria ũrĩ ho ihinda rĩrĩ. Mwathi wakwa arĩ ũũgĩ ta wa mũraika wa Ngai; nĩamenyaga ũndũ wothē ũria wĩkĩkaga bũrũri-inĩ.” **21** Mũthamaki akĩra Joabu atĩrĩ, “Nĩ wega, nĩngwĩka ũguo. Thĩĩ, ũcokie mwanake ũcio ti Abisalomu.” **22** Joabu akĩgũithia aturumithĩtie ũthĩũ thĩ nĩguo amũhe gĩtũũ, na akĩrathima mũthamaki. Joabu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũmũthĩ ndungata yaku nĩyamenya atĩ nĩĩrĩkĩtie gwĩtĩkĩrĩka maitho-inĩ maku mũthamaki mwathi wakwa, tondũ mũthamaki nĩetĩkĩrĩte ihooya rĩa ndungata yake.” **23** Hĩndĩ iyo Joabu agĩthĩ Geshuru, na agĩcookia Abisalomu Jerusalemu. **24** Nowe mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “No nginya athĩĩ mũciĩ gwake mwene; ndakarekwo oone ũthĩũ wakwa.” Nĩ ũndũ ũcio Abisalomu agĩthĩ mũciĩ gwake na ndaigana kuona ũthĩũ wa mũthamaki. **25** Thĩĩnĩ wa Isiraeli guothe gũtiarĩ mündũ ũngĩ o na ũmwe waganagwo gũthakara ta Abisalomu. Kuuma rũcuĩrĩ rwake rwa mütwe nginya nyarĩrĩ ciake ndaarĩ na kameni. **26** Rĩrĩa rĩothe eenjaga njuĩrĩ cia mütwe wake, nĩenjagwo o mwaka wathira rĩrĩa njuĩrĩ yamũritũhĩra mũno, angĩamithĩmire, ũritũ wayo wakoragwo ũrĩ cekerĩ

magana meerĩ, kũringana na gĩthĩmĩ kĩa mũthamaki. **27** Nake Abisalomu nĩaciariire aanake atatũ na mũĩritũ ũmwe. Nake mwarĩ eetagwo Tamaru, na aarĩ mündũ-wa-nja mũthaka. **28** Abisalomu aatũĩrĩre mĩaka rĩrĩ Jerusalemu atarĩ oona ũthĩũ wa mũthamaki. **29** Ningĩ Abisalomu agĩtũmanĩra Joabu nĩguo amũtũme kũrĩ mũthamaki, no Joabu akĩrega gũthĩĩ kũrĩ we. Ningĩ akĩmũtũmanĩra riita rĩa keerĩ, no akĩrega gũthĩĩ. **30** Hĩndĩ iyo akĩra ndungata ciake atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, mũgũnda wa Joabu ũhakanĩte na wakwa, na arĩ na cairĩ kuo. Thĩĩĩ mũmĩcine na mwaki.” Nĩ ũndũ ũcio ndungata cia Abisalomu ikĩgwatia mũgũnda ũcio mwaki ũkĩhĩa. **31** Hĩndĩ iyo Joabu agĩthĩĩ mũciĩ kwa Abisalomu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũma ndungata ciaku icine mũgũnda wakwa?” **32** Nake Abisalomu akĩra Joabu atĩrĩ, “Ndagũtũmanĩre, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Ũka, nĩguo ngũtũme kwa mũthamaki, ũkamũĩrie atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩatũmire nyume Geshuru? Ũngĩrĩ ũndũ mwega korwo nĩkuo ndũũraga o na riũ!” Rĩũ-rĩ, nĩngwenda kuona ũthĩũ wa mũthamaki, na hangĩkorwo nĩ harĩ na ũndũ njĩkĩte mũũru, nĩakĩĩnjũrage.” **33** Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki, na akĩmũhe ũhoro ũcio. Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩta Abisalomu, nake agĩũka, akĩnamĩrĩra aturumithĩtie ũthĩũ thĩ mbere ya mũthamaki. Nake mũthamaki akĩmumunya Abisalomu.

15 Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ macio, Abisalomu agĩthondekera ngaari cia ita na mbarathi, na andũ mĩrongo itano a gũthĩiiga mbere yake mateng’erete. **2** Nake ookĩraga rũciĩnĩ tene akarũgama mũkĩra-inĩ wa njĩra rĩa yathĩiiga kihingo-inĩ gĩa itũũra rĩrĩa inene. Na rĩrĩa mündũ o wothē ooka arĩ na mateta ma gũtwarĩra mũthamaki nĩguo atue itua-rĩ, Abisalomu akamwĩta, akamũũria atĩrĩ, “Uumĩte itũũra rĩrĩkũ?” Nake akamũcookeria atĩrĩ, “Ntungata yaku yumĩte mũhĩrĩga-inĩ ũmwe wa Isiraeli.” **3** Ningĩ Abisalomu akamwĩra atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ mateta maku nĩ ma kihooto na nĩ magĩrĩre, no gütĩrĩ mündũ ũthũũritwo wa kũrũgamĩrĩra mũthamaki ũngĩgũthĩkĩrĩra.” **4** Ningĩ Abisalomu akamwĩra atĩrĩ, “Naarĩ korwo ndaatũuo mũciĩrĩ wa bũrũri ũyũ! Hĩndĩ iyo mündũ o wothē ũrĩ na mateta kana ciira no ooke kũrĩ nĩ, na nĩĩ ngatigĩrĩra ciira wake nĩwatũuo na kihooto.” **5** Ningĩ hĩndĩ ciothe rĩrĩa mündũ wothē amũkuhĩrĩra ainamĩrĩre mbere yake, Abisalomu agatambũrũkia guoko, akamũhĩmbĩria na akamũmumunya. **6** Abisalomu ekaga ũguo kũrĩ andũ othe a Isiraeli arĩa mookaga kũrĩ mũthamaki gũcaria kihooto, na nĩ ũndũ ũcio akĩguũcĩrĩra ngoro cia andũ a Isiraeli. **7** Na rĩrĩ, mĩaka ĩna yathira, Abisalomu akĩra mũthamaki atĩrĩ, “Njĩtĩkĩria thĩĩ Hebironi nĩgeetha ngahingie mwĩhĩtwa ũria ndeehĩtire harĩ Jehova. **8** Hĩndĩ rĩa ndungata yaku yatũũraga Geshuru kũu Suriata, nĩndehĩtire na mwĩhĩtwa ngũga atĩrĩ, ‘Jehova angikanjookia Jerusalemu, nĩngamũhooya ndĩ kũu Hebironi.” **9** Nake mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ na thayũ.” Nĩ ũndũ ũcio Abisalomu agĩthĩĩ Hebironi. **10** Hĩndĩ iyo Abisalomu agĩtũma andũ na hitho mĩhĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraeli makoige atĩrĩ, “Rĩrĩa mũĩũguu tũrumbeta twahuho, hĩndĩ iyo muuge atĩrĩ, ‘Abisalomu nĩwe mũthamaki wa Hebironi.” **11** Andũ magana meerĩ

kuuma Jerusalemu nĩ maathĩte hamwe na Abisalomu. Meetitwo marĩ ageni, na magithĩĩ matekũmenya nĩ ũũru meekaga, matiriĩ ūndũ maamenyaga ūhoro-inĩ ūcio. **12** Na hĩndĩ irĩa Abisalomu aarutaga magongonariĩ, agĩtũmanĩra Ahithofeli ūrĩa Mũgiloni, o ūrĩa waheaga Daudi kirĩra, oke kuuma itũũra rĩao rĩa Gilo. Na nĩ ūndũ ūcio ndundu ya gũũkirĩra mũthamaki ikĩgĩa na hinya, nao arũmĩrĩri a Abisalomu magĩkirĩrĩria kũingĩha. **13** Na rĩrĩ, hagĩũka mũndũ ūmwe watũmitwo kũrĩ Daudi, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngoro cia andũ othe a Isiraeli irũmĩrĩire Abisalomu.” **14** Hĩndĩ iyo Daudi akĩĩra anene ake othe arĩa aarĩ nao Jerusalemu atĩrĩ, “Ūka! No nginya tũĩre; kwaga ūguo gũtirĩ o na ūmwe witũ ūkũhonoka kũũragwo nĩ Abisalomu. No nginya tũthĩĩ o ro rĩu, kana Abisalomu oke narua atũkorerere, atũhubanĩrie na atwanange, na ahũire itũũra rĩrĩrĩ inene na rũhiũ rwa njora.” **15** Nao anene a mũthamaki makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ndungata ciaku nĩcihaarĩrie gwĩka ūndũ o wotho ūrĩa mũthamaki mwathi witũ angĩthũura wikwo.” **16** Nake mũthamaki akiumagara, arũmĩrĩrwo nĩ andũ a nyũmba yake yotho; no agĩtiga thuriya ikũmi cia kũmenyerera nyũmba ya mũthamaki. **17** Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki akiumagara, arũmĩrĩrwo nĩ andũ acio othe, magithĩĩ handũ haraaya, makĩrũgama ho. **18** Nao andũ ake othe makĩmũhitũka, hamwe na Akerethi othe, na Apelethi, na Agiti othe magana matandatũ arĩa maatwaranĩte hamwe nake kuuma Gathu, makĩhitũka magithĩĩ mbere ya mũthamaki. **19** Mũthamaki akĩũria Itai ūrĩa Mũgiiti atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ūthĩĩ hamwe na ithui? Cooka ūgaikare hamwe na Mũthamaki Abisalomu. Wee ūrĩ mũndũ wa kũngĩ, mũndũ ūthaamĩte akoima bũrũri wake. **20** Ūrookire o ira. Ingĩgwĩtĩkirĩa atĩa wambĩrĩrie kũũrũura na ithui, o rĩrĩa itaramenya kũrĩa ndĩrathĩ? Hũndũka, woe andũ a bũrũri wanyu ūcooke nao. Naguo ūtũgi na wĩhokeku iroikara hamwe nawe.” **21** No Itai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūrĩa Jehova atũũraga muoyo, na o ta ūrĩa wee mũthamaki mwathi wakwa ūtũũraga muoyo-rĩ, harĩa hothe mũthamaki mwathi wakwa angĩkorwo arĩ, o na kũngĩkorwo nĩ gũtũũra muoyo kana gũkua, hau no ho ndungata yaku iigaakorwo irĩ.” **22** Nake Daudi akĩĩra Itai atĩrĩ, “Thĩĩ na mbere, ūthĩĩ ūhitũkĩte.” Nĩ ūndũ ūcio Itai ūrĩa Mũgiiti agĩthĩĩ ahĩtũkĩte hamwe na andũ ake othe, na andũ a nyũmba yake arĩa maarĩ hamwe nake. **23** Nao andũ othe a bũrũri ūcio makĩrĩra na mũgambo mũnene rĩrĩa andũ acio othe maahĩtũkaga. Mũthamaki o nake akĩringa mũrĩmo ūrĩa ūngĩ wa karũũ ga Kidironi, nao andũ othe magithĩĩ merekeire werũ-inĩ. **24** Zadoku o nake aarĩ ho, na Alawĩ othe arĩa maarĩ hamwe nake nĩo maakuĩte ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai. Nao makiĩga ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai thĩ, nake Abiatharu akĩruta magongona nginya rĩrĩa andũ othe maarĩkirie kuuma itũũra rĩu inene. **25** Ningĩ mũthamaki akĩĩra Zadoku atĩrĩ, “Oya ithandũkũ rĩa Ngai ūrĩcooke itũũra-inĩ rĩu inene. Ingĩtũkĩrĩa maitho-inĩ ma Jehova-rĩ, niakanjookia na atũme ndĩrĩone na nyone gĩikaro gĩake rĩngĩ. **26** No angĩkiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ndikenetio nĩwe,’ hĩndĩ iyo nĩ nĩndĩhaarĩrie; nĩanjike o ūrĩa wotho angĩona kwagĩrĩre.” **27** Ningĩ mũthamaki akĩĩra Zadoku ūrĩa mũthĩnjĩri-Ngai atĩrĩ, “Githĩ wee

ndũrĩ muoni-maũndũ? Cooka ūthĩĩ itũũra-inĩ rĩu inene na thayũ, mũrĩ na mũrĩguo Ahimaazu, na Jonathani mũrĩu wa Abiatharu. Wee na Abiatharu mũthĩĩ na arĩu acio anyu eerĩ. **28** Na nĩ ngĩũkara njeteireire mariũko-inĩ kũu werũ-inĩ, o ngĩnya hĩndĩ irĩa ūkaandehithĩria ūhoro ūnjĩire ūrĩa maũndũ matarĩ.” **29** Nĩ ūndũ ūcio Zadoku na Abiatharu magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩcookeria Jerusalemu na magĩikara kuo. **30** No Daudi agĩthĩĩ na mbere kwambata kĩrĩma kĩa mĩtamaiyũ, o akĩrĩraga; nĩehumbĩrĩte mĩtwe, na aarĩ magũrũ matheri. Andũ othe arĩa aarĩ nao-rĩ, o nao nĩmehumbĩrĩte mĩtwe, nao maambatare o makĩrĩraga. **31** Na rĩrĩ, Daudi nĩamenyithĩio atĩrĩ, “Ahithofeli aarĩ hamwe na arĩa maarĩ ndundu na Abisalomu.” Nĩ ūndũ ūcio Daudi akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, garũra kĩrĩra kĩa Ahithofeli, ūgĩtue ūrĩmũ.” **32** Na rĩrĩa Daudi aakinyire gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma, harĩa andũ maahooyagĩra Ngai-rĩ, Hushai ūrĩa Mũariki aarĩ hau kũmũtũnga, atembũrangĩte nguo yake ndaaya, na akeitĩrĩria tĩrĩ mĩtwe. **33** Nake Daudi akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūngĩkorwo nĩgũthĩĩ na nĩ, ūgũtuĩka mũrĩgo harĩ nĩ. **34** No ūngĩcooka itũũra-inĩ rĩu inene na wire Abisalomu atĩrĩ, ‘Nĩngũtuĩka ndungata yaku wee mũthamaki; ndĩratũire ndĩ ndungata ya thoguo mbere iyo, no rĩu ngĩtuĩka ndungata yaku,’ hĩndĩ iyo no ūndeithie gũthũkĩa mataaro ma Ahithofeli. **35** Githĩ Zadoku na Abiatharu arĩa athĩnjĩri-Ngai matiigũkorwo kũu hamwe nawe? Meerage ūndũ o wotho ūngĩguua nyũmba-inĩ ya mũthamaki. **36** Ariũ ao eerĩ, Ahimaazu mũrũ wa Zadoku, na Jonathani mũrũ wa Abiatharu marĩ kũu hamwe nao. Matũmage kũrĩ nĩ na ūndũ o wotho ūngĩguua.” **37** Nĩ ūndũ ūcio Hushai mũrata wa Daudi agĩcooka, na agĩkinya Jerusalemu o rĩrĩa Abisalomu aatoonyaga itũũra rĩu inene.

16 Na rĩrĩ, Daudi aakorirwo ahĩtũkĩte gacũmbĩrĩ ga kĩrĩma o hanini-rĩ, agĩkora Ziba, ndungata ya Mefiboshethu, imwetereire imũtũnge. Aarĩ na ndigiri igĩrĩ ciatandikĩtwo na igakuua mĩgate magana meerĩ na imanjika cia thabibĩ nyũmũ igana rĩmwe, na ikũmba igana cia ngũyũ, o na mondo ya ndibei. **2** Nake mũthamaki akĩũria Ziba atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ūrehe indo ici?” Nake Ziba agĩcookeria atĩrĩ, “Ndigiri nĩ cia gũkuua andũ a nyũmba ya mũthamaki, nayo mĩgate na matunda nĩ cia kũrĩro nĩ andũ, nayo ndibei nĩyakũnyuuo nĩ arĩa mangĩrũro nĩ hinya gũkũ werũ-inĩ.” **3** Mũthamaki agĩcooka akĩmũũria atĩrĩ, “Arĩ ha mũrũ wa mũrĩu wa mwathi waku?” Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Aikarite Jerusalemu, tondũ areciĩria atĩrĩ, ‘Ūmũthĩ nyũmba ya Isiraeli nĩkũnjookeria ūthamaki wa guka.’” **4** Ningĩ mũthamaki akĩĩra Ziba atĩrĩ, “Indo ciothe irĩa iraarĩ cia Mefiboshethu kuuma rĩu nĩ ciaku.” Nake Ziba akiuga atĩrĩ, “Nĩndakwĩnyĩhĩria; reke njĩtikĩrĩke maitho-inĩ maku, wee mũthamaki, mwathi wakwa.” **5** Mũthamaki Daudi aakuhĩrĩria Bahurimu-rĩ, mũndũ wa mũhĩriga wa nyũmba ya Saulũ agĩũka oimite kuo. Nake eetagwo Shimei mũrũ wa Gera; agĩũka akĩrumanaga. **6** Agĩũkĩria Daudi na anene othe a mũthamaki mahiga, o na gũtuĩka mbũtũ ciothe cia ita na arangĩrĩ maarĩ mwena wa Daudi wa ūrĩro na wa ūmotho. **7** Shimei akĩrumana, akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ na kũu, thĩĩ na kũu, wee

mūiti wa thakame, wee kīmaramari gikī! **8** Jehova nīakūhīhīte, thakame yothē ūria wanaita ya nyūmba ya Saulū, ūria wathanaga ithenya ūria. Jehova nīāneanite ūthamaki kūrī mūrūguo Abisalomu. Wee nīkūnīyīrīro nī mwanangīko tondū ūrī mūiti wa thakame!” **9** Hīndī ūyo Abishai mūrū wa Zeruia akūria mūthamaki atīrī, “Nī kīrātūma nguī īno nguū īrume mūthamaki mwathi wakwa? Reke ninge mūrīmo ndīmūtīnie mūtwe.” **10** No mūthamaki akiuga atīrī, “Tūnyītānīre andū ūrīkū nīi na inyuī, inyuī ariū a Zeruia? Angīkorwo ararumana tondū Jehova nīāmwrīte atīrī, ‘Ruma Daudi,’ nūū ūngīmūria atīrī, ‘Ūgwika ūguo nīkī?’” **11** Nīngī Daudi akīra Abishai na anene ake othe atīrī, “Mūrū wakwa, ūria uumite mūthīmo-ūnī wakwa, nīwe ūraageria kūnduta muoyo. Githī Mūbenjamini ūyū ndangīgīka makīria ma ūguo! Tiganai nake; rekei arumane, tondū Jehova nīwe ūmwīrīte eke ūguo. **12** Hihi no gūkorwo Jehova nīekuona thīina wakwa, na nīakandiha na wega nī ūndū wa irumi ici ndīrarumwo ūmūthī.” **13** Nī ūndū ūcio Daudi na andū ake magīthī na mbere magereire njīra nake Shimei akagera mwena-inī wa kīrima ang’ethanīre nao, agīthī akīrumana, na akīmūikagīria mahiga, na akamūminjagīria tīrī. **14** Nake mūthamaki na andū othe ariā maari nake magīkīnya kūrī maathiaga manogeete. Na kūu nīkūo Daudi aahurūkīre, akīnogoka. **15** Hīndī ūyo Abisalomu na andū othe a Isiraeli magīka Jerusalemu, na Ahithofeli agīkorwo hamwe nao. **16** Hīndī ūyo Hushai ūria Mūariki, mūrata wa Daudi, agīthī kūrī Abisalomu, akīmwrī atīrī, “Mūthamaki arotūra ngīnya tene! Mūthamaki arotūra ngīnya tene!” **17** Abisalomu akūria Hushai atīrī, “Ūyū nīguo wendo ūria wonetie mūrata waku? Nī kī kiragīrīre ūthī na mūrata waku?” **18** Nake Hushai akīra Abisalomu atīrī, “Aca, ūria ūthuurīto nī Jehova, na agathuurwo nī andū aya, na agathuurwo nī andū othe a Isiraeli, nīi ndī wake, na njikare nake. **19** Nīngī-rī, njagīrīro nīgūtungatīra ūū? Githī ndiagīrīro nī gūtungatīra mūrī? O ta ūria ndaatungatīre thoguo, noguo ngūgūtungatīra.” **20** Abisalomu akīra Ahithofeli atīrī, “Tūhe ūtaaro waku. Twagīrīro nī gwika atīa?” **21** Ahithofeli agīcockia atīrī, “Koma na thuriya cia thoguo iria aatigire nīgeetha irorage gīkaro kīa mūthamaki. Hīndī ūyo andū othe a Isiraeli nīmakaigua atī wee wīmūthūre biū nī thoguo, namo moko ma andū ariā othe ūrī nao nīmekūgīa hīnya.” **22** Nī ūndū ūcio makīambīra Abisalomu hema nyūmba igūrū, nake agīkoma na thuriya cia ithe mbere ya andū othe a Isiraeli. **23** No rīrī, matukū-inī macio mataaro marīa Ahithofeli aaheanaga maahaanaga ta ma mūdū ūhoote kīrīra kūrī Ngai. Ūguo nīguo Daudi na Abisalomu mooyaga mataaro mothe ma Ahithofeli.

17 Ahithofeli akīra Abisalomu atīrī, “Reke thuure andū ngīrī ikūmi na igīrī nīguo tūthī ūtukū o ro ūyū tūgakīnyire Daudi. **2** Na ndīmūtharīkīre o ro rīu arī mūnogu na atarī na hīnya. Ndīmūmakie, na andū ariā othe ariā marī hamwe nake moore. Njūrage o mūthamaki we wiki, **3** na hūdūre andū othe macooke kūrī we. Gīkūi kīa mūdū ūcio ūracaria gīgūcockia andū othe harīwe; gūtīrī mūdū ūkūgurara.” **4** Narīo ithugunda rīu rīkōneka rīrī rīega nī Abisalomu na

athuuri othe a Isiraeli. **5** No Abisalomu akiuga atīrī, “Tūmanīrai Hushai ūria Mūariki o nake, nīguo tūigūe ūria ekuuga.” **6** Na rīrīa Hushai okīre, Abisalomu akīmwrī atīrī, “Ahithofeli nīaheanite mataaro maya. Nī wega twīke ūguo aroiga? Angīkorwo ti ūguo-rī, tūhe woni waku.” **7** Hushai agīcockeria Abisalomu atīrī, “Itaaro rīrīa Ahithofeli aheanite ti rīega ihinda-inī rīrī. **8** Wee nūūū thoguo na andū ake; nī andū njamba, na nī njamba ta nduba itunyitwo mwana wayo. Nīngī thoguo arī na ūmenyo wa mbaara; ndarī hīndī angīraarania na mbūtū cia ita. **9** O na rīu ahithitwo ngurunga kana akahithwo handū hangī. Angītharīkīra mbūtū ciaku cia ita mbere-rī, ūria wothē ūkaigua ūhorō ūcio akoiga atīrī, ‘Mbūtū cia ita cia Abisalomu nīciūragitwo.’” **10** Hīndī ūyo o na mūthigari ūria njamba, ūria ngoro yake ihaana ta ngoro ya mūrūthī-rī, nīakaringīka nī guoya, tondū Isiraeli othe nīmoo atī, thoguo nī njamba ya ita na atī andū ariā marī nake nī njamba. **11** “Nī ūndū ūcio ngūgūtaara atīrī: Reke andū othe a Isiraeli kuuma Dani ngīnya Bīrīshiba, acio aīngī mūno ta mūthanga wa hūgūrūrū cia iria, moonganio othe macookanīrīre harīwe, na wee mwene ūmatongorie magīthī ita-inī. **12** Hīndī ūyo nītūkaamūtharīkīra harīa hothe tūngīmūona, tūmūbīrīre o ta ūria ime rīgūaga thī. Nīgūkorwo we mwene o na kana mūdū o na ūmwe wake gūtīrī ūgaatigara muoyo. **13** O na nīngī angīgatoonya itūūra inene, andū othe a Isiraeli makaarehe mīhīndo itūūra-inī rīu, tūrīkururie tūrītware gītumba-inī, o ngīnya kwage gacunjī kārīo kangīoneka.” **14** Nake Abisalomu na andū othe a Isiraeli makiuga atīrī, “Ūtaaro wa Hushai ūria Mūariki nī mwega gūkīra wa Ahithofeli.” Nīgūkorwo Jehova nīatūite atī nīgūthūkīa ūtaarani ūcio mwega wa Ahithofeli nīgeetha arehithīre Abisalomu mwanangīko. **15** Hushai akīra Zadoku na Abiatharu, acio athīnjīrī-Ngai, atīrī, “Ahithofeli nīataarite Abisalomu na athuuri a Isiraeli meeke ūna na ūna, no nīi ndīmataarite meke ūna na ūna. **16** Rīu tūmana kūrī Daudi narua, ūmwīre atīrī, ‘Ūtukū ūyū menya ndūkaraare marīuko-inī kūu werū-inī; ringa mūrīmo na ndūkaage gwīka ūguo, kwaga ūguo mūthamaki na ariā othe arī nao nīmekūnīmo.’” **17** Jonathani na Ahimaazu maikaraga Eni-Rogeli. Nayo ndungata ya mūrītu nīyo yarī itīhī ikamahe ūhorō ūcio, nao mathīi makeere Mūthamaki Daudi, tondū matingīetīkīre kuonwo magītoonya itūūra-inī rīu inene. **18** No kamwana kanīni nīkamonire na gagīra Abisalomu. Nī ūndū ūcio andū acio eerī makīumagara na ihenya magītoonya nyūmba ya mūdū kūu Bahurimu. Nake aarī na gīthima hau nja ya mūcīi wake, nao makīharūrūka thīinī wakio. **19** Nake mūtumia wa mūdū ūcio akīoya kīndū gīa kūhumbīra, agīgītambūrūkia igūrū rīa mūromo wa gīthima, na akīanīka ngano igūrū riakio. Na gūtīrī mūdū o na ūmwe wamenyire ūhorō ūcio. **20** Na rīrīa andū a Abisalomu mookire kūrī mūtumia ūcio kūu nyūmba gwake-rī, makīmūria atīrī, “Ahimaazu na Jonathani marī ha?” Nake mūtumia ūcio akīmacockeria atīrī, “Maringire mūrīmo ūria wa karūū.” Nao andū acio makīmacara no mationire mūdū; nī ūndū ūcio magīcockia Jerusalemu. **21** Thuutha wa andū acio gūthīi, Jonathani na Ahimaazu makīuma gīthima-inī, na magītwarīra Mūthamaki Daudi ūhorō ūcio. Makīmwrīa

atirí, “Wíhaaríre úringe rúú o na rúa, Ahithofeli ní ataaraníte úna na úna wa gúgúkíríra.” **22** Ní úndú úcio Daudi na andú othe aría maarí nake magúkíra na makíringa Rúú rwa Jorodani. Na gúgíkía gútírí mündú útaaringíte Rúú rwa Jorodani. **23** Na rírí Ahithofeli onire atí mataaro make matinarúmirírwo-rí, agítandika ndigiri yake, akiínuka gwake múciú itúúra-iní riake. Agithondeka maúndú make, agicooka akíita. Ní úndú úcio agíkua na agíthikwo mbíríra-iní ya ithe. **24** Daudi agíthíi Mahanaimu, nake Abisalomu akíringa Rúú rwa Jorodani hamwe na andú othe a Isiraeli. **25** Abisalomu níathuuríte Amasa atúike múnene wa mbútú cia ita ithenya ría Joabu. Amasa aarí müríú wa mündú wetagwo Jetheri, Múisiraeli úria wahikítie Abigaili, mwarí wa Nahashu, mwarí wa nyina na Zeruia nyina wa Joabu. **26** Andú a Isiraeli na Abisalomu maambíte hema ciao búrúri-iní wa Gileadi. **27** Na rírí Daudi aakinyire Mahanaimu, Shobi mürú wa Nahashu wa kuuma Raba kwa Aamoni, na Makirí mürú wa Amieli kuuma Lo-Debari, na Barizilai úria Múgileadi kuuma Rogelimu **28** makírehe indo cia gúkomera, na mbakúri, na indo cia rúmba. Ningí makírehe ngano na cairi, na mütu na ngano híhie, na mboco na ndengú, **29** na úúkí na ngorono, na ng’ondú na maguta mamata ma iría ría ng’ombe, nígeetha Daudi na andú ake maríe. Tondú moigire atirí, “Andú aya níahúútu, na makanoga, na makanyootera gúku werú-iní.”

18 Na rírí, Daudi akíúngania andú aría maarí nake, na agíthuura anene a gwatha thigari ngiri ngiri na a gwatha thigari igana igana. **2** Daudi agítuma mbútú ício cia ita íthíi íkarúe, gícunjí gía íthatú gíathagwo ní Joabu, na gícunjí gía íthatú gíathagwo ní Abishai mürú wa nyina na Joabu, mürú wa Zeruia, na gícunjí kígí gía íthatú gígaathwo ní Itai úria Múgiiti. Nake múthamaki akíira mbútú ício cia ita atirí, “Ti-itherú ní mwene níngumagarania na inyú.” **3** No andú acio makímwíra atirí, “Wee ndúgúthíi; túngígaakírío hinya túúre-rí, matingírúmbúya úhoro wítú. O na nuthu íitú íngíkua-rí, matingírúmbúya úhoro úcio; no wee úrí bata gúkíra andú ngiri ikúmi aítú. Ríu ní kaba útúteithíríre úrí gúku itúúra-iní rírí inene.” **4** Nake múthamaki agícocokia atirí, “Níi ngwika úria wothé múkuona kwagíríre.” Ní úndú úcio múthamaki akírúgama kíhingo-iní rírí andú acio othe moimagaraga marí ikundi cia andú igana igana, na cia ngiri ngiri. **5** Múthamaki agíatha Joabu, na Abishai, na Itai, akímeera atirí, “Menyereraí mwanake úcio úgwítwo Abisalomu ní úndú wakwa.” Nacio mbútú ciothe cia ita níciaiguire múthamaki akíheana watho ní úndú wa Abisalomu kúrí o úmwe wa anene a mbútú cia ita. **6** Mbútú ício cia ita íkírekera werú-iní íkarúe na Isiraeli, nayo mbaara íkírúwo mütítú-iní wa Efiraimu. **7** Kúu níkuo mbútú cia ita cia Isiraeli ciatooreirio ní andú a Daudi. Nao aría maakuire múthenya úcio maarí aingí muno, maarí andú ngiri mirongo írí. **8** Mbaara íkíhurunjúka búrúri wothé, naguó mütítú úkíniina andú aingí múthenya úcio gúkíra aría maaniinirwo ní rúhú rwa njora. **9** Nake Abisalomu agícemania na andú a Daudi. Nake aahaícite nyúmbú yake, na rírí nyúmbú yathiiagíra rungu rwa hongé ndumanu

cia mógandi múnene, mütwe wa Abisalomu úkíhata mütí-iní. Nake agítigwo acunjuuríte riera-iní, nayo nyúmbú iría aahaícite ígíthíi o na mbere. **10** Híndí iría mündú úmwe wao onire úguo, akíira Joabu atirí, “Níndona Abisalomu acunjuuríte mütí-iní wa mógandi.” **11** Joabu akíira mündú úria wamwíríre úguo atirí, “Atí kíi! Níwamuona? Ní kíi kíagíría úmúgúthe agwe thí o ro hau? Níngiakúhe cekerí ikúmi cia betha, na múbici wa mündú njamba.” **12** No mündú úcio agícocokia atirí, “O na íngíthimírwo cekerí ngiri ímwe njíkíríro guoko, ndíngítambúrukíría mürú wa múthamaki guoko ndímwíke úúru. Múthamaki aagwathire wee, na Abishai, na Itai túkíiguaga, akímwíra atirí, “Menyereraí mwanake úcio úgwítwo Abisalomu ní úndú wakwa.” **13** Na íngítwaríríre muoyo wakwa thíina-iní, na tondú gútírí úndú úhithagwo múthamaki, no wíheirie úndiganíríe.” **14** Joabu akiuga atirí, “Níi ndígúte mahinda ní úndú waku.” Ní úndú úcio akíoya matimú matatú, agíthíi, akímútheeka namo ngoro Abisalomu arí o muoyo hau mütí-iní wa mógandi-iní úcio. **15** Nao andú ikúmi aría maakuuagíra Joabu indo cia mbaara makírígíicíría Abisalomu, makímúhúúra, makímúúraga. **16** Híndí íyo Joabu akíihuha karumbeta, nacio mbútú cia ita ígítiga gúteng’eria andú a Isiraeli, tondú Joabu níacírúgamíríe. **17** Nao makíoya Abisalomu, makímúikía írima inene kúu mütítú, na makíumba híba nene ya mahiga ígúrú riake. Híndí íyo andú othe a Isiraeli makíúríra kwao mícíi. **18** Híndí iría aarí muoyo, Abisalomu níeyakíire gítugí agíkíhaanda Gítuamba-iní kía Múthamaki kíri gía kíririkano gíake, tondú eeciírítie atirí, “Níi ndíri na kahí kangítúúria ríitwa ríakwa.” Agíta gítugí kúu ríitwa ríake, nakíi gíttagwo Gítugí kía Abisalomu nginya úmúthí. **19** Na rírí, Ahimaazu mürú wa Zadoku akiuga atirí, “Reke hanyúke ngatwaríre múthamaki úhoro atí Jehova níamúhónoketie kuuma guoko-iní gwa thú ciae.” **20** Joabu akímwíra atirí, “Wee tíwe wagíríirwo ní gútware úhoro úcio úmúthí. Reke úgaatwara úhoro ihinda ríngí, no ndúgwika úguo úmúthí, tondú mürú wa múthamaki níakuíte.” **21** Híndí íyo Joabu akíira Múkushi úmwe atirí, “Thíi úkeere múthamaki úria wonete.” Múkushi úcio akiinamíríra mbere ya Joabu na akíhanyúka agíthíi. **22** Ahimaazu mürú wa Zadoku akíira Joabu ríngí atirí, “O úria kúrítuika, reke númeríre Múkushi úcio.” No Joabu agícocokia atirí, “Mürú wakwa, úkwenda gúthíi níki? Wee ndúri na úhoro úria úngíheerwo kíheo.” **23** Nake akiuga atirí, “O úria kúrítuika, níngwenda kúhanyúka.” Ní úndú úcio Joabu akiuga atirí, “Kíhanyúke!” Híndí íyo Ahimaazu akíhanyúka agereire werú-iní, akíhítúka Múkushi. **24** Daudi aaikairíte thí gatagatí ga kíhingo kía na thíini na kía nja-rí, mürangírí agíthíi kíhingo-ígírú agereire rúthingo-iní. Na rírí aacúthíríre nja, akíona mündú ahanyúkíte arí o wíki. **25** Nake mürangírí agíta múthamaki na akímúmenyithia úhoro úcio. Nake múthamaki akiuga atirí, “Akorwo arí wíki, akírí na úhoro mwega.” Nake mündú úcio agíkuhíríra o gúkuhíríra. **26** Ningí mürangírí akíona mündú úngí ahanyúkíte, agíta mürangírí wa kíhingo, akímwíra atirí, “Atírí, mündú úngí ahanyúkíte arí o wíki!” Nake múthamaki akiuga atirí, “No nginya o nake akorwo ararehe úhoro mwega.” **27** Mürangírí akiuga

atirī, “Ndirona mündū ūcio wa mbere akihanyūka ta Ahimaazu mūrū wa Zadoku.” Mūthamaki akiuga atirī, “Ūcio nī mündū mwega, arooka arī na ūhoro mwega.” **28** Ningī Ahimaazu agīta mūthamaki, akīmwira atirī, “Gūtīrī na ūrūl!” Akīnamīrīra mbere ya mūthamaki aturumithitīe ūthiū thī, akiuga atirī, “Jehova Ngai waku arogocwo! Nīaneanīte andū arīa maatambūrūkītie moko mookīrīre mūthamaki mwathi wakwa.” **29** Nake mūthamaki akīrīra atirī, “Mwanake ūcio ti Abisalomu arī o thayū?” Nake Ahimaazu agīcookīa atirī, “Nīnyonire kīrigīicano kīnene rīrīa Joabu ekwendaga gūtūma ndungata ya mūthamaki o na nī, ndungata yaku, no ndinamenya kīuma gīa kīi.” **30** Nake mūthamaki akiuga atirī, “Rūgama haha mwena-inī weterere.” Nī ūndū ūcio agīthiī mwena-inī, akīrīgama ho. **31** Hīndī iyo Mūkushi agīkīnya, akiuga atirī, “Mūthamaki mwathi wakwa, ta igua ūhoro ūyū mwega! Jehova nīākūhonoketie ūmūthi kuuma kūrī arīa maragūkīrīre.” **32** Mūthamaki akīrīra Mūkushi atirī, “Mwanake ūrīa ti Abisalomu arī o thayū?” Mūkushi akīmūcookerīa atirī, “Thū ciothe cia mūthamaki mwathi wakwa, na andū arīa othe mangūkīra makūgere ngero marotūka ta mwanake ūcio.” **33** Mūthamaki akīinaina. Akīhaica, agīthiī nyūmba ya igūrū ya kīhingo-inī, akīrīra. Agīthiī akiugaga atirī, “Ūūi mūrū wakwa Abisalom! Mūrū wakwa, mūrū wakwa Abisalom! Naarī korwo nī nīi ndīrakuire handū haku, ūūi mūrū wakwa, mūrū wakwa!”

19 Nake Joabu akīrwo atirī, “Mūthamaki nīararīra agīcakayagīra Abisalomu.” **2** Naguo ūhootani wa mūthenya ūcio wa mbūtū cia ita ciothe ūkīgarūrūka, ūgītūka macakaya, tondū mūthenya ūcio mbūtū cia ita nīciaigūire gūkīrwo atirī, “Mūthamaki arī na kīeha nī ūndū wa mūrū.” **3** Mūthenya ūcio andū magīcookīa itūūra-inī inene na hitho, o ta ūrīa andū macookaga na hitho maconokete rīrīa moorīte kuuma mbaara-inī. **4** Nake mūthamaki akīhumbīra ūthiū, akīrīra na mūgambo mūnene akiugaga atirī, “Ūūi Abisalomu, mūrū wakwa! Ūūi Abisalomu, mūrū wakwa, mūrū wakwa!” **5** Hīndī iyo Joabu agītōonya nyūmba kūrī mūthamaki, akīmwira atirī, “Ūmūthi nīūconorithitīe andū aku othe, arīa marīkītīe kūhonokīa muoyo waku, na mīoyo ya arīū aku na ya airītu aku. Na mīoyo ya atumia aku o na ya thuriya ciaku. **6** Wee wendete arīa magūthūire, na ūkamenya arīa makwendete. Ūmūthi nīwonanītīe biū atī ndūrī bata na anene a mbūtū cia ita o na andū ao. Nīi nguona atī wee gīkeno gīaku kīngīrī rīrīa Abisalomu angīrī muoyo ūmūthi na ithuothe tūkōrowo tūkuite. **7** Rīū ūkīra ūthiī ūkoomīrīre andū aku ūmekīre hīnya. Nīi ngwīhīta na rītwa rīa Jehova atī aakorwo ndūkuuma ūthiī gūtanatuka, gūtīrī mündū o na ūmwe ūgūkorwo mwena waku. Ūndū ūyū ūgūtūka mūrū kūrī we gūkīra maūndū mothe mooru marīa managūkōra kuuma ūrī mūnīni ngīnya rīū.” **8** Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūkīra, agīkarīra gītī gīake kīhingo-inī. Hīndī irīa andū meerīrwo atirī, “Mūthamaki aikarīte kīhingo-inī,” othe magītūka mbere yake. Na rīrī, andū a Isīraeli nīmoorīte magācookīa kwao mīcīi. **9** Mīhīrīgā-inī yothē ya Isīraeli, andū othe maakararanagīa makoīga atirī, “Mūthamaki nīwe watūkūūrīre kuuma guoko-inī

gwa thū ciitū; nīwe watūhonokīrie kuuma guoko-inī kwa Afīlisti. No rīū nīorīte akōima būrūrī-inī akīūrīra Abisalomu; **10** nake Abisalomu ūrīa twaitīrīrie maguta atūthamakīre-rī, nīakūrīrie mbaara-inī. Nī ūndū ūcio mwagīte kwaria ūhoro wa gūcookīa mūthamaki nīkī?” **11** Mūthamaki Daudī nīatūmanīre kūrī Zadoku na Abīatharu, athīnjīrī-Ngai, makeerwo atirī, “Ūrīa athuuri a Juda atirī, ‘Nī kīi gīgūtūma mūrīgīe thuutha harī gūcookīa mūthamaki nyūmba-inī yake ya ūthamaki, kuona atī ūrīa kūraario Isīraeli guothe nīgūkīnyīre mūthamaki kūrīa aikaraga?’ **12** Inyūi mūrī arīū a baba, tūrī a mūthiimo ūmwe, na thakame īmwe. Nī kīi kīngītūma mūtūike a kūrīgīa thuutha kīūnūka mūthamaki?’ **13** Ningī mwīre Amasa atirī, ‘Gītī wee ndūrī wa mūthiimo wakwa, na thakame yakwa? Ngai arothūūra o na anjīke ūūru makīria, angīkorwo kuuma rīū gūthiī na mbere wee tiwe ūgūtūka mūnene wa mbūtū ciakwa cia ita ithenya rīa Joabu.’” **14** Nake mūthamaki akīgūcīrīria ngoro cio andū othe a Juda ta ciarī ngoro ya mündū ūmwe. Nao magītūmana kūrī mūthamaki, makiuga atirī, “Cooka, wee hamwe na andū aku othe.” **15** Hīndī iyo mūthamaki agīcookīa agīthiī agīkīnya Jorodani. Na rīrī, andū a Juda nīmookīte Giligali nīgūo matūnge mūthamaki mamūrīngīe Rūūi rwa Jorodani. **16** Nake Shīmei mūrū wa Gera, Mūbenjamīni kuuma Bahurimu, agīkūrūka na ihenya marī na andū a Juda nīgūo magatūnge Mūthamaki Daudī. **17** Nake aarī na andū a Benjamīni ngīrī īmwe, o hamwe na Zība ndungata ya mūcīi wa Saūlū, na arīū ake ikūmi na atano, na ndungata mīrongo rīrī. Nao makīhanyūka ngīnya Rūūi rwa Jorodani harīa mūthamaki aarī. **18** Makīringīra irīko-inī nīgūo marīngīe andū a nyūmba ya mūthamaki na meeke o ūrīa angīenda. Hīndī irīa Shīmei mūrū wa Gera aaringīre Rūūi rwa Jorodani akīgūthiia thī mbere ya mūthamaki, **19** na akīmwira atirī, “Mwathi wakwa nī atige kīndua mwīhīa. Tiga kūrīrikana ūrīa ndungata yaku yekīre mahītīa mūthenya ūrīa mūthamaki mwathi wakwa oīmīre Jerusalemu. Mūthamaki nīatīge kīgūa ūhoro ūcio mecīria-inī make. **20** Nīgūkorwo nī ndungata yaku nīnjūtū atī nīnjītīe, no ūmūthi nīndoka haha ndī mündū wa mbere wa nyūmba yothē ya andū a Jusufu; ndaikūrūka njūke ndūnge mūthamaki mwathi wakwa.” **21** Ningī Abīshai mūrū wa Zeruia akiuga atirī, “Gītī Shīmei ndagīrīre nī kūrūragwo nī ūndū wa ūrīa ekīte? Nīarumīre mūtīrīrie maguta wa Jehova.” **22** Nake Daudī agīcookīa atirī, “Tūnyīitanīre ūndū ūrīkū na inyūi, inyūi arīū a Zeruia? Ūmūthi nīgūo mūgūtūka thū ciakwa! No kūhoteke mündū o na ūrīkū ooragwo thīnī wa Isīraeli ūmūthi? Gītī nīi ndīkīū atī ūmūthi nī nīi mūthamaki wa Isīraeli?” **23** Nī ūndū ūcio mūthamaki akīra Shīmei atirī, “Wee ndūgūkua.” Nake mūthamaki akīmūhe ūhoro ūcio na mwīhītwa. **24** Na rīrī, Mefībosethu, mwana wa mūrīū wa Saūlū, o nake nīaikūrūkīre agīthiī gūtūnga mūthamaki. Nake ndethambīte magūrū kana akenja nederu, o na kana akahūūra nguo ciake kuuma mūthenya ūrīa mūthamaki aathiire ngīnya mūthenya ūrīa aacookīre arī na thayū. **25** Rīrīa oīmīre Jerusalemu agatūnge mūthamaki, mūthamaki akīmūria atirī, “Mefībosethu, nī kīi kīagīrīre ūthiī

na nii?” **26** Nake akiuga atiri, “Muthamaki mwathi wakwa, nigukorwo nii ndungata yaku ndi mwonju, ‘Ndoigire atiri, ningugirira ndigiri yakwa matandiko na ndimihaice, niguo hote guthi na muthamaki’. No Ziba ndungata yakwa akingunyanira. **27** Na niacambitie ndungata yaku kuri muthamaki mwathi wakwa. Mwathi wakwa muthamaki ahaana ta muraika wa Ngai; ni undu ucio ika uria ukuona kwagiriire. **28** Njaro ciothe cia guka ciagiriirwo ni kuaragwo ni muthamaki mwathi wakwa. No wee niwaheire ndungata yaku handu na aria mariagira metha-ini yaku. Ni undu ucio ndi na kihooto kiriku gia gugukaira ringi muthamaki wakwa?” **29** Muthamaki akimwira atiri, “Ni kii kingituma warie makiria ma uguo? Ndaathana ati wee na Ziba mugayane mugunda.” **30** Mefiboshethu akira muthamaki atiri, “Reke oe migunda yothe, kuona ati wee mwathi wakwa nuicookeke mucii na thayu.” **31** Ningi Barizilai, uria Mugileadi agikurika kuuma Rogelimu akaringe Ruiu rwa Jorodani me hamwe na muthamaki, na amumagarie njira-ini ya kuuma kuu. **32** Na riri, Barizilai ari muthuuri mukuru muno wa miaka mirongo inana. Niwe waheaga muthamaki irio hinda iria aikarite Mahanaimu, tondū ari mündū mütongu muno. **33** Nake muthamaki akira Barizilai atiri, “Nituringe murimo nawe, tuthi ukare hamwe na nii Jerusalemu, na nindirikuheaga irio.” **34** Nowe Barizilai agicookeria muthamaki atiri, “Ni miaka ingi igana atia nii ngütüra muoyo niguo nyambate thii Jerusalemu hamwe na muthamaki? **35** Riu ndi na ukuru wa miaka mirongo inana. No menyē ütiganu wa undu mwega na müüru? Ndungata yaku yahota gucama kiria iraria na kiria iranyua? No hote kuingua migambo ya arume na ya andu-a-nja makiaa? Ni kii kingituma ndungata yaku ituike murigo ungü kuru muthamaki mwathi wakwa? **36** Ndungata yaku nukuringa Ruiu rwa Jorodani hamwe na muthamaki mwathi wakwa. Miike o uria ukuona kwagiriire.” **38** Muthamaki akiuga atiri, “Kimuhamu niekuringa hamwe na nii, na ningumwika o uria ungiona kwagiriire. Na uria wothē üngienda kuuma kuru nii ni ngüwikira.” **39** Ni undu ucio andu othe makiringa Ruiu rwa Jorodani, nake muthamaki agicooka akiringa. Muthamaki akimumunya Barizilai na akimurathima, nake Barizilai agicooka gwake mucii. **40** Riria muthamaki aaringire murimo agikinya Giligali, Kimuhamu akiringa hamwe nake. Nacio mbütü ciothe cia ita cia Juda na nuthu ya mbütü cia ita cia Israeli ikiringa muthamaki. **41** Thuutha wa kahinda kanini andu othe a Israeli nimookaga kuru muthamaki makamwira atiri, “Ni kii giätümire ariu a baba, andu a Juda, matütunye muthamaki na wara, na mamucokie nyumba yake kuuma murimo wa Jorodani, hamwe na andu ake othe?” **42** Andu othe a Juda magicookeria andu a Israeli atiri, “Twekire uguo tondū muthamaki ni wa nyumba iiti. Ni kii giätümira murakario ni uhoro ucio? Ni irio türite cia muthamaki? Ni harü kindü twiyoeire ithu ene?” **43** Ningi andu a

Israeli magicookeria andu a Juda atiri, “Ithu türi na icunji ikümi kuru muthamaki, na hamwe na uguo-ri, türi na kihooto gia gütuika a Daudi gükira inyu. Ni undu ucio ni kii giätümira mütümene? Githi ti ithu twari a mbere kwaria uhoro wa gücokia muthamaki witu?” No andu a Juda magicookia mari na üuru müingü muno o na gükira andu a Israeli.

20 Na riri, kwarü mündü wa ngüi wetagwo Sheba murü wa Bikiri, Mübenjamini, nake agikorwo aari hau. Akihuha karumbeta, akianirira, akiuga atiri, “Ithu tüti na igai harü Daudi, tüti na handu harü murü wa Jesii! O mündü niacooke hema-ini yake, inyu andu a Israeli!” **2** Ni undu ucio andu othe a Israeli magitiganira Daudi, makirumirira Sheba murü wa Bikiri. No andu a Juda makirumirira muthamaki wao kuuma Jorodani nginya Jerusalemu. **3** Riria Daudi aacookire gikaro kia nyumba yake ya üthamaki kuu Jerusalemu-ri, akioya thuriya iria ikümi aatigite imenyagiriire nyumba ya üthamaki, makigwo nyumba marangagirwo. Niamaeaga irio, no ndaakomire nao. Maatüiraga mari ahingire na matarii ta atumia a ndigwa nginya muthenya wa gükua. **4** Nake muthamaki akira Amasa atiri, “Tumanira andu a Juda moke kuru nii müira wa matuku matatu mataanathira, nawe mwene ügaakorwo ho.” **5** No riria Amasa aathiire gwita andu a Juda, agikara ihinda iriaya kuru riria muthamaki aamwiriite. **6** Daudi akira Abishai atiri, “Riu Sheba murü wa Bikiri niegütügera ngero nene kuru iria twagerirwo ni Abisalomu. Oya andu a mwathi waku mümüteng’erie, kwaga uguo aahota kuona matüira mairigire oorire kuo, na ithu twage kümuona.” **7** Ni undu ucio andu a Joabu, na Akerethi, na Apelethi, na njamba ciothe iria ciari hinya makiumagara matongoretio ni Abishai. Nao magithii moimite Jerusalemu, mateng’eretie Sheba murü wa Bikiri. **8** Riria maarü ihiga-ini riria inene kuu Gibeoni, Amasa agüka kümatunga. Joabu eehumbite nguo ciake cia mbaara, na akehatora mücibi na rühiu rüri njora thiiini. Riria aathiire mbere, rühiu rüu rükiuma njora-ini. **9** Joabu akira Amasa atiri, “Uri mwega, murü wa baba?” Hinda iyo Joabu akinyiita Amasa nderu na guoko gwake kwa ürio niguo amumumunye. **10** Amasa ndaatindaniriire na rühiu rüria Joabu aanyiiite na guoko, nake Joabu akimütheeca nda naruo, namo mara make makiuma makigüa thii, na ndaigana kümütheeca ringi, nake Amasa agikua. Ningi Joabu na murü wa nyina Abishai magiteng’eria Sheba murü wa Bikiri. **11** Ümwe wa andu a Joabu akirügama mwena-ini wa Amasa, akiuga atiri, “Mündü uria wothē üri mwena wa Joabu na mwena wa Daudi, niarümirire Joabu!” **12** Nake Amasa eegaragaraga thakame-ini yake ari njira gatagati, nake mündü ucio akiona ati mbütü ciothe cia ita niaciärugamaga hau. Riria aamenyire ati o mündü aakinyaga harü Amasa akarügama-ri, akimükururia kuuma njira-ini, akimüiga githaka-ini, na akimühumbira na nguo. **13** Amasa aarikia kweherio njira-ini, andu othe makirumirira Joabu, magiteng’eria Sheba murü wa Bikiri. **14** Sheba akihitükira mihiriga-ini yothe ya Israeli, agikinya Abeli-Bethi-Maaka, akihitükira büri-ini wothē wa Aberi, aria moonganire hamwe

na makimürümírira. **15** Nacio mbütü ciothe cia ita hamwe na Joabu igũka na ikirigiciria Sheba kũu Abeli Bethi-Maaka. Magithondeka kihumbu gia tĩri kũrigania na itũũra, nakio gĩkĩambatio nginya rũthingo rwa na nja rwa ũgitĩri wa itũũra. Na rĩria maahũũraga rũthingo nĩguo marũmomore-rĩ, **16** mũndũ-wa-nja ũmwe mũũgĩ agĩtana arĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu, akiuga atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria! Ta thĩkĩrĩria! Irĩ Joabu oke haha nĩguo njarie nake.” **17** Nake agĩthĩ erekeire harĩ we; nake mũndũ-wa-nja ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Joabu?” Nake agĩcokia atĩrĩ, “ĩĩ nĩ nĩ.” Nake akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩkĩrĩrie ũria ndungata yaku ikuuga.” Nake akiuga atĩrĩ, “Nĩ thĩkĩrĩrie.” **18** Mũndũ-wa-nja ũcio agĩthĩ na mbere kwaria, akiuga atĩrĩ, “Tene-rĩ, ciugo ici nĩciaragio, gũkeerwo atĩrĩ Andũ makaahooyaga kĩria kũu Abeli.” Naguo ũhoro ũgaathĩrĩra kuo. **19** Ithũ-rĩ, tũrĩ andũ a thayũ na ehokeku thĩĩnĩ wa Isiraeli. Wee ũrageria kwananga itũũra rĩrĩ, na nĩrĩo nyina wa Isiraeli. Nĩ kĩĩ gĩgũtũma wende kũniina igai rĩa Jehova?” **20** Joabu agĩcokia atĩrĩ, “Ŭhoro ũcio ũronдайhĩrĩria! Ŭhoro wa kũniina na kwananga ũronдайhĩrĩria! **21** Ŭguo tiguu ũhoro ũtarĩ. Mũndũ wĩtagwo Sheba mũrũ wa Bikiri, kuuma bũrũrĩ ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu, nĩarĩkĩtie kwambararia guoko ookĩrĩre mũthamaki, ookĩrĩre Daudi. Tũnengerei mũndũ ũcio ũmwe tu, na nĩngũtigana na itũũra rĩrĩ.” Mũndũ-wa-nja ũcio akĩria Joabu atĩrĩ, “Nĩgũũkĩrio mũtwe wake kuuma rũthingo-inĩ.” **22** Hĩndĩ iyo mũtumia ũcio agĩthĩ kũrĩ andũ othe arĩ na mataaro macio make ma ũũgĩ, nao magĩtinia mũtwe wa Sheba mũrũ wa Bikiri, makĩũũkĩria Joabu. Nĩ ũndũ ũcio Joabu akĩhuha karumbeta, nao andũ ake makĩharagana kuuma itũũra-inĩ, o mũndũ agĩcokia gwake mũciĩ. Nake Joabu agĩcokia kũrĩ mũthamaki kũu Jerusalemu. **23** Joabu nĩwe warĩ mũnene wa mbũtũ ciothe cia ita cia Isiraeli; nake Benaia mũrũ wa Jehoiada aarĩ mũnene wa Akerethi, o na Apelethi; **24** Adoniramu aarĩ mũtongoria wa kũrutithia wĩra wa hinya; nake Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu; **25** nake Sheva nĩwe warĩ mwandĩki-marũa; Zadoku na Abiatharu maarĩ athĩnjĩrĩ Ngai; **26** nake Ira, ũria Mũnjairi, aarĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai wa Daudi.

21 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya wathani wa Daudi, nĩ kwagĩire na ng’aragu ya mĩaka itatũ irũmanĩrĩre; nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũiria ũhoro harĩ Jehova. Nake Jehova akiuga atĩrĩ, “Ŭndũ ũyũ ũrekika nĩ ũndũ wa Saũlũ o na ũndũ wa nyũmba yake irĩa yaitithagia thakame; nĩ ũndũ wa ũria ooragire andũ a Gibeoni.” **2** Nake mũthamaki agĩta andũ a Gibeoni akĩaria nao. (Na rĩrĩ, andũ acio a Gibeoni matiarĩ amwe na Isiraeli no maarĩ matigari ma Aamori; no andũ a Isiraeli nĩmehĩtĩte atĩ matikamooraga, no Saũlũ nĩ ũndũ wa kũyo kĩria aarĩ nakĩo nĩ ũndũ wa Isiraeli na Juda nĩagerirĩe kũmaniina.) **3** Nake Daudi akĩũria andũ acio a Gibeoni atĩrĩ, “Mũngĩenda ndĩmwĩkire atĩa? Nĩ ũndũ ũrĩkũ ingĩka tũiguane nĩguo mũrathime igai rĩa Jehova?” **4** Nao andũ a Gibeoni makĩmũcokeria atĩrĩ, “Tũtiagĩrĩrwo nĩ kũũria tũheo betha kana thahabu kuuma kũrĩ Saũlũ, kana nyũmba yake, o na tũtĩrĩ na kihooto gia kũũraga mũndũ o

na ũmwe thĩĩnĩ wa Isiraeli.” Daudi akĩmooria atĩrĩ, “Nĩatĩa mũngĩenda ndĩmwĩkire?” **5** Nao magĩcokeria mũthamaki atĩrĩ, “Ha ũhoro wa mũndũ ũria watũĩnĩre na agĩtũĩrĩra ũũru nĩgeetha tũthire, nĩguo tũtikagie na handũ o na ha thĩĩnĩ wa Isiraeli-rĩ, **6** reke tũneo arũme mũgwanja a njaro ciake nĩgeetha mooragwo na maraganio mbere ya Jehova kũu Gibeia ya Saũlũ, ũria mũthũure wa Jehova.” Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Nĩngũmaneana kũrĩ inyũ.” **7** Na rĩrĩ, mũthamaki akĩhonokia Mefiboshethu mũrũ wa Jonathani, mũrũ wa Saũlũ, nĩ ũndũ wa mwĩhĩtwa ũria Daudi na Jonathani mũrũ wa Saũlũ meehĩtanĩre mbere ya Jehova. **8** No mũthamaki agĩkuua Arimoni na Mefiboshethu, ariũ acio eerĩ a Aia, mwarĩ wa Rizipa, aria aaciarĩre Saũlũ, hamwe na ariũ atano a Merabu mwarĩ wa Saũlũ, aria aaciarĩre Adirieli mũrũ wa Barizilai ũria Mũmeholathu; **9** Nake akĩmaneana kũrĩ Gibeoni, aria maamooragire na makĩmaaragania kĩrima-inĩ mbere ya Jehova. Acio othe mũgwanja maagũire hamwe; mooragĩrwo hĩndĩ ya matukũ ma kĩambĩrĩria kĩa magetha, o rĩria magetha ma cairi maambagĩrĩria. **10** Rizipa mwarĩ wa Aia akĩoya nguo ya ikũnia, na akĩmĩara hau ihiga igũrũ. Kuuma kĩambĩrĩria kĩa magetha nginya rĩria mbura yoirĩre mũrĩ iyo, ndaarekire ciimba icio ihutio nĩ nyoni cia rĩera-inĩ mũthenya, kana ihutio nĩ nyamũ cia gĩthaka ũtukũ. **11** Hĩndĩ irĩa Daudi eerĩrwo ũria Rizipa mwarĩ wa Aia, thuriya ya Saũlũ, eekĩte-rĩ, **12** agĩthĩ, agĩkuua mahĩndĩ ma Saũlũ o na ma mũrĩũ Jonathani kuuma kwa andũ a Jabeshi-Gileadi. Maamarutĩte na hito kuuma kĩaaro-inĩ kĩa mũngĩ kũu Bethi-Shani, harĩa Afilisti maamacuurĩtie, thuutha wa kũũragĩra Saũlũ kũu Giliboa. **13** Daudi agĩkuua mahĩndĩ ma Saũlũ na ma mũrĩũ Jonathani kuuma kũu, na mahĩndĩ ma andũ aria moragĩtwo maakaaraganio kũu makĩũnganio. **14** Nao magĩthika mahĩndĩ ma Saũlũ na ma mũrĩũ Jonathani mbĩrĩra-inĩ ya Kishu, ithe wa Saũlũ, kũu Zela thĩĩnĩ wa Benjamini, na magĩka maũndũ mothe maria mũthamaki aathanĩte. Thuutha ũcio Ngai agĩcokia mahooya maria maahooetwo nĩ ũndũ wa bũrũrĩ. **15** O rĩngĩ nĩ kwagĩire mbaara gatagati ka Afilisti na Isiraeli. Daudi agĩkũrũka agĩthĩ hamwe na andũ ake makarũe na Afilisti, na akĩnoga mũno. **16** Nake Ishibi-Benobu ũria warĩ ũmwe wa njaro cia Rafa, ũria mũthia wa itĩmũ rĩake warĩ na ũrĩtũ wa cekeri magana matatũ, na aarĩ na rũhiũ rwa njora rwerũ, ũcio akiuga nĩekũũraga Daudi. **17** No rĩrĩ, Abishai mũrũ wa Zeruia akĩhonokia Daudi; akĩgũtha Mũfilisti ũcio akĩgũa, akĩmũũraga. Nĩngĩ andũ a Daudi makĩhĩta kũrĩ we makiuga atĩrĩ, “Gũtĩrĩ hĩndĩ ũgacooka gũthĩ mbaara-inĩ na ithuĩ, nĩgeetha tawa wa Isiraeli ndũkahorio.” **18** Nĩngĩ thuutha wa mahinda macio, makĩgĩa na mbaara ingĩ na Afilisti kũu Gobu. Hĩndĩ iyo Sibekai ũria Mũhushathi akĩũraga Safu, ũmwe wa njaro cia Rafa. **19** Nĩngĩ mbaara-inĩ ingĩ makĩrũa na Afilisti kũu Gobu, Elihanani mũrũ wa Jaare-Oregimu ũria Mũbethilehemu akĩũraga Goliathũ ũria Mũgiiti, ũria warĩ na itĩmũ rĩarĩ na mũtũ ũgana ta mũtũ wa mũtumi ngoora. **20** Nĩngĩ mbaara-inĩ ingĩ irĩa yarĩ kũu Gathu, nakuo kwarĩ na mũndũ mũnene mũno, warĩ na ciara ithathatũ o guoko, na ciara ithathatũ o kũgũrũ, ciothe ciarĩ ciara mĩrongo iĩrĩ na inya. O na nĩngĩ aarĩ

wa rüciaro rwa Rafa. **21** Rirîa aanyürüririe andü a Isiraeli, Jonathani mürü wa Shimea, mürü wa nyina na Daudi, akimüüraga. **22** Andü acio ana maarî a rüciaro rwa Rafa kûu Gathu nao makigüa moko-inî ma Daudi na andü ake.

22 Daudi nîainiire Jehova na ciugo cia rwimbo rûrü rîrîa Jehova aamûhonokirie kuuma guoko-inî gwa thû ciake ciothe na kuuma guoko-inî gwa Saülü. **2** Akiuga atîrî: **3** Ngai wakwa nîwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na nîwe rîürîro riakwa, **4** Ngayagîra Jehova, üria wagîriire kûgocagwo, **5** “Ndiihü cia gikuü nîciathiürürükîirie; **6** Mihîndo ya mbîrîra igîthiorokeria; (Sheol h7585) **7** Mînyamaro-inî yakwa ndakaiire Jehova; **8** “Thî ikîinaina na igîthingitha; **9** Ndogo ikîuma maniürü-inî make ikîambata na igürü; **10** Aahingûrîre igürü agîkürûka thî; **11** Ombükîre akuuîtwo nî ikerubi; **12** Ehumbîrîre na nduma, **13** Kuuma ükengi üria warî harî we, **14** Jehova akîruruma arî kûu igürü; **15** Aikirie mîguü, akîharagania thû, **16** Hîndî iyo mîkuru ya iria ikîonekana, **17** “Agîtambûrûkia guoko gwake kuuma o kûu igürü akînyiita; **18** Andeithûrîre thû yakwa îrî hinya, **19** Maanjîhotoreire mûthenya üria ndaarî na mütino, **20** Andutire na nja akîndwara handû haariî, **21** “Jehova anjîkiire maündü kûringana na üthingu wakwa, **22** Nîgûkorwo nînumîtie njîra cia Jehova; **23** Mawotho make mothe marî mbere yakwa; **24** Ngoretwo îtarî na ücuuke ndî mbere yake, **25** Jehova andîhîte kûringana na üthingu wakwa, **26** “Ürî mwîhokeku harî arîa makwîhokete, **27** kûrî üria wîtheragia wînonagîa üri mûtheru, **28** Wee ühonokagîa andü arîa enyîihîa, **29** Wee Jehova, nîwe tawa wakwa, **30** Ndî na üteithio waku no hote gûtharikîra mbütü ya ita; **31** “Mûrûngu-rî, njîra ciake nînginyanîru; **32** Nî ündü-rî, nûü Mûrûngu tîga Jehova? **33** Nî Mûrûngu üûhotoraga hinya na ühoti, **34** Atûmagâ magürü makwa mateng’ere o ta ma thwariga; **35** We nîwe wonagîa moko makwa mûrûre wa mbaara; **36** Üûheaga ngo yaku ya ühootani; **37** Ünjaramagîria njîra ya kûria thiagîra, **38** “Ndaingatithirie thû ciakwa na ngîcihehenja; **39** Ndacihehenjire biü, ikîremwo nî gûükîra, **40** Wee üûheaga hinya wa kûrûa mbaara, **41** Watûmîre thû ciakwa ihûndûe ciüre, **42** Maakaire mateithio, no hatiarî na wa kûmahonokîa, **43** Ndaamahûrîre makîhaana ta rûkûngü rûhinyu rwa thî; **44** “Nîüûhonoketie ngaaga gûtharikîrwo nî andü akwa; **45** andü a kûngî mokaga kûrî nî menyîihîtie; **46** Othe makuuaga ngoro; **47** “Jehova atûûragâ muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa lhîga arogocwo! **48** We nîwe Mûrûngu üria ündîhagîria, **49** nîwe üûhonokagîa kuuma kûrî thû ciakwa. **50** Nî ündü ücio, Wee Jehova, nîndîkûgocaga ndî gatagatî ka ndürîrî, **51** Aheaga mûthamaki wake ühootani mûnene;

23 Ici nîcio ciugo cia kûrigîrîria cia Daudi: **2** “Roho wa Jehova nîaririe na kanua gakwa; **3** Ngai wa Isiraeli nîaririe, **4** atuûkaga ta ütheri wa rüciinî riûa rikîratha, **5** “Githî nyûmba yakwa ti nûngîrîru harî Mûrûngu? **6** No andü arîa aaganu othe magaateo ta mîgua, **7** Üria wothê ühutagîa mîgua **8** Maya nîmo marîitwa ma andü a Daudi arîa maarî njamba: Joshebu-

Bashebethu üria Mûtakemoni aarî mûnene wa arîa atatü; nake oire itimû riake, akîhûura andü magana manana, na akîmooraga mbaara-inî îmwê. **9** Mûnini wake eetagwo Eleazaru mürü wa Dodaî, üria Mûahohi. Arî ümwê wa arîa atatü maarî njamba, aarî hamwe na Daudi hîndî irîa moogîtire Afilisti arîa monganîte hamwe kûu Pasi-Damimu marûe mbaara. Hîndî iyo andü a Isiraeli makîûra, **10** nowe ndoorire, akîrûgama hau, akîhûûra Afilisti acio ngînya guoko gwake gûkiganda kûnyiitîte rûhiû rwa njora o ro üguo. Jehova akîrehe ühootani mûnene mûthenya ücio. Nacio mbütü cia ita igîcoka kûrî Eleazaru, magatahe indo cia andü arîa akuü. **11** Üria warûmîrîre aarî Shama mürü wa Agee üria Mûhararî. Rîria Afilisti monganire hamwe handû haarî mûgûnda waiyûrîte ndengü, ita rîa Isiraeli rikîmooîra. **12** No Shama ndoorire, akîrûgama gatagatî ka mûgûnda ücio. Akîügîtîra na akîûraga Afilisti acio, nake Jehova akîrehe ühootani mûnene. **13** Hîndî ya magetha-rî, andü atatü thîinî wa arîa mîrongo îtatü anene magîkürûka kûrî Daudi kûu ngurunga-inî ya Adulamu, hîndî irîa mbütü ya Afilisti yambîte hema Gîtuamba-inî kîa Refaimu. **14** Ihînda-inî rîu Daudi aarî kîihitho-inî kîa hinya, nayo mbütü ya Afilisti yarî Bethilehemu. **15** Daudi akîrîrîria maaî, akiuga atîrî, “Naarî korwo kûrî mündü üngîndehera maaî ma kûnyua kuuma gîthîma-inî kîria kîrî hakuhî na kihîngo kîa Bethilehemu!” **16** Nî ündü ücio andü acio atatü maarî njamba magîtuikanîria gatagatî-inî ga ita rîa Afilisti, magîtaha maaî gîthîma-inî kîu kîarî hakuhî na kihîngo kîa Bethilehemu na makîmatwarîra Daudi. No Daudi akîrega kûmanya; akîmaita mbere ya Jehova. **17** Daudi akiuga atîrî, “Jehova, ühoro üyü ürondaîhîrîria, njage gwîka üguo! Githî îno ti thakame ya andü arîa megûthîite magetwarîrîria ügwati-inî wa gikuü?” Nake Daudi akîrega kûnyua maaî macio. Maündü ta macio nîmo meekagwo nî njamba icio ithatü. **18** Abishai mürü wa nyina na Joabu mürü wa Zeruia aarî mûnene wa acio atatü. Nake akîoya itimû riake agîtharikîra andü magana matatü, akîmooraga; nî ündü ücio akîgîa igweta o ta acio Atatü. **19** Githî ndaakîgîire na igweta inene gûkîra acio Atatü? Nîwe watuîkîre mûnene wao, o na gûtuika ndaataranîirio nao. **20** Benaia mürü wa Jehoiada aarî mürü njamba wa kuuma Kabizeeli, üria wekire maündü manene ma ücamba. Nîooragîre njamba nene igîrî cia ita cia Moabi. Nîngî nîatoonyire irima mûthenya warî na tharunji, akîûraga mürûüthi. **21** Nîooragîre Mûmisîri mündü warî mûnene mûno. O na gûtuika Mûmisîri ücio nîanyiitîte itimû na guoko gwake, Benaia aathîire akîmûtharikîra na njûgûma. Nake akîhuria itimû rîu rîari guoko-inî kwa Mûmisîri ücio na akîmûûraga na itimû rîu riake. **22** Macio nîmo maündü ma ücamba marîa meekîrwo nî Benaia mürü wa Jehoiada; o nake aarî igweta o ta andü arîa atatü maarî njamba. **23** Nîatîitwo gûkîra arîa Mîrongo îtatü, no ndaataranîirio na acio Atatü. Nake Daudi akîmütua mûnene wa arîa maamûrangagîra. **24** Thîinî wa andü acio Mîrongo îtatü, arîa angî maarî: Asaheli mürü wa nyina na Joabu, na Elihanani mürü wa Dodo wa kuuma Bethilehemu, **25** na Shama üria Mûharodî, na Elikâ üria Mûharodî, **26** na Helezu üria Mûpalitî, na Ira mürü wa

Ikeshu kuuma Tekoa, **27** na Abiezeri kuuma Anathothu, na Mebunai ūria Mūhushathi, **28** na Zalimoni ūria Mūahohi, na Maharai ūria Mūnetofathi, **29** na Helebu mūrū wa Baana ūria Mūnetofathi, na Ithai mūrū wa Ribai wa kuuma Gibeā kūu Benjaminī, **30** na Benaia ūria Mūpirathoni, na Hidai wa kuuma tūrūū-inī twa Gaashu, **31** na Abi-Aliboni ūria Mūaribathi, na Azamavethu ūria Mūbahurimu, **32** na Eliahaba ūria Mūshaaliboni, na ariū a Jasheni, na Jonathani **33** mūrū wa Shama ūria Mūharari, na Ahiamu mūrū wa Sharari ūria Mūharari, **34** na Elifeleti mūrū wa Ahasabai ūria Mūmaakathi, na Eliamu mūrū wa Ahithofeli ūria Mūgiloni, **35** Herezo ūria Mūkarimeli, na Parai ūria Mūaribi, **36** na Igali mūrū wa Nathani kuuma Zoba, na mūrū wa Hagili, **37** na Zeleku ūria Mūamoni, na Naharai ūria Mūbeerothi, ūria wakuuagira Joabu mūrū wa Zeruia indo ciake cia mbaara, **38** na Ira ūria Mūthiri, na Garebi ūria Mūthiri, **39** na Uria ūria Mūhiti. Andū acio othe maarī mīrongo itatū na mūgwanja.

24 Ningī marakara ma Jehova magīakanīra Isiraeli, nake agīkīra Daudi meciiria nīguo amokīrīre, akīmīra atīrī, “Thīi ūgatare andū a Isiraeli na a Juda.” **2** Nī undū ūcio mūthamaki akīra Joabu na anene a mbūtū cia ita ariā maarī hamwe nake atīrī, “Thīi kūdū guothe mīhīrīga-inī ya Isiraeli kuuma Dani nginya Birishiba na mūtare andū ariā mangīthī mbaara, nīgeetha menyē ūria maigana.” **3** No Joabu agīcookeria mūthamaki atīrī, “Jehova Ngai waku angīrongerera mbūtū cia ita maita igana, namo maito ma mūthamaki marokītonera. No nī kī gīgūtūma mūthamaki mwathi wakwa ende gwīka undū ta ūyū?” **4** No rīrī, mūthamaki, agīkararia Joabu na anene a mbūtū cia ita; nī undū ūcio makiehera mbere ya mūthamaki, magīthī gūtara andū a Isiraeli ariā mangīathiire mbaara. **5** Nao marīkia kūrīnga Rūū rwa Jorodani, makīamba hema hakuhi na Aroeri, mwena wa gūthini wa itūūra mūkurū-inī ūcio, magītuikanīria būrūri wa Gadi magīkinya Jazeri. **6** Magīthī Gileadi na būrūri-inī ūcio wa Tahatimu-Hodishi, magīkinya Dani-Jaani magīthiūrūka magīkinya Sidoni. **7** Magīcooka magīthī merekeire kūrigo kīa hinya gīa Turo na matūūra-inī mothe ma andū a Ahivi na ma Kaanani. Marīgīrīrio-ini magīthī Birishiba kūu Negevu ya Juda. **8** Maarīkia gūthī būrūri-inī wothē, magīcooka Jerusalemu thuutha wa mīeri kenda na matukū mīrongo īrī. **9** Joabu agīcookeria mūthamaki ūhorō wa mūigana wa andū ariā mangīathiire mbaara: Thīinī wa Isiraeli kwari andū ngiri magana manana andū marī na hinya wa mwīrī na mangīahotire kūhūthīra rūhiū rwa njora, nakuo Juda maarī ngiri magana matano. **10** Nake Daudi agīthīnika mūno ngoro thuutha wa gūtara andū acio a mbaara, akīra Jehova atīrī, “Nīnjīhtie mūno nī undū wa ūguo njikīte. Rīu, Wee Jehova-rī, ndagūthaita ūnjehererie mahītia, nīi ndungata yaku. Nīnjīkīte undū wa ūrimū mūno.” **11** Daudi atanokīra rūciinī rūrū rūngī-rī, kiugo kīa Jehova gīgikinyīra mūnabīi Gadi, ūria wonagīra Daudi maūndū, akīrwo atīrī: **12** “Thīi ūkeere Daudi ūū, ‘Jehova ekuuga atīrī: Ūrī na maūndū matatū ma gūthūura. Nawe ūthūure ūmwe wamo ūria ngūkūherithia nago.” **13** Nī undū ūcio Gadi agīthī kūrī

Daudi, akīmīra atīrī, “Nīūkwenā būrūri waku ūgīe ng’aragu mīaka itatū? Kana ūūrīre thū ciaku mīeri itatū igūteng’eretie? Kana kūgīe matukū matatū ma mūrīmū wa mūthirow būrūri-inī waku? Rīu-rī, wīciirie ūhorō ūcio ūtue itua rīria ngūcookeria ūcio ūndūmīte.” **14** Daudi akīra Gadi atīrī, “Rīu ndī na thīina mūnene mūno. Nītūrekwo tūgwīre moko-inī ma Jehova, nīgīkorwo tha ciake nī nyingī; no ndūkareke ngwe moko-inī ma andū.” **15** Nī undū ūcio Jehova akīrehera Isiraeli mūthirow kuuma rūciinī rūu nginya ihinda rīria rīatuītwo; nao andū ngiri mīrongo mūgwanja kuuma Dani nginya Birishiba magīkua. **16** Rīria mūraika aatambūrūkīrie guoko gwake nīguo aanange Jerusalemu-rī, Jehova akīgūa kīeha nī undū wa kinyariiriko kīu akīra mūraika ūcio wanangaga andū atīrī, “Tīgīra hau! Eheria guoko gwaku.” Hīndī iyo mūraika ūcio wa Jehova aarūgamīte kīhūhīro-inī kīa ngano kīa Arauna, ūria Mūjebusi. **17** Rīria Daudi onire mūraika ūcio woragaga andū-rī, akīra Jehova atīrī, “Nīi nī nī njīhtie o na ngeeka ūūru. Andū aya matariī o ta ng’odu. Nīatia mekite? Reke guoko gwaku kūnjūkīrīre nīi na nyūmba yakwa.” **18** Mūthenya o ro ūcio-rī, Gadi agīthī kūrī Daudi, akīmīra atīrī, “Ambata, ūthīi wakīre Jehova kīgongona, hau kīhūhīro-inī kīa ngano kīa Arauna ūria Mūjebusi.” **19** Nī undū ūcio Daudi akīambata o ta ūria Jehova aathanīte na kanua ka Gadi. **20** Rīria Arauna aacūthīrīrie akīona mūthamaki na andū ake magīka marorete na kūrī we, akiuna nja, akīnamīrīra mbere ya mūthamaki aturumithītie ūthīi thī. **21** Arauna akiuga atīrī, “Nī kī gīatūma mūthamaki mwathi wakwa oke kūrī ndungata yake?” Nake Daudi akīmūcookeria atīrī, “Ndooka kūgūra kīhūhīro gīaku kīa ngano, nīguo njakīre Jehova kīgongona, nīgeetha mūthirow ūyū ūkorete andū ūthire.” **22** Arauna akīra Daudi atīrī, “Reke mūthamaki mwathi wakwa oe kīria gīothe angīenda akīrute igongona. Ici nī ndegwa cia igongona rīa njino, na ici nīcio indo cia kīhūhīra ngano namo macooki ma ndegwa matuīke ngū. **23** Atīrīrī, wee mūthamaki, Arauna nīaheana indo icio ciothe kūrī mūthamaki.” Arauna agīcooka akīmīra atīrī, “Jehova Ngai waku arogwītīkīra.” **24** Mūthamaki agīcookeria Arauna atīrī, “Aca, no nginya ngūrīhe nī undū wakīo. Ndikūrūtīra Jehova Ngai wakwa igongona rīa njino rīa kindū kīria itarīhīre thogora.” Nī undū ūcio Daudi akīgūra kīhūhīro kīu kīa ngano na ndegwa icio na cekerī mīrongo itano cia betha. **25** Daudi agīakīra Jehova kīgongona hau, na akīruta maruta ma njino na maruta ma ūiguano. Hīndī iyo Jehova agīcookia mahooya nī undū wa būrūri, nago mūthirow ūria warī Isiraeli ūgīthira.

1 Athamaki

1 Hĩndĩ ĩrĩa Mũthamaki Daudi aakũrire na agatindika mĩaka-rĩ, ndaiguaga ũrugarĩ o na mamũhumbĩra na nguo. **2** Nĩ ũndũ ũcio ndungata ciake ikĩmwĩra atĩrĩ, “Reke tũcarie mũirĩtu mwĩthĩ gathirange, atungatagĩre mũthamaki na ũndũ wa kũmũmenyerera, na akomage hamwe nake nĩguo mũthamaki, mwathi witũ, aigUAGE ũrugarĩ.” **3** Magĩetha mũirĩtu mũthaka Isiraeli guothe, makĩona Abishagi ũrĩa Mũshunami, na makĩmũrehe kũrĩ mũthamaki. **4** Mũirĩtu ũcio aarĩ mũthaka mũno; nake akĩmenyerera mũthamaki na akĩmũtungatĩra, no mũthamaki ndaigana gũkoma nake. **5** Na rĩrĩ, Adonija, ũrĩa nyina aarĩ Hagithu, akĩnyumĩria, akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ ngũtuũka mũthamaki.” Nĩ ũndũ ũcio agĩthagathaga ngaarĩ cia ita na mbarathi, na andũ mĩrongo ĩtano mathiĩage mateng’erete marĩ mbere yake. **6** (Ithe ndaamũkaanĩtie ũndũ, kana akamũria atĩrĩ, “Wĩkĩte ũna na ũna nĩkĩ?” Nĩngĩ aarĩ mũndũ mũthaka mũno, na nĩwe waciariĩtwo thuutha wa Abisalomu.) **7** Nake Adonija akĩrĩkanĩra na Joabu mũrũ wa Zeruia, na Abiatharu mũthĩnjĩrĩ-Ngai, nao magĩtikĩra kũmũteithĩrĩria. **8** No Zadoku mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, na Nathani ũrĩa mũnabii, na Shimei, na Rei, na arangĩrĩ arĩa a mwanya a Daudi matianyitiĩnĩre na Adonija. **9** Nake Adonija akĩruta igongona rĩa ng’ondũ, na ng’ombe, na njaũ iria noru ihiga-inĩ rĩa Zohelethu, hakuhi na Eni-Rogeli. Nake agĩtia ariũ a ithe othe, na nĩo ariũ a mũthamaki, na andũ othe a Juda arĩa maarĩ anene a nyũmba ya ũthamaki, **10** no ndaigana gwĩta Nathani ũrĩa mũnabii, kana Benaia, kana arangĩrĩ arĩa a mwanya, o na kana mũrũ wa ithe Solomoni. **11** Nake Nathani akĩũria Bathisheba, nyina wa Solomoni atĩrĩ, “Nĩũguĩte atĩ Adonija mũrũ wa Hagithu nĩatuĩkĩte mũthamaki, Daudi mwathi witũ atekũmenya?” **12** Na rĩrĩ, reke ngũtaare ũrĩa ũngĩhota kũhonokia muoyo waku na muoyo wa mũrũguo Solomoni. **13** Ũkĩra ũthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Daudi ũmwĩre atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gĩthĩ ndwehĩtire kũrĩ nĩ, ndungata yaku ũkĩnjĩra atĩrĩ: “Ti-itherũ Solomoni mũrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki?” Rĩrũ-rĩ, nĩ kĩ gĩtũmĩte Adonija atũike mũthamaki?” **14** Ũrĩ o kũũ ũkĩaria na mũthamaki, na nĩ njũke ndoonye kuo nĩguo njĩkĩre hinya ũguo ũkũmwĩra.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Bathisheba agĩthĩ kuona mũthamaki ũcio mũkũrũ kanyũmba gake ga thĩĩnĩ, kũria aatungatagĩrwo nĩ Abishagi ũrĩa Mũshunami. **16** Bathisheba akĩnamĩrĩra, agĩtura ndũ mbere ya mũthamaki. Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Ũkwenda atĩa?” **17** Akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, wee mwene nĩwehĩtire harĩ nĩ ndungata yaku na rĩtwa rĩa Jehova Ngai waku, ũkiuga atĩrĩ: ‘Solomoni mũrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene.’” **18** No rĩrĩ, Adonija nĩatuĩkĩte mũthamaki, na wee mũthamaki mwathi wakwa ndũmenyete ũhorũ ũcio. **19** Nĩarutĩte igongona inene rĩa ng’ombe nyingĩ, na njaũ noru, na ng’ondũ, na ageeta ariũ a mũthamaki othe, na Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na Joabu ũrĩa mũnene

wa mbũtũ cia ita, no ndetĩte Solomoni ndungata yaku. **20** Mũthamaki mwathi wakwa, andũ a Isiraeli othe nĩwe macũthĩrĩrie, nĩguo ũmamenyithie nũũ ũgaikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene thuutha waku wee mũthamaki, mwathi wakwa. **21** Kwaga ũguo-rĩ, rĩrĩa mũthamaki mwathi wakwa agaakoma ahurũke hamwe na maithe make, nĩĩ na mũrũ wakwa Solomoni tũgaatuuo ta andũ ageri ngero.” **22** Hĩndĩ ĩrĩa aaragia na mũthamaki, Nathani ũrĩa mũnabii agĩkina. **23** Nao makĩra mũthamaki atĩrĩ, “Mũnabii Nathani arĩ haha.” Nĩ ũndũ ũcio Nathani agĩthĩ mbere ya mũthamaki, akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ thĩ. **24** Nathani akĩũria atĩrĩ, “Wee mũthamaki mwathi wakwa-rĩ, nĩtũtũte atĩ Adonija nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha waku, na atĩ nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene?” **25** Ũmũthĩ nĩaikũrũkĩte na akaruta igongona inene rĩa ng’ombe nyingĩ, na njaũ noru, na ng’ondũ. Na ageeta ariũ a mũthamaki othe, na anene a thigari othe, na Abiatharu ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai. Rĩrũ nĩ kũria maraaria na makanyua marĩ hamwe nake, makiugaga atĩrĩ, ‘Mũthamaki Adonija arotũura nginya tenel!’ **26** No rĩrĩ, nĩ ndungata yaku, na Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, na ndungata yaku Solomoni ndanatwĩta. **27** Ũndũ ũyũ-rĩ, nĩ mũthamaki mwathi wakwa wĩkĩte amamenyithie ndungata ciake nũũ ũgũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa mũthamaki mwathi wakwa thuutha wake?” **28** Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Daudi akiuga atĩrĩ, “Itai Bathisheba oke.” Nĩ ũndũ ũcio Bathisheba agĩũka harĩ mũthamaki, akĩrũgama mbere yake. **29** Nake mũthamaki akĩhĩta, akiuga atĩrĩ: “O ta ũria Jehova atũũraga muoyo, ũria wanaahonokia kuuma mathĩina-inĩ mothe, **30** ti-itherũ ũmũthĩ nĩguo ngũhingia ũria ndehĩtire kũrĩ we na rĩtwa rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli, ngĩkwĩra atĩrĩ: Solomoni mũrũguo nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki thuutha wakwa, na nĩwe ũgaikarĩra gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene handũ hakwa.” **31** Nake Bathisheba akĩnamĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ thĩ, na agĩtura ndũ mbere ya mũthamaki, akiuga atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa Daudi arotũura nginya tenel!” **32** Mũthamaki Daudi akiuga atĩrĩ, “Itai Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na Nathani ũrĩa mũnabii, na Benaia mũrũ wa Jehoiada moke.” Rĩrĩa mookire mbere ya mũthamaki, **33** akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ na ndungata cia mwathi wanyu na mũhaicie Solomoni mũrũ wakwa igũrũ rĩa nyũmbũ yakwa, mũmũkũrũkie nginya Gihoni. **34** Mũrĩ kũũ, mũreke Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai na Nathani ũrĩa mũnabii mamũitĩrĩre maguta atũike mũthamaki wa Isiraeli. Nĩngĩ mũhuhe karumbeta, na mwanĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũthamaki Solomoni arotũura nginya tenel!’” **35** Nĩngĩ mũcooke mwambate nake, oke aikarĩre gĩtĩ gĩakwa kĩa ũnene, na athamake handũ hakwa. Nĩndĩmũthuurĩte aathanage Isiraeli na Juda.” **36** Benaia mũrũ wa Jehoiada agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Amenĩ! Jehova, Ngai wa mũthamaki mwathi wakwa arotũma gĩtũike guo. **37** O ta ũria Jehova akoretwo arĩ hamwe na mũthamaki mwathi wakwa, aorikara hamwe na Solomoni na atũme wathani wake ũnenehe gũkĩra wathani wa mũthamaki mwathi wakwa Daudi!” **38** Tondũ ũcio Zadoku ũrĩa mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na Nathani ũrĩa mũnabii, na Benaia mũrũ wa Jehoiada, hamwe na Akerethi na Apelethi, magĩkũrũka, makihaicia Solomoni

nyūmbū ya Mūthamaki Daudi, makimūmagaria nginya Gihoni. **39** Zadoku ūria mūthīnjīri-Ngai akiruta rūhīa rwa maguta kuuma hema-inī ūria nyamūre na agīthīrīa Solomoni. Nīngī makihūha karumbeta, nao andū othe makīanīrīra, makiuga atīrī, “Mūthamaki Solomoni arotūūra nginya tene!” **40** Andū othe makīambata mamūrūmīrīre, makīhuhaga mītūrūrū me na gīkeno kīnene, nginya thī īgīthingitha nī mūrurumo. **41** Adonija na ageni othe arīa maarī hamwe nake makīgua mūrurumo ūcio rīrīa maarī hakuhi kūrūkīa iruga rīao. Rīrīa maiguire mūgambo wa karumbeta, Joabu akīūra atīrī, “Inegene rīu rīothe rīrī itūūra-inī nī rīa kīrī?” **42** O akīaragia-rī, Jonathani mūrū wa Abiatharu ūria mūthīnjīri-Ngai agīkinya. Adonija akīmūrīa atīrī, “Toonya thīnī. Mūdū wa bata tawe no nginya akorwo nī ūhorō mwega aatūrehere.” **43** Jonathani agīcookīa atīrī; “Aca ti ūguo! Mūthamaki Daudi mwathi witū nīatūite Solomoni mūthamaki. **44** Mūthamaki nīoimagarītie Solomoni hamwe na Zadoku ūria mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūria mūnabīi, na Benaia mūrū wa Jehoiada, na Akerethi na Apelethi, na nīmahaicītie Solomoni nyūmbū ya mūthamaki, **45** na rīrī, Zadoku ūria mūthīnjīri-Ngai, na Nathani ūria mūnabīi nīmamūtīrīrie maguta kūu Gihoni atūike mūthamaki. Kuuma hāu nīmambatīe makiugagīrīra, nario itūūra rīothe rīkamaamūkīra. Rīu nīrīo inegene rīrīa mūrīgua. **46** O na nīngī, Solomoni nīaikarīrie gītī giāke kīa ūnene gīa ūthamaki. **47** Nīngī atongoria a ūthamaki nīmokīte gīcookeria Mūthamaki Daudi, mwathi witū, ngaatho, makoiga atīrī: ‘Ngai waku arotūma rītūma rīa Solomoni rīgīe na ngumo gūkīra rīaku, naguo ūthamaki wake ūroneneha gūkīra waku!’ Nake mūthamaki nīainamīrīra na aakīgooa arī o gītanda-inī, **48** oiga atīrī, ‘Jehova Ngai wa Isīraeli arogoocwo, ūria witīkīrītie maitho makwa meyonere mwana ūmwe wakwa agūkīarīa gītī giakwa kīa ūnene ūmūthī.’” **49** Hīndī ūyo ageni othe a Adonija makīmaka, magūkīra, magūthīra, o mūdū na njīra yake. **50** No rīrī, Adonija, nī ūndū wa gwtīgīra Solomoni, agīthī akīnyīitīrīra hīa cia kīgongona. **51** Hīndī ūyo Solomoni akīmenyithio atīrī, “Adonija nīaretīgīra Mūthamaki Solomoni, na nīenyīitīrīre hīa cia kīgongona. Aroiga atīrī, ‘Mūthamaki Solomoni nīehīte harī nī ūmūthī anjīre atī ndekūūruga ndungata yake na rūhīu rwa njōra.’” **52** Solomoni agīcookīa atīrī, “Angīona atī nī mūdū wagīrīre, gūtīrī rūcūrīrī rwake rwa mūtwe rūkaagūa thī; no angīoneka na ūūru no agaakua.” **53** Nīngī Mūthamaki Solomoni agītūma andū, nao makīmūkūrūkīa kuuma kīgongona-inī. Adonija akīinamīrīra harī Mūthamaki Solomoni, nake Solomoni akīmūrīa atīrī, “Inūka gwaku mūcīi.”

2 Rīrīa ihinda rīa Daudi rīakuhīrīrie rīa gūkua-rī, agīathi mūrūi Solomoni, akīmūrīa atīrī, **2** “Rīu ndī hakuhi gūthīi na njīra rīa īgeragwo nī andū othe a thī; nī ūndū ūcio-rī, gīa na hinya, wonanie atī ūrī mūdū mūrūme kī, **3** na ūmenyagīrīre ūria Jehova Ngai waku endaga: Ūthīage na njīra ciāke, na ūmenyagīrīre irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrū na maathani make, na mawatho make na maūdū marīa endaga, o ta ūria maandikītwo Watho-inī wa Musa, nīgeetha ūgaacīre

maūdū-inī mothe marīa ūrīkaga na kūrīa guothe ūrīthīaga, **4** nīgeetha Jehova atūūrīe kīranīro kīrīa aanjīrīre, akiuga ūū: ‘Njīaro ciaku ingīkaamenyerera mūtūūrīre wacio, na ithīiage irī na wīhokeku mbere yakwa na ngoro ciao ciothe, na meciirīa macio mothe, gwaku gūtīkaga mūdū wa gūkīarīa gītī kīa ūnene gīa Isīraeli.’” **5** “Rīu wee mwene nīū ūria Joabu mūrū wa Zeruia aanjīkire, na ūria eekire anene eerī a mbūtū cia ita cia Isīraeli, nīo Abinerī mūrū wa Nerī, na Amasa mūrū wa Jetherī. Nīamooragire, agīita thakame yao hīndī ya thayū, o taarī hīndī ya mbaara, nayo thakame ūyo īkīgīa mūcibi-inī wake wa njohero, na iraatū-inī cia magūrū make. **6** Īka ūria ūkuona kwagīrīre kūrīgana na ūūgī waku, no ndūkanareke mūtwe ūcio wake ūrī mbu ūkinye mbīrīra-inī na thayū. (Sheol h7585) **7** “No arīu a Barizilai wa Gileadi ūmatugage wega, na ūreke matūike amwe a arīa mūrīrīaga nao metha-inī yaku. Nīo mandūgamīrīre rīrīa ndooragīra mūrū wa thoguo Abīsalomu. **8** “Na ūrīkane Shīmei mūrū wa Gera, ūria Mūbenjamīni kuuma Bahurimu, arī gūkū nawe, na nīwe wanumire na irumi ndūrū mūthenya ūria ndaathīaga Mahanaimu. Rīrīa ookire kūdūnga hau Jorodani, nīndehīte kūrī we na rītūwa rīa Jehova, ngīmūrīa atīrī, ‘Ndīgākūūruga na rūhīu rwa njōra.’” **9** No rīrī, tīga kuona ta atarī na ihītia. Wee ūrī mūdū mūgī; nīūkamenya ūria ūkaamwīka. Ndūkanareke mūtwe ūcio wake ūrī mbu ūgaathīkwo ūtarī na thakame.” (Sheol h7585) **10** Na rīrī, Daudi akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthīkwo thīnī wa Itūūra inene rīa Daudi. **11** Aathamakīre Isīraeli mīaka mīrongo īna: mīaka mūgwanja aathamakire arī Hebironi, nayo mīaka mīrongo itatū na itatū agīthamaka arī Jerusalemu. **12** Nī ūndū ūcio Solomoni agūkīarīa gītī kīa ūnene kīa ithe Daudi, naguo wathani wake ūkīthaanda, ūkīrūma bīū. **13** Na rīrī, Adonija mūrū wa Hagithu, agīthī harī Bathisheba nyina wa Solomoni. Bathisheba akīmūrīa atīrī, “Ūkīte na thayū?” Nake agīcookīa atīrī, “Īi, ndooka na thayū.” **14** Agīcookīa akiuga atīrī, “Ndī na ūndū ngūkūrīa.” Nake akīmūcookeria atīrī, “Njīra.” **15** Agīkiuga atīrī, “O ta ūria wee ūū-rī, ūthamaki ūyū warī wakwa. Andū a Isīraeli othe nī nī meetagīrīra ndūike mūthamaki wao. No maūdū makīgarūrūka, naguo ūthamaki nīūthīte kūrī mūrū wa Baba; tondu ūheanītwo kūrī we nī Jehova. **16** Na rīrī, ndī na ihooya ngwenda gūkūhooya, na ndūkarege.” Nake akīmūcookeria atīrī, “No ūrīhooye.” **17** Agīthī na mbere, akiuga atīrī, “Ītīkīra kūrīa Mūthamaki Solomoni, nī ūndū wee ndangīkūregera, aahe Abīshagi ūria Mūshunami atūike mūtumia wakwa.” **18** Bathisheba agīcookīa atīrī, “Nī wega, nī ngūkwarīrīra harī mūthamaki.” **19** Rīrīa Bathisheba aathiire kūrī Mūthamaki Solomoni akamūhe ūhorō wa Adonija-rī, mūthamaki agūkīra na igūrū akīmūtūnga, akīmūinamīrīra, na agūkīarīa gītī giāke kīa ūnene. Akīrehīthīra nyina gītī kīa ūnene, nake nyina akīmūkīra guoko gwake kwa ūrīo. **20** Nake nyina akiuga atīrī, “Ndī na kaūdū kanani ngwenda gūkūhooya, na ndūkae kūrega.” Mūthamaki akīmūcookeria atīrī, “Maitū, ūria ndīkūrega.” **21** Nī ūndū ūcio nyina akiuga atīrī, “Reke Abīshagi ūria Mūshunami ahīkio nī mūrū wa thoguo Adonija.” **22** Mūthamaki Solomoni akīra nyina

atiri, “Ni kii gĩgūtũma ūrie Abishagi ūria Mũshunami ahikio ni Adonija? Ndũkĩmũrĩrie ūthamaki o nague, o na ti we ũkĩrĩ mũkũrũ kũrĩ nĩ, ĩ-ni, ũgĩtuĩke wake, na wa Abiatharu ūria mũthĩnjĩrĩ-Ngai na wa Joabu mũrũ wa Zeruia!” **23** Hĩndĩ iyo Mũthamaki Solomoni akĩĩhĩta na rĩĩtwa rĩa Jehova, akiuga ũũ: “Ngai arooherithia o na anjĩĩre mũno, aakorwo Adonija ndekũrĩha na muoyo wake nĩ ũndũ wa ũndũ ūcio orĩtie! **24** Na rĩrĩ, ti-itherũ o ta ūria Jehova atũũraga muoyo, o we ũtũmite ngaacĩre ūthamaki-inĩ wa baba, Daudi, na agetĩkĩra ndũĩke wa rũciarĩ rwa nyũmba ya ūthamaki, o ta ūria eraniĩre-rĩ, Adonija no ekũũragwo ũmũthĩ!” **25** Nĩ ũndũ ūcio Mũthamaki Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ akĩgũtha Adonija, akĩmũũraga. **26** Mũthamaki akĩra Abiatharu ūria mũthĩnjĩrĩ-Ngai atĩrĩ, “Cooka mũgũnda-inĩ gwaku kũu Anathothu. Wee wagĩrĩrwo nĩ gũkua, no ndigũkũũraga rĩu, tondũ nĩwakuuaga ithandũkũ rĩa Mwathani Jehova hĩndĩ ya baba Daudi, na nĩwagwatanĩre na baba moritũ-inĩ make mothe.” **27** Nĩ ũndũ ūcio Solomoni akĩeheria Abiatharu atige gũtuĩka mũthĩnjĩrĩ-Ngai wa Jehova, nakĩo kiugo kĩa Jehova kĩria aarĩrie kũu Shilo, gĩkonĩ nyũmba ya Eli, gikiĩhinga. **28** Rĩria ũhorĩ ūcio wakinyĩre Joabu, ūria waciĩrĩre gwĩka ũũru marĩ na Adonija, o na gũtuĩka ndaaniyĩtĩrĩre na Abisalomu, akĩũrĩra hema-inĩ ya Jehova na akĩnyĩtĩrĩra hĩa cia kĩgongona. **29** Mũthamaki Solomoni akĩrwo atĩ Joabu orĩre hema-inĩ ya Jehova na aarĩ hakuĩ na kĩgongona. Hĩndĩ iyo Solomoni agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada atĩrĩ, “Thĩ, ũmũũragel!” **30** Nĩ ũndũ ūcio Benaia akĩĩngĩra hema iyo ya Jehova akĩra Joabu atĩrĩ, “Mũthamaki oiga atĩrĩ, ‘Uma na njal!’” No Joabu agĩcookia atĩrĩ, “Aca, ngũkuĩra haha.” Benaia agĩcookeria mũthamaki ũhorĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Joabu anjĩra ũna na ũna.” **31** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩatha Benaia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ĩka o ũguo oiga. Mũũrage na ũmũthĩke, nĩgeetha nĩ na nyũmba ya baba tũthĩrwo nĩ ĩhĩtia rĩa thakame ĩria yaitĩrwo tũhũ nĩ Joabu. **32** Jehova nĩegũtũma acookererwo nĩ thakame ĩria aaitire, tondũ nĩatharĩkĩre andũ eerĩ, na akĩmooraga na rũhĩu rwa njora, baba Daudi atooĩ akĩmooraga marĩ eerĩ, Abinerĩ mũrũ wa Nerĩ, ūria warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Isiraelĩ, na Amasa mũrũ wa Jetherĩ, ūria warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Juda, nao maarĩ andũ ega na arũngĩrĩru kũmũkĩra. **33** ĩhĩtia rĩu rĩa gũita thakame yao rĩrcookerera Joabu na njiaro ciake nginya tene. No kũrĩ Daudi na njiaro ciake, na nyũmba yake na ūthamaki wake, thayũ wa Jehova ũrogĩa kũrĩ o nginya tene.” **34** Nĩ ũndũ ūcio Benaia mũrũ wa Jehoiada agĩthĩ akĩgũtha Joabu akĩmũũraga, nake agĩthĩkwo mũgũnda-inĩ wake kũu werũ-inĩ. **35** Mũthamaki akĩnenehia Benaia mũrũ wa Jehoiada akĩmũtũua mũnene wa mbũtũ cia ita handũ ha Joabu, na agĩcookia Zadoku atũĩke mũthĩnjĩrĩ-Ngai ithenya rĩa Abiatharu. **36** Nĩngĩ mũthamaki agĩtũmana Shimeĩ eetwo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩakĩre nyũmba Jerusalem na ũtũũre kuo, no ndũkanathĩ kũndũ kũngĩ. **37** Mũthenya ūria ũkoima kuo ũringe Mũkuru wa Kidironĩ, ũmenye wega no ũgaakua; nayo thakame yaku nĩngagũcookerera wee mwene.” **38** Shimeĩ agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Ūguo woiga nĩ wega. Ndungata yaku nĩngwĩka o ta ūria mũthamaki

mwathi wakwa oiga.” Nake Shimeĩ agĩũkara Jerusalemu ihinda iraa. **39** No mĩaka ĩtatũ yathira-rĩ, ngombo igĩrĩ cia Shimeĩ ikĩũra igĩthĩĩ kwa Akishĩ, mũrũ wa Maaka, mũthamaki wa Gathu, nake Shimeĩ akĩrwo atĩrĩ, “Ngombo ciaku irĩ Gathu.” **40** Kũũga ũguo-rĩ, Shimeĩ agĩtandĩka ndigĩrĩ yake, agĩthĩĩ kwa Akishĩ kũu Gathu gwetha ngombo ciake. Nĩ ũndũ ūcio Shimeĩ agĩthĩĩ na agĩcookia ngombo ciake kuuma Gathu. **41** Rĩria Solomoni eerĩrwo atĩ Shimeĩ nĩomĩte Jerusalemu agathĩĩ Gathu na agacooka-rĩ, **42** mũthamaki agĩtũmanĩra Shimeĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ndiakwĩhĩtĩthĩrie na rĩĩtwa rĩa Jehova na ngĩgũkaania, ngĩkwĩra atĩrĩ, ‘Mũthenya ūria ũkoimagara ũthĩĩ handũ hangĩ, ũmenye kũna no ũgaakua?’ Nawe hĩndĩ iyo ũkĩnjookeria atĩrĩ, ‘Ūguo woiga nĩ wega. Nĩ nĩngwathĩka.’” **43** Rĩu-rĩ, nĩ kii gĩtũmite wage kũhĩngia mwĩhĩtwa waku harĩ Jehova, na wathĩkĩre watho ūria ndaakũheire?” **44** Nĩngĩ mũthamaki akĩra Shimeĩ atĩrĩ, “Wee nĩũũĩ ngoro-inĩ yaku ũũru ūria wothĩ wekĩre baba Daudi. Rĩu Jehova nĩegũtũma ũcookererwo nĩ ũũru waku. **45** No Mũthamaki Solomoni nĩekũrathĩmwo, nakĩo gĩtĩ kĩa ũnene wa Daudi gĩtũũre gĩkĩgĩtĩre mbere ya Jehova nginya tene.” **46** Hĩndĩ iyo mũthamaki agĩatha Benaia mũrũ wa Jehoiada, nake agĩthĩ akĩgũtha Shimeĩ akĩmũũraga. ūthamaki nague ũkĩĩhaanda ũrũmite biũ moko-inĩ ma Solomoni.

3 Nake Solomoni akĩgĩa ngwatanĩro na Firaũnĩ, mũthamaki wa bũrũri wa Misĩrĩ, na akĩhĩkĩa mwarĩ. Akĩmũrehe itũũra inene rĩa Daudi, nginya rĩria aarĩkĩrie gwaka nyũmba yake ya ūthamaki, na hekarũ ya Jehova, na rũthĩngĩ rũria rwathĩũrũkĩĩrie Jerusalemu. **2** Na rĩrĩ, andũ no maarutagĩra magongona kũndũ kũria gĩtũtũgĩru, tondũ gĩtĩarĩ hekarũ yaakĩrwo rĩĩtwa rĩa Jehova hĩndĩ iyo. **3** Solomoni nĩonanĩrie wendo wake kũrĩ Jehova nĩ ũndũ wa gũthĩĩ na mĩthĩire ya kĩrĩra na watho wa ithe Daudi, tĩga rĩrĩ, nĩarutagĩra magongona na agacĩnĩra ũbumba kũndũ kũria gĩtũtũgĩru. **4** Mũthamaki agĩthĩĩ Gibeonĩ kũruta magongona, nĩgũkorwo kũu nĩkuro kũndũ kũria gĩtũtũgĩru gwekĩrĩrwo mũno, na Solomoni akĩrutĩra magongona ngĩrĩ ĩmwe ma njĩno kĩgongona-inĩ kũu. **5** Nakuo kũu Gibeonĩ Jehova akĩmũrĩra Solomoni ũtũkũ kĩroto-inĩ, nake Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya o kĩrĩa gĩothe ũngĩenda ngũhe.” **6** Nake Solomoni agĩcookia atĩrĩ, “Nĩwonĩrie baba Daudi ndungata yaku ũtũgĩ mũnene, tondũ aarĩ mwĩhokeku harĩ we, na aarĩ mũthĩngu, na mũrũngĩrĩru ngoro-inĩ. Nĩũthĩte na mbere kũmuonia ũtũgĩ ūcio mũnene, na nĩũmũheete mũrĩu wa gũkarĩra gĩtĩ giakĩ kĩa ũnene ũmũthĩ. **7** “Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai wakwa nĩũtũite ndungata yaku mũthamaki handũ ha baba Daudi. No nĩĩ ndĩ o mwana mũnĩnĩ na ndĩrĩ na ũmenyo wa kũruta wĩra wakwa. **8** Ndungata yaku ĩrĩ haha gatagatĩ ka andũ aya wee wĩthuurĩre, nao nĩ andũ aingĩ matangĩgerekĩ na matangĩtarĩka. **9** Nĩ ũndũ ūcio he ndungata yaku ngoro ĩrĩ na ũmenyo wa gũthamakĩra andũ aku, na gũkũũrana wega na ũũru. Tondũ-rĩ, nũũ ũngĩhota gũthamakĩra andũ aya aku aingĩ ũũ?” **10** Jehova nĩakenĩre nĩ ũndũ wa Solomoni kũmũũria ũndũ ūcio. **11** Nĩ ũndũ ūcio Ngai akĩmwĩra atĩrĩ, “Kuona ũguo nĩguo wahooya, na ndũnahooya ũngĩhĩrio matukũ ma gĩtũtũra muoyo,

kana ütonga waku wee mwene, o na kana thũ ciaku iniinwo, no wahooya ūmenyo na kūrūgamīrīra kīhooto-rī, **12** nīngwika o ūguo wahooya. Nīngūkūhe ngoro ī na ūgī na gūkūūrana, nīguo gūtūike atī gūtīrī kwagīa mūdū ūngī tawe, na gūtīrī hīndī gūkāagīa ūngī tawe. **13** O na nīngī nīngūkūhe maūdū marīa ūtanahooya, na nīmo ūtonga hamwe na gītīo, nīgeetha matukū marīa mothe ūgūtūūra muoyo, gūtikanagīe mūthamaki ūngī ūiganaine nawe. **14** Na ūngītīiagi na mīthiire yakwa, na wathikagīre kīrīra na watho wakwa, ta ūrīa thoguo Daudi ekire, nīngakūhe matukū maingī ma gūtūūra muoyo.” **15** Hīndī ūyo Solomoni agūtīkīra toro, akīmenya atī kīu kīarī kīroto. Agīcooka Jerusalem, agītīhi mbere ya ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova, na akīruta igongona rīa njino na rīa ngwatanīro. Nīngī akīrugithīrīa andū othe a nyūmba ya mūthamaki iruga. **16** Thuutha ūcio andū-a-nja eerī a maraya magītūka kūrī mūthamaki, makīrūgama mbere yake. **17** Ūmwe wao akiuga atīrī, “Mwathi wakwa, mūdū-wa-nja ūyū na nīī tūikaraga nyūmba īmwe. Na nīndīraciarire mwana arī ho. **18** Mīthenya itatū thuutha wa gūciara mwana, mūdū-wa-nja ūyū o nake araciara mwana. Tūraarī o ithuī eerī; gūtīrarī mūdū ūngī thīnī na nyūmba ūyo, tīga o ithuī ithuerī. **19** “Ūtukū-rī, mūdū-wa-nja ūyū arakomera mwana wake, arakua. **20** Nī ūndū ūcio arookīra ūtukū gatagatī, areheria mwana wakwa harī nīī, rīrīa nīī ndungata yaku ndīrarī toro. Aramūga gītūhīrī-inī gīake, na araiga mūrūwe gītūhīrī-inī gīakwa arī mūkuū. **21** Rūciinī rūrū rūngī, ngūtīkīra nīguo nyongithie mwana wakwa, ndīrona nī mūkuū! No rīrīa ndīramūrōrīre wega na ūtheri wa rūciinī, ndīrona atī ūcio ti mwana ūrīa ndaciarīte.” **22** Mūdū-wa-nja ūcio ūngī akiuga atīrī, “Aca! Ūyū ūrī muoyo nīwe mwana wakwa; ūyū mūkuū nīwe waku.” No ūcio wa mbere akīrega bīi, akiuga atīrī, “Aca! Ūyū mūkuū nīwe waku, na ūyū ūrī muoyo nīwe wakwa.” Nī ūndū ūcio magīkararania mbere ya mūthamaki. **23** Mūthamaki akiuga atīrī, “Ūyū aroiga atīrī, ‘Mwana wakwa nīwe ūrī muoyo na waku nīwe mūkuū,’ o rīrīa ūrīa ūngī aroiga atīrī, ‘Aca! Ūyū mūkuū nīwe waku, na wakwa nī ūyū ūrī muoyo.’” **24** Nīngī mūthamaki akiuga atīrī, “Ndeherai rūhīū rwa njora.” Nī ūndū ūcio makīrehera mūthamaki rūhīū rwa njora. **25** Nake agīathana, akiuga atīrī: “Mwana ūyū ūrī muoyo nīātīnānio maita meerī, nuthu iheo mūdū-wa-nja ūmwe, na nuthu ūyo īngī iheo mūdū-wa-nja ūcio ūngī.” **26** Mūdū-wa-nja ūrīa mwana wake aarī muoyo akīringwo nī tha nī ūndū wa mwana wake, akīra mūthamaki atīrī, “Ndagūtīhitha mwathi wakwa, mūnengere mwana ūyū ūrī muoyo, tīga kūmūūraga!” No ūcio ūngī akiuga atīrī, “Ndegūtūika waku kana wakwa. Nīātīnānio maita meerī!” **27** Nake mūthamaki agītua ciira atīrī, “Nengerai mūdū-wa-nja ūyū wa mbere mwana ūyū ūrī muoyo. Mūtīkamūūrage; nīwe nyina.” **28** Rīrīa andū othe a Isīraeli maiguire ūrīa mūthamaki aatua ciira ūcio, magītīgīra mūthamaki tondū nīmōonire aarī na ūgī mūingī kuuma kūrī Ngai wa gūtua ciira na kīhooto.

4 Nī ūndū ūcio Solomoni agīthamaka Isīraeli guothe. **25** Aya nīo maarī anene ake: Azaria mūrū wa Zadoku aarī

mūthīnjīrī-Ngai; **3** nao Elihorefu na Ahija, arīū a Shisha, nīo maarī aandīki-marūa; na Jehoshafatu mūrū wa Ahiludu, ūrīa waandīkaga maūdū ma ihinda rīu; **4** nake Benaia mūrū wa Jehoiada nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita; nao Zadoku na Abiatharu maarī athīnjīrī-Ngai; **5** nake Azaria mūrū wa Nathani nīwe warī mūrūgamīrīrī wa anene a ng’ongo; nake Zabudu mūrū wa Nathani aarī mūthīnjīrī-Ngai na mūtaari wa mūthamaki; **6** nake Ahisharu aarī mūrūgamīrīrī na nyūmba ya mūthamaki; nake Adoniramu mūrū wa Abida aarī mūrūgamīrīrī wa arīa maarūtithagio wīra na hinya. **7** Nīngī Solomoni aarī na abarūthi ikūmi na eerī arīa marūgamīrīre ng’ongo ciothe cia Isīraeli, na nīo maarehaga irio cia kūrīo nī mūthamaki na andū a nyūmba ya ūthamaki. O ūmwe wao aarehaga irio cia kūigana mweri ūmwe thīnī wa mwaka. **8** Maya nīmo marītwa ma abarūthi acio: Beni-Huri nīwe warūgamīrīre būrūrī ūrīa ūrī irīma wa Efiraumu; **9** na Beni-Dekeri akarūgamīrīra Makazu, na Shaalubimu, na Bethi-Shemeshu, na Eloni-Bethihanani; **10** nake Beni-Hesedi akarūgamīrīra Arubothu (Soko na būrūrī wothē wa Heferi warī wake); **11** na Beni-Abinadabu akarūgamīrīra Nafathu-Dorī (nake nīwe wahikītie Tafathu mwarī wa Solomoni); **12** na Baana mūrū wa Ahiludu akarūgamīrīra Taanaka, na Megido, na Bethi-Shani guothe kūrigania na Zarethani mūhuro wa Jezireeli, kuuma Bethi-Shani nginya Abeli-Mehola kūng’ethera Jokimeamu; **13** Nake Beni-Geberi akarūgamīrīra Ramothu-Gileadi (itūūro cia Jairu mūrū wa Manase kūu Gileadi ciarī ciake, o hamwe na ng’ongo cia Arigobu kūu Bashani, o na matūūra manene makuo mīrongo itandatū maarigīciīrīo na thingo, na maarī na ihingo ciarī na migīko ya gīcango); **14** o nake Ahinadabu mūrū wa Ido akarūgamīrīra Mahanaimu; **15** na Alimaazu akarūgamīrīra Nafitali (nake aahikītie Basemathu mwarī wa Solomoni); **16** na Baana mūrū wa Hushai akarūgamīrīra Asheri na Alothu; **17** nake Jehoshafatu mūrū wa Parua akarūgamīrīra Isakaru; **18** nake Shimei mūrū wa Ela akarūgamīrīra Benjamini; **19** na Geberi mūrū wa Uri akarūgamīrīra Gileadi (būrūrī wa Sihoni mūthamaki wa Aamori, na būrūrī wa Ogu mūthamaki wa Bashani). Nowe wiki warī barūthi wa gwatha rūgongo rūu. **20** Andū a Juda na a Isīraeli maarī aingī mūno ta mūthanga wa irīa-inī. Maarīagi, na makanyua, na magakena. **21** Nake Solomoni nīathamakīire mothamaki mothe kuuma Rūū rwa Farati nginya būrūrī wa Afilisti, o nginya mūhaka-inī wa Misiri. Mabūrūrī macio nīmamūrehagīra igooti na magītūūra maathagwo nī Solomoni matukū make mothe. **22** Mahūthīro ma Solomoni ma o mūthenya maarī maya: kori mīrongo itatū cia mūtu ūrīa mūhinyu mūno, na kori mīrongo itandatū cia mūtu, **23** ng’ombe ikūmi cia gūtūirwo, na ng’ombe mīrongo tīrī cia rūūru, na ng’ondū na mbūrī igana rīmwe, na thīiya, na thwariga, na thwara, o na nyoni irīa noru cia mūciī irīa irīragwo. **24** Nīgukorwo nīwe wathamakagīra mothamaki mothe marīa maarī ithūro rīa Rūū rwa Farati kuuma Tifisa nginya Gaza, na nī kwarī na thayū mīena yothe. **25** Rīrīa rīothe Solomoni aarī muoyo-rī, Juda na Isīraeli, kuuma Dani nginya Bīrīshiba, maatūūrāga na thayū o mūdū mūgūnda-inī wake wa mīthabībū na mīkūyū. **26**

Solomoni aarĩ na ciugũ cia mbarathi cia ita ngiri inya, na mbarathi ngiri ikũmi na igĩrĩ. **27** Nao anene a ng'ongo, o mũndũ mweri wake niarehagĩra Mũthamaki Solomoni mahũthĩro ma kũmũigana hamwe na arĩa othe mookaga metha-inĩ yake. Ningĩ magatigĩrĩra atĩ gũtirĩ kĩndũ o na kĩmwe kiagaga. **28** Ningĩ nĩmarehaga igeri ciao cia cairi na nyeki, cia kũrĩro nĩ mbarathi cia ita na mbarathi icio ingĩ handũ harĩa haagĩrĩre. **29** Ngai nĩahaire Solomoni ũũgĩ na ũmenyi mũngĩ mũno wa maũndũ, na ũtaũku waingĩhite ta mũthanga ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **30** Ũũgĩ wa Solomoni warĩ mũnene gũkĩra ũũgĩ wa andũ othe a mwena wa irathĩro, o na ũgakĩra ũũgĩ wotha wa andũ a Misiri. **31** Aarĩ mũũgĩ gũkĩra mũndũ ũngĩ o wotha, gwata Ethani ũria Mũezara, na aarĩ mũũgĩ gũkĩra Hemani, na gũkĩra Kalikoli, na Darida, ariũ a Maholu. Ngumo yake igĩtaamba kũrĩ ndũrĩrĩ iria ciothe ciathiũrũrũkĩirie kũu. **32** Nĩathugundire thimo ngiri ithatũ, na nyĩmbo ciake ciarĩ ngiri imwe na ithano. **33** Nĩataaragĩria ũhoro wa mũkũrĩre wa mĩmera, kuuma mũtarakwa wa Lebanoni o nginya mũthobi ũria ũkũraga thingo-inĩ. Ningĩ nĩarutanaga ũhoro wa nyamũ na nyoni, na nyamũ iria itaambaga thĩ, na thamaki. **34** Andũ a ndũrĩrĩ ciothe nĩmookaga gũthikĩrĩria ũũgĩ wa Solomoni matũmĩtwo nĩ athamaki othe a thĩ, arĩa maiguĩte ũhoro wa ũũgĩ wake.

5 Rĩria Hiramũ mũthamaki wa Turo aiguirĩ atĩ Solomoni nĩaitĩrĩrio maguta agatũika mũthamaki handũ ha ithe Daudi-rĩ, agĩtũma ndungata ciake kũrĩ Solomoni, tondũ we nĩmatũire marĩ ũrata na Daudi. **2** Nake Solomoni agĩcookeria Hiramũ ndũmĩrĩrĩ ĩno: **3** “Wee nĩũkũmenya atĩ tondũ wa mbaara iria ciothe cianakora baba, Daudi, ciiumite mĩena yotha, we ndaahotire gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wake, o nginya rĩria Jehova aigire thũ ciake rungu rwa makinya make. **4** No rĩu Jehova Ngai wakwa nĩahete ũhurũko mĩena yotha, na gũtirĩ na thũ kana ũgwati. **5** Nĩ ũndũ ũcio nĩndũite atĩ nĩngwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa, o ta ũria Jehova eerire baba Daudi rĩria oigire atĩrĩ, ‘Mũriũ waku ũria ngaikarĩria gĩtĩ kia ũnene handũ haku-rĩ, nĩwe ũgaaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa.’ **6** “Nĩ ũndũ ũcio athana nĩguo ndemerwo mũtarakwa ya Lebanoni. Andũ akwa nĩmarĩrutithanagia wĩra na andũ aku, na nĩndĩrĩkũrĩhaga mũcaara wa andũ aku o ta ũria ũngiuga. Wee nĩũũ atĩ tũtirĩ na andũ marĩ na ũmenyo wa gwatũra mbaũ ta andũ a Sidoni.” **7** Rĩria Hiramũ aiguirĩ ndũmĩrĩrĩ ya Solomoni, agĩkena mũno, akĩuga atĩrĩ, “Ũmũthĩ Jehova arogoocwo, nĩgũkorwo nĩahete Daudi mũriũ mũũgĩ wa gwatha rũrĩrĩ rũrũ rũnene.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Hiramũ agĩtũmana kũrĩ Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩnyiitĩte ndũmĩrĩrĩ rĩa wandũmĩre, na nĩngwĩka ũria wotha ũkwenda harĩ kũrehithia mĩgogo ya mũtarakwa na ya mũthengera. **9** Andũ akwa nĩmekũmĩkũrũkia kuuma Lebanoni nginya iria-inĩ, na nĩngũmĩkũrũkia na iria yohanĩtio hamwe o nginya harĩa ũkuuga. Nĩngamĩohoranĩria hau, nawe ũmĩoe, ũthĩĩ nayo. Nawe ũkĩhingĩrie wendi wakwa na ũndũ wa kũhe nyũmba yakwa ya ũthamaki irio.” **10** ũguo nĩguo Hiramũ aathĩre na mbere gũtwarĩra Solomoni

mĩgogo ya mũtarakwa na ya mũthengera rĩa endaga. **11** Nake Solomoni nĩahaga Hiramũ ngano ya kũrĩro gwake mũciĩ ya kori ngiri mĩrongo ĩrĩ, hamwe na mbathi ngiri mĩrongo ĩrĩ cia maguta ma mĩtamaiyũ mahihe wega. Solomoni agĩthĩĩ na mbere gwĩka Hiramũ ũguo mwaka o mwaka. **12** Jehova nĩahaire Solomoni ũũgĩ, o ta ũria aamwĩrĩre. Na gũkĩgĩa na thayũ gatagatĩ ka Hiramũ na Solomoni, nao eerĩ magĩthondeka kĩrĩkanĩro kia ũiguano. **13** Mũthamaki Solomoni akĩandĩkithia aruti wĩra 30,000 na hinya kuuma Isiraeli guothe. **14** Aamatũmaga marĩ ikundi cia andũ ngiri ikũmi o mweri, mathĩĩ ituanĩra rĩa wĩra kũu Lebanoni; nĩ ũndũ ũcio magakaraga mweri ũmwe Lebanoni, na mĩeri ĩrĩ kwao mũciĩ. Adoniramũ nĩwe warĩ mũrũgamiĩrĩ wa andũ acio marutithagio wĩra na hinya. **15** Solomoni nĩ aarĩ na andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na acĩũhia a mahiga 80,000 kũu irĩma-inĩ, **16** o ũndũ ũmwe na anyabara 3,300 a kũrũgamiĩra wĩra ũcio, na magatongoria aruti acio a wĩra. **17** Mũthamaki agĩathana, nao makienja mahiga manene na mega, na maicũhĩtio marĩ ma gwaka mũthingĩ wa hekarũ. **18** Mabundi ma Solomoni, na ma Hiramũ, na andũ a Gebali, nĩmarengire na makihaarĩria mbaũ o na mahiga nĩ ũndũ wa gwaka hekarũ.

6 Mwaka-inĩ wa magana mana na mĩrongo ĩnana, thuuha wa andũ a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misiri, o mwaka-inĩ wa ĩna wa Solomoni gũthamakĩra Isiraeli, mweri-inĩ wa Zivu, naguo nĩguo mweri wa keerĩ-rĩ, Solomoni akĩambĩrĩria gwaka hekarũ ya Jehova. **2** Hekarũ rĩa Mũthamaki Solomoni aakĩire Jehova yarĩ na ũraiũu wa mĩkono mĩrongo ĩtandatũ, na warĩ wa mĩkono mĩrongo ĩrĩ, na ũraiũu wa na igũrũ wa mĩkono mĩrongo ĩtatũ. **3** Gĩthaku kĩa mwena wa mbere wa nyũmba ĩyo nene ya hekarũ nĩkĩongereire warĩ wa hekarũ, nakĩo kiarĩ kia mĩkono mĩrongo ĩrĩ, na gĩgacomoka mĩkono ikũmi kuuma na mwena wa mbere wa hekarũ. **4** Nake agĩakĩra hekarũ ndĩrica ngundeeru cia na igũrũ. **5** Nĩakithĩrie tũnyũmba twa mĩena-inĩ, tũgĩthĩũrũkĩria hekarũ yotha tũnyũitanĩte na thingo cia nyũmba rĩa nene ya hekarũ na cia handũ-harĩa-haamũre ha na thĩĩnĩ. **6** Ngoroba ya thĩ mũno yarĩ na warĩ wa mĩkono ĩtano, na ya gatagatĩ yarĩ na warĩ wa mĩkono ĩtandatũ, na ya gatatũ yarĩ na warĩ wa mĩkono mĩgwanja. Nĩathondekire mbako ithĩũrũrũkĩirie mwena wa na nja wa hekarũ, nĩgeetha mbaũ iria ndungu cia mwako ĩtigatonyio thingo-inĩ cia hekarũ. **7** Hekarũ igĩakwo-rĩ, mahiga marĩa maicũhĩrio kware no mo maahũthĩrĩrwo, na gũtiarĩ nyondo, kana ithanwa, kana kĩndũ kĩngĩ gĩa kĩgera kĩaiguirĩrwo hau mwako-inĩ wa hekarũ hĩndĩ rĩa yotha yaakagwo. **8** Mũromo wa gũtoonya ngoroba ya thĩ warĩ mwena wa gũthini wa hekarũ; ningĩ nĩ haarĩ na ngathĩ ya kwambata ngoroba ya gatagatĩ na kuuma hau igathĩ ngoroba ya gatatũ. **9** Nĩ ũndũ ũcio agĩaka hekarũ na akĩmĩrĩkia, akĩmĩgita na mĩgamba na mbaũ cia mũtarakwa. **10** Na nĩakĩrĩre tũnyũmba twa rwere tũthĩũrũkĩirie hekarũ, ũraiũu wa o kamwe warĩ mĩkono ĩtano kũraiha na igũrũ, natuo twanyĩtithanĩtio na hekarũ na mĩgamba ya mũtarakwa. **11** Kĩguo kĩa Jehova nĩgĩakĩnyĩre Solomoni, akĩĩro atĩrĩ: **12** “Ha ũhoro wa hekarũ ĩno ũraaka-rĩ, ũngĩrũmĩrĩra

uuge wakwa wa kūrūmīrīrwo, na ūrūmie mawatho makwa mothe, o na ūmenyerere maathani makwa na ūmathikagire, ningakūhingiria kūrānīro kīria ndaahaire thoguo Daudi. **13** Na ningatūūrānia na andū a Isiraeli, na ndigatiganīria andū akwa a Isiraeli.” **14** Nī ūndū ūcio Solomoni agīaka hekarū na akīmīrīkia. **15** Nake akihumbīra thingo cia thīīnī na mbaū cia mītarakwa, ciarītwo kuuma thī ya hekarū nginya igūrū, nakuo thī ya hekarū gūkiarwo mbaū cia mūthengera. **16** Mwena wa thuutha wa hekarū akigayania mikono mīrongo īrī na mbaū cia mītarakwa kuuma thī nginya igūrū, nigeetha hekarū-inī hagīe handū haamūre thīīnī, hatūike Harīa-Hatheru-Mūno. **17** Ūraihi wa nyūmba īria nene yarī mbere ya kanyūmba kau warī wa mikono mīrongo īna kūrāiha. **18** Hekarū thīīnī kwahumbirītwo na mbaū cia mītarakwa, ciūcūhītio magemio mahaana tūbūūthū na mahūa macanūku. Indo ciothe ciarī cia mītarakwa; gūtīari ihiga o na rīmwe rīonekaga. **19** Thīīnī wa handū-harīa-haamūre, hekarū thīīnī nīathondekire handū ha kūigīrīra ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova. **20** Hau thīīnī haamūre, ūraihi waho warī mikono mīrongo īrī, na warīi wa mikono mīrongo īrī, na mikono mīrongo īrī kūrāiha na igūrū. Nake nīagemie mwenā wa thīīnī na thahabu therie, na nīngī akīgemia kīgongona kīu na mbaū cia mītarakwa. **21** Solomoni aahumbirīre hekarū thīīnī na thahabu therie, na agīkīranīa irengeeri cia thahabu mbere ya itoonyero rīa hau thīīnī haamūre harīa haagemetio na thahabu. **22** Nī ūndū ūcio akīgemia thīīnī guothe na thahabu. Nīngī nīagemie kīgongona kīria kīarī thīīnī wa handū-harīa-haamūre na thahabu. **23** Hau thīīnī haamūre, agīthondeka makerubi meerī na mbaū cia mītamaiyū, ikerubi o rīmwe rīarī rīa mikono ikūmi kūrāiha na igūrū. **24** Ikerubi rīa mbere rīarī na ithagu rīa mikono ītano kūrāiha, na rīu rīngī mikono ītano; ūguo nī kuuga mikono ikūmi kuuma mūthia wa ithagu rīmwe nginya mūthia wa ithagu rīrīa rīngī. **25** Ikerubi rīa keerī o narīo rīarī rīa mikono ikūmi; makerubi macio meerī nīmaiganaine na makahaanana. **26** Ūraihi wa o ikerubi rīmwe warī wa mikono ikūmi. **27** Nīagire makerubi macio kanyūmba ga thīīnī mūno ka hekarū, matambūrūkītie mathagu mamo. Ithagu rīa ikerubi rīmwe rīaturumīte rūthingo rūmwe, narīo ithagu rīa ikerubi rīu rīngī rīgaturuma rūthingo rūu rūngī. Na mathagu mamo magaturumanīra gatagatī ga kanyūmba. **28** Nīagemie makerubi macio na thahabu. **29** Thingo-inī iria ciathiūrūrūkīrie hekarū, thīīnī wa tūnyūmba twa thīīnī na twa na nja, agīcūhīa magemio ma makerubi, na ma mīti ya mītende, na ma mahūa macanūku. **30** Nīngī akihumbīra thī ya tūnyūmba twa thīīnī na twa nja ya hekarū na thahabu. **31** Narīo itoonyero rīa hau thīīnī haamūre agīthondeka mīrango ya mbaū cia mītamaiyū, nacio buremu ciayo ciarī na mīena ītano. **32** Na mīrango-ini yeerī ya mbaū cia mītamaiyū agīcūhīa magemio ma makerubi, na ma mīti ya mītende na ma mahūa macanūku, na akīgemia makerubi na mīti ya mītende na thahabu hūire. **33** O ūndū ūmwe nīathondekire buremu irī na mīena īna cia mītamaiyū cia itoonyero rīa nyūmba īria nene. **34** Nīngī agīthondeka mīrango īrī ya mbaū cia mīthengera, o mūrango warī na icunjī igīrī ciekūnjaga wahīngūrwo.

35 Nīacūhirie makerubi, na mīti ya mītende, na mahūa macanūku igūrū rīa mīrango īyo, na akīmīgemia na thahabu hūire īigananīrie wega maicūhio-inī macio. **36** Na nīaakire nja ya thīīnī na mīhari itatū ya mahiga maicūhie na mūhari ūngī ūmwe wa mīgamba mīcūhie ya mītarakwa. **37** Mūthingi wa hekarū īyo ya Jehova wakirwo mwaka wa īna wa mweri wa Zīvu. **38** Mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe mweri-inī wa Bulu, nīguo mweri wa īnana, nīguo hekarū yarīkie hamwe na maūdū mayo mothe kūringana na ūrīa yerītwo yakwo. Aikarire ihinda rīa mīaka mūgwanja akīmīaka.

7 No rīrī, Solomoni aambirīria gwaka nyūmba yake ya ūthamaki-rī, aaniinire mīaka ikūmi na itatū kūrīkia kūmīaka. **2** Nīaakire nyūmba īngī ya ūthamaki yetagwo Nyūmba ya Ūthamaki ya Mūtītū wa Lebanoni, na yarī ya mikono igana kūrāiha, na mikono mīrongo itano kwarama, na mikono mīrongo itatū kūrāiha na igūrū. Nīngī yarī na mīhari īna ya itugī cia mītarakwa iria cianyīitīrīre mīgamba ya mītarakwa. **3** Nyūmba īyo yagitirwo na mbaū cia mītarakwa iria ciarī igūrū wa mīgamba īria yaigīrīrwo igūrū wa itugī, mīgamba yothe yarī mīrongo īna na ītano, o mūhari warī na mīgamba ikūmi na ītano. **4** Ndirica ciayo ciekīrītwo igūrū, igagūkīrwo ithatū ithatū, ing’ethanīre. **5** Mīrango yothe yarī na buremu cia mīena īna; yekīrītwo mwenā wa na mbere itatū itatū, ing’ethanīre. **6** Nīathondekire gīthaku kīa mūhari wa itugī, kīa ūraihi wa mikono mīrongo ītano, na warīi wa mikono mīrongo itatū. Mbere yakīo haarī na gīthaku kīngī, na mbere ya gīthaku kīu gīa keerī haarī na itugī, na hakagitwo igūrū. **7** Nīaakire nyūmba ya gītī kīa ūnene, na Nyūmba ya Gūciirīra, kūrīa aatūithanagīria ciara. Nake akīmīkīra mbaū cia mītarakwa kuuma thī nginya igūrū. **8** Nayo nyūmba yake ya gūikara ya ūthamaki, yaakītwo mwenā wa na thuutha, na yaakītwo o ta īyo īngī. Nīngī Solomoni nīaakire nyūmba īngī ta īyo ya ūthamaki, akīmīkīra mwarī wa Firaūnī iria aahikītie. **9** Mīako īyo yothe, kuuma mwenā wa nja nginya nja īria nene, na kuuma mūthingi nginya rwembeya-inī, yaakītwo na mahiga marīa mega mūno matinītio na gīthimo, na makarengererwo na mūthumeno mwenā wa na thīīnī na wa na nja. **10** Mīthingi yaakītwo na mahiga manene ma mūthembā mwega, mamwe ma mikono ikūmi, na mamwe ma mikono īnana. **11** Igūrū gwakītwo na mahiga marīa mega mūno matinītio na gīthimo, na mbaū cia mītarakwa. **12** Nayo nja īria nene yathiūrūrūkīrio na rūthingo rwa mīhari itatū ya mahiga maicūhie, na mūhari ūmwe wa mīgamba mīrengerere ya mītarakwa, o ta ūrīa nja ya hekarū ya Jehova yatariī, na gīthaku kīayo. **13** Mūthamaki Solomoni nīatūmanire Turo nīgeetha areherwo Huramu, **14** ūrīa nyina aarī mūtumia wa ndigwa wa mūhīrīga wa Nafitali, nake ithe aarī wa Turo, nake aarī mūturi wa icango. Nake Huramu aarī mūūgī mūno, na akamenya maūdū mothe ma ūthondeki wa indo cia gīcango. Nīookire kūrī Mūthamaki Solomoni, na akīruta mawīra mothe marīa aaheirwo. **15** Nīathondekire itugī igīrī cia gīcango, o kīmwe kīarī na ūraihi wa mikono ikūmi na īnana, na rūrīgī rūrīa rūngīathiūrūrūkīrie

gĩtugĩ kímwe rwarĩ rwa mĩkono ikũmi na ĩĩrĩ. **16** rungu rwa icunji cia mĩena, nacio igeria cia kũgathikania Ningĩ nĩathondekire ciongo cia gĩcango gĩtwekie cia kũgĩrĩra igũrũ rĩa itugi icio, o kiongo kímwe kiarĩ na ũraihu wa mĩkono ĩtano. **17** Irengerĩ igathikanĩtio ta mĩnyororo igĩcuurio nĩguo igemie ciongo cia itugi icio, irengerĩ mũgwanja igeĩkĩro kiongo-inĩ kímwe. **18** Nĩathondekire makomamanga mĩhari ĩĩrĩ ikĩrigĩcĩria irengerĩ icio ciagathikanĩtio ta mĩnyororo cia kũgemia ciongo iria ciarĩ igũrũ rĩa itugi. O kiongo agĩũka o ũguo. **19** Ciongo iria ciarĩ igũrũ wa itugi cia gĩthaku ciathondeketwo na mũhianĩre wa mahũa ma itoka, na ciarĩ na ũraihu wa mĩkono ĩna. **20** Ciongo cia itugi icio cieri, igũrũ rĩa harĩa hahaaana ta mbakũri harĩa haariganĩtie na irengerĩ iria ciagathikanĩtio ta mĩnyororo, haarĩ na makomamanga magana meeri mekĩritwo mĩhari mĩhari magathiũrũrũkĩria ciongo icio. **21** Nĩahaandire itugi icio gĩthaku-inĩ kia hekarũ. Gĩtugĩ kĩa mwena wa gũthini agĩũta Jakini, nakĩo kĩa mwena wa gathigathini agĩũta Boazu. **22** Ciongo iria ciarĩ igũrũ wa itugi icio ciathondeketwo na mũhianĩre wa mahũa ma itoka. Nĩ ũndũ ũcio wĩra wa itugi ũkĩrĩka. **23** Ningĩ agĩaka itangi rĩa gĩthiũrũrĩ rĩa kigera gĩtwekie inene mũno rĩrĩa rĩetagwo Karia, rĩarĩ rĩa mĩkono ikũmi kuuma mwena ũmwe wa rĩtirĩho nginya ũria ũngĩ, na mĩkono ĩtano kũraihu na igũrũ. Itangi rĩu rĩathimwo na rĩrigi gĩthiũrũrĩ kĩarĩo kiarĩ kĩa mĩkono mĩrongo ĩtatũ. **24** Mũhuro wa rĩtirĩho nĩrĩathiũrũrũkĩrio na magemio maahaanaine na tũbũũthũ, o mũkono ũmwe tũbũũthũ ikũmi. Tũbũũthũ tũu twaigĩtwo mĩhari ĩĩrĩ tũgĩtwekanĩrio na Karia kau, tũgĩtuika kindũ kímwe nako. **25** Nako Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩa mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ; ithatũ ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatũ ikarora mwena wa ithũĩro, na ithatũ ikarora mwena wa gũthini, na ithatũ ikarora mwena wa irathĩro. Karia kau kaigĩrĩrwo igũrũ rĩacio, nacio ciĩga cia na thuutha cia ndegwa icio nĩcio ciarorete na kũu thĩnĩ. **26** Ūtungu wa Karia kau waiganaine na warĩ wa rũhĩ. Rĩtirĩho rwako rwatarĩĩ ta rĩtirĩho rwa gĩkombe, kana ta gitoka gĩcanũku. Karia kau kaiganagĩra maaĩ mbathi ngĩrĩ igĩrĩ. **27** Ningĩ agĩaka makaari ikũmi ma gĩcango mangĩagũucĩrio; o gĩkaari kímwe kiarĩ kĩa ũraihu wa mĩkono ĩna, na warĩ wa mĩkono ĩna, na ũraihu wa na igũrũ wa mĩkono ĩtatũ. **28** Makaari macio maakĩtwo ta ũũ: maarĩ na icunji cia mĩena inyiitithanĩtio na buremu. **29** Iacunji iria ciarĩ gatagatĩ ka buremu, o na buremu cio nyene, ciarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi, na ya ndegwa, na ya makerubi. Mwena wa igũrũ na wa mũhuro wa mĩhiano ya mĩrũũthi na ya ndegwa nĩ gwekĩrĩtwo magemio ma mahũa mature. **30** O gĩkaari kiarĩ na magũrũ mana ma gĩcango, maarĩ na igeria cia gĩcango cia kũgathikania kũgũrũ na kũgũrũ kũria kũngĩ, na o kímwe kiarĩ na kĩraĩ kĩanyiitĩrĩrwo nĩ itugi ĩnya iria ciatwekanĩrio na mahũa mature mwena o mwena. **31** Mwena wa thĩnĩ wa gĩkaari kũu kwari na mũromo warĩ na buremu ya gĩthiũrũrĩ ya mũkono ũmwe kũrika. Mũromo ũcio warĩ wa gĩthiũrũrĩ, na hamwe na njikariro yaguo yarĩ ya mũkono ũmwe na nuthu. Gũthiũrũrũkĩria mũromo wakĩo nĩ ha kururĩtwo magemio. Iacunji cia mĩena ya gĩkaari kũu nĩciaiganaine mĩena yothē ĩna, na itiarĩ cia gĩthiũrũrĩ. **32** Magũrũ macio mana meekĩritwo

magũrũ cianyiitithanĩtio na gĩkaari kũu. Naguo warĩ wa o kũgũrũ warĩ wa mũkono ũmwe na nuthu. **33** Magũrũ macio maathondeketwo ta magũrũ ma ngaari ya ita, nacio igeria cia kũgathikania kũgũrũ na kũgũrũ kũria kũngĩ, na mĩbara, na mĩringa ya kũgũrũ, na tũgera twa gĩthiũrũrĩ tũria tũkoragwo gatagatĩ ga kũgũrũ, ciothe ciathondeketwo na kigera gĩtwekie. **34** O gĩkaari nĩ kiarĩ na nyiitĩro ĩnya, o koine-inĩ nyiitĩro ĩmwe, icomokete kuuma gĩkaari-inĩ. nĩgũkorwo **35** Mwena wa na igũrũ wa gĩkaari kũu wathiũrũrũkĩrio na mũcibi wa warĩ wa nuthu ya mũkono kũrika. Itugi na icunji cia mĩena nĩcianiitithanĩtio na mwena wa na igũrũ wa gĩkaari kũu. **36** Nake Huramu agĩkurura mĩhiano ya makerubi, na ya mĩrũũthi, na ya mĩtĩ ya mikĩndũ mĩena-inĩ ya itugi, na icunji-inĩ cia mĩena harĩa hothe hangĩonekire, na hagathiũrũrũkĩrio na mahũa mĩena yothē. **37** Ūguo nĩguo aathondekire makaari macio ikũmi. Mothe maatwekeirio handũ hamwe, na makahaanana biũ na makaiganana. **38** Ningĩ nĩathondekire irai ikũmi cia gĩcango, o kímwe kĩaiganagĩra maaĩ mbathi mĩrongo ĩna, na kiarĩ kĩa mĩkono ĩna kwarama, o kĩraĩ kímwe gĩkaigĩrĩrwo gĩkaari-inĩ kímwe gĩa icio ikũmi. **39** Nĩagire ikari ithano ciacio mwena wa gũthini wa hekarũ, na ikari ithano mwena wa gathigathini. Nĩagĩrĩre Karia mwena wa gũthini, agĩkaiga koine-inĩ ya gũthini ya mwena wa irathĩro wa hekarũ. **40** Ningĩ Huramu nĩathondekire irai, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Nĩ ũndũ ũcio Huramu akĩrĩka wĩra wothē ũria aaheetwo arute nĩ Mũthamaki Solomoni thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova: **41** itugi icio igĩrĩ; na ciongo icio igĩrĩ ciahana ta mbakũri irĩ igũrũ wa itugi icio; na irengerĩ iria igĩrĩ ciagathikanĩtio ta mĩnyororo iria ciagemetie ciongo icio ciarĩ igũrũ wa itugi; **42** na makomamanga 400 ma irengerĩ iria igĩrĩ ciagathikanĩtio ta mĩnyororo (mĩhari ĩĩrĩ ya makomamanga o hari kirengerĩ kímwe ikagemia ciongo icio ciahana ta mbakũri iria ciarĩ igũrũ wa itugi); **43** na makaari ikũmi na irai ciamo ikũmi; **44** na Karia na mĩhiano ya ndegwa ikũmi na igĩrĩ rungu rwako; **45** o na nyũngũ, na icakũri, na mbakũri cia kũminjaminjĩria. Indo icio ciothe Huramu aathondekeire Mũthamaki Solomoni cia hekarũ ya Jehova ciarĩ cia gĩcango gĩkumuthe gĩkahenia. **46** Mũthamaki aatwekithagĩria indo icio kũria gwaathondekagĩrwo indo cia rĩũmba kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagatĩ ga Sukothu na Zarethani. **47** Solomoni ndaathimire indo icio tondũ ciarĩ nyingĩ mũno; ĩritũ wa gĩcango ndwamenyekanire ũria waiganaga. **48** Ningĩ Solomoni nĩathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova: Aathondekire kĩgongona gĩa thahabu; na metha ya thahabu ya kũgĩrĩra mĩgate ĩria yaigagwo mbere ya Jehova; **49** na mĩtĩ ya kũgĩrĩrwo matawa ya thahabu therie (ĩtano ĩkaigwo mwena wa ũrĩo, na ĩtano ĩkaigwo mwena wa ũmotho, mwena wa mbere wa nyũmba ya na thĩnĩ); na wĩra wa magemio wa mahũa wa thahabu, na matawa, na mĩhato; **50** na irai cia thahabu therie, na magathi ma kũrenga ndaambĩ, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani, na ngĩo cia mwaki; na icũhĩ cia thahabu cia mĩrango ya kanyũmba karĩa kaari

thiini muno, Handu-haria-Hatheru-Muno, o na icuhi cia thahabu cia mifango ya nyumba iria nene ya hekaru. **51** Riria wira wotho uria Muthamaki Solomoni aarutaga wa gwaka hekaru ya Jehova wathirire-ri, akirehithia indo iria ithe Daudi aamurite, nicio betha, na thahabu, na indo cia nyumba, agiciiga haria haigagwo igiina cia hekaru ya Jehova.

8 Ningi Muthamaki Solomoni agita athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mihiriga, na anene a nyumba cia andu a Isiraeli moke kuri we Jerusalemu, niguo maambatie ithanduku ria kirikaniro kia Jehova kuuma Zayuni, Ituura riria inene ria Daudi. **2** Nao andu othe a Isiraeli magitika hamwe kuri Muthamaki Solomoni hinda ya giathi kia mweri wa Ethanimu, niguo mweri wa mugwanja. **3** Riria athuuri othe a Isiraeli maakinyire-ri, athinjiri-Ngai makioya ithanduku riu, **4** nao makiambatia ithanduku ria Jehova hamwe na Hema-ya-Gutunganwo, na indo ciothe iria nyamure ciari thiini wayo. Nao athinjiri-Ngai na Alawii magiciambatia, **5** nake Muthamaki Solomoni na kiungano giothe gia Isiraeli kiria giacemanitie hari we kiri mbere ya ithanduku riu, gikiruta igongona ria ng'ondy nyingi na ng'ombe nyingi muno, uu ati itingiandikirwo mugana wacio kana itarike. **6** Nao athinjiri-Ngai magicooka makirehe ithanduku riu ria kirikaniro kia Jehova handu hario thiini wa hekaru, Handu-haria-Hatheru-Muno, makiriga rungu rwa mathagu ma makerubi. **7** Makerubi macio maatamburukitie mathagu mamo iguru ria haria haigitwo ithanduku riu, na makahumbira ithanduku, o na miti yaro ya kurikuua. **8** Mitu iyo yari miraihu muno, undu muthia yayo yoonagwo ni mundu ari mbere ya Handu-haria-Hatheru, no ndionekaga ni mundu ari nja ya Handu-haria-Hatheru; na iri o ho nginya umuthi. **9** Thiini wa ithanduku riu gutiari na kindu kingi tiga o ihengere iria igiri cia mahiga iria Musa aigite ho riria aari Horebu, kuria Jehova aarikaniire kirikaniro na andu a Isiraeli maarikia kuuma bururi wa Misiri. **10** Riria athinjiri-Ngai meeherire makiuma Handu-haria-Hatheru, itu rikiyura hekaru ya Jehova. **11** Nao athinjiri-Ngai mating'ahotire kuruta wira wao ni undu wa itu riu, nigukorwo riiri na Jehova niwaiyurite hekaru yake. **12** Ningi Solomoni akiaga atiri, "Jehova oigite ati niarikaraga thiini wa itu riria itumanu; **13** no riri, ti-itheru ningwakiire hekaru kiirorerwa, handu haku ha gutiura nginya tene." **14** O hinda iyo kiungano giothe gia Isiraeli kirugamite o hau, muthamaki agikihugikira, agikirathima. **15** Ningi akiaga atiri: "Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, uria uhingitie na guoko gwake mwene uria eerire baba, Daudi, na kanua gake mwene. Nigukorwo oigire atiri, **16** 'Kuuma muthenya uria ndaarutire andu akwa a Isiraeli kuuma Misiri, ndiri ndathuura ituura inene thiini wa mhiriga o na umwe wa Isiraeli, ati niguo njakirwo hekaru itanito na Ritwa riakwa kuo, no nindathuure Daudi athamakire andu akwa Isiraeli.' **17** 'Baba Daudi niatuite na ngoro yake gwaka hekaru itanito na Ritwa ria Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **18** No Jehova eerire baba, Daudi, atiri, 'Tondy niwatuite na ngoro yaku kunjakira hekaru itanito na Ritwa riakwa-

ri, ni wekire wega ni gwiciiria uguo ngoro-ini yaku. **19** No riri, wee tiwe ugwaka hekaru iyo, no ni muruguo, uria uumite muthiimo-ini waku na thakame-ini yaku, ucio nwe ugwaka hekaru itanito na Ritwa riakwa.' **20** 'Jehova niatuuritie kirikaniro kiu, na riu ninjookete ithenya ria baba Daudi, na ngaikarira gitu kia unene gia Isiraeli, o ta uria Jehova eeraniire, na ninjakite hekaru iria itanito na Ritwa ria Jehova Ngai wa Isiraeli. **21** Hau niho thondekete handu ha kuga ithanduku riria ri na kirikaniro kiria Jehova aarikaniire na maithe maitu, riria aamarutire bururi wa Misiri.' **22** Hinda iyo Solomoni akirugama mbere ya kiungona kia Jehova, o hau mbere ya kiungano giothe kia Isiraeli, agitamburukia moko make na iguru, **23** akiaga atiri: 'Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, gutiri Ngai ingi uhaana tawe kuu iguru kana guku thi, o wee uhingagia kirikaniro kia wendo hari ndungata ciaku iria irumagiriira njira yaku na ngoro ciacio ciothe. **24** Wee niuhingirie baba, Daudi ndungata yaku kirikaniro giaku; undu uria weraniire na kanua gaku niuhingitie na guoko gwaku, o ta uria kuhaana umuthi. **25** 'Na riri, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hingiria baba, Daudi ndungata yaku ciiraniro iria wamwirire riria woigire atiri, 'Ndukaaga mundu wa guikarira gitu kia unene kia Isiraeli ari mbere yakwa, angikorwo ariu aku nimarithiia na mithiire yagiriire mbere yakwa, o ta uria wee utiire ithiia mbere yakwa.' **26** Na riri, Wee Ngai wa Isiraeli, reke kiugo giaku kiria werire baba, Daudi ndungata yaku, kihinge. **27** 'No kuhoteke Ngai atuire guku thi? Iguru, o na kuria iguru muno-ri, wee ndungiganira kuo. Hekaruri ino njakite-ri, githi ndikiri nini makiria! **28** No o na kuri uguo-ri, thikiriria ihooya ria ndungata yaku, igithaithana iguirwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gukaya na ihooya riria ndungata yaku irakuhooa iri mbere yaku umuthi. **29** Maitho maku maroikara marorete hekaru ino utuku na muthenya, o handu haha wee woigire atiri, 'Ritwa riakwa rikoragwo ho,' nigeetha uguage ihooya riria ndungata yaku irihooyaga irorete handu haha. **30** Igua guthaithana kwa ndungata yaku na kwa andu aku a Isiraeli riria mekuhooya marorete handu haha. Uigwe uri kuu iguru, o kuu guikaro giaku, na watuigua ugatureka. **31** 'Riria mundu anghitiria mundu wa ituura riake na gutuike no nginya ehite, nake oke ehitiire hau mbere ya kiungona giaku hekaru-ini ino-ri, **32** hinda iyo ni ukauiga uri kuu iguru na utue itua. Utuithanie ndungata ciaku ciira, uria muthia atuirwo ciira na acokererwo ni mahitia make maria ekite. Nake uria utehite umutue ndehite, na ni undu ucio wonanie ati ti mwihia. **33** 'Riria andu aku a Isiraeli mahootwo ni thi ni undu nimakuhitire, nao magucokerere na moimbure ritwa riaku, na mahoo magiguthaithaga mari hekaru-ini ino-ri, **34** hinda iyo niukamaigua uri kuu iguru, na urekere andu aku a Isiraeli mehia mao na umacookie bururi uria waheire maithe mao. **35** 'Riria iguru rikaahingwo na mbura yage kuura tondy wa uria andu aku makuhitire-ri, mangikaahooya marorete handu haha na moimbure ritwa riaku, na magariuke matigane na mehia mao, tondy niumanamaritie-ri, **36** hinda iyo ukamaigua uri o kuu iguru, na urekere ndungata ciaku, andu

aku a Isiraeli, mehia mao. Marute mütüürre üria mwagĩrĩru, na ūmōirĩre mbura bũrũri-inĩ ūcio waheire andũ aku ūtũke igai riao. **37** “Kũngikaagia ng’aragu kana mũthiro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ihĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiĩcĩrie itũũra-inĩ rĩmwe riao, na mwanangiko o na ūrĩkũ kana mũrimũ ūngĩgooka-rĩ, **38** na rĩria mũndũ o na ūrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli angikaahooya kana athaithane, o mũndũ aamenya mĩnyamaro ūria arĩ nayo ngoro-inĩ yake, na atambũrũkie moko make amerekeire hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **39** hĩndĩ ĩyo ūkaigua ūrĩ kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ūmarekere, na ūtũire o mũndũ itua kũringana na ūria wothē ekite, tondũ we nĩtũ ngoro yake, (nĩgũkorwo nowe wiki ūtũ ngoro cia andũ othe), **40** nĩgeetha matũũre magwĩtigĩrite matukũ mothe marĩa megũtũũra bũrũri ūria waheire maithe maitũ. **41** “Ha ūhoro wa mũndũ wa kũngĩ ūria ūtarĩ wa andũ aku a Isiraeli, no nĩomĩte bũrũri wa kũraya nĩ ūndũ wa Rĩtwa riaku, **42** tondũ andũ nĩmakaigua ngumo ya Rĩtwa riaku inene, na ūhoro wa ciiko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩria agooka ahooe erekeire hekarũ ĩno, **43** hĩndĩ ĩyo nĩũkamaigua ūrĩ o kũu igũrũ, gĩkaro-inĩ gĩaku, na mũndũ ūcio wa kũngĩ ūkamũhingĩria ūria wothē agakũhooya, nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye rĩtwa riaku na magwĩtigĩre o ta ūria andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrite, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku. **44** “Rĩria andũ aku maathĩĩ mbaara-inĩ kũrũa na thũ ciao, o kũria ūngĩmatũma, nao mahooe Jehova merekeire itũũra rĩrĩ inene ūthũurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku, **45** hĩndĩ ĩyo ūkaigua mahooya na gũthaitana kwao ūrĩ kũu igũrũ na ūmatĩrĩrĩre ūhoro-inĩ ūcio wao. **46** “Rĩria makwĩhĩria, nĩgũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ūtehagia, nawe ūmarakarĩre ūmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe imatawe bũrũri wacio, ūrĩ kũraya kana ūrĩ gũkuhĩ; **47** nao mangĩcookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri ūria maatahĩrĩrwo, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu bũrũri wa acio mamatooretie, na moige atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhĩtie, na nĩtwĩkite mahĩtia, na tũgeka maĩndũ ma waganũ’; **48** na mangĩgagũcookerera na ngoro ciao ciothe, na mĩoyo yao, marĩ bũrũri wa thũ ciao irĩa ciamatahire, nao mahooe merekeire bũrũri ūria waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩria inene rĩria ūthũurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku-rĩ; **49** hĩndĩ ĩyo ūrĩ o kũu igũrũ, gĩkaro-inĩ gĩaku, ūkaigua ihooya riao na mathaitana mao, na ūmatĩrĩrĩre ūhoro-inĩ ūcio wao. **50** Na ūkarekera andũ aku, o acio makwĩhĩtie; ūmarekere mahĩtia marĩa mothe magwĩkite, na ūtũme acio mamatooretie mamaiguĩre tha; **51** tondũ nĩ andũ aku na igai riaku, o andũ arĩa warutire bũrũri wa Misĩrĩ, ūkĩmaruta kuuma mwaki-inĩ ūcio mũhiũ wa gũtwekia kĩgera. **52** “Ūhoringũra maithe maku na ūigue mathaitana ma ndungata yaku na ma andũ aku a Isiraeli, ningĩ wĩtikĩre kũmathikagĩrĩria rĩria rĩothe maagũkaira. **53** Nĩgũkorwo nĩwe wamathũurire kuuma thĩĩni wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ matũke igai riaku kũĩmbe, o ta ūria woimbũrĩre na kanua ka ndungata yaku Musa, hĩndĩ irĩa wee, Mwathani Jehova, warutire maithe maitũ kuuma bũrũri wa Misĩrĩ.” **54** Rĩria Solomoni aarĩkirie mahooya macio mothe na gũthaitana

Jehova-rĩ, agĩũkĩra, akiehera mbere ya kĩgongona kĩa Jehova, harĩa aaturĩtie ndu aambararĩtie moko make na igĩrũ. **55** Akĩrũgama na akĩrathima kũngano gĩothe gĩa Isiraeli na mũgamba mũnene, akiuga atĩrĩ: **56** “Jehova arogocwo, ūria ūheete andũ ake a Isiraeli ūhurũko o ta ūria eraniĩre. Gũtĩrĩ kiugo o na kĩmwe gĩa ciĩranĩro ciothe irĩa njega irĩa eeraniĩre na kanua ka ndungata yake Musa gĩtahingĩte. **57** Jehova Ngai witũ aroikara hamwe na ithũĩ o ta ūria aarĩ hamwe na maithe maitũ; aroaga gũtũtiganĩria o na kana gũtũtĩrika. **58** Arotũma ngoro ciitũ imũcookerere, tũthĩiage na njĩra ciake ciothe, na tũmenyagĩrĩre maathani make, na kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩrwo, na mawatho make marĩa aaheire maithe maitũ. **59** Na rĩrĩ, ciugo ici ciakwa, irĩa hooete ndĩ mbere ya Jehova, irokuhĩrĩria Jehova Ngai witũ mũthenya na ūtukũ, nĩguo atĩragĩrĩre maĩndũ ma ndungata yake na andũ ake a Isiraeli, kũringana na mabataro ma o mũthenya, **60** nĩgeetha andũ othe a thĩ mamenye atĩ Jehova nĩwe Ngai, na gũtĩrĩ ūngĩ take. **61** No ngoro cianyũ no nginya ciĩheane biũ kũrĩ Jehova Ngai witũ, mũtũũrage kũringana na kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na gwathĩkĩra maathani make, ta ūria kũrĩ rĩu.” **62** Hĩndĩ ĩyo mũthamaki na andũ othe a Isiraeli makĩrũta magongona hau mbere ya Jehova. **63** Solomoni nĩarũtĩre Jehova igongona rĩa ūiguano ta ūũ: ng’ombe ngĩrĩ mĩrongo ĩrĩrĩ na igĩrĩ, na ng’ondũ na mbũrĩ ngĩrĩ igana rĩa mĩrongo ĩrĩrĩ. Nĩ ūndũ ūcio mũthamaki na andũ a Isiraeli othe makĩamũra hekarũ ya Jehova. **64** Mũthenya o ro ūcio mũthamaki nĩamũrĩre gĩgĩgo gĩa gatagati kĩa nja rĩa rĩrĩ mbere ya hekarũ ya Jehova, na akĩrũtĩra igongona rĩa njino ho, na rĩa mũtu na rĩa maguta ma igongona rĩa ūiguano, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa kĩarĩ mbere ya Jehova gĩtingĩaganiĩre magongona ma njino, na magongona ma mũtu na maguta ma magongona ma ūiguano. **65** Nĩ ūndũ ūcio Solomoni agĩkorwo na giathĩ hĩndĩ ĩyo arĩ hamwe na andũ a Isiraeli, maarĩ kũngano kinene, andũ kuuma Lebo-Hamathu nginya Karũũĩ ka Misĩrĩ. Magikũngũra giathĩ kũu mbere ya Jehova Ngai witũ mĩthenya mũgwanja, na mĩthenya ĩngĩ mũgwanja, yothē yarĩ mĩthenya ikũmi na ĩna. **66** Mũthenya ūria warũmĩrĩre akĩĩra andũ acio mainũke. Makĩrathima mũthamaki magĩcooka makĩĩnũka makenete na maiguĩte wega ngoro, nĩ ūndũ wa maĩndũ mothe mega marĩa Jehova ekite nĩ ūndũ wa ndungata yake Daudi na nĩ ūndũ wa andũ ake a Isiraeli.

9 Rĩria Solomoni aarĩkirie gwaka hekarũ ya Jehova o na nyũmba ya ūthamaki, na akĩhingia maĩndũ marĩa mothe erĩrĩrĩre gwika-rĩ, **2** Jehova akĩmũmĩrĩra hĩndĩ ya keerĩ, o ta ūria aamũmĩrĩre arĩ Gibeoni. **3** Jehova akĩmwĩra atĩrĩ: “Nĩnjiguĩte kũhooya na gũthaitana kũria ūhooete ūrĩ mbere yakwa; nĩnyamũrĩte hekarũ ĩno, irĩa wee wakĩte, nĩgeetha ndũme Rĩtwa riakwa rĩtũũre kuo nginya tene. Maithe makwa na ngoro yakwa nĩĩrĩkoragwo kuo hĩndĩ ciothe. **4** “No wee mwene-rĩ, ūngĩthĩiage mbere yakwa na wĩhokeku wa ngoro na ūrũngĩrĩru ta ūria thoguo Daudi ekaga, na wĩkage ūria ngwathĩte, na ūmenyagĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo na mawatho makwa-rĩ, **5** Nĩngahaanda gĩtĩ

giaku kia ünene thīnī wa Israeli nginya tene, o ta ūria nderiire thoguo Daudi rīria ndoigire atīrī, ‘Ndūkaaga mūdū wa gūikarīa gītī kia ünene kia Israeli o naari.’ **6** “No wee kana ariū aku mūngikagarūria mūtiganē na nīi, na mwage kūmenyerera maathani na kīrīa kia watho wakwa wa kūrūmīrīrwo kīrīa nīi ndīmūheete na mūthīi mūgatungatīre ngai ingī na mūchīhoee-rī, **7** hīndī iyo nīngeheria andū a Israeli būrūrī ūyū ndīmaheete na ndiganīrie hekarū īno nyamūrīte ītānio na Rītwa rīakwa. Būrūrī wa Israeli ūgaatuīka wa kuunagwo thimo, na kīndū gīa gūthekekererwo nī andū othe. **8** Na o na gūtuīka hekarū īno nī ya kūgegania-rī, ariā othe makaahītūkagīra ho nīmākamakaga na manyūrūrie moige atīrī, ‘Nī kīi gūtūmīte Jehova eke būrūrī ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ **9** Andū nīmāgacookia moige atīrī, ‘Nī tondū nīmātiganīrie Jehova Ngai wao, ūria warutire maithe mao būrūrī wa Misiri, makahīmīria ngai ingī, na magacihooya na magacitungatīra; nīkīo Jehova amareehithīrie mwanangiko ūyū wothē.’” **10** Thuutha wa mīaka mīrongo tīrī, o ihinda rīria Solomoni aakire nyūmba icio cieri; na nīcio hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, **11** Mūthamaki Solomoni nīaheire Hiramū mūthamaki wa Turo matūūra mīrongo tīrī kūu Galili, tondū Hiramū nīamūrēheire mītarakwa yothē, na mīthengera, na thahabu iria aabatāirio nīcio. **12** No hīndī rīria Hiramū oomire Turo nīguo akoone matūūra marīa aaheetwo nī Solomoni, ndaakenirio nīmo. **13** Nake akīūra Solomoni atīrī, “Mūrū wa baba, nī matūūra matārī atīa maya ūūheete?” Akīmatua Būrūrī wa Kabuli, na noguo metagwo o na ūmūthi. **14** Na rīrī, Hiramū nīarīkītie gūtūmīra Mūthamaki Solomoni taranda igana rīa mīrongo tīrī cia thahabu. **15** Ūyū nīguo ūhorō wa ūria Mūthamaki Solomoni aarutithirie andū wīra na hinya matekwīyendera wa gwaka hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, na mbenji, na rūthingo rwa Jerusalemu, na Hazoru, na Megido, na Gezeru. **16** Firaūni mūthamaki wa Misiri nīatharīkīrie na akīnyīita Gezeru. Agīgīcina na mwaki, na akīūra andū a Kaanani ariā maatūūraaga kuo, na agīcooka agīgīkūhe mwarī, mūtumia wa Solomoni, arī kīheo kia ūhiki. **17** Nake Solomoni agīaka Gezeru rīngī. Nīaakire Bethi-Horoni ya mūhuro, na **18** Baalathu, na Tadmīrī rīa werū-inī, thīnī wa būrūrī wake, **19** o na nīngī nīaakire matūūra manene ma kūga indo ciake na matūūra ma ngaari ciake cia ita na ma mbarathi ciake, na kīrīa gīothe eerīrie gwaka Jerusalemu, na Lebanoni, na būrūrī wothē ūria aathanaga. **20** Andū othe ariā maatigaire kuuma kūrī Aamori, na Ahiti, na Aperizi, na Ahivi, na Ajebusi (andū acio matiarī andū a Israeli), **21** ūguo nī kuuga njīaro ciao iria ciatigarīte būrūrī-inī, iria andū a Israeli mataanīnīte, acio nīo maandīkithirio nī Solomoni matuīke ngombo ciake cia kūrūtithio wīra na hinya, na noguo gūtūire nginya ūmūthi. **22** No Solomoni ndaatuire mūdū o na ūmwe wa Israeli ngombo; nīo maarī andū ake a kūrūa mbaara, na atongoria a thirikari yake, na anene ake, na atongoria a thigari, na aathi a ngaari cia ita, na atwari a cio. **23** Nīngī nī kwārī atongoria a anene 550 ariā maarutithagia mawīra mothe ma Solomoni na makarūgamīria aruti wīra. **24** Rīria mwarī wa

Firaūni aambatire kuuma itūūra inene rīa Daudi agīthīi gūikara nyūmba ya ūthamaki rīria Solomoni aamwakīrie, hīndī iyo nīguo Solomoni aathondekire mbenji cia kūmīnyīitīrīra. **25** Solomoni aarutaga magongona ma njino na ma ūguano kīgongona-inī kīrīa aakīrie Jehova maita matatū o mwaka, agacinaga ūbumba mbere ya Jehova hamwe namo, na nī ūndū ūcio akahingia watho wa hekarū. **26** Nīngī Mūthamaki Solomoni agīaka marikabu nīngī kūu Ezioni-Geberi, gūkuhī na Elothu kūu Edomu, hūgūrūrū-inī cia Iria Itune. **27** Nake Hiramū agītūma andū ake, atwarithia a marikabu ariā maamenyete ūhorō wa iria, nīguo matungatage marikabu-inī marī na andū a Solomoni. **28** Magīthīi nginya Ofiri, na makīrehe taranda magana mana ma mīrongo tīrī cia thahabu, iria maatwarīrie Mūthamaki Solomoni.

10 Rīria Mūthamaki mūdū-wa-nja wa Sheba aiguire ngumo ya Solomoni na ūhorō wa ngwatanīro yake na rītwa rīa Jehova-rī, agītūka kūmūgeria na ūndū wa kūmūria ciūria ndītū. **2** Agīginya Jerusalemu arūmīrīrwo nī andū aingī mūno, na ngamīra ikuuīte mahuti marīa manungi wega, na thahabu nīngī mūno, na tūhiga twa goro, agīthīi harī Solomoni, akīaria nake maūdū mothe marīa maarī meciiria-inī make. **3** Nake Solomoni agīcookia ciūria ciake ciothe; gūtīrī ūndū o na ūmwe mūthamaki aaremirwo nīkūmūtaarīria. **4** Rīria mūthamaki-mūdū-wa-nja ūcio wa Sheba onire ūūgī wothē wa Solomoni o na nyūmba ya ūthamaki rīria aakīte, **5** na irio iria ciarī metha-inī yake, na ūria anene ake maikaraga metha-inī, na ūria ndungata iria ciatungataga ciehumūbīte, na ariā maamūheaga gīa kūnyua, o na magongona ma njino marīa aarutagīra hekarū-inī ya Jehova, agīgīgega mūno. **6** Akīria Mūthamaki Solomoni atīrī, “Ūhorō ūria ndaiguire ndī būrūrī wakwa ūkonīi maūdū marīa wīkīte, o na ūūgī waku, nī ūhorō wa ma kūna. **7** No ndietīkirie maūdū macio nginya rīria ndirokire gūkū, na ndīreyonera na maito makwa nīi mwene. Ti-itherū, o na ndierītwo nuthu ya maūdū macio. Ūhorō wa ūūgī waku o na ūtonga waku, nīkīrīte mūno makīria ūria wothē ndaiguīte. **8** Kaī gūkena nī andū aku-ī! Nīngī gūkena nī anene aku ariā marūgamaga mbere yaku hīndī ciothe makaiguaga ūūgī waku! **9** Jehova Ngai waku arogoocwo, ūria ūkenetio nīwe, agagūikarīria gītī kia ünene gīa Israeli. Tondū wa wendo wa Jehova wa tene na tene kūrī Israeli, niagūtūite mūthamaki, nīgeetha ūtūurie kīhooto na ūthingu.” **10** Agīkīhe mūthamaki taranda igana rīa mīrongo tīrī, cia thahabu, na mahuti marīa manungi wega maingī mūno, na tūhiga twa goro. Gūtīrī hīndī ingī kūrī kwarehwo mahuti manungi wega ta marīa Mūthamaki mūdū-wa-nja ūcio wa Sheba aaheire Mūthamaki Solomoni. **11** (Marikabu cia Hiramū nī ciarehire thahabu kuuma Ofiri, o na kīrehe mīrigo mīnene ya mīthandari na tūhiga twa goro kuuma kuo. **12** Mūthamaki aahūthīrie mīthandari iyo gwaka itugī cia gūtīrīrīra hekarū ya Jehova na cia nyūmba ya ūthamaki, na gūthondekera aini inanda cia mūgeeto o na cia kīnūbī. Kuuma mūthenya ūcio gūtīrī kwarehwo kuuma na nja kana gūkooneka mīthandari mīngī ūguo.)

13 Mūthamaki Solomoni nīaheire mūthamaki ūcio mūdū-wa-nja wa Sheba indo nyingī cia ūtaana wake na kīria kingī gīothe eerīirīe na aahoire. Thuutha ūcio Mūthamaki mūdū-wa-nja ūcio akiumagara hamwe na ndungata ciake agīcooka būrūri wake mwene. **14** Ūritū wa thahabu īrīa Solomoni aamūkagīra o mwaka warī wa taranda magana matandatū ma mīrongo itandatū, **15** itataranīirio na igooti rīa athūgūri na onjorithia na ya kuuma kūrī athamaki a Arabia, othe, na abarūthi a būrūri. **16** Mūthamaki Solomoni agīthondeka ngo nene magana meerī cia thahabu hūire; o īmwe yathondeketwo na ūritū wa beka magana matandatū cia thahabu. **17** Ningī agīthondeka ngo nini magana matatū cia thahabu hūire; o īmwe yathondeketwo na ūritū wa mina ithatū cia thahabu. Mūthamaki agīciaga Nyūmba ya Ūthamaki īrīa yetagwo Mūtītū wa Lebanoni. **18** Ningī mūthamaki agīthondeka gītī gīa ūthamaki kīnene mūno, kīgemetio mwena wa na thīnī na mīguongo na mwena wa na nja gīkagemio na thahabu therie. **19** Gītī kīu kīa ūnene kīarī na ngathī ya makinya matandatū, na thuutha wakīo igūrū kīarī gīa gīthiūrūri. Mīena-inī yeerī ya gītī kīu kīarī na handū ha kūīgīrīra moko, na nī haarī na mīhiano ya mīrūūthi īrūgamīte mīena-inī yeerī ya moko macio. **20** Mīhiano īngī ikūmi na īrī ya mīrūūthi yurūgamītio ngathī-inī īyo ya makinya matandatū. O ikinya rīa ngathī rīarī na mūhiano wa mūrūūthi o mwena. Gūtīrī gītī kingī ta kīu gīathondeketwo mbere īyo gīa ūthamaki ūngī o na ūrīkū. **21** Indo ciothe īrīa Mūthamaki Solomoni aanyuuagīra ciarī cia thahabu, na indo ciothe cia nyūmba īrīa ciarī Nyūmba ya Ūthamaki īrīa yetagwo Mūtītū wa Lebanoni ciarī cia thahabu therie. Gūtīarī kīndū gīathondeketwo na betha, nīgūkorwo betha yatuagwo kīndū gītārī bata mūno matukū-inī macio ma Solomoni. **22** Mūthamaki aarī na marikabu nyingī cia wonjoria īrīa-inī, hamwe na marikabu cia Hīramu. O riita rīmwe thīnī na mīaka itatū, nīciacookaga ikuuīte thahabu, na betha, na mīguongo, na ngīma, na nūgū. **23** Mūthamaki Solomoni aarī na ūtonga na ūgū mūingī gūkīra athamaki aarī angī othe a thī. **24** Andū a thī yothē nīmācaragīa ūrīa mangīona Solomoni nīgūo maigūe ūgū ūrīa Ngai eekīrīte ngoro-inī yake. **25** Andū aarī mookaga kūmuona mwaka o mwaka nīmāmūrehagīra iheo; indo cia betha, na cia thahabu, na ngūo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungī wega, na mbarathi, na nyūmbū. **26** Solomoni nīacookanīrīrie ngaari cia ita na mbarathi; aarī na ngaari cia ita 1,400, na mbarathi 12,000 īrīa aigīte matūūra-inī manene ma ngaari cia ita, na akaiga īrīa ingī hakuhī nake kīu Jerusalemu. **27** Mūthamaki nīatūmire betha cingīhe Jerusalemu o ta mahiga, mītarakwa nayo yarī mīngī o ta mītī ya mīktūyū īrīa īrī magūrū-inī ma īrīma. **28** Mbarathi cia Solomoni cioimaga būrūri wa Misīri na Kilīkia. Onjorithia a mūthamaki macīgūruga kuuma Kilīkia. **29** Ngaari īmwe ya ita maamīgūruga kuuma Misīri, īkoima cekerī magana matandatū cia betha, nayo mbarathi īmwe īkoima cekerī igana rīa mīrongo ītano. Nao nīmāciendagīria athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

11 Mūthamaki Solomoni nīendire andū-a-nja aingī a kīndū kūngī o hamwe na mwarī wa Fīraūni, nīahīkīrie atumia a Amoabi, na a Amoni, na a Aedomu, na a Asidoni, na a Ahiti. **2** Moimīte ndūrīrī-inī īrīa Jehova eerīte Isīraelī atīrī, “Mūtikanahīkanie nao, tondū ti-itherū nīmākagarīra ngoro cianyu īrūmīrīe ngai ciao.” No rīrī, Solomoni agīkīrīrīra kūmeenda. **3** Aarī na atumia magana mūgwanja kuuma nyūmba cia ūthamaki, na thuriya magana matatū, nao atumia acio ake makīmūhītīthia. **4** O ūrīa Solomoni aathiire agīkūruga, noguo atumia ake maaguucagīrīra ngoro yake kūrūmīrīra ngai ingī, nake akiaga kūheana ngoro yake kūna kūrī Jehova Ngai wake, ta ūrīa ngoro ya ithe Daudi yatarī. **5** Akīrūmīrīra Ashītoothu ngai ya nga ya andū a Sidoni, na Moleku ngai īrīa meneku ya Aamoni. **6** Nī ūndū ūcio Solomoni agīka ūūru maithe-inī ma Jehova; ndaarūmīrīre Jehova kūna ta ūrīa ithe Daudi eekīte. **7** Solomoni nīakīire Kemoshu ngai īrīa meneku ya Moabi, na Moleku ngai īrīa meneku ya Aamoni handū hatūūgīru, o kūu karīma-inī karīa karī mwena wa irathīro wa Jerusalemu. **8** Eekire o ūguo kūrī atumia aarī angī ake othe a kūngī, aarī maacinaga ūbumba na makarutīra ngai ciao magongona. **9** Jehova nīarakarīrio nī Solomoni tondū ngoro yake nīyahutātīre Jehova, o we Ngai wa Isīraelī, ūrīa wamūmīrīre maita meerī. **10** O na gūtūika nīakaanītie Solomoni kūrūmīrīra ngai ingī-rī, Solomoni ndaigana kūrūmia watho wa Jehova. **11** Nī ūndū ūcio Jehova akīra Solomoni atīrī, “Kuona atī ūguo nīgūo wonete arī wega, na nīuregete kūrūmīrīra kīrikanīro gīakwa na kīrīra kīa watho wakwa gīa kūrūmīrīro kīrīa ngwathīte-rī, ti-itherū nīngagūtunya ūthamaki ndīūrute kūrī we, ndīūngere ūmwe wa ndungata ciaku. **12** No rīrī, nī ūndū wa thoguo Daudi-rī, ndigwīka ūndū ūcio hīndī īrīa we ūrī muoyo. No nīngagūtunya mūrīgūo. **13** No ndikamūtunya ūthamaki wothe, no nīngamūhe mūhīrīga ūmwe nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa, na nī ūndū wa Jerusalemu, itūūra rīrīa thuurīte.” **14** Nake Jehova akīarahūrīra Solomoni thū, nīyo Hadadī ūrīa Mūedomu, wa rūciaro rwa ūthamaki wa Edomu. **15** Mbere īyo rīrīa Daudi aarūaga na Edomu, Joabu mūnene wa ita, ūrīa wathīite gūthika aarī maakuīte-rī, nīooragire arūme othe kūu Edomu. **16** Joabu na andū a Isīraelī othe maikarīre kūu mīeri itandatū, ngīnya rīrīa maanīnīre arūme othe kūu Edomu. **17** No Hadadī arī o kahīrī-rī, akūrīra būrūri wa Misīri marī hamwe na anene amwe a Edomu aarī maatungātīre ithe. **18** Nao makīuma Midīanī magīthī Parāni. Ningī makīoya andū angī kūu Parāni, magīthī būrūri wa Misīri, kūrī Fīraūni mūthamaki wa Misīri, ūrīa waheire Hadadī nyūmba, na gīthaka, na akīmūhe īrio. **19** Fīraūnī nīakenīrio mūno nī Hadadī o ngīnya akīmūhe mwarī wa nyina na Tahapenesī, mūtumia wa mūthamaki, nīgūo amūhīkie atūike mūtumia wake. **20** Mwarī wa nyina na Tahapenesī akīmūciarīra kahī geetagwo Gēnubathu karīa kaarereirwo nyūmba-inī ya mūthamaki nī Tahapenesī. Gēnubathū agītūūranī na ciana cia Fīraūni kuo. **21** Hadadī arī kūu Misīri akiūga atī Daudi nīahurūkīte hamwe na maithe make, na atī Joabu mūnene wa ita o nake nīarīkītie gūkua. Hīndī īyo Hadadī akīra Fīraūnī atīrī, “Njītīkīria thīi,

niguo njooke бүрүрү witü.” **22** Firaüni akimüürä atiri, “Ni kii wagite gükü atí niguo úooke бүрүрү wanyu?” Hadadi agicookia atiri, “Gütiri, no njitikiria thii!” **23** Nake Ngai akirahura thü ingi ya güükirä Solomoni, nayo ni Rezoni müru wa Eliada, üria worite akoima küri münene wake, Hadadezeri müthamaki wa Zoba. **24** Aküyunganiria andü, na agituika mütongoria wa gikundi kia aremi riria Daudi aaniinire ita cia Zoba; aremi acio magithii Dameski, magitüura kuo, na makioya wathani. **25** Rezoni aari thü ya Isiraeli riria riothe Solomoni aatüüre muoyo, akiongerera thiina üria warehetwo ni Hadadi. Ni ündü ücio Rezoni agiathana küu Suriata na niathüire Isiraeli müno. **26** Ningi Jeroboamu müru wa Nebati akiremera müthamaki. Aari ümwe wa anene a Solomoni, Müefiraimu wa kuuma Zereda, na nyina eetagwo Zerua na aari mütumia wa ndigwa. **27** Üü niguo aaremeire Müthamaki: Solomoni niathondekete mbenji na agacookereria rüthingo rwa itüura inene ria ithe Daudi. **28** Na riri, Jeroboamu aari mündü mühoti, na riria Solomoni onire mürutire wake wa wira üria warí mwega, akimütua mürugamiriri wa aruti wira othe a nyumba ya Jusufu. **29** Ihinda-ini riu, Jeroboamu oimaga Jerusalem, nake Ahija münabii wa Shilo agicemania nake, ehumbite nguo njerü. Nao eerí maarí oiki küu githaka-ini, **30** nake Ahija akioya nguo iyo njerü eehumbite, akimitarüra icunji ikümi na igiri. **31** Hindi iyo akiria Jeroboamu atiri, “Wiyoe icunji ikümi, nigükorwo üü niguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, oigite: Atiriri, ningweheria üthamaki guoko-ini gwa Solomoni, na ningükühe mihiriga ikümi. **32** No ni ündü wa ndungata yakwa Daudi na itüura inene ria Jerusalem, riria thuurite kuuma küri mihiriga yotha ya Isiraeli, ningümütigiria mihiriga ümwe. **33** Ngwika üguo, ni tondü nimandiganiire, makainamirira Ashitorethu ngai ya nga ya Asidoni, na Kemoshu ngai ya andü a Moabi, na Moleku ngai ya andü a Amoni, na magatiga güthii na njira ciakwa, o na makarega gwika üria kwagiriire maithe-ini makwa, o na matirümagia irira ciakwa na mawatho ta üria Daudi ithe wa Solomoni ekaga. **34** “No riri, ndikweheria üthamaki wotha guoko-ini gwa Solomoni; nindimütuite mwathani matukü-ini mothe ma muoyo wake, ni ündü wa Daudi ndungata yakwa, üria ndathuurire o we warümirie maathani makwa na irira ciakwa. **35** Ningeheria üthamaki moko-ini ma müriü na ngühe mihiriga ikümi. **36** Ningahe müriü mihiriga ümwe, nigeetha ndungata yakwa Daudi itüurie tawa mbere yakwa hindi ciothe küu Jerusalem, itüura riria inene kúria ndathuurire ndüurie Rütwa riakwa kuo. **37** No wee-ri, ningakuoya, na nügathamaka maündü-ini mothe maria ngoro yaku ikeeririria; nügatuika müthamaki wa Isiraeli. **38** Ongika üria wotha ngügwatha, na üthiiaage na njira ciakwa, na wikage üria kwagiriire maithe-ini makwa na ündü wa kürümia irira ciakwa na maathani makwa, o ta üria ndungata yakwa Daudi yekaga-ri, nindirikoragwo hamwe nawe. Nyumba yaku ningamitua ya üthamaki ya gütüura, o ta üria ndakire nyumba ya Daudi na ningakühe Isiraeli. **39** Ninganyariira njaro cia Daudi, no ndigacinyariira nginya tene.” **40** Solomoni niageririe küüraga Jeroboamu, nowe Jeroboamu akiüräa бүрүрү

wa Misiri kwa Müthamaki Shishaka, na agikara kuo nginya riria Solomoni aakuire. **41** Maündü maria mangi makoniü wathani wa Solomoni, üria wotha eekire, na üügü üria onanire-ri, githi matiandikitwo ibuku-ini ria ciiko cia Solomoni? **42** Solomoni aathamakiire Isiraeli riothe ari Jerusalem miaka mirongo ina. **43** Agicooka akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo itüura inene ria ithe Daudi. Nake müriü Rehoboamu agituika müthamaki ithenya riake.

12 Rehoboamu niathiire Shekemu, nigükorwo andü a Isiraeli othe nimathiite kuo makamütue müthamaki. **2** Riria Jeroboamu müru wa Nebati aiguire ühoro ücio (aari o Misiri, kúria oorire eherere Müthamaki Solomoni), akiuma Misiri, akiinüka. **3** Ni ündü ücio andü a Isiraeli magitümanira Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na kiüngano gíothe gĩa Isiraeli magithii küri Rehoboamu makimwira atiri: **4** “Thoguo niatüigiriire icooki iritü, no riu tühüthirie wira ücio müritü na icooki riu iritü riria aatüigiriire, na nitürigütungatagira.” **5** Rehoboamu akimacookeria atiri, “Thii mügaacooka küri niü thutha wa mithenya itatü.” Ni ündü ücio andü magithiira. **6** Thutha ücio Müthamaki Rehoboamu akihooya kirira küri athuuri aria maatungatagira ithe Solomoni riria aari muoyo. Akimooria atiri, “Müngindaara njookerie andü aya atia?” **7** Nao makimucookeria atiri, “Ümüthi üngitikiria gütuika ndungata ya andü aya na ümatungatire, na ümacookerie na njira njagiriiru-ri, megütüura mari ndungata ciaku hindi ciothe.” **8** No Rehoboamu akiregana na ütaaro üria athuuri acio maamüheire, na akihooya kirira kuuma küri aanake a riika riake, aria maamütungatagira. **9** Akimooria atiri, “Inyuü müngindaara atia? Andü aya maranjira atí, ‘Tühüthirie icooki riria thoguo aatüigiriire’ Ingimacookeria atia?” **10** Aanake acio a riika riake makimucookeria atiri, “Cookeria andü acio makwürite atí, ‘Thoguo niatüigiriire icooki iritü, nowe tühüthirie icooki riu,’ ümeere atiri, ‘kaara gakwa ka müira ni gatungo gükira njohero ya baba. **11** Baba aamüigiriire icooki iritü; niü ningüriritühia makiria. Baba aamühüüraga na iboko; no niü ndirimühüüraga na tüng’aurü.” **12** Thutha wa mithenya itatü Jeroboamu na andü othe magicooka küri Rehoboamu, o ta üria müthamaki oigite atiri, “Mügaacooka küri niü thutha wa mithenya itatü.” **13** Müthamaki agicookeria andü acio ühoro ehite müno. Akiregana na ütaaro üria aaheetwo ni athuuri, **14** akirümirira ütaaro wa aanake, akiuga atiri, “Baba niamüritüthiire icooki, no niü ningüriritühia makiria. Baba aamühüüraga na iboko; niü ndirimühüüraga na tüng’aurü.” **15** Ni ündü ücio müthamaki ndaigana güthikiriria andü acio, tondü maündü macio meekikire moimite küri Jehova, niguo kiugo kihingio kiria Jehova eerire Jeroboamu müru wa Nebati na kanua ka Ahija üria Müshiloni. **16** Riria andü othe a Isiraeli moonire atí müthamaki ücio niarega kümathikiriria, magicookeria müthamaki atiri: “Türi na igai ririkü hari Daudi, na ni gicunji kirikü türi nakio hari müru wa Jesii? Cooka hema-ini ciaku wee Isiraeli! Wee Daudi-ri, menyerera nyumba yaku wee mwene.” Ni ündü ücio andü othe a Isiraeli makimüka. **17** No

andũ a Isiraeli ariã maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda-rĩ, Rehoboamu agĩthĩ na mbere kũmathamakĩra. **18** Mũthamaki Rehoboamu agĩtũma Adoniramu ũria warĩ mĩrũgĩmĩrĩri wa andũ ariã maarutithagio wĩra na hinya, no andũ a Isiraeli makĩmũhũũra na mahiga nyuguto, agĩkua. No Rehoboamu agĩthara, akihaica ngaari-inĩ yake ya ita, akiũũra Jerusalemu. **19** Nĩ undũ ũcio andũ a Isiraeli matũũre maremeire nyũmba ya Daudi nginya ũmũthĩ. **20** Rĩria andũ a Isiraeli othe maaiguire atĩ Jeroboamu nĩacookete kuuma bũrũri wa Misiri, makĩmũtũmanĩra oke kĩũngano-inĩ, na makĩmũtua mũthamaki wa Isiraeli guothe. Mũhĩrĩga wa Juda noguo wiki warũmĩrĩre nyũmba ya Daudi. **21** Rĩria Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akiũngania andũ othe a nyũmba ya Juda na a mũhĩrĩga wa Benjamini andũ 180,000 a kũrũa mbaara nĩgeetha makarũe na nyũmba ya Isiraeli, nĩguo macookerie Rehoboamu mũrũ wa Solomonĩ ũthamaki. **22** No rĩrĩ, kiugo kĩa Ngai gĩgĩkinyĩra Shemaia mũndũ wa Ngai akĩrwo atĩrĩ: **23** “Thĩĩ wĩre Rehoboamu mũrũ wa Solomonĩ mũthamaki wa Juda, na nyũmba ya Juda yothĩ o na ya Benjamini na andũ ariã angĩ othe, ũmeere atĩrĩ, **24** Jehova ekuuga ũũ: Tigai kwambata mũkahũũrane na ariũ a ithe wanyu, andũ a Isiraeli. O mũndũ wanyu wothĩ nĩacooke mũciĩ, nĩgũkorwo nĩ nĩ njĩkĩte undũ ũyũ.” Nĩ undũ ũcio magĩathĩkĩra kiugo kĩa Jehova, magĩcooka mũciĩ o ta ũria Jehova aathanĩte. **25** Nake Jeroboamu akĩrĩgĩra itũũra rĩa Shekemu na rũthingo rwa hinya thĩĩnĩ wa bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Efiraimu, agĩtũũra kuo. Kuuma kũu agĩthĩĩ agĩaka itũũra rĩa Penieli. **26** Jeroboamu agĩciĩria atĩrĩ, “Ũthamaki wahota gũcookerera nyũmba ya Daudi. **27** Andũ aya mangĩambata mathĩĩ makarute magongona hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu-rĩ, nĩmagacooka gwachĩkĩra mwathĩ wao Rehoboamu mũthamaki wa Juda. Nĩmakanjũraga na macookerere Mũthamaki Rehoboamu.” **28** Thuutha wa kũhooya ũtaaro, mũthamaki nĩathondekire mĩhianano tĩrĩ ya njau cia thahabu. Akĩra andũ atĩrĩ, “Ũhoro wa kwambataga Jerusalemu nĩũkũmũritũhĩra mũno. Atĩrĩrĩ Isiraeli, ici ngai cianyũ, iria ciamũrũtĩre bũrũri wa Misiri.” **29** Mũhianano ũmwe akĩũga Betheli, na ũria ũngĩ akĩũga Dani. **30** Naguo undũ ũyũ ũgĩtuika mehĩa; nĩgũkorwo andũ nĩmathĩiaga o nginya Dani kũhooya mũhianano ũria warĩ kũu. **31** Jeroboamu nĩaakire mahooero kũndũ kũria gũtũũgĩru, na agĩthuura athĩnjĩrĩ-ngai a kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothĩ, o na gũtuika matiarĩ Alawii. **32** Akĩambĩrĩria gĩathĩ mũthenya wa ikũmi na itano mweri-inĩ wa inana, ũtuĩke ta gĩathĩ kĩria kiagomanagwo Juda, na akĩrutĩra magongona kĩgongona-inĩ. Eekire ũguo kũu Betheli, akĩrutĩra mĩhianano iyo ya njau aathondekete magongona. Nĩngĩ kũu Betheli akĩgia athĩnjĩrĩ-ngai kũndũ kũu gũtũũgĩru aathondekete. **33** Mũthenya wa ikũmi na itano mweri-inĩ wa inana, mweri ũria eethuurĩre we mwene, akĩruta magongona kĩgongona-inĩ kĩria aakĩte kũu Betheli. Nĩ undũ ũcio akĩambĩrĩria gĩathĩ kũu nĩ undũ wa andũ a Isiraeli, na akĩambata kĩgongona-inĩ kũruta magongona.

13 Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe wa Ngai nĩ oimire Juda arĩ na ndũmĩrĩri ya Ngai, agĩthĩĩ Betheli, agĩkora

Jeroboamu arũgamĩte kĩgongona-inĩ arute igongona. **2** Akĩanĩrĩra, agĩũkĩrĩra kĩgongona kũu na ndũmĩrĩri ya Jehova, agĩũũra atĩrĩ, “Wee kĩgongona gĩkĩ, kĩgongona gĩkĩ! Jehova ekuuga ũũ, ‘Nyũmba ya Daudi nĩgũgaciarwo kaana ga kahĩĩ, nako gageetwo Josia. Nako nĩgakaruta athĩnjĩrĩ-Ngai a gũkũ gũtũũgĩru igongona haha igũrũ riaku, o acio marutagĩra magongona haha, na mahĩndĩ ma andũ nĩmagacinĩrwo igũrũ riaku.” **3** Mũthenya o ro ũcio, mũndũ ũcio wa Ngai akiheana kĩmenyithia, akiuga atĩrĩ: “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩria Jehova onanĩtie: Kĩgongona nĩgĩgwatũkana, naguo mũhu ũria ũrĩ igũrũ riakĩo ũtĩte.” **4** Rĩria Mũthamaki Jeroboamu aaguire ũria mũndũ ũcio wa Ngai aaniĩrĩre agokĩrĩra kĩgongona kũu kĩari Betheli, agĩtambũrũkia guoko gwake arĩ kĩgongona-inĩ, akiuga atĩrĩ, “Mũnyiteĩ!” No rĩrĩ, guoko kũu aatambũrũkĩrĩre mũndũ ũcio gũkĩonja, na ndangĩahotĩre gũgũthuna rĩngĩ. **5** Nakĩo kĩgongona kũu gĩgĩatũkana, naguo mũhu wakĩo ũgĩitĩka, kũringana na kĩmenyithia kĩria mũndũ ũcio wa Ngai aheanĩte na undũ wa ndũmĩrĩri ya Jehova. **6** Nĩngĩ mũthamaki akĩra mũndũ ũcio wa Ngai atĩrĩ, “Thaithanĩra harĩ Jehova Ngai waku, na ũũhoore nĩguo guoko gwakwa kũhonio.” Nĩ undũ ũcio, mũndũ ũcio wa Ngai agĩthaita Jehova, nakuo guoko kũu mũthamaki gũkĩhona na gũgĩcoka o ũria kwarĩ mbere. **7** Mũthamaki akĩra mũndũ ũcio wa Ngai atĩrĩ, “Ũka tũthĩĩ mũciĩ ũkarĩe, na nĩngũkũhe kĩheo.” **8** No mũndũ ũcio wa Ngai agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “O na korwo no ũhe nuthu ya indo ciaku-rĩ, nĩ ndĩngĩthĩĩ nawe, o na ndĩngĩria irio kana nyue maaũ gũkũ. **9** Nĩgũkorwo nĩnjathĩtuo nĩ kiugo kĩa Jehova, ngeerwo atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio, kana ũnyue maaĩ, o na kana ũcookere njĩra irĩa wagereire ũgĩthĩĩ.” **10** Nĩ undũ ũcio akĩgera njĩra ingĩ na ndaacookeire irĩa aagereire agĩthĩĩ Betheli. **11** Na rĩrĩ, nĩ kwarĩ mũnabĩ mũkũrũ watũũrũga Betheli, nao arĩ ake magĩũka makĩmwĩra maundũ marĩa mothe mũndũ ũcio wa Ngai eekĩte kũu mũthenya ũcio. O na nĩngĩ makĩhe ithe wao ũhoro ũria eerire mũthamaki. **12** Ithe wao akĩmooria atĩrĩ, “Agereire njĩra irĩkũ?” Nao arĩũ ake makĩmooria njĩra irĩa mũndũ ũcio wa Ngai woimĩte Juda aagereire. **13** Nĩ undũ ũcio akĩra arĩũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndĩgĩri.” Nao marĩkia kũmũtandĩkĩra ndĩgĩri akĩmũkarĩra **14** na akĩrũmĩrĩra mũndũ ũcio wa Ngai. Akĩmũkora aikarĩte thĩ rungu rwa mũtĩ wa mũgandĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũndũ wa Ngai ũria uumĩte Juda?” Mũndũ ũcio wa Ngai akĩmwĩra atĩrĩ “Iĩ nĩ nĩ.” **15** Nĩ undũ ũcio mũnabĩ ũcio mũkũrũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka tũthĩĩ mũciĩ ũkarĩe.” **16** Mũndũ ũcio wa Ngai akiuga atĩrĩ, “Ndingĩcoka na thuutha tũthĩĩ nawe, o na nĩngĩ ndĩngĩria irio kana nyuanĩre maaĩ nawe gũkũ. **17** Tondũ nĩnjĩrĩtuo nĩ kiugo kĩa Jehova atĩrĩ, ‘Ndũkanarĩe irio kana ũnyue maaĩ kũu o na kana ũcookere njĩra irĩa wagereire ũgĩthĩĩ.” **18** Mũnabĩ ũcio mũkũrũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “O na nĩ ndĩ mũnabĩ tawe. Mũraika nĩanjariĩre na kiugo kĩa Jehova anjĩra atĩrĩ: ‘Mũgĩre mũcooke nake gwaku mũciĩ nĩguo arĩe irio na anyue maaĩ.” (No nĩkũmũheenia aamũheenagia). **19** Nĩ undũ ũcio mũndũ ũcio wa Ngai agĩcoka nake gwake mũciĩ, akĩria na akĩnyua. **20** Maikarĩte o metha-inĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra mũnabĩ ũcio mũkũrũ

urĩa wacooketie münabii wa kuuma Juda na thuutha. **21** Akianirĩra, akĩira mündũ ũcio wa Ngai urĩa woimite Juda atĩrĩ, “Jehova ekuaga ũũ: ‘Nĩureganite na kiugo kĩa Jehova, na ũkaaga kũrũmia watho urĩa waathirwo nĩ Jehova Ngai waku. **22** No nĩucokete na thuutha, na ũkarĩa irio na ũkanyua maai kũndũ kũria aakwirire ndũkaarĩe na ndũkanyue kindũ kuo. Nĩ ũndũ ũcio mwĩrĩ waku ndũgaathikwo mbĩrĩra-inĩ ya maithe maku.” **23** Rĩria mündũ ũcio wa Ngai aarĩkirie kũria na kũnyua-rĩ, münabii urĩa wamũcoketie na thuutha akimũtandĩkĩra ndigiri yake. **24** Na agĩthĩĩ na njĩra-rĩ, agĩtũngana na mĩrũũthi ũkimũruga, naguo mwĩrĩ wake ũkĩgũa thĩ hau njĩra-inĩ, nayo ndigiri na mĩrũũthi cieri ikĩrũgama hau mwĩrĩ warĩ. **25** Andũ amwe arĩa maahĩtũkagĩra hau makĩona mwĩrĩ ũgũite hau thĩ, na mĩrũũthi ũrũgamite o hau mwĩrĩ warĩ, nao magĩthĩĩ makĩheana ũhoru ũcio itũũra-inĩ inene rĩria münabii ũcio mũkũrũ aatũũruga. **26** Rĩria münabii urĩa wamũcoketie na thuutha kuuma rũgendo-inĩ rwake aigũire ũhoru ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ŭcio nĩ mündũ urĩa wa Ngai urĩa ũrareganire na kiugo kĩa Jehova. Jehova nĩamũneanite kũrĩ mĩrũũthi urĩa ũmũtambuurĩte na ũkaamũũruga, o ta urĩa kiugo kĩa Jehova kĩamwĩrite.” **27** Münabii ũcio mũkũrũ akĩira ariũ ake atĩrĩ, “Ndandĩkĩrai ndigiri.” Nao magĩka o ũguo. **28** Nake akiumagara agĩthĩĩ, agĩkora mwĩrĩ ũgũithĩtio njĩra-inĩ, na mĩrũũthi na ndigiri irũgamite o hau warĩ. Mĩrũũthi ndwarĩte mwĩrĩ ũcio kana ũgatambuura ndigiri. **29** Nĩ ũndũ ũcio münabii ũcio akĩoya mwĩrĩ wa mündũ ũcio wa Ngai, akĩũgĩrĩra igũrũ rĩa ndigiri, akĩũcoketie itũũra-inĩ riake inene nĩgeetha amũcakaire na amũthike. **30** Nake akĩga mwĩrĩ ũcio mbĩrĩra-inĩ yake mwene, nao makĩmũcakaira makiugaga atĩrĩ, “Ŭũ mĩrũ wa baba-il!” **31** Aarĩkia kũmũthika, akĩira ariũ ake atĩrĩ, “Rĩria ngaakua, mũgaathika mbĩrĩra-inĩ ino harĩa mündũ tũyũ wa Ngai athĩkitwo; mũkaiga mahĩndĩ makwa hau mwena-inĩ wa mahĩndĩ make. **32** Nĩgũkorwo ũhoru urĩa aaheanire uumanite na kiugo kĩa Jehova wa gũũkĩrĩra kigongona kĩria kĩrĩ Betheli o na mahooero mothe marĩa maarĩ kũndũ kũria gũtũũgĩru thĩnĩ wa matũũra wa Samaria-rĩ, ti-itherũ ũndũ ũcio no nginya ũkaahingio.” **33** O na thuutha wa maũndũ macio-rĩ, Jeroboamu ndaatiganire na njĩra ciake cia waganu, no aathiire na mbere kwamũra athĩnjĩri-ngai a kũndũ kũria gũtũũgĩru, kuuma kũrĩ andũ a mĩthemba yothe. Mündũ o wotho ũngĩndire gũtũika mũthĩnjĩri-ngai, nĩamwamũruga nĩ ũndũ wa kũndũ kũu gũtũũgĩru. **34** Macio nĩmo maarĩ mehia ma nyũmba ya Jeroboamu marĩa maatũmire igwe na inĩinwo biũ yeherio gũkũ thĩ.

14 Ihinda-inĩ rĩu, Abija mĩrũ wa Jeroboamu akĩrwarĩ, **2** nake Jeroboamu akĩira mĩtũmia wake atĩrĩ, “Wĩgarĩre nĩgeetha ndũkae kũmenyeka atĩ nĩwe mĩtũmia wa Jeroboamu. Ŭcokoe ũthĩĩ Shilo. Ahija urĩa münabii nĩkwo arĩ, urĩa wanjĩrĩre atĩ nĩ nĩngatuĩka mũthamaki wa andũ aya a Isiraeli. **3** Kuua mĩgate ikũmi, na tũmĩgate tũngĩ tũnini na kĩhembe kĩa ũũkĩ, ũthĩĩ kũrĩ we. Nĩgũkwĩra urĩa ũhoru wa kamwana gaka ũgaikara.” **4** Nĩ ũndũ ũcio mĩtũmia wa Jeroboamu agĩka ũguo eerĩrwo na agĩthĩĩ mũcĩĩ kwa Ahija kũu Shilo. Na rĩrĩ, Ahija ndoonaga; nĩorĩte maithe nĩ

gũkũra. **5** Nowe Jehova nĩeerĩte Ahija atĩrĩ, “Mĩtũmia wa Jeroboamu nĩarooka gũkũria ũhoru wa mĩrũrũ nĩ ũndũ nĩ mĩrũaru, nawe ũmũcokerie ũna na ũna. Aakinya-rĩ, egwĩtua taarĩ mündũ ũngĩ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio rĩria Ahija aagũire mũkĩnyo wa magũrũ make arĩ mĩrũango-inĩ, akimwĩra atĩrĩ, “Toonya, mĩtũmia wa Jeroboamu. Ŭretua tiwe nĩkĩ? Nĩndũmitwo kũrĩ we na ũhoru ũtarĩ mwega. **7** Thĩĩ, kũrĩ Jeroboamu ũmwĩre atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuaga atĩrĩ: ‘Nĩ ndakũnenehirie kuuma gatagatĩ ka andũ, ngĩgũtua mĩtũngoria wa andũ akwa a Isiraeli. **8** Ndaatunyanire ũthamaki kuuma kũrĩ nyũmba ya Daudi, ngĩkũnengera, no wee ndũkoretwo ũhaana ta ndungata yakwa Daudi, urĩa watũire arũmĩtie maathani makwa, na akanũmĩrĩra na ngoro yake yotho, agekaga o urĩa wiki wagĩrĩre maithe-inĩ makwa. **9** Wee nĩwĩkite maũndũ maingĩ mooru, gũkĩra andũ arĩa othe makoretwo marĩ mbere yaku. Nĩwĩthondekeire ngai ingĩ, o na mĩhianano ya kũhooywo ithondeketwo na kigera. Nĩtũmĩte ndakare na ũkaahutatĩra. **10** “Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, nĩngũrehere nyũmba ya Jeroboamu mwanangĩko. Nĩngwehereria Jeroboamu mwana o wotho wa kahiĩ thĩnĩ wa Isiraeli, arĩ ngombo kana atarĩ ngombo. Nĩngacina nyũmba ya Jeroboamu o ta ũria mündũ acinaga mai nginya magathira. **11** Ngui nĩikaaria andũ a Jeroboamu arĩa magaakuĩra itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ irĩe arĩa magaakuĩra mĩgũnda-inĩ. Jehova nĩguo oigĩtel! **12** “No wee-rĩ, cooka mũcĩĩ. O wakinya itũũra-inĩ inene-rĩ, noguo mwana ũcio arĩkua. **13** Isiraeli othe nĩmakamũcakaira na mamũthike. Ŭcio nowe wiki wa Jeroboamu ũgaathikwo, tondũ nowe wiki thĩnĩ wa nyũmba ya Jeroboamu, Jehova, Ngai wa Isiraeli, onete ũndũ mwega thĩnĩ wake. **14** “Jehova we mwene nĩakarũgama mũthamaki ũngĩ wa gũthamakira Isiraeli urĩa ũkaaniina nyũmba ya Jeroboamu. Ŭmũthĩ ngũo mũthenya! Atĩ atĩa? Īĩ, amĩniine o ro rĩu. **15** Nake Jehova nĩakahũũra Isiraeli, nginya mahaane ta ithanjĩ rĩrainaina rĩrĩ maai-inĩ. Nĩakamunya andũ a Isiraeli kuuma bũrũri ũyũ mwega urĩa aaheire maithe mao, na amahurunjie mĩrimo urĩa ũngĩ wa Rũũrũ rwa Faratĩ, tondũ nĩmarakarĩre Jehova nĩ ũndũ wa gwĩthondekera itugĩ cia Ashera. **16** Nĩagatiganĩria andũ a Isiraeli nĩ ũndũ wa mehia marĩa Jeroboamu ekite, na nĩngĩ agatũma Isiraeli meehie.” **17** Nake mĩtũmia wa Jeroboamu agĩũkĩra, agĩthĩĩ Tiriza. Rĩria aakinyire mũromo-inĩ wa nyũmba, kahiĩ kau gagĩkua. **18** Nao magĩgathika, na andũ a Isiraeli othe magĩgacakaira, o ta urĩa Jehova oigĩte na kanua ka ndungata yake Ahija, urĩa münabii. **19** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, mbaara ciake, na urĩa aathanire, nĩmandike ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli. **20** Aathamakire miaka mĩrongo ĩĩrĩ na ĩĩrĩ, agĩcokoa akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mĩrũrũ Nadabu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **21** Rehoboamu mĩrũrũ wa Solomonĩ nĩwe warĩ mũthamaki wa Juda. Aarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ĩna na ũmwe rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na mũgwanja, itũũra-inĩ inene rĩria Jehova aathurĩte kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yotho ya Isiraeli, nĩgeetha Rĩĩtwa rĩake rĩtũũre kuo. Nyina eetagwo Naama, na aarĩ Mũamoni. **22** Nao andũ

a Juda nîmekire maündü ma waganu maitho-inî ma Jehova. Nî ündü wa mehia marîa meekire, nîmarahûrîre marakara make, akîigua üiru nî ündü nîmehîtie, gûkîra üria maithe mao meehîtie. **23** Ningî magûthondekera kûndü kûria gûtüügîru, na mahiga maamûre, na itugî cia Ashera, o harîa hothe haarî karîma karaihu, na rungu rwa mûti o wothe waramîtie honge. **24** O na nî kwarî maraya ma arûme mahooero-inî kûu bûrûri-inî; andû ocio magûika maündü mothe marîa maarî magigi ma ndûrîrî iria Jehova aangatîte mbere ya andû a Isiraeli matanoka kuo. **25** Mwaka-inî wa îtano wa Mûthamaki Rehoboamu-rî, Shishaka mûthamaki wa Misiri agîtharîkîra Jerusalemu. **26** Nake agikuuu igûîna cia hekarû ya Jehova na igûîna cia nyûmba ya ûthamaki. Aakuire indo ciothe o hamwe na ngo ciothe cia thahabu iria Solomoni aathondekithîtie. **27** Nî ündü ücio Mûthamaki Rehoboamu agîthondeka ngo ingî cia gîcango handû ha ocio cia mbere, agîcinengera anene a arangîri arîa maikaraga itoonyero-inî rîa nyûmba ya ûthamaki. **28** Rîria rîothe mûthamaki aathiiaga hekarû-inî ya Jehova, arangîri acio maathiiaga nake makuuîte ngo ocio, na thuutha ücio magacicookia nyûmba-inî ya arangîri. **29** Ha ûhoro wa maündü marîa mangî mothe makoniî wathani wa Rehoboamu na ûria wothe eekire-rî, githî matandikîtwo ibuku-inî rîa maündü ma ahamaki a Juda? **30** Hîndî ciothe nî gwakoragwo na mbaara gatagatî ka Rehoboamu na Jeroboamu. **31** Nake Rehoboamu akîhurûka hamwe na maithe make, agîthikwo hamwe nao thîinî wa itûûra inene rîa Daudi. Nyina eetagwo Naama, na aarî Mûamoni. Nake mûriû Abija agîtuika mûthamaki ithenya rîake.

15 Mwaka wa ikûmi na înana wa ûthamaki wa Jeroboamu mûrû wa Nebatî-rî, nîguo Abija aatuikire mûthamaki wa Juda, **2** na agîthamaka arî Jerusalemu mîaka îtatû. Nyina eetagwo Maaka mwarî wa Abisalomu. **3** Nîekire mehia marîa mothe ithe eekîte mbere yake; ndeyamûrîre Jehova Ngai wake na ngoro yake yotha, ta ûria ngoro ya ithe Daudi yatarî. **4** No rîrî, nî ündü wa Daudi, Jehova Ngai wake akimûhe tawa kûu Jerusalemu na ündü wa gûtua mûriû mûthamaki ithenya rîake, na gûtûma itûûra rîa Jerusalemu rîrûme. **5** Nîgûkorwo Daudi nîekîte ûria kwagîrîre maitho-inî ma Jehova, na ndaagire kûrûmia watho o na ûmwe wa Jehova matukû-inî mothe ma muoyo wake, tîga ûhoro-inî wa Uria ûria Mûhiti. **6** Na rîrî, gwatûûraga mbaara gatagatî ka Rehoboamu na Jeroboamu hîndî iria yotha Abija aarî muoyo. **7** Maündü marîa mangî makoniî wathani wa Abija na ûria wothe eekire-rî, githî matandikîtwo ibuku-inî rîa maündü ma ahamaki a Juda? Na nî kwarî mbaara gatagatî ka Abija na Jeroboamu. **8** Nake Abija akîhurûka hamwe na maithe make, na agîthikwo thîinî wa itûûra inene rîa Daudi. Nake mûriû Asa agîtuika mûthamaki ithenya rîake. **9** Mwaka wa mîrongo îrî wa ûthamaki wa Jeroboamu mûthamaki wa Isiraelî-rî, nîguo Asa aatuikire mûthamaki wa Juda, **10** nake agîthamaka arî Jerusalemu mîaka mîrongo îna na ûmwe. Cûwe wake eetagwo Maaka mwarî wa Abisalomu. **11** Asa nîekire ûria kwagîrîre maitho-inî ma Jehova, o ta ûria ithe Daudi

eekîte. **12** Nîaingatire maraya ma arûme ma mahooero-inî moime bûrûrî ücio, na akîehleria mîhianano yotha ya kûhooyagwo irîa maithe make maathondekete. **13** O na nieheriye cûwe wake Maaka atige gûtuika mûthamaki-mündü-wa-nja, tondû nîathondekete gitugî kîa Ashera, kîndü kîrî magigi mûno. Asa agîkîmomora, agîgîcinîra kîanda-inî gîa Kidironi. **14** O na gûtuika ndaathengirîe mahooero marîa maarî kîndü gûtüügîru-rî, ngoro ya Asa nîyerutîre Jehova mûtiûrîre-inî wake wothe. **15** Nîarehire kûu hekarû ya Jehova betha, na thahabu, na indo iria ciothe we mwene hamwe na ithe maamûrîte. **16** Gwatûire mbaara gatagatî ka Asa na Baasha mûthamaki wa Isiraelî, hîndî yotha ya wathani wao. **17** Baasha mûthamaki wa Isiraelî nîambatire agîukîrîra Juda na agîaka rûthingo rwa hinya kûu Rama, nîgeetha agîrîrîre andû matikoime kana matoonye bûrûri wa Asa mûthamaki wa Juda. **18** Ningî Asa akîruta betha na thahabu ciothe iria ciatigarîte kîgîîna-inî kîa hekarû ya Jehova na kîa nyûmba yake ya ûthamaki. Nake agîciûhokera anene ake macitwarîre Beni-Hadadi mûrû wa Taburimoni, mûrû wa Hezîoni, mûthamaki wa Suriata, ûria waathanaga Dameski. **19** Nake akîmwîra atîrî, “Reke hakorwo harî na kîrîko gîitû nawe, o ta ûria haarî kîrîko gatagatî ka baba na thoguo. Ta kîone, kîheo kîa betha na thahabu nîkîo ndagîtûmîra. Rîu tharia kîrîko kîanyu na Baasha mûthamaki wa Isiraelî nîguo atigane na nîi.” **20** Beni-Hadadi agîitîkîra ûhoro wa Mûthamaki Asa, agîtûma anene a ikundi cia thigari ciake makahûûre matûûra ma Isiraelî. Nake agîtooria Ijonî, na Dani, na Abeli-Bethi-Maaka, na Kinerethu guothe, hamwe na Nafitali. **21** Hîndî irîa Baasha aigûire ûhoro ücio, agîtiga gwaka Rama, agîthîi gûikara Tirîza. **22** Ningî Mûthamaki Asa akîruta watho kûu Juda guothe, gûtirî mündü watigîrîrwo, nao magîkuua mahiga na mbaû iria Baasha aahûthagîra Rama. Indo ocio nîcio Mûthamaki Asa aakire nacio Geba kûu Benjamîni, o na agîaka kûu Mizîpa. **23** Ha ûhoro wa maündü marîa mangî mothe makoniî wathani wa Asa, marîa mothe aahingîre, na ûria wothe eekire, o na matûûra marîa aakire-rî, githî matandikîtwo ibuku-inî rîa maündü ma ahamaki a Juda? Na rîrî, Asa aakûra akîrwarâ magûrû. **24** Hîndî îyo Asa akîhurûka hamwe na maithe make, agîthikwo hamwe nao thîinî wa itûûra inene rîa ithe Daudi. Nake mûriû Jehoshafatu agîtuika mûthamaki ithenya rîake. **25** Nadabu mûrû wa Jeroboamu aatuikire mûthamaki wa Isiraelî mwaka wa keerî wa Asa mûthamaki wa Juda, nake agîthamakîra Isiraelî mîaka îrî. **26** Nîekire maündü ma waganu maitho-inî ma Jehova, akîrûmîrîa mîthiire ya ithe na mehia make marîa maatûmire andû a Isiraelî meehie. **27** Baasha mûrû wa Ahîja wa nyûmba ya Isakaru nîaciirîre kûmûkîrîra, nake akîmûûragîra kûu Gibethoni, itûûra rîa Afîlistî, rîrîa Nadabu na Isiraelî othe marîrigîciirîe. **28** Baasha ooragîre Nadabu mwaka wa gatatû wa Asa mûthamaki wa Juda na agîtuika mûthamaki ithenya rîake. **29** Aambîrîria gûthamaka-rî, nîooragîre andû a nyûmba ya Jeroboamu othe. Ndaatigîrîre Jeroboamu mündü o na ûmwe arî muoyo, no aamaniirîe othe, kûringana na kiugo kîa Jehova kîrîa aarîre na kanua ka ndungata yake Ahîja ûria Mûshîloni, **30** nî ündü wa mehia marîa Jeroboamu ekite na agîtûma

Isiraeli mehie, na nĩ ūndũ nĩarakarĩtie Jehova, Ngai wa Isiraeli. **31** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Nadabu, na marĩa mothe eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **32** Gwatũire mbaara gatagati ka Asa na Baasha mũthamaki wa Isiraeli hĩndĩ yothe ya wathani wao. **33** Mwaka wa gatatu wa Asa, mũthamaki wa Juda-rĩ, nĩguo Baasha mũrũ wa Ahija aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli gwothe arĩ kũu Tiriza, na agĩthamaka miaka mĩrongo tĩrĩ na ĩna. **34** Nĩekire maũndũ ma waganu maittho-inĩ ma Jehova, akĩrũmĩrĩra mĩthĩire ya Jeroboamu, na mehia make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie.

16 Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ Jehu mũrũ wa Hanani gĩa gũũkĩrĩra Baasha, akĩĩrwo atĩrĩ, **2** “Ndakũrutire kuuma rũkũngũ-inĩ ngĩgũtua mĩtongoria wa andũ akwa a Isiraeli, no wee ūkĩrũmĩrĩra mĩthĩire ya Jeroboamu, na ūgĩtũma andũ akwa a Isiraeli meehie, makĩndakarĩa nĩ ūndũ wa mehia mao. **3** Nĩ ūndũ ūcio ngĩrie kũniina Baasha na nyũmba yake, na ningatũma nyũmba yaku ĩtũike ta ĩria ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati. **4** Ngui nĩĩkarĩa andũ a Baasha arĩa magaakũira itũũra-inĩ inene, nacio nyoni cia rĩera-inĩ ĩrie arĩa magaakũira mĩgũnda-inĩ.” **5** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Baasha, na ūria eekire o na marĩa aahingirie-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **6** Baasha akĩhũruka hamwe na maithe make, na agĩthikwo kũu Tiriza. Nake mũriũ Ela agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **7** O na ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinya kũrĩ mũnabii Jehu, mũrũ wa Hanani, gĩkonĩ Baasha na nyũmba yake, tondũ wa waganu wake wothĩ ūria eekĩte maittho-inĩ ma Jehova, akamũrakaria nĩ ūndũ wa maũndũ marĩa eekite, na nĩ ūndũ wa kũhaana ta nyũmba ya Jeroboamu, o na ningĩ tondũ wa kũmĩniina. **8** Mwaka wa mĩrongo tĩrĩ na ĩtandatũ wa Asa, mũthamaki wa Juda, nĩguo Ela mũrũ wa Baasha aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, agĩthamaka arĩ Tiriza miaka tĩrĩ. **9** Nake Zimuri, ũmwe wa anene ake, ūria waathaga nuthu ya ngaari ciake cia ita, agĩciĩrĩra ūria ekũmũũkĩrĩra. Hĩndĩ ĩyo Ela aarĩ Tiriza, akĩnyua njooi mũciĩ kwa Ariza ūria warĩ mũrori wa nyũmba ya ūthamaki kũu Tiriza. **10** Zimuri agĩtoonya kuo, akĩmũgũtha, akĩmũũraga mwaka-inĩ wa mĩrongo tĩrĩ na mũgwanja wa Asa mũthamaki wa Juda. Nake agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **11** Aambĩrĩria gũthamaka o ro ũguo, na agĩĩkarĩra gĩtĩ kĩa ũnene-rĩ, akĩũraga andũ a nyũmba ya Baasha othe. Ndaatigirie mũndũ mũrũme o na ũmwe, arĩ mũndũ wao kana mũrata. **12** Nĩ ūndũ ūcio Zimuri akĩniina nyũmba yothĩ ya Baasha, kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩtio na kanua ka mũnabii Jehu gĩa gũũkĩrĩra Baasha. **13** Nĩ ūndũ wa mehia marĩa mothe Baasha na mũriũ Ela meekite na magatũma andũ a Isiraeli mehie, na makĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli, nĩ ūndũ wa mĩhianano yao ya kũhooywo ĩtaarĩ kĩene. **14** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Ela na ūria wothĩ eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **15** Mwaka wa mĩrongo tĩrĩ na mũgwanja wa Asa mũthamaki wa Juda, Zimuri niathamakire kũu Tiriza mĩthenya mũgwanja. Mbũtũ cia ita ciakĩte kambĩ

hakuĩ na Gibethoni, itũũra rĩa Afilisti. **16** Nao andũ a Isiraeli maarĩ kũu kambĩ makĩũga atĩ Zimuri nĩaciĩrĩre mũthamaki na akamũũraga. Mũthenya o ro ūcio, marĩ o kũu kambĩ makĩanĩrĩra atĩ Omuri ūria warĩ mũnene wa ita nĩwe mũthamaki wa Isiraeli. **17** Hĩndĩ ĩyo Omuri na andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ hamwe nake makĩehera Gibethoni na makĩrigicĩria itũũra inene rĩa Tiriza marĩtahe. **18** Hĩndĩ ĩria Zimuri onire atĩ itũũra inene nĩrianyitwo-rĩ, agĩtoonya gĩkaro-inĩ gĩa kwĩgitĩra kĩa nyũmba ya ūthamaki, agĩgĩcina na mwaki arĩ kuo thĩĩnĩ. Nĩ ūndũ ūcio agĩkua, **19** nĩ ūndũ wa mehia marĩa eekite, ageeka maũndũ mooru maittho-inĩ ma Jehova, na gũthĩ na mĩthĩire ya Jeroboamu o na mehia marĩa eekite agatũma Isiraeli meehie. **20** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zimuri, o na maũndũ ma ūremi marĩa eekire-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **21** Hĩndĩ ĩyo andũ a Isiraeli magĩatũkana ikundi igĩrĩ, nuthu ĩmwe makĩrũmĩrĩra Tibini mũrũ wa Ginathu atũike mũthamaki, nayo nuthu ĩyo ingĩ makĩrũmĩrĩra Omuri. **22** No rĩrĩ, arũmĩrĩra a Omuri magĩtooria arũmĩrĩra a Tibini mũrũ wa Ginathu; Nĩ ūndũ ūcio Tibini agĩkua, nake Omuri agĩtũka mũthamaki. **23** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ũmwe wa Asa mũthamaki wa Juda, nĩguo Omuri aatuĩkire mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamaka mĩaka ikũmi na tĩrĩ, ĩtandatũ yayo aathamakire arĩ Tiriza. **24** Nake akĩgũra karĩma ga Samaria kuuma kũrĩ Shemeru na taranda igĩrĩ cia betha, na agĩaka itũũra inene hau karĩma igũrũ, akĩrĩta Samaria, arĩtanĩtie na Shemeru ūria wakoretwo arĩ mwene karĩma kau. **25** No rĩrĩ, Omuri nĩekire maũndũ mooru maittho-inĩ ma Jehova, akĩhĩia makĩria ya andũ othe arĩa maarĩ mbere yake. **26** Nĩathiire na mĩthĩire yothĩ ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na mehia-inĩ make marĩa maatũmire andũ a Isiraeli meehie; nĩ ūndũ ūcio makĩrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli nĩ ūndũ wa ngai ciao cia mĩhianano yao ya kũhooywo ĩtaarĩ kĩene. **27** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Omuri, ūria eekire na marĩa ahingirie-rĩ, githĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma athamaki a Isiraeli? **28** Omuri akĩhũruka hamwe na maithe make, agĩthikwo Samaria. Nake mũriũ Ahabu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **29** Mwaka wa mĩrongo ĩtatũ na ĩnana wa Asa, mũthamaki wa Juda, Ahabu mũrũ wa Omuri agĩtũka mũthamaki wa Isiraeli, nake agĩthamakĩra Isiraeli arĩ Samaria miaka mĩrongo tĩrĩ na tĩrĩ. **30** Ahabu mũrũ wa Omuri nĩekire maũndũ maingĩ mooru maittho-inĩ ma Jehova, makĩria ya mũndũ o wothĩ wa arĩa maarĩ mbere yake. **31** We to kuona onire gwĩka mehia ta ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati arĩ kaũndũ kanini, no-o na nĩahikirie Jezebeli mwarĩ wa Ethibaali mũthamaki wa Asidoni, na akĩambĩrĩria gĩtungata na kũhooya Baali. **32** Nĩathondekeire Baali kigongona thĩĩnĩ wa hekarũ ya Baali ĩria aakire kũu Samaria. **33** Ningĩ Ahabu nĩathondekire gĩtugĩ kĩa Ashera, na agĩka maũndũ maingĩ mooru gũkĩra ūria athamaki othe a Isiraeli arĩa maarĩ mbere yake meekite ma gũtũma Jehova Ngai wa Isiraeli arakare. **34** Ihinda-inĩ rĩa Ahabu, Hieli wa kuuma Betheli nĩacookereirie itũũra rĩa Jeriko. Aahaandire mũthingĩ wakuo na thogora wa gũkũirwo nĩ mũriũ wake wa irigithathi Abiramu,

nacio ihingo ciakuo agiciaka na thogora wa gũkuirwo nĩ mũriũ wake Segubu ũria warĩ mũnini, kũringana na kiugo kĩa Jehova kirĩa kiaritio nĩ Joshua mũrũ wa Nuni.

17 Na rĩrĩ, Elija ũria Mũtishibi kuuma Tishibi, thĩĩnĩ wa Gileadi, akĩra Ahabu atĩrĩ, “O ta ũria Jehova, Ngai wa Isiraeli, atũũraga muoyo, ũria nĩ ndungatagĩra-rĩ, miaka irĩa igũũka gũtigĩcooka kũgĩa ime kana mbura, tiga na ũndũ wa kiugo gĩakwa.” **2** Ningĩ kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija akĩrwo atĩrĩ, **3** “Ũkĩra uume gũkũ, werekere mwena wa irathĩro, ũkehithe mũkuruiĩ wa Kerithu mwena wa irathĩro wa Jorodani. **4** Ũrinyuuga maaĩ karũũ-inĩ kau, na nĩnjathĩte mahuru makũrehagĩre irio kuo.” **5** Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩka o ta ũria Jehova aamwĩrĩre. Agĩthĩ mũkuruiĩ wa Kerithu, mwena wa irathĩro wa Jorodani, na agĩkara kuo. **6** Mahuru maamũtwaragĩra mũgate na nyama rũciĩnĩ, na makamũtwarĩra mũgate na nyama hwaĩ-inĩ, nake akanyuuga maaĩ karũũ kau. **7** Thuutha ũcio, karũũ kau gakĩhũa tondũ gũtikoretwo kũrĩ na mbura bũrũri ũcio. **8** Hĩndĩ iyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija rĩngĩ, akĩrwo atĩrĩ, **9** “Thiĩ o rĩmwe nginya Zarefathu kũu Sideri, o ĩmwe andũ mĩrongo itano, na akamaheaga irio na kũu akũheage irio.” **10** Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ Zarefathu. Hĩndĩ irĩa aakinyire kĩhingo-inĩ gĩa itũũra, agĩkora mũtũmia wa ndigwa hau akĩũngania tũkũ. Akĩmwĩta, akĩmũũria atĩrĩ, “Wahota kũndehera tũũ tũnini na gĩkombe nĩgeetha nyue?” **11** Mũtũmia ũcio agĩtua gũthĩ kũmũgĩrĩra maaĩ-rĩ, akĩmwĩta, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita ndehera kĩenyũ kĩa mũgate ndie.” **12** Mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Jehova Ngai waku atũũraga muoyo-rĩ, nĩ ndĩrĩ na mũgate no kamũtu kanini karĩ ndigithũ-inĩ na tũguta tũnini tũrĩ cuba-inĩ. Na rĩu ndĩrongania tũkũ tũtũ ndware mũciĩ, nĩgeetha ngaruge irio ciakwa na mwana wakwa, nĩguo tũrĩe tũcooke tũkue.” **13** Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Thiĩ mũciĩ na wĩke o ro ũguo woiga. No wambe ũndugĩre kamũgate kanini kũumanagia na kirĩa ũrĩ nako, ũndehera ũcooke wĩthondekere wee na mwana waku. **14** Tondũ ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Ndigithũ ndĩrĩ hĩndĩ igathira mũtu namo maguta matĩrĩ hĩndĩ magathira cuba-inĩ, nginya mũthenya ũria Jehova akaheana mbura bũrũri-inĩ ũyũ.’” **15** Nake agĩthĩ agĩka o ũguo Elija aamwĩrĩre. Nĩ ũndũ ũcio o mũthenya nĩ kwarĩ na irio cia Elija, na cia mũtũmia ũcio na nyũmba yake. **16** Nĩgũkorwo ndigithũ ndĩathiraga mũtu nayo cuba ndĩathiraga maguta, kũringana na kiugo kĩa Jehova kirĩa kiaritio nĩ Elija. **17** Thuutha ũcio mũrĩu wa mũtũmia ũcio mwene mũciĩ akĩrwarĩ. Nake akĩhĩrwo mũno makĩria, nginya agĩtiga kũhĩlia. **18** Mũtũmia ũcio akĩra Elija atĩrĩ, “Nĩ ũhorĩ ũrĩkũ ũrĩ nago na nĩĩ, wee mũndũ wa Ngai? Kaĩ wokire kũndirĩkania mēhĩa makwa, na ũũrage mũrũ wakwa?” **19** Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nengera mũrũguo,” akĩmũruta moko-inĩ make, akĩmũtwarĩ kanyũmba ka igũrũ karĩa aikaraga, akĩmũkomia ũrĩrĩ-inĩ wake. **20** Nake agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, kaĩ ningĩ warehere mũtũmia ũyũ wa ndigwa mũtino, ũyũ njikarite ndĩ mũgeni gwake, na ũndũ wa kũreka mũrũ wake

akue?” **21** Nake agĩtambũrũkia igũrũ rĩa kahĩĩ kau maita matatũ na agĩkaĩra Jehova, akiuga atĩrĩ, “Wee Jehova Ngai wakwa, reke muoyo wa kahĩĩ gaka ũgacookerere!” **22** Jehova akĩũga gũkaya kwa Elija, nago muoyo wa kahĩĩ kau ũgĩgacookerera, gagĩcooka muoyo. **23** Elija akioya mwana ũcio akĩmũikũrũkia kuuma kanyũmba ka igũrũ, akĩmũtoonya nyũmba. Akĩmũnengera nyina, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta kĩrore, mũrũguo arĩ muoyo!” **24** Nake mũtũmia ũcio akĩra Elija atĩrĩ, “Rĩu nĩndamenya atĩ ũrĩ mũndũ wa Ngai, na atĩ kiugo kĩa Jehova kirĩa kiumĩte kanua gaku nĩ kĩa ma.”

18 Thuutha wa ihinda iraaya, mwaka-inĩ wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Elija, akĩrwo atĩrĩ, “Ũkĩra ũthĩĩ ũkeyonanie harĩ Ahabu, na thuutha wa ũguo nĩnguura mbura bũrũri-inĩ ũyũ.” **2** Nĩ ũndũ ũcio Elija agĩthĩ kũwonania kũrĩ Ahabu. Na rĩrĩ, ng’aragu yarĩ nene mũno kũu Samaria, **3** nake Ahabu nĩatũmanĩre Obadia ũria warĩ mũrũgamĩrĩrĩ wa nyũmba yake ya ũthamaki. (Obadia aarĩ mwtĩkĩa weheanite mũno kũrĩ Jehova. **4** Rĩrĩa Jezebeli ooragithagia anabii a Jehova, Obadia nĩoete anabii igana rĩmwe akamahitha ngurunga-inĩ Sideri, o ĩmwe andũ mĩrongo itano, na akamaheaga irio na maaĩ.) **5** Ahabu akĩra Obadia atĩrĩ, “Thiũrũrũka bũrũri wothē ũthĩĩ ithima-inĩ ciothe, na ituamba-inĩ. No gũkorwo tuona handũ harĩ nyeki ingĩtũũria mbarathi na nyũmbũ muoyo, nĩguo tũtikoorage nyamũ o na ĩmwe iitũ.” **6** Nĩ ũndũ ũcio makĩgayana bũrũri ũcio o eerĩ o mũndũ kũria egũtuikanĩria, Ahabu agĩthĩ mwena ũmwe na Obadia agĩthĩ mwena ũria ũngĩ. **7** Rĩrĩa Obadia aathĩiaga-rĩ, agĩtũngana na Elija. Obadia akĩmũmenya, akĩinamĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ thĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Ti-itherũ niwe, mwathi wakwa Elija?” **8** Nake agĩcooka atĩrĩ, “Ti nĩ nĩĩ, thiĩ ũkeere Ahabu mwathi waku atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’” **9** Obadia akĩmũũria atĩrĩ, “Kaĩ njikite ũũru ũrĩkũ, nĩguo ũũneane nĩ ndungata yaku moko-inĩ ma Ahabu njũragwo? **10** Ti-itheru o ta ũria Jehova Ngai waku atũũraga muoyo-rĩ, gũtĩrĩ rũrĩrĩ kana ũthamaki mwathi wakwa atarĩ aatũmana ũgacario. Na rũrĩrĩ kana ũthamaki o wothē woiga ndũrĩ kuo, nake akehĩthithia andũ akuo moige na ma atĩ matikuonete. **11** Na rĩu ũranjĩra thiĩ kũrĩ mwathi wakwa ngamwĩre atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’ **12** Nĩ ndĩũrĩ kũria Roho wa Jehova angĩgũtwarĩ twatigana nawe. Ingĩthĩ njĩre Ahabu ũguo na acooke akwage-rĩ, nĩekũnjũraga. No nĩ ndungata yaku ndũire hooyaga Jehova kuuma ndĩ o mũnini. **13** Wee mwathi wakwa-rĩ, kaĩ ũtarĩ waigua ũria ndeekire rĩrĩa Jezebeli ooragaga anabii a Jehova, ũria ndaahithire anabii a Jehova igana rĩmwe ngurunga-inĩ igĩrĩ, o ĩmwe anabii mĩrongo itano, na ngamaheaga irio na maaĩ? **14** Na rĩu ũranjĩra thiĩ kũrĩ mwathi wakwa ngamwĩre atĩrĩ, ‘Elija arĩ gũkũ.’ Nĩekũnjũraga!” **15** Elija akĩmwĩra atĩrĩ, “O ta ũria Jehova Mwene-Hinya-Wothē ũria ndungatagĩra atũũraga muoyo-rĩ, ti-itherũ nĩngwĩonithania nĩ mwene kũrĩ Ahabu ũmũthĩ.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Obadia agĩthĩ gũtũnga Ahabu akĩmwĩra ũhorĩ ũcio, nake Ahabu agĩthĩ gũtũnga Elija. **17** Rĩrĩa Ahabu onire Elija, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩwe, wee mũnyariĩrĩ wa Isiraeli?” **18** Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndinyariĩrĩre Isiraeli. No wee na nyũmba ya thoguo,

nĩ inyuĩ mwĩkĩte ũguo. Nĩmwatiganiĩrie maathani ma Jehova na mũkĩrũmĩrĩra Baali. **19** Rĩu tũmana andũ moime Isiraeli guothe, moke tũcemanie nao Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. Na ũrehe anabii ariĩ a Baali magana mana ma mĩrongo itano na anabii a Ashera magana mana, ariĩ mariĩagĩra metha-inĩ ya Jezebeli.” **20** Nĩ undũ ũcio Ahabu agĩtũmana Isiraeli guothe na agĩcookanĩrĩria anabii Kĩrĩma-inĩ gĩa Karimeli. **21** Elija agĩthĩĩ mbere ya andũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ mũgũtũura mũthanganagĩria njĩra igĩrĩ? Angĩkorwo Jehova nĩwe Ngai-rĩ, mũrũmĩrĩrei, no angĩkorwo Baali nĩwe Ngai-rĩ, mũkĩmũrũmĩrĩre we.” No andũ acio matiamũcookeirie undũ o na ũmwe. **22** Hĩndĩ iyo Elija akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nyiki no nĩ ndigĩtuo ndĩ mũnabii wa Jehova, no Baali arĩ na anabii magana mana ma mĩrongo itano. **23** Tũreherei ndegwa igĩrĩ. Reke methuurĩre ndegwa imwe, na mamĩtinangie icunji, macooke mamũigĩrĩre ngũ igũrũ, no matigaakie mwaki. Na nĩ haarĩrie ndegwa iyo ingĩ, na ndimũigĩrĩre ngũ igũrũ, na ndigwakia mwaki. **24** Ningĩ mũcooke mũkaĩre rĩitwa rĩa ngai wanyu, na nĩ ngaiĩre rĩitwa rĩa Jehova. Na ngai ũria ũgũcookia mahoo ya undũ wa kũrehe mwaki-rĩ, ũcio nĩwe Ngai.” Nao andũ othe makiuga atĩrĩ, “Uguo woiga nĩ wega.” **25** Elija akĩĩra anabii a Baali atĩrĩ, “Thuurĩ ndegwa imwe, mwambĩrĩrie kũmĩhaarĩria, tondũ nĩ inyuĩ mũkĩrĩ aingĩ. Mũkaĩre rĩitwa rĩa ngai wanyu, na mũtigaakie mwaki.” **26** Tondũ ũcio makioya ndegwa rĩa maaheirwo makĩmĩhaarĩria. Magĩkaĩra rĩitwa rĩa Baali kuuma rũciĩni nginya mĩaraho, makĩanĩrĩra makiugaga atĩrĩ, “Wee Baali tũiguel!” No matigana gũcookerio, tondũ gũtiarĩ mũndũ wa kũmacookeria. Nao makĩrũgarũga, makiĩnaga, na magĩthiĩrũrũkaga kigongona kũ maathondekete. **27** Mĩaraho yakinya-rĩ, Elija akĩambĩrĩra kũmanyũrũria, akĩmeera atĩrĩ, “Anĩrĩrai mũno! Ti-itherũ we akĩrĩ ngai! No gũkorwo e na mũndũ areciĩra, kana e na mihang’o, kana agathiĩ rũgendo. No gũkorwo niakomete na no nginya okĩrio.” **28** Tondũ ũcio makĩanĩrĩra mũno, na magĩtemanga na hiũ cia njora na matimũ, nginya thakame ikĩambĩrĩra kũnyũrũka, tondũ ũcio nĩguo warĩ mũtugo wao. **29** Na rĩrĩ, mĩaraho yahĩtũka-rĩ, magĩthiĩ o na mbere na ũrathi wao wa matihũhũ nginya ihinda rĩa igongona rĩa hwaĩ-inĩ. No gũtiarĩ na macookio, na gũtiarĩ o na ũmwe wa kũmacookeria, na gũtiarĩ o na ũmwe wa kũmarũmbũia. **30** Ningĩ Elija akĩĩra andũ othe atĩrĩ, “Okokaai hakuhiĩ na nĩ!” Nao andũ acio magĩthiĩ hakuhiĩ nake. Elija agĩcookereria kigongona kĩa Jehova tondũ nigĩathũkangitio. **31** Elija akĩoya mahiga ikũmi na meerĩ kũringana na mihĩrĩga ya njiarwa cia Jakubu, ũria wakinyĩrwo nĩ kiugo kĩa Jehova akĩrwo atĩrĩ, “Ūrĩtagwo Isiraeli.” **32** Nake agĩaka kigongona na mahiga macio rĩitwa-inĩ rĩa Jehova, na akĩenja mũtaro mwariĩ ũngũiganĩra ibaba igĩrĩ cia mbegũ, ũkĩrigiĩcĩria kigongona kũ. **33** Akĩara ngũ, agĩtinangia ndegwa iyo icunji, na akĩmũigĩrĩra ngũ igũrũ. Ningĩ akĩmeera atĩrĩ, “Iyũriai mĩtũngĩ ina mĩnene maaĩ, mũmaitĩrĩrie igũrũ rĩa iruta na igũrũ rĩa ngũ.” **34** Akĩmeera atĩrĩ, “Ikai ũguo rĩngĩ,” nao magĩka o ro ũguo. Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Ikai ũguo riita rĩa gatatu,” nao magĩka ũguo riita rĩa gatatu. **35** Namo maaĩ macio magĩtherera gũthiĩrũrũka kigongona, o na

makĩiyũra mũtaro. **36** Ihinda rĩa kũruta igongona-rĩ, mũnabii Elija agĩokooka hau mbere na akĩhooya atĩrĩ: “Wee Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, reke kũmenyeke ũmũthĩ atĩ Wee nĩwe Ngai thĩĩni wa Isiraeli, na ningĩ atĩ nĩ ndĩ ndungata yaku na njĩkĩte maundũ maya mothe o ta ũria ũnjathĩte. **37** Njigua, Wee Jehova, njigua, nĩgeetha andũ aya mamenye atĩ Wee Jehova nĩwe Ngai, na atĩ nĩũkũgarũra ngoro ciao igũcookerere.” **38** Naguo mwaki wa Jehova ũgĩkũrũka ũgĩcina igongona, na ngũ icio, na mahiga, o na tĩĩri, ningĩ ũking’aria maaĩ mariĩ maarĩ mũtaro. **39** Hĩndĩ irĩa andũ othe moonire undũ ũcio, makĩgũ, magĩturumithia mothiũ thĩ, makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Jehova nĩwe Ngai! Jehova nĩwe Ngai!” **40** Nake Elija agĩathi andũ acio akĩmeera atĩrĩ, “Nyĩtai anabii acio a Baali. Mũtikareke o na ũmwe wao oore!” Nao makĩmanyiĩta, nake Elija akiuga maikũrũkio gĩtũamba-inĩ gĩa Kishoni mooragĩrwo kuo. **41** Nake Elija akĩĩra Ahabu atĩrĩ, “Thiĩ ũrie na ũnyue tondũ kũrĩ na mũhũyũko wa mbura nene.” **42** Nĩ undũ ũcio Ahabu agĩthiĩ, akĩrĩa na akĩnyua, nowe Elija akĩambata Kĩrĩma igũrũ gĩa Karimeli, akĩianĩrĩra nginya thĩ, agĩtoonyia mĩtwe gatagati ka maru make. **43** Nake akĩĩra ndungata yake atĩrĩ, “Thiĩ ũcũthĩrĩrie iria-inĩ,” nayo ikĩambata igĩcũthĩria. Ikiuga atĩrĩ, “Hatĩrĩ kindũ.” Nake Elija akĩmĩra ĩcooke ho rĩngĩ na rĩngĩ maita mũgwanja. **44** Riita rĩa mũgwanja ndungata iyo ikĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ hari na gatu kanini kaigana guoko kwa mũndũ karoimĩra kuuma iria-inĩ.” Nĩ undũ ũcio Elija akĩmĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũkeere Ahabu atĩrĩ, ‘Ohania ngaari yaku ya ita, ũikũrũke ũtanahingĩrio nĩ mbura.’” **45** Hĩndĩ iyo igũrũ rĩgĩthimba nĩ undũ wa matu, na rũhuho rũkihurutana, gũkiura mbura nene, nake Ahabu akĩhaica ngaari yake agĩthiĩ Jezireeli. **46** Naguo hinya wa Jehova ũgĩũka igũrũ rĩa Elija, akĩhotora akĩrũmia nguo yake na mũcibi, akĩhanyũka e mbere ya Ahabu, o nginya Jezireeli.

19 Na rĩrĩ, Ahabu akĩĩra Jezebeli ũria wotha Elija eekĩte, o na ũria ooragithĩte anabii othe a Baali na rũhiũ rwa njora. **2** Nĩ undũ ũcio Jezebeli agĩtũmĩra Elija mũndũ akamwĩre atĩrĩ, “Ngai ciakwa iroothũũra o na ikĩrĩrĩrie gũthũũra, angĩkorwo ihinda ta rĩrĩ rũciũ, ndigatũma muoyo waku ũhaane ta wa ũmwe wa anabii acio ũrooragire.” **3** Elija agĩtũgĩra akĩũra nĩguo ahonokie muoyo wake. Aakinya Birishiba kũu Juda, agĩtiga ndungata yake kuo, **4** nowe mwene, agĩthiĩ rũgendo rwa mũthenya ũmwe na kũu werũ-inĩ. Agĩkinya mũti-inĩ wa mwethia, agĩkara thĩ kĩĩrura-inĩ kiagu, akĩhooya akue. Akiuga atĩrĩ, “Jehova, nĩnyonete mathiĩna ma kũnjigana. Oya muoyo wakwa; nĩ ndĩrĩ mwega gũkĩra maithe makwa ma tene.” **5** Agĩkoma toro hau rungu rwa mũti ũcio. O rĩmwe mũraika akĩmũhutia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũrie.” **6** Akĩhũgũra, na hau mĩtwe-inĩ wake haarĩ na mũgate wahihĩtio na makara mahiũ, na nĩ haarĩ na ndigithũ yarĩ na maaĩ. Akĩrĩa na akĩnyua, agĩcooka agĩkoma rĩngĩ. **7** Mũraika ũcio wa Jehova akĩmũkora hĩndĩ ya keerĩ, akĩmũhutia, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra ũrie nigũkorwo rũgendo rũria rũrĩ mbere yaku nĩ rũriahu mũno.” **8** Nĩ undũ ũcio agĩũkĩra akĩrĩa na akĩnyua. Akĩgĩa na hinya nĩ undũ

wa irio icio, agĩthĩ matukũ mĩrongo ĩna, mũthenya na ũtukũ, nginya agĩkinya Horebu, kĩrĩma-inĩ kĩa Ngai. **9** Kũu agĩthĩ agĩtoonya ngurunga, akĩraara ho. Nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩkimũkinyĩra, akĩũrio atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?” **10** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩi ngoretwo ndĩ na kiyo kinene nĩ ũndũ wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrikanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rũhiũ rwa njora. No nĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na nĩ nĩmarageria kũnjũraga.” **11** Nake Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Uma ũthĩĩ ũrũgame kĩrĩma-inĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo Jehova akĩrĩĩ kũhĩtũkĩra ho.” Hindĩ iyo rũhuho rũnene rwa hinya rũgiatũranga irĩma na rũgĩthethera mahiga mbere ya Jehova, no Jehova ndaari rũhuho-inĩ rũu. Thuutha wa rũhuho gũkĩgĩa gĩthingithia, no Jehova ndaari gĩthingithia-inĩ kũ. **12** Thuutha wa gĩthingithia gũgũka mwaki, no Jehova ndaari mwaki-inĩ ũcio, na thuutha wa mwaki ũcio gũgũka mũgambo mũceke, mũhooreru. **13** Rĩria Elija aigũre mũgambo ũcio, akĩguucia nguo yake akĩhumbĩra ũthĩũ, na akĩuma akĩrũgama mũromo-inĩ wa ngurunga. Hindĩ iyo mũgambo ũkimũũria atĩrĩ, “Elija, ũreka atĩa haha?” **14** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩi ngoretwo ndĩ na kiyo kinene nĩ ũndũ wa Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Andũ a Isiraeli nao nĩmaregete kĩrikanĩro gĩaku, makamomora igongona ciaku, na makooraga anabii aku na rũhiũ rwa njora. No nĩ nyiki ndigarĩte, na rĩu o na nĩ nĩmarageria kũnjũraga.” **15** Jehova akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭkĩra ũcooke o njĩra irĩa wokĩre, ũthĩĩ nginya Werũ wa Dameski. Wakinya kuo-rĩ, ũitĩrie Hazaeli maguta atũke mũthamaki wa Suriata. **16** Ŭcooke ũitĩrie Jehu mũrũ wa Nimushi maguta atũke mũthamaki wa Isiraeli, na ũitĩrie Elisha mũrũ wa Shafatu wa kuuma Abeli-Mehola maguta nĩguo atũke mũnabii ithenya riaku. **17** Jehu nĩakoora ĩria wotho ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Hazaeli, nake Elisha nĩakoora ĩria wotho ũkaahonoka rũhiũ rwa njora rwa Jehu. **18** Na rĩrĩ, nĩnditĩgĩrie ngĩri mũgwanja thĩĩnĩ wa Isiraeli, othe arĩa matarĩ maaturĩria Baali ndu, na matarĩ maamĩmũnyũ.” **19** Nĩ ũndũ ũcio Elija akĩuma kũu, agĩthĩ agĩkora Elisha mũrũ wa Shafatu. Aaciimbaga na ndegwa ikũmi na igĩrĩ ciohanĩtio na macooki igĩrĩ igĩrĩ, nowe aatwarithagia icooki rĩa ikũmi na meerĩ. Elija agĩthĩ harĩ we na akĩmũkĩria nguo yake ya igũrũ. **20** Nake Elisha agĩtiganĩria ndegwa ciake akĩrũmĩria Elija. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Njĩtikĩria ngoĩre baba na maitũ ũhoru, njooke njũke tũthĩĩ nawe.” Nake Elija akĩmũcookeria atĩrĩ, “Cooka, kaĩ arĩ atĩa ndagwĩka?” **21** Nĩ ũndũ ũcio Elisha akĩmũtĩga, agĩcooka. Akĩoya ndegwa icio ciake na macooki, agĩcithĩna. Agĩakia mwaki na mĩraũ, akĩruga nyama, agĩcihe andũ makĩrĩa. Thuutha ũcio akĩumagara, akĩrũmĩria Elija, agĩtũka mũteithia wake.

20 Na rĩrĩ, Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake ciothe cia ita, agĩtwarana hamwe na athamaki mĩrongo itatũ na eerĩ, marĩ na mbarathi na ngaari cia ita, akĩambata akĩrigiciĩria itũũra rĩa Samaria na akĩrĩtharĩkĩra. **2** Agĩtũma andũ mathĩ itũũra rĩu inene kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, makamwĩre atĩrĩ, “Beni-Hadadi

ekuuga ũũ: **3** ‘Betha na thahabu ciaku nĩ ciakwa, nao atumia aku na ciana ciaku, arĩa ega mũno, nĩ akwa.’” **4** Nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũcookeria atĩrĩ, “O ũguo uugĩte, wee mũthamaki mwathi wakwa-rĩ, nĩ mwene ndĩ waku, na kĩrĩa gĩothe ndĩ nakĩo nĩ gĩaku.” **5** Nao andũ acio maatũmitwo magĩcooka ringĩ makiuga atĩrĩ, “Beni-Hadadi ekuuga ũũ: ‘Ndaatũmanire ngĩenda betha ciaku, na thahabu, na atumia aku, o na ciana ciaku. **6** No ihinda ta rĩrĩ rĩciũ nĩngatũma anene akwa moke moiruurie nyũmba ya ũthamaki na nyũmba cia anene aku. Nĩmagataha indo ciothe irĩa cia bata, macikue.’” **7** Mũthamaki wa Isiraeli agĩta athuuri othe a bũrũri ũcio, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ mũtirona atĩ mũndũ ũyũ nĩ haaro aracaria! Rĩria aatũmanire agĩtĩta atumia akwa na ciana ciakwa, na betha na thahabu ciakwa-rĩ, nĩ ndiamũgĩrĩrie.” **8** Athuuri na andũ othe makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tiga kũmũthikĩrĩria, na ndũgetĩkĩre maĩndũ macio mothe arenda.” **9** Nake agĩcookeria andũ acio maatũmitwo nĩ Beni-Hadadi, akĩmeera atĩrĩ, “ĩrai mũthamaki, mwathi wakwa atĩrĩ, ndungata yaku nĩngwĩka maĩndũ marĩa worĩrie rĩa mbere, no ũndũ ũyũ ũrenda rĩu ndĩngĩwĩtĩkĩra.” Magĩthĩ magĩcookeria Beni-Hadadi ũhoru ũcio. **10** Nĩngĩ Beni-Hadadi agĩtũma ũhoru ringĩ kũrĩ Ahabu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ngai iroothũũra na ikĩrĩrĩrie gũthũũra, kũngĩtigara rũkũngũ Samaria rũiganu rwa kũhe andũ akwa o mũndũ ngundi ĩmwe.” **11** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcookia atĩrĩ, “Mwĩre ũũ: ‘Mũndũ ũrĩa ũreyooha indo cia mbaara ndaagĩrĩrwo nĩ gwĩtĩia ta mũndũ ũrĩa ũraciruta.’” **12** Hindĩ irĩa Beni-Hadadi aigũre ũhoru ũcio rĩria we na athamaki acio manyuuaga me hema-inĩ ciao, agĩatha andũ ake akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩhaarĩriei gũtharĩkĩra Samaria.” Nĩ ũndũ ũcio makĩhaarĩria gũtharĩkĩra itũũra rĩu inene. **13** Ihinda rĩu mũnabii agũka kũrĩ Ahabu mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũrona ita rĩrĩ inene ũũ? Nĩngĩrĩneana moko-inĩ maku ũmũthĩ, nĩgeetha ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’” **14** Nake Ahabu akĩũria atĩrĩ, “No nũũ ũgwĩka ũguo?” Nake mũnabii ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: Anene ethĩ arĩa matongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩo megwĩka ũguo.” Nĩngĩ akĩũria atĩrĩ, “Na nũũ ũkaambĩrĩria mbaara?” Nake mũnabii akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwe ũkaambiĩrĩria.” **15** Nĩ ũndũ ũcio Ahabu agĩta anene arĩa ethĩ 232 arĩa maatongoragia mbũtũ cia bũrũri. Nĩngĩ agĩcookanĩrĩria andũ acio angĩ a andũ a Isiraeli othe maarĩ 7,000. **16** Nao makĩumagara mĩaraho hĩndĩ irĩa Beni-Hadadi na athamaki acio mĩrongo itatũ na eerĩ arĩa maarĩ rĩmwe nake, maanyuuaga njoohi marĩ hema-inĩ ciao. **17** Anene acio ethĩ maatongoragia mbũtũ cia bũrũri nĩo maathiire mbere. Hindĩ iyo Beni-Hadadi niatũmĩ andũ a gũthigaana, nao makĩmũrehere ũhoru atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ na andũ marooka moimĩte Samaria.” **18** Nake akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo mokite na thayũ-rĩ, manyĩitei marĩ muoyo; angĩkorwo nĩ mbaara wa marehe-rĩ, manyĩitei marĩ muoyo.” **19** Anene acio ethĩ atongoria a mbũtũ cia bũrũri makĩumagara kuuma itũũra-inĩ marũmĩrĩrwo nĩ mbũtũ ya ita, **20** na o mũndũ akĩũraga thũ yake. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata makĩũra maĩngatĩthĩtio nĩ andũ a Isiraeli. No Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata akĩũra

ahaicite mbarathi me na andũ amwe ake arĩa ahaici a mbarathi. **21** Mũthamaki wa Isiraeli akĩmatindĩka na agĩtooria mbarathi na ngaari cia ita, akĩũraga Asuriata aingi mũno. **22** Thuutha ũcio mũnabii agĩkora mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩhaarĩrie wega, na wone ũria kwagĩrĩrie nĩ gwikwo, tondũ kimerera kĩa gĩgũka mũthamaki wa Suriata nĩagagũtharĩkĩra rĩngĩ.” **23** Ihinda-inĩ rĩu anene a mũthamaki wa Suriata makĩmũtaara atĩrĩ, “Ngai cia andũ a Isiraeli nĩ ngai cia irĩma-inĩ. Kĩu nĩkĩo gĩatũmire matũkĩrie hinya. No tũngĩhũũrana nao werũ-inĩ, ti-itherũ nĩtũkamakĩria hinya. **24** Ika atĩrĩ: Eheria athamaki othe kuuma mbũtũ-inĩ ciao, na ũmakũũranie na anene angĩ. **25** No nginya warahũre ita ta rĩria wateire, mbarathi o harĩ mbarathi, na ngaari ya ita harĩ o ngaari ya ita, nĩgeetha tũhote kũrũa na Isiraeli werũ-inĩ. Ti-itherũ hĩndĩ iyo nĩ tũgaakorwo tũri na hinya kũmakĩra.” Mũthamaki agĩtikania nao na agĩka o ũguo. **26** Kĩmera kĩa kĩaũmĩrĩrie gĩakinya-rĩ, Beni-Hadadi agĩcookanĩrĩria Asuriata, magĩthĩĩ Afeki makarũe na andũ a Isiraeli. **27** Rĩria andũ a Isiraeli o nao maacookanĩrĩrio na makĩneo indo ciothe, makiumagara magatũngane nao. Andũ a Isiraeli makĩamba hema ciao ing’ethanĩire nao matariĩ ta tũrũru twĩrĩ cia mbũri. Hĩndĩ iyo Asuriata maiyũrite bũrũri ũcio wothe. **28** Mũndũ wa Ngai agĩũka, akĩĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Tondũ Asuriata mareciiria Jehova nĩ ngai wa irĩma-inĩ na ti ngai wa ituamba-inĩ-rĩ, nĩngũneana mbũtũ ĩno nene ũũ moko-inĩ maku, nawe ũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’” **29** Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja maikarĩe mambĩte hema ciao mang’ethanĩire, na mũthenya wa mũgwanja makĩambĩrĩria mbaara. Andũ a Isiraeli makĩũraga thĩgari 100,000 cia magũrũ cia Asuriata, mũthenya ũmwe. **30** Acio angĩ makĩũrĩra itũũra inene rĩa Afeki, kũria rũthingo rwagwĩrĩre andũ ao 27,000. Nake Beni-Hadadi akĩũrĩra itũũra inene akĩĩhitha kanyũmba ga thĩĩnĩ. **31** Anene ake makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, nĩtũgũite atĩ athamaki a nyũmba ya Isiraeli nĩ marĩ tha. Twĩtũkĩrie tũthĩĩ kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli twĩhotorere nguo cia makũnia njohero na twĩrigĩcĩrie mĩhĩndo mĩtwe iitũ. **32** Gũkorwo nĩagetĩkĩra kũhonokia muoyo waku.” **32** Makĩthotora nguo cia makũnia njohero, na makĩrigĩcĩria mĩhĩndo mĩtwe yao, magĩthĩĩ kũrĩ mũthamaki wa Isiraeli, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ndungata yaku Beni-Hadadi egũkwĩra atĩrĩ, ‘Ndagũthaita reke ndũũre muoyo.’” Nake mũthamaki akĩmooria atĩrĩ, “Arĩ o muoyo? Ŭcio-rĩ, nĩ mũrũ wa baba.” **33** Andũ acio makĩũga ũguo meerwo taarĩ kimenyithia kĩa, makĩgwatĩria kiugo gĩake, makiuga atĩrĩ, “Iĩ nĩguo, Beni-Hadadi nĩ mũrũ wa thoguo.” Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Thĩĩ mũmũrehe.” Rĩria Beni-Hadadi oimĩrĩre, Ahabu akĩmũngĩria ngaari-inĩ yake ya ita. **34** Beni-Hadadi akĩĩra Mũthamaki Ahabu atĩrĩ, “Nĩngũgũcookeria matũũra marĩa baba aatunyire thoguo, nawe ũthondeke kũndũ kwa wonjoria thĩĩnĩ wa Dameski, o ta ũria baba eekite Samaria.” Nake Ahabu akiuga atĩrĩ, “Kũngĩgia na kĩrikanĩro kĩa ũiguano witũ nawe, nĩngũrekereria ũthĩ.” Nĩ ũndũ ũcio magĩthondeka kĩrikanĩro kĩa ũiguano, akĩmwĩtikĩria athĩ. **35** Na ũndũ wa kiugo kĩa Jehova, mũndũ ũmwe wa arĩa a anabii nĩerire mũndũ wa thiritũ

yake atĩrĩ, “Ngũtha na mũtĩ waku wa mbaara,” no mũndũ ũcio akĩrega. **36** Nĩ ũndũ ũcio mũnabii akĩmwĩra atĩrĩ, “Tondũ ndũnathĩkĩra Jehova-rĩ, wathĩĩ wandiga o ũguo nĩkũũragwo nĩ mũrũũthi.” Na thuutha wa mũndũ ũcio gũthĩĩ-rĩ, agĩkorwo nĩ mũrũũthi, ũkimũũraga. **37** Nĩngĩ mũnabii akĩona mũndũ ũngĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndagũthaita ngũtha,” nake mũndũ ũcio akĩmũgũtha na akĩmũtĩhĩa. **38** Mũnabii agĩthĩĩ, akĩrũgama mũkĩra-inĩ wa njira etereire mũthamaki. Ehumĩrĩre maitho na gĩtambaya kĩa mũtwe nĩguo ndakamenyeke. **39** Na rĩria mũthamaki aahĩtũkaga-rĩ, mũnabii ũcio akĩmwĩta, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ndungata yaku ndĩratĩĩte harĩa mbaara ĩneneheire, nake mũndũ ũmwe arooka kũrĩ nĩ arĩ na mũndũ mũtahe, aranjĩra atĩrĩ, ‘Rangĩra mũndũ ũyũ, na angĩũra, wee nĩwe ũkooragwo handũ hake, kana ũrĩhe taranda ĩmwe ya betha.’” **40** Hĩndĩ rĩa ndungata yaku yagĩire na mĩhang’o ya haha na harĩa mũndũ ũcio akiũra.” Mũthamaki wa Isiraeli akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩrio itũro rĩaku, o ta ũguo wee mwene woiga.” **41** Hĩndĩ iyo mũnabii akĩeheria gĩtambaya maitho-inĩ na ihenya, nake mũthamaki wa Isiraeli akĩmũmenya atĩ nĩ ũmwe wa anabii. **42** Akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Nĩũrekerieire mũndũ ũria nĩ ndĩratũite atĩ no nginya akue. Nĩ ũndũ ũcio wee nĩwe ũgũka handũ hake, nao andũ aku mooragwo handũ ha andũ ake.’” **43** Mũthamaki wa Isiraeli agĩthĩĩ Samaria nyũmba-inĩ yake ya ũthamaki athĩtĩte gĩthĩithi na arĩ mũrakaru.

21 Na rĩri, thuutha ũcio gũkĩgia na ũndũ wakonĩĩ mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ũria Mũjezireeli. Mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ warĩ kũu Jezireeli, hakuĩ na nyũmba ya ũthamaki ya Ahabu mũthamaki wa Samaria. **2** Nake Ahabu akĩĩra Nabothu atĩrĩ, “He mũgũnda waku wa mĩthabibũ haandage mboga, tondũ ũrĩ hakuĩ na nyũmba yakwa ya ũthamaki. Nĩngũgũkũũranĩria na mũgũnda ũngĩ wa mĩthabibũ mwega gũkĩra ũyũ, kana ũngĩona arĩ wega, no ngũhe mbeeca ciiganĩte thogora wagu.” **3** No Nabothu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Jehova arogĩria ngũhe igai rĩa maithe makwa.” **4** Nĩ ũndũ ũcio Ahabu akiĩũka athĩtĩte gĩthĩithi na arĩ mũrakaru, tondũ Nabothu ũria Mũjezireeli nĩamwĩrĩre atĩrĩ, “Nĩngĩkũhe igai rĩa maithe makwa.” Agĩkoma ũrĩrĩ wake ang’athĩte na akĩrega kũria irio. **5** Nake Jezebeli mũtumia wake akĩngĩria akĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmĩte ũtukie gĩthĩithi? Ŭrarega kũria irio nĩkĩ?” **6** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ tondũ njĩrĩre Nabothu ũria Mũjezireeli atĩrĩ, ‘Nyenderia mũgũnda waku wa mĩthabibũ, kana ũngĩona kwagĩrĩre, ngũhe mũgũnda ũngĩ wa mĩthabibũ handũ hagu.’” No anjĩra atĩrĩ, “Nĩngĩkũhe mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ.” **7** Jezebeli mũtumia wake akĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭguo nĩguo ũgwĩka arĩ we mũthamaki wa Isiraeli? Ŭkĩra ũrĩel Kena. Nĩ nĩ ngũkũhe mũgũnda wa mĩthabibũ wa Nabothu ũcio Mũjezireeli.” **8** Nĩ ũndũ ũcio akĩandĩka marĩa na rĩĩtwa rĩa Ahabu, na akĩmahũũra mũhũũri wake, akĩmatũma kũrĩ athuuri na anene arĩa maatũũranagia na Nabothu itũũra-inĩ rĩake inene. **9** Marĩa-inĩ macio aandĩkĩte ũũ: “Anĩrĩrai mũthenya wa kwĩhinga kũria irio, na mũkarĩrie Nabothu handũ ekuoneka, gatagatĩ ka andũ. **10** No mũĩge imaramari igĩrĩ ĩmũng’etheire, mũcĩire

irute ūira wa atī nīarumite Ngai na akaruma mūthamaki. Mūcooke mūmumie nja ya itūūra mūmūhūre na mahiga nyuguto nginya akue.” **11** Nī ūndū ūcio athuuri na anene ariā maatūūrāga itūūra-inī inene rīa Nabothu magīka o ta ūrīa Jezebeli aathanite marūa-inī macio aamaandikiire. **12** Makīanīrīa mūthenya wa kwīhinga kūrīa irio, na magīkarīrīa Nabothu handū ekuoneka, gatagatī-inī ka andū. **13** Nīngī imaramari igīrī igīkara imūng’etheire, na ikiruta thitango ya gūkīrīa Nabothu mbere ya andū, ikiuga atīrī, “Nabothu nīarumite Ngai, na akaruma mūthamaki.” Nī ūndū ūcio makīmumia nja ya itūūra inene, makīmūhūra na mahiga nyuguto nginya agikua. **14** Magīcooka magitwara ūhorō kūrī Jezebeli, makīmīrīa atīrī, “Nabothu nīmūhūre na mahiga nyuguto na nī mūkuu.” **15** Jezebeli aarīka kūigua atī Nabothu nīahūrītwa na mahiga nyuguto agakua-rī, akīrīa Ahabu atīrī “Ūkīra wīgwatīre mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu ūrīa Mūjēzireelī ūcio araregete gūkwenderia. Ndarī muoyo, niakuite.” **16** Hīndī rīrīa Ahabu aigūre atī Nabothu nīakuite, agīkūrīa, agīkūrīka akegwatīre mūgūnda wa mīthabībū wa Nabothu. **17** Na rīrī, kiugo kīa Jehova gīgīkīnyīrīa Elīa ūrīa Mūtīshībī akīrīrīwō atīrī, **18** “Ikūrīka ūgatūnge Ahabu mūthamaki wa Isīraeli, ūrīa wathanaga Samārīa. Rīu arī mūgūnda-inī wa mīthabībū wa Nabothu kūrīa athīite kwīgwatīra mūgūnda ūcio ūtūike wake. **19** Mwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ū: Gīthī ndūūrāgīte mūdū na ūkaamūtunya indo ciake?’ Nīngī ūmwīre atīrī, ‘Jehova ekuuga ū: Handū harīa ngui iracūnīire thakame ya Nabothu-rī, hau no ho ngui igaacūnīra thakame yaku, īī, yaku wee mwene!’” **20** Nake Ahabu akīrīa Elīa atīrī, “Wee thū yakwa, anga nīwangora!” Nake Elīa agīcookia atīrī, “īī, nīndagūkora, tondū nīwīrūtīire gwīka ūūru maitho-inī ma Jehova. **21** ‘Na rīrī, nīngūkūrehere mwanangīko. Nīngūnīna njīaro ciaku, na nīnīre Ahabu cīana ciothe cia arūme thīnī wa Isīraeli, arī ngombo kana ūrīa ūtarī ngombo. **22** Nīngatūma nyūmba yaku īhaane o ta ya Jeroboamu mūrū wa Nebatī, na ta ya Baasha mūrū wa Ahīja, tondū nīndakarītīe na ūgatūma Isīraeli mehīe.’” **23** “Naguo ūhorō ūkonīī Jezebeli, Jehova ekuuga ū: ‘Ngui nīgatambuurangīra Jezebeli rūthīngo-inī rwa Jezireelī.’” **24** “Andū a Ahabu arīa magaakuīra itūūra-inī, makaarīto nī ngui. Nao arīa magaakuīra mīgūnda-inī makaarīto nī nyoni cia rīera-inī.” **25** (Na rīrī, gūtīrī kuoneka mūdū ta Ahabu werūtīire gwīka ūūru maitho-inī ma Jehova, arīngīrīrīo nī mūtumia wake Jezebeli. **26** Mītugo yake yarī mīūru mūno nī ūndū wa kūrīmīrīa mīhianano ya kūhooywo ta ūrīa Aamori meekaga, arīa Jehova aīngatīre akīmeheria mbere ya Isīraeli.) **27** Hīndī rīrīa Ahabu aigūre ciugo icio, agītārūranga nguo ciake, akīlūmba nguo ya ikūnia na akīhīnga kūrīa irio. Aakomaga ehumbīte nguo ya ikūnia na agathīaga enyīhītīe. **28** Hīndī īyo kiugo kīa Jehova gīgīkīnyīrīa Elīa ūrīa Mūtīshībī, akīūrio atīrī: **29** “Nīwonete ūrīa Ahabu enyīhītīe mbere yakwa? Tondū we nīenyīhītīe, ndikarehe mwanangīko ūyū matukū-inī make, no nīngāūrehere nyūmba yake matukū-inī ma mūrīū.”

22 Na rīrī, kwa ihinda rīa mīaka itatū gūtīarī na mbaara gatagatī ga Suriata na Isīraeli. **2** No mwaka-inī wa gatatū, Jehoshafatu mūthamaki wa Juda agīkūrīka, agīthī gūceera mūthamaki wa Isīraeli. **3** Mūthamaki wa Isīraeli nīakoretwo eera anene ake atīrī, “Gīthī mūtīū atī Ramothu-Gileadī nī itūūra rīitū, na gūtīrī ūndū tūreka wa kūrīoya rīngī kuuma kūrī mūthamaki wa Suriata?” **4** Nī ūndū ūcio akīūria Jehoshafatu atīrī, “Nīgūthī na nī tūkahūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadī?” Nake Jehoshafatu agīcookeria mūthamaki wa Isīraeli atīrī, “Nīi nawe tūrī ūndū ūmwe, andū akwa no ta andū aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku.” **5** No Jehoshafatu agīcooka akīrīa mūthamaki wa Isīraeli atīrī, “Amba ūtūirīe na ūmenye ūtaaro wa Jehova.” **6** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isīraeli agīcookanīrīrīa anabīi hamwe, nao maarī anabīi ta magana mana, akīmoorīa atīrī, “Thīi ngahūūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadī, kana ndigathī?” Makīmūcookeria atīrī, “Thīi, nīgūkorwo Jehova nīekūneana itūūra rīu moko-inī ma mūthamaki.” **7** Nowe Jehoshafatu akīūria atīrī, “Kāi gūkū gūtārī mūnabīi wa Jehova ūrīa tūngītūirīa ūhorō kuuma kūrī we?” **8** Mūthamaki wa Isīraeli agīcookeria Jehoshafatu atīrī, “Nī kūrī mūdū ūmwe ūrīa ūngītūitūirīa ūhorō kuuma kūrī Jehova, no nīndīmūthūire tondū gūtīrī hīndī andathagīra ūndū mwega, no maūdū mooru hīndī ciothe. Nake nīwe Mikaya mūrū wa Imula.” No Jehoshafatu agīcookia atīrī, “Mūthamaki ndagīrīrīwō nī kuuga ūguo.” **9** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isīraeli agītā ūmwe wa anene ake, akīmīrīa atīrī, “Ndehera Mikaya mūrū wa Imula narua.” **10** Hīndī īyo mūthamaki wa Isīraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda mehumbīte nguo ciao cia ūthamaki na magaīkarīa itī ciao cia ūnene hau kīlūhīro-inī kīa ngano, itoonyeroinī rīa kīhīngo gīa itūūra rīa Samārīa, nao anabīi othe maarī ho makīratha me mbere yao. **11** Na rīrī, Zedekīa mūrū wa Kēnaana nīathondekete hīa cia kīgēra, nake akiuga atīrī, “Jehova ekuuga ū: ‘Icī nīcio mūgatheeca Asuriata nacio nginya mūmaniine.’” **12** Nao anabīi acio angī othe maarathaga o ūndū ūmwe, makoiga atīrī, “Tharīkīra Ramothu-Gileadī na nīgūtōoria, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **13** Mūdū ūrīa watūmitwo ageete Mikaya akīmīrīa ūū, “Atīrīrī, anabīi arīa angī othe maarītīe o ta mūdū ūmwe, nao mararathīra mūthamaki ūhootani. Reke kiugo gīaku gītīkanīe na kīao, na warīe ūndū mwega.” **14** Nowe Mikaya akiuga atīrī, “Tī-itherū o ta ūrīa Jehova atīūraga muoyo, nīi ngūmwīra o ūrīa Jehova ekūnjīra.” **15** Hīndī rīrīa aakīnyīre-rī, mūthamaki akīmūria atīrī, “Mikaya, tūthīi tūkahūranīre itūūra rīa Ramothu-Gileadī, kana tūtīgathī?” Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Rītharīkīre na ūhootane, tondū Jehova nīekūrīneana moko-inī ma mūthamaki.” **16** Mūthamaki akīmīrīa atīrī, “Nī maita maigana ngūtūura ngwīhītīthīagia ndūkae kūnjīra ūhorō ūngī, tīga ūhorō wa ma thīnī wa rītwa rīa Jehova?” **17** Nake Mikaya akīmūcookeria atīrī, “Ndīronīre andū a Isīraeli othe mahurunjūkīre irīma-inī ta ng’ondū itarī na mūrīthī, nake Jehova aroiga atīrī, ‘Andū aya matīrī na mwathi. O mūdū nīarekwo ainūke gwake na thayū.’” **18** Nake

mūthamaki wa Isiraeli akīra Jehoshafatu atīrī, “Githi ndikwīre atī ndarī hīndī angīndathīra ūhoro mwega, tīga o ūrīa mūūru?” **19** Mikaya agithīi na mbere, akiuga atīrī, “Nī ūndū ūcio thīkīrīria kiugo kīa Jehova: Ndironire Jehova aikarīre gītī gīake kīa ūnene arī na mbūtū yothē ya igūrū irūgamite imūthiūrūkiire mwena wa ūrīo na wa ūmōtho. **20** Nake Jehova akīūria atīrī, ‘Nūū ūkūheenereria Ahabu nīguo atharīkīre Ramothu-Gileadi, nīgeetha athīi agakūre kuo?’ ‘Ūmwe akiuga ūū, na ūrīa ūngī ūū. **21** Marīgīrīrio-inī roho ūmwe ūkiūmīra, ūkīrūgama mbere ya Jehova, ūkiuga atīrī, ‘Nī nīi ngūmūheenereria.’ **22** ‘Jehova akīūria atīrī, ‘Ūkūmūheenereria atīa?’ ‘Naguo ūkiuga atīrī, ‘Nīgūthīi ngūthīi ndūike roho wa maheeni tūna-inī twa anabīi ake othe.’ ‘Jehova akiuga atīrī, ‘Wee nīūkūhota kūmūheenereria. Thīi ūgeeke ūguo.’ **23** ‘Nī ūndū ūcio Jehova nīekīrīte roho wa maheeni tūna-inī twa anabīi aya aku othe. Jehova nīagwathīrīire mwanangīko.” **24** Hīndī iyo Zedekia mūrū wa Kenaana agīkuhīrīria na akīgūtha Mīkaya rūhī rwa ūthiū. Akīmūūria atīrī, “Kaī roho wa Jehova aragereire kū rīrīa aroimire kūrī nīi, nīguo aarie nawe?” **25** Mīkaya agīcookia atīrī, “Nīūkamenya mūthenya ūrīa ūgaathīi kwīhitha kanyūmba ka na thīnīi.” **26** Mūthamaki wa Isiraeli agīathana, akiuga atīrī, “Oyai Mīkaya mūmūcookie kūrī Amoni mwathi wa itūūra inene, na kūrī Joashu mūrū wa mūthamaki, **27** na muge atīrī, ‘Mūthamaki ekuuga ūū: Mūndū ūyū nīaikio njeera na ndakaheo kīndū gīa kūrīa tīga mūgate na maaī, ngīnya rīrīa ngaacooka na thīi.”” **28** Mīkaya akiuga atīrī, “Ūngīgaacooka na thayū-rī, no gūtūikire atī Jehova ndaarīte na nīi.” Agīcooka akiuga atīrī, “Igūai ūhoro wakwa, inyūi andū aya inyuothe!” **29** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mūthamaki wa Juda makīambata ngīnya Ramothu-Gileadi. **30** Nake mūthamaki wa Isiraeli akīra Jehoshafatu atīrī, “Nīngūtoonya mbaara-inī ndūgarūrīte ndikamenyeke, no wee wīkīre nguo cia ūthamaki.” Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli akīgarūra ndakamenyeke na agītoonya mbaara-inī. **31** Na rīrī, mūthamaki wa Suriata nīathīte anene ake mīrongo itatū na eerī a ngaari cia ita, akoiga atīrī, “Mūtīkarūe na mūndū o na ūmwe, mūnene kana mūnīni, tīga o mūthamaki wa Isiraeli.” **32** Rīrīa anene a mbūtū cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magīciiria atīrī, “Ti-itherū ūyū nīwe mūthamaki wa Isiraeli” Nī ūndū ūcio makīgarūrūka mamūtharīkīre, no rīrīa Jehoshafatu aakaire-rī, **33** anene acio a ngaari cia ita makīona atī ūcio ti mūthamaki wa Isiraeli, magītīga kūmūngatīthia. **34** No mūndū ūmwe akīgeeta ūta wake, agīkīa mūgū o ro ūguo, naguo ūkīratha mūthamaki wa Isiraeli o gatagatī-inī ka maguthīkanīrio na nguo yake ya mbaara. Nake mūthamaki akīra mūtwarīthia wa ngaari yake ya ita atīrī, “Garūra ngaari ūndute mbaara-inī. Nīndagurario.” **35** Nayo mbaara īkīnēneha, īgīthīi na mbere mūthenya wothē, nake mūthamaki agīkara anyītīrīrwo ngaari-inī yake ya ita angētheire Asuriata. Nayo thakame īkiura kuuma kīronda gīake hau aagurarītio, īgītīka ngaari-inī ya ita, na hwaī-inī ūcio agīkua. **36** Rīūa rīgīthūa, gūkīanīrīrwo kūrī mbūtū cia ita, ikīrwo atīrī, “O mūndū nīainūke itūūra rīake;

o mūndū nīacooke būrūri wake!” **37** Nī ūndū ūcio mūthamaki wa Isiraeli agīkua na agītwarwo Samaria, makīmūthika kuo. **38** Nao magīthambīria ngaari iyo ya ita karia-inī ga Samaria, (harīa maraya meethambagīra), nacio ngui igīcūna thakame yake, o ta ūrīa kiugo kīa Jehova kīoigīte. **39** Namo maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Ahabu, hamwe na maūndū marīa we eekire, na nyūmba ya ūthamaki rīra aakithīrie na ikīgēmio na mīguongo, o na matūūra marīa airīgīre na thīngō cia hīnya, githī maūndū macio matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Isiraeli? **40** Ahabu akīhurūka hamwe na maithe make. Nake mūrūi Ahazia agītūika mūthamaki ithenya rīake. **41** Jehoshafatu mūrū wa Asa aatuikire mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa īna wa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli. **42** Jehoshafatu aarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo itatū na itano rīrīa aatuikire mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalem mīaka mīrongo īrī na itano. Nyina eetagwo Azuba mwarī wa Shīlīhi. **43** No maūndū-inī mothe, aarūhīrīre mīthīire ya ithe Asa na ndarī hīndī aatiganire nayo; nīekire maūndū marīa magīrīire maithe-inī ma Jehova. O na kūrī ūguo-rī, kūndū kūrīa gūtūīgūru gūtīeherīrio, nao andū magīthīi na mbere kūrūtīra magongona na gūcīnīra ūbumba kuo. **44** Nīngī Jehoshafatu magīkara marī na thayū na mūthamaki wa Isiraeli. **45** Maūndū marīa mangī makonīi wathani wa Jehoshafatu, na maūndū marīa aahīngīrie, o na ūhootani wake mbaara-inī, githī matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūndū ma athamaki a Juda? **46** Nake akīnīina būrūri-inī arūme arīa maahūūruga ūmaraya na arūme arīa angī mahooeroo-inī, arīa maatigaire kuo kuuma hīndī ya ūthamaki wa ithe Asa. **47** Hīndī iyo gūtīarī mūthamaki Edomu; mūnīni wa mūthamaki nīwe waathanaga. **48** Nake Jehoshafatu nīaakire marikabu nyingī cia wonjoria, cia gūthīi kūgīra thahabu Ofiri, no itīigana gūthīi, tondū nīcioinīkangīre kūu Ezion-Geberi. **49** Hīndī iyo Ahazia mūrū wa Ahabu akīra Jehoshafatu atīrī, “Itīkīria andū akwa matherere hamwe na andū aku,” nowe Jehoshafatu akīrega. **50** Nake Jehoshafatu akīhurūka hamwe na maithe make, agīthikwo hamwe nao itūūra-inī rīa ithe Daudi. Nake mūrūi Jehoramū agīthamaka ithenya rīake. **51** Ahazia mūrū wa Ahabu aatuikire mūthamaki wa Isiraeli kūu Samaria mwaka-inī wa ikūmī na mūgwanja wa Jehoshafatu, mūthamaki wa Juda, nake agīthamakīra Isiraeli mīaka īrī. **52** Nake agīka maūndū mooru maithe-inī ma Jehova, tondū nīarūmīrīre mīthīire ya ithe na nyina na mīthīire ya Jeroboamu mūrū wa Nebatī, ūrīa watūmire Isiraeli mehīe. **53** Nake agītungatīra Baalī, akīmīnamīrīra akīmīhooya, na akīrakaria Jehova Ngai wa Isiraeli o ta ūrīa ithe eekite.

2 Athamaki

1 Na rīrī, thuutha wa gīkuū kīa Ahabu, andū a Moabi makīrega gwaṭhikīra Isiraeli. **2** Na rīrī, Ahazia nīagwīte kuuma ndirica-inī ya nyūmba yake ya igūrū kūu Samaria, akagurario. Nī undū ūcio agītūma andū, akīmeera atīrī, “Thiī mūkoorie Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi, kana hihi nīngūhona nguraro ici.” **3** No mūraika wa Jehova akīra Elija ūria Mūtishibi atīrī, “Ambata, ūthiī ūtūngane na andū acio matūmitwo nī mūthamaki wa Samaria, ūmoorie atīrī, ‘Nī Ngai gūtārī thiīnī wa Isiraeli nīguo mūthiī mūkahooe ūhoro kuuma kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?’ **4** Nī undū ūcio Jehova ekuuga ūū: ‘Ndūkuuma gītanda-inī hau ūkomete. Ti-itherū nīngūkua!’” Nī undū ūcio Elija agīthiī. **5** Rīria andū acio maatūmitwo maacookire kūrī mūthamaki, akīmooria atīrī, “Nī kī gītūma mūcooke?” **6** Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī harī na mūdū ūkire gūtūtūnga, aatwīra atīrī, ‘Cookai kūrī mūthamaki ūria ūmūtūmite, mūmwīre atīrī, ‘Jehova ekūria atīrī: Nī Ngai gūtārī thiīnī wa Isiraeli nīguo ūtūme andū makahooe ūhoro kuuma kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi?’ Nī undū ūcio ndūkuuma gītanda-inī hau ūkomete. Ti-itherū nīngūkua!’” **7** Nake mūthamaki akīmooria atīrī, “Mūdū ūcio ūkire kūmūtūnga na aamwīra ūguo-rī, ekūhaanaga atīa?” **8** Nao makīmūcookeria atīrī, “Nī mūdū wihūmbite nguo ya guoya, na akeoha mūcibi wa ngoothi njohero.” Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Ūcio oima Elija ūria Mūtishibi.” **9** Nake agītūmīra Elija mūnene wa thigari arī na gīkundi giāke kīa andū mīrongo itano; mūnene ūcio akiambata kūrī Elija, ūria waikarīte gacūmbirī ga kīrima, akīmwīra atīrī, “Wee mūdū wa Ngai, mūthamaki ekuuga atīrī, ‘Ikūrūka!’” **10** Nake Elija agīcookeria mūnene ūcio atīrī, “Akorwo ndī mūdū wa Ngai-rī, mwaki nīūkūrūke uume igūrū, ūgūcine hamwe na andū aya aku mīrongo itano!” Hīndī o iyo mwaki ūgīkūrūka kuuma igūrū, ūgīcina mūnene ūcio hamwe na andū ake. **11** Nīngī mūthamaki agītūmīra Elija mūnene ūngī wa thigari arī na andū ake mīrongo itano. Nake mūnene ūcio akīmwīra atīrī, “Wee mūdū wa Ngai, mūthamaki ekuuga atīrī, ‘Ikūrūka narua!’” **12** Nake Elija akīmūcookeria atīrī, “Akorwo ndī mūdū wa Ngai-rī, mwaki nīūkūrūke uume igūrū, ūgūcine hamwe na andū aya aku mīrongo itano!” Hīndī iyo mwaki wa Ngai ūgīkūrūka kuuma igūrū, ūgīcina mūnene ūcio hamwe na andū ake mīrongo itano. **13** Nī undū ūcio mūthamaki agītūma mūnene wa gatatū na andū ake mīrongo itano. Mūnene ūcio wa gatatū akiambata, agīturia ndu mbere ya Elija. Akīmūthaita, akīmwīra atīrī, “Wee mūdū wa Ngai, reke muoyo wakwa na wa andū aya mīrongo itano wonwo ūrī kīndū kīrī bata nīwe, ithūi ndungata ciaku!” **14** Kīone, mwaki nīūkūrūkīte kuuma igūrū, na ūgacina anene acio eerī a mbere hamwe na andū ao. No rīrī, reke muoyo wakwa wonwo ūrī kīndū kīrī bata nīwe!” **15** Nake mūraika wa Jehova akīra Elija atīrī, “Ikūrūkania hamwe nake, na ndūkamwītīgīre.” Nī undū ūcio Elija agītūkīra, agītūkūrūkania nake ngīnya kūrī mūthamaki. **16** Nake akīra mūthamaki atīrī, “Jehova ekuuga ūū: Nī Ngai gūtārī thiīnī wa Isiraeli wa kūhooyo wo ūhoro

nīwe, atī nīkīo ūgītūma andū makahooe ūhoro kūrī Baali-Zebubu, ngai ya Ekironi? Tondū nīwīkīte ūguorī, ndūrī hīndī ūkōima gītanda-inī kīu ūkomeire. Ti-itherū nīngūkua!” **17** Nī undū ūcio agīkua, kūringana na kiugo kīa Jehova kīrīa kīarītio nī Elija. Na tondū Ahazia ndaarī na mwana wa kahī-rī, Joramu nīwe watūkīre mūthamaki ithenya rīake mwaka-inī wa keerī wa Jehoramu mūrū wa Jehoshafatu mūthamaki wa Juda. **18** Maūdū marīa mangī mothe makonīi wathani wa Ahazia, na marīa eekire-rī, gīthī matīandīkītwo ibuku-inī rīa maūdū ma ihinda rīa athamaki a Isiraeli?

2 Hīndī ūria Jehova aarī hakūhī kuoya Elija amūtware igūrū arī thiīnī wa kihuhūkano kīa rūhuho-rī, Elija na Elisha maarī njīra-inī makīuma Giligali. **2** Nake Elija akīra Elisha atīrī, “Ikara haha; tondū Jehova nīandūmite thiī Betheli.” Nowe Elisha akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo na o ta ūria ūtūūruga muoyo-rī, nīi ndīgūgūtiga” Nī undū ūcio magīkūrūka magīthiī Betheli. **3** Hīndī iyo thīritū ya anabīi a kūu Betheli magīka kūrī Elisha, makīmūūria atīrī, “Nīumenyete atī Jehova nīekuoya mwathi waku amweherie harīwe ūmūthi?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Īi nīnjūū, no mūtikaarie ūhoro ūcio.” **4** Nīngī Elija akīmwīra atīrī, “Elisha, ikara haha; tondū Jehova nīandūmite thiī Jeriko.” Nake akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo na o ta ūria wee ūtūūruga muoyo-rī, nīi ndīgūgūtiga.” Nī undū ūcio magīthiī Jeriko. **5** Nao andū a thīritū ya anabīi a kūu Jeriko magīkora Elisha makīmūūria atīrī, “Nīumenyete atī Jehova nīekuoya mwathi waku amweherie harīwe ūmūthi?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Īi nīnjūū, no mūtikaarie ūhoro ūcio.” **6** Nīngī Elija akīmwīra atīrī, “Ikara haha, tondū Jehova nīandūmite thiī Jorodani.” Nake akīmwīra atīrī, “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, na o ta ūria wee ūtūūruga muoyo-rī, nīi ndīgūgūtiga.” Nī undū ūcio-rī, o eerī magīthiī na mbere na rūgendo. **7** Nao andū mīrongo itano a thīritū ya anabīi magīthiī makīrūgama haraaya, marorete harīa Elija na Elisha maarūngīi, hau rūūi-inī rwa Jorodani. **8** Nake Elija akīruta nguo yake ya igūrū, akīmīkūnja, akīgūtha maaī nayo. Namo maaī makīgayūkana mwena wa ūrio na wa ūmotho, nao eerī makīringīra thī nyūmū. **9** Rīria maarīkirie kūringa-rī, Elija akīra Elisha atīrī, “Njīra atīrī, nīatīa ingīgwīkīra itaaneherio harīwe?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Ngwenda kūgaya hinya wa roho waku maita meerī.” **10** Nake Elija akiuga atīrī, “Ūndū ūcio wahooya nī undū mūrītū, no rīrī, wanyona ngīeherio harīwe-rī, nīngūtūika waku, no Waga kūnyona ndūgūtūika waku.” **11** Na rīrī, rīrīa maatwaranite makīaragia, o rīmwe ngaari yarīrīmībūkaga mwaki na mbarathi ciarīrīmībūkaga mwaki ikūmīra na ikīmatīgīthūkīania eerī, na Elija akiambata igūrū arī thiīnī wa kihuhūkano kīa rūhuho. **12** Elisha ona ūguo agīkaya, akiuga atīrī, “Ūūi baba-ī! Ūūi baba-ī! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” Nake Elisha ndaacookire kūmuona rīngī. Hīndī iyo akīaūra nguo ciāke, agīcītembūranga. **13** Nake akīoya nguo ya igūrū ūria yagwīte kuuma harī Elija na agīthiī akīrūgama hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa

Jorodani. **14** Ningi akioya nguo iyo ya iguru yagwite ikoima hara Elija, akigutha maa nayo. Akuria atiri, "Riu akiri ha Jehova, Ngai wa Elija?" Na riria aaguthira maa, makigayukana maita meeri mwena wa urio na mwena wa umotho, nake akiringa. **15** Andu a thiritu ya anabii kuuma Jeriko aria maacuthiriurie makiuga atiri, "Roho wa Elija riu uri iguru ria Elisha." Nao magithi kumutunga, makiaimira thi mbere yake. **16** Nao makiuga atiri, "Ta kirore, ithu ndungata ciaku turi na andu mari hinya mirongo itano. Metikirie mathi magacarie mwathi waku. No gukorwo Roho wa Jehova amuoire aamutwara kirima-ini kana gituamba-ini." Nao Elisha akimacookeria atiri, "Aca, tigai kumatuma." **17** No makimuringiriria o nginya agiconoka, akiremwo ni kurega. Ni undu ucio akiuga atiri, "Matumei." Nao magituma andu mirongo itano, aria maamwethire mithenya itatu, no matigana kumuona. **18** Na riria maacookire kuri Elisha, uria waikaraga Jeriko, akimeera atiri, "Githi ndiamwirie mutigathi?" **19** Andu a itura riu inene makira Elisha atiri, "Mwathi witu, itura riri riri handu hega, o ta uria ureyonera, no maa mario ni maruri, nguo bururi ndugiaga kindu." **20** Nake akiuga atiri, "Ndeherai mbakuri njeru, na mumukire cumbi." Ni undu ucio makimurehere. **21** Nao agithi githima-ini, agikia cumbi maa-ini, akiuga atiri, "Jehova ekuuga uu, Nindathondeka maa maya. Matigacooka kurehe giku kana matume bururi wage kugia kindu ringi." **22** Nao maa macio matuire mari mega nginya umuthi, kuringana na kiugo kiria kiaritio ni Elisha. **23** Nao Elisha akiuma kuu, agithi Betheli. Na riria aari njira-ini agithi-riri, imwana imwe ikiuma itura-ini, ikimunyuria, ikiuga atiri, "Ambata nakuu, wee kihara giki! Ambata nakuu, wee kihara giki!" **24** Nao akiuhura, agicirora, agiciruma na kirumi riitwa-ini ria Jehova. Nao nduba igiri ikiuma githaka-ini, igitambuura imwana mirongo ina na igiri ciacio. **25** Nao agithi Kirima-ini gia Karimeli, na kuuma kuu agicooka Samaria.

3 Na riri, Joramu muru wa Ahabu agituika muthamaki wa Israeli kuu Samaria mwaka-ini wa ikumi na inana wa Jehoshafatu, muthamaki wa Juda, nake agiathana miaka ikumi na iri. **2** Nao agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, no ti ta uria ithe na nyina meekite. We nieheririe ihiga riria riamuriro Baali riria riakitwo ni ithe. **3** No riri, niarumiriire mehia ma Jeroboamu muru wa Nebati, maria eehirie na agituma andu a Israeli o nao meehie, na ndaigana kumatiga. **4** Na riri, Mesha muthamaki wa Moabi niarithagia ng'ondo na nari atwaragire muthamaki wa Israeli tuturume 100,000 na guoya wa ndurume 100,000. **5** No riria Ahabu aakuire, muthamaki wa Moabi akiremera muthamaki wa Israeli. **6** Ni undu ucio ihinda riu Muthamaki Joramu, akiuma Samaria na agicookanirira andu a Israeli othe. **7** Ningi agitumira Jehoshafatu muthamaki wa Juda ndumiriri ino: "Muthamaki wa Moabi nianjukurire akanemera. Niguthi na ni tukahurane na Moabi?" Nao akimucookeria atiri, "Ii, ninguthi nawe, ni nawe turi undu umwe, andu akwa no ta andu aku, na mbarathi ciakwa no ta mbarathi ciaku." **8** Jehoshafatu

akimuria atiri, "Tukugera njira iriku tukamatharikire?" Joramu akimucookeria atiri, "Tukugera njira ya weru-ini wa Edomu." **9** Ni undu ucio muthamaki wa Israeli akiumagara, mari na muthamaki wa Juda, na wa Edomu. Thuutha wa guthiururika mithenya mugwanja-ri, thigari itari na maa ma kunyua kana maa ma nyamu iria maar nacio. **10** Muthamaki wa Israeli akuria atiri, "Uu niatia! Ka Jehova atwite turi athamaki atatu hamwe nigeetha atuneane kuri Moabi?" **11** Nao Jehoshafatu akuria atiri, "Ka giku gutari munabii wa Jehova uria ungututuriria uhoro hari Jehova?" Nao mutongoria umwe wa muthamaki wa Israeli agicooka atiri, "Elisha muru wa Shafatu ari giku. Niwe waitagiria Elija maa moko." **12** Jehoshafatu akiuga atiri, "Kiugo kia Jehova kiri hamwe nake." Ni undu ucio muthamaki wa Israeli mari na Jehoshafatu na muthamaki wa Edomu magiukura kuri Elisha. **13** Elisha akira muthamaki wa Israeli atiri, "Nd na uhoro uriku nawe? Thi kuri anabii a thogu na anabii a nyukwa." Nao muthamaki wa Israeli akimucookeria atiri, "Aca, tutingithi ni undu ni Jehova utwite ithu athamaki atatu nguo atuneane kuri Moabi." **14** Elisha akiuga atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova Mwene-Hinya-Wothe aturaga muoya, uria ni ndungataga, tigi ni undu wa guconokera Jehoshafatu muthamaki wa Juda-ri, ni ndingakwihuguria o na kana nyone ta wi ho. **15** No riri, ndeherai muiuri wa kinanda kia mugeto." O riria muiuri wa kinanda aahuraga-ri, guoko kwa Jehova gugia iguru ria Elisha **16** nake akiuga atiri, "Uu nguo Jehova ekuuga: Enjai mitaro iyu gita giki. **17** Nigukorwo Jehova ekuuga uu: Mutikuona ruhuho kana mbura, no riri, gituamba giki nigikuyira maa, na inyu, na ng'ombe cianyu na nyamu icio ingi cianyu mumanyue. **18** Undu uy ni muiuri maitho-ini ma Jehova; na ningi niekuneana Moabi moko-ini manyu. **19** Nimukang'aurania itura riote riigirwo na ruringo rwa hinya, na itura riote inene. Nimugatema muti wote mwega, na muike ithima ciothe, na muihukangie migunda yote miga na mahiga." **20** Rucini ruri ruri, ta ihinda riria rirutagwo igongona, maa magitherera kuuma mwena wa Edomu! Naguo bururi ucio ikuyira maa. **21** Na riri, andu a Moabi othe nimaigite ati athamaki acio nimokite kuria nao; ni undu ucio mundu murume wote, muiuri na muiuri, uria ungahotire gukuwa indo cia mbaara, agitwo na makigwo mihaka-ini. **22** Riria mookire rucini tene-ri, riu niriari maa-ini macio iguru. Andu a Moabi mari murimo uria ung makiona maa maar matune ta thakame. **23** Nao makirana atiri, "Iria ni thakame! Athamaki acio no nginya makorwo nimaute na makoragana o ene. Andu a Moabi, nithi tugatahe indol!" **24** No riria andu a Moabi mookire kuu kamb-ini cia Israeli-ri, Israeli makirahuka na muihurana nao o nginya andu a Moabi muiura. Nao andu a Israeli magitharika bururi ucio na muiura andu a Moabi. **25** Nao makiananga matura, na o mundu agikia ihiga mugunda-ini wote uria wari mwega, o nginya ikuyira mahiga. Ningi magithika ithima ciothe, na magitema muti o wote mwega. Itura ria Kiriharesethu no rio riatarire riri

imomore mahiga, no arūme maarī na igūtha o narīo makīrīrigiciiria, makīrītharīkīra. **26** Rīrīa mūthamaki wa Moabi onire atī mbaara niyamūhatīrīa-rī, agithīi na andū magana mūgwanja marī na hiū cia njora makarūe na mūthamaki wa Edomu, no matiahotire. **27** Hīndī iyo akioya mūrīu wake wa irigithathi, o we ūrīa ūngīathamakire ithenya rīake, akīmūruta arī igongona igūrū rīa rūthingo rwa itūūra rīu inene. Nao andū a Isīraeli makīrakara mūno; makīmweherera, magīcooka būrūrī wao.

4 Na rīrī, mūtumia wa mūdū ūmwe wa thiritū ya anabīi agīkaira Elisha, akīmūrīa atīrī, “Ndungata yaku, mūthuuri wakwa, niakuite, na wee niūū atī araarī mwītīgīrī Jehova. No rīrī, mūdū ūrīa araarī na thīrī wake nīarooka kūiyira tūmwana twakwa tweerī tūtūike ngombo ciake.” **2** Elisha akīmūrīa atīrī, “Ingīhota gūgūteithia atīa? Ta njīra atīrī, nī kī ūrī nakio nyūmba gwaku?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ndungata yaku ndrīrī na kīndū o nakī, tīga o tūguta tūnini.” **3** Elisha akiuga atīrī, “Thīi kūrī andū a itūūra rīaku othe ūhoee ndigithū itarī kīndū. Ūhoee ndigithū nyingī. **4** Ūcooke ūtoonye nyūmba yaku thīnīrī hamwe na ariū aku, na ūhinge mūrango. Ūtīrīre maguta ndigithū-inī icio ciothe, na o rīrī yayīūra ūkamīga mwena-inī.” **5** Nake akīmūtiga, na thuutha ūcio mūtumia ūcio akīhingīra nyūmba hamwe na ariū ake. Nao makamūrehagīra ndigithū, nake agithīi na mbere gūtīrīra maguta. **6** Rīrīa ndigithū ciothe ciayūrīre, akīra mūrīu atīrī, “Ndehere ndigithū ingī.” No mūrīu akīmūcookeria atīrī, “Hatīrī ndigithū ingī itigarīte.” Namo maguta magithira. **7** Agithīi akīra mūdū wa Ngai ūhoro ūcio, nake akīmūrīa atīrī, “Thīi wendie maguta ūrīhe mathīrī maku. We na ariū aku-rī, mūtūūrio nī kīrīa gīgūtīgara.” **8** Na rīrī, mūthenya ūmwe Elisha agithīi Shunemu, na kūu nī kwarī na mūtumia warī mūtongu, ūrīa wamūrīngīrīrie mathīi gwake akarīe irio. Nī ūndū ūcio rīrīa rīothe aahītūkagīra hau nīatoonyaga kuo akarīa irio. **9** Mūtumia ūcio akīra mūthuuriwe atīrī, “Nīnjūū atī mūdū ūyū ūhītūkagīra gūkū gwitū kaingī nī mūdū mūtheru wa Ngai. **10** Reke twake kanyūmba kanīni nyūmba-igūrū na tūige gītanda, na metha, na gītī, na tawa nī ūndū wake. Nīgeetha aikarage ho rīrīa ooka gūkū gwitū.” **11** Mūthenya ūmwe rīrīa Elisha ookire-rī, akīambata kanyūmba-inī gake na agīkoma kuo. **12** Akīra Gehazi ndungata yake atīrī, “Ita mūtumia ūcio Mūshunamī.” Nī ūndū ūcio akīmūrīa nake akīrīgama mbere yake. **13** Elisha akīmūrīa atīrī, “Ita mūtumia ūcio atīrī, ‘Nīwīthīnītie mūno nī ūndū witū. Na rīrī, ūngīenda gwīkīrwo atīa? No tūkwarīrīrie harī mūthamaki kana harī mūnene wa mbūtū ya ita?’” Nake agīcooka atīrī, “Nīi ndrīrī na thīna, ndūranagia na andū aitū.” **14** Nīngī Elisha akīūra Gehazi atīrī, “Mūtumia ūyū angūkīrwo atīa?” Gehazi akiuga atīrī, “Ndarī mwana wa kahīi, na mūthuuriwe nī mūkūrū.” **15** Hīndī iyo Elisha akiuga atīrī, “Mwīte.” Nī ūndū ūcio Gehazi akīmūrīa, nake mūtumia ūcio akīrīgama mūromo-inī. **16** Nake Elisha akīmūrīa atīrī, “Ihinda ta rīrī mwaka ūyū ūgūka-rī, nīūkanyiita mwana waku wa kahīi na moko maku.” Nake akīrega, akiuga atīrī,

“Aca, mwathi wakwa, tīga kūheenia ndungata yaku, wee mūdū wa Ngai!” **17** No rīrī, mūtumia ūcio akīgīa nda, na mwaka ūcio ūngī ihinda o ta rīu agīcaria kahīi, o ta ūrīa Elisha amwīrīte. **18** Mwana ūcio agīkūra, na mūthenya ūmwe akiumagara, agithīi kūrī ithe, ūrīa warī hamwe na agethi. **19** Nake akīra ithe atīrī, “Wūi mūtwe-ī! Wūi mūtwe-ī!” Nake ithe akīra ndungata atīrī, “Mūkuue ūmūtwarīre nyina.” **20** Na thuutha wa ndungata kūmūkuua na kūmūtwarīra nyina-rī, mwana ūcio agīkara magūrū-inī ma nyina ngīnya mīaraho, agīcooka agīkua. **21** Nyina agithīi, akīmūkomia ūrīrī-inī wa mūdū wa Ngai, agīcooka akīhinga mūrango, agithīi. **22** Nake agīta mūthuuriwe, akīmūrīa atīrī, “Ndagūthaitha ūndūmīre ndungata imwe na ndigiri, nīguo thīi kūrī mūdū wa Ngai na ihenya na njooke.” **23** Nake akīmūrīa atīrī, “Ūgūthīi kūrī we ūmūthī nīkī, na tī Karūgamo ka Mwerī kana Thabatū?” Nake akiuga atīrī, “Hatīrī na thīna.” **24** Agītandika ndigiri, na akīra ndungata yake atīrī, “Teng’eria ndigiri, na ndūgaathīi kahora tīga ngwīre.” **25** Nī ūndū ūcio akīambīrīra rūgendo, agīkīnya kūrī mūdū wa Ngai Kīrīma-inī gīa Karimeli. Nake mūdū wa Ngai rīrīa aamūonire arī o haraihu akīra ndungata yake Gehazi atīrī, “Ta cūthīrīra! Ūrīa nī mūtumia ūrīa Mūshunamī! **26** Hanyūka ūmūtūnge na ūmūrīe atīrī, ‘Wee ūrī mwega? Ī mūthuuri waku no mwega? Mwana waku no mwega?’” Nake mūtumia ūcio akīmūcookeria atīrī, “Maūdū mothe nī mega.” **27** Mūtumia ūcio aakīnya harī mūdū wa Ngai kīrīma-inī, akīmūnyīta magūrū. Nake Gehazi agīka kūmweheria, no mūdū wa Ngai akīmūrīa atīrī, “Tigana nake! Arī na ruo rūnene mūno ngoro, no Jehova nīahītūte ūhoro ūyū akaaga kūmūenyīthia gītūmī kīa guo.” **28** Nake mūtumia ūcio akīmūrīa atīrī, “Wee mwathi wakwa, nīndakūūrītie ūhe kahīi? Gīthī ndiakwīre, ‘Nīdīkarāhūre mwīhoko wakwa?’” **29** Nake Elisha akīra Gehazi atīrī, “Wīohe mūcibi njohero na ūkuue rūthanju rwakwa na guoko, ūhanyūke. Ūngīcemanīa na mūdū o wothe ndūkamūgeithie, na mūdū o wothe angīkūgeithia ndūkamūcookerie. Ūthīi ūgīrīre rūthanju rwaka ūthīi-inī wa kamwana kau.” **30** Nowe nyina wa mwana akiuga atīrī, “Tī-itherū o ta ūrīa Jehova atūūraga muoyo, na o ta ūrīa wee ūtūūraga muoyo-rī, nīi ndīgūgūtiga.” Nī ūndū ūcio Elisha agīkūra, akīmūrūmīra. **31** Na rīrī, Gehazi agithīi arī mbere yao, akīgīrīra rūthanju ūthīi-inī wa kahīi kau, no gatiagambire kana kwīnyagunyia. Nī ūndū ūcio Gehazi akīhūdūka agatūnge Elisha, na akīmūrīa atīrī, “Kamwana gatiinokīra.” **32** Rīrīa Elisha aakīnyire nyūmba, agīkora kamwana gakomete gītanda-inī gīake karī gakuū. **33** Nake agītoonya thīnī, akīhingīra na mūrango marī o eerī nako, akīhooya Jehova. **34** Nīngī akīhaica ūrīrī, agīkomera kamwana kau, kanua gwa kanua, maitho kwa maitho, na moko kwa moko. Na rīrīa eetambūrūkītie igūrū rīako, mwīrī wa kamwana kau ūkīgīa ūrugarī. **35** Nake Elisha agīkūra, akīehera, akīūrūranga kanyūmba thīnī, agīcooka gītanda-inī, agītambūrūka rīngī igūrū rīako. Kamwana kau gagīathīmūra maita mūgwanja, na gakīhingīra maitho. **36** Nake Elisha agīta Gehazi, akīmūrīa atīrī, “Ita mūtumia ūcio Mūshunamī.” Nake

akimwita. Riria mutumia ookire-ri, Elisha akimwira atiri, "Oya muruguo." 37 Nake agitoonya, akiguthia thi maguru-ini make, akianima ithi thi. Agicooka akioya mwana wake, akiuma. 38 Nake Elisha agicooka Giligali, nakuo kuu bururi-ini ucio ni kwar na ng'aragu. Riria thiritu ya anabii yacemanagia nake, akira ndungata yake atiri, "Hagira nyungu nene urugire andu aya irio." 39 Hindi uyo umwe wa anabii agithii mugunda gweha nyeni, agikora ruungu rwa githaka. Agitua maciaro maruo, akima iyuria ruuno-ini rwa nguo yake ya iguru. Acooka akimatinangiria nyungu-ini iyo yarugaga irio, o na gutuika gutiri mundu wamenyire ciari kii. 40 Andu acio makihurirwo irio icio, no riria maambiriie giciria-ri, magikaya makiuga atiri, "Wuu mundu wa Ngai, nyungu-ini ino he na gikuuli" Nao makiremwo ni giciria. 41 Nake Elisha akiuga atiri, "Rehei mutu." Nake akiwika nyungu-ini iyo, akiuga atiri, "Ihura andu marie." Na hakiaga kindu kingimathukia irio-ini icio. 42 Na riri, hagika mundu oimite Baali-Shalisha, akirehera mundu wa Ngai migate mirongo iri ya caira, iria yarugitwo na maciaro ma mbere ma ngano, na igira cia ngano ya mugethano. Nake Elisha akimwira atiri, "Minengere andu marie." 43 Nayo ndungata yake ikimuria atiri, "Ndaahota afia kuche andu igana rimwe migate ino?" No Elisha akimucookeria atiri, "Minengere andu marie. Nigukorwo Jehova ekuuga uu: 'Mekuria na matigie.'" 44 Nake akinengera andu, makiria na igitigara, kuringana na kiugo kia Jehova.

5 Na riri, Naamani aari munene wa mbutu cia ita cia muthamaki wa Suriata. Aari mundu munene maitho-ini ma mwathi wake na aari mundu watikite muno, tondu Jehova niamuhuthirite kuche andu a Suriata uhootani. Aari muthigari njamba, no aari na mang'u. 2 Na riri, mbutu cia Suriata niciathiite nja na igataha muritu munini kuuma Israeli, nake aatungatagira mutumia wa Naamani. 3 Nake muritu ucio akira mwathi wake mundu-wa-nja atiri, "Naari korwo mwathi wakwa Naamani no one munabii uria uri Samaria! No amuhonie mang'u make." 4 Naamani agithii kuri muthamaki mwathi wake na akimwira uria muritu ucio woimite Israeli oigite. 5 Nake muthamaki ucio wa Suriata akimucookeria atiri, "Geria ithii. Ningutumira muthamaki wa Israeli marua." Ni undu ucio Naamani akiumagara na agikua taranda ikumi cia betha, na ceker 6,000 cia thahabu, na nguo cia magariira ikumi. 6 Marua mara atwariire muthamaki wa Israeli maandikitwo atiri: "Nindatuma ndungata yakwa Naamani na marua maya kuri we, nigeetha umuhonie mang'u make." 7 Riria muthamaki wa Israeli aathomire marua macio-ri, agitemburanga nguo ciake, akiuga atiri, "Nii ndi Ngai? Ndaahota kuuraga na gicooka muoyo ringi? Ni kii gigituma mundu uyü atume mundu kuri ni ati ahonio mang'u make? Ta kione, arageria kunjigita!" 8 Riria Elisha mundu wa Ngai aguire ati muthamaki wa Israeli niatemburangite nguo ciake-ri, akimutumira ndumiriri ino: "Ni kii gigituma itemburange nguo ciaku? Reke mundu ucio oke kuri nii, na niekumenya ati ni kuri munabii thini wa Israeli." 9 Ni undu ucio Naamani agithii hamwe na mbarathi ciake

na ngaari cia ita o nginya mumomo-ini wa nyumba ya Elisha. 10 Nake Elisha akimutumira mundu amwira atiri, "Thii withambe maita mugwanja ruu-ini rwa Jorodani, na mwiri waku niukuhonio, na niuguthera." 11 No Naamani agithii arakarite, akiuga atiri, "Ngwiciiragia ati ti-itheru munabii niekuuma nja oke kuri nii, na arugame akaire riitwa ria Jehova Ngai wake, acooke athunguthie guoko gwake iguru ria handu hau haruaru, aahonie mang'u. 12 Githi njuu cia Dameshi, na Abana, o na Faripari ti njega gikira maa o mothe ma Israeli? Githi ndinguthambire thini wacio therio?" Ni undu ucio akihunduka, agithii arakarite muno. 13 Ndingata cia Naamani igithii hari we ikimwira atiri, "Ithe witu, korwo munabii akwirire wike undu munene gikira uyü-ri, githi ndungiwikire? Githi to wike makiria undu uyü aakwira, 'Withambe, itherio!'" 14 Ni undu ucio Naamani agikurika, agitobokia Jorodani maita mugwanja, o ta uria mundu wa Ngai aamwite, nguo mwiri wake ukihona, ugithera ukihaana ta wa kaana kanini. 15 Hindi iyo Naamani na aria othe maamuteithagia magicooka kuri mundu wa Ngai. Nake akirugama mbere yake, akiuga atiri, "Riu nindamenya ati gutiri Ngai ung'i thi yotho tiga guku Israeli. Ndaguthaitha witikire kuoya kicho kuuma kuri ndungata yaku." 16 Nake munabii akimucookeria atiri, "Ti-itheru o ta uria Jehova uria ndungatagira aturaga muoyo-ri, nii ndingitika kuoya kindu o na ki." Na riri, o na gutuika Naamani niamuringirire muno-ri, nia regire. 17 Nake Naamani akiuga atiri, "Angikorwo ndungoya-ri, ndaguthaitha ureke nii ndungata yaku heo tiri uria wotho ungikuo ni nyumbü igiri, nigukorwo ndungata yaku ndiri hindi igacooka kuruta maruta ma njino kana magongona kuri ngai ingi, tiga o Jehova. 18 No riri, Jehova aroreke ndungata yaku undu-ini o uyü umwe: Riria muthamaki mwathi wakwa aritoonyaga hekaru ya Rimoni amianamirire etiranitie na guoko gwakwa, na nii nyinamirire ho-ri, riria ngainamirira ndi hekaru-ini ya Rimoni, Jehova aroreke ndungata yaku ni undu wa gwika uguo." 19 Hindi iyo Elisha akimwira atiri, "Thii na thayu." Thuutha wa Naamani gikorwo athite itina-ri, 20 Gehazi, ndungata ya Elisha mundu wa Ngai, agiciiria atiri, "Mwathi wakwa niahuthiria Naamani ucio Musuriata maundu ni kurega kwamukira indo iria ekumureheire. Ti-itheru o ta uria Jehova aturaga muoyo-ri, nii ni nguhanyika ndimukinyire niguo njoe kindu kuuma hariwe." 21 Tondü ucio Gehazi akiihira niguo akinyire Naamani. Riria Naamani aamuonire ahanyikite aroreke na kuri we-ri, akiuma ngaari-ini ya ita niguo amutunge. Akimuria atiri, "Maundu mothe ni mega?" 22 Nake Gehazi agicooka atiri, "Ii, maundu mothe ni mega. Mwathi wakwa aandima ngwire atiri, 'Aanake eeri kuuma thiritu-ini ya anabii mooka kuri nii o riu, moimite bururi uria uri irima wa Efraimu. Ndaguthaitha umahe taranda imwe ya betha, na nguo cia magariira meeri.'" 23 Nake Naamani akiuga atiri, "Itikira woe taranda igiri." Agithaitha Gehazi acitikirre, ningi akioha taranda igiri cia thahabu agiciikira mihuko-ini iri hamwe na nguo cia magariira meeri. Nake akinengera ndungata ciake igiri, igikua, igithii mbere ya Gehazi. 24 Riria Gehazi aakinyire kirima-ini, agitia

ndungata indo icio, agiciiga nyumba. Nake akiugira ndungata icio uhoro, nacio igithiira. **25** Thuutha ucio agitoonya nyumba akirigama mbere ya mwathi wake Elisha. Nake Elisha akimũria atĩrĩ, “Gehazi uuma kũ?” Nake Gehazi akimũcookeria atĩrĩ, “Ndungata yaku ndĩrĩ kũndũ igũthiite.” **26** Nowe Elisha akimwira atĩrĩ, “Githĩ roho wakwa nduuma hamwe nawe rĩria mũndũ ucio oimire ngaari-inĩ ya ita agũtũnge? Nĩ ihinda rĩa kuoya mbeeca, kana kwamũkĩra nguo, na migũnda ya mĩtamaiyũ na ya mĩthabibũ, na ndũũru cia mbũri na ng’ombe, na ndungata cia arũme na cia andũ-a-nja? **27** Mangũ ma Naamani niwe mekwĩgwaĩrĩra na njaro ciaku nginya tene.” Hĩndĩ iyo Gehazi akiehera hari Elisha arĩ na mangũ na akerũha, akahaana o ta ira.

6 Na rĩrĩ, thiritũ ya anabii ikũira Elisha atĩrĩ, “Rora, handũ haha tũgomanaga nawe nĩ hanini mũno. **2** Twitĩkirie tũthĩi Jorodani, o mũndũ witũ akuue itũgi kuo; na itũwitĩkirie twake handũ ha gũtũũraga kũu.” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Thiĩi.” **3** Ningĩ ũmwe wao akimwira atĩrĩ, “Ndagũthaita witĩkirie gũthĩi na ndungata ciaku.” Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “ĩi, nitũgũthĩi na inyuĩ.” **4** Nake Elisha agĩthĩi hamwe nao. Nao magĩthĩi Jorodani na makĩambĩrĩria gũtema mĩti. **5** Na rĩrĩa ũmwe wao aatemaga mũti-rĩ, ithanwa rikĩgũa maaĩ-inĩ. Nake agĩkaya, akiuga atĩrĩ, “Mwathi wakwa, rĩuma rĩa kũhooya!” **6** Nake mũndũ wa Ngai akĩũria atĩrĩ, “Rĩagũa ha?” Na rĩrĩa aamuonirie handũ hau, Elisha agĩtĩnia kamũti, agĩgaikĩia ho, nario ithanwa rikĩrera maaĩ igĩrũ. **7** Nake akimwira atĩrĩ, “Oya ithanwa.” Nake mũndũ ucio agĩtambũrũkia guoko, akĩrĩoya. **8** Na rĩrĩ, mũthamaki wa Suriata aarĩ na mbaara na andũ a Israeli. Thuutha wa kũrikanĩra na anene ake, akĩmeera atĩrĩ, “Ngwamba kambĩ handũ hana na hana.” **9** Mũndũ wa Ngai agĩtũmana kũrĩ mũthamaki wa Israeli, akimwira atĩrĩ, “Wihũũge, na ndũkagerere handũ hana tondũ andũ a Suriata niho maraikũrũkĩra.” **10** Nĩ undũ ucio mũthamaki wa Israeli agĩtũma andũ magatũirie uhoro wa handũ hau mũndũ wa Ngai aarĩtie uhoro waho. Mahinda maingĩ Elisha nĩeragĩra mũthamaki wa Israeli kũndũ kũria aagĩrĩrwo nĩ kwĩmenyerera, nake agaakaraga ehũũgite. **11** Undũ ucio ũkirakaria mũthamaki wa Suriata mũno. Nake agĩita anene ake na akĩmeera atĩrĩ, “Ngwenda kũmenya kuuma kũrĩ inyuĩ ũũ, nũũ witũ ũrĩ mwena wa mũthamaki wa Israeli?” **12** Nake ũmwe wa anene ake akimwira atĩrĩ, “Mũthamaki mwathi wakwa, gũtirĩ o na ũmwe witũ ũrĩ mwena wake. No rĩrĩ, Elisha ũria mũnabii kũu Israeli niwe wĩraga mũthamaki wa Israeli ciugo nginya iria waragia ũrĩ nyũmba yaku ya toro.” **13** Nake mũthamaki agĩathana, akiuga atĩrĩ, “Thiĩi mũgatuĩrie kũria arĩ, nĩguo ndũme andũ mamũnyiite.” Nake mũthamaki agĩcookerio uhoro akĩrwo atĩrĩ, “Elisha arĩ Dothani.” **14** Nake mũthamaki agĩtũma mbarathi na ngaari cia ita, na mbũtũ yarĩ na hinya kũu. Igĩthĩi itũkũ, ikirigicĩria itũũra rĩu. **15** Na rĩrĩa ndungata ya mũndũ wa Ngai yokĩrĩre, ikũma nja rũciini tene, ikĩona atĩ mbũtũ ya ita, na mbarathi, na ngaari cia ita nĩciarigicĩrie itũũra. Nayo ndungata ikĩũria atĩrĩ, “Wũi, mwathi wakwa-ĩ, tũgwĩka atĩa?” **16** Nake mũnabii akimũcookeria atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra,

nĩgũkorwo arĩa marĩ mwena witũ nĩ aingĩ gũkĩra arĩa marĩ mwena wao.” **17** Nake Elisha akĩhooya atĩrĩ, “Wee Jehova, mũhingũre maitho nĩguo oone.” Nake Jehova akĩhingũra maitho ma ndungata rĩyo, nayo ikĩrora, ikĩona kũu irĩma-inĩ kũiyũire mbarathi na ngaari cia ita irĩ na mwaki, ciothe irigicĩrie Elisha. **18** Na rĩrĩa thũ ciake ciakĩrũkĩaga irorete kũrĩ we-rĩ, Elisha akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ, “Hũũra andũ aya na itũtumumu.” Nĩ undũ ucio Jehova akimamahũũra na itũtumumu, o ta ũria Elisha aahooete. **19** Elisha akĩmeera atĩrĩ, “ĩno tiyo njĩra, o na rĩrĩ tirio itũũra. Nũmĩrĩrai, na nĩngũmũtwara kũrĩ mũndũ ũria mũracaria.” Nake akĩmatwara nginya Samaria. **20** Maarĩkia kũingĩra itũũra rĩu inene, Elisha akiuga atĩrĩ, “Jehova hingũra andũ aya maitho nĩgeetha mone.” Nake Jehova akĩmahingũra maitho, nao makĩona, magĩkora marĩ thiĩni wa Samaria. **21** Rĩrĩa mũthamaki wa Israeli aamoonire-rĩ, akĩũria Elisha atĩrĩ, “Baba ndimoorage? Nĩ wega ndimoorage?” **22** Nake Elisha akimũcookeria atĩrĩ, “Ndũkamoorage. No ũũrage andũ arĩa wĩnyiitiire na rũhiũ rwaku rwa njora kana ũta? Mahe irio na maaĩ, marĩe na manyue, macooke mathĩi kũrĩ mwathi wao.” **23** Nĩ undũ ucio akimathondekera iruga inene, nao maarĩkia kũria na kũnyua, akĩmoigĩra uhoro nao magĩcooka kũrĩ mwathi wao. Nĩ undũ ucio mbũtũ cia ita cia Suriata igĩtĩga gũtharĩkĩra bũrũri wa Israeli rĩngĩ. **24** Na rĩrĩ, thuutha ucio Beni-Hadadi mũthamaki wa Suriata agĩcookanĩrĩria mbũtũ ciake cia ita ciothe, igĩthĩi, ikirigicĩria Samaria irĩtunyane. **25** Na gũkĩgia na ng’aragu nene mũno itũũra rĩu inene. Kũrigicĩrio kwario gũgĩkara ihinda iraaia ũũ atĩ mũtwe wa ndigiri wendagio cekerĩ mĩrongo inana cia betha, nakio kibaba kĩmwe kĩa mai ma ndutura gĩkeendo cekerĩ ithano. **26** Na rĩrĩa mũthamaki wa Israeli aahĩtũkagĩra rũthingo igĩrũ-rĩ, mũtumia ũmwe akimũkĩra, akimwira atĩrĩ, “Mũthamaki, mwathi wakwa, ndeithia!” **27** Nake mũthamaki akimũcookeria atĩrĩ, “Angĩkorwo Jehova ndangĩgũteithia-rĩ, nĩ ingĩkũrutĩra ũteithio kũ? Nĩ kuuma kĩhũĩro-inĩ kĩa ngano, kana nĩ kuuma kĩhũĩro-inĩ kĩa ndibei?” **28** Ningĩ agĩcooka akimũũria atĩrĩ, “Nĩ kũ kirigũthũnia?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ aranjiĩrĩre atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrie ũmũthĩ, naruo rĩciũ tũkaaria mũriũ wakwa.’” **29** Nĩ undũ ucio tũraruga mũriũ wakwa na tũramũria. Mũthenya ũyũ ũngĩ ndĩramwĩra atĩrĩ, ‘Ruta mũrũguo nĩgeetha tũmũrie,’ no aramũhitha.” **30** Na rĩrĩa mũthamaki aagũire ciugo cia mũtumia ucio-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. O agĩthiagĩra rũthingo igĩrũ-rĩ, andũ magicũthĩrĩria, makĩona atĩ eehumbite nguo ya ikũnia thiĩni. **31** Nake akiuga atĩrĩ, “Ngai aronjĩka ũũru, na akĩrĩrĩrie kũnjĩka ũũru, angĩkorwo mũtwe wa Elisha mĩrũ wa Shafatu nĩgũkorwo ũnyiitane na mwĩrĩ wake ũmũthĩ!” **32** Na rĩrĩ, Elisha aikarĩte gwake nyũmba arĩ hamwe na athuuri. Nake mũthamaki agĩtũma mũndũ athiĩage mbere yake, no mũndũ ucio ataanaakinya, Elisha akĩra athuuri acio atĩrĩ, “Hĩ! ĩ nĩmũrona ũria mũuragani ũyũ andũmĩre mũndũ oke andnie mũtwe? Atĩrĩrĩ, mũndũ ucio ooka-rĩ, mũhinge mũrango, na mũnyiitiĩrĩre ndakaingĩre. Githĩ mũkubio wa magĩrũ ma mwathi wake ndũri o thuutha wake?” **33** O akiaria nao-rĩ, mũndũ ucio watũmĩtuo agĩkũrũka, agikinya

hari we. Nake mūthamaki akiuga atīrī, “Mwanangīko ūyū uumite kūrī Jehova. Nī kīrī kīngītūma njeterere Jehova makīria ma ūguo?”

7 Elisha akiuga atīrī, “Thikīrīria kiugo kīa Jehova. Jehova ekuuga ūū: Ihinda ta rīrīrī rūcū-rī, kibaba kimwe kīa mūtu mūhinyu gikeendo cekerī īmwe, nacio ibaba igīrī cia cairi ikeendo cekerī īmwe hau kihingo-inī gīa Samaria.” **2** Nake mūnene ūrīa wateithagia mūthamaki akīra mūdū wa Ngai atīrī, “O na Jehova angīhingūra ndirica cia igūrū-rī, ūndū ūcio wahoteka?” Nake Elisha akīmūcookeria atīrī, “Nīūkawona na maitho maku, no ndūkaaria o na kī!” **3** Na rīrī, nī kwarī na andū ana maarūarīte mangū, maaikaraga itoonyero-inī rīa kihingo gīa itūūra inene. Makīrana atīrī, “Nī kīrī gīgūtūma tūikare haha ngīnya tūkue? **4** Tūngiuga atīrī, ‘Nītūgūthīi thīinī wa itūūra,’ o nakuo kūrī na ng’aragu, na no tūgūkua. Na tūngīkara haha, no tūgūkua. Nī ūndū ūcio rekei tūthīi kūu kambī-inī ya Asuriata, twīneane kūrīo. Mangītūhonokia, tūgītūre muoyo; mangītūūraga, tūgīkue.” **5** Hwaī-inī gūkīra magīkīra, magīthīi kambī-inī ya Asuriata. Nao maakīnya nyumīra ya kambī, magīkora gūtīarī mūdū o na ūmwe kuo, **6** nīgūkorwo Jehova nīatūmīte andū a ita rīa Asuriata maigue mūkubio wa ngaari cia ita, na wa mbarathi, na wa mbūtū nene; nī ūndū ūcio makīrana atīrī, “Atīrīrī, mūthamaki wa Isiraēli nīakomborete athamaki a Ahiti na a Misīrī nīguo matūtharīkīre!” **7** Nī ūndū ūcio magīkīra, makīūra hwaī-inī na mairia, magītiga hema ciao, o na mbarathi, na ndigiri. Magītiga kambī o ro ūguo yarī, na makīūra nīguo mahonokie mīoyo yao. **8** Andū arīa maarī na mangū magīkīnya nyumīra ya kambī, na magītoonya hema-inī īmwe. Makīria na makīnyua, na magīkuua betha, na thahabu, o na nguo, magīthīi magīcihitha. Magīcooka rīngī magītoonya hema ingī, makīoya indo iria ciarī kuo o nacio magīcihitha. **9** Magīcooka makīrana atīrī, “Rīu tūtīreka wega. Mūthenya ūyū nī wa kūheana ūhoro mwega, na ithuī no gūkīra tūkīrīte naguo. Tūngīeterera ngīnya gūkie, no tūherithio. Rekei tūthīi o ro rīu, tūkaheane ūhoro ūyū nyūmba-inī ya mūthamaki.” **10** Nao magīthīi magīta arangīrī a ihingo cia itūūra, makīmeera atīrī, “Nītūgūthīite kambī-inī ya Asuriata, na gūtīrī mūdū ūrī kuo, gūtīrī o na mūgambo wa mūdū, no mbarathi na ndigiri ciohetwo, nacio hema igatigwo o ro ūrīa ciatarīi.” **11** Nao arangīrī a ihingo makīanīra ūhoro ūcio, naguo ūgīkīnyīra nyūmba ya mūthamaki. **12** Nake mūthamaki agīkūria ūtūkū, na akīra anene ake atīrī, “Nīngūmwīra ūrīa Asuriata matwīkīte. Nīmamenyete tūrī na ng’aragu, nī ūndū ūcio nīkīo matigite kambī, makeehitha kūu gīthaka-inī, magīciiria atīrī, ‘Ti-itherū nīmekuuma itūūra-inī na hīndī iyo tūmanyīite mīgwate marī muoyo na tūtoonye itūūra-inī inene.”” **13** Nake ūmwe wa anene ake agīcookia atīrī, “Tūma andū amwe mathīi na mbarathi ithano iria itigaire itūūra-inī. Ūhoro wao gīthī ndūgūkīhaana o ta wa Isiraēli othe arīa marī gūkū thīinī. Iī-nī, megīkorwo mahaana o ta Isiraēli aya othe makīrīi gūthīra. Nī ūndū ūcio reke tūmatūme magatūrie ūrīa kūhaana.” **14** Nī ūndū ūcio magīthuura ngaari igīrī cia ita na mbarathi ciao, nake

mūthamaki akīmatūma marūmīre mbūtū cia ita cia Asuriata. Nake agīatha atwarithia akīmeera atīrī, “Thīi mūgatūrie ūrīa kūhaana.” **15** Makīmarūmīra o ngīnya Jorodani, magīkora njīra iīyūrīte nguo na indo iria Asuriata maatete marī ihenya-inī makīūra. Nī ūndū ūcio andū arīa maatūmītwo makīhūdūka na magīcookeria mūthamaki ūhoro ūcio. **16** Hīndī iyo andū makīumagara, magīthīi na magītaha indo kambī-inī ya Asuriata. Nī ūndū ūcio kibaba kimwe kīa mūtu kīendagio cekerī īmwe, na ibaba igīrī cia cairi ciendagio cekerī īmwe o ta ūrīa Jehova oigīte. **17** Na rīrī, mūthamaki aigīte mūnene ūrīa wamūteithagia akorwo arī mūrūgamīrīrī wa kihingo, nao andū makīmūrangīrīria hau kihingo-inī, agīkua, o ta ūrīa mūdū wa Ngai oigīte rīrī mūthamaki aathiite gwake mūciī. **18** Ūndū ūcio wekīkire o ta ūrīa mūdū wa Ngai eerīte mūthamaki: “Ihinda o ta rīrī rūcū, kibaba kimwe kīa mūtu gīkeendo cekerī īmwe, nacio ibaba igīrī cia cairi ikeendo cekerī īmwe kihingo-inī gīa Samaria.” **19** Mūnene ūcio eerīte mūdū wa Ngai atīrī, “O na Jehova angīhingūra ndirica cia igūrū-rī, ūndū ūcio wahoteka?” Nake mūdū wa Ngai aamūcookeirie atīrī, “Nīūkawona na maitho maku, no ndūkaaria o na kī!” **20** Ūguo noguo gwekīkire kūrī mūnene ūcio, nīgūkorwo andū maamūrangīrīrie hau kihingo-inī, agīkua.

8 Na rīrī, Elisha akīra mūtumia ūrīa aariūkīrie mwana atīrī, “Thīi hamwe na andū a nyūmba yaku mūgaikare kwa ihinda kūrīa mūngīhota gūikara, tondū Jehova nīatuīte kūgīe ng’aragu būrūrī-inī ūyū, iria ikūniina mīaka mūgwanja.” **2** Nake mūtumia ūcio agīka o ta ūrīa mūdū wa Ngai oigīte. We mwene na andū a nyūmba yake magīthīi na magīkara būrūrī wa Afilistī mīaka mūgwanja. **3** Na rīrī, mīaka mūgwanja yathira-rī, akīuma būrūrī wa Afilistī, agīthīi kūrī mūthamaki kūmūthaitha nī ūndū wa nyūmba na gīthaka gīake. **4** Mūthamaki aaragia na Gehazi, ndungata ya mūdū wa Ngai, akīmīwira atīrī, “Ta njīra maīndū mothe manene marīa Elisha aaneka.” **5** O rīrīa Gehazi eeraga mūthamaki ūrīa Elisha aariūkīrie mūdū-rī, mūtumia ūrīa wariūkīrio mūrīu nī Elisha agīka gūthaitha mūthamaki nī ūndū wa nyūmba na gīthaka gīake. Nake Gehazi akiuga atīrī, “Mūthamaki mwathi wakwa, ūyū nīwe mūtumia ūcio, na mūrīu ūrīa wariūkīrio nī Elisha nīwe ūyū.” **6** Nake mūthamaki akīūra mūtumia ūhoro ūcio, nake akīmīhe ūhoro. Nīngī mūthamaki akīra mūnene ūmwe wake ūhoro wa mūtumia ūcio, akīmīwira atīrī, “Mūcookerie kīria gīothe kīarī gīake, hamwe na uumithio wothe wa gīthaka gīake, kuuma mūthenya ūrīa oimire būrūrī ūyū o ngīnya rīu.” **7** Na rīrī, Elisha agīthīi Dameski, nake Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata aarī mūrūaru. Rīrīa mūthamaki eerirwo atīrī, “Mūdū wa Ngai nīokīte ngīnya gūkū,” **8** akīra Hazaeli atīrī, “Oya kīheo, ūthīi ūtūnge mūdū wa Ngai. Tūria ūhoro harī Jehova na ūndū wake; mūrīe atīrī, ‘Nīi nīngūhona ndwari īno?’” **9** Nī ūndū ūcio Hazaeli agīthīi gūtūnga Elisha, akuuīte kīheo kīa indo iria njega cia Dameski, ikuuītwo nī ngamīra mīrongo īna. Hazaeli agīthīi, akīrūgama mbere ya Elisha, akīmīwira atīrī, “Mūrūguo Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata nīwe wandūma

ngũürre atĩrĩ, ‘Nĩ nĩngũhona ndwari ĩno?’” **10** Nake Elisha agĩcookia atĩrĩ, “Thĩĩ ũmwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩkũhona’; no Jehova nĩangũĩrĩre atĩrĩ no egũkua.” **11** Elisha akimũkũĩrĩra maitho amũrorete nginya Hazaeli agĩconoka. Nake mũndũ wa Ngai akĩambĩrĩria kũĩra. **12** Nake Hazaeli akimũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ kĩratũma mwathi wakwa arĩre?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ ũndũ nĩnjũũĩ ũũru ũria ũkaarehere andũ a Isiraeli. Nĩugacina cĩgĩtĩro ciao ĩria nũmu, na ũũrage aanake ao na rũhiu rwa njora, ũtungumanie twana twao thĩ, na ũtarũre nda cia andũ-a-nja arĩa marĩ nda.” **13** Nake Hazaeli akimũũria atĩrĩ, “Ndungata ĩno yaku ĩtarĩi ta ngui-rĩ, yahota atĩa gwĩka ũndũ mũnene ũguo?” Nake Elisha akimũcookeria atĩrĩ, “Jehova nĩanyonetie atĩ nĩugatuĩka mũthamaki wa Suriata.” **14** Nĩngĩ Hazaeli agĩtigana na Elisha agĩcookia kũrĩ mwathi wake. Rĩria Beni-Hadadi aamũũrĩre atĩrĩ, “Elisha akwĩrĩre atĩa?” Hazaeli akimũcookeria atĩrĩ, “Anjĩrĩre ti-itherũ nĩkũhona.” **15** No mũthenya ũyũ ũngĩ Hazaeli akioya taama mũritũ, akĩũtobokia maaĩ-inĩ, akĩhumbĩra mũthamaki ũthĩũ naguo, o nginya agĩkua. Nake Hazaeli agĩthamaka ithenya rĩake. **16** Mwaka-inĩ wa ĩtano wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Jehoramũ mũrũ wa Jehoshafatu akĩambĩrĩria gũthamaka Juda. **17** Jehoramũ aarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ĩtatũ na ĩrĩ rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ĩnana. **18** Nĩathiire na mĩthĩire ya athamaki a Isiraeli, o ta ũria nyũmba ya Ahabu yekĩte, nĩgũkorwo aahikirie mwarĩ wa Ahabu. Niekire maũndũ moorũ maitho-inĩ ma Jehova. **19** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ndungata yake Daudi, Jehova ndeendaga kwananga Juda. Nĩeraniire atĩ nĩegũtũũria tawa nĩ ũndũ wa Daudi na njiaro ciake nginya tene. **20** Mahinda ma Jehoramũ-rĩ, andũ a Edomu nĩmaremeire Juda na makĩgĩa na mũthamaki wao ene. **21** Nĩ ũndũ ũcio Jehoramũ agĩthĩ Zairu hamwe na ngaari ciake ciothe cia ita. Andũ a Edomu makĩmũrigĩcĩria hamwe na anene a ngaari ciake cia ita, no agĩũkĩra na akiũra ũtũkũ; nario ita rĩake, o na kũrĩ o ũguo, rĩkiũra rĩgĩcooka mũciĩ. **22** Nginyagia ũmũthĩ andũ a Edomu matũũraga maremeire Juda. Andũ a Libina o nao makĩrega watho wa Juda o ihinda-inĩ rĩu. **23** Maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoramũ, na marĩa mothe eekire, githĩ matiandikitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma mahinda ma athamaki a Juda? **24** Nake Jehoramũ akĩhurũka hamwe na maitho make na agĩthikwo hamwe nao ĩtũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazia agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake. **25** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ĩrĩ wa wathani wa Joramũ mũrũ wa Ahabu mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda nĩguo ambĩrĩre gũthamaka. **26** Ahazia aarĩ na ũkũrũ wa miaka mĩrongo ĩrĩ na ĩrĩ rĩria aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mwaka ũmwe. Nyina eetagwo Athalia, mwarĩ wa mwana wa Omuri mũthamaki wa Isiraeli. **27** Nake Ahazia agĩthĩ na mĩthĩire ya nyũmba ya Ahabu, na agĩka ũũru maitho-inĩ ma Jehova o ta ũria nyũmba ya Ahabu yekĩte, nĩgũkorwo nĩmatarainie na nyũmba ya Ahabu nĩ ũndũ wa kũhikania kuo. **28** Ahazia nĩmathiire na Joramũ mũrũ wa Ahabu nĩguo makarũe na Hazaeli mũthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi.

Nao Asuriata makĩguraria Joramũ; **29** nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Joramũ akĩhũndũka, agĩthĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro ĩria aagurarĩtio nĩ Asuriata kũu Ramothu makĩrũna na Hazaeli mũthamaki wa Suriata. Hĩndĩ ĩyo Ahazia mũrũ wa Jehoramũ mũthamaki wa Juda agĩũkũrũka, agĩthĩ Jezireeli akarore Joramũ mũrũ wa Ahabu, tondũ nĩagurarĩtio.

9 Na rĩrĩ, mũnabii Elisha agĩta mũndũ ũmwe wa thiritũ ya anabii, akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩnkĩra nguo yaku ya ĩgũrũ mũcibi-inĩ, na ũkuue mbũthũ ĩno ya maguta, ũthĩ nginya Ramothu-Gileadi. **2** Wakinya kũu, ũcarie Jehu mũrũ wa Jehoshafatu, mũrũ wa Nimushi. ũthĩ kũrĩ we, ũmũtĩgithanie na andũ a thiritũ yake, ũmũngĩrie kanyũmba ga thĩĩni. **3** ũcooke woe mbũthũ ya maguta ũmũtĩrĩre mũtwe na uuge atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ũũ: Ndagũtĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.’ ũcooke ũhĩngũre mũrango ũre; ndũgaikare!” **4** Nĩ ũndũ ũcio mwanake ũcio mũnabii agĩthĩ nginya Ramothu-Gileadi. **5** Rĩria aakinyire kuo, agĩkora anene a mbũtũ cia ita maikarĩte hamwe. Akĩra mũnene wao atĩrĩ, “Mũnene, ndĩ na ndũmĩrĩri yaku.” Nake Jehu akiũria atĩrĩ, “Ithuothe-rĩ, nĩ ũrĩkũ ũrĩ na ndũmĩrĩri yake?” Nake akimũcookeria atĩrĩ, “Niwe mũnene, ndũmĩrĩri nĩ yaku.” **6** Jehu agĩũkĩra, akingĩra nyũmba. Nake mũnabii agĩtĩrĩria Jehu maguta mũtwe, akiuga atĩrĩ, “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: Ndagũtĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa andũ a Jehova a Isiraeli. **7** Wee-rĩ, nĩũkaniina nyũmba ya Ahabu mwathi waku nĩgeetha ndũrĩhĩrie thakame ya anabii ndungata ciakwa, na thakame na ndungata cia Jehova ciothe ĩria yaitirwo nĩ Jezebeli. **8** Nyũmba yotho ya Ahabu nĩĩgathira biũ. Nĩnganiina nyũmba yotho ya Ahabu na ndũmũniĩre arũme othe, arĩa ngombo na arĩa matarĩ ngombo thĩĩni wa Isiraeli. **9** Nyũmba ya Ahabu ngaamĩtua o ta nyũmba ya Jeroboamu mũrũ wa Nebati, na ta ya Baasha mũrũ wa Ahija. **10** Ha ũhoro wa Jezebeli-rĩ, agaatabuurangwo nĩ ngui arĩ mũgũnda-inĩ wa Jezireeli, na gũtĩrĩ mũndũ ũkaamũthika.” Nake akĩhĩngũra mũrango akiũra. **11** Hĩndĩ ĩria Jehu oomire nja kũrĩ anene a thiritũ yake, mũndũ ũmwe wao akimũũria atĩrĩ, “Maũndũ mothe nĩ mega? Mũgũrũki ũcio egũũkĩte kũrĩ we niki?” Nake Jehu agĩcookia atĩrĩ, “Wee nĩũũ mũndũ ũcio o na maũndũ marĩa aaragia.” **12** Nao makiuga atĩrĩ, “Tiga gũtũheenia, twĩre ma.” Jehu akiuga atĩrĩ, “Anjĩra ũũ: Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndagũtĩrĩria maguta ũtuĩke mũthamaki wa Isiraeli.” **13** Nao makĩhiũha kuoya nguo ciao cia ĩgũrũ, magĩcĩara ngathĩ-inĩ cia nyũmba arũgame ho, magĩcooka makĩhuha karumbeta na makĩanĩrĩra atĩrĩ, “Jehu niwe mũthamaki!” **14** Nĩ ũndũ ũcio, Jehu mũrũ wa Jehoshafatu, mũrũ wa Nimushi, agĩcĩrĩra gũũkĩrĩra Joramũ. (Hĩndĩ ĩyo Joramũ na Isiraeli yotho maagitagira Ramothu-Gileadi, kuuma kũrĩ Hazaeli mũthamaki wa Suriata. **15** No Mũthamaki Joramũ nĩacookete Jezireeli akahonie ironde ĩria aagurarĩtio nĩ Asuriata, rĩria maarũaga na Hazaeli mũthamaki wa Suriata.) Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩmwetĩkĩra ũguo, mũtikareke mũndũ o na ũmwe oime ĩtũũra-inĩ athĩrĩ akaheane ũhoro ũcio Jezireeli.” **16** Nĩngĩ Jehu akĩhaica ngaari yake ya ita, agĩthĩ Jezireeli, tondũ

nīkuo Joramu aahurūkīte, na Ahazia mūthamaki wa Juda nīaikurūkīte agathiī kūmūroa. **17** Hīndī ūria mūrōri wa itūūra aarūgamīte mūthiringo-inī mūrailu na igūrū kūu Jezireeli, akiona mbūtū cia ita cia Jehu igītuka, agītana, akiuga atīrī, “Nīndirona mbūtū cia ita igītuka.” Nake Joramu agīathana, akiuga atīrī, “Ethaai mūdū wa mbarathi, ūmūtūme athīi acītūnge, aciurie atīrī, ‘Mūūkīte na thayū?’” **18** Nake mūdū ūcio akīhaica mbarathi, agithīi gūtūnga Jehu, akīmūwira atīrī, “Ūū nīguo mūthamaki ekūūra: ‘Wee-rī, ūūkīte na thayū?’” Nake Jehu akīmūcookeria atīrī, “Ūrī na ūhoro ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhoro, akiuga atīrī, “Mūdū ūria twatūma niakinya hario, na ndaracooka na gūkū.” **19** Nī ūndū ūcio mūthamaki agītūma mūdū wa keerī wa mbarathi. Aakinya kūrī o akīmeera atīrī, “Ūū nīguo mūthamaki eekūūra: ‘Mūūkīte na thayū?’” Nake Jehu agīcookia atīrī, “Ūrī na ūhoro ūrīkū na thayū? Nyuma thuutha.” **20** Nake mūrōri wa itūūra agīcookia ūhoro, akiuga atīrī, “Nīakinya hario, no-o nake ndaracooka na gūkū. Mūtwarīre wa ngaari ya ita nī ta mūtwarīre wa Jehu mūrū wa Nimushi; atwarithagia ta mūgūrūki.” **21** Nake Joramu agīathana, akiuga atīrī, “Oherera mbarathi ngaari-inī yakwa ya ita.” Na ciohererwo, Joramu mūthamaki wa Isiraeli na Ahazia mūthamaki wa Juda makiumagara, o mūdū arī ngaari-inī yake ya ita, magatūnge Jehu. Magīcemanīa nake kamūgūnda-inī karīa kaarī ka Nabothu ūria Mūjezireeli. **22** Rīria Joramu onire Jehu, akīmūūra atīrī, “Jehu, ūūkīte na thayū?” Nake Jehu agīcookia atīrī, “Kūngīgīa na thayū atīa, ūhooi wa mīhianano wothē na ūrogi wa nyūkwa, Jezebeli, ūingīhite ūū?” **23** Joramu akīgarūrūka akīūra, akiugaga atīrī, “Ahazia, kūrī na njikanīrīrio!” **24** Hīndī ūyo Jehu akīruta ūta wake, akīratha Joramu gatagati ga ciande. Naguo mūguū ūgītheeca ngoro yake, agītungumana ngaari-inī yake. **25** Nake Jehu akīūra Bidikari mūnene wa ngaari yake ya ita atīrī, “Muoe ūmūkīe mūgūnda-inī ūria warī wa Nabothu ūria Mūjezireeli. Rīrikana rīria nīi nawe twatwaraga ngaari cia ita tūrī thuutha wa ithe Ahabu, rīria Jehova aaririe ūrathi ūyū ūmūkonīi, akiuga ūū: **26** ‘Mūthenya wa ira nīndironire thakame ya Nabothu na thakame ya ariū ake, nīguo Jehova ekuuga, na ti-itherū nīngatūma ūmīrīhīre mūgūnda-inī o ūyū, nīguo Jehova ekuuga.’ Rīu kīmuoe, ūmūkīe mūgūnda-inī ūcio, kūringana na kiugo kīa Jehova.” **27** Hīndī ūria Ahazia mūthamaki wa Juda onire ūria kwahaana, akīūra na njīra ya Bethi-Hagani. Nake Jehu akīmūhanyūka, akīanagīrīra atīrī, “Mūūragei o nake!” Nao makīmūgarūrīra arī ngaari-inī yake ya ita erekeire Guri hakuhi na Ibleamu, no akīūrīra Megido, agīkuira kuo. **28** Nacio ndungata ciake ikīmūkuua na ngaari ya ita, ikīmūtware Jerusalemu, na makīmūthika hamwe na maithe make mbīrīra-inī yake, itūūra-inī rīa Daudi. **29** (Ahazia aatūkīte mūthamaki wa Juda mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Joramu mūrū wa Ahabu). **30** Nīngī Jehu agīthīi Jezireeli. Na rīria Jezebeli aaiguire ūguo-rī, akīhaka maitho make rangi na akīgemia njuirī yake, agīcūthīrīra nja arī ndirica-inī. **31** Rīria Jehu aatoonyaga kīhingo-inī, Jezebeli akīmūūra atīrī, “Ūūkīte na thayū, Zimuri,

wee mūūrāgi wa mwathi waku?” **32** Nake Jehu akīroora na igūrū ndirica-inī, agītana akīūra atīrī, “Nūū ūrī mwena wakwa? Nūū?” Nao andū eerī kana atatu maari ahakūre makīmūroora arī thī. **33** Nake Jehu akiuga atīrī, “Mūūkīe thī!” Nī ūndū ūcio makīmūkia akīgūa thī, nayo thakame imwe yake ikīmīnjūkīra rūthīngo o hamwe na mbarathi iria ciamūrangagīrīra thī na magūrū ma cio. **34** Jehu agītoonya nyūmba ya ūthamaki thīinī akīria na akīnyua. Nake akiuga atīrī, “Menyerera mūdū-wa-nja ūcio mūrume, na mūmūthike tondū araari mwarī wa mūthamaki.” **35** No rīria maathire nja makamūthike, matiakorire kīndū o na kīmwe kīa mwīrī wake, tīga o ihīndī rīa mūtwe wake, na magūrū, na moko make. **36** Nao makīmūdūka, makīra Jehu ūhoro ūcio, nake akiuga atīrī, “Gīkī nī kiugo kīa Jehova kīria aaririe na kanua ka ndungata yake Elija ūria Mūtishibi, akiuga atīrī: Ngui nīikaarīa mwīrī wa Jezebeli kamūgūnda-inī ka Jezireeli. **37** Nakīo kīimba kīa Jezebeli gīgaatūika o ta rūrua kīrī thī kamūgūnda-inī ka Jezireeli, nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūkaahota kuuga atīrī, ‘Ūyū nī Jezebeli.’”

10 Na rīrī, Samaria kwarī na ariū a nyūmba ya Ahabu mīrongo mūgwanja. Nī ūndū ūcio Jehu akiandīka marūa akīmatūma Samaria kūrī anene a Jezireeli, na athuuri, na areri a ciana cia Ahabu, akīmeera atīrī, **2** “Tondū mūrī na ciana cia mwathi wanyu, na nīngī mūrī na ngaari cia ita na mbarathi, na itūūra inene rīirīgīre na thīngo cia hinya, o na indo cia mbaara-rī, marūa maya maamūkinyīra-rī, **3** thuurai mūrī ūria mwega na mwagīrīru mūno wa mwathi wanyu, na mūmūkarīrie gītī kīa ūnene gīa ithe. Mūcooke mūrūrīre nyūmba ya mwathi wanyu.” **4** No-o makīmaka makiuga atīrī, “Angīkorwo athamaki eerī matīgana kūmūtōoria-rī, ithuī twakīhota atīa?” **5** Nī ūndū ūcio ūria warī mūrōri wa maūdū ma nyūmba ya ūthamaki, na mwathi wa itūūra, na athuuri, na areri a ciana magītūmīra Jehu ndūmīrīrī īno: “Ithuī tūrī ndungata ciaku, na nītūgīwika ūria wothē ūkuuga. Tūtīgītūta mūdū o na ūmwe mūthamaki; wee īka o ūria ūngōna kwagīrīre.” **6** Nake Jehu akīmaandīkīra marūa ma keerī akīmeera atīrī, “Angīkorwo mūrī mwena wakwa na nīmūkūnjathīkīra, ūragai ariū a mwathi wanyu, mūgooka na ciongo ciao gūkū Jezireeli ihinda o ta rīrī rīcūi.” Na rīrī, ariū a mūthamaki mīrongo mūgwanja maari na atongoria a itūūra arīa maamareraga. **7** Na rīria marūa maakinyire, andū acio makīnyīta ariū acio mīrongo mūgwanja a mūthamaki na makīmooraga othe. Magītīkīra ciongo ciao ikabū-inī, magīcitwarīra Jehu o kūu Jezireeli. **8** Rīria mūdū ūria watūmūno aakinyire, akīra Jehu atīrī, “Nīmarehe ciongo cia ciana cia mūthamaki.” Nake Jehu agīathana, akiuga atīrī, “Cīgei irūdō igīrī itoonyero-inī rīa itūūra o ngīnya rīcīinī.” **9** Rīcīinī rūrū rūngī Jehu akīumagara. Akīrūgama mbere ya andū othe, akiuga atīrī, “Inyūi mūthīthīte. Nī nī nī ndacīrīre ndundu ya gūkīrīra mwathi wakwa na ngīmūūrāga, no nūū ūragīte andū aya othe? **10** Menyai ūū, atī gūtīrī kiugo o na kīmwe kīarītīo nī Jehova igūrū rīa nyūmba ya Ahabu gītakahīngio. Jehova ekīte o ūria oīgīte na kanua ka ndungata yake Elija.” **11** Nī ūndū

ücio Jehu akĩruga andũ othe a nyũmba ya Ahabu arĩa maatigaire kũu Jezireeli, o ñundũ ñmwe na atongoria ake othe, na arata ake a hakuhi, o na athĩnjĩri-ngai ake, na gũtĩrĩ mĩndũ wahanokire. **12** Jehu agĩcoka akiumagara, agĩthĩ Samaria. Aakinya Bethi-Ekedi ya Arĩthi-rĩ, **13** agĩtũngana na andũ amwe arĩa maatarainie na Ahazia mũthamaki wa Juda akĩmooria atĩrĩ, “Inyui mũri a?” Nao magĩcoka atĩrĩ, “Ithui tũri a nyũmba ya Ahazia, na tũũkĩ kũgeithia mbari ya mũthamaki, na ya mũtumia wa mũthamaki.” **14** Nake agĩathana atĩrĩ, “Nĩmaniyitwo marĩ muoyo!” Nĩ ñundũ ücio makĩmatwara marĩ muoyo makĩmooragĩra gĩthima-inĩ kĩa Bethi-Ekedi, maarĩ andũ mĩrongo ñna na eerĩ. Gũtĩrĩ mĩndũ o na ñmwe wahanokire. **15** Nake aarĩkia kuuma kũu, agĩkora Jehonadabu mũrũ wa Rekabu, o nake okĩte kũmũtũnga. Nake Jehu akĩmũgeithia, akĩmũuria atĩrĩ, “Wee ũri na ũiguano na nĩ, o ta ũria ndĩ na ũiguano nawe?” Nake Jehonadabu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ũi ndĩ naguo.” Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Kũngĩkorwo nĩ ũguorĩ, rehe guoko.” Nĩ ñundũ ücio Jehonadabu agĩka ũguo, nake Jehu akĩmũteithĩrĩria kũhaica ngaari-inĩ ya ita. **16** Nake Jehu akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũka tũthĩi nawe ũkeonere ũria ndĩrutanĩirie na kĩyo nĩ ñundũ wa Jehova.” Nake akĩmũkuua na ngaari yake ya ita. **17** Rĩria Jehu aakinyire Samaria-rĩ, akĩruga andũ othe a nyũmba ya Ahabu arĩa maatigaire, akĩmaniina kũringana na kiugo kĩa Jehova kĩria kiarĩtio nĩ Elija. **18** Nĩngĩ Jehu agĩcookereria andũ othe hamwe, akĩmeera atĩrĩ, “Ahabu aatungatĩre Baali o hanini; no Jehu ekũmũtungatĩra makĩria. **19** Na rĩrĩ, tũmanĩrai anabii othe a Baali, na atungati othe ayo, o na athĩnjĩri-ngai ayo othe. Tigĩrĩrai atĩ gũtĩrĩ o na ñmwe ũtarĩ ho, tondũ nĩngĩrũtĩra Baali igongona inene. Mĩndũ wothĩ ũkwaga gũũka, ndegũtũũra muoyo.” Nowe Jehu ekaga ũguo arĩ na wara wa kũũraga atungati othe a Baali. **20** Nake Jehu akiuga atĩrĩ, “Itanai kũũngano gĩa gũtĩithia Baali.” Nĩ ñundũ ücio magĩkianĩrĩra kũũngano kũu. **21** Nake agĩcoka agĩtũma ũhoro kũndũ guothe Isiraeli, nao atungati othe a Baali magĩũka; na gũtĩrĩ o na ñmwe watĩĩre. Makĩgomana hekarũ-inĩ ya Baali o nginya ikĩiyũra kuuma mwena ñmwe nginya ũria ũngĩ. **22** Nake Jehu akĩra mũikaria wa harĩa nguo ciaagagwo atĩrĩ, “Rehere ndungata ciothe cia Baali nguo.” Nĩ ñundũ ücio agĩcĩrehere nguo. **23** Hĩndĩ iyo Jehu na Jehonadabu mũrũ wa Rekabu magĩtoonya hekarũ ya Baali. Jehu akĩra ndungata cia Baali atĩrĩ, “Rorai mĩena yothĩ muone atĩ gũtĩrĩ ndungata cia Jehova irĩ haha hamwe na inyui, o tĩga ndungata cia Baali.” **24** Nĩ ñundũ ücio magĩtoonya marute magongona, na maruta ma njino. Na rĩrĩ, Jehu nĩagĩte arũme mĩrongo ñnana kũu nja akameera atĩrĩ: “Ũmwe wanyu angĩrekereria mĩndũ wa arĩa ngũneana moko-inĩ manyu oore-rĩ, we egũkua ithenya rĩa mĩndũ ücio.” **25** Rĩria Jehu aarĩkirie kũruta igongona rĩa njino-rĩ, agĩatha arangĩri na anene ao atĩrĩ, “Toonyai thĩĩnĩ mũmoorage; mũtikareke mĩndũ o na ñmwe wao oore.” Nĩ ñundũ ücio makĩmooraga na hiũ cia njora. Nao arangĩri na anene ao magũkia mĩrĩ yao nja, magĩcoka magĩtoonya ihooro rĩa na thĩĩnĩ rĩa hekarũ ya Baali. **26** Nao makĩruta ihiga rĩria rĩamũre nja ya hekarũ ya Baali na makĩrĩcina. **27** Makĩmomora ihiga rĩria rĩamũre rĩa Baali, na magĩtharia hekarũ ya Baali

makĩmũtua kĩoro o na nginya ũmũthĩ. **28** Nĩ ñundũ ücio Jehu akĩiniina biũ ũhooi wa Baali thĩĩnĩ wa Isiraeli. **29** No rĩrĩ, ndaatiganire na mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmire Isiraeli meehie ma kũhooya mĩhianano ya njaũ ya thahabu kũu Betheli na Dani. **30** Nake Jehova akĩra Jehu atĩrĩ, “Tondũ nĩwikite wega, ũkahingia ũria kwagĩĩre maitho-inĩ makwa, na ũgeeka nyũmba ya Ahabu ũria ndaatanyĩte kũmeke-rĩ, njiaro ciaku igĩtũũra ithamakagĩa Isiraeli nginya rĩciaro rwa kana.” **31** No Jehu ndaigana kũmenyerera kũiga watho wa Jehova, Ngai wa Isiraeli, na ngoro yake yothĩ. Ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu, marĩa atũmĩte andũ a Isiraeli mehie. **32** Matukũ-inĩ macio, Jehova nĩambĩrĩre kũnyĩhĩa mĩhaka ya Isiraeli. Hazaeli nĩatooririe andũ a Isiraeli bũrũri-inĩ wao wothĩ **33** mwena wa irathĩro wa Jorodani na bũrũri-inĩ wothĩ wa Gileadi, (Bũrũri wa Gadi na Rubeni na Manase), kuuma Aroeri gũtwarana na mũkuru wa Arinoni, kũgerera Gileadi nginya Bashani. **34** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makonĩi wathani wa Jehu-rĩ, na marĩa mothĩ eekire, na marĩa mothĩ ahingĩre-rĩ, gĩthĩ matĩandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **35** Nake Jehu akĩhurũka na maithe make na agĩthikwo Samaria. Nake mũrũrĩ Jehohazu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **36** Nario ihinda rĩa Jehu aathamakĩre Isiraeli kũu Samaria rĩarĩ mĩaka mĩrongo tĩrĩ na ñnana.

11 Rĩria Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mũrũrĩ nĩakua-rĩ, agĩthĩi na mbere kũũraga andũ othe a nyũmba yothĩ ya ũthamaki. **2** No rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mũthamaki Jehoram na mwarĩ wa nyina na Ahazia, akĩoya Joashu mũrũ wa Ahazia akĩmweheria kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki arĩa maakirie kũũragwo. Akĩmũga hamwe na mũreri wake kanyũmba ga gũkoma, akĩmũhitha kuuma kũrĩ Athalia; nĩ ñundũ ücio Joashu ndaigana kũũragwo. **3** Aikarire ahithĩtwo hamwe na mũreri wake thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova mĩaka itandatũ irĩa Athalia aathamakire bũrũri ücio. **4** Mwaka-inĩ wa mũgwanja, Jehoiada agĩtũmanĩra anene a ikundi arĩa maathaga thigari igana rĩmwe, thĩĩnĩ wa andũ arĩa meetagwo Akari, na arangĩri nao magĩũka kũrĩ we kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Nake akĩgĩa kĩrikanĩro nao na akĩmehithĩria kũu hekarũ-inĩ ya Jehova. Agĩcoka akĩmoonĩ mĩrũũ wa mũthamaki. **5** Akĩmaatha akĩmeera atĩrĩ, “Mũgwĩka ũũ: Inyui arĩa othe mũgaakorwo mũrĩ wĩra mũthenya wa thabatũ-rĩ, gĩcunji kĩmwe kĩanyu gĩa ithatũ gĩkaarangĩra nyũmba ya ũthamaki, **6** nakĩo gĩcunji gĩa ithatũ kĩrangĩre Kĩhingo gĩa Suri, nĩngĩ gĩcunji gĩa ithatũ gĩkorwo kĩhingo-inĩ kĩria kĩrĩ thuutha wa arangĩri arĩa mateithanagia kũrangĩra hekarũ, **7** na inyui andũ arĩa makoragwo thĩĩnĩ wa ikundi icio ingĩ igĩrĩ, arĩa matakoragwo wĩra mũthenya wa thabatũ-rĩ, othe mākaraangĩra hekarũ nĩ ñundũ wa mũthamaki. **8** Mũikare mũthĩrũrũkĩrĩre mũthamaki, o mĩndũ anyiĩte indo ciake cia mbaara na guoko. Mĩndũ o na ũrĩkũ angĩkaamũkũhĩrĩria no nginya ooragwo. Mũikare hakuhi na mũthamaki o harĩa hothe angĩthĩi.” **9** Nao anene a ita arĩa maathaga ikundi cia andũ igana rĩmwe magĩka o ta ũria Jehoiada, mũthĩnjĩri-Ngai aathanĩte. O mũnene akĩoya andũ ake, arĩa maathĩaga wĩra

mūthenya ūcio wa thabatū na arīa moimagīra wīra hīndī iyo, othe magīūka kūrī Jehoiada mūthīnjīri-Ngai. **10** Nake akīhe anene acio matimū na ngo iria ciarī cia Mūthamaki Daudi, iria ciakoragwo hekarū-inī ya Jehova. **11** Nao arangīri, o mūdū arī na indo ciake cia mbaara, magīthiūrūrūkīria mūthamaki hau hakuhi na kīgongona, na magīthiūrūrūkīria hekarū kuuma mwena wa gūthini nginya mwena wa gathigathini wayo. **12** Jehoiada akīrehe mūrū wa mūthamaki akīmīwīra thūmbī, akīmūnengera Ibuku rīa Kīrīkanīro, na akīmwanīrīra atī nīwe mūthamaki. Makīmūtīrīria maguta, nao andū makīhūūra hī na makīanīrīra makiugaga atīri, “Mūthamaki arōtūūra nginya tene!” **13** Rīrīa Athalia aaiguire inegene rīa andū na arangīri, agīthī kūrī andū hekarū-inī ya Jehova. **14** Agīcūthīrīria na akīona mūthamaki arūgamīte gītugī-inī o ta ūrīa mūtugo warī. Nao anene na ahuhi tūrumbeta maarūgamīte hakuhi na mūthamaki, nao andū othe a būrūrī magakena makīhuhaga tūrumbeta. Nake Athalia agītembūranga nguo ciake cia igūrū, na akīanīrīra, akiuga atīri, “Ungumania! Ungumania!” **15** Jehoiada mūthīnjīri-Ngai agīatha anene a ita a thigari igana igana arīa maarī arūgamīrīri a mbūtū, akīmeera atīri, “Mūrūtūrūrei, mūmūrehe arī gatagati ga thigari, na mūdū o wothē ūngimūuma thūutha, ooragwo.” Nīgūrkorwo mūthīnjīri-Ngai nīoigīte atīri, “Ndakooragīrwo hekarū-inī ya Jehova.” **16** Nī ūndū ūcio makīmūnyītīra harīa mbarathi ciatoonyagīra igīthīi nja cia nyūmba ya ūthamaki, makīmūūragīra hau. **17** Nake Jehoiada akīgīa na kīrīkanīro gatagati ka Jehova, na mūthamaki, o na andū, atī o nīmegūtūika andū a Jehova. Nīngī agīcooka agīthondeka kīrīkanīro gatagati ka mūthamaki na andū. **18** Nao andū othe a būrūrī magīthīi hekarū-inī ya Baali na makīmītharia. Makīunanga igongona na mīhianano, na makīūragīra Matani ūrīa warī mūthīnjīri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. Nīngī Jehoiada mūthīnjīri-Ngai akīgīa arangīri hau hekarū-inī ya Jehova. **19** Nake agīthīi na anene a ita arīa maarūgamagīrīra ikundi cia thigari igana igana, na Akarī, na arangīri, o hamwe na andū othe a būrūrī, na marī hamwe makīruta mūthamaki hekarū-inī ya Jehova makīmūtware nyūmba ya ūthamaki matoonyeire kīhingo-inī kīa arangīri. Hīndī iyo mūthamaki agīkarīra gītī gīake kīa ūnene kūu nyūmba-inī ya ūthamaki. **20** Nao andū othe a būrūrī magīkena. Nārīo itūūra rīkīhoorē, tondū Athalia nīarīkītē kūrūragwo na rūhūi rwa njora nyūmba-inī ya ūthamaki. **21** Joashu aarī wa mīaka mūgwanja rīrīa aambīrīrie gwashana.

12 Na rīrī, mwaka-inī wa mūgwanja wa Jehu, Joashu agītūika mūthamaki, na agīthamaka arī Jerusalemu mīaka mīrongo īna. Nyīna eetagwo Zībīa; na oīmīte Bīrīshība. **2** Joashu nīekire maūdū marīa magīrīire mathīo-inī ma Jehova mīaka īrīa yothē Jehoiada mūthīnjīri-Ngai aamūtāarīe. **3** No rīrī, kūdū kūrīa gūtūūgūrū gwa kūrūtīra magongona gūtīeherīrio; andū mathīire na mbere kūrūtīra magongona na gūcīnīra ūbumba kuo. **4** Joashu akīra athīnjīri-Ngai atīri, “Cookanīrīria mbeeca iria ciothe irehagwo īrī cia maruta marīa maamūrē ma hekarū ya Jehova,

na mbeeca iria irutagwo cia gwītara, na mbeeca iria ciamūkagīrwo kuuma mīlīhīwa-inī ya andū o na mbeeca iria irehagwo hekarū na ūndū wa kwīyendera. **5** Itīkīria mūthīnjīri-Ngai o wothē aamūkagīre mbeeca kuuma kūrī ūmwe wa aigī a kīgīna, na mūrēke ihūthīrwo na gūcookereria hekarū kūrīa guothe īngīkorwo īrī tharūku.” **6** Na rīrī, o na gūkīnyīria mwaka-inī wa mīrongo īrī na itatū wa Mūthamaki Joashu, athīnjīri-Ngai magīkorwo matiacookereirie hekarū. **7** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Joashu agītā Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai na athīnjīri-Ngai arīa angī, akīmooria atīri, “Nī kī mūtāracookereria hekarū kūrīa ītharūkīte? Mūtīgeete mbeeca ingī kuuma kūrī aigī kīgīna, no cineanei nīgūo icookerie hekarū kūrīa ītharūkīte.” **8** Nao athīnjīri-Ngai magītīkīra atī matīkūngania mbeeca ingī kuuma kūrī andū, na atī o ene tīo megūcookereria hekarū. **9** Nake Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai akīoya ithandūkū na agītūra ngunīko yarīo īrīma. Akīrīgā mwena wa ūrīo wa mūdū agītōnya hekarū ya Jehova. Athīnjīri-Ngai arīa maarangāra itoonyero magītīkīra mbeeca ciothe ithandūkū-inī iria ciarehagwo hekarū-inī ya Jehova. **10** Hīndī īrīa yothē moonaga mbeeca nīciaingīha ithandūkū-inī, mwandīki-marūa wa mūthamaki na mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene mookaga, magatara mbeeca iria ciakoragwo irehetwo hekarū-inī ya Jehova na magaciīkīra mīhuko. **11** Rīrīa mūigana wa mbeeca wahinga, makanengera andū arīa maathuūrītwo matūike arorī a wīra wa hekarū. Mbeeca icio ciarīhaga arutī a wīra wa hekarū ya Jehova na andū a wīra wa mbaū, na aakī, **12** na arīa maakaga na mahiga, na aicūhia a mahiga. Maagūrāga mbaū na mahiga maicūhie nī ūndū wa gūcookereria hekarū ya Jehova kūrīa yatharūkīte na makarīha mahūthīro mothe ma gūcookereria hekarū. **13** Mbeeca iria ciarehagwo hekarū-inī itīahūthagīrwo na gūthondeka īrīa cia betha, kana magathī ma gūthīma ndaambī, kana mbakūrī cia kūminjāminja, kana tūrumbeta, kana kīndū o gīothe gīa thahabu kana gīa betha nī ūndū wa hekarū ya Jehova. **14** Mbeeca icio ciarīhaga arutī a wīra arīa maarutaga wīra wa gūcookereria hekarū. **15** Matiorāgia mathabu ma mbeeca kuuma kūrī andū arīa maanengerete mbeeca marīhe arutī a wīra, tondū andū acio maarī ehokeku biū. **16** Mbeeca cia maruta ma mahītia, na maruta ma mehīa itīarehagwo hekarū-inī ya Jehova, icio ciarī cia athīnjīri-Ngai. **17** Ihīnda-inī o rīu Hazaeli mūthamaki wa Suriata akīambata agīthīi agītharīkīra Gathu na akīrītaha. Nīngī akīhūdūka, agīthīi gūtharīkīra Jerusalemu. **18** No rīrī, Joashu mūthamaki wa Judā akīoya indo ciothe iria ciatheretio ikaamūrwo nī maithe make, nao nī Jehoshafatu, na Jehoramū na Ahazīa, athamaki a Judā o na iheo iria we mwene aamūrīte, o na thahabu iria ciakoretwo kīgīna-inī kīa hekarū ya Jehova, o na iria ciarī nyūmba ya ūthamaki, agīcīneana itwarīrwo Hazaeli mūthamaki wa Suriata, nake agīthīi, agītīga gūtharīkīra Jerusalemu. **19** Ha ūhoro wa maūdū marīa mangī makonīi wathani wa Joashu, na ūrīa wothē eekīre-rī, gīthī matiandīkītwo Ibuku-inī rīa mahīnda ma athamaki a Judā? **20** Nao anene ake makīmūcīrīrīra ndundū mamūūkīrīre, makīmūūragīra Bethī-Mīlo, njīra-inī ya gūthīi Sila. **21** Nao anene arīa maamūūragīre nī

Jozakaru mŭrũ wa Shimeathu, na Jehozabadu mŭrũ wa Shomeru. Joashu agĩkua na agĩthikwo hamwe na maithe make itũũra-inĩ rĩa Daudi. Nake mŭriũ Amazia agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake.

13 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo tĩrĩ na itatũ wa wathani wa Joashu mŭrũ wa Ahazia mũthamaki wa Juda, Jehoahazu mŭrũ wa Jehu agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩathana miaka ikũmi na mŭgwanja. **2** Niekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova nĩ ūndũ wa kũrũmĩrĩra mehia ma Jeroboamu mŭrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie, nake ndaigana kũmatiga. **3** Nĩ ūndũ ūcio Jehova agĩcinwo nĩ marakara nĩ ūndũ wa Isiraeli, nake akĩmaneana ihinda iraya moko-inĩ ma Hazaeli mũthamaki wa Suriata, na Beni-Hadadi mŭriũ wake. **4** Nake Jehoahazu agĩthaita Jehova, nake Jehova akĩmũigua tondũ nĩonete ūria mũthamaki wa Suriata aahinyagĩrĩra Isiraeli. **5** Nake Jehova akihe Isiraeli mũhonokia, akĩmaruta kuuma watho-inĩ wa Suriata. Nĩ ūndũ ūcio andũ a Isiraeli magĩtũũra mĩcĩ-inĩ yao o ta tene. **6** No rĩrĩ, matiigana gũtigana na mehia ma nyũmba ya Jeroboamu, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; na magĩthĩ na mbere namo, o na ningĩ gĩtugĩ kĩa Ashera gĩgĩtũũra kĩrũgamĩte kũu Samaria. **7** Gũtĩrĩ kindũ gĩatigarĩtio gĩa ita rĩa Jehoahazu, tĩga andũ ariya maathĩiiga mahaicite mbarathi mĩrongo itano, na ngari ikũmi cia ita, na thigari cia magũrũ 10,000, nĩgũkorwo mũthamaki wa Suriata nĩathũkĩtie icio ingĩ agĩcitua o ta rũkũngũ rwa kihuhĩro-inĩ. **8** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoahazu, na ūria wothē eekire, na maũndũ marĩa aahingirĩe-rĩ, gĩthĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **9** Nake Jehoahazu akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthikwo Samaria. Nake mŭriũ Jehoashu agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **10** Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na mŭgwanja wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jehoashu mŭrũ wa Jehoahazu agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka miaka ikũmi na itandatũ. **11** Niekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehia o na mamwe ma Jeroboamu mŭrũ wa Nebati, marĩa aatũmĩte Isiraeli meehie; aathiire na mbere namo. **12** Ha ūhoro wa maũndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na ūria wothē eekire, na maũndũ marĩa aahingirĩe, o na mbaara yake na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, gĩthĩ matandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma Athamaki a Isiraeli? **13** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, nake Jeroboamu agĩkarĩra gĩtĩ gĩa kĩa ūnene. Jehoashu aathikĩrwo kũu Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. **14** Na rĩrĩ, Elisha aarĩ mŭrũaru mŭrimũ ūria wamũũragire. Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩkũrũka, agĩthĩ kũmuona na akĩmũrĩrĩra. Akiuga atĩrĩ, “Wũ baba-ĩ! Wũ baba-ĩ! Ngaari cia ita na ahaici a mbarathi a Isiraeli!” **15** Nake Elisha akiuga atĩrĩ, “Oya ūta o na mĩguĩ.” nake agĩka o ūguo. **16** Nake akĩra mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Oya ūta na moko maku,” nake aarĩkia kuoya, Elisha akĩgĩrĩra mũthamaki moko. **17** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Hĩngũra ndirica ya irathĩro,” Nake akĩmĩhingũra. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ikia mũguĩ!” Nake akĩũkia. Elisha akiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ

mũguĩ wa Jehova wa ūhootani, wa kũhoota Asuriata! Nĩũkahoota Asuriata kũu Afeki na ūmaniine biũ.” **18** Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Oya mĩguĩ,” Nake mũthamaki akĩmĩoya. Elisha akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta mĩgũthithie thĩ.” Nake akĩmĩgũthithia thĩ maita matatũ, agĩtiga. **19** Nake mũndũ wa Ngai akĩrakara nĩ ūndũ wake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkwagĩrĩrwo nĩ kũmĩringithia maita matano kana matandatũ; ūguo nĩguo ūngĩgaatooria andũ a Suriata na ūmaniine biũ. No rĩu ūkaamahoota o maita matatũ tu.” **20** Nake Elisha agĩkua na agĩthikwo. Na rĩrĩ, atharĩkĩri a kuuma Moabi maahũthĩrĩte gũtoonya bũrũri-inĩ o kĩa mbĩrĩria kĩa mwaka. **21** Hĩndĩ imwe andũ amwe a Isiraeli magĩthika mũndũ-rĩ, o rĩmwe makĩona gĩkundi kĩa atharĩkĩrĩ; nĩ ūndũ ūcio magĩũkia kũimba kĩa mũndũ ūcio maathikaga mbĩrĩra-inĩ ya Elisha. Hĩndĩ rĩa kũimba kũu kĩa hutaniire na mahĩndĩ ma Elisha, mũndũ ūcio akĩrĩũka, akĩrũgama na magũrũ make. **22** Hazaeli mũthamaki wa Suriata aahinyĩrĩrie Isiraeli matukũ mothe ma ūthamaki wa Jehoahazu. **23** No rĩrĩ, Jehova akĩmatuga na akĩmaiguĩra tha, akĩmarũmbũiya nĩ ūndũ wa kĩrikanĩro gĩa ke na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu. Nginyagia ūmũthĩ, akoretwo atekwenda kũmaniina kana kũmaingata mehere mbere yake. **24** Hazaeli mũthamaki wa Suriata agĩkua, nake mŭriũ Beni-Hadadi agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **25** Hĩndĩ iyo Jehoashu mŭrũ wa Jehoahazu agĩtunya Beni-Hadadi mŭrũ wa Hazaeli matũũra marĩa Hazaeli aatahite mbaara-inĩ kuuma kũrĩ ithe Jehoahazu. Joashu aamũtoorie maita matatũ, na nĩ ūndũ ūcio agĩcookia matũũra ma Isiraeli.

14 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ūthamaki wa Jehoashu mŭrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli, Amazia mŭrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩra gũthamaka. **2** Aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na itano rĩrĩa aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka ari kũu Jerusalemu miaka mĩrongo tĩrĩ na kenda. Nake nyina eetagwo Jehoadini, na oimĩte Jerusalemu. **3** Niekire maũndũ marĩa moonagwo magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, no ti ta ūria ithe Daudi eekite. Maũndũ-inĩ mothe eekire o ta ūria ithe Joashu ekaga. **4** No rĩrĩ, kindũ kũria gũtũũgũrũ gũtieheririo; andũ maathĩre o na mbere kũrutĩra magongona na gĩcinĩra ūbumba kuo. **5** Thuutha wa ūthamaki gũkorwo ūrũmĩte moko-inĩ make, akĩũraga anene ariya moragĩte ithe Joashu ūria warĩ mũthamaki. **6** No rĩrĩ, ndaigana kũũraga ariũ a oragani acio, kũringana na ūria kwandikĩtwo Ibuku-inĩ rĩa Watho wa Musa harĩa Jehova aathanĩte atĩrĩ: “Maithe ma ciana matikooragwo nĩ ūndũ wa ciana, o na kana ciana ciũragwo nĩ ūndũ wa maithe mao; o mũndũ arikuaga nĩ ūndũ wa mehia make mwene.” **7** Ningĩ nĩwe wahootire 10,000 cia andũ a Edomu kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Cumbĩ, na agĩtunya itũũra rĩa Sela mbaara-inĩ, akĩrĩtua Jokitheeli, rĩitwa rĩrĩa rĩitagwo nginya ūmũthĩ. **8** Hĩndĩ iyo Amazia agĩtũma andũ kũrĩ Jehoashu mŭrũ wa Jehoahazu mŭrũ wa Jehu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ “Ūka tũng’ethanĩre ūthĩũ kwa ūthĩũ.” **9** No rĩrĩ, Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli agĩcookeria Amazia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: “Mahiũ ma nyeki-inĩ ma kũu Lebanoni nĩmatũmĩre mũtarakwa ndũmĩrĩri o kũu Lebanoni makiwĩra atĩrĩ, ‘Heana mwariguo

ahikio nĩ mūrũ wakwa.’ Hĩndĩ iyo nyamũ ya gĩthaka kũu Lebanoni ĩgĩka ĩkĩrangĩrĩra mahiũ macio ma nyeki-inĩ na makinya mayo. **10** Ti-itherũ nĩtuooretie Edomu, na rĩu nĩtũũkĩte mwĩtĩ. Wĩgaathe nĩ undũ wa ũhootani waku, mo ikara mũciĩ! Nĩ kĩ gĩgũtũma wĩrehere thĩĩna, wĩniinithie we mwene, o hamwe na andũ a Juda?” **11** O na kũrĩ ũguo, Amazia ndaigana gũthĩkĩrĩra; nĩ undũ ũcio Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩmũtharĩkĩra. We na Amazia mũthamaki wa Juda makĩng’ethanĩra kũu Bethi-Shemeshu thĩĩnĩ wa Juda. **12** Andũ a Juda makĩhũũro nĩ andũ a Isiraeli, na o mũndũ akĩũrĩra gwake mũciĩ. **13** Nake Jehoashu mũthamaki wa Isiraeli akĩnyĩta Amazia mũthamaki wa Juda mũrũ wa Joashu mũrũ wa Ahazia, o kũu Bethi-Shemeshu. Nĩngĩ Jehoashu agĩthĩĩ Jerusalemu na akĩmomora rũthĩngĩ rwa Jerusalemu, kuuma Kĩhĩngĩ-inĩ kĩa Efiraimu nginya Kĩhĩngĩ gĩa Koine, handũ ha buti ta magana matandatũ kũraiha. **14** Nake akĩoya thahabu yothē na betha na indo ciothe iria ciarĩ thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova na iria ciarĩ igĩĩna-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki. Nĩngĩ agĩtaha andũ na agĩcooka Samaria. **15** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jehoashu, na marĩa eekire, na marĩa aahingirie, o hamwe na mbaara yake ĩria maarũire na Amazia mũthamaki wa Juda-rĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **16** Jehoashu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthĩkwo Samaria hamwe na athamaki a Isiraeli. Nake mũrĩũ Jeroboamu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **17** Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda aatũũrĩre muoyo miaka ikũmi na itano thuutha wa gĩkuũ kĩa Jehoashu mũrũ wa Jehoahazu mũthamaki wa Isiraeli. **18** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ ma wathani wa Amazia, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **19** Nao andũ makĩgĩa ndundu ya kũmũũkĩrĩra kũu Jerusalemu, nake Amazia akĩũrĩra Lakishi, no magĩtũma andũ mamũrũmũrĩre kũu Lakishi, na makĩmũũragĩra kuo. **20** Nĩacookirio akuũtuo na mbarathi, agĩthĩkwo Jerusalemu hamwe na maithe make, itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. **21** Hĩndĩ iyo andũ othe a Juda makĩoya Azaria arĩ na miaka ikũmi na itandatũ, makĩmũtũa mũthamaki ithenya rĩa ithe Amazia. **22** Nĩwe waakire Elathu rĩngĩ, na akĩricookeria Juda thuutha wa Amazia kũhurũka na maithe make. **23** Mwaka-inĩ wa ikũmi na itano wa wathani wa Amazia mũrũ wa Joashu mũthamaki wa Juda, Jeroboamu mũrũ wa Jehoashu, mũthamaki wa Isiraeli agĩtũka mũthamaki kũu Samaria, na agĩthamaka miaka mĩrongo ĩna na ũmwe. **24** Nĩekire maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, na ndaatiganire na mehĩa o na mamwe ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũũmĩte Isiraeli meehie. **25** Nĩwe wacookirie mĩhaka ya Isiraeli kuuma Lebo-Hamathu nginya Iria-inĩ rĩa Araba kũringana na kiugo kĩa Jehova Ngai wa Isiraeli kĩrĩa kĩarĩtio nĩ ndungata yake Jona mũrũ wa Amitai, ũria warĩ mũnabĩ kuuma Gathi-Heferi. **26** Jehova nĩonete ruo rũnene rwa andũ othe a Isiraeli, aria maarĩ ngombo na aria mataarĩ ngombo, akĩona ũria maathĩĩnikĩte, na gũtiarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmateithia. **27** Na tondũ Jehova ndoigĩte atĩ nĩegũtharia rĩitwa rĩa Isiraeli gũkũ thĩ-rĩ, nĩamahonokirie na guoko kwa Jeroboamu mũrũ

wa Jehoashu. **28** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jeroboamu, ũria wothē eekire, o na mbaara iria aahootanire, o na ũria aatũnyaniĩre Isiraeli matũũra ma Dameski na Hamathu, marĩa maarĩ ma Juda tene-rĩ, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **29** Jeroboamu nĩahurũkire hamwe na maithe make, o acio maarĩ athamaki a Isiraeli. Nake mũrĩũ Zekaria agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake.

15 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na mũgwanja wa ũthamaki wa Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli, Azaria mũrũ wa Amazia mũthamaki wa Juda, akĩambĩrĩra gũthamaka. **2** Nake aarĩ na ũkũrũ wa miaka ikũmi na itandatũ rĩrĩa aatũũkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka mĩrongo itano na ĩrĩ. Nyina eetagwo Jekolia, na oimĩte Jerusalemu. **3** Nake nĩekire maĩndũ marĩa maarĩ magĩrĩru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũria ithe Amazia eekĩte. **4** No rĩrĩ, kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathĩire o na mbere kũrutĩra magongona o na gũcinĩra ũbumba kuo. **5** Jehova nĩahũũrĩre mũthamaki na mangũ o nginya mũthenya ũria aakuire, na aatũũrĩre nyũmba arĩ wiki. Jothamu mũrũ wa mũthamaki akĩrũgamĩrĩra nyũmba ya ũthamaki, na agaathaga andũ a bũrũri ũcio. **6** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Azaria, na ũria wothē eekire, gĩthĩ matiandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **7** Azaria akĩhurũka hamwe na maithe make, na agĩthĩkwo hakuhiĩ nao itũũra-inĩ inene rĩa Daudi. Nake mũrĩũ Jothamu agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **8** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na ĩnana wa Azaria mũthamaki wa Juda, Zekaria mũrũ wa Jeroboamu agĩtũka mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka mĩeri itandatũ. **9** Nake agĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũria maithe make meekĩte. Ndaigana gũtiga mehĩa ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũũmĩte Isiraeli mehie. **10** Shalumu mũrũ wa Jabeshi nĩaciĩrĩre gũũkĩrĩra Zekaria. Akĩmũtharĩkĩra mbere ya andũ, akĩmũũraga, nake agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **11** Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Zekaria, mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **12** Nĩ undũ ũcio kiugo kĩa Jehova kĩrĩa kĩarĩrĩro Jihu nĩkiahingire, kĩrĩa kĩoigĩte atĩrĩ: “Njiaro ciaku nĩgaikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene wa Isiraeli nginya rĩciaro rwa kana.” **13** Na rĩrĩ, Shalumu mũrũ wa Jabeshi aatũũkire mũthamaki mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na kenda wa ũthamaki wa Uzia mũthamaki wa Juda, nake agĩthamaka mweri ũmwe kũu Samaria. **14** Menahemu mũrũ wa Gadi akiuma Tiriza, agĩthĩĩ Samaria. Agĩtharĩkĩra Shalumu mũrũ wa Jabeshi kũu Samaria, akĩmũũraga, na agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake. **15** Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Shalumu, na ndundu ya gũũkanĩrĩra ĩria aatongoretie, mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **16** Hĩndĩ iyo Menahemu, arutĩtie Tiriza agĩtharĩkĩra Tifisa, na akĩũraga mũndũ wothē warĩ itũũra, rĩu inene thĩĩnĩ o na aria maarĩ hakuhiĩ nario, tondũ nĩmaregire kũhĩngũra ihĩngĩ ciao. Akĩhũũra Tifisa, na agĩtarũra nda cia andũ-a-nja aria maarĩ na nda. **17** Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ na kenda wa Azaria mũthamaki wa Juda, Menahemu mũrũ wa

Gadi agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli, na agĩthamaka Samaria miaka ikũmi. **18** Nake agĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Hĩndĩ ya wathani wake wothē, ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmite Isiraeli meehie. **19** Hĩndĩ iyo Puli mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra bũrũri ũcio, nake Menahemu akĩmũhe taranda ngiri imwe cia betha nĩguo amũeithĩrĩre kũrũmia ũthamaki wake wega. **20** Menahemu agĩtia mbeeca icio na hinya kuuma kũri andũ a Isiraeli. Mũndũ o wothē gĩtonga aarĩ arute ceki mĩrongo itano cia betha, nĩguo iheo mũthamaki wa Ashuri. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Ashuri akĩehera, na ndaikarire bũrũri ũcio rĩngĩ. **21** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Menahemu, na ũria eekire-rĩ, gĩthĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **22** Menahemu akĩhurũka hamwe na maithe make. Nake mũriũ Pekaia agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **23** Mwaka-inĩ wa mĩrongo itano wa ũthamaki wa Azaria mũthamaki wa Juda, Pekaia mũrũ wa Menahemu agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka miaka tĩrĩ. **24** Pekaia agĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Ndaigana gũtiga mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati marĩa aatũmite Isiraeli meehie. **25** ũmwe wa anene ake, Peka mũrũ wa Remalia, agĩciĩrĩra ndundu ya kũmũũkĩrĩra. Ari na andũ mĩrongo itano kuuma Gileadi, agĩthĩ, akĩũraga Pekaia hamwe na Arigobu na Arieħi, kũu Samaria, kĩrigo-inĩ gĩa kwĩgitĩra kĩa nyũmba ya ũthamaki. Nĩ ũndũ ũcio, Peka akĩũraga Pekaia na agĩtuika mũthamaki ithenya riake. **26** Maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Pekaia, na ũria wothē eekire-rĩ, mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli. **27** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo itano na tĩrĩ wa Azaria mũthamaki wa Juda, Peka mũrũ wa Remalia agĩtuika mũthamaki wa Isiraeli kũu Samaria, nake agĩthamaka miaka mĩrongo tĩrĩ. **28** Nake agĩka maĩndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova. Ndaigana gũtigana na mehia ma Jeroboamu mũrũ wa Nebati, marĩa aatũmite Isiraeli meehie. **29** Hĩndĩ ya Peka mũthamaki wa Isiraeli, nĩguo Tigilathu-Pileseru, mũthamaki wa Ashuri, ookire agĩtunyana Ijoni, na Abeli-Bethi-Maaka, na Janoa, na Kadesħi na Hazoru. Nĩatunyanire Gileadi, na Galili, hamwe na bũrũri wothē wa Nafitali na agĩthamirĩra andũ aakuo Ashuri. **30** Ningĩ Hoshea mũrũ wa Ela agĩciĩrĩra ndundu ya gũũkĩrĩra Peka mũrũ wa Remalia. Nake akĩmũtharĩkĩra na akĩmũũraga, agĩcooka agĩtuika mũthamaki ithenya riake, mwaka-inĩ wa mĩrongo tĩrĩ wa ũthamaki wa Jothamu mũrũ wa Uzia. **31** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Peka, na ũria wothē eekire-rĩ, gĩthĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Isiraeli? **32** Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ũthamaki wa Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, Jothamu mũrũ wa Uzia mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **33** Aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka ari Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. **34** Nĩekire maĩndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova o ta ũria ithe Uzia eekĩte. **35** No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtieheririo; andũ maathiire o na mbere kũrutĩra magongona na gũcinĩra ũbumba

kuo. Jothamu agĩka rĩngĩ kĩhingo kĩa rũgongo kĩa hekarũ ya Jehova. **36** Ha ũhoro wa maĩndũ marĩa mangĩ makoniĩ wathani wa Jothamu, na ũria eekire-rĩ, gĩthĩ matiandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa mahinda ma athamaki a Juda? **37** (Matukũ-inĩ macio Jehova akĩambĩrĩria gũtũma Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mũriũ wa Remalia, mokĩrĩre Juda.) **38** Nake Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make, agĩthĩkwo hamwe nao itũũra inene ria Daudi, na norio itũũra rĩa ithe. Nake mũriũ Ahazu agĩtuika mũthamaki ithenya riake.

16 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na mũgwanja wa ũthamaki wa Peka mũrũ wa Remalia, Ahazu mũrũ wa Jothamu mũthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **2** Ahazu aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka ari Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nake ndaigana gwika maĩndũ magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova Ngai wake, ta ũria ithe Daudi eekĩte. **3** Aathiiaga na mĩthĩire ya athamaki a Isiraeli, o na akĩruta mũriũ ari igongona rĩa njino, akĩrũmĩrĩra njira iria irĩ magigi cia ndũrĩrĩ iria Jehova aingatire ciehere mbere ya Isiraeli. **4** Nĩaarutĩire magongona na agĩcinĩra ũbumba kũndũ kũria gũtũũgĩru, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, o na rungu rwa mĩtĩ irĩa mĩruru. **5** Hĩndĩ iyo Rezini mũthamaki wa Suriata, na Peka mũrũ wa Remalia mũthamaki wa Isiraeli, makiumagara makahũũrane na Jerusalemu, na makĩrigĩciĩra Ahazu, no matiamũtooirie. **6** Hĩndĩ iyo Rezini mũthamaki wa Suriata agĩtunyana itũũra rĩa Elathu, akĩrĩcookeria Suriata, na akĩngata andũ a Juda. Andũ a Edomu magĩthamirĩra Elathu, na matũire kuo nginya ũmũthĩ. **7** Ahazu agĩtũma andũ kũri Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri makamwĩre atĩrĩ, “Nĩ nĩ ndungata na ngombo yaku. Ambata, ũũke ũũhonokie kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata na mũthamaki wa Isiraeli, ari maratharĩkĩra.” **8** Nake Ahazu agĩkuua betha na thahabu iria ciarĩ hekarũ-inĩ ya Jehova, na igĩĩna-inĩ iria cia nyũmba ya ũthamaki, na agĩcĩtũma irĩ iheo kũri mũthamaki wa Ashuri. **9** Mũthamaki wa Ashuri agĩtĩkĩra na ũndũ wa gũtharĩkĩra itũũra rĩa Dameski na akĩrĩtunyana. Agĩthamirĩra atũũri akuo akĩmatwara Kiri na akĩũraga Rezini. **10** Hĩndĩ iyo Mũthamaki Ahazu agĩthĩ Dameski gũtũngana na Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri. Nake akĩona kĩgongona kũu Dameski, agĩtũmĩra Uria mũthĩnjĩri-Ngai mũcoro wa kĩgongona kũu o na mwakire wakĩo o ta ũria giakĩtwo. **11** Nĩ ũndũ ũcio Uria ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩka kĩgongona kũringana na ũria wothē aatũmĩrwo, gĩcorerwo nĩ Mũthamaki Ahazu kuuma Dameski, na agĩkĩrĩkia mbere ya Mũthamaki Ahazu gũcooka. **12** Rĩrĩa mũthamaki aacookire kuuma Dameski na akĩona kĩgongona kũu, agĩkuhĩrĩra na akĩrutĩra igongona igũrũ riakĩo. **13** Akĩruta igongona riake rĩa njino na rĩa mũtu, na agĩtĩrĩria indo iria irutagwo cia kũnyuuo na akĩminjaminĩria kĩgongona kũu thakame ya maruta ma ũiguano. **14** Nakĩo kĩgongona gĩa gĩcango kĩria kĩarĩ mbere ya Jehova, agĩkĩruta mwena wa na mbere wa hekarũ, kuuma gatagati-inĩ ga kĩgongona kũu kĩerũ na hekarũ ya Jehova, agĩkĩga mwena wa gathigathini wa kĩgongona kũu kĩerũ. **15** Hĩndĩ iyo Mũthamaki

Ahazu akihe Uria ūria mūthūnjīri-Ngai mawatho maya: “Igūrū rīa kīgongona kīu kīnene kīerū, rutagīra ho iruta rīa njino rīa rūciinī, na iruta rīa mūtu rīa hwaī-inī, na iruta rīa mūthamaki rīa njino, na iruta rīake rīa mūtu, na iruta rīa njino rīa andū othe a būrūri, na iruta rīao rīa mūtu na iruta rīao rīa kūnyuuo. Na ūminjaminjagīrie kīgongona thakame yothē ya maruta ma njino na ya magongona. No kīgongona gīa gīcango, ndīrīkīhūthagīra na gūtūria ūhoro kuuma kūrī Jehova.” **16** Nake Uria ūria mūthūnjīri-Ngai agīka o ta ūria Mūthamaki Ahazu aamwathīte. **17** Mūthamaki Ahazu akīeheria icunjī cia mwena-inī, na akīeheria irāi kuuma makaari-inī macio. Akīeheria itangi rīria rīetagwo Karia igūrū rīa mīhianano ya ndegwa cia gīcango iria ciakanyīitīrīre, na agīkaigīrīra itina-inī cia mahiga. **18** Nieheririe gīthaku gīa Thabatū kīria giakītwo hekarū-inī, na agīthaamia itoonero rīa athamaki hau nja ya hekarū ya Jehova, nīguo akenie mūthamaki wa Ashuri. **19** Ha ūhoro wa maīndū marīa mangī makonīi wathani wa Ahazu, na ūria eekire-rī, gīthī matīandīkitwo ibuku-inī rīa mahinda ma athamaki a Juda? **20** Nake Ahazu akīhurūka hamwe na maithe make, na agīthikwo hamwe nao Itūūra-inī inene rīa Daudi. Nake mūrīū Hezekia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

17 Na rīrī, mwaka wa mīrongo tīrī wa Ahazu mūthamaki wa Juda, Hoshea mūrū wa Ela agītūika mūthamaki wa Isiraeli kīu Samaria, nake agīthamaka mīaka kenda. **2** Agīka maīndū mooru maitho-inī ma Jehova, no tī ta ūria athamaki a Isiraeli arīa maarī mbere yake meekīte. **3** Shalimaneseru mūthamaki wa Ashuri akīambata agatharīkire Hoshea, ūria warī ndungata ya Shalimaneseru na nīamūrīhaga igooti. **4** No mūthamaki wa Ashuri nīamenyire atī Hoshea aarī mūkūnyanīri, nīgūkorwo nīatūmīte andū kūrī Soo mūthamaki wa Misiri, na nīatīgite kūrīha igooti rīa mūthamaki wa Ashuri ta ūria ekaga mbere mwaka o mwaka. Nī ūndū ūcio Shalimaneseru akīmūnyīta, na akīmūhīngira njeera. **5** Mūthamaki wa Ashuri agītharīkīra būrūri wothe, agīkinya Samaria na akīrīrīgīcīria mīaka itatū. **6** Mwaka-inī wa kenda wa wathani wa Hoshea nīguo mūthamaki wa Ashuri aatūnyanire Samaria, agīthaamīria andū a Isiraeli būrūri wa Ashuri. Akīmahe ūtūoro kīu Hala na Gozani, Rūūi-inī rwa Haboru, na matūūra-inī ma Amedi. **7** Maīndū macio mothe meekīkire nī ūndū andū a Isiraeli nīmehīrie Jehova Ngai wao, ūria wamarūtīte būrūri wa Misiri moime watho-inī wa Firaūni mūthamaki wa Misiri. Nao makīīnamīrīra ngai ingī, magīcīhooya, **8** na makīrūmīrīra mītugo ya ndūrīrī iria ciingatītwo nī Jehova ciehere mbere yao, o na makarūmīrīra mītugo irīa yambīrīrio nī athamaki a Isiraeli. **9** Nao andū a Isiraeli magīka maīndū na hitho ma gūkīrīra Jehova Ngai wao marīa mataagīrīre. Kuuma mūthīringo-inī wa kūrangira nginya itūūra rīria rīarīgīrīwo rūthingo rwa hinya, makīākīra kūndū kūrīa gūtūūgīru gwa kūrūtīra magongona matūūra-inī mao mothe. **10** Nīmahaandire mahiga maamūre o na itugī cia Ashera, kūndū kūrīa guothe gūtūūgīru o na rungu rwa mītī irīa mīruru. **11** Nīmacinagīra ūbumba handū hothe hatūūgīru, o ta ūria ndūrīrī

iria Jehova aangatīte ciehere mbere yao ciekaga. Magīka maīndū ma waganu ma kūrakaria Jehova. **12** Nīmahoore mīhianano o na gūtūika Jehova nīoigīte atīrī, “Mūtikanekē ūguo.” **13** Nake Jehova agīkaania andū a Isiraeli na andū a Juda na ūndū wa anabīi ake othe na andū arīa moonaga maīndū, akīmeera atīrī: “Garūrūkai mūtiganē na njīra cianyu cia waganu. Rūmagiai maathani na irīra cia watho wakwa wa kūrūmīrīwo, kūringana na watho wothe ūria ndaathire maithe manyu maathikagīre, na ūria ndaamūreheire na tūnua twa anabīi ndungata ciakwa.” **14** No matiigana kūnjīgwa, no momīrie ngoro ciao o ta ūria maithe mao meekire, arīa mateehokire Jehova Ngai wao. **15** Nao makīrega irīra cia watho wake wa kūrūmīrīwo na kīrīkanīro kīria aarīkanīre na maithe mao, na mīkaana irīa aamaheete. Nao maarūmīrīre mīhianano itarī kīene, nao magītūika kīndū gītārī bata. Meegerekaniire na ndūrīrī iria ciamarīgīcīrie, o na gūtūika Jehova nīamathīte, akoiga atīrī, “Mūtigeke ta ūria ndūrīrī icio cīkaga,” nao magīka maīndū marīa Jehova aamagīrītīe gwīka. **16** Nīmātiganīrie maathani mothe ma Jehova Ngai wao, na magīthondekera mīhianano tīrī ya gūtwekio īhaana ta njaū, na magīthondeka gītugī kīa Ashera. Nao makīīnamīrīra ciūmbe ciothe cia igūrū, na makīhooya Baali. **17** Nīngī makīrūta aīritu na aanake ao marī magongona ma njino. Nīmarathaga ūhoro na makaragūra, na makītheana gwīka maīndū mooru maitho-inī ma Jehova, makīmūrakaria. **18** Nī ūndū ūcio Jehova akīrakara mūno nī ūndū wa andū a Isiraeli, o nginya akīmeheria mbere yake. No mūhīrīga wa Juda watīgīrwo. **19** O nao andū a Juda matīarūmīrīre maathani ma Jehova Ngai wao. Maarūmīrīre mītugo irīa yambīrīrio nī andū a Isiraeli. **20** Nī ūndū ūcio Jehova akīrega andū a Isiraeli othe, akīmāherithīa na akīmaneana moko-inī ma thū, o nginya akīmāingata mehere mbere yake. **21** Na rīrīa aamūranīrie andū a Isiraeli na nyūmba ya Daudi-rī, nīguo maatuire Jeroboamu mūrū wa Nebatī mūthamaki wao. Nake Jeroboamu akīgūucīrīria andū a Isiraeli matige kūrūmīrīra Jehova, agītūma meehie rīhīa inene. **22** Andū a Isiraeli makīrūmīrīra mehīa mothe ma Jeroboamu, na matiigana gūcōoka gūtiganā namo, **23** nginya rīria Jehova aameherīrie mbere yake o ta ūria aamerīte na kanua ka ndungata ciake ciothe cia anabīi. Nī ūndū ūcio andū a Isiraeli makīeherio būrūri wao, magīthaamīrio Ashuri, na no kuo marī. **24** Nake mūthamaki wa Ashuri akīrūta andū Babuloni, na Kutho, na Ava, na Hamathu na Sefarīvaimu, akīmahe matūūra ma Samaria ithenya rīa andū a Isiraeli. Makīgwatīra Samaria, na magīkara matūūra-inī makuo. **25** Hīndī irīa maambīrīrie gūkara kuo matīahooya Jehova; nī ūndū ūcio Jehova akīmatūmīra mīrūūthī kuo, ikīūruga andū amwe. **26** Nake mūthamaki wa Ashuri agīkīnyīrio ūhoro akīrwo atīrī: “Andū arīa wathaamīrie ūkīmatwara matūūra-inī ma Samaria matīūī ūria ngai ya būrūri ūcio yendaga. Nīmātūmīre mīrūūthī irīa īramoora, tondū andū nīmarīgītwo nī kīī ngai īyo yendaga.” **27** Hīndī īyo mūthamaki wa Ashuri agīathana atīrī: “Reke mūthūnjīri-Ngai ūmwe wa arīa maatahīrwo kuuma Samaria acooke agatūire kuo, nīgeetha arute andū

urĩa ngai ya büruri ücio yendaga.” **28** Nĩ ündũ ücio mũthĩnjĩrĩ-Ngai ümwe wa arĩa maatahitwo kuuma Samaria agĩthĩĩ gütũũra Betheli, akimaruta kũhooya Jehova. **29** No rĩrĩ, o rürĩrĩ rügũthondekera ngai ciaruo matũũra-inĩ mothe marĩa maatũũraga, magĩciiga mahooero-inĩ marĩa maathondeketwo nĩ andũ a Samaria kũndũ kũria gütũũgĩru. **30** Andũ a kuuma Babuloni magĩthondeka mũhianano wetagwo Sukothu-Benothu, nao andũ a Kutho magĩthondeka Nergali, nao andũ a Hamathu magĩthondeka Ashima; **31** nao andũ a Aavi magĩthondeka Nibihazu na Tarataka, nao andũ a Sefariri maacinaga ciana na mwaki irĩ ta magongona kũri Adarameleki na Anameleku, ngai cia Sefarivaimu. **32** Nimahooyaga Jehova, no ningĩ magĩthũura andũ a mĩthemba yothe yao matũũke aruti wĩra ta athĩnjĩrĩ-Ngai mahooero-inĩ ma kũndũ kũria gütũũgĩru. **33** Nimahooyaga Jehova, na no maatungatagĩra ngai ciao, kũringana na mitugo ya ndũrĩrĩ cia kũria maarutĩtwo. **34** Nginyagia ümũthĩ matũũre marũmitie mitugo yao ya tene. Nao matihoooyaga Jehova kana gwachĩkĩra irĩra cia watho wake wa kũrũmĩrĩrwo, na matũũro marĩa matũũtwo, na watho na maathani marĩa Jehova aaheire njiaro cia Jakubu, urĩa aatũire Isiraeli. **35** Rĩria Jehova aarĩkanĩre kĩrĩkanĩro na andũ a Isiraeli-rĩ, aamaathire atĩrĩ: “Mũtikanahoe ngai ingĩ, kana mũciinamĩrĩre, kana mũcitungatĩre, kana mũcĩrutĩre igongona. **36** No Jehova urĩa wamũrutĩre büruri wa Misiri na hinya mũnene na atambũrũkĩtie guoko gwake, ücio nowe wiki mwagĩrĩrwo nĩkũhooyaga. Nĩwe mũriinamagĩrĩra, na nĩwe mũĩrutagĩra magongona. **37** Hindĩ ciothe no nginya mũmenyagĩrĩre kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na matũũro marĩa matũũtwo, na mawatho, o na maathani marĩa aamwandĩkĩire. Mũtikanahoe ngai ingĩ. **38** Mũtikariganĩrwo nĩ kĩrĩkanĩro kĩa ndaarĩkanĩre na inyuĩ, na mũtikanahoe ngai ingĩ. **39** No rĩrĩ, mũhooyage Jehova Ngai wanyu; tondũ nĩwe ũkaamũkũura guoko-inĩ gwa thũ cianyu ciothe.” **40** No rĩrĩ, matigana kũnjĩga, no maathĩire o na mbere na mitugo yao ya tene. **41** O na rĩria andũ acio mahoooyaga Jehova, no maatungatagĩra ngai ciao cia mĩhianano. Nginyagia ümũthĩ ciana ciao na ciana cia ciana ciao ithiia na mbere gwĩka o ta urĩa maithe mao meekaga.

18 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa itatũ wa Hoshea mũrũ wa Ela mũthamaki wa Isiraeli, nĩguo Hezekia mũrũ wa Ahazu mũthamaki wa Juda aambĩrĩrie gũthamaka. **2** Aarĩ wa miaka mĩrongo itĩri na itano rĩria aatũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka mĩrongo itĩri na kenda. Nyina eetagwo Abija mwari wa Zekaria. **3** Nake agĩka maĩndũ marĩa magĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova, o ta urĩa ithe Daudi eekĩte. **4** Nieheririe kũndũ kũria gütũũgĩru, akihehenja mahiga marĩa maamũrĩrwo ngai cia mĩhianano, na agĩtemenga itugĩ cia Ashera. Nayo nyoka ya gĩcango irĩa yathondeketwo nĩ Musa akĩmĩnanga tũcunji, nĩgũkorwo nginyagia ihinda rĩu andũ a Isiraeli nĩmamĩcinagĩra ũbumba. Nayo yetagwo Nehushitani. **5** Nake Hezekia agĩtũura ehokete Jehova, Ngai wa Isiraeli. Gũtiarĩ mĩndũ ũngĩ take harĩ athamaki othe a Juda, mbere yake kana arĩa mookire thuutha wake. **6** Nĩatũũire arĩgamĩtie wega harĩ Jehova

na ndaigana gũtiga kũmũrũmĩrĩra; na nĩatũũire arũmitie maathani ma Jehova marĩa aaheire Musa. **7** Nake Jehova aarĩ hamwe nake; nake Hezekia akĩgaacĩra maĩndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. Ningĩ nĩareganire na watho wa mũthamaki wa Ashuri, na akĩrega kũmũtungata. **8** Nĩatooririe Afilisti kuuma mũthĩringo-inĩ wa arangĩri nginya itũũra-inĩ rĩria rĩarĩgĩtwo na rũthingo rwa hinya, o nginya Gaza na matũũra makuo. **9** Mwaka-inĩ wa ina wa mũthamaki wa Hezekia, na nĩguo warĩ mwaka wa mũgwanja wa Hoshea mũrũ wa Ela mũthamaki wa Isiraeli, Shalimaneseru mũthamaki wa Ashuri nĩathiire kũria na itũũra rĩa Samaria na akĩrĩgĩciĩra. **10** Na thuutha wa miaka itatũ Ashuri magĩtũnyana Samaria. Nĩ ündũ ücio itũũra rĩa Samaria rigĩtahwo mwaka-inĩ wa itandatũ wa mũthamaki wa Hezekia, na warĩ mwaka wa kenda wa mũthamaki wa Hoshea mũthamaki wa Isiraeli. **11** Nake mũthamaki wa Ashuri agĩthamĩria andũ a Isiraeli kũu Ashuri, akĩmahe ũtũũro Hala, kũu Gozani ndwere-inĩ cia Rũũ rwa Haboru na matũũra-inĩ ma Amedi. **12** Ündũ ücio wekĩkire nĩ ündũ nĩmagĩte gwachĩkĩra Jehova Ngai wao, no magĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake, na urĩa wothe Musa ndungata ya Jehova aamaathĩte. Matiathikĩrĩrie maathani macio kana makĩmahingia. **13** Mwaka-inĩ wa ikũni na ina wa mũthamaki wa Hezekia, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharĩkĩra matũũra mothe manene ma Juda marĩa mairĩgĩrwo na thingo cia hinya, na akĩmatũnyana. **14** Nĩ ündũ ücio Hezekia mũthamaki wa Juda agĩtũmĩra mũthamaki wa Ashuri urĩa warĩ kũu Lakishi ndũmĩrĩri ño: “Nĩhitĩtie. Njheherera na nĩngũkũrĩha kĩa gĩothe ũngĩnjĩtia.” Nake mũthamaki wa Ashuri agĩtia Hezekia mũthamaki wa Juda taranda magana matatũ cia betha, na taranda mĩrongo itatũ cia thahabu kĩa hinya. **15** Nĩ ündũ ücio Hezekia akĩmũhe betha irĩa ciothe cionekere hekarũ-inĩ ya Jehova na iĩũina-inĩ ciothe cia nyũmba ya mũthamaki. **16** Ihinda-inĩ rĩu, Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta thahabu irĩa yagemetie mĩrango na itugĩ cia mĩrango ya hekarũ ya Jehova na akĩmũhe mũthamaki wa Ashuri. **17** Mũthamaki wa Ashuri agĩtũma mwathi urĩa mũnene wa mbũtũ ciothe cia ita, na mĩrũgamĩrĩrĩ wa anene arĩa angĩ, na mwathi wa mbũtũ cia mbaara, marĩ na mbũtũ nene ya ita kuuma Lakishi mathĩĩ kũri Mũthamaki Hezekia kũu Jerusalemu. Magĩkinya Jerusalemu na makĩrũgama mũtaro-inĩ wa Karia ka Rũgongo, njĩra-inĩ ya gũthĩĩ Mũgũnda-inĩ wa Mũthambia Nguo. **18** Magĩtũmanĩra mũthamaki; nake Eliakimu mũrũ wa Hilikia mĩrũgamĩrĩrĩ wa nyũmba ya mũthamaki, na Shebina urĩa mwandĩki-marĩa, na Joa mũrũ wa Asafu urĩa warĩ mwandĩki wa maĩndũ ma ihinda rĩu, makiumagara mathĩĩ kũri o. **19** Nake mũnene wa mbũtũ cia ita akĩmeera atĩrĩ, “Irĩa Hezekia atĩrĩ: “Mũthamaki urĩa mũnene, o we mũthamaki wa Ashuri, ekuuga atĩrĩ: Urũtĩte ũmĩrĩru ücio ũrĩ naguo kũ? **20** Wee uugaga ũrĩ na hinya wa mbũtũ cia ita, na nĩũũĩ kũria, no waragia o ciugo cia tũhũ. Nũũ ücio wĩhokete atĩ nĩguo ũnemere? **21** Atĩrĩrĩ, wee wĩhokete andũ a Misiri acio mahaana ta kamũrangi koinikangu, karia gatheecaga mĩndũ guoko, gakamũguraria etiirania nako! Ũguo nĩguo Firaũni mũthamaki wa Misiri ahaana kũrĩ arĩa othe mamwĩhokaga. **22** O na ũngĩnjĩra atĩrĩ, “Ithũ wĩhokete

Jehova Ngai witū, githi tiwe wehereirio kündü küria gütüügürü, na igongona iria ciarí kuo nĩ Hezekia, akĩria andũ a Juda na Jerusalemu atĩrĩ, “No nginya mũhooyagire mbere ya kigongona giki kĩrĩ Jerusalemu?”

23 “Rĩu-rĩ, ũka ũkeiguithanie na mwathi wakwa, mũthamaki wa Ashuri: Nĩngũkũhe mbarathi ngiri igĩrĩ angĩkorwo ũrĩ na andũ mangĩcitwarithia! **24** Wakĩhota gũtooria o na mũnene ũria mũnini mũno thĩnĩ wa anene a mwathi wakwa, o na gũtũka wĩhokete ngari cia ita na andũ arĩa mathiagi mahaicĩte mbarathi a Misiri? **25** Na nĩngĩ-rĩ, njũkite gũtharĩkĩra na kwananga kündü gũkũ iterĩtuo nĩ Jehova? Jehova we mwene nĩwe wanjĩrĩre njũke hũire bũrũri ũyũ, na ndĩwanange.”

26 Nake Eliakimu mũrũ wa Hilikia, na Shebina, na Joa makĩria mũnene ũcio wa mbütũ cia ita atĩrĩ, “Twagũthaitha arĩria ndungata ciaku na rũthiomi rwa Asuriata, tondũ nĩtũrũũ. Tĩga gũtwarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania, andũ aya marĩ rũthingo-inĩ makĩguaga.”

27 No mũnene ũcio wa mbütũ cia ita agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ ndatũmĩrwo nĩ mwathi wakwa kũrĩ mwathi wanyu na kũrĩ inyũĩ ndĩmwĩre maĩndũ maya, na ti kũrĩ andũ aya maikarĩte rũthingo igĩrũ, o aya makaarĩa kĩoro kĩa na manyue mathugumo mao o ene o ta ũria inyũĩ mũgeeka?”

28 Nĩngĩ mũnene wa mbütũ cia ita akĩrũgama, akĩanĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania, akiuga atĩrĩ: “Thĩkĩrĩrai ndũmĩrĩri ya mũthamaki ũria mũnene, mũthamaki wa Ashuri! **29** Mũthamaki ekuuga ũũ: Mũtĩgetikĩrie Hezekia amũheenie. Ndangĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa. **30** Mũtĩgetikĩrie Hezekia amũrĩngĩrĩrie kũwĩhoka Jehova hĩndĩ irĩa ekuuga atĩrĩ, ‘Ati-itherũ Jehova nĩegũtũhonokia; itũũra rĩrĩ rĩtikaneanwo guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri.’ **31** “Mũtĩgathikĩrĩrie Hezekia. Mũthamaki wa Ashuri ekuuga ũũ: Rekei tũguane, na mũũke kũrĩ nĩ. Mweka ũguo o ũmwe wanyu nĩakarĩaga kuuma kũrĩ mĩtĩ wake wa mũthabĩbũ na mũkũyũ, na anyuugae maaĩ ma gĩthima gĩake, **32** nginya rĩria ngooka ndĩmũtware bũrũri ũria ũhaana ta wanyu, bũrũri ũrĩ ngano na ndĩbei ya mũhihano, bũrũri ũrĩ irio na mĩgũnda ya mĩthabĩbũ, bũrũri ũrĩ mĩtĩ ya mĩtamaiyũ na ũũkĩ. Thuurai muoyo no ti gĩkũũ! “Mũtĩgathikĩrĩrie Hezekia, nĩgũkorwo nĩaramũhĩthia rĩria ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova nĩegũtũhonokia.’ **33** Nĩ kũrĩ ngai ya bũrũri o na ũrĩkũ rĩ yahonokia bũrũri wayo kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri? **34** Ngai cia Hamathu na Aripadi irĩ kũ? Ngai cia Sefarivaimu, na Hena na Iva irĩ kũ? Nĩihonoketie Samaria kuuma guoko-inĩ gwakwa? **35** Nĩ ngai irĩkũ harĩ ngai ciothe cia mabũrũri macio yanahonokia bũrũri wayo kuuma kũrĩ nĩ? Gwakĩhoteka atĩa Jehova ahonokie Jerusalemu kuuma guoko-inĩ gwakwa?”

36 No andũ acio magĩkĩra ki, na matĩrĩ ũndũ maamũcookeire, tondũ mũthamaki nĩamatĩhite, akameera atĩrĩ, “Mũtikamũcookerie ũndũ.”

37 Hĩndĩ iyo Eliakimu mũrũ wa Hilikia ũria mũruri wa maĩndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũria mwandiki-marĩa, na Joa mũrũ wa Asafu ũria mwandiki wa maĩndũ ma ihinda riu, magĩthĩ kũrĩ Hezekia, matembũrangĩte nguo ciao, na makĩmwĩra ũria mũnene ũcio wa mbütũ cia ita oĩgte.

19 Rĩria Mũthamaki Hezekia aigũire ũguo, agĩtembũranga nguo ciake na akĩhumba nguo ya ikũnia, agĩthĩi, agĩtoonya hekarĩ ya Jehova thĩnĩ.

2 Agĩtũma Eliakimu ũria warĩ mũruri wa maĩndũ ma nyũmba ya ũthamaki, na Shebina ũria mwandiki-marĩa, na athĩnjĩri-Ngai arĩa atongoria, othe mehumbĩte nguo cia makũnia, mathĩi kũrĩ Isaia mũrũ wa Amozu, ũria mũnabii. **3** Makĩmwĩra atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Hezekia ekuuga: Mũthenya wa ũmũthĩ nĩ mũthenya wa mĩnyamaro, na ikũũmana, na gĩconoko, o ta ihinda rĩa ciana rĩa gũciarwo riakinya na hinya wa gũciara ũkaaga. **4** No gũkorwo Jehova Ngai waku nĩekũigua ciugo ciothe cia mũnene wa mbütũ cia ita, ũria mwathi wake, mũthamaki wa Ashuri, atũmĩte oke anyũrũre Ngai ũria ũrĩ muoyo, na amũkũũme nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio Jehova Ngai waku aigũite. Nĩ ũndũ ũcio hoera matigari marĩa matigaire muoyo.”

5 Rĩria anene a Mũthamaki Hezekia maakinyire kũrĩ Isaia-rĩ, **6** Isaia akĩmeera atĩrĩ, “Irai mwathi wanyu atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: Tĩga gwĩtigĩra nĩ ũndũ wa ũria ũigũite ciugo icio atungati a mũthamaki wa Ashuri manumĩte nacio. **7** Ta thĩkĩrĩria! Nĩ nĩngwikĩra roho wa mũthemba mũna thĩnĩ wake, nĩguo rĩria arĩguu ũhoro mũna-rĩ, acooke bũrũri wake, na arĩ kũu ndũme ooragwo na rũhĩrĩ rwa njora.”

8 Rĩria mũnene wa mbütũ cia ita aigũire atĩ mũthamaki wa Ashuri nĩoimĩte Lakishi, akĩhehera Jerusalemu, agĩthĩi agĩkora mũthamaki akĩrĩa mbaara na Libina. **9** Na rĩrĩ, Senakeribu agĩkinyĩrwo nĩ ũhoro wa atĩ Tirihaka, ũria Mũkushi mũthamaki wa Misiri, nĩoimagarĩte, oke arũe nake. Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ Hezekia marĩ na ũhoro ũyũ: **10** “Irai Hezekia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: Ndũgetikĩrie Ngai ũcio wĩhokete akũheenie rĩria ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu ndĩngĩneanwo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri.’ **11** Ti-itherũ nĩũigũite ũria athamaki a Ashuri mekĩte mabũrũri-inĩ mothe, ũria maamanĩnĩre biũ. Inyũĩ mũngĩhonoka atĩa? **12** Na rĩrĩ, ngai cia ndũrĩrĩ iria cianĩnĩrwo nĩ maithe maitũ ma tene, ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Refezu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokĩrie? **13** Mũthamaki wa Hamathu na kana mũthamaki wa Aripadi, kana mũthamaki wa itũũra inene rĩa Sefarivaimu kana wa Hena, o na kana wa Iva-rĩ, arĩ ha?”

14 Hezekia akĩnyiita marĩa kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũmitwo, na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarĩ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akĩhooya Jehova, akiuga atĩrĩ: “Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, o wee ũikariĩre gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igĩrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Wee nĩwe wombire igĩrũ na thĩ. **16** Tega matũ maku Wee Jehova, ũigue; hĩngũra maitho maku Wee Jehova, wone; ũigue ciugo cia Senakeribu iria atũmĩte cia kũrũma Ngai ũria ũrĩ muoyo. **17** “Ti-itherũ Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte biũ ndũrĩrĩ na mabũrũri macio. **18** Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai, no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, ciathondeketwo na moko ma andũ. **19** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.”

20 Hĩndĩ iyo Isaia mũrũ wa Amozu agĩtũma

ndumiriri kūrī Hezekia, akimwira atiri: “Ūū nīguo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga: Nīnjigūite mahooya maku makonī Senakeribu mūthamaki wa Ashuri. **21** Ūyū nīguo ūhoro ūria Jehova aarīte wa kūmūkīrīra: “Mūirītu Gathirange, Mwarī wa Zayuni, nīakūmenete na agakūnyarara. Mwarī wa Jerusalem arania mūtwe rīria wee ūroora. **22** Ūcio ūrumite na ūkamenereria nūū? Nīngī-rī, nūū ūgūthūkiire na mūgambo, na ūgākūūrīra maitho na mwītīo? Wee ūgookīrīra ūria Mūtheru wa Israeli! **23** Ūtūmite andū aku moke marume Jehova. Na ūkoiga atiri, “Nī ūndū wa ngaari ciakwa nyingī cia ita-rī, nīnyambatite ngakinya tūcūmbirī twa irīma, o kūu igūrū mūno Lebanoni. Nīndemete mītarakwa yakuo irīa mīraihu mūno, o na mīthengera irīa mīega mūno. Nīnginyīte mūthia wakuo kūrīa kūrāya mūno, kūrīa kūrī na mītītū irīa mīega mūno. **24** Nīnyenjete ithima mabūrūrī ma kūngī, na nganyua maaī kuo. Nīhūthītie tūrūū twa Misiri na makinya ma magūrū makwa.” **25** “Kai ūtaigūite? Kuuma tene nīndamūrīte ūndū ūcio, matukū-inī macio ma tene nīndabangīte ūndū ūcio, na rīu nīndūhingītie, atī wee nīūtūmite matūūra manene marīa mairīgīre na thingo cia hinya matuīke hība cia mahiga. **26** Andū akuo maagithitio hinya, magegearīte na magaconorithio. Mahaana mīmera irī mūgūnda, makooroora o ta thuuna nduru, kana ta nyeki īmerete nyūmba igūrū, irīa yūmaga itanakūra. **27** “No nīnjūū kūrīa ūkaraga, na ngamenya ūgūtka na ūgīthī, o na ūria ūndakaragīra. **28** Tondū nīundakarīire, na rūng’athio rwaku nīrūkinyīre matū makwa, nīngūgwīkīra gīcūhī gīakwa inīūrī, na matamu makwa ndimohe kanua-inī gaku, na nīngatūma ūcookere nījira o iyo wokīire.” **29** “Gikī nīkio gīgaakorwo kīrī kīmenyithia giaku, wee Hezekia: “Mwaka-inī ūyū ūkūrīa irio cia maītika, naguo mwaka wa keerī ūrie kīrīa gīgaathundūka kuuma harī mo. No mwaka-inī wa gatātū-rī, nīūkahaanda na ūgethe, ūhaande mīgūnda ya mīthabībū, na ūrīe maciaro mayo. **30** Na o rīngī matigari ma nyūmba ya Juda nīmagaikūrīkia mīrī na thī, na maciare maciaro na igūrū. **31** Nīgūkorwo Jerusalem nīgūkoima matigari ma andū, nakuo Kīrīma-inī gīa Zayuni kuume gīkundi kīa arīa mahonokete. Kīyo kīa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīkio gīkaahingia ūguo. **32** “Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga ūū igūrū rīa mūthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itūūra rīrī inene, kana arathūkie mūguī kuo. Ndagooka mbere ya rīo na ngo, kana arīrīgīcīrie na ihumbu cia tīrī, arīūkīrīre. **33** Nījira irīa ookīire-rī, no yo agaacookera; ndagatoonya itūūra rīrī inene, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **34** Nīngagītira itūūra rīrī inene na nīrīhonokie, nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” **35** Ūtukū o ro ūcio mūraika wa Jehova agīthīrī akīūrāga andū 185,000 kūu kambī ya Ashuri. Rīrīa andū mookīrīre rūciinī tene, magīkora kūu no ciimba therī! **36** Nī ūndū ūcio Senakeribu mūthamaki wa Ashuri agītharia kambī agīthī. Agīcooka Nineve agīlaka kuo. **37** Na rīrī, mūthenya ūmwe, rīrīa aahooyaga arī hekarū-inī ya ngai yake Nisiroku, arīu ake eerī Adarameleki na Sharezeru makīmūūrāga na rūhīū rūa njora, na makīūrīra būrūrī wa Ararati. Nake mūrūrī Esari-Hadoni agītūika mūthamaki ithenya rīake.

20 Matukū-inī macio Hezekia akīrwara, na aarī hakuhī gūkua. Mūnabīi Isaia mūrū wa Amozu agīthī kūrī we, akimwira atiri, “Jehova ekuuga ūū: Thondeka maundū ma mūci waku, tondū nīūgūkua, ndūkūhona.” **2** Hezekia akīhūgūra ūthīū wake, akīrora rūthingo-inī, na akīhooya Jehova, akiuga atiri, **3** “Wee Jehova, rīrīkana ūria ngoretwo ngīthī na mīthīire ya kwīhokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothē, na ngeeka ūria kwagīrīre maitho-inī maku.” Nake Hezekia akīrīra mūno. **4** Isaia atanakinya nja ya gatagatī-rī, kiugo kīa Jehova gīkimūkinyīra, akīrwo atiri: **5** “Cooka, ūkeere Hezekia mūtongoria wa andū akwa atiri, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūū: Nīnjigūite ihooya riaku, na ngoona maithori maku; nīngūkūhonia. Mūthenya wa itātū kuuma rīu nīūkambata ūthīi hekarū-inī ya Jehova. **6** Nīngūkuongerera mīaka ikūmi na itano ya gūtūūra muoyo. Na nīngūkūhonokia hamwe na itūūra rīrī inene kuuma guoko-inī kwa mūthamaki wa Ashuri. Nīngūgītira itūūra rīrī inene nī ūndū wakwa, na nī ūndū wa Daudi ndungata yakwa.” **7** Nīngī Isaia akiuga atiri, “Thondekai gīkūmba kīa ngūyū.” Nao magīka o ūguo, na magīkīgītira ihūha-inī rīu, nake Hezekia akīhona. **8** Hezekia nīoorītie Isaia atiri, “Kīmenyithia gīgaakorwo kīrī kīrīkū kīa atī Jehova nīekūūhonia, na atī nīngambata thīi hekarū-inī ya Jehova mūthenya wa gatātū kuuma ūmūthī?” **9** Nake Isaia akīmūcookeria atiri, “Gikī nīkio kīmenyithia kīrīa Jehova egūkūhe, kīa atī Jehova nīegwika ūndū ūcio akwīrīre: Ūkwenda kīruru gīthī mbere makinya ikūmi, kana gīcooke thuutha makinya ikūmi?” **10** Nake Hezekia akiuga atiri, “Kīruru gīthī na mbere makinya ikūmi nī ūndū mūhūthū, nī kaba kīruru gīcooke na thuutha makinya ikūmi.” **11** Nake mūnabīi Isaia agīkaīra Jehova, nake Jehova agītūma kīruru gīcooke na thuutha makinya macio ikūmi marīa gīaikūrīkie ngathī-inī ya Ahazu. **12** Ihinda-inī rīu-rī, Merodaki-Baladani mūrū wa Baladani mūthamaki wa Babuloni nīatūmīre Hezekia marūa na kīheo, tondū nīaigūite ūhoro wa ndwari ya Hezekia. **13** Hezekia akīamūkīra andū arīa maatūmītwo, na akīmoonīa indo ciothe iria aigīte makūmbī make, akīmoonīa betha, na tahabu, na mahuti marīa manungī wega, na maguta marīa mega mūno, na indo ciake cia mbaara, na indo ciothe iria ciarī giīna-inī ciake. Gūtīrī kindū o na kīmwe thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kana kīarī ūthamaki-inī wake wothē Hezekia ataamoonīre. **14** Hīndī iyo mūnabīi Isaia agīthī kūrī Mūthamaki Hezekia akīmūūrīa atiri, “Andū acio moiga atīa, na mekuumite kū?” Nake Hezekia agīcooka atiri, “Moimite būrūrī wa kūrāya, megūkīte kuuma būrūrī wa Babuloni.” **15** Nake mūnabīi akīūrīa atiri, “Nī kīi monire nyūmba-inī yaku ya ūthamaki?” Nake Hezekia agīcooka atiri, “Monire indo ciothe nyūmba-inī yakwa ya ūthamaki. Gūtīrī kindū o na kīmwe kīrī giīna-inī ciakwa itanamonia.” **16** Nake Isaia akīrīa Hezekia atiri, “Ta igua kiugo kīa Jehova: **17** Ti-itherū ihinda nīrīgakinya, rīrīa indo ciothe iria rīi thīinī wa nyūmba yaku ya ūthamaki, na indo iria ciothe maithe maku matūire maigīte nginya ūmūthī, īgaakuuo itwarwo Babuloni. Gūtīrī o na kīmwe gīgaatigara, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Na andū amwe a rūciaro rwaku, o arīa moimite mūthīmo-inī na

thakame-ini yaku, o ariya wee uguciyara, nimagathaamio, na nimakaaahakurwo nguho matungatage nyumba-ini ya muthamaki wa Babuloni.” **19** Nake Hezekia agicookia atiri, “Kiugo kia Jehova kiria waria ni kiega,” Tondū eeciiririe atiri, “Githi gutigukorwo na thayu na ugutiri matuku-ini mothe ma muoyo kwaka?” **20** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Hezekia, na maria mothe eekire, na uria aathondekire Karia, o na mutaro wa kurehe maai itura-ini, githi matandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **21** Nake Hezekia akihurika hamwe na maithe make. Nake muriu Manase agituika muthamaki ithenya riake.

21 Na riri, Manase aari wa miaka ikumi na iri riria aatuikire muthamaki, nake agathana ari Jerusalemu miaka mirongo itano na itano. Nyina eetagwo Hefiziba. **2** Agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, akirumirira mitugo iri magigi ya nduriri iria Jehova aingatite ciehere mbere ya Israeli. **3** Naaikire ringi kundū kuria gutuguru, o kuria ithe Hezekia aanangite; ningi agika igongona cia Baali na agika itugi cia Ashera, o ta uria Ahabu muthamaki wa Israeli eekite. Nainamirire mbutu cia iguru ciothe na agicichooya. **4** Agika magongona thiini wa hekaru ya Jehova, o iria Jehova oigite uhoro wayo atiri, “Thiini wa Jerusalemu nikuo ngaatūria riitwa riakwa.” **5** Thiini wa nja cieri cia hekaru ya Jehova, agika igongona cia mbutu ciothe cia iguru. **6** Nake akiruta muriu wake ari igongona ria njino, na niaragura na agatūria nyoni, na akarogana, na agathiaa kuri andu ari maro maro kura. Agika maundu maingi mooru maitho-ini ma Jehova, nginya akimurakaria. **7** Nioire muihanano muiuhie uria aathondekete wa gutugi kia Ashera, akiuga hekaru thiini, o nyumba iyo Jehova eerite Daudi na muriu Solomoni uhoro wayo atiri, “Ningatūria riitwa riakwa nginya tene thiini wa hekaru ino na thiini wa Jerusalemu, kuria thuurite kuuma mihiriga-ini yothe ya Israeli. **8** Ndiri hndi ingi ngaatuma maguru ma andu a Israeli moruure, moine bururi uria ndaheire maithe mao ma tene, mamenyagiri mekage maundu maria mothe ndimathite, na marumie Watho uria maaheirwo ni Musa ndungata yakwa.” **9** No andu acio matiigana kugua. Manase akimahithia, ni undu wa uguo magika maundu mooru gukira nduriri iria Jehova aaniinire mbere ya andu a Israeli. **10** Jehova oigire na tunua twa ndungata ciake cia anabii atiri: **11** “Manase muthamaki wa Juda niekite mehia mar magigi. Ageeka maundu mooru gukira Aamori ari maar mbere yake, na agatongoria andu a Juda kwihia ni undu wa kuhooa muihanano yake. **12** Ni undu ucio Jehova Ngai wa Israeli ekuuga uu: Ningurehere Jerusalemu na Juda mwanangiko uria ugaatuma andu ari makagua uhoro ucio mararakowo ni matu mao. **13** Ningatamburukira Jerusalemu ruri rwa guthima ruria rwahuthirirwo rwa gukirira Samaria na kabiru karia kahuthirirwo gukirira nyumba ya Ahabu. Ningaherithia na niine andu a Jerusalemu o ta uria mundu ahuuraga thaani, akamukurumania. **14** Ningatigania matigari ma igai riakwa, na ndimaneane kuri thu ciao. Magaatahwo na matunywo indo ciao ni

thu ciao ciothe, **15** tondū nimekete maundu mooru maitho-ini makwa, makaandakaria, kuuma muihenya uria maithe mao moimire Misiri nginyagia muihithi.” **16** Ningi Manase naitire thakame nyingi muno ya andu matehitie, ikiyura Jerusalemu kuuma gituri kimwe nginya kiria kingi, tutegetara mehia maria aatūmite andu a Juda meehie, ni undu wa uguo magika maundu mooru maitho-ini ma Jehova. **17** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Manase, na maria mothe eekire, hamwe na mehia maria eekire-ri, githi matandikitwo mabuku-ini ma mahinda ma athamaki a Juda? **18** Manase akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo mugunda-ini wake wa ithamaki, nguho mugunda wa Uza. Nake muriu Amoni agituika muthamaki ithenya riake. **19** Amoni aari wa miaka mirongo iri na iri riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka Jerusalemu miaka iri. Nyina eetagwo Meshulemethu mwar wa Haruzu; oimite Jotiba. **20** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria ithe Manase eekite. **21** Nithiire na mithiire yothe ya ithe; akihooya muihanano iria ithe aahooyaga, na akimuihanamirira. **22** Agitigana na Jehova, Ngai wa maithe make, na ndaigana kurumirira Jehova. **23** Anene a Amoni makimuciriira ndundu, na makiragira muthamaki kuu nyumba-ini yake ya ithamaki. **24** Nao andu a bururi makiraga ari othe maathugundite gukirira Muthamaki Amoni na magitua muriu Josia muthamaki ithenya riake. **25** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Amoni, na uria eekire-ri, githi matandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **26** Nake agithikwo mbirira-ini yake mugunda-ini wa Uza. Nake muriu Josia agituika muthamaki ithenya riake.

22 Na riri, Josia aari wa miaka inana riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka mirongo itatu na umwe. Nyina eetagwo Jedida mwar wa Adaia; oimite Bozikathu. **2** Nake agika uria kwagiriire maitho-ini ma Jehova, na agithi na mithiire yothe ya ithe Daudi atekwihugura mwena wa urio kana wa umotho. **3** Mwaka-ini wa ikumi na inana wa wathani wake, Muthamaki Josia agituma Shafani muru wa Azalia muru wa Meshulamu, uria war mwandiki-marua, athi hekaru-ini ya Jehova. Akimwira atiri: **4** “Ambata, ithi kuri Hilikia muthinjiri-Ngai uria mune na umwire ahaarire mbeeca iria irehetwo hekaru-ini ya Jehova, iria arangiri a mirango monganitie kuuma kuri andu. **5** Nao macihokere andu ari mathuuritwo a kurugamirira wira wa hekaru. Andu acio utigirire ni maria aruti a wira ari macookagiriira hekaru ya Jehova, **6** nao ni atharamara, na andu a gwaka, na aaki a mahiga. Na ningi utigirire nimagura mbaa na mahiga maicuhie ma gicookereria hekaru. **7** No riri, to nginya maheane mathabu ma mbeeca iria meehokeirwo, tondū mararuta wira ucio na kwihokeka.” **8** Hilikia muthinjiri-Ngai uria mune akira Shafani ucio mwandiki marua atiri, “Ninyonete Ibuku ria Watho thiini wa hekaru ya Jehova.” Akirinengera Shafani nake akirithoma. **9** Nake Shafani ucio mwandiki-marua agithi kuri muthamaki na akimue uhoro ucio, akimwira atiri:

“Anene aku nīmarīhite mbeeca iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na nīmaciīhoikeire kūrī aruti a wīra na arūgamīriri a hekarū.” **10** Ningī Shafani ūcio mwandiki-marūa akīra mūthamaki atīrī, “Hilikia ūria mūthīnjīri-Ngai, nīanengera ibuku.” Nake Shafani akīrithomera mūthamaki. **11** Rīrīa mūthamaki aagūire ciugo cia Ibuku rīu rīa Watho-rī, agītembūranga nguo ciake. **12** Akīruta mawatho maya kūrī Hilikia ūria mūthīnjīri-Ngai, na kūrī Ahikamu mūrū wa Shafani, na Akīboru mūrū wa Mikaia, na kūrī Shafani ūcio mwandiki-marūa, na kūrī Asaia ūria mūrōri wa maūdū ma mūthamaki, akīmeera atīrī: **13** “Thiīi mūkanduīrīrie ūhorō kūrī Jehova, na mūtūīrīrie andū, o na Juda yothē, ūria kwandikītwo ibuku-inī rīrī rīonekete. Marakara ma Jehova nī maingī, marīa maraakana nī ūndū witū, tondū maithe maitū matiaathikīrie ūhorō wa ibuku rīrī; na matiekire kūrīngana na ūhorō ūria wothē wandikītwo thīinī warīo ūria ūtūkonīi.” **14** Hilikia ūria mūthīnjīri-Ngai, na Ahikamu, na Akīboru, na Shafani, na Asaia magīthīi kwaria na Hulida ūria mūnabīi mūdū-wa-nja ūria warī mūtumia wa Shalumu mūrū wa Tikiva, mūrū wa Harihasi ūria warī mūmenyereri wa nguo cia mūthamaki, Hulida aatūūruga Jerusalem, rūgongo rwa keerī. **15** Nake akīmeera atīrī, “Ūi nīguo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga: Irāi mūdū ūria ūmūtūmīte kūrī nīi atīrī, **16** ‘Ūi nīguo Jehova ekuuga: Nīngūrehithia mwanangīko kūdū gūkū na kūrī andū akuo kūrīngana na maūdū marīa mothe mandikītwo ibuku-inī rīrīa mūthamaki wa Juda athomete. **17** Tondū nīmandirīkīte, na magacinīra ngai ingī ūbumba, na makaandakaria nī ūndū wa mīhianano yothē irīa mathondekete na moko mao, marakara makwa nīmakaniire kūdū gūkū, na matingīhoreka.’ **18** Irāi mūthamaki wa Juda, ūria ūmūtūmīte mūtūe mūtūīrie ūhorō kūrī Jehova atīrī, ‘Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atīrī ūhorō wīgī ciugo iria ūguīte: **19** Tondū ngoro yaku nīyaherire na ūkīnyīhīria Jehova rīrīa waigūire ūhorō ūria njaritīe wa gūkūrīra kūdū gūkū o na andū akuo, atī nīmakaniyīitwo nī kīrumi na mwanangīko, na tondū nīwatembūrangire nguo ciaku na ūkīrīra ūrī mbere yakwa-rī, nīngūguīte, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **20** Nī ūndū ūcio nīngagūcookanīrīria hamwe na maithe maku, na nīgūathikwo na thayū. Maitho maku matikoona mwanangīko ūria ngaarehe kūdū gūkū.” Nī ūndū ūcio magīcookeria mūthamaki ūhorō ūcio.

23 Hīndī iyo mūthamaki agītūmanīra athuuri othe a Juda na a Jerusalem moongane hamwe. **2** Nake akiambata agīthīi hekarū-inī ya Jehova arī hamwe na andū a Juda, na andū a Jerusalem, na athīnjīri-Ngai, na anabīi, andū othe kuuma ūria mūnīni mūno nginya ūria mūnene mūno. Mūthamaki agīthoma ciugo ciothe cia Ibuku rīa Kīrīkanīro, rīrīa rīonekete thīinī wa hekarū ya Jehova makīguaga. **3** Nake mūthamaki akīrūgama hau gītugī-inī, akīerūhia kīrīkanīro arī mbere ya Jehova, atī nīarīrūmagīrīra Jehova, na arūmie maathanī make, na mawatho make, o na kīrīra kīa watho wake wa kūrūmīrīrwo na ngoro yake yothē, na muoyo wake wothē, nīguo ahingīe ciugo cia kīrīkanīro iria ciaandikītwo ibuku-inī rīu. Hīndī iyo andū othe

makīranīra atī nīmarīhingagia kīrīkanīro kīu. **4** Nake mūthamaki agīatha Hilikia mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, na athīnjīri-Ngai arīa maarī anīni ake, na aikaria a mirango, mathenge kuuma hekarū-inī ya Jehova indo ciothe iria ciathondekeirwo Baali na Ashera, na mbūtū yothē ya igūrū, agīcinīra nja ya Jerusalem mīgūnda-inī ya Gītumba gīa Kidironi, na agītware mūhu wacio Betheli. **5** Nake akīeheria athīnjīri-ngai cia mīhianano arīa maamūrītwo nī athamaki a Juda macinagīre ūbumba kūdū kūrīa gūtūgūrū thīinī wa matūūra ma Juda na matūūra marīa maarigīciīrie Jerusalem, arīa maacinagīra Baali ūbumba, na rīua, na mweri, na njata iria nene, o na mbūtū ciothe cia igūrū. **6** Nake akīruta gītugī kīa Ashera kuuma hekarū-inī ya Jehova, agītware Gītumba-inī gīa Kidironi nja ya Jerusalem, na agīgīcinīra kuo. Agīgīthīa, gīgītuka ta rūkūngū, akīhurunjira rūkūngū rīu rwakīo mbīrīra-inī cia andū arīa mataarī na igweta. **7** Ningī agīcooka akīmōmora nyūmba cia ihoeroo cia maraya ma arūme, iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na nokuo atumia maatumagīra macuka ma Ashera. **8** Josia akīrehe athīnjīri-Ngai othe kuuma matūūra-inī mothe ma Juda, na agītharia kūdū kūrīa gūtūgūrū, kuuma Geba nginya Bīrīshiba kūrīa athīnjīri-ngai maacinagīra ūbumba, akīmōmora igongona iria ciarī ihingo-inī, o na itoonyero-inī rīa Kīhingo kīa Joshua, mūnene wa itūūra rīrīa inene, kīrīa kīarī mwena wa ūmotho wa kīhingo gīa itūūra rīu inene. **9** O na gwatūika athīnjīri-ngai a kūdū kūrīa gūtūgūrū matiatungataga kīgongona-inī kīa Jehova kūu Jerusalem-rīa, nīmarītaga migate itarī mīmībie hamwe na athīnjīri-Ngai arīa angī. **10** Nīaathūkīrie Tofeti irīa yarī Gītumba-inī kīa Benī-Hīnomu, nī ūndū ūcio gūtīrī mūdū ūngīarutire mūrū kana mwarī arī igongona rīa njino kūrī Moleku. **11** Akīeheria mbarathi iria athamaki a Juda maamūrīre rīua kuuma itoonyero-inī rīa hekarū ya Jehova. Nacio ciarī nja hakuhī na kanyūmba ka mūnene wetagwo Nathani-Meleku. Josia agīcooka agīcina ngaari cia ita iria ciamūrīrwo rīua. **12** Ningī akīmōmora igongona iria ciakītō nī athamaki a Juda nyūmba igūrū hakuhī na kanyūmba ka igūrū ka Ahazu, na igongona iria ciakītō nī Manase kūu nja ciarī cia hekarū ya Jehova. Agīcieheria kuuma hau, agīciehenja tūcunjī, na agīte rūkūngū rīu Gītumba-inī gīa Kidironi. **13** Mūthamaki agīcooka agīthūria kūdū kūrīa gūtūgūrū kūrīa kwarī mwena wa irathīro wa Jerusalem, mwena wa gūthini wa Kīrīma gīa Kūnīinanīrwo, kūrīa Solomoni mūthamaki wa Israeli aakīre Ashītoreshu ngai ya mūdū-wa-nja irī thaahu ya Asidoni, na kūrīa aakīre Kemoshu ngai irī thaahu ya Moabi, o na kwa Moleku ngai irī magigi ya andū a Amoni. **14** Josia akīciehenja mahiga marīa maamūre, na akīmōmora mīhianano ya itugī cia Ashera, na agīkūhumbira na mahīndī ma andū. **15** O nakīo kīgongona kīrīa kīarī Betheli, handū harīa hatūgūrū haathondeketwo nī Jeroboamu mūrū wa Nebati, ūria watūmire Israeli meehie, kīgongona kīu na handū hau hatūgūrū, agīcimōmora. Agīcina handū hau hatūgūrū, akīhathīa nginya hagītuka mūtū, na agīcina gītugī kīa Ashera o nakīo. **16** Ningī Josia akīroranga kūu, na rīrīa onire mbīrīra iria ciarī mwena-inī wa kīrīma,

agithikurithia mahindi kuuma mbirira-ini, akimacinira kigongona-ini niguu agithaahie, kuringana na kiugo kia Jehova kiria kiaritio ni mundu wa Ngai uria warathite maundu macio matanekika. **17** Muthamaki akiuria atiri, "Mbiriira iria ndirona ni ya u?" Nao andu a ituura riu inene makimucokeria atiri, "Ni mbiriira ya mundu wa Ngai uria woimite Juda, na akaria maundu ma guukirira kigongona kia Betheli, o maundu maria warikia gwika ihiga riu." **18** Nake akiuga atiri, "Tiganai nayo. Mutigetikirie mundu o nau aringithie mahindi make." Ni undu ucio matiahutirie mahindi make o na ma munabii uria woimite Samaria. **19** O ta uria Josia eekite Betheli, Josia nieheririe na agithaahia mahooero ma kundu kura gutuuguru maria maakitwo ni athamaki a Isiraeli matuura-ini ma Samaria maria marakaritie Jehova. **20** Josia akirugira athinjiri-ngai othe a kundu kuu gutuuguru iguru ria igongona icio, na agicinira mahindi ma andu iguru riacio. Agicooka agithii Jerusalemu. **21** Muthamaki akiruta watho uyui kuri andu othe, akimeera atiri, "Kungurai Bathaka ya Jehova Ngai wanyu, o ta uria kwandikitwo Ibuku-ini riri ria Kirikaniro." **22** Na gutiari na Bathaka ingi yakunguuriro ta iyo kuuma hindi ya atiriiriri bururi aria matongoragia Isiraeli kana makuti-ini mothe ma athamaki a Isiraeli na athamaki a Juda. **23** Mwaka-ini wa ikumi na inana wa Muthamaki Josia, Bathaka iyo ya Jehova niyakunguuriro kuu Jerusalemu. **24** Ningi Josia nieheririe araguri, na andu aria maar ni maroho ma kirugira, na ngai cia kuhooa nacio micii-ini, na ngai cia mihianano, na indo iria ingi ciothe iri magigi cionekire kuu Juda na Jerusalemu. Eekire uguo ahingie watho uria waandikitwo ibuku-ini riria Hilikia uria muthinjiri-Ngai onire hekaru-ini ya Jehova. **25** Mbere na thuutha wa Josia gutiari muthamaki ung take, wacookereire Jehova ta uria eekire: na ngoro yake yothe na muoyo wake wotho, na hinya wake wotho, kuringana na watho wotho wa Musa. **26** No riri, Jehova ndaigana kugarurika atige marakara make mahiu, maria maakanaga ma guukirira Juda, ni undu wa maundu maria mothe Manase eekite ma kumarakaria. **27** Ni undu ucio Jehova akiuga atiri, "Ningweheria Juda o nayo mbere yakwa, o ta uria ndeheririe Isiraeli, na ningarega Jerusalemu, ituura inene riria ndeethuriire, na ndege hekaru ino, iria ndoigire uhoro wayo atiri, 'Kuu nikuo Riitwa riakwa rigaatuura.'" **28** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Josia, na maria eekire, githi matandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **29** Hindi iria Josia aari muthamaki-ri, niguu Firauni-Neko muthamaki wa Misiri aambatire Ruu-ini rwa Farati agateithie muthamaki wa Ashuri. Nake Muthamaki Josia agithi kumutunga mbaara-ini, no riri, Neko akirua nake, akimurugira kuu Megido. **30** Nacio ndungata cia Josia igikuu mwiri wake na ngaari ya ita kuuma Megido, ikiurehe Jerusalemu, na ikimuthika mbirira-ini yake. Nao andu a bururi makioya Jehoahazu muri wa Josia, makimutirira maguta, makimutua muthamaki ithenya ria ithe. **31** Jehoahazu aari wa miaka mirongo iri na itatu riria aatukire muthamaki, na agithamaka Jerusalemu mieri itatu. Nyina eetagwo Hamutali mwar

wa Jeremia, na oimite Libina. **32** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria maithe make meekite. **33** Firauni Neko niamuohire na mnyororo kuu Ribila, bururi wa Hamathu, niguu ndakae gwashana Jerusalemu, na akihatirira andu a Juda marute igooti ria taranda igana rimwe cia betha, na taranda imwe ya thahabu. **34** Firauni Neko agitua Eliakimu muriu wa Josia muthamaki ithenya ria ithe Josia, na akigarura riitwa ria Eliakimu akimutua Jehoakimu, no agikuuwa Jehoahazu akimutwara Misiri, na kuu nikuo aakuriire. **35** Jehoakimu akirira Firauni Neko betha na thahabu iria eetitie. Nigeetha ahothe gwika uguo, agitia andu a bururi igooti na hinya, agikungania betha na thahabu kuuma kuri andu a bururi kuringana na uhoi wao. **36** Jehoakimu aari wa miaka mirongo iri na itano riria aatukire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka ikumi na umwe. Nyina etagwo Zebida mwar wa Pedaia; nake oimite Ruma. **37** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova o ta uria maithe make meekite.

24 Hindi ya uthamaki wa Jehoakimu-ri, Nebukadenezaru muthamaki wa Babuloni agitharikira bururi, na Jehoakimu agituka ndungata yake miaka itatu. No Jehoakimu akigarurika, akiremara Nebukadenezaru. **2** Jehova agituma mbutu cia gutahana cia kuuma Babuloni, na Suriata, na Moabi, na Amoni ikahuirane nake. Agicituma ikaanange Juda, kuringana na uria kiugo kia Jehova giatariri, kiria kiaritio ni ndungata ciake cia anabii. **3** Ti-itheru maundu macio meekikire Juda kuringana na watho wa Jehova, niguu ameherie moime mbere yake tond u wa mehia ma Manase na uria wotho eekite, **4** o hamwe na giita thakame ya andu matehitie. Nigukorwo niayuritie Jerusalemu na thakame ya andu matehitie, nake Jehova ndaigana kumarekera. **5** Ha uhoro wa maundu maria mangi makoni wathani wa Jehoakimu, na maria mothe eekire, githi matandikitwo ibuku-ini ria mahinda ma athamaki a Juda? **6** Jehoakimu akihurika na maithe make. Nake muriu Jehoakini agituka muthamaki ithenya riake. **7** Muthamaki wa Misiri ndaigana kuuma bururi wake ringi, tond muthamaki wa Babuloni niatunyanite bururi wotho uria wari wa muthamaki wa Misiri kuuma Karui ka Misiri nginya Ruu rwa Farati. **8** Jehoakini aari wa miaka ikumi na inana riria aatukire muthamaki, nake agithamaka Jerusalemu mieri itatu. Nyina eetagwo Nehushita mwar wa Elinathani, kuuma Jerusalemu. **9** Nake agika maundu mooru maitho-ini ma Jehova, o ta uria ithe eekite. **10** Hindi iyo anene a Nebukadenezaru muthamaki wa Babuloni magituka nginya Jerusalemu, makirigiciria ituura riu, **11** nake Nebukadenezaru we mwene agika nginya ituura-ini riu inene, hindi iyo anene ake maaririgicirire. **12** Nake Jehoakini muthamaki wa Juda, na nyina, na ndungata ciake, na andu aria maar igweta, na anene ake othe makimeana kuri Nebukadenezaru. Mwaka-ini wa inana wa wathani wa Babuloni niguu aanyitire Jehoakini. **13** Nebukadenezaru niarutire mithithu yotho kuuma hekaru-ini ya Jehova na nyumba-ini ya uthamaki, agikuuwa indo ciothe cia thahabu iria

Solomoni mūthamaki wa Isiraeli aathondekeire hekarū ya Jehova, o ta ūria Jehova oigite. **14** Agikuuu andū othe a Jerusalemu akimatwara ithaamirio: anene othe, na arūi a mbaara, na mabundi mothe, o na aturi; othe maarī andū 10,000. No andū arīa maarī athiini mūno a būruri ūcio no-o maatigirwo. **15** Nebukadinezaru agitwara Jehoiakini arī mūgwate nginya Babuloni. Ningī agicooka agikuuu nyina wa mūthamaki kuuma Jerusalemu nginya Babuloni, na atumia ake, na anene ake, o na atongoria ake a būruri. **16** Ningī mūthamaki wa Babuloni agithaamiria mbūtū yothe ya ita nginya Babuloni; ita rīothe rīa andū 7,000 arīa arūi, na me hinya na mangihota kūrūa, na mabundi na aturi 1,000. **17** Agicooka agītua Matania, mama-we wa Jehoiakini, mūthamaki ithenya rīake, na akīgarūra rītwa rīake, akimūtua Zedekia. **18** Zedekia aarī wa miaka mirono iri na ūmwe rīria aatūikire mūthamaki, nake agithamaka arī Jerusalemu miaka ikūmi na ūmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarī wa Jeremia, na oimite Libina. **19** Nake agitka maūdū mooru maitho-inī ma Jehova, o ta ūria Jehoiakimu eekite. **20** Maūdū macio mothe meekirwo Jerusalemu na Juda nī tondu wa marakara ma Jehova, na mūthia-inī akimaingata mehene mbere yake. Nake Zedekia akiremera mūthamaki wa Babuloni.

25 Nī ūndū ūcio, mwaka-inī wa kenda wa ūthamaki wa Zedekia, mūthenya wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agithi kūhūrana na Jerusalemu arī na ita rīake rīothe. Nake akīamba hema nja ya itūūra rīu inene, na agiaka indo cia kumūteithia gūtharīkīra itūūra mīena yothe yario. **2** Nario itūūra rikirigicirio nginya mwaka wa ikūmi na ūmwe wa Mūthamaki Zedekia. **3** Na rīrī, mūthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng'aragu ikīneneha itūūra-inī, o nginya gūkiaga irio cia kūrīo nī andū. **4** Hindī iyo rūthingo rwa itūūra rīu inene rūkimomorwo, nayo mbūtū yothe ya ita ikūura ūtūkū igereire kihingo-inī kirīa kīarī gatagati ga thingo cieri hakuhi na mīgūnda wa mūthamaki, o na gūtuika andū a Babuloni nīmarigicirīe itūūra rīu inene. Nayo ikūura irorete Araba, **5** no mbūtū ya ita ya Babuloni igīteng'eria mūthamaki, ikīmūkinyira werū-inī ūria mwaraganu wa Jeriko. Thigari ciake ciothe nīciamūranitio nake na ikahurunjūka. **6** Nayo mbūtū ya ita ikīnyiita mūthamaki ūcio, na agitwarwo kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila kūrīa aatūirirwo ciira. **7** Makīūruga ariū a Zedekia o hau mbere yake, magicooka makīmūkūura maitho, makīmūoha na bīngū cia gīcango, na makīmūtware Babuloni. **8** Mūthenya wa mūgwanja wa mweri wa itano mwaka-inī wa ikūmi na kenda wa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, Nebuzaradani mūnene wa arangiri a mūthamaki, ndungata nene ya mūthamaki wa Babuloni, agīka Jerusalemu. **9** Agicina hekarū ya Jehova, na nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba ciothe cia Jerusalemu. Agicina nyūmba yothe yari ya bata. **10** Nayo mbūtū yothe ya ita ya Babuloni, itongoretio nī mūnene wa arangiri a mūthamaki ikimomora thingo iria ciathiūrūrikirīe Jerusalemu. **11** Nebuzaradani mūnene wa arangiri nīathaamirie andū arīa othe maatigaire

kūu itūūra-inī inene, hamwe na kīrindi kūu kīngī, na arīa othe maathiite kūrī mūthamaki wa Babuloni. **12** No mūnene ūcio wa ita agitigia andū amwe a arīa athiini mūno a būruri ūcio, niguo marutage wira mīgūnda-inī ya mīthabibū na mīgūnda-inī irīa ingī. **13** Andū a Babuloni nīmoinangire itugī cia gīcango, na metha cia kūigirira indo, na Karia ga gīcango, iria ciarī hekarū-inī ya Jehova, na magikuuu icango icio magicitwara Babuloni. **14** Ningī magikuuu nyūngū, na icakūri, na magathi ma gūtinia ndaambī, na mbakūri, na indo ciothe cia icango iria ciahūthagirwo wira-inī wa hekarū, magithiī nacio. **15** Mūnene ūcio wa thigari cia mūthamaki nīakuire ngio cia mwaki na mbakūri cia kūminjamingirīa, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu therie kana betha. **16** Nakio gīcango kuuma itugī iria igirī, na gīa Karia, na kīa makaari maria Solomoni aakite mari ma hekarū ya Jehova, gītingiathimikire nī kūingīha. **17** Gitugī o kīmwe kīarī kīa ūraihi wa buti mirono iri na mūgwanja. Nakio kīongo gīakio kīria kīarī igūrū rīa gitugī kīmwe gīacio kīarī kīa buti inya na nuthu kūrīa na igūrū, na kīagemetio na gīgathiūrūrikirio na mūkwa na makomamanga ma gīcango. Gitugī kūu kīngī na mūkwa wakio nīkīahaanaine na kūu kīngī. **18** Mūnene ūcio wa arangiri nīanyiitire Seraia mūthīnjiri-Ngai ūria mūnene, na Zefania ūria mūthīnjiri-Ngai wa keerī, na arangiri arīa atatū maarangagira mīrango. **19** Hari arīa angī maatigaire kūu itūūra-inī inene, akīnyiita mūnene ūria warūgamirīre andū a mbaara, na andū atano arīa mataaraga mūthamaki. Ningī agikuuu mwandiki-maria ūria mūnene na nowa warī mūruri mūnene wa wandikithia wa andū a būruri ūcio, na andū ake mirono itandatū arīa maakorirwo itūūra-inī rīu inene. **20** Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangiri akīmakuua othe, akimatwara kūrī mūthamaki wa Babuloni kūu Ribila. **21** Nake mūthamaki wa Babuloni akīmooragithīria kūu Ribila, būruri wa Hamathu. Nī ūndū ūcio andū a Juda magitwarwo ithaamirio, kūrāya na būruri wao. **22** Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni agithuura Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīmūtua mūruri wa andū arīa maatigirwo Juda. **23** Rīria anene a mbūtū cia ita othe na andū ao maaigire atī mūthamaki wa Babuloni niathuurite Gedalia atūike barūthi, magithiī kūrī Gedalia kūu Mizipa, nao nīo, Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani mūrū wa Karea, na Seraia mūrū wa Tanihumethu ūria Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, na andū ao. **24** Gedalia akīhita mwihitwa wa kūmoomirīria hamwe na andū ao, akīmeera atiri, "Tigai gwtigira anene a Babuloni. Ikarai būruri-inī na mūtungatagire mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūikara wega." **25** No rīrī, mweri-inī wa mūgwanja, Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama ūria warī wa thakame ya ūthamaki, agīka na andū ikūmi, akīūruga Gedalia o hamwe na andū a Juda, na andū a Babuloni arīa maarī nake kūu Mizipa. **26** Nī ūndū wa ūguo andū othe kuuma ūria mūnini mūno nginya ūria mūnene mūno, hamwe na atongoria a mbūtū cia ita, makīūrira Misiri nī ūndū wa gwtigira andū a Babuloni. **27** Mwaka-inī wa mirono itatū na mūgwanja kuuma rīria Jehoiakini mūthamaki wa Juda aatwarirwo būruri ūngī, mwaka-inī

o ūrĩa Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni, nĩ ohorithirie Jehoiakini kuuma njeera, mũthenya wa mĩrongo ȳĩĩ na mĩgwanja mweri-inĩ wa ikũmi na ȳĩĩ. **28** Akĩmwarĩria na ūhooreri na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtĩĩithia gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. **29** Nĩ ūndũ ūcio Jehoiakini akĩruta nguo ciake cia njeera, na agĩtũũra arĩagĩra metha-inĩ ya mũthamaki matukũ mothe marĩa aatũũire muoyo. **30** Mũthamaki ūcio nĩaheaga Jehoiakini indo cia kũmũteithia cia o mũthenya, matukũ mothe marĩa aatũũire muoyo.

1 Maündũ

1 Njiaro cia Adamu ciarĩ Sethi, na Enoshu, **2** na Kenani, na Mahalaleli, na Jaredi, **3** na Enoku, na Methusela, na Lameku, na Nuhu. **4** Ariũ a Nuhu maarĩ: Shemu, na Hamu, na Jafethu. **5** Ariũ a Jafethu maarĩ: Gomeri, na Magogi, na Madaĩ, na Javani, na Tubali, na Mesheki, na Tirasi. **6** Ariũ a Gomeri maarĩ: Ashikenazu, na Difatha, na Togarima. **7** Ariũ a Javani maarĩ: Elisha, na Tarishishi, na Kitimu, na Rodanimu. **8** Ariũ a Hamu maarĩ: Kushi, na Miziraimu, na Putu, na Kaanani. **9** Ariũ a Kushi maarĩ: Seba, na Havila, na Sabita, na Raama, na Sabiteka. Ariũ a Raama maarĩ: Sheba, na Dedani. **10** Kushi nĩwe warĩ ithe wa Nimurodi ũrĩa wakũrire agĩtuika njamba ya ita irĩ hinya thiĩni wa thi. **11** Miziraimu nĩwe warĩ ithe wa andũ a Ludimu, na Anamini, na Lehabimu, na Nafituhimu, **12** na Pathirusimu, na Kasuluhimu (nĩwe warĩ kihumo kĩa Afiliti), o na Kafitorimu. **13** Kaanani nĩwe warĩ ithe wa **14** Sidoni, mĩriũ wake wa irigithathi, na Ahiti, na Ajebusi, na Aamori, na Agirigashi, **15** na Ahivi, na Aariki, na Asini, **16** na Aarivadi, na Azemari, na Ahamathi. **17** Ariũ a Shemu maarĩ: Elamu, na Ashuri, na Arafakasadi, na Ludu, na Aramu. Ariũ a Aramu maarĩ: Uzu, na Hulu, na Getheru, na Mesheki. **18** Arafakasadi nĩwe warĩ ithe wa Shela, nake Shela aarĩ ithe wa Eberi. **19** Eberi aarĩ na ariũ eerĩ: Ūmwe eetagwo Pelegu, tondũ hĩndĩ yake nĩrio thĩ yagayũkanirio; na mĩrũ wa nyina eetagwo Jokitani. **20** Jokitani nĩwe warĩ ithe wa Alimodadi, na Shelefu, na Hazarimavethu, na Jera, **21** na Hadoramu, na Uzali, na Dikila, **22** na Ebali, na Abimaeli, na Sheba, **23** na Ofiri, na Havila, na Jobabu. Acio othe maarĩ ariũ a Jokitani. **24** Shemu, na Arafakasadi, na Shela, **25** na Eberi, na Pelegu, na Reu, **26** na Serugu, na Nahoru, na Tera, **27** na Aburamu (na nĩwe Iburahĩmu). **28** Ariũ a Iburahĩmu maarĩ: Isaaka na Ishumaeli. **29** Ici nĩcio njiaro ciao: Nebaiothu nĩwe warĩ irigithathi rĩa Ishumaeli, nao ariũ ake arĩa angĩ maarĩ Kedari, na Adibeeli, na Mibisamu, **30** na Mishima, na Duma, na Masa, na Hadadi, na Tema, **31** na Jeturu, na Nafishu, na Kedema. Acio nĩo maarĩ ariũ a Ishumaeli. **32** Ariũ a Ketura, ũrĩa warĩ thuriya ya Iburahĩmu, maarĩ: Zimirani, na Jokishani, na Medani, na Midiani, na Ishibaku, na Shua. Ariũ a Jokishani maarĩ: Sheba na Dedani. **33** Ariũ a Midiani maarĩ: Efa, na Eferi, na Hanoku, na Abida, na Elidaa. Acio othe maarĩ a rũciaro rwa Ketura. **34** Iburahĩmu nĩwe warĩ ithe wa Isaaka. Ariũ a Isaaka maarĩ: Esaũ na Isiraeli. **35** Ariũ a Esaũ maarĩ: Elifazu, na Reueli, na Jeushu, na Jalamu, na Kora. **36** Ariũ a Elifazu maarĩ: Temani, na Omari, na Zefi, na Gatamu, na Kenazu; na Amaleki, ũrĩa waciariirwo nĩ Timina. **37** Ariũ a Reueli maarĩ: Nahathu, na Zera, na Shama, na Miza. **38** Ariũ a Seiru maarĩ: Lotani, na Shobali, na Zibeoni, na Ana, na Dishoni, na Ezeri, na Dishani. **39** Ariũ a Lotani maarĩ: Hori na Homamu. Nake Timina aarĩ mwarĩ wa nyina na Lotani. **40** Ariũ a Shobali maarĩ: Alivani, na Manahathu, na Ebali, na Shefo, na Onamu. Ariũ a Zibeoni maarĩ: Aia na Ana. **41** Mĩriũ wa Ana aarĩ: Dishoni. Ariũ a Dishoni maarĩ: Hemudani, na Eshibani, na Ithirani, na Kerani. **42** Ariũ a Ezeri maarĩ: Bilihani, na

Zaavani, na Akani. Ariũ a Dishani maarĩ: Uzu, na Arani. **43** Nao aya nĩo maarĩ athamaki arĩa maathamakaga Edomu mbere ya Isiraeli gũthamakĩrwo nĩ mũthamaki o na ũmwe: Nĩ Bela mĩrũ wa Beori, nario itũũra rĩake inene rĩetagwo Dinihaba. **44** Rĩrĩa Bela aakuire, Jobabu mĩrũ wa Zera wa kuuma Bozira agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **45** Rĩrĩa Jobabu aakuire, Hushamu wa kuuma bũrũri wa Atemani agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **46** Rĩrĩa Hushamu aakuire, Hadadi mĩrũ wa Bedadi ũrĩa wahootire Midiani kũu bũrũri wa Moabi, agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Avithu. **47** Rĩrĩa Hadadi aakuire, Samala wa kuuma Masereka agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **48** Rĩrĩa Samala aakuire, Shauli wa kuuma Rehobothu kũu gũkuhĩ na Rũũĩ rwa Farati, agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **49** Rĩrĩa Shauli aakuire, Baali-Hanani mĩrũ wa Akibori agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. **50** Rĩrĩa Baali-Hanani aakuire, Hadadi agĩtuika mũthamaki ithenya rĩake. Itũũra rĩake inene rĩetagwo Pau, na mũtumia wake eetagwo Mehetabeli mwarĩ wa Matiredi, ũrĩa warĩ mwarĩ wa Me-Zahabu. **51** Hadadi o nake agikua. Anene a Edomu maarĩ: **52** Timina, na Aliva, na Jethethu, na Oholibama, na Ela, na Pinoni, **53** na Kenazu, na Temani, na Mibizaru, **54** na Magidieli, na Iramu. Acio nĩo maarĩ anene a Edomu.

2 Aya nĩo maarĩ ariũ a Isiraeli: Rubeni, na Simeoni, na Lawi, na Juda, na Isakaru, na Zebulun, **2** na Dani, na Jusufu, na Benjamin, na Nafitali, na Gadi, na Asheri. **3** Ariũ a Juda maarĩ: Eri, na Onani, na Shela. Acio atatũ maaciarĩrwo Juda nĩ mũtumia Mũkaanani, mwarĩ wa Shua. Eri, irigithathi rĩa Juda, aarĩ mwaganu maitho-inĩ ma Jehova; nĩ ũndũ ūcio Jehova akĩmũũraga. **4** Tamaru, mũtumia wa mĩrũ wa Juda, akĩmũciarĩra Perezu na Zera. Ariũ othe a Juda maarĩ atano. **5** Ariũ a Perezu maarĩ: Hezironi na Hamula. **6** Ariũ a Zera maarĩ: Zimuri, na Ethani, na Hemani, na Kalikoli, na Darida; othe maarĩ atano. **7** Mĩrũ wa Karimi aarĩ: Akaru, ũrĩa wareheire Isiraeli thiĩna nĩ ũndũ wa kuuna watho na kuoya indo iria ciarĩ nyamũre. **8** Mĩriũ wa Ethani aarĩ: Azaria. **9** Ariũ ari maaciarĩrwo Hezironi maarĩ: Jerameeli, na Ramu, na Kalebu. **10** Ramu nĩwe warĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, ũrĩa warĩ mũtongoria wa andũ a Juda. **11** Nahashoni nĩwe warĩ ithe wa Salimoni, nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, **12** nake Boazu nĩwe warĩ ithe wa Obedi, ũrĩa warĩ ithe wa Jesii. **13** Jesii nĩwe warĩ ithe wa Eliabu, irigithathi rĩake; nake Abinadabu aarĩ wa keerĩ, na Shimea wa gatati, **14** na Nethaneli wa kana, nake Radai wa gatano, **15** na Ozemu wa gatandatũ, nake Daudi aarĩ wa mũgwanja. **16** Nao aarĩ a nyina maarĩ Zeruia na Abigaili. Ariũ a Zeruia maarĩ atatũ, na nĩo Abishai, na Joabu, na Asaheli. **17** Abigaili nĩwe warĩ nyina wa Amasa, na ithe wa Amasa aarĩ Jetheri ũrĩa Mũishumaeli. **18** Kalebu mĩrũ wa Hezironi nĩagĩire ciana na mũtumia wake Azuba (o na ningĩ na Jeriothu). Ariũ a mũtumia ūcio maarĩ: Jesheri, na Shobabu, na Aridoni. **19** Hĩndĩ rĩa Azuba aakuire, Kalebu akĩhikia Efiratha, ũrĩa wamũciarĩire Huru. **20** Huru nĩwe warĩ ithe wa Uri, nake Uri nĩwe warĩ ithe wa Bezaleli. **21** Thuutha ūcio,

Hezironi agĩkoma na mwarĩ wa Makiru ũrĩa warĩ ithe wa Gileadi (Hezironi aarĩ wa mĩaka mĩrongo itandatũ akimũhikia), nake akimũciarĩra Segubu. **22** Segubu nĩwe warĩ ithe wa Jairu, ũrĩa warĩ na matũũra mĩrongo tĩrĩ na matatũ kũu Gileadi. **23** (No rĩrĩ, Geshuru na Aramu magĩtunyana matũũra ma Havothu-Jairu, o hamwe na Kenathu na ciikaro iria ciarĩthiũrũrũkiirie, namo maarĩ matũũra mĩrongo itandatũ.) Aya othe nĩo maarĩ njiaro cia Makiru, o we ithe wa Gileadi. **24** Thuutha wa Hezironi gũkua arĩ kũu Kalebu-Efiratha-rĩ, Abija mĩtũmia wa Hezironi akimũciarĩra Ashuru, ithe wa Tekoa. **25** Ariũ a Jerameeli, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Hezironi, maarĩ: Ramu ũrĩa warĩ irigithathi rĩake, na Buna, na Oreni, na Ozemu, na Ahija. **26** Jerameeli aarĩ na mĩtũmia ũngĩ wetagwo Atara, nake nĩwe warĩ nyina wa Onamu. **27** Ariũ a Ramu, ũrĩa warĩ irigithathi rĩa Jerameeli, maarĩ: Maazu, na Jamini, na Ekeri. **28** Ariũ a Onamu maarĩ: Shamai na Jada. Nao ariũ a Shamai maarĩ: Nadabu na Abishuri. **29** Mĩtũmia wa Abishuri eetagwo Abihaili, ũrĩa wamũciarĩre Ahabani na Molidi. **30** Ariũ a Nadabu maarĩ: Seledi na Apaimu. No rĩrĩ, Seledi aakuire atarĩ na ciana. **31** Mũrũ wa Apaimu aarĩ: Ishi, ũrĩa warĩ ithe wa Sheshani. Nake Sheshani nĩwe warĩ ithe wa Ahalai. **32** Ariũ a Jada, mũrũ wa nyina na Shamai, maarĩ: Jetheri na Jonathani. Jetheri aakuire atarĩ na ciana. **33** Ariũ a Jonathani maarĩ: Pelethu na Zaza. Acio nĩo maarĩ njiaro cia Jerameeli. **34** Sheshani ndaarĩ na aanake, no airĩtu. Aarĩ na ndungata ya kuuma Misiri yetagwo Jariha. **35** Sheshani akĩhe Jariha ndungata iyo yake mwarĩ imũhikie, nake akĩgia mwana wetagwo Atai. **36** Atai nĩwe warĩ ithe wa Nathani, nake Nathani nĩwe warĩ ithe wa Zabadi, **37** nake Zabadi nĩwe warĩ ithe wa Efilali, nake Efilali nĩwe warĩ ithe wa Obedi, **38** nake Obedi nĩwe warĩ ithe wa Jehu, nake Jehu nĩwe warĩ ithe wa Azaria, **39** nake Azaria nĩwe warĩ ithe wa Helezu, nake Helezu nĩwe warĩ ithe wa Eleasa, **40** nake Eleasa nĩwe warĩ ithe wa Sisimai, nake Sisimai nĩwe warĩ ithe wa Shalumu, **41** nake Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Jekamia, nake Jekamia nĩwe warĩ ithe wa Elishama. **42** Ariũ a Kalebu, ũrĩa warĩ mũrũ wa nyina na Jerameeli, maarĩ: Mesha irigithathi rĩake, na nĩwe warĩ ithe wa Zifu, na mũrũ Maresha ũrĩa warĩ ithe wa Hebironi. **43** Ariũ a Hebironi maarĩ: Kora, na Tapua, na Rekemu, na Shema. **44** Shema nĩwe warĩ ithe wa Rahamu, na Rahamu nĩwe warĩ ithe wa Jorikeamu. Rekemu aarĩ ithe wa Shamai. **45** Mũrũ wa Shamai aarĩ Maoni, nake nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Zuru. **46** Nake Efa, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Harani, na Moza, na Gazezi. Nake Harani nĩwe warĩ ithe wa Gazezi. **47** Ariũ a Jahadai maarĩ: Regemu, na Jothamu, na Geshani, na Peleti, na Efa, na Shaafu. **48** Nake Maaka, thuriya ya Kalebu, nĩwe warĩ nyina wa Sheberi na Tirihana. **49** Ningĩ nowe waciariire Shaafu ũrĩa warĩ ithe wa Madimana, na Sheva ithe wa Makibena na Gibeaa. Mwarĩ wa Kalebu eetagwo Akisa. **50** Acio nĩo maarĩ njiaro cia Kalebu. Ariũ a Huru, irigithathi rĩa Efiratha, maarĩ: Shobali ithe wa Kiriathu-Jearimu, **51** na Salima ithe wa Bethilehemu, na Harefu ithe wa Bethi-Gaderi. **52** Njiaro cia Shobali, ithe wa Kiriathu-Jearimu, ciarĩ: Haroe, na nuthu ya Amanahathi, **53** na mihĩrĩga ya Kiriathu-Jearimu iĩa yatariĩ ta ũũ: Aithiri, na Aputhi,

na Ashumathi, na Amishirai. Kuuma kũrĩ acio gũkĩgia njiaro cia Azorathi na Aeshitaoli. **54** Njiaro cia Salima ciarĩ: Bethilehemu ũrĩa Mũnetofathi, na Aatirotu-Bethi-Joabu, na nuthu ya Amanahathi, na Azori, **55** na mihĩrĩga ya aandiki-marũa aĩa maatũũraga Jabez ũrĩa yatariĩ ta ũũ: Atirathi, na Ashimeathi, na Asukathi. Aya nĩo Akeni aĩa moimĩte harĩ Hamathu, ithe wa nyũmba ya Rekabu.

3 Aya nĩo maarĩ ariũ a Daudi aĩa maaciariĩrwo Hebironi: Irigithathi rĩarĩ Amunoni mũrũ wa Ahinoamu wa kuuma Jezireeli; nake wa keerĩ aarĩ Danieli mũrũ wa Abigaili wa kuuma Karimeli; **2** nake wa gatatũ aarĩ Abisalomu mũrũ wa Maaka mwarĩ wa Talimai mũthamaki wa Geshuru; nake wa kana aarĩ Adonija mũrũ wa Hagithu; **3** nake wa gatano aarĩ Shefatia mũrũ wa Abitali; nake wa gatandatũ aarĩ Ithireamu ũrĩa aaciariĩrwo nĩ mĩtũmia wake Egila. **4** Acio atandatũ maaciariĩrwo Daudi kũu Hebironi, kũria aathamakĩre mĩaka mũgwanja na mĩeri itandatũ. Daudi aathamakire arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo itatũ na itatũ, **5** nacio ici nĩcio ciana ciake iria ciaciariĩrwo kũu: Shimea, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni. Acio ana maaciariĩrwo nĩ Bathisheba mwarĩ wa Amieli. **6** Ningĩ nĩ kwarĩ na Ibiharu, na Elishua, na Elifeleti, **7** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **8** na Elishama, na Eliada, na Elifeleti; othe maarĩ kenda. **9** Acio othe maarĩ ariũ a Daudi, ariũ a thuriya ciake matatarĩtuo. Nake Tamaru nĩwe warĩ mwarĩ wa ithe wao. **10** Mũrũ wa Solomoni eetagwo Rehoboamu, nake mũrũ eetagwo Abija, nake Asa aarĩ mũrũ wa Abija, nake Jehoshafatu aarĩ mũrũ wa Asa, **11** nake Jehoramu aarĩ mũrũ wa Jehoshafatu, nake Ahazia aarĩ mũrũ wa Jehoramu, nake Joashu aarĩ mũrũ wa Ahazia, **12** nake Amazia aarĩ mũrũ wa Joashu, nake Azaria aarĩ mũrũ wa Amazia, nake Jothamu aarĩ mũrũ wa Azaria, **13** nake Ahazu aarĩ mũrũ wa Jothamu, nake Hezekia aarĩ mũrũ wa Ahazu, nake Manase aarĩ mũrũ wa Hezekia, **14** nake Amoni aarĩ mũrũ wa Manase, nake Josia aarĩ mũrũ wa Amoni. **15** Ariũ a Josia maarĩ: Johanani irigithathi rĩake, nake wa keerĩ aarĩ Jehoiakimu, nake wa gatatũ aarĩ Zedekia, nake wa kana aarĩ Shalumu. **16** Aĩa maathamakire thuutha wa Jehoiakimu maarĩ: mũrũ Jekonia na Zedekia. **17** Njiaro cia Jekonia, ũrĩa watahitwo, ciarĩ: Mũrũ Shealtiel, **18** na Malikiramu, na Pedaia, na Shenazaru, na Jekamia, na Hoshama, na Nedabia. **19** Ariũ a Pedaia maarĩ: Zerubabeli na Shimei. Ariũ a Zerubabeli maarĩ: Meshulamu na Hanania; Shelomithu aarĩ mwarĩ wa nyina wao. **20** Nĩ kwarĩ na ariũ angĩ atano, nao nĩ: Hashuba, na Oheli, na Berekia, na Hasadia, na Jushabu-Hesedi. **21** Njiaro cia Hanania ciarĩ: Pelatia, na Jeshaia, na ningĩ nĩ kwarĩ na ariũ a Rafaia, na a Arinani, na a Obadia, o na a Shekania. **22** Njiaro cia Shekania ciarĩ: Shemaia na ariũ ake: Hatushu, na Igali, na Baria, na Nearia, na Shafati; othe maarĩ atandatũ. **23** Ariũ a Nearia maarĩ: Elioena, na Hizikia, na Azirikamu; othe maarĩ atatũ. **24** Ariũ a Elioena maarĩ: Hodavia, na Eliashibu, na Pelaia, na Akubu, na Johanani, na Delaia, na Anani; othe maarĩ mũgwanja.

4 Njiaro cia Juda ciarĩ: Perezu, na Hezironi, na Karimi, na Huru, na Shobali. **2** Reaia mūrũ wa Shobali nĩwe warĩ ithe wa Jahathu, nake Jahathu nĩwe warĩ ithe wa Ahumai na Lahadi. Icio nĩcio ciarĩ mbarĩ cia Azorathi. **3** Ariũ a Etamu maarĩ: Jezireeli, na Ishima, na Idibasha. Mwarĩ wa nyina wao eetagwo Hazeleliponi. **4** Penueli nĩwe warĩ ithe wa Gedori, nake Ezeri nĩwe warĩ ithe wa Husha. Ici nĩcio ciarĩ njiaro cia Huru ũria irigithathi rĩa Efiratha, na ithe wa Bethilehem. **5** Ashuri ithe wa Tekoa aarĩ na atumia eerĩ, nĩo Hela na Naara. **6** Naara akĩmũciarĩra Ahuzamu, na Heferi, na Temeni, na Haahashatari. Icio nĩcio ciarĩ njiaro cia Naara. **7** Ariũ a Hela maarĩ: Zerethi, na Zoharu, na Ethinani, **8** na Kozu, ũria warĩ ithe wa Anubu, na Hazobeba, na wa mĩhĩrĩga ya Ahariheli mūrũ wa Harumu. **9** Jabezu aarĩ mĩtũũku mũno gũkĩra ariũ a nyina. Nyina nĩwe wamũtuire Jabezu, tondũ oigire atĩrĩ, “Ndaamũciarire na ruo.” **10** Nake Jabezu agĩkaĩra Ngai wa Isiraeli, akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo wandathima na ũnjaramĩrie mĩhaka ya bũrũri wakwa! Reke guoko gwaku gũkorwo hamwe na nĩ, na ũngitĩre harĩ ũũru nĩguo ndikanakorwo na ruo.” Nake Ngai akĩguu ihooya riake. **11** Kelubu, mūrũ wa nyina na Shuha, nĩwe warĩ ithe wa Mehuru, ũria warĩ ithe wa Eshitoni. **12** Eshitoni nĩwe warĩ ithe wa Bethi-Rafa, na Pasea, na Tehina ũria warĩ ithe wa Iri-Nahashu. Acio nĩo maarĩ andũ a Reka. **13** Ariũ a Kenazu maarĩ: Othinieli na Seraia. Ariũ a Othinieli maarĩ: Hathathu, na Meonothai. **14** Meonothai nĩwe warĩ ithe wa Ofara. Seraia nĩwe warĩ ithe wa Joabu ũria ithe wa andũ a Ge-Harashimu. Gwetagwo ũguo nĩ ũndũ andũ akuo maarĩ mabundi. **15** Ariũ a Kalebu, mūrũ wa Jefune, maarĩ: Iru, na Ela, na Naamu. Mũriũ wa Ela eetagwo: Kenazu. **16** Ariũ a Jehaleleli maarĩ: Zifu, na Zifa, na Tiria, na Asareli. **17** Ariũ a Ezara maarĩ: Jetheru, na Meredi, na Eferi, na Jaloni. Mũtumia ũmwe wa Meredi nĩwe waciari Miriamu, na Shamai, na Ishiba ũria warĩ ithe wa Eshitemoa. **18** (Mũtumia wake wa kuuma Judea agĩciara Jeredi ũria ithe wa Gedori, na Heberi ithe wa Soko, na Jehuthieli ithe wa Zanoa.) Acio nĩo maarĩ ciana cia Bithia mwarĩ wa Firaũni ũria wahikĩtio nĩ Meredi. **19** Ariũ a mũtumia wa Hodia (mwarĩ wa nyina na Nahamu) maarĩ: Ithe wa Keila ũria Mũgarimi, na Eshitemoa ũria Mũmaakathi. **20** Ariũ a Shimoni maarĩ: Amunoni, na Rina, na Beni-Hanani, na Tiloni. Njiaro cia Ishi nĩ: Zohethu na Beni-Zohethu. **21** Nao ariũ a Shela mūrũ wa Juda maarĩ: Eri ithe wa Leka, na Laada ithe wa Maresha, na mbarĩ cia arĩa maathondekaga gatani rĩa njega kũu Bethi-Ashibea, **22** na Jokimu, na andũ a Kozeba, na Joashu na Sarafi arĩa maathanaga bũrũri wa Moabi, na Jashubi-Lehemu. (Ūhoru ũyũ ũrutĩtwo maandiko-inĩ ma tene mũno.) **23** Acio nĩo moombaga indo cia rĩũmba, nao maatũũraga Netaimu na Gedera; maikaraga kũu, marutagĩre mũthamaki wĩra. **24** Njiaro cia Simeoni nĩ: Nemueli, na Jamini, na Jaribu, na Zera, na Shauli; **25** Shalumu aarĩ mũriũ wa Shauli, nake Mibisamu aarĩ mũriũ wa Shalumu, nake Mishima aarĩ mũriũ wa Mibisamu. **26** Njiaro cia Mishima ciarĩ: Mũriũ Hamueli, na Zakuri mũriũ wa Hamueli, na Shimei mũriũ wa Zakuri. **27** Shimei aarĩ na ariũ ikũmi na atandatũ na airĩtu atandatũ, no

ariũ a nyina matiarĩ na ciana nyingĩ; nĩ ũndũ ūcio mbarĩ yao ndĩongererekire ta ya andũ a Juda. **28** Nao maatũũraga Birishiba, na Molada, na Hazari-Shuali, **29** na Biliha, na Ezemu, na Toladi, **30** na Bethueli, na Horoma, na Zikilagi, **31** na Bethi-Marikabothu, na Hazari-Susimu, na Bethi-Biri, na Shaaraimu. Macio nĩmo maarĩ matũũra mao nginya rĩrĩa Daudi aathamakaga. **32** Matũũra matano marĩa maamarigiciĩrie maarĩ: Etamu, na Aini, na Rimoni, na Tokenina Ashani, **33** na tũtũura tũnini tũria twarigiciĩrie matũũra macio o nginya Baalathu. Macio nĩmo maarĩ ũtũũro wao. Nao nĩmaigaga maandiko ma njiarwa. **34** Meshobabu, na Jamuleki, na Joshua mūrũ wa Amazia, **35** na Joeli; na Jehu mūrũ wa Joshibia, mūrũ wa Seraia, mūrũ wa Asieli; **36** o na Elioenai, na Jaakoba, na Jeshohaia, na Asaia, na Adieli, na Jesimieli, na Benaia; **37** na Ziza mūrũ wa Shifi, mūrũ wa Aloni, mūrũ wa Jedaia, mūrũ wa Shimuri, mūrũ wa Shemaia. **38** Andũ acio marĩtwa mao magwetetwo hau igũrũ nĩo maarĩ atongoria a mbarĩ ciao. Nyũmba ciao nĩcĩongererekire mũno, **39** nao magĩthĩ mĩhaka-inĩ ya Gedori mwena wa irathiĩro wa gĩtũmba kũu gũcacia ũrĩthio wa mahiũ mao. **40** Nĩmoonire kũndũ kũnoru kũrĩ ũrĩthio mwega, bũrũri warĩ mwarĩ, ũrĩ na thayũ na ũkahoora. Na rĩrĩ, andũ a Hamu amwe nĩo maatũũraga kuo mbera. **41** Andũ arĩa marĩtwa mao maandikĩtwo mookite kuo matukũ-inĩ ma Hezekia mũthamaki wa Juda. Nao magĩtharĩkĩra andũ a Hamu ciikaro-inĩ cia andũ acio o na cia Ameunimu arĩa maatũũraga kuo, na makĩmaniina biũ o ta ũria gũtarĩĩ nginya ũmũthi. Nao magĩtũura ciikaro-inĩ cia andũ acio tondũ kwarĩ na ũrĩthio mwega wa mahiũ mao. **42** Nao andũ magana matano a nyũmba ya Simeoni, matongoretio nĩ Pelatia, na Nearia, na Refaia na Uzieli, ariũ a Ishi, magĩtharĩkĩra bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Seiru. **43** Nao makĩũraga Aamaleti arĩa meetharĩte magatigara, nao matũire kuo nginya ũmũthi.

5 Ariũ a Rubeni ũria irigithathi rĩa Isiraeli (nĩwe warĩ irigithathi, no rĩrĩa aathaahirie ũrĩrĩ wa ithe, ũrigithathi wake waheirwo ariũ a Jusufu mūrũ wa Isiraeli; nĩ ũndũ ūcio, ndangiandikirwo maandiko-inĩ ma njiarwa kũringana na ũrigithathi wake, **2** o na gĩtũũka Juda nĩwe warĩ hinya gũkĩra ariũ a ithe, na mũtongoria oimĩte gwake-rĩ, ũrigithathi watũũkire wa Jusufu); **3** ariũ a Rubeni, irigithathi rĩa Isiraeli, maarĩ: Hanoku, na Palu, na Hezironi, na Karimi. **4** Njiaro cia Joeli ciarĩ: Mũriũ Shemaia, na mũriũ Gogu, na mũriũ Shimei, **5** na mũriũ Mika, na mũriũ Reaia, na mũriũ Baali, **6** na mũriũ Beera, ũria watahirwo agĩthaamio nĩ Tigilathu-Pileseru mũthamaki wa Ashuri. Beera nĩwe warĩ mũtongoria wa andũ a Rubeni. **7** Andũ ao kũringana na mbarĩ ciao, mandikĩtwo kũringana na maandiko ma njiarwa ciao maarĩ aya: Jeieli ũria mũnene, na Zekaria, **8** na Bela mūrũ wa Azazi, mūrũ wa Shema, mūrũ wa Joeli. Maatũũraga rũgongo rũria ruumĩte Aroeri nginya Nebo na Baali-Meoni. **9** Maikarire bũrũri mwena wa irathiĩro nginya rũteere-inĩ rwa werũ ũria ũtambũrũkĩte nginya Rũũ rwa Farati, tondũ mahiũ mao nĩmaingĩhĩre mũno marĩ kũu Gileadi. **10** Hĩndi ya wathani wa Saũlũ nĩmarũire na Ahagari, na

makimahoota; nao makĩnyitĩra ciikaro cia Ahagari acio rūgongo-inĩ ruothe rwa mwena wa irathĩro wa Gileadi. **11** Nao andũ a Gadi maatũũre mariganitĩ na andũ a Rubeni kũu bũrĩri wa Bashani, o nginya Saleka: **12** Joeli nĩwe warĩ mũnene kũu Bashani, mũnini wake aarĩ Shafamu, akarũmĩrĩro nĩ Janai, na Shafati. **13** Andũ ao kũringana na nyũmba ciao maarĩ: Mikaeli, na Meshulamu, na Sheba, na Jorai, na Jakani, na Zia, na Eberi, othe maarĩ andũ mũgwanja. **14** Acio nĩ maarĩ ariũ a Abihaili mũrũ wa Huru, mũrũ wa Jaroa, mũrũ wa Gileadi, mũrũ wa Mikaeli, mũrũ wa Jeshishai, mũrũ wa Jahido, mũrũ wa Buzi. **15** Ahi mũrũ wa Abidieli, mũrũ wa Guni nĩwe warĩ mũtongoria wa nyũmba yao. **16** Nao andũ a Gadi maatũũraga Gileadi, kũu Bashani na matũũra-inĩ marĩa maakuhĩrĩrie kuo, o na kũria guothe ũrĩthio wa Sharoni wakinyĩte. **17** Ũhoro ũyũ wothĩ nĩ wandikĩrwo maandĩko-inĩ ma njarwa ciao hĩndĩ rĩa Jothamu mũthamaki wa Juda na Jeroboamu mũthamaki wa Isiraeli maathamakaga. **18** Andũ a Rubeni, na a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, maarĩ na andũ 44,760 mehaatĩrie gũthĩ mbaara-inĩ: andũ marĩ na hinya wa mwĩrĩ, na mang'ahotire kũhũthĩra ngo, na rūhiũ rwa njora, na mooĩ gũikia mĩguĩ na ũta, na maarutĩwo kũrũ mbaara. **19** Nao makĩhũkĩra Ahagari, na Ajeturi, na Anafishi, na Anodabu. **20** Nĩmateithĩrio kũmahũũra, nake Ngai akĩneana Ahagari moko-inĩ mao, marĩ hamwe na arĩa othe maamateithagia, tondũ nĩmamũkaĩrie marĩ mbaara-inĩ. Nĩmacookeirie mahooya mao, nĩ ũndũ nĩmamwĩhokete. **21** Magitaha mahiũ ma Ahagari acio: ngamĩra 50,000, na ng'ondũ 250,000, na ndigiri 2,000, ningĩ nĩmatahire andũ 100,000, **22** na angĩ aingĩ makĩũragwo, tondũ Ngai nĩwe wamarũagĩrĩra. Nao magũikara bũrĩri ũcio o nginya hĩndĩ rĩa maatahirwo rĩngĩ. **23** Andũ a nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase maarĩ aingĩ mũno; maatũũrĩre bũrĩri ũcio kuma Bashani nginya Baali-Herimoni, ũguo nĩ kuuga nginya Seniru (nĩkĩo Kĩrĩma kĩa Herimoni). **24** Aya nĩ maarĩ atongoria a nyũmba ciao: Eferi, na Ishi, na Elieli, na Azirieli, na Jeremia, na Hodavia, na Jahadieli. Maarĩ atongoria a nyũmba ciao, na njamba cia ita, na andũ marĩ igweta. **25** No matiarĩ ehokeyu harĩ Ngai wa maithe mao, tondũ nĩmeheanite kũrĩ ngai cia andũ a bũrĩri ũcio, arĩa Ngai aaniĩnĩte mehere mbere yao. **26** Nĩ ũndũ ũcio Ngai wa Isiraeli akĩarahũra roho wa Puli mũthamaki wa Ashuri (ũguo nĩ kuuga Tigilathu-Pileseru, mũthamaki wa Ashuri), ũria watahire andũ a Rubeni, na andũ a Gadi, na nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase, akĩmatwara ithaamĩrio. Akĩmatwaamĩria Hala, na Habori, na Hara, na rūũ-inĩ rwa Gozani, kũria matũire nginya ũmũthĩ.

6 Ariũ a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **2** Ariũ a Kohathu maarĩ: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. **3** Ciana cia Amuramu ciarĩ: Harũni, na Musa, na Miriamu. Ariũ a Harũni maarĩ: Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. **4** Eleazaru nĩwe warĩ ithe wa Finehasi, na Finehasi nĩwe warĩ ithe wa Abishua, **5** na Abishua nĩwe warĩ ithe wa Buki, na Buki nĩwe warĩ ithe wa Uzi, **6** na Uzi nĩwe warĩ ithe wa Zerahia, na Zerahia nĩwe warĩ ithe wa Meraiothu, **7** na Meraiothu nĩwe warĩ ithe wa Amaria, na Amaria nĩwe

warĩ ithe wa Ahitubu, **8** na Ahitubu nĩwe warĩ ithe wa Zadoku, na Zadoku nĩwe warĩ ithe wa Ahimaazu, **9** na Ahimaazu nĩwe warĩ ithe wa Azaria, na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Johanani, **10** na Johanani nĩwe warĩ ithe wa Azaria (ũria watungataga arĩ mũthĩnjĩri-Ngai thĩĩnĩ wa hekarũ rĩa Solomoni aakire kũu Jerusalemu), **11** na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Amaria, na Amaria nĩwe warĩ ithe wa Ahitubu, **12** na Ahitubu nĩwe warĩ ithe wa Zadoku, na Zadoku nĩwe warĩ ithe wa Shalumu, **13** na Shalumu nĩwe warĩ ithe wa Hilikia, na Hilikia nĩwe warĩ ithe wa Azaria, **14** na Azaria nĩwe warĩ ithe wa Seraia, na Seraia nĩwe warĩ ithe wa Jehozadaku. **15** Jehozadaku nĩathaamĩrio hĩndĩ rĩa Jehova aarekereirie andũ a Juda na a Jerusalemu matahwo nĩ Nebukadinezaru. **16** Ariũ a Lawi maarĩ: Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **17** Maya nĩmo marĩtwa ma ariũ a Gerishoni: Libini na Shimei. **18** Ariũ a Kohathu maarĩ: Amuramu, na Iziharu, na Hebironi, na Uzieli. **19** Ariũ a Merari maarĩ: Mahili na Mushi. Icio nĩcio mbarĩ cia Alawii ciandĩkĩtuo kũringana na maithe mao: **20** Ariũ a Gerishoni maarĩ: mũriũ Libini, nake Jehathu aarĩ mũriũ wa Libini, nake Zima aarĩ mũriũ wa Jehathu, **21** nake Joa aarĩ mũriũ wa Zima, nake Ido aarĩ mũriũ wa Joa, nake Zera aarĩ mũriũ wa Ido, nake Jeatherai aarĩ mũriũ wa Zera. **22** Njiaro cia Kohathu ciarĩ: mũriũ Aminadabu, nake Kora aarĩ mũriũ wa Aminadabu, nake Asiru aarĩ mũriũ wa Kora, **23** nake Elikana aarĩ mũriũ wa Asiru, nake Ebiasafu aarĩ mũriũ wa Elikana, nake Asiru aarĩ mũriũ wa Ebiasafu, **24** nake Tahathu aarĩ mũriũ wa Asiru, nake Urieli aarĩ mũriũ wa Tahathu, nake Uzia aarĩ mũriũ wa Urieli, nake Shauli aarĩ mũriũ wa Uzia. **25** Njiaro cia Elikana ciarĩ: Amasai na Ahimothu, **26** nake mũriũ aarĩ Elikana, nake Zofai aarĩ mũriũ wa Elikana, nake Nahathu aarĩ mũriũ wa Zofai, **27** nake Eliabu aarĩ mũriũ wa Nahathu, nake Jerohamu aarĩ mũriũ wa Eliabu, nake Elikana aarĩ mũriũ wa Jerohamu, nake Samũeli aarĩ mũriũ wa Elikana. **28** Ariũ a Samũeli maarĩ: Joeli irigithathi, na mũriũ wa keerĩ aarĩ Abija. **29** Njiaro cia Merari ciarĩ: Mahili, nake mũriũ aarĩ Libini, nake Shimei aarĩ mũriũ wa Libini, nake Uza aarĩ mũriũ wa Shimei, **30** nake Shimea aarĩ mũriũ wa Uza, nake Hagia aarĩ mũriũ wa Shimea, nake Asaia aarĩ mũriũ wa Hagia. **31** Aya nĩ andũ arĩa Daudi aatũire arũgamĩrĩri a ũini nyũmba-inĩ ya Jehova thuutha wa ithandũkũ rĩa kĩrĩkanĩro gũkinya kũu. **32** Maatungataga na ũini Hema-inĩ-ya-Gũtũnganwo o nginya rĩa Solomoni aakire hekarũ ya Jehova kũu Jerusalemu. Nao maarutaga wĩra wao kũringana na mawatho marĩa maatũitwo. **33** Aya nĩ andũ arĩa maarutaga wĩra, hamwe na ariũ ao: Kuuma kũrĩ Akohathu maarĩ: Hemani ũria mũini, mũrũ wa Joeli, mũrũ wa Samũeli, **34** mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Jerohamu, mũrũ wa Elieli, mũrũ wa Toa, **35** mũrũ wa Zufu, mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Mahathu mũrũ wa Amasai, **36** mũrũ wa Elikana, mũrũ wa Joeli, mũrũ wa Azaria, mũrũ wa Zefania, **37** mũrũ wa Tahathu, mũrũ wa Asiru, mũrũ wa Ebiasafu, mũrũ wa Kora, **38** mũrũ wa Iziharu, mũrũ wa Kohathu, mũrũ wa Lawi, mũrũ wa Isiraeli; **39** na Asafu, mũthĩritũ wa Hemani, ũria watungataga mwena wake wa ũrio: Asafu aarĩ mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Shimea, **40** mũrũ wa Mikaeli,

mürü wa Baaseia, mürü wa Malikija **41** mürü wa Ethini, mürü wa Zera, mürü wa Adaia, **42** mürü wa Ethani, mürü wa Zima, mürü wa Shimei, **43** mürü wa Jahathu, mürü wa Gerishoni, mürü wa Lawi; **44** na kuuma küri athiritü ao, Amerari, arĩa maatungataga marĩ mwena wake wa ümotho, maarĩ: Ethani mürü wa Kishi, mürü wa Abudi, mürü wa Maluku, **45** mürü wa Hashabia, mürü wa Amazia, mürü wa Hilikia, **46** mürü wa Amuzi, mürü wa Bani, mürü wa Shemeri, **47** mürü wa Mahali, mürü wa Mushi, mürü wa Merari, mürü wa Lawi. **48** Alawii arĩa maarĩ a thiritü yao maagaĩrwo mawĩra marĩa mangĩ mothe ma hema irĩa nyamũre, o iyo nyũmba ya Ngai. **49** No Harũni na njiaro ciake nĩ maarutaga magongona kigongona-inĩ kĩa igongona rĩa njino, na kigongona-inĩ gĩa gücinĩrwo übumba, na wĩra wothe warutagwo ükonainie na Handũ-hau-Hatheru-Mũno, nĩ ündũ wa kũhoroheria andũ a Isiraeli mehia, kũringana na üria Musa ndungata ya Ngai yaathanĩte. **50** Ici nĩcio njiaro cia Harũni: Mürü aarĩ Eliazaru, nake mürü wake aarĩ Finehasi, nake Abishua aarĩ mürü wa Finehasi, **51** nake Buki aarĩ mürü wa Abishua, nake Uzi aarĩ mürü wa Buki, nake Zerahia aarĩ mürü wa Uzi, **52** nake Meraiothu aarĩ mürü wa Zerahia, nake Amaria aarĩ mürü wa Meraiothu, nake Ahitubu aarĩ mürü wa Amaria, **53** nake Zadoku aarĩ mürü wa Ahitubu, nake Ahimaazu aarĩ mürü wa Zadoku. **54** Na rĩrĩ, gükü nkũo kũndũ kürĩa maagaĩrwo küri bũrũri wao (nakuo kwagaĩrwo njiaro cia Harũni iria ciarĩ cia mbarĩ ya Kohathu, tondũ igai rĩa mbere rĩarĩ rĩao): **55** Maaheirwo Hebironi kũu Juda, o hamwe na üriithio üria warigiciĩrie. **56** No mĩgũnda na matũũra marĩa maakuhĩĩrie itũũra inene maaheirwo Kalebu mürü wa Jefune. **57** Nĩ ündũ ücio njiaro cia Harũni ciaheirwo Hebironi (itũũra inene rĩa kũũrĩra) na Libina, na Jatiri, na Eshitemoa, **58** na Hileni, na Debiri, **59** na Ashani, na Juta, na Bethi-Shemeshu, hamwe na üriithio wamo. **60** Na kuuma mũhĩrĩga wa Benjamini maaheirwo Gibeoni, na Geba, na Alemethu, na Anathothu, hamwe na üriithio wamo. Matũũra marĩa maagaĩrwo mĩhĩrĩga ya Akohathu mothe maarĩ ikũmi na matatũ. **61** Njiaro icio ingĩ cia Kohathu ciaheirwo matũũra ikũmi, kuuma küri nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase. **62** Njiaro cia Gerishoni, mbarĩ o mbarĩ ciagaĩrwo matũũra ikũmi na matatũ kuuma küri mũhĩrĩga wa Isakaru, na wa Asheri, na wa Nafitali, na kuuma küri gücunjĩ kĩa mũhĩrĩga wa Manase üria üri Bashani. **63** Njiaro cia Merari, mbarĩ o mbarĩ, ciagaĩrwo matũũra ikũmi na meerĩ kuuma küri mũhĩrĩga wa Rubeni, na wa Gadi, na wa Zebulun. **64** Nĩ ündũ ücio andũ a Isiraeli makihe Alawii matũũra macio na üriithio wamo. **65** Kuuma mũhĩrĩga wa Juda, na wa Simeoni, na wa Benjamini makĩmahe matũũra macio magwetetwo. **66** Mbarĩ imwe cia Akohathu ciaheirwo matũũra nĩ mũhĩrĩga wa Efiraimu matũũke bũrũri wao. **67** Kuuma bũrũri üria üri irĩma wa Efiraimu maaheirwo Shekemu (itũũra rĩa kũũrĩra), na Gezeri, **68** na Jokimeamu, na Bethi-Horoni, **69** na Aijaloni, na Gathi-Rimoni, hamwe na üriithio wamo. **70** Na kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase-rĩ, andũ a Isiraeli makiheana matũũra ma Aneri na Bileamu, hamwe na üriithio wamo, küri mbarĩ iria ingĩ

cia Akohathu. **71** Agerishoni maagaĩrwo matũũra maya: Kuuma nuthu ya mũhĩrĩga wa Manase makiheo Golani kũu Bashani, o na Ashitarothu, hamwe na üriithio wamo; **72** Kuuma mũhĩrĩga wa Isakaru makiheo Kadeshi, na Daberathu, **73** na Ramothu, na Anemu, hamwe na üriithio wamo; **74** Kuuma mũhĩrĩga wa Asheri makiheo Mashali, na Abidoni, **75** na Hukoku, na Rehobu, hamwe na üriithio wamo; **76** Na kuuma mũhĩrĩga wa Nafitali makiheo Kedeshi kũu Galili, na Hamoni, na Kiriathaimu, hamwe na üriithio wamo. **77** Amerari (Alawii arĩa angĩ) maagaĩrwo matũũra maya: Kuuma mũhĩrĩga wa Zebulun makiheo Jokineamu, na Karita, na Rimono, na Taboru, hamwe na üriithio wamo; **78** kuuma mũhĩrĩga wa Rubeni mürĩmo wa Jorodani mwena wa irathiro wa Jeriko, makiheo Bezeri werũ-inĩ, na Jahaza, **79** na Kedemothu, na Mefaathu, hamwe na üriithio wamo; **80** na kuuma mũhĩrĩga wa Gadi makiheo Ramothu o kũu Gileadi, na Mahanaimu, **81** na Heshiboni, na Jazeri, hamwe na üriithio wamo.

7 Ariũ a Isakaru maarĩ: Tola, na Pua, na Jashubu, na Shimuroni; othe maarĩ ana. **2** Ariũ a Tola maarĩ: Uzi, na Refaia, na Jerieli, na Jahamai, na Ibisamu, na Shemueli; nao maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Hindĩ ya wathani wa Daudi, njiaro cia Tola iria ciaandikitwo maandiko-inĩ ma njiarwa ciao marĩ andũ a kũrĩa mbaara maarĩ 22,600. **3** Mürü wa Uzi aarĩ: Izirahia. Ariũ a Izirahia maarĩ: Mikaeli, na Obadia, na Joeli, na Ishia. Othe atano maarĩ anene a andũ ao. **4** Kũringana na maandiko ma njiarwa cia nyũmba ciao, maarĩ na arũme mehaariĩrie kũrĩa mbaara 36,000, nĩgũkorwo maarĩ na atumia angĩ na ciana nyingĩ. **5** Andũ ao arĩa maangĩarũre mbaara kuuma mũhĩrĩga-inĩ yothye ya Isakaru, kũringana na maandiko ma njiarwa ciao, maarĩ 87,000 marĩ othe. **6** Ariũ atatũ a Benjamini maarĩ: Bela, na Bekerĩ, na Jediaeli. **7** Ariũ a Bela maarĩ: Eziboni, na Uzi, na Uzieli, na Jerimothu, na Iri; othe maarĩ atano, na maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Maandiko ma njiarwa ciao moonanagia arũme a kũrĩa mbaara maarĩ 22,034. **8** Ariũ a Bekerĩ maarĩ: Zemira, na Joashu, na Eliezeri, na Elioenai, na Omuri, na Jeremothu, na Abija, na Anathothu, na Alemethu. Acio othe maarĩ ariũ a Bekerĩ. **9** Maandiko ma njiarwa ciao moonanagia atongoria a nyũmba, na arũme a kũrĩa mbaara 20,200. **10** Mürü wa Jediaeli aarĩ: Bilihani. Ariũ a Bilihani maarĩ: Jeushu, na Benjamini, na Ehudu, na Kenaana, na Zethani, na Tarishishi, na Ahishaharu. **11** Ariũ acio othe a Jediaeli maarĩ atongoria a nyũmba ciao. Nĩ kwarĩ na arũme 17,200 a kũrĩa mehaariĩrie güthĩ mbaara-inĩ. **12** Nao andũ a Shupimu na a Hupimu maarĩ a rüciaro rwa Iru, nao Ahushimu maarĩ a rüciaro rwa Aheri. **13** Ariũ a Nafitali maarĩ: Jahazieli, na Guni, na Jezeri, na Shalumu; aya maarĩ a rüciaro rwa Biliha. **14** Njiaro cia Manase ciarĩ: Asirieli, üria aaciariĩrwo nĩ thuriya yake irĩa yarĩ Mũaramiti. Nĩgĩ thuriya iyo ikĩmũciarĩra Makiru, üria warĩ ithe wa Gileadi. **15** Makiru aahikanĩrie kuuma kwa Ahupimu na Ashupimu. Mwarĩ wa nyina eetagwo Maaka. Üria üngĩ wa rüciaro rwake eetagwo Zelofehadi, nake aaciarĩte o airitu. **16** Mütumia wa Makiru, Maaka nĩaciarie mwanake na akĩmütua Pereshu. Mürü wa

nyina na Pereshu eetagwo Shereshu, na ariū a Shereshu maarī Ulamu na Rakemu. **17** Mūriū wa Ulamu eetagwo: Bedani. Acio nīo maarī ariū a Gileadi mūrū wa Makiru, mūrū wa Manase. **18** Mwarī wa nyina Hamolekethu nīaciarire Ishihodi, na Abiezeri, na Mahala. **19** Ariū a Shemida maarī: Ahiani, na Shekemu, na Liki, na Aniamu. **20** Njiaro cia Efiraimu ciarī: Shuthela na mūrū Beredi, na Tahathu mūrū wa Beredi, na Eleada mūrū wa Tahathu, na Tahathu mūrū wa Eleada, na mūrū Zabadi, na Shuthela mūrū wa Zabadi, **21** na Zabadi aarī mūrū wa Tahathu, nake Shuthela aarī mūrū wa Zabadi. Ezeri na Eleadi mooragirwo nī andū ariā maaciariirwo Gathi hīndi irīa maathiite gūthaa mahiū mao. **22** Ithe wao Efiraimu nīamacakāire mīthenya mīngī, nao andū ao magiūka kūmūhooreria. **23** Ningī agikoma na mūtumia wake rīngī, nake akīgīa nda agiciara kahīi. Nake agigatua Beria, tondū nī gwakoretwo na mūtino thiinī wa nyūmba yake. **24** Mwarī wa Efiraimu eetagwo Sheera, irīa waakire Bethi-Horoni ya kīanda na ya rūgongo, na agiāka Uzeni-Sheera. **25** Refa aarī mūrū wa Efiraimu, na mūrū eetagwo Resefu, na Tela mūrū wa Resefu, na Tahani mūrū wa Tela, **26** na Ladani mūrū wa Tahani, na Amihudu mūrū wa Ladani, na Elishama mūrū wa Amihudu, **27** na Nuni mūrū wa Elishama, na Joshua mūrū wa Nuni. **28** Ithaka na ciikaro ciao ciarī Betheli, na matūūra marīa maakūrigiciirīe, na nī Naara mwena wa irathīro, na Gezeri na matūūra makuo ma mwena wa ithūiro, na Shekemu na matūūra makuo, nginya Gaza na matūūra makuo. **29** Kūrigania na mīhaka ya Manase maarī na Bathi-Shani, na Taanaka, na Megido, na Dori, hamwe na matūūra makuo. Njiaro cia Jusufu mūrū wa Isiraeli nīcio ciakaraga matūūra macio. **30** Ariū a Asherī maarī: Imuna, na Ishiva, na Ishivi, na Beria. Mwarī wa nyina wao eetagwo Sera. **31** Ariū a Beria maarī: Heberi na Malkieli irīa warī ithe wa Birizaithu. **32** Heberi nīwe warī ithe wa Jefileti, na Shomeri, na Hothamu, na mwarī wa nyina wao eetagwo Shua. **33** Ariū a Jafileti maarī: Pasaka, na Bimihali, na Ashavathu. Acio maarī ariū a Jefileti. **34** Ariū a Shomeri maarī: Ahi, na Rohaga, na Jehuba, na Aramu. **35** Ariū a mūrū wa nyina na Helemu maarī: Zofa, na Imuna, na Sheleshu, na Amali. **36** Ariū a Zofa maarī: Sua, na Harineferi, na Shuali, na Beri, na Imura, **37** na Bezeri, na Hodi, na Shama, na Shilisha, na Ithirani, na Beera. **38** Ariū a Jetheri maarī: Jefune, na Pisipa, na Ara. **39** Ariū a Ula maarī: Ara, na Hanieli, na Rizia. **40** Acio othe maarī njiaro cia Asherī: nīo maarī atongoria a nyūmba ciao, na andū athuure, na njamba cia ita, na atongoria ariā maarī igweta. Mūigana wa andū ariā maangīathiire mbaara kūringana na maandiko ma njarwa ciao maarī 26,000.

8 Benjamini nīwe warī ithe wa Bela, mūrū wake wa irigithathi; Ashibeli aarī mūrū wa keerī, nake Ahara wa gatātū, **2** nake Noha wa kana, nake Rafa wa gatanu. **3** Ariū a Bela maarī: Adari, na Gera, na Abihudi, **4** na Abishua, na Naamani, na Ahua, **5** na Gera, na Shefufani, na Huramu. **6** Aya nīo maarī njiaro cia Ehudu, ariā maarī atongoria a nyūmba cia ariā maatūūra Geba, na nīo maathaamīrio Manahathu: **7**

Naamani, na Ahija, na Gera irīa wamathaamirie, na nīwe warī ithe wa Uza na Ahihudu. **8** Shaharaimu nīaciarirwo ciana kūu Moabi thuutha wa gūte atumia ake Hushimu na Baara. **9** Mūtumia wake Hodeshu akīmūciarīra ciana ici: Jobabu, na Zibia, na Mesha, na Malikamu, **10** na Jeuzu, na Shakia, na Mirima. Acio nīo maarī ariū ake, na maarī atongoria a nyūmba ciao. **11** Mūtumia wake Hushimu akīmūciarīra Ahitubu na Elipaali. **12** Ariū a Elipaali maarī: Eberi, na Mishamu, na Shemedi (irīa wakire Ono, o na Lodi na matūūra marīa maakūrigiciirīe), **13** na Beria, na Shema ariā maarī atongoria a nyūmba cia ariā maatūūra Aijaloni, na nīo maingatire andū ariā maatūūra Gathu. **14** Ahio, na Shashaka, na Jeremothu, **15** na Zebadia, na Aradi, na Ederi, **16** na Mikaeli, na Ishipa, na Joha maarī ariū a Beria. **17** Zebadia, na Meshulamu, na Hiziki, na Heberi, **18** na Ishimerai, na Izilia, na Jababu maarī ariū a Elipaali. **19** Jakimu, na Zikiri, na Zabedi, **20** na Elienai, na Zilethai, na Elieli, **21** na Adaia, na Beraia, na Shimirathu maarī ariū a Shimei. **22** Ishipani, na Eberi, na Elieli, **23** na Abidoni, na Zikiri, na Hanani, **24** na Hanania, na Elamu, na Anithothija, **25** na Ifdeia, na Penueli maarī ariū a Shashaka. **26** Shamusherai, na Sheharia, na Athalia, **27** na Jareshia, na Elija, na Zikiri maarī ariū a Jerohamu. **28** Aya othe maarī atongoria a nyūmba o na anene, ta irīa maandikitwo maandiko-inī ma njarwa ciao, na maaikaraga Jerusalem. **29** Jeieli ithe wa Gibeoni aatūūra Gibeoni. Mūtumia wake eetagwo Maaka, **30** na mūrū wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarūmīrīrwo nī Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **31** na Gedori, na Ahio, na Zekeri, **32** na Mikilothu irīa warī ithe wa Shimea. O nao maaikaraga hakuhi na andū ao kūu Jerusalem. **33** Neri aarī ithe wa Kishu, nake Kishu aarī ithe wa Saulū. Saulū aarī ithe wa Jonathani **34** Mūrū wa Jonathani: eetagwo Meribu-Baali, na nīwe warī ithe wa Mika. **35** Ariū a Mika maarī: Pithoni, na Meleku, na Tarea, na Ahazu. **36** Ahazu aarī ithe wa Jehoada, nake Jehoada aarī ithe wa Alemethu, na Azamavethu, na Zimuri; nake Zimuri aarī ithe wa Moza. **37** Moza aarī ithe wa Binea; nake Rafa aarī mūrū wa Binea, nake Eleasa aarī mūrū wa Rafa, nake Azeli aarī mūrū wa Eleasa. **38** Azeli aarī na ariū atandatū, na maya nīmo marūtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nīo maarī ariū a Azeli. **39** Ariū a Esheku, mūrū wa nyina, maarī: Ulamu irigithathi rīake, na Jeushu wa keerī, na Elifeleti wa gatātū. **40** Ariū a Ulamu maarī njamba cia ita, na nīmamenyete gūtūmīra ūta. Maarī na ariū aingī o na ciana cia ciana ciao, na othe maarī 150. Acio othe nīo maarī njiaro cia Benjamini.

9 Andū a Isiraeli othe nīmandikitwo maandiko-inī ma njarwa marīa maarī mbuku-inī ya athamaki a Isiraeli. Andū a Juda nīmatahitwo magatwarwo Babuloni nī ūndū wa kwaga kwīhokeka. **2** Na rīrī, andū ariā maambire gūcooka gūikara migūnda-inī yao o kūu matūūra-inī mao, maarī andū amwe a Isiraeli, na athīnjīri-Ngai, na Alawīi, na ndungata cia hekarū. **3** Andū ariā maatūūra Jerusalem kuumu Juda, na Benjamini, na Efiraimu, na Manase maarī: **4** Uthai mūrū

wa Amihudu, mürü wa Omuri, mürü wa Imuri, mürü wa Bani wa rūciaro rwa Perezu mürü wa Juda. **5** Andü a Shiloni maarĩ: Asaia üria warĩ irigithathi, na ariü ake. **6** Kuuma Zera aarĩ: Jeueli. Andü othe a kuuma Juda maarĩ 690. **7** Andü a Benjamini maarĩ: Salu mürü wa Meshulamu, mürü wa Hodavia, mürü wa Hasenua; **8** na Ibineia mürü wa Jerohamu; Ela mürü wa Uzi, mürü wa Mikiri; na Meshulamu mürü wa Shefatia, mürü wa Reueli, mürü wa Ibinia. **9** Andü a kuuma Benjamini, ta üria maandikĩtwo maandiko-inĩ na njarwa ciao, maarĩ 956. Arũme acio othe maarĩ atongoria a nyũmba ciao. **10** Athĩnjĩri-Ngai maarĩ: Jedaia, na Jehoiaribu, na Jakini; **11** na Azaria mürü wa Hilikia, mürü wa Meshulamu, mürü wa Zadoku, mürü wa Meraiothu, mürü wa Ahitubu üria warĩ mũmenyereri mũnene wa nyũmba ya Ngai; **12** na Adaia mürü wa Jerohamu, mürü wa Pashuru, mürü wa Malikija; na Maasai mürü wa Adieli, mürü wa Jahazera, mürü wa Meshulamu, mürü wa Meshilemithu, mürü wa Imeri. **13** Athĩnjĩri-Ngai arĩa maarĩ atongoria a nyũmba ciao maarĩ 1,760. Maarĩ arũme maarĩ na ũhoti, na nĩ meehokeirwo gütungata nyũmba-inĩ ya Ngai. **14** Alawii maarĩ: Shemaia mürü wa Hashubu, mürü wa Azirikamu, mürü wa Hashabia üria Mũmerari, **15** na Bakabakari, na Hereshi, na Galali, na Matania mürü wa Mika, mürü wa Zikiri, mürü wa Asafu; **16** na Obadia mürü wa Shemaia, mürü wa Galali, mürü wa Jeduthuni; na Berekia mürü wa Asa, mürü wa Elikana, arĩa maikaraga matũũra-inĩ na Anetofathi. **17** Arangĩri a ihingo maarĩ: Shalumu, na Akubu, na Talimoni, na Ahimani na ariü a nyina, na Shalumu mũnene wao, **18** acio maigĩtwo kĩhingo-inĩ kĩa mũthamaki mwena wa irathĩro, nginya ihinda-inĩ rĩu. Acio nĩo maarĩ arangĩri a ihingo a gĩkundi kĩa Alawii. **19** Shalumu mürü wa Kore, mürü wa Ebiasafu, mürü wa Kora, na athiritũ ake arangĩri a ihingo kuuma nyũmba yake ya Akohathu. Acio nĩo meehokeirwo ũrangĩri wa itoonyero rĩa hema o ta üria maithe mao meehokeirwo ũrangĩri wa itoonyero rĩa Gĩikaro kĩa Jehova. **20** Mahinda ma mbere Finehasi mürü wa Eleazaru nĩwe warũgamagĩrĩra arangĩri a ihingo, nake Jehova aarĩ hamwe nake. **21** Zekaria mürü wa Meshelemia nĩwe warĩ mũrangĩri wa itoonyero rĩa Hema-ya-Gütũnganwo. **22** Arĩa othe maathuurĩtwo matũũke arangĩri a ihingo maarĩ 212. Marĩtwa mao nĩmandikĩtwo maandiko-inĩ na njarwa ciao, matũũra-inĩ mao. Arangĩri a ihingo maigĩrwo o mũndũ harĩa ehokeirwo nĩ Daudi na Samteli üria muoni-maũndũ. **23** O ene na njiaro ciao nĩo maarũgamagĩrĩra ũrangĩri wa ihingo cia nyũmba ya Jehova, nyũmba rĩa yetagwo Hema. **24** Arangĩri a ihingo maarĩ miēna yothē ĩna: irathĩro, na ithũiro, na gathigathini, na gũthini. **25** Ariü a ithe wao a matũũra mao nĩmookaga rĩmwe na rĩmwe magateithania mawĩra nao ihinda rĩa mũthenya mũgwanja. **26** No anene arĩa ana maaroraga arangĩri a ihingo, arĩa maarĩ Alawii, nĩmeehokeirwo kũmenyerera tũnyũmba na igĩĩna cia nyũmba ya Ngai. **27** Maikaraga ũtukũ wothē hahukĩ na nyũmba ya Ngai nĩgeetha mamĩrangagĩre; na nĩo maamenyagĩrĩra cabi ya kũmĩhingũra o rūciĩnĩ. **28** Amwe ao maarĩ amenyereri a indo iria ciatũmagĩrwo ũtungata-inĩ wa hekarũ; nĩmacitaraga ikĩrutwo na igĩcookio nyũmba

thĩnĩ. **29** Angĩ maaheetwo wĩra wa kũmenyerera indo cia nyũmba na indo iria ingĩ ciothe ciakoragwo handũ-harĩa-haamũre, o hamwe na mũtu, na ndibei, na maguta, na ũbani, na mahuti marĩa manungĩ wega. **30** No athĩnjĩri-Ngai amwe nĩo maarutaga wĩra wa gũtukania mahuti macio manungĩ wega. **31** Mũlawii wetagwo Matithia, irigithathi rĩa Shalumu üria Mũkoora, nĩwe wehokeirwo wĩra wa gũthondeka mĩgate ya maruta. **32** Ariü a ithe amwe ao a mũhĩrĩga wa Kohathu nĩo marũgamagĩrĩra ũthondeki wa mĩgate ya kũigĩrĩrwo metha-inĩ hĩndĩ ya thabatũ. **33** Arĩa maarĩ aini, na atongoria a nyũmba cia Alawii, maaikaraga tũnyũmba-inĩ kũu hekarũ thĩnĩ na matiarutaga mawĩra mangĩ tondũ maarĩ a kũmenyerera wĩra ũcio wao mũthenya na ũtukũ. **34** Acio othe maarĩ atongoria a nyũmba cia Alawii, na anene o ta üria maandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa njiarwa ciao, nao maatũũraga Jerusalemu. **35** Jeieli ithe wa Gibeoni aatũũraga Gibeoni. Mũtumia wake eetagwo Maaka, **36** na mũriũ wake wa irigithathi eetagwo Abidoni, akarũmĩrĩrwo nĩ Zuru, na Kishu, na Baali, na Neri, na Nadabu, **37** na Gedori, na Ahio, na Zekaria, na Mikilothu. **38** Mikilothu nĩwe warĩ ithe wa Shimeami. O nao maikaraga hahukĩ na andũ ao kũu Jerusalemu. **39** Neri aarĩ ithe wa Kishu, nake Kishu aarĩ ithe wa Saũlũ, nake Saũlũ aarĩ ithe wa Jonathani, na Maliki-Shua, na Abinadabu, na Eshi-Baali. **40** Mũriũ wa Jonathani eetagwo Meribu-Baali, na nĩwe warĩ ithe wa Mika. **41** Ariũ a Mika maarĩ: Pithoni, na Meleku, na Taharea, na Ahazu. **42** Ahazu aarĩ ithe wa Jara, nake Jara aarĩ ithe wa Alemethu, na Azimavethu, na Zimuri, nake Zimuri aarĩ ithe wa Moza. **43** Moza aarĩ ithe wa Binea, nake Refaia aarĩ mũriũ wa Binea, nake Eleasa aarĩ mũriũ wa Refaia, nake Azeli aarĩ mũriũ wa Eleasa. **44** Azeli aarĩ na ariü atandatũ, na maya nĩmo marĩtwa mao: Azirikamu, na Bokeru, na Ishumaeli, na Shearia, na Obadia, na Hanani. Acio nĩo maarĩ ariü a Azeli.

10 Na rĩrĩ, Afilisti nĩmarũire na Isiraeli; nao andũ a Isiraeli makĩmooĩra, na aingĩ ao makĩũragĩrwo Kĩrĩma-inĩ kĩa Gĩliboa. **2** Afilisti makihatĩrĩria Saũlũ na ariü ake mũno, na makĩũraga ariü ake Jonathani, na Abinadabu, na Maliki-Shua. **3** Na rĩrĩ, mbaara nĩyaneneheire Saũlũ mũno, na hĩndĩ rĩa aikia a mĩguĩ maamũkĩnyĩre, makĩmũguraria. **4** Nake Saũlũ akĩĩra mũkuui wa indo ciake cia mbaara atĩrĩ, “Comora rūhiũ rwaku rwa njora ũũthece naruo, nĩguo andũ aya mataruaga matigooke kũnyararithia.” No mũndũ ũcio mũkuui wa indo ciake cia mbaara agĩĩtigĩra mũno, akĩrega gwika ũguo; nĩ ũndũ ũcio Saũlũ akĩoya rūhiũ rwake rwa njora, akĩrũgwĩra. **5** Rĩrĩa mũkuui wa indo cia mbaara onire atĩ Saũlũ nĩakua, o nake akĩgwĩra rūhiũ rwake rwa njora, agĩkua. **6** Nĩ ũndũ ũcio Saũlũ na ariü ake atatũ magĩkua, nao andũ othe a nyũmba yake magĩgĩkua o hamwe. **7** Rĩrĩa andũ a Isiraeli othe arĩa maarĩ kĩaanda moonire atĩ ita nĩrĩorĩte, na atĩ Saũlũ na ariü ake nĩmakuĩte-rĩ, magĩtiganĩria matũũra mao, makĩũra; nao Afilisti magĩthĩi magĩĩkara kuo. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ, Afilisti magĩthĩi gĩcuuma ciimba, magĩkora Saũlũ na ariü ake makũite kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Gĩliboa. **9** Makĩmũbora, na magĩkuaa mũtwe wake,

na indo ciale cia mbaara; magicooka magitūma andū mathiī būrūri wothe wa Afilisti makaanīre ūhoro ūcio kūrī mīhianoano yao ya kūhooyo, na kūrī andū ao. **10** Makīga indo cia Saūlū cia mbaara thīni wa hekarū ya ngai ciao, naguo mūtwe wake makīwoherera kūu hekarū ya Dagoni. **11** No rīrīa andū a Jabeshi-Gileadi maaguire ūhoro wa maūdū marīa mothe Afilisti meekite Saūlū-rī, **12** njamba ciao cia ita igithiī, igikuaa mīrī ya Saūlū na ya ariū ake, ikimirehe Jabeshi. Magicooka magithika mahīndī mao gītina-inī kīa mūtī ūrīa mūnene kūu Jabeshi, na makīhinga kūrīa irio mīthenya mūgwanja. **13** Saūlū aakuire nī ūndū ndaarī mwihokeku kūrī Jehova; ndaamenyereire kiugo kīa Jehova, o na nīahooire kīrīra kuuma kūrī mūrīgūrī atī amūtongorie, **14** no ndahooire kīrīra kūrī Jehova. Nī ūndū ūcio Jehova akīmūūraga, na akīneana ūthamaki kūrī Daudi mūrū wa Jesiī.

11 Hīndī iyo andū othe a Isiraeli magicookanīrīa harī Daudi kūu Hebironi, makīmīra atīrī, “Ithui tūrī a mūthiimo na thakame yaku. **2** Ihinda rīrīa rīhītūkite, o na Saūlū arī o mūthamaki, wee nīwe ūratongoragia Isiraeli mbaara-inī ciao. Nake Jehova Ngai waku agikwīra atīrī, ‘Nīwe ūkaariithia andū akwa Isiraeli, na nīūgatuika mwathi wao.’” **3** Nī ūndū ūcio athuuri othe a Isiraeli magithiī Hebironi kūrī Mūthamaki Daudi, nake Daudi akīgīa na kīrīkaniro nao mbere ya Jehova o kūu Hebironi, nao magītīrīrīa Daudi maguta mūtwe atūike mūthamaki wa Isiraeli, o ta tūrīa Jehova eranīre na kanua ga Samūeli. **4** Daudi hamwe na andū a Isiraeli othe magithiī gūtharīkīra Jerusalemu, o kūu gwetagwo Jebusi. Nao Ajebusi arīa maatūūraga kūu **5** makīra Daudi atīrī, “Ndūngitoonya gūkū.” No rīrī, Daudi nīagītunyanire gīikaro kūu kīarīgīrwo na thingo cia hinya gīa Zayuni, Itūūra Inene rīa Daudi. **6** Daudi oigite atīrī, “Ūrīa wothe ūgūtongoria mbaara ya kūhūra Ajebusi nīwe ūgaatuika mūnene wa thigari ciothe.” Joabu mūrū wa Zeruia nīwe waambire kwambata, na nī ūndū ūcio nīwe watuikire mūnene wa thigari. **7** Daudi agīgītūra gīikaro kūu kīarīgīrwo na rūthingo rwa hinya, na nī ūndū ūcio gīgītvo Itūūra Inene rīa Daudi. **8** Nake agīaka itūūra inene rīthiūrūrūkīrie gīikaro kūu, kuuma benji-inī ngīnya rūthingo-inī rūrīa rwakīrigīciīrie, nake Joabu agīcookereria mīena rīrīa īngī ya itūūra rīu inene. **9** Daudi agīkīrīrīa kūgīa na ūhoti mīngī, tondū Jehova Mwene-Hinya-Wothe aarī hamwe nake. **10** Aya nīo maarī anene a andū arīa njamba a Daudi, o ene hamwe na andū a Isiraeli othe, nīmātīrīrīre ūthamaki wake na hinya nīguo ūtheereme būrūri wothe, o ta tūrīa Jehova eeranīre. **11** Mayha nīmo marītwa ma andū acio maarī njamba a Daudi: Jashobeamu ūrīa Mūhakimoni nake aarī mūtongoria wa anene; nīwe woire itimū rīake ahūūrane na andū 300, nake akīmooraga mbaara-inī īmwe. **12** Mūnini wake eetagwo Eleazaru mūrū wa Dodo ūrīa Mūahohi, ūmwe wa andū atatū arīa maarī njamba. **13** Nake aarī hamwe na Daudi kūu Pasi-Damimu hīndī rīrīa Afilisti moonganite marūe nao. Maarī handū haarī mūgūnda waiyūire cairi, nacio thigari ikūūrīa Afilisti. **14** No-o nīmaregeire gatagatī ka mūgūnda ūcio. Makīūgītīra, na makīūraga Afilisti, nake Jehova akīmahe ūhootani mūnene. **15** Anene atatū a acio mīrongo

ītatū, nīmaikūrūkire magithiī kūrī Daudi ihiga-inī rīrīa rīarī ngurunga-inī ya Adulamu, hīndī rīrīa mbūtū ya Afilisti yaambite hema Kīanda kīa Refaimu. **16** Hīndī iyo Daudi aarī kīhitho-inī kīrūmu nayo mbūtū ya Afilisti yarī Bethilehemu. **17** Daudi akīrīrīrīa maaī, akiuga atīrī, “Naarī korwo kūrī mūndū ūngīndehera maaī ma kūnyua kuuma gīthima-inī kīrīa kīrī hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemu!” **18** Nī ūndū ūcio andū acio atatū magītuikanīrīa gatagatī ka ita rīa Afilisti, magītaha maaī gīthima-inī kīu kīarī hakuhi na kīhingo kīa Bethilehemu, na makīmatwarīra Daudi. No Daudi akīrega kūmanyua; akīmaita mbere ya Jehova. **19** Akiuga atīrī, “Ngai arogiria nījike ūguo! No ngīnyue thakame ya andū aya mathiīrīre ūgwatī-inī wa gīkūū?” Tondū nīmathiīrīre ūgwatī-inī wa gīkūū nīguo mamareherī, Daudi akīrega kūmanyua. Maūdū ta macio nīmo meekagwo nī njamba acio ithatū. **20** Abishai mūrū wa nyina na Joabu nīwe warī mūnene wa acio Atatū. Nake akīoya itimū rīake, agītharīkīra andū magana matatū, akīmooraga, nī ūndū ūcio akīgīa igweta o ta acio Atatū. **21** Nīatīkire mūno gūkīra acio angī Atatū na agītuika mwathi wao o na gītuika ndaataranīrio nao. **22** Benaia mūrū wa Jehoiada aarī mūrū njamba wa kuuma Kabizeeli, ūrīa wekire maūdū manene ma ūcamba. Nīooragire njamba nene igīrī cia ita cia Moabi. Nīngī nīatoonyire irima mūthenya warī na tharunji, na akīūraga mūrūūthi. **23** Na nīooragire Mūmisiri warī wa ūraihi wa buti mūgwanja na nuthu. O na gītuika Mūmisiri ūcio nīanyiitite itimū rīaiganaga ta mūtī wa mūtumi ngoora, Benaia akīmūtharīkīra na njūgūma. Akīhuria itimū kuuma guoko-inī kwa Mūmisiri ūcio, na akīmūūraga na itimū rīu rīake. **24** Macio nīmo maūdū ma ūcamba marīa mekirwo nī Benaia mūrū wa Jehoiada. O nake aarī igweta o ta andū arīa atatū maarī njamba. **25** Nīatītvo gūkīra arīa Mīrongo Itatū, no ndaataranīrio na acio Atatū. Nake Daudi akīmūtua mūnene wa arīa maamūrangagīra. **26** Andū arīa maarī njamba maarī: Asaheli mūrū wa nyina na Joabu, na Elihanani mūrū wa Dodo wa kuuma Bethilehemu, **27** na Shamothu ūrīa Mūharori, na Helezu ūrīa Mūpeloni, **28** na Ira mūrū wa Ikeshu kuuma Tekoa, na Abiezeri kuuma Anathothu, **29** na Sibekai ūrīa Mūhushathi, na Ilai ūrīa Mūahohi, **30** na Maharai ūrīa Mūnetofathi, na Helebu mūrū wa Baana ūrīa Mūnetofathi, **31** na Ithai mūrū wa Ribai, wa kuuma Gibeā kūu Benjamini, na Benaia ūrīa Mūpirathoni, **32** na Hurai kuuma tūrūū-inī twa Gaashu, na Abieli ūrīa Mūaribathi, **33** na Azamavethu ūrīa Mūbahurimu, na Eliahaba ūrīa Mūshaaliboni, **34** na ariū a Hashemu ūrīa Mūgizoni, na Jonathani mūrū wa Shage ūrīa Mūharari, **35** na Ahiamu mūrū wa Sakaru ūrīa Mūharari, na Elifali mūrū wa Uri, **36** na Heferi ūrīa Mūmekerathi, na Ahija ūrīa Mūpeloni, **37** na Hezoro ūrīa Mūkarimeli, na Naarai mūrū wa Ezibai, **38** na Joeli mūrū wa ithe na Nathani, na Mibihari mūrū wa Hagari, **39** na Zeleku ūrīa Mūamoni, na Naharai ūrīa Mūberothi, ūrīa wakuuagira Joabu mūrū wa Zeruia indo cia mbaara, **40** na Ira ūrīa Mūithiri, na Garebu ūrīa Mūithiri, **41** na Uria ūrīa Mūhiti, na Zabadi mūrū wa Ahalai, **42** na Adina mūrū wa Shiza ūrīa Mūrubeni, ūrīa warī mūnene wa Arubeni, arī na andū mīrongo itatū arīa maarī

nake, **43** na Hanani mūrū wa Maaka, na Joshafatu ūria Mūmithini, **44** na Uzia ūria Mūashiterathi, na Shama na Jeeli, ariū a Hothamu ūria Mūaroeri, **45** na Jediaeli mūrū wa Shimuri, o na Joha mūrū wa ithe ūria Mūtizi, **46** na Elieli ūria Mūmahavi, na Jeribai na Joshavi, ariū a Elinamu, na Ithima ūria Mūmoabi, **47** na Elieli, na Obedi, na Jaasieli ūria Mūmezobai.

12 Aya nō andū ariā mookire kūrī Daudi ari kūu Zikilagi, hīndi iria aingatitwo akehera maitho-ini ma Saülū mūrū wa Kishu (maari amwe a njamba cia ita iria ciamūteithirie mbaara-ini; **2** Nao maakuuaga mota na nīmooi gūikia mīguī, na gūikia mahiga na kīgūtha, na guoko kwa ūrio kana kwa ūmotho; maari a mbari imwe na Saülū kuuma mūhīrīga wa Benjamini), nao maari: **3** Ahiezeri ūria warī mūnene wao na Joashu, ariū a Shemaa ūria Mūgibea; na Jezieli, na Peleti, ariū a Azimavethu; na Beraka, na Jehu ūria Mūanathothu, **4** na Ishimaia ūria Mūgibeoni, mūdū warī njamba thīni wa andū ariā Mīrongo Itatū, nake aari mūtongoria ūmwe thīni wa acio Mīrongo Itatū; na Jeremia, na Jahazieli, na Johanani, na Jozabadu ūria Mūgederathi, **5** na Eluzai, na Jerimothu, na Bealia, na Shemaria, na Shefatia ūria Mūharufi; **6** na Elikana, na Ishia, na Azareli, na Joezeru, na Jashobeamu ariā maari a mbari ya Kora; **7** na Joela, na Zebadia, ariū a Jerohamu kuuma Gedori. **8** Agadi amwe nīmagarūrūkire magīcooka mwena wa Daudi o kūu werū-ini kīhitho-ini gīake. Maari njamba cia ita iri ūrūme ciehaariirie gūthii mbaara, na nīmooi kūhūthira ngo na itimū. Mothiū mao maahaanaga ta mothiū ma mīrūthi, na maari ihenya ta thwariga iri irima-ini. **9** Ezeri niwe warī mūnene wao, na Obadia aari mūnini wake; nake Eliabu aari wa gatatū, **10** na Mishimana aari wa kana, na Jeremia aari wa gatano, **11** na Atai aari wa gatandatū, na Elieli aari wa mūgwanja, **12** na Johanani aari wa kanana, na Elizabadu aari wa kenda, **13** na Jeremia aari wa ikūmi, na Makabanai aari wa ikūmi na ūmwe. **14** Agadi acio maari anene a mbūtū cia ita; ūria warī mūnini mūno wao aarūaga mbaara iria ingīarūirwo nī andū igana, nake ūria warī mūnene mūno wao aarūaga mbaara iria ingīarūirwo nī andū ngiri imwe. **15** Nio maaringire Rūūi rwa Jorodani mweri wa mbere riria rwayiūrte nginya rūkoina hūgūrūrū ciaruo ciothe, na makīingatithia andū ariā othe maaiakara cianda-ini cia mwena wa irathīro na mwena wa ithūro. **16** Andū amwe a kuuma Benjamini na angī a kuuma Juda o nao magīūka kūrī Daudi kūu kīhitho-ini gīake. **17** Daudi agithi kumatūnga, akīmeera atiri, “Angīkorwo mūrooka kūrī nī na thayū kündeithia-rī, nīndihaariirie kūmwamūkīra tūtūike kīndū kimwe; no angīkorwo mūūkite kūngunyanira kūrī thū ciakwa o riria itarenda haaro-rī, Ngai wa maithe maitū arorora ūndū ūcio na amūtūire ciira.” **18** Hīndi iyo Roho agīkūrūkīra Amasai, mūnene wa ariā Mīrongo Itatū, akiuga atiri: “Tūrī aku, wee Daudi! Tūrī hamwe nawe, wee mūrū wa Jesi! Ūrogaacīra, ūgaacīre ki, na ariā magūteithagia marogaacīra, nīgūkorwo Ngai waku nīgēgūteithia.” Nī ūndū ūcio Daudi akīmaamūkīra na akīmatua atongoria a mbūtū ciake cia gūtharīkīra thū. **19** Andū amwe a Manase nīmagarūrūkire

magīthi mwena wa Daudi riria aathiire na Afilisti kūhūrana na Saülū. (Daudi na andū ake matiathieithirie Afilisti, tondū thootha wa kwanāria, aathani ao nīmamūngatire. Maamwīrire atiri, “Tūkaariha na mīoyo iitū angīgatūtiganīria acookerere mwathi wake Saülū.”) **20** Hīndi iria Daudi aathiire Zikilagi, aya nō andū a Manase ariā maagarūrūkire magīthi mwena wake: Adina, na Jozabadu, na Jediaeli, na Mikaeli, na Jozabadu, na Elihu, na Zilethai, atongoria a ikundi cia ngiri kūu Manase. **21** Nimateithirie Daudi kuuma kūrī mbūtū iria ciamūtharīkīre, nīgūkorwo othe maari njamba cia ita iri ūrūme, na maari anene a ita ciake. **22** Mūthenya o mūthenya andū nīmookaga gūteithia Daudi, o nginya akīgā na mbūtū nene, o ta mbūtū ya Ngai. **23** Ūyū nīguo mūigana wa andū ariā meehaariirie gūthii mbaara ariā maathiire Hebironi kūrī Daudi nīgeetha magarūre ūthamaki wa Saülū, maīnengere Daudi, o ta ūria Jehova oigite: **24** andū a Juda ariā meehaariirie kūrūa mbaara maakuite ngo na matimū, maari 6,800; **25** andū a Simeoni ariā njamba cia ita meehaariirie kūrūa mbaara, maari 7,100; **26** andū a Alawii maari 4,600; **27** amwe ao maari Jehoiada, mūtongoria wa nyūmba ya Harūni ūria warī na andū 3,700, **28** na Zadoku, mwanake mūnini warī njamba ya ita iri ūrūme, ūria warī na anene a thigari mīrongo tiri na eeri kuuma nyūmba yake; **29** andū a Benjamini, na nō maari a mbari imwe na Saülū, maari 3,000; angī ao maatūūrte maathikagira nyūmba ya Saülū, o nginya hīndi iyo; **30** andū a Efraimu, njamba cia ita iri ūrūme na iri ngumo mīhīrīga-ini yao, maari 20,800; **31** andū a nuthu ya mūhīrīga wa Manase, ariā maagwetetwo na marītwa nīguo mathi matue Daudi mūthamaki, maari 18,000; **32** andū a Isakaru, ariā maari na ūmenyo wa mahinda, na makamenya ūria Isiraēli magīrīrwo nī gwika, maari anene 200 ariā maathaga andū othe a nyūmba ciao; **33** andū a Zebuluni, thigari iria ciamenyerete mbaara, na nīmehaariirie kūrūa mbaara me na mīthemba yothē ya indo cia mbaara, nīguo mateithie Daudi marī na ngoro imwe, nao maari 50,000; **34** andū a Nafitali maari anene 1,000 hamwe na andū 37,000 ariā makuūite ngo na matimū; **35** andū a Dani ariā mehaariirie kūrūa mbaara, maari 28,600; **36** andū a Asheri, thigari iria ciamenyerete mbaara na mehaariirie kūrūa mbaara, maari 40,000; **37** na kuuma mwena wa irathīro wa Jorodani, andū a Rubeni, na Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase, marī na mīthemba yothē ya indo cia mbaara, maari 120,000. **38** Acio othe maari andū a kūrūa ariā meerutite gūtungata marī ita-ini. Magīūka Hebironi marī na ngoro imwe ya gūtua Daudi mūthamaki wa Isiraēli guothe. Andū a Isiraēli ariā angī othe o nao maari na riciiria o rīmwe rīa gūtua Daudi mūthamaki. **39** Andū acio maikarire kūu na Daudi mīthenya itatū makīria na makīnyua, nīgūkorwo andū a nyūmba ciao nīmaheanite irio nī ūndū wao. **40** O na ningī andū ariā maatūūraga hakuhi nao kuuma Isakaru, na Zebuluni, na Nafitali nīmarehire irio ikuūitwo nī ndigiri, na ngamīra, na nyūmbū, na ndegwa. Nī kwarehetwo mūtu mūingī, na ngūmba cia ngūyū na cia thabibū nyūmū, na ndibei, na maguta, na ng’ombe, na ng’ondū, nīgūkorwo kwari na gikeno kūu Isiraēli.

13 Daudi nĩmagĩire ndundu na anene ake a ita, ariĩ maathaga ikundi cia thigari ngiri na ikundi cia thigari igana. **2** Nĩngĩ agĩcoka akĩria kũngano gĩothe gĩa Isiraeli atĩrĩ, “Mũngĩona kwagĩĩre na angĩkorwo nĩ kwenda kwa Jehova Ngai witũ, nĩ tũtũme ũhoro kũndũ na kũndũ kũrĩ ariũ a ithe witũ ariĩ angĩ marĩ kũndũ guothe ng’ongo-inĩ cia Isiraeli, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai na Alawii ariĩ me hamwe nao matũũra-inĩ mao na ũrĩithio-inĩ mao, moke manyĩitanĩre na ithũ. **3** Nĩtũrehei ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro rĩa Ngai witũ tũrĩcookie kũrĩ ithũ, nĩgũkorwo tũtĩatũragia ũhoro harĩ rĩo hĩndĩ ya ũthamaki wa Saũlũ. **4** Kĩũngano gĩothe gĩgĩtikĩra gwĩka ũguo tondũ andũ othe nĩmoonire ũndũ ũcio nĩwagĩĩre. **5** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩcokaanĩrĩria andũ a Isiraeli othe kuuma Rũũrĩ rwa Shihoru kũu Misiri nginya Lebo-Hamathu, makagĩire ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriatu-Jearimu. **6** Daudi na andũ a Isiraeli othe ariĩ maarĩ nake magĩthĩĩ Baala kũu Juda (nikuo Kiriatu-Jearimu) makagĩire ithandũkũ rĩa Jehova Ngai ũrĩa ũkarĩire gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi, o ithandũkũ rĩu rĩitanĩtio na Rĩitwa rĩake. **7** Makĩruta ithandũkũ rĩa Ngai kuuma nyũmba ya Abinadabu rĩkũũtĩwo na ikaari rĩerũ, rĩtongoretio nĩ Uza na Ahio. **8** Daudi na andũ a Isiraeli othe magĩkũngũra na hinya wao wothe marĩ mbere ya Ngai, makĩinaga na inanda cia mũgeeto na cia kĩnũbi, na tũhembe, na thaani iria ihũũrĩthanagio ikagamba, na tũrumbeta. **9** Hĩndĩ rĩa maakinyire kihũhĩro-inĩ kĩa ngano gĩa Kidoni, Uza agĩtambũrũkia guoko nĩguo anyĩitĩre ithandũkũ rĩu rĩa kĩrikanĩro, tondũ ndegwa nĩciahĩngĩrwo. **10** Na rĩrĩ, marakara ma Jehova nĩmakaniĩre Uza, akĩmũgũtha, akĩgũa tondũ nĩanyĩitire ithandũkũ rĩu na guoko. Nĩ ũndũ ũcio Uza agĩkũira o hau mbere ya Ngai. **11** Nake Daudi akĩrakara tondũ mang’ũri ma Jehova nĩmookĩĩre Uza, nĩ ũndũ ũcio handũ hau hetagwo Perezuzo nginya ũmũthĩ. **12** Daudi agĩtĩgĩra Ngai mũthenya ũcio, akĩũria atĩrĩ, “Ngaahota atĩa kũrehe ithandũkũ rĩrĩ rĩa Ngai kũrĩ nĩrĩ?” **13** Tondũ ũcio Daudi ndaathiire na ithandũkũ rĩu Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Handũ ha ũguo, aarĩwarire kwa Obedi-Edomu rĩa Mũgĩiti. **14** Ithandũkũ rĩu rĩa Ngai rĩaikarire na andũ a nyũmba ya Obedi-Edomu gwake mũciĩ mĩeri itatũ, nake Jehova akĩrathima andũ a mũciĩ wake, o na kĩria gĩothe aarĩ nakĩo.

14 Na rĩrĩ, Hiramũ mũthamaki wa Turo, nĩatũmĩire Daudi andũ, marĩ na mĩgogo ya mĩtarakwa, na aaki a mahĩga na a mbaũ, nĩguo mamwakĩre nyũmba ya ũthamaki. **2** Nake Daudi nĩamenyĩre atĩ Jehova nĩamũhaandĩte atũike mũthamaki wa Isiraeli, na atĩ ũthamaki wake nĩwatũũgĩrĩtio mũno nĩ ũndũ wa andũ ake a Isiraeli. **3** Daudi nĩahĩkĩrie atumia angĩ arĩ kũu Jerusalemu, nake agĩtũika ithe wa aanake na airĩtu angĩ. **4** Maya nĩmo marĩtwa ma ciana ciane iria ciaciariĩrwo kũu: Shamua, na Shobabu, na Nathani, na Solomoni, **5** na Ibiharu, na Elishua, na Elipeleti, **6** na Noga, na Nefegu, na Jafia, **7** na Elishama, na Beeliada, na Elifeleti. **8** Na rĩria Afilisti maagĩuire atĩ Daudi nĩaitĩrĩrio maguta agatũika mũthamaki wa Isiraeli guothe-rĩ, makĩambata, magĩthĩĩ na mbũtũ ciao

ciothe makamũcarie, nake Daudi aigua ũhoro ũcio akiumagara, agĩthĩĩ akahũũrane nao. **9** Na rĩrĩ, Afilisti nĩmookĩte magatharĩkĩra Gĩtuamba kĩa Refaimu; **10** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũria ũhoro kũrĩ Ngai, akĩmũria atĩrĩ, “Thĩĩ ngatharĩkĩre Afilisti? Nĩũkũmaneana moko-inĩ makwa?” Nake Jehova akĩmũcokeria atĩrĩ, “Thĩĩ, nĩngũmaneana moko-inĩ maku.” **11** Nĩ ũndũ ũcio Daudi na andũ ake makĩambata, magĩthĩĩ nginya Baali-Perazimu, na akĩmatooreria kuo. Nake akiuga atĩrĩ, “O ta ũrĩa maaĩ moinaga, noguo Ngai aharaganĩtie thũ ciakwa na guoko gwakwa.” Nĩ ũndũ ũcio handũ hau hagĩtũwo Baali-Perazimu. **12** Afilisti magĩtiganĩria ngai ciao kũu, nake Daudi agĩathana ngai icio icinwo na mwaki. **13** Afilisti nĩmatharĩkĩre Gĩtuamba kũu rĩngĩ; **14** nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũria ũhoro harĩ Ngai rĩngĩ, nake Ngai akĩmũcokeria atĩrĩ, “Tiga kwambata, no mathĩũrũrũkĩrie, na ũmatharĩkĩre ũmarutĩtie na mbere ya mĩti ya mĩkũngũgũ. **15** Rĩria ũrĩguu mũkubio uumĩte igũrũ rĩa mĩti iyo ya mĩkũngũgũ-rĩ, thĩĩ ũkarũe, tondũ ũguo nĩkuonania atĩ Ngai arĩ mbere yaku akĩhũũra ita rĩa Afilisti.” **16** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũka o ta ũrĩa Ngai aamwathite, nao makĩhũũra mbũtũ cia Afilisti, o kuuma Gibeoni nginya Gezeri. **17** Nĩ ũndũ ũcio ngumo ya Daudi ikihunja o bũrĩri o bũrĩri, nake Jehova agĩtũma ndũrĩrĩ ciothe imwĩtigĩre.

15 Daudi aarĩkia gwaka nyũmba ciane mwene kũu Itũũra Inene rĩa Daudi, nĩahaarĩire handũ ha kũga ithandũkũ rĩa Ngai, na akĩrĩambĩra hema. **2** Nĩngĩ Daudi akiuga atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩ wagĩrĩrwo nĩ gũkuua ithandũkũ rĩa Ngai tĩga o Alawii, tondũ nĩo Jehova aathuurire makuuagie ithandũkũ rĩu rĩa Jehova na mamũtũngatagĩre nginya tene.” **3** Daudi nĩacookanĩrĩrie andũ othe a Isiraeli hamwe kũu Jerusalemu nĩguo marehe ithandũkũ rĩa Jehova handũ harĩa aarĩthondekeire. **4** Nĩacookanĩrĩrie njiaro cia Harũni na Alawii ta ũũ: **5** Kuuma kũrĩ njiaro cia Kohathu, Urieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 120; **6** kuuma kũrĩ njiaro cia Merari, Asaia nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 220; **7** kuuma kũrĩ njiaro cia Gerishoni, Joeli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 130; **8** kuuma kũrĩ njiaro cia Elizafani, Shemaia nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 200; **9** kuuma kũrĩ njiaro cia Hebironi, Elieli nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 80; **10** kuuma kũrĩ njiaro cia Uzieli, Aminadabu nĩwe warĩ mũtongoria, na andũ a nyũmba yao 112. **11** Nĩngĩ Daudi agĩtũ Zadoku na Abiatharu ariĩ athĩnjĩri-Ngai, na Urieli, na Asaia, na Joeli, na Shemaia, na Elieli, na Aminadabu ariĩ Alawii. **12** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ inyuĩ anene a nyũmba cia Alawii; inyuĩ ene na Alawii ariĩ angĩ no nginya mwĩtherie na mwambatie ithandũkũ rĩa Jehova Ngai wa Isiraeli nginya handũ harĩa ndĩrĩthondekeire. **13** Nĩ ũndũ inyuĩ, Alawii, mũtiarĩambatie ihinda rĩa mbere, nĩkĩo Jehova Ngai witũ aatũũkĩrĩre na marakara. Tũtiigana gĩtũria ũhoro wa ũrĩa tũngĩekĩre kũrĩ we, kũringana na ũrĩa gwatũtũwo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio, athĩnjĩri-Ngai na Alawii magĩtheria nĩgeetha maambatie ithandũkũ rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. **15** Nao Alawii magĩkuua ithandũkũ rĩa Ngai na mĩti mĩraaya mamĩgĩrĩre ciande,

o ta ūria Musa aathanite kuringana na kiugo kia Jehova. **16** Daudi akĩira atongoria a Alawii mathuure ariũ a ithe wao matũke aini, nao maine nyĩmbo cia gikeno makihũrithanagia inanda cia kinũbi, na cia mũgeeto, na thaani iria ihũrithanagio ikagamba. **17** Nĩ ūndũ ūcio Alawii magĩthũura Hemani mũrũ wa Joeli; kuuma harĩ ariũ a ithe, na magĩthũura Asafu mũrũ wa Berekia; na kuuma harĩ ariũ a ithe Amerari magĩthũura Ethani mũrũ wa Kushiia; **18** na ningĩ hamwe nao magĩthũura ariũ a ithe matũke anini ao wathani-inĩ. nao nĩ: Zekaria, na Jaazieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Benaia, na Maaseia, na Matithia, na Elifelehu, na Mikineia, na Obedi-Edomu, na Jeieli, ariã arangĩri ihingo. **19** Hemani, na Asafu na Ethani maarĩ aini na maahũrithanagia thaani cia gĩcango; **20** Zekaria, na Azieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Uni, na Eliabu, na Maaseia, na Benaia maarĩ a kũhũra inanda cia kinũbi, kuringana na Alamothu. **21** Nake Matithia, na Elifelehu, na Mikineia, na Obedi-Edomu, na Jeieli, na Azazia maarĩ a kũhũra inanda cia mũgeeto, matongoretie kuringana na Sheminithu (ũguo nĩ ta kuuga mũgambo ūkĩrũruma). **22** Kenania ūria mĩtongoria wa Alawii nĩwe warũgamĩrĩre ūini; ūcio nĩguo warĩ wĩra wake tondũ aarĩ na ūĩgũ wa guo. **23** Berekia na Elikana nĩo maarĩ a kũrangĩra mirango nĩ ūndũ wa ithandũkũ rĩu. **24** Athĩnjĩri-Ngai, nĩo Shebania, na Joshafatu, na Nethaneli, na Amasai, na Zekaria, na Benaia, na Eliezeri maarĩ a kũhuha tũrumbeta mbere ya ithandũkũ rĩa Ngai. Obedi-Edomu na Jehia o nao maarĩ arangĩri a mirango nĩ ūndũ wa ithandũkũ rĩu. **25** Nĩ ūndũ ūcio Daudi na athuuri a Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri, magithĩi kwambatia ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova kuuma nyũmba ya Obedi-Edomu makenete. **26** Tondũ Ngai nĩateithĩtie Alawii ariã maakuuaga ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova-rĩ, ndegwa mũgwanja na ndũrũme mũgwanja nĩciarutirwo igongona. **27** Hĩndĩ iyo Daudi eehumbĩte nguo ya igũrũ ndaaya ya gatani irĩa njega, na noguo Alawii othe ariã makuũite ithandũkũ rĩu mehumbĩte, o na aini na Kenania ūria warĩ mĩtongoria wa ūini. O na ningĩ Daudi niehumbĩte ebodi ya gatani. **28** Nĩ ūndũ ūcio andũ othe a Isiraeli makĩambatia ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova makĩanagĩrĩra, makĩhuhaga macoro na tũrumbeta, na makihũrithanagia thaani iria ihũrithanagio na ikagamba, na makihũrithanagia inanda cia kinũbi na cia mũgeeto. **29** Hĩndĩ irĩa ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Jehova rĩatoonyaga Itũũra Inene rĩa Daudi-rĩ, Mikali mwarĩ wa Saulũ nĩacũthĩrĩrie ari ndĩrica-inĩ. Na rĩria onire Mũthamaki Daudi akĩina akĩrũgarũgaga, akĩmũnyarara ngoro-inĩ yake.

16 Alawii makĩrehe ithandũkũ rĩa Ngai, makĩrĩtoonyia thĩĩnĩ wa hema irĩa yaambĩtwo nĩ Daudi nĩ ūndũ warĩo, na makĩrutĩra Ngai maruta ma njino na maruta ma ūguano. **2** Daudi aarĩkia kũruta maruta ma njino na maruta ma ūguano-rĩ, akĩrathima andũ acio thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jehova. **3** Ningĩ akĩhe andũ a Isiraeli othe, arũme na andũ-a-nja o mũndũ mũgate, na gĩcunjĩ kia nyama, na ngũmba ya thabibũ nyũmũ. **4** Nĩathuurire Alawii amwe matungatage mbere ya ithandũkũ rĩa Jehova, na

mathaithanagĩre andũ, na macookagie ngaatho, na magoocage Jehova, Ngai wa Isiraeli, nao nĩo: **5** Asafu ūria warĩ mũnene wao, na mũnini wake aarĩ Zekaria, agacookwo nĩ Jeieli, na Shemiramothu, na Jehieli, na Matithia, na Eliabu, na Benaia, na Obedi-Edomu, na Jeieli. Acio maarĩ a kũhũrithanagia inanda cia kinũbi na inanda cia mũgeeto, nake Asafu agambagie thaani iria ihũrithanagio ikagamba, **6** nao athĩnjĩri-Ngai, Benaia na Jahazieli, maarĩ a kũhuha tũrumbeta hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kia Ngai. **7** Mũthenya ūcio ūndũ wa mbere, ūria Daudi eekire nĩ kũnengera Asafu na athiritũ ake thaburi ino ya gũcookeria Jehova ngaatho: **8** Cookeriai Jehova ngaatho, kaĩrai rĩitwa rĩake; menyithaniai ndũrĩrĩ-inĩ ūria ekĩte. **9** Mũinĩre, mũmũinĩre mũkĩmũgocaga, mũheane ūhoru wa cĩiko ciake ciothe cia magegania. **10** Mwĩraheĩ nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩake itheru; ngoro cia ariã marongoragia Jehova nĩ ikene. **11** Mathaai Jehova o na hinya wake; mũmaathage ūthĩrĩrĩ-inĩ hĩndĩ ciothe. **12** Rĩrikanai magegania marĩa ekĩte, na cĩama ciake, na matũro ma cĩira marĩa atuĩte, **13** inyuĩ njiaro cia Isiraeli ndungata yake, o inyuĩ ciana cia Jakubu, inyuĩ andũ ake ariã athuurĩte. **14** Jehova nĩwe Ngai witũ; matũro make ma cĩira marĩ thĩi yothē. **15** Nĩarĩrikanaga kĩrikanĩro gĩake nginya tene, nĩkĩo kiugo kĩria aathanire, kĩrũmagĩrĩrwo nĩ njjarwa ngĩrĩ, **16** kĩrikanĩro kĩria aarĩkanĩre na Ibrahĩmu, na noguo mwĩhitwa ūria eehĩtire harĩ Isaaka. **17** Nĩagũkĩrĩre hinya harĩ Jakubu kĩrĩ kĩrĩra gĩake kĩa watho wa kũrũmagĩrĩrwo, agĩgĩkĩra hinya kũrĩ Isiraeli kĩrĩ kĩrikanĩro gĩa gũtũura tene na tene, akiuga atĩrĩ: **18** “Wee nĩwe ngaahē bũrĩri wa Kaanani, ūtũke igai rĩria ūkaagaya.” **19** Hĩndĩ irĩa maarĩ o anini magĩtarwo, o anini biũ, na maarĩ ageni kuo-rĩ, **20** moorũruga kuuma rũrĩrĩ rũmwe nginya rũria rĩngĩ, na kuuma ūthamaki-inĩ ūmwe nginya ūria ūngĩ. **21** Ndarĩ mũndũ o na ūmwe etĩkĩrĩre amanyariire; nĩarũthĩrie athamaki nĩ ūndũ wao, akĩmeera atĩrĩ: **22** “Mũtikanahutie andũ ariã akwa aitĩrĩrie maguta; mũtikanene anabĩ akwa ūũru.” **23** Inĩrai Jehova, inyuĩ andũ a thĩi yothē; mũhunjagie ūhonokio wake mũthenya o mũthenya. **24** Umbũrai riiri wake kũrĩ ndũrĩrĩ, mumbũre mawĩko make ma magegania kũrĩ andũ othe. **25** Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa gũgoocwo mũno; nĩwe wa gwĩtigĩrwo gũkĩra ngai ciothe. **26** Nĩgũkorwo ngai ciothe cia ndũrĩrĩ nĩ mĩhianano, no Jehova nĩwe wombire igũrũ. **27** Riiri na ūnene irĩ mbere yake; hinya na gikeno itũũruga gwake. **28** Tũgũgĩrai Jehova, inyuĩ mĩhĩriga ya ndũrĩrĩ, mũtũgũgĩrie Jehova nĩ ūndũ wa riiri na hinya wake, **29** Tũgũgĩrai Jehova, nĩ ūndũ wa riiri ūria wagĩrĩre rĩitwa rĩake. Mũreherei maruta na mũũke mbere yake; mũhoee Jehova thĩĩnĩ wa riiri wa ūtheru wake. **30** Inainai mũrĩ mbere yake, inyuĩ andũ a thĩi yothē! Thĩi ihaandĩtwo ikarũma; ndĩngĩenyenyeka. **31** Igũrũ nĩ rikene, thĩi nĩicanjamũke; nakuo ndũrĩrĩ-inĩ nĩ kuugwo atĩrĩ, “Jehova nĩwe ūthamakaga!” **32** Iria nĩ rĩrũrume, na indo iria ciothe irĩ thĩĩnĩ warĩo; mĩgũnda nĩkĩenerũrũke na indo iria ciothe irĩ thĩĩnĩ wayo! **33** Hĩndĩ iyo mĩtĩ ya mĩtĩtũ nĩĩkaina; ūne nĩ gũkena irĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩarooka gũcĩirithia thĩi. **34**

Cookeriai Jehova ngaatho, nigukorwo ni mweka; wendo wake utuuraga nginya tene. **35** Anirirai muuge atiri, "Tuhonokie, Wee Ngai Muihonokia witu; tucokaniririe na utukure kuuma kuri nduriri, nigu tucokagirie riritwa riaku iheru ngaatho, nigeetha twirahage ni undu wa ugoozi waku." **36** Jehova arogoocwo, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene na tene, nginya tene na tene. Nao andu othe makiuga atiri, "Ameni" na "Goocai Jehova." **37** Daudi agitiga Asafu na athiritu ake hau mbere ya ithanduku rira kirikaniro kia Jehova nigu matungatage kuo hindu ciothe, kuringana na mabata ma o muthenya. **38** O na ningi agitiga Obedi-Edomu na athiritu ake mirongo itandat na anana matungatage hamwe nao. Obedi-Edomu muru wa Jeduthuni mari na Hosa maarir arangiri a kihingo. **39** Daudi agitiga Zadoku uria muthinjiri-Ngai hamwe na athinjiri-Ngai aria angir hau mbere ya hema iria nyamure, kundu kuria gutuugiru kuu Gibeoni, **40** nigu marutagire Jehova maruta ma njino kigongona-ini kia maruta ma njino hindu ciothe, rucini na hwa-ini, kuringana na uria kwandikitwo watho-ini wa Jehova uria aaheete andu a Isiraeli. **41** Aria maarir hamwe nao ni Hemani na Jeduthuni, na aria angir maarir athuure na makagwetwo na maritwa nigeetha macookagirie Jehova ngaatho, makiugaga atiri, "Tondu wendo wake utuuraga nginya tene." **42** Hemani na Jeduthuni nio meehokeirwo kuhuha turumbeta, na kuhuurithania thaani iria ihuurithanagio ikagamba, o na kuhuuraga inanda iria ingi cia kuuina rwimbo rwamure. Ariu a Jeduthuni nio maaherir wira wa kurangira kihingo. **43** Hindi iyo andu othe magithi o mundu gwake mucii, nake Daudi agicooka mucii akarathime andu a nyumba yake.

17 Thuutha wa Daudi guikara nyumba yake ya uthamaki kwa ihinda, akira munabii Nathani atiri, "Nii njikaraga nyumba ya uthamaki yakitwo na mitarakwa, o riria ithanduku rira kirikaniro kia Jehova rigitwo hema-ini." **2** Nathani agicookeria Daudi atiri, "Undu uria ureciiria gwika-ri, wike, nigukorwo Ngai ari hamwe nawe." **3** Utuku ucio kiugo kia Ngai gikikinyira Nathani, akirwo atiri: **4** "Thii ukeere ndungata yakwa Daudi atiri, 'Jehova ekuuga uu: Wee tiwe wa kunjakira nyumba ya gutuura. **5** Nii ndiri ndatuura nyumba kuuma muthenya uria ndaarutire andu a Isiraeli kuuma bururi wa Misiri nginya umuthi. Nduruaga hema-ini, thaamaga kuuma handu hamwe ngathii haria hangir, ngoima gikaro kimwe ngathii kiria kingi. **6** Kuria guothe ndaanathii na andu a Isiraeli othe-ri, ndi ndooria mutongoria o na umwe wa aria ndaathire marithagie andu akwa atiri, 'Mwagite kunjakira nyumba ya mitarakwa niki?' **7** 'Na riri, ira ndungata yakwa Daudi atiri, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu: Ndaakurutire ruuru-ini, nigutigithia kurumirira mahii nigu utuuke mwathi wa andu akwa a Isiraeli. **8** Ningoretwo nawe kuria guothe wanathii, na ngakwehereria thu ciaku ciothe ikehera mbere yaku. Riu ningutuma ritwa riaku rituuke inene o ta maritwa ma andu aria anene muno a thi. **9** Na ningahe andu akwa a Isiraeli handu na ndimahe andu nigeetha magie na mucii wao kiombe, na matigacooka gutuunika.

Andu aaganu matigacooka kumahinyirira ringi, ta uria meekaga kiambirira-ini **10** na matuere meekaga kuuma riria ndathuure atongoria a gutongoraga andu akwa a Isiraeli. O na ningatootia thu cianyio ciothe. "Na ningi ngukwira ati Jehova we mwene niwe ugugwakira nyumba: **11** Hindi iria matuku maku magathira nawe uthii ugatuturanie na maithe manyu, ningarugamia mundu wa ruciaro rwaku athamake ithenya riaku, agaakorwo ari umwe wa arii aku, na ningahaanda uthamaki wake. **12** Ucio niwe ukaanjakira nyumba, na ningahaanda gitigie kia unene nginya tene. **13** Ningatuika ithe, nake ningatuika muru wakwa. Ndiheheria wendo wakwa harir we, ta uria ndehereirie uria warir mbere yaku. **14** Ningamutua mwathi wa nyumba yakwa na uthamaki wakwa nginya tene; gitigie kia unene gikehaanda nginya tene." **15** Nathani akimenyithia Daudi uhoro wa uguurio ucio wotho. **16** Nake Muthamaki Daudi agitoonya, agikara thi mbere ya Jehova, akiuga atiri: "Nii ndikiri u, Wee Jehova Ngai, nayo nyumba yakwa-ri, ikiri ki, ati nikio unginyitie nginya haha? **17** Na ta undu ucio uri o munini maithe-ini maku, Wee Ngai-ri, niwaritie uhoro wa matuku maria magooka makonii nyumba ya ndungata yaku. Na riu Wee Jehova Ngai, unyonete ta ndi mundu umwe wa aria atugirie muno. **18** 'Ni atia ungir Daudi angikwira ni undu wa gutuura ndungata yaku? Nigukorwo nituu ndungata yaku, Wee Jehova. **19** Ni undu wa ndungata yaku na kuringana na wendo waku-ri, niwikite undu uyuni mune na ugatuma ciiranio ici nene imenyeke. **20** 'Gutiri ungir uhaana tawe, Wee Jehova, na gutiri Ngai ungir tiga Wee, o ta uria tuguite na matu maitu. **21** Na nuu uhaana ta andu aku a Isiraeli, ruriri rumwe giku thi ruria Ngai waruo aakurire rutuuke andu ake, nigeetha wigire igweta, na wike maundu manene na ma magegania ma gwitigirwo, ni undu wa kungata nduriri ciehere mbere ya andu aku aria wakurire kuuma bururi wa Misiri? **22** Watumire andu aku a Isiraeli matuuke andu aku mwene nginya tene, nawe, Wee Jehova, nituukite Ngai wao. **23** 'Na riri, Jehova, tuma kiraniro kiria weraniire gikonir ndungata yaku na nyumba yake kirume nginya tene. Na wike o ta uguo wiraniire, **24** nigeetha kiraniro kiu kirhaande, nario ritwa riaku rinenehe nginya tene. Ningi andu nimakoiga atiri, 'Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, niwe Ngai wa andu a Isiraeli! Na nyumba ya ndungata yaku Daudi nikehaanda mbere yaku." **25** "Wee Ngai wakwa, nituguiririe ndungata yaku ati niukamiakira nyumba. Ni undu ucio ndungata yaku nituute na umiriru wa gukuhooya. **26** Wee Jehova, niwe Ngai! Niwiriire ndungata yaku maundu maya mega. **27** Riu niwonete kwagiriire urathime nyumba ya ndungata yaku, nigeetha ituire nginya tene maithe-ini maku; nigukorwo, Wee Jehova niunimrathimite, na igutuura iri ndaathime nginya tene."

18 Thuutha wa mahinda macio, Daudi niatharikire Afilisti na akimatooria biu, na agitunyana Gathu na matuura maria maaririgicirie kuuma watho-ini wa Afilisti. **2** O na ningi Daudi niahootire andu a Moabi, na magituika a gawtho niwe, makamurutagira igooti. **3**

Ningĩ Daudi nĩahũranire na Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, akĩmũingata akĩmũkinya Hamathu, rĩrĩa mũthamaki ũcio aathiiaga gũtũma wathani wake ũrĩme wega ndwere-inĩ cia Rũũ rwa Farati. 4 Daudi akĩmũtunya ngaari ciake cia ita ngiri ĩmwe, na andũ a gũcitwara ngiri mũgwanja, na thigari cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩĩrĩ. Nake agĩtemenga mbarathi icio cia mbaara magũrũ, agĩcihuithia ciothe tige o igana rĩmwe. 5 Rĩrĩa Asuriata a kuuma Dameski mookire gũtheithia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba, Daudi akĩũraga Asuriata 22,000. 6 Akĩga mbũtũ ciake cia kũrangĩra ũthamaki wa Asuriata kũu Dameski, nao Asuriata magĩtuĩka a gwachagwo nĩwe na makamũrutagĩra igooti. Jehova nĩahēire Daudi ũhootani kũria guothe aathiiaga. 7 Daudi nĩatunyanire ngo cia thahabu iria ciarĩ na anene a Hadadezeri, na agĩcitwara Jerusalemu. 8 Kuuma matũũra ma Teba na Kuni marĩa maarĩ ma Hadadezeri, Daudi agĩtunya gĩcango kĩngĩ mũno kĩa Solomoni aahũthĩre gũthondeka Karia ga gĩcango, na itugĩ, na mĩthemba mĩngĩ ya indo cia gĩcango. 9 Rĩrĩa Tou, mũthamaki wa Hamathu, aigũire atĩ Daudi nĩahootete mbũtũ ciothe cia mbaara cia Hadadezeri mũthamaki wa Zoba-rĩ, 10 agĩtũma mũriũ Hadoramu kũrĩ Mũthamaki Daudi akamũgeithie na amũkũngũire nĩ ũndũ wa kũhota Hadadezeri ũria wakoretwo akĩrũa na Tou. Hadoramu agĩtwarĩra Daudi indo cia mĩthemba mĩngĩ ithondeketwo na thahabu na betha na gĩcango. 11 Mũthamaki Daudi akĩamũrĩra Jehova indo icio o ta ũria aamũrite betha na thahabu iria aatahite kuuma kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ iciothe: Edomu, na Moabi, na kuuma kũrĩ Amoni na Afilisti, na Amaleki. 12 Abishai mũrũ wa Zeruia nĩooragire andũ a Edomu 18,000 o kũu Gĩtũmba-inĩ gĩa Cumbĩ. 13 Nake akĩga mbũtũ cia kũrangĩra kũu Edomu nao andũ a Edomu othe magĩtuĩka a gwachagwo nĩ Daudi. Jehova nĩahēire Daudi ũhootani kũria guothe aathiiaga. 14 Daudi nĩathamakire Isiraeli guothe, akahũthagĩra kĩhooto, na akahingĩria andũ ake othe maũndũ marĩa maagĩrĩre. 15 Joabu mũrũ wa Zeruia nĩwe warĩ mũnene wa ita, nake Jehoshafatu mũrũ wa Ahiludu nĩwe warĩ mwandĩki wa maũndũ ma ihinda rĩu. 16 Zadoku mũrũ wa Ahitubu, na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu maarĩ athĩnjĩri-Ngai, nake Shavisha nĩwe warĩ mwandĩki-marũa; 17 Benaia mũrũ wa Jehoiada nĩwe warĩ mũnene wa Akerethi na Apelethi; nao ariũ a Daudi nĩo maarĩ atongoria na anene a gũkaranagia na mũthamaki.

19 Thuutha wa mahinda macio-rĩ, Nahashu mũthamaki wa Amoni agĩkua, nake mũriũ agĩtuĩka mũthamaki ithenya riake. 2 Nake Daudi agĩciĩria atĩrĩ, “Nĩngwĩka Hanuni mũrũ wa Nahashu maũndũ mega ma ũtugi tondũ ithe nĩanjikire maũndũ mega ma ũtugi.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩtũma andũ kũrĩ Hanuni makamũcakaithie nĩ ũndũ wa gũkũrwo nĩ ithe. Rĩrĩa andũ acio maatũmĩto nĩ Daudi maakinyire kũrĩ Hanuni o kũu bũrũri na Amoni nĩguo mamũcakaithie-rĩ, 3 andũ arĩa maarĩ igweta a Amoni makĩũria Hanuni atĩrĩ, “Ūreciĩria Daudi nĩ thoguo aratĩia nĩ ũndũ wa gũgũtũmĩra andũ magũcakaithie? Gĩthĩ andũ ake matiũkĩte kũrĩ we matuĩrie na mathigaane bũrũri

nĩguo macooke maĩtunyane?” 4 Nĩ ũndũ ũcio Hanuni akĩnyĩitithia andũ acio a Daudi, akĩmenjithia nderu, nacio nĩguo ciao igĩtinio irima gatagati ga njikarĩro, na akĩmaingata. 5 Rĩrĩa mũndũ ũmwe aakinyĩrie Daudi ũhoro wa andũ acio-rĩ, Daudi agĩtũma andũ makamatũnge, tondũ andũ acio nĩmaconorithĩtio mũno. Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Ikaraĩ kũu Jeriko nginya nderu cianyũ ikũre, mũcooke mũũke.” 6 Rĩrĩa andũ a Amoni maamenyire atĩ nĩmatuĩkĩte kĩndũ kĩnũgu harĩ Daudi-rĩ, Hanuni na andũ a Amoni makĩneana betha taranda ngiri ĩmwe cia gũkumbora ngaari cia ita na atwarithia a cio kuuma Mesopotamia, na Aramu-Maaka, na Zoba. 7 Magĩkumbora ngaari cia ita ngiri mĩrongo itatũ na igĩrĩ na atwarithia a cio, hamwe na mũthamaki wa Maaka na mbũtũ ciake, arĩa mookire makĩamba hema hakuhi na Medeba; hĩndĩ iyo andũ a Amoni nao magĩcookanĩrĩrio kuuma matũũra-inĩ mao, magĩthĩ kũrũa mbaara. 8 Nake Daudi aigua ũhoro ũcio-rĩ, agĩtũma Joabu na ita rĩothe rĩa mbaara. 9 Nao andũ a Amoni makĩumagaria, makĩarania mbũtũ cia mbaara kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩa inene, nao athamaki arĩa mookite mbaara, magĩkorwo maarĩ oiki kũu werũ-inĩ. 10 Joabu nĩonire atĩ thigari nĩciarantio mbere yake o na thuutha wake; nĩ ũndũ ũcio agĩtũhura mbũtũ ĩmwe iria njega mũno kũu Isiraeli, agĩciĩma ikarũe na Asuriata. 11 Andũ acio angĩ akĩmaiga watho-inĩ wa Abishai mũrũ wa nyina. Nao akĩmatũma makarũe na andũ a Amoni. 12 Joabu akiuga atĩrĩ, “Asuriata mangĩngĩria hinya-rĩ, wee ũũke ũndeithie; no Amoni mangĩgũkĩria hinya, nĩngagũtheithia. 13 Wiyũmĩrĩrie nĩgeetha tũrũ na ũcamba nĩ ũndũ wa andũ aitũ, na nĩ ũndũ wa matũũra manene ma Ngai witũ. Jehova nĩngwĩka ũria ekuona kwagĩrĩrie maitho-inĩ make.” 14 Nake Joabu arĩ na mbũtũ ciake agĩtharĩkĩra Asuriata, nao makĩmũrĩra. 15 Rĩrĩa Amoni moonire atĩ Asuriata nĩmaroora-rĩ, o nao makĩũrĩra Abishai mũrũ wa nyina magĩtoonya itũũra thĩĩnĩ. Nĩ ũndũ ũcio Joabu agĩcooka Jerusalemu. 16 Thuutha wa Asuriata kuona atĩ nĩmatoorio nĩ andũ a Isiraeli, magĩtũma andũ makarehithie Asuriata a kuuma mũrĩmo wa Rũũ rwa Farati mĩdongoretio nĩ Shofaku ũria warĩ mũnene wa mbũtũ cia ita cia Hadadezeri. 17 Rĩrĩa Daudi eerirwo ũhoro ũcio, agĩcookanĩrĩria ita rĩa Isiraeli rĩothe, makĩringa Rũũ rwa Jorodani, nake akĩmakinyĩra na akĩga mbũtũ ciake imang’etheire. Daudi akĩhaarĩria mbũtũ ciake nĩguo itũngane na Asuriata acio mbaara-inĩ, nao Asuriata makĩrũa nake. 18 No rĩrĩ, Asuriata makĩũrĩra Isiraeli, nake Daudi akĩũraga atwarithia a ngaari ciao cia ita ngiri mũgwanja, na thigari ciao cia magũrũ ngiri mĩrongo ĩna. Ningĩ akĩũraga Shofaku, mũnene wa mbũtũ ciao. 19 Hĩndĩ ĩria ndungata cia Hadadezeri cionire atĩ nĩmahootwo nĩ Isiraeli-rĩ, magĩthondeka thayũ na Daudi, nao magĩtuĩka a gwachagwo nĩwe. Nĩ ũndũ ũcio Asuriata matiacoookire gwĩtikĩra gũtheithia Amoni rĩngĩ.

20 Na rĩrĩ, hĩndĩ ya kĩmera yakinya, ihinda rĩrĩa athamaki maathiiaga mbaara, Joabu agĩtongoria mbũtũ cia ita. Nake akiananga bũrũri wa Amoni, na agĩthĩ Raba akĩrĩngĩciĩria, no Daudi agĩtigwo Jerusalemu. Joabu agĩtharĩkĩra Raba agĩtiga aariananga.

2 Daudi akiruta muthamaki wao thumbi mutwe, nayo yari na uritu wa taranda imwe ya thahabu, na nyagemetio na tuhiga twa goro, nayo ikiigirirwo mutwe wa Daudi. Nake agitaha indo nyingi muno kuuma itura riu inene, 3 na akirutura aikari akuo, akimahe wira wa gwatira mbaui na muthumeno, na kuruta wira na haru cia igera na mathanwa. Uguo niguu Daudi eekire matuira mothe ma Amoni. Thuutha ucio Daudi na mbutu ciake ciothe cia ita magicooka Jerusalemu. 4 Mahinda macio-ri, gukigia mbaara ya kurua na Afilisti kuu Gezeri. Hindi iyo Sibekai uria Mhushathi akuraga Sipai, umwe wa njaro cia Refai, nao Afilisti magitoorio biu. 5 Mbaara-ini ingi makirua na Afilisti, nake Elihanani muru wa Jairu akiraga Lahami muru wa nyina na Goliathu, uria Mugiiti, uria wari na itimu riaru na muti waiganaga ta muti wa mutumi ngoora. 6 Ngingi mbaara-ini ingi iria yaruirwo Gathu, kwari na mundu munene muno, wari na ciara ithathatu o guoko, na ciara ithathatu o kuguru, ciothe ciari ciara mirongo iri na inya. O nake aari wa ruciaro rwa Rafa. 7 Riria aanyuririe andu a Israeli, Jonathani muru wa Shimea, muru wa nyina na Daudi, akimuraga. 8 Acio no maaru a ruciaro rwa Rafa wa kuu Gathu, nao makiragwo ni Daudi na andu ake.

21 Na riri, Shaitani niookirire andu a Israeli, na akirahura Daudi niguu atarithie andu a Israeli. 2 Ni undu ucio Daudi akira Joabu na anene a mbutu cia ita atiri: "Thii mugatare andu a Israeli kuuma Birishiba nginya Dani, mucooke mundehera uhoro niguu menye uria magana." 3 Nowe Joabu akimucookeria atiri, "Jehova aroingihia mbutu ciake cia ita maita igana. Mwathi wakwa muthamaki, githi othe matiri watho-ini waku? Ni ki gigituma mwathi wakwa ende gwika uguo? Ni ki gigituma ahitithie Israeli?" 4 No riri, muthamaki agikararia Joabu; ni undu ucio Joabu akiuma hau agithi Israeli guothe, na agicooka Jerusalemu. 5 Joabu akimenyithia Daudi mugana wa andu ari maangiruire mbaara ta uu: Israeli guothe kwari na andu 1,100,000 ari maangahotire kuhithira ruhiu rwa njora, thiini wao haari na andu 470,000 kuuma Juda. 6 No riri, Joabu ndaatarire andu a Lawi na a Benjamini, tondwatho ucio wa muthamaki niwamugithithie uru muno. 7 O na ningi watho ucio wari muru maitho-ini na Ngai; ni undu ucio akirerithia Israeli. 8 Hindi iyo Daudi akira Ngai atiri, "Ninjithie muno ni gwika undu uy. Riu ndaguthaitha unjehererie mahitia, ni ndungata yaku. Ninjikite undu wa urimu muno." 9 Nake Jehova akira Gadi uria woonagira Daudi maundu atiri, 10 "Thi ukeere Daudi uu, 'Jehova ekuuga atiri: Uri na maundu matatu ma githuura. Nowe ithuure umwe wamo uria ngukherithia naguo.'" 11 Ni undu ucio Gadi agithi kuri Daudi, akimwira atiri, "Jehova ekuuga uu: 'Thuura undu umwe wa maya: 12 Ithuure miaka itatu ya ng'aragu, kana mieri itatu ya kuniinwo ni thi ciaku igithingatite na hiu ciao cia njora, kana mithenya itatu ya ruhiu rwa njora rwa Jehova, naguo ni ati kugie na mithenya ya muthiro bururi-ini, riria muraika wa Jehova akaanihana Israeli guothe. Na riri, tua itua unjiire uria nguthi gicookeria uria undumite.'" 13

Daudi akira Gadi atiri, "Riu ni ndi na thiina muno. Ni kaba ni ngwe moko-ini ma Jehova, tondwatho ciake ni nyingi muno; no ndukareke ngwe moko-ini ma andu." 14 Ni undu ucio Jehova akireraha Israeli muthiro, na andu a Israeli 70,000 magikua. 15 Nake Ngai agituma muraika akanange Jerusalemu. No riria muraika ekaga uguo-ri, Jehova akiona undu ucio na akiigua kieha ni undu wa kinyariiriko kiu, nake akira muraika ucio wanangaga andu atiri, "Tigira hau! Eheria guoko gwaku." Hindi iyo muraika ucio wa Jehova aarugamite kihuhiro-ini kia ngano kia Arauna uria Mjebusi. 16 Nake Daudi akirora iguru akiona muraika wa Jehova arungu gatagati ka iguru na thi acomorete ruhiu rwa njora, arunyithie na guoko gwake gutamburukirio Jerusalemu. Nake Daudi na athuuri, mehumbite nguo cia makunia, makigia magiturumithia mothi mao thi. 17 Daudi akiria Ngai atiri, "Githi ni ni ndaathanire ati aru a mbaara matarwo? Ni ni ni njithie o na ngeeka uru. Andu aya matari o ta ng'odu. Ni atia mekite? Wee Jehova Ngai wakwa, reke guoko gwaku kujukirire ni na nyumba yakwa, no riri, ndukareke muthiro uy uikare na andu aku." 18 Nake muraika wa Jehova agitha Gadi eere Daudi aambate athi agaakire Jehova kigongona o kuu kihuhiro-ini kia ngano kia Arauna uria Mjebusi. 19 Ni undu ucio Daudi akiambata agithikira kiugo kiu Gadi aarithie thiini wa riitwa ria Jehova. 20 Hindi iria Arauna aakonyoraga ngano-ri, akiihugura akiona muraika ucio; nao ariu ake ana ari maaru nake makithia. 21 Nake Daudi agikuhirira, na riria Arauna aarorire akimuona, akiuma kihuhiro-ini kia ngano, akiinamirira mutwe wake mbere ya Daudi, na agiturumithia ithi thi. 22 Daudi akimwira atiri, "Njithikira njakire Jehova kigongona haha kihuhiro-ini giki giaku kia ngano, niguu muthiro uy ukorete andu ithire. Nyenderia o uria thogora wakio uigana." 23 Arauna akira Daudi atiri, "Kioe! Reke muthamaki mwathi wakwa eke undu uria ungimukenia. Na riri, ningukihe ndegwa ici irutwo igongona ria njino, ihuri ici cia ngano ituike ngu, ngano nayo ituike ya igongona ria mutu. Icio ciothe ningukihe." 24 Nowe Muthamaki Daudi agicookeria Arauna atiri, "Aca, no nginya ndihe thogora wakio uria uigana. Ndingiruthira Jehova kindu giaku, kana ndute igongona ria njino na kindu kiria itaruthie thogora." 25 Ni undu ucio Daudi akirira Arauna ceki magana matandatwatho cia thahabu ni undu wa handu hau. 26 Daudi agiakira Jehova kigongona handu hau, na akiruta maruta ma njino na maruta ma uguano. Agikira Jehova, nake Jehova akimwita na njira ya mwaki uumite iguru, ugikana kigongona-ini kiu kia maruta ma njino. 27 Ngingi Jehova akirira muraika ucio nake agicooka ruhiu rwake njora. 28 Hindi iyo, riria Daudi onire ati Ngai namugithe ari kuu kihuhiro-ini kia ngano kia Arauna ucio Mjebusi-ri, akirutira magongona hau. 29 Hema ya Jehova iria nyamure iria Musa aathondekeire weru-ini, na kigongona kia maruta ma njino, hindi iyo ciari haria hatuguru o kuu Gibeoni. 30 No riri, Daudi ndangathiire mbere yakio gutuira uhoro haru Ngai tondwatho niyetagira ruhiu rwa njora rwa muraika ucio wa Jehova.

22 Hĩndi iyo Daudi akiuga atĩrĩ, “Nyũmba ya Jehova Ngai ĩgaakwo haha, o na kīgongona gĩa kũrutagĩrwo maruta ma njino nĩ Isiraeli.” **2** Nĩ ũndũ ũcio Daudi agĩathana afĩ ageni othe arĩa maatũũraga Isiraeli macookanĩrĩrio, nake agĩthura kuuma thĩĩnĩ wao mabundi a mahiga, nĩgeetha mahaarĩrie na maicũhie mahiga ma gwaka nyũmba ya Ngai. **3** Nake akĩruta igera nyingĩ cia gũthondeka mĩcumarĩ ya mĩrango ya ihingo na ya kũnyĩtithania indo cia nyũmba thĩĩnĩ, na gĩcango kĩingĩ gĩtangĩthimĩka. **4** Nĩngĩ akĩruta mĩgogo ya mĩtarakwa ĩtangĩtarĩka, nĩgũkorwo andũ a Sidoni na a Turo nĩmareheire Daudi mĩgogo mĩingĩ. **5** Daudi akiuga atĩrĩ, “Mũriũ wakwa Solomoni nĩ mwĩthĩ na ndarĩ na ũũgĩ wa kũigana, nayo nyũmba irĩa ĩgwakĩrwo Jehova yagĩrĩrwo nĩgũkorwo ĩrĩ na ũthaka mũnene na ngumo na riiri maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ ciothe. Nĩ ũndũ ũcio nĩ ngũhaarĩria mwako wayo.” Nĩ ũndũ ũcio Daudi akihaarĩria maũndũ ma mwako ũcio na njĩra nene atanakua. **6** Nĩngĩ agĩĩta mũriũ Solomoni akĩmwatha aakĩre Jehova Ngai wa Isiraeli nyũmba. **7** Daudi akĩĩra Solomoni ũũ: “Mũrũ wakwa, ndũire nyendaga gwaka nyũmba ĩtanĩtio na rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa. **8** No rĩrĩ, kiugo gĩkĩ kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, ‘Wee nĩũtĩte thakame nyingĩ na ũkarũia mbaara nyingĩ. Ndũgwaka nyũmba ĩtanĩtio na rĩitwa rĩakwa, nĩ ũndũ nĩũtĩtĩthĩte thakame nyingĩ gũkũ thĩ, maitho-inĩ makwa. **9** No nĩũkagĩa na mũriũ ũrĩa ũgaatuĩka mũndũ wa thayũ na wa kũhoorera, na nĩngamũhe ũhurũko kuuma kũrĩ thũ ciake mĩena yothĩ. Rĩitwa rĩake ageetwo Solomoni, na hĩndi ya ũthamaki wake nĩngahe Isiraeli thayũ na ũhurũko. **10** ũcio nĩwe ũgaaka nyũmba ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩakwa. Agaatuĩka mũrũ wakwa, na nĩ ndũĩke ithe. Nĩngĩ nĩngahaanda gĩtĩ kĩa ũnene wake kũu Isiraeli nginya tene.” **11** “Na rĩrĩ, mũrũ wakwa, Jehova aroikara nawe, na ũrogaacĩra na wake nyũmba ya Jehova Ngai waku, ta ũrĩa oigire nĩũgeeka. **12** Jehova arokũhe ũbaarĩrĩrĩ na ũmenyo rĩrĩa agaakũnengera ũthamaki wa Isiraeli, nĩgeetha ũrũmie watho wa Jehova Ngai waku. **13** Hĩndi iyo wee nĩũkagaacĩra, ũngĩgatuĩka wa kũmenyagĩrĩra kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo o na watho ũrĩa Jehova aaheire Musa nĩ ũndũ wa Isiraeli. Gĩa na hinya na ũmĩrĩrie. Ndũgetĩgĩre kana ũkue ngoro. **14** “Nĩndutĩte wĩra mũnene wa kũhaarĩria mwako wa hekarũ ya Jehova, nĩgaigithia taranda 100,000 cia thahabu, na taranda 1,000,000 cia betha, na icango nyingĩ na igera nyingĩ ĩtangĩthimĩka, na mbaũ na mahiga. Nawe no wongerere ingĩ. **15** ũrĩ na aruti wĩra aingĩ: aicũhia a mahiga, na aaki a mahiga, na aaki a mbaũ, o hamwe na andũ marĩ na ũũgĩ wa kũruta wĩra o wothĩ **16** wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa igera, na mabundi maingĩ makĩria. Rĩu kiambĩrĩrie wĩra, nake Jehova aroikara hamwe nawe.” **17** Hĩndi iyo Daudi agĩatha atongoria othe a Isiraeli mateithie mũriũ Solomoni. **18** Akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ Jehova Ngai wanyu ndarĩ hamwe na inyuĩ? Na gĩthĩ ndamũheete ũhurũko mĩena yothĩ? Nĩgũkorwo nĩnaneanĩte atũũrĩ a bũrũrĩ ũyũ moko-inĩ makwa, na rĩu bũrũrĩ ũrĩ watho-inĩ wa Jehova na andũ ake. **19** Rĩu mwiheaneĩ ngoro na muoyo mũcarĩe Jehova Ngai wanyu. Ambĩrĩriaĩ gwaka handũ-harĩa-haamũre ha Jehova Ngai, nĩgeetha mũrehe

ĩthandũkũ rĩa Jehova rĩa kĩrĩkanĩro na indo irĩa nyamũre cia Ngai itoonyio hekarũ ĩrĩa ĩgwakwo nĩ ũndũ wa Rĩitwa rĩa Jehova.”

23 Na rĩrĩ, rĩrĩa Daudi aakũire na agĩkorwo arĩ na mĩaka mĩingĩ-rĩ, agĩtua mũriũ Solomoni mũthamaki wa gũthamakĩra Isiraeli. **2** Nĩngĩ agĩcokookanĩrĩra atongoria othe a Isiraeli hamwe na athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii. **3** Alawii arĩa maakingĩtĩe mĩaka mĩrongo ĩtatũ kana makĩria magĩtarwo, nao arũme othe maarĩ 38,000. **4** Daudi akiuga atĩrĩ, “Thĩĩnĩ wa aya, 24,000 nĩ marũgamagĩrĩre wĩra wa hekarũ ya Jehova, nao 6,000 matũĩke anene na atũithania a cira. **5** Nao andũ 4,000 matũĩke arangĩrĩ a ihingo, nao acio angĩ 4,000 matũĩke a kũgocacaga Jehova marĩ na inanda cia ũini irĩa heanĩte nĩ ũndũ wa wĩra ũcio kĩũmbe.” **6** Daudi nĩagayanĩrie Alawii acio ikundi kũringana na arĩu a Lawi na nĩo Gerishoni, na Kohathu, na Merari. **7** Ariũ a Gerishoni maarĩ: Ladani na Shimeĩ. **8** Ariũ a Ladani maarĩ: Jehieli na nĩwe warĩ mĩutongoria wao, na Zethamu, na Joeli; othe maarĩ atatũ. **9** Ariũ a Shimeĩ maarĩ: Shelomothu, na Hazieli, na Harani, othe maarĩ atatũ. Acio nĩo maarĩ atongoria a nyũmba cia Ladani. **10** Na arĩu a Shimeĩ maarĩ: Jahathu, na Ziza, na Jeushu, na Beria. Acio nĩo maarĩ arĩu a Shimeĩ; othe maarĩ ana. **11** Jahathu nĩwe warĩ mĩutongoria wao, nake Ziza aarĩ mũnini wake, no Jeushu na Beria matiarĩ na arĩu aingĩ; nĩ ũndũ ũcio maatarĩrwo ta maarĩ a nyũmba ĩmwe, na makĩheo wĩra ũmwe. **12** Ariũ a Kohathu maarĩ: Amuramu, na Iziharũ, na Hebroni, na Uzieli; othe maarĩ ana. **13** Ariũ a Amuramu maarĩ: Harũni na Musa. Harũni nĩamũrĩrwo hamwe na njiaro ciake nginya tene, nĩgeetha maamũrage indo irĩa theru mũno, na marutagĩre Jehova magongona, na mamũtungatagĩre, na marathimanage thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩake nginya tene. **14** Ariũ a Musa, mũndũ wa Ngai, maataranĩrĩrio na mũhĩrĩga wa Lawi. **15** Ariũ a Musa maarĩ: Gerishomu na Eliezeri. **16** Njiaro cia Gerishomu nĩ: Shebueli nĩwe warĩ mĩutongoria wao. **17** Njiaro cia Eliezeri nĩ: Rehabia na nĩwe warĩ mĩutongoria wao. Eliezeri ndaarĩ na arĩu angĩ, no arĩu a Rehabia maarĩ aingĩ mũno. **18** Ariũ a Iziharũ maarĩ: Shelomithu na nĩwe warĩ mĩutongoria wao. **19** Ariũ a Hebroni maarĩ: Jeria na nĩwe warĩ mĩutongoria wao, na Amaria aarĩ wa keerĩ, na Jahazieli aarĩ wa gatatũ, na Jekameamu aarĩ wa kana. **20** Ariũ a Uzieli maarĩ: Mika na nĩwe warĩ mĩutongoria wao, nake Ishia aarĩ mũnini wake. **21** Ariũ a Merari maarĩ: Mahali na Mushi. Ariũ a Mahali maarĩ: Eleazaru na Kishu. **22** Eleazaru aakũire atarĩ na aanake; aarĩ o na airĩtu. Makĩhikio nĩ arĩu a mũrũ wa nyina na ithe wao Kishu. **23** Ariũ a Mushi maarĩ: Mahali, na Ederi, na Jeremothu; othe maarĩ atatũ. **24** Acio nĩo maarĩ njiaro cia Lawi kũringana na nyũmba ciao: na nĩo maarĩ atongoria a nyũmba ciao ta ũrĩa marĩitwa mao maandĩkitwo, na maatarĩrwo mũndũ o mũndũ, ũguo nĩ kuuga aruti a wĩra arĩa maarĩ na ũkũrũ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩrĩ na makĩria, arĩa maatungataga hekarũ-inĩ ya Jehova. **25** Nĩgũkorwo Daudi nĩoĩgĩte atĩrĩ, “Kuona atĩ Jehova Ngai wa Isiraeli nĩaaheete andũ ake ũhurũko, na nĩokĩte gũtũũra Jerusalemu nginya tene-rĩ, **26** Alawii matĩgũcokoa kũbatario nĩgũkuuga hema

irĩa nyamũre kana kĩndũ o nakĩ kĩa iria ihũthagĩrwo cia gũtungata thĩĩni wayo.” 27 Kũringana na ciugo cia Daudi cia mũthia, Alawii arĩa maarĩ na ikũmĩ na miaka mĩrongo tĩrĩ kana makĩria nĩmatariirwo. 28 Wĩra wa Alawii warĩ wa gũteithia njiaro cia Harũni ũtungata-inĩ wa hekarũ ya Jehova ta ũũ: kũrũgamĩrĩra nja cia hekarũ na tũnyũmba twa ithaku-inĩ, na gũtherithia indo iria nyamũre, na kũruta mawĩra marĩa mangĩ thĩĩni wa nyũmba ya Ngai. 29 Nĩo maarĩ arũgamĩrĩra a mĩgate irĩa yaigagwo metha-inĩ, na maruta ma mũtu wa ngano, na tũmĩgate tũrĩa tũtarĩ na ndawa ya kũmbia, na wĩra wa gũkanda na kũruga mĩgate, na mawĩra mothe ma gũthĩma ũĩngĩ na mũigana wa indo. 30 Ningĩ marũgamage o rũciĩnĩ gũcokeria Jehova ngaatho na kũmũgocca. Ningĩ magekaga ũguo o hwaĩ-inĩ, 31 na rĩrĩa rĩothe maruta ma njino mangĩarutĩrwo Jehova, mĩthenya ya Thabatũ, na ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na ciathĩ iria ingĩ ciathanitwo. No nginya matungatage mbere ya Jehova mahinda mothe marĩ mũigana ũrĩa ũtũtũtwo, ningĩ na njĩra irĩa maathĩtwo marutage nayo. 32 Na nĩ ũndũ ũcio Alawii magĩthĩĩ na mbere kũruta wĩra ũrĩa mehokeirwo wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na wa Handũ-harĩa-Hatheru, matongoretio nĩ ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni, nĩ ũndũ wa ũtungata wa hekarũ ya Jehova.

24 Ici nĩcio ciarĩ ikundi cia ariũ a Harũni: Ariũ a Harũni maarĩ Nadabu, na Abihu, na Eleazaru, na Ithamaru. 2 No rĩrĩ, Nadabu na Abihu nĩmakuire ithe wao atakuĩte, na matiarĩ na ciana cia aanake; nĩ ũndũ ũcio Eleazaru na Ithamaru magĩtungata marĩ athĩnjĩri-Ngai. 3 Zadoku wa rũciaro rwa Eleazaru na Ahimeleku wa rũciaro rwa Ithamaru nĩo maateithĩriire Daudi kũmagayania ikundi, nĩ ũndũ wa mũtaratara wa ũtungata ũrĩa maathũrĩrwo. 4 Atongoria arĩa aingĩ moimĩte njiaro-inĩ cia Eleazaru gũkĩra arĩa moimĩte njiaro-inĩ cia Ithamaru, nao makĩganyio ta ũũ: kuuma njiaro-inĩ cia Eleazaru kwarĩ na atongoria a nyũmba ikũmĩ na atandatũ, na kuuma njiaro-inĩ cia Ithamaru kwarĩ na atongoria a nyũmba anana. 5 Maamagayanirie na kĩhooto na ũndũ wa gũcuuka mĩti, nigũkorwo nĩ haarĩ na anene a handũ-harĩa-haamũre, na anene a nyũmba ya Ngai gatagati-inĩ ka njiaro icio cia Eleazaru na cia Ithamaru. 6 Shemaia mũrũ wa Nethaneli, ũrĩa mwandiki-marũa Mũlawii, niandikire marĩitwa mao arĩ mbere ya mũthamaki na anene aya: Zadoku ũrĩa-mũthĩnjĩri-Ngai, na Ahimeleku mũrũ wa Abiatharu, na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba imwe igathuurwo kuuma kũrĩ Eleazaru, na irĩa ingĩ igathuurwo kuuma kũrĩ Ithamaru. 7 Mũti wa mbere wagĩũre kũrĩ Jehoiaribu, na wa keerĩ kũrĩ Jedaia, 8 na wa gatatu kũrĩ Harimu, na wa kana kũrĩ Seroimu, 9 na wa gatano kũrĩ Malikija, na wa gatandatũ kũrĩ Mijamini, 10 na wa mũgwanja kũrĩ Hakozi, na wa kanana kũrĩ Abija, 11 na wa kenda kũrĩ Jeshua, na wa ikũmĩ kũrĩ Shekania, 12 na wa ikũmĩ na ũmwe kũrĩ Eliashibu, na wa ikũmĩ na tĩrĩ kũrĩ Jakimu, 13 na wa ikũmĩ na itatũ kũrĩ Hupa, na wa ikũmĩ na ina kũrĩ Jeshebeabu, 14 na wa ikũmĩ na itano kũrĩ Biliga, na wa ikũmĩ na itandatũ kũrĩ Imeri, 15 na wa ikũmĩ

na mũgwanja kũrĩ Hezirĩ, na wa ikũmĩ na inana kũrĩ Hapizezu, 16 na wa ikũmĩ na kenda kũrĩ Pethahia, na wa mĩrongo tĩrĩ kũrĩ Jehezekeli, 17 na wa mĩrongo tĩrĩ na ũmwe kũrĩ Jakini, na wa mĩrongo tĩrĩ na igĩrĩ kũrĩ Gamuli, 18 na wa mĩrongo tĩrĩ na itatũ kũrĩ Delaia, na wa mĩrongo tĩrĩ na ina kũrĩ Maazia. 19 Ŭyũ niguo warĩ mũtaratara wa ũtungata wao rĩrĩa maatoonya hekarũ ya Jehova, kũringana na watho ũrĩa maatuĩrĩrwo nĩ ithe wao Harũni, ta ũrĩa Jehova Ngai wa Isiraeli aamwathĩte. 20 Njiaro iria ingĩ cia Lawi ciarĩ: kuuma kũrĩ ariũ a Amuramu: nĩ Shubaeli; na kuuma kũrĩ ariũ a Shubaeli: nĩ Jehedeia. 21 Kuuma kũrĩ ariũ a Rehobia: nĩ Ishia na nĩwe warĩ mũtongoria wao. 22 Kuuma kũrĩ andũ a Iziharu: nĩ Shelomothu; na kuuma ariũ a Shelomothu: nĩ Jahathu. 23 Ariũ a Heberoni maarĩ: Jeria na nĩwe warĩ mũtongoria wao, Amaria aarĩ wa keerĩ, nake Jahazieli aarĩ wa gatatu, na Jekameamu aarĩ wa kana. 24 Mũrũ wa Uzieli: aarĩ Mika; kuuma ariũ a Mika: nĩ Shamiru. 25 Mũrũ wa nyina na Mika: aarĩ Ishia; kuuma ariũ a Ishia: nĩ Zekaria. 26 Ariũ a Merari: maarĩ Mahali na Mushi. Mũrũ wa Jaazia: aarĩ Beno. 27 Ariũ a Merari: kuuma kũrĩ Jaazia: maarĩ Beno, na Shohamu, na Zakuri, na Ibiri. 28 kuuma kũrĩ Mahali: nĩ Eleazaru, ũrĩa ũtaarĩ na aanake. 29 Kuuma kũrĩ Kishu: nĩ mũrũrĩ Jerameeli. 30 Nao ariũ a Mushi: maarĩ Mahali, na Ederi, na Jeremothu. Acio nĩo maarĩ Alawii kũringana na nyũmba ciao. 31 O nao nĩmacuukire mĩti o ta ũrĩa ariũ a ithe wao a rũciaro rwa Harũni meekire, marĩ mbere ya Mũthamaki Daudi o na mbere ya Zadoku, na Ahimeleku, na atongoria a nyũmba cia athĩnjĩri-Ngai na cia Alawii. Nyũmba cia mũrũ wa nyina ũrĩa mũkũrũ ciekiro o ta ũrĩa nyũmba cia ũrĩa mũnini mũno ciekiro.

25 Daudi arĩ hamwe na anene a mbũtũ cia ita nĩamũrire ariũ amwe a Asafu, na Hemani, na Jeduthuni marutage wĩra wa ũrathi makĩhũũraga inanda cia mũgeeto, na cia kinũbi, na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba. Maya nĩmo marĩitwa ma andũ arĩa maarutaga wĩra ũyũ wa kũina: 2 Kuuma kũrĩ ariũ a Asafu: maarĩ Zakuri, na Jusufu, na Nethania, na Asarela. Ariũ a Asafu maarũgamagĩrĩrwo nĩ Asafu, ũrĩa warathaga ũhoro arũgamĩrĩrwo nĩ mũthamaki. 3 Kuuma kũrĩ ariũ a Jeduthuni: maarĩ Gedalia, na Zeri, na Jeshia, na Shimei, na Hashabia, na Matithia; othe maarĩ atandatũ, marũgamĩrĩrwo nĩ ithe wao Jeduthuni, ũrĩa warathaga ũhoro, akĩhũũraga kinanda kĩa mũgeeto, agacookagĩria Jehova ngaatho na akamũgocca. 4 Kuuma kũrĩ ariũ a Hemani: maarĩ Bukia, na Matania, na Uzieli, na Shubaeli, na Jerimothu, na Hanania, na Hanani, na Eliatha, na Gidaliti, na Romamuti-Ezeri, na Joshibekasha, na Malothi, na Hothiru, na Mahaziothu. 5 Acio othe maarĩ ariũ a Hemani ũrĩa wonagĩra mũthamaki maĩndũ. Maaheanĩtwo kũrĩ we kũringana na ciĩranĩro cia Ngai niguo mamũtũũgagĩrie. Ngai aaheete Hemani ariũ ikũmĩ na ana, na airĩtu atatũ. 6 Andũ aya othe maarũgamagĩrĩrwo nĩ maithe mao niguo mainage thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, marĩ na thaani iria ihũũrithanagio ikagamba, na inanda cia kinũbi, na inanda cia mũgeeto, nĩ ũndũ wa ũtungata wa nyũmba ya Ngai. Asafu, na Jeduthuni, na Hemani nao

maarūgamagīrīrwo nī mūthamaki. **7** Hamwe na andū a nyūmba ciao, arīa othe maarutitwo na makagīa na ūūgī wa kūnīra Jehova, othe maarī andū **288**. **8** Andū ethī na akūrū ūndū ūmwe, na arutani o na arutwo, nīmacuukire mītī nīguo magāirwo mawīra mao. **9** Mūtī wa mbere, ūrīa warī wa Asafu, wagwīrīire Jusufu, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; wa keerī wagwīrīire Gedalia, we na andū a nyūmba yao, na ariū ao, maarī andū **12**; **10** wa gatatū wagwīrīire Zakuri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **11** wa kana wagwīrīire Izirī, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **12** wa gatano wagwīrīire Nethania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **13** wa gatandatū wagwīrīire Bukia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **14** wa mūgwanja wagwīrīire Jesarela, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **15** wa kanana wagwīrīire Jeshia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **16** wa kenda wagwīrīire Matania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **17** wa ikūmi wagwīrīire Shemei, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **18** wa ikūmi na ūmwe wagwīrīire Azareli, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **19** wa ikūmi na tīrī wagwīrīire Hashabia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **20** wa ikūmi na itatū wagwīrīire Shubaeli, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **21** wa ikūmi na ina wagwīrīire Matithia, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **22** wa ikūmi na itano wagwīrīire Jerimothu, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **23** wa ikūmi na itandatū wagwīrīire Hanania, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **24** wa ikūmi na mūgwanja wagwīrīire Joshibekasha, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **25** wa ikūmi na inana wagwīrīire Hanani, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **26** wa ikūmi na kenda wagwīrīire Malothi, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **27** wa mīrongo tīrī wagwīrīire Eliatha, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **28** wa mīrongo tīrī na ūmwe wagwīrīire Hothiru, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **29** wa mīrongo tīrī na tīrī wagwīrīire Gidaliti, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **30** wa mīrongo tīrī na itatū wagwīrīire Mahaziothu, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**; **31** wa mīrongo tīrī na ina wagwīrīire Romamuti-Ezeri, na ariū ake, na andū a nyūmba yao, maarī andū **12**.

26 Ikundi cia arangīrī a iHINGO: kuuma kūrī andū a Kora maarī: Meshelemia mūrū wa Kore, ūmwe wa ariū a Asafu. **2** Ariū a Meshelemia maarī: Zekaria, na nīwe warī wa irigithathi, na Jediaeli aarī wa keerī, na Zebadia aarī wa gatātū, na Jathinieli aarī wa kana, **3** na Elamu aarī wa gatano, na Jehohanani aarī wa gatandatū, na Eliehoenai aarī wa mūgwanja. **4** Ariū a Obedi-Edomu maarī: Shemaia, na nīwe warī wa irigithathi, na Jehozabadu aarī wa keerī, na Joa aarī wa gatātū, na Sakaru aarī wa kana, na Nethaneli aarī wa gatano, **5** na Amieli aarī wa gatandatū, na Isakaru aarī wa mūgwanja, na Peulethai aarī wa kanana, nīgukorwo Ngai nīarathimite Obedi-Edomu. **6** Mūrīū Shemaia

o nake aarī na ariū ake, arīa maarī atongoria thīnī wa nyūmba ya ithe wao, tondū maarī andū ehoti. **7** Ariū a Shemaia maarī: Othini, na Refaeli, na Obedi, na Elizabadu, nao andū a nyūmba yao, Elihu, na Semakia, maarī andū ehoti. **8** Acio othe maarī a njiaro cia Obedi-Edomu; o hamwe na ariū ao, na andū a nyūmba yao maarī andū ehoti, na maarī na hinya wa kūruta wīra. Njiaro cia Obedi-Edomu othe maarī andū **62**. **9** Meshelemia nī aarī na ariū ake na andū a nyūmba yao, arīa maarī andū ehoti, othe maarī andū **18**. **10** Ariū a Hosa ūrīa Mūmerari maarī: Shimuri na nīwe warī mūtongoria wao (o na gūtūika tiwe warī irigithathi, ithe nīamūthuurite atūike mūtongoria wao), **11** Hilikia aarī wa keerī, nake Tabalia aarī wa gatātū, na Zekaria aarī wa kana. Ariū a Hosa na andū a nyūmba yao othe maarī andū **13**. **12** Ikundi icio cia arangīrī a iHINGO ciitanitio na anene ao, ciarī na mawīra ma gūtungata thīnī wa hekarū ya Jehova o ta andū arīa angī a nyūmba yao. **13** Andū ethī na andū akūrū o ūndū ūmwe nīmacuukīre o kīHINGO mītī kūrīngana na nyūmba ciao. **14** Mūtī wa KīHINGO kīa Irathīro wagwīrīire Shelemia. Ningī magīcuuka mītī nī ūndū wa mūrīū Zekaria, ūrīa warī mūheani kīrīra mūūgī, nake akīgīrwo nī mūtī wa KīHINGO gīa Gathigathini. **15** Mūtī wa KīHINGO gīa Gūthini wagwīrīire Obedi-Edomu, naguo mūtī wa nyūmba-ya-kūigwo-into ūkīgīwīra ariū ake. **16** Mītī ya KīHINGO gīa Ithūro, na KīHINGO gīa Shaleketu mwena wa njīra ya rūgongo, yagwīrīire Shupimu na Hosa. Arangīrī maaikaraga metanīrīre. **17** O mūthenya gwakoragwo na Alawii atandatū mwena wa irathīro, na Alawii ana mwena wa gathigathini, na Alawii ana mwena wa gūthini, na Alawii eerī mahinda mothe nyūmba-inī ya kūigwo-into. **18** Nayo nja ya mwena wa ithūro, Alawii ana maikaraga njīra-inī, na Alawii eerī maikaraga kūu nja. **19** Icio nīcio ciarī ikundi cia arangīrī a iHINGO arīa maarī a njiaro cia Kora na Merari. **20** Alawii arīa angī nīo maarūgamagīrīra igīna cia nyūmba ya Ngai na igīna cia indo iria nyamūre. **21** Njiaro cia Ladani, arīa maarī Agerishoni na ūndū wa Ladani, na maarī atongoria a nyūmba cia Ladani ūcio Mūgerishoni, maarī: Jehieli, **22** na ariū a Jehieli, na Zethamu, na mūrū wa nyina Joeli. Acio nīo maarūgamagīrīra igīna cia hekarū ya Jehova. **23** Kuuma kūrī andū a Amuramu, na Iziharū, na Hebironi, na Uzieli maarī: **24** Shubaeli wa rūciarū rwa Gerishomu mūrū wa Musa, na nīwe warī mūnene wa kūrūgamīrīra igīna. **25** Andū a nyūmba yao kuuma kūrī Eliezeri: maarī mūrīū Rehabia, na Jeshia aarī mūrīū wa Rehabia, na Joramu aarī mūrīū wa Jeshia, na Zikiri aarī mūrīū wa Joramu, na Shelomithu aarī mūrīū wa Zikiri. **26** Shelomithu na andū a nyūmba yao nīo maarūgamagīrīra igīna ciothe cia indo iria ciarī nyamūre nī Mūthamaki Daudi, na indo iria ciarī nyamūre nī atongoria a nyūmba arīa maarī anene a ikundi cia ngiri ngiri na ikundi cia igana igana, na ikaamūrwo nī anene arīa angī a mbūtū cia ita. **27** Indo imwe cia iria ciatathitwo mbaara-inī maaciamūrīre wīra wa gūcookereria hekarū ya Jehova. **28** Na rīrī, indo ciothe iria ciaamūrītwo nī Samūeli ūrīa muoni-maūndū, na ikaamūrwo nī Saūlū mūrū wa Kishu, na Abineri mūrū wa Neri, na Joabu mūrū wa Zeruia, na indo iria ingī

ciothe ciamūrītwo-rī, ciamenyagīrītwo nī Shelomithu na andū a nyūmba yao. **29** Kuuma kūrī andū a Iziharu: Kenania na ariū ake nīmaheirwo mawīra na kūu nja ya hekarū matuīke anene na acirithania a Isiraeli. **30** Kuuma kūrī andū a Hebironi: maarī Hashabia na andū a nyūmba yao, andū ehoti 1,700; nīo maarūgamūrīre wīra wa Jehova wothe kūu Isiraeli mwena wa ithūiro wa Jorodani, o na wīra wa gūtungatīra mūthamaki. **31** Kuuma kūrī andū a Hebironi, Jeria nīwe warī mūnene wao kūrīngana na maandīko ma njarwa cia nyūmba ciao. Mwaka wa mīrongo īna wa ūthamaki wa Daudi nī gwatuīrīrio maandīko-inī, na gūkīoneka thīnī wao andū ehoti o kūu Jazeri ya Gileadi. **32** Jeria aarī na andū a nyūmba yao 2,700 aarī maarī ehoti na maarī atongoria a nyūmba, nake Mūthamaki Daudi akīmatua arūgamūrīri a andū a Rubeni, na a andū a Gadi, na nuthu ya mūhīrīga wa Manase maīndū-inī mothe marīa maakonainie na Ngai, o na marīa maakonainie na ūhoro wa mūthamaki.

27 Ūyū nīguo mūtatarata andū a Isiraeli aarī maarī atongoria a nyūmba, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na ikundi cia o igana igana, na anene ao, aarī maatungatagīra mūthamaki maīndū-inī mothe makonīī ikundi cia mbūtū cia ita iria ciakoragwo wīra-inī mweri o mweri, mwaka wothe. O gūkundi kīarī kīa andū 24,000. **2** Mūrūgamūrīri wa gūkundi kīa mbere kīa mweri wa mbere aarī Jashobeamu mūrū wa Zabidieli. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **3** Nake aarī wa rūciaro rwa Perezū, na nīwe warī mūnene wa anene othe a mbūtū cia ita mweri wa mbere. **4** Mūrūgamūrīri wa gūkundi kīa mweri wa keerī aarī Dodai ūrīa Mūahohi; mūtongoria wa gūkundi gīake aarī Mikilothu. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **5** Mūnene wa mbūtū cia ita wa gatātū, wa mweri wa itātū aarī Benaia mūrū wa Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai. Nīwe warī mūnene, na gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **6** Benaia ūcio nīwe warī njamba mūno gatagatī-inī ka aarī Mīrongo Itātū na nīwe warī mūnene wao. Gūkundi gīake kīarūgamagīrītwo nī mūrū Amizabadi. **7** Mūnene wa kana, wa mweri wa īna, aarī Asaheli mūrū wa nyina na Joabu; mūrū Zebadia nīwe wacookire ithenya rīake. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **8** Mūnene wa gatano mweri wa itano, aarī Shamuhuthu ūrīa Mūzirahi. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **9** Mūnene wa gatandatū wa mweri wa itandatū, aarī Ira mūrū wa Ikeshu ūrīa Mūtekoa. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **10** Mūnene wa mūgwanja wa mweri wa mūgwanja, aarī Helezu ūrīa Mūpeloni, wa rūciaro rwa Efiraimu. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **11** Mūnene wa kanana, wa mweri wa īnana, aarī Sibekai ūrīa Mūhushathi wa rūciaro rwa Azerahi. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **12** Mūnene wa kenda wa mweri wa kenda aarī Abiezeri ūrīa Mūanathothu wa rūciaro rwa Benjamini. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **13** Mūnene wa ikūmi, wa mweri wa ikūmi, aarī Maharai ūrīa Mūnetofathi wa rūciaro rwa Azerahi. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **14** Mūnene wa ikūmi na ūmwe, wa mweri wa ikūmi na ūmwe, aarī Benaia ūrīa Mūpirathoni wa rūciaro rwa Aefiraimu. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **15** Mūnene wa ikūmi na eerī, mweri wa ikūmi na īrī,

aarī Helidai ūrīa Mūnetofathi, wa kuuma nyūmba ya Othineli. Gūkundi gīake kīarī na andū 24,000. **16** Anene aarī maathaga mīhīrīga ya Isiraeli maarī aya: mūnene wa mūhīrīga wa Rubeni aarī Eliezeri mūrū wa Zikiri; mūnene wa mūhīrīga wa Simeoni aarī Shefatia mūrū wa Maaka; **17** mūnene wa mūhīrīga wa Lawi aarī Hashabia mūrū wa Kemueli; mūnene wa mūhīrīga wa Harūni aarī Zadoku; **18** mūnene wa mūhīrīga wa Juda aarī Elihu mūrū wa ithe na Daudi; mūnene wa mūhīrīga wa Isakaru aarī Omuri mūrū wa Mikaeli; **19** mūnene wa mūhīrīga wa Zebuluni aarī Ishimaia mūrū wa Obadia; mūnene wa mūhīrīga wa Nafitali aarī Jeremothu mūrū wa Azirieli; **20** mūnene wa mūhīrīga wa Aefiraimu aarī Hoshea mūrū wa Azazia; mūnene wa nuthu īmwe ya mūhīrīga wa Manase aarī Joeli mūrū wa Pedaia; **21** mūnene wa nuthu irīa ingī ya mūhīrīga wa Manase kūu Gileadi aarī Ido mūrū wa Zekaria; mūnene wa mūhīrīga wa Benjamini aarī Jaasieli mūrū wa Abineri; **22** mūnene wa mūhīrīga wa Dani aarī Azareli mūrū wa Jerohamu; Acio nīo maarī anene aarī maathaga mīhīrīga ya Isiraeli. **23** Daudi ndaatarire andū a mīaka mīrongo īrī na aarī mataakinyītie, tondū Jehova nieranīre atī nīakaingīhia Isiraeli matuīke o ta njata cia matu-inī. **24** Joabu mūrū wa Zeruia nīambīrīrie gūtara andū, no ndaarīkirie. Mang'ūrī nīmakinyīrie Isiraeli nī ūndū wa itarana rīu. Naguo mūigana wa itarana rīu ndwandīkīrwo ibuku-inī rīa maīndū ma Mūthamaki Daudi. **25** Azimavethu mūrū wa Adieli nīwe warūgamagīrīra nyūmba iria ciaigagwo indo cia ūthamaki. Jonathani mūrū wa Uzia nīwe warūgamagīrīra nyūmba cia kūigwo indo kūu ng'ongo-inī, na matūūra-inī, na tūtūūra-inī, o na mīthiringo irīa mīraihu na igūrū ya arangīri. **26** Eziri mūrū wa Kelubu nīwe warūgamagīrīra andū aarī maarutaga wīra wa kūrīma mīgūnda. **27** Shimei ūrīa Mūramathi nīwe warūgamagīrīra mīgūnda ya mīthabībū. Zabadi ūrīa Mūshifimi nīwe warūgamagīrīra maciaro ma mīthabībū matanekīrwo mītūngi-inī. **28** Baali-Hanani ūrīa Mūgederi nīwe warūgamagīrīra mīti ya mītamaiyū na ya mīborothandi magūrū-inī ma irīma cia mwena wa irathīro. Joashu nīwe warūgamagīrīra kūrīa kwaigagwo maguta ma mītamaiyū. **29** Shitirai ūrīa Mūsharoni nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarīithagio Sharoni. Shafati mūrū wa Adilai nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia ng'ombe iria ciarī cianda-inī. **30** Obili ūrīa Mūishumaeli nīwe warūgamagīrīra ngamīra. Jehedeia ūrīa Mūmeronothu nīwe warūgamagīrīra ndigiri. **31** Jazizi ūrīa Mūhagari nīwe warūgamagīrīra ndūūru cia mbūrī. Acio othe nīo maarī anene aarī marūgamagīrīra indo ciothe cia Mūthamaki Daudi. **32** Jonathani mamawe wa Daudi aarī mūheani kīrīra, mūndū mūnenyi maīndū na mwandīki-marīa. Nake Jehieli mūrū wa Hakimoni nīwe wamenyagīrīra ariū a mūthamaki. **33** Ahithofeli nīwe waheaga mūthamaki kīrīra. Nake Hushai ūrīa Mūariki aarī mūrata wa mūthamaki. **34** Jehoiada mūrū wa Benaia na Abiatharu nīo maacookire ithenya rīa Ahithofeli. Joabu nīwe warī mūnene wa mbūtū cia ita cia mūthamaki.

28 Daudi nīatūmanīre anene othe a Isiraeli moongane Jerusalem, nao nīo: anene aarī

maarugamirire mihiriga, na anene a ikundi iria ciatungatagira muthamaki, na anene a ikundi cia o ngiri ngiri na anene a ikundi cia o igana igana, na anene aria maarugamirire indo ciothe na mahiu ma muthamaki na ma ariu ake o na anene a nyumba ya uthamaki, na andu aria maar njamba, na andu othe aria maar urume wa kuria mbaara. **2** Muthamaki Daudi niarugamire akimeera atiri: "Ta thikiririai, inyu ariu a baba na andu akwa. Nindatuitha na ngoro yakwa gwaka nyumba ituike handu ha kuhurukio ithanduku ria kirikanio kia Jehova, ari ho gaturwa ka makinya ma Ngai witu, na ngihaaria kumiaka. **3** No Ngai akinjira atiri, 'Wee ndugwaka nyumba itanitho na Riitwa riakwa, tondü wee uri mundu wa mbaara na niutithe thakame.' **4** "No Jehova, Ngai wa Isiraeli, niathuurire kuuma kuri nyumba iitu yotha nduika muthamaki wa Isiraeli nginya tene. Niathuurire Juda atuika mutongoria, na kuuma nyumba ya Juda agithuura nyumba ya baba, na kuuma kuri ariu a baba akiona kwagirire aandue ni muthamaki wa Isiraeli yotha. **5** Haru ariu akwa othe, tondü Jehova niaheete ariu aingi-ri, niathuurite muriu wakwa Solomoni aikarire gitia kua uthamaki wa Jehova, athamakire Isiraeli. **6** Aanjiirire atiri: 'Muriu waku Solomoni niwe ugaaka nyumba yakwa na nja ciakwa, nigukorwo nindimthuurite atuika muriu wakwa na ni nduika ithe. **7** Ningahaanda uthamaki wake nginya tene angituura arumithe maathani na mawatho makwa ta uria kurekwo ihinda riri.' **8** "Ni undu ucio, riu ndamwatha o haha maitho-ini ma andu a Isiraeli othe na kiungano giki kia Jehova, o nake Ngai witu akiuguaga: Mumenyerere, na murumagiri maathani mothe ma Jehova Ngai wanyu, nigeetha mwigwathire bururi uyü mwega, na mukautigira njaro cianyu ituika igai riao nginya tene. **9** "Nawe muru wakwa Solomoni-ri, tüura umenyete Ngai wa thogu, na umitungatagire wirutire na ngoro yaku yotha na kwiyendera, nigukorwo Jehova atuiragia ngoro o yotha, na akamenya gitumi o giothe kia meciiria ma cio. Ungimurongooria no umuone; no ungimutirika, agaakurega nginya tene. **10** Güciirire riu, nigukorwo Jehova niwe athuurite wa gwaka hekaru iri handu hatheru. Gĩa na hinya na urute wira ucio." **11** Hindi iyo Daudi akinengera muriu Solomoni micooro ya mwako wa githaku kia hekaru, na nyumba ciayo, na nyumba cia kugwo indo, na tünnyumba twayo twa iguru, na tünnyumba twa thini, na handu ha kuhoroherio mehia. **12** Akimünengera micooro ya miko yotha iria Roho eekirite meciiria-ini make ikonii nja cia hekaru ya Jehova, na ya tünnyumba tuothe türia twamithiururukii na tünnyumba twa kugwo igiina cia hekaru ya Ngai, na gwa kugwo igiina cia indo iria nyamure. **13** Ningi akimutaaria wira wa ikundi cia athinjiri-Ngai, na wa Alawii, na wira wothe wa utungata thini wa hekaru ya Jehova, o na wa indo ciothe cia kuhuthagirwo utungata-ini wayo. **14** Nake akiheana müigana wa uritu wa thahabu ya guthondeka indo ciothe cia thahabu cia kuhuthagirwo utungata-ini wa mithemba o mithemba, na uritu wa betha ya guthondeka indo ciothe cia betha cia kuhuthagirwo utungata-ini wa mithemba o mithemba, ta üü: **15** uritu wa thahabu ya guthondeka miti ya thahabu ya kugirirwo matawa na

matawa mayo, na uritu wa o muti na matawa maguo; na uritu wa betha ya guthondeka o muti wa betha wa kugirira tawa na matawa maguo, kuringana na uria muti wa kugirira matawa wahuthagirwo: **16** uritu wa thahabu ya guthondeka metha ya kugirira migate iria miamure; na uritu wa betha ya guthondeka metha cia betha; **17** na uritu wa thahabu therie ya guthondeka hüuma, na mbakuri cia kuminjaminjiria, na nyingi, uritu wa thahabu ya guthondeka o thaani ya thahabu; na uritu wa betha ya guthondeka o thaani ya betha; **18** na uritu wa thahabu therie ya guthondeka kigongona gĩa gücinirwo übumba. O na ningi akimünengera micooro wa ngaari ya ita, üguo ni kuuga ya makerubi ma thahabu maria maatamburukitie mathagu makahumbira ithanduku ria kirikanio kia Jehova. **19** Daudi akiuga atiri, "Maundu maya mothe ndimandikite uria ndatongoririo ni guoko kwa Jehova kuri iguru riakwa, na akihe umenyo wa maundu mothe ma micooro uyü." **20** Ningi Daudi akiira muriu Solomoni atiri, "Gĩa na hinya na wiyumirire, na urute wira ucio. Ndügetigire na ndugakue ngoro, tondü Jehova Ngai, o we Ngai wakwa, ari hamwe nawe. Ndagagutiganiria kana agutirike nginya riria wira wothe uria ukaarutwo ni undu wa utungata wa hekaru ya Jehova ügaathira. **21** Ikundi cia athinjiri-Ngai na Alawii, niciihaaririe ni undu wa wira wothe wa hekaru ya Ngai, na mundu o wothe uri na wendo na nio wira wa ubundi o wothe niagaguteitha wira-ini uyü. Anene na andu othe nimarathikagira wathani waku wothe."

29 Ningi Muthamaki Daudi akiira kiungano kiu giothe atiri: "Muriu wakwa Solomoni, uria Ngai athuurite, ni mwithi na ndari na umenyo wa kugana. Wira üyü ni müene, tondü nyumba ino ihaana ta ya uthamaki ti ya mundu no ni ya Jehova Ngai. **2** Ninjigithitie indo na uhoti wakwa wothe ni undu wa hekaru ya Ngai wakwa, ngaiga thahabu ni undu wa guthondeka indo cia thahabu, na betha ni undu wa guthondeka indo cia betha, na gicango ni undu wa guthondeka indo cia gicango, na kigera ni undu wa guthondeka indo cia kigera, na mbaü ni undu wa guthondeka indo cia mbaü, o na tühiga türia twitagwo onigithi türia tütheecagirirwo indo-ini, na tühiga türia tühenagia twa kugemia nyumba, na tühiga twa rangi wa mithemba miingi, na tühiga twa goro twa mithemba miingi, na mahiga ma nyaigi ma mithemba uria mwega, indo icio ciothe ngaigithia iri nyingi müno. **3** Makiria ma üguo, haru kwirutira gwakwa iguru ria hekaru ya Ngai wakwa ninguheana kigina giakwa mwene gĩa thahabu na betha ni undu wa hekaru ya Ngai wakwa, na icio ngüciheana nyongerere kiria kingi njigithitie ni undu wa hekaru ino theru: **4** nguheana taranda ngiri ithatu cia thahabu, o thahabu iria ya Ofiri, na taranda ngiri mügwanja cia betha iria therie ni undu wa kugemia thingo cia nyumba, **5** o na ni undu wa wira wa thahabu na indo cia wira wa betha uria wothe ukaarutwo ni mabundi. Na riri, nüü ükwämürira Jehova ümuthi na kwiyendera?" **6** Hindi iyo atongoria a nyumba, na anene a mihiriga ya Isiraeli, na anene a ikundi cia ngiri ngiri na anene a ikundi

cia igana igana na anene ariā maarūgamagīrira wira wa mūthamaki makīheana indo na kwīyendera. 7 Nī ūndū wa wira wa hekarū ya Ngai nīmaheanire taranda ngiri ithano, na dariki ngiri ikūmi cia thahabu, na taranda ngiri ikūmi cia betha, na taranda ngiri ikūmi na inyanya cia gīcango, na taranda ngiri igana rīmwe cia kīgera. 8 Mūndū o wothē warī na tūhiga twa goro nīatūheanire thīnī na kīgīna kīa hekarū ya Jehova kīria kīamenyagīrīrwo nī Jehieli ūria Mūgerishoni. 9 Andū nīmakenirio nī ūria atongoria ao maamūkiire ūhoro ūcio na kwīyendera, tondū nīmarutīire Jehova indo na ngoro yao yothē matekūringīrīrio. Mūthamaki Daudi o nake nīakenire mūno. 10 Daudi nīagocire Jehova ari mbere ya kīūngano kīu gīothe, akiuga atīrī, “Ūrogoocwo wee, o Wee Jehova, Ngai wa ithe witū Isīraeli, kuuma tene nginya tene. 11 Wee Jehova-rī, ūnene, na hinya, na riiri, na wathani, na ūkengi nī ciaku, nīgūkorwo kīndū o gīothe kīrī igūrū na thī nī giaku. Wee Jehova, ūthamaki nī waku; nītūtūgīrītio, ūkanenehio gūkīra indo ciothe. 12 Ūtonga na gītīo ciumaga kūrī we; Wee nīwe wathaga indo ciothe. Hinya na ūhoti wa gūtūgīria o na kūhe andū othe hinya iri moko-inī maku. 13 Na rīrī, Ngai witū, nītūgūgūcookeria ngaatho, na tūkagooca rītwa riaku rīrī riiri. 14 “No nī ngīrī ū, nao andū akwa-rī, makīrī a, atī no tūhote kūheana na ūtaana ta ūyū? Indo ciothe ciumaga kūrī we, na kīria twakūhe no kīria kīumīte moko-inī maku. 15 Ithūī tūrī ageni na agendi maitho-inī maku, o ta ūria maithe maitū ma tene othe maatariī. Matukū maitū gūkū thī matariī o ta kīruru, na gūtīrī mwīhoko wa gūtūūra. 16 Wee Jehova Ngai witū, ūngī wa indo ici twaruta cia gūgwakīra hekarū nī ūndū wa Rītwa riaku Itheru ciumīte guoko-inī gwaku, na ciothe no ciaku. 17 Nī nīnjūū atī Wee Ngai wakwa nītūtūragia ngoro, na nīūkenagio nī ūrūngīrīru wa ngoro. Indo ici ciothe ndīcīheanīte na kwīyendera na wīhokeku. Na rīu ndī na gīkeno nī ūndū wa kwīonera ūria andū aya aku marī haha makūrūtīire indo na wendo. 18 Wee Jehova, Ngai wa maithe maitū Iburahīmu, na Isaaka na Isīraeli, tūtūria wendo ūyū ūrī ngoro-inī cia andū aku nginya tene na ūtūme matūūre magwathīkagīra. 19 Na ūhotithie mūrīū wakwa Solomoni kwīrutīra na ngoro yake yothē, kūmenyagīrīra maathani maku, na maūndū marīa wee wendaga o na kīrīra giaku kīa watho wa kūrūmīrīrwo, na ekage maūndū mothe nīguo aake mwako wa nyūmba īno ihaana ta nyūmba ya ūthamaki, irīa nī njigithīrie indo ciayo.” 20 Ningī Daudi akīra kīūngano gīothe atīrī, “Goocai Jehova Ngai wanyu.” Nī ūndū ūcio andū othe makīgooca Jehova Ngai wa maithe mao; makīnamīrīra, na makīgūithia thī mbere ya Jehova na mbere ya mūthamaki. 21 Mūthenya ūyū ūngī makīrutīra Jehova magongona na makīmūrūtīra maruta ma njino, ta ūū: ndegwa ngiri īmwe, na ndūrūme ngiri īmwe na tūtūrūme ngiri īmwe, o hamwe na maruta mao ma indo cia kūnyuuo na magongona mangī maingī nī ūndū wa andū a Isīraeli othe. 22 Makīrīa na makīnyua marī na gīkeno kīnene mūthenya ūcio marī hau mbere ya Jehova. Ningī makīamūkīra Solomoni mūrū wa Daudi ari mūthamaki hīndī ya keerī, na makīmūtīrīria maguta mbere ya Jehova atuīke

wa kūmathamakīra, nake Zadoku atuīke mūthūnjīri- Ngai. 23 Nī ūndū ūcio Solomoni agīkarīra gītī gīa ūthamaki kīa Jehova, na agītūika mūthamaki ithenya rīa ithe Daudi. Nake akīgaacīra na agīathīkīrwo Isīraeli guothe. 24 Anene othe, na andū ariā maarī njamba, hamwe na ariū a Mūthamaki Daudi othe magītīkīra Mūthamaki Solomoni amaathage. 25 Jehova agītūgīria Solomoni mūno maitho-inī ma andū a Isīraeli othe, na akīmūhe ūthamaki ūrī na riiri ūtaahetwo mūthamaki ūngī wa Isīraeli mbere īyo. 26 Daudi mūrū wa Jesii aarī mūthamaki wa Isīraeli guothe. 27 Aathamakīire Isīraeli mīaka mīrongo īna, mīaka mūgwanja yayo agīthamaka ari Hebironi, nayo mīaka mīrongo itatū na itatū agīthamaka ari Jerusalemu. 28 Aakuire ari mūkūrū mūno, arikītie gūkenera gūtūūra gwake matukū maingī, na ari mūtongu, na agatīo. Mūrū Solomoni nīwe wathamakire ithenya riake. 29 Naho ha maūndū marīa makoniī wathani wa Mūthamaki Daudi kuuma kīambīrīria nginya mūthia, nīmandikītwo thīnī wa maandīko ma Samūeli ūria warī muoni-maūndū, na maandīko-inī ma Nathani ūria mūnabī na maandīko-inī ma Gadi ūria muoni-maūndū, 30 hamwe na maūndū mothe marīa maakoniī ūthamaki wake na ūhoti ūria aari nago, na ūria maūndū marīa maamūthiūrūkīire maatariī na ma Isīraeli na mothamaki ma mabūrūri marīa mangī mothe.

2 Maündũ

1 Solomoni, mürũ wa Daudi, nĩhaandire akĩrũma wega ũthamaki-inĩ wake, nĩgũkorwo Jehova Ngai wake aarĩ hamwe nake na akĩmũnenehia mũno makĩria. **2** Nake Solomoni akĩarĩria andũ a Isiraeli othe: akĩarĩria anene a mbũtũ cia o ngiri ngiri, na anene a mbũtũ cia o igana igana, na aciiri, o na atongoria othe a kũu Isiraeli, na atongoria a nyũmba. **3** Nake Solomoni na kũngano kũu gĩothe makĩambata kũndũ kũria gũtũũgũ kũu Gibeoni, nĩgũkorwo Hema-ya-Gũtũnganwo ya Ngai nĩkuo yarĩ, ĩria Musa ndungata ya Jehova aathondekeire kũu werũ-inĩ. **4** Na rĩrĩ, Daudi nĩambatĩtie ithandũkũ rĩa Ngai kuuma Kiriathu-Jearimu akariĩgia harĩa aarĩthondekeire, tondũ niariambiĩre hema kũu Jerusalemu. **5** No kĩgongona gĩa gĩcango kĩria giathondeketwo nĩ Bezaleli mürũ wa Uri, mürũ wa Huru, kĩarĩ Gibeoni mbere ya hema ĩria nyamũre ya Jehova; nĩ undũ ũcio Solomoni na kũngano kũu magĩthĩ hau gũtũũria ũgoro kuuma kũrĩ Jehova. **6** Solomoni akĩambata kĩgongona-inĩ kũu gĩa gĩcango o hau mbere ya Jehova thĩnĩ wa Hema-ya-Gũtũnganwo, na akĩrutĩra hau igũrũ wakĩo magongona ngiri ĩmwe ma njino. **7** Ũtukũ o ro ũcio-rĩ, Ngai akĩumĩra Solomoni, akĩmwĩra atĩrĩ, “Hooya kĩria gĩothe ĩkwenda nguhe.” **8** Solomoni agĩcookeria Ngai atĩrĩ, “Nĩwekiĩre baba Daudi maĩndũ manene ma ũtugi na nĩũndũite mũthamaki ithenya rĩake. **9** Na rĩrĩ, Wee Jehova Ngai, reke ũria werĩire baba Daudi ũhinge, nĩgũkorwo nĩũndũite mũthamaki wa andũ aingĩ o ta rũkũngũ rwa thĩ. **10** He ũũgĩ na ũmenyo, nĩguo ndongoragie andũ aya, nĩ undũ-rĩ, nũũ ũngĩhota gwachata andũ aya aku aingĩ ũũ?” **11** Ngai akĩĩra Solomoni atĩrĩ, “Kuona atĩ undũ ũyũ nĩguo wendi wa ngoro yaku na ndũnahoooya ũtonga, kana kũgia indo nyingĩ o na kana gĩtĩio, kana gĩkuũ gĩa thũ ciaku, na kuona atĩ ndũnahoooya ũtũũre muoyo matukũ maingĩ, no wahoooya ũũgĩ na ũmenyo wa gwachaga andũ akwa aĩa ngũtũite mũthamaki wao-rĩ, **12** nĩ undũ ũcio nĩũkũheo ũũgĩ na ũmenyo. O na ningĩ nĩngũkũhe ũtonga, na indo nyingĩ o na gĩtĩio, ĩria itarĩ mũthamaki ũrĩ wakorwo nacio mbere ĩyo, na gũtarĩ mũthamaki ũkaagia nacio thuuha waku.” **13** Ningĩ Solomoni agĩthĩ Jerusalemu oimĩte handũ harĩa hatũũgũ kũu Gibeoni hau mbere ya Hema-ya-Gũtũnganwo. Nake agĩthamakĩra Isiraeli. **14** Solomoni nĩacookanĩrĩrie ngaari cia ĩta na mbarathi; aarĩ na ngaari cia ĩta 1,400 na mbarathi 12,000 ĩria aigite matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ĩta, na akaiga ĩria ingĩ hakuĩ nake kũu Jerusalemu. **15** Mũthamaki niatũĩmire betha na thahabu cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, mĩtarakwa nayo yarĩ mĩingĩ o ta mĩkũyũ ĩria ĩrĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma. **16** Mbarathi cia Solomoni cioimaga Misiri na kuuma Kilikia, nao onjorithia a mũthamaki maacigũraga kuuma Kilikia. **17** Maagũraga ngaari ĩmwe ya ĩta kuuma Misiri cekerĩ 600 cia betha, nayo mbarathi ĩmwe ĩkoima cekerĩ 150. Ningĩ nĩmacookaga magacitwara ikenderio athamaki othe a Ahiti na a Suriata.

2 Solomoni nĩathanire gwakwo hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o na kwĩyakĩria nyũmba yake ya ũthamaki. **2** Nĩandĩkithirie andũ 70,000 a gũkuua mĩrigo, na 80,000 a gwacũhia mahiga ĩrĩma-inĩ, na anyabara 3,600 a kũmaroraga. **3** Solomoni agĩtũmĩra Hiramũ mũthamaki wa Turo ndũmĩrĩrĩ ĩno: “Ndehithiria mĩgogo ya mĩtarakwa o ta ũria wekiĩre baba Daudi rĩria wamũrehithĩrie mĩtarakwa ya gwaka nyũmba ya ũthamaki ya gũkaraga. **4** Na rĩrĩ, rĩu ndĩ hakuĩ gwaka hekarũ ĩtanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova Ngai wakwa na ndĩmĩamũre ĩtũike yake ya gũcinagĩra ũbumba ũria ũtararikaga wega mbere yake, o na ya kũigagwo mĩgate ĩria mĩamũre mahinda mothe, na ya kũrutagĩra magongona ma njino o rũciĩni, na hwaĩ-inĩ, na mĩthenya ya Thabatũ, na hĩndĩ ya Tũrũgamo twa Mweri na ciathi ĩria nyamũre cia Jehova Ngai witũ. ũyũ nĩ watho mwandike wa Isiraeli wa gũtũũra nginya tene. **5** “Hekarũ ĩria ngwaka nĩ nene mũno, tondũ Ngai witũ nĩ mũnene gũkĩra ngai ĩria ingĩ ciothe. **6** No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kũmwakĩra hekarũ, kuona atĩ igũrũ, o kũria igũrũ mũno, ndangĩganĩra kuo? Nĩ ndĩkĩrĩ ũ wa kũmwakĩra hekarũ, tĩga no handũ ha gũcinagĩra magongona mbere yake? **7** “Tondũ ũcio-rĩ, ndũmĩra mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gwaka indo cia thahabu na betha, na gĩcango o na ĩgera na rangi wa ndathi, na rangi mĩtune ta gakarakũ na rangi wa bururu, na mũndũ mũũgĩ na wĩra wa gũkurura mĩcoro, oke arute wĩra Juda na Jerusalemu hamwe na aruti a wĩra akwa aĩa oogĩ na wĩra, aĩa maahaarĩrio nĩ baba Daudi. **8** “O na ningĩ undeihithirie mĩgogo ya mĩtarakwa, na mĩthengera, na mĩthandari yumĩte kũu Lebanoni, tondũ nĩnjũũ andũ aku nĩ oogĩ na ũgoro wa gwatũra mbaũ. Andũ akwa makaarutĩthanagia wĩra na andũ aku **9** nĩgeetha ũnyonere mbaũ nyingĩ, tondũ hekarũ ĩria ngwaka no nginya ĩkorwo ĩrĩ nene na ĩrĩ thaka mũno. **10** Nĩngaahere ndungata ciaku ĩria ciatũũraga mbaũ kori 20,000 cia mĩtu wa ngano, na kori 20,000 cia cairi, na mbathi 20,000 cia ndibei, na mbathi 20,000 cia maguta ma mĩtamaĩyũ.” **11** Nake Hiramũ mũthamaki wa Turo akĩandĩka marĩa agĩcookeria Solomoni ũgoro, akiuga atĩrĩ: “Tondũ wa ũria Jehova endete andũ ake-rĩ, nĩagĩtũite mũthamaki wao.” **12** Ningĩ Hiramũ agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ: “Jehova Ngai wa Isiraeli arogocwo, o we wombire igũrũ na thĩ! Nĩahete Mũthamaki Daudi mũriũ mũũgĩ, ũheetwo ũhoti wa gwĩciĩria na ũkũũrani wa maĩndũ, we nĩwe ũgwakĩra Jehova hekarũ o na eyakĩre nyũmba ya ũthamaki. **13** “Nĩngũgũtũmĩra Huramu-Abi, mũndũ mũũgĩ mũno na wĩra, **14** ũria nyina wake oimĩte Dani nake ĩthe akoima Turo. Nĩarutĩtwo kũruta wĩra wa thahabu na wa betha, na wa gĩcango na wa kĩgera, na wa mahiga na wa mbaũ, na wa ndigĩ cia rangi wa ndathi na wa rangi wa bururu na wa ndigĩ cia rangi mĩtune ta gakarakũ, na wa gatani ĩria njega. Nĩarikĩtie kwĩmenyeria kũruta wĩra wothe wa gũkurura mĩcoro, no na acore mĩcoro ĩria yothĩ angĩrwo acore. Nĩakarutĩthania wĩra na mabundi maku na aĩa a mwathi wakwa, thoguo Daudi. **15** “Rĩu-rĩ, mwathi wakwa nĩagĩtũmĩre ndungata ciake ngano na cairi, na maguta ma mĩtamaĩyũ na ndibei ĩria eraniĩre, **16** na ĩthuĩ nĩtũgũtema mĩgogo yothĩ ĩria ũbataire kuuma

Lebanoni, na tūmīkūrūkie tūmīohanīte, ġereirio iria-ini nginya Jopa. Nawe ūgīcooke ūmīoe ūmītware nginya Jerusalemu.” **17** Nake Solomoni agītara ageni othe aria maarī Isiraēli, thuutha wa itarana rīria ithe Daudi aataranīte; na magīkorwo maarī ageni 153,600. **18** Nake akīgaya andū 70,000 ao matuīke akuui a mīrigo, na andū 80,000 ao matuīke aicūhia a mahiga irīma-ini, hamwe na anyabara 3,600 a kūrūgamirīra andū makiruta wīra.

3 Hīndī iyo Solomoni akīambīrīria gwaka hekarū ya Jehova kūu Jerusalemu Kīrīma-ini kīa Moria, harīa Jehova oīmīrīre ithe Daudi. Hau nīho kīhuhīro-ini kīa ngano kīa Arauna ūria Mūjebusi, handū harīa Daudi aaahanīte hekarū īgaakwo. **2** Aambīrīrie gwaka mūthenya wa īrī wa mweri wa keerī, mwaka wa īna wa ūthamaki wake. **3** Mūthingī ūria Solomoni eenjire nī ūndū wa gwaka hekarū ya Ngai warī mikono mīrongo itandatū kūrāiha na mikono mīrongo īrī kwarama, gūgītūmīrwo mikono ya gīthimo gīa tene. **4** Nakīo gīthaku kīria kīarī hau mbere ya hekarū kīarī kīa mikono mīrongo īrī kūrāiha, gīkīranīte warī wa nyūmba iyo, na mikono mīrongo īrī kūrāiha na igūrū. Mwena wa thīnī wakīo akīūgemia na thahabu irīa therie. **5** Akīhūirīra nyūmba irīa nene mbaū cia mīthengera na agīcūhumbira na thahabu irīa njega mūno, na akīmīgemia na mīcoro ya mīkīndū na mīcoro ya irengeerī. **6** Agemirīe hekarū na tūhiga twa goro. Nayo thahabu irīa aahūthīrīre yarī thahabu ya Paravaimu. **7** Nacio mbaū cia mīratho, na buremu cia mīrango, na thīngi, na mīrango ya hekarū, agīcīgemia na thahabu, na agīkururithia mīhiano ya makerubi thīngi-ini. **8** Ningī Solomoni agīaka Handū-harīa-Hatheru-Mūno, ūraihi waho warīngaine na warī wa hekarū, mikono mīrongo īrī kūrāiha na mikono mīrongo īrī kwarama. Akīgemia thīnī waho na taranda 600 cia thahabu irīa njega mūno. **9** Ūritū wa mīcumarī ya thahabu warī wa cekerī mīrongo itano. Ningī agīcooka akīgemia mīena ya na igūrū ya hau Hatheru-Mūno na thahabu. **10** Thīnī na Handū-harīa-Hatheru-Mūno nīakururithīre makerubi meerī na akīmīgemia na thahabu. **11** Ūraihi wa mathagu ma makerubi wothē warī mikono mīrongo īrī. Ithagu rīmwe rīa ikerubi rīa mbere rīarī rīa mikono itano kūrāiha na rīkahutia rūthingo rwa hekarū, narīo ithagu rūu rīngī o narīo rīarī rīa mikono itano kūrāiha na rīkahutia ithagu rīa ikerubi rūu rīngī. **12** O narīo ithagu rīmwe rīa ikerubi rīa keerī rīarī na ūraihi wa mikono itano na rīkahutia rūthingo rūu rīngī rwa hekarū, na ithagu rūu rīngī rīarīo o narīo rīarī na ūraihi wa mikono itano na rīkahutia ithagu rīa ikerubi rīa mbere. **13** Mathagu ma makerubi maya maarī na ūraihi wa mikono mīrongo īrī. Maicūhītio marūgamīte na magūrū, na mang’etheire nyūmba nene. **14** Solomoni nīathondekire gītambaya gīa gūcuurio kīa ndigī cia rangī wa bururu, na cia rangī wa ndathi na cia rangī mūtune ta gakarakū na gīa gatani irīa njega, na mīhiano ya makerubi nīyatūmīrīrwo gītambaya-ini kīu. **15** Mwena wa mbere wa hekarū agīaka itugī igīrī, na cīerī cīarī na ūraihi wa mikono mīrongo itatū na itano; o gītugī kīarī na kīongo igūrū rīakīo kīa mūīgana wa mikono itano. **16** Nīathondekire irengeerī igathīkanītio, na agīcīgīrīra igūrū rīa itugī icio. Ningī

nīathondekire mīhiano igana rīmwe ya matunda ma makomamanga na akīmīnyīitthania na irengeerī icio ciagathīkanītio. **17** Aakire itugī icio mwena wa mbere wa hekarū, kīmwe mwena wa gūthini, na kīria kīngī mwena wa gathigathini. Kīa mwena wa gūthini agīgīta Jakini, na kīa mwena wa gathigathini agīgīta Boazu.

4 Ningī Solomoni agīakithia kīgongona gīa gīcango kīa ūraihi wa mikono mīrongo īrī, na warī wa mikono mīrongo īrī, na mikono ikūmi kūrāiha na igūrū. **2** Agīcooka agīaka itangi inene mūno rīria rīetagwo Karia rīa kīgera gītwekie, na rīarī rīa gīthiūrū, na rīarī rīa mikono ikūmi kuuma mwena ūmwe wa mūromo nginya ūria ūngī, na mikono itano kūrāiha na igūrū. Rīathimwo gīthiūrū kīario rīathiūrūrūkīrio nī rūrigi rwa mikono mīrongo itatū. **3** Mūhuro wa mūthia warīo, nīrīathiūrūrūkīrio na magemio mahaanaine na ndegwa, o mūkono ūmwe ndegwa ikūmi. Ndegwa icio ciaigītwo mīhari īrī itwekanīrio na Karia kau ikanyītana. **4** Nako Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīa mīhiano ya ndegwa ikūmi na igīrī: ithatū ciacio ciarorete mwena wa gathigathini, na ithatū ikarora mwena wa ithūiro, na ithatū ikarora mwena wa gūthini, ithatū ikarora irathīro. Karia kau kaigīrīrwo igūrū rīacio, nacio cīga cia na thuutha cia ndegwa icio nīcio ciarorete na kīu thīnī. **5** Ūtungu wa Karia kau waiganaine na rūhī kwarama, naruo rūtīriho rwako rwatīrī ta rūtīriho rwa gīkombe, kana ta gītoka gīcanūku. Karia kau kaiganagīra maaī mbathi 3,000. **6** Ningī agīthondeka irāi ikūmi cia gūthambīra, na akīga ithano mwena wa gūthini na ithano mwena wa gathigathini. Indo iria cīahūthagīrwo nī ūndū wa magongona ma njino cīathambagīrio thīnī wacio, no Karia kau geethambagīrwo nī athīnjīri-Ngai. **7** Nīathondekire mītī ikūmi ya kīgīrīrwo matawa ya thahabu, o ta ūria mūthondekere wamo watūtwo, na akīmīga hekarū thīnī, itano akīmīga mwena wa gūthini na itano mwena wa gathigathini. **8** Agīcooka agīthondeka metha ikūmi, agīcīga thīnī wa hekarū, ithano mwena wa gūthini na ithano mwena wa gathigathini, agīcooka agīthondeka mbakūrī 100 cia thahabu cia kūminjāminjīria maaī. **9** Nīathondekire nja ya athīnjīri-Ngai, na nja irīa nene na mīrango yayo, nayo mīrango akīmīgemia na gīcango. **10** Akīga Karia kau mwena wa gūthini, koine-ini ya irathīro ya mwena wayo. **11** O na nīathondekire nyūngū na icakūrī na mbakūrī cia kūminjāminja maaī. Nī ūndū ūcio Huramu akīrīkia wīra wothē ūria aaheetwo arute nī Mūthamaki Solomoni thīnī wa Hekarū ya Ngai, naguo nī: **12** itugī iria igīrī, na cīongo igīrī iria cīahaanaga ta mbakūrī irī igūrū wa itugī icio; na irengeerī iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo iria ciagemetie cīongo icio cīarī igūrū wa itugī; **13** na makomamanga marīa 400 ma irengeerī iria igīrī ciagathīkanītio ta mīnyororo (yarī mīhari īrī ya makomamanga o harī kīrengēerī kīmwe, ikāgemia cīongo icio cīahanaga ta mbakūrī iria cīarī igūrū wa itugī icio); **14** makaari na irāi cīamo; **15** Karia na mīhiano ya ndegwa iria ikūmi na igīrī rungu rwako; **16** nyūngū, na icakūrī, na hūūma cia nyama, na indo cīothe iria cīakonainie nacio. Indo icio cīothe Huramu-Abi aathondekeire Mūthamaki Solomoni cia hekarū

ya Jehova, ciarĩ cia ġicango ġikumuthe ġikahenia. **17** Nake mūthamaki aatwekithaġġiria indo icio kūrĩa gwachondekagĩrwo indo cia rĩumbwa kũu werũ-inĩ wa Jorodani gatagati ga Sukothu na Zarehani. **18** Indo icio ciothe ciathondekithirio nĩ Solomoni ciarĩ nyingĩ mũno, ũũ atĩ ũritũ wa ġicango ndwamenyekire ũrĩa waiganaga. **19** Ningĩ Solomoni niathondekithirie indo ciothe iria ciarĩ thiĩni wa hekarũ ya Ngai: aathondekire kigongona ġĩa thahabu; na metha cia mĩgate rĩa yaigagwo mbere ya Jehova; **20** na mĩti ya matawa ya thahabu therie hamwe na matawa mayo ma gwakanaga marĩ mbere ya harĩa haamũre o ta ũrĩa gwachaniĩtwo; **21** na wĩra wa magemio wa mahũa ma thahabu, na matawa na mĩhato (iria ciathondeketwo na thahabu theri); **22** magathi ma kũrenga ndaambi, ma thahabu therie, na mbakũri cia kũminjaminjĩria, na thaani na ngĩo cia mwakĩ; na mĩrango ya thahabu ya hekarũ: na mĩrango ya thiĩni ya ġũthiĩ Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, na mĩrango ya nyũmba rĩa nene ya Hekarũ.

5 Rĩrĩa wĩra wothe ũrĩa Solomoni aarutagĩra hekarũ ya Jehova warĩkire-rĩ, akĩrehe indo iria ciamũritwo nĩ ithe Daudi, nacio nĩ betha na thahabu na indo cia thiĩni, agĩciaga harĩa haigagwo mĩthiĩthũ ya hekarũ ya Ngai. **2** Ningĩ Solomoni agĩta athuuri a Isiraeli, na atongoria othe a mĩhĩrĩga, na anene a nyũmba cia andũ a Isiraeli, moke Jerusalemu nĩguo maambatie ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova kuuma Zayuni, Itũũra rĩa Inene rĩa Daudi. **3** Nao andũ othe a Isiraeli magĩũka hamwe kũri mūthamaki hĩndĩ ya ġiathi, mweri-inĩ wa mũgwanja. **4** Rĩrĩa athuuri othe a Isiraeli maakinyire, Alawii makĩoya ithandũkũ riu, **5** nao makĩambatia ithandũkũ, hamwe na Hema-ya-Gũtũnganwo, na indo ciothe iria nyamũre ciarĩ thiĩni wayo. Nao athĩnjĩri-Ngai, arĩa maarĩ Alawii, magĩciambatia; **6** nake Mūthamaki Solomoni na kũngano ġiothe kĩa Isiraeli kĩrĩa ġiacemanĩtie harĩ we marĩ mbere ya ithandũkũ riu, makĩruta magongona ma ng'ondũ na ng'ombe nyingĩ mũno, ũũ atĩ itingĩandĩkĩrwo mũũgana wacio kana itarĩke. **7** Nao athĩnjĩri-Ngai magĩcooka makĩrehe ithandũkũ riu rĩa kĩrikanĩro kĩa Jehova handũ harĩo harĩa haamũre thiĩni wa hekarũ, ũguo nĩ ta kuuga Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, makĩrĩga rungu rwa mathagu ma makerubi. **8** Makerubi macio maatambũrũkĩtie mathagu mamo igũrũ rĩa harĩa haigitwo ithandũkũ riu, makahumbĩra ithandũkũ o hamwe na mĩti yarĩo ya kũrikuua. **9** Mĩti iyo yarĩ mĩraihi mũno ũũ atĩ mĩthia yayo, yumĩte ithandũkũ-inĩ, nĩngĩonekanĩre nĩ mũndũ arĩ hau mbere ya harĩa haamũre, no ndĩonekana nĩ mũndũ arĩ nja ya Handũ-harĩa-Hatheru; na irĩ o ho nginya ũmũthĩ. **10** Thiĩni wa ithandũkũ riu ġũtiarĩ na kindũ kingĩ tĩga o ihengere iria igĩrĩ Musa aagitĩe ho rĩrĩa aarĩ Horebu, kūrĩa Jehova aarĩkanĩre kĩrikanĩro na andũ a Isiraeli maarĩkia kuuma Misiri. **11** Ningĩ athĩnjĩri-Ngai makĩhehera makĩuma Handũ-harĩa-Hatheru. Athĩnjĩri-Ngai othe arĩa maarĩ hau nĩmetheretie matekũrũmbũyĩ ikundi ciao. **12** Nao Alawii othe arĩa maarĩ aini, nĩo Asafu, na Hemani na Jeduthuni na arĩo ao na andũ ao, makĩrũgama mwena wa irathĩro wa kigongona, mehumbite gatani iria njega, marĩ na thaani iria ihũũrithanagĩo ikagamba, na inanda

cia mũgeeto, na cia kĩnũbi. Moimitwo thuutha nĩ athĩnjĩri-Ngai 120 makĩhuhaga tũrumbeta. **13** Ahuhi tũrumbeta na aini makĩamũkĩria na mũgambo ũmwe magĩcookeria Jehova ngaatho na makĩmũgocoo. Marĩ na tũrumbeta, na thaani iria ihũũrithanagĩo ikagamba na indo iria ingĩ cia ũini, makĩanĩrĩra makĩgocoo Jehova na makĩina makiugaga atĩrĩ: "Jehova nĩ mwega; wendo wake itũũragu nginya tene." Hĩndĩ iyo hekarũ ya Jehova ikĩyũra itu, **14** nao athĩnjĩri-Ngai matingĩahotire kũruta wĩra wao nĩ ũndũ wa itu riu, nĩgũkorwo riiri wa Jehova nĩwaiyũire hekarũ iyo ya Ngai.

6 Ningĩ Solomoni akiuga atĩrĩ, "Jehova oigĩte atĩ arĩkaraga thiĩni wa itu rĩrĩa itumanu. **2** No rĩrĩ, nĩngwakiire hekarũ kĩĩrorerwa, handũ haku ha ġũtũũra nginya tene." **3** O hĩndĩ iyo, kũngano ġiothe ġĩa Isiraeli kĩrũgamĩtie hau, mūthamaki agĩkĩhũgũkĩra na agĩkĩrathima. **4** Ningĩ akiuga atĩrĩ: "Jehova arogocwo, o we Ngai wa Isiraeli, ũrĩa ũhingĩtie na moko make ũrĩa erĩre baba Daudi na kanua gake mwene. Nĩgũkorwo oigĩte atĩrĩ, **5** 'Kuuma mũthenya ũrĩa ndaarutire andũ akwa Misiri, ndĩrĩ ndathuura itũũra inene mũhĩrĩga-inĩ o na ũmwe wa Isiraeli atĩ nĩguo njakĩrwo hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩakwa kuo, o na kana ngaathuura mũndũ o na ũrĩkũ atũke wa ġũtongoria andũ akwa a Isiraeli. **6** No rĩrĩ, nĩthuurĩte Jerusalemu nĩguo Rĩitwa rĩakwa rĩikarage kuo, na nĩ thuurĩte Daudi athamakĩre andũ akwa a Isiraeli.' **7** "Baba Daudi niatũte na ngoro yake gwaka hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, o we Ngai wa Isiraeli. **8** No Jehova eerire baba Daudi atĩrĩ, 'Tondũ niwaatũte na ngoro yaku kũnjakĩra hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩakwa-rĩ, nĩ wekire wega nĩ ġwĩciiria ũguo ngoro-inĩ yaku. **9** No rĩrĩ, wee tĩwe ũgwaka hekarũ iyo, no nĩ mũrũguo ũrĩa uumĩte mũthiimo waku na thakame-inĩ yaku, ũcio nĩwe ũkaanjakĩra hekarũ itanĩtio na Rĩitwa rĩakwa.' **10** "Jehova niatũũrĩtie kĩrikanĩro kĩrĩa eeranĩre. Nĩnjookete ithenya rĩa baba Daudi, na riu nĩnjakĩrĩre ġĩtĩ ġĩa ũthamaki ġĩa Isiraeli, o ta ũrĩa Jehova eeranĩre, na nĩnjakĩte hekarũ irĩa itanĩtio na Rĩitwa rĩa Jehova, Ngai wa Isiraeli. **11** Hau niho njigĩte ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro rĩrĩa rĩigĩtwo kĩrikanĩro kĩrĩa Jehova aarĩkanĩre na andũ a Isiraeli." **12** Ningĩ Solomoni akĩrũgama mbere ya kigongona kĩa Jehova o hau mbere ya kũngano ġiothe ġĩa Isiraeli, agĩtamũrũkia moko make. **13** Na rĩrĩ, Solomoni niathondekete rũtara rwa ġicango rwa mĩkono itano kũraiha, na mĩkono itano kwarama, na mĩkono itatũ kũraiha na igũrũ, na akĩrũga gatagati ka nja iyo. Akĩrũgama rũtara-inĩ igũrũ na agĩtura maru mbere ya kũngano kũũ ġiothe ġĩa Isiraeli na akĩambararia moko make na igũrũ. **14** Nake akiuga atĩrĩ: "Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, ġũtĩrĩ Ngai ũngĩ ũhaana tawe, kũu igũrũ kana ġũkũ thi, o Wee ũhingagĩa kĩrikanĩro ġĩaku kĩa wendo harĩ ndungata ciaku iria irũmagĩrĩra njĩra yaku na ngoro ciao ciothe. **15** Wee nĩũhingĩrie baba Daudi, ndungata yaku, kĩrikanĩro ġĩaku; ũndũ ũrĩa weranĩre na kanua gaku nĩũhingĩtie na guoko gwaku, o ta ũrĩa kũhaana ũmũthĩ. **16** "Na rĩrĩ, Jehova, Ngai wa Isiraeli, hĩngĩria ndungata yaku baba, Daudi, ciiranĩro iria wamwĩrĩre rĩrĩa woigĩre atĩrĩ, 'Ndũkaaga mũndũ wa ġũkarĩra ġĩtĩ kĩa ũnene ġĩa Isiraeli

arĩ mbere yakwa, angĩkorwo ariũ aku nĩmarĩthiĩaga na mĩthiĩre yagĩĩre mbere yakwa kũringana na watho wakwa o ta ũria wee ũtũire ũthiĩaga. **17** Na rĩrĩ, Wee Jehova, Ngai wa Isiraeli, reke kiũgo gĩaku kĩrĩa werĩre ndungata yaku Daudi kĩhinge. **18** “No kũhoteke Ngai agĩtũũrĩre na andũ gũkũ thĩ? Igũrũ, o na kũũria igũrũ mũno-rĩ, wee ndũngĩgĩanĩra kuo. Hekarũ ĩno njakĩte-rĩ, ndĩkĩrĩ nini makĩria? **19** No o na kũrĩ ũguo-rĩ, thĩkĩrĩria ihooya rĩa ndungata yaku, igĩthaihana ĩgũũrwo tha, Wee Jehova Ngai wakwa. Igua gũkaya na ihooya rĩria ndungata yaku ĩrakũhooya ĩrĩ mbere yaku. **20** Maitho maku maroikara marorete hekarũ ĩno mũthenya na ũtũkũ, o handũ haha wee woigire atĩ nĩgũgatũma Rĩtwa riaku rikoragwo ho. ũroigua ihooya rĩria ndungata yaku ĩrĩhooyaga ĩrorete handũ haha. **21** Igua gũthaihana kwa ndungata yaku na kwa andũ aku a Isiraeli rĩria mekũhooya marorete handũ haha. ũigwe ũrĩ kũu igũrũ, o kũu gĩkaro gĩaku, na watũũgua-rĩ, ũgatũrekeru. **22** “Rĩria mũndũ angĩthĩrĩria mũndũ wa itũũra riake na gũtũike no nginya ehĩte, nake oke ehĩtĩre hau mbere ya kĩgongona gĩaku kĩa hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **23** hĩndĩ ĩyo ũkaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na ũtue itua. Tuithania ndungata ciaku ciira, ũtũme ũria ũhĩtĩire ũria ũngĩ acookerewo nĩ mahitia make marĩa ekĩte. Nake ũria ũtehĩtie ũmũtũe ndehĩtie na ũndũ ũcio wonanie atĩ ti mwĩhia. **24** “Rĩria andũ aku a Isiraeli maahootwo nĩ thũ tondũ nĩmakũhĩtĩire nao magũcokerere na moimbũre rĩtwa riaku, mahooe magĩgũthaihangata marĩ hekarũ-inĩ ĩno-rĩ, **25** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekeru andũ aku a Isiraeli mehia mao na ũmacooke bũrũri ũria wamaheire hamwe na maithe mao. **26** “Rĩria igũrũ rĩkaahingwo, na mbura yaage kuura tondũ wa ũria andũ aku makũhĩtĩire, mangĩkaahooya marorete handũ haha, na moimbũre rĩtwa riaku na magariũrũke matigane na mehia mao tondũ nĩumanyamarĩtie-rĩ, **27** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ na ũrekeru ndungata ciaku, andũ aku a Isiraeli, mehia mao. Marute mũtũũrĩre ũria mwagĩrũ, na ũmoirĩre mbura bũrũri-inĩ ũcio waheire andũ aku ũtũũke igai rião. **28** “Kũngĩkaagia ng’aragu kana mũthĩro bũrũri-inĩ, kana mĩgũnda ihĩe nĩ mbaa kana mbuu, kana gũũke ngigĩ kana ngũnga, kana thũ imarigiicĩrie itũũra-inĩ rĩmwĩe rião, na mwanangĩko o na ũrĩkũ kana mũrĩmũ ũngĩgooka-rĩ, **29** na rĩria mũndũ o na ũrĩkũ wa andũ aku a Isiraeli, angĩkaahooya kana athaihanane, nĩ ũndũ wa mũndũ kũmenya mĩnyamaro ĩria arĩ nayo, o na ruo, na atambũrũkie moko make amerekeire hekarũ-inĩ ĩno, **30** hĩndĩ ĩyo ũkaamaigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ũmarekere na ũtũũre o mũndũ itua kũringana na ũria wothĩ ekĩte, tondũ we nĩũĩ ngoro yake ngĩũkorwo nowe wiki ũũĩ ngoro cia andũ, **31** nĩgeetha mũtũũre magwĩtigĩrĩte, na mathiĩage na mĩthiĩre yaku rĩria rĩothe marĩtũũrũga bũrũri-inĩ ũyũ waheire maithe maitũ. **32** “Ha ũhoro wa mũndũ wa kũngĩ ũria ũtarĩ wa andũ aku a Isiraeli no nĩ oimĩte bũrũri wa kũraya nĩ ũndũ wa ngumo ya rĩtwa riaku inene na ũhoro wa ciũko cia guoko gwaku kũrĩ hinya gũtambũrũkĩtio, rĩria agooka ahoore erekeire hekarũ ĩno, **33** hĩndĩ ĩyo ũkaamũigua ũrĩ o kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, na mũndũ ũcio wa kũngĩ ũkaamũhingĩria o ũria agakũhooya, nĩgeetha

andũ othe a thĩ mamenye rĩtwa riaku na magwĩtigĩre, o ta ũria andũ aku a Isiraeli magwĩtigĩrĩte, na mamenye atĩ nyũmba ĩno njakĩte, ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku. **34** “Rĩria andũ aku maathĩĩ mbaara-inĩ kũria na thũ ciao o kũria ũngĩmatũma, nao makũhoore merekeire itũũra rĩrĩ inene ũthuurĩte na hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku, **35** hĩndĩ ĩyo ũkaigua mahooya mao na gũthaihana kwao ũrĩ kũu igũrũ, na ũmatĩrĩrĩre ũhoro-inĩ ũcio wao. **36** “Rĩria makwĩhĩria, ngĩũkorwo gũtĩrĩ mũndũ ũtehagia, nawe ũmarakarĩre ũmaneane kũrĩ thũ, nacio imatahe ĩmatware bũrũri wa kũraya kana wa gũkũhĩ; **37** nao mangĩcookera ngoro-inĩ ciao marĩ o kũu bũrũri-inĩ ũria maatahĩrũro, na merire, na magũthaithe marĩ o kũu maatahĩrũro, na moigĩ atĩrĩ, ‘Nĩtwĩhitie, na nĩtwĩkĩte mahitia na tũgeka maĩndũ wa waganu’; **38** no mangĩgũcokerera na ngoro ciao ciothe na muoyo wao marĩ o bũrũri-inĩ ũria maatahĩrũro, na mahooe merekeire bũrũri ũria waheire maithe mao, na merekeire itũũra rĩria inene rĩria ũthuurĩte na merekeire hekarũ ĩno njakĩte ĩtanĩtio na Rĩtwa riaku; **39** hĩndĩ ĩyo ũrĩ o kũu igũrũ gĩkaro-inĩ gĩaku, ũkaigua ihooya rião na mathaihana mao na ũmatĩrĩrĩre ũhoro-inĩ ũcio wao. Na ũkaarekeru andũ aku, o acio makwĩhĩrie. **40** “Na rĩrĩ, Ngai wakwa, ũrohingũra maitho maku, o namo matũ maku mathikĩrĩre mahooya marĩa marĩhooyagĩrwo handũ haha. **41** “Rĩu gũĩkĩre, Wee Jehova Ngai, na ũũke handũ haku ha kũhurũka, **42** Wee Jehova Ngai, ndũgatiganĩrie ũria waku mũtĩrĩrie maguta.

7 Na rĩrĩ, Solomoni aarĩkia kũhooya-rĩ, mwaki ũkiuma igũrũ ũgĩcina iruta rĩa njino na magongona, naguo riiri wa Jehova ũkĩyũra hekarũ. **2** Nao athĩnjĩrĩ-Ngai matĩngĩahotire gũtoonyo hekarũ ya Jehova tondũ riiri wa Jehova nĩwaiyũrĩte kuo. **3** Na rĩria andũ a Isiraeli othe moonire mwaki ũkiuma na igũrũ, na riiri wa Jehova ũrĩ igũrũ rĩa hekarũ, magĩturĩa maru hau haarĩtwo mahiga, maturumithĩtie mothiũ mao thĩ, makĩhooya Jehova na makĩmũcokeria ngaatho, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũrũga nginya tene.” **4** Nĩngĩ mũthamaki na andũ othe makĩruta magongona marĩ mbere ya Jehova. **5** Nake Mũthamaki Solomoni akĩruta igongona rĩa ng’ombe 22,000 na rĩa ng’ondũ na mbũri 120,000. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki na andũ othe makĩamũra hekarũ ya Ngai. **6** Athĩnjĩrĩ-Ngai makĩhaarĩria kũruta wĩra wao, o nao Alawii makĩrũgama marĩ na indo cia Jehova cia ũini, irĩa Daudi aathondekete cia kũgoocaga Jehova nacio, nĩ irĩa aahũthagĩra agĩcokia ngaatho, akoigaga atĩrĩ, “Wendo wake ũtũũrũga nginya tene.” Athĩnjĩrĩ-Ngai makĩhuha tũrumbeta twao mang’ethanĩre na Alawii, nao andũ a Isiraeli othe nĩmarĩgamĩte. **7** Nake Solomoni akĩamũra kũu gatagatĩ ka nja, hau mbere ya hekarũ ya Jehova, na hau niho aarũtĩre magongona ma njino na maguta na magongona ma ũiguanu, tondũ kĩgongona gĩa gĩcango kĩrĩa aathondekete gĩtĩngĩahotire kũiganĩra maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na ma maguta. **8** Nĩ ũndũ ũcio Solomoni agĩkũngũra gĩathĩ kũu mĩthenya mũgwanja, hamwe na andũ a Isiraeli othe, nakĩo kiari kũngano kinene mũno kĩa andũ

moimite Lebo-Hamathu nginya o Karūū-ini ka Misiri. **9** Mūthenya wa īnana makīgīa na kīūngano nī ūndū nīmārikītie gūkūngūira Kwamūrwo gwa kīgongona mīthenya mūgwanja, na magikūngūira gīathi mīthenya īngī mūgwanja. **10** Mūthenya wa mīrongo īrī na ītatū wa mweri wa mūgwanja, Solomoni akīra andū mainūke, nao makīinūka maiyūrītwo nī gīkeno, na ngoro ciao igacanjāmūka nī ūndū wa maūdū mega marīa Jehova eekīre Daudi na Solomoni, na andū ake a Isiraeli. **11** Rīrīa Solomoni aarīkirie gwaka hekarū ya Jehova na nyūmba ya ūthamaki, na aarīkia gwīka ūrīa wothē eeciirītie gwīka hekarū-inī ya Jehova o na nyūmba-inī yake ya ūthamaki-rī, **12** Jehova akīmūmīrīra ūtukū, akīmūrīa atīrī: “Nīnjigūite ihooya rīaku, na nīthuurīte handū haha hatūike hekarū yakwa ya kūrutagīrwo magongona. **13** “Rīrīa īngīhinga igūrū nayo mbura yaage kuura, kana njathe ngīgī cianange būrūrī kana ndūme mūthīro kūrī andū akwa, **14** andū acio akwa, o acio metanītio na rīitwa rīakwa, mangīkenyīhīa na maahooe, na marongorie ūthīū wakwa, na matigane na njīra ciao cia waganu, hīndī īyo nīngamaigua ndī o igūrū, na nīngamarekera mehīa mao na honīe būrūrī wao. **15** Na rīrī, maitho makwa nīmēkūhīngūka, namo matū makwa maigūe mahooya marīa mahooeirwo handū haha. **16** Nīthuurīte na ngaamūrīa hekarū īno nīgeetha Rīitwa rīakwa rītūire kuo nginya tene. Maitho makwa na ngoro yakwa igūtūūra kuo hīndī ciothe. **17** “Na ha ūhoro waku, ūngīthīiaga na mīthīire īrīa yagīrīre o ta ūrīa thoguo Daudi aathīiaga, na wīkage maūdū mothe marīa ngwathīte, na ūmenyagīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo na mawatho makwa-rī, **18** nīngahaanda gītī gīaku kīa ūnene, o ta ūrīa ndarīkanīire na thoguo Daudi rīrīa ndamwīrīre atīrī, ‘Wee ndūkaaga mūdū wa gūthamakīra Isiraeli.’ **19** “No rīrī, ūngīkahutātīra na ūtiganīrie kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na maathani marīa ngūheete, na ūthīī gūtungatīra ngai īngī na gūcihooya-rī, **20** hīndī īyo nīngamunya Isiraeli kuuma būrūrī wakwa, ūrīa ndīmaheete, na ndiganīrie hekarū īno nyamūdūre ītano na Rīitwa rīakwa. Ngaamītua o kīndū gīa kuunagwo thimo na gīa gūthekekererwo nī andū othe. **21** O na gūtūika hekarū īno nīguo īrī nene, arīa othe makaahītūkagīra ho nīmākamaka na moige atīrī, ‘Nī kī gītūmīte Jehova eke būrūrī ūyū na hekarū īno ūndū ta ūyū?’ **22** Andū nīmāgacookīa moige, atīrī, ‘Nī tondū nīmātanīrīre Jehova, o we Ngai wa maithe mao, ūrīa wamarutire būrūrī wa Misiri, na makīhīmbīria ngai īngī, magīcihooya na magīcitungatīra, nīkīo amarehīthīrie mwanangīko ūyū wothē.”

8 Thuutha wa mīaka mīrongo īrī, ihīnda rīrīa Solomoni aahūthīrīre gwaka hekarū ya Jehova o na nyūmba yake ya ūthamaki-rī, **2** Solomoni nīakīre rīngī matūūra marīa aahētwo nī Hīramu, na akīmahe andū a Isiraeli matūūre thīnī wamo. **3** Solomoni agīcooka agīthīī Hamathu-Zoba na akīrītaha. **4** Nīngī agīcooka agīaka Tadīmōrī kīū werū-inī na matūūra manene mothe marīa aakīte kīū Hamathu ma kūigwo indo. **5** Nīakīre Bethī-Horoni ya Mwena wa Igūrū, na Bethī-Horoni ya Mwena wa Mūhuro rīngī, marī matūūra manene

mairige, marī na thingo, na ihingo, na mīgīko ya igerā, **6** o ūndū ūmwe na Baalathu, na matūūra make mothe manene ma kūga indo, na matūūra make mothe manene ma ngaari cia mbaara na mbarathi ciake, na agīaka kīrīa gīothe eerīrīrie kīū Jerusalemu, na Lebanoni, o na kūdū guothe būrūrī-inī ūrīa aathanaga. **7** Andū othe arīa maatigaire kuuma kūrī Ahīti, na Aamori, na Aperizi, na Ahīvi, na Ajebusi (nao andū acio matīarī Aisiraeli), **8** ūguo nī kuuga atī, njīaro ciao iria ciatigarīte būrūrī-inī, iria andū a Isiraeli mataanīnīte, acio nīo maandīkīthīrio nī Solomoni matūike ngombo ciake cia kūrutīthio wīra na hīnya, na noguo gūtūire nginya ūmūthī. **9** No Solomoni ndaatuire andū a Isiraeli ngombo cia wīra wake; acio nīo maarī andū ake a kūrīa mbaara, o na aathi a anene ake, na aathi a ngaari ciake cia ita, na atwari a ngaari acio. **10** O na nīngī no-o maarī atongoria anene a Mūthamaki Solomoni, maarī anene 250 a kūrūgamīrīra andū acio. **11** Solomoni akīruta mwarī wa Fīrāūnī kuuma Itūūra Inene rīa Daudi, akīmūrehe nyūmba ya ūthamaki īrīa aamwakīire, tondū oigire atīrī, “Mūtumia wakwa ndangītūūra nyūmba ya Mūthamaki Daudi, mūthamaki wa Isiraeli, nīgūkorwo kūdū kūrīa ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova rītoonyete nī gūtheru.” **12** Igūrū rīa kīgongona kīa Jehova kīrīa Solomoni aakīte mbere ya gīthaku, hau nīho Solomoni arutīire Jehova maruta ma njīno, **13** O ta ūrīa maabataranītie kūrūtwo o mūthenya nī ūndū wa maruta marīa Musa aathanīte ma Thabatū, na ma Tūrūgamo twa Mweri, na ma ciathī ithatū cia o mwaka, nīcio Gīathi kīa Mīgate itārī Mūkīre Ndawa ya Kūimbīa, na Gīathī gīa Ciumīa, na Gīathī gīa Ithūnū. **14** Kūrūmanīrīra na wathani ūrīa watūtwo nī ithe Daudi, nīamūrīre ikundi cia athīnjīrī-Ngai nī ūndū wa mawīra mao, o na Alawīī nīguo matongoragīe hīndī ya kūgooca na nīngī mateithagīrīre athīnjīrī-Ngai kūrīngana na mabataro ma o mūthenya. Nīngī nīamūrīre ikundi cia arangīrī a ihingo marangagīre ihingo mwanya mwanya, tondū ūguo nīguo Daudi, mūdū wa Ngai, aathanīte. **15** Nao matiatigire kūrūmīrīra watho ūrīa mūthamaki aathīte athīnjīrī-Ngai kana Alawīī ūndū-inī o wothē hamwe na ūmenyereri wa igīna. **16** Wīra wa Solomoni wothē nīwahingīrio kuuma mūthenya ūrīa mūthingī wa hekarū ya Jehova wakīrwo nginya īkīrīka. Nī ūndū ūcio hekarū ya Jehova īkīrīkio gwakwo. **17** Nīngī Solomoni agīthīī Ezīonī-Geberī na Elathu hūgūrūrū-inī cia Edomu. **18** Nake Hīramu akīmūtūmīra marīkabu irūgamīrīrwo nī anene ake, andū arīa moo ūhoro wa iria. Andū acio, hamwe na andū a Solomoni magītwarīthīa marīkabu nginya Ofīrī na magīcooka makīrehe taranda 450 cia thahabu, iria maatwarīre Mūthamaki Solomoni.

9 Rīrīa mūthamaki-mūdū-wa-nja wa Sheba aigūire ngumo ya Solomoni, agītūka Jerusalemu kūmūgerīa na ciūra nditū. Agīkīnya arī na mūtongoro mūnene ma, wa ngamīra ikuuīte mahutī marīa manungī wega, na thahabu nyingī mūno, na tūhīga twa goro, agīthīī harī Solomoni, akīaria nake maūdū mothe marīa maarī mecīrīa-inī make. **2** Nake Solomoni agīcooka ciūra ciake ciothe; gūtūrī ūndū o na ūmwe aaremirwo nīkūmūtaarīra. **3** Rīrīa mūthamaki-mūdū-wa-nja ūcio

wa Sheba onire üügĩ wa Solomoni, o na nyũmba ya ũthamaki ĩria aakĩte, **4** na irio iria ciarĩ metha-inĩ yake, na ũria anene ake maikaraga metha-inĩ, na ũria ndungata iria ciatungataga ciehumũbete, na ũria akuui ikombe mehumbĩte nguo ndaaya, na maruta ma njino maria aarutagira hekarũ-inĩ ya Jehova, agikĩgega mũno. **5** Akĩria mũthamaki atĩrĩ, “Ũhoro ũria ndaiguire ndĩ o bũrũri-inĩ wakwa ũkonĩĩ maĩndũ maria wĩkĩte o na üügĩ waku nĩ ma ma. **6** No ndietikirie ũria moigaga nginya rĩria ndĩrokire na ndĩreyonera na maitho makwa nĩ mwene. Ti-itherũ, ũria ndeerirwo o na ti nuthu ya ũnene wa üügĩ waku; nĩũkĩrĩte mũno makĩria ũhoro ũria ndaiguĩte. **7** Kaĩ gũkena nĩ andũ aku-ĩ! Ningĩ gũkena nĩ anene aku aria marũgamaga mbere yaku hĩndĩ ciothe makaiguaga üügĩ waku! **8** Jehova Ngai waku arogocwo, ũria ũkenetio nĩwe, na agagũkarĩria gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene ũrĩ mũthamaki wa gũthamaka nĩ ũndũ wa Jehova Ngai waku. Tondũ wa ũria Ngai waku endete Isiraeli, na akeerĩrĩria kũmanyĩtĩrĩra nginya tene-rĩ, nĩagũtũite mũthamaki ũmathamakagĩre, nĩgeetha ũtũũrie kĩhooto na ũthingu.” **9** Ningĩ akĩhe mũthamaki taranda 120 cia thahabu, na mahuti maria manungi wega maingĩ mũno na tũhiga twa goro. Gũtiakoretwo mahuti manungi wega ta macio mũthamaki-mũndũ-wa-nja ũcio wa Sheba aaheire Mũthamaki Solomoni. **10** (Nao andũ a Hiram na andũ a Solomoni nĩmarehire thahabu kuuma Ofiri; o na nĩmarehire mĩtĩ ya mĩthandari na tũhiga twa goro. **11** Mũthamaki aahũthĩire mĩthandari ũyo gwaka ngathĩ cia hekarũ ya Jehova o na cia nyũmba ya ũthamaki, na gũthondekera aini inanda cia mũgeeto o na cia kinũbi cia kũhũrwo. Gũtiarĩ indo ta icio cionetwo Juda mbere ũyo.) **12** Mũthamaki Solomoni nĩaheire mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Sheba kĩa gĩothe eerĩrĩre na kĩa eetĩre; akĩmũhe indo makĩria ma iria we aamũreheire. Mũthamaki mũndũ-wa-nja ũcio akiumagara hamwe na ndungata ciake, agĩcooka bũrũri wake mwene. **13** Ūritũ wa thahabu ĩria Solomoni aamũkagira o mwaka warĩ wa taranda 666, **14** itataraniĩrio na igooti rĩria rĩarehagwo nĩ athũgũri na onjorithia. Ningĩ athamaki othe a Arabia na abarũthi a bũrũri nĩmarehagira Solomoni thahabu na betha. **15** Mũthamaki Solomoni agĩthondeka ngo nene 200 cia thahabu hũũre; o ĩmwe yathondeketwo na ũritũ wa beka 600 cia thahabu. **16** Ningĩ agĩthondeka ngo 300 cia thahabu hũũre, o ĩmwe yathondeketwo na thahabu ya ũritũ wa beka 300. Mũthamaki agĩciiga Nyũmba ya Ūthamaki ĩria yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni. **17** Ningĩ mũthamaki agĩthondeka gĩtĩ kĩnene kĩa ũthamaki kigemetio mwena wa na thĩĩnĩ na mĩguongo, na mwena wa na nja gĩkagemio na thahabu therie. **18** Gĩtĩ kĩa kĩa ũnene kiari na ngathĩ ya makinya matandatũ, na gaturwa ga thahabu ga gũkinyithia magũrũ kanyĩitithanĩtio nakĩo. Mĩena-inĩ yeerĩ ya gĩtĩ kĩa yari na handũ ha kũigĩrĩra moko, na nĩ haarĩ na mĩhiano ya mĩrũũthi ĩrũgamĩte mĩena-inĩ yeerĩ ya moko macio. **19** Mĩhiano ikũmi na ĩrĩ ya mĩrũũthi yarũgamĩtio ngathĩ-inĩ ũyo ya makinya matandatũ, narĩo o ikinya rĩa ngathĩ rĩari na mũhiano wa mĩrũũthi o mwena. Gũtiarĩ gĩtĩ kĩngĩ ta kĩa gĩathondeketwo mbere ũyo ũthamaki-inĩ ũngĩ o wothē. **20** Indo ciothe iria Mũthamaki Solomoni

aanyuagĩra ciarĩ cia thahabu, na indo ciothe cia nyũmba iria ciarĩ Nyũmba ya Ūthamaki ĩria yetagwo Mũtitũ wa Lebanoni ciarĩ cia thahabu therie. Gũtiarĩ kindũ gĩathondeketwo na betha, nĩgũkorwo betha yatuagwo kindũ gĩtarĩ bata mũno matukũ-inĩ macio ma Solomoni. **21** Mũthamaki aarĩ na marikabu nyingĩ cia wonjoria iria ciarũgamagĩrĩrwo nĩ andũ a Hiram. Ciacoookaga o riita rĩmwe thĩĩnĩ wa mĩaka itatũ, ikũũite thahabu, na betha, na mĩguongo, na ngĩma, na nũgũ. **22** Mũthamaki Solomoni aarĩ na ũtonga na üügĩ mũingĩ gũkĩra athamaki aria angĩ othe a thĩ. **23** Athamaki othe a thĩ nĩmacaragĩa ũria mangiona Solomoni nĩguo maigũ üügĩ ũria Ngai eekĩrĩte ngoro-inĩ yake. **24** Andũ aria mookaga kũmuona mwaka o mwaka nĩmamũrehagĩra iheo, nacio nĩ indo cia betha na thahabu, na nguo ndaaya, na indo cia mbaara, na mahuti manungi wega, na mbarathi na nyũmbũ. **25** Solomoni aarĩ na nyũmba 4,000 cia mbarathi na ngaari cia ita, na mbarathi 12,000 iria ciagĩtũwo matũũra-inĩ manene ma ngaari cia ita, na akaiga iria ingĩ hakuhi nake kũu Jerusalemu. **26** Nake nĩathaga athamaki othe kuuma Rũũĩ rwa Farati nginya bũrũri wa Afilisti, o nginya mũhaka-inĩ wa bũrũri wa Misiri. **27** Mũthamaki nĩatũmare betha cingĩhe Jerusalemu o ta mahiga, nayo mĩtarakwa yari mĩingĩ o ta mĩtĩ ya mĩkũyũ ĩria ĩrĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma. **28** Mbarathi cia Solomoni ciarehetwo kuuma bũrũri wa Misiri, na kuuma mabũrũri maria mangĩ mothe. **29** Maĩndũ maria mangĩ makoniĩ wathani wa Solomoni, kuuma o kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro-rĩ, githĩ matiandikĩtũwo maandiko-inĩ ma Nathani ũria mũnabii, na ũrathi-inĩ wa Ahija ũria Mũshiloni, na cioneki-inĩ cia Ido ũria wonaga maĩndũ makoniĩ Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ? **30** Solomoni aathamakĩire Isiraeli rĩothe ari Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩna. **31** Agĩcooka akĩhurũka hamwe na maĩthe make, na agĩthikwo itũũra inene rĩa ithe Daudi. Nake mũrũu Rehoboamu agĩtũika mũthamaki ithenya rĩake.

10 Rehoboamu nĩathĩire Shekemu, nĩgũkorwo andũ a Isiraeli othe nĩmathĩite kuo makamũtue mũthamaki. **2** Rĩria Jeroboamu mũrũ wa Nebatĩ aagũire ũhoro ũcio (tondũ aarĩ bũrũri wa Misiri, kũria oorĩire eherere Mũthamaki Solomoni), akiuma kũu Misiri, akĩĩnũka. **3** Nĩ ũndũ ũcio andũ a Isiraeli magĩtũmanĩra Jeroboamu, nake Jeroboamu hamwe na Isiraeli rĩothe magĩthĩ kũrĩ Rehoboamu, makĩmwĩra atĩrĩ: **4** “Thoguo nĩatũigĩrĩire icooki ĩritũ, no rĩu tũhũthĩre wĩra ũcio mũritũ na icooki rĩu ĩritũ rĩria atũigĩrĩire na nĩtũrĩgũtungatagĩra.” **5** Rehoboamu akĩmacookeria atĩrĩ, “Thĩĩ mũgaacooka kũrĩ nĩ thũutha wa mĩthenya itatũ.” Nĩ ũndũ ũcio andũ acio magĩthĩ. **6** Thũutha ũcio Mũthamaki Rehoboamu akĩhooya kĩrĩra kũrĩ athuuri aria maatungatagĩra ithe Solomoni rĩria aarĩ muoyo. Akĩmooria atĩrĩ, “Mũngĩndaara afĩa nĩguo njookerie andũ acio ũhoro?” **7** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūngĩtũika mũtaana kũrĩ andũ acio, na ũmakenie, na ũmacookerie na njira njagĩrĩru-rĩ, megĩtũũra maarĩ ndungata ciaku hĩndĩ ciothe.” **8** No Rehoboamu akĩregana na ũtaaro ũria athuuri maamũheire, na akĩhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ aanake a riika rĩake aria

maamütungatagira. **9** Nake akimooria atiri, “Inyui mungindaara atia? Andu acio maranjira uui, ‘Tuhuthirie icooki riria thogu aatugiriire.’ Tungimacookeria atia?” **10** Aanae acio a riika riake makimucokeria atiri, “Cookeria andu acio makwiriite atiri, ‘Thoguo niatugagiriira icooki iritu, no wee tuhuthirie icooki riu,’ umeere atiri, ‘Kaara gakwa ka muiira ni gatungu gukira njohero ya baba. **11** Baba aamugiriire icooki iritu, no ni ningurirituhia makiria. Baba aamuhuraga na iboko, no ni ndirimuhuraga na tung’auru.” **12** Thuutha wa mithenya itatu Jeroboamu na andu a Isiraeli othe magicooka kuri Rehoboamu, o ta uria muthamaki oigite, “Nimugacooka kuri ni thuutha wa mithenya itatu.” **13** Nake muthamaki akimacookeria ehite muno. Akiregana na utaaro uria aheetwo ni athuuri, **14** akirumirira utaaro wa aanake, akiuga atiri, “Baba namurituhirie icooki, no ni ningurirituhia makiria. Baba aamuhuraga na iboko, no ni ndirimuhuraga na tung’auru.” **15** Ni undu ucio muthamaki ndaigana guthikirira andu acio, tondū maundu macio meekire moimite kuri Ngai, niguo kiugo kihingio kiria Jehova eerire Jeroboamu muru wa Nebati na kanua ka Ahija uria Mushiloni. **16** Riria andu a Isiraeli othe moonire ati muthamaki ucio niarega kumathikirira, magicookeria muthamaki atiri: “Turi na igai ririku harī Daudi, na ni gicunji kiriku turi nakio harī muru wa Jesii? Cooka hema-ini ciaku, wee Isiraeli! Wee Daudi-rī, menyerera nyumba yaku wee mwene!” Ni undu ucio andu a Isiraeli othe makinuka. **17** No andu a Isiraeli aria maatuhaga matuura-ini ma Juda-rī, Rehoboamu agithii na mbere kumathamakira. **18** Muthamaki Rehoboamu agituma Adoniram uria warī murugamiriri wa andu aria maarutithagio wira na hinya; no andu a Isiraeli makimuhura na mahiga nyuguto, agikua. No riri, Muthamaki Rehoboamu nietharire, akichaica ngari yake ya ita, akirira Jerusalemu. **19** Ni undu ucio andu a Isiraeli makoretwo maremeire nyumba ya Daudi nginya umuthi.

11 Riria Rehoboamu aakinyire Jerusalemu, akiungania andu a kuuma nyumba ya Juda na Benjamini, andu a kuru mbaara 180,000, nigeetha makaru na Isiraeli, niguo macookerie Rehoboamu uthamaki. **2** No riri, kiugo kia Jehova gikinyira Shemaia mundu wa Ngai, akirwo atiri, **3** “Thi wira Rehoboamu muru wa Solomoni muthamaki wa Juda, na wira andu a Isiraeli othe kuu Juda na Benjamini atiri, **4** ‘Jehova ekuuga uu: Tigai kwambata mukahuraga na ariu a ithe wanyu. O mundu wotho wanyu niacooke muci, nigukorwo ni ni njikite undu uyū.” Ni undu ucio magithikira ciugo cia Jehova na magitiganiria uhoru wa guthii kihithukira Jeroboamu. **5** Rehoboamu agitura Jerusalemu na agika matuura ma ugithiri kuu Juda, namo ni maya: **6** Bethilehemu, na Etamu, na Tekoa, **7** na Bethi-Zuru, na Soko, na Adulamu, **8** na Gathu, na Maresha, na Zifu, **9** na Adoraimu, na Lakishi, na Azeka, **10** na Zora, na Ajjaloni, na Hebironi. Maya maarī matuura manene mairigirwo na thingo cia hinya kuu Juda na Benjamini. **11** Agikira ugithiri wamo hinya na akiiga anene a mbutu cia mbaara kuo, o hamwe

na mithiithu ya irio, na maguta ma mitamayi, na ndibei. **12** Nigire ngo na matimu matuura-ini macio manene, na agituma magie hinya muno. Ni undu ucio Juda na Benjamini gugituka gwake. **13** Nao athinjiri-Ngai na Alawii kuuma ng’ongo ciao ciothe kuu Isiraeli guothe maarī mwena wake. **14** Nigukorwo Alawii nimatiganiirie urithio wao na indo ciothe, magituka Juda na Jerusalemu, nigukorwo Jeroboamu na ariu ake nimamagiririe kuruta wira ta athinjiri-Ngai a Jehova. **15** Nake agithuura athinjiri-ngai ake mwene ni undu wa kundū kuria gutuguru, na ni undu wa kurutira magongona mihianano ya mburi na ya njaū iria aathondekete. **16** Andu othe a kuuma kuri o mhiriga wa Isiraeli aria maahaariire ngoro ciao kumaatha Jehova, Ngai wa Isiraeli, magikirimirira Alawii nginya Jerusalemu makarutire Jehova Ngai wa maithe mao magongona. **17** Makongerera uthamaki wa Juda hinya na makinyiitira Rehoboamu muru wa Solomoni handu ha mika itatu, na ihinda riu nimathiiaga na mithiire ya Daudi ya Solomoni. **18** Nake Rehoboamu niahirie Mahalathu, uria warī mwarī wa muriu wa Daudi wetagwo Jerimothu na wa Abihaili mwarī wa muru wa Jesii wetagwo Eliabu. **19** Nake akimuciarira aanake aya: Jeushu, na Shemaria, na Zahamu. **20** Nigī akihika Maaka mwarī wa Abisalomu, uria wamuciarire Abija, na Atai, na Ziza na Shelomithu. **21** Rehoboamu niendire Maaka mwarī wa Abisalomu gukira atumia aria angī othe na gukira thuriya ciake ciothe. Atumia ake othe maarī 18 na thuriya 60, ciana cia aanake 28, na cia airitu 60. **22** Rehoboamu niathuure Abija muru wa Maaka atuike muriu munene wa ariu a ithe acio angī nigeetha akaamutua muthamaki. **23** Niatumirire ugi, akihurunjira ariu ake amwe ng’ongo-ini ciothe cia Juda na Benjamini, na akimahurunjira matuura-ini mothe manene maria maarī mairigire. Niamahere mithiithu miiganu, na akimacarira o mundu atumia aingi.

12 Thuutha wa Rehoboamu kwihaanda ta muthamaki na gukorwo agite na hinya, we hamwe na Isiraeli yotho nimatiganiirie watho wa Jehova. **2** Tondū wa gukorwo matari ehoeku harī Jehova, Shishaka muthamaki wa Misiri niatharikire Jerusalemu mwaka wa gatano wa Muthamaki Rehoboamu. **3** Aari na ngari cia mbaara 1,200 na andu aria mathiiga mahacite mbarathi 60,000, na thigari itangitarika cia kuuma Alubi, na Asukii, na Akushi aria mookite nake kuuma Misiri, **4** agitaha matuura manene maria maarī mairigire ma Juda na agithii nginya Jerusalemu. **5** Nake munabii Shemaia agika kuri Rehoboamu o na kuri atongoria a Juda aria moonganite kuu Jerusalemu ni undu wa gwigira Shishaka, akimeera atiri, “Jehova ekuuga uu: ‘Nimundiganirie; na ni undu ucio, o na ni ngumitiganiria moko-ini ma Shishaka.’” **6** Atongoria a Isiraeli hamwe na muthamaki makinyiiria, makiuga atiri, “Jehova ni wa kihooto.” **7** Riria Jehova onire ati nimenyihitie-rī, ndumiriri ino ya Jehova igikinyira Shemaia akirwo atiri: “Kuona ati nimenyihitie-rī, ndikumananga no ningumahonokia o narua. Mang’uri makwa matiguitiriro Jerusalemu na kuhithira guoko gwa Shishaka. **8** No riri, megutika ndungata ciake,

nigeetha mamenye ütiganu wa kündigungatira na gütungatira athamaki a mabürüri ma künigi.” **9** Riría Shishaka müthamaki wa Misiri aathariküre Jerusalemu-rí, agikuuwa igüina cia hekarü ya Jehova na igüina cia nyumba ya üthamaki. Aakuire indo ciothe, o hamwe na ngo cia thahabu iria Solomoni aathondekithitie. **10** Ni ündü ücio Müthamaki Rehoboamu agithondeka ngo cia gicango handü ha icio cia mbere, agicinengera anene a arangiri ariä maakaraga itoonyero-iní ría nyumba ya üthamaki. **11** Riría ríothe müthamaki aathiaga hekarü ya Jehova-rí, arangiri acio maathiaga hamwe nake makuüte ngo icio, na thuutha wa üguo magacicookia nyumba-iní ya arangiri. **12** Tondü Rehoboamu nienyihiririe, Jehova niamwehereirie marakara make, na ndaigana kümüniina o biü. Ti-itherü nĩ kwarĩ na maündü mamwe mega küu Juda. **13** Müthamaki Rehoboamu nìehaandire wega küu Jerusalemu na agithiĩ o na mbere ari müthamaki. Aari na ükürü wa miaka mĩrongo ina na ümwe riria aatuikire müthamaki, na agithamaka ari Jerusalemu miaka ikümi na müganja itüura-iní inene riria Jehova aathuurite kuuma mihiriga-ini yotho ya Isiraeli nigeetha Ríitwa riäke rítüüre kuwo. Nyina etagwo Naama, na aari Müamoni. **14** Niekire maündü mooru tondü ndaatuite na ngoro yake kũrongoria Jehova. **15** Na ha ühoro wa maündü maria mangĩ makonii wathani wa Rehoboamu kuuma kiambiriria nginya müthia-rí, githi matindikitwo maandiko-ini ma Shemaia üria münabii, na ma Ido üria muoni-maündü maria maaritie ühoro wa njiarwa? Gwatüüraga mbaara gatagati ka Rehoboamu na Jeroboamu. **16** Rehoboamu akihurüka hamwe na maithe make na agithikwo o küu Itüura-ini Inene ría Daudi. Nake müriü Abija agitüika müthamaki ithenya riäke.

13 Mwaka wa ikümi na inana wa üthamaki wa Jeroboamu niguo Abija aatuikire müthamaki wa Juda, **2** na agithamaka ari Jerusalemu miaka itatü. Nyina etagwo Maaka mwarĩ wa Urieli wa Gibeä. Nĩ kwarĩ mbaara gatagati ka Abija na Jeroboamu. **3** Abija aathiire mbaara-ini ari na mbütü ya thigari iri ühoti 400,000, nake Jeroboamu akĩara mbütü yake ya thigari iri ühoti 800,000. **4** Abija akirügama igürü ría Kĩrima kĩa Zemaraimu, bürüri-ini üria wa irima wa Efiraimu, akiaga atiri, “Jeroboamu na Isiraeli inyuothe, ta thikĩriiria! **5** Kaĩ mütöo atĩ Jehova, Ngai wa Isiraeli, niaheanite üthamaki wa Isiraeli moko-ini ma Daudi na njaro ciäke nginya tene na ündü wa kĩrikanĩro gĩa cumbĩ? **6** No rĩrĩ, Jeroboamu müriü wa Nebati, ümwe wa anene a Solomoni müriü wa Daudi, niaremeire mwathi wake. **7** Imündü imwe cia tühü nĩcionganire hamwe nake, na makiregana na Rehoboamu müriü wa Solomoni riria aari mwithi na ataahotaga gütua itua, na ndaari na hinya wa kũmeetiiria. **8** “Na riri, mwĩcĩritie üria müküregana na üthamaki wa Jehova, üria üri moko-ini ma njaro cia Daudi. Ti-itherü müriü mbütü nene ya ita, na müri na njau cia thahabu iria ciathondekirwo nĩ Jeroboamu itüike ngai cianyu. **9** No githi mütiangati athinjiri-Ngai a Jehova, ariä maarĩ ariü a Harüni, na Alawii, na mügüthuurira athinjiri-ngai anyu kũmbe o ta üria

andü a mabürüri maria mangĩ mekaga? Üria wotho üükaga kwiyamüra na gategwa na ndürüme müganja atuikaga müthinjiri-ngai wa indo itari ngai. **10** “No ithui-rí, Jehova niwe Ngai witü, na tütümütiganiirie. Athinjiri-Ngai ariä matungataga Jehova nĩ ariü a Harüni, na mateithagiriü nĩ Alawii. **11** O rüciini na hwaĩ-ini nĩmarutagira Jehova maruta ma njino na übumba üria ünungaga wega. Nimaigagiriä migate metha-ini iria theru, na makagwatia matawa maria maigiriüwö müti-ini wa thahabu wamo o hwaĩ-ini. Ithui nĩtürümütie maündü maria Jehova Ngai witü endaga. No inyui nĩmümütiganiirie. **12** Ngai ari hamwe na ithui; we niwe mütongoria witü. Athinjiri-Ngai ake na türumbeta twao nio marigambia mügambo wa mbaara ya kümüükirira inyui. Andü a Isiraeli, tigai kürüa na Jehova, Ngai wa maithe manyu, nigükorwo mütinghoothana.” **13** No riri, Jeroboamu niatümite ikundi cia thigari thuutha wao, nigeetha amatharikire ari na mbere ya Juda nao ariä maamoheirie mari thuutha wao. **14** Juda nimehögüire na makiona atĩ nĩmatharikirwo kuuma na mbere na kuuma na thuutha. Hindi iyo magikaia Jehova. Nao athinjiri-Ngai makihuha türumbeta twao, **15** nao andü a Juda makiugiriä na mügambo wa mbaara. Hindi iyo maanagiriä na mügambo wa mbaara, Ngai akiharagania Jeroboamu na Isiraeli ríothe mbere ya Abija na andü a Juda. **16** Andü a Isiraeli makitüria andü a Juda, nake Ngai akimaneana moko-ini mao. **17** Abija na andü ake makimahüira mbaara nene, nginya andü a Isiraeli 500,000 ariä maarĩ ühoti maküiragwo. **18** Andü a Isiraeli magitüoorio mbaara-ini iyo; nao andü a Juda magitüika atooria tondü nimehokire Jehova, Ngai wa maithe mao. **19** Nake Abija akingatithia Jeroboamu na akimütaha matüira ma Betheli, na Jeshana, na Efuroni hamwe na tütüira türia twamathiürüküirie. **20** Jeroboamu ndaigana gücoka kügia na hinya ringi matukü-ini ma Abija. Nake Jehova agikimügütha igütha agikua. **21** No Abija agikiriiria kügia na hinya. Akihikia atumia **14**, na akigia na aanake **22** na airütu **16**. **22** Maündü maria mangĩ makonii wathani wa Abija, maria eekire na üria oigire-rí, nĩmandikitwo ibuku-ini ría ütaüraniri ría münabii Ido.

14 Nake Abija akihurüka hamwe na maithe make na agithikwo küu Itüura-ini Inene ría Daudi. Nake müriü Asa agitüika müthamaki ithenya riäke, na matukü-ini make bürüri ügikara na thayü miaka ikümi. **2** Nake Asa agika maündü mega, na maria maagiriire maitho-ini ma Jehova Ngai wake. **3** Akieheria magongona ma ngai cia mabürüri ma künigi, na kündü küria gütüügüru, na agithethera mahiga maria maamüre, na agitemenga itugi cia Ashera. **4** Nake agiatha andü a Juda marongorie Jehova, Ngai wa maithe mao, na maathikire mawatho na maathani make. **5** Ningi akieheria mahooero ma kündü küria gütüügüru, na igongona cia übumba matüira-ini mothe ma Juda, naguo üthamaki ücio aathaga wa Juda ügikara na thayü. **6** Nĩakire matüira manene mairigire na thingo cia hinya ma Juda, nigükorwo bürüri warĩ na thayü. Gütiri mündü warĩ na mbaara nake miaka iyo, nigükorwo Jehova niamüheete ühurüko. **7** Nake akiria andü a Juda

atirī, “Nītwakei matūūra maya na twake thingo cia kūmathiūrūrūkīria irī na mīthiringo mīraihi na igūrū, na iingo na mīgūko ya igera. Būrūrī ūyū no witū, tondū nītūrōngoretie Jehova Ngai witū; twamūrōngoririe nake agītūhe ūhurūko na mīena yothē.” Nī ūndū ūcio magīaka na makīgacīra. **8** Asa aarī na mbūtū ya thigari 300,000 iria cioimīte Juda irī na ngo nene na matimū, na ingi 280,000 iria cioimīte Benjamīni ikūuīte ngo nini na mota. Ici ciothe ciarī thigari nūyīmīrū cia kūrūa mbaara. **9** Zera ūrīa Mūkushi agītūka kūmūkīrīra arī na mbūtū nene ya thigari na ngaari cia ita 300, nake agītūka agīkinya Maresha. **10** Nake Asa akiumagara agithīi kūmūtūnga, nao makīarania mbaara yao kūu Gītumba-inī kīa Zefathu gūkuhi na Maresha. **11** Hīndī ūyo Asa agīkaīra Jehova Ngai wake, akiuga atirī: “Jehova, gūtīrī ūngī ūhaana tawe wa gūteithūra arīa matarī hinya kuuma kūrī arīa maarī hinya. Tūteithie, Wee Jehova Ngai witū, nīgūkorwo nīwe twīhokete, na nī thīinī wa Rītwa riaku tuoka gūkīrīra mbūtū īno nene ūū. Wee Jehova-rī, nīwe Ngai witū, ndūkareke mūdū akūhoote.” **12** Nī ūndū ūcio Jehova akīūruga Akushi o hau mbere ya Asa na mbere ya andū a Juda. Nao Akushi makīūra, **13** nake Asa na mbūtū yake makimaingathīia, makīmakinīya o nginya Gerari. Akushi aingī mūno makīuragwo ūū atī gūtīrī watīgirwo muoyo, makīniinīrwo o hau mbere ya Jehova o na mbere ya mbūtū ciake. Andū a Juda makīnūkīa indo nyingī iria maatahire. **14** Makīananga tūtūūra tuothe tūrīa twathiūrūrūkīrie Gerari, nīgūkorwo guoya wa Jehova nīwanyīitite andū arīa matūūruga kuo. Nao magītaha indo cia tūtūūra tūu tuothe nīgūkorwo twarī na indo nyingī mūno cia gūtahwo. **15** O na ningī magītharīkīra kambī cia arīithi na magītaha ndūūru cia ng’ōndu, na cia mbūrī, na cia ngamīira. Nao magīcooka Jerusalemu.

15 Na rīrī, Roho wa Ngai nīwaikūrūkīrie Azaria mūrū wa Odedi. **2** Nake akiumagara agatūnge Asa, akīmīwīra atirī, “Ta thīkīrīria, we Asa na andū a Juda na andū a Benjamīni othe. Jehova arī hamwe na inyūi rīrīa rīothe mūrī hamwe nake. Mūngīmūrōngooria nīmūrīmuonaga, no mūngīmūtiganīria, o nake nīakamūtiganīria. **3** Na rīrī, kwa ihinda iraya Isiraeli matiarī na Ngai ūrīa wa ma, na matiarī na mūthīnjīrī. Ngai wa kūmaruta na matiarī na watho wa kūrūmīrīrwo. **4** No rīrī, hīndī ya mathīina mao nīmacookereire Jehova, Ngai wa Isiraeli, makīmūrōngooria na makīmuona. **5** Matukū-inī macio ūhorō wa kuumagara warī na ūgwati nīgūkorwo atūūrī othe a mabūrūrī macio maarī thīina-inī mūnene. **6** O rūrīrī rwahehenjagwo nī rūrīrī rūrīa rūngī, na itūūra inene rīkahehenjwo nī rīrīa rūngī tondū Ngai nīamathīnagīa na thīina wa mīthemba yothē. **7** No ha ūhorō wanyu-rī, gīai na hinya na mūtiganīria ūhorō ūcio, nīgūkorwo nī mūkaarihwo wīra ūrīa mūrutaga.” **8** Rīrīa Asa aigūire ciugo icio na akīgua ūrathi wa Azaria mūrū wa Odedi ūrīa mūnabīrī, akīyūmīrīria. Akīheria mīhianano īrīa mīmeneku kuuma būrūrī wothē wa Juda na Benjamīni, o na kuuma matūūra-inī marīa aatahīte kūu īrīma-inī cia Efiraīmu. Agīcookereria kīgongona kīa Jehova kīrīa kīarī mbere ya gīthaku kīa hekarū ya Jehova. **9** Ningī akīūngania andū

othe a Juda na a Benjamīni, hamwe na andū a kuuma Efiraīmu, na Manase, na Simeoni arīa maatūūranagīa nao, nīgūkorwo aingī ao nīmookīte kūrī Asa moimīte Isiraeli rīrīa moonire atī Jehova Ngai wake aarī hamwe nake. **10** Makīūngana kūu Jerusalemu mweri wa itatū wa mwaka wa ikūmi na itano wa ūthamaki wa Asa. **11** Hīndī ūyo makīrutīra Jehova igongona rīa ng’ombe 700, na ng’ōndu na mbūrī 7,000 cia iria maatahīte magacooka nacio. **12** Makīgīa kīrīkanīro gīa kūrōngooragīa Jehova, Ngai wa maithe mao, na ngoro ciao ciothe na mīoyo yao yothē. **13** Andū arīa othe mangīagire kūrōngooria Jehova, Ngai wa Isiraeli-rī, makīūrāgwō arī mūdū mūnini kana arī mūnene, arī mūdū mūrūme kana arī mūdū-wa-nja. **14** Makīhīta mwīhitwa he Jehova na mūgambo mūnene, o na makīanagīrīra na makīhuhaga tūrumbeta na macoro. **15** Andū a Juda othe magīkena nī ūndū wa mwīhitwa tondū mawīhītire na ngoro ciao ciothe. Makīrōngooria Ngai na kīyo, na makīmuona. Nī ūndū ūcio Jehova akīmahe ūhurūko mīena yothē. **16** Mūthamaki Asa agīcooka akīruta cūwe Maaka kuuma gītī-inī gīake kīa mūthamaki-mūdū-wa-nja, nī ūndū nīathondekithītie gītugī kīa mūhianano ūrī magīgi wa Ashera. Asa agītemenga gītugī kīu, agīkiunanga na agīgīcinīra Gītumba-inī gīa Kidironi. **17** O na gūtūika ndeheririe kūdū kūrīa gūtūtūgūru kuuma Isiraeli-rī, ngoro ya Asa nīamīneanīte biū kūrī Jehova mūtūūrīre-inī wake wothē. **18** Nīarehire hekarū-inī ya Ngai betha na thahabu, na indo ciothe iria we na ithe maamūrīte. **19** Gūtīacookire kūgīa mbaara rūngī, o nginya mwaka wa mīrongo itatū na itano wa wathani wa Asa.

16 Na rīrī, mwaka wa mīrongo itatū na itandatū wa wathani wa Asa, Baasha mūthamaki wa Isiraeli nīambatire akarūe na Juda, na akīrīgīra Rama na rūthingo rwa hinya nīgūo arīgīrīrie gūtīkagīe mūdū ūkuuma kana atoonye būrūrī wa Asa mūthamaki wa Juda. **2** Nake Asa akīoya betha na thahabu kuuma igīina-inī cia hekarū ya Jehova o na kuuma nyūmba-inī yake ya ūthamaki, na agīcitīmīra Beni-Hadadi mūthamaki wa Suriata ūrīa wathamakaga Dameski. **3** Akīmīwīra atirī, “Reke hakorwo harī na kīrīko giitū nawe o ta ūrīa haarī kīrīko gatagatī ka baba na thoguo. Ta kīone, nīndagūtīmīra betha na thahabu. Rīu tharia kīrīko kīanyu na Baasha, mūthamaki wa Isiraeli nīgūo atigane na nīi.” **4** Beni-Hadadi agītīkīra ūhorō wa Mūthamaki Asa, agītūma anene a ikundi cia thigari ciake makahūire matūūra ma Isiraeli. Nao magītōoria ljonī, na Dani, na Abeli-Maimu, na matūūra manene mothe marīa maarī makūmbī ma kūu Nafitali. **5** Hīndī ūrīa Baasha aigūire ūhorō ūcio, agītiga gwaka Rama na agītiganīria wīra wake. **6** Ningī Mūthamaki Asa akīrehe andū othe a Juda, nao magīkuua mahiga na mbaū kuuma Rama iria Baasha aatūmagīra gwaka. Indo icio nīcio Asa aatūmīrīre gwaka Geba na Mizīpa. **7** Hīndī ūyo Hanani ūrīa muonī-maūdū agītūka kūrī Asa mūthamaki wa Juda, akīmīwīra atirī, “Tondū nīwehokire mūthamaki wa Suriata ūkīaga kwīhoka Jehova Ngai waku, mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Suriata nīcūrīte ikoima moko-inī maku. **8** Gīthī Akushi na Alubi, matiarī mbūtū nene ya ita, na makagīa na ngaari cia ita nyingī

na andũ arĩa maathiiaga mahaicĩte mbarathi? No rĩrĩ, rĩrĩa wehokire Jehova, nĩamaneanire moko-inĩ maku. **9** Nĩgũkorwo maitho ma Jehova morũũraga thĩ yotho gwĩkĩra hinya arĩa maheanĩte ngoro ciao biũ kũrĩ we. Nĩwikĩte ũndũ wa ũrimũ, na kuuma rĩu nĩũgũcoka kũgĩa na mbaara.” **10** Asa akĩrakarĩra Hanani ũrĩa muoni-maũndũ nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio; akĩmũrakarĩra mũno o nginya akĩmũkia njeera. O hĩndĩ iyo, Asa akĩambĩrĩria kũhinyĩrĩria andũ amwe atarĩ na tha. **11** Maũndũ ma wathani wa Asa kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩmandikĩtwo mbuku-inĩ ya athamaki a Juda na Isiraeli. **12** Mwaka wa mĩrongo itatũ na kenda wa wathani wake, Asa nĩarũarire magũrũ. O na gũtuĩka mũrimũ ũcio nĩwamũhatĩrĩrie mũno, o na ndwari-inĩ yake-rĩ, ndaigana kũmaatha ũteithio kuuma kũrĩ Jehova, no aacaririe ũteithio kuuma kũrĩ mandagĩtarĩ. **13** Na mwaka wa mĩrongo ĩna na ũmwe wa wathani wake, Asa agĩkua na akĩhurũka hamwe na maithe make. **14** Nao makĩmũthika mbĩrĩra-inĩ ĩria eethondekeire o kũu Itũũra inene rĩa Daudi, makĩmũgĩrĩra gĩtanda-inĩ gĩa kũmũtwara mbĩrĩra kĩhumbĩrĩtwo na mahuti manungĩ wega na maguta mitukano mĩingĩ marĩa manungĩ wega, nao magĩakia mwaki mũnene nĩ ũndũ wa kũmũtĩa.

17 Nake Jehoshafatu mũrũ wa Asa agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩa, na akĩkĩra hinya ndakahũũro nĩ Isiraeli. **2** Akĩgia ikundi cia thigari matũũra-inĩ manene mothe marĩa mairigĩtwo na thingo cia hinya ma Juda, na agĩaka kambĩ cia thigari kũu Juda na matũũra-inĩ ma Efiraimu marĩa ithe Asa aatunyanĩte. **3** Jehova aarĩ hamwe na Jehoshafatu tondũ hĩndĩ ya wĩthĩ wake nĩathiiaga na mĩthĩire ĩria ithe Daudi aathiiaga nayo. We ndaigana kũhooya kĩrĩra kuuma kũrĩ Baali, **4** no nĩarongooragia Ngai wa ithe na akarũmagĩrĩra mawatho make, na ndaarũmĩrĩre mitugo ya Isiraeli. **5** Jehova akĩhaanda ũthamaki ũcio wega moko-inĩ make, nao andũ a Juda othe makĩrehera Jehoshafatu iheo; nĩ ũndũ ũcio akĩgĩa na indo nyingĩ na agĩtũka mũno. **6** Nierutĩre na ngoro yake kũrũmĩrĩra mĩthĩire ya Jehova; na makĩria ma ũguo, agĩtharia kũndũ kũria gũtũũgĩru o na itugĩ cia Ashera, agĩcieheria Juda. **7** Mwaka wa gatatũ wa wathani wake nĩatũmire anene ake, na nĩo Beni-Haili, na Obadia, na Zekaria, na Nethaneli, na Mikaia makarutane matũũra-inĩ ma Juda. **8** Hamwe nao kwari na Alawii nao nĩ, Shemaia, na Nethania, na Zebadia, na Asaheli, na Shemiramothu, na Jehonathani, na Adonija, na Tobija, na Tobu-Adonija, na athĩnjĩri-Ngai Elishama na Jehoram. **9** Nao makĩrutana Juda guothe, magathiiaga na lbuku rĩa Watho wa Jehova; magĩthiũrũka matũũra-inĩ mothe ma Juda makĩrutaga andũ watho. **10** Ũhoro wa gwĩtigĩra Jehova ũkĩyũra mothamaki-inĩ mothe marĩa maathiũrũkĩrĩrie Juda, nĩ ũndũ ũcio matiigana kũria na Jehoshafatu. **11** Nao Afilisti amwe makĩrehera Jehoshafatu iheo, na makĩrehe betha arĩ igooti, nao Arabu makĩmũrehere ndũũru cia mbũri: ndũrũme 7,700 na mbũri 7,700. **12** Jehoshafatu agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya mũno; agĩaka matũũra manene magĩtĩre na matũũra ma makũmbĩ kũu Juda, **13** na nĩarĩ na indo nyingĩ matũũra-inĩ macio ma

Juda. Agĩcoka akĩgia thigari ĩria ciooĩ wega ũhoro wa mbaara kũu Jerusalem. **14** Rĩandikithia rĩa, kũringana na nyũmba ciao, rĩatarĩ ta ũũ: Kuuma Juda, anene a ikundi cia 1,000: Adina nĩwe warĩ mũnene wao, aarĩ na andũ 300,000 a kũrĩa; **15** ũrĩa wamũrũmĩrĩre nĩ Jehohanani, na aarĩ na thigari 280,000; **16** wa gatatũ aarĩ Amasia mũrũ wa Zikiri, ũrĩa werutĩre gĩtungata Jehova, na aarĩ na thigari 200,000. **17** Kuuma Benjamin nĩ: Eliada, mũthigari njamba, na aarĩ na andũ 200,000 arĩa maarĩ na mota na ngo; **18** ũrĩa wamũrũmĩrĩre nĩ Jehozabadi, na aarĩ na andũ 180,000 arĩa maarĩ na indo cia mbaara. **19** Acio nĩo andũ arĩa maatungatagĩra mũthamaki, o hamwe na arĩa angĩ agĩte matũũra-inĩ manene marĩa mairigĩrwo na thingo cia hinya kũu Juda guothe.

18 Na rĩrĩ, Jehoshafatu aarĩ na indo nyingĩ na agatũka mũno, nake agĩtuma ũthoni na Ahabu. **2** Mĩaka mĩnini yathira-rĩ, agĩkũrũka agĩthĩ gũceerera Ahabu kũu Samaria. Nake Ahabu akĩmũthĩnjĩra ng'ondo nyingĩ na ng'ombe marĩ hamwe na andũ arĩa maarĩ nake, na akĩmũringĩrĩra matharikĩre Ramothu-Gileadi. **3** Ahabu, mũthamaki wa Isiraeli akĩũria Jehoshafatu mũthamaki wa Juda atĩrĩ, “Nĩũgũthĩi hamwe na nĩi tũgokĩrĩre Ramothu-Gileadi?” Nake Jehoshafatu akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩi tũrĩ o ũndũ ũmwe nawe, o na andũ akwa no ta andũ aku; na nĩtũgaakorwo tũrĩ hamwe nawe kũu mbaara-inĩ”. **4** No Jehoshafatu agĩcoka akĩrĩa mũthamaki wa Isiraeli atĩrĩ, “Amba ũtũire na ũmenye ũtaaro wa Jehova.” **5** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli akĩũngania anabii 400, akĩmooria atĩrĩ, “Tũthĩi tũkahũũrane na Ramothu-Gileadi kana ndigathĩi?” Nao makĩmũcokeria makĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩi, nĩgũkorwo Ngai nĩekũneana itũũra rĩu moko-inĩ ma mũthamaki.” **6** Nowe Jehoshafatu akĩũria atĩrĩ, “Kaĩ gũkũ gũtarĩ mũnabii wa Jehova ũrĩa tũngũria ũhoro kuuma kũrĩ we?” **7** Mũthamaki wa Isiraeli agĩcokeria Jehoshafatu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe ũrĩa ũngĩtũũrĩria ũhoro kuuma kũrĩ Jehova, no nĩndĩmũthũire tondũ gũtĩrĩ hĩndĩ andathagĩra ũndũ mwega, no maũndũ mooru hĩndĩ ciothe. Nake nĩwe Mikaia mũrũ wa Imula.” No Jehoshafatu agĩcokeria atĩrĩ, “Mũthamaki ndagĩrĩrwo nĩ kuuga ũguo.” **8** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki wa Isiraeli agĩĩta ũmwe wa anene ake, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndehera Mikaia mũrũ wa Imula narua.” **9** Hĩndĩ iyo mũthamaki wa Isiraeli na Jehoshafatu mũthamaki wa Juda, mehumbe nguo ciao cia ũthamaki, magĩkarĩra itĩ ciao cia ũnene hau kĩhũhĩro-inĩ kĩa ngano kĩrĩa kiarĩ itoonyero-inĩ rĩa Samaria, nao anabii othe maarĩ ho makĩratha mohoro marĩ mbere yao. **10** Na rĩrĩ, Zedekia mũrũ wa Kenaana nĩathondekete hĩa cia kĩgera, nake akiuga atĩrĩ, “Jehova ekuuga ũũ: ‘Icĩ nĩcio mũgaatheeca Asuriata nacio nginya mũmaniine.’” **11** Nao anabii acio angĩ othe maarathaga o ũndũ ũmwe, makoiga atĩrĩ: “Tharikira Ramothu-Gileadi na nĩũgũtooria, tondũ Jehova nĩekũrĩneana moko-inĩ ma mũthamaki.” **12** Mũndũ ũrĩa watũmitwo ageete Mikaia akĩmwĩra ũũ, “Atĩrĩrĩ, anabii arĩa angĩ othe maarĩte o ta mũndũ ũmwe, mararathĩra mũthamaki ũhootani. Reke kiugo giaku gĩtigakararanie na kĩa, na warie ũndũ mwega.”

13 Nowe Mikaia akiuga atiri, “Ti-itheru o ta uria Jehova atuiuraga muoyo, ni ngumwira o uria Ngai wakwa ekunjira.” **14** Hinda iria akinyire-ri, muthamaki akimuria atiri, “Mikaia, tuthi tihakuhuranire itura ria Ramothu-Gileadi, kana tutigathii?” Nake Mikaia akimucokeria atiri, “Ritharikire na uhootane, tondū nirkūneanwo moko-ini maku.” **15** Muthamaki akimwira atiri, “Ni maita maigana ngutūra ngwihithagia ndukae kunjira uhoro ūngi tika uhoro wa ma thini na rithwa ria Jehova?” **16** Nake Mikaia akimucokeria atiri, “Ndironire andu a Israeli othe mahurunjūkiire irima-ini ta ng’ondū itari na mūriithi, nake Jehova aroga atiri, ‘Andu aya matiri na mwathi. O mūdū niarekwo ainūke gwake na thayū.’” **17** Nake muthamaki wa Israeli akira Jehoshafatu atiri, “Githi ndikwīre atī ndarī hīndi angīndathira ūhoro mwega, tika o uria mūuru?” **18** Mikaia agithii na mbere, akiuga atiri, “Ni undū ūcio thikiriria kiugo kia Jehova: Ndironire Jehova aikariire giti giaka kia ūnene, ari na mbūtū yothē ya igurū irugamite imūthiūrūkiire mwena wa ūrio na wa ūmotho. **19** Nake Jehova aroria atiri, ‘Nū ūkūheenereria Ahabu muthamaki wa Israeli ngūo atharikire Ramothu-Gileadi, nigeetha athi agakuire kuo?’ ‘Ūmwe akiuga ū, na ūria ūngi akiuga ū. **20** Marigiriro-ini, roho ūmwe ūkiūmīra, ūkīrīgama mbere ya Jehova, ūkiuga atiri, ‘Ni nī ngūmūheenereria.’ ‘Jehova akiūra atiri, ‘Ūkūmūheenereria atia?’ **21** ‘Naguo roho ūcio ūkiuga atiri, ‘Nigūthi ngūthi ndūke roho wa maheeni tūnua-ini twa anabii ake othe.’ ‘Nake Jehova akiuga atiri, ‘Wee niūkūhota kūmūheenereria. Thi ūgeke ūguo.’ **22** ‘Ni undū ūcio Jehova nēkīrite roho wa maheeni tūnua-ini twa anabii aya aku. Jehova niagwathiriire mwanangiko.’” **23** Hinda iyo Zedekia mūrū wa Kenaana akiambata na akiringa Mikaia rūhi ūthi. Akimūria atiri, “Kai roho wa Jehova agereire kū riria omwe kūrī nī ngūo aarie nawe?” **24** Mikaia agicookia atiri, “Nūkamēnya mūthenya ūria ūgaathi kwiitha kanyūmba ka na thini.” **25** Muthamaki wa Israeli agiathana, akiuga atiri, “Oyai Mikaia mūmucokkie kūrī Amoni mwathi wa itūūra inene, na kūrī Joashu mūrū wa muthamaki, **26** na mūmwīre atiri, ‘Muthamaki ekuuga ū: Mūdū ūyū nīaikio njeera na ndakaheo kindū gīa kūrīa tika mūgate na maa nginya riria ngaacooka na thayū.’” **27** Mikaia akiuga atiri, “Ūngīgaacooka na thayū-ri, no gūtuikire atī Jehova ndaarītie na nī.” Agicooka akiuga atiri, “Iguai ūhoro wakwa inyu andu aya inyuothē!” **28** Ni undū ūcio muthamaki wa Israeli na Jehoshafatu muthamaki wa Juda makiambata nginya Ramothu-Gileadi. **29** Nake muthamaki wa Israeli akira Jehoshafatu atiri, “Ningūtoonya mbaara-ini ndūgarūrīte ndikamenyeke no wee wīkire nguo cia ūthamaki.” Ni undū ūcio muthamaki wa Israeli akīgarūra ndakamenyeke na agitoonya mbaara-ini. **30** Na riri, muthamaki wa Asuriata nīathite anene ake a ngaari cia ita akameera atiri, “Mūtikarūe na mūdū o na ūrīkū, mūnini kana mūnene, tika o muthamaki wa Israeli.” **31** Riria anene a mbūtū cia ngaari cia ita moonire Jehoshafatu magīciiria atiri, “Ūyū niwe muthamaki wa Israeli” Ni undū ūcio makīgarūrūka mamūtharikire, no Jehoshafatu agikaya, nake Jehova akimūteithia. Ngai akimaroria

na kungī, makīmweherera, **32** nigūkorwo riria anene a ngaari cia ita moonire atī tiwe warī mūthamaki wa Israeli, magitiga gūthingatana nake. **33** No mūdū ūmwe akigeeta ūta wake, agikia mūgu o ro ūguo, naguo ūkīratha mūthamaki wa Israeli o gatagati-ini ka magathikanirio ma nguo yake ya mbaara. Nake muthamaki akira mūtwarithia wa ngaari ya ita atiri, “Garūra ngaari undute mbaara-ini. Nindagarurio.” **34** Nayo mbaara ikinenaha mūthenya wothē, na muthamaki wa Israeli agītiirania ngaari-ini yake ya mbaara ang’etheire Asuriata o nginya hwa-ini. Nario riua rigithia-ri, agika.

19 Hinda iria Jehoshafatu muthamaki wa Juda aacookire Jerusalemu nyūmba-ini yake ya ūthamaki na thayū-ri, **2** Jehu ūria muoni-maundū, mūrū wa Hanani, agithi akamūtunge nake akiūra muthamaki atiri, “Ni汪girirwo gūteithia mūdū ūria mwaganu na wende ari mathūire Jehova? Ni undū wa ūguo-ri, mang’uri ma Jehova marī igurū riaku. **3** No riri, harī na maundū manini mega thini waku, nigūkorwo niweheretie itugī cia Ashera būrūri-ini, na ūkereria ngoro yaku kūrongooria Ngai.” **4** Jehoshafatu agitūra Jerusalemu, agicooka akiumagara ringi, agithi kūrī andū a kuuma Birishiba kū būrūri wa irima wa Efraimu, na akimacookia kūrī Jehova, Ngai wa maithe mao. **5** Nake agithuura andū a gūthikagiriira maciira kū būrūri-ini, thini wa o itūūra ria matūūra manene ma Juda marīa mairigirwo na thingo cia hinya. **6** Akimeera atiri, “Mwiciiragie wega ūria mūgwika, tondū riri, mūtirituithanagia ciira nī undū wa mūdū, no makiria nī undū wa Jehova, ūria ūrikoragwo na inyu riria riote mūrītuga ciira. **7** Na riri, mwitigagire Jehova. Mūtuanagire ciira mūmenyereire, nī undū Jehova Ngai witū nī wa kīhoo na ndaroraga maūthi na ndahakagwo.” **8** O nakuo Jerusalemu-ri, Jehoshafatu nīathurire Alawii amwe, na athinjiri-Ngai, na atongoria a nyūmba cia andū a Israeli marūgamagiriire watho wa Jehova, na magatuithanagia maciira o na makaniina ngarari. Nao maatūura Jerusalemu. **9** Nake akimahe mawatho maya: “No nginya mūtungate na wīhokeku na ngoro cianyu ciothe, na mwitigagire Jehova. **10** Ciira wothē ūria mūrīrehagirwo kuuma kūrī andū a būrūri wanyu ari matūūra matūūra-ini marīa manene, ari ūiti wa thakame kana maundū mangi makoni watho, kana maathani, kana kīrira kia watho wakwa wa kūrūmirirwo, kana matūro ma ciira, makanagie matikanahire Jehova; kwaga ūguo marakara make nīmakamūkiriira inyu ene na ariū a thoguo. Ikagai ūguo na mūtikehia. **11** “Na riri, Amaria mūthinjiri-Ngai ūria mūnene niwe ūrimūroraga maundū-ini mothe makoni Jehova, nake Zebadia mūrū wa Ishmaeli, o we mūtongoria wa mūhīrira wa Juda, niwe ūrimūroraga maundū-ini mothe makoni muthamaki, nao Alawii nīmaritungataga ta anene marī mbere wanyu. Ikagai maundū mūrī na ūmīrīru, nake Jehova arikoragwo hamwe na aria marīkaga wega.”

20 Na riri, thuutha wa ūguo, andū a Moabi, na andū a Amoni marī hamwe na Ameuni amwe magiūka kūrū na Jehoshafatu. **2** Andū amwe magiūka makira

Jehoshafatu atiri, “Mbütü nene ya ita kuuma Edomu nĩroka kũria nawe, yumite mũrimo ũria ũngi wa iria. O na riu nĩkinyite Hazezoni-Tamaru” (na okuo Eni-Gedi). **3** Jehoshafatu akimaka, na agĩtua itua orie ũtaaro harĩ Jehova, nake akĩanĩrĩra Juda guothe kwĩhingwo kũria irio. **4** Nao andũ a Juda makĩũngana meethe ũiteithio kuuma kũri Jehova; ti-itherũ magĩũka kuuma matũira mothe ma Juda nĩguo mamũngorie. **5** Nake Jehoshafatu akĩrũgama mbere ya kũngana kũ kĩa andũ a Juda na Jerusalemu, o hau hekarũ-inĩ ya Jehova o mbere ya nja irĩa yarĩ njerũ. **6** akiuga atiri: “Wee Jehova, Ngai wa maithe maitũ, githĩ tiwe Ngai ũria ũri igũrũ? Nĩwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma ndũrĩrĩ. Hinya na ũhoti irĩ guoko-inĩ gwaku, na gũtirĩ mũndũ ũngĩgwĩtiiria. **7** Wee Ngai witũ-rĩ, githĩ ndwaingatiire ariã maikaraga bũrũri ũyũ mbere ya andũ aku a Isiraeli na ũkũthe njaro cia mũrataguo Iburahĩmu nginya tene? **8** Nĩmatũũrite kuo o na magaaka hekarũ kuo irĩa itanĩtio na Rĩitwa riaku, makiugaga atiri, **9** ‘Mũtino ũngĩgatũkora o na ũrĩ wa rũhiũ rwa njora rwa gũtũrũthia, kana mũthiro kana ng’aragu, tũkaarũgama mbere yaku hekarũ-inĩ ĩno itanĩtio na Rĩitwa riaku, nĩtũgaagũkaira tũri hatĩka-inĩ, nawe nĩũgatũgua ũtũhonokie.’ **10** “No riu, haha harĩ na andũ a kuuma Amoni, na Moabi, na Kĩrĩma kĩa Seiru, ariã wagiririe andũ a Isiraeli matharikĩre mabũrũri mao rĩrĩa moimaga Misiri; nĩ ũndũ ũcio makĩmeherera na matiigana kũmaniina. **11** Ta kĩone kĩrĩa maragĩtũrĩha nakĩo, tondũ mokite gũtũngata kũria watũheire gũtũke igai rĩitũ. **12** Wee Ngai witũ, githĩ ndũgũkimatũira ciira? Nĩ ũndũ-rĩ, ithuĩ tũtirĩ na hinya wa kũng’ethanĩra na mbũtũ ĩno nene ũũ ĩrooka gũtũtharikira. Tũtũĩ ũria tũgwĩka, no rĩrĩ, maitho maitũ nĩwe macũthĩrĩrie.” **13** Arũme othe a Juda, na atumia ao, na ciana na twana twao twa ngege, makĩrũgama o hau mbere ya Jehova. **14** Na hĩndĩ ĩyo Roho wa Jehova ũgĩkinyĩrĩra Jahazielĩ mũrũ wa Zekaria mũrũ wa Benaia, mũrũ wa Jeieli mũrũ wa Matania ũria Mũlawii wa rũciaro rwa Asafu rĩrĩa aarũgamĩte kũngana-inĩ kũ. **15** Nake akiuga atiri, “Ta thĩkĩrĩria, wee Mũthamaki Jehoshafatu na ariã othe mũtũũraga Juda na Jerusalemu! Ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra: ‘Mũtĩgetigĩre kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mbũtũ ĩno nene ya ita. Nĩgũkorwo mbaara ĩno ti yanyu, no nĩ ya Ngai. **16** Rũciũ, rokai gũikũrũka mũmatharikĩre. Magaakorwo makĩhaika magereire Mwanya-inĩ wa Zizi na nĩmũkamakorera mũthia-inĩ wa mũkuru wa kũu Werũ wa Jerueli. **17** Ti inyuĩ mũkũria mbaara ĩno. Rũgamai mwena wanyu, mwĩhaandei wega na mwĩonere ũria Jehova ekũmũhonokia, inyuĩ andũ a Juda na a Jerusalemu. Mũtĩgetigĩre, na mũtĩgakue ngoro. Umagarai mũkang’ethanĩre nao rũciũ, nake Jehova nĩagakorwo hamwe na inyuĩ.” **18** Jehoshafatu akĩanĩrĩra, agĩturumithia ũthĩũ thĩ, nao andũ othe a Juda na a Jerusalemu makĩgũthia thĩ mbere ya Jehova, makĩmũhooya. **19** Nĩngĩ Alawii amwe a kuuma rũciaro rwa Kohathu na rwa Kora magĩũkĩra na igũrũ, magĩkumia Jehova Ngai wa Isiraeli maanĩrĩre na mũgambo mũnene mũno. **20** Rũciĩnĩ tene mũno makũma merekeire Werũ wa Tekoa. Na rĩrĩa maambĩrĩrie kuuma-rĩ, Jehoshafatu akĩrũgama, akiuga

atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩria, inyuĩ andũ a Juda o na a Jerusalemu! ĩtikia Jehova Ngai wanyu na nĩekũmũtĩrĩrĩra; ĩtikia anabii ake na nĩmũkũgaacĩra.” **21** Thuutha wa kwanĩria na andũ, Jehoshafatu agĩthuura andũ a kũinĩra Jehova na a kũmũgocaa nĩ ũndũ wa riiri wa ũtheru wake, nao hĩndĩ irĩa megĩtongoria mbũtũ ĩyo ya ita, makiugaga atĩrĩ: “Cookeriai Jehova ngaatho, nĩgũkorwo wendo wake ũtũũraga nginya tene.” **22** Na rĩrĩa maambĩrĩrie kũina o na kũgocaa-rĩ, Jehova akĩga andũ mohie andũ a Amoni, na a Moabi, na andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru ariã maatharikagĩra Juda, nao magĩtoorio. **23** Nao andũ a Amoni na a Moabi magĩũkĩrĩra andũ a kuuma Kĩrĩma kĩa Seiru, makĩmananga na makĩmaniina biũ. Maarikia kũũraga andũ a kuuma Seiru, magĩteithĩrĩria kũiniinana o ene. **24** Hĩndĩ irĩa andũ a Juda maakinyire harĩa hang’ethanĩre na werũ-rĩ, magĩcũthĩrĩria mbũtũ ĩyo nene ya ita, makĩona no ciimba theri ciagwĩte thĩ; gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wetharĩte. **25** Nĩ ũndũ ũcio Jehoshafatu na andũ ake magĩthĩ gũtaha indo, na thĩnĩ wacio makĩona indo nyingĩ na nguo o na indo cia goro nyingĩ gũkĩra ũria mangĩahotire gũkuua. Ciarĩ nyingĩ ũũ atĩ maanĩnĩre mĩthenya itatũ gũciũngania. **26** Mũthenya wa kana makĩũngana Gĩtuamba-inĩ kĩa Beraka, kũria maagooceire Jehova. Kũ nĩkĩo gĩtũmaga gwĩtwo Gĩtuamba kĩa Beraka nginya ũmũthĩ. **27** Hĩndĩ ĩyo andũ othe a Juda na a Jerusalemu, matongoretio nĩ Jehoshafatu, magĩcooka Jerusalemu makenete, nĩgũkorwo Jehova nĩamaheete gĩtũmĩ gĩa gũkenenera thũ ciao. **28** Magĩtoonya Jerusalemu na magĩthĩ hekarũ-inĩ ya Jehova marĩ na inanda cia mũgeeto, na mitũrĩrĩ, na tũrumbeta. **29** Namo mothamaki mothe ma mabũrũri magĩtũgĩra Ngai rĩrĩa maiguire ũria Jehova aarũite na thũ cia Isiraeli. **30** Naguo ũthamaki wa Jehoshafatu ũgĩkara ũri na thayũ, nĩgũkorwo Ngai wake nĩamũheete ũhurũko mĩena-inĩ yothĩ. **31** Nĩ ũndũ ũcio, Jehoshafatu agĩthamakĩra Juda; nake aarĩ wa mĩaka mĩrongo itatũ na ĩtano rĩrĩa aatũkĩre mũthamaki wa Juda, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ĩtano. Nyina eetagwo Azuba mwarĩ wa Shilihi. **32** Nake akĩrũmĩrĩra mĩthĩre ya ithe Asa na ndaigana gũtigana nayo; agĩka ũria kwagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova. **33** No rĩrĩ, kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtiigana kweherio, nao andũ matiigana kwerekeria ngoro ciao kũrĩ Ngai wa maithe mao. **34** Cĩko iria ingĩ cia wathani wa Jehoshafatu kuuma kĩambĩrĩria nginya mũthia, nĩciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa maũndũ ma o mwaka rĩa Jehu mũrũ wa Hanani, marĩa mandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli. **35** Thuutha ũcio Jehoshafatu mũthamaki wa Juda agĩtuma ũrata na Ahazia mũthamaki wa Isiraeli, ũria warĩ na maũndũ maingĩ ma waganu. **36** Makĩguana nake atĩ maake marikabu cia wonjoria. Nao maarĩka gũciakĩra kũu Ezioni-Geberi, **37** Eliezeri mũrũ wa Dodavahu wa kuuma Maresha akĩrathĩra Jehoshafatu ũrathi wa ũria akoona ũuru, akiuga atĩrĩ, “Tondũ nĩũgĩte ũrata na Ahazia, Jehova nĩekwananga kĩrĩa wakĩte.” Nacio marikabu igĩtharũranio, na itiigana gũthĩ iria-inĩ ikarute wĩra wa wonjoria.

21 Nake Jehoshafatu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo hamwe nao o kũu Itũura Inene

rĩa Daudi. Nake mūriū Jehoramu agĩtuika mūthamaki ithenya rĩaake. **2** Ariū a ithe na Jehoramu mūrū wa Jehoshafatu maarĩ Azaria, na Jehieli, na Zekaria, na Azariah, na Mikaeli, na Shefatia. Acio othe maarĩ ariū a Jehoshafatu mūthamaki wa Isiraeli. **3** Ithe nĩamaheete iheo nyingĩ cia betha na thahabu na indo ingĩ cia goro, o hamwe na matũūra manene mairigire na thingo cia hinya kũu Juda, no aaheanire ūthamaki kūrĩ Jehoramu tondu nĩwe warĩ mūrĩu wa irigithathi. **4** Rĩria Jehoramu eehaandire na akĩrũma ūthamaki-inĩ wa ithe-rĩ, nĩooragire ariū a ithe othe na rūhiū rwa njora, o hamwe na anene amwe a nyũmba ya ūthamaki a Isiraeli. **5** Jehoramu aarĩ wa miaka mĩrongo itatũ na tĩrĩ rĩria aatuikire mūthamaki. Nake agithamaka arĩ Jerusalemu miaka inana. **6** Agithiĩ na mĩthiĩre ya athamaki a Isiraeli, o ta ūria nyũmba ya Ahabu yekaga, nĩgũkorwo aahikĩte mwarĩ wa Ahabu. Nake agakĩhagia maitho-inĩ ma Jehova. **7** No o na kūrĩ ūguorĩ, nĩ ūndũ wa kirikaniro kĩa Jehova kĩa aarĩkanĩre na Daudi, Jehova ndeendaga kwananga nyũmba ya Daudi. Nĩeranĩre atĩ nĩarĩmenyagĩrĩra tawa nĩ ūndũ wake na njaro ciake nginya tene. **8** Hĩndĩ ya Jehoramu-rĩ, Edomu nĩmaremeire Juda na magĩtua mũndũ ūngĩ mūthamaki wao ene. **9** Nĩ ūndũ ūcio Jehoramu agithiĩ kuo na anene ake na ngaarĩ ciake cia ita ciothe. Nao andũ a Edomu makĩmũrigiicĩria arĩ hamwe na anene a ngaarĩ ciake cia ita, no agĩũkĩra ūtukũ, akĩũra. **10** Nginya ūmũthĩ, Edomu matũũraga maremeire Juda. O ihinda rĩu andũ a Libina makĩregana na watho wa Jehoramu, nĩgũkorwo nĩatiganiĩre Jehova, Ngai wa maitha make. **11** O na ningĩ nĩakĩte kũndũ kũria gũtũũgĩru kũu irĩma-inĩ cia Juda, na agatũma andũ a Jerusalemu mahũũre ūmaraya, na akahĩthithia andũ a Juda njĩra. **12** Jehoramu akĩnyiita marũa moimĩte kūrĩ mũnabii Elija maandikĩtwo atĩrĩ: “Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ūũ: ‘Ndũthiite na mĩthiĩre ya thoguo Jehoshafatu, kana ya Asa mūthamaki wa Juda. **13** No rĩrĩ, nĩũthiite na mĩthiĩre ya athamaki a Isiraeli, na nĩũtongoretie andũ a Juda na a Jerusalemu nĩguo mahũũre ūmaraya, o ta ūria nyũmba ya Ahabu yekire. O na ningĩ nĩũtũragĩte ariū a thoguo, na andũ a nyũmba ya thoguo, na andũ maarĩ aagĩrĩru gũgũkĩra. **14** Nĩ ūndũ ūcio, rĩu Jehova akĩrĩrĩ kũhũũra andũ aku, na ariū aku, na atumia aku, na kĩndũ gĩothe gĩaku, acihũũre ihũũra inene. **15** Wee mwene nĩũkũrũara mũno, ūrũare mũrimũ wa mara ūtangĩhona, nginya mũrimũ ūcio ūtũme mara maku mathire biũ.’” **16** Jehova akĩarahũrĩra Jehoramu ūũru wa Afilisti na wa Arabu ariā maatũũraga gũkuhĩ na Akushi. **17** Magĩtharĩkĩra Juda, na magĩkũhũũra, na magĩkuua indo ciothe iria ciarĩ nyũmba ya mūthamaki, o hamwe na ariū ake na atumia ake. Ndaatigĩrĩ mūrĩu o na ūmwe o tĩga Ahazia ūria warĩ mũnini mũno. **18** Thuutha wa maũndũ macio mothe-rĩ, Jehova nĩarehithiĩre Jehoramu mũrimũ wa mara ūtangĩhona. **19** Mahinda mathiiaanga, mũthia-inĩ wa miaka tĩrĩ-rĩ, mara make makiuma nĩ ūndũ wa mũrimũ ūcio, nake agĩkuu arĩ na ruo rũnene mũno. Andũ ake matiigana gwakia mwaki nĩ ūndũ wa gĩtĩo gĩake, ta ūria meekĩte nĩ ūndũ wa maitha. **20** Jehoramu aarĩ wa miaka mĩrongo itatũ na tĩrĩ rĩria aatuikire mūthamaki, nake aathamakire arĩ Jerusalemu miaka

inana. Na rĩrĩ, akua gũtĩrĩ mũndũ wagĩire na kieha, nake agithikwo Itũũra Inene rĩa Daudi, no ndaathikirwo mbĩrĩra-inĩ cia athamaki.

22 Nao andũ a Jerusalemu magĩtua Ahazia mūrĩu wa Jehoramu ūria warĩ mũnini mũno mūthamaki ithenya rĩaake, nĩgũkorwo atharĩkĩri ao ariā mookire kambi-inĩ hamwe na Arabu, nĩmooragĩte ariū ariā akūrũ othe. Nĩ ūndũ ūcio Ahazia mūrĩu wa Jehoramu mūthamaki wa Juda akĩambĩrĩria gũthamaka. **2** Ahazia aarĩ wa miaka mĩrongo tĩrĩ na tĩrĩ rĩria aatuikire mūthamaki, na agithamaka arĩ Jerusalemu mwaka ūmwe. Nyina eetagwo Athalia mwarĩ wa mwana wa Omuri. **3** O nake agithiĩ na mĩthiĩre ya nyũmba ya Ahabu, nĩgũkorwo nyina nĩamũringagĩrĩria gwĩka maũndũ mooru. **4** Nĩekire maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ūria nyũmba ya Ahabu yekite, nĩgũkorwo thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, nĩo maatuikire amũtaari na makĩmũhithithia. **5** Ningĩ nĩarũmĩrĩre mataaro mao rĩria aathiire mbaara-inĩ na Joramu mūrũ wa Ahabu mūthamaki wa Isiraeli makahũũre Hazaeli mūthamaki wa Suriata kũu Ramothu-Gileadi. Asuriata acio makĩguraria Joramu; **6** nĩ ūndũ ūcio akihũndũka, agithiĩ Jezireeli nĩguo akahonie nguraro iria aagurariĩro Ramothu makĩrũna na Hazaeli mūthamaki wa Suriata. Hĩndĩ iyo Ahazia mūrũ wa Jehoramu mūthamaki wa Juda agĩkũrũka agithiĩ Jezireeli akarore Joramu mūrũ wa Ahabu tondu nĩagurariĩto. **7** Nĩ ūndũ wa Ahazia gũthiĩ gũceerera Joramu, Ngai nĩarehire kũniinwo kwa Ahazia. Rĩria Ahazia aakinyire-rĩ, makiumagara na Joramu magacemanie na Jehu mūrũ wa Nimushi, ūria Jehova aaitĩrĩrie maguta aniene nyũmba ya Ahabu. **8** O hĩndĩ rĩria Jehu aahingagia itua rĩa ciira wa nyũmba ya Ahabu-rĩ, nĩakorereire ariū a nyũmba ya ūthamaki wa Juda o na ariū a andũ a nyũmba ya Ahazia, ariā maatungataga Ahazia, nake akĩmooraga. **9** Ningĩ akiuma agacarie Ahazia, nao andũ a Jehu makĩnyiita Ahazia rĩria eehithie Samaria. Akĩrehwo kūrĩ Jehu na akĩũragwo. Nao makĩmũthika nĩgũkorwo moigire atĩrĩ, “Aarĩ ūmwe wa ariū a Jehoshafatu, ūria warongoragĩa Jehova na ngoro yake yotha.” Nĩ ūndũ ūcio gũkiaga mũndũ thĩĩnĩ wa nyũmba ya Ahazia warĩ na ūhoti mũiganu wa kũrũgamĩrĩra ūthamaki ūcio. **10** Rĩria Athalia nyina wa Ahazia onire atĩ mūrĩu niakuĩte-rĩ, akĩambĩrĩria kũniina nyũmba yotha ya ūthamaki wa Juda. **11** No rĩrĩ, Jehosheba, mwarĩ wa Mūthamaki Jehoramu, akĩoya Joashu mūrũ wa Ahazia akĩmũruta na hitho kuuma kūrĩ ariū a mūthamaki ariā maakirie kũũragwo, na akĩmũhitha nyũmba ya toro hamwe na mũreri wake. Tondu Jehosheba, mwarĩ wa Mūthamaki Jehoramu na ningĩ mũtumia wa Jehoiada ūria mũthĩnjĩri-Ngai, aarĩ mwarĩ wa nyina na Ahazia, nĩahithire mwana ūcio ndakonwo nĩ Athalia nĩguo ndakooragwo. **12** Nake agĩtũura nao arĩ mũhitha hekarũ-inĩ ya Ngai miaka itandatũ, hĩndĩ rĩria Athalia aathaga bũrĩri ūcio.

23 Na rĩrĩ, mwaka wa mũgwanja Jehoiada nĩonanirie hinya wake. Nĩathondekire kirikaniro na anene a ita a thigari 100 nao maarĩ: Azaria mūrũ wa Jerohamu, na Ishumaeli mūrũ wa Jehohanani, na Azaria mūrũ wa Obedi, na Maaseia mūrũ wa Adaia, na Elishafatu

mürü wa Zikiri. **2** Nao magithii бүрүри wa Juda wothe makiiunganagia Alawii na atongoria a nyumba cia andü a Isiraeli kuuma matüüra-ini mothe. Riria mookire Jerusalem-rir, **3** kiungano giothe nikiagiire kirikaniro na müthamaki kuu hekarü-ini ya Ngai. Jehoiada akimeera atiri, "Müriü wa müthamaki no nginya athamake, o ta üria Jehova eeraniire ühoro-ini ükonii njiaro cia Daudi. **4** Na riri, üü niguo mügwika: Gicunjĩ gĩa gatatü kia inyuü athinjiri-Ngai na Alawii aria megüthii wira müthenya wa Thabatü mürangire mirango, **5** gicunjĩ gĩa gatatü kianyü mürangire nyumba ya üthamaki, na gicunjĩ gĩa gatatü mürangire kihingo kia müthingi, nao andü acio angĩ othe maikara nja cia hekarü ya Jehova. **6** Mütikanareke mündü o na ümwe atoonye hekarü ya Jehova tiga o athinjiri-Ngai na Alawii aria marĩ wira-ini; acio no matoonye tondü nĩ aamüre, no andü acio angĩ othe marangire kiria Jehova oigite marangire. **7** Alawii makeiga mathiürürükirie müthamaki, o mündü ari na indo ciake cia mbaara guoko-ini. Mündü o wothe üngitoonya hekarü no nginya oragwo. Ikaragai hakuhi na müthamaki küria guothe angithii." **8** Nao Alawii na andü othe a Juda magiika o üria Jehoiada üria müthinjiri-Ngai aathanire. O mündü akioya andü ake aria maathiiaga wira müthenya wa Thabatü na aria moimagira wira, nigükorwo Jehoiada üria müthinjiri-Ngai ndarĩ gikundi o na kimwe aarekereirie. **9** Ningi akihe anene a ita a thigari 100 matimü na ngo iria nene na nini iria ciarĩ cia Müthamaki Daudi iria ciarĩ thiiini wa hekarü ya Ngai. **10** Akirügamia andü othe, o mündü na indo ciake cia mbaara, magithiürükiria müthamaki, hau hakuhi na kigongona, na hakuhi na hekarü, kuuma mwena wa güthini nginya mwene wa gathigathini wayo. **11** Jehoiada na ariü ake makiruta müriü wa müthamaki na makimwikira thümbi ya üthamaki; makimünengera ibuku ria kirikaniro na makianirira atĩ nĩwe müthamaki. Makimüitiriria maguta na makianirira, makiuga atiri, "Müthamaki arotüüra nginya tene!" **12** Riria Athalia aaguire inegene ria andü makihanyika magiküngüyagira müthamaki, agithii küri o kuu hekarü-ini ya Jehova. **13** Agicüthiriria, na akiona müthamaki arügamite gitugü-ini gĩaake itoonyero-ini. Nao anene na ahuhi türumbeta marügamite hakuhi na müthamaki, na andü othe a бүрүри magagikena makihuhaga türumbeta, nao aini marĩ na indo cia küina magatongoria andü aria angĩ na nyimbo cia kügooca. Nake Athalia agitembüranga nguo ciake cia igürü, akianirira, akiuga atiri, "Ungumania! Ungumania!" **14** Nake Jehoiada üria müthinjiri-Ngai agitüma anene a ita a thigari igana igana, aria maarĩ arügamiriri a mbütü cia ita, akimeera atiri, "Murutürüre, mümürehe ari gatagati ga thigari, na mündü o wothe üngimuumu thuutha, oragwo." Nigükorwo müthinjiri-Ngai nioigite atiri, "Mütikamüüragire hekarü-ini ya Jehova." **15** Nĩ ündü ücio makimünyiita, agikinya itoonyero-ini ria kihingo kia Mbarathi, o kuu nja-ini cia nyumba ya üthamaki, makimüüragira hau. **16** Nake Jehoiada akigä na kirikaniro atĩ we, na andü, na müthamaki megütüika andü a Jehova. **17** Nao andü othe magithii hekarü-ini ya Baali na makimitharia. Makiunanga igongona na mihianano na maküüragira Matani üria

warĩ müthinjiri-ngai wa Baali hau mbere ya igongona icio. **18** Ningi Jehoiada akineana ürügamiiriri wa hekarü ya Jehova moko-ini ma athinjiri-Ngai, aria maarĩ Alawii, aria maaheetwo wira hekarü-ini nĩ Daudi, marutagire Jehova magongona ma njino o ta üria kwandikitwo watho-ini wa Musa, o makinaga na magakena o ta üria Daudi aathanite. **19** O na ningi niaigire aikaria a mirango ihingo-ini cia hekarü ya Jehova nigeetha gütikagie mündü o na ümwe ütetheretie üngitoonya. **20** Akioya anene a ita thigari igana, na anene aria angĩ, na aathani a andü, na andü othe a бүрүри, magiikürükia müthamaki kuuma hekarü-ini ya Jehova. Magitüonya nyumba ya üthamaki magereire kihingo kia Rügongo na magiikariria müthamaki güti-ini kia ünene, **21** nao andü othe a бүрүри magikena. Nario itüüra inene rikihoorera, tondü Athalia niarikitie küüragwo na rühiü rwa njora.

24 Na riri, Joashu aari wa miaka mügwania riria aatuikire müthamaki, nake agithamaka ari Jerusalem miaka mirongo ina. Nyina eetagwo Zibia na oimite Birishiba. **2** Joashu niekire maündü maria maagiriire maitho-ini ma Jehova miaka-ini yothe ya Jehoiada üria müthinjiri-Ngai. **3** Jehoiada akimüthuurira atumia eerĩ, nake agiciara aanake na airitu. **4** Thuutha ücio Joashu agitua itua ria gücookereria hekarü ya Jehova. **5** Agitä athinjiri-Ngai na Alawii hamwe, akimeera atiri, "Thiü matüüra-ini ma Juda münganie mbeeca iria ciagiriirwo nĩ kürihwo o mwaka kuuma Isiraeli cia gücookereria hekarü ya Ngai wanyu. İkai ündü ücio o riu." No Alawii matiigana gwika ündü ücio narua. **6** Nĩ ündü ücio müthamaki agitä Jehoiada müthinjiri-Ngai üria münene, akimwira atiri, "Nĩ kii kigiritie wire Alawii marehe igooti ria kuuma Juda na Jerusalem riria riatuaniirwo nĩ Musa ndungata ya Jehova o na kiungano kia Isiraeli nĩ ündü wa Hema ya Üira?" **7** Na riri, ariü a Athalia, mütümia ücio mwaganu, nĩ mabunjiite hekarü ya Ngai, o na makahüthira indo iria nyamüre na maündü ma Baali. **8** Müthamaki niathanire, nao andü magithondeka ithandüki na makiriiga nja, hau kihingo-ini kia hekarü ya Jehova. **9** Nao nĩmahunjanirire kuu Juda na Jerusalem atĩ nĩmagiriirwo nĩ kürehe igooti ria Jehova riria Musa ndungata ya Ngai oigire ari werü-ini atĩ rirutagwo nĩ Isiraeli. **10** Anene othe na andü othe nĩmarehire maruta mao makenete, makimekira ithandüki o nginya rikiiyüra. **11** Riria riöthe ithandüki riarehagwo küri anene a müthamaki nĩ Alawii, na mona atĩ riri na mbeeca nyingi, mwandiki wa nyumba ya üthamaki na münene üria wathuuritwo nĩ müthinjiri-Ngai üria münene, mookaga makoonoria ithandüki riu, na makaricookia haria riaigagwo. Meekaga üguo o ihinda, kwa ihinda, na makiiunganania mbeeca nyingi müno. **12** Nao müthamaki na Jehoiada magicinengera andü aria maarutire wira üria wendekanaga nĩ ündü wa hekarü ya Jehova. Makändika mabundi a mahiga na a mbaü niguo macookerie hekarü ya Jehova, o na makändika aruti a wira wa igera o na a gicango niguo macookerie hekarü. **13** Andü aria maarügamagiriira wira maarĩ na kiyo, naguo wira wa gücookereria hekarü ügithii na mbere wega ürügamiirwo nio. Magiaka hekarü ya Ngai ringi o ta üria mühano wayo wa mbere

watarī, na makīmīaka ī nūmu mūno. **14** Rīria maarīkirie kūmīaka, makīrehera mūthamaki na Jehoiada mbeeca icio ingī, nacio igītūmīrwo gūthondeka indo cia hekarū ya Jehova: indo cia wīra na cia maruta ma njino, o na magīthondeka thaani na indo ingī cia thahabu na cia betha. Rīria rīothe Jehoiada aarī muoyo-rī, maruta ma njino maarutagwo marūmanīrīrio hekarū-inī ya Jehova. **15** Na rīrī, Jehoiada aarī mūkūrū, na akaingīhia mīaka, nake agīkua arī wa mīaka 130. **16** Aathikirwo kūrīa athamaki maathikītwo Itūūra-inī Inene rīa Daudi, tondū wa wega ūrīa ekīte Isiraeli nī ūndū wa Ngai na hekarū yake. **17** Thuutha wa gīkūū kīa Jehoiada, anene a Juda magīuka kūgeithia mūthamaki, nake agīkīmathikīrīria. **18** Nao magītiganīria hekarū ya Jehova, Ngai wa maithe mao, na makīhooya itugī cia Ashera na mīhianano. Tondū wa wīhia wao-rī, marakara ma Ngai magīkinyīra Juda na Jerusalemu. **19** O na gūtūika Jehova nīatūmire anabīi kūrī andū nīguo mamacookie kūrī we-rī, na o na aakorwo nīmarutire ūira wa kūmookīrīra-rī, matiigana kūmaigua. **20** Ningī Roho wa Ngai ūgīkinyīria Zekaria mūrū wa Jehoiada ūrīa warī mūthīnjīri-Ngai. Akīrūgama mbere ya andū akīmeera atīrī, “Ūū nīguo Ngai ekuuga, ‘Nī kīi gīgūtūma mūremere watho wa Jehova? Inyūi mūtingīgaacīra. Tondū nīmūtiganīrie Jehova, o nake nīamūtiganīrie.’” **21** No makīgīa ndundu mamūūkīrīre, nao maathītwo nī mūthamaki-rī, makīmūhūūra na mahiga nyuguto, agīkūūra o nja-inī ya hekarū ya Jehova. **22** Nake Mūthamaki Joashu ndaigana kūrīrikana ūtaana ūrīa Jehoiada, ithe wa Zekaria, aamuonetie no nī kūrīraga ooragire mūrūwe, ūrīa woigire atīrī agīkua, “Jehova aroona ūndū ūyū na akūrīhie.” **23** Mūthia-inī wa mwaka, mbūtū ya ita ya Suriata igīthīi gūtharīkīra Joashu; ikīhūūra Juda na Jerusalemu, na ikīūruga atongoria othe a andū. Magītūma indo ciothe iria maatahite kūrī mūthamaki wao kūu Dameski. **24** O na gūtūika mbūtū ya ita ya Asuriata yokīte o na andū anini, Jehova nīaneanire mbūtū nene ya ita moko-inī mayo. Tondū andū a Juda nīmatiganīrie Jehova, Ngai wa maithe mao, Joashu agīkinyīrio ituīro rīake. **25** Rīria Asuriata meehere-rī, magītīga Joashu agurarītio mūno. Anene ake makīgīa ndundu mamūūkīrīre nī ūndū wa kūrīraga mūrīū wa Jehoiada ūrīa mūthīnjīri-Ngai, nao makīmūrāgira gītanda-inī gīake. Nī ūndū ūcio agīkua na agīthikwo Itūūra-inī Inene rīa Daudi, no ndaathikirwo mbīrīra-inī cia athamaki. **26** Arīa maagīre ndundu mamūūkīrīre maarī Zabadi mūrū wa Shimeathu mūdū-wa-nja Mūamoni, na Jehoabadu mūrū wa Shimurithu mūdū-wa-nja Mūmoabi. **27** Ūhoro wa arīū ake na morathi maingī maamūkoniī, na maandiko makoniī gūcookerio kwa hekarū ya Ngai maandikītwo thīinī wa ibuku rīa ūtaūranī rīa athamaki. Nake mūrīū Amazia agītūika mūthamaki ithenya rīake.

25 Amazia aarī wa mīaka mīrongo īrī na itano rīrīa aatūkire mūthamaki, nake agīthamaka arī kūu Jerusalemu mīaka mīrongo īrī na kenda, nake nyina eetagwo Jehoadini na oimīte Jerusalemu. **2** Nīekire maūdū marīa moonagwo magīrīre maitho-inī ma Jehova, no ndaamekire na ngoro yake yothe. **3**

Thuutha wa ūthamaki kūrūma wega wathani-inī wake, akīūruga anene arīa mooragīte ithe Joashu ūrīa warī mūthamaki. **4** No rīrī, ndaigana kūrīaga arīū ao, no eekire kūrīngana na ūrīa kwandikītwo lbuku-inī rīa Watho wa Musa, harīa Jehova aathanīte atīrī: “Maithe ma ciana matikooragwo nī ūndū wa ciana, o na kana ciana ciūrāgwo nī ūndū wa maithe mao; o mūdū arikuaga nī ūndū wa mehīa make we mwene.” **5** Amazia agītūa andū a Juda hamwe, na akīmaiga maroragwo nī anene a ikundi cia andū ngiri ngiri na anene a ikundi cia andū igana, igana kūrīngana na nyūmba ciao cia andū othe a Juda na Benjamini. Agīcooka agītūa andū othe arīa maarī na ūkūrū wa mīaka mīrongo īrī na makīria na akīona atī kwarī na andū 300,000 arīa mangīathiire mbaara-inī, andū mangīahotire kuoya itimū na ngo. **6** O na ningī agīkombora andū a kūrūa 100,000 kuuma Isiraeli na thogora wa taranda igana rīmwe cia betha. **7** No rīrī, mūdū wa Ngai agītūka kūrī we, akīmūrīa atīrī, “Wee mūthamaki-rī, thigari ici cia kuuma Isiraeli itigatwarane nawe, nīgūkorwo Jehova ndarī hamwe na Isiraeli, na ndarī hamwe na andū o na arikū a Efraimu. **8** O na ūngīthīi ūrūe na ūcamba mbaara-inī, Ngai no arītūma ūhootwo nī thū, nīgūkorwo Ngai arī na ūhoti wa gūgūteithia kana wa gūtūma ūhootwo.” **9** Amazia akīūra mūdū wa Ngai atīrī, “Tūgwika atīa nī ūndū wa taranda iria 100 ndarīhire nī ūndū wa thigari icio cia Isiraeli?” Nake mūdū wa Ngai agīcookia atīrī, “Jehova no akūhe ingī nyingī gūkīra icio.” **10** Nī ūndū ūcio Amazia akīrekereria thigari icio ciokīte kūrī we kuuma Efraimu, agīcīra ciinūke. Nacio ikīrakarīra andū a Juda mūno, na ikīinūka irī na marakara maingī. **11** Amazia agīcooka akibanga thigari ciake, agīcitongoria na mwena wa Gītumba gīa Cumbi, kūrīa ooragire andū 10,000 a Seiru. **12** Mbūtū ya ita ya Juda ikīnyīta andū 10,000 marī muoyo, na ikīmatwara handū igūrū wa rwaro rwa ihiga, ikīmaikia thī magīthuthikanga. **13** Hindī o īyo, thigari iria Amazia aacookithīte akīgīria ikarūe-rī, igītharīkīra matūūra ma Juda kuuma Samaria nginya Bethi-Horoni. Nacio ikīūruga andū 3,000 na igītaha indo nyingī mūno. **14** Rīria Amazia aacookire oimīte kūrīaga andū a Edomu-rī, nīainūkire na ngai cia andū a Seiru. Agīcīrīgamia ta ngai ciake mwene, agīciinamīria na agīcirutīra magongona ma njino. **15** Marakara ma Jehova magīakanīra Amazia, na akīmūtūmīra mūnabīi, ūrīa wamūūrīre atīrī, “Nī kīi gīgūtūma ūhoote kīrīra kūrī ngai cia andū acio, o iria itaangīahotire kūhonokia andū acio kuuma moko-inī maku?” **16** O akīaragia-rī, mūthamaki akīmūūra atīrī, “Nītūgūtūite mūtaari wa mūthamaki? Kira! Nī kīi gīgūtūma wende kwīyūrāgīthia?” Nī ūndū ūcio mūnabīi ūcio agīkīra, no akīuga atīrī, “Nīnjūū atī Ngai nīatūite itua gūkwananga, nī ūndū nīwīkīte ūndū ūcio, na nīwarega kūigua kīrīra gīakwa.” **17** Thuutha wa Amazia mūthamaki wa Juda kūhooya kīrīra kuuma kūrī atārī ake-rī, agītūma ndūmīrīrī īno ya njūgitano kūrī Jehoashu mūrū wa Jehoahazu, mūrū wa Jehu mūthamaki wa Isiraeli, akīmūrīa atīrī: “Ūka, tūcemanie, tuonane ūthīū kwa ūthīū.” **18** No Jehoashu mūthamaki wa Isiraeli agīcookeria Amazia mūthamaki wa Juda atīrī, “Mahīū ma nyeki-inī ma kūu Lebanoni nīmatūmīre

mutarakwa ndumiriri o kuu Lebanoni makiwira atiri: 'Heana mwariguo ahikio ni muriu wakwa.' Hindi iyo nyamui ya githaka ya kuu Lebanoni igiuka ikirangirira mahiio macio ma nyeki-ini na makinya mayo. **19** Wiirite na ngoro ati niurikitie gutooria Edomu, na riu ukeeyona na ugetia. No ikara mucii! Ni kii gigituma wirehere thina na winiinitie wee mwene o hamwe na andu a Juda? **20** O na kuri uguo-ri, Amazia ndaigana guthikirira, nigukorwo ni Ngai warutaga wira nguwo amaneane moko-ini ma Jehoashu, tondū andū a Juda nimarongoragia ngai cia Edomu. **21** Ni undū ūcio Jehoashu muthamaki wa Israeli akimatharikira. We na Amazia muthamaki wa Juda making'ethanira kuu Bethi-Shemeshu thini na Juda. **22** Andū a Juda makihūirwo ni andū a Israeli, na o mündū akiurira gwake mucii. **23** Nake Jehoashu muthamaki wa Israeli akinyia Amazia muthamaki wa Juda, muru wa Joashu, muru wa Ahazia, o kuu Bethi-Shemeshu. Nigi Jehoashu akimurehe Jerusalemu, na akimomora ruthingo rwa Jerusalemu kuuma Kihingo kia Efiraimu nginya Kihingo gia Koine, handū ha buti ta 600 kuraiha. **24** Nake akiya thahabu yothe na betha, na indo ciothe iria ciari thini wa hekaru ya Ngai iria ciamenyagirirwo ni Obedi-Edomu, hamwe na igina cia nyumba ya ūthamaki, na andū ari maatahitwo, nake agicooka Samaria. **25** Amazia muru wa Joashu muthamaki wa Juda aatūirire muoyo miaka ikumi na itano thuutha wa gikuu kia Jehoashu muru wa Jehoahazu muthamaki wa Israeli. **26** Ha ūhoro wa maundū maria mangi ma wathani wa Amazia kuuma kiambiriria nginya muthia-ri, githi ti maandike ibuku-ini ria athamaki a Juda na Israeli? **27** Kuuma hindi ria Amazia aagarurikire agitiga kurumirira Jehova-ri, makimuciirira mamūukirire kuu Jerusalemu, nake akiurira Lakishi, na magituma andū mamurumirire o nginya Lakishi, makimūragira kuo. **28** Agicooko aigirirwo mbarathi iguru, na agithikwo hamwe na maithe itūura-ini Inene ria Juda.

26 Nigi andū othe a Juda makiya Uzia, ari wa miaka ikumi na itandatū, na makimutua muthamaki ithenya ria ithe Amazia. **2** Niwe waakithirie Elothu ringi, na akiricookeria Juda thuutha wa Amazia kuhurika hamwe na maithe make. **3** Uzia aari wa miaka ikumi na itandatū riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka mirongo itano na tiri. Nyina eetagwo Jekolia, na oimite Jerusalemu. **4** Nake niekire maundū maria maarī magiriru maithe-ini ma Jehova, o ta ūria ithe Amazia eekite. **5** Niarongooragia Ngai matukū-ini ma Zekaria, ūria wamurutite gwigira Ngai. Nari ihinda riria riothe aarongoragia Jehova-ri, Ngai niamuheaga ūgaciru. **6** Uzia niathiire kuria na Afilisti, na akimomora thingo cia Gathu, na cia Jabine, na cia Ashidodi. Nigi agicooka agiaka ringi matūra maria maarī hakuhi na Ashidodi na kündū kungi gatagati-ini ka Afilisti. **7** Ngai akimūteithia kuhūrana na Afilisti na Arabu ari maatūraga Guri-Baali na Ameuni. **8** Aamoni nimatehire igooti kuri Uzia, nayo ngumo yake ikihunga o nginya mūhaka wa Misiri, ni undū niagite na hinya mūno. **9** Uzia niaakire mithiringo miraihu na iguru kuu Jerusalemu hau Kihingo-ini gia Koine,

na hau Kihingo-ini gia Gituamba, na hau koine-ini ya ruthingo, na akimūirigira na thingo cia hinya. **10** Nigi agiaka mithiringo miraihu na iguru kuu weru-ini na akienja ithima nyingi, ni undū aari na mahiio maing kuu mūhuro-ini wa irima, o na kuu weru wa irima-ini. Aari na andū maarutaga wira migunda-ini yake ya irio na ya mithabibū kuu irima-ini o na migunda-ini iria minoru, tondū niendete ūrimi. **11** Uzia aari na mbūtu ya ita iria yarutitwo wega mūno, na yakoragwo ihaariie guthi mbaara-ini, igayanitio ikundi kuringana na mūigana wayo na kuringana na ūria yacookaniririo ni Jeieli ūria warī mwandiki na Maaseia ūria warī mūnene wao, matongoretio ni Hanania, ūmwe wa anene a nyūmba ya ūthamaki. **12** Naguo mūigana wotha wa atongoria a nyūmba ari maarūgamagirira thigari warī 2,600. **13** Wathani-ini wao haari na mbūtu ya ita ya andū 307,500 ari maarutitwo ūhoro wa mbaara, mbūtu iyo yari na hinya na nyo yateithagia muthamaki akirūa na thū ciake. **14** Uzia niaheire mbūtu iyo yake ya ita ngo, na matimū, na ngūbia, na nguo cia igera, na mota na mahiga ma igūtha. **15** Kuu Jerusalemu-ri, andū maarī oogī mūno magithondeka ikaari ciahūthagirwo mithiringo-ini na koine-ini cia ūgitiri na njira ya gūikia miguu na gūikia mahiga manene. Ngumo yake ikihunga kündū kuraya nigukorwo niateithirio mūno nginya akigia na hinya mūno. **16** No thuutha wa Uzia kugia na hinya-ri, gwigitūgira gwake gūkimūniina. Akiaga gūtuika mwihokeku hari Jehova Ngai wake, na agitoonya hekaru ya Jehova nguwo acine ūbumba kigongona-ini kia ūbumba. **17** Nake Azaria ūria mūthinjiri-Ngai hamwe na athinjiri-Ngai omiriru mirongo inana a Jehova, makimūma thuutha o nginya na kuu thini. **18** Nao makimūng'ethera mamūkaanie, makimwira atiri, "Gūtiagirire, wee Uzia, ūcinire Jehova ūbumba. Ūcio ni wira wa athinjiri-Ngai ari mari a rūciaro rwa Harūni, ari maamūritwo macinaga ūbumba. Uma handū haha haamūre nigukorwo nduri mwihokeku, na Jehova Ngai ndangūgūtia." **19** Uzia, ūria wanyitite rūgio na guoko ehaariie gūcina ūbumba, akirakara mūno. Na o hindi iyo aagūthūgira athinjiri-Ngai mari hau mbere ya kigongona kia ūbumba, hekaru-ini ya Jehova, murimū wa mangū ūgituthūka thiithi-ini wake. **20** Na riria Azaria, mūthinjiri-Ngai ūria mūnene na athinjiri-Ngai acio angī othe maamūrorire-ri, makiona ati aari na mangū thiithi; ni undū ūcio makimūmia na nja na ithenya. O nake we mwene niaiguaga kwenda mūno kuuma nja, ni undū Jehova niamūhūrite na murimū ūcio. **21** Muthamaki Uzia aatūirire ari na mangū nginya riria aakuire. Aatūirire nyūmba ari wiki, ari na mangū, na agiritio gūthiiga hekaru ya Jehova. Muriu Jothamu akirūgamirira nyūmba ya ūthamaki, na agaathaga andū a būruri ūcio. **22** Namo maundū maria mangi makoni wathani wa Uzia-ri, kuuma kiambiriria nginya mūthia, nimateikitwo ni mūnabii Isaiia muru wa Amozu. **23** Nake Uzia akihurika hamwe na maithe make, na agithikwo hakuhi nao githaka-ini kiria kiarī gia gūthikanwo gia athamaki, nigukorwo andū moigire atiri, "Arari na mangū." Nake muriu Jothamu agitūika muthamaki ithenya riake.

27 Jothamu aarĩ wa miaka mĩrongo ĩĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nyina eetagwo Jerusha mwarĩ wa Zadoku. **2** Nake agĩka maũndũ marĩa maagĩĩre maithe-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa ithe Uzia eekĩte, nowe ndaigana gũtoonya hekarũ ya Jehova gũcina ũbumba ta ũrĩa ithe eekĩte. No rĩrĩ, andũ nĩmathiire o na mbere gwĩka maũndũ mao mooru. **3** Jothamu nĩakĩre rĩngĩ mwako wa Kĩhingo kĩa Rũgongo kĩa hekarũ ya Jehova, na akĩruta wĩra mũnene wa rũthingo rũrĩa rwarĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Ofeli. **4** Nĩakĩre matũũra irĩma-inĩ cia Juda na agĩka nyũmba cia ũgĩtĩrĩ na mĩthiringo mĩraihu na igũrũ kũndũ kũrĩa kwarĩ na mĩtũtũ. **5** Jothamu nĩarũire mbaara na mũthamaki wa Amoni na akĩmahoota. Mwaka-inĩ ũcio, Amoni nĩmamũrĩhire taranda igana rĩmwe cia betha, na kori 10,000 cia ngano, na kori 10,000 cia cairi. Andũ a Amoni nĩmamũreheire indo o ta icio mwaka-inĩ wa keerĩ na wa gatatũ. **6** Jothamu nĩagĩure na hinya nĩ ũndũ nĩathiaga na mĩthiire mĩrũngĩrũrũ hĩndĩ ciothe mbere ya Jehova Ngai wake. **7** Namo maũndũ marĩa mangĩ makonĩ wathani wa Jothamu, o hamwe na mbaara ciake ciothe na ciiko iria ingĩ eekire-rĩ, nĩmandĩkitwo ibuku-inĩ rĩa athamaki a Isiraeli na Juda. **8** Nake aarĩ wa miaka mĩrongo ĩĩrĩ na itano rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, na agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. **9** Jothamu akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthikwo Itũũra-inĩ Inene rĩa Daudi. Nake mũriũ Ahazu agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

28 Ahazu aarĩ wa miaka mĩrongo ĩĩrĩ rĩrĩa aatuĩkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu miaka ikũmi na itandatũ. Nake ndaigana gwĩka maũndũ marĩa maagĩĩre maithe-inĩ ma Jehova, ta ũrĩa ithe Daudi eekĩte. **2** Aathiiaga na mĩthiire ya athamaki a Isiraeli, o na ningĩ agĩthondeka mĩhianano ya Baali ya gũtwekio ya kũhooyagwo. **3** Nake agĩcĩnĩra magongona kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na akĩruta ariũ ake marĩ magongona ma gũcinwo na mwaki, arũmĩrĩre mĩthiire irĩa rĩrĩ thaahu ya ndũrĩrĩ iria Jehova aaingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. **4** Nĩaarutire magongona na agĩcĩnĩra ũbumba kũndũ kũrĩa gũtũgĩrũ, na tũcũmbĩrĩ-inĩ twa irĩma, na rungu rwa mĩtĩ irĩa mĩruru. **5** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Ngai wake akĩmũneana kũrĩ mũthamaki wa Suriata. Nao Asuriata makĩmũhoota na magĩtaha andũ ake aingĩ matuĩke mĩgwate, na makĩmatwara Dameski. O na ningĩ nĩaneanirwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Isiraeli ũrĩa wamũringire iringa inene ma. **6** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe-rĩ, Peka mũrũ wa Remalia nĩooragire thigari 120,000 kũu Juda, tondũ andũ a Juda nĩmatĩrĩkĩte Jehova, Ngai wa maithe mao. **7** Zikiri ũrĩa Mũefiraimu njamba ya ita akĩũraga Maaseia mũrũ wa mũthamaki, na Azirikamu ũrĩa warĩ mũmenyereri wa nyũmba ya ũthamaki, a Elikana ũrĩa warĩ wa keerĩ kuuma harĩ mũthamaki. **8** Andũ a Isiraeli magĩtaha kuuma kũrĩ ariũ a ithe wao atumia 200,000 na ariũ na aarĩ ao. Ningĩ no maatahire indo nyingĩ iria maacookire nacio Samaria. **9** No rĩrĩ, mũnabii wa Jehova wetagwo Odedi aarĩ kuo, nake akiumagara agatũnge mbũtũ cia ita igĩcooka Samaria.

Nake agĩcĩra atĩrĩ, “Tondũ Jehova, o we Ngai wa maithe manyu, nĩarakarĩire andũ a Juda-rĩ, nĩamaneanire moko-inĩ manyu. No inyuĩ nĩmũmooragĩte na marakara, namo nĩ makinyĩte o igũrũ. **10** Na rĩrĩ, mũciĩrĩre gũtua arũme na andũ-a-nja a Juda na Jerusalemu ngombo cianyu. No githĩ o na inyuĩ mũthĩthĩtie na mũkehĩria Jehova Ngai wanyu? **11** Rĩu ta gĩthĩkĩrĩrie! Cookia andũ a bũrĩrĩ wanyu ariũ mũnyĩitĩte mĩgwate, nĩgũkorwo marakara mahiũ ma Jehova marĩ igũrũ rĩanyu.” **12** Hĩndĩ iyo atongoria amwe kũu Efiraimu, nao nĩ Azaria mũrũ wa Jehohanani, na Berekia mũrũ wa Meshilemothu, na Jehizikia mũrũ wa Shalumu, na Amasa mũrũ wa Hadilai, makĩrũgama nĩguo makaanie andũ acio moimaga mbaara-inĩ. **13** Makĩmeera atĩrĩ, “Mũtikarehe mĩgwate iyo gũkũ, tũtikoonwo tũthĩtie mbere ya Jehova, naguo ũndũ ũcio wongerere mehia na mahĩtia maitũ. Nĩgũkorwo mahĩtia maitũ o na rĩu nĩ maingĩ, namo marakara make mahiũ marĩ igũrũ rĩa Isiraeli.” **14** Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩrekereria mĩgwate na indo iria ciatahĩte, o hau mbere ya anene na ya kũngano kũu gĩothe. **15** Nao andũ ariũ maarĩ agwete na marĩitwa makioya mĩgwate iyo, na ariũ maarĩ njaga makĩmahumba nguo kuuma indo-inĩ iria ciatahitwo. Makĩmahe nguo na iraatũ, na irio na kĩndũ gĩa kũnyua, na maguta ma kũhoniania. Nao ariũ othe mataarĩ na hinya makĩhaicio ndigiri igũrũ. Nĩ ũndũ ũcio makĩmacookia kũrĩ andũ a bũrĩrĩ wao o kũu Jeriko, Itũũra Inene rĩa Mĩkĩndũ, nao magĩcooka Samaria. **16** Na rĩrĩ, ihinda rĩu Mũthamaki Ahazu agĩtũmanĩra mũthamaki wa Ashuri amũiteithie. **17** Andũ a Edomu nĩmookite rĩngĩ na magatharĩkĩra Juda, na magakuua mĩgwate, **18** na o hĩndĩ iyo nao Afilisti nĩmahũrĩte matũũra marĩa maarĩ mũhuro-inĩ wa irĩma, na Negevu kũu Juda. Nĩmatahire na magĩkara matũũra ma Bethi-Shemeshu, na Ajalonĩ, na Gederothu, o ũndũ ũmwe na Soko, na Timuna, na Gimuzo, na tũtũura tũnini tũria twamathiũrũkĩrie. **19** Nake Jehova nĩagĩthirie Juda gĩtũo tondũ wa Ahazu mũthamaki wa Isiraeli, nĩgũkorwo nĩoongereire waganu kũu Juda, na nĩagite kwĩhokeka mũno harĩ Jehova. **20** Nake Tigilathu-Pilesu mũthamaki wa Ashuri agĩũka kũrĩ we, no handũ ha kũmũteithia nĩkũmũthĩnia aamũthĩnirie. **21** Ahazu akioya indo imwe kuuma hekarũ-inĩ ya Jehova, na kuuma nyũmba-inĩ ya ũthamaki, na kuuma kũrĩ ariũ a mũthamaki, na agĩcihe mũthamaki wa Ashuri, no ũndũ ũcio ndwamũteithirie. **22** Mahinda macio make ma thĩina-rĩ, Mũthamaki Ahazu no gũkĩrĩrĩra akĩrĩrĩrie kwaga wĩhokeku harĩ Jehova. **23** Akĩrutĩra ngai cia Dameski iria ciamũhootete magongona, nĩgũkorwo eeciiragia atĩrĩ, “Kuona atĩ ngai cia athamaki a Suriata nĩcimateithĩtie-rĩ, nĩngũcirutĩra igongona nĩguo cindeithie o na nĩ.” No icio nĩcio ciamũniĩnirie na ikĩniina Isiraeli rĩothe. **24** Ahazu agĩcokereria indo cia hekarũ ya Ngai na agĩcithaamia. Agĩcooka akĩhinga mĩrango ya hekarũ ya Jehova, na agĩka igongona ikĩyũra o koine-inĩ ciothe cia njira cia itũũra rĩa Jerusalemu. **25** Ningĩ o itũũra-inĩ rĩothe rĩa Juda agĩka kũndũ kũrĩa gũtũgĩrũ gwa kũrutĩra ngai ingĩ magongona ma njino, nake agĩthĩrĩkia Jehova, Ngai wa maithe make, agĩtũma arakare. **26** Namo maũndũ marĩa

mang' makoni wathani wake na muthiire yake yothere, kuuma kiambiriria nginya muthia-ri, maandikitwo ibuku-ini ria athamaki a Juda na Isiraeli. **27** Nake Ahazu akihurika hamwe na maithe make na agithikwo itũura-ini ria Jerusalemu, no ndaigirwo mbirira-ini cia athamaki a Isiraeli. Nake muriũ Hezekia agĩtuika muthamaki ithenya riake.

29 Hezekia aari wa miaka mirongo iiri na itano riria aatuikire muthamaki, nake agithamaka ari Jerusalemu miaka mirongo iiri na kenda. Nyina eetagwo Abija mwarĩ wa Zekaria. **2** Nake agiika maũndũ marĩa maagiriire maithe-ini ma Jehova, o ta ũria ithe Daudi eekite. **3** Mweri wa mbere wa mwaka wa mbere wa wathani wake-ri, niahingũire mirango ya hekarũ ya Jehova na akimithondeka kũria yathũkitio. **4** Nake akirehe athinjiri-Ngai na Alawii, akimacookaniriria hamwe nja ya mwena wa irathĩro, **5** akiuga atiri: "Ta thikiriria inyuĩ Alawii Mwitheriei riu, na mutherie hekarũ ya Jehova Ngai wa maithe manyu. Eheria kindũ giothe kiri thaahu kuuma handũ-haria-haamũre. **6** Maithe maitũ matiarĩ ehoeku; nimekire ũuru maithe-ini ma Jehova Ngai witũ na makimũtrika. Nimahũgũire mothiũ mao makĩaga kũrora giikaro kia Jehova, makimũhutira. **7** O na ningĩ nimahingire mirango ya githaku na makihoria matawa. Matiacinire ũbumba kana makĩrutira Ngai wa Isiraeli maruta o na marikũ ma njino handũ-ini harĩa haamũre. **8** Nĩ undũ ũcio-ri, marakara ma Jehova magikora Juda na Jerusalemu; nake agitũma matũike ta kindũ gĩa kũmakania na kia magigi, na gĩa kũnyũrũro, o ta ũria mũreyonera na maithe manyu. **9** Kĩu nĩkio giatũmire maithe maitũ mooragwo na rũhiũ rwa njora, na nokio gĩtũmite ariũ aitũ, na airĩtu aitũ, na atumia aitũ matahwo. **10** Na riri, ndiciiritie na ngoro yakwa kũrikanĩra kirikanĩro na Jehova, Ngai wa Isiraeli, nigeetha marakara make mahiũ matweherere. **11** Atiriĩri, ariũ akwa, mũtigatũike andũ matarũmbiyagia undũ, nigũkorwo Jehova nĩamũhuurite mĩrũgamage mbere yake mĩmũtungatagĩre, mĩtuĩke a gũtungata mĩrĩ mbere yake na mũcinage ũbumba." **12** Hindi iyo Alawii aya makĩambiriria kũruta wĩra: kuuma kũri Akohathu, maarĩ Mahathu mĩrũ wa Amasai, na Joeli mĩrũ wa Azaria; kuuma kũri Amerari, maarĩ Kishu mĩrũ wa Abudi, na Azaria mĩrũ wa Jehaleleli; kuuma kũri Agerishoni, maarĩ Joa mĩrũ wa Zima, na Edeni mĩrũ wa Joa; **13** kuuma kũri njiaro cia Elizafani, maarĩ Shimuri na Jeieli; kuuma kũri njiaro cia Asafu, maarĩ Zekaria na Matania; **14** Kuuma kũri njiaro cia Hemani, maarĩ Jehueli na Shimei; kuuma kũri njiaro cia Jeduthuni, maarĩ Schemaia na Uzieli. **15** Maarikia gũcokaniriria ariũ a ithe wao hamwe na meetheria-ri, magĩtoonya hekarũ ya Jehova, makimũtheria, o ta ũria muthamaki aathanite arũmĩriire kiugo kia Jehova. **16** Nao athinjiri-Ngai magĩtoonya handũ-haria-haamũre ha Jehova niguo mahatherie. Na indo ciothe iria itaari theru iria maakorire kũu hekarũ-ini ya Jehova magĩciruta magiciiga nja ya hekarũ ya Jehova. Nao Alawii magiciyoa magicitwara Gĩtumba-ini gĩa Kidironi. **17** Maambiriire wĩra ya gũtheria hekarũ mũthenya

wa mbere wa mweri wa mbere, na mũthenya wa inana wa mweri ũcio magikinya githaku-ini kia Jehova. Na handũ ha matukũ mangĩ manana-ri, magitheria hekarũ ya Jehova yo nyene, na makĩrĩkia wĩra ũcio mũthenya wa ikũmi na itandatũ wa mweri ũcio wa mbere. **18** Magĩcooka magithiĩ kũri Mũthamaki Hezekia, makĩmwĩra atiri: "Nĩtũtheretie hekarũ ya Jehova yothere, kigongona kia maruta ma njino, na indo ciakio ciothe, na metha irĩa iigagiriwo migate irĩa mĩamũre, na indo ciayo ciothe. **19** Nĩtũhaarĩrie na tũkaamũra indo iria ciothe Mũthamaki Ahazu ehereetie Hekarũ-ini riria aari mũthamaki nĩ undũ wa kwaga wĩhokeku. Na riri, riu iri mbere ya kigongona kia Jehova." **20** Na riri, rũciini tene, Mũthamaki Hezekia agĩcokaniriria anene a itũura riu inene na magithiĩ hekarũ-ini ya Jehova. **21** Nao makĩrehe ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja, na tũtũrũme mũgwanja, o na thenge mũgwanja cia igongona ria kũhoroherio mehia makoni ũthamaki ũcio, na ma handũ-haria-haamũre o na ma Juda. Nake mũthamaki agĩatha athinjiri-Ngai, o acio a njiaro cia Harũni, macithinjire hau kigongona-ini kia Jehova. **22** Nĩ undũ ũcio magithinja ndegwa icio, nao athinjiri-Ngai makĩoya thakame yacio makimĩminjaminjiria kigongona; magĩcooka magithinja ndũrũme icio na makimĩminjaminjiria kigongona thakame yacio; magĩcooka magithinja tũtũrũme tũu na makimĩminjaminjiria kigongona thakame yatuo. **23** Nacio thenge cia igongona ria kũhoroherio mehia ikirehwo mbere ya mũthamaki na kũngano kiu, nao magiciigĩrira moko. **24** Nao athinjiri-Ngai magĩcooka magithinja thenge icio hamwe na thakame yacio, magĩcirutira hau kigongona-ini iri maruta ma kũhoroheria mehia niguo ihoroherie andũ a Isiraeli othe, nĩ tondũ mũthamaki niathanite kũrutwo iruta ria njino na iruta ria kũhoroheria mehia riri ria andũ othe a Isiraeli. **25** Mũthamaki akĩga Alawii hekarũ-ini ya Jehova marĩ na thaani iria ihũurithanagio ikagamba, na inanda cia mũgeeto na cia kinũbi ta ũria gwaathanitwo nĩ Daudi na Gadi mũndũ ũria wonagĩra mũthamaki maũndũ, na Nathani ũria mĩnabii; undũ ũyũ waathanitwo nĩ Jehova na tũnua twa anabii ake. **26** Nĩ undũ ũcio Alawii makĩrũgama mehaarĩrie na inanda cia Daudi cia kũina, na athinjiri-Ngai marĩ na tũrumbeta twao. **27** Hezekia agĩathana atĩ kũrutwo iruta ria njino kigongona-ini. Nario igongona riambiriria kũrutwo-ri, andũ makĩambiriria kũinira Jehova marĩ na tũrumbeta na inanda cia kũina cia Daudi mũthamaki wa Isiraeli. **28** Kũngano kiu giothe gĩkĩnamĩrĩra, gĩkihooya, nao aini makĩnaga na tũrumbeta tũkihuhagwo. Maũndũ macio mothe magithiĩ na mbere nginya igongona riu ria njino rikĩrĩka kũrutwo. **29** Na riria maruta maarĩkie kũrutwo-ri, mũthamaki na andũ othe arĩa maarĩ nake hau magĩturia maru makĩhooya. **30** Nake Mũthamaki Hezekia na anene ake magĩatha Alawii magooce Jehova na ciugo cia Daudi na cia Asafu mũndũ ũria muoni-maũndũ. Nĩ undũ ũcio makĩna nyimbo cia kũgooca Jehova marĩ na gikeno na makĩnamia mĩtwe yao makimũhooya. **31** Ningĩ Hezekia akiuga atiri, "Riu nĩmweyamũrĩra Jehova. Rehe magongona na maruta ma gũcokia ngaatho hekarũ-ini ya Jehova."

Ni undũ ūcio kiũngano kũ gĩkirehe magongona na maruta ma gũcookia ngaatho, na andũ othe ariã ngoro ciao cieyendeire makĩrehe maruta ma njino. **32** Naguo mũigana wa maruta ma njino maria maarehirwo ni kiũngano kũ warĩ ndegwa mĩrongo mũgwanja, na ndũrũme 100 na tũtũrũme 200, ciothe ciarĩ cia maruta ma njino ma kũrutĩrwo Jehova. **33** Nyamũ ciothe iria ciamũrũtwo cia magongona ciarĩ ndegwa 600 na ng'ondũ hamwe na mbũri 3,000. **34** Na rĩrĩ, athĩnjĩrĩ-Ngai maarĩ anini mũno matingĩahotire gũthĩnja nyamũ ciothe cia maruta ma njino; ni undũ ūcio andũ a nyũmba ciao, nĩo Alawii, makĩmateithĩrĩria nginya wĩra ūcio ūkĩrĩka nginya rĩrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai angĩ maamũrĩrwo, nigũkorwo Alawii maarĩ na kiyo gĩa kwiyamũra gũkĩra athĩnjĩrĩ-Ngai. **35** Na rĩrĩ, ni kwarĩ na maruta ma njino maingĩ mũno, hamwe na maguta ma maruta ma ūiguano, o na maruta ma indo cia kũnyuuo maria maarutanagĩrio na maruta ma njino. Ni undũ ūcio wĩra wa ūtungata wa hekarũ ya Jehova ūgĩcookio rĩngĩ. **36** Nake Hezekia na andũ othe magikena ni undũ wa ūria Ngai eekiire andũ ake, tondũ undũ ūcio wekirwo narua mũno.

30 Hezekia nĩatũmire ndũmĩrĩrĩ Isiraeli guothe na Juda, o na akiandĩkĩra Efiraimu na Manase maria ma kũmeeta moke hekarũ-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli. **2** Mũthamaki na anene ake na kiũngano kũu gĩothe kũu Jerusalemu magĩtua atĩ megũkũngũira Bathaka mweri wa keerĩ. **3** Matiahotete kũmĩkũngũira ihinda-inĩ riayo tondũ gũtiarĩ na athĩnjĩrĩ-Ngai a kũigana ariã meetheretie, na andũ mationganĩte Jerusalemu. **4** Mũbango ūcio nĩwonekire wagĩrĩire harĩ mũthamaki o na harĩ kiũngano gĩothe. **5** Nao magĩtua atĩ gũthĩrĩ kwanĩrĩrwo Isiraeli guothe, kuuma Birishiba nginya Dani, andũ meetwo moke Jerusalemu makũngũire Bathaka ya Jehova Ngai wa Isiraeli kuo. Ndiakoretwo igĩkũngũirwo ni andũ aingĩ kũringana na ūria kwandĩkitwo. **6** Kũrũmanĩrĩra na watho wa mũthamaki, atwari a marũa magĩthĩrĩ Isiraeli na Juda guothe marĩ na marũa kuuma kũrĩ mũthamaki na kuuma kũrĩ anene ake, maria maandĩkitwo atĩrĩ: "Andũ a Isiraeli, cookereraĩ Jehova Ngai wa Iburahĩmu, na Isaaka, na Isiraeli, niguo nake amũcookerere inyuĩ ariã mũtigaire, inyuĩ mũhonokete kuuma guoko-inĩ kwa athamaki a Ashuri. **7** Mũtigatuĩke ta maithe manyu kana ariũ a maithe manyu, ariã maagĩre kwĩhokeka harĩ Jehova Ngai wa maithe mao, nake akĩmatua kĩndũ kĩa magigi ta ūria mũreyonera. **8** Mũtikoomie ciongo cianyu ta ūria maithe manyu meekire; mwĩheane harĩ Jehova. Ūkai handũ-harĩa-haamũre, harĩa we aamũrĩte nginya tene. Tungatĩrai Jehova Ngai wanyu, nigetha marakara make mahiũ mamweherere. **9** Mũngĩcookerera Jehovarĩ, hĩndĩ iyo ariũ a maithe manyu na ciana cianyu no maĩgũirwo tha ni ariã maamatahire, na nĩmagacooka bũrũri ūyũ, nigũkorwo Jehova Ngai wanyu ni mũtugi na ni mũigua tha. Mũngĩmũcookerera ndakamũhutatĩria ūthiũ." **10** Atwari a marũa magĩthĩrĩ itũũra o itũũra kũu Efiraimu na Manase, o nginya Zebuluni, no rĩrĩ, andũ makĩmanyũrũria, na makĩmathekerera. **11** O na

gũkĩrĩ ūguo-rĩ, andũ amwe a Asherĩ, na Manase, na Zebuluni makĩnyĩihia na magĩthĩrĩ Jerusalemu. **12** Ningĩ o na kũu Juda guoko kwa Ngai kwarĩ igũrũ rĩa andũ, nake akĩmahe ūrũmwe wa mecĩria ma gwathĩkĩra ūria mũthamaki na ndungata ciae maathanĩte, marũmĩrĩre kiugo kĩa Jehova. **13** Kĩrĩndĩ kĩngĩ mũno gĩkiũngana kũu Jerusalemu niguo gĩkũngũire Gĩathi kĩa Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia mweri wa keerĩ. **14** Makĩheria igongona iria ciarĩ kũu Jerusalemu o na makĩheria igongona cia gũcinĩra ūbumba, magĩthĩrĩ magĩciĩkia Gĩtũamba gĩa Kidironi. **15** Nĩmathĩnjĩre gatũrũme ka Bathaka mũthenya wa ikũmi na ina wa mweri wa keerĩ. Nao athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii magĩconoka na magĩthĩtheria, na makĩrehe maruta ma njino hekarũ-inĩ ya Jehova. **16** Ningĩ makĩambĩrĩria ūtungata wao wa o mũthenya o ta ūria kwandĩkitwo Watho-inĩ wa Musa mũndũ wa Ngai. Athĩnjĩrĩ-Ngai makĩminjamine thakame irĩa maanengereirio ni Alawii. **17** Na tondũ ni kwarĩ na andũ aingĩ kĩrĩndĩ-inĩ kũu mateetheretie-rĩ, Alawii nĩo maaheirwo wĩra wa gũthĩnja nginya tũtũrũme twa Bathaka twa andũ acio othe maarĩ na thaahu, tondũ matingĩamũrĩre Jehova tũtũrũme twao. **18** O na akorwo andũ aingĩ ariã mookĩte kuuma Efiraimu, na Manase, na Isakaru, na Zebuluni matieetheretie-rĩ, nĩmarĩre Bathaka matekũrũmĩrĩra ūria maandĩko moigĩte. No Hezekia akĩmahoera, akiuga atĩrĩ, "Jehova, o we ūria mwega, arorekera mũndũ o wotho **19** ūria ūtuĩte na ngoro yake kũrongooria Ngai, o we Jehova, Ngai wa maithe make, o na angĩkorwo ndetheretie kũringana na ūria mawatho ma handũ-harĩa-haamũre matariĩ." **20** Nake Jehova akĩigua ihooya rĩa Hezekia, akihonia andũ acio. **21** Nao andũ a Isiraeli ariã maarĩ kũu Jerusalemu magĩkũngũira Gĩathi kĩa Mĩgate itarĩ Mũkĩre Ndawa ya Kũmbia marĩ na gĩkeno kĩnene mĩthenya mũgwanja, nao Alawii na athĩnjĩrĩ-Ngai makĩnagĩra Jehova o mũthenya marĩ na inanda cia kũgooca Jehova. **22** Nake Hezekia akĩaria ciugo cia kũmĩrĩria Alawii othe ariã moonanirĩe ūmenyo mwega wa gũtungatĩra Jehova. Handũ ha mĩthenya iyo mũgwanja nĩmarĩre kĩa maagairwo, na makĩruta maruta ma ūiguano, na makĩgooca Jehova Ngai wa maithe mao. **23** Kiũngano kũu gĩothe gĩgĩcooka gĩkĩngũanĩra gĩkũngũire gĩathi kũu mĩthenya ingĩ mũgwanja; ni undũ ūcio magĩkũngũira mĩthenya ingĩ mũgwanja makenete mũno. **24** Hezekia mũthamaki wa Juda akĩruta ndegwa 1,000 na ng'ondũ na mbũri 7,000 ni undũ wa kiũngano kũu, nao anene makĩmahe ndegwa 1,000 na ng'ondũ na mbũri 10,000. Athĩnjĩrĩ-Ngai aingĩ mũno magĩthĩtheria. **25** Kiũngano gĩothe kĩa Juda gĩgikena hamwe na athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii na andũ ariã othe monganĩte moimĩte Isiraeli, hamwe na andũ a kũngĩ ariã mookĩte kuuma Isiraeli o na ariã maatũũraga Juda. **26** Ni kwarĩ na gĩkeno kĩnene kũu Jerusalemu, nigũkorwo kuuma hĩndĩ ya Solomoni mũrũ wa Daudi mũthamaki wa Isiraeli gũtionekeke undũ ta ūcio kũu Jerusalemu. **27** Athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii makĩrũgama, makĩrathima andũ, nake Ngai akĩmaigua, nigũkorwo ihooya rĩa nĩriakinyire o igũrũ, gĩkaro gĩa gĩtheru.

31 Riria maündu macio mothe maathirire-rĩ, andũ a Isiraeli arĩa maarĩ hau makiumagara magithĩ matũũra-inĩ ma Juda, makĩhehenja mahiga marĩa mamũrĩrwo ngai cia mĩhianano na magitemanga itugĩ cia Ashera. Ningĩ makĩananga kũndũ kũria gũtũũgĩru kwahooagĩrwo o na igongona iria ciarĩ Juda guothe na Benjamini, o na kũu Efraimu na Manase. Thuutha wa gũcithũkangia ciothe, andũ a Isiraeli magicooka matũũra-inĩ mao na o mũndũ agicooka igai-inĩ riake. **2** Hezekia agĩkũga athĩnjĩri-Ngai na Alawii na ikundi, o gĩkundi kũringana na wĩra wakĩo, marĩ athĩnjĩri-Ngai kana Alawii, marutage maruta ma njino na ma ũiguano, ningĩ matungatage, na macookagie ngaathwo, na mainage nyĩmbo cia ũgocci marĩ ihingo-inĩ cia gũikaro kĩa Jehova. **3** Mũthamaki nĩaheanire indo ciake mwene cia kũrutagwo maruta ma njino ma rũciini na ma hwaĩ-inĩ, na maruta ma njino ma Thabatũ, na ma Tũrũgamo twa Mweri, na ma ciathĩ-inĩ iria ciatuĩtwo, o ta ũria kwaandikĩtwo Watho-inĩ wa Jehova. **4** Agĩatha andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu maheage athĩnjĩri-Ngai na Alawii rwĩga rũria rwamagĩrĩre, nĩgeetha nao mahotage kwiheana harĩ Watho wa Jehova. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa watho ũcio wamenyekire-rĩ, andũ a Isiraeli makĩheana na ũtaana maciaro mao ma mbere na ngano, na ma ndibei ya mũhihano, na maguta, na ũũki, na maciaro ma mĩgũnda yao. Makĩrehe indo nyingĩ mũno o na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe. **6** Nao andũ a Isiraeli na Juda arĩa maatũũraga matũũra-inĩ ma Juda o nao makĩrehe gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ndũũru ciao cia ng'ombe na ng'ondo, o na gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo iria ciamũrĩrwo Jehova Ngai wao, nao magĩciiga irũndo. **7** Maambĩrĩrie gwĩka ũndũ ũyũ mweri wa itatũ na makĩrĩkia mweri wa mũgwanja. **8** Rĩrĩa Hezekia na anene ake mookire na makĩona irũndo icio, makĩgocca Jehova na makĩrathima andũ ake a Isiraeli. **9** Hezekia akĩũria athĩnjĩri-Ngai na Alawii ũhoro wa irũndo icio; **10** nake Azaria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene wa kuuma nyũmba ya Zadoku akimũcookeria atĩrĩ, “Kuuma andũ maambĩrĩria kũrehe mĩhothi yao hekarũ-inĩ ya Jehova-rĩ, nĩtũkoretwo tũrĩ na irio cia kũigana kũria, o na tũgatigia nyingĩ mũno, nĩ ũndũ Jehova nĩarathimĩte andũ ake, na irio ici nyingĩ ũũ igagĩtigara.” **11** Hezekia agĩathana gwakwo makũmbĩ kũu thĩini wa hekarũ ya Jehova, na gũgĩkwo ũguo. **12** Nao magicooka makĩrehe mĩhothi na wĩhokeku, na icunjĩ cia ikũmi, na iheo iria nyamũre. Konania ũria Mũlawii nĩwe watũrwo mũrori wa indo icio, nake mũrũ wa ithe Shimei nĩwe warĩ mũnini wake. **13** Jehieli, na Azazia, na Nahathu, na Asaheli, na Jerimothu, na Jozabadu, na Elieli, na Isimakia, na Mahathu, na Benaia nĩo maarĩ arũgamĩrĩrĩ ruru rwa Konania na mũrũ wa ithe Shimei, ta ũria gwatuĩtwo nĩ Mũthamaki Hezekia na Azaria ũria warĩ mũnene wa hekarũ ya Ngai. **14** Kore mũrũ wa Imuna ũria Mũlawii, mũikaria wa Kĩhingo kĩa Mwena wa Irathĩro, nĩwe warĩ mũrori wa indo iria ciarutagĩrwo Ngai na kwiyendera, akagayaga mĩhothi irĩa irũtũrwo Jehova hamwe na iheo iria nyamũre. **15** Edeni, na Miniadini, na Jeshua, na Shemaia, na Amaria, na Shekania nĩo maamũteithagĩrĩria marĩ na wĩhokeku kũu matũũra-inĩ ma athĩnjĩri-Ngai, na makagayagĩra athĩnjĩri-Ngai

arĩa angĩ o ta ũria ikundi ciao ciatarĩ, makagaira arĩa akũrũ na arĩa anini o ũndũ ũmwe. **16** Hamwe na ũguo makĩgaira arũme arĩa maarĩ na mĩaka itatũ na makĩria arĩa marĩtwa mao maarĩ maandiko-inĩ ma njjarwa, nao nĩo andũ arĩa othe maangĩatoonyire hekarũ-nĩ ya Jehova nĩ ũndũ wa kũruta mawĩra mao ma o mũthenya, ta ũria wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao. **17** Nao makĩgaira athĩnjĩri-Ngai arĩa maandikithĩtio nĩ andũ a nyũmba ciao maandiko-inĩ ma njjarwa ciao, o na Alawii arĩa maarĩ na mĩaka mĩrongo tĩrĩ na makĩria, ta ũria wĩra wa o mũndũ watariĩ na kũringana na ikundi ciao. **18** Maataraniĩrie ciana ciothe, na atumia, na ariũ ao, na airũtu a mũingĩ wothe ũria waandikĩtwo maandiko-inĩ ma njjarwa. Nĩgũkorwo maarĩ ehokeku ũhoro-inĩ wao wa gwĩtheria. **19** Ha ũhoro wa athĩnjĩri-Ngai, o acio a rũciarũ rwa Harũni, arĩa maatũũraga mĩgũnda-inĩ irĩa yathiũrũrũkiirie matũũra mao kana matũũra mangĩ, nĩ kwari na andũ amwe maathuurĩtwo na makagwetwo marĩtwa a kũgaira arũme othe arĩa maarĩ gatagati-inĩ kao rũgai rwao, na kũrĩ arĩa othe maandikĩtwo maandiko-inĩ ma njjarwa cia Alawii. **20** ũguo nĩguo Hezekia eekire Juda guothe, agĩka maũndũ mega, na magĩrĩre na ma kwĩhoheka mbere ya Jehova Ngai wake. **21** Maũndũ nĩ mothe marĩa ekaga ma gũtungata hekarũ-inĩ ya Ngai, na harĩ gwathĩkĩra watho na maathani, nĩarongooragia Ngai wake na akĩruta wĩra na ngoro yake yotho. Na nĩ ũndũ ũcio akĩgaacĩra.

32 Na rĩrĩ, thuutha wa maũndũ marĩa mothe Hezekia ekĩte na wĩhokeku, Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩũka agĩtharĩkĩra Juda. Nake agĩthĩrũrũkĩria matũũra manene marĩa mairĩgĩrwo na thingo cia hinya eeciirĩtie kũmahoota matũũke make. **2** Hĩndĩ irĩa Hezekia onire atĩ Senakeribu nĩoka na atĩ muoroto wake warĩ kũhũura Jerusalemu, **3** magĩciira na anene ake o na atongoria a thigari cia ita ũria mekũhingĩrĩria maaĩ kuuma ithima-inĩ cia nja ya itũũra inene, nao makĩmũteithia. **4** Kĩrĩndĩ kĩnene kĩa andũ gĩkiũngana, nakĩo gĩkiũngana ithima ciothe na tũrũũ tũria twathereragĩra bũrũri-inĩ. Makĩũria atĩrĩ, “Athamaki a Ashuri-rĩ, megũka makore maaĩ maingĩ ũũ nĩki?” **5** Ningĩ akĩruta wĩra mũingĩ wa gũcookereria rũthingo kũria guothe rwamomoretwo, na agĩka mĩthiringo mĩraihi na igũrũ rĩa ruo. Agĩka rũthingo rũngĩ nja ya rũu, nacio ngũka iria ciarũgamĩtie Itũũra rĩa Daudi agĩcinyiitia. O na agĩthondeka indo cia mbaara nyingĩ, o hamwe na ngo. **6** Agĩthũura anene a mbũtũ cia ita marũgamĩrĩre andũ, na agĩtũma mongane mbere yake nja-inĩ ya kĩhingo gĩa itũũra inene, nake akimomĩrĩria na ciugo ici: **7** “Gĩai na hinya na mũũmĩrĩrie. Mũtigitigĩre, kana mũkue ngoro nĩ ũndũ wa mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ nene ya ita irĩa arĩ nayo, nĩgũkorwo tũrĩ na hinya mũnene mũno gũkĩra ũria arĩ nago. **8** Kĩria we arĩ nakĩo no hinya wa mwĩrĩ; no itũũ tũrĩ na Jehova Ngai witũ, na nĩegũtũteithia, na arũe mbaara ciitũ.” Nao andũ makĩũmĩrĩria kuuma na ciugo iria Hezekia mũthamaki wa Juda oigire. **9** Thuutha ũcio, rĩria Senakeribu mũthamaki wa Ashuri na mbũtũ ciake ciothe maathiũrũrũkiirie Lakishi, agĩtũma anene ake Jerusalemu matwarĩre Hezekia mũthamaki

wa Juda, o na andũ othe a Juda ariã maarĩ kuo, ndũmĩrĩrĩ ñno: **10** “Ũũ nĩguo Senakeribu mũthamaki wa Ashuri ekuuga: Mũrutĩte ũmĩrũ wanyũ kũ, nĩguo mũikare Jerusalemu, kũndũ gũthiũrũkĩrie? **11** Rĩrĩa Hezekia ekuuga atĩrĩ, ‘Jehova Ngai witũ nĩegũtũhonokia guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Suriata,’ nĩaramũhĩthia, atũme mũkue nĩ ng’aragu na nyoota. **12** Gĩthĩ Hezekia we mwene ndeherie kũndũ kũria gũtũũgũru kwa ngai iyo, o na akieheria igongona ciayo, na akĩra Juda na Jerusalemu atĩrĩ, ‘No nginya mũhooere kigongona-inĩ kĩmwe na mũcinagĩre magongona ho’? **13** “Kaĩ mũtooi ũria nĩ na maithe maitũ twĩkĩte andũ othe a mabũrũri marĩa mangĩ? Nacio ngai cia ndũrĩrĩ iciorĩ, nĩciakĩhotire o na rĩ kũgitĩra bũrũri wao kuuma moko-inĩ makwa? **14** Nĩ ngai irĩkũ ya icio cia ndũrĩrĩ iria cianangĩrwo nĩ maithe makwa yahotire kũhonokia andũ ayo kuuma kũrĩ nĩ? Gwakĩhoteka atĩa ngai yanyu imũgitĩre kuuma guoko-inĩ gwakwa? **15** Tondũ ũcio-rĩ, mũitagitĩkĩrie Hezekia amũheene na amũhitĩthie ũguo. Mũtikamwĩtikie, nĩgũkorwo gũtĩrĩ ngai ya rũrĩrĩ kana ũthamaki o na ũrĩkũ irĩ yahota kũhonokia andũ ayo kuuma guoko-inĩ gwakwa kana kuuma guoko-inĩ kwa maithe makwa! To ngai yanyu ingĩkihota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa!” **16** Ndongata cia Senakeribu igĩthĩ o na mbere kwaria mĩario ya gũũkĩrĩa Jehova Ngai o na gũũkĩrĩa ndungata yake Hezekia. **17** Ningĩ mũthamaki akĩandĩka marũa ma kũrũma Jehova, Ngai wa Isiraeli akĩmũũkĩrĩa, akiuga atĩrĩ, “O ta ũria ngai cia ndũrĩrĩ cia mabũrũri marĩa mangĩ itaahotire kũhonokia andũ acio kuuma guoko-inĩ gwakwa-rĩ, nuguo ngai ya Hezekia itekũhota kũhonokia andũ ayo kuuma moko-inĩ makwa.” **18** Ningĩ makĩanĩrĩa na Kĩhibirania kũrĩ andũ a Jerusalemu ariã maarĩ rũthingo igũrũ, nĩguo mamamakie na mamekĩre guoya nĩgeetha menyitĩre itũũra rĩu inene. **19** Magĩkĩrĩa ũhoru wa Ngai wa Jerusalemu o ta ũria maaragia ũhoru wa ngai cia andũ ariã angĩ a thĩ, o iria ciathondeketwo na moko ma andũ. **20** Mũthamaki Hezekia na mũnabĩ Isaiã mũrũ wa Amozu makĩhooya manĩrĩre magĩkaĩra ũria ũrĩ igũrũ nĩ andũ wa ũhoru ũcio. **21** Nake Jehova agĩtũma mũraika ũria waniĩnĩre thigari ciothe cia mbaara na atongoria na anene ariã maarĩ kambĩ-inĩ ya mũthamaki wa Ashuri. Nĩ ũndũ ũcio Senakeribu akĩnũka gwake aconokete. Na rĩrĩa aatoonyire hekarũ ya ngai yake-rĩ, ariũ ake amwe makĩmũtemanga na rũhiũ rwa njora. **22** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩhonokia Hezekia na andũ a Jerusalemu kuuma guoko-inĩ kwa Senakeribu mũthamaki wa Ashuri, o na kuuma guoko-inĩ kwa andũ ariã angĩ othe. Akĩmamenyerera mĩenani yothē. **23** Andũ aingĩ magĩtwarĩra Jehova indo cia maruta kũu Jerusalemu, na magĩtwarĩra Hezekia mũthamaki wa Juda iheo cia goro. Kuuma hĩndĩ iyo agĩtũka mũndũ mũtũku mũno nĩ ndũrĩrĩ ciothe. **24** Matukũ-inĩ macio-rĩ, Hezekia akĩrwara hakuĩ akue. Akĩhooya Jehova, nake Jehova akĩmũũga na akĩmuonia kĩmenyithia kĩa mwanya. **25** No rĩrĩ, ngoro ya Hezekia ikĩyũrwo nĩ mwĩtĩio na akiaga kũrũmbũiya ũtugi ũcio oonetio; nĩ ũndũ ũcio mang’ũrĩ ma Jehova makĩmũkora o na magĩkora Juda na Jerusalemu. **26** Hĩndĩ iyo Hezekia akĩĩrĩa mehia ma mwĩtĩio wa ngoro yake,

o ta ũria andũ a Jerusalemu meekire, nĩ ũndũ ũcio mang’ũrĩ ma Jehova makĩaga kũmakinyĩrĩa matukũ-inĩ ma Hezekia. **27** Hezekia aarĩ na ũtonga mũingĩ mũno o na agatĩka, nake agĩaka makũmbĩ ma kũiga betha na thahabu, o na ma tũhiga twake twa goro, na mahuti manungi wega, na ngo, na indo ciothe cia bata. **28** O na ningĩ agĩaka makũmbĩ ma kũiga ngano yagethwo, na ma kũiga ndibei ya mũhihano, na maguta; na agĩaka ciugũ nĩ ũndũ wa ng’ombe na ndũũru cia ng’ondũ. **29** Nĩaakire tũtũũra na akĩgĩa na ndũũru nene cia ng’ondũ na cia ng’ombe, nĩgũkorwo Ngai nĩamũheete ũtonga mũnene. **30** Hezekia nĩwe wahingĩrĩrie Gĩthĩma kĩa Gihoni mwena wa rũgongo, na akĩrĩa maai makĩo mwena wa ithũũro wa Itũũra Inene rĩa Daudi. Akĩgaacĩra maũndũ-inĩ marĩa mothe eekire. **31** No rĩrĩa abarũthi maatumĩrwo kũrĩ we nĩ aathani a Babuloni mamũũrie ũhoru wa rũũri rwa kĩmenyithia rũria ruonekete bũrũri-inĩ-rĩ, Ngai akĩmũtiganĩria nĩguo amũgerie amenye maũndũ marĩa mothe maarĩ ngoroinĩ yake. **32** Maũndũ marĩa mangĩ makonĩi wathani wa Hezekia na wirũtĩrĩ wake nĩmandikĩtwo kĩoneki-inĩ kĩa mũnabĩ Isaiã mũrũ wa Amozu, thĩnĩ wa ibuku rĩa athamaki a Juda na Isiraeli. **33** Hezekia akĩhurũka hamwe na maithe make na agĩthĩkwo kĩrĩma-inĩ kũria mbĩrĩa cia andũ a rũciarũ rwa Daudi ciarĩ. Nakuo Juda guothe na andũ a Jerusalemu makĩmũhe gĩtĩio aarĩkia gũkua. Nake mũrĩũ Manase agĩtũka mũthamaki ithenya rĩake.

33 Manase aarĩ wa mĩaka ikũmi na ĩrĩ rĩrĩa aatuũkire mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalemu mĩaka mĩrongo ĩtano na ĩtano. **2** Nake agĩka maũndũ marĩa mataagĩrĩre maitho-inĩ ma Jehova na ũndũ wa kũrũmĩra maũndũ maarĩ magĩgĩ marĩa meekagwo nĩ ndũrĩrĩ iria Jehova aingatĩte ciehere mbere ya andũ a Isiraeli. **3** Agĩaka rĩngĩ kũndũ kũria gũtũũgũru kũria ithe Hezekia aamomoret; ningĩ agĩakĩra Baali igongona na agĩthondeka itugi cia Ashera. Ningĩ akĩianĩrĩa na akĩhooya mĩhianano yothē ya mbũtũ cia njata cia igũrũ na agĩcitungatĩra. **4** Manase nĩaakire igongona thĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, o irĩa Jehova oigite ũhoru wayo atĩrĩ, “Rĩitwa riakwa rĩgaatũũra Jerusalemu nginya tene.” **5** Nĩakĩire mĩhianano yothē ya mbũtũ cia njata cia igũrũ igongona kũu njata ciarĩ hekarũ ya Jehova. **6** Nĩaarutire ariũ ake matũike igongona, magĩcinĩrwo Gĩtũamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, na nĩaragũruga na agatũria nyoni, na akarogana, na agatĩhiaga kũrĩ andũ ariã maarĩ na maroho ma kũragũra, o na agatũria ũhoru kuuma kũrĩ maroho mooru. Nĩekire maũndũ maingĩ mooru maitho-inĩ ma Jehova, akĩmũrũkĩra. **7** Nĩooire mũhianano mũicũhie ũria aathondekete na akĩũga thĩnĩ wa hekarũ ya Ngai, irĩa Ngai eerĩte Daudi na mũrĩũ Solomoni ũhoru wayo atĩrĩ, “Thĩnĩ wa hekarũ ĩno na thĩnĩ wa Jerusalemu, o kũria ndĩthuurĩre kuuma mĩhĩrĩga-inĩ yothē ya Isiraeli, nĩkuo ngũtũũria Rĩitwa riakwa nginya tene. **8** Ndigatũma magũrũ ma andũ a Isiraeli macooke kũũrũũra moime bũrũri ũyũ ndaheire maithe manyu ma tene, korwo no metĩkĩre kũmenyerera maũndũ mothe marĩa ndĩmaathĩte makonainie na mawatho mothe na kĩrĩa gĩakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo na matũũro

maría maahairwo na kanua ka Musa ma kürümíríwo.”

9 No rírí, Manase akíhítithia andú a Juda na andú a Jerusalemu, nginya magúka maíndú mooru o na gúkira ndúrírí iria Jehova aaniínite ciehere mbere ya andú a Isiraeli. **10** Jehova akíaríría Manase na andú ake, no matiigana kúmúigua. **11** Ní úndú úcio Ngai akímarehithíría anene a mbútú cia ita cia múthamaki wa Ashuri, nao makíníyita Manase, makímwíkíra kibini iniúrú, makímúoha na mýnororo ya gícango, na makímútware Babuloni. **12** Híndí iyo aarí múhinyíríríku ngoro-rí, akírongooria útugí wa Jehova Ngai wake, na akínyíihía múnó mbere ya Ngai wa maithe mao. **13** Na ríría aamúhooire, Jehova akígua ihooya ríake na akígua gúthaitana gwake; ní úndú úcio, akímúcookia Jerusalemu na akímúcookieria úthamaki wake. Híndí iyo Manase akímenya atí Jehova níwe Ngai. **14** Thuutha-iní-rí, agúka ríngí rúthingo rwa nja rwa Itúúra Inene ría Daudi mwena wa ithúuro wa githima kía Gihoni kúu gúthamba-iní, o nginya itoonyero-iní ría Kihingo gía Thamaki, na gúthiúrúríkíría karíma ka Ofeli; o na níngí akírúrahíia na igúrú. Níagire anene a thigari matúúra-iní mothe ma Juda maría maarí mairígíre na thingo cia hinya. **15** Akíeheria ngai cia kúngí, o na akíeheria múhianano úria warí thíní na hekarú ya Jehova, o na igongona ciothe iria aakíte karíma-iní ka hekarú na kúu Jerusalemu, na agícite na kúu nja ya itúúra inene. **16** Níngí agícóokereria kígongona kía Jehova, na akírutíra igúrú ríakío maruta ma úiguano na ma gúcookia ngaatho, na akítra andú a Juda matungatíre Jehova Ngai wa Isiraeli. **17** No rírí, andú magíthíi o na mbere kúrutíra magongona kúndú kúria gútúúgíru, no mamarutagíra Jehova Ngai wao o we wíki. **18** Maíndú maría mangí makoníi wathani wa Manase, o hamwe na úria aahoire thíní wake, o na ciugo iria ooni-maíndú maamwaríirie thíní na ríitwa ría Jehova, Ngai wa Isiraeli-rí, nímandike maandíko-iní ma mahinda ma athamaki a Isiraeli. **19** Ihooya ríake, na úria Ngai aahutirio ní gúthaitana gwake, o na níngí mehía make mothe, na kwaga kwíhoheka gwake, o na kúndú kúria gútúúgíru kúria aakire mahooero ma Baali, na akíhaanda itugí cia Ashera na míhianano mbere ya atanenyíihíría Jehova-rí, mothe nímandíkítwo maandíko-iní ma andú aría ooni-maíndú. **20** Manase akíhurúka hamwe na maithe make na agíthikwo nyúmba-iní yake ya úthamaki. Nake múriú Amoni agítuúka múthamaki ithenya ríake. **21** Amoni aarí wa míaka mýrongo tírri na tírri ríría aatuúkire múthamaki, nake agíthamaka arí Jerusalemu míaka tírri. **22** Nake agúka maíndú mooru maitho-iní ma Jehova, o ta úria ithe Manase eekíte. Amoni níahooire na akírutíra míhianano yothé magongona íria Manase aathondekithíte. **23** Nowe ndeekire ta ithe Manase tondú ndaigana kwínyíihíría Jehova; Amoni níaingíhirie mahítia make. **24** Anene a Amoni makímúciíríría, na makímúúragíra o kúu nyúmba-iní yake ya úthamaki. **25** Híndí iyo andú a búríú úcio makúúragi andú aría othe maaciíríre kúúragi Múthamaki Amoni; nao magítua múriú Josia múthamaki ithenya ríake.

34 Josia aarí wa míaka ínana ríría aatuúkire múthamaki, nake agíthamaka arí Jerusalemu

míaka mýrongo ítátú na úmwe. **2** Nake agúka maíndú maría maagíríire maitho-iní ma Jehova, na agathíiiga na míthíire ya ithe Daudi ategúkerúra na mwena wa úrio kana wa úmotho. **3** Mwaka wa ínana wa wathani wake, arí o múnini, akíambíríría kúrongooria Ngai wa ithe Daudi. Mwaka wa ikúmi na tírri, akíambíríría gútheria Juda na Jerusalemu na úndú wa kweheria kúndú kúria gútúúgíru, na itugí cia Ashera, na míhianano miacúhie, na míhiano ya gútwekio. **4** Nake agíthana na agítígíra atí igongona cia Baali níciamomorwo; agítinangia icunjí igongona cia úbumba iria ciarí igúrú ríacio, na akíhehenjithia itugí cia Ashera, na míhianano ya gwacúhio o na ya gútwekio. Míhianano iyo akímíunanga, igíthio igítuúka rúkúngú, na akírúhurunja igúrú ría mbíríra cia aría maacirutagíra magongona. **5** Nake agícínithíría mahíndí ma athínjírí-ngai a Baali igongona-iní ciao, na ní úndú úcio agítheria Juda na Jerusalemu. **6** Úguo noguo eekire matúúra-iní ma Manase, na Efiraimu, na Simeoni o nginya Nafitali, o na kúria kwanangíku kwamargicííríre, **7** akímómora igongona na itugí cia Ashera, nayo míhianano akímíhehenjithia igítuúka mütutu, na agítinangia igongona cia úbumba ciothe iria ciarí Isiraeli guothe igítuúka icunjí. Agícóoka Jerusalemu. **8** Mwaka wa ikúmi na ínana wa wathani wa Josia, aaríkia gútheria búríri na hekarú, agítúma Shafani múrú wa Azalia, na Maaseia úria warí mwathi wa itúúra inene, marí na Joa múrú wa Joahazu, úria warí mwandiki, magacóokererie hekarú ya Jehova Ngai wake. **9** Magíthíi kúrí Hilikia múthínjírí-Ngai úria múnene, makímúne mbeeca iria ciarehetwo hekarú-iní ya Ngai, iria Alawii aría maarí aikaria a mýrango moonganítie kuuma kúrí andú a Manase, na Efiraimu, na matigari mothe ma andú a Isiraeli, na kuuma kúrí andú othe a Juda na Benjamini, na andú aría maatúúragi Jerusalemu. **10** Níngí magícííhokera andú aría maathuurítwo a kúrúgamíríra wíra wa hekarú ya Jehova. Nao andú acio makíríha aruti a wíra aría maathondekete na magacóokereria hekarú. **11** O na níngí nímaheire atharamara na aaki mbeeca cia kúgúra mahiga maicúhie, na mbáu cia mýratho, na mígamba ya kúrúgamia míako íria athamaki a Juda maarekereirie ímomoke. **12** Andú acio nímarutire wíra marí na wíhokeku. Andú aría maamarúgamíríre maarí Jahathu na Obadia, Alawii a rúciaro rwa Merari, na Zekaria na Meshulamu a rúciaro rwa Kohathu. Alawii acio othe maarí na úúgí wa kúhúúra inanda, **13** níno maarúgamagíríra aruti a wíra, na makaroraga aruti othe a wíra kuuma wíra úmwe nginya úria úngí. Alawii amwe maarí aigi a maíndú maría maandíke, na aandíki-marúa, na aikaria a mýrango. **14** Híndí íria moimagia mbeeca iria ciatwarítwo thíní wa hekarú ya Jehova, Hilikia úria múthínjírí-Ngai akíona Ibuku ría Watho wa Jehova úria waheanítwo ní Musa. **15** Hilikia akítra Shafani úria mwandiki atírí, “Níndona Ibuku ría Watho thíní wa hekarú ya Jehova.” Akírínengera Shafani. **16** Nake Shafani agítwaríra múthamaki ibuku ríu na akímúhe úhoro, akímwíra atírí, “Anene aku nímararuta wíra wothé úria maheetwo. **17** Nímaríkítie kúríha mbeeca iria iraarí thíní wa hekarú ya Jehova, na magacítiga írí moko-iní ma arúgamírírí o na aruti a wíra.” **18**

Nake Shafani ūcio mwandiki akĩra mūthamaki atĩrĩ, “Hilikia ūrĩa mūthĩnjĩrĩ-Ngai nĩanengera ibuku.” Nake Shafani agĩthoma ibuku rĩu arĩ mbere ya mūthamaki. **19** Rĩrĩa mūthamaki aigire ciugo icio cia Watho-rĩ, agĩtembũranga nguo ciake. **20** Nake agĩatha Hilikia, na Ahikamu mūrũ wa Shafani, na Abudoni mūrũ wa Mika, na Shafani ūrĩa mwandiki, na Asaia ndungata ya mūthamaki, akĩmeera atĩrĩ: **21** “Thiĩĩ kūrĩ Jehova mūkandũĩrĩrie ūhoru nĩĩ na matigari ma Isiraeli na Juda ūrĩa ūhoru ūyũ mwandike ibuku-inĩ rĩrĩrĩ rĩrĩkĩtie kuoneka ūtarĩĩ. Marakara ma Ngai nĩ manene marĩa tũtĩrĩrĩrio nĩ ūndũ maithe maitũ matiarũmirie kiugo kĩa Jehova, na matiikĩte kũringana na ūrĩa kwandĩkitwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ.” **22** Hilikia na arĩa mūthamaki aatũmĩte hamwe nake magĩthĩĩ makĩaria na Hulida, mĩnabĩ mĩndũ-wa-nja ūrĩa warĩ mĩtumia wa Shalumu mūrũ wa Tokihathu mūrũ wa Hasira ūrĩa wamenyagĩrĩra nguo cia mūthamaki. Aatũũraga Jerusalemu, kũu Rũgongo rwa Keerĩ. **23** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ūũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Irĩai mĩndũ ūrĩa ūmũtũmire kūrĩ nĩĩ atĩrĩ, **24** ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩngũrehe mwanangĩko kũndũ gũkũ na kūrĩ andũ akuo, irumi ciothe irĩa nyandĩke ibuku-inĩ rĩrĩa rĩathomwo mbere ya mūthamaki wa Juda.’ **25** Tondũ nĩmandirikĩte, na magacinĩra ngai ingĩ ūbumba, na makandakaria nĩ ūndũ wa mĩhianano yothĩ rĩrĩa mathondekete na moko mao, marakara makwa nĩmegũtĩrĩrio kũndũ gũkũ na matingĩhoreka.’ **26** Irĩai mūthamaki wa Juda ūrĩa ūmũtũmire mũũke mũtũĩrie ūhoru kūrĩ Jehova atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ, ūhoru wĩgĩĩ ciugo irĩa ūĩguĩte: **27** Tondũ ngoro yaku nĩyaherire, na ūkĩnyĩhĩria Ngai rĩrĩa waigũire ūhoru ūrĩa njarĩtie wa gũũkĩrĩra kũndũ gũkũ o na andũ akuo, na tondũ nĩwenyĩhĩrie mbere yakwa, na ūgĩtembũranga nguo ciaku, na ūkĩrĩa ūrĩ mbere yakwa-rĩ, nĩngũũguĩte, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **28** Na rĩrĩ, nĩngagũcookanĩrĩria hamwe na maithe maku, na nĩũgathĩkwo na thayũ. Maitho maku matikoona mwanangĩko ūrĩa ngaarehe kũndũ gũkũ, o na ndehere arĩa matũũranga gũkũ.’” Nĩ ūndũ ūcio magĩcookeria mūthamaki ūhoru ūcio. **29** Hĩndĩ iyo mūthamaki agĩtũmanĩra athuuri othe a Juda na a Jerusalemu mongane hamwe. **30** Nake akiambata agĩthĩĩ hekarũ-inĩ ya Jehova arĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na athĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii na andũ othe kuuma ūrĩa mũnini mũno nginya ūrĩa mũnene mũno. Mūthamaki agĩthoma ciugo ciothe cia lbuku rĩa Kĩrĩkanĩro, rĩrĩa rĩonekete hekarũ-inĩ ya Jehova, makĩguuga. **31** Mūthamaki akĩrũgama gĩtugĩ-inĩ gĩake na akierũhia kĩrĩkanĩro arĩ mbere ya Jehova, atĩ nĩarĩrũmagĩrĩra Jehova na arũmie maathanĩ make, na mawatho make, o na kĩrĩa kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩrwo na ngoro yake yothĩ na muoyo wake wothĩ, na aathĩkagĩre ciugo cia kĩrĩkanĩro irĩa ciandĩkitwo ibuku-inĩ rĩu. **32** Nĩngĩ agĩtũma andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu na Benjamini meetoonyie kĩrĩkanĩro-inĩ kiu; nao andũ a Jerusalemu magĩũka ūguo kũringana na ūrĩa kĩrĩkanĩro kĩa Ngai, o we Ngai wa maithe mao, gĩatarĩĩ. **33** Josia akieheria mĩhianano yothĩ irĩa yarĩ magĩgi kuuma bũrũrĩ wothĩ wa andũ a Isiraeli, na agĩtũma andũ arĩa othe maarĩ Isiraeli

matungatĩre Jehova Ngai wao. Rĩrĩa rĩothe aarĩ muoyo-rĩ, matiigana gũtĩga kũrũmĩrĩra Jehova, o we Ngai wa maithe mao.

35 Josia nĩakũngũĩre Bathaka ya Jehova kũu Jerusalemu, nako gatũrũme ka Bathaka gaathĩnjĩrwo mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa mbere. **2** Akĩamũra athĩnjĩrĩ-Ngai na akĩmaĩga mawĩra-inĩ mao, akĩmekĩra hinya makĩgĩa na kiyo gĩa gũtungata hekarũ ya Jehova. **3** Akĩra Alawii arĩa maarutanaga Isiraeli guothe na maarĩkĩtie kwamũrĩrwo Jehova atĩrĩ: “Igai ithandũkũ rĩrĩa rĩamũre hekarũ-inĩ irĩa yaakĩrwo nĩ Solomoni mūrũ wa Daudi mūthamaki wa Isiraeli. Mũtĩrĩrĩkuuaga na ciande. Na rĩrĩ, tungatagĩrai Jehova Ngai wanyu, na andũ ake a Isiraeli. **4** Mwĩhaarĩriei kũringana na nyũmba cianyu na ūrĩa ikundi cianyu itarĩĩ, na kũringana na watho ūrĩa waandĩkitwo nĩ Daudi mūthamaki wa Isiraeli na mũrũĩ Solomoni. **5** “Rũgamai handũ harĩa hatheru mũrĩ na gĩkundi kĩa Alawii, kĩrũgamĩrĩre o gakundi ka nyũmba cia andũ a bũrũrĩ wanyu arĩa matarĩ Alawii. **6** Thĩnjai tũtũrũme twa Bathaka, mwĩamũre na mũhaarĩrie tũtũrũme tũu nĩ ūndũ wa andũ a bũrũrĩ wanyu, mwĩke ūrĩa Jehova aathanire na kanua ka Musa.” **7** Josia akĩrutĩra andũ arĩa mataarĩ Alawii arĩa maarĩ hau mũigana wa ng’ondũ na mbũrĩ 30,000 cia igongona rĩa Bathaka, o na ng’ombe 3,000, ciothe ciumĩte harĩ indo cia mūthamaki. **8** Anene ake o nao nĩmarũtĩre andũ, na athĩnjĩrĩ-Ngai, o na Alawii indo meyendeire. Hilikia, na Zekaria, na Jehieli, arĩa maarĩ arũgamĩrĩri a hekarũ ya Ngai, nĩmaheire athĩnjĩrĩ-Ngai indo 2,600 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 300. **9** O na Konania, marĩ na Shemaia na Nathaneli arĩũ a ithe, na Hashabia, na Jeieli, na Jozabadu, arĩa atongoria a Alawii, makĩruta mũigana wa indo 5,000 cia maruta ma Bathaka, na ng’ombe 500 cia Alawii. **10** Naguo ūtungata ūgĩtabarĩrio, nao athĩnjĩrĩ-Ngai makĩrũgama handũ hao hamwe na Alawii marĩ ikundi-inĩ ciao o ta ūrĩa mūthamaki aathanite. **11** Natuo tũtũrũme twa Bathaka tũgĩthĩnjwo, nao athĩnjĩrĩ-Ngai makĩminjamina thakame rĩa maanengeretwo, o Alawii magĩthĩnjaga nyamũ icio. **12** Nao makĩga maruta ma njino mwanya nĩguo mamaheane kūrĩ tũkundi twa nyũmba cia andũ, nĩguo marũtĩre Jehova, o ta ūrĩa kwandĩkitwo lbuku-inĩ rĩa Musa. Ūguo noguo meekire ūhoru-inĩ wa ng’ombe. **13** Nao makĩhĩhia nyamũ cia Bathaka mwakĩ-inĩ, ta ūrĩa gwatũitwo, nacio indo cia igongona irĩa nyamũre igĩtherũkio na nyũngũ, na iteng’ũ, o na nyũngũ cia igera, na igĩcooka ikĩgairwo andũ othe o narua. **14** Thuutha wa ūguo magĩthĩhondekera o ene, o na magĩthĩhondekera athĩnjĩrĩ-Ngai, nĩgũkorwo athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa maarĩ a rũciaro rwa Harũni, nĩmarutaga maruta ma njino na ma maguta nginya hwaĩ-inĩ. Nĩ ūndũ ūcio Alawii nĩmethondekeire nyama ciao o ene, na cia athĩnjĩrĩ-Ngai a rũciaro rwa Harũni. **15** Nao aini a njiaro cia Asafi, maikarĩte o kũndũ kũrĩa kwahaarĩrio nĩ Daudi, na Asafi, na Hemani, na Jeduthuni ūrĩa woonagĩra mūthamaki maũndũ. Nao aikaria a ihingo matiarĩ na gĩtũmi gĩa kuuma harĩa maigĩtwo, nĩgũkorwo Alawii acio a thiritũ yao nĩmamathondekeire indo ciao cia Bathaka. **16** Nĩ ūndũ ūcio, ihinda rĩu ūtungata

wothe wa Jehova wa güküngüra Bathaka na iruta ría njino, warutíirwo kígongona-iní kía Jehova, o ta úria Múthamaki Josia aathanite. **17** Nao andú a Isiraeli ariá maari ho magiküngüra Bathaka ihinda-iní riu, na makígia na Giathi kía Migate itari Míikire Ndawa ya Kúmbia kahinda ka míthenya mágwanja. **18** Nakuo gútiagite na Giathi kía Bathaka kíaana ta kiu kúu Isiraeli kuuma matukú-iní ma múnabii Samúeli; na gútirí múthamaki o na úmwe wa Isiraeli waküngüire Bathaka ta úria Josia aamíküngüire, marí hamwe na athinjiri-Ngai, na Alawii, na andú othe a Juda na a Isiraeli, o hamwe na andú a Jerusalemu. **19** Bathaka iyo yaküngüirwo mwaka wa ikúmi na inana wa wathani wa Josia. **20** Thuuha wa maúndú macio mothe-rí, hĩndi úria Josia aakorirwo aigite hekarú na njira njega, Neko múthamaki wa Misiri niambatiare akarúire handú heetagwo Karikemishi Rúú-iní rwa Farati, nake Josia akiumagara akahúurane nake. **21** No Neko akímútúmirá andú makamúurie atírí, “Túrí na haaro íríkú níi nawe, wee múthamaki wa Juda? Tiwe ndírarharikira kahinda gaka, no ndí na nyumba úria ndí na mbaara nayo. Ngai anjíríte híihe; ní undú úcio tiga gúkararia Ngai, úria úrí hamwe na níi, kana akwanange.” **22** No rírí, Josia ndaigana kúgarúruka atigane nake, no ní kwígarúra egarúire níguo ndakamenyeke nígeetha akarie nake. Ndaigana gúthikíríria úria Neko aathitwo ní Ngai oige, no níathiire kúrua nake werú-iní wa Megido. **23** Nao aikia a míguí makíratha Múthamaki Josia nayo, nake akíira ndungata ciake atírí, “Njeheriai haha ní undú níndagurario muno.” **24** Ní undú úcio makímúruta ngaari-iní yake ya mbaara, makímúhaicia ngaari-iní ingí okíte nayo, makímútwara Jerusalemu kúria aakúiríre. Nake agíthikwo mbíríria-iní cia maithe make, nao andú othe a Juda na Jerusalemu makímúcakaira. **25** Jeremia níandikire macakaya makoníi Josia, na nginya úmúthi aini othe arúme na andú-a-nja nímaririkanaga Josia macakaya-iní macio. Macakaya macio magítuika mítugo wa gwíkgagwo thíní wa Isiraeli, na úkíandikwo Macakaya-iní. **26** Namo maúndú maría mangí makoníi wathani wa Josia na cíko ciake cia wírútirí, o ta úria kwandíkítwo Watho-iní wa Jehova, **27** na nímo maúndú mothe, kuuma kíambíríria nginya múthia, maandíkítwo ibuku-iní ría athamaki a Isiraeli na a Juda.

36 Na rírí, andú a búrúri úcio makíoya Jehoahazu múrúri wa Josia, makímútua múthamaki kúu Jerusalemu ithenya ría ithe. **2** Jehoahazu aarí wa miaka mĩrongo írí na ítátú ríria aatuikire múthamaki, nake agíthamaka arí Jerusalemu mieri ítátú. **3** Múthamaki wa Misiri akímweheria úthamaki-iní kúu Jerusalemu na agítuira Juda igooti ría taranda igana rímwe cia betha, na taranda ímwe ya thahabu. **4** Múthamaki wa Misiri agítua Eliakimu, múru wa ithe na Jehoahazu, múthamaki wa gúthamaka Juda na Jerusalemu, na akígarúra ríitwa ría Eliakimu akímútua Jehoakimu. No Neko agíthamaka Jehoahazu múru wa ithe na Jehoakimu akímútwara Misiri. **5** Jehoakimu aarí wa miaka mĩrongo írí na ítano ríria aatuikire múthamaki, nake agíthamaka arí Jerusalemu miaka ikúmi na úmwe. Níekire maúndú mooru maithe-iní ma

Jehova Ngai wake. **6** Nebukadinezaru múthamaki wa Babuloni akímútharíkíra, na akímúoha na mĩnyororo ya gícango akímútwara Babuloni. **7** Nebukadinezaru níngí níatwarire indo cia hekarú ya Jehova kúu Babuloni na agícíga thíní wa hekarú yake kuo. **8** Maúndú maría mangí makoníi wathani wa Jehoakimu, na maúndú ma magígi maría eekire, na maúndú maría mothe oonirwo ahítítie-rí, maandíkítwo ibuku-iní ría athamaki a Isiraeli na a Juda. Nake múrúí Jehoakini agíthamaka ithenya ríake. **9** Jehoakini aarí wa miaka ikúmi na inana ríria aatuikire múthamaki, nake agíthamaka arí Jerusalemu mieri ítátú na míthenya ikúmi. Níekire maúndú mooru maithe-iní ma Jehova. **10** Ihinda ría mahaanda-rí, Múthamaki Nebukadinezaru akímútúmaníra, akírehwo Babuloni hamwe na indo cia goro kuuma hekarú-iní ya Jehova, nake agítua Zedekia, ithe múnini wa Jehoakini, múthamaki wa gúthamaka Juda na Jerusalemu. **11** Zedekia aarí wa miaka mĩrongo írí na úmwe ríria aatuikire múthamaki, nake agíthamaka arí Jerusalemu miaka ikúmi na úmwe. **12** Níekire maúndú mooru maithe-iní ma Jehova Ngai wake, na ndaigana kwínyihia mbere ya Jeremia úria múnabii, úria waaragia kiugo kía Jehova. **13** O na níngí níaremeire Múthamaki Nebukadinezaru, o úria wamwíhítítítie na mwíhítwa akígwetaga ríitwa ría Ngai. Akímúia kíongo na akímúia ngoro yake, na ndaigana gúcookerera Jehova, Ngai wa Isiraeli. **14** O na níngí-rí, atongoria othe a athinjiri-Ngai na andú nímathiire na mbere kwaga wíhokeku, makímúiríra mítugo írí magígi ya ndúrírí, na magathaahagia hekarú ya Jehova úria aamúrite kúu Jerusalemu. **15** Jehova, Ngai wa maithe mao, akímátúmirá ndúmíríri na túnua twa atúmwo ake ríngí na ríngí, nígúkorwo níaguagúra andú ake tha, o na gúikaro gíake. **16** No-o makínyúríria andú acio maatúmítwo ní Ngai, makímenereria ciugo ciake, na makínyarara anabii ake, o nginya marakara ma Jehova makíarahúkíra andú ake na gúkiaga kíhonia. **17** Akímarehítíria múthamaki wa andú a Babuloni amokíríre, úria woragíire andú ao ethi na rúhúri rwa njora kúu nyumba-iní úria nyamúre, na ndaigana kúhonoia mwanake, kana múirítu, kana múndú múkúró, o na kana úria múkúró akahocerera. Ngai akíneana andú acio othe kúri Nebukadinezaru. **18** Agíkúua indo kuuma hekarú-iní ya Ngai, agícitwara Babuloni, ciothe iria nene na iria níni, na igíina cia hekarú ya Jehova, o na igíina cia múthamaki o na cia anene ake. **19** Níngí magícina hekarú ya Ngai na makímomora rúthingo rwa Jerusalemu; magícina nyumba ciothe cia úthamaki, o na makíananga indo ciothe cia bata iria ciarí kuo. **20** Matigari ma andú ariá maahonokire kúuragwo na rúhúri rwa njora-rí, Nebukadinezaru akímátwara Babuloni, nao magítuika ndungata ciake na cia ariú ake, o nginya ríria úthamaki wa Perisia wacookire gúthamaka. **21** Búrúri úgíkígíia na úhurúko wa Thabatú ciaguo; úkíhurúka hĩndi íyo yothe wakíríre ihooru, nginya miaka mĩrongo mágwanja ígíthira, níguo kiugo kía Jehova kíría kíarítio ní Jeremia kíhiinge. **22** Mwaka wa mbere wa Kurusu múthamaki wa Perisia, níguo kiugo kía Jehova kíría kíarítio ní Jeremia kíhiinge-rí, Jehova akíarahúra ngoro ya Kurusu múthamaki wa Perisia aaníríthie kúria

guothe aathamakaga, na andike atĩrĩ: **23** “Kurusu, mũthamaki wa Perisia, oiga ũũ, “Jehova, Ngai wa igũrũ, nĩaheete mothamaki mothe ma thĩ, na nĩanyamũrĩte ndĩmwakĩre hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda. Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩinĩ wanyu, Jehova Ngai wake aroikara hamwe nake, rĩu no aambate athiĩ kuo.”

Ezara

1 Na rirĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nĩguo kiugo kia Jehova kirĩa kiarĩtio nĩ Jeremia kihingĩe-rĩ, Jehova akĩarahũra ngoro ya Kurusu mūthamaki wa Perisia aaniĩrĩrĩthie kũria guothe aathamakaga, na andĩke atĩrĩ: **2** “Kurusu, mūthamaki wa Perisia ekuuga ũũ: “Jehova, Ngai wa igũrũ, nĩaheete mothamaki mothe ma thĩ, na nĩanyamũrite ndĩmwakire hekarũ kũu Jerusalemu bũrũri wa Juda. **3** Mũndũ wake o na ũrĩkũ ũrĩ thĩnĩ wanyu, Ngai wake aroikara hamwe nake, nĩambate athĩĩ Jerusalemu kũu Juda, na aake hekarũ ya Jehova, Ngai wa Isiraeli, o we Ngai ũcio ũrĩ kũu Jerusalemu. **4** Na rirĩ, andũ a kũndũ o guothe kũria matigari mangĩkorwo marĩ, nĩ mamũhe betha na thahabu, na indo na mahiũ, na mihothi ya kwiýendera nĩ ũndũ wa hekarũ ya Ngai irĩa irĩ kũu Jerusalemu.” **5** Hĩndĩ iyo atongoria a nyũmba ya Juda na ya Benjamini, na athĩnjĩri-Ngai na Alawii, arĩa othe Ngai aarahũrire ngoro ciao, makĩhaarĩria gũthĩĩ magaake nyũmba ya Jehova kũu Jerusalemu. **6** Andũ othe a matũũra mao makĩmateithĩrĩa na indo cia betha na cia thahabu, na indo ingĩ na mahiũ, na iheo cia goro, makĩria ya mihothi irĩa yarutĩtwo ya kwiýendera. **7** Ningĩ Mūthamaki Kurusu akĩruta indo irĩa ciarĩ cia hekarũ ya Jehova, irĩa ciatahĩtwo nĩ Nebukadinezaru kuuma Jerusalemu ikagwo thĩnĩ wa hekarũ ya ngai yake. **8** Kurusu mūthamaki wa Perisia nĩatũmire Mithiredathu ũrĩa mũgi wa kigĩna arehe indo icio, agĩcitarĩra Sheshibazaru mũnene wa Juda. **9** Indo icio ciatarĩĩ ta ũũ: thaani nene cia thahabu ciarĩ 30 thaani nene cia betha ciarĩ 1,000 ngĩo cia betha ciarĩ 29 **10** mbakũri cia thahabu ciarĩ 30 mbakũri ihaanaine cia betha ciarĩ 410 na indo ingĩ ciarĩ 1,000. **11** Indo icio ciothe cia thahabu na betha ciarĩ 5,400. Sheshibazaru akĩrehe indo icio ciothe hĩndĩ irĩa andũ arĩa maatahĩtwo maacookaga Jerusalemu kuuma Babuloni.

2 Na rirĩ, aya nĩo andũ a bũrũri arĩa maacookire kuuma bũrũri ũrĩa maatahĩrwo, arĩa Mūthamaki Nebukadinezaru wa Babuloni aatahĩte akamatwara Babuloni (nao magĩcooka Jerusalemu na Juda, o mũndũ itũũra-inĩ rĩake, **2** makĩrehana na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Seraia, na Reelaia, na Moridekai, na Bilishani, na Misipari, na Bigivai, na Rehumu, na Baana): Mũigana wa andũ a Isiraeli watariĩ ta ũũ: **3** njjaro cia Paroshu ciarĩ 2,172, **4** na cia Shefatia ciarĩ 372, **5** na cia Ara ciarĩ 775, **6** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimĩte harĩ Jeshua na Joabu) ciarĩ 2,812, **7** na cia Elamu ciarĩ 1,254, **8** na cia Zatu ciarĩ 945, **9** na cia Zakai ciarĩ 760, **10** na cia Bani ciarĩ 642, **11** na cia Bebai ciarĩ 623, **12** na cia Azigadi ciarĩ 1,222, **13** na cia Adonikamu ciarĩ 666, **14** na cia Bigivai ciarĩ 2,056, **15** na cia Adini ciarĩ 454, **16** na cia Ateri (iria cioimĩte harĩ Hezekia) ciarĩ 98, **17** na cia Bezai ciarĩ 23, **18** na cia Jora ciarĩ 112, **19** na cia Hashumu ciarĩ 223, **20** na cia Gibari ciarĩ 95. **21** Andũ a Bethlehemu maarĩ 123, **22** na andũ a Netofa maarĩ 56, **23** na andũ a Anathothu maarĩ 128, **24** na andũ a Azimavethu maarĩ 42, **25** na andũ a Kiriathu-Jearimu,

na Kefira, na Beerothu maarĩ 743, **26** na andũ a Rama na Geba maarĩ 621, **27** na andũ a Mikimasi maarĩ 122, **28** na andũ a Betheli na Ai maarĩ 223, **29** na andũ a Nebo maarĩ 52, **30** na andũ a Magibishi maarĩ 156, **31** na andũ a Elamu ũrĩa ũngĩ maarĩ 1,254, **32** na andũ a Harimu maarĩ 320, **33** na andũ a Lodi, na Hadidi, na Ono maarĩ 725, **34** na andũ a Jeriko maarĩ 345, **35** na andũ a Senaa maarĩ 3,630. **36** Nao athĩnjĩri-Ngai: arĩa maarĩ a njjaro cia Jedaia (a nyũmba ya Jeshua) maarĩ 973, **37** na a Imeri maarĩ 1,052, **38** na a Pashuri maarĩ 1,247, **39** na a Harimu maarĩ 1,017. **40** Nao Alawii: arĩa maarĩ a njjaro cia Jeshua na Kadimieli (iria cioimĩte harĩ ciana cia Hodavia) maarĩ 74. **41** Nao aini a nyĩmbo: arĩa maarĩ a njjaro cia Asafu maarĩ 128. **42** Nao aikaria a ihingo cia hekarũ, arĩa maarĩ a njjaro cia Shalumu, na cia Ateri, na cia Talimoni, na cia Akubu, na cia Hatita, na cia Shobai, othe maarĩ 139. **43** Nacio ndungata cia hekarũ: arĩa maarĩ a njjaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **44** na Keroso, na Siaha, na Padoni, **45** na Lebana, na Hagaba, na Akubu, **46** na Hagabu, na Shalimai, na Hanani, **47** na Gideli, na Gaharu, na Reaia, **48** na Rezini, na Nekoda, na Gazamu, **49** na Uza, na Pasea, na Besai, **50** na Asina, na Meunimu, na Nefisimu, **51** na Bakabuku, na Hakufa, **52** na Harihuru, **53** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **54** na Nezia, na Hatifa. **55** Nacio njjaro cia ndungata cia Solomoni: arĩa maarĩ a njjaro cia Sotai, na Hasoferethu, na Peruda, **56** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **57** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Ami. **58** Ndungata cia hekarũ, hamwe na njjaro cia ndungata cia Solomoni, maarĩ andũ 392. **59** Nao aya nĩo maambatire kuuma matũũra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingĩonaniire atĩ nyũmba ciao ciarĩ cia njjaro cia Isiraeli: **60** Njjaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda, maarĩ andũ 652. **61** Na kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai: Arĩa maarĩ a njjaro cia Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mũndũ ũrĩa wahikĩtie mwarĩ wa Barizilai ũrĩa Mũgileadi, na eetanagio na rĩtwa rĩu). **62** Andũ acio nĩmacaririe maandiko ma nyũmba ciao, no matiigana kũmona, nĩ ũndũ ũcio makĩehoerĩ thĩritĩ-inĩ ya athĩnjĩri-Ngai, na magĩtuuo ta andũ maarĩ na thaahu. **63** Nake barũthi wa kũu akĩmaatha matikarie irio irĩa therie mũno o nginya gũkaagĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũgũtungata na Urimu na Thumimu. **64** Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 42,360, **65** gũtatarĩtwo ndungata ciao cia arũme na cia andũ-a-nja 7,337; ningĩ nĩ maarĩ na aini a nyĩmbo 200, arũme na andũ-a-nja. **66** Nĩ maarĩ na mbarathi 736, na nyũmbũ 245, **67** na ngamũira 435, na ndigiri 6,720. **68** Rĩrĩa maakinyire nyũmba-inĩ ya Jehova kũu Jerusalemu, atongoria amwe a nyũmba ciao nĩmarutire mũhothi wa kwiýendera wa gũtheitha gwaka rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ. **69** Kũringana na ũhoti wao, nĩmaheanire indo ciigwo kigĩna-inĩ kia wĩra ũcio, makĩheana durakima 61,000 cia thahabu, na betha ratiri 5,000, na nguo 100 cia athĩnjĩri-Ngai. **70** Athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aini a nyĩmbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarũ maatũũrĩre matũũra-inĩ mao, o hamwe na andũ amwe a acio angĩ, nao andũ arĩa angĩ a Isiraeli magĩtũũra matũũra-inĩ mao.

3 Na rīrī, mweri wa mūgwanja wakinya, andū a Isiraeli magīkorwo matūūrīte matūūra-inī mao, andū makūngana Jerusalemu marī ta mūdū ūmwe. **2** Nake Jeshua mūrū wa Jozadaku hamwe na athīnjīri-Ngai arīa angī, o na Zerubabeli mūrū wa Shealitieli na athiritū ake makīambīrīria gwaka kīgongona kīa Ngai wa Isiraeli gīa kūrutagīra magongona ma njino kūrīngana na ūria kwandikītwo Watho-inī wa Musa mūdū wa Ngai. **3** O na gūtuika maarī na guoya wa andū arīa maamathiūrūrūkīrie, nīmakire kīgongona mūthingi-inī wakīo, na makīrutīra Jehova magongona ma njino ho, magongona ma rūcīnī na ma hwaī-inī. **4** Ningī kūrīngana na ūria kwandikītwo, nīmākūngūīrie Giathī gīa Ithūnū na mūgana wa maruta ma njino marīa maatuītwo ma o mūthenya. **5** Thuutha ūcio makīruta maruta ma njino ma ndūire, na magongona ma Karūgamo ka Mweri, na magongona ma ciathī ciothe iria ciamūrītwo Jehova, o hamwe na maruta ma kwīyendera marīa maarehagītwo Jehova. **6** Mūthenya wa mbere wa mweri wa mūgwanja makīambīrīria kūrutīra Jehova maruta ma njino, o na gūtuika mūthingi wa hekarū ya Jehova ndwarī mwake. **7** Ningī makīhe aaki a mahiga na mabundi na mbaū mbeeca, na makīhe andū a Sidoni na andū a Turo irio, na gīa kūnyua, na maguta nīgeetha mamarehithīrie mīgogo ya mītarakwa kuuma Lebanon i gēreire iria-inī nginya Jopa, o ta ūria gwaathanītwo nī Mūthamaki Kurusu wa Perisia. **8** Mweri wa keerī wa mwaka wa keerī thuutha wa gūkinya nyūmba-inī ya Jehova kūu Jerusalemu, Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, na Jeshua mūrū wa Jozadaku na arīu a ithe wao arīa angī (nīo athīnjīri-Ngai, na Alawii, na arīa othe maacookete Jerusalemu kuuma ithaamīrio-inī) makīambīrīria wīra, magīthuura Alawii a mīaka mīrongo īrī na makīria nīguo marūgamīrīre mwako wa nyūmba ya Jehova. **9** Jeshua na arīu ake, na arīu a ithe, na Kadīmieli na arīu ake (nījaro cia Hodavia), na arīu a Henadadi na arīu ao na arīu a ithe wao, nīo Alawii othe, makīnyītanīra wīra wa kūrūgamīrīra arīa maakaga nyūmba ya Ngai. **10** Rīria aaki maarīkirie gwaka mūthingi wa Hekarū ya Jehova, athīnjīri-Ngai mehumibite nguwo ciao na marī na tūrumbeta, na Alawii (arīu a Asafu) marī na thaani iria ihūūrithanagio ikagamba, makīthaarīria kūgooca Jehova, o ta ūria gwaathanītwo nī Daudi mūthamaki wa Isiraeli. **11** Makīnīra Jehova, makīmūgoocaga magīcookagia ngaatho, makiugaga atīrī: “Jehova nī mwega wendo wake harī Isiraeli ūtūūraga tene na tene.” Nao andū othe makīgooca manīrīre mūno tondū mūthingi wa nyūmba ya Jehova nīwaakītwo. **12** No athīnjīri-Ngai aingī arīa maarī akūrū, na Alawii, na atongoria a nyūmba, arīa moonete hekarū ya mbere makīrīra manīrīre rīria moonire mūthingi wa hekarū īyo ya keerī ūgiakwo, o rīria andū angī aingī maanagīrīra nī gūkena. **13** Gūtīrī mūdū ūngīahotire gūkūūrana kwanīrīra gwa gīkeno na gwa kīrīro, tondū andū maanagīrīra na mūgambo mūnene. Naguo mūgambo ūcio ūkīguuo kūdū kūraya.

4 Na rīrī, hīndī rīia thū cia Juda na Benjamīni ciaiguire atī andū arīa maatahītwo nīmakaagīra Jehova, Ngai wa Isiraeli, hekarū-rī, **2** magīthīī kūrī Zerubabeli o na

kūrī atongoria a nyūmba cia andū, makīmeera atīrī, “Rekei twake tūrī hamwe tondū o na ithūi tūrōngoragia Ngai wanyu, na nitūkoretwo tūkimūrutīra magongona kuuma hīndī ya Esari-Hadoni mūthamaki wa Ashuri, ūria watūrehire gūkū.” **3** No rīrī, Zerubabeli, na Jeshua, na atongoria arīa angī a nyūmba cia Isiraeli makīmācookeria atīrī, “Mūtīrī na handū thīnī wītū ūhorō-inī wa gwakīra Ngai wītū hekarū. Nī ithūi ene tūgwakīra Jehova, Ngai wa Isiraeli, o ta ūria Kurusu mūthamaki wa Perisia aatwathire.” **4** Hīndī īyo andū arīa maamathiūrūrūkīrie makīhaarīria kūrūraga andū a Juda ngoro nīguo metīgīre gūthīī na mbere na gwaka. **5** Nao makīandīka ataarani a kūhīngīca wīra wao, na gūthūkia mībango yao yothe matukū mothe ma wathani wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, nginya hīndī ya wathani wa Dario mūthamaki wa Perisia. **6** Kīambīrīria kīa wathani wa Ahasuerusu, ataarani acio magīthitanga andū a Juda na Jerusalemu. **7** Na matukū ma Mūthamaki Aritashashita wa Perisia, na Bīshilamu, na Mithiredathu, na Tabeeli na andū arīa angī a thiritū yake makīandīkīra Aritashashita marūa. Marūa macio maandikīrwo na mwandīkire na rūthiomī rwa andū a Suriata. **8** Rehumu mūnene wa mbūtū na Shimushai ūria mwandīki, nīmāndīkire marūa ma gūthitanga andū a Jerusalemu kūrī Mūthamaki Aritashashita ta ūū: **9** Marūa maya moimīte kūrī nī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūria mwandīki, hamwe na arīa angī a thiritū yao, na aciirithania, na anene a andū a Ataripeli, na a Perisia, na a Ereku, na Babuloni, na Aelami a Shushani, **10** na andū arīa angī maacooketio nī mūgaathe ūria mūnene Osinapari nīgeetha matūūre itūūra inene rīa Samaria, na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati. **11** (Īno nīyo kobi ya marūa marīa aandīkīrwo.) Kūrī Mūthamaki Aritashashita, Kuuma kūrī ndungata ciaku, andū a būrūrī ūria ūrī Mūrīmo-wa-Farati: **12** Nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī, Ayahudi arīa mookire kūrī ithūi moimīte kūrī we nīmathiite Jerusalemu, na nīmaraaka rīngī itūūra rīu inene, o rīu iremi na rīaganu. Nīmaraacokereria rūthingo na magacookereria mīthingi. **13** Ningī nī kwagīrīre mūthamaki amenye atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, gūtīrī igooti, kana maruta ma mūthamaki, o na kana igooti rīa mīrigo īgītōonya būrūrī-inī rīrīrutagwo. Nakīo kīgīna kīa ūthamaki nīgīkūnyīia. **14** Na rīu tondū ithūi tūrī andū matīte ūthamaki, na ti wega kuona mūthamaki akiimwo gītīo, tūrātūma ndūmīrīrī īno tūmenyithie mūthamaki, **15** nīgeetha ūhorō ūcio ūtūirio kuuma maandīko-inī ma tene ma arīa maarī mbere yaku. Maandīko-inī macio nīūrīona atī itūūra rīrī inene nī iremi, na rīa gūthīnīa athamaki na mabūrūrī, na nī kūdū kwa ūremi kuuma mahinda ma tene. Kūu nīkīo gīatūmire itūūra rīrī inene rīanangwo. **16** Tūkūmenyithia mūthamaki atī itūūra rīrī inene rīngīakwo na thingo ciarīo icookererio, wee ūgūtīgwo ūtārī kīndū Mūrīmo ūyū wa Rūūrī rwa Farati. **17** Mūthamaki nake agīcookia macookio atīrī: Kūrī Rehumu mūnene wa mbūtū, na Shimushai ūria mwandīki, na andū arīa angī a thiritū yao arīa matūūruga Samaria na kūrīa kūngī guothe Mūrīmo-wa-Farati: Nīdamūgeithia. **18** Marūa marīa mwatūtūmīre

nĩmathomeirwo hau mbere yakwa na ngĩtaurĩrwo ũhoro wamo. **19** Nĩndarutire watho na ũhoro ũcio ũgĩtuĩrio, na gũkioneka atĩ itũura rĩrĩ inene nĩrĩũikaine kuuma tene atĩ nĩ rĩa kũregana na watho wa athamaki, na rĩtũuraga rĩrĩ iremi, na nĩ rĩa kũringĩrĩria andũ mookĩrĩre thĩrikari. **20** Jerusalemu nĩrikoretwo na athamaki a hinya magĩathana Mũrĩmo-wa-Farati wotho, na nĩmarĩhagwo igooti na maruta ma mũthamaki, o na igooti rĩa mĩrigo igĩtoonya bũrũri-inĩ. **21** Na rĩrĩ, ruta watho kũrĩ andũ acio matige wĩra, nĩguo itũura rĩu inene rĩtĩgaakwo rĩngĩ, nginya rĩrĩa ngoiga. **22** Menyerera ũndũ ũyũ ndũkaage kũhingio. Mũngĩrekereria ũndũ ũngĩrehe ũgwati na ũthũkie ũthamaki nĩkĩ? **23** Na rĩrĩ, kobi ya marũa ma Mũthamaki Aritashashita maarĩkia gũthomerwo Rehumu na Shimushai ũrĩa mwandĩki, na andũ a thiritũ yao, no gũthĩ mathiire Jerusalemu kũrĩ Ayahudi, na makĩmatigithia wĩra ũcio na hinya. **24** Nĩ ũndũ ũcio, wĩra wa gwaka nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu ũkĩrũgama nginya mwaka wa keerĩ wa wathani wa Dario mũthamaki wa Perisia.

5 Na rĩrĩ, mũnabii Hagai, na mũnabii Zekaria wa rũciarwo rwa Ido, nĩmarathĩre Ayahudi a kũu Juda na Jerusalemu thĩĩni wa rĩtwa rĩa Ngai wa Isiraeli, mũgĩtĩri wao. **2** Hĩndĩ iyo Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli, na Jeshua mũrũ wa Jozadaku makĩambĩrĩria wĩra wa gwaka rĩngĩ nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu, na anabii a Ngai maarĩ hamwe nao makĩmateithia. **3** Ihinda rĩu Tatenai, barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, hamwe na athiritũ ao magĩthĩ kũrĩ o, makĩmooria atĩrĩ, “Nũu wamũheire rũtha rwa gwaka rĩngĩ hekarũ ĩno na gũcookereria mwako ũyũ?” **4** Ningĩ makĩũria atĩrĩ, “Andũ arĩa maraaka nyũmba ĩno metagwo atĩa?” **5** No rĩrĩ, Ngai nĩaroraga athuuri acio a Ayahudi, na matiatigithirio wĩra nginya ũhoro ũkinyĩrio Dario, na marũa ma macookio make maamũkĩrwo. **6** ĩno nĩyo kobi ya marũa marĩa maatũmĩrwo Mũthamaki Dario nĩ Tatenai ũrĩa warĩ barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, marĩ na Shetharu-Bozenai na athiritũ ao, arĩa maarĩ anene a Mũrĩmo-wa-Farati. **7** ũhoro ũrĩa maamũtũmĩre watariĩ ũũ: Kũrĩ Mũthamaki Dario: Ngeithi cia thayũ. **8** Nĩ wega mũthamaki amenye atĩ ithuĩ nĩtwathĩre rũgongo rwa Juda, kũu hekarũ-inĩ ya Ngai ũrĩa mũnene. Andũ acio nĩmaraaka hekarũ na mahiga manene, o na magekĩra mbaũ rũthingo-inĩ. Wĩra nĩũrarutwo na kĩyo, na nĩũrathĩ na mbere mũno ũrĩ moko-inĩ ma arĩa maraũruta. **9** Tuoririe athuuri acio atĩrĩ, “Nũu wamũheire rũtha rwa gwaka rĩngĩ hekarũ ĩno na gũcookereria mwako ũyũ?” **10** Ningĩ nĩtwamoririe marĩtwa mao, nĩgeetha twandĩke marĩtwa ma atongoria ao, nĩguo tũkũmenyithie. **11** ũũ nĩguo maatũcokeirie: “Ithuĩ tũrĩ ndungata cia Ngai wa igũrũ na thĩ, na tũraaka rĩngĩ hekarũ ĩria yakĩtuo miaka mĩingĩ mĩthiru, ĩria yakĩtuo na ĩkarĩkio nĩ mũthamaki mũnene wa Isiraeli. **12** No tondũ maithe maitũ nĩmarakaririe Ngai wa igũrũ, nĩamaneanire kũrĩ Nebukadinezaru ũrĩa Mũkalidei, mũthamaki wa Babuloni, ũrĩa wamomorie hekarũ ĩno na agĩthamĩria andũ bũrũri wa Babuloni. **13** “No rĩrĩ, mwaka wa mbere wa Kurusu mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki

nĩathanire atĩ nyũmba ĩno ya Ngai yakwo rĩngĩ. **14** O na nĩarutire kuuma hekarũ ĩria yarĩ Babuloni indo cia thahabu na cia betha cia nyũmba ya Ngai, iria Nebukadinezaru aarutĩte hekarũ-inĩ kũu Jerusalemu, agĩcitwara hekarũ-inĩ kũu Babuloni. “Nake Mũthamaki Kurusu agĩcĩneana kũrĩ mũndũ wetagwo Sheshibazaru, ũrĩa aatũite barũthi, **15** na akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya indo ici ũcitware na ũciige thĩĩni wa hekarũ kũu Jerusalemu, na wake rĩngĩ nyũmba ya Ngai o harĩa yarĩ.’ **16** Nĩ ũndũ ũcio Sheshibazaru agĩũka agĩaka mũthingi wa nyũmba ya Ngai kũu Jerusalemu. Kuuma mwaka ũcio nginya ũmũthĩ mwako ũcio no ũthĩiaga na mbere na ndũrĩ warĩũka.” **17** Na rĩrĩ, mũthamaki angĩona kwagĩrĩire-rĩ, nĩgĩtuĩrio maandĩko-inĩ ma ũthamaki ma tene ma Babuloni, kuoneke kana Mũthamaki Kurusu ti-itherũ nĩarutĩte watho wa gwaka rĩngĩ nyũmba ĩno ya Ngai gũkũ Jerusalemu. Ningĩ reke mũthamaki atũtũmire itua rĩake ũhoro-inĩ ũcio.

6 Nake Mũthamaki Dario akĩruta watho, naguo ũhoro ũcio ũgĩtuĩrio nyũmba-inĩ ĩria yaigĩtuo mabuku ma maũndũ ma tene marĩa maigĩtuo nyũmba ya kĩgĩna kũu Babuloni. **2** Ibuku rĩa gĩkũnjo rĩkioneka kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki ya Ekibatana, bũrũri-inĩ wa Media. Nario rĩandĩkitwo ta ũũ: ũhoro wa Kũrĩrikanania: **3** Mwaka wa mbere wa Mũthamaki Kurusu, mũthamaki nĩathanire ũhoro ũkonĩ hekarũ ya Ngai kũu Jerusalemu, akiuga atĩrĩ: Hekarũ niyakwo rĩngĩ ĩrĩ handũ ha kũrutagĩrwo magongona, na mĩthingi yayo yakwo. ĩkorwo ĩrĩ mikono mĩrongo ĩtandatũ kũraiha na igũrũ, na mikono mĩrongo ĩtandatũ kwarama, **4** ĩkorwo ĩrĩ na mihari ĩtatũ ya mahiga manene, na ũmwe wa mbaũ. Thogora ũcio ũrĩhwo kuuma kĩgĩna-inĩ kĩa ũthamaki. **5** Ningĩ indo cia thahabu na cia betha cia nyũmba ya Ngai iria Nebukadinezaru aakuũite kuuma hekarũ ĩria ĩrĩ Jerusalemu agĩcĩrehe Babuloni-rĩ, nĩicookio o kĩndũ harĩa kĩarĩ thĩĩni wa hekarũ kũu Jerusalemu; na mũciige thĩĩni wa nyũmba ya Ngai. **6** Na rĩrĩ, wee Tatenai barũthi wa Mũrĩmo-wa-Farati, hamwe na Shetharu-Bozenai, na inyuĩ, anene a thiritũ yao, mũtigathĩ kuo. **7** Mũtikaingĩrĩre wĩra ũcio wa hekarũ ya Ngai. Barũthi wa Ayahudi na athuuri a Ayahudi nĩmarekwo maake rĩngĩ nyũmba ĩyo ya Ngai o harĩa yaakĩtuo. **8** O na ningĩ nĩndathana ũrĩa mũgwĩkĩra athuuri aya a Ayahudi magĩaka nyũmba ĩyo ya Ngai: Mahũthĩro mothe ma andũ acio nĩ marĩhwo kuuma kĩgĩna-inĩ kĩa ũthamaki kĩa Mũrĩmo-wa-Farati, nĩgeetha wĩra ũyũ ndũkanarũgame. **9** Kĩrĩa giothe kingĩendekana, tũtegwa, na ndũrĩme, na tũtũrĩme; cia kũrutuo maruta ma njino kũrĩ Ngai wa igũrũ, na ngano, na cumbĩ, na ndibei, na maguta, o ta ũrĩa ingĩtĩto nĩ athĩnjĩri-Ngai kũu Jerusalemu no nginya maheagwo o mũthenya itekwaga, **10** nĩgeetha marutage magongona ma gwtĩkĩrĩka nĩ Ngai wa igũrũ, na mahooyagĩre kũgaacĩra kwa mũthamaki na ariũ ake. **11** Ningĩ nĩndathana atĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũngĩgarũra maandĩko macio, mũtĩrĩro ũkarutwo nyũmba-inĩ yake na acooke oywo na igũrũ ohanĩtio naguo. Na nĩ ũndũ wa rĩhia rĩu nyũmba yake igaatuuo iganjo rĩa mahuti. **12** Ngai ũrĩa ũtũmire Rĩtwa rĩake rĩtũĩre kũu aroheria mũthamaki o wotho kana andũ

aria mang'igeria kugarura watho üyü kana küharagania hekarü ñyo ñri Jerusalemu. Nii Dario ni ñi ndaruta watho ücio. Níwathikírwu na kiyu. **13** Ningí, ní ündü wa watho üria warutíwo ní Múthamaki Dario, Tatenai barúthi wa Múrimo-wa-Farati, na Shetharu-Bozenai, marí na athiritü ao nímathikiire watho ücio na kiyu. **14** Ní ündü ücio athuuri a Ayahudi magíthii o na mbere gwaka na kúgaacira makíhunjágrío ní múnabii Hagai, na Zekaria wa rúciaro rwa Ido. Makíríka gwaka hekarü kúringana na riáthani ría Ngai wa Isiraeli na watho wa Kurusu, na wa Dario, na wa Aritashashita, athamaki a Perisia. **15** Hekarü ñyo yaríkire müthenya wa gatatü wa mweri wa Adari, mwaka wa gatandatü wa güthamaka kwa Múthamaki Dario. **16** Híndi ñyo andü a Isiraeli na athínjiri-Ngai, na Alawii, na andü ariá angí maatahitwo, magikúngüira kwamürwo kwa nyumba ya Ngai marí na gikeno. **17** Indo iria maarutire ní ündü wa kwamürwo kwa nyumba ya Ngai ciarí ndegwa igana rímwe, na ndürüme magana meerí, na tütürüme magana mana, irí iruta ría kúhoroheria Isiraeli othe mehia mao, na thenge ikümi na igírí, o ímwe kürí o mühríga wa Isiraeli. **18** Nao magítoonyia athínjiri-Ngai wíra-iní kúringana na ikundi ciao, na Alawii kúringana na matuaníra mao, ní ündü wa wíra wa gütungatíra Ngai kúu Jerusalemu o ta üria kwandíkítwo Ibuku-iní ría Musa. **19** Müthenya wa ikümi na ína wa mweri wa mbere, andü ariá maatahitwo magikúngüira Giathí gía Bathaka. **20** Athínjiri-Ngai na Alawii nímetheretie na othe maarí atheru. Alawii nío maathínjire gatürüme ka Bathaka, ní ündü wa ariá othe maatahitwo, na ní ündü wa ariü a ithe wao athínjiri-Ngai, o na ní ündü wao ene. **21** Ní ündü ücio andü a Isiraeli ariá maacookete kuuma kúria maatahiirwo makíria Bathaka ñyo, hamwe na ariá othe meyamüranitie na mítugo ya thaahu ya ndüríri iria mariganítie nacio nígeetha marongorie Jehova Ngai wa Isiraeli. **22** Nímakúngüire Giathí kía Mígate itári Múlkire Ndawa ya Kúmbia marí na gikeno ihinda ría müthenya mügwanja, tondü Jehova níamaiyürítie gikeno ní ündü wa kugarura meciiria ma müthamaki wa Ashuri, nake akímateithia wíra-iní wa gwaka nyumba ya Ngai, o we Ngai wa Isiraeli.

7 Na rírí, thuutha wa maündü macio, ríría Aritashashita müthamaki wa Perisia aathamakaga, Ezara mürü wa Seraia, mürü wa Azaria, mürü wa Hilikia, **2** mürü wa Shalumu, mürü wa Zadoku, mürü wa Ahitubu, **3** mürü wa Amaria, mürü wa Azaria, mürü wa Meraiothu, **4** mürü wa Zerahia, mürü wa Uzi, mürü wa Buki, **5** mürü wa Abishua, mürü wa Finehasi, mürü wa Eleazaru, mürü wa Harúni müthínjiri-Ngai üria münene, **6** Ezara ücio níambatire oimite Babuloni. Aari mürutani müügí müno úhoro-iní wa Watho wa Musa, üria Jehova Ngai wa Isiraeli aaheaníte. Müthamaki níamüheete indo ciothe iria aahoote kürí we, tondü guoko kwa Jehova Ngai wake kwarí hamwe nake. **7** Andü amwe a Isiraeli, hamwe na athínjiri-Ngai, na Alawii, na aini a nyímbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarü o nao níambatire magíuka Jerusalemu mwaka wa mügwanja wa wathani wa Aritashashita. **8** Ezara aakinyire Jerusalemu mweri wa gatano wa mwaka

wa mügwanja wa müthamaki. **9** Aambíriirie rügendero rwake rwa kuuma Babuloni müthenya wa mbere wa mweri wa mbere, na aakinyire Jerusalemu müthenya wa mbere wa mweri wa gatano, tondü guoko kwa ütugi kwa Ngai wake kwarí hamwe nake. **10** Nígúkorwo Ezara níerutíre güthoma na kúrumia Watho wa Jehova, na kúrutana watho wa kúrumírwu na mawatho maguo kúu Isiraeli. **11** Íno nýo kobi ya marúa maría Müthamaki Aritashashita aaheete Ezara ücio müthínjiri-Ngai na mürutani, mündü warí müügí maündü-iní makonií maathani na mawatho ma kúrumírwu ma Jehova harí Isiraeli: **12** Aritashashita, müthamaki wa athamaki, Kürí Ezara üria müthínjiri-Ngai na mürutani wa Watho wa Ngai üria üri igürü: Níndakügeithia. **13** Ríu-rí, níndaruta watho atí andü a Isiraeli othe ariá marí üthamaki-iní wakwa, hamwe na athínjiri-Ngai na Alawii, ariá mangienda güthii nawe kúu Jerusalemu, no mathii. **14** Wee ütümítwo ní müthamaki na ataari ake mügwanja, üthii ügatuire úhoro wa Juda na wa Jerusalemu, o ta üria Watho wa Ngai waku üria üri naguo guoko-iní gwaku ütarií. **15** O na ningí úkuue betha na thahabu, iria müthamaki na ataari ake maheaníte na kwyendera kürí Ngai wa Isiraeli üria ütúraga Jerusalemu, **16** hamwe na betha na thahabu ciothe iria ingíheanwo kuuma búrüri wa Babuloni, o na míhothi ya kwyendera kuuma kürí andü na athínjiri-Ngai, ní ündü wa hekarü ya Ngai wao íria íri Jerusalemu. **17** Menyerera wone atí mbeeca ici níciagúra ndegwa, na ndürüme na tütürüme, hamwe na maruta ma ngano na ma kúnyuuo, irutwo igongona hau kigongona-iní kía hekarü ya Ngai waku kúu Jerusalemu. **18** Wee na ariü a thoguo Ayahudi no mwíke o üria múngiona kwagíríre na matigari ma betha na thahabu, kúringana na wendi wa Ngai wanyu. **19** Twarírai Ngai wa Jerusalemu indo ciothe iria mwíhokeirwo cia kúhúthagírwu mahooya-iní thíini wa hekarü ya Ngai wanyu. **20** Na kíndü kíngí o gíothe kíngíendekana ní ündü wa hekarü ya Ngai wanyu, o kíria úngiona mweke wa kúheana, no úkirute kuuma kígína-iní kía müthamaki. **21** Na rírí, níi Müthamaki Aritashashita, níndatha aigi othe a kígína a Múrimo-wa-Farati maheane na kiyu kíria gíothe Ezara üria müthínjiri-Ngai, na mürutani wa watho wa Ngai üria üri igürü angibatario níkiu, **22** gítakíríte taranda igana rímwe cia betha, na kori igana rímwe cia ngano, na bathi igana rímwe cia ndíbei, na bathi igana rímwe cia maguta ma mítamayiü, na cumbi útari gíthimi. **23** Ündü üria wothe Ngai wa igürü atuíte, níwíkwu na kiyu, ündü wothe úkoní hekarü ya Ngai üria üri igürü. Ní kíi kíngítuma kúgie na mang'ürí üthamaki-iní wa müthamaki na ariü ake? **24** Ningí mümenye atí mütirí na watho wa gwítia müthínjiri-Ngai o wothe, na Alawii, na aini a nyímbo, na aikaria a ihingo, na ndungata cia hekarü, kana andü ariá angí marutaga wíra nyumba-iní ñyo ya Ngai igooti, kana maruta ma müthamaki o na kana igooti ría mírigo ígítoonya búrüri-iní. **25** Nawe Ezara, kúringana na ütúgi wa Ngai waku üria üri naguo, thuura aciirithania na atui a ciira níguo matuagíre andü othe a Múrimo-wa-Farati ciira na kíhoote, ariá othe mooí watho wa Ngai wanyu. Nao ariá matooí úmarute. **26** Mündü o wothe útariathikagíra watho wa

Ngai waku na watho wa mūthamaki no nginya aherithio na ūndū wa kūūragwo, kana aingatwo būrūrī, o na kana indo ciake itahwo, kana ohwo njeera. **27** Jehova arogocwo, Ngai wa maithe maitū, ūria wīkīrite ūndū ūcio ngoro-inī ya mūthamaki, atī atīithie nyūmba ya Jehova iria iri kuu Jerusalem na njira īno, **28** o ūcio ūtūmite njitikirike mbere ya mūthamaki, na ataarani ake, na anene othe a mūthamaki arīa marī ūhoti. Tondū guoko kwa Jehova Ngai wakwa kwari hamwe na nīi, nīndeyūmīrīrie, ngīcookanīrīria atongoria a Isiraeli nīguo twambate nao.

8 Aya nīo atongoria a nyūmba o hamwe na arīa meyandīkithītie, na nīo mambatanīrie na nīi kuuma Babuloni hīndī ya wathani wa Mūthamaki Aritashashita: **2** kuuma njiaro cia Finehasi, aarī Gerishomu; na njiaro cia Ithamaru, aarī Danieli; na kuuma njiaro cia Daudi, aarī Hatushu **3** wa njiaro cia Shekania; na kuuma njiaro cia Paroshu, aarī Zekaria, hamwe na andū 150 arīa meyandīkithītie; **4** na kuuma njiaro cia Pahathu-Moabi, aarī Eliehoenai mūrū wa Zerahia, hamwe na andū angī 200; **5** na kuuma njiaro cia Zatu, aarī Shekania mūrū wa Jahazeli, hamwe na andū angī 300; **6** na kuuma njiaro cia Adini, aarī Ebedi mūrū wa Jonathani, hamwe na andū angī 50; **7** na kuuma njiaro cia Elamu, aarī Jeshia mūrū wa Athalia, hamwe na andū angī 70; **8** na kuuma njiaro cia Shefatia, aarī Zebadia mūrū wa Mikaeli, hamwe na andū angī 80; **9** na kuuma njiaro cia Joabu, aarī Obadia mūrū wa Jehieli, hamwe na andū angī 218; **10** na kuuma njiaro cia Bani, aarī Shelomithi mūrū wa Josifia, hamwe na andū angī 160; **11** na kuuma njiaro cia Bebai, aarī Zekaria mūrū wa Bebai, hamwe na andū angī 28; **12** na kuuma njiaro cia Azigadi, aarī Johanani mūrū wa Hakatani, hamwe na andū angī 110; **13** na kuuma njiaro cia Adonikamu, na nīo a mūthia, marītwa mao maarī Elifeleti, na Jeueli, na Semaia, hamwe na andū angī 60; **14** na kuuma njiaro cia Bigivai, maarī Uthai na Zakuri, hamwe na andū angī 70. **15** Nīndamacookanīrīrie hamwe rūūi-inī rūria rūthereraga rūrore Ahava, na tūgīkara hau mīthenya itatū. Na rīrī, rīrīa ndarorire gatagatī-inī ka andū acio na athīnjīri-Ngai, ndionire Alawii ho. **16** Nī ūndū ūcio ngītūmanīra Eliezeri, na Arieli, na Semaia, na Elinathani, na Jaribu, na Elinathani, na Nathani, na Zekaria, na Meshulamu arīa maarī atongoria, na Joiaribu na Elinathani, andū arīa maarī arutani, **17** ngīmatūma kūrī Ido mūtongoria wa Kasifia. Ngīmeera ūria megūthīi kwīra Ido na andū a nyūmba yake, acio ndungata cia hekarū kuu Kasifia, nīguo matūrehere aruti a wīra wa nyūmba ya Ngai witū. **18** Na tondū guoko kwa ūtugi kwa Ngai witū kwari hamwe na ithuī-rī, magītūrehere Sherebia, mūdū mūhoti wa kuuma njiaro cia Mahili mūrū wa Lawi, ūria warī mūrū wa Isiraeli, na arīu a Sherebia na arīu a ithe, othe maarī andū 18; **19** Na makīrehe Hashabia hamwe na Jeshia wa kuuma njiaro cia Merari, na arīu a ithe na ciana ciao, othe andū 20. **20** Nīngī makīrehe andū ndungata 220 cia hekarū, gīkundi giathondeketwo nī Daudi na anene ake nīguo gīteithagīrīre Alawii. Othe makīandikwo na marītwa mao. **21** Tūrī o hau rūūi-inī rwa Ahava, ngīanīrīria twīhinge kūrīa irio,

nīguo tūhote kwīnyīihia mbere ya Ngai witū tūmūhoee atūgītīre rūgendo-inī, ithuī na ciana ciitū, hamwe na indo ciitū ciothe. **22** Nīndaigūire thoni kūūria mūthamaki atūhe thigari cia magūrū o na iria ithiāga ihaicite mbarathi cia gūtūgītīra harī thū njīra-inī, tondū nītwerīte mūthamaki atīrī, “Guoko kwa ūtugi kwa Ngai witū kūrī igūrū rīa mūdū o wothē ūria ūmwīhokaga, no marakara make manene marī igūrū rīa arīa othe mamūtiganagīria.” **23** Nī ūndū ūcio tūkīhinga kūrīa irio na tūgīthaita Ngai witū nī ūndū wa ūhoro ūcio, nake agīcookia ihooya rīitū. **24** Nīngī ngīamūra athīnjīri-Ngai ikūmi na eerī arīa maarī atongoria, hamwe na Sherebia, na Hashabia, na arīu a ithe wao ikūmi, **25** na ngīmathimīra maruta ma betha na thahabu, na indo iria ciaheanītwo nī mūthamaki, na ataari ake, na anene ake, na andū othe a Isiraeli arīa maarī kuo, nī ūndū wa nyūmba ya Ngai witū. **26** Ngīmathimīra taranda 650 cia betha, na indo cia betha cia ūritū wa taranda igana rīmwe, na taranda igana rīmwe cia thahabu, **27** na mbakūrī 20 cia thahabu cia thogora wa mbaūni 1,000, na indo igīrī cia gīcango gītherie mūno kia goro o ta thahabu. **28** Ngīmeera atīrī, “Inyūi o ūndū ūmwe na indo ici nī mwamūrīrwo Jehova. Betha na thahabu ici nī maruta ma kwīyendera marūtīrwo Jehova Ngai wa maithe manyu. **29** Mūcimenyere wega o nginya rīrīa mūgaacithimīra tūnyūmba-inī tūrīa tūrī thīinī wa nyūmba ya Jehova kuu Jerusalem mbere ya athīnjīri-Ngai arīa atongoria, na Alawii, na atongoria a nyūmba cia Isiraeli.” **30** Nao athīnjīri-Ngai na Alawii makīamūkīra betha na thahabu, na indo icio nyāmūre iria ciathimītwo nīguo itwarwo nyūmba ya Ngai witū kuu Jerusalem. **31** Na mūthenya wa ikūmi na rīrī mweri wa mbere tūkūma rūūi-inī rwa Ahava twerekeire Jerusalem. Guoko kwa Ngai witū kwari hamwe na ithuī, nake agītūgītīra kuuma kūrī thū na njangirī njīra-inī. **32** Nī ūndū ūcio tūgīkina Jerusalem, na tūkīhurūka kuo mīthenya itatū. **33** Mūthenya wa kana, tūrī thīinī wa nyūmba ya Ngai witū, tūgīthima betha na thahabu na indo iria nyāmūre ikīneanwo moko-inī ma Meremothu mūrū wa Uria, ūria mūthīnjīri-Ngai. Eleazaru mūrū wa Finehasi aarī hamwe nake, o ūndū ūmwe na Jozabadu mūrū wa Jeshua, na Noadia mūrū wa Binui, arīa Alawii. **34** Indo ciothe nīciatarīrwo kūrīngana na mūigana na ūritū wacio, nāguo ūritū wacio ūrī wothē ūkīandikwo o hīndī īyo. **35** Hīndī īyo arīa maacookete kuuma kūrīa maatahīrwo makīrūtīra Ngai wa Isiraeli maruta ma njino: makīruta ndegwa ikūmi na igīrī nī ūndū wa andū a Isiraeli othe, na ndūrūme mīrongo kenda na ithathatū, na tūtūrūme mīrongo mūgwanja na mūgwanja, na makīruta thenge ikūmi na igīrī irī iruta rīa kūhoroheria mehīa. Ici ciothe ciarūtīrwo Jehova irī iruta rīa njino. **36** Magīcooka magītwaru mawatho ma mūthamaki kūrī anene arīa maathuūtīrwo nī mūthamaki, na kūrī mabarūthi ma Mūrīmo-wa-Farati, nao magīteitha andū na magīteithīrīria maūdū ma nyūmba ya Ngai.

9 Na rīrī, thuutha wa gwīka maūdū macio, atongoria magīūka kūrī nīi, makīnjīra atīrī, “Andū a Isiraeli, o hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, matīamūranītie kuuma kūrī andū arīa matūrīgīcīrīe, na kuuma kūrī

mitugo yao iri magigi, ta iria ya Akaanani, na Ahiti, na Aperizi, na Ajebusi, na Aamoni, na Amoabi, na Amisiri, na Aamori. **2** Nimahikitie airitu amwe ao magatuika atumia ao na arii ao, na magatukania ruri rura rutheru na andu aria matugigicirie. Atongoria na anene ao nio matongoretie andu aria ang' uhoru-ini uyu wa kwaga kwihoeka." **3** Riria ndaiguire uhoru ucio, ngitemburanga nguo yakwa ya thini na ya iguru, na ngimunya njuri cia mutwe wakwa o na nderu, ngikara thi ndi na kieha kinene. **4** Hindi iyo andu othe aria mainainire ni undu wa ciugo icio cia Ngai wa Israeli makigomana hari nii ni undu wa kwaga kwihoeka kuu kwa andu aria maatahitwo. Ngikara thi hau ndi na kieha kinene o nginya hindi ya igongona ria hwa-ini. **5** Na riri, ihinda ria igongona ria hwa-ini riakinyari, ngikura ngiuma hau ndakarite ndinyihitie, nguo yakwa ya thini na ya iguru iri ndembukangu, ngituria ndu ndamburukitie moko makwa kuri Jehova Ngai wakwa, **6** ngihooya uu: "Wee Ngai wakwa, ningugua thoni muno na ngaconoka na ndingihota gugutiirira githiithi, Wee Ngai wakwa, tondū mehia maitu ni maingi makaraiha gikira uraihu witu na uuru witu, ugakinya o kuu iguru. **7** Kuuma matuku-ini ma maithe maitu ma tene nginya umuthi, uuru witu ukoretwo uri muingi. Tondū wa mehia maitu, ithui na athamaki aitu, na athinjiri-Ngai aitu, tutuire tūragagwo na ruihu rwa njora, tugatahwo na tugatunywo indo ciitu, na tugaconorithio guoko-ini kwa athamaki a maburi mangi, o ta uria gutarii umuthi. **8** "No riri, gwa kahinda kanini, Jehova Ngai witu akoretwo ari mutugi ni gututigiria matigari na gutuhe handu harumu haria hake haamure, na ni undu ucio Ngai niaheete maithe maitu utheri na agatuhoreria hanini ukombo-ini witu. **9** O na guika tiri ngombo-riri, Ngai witu ndatutiganirie ukombo-ini. Niatuguriire tha maithe-ini ma athamaki a Perisia: Niatuheete muturi mweru nguo tuhote gwaka nyumba ya Ngai witu ringi na tucokererie kura ithukio, na niatuheete ruingo rwa gutugira thini wa Juda na Jerusalem. **10** "No riri, Wee Ngai witu-riri, ni afia tungua thutha uyu? Tondū nitwagire mawatho maku bata **11** maria waheanire na tunua twa anabii ndungata ciaku, riria woigire atiri, 'Buri uria murathi kwigwira utuika wanyu nimuthaahie ni waganu wa andu aguo. Ni undu wa maundu mao me magigi, nimauiyuritie maundu mao mooru kuuma mwena umwe nginya uria ugi. **12** Ni undu ucio, mutikanetikirie airitu anyu mahikio ni arii ao kana arii anyu mahikie airitu ao. Mutikanagie na kirikaniro kia urata nao o na ri, nigeetha mugie na hinya na muriaige indo njega cia buri ucio, na mukaautigira ciana cianyu iri igai riao nginya tene." **13** "Maundu macio matukorete ni undu wa ciiko ciitu njuru na wihia witu munene, no riri, Wee Ngai witu utuherithie na iherithia inini gikira uria mehia maitu magiriire, o na nitutigirie matigari ma andu ta aya. **14** Riu-riri, no tucooke kuuma maathani maku ringi, na tuhkanie na andu aria mekaga maundu me magigi ta macio? Githi ndungitirakarira nginya utuniine, kwage matigari kana munda ungihonoka? **15** Wee Jehova Ngai wa Israeli, uri muthingul! Umuthi uyu nitutigito tiri matigari. Turi

haha mbere yaku twihitie, na tondū wa undu ucio gutiri o na umwe witu ungihota kurugama mbere yaku."

10 Riria Ezara aahooyaga akiumburaga mehia na akirira, o na akiguthagia thi hau nyumba-ini ya Ngai-riri, gikundi kinene kia andu a Israeli, kia arume, na andu-a-nja, na ciana, gikiungana gikimuthiurukiria. O nao makirira mari na ruo muno. **2** Nake Shekania muru wa Jehieli, umwe wa ruciaro rwa Elamu, akira Ezara atiri, "Tukoretwo tutari ehoeku hari Ngai witu ni undu nituhikitie andu-a-nja kuuma nduri iri ituthiurukirie. No o na kuri uguo-riri, Israeli no mari na kurigiriro. **3** Na riri, nituthondeke kirikaniro tiri mbere ya Ngai witu ati nitukungata andu-a-nja aya othe na ciana ciao, kuringana na mataaro ma mwathi wakwa, o na mataaro ma aria metigirite maathani ma Ngai witu. Undu uyu niwiku kuringana na Watho. **4** Arahuka; uhoru uyu uri moko-ini maku. Ithui tiri hamwe nawe; ni undu ucio, wiyumiririe uwiki." **5** Ni undu ucio Ezara akirahuka, agituma atongoria a athinjiri-Ngai na Alawii, o na andu othe a Israeli mehite ati nimegwika uria kweritwo. Nao makitha. **6** Ningi Ezara akuma hau mbere ya nyumba ya Ngai, agithi kanyumba ka Jehohanani muru wa Eliashibu. Ari kuu ndaigana kura irio kana kunyua maa tondū aathire o na mbere gucakaya ni undu andu aria maatahitwo nimagie kwihoeka. **7** Gugicooka gikanirirwo Juda na Jerusalem guothe ati andu othe aria maatahitwo mongane Jerusalem. **8** Munda othe ungagire gikinya Jerusalem mithenya itatu itanathira kuringana na itua ria anene na athuari, atunywo indo ciakie ciothe, nake we mwene aingatwo, ehene kiungano-ini kia andu aria maatahitwo. **9** Mithenya iyo itatu itanathira, arume othe a Juda na Benjamini makungana Jerusalem. Naguo mithenya wa mirongo iri wa mweri wa kenda, andu othe nimaikarite thi khaaro-ini kura kiar mbere ya nyumba ya Ngai, mathinikite muno tondū wa undu ucio na ni undu wa mbura. **10** Hindi iyo Ezara ucio muthinjiri-Ngai akirigama na iguru, akimeera atiri, "Mukoretwo mutari ehoeku; nimuhikitie andu-a-nja a kungi, mugakongerera mahitia ma Israeli. **11** Riu-riri, umburai mehia manyu kuri Jehova Ngai wa maithe manyu, na mwike uria endaga. Mwiyamuranie na andu aria mamuthiurukirie, o na atumia anyu a kungi." **12** Kungano gothe gicicooka na mugambo munene atiri, "Niwoiga uria kwagiriire! No nginya twike o ta uguo woiga. **13** No riri, andu aya mari haha ni aingi, na ni hindi ya mbura; ni undu ucio tutingikara nja. Ningi uhoru uyu ndungithondeka na muthenya umwe kana riri, tondū nitwihite muno undu-ini uyu. **14** Reke anene aitu marugamirire kiungano giki gothe. Ningi o munda wote uri matuira-ini maitu uhikitie munda-wa-nja wa kungi netikiro oke mahinda maria matuitwo, hamwe na athuari na atuniri ciira a o itura, nginya twehererio marakara maria mahii ma Ngai witu uhoru-ini uyu." **15** Andu aria maareganire na uhoru ucio no Jonathani muru wa Asaheli, na Jahazeia muru wa Tikiva, hamwe na Meshulamu, na Shabethai uria Mulawii. **16** Ni undu ucio andu aria maatahitwo magika o ta uria kweritwo. Nake Ezara ucio muthinjiri-Ngai

agithuura arūme arīa maarī atongoria a nyūmba ciao, o mūdū ūmwe kuuma o nyūmba, o ūrīa ciagayanītio, nao othe makīandikwo marītwa mao. Mūthenya wa mbere wa mweri wa ikūmi magīkara thī nīguo matuīrie maciira macio, **17** na gūgīkinya mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, makīrīkia maciira ma arūme othe arīa maahikītie andū-a-nja a kūngī. **18** Thīinī wa njiaro cia athīnjīri-Ngai, andū aya nīo maahikītie andū-a-nja a kūngī: Kuuma njiaro cia Jeshua mūrū wa Jozadaku na ariū a ithe nī: Maaseia, na Eliezeri, na Jaribu, na Gedalia. **19** (Othe makīranīra atī nīmegūtīgana na atumia ao, na o mūdū akīruta ndūrūme kuuma rūūru-inī rwake nī ūndū wa iruta rīa mahītia mao.) **20** Kuuma kūrī njiaro cia Imeri nī: Hanani na Zebadia. **21** Kuuma kūrī njiaro cia Harimu nī: Maaseia, na Elija, na Shemaia, na Jehieli, na Uzia. **22** Kuuma kūrī njiaro cia Pashuri nī: Elioenai, na Maaseia, na Ishumaeli, na Nethaneli, na Jozabadu, na Elasa. **23** Kuuma kūrī Alawii nī: Jozabadu, na Shimei, na Kelaia (na nowe Kelita), na Pethahia, na Juda, na Eliezeri. **24** Kuuma kūrī aini a nyīmbo nī: Eliashibu. Kuuma kūrī aikaria a ihingo nī: Shakumu, na Telemu, na Uri. **25** Na gatagatī-inī ga Aisiraeli arīa angī: Kuuma kūrī njiaro cia Paroshu nī: Ramia, na Izia, na Malikija, na Mijamini, na Eleazaru, na Malikija, na Benaia. **26** Kuuma kūrī njiaro cia Elamu nī: Matania, na Zekaria, na Jehieli, na Abadi, na Jeremothu, na Elija. **27** Kuuma kūrī njiaro cia Zatu nī: Elioenai, na Eliashibu, na Matania, na Jeremothu, na Zabadi, na Aziza. **28** Kuuma kūrī njiaro cia Bebai nī: Jehohanani, na Hanania, na Zabai, na Athilai. **29** Kuuma kūrī njiaro cia Bani nī: Meshulamu, na Maluku, na Adaia, na Jashubu, na Sheali, na Jeremothu. **30** Kuuma kūrī njiaro cia Pahathu-Moabi nī: Adina, na Kelali, na Benaia, na Maaseia, na Matania, na Bezaleli, na Binui, na Manase. **31** Kuuma kūrī njiaro cia Harimu nī: Eliezeri, na Ishija, na Malikija, na Shemaia, na Shimeoni, **32** na Benjamini, na Maluku, na Shemaria. **33** Kuuma kūrī njiaro cia Hashumu nī: Matenai, na Matata, na Zabadi, na Elifeleti, na Jeremai, na Manase, na Shimei. **34** Kuuma kūrī njiaro cia Bani nī: Maadai, na Amuramu, na Ueli, **35** na Benaia, na Bedeia, na Keluhi, **36** na Vania, na Meremothu, na Eliashibu, **37** na Matania, na Matenai, na Jaasu. **38** Kuuma kūrī njiaro cia Binui nī: Shimei, **39** na Shelemia, na Nathani, na Adaia, **40** na Makinadebai, na Shashai, na Sharai, **41** na Azareli, na Shelemia, na Shemaria, **42** na Shalumu, na Amaria, na Jusufu. **43** Kuuma kūrī njiaro cia Nebo nī: Jeieli, na Matithia, na Zabadi, na Zabina, na Jadai, na Joeli, na Benaia. **44** Acio othe nīmahikītie andū-a-nja a kūngī, na amwe ao nīmaciarīte ciana na atumia acio.

1 Ici nǎcio ciugo cia Nehemia mǔrǔ wa Hakalia: Atǎrǎrǎ, mweri-inǎ wa Kiselevu wa mwaka wa mǎrongo tǎrǎ, rǎrǎ ndaarǎ thǎinǎ wa nyǔmba ya ũthamaki kǔu Shushani-rǎ, 2 Hanani, ũmwe wa arǔa a baba, agǔka kuuma Juda arǎ na andǔ angǎ, na ngǎmahooya ũhoro wa matigari ma Ayahudi arǎa maahonokete gǔtahwo, o na ngǎmahooya ũhoro wa Jerusalemu. 3 Nao makinjookeria atǎrǎ, “Andǔ arǎa maahonokire gǔtahwo, o acio marǎ kǔu bhǔrǔri-inǎ, marǎ na thǎina mǔnene na makanyarawo mǔno. Rǔthingo rwa Jerusalemu nǎrǔmoroemo, na ihingo ciaruo igacinwo na mwaki.” 4 Rǎrǎ ndaiguire maǔndǔ macio, ngǎtikara thǎ, ngǎrǎrǎ. Ngǎtikara ngǎcakayaga matukǔ maigana ũna, ngǎthinga kǔrǎa irio na ngǎhooya Ngai wa igǔrǔ. 5 Nǎngǎ ngǎuga atǎrǎ: “Wee Jehova Ngai wa igǔrǔ, wee Mǔrungu mǔnene na wa kǔmakania, ũrǎa ũhingagia kǎrikaniro gǎake kǎa wendo kǔrǎ arǎa mamwendete na magaaathikira maathani make, 6 ndagǔthaitha ũtege gǔtǔ gwaku, na ũhingǔre maitho maku ũgue ihooya rǎrǎa ndungata yaku irahooya irǎ mbere yaku mǔthenya na ũtukǔ nǎ ũndǔ wa ndungata ciaku, andǔ a Isiraeli. Nǎngumbǔra mehia ma andǔ a Isiraeli, na makwa, na ma nyǔmba ya baba, marǎa ithuǎ tǔkwihǎirie. 7 Nǎtwikite maǔndǔ ma waganu mǔnene harǎwe. Tǔtiathikǎre maathani na irǎa cia watho waku cia kǔrǔmǎrǎrwo, o na mawatho marǎa waheire Musa ndungata yaku. 8 “Ririkana ũrutani ũrǎa waheire Musa ndungata yaku, ũkiuga atǎrǎ, ‘Mǔngǎaga kwihokeka, nǎngamǎhurunja gatagatǎ ka ndǔrǎrǎ, 9 no mǔngokanjookerera na mwathikǎre maathani makwa, hǎndǎ iyo o na andǔ anyu arǎa maatahitwo magatwarwo ituri cia thǎ kǔrǎa kǔraya mǔno, nǎngamacookereria ndimarute kuo, ndimarehe kǔndǔ kǔrǎa thuurite gǔtǔike gǎikaro kǎa Rǎtwa rǎakwa.’ 10 “Acio nǎ ndungata ciaku na andǔ aku, arǎa wakǔrǎire na ũndǔ wa hinya waku mǔnene na guoko gwaku kǔrǎ ũhoti. 11 Wee, Jehova, ndagǔthaitha ũtege gǔtǔ ũgue mahooya ma ndungata ĩno yaku, o na mahooya ma ndungata ciaku iria ikenagio nǎ gwǎtigira rǎtwa rǎaku. Kǎreke ndungata yaku igaacire ũmǔthǎ na ũndǔ wa gǔtǔma itǎkǎrike hari mǔndǔ ũyu.” Nǎ nǎ ndatwaragira mǔthamaki kindǔ gǎa kǔnyua.

ngariake ringi.” **6** Hindi iyo muthamaki, aikaranitie na mutumia wake, akinjũuria atiri, “Rugendo rwaku ni rwa matukũ maigana na ũgaacooka ri?” Muthamaki akiona ari wega andũme; ni ũndũ ũcio ngĩtua ihinda ria gũthii. **7** Ningi ngimwira atiri, “Muthamaki angiona kwagiriire, reke heo marũa ndwarire abarũthi a Mũrimo-wa-Farati, nigeetha manjĩtikirie hitũkire kuo kinya nginye Juda. **8** O na no heo marũa ndwarire Asafu, mũmenyereri wa mutitũ wa muthamaki, nigeetha akaahe mbaũ cia gũthondeka migamba ya ihingo cia nyũmba ya ũthamaki irĩa iriganitie na hekarũ, na cia gwaka rũthingo rwa itũũra inene o na cia gwaka nyũmba irĩa ndiriikaraga?” Na tondũ ũtugi wa guoko kwa Ngai wakwa warĩ hamwe na nii, muthamaki agĩtikira kũhingirira maũndũ maria mothe ndaamũirite. **9** Ni ũndũ ũcio ngĩthii kũri abarũthi a Mũrimo-wa-Farati, ngĩmanengera marũa ma muthamaki. Ningi muthamaki niatũmite anene a mbũtũ cia ita hamwe na thigari iria ithiiga na mbarathi tũthii hamwe nao. **10** Rĩria Sanibalati ũria Mũhoroni, na Tobia mũnene ũria Mũamoni, maagigua ũhoro ũcio, magĩtangĩka mũno makiria mikũigua ati kwari mũndũ wokite gũcaria maũndũ ma kũguna andũ a Israeli. **11** Nindathiire Jerusalem, na thuutha wa gũikara kuo mũthenya itatũ-rĩ, **12** ngiumagara ũtũkũ ndi na andũ matari aingi. Nderiete mũndũ o na ũmwe ũndũ ũria Ngai wakwa ekeirite ngoro-inĩ yakwa njike ni ũndũ wa Jerusalem. Gũtiari na mbarathi ingi tiga irĩa yanguũite. **13** Nindathiire ũtũkũ ngereire Kĩhingo gĩa Kĩanda, njerekeire Gĩthima kĩa Ndamathia na Kĩhingo gĩa Kĩara-inĩ, ngioraga thingo cia Jerusalem iria ciamongoretwo, na ihingo ciario iria ciacinĩtwo ikaniinwo nĩ mwaki. **14** Ningi ngĩthii o na mbere njerekeire Kĩhingo gĩa Gĩthima na Karia-inĩ ka Mũthamaki, no hatiari handũ haiganu ha kũhitũkiro nĩ mbarathi yakwa; **15** ni ũndũ ũcio ngĩambata na mũkuru ũtũkũ ngioraga ũria rũthingo rwatiri. Ndakinya mũthia, ngĩhũndũka ngĩingirira Kĩhingo gĩa Kĩanda ringi. **16** Anene a kũu matiamenyire kũria ndathiite kana ũria ndekaga tondũ ndiamenyithiite Ayahudi, kana athĩnjiri-Ngai, kana aria maarĩ igweta, kana anene, o na kana aria angĩ mangiarutire wira. **17** Ningi ngĩmeera atiri, “Nimũrona thĩĩna ũria tũri nago: itũũra ria Jerusalem nĩrianangiku, na ihingo ciario igacinwo na mwaki. Ūkai twake rũthingo rwa Jerusalem ringi, na tũtigacooka kũnyararwo o na ri.” **18** O na ningi ngĩmeera ũria guoko kwa ũtugi kwa Ngai wakwa kwari hamwe na nii, na ũria muthamaki anjĩirite. Nao magĩcookia atiri, “Nĩtwambĩririe gwaka ringi.” Ni ũndũ ũcio makiambĩriria wira ũcio mwega. **19** No rĩria Sanibalati ũria Mũhoroni na Tobia mũnene ũria Mũamoni na Geshemu ũria Mũarabu maiguire ũhoro ũcio, magĩtũnyũria na magĩtũthekerera, makũria atiri, “Ni atia ũũ mũreka? Kai mũkũmerera muthamaki?” **20** Ngĩmacookeria atiri, “Ngai wa Igũrũ niwe ũgũtũma tũgaacire. Ithũi ndungata ciake nĩtũkwambĩriria gwaka ringi, no ha ũhoro wanyu-rĩ, mũtirĩ na igai gũkũ Jerusalem, kana kũhooto, kana ũndũ wa tene wa kũmũnyiithiania nario.”

3 Na rîrî, Eliashibu mûthînjîrî-Ngai ûrîa mûnene na athînjîrî-Ngai arîa angî a thîrîtû yake, magîthîi kûruta wîra, na magîcookereria Kîhîngo kîa Ng'ondû. Magîkîamûra na magîgîkîra mîrango. Magîaka o ngînya Mûthîringo ûrîa mûraihi na igûrû wa Igana, ûrîa maamûrîre, na magîaka o ngînya Mûthîringo ûrîa mûraihi na igûrû wa Hananeli. **2** Andû a Jerîko magîaka gîcunjî kîrîa kîariganîtie na ho, nake Zakurî mûrû wa Imurî agîaka kûrigania nao. **3** Kîhîngo gîa Thamakî gîakîrwo rîngî nî arîû a Hasenaa. Nîmarîre mîgogo yakîo, na magîkîra mîrango na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo. **4** Meremothu mûrû wa Uriâ mûrû wa Hakozi, nîwe wacookereirie gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre. Nake Meshulamu mûrû wa Bereka mûrû wa Meshezabelî agîcookereria rûthingo gîcunjî kîrîa kîariganîtie na hau. Nîngî Zadoku mûrû wa Baana agîthîi na mbere gîcookereria gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre. **5** Gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre gîacookereirîo nî andû a Tekoa, no andû ao arîa maarî igweta nîmaregire kûruta wîra ûrîa maaheetwo nî arûgamîrîrî ao. **6** Joiada mûrû wa Pasea marî na Meshulamu mûrû wa Besodeia nîo macookereirie Kîhîngo kîa Jeshanahî. Nîmarîre mîgogo yakîo, na magîkîra mîrango na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo. **7** Kûrigania nao, wîra wa gîcookereria rûthingo warutîrwo nî andû a kuuma Gibeonî na Mizîpa, nîo Melatîa wa Gibeonî, na Jadonî wa Meronothu, matûûra marîa maathagwo nî barûthî wa Mûrîmo-wa-Farâtî. **8** Uzielî mûrû wa Harihaia, ûmwe wa aturî a thahabu, nîacookereirie kûrîa kwarûmîrîre; nake Hanania, ûmwe wa athondekî a maguta manungî wega, agîcookereria rûthingo harîa haariganîtie na hau. Magîcookereria rûthingo rwa Jerusalem o ngînya Rûthingo rûrîa Rwarîi. **9** Gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre gîacookereirîo nî Refaia mûrû wa Hurî urîa warî mwathî wa urîa wa gîcigo kîmwe kîa Jerusalem. **10** Kûhakana na hau, Jedaia mûrû wa Harumafu agîcookereria rûthingo rûrîa rwang'etheire nyûmba yake, nake Hatushu mûrû wa Hashabineia agîcookereria rûthingo rûrîa rwariganîtie nake. **11** Malikîja mûrû wa Harimu, na Hashubu mûrû wa Pahathu-Moabi nao nîmacookereirie gîcunjî kîngî, hamwe na Mûthîringo ûrîa mûraihi na igûrû wa Mariiko ma Mwakî. **12** Gîcunjî kîrîa kîarûmîrîre gîacookereirîo nî Shalumu mûrû wa Haloheshu, mwathî wa nuthu ya gîcigo kîa Jerusalem, ateithîrîrîo nî aîrîtû ake. **13** Kîhîngo gîa Kîanda gîacookereirîo nî Hanunî hamwe na andû arîa maatûûraga Zanoa. Magîgîaka rîngî na magîkîra mîrango, na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo, nîngî magîcookereria rûthingo ûraihi wa mikono 1,000 o ngînya Kîhîngo gîa Kîara-inî. **14** Kîhîngo gîa Kîara-inî gîacookereirîo nî Malikîja mûrû wa Rekabu, mwathî wa gîcigo kîa Bethî-Hakeremu. Agîgîaka rîngî na agîkîra mîrango, na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo. **15** Kîhîngo gîa Gîthîma gîacookereirîo nî Shalumu mûrû wa Koli-Howe, mwathî wa gîcigo kîa Mizîpa. Agîgîaka rîngî, agîgîgîta, na agîkîra mîrango na igera cia kûmîhînga na icuuma ciakîo. Nîngî nîacookereirie rûthingo rwa Karia ga Siloamu kûrigania na Mûgûnda wa Mûthamakî, o ngînya ngathî-inî ya gûikûrûka kuuma Itûûra Inene rîa Daudî. **16** Kuuma harî we, Nehemia

mûrû wa Azîbuku, mwathî wa nuthu ya gîcigo kîmwe kîa Bethî-Zuru, agîcookereria rûthingo ngînya kûng'ethera mbîrîra cia Daudî, o ngînya karia-inî ga kwiyenjera, na o ngînya Nyûmba ya Njamba cia Ita. **17** Kûrigania nake, wîra wa gîcookereria rûthingo warutîrwo nî Alawîi arîa maarûgamîrîrwo nî Rehumu mûrû wa Banî. Kûrigania nake, Hashabîa, mwathî wa nuthu ya gîcigo gîa Keila, agîcookereria rûthingo handû-inî ha andû a gîcigo gîake. **18** Kûrigania nake, andû ao a bûrîtî nîo macookereirie rûthingo matongoretîo nî Binuî mûrû wa Henadadî, mwathî wa nuthu iyo îngî ya Keila. **19** Kûrigania nake, Ezerî mûrû wa Jeshua, mwathî wa Mizîpa, nîacookereirie gîcunjî kîngî kuuma harîa haang'etheire mwambato ngînya harîa haigagwo indo cia mbaara, o ngînyagia koine-inî. **20** Kûrigania nake, Baruku mûrû wa Zabai agîcookereria gîcunjî kîngî arî na kîyo, kuuma koine-inî ngînya itoonyero rîa nyûmba ya Eliashibu mûthînjîrî-Ngai ûrîa mûnene. **21** Kûrigania nake, Meremothu mûrû wa Uriâ, mûrû wa Hakozi, nîacookereirie gîcunjî kîu kîngî kuuma itoonyero rîa nyûmba ya Eliashibu ngînya mûthîa-inî wayo. **22** Kûrigania nake, rûthingo rwacookereirîo nî athînjîrî-Ngai a kuuma rûgongo rûrîa rwathîûrûrûkîirîe kûu. **23** Kuuma harîo, Benjamîni na Hashubu magîcookereria rûthingo gîcunjî kîrîa kîarî mbere ya nyûmba ao; na kûrigania nao, Azaria mûrû wa Maaseia, mûrû wa Anania, agîcookereria rûthingo hakuhi na nyûmba yake. **24** Kûrigania nake, Binuî mûrû wa Henadadî nîacookereirie gîcunjî kîngî kuuma nyûmba-inî ya Azaria o ngînya koine-inî harîa thingo ciacemanîirîe, **25** nake Palalî mûrû wa Uzai agîcookereria rûthingo kûng'ethera harîa thingo ciacemanîirîe na mûthîringo ûrîa wacomokete nyûmba-inî ya igûrû ya mûthamakî hakuhi na nja ya arangîrî. Kûrigania nake, Pedaiâ mûrû wa Paroshu **26** hamwe na atungatî a hekarû arîa maatûûraga kîrîma-igûrû kîa Ofelî magîcookereria rûthingo o ngînya kûng'ethera Kîhîngo kîa Maaî kwerekera mwena wa irathîro na kûng'ethera mûthîringo ûrîa wacomokete na igûrû. **27** Kûrigania nao, andû a Tekoa magîcookereria gîcunjî kîngî kuuma mûthîringo mûnene ûrîa wacomokete na igûrû ngînya rûthingo rwa Ofelî. **28** Igûrû wa Kîhîngo kîa Mbarathî, athînjîrî-Ngai nîmacookereirie rûthingo, o mûndû mbere ya nyûmba yake. **29** Kûrigania nao, Zadoku mûrû wa Imerî agîcookereria rûthingo kûng'ethera nyûmba yake. Kûrigania nake, Shemaia mûrû wa Shekania, mûikaria wa Kîhîngo kîa Irathîro, nîwe wacookereirie rûthingo rûrîa rwarûmîrîre. **30** Kûrigania nake, Hanania mûrû wa Shelemia, na Hanunî mûrîû wa gatandatû wa Zalafu, nîo macookereirie gîcunjî kîu kîngî. Kûrigania nao, Meshulamu mûrû wa Bereka agîcookereria rûthingo kûng'ethera harîa aikaraga. **31** Kûrigania nake, Malikîja, ûmwe wa aturî a thahabu, agîcookereria rûthingo ngînya nyûmba-inî ya ndungata cia hekarû na cia onjorithia, kûng'ethera Kîhîngo gîa Gûtuîria, na o ngînya kanyûmba karia kaarî igûrû rîa koine; **32** na gatagatî ga kanyûmba karia kaarî igûrû rîa koine na Kîhîngo kîa Ng'ondû haacookereirîo nî aturî a thahabu na onjorithia.

4 Ririra Sanibalati aaguire ati nitwakaga rüthingo ringi, akirakara na agithirika muno. Agithekerera Ayahudi, **2** na ari mbere ya athiriti ake na mbutu cia ita cia Samaria, akiuga atiri, "Ayahudi aya ahinyaru-ri, ni kii mareka? Nimegucokereria rüthingo rwao? Nimeküruta magongona? Nimekürikia wira üyü na müthenya ümwe? Maahota gütüma mahiga macooke muoyo kuuma hiba-ini ici cia mahuti maya mahiite üu wotho?" **3** Tobia üria Müamoni, üria warü mwena wake, akiuga atiri, "Rüthingo rüu rwa mahiga maraakari, o na mbwe ingirühaica no irumomore!" **4** No riri, Wee Ngai witu tüthikiririe, tondü türi andü anyarare. Garüra irumi icio ciao imacookerere. Maneane ta matahitwo bürüri-ini wa ükombo. **5** Ndükahithirire mahitia mao kana weherie mehia mao kuuma üthiü-ini waku, nigükorwo nimarumite andü ariä maraaka. **6** Ni undü ücio tügiäka rüthingo rüu ringi o nginya ruothe rügikinya nuthu ya ürailu waruo, nigükorwo andü acio maarutire wira na ngoro cia kwiyendera. **7** No händi üria Sanibalati, na Tobia, na Aarabu, na Aamoni, na andü a Ashidodi maiguire ati thingo cia Jerusalemu niciphihiaga na mbere gücookererio na ati mianya niyathingagwori, makirakara muno. **8** Magithii ndundu mari othe, magiciira üria megüka mahüürane na Jerusalemu, na mambiririe ngüü kuo. **9** No nitwahooire Ngai witu na tükiiga arangiri a gütgütira müthenya na ütuku ni undü nitwehitiirwo. **10** O ihinda riu, andü a Juda makiuga atiri, "Aruti a wira nimaroorwo ni hinya, na ni küri na mahuti maingi muno matangireka twake rüthingo rüu ringi." **11** O nacio thü ciiti ikiuga atiri, "Müira wa mamenye ühoro kana matuone, tügükorwo hamwe nao, tümoorage na tütüme wira ücio ütige kürutwo." **12** Händi üyo Ayahudi ariä maatüüraga hakuhi na thü icio magüka, magitwira maita ikümi atiri, "O küria mungüürira-ri, nimegütütharikira." **13** Ni undü ücio ngüiga andü amwe na thuutha wa küria rüthingo rwarü thü muno na gütaari na ügitiri; ngümaiga küringana na nyumba ciao mari na hii ciao cia njora, na matimü, na mota. **14** Ndaarikia kuona üria maündü maatarü, ngirügama ngüira andü ariä maarü igweta, na anene, na andü ariä angü atiri, "Mütikametigire. Ririkanai Mwathani, o we üria münene na wa kumakania, niguo mürürire ariü a thoguo, na aanake anyu, na airitu anyu, na atumia anyu, o na micii yanyu." **15** Ririra thü ciiti ciamenyire ati nitwamenyete ühoro wa ndundu yao, na ati Ngai niarigiririe undü ücio, ithuotho tügücooka rüthingo-ini, o mündü agithii wira-ini wake. **16** Kuuma müthenya ücio nuthu ya andü akwa nio maarutaga wira nayo nuthu üyo ingi yao makiheo matimü, na ngo, na mota, o na nguo cia kigera. Anene nao makirügama thuutha wa andü othe a Juda **17** ariä maakaga rüthingo. Nao ariä maakuuaga indo cia mwako maarutaga wira na guoko kümwe, nakuo küria kungü künyitite kindü kia mbaara, **18** nake mwaki o wotho aikaraga eyohete rühiu rwake rwa njora njohero o akirutaga wira. No mühuhi wa karumbeta aanjikaraga hakuhi. **19** Ningi ngüira ariä maarü igweta, na anene, na andü ariä angü atiri, "Wira ni müngi muno na ügatambürüka, na nitüraihaniririe muno mündü na üria üngi rüthingo-ini. **20** Ririra rüothe mungüigua karumbeta kaahuhwo,

müuke haria türi. Ngai witu nwe ügütürüira!" **21** Ni undü ücio gügithii na mbere na küruta wira, nuthu ya andü inyiite matimü kuuma rüciini nginya njata cioneke hwa-ini. **22** Händi o üyo ngüira andü atiri, "Reke o mündü na müteithia wake maikarage Jerusalemu thüini ütuku, nigeetha matütungatagire ta arangiri ütuku, na müthenya makaruta wira." **23** Nii mwene, kana ariü a baba, kana andü akwa, kana arangiri ariä maarü hamwe na nii gütiri warutaga nguo; o mündü aakoragwo na indo ciäke cia mbaara o na agithii gütaha maaü.

5 Na riri, andü amwe na atumia ao nimatetire muno ni undü wa üria maahinyiririo ni Ayahudi ariä angü ariü a ithe wao. **2** Amwe moigaga atiri, "Ithuü na aanake aitu na airitu aitu türi aingi. Na no nginya tükorwo na irio, niguo türie tütüere muoyo." **3** Angi moigaga atiri, "Tüneanaga ithaka ciiti na migünda iitu ya mithabibü, na micii iitu itürügamirire niguo tüheo irio händi ya ng'aragu." **4** O na angü moigaga atiri, "No nginya tüngiakombire mbeeca niguo tühote kürüha igooti rüa müthamaki rüa ithaka ciiti na migünda ya mithabibü. **5** O na gütuika türi a müthiimo ümwe na thakame imwe na andü a bürüri witu, na o na gütuika aanake aitu ni ega o ta ao-ri, ithuü tütüikite no nginya tüneane aanake aitu na airitu aitu matuüke ngombo. O na rüu airitu aitu amwe ni ngombo, no tütiri na ühوتي wa kügiririria undü ücio tondü ithaka ciiti na migünda iitu ya mithabibü iri moko-ini ma andü angü." **6** Ririra ndaiguire mateta mao na thitango icio, nindarakirire muno. **7** Ngüüürania maündü macio, na ngirüithia andü ariä maarü igweta na anene, ngümeera atiri, "Nimüreetia andü a bürüri wanyu uumithio wa mbeeca iria mümakombithite!" Ni undü ücio ngütana mücemanio münene wa kumaciirithia, **8** ngiuga atiri, "Tügeretie o üria tüngihota güküüra Ayahudi ariü a ithe witu ariä mendeirio ndüriri. No inyuü ni kwendia mürendia andü anyu niguo tücooke tümagüre ringi!" Andü acio magikira ki tondü matingonire wa kuuga. **9** Ningi ngithii na mbere ngiuga atiri, "Üria müreka ti wega. Githi mütiagirirwo ni güthiiga mwitigirite Ngai witu nigeetha tütikanyarwo ni ndüriri iria iri üthü na ithuü?" **10** Nii, na ariü a baba, na andü akwa, o na ithuü nitürakombithia andü mbeeca na irio. No rekei gwüthia kwa uumithio wa mbeeca iria mukombaniire güthire! **11** Cookeriai andü ithaka ciao narua, na migünda yao ya mithabibü na ya mitamaiyü, na nyumba ciao, o na uumithio ücio mümarühagia wa gicunjü kia igana kia mbeeca, na ngano, na ndibei ya mühihano, na kia maguta." **12** Nao makiuga atiri, "Nütükümacookeria. Na tütikümetia kindü kingi. Tügüwika o ta üria ükuuga." Ningi ngütamanira athinjiri-Ngai ngüira andü ariä maarü igweta na ariä anene mehite ati nimakahingia üria meraniire. **13** O na nii ngiribariba icüri cia nguo yakwa ya igürü, ngiuga atiri, "O ta üguo-ri, mündü o wotho ütakahingia kirikaniro giki, Ngai aromüribariba kuuma nyumba yake na kuuma küri indo ciäke. Ni undü ücio mündü ta ücio aroribaribwo, atigwo atari kindü!" Müngi wotho ükiuga, "Ameni, na ükigooä Jehova. Nao andü othe magüka o ta üria meraniire. **14** Ningi kuuma

mwaka wa mirongo iiri wa Muthamaki Aritashashita, riria ndathuurirwo nduke baruthi wao bururi wa Juda, nginyagia mwaka wa mirongo itatu na iiri, miaka ikumi na iiri-riri, nii o na kana arii a baba, tutiariire irio iria ciagayagirwo baruthi. **15** No riri, abaruthi aria maarĩ mbere yakwa nimahatagiriria andũ muno na makameta cekerĩ cia betha mirongo ina, hamwe na irio na ndibei. Ateithiriria ao nao no mahatagiriria andũ. No nĩ tondũ wa gwitigira Ngai ndiekire ũguo. **16** Handũ ha gwika ũguo-riri, nĩ ndeheapire gwaka rũthingo rũrũ. Andũ akwa othe moonganite hau nĩ undũ wa wira; na tutiigana kũgũra ithaka. **17** Ningĩ-riri, Ayahudi igana ria mirongo itano, o hamwe na anene maarĩaga gwakwa, hamwe na aria mookaga kuuma ndũrĩ-inĩ iria ciatũthiũrũkũirĩ. **18** O mũthenya indo iria ciahagarigiro cia kũrĩio ciarĩ ndegwa imwe, na ng'ondũ ithathatũ noru, na ngũkũ, na o mĩthenya ikũmi yathira ndaarehagirwo ndibei nyingĩ muno ya mĩthemba yothe. O na kũri ũguo-riri, ndietagia irio iria ciagayagirwo baruthi, tondũ maruta macio nĩmaritũhiire andũ. **19** Wee Ngai wakwa, ndirikana, ũnjike wega nĩ undũ wa maundũ maria mothe njikiire andũ aya.

6 Na riria Sanibalati, na Tobia, na Geshemu ũria Mũarabu, na thũ iria ingĩ ciitũ maakinyiirwo nĩ ũhoro atĩ ninjakite rũthingo ringĩ na hatiari ithenya o na rĩmwe riatarigite rũthingo-inĩ, o na gũtuika nginyagia ihinda rĩu ndiekĩrite mirango ya ihingo, 2 Sanibalati na Geshemu makĩndũmĩra ndũmĩrĩri iĩno: “Ŭka, reke tũcemanie itũũra-inĩ rĩmwe werũ-inĩ wa Ono.” No riri, maathugundaga kũnjika ũuru; **3** nĩ undũ ũcio ngĩmatũmĩra andũ mamacookerie atĩri: “Ndi na wira wa bata ndĩraruta, ndingihota gũikũrũka njũke. Wira ũngĩkĩrũgamio niki, atĩ nyambe njikũrũke kũri inyui?” **4** Maandũmĩre ndũmĩrĩri ta iyo maita mana, na o hĩndĩ ndaacookagia icookio rĩu. **5** Ihinda ria gatano Sanibalati akĩndũmĩra ndungata yake na ndũmĩrĩri o ro iyo, ikuuite marũa mataarĩ matume, **6** maria maandũkitwo ũu: “Ŭhoro niwarĩtio ndũrĩri-inĩ, na Geshemu aroiga ũhoro ũcio nĩ wa ma, atĩ wee na Ayahudi nĩmũrathugunda kũremera mũthamaki mũmũũkĩrĩre, na nĩ undũ ũcio nĩmũraaka rũthingo. Ningĩ kũringana na ũhoro ũcio niũrenda gũtuika mũthamaki wao **7** na atĩ nĩ ũthuurite anabii a kwanĩria ũhoro ũgũkonĩ kũu Jerusalemu makiugaga atĩri, ‘Juda kũri na mũthamaki!’ Rũ-rũ, ũhoro ũcio niũgũkinyĩra mũthamaki; nĩ undũ ũcio ũka, twaranĩrie.” **8** Na nĩ ngĩkĩmũcookeria atĩri: “Gũtirĩ undũ ta ũcio ũroiga ũrekiika; nĩ gwiithugundĩra ũrethugundĩra ũhoro ũcio meciĩria-inĩ maku.” **9** Andũ acio maageragia ũria wotho mangĩtũguoyohia, magĩciĩria atĩri, “Moko mao nĩmekwaga hinya wa kũruta wira, naguo wage kũrũka.” No ngĩhooya Ngai, ngĩmwĩra atĩri, “Rũu ikĩra moko makwa hinya.” **10** Mũthenya ũmwe nĩndathũire muciĩ gwa Shemaia mĩrũ wa Delaia, mĩrũ wa Mehetabeli, ũria wahingĩrwo gwake muciĩ. Akĩnjĩra atĩri, “Nĩtũcemanie nyũmba ya Ngai, hekarũ thĩnĩ, na tũhingĩ mirango ya hekarũ, tondũ kũri na andũ maroka gũkũũraga, megũka gũkũũraga ũtukũ.” **11** No ngĩmũũria atĩri, “Mũndũ ta nĩ nĩagĩrĩrwo nĩ kũũra? Kana mũndũ ta

nĩ nĩagĩrĩrwo kwĩhitha thĩnĩ wa hekarũ ahonokie muoyo wake? Nĩ ndigũthĩi!” **12** Nĩndamenyire atĩ ti Ngai wamũtũmĩte, no aandathagĩra ũuru tondũ Tobia na Sanibalati nĩmamũrĩhite eke ũguo. **13** Aarĩhĩtwo nĩguo atũme ndĩtigĩre nĩgeetha ndeka ũguo njĩhie, ngĩe na rĩitwa rĩuru nao mone njĩra ya kũũmenithia. **14** Wee Ngai wakwa, ririkana Tobia na Sanibalati tondũ wa ũria mekĩte, na ũirĩkana Noadia mũnabii mũndũ-wa-nja, o na anabii aria angĩ makoretwo makĩgeria kũnjikĩra guoya. **15** Nĩ undũ ũcio, rũthingo rũu rwarũkĩre thũutha wa mĩthenya mirongo itano na iiri, mũthenya wa mirongo iiri na itano, mweri-inĩ wa Eluli. **16** Riria thũ ciitũ ciaigũire ũhoro ũcio, ndũrĩri ciothe iria ciatũthiũrũkũirĩre igĩtigĩra na ikĩaga mwĩhoko, nĩ undũ nĩmamenyire atĩ wira ũcio warutĩkĩre na undũ wa ũteithio wa Ngai witũ. **17** Ningĩ matukũ-inĩ macio, andũ aria maarĩ igweta a Juda nĩmatũmagĩra Tobia marũa maingĩ, nao nĩmanĩyĩtaga macookio kuuma kũri Tobia. **18** Nĩgũkorwo andũ aingĩ a Juda nĩmehĩtĩte gũkorwo mwena wake, tondũ aarĩ mũthoni-we wa Shekania mĩrũ wa Ara, na mĩrũu wake Jehohanani aahĩkĩtie mwarĩ wa Meshulamu mĩrũ wa Berekia. **19** Na ningĩ nĩmaikaraga makĩtheaga ũhoro wa ciĩko cieke njega magacooka makamwĩra ũria na nĩ njũgĩte. Nake Tobia akaandũmagĩra marũa ma gũtũma ndĩtigĩre.

7 Na riri, rũthingo rwarĩka gwakwo ringĩ, na nĩ ngĩkorwo njikĩrite mirango ihingo-inĩ-riri, nĩrĩo arangĩri a ihingo, na aini, na Alawii maathuurirwo. **2** Nĩndatũire Hanani mĩrũ wa baba mĩrũgamĩrĩri wa Jerusalemu, marĩ na Hanania mũnene wa gũkaro kĩgitĩre kĩa mũthamaki, tondũ aarĩ mũndũ mwĩhokeku, na agetĩgĩra Ngai gũkĩra andũ aria angĩ. **3** Ngĩmeera atĩri, “Ihingo cia Jerusalemu itikahingũragwo, o nginya riria riũa rĩrĩkoragwo rĩarĩte. Ningĩ o na riria arangĩri a ihingo marĩ wira-inĩ, nĩmaikarage mahingĩte mirango iyo, na makamĩkĩra mĩgĩko. Ningĩ mũthũure aikari a Jerusalemu matũkie arangĩri, amwe marangagĩre haria matũrĩrwo kũrangĩra, na aria angĩ marangagĩre hakuhi na nyũmba ciao.” **4** Na riri, itũũra ria Jerusalemu rĩarĩ inene muno na rikaarama, no andũ aria maatũũraga kuo maarĩ anini, na nyũmba itiakoretwo ciakĩtwo ringĩ. **5** Nĩ undũ ũcio Ngai wakwa akĩnjikĩra wendo ngoro-inĩ yakwa wa gũcookanĩrĩria andũ aria maarĩ igweta, na anene, na andũ aria angĩ nĩguo meyandĩkithie kũringana na nyũmba ciao. Nĩndonire ibuku ria marĩitwa ma njiaro cia aria maarĩ a mbere gũcooka. Ŭu nĩguo ndonire riandĩkitwo: **6** Aya nĩo andũ a burũri aria maacookire kuuma burũri ũria maatahĩrwo, aria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aatahĩte akamatwara Babuloni burũri wa ũkombo (nao magĩcooka Jerusalemu na Juda, o mũndũ itũũra-inĩ riake, **7** marehanĩte na Zerubabeli, na Jeshua, na Nehemia, na Azaria, na Raamia, na Nahamani, na Moridekai, na Bilishani, na Misiperethu, na Bigivai, na Nehumu, na Baana): Mũigana wa andũ a Isiraeli watariĩ ũu: **8** njiaro cia Paroshu ciarĩ 2,172 **9** na cia Shafatia ciarĩ 372 **10** na cia Ara ciarĩ 652 **11** na cia Pahathu-Moabi (iria cioimĩte harĩ Jeshua na Joabu) ciarĩ 2,818 **12** na cia Elamu ciarĩ 1,254 **13** na cia Zatu ciarĩ 845 **14** na cia Zakai ciarĩ 760 **15** na cia Binui ciarĩ

648 **16** na cia Bebai ciarĩ 628 **17** na cia Azigadi ciarĩ 2,322 **18** na njiaro cia Adonikamu ciarĩ 667 **19** na njiaro cia Bigivai ciarĩ 2,067 **20** na cia Adini ciarĩ 655 **21** na cia Ateri (iria cioimĩte harĩ Hezekia) ciarĩ 98 **22** na cia Hashumu ciarĩ 328 **23** na cia Bezai ciarĩ 324 **24** na cia Harifu ciarĩ 112 **25** na cia Gibeoni ciarĩ 95. **26** nao andũ a Bethlehemu na Netofa maarĩ 188 **27** na andũ a Anathothu maarĩ 128 **28** na andũ a Bethi-Azimavethu maarĩ 42 **29** na andũ a Kiriathu-Jearimu, na Kefira, na Beerothu maarĩ 743 **30** na andũ a Rama na Geba maarĩ 621 **31** na andũ a Mikimashi maarĩ 122 **32** na andũ a Betheli na Ai maarĩ 123 **33** na andũ a Nebo ĩria ĩngĩ maarĩ 52 **34** na andũ a Elamu ĩria ĩngĩ maarĩ 1,254 **35** na andũ a Harimu maarĩ 320 **36** na andũ a Jeriko maarĩ 345 **37** na andũ a Lodi, na Hadidi, na Ono maarĩ 721 **38** na andũ a Senaa maarĩ 3,930. **39** Nao athĩnjĩri-Ngai maarĩ: njiaro cia Jedaia (iria cioimĩte harĩ nyũmba ya Jeshua) ciarĩ 973 **40** na cia Imeri ciarĩ 1,052 **41** na cia Pashuri ciarĩ 1,247 **42** na cia Harimu ciarĩ 1,017. **43** Nao Alawii maarĩ: a njiaro cia Jeshua (iria cioimĩte harĩ Kadimieli, rūciaro-inĩ rwa Hodavia) ciarĩ 74. **44** Nao aini maarĩ: njiaro cia Asafu ciarĩ 148. **45** Nao aikaria a ihingo maarĩ: njiaro cia Shalumu, na Ateri, na Talimoni, na Akubu, na Hatita, na Shobai ciarĩ 138. **46** Nacio ndungata cia hekarũ ciarĩ: njiaro cia Ziha, na Hasufa, na Tabaothu, **47** na Keroso, na Sia, na Padoni, **48** na Lebana, na Hagaba, na Shalimai, **49** na Hanani, na Gideli, na Gaharu, **50** na Reaia, na Rezini, na Nekoda, **51** na Gazamu, na Uza, na Pasea, **52** na Besai, na Meunimu, na Nefisimu, **53** na Bakabuku, na Hakufa, na Harihuru, **54** na Baziluthu, na Mehida, na Harasha, **55** na Barikosi, na Sisera, na Tema, **56** na Nezia, na Hatifa. **57** Nacio njiaro cia ndungata cia Solomoni ciarĩ: njiaro cia Sotai, na Soferethu, na Perida, **58** na Jaala, na Darikoni, na Gideli, **59** na Shefatia, na Hatili, na Pokerethu-Hazebaimu, na Amoni. **60** Ndungata cia hekarũ hamwe na njiaro cia ndungata cia Solomoni maarĩ andũ 392. **61** Nao aya nĩo maambatire kuuma matũũra ma Teli-Mela, na Teli-Harasha, na Kerubu, na Adoni, na Imeri, no matingonanirie atĩ nyũmba ciao ciarĩ cia njiaro cia Isiraeli: **62** njiaro cia Delaia, na Tobia, na Nekoda ciarĩ 642. **63** Na kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai: njiaro cia Hobaia, na Hakozi, na Barizilai (mũndũ ũria wahikĩtie mwarĩ wa Barizilai ũria Mũgileadi, na eetanagio na rĩitwa rĩu). **64** Andũ acio nĩmacaririe maandiko ma nyũmba ciao, no matiagana kũmona, nĩ ũndũ ũcio makĩheherio thiritũ-inĩ ya athĩnjĩri-Ngai, magĩtuuo ta andũ maarĩ na thaahu. **65** Nake barũthi wa kũu akĩmaatha matikarie irio iria therie mũno, o nginya gũkaagia mũthĩnjĩri-Ngai ũratungata na Urimu na Thumimu. **66** Andũ acio othe marĩ hamwe maarĩ 42,360, **67** gũtatarĩtwo ndungata ciao cia arũme na cia andũ-a-nja 7, 337; ningĩ nĩ maarĩ na aini arũme na andũ-a-nja 245. **68** Maarĩ na mbarathi 736, na nyũmbũ 245, **69** na ngamĩra 435, na ndigiri 6,720. **70** Atongoria amwe a nyũmba nĩmarutire indo ciao nĩ ũndũ wa wĩra ũcio. Barũthi wa kũu nĩaheanire durakima 1,000 cia thahabu, na mbakũri 50, na nguo cia athĩnjĩri-Ngai 530, nacio ikĩigwo kigĩna-inĩ. **71** Nao atongoria amwe a nyũmba nĩmaheanire indo nĩ ũndũ wa wĩra ũcio, durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri

2,200 cia betha, nacio ikĩigwo kigĩna-inĩ. **72** Mũigana wa kĩria kĩaheanirwo nĩ andũ arĩa angĩ warĩ durakima 20,000 cia thahabu, na ratiri 2,000 cia betha, na nguo 67 cia athĩnjĩri-Ngai. **73** Athĩnjĩri-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini na ndungata cia hekarũ, marĩ hamwe na andũ amwe ao, na andũ arĩa angĩ a Isiraeli magĩaka na magĩtũũra matũũra-inĩ mao.

8 Na rĩri, mweri wa mũgwanja wagĩkinya-rĩ, andũ a Isiraeli magĩkorwo maatũũrite thĩinĩ wa matũũra mao. Nao andũ othe makĩungana marĩ ta mũndũ ũmwe kĩaaro-inĩ kĩaia kĩaĩ mbere ya Kĩhingo kĩa Maaĩ. Nao makĩra Ezara ũria mwandiki-marũa arute Ibuku rĩria rĩa Watho wa Musa ũria Jehova aathĩte andũ a Isiraeli. **2** Nĩ ũndũ ũcio, mũthenya wa mbere wa mweri wa mũgwanja, Ezara ũria mũthĩnjĩri-Ngai agĩtwaru ibuku rĩu rĩa Watho mbere ya kĩaungano kĩa kĩaunganĩte kĩa arũme na andũ-a-nja, na arĩa angĩ othe mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio. **3** Agĩthoma ibuku rĩu aanĩrĩre kuuma rūciinĩ nginya mĩaraho, ang'etheire kĩaaro kĩaia kĩaĩ mbere ya Kĩhingo kĩa Maaĩ, arĩ mbere ya arũme, na andũ-a-nja, na andũ arĩa angĩ mangĩahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio. Nao andũ othe magĩtega matũ, magĩthikĩrĩa ciugo cia Ibuku rĩa Watho. **4** Ezara ũria mwandiki-marũa aarũgamĩte igũrũ rĩa gĩtara kĩa mbaũ kĩaia gĩaĩtwo nĩ ũndũ wa ũndũ ũcio kĩaũmbe. Mwena wake wa ũrĩ haarũgamĩte Matithia, na Shema, na Anaia, na Uria, na Hilikia, na Maaseia, naguwo mwena wa ũmotho hakarũgama Pedaia, na Mishaeli, na Malikija, na Hashumu, na Hashibadana, na Zekaria, na Meshulamu. **5** Ezara akĩhingũra ibuku rĩu. Andũ othe nĩmamuonaga tondũ aarũgamĩte handũ hatũũgĩru. Na rĩria aahingũrĩre ibuku, andũ othe makĩrũgama na igũrũ. **6** Ezara akĩgooca Jehova, Ngai ũria mũnene; nao andũ othe makĩoya moko mao na igũrũ makiuga atĩrĩ, "Amen! Amen!" Magĩcooka makĩinamĩrĩra, makĩhooya Jehova maturumithĩte mothĩu mao thĩ. **7** Nao Alawii, na nĩo Jeshua, na Bani, na Sherebia, na Jamini, na Akubu, na Shabethai, na Hodia, na Maaseia, na Kelita, na Azaria, na Jozabadu, na Hanani, na Pelaia, makĩruta andũ ũhoro wa Watho, andũ acio marũgamĩte o hau. **8** Magĩthoma kuuma Ibuku rĩa Watho wa Ngai, magĩtũũraga na magĩtaaragĩria wega nĩgeetha andũ acio mataũkĩrwo wega nĩ ũhoro ũcio wathomagwo. **9** Ningĩ Nehemia ũria barũthi wa kũu na Ezara mũthĩnjĩri-Ngai na mwandiki-marũa hamwe na Alawii arĩa maarutaga andũ, makĩra andũ acio othe atĩrĩ, "Mũthenya ũyũ wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Jehova Ngai wanyu. Mũtigaacakaye kana mũrĩre." Nĩgũkorwo andũ acio othe nĩmarĩraga maigua ciugo cia Watho ũcio. **10** Nehemia akĩmeera atĩrĩ, "Thĩĩ mũgekenie na irio iria njega, na mũnyue indo irĩ mũrĩo, na indo icio imwe mũhe arĩa matari na kĩndũ mathondekeirwo. Mũthenya wa ũmũthĩ nĩmwamũrĩre Mwathani witũ. Mũtikagĩ na kĩahe, nĩgũkorwo gĩkeno kĩa Jehova nĩkĩo hinya wanyu." **11** Alawii makĩhooreria andũ acio othe, makĩmeeraga atĩrĩ, "Hoorera tondũ ũyũ nĩ mũthenya mwamũre. Mũtikagĩ na kĩahe." **12** Ningĩ andũ othe magĩthĩi makarie na makanyue, na makaheane irio imwe, na magakũngũire makenete nĩ ũndũ nĩmataũkĩrwo nĩ

ciugo iria maarutitwo. **13** Mūthenya wa keerī wa mweri, atongoria a nyūmba ciothe, marī hamwe na athīnjīri-Ngai na Alawii, makūngana harī Ezara ūcio mwandiki-marūa nīguo mathikīrīrie ciugo cia Watho. **14** Nao magikora kwandikitwo watho-inī ūrīa Jehova aathanite na kanua ka Musa, atī andū a Isiraeli maikarage thīnī wa ithūnū hīndī ya giathī kīa mweri wa mūgwanja, **15** na atī maanagīrīre na mahunjagie ūhoro ūyū matūūra-inī mao o na kīu Jerusalemu makiugaga atīrī: “Thīnī kūu būrūrī ūrīa ūrī irīma mūrehe honge cia mītamaiyū ya mīgūnda na ya gīthaka, na cia mīhandathi, na cia mīkindū, o na cia mītī ya kīiruru cia gwaka ithūnū,” o ta ūrīa kwandikitwo. **16** Nī ūndū ūcio andū makiumagara, makīrehe honge, makīākira ithūnū igūrū rīa nyūmba ciao o na nja ciao, na nja cia nyūmba ya Ngai, na kīhaaro-inī kīrīa kīarī Kīhingo-inī kīa Maaī, na kīrīa kīarī Kīhingo-inī kīa Efiraimu. **17** Andū arīa othe maacookete kuuma kūrīa maatwaritwo maatahwa makīākira ithūnū, magīkara thīnī wacio. Kuuma matukū ma Joshua mūrū wa Nuni nginya mūthenya ūcio, andū a Isiraeli matiakoretwo makūngūire giathī kīu ta ūguo. Nakio gīkeno kīao kīarī kinene mūno. **18** Mūthenya o mūthenya, kuuma mūthenya wa mbere nginya wa mūthia, Ezara niathomaga Ibuku rīa Watho wa Ngai. Nao nīmakūngūire giathī kīu mīthenya mūgwanja, na mūthenya wa kanana, kūrīngana na watho, gūkīgīa na kīūngano.

9 Mweri-inī o ro ūcio, mūthenya wa mīrongo ūrī na īna, andū a Isiraeli makūngana hamwe mehingīte kūrīa irio na makehumba nguoa cia makūnia, o na makeitīrīria tīrī mītwe yao. **2** Arīa maarī a rūciaro rwa andū a Isiraeli nīmeyamūranītie na ageni othe. Makīrūgama o andū handū hao, makīumbūra mehīa mao na waganu wa maithe mao. **3** Makīrūgama o ro hau maarī, magīthoma Ibuku rīa Watho wa Jehova Ngai wao ihinda rīa gīcunji gīa kana kīa mūthenya, na magītūmīra gīcunji o kīngī gīa kana makīumbūra mehīa na magīthathaiyagia Jehova Ngai wao. **4** Na rīrī, ngathī-inī nī haarūgamīte Alawii, nīo Jeshua, na Bani, na Kadimieli, na Shebania, na Buni, na Sherebia, na Bani, na Kenani, nao magakayagīra Jehova Ngai wao na mīgambo maanīrīre. **5** Nao Alawii nīo Jeshua, na Kadimieli, na Bani, na Hashabineia, na Sherebia, na Hodia, na Shebania, na Pethahia, makiuga atīrī, “Rūgamai mūgoocē Jehova Ngai wanyu, ūcio ūtūūrāga tene na tene.” Kūrathimwo nī rītīwa rīaku rīrī rīrīrī, narīo rīrotūūgīrio gūkīra ūgooci na irathimo ciothe. **6** Wee wīkī nowē Jehova. Nīwe wombire igūrū, o igūrū kūrīa kūrāya mūno, na ūkīūmba mbūtū cia njata ciakuo, na thī na kīrīa gīothe kīrī kuo, na maria na indo ciothe iria irī thīnī wamo. Nīwe ūheaga indo ciothe muoyo, nacio mbūtū cia igūrū nīgūthathaiyagia. **7** “Wee nīwe Jehova Ngai, ūrīa wathuurire Aburamu ūkīmūruta Uri-ya-Akalide na ūkīmūtua rītīwa rīngī Iburahīmu. **8** Nīwonire atī ngoro yake nīyakwihokete, nawe ūkīgīa na kīrīkanīro nake atī nīūkahe njīaro ciake būrūrī wa Akaanani, na wa Ahitī, na wa Aamori, na wa Aperizi, na wa Ajebusi, na wa Agirigashi. Nīūhingītie kīranīro gīaku nī tondū ūrī mūthīngu. **9** “Nīwonire ūrīa maithe maitū ma tene

maathīnīkire marī būrūrī wa Misiri; ūkīgūa kīrīro kīao marī hau Iria-inī Itune. **10** Ūkīringa cīama na morīrū, na ūgūkīrīra Firaūnī, na anene ake othe, na andū a būrūrī wake othe, nīgūkorwo nīwamenyete ūrīa andū a Misiri metūāga makīmahinyīrīria. Nawē ūkīgūāra igweta, rīrīa rītūūrāga nginya ūmūthī. **11** Nīwagayanīrie Iria Itune mbere yao, nī ūndū ūcio magītūikanīria iria gatagatī harīa haatuikite thī nyūmū, no arīa maamaingatīthīte ūkīmaikīa kūu kūrīko o ta ihīga rīkītīo maaī-inī marīku mūno. **12** Mūthenya wamatongoragīa na gītugī gīa itu, naguo ūtukū ūkamatongoria na gītugī kīa mwakī gīa kūmamūrīkīra njīra irīa mekūgera. **13** “Nīwaikūrūkire Kīrīma-inī gīa Sinai, ūkīmaarīria kuuma igūrū. Nīwamaheire mītabarīre na mawatho ma kīhoo to na magīrīru, na kīrīra gīaku gīa kūrūmīrīro, o na maathani mega. **14** Nīwamamenyithīrie Thabatū yaku theru na ūkīmahe maathani, na kīrīra gīaku gīa kūrūmīrīro, na mawatho kūgerera kanua ka Musa ndungata yaku. **15** Hīndī ya ng’aragu nīwamaheire irio kuuma igūrū, na rīrīa maarī anyooto ūkīmahe maaī kuuma rwaro-inī rwa ihīga; wamaathīre mathīī makegwatīre būrūrī ūrīa wehītīte woete guoko na igūrū atī nīūkamahe. **16** “No rīrī, maithe maitū ma tene magītītīa na makīūmia ngoro ciao, makīaga gwathīkīra maathani maku. **17** Makīrega kīgūga na makīaga kūrīrikana cīama iria waringīte gatagatī-inī kao. Nīmoomīrie ngingo, na tondū wa ūremi wao magīthuurīa mūtongoria nīgeetha macooke ūkombo-inī wao. No rīrī, we ūrī Ngai ūrekanagīra mehīa, na ūrī mūtugi na mūguwa tha, ndūhīūhaga kūrākara na ūyūrītwo nī wendo. Nī ūndū ūcio ndwamatiganīrie, **18** o na rīrīa methondekeire mūhīanano wa njāū, makiuga atīrī, ‘Īno nīyo ngai yanyu irīa yamūrūtīre būrūrī wa Misiri,’ kana o na rīrīa meekīre maīndū mooru mūno ma gūkūrūma. **19** “Tondū wa tha ciaku nyingī, ndwamatiganīrie kūu werū-inī. Gītugī gīa itu gītīagīre kūmatongoria njīra-inī yao mūthenya, kana gītugī kīa mwakī gīkīaga kūmamūrīkīra ūtukū njīra irīa mekūgera. **20** Wamaheire Roho waku mwega amarutage. Ndwangīre kūmahe mana marī, kana ūkīaga kūmahe maaī maanyoota. **21** Ihinda rīa mīaka mīrongo īna nīwamatūūrīrie werū-inī; matiagīre kīndū o nakī, nīngī nguoa ciao itīgīana gūthīra, kana magūrū mao makīūmba. **22** “Nīwamaheire mothamaki na ndūrīrī, ūkīmagaīra o nginya mīhaka-inī ya kūrāya. Magītaha būrūrī wa Sīhoni mūthamaki wa Heshiboni, na būrūrī wa Ogu mūthamaki wa Bashani. **23** Waingīhīrie arīū ao o ta njata cia matu-inī na ūkīmakīnyīa būrūrī ūrīa werīte maithe mao matoonye makawīgwatīre ūtūike wao. **24** Arīū ao nīmatoonyire, makīgwatīra būrūrī ūcio. Ūgītōoria andū a Kaanani arīa maatūūrāga būrūrī ūcio mbere yao; ūkīneana andū a Kaanani kūrī o, hamwe na athamaki ao na andū a būrūrī ūcio, ūkīmaneana moko-inī mao meke nao o ūrīa mangīendire. **25** Nīmatunyanīre matūūra maarī mairīgīre na thīngo cia hīnya, na mīgūnda mīnoru, makīgwatīra nyūmba ciayūrīte indo njega cia mīthemba yothe, na ithīma iria cienjetwo, na mīgūnda ya mīthabībū, na mīgūnda ya mītamaiyū, na mītī mīingī mūno ya matunda. Makīrīa, nginya makīhūūna na makīagīra mīrīrī; magīkenera wega waku

mūngī. **26** “No nīmagire gwachika, magikūmerera, na makihutafira watho waku. Nīmooragire anabii aku arĩa maamataaraga nīguo mamacookie kūrĩ we; magĩka maũndũ mooru mũno ma gũkũrũma. **27** Nĩ ũndũ ũcio, ũkĩmaneana moko-inĩ ma thũ ciao, nacio ikĩmahinyĩrĩria. No rĩrĩa maahinyĩrĩrio, magĩgũkaira. Ũkĩmaigua kuuma igũrũ, na tondũ wa tha ciaku nyingĩ ũkĩmahe andũ a kũmahonokia, nao makĩmateithũra kuuma moko-inĩ ma thũ ciao. **28** “No maarĩkia kũgia na ũhurũko, magĩcookerera gwĩka maũndũ mooru maithe-inĩ maku. Hindĩ iyo ũkĩmatiganĩria moko-inĩ ma thũ ciao nĩgeetha imaathe. Na rĩrĩa magĩkaĩre rĩngĩ, ũkĩmaigua ũrĩ o kũu igũrũ, na tondũ wa tha ciaku nĩwamahonokagia kaingĩ. **29** “Nĩwamataarire macookerere watho waku, no-o magĩtĩia na makĩrega gwachikira maathani maku. Makĩtĩha nĩkũregana na mawatho maku marĩa mangĩtũũria mũndũ muoyo angĩmaathĩkĩra. Nĩ ũndũ wa kũng’athia, magĩkũhutafira, makĩũmia ngingo, na makĩrega gũkũigua. **30** Nĩwamakĩrĩrĩrie mĩaka mĩingĩ. Na ũndũ wa Roho waku, nĩwamakaanagĩa na tũnua twa anabii aku. No matiigana gũkũigua, na nĩ ũndũ ũcio ũkĩmaneana moko-inĩ ma ndũrĩrĩ irĩa maariganĩtie nacio. **31** No tondũ wa tha ciaku nyingĩ, ndwamaniĩre kana ũkĩmatiganĩria, nĩgũkorwo ũrĩ Mũrungu mũtugi na mũigua tha. **32** “Na rĩu-rĩ, Wee Ngai witũ, Mũrungu mũnene ũrĩ hinya na wa gwĩtigĩrwo, o wee ũhingagia kĩrĩkanĩro giaku kĩa wendo, ndũkareke moritũ maya moneke arĩ ũndũ mũnini maithe-inĩ maku, moritũ maya matũkorete, na magakora athamaki aitũ na atongoria aitũ, na magakora athĩnjĩrĩ-Ngai na anabii aitũ, na magakora maithe maitũ na andũ aku othe, kuuma matukũ ma athamaki a Ashuri nginya ũmũthĩ. **33** Maũndũ-inĩ macio mothe matũkorete, wee ũkoretwo ũrĩ na kĩhooto; wĩkĩte maũndũ na wĩhokeko, o rĩrĩa ithuĩ tũhitĩte. **34** Athamaki aitũ, na atongoria aitũ, na athĩnjĩrĩ-Ngai aitũ na maithe maitũ, matiarũmĩrĩre watho waku; matiathikĩrĩrie maathani maku kana mataaro marĩa wamaheire. **35** O na rĩrĩa maarĩ ũthamaki-inĩ wao, magikenagĩra wega waku mũnene bũrũri-inĩ ũcio mwarĩ na mũnoru ũria wamaheete, matiagũtungatĩre kana magĩtigana na njĩra ciao cia waganu. **36** “No rĩrĩ, ũmũthĩ ũyũ tũrĩ ngombo, ngombo bũrũri-inĩ ũria waheire maithe maitũ ma tene nĩguo marĩage matunda maguo na indo iria ingĩ njega ikũraga kuo. **37** Tondũ wa mehia maitũ, magetha maguo maingĩ mathiiga kũrĩ athamaki arĩa ũigĩte igũrũ riitũ. Maathaga mĩrĩrĩ iitũ na ng’ombe ciitũ o ũria mekwenda. Tũrĩ ahinyĩrĩrie mũno. **38** “Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, nĩtũgũthondeka kĩrĩko gĩa gũtũũra na twandikanĩre, nao atongoria aitũ, na Alawii aitũ na athĩnjĩrĩ-Ngai aitũ makĩhũũre mũhũũri.”

10 Arĩa meekĩrĩre kĩrĩkanĩro kũu mũhũũri maarĩ: Nehemia ũria warĩ barũthi wa kũu, mũrũ wa Hakalia, na Zedekia, **2** na Seraia, na Azaria, na Jeremia, **3** na Pashuru, na Amaria, na Malikija, **4** na Hatushu, na Shebania, na Maluku, **5** na Harimu, na Meremothu, na Obadia, **6** na Danieli, na Ginethoni, na Baruku, **7** na Meshulamu, na Abija, na Mijamini, **8** na Maazia, na Biligai, na Shemaia. Acio nĩo maarĩ athĩnjĩrĩ-Ngai. **9**

Nao Alawii maarĩ: Jeshua mũrũ wa Azania, na Binui wa arĩu a Henadadi, na Kadimieli, **10** nao athiritũ ao maarĩ: Shebania, na Hodia, na Kelita, na Pelai, na Hanani, **11** na Mika, na Rehobu, na Hashabia, **12** na Zakuri, na Sherebia, na Shebania, **13** na Hodia, na Bani, na Beninu. **14** Nao atongoria a andũ maarĩ: Paroshu, na Pahathu-Moabi, na Elamu, na Zatu, na Bani, **15** na Buni, na Azigadi, na Bebai, **16** na Adonija, na Bigivai, na Adini, **17** na Ateri, na Hezekia, na Azuri, **18** na Hodia, na Hashumu, na Bezai, **19** na Harifu, na Anathothu, na Nebai, **20** na Magiapiashu, na Meshulamu, na Heziri, **21** na Meshezabeli, na Zadoku, na Jadua, **22** na Pelatia, na Hanani, na Anaia, **23** na Hoshea, na Hanania, na Hashubu, **24** na Halohehu, na Piliha, na Shobeku, **25** na Rehumu, na Hashabina, na Maaseia, **26** na Ahia, na Hanani, na Anani, **27** na Maluku, na Harimu, na Baana. **28** “Andũ arĩa angĩ, nĩo athĩnjĩrĩ-Ngai, na Alawii, na aikaria a ihingo, na aini, o na ndungata cia hekarũ na arĩa othe meyamũranĩtie na andũ arĩa maariganĩtie nao nĩguo maathĩkĩre Watho wa Ngai, marĩ hamwe na atumia ao, na aanake, na airĩtu ao othe arĩa mangĩhota gũtaũkĩrwo nĩ maũndũ, **29** andũ aya othe maanyĩitana na arĩa a ithe wao arĩa marĩ igweta, na meeche na kĩrũmi na mwĩhitwa atĩ nĩmarĩrũmagĩrĩra Watho wa Ngai ũria waheirwo Musa ndungata ya Ngai, na mamenyagĩrĩre gwachikira maathani mothe, na mawatho, na kĩrĩra gĩa kũrũmĩrĩrwo kĩa Jehova Mwathani witũ. **30** “Tweranĩra atĩ tũtikaheana airĩtu aitũ mahikio nĩ andũ arĩa matũrigiĩcĩrie o na kana aanake aitũ mahikie airĩtu ao. **31** “Rĩria andũ a mabũrũri marĩa tũrganĩtie marĩrehaga indo na ngano ya kwendia mũthenya wa Thabatũ, tũtikamagũrĩra mũthenya ũcio wa Thabatũ o na kana mũthenya ũngĩ o wotho mwamũre. O mwaka wa mũgwanja wakinya tũtĩrĩrimaga mĩgũnda iitũ, na nĩtũrĩrekanagĩra mathiĩrĩ mothe. **32** “Nĩtuoya mũrigo wa kũhingia mawatho ma kũheanaga gĩcunji gĩa gatatu gĩa cekeri o mwaka nĩ ũndũ wa wĩra wa nyũmba ya Ngai witũ: **33** nĩ ũndũ wa mĩgate arĩa iĩgagwo metha-inĩ; nĩ ũndũ wa mahinda ma maruta ma mũtu na ma njino; na nĩ ũndũ wa maruta marĩa marutagwo mũthenya wa Thabatũ, na wa ciathĩ cia Karũgamo ka Mweri, na wa ciathĩ irĩa ciathanĩtwo; nĩ ũndũ wa maruta marĩa maamũre; nĩ ũndũ wa maruta ma kũhoroheria mehia ma Isiraeli; o na nĩ ũndũ wa mawĩra mothe ma nyũmba ya Ngai witũ. **34** “Ithuĩ athĩnjĩrĩ-Ngai, na Alawii o na andũ aya angĩ nĩtũcuukĩte mĩtĩ tũgatanĩra rĩrĩa o nyũmba iitũ irĩrehaga ngũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ, cia gũikaragia mwaki wakanĩte kĩgongona-inĩ kĩa Jehova Ngai witũ mahinda marĩa matuanĩrĩrwo o mwaka, o ta ũria kwandĩkitwo Watho-inĩ. **35** “O na nĩtuoya mũrigo wa kũheaga maciara ma mbere ma mĩgũnda iitũ na ma mũtĩ o wotho wa matunda nyũmba-inĩ ya Jehova o mwaka. **36** “O ta ũria kwandĩkitwo Watho-inĩ, nĩtũrĩrehaga marigithathi maitũ ma aanake, na ma ng’ombe, na ma ndũũru cia ng’ombe na cia mbũri ciitũ gũkũ nyũmba-inĩ ya Ngai witũ kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa matungataga kuo. **37** “O na ningĩ nĩtũrĩrehaga thiĩni wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai, tũnengere athĩnjĩrĩ-Ngai mũtu wa mbere, na magongona maitũ ma ngano ma mbere, na

maruta ma matunda ma miti iitu yothe ma mbere, na ma ndibei iitu ya muhihano o na ma maguta. O na niturirehaga gicunji gia ikumi kia maciaro ma migunda iitu, tukanengera Alawii, nigukorwo ni Alawii maamukagira icunji cia ikumi kuuma matuura mothe kura turutaga wira. **38** Muthinjiri-Ngai wa ruciaro rwa Haruni nariikoragwo ho Alawii makiamukira gicunji kiu gia ikumi, nao Alawii nimarirehaga gicunji gia ikumi kia indo ciothe makumbi-ini ma kigina kia nyumba ya Ngai witu. **39** Andu a Israeli, hamwe na Alawii, nimarirehaga maruta mao ma ngano, na ndibei ya muhihano, na maguta thiini wa makumbi maria indo cia handu-haria-haamure ciigagwo, na kura athinjiri-Ngai, aria maratungata, na aikaria a ihingo, na aini maikaraga. "Tutirirekagiriria nyumba ya Ngai witu."

11 Na riri, atongoria a andu magitura Jerusalemu, nao andu acio ang magicuuka miti nigu mathuure mundu umwe haro o andu ikumi atuike wa gutura Jerusalemu, itura riria itheru, nao acio ang kenda megutigara mathi magatire matuura-ini mao. **2** Andu nimagathirire andu aria othe meerutire gutura Jerusalemu na kwiyendera. **3** Aya nio atongoria a buriri aria maatirire Jerusalemu (na riri, andu amwe a Israeli, na athinjiri-Ngai, na Alawii, na ndungata cia hekaru, na njaro cia ndungata cia Solomoni maatirira matuura-ini ma Juda, o mundu githaka-ini giake thiini wa matuura mao. **4** O na andu ang kuuma Juda na Benjamini nimatirira Jerusalemu: Kuuma njaro-ini cia Juda maar: Athaia muru wa Uzia, muru wa Zekaria, muru wa Amaria, muru wa Shefatia, muru wa Mahalaleli, wa ruciaro rwa Perez; **5** na Maaseia muru wa Baruku, muru wa Koli-Hoze, muru wa Hazaia, muru wa Adaia, muru wa Joaribu, muru wa Zekaria, wa ruciaro rwa Mushiloni. **6** Njaro cia Perez iria ciaturaga Jerusalemu, aria maar andu njamba, mugana wao war andu 468. **7** Kuuma njaro-ini cia Benjamini maar: Salu muru wa Meshulamu, muru wa Joedi, muru wa Pedaia, muru wa Kolaia, muru wa Maaseia, muru wa Ithieli, muru wa Jeshia, **8** na arumiriri ake, Gabai na Salai, othe maar andu 928. **9** Joeli muru wa Zikiri niwe war murugamiriri wao uria munene, nake Juda muru wa Hasenua niwe warugamirire Gicigo gia Keeri kia itura riria inene. **10** Nao athinjiri-Ngai maar: Jedaia; muru wa Joaribu; Jakini; **11** Sheria muru wa Hilikia, muru wa Meshulamu, muru wa Zadoku, muru wa Meraiothu, muru wa Ahitubu, mitori wa maundu ma nyumba ya Ngai, **12** hamwe na athiritu ao aria maarutaga wira wa hekaru, maar andu 822; Adaia muru wa Jerohamu, muru wa Pelalia, muru wa Amuzi, muru wa Zekaria, muru wa Pashuru, muru wa Malikija, **13** hamwe na andu a thiritu yake aria maar atongoria a nyumba ciao, maar andu 242; Amashusai muru wa Azareli, muru wa Ahazai, muru wa Meshilemothu, muru wa Imeri, **14** na andu a thiritu yake aria maar njamba, maar andu 128. Mutongoria wao munene aar Zabidieli muru wa Hagedolimu. **15** Na kuuma kuri Alawii maar: Shemaia muru wa Hashubu, muru wa Azirikamu, muru wa Hashabia, muru wa Buni; **16** Shabethai na Jozabadu, aria maar atongoria eer a Alawii, na nio maaroraga wira

wa nja wa nyumba ya Ngai; **17** Matania muru wa Mika, muru wa Zabedi, muru wa Asafu, uria watongoragia mahooya ma gicookeria Ngai ngaatho; Bakabukia uria waru wa keeri haru athiritu ake: na Abada muru wa Shamu, muru wa Galali, muru wa Jeduthuni. **18** Alawii aria maar thiini wa Itura riu itheru maar andu 284. **19** Aikaria a ihingo maar: Akubu, na Talimoni, na andu a thiritu yao, aria maarangira ihingo, maar andu 172. **20** Andu a Israeli acio ang, hamwe na athinjiri-Ngai na Alawii, maar matuura-ini mothe ma Juda, o mundu githaka-ini kia maithe mao. **21** Ndungata cia hekaru ciaturaga kirima-ini kia Ofeli, marugamiriro ni Zihia na Gishipa. **22** Mutongoria munene wa Alawii kuu Jerusalemu aar Uzi muru wa Bani, muru wa Hashabia, muru wa Matania, muru wa Mika. Uzi aar umwe wa ruciaro rwa Asafu, aria maar aini aria maarugamirire wira wa nyumba ya Ngai. **23** Aini maar watho-ini wa muthamaki, uria wamatuagira wira wao wa o muthenya. **24** Pethahia muru wa Meshezabeli, wa ruciaro rwa Zera muru wa Juda, aar mramati wa muthamaki maundu-ini mothe makonainie na andu. **25** Ha uho na tutura na migunda yatuo-ri, andu amwe a Juda maaturaga Kiriathu-Ariba na matuura maro maria maririgicirie, na Diboni na matuura maro, na Jekabizeeli na tutura twaro, **26** na kuu Jeshua, na Molada, na Bethi-Peleti, **27** na Hazari-Shuali, na Biri-Shiba na matuura maro; **28** na Zikilagi, na Mekona na matuura maro, **29** na Eni-Rimoni, na Zora, na Jaramuthu, **30** na Zanoa, na Adulamu na tutura twaro, na Lakishi na migunda ya rio, na Azeka na matuura maro. Ni undu ucio maaturaga kuuma Birishiba o nginya Kianda kia Hinomu. **31** Njaro cia Benjamini kuuma Geba ciaturaga Mikimashi, na Aija, na Betheli na matuura maro, **32** na kuu Anathothu, na Nobu na Anania, **33** na Hazoru, na Rama na Gitaimu, **34** na Hadidi, na Zeboimu na Nebalati, **35** na Lodi na Ono, na Kianda-ini kia Aturi. **36** Amwe a ikundi cia Alawii a Juda maaturire Benjamini.

12 Aya nio athinjiri-Ngai na Alawii aria maacookire hamwe na Zerubabeli muru wa Shealiteli, na Jeshua: Seraia, na Jeremia, na Ezara, **2** na Amaria, na Maluku, na Hatushu, **3** na Shekania, na Rehumu, na Meremothu, **4** na Ido, na Ginethoni, na Abija, **5** na Mijamini, na Maadia, na Biliga, **6** na Shemaia, na Joaribu, na Jedaia, **7** na Salu, na Amoku, na Hilikia, na Jedaia. Acio nio maar atongoria a athinjiri-Ngai na athiritu ao, matuku-ini macio ma Jeshua. **8** Nao Alawii maar Jeshua, na Binui, na Kadimieli, na Sherebia, na Juda, o na Matania, uria, mar hamwe na athiritu ake, niwe warugamirire aria maainaga nyimbo cia gicookia ngaatho. **9** Bakabukia na Uni, athiritu ao, maarugamaga mang'ethaniire nao magitungata. **10** Jeshua niwe waru ithe wa Joakimu, nake Joakimu aar ithe wa Eliashibu, nake Eliashibu aar ithe wa Joiada, **11** nake Joiada aar ithe wa Jonathani, nake Jonathani aar ithe wa Jadua. **12** Matuku-ini ma Joakimu, aya nio maar atongoria a nyumba cia athinjiri-Ngai: ya Seraia, aar Meraia; ya Jeremia, aar Hanania; **13** ya Ezara, aar Meshulamu; ya Amaria, aar Jehohanani; **14**

ya Maluki, aarĩ Jonathanĩ; ya Shebania, aarĩ Jusufu; **15** ya Harimu, aarĩ Adina; ya Meraiothu, aarĩ Helikai; **16** ya Ido, aarĩ Zekaria; ya Ginethoni, aarĩ Meshulamũ; **17** ya Abija, aarĩ Zikiri; ya Miniamini na Moadia, aarĩ Pilitali; **18** ya Biliga, aarĩ Shamu; ya Shemaia, aarĩ Jehonathanĩ; **19** ya Joiaribu, aarĩ Matenai; ya Jedaia, aarĩ Uzi; **20** ya Salai, aarĩ Kalai; ya Amoku, aarĩ Eberi; **21** ya Hilikia, aarĩ Hashabia; na ya Jedaia, aarĩ Nethaneli. **22** Nao atongoria a nyũmba cia Alawii matukũ-inĩ ma Eliashibu, na Joiada, na Johanani, na Jadua, o ũndũ ũmwe na atongoria a athinjĩri-Ngai, nĩmandikirwo marĩitwa mao hĩndĩ ya wathani wa Dario ũrĩa Mũperisia. **23** Atongoria a nyũmba cia njaro cia Lawi nginya hĩndĩ ya Johanani mũrũ wa Eliashibu o nao nĩmandikitwo ibuku-inĩ rĩa matukũ macio. **24** Nao atongoria a Alawii maarĩ Hashabia, na Sherebia, na Jeshua mũrũ wa Kadimieli, na athiritũ ao, ariĩ maarũgamaga mamang'etheire makiĩna nyĩmbo cia kũgocca na cia gũcokia ngaatho, gĩkundi kĩmwe gĩkaamũkagĩria kirĩa kingĩ, kũringana na ũria gwanthitwo nĩ Daudi mũndũ wa Ngai. **25** Matania, na Bakabukia, na Obadia, na Meshulamũ, na Talimoni, na Akubu maarĩ aikaria a ihingo ariĩ maarangagĩria makũmbĩ marĩa maarĩ ihingo-inĩ. **26** Maatungataga hĩndĩ ya Joiakimu mũrũ wa Jeshua, mũrũ wa Jozadaku, na hĩndĩ ya Nehemia ũria warĩ barĩthi, na hĩndĩ ya Ezara ũria warĩ mũthĩnjĩri-Ngai na mwandiki-marĩa. **27** Hĩndĩ ya kwamũrwo kwa rũthingo rwa Jerusalemu, Alawii nĩmacaririo kuuma kũrĩa guothe maarĩ nĩguo moke Jerusalemu makũngũire kwamũrwo kũu marĩ na gĩkeno, na makiĩnaga nyĩmbo cia gũcokia ngaatho, makiĩnaga na thaani iriĩ ihũũrithanagio, na inanda cia kinũbi, na cia mũgeeto. **28** Aini o nao nĩmacookanĩrĩrio hamwe kuuma ng'ongo iriĩ ciathiũrũrũkĩrie Jerusalemu, magĩcokanĩrĩrio kuuma tũtũũra-inĩ twa Anetofathi, **29** na kuuma Bethi-Giligali, na kuuma mwena wa Geba na Azimavethu, nĩgũkorwo aini nĩmeyakĩire matũũra gũthiũrũrũkĩria Jerusalemu. **30** Nao athĩnjĩri-Ngai na Alawii marĩkia gwĩtheria, magĩtheria andũ, na ihingo, o na rũthingo. **31** Atongoria a Juda nĩndameerire mahaice rũthingo-igũrũ. Nĩngĩ ngihe ikundi igĩri nene cia aini wĩra wa gũcokia ngaatho. Gĩkundi kĩmwe gĩgĩthiĩ mwena wa ũrio kirĩ rũthingo-igũrũ, kierekeire Kihingo gĩa Kiara-inĩ. **32** Hoshaiĩ hamwe na nuthu ya atongoria a Juda makĩmarũmĩrĩra, **33** hamwe na Azaria, na Ezara, na Meshulamũ, **34** na Juda, na Benjamini, na Shemaia, na Jeremia, **35** o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai amwe me na tũrumbeta, o na Zekaria mũrũ wa Jonathanĩ, mũrũ wa Shemaia, mũrũ wa Matania, mũrũ wa Mikaia, mũrũ wa Zakuri, mũrũ wa Asafu, **36** na athiritũ ake, nĩo Shemaia, na Azareli, na Milalai, na Gilalai, na Maai, na Nethaneli, na Juda, na Hanani, marĩ na indo cia kũina nacio o ta ũria gwanthitwo nĩ Daudi, mũndũ wa Ngai. Ezara ũria mwandiki-marĩa nĩwe wamatongoretie. **37** Na rĩrĩ, kuuma Kihingo gĩa Gĩthima maathĩre marũngĩrĩrie, makiĩhaica rũthingo igũrũ na ngathĩ cia Itũũra rĩa Daudi, makiĩhitũkĩra igũrũ rĩa nyũmba ya Daudi, o nginya Kihingo kĩa Maaĩ mwena wa irathĩro. **38** Gĩkundi gĩa keeri kĩa aini gĩgĩthiĩ kierekeire mwena wa ũmotho. Na nĩ ngĩmarũmĩrĩra kũu rũthingo igũrũ hamwe na nuthu ya andũ, tũkĩhitũkĩra

Mũthiringo wa Mariiko ma Mwaki o nginya Rũthingo-inĩ Rwarĩ, **39** igũrũ rĩa Kihingo kĩa Efiraĩmu, na Kihingo kĩa Jeshana, na Kihingo gĩa Thamaki, na Mũthiringo wa Hananeli, na Mũthiringo wa Igana, nginya Kihingo-inĩ kĩa Ng'ondũ. Makĩrũgama Kihingo-inĩ kĩa Mũrangĩri. **40** Ikundi icio cieri cia aini cia gũcokia ngaatho igĩkĩkara handũ ha cio thĩĩni wa nyũmba ya Ngai, o na nĩ ngĩĩka o ũguo, hamwe na nuthu ya anene, **41** o ũndũ ũmwe na athĩnjĩri-Ngai, nĩo Eliakimu, na Maaseia, na Miniamini, na Mikaia, na Elioenai, na Zekaria, na Hanania marĩ na tũrumbeta twao, **42** o hamwe na Maaseia, na Shemaia, na Eleazaru, na Uzi, na Jehohanani, na Malikija, na Elamu, na Ezeri. Nao aini maatongoragio nĩ Jezerahia. **43** Na mũthenya ũcio nĩmarutire magongona manene, makĩrũũhagia tondũ Ngai nĩamaheete gikeno kĩnene. O nao andũ-a-nja na ciana magĩkena. Mbugĩrĩrio ya gĩkeno kũu Jerusalemu nĩyagũĩkaga kũndũ kũraya. **44** Mahinda-inĩ macio nĩ gwathuurirwo andũ marũgamĩrĩre makũmbĩ ma indo iriĩ ciarutagwo, na maciaro ma mbere, na gĩcunjĩ gĩa ikũmi. Kuuma mĩgũnda-inĩ iriĩ yathiũrũrũkĩrie matũũra magĩrĩrwo kurehe makũmbĩ-inĩ icunjĩ iriĩ ciarutitwo nĩ watho irĩ cia athĩnjĩri-Ngai na Alawii, tondũ andũ a Juda nĩmakenagĩria athĩnjĩri-Ngai na Alawii ariĩ maatungataga. **45** Nĩmarutaga wĩra wa gũtungatĩra Ngai wao, na wĩra wa gwĩtheria, o ta ũria aini na aikaria a ihingo meekaga, kũringana na ũria gwanthitwo nĩ Daudi na mũrĩũ Solomoni. **46** Nĩgĩkorwo tene mũno, matukũ-inĩ ma Daudi na ma Asafu, nĩ kwari na atongoria a aini na a nyĩmbo cia kũgocca na gũcokia Ngai ngaatho. **47** Nĩ ũndũ ũcio matukũ-inĩ ma Zerubabeli na ma Nehemia, andũ a Isiraeli othe nĩmarutaga icunjĩ cia o mũthenya nĩ ũndũ wa aini na aikaria a ihingo. Nĩngĩ nĩmamũruga icunjĩ nĩ ũndũ wa Alawii ariĩ angĩ, nao Alawii makaamũra icunjĩ nĩ ũndũ wa njaro cia Harũni.

13 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Ibuku rĩa Musa rigĩthomwo na mũgambo mũnene andũ makĩĩguagĩra, rigĩthomwo handũ haandikitwo atĩ gũtĩri Mũamoni kana Mũmoabi ũgetikĩrio akorwo kiũngano-inĩ kĩa andũ a Ngai, **2** tondũ matiigana kũhe andũ a Isiraeli irio na maaĩ; no-o nĩ kũrĩha maarĩhire Balamu amarume. (No rĩrĩ, Ngai witũ akĩgarũra kĩrumi gĩgĩtuĩka kirathimo.) **3** Rĩria andũ maaigũire watho ũcio, makiĩheria andũ othe ariĩ maarĩ ageni kuuma Isiraeli. **4** Mbere iyo, Eliashibu ũria mũthĩnjĩri-Ngai nĩakoretwo atuĩtwo mũrũgamĩrĩri wa makũmbĩ ma nyũmba ya Ngai witũ. Aarĩ wa thiritũ ya hakuĩ na Tobia, **5** na nĩamũhete nyũmba nene aikarage iriĩ mbere iyo yaigagwo mĩhothi ya ngano, na ũbumba, na indo cia hekarũ, o na mĩhothi ya gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa ngano, na ndibei ya mũhihano na maguta marĩa maaheagwo Alawii, na aini na aikaria a ihingo, o na mĩhothi iriĩ yarutagĩrwo athĩnjĩri-Ngai. **6** No rĩria maũndũ maya mothe maathĩiaga na mbere, nĩĩ ndiari kũu Jerusalemu, nĩgũkorwo mwaka-inĩ ũcio wa mĩrongo itatũ na rĩri wa ũthamaki wa Aritashashita, mũthamaki wa Babuloni, nĩndacookete kũri mũthamaki. Matukũ manini maathira nĩndamũhooire rũtha, **7** ngĩcoka Jerusalemu. Ndacooka Jerusalemu nĩguo ndaamenyire ũũru ũria Eliashibu eekite nĩ ũndũ wa

kūhe Tobia kanyumba nja ya nyumba ya Ngai. 8 Nindahūūire arūme amwe ao na ngīmamunya njuūri. Nindarakaririo nī ūhoro ūcio mūno na ngīkia indo ciothe cia Tobia nja. 9 Ngīcooka ngiruta watho kūgīe igongona rīa gūtheria nyumba ūyo, na ngīcookia indo ciothe cia nyumba ya Ngai kuo, hamwe na maruta ma ngano na ūbumba. 10 Ningī nīndamenyire atī Alawii matiaheagwo gīcunjī kīrīa kīerītwo maahagwo, na Alawii othe hamwe na aini arīa maatungataga nīmatiganiirie ūtungata, magacooka mīgūnda-inī yao. 11 Nī ūndū ūcio ngīrūithia anene acio, ngīmooria atīrī: “Nyumba ya Ngai itiganiirio niki?” Ningī ngīmeeta othe hamwe, ngīmacooka o mūdū wīra-inī wake. 12 Andū othe a Juda nīmarehire gīcunjī gīa ikūmi kīa ngano, na ndībei ya mūhihano, o na maguta makūmbī-inī. 13 Na nīi ngītua Shelemia ūrīa mūthīnjīri-Ngai, na Zadoku ūrīa mwandīkī-marūa, marī na Mulawii wetagwo Pedaia, arūgamīrīrī a makūmbī, na ngītua Hanani mūrū wa Zakurī mūrū wa Matania mūnini wao, tondū andū aya nīmoonagwo marī ehokeku. Nīmatuīrwo a kūgayagīra ariū a ithe wao indo. 14 Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nī ūndū wa maūdū maya, na ndūgatharie wīra na ūtungata ūrīa ndungatīte nyumba-inī ya Ngai wakwa ndī mwīhokeku. 15 Matukū-inī macio nīndeyoneire andū a Juda makīhiha ndībei mūthenya wa Thabatū na makīrehe ngano, na magīkuuithia ndīgīrī ngano hamwe na ndībei, na thabībū, na ngūyū, na mīthemba yothe ya mīrigo. Indo icio ciothe maarehaga Jerusalemu mūthenya wa Thabatū. Nī ūndū ūcio ngīmakaania kwendia irio mūthenya ūcio wa Thabatū. 16 Andū a Turo arīa maatūūruga Jerusalemu nīmarehaga thamaki na indo cia mīthemba yothe, na magaciendagīria andū a Juda mūthenya wa Thabatū kū Jerusalemu. 17 Ngīrūithia andū arīa maarī igweta a Juda, ngīmooria atīrī, “Nī ūndū ūrīkū ūyū mūreka wa waganu wa gūthaahia mūthenya wa Thabatū? 18 Maithe manyu ma tene-rī, githī ti maūdū ta maya meekire, nake Ngai witū agītūrehere mathīina maya mothe matūkorete na magakora itūūra rīrī inene? No rīu inyuū mūrarehera Isiraeli mang’ūrī maingī makīria na ūndū wa gūthaahia Thabatū.” 19 Na rīrī, hwaī-inī kwambīrīria kūgīa nduma ihingo-inī cia Jerusalemu Thabatū itanakinya-rī, ngīathana mīrango ya Jerusalemu ihingwo na ndīkahingūrwo nginya Thabatū ithire. Ngūga andū amwe akwa ihingo-inī marangīre, nīgeetha gūtīkagīe mūrigo ūngītoonyio thīinī mūthenya wa Thabatū. 20 Rīmwe kana meerī, onjorithia na endia a indo cia mīthemba yothe maraarire nja ya Jerusalemu. 21 No ngīmakaania ngīmooria atīrī, “Nī kī gīgūtūma mūraare rūthingo-inī? Mūngīka ūguo rīngī nīndīmūnyīitithia.” Kuuma hīndī ūyo matiacoockire gūūka mūthenya wa Thabatū. 22 Ningī ngīatha Alawii meetherie macooke mathīi makarangīre ihingo nīgeetha maige mūthenya wa Thabatū ūrī mūtheru. Ndirikana, Wee Ngai wakwa, nī ūndū wa ūndū ūyū o nague, na ūnjigūire tha kūringana na wendo waku mūnene. 23 Na rīrī, matukū-inī macio nīndonire arūme a Juda arīa maahikītie andū-a-nja a kuuma Ashidodi, na Amoni, na Moabi. 24 Nuthu ya ciana ciao ciaragia rūthiomi rwa Ashidodi kana thīomi cia ndūrīrī icio ingī, no matiooī kwaria rūthiomi rwa Juda. 25 Ngīmarūithia na ngīmetīria kīrumi. Nīndahūūire arūme amwe ao na ngīmamunya njuūri. Ngītūma mehīte mwīhītwā makīgwetaga rītwa rīa Ngai, ngīmeera atīrī: “Menyai gūkaaneana airītu anyu mahikio nī ariū ao, kana aanake anyu inyuū ene mahikie airītu ao. 26 Githī ti ihikanio ta icio ciatūmire Solomoni mūthamaki wa Isiraeli eehie? Ndūrīrī-inī nyingī gūtiarī mūthamaki ūngī watariū take. Ngai wake nīamwendete, akīmūtua mūthamaki Isiraeli guothe; no-o na kūrī ūguo-rī, nīatoonyirio mehīa-inī nī andū-a-nja a kūngī. 27 Ithuī-rī, no nginya tūigue atī o na inyuū mūreka waganu ūyū wothē mūūru ūū, mūkaaga kwīhokeka kūrī Ngai witū na ūndū wa kūhikia andū-a-nja a kūngī?” 28 Mūrīū ūmwe wa Joiada mūrū wa Eliashibu mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene aarī mūthoni-we wa Sanibalati ūrīa Mūhoroni. Nīndamūingatire oime harī nīi. 29 Maririkane, Wee Ngai wakwa, tondū nīmathaahirie wīra wa ūthīnjīri-Ngai, o na magīthaahia kīrīkanīro kīa wīra wa athīnjīri-Ngai na kīa Alawii. 30 Nī ūndū ūcio, ngītheria athīnjīri-Ngai na Alawii kuuma kūrī ūndū o wothē mūgeni, ngīcooka ngīmagaīra o mūdū wīra wake kīūmbe. 31 Ningī nīndathondekire mweke wa kūhothaga ngū na maciaro ma mbere mahinda marīa maatuītwo. Wee Ngai wakwa, ndirikana na ūnjīke wega.

Esiteri

1 Na rīrī, ūū nīguo gwēkikire matukū-inī ma Ahasuerusu, o we Ahasuerusu ūrīa waathaga mabūrūri 127 marīa moimīte kuuma būrūri wa Ahīndi o nginya būrūri wa Akushi. **2** Matukū-inī macio-rī, Mūthamaki Ahasuerusu aathamakaga arī gītī-inī giake kīa ūnene thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu giikaro kīgītire kīa mūthamaki gīa Shushani, **3** na mwaka wa gatātū wa wathani wake, nīarugithīrie andū ake othe arīa maarī igweta na anene iruga. Nao atongoria a mbūtū cia ita cia Perisia na cia Media, na abarūthi na andū arīa maarī igweta a mabūrūri maarī kuo. **4** Nake akionania ūtonga mūnene wa ūthamaki wake na ūkengi na rīiri wa ūnene wake, ihinda rīa matukū 180. **5** Matukū macio maathira, mūthamaki nīarugithīrie iruga, rīrīa rīaikarire mīthenya mūgwanja, narīo rīarī thīinī wa mūgūnda ūrīa warī mūrīgīre wa nyūmba ya mūthamaki, rīkīrugīrwo andū othe kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene, arīa maarī kūu thīinī wa giikaro kīrīa kīarī kīirīgīre gīa Shushani. **6** Mūgūnda ūcio warī na mīcuurio ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa bururu, nayo yohanītio na mīkanda ya gatani ya rangi mwerū na ya rangi wa ndathi, ikoohererwo icūhī-inī cia betha iria cianyiitithanītio na itugī cia mahiga marīa mega merū. Nī kwarī na itī cia giikarīra cia thahabu na cia betha iria ciaigītwo kūndū kwarītuo mahiga ma nyaigī, na mahiga mega merū, na mahiga ma rangi wa ngoikoni, na mahiga mangī ma goro mūno. **7** Ndibei yaheanagwo na ikombe cia thahabu, na gūtīrī kīahaanaine na kīrīa kīngī, na ndibei ya nyūmba ya ūthamaki yarī nyingī mūno o ta ūrīa ūtaana wa mūthamaki watarīi. **8** Kūringana na watho wa mūthamaki, o mūgeni nīeetikīrītio kūnyua kīrīa angīendire, nī ūndū mūthamaki nīathīte aheani othe a ndibei mahe o mūndū kīrīa eendaga. **9** O nake Vashiti, mūtumia wa mūthamaki, nīarugithīrie andū-a-nja iruga o kūu nyūmba-inī ya ūthamaki ya Mūthamaki Ahasuerusu. **10** Mūthenya wa mūgwanja, hīndī rīrīa Mūthamaki Ahasuerusu aakenete nī ūndū wa kūnyua ndibei, agīatha ndungata iria mūgwanja ciarī hakūre iria ciamūtungatagīra, nīcio Mehumani, na Bizatha, na Haribona, na Bigatha, na Abagutha, na Zetharu, na Karikasi, **11** irehe Vashiti, ūcio mūtumia wa mūthamaki mbere yake ekīrite tanji yake ya ūthamaki, nīgeetha onanie ūthaka wake kūrī andū, o na ningī kūrī andū arīa maarī igweta, nīgūkorwo aarī kīirorerwa. **12** No rīrīa ndungata icio ciakinyirie watho wa mūthamaki, Vashiti mūtumia wa mūthamaki akīrega gūthīi. Hīndī iyo mūthamaki akīng'ūrīka mūno na agīcinwo nī marakara. **13** Na tondū warī mūtugo wa mūthamaki gūtūria maūndū ma watho na ma kīhooito, akīaria na andū arīa oogī na mooī ūhoro wa matukū ma tene. **14** Nao arīa maakuhiirīrie mūthamaki mūno maarī Karishena, na Shetharu, na Adamatha, na Tarashishi, na Meresu, na Marisena na Memukani, andū mūgwanja arīa maarī igweta a Perisia na Media, arīa meetikīrītio kuonanaga na mūthamaki, na nīo maarī anene mūno ūthamaki-inī ūcio. **15** Mūthamaki akīūria atīrī, “Kūringana na

watho-rī, Vashiti mūtumia wa mūthamaki agīrīrwo nī gwīkwo atīa? Nīaregete gwathikīra watho wa Mūthamaki Ahasuerusu ūrīa akinyīrio nī andū acio ahakūre.” **16** Memukani agīcokkia arī mbere ya mūthamaki na andū arīa maarī igweta atīrī, “Vashiti mūtumia wa mūthamaki nīekīte mahītia, na to mūthamaki wiki ahītīrie, no ahītīrie o na andū othe arīa marī igweta na andū othe a mabūrūri ma Mūthamaki Ahasuerusu. **17** Nīgūkorwo ūndū ūyū wīkitwo nī mūtumia wa mūthamaki nīūkūmenyeka nī andū-a-nja othe, na nī ūndū ūcio nīmarīmenagīrīria athuuri ao makoiga atīrī, ‘Mūthamaki Ahasuerusu araathanire Vashiti mūtumia wa mūthamaki arehwo mbere yake, no ndaigana gūthīi.’ **18** Ūmūthī-rī, andū-a-nja arīa marī igweta a Perisia na Media arīa maigūite ūndū ūyū wīkitwo nī mūtumia wa mūthamaki noguo nao marīkaga andū arīa marī igweta a mūthamaki. Kīnyararo na ngararī itigathira. **19** “Nī ūndū ūcio, mūthamaki angīona arī wega, nīarute watho wa ūthamaki na etikīre wandīkwo mawatho-inī ma Perisia na Media, marīa matagarūragwo, atī Vashiti ndarī hīndī ingī agooka mbere ya Mūthamaki Ahasuerusu. Naho handū ha Vashiti-rī, mūthamaki acarīe mūndū-wa-nja ūngī mwega kūmūkīra. **20** Rīrīa watho ūcio wa mūthamaki ūrīanīrīrwo kūndū guothe kūrīa mūthamaki aathanaga-rī, andū-a-nja othe nīmarītīiaga athuuri ao, kuuma ūrīa mūnini nginya ūrīa mūnene.” **21** Mūthamaki na andū ake arīa maarī igweta magīkenio nī mataaro macio, nī ūndū ūcio mūthamaki agīka o ta ūrīa Memukani oigīte. **22** Agītuma marīa kūndū guothe ūthamaki-inī ūcio, o būrūri na mwandīkire waguo na o rūrīrī na mwarīrie waruo, akīanīrīrithia na thīomi cia andū othe atī mūthuuri o wothē nīwe mwathi wa mūciī wake.

2 Thuutha ūcio rīrīa marakara ma Mūthamaki Ahasuerusu maahoorerire, akīrīrikana Vashiti na ūrīa eekīte, o na ūrīa aamūtūirīrie eekwo. **2** Hīndī iyo ndungata iria ciatungatagīra mūthamaki we mwene ikiuga atīrī, “Mūthamaki nīacarīrio airītu gathirange ethī na ciirorerwa. **3** Mūthamaki nīathuure anene mabūrūri-inī mothe marīa aathanaga marehe airītu acio othe ciirorerwa nyūmba-inī rīa itūūragwo nī andū-a-nja thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu giikaro kīrīa kīirīgīre gīa Shushani. Nao nīamenyagīrīrwo nī Hegai, ndungata rīa hakūre ya mūthamaki rīa yarūgamagīrīra andū-a-nja acio; ningī maheo indo cia gwīthakaria nacio. **4** Thuutha ūcio mūrītu ūrīa ūgaakenia mūthamaki nīagatuika mūtumia wa mūthamaki ithenya rīa Vashiti.” Mataaro macio magikienia mūthamaki, nake akīmarūmīrīra. **5** Na rīrī, thīinī wa nyūmba ya ūthamaki kūu giikaro kīrīa kīirīgīre gīa Shushani, nī kwarī na Mūyahudi wa mūhīrīga wa Benjamini wetagwo Moridekai mūrū wa Jairū, mūrū wa Shimei, mūrū wa Kishu, **6** nake aatahītuo kuuma Jerusalem nī Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, arī ūmwe na andū arīa maathanīrīrio na Jekonia, mūthamaki wa Juda. **7** Moridekai aarī na mwarī wa ithe mūnini wetagwo Hadasa, ūrīa aarerete tondū ndaarī na ithe kana nyina. Mūrītu ūcio, ūrīa ningī wetagwo Esiteri, aarī kīirorerwa mwīrī na ūthīu akīonwo, nake Moridekai akīmuoya

akimürera o ta mwarĩ thuuha wa ithe na nyina gũkua. **8** Rĩria watho ũcio wa mũthamaki wanĩrĩrwo-rĩ, airĩtu aingĩ nĩmarehirwo thĩĩni wa nyũmba ya ũthamaki kũu gũkaro kĩa kiirigire gĩa Shushani, na maamenyagĩrĩrwo nĩ Hegai. Esiteri o nake nĩatwarĩrwo kũu nyũmba iyo ya mũthamaki na akũhokerwo Hegai, ũria warũgamĩrĩre nyũmba rĩa yatũũragwo nĩ andũ-a-nja. **9** Mũĩrĩtu ũcio nĩamũkenirie na akiendeka nĩwe. O hĩndĩ iyo akĩmũhe indo cia gwiĩthakaria nacio o na akĩmũhe irio cia mwanya. Ningĩ akĩmũhe ndungata mũgwanja cia airĩtu, arĩa maathuũrĩrwo kũma nyũmba-inĩ ya mũthamaki na akĩmũthaamia marĩ hamwe na ndungata icio ciake cia airĩtu akĩmũtwaru handũ harĩa hega mũno kũu nyũmba-inĩ iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja. **10** Esiteri ndoimbũrite rũrĩrĩ rwake kana kĩhumo kĩa nyũmba yao, tondũ Moridekai nĩamũtaarĩte akamwĩra ndageke ũguo. **11** O mũthenya Moridekai nĩaceerangaga hau nja ya nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, nĩguo amenye ũria Esiteri aikaraga, na ũria aathiĩaga na mbere. **12** Mbere ya o mũĩrĩtu kũgĩa na mweke wa gũthĩĩ kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu, aaniinaga mĩeri ikũmi na tĩrĩ ya gwiĩthakaria rĩa yaathanĩrwo iĩkaragwo nĩ airĩtu acio, itandatũ ya kwĩhaka maguta ma manemane, na itandatũ ya kwĩhaka maguta manungi wega na indo ingĩ cia kwĩhaka. **13** O mũĩrĩtu aarĩ athĩ harĩ mũthamaki ta ũũ: Nĩaheagwo kindũ kĩa gĩothe angĩendire gwĩkuuĩra kũma nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja gĩa gũthĩĩ nakio nyũmba-inĩ ya mũthamaki. **14** Hwaĩ-inĩ aathiĩaga agatoonyu kuo, na rũciĩnĩ agacooka mwena ũngĩ wa nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, nakuo kũu akamenyagĩrĩrwo nĩ Shaashagazu, ndungata rĩa yarĩ hakũre ya mũthamaki, rĩa yehokeirwo thuriya cia mũthamaki. Ndangĩacookire rĩngĩ kũrĩ mũthamaki tiga o mũthamaki akenirio nĩwe amũtũmanĩre na rĩĩtwa rĩake. **15** Ihinda rĩa Esiteri rĩakinya (mũĩrĩtu ũria Moridekai aarerete taarĩ mwarĩ, ũria warĩ mwarĩ wa ithe mũkũrũ Abihaili) rĩa gũthĩĩ kũrĩ mũthamaki, ndaigana gwĩtia kindũ o naki, tiga o kĩa Hegai ndungata iyo yarĩ hakũre ya mũthamaki, mũruri wa nyũmba iyo yatũũragwo nĩ andũ-a-nja, aamwĩrĩre akuue. Nake Esiteri nĩetikĩrĩkaga nĩ mĩndũ o wotho wamuonaga. **16** Nake Esiteri agĩtwarwo kũrĩ Mũthamaki Ahasuerusu kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki mweri-inĩ wa ikũmi, mweri wa Tebethu, mwaka-inĩ wa mũgwanja wa wathani wake. **17** Na rĩrĩ, mũthamaki nĩaguucĩrĩrwo nĩ Esiteri gũkĩra andũ-a-nja acio angĩ othe, nake agĩtũkĩrĩka nĩwe gũkĩra airĩtu acio angĩ gathirange othe. Nĩ ũndũ ũcio akĩoya tanji ya ũnene, akĩmwiĩka mĩtwe, akĩmũtũa mĩtumia wa mũthamaki ithenya rĩa Vashiti. **18** Nake mũthamaki akĩrugithia iruga inene mũno, iruga rĩa Esiteri, agĩta andũ ake othe arĩa maarĩ igweta na anene. Mabũrũri-inĩ mothe mũthamaki akĩanĩrĩra thigũkũ na akiheana iheo kũringana na ũtaana wa ũthamaki. **19** Rĩria airĩtu acio gathirange moonganirio ihinda rĩa keerĩ, Moridekai aikarĩte hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki. **20** No Esiteri ndoimbũrite kĩhumo kĩa nyũmba yao kana kĩa rũrĩrĩ rwake, o ta ũria Moridekai aamũtaarĩte, nĩgũkorwo aathiire na mbere kũrũmĩrĩra mataaro ma Moridekai o ta ũria ekaga rĩria aareragwo nĩwe. **21** Ihinda rĩu Moridekai aikaraga

kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki, Bigithana na Tereshu, anene eerĩ arĩa meehokeirwo kũrũgamĩrĩra kĩhingo kĩa nyũmba ya mũthamaki, nĩmarakarire, na makĩgia na ndundu ya kũũraga Mũthamaki Ahasuerusu. **22** Nowe Moridekai akĩmenya ũhoru wa ndundu iyo na akĩra Esiteri, mĩtumia ũcio wa mũthamaki, nake Esiteri akĩra mũthamaki ũhoru ũcio, na akiuga nĩ Moridekai ũmwĩrite. **23** Na rĩria ũhoru ũcio watũĩrurio na ũkioneka atĩ warĩ wa ma, anene acio eerĩ magĩcuurio mũtĩ igũrũ. ũhoru ũcio wotho nĩwandĩkĩrwo hau mbere ya mũthamaki ibuku-inĩ rĩa maũndũ marĩa meekĩkĩte ihinda rĩu.

3 Thuuha wa maũndũ macio, Mũthamaki Ahasuerusu nĩatũũgĩrĩrie Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũria Mũagagi, akĩmũnenehia na akĩmũhe gĩtĩio gĩakĩrĩte kĩa andũ arĩa angĩ othe maarĩ igweta. **2** Anene othe a mũthamaki arĩa maarĩ hau kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki nĩmaturagia maru na makainamĩrĩra, magatĩia Hamani, nĩ ũndũ mũthamaki nĩathanĩte gwĩkagwo ũguo nĩ ũndũ wake. No Moridekai ndaigana gĩturia maru kana kũmũnamĩrĩra amũtĩte. **3** Hĩndĩ iyo anene a mũthamaki arĩa maarĩ kĩhingo-inĩ kĩa mũciĩ wa mũthamaki makĩũria Moridekai atĩrĩ, “Ũregete gwathĩkĩra watho wa mũthamaki nĩkĩ?” **4** O mũthenya nĩmamwaragĩria no akĩrega kũmaigua. Nĩ ũndũ ũcio makihe Hamani ũhoru ũcio nĩgeetha mone kana mũtũgo ũcio wa Moridekai no ũkĩrĩrĩrio, nĩgũkorwo nĩameerĩte atĩ we aarĩ Mũyahudi. **5** Rĩria Hamani onire atĩ Moridekai ndangĩmũturĩria maru kana amũtĩte, akĩngĩ ũrĩka mũno. **6** No aarĩkia kũmenya rũrĩrĩ rwa andũ a Moridekai rwarĩ rũrĩkũ, akĩona kũũragithia Moridekai arĩ o wiki tĩ kũiganu. Handũ ha ũguo, Hamani agĩcaria njĩra ya kũniinithia rũrĩrĩ ruothe rwa andũ a Moridekai, na nĩo Ayahudi, arĩa maarĩ mabũrũri-inĩ mothe marĩa maathagwo nĩ Mũthamaki Ahasuerusu. **7** Mwaka-inĩ wa ikũmi na tĩrĩ wa Mũthamaki Ahasuerusu, mweri wa mbere, mweri wa Nisani, magĩcuuka purĩ (ũguo nĩ ta kuuga gũcuuka mĩtĩ) mbere ya Hamani nĩguo mathuure mũthenya na mweri. Naguo mũtĩ ũkĩgwĩra mweri wa ikũmi na tĩrĩ, nĩguo mweri wa Adari. **8** Hamani agĩcocoa akĩra Mũthamaki Ahasuerusu atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũhurunjũkĩire ndũrĩrĩ-inĩ cia mabũrũri mothe marĩa ũthamakagĩra, rũria mĩtũgo yao itahaanane na ya andũ arĩa angĩ othe, na andũ a rũrĩrĩ rũu matiathĩkagĩra mawatho ma mũthamaki; nĩ ũndũ ũcio hatĩrĩ bata wa mũthamaki kũmakĩrĩrĩra. **9** Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, no kũrutwato watho wa kũmaniniithia, na nĩ nĩngũga taranda 10,000 cia betha thĩĩni wa kĩgĩina kĩa ũthamaki cia kũrĩha andũ arĩa mekũruta wĩra ũcio.” **10** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩruta gĩcũhĩ kĩa mũhũĩrĩ wake kũma kĩa-inĩ gĩake, agĩkĩnengeru Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũria Mũagagi, ũcio thũ ya Ayahudi. **11** Mũthamaki akĩra Hamani atĩrĩ, “Ikara na mbeca icio ciaku, na wĩke na andũ acio o ũria ũkwenda.” **12** Na rĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na itatũ wa mweri wa mbere, aandiki-marĩa a mũthamaki magĩtũto. Makĩandĩka ũria wotho Hamani aathanĩte, na mwandĩkĩre wa o bũrũrĩ, na rũthĩomi rwa o rũrĩrĩ, makĩandĩkĩra anene a mũthamaki, na abarũthi a mabũrũri a kũndũ na kũndũ, na andũ

aria maarĩ igweta a ndũrĩrĩ mwanya. Marũa macio maandikirwo na rĩitwa rĩa Mũthamaki Ahasuerusu he mwene, na magĩkĩrwo mũhũiri wa gĩcũhĩ giake mwene. **13** Marũa macio maatwarirwo mabũrũri-inĩ mothe ma mũthamaki nĩ andũ aria maakuuaga marũa, namo maaheanite watho wa kwananga, na kũũraga, na kũhukia Ayahudi othe, andũ ethĩ na aria akũrũ, na andũ-a-nja na twana tũnini, maniinwo mũthenya o ro ũmwe, arĩ guo mũthenya wa ikũmi na itatũ, mweri wa ikũmi na rĩrĩ, mweri wa Adari, na matahe indo ciao. **14** Kobi imwe ya marũa macio ma watho ũcio yarĩ itũmwo rĩrĩ watho wa kũrũmĩrĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na ũmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩgeetha mehaarĩrie nĩ undũ wa mũthenya ũcio. **15** Nĩ undũ wa ũria watho wa mũthamaki warĩ wa na ihenya, atwari a marũa makiumagara o narua tondũ watho ũcio waheanirwo kuuma thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gũikaro kĩa kĩaĩrĩ kĩrigĩre gĩa Shushani. Mũthamaki na Hamani magĩkara thĩ kũnyua, no itũũra rĩu inene rĩa Shushani rikigagaya mũno.

4 Rĩrĩa Moridekai aamenyire ũria wothe gwekĩtwo, agĩtemburanga nguo ciake, akĩthumba nguo ya ikũnia na akĩthurĩria mũhu, agĩthĩĩ, agĩtuĩkanĩria itũũra akĩrĩraga anĩrĩire mũno, na arĩ na ruo. **2** Aathiire o nginya kĩhingo-inĩ kĩa mũcĩĩ wa mũthamaki, tondũ gũtirĩ mũndũ wetĩkagĩrio gũtoonya kũu thĩĩnĩ ehumbite nguo ya ikũnia. **3** Thĩĩnĩ wa mabũrũri mothe kũria marũa na watho wa mũthamaki wakinyaga kwagĩaga na gũcakaya kũnene, na kwĩhinga kũria irio, na kũria na kũgirika kũnene kũrĩ Ayahudi. Aingĩ ao magĩkoma thĩ mehubite nguo cia ikũnia na mehurĩire mũhu. **4** Hindĩ rĩa ndungata cia Esiteri cia airĩtu na arũme iria ciarĩ hakũre ciokire ikĩmũhe ũhoro ũkonĩ Moridekai, Esiteri niathĩĩnkire mũno. Akĩmũneanĩra nguo ehumbe arute iyo ya ikũnia, no Moridekai akĩrega gũcioya. **5** Nake Esiteri agĩtũmanĩra Hathaka, ũmwe wa ndungata iria ciarĩ hakũre cia mũthamaki, ũria waheetwo wĩra wa kũmũtungatĩra, akĩmwatha athĩĩ akamenye nĩ undũ ũrĩkũ ũcio wathĩĩnagia Moridekai, na gĩtũmi kĩaguo. **6** Nĩ undũ ũcio Hathaka akiumagara, agĩthĩĩ kũrĩ Moridekai kĩaaro-inĩ gĩa itũũra rĩu inene hau mbere ya kĩhingo kĩa mũcĩĩ wa mũthamaki. **7** Nake Moridekai akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe maamũkorete, hamwe na mũigana wa mbeeca iria ciothe Hamani eeranĩire kũrĩha cigwo kĩgĩĩna-inĩ kĩa mũthamaki nĩguo Ayahudi maniinwo biũ. **8** Nĩngĩ akĩmũnengera kobi ya marũa ma watho ũcio wa kũniinwo kwao, rĩa yandĩkitwo na ikahunjanĩrio kũu Shushani, akamĩonie Esiteri na amũtaarĩrie ũhoro wayo, na akĩmwĩra aringĩrĩrie Esiteri athĩĩ kũrĩ mũthamaki, akamũthaithe maigũirwo tha, na aarĩrĩrie andũ ake harĩ mũthamaki. **9** Nake Hathaka agĩcokoka, na akĩmenyithia Esiteri ũria Moridekai oĩgĩte. **10** Nake Esiteri akĩmũtaarĩria ũria ekwĩra Moridekai, akĩmwĩra atĩrĩ, **11** “Anene othe a mũthamaki, o na andũ othe a mabũrũri marĩa mũthamaki aathanaga nĩmooĩ atĩ mũndũ mũrũme kana mũndũ-wa-nja o wothe ũria ũngĩtoonya harĩ mũthamaki hau nja ya na thĩĩnĩ atetĩtwo, mũthamaki arĩ o watho ũmwe: naguo nĩ atĩ mũndũ ũcio ooragwo. Kĩgirĩrĩria kĩa

ũndũ kũũragwo no mũthamaki amũtambũrũkĩrie rũthanju rwake rwa ũthamaki rwa thahabu. No rĩrĩ, rĩu matukũ mĩrongo itatũ nĩmathirite kuuma rĩa ndetĩtwo thĩĩ kũrĩ mũthamaki.” **12** Rĩrĩa ciugo cia Esiteri cieriwo Moridekai, **13** agĩtũmana macookio mamwĩre atĩrĩ, “Ndũgeciirie atĩ tondũ ũrĩ thĩĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki atĩ wee nowe wiki ũkaahonoka, nao Ayahudi othe maniiinwo. **14** Nĩgũkorwo ũngĩaga kwaria ihinda ta rĩrĩ, kihonia na kũhonokio kwa Ayahudi nĩkoima handũ hangĩ, no wee na nyũmba ya thoguo no mũkaaniinwo. Nĩngĩ-rĩ, nũũ ũũĩ kana wokire ũthamaki-inĩ nĩ undũ wa ihinda ta rĩrĩ?” **15** Nake Esiteri akĩmeera macookerie Moridekai ũhoro, mamwĩre atĩrĩ, **16** “Thĩĩ ũcokanĩrĩrie Ayahudi othe aria maikaraga Shushani, na mwĩhinge kũria irio nĩ undũ wakwa. Mũtikaarĩre kana mũnyue kahinda ka mũthenya itatũ, ũtukũ na mũthenya. Nĩ na ndungata ciakwa cia airĩtu nĩtũkwĩhinga kũria irio hamwe na inyũ. Twarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, nĩngathĩĩ kũrĩ mũthamaki, o na akorwo tiguo watho ugĩte. Ingĩkua-rĩ, ndĩgĩkue.” **17** Nĩ undũ ũcio Moridekai agĩthĩĩ na agĩka ũria wothe Esiteri aamũtaarĩte.

5 Mũthenya wa gatatũ wakinya-rĩ, Esiteri akĩhumba nguo ciake cia ũthamaki na akĩrũgama nja ya na thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki, mbere ya nyũmba nene ya mũthamaki. Nake mũthamaki aikarĩire gĩtĩ giake kĩa ũnene nyũmba-inĩ iyo nene, ang'etheire itoonyero rĩayo. **2** Rĩrĩa onire Esiteri, mũtumia wa mũthamaki arũngĩĩ hau nja, akĩũkenera na akĩmũtambũrũkĩria rũthanju rwake rwa ũnene rwa thahabu rũria aanyĩĩte. Nĩ undũ ũcio Esiteri agĩkuhĩrĩria, akĩhutia mũthia waruo. **3** Nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Esiteri, mũtumia ũyũ mũthamaki, ũbatairio nĩ kĩ? Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? O na wahooya ũheo nuthu ya kũria guothe thamakaga, nĩũkũheo.” **4** Esiteri akĩmũcokokia akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩire, nĩetĩkire moke marĩ na Hamani ũmũthĩ iruga-inĩ rĩria ngũrugithĩirie.” **5** Mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Gĩrai Hamani o rĩu, nĩgeetha twike o ũguo Esiteri orĩte.” Nĩ undũ ũcio mũthamaki marĩ na Hamani magĩthĩĩ iruga-inĩ rĩria Esiteri aahaarĩrie. **6** Na rĩria maanyuuaga ndibei-rĩ, mũthamaki akĩũria Esiteri o ro rĩngĩ atĩrĩ, “Ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩũkũhingĩrio. Na nĩ kĩĩ ũrooria ũheo? O na wahooya ũheo nuthu ya kũria guothe thamakaga-rĩ, nĩũkũheo.” **7** Esiteri agĩcokokia atĩrĩ, “Undũ ũria ndĩrooria, o na ihooya rĩakwa nĩ rĩrĩrĩ: **8** Kũngĩkorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩ mũthamaki, na akorwo mũthamaki no etĩkire ihooya rĩakwa na aahingĩrie ũria ndĩrooria-rĩ, mũthamaki na Hamani nĩmagooka rũciũ iruga-inĩ rĩria ngaamarugithĩria. Hindĩ iyo nĩguo ngaacookia kũria kĩa mũthamaki.” **9** Mũthenya ũcio Hamani nĩoimire kũu akenete na agacanjamũka ngoro. No hindĩ rĩa onire Moridekai hau kĩhingo-inĩ kĩa mũcĩĩ wa mũthamaki na akĩona atĩ ndaramũrũgamĩra kana akamwĩtigĩra, akĩng'ũrika mũno nĩ undũ wa Moridekai. **10** No rĩrĩ, Hamani nĩerigĩrĩrie gwĩka undũ, na akĩĩnũka mũcĩĩ. Hamani agĩta arata ake hamwe na mũtumia wake, Zereshu, **11** akĩmarahĩra ũhoro wa ũtonga wake mũngĩ, na arĩũ ake aingĩ, na njĩra ciothe iria mũthamaki aamũtĩte nacio, na ũria aamũtũũgĩrĩte gũkĩra andũ

ariā angī maarī igweta na anene. **12** Hamani agithiī na mbere kuuga atirī, “O na to ūguo wiki, niī no niī nyiki Esiteri mūtumia wa mūthamaki egwītite tūthiī na mūthamaki iruga-inī rīria ekūrughithiē. Na nīanjītite tūthiī na mūthamaki rūciū. **13** No maūndū macio mothe, matiratūma njiganire rīria rīothe ndirona Moridekai, Mūyahudi ūcio, aikarīte kihingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki.” **14** Zereshu mūtumia wake marī na arata ake othe makīmīra atirī, “Thondekithia mūti wa gūcuuria mūndū wa buti mīrongo mūgwanja na ithano kūraiha na igūrū, na rūciū rūciinī ūrooke ūrie mūthamaki etikīre Moridekai acuurio hau mūti-igūrū. Ūcooke ūthiī mūrī na mūthamaki iruga-inī ūrī mūkenu.” Rīciirira rīrī nīriakenirie Hamani, nake agīthondekithia mūti ūcio.

6 Na rīrī, ūtukū ūcio mūthamaki akīūrwo nī toro; nī ūndū ūcio agīathana areherwo ibuku rīria rīandikītwo maūndū ma matukū ma tene, maandīko marīa ma wathani wake, rīrehwo athomerwo. **2** Hakioneka handikītwo thīinī warīo atī Moridekai nīwe woimbūrīte Bigithana na Tereshu, anene eerī a mūthamaki ariā marangagīra kihingo, o acio maacīrīre kūūruga Mūthamaki Ahasuerusu. **3** Mūthamaki akīūrīa atirī, “Nī ūndū ūrīkū Moridekai aatīūrwo nago na nī ūnene ūrīkū aaheirwo nī ūndū wa ūndū ūcio?” Ndongata ciake ikīmūcookeria atirī, “Hatirī ūndū o na ūmwe eekirwo.” **4** Mūthamaki akīūrīa atirī, “Nū ūrī hau nja?” Hamani aakorirwo no hīndī aatoonya nja ya nyūmba ya mūthamaki nīguo aarie na mūthamaki ūhorō wa gūcuuria Moridekai mūti-igūrū ūria aathondekithiē nī ūndū wake. **5** Ndongata ciake ikīmūcookeria atirī, “Nī Hamani ūrūgamīte nja.” Mūthamaki agīathana atirī, “Mwīrei atoonye.” **6** Rīria Hamani aaingīrīre, mūthamaki akīmūria atirī, “Nī ūndū ūrīkū ūngīkwo mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia?” Hīndī iyo Hamani akīyūrīa na ngoro atirī, “Nū ūngī mūthamaki angīenda gūtīithia tīga nī?” **7** Nī ūndū ūcio agīcookeria mūthamaki atirī, “Mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia-rī, **8** nī wega wathane atī nguo ūria ndaaya ya ūthamaki ūria wee mūthamaki wanekīra īrehwo, ningī mbarathi ūria yanakuua mūthamaki ūria ūkīrītwo tanji ya ūthamaki mūtwe īrehwo. **9** Ningī wītīkīre nguo iyo ndaaya, na mbarathi iyo, cīihokerwo mūndū ūmwe mūtīku mūno wa anene a mūthamaki. Wītīkīre ahumbe mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia nguo iyo, na amūtongorie athiī akuūtītwo nī mbarathi iyo kū ūrīa-inī cia itūūra rīu inene, nake mūndū ūcio athiī akīanagīrīa ari mbere yake atirī, “Ū ū nīguo gwīkagwo mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia.” **10** Mūthamaki agīatha Hamani, akīmīra atirī, “Thiī narua, woe nguo iyo na mbarathi iyo, na wīke Moridekai ūcio Mūyahudi o ūguo woiga, o ūcio ūkaraga hau kihingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki. Ndūgatīrīre ūndū o na ūmwe wa maūndū macio mothe wagaathīrīa mekwo.” **11** Nī ūndū ūcio Hamani akīoya nguo iyo na mbarathi iyo. Akīhumba Moridekai nguo, na akīmūtongoria ahaicīte mbarathi njīra-inī cia itūūra rīu inene, akīanagīrīa mbere yake atirī, “Ū ū nīguo gwīkagwo mūndū ūria mūthamaki angīenda gūtīithia!” **12** Thuutha ūcio-rī, Moridekai

agīcooka kihingo-inī kīa mūciī wa mūthamaki. No Hamani akīguthūka gwake mūciī aiyūrītwo nī kīeha, **13** akīūra Zereshu mūtumia wake na arata ake othe maūndū marīa mothe maamūkorete. Andū ariā maamūtaaraga, o na Zereshu mūtumia wake, makīmīra atirī, “Angīkorwo Moridekai ūcio wambīrīria gūgūtōoria nī wa kihumo kīa Ayahudi-rī, ndūngīmīwītīria, na ti-itherū nūgūthīra!” **14** Ihinda o ro rīu maaragia nake, ndungata iria ciarī hakūre cia mūthamaki igikīrya, na igītware Hamani na ihenya iruga-inī rīria Esiteri aamarugithīrie.

7 Nī ūndū ūcio mūthamaki na Hamani magīthiī kūrianīra na Esiteri, mūtumia wa mūthamaki, **2** rīria maanyuuga ndibei mūthenya ūcio wa keerī, mūthamaki akīūrīa Esiteri o rīngī atirī, “Esiteri, mūtumia wa mūthamaki, ihooya rīaku nī rīrīkū? Nīūkūhingīrio. Na nī kī ūrooria ūheo? O na wahooya nuthu ya kūria guothe thamakaga, nīūkūheo.” **3** Nake Esiteri mūtumia wa mūthamaki akīmūcookeria atirī, “Ingīkorwo nīnjītīkīrīkīte nīwe, wee mūthamaki, na mūthamaki angīona kwagīrīre-rī, ndahooya ndekwo ndūre muoyo, rīu nīrīo ihooya rīakwa. Ningī ndahooya atī andū akwa marekwo matūre muoyo. **4** Nī ūndū nī andū akwa nītwendetio tūniinwo, na tūuragwo na tūhukio. Atīrīrī, korwo no kwendio twendetio tūgatuīke ngombo cia arūme, na cia andū-a-nja, nī nīngīrakīrīre tondū thīna ta ūcio ti mūiganu wa gūtīithia mūthamaki.” **5** Mūthamaki Ahasuerusu akīūrīa Esiteri mūtumia wa mūthamaki atirī, “Mūndū ūria ūngīgeria gwīka ūndū ta ūcio-rī, nū hihī? Ari ha?” **6** Esiteri akiuga atirī, “Mūtūthūri na thū itū nī Hamani ūyū mwaganu.” Hamani akīnyītītwo nī kīmako kīnene ari hau mbere ya mūthamaki o na mūtumia wake. **7** Nake mūthamaki agīkūria arakarīte mūno, agītiga kūnyua ndibei yake, agīthiī nakūu mūgūnda-inī ūcio wa nyūmba ya ūthamaki. Nake Hamani amenya atī mūthamaki nīarīkītīe gūtua ciira wake, agītīgwo na thuutha ethaitanīrīre harī Esiteri mūtumia wa mūthamaki nīguo ndakooragwo. **8** Na rīria mūthamaki aacookaga nyūmba ya iruga kuuma mūgūnda-inī ūcio wa nyūmba ya ūthamaki, Hamani nake noguo aakorirwo akīgūtīithia gītī-inī harīa Esiteri aakīrīte. Nake mūthamaki akīgūthūka, akīūrīa atirī, “Kai angīnyīta mūtumia wa mūthamaki na hīnya o na tūrī nake gūkū nyūmba?” Mūthamaki akīrīkia kuuga ūguo, makīhumbīra Hamani ūthiū. **9** Nake Haribona, ndungata īmwe ya iria hakūre, ariā maatungatagīra mūthamaki, akiuga atirī, “Mūtī wa gūcuuria andū wa buti mīrongo mūgwanja na ithano kūraiha na igūrū ūrūgamītīo nyūmba-inī ya Hamani. Araūthondekithiē nī ūndū wa Moridekai, ūria warīrie ndeto cia gūtēithia mūthamaki.” Mūthamaki akiuga atirī, “Mūcuurīe mūtī-inī ūcio!” **10** Nī ūndū ūcio magīcuuria Hamani mūtī-inī ūcio aathondekithiē nī ūndū wa Moridekai. Hīndī iyo mūthamaki agīthirwo nī marakara.

8 Mūthenya o ro ūcio, Mūthamaki Ahasuerusu akīhe mūtumia wake Esiteri indo cia Hamani, ūcio thū ya Ayahudi. Nake Moridekai agīka mbere ya mūthamaki, nī ūndū Esiteri nīoigite ūria maatarainie. **2** Mūthamaki akīrūta gīcūhī kīa mūhūri wake kīria aatunyīte

Hamani, na agĩthe Moridekai. Nake Esiteri agĩtua Moridekai mūrũgamĩrĩri wa indo cia Hamani. **3** Esiteri agithaitha mũthamaki o rĩngĩ, akũũithagia magũrũ-inĩ make akĩrĩraga. Akĩmũhooya aniine mũbango ũcio mũũru wa Hamani ũcio Mũagagi, ũrĩa aaciĩrĩre wa gũũkĩrĩra Ayahudi. **4** Hindĩ iyo mũthamaki agitambũrũkĩria Esiteri rũthanju rwa thahabu rwa ũthamaki, nake Esiteri agĩũkĩra akĩrũgama mbere yake. **5** Akũĩra mũthamaki atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre, na ngorwo nĩnjĩtikĩrĩkĩte nĩwe na one ũndũ ũcio nĩguo wagĩrĩre nĩ gwĩkwo, na akorwo nĩ akenetio nĩ nĩ-rĩ, nĩetikĩre kwandĩkithia watho wa kũgarũra marũa marĩa maatũmĩtuo nĩ Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũcio Mũagagi, ũrĩa aaciĩrĩre na akĩandĩkithia nĩguo aniinithie Ayahudi mabũrũri-inĩ marĩa mothe mũthamaki athamakaga. **6** Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkĩrĩrĩria ngĩonaga ngero rĩa ikũgerwo andũ akwa? Ingĩhota atĩa gũkĩrĩrĩria kuona andũ a nyũmba yakwa makĩniinwo?” **7** Mũthamaki Ahasuerusu agĩcookeria Esiteri mĩtumia wa mũthamaki na Moridekai ũrĩa Mũyahudi atĩrĩ, “Nĩ ũndũ Hamani nĩaciĩrĩre kũũragithia Ayahudi, indo ciake nĩndĩciheete Esiteri, na nĩ mamũcuurĩtie mĩtũ-igũrũ. **8** Na rĩrĩ, andĩkithia uuge ũngĩ na rĩtwa rĩa mũthamaki wa gũteithia Ayahudi ta ũrĩa mũkuona kwagĩrĩre, na mũhũure marũa macio mũhũũri na gĩcũhi kĩa mũthamaki, nĩ ũndũ gũtĩrĩ marĩa mandĩkitwo na rĩtwa rĩa mũthamaki na makahũũrwo mũhũũri wa gĩcũhi giake mangĩgarũrwo.” **9** O rĩmwe aandiki-marũa a ũthamaki magĩtuo, mũthenya wa mĩrongo rĩrĩ na ithatũ, mweri-inĩ wa gatatũ, mweri wa Sivani. Makiandĩka watho wothe wa Moridekai kũrĩ Ayahudi na anene a mũthamaki, na abarũthi, na andũ arĩa maarĩ igweta a mabũrũri 127 matambũrũkĩte kuuma bũrũri wa Ahĩndĩ nginya bũrũri wa Kushi. Mawatho macio maandĩkirwo na mwandĩkĩre wa o bũrũri na rũthiomĩ rwa a andũ, o na kũrĩ Ayahudi na mwandĩkĩre na rũthiomĩ rwao. **10** Moridekai nĩandĩkithirie marũa na rĩtwa rĩa Mũthamaki Ahasuerusu, makĩhũũrwo mũhũũri wa gĩcũhi kĩa mũthamaki, na akĩmatũma na andũ arĩa maathĩiaga mahaicĩte mbarathi, o arĩa maahaicaga mbarathi irĩa ciarĩ ihenya, nacio ciaciariĩtuo nĩ mbarathi cia mũthamaki. **11** Itua rĩu rĩa mũthamaki rĩgĩtikĩria Ayahudi a matũũra mothe marĩa manene kĩhoo to gĩa kũngana megĩtĩre; maniĩne, na moorage, na mahukie mbũtũ o ciothe cia rũruka o ruothe kana bũrũri ũrĩa ũngĩmatharĩkĩra, o hamwe na andũ-a-nja na ciana ciao; na matahe indo cia thũ ciao. **12** Mũthenya ũrĩa wamũrĩrwo wa Ayahudi gwĩka ũguo mabũrũri-inĩ mothe ma Mũthamaki Ahasuerusu warĩ mũthenya wa ikũmi na itatũ mweri wa ikũmi na rĩrĩ, naguo nĩ mweri wa Adari. **13** Kobi ya marũa macio ma itua rĩu yarĩ iheanwo rĩrĩ watho wa kũrũmĩrĩrwo mabũrũri-inĩ mothe, na itua rĩu rĩmenyithio andũ a ndũrĩrĩ ciothe, nĩguo Ayahudi mehaarĩrie mũthenya ũcio merĩhĩrie harĩ thũ ciao. **14** Atwari acio a marũa, mahaicĩte mbarathi cia mũthamaki, magĩthĩrĩ na ihenya nĩkũhĩkwo nĩ watho wa mũthamaki. Narĩo itua rĩu nĩraheanĩrwo kũu nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani. **15** Moridekai oimire mbere ya mũthamaki ekĩrite nguo cia ũthamaki cia

rangi wa bururu na rangi mwerũ, na arĩ na tanji nene ya thahabu mĩtwe, na akehumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi ya gatani rĩa njega. Nao andũ a itũũra rĩa Shushani magĩkũngũũra itua rĩu marĩ na gĩkeno. **16** Kũrĩ Ayahudi rĩu rĩarĩ ihinda rĩa gũkena, na kũigua wega na gũcanjamũka o na gũtĩka. **17** Thĩĩnĩ wa bũrũri o wothe o na thĩĩnĩ wa itũũra inene o rĩothe, kũrĩa guothe itua rĩu rĩa mũthamaki rĩatwarĩrwo, Ayahudi nĩmagĩire na gĩkeno na magĩcanjamũka, makĩruga maruga magĩkũngũũra. Na andũ aingĩ a ndũrĩrĩ ingĩ makĩgarũra magĩtũua Ayahudi tondũ nĩmanyĩitĩtuo nĩ guoya wa gwĩtigĩra Ayahudi.

9 Kũrĩ mũthenya wa ikũmi na itatũ mweri wa ikũmi na rĩrĩ, nĩguo mweri wa Adari, nĩrĩo itua rĩrĩa rĩathanĩtuo nĩ mũthamaki, rĩarĩ rĩhingio. Mũthenya ũcio, thũ cia Ayahudi nĩcierĩgĩrĩre kũmahoota, no rĩrĩ, gũkĩgarũrũkana, nao Ayahudi makĩgĩa na hinya gũkĩra arĩa maamathũire. **2** Ayahudi nĩmecookanĩrĩrie matũũra-inĩ mao manene mabũrũri-inĩ mothe ma Mũthamaki Ahasuerusu, nĩgeetha matharĩkĩre acio mendaga kũmaniina. Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩahotire kũmeetĩria, nĩ ũndũ ndũrĩrĩ icio ingĩ ciothe nĩciametĩgĩrĩre. **3** Nao andũ othe arĩa maarĩ igweta a mabũrũri macio, na anene a mũthamaki, na abarũthi, na arĩa mateithagĩrĩria mũthamaki gwathana magĩteithia Ayahudi, nĩ ũndũ nĩmanyĩitĩtuo nĩ guoya wa gwĩtigĩra Moridekai. **4** Moridekai aarĩ mũndũ woikaine wega kũu nyũmba-inĩ ya ũthamaki; nayo ngumo yake ikĩhunja mabũrũri-inĩ macio mothe, nake agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya. **5** Ayahudi makĩhũũra thũ ciao ciothe na hĩũ cia njora, magĩciũraga magĩcĩniina, na magĩka thũ ciao, o icio ciamathũire, o ũrĩa wothe mangĩndire gũciika. **6** Nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani, Ayahudi nĩmooragire na makĩniina andũ magana matano. **7** Nĩngĩ nĩmooragire Parishandatha, na Dalifoni, na Asipatha, **8** na Poratha, na Adalia, na Aridatha, **9** na Parimashata, na Arisai, na Aridai, na Vaizatha, **10** na nĩo ariũ ikũmi a Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũrĩa warĩ thũ ya Ayahudi. No matiigana gũtaha indo ciao. **11** Mũigana wa andũ arĩa mooragĩrwo nyũmba-inĩ ya mũthamaki kũu Shushani nĩwakinyĩrĩro mũthamaki mũthenya o ro ũcio. **12** Nake mũthamaki akĩĩra Esiteri mĩtumia wa mũthamaki atĩrĩ, “Ayahudi nĩmoragĩte na makaniina andũ magana matano o na ariũ ikũmi a Hamani thĩĩnĩ wa nyũmba ya ũthamaki kũu gũikaro kĩrĩa kĩirĩgĩre gĩa Shushani. Hĩhi mekĩte atĩa mabũrũri-inĩ marĩa mangĩ ma mũthamaki? Atĩrĩrĩ, ihooya rĩaku nĩ rĩrĩkũ? Nĩkũhĩngĩrio. Na nĩ ũndũ ũrĩkũ ũrooria ũheo? O naguo ũndũ ũcio nĩũkũheo.” **13** Esiteri agĩcookia atĩrĩ, “Mũthamaki angĩona kwagĩrĩre-rĩ, itĩkĩria Ayahudi arĩa marĩ Shushani makaahĩngia itua rĩrĩrĩ o na rĩciũ, na ũreke ciimba cia ariũ ikũmi a Hamani igaacuurio mĩtũ-igũrũ.” **14** Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki agĩathana gwĩkwo ũguo. Itua rĩkĩhĩtũkio kũu Shushani, nao magĩcuuria ciimba cia ariũ acio ikũmi a Hamani mĩtũ-igũrũ. **15** Ayahudi arĩa maarĩ kũu Shushani magĩcookanĩrĩra hamwe mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa Adari, nao makĩũraga andũ magana matatũ kũu Shushani. No matiigana gũtaha indo ciao.

16 O mahinda macio-rĩ, Ayahudi ariã angĩ maatigaire mabũrũri-inĩ marĩa mũthamaki ũcio aathamakaga o nao makũngana hamwe nĩguo meegĩfire, na meeyũkĩrĩrie harĩ thũ ciao. Makĩũraga andũ ngĩri mĩrongo mũgwanja na ithano cia thũ ciao, o na matiigana gũtaha indo ciao. 17 Ũndũ ũcio wekĩkire kũrĩ mũthenya wa ikũmi na itatũ mweri-inĩ wa Adari, na kũrĩ mũthenya wa ikũmi na ĩna makĩhurũka, na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno. 18 Na rĩrĩ, Ayahudi ariã maarĩ Shushani, nĩmonganĩte mũthenya wa ikũmi na itatũ na wa ikũmi na ĩna, nagueo mũthenya wa ikũmi na ĩtano makĩhurũka na makĩũtua mũthenya wa ndĩa na wa gĩkeno. 19 Ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga Ayahudi ariã maatũũraga tũtũũra-inĩ marũmie mũthenya wa ikũmi na ĩna wa mweri wa Adari, ũrĩ mũthenya wa gĩkeno na wa ndĩa, na mũthenya wa kũheana iheo harĩ mũndũ na ũria ũngĩ. 20 Moridekai nĩandĩkire maũndũ macio, na agĩtũmĩra Ayahudi othe marũa kũndũ guothe mabũrũri-inĩ ma Mũthamaki Ahasuerusu, marĩa maarĩ gũkuhi na marĩa maarĩ kũraya, 21 nĩguo makũngũyagĩre mũthenya wa ikũmi na ĩna, na wa ikũmi na ĩtano wa mweri wa Adari o mwaka, 22 arĩ rĩo ihinda rĩria Ayahudi meeyũkĩrĩrie kũrĩ thũ ciao, o na arĩ guo mweri ũria kĩahe kĩa gĩatuĩkire gĩkeno, namo macakaya mao magĩtuĩka mũthenya wa gũkũngũiya. Aamandĩkĩre marũmagie mũthenya ĩyo ĩrĩ mũthenya ya ndĩa na ya gĩkeno, na ya kũheana iheo cia irio harĩ mũndũ na ũria ũngĩ, na ya kũhe athĩni iheo. 23 Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi magĩtũkĩra gũthĩĩ na mbere na gũkũngũira ũguo maambĩrĩrie, magekaga ũria Moridekai aamandĩkĩre. 24 Nĩgũkorwo Hamani mũrũ wa Hamedatha, ũria Mũagagi, o we thũ ya Ayahudi othe, nĩathugundĩte gũũkĩrĩra Ayahudi amaniĩne, na agĩcuuka puri (ũguo nĩ kuuga agĩcuuka mĩti) nĩguo monũhwo na manĩinwo. 25 No rĩria ũndũ ũcio wa hito wamenyekire nĩ mũthamaki, akĩruta watho mwandike wa kuuga atĩ ũũru ũcio Hamani aathugundĩre Ayahudi ũmũcookerere we mwene, o na atĩ we na ariũ ake macuurio mĩti-igũrũ. 26 (Nĩ ũndũ ũcio mũthenya ĩyo ĩgĩtuo Purimu kuumana na rĩitwa rĩu Puri.) Nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa maandĩkitwo marũa-inĩ macio, na nĩ ũndũ wa ũria meyoneire na nĩ ũndũ wa maũndũ marĩa maamakorire, 27 Ayahudi magĩtũua kũgĩe mũtugo wa kũrũmĩrĩrwo, nĩguo o ene, na njiaro ciao, na ariã othe mangĩtũũrĩa nao, marũmagie mũthenya ĩyo yeerĩ o mwaka mategũtũĩrĩria, na njĩra ĩria kwandĩkitwo, na mahinda marĩa maatũitwo. 28 Mũthenya ĩyo ĩtuĩke ya kũrĩrikanagwo na ĩmenyagĩrĩrwo nĩ njiarwa ciothe na nyũmba ciothe, na mabũrũri-inĩ mothe na matũũra-inĩ manene mothe. Na mũthenya ĩyo ya Purimu ndikanaage gũkũngũĩrwo nĩ Ayahudi, o na kana kĩrĩrikano kĩaio kĩahe njiaro-inĩ ciao. 29 Nĩ ũndũ ũcio Esiteri, mĩtũmia wa mũthamaki, mwarĩ wa Abihaili, marĩ na Moridekai ũria Mũyahudi, makĩandĩka marĩ na ũhoti wothe ũria maarĩ nagueo, nĩguo mekĩre marũa macio ma keerĩ meegĩĩ Purimu hinya. 30 Nake Moridekai agĩtũmĩra Ayahudi othe ariã maarĩ mabũrũri-inĩ 127 ma ũthamaki wa Ahasuerusu marũa, marĩ ciugo cia kũmecĩrĩa wega na kũmoomĩrĩria, 31 nĩgeetha marũmagie mũthenya ĩyo ya Purimu mahinda marĩa matũitwo, o ta ũria Moridekai ũria Mũyahudi marĩ na Esiteri, mĩtũmia

wa mũthamaki maamatũĩrĩre, na o ta ũria meetũĩrĩre o ene, hamwe na njiaro ciao, ũhoru wĩgĩĩ mahinda mao ma kwĩhinga kũria irio na gũcakaya. 32 Itua rĩu rĩa kũrũmĩrĩrwo rĩa Esiteri nĩrĩekĩre mawatho macio maakoniĩ Purimu hinya, nagueo watho ũcio ũkĩandĩkwo mabuku-inĩ ma kĩrĩrikano.

10 Na rĩrĩ, Mũthamaki Ahasuerusu nĩetagia igooti mabũrũri marĩa mothe aathanaga, o nginya icigĩrĩra ciakuo cia kũraya. 2 Ha ũhoru wa cĩko ciake cia hinya na ũhoti, hamwe na ũhoru wothe wa ũnene wa Moridekai, nginya harĩa mũthamaki aamũnenehetie-rĩ, githĩ ti mwandike mabuku-inĩ ma maũndũ ma athamaki a Media na Perisia? 3 Moridekai ũria Mũyahudi aarĩ wa keerĩ wathani-inĩ kuuma he Mũthamaki Ahasuerusu, na nĩetĩkĩrĩtwo nĩ Ayahudi ta mũnene wao, na agatĩka mũno kũrĩ Ayahudi ao aingi, tondũ aacaragĩria andũ ake maũndũ mega, na akaarĩrĩria kũgaacĩra kwa Ayahudi othe.

Ayubu

1 Būriri-inĩ wa Uzu nĩ kwarĩ mündũ watũire kuo wetagwo Ayubu. Mündũ ūcio ndaarĩ ūcuuke ningĩ aarĩ mündũ mūrūngĩrĩru; nĩetigĩrite Ngai na agatheemaga maĩndũ marĩa mooru. **2** Ayubu aarĩ na ariũ mūgwanja na airiũ atatu, **3** ningĩ nĩ aarĩ na ng'ondũ 7,000, na ngamĩra 3,000, na ndegwa cia kũigana kuohwo macooki 500, na ndigiri 500, na nĩ aarĩ na ndungata nyingĩ mũno. Niwe warĩ mündũ ūria mūnene mũno kũrĩ andũ ariũ angĩ othe a mwena wa Irathiro. **4** Ariũ ake nĩmagiaga na iruga o mündũ riita riake gwake mũciũ, na nĩmetaga aarĩ a nyina acio atatu nĩguo marĩanire na manyuuanire nao. **5** Na matukũ ma maruga maathira, Ayubu nĩamatũmanagira moke nĩguo amatherie. Nĩokagira rĩciinĩ tene akaruta igongona riũ njino nĩ ūndũ wa o ūmwe wao, tondu eeciiragia atĩrĩ, “No gũkorwo ciana ciakwa nĩcihĩtie ikaruma Ngai na ngoro.” Ūcio nĩguo warĩ mūtũgo wa Ayubu wa mahinda mothe. **6** Na rĩrĩ, mũthenya ūmwe araka nĩmathiire kũrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agithĩ hamwe nao. **7** Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?” Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ, o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.” **8** Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩũcũuranĩtie ūhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mündũ ūngĩ ūhaana take; ndarĩ ūcuuke na nĩ mūrūngĩrĩru, mündũ mwitigiri-Ngai na ūtheemaga maĩndũ marĩa mooru?” **9** Shaitani agĩcookia atĩrĩ, “Kaĩ Ayubu agĩtigagira Ngai o ro ūguo tũhũ? **10** Githĩ wee ndũmũirigĩre na ūkamũrigiĩcĩria hamwe na nyũmba yake, o hamwe na maĩndũ make mothe? Nĩũrathimĩte wĩra wa moko make, nĩ ūndũ ūcio ūhiũ wake na ndũũru ciake ciyũrite bũrĩri wothe. **11** No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ūhutie indo ciothe iria arĩ nacio, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũrũma o ūthiũ-inĩ waku.” **12** Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, indo ciothe iria arĩ nacio nĩndaciaga moko-inĩ maku, nowe mwene ndũkanamũhutie.” Nake Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova. **13** Na rĩrĩ, mũthenya ūmwe hĩndĩ irĩa ariũ na aarĩ a Ayubu maarĩaga na makanyua ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ūria mũkũrũ-rĩ, **14** mũkinyia-ũhoru agikora Ayubu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndegwa nĩkũrĩma ikũrĩmaga na mĩraũ, nacio ndigiri ikũrĩaga o hau hakuhi, **15** nao andũ a Sabea macitharĩkĩra na macitaha. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora, na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ūhoru!” **16** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ūngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Mwaki wa Ngai uumire na igĩrũ na wacina ng'ondũ o na ndungata waniina biũ; no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ūhoru!” **17** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru ūngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Akalidei meyũmba mbũtũ ithatũ, maatharĩkĩra ngamĩra ciaku na macitaha, maathĩĩ nacio. Ndungata nacio maciũraga na rũhiũ rwa njora; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ūhoru!” **18** O akĩaragia-rĩ, mũkinyia-ũhoru o ūngĩ agĩũka, akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ aku mekũrĩaga, makinyuuga ndibei kwa mũrũ wa nyina wao ūria mũkũrũ; **19** na rĩrĩ, o hĩndĩ iyo rũhuho rũnene rwahurutana ruumĩte

werũ-inĩ, na ruo rwahũũra nyũmba iyo koine ciayo inya, yamomoka, yamagwĩra maakua; na no nĩ nyiki ndahonoka, ndagĩũka gũkũrehere ūhoru!” **20** Nake Ayubu aigua-ũhoru ūcio, akĩrũgama, agĩtembũranga nguo yake ya igĩrũ, na akĩenjwo mĩtwe. Agĩcooka akĩgũithia thĩ, akĩhooya Ngai, **21** akiuga atĩrĩ: “Ndoimire nda ya maitũ ndĩ njaga, na ngoima thĩ ino ndĩ njaga. Nĩ Jehova waheanire, na nĩ Jehova wacookera: rĩitwa riũ Jehova rĩrogocwo.” **22** Thĩinĩ wa maĩndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia na ūndũ wa gũtũira Ngai mahitia.

2 Ningĩ nĩ kwarĩ mũthenya ūngĩ araka maathĩire kũrũgama mbere ya Jehova, na Shaitani o nake agithĩ hamwe nao kũrũgama mbere yake. **2** Nake Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Uuma kũ?” Nake Shaitani agĩcookeria Jehova atĩrĩ, “Nyuma kũriũnga thĩ o na gũcangacanga kuo kũndũ na kũndũ.” **3** Ningĩ Jehova akĩũria Shaitani atĩrĩ, “Nĩũcũuranĩtie ūhoru wa ndungata yakwa Ayubu? Ūkoona atĩ kũu thĩ gũtirĩ mündũ ūhaana take; ndarĩ ūcuuke na nĩ mūrūngĩrĩru, mündũ mwitigiri-Ngai na ūtheemaga maĩndũ marĩa mooru. Ningĩ no arũmitie wĩhokeyu wake, o na gũtũika nĩwaningĩrĩrie ndĩmwanange hatarĩ gĩtũmi.” **4** Nake Shaitani agĩcookeria Jehova, akiuga atĩrĩ, “Gĩkonde kĩrĩhagwo na gĩkonde! Mündũ no arute indo ciake ciothe nĩguo ahonokie muoyo wake. **5** No rĩrĩ, ta tambũrũkia guoko gwaku ūhutie mahĩndĩ na nyama cia mwĩrĩ wake, na ti-itherũ ndarĩ hĩndĩ ategũkũrũma o ūthiũ-inĩ waku.” **6** Nake Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “No wega, rĩu arĩ moko-inĩ maku; no ndũkahutie muoyo wake.” **7** Nĩ ūndũ ūcio Shaitani akiuma hau mbere ya Jehova, akĩnyamaria Ayubu na ironda ciarĩ na ruo mũno kuuma makinya ma magũrũ make nginya mĩtwe. **8** Nake Ayubu akĩoya gacere ka nyũngũ ethũage nako, agĩkara thĩ harĩa haitagwo mĩhu. **9** Nake mĩtumia wake akĩmũũria atĩrĩ, “Anga no ūrũmĩtie wĩhokeyu wake o na rĩu? Ruma Ngai wĩkũire!” **10** Nake Ayubu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ūraaria ta mündũ-wa-nja mũkũgu. Kaĩ turĩkamũkagira o maĩndũ mega kuuma kũrĩ Ngai, na tũtĩamũkire mathĩina?” Thĩinĩ wa maĩndũ macio mothe-rĩ, Ayubu ndaigana kwĩhia thĩinĩ wa mĩario yake. **11** Na rĩrĩ, hĩndĩ irĩa arata atatu a Ayubu, nĩo Elifazu ūria Mũtemaani, na Bilidadi ūria Mũshuhi, na Zofaru ūria Mũnaamathi, maaigũre mathĩina marĩa mothe maakorete Ayubu-rĩ, makĩgĩa giathi, makiuma o mündũ gwake na magĩcemanĩa nĩguo mathĩĩ makamũcakaiithie o makĩmũhooreragia. **12** Rĩria maamuonire marĩ o haraaya-rĩ, makĩrigwo niwe nĩ ūria aahaanaga; makĩambĩrĩria kũrĩra maanĩrĩre, na magĩtembũranga nguo ciao, o na makĩihurĩria rũkũngũ mĩtwe. **13** Ningĩ magĩcooka magĩkara thĩ hamwe nake matukũ mũgwanja, mũthenya na ūtũkũ, na gũtirĩ mündũ wamwaragĩria kiugo o na kimwe, nĩgũkorwo nĩmoonire atĩ kũnyamarika gwake kwarĩ kũnene mũno.

3 Thuutha wa matukũ macio, Ayubu agĩtũmũra kanua, akĩruma mũthenya ūria aaciarirwo. **2** Akiuga atĩrĩ: **3** “Mũthenya ūria nĩ ndaciarirwo ūroora, o na ūtũkũ ūcio kwerrirwo atĩrĩ, ‘Mũtumia nĩaciara mwana wa kahĩ!’ **4** Mũthenya ūcio-rĩ, ūrotũika o nduma; Ngai arĩ igĩrũ

aroaga kũũrũmbũiya; mũthenya ũcio ũroaga gũthererwo nĩ ũtheri. **5** Mũthenya ũcio ũroakĩnyĩitĩrwo nĩ nduma nene na kĩĩruu gĩa gĩkũũ; ũrohubĩrwo nĩ itĩ; nduma ĩrotooria ũtheri wagu. **6** Ũtũkũ ũcio-rĩ, ũronyĩitwo nĩ nduma ndumanu; ũroaga gũtaranĩrio na mũthenya ĩria ĩngĩ ya mwaka, o na kana ũtarwo harĩ mweri o na ũrikũ. **7** Ũtũkũ ũcio ũrothaata; o na gũtikanoigwo ngemi ũtũkũ ũcio. **8** Arĩa marumaga mũthenya maroruma mũthenya ũcio, o acio moĩ kwarahũu nyamũ ĩria ĩitagwo Leviathani. **9** Njata ciaguo cia rũciinĩ ĩrotũika nduma; ũroeterera ũtheri na wage kũwona, o na ũroaga kuona ruoro rũgitema, **10** nĩ ũndũ ndũigana kũhinga mĩrango ya nda ya maitũ, na ndũigana kũgĩrĩria maitũ makwa kuona thĩĩna. **11** “Ndaagire gũkua ngĩciarwo niki? Ndaagire gũkua ngiuma nda niki? **12** Ndaamũkĩrĩrwo maru-inĩ niki? Ndaamũkĩrĩrwo nyondo-inĩ atĩ nĩguo nyongithio niki? **13** Nĩgũkorwo rĩu ingĩkomete ndĩ na thayũ; rĩu ingĩrĩ toro hurũkĩte **14** hamwe na athamaki na aheani kĩĩra a gũkũ thĩ arĩa meeyakĩire kũndũ kũria kwanangĩku rĩngĩ, **15** o hamwe na aathani arĩa maarĩ na thahabu, o arĩa maiyũritie nyũmba ciao betha. **16** Nĩngĩ-rĩ, nĩ kĩĩ kiagĩrĩrie thikwo tĩĩri-inĩ ta kĩhuno o na kana ta gakenge karia gatoonire ũtheri wa rĩũa? **17** Kũu andũ arĩa aaganu nĩmatigĩte kũnyamarika, na kũu arĩa anogu nĩmahurũkĩte. **18** Kũu-rĩ, mĩgwate o nayo nĩkenagĩra kwaraha kwayo; nĩtigite kũigua kĩgũthũko kĩa nyabaara ya ngombo. **19** Andũ arĩa anini na arĩa anene othe marĩ kuo, nayo ngombo nĩĩrekereirio kuuma kũrĩ mũmĩathi. **20** “Nĩ kĩĩ gĩtũmaga andũ arĩa marĩ na mũnyamaro maheo ũtheri, naguo muoyo ũkaha arĩa marĩ na ruo rwa ngoro, **21** o acio meriragĩria gĩkũũ na gĩtingũka, o arĩa magĩcaragia gũkĩra kũndũ kĩa goro kĩa kĩithie, **22** acio maiyũragwo nĩ gĩkeno magakena maakinya mbĩrĩra? **23** Nĩ kĩĩ gĩtũmaga muoyo ũheo mũndũ ũũrite njĩra, o ũcio mũhĩngĩrĩrie nĩ Ngai? **24** Nĩ ũndũ handũ ha ndĩe irio, no kuumwo nyumagwo nĩ ngoro; nakuo gũcaaya gwakwa gũitĩkaga ta maaĩ. **25** Ũndũ ũria ndeetigagĩra nĩũngorete; ũndũ ũria wamakagia mũno nĩguo ũnginyĩrĩie. **26** Ndionaga thayũ, o na kana ngahoorera; ndionaga ũhurũko, no mũnyamaro.”

4 Nake Elifazu ũria Mũtemaani agĩcookia, akĩmũũria atĩrĩ: **2** “Mũndũ angĩgeria gũkũgwetera koigo kamwe-rĩ, hihĩ wamũkĩrĩria? No rĩrĩ, nũũ ũngĩhota kwĩgĩrĩria kwaria? **3** Ririkana ũria wanataara andũ aingĩ, na ũria wanekĩra moko marĩa maregeru hinya. **4** Ciugo ciaku cianatiĩrĩra arĩa manahĩngwo makenda kũgũa; nĩwe wanekĩra maru marĩa magondoku hinya. **5** No rĩu-rĩ, nĩũkoretwo nĩ thĩĩna, nawe ũkoorwo nĩ hinya; ũhũũritwo, nawe ũkanyĩitwo nĩ kimako. **6** Githĩ wĩtigĩrĩ Ngai waku tiguo wagĩrĩrwo gũtũika ũũmĩrĩru waku, nayo mũthĩire yaku ĩtarĩ ũcuuke-rĩ, githĩ tiyo mwĩhoko waku? **7** “Ta wĩcũũranie atĩrĩ: Nĩ mũndũ ũrikũ wanathĩĩnika atekĩte ũũru? Nĩ kũũ andũ arĩa arũngĩrĩru marĩ manĩinwo? **8** Nĩ ũũrĩ nyonet-rĩ, nĩ atĩ andũ arĩa marĩmaga ũũru, na arĩa mahaandaga thĩĩna-rĩ, maũndũ macio no mo magethaga. **9** Manangagwo nĩ mĩhũmũ ya Ngai; makaniĩnwo nĩ kĩhũhũkanio kĩa marakara make. **10** Mĩrũũthi no ĩrume na ĩrarame, no magego ma mĩrũũthi ĩyo mĩnene nĩmakoinagwo.

11 Mĩrũũthi nĩũkuaga nĩ kwaga gĩa kũguĩma, nacio ciana cia mĩrũũthi na mũgoma ikahurunjũka. **12** “Nĩ kũrĩ kohoro karanginyĩre na hitho, namo matũ makwa marakaigua gakihehanwo. **13** Ũtũkũ ngĩcũũrĩa ũhoro wa cioneki cia kũmakania, ũtũkũ rĩrĩa andũ makoragwo marĩ toro mũnene, **14** ngĩnyĩitwo nĩ guoya na kũinaina, namo mahĩndĩ makwa mothe magĩthingitha. **15** O hĩndĩ ĩyo roho ũraahĩtũkĩra o ũthũĩ-inĩ wakwa, nacio njuĩrĩ cia marĩ mwĩrĩ wakwa irambarara. **16** Roho ũcio ũrarũgama, no ndinahota kũmenya ũria ũratariĩ. Mbere yakwa hararũgama mũhianĩre wa kũndũ, ndĩracooka ndĩraigua gũkĩario na miheehũ gũkĩũrio atĩrĩ, **17** “Mũndũ wa gũkua-rĩ, aahota gũtũika mũthũguo gũkĩra Ngai? Mũndũ aahota gũtũika mũtheru gũkĩra Mũmũĩmbĩ? **18** Angĩkorwo Ngai ndangĩhota kwĩhoka ndungata ciake-rĩ, na angĩkorwo nĩonaga arĩa ake marĩ na mahĩtia-rĩ, **19** githĩ to oone mahitia maingĩ mũno ma andũ arĩa matũũragwa nyũmba cia ndoro, acio mũthingĩ yao ĩrĩ rũkũngũ-inĩ, acio mamemendagwo na ihenya gũkĩra kĩĩhuruta! **20** Kuuma rũciinĩ nginya hwaĩ-inĩ moinangagwo tũcunjĩ; magathira tene na tene matekũrũmbũyo. **21** Githĩ mikanda ya hema yao ndĩmunyũritwo, nĩguo makue matarĩ na ũũgĩ?”

5 “Wenda gwĩtana, ĩtana, no rĩrĩ, nũũ ũngĩgwĩtika? Nĩ ũrikũ wa arĩa atheru ũngĩũrĩra kũrĩ we? **2** Rũng’athio rũũragaga kĩrimũ, naguo ũru ũkooraga mũndũ ũria mũkĩgu. **3** Nĩ mwene nĩyonete kĩrimũ gĩkĩgia na mĩrĩ, no-o rĩmwe nyũmba yakĩo ĩkĩrumwo. **4** Ciana ciake nĩiraihanĩrĩrie na ũgĩtĩrĩ, ihatĩrĩrio igooti-inĩ ĩtarĩ na mũndũ wa gũciciĩrĩra. **5** ũria mũhũtu arĩaga magetha make, amoyaga o na marĩ mũigua-inĩ, nao arĩa anyootu makahũmagĩra ũtonga wao. **6** Nĩgũkorwo hatika ndikũnũkaga kuuma thĩ, kana thĩĩna ũkamera tĩĩri-inĩ. **7** No rĩrĩ, mũndũ aciaragwo arĩ wa kuonaga thĩĩna, o ta ũria na ma thandĩ cia mwaki irathũkaga na igũrũ. **8** “No rĩrĩ, korwo nĩ nĩ ingĩthaita Mũrũngu; ingĩneana ciira wakwa kũrĩ we. **9** We ekaga maũndũ ma magegania marĩa mataangĩmenyeka, na akaringa ciama itangĩtarika. **10** Nĩwe uuragĩria thĩ mbura; na nĩwe ũrehagĩra bũrũri maaĩ. **11** Arĩa menyĩhagia nĩwe ũmatũũgagĩria, nao arĩa marĩ na kĩa moyagwo na igũrũ makagitĩrwo. **12** Nĩwe ũthaatagia mĩbango ya arĩa marĩ waara, nĩgeetha moko mao matikagĩ na ũhootani. **13** Nĩanyĩitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao, namo mathugunda ma arĩa oingumania akaameheria biũ. **14** Nduma ĩmakoraga kũrĩ o mũthenya; mũthenya barigici makahambataga taarĩ ũtũkũ. **15** Nĩahonokagia arĩa abatari kuuma kũrĩ rũhũũ rwa njora rũria rũrĩ tũnua-inĩ twao; amahonokagia moko-inĩ ma arĩa marĩ hinya. **16** Nĩ ũndũ ũcio athĩĩni makagĩ na kĩrĩgĩrĩro, naguo ciira ũtarĩ wa kĩhooto ũgatumia kanua. **17** “Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũrũngagwo nĩ Ngai; nĩ ũndũ ũcio ndũkamene ĩrũthia rĩa Mwene-Hinya-Wothe. **18** Nĩgũkorwo nĩaguraranagia, no rĩrĩ, acookaga akooha nguraro ĩyo wega; nĩatiĩhanagia, no moko make no mo mahononagia. **19** Nĩagagũitehũra harĩ mĩtino ĩtandatũ; o na ĩrĩ mũgwanja-rĩ, gũtĩrĩ ũũru ũgaagũkora. **20** Hĩndĩ ya ng’aragu nĩagagũkũũra kuuma kũrĩ gĩkũũ, nĩngĩ hĩndĩ ya mbaara agũkũũre ndũkooragwo na rũhũũ rwa njora.

21 Nūukagitirwo harī rūcamīū rwa rūrīmī, na ndūgetīgira hīndī irīa mwanangīko ūgooka. 22 Nūūgathekerera mwanangīko na ng'aragu, na ndūgetīgira nyamū cia gūkū thī. 23 Nīgūkorwo nūūkagīa na kīrīkanīro na mahiga ma werū-inī, nacio nyamū cia githaka itūūre irī na thayū nawe. 24 Nawe ūīkarage ūūī atī hema yaku nī ngītīre; nawe nūūkooya ithabu rīa indo ciaku ūkore hatirī kindū kīūrīte. 25 Nūūkamenya atī ciana ciaku nūūkaingīa, nacio njīaro ciaku cingīhe o ta nyeki ya gūkū thī. 26 Ūgaathīī mbīrīra-inī ūrī o na hinya, ūhaana ta itīīa cia ngano īgethetwo hīndī ya magetha. 27 "Nītūtūrītīe ūhoro ūyī, na nī wa ma. Nī ūndū ūcio kūīgūe na ūūmenye wee mwene."

6 Ningī Ayubu agīcookīa atīrī: 2 "Naarī korwo ruo rūrū ndī naruo rwathimwo, nayo mīnyamaro īno ndī nayo yothē īgīrīro ratirī īgūrū! 3 Tī-ītherū yakorwo īrī mūrītū gūkīra mūthanga ūrīa ūrī maria-inī marīa manene; na nīkīo ndīrahīūhīre kwaria. 4 Mīguī ya Mwene-Hinya-Wothe nīndoonye, naguo roho wakwa nīūranyua ūrūrū wayo; maīndū ma kūmakania mūno ma Ngai nīmerekīro harī nīī. 5 Njagī ya werū-inī-rī, nīyaanagīa rīrīa īrī na nyeki ya kūrīa, kana ndegwa īkaania rīrīa itūūrīro? 6 Irio itarī mūcamo nī rīīkaga itekīrītū cumbī? Mūruru wa itumbī ūrīa mwerū-rī, nī urī mūrīo? 7 Nīī ndīngīchutīa; irio ta icio no itūme njīre ngoro. 8 "Naarī korwo ndaheo ūndū ūrīa ndīrahōye, korwo Ngai aahe ūndū ūrīa ndīrerīrīa, 9 naguo nī atī Ngai eetikīre kūūmemenda, arekererie guoko gwake kūūniīne! 10 Hīndī īyo no ngīe na ūndū wa kūūhoorīa, ūndū wa gīkeno ruo-inī rūrū rūtarathīra, atī nīī ndīkaanīte ciugo cia ūrīa Mūtheru. 11 "Ndī na hinya ūrīkū atī nīgūo njīkare ndī na mwīhoko? Ndī na kīrīgīrīro kīrīkū atī nīgūo ngīrīrīe? 12 Nīī ndī hinya ta ihiga? Mwīrī wakwa nī wa gīcango? 13 Nīī ndī na hinya wa gwīteithīa, kuona atī rīū nīndunyītū ūhootani? 14 "Mūndū ūtarī na kīrīgīrīro aagīrīre gūteithio nī arata ake, o na angīkorwo nīatīganīrīe ūhoro wa gwītīgīra ūrīa Mwene-Hinya-Wothe. 15 No ariū a baba maagīte kwīhokeka o ta tūrūū tūrīa tūhūaga, nīngī o ta tūrūū tūrīa tūyūruga tūkoina, 16 rīrīa tūrītīo nī mbarabu īgītweka, na tūkaiyūrwo nī tharunji īrīa īratweka, 17 no rīrī, tūtīthereraga rīrīa kwara, na hīndī ya ūrugarī tūkahūa mītarō-inī yatuo. 18 Ikundi cia agendī nīīthaamaga njīra ciacio, ikambata werū-inī, īgathīrīa kuo. 19 Ikundi cia agendī cia Tema icaragīa maaī, agendī a wonjoria a Sheba makamacaria marī na mwīhoko. 20 Magathīnīka, tondū makoretwo marī na kīrīgīrīro; no maakīnya ho magakora hatirī kindū. 21 O na inyūī-rī, mūtūkīte andū matangīheana ūteithio; muonaga ūndū wa kūmakania mūgetīgīra. 22 Nīī-rī, nī ndī ndoiga atīrī: 'Heanai kindū nī ūndū wakwa, ngūūrīa na indo cīanyu, 23 honokīai guoko-inī gwa thū, ngūūrīa kuuma moko-inī ma arīa matarī tha? 24 "Atīrīrī, ndutaī ūhoro na nīngūkīra; nyonererīa harīa hītītīe. 25 Kaī ciugo cia ma irī ruo-īl No rīrī, ngararī cīanyu nī kīhōoto kīrīkū irarehe? 26 Anga mūrēnda kūruta mahītīa ūrīa njugīte, mūgatua ciugo cia mūndū ūmīrīro tha taarī rūhūho? 27 Inyūī o na no mūcuukīre mwana wa ngorīaī mītī, na mwendīe mūrata wanyu.

28 "No rīū-rī, ndamūthaitha mwītīkīre kūndora. Anga no ngīheenanīe o maitho-inī manyo? 29 Mwīcūranīeī nīgūo mūtīkogomīe kīhōoto; njookereraī, nīgūkorwo wīhokeku wakwa nīgūo īraarūtīthio. 30 Nī kūrī wīhīa ūrī mīromō-inī yakwa? Anga kanua gakwa gatīgīhota gūkūūrana maīndū ma rūmena?"

7 "Githī mūndū ndakoragwo na ūtungata mūrītū gūkū thī? Githī matukū make matīhaana o ta ma mūndū mwandīke wīra? 2 O ta ngombo īkwīrīrīa cīūruru cia hwaī-inī, o na kana ta mūndū mwandīke ūgūthethūkīra mūcaara wake-rī, 3 ūguo nīgūo nīī ngaiūro mīerī ya tūhū, na ngatūīrwo atī ūtūkū ndaarage ndī na kīeha. 4 Rīrīa ndakoma ndīyūrāgīa atīrī, 'Ndīrīkūrīa rī?' ūtūkū ūkaraiha, na ngaraara ngīgarūrā ngīnya gūgakīa. 5 Mwīrī wakwa ūyūrītūwo nī īgunyū na ngūcī, nakīo gīkonde gīakwa gīatūkangīte na gīgatogota. 6 "Matukū makwa maraathīra na īhenya rīkīrīte rīa kanyamū karīa gakonjīthanagīa uuthī ngoora īgītūmwō, magagīkīnya mūthīa itarī na kīrīgīrīro. 7 Wee Ngai-rī, rīrīkana atī muoyo wakwa no ta mīhūmū; namo maitho makwa matīgacooka kuona ūndū mwega rīngī. 8 Rīitho rīrīa rīrānyona rītīgacooka kūnyōna rīngī; mūkaanjarīa, no ndīgakorwo ho. 9 O ta ūrīa itū rīthīaga rīkabūrīa, ūguo noguo ūrīa ūthīaga mbīrīra-inī atacookaga kuoneka. (Sheol h7585) 10 Ndagacooka kūīnūka gwake mūcīī; harīa aaīkaraga ndagacooka kuonwo ho. 11 "Nī ūndū ūcio-rī, ndīgūkīra; ngwarīa nī ūndū wa ūrīa roho wakwa ūrī na ruo, ndītetere nī ūndū wa ūrīa ngoro yakwa īrī na marūrū. 12 Nīī-rī, ndī irīa rīa maaī, kana nyamū irīa nene itūūrāga irīa thīīnī kūrīa kūrīku, atī nīkīo nangagīrwo? 13 Rīrīa ngwīcīrīa ūrīrī wakwa nīgūo ūkūūhoorīa, na atī gītānda gīakwa no kūīnīrīe gūteta-rī, 14 o na hīndī īyo ūūmakagīa na irooto, o na ūkanjīgūithīa guoya na cīonekī, 15 nī ūndū ūcio ngathuura kaba gūtīwo, na gīkūī, handū ha gūkīra na mwīrī ūyū wakwa. 16 Nīthūīre muoyo wakwa; ndīkwenda gūtūūra ngīnya tene. Tīgana na nīī tondū matukū makwa no ma tūhū. 17 "Mūndū-rī, akīrī kī, tondū ūmwīkīrīre ūguo, na ūkamūrūmbūyīa mūno ūguo, 18 atī ūmūthuthuura gīa ngoro o rūcīnī, na ūkamūgeragīa mahīnda mothe? 19 Kaī gūtārī hīndī ūgaatīga gūkīra ūndorete, kana ūtīgane na nīī o na kahīnda kanīnī? 20 Angīkorwo nīnjīhītīe-rī, nī atīa nīī ngwīkīte, Wee mūrōrī wa andū? Nī kīī gītūmīte ūnjorote? Kaī ndūkīte mūrīgo harīwe? 21 Nī kīī kīragīrīa ūnjohere mahītīa makwa na ūndekere mehīa makwa? Nīgūkorwo ndī hakuhī gūkoma tīrī-inī; nawe nīūkanjarīa no ndīgakorwo ho."

8 Nake Bilidadi ūrīa Mūshuhī agīcookīa, akīūrīa atīrī: 2 "Nī ngīnya rī ūgūkīra ūkīaragīa maīndū ta macio? Ciugo ciaku no ta īnēgenē rīa rūhūho rūkīhurutana. 3 Mūrungu-rī, nīogomagīa cīra wa kīhōoto? ūcio Mwene-Hinya-Wothe nīogomagīa ūndū ūrīa ūrī wa ma? 4 Rīrīa ciana ciaku cīamwīhīrīe-rī, nīacīrekereīrīe īherīthio nī ūndū wa mehīa ma cio. 5 No rīrī, wee ūngīcūthīrīrīa Mūrungu na wīthāthanīrīe harī ūcio Mwene-Hinya-Wothe, 6 ūngīkorwo ūrī mūtheru na mūrūngīrū-rī, o na rīū no arahūke nī ūndū waku nīgūo agūcookie handū harīa hakwagīrīre. 7 O na gūtūika kīambīrīrīa gīaku no kīoneke kīrī kīnīnī, thuutha-inī nūūkagacīra

mūno. **8** “Ūria ūhoro harī njiarwa cia tene, na ūtūire maūndū marīa maithe mao meerutire, **9** nīgūkorwo ithuī tūraciarirwo o ro ira na tūtīrī ūndū tūū, namo matukū maitū ma gūikara gūkū thī no ta kīrruru. **10** Acio githī to makūrute na makūhe ūhoro? Acio githī to maarie ūhoro marī ūmenyo? **11** Irura-rī, no rikūre handū hatarī itomboya? Ithanji-rī, no rītheereme handū hatarī maa? **12** Rīngikūrira handū hatarī maa rūmaga narua gūkīra nyeki, o na rītakinnye rīa gūtūuo. **13** Ūcio nīgūo mūthia wa arīa othe mariganagīrwo nī Mūrungu; ūguo no ta guo mwīhoko wa arīa matooŋi Ngai ūthiraga. **14** Kīrīa ehokete no kīndū kīhūthū; kīrīa egiritanagia nakīo no ta rūrenda rwa mbūmbū. **15** Etiiranagia na rūrenda rwake, naruo rūgatūika; akenyiitīrīra harī ruo, no rūtingīmūtīirīra. **16** Ahaana ta mūtī ūtīrīro maaŋi wega ūrī rīua-inī, ūtambūrūktie thruuna ciaguo mīgūnda-inī; **17** mīrī yaguo ūthiororokeirie kīhumbu kīa mahiga, na īcaragia ha kwīgwatīrīra rwaro-inī rwa mahiga. **18** No rīrīa wakūūrwo harī ūraarī-rī, handū hau hagakaana mūtī ūcio, hakoiga atīrī, ‘Nīi ndirī ndakuona.’ **19** Ti-itherū muoyo waguo ūmaga ūgathira, naho hau tūrī-inī ūcio hagakūra mītī īngī. **20** “Ti-itherū Mūrungu ndangīrega mūdū ūtarī ūcuuke, kana ekīre moko ma arīa mekaga ūuru hinya. **21** Na rīrī, no arīyūria kanua gaku mītheko, nayo mīromo yaku yanīrīre nī gūkena. **22** Thū ciaku nīkahumbwo thoni, nacio hema cia arīa aaganu itigacooka kuonwo.”

9 Ningī Ayubu agīcōoka, akiuga atīrī: **2** “Ti-itherū nīnjūū ūhoro ūcio nī wa ma. No rīrī, mūdū angīhota atīa gūkorwo arī mūthingu mbere ya Mūrungu? **3** O na korwo mūdū enda gūkararania na Ngai-rī, ndangihota kūmūcookeria kīūria o na kīmwe harī ciūria ngīrī. **4** Ūgūŋi wake nī mūngī mūno, na ūhoti wake nī mūnene. Nūū wanaregana nake akīgaacīra? **5** Eeheragia irīma itekūmenya, na agacing’aurania nī kūrakara. **6** Athingithagia thī īkoima handū hayo, na akainainia itugi ciayo. **7** Aathaga rīua rīkaaga kūratha; nake agiragīrīra ūtheri wa njata. **8** Nīwe watambūrūktie igūrū arī o wiki, na athiaga agīkinyangaga makūmbi ma iria. **9** Nīwe Mūūmbi wa njata iria ciitagwo Nduba, na Karaū, na Kīrīmīra, o na ikundi cia njata cia mwena wa gūthini. **10** Nīekaga magegania matangīmenyeka, na akaringa ciama itangītārīka. **11** Rīrīa aahītūkīra harīa ndī, ndingīmuona; o na rīrīa aathiira harīa ndī ndimenyaga. **12** Angīgutha kīndū-rī, nūū ūngīhota kūmūgīria? Nūū ūngīmūūria atīrī, ‘Nī atīa ūreka?’ **13** Ngai ndahingagīrīra marakara make; o na arīa maateithagīrīra Rahabu nīmamūinamagīrīra. **14** “Nīi-rī, ndaakīhota atīa kūmūkararia? Ingīruta kū ciugo cia kūmūcookeria? **15** O na korwo ndihītīte-rī, ndingīhota kūmūcookeria ūndū; ūrīa īngīka no gūthaiha īngīthaiha Mūnjīrīthia anjīgūire tha. **16** O na īngīamwītīre nake anjītīke-rī, ndingītīkīa nīangīathīkīrīrie. **17** We angīamemendire na kīhuhūkīa, na aīngīhe ironda ciakwa hatarī gītūmi. **18** Ndarekaga njookererwo nī mīhūmū, nī nīahatagīrīra na mathīina. **19** Korwo no ūhoro wa hinya-rī, we arī hinya mūno! Na korwo no ūhoro wa ciira wa kīhooŋi-rī, nūū ūngīmwīta? **20** O na korwo ndiahītīte-rī, kanua gakwa no kandue mūhītīa; korwo

ndiarī na ūcuuke-rī, nīkangīanduire mūhītīa. **21** “O na gūtūika ndirī na ūcuuke-rī, ndikwīrīrīra; muoyo wakwa nīndīwagīre kiene. **22** Ūhoro no ūrīa ūmwe; nīkīo ndīroiga atīrī, ‘Aniānaga arīa matarī ūcuuke o na akaniina arīa aaganu.’ **23** Hīndī irīa ihūūra rīarehe gīkuū kīa narua, nīathekagīrīra kūrwo nī hinya kwa arīa matarī na mahītīa. **24** Hīndī irīa būrūri wagīa moko-inī ma andū aaganu, nīahingaga aciirīthania maitho. Akorwo ti we-rī, nūū wīkaga ūguo? **25** “Matukū makwa marahanyūka gūkīra mūkīnyia-ūhoro; mombūkaga matarī na gīkeno o na kīnini. **26** Mahītūkaga na ihinya mūno ta tūtārū twa irura, kana ta nderi igūcuuhūkīra kīndū gīa kūrīa. **27** Ingīuga atīrī, ‘Nīngūriganīrwo nī mateta makwa, nīngūtiga gūtukia gīthiithi, ngene,’ **28** no ngeetigīra mīnyamaro yakwa yothe, nīgūkorwo nīnjūū ndūkandua atī ndihītīe. **29** Kuona atī nīndīktie gūtūuo mūhītīa-rī, nī kī gītūūma ndīnogīe tūhū? **30** O na īngīthamba na thabuni, na ndīthambe moko na igata-rī, **31** no ūndīkirie irima rīa gīcoro nīgeetha o na nguo ciakwa iithūire. **32** “We ti mūdū ta nī atī nīgūo ndīmūcookerie, nīgūo tūng’ethanīre igooti-inī. **33** Naarī korwo nī harī mūdū ūngītūgīuthania, atūgīrīre guoko gwake ithuī eerī, **34** mūdū wa kūnjehereria rūthanju rwa Ngai, nīgeetha ndigacooke kūmakio nī iteebeebania rīake. **35** Hīndī īyo nīingīacooka kwaragia itekūmwītīgīra, no ūrīa ndarīi rūu-rī, ndingīhota.

10 “Nīthūire gūtūūra muoyo ūyū; nī ūndū ūcio ndīkūhingīrīra mateta makwa, o na nī ngwaria nī ūndū wa ūrīa ngoro yakwa īrī na marūrū. **2** Ngwīra Ngai atīrī: Tīga kūndua mwīhia, no nyonia kīrīa ūrandūthīria. **3** Kaī ūkenagio nī kūūhīnyīrīra, ūgathūūra wīra wa moko maku, o rīrīa ūrakenera mathugunda ma andū arīa aaganu? **4** Kaī maitho maku marī o ta maitho ma andū? Kaī muonere waku ūhaana o ta wa mūdū? **5** Kaī matukū maku maigana ta ma andū, kana mīaka yaku īkaigana o ta wa mūdū, **6** nīgūo ūcarīrīre mahītīa makwa, o na ūtūirage mehīa makwa, **7** o na gūtūika wee nīūū atī ndihītīe, na ūkamenya atī gūtūrī mūdū ūngīhota kūūhonokia moko-inī maku? **8** “Moko maku nīmo maathondekire na makīnyūmba. Rīu nīgūgīgarūrūka ūnyanange? **9** Rīrikana atī wanyūūmbire ta rīūmba. Rīu ūgūcōoka ūndue rūkūngū rīngī? **10** Githī ndwanjītīre ta iria, na ūgīcōoka ūkīmatīa ta maguta marīo, **11** ūkīhumbīra na nyama na gīkonde, na ūkīohania mahīndī na mīkīha yakwa hamwe. **12** Nīwaaheire muoyo o na ūkīnyonia ūtugi waku; naguo ūmenyereri waku nīgūo ūtūire roho wakwa. **13** “No nīwahīthire maūndū maya ngoro-inī yaku, na nīnjūū no warī na ūndū ūyū meciiria-inī maku. **14** Ingīehīrie wee nīwanyonaga, na ndūngīagīre kūūherīthia nī ūndū wa wīhia wakwa. **15** Kaī akorwo nīnjīhītīe ndī na haaro-ī! O na īngīgūika ndīkīe ūuru, ndingīhota gūtīra mūdūwe wakwa, nīgūkorwo nījyūrītūwo nī thoni, na ngarīkīra mathīina-inī makwa. **16** Ingītīra mūtwe wakwa-rī, wee ūnjeemaga o ta mūrūthi, na nīngī ūkonania ūhoti waku mūnene wa kūnjīkīrīra. **17** Nīundeheire aira angī manjīkīrīre, na nīwongereire marakara maku igūrū rīakwa; mbūtū ciaku īkanjīkīrīra o ta makūmbi ma maaŋi marūmanīrīre. **18** “Nī kīi

gātūmire ūndute nda ya maitū? Naarī korwo ndakuire itoneetwo nī maitho ma mūdū o na ūmwe. **19** Naarī korwo ndaciariro, kana korwo ndaciariro njerekeirio mbīrīra? **20** Githī matukū makwa o na marī manini matikirie gūthira? Tigana na nī nīguo ngē na gikeno gwa kahinda kanini, **21** kamūira thiite kūrīa mūdū athiagi na ndacooke, būrūrī wa nduma, o nduma nene ya gīkuū, **22** o būrūrī ūrīa ūtūkū wakuo ūrī mūtumanu mūno, būrūrī wa nduma ya gīkuū, na ūtarī kīhaarīro, kūrīa o na ūtheri ūhaana o ta nduma.”

11 Nake Zofaru ūrīa Mūnaamathi agīcookia, akīūria atīrī: **2** “Ciugo icio ciothe-rī, nicikwaga gūcookio? Mwarīa ūyūrī, nīegūgītūuo mwagīrūrī? **3** Mwīraho ūcio waku-rī, nīguo ūgūkīria andū nāguo? No kwage mūdū ūngīgūkaania rīrīa ūranīyūrūrīania? **4** Wee ūreera Ngai atīrī, ‘Wītīkio wakwa ndūrī ūcuuke, o na nī ndī mūtheru maitho-inī maku.’ **5** Naarī korwo Ngai no aarie, atumūre mīromo yake agūkīrīre, **6** na akūguūrīre hītho cia ūūgī, nī ūndū ūūgī ūrīa wa ma nī wa mīena tīrī. Menya ūndū ūyū; atī Ngai ndakūherithītie kūrīngana na ūrīa mehīa maku maigana. **7** “Wee no ūhote kūmenya maūdū marīa mahīthe ma Ngai? Kana no ūhote gūtūirīa kūna maūdū ma Mwene-Hīnya-Wothe? **8** Maūdū make nīmatūūgīru gūkīra igūrū, wee nī atīa ūngīka? Nī marīku gūkīra ūrīku wa mbīrīra, wee nī atīa ūngīmenya? (Sheol h7585) **9** Gīthimo kīamo nī kīraihū gūkīra thī na nī kīaramu gūkīra irīa rīrīa inene. **10** “Angūka agūkīe njeera-rī, acooke etane ciira-rī, nūū ūngīmūgīria? **11** Ti-itherū nīo andū arīa maheenānāgia; na rīrīa oona ūndū mūūru-rī, gīthī ndaūmenyaga? **12** No rīrī, mūdū ūtarī ūūgī ndangītūika mūūgī o na rī, o ta ūrīa njaū ya ndigīri ya gīthaka itārī hīndī īngīciarwo īrī mūdū. **13** “No rīrī, ūngīneana ngoro yaku kūrī Ngai, na ūtambūrūkie moko maku kūrī we, **14** ūngīheherīa mehīa marīa marī guoko-inī gwaku, na ūgīrie ūūru ūikare thīinī wa hema yaku-rī, **15** hīndī īyo no ūhote gūtīira ūthīū waku na igūrū ūtegūconoka; no ūrūgame wega ūtarī na guoya. **16** Ti-itherū nīūkāriganīro nī mathīina maku, ūmarīrīkanage o ta maaī marīkītīe gūtherera. **17** Mūtūūrīre waku nīūgacangarara gūkīra mūthenya barīgīcī, nayo nduma īgaatūika o ta rīciinī. **18** Ūgūtūūra ūrī na mīwhoko tondū ūrī na ūgītīrī, ūkehūgūrāga harīa ūrī, na ūkahurūka ūtarī na ūgwati. **19** Nīūgakomaga, gūtārī na mūdū ūngītūma wītīgīre, nao andū aingī nīmakeyendithāgia harī we. **20** No rīrī, maitho ma andū arīa aaganu nīmakaaga kuona, na matikoona gwa kūrīra; nāguo ūndū ūrīa merīragīria ūgaatūika mūcaayo wa gīkuū.”

12 Nīngī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Hatīrī nganja inyuū nī inyuū andū, nāguo ūūgī ūgaathīranīra na inyuū rīrīa mūgaakua! **3** No rīrī, ndī na ūmenyo o ta inyuū; mūtīrī oogī kūngīra. Nūū ūtoōī maūdū macio mothe? **4** “Nduikite mūdū wa gūthekererwo nī arata akwa, o na gūtūika nīndakāīre Ngai nake akīnjigua: nīī nduikite mūdū wa gūthekererwo, o na gūtūika ndī mūthīngu na ndīrī ūcuuke! **5** Andū arīa maikaraga megangarīte manyūrūrāgia mūtīno, makona ta ūndū ūcio ūkoraga o andū arīa magūrū mao matenderūkaga. **6** Hema cia atunyani nīcio ciikaraga

īgaacīre, na andū arīa marakarāgia Mūrūngu nīo maikaraga na thayū, o acio makuuaga ngai yao na moko. **7** “No ta kīūrie nyamū, na nīūgūkūrūta ūhorō, kana ūrie nyoni cia rīera-inī, na nīūgūkwīra; **8** kana warīrie thī, na nīūgūkūrūta ūhorō, kana ūkīarīrie thamaki cia irīa-inī, nacio nīūgūkūhe ūhorō. **9** Nī rīrkū cia icio ciothe itoōī atī nī guoko kwa Jehova gwīkīte ūndū ūyū? **10** Mīoyo ya ciūmbe ciothe rīrī guoko-inī gwake, o na mīhūmū ya andū othe. **11** Gīthī gūtū gūtīthūranāgia ciugo o ta ūrīa rūrīmī rūcamaga irio? **12** Gīthī ūūgī ndūkoragwo na andū arīa akūrū? Gīthī gūtūūra mūno gūtīrehaga ūmenyo? **13** “Ūūgī na hīnya nī cia Ngai; mataaro na ūmenyo nī ciake. **14** Kīrīa amomoraga gītīngīakwo rīngī; mūdū ūrīa aahīngīra njeera gūtīrī mūdū ūngīmūohora. **15** Ahīngagīrīra maaī, gūkaaga mbura; nīngī aamarekereria makaananga būrūrī. **16** Hīnya na ūtooria nī ciake; mūheeno na mūheenanīa eerī no ake. **17** Aheanī kīrīa amatongorāgia matārī nguo, na agatua acīrīthania irimū. **18** Nīohoraga mīnyororo īrīa athamaki moohaga andū nayo, akamootha mūcibi njohero. **19** Athīnjīrī-Ngai amatongorāgia marūtītūwo nguo, na akang’aurānia andū arīa mehaandire tene. **20** Nīakīragīa mīromo ya aheanī kīrīra arīa meehoketwo, nao athuuri akamatunya ūhorō wa gūkūūra maūdū. **21** We nīagagīra arīa atīku bata, nao arīa marī na hīnya nīamatunyaga indo ciao cia mbaara. **22** Nīaguūragīa maūdū marīa marīku ma nduma, na nduma nene ya gīkuū akamūmīria ūtheri-inī. **23** Anenehāgia ndūrīrī, agacooka agaciananga; aīngīhāgia ndūrīrī, agacooka agacīhurunja. **24** Nīagaagāgia mecīirīa ma atongoria a gūkū thī; akamaingata, morūūrāge werū-inī mūtheri ūtarī njira. **25** Mahambaataga nduma-inī kūrīa gūtārī ūtheri; nīngī atūmaga matūgūūge ta mūdū mūrīū.

13 “Atīrīrī, maitho makwa nīmonete maūdū macio mothe, matū makwa nīmamaigūite na magatūkīrīwo nīmo. **2** ūrīa mūūī o na nīī nīnjūūī; mūtīrī oogī kūngīra. **3** No nīī ndīrenda kwaria na Mwene-Hīnya-Wothe, na ngerīrīrīa gūciara na Mūrūngu. **4** No inyuū-rī, mūrānjīgīrīra ndeto cia maheeni; inyuothe mūrī athondekani a tūhū! **5** Naarī korwo mwakira kī! ūndū ūcio ūngītūika ūūgī harī inyuū. **6** Na rīrī, thīkīrīrīai kīhoto gīakwa; īguai gūthāithana kwa mīromo yakwa. **7** Kāī mūngīaria ūūru mūkīarīrīra Mūrūngu? Kāī mūngīaria maheeni igūrū rīake? **8** Kāī mūngīmūonia kīmenyano? Kāī mūgūciīrīra Mūrūngu? **9** Angīmūtūirīa inyuū-rī, ūndū ūcio no ūtūike mwega? No mūmūheenie ta ūrīa mūngīheenia mūdū? **10** Ti-itherū no amūrūthīthe mūngītūika a kuonania kīmenyano na hītho. **11** Hī, rīiri wake ndūngīmūmakia? Mūtingīnyitwo nī guoya nī ūndū wake? **12** Mīario yanyu ya ūūgī nī thimo hūthū o ta mūhu; ihooto cianyu no ta kwīgītīra na rīūmba. **13** “Kīrāī kī, mūreke njarie; o ūrīa ndīrīona-rī, rekei nyone. **14** Nī kīī gīgūtūma ndītoonyie ūgwati-inī na ngaiga muoyo wakwa moko-inī makwa? **15** O na angīnjīrāga-rī, nīī nowe ndīrīhokaga; na ti-itherū nī ngatetera mīthīire yakwa hau mbere yake. **16** Ti-itherū, ūndū ūyū noguo ūgaatūika wa kūūhonokia, nīgūkorwo mūdū ūtoōī Ngai ndangīmūrīria gūūka mbere yake! **17** Thīkīrīrīai wega ūhorō wakwa; matū

manyu nīmakiגיע ሆካ ነግሳ. **18** Ti-itherū nīhaariire ciira kawka, na nīnjūū nī nguoneka ndī wa kihooto. **19** Nī kūrī mūdū ūngihota gūthithanga? Angikorwo nī kūrī-rī, no gūkira ngūkira ngue. **20** “Wee Ngai, ta kīhe o maūdū maya meerī, na ndigūcooka gūkwihitha: **21** Atīrī, eheria guoko gwaku, gūkare kūrāya na nī, na ūtīge kūūmakia na imakania ciaku. **22** Nīngī ūnjīte na nīngwītika, kana ūkīreke njarie, nawe ūnjookerie. **23** Nī mahītia na mehīa maigana nī njikīte? Nyonia ihītia na rīhīa riakwa. **24** Ūraahitha ūthiū waku nīkī, na ūkandua thū yaku? **25** Nīūngīnyamaria ithangū rīrahurutwo nī rūhuho? Nīūgūteng’erania na maragara momū? **26** Nīgūkorwo nī wandikite maūdū marūrī ma kūnjūkirīra, na ūkaangāra igai rīa mehīa ma ūnini wakwa. **27** Wohaga magūrū makwa na mīnyororo; ūrangagira njīra ciakwa ciothe na ūndū wa gūcora njoro makinya ma magūrū makwa. **28** “Nī ūndū ūcio mūdū amocaga ta kīndū kibuthīte, agathira ta nguo īrītītwo nī memenyi.

14 “Mūdū ūciarītwo nī mūdū-wa-nja-rī, aikaraga o matukū manini, namo makaiyūrwo nī mathūina. **2** Akūrāga ta ihūa na agacooka akooma; ahītūkaga na ihenya ta kīruru, na ndatūūrāga. **3** Mūdū ta ūcio wakīmūkūūrīa maitho? Mūdū ta ūcio wamūrehe mbere yaku aciirithio? **4** Nūū ūngihota kūruta kīndū gītheru kuuma harī kīndū kīrīa gītārī gītheru? Gūtīrī o na ūmwe! **5** Matukū ma mūdū nī matare; nīūtūite mūigana wa mīeri yake, na nīūmūgīre mīhaka īrīa ataangīkīra. **6** Nī ūndū ūcio tiga kūmūrora, tigana nake, ngīnya arīkīe mīthenya yake ta mūthūkūmī. **7** “Mūtī-rī, nīwīrīgagīrīrwo atī ūngitemwo, no ūthethūke rīngī, na atī mathethūka maguo matikaaga. **8** O na mīrī yaguo īngīkūrīra thī na gīthukī kiaguo kīūmīre tīrī-inī, **9** ūngīkaguucia maaī-rī, nīūgathethūka na ūrute honge ta mūtī wa kūhaandwo. **10** No mūdū akuuaga agathikwo; aatuīkana-rī, ndacookaga kuonwo rīngī. **11** O ta ūrīa maaī mahūūaga kūu īrīa-inī, na ta ūrīa mūtaro wa rūū ūng’araga ūkooma-rī, **12** ūguo noguo mūdū akomaga na ndacookaga gūūkīra rīngī; o ngīnya rīrīa igūrū rīgaaithira-rī, andū matīrī hīndī magookīra kana maarahūrwo mookīre. **13** “Naarī korwo wahitha thīnī wa mbīrīra, na ūnjige hitho-inī ngīnya rīrīa marakara maku magaaithira! Naarī korwo wandūrīa gīathī, ūgaacooka kūndīrikana hīndī īyo. (Sheol h7585) **14** Mūdū akua-rī, nīagatūūra muoyo rīngī? Matukū makwa mothe ma wīra mūrītū-rī, ngweterera ihīnda riakwa rīa kwerūhīro hīnya rīkīnye. **15** Wee ūgetana, na nī nīngagwītika; na nīūkeerīrīa kīūmbe gīkī wombire na moko maku. **16** Hīndī īyo nīūgatara makinya makwa, no ndūkarūmbūiya mehīa makwa. **17** Mahītia makwa meekīrītītwo mondo-inī, īkoohwo na īkahūrwo mūhūūrī; nīūkahumbīra mehīa makwa. **18** “No rīrī, o ta ūrīa kīrīma kīenjekaga na gīkamomoka, na o ta ūrīa rwaro rwa ihiga rūeheragio handū ha ruo, **19** na o ta ūrīa maaī mamuthūrāga mahiga, na o ta ūrīa mbura nene ītwaraga tīrī-rī, ūguo noguo wanangaga kīrīgīrīro kīa mūdū. **20** Wee ūmūtooragia o rīmwe rīa kūigana, nake agathira; ūgarūrāga gīthiithi giake ūrīa kīhaana, na ūkamūingata. **21** Ariū ake mangīheo

gītīo, ndangīmenya ūhoro ūcio; mangīconorithio, we ndoonaga ūndū ūcio. **22** We no ruo rwa mwīrī wake aiguaa, nake atūūrāga o ecaayagīra.”

15 Nake Elifazu ūrīa Mūtemaani akīūrīa atīrī: **2** “Mūdū mūgī no acookie ūhoro na kwīgereria, kana aiyūrīe nda yake na rūhuho ruumīte na irathīro? **3** No ecīrīrīre na ciugo cia tūhū, kana na mīario ītarī bata? **4** No wee-rī, nīūrācambia ūhoro wa gwītīgīra Ngai, na ūkagīrīrīra ūhoro wa andū kwīrūtīra Mūrungu. **5** Mehīa maku nīmo mataaraga kanua gaku; nawe ūthuurīte kwaria na rūrīmī rwa mūdū mwara. **6** Kanua gaku wee mwene nīko karagātūūra ciira, ti gakwa; nayo mīromo yaku wee mwene īkaaria ūira wa gūgūkīrīra. **7** “Wee nīwe mūdū wa mbere gūciarwo? Wee-rī, waciārīrwo mbere ya īrīma igīe ho? **8** Wee nīūthikagīrīra ndundu ya Ngai? Wee wīkī-rī, nowe ūrīgītīte na ūgīt? **9** Nī atīa ūūī ithūī tūtōo? Nī ūmenyo ūrūkū ūrī naguo ithūī tūtārī? **10** Tūrī na athuuri marī na mbuī na arīa akūrū mūno, andū akūrū o na gūkīra thoguo. **11** Ndūiganītītwo nī ūhoorerania wa Mūrungu, o na kana ūhoro ūcio warīrīro na ūhoorerī? **12** Ngoro yaku īgūteete nīkī, na nī kīrī kīratūma ūikare ūkīunaga maitho, **13** nīguo werekerie marakara maku kūrī Mūrungu, o na ūgātītūrīa ciugo ta icio kuuma kanua gaku? **14** “Mūdū akīrī kī, atī no ahote gūtūika mūtheru, o na mūdū ūciarītwo nī mūdū-wa-nja nake akīrī kī, atī no ahote gūtūika mūthingu? **15** Angīkorwo Ngai ndangīhota kwīhoka andū arīa ake aamūrī-rī, na kūngīkorwo o na igūrū ti gūtheru maitho-inī make-rī, **16** mūdū akīrī kī atī amwīhoke? Mūdū nī mwaganu na nī kīmaramari, anyuuaga waganu ta maaī! **17** “Wee ta thikīrīra na nīngūgūtaarīra; reke ngwīre ūrīa nyonete, **18** ngwīre ūrīa andū arīa oogī moigīte, matekūhitha ūndū o na ūmwe wa ūhoro ūrīa maaheirwo nī maithe mao, **19** (o acio oiki maahetwo būrūrī hīndī īrīa gūtaarī mūdū wa kūngī watūikanagia gatagatī-inī kao): **20** Atīrī, mūdū mwaganu akoragwo na mīnyamaro matukū make mothe. Matukū mothe ma ūcio ūtarī tha-rī, maigītīrwo o mīnyamaro. **21** Aiguaga o mīgambo ya kūmakania mūno; hīndī īrīa maūdū mothe moneka ta marī mega-rī, atunyani makamūtharīkīra. **22** Ndarī na kīrīgīrīro gīa gwīthara kuuma nduma-inī; etereirio kūūrāgwo na rūhū rwa njora. **23** Orūūrāga agīcarāgia irio, orāgie atīrī, ‘Irī na kū? Aikaraga amenyete atī mūthenya wa nduma ūrī o hakuhī. **24** Mīnyamaro na ruo rwa ngoro nīcio imūmakāgia; imūtōorāgia taarī mūthamaki wīhaariire kūmūtharīkīra, **25** nī ūndū ainainagīra Mūrungu ngundi, na akang’athīra Mwene-Hīnya-Wothe, **26** akamūguthūkīra ang’athīte, arī na ngo yake mata ya hīnya. **27** “O na gūtūika ūthiū wake nī mūnoru, na njohero yake īkaneneha nī kūnora-rī, **28** agaātūrāga matūūra maanangiku, na aikarage nyūmba itatūrāgwo nī mūdū, nyūmba itigairie o kūmomoka itūike ihumbu cia mahiga. **29** Ndagacooka gūkorwo arī mūtongu, naguo ūtonga wake ndūgatūūra, o na kana indo ciake itheereme kūu būrūrī-inī. **30** Ndakahota kūūrīra nduma; rūrīrīmībī nīrūkahoohia thūuna ciake, nayo mīhūmū ya kanua ka Ngai nīkamweheria. **31** Nīatige kwīheenia na ūndū wa kwīhoka maūdū ma

tühü, nīgukorwo gūtiri kindū makaamūrehere. **32** lhinda riake ritanakinya-rī, nīakarīho mūigana wake wothē, na honge ciakē itikarura. **33** Agaatuika ta mūthabibū ūhūrūritwo thabibū ciaguo itarī njīru, ahaane ta mūtamaiyū ūraitā kīro kiaguo. **34** Nīgukorwo andū a thiritū ya ariā matooi Ngai matūūraga marī thaata, na mwaki nūgaacina hema cia ariā mendete mahaki. **35** Magiāga nda cia mathiina, na magaciara waganu; nda ciao ithugundaga o maheeni.”

16 Ningi Ayubu agicookia atiri: **2** “Ninjiuguite maundu maingi ta macio; inyuothē mūri ahoorerania a kūnyamarania! **3** Mīario iyo yanyu mūngi ya mūhūhūtiko-rī, ndirīithira? Nī kī kīramūthiina, gīgatūma mūtinde mūgikararania? **4** O na nī no njarie ta inyui, korwo nī inyui mūri haria ndi; nī no njarie mīario mīega ya kūmūcīrithia na ndīmūinainirīe mūtwe. **5** No rīri, kanua gakwa no kamūmīrīrie; ūhoorerania uumite mīromo-ini yakwa no ūmūhoorerie. **6** “No o na ndaaria-rī, ruo rwakwa rūtirathira; o na ndegirīrīria kwaria-rī, rūtiranjeherera. **7** Ti-itherū, Wee Ngai nūūnogeetie; nūharaganītie nyūmba yakwa yothē. **8** Wee nūnjohete, naguo undū ūcio ūgatūika ūira; ūhīnju ūyū ndi naguo nīwambararīte ūkaanyumbūra ūria ndarii. **9** Ngai nīandooretie na akandembūranga nī ūria arakarīte, akaahagaranīria magego; ūcio thū yakwa nīangūūriire maitho. **10** Andū nīmathamītie tūnua twao maathekerere; mangūthaga rūthia makīinyūrūragia, na makanyiitana hamwe mangūkīrie. **11** Mūrungu nīandekereirie kūrī andū ariā ooru, na akanjikia mītego-ini ya ariā aaganu. **12** Nī ndaikarīte wega, nowē agīthethera; aanyītie mūmero, akīhehenja. We andūite cabaa wake wa kūrathagwo; **13** aikia a mīguī ake nīmandigīcīrie. Aratheeca higo ciakwa atarī na tha, na agaita maaī makwa ma nyongo thī. **14** Aatharīkagīra maita maingi maingi; anguthūkagīra ta njamba ya ita. **15** “Nduumīrie gīkonde giakwa kīa mwīri nguo ya ikūnia, na ngahitha thīithi wakwa rūkūngū-ini. **16** Ūthiū wakwa nūitunihite nikūrīra, nduma nene īgakīhumbīra maitho makwa; **17** no rīri, moko makwa matiri undū wa ūhinya mekite namo mahooya makwa nī matheru. **18** “Wee thī-rī, ndūkahumbire thakame yakwa; kīrīro giakwa kīroaga gūkaahuurūkio! **19** O na rīu-rī, mūira wakwa ari igūrū; ūcio mūnjiirīri ari o igūrū. **20** Mūūthaitanīrīri nī mūrata wakwa rīria maitho makwa maraita maithori harī Ngai; **21** nīathaitanagīrīra mūdū kūrī Ngai, o ta ūria mūdū athaitanagīrīra mūratawe. **22** “No mīaka mīnini īgūthira, thīi rūgendo rūria mūdū athiāga na ndacooke.

17 Roho wakwa nīmūthuthiku, matukū makwa nīmathirīte, mbīrīra niyo īnjeterie. **2** Ti-itherū thīūrūkīrīro nī andū a kūnyūrūria; maitho makwa no nginya meererere rūmena rwao. **3** “Wee Ngai-rī, ta kīlhe kindū gīa kūrūgāmīrīra thīiri wakwa kīria ūretia, tondū-rī, nūū ūngī ūngītīkīra kūrūta kindū giāke kīūdūgamīrīre? **4** Wee nīwaagīthītie meciiria mao ūmenyo; nī undū ūcio ndūngīmetīkīria mahootane. **5** Mūdū angīkaana arata ake nī undū wa kīheo-rī, maitho ma ciana ciakē nīmakoora. **6** “Ngai nīandūite mūdū wa kuunwo thimo nī andū othe, ndūkīte mūdū wa

gūtuagīrwo mata ūthiū nī andū. **7** Maitho makwa nī maroora nī gūwīthīkīra; ciāga ciakwa ciothe ihūthite o ta kīrīru. **8** Andū ariā arūngīrūru nīmagegetio nī ūhoro ūcio; andū ariā matarī na ūūru mekite nīmarahūkīte mokīrīre andū ariā matooi Ngai. **9** O na kūrī ūguo-rī, ariā athingu nīmarīrūmagia njīra ciao, nao ariā marī moko matheru nīmarīongagīrīro hinya. **10** “No rīri, ta gīūke inyuothē, geriai o rīngī! Nī ndiri ndirona mūdū mūgī gatagatī kanyu. **11** Matukū makwa nī mathiru, mībango yakwa nīmīharaganie, o na merirīria ma ngoro yakwa. **12** Andū aya magarūraga ūtukū makāūta mūthenya; nduma yamakīnyīrīra moigaga atiri, ‘Ūtheri ūri o hakuhi.’ **13** Angīkorwo mūcī ūria njīrīgīrīre no mbīrīra, angīkorwo ingīara ūrīri wakwa o nduma-ini-rī, (Sheol h7585) **14** angīkorwo no njīre ūhoro wa kūbutha atiri, ‘Wee nīwe baba,’ na njīre kīgūnyū atiri, ‘Wee nīwe maitū’ kana ‘Nīwe mwarī wa maitū-rī’, **15** mwīhoko wakwa ūkīrī kū? Nūū ūngīnyonera mwīhoko? **16** Na rīri, mwīhoko nīūharūkīte ngīnya ihingo-ini cia gīkuū? Nītūgūgīkūrūkania hamwe rūkūngū-ini?” (Sheol h7585)

18 Ningi Bilidadi ūria Mūshuhi agicookia, akīūria atiri: **2** “Ūrītīga kwaria mīario īno rī? Gīa na ūūgī nīguo o na ithūi tūhote kwaria. **3** Nī kī kīratūma ūtuone tūhaana ta ng’ombe, na tūgatūuo irimū maito-ini maku? **4** Wee ūrehanyūrūa nī undū wa ūria ūrakarīte-rī, thī no īthamwo nī undū waku? Kana no ngīnya ndwaro cia mahiga cieherio harīa itūire? **5** “Tawa wa mūdū mwaganu nīmūhorie; rūrīrīmī rwa mwaki wake nīrūtīgite gwakana. **6** Ūtheri ūria ūri thīini wa hema yake ūtūkīte nduma; naguo tawa ūria ūri hakuhi nake ūkahora. **7** Hinya wa mūkīnyūkīrie wake nīmūhūthie; namo mathugunda make makamūgīthia thī. **8** Makīnya make mamūikagia wabu-ini, nake akoorūraga thīini wa marima mayo. **9** Mūtego ūmūnyīitiire ndīra-ini ya kūgūrū; mūtego ūgākīmūrūmia biū. **10** Ahithīrīro kīana kīa rūrīgī tīri-ini, akaambīrwo mūtego njīra-ini yake. **11** Imakania imuumagīrīra na mīena yothē, na ikamūtēng’eragia harīa hothe aagerera. **12** Mūtino nīmūhūthītie; mwanangiko wetereire agwe. **13** Mūtino ūrīaga icunjī cia gīkonde giāke; narīo irīgīthathi rīa gīkuū rīgatambuura ciāga ciakē. **14** Aguucīto, akarutwo ūgītīri-ini wa hema yake, na agatwarwo kūrī mūthamaki wa imakania. **15** Mwaki nīguo ūtūūraga hema-ini yake; ūbīriti ūgwakana nīūhurunjītwo gīkaro giāke. **16** Mīri yake yūmagīra tīri-ini, nacio honge ciakē ikahooa na igūrū. **17** Kīrīrikano giāke nī gīgaathira thī; ndarī rīitwa būrūri-ini. **18** Akaarutūrūwo ūtheri-ini atwarwo nduma-ini na nīakaingatwo oime thī īno. **19** Ndarī ciana kana njīaro thīini wa andū ao, o na ndarī mūdū wake ūgaatigara kūrīa aatūūraga. **20** Andū a mwena wa ithūro nīmakagegio nī maundu marīa mamūkorete; andū a mwena wa irathīro manyiitwo nī kīmako. **21** Ti-itherū ūguo nīguo gīkaro kīa mūdū mwaganu gūkahaana; kūdū kwa mūdū ūria ūtooī Mūrungu-rī, gwake kūhaana ūguo.”

19 Nake Ayubu akīūria atiri: **2** “Mūkūnyariira ngīnya-rī, mūkīlhehenjaga na ciugo? **3** Rīu mūri kūndetia maita ikūmi; mūūtharīkīre mūtārī na thoni. **4** Angīkorwo nī ma atī nīhītītie njīra, ihītīa riakwa

rīgūikara rīri thīina wakwa. **5** Mūngīkorwo ti-itherū nīmūgwītūūgīria igūrū rīakwa, na mūgīe na mweke wa kūnjūkīrīra nī ūndū wa ūguo njonorithīo, **6** na kīmenyei atī Ngai nīwe ūhithīrie, akandigīcīria na wabu wake. **7** “O na gūtūika nīngayaga ngoiga atīrī, ‘Ndīmūhithīrie!’ Nīi ndīrī ūndū njookagīrio; o na gūtūika nīhooyaga ndeithio, gūtīrī kīhooto nyonaga. **8** Nīahingīrie njīra na nīi ndingīhota kūhītūka; tūcīra twakwa nīatwīkīrīte nduma. **9** Nīanjūrīte gītīio giakwa, na akanduta thūmbī mūtwe. **10** Andārūrangaga kuuma mbarī ciothe nginya ngathira; amunyaga mwīhoko wakwa o ta mūtī. **11** Marakara make nīmanjakanīire; andaraga hamwe na thū ciake. **12** Mbūtū ciake cia ita injerekagīra na hinya; ciakwa ihumbu cia kūnjūkīrīra, igathiūrūrūkīria hema yakwa. **13** “Nīanyamūrānīte na ariū a baba makaahutafīra; andū ariā tūyaine nao nīmeīndigīthīte biū. **14** Andū a mbarī ciitū nīmathīite makandiga; arata akwa nīmariganīrwo nī nīi. **15** Ageni akwa na ndungata ciakwa cia andū-a-nja matuaga ta matanjūū; maanyonaga ta ndī mūdū uumīte kūdū kūngī. **16** Njītaga ndungata yakwa, no ndīngīnjītīka, o na ndīmīthaitīte na kanua gakwa nī mwene. **17** Mīhūmū ya kanua gakwa nīmīnūngwa harī mūtumia wakwa; ndūkīte wa kūmenwo harī ariū a maitū. **18** O na tūhī tūria tūnīna nītūūnyararīte, rīria ndatumīrīra no gūtūhekerera tūtūthekagīrīra. **19** Arata akwa ariā manguhīrīrie othe nīmathūire; andū ariā nyendeete nīmahutātīire makaanjūkīrīra. **20** Nīi thīrite ngatigara o gīkonde na mahīndī; nīi ndigārīrwo no kīni kīa magego giiki. **21** “Njīguīrai tha, inyuī arata akwa, iguai tha, nīgūkorwo guoko kwa Ngai nīkūngūthīte. **22** Mūthingatanaga na nīi o ta ūria Mūrūngu aathingataga nīkī? Mūtīrī mūrāiganwo nī nyama ciakwa? **23** “Naarī korwo ciugo ciakwa nīciandīkitwo, igakīandīkwo ibuku-inī rīa gīkūngo. **24** Igakarwo na karamu ga kīgera igūrū rīa ngocorai, kana igakururwo rwaro-inī rwa ihiga itūire nginya tene! **25** Nīnjūū atī Mūngūūri ari muoyo, na atī marīgīrīrio-inī nīwe ūkaarūgama thī īno. **26** Nakīo gīkonde gīkī giakwa kīarīkia gūthīra, na mwīrī ūyū wa nyama ūkorwo ūtarī ho, hīndī īyo nī ngoona Ngai; **27** nīi mwene nīngamwīnera na maitho, nīi mwene, ti mūdū ūngī. Ī ngoro yakwa ndīkīrī na wendo mūnene! **28** “Mūngiuga atīrī, ‘ī nītūthingatane nake, kuona atī nīwe kīhumo gīa thīina ūyū,’ **29** inyuī ene nīmūwagīrīrwo nī gwītīgīra rūhīu rwa njora; nīgūkorwo mang’ūrī nīmakarehīthia kūherithānio na rūhīu rwa njora, na hīndī īyo nīmūkamenya atī nī kūrī ūtanīrī wa ciira.”

20 Nake Zofaru ūria Mūnaamathi agīcookia atīrī: **2** “Meciiria makwa nī mathīnīku, na nīkīo ngūcookia, nī ūndū nīndangīkīte mūno. **3** Ndīraigua irūithia rīa kūnjonorithia, naguo ūmenyo wakwa nīūranjīkīra hinya wa gūcookia. **4** “Ti-itherū nīūū ūria gūtūire kuuma tene rīria mūdū aigirwo gūkū thī īno, **5** atī kūrūūhia kwa ariā aaganu no gwa kahinda, o nakīo gīkeno kīa andū ariā matoōi Ngai no gīa kahinda kanīni. **6** O na gūtūika mwītīio wake nī ūkinyaga o igūrū, naguo mūtwe wake ūkahutia matūrī, **7** agaathira nginya tene o ta mai make mwene; ariā

manamuona mooragie atīrī, ‘Kaī aathiire kū?’ **8** Airagīria ta kīroto, akaaga kuoneka rīngī, akaingatwo ta kīoneki kīa ūtukū. **9** Riitho rīria rīamuonaga rītīkamuona rīngī; harīa aakiraga hatikamuona rīngī. **10** Ciana ciake ikaageragia kwiigūthania na athīini; moko make mwene no nginya magaacookia ūtonga wake kūrīa aaurūtire. **11** Hinya wa wīthī ūria ūiyūrīte mahīndī-inī make ūgaakoma hamwe nake rūkūngū-inī. **12** “O na gūtūika ūuru ūrī mūrīo ūrī kanua gake, na nīaūhithaga rungu rwa rūrīmī rwake, **13** o na gūtūika ndangīhota kūirekia na aūigaga kanua gake-rī, **14** irio ciake nīkarūra irī nda yake; igaatūika ūrūrū wa ndūira thīinī wake. **15** Nīagatahīka ūtonga ūria ameretie; Mūrūngu nīagatūma aūtahīke. **16** Nīakoonga thumu wa nyoka; magego ma nyoka nīmo makaamūūraga. **17** Ndagakenera tūrūū, njūū iria ithereraga ūkī na ngorono. **18** Kīndū kīria anogeire no nginya agagīcookia atakīrīte; ndagakenera uumithio wa wonjoria wake. **19** Nīgūkorwo nīahinyīrīrie athīini, akamatiga matārī na kīndū; nīatūnyanīte nyūmba iria atakīre. **20** “Ti-itherū merīrīria make matīgīthira; ndangīhonokia na indo iria eigīre. **21** Gūtīrī kīndū atīgīrio gīa kūrīa; ūtonga wake ndūgatūira. **22** Hīndī irīa aiganīire nī ūndū wa kūingīhia indo, mīnyamaro nīkamūnyīita; ūkīa nīkamūkora na nditi nene. **23** Hīndī irīa aiyūrīte nda yake-rī, nīguo Ngai akaarekereria marakara make mahīu mamūkore na amuurīrie mahūira make. **24** O na angīūrīra indo cia mbaara cia kīgera, akaarathwo na mūguū wa gīcango. **25** Aūcomoraga kuuma ng’ong’o wake, mūthece ūcio mūkengu akaūcomora kuuma ini-inī rīake. Imakania nīkamūkorerera; **26** nduma nene nīyetereire igīina ciake. Mwaki ūtarī mūhurūtīre nīkamūcina, na ūniine kīria gītīgare thīinī wa hema yake. **27** Igūrū nīrīkaguūria wīhia wake; thī nayo nīkarahūka īmūkīrīre. **28** Kīgū nīgīgathereria nyūmba yake, indo cia nyūmba yake ithererio nī kīgū mūthenya ūcio wa mang’ūrī ma Ngai. **29** Ūcio nīguo ūndū ūria Ngai agayagīra ariā aaganu, igai rīria maathīrīrwo nī Mūrūngu.”

21 Nīngī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Thīkīrīrai wega ciugo ciakwa; rekei ūndū ūyū ūtūike nīguo mūkūūhooreria naguo. **3** Ngīrīrīrai na nīi njarie, na ndaarīkia kwaria-rī, mūgīcooke mūūnyūrīrie. **4** “Nī-rī, kaī mateta makwa meerekeirio mūdū? Ngūkīaga kūremwo nī gūkīrīrīria nīkī? **5** Ta ndorai mūgege; mwīnyīite tūnua twanyu na moko nī kūmaka. **6** Ndīcīragia ūhoro ūyū ngamaka mūno; ngeithīmūkwo nī mwīrī, ngambīrīria kūinaina. **7** Atīrī, andū ariā aaganu marekagwo matūire muoyo nīkī, magakūra o na magakīrīrīria kūgia na ūhoti? **8** Nīmeonagīra ciana ciao ikīgaacīra kūu marī, makoona rūciaro rwao rūkīhaanda mbere ya maitho mao. **9** Mīcīi yao īkaraga īgītīrwo na ītarī na guoya; naruo rūthanju rwa Ngai rūtimahūūraga. **10** Ndegwa ciao itīagaga kūgwatīa; ng’ombe ciao icīaraga, na itihunaga. **11** Moimagaragia twana twao tūngī o ta rūūru; ciana icio ciao ikaina īgītūrūhaga. **12** Nao o ene mainaga makīhūūraga tūhembe na inanda cia mūgeeto; mekenagia na mūgambo wa mūtīrīrī. **13** Matūūraga mīaka yao magaacīre, na magathīi mbīrīra-inī marī

na thayū. (Sheol h7585) 14 Na no-o meeraga Mūrungu atīrī, 'Thi! Tigana na ithu! Tūtikwenda kūmenya njira ciaku. 15 Mwene-Hinya-Wothe nīwe ū, atī nīguo tūmūtungatagire? Tūkūguniya naki tūngimūhooya?' 16 No rīrī, kūgaacīra kwao gūtīrī moko-inī mao ene, nī ūndū ūcio nī njikaraga haraaya na kīrīra kia andū arīa aaganu. 17 "Na rīrī, nī maita maigana tawa wa arīa aaganu ūhoragio? Nī maita maigana makoragwo nī mūtino, na nī maita maigana Ngai amagayagīra ruo nī kūmarakarīra? 18 Nī maita maigana matūkiga ta nyeki nyūmū ikūhurutwo nī rūhuho, o na kana ta maragara marīa mombūrāgwo nī kūhuhūkano? 19 Kuugagwo atīrī, 'Ngai aigagīra ciana iherithia rīa ithe wao.' No rīrī, nī kaba Ngai aherithie mūdū ūcio we mwene, nīguo amenye nīehitie! 20 Maitho make nīmeyonere mwanangīko wake mwene; nīarekwo akunde mang'ūrī ma Mwene-Hinya-Wothe. 21 Nī ūndū-rī, anga no eetangaga ha ūhoro wa andū ake arīa agaatiga na thuutha, matukū make maathira? 22 "Nī kūrī mūdū o na ūmwe ūngihota kūruta Mūrungu atī nīguo agīe na ūmenyo, kuona atī Mūrungu nīwe ūtuanagīra ciira, o na agatūira arīa atūgītīrie mūno? 23 Nī kūrī mūdū ūkuuaga arī na hinya wake wothe, arī mūgītīre wega biū, na arī na thayū, 24 mwīrī wake ūheetwo irio wega, na mahīndī ma mīthiimo yake marī o maigū. 25 Mūdū ūngī agakua arī na marūrū ma ngoro, atarī aakenera kīndū kiega o na kī. 26 Makomaga o ro ūndū ūmwe tīrī-inī, na eerī-rī, igunyū ikamahumbīra. 27 "Nī nīnjūū wega ūrīa mūreciirīa, ngamenya mathugunda manyu maakūhītīra namo. 28 Mūrooria atīrī, 'Rīu nyūmba ya mūdū ūrīa mūnene ikīrī ha, na hema irīa andū aaganu maratūiraga-rī, ikīrī ha?' 29 Kai mūtārī muoria andū arīa mathiiga ng'endo? Kai mūtārūmbūyagia ūrīa mamwīraga? 30 atī mūdū ūrīa mwaganu nī aigugīrwo tha mūthenya wa mūtino, atī nīahonokagio mūthenya wa mang'ūrī? 31 Nūū ūreganaga na mītugo ya mūdū mwaganu maitho-inī make? Nūū ūmūrīhagia kūringana na matūdū marīa aaneka? 32 Atwaragwo mbīrīra-inī, nayo mbīrīra yake ikarangagīrwo. 33 Tīrī wa gītūamba nūūrī mūrīo harī we; andū othe nīwe marūmagīrīra, na kīrīndī gītangītārīka gīgathiiga mbere yake. 34 "Mwakīhota atīa kūūhoorerīa na ndeto cia tūhū? Hatirī kīndū gītīgaru harī macookio manyu tīga o maheeni!"

22 Nake Elifazu ūrīa Mūtemaani agīcookīa atīrī: 2 "Mūdū aahota kūguna Mūrungu? O na mūdū mūūgī-rī, akīhota kūmūguna? 3 Nī gīkeno kīrīkū ūthingu waku ūngirehere Mwene-Hinya-Wothe? Nī uumithio ūrīkū angīgia nāgu angīkorwo mīthīre yaku ndīrī ūcuuke? 4 "Arakūrūithia na agagūthitanga nī ūndū wa wītīgīrī Ngai waku? 5 Gīthī waganu waku tī mūnene? Mehīa maku-rī, makīrī mūthīa? 6 Wetīrīe ūgītīrī kuuma kūrī arīa a thoguo hatārī gītūmī; nīwaurīre andū nguō, ūkīmatīga njaga. 7 Arīa anogu ndwamaheire maaī, na nīwaimīre arīa ahūtū irio, 8 o na gūtūika warī mūdū ūrī hinya, ūrī na mīgūnda: mūdū ūheetwo gītīo, na watūiraga kuō. 9 Nīwāingatīre atumīa a ndīgwa matārī na kīndū, na ūkīniina hinya wa arīa matārī na maithē. 10 Nīkīo ūthīūrūkīrīo nī mītego, nīkīo thīina wa narua ūkūmakagīa, 11 nīkīo ūtumanīrwo

nī nduma, ūkaremwo nīkuona, na nokīo mūiyūro wa maaī ūkūhubanīirīe. 12 "Gīthī Ngai ndarī o kūū igūrū o igūrū? O na ta kīone ūrīa njata irīa irī igūrū mūno itūūgītīrīe! 13 No rīrī, wee ūroiga atīrī, 'Mūrungu nī atīa angīmenya? No atuanīre ciira nduma-inī ta īno? 14 Matu matumanu nīmamūhumbīrīe, nī ūndū ūcio ndangītūona rīrīa egūceera kūū igūrū gacūmbīrī.' 15 Ūgūtūūra ūgeraga o njīra ya tene irīa andū aaganu managerera? 16 Nīmahurīrio ihinda rīao rītanakīnya, mīthingī yao īgīthererīo nī mūiyūro wa maaī. 17 Nao meerīre Mūrungu atīrī, 'Tigana na ithu! Mwene-Hinya-Wothe-rī, angītīwīka atīa?' 18 No rīrī, nīwe waiyūrīrie nyūmba ciao na indo njega, nī ūndū ūcio nī njikaraga haraaya na kīrīra kia andū arīa aaganu. 19 "Andū arīa athīngu nīmeyonagīra mwanangīko wa acio aaganu, magakena; arīa matārī na ūūru mekīte mamanyūrūragīa makiugaga atīrī: 20 'Tī-itherū thū ciitū nīnyanange, mwakī nūcīnīte ūtonga wao.' 21 "Athīkīra Ngai ūikare ūrī na thayū nake, ūndū ūyū nīguo ūgaakūrehere ūgaacīru. 22 Itīkīra ūrutani wa kanua gake, na ūige ciugo ciake ngoro-inī yaku. 23 Ūngīcookīerera ūcio Mwene-Hinya-Wothe, nīegūkīwamūkīra; ūngīeheria waganu kūraya na hema yaku, 24 na ūte ngūmba ciaku cia thahabu rūkūngū-inī, na thahabu yaku ya Ofīrī ūmīte na kūū ndwaro-inī cia mahīga kūū mūkuru-inī, 25 hīndī iyo ūcio Mwene-Hinya-Wothe agaatuīka thahabu yaku, na atuīke betha irīa njega mūno harī we. 26 Tī-itherū, hīndī iyo nūkōna gīkeno thīinī wa ūcio Mwene-Hinya-Wothe, na nīūgātīrīra Ngai ūthīū waku. 27 Nīūkāmūhooya, nake nīagakūguā, nawe nīūkahingīa mīhītīwa yaku. 28 Ūrīa watua wīkwō nīguo ūrīkagwo, nāguo ūtherī nī ūkaara njīra-inī ciaku. 29 Hīndī irīa andū angī manyīhīo, nawe ūkoiga, 'Nīmatūgīrīo!' Hīndī iyo nīākahonokīa arīa makuīte ngoro. 30 Nīākahonokīa o na ūrīa ūrī na ūcuuke, ahonokīo nī ūndū wa ūtheru wa moko maku."

23 Nīngī Ayubu agīcookīa atīrī: 2 "O na ūmūthī gūteta gwakwa no kūrūrī; guoko gwake nīkūndītūhīire o na ngīcaayaga ūguo. 3 Naarī korwo nīnjūū kūrīa ingīmūona; Naarī korwo no hote gūthī kūrīa aikaragal 4 Ingīyarīrīra harī we, njīyūrīe kanua gwakwa ihooto. 5 No nyende kūmenya ūrīa angīnjookeria, ndīcūtūranīe ūrīa angīnjīra. 6 No anjūkīrīre na ūhotī wake mūnene? Aca, ndangīhatīrīra na thītango. 7 Hau-rī, mūdū mūrūngīrīru no atware ciira wake mbere yake, na nī njohorīthio kuuma kūrī mūnjīrīthia ngīnya tene. 8 "No rīrī, ingīthī mwena wa irathīro, we ndarī kuō; ingīthī mwena wa ithūrū, ndīramuona. 9 Hīndī irīa arī wīra-inī mwena wa gathīgathīnī, ndīmuonaga; rīrīa athī mwena wa gūthīnī, ndīmuonaga o na hanīnī. 10 Nowe-rī, nīooī njīra irīa ngeragīra; aarīkia kūngīria, ngoīma haana o ta thahabu. 11 Magūrū makwa moīmīte makīnya make thūutha; nūmagīrīra njīra yake itekwahūka na mwena. 12 Nīī ndītīgānīirīe maathānī ma mīromo yake; njīkīrīrie ciugo cia kanua gake gūkīra irio ciakwa cia o mūthenya. 13 "No rīrī, arūgamaga arī o wīkī; nūū ūngīhota kūregana nake? Ekaga o ūrīa ekwenda. 14 Ahīngagīa ūndū ūrīa andūrīrīe, na arī o na mībango mīngī ta iyo anjīgīrīe. 15 Kīū nīkīo gītūmīte nīyītūwo nī

kimako ndi mbere yake; ndeciirira maündu macio mothe-
rĩ, ngamwītīgira. **16** Mūrungu nīatūmite ngoro yakwa
yūrwō nī hinya; ūcio Mwene-Hinya-Wothe nīatūmite
nyīitwō nī guoya. **17** No rīrī, ndikīrītio nī nduma, īi
nduma iyo ndumanu ihumbīrīte ūthiū wakwa.

24 “Nī kīi kīgiragia Mwene-Hinya-Wothe araarīrie
mahinda ma ciira? Nī kīi gītūmaga ariā mamūūi
meterere mīthenya ta iyo o tūhū? **2** Kūrī andū
meeheragia mahiga ma mūhaka, na makarīthia ndūūru
cia mahiū iria maiyite. **3** Moyaga ndigiri ya mwana wa
ngoriai, na magakuu ndegwa ya mūtumia wa ndigwa
ītuike ya kūrīgāmīrīra thīirī wao. **4** Nī meeheragia
andū ariā abatari njira-inī, na makahatīrīria athiīni
othe a būriri magatūma mathiī makehithe. **5** O ta
njagi cia werū, noguo andū ariā athiīni marokagira wira
wa kūhaara kindū gīa kūrīa; kūū būriri ūria ūtagiāga
kindū nīkuo marutaga irio cia kūhe ciana ciao. **6**
Monganagia ngaragatha mīgūnda-inī, na makahaara
matigari mīgūnda ya mīthabībū ya ariā aaganu. **7**
Maraaraga njaga nī kwaga nguo; matirī kindū gīa
kwihumbira rīria kwagia heho. **8** Maconjoragio nī
mbura ya irima-inī, nao makenyiitīrīra mahiga nī
ūdū wa kwaga ha kwīyūa. **9** Mahuragia mwana wa
ngoriai kuuma nyondo-inī; nako gakenge ka mūthiīni
gatahagwo nī ūndū wa thīirī. **10** Mathiāga njaga nī
kwaga nguo; makuuaga itīia cia ngano, no magatigwo
marī o ahiū. **11** Mahihagira ndamayiū mītarō-inī; nīo
makinyangaga ihihīro cia ndibei o magīkuaga nī nyoota.
12 Mūcaayo wa ariā marakua nīūraiguuo ūkūma itūūra
inene, nayo mīoyo ya ariā aguarie no gūkaya irakaya
īkienda ūteithio. No Ngai gūtīrī mūdū aratūira ciira nī
ūdū wa gwika ūūru. **13** “Nī kūrī andū ariā mēganaga
na ūtheri, na matiūū njira ciaguō, o na kana magaikara
tūcīra-inī twaguo. **14** Hīndī irīa gwatuka-rī, mūūragani
ookagira akooraga athiīni na abatari; ningī ūtūkū
agatuika ta mūici. **15** Riitho rīa gītharia rīetagīrīra
kūgie mairia; kūrīaga atīrī, ‘Gūtīrī riitho o na rīmwe
rīngīnyona,’ na gīgaikara kīhithīte ūthiū. **16** Rīrīa kūrī
nduma-rī, nīguo andū matuaga nyūmba, no mūthenya
magatinda mehīngiire; matiendaga ūndū wa ūtheri. **17**
Nīgūkorwo andū acio othe-rī, nduma irīa ndumanu nīyo
rūciīnī rwao; magiāga ūrata na imakania cia nduma. **18**
“No rīrī, o nī mūhūūyū ūria ūrerete igūrū rīa maaī; igai
rīāo būriri-inī nī irume, na nī ūndū ūcio gūtīrī mūdū
ūthiāga mīgūnda-inī ya mīthabībū. **19** O ta ūrīa rīūa
na ūrugarī īniinaga maaī ma tharunji-rī, ūguo noguo
mbīrīra ihuragia ariā mehītie. (Sheol h7585) **20** Nayo
nda irīa yamaciarire ikariganirwo nīo, igunyū nacio
ikamarīa; andū ariā aaganu maticookaga kūrīrikanwo,
no moinangagwo ta mūtī. **21** Marīaga indo cia mūtumia
thaata na ūrīa ūtarī kaana, na matiuguagira mūtumia
wa ndigwa tha. **22** No Ngai, nī ūndū wa ūhoti wake,
nīakururagia ariā marī hinya; o na mangūhaanda wega-
rī, matirī na mwīhoko atī nīmagatūūra muoyo. **23** We no
ametīkirie maikare mahurūkite makīiguaga ta matarī
na ūgwati, no maitho make nīmacūthagīrīria njira
ciao. **24** Nīgūkorwo matūūgagīrio o kahinda kanini,
magacooka makeheha; maikūrūkagio na magakua o ta
andū ariā angī othe; makeeheragio o ta igira cia ngano.

25 “Akorwo ūguo tīguo gūtārī-rī, nūū ūngīonania atī
nīndaheenanīa, na agītue ciugo ciakwa cia tūhū?”

25 Nake Bilidadi ūrīa Mūshuhi agīcookia atīrī:
2 “Wathani na gwītīgīrwō nī cia Ngai; nīwe
ūhaandaga watho kūū igūrū o igūrū mūno. **3** Mbūtū
ciake no itarīke? Nūū ūtaaragīrwō nī ūtheri wake? **4**
Mūdū aakīhota atīa gūkorwo arī mūthingu mbere
ya Mūrungu? Mūdū ūciarītūwō nī mūdū-wa-nja-rī,
akīhota atīa gūtūika mūtheru? **5** Angīkorwo o na mweri
tī mūcangararu, na njata tī theru maitho-inī make-rī,
6 mūdū na no ta kīgunyū, o we mūrū wa mūdū-rī,
ndakīrī mūnyīihire mūno makīrīa!”

26 Ningī Ayubu agīcookia atīrī: **2** “Kaī ūrī gūteithia
ūrīa ūtarī na ūhoti-ī! Kaī ūrī kūhonokia guoko
kūrīa gūtārī na hinya-ī! **3** Kaī ūrī gūtaara mūdū ūtarī
na ūūgī-ī! Na atīrī, kaī nīwōnanītīe ūmenyo mūnene-
ī! **4** Nūū wagūteithia kwaria ciugo icio? Na nī roho
waū waria na kanua gaku? **5** “Ariā akuū marī na ruo
rūnene, o acio marī rungu rwa maaī na kīrīa gīothe
gītūūraga kuo. **6** Gīkuū nīkīguūranie mbere ya Ngai;
mwanangīko ūikarīte ūtarī mūhumbīre. (Sheol h7585)
7 Atambūrūkagia matu ma mwena wa gathigathini
igūrū rīa kūdū gūtārī kindū; nayo thī ndarī kindū
amīcunjurītīe nakīo. **8** Athayaga maaī thīnī wa matu
make, no matu macio matīgēmībūrwo nī ūrītū
wamo. **9** Ahumbagira ūthiū wa mweri rīria waiganana,
agatambūrūkia matu make igūrū rīaguō. **10** Niekīrīte
rūkiriri igūrū rīa maaī, rūkahakania ūtheri na nduma.
11 Itugī iria itīrīrīrīre igūrū nī ithingithaga, ikagegearaga
nī ūndū wa ikūūmana rīake. **12** Nīoirugire maaī ma
iria na ūndū wa hinya wake; na nī ūndū wa ūūgī wake
nīatīnaangirie Rahabu tūcunjī. **13** Mīhūmū yake nīyo
yathakarīrie igūrū; guoko gwake nī gwatheecire nyoka
irīa īnyororokaga na ihenya. **14** Atīrīrī, īno no mīthia ya
mawīra make; kaī no kamūheehū kanini tūiguaga ka
ūhoro wake-ī! Nūū ūngīgītaūkīrwo nī marurumī ma
ūhoti wake?”

27 Nake Ayubu agīthiī na mbere na mīario yake,
akiuga atīrī: **2** “Ti-itherū o ta ūrīa Mūrungu
atūūraga muoyo, o we ūnyimīte kīhooto, ūcio Mwene-
Hinya-Wothe, ūrīa ūtūmite ngīe na ūrūrū ngoro-inī-rī,
3 hīndī irīa yothe nī ngūtūūra muoyo, nayo mīhūmū ya
Ngai īrī maniūrū-inī makwa, **4** mīromo yakwa ndikaaria
maūdū ma waganu, na rūrīmī rwakwa rūtikaaria
maheeni. **5** Nīi ndigetīkīra atī nī inyuī mūrī na kīhooto;
nginya rīrīa ngaakua, ndigakaana ūkīndīrīku wakwa. **6**
Nīngūtūūria ūthingu wakwa na ndikaūrekia; thamiri
yakwa ndikanjīrīthia rīrīa rīothe ngūtūūra muoyo. **7**
“Thū ciakwa irogītūika ta ariā aaganu, ariā marī muku
na nīi marotuika ta ariā matarī kīhooto! **8** Tondū-rī,
kīrīgīrīro kīa ūrīa ūtarī mwītīgīrī Ngai gīkīrī kīrīkū
akua, hīndī irīa Ngai ooya muoyo wake? **9** Mūrungu
nīakīguaga gūkaya gwake rīrīa akorwo nī mīnyamaro?
10 Nīakenagira ūcio Mwene-Hinya-Wothe? Nīakayagira
Ngai mahinda mothe? **11** “Nīngūmūrūta ūhoro wīgīi
ūhoti wa Mūrungu; ndikūhitha njira cia Mwene-Hinya-
Wothe. **12** Inyuothe nīmīwōneire maūdū macio. Īkīrī
yakī mīario īno itarī kiene? **13** “Ūū nīguo Mūrungu

aathagiriŋa ariŋa aaganu, na niriŋo igai ririŋa mündü ūria ūtariŋa tha aamükagiriŋa kuuma kūrī Mwene-Hinya-Wothe: **14** O na ciana ciake ciainghiŋa aŋa, ciathiriŋio rūhiŋu rwa njora; rūciaro rwake rūtikooŋa irio cia kūrūigana. **15** Mūthiŋo niguŋo ūkaaninūkia ariŋa agaatiŋa thuutha wake, na atumia ao a ndigwa matikamaririŋa. **16** O na angōnganiriŋa betha ta rūkūngū, na agiŋe na nguŋo nyingiŋa ta hiba cia rūmūba, **17** kiriŋa egūcookaniriŋa gikehumbwo nī ūria mūthingu, na ariŋa matariŋa mahitiŋa nio makaagayana betha yake. **18** Nyūmba iriŋa aakaga no ta nyūmba ya kīhūhura, ningiŋo no ta githūnū gīakitwo nī mūrāngiri. **19** Agaakoma ariŋa mūtongu, no ndagacooka gwika ūguŋo rīngi; akaahingūra maitho akore gūteriŋa kīndū ariŋa nakio. **20** Imakania imūkoragiriŋa ta mūiyūro wa maaŋi; kihuhūkano gikaamūhuria ūtukū. **21** Rūhuho rwa mwena wa Irathiŋo rūmuoyaga akabūria; rūmweheragia kūrīa atūūruga. **22** Rūmūhurutaŋa rūtariŋa na tha o ririŋa arooriŋa hinya waruo. **23** Rūhūūruga hī rūkamūkenerera, na rūkagamba ta nyoka rūkamūruta kūrīa atūūruga.”

28 “Nī kūrī handū harīa betha yenjagwo o na nī harī handū harīa thahabu iŋeragiriŋo. **2** Kigera kīrutagwo kuuma tīiri-ini, nakio gicango kīrutagwo mahiga-ini gīgatwekio. **3** Mündū nīkūniina aniŋaga nduma; acaragia mahiga macio nginya kūrīa kūrīku mūno, o kūu nduma iriŋa ndumanu mūno. **4** Mündū atūrikagia irima thī kūrīa na kūrīa andū matūūruga, agakinya kūndū kūrīa mündū aariganiŋiŋo nīgūthiŋa; kūu kūrīhaniriŋiŋe na andū nīkuŋo acunjuuraga akīereeraga. **5** Thī nīkuŋo kuumaga irio, no na kūu thīniŋi mūhuro kūgarirūkite gūkahaana ta gūcinītwo na mwaki; **6** mahiga-ini ma thī nīkuŋo kuumaga yakuti iriŋa ya bururu, na mūthanga wayo ūkoragwo na ngūmba cia thahabu. **7** Gūteriŋa nyoni ndia-nyama yūiŋa gacira kau kahithe, na gatiŋiŋa konwo nī riitho rīa hūngū. **8** Nyamū iriŋa ciŋtiŋa gatiŋiŋa ciagathiŋa, o na gūteriŋa mūrūūthi ūkageragiŋa. **9** Guoko kwa mündū gūtharikagiŋa gūkanyiita ihiga rīa nyaigiŋa, na gūkaguūria itina cia irima. **10** Enjaga mungu ūgatūrikia rwaro rwa ihiga; maitho make makōnaga igiŋa ciaruo ciothe. **11** Ethaga itwe cia njūū, na indo iriŋa hithe agaciumiriŋa ūtheri-ini. **12** “No ūgiŋiŋi, ūngioneŋa kū? Ūmenyo ūtūūruga kū? **13** Mündū ndangīmenya thogora wa ūgiŋi; ndūngioneŋa būrūri wa ariŋa marī muoyo. **14** Kūrīa kūrīku mūno kuugaga atiriŋa, ‘Ndūri thīniŋi wakwa’; nariŋo iriŋa rikoiga atiriŋa, ‘Ndūri gūkū gwakwa.’ **15** Ndūngīgūrika na thahabu iriŋa therie mūno, kana thogora waguo ūthimwo na betha. **16** Ndūngīgūrika na thahabu ya Ofiri, kana ūgūrike na onigithi iriŋa iriŋa goro mūno, o na kana yakuti iriŋa ya bururu. **17** Thahabu kana icicio-rī, itingihota kūgerekanio naguo; o na kana ūkūūranio na mathaga ma thahabu. **18** Maricani kana ngenyekenyi iriŋa cia goro itagiŋiŋe kūgwetanio naguo; thogora wa ūgiŋi ūkiriŋe wa ruŋa iriŋa ndune. **19** Yakuti ya Kushi ndūngīgūganio naguo; o na ndūngīgūrika na thahabu iriŋa therie mūno. **20** “Hakiriŋa ūguŋo-rī, ūgiŋi ūngikiuma nakū? Ūmenyo ūtūūruga kū? **21** Nimūhiŋe kūrī maitho ma ciūmbe ciothe iriŋa itūūruga muoyo, ūkahithwo o na nyoni cia riera-ini. **22** Mwanangiko na gikuŋi ciugaga

atiriŋa, ‘No mūhuhu waguo ūkinyiŋe matū-ini maitū.’ **23** Ngai nioŋiŋa njira ya gūthiŋi kūrīa ūriŋa, na nowe wiki ūiŋi kūrīa ūtūūruga, **24** nīgūkorwo nionaga mūthia wa thī, na nionaga maūndū marīa mothe marī ruŋu rwa igūri. **25** Ririŋa aathimiŋe rūhuho nditi yaruo, o na agithima maaŋi-rī, **26** ririŋa aarutiŋe mbura watho irūmagiriŋe, na agitemera rūheni na marurumiŋa njira-rī, **27** nake nionire ūgiŋa na akiŋthima; aūrūmiriŋa na akiŋthuthuria. **28** Agicooka akūra andū atiriŋa, ‘Gwitiŋa Mwathani-rī, ūcio niguŋo ūgiŋi, Nakuo gūtheemaga ūūru nī ūmenyo.”

29 Ningiŋa Ayubu niathiŋe na mbere kwaria, akiuga atiriŋa: **2** “Naariŋa korwo no haane ūria ndatariŋi mieriŋa iriŋa ya tene, matukū-ini marīa Ngai aamenyagiŋiŋa, **3** ririŋa tawa wake wamūrīkaga igūriŋa rīa mūtwe wakwa, na ūndū wa ūtheriŋa wake ngatūikanagiŋa nduma-ini! **4** Korwo ndariŋa ūria ndatariŋi matukū-ini marīa ndagaaciŋe biū, hīndi iriŋa kuumiriŋa ngoro na Ngai kwarathimaga nyūmba yakwa, **5** ririŋa Mwene-Hinya-Wothe aariŋa hamwe na nīŋi, nacio ciana ciakwa ikandigiŋiŋa, **6** ririŋa gacira gakwa kaihūgiŋiŋa nī kīrimū kīa iriŋa, naruo rwaro rwa ihiga rūgaatherūkagiŋa tūrūūŋiŋa tawa maguta ma mūtamaŋiŋi! **7** “Ririŋa ndaathiiŋa kihingō-ini kīa itūūra inene, na ngaikariŋa gitiŋi gīakwa hau kīarahō-ini-rī, **8** aanake maanyonaga makeehera, nao athuuriŋa makarūgama, **9** andū ariŋa anene maatiŋaga kwaria, makahūmbira tūnua twao na moko; **10** mīgambo ya andū ariŋa marī igweta igakiriŋa, nacio nīmī ciao ikanyiitana na karakara. **11** Ūriŋa wothe wanjiguga ngīaria aaragia wega igūriŋa rīakwa, nao ariŋa maanyonaga makangaathiriŋa, **12** nī ūndū nīndahatūraga ariŋa athiŋiŋa maakaya mateithio, o na ariŋa mataariŋa na maithe maagite mündū wa kūmateithia. **13** Mündū agikua nīandaathimaga; nīndatūmīŋa ngoro ya mūtumia wa ndigwa iine. **14** Ndehumbaga ūthingu ta nguŋo; ciira wa kīhooŋo niguŋo warī nguŋo yakwa ya igūriŋa, o na kīremba gīakwa. **15** Nī nīŋi ndaariŋa maitho ma ariŋa atumumu, na magūriŋa ma ariŋa ithua. **16** Ndaariŋa ithe wa ariŋa abataŋi; nīndaciriŋaŋiŋa o na mündū itooi. **17** Ningiŋa nīndoinangaga magego ma ariŋa aaganu, na ngahuria ariŋa maarī magego-ini mao. **18** “Ndeciiragia atiriŋa, ‘Nīŋi ngaakūra gwakwa nyūmba, matukū makwa marī maingī ta mūthanga. **19** Mīri yakwa igataamba iŋinye maaŋi-ini, nariŋa ireera rīkoragwo honge-ini ciakwa ūtukū wothe. **20** Riiriŋa wakwa ūgūtūūra werūhagio thīniŋi wakwa, naguo ūta wakwa ūtūūra ūriŋa mwerūŋiŋa guoko-ini gwakwa.’ **21** “Andū maathikagiŋiŋa marī na kīirigiriŋo, meetagiŋiŋa kīrira gīakwa makiriŋe. **22** Ndaariŋa kwaria-rī, matiacookaga kwaria; ciugo ciakwa ciatoonyaga matū mao kahora ihooreire. **23** Maanjetagiŋiŋa ta andū metereire mbura, na makanyua ciugo ciakwa o ta mbura iriŋa ya kūrīgiriŋa. **24** Ndaamathekathekagia moorītwo nī hinya makaaga gwitiŋa; ūtheriŋa wa ūthiŋi wakwa warī wa bata mūno kūrī o. **25** Nī nīŋi ndamoonagia njira, ngaikaraga ta ndi mūnene wao; ndatūūruga ta mūthamaki ariŋa gatagatiŋa ga ita rīake; ningiŋa ndatariŋiŋa ta mündū ūria ūhooragiŋa ariŋa maracakaya.

30 “No rīu-rī, andū ethiŋa kūngiŋa nīmaanyūrūragia, ariŋa o na itangīendire gūturanira maithe mao

na ngui ciakwa cia rūuru. **2** Hinya wa moko mao ūng'ang'unire nakī, kuona atī hinya wao nīwamehereire? **3** Nīmathīnikite nī ūndū wa wagi na ng'aragu, ūtūkū-rī, moortūragā būrūrī mūng'aru, būrūrī mwanangīku ūkīrite ihooru. **4** Maahaaraga nyeni cia mahuti ma cumbī kuuma ihinga-inī, na irio ciao ciarī mīrī ya mūtī wa kīhaato. **5** Nīmaingatirwo kuuma kūrī mūngī, makiugīrīrio ta maarī aici. **6** Nīmahatīrīrio maikarage mikuru-inī ya tūrūtū tūhūu, kūu ndwaro-inī cia mahiga na marima-inī marīa marī thī. **7** Maanagia ta nyamū kūu ihinga-inī, makahatikanagīra kūu mahuti-inī. **8** Rūciaro rūtarī kīene na rūtarī rūtwa, nī rwarutūrūrīrwo rume kūu būrūrī-inī. **9** “Na rū arīū ao maraanyūrūria na rwīmbo; ngagītuika wa kuunagwo thimo nīo. **10** Nīmathūire na magaikaraga haraihu na nī; matiitigagīra kūndūira mata ūthiū. **11** Nī ūndū rū Ngai nīaregeretie ūta wakwa, na akandeehera mathīina-rī, matirī ūndū merigagīrīria gwika marī harīa ndī. **12** Mwena wakwa wa ūrio kūrī rūrūrī rūratharīkīra; maigagīra magūrū makwa mītego, na magaaka ihumbu ciao cia gūūtharīkīra. **13** Maharaganagia njīra yakwa; mahotaga kūnyūnūha o na gūtārī na mūndū ūramateithia. **14** Mokite ta matooonyeire mwanya-inī mwarī; mokiire gatagatī ga kūu kwanangīku, makaamomokera. **15** Imakania nīcihootete; gītīo gīakwa kīumbūrītwo ta kīhurutītwo nī rūhuho, nāguo ūgītīrī wakwa ūkabūrīa ta itu. **16** “Na rū muoyo wakwa nīūrathirīrīkīra; matukū ma thīina nīmānyīitite. **17** Ūtūkū ūtheecangaga mahīndī makwa; ruo rwa gūthegenya rūtīndīgīthagīria. **18** Ngai angūnjakūnjaga ta nguo na ūndū wa ūhoti wake mūnene; aanyītaga ta kanjū yakwa ngingo-inī. **19** Anjikītie ndoro-inī, ngatūika ta rūkūngū na ta mūhu. **20** “Nīwe ndīrakāira, o Wee Ngai, no ndūrānjītīka; ndīrarīgama, no wee no kūndora ūrandora. **21** Wee nīūngarūrūkīte ūtarī na tha; ūtharīkīire na hinya wa guoko gwaku. **22** Nīūhūrītīe, ūkaandīndīka mbere ya rūhuho; ūnyūgutanītīe kīhuhūkānio-inī. **23** Nīnjūū nīūkangīnyia o gīkuū-inī, ūndware kūrīa gwathīrīrwo arīa othe marī muoyo. **24** “Tī-itherū gūtīrī mūndū ūūkagīrīra mūndū ūthuthīkīte ngoro, hīndī irīa egūkaya ateithio arī mīnyamaro-inī. **25** Nī-rī, gītī nīdianarīrio nī arīa marī na thīina? Gītī ngoro yakwa ndīanaigūira arīa athīini kīeha? **26** No rīrī, rīrīa ndeerīgagīrīra wega, ūūru ūgīūka; rīrīa ndaacaragia ūtherī-rī, hīndī iyo nduma igīūka. **27** Nda yakwa ndītīgaga kūruruma; matukū ma thīina nīmānginyīire. **28** Thīiaga njīrītīe biū, no tī ūndū wa kūhia nī rūa; ngarīgama kīūngano-inī ngakaya ndeithio. **29** Nduikite mūrū wa nyina na mbwe, ngatūika mūthīrītū wa ndundu. **30** Gīkonde gīakwa nīkīgarūrūkīte, gīgathita na gīkoonūka; mwīrī wakwa ūhīūhīte nī ūrugārī. **31** Kīnanda gīakwa kīa mūgeeto kīrutaga o mūgambo wa gūcakaya, nāguo mūtūrīrī wakwa ūkaruta o mūgambo wa kīrīro.

31 “Nī nītarīkīaniire na maithe makwa ndīkanarore mūrītū ndīmwirīrīe. **2** Nī ūndū-rī, kī rūgai rwa mūndū kuuma igūrū kwa Ngai rūkīrī kī? Igai rīake nī rīrīkū kuuma kūrī ūcio Mwene-Hinya-Wothe ūrī igūrū? **3** Gītī tī kwanangwo kwa arīa aaganu,

na mūtino kūrī arīa meekaga maūndū mooru? **4** Gītī we ndonaga njīra ciakwa, na agatara o ikinya o ikinya rīakwa? **5** “Ingīkorwo thīiaga na njīra itarī cia ma-rī, kana kīgūrū gwakwa gūkahīuha thīi ngaheenanie-rī, **6** Ngai nīathime na ratirī cia kīhooto, nake nīekūmenya atī nī ndīrī ūcuuke; **7** makinya makwa mangīkorwo nīmahūkīte makoima njīra-inī, nayo ngoro yakwa ingīkorwo nīitongoretio nī maithe makwa, kana moko makwa makorwo nīmathaahītio-rī, **8** hīndī iyo kīrīa haandīte kīrorīo nī andū angī, nacio irio cia mīgūnda yakwa iromunywo. **9** “Ngoro yakwa ingīkorwo yanaheenererio nī mūndū-wa-nja, kana ngorwo ndanaceema mūrango-inī wa mūndū wa itūūra, **10** hīndī iyo mūtūmia wakwa arothīa ngano ya mūndū ūngī, na arūme angī tīga nī marokoma nake. **11** Nīgūkorwo ūndū ūcio nī ūmaramari wa thoni, na nī rīhīa rīa gūtūrwo ciira nī kīama. **12** Tondū ūcio nī mwakī ūrīa ūcinaga ngīnya ūkaananga; na nīūngīamunyīte magetha makwa mothe. **13** “Ingīkorwo nīnyīmīte ndungata ciakwa cia arūme na cia andū-a-nja kīhooto rīrīa manateta nī ūndū wakwa-rī, **14** nī ngeeka atīa rīrīa Mūrungu akaanjūkīrīra? Ngaacookia atīa rīrīa ngeetwo ndītētere ūhoro-inī ūcio? **15** Gītī ūcio wanyūūmbire kūu nda ya maitū to ye wamoombere? Gītī tiwe watūthondekire tūrī kūu nda cia aa maitū? **16** “Ingīkorwo ndanaima athīini kīrīa maanerīrīria, kana ngareka maithe ma mūtūmia wa ndīgwa morwo nī hinya-rī, **17** ingīkorwo ndīaga irio ciakwa nyiki, ngaaga kūgayana na ūrīa ūtarī ithe-rī, **18** (no nī kuuma ūnini wakwa, mwana ta ūcio ndaamūrera o ta ūrīa angīrarerīrwo nī ithe, na kuuma gūciarwo gwakwa ndūire ndongoragia mūtūmia wa ndīgwa) **19** ingīkorwo ndanoona mūndū agīkua nī ūndū wa kwaga nguo, kana ngoona mūndū mūbatari atārī kīndū gīa kwīhumba, **20** na ngoro yake ndīandathīmire nī ūndū wa kūmūguithīa ūrugārī na guoya wa ng'ondū ciakwa-rī, **21** ingīkorwo ndanoya guoko gwakwa ngookīrīa mwana ūtarī ithe, nīkūmenya atī no nyone na kūndeithīa kwagīa ciira igootī-inī-rī, **22** hīndī iyo guoko gwakwa kūroahūkīra kīande-inī kūgwe, kūroinīkīra o irūngo-inī. **23** Nī ūndū nīndetīgagīra mwanangīko uumīte kūrī Mūrungu, na nī ūndū wa gwītīgīra riiri wake, ndīgīekire maūndū ta macio. **24** “Ingīkorwo nīnjīgīte mwīhoko wakwa harī thahabu, kana ngeera thahabu irīa therie mūno atīrī, ‘Wee nīwe ūgītīrī wakwa,’ **25** ingīkorwo ndanakena ūtonga wakwa mūnene, kana ngakenera uumithio ūrīa moko makwa mecārīrīe-rī, **26** ingīkorwo ndanarūmbūiya rīua rīarīte, kana mwerī ūgītī ūcangararīte, **27** na ngoro yakwa īkīheenererio nīcio na hitho, kana guoko gwakwa gūgīcīkīnyīria kīmumunyo gīa gūcītīa-rī, **28** o na macio mangītūika mehīa ma gūtūrwo ciira, nīgūkorwo ingītūikīte mūndū ūtarī mwīhokeku harī Mūrungu ūrīa ūrī igūrū. **29** “Ingīkorwo ndaanakena nī thū yakwa kuona mūtino, kana ngīmīthekerera rīrīa thīina wamīkora, **30** no nī ndīrī ndetīkīra kanaa gaku keehīe na ūndū wa kūhoera muoyo wayo kīrumi, **31** kūngīkorwo andū a nyūmba yakwa matirī moīga atīrī, ‘Nū ūtarī warīa nyama cia Ayubu akahūūna?’ **32** no gūtīrī mūgenī wanaraara njīra-inī, nī ūndū mūrango wa mūcī wakwa ūtūire

uhingurirwo mugendi, **33** ingikorwo ndaanahitha mehia makwa, ta uria andu meekaga, na undu wa kuhitha mahitha ngoro-ini yakwa **34** tondū wa gwigirira kirindi, o na gwigirira kumenwo ni mihiriga ngagikira ki na ndiame nja-rī, **35** (“Naari korwo ndaari na mündū wa künjigua! Riu nindekira rūiri rwa kwiyaririria: reke Mwene-Hinya-Wothe anjookerie ūhoro; reke mūthitangi andike marūa ma thitango yake. **36** Titheru marūa macio ingimaigirira kiane, ndimehumble taari thūmbi. **37** Njooke ndimūhe ūhoro wakwa ikinya gwa ikinya; ndimūkuhiririe ta ndi mūnene.”) **38** “Korwo mūgūnda wakwa wakaya, ūnjūkirire, nayo mītarō yaguo yothē ikorwo ikirira maithori, **39** ingikorwo ndanaria maciaro maguo iteekūria, kana ngoraga ngoro cia ene guo-rī, **40** hīndi iyo cong’e ūrokūra kuo handū ha ngano, na riya handū ha cairi.” Ndeto cia Ayubu nīciathira.

32 Nī undū ūcio andū acio atātū nīmatigire gūcookeria Ayubu, nī undū eeyonaga ari mūthingu. **2** No rīrī, Elihu mūrū wa Barakeli ūria Mūbuzi, wa nyūmba ya Ramu, nīarakaririo mūno nī Ayubu nī undū wa gwitua aari na kihooto gūkira Ngai. **3** Ningī nīarakarītio nī arata acio atātū tondū nīmagite undū mangicookeria Ayubu, o na gūtuika nīmamūtūirire ciira. **4** Na rīrī, Elihu aambite gweterera acio angī maarie atanaaria na Ayubu, tondū o maarī akūrū kūmkūira. **5** No rīria onire atī andū acio atātū matiarī na undū ūngī wa kuuga-rī, agīakanwo nī marakara. **6** Nī undū ūcio Elihu, mūrū wa Barakeli ūcio Mūbuzi, akiuga atirī: “Nīi ndi na mīaka mīnini, na inyui mūrī akūrū; nīkio ngwītagirira, ngaaga ūmīrīru wa kūmwīra ūria njūū. **7** Ndeciiragia atirī, ‘Ūkūrū nīwaagīrīre warie; ūingī wa mīaka nīwaagīrīre kūrutana ūūgī.’ **8** No nī roho ūria ūrī thīini na mündū, o yo mihūmū ya Mwene-Hinya-Wothe, iheaga mündū ūmenyo. **9** To ariā akūrū oiki oogī, na to ariā akūrū mamenyaga ūria kwagīrīre. **10** “Nī undū ūcio nguuga atirī, ‘Thikīrīriai; o na nīi nīngūmwīra ūria njūū.’ **11** Nīngwetereire rīria mūkwaragia, ndathikīrīria ihooto cianyu; rīria mūgūcaragia ciugo-rī, **12** nīngūmūtegeire matū biū. No gūtīrī o na ūmwe wanyu wonanirie mahītia ma Ayubu; gūtīrī o na ūmwe wanyu ūmūcookeirie mīario yake. **13** Tigai kuuga atirī, ‘Nītūgītē na ūūgī; rekei Mūrungu amūkararie, no ti mündū.’ **14** No rīrī, Ayubu ti nīi ekwerekeirie ciugo ciake, na nīi ndikūmūcookeria kūrīngana na mīario yanyu. **15** “Nīmamakīte, na matirī na undū ūngī mangiuga; nīmarigītūo nī atīa mangiuga. **16** No nginya njeterere, nī undū rīu nīmakirīte, tondū atī rīu marūgamīte hau matarī na macookio? **17** O na nīi nīngwaria; o na nīi nīnguuga ūria njūū. **18** Nīgūkorwo njiyūrītūo nī ciugo, naguo roho ūria ūrī thīini wakwa nīrandindikīrīria; **19** thīini wakwa haana ta ndibei irī cuba ngunike, ngahaana ta mondo njerū ya ndibei ikirie gūtuthūka. **20** No nginya njarie hūcūke, no nginya ndumūre mīromo yakwa njookie ūhoro. **21** Ndigūtīra mündū o na ū māthī, kana ngaathīrīre mündū o na ūrīkū tūhū; **22** nī undū korwo ndi mwara na kūgaathīrīria, Mūnyūūmbi no anjeherie narua.

33 “No rīu Ayubu-rī, thikīrīria ciugo ciakwa; tega matū ūigue ūria wothē nguuga. **2** Ndi hakuhi gūtūmūra kanua gakwa; ciugo ciakwa iri o rūrīmī-ini rwakwa. **3** Ciugo ciakwa ciūmīte ngoro nūngīrīru; mīromo yakwa yaragia itarī na ūhinga. **4** Roho wa Mūrungu nīwe ūnyūmbite; mihūmū ya Mwene-Hinya-Wothe nīyo iheaga muoyo. **5** Nawe njookeria, akorwo nīkūkhota; wīhaarīrie ūūng’ethere. **6** Nīi haana o tawe maitho-ini ma Mūrungu; o na nīi ndombirwo na rīūmba. **7** Kwīndigīra gūtīgakūmakie, kana guoko gwakwa gūkūrītūhīre. **8** “No rīrī, nīuugīte ngīguuga, ngaiuga ciugo icio ūkiuga atī, **9** ‘Ndi mūtheru na ndirī na mehia; ndīkīte ūūru, na ndirī na mahītia. **10** No Ngai nīanyonete na mahītia; andūte thū yake. **11** Nīanjohaga magūrū na mīnyororo; arangagīra njīra ciakwa ciothe.’ **12** “No ngūkwīra atirī, ūhoro-ini ūyū wee ndūrī na kihooto, nīgūkorwo Ngai nī mūnene gūkira mündū. **13** Ūramūtetia nīkī, atī ndacookagia kiugo kīa mündū o na kīmwe? **14** Nīgūkorwo Mūrungu nīaaragia, rīmwe na njīra imwe, na rīngī akaaria na njīra ingī, o na gūtūika mündū no aage gūkūūrana. **15** Rīmwe akaaragia kīroto-ini na kīoneki-ini gīa ūtūkū, rīria andū mahītīto nī toro mūnene marī ūrīrī, **16** no amaarīrie matū-ini mao, na amamakie nguō amakaanie, **17** nīguo agarūre mündū atige kūhītia, na atigane na mwītīo, **18** nīguo agītīre roho wake kuuma gīkuū-ini, na agītīre muoyo wake ndūkaniinwo na rūhiū rwa njora. **19** Ningī mündū no arūithio na gūkomio ūrīrī wa ruo, akorwo na thīina wa mahīndi ūtathiraga, **20** o nginya ngoro yake igathūūra irio, na roho wake igathūūra irio iria njega mūno. **21** Nyama cia mwīrī wake ihinjaga igathīrīrīria, na mahīndi make marīa mataroonekaga makoimīra. **22** Roho wake ūgakuhirīria mbīrīra, na muoyo wake ūgakuhirīria ariā mareehage gīkū. **23** “No rīrī, angīkorwo harī na mūrīaika mwena wake ari mūguithania, ūmwe harī ngiri, wa kwīra mündū undū ūria ūmwagīrīre, **24** nake amūkinyīrie wega wake na oige atirī, ‘Mūhonokie ndagatuīke wa gūkūrūka mbīrīra-ini; nīnyonete gīa kūmkūūra nako,’ **25** hīndi iyo nyama cia mwīrī wake igeethīha ta cia mwana; igaacooka ta ūria ciarī matukū-ini ma wīthī wake. **26** Ahooyaga Ngai ageekwo wega nīwe, oonaga ūthīu wa Ngai akaanīria nī gūkena; agacookio ūthingu-ini wake nī Ngai. **27** Nake agacooka agathiī kūrī andū akameera atirī, ‘Nīndehirie, na ngiogomia undū ūria warī wa ma, no ndiigana kūherithio ūria ndaagīrīrwo nīkūherithio. **28** Nīakūūrie roho wakwa ndūkharūrūkio mbīrīra, na nīi ngūtūūra ngenagīra ūtheri ūcio.’ **29** “Mūrungu nīekaga mündū maīndū macio mothe, maita meeri o na kana matatū, **30** nīguo agarūre roho wake ndūkharūrūkio mbīrīra, nīgeetha ūtheri ūcio wa muoyo ūmūtherere. **31** “Atirīrī Ayubu, tega matū na ūthikīrīrie; kira ki na nīi njarie. **32** Wakorwo ūrī na undū wa kuuga-rī, njīira; aria, nīgūkorwo ingīenda wonēke ndwīhitie. **33** No akorwo ti ūguo-rī, wee gīthikīrīrie; kira ki, na nīngūkūrūta ūūgī.”

34 Ningī Elihu akiuga atirī: **2** “Iguai ciugo ciakwa, inyui andū aya oogī; thikīrīriai, inyui amenyi a maīndū. **3** Nīgūkorwo gūtū gūthuuranagia ciugo

o ta ūria rūrimī rūcamaga irio. **4** Nītwikūūranīrei ithu' ene ūndū ūria wagīrīre; nītwīrute tūrī hamwe ūndū ūria mwega. **5** "Ayubu aroga atīrī, 'Nīi ndihītītie, no Mūrungu nīanjagīthītie kīhoozo gīakwa. **6** O na gūtuika ndīraria ūria kūrī, ndīratuuo mūheenania; o na gūtuika ndīrī na mahītia, mūguī wake ūngurarītīe kīronda gītangihona.' **7** Nī mūndū ūrīkū ūhaana ta Ayubu, mūndū ūnyuuga kīnyūrūrī taarī maaī anyyua? **8** Atwaranaga na andū ariā mekaga ūūru; agūāga thirītī na andū ariā aaganu. **9** Nīgūkorwo oigaga atīrī, 'Gūtīrī uumithio mūndū onaga rīrīa arageria gūkenia Ngai.' **10** "Nī ūndū ūcio gīthīkīrīriei, inyūi andū aya mūrī na ūtaūku. Ūhoro wa kwīhia ūroaga kuoneka harī Mūrungu, Mwene-Hinya-Wothe aroaga gwīka ūūru. **11** Arihaga mūndū kūringana na ūria ekīte; akamūrehere o kīrīa kīringaine na mīthīire yake. **12** Gūtingihoteka atī Mūrungu no eekē mahītia, atī ūria Mwene-Hinya-Wothe no ogomie kīhoozo. **13** Nūū wamūtuire mūrōri wa thī? Nūū wamūtuire mūrūgamīrīrī wa thī yothē? **14** Korwo aagīa na muoroto wa kweheria roho wake na mīhūmū-rī, **15** andū othe mangīthiranīra hamwe, nake mūndū acooke rūkūngū-inī. **16** "Akorwo ūrī mūndū ūrī na ūtaūku-rī, igua ūhoro ūyū; thīkīrīria ūria nguuga. **17** Mūndū ūthūire kīhoozo-rī, no ahote gwithana? Ūria ūrī kīhoozo, o ūcio kīhoti-rī, no ūmūtue mwīhia? **18** Githī ti we wīraga athamaki atīrī, 'Inyūi mūtīrī kīene,' na akeera ariā marī igweta atīrī, 'Inyūi mūrī aaganu,' **19** o ūcio ūtatiagīra anene maūthī, na ndendaga ariā atongu gūkīra ariā athīnī, nīgūkorwo othe nī wīra wa moko make? **20** Makuuaga maūndū marīa meekaga, amang'āuranaga ūtukū magathuthīka. **26** Amaherithagīria waganu wao makīonagwo nī mūndū o wothē, **27** tondū nīmagarūrūkire magītiga kūmūrūmīrīra, na matīrūmbūyagia njīra yake o na rīkū. **28** Nīmatūmire kīrīro kīa ariā athīnī gīkīnye hau mbere yake, nī ūndū ūcio akīguā kīrīro kīa ariā abatari. **29** No rīrī, angīkara akīrīte-rī, nūū ūngīmūtua muhītia? Angīhitha ūthīū wake-rī, nūū ūngīmūona? Nowe arī igūrū rīa mūndū na igūrū rīa rūrīrī o ūndū ūmwe, **30** nīgūo agīrie mūndū ūtari na ūngai gwithana, amūgīrie kūīgīra kīrīndī mītego. **31** "Korwo mūndū no ere Mūrungu atīrī, 'Nīnjīhītīe no ndīkehīa rīngī. **32** Nduta menyē ūrīa itarahota kuona; ingīkorwo nīnjīkīte ūūru-rī, ndigacooka gwīka ūguo rīngī.' **33** Ngai-rī, no agīkūrīhe kūringana na ūria wee ūkwenda rīrīa ūregete kwīrīra? No ngīnya we ūtue itua, no ti nīi; nī ūndū ūcio kīnjīire ūria ūūi. **34** "Andū ariā marī na ūtaūku maroiga atīrī, nao andū acio oogī maigūite ngīaria manjīrīte atīrī, **35** 'Ayubu aaraga atarī na ūmenyo; ciugo ciake nīciagīte ūūgī.' **36** Hī, naarī korwo Ayubu

aagerio ngīnya mūthīa, nī ūndū macookio make nī ta ma mūndū mwaganu! **37** Nīongereire ūremi harī mehīa make; atūhūūrīgīra hī cia kīnyūrūrī, na akaingīhia ciugo ciake cia gūūkīra Mūrungu."

35 Ningī Elihu akiuga atīrī: **2** "Nīūgwīciiria ūhoro ūyū nī wa kīhoozo? Ūroiga atīrī, 'Mūrungu nīekūnjarīrīria atue ndīhītīe.' **3** No rīrī, wee no ūramūūria atīrī, 'Kūrī na uumithio ūrīkū harī nīi, na ngūgunika nakī ndaaga kwīhia?' **4** "No nyende gūgūcookeria ūhoro, wee hamwe na arata aku. **5** Ta rora igūrū wone; ta cūthīrīria matu macio marī igūrū rīaku kūrya mūno. **6** Ūngīhia-rī, ūndū ūcio ūngīhuthia Ngai atīa? Mehīa maku mangīngīha mūno-rī, ūndū ūcio ūngīmūka atīa? **7** Ūngīkorwo ūrī mūthīngu-rī, ūngīmūhe kīi, kana nī kīi aamūkagīra kuuma guoko-inī gwaku? **8** Waganu waku ūhutagia o mūndū tawe, na ūthīngu waku ūkahutia o ciana cia andū. **9** "Andū makayaga nī icooki rīa kūhīnyīrīrio; mathaithanaga mateithūrwo guoko-inī kwa ūcio ūrī hīnya mūngī. **10** No gūtīrī mūndū ugaga atīrī, 'Ngai ūria wanyūūmbire arī ha, ūria ūheaga mūndū nyīmbo ūtukū, **11** ūria ūtūrutaga maūndū gūkīra ūria arutaga nyamū cia werū-inī, o na agatūhe ūūgī gūkīra nyoni cia rīera-inī?' **12** Ndacookagia rīrīa andū maakaya nī ūndū wa mwītūūgīrio wa andū ariā aaganu. **13** Ti-itherū, Mūrungu ndathīkagīrīria mathaithana mao ma tūhū; ūcio Mwene-Hinya-Wothe ndarūmbūyagia mathaithana macio. **14** Githī ndakaaga gūthīkīrīria mūno makīria rīrīa ūkuuga atī ndūramuona, na atī ciira waku ūrī mbere yake, na no ngīnya ūmweterere, **15** na makīria ma ūguo ūkoiga atī marakara make matīherithanaga na ndarūmbūyagia waganu o na hanini! **16** Nī ūndū ūcio Ayubu atumūrīte kanua gake akaaria ūhoro wa tūhū; nīarītīe ndeto nyingī atarī na ūmenyo."

36 Elihu agīthīi na mbere kwaria, akiuga atīrī: **2** "Ngīrīrīria hanini, na nīngūkuonia atī harī maūndū mangī mangiugwo ma gūciīrīria Ngai. **3** Ūmenyo wakwa ndūrūtīte kūraihi; nīi ngūtūūgīria kīhoozo kīa ūcio Mūnyūūmbi. **4** Menya wega atī ndeto ciakwa ti cia maheeni; ayū nī nake arī na ūmenyo mūkīnyanīru. **5** "Mūrungu nīwe mwene hīnya, no ndairaga andū; we nī mwene hīnya, na nīarūmagia muoroto wake. **6** Ndatūūragia ariā aaganu muoyo, no nīaheaga ariā anyariire kīhoozo kīao. **7** Ndeheragia maitho make harī ariā athīngu; amaikaragīria gītī kīa ūmene hamwe na athamaki, na akamatūūgīria ngīnya tene. **8** No rīrī, andū mangīkorwo mohetwo na mīnyororo, makanyīitio na mīhīndo ya mīnyamaro, **9** we nīameeraga ūria mekīte, atī mehītīe na ūtūrīka. **10** We nīatūmagā mathīkīrīrie ūtaaro, na akamaatha merire ūūru wao. **11** Mangīmwhīkīra na mamūtungatīre, megūtūūra matukū mao marīa matīgaru magaacīire, na mīaka yao o maiganiire. **12** No mangīaga kūigua, nīmakaniinwo na rūhīū rwa njora, na makue matarī na ūmenyo. **13** "Ariā matarī na Ngai ngoro-inī meīgagīra marakara; o na rīria aramooha na mīnyororo, matīkayaga mateithio. **14** Makuuaga marī ethī, magakua hamwe na arūme ariā maraya ma mahooero-inī. **15** No ariā mathīnīkaga, nīamakūūraga kuuma thīina-

inĩ wao; nĩamaragĩria marĩ mĩnyamaro-inĩ. **16** “We-rĩ, nĩarakũguucĩrĩria uume magego-inĩ ma mĩnyamaro, agĩtware handũ haarĩ hatarĩ na ũkunderu, na agĩtware akũhurũkie metha-inĩ yaku iĩyũrite irio iria njega. **17** No rĩu-rĩ, ũtitikithĩtio ituĩro rĩrĩa rĩagĩrĩre arĩa aaganu; ituĩro rĩa ciira na kihooto nĩcigũkumbatĩte. **18** Wĩmenyerere mũndũ o na ũrikũ ndakanakũheenererie na ũtonga; ndũgetĩkirie ihakĩ inene rĩkũhĩthĩtie njĩra. **19** ũtonga waku o na kana kũyo gĩaku kĩnene-rĩ, no ikũnyiĩtirĩre nĩguo ndũgatoonye mĩnyamaro-inĩ? **20** Tĩga kwĩrĩrĩa ũtukũ, nĩguo ũguucĩrĩrie andũ kuuma kwao mĩcĩ. **21** Wĩmenyerere ndũkeekereke ũũru-inĩ, tondũ ũkuoneka taarĩ guo wendete gũkĩra gũthĩnĩka. **22** “Mũrungu nĩatũgĩrĩtio nĩ ũndũ wa ũhoti wake. Nũũ mũrutani take? **23** Nũũ ũmwahtĩrĩre njĩra ciake, kana akamwĩra atĩrĩ, ‘Wee nĩwĩkĩte ũũru?’ **24** Rĩrikanaga gwĩkĩrĩa wĩra wake, ũrĩa andũ manakumia na rwĩmbo. **25** Andũ othe nĩmawonete; andũ mawĩroragĩra marĩ o kũraya. **26** I Mũrungu ndakĩrĩ mũnene; nĩ mũnene gũkĩra ũmenyi witũ! Mũigana wa mĩaka yake ndũngĩtuĩrĩka. **27** “Ambatagia matata ma maaĩ, marĩa macookaga gũtaatĩra tũrũtũ ta mbura; **28** matu magaita ũĩgũ wamo, nayo mbura nyingĩ ikoirĩra andũ. **29** Nũũ ũngĩmenya ũrĩa atambũrũkagia matu, kana ũhoro wa marurumĩ marĩa moimaga hema-inĩ yake? **30** Kĩone ũrĩa ahurunjaga rũheni rwake rũkamũthiũrũrũkĩria, agathambia iria kũrĩa kũriku. **31** ũũ nĩguo aathaga ndũrĩrĩ na akaheana irio nyingĩ. **32** Akumbatagĩria rũheni na moko make, na akarwatha rũringe kĩrĩa kĩorotetwo. **33** Marurumĩ make nĩmaragĩrĩa kĩhuhũkanio kĩrĩa kĩroka; o na ng’ombe nĩmenyithanagia atĩ kũrĩ kihuhũkanio kĩroka.

37 “Ndaĩgua ũguo ngoro yakwa ĩgatumatuuma, na ikambarara ikoiima handũ hayo. **2** Thĩkĩrĩria! Thĩkĩrĩria mũraramo wa mũgambo wake, mũrurumo ũrĩa uumaga kanua gake. **3** Arekagĩrĩria rũheni rwake rungu rwa igũrũ guothe na akarũtũma nginya ituri cia thĩ. **4** Thuutha waruo gũũkaga mũgambo wa mũraramo wake; arurumaga na mũgambo wake mũkaru. Hĩndĩ irĩa mũgambo wake waiguuo-rĩ, ndarigagĩrĩria heni. **5** Mũgambo wa Mũrungu ũrurumaga na njĩra ya magegania; ekaga maũndũ manene tũtangĩhota kũmenya. **6** Eeraga tharunji atĩrĩ, ‘Gwa thĩ,’ nayo mbura ya rũthuthuũ akamĩrĩa atĩrĩ, ‘Tuĩka mbura nene.’ **7** Nĩatigithagia mũndũ o wothĩ wĩra wake nĩgeetha andũ othe ombĩte mamenye wĩra wake. **8** Nyamũ nacio nĩcĩhithaga; ciikaraga imamo-inĩ ciacio. **9** Kĩhuhũkanio kiumaga gĩkaro gĩakio, heho nayo ikoiima rũhuho-inĩ rũkĩhurutana. **10** Mĩhũmũ ya Mũrungu nĩthondekaga mbarabu, namo maaĩ harĩa maaramĩre makanyĩtana. **11** Nĩaiyũragia matu na ũĩgũ; ahurunjaga rũheni rũkamatũrĩka. **12** Mathiagia magithiũrũrũkaga o kũrĩa angĩmeekereria thĩ yothĩ, mageeke o ũrĩa wothĩ angĩmaatha. **13** Arehaga matu macio nĩguo aherithie andũ, kana aihũgie thĩ yake na onanie wendani wake. **14** “Ayubu, thĩkĩrĩria ũhoro ũyũ; tithĩria hau wĩcũũranie ũhoro wa magegania ma Mũrungu. **15** Wee nĩũũ ũrĩa Ngai aathaga matu, na ũrĩa atũmaga rũheni rwake rũhenũke? **16** Wee nĩũũ ũrĩa matu macio macuũrĩtio wega, magegania macio ma ũrĩa ũrĩ

ũmenyo mũkinyanĩru? **17** Wee ũringĩkaga nĩ ũrugarĩ wa nguo ciaku rĩrĩa bũrũrĩ ũkĩrĩte kĩ hĩndĩ ya rũhuho rwa gũthĩnĩ-rĩ, **18** no ũhote kũrũta wĩra nake ũhoro-inĩ wa gũtambũrũkia matu mairũ, o macio momĩte o ta gĩcicio gĩa gĩcango? **19** “Ta twĩre ũrĩa twagĩrĩrwo nĩ kũmwĩra; tũtingĩhota gwĩciĩrĩa nĩ ũndũ wa nduma iitũ. **20** Nĩagĩrĩre kwĩrwo atĩ nĩngwenda kwaria? Nĩ kũrĩ mũndũ o na ũ ũngiuga amerio? **21** Rĩu-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũngĩhota kũrora rĩũ, rĩcangararĩte kũũ igũrũ thuutha wakuo kũhaatwo nĩ rũhuho gũgathera. **22** Okaga kuuma mwena wa gathigathini arĩ na riiri ukengeete ta wa thahabu; Ngai okaga arĩ na ũkaru wa gwĩtigĩro. **23** ũcio Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, tũtingĩhota kũmũkinyĩra, nĩatũũgĩritio nĩ ũndũ wa ũhoti wake; tondũ wa ũrĩa arĩ wa kihooto na ũthĩngu mũnene-rĩ, ndahinyanagĩrĩria. **24** Nĩ ũndũ ũcio andũ nĩmamũtĩte, tondũ githĩ ndarũmbũyagia arĩa meyonaga ta marĩ oogĩ na ngoro ciao?”

38 Nake Jehova agĩcookeria Ayubu ũhoro arĩ kĩhuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: **2** “Nũũ ũyũ ũrĩkĩra kĩrĩa gĩakwa nduma na ciugo itarĩ na ũmenyo? **3** Wihotore ta mũndũ mũrĩme; nĩngũkũũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. **4** “Warĩ kũ rĩrĩa ndaakire mũthĩngi wa thĩ? Njĩra akorwo ũrĩ na ũĩgũ wa kũmenya. **5** Nũũ wathĩmire mũigana wayo? Ti-itherũ wee nĩũũ! Nũũ watambũrũkirie rũrigi rwa gũthĩma igũrũ rĩayo? **6** Mĩthĩngi yayo yahandĩrwo igũrũ rĩa kĩ, kana nũũ wahaandire ihiga rĩayo rĩa koine, **7** hĩndĩ irĩa njata cia rũciĩnĩ cianĩre hamwe, na arĩa othe makĩanĩrĩra nĩ gũkena? **8** “Nũũ wahĩngĩrĩrie iria na mĩrango rĩrĩa rĩatũmũkire kuuma nda, **9** rĩrĩa ndatũire matu nguo ciario, na ngĩrĩoha nduma nene ta taama warĩ, **10** rĩrĩa ndarĩkĩrĩre mĩhaka, na ngĩrĩhĩngĩra na mĩrango yarĩ, na ngĩkĩra mĩgĩko handũ hayo, **11** rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Ŭkinyage o haha na ndũkanahakire; makũmbĩ maku macio metĩĩ-rĩ, hau nĩho marĩkĩnyaga?’ **12** “Kuuma o kĩambĩrĩria-rĩ, ũrĩ waathana atĩ rũciĩnĩ rũgie ho, kana ũkĩonereria ũtheri wa rũciĩnĩ harĩa ũkuumĩrĩra, **13** nĩguo ũhote kũnyiita thĩ na mĩthia yaguo, nao arĩa aaganu marĩbaribwo moime kuo? **14** Thĩ ihaanaga ta rĩũmba rĩhũrĩtwo mũhũndĩ; mũonekere wayo ũtarĩ ta mũhianĩre wa nguo. **15** Andũ arĩa aaganu nĩmĩmagwo ũtheri wao, na guoko kwao kũrĩa kuoweto na igũrũ gũkoinwo. **16** “Ŭrĩ wathĩrĩ rũgendo nginya kũrĩa iria rĩtherũkagĩra, kana ũgaceera itwe-inĩ cia ndia kũrĩa kũriku mũno? **17** Ŭrĩ wonio ihingo cia gĩkuũ? Ŭrĩ wona ihingo cia kĩrũru gĩa gĩkuũ? **18** Ŭrĩ wamenya ũnene wa warĩ wa thĩ? Njĩra akorwo nĩũũ maũndũ macio mothe. **19** “Njĩra ya gũthĩrĩ kũrĩa ũtheri ũtũũraga nĩrĩkũ? Nayo nduma iikaraga kũ? **20** No ũcitware gwacio? Nĩũũ tũcĩra twa gũthĩrĩ kũrĩa itũũraga? **21** Ti-itherũ wee nĩũũ, nĩgũkorwo warĩ mũciare! Wee-rĩ, nĩũtũrĩte mĩaka mĩngĩ! **22** “Ŭrĩ watooanya makũmbĩ kũrĩa tharunji iĩgĩtwo, kana ũkĩona makũmbĩ kũrĩa mbura ya mbembe iĩgĩtwo, **23** o icio njĩgĩte nĩ ũndũ wa mahinda ma thĩina, ngaciaga nĩ ũndũ wa matukũ ma mbaara na ma kũrĩa. **24** Njĩra ya gũthĩrĩ kũrĩa ũtheri ũgayanagĩrio nĩrĩkũ, kana ya gũthĩrĩ kũrĩa rũhũho rwa irathĩro rũhuranjagĩrwo gũkũ thĩ? **25** Nũũ wenjagĩra mbura ya kĩboboto mũtaru

wa kugerera, kana agatemera mbura ya marurumĩ njira, 26 nĩguo mbura yure bũrũri ũtatũũraga mũndũ, na yure werũ kũria gũtarĩ mũndũ, 27 nĩguo ihũũnagie kũũ gũtĩanĩrie gũgakira ihooru, na itũme kũmere nyeki? 28 Mbura nĩrĩ ithe? Nũũ mũciari wa matata ma ime? 29 Tharunji yumaga nda ya ũ? Nũũ ũciaraga mbaa irĩa yumaga igũrũ, 30 rĩria maaĩ momaga ta ihiga, rĩria maaĩ marĩa marĩ igũrũ wa irĩa magwatana? 31 “Wee-rĩ, wahota kuohania njata irĩa thaka cia Kirĩmĩra? Wahota kuohora mikanda ya njata irĩa ciĩtagwo Karaũ? 32 Wahota kuumagaragia njata irĩa ciĩtagwo Mazarothu o mahinda maacio maakinya, kana wahota gũtongoria Nduba na ciana ciayo? 33 Nĩũũ mawatho ma igũrũ? No ũhote kũhaanda wathani wa Ngai ũrũme gũkũ thĩ? 34 “Wahota kwanĩrĩra nginya mũgambo waku ũkinye matu-inĩ nĩguo kuure wĩhumbire na kĩguũ kĩa maaĩ? 35 Wee nĩwe ũtũmaga heni ithĩ na njira ciacio? Nĩkũrehagĩra ũhoro igakwĩra atĩ, ‘Tũrĩ haha?’ 36 Nũũ waheire ngoro ũũgĩ, kana akĩhe mecĩiria ũmenyo? 37 Nũũ ũrĩ na ũũgĩ wa gũtara matu? Nũũ ũngĩhota kũinamia ndigithũ cia maaĩ cia igũrũ 38 rĩria rũkũngũ rwatondora, nayo ndoro ikooma ikanyĩitana? 39 “Nĩwe ũguĩmagĩra mũrũũthi wa mũgoma wone gĩa kũria, kana nĩwe ũniinagĩra mĩrũũthi ng’aragu 40 rĩria ikomereire imamo-inĩ ciayo, kana rĩria iĩkaraga yoheirie nyamũ ihinga-inĩ? 41 Nũũ ũheaga ihuru irio rĩria tũcui twarĩo tũgũkaĩra Mũrungu tũkĩũrũũraga nĩ kwaga irio?

39 “Wee nĩũũ rĩria mbũri cia irĩma-inĩ iciaraga? Wee nĩwĩroragĩra rĩria thwariga igũciara kaana kayo? 2 Wee nĩũtaraga mĩeri irĩa ciĩkaraga ingĩgaaciara? Nĩũũ hĩndĩ irĩa iciaraga? 3 Ciĩthunaga igaciara twana twacio; tuo rwacio rwa gũciara rũgathira. 4 Twana twacio rwagĩraga mwĩrĩ, tũgakũra tũrĩ na hinya o kũũ gĩthaka-inĩ; tũkinyaga ihinda rĩa kwehena na tũticookaga. 5 “Nũũ warekereire njagi ithiĩage itarĩ mũũria? Nũũ wamĩohore mĩhĩndo? 6 Ndaamĩheire werũ ũtũke mũciĩ wayo, naguo bũrũri wa cumbĩ ũtũke gĩtũũro kĩa. 7 Ithekagĩrĩra inegene rĩrĩ thĩnĩ wa itũũra; ndĩguaga mũkaĩrĩrio wa mĩtwarithia. 8 Īrimũthagĩra irĩma-inĩ igĩetha gwa kũria, ikahaara kahuti o gothe karuru. 9 “Mbogo ya njamba-rĩ, yetikĩra gũgũtungata? No ikĩndirie mũharatĩ-inĩ waku ũtũkũ? 10 No ũhote kũmĩoha matandĩko irĩme na mũraũ? No ikũume thũutha ituamba-inĩ ikĩrĩmaga na mũraũ? 11 No ũmĩhoke nĩ ũndũ atĩ irĩ na hinya mũingĩ? No ũmĩtigĩre wĩra waku mũritũ ĩrutage? 12 No ũmĩhoke ikũrehere ngano yaku, na ĩmĩcookanĩrie kihuhĩro-inĩ gĩaku? 13 “Mathagu ma nyaga mabatabataga nĩ gũkena, no matingĩgerekanio na mathagu na njoya cia njũũ. 14 Īrekagĩria matumbĩ mayo tĩrĩ-inĩ na ikamatiga mũthanga-inĩ magwate ũrugarĩ, 15 ĩtegwĩciiria atĩ no makinywo na magũrũ makue, kana marangwo nĩ nyamũ ya gĩthaka. 16 ĩkaga ciana ciayo ũũru ta itarĩ ciayo; ndĩmakaga atĩ wĩra wayo no ũtũke wa tũhũ, 17 nĩgũkorwo Ngai ndaamĩheire ũũgĩ kana akĩmĩhe igai rĩa mwĩciirĩre mwega. 18 No rĩrĩ, rĩria yatambũrũkia mathagu ihanyũke, ithekagĩrĩra mbarathi na mũmĩhaici. 19 “Wee nĩwe ũheaga mbarathi hinya wayo, kana ikamĩhumba ngingo na mũreera? 20 Wee nĩwe ũtũmaga

ĩrũũge ta ngĩgĩ, ikahahũra andũ na mũtiĩhire wayo wa mwĩtĩo? 21 ĩhuragia thĩ na ũcamba igĩkenagĩra hinya wayo, ikaguthũka itoonoyete mbaara-inĩ. 22 Ithekagĩrĩra guoya, itarĩ ũndũ ĩngĩtigĩra; ndĩmakagio nĩ rũhiũ rwa njora. 23 Thiaka wa mũmĩhaici ũbocabocaga mbaru-inĩ ciayo, hamwe na itimũ rikũhenia na mĩcengi. 24 Īrĩĩaga tĩrĩ nĩ ũrũme; ndĩngĩrũgama ikĩndĩirie hĩndĩ irĩa karumbeta kagamba. 25 Hĩndĩ irĩa karumbeta kagamba igatiĩha, ‘Hĩ!’ ĩnyiitaga thaaha wa mbaara ĩrĩ o haraaya, na ĩkaigua kayũ ka anene a mbaara, o na mbugĩrĩrio ya mbaara. 26 “Rwĩgĩ-rĩ, nĩwe ũrĩhotithagia kũmbũka na ũũgĩ waku, kana gũtambũrũkia mathagu maruo rwerekeire mwena wa gũthini? 27 Nderĩ nĩwe ũmĩathaga yũmbũke na igũrũ, na ikeyakĩra gitara kĩa. 28 ĩtũũthaga kĩharũrũka-inĩ kĩa ihiga, na nĩ ho ĩraaraga; rũhĩa-inĩ rwa ihiga iraaaya mũno nĩ ho mwĩgitio wayo. 29 Īrĩ hau nĩguo ĩcaragĩria gĩa kũrĩa; maitho mayo moonaga irio irĩ o kũraya. 30 Tũcui twayo tũnyuuaga thakame, na handũ harĩa arĩa moragĩtwo marĩ, hau nĩ ho ĩkoragwo.”

40 Ningĩ Jehova akĩira Ayubu atĩrĩ: 2 “Mũndũ ũria ũrũaga na Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, no amũrute mahĩtia? Ŭcio ũkararagia Ngai-rĩ, nĩakĩmũcookerie!” 3 Nake Ayubu agĩcookeria Jehova, akĩmwĩra atĩrĩ: 4 “Nĩ ndiagĩrĩre o na hanini; ndaakĩhota atĩa gũgũcookeria? Nĩndehumbĩra kanua na guoko. 5 Nĩndaririe rĩmwe, no ndirĩ na macookio; o na ngĩaria rĩa keerĩ, no ndirĩ na ũndũ ũngĩ nguuga.” 6 Ningĩ Jehova akĩarĩria Ayubu arĩ kihuhũkanio-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ: 7 “Wĩhotore ta mũndũ mũrũme; nĩngũkũria ciũria, nawe ũkĩnjookerie. 8 “Gũtua ciĩra gwakwa na kihooto-rĩ, gĩthĩ no ũkũmenererie? Gĩthĩ no ũndue mwĩhia nĩgeetha wee ũtũke ndwĩhĩtie? 9 Wee-rĩ, ũrĩ na guoko ta kwa Mũrungu? Wee wahota kũruruma na mũgambo ta wake? 10 Ta kĩgemie na rĩrĩ na ũkengi, na wĩhumbie gĩtĩio na ũnene. 11 Rekereria marakara mahiũ ma mang’ũrĩ maku, wone mũndũ o wotho mwĩtĩi ũmũharũrũkie, 12 rora mũndũ o wotho mwĩtĩi na ũmũnyĩhie, ũmemende andũ arĩa aaganu o harĩa marũngĩ. 13 Mathike othe hamwe tĩrĩ-inĩ; ũmoohie mothiũ na nduma kũũ mbĩrĩra-inĩ. 14 Hĩndĩ ĩyo nĩ mwene nĩngetikania nawe atĩ guoko gwaku mwene kwa ũrio no gũkũhonokie. 15 “Ta rora nyamũ irĩa ĩtagwo Behemothu, ĩyo ndoombire hamwe nawe, na ĩrĩĩaga nyeki ta ndegwa. 16 Nĩ hinya ũigana atĩa ĩrĩ naguo njohero, na nĩ ũhoti mũnene atĩa ũrĩ mikiha-inĩ yayo ya nda! 17 ĩnagĩa mũting’oe wayo ta mũtarakwa; nga cia ciero ciyo ciohanĩtio hamwe ta mĩhĩndo. 18 Mahĩndĩ mayo mahaana ta mĩberethi ya gĩcango, nacio ciĩga ciayo cijaana ta irung’o cia kĩgera. 19 Nĩyo nyamũ ya mbere harĩ ciũmbe cia Mũrungu, no rĩrĩ, Mũmbi wayo nowe ũngĩmũkũhĩrĩra na rũhiũ rwake rwa njora. 20 Īrĩma ĩmĩheaga maciaro maciao, na nyamũ ciothe cia gĩthaka itũũhagĩra gũkuhĩ na kũũ. 21 ĩkomaga rungu rwa mahũa ma maaĩ-inĩ, ĩhithĩte thĩnĩ wa ithanjĩ kũria kũrĩ mũtondo. 22 Mahũa macio ma maaĩ-inĩ makamĩhitha; nakĩo kĩrũru kĩa mĩtĩ ya irura hũgũrũrũ-inĩ cia karũũ gĩkamĩthiũrũrũkia. 23 Rĩria rũũ ruoka na nditi, ndĩmakaga; nĩngĩtĩre, o na Rũũ rwa Jorodani rũngĩmĩyũrĩrĩra nginya kanua. 24

Kūrī mündū ūngihota kuminyiita rīrīa īlhūgīte, kana amitege, amitūrīkie iniūrū na amūkīre kīana kīa rūrigi?

41 “No ūhote kūguucūrīa nyamū īrīa īitagwo Leviathani na ndwano, kana wohe rūrimī rwayo na mūkanda? **2** No ūhote kūmītoonyia rūrigi iniūrū, kana ūmītūrīkanie rūthīa na ndwano? **3** No itinde igīgūthaita ūmīguire tha? No ikwarīrie na ciugo cia ūhooreri? **4** No īrīkanīre nawe ūthīī nayo, itūūre īrī ngombo yaku nginya tene? **5** No ūhote kūmīhooreria ta nyoni, kana ūmīoherere handū nīguo airītu aku mamīmeemagie? **6** Onjoria no mamīkūūranie na indo ciao? No mamīgayanīe kūrī onjorithia? **7** No ūhote gūtheecanga rūūa rwayo na mīcengi, kana ūtheecange mūtwe wayo na mīcengi īrīa ītegage thamaki? **8** Ūngīmīhutia na guoko, ūngītūūra ūrīrīkanaga kīgiano kīu, na ndūngīgacookera! **9** Mwīrīgīrīro wa atī no ūmītōorie nī kwiheenīa; o kūmīona tu nīkūiganīte gūtūma mündū amake, orwo nī hinya. **10** Gūtīrī mündū ūrī ūcamba mūiganu wa kūmīarahūra. Nūū ūngīkīhota kwīndīirīa nī? **11** Nūū ūngīnandūra kīndū atī nīguo ndīmūrīhe? Kīndū gīothe kīrī rungu rwa igūrū nī gīakwa. **12** “Ndikwaga kwaria ūhoro wa cīga ciayo, o na wa hinya wayo, na wa ūthaka wayo. **13** Nūū ūngīhota kūmīaūra nguo yayo ya igūrū? Nūū ūngīmīkūhīrīria amūkīre matamu? **14** Nūū ūngīmīrīria kūmīathamīa kanua, kau kaiyūrīte magego ma kūmakania? **15** Mūgongo wayo ūrī na ngo cīīganīrīre mīhari, ikomānīre ikanyīitana; **16** o īmwe īnyīitanīte na īrīa īngī, ūū atī gūtīrī riera rīngītoonyera gatagatī ga cio. **17** Igwatanīto hamwe īrī nūmu; īnyīitanīte hamwe ūndū itangītīgīthūkana. **18** Gūtīiha kwayo kūmenūkagia ūtheri; maitho mayo nī ta mūrūrī ya rūciīnī gūgīthererūka. **19** Imūrī cia mwaki ciimaga kanua-inī kayo; īrathūkagia thandī cia mwaki. **20** Īrutaga ndogo na manīūrū taarī nyūngū īratherūka īhagīrītwo igūrū rīa mwaki wa ithanjī. **21** Mīhūmū yayo igwatagia makara mwaki, naruo rūrīrīmī rūkoima kanua kayo. **22** Ngīngo-inī yayo nīho hinya wayo ūkoragwo, ūrīa ūmakagia kīrīa gīothe gītūnganaga nayo. **23** Mīgūtha ya nyama ciayo nīmīnyīitanu mūno; nī mīrūmu ūū atī ndīngīenyenyeka. **24** Ngoro yayo yūmite ta ihiga, īkooma ta ihiga rīa gūthīa rīa na thī. **25** Rīrīa yarahūka, arīa marī hinya nīmamakaga; mooraga ītanamahūūra. **26** Gūtīrī rūhīu rwa njora rūngīmīka ūndū, o na kana itīmū, kana mīguī, kana mīcengi. **27** Harī Leviathani-rī, kīgera no ta nyeki nyūmū, nakīo gīcango no ta gīcunjī kibuthu kīa mūtī. **28** Mīgūī ndīngītūma yūre; mahiga ma kīgūtha no ta mūūngū harī yo. **29** Harī yo njūgūma no ta gacunjī ka rūnyeki rūmū; īthezagīrīa kūbīrīrika gwa itīmū. **30** Nda yayo nī ta rūgīo rūrī na mageca; itigaga ngururo ndaka-inī ta cia ngaari iria ikonyoraga ngano. **31** Ītūmaga iria kūrīa kūrīku gūtherūke ta nyūngū, na īkoiruga iria ta nyūngū ya maguta ma kwīhaka. **32** Harīa yagerera ītigaga mūhari ūkūhenīa; mündū no ecīrie atī ndia īrī na mbūī. **33** Gūtīrī kīndū kīngīganano nayo gūkū thī; nī kīūmbe gītārī guoya. **34** Īnyūrūragia kīrīa gīothe gītūūgagīria; nīyo mūthamaki wa kīrīa gīothe gītūūaga.”

42 Ngī Ayubu agīcookeria Jehova, akīmwīra atīrī: **2** “Nīnjūūī atī wahota gwīka maūndū mothe; gūtīrī mūbango waku ūngīgīrīrika. **3** Nīworīrie atīrī, ‘Nūū ūyū ūrahithania kīrīa gīakwa nī kwaga ūmenyo?’ Tī-itherū ndaarīrie maūndū itaamenyete, maūndū ma magegania itangīmēnya. **4** “Woigīre atīrī, ‘Thīkīrīria rūu, na nīī njarie; nīngūkūūria ciūria, nawe nīūkūnjookeria.’ **5** Matū makwa nīmāguīte ūhoro waku no rūu maitho makwa nīgūkuona makuonete. **6** Nī ūndū ūcio nīngwīmena nīī mwene, na ndīrīre, ndīhurīrie rūkūngū na mūhu.” **7** Thuutha wa Jehova kwīra Ayubu maūndū macīo-rī, nīerīre Elīfazu ūrīa Mūtēmaani atīrī, “Nīndakarītio nīwe na arata aku eerī, tondū mūtīarītīe ūhoro wakwa ūrīa wagīrīre, ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īīkite. **8** Nī ūndū ūcio, rūu oyai ndegwa mūgwanja na ndūrūme mūgwanja, mūthīī kūrī ndungata yakwa Ayubu, mūkarute igongona rīa njino nī ūndū wanyu īnyūī ene. Ndungata yakwa Ayubu nīkamūhoera, na nīī nīngētīkīra mahooya make, na ndīkamwīka kūringana na ūrīmū wanyu. Mūtīarītīe ūhoro wakwa ūrīa wagīrīre ta ūrīa ndungata yakwa Ayubu īīkite.” **9** Nī ūndū ūcio Elīfazu ūrīa Mūtēmaani, na Bīlīdādī ūrīa Mūshuhī, na Zofaru ūrīa Mūnaamathi magīka o ta ūrīa Jehova aameerīre; nake Jehova nīetīkīrie īhooya rīa Ayubu. **10** Thuutha wa Ayubu kūhoera arata ake-rī, Jehova nīamūcookeirie ūtonga wake na akīmūhe maita meerī ma indo iria aarī nacio mbere. **11** Ariū na aarī a nyina othe, na mündū o wothē wamūūī mbere, magīka makīrīānīra nake mūciū gwake, nao makīmūhooreria na makīmūcakaitīa nī ūndū wa mathīina marīa mothe Jehova aamūreheire. Andū acio o mündū akīmūhe gīcunjī kīa betha na gīcūhī gīa thahabu. **12** Jehova nīarathīmīre matukū ma mūthīa ma muoyo wa Ayubu gūkīra marīa ma mbere. Nīagīire na ng’ōndu 14,000, na ngāmīra 6,000, na ndegwa cia kuohwo macookī 1,000, na ndīgīrī 1,000. **13** Nīacookīre akīgīa na aanake mūgwanja na airītu atatū. **14** Mwārī wa mbere aamūtūire Jemīma, na wa keerī aamūtūire Kezia, nake wa gatātū akīmūtua Kerenī-Hapuku. **15** Gūtīrī handū o na ha būrūrī-inī wothē hangōnekīre andū-a-nja athaka ta airītu a Ayubu, nake ithe wao akīmahe igai hamwe na ariū a nyina. **16** Thuutha wa maūndū macīo-rī, Ayubu nīatūūrīre mīaka igana rīa mīrongo īna; akīona ciana ciake na akīona ciana ciacio, nginya rūciaro rwa kana. **17** Nake agīkua arī mūkūrū, na arī na mīaka mīngī.

Thaburi

1 Kūrathimwo-rī, nī mündū ūria ūtatwaranaga na ūtaaro wa andū ariā aaganu, kana akarūgama njira-inī ya andū ariā mehagia, o na kana agaikarīra giti kia ariā manyūruranagia. **2** No riri, nī watho wa Jehova akenagira, na agecūuranagia ūhoro wa watho wake kūrī mūthenya kana ūtukū. **3** Mündū ūcio ahaana ta mūti mūhaande tūmitaro-inī twa maā, nāguo ūciaraga maciaro maguo hīndi ya mo yakinya, namo mathangū maguo matihooahaga. Na riri, ūndū o wothē ekaga nūgaacagira. **4** No andū ariā aaganu matihaana ūguo! Mahaana ta mūingū ūria ūmburagwo nī rūhuho. **5** Nī ūndū ūcio andū ariā aaganu matigetiiria ciira-inī, kana andū ariā ehia metiire kiungano-inī kia andū ariā athingu. **6** Nīgukorwo Jehova nīamenyagirira njira ya andū ariā athingu, no andū ariā aaganu marī njira-inī ya kūra.

2 Nī kī gītūmaga ndūriri iciirire gwika ūuru na andū mathugunde maūndū ma tūhū? **2** Athamaki a thi nīmatuite itua, na aathani magacookania ndundu nīguo mookirire Jehova, na mookirire Ūria wake Mūtiririe Maguta. **3** Moigaga atiri, “Nītwihorei mīnyororo yao, na mabīngū mao tūmate matweherere.” **4** Ūria ūikariire giti kia ūnene kūu igūrū nō gūtheka aratheka; We Mwathani-rī, nīkūnyūrūria aramanyūrūria. **5** Nīngī agacooka akamakūma arakarite, na akamekīra guoya mūnene ang ūrikite akameera atiri. **6** “Nī nī nī njigite Mūthamaki wakwa kūu Zayuni, kīrima-inī giakwa kīria kīamūre.” **7** Nī nīngwanirira itua rīa Jehova: Jehova aanjirire atiri, “Wee nīwe Mūrū wakwa, ūmūthi nīndatuika thoguo. **8** Hooya nī, na nīngūkūhe ndūriri ituike igai riaku, nacio ituri cia thi ituike ciaku kīumbe. **9** Nīugaciunanga na nīgūma ya kīgera ya ūthamaki; ūgaacihehenja ihaane ta tūcunji twa nyingū ya rīumba.” **10** Nī ūndū ūcio, inyuī athamaki ta kīūhigeei, inyuī aathani a thi mūtaarike. **11** Tungatirai Jehova mūkimwītīgagira, na mūkene o mūkiinainaga. **12** Mumunyai Mūrū, ndakae kūrakara, na inyuī mūnīnirwo njira-inī, nīgukorwo mang’ūri make mahota kūrīrimbūka o rīmwe. Kūrathimwo-rī, nī ariā othe moragira harī we.

3 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, kaī thū ciakwa nī nyingī-ī! Andū ariā manjūkirire nī aingi mūno! **2** Aingi nī ariā maraaria ūhoro wakwa, makoiga atiri, “Ngai ndangīmūhonokia.” **3** No riri, Wee Jehova nīwe ngo ya kūngitira mīena yothē; Wee nowe ūūheaga riiri na ūgatūūgīria mūtwe wakwa. **4** Ngayagira Jehova na mūgambo mūnene, nake akanjīka ari kīrima-inī giāke kīamūre. **5** Nī ngomaga na ngoona toro; ngacooka ngokira ringī, tondū Jehova nīwe ūndūūragia. **6** Ndingītīgira andū makūmi ma ngiri, acio mehaarīrie kūnjūkirira na mīena yothē. **7** Arahūka, Wee Jehova! Wee Ngai wakwa, honokia! Thū ciakwa ciothe nīwe ūcigūthīte thīa, na ūkoinanga magego ma andū ariā aaganu. **8** Ūhonokio uumaga harī Jehova. Irathimo ciaku irotūūra na andū aku.

4 Thaburi ya Daudi Njītika rīria ndagūkaīra, Wee Ngai wakwa, o Wee mūthingu. Ūndeithagie rīria ndī mīnyamaro-inī; njigūira tha na ūigūe mahooya makwa. **2** Inyuī, andū aya, nī nginya rī mūgūtūūra mūtūmaga riiri wakwa ūnyararwo? Nī nginya rī mūgūtūūra mwendete maūndū ma tūhū, na mīkarongoragia ngai cia maheeni? **3** Menyai atī Jehova nīeyamūrīire ariā mamwendete; Jehova nīariūguaga rīria ndamūkaīra. **4** Mūngirakara mūtikehie; rīria mūrī marīri-inī mayu-rī, thuthuuragiai ngoro cianyu mwikirīire. **5** Rutagai magongona marīa magirīire, na mwihoekage Jehova. **6** Kūrī andū aingi maroria atiri, “Nūū ūngitūonia maūndū mega?” Wee Jehova reke ūtheri wa githiithi giaku ūtwarīre. **7** Wee nīunjyūrītie gikenō kinene ngoro-inī yakwa, gūkīra kīria makoragwo nakīo hīndi ya būthi wa ngano na ndibei ya mūhihano. **8** Nī ndīrikomaga na nyonage toro ndī na thayū, nīgukorwo Wee Jehova nīwe ūikaraga ūūmenyereire wega.

5 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, igua ciugo ciakwa, na ūigūe gūcaaya gwakwa. **2** Thikirīria ngīgūkaīra ūndeithie, Mūthamaki wakwa na Ngai wakwa, nīgukorwo nīwe ndirahooya. **3** Wee Jehova-rī, o rūciini ūrīguaga mūgambo wakwa; o kirooko ndīrīgaga mabataro makwa mbere yaku, na ngeterera macookio ndī na kīirīgīrīro. **4** Nīgukorwo Wee ndūrī Mūrūngu wa gūkenera ūuru; nīngī andū ariā aaganu ndūngītūūrianā nao. **5** Andū ariā etīi matingirīgūama mbere yaku; andū ariā othe mekaga maūndū mooru nīumathūire. **6** Andū ariā maaragia maheeni nīūmaniinaga; nao ariā maitaga thakame na makaheenanā, Jehova nīamathūire. **7** No nī-rī, nī ūndū wa tha ciaku nyingī, nīngūka ndoonye nyūmba yaku; ndinyiithie nyinamirire ndorete hekarū-inī yaku theru. **8** Wee Jehova-rī, ndongoria na ūthingu waku; nī ūndū wa thū ciakwa-rī, rūngaria njira yaku mbere yakwa. **9** Tūnua twacio tūtiaragia ūhoro ūngīthokwo; ngoro ciacio ciyūrīte mwanangīko. Mīmero yacio nī ta mbīrira ngunūre; ciaragia maheeni na rūrīmī rwacio. **10** Wee Ngai, matue nīmahītītie! Reke magūithio nī mībango iyo yao ya ungumania. Maingate nī ūndū wa mehia mao maingī, nīgukorwo nīmakūremeire. **11** No riri, reke ariā moragira harīwe makene; nīmarekwo mainage hīndi ciothe nī gūkena. Tambūrūkia ūgitiri waku igūrū rīao, nīguo ariā mendete rūitwa riaku magūkenagīre. **12** Nī ūndū ti-itherū Wee Jehova nīūrathimaga andū ariā athingu; ūtūūragia ūmairigīire na wega waku taarī ngo.

6 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndūkandūthie ūri na marakara, o na kana ūūherithie ūri na mang’ūri. **2** Jehova, njigūira tha, nīgukorwo nīthirītwo nī hinya; Wee Jehova honia, nīgukorwo mahīndi makwa marī na ruo rūnene. **3** O nayo ngoro yakwa rī na ruo rūnene. Nī nginya rī, Wee Jehova, nī nginya rī? **4** Wee Jehova, cooka, ūka ūūthare; honokia tondū wa wendo waku ūria ūtathiraga. **5** Gūtiri mündū ūngikūrikana ari mūkuū. Nūū ūkūgocaga ari thīni wa mbīrira? (Sheol h7585) **6** Nī ndī mūnogu mūno nī ūndū wa gūcaaya; ūtukū wothē njihūgagia ūriri wakwa na kīrīro, na ngaconjoria giti giakwa na maithori. **7** Maitho makwa matirona wega

nĩ undũ wa ihooru; nĩmaroora nĩ undũ wa thũ ciakwa ciothe. **8** Njeherera inyuĩ arĩa othe mwĩkaga ũuru, nĩgũkorwo Jehova nĩagũite kĩrĩro gĩakwa. **9** Jehova nĩagũite ngĩmũthaitha anjiguĩre tha; Jehova nĩetĩkĩrite ihooya rĩakwa. **10** Thũ ciakwa ciothe nĩgaconoka na imake; igaacooka na thuutha o rĩmwe iconokete.

7 Thaburi ya Daudi Wee Jehova Ngai wakwa, nĩngwĩhitha harĩwe; honokia na ũuthare kuuma kũri arĩa othe manyingatithagia, **2** tondũ waga gwĩka ũguo mekũndembũranga o ta mũrũthi, o na mandinangie icunjĩ hatarĩ mũndũ ũngĩndeithia. **3** Wee Jehova Ngai wakwa, ingĩkorwo nĩnjikĩte undũ ũcio, na ngorwo njikĩte ũuru na moko makwa, **4** na ingĩkorwo njikĩte mũndũ ũuru ũria ũtarĩ na haaro na nĩ, kana ngatunya thũ yakwa kindũ hatarĩ gĩtũmĩ-rĩ, **5** hĩndĩ iyo kĩreke thũ yakwa inyingatithie na ĩnyiite; tũma ĩrangĩrĩre muoyo wakwa tĩrĩ-inĩ, na ĩtũme ngome rũkũngũ-inĩ. **6** Arahũka Wee Jehova, marakara-inĩ maku; rũgama ũũkĩrĩre thũ ciakwa na marũrũ. Ũkĩra Wee Ngai wakwa, ũtuanĩre ciira na kĩhooto. **7** Andũ a ndũrĩrĩ arĩa monganĩte nĩmagũthiũrũkĩrĩre. Mathamakĩre ũrĩ kũu igũrũ; **8** Jehova nĩagĩtuire andũ othe ciira. Wee Jehova, ndũira ciira, kũringana na ũthingu wakwa, na kũringana na ũrũngĩrĩru wakwa, Wee Ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **9** Wee Ngai mũthingu, o Wee ũthuthuuragia meciiria na ngoro, kinya ũhinya wa andũ arĩa aaganu mũthia, na ũtũme andũ arĩa athingu matũũre na thayũ. **10** Ngai-Ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe ngo yakwa, ũria ũhonokagia arĩa arũngĩrĩru ngoro. **11** Ngai nĩwe ũtuanagĩra ciira na kĩhooto, nĩ Mũrungu ũria wonanagia marakara make o mũthenya. **12** Mũndũ angĩaga kũgarũrũka, nĩekũmũnoorera rũhiũ rwake rwa njora; ũta wake nĩaũtungite na akaũgeeta. **13** Nĩahaarĩria indo ciake cia mbaara cia kũũragana; akahaarĩria mĩguĩ yake ikũrĩrĩmbũka mwaki. **14** Mũndũ ũria ũgite nda ya waganu, na akooha nda ya thĩĩna, aciaraga maheeni. **15** Mũndũ ũria wenjaga irima na akarĩthikũria, agũũaga o irima rĩu enjete. **16** Thĩĩna ũria aambĩrĩrie ũmũcookagĩrĩra we mwene, haaro yake ikamũgwĩra mũtwe wake mwene. **17** Nĩngũcookeria Jehova ngaatho tondũ wa ũthingu wake, na ngoocce rĩitwa rĩa Jehova Ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno na rwĩmbo.

8 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, o Wee Mwathani witũ, kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothē-ĩ! Nĩũgĩte rĩiri waku o igũrũ matu-inĩ. **2** Nĩũtũmĩte rũgooco ruume tũnua-inĩ twa ciana na twa ngenge, nĩ tondũ wa thũ ciaku, nĩguo ũkĩrie ũria ũrĩ muku nawe o na mwĩrĩhĩria. **3** Rĩria ndecũũrũria ũhoru ũkonĩ igũrũ rĩu rĩaku, ngoona wĩra wa ciara ciaku, mweri na njata icio wĩkĩrite kuo-rĩ, **4** mũndũ akĩrĩ kĩ tondũ ũikaraga ũkĩmwĩciaragia, nake mũrũ wa mũndũ akĩrĩ kĩ atĩ nĩkĩo ũmũmenyagĩrĩra? **5** Watũmire atigie o hanini aiganane nawe, na ũkĩmũhumba thũmbĩ ya rĩiri o na gĩtĩo. **6** Wamũtuire wa gwathaga mawĩra ma moko maku; ũkĩga indo ciothe rungu rwa makinya make: **7** ndũũru ciothe cia mbũri na cia ng'ombe, na nyamũ cia gĩthaka, **8** na nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ, na kĩrĩa gĩothe kĩgeragĩra kũu iria-inĩ thĩĩnĩ. **9** Wee Jehova, o

Wee Mwathani witũ, kaĩ rĩitwa rĩaku nĩ inene gũkũ thĩ yothē-ĩ!

9 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩngũkũgocca na ngoro yakwa yothē; nĩngũgana maũndũ maku mothe ma magegania marĩa wĩkĩte. **2** Nĩngũcanjamũka na ngene nĩ undũ waku. Nĩngũina rwĩmbo ngoocce rĩitwa rĩaku, Wee Ũrĩ-Igũrũ-Mũno. **3** Thũ ciakwa icookaga na thuutha, ikahĩngwo igathira irĩ mbere yaku. **4** Nĩgũkorwo nĩũtĩrĩrĩre kĩhooto gĩakwa na ciira wakwa; nĩũkĩarĩre gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene, na ũgatua ciira na ũthingu. **5** Nĩũrũthĩite ndũrĩrĩ na ũkaniina andũ arĩa aaganu; namo marĩitwa mao ũkamatharia tene na tene. **6** Thũ nĩũcikinyĩirie mwanangĩko ũtathiraga, nĩwanangĩte matũũra macio manene; o na kũrĩkanwo kwao nĩgũthĩrite. **7** Jehova athamakaga nginya tene; nĩahaandĩte gĩtĩ gĩake kĩa ũnene nĩguo atuanĩre ciira. **8** Nĩagatũira andũ a thĩ ciira na kĩhooto; nĩagathamakira ndũrĩrĩ o ta ũria kwagĩrĩre. **9** Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa arĩa ahinyĩrĩrie, kĩĩhitho kĩrĩ hinya hĩndĩ ya mathĩĩna. **10** Arĩa mooĩ rĩitwa rĩaku nĩmarĩkwĩhokaga, nĩgũkorwo Jehova ndũrĩ watiganĩria arĩa makũrongooragia. **11** Inĩrai Jehova nyĩmbo mũmũgocce, o ũcio ũkĩarĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu Zayuni; umbũrĩrai andũ a ndũrĩrĩ maũndũ marĩa ekĩte. **12** Nĩgũkorwo ũcio ũrihanagĩria thakame nĩamarĩkanaga; kĩrĩro kĩa andũ arĩa ahinyĩrĩrĩku ndakariganĩrwo nĩkĩo. **13** Wee Jehova, ta rora wona ũria thũ ciakwa iranyariira! Njĩguĩra tha, ũnjoe na igũrũ, ũndute kuuma ihingo-inĩ cia gĩkũũ, **14** nĩguo nyumbũre ũgooci waku ndĩ kũu ihingo-inĩ cia Mwari wa Zayuni, na ndĩ kũu ngenagĩre ũhonokio waku. **15** Ndũrĩrĩ nĩgũwĩte o irima rĩria cienjete; magũrũ maacio nĩmanyĩititwo nĩ wabu o ũcio ihithĩte wa gũtegana. **16** Jehova nĩmenyĩthanĩte na undũ wa gũtuanĩra ciira na kĩhooto gĩake; andũ arĩa aaganu nĩmetegete na wĩra wa moko mao ene. **17** Andũ arĩa aaganu macookaga o mbĩrĩra-inĩ, ĩ-nĩ, ndũrĩrĩ iria ciothe iriganagĩrwo nĩ Ngai. (Sheol h7585) **18** No rĩrĩ, andũ arĩa abatari matigũtũũra mariganĩre, na kana mwĩhoko wa arĩa ahinyĩrĩrie ũthĩre nginya tene. **19** Wee Jehova, arahũka, Ndũkareke mũndũ agĩe na ũhootani; reke ndũrĩrĩ itũrwo ciira irĩ mbere yaku. **20** Wee Jehova, maiguĩthie guoya, ũreke ndũrĩrĩ imenye atĩ cio no andũ.

10 Wee Jehova, ũkũrũgama haraaya nĩkĩ? Wĩhithaga nĩkĩ hĩndĩ ya mathĩĩna? **2** Mũndũ ũria mwaganu etiĩaga rĩria ekũhita andũ arĩa matarĩ hinya, rĩria magwatĩo nĩ mbango iyo mathugundite. **3** Mũndũ ũria mwaganu arahagĩra merĩria ma ngoro yake; arathimaga andũ arĩa akoroku, na akaruma Jehova. **4** Mũndũ ũcio mwĩtĩĩ ndarongoragia Ngai; meciiria-inĩ make mothe ndecĩaragia ũhoru wa Ngai. **5** Njĩra ciake ciikaraga igaacĩre hĩndĩ ciothe; we nĩ mwĩtĩĩ mũno, namo mawatho maku nĩmamũraihĩrĩrie; we nĩkũnyũrũria anyũrũragia arĩa marĩ ũthũ nake. **6** Eĩiraga na ngoro yake atĩrĩ, "Gũtĩrĩ undũ ũngĩnyĩnainia; ndĩrĩkoragwo ndĩ mũkenũ hĩndĩ ciothe na gũtĩrĩ hĩndĩ ngoona thĩĩna." **7** Kanua gake kaiyũrĩte irumi na maheeni, o na kũguoyohithania; mitangĩko na mĩario mĩũru rĩrĩ rũrĩmĩ-inĩ rwake. **8** Aikaraga oheirie andũ

hakuhī na matūūra: ageterera ariā matarī na ūuru akamooraga, aikaraga acūthīrīrie na hito mūdū ūria ūtarī na mūmūteithia. **9** Aikaraga oheirie o ta mūrūūthi ūri kimamo-inī kiaguo; agaikara oheirie nīguo anyiite ariā matarī na hinya; anyiitaga ariā matarī na hinya, akamakururia akamatwara mūtego-inī wake. **10** Ahehenjaga andū acio matarī na wa kūmateithia, makaringika; magūūaga thī nī ūndū wa hinya wake. **11** Eiraga na ngoro atirī, “Mūrungu nīariganīrwo: nīehumbirīte ūthiū na ndoonaga.” **12** Arahūka, Jehova! Ambararia guoko gwaku na igūrū, Wee Mūrungu. Tiga kūriganīrwo nī ariā matarī na hinya. **13** Nī kī gītūmaga mūdū ūria mwaganu arume Ngai? Nī kī gītūmaga eīre na ngoro atirī, “We ndangirīhania?” **14** No rirī, Wee Ngai, Wee nīwonaga mathiina o na kieha, ūkoona ūhoro ūcio ūkawamūkira moko-inī maku. Mūdū ūria ūtarī wa kūmūteithia eneanaga harīwe. Wee nīwe mūteithia wa andū ariā matarī maithe mao. **15** Una guoko kwa mūdū ūria mwaganu na kwa ūria mūrū; mūrīhie nī ūndū wa waganu wake ūcio ūtangīmenyeka. **16** Jehova nīwe Mūthamaki wa nginya tene; ndūrīrī nīgathira ciehere būrūri-inī wake. **17** Wee Jehova, nīūguaga wendi wa andū ariā anyamaarie; nīūmomagīrīria, na ūgathikīrīria gūkaya kwao, **18** ūgitagīra andū ariā matarī maithe na ariā ahinyirīrie, nīgeetha mūdū, ūria ūri o wa thī, ndagacooke gwikanīra guoya.

11 Thaburi ya Daudi Nī njūrāgīra harī Jehova. Mwahota atīa kūnjīra atirī: “Ūmbūka ta nyoni ūrīre kīrīma-inī giaku. **2** Ta rora, andū ariā aaganu nīmageetete mota mao, makahagika mīguī yao ndigi-inī nīguo mehithite nduma-inī marathe andū ariā atheru ngoro. **3** Hīndī irīa mīthingi iraanangwo-rī, andū ariā athingu mangihota gwīka atīa?” **4** Jehova arī thīnī wa hekarū yake theru; Jehova arī gītī-inī giāke kīa ūnene kūu igūrū. Acūthagīrīria ariū a andū; maithe make nīmamaroragīa. **5** Jehova nīaroragīa andū ariā athingu, no andū ariā aaganu na ariā mendete haaro-rī, ngoro yake nīmathūire. **6** Andū ariā aaganu nīakamoirīria marakara maraakana na ūbirīti ūgwakana; igai rīao nī rūhuho rūria rūcinaga. **7** Nīgūkorwo Jehova nī mūthingu, na nīendete ciira wa kīhooto; andū ariā arūngīrū nīo marīonaga ūthiū wake.

12 Thaburi ya Daudi Jehova, tūteithie, nīgūkorwo andū ariā etigīri Ngai nīmaniinītwo; andū ariā ehokeku nīmathirīte makoma gatagatī-inī ka andū. **2** O mūdū aheenagīa mūdū wa itūūra rīake; mīromo yao ya ūhinga yaragīa maheeni. **3** Jehova aroheria mīromo yothē ya ūhinga, o na nīmī ciothe irīa ciaragīa na mwīgaatho, **4** irīa ciugaga atirī, “Tūkūhootana nī ūndū wa nīmī ciitū; mīromo īno tūrī nayo nī iitū; mwathi witū akīrī ū?” **5** “Tondū wa kūhinyīrīrio kwa andū ariā matarī hinya, na gūcaaya kwa ariā abatari-rī, rīu nīngwarahūka,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngūmagitīra kuuma kūrī andū ariā mamacambagīa.” **6** Nacio ciugo cīa Jehova itirī mahītia, ihaana ta betha ithereirio kīrugutīro-inī kīa rīūmba, itheretio maita mūgwanja. **7** Wee Jehova nīūrītūmenyagīrīra wega, na ūtūgitagīre kuuma kūrī andū ta acio nginya tene. **8**

Andū ariā aaganu macangacangaga marī na mwītīio, rīrīa ūndū ūria mūrū ūragathīrīrio nī andū.

13 Thaburi ya Daudi Nī nginya rī, Wee Jehova? Ūgūtūūra ūriganīrwo nī nī nginya tene? Nī nginya rī ūgūtūūra ūhithite ūthiū waku? **2** Nī nginya rī ngūtūūra ngianaga na meciiria makwa, na o mūthenya ngoragwo na ihooru ngoro-inī yakwa? Nī nginya rī thū yakwa īgūtūūra īhootaga? **3** Wee Jehova, Ngai wakwa, ndora na ūnjookerie ūhoro. Tūma maithe makwa mone, nīguo ndikae gūkoma toro wa gīkuū; **4** nīguo thū yakwa ndikoige atirī, “Nīndīmūhootete,” nao ariā marī muku na nī magīkenere kūgūa gwakwa. **5** No nī ndihokete wendo waku ūria ūtathiraga; ngoro yakwa īkenagīra ūhonokio waku. **6** Nīngūnīra Jehova, nīgūkorwo nīanjikite wega mūno.

14 Thaburi ya Daudi Kīrimū kīrāga na ngoro atirī, “Gūtīrī Ngai.” Nī amaramari, ciiko ciao nī njūru; gūtīrī mūdū o na ūmwe wīkaga wega. **2** Jehova aroraga ciana cia ariū a andū arī o igūrū, one kana nī harī ūrī na ūmenyo, o na kana nī harī ūrongoragīa Ngai. **3** Othe-rī, nīmorīte njīra, magatuika amaramari marī hamwe; gūtīrī mūdū o na ūmwe wīkaga wega, gūtīrī o na ūmwe. **4** Andū acio mekaga maūdū mooru kīa matamenyaga, o acio marīāga andū akwa o ta ūria andū marīāga irio, o acio matakayagīra Jehova? **5** Hau nīho marī manyiitītwo nī guoya mūnene, nīgūkorwo Ngai aikaraga hamwe na thiritū ya ariā athingu. **6** Inyuī andū aya aaganu nīmūthūkagīa mībango ya ariā athīnī, no Jehova nīwe rīūrīro rīao. **7** Naarī korwo ūhonokio wa Isīraeli no ūgītūke kuuma Zayunī! Rīria Jehova agaacookeria andū ake indo ciao-rī, Jakubu nīagīkene, na Isīraeli acanjāmūke.

15 Thaburi ya Daudi Jehova, nūū ūngītūūra hema-inī yaku? Nūū ūngītūūra kīrīma-inī giaku kīrīa kīamūre? **2** Nī mūdū ūria mīthīre yake itārī ūcuuke, na ūria wīkaga maūdū ma ūthingu, na kwaria aragīa ūhoro wa ma kuuma ngoro-inī yake, **3** na ndarī njambanio rūrīmī-inī rwake, na ndeekaga mūdū wa itūūra rīake ūuru, o na kana akamenereria mūdū ūria ūngī; **4** mūdū ūcio niathūire mūdū ūria wīkaga maūdū mooru, no nīatīte ariā etigīri Jehova, na ndagaga kūhingia mwīhītwā wake, o na ūngīkorwo ūri wa kūmūtūuria, **5** ndakombanagīra mbeeca ciake nīguo one uumithio, na ndangīoya ihaki nīguo ahatīrīrie mūdū ūteehīte. Mūdū ūria wīkaga maūdū ta macio ndarī hīndī akeenyenyeke.

16 Thaburi ya Daudi Wee Mūrungu, ngitagīra, nīgūkorwo nī harīwe njūrāgīra. **2** Ndeerire Jehova atirī, “Wee nīwe Mwathani wakwa; hatirī ūndū mwega īngīona ūtoimite harīwe.” **3** Ha ūhoro wa andū ariā aamūre ariā marī būrūri-inī, acio nīo andū ariā marī riiri, na nīo ngenagīra mūno. **4** Andū ariā mateng’eragīra ngai īngī-rī, kieha kīao nīgīkaingīha. Ndarī hīndī ngarutīra ngai icio magongona ma gūita thakame, o na kana ngwete marīitwa maacio na mīromo yakwa. **5** Jehova nīwe ūnjigīire rwīga rwakwa, na gīkombe giakwa; Wee nīwe ūgitagīra igai riakwa. **6** Ūnjatūrīre ithaka kūdū

kūrīa kwega; ti-itherū igai riakwa nīrīngenagia mūno. 7 Nīngūgooca Jehova, ūrīa ūūheaga kīrīra; o na ūtūkū ngoro yakwa nīindaaraga. 8 Jehova akoragwo arī mbere yakwa hīndi ciothe. Tondū arī guoko-inī gwakwa kwa ūrīo-rī, ndingīenyenyeka. 9 Nī ūndū ūcio ngoro yakwa nīnjanjamūku, na rūrīmī rwakwa rūgakena; o nago mūrīrī wakwa nī ūgaatūūra ūrī na thayū, 10 tondū ndūkandiganīria mbīrīra-inī, o na kana ūreke ūrīa-waku-Mūtheru abuthe. (Sheol h7585) 11 Nīūmenyithīte njīra ya gūthīi muoyo-inī; nīūkanjīyūria gīkeno ndī harīa ūrī, hamwe na mwago wa tene na tene ndī guoko-inī gwaku kwa ūrīo.

17 Ihooya rīa Daudi Wee Jehova, ta igua gūthaihana gwakwa kwa ūthingu; thikīrīria gūkaya gwakwa. Tega gūtū ūigue ihooya riakwa, tondū rītumanīte na mīromo ya maheeni. 2 Itūiro riakwa rīa kīhooto nīrīkīume kūrī wee; maitho maku nīmakīone o ūndū ūrīa wagīrīre. 3 O na ūngīthuthuuria ngoro yakwa na ūndūirīe ūtūkū, o na ūngīngeria, ndūrī ūndū mūuru ūngīona; nīndūite atī ndīkehia na kanua gakwa. 4 Ha ūhoro wa cīko cia andū, na ūndū wa uuge wa mīromo yaku nīi ndūūrīte ndīragagīrīria njīra cia andū arīa mendete haaro. 5 Makīnya makwa nīmarūmītie njīra ciaku; magūrū makwa matīrī matenderūka. 6 Wee Mūrungu, ngūkayagīra tondū nīnūjītikaga; ndegera gūtū na ūigue ihooya riakwa. 7 Tūma magegania ma wendo waku mūnene monekane, Wee ūhonokanagia na guoko gwaku kwa ūrīo arīa moragīra harīwe kuuma kūrī thū ciao. 8 Menyagīrīra nīi ta kīūma kīa rīiitho riaku; hītha kīiruru-inī kīa mathagu maku 9 ndigakorwo nī andū arīa aaganu arīa maatharīkagīra, na kuuma kūrī thū cia muoyo wakwa irīa cīndīgīcīrie. 10 Nīmahinganītie ngoro ciao nyūmū, na tuo tūnua twao tūkaaria na mwīgaatho. 11 Maahītīte, rīu nīmandīgīcīrie, mangīūrīre maitho, mone mweke wa kūnūnda. 12 Mahaana ta mūrūūthi ūhūtīre ndīa yagu, makahaana ta mūrūūthi mūnene woheirie kīria ūrenda kūnyiita. 13 Arahūka, Wee Jehova, mang'ethere, ūmahootē; ndeithūra na rūhīū rwaku rwa njora kuuma kūrī andū arīa aaganu. 14 Wee Jehova, honokia na guoko gwaku kuuma kūrī andū ta acio, ūūhonokie kuuma kūrī andū a thī īno arīa rīthi rīao rīrī o muoyo-inī ūyū tūrī. Ūnīinagīra andū arīa wendete ng'aragu ūkamahūūnia; ciana ciao irī na cia kūigana, na nīmaigagīra ciana cia ciana ciao mūthiithū. 15 Na nīi-rī, nīngeyonera ūthīū waku na ūthingu; rīrīa ngokīra-rī, nīngaiīganwo nīgūkuona ūrīa ūtarīi.

18 Thaburi ya Daudi Nīngwendete, Wee Jehova, o Wee hinya wakwa. 2 Jehova nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, na rūirigo rwakwa rwa hinya, na mūkūūrī wakwa; Mūrungu wakwa nīwe rwaro rwakwa rwa ihiga, o we rīūrīro riakwa. Nīwe ngo yakwa, na rūhīa rwa ūhonokio wakwa, o na kīhitho giakwa kīrūmu. 3 Ngayagīra Jehova, ūrīa wagīrīre nīkūgoocwo, na ngahonokio kuuma kūrī thū ciakwa. 4 Mīhīndo ya gīkuū nīyandīgīcīre; kīgūū kīa mwanangiko gīkīhubikanīa. 5 Mīhīndo ya mbīrīra īgīthīrorokeria; nayo mītego ya gīkuū īkīnjīhotorerā. (Sheol h7585) 6 Mīnyamaro-inī yakwa ndakāire Jehova; ngīrīrīra Ngai wakwa

aandeithie. Arī hekarū-inī yake nī aaguire mūgambo wakwa; kīrīro giakwa gīgīkīnya harī we, o matū-inī make. 7 Thī īkīinaina na īgīthingitha, nayo mīthingi ya irīma īkīenyēnya; īkīinaina tondū aarī mūrakarū. 8 Ndogo īkīuma maniūrū-inī make īkīambata na īgūrū; mwaki wa kūnīnana ūkīuma kanua-inī gake, kanua-inī gake hākīuma makara mekūrīrīmbūka. 9 Aahingīrīre īgūrū agīgīkūrīka thī; matu matumanu maarī rungu rwa makīnya make. 10 Aathiire akūūtīwo nī īkerubi akīūmbūka; akīambata na īgūrū na mathagu ma rūhuho. 11 Aatuire nduma kīndū giake gīa kwīhumbīra, hema ya kūmūthīūrūrīkīria, o matu marīa mathimbu ma mbura. 12 Kuuma ūkēngi ūrīa warī harī we, mbura ya mbembe na heni īgūtūrīkanīria matu-inī make. 13 Jehova akīruruma arī kūu īgūrū; mūgambo wa ūrīa-ūrī-īgūrū-Mūno ūkīguuo. 14 Aikirie mīgūi yake, akīharagania thū, agīciikīria heni nene, agīcingatithia. 15 Mīkuru ya irīa īkīgūūrio, nayo mīthingi ya thī īkīhumbūrio nī ūndū wa irūthīa riaku, Wee Jehova, na nī ūndū wa ihurutana rīa mīhūmū ya maniūrū maku. 16 Agītambūrūkia guoko gwake kuuma o kūu īgūrū, akīnyīita; akīnguucia, akīnduta maa-inī kūrīa kūrīku. 17 Andeithūrīre harī thū yakwa irī hinya, akīndeithūra kūrī arīa maathūire, o acio maangīrītīe hinya. 18 Manjīhōtoreire mūthenya ūrīa ndaarī na mūtīno, no Jehova nīwe warī mūtīrīrīrī wakwa. 19 Andeethire kūndū kwārī; akīndeithūra nī tondū nīakenetio nī nīi. 20 Jehova anjīkīire maūndū kūringana na ūthingu wakwa; andīhite kūringana na ūtheru wa moko makwa. 21 Nīgūkorwo nīnūmītie njīra cia Jehova; ndīkīte ūuru ngahutatīra Ngai wakwa. 22 Mawatho make mothe marī mbere yakwa; ndīhutatīre irīra cia watho wake wa kūrūmīrīrwo. 23 Ngoretwo itarī na ūcuuke ndī mbere yake, na ngemenyerera ndīkehie. 24 Jehova andīhite kūringana na ūthingu wakwa, akandīha kūringana na ūtheru wa moko makwa maitho-inī make. 25 Kūrī mūndū ūrīa mwīhokeku ūrīōnanagia ūrī mwīhokeku, na kūrī ūrīa ūtarī ūcuuke ūrīōnanagia ndūrī ūcuuke, 26 kūrī ūrīa wītheragia, ūrīōnanagia ūrī mūtheru, no kūrī ūrīa ūrī mīthīire mīogomu, ūrīōnanagia ūrī mūmūhutatīri. 27 Wee ūhonokagia andū arī enyīihia, no arīa marī maitho ma mwītīō ūkamaconorithia. 28 Wee Jehova, ūigaga tawa wakwa wakanīte; Ngai wakwa atūmaga nduma yakwa itūike ūtheri. 29 Ndī na ūteithio waku no hote gūtharīkīra mbūtū ya ita; ndī na Ngai wakwa no hote kūrūga rūthingo. 30 Mūrungu-rī, njīra ciake nīngīnyanīru; kiugo kīa Jehova gītīrī ihītia. We nīwe ngo ya arīa othe mehithaga harī we. 31 Nī ūndū-rī, nūū Mūrungu tīga Jehova? Na nūū Rwaro rwa Ihiga tīga Ngai witū? 32 Nī Mūrungu ūūheaga hinya na agatūma njīra yakwa īkīnyanīre. 33 Atūmaga magūrū makwa magīe ihēnya ta ma thwariga; aahotithagia kūrūgama kūndū kūrīa kūrīaihu. 34 We nīwe wonagia moko makwa mūrūire wa mbaara; moko makwa no mageete ūta wa gīcango. 35 ūūheaga ngo yaku ya ūhootanī, guoko gwaku kwa ūrīo nīkuo kūndīragīra; ūnamagīrīra ūkanenēhia. 36 ūnjaramagīria njīra ya kūrīa thīiagīra, nīgeetha magūrū makwa matīgatīrūke. 37 Ndaīngatīthīrie thū ciakwa ngīcīkīnyīra; ndīacookīre na thūthā ngīnya rīrīa cīanīinīrwo. 38 Ndacihehenjire īkīremwo nī gūūkīra;

ciaguire thĩ wa magūrũ makwa. **39** Wee waheire hinya wa kūrũ mbaara; ūgīgītũma thũ ciakwa ciinamĩrĩre magūrũ-inĩ makwa. **40** Watũmire thũ ciakwa ihũndũke ciũre, na nĩ ngĩniina arĩa maathũire. **41** Maakaire mateithio, no hatiarĩ na wa kũmahonokia, maakaĩre Jehova no ndaametikire. **42** Ndaamahũũire makĩhinya ta rũkũngũ rũmbũrĩtwo nĩ rũhuho; ngĩmaita njĩra-inĩ ta ndooro. **43** Nĩũhonoketie ngaaga gũtharĩkĩrowo nĩ andũ; ūndũite mũtongoria wa ndũrĩrĩ; andũ itooi nĩmandungatagĩra. **44** O rĩrĩa maigua ngumo yakwa, nĩmanjathikagĩra; andũ a kũngĩ mehetaga marĩ mbere yakwa. **45** Othe makuuaga ngoro; mookaga makĩinainaga moimite cĩhitho ciao cia hinya. **46** Jehova atũuraga muoyo! O we Rwaro rwakwa rwa Ihiga arogoocwo! Ngai o we Mũhonokia wakwa arotũgĩrio! **47** We nĩwe Mũrungu ūrĩa ūndĩhagĩria, agatooria ndũrĩrĩ, agaciaga rungu rwakwa, **48** o we ūũhonokagia kuuma kũrĩ thũ ciakwa. Wandũgĩrĩrie igūrũ rĩa andũ arĩa maathũire; ūkĩndeithũra kuuma kũrĩ andũ arĩa mahũthagĩra hinya. **49** Nĩ ūndũ ūcio, Wee Jehova, nĩndĩrĩkũgocaga ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ, ndĩrĩinaga ngagooa rĩitwa rĩaku. **50** Aheaga mũthamaki wake ūhootani mũnene; onanagia ūtugi wake ūtathiraga kũrĩ ūcio wake mũitĩrĩrie maguta, kũrĩ Daudi na njĩaro ciake nginya tene.

19 Thaburi ya Daudi Igūrũ riumbũraga riiri wa Mũrungu; namo matu mamemerekagia wĩra wa moko make. **2** Mũthenya ūkinyagĩria mũthenya ūrĩa ūngĩ ūhoro; naguo ūtukũ ūkamenyithia ūtukũ ūrĩa ūngĩ ūhoro wa riiri ūcio. **3** Gũtirĩ mĩario kana rũthiomi kũria mĩgambo wacio ūtaiguĩkaga. **4** Mĩgambo wacio ūthiaga thĩ yothie, nacio ciugo ciacio igakinya ituri cia thĩ. Ngai nĩambiĩre riũa hema kũu igūrũ, **5** narĩo riuraga rihaana ta mũhikania akiuma nyũmba yake, o na kana ta mũteng'eri njoorua akĩhũhũhũ gũteng'era. **6** Rĩrathagĩra mwena-inĩ ūmwe wa kũu igūrũ, na rĩgathiũrũrũka nginya mwena ūrĩa ūngĩ; gũtirĩ kĩndũ gĩtakinyagĩrowo nĩ ūrugarĩ warĩo. **7** Watho wa Jehova nĩ mũkinyanĩru, ūriũkagia ngoro ya mũndũ. Kĩrĩa kĩa Jehova nĩ gĩa kwĩhoheka, nikiũhigagia mũndũ ūrĩa ūtarĩ mũũgĩ. **8** Mataaro ma Jehova nĩmarũngĩrĩru, nĩ makenagia ngoro. Maathani ma Jehova nĩ macangararu, maheaga maitho ūtheri. **9** Gwĩtigĩra Jehova nĩ ūndũ mũtheru, gũtũuraga nginya tene. Matua ma Jehova nĩ ma ma, na mothe nĩ ma kĩhooto. **10** Maũndũ macio nĩ ma goro gũkĩra thahabu, o na gũkĩra thahabu rĩria therie mũno; marĩ mũrĩo gũkĩra ūũkĩ, o ūũkĩ ūrĩa uumĩte igua-inĩ. **11** Ngĩngĩ nĩmo mataaraga ndungata yaku; kũmamenyerera nĩ ūndũ ūrĩ rĩhĩ inene. **12** Nũũ ūngihota gũkũũrana mahĩtia make? Ndekeria mahĩtia makwa ma hitho-inĩ. **13** Ngĩngĩ rigagĩrĩria ndungata yaku ndĩkeehie mehĩa ma mwiĩro o namo; ndũkanareke mehĩa macio manjathe. Nĩguo ndĩrĩĩkaraga itarĩ na ūcuuke, na itarĩ na mehĩa ma kwagarara watho. **14** Ciugo cia kanua gakwa na mataranĩa ma ngoro yakwa irogũkenia maitho-inĩ maku, Wee Jehova, o Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na Mũkũũri wakwa.

20 Thaburi ya Daudi Jehova arogwĩtika rĩrĩa ūrĩ mĩnyamaro-inĩ; rĩitwa rĩa Ngai wa Jakubu rĩrokũgitĩra. **2** Arokũrehere ūteithio kuuma handũ

harĩa hake haamũre, na agũtiĩrĩrie arĩ kũu Zayuni. **3** Aroririkana magongona maku mothe, na etikĩre maruta maku ma njino. **4** Arokũhe maũndũ marĩa ngoro yaku rĩrĩrĩrie, na atũme mĩbango yaku yothie ĩgaacĩre. **5** Rĩrĩa ūkaahootana nĩtũkoigĩrĩria na gĩkeno, na tuoye bendera ciĩtu na igūrũ nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩa Ngai witũ. Jehova arokũhingĩria maũndũ marĩa mothe ūmũhoote. **6** Rĩu nĩmenyete atĩ Jehova nĩahonokagia ūrĩa wake mũitĩrĩrie maguta; nĩamwĩtikaga arĩ kũu igūrũ rĩake rĩamũre, arĩ na ūhoti wa kũhonokania ūrĩa ūrĩ guoko-inĩ gwake kwa ūrio. **7** Andũ amwe mehokaga ngaari cia ita, na angĩ makehoka mbarathi, no ithuĩ twĩhokaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai witũ. **8** Makurumaga makagũa thĩ, no ithuĩ tũrũgamaga tũkehaanda. **9** Wee Jehova, honokia mũthamaki! Twĩtikage rĩrĩa twagũkaĩra!

21 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, mũthamaki nĩakeneire hinya waku. Kaĩ gĩkeno kĩa ūhootani kĩria ūmũheaga gĩkĩrĩ kĩnene-ĩ! **2** Nĩũmũhingĩrie wendi wa ngoro yake, naguo ūndũ ūrĩa akũhooete na mĩromo yake ndũmũmĩte. **3** Wamwamũkĩrie na irathimo nyingĩ, na ūkĩmwĩkĩra thũmbĩ ya thahabu rĩria therie mũtwe. **4** Aakũhooire atũũre muoyo, nawe ūkĩmũhe muoyo, ūkĩmũhe matukũ maingĩ atũũre nginya tene na tene. **5** Riiri wake nĩ mũnene nĩ ūndũ wa ūhootani ūrĩa ūmũheete; nĩũmũheete riiri na igweta. **6** Ti-itherũ nĩũmũrathimĩte na irathimo cia gũtũũra nginya tene, na ūgatũma acanjamũke nĩ gĩkeno gĩa gũkĩra harĩwe. **7** Nĩgũkorwo mũthamaki ehokaga Jehova; nĩ ūndũ wa wendo wa ūrĩa-ũrĩ-Igūrũ-Mũno ndangĩenyenyeka. **8** Guoko gwaku nĩgũkanyĩta thũ ciaku ciothe; guoko gwaku kwa ūrio gũgaakumbata arĩa marĩ muku nawe. **9** Hĩndĩ rĩria ūkaamomĩrĩria ūgaatũma mahaane ta icua rĩa mwaki mũnene. Nĩ ūndũ wa mang'ũrĩ make-ĩrĩ, Jehova nĩakamameria, naguo mwaki wake ūmaniine. **10** Nĩũkaniina njĩaro ciao ithire gũkũ thĩ, na ciana cia ciana ciao ūcĩniine kuuma kũrĩ andũ. **11** O na mangĩgagĩciĩrĩa magwĩke ūũru, na mathugunde maũndũ ma waganu, matikahootana, **12** nĩgũkorwo nĩũgatũma mahũndũke moore rĩrĩa makoona ūgeetete ūta waku ūmarathe. **13** No gĩtũũgĩre Wee Jehova, nĩ ūndũ wa hinya waku; na ithuĩ nĩtũine na tũgoocce hinya waku.

22 Thaburi ya Daudi Ngai wakwa, Ngai wakwa, ūndiganiĩrie nĩkĩ? Ūndaiĩrĩrie ūguo nĩkĩ, ūkaaga kũũhonokia, ūkaraiĩrĩria ciugo cia mũcaayo wakwa? **2** Wee Ngai wakwa, ngũkayagĩra mũthenya, no ndũnjĩtikaga, ngũkayagĩra ūtũkũ, na ndingĩkĩra. **3** No rĩrĩ, Wee ūrĩ Mũtheru, Wee ūkarĩrie gĩtĩ kĩa ūnene; Wee nĩwe ūgoocagwo nĩ Israeli. **4** Maithe maitũ nĩwe meehokaga; maakwĩhokire nawe ūkĩmahonokia. **5** Maagũkaĩre nao makĩhonokire; maakwĩhokire na matiigana gũconorithio. **6** No nĩ nĩndũkĩte o ta kĩgunyũ, no ti ta mũndũ, nganyararwo nĩ andũ na ngamenwo nĩ kĩrĩndĩ. **7** Andũ arĩa othe maanyonaga nĩmanyũrĩragia; makaanuma makĩinainagia mĩtwe, makoiga atĩrĩ: **8** "Ehokaga Jehova; Jehova nĩakĩmũhatũre. Nĩakĩmũteithũre, nĩgũkorwo nĩakenagio nĩwe." **9** No rĩrĩ, Wee nĩwe wandutire nda ya maitũ; watũmire ngwĩhoke ndĩ o nyondo-inĩ cia maitũ. **10** Kuuma ndaaciarwo ndaikĩrio o harĩwe; kuuma ndoima nda ya maitũ

ükoretwo ūri Mürungu wakwa. **11** Ndükandaihiririe, nīgukorwo thūina ūri o hakuhi, na gütiri mündü o na ūmwe wa kündeithie. **12** Ndegwa nyingi nündigicirie; thiürürükiriio nī ndegwa iri hinya cia Bashani. **13** Mīrūūthi ikūrarama, igītambuuranga kiria igwatitie, injathamūirie tūnua twayo. **14** Njititwo thī ta maaī, namo mahīndi makwa mothe nīmarekanitie. Ngoro yakwa yororoete ta mūhūra; itwekete iri thīini wakwa. **15** Hinya wakwa ūniarite ta rūgiō, naruo rūrimī rwakwa rūkanyitana na karakara nīkūng'ara; ūngometie rūkūngū-ini rwa gikuū. **16** Ndīmūrigiicirie nī magui; ndīmūthiūrūrükirie nī gikundi kia andū aria meekaga ūūru, nīmatheecangite moko na magūrū makwa. **17** Mahīndi makwa nō hote kūmatara mothe; andū marandora na makangūūfira maitho. **18** Maragayana nguo ciakwa, nayo kanjū yakwa makamīcuukira mīti. **19** No riri, Wee Jehova, ndükandaihiririe mūno; Wee Hinya wakwa, hiūha ūuke ūndeithie. **20** Teithūra muoyo wakwa kuuma harī rūhiū rwa njora, ūteithūre muoyo wakwa wa goro harī hinya wa magui. **21** Thara kuuma kanua-ini ka mīrūūthi; honokia kuuma hīa-ini cia mbogo. **22** Nīngumbūra rūtwa riaku kūrī ariū a baba; ndirīkūgocaga ndi kūngano-ini. **23** Inyuī andū aya mwītigirite Jehova, mūgoocē! Inyuothe a njaro cia Jakubu, mūkumie, inyuī a njaro cia Isiraeli, mūtīie. **24** Nīgukorwo we ndaamenire kana akīnyarara gūthiūnika kwa ūria mūnyamariku; ndaahithire ūthiū wake kuuma kūrī we, no nīathikiriie kirīro giāke. **25** Gītūmi kia ngūgoce ūria ngūgoocaga ndi kūngano-ini kinene kiūmite harīwe; nī nīndirīhingagia mūhitwa yakwa ndi mbere ya aria magwītigirite. **26** Andū aria athiini marīrūtaga na makahūūna, aria marongoragia Jehova, nīmarīmūgoocaga; ngoro ciānyu irotūūra nginya tene. **27** Andū aria othe matūūruga ituri ciothe cia thī nīmakaririkana na macookere Jehova, andū a nyūmba ciothe cia ndūriri nīmakainamīrira mbere yake, **28** nīgukorwo ūthamaki nī wa Jehova, na nīwe wathaga ndūriri ciothe. **29** Andū aria othe atongu a thī makaaria na mamūhoce; aria othe makuuaga magathikwo nīmagaturia ndu mbere yake, o acio matangihota gwītūūria muoyo. **30** Ciana nīkamūtungatīra; nacio nīikahe njjarwa iria igooka ūhoro wa Mwachani. **31** Acio nīmakahunjia ūthingu wake kūrī andū aria magaaciawo, nīgukorwo nīwe wīkite ūguo.

23 Thaburi ya Daudi Jehova nīwe mūrīthi wakwa, ndiri kīndi ingīaga. **2** Atūmaga njarahe ūrīthio-ini ūri nyeki nduru, aandongoragia maaī-ini marī na ūhūrūko. **3** Nīariūkagia ngoro yakwa, akandongoragia njira-ini cia ūthingu, nī ūndū wa rūtwa riāke. **4** O na ingītūika ndirahungurira mūkuru ūri nduma ta ya gikuū, ndiri ūūru ingītīgira, nīgukorwo ūri hamwe na nī; thiarī waku na mūthigi waku nīcihihoorergia. **5** Ūnjaragira metha mbere yakwa o haria thū ciakwa iri. Ūnjitagirira maguta mūtwe; gikombe giakwa nīkiyūrīre. **6** Titherū wega na wendani nīirūmanagirira na nī matukū mothe ma muoyo wakwa, na nīi ngūtūūra nyūmba ya Jehova nginya tene.

24 Thaburi ya Daudi Thī nī ya Jehova, na kīria giōthe kīri thīini wayo, mabūriri mothe o na aria

matūūruga kuo; **2** nīgukorwo nīwe waakire mūthingi wayo igūrū ria maria, na akīmīrūmia iikare igūrū ria maaī. **3** Nūū ūngiambata kīrīma-ini kia Jehova? Nūū ūngirūgama handū haria hake haamūre? **4** Nī mündü ūria ūri na moko matheru na akaaga ūūru ngoro, na ūria ngoro yake itahooyaga mūhianano, o na kana akeehita na maheeni. **5** Mündü ūcio nīarīamūkagira kīrathimo kuuma kūrī Jehova, na onagwo atārī mūhītia nī Ngai, Mūhonokia wake. **6** Ūguo nīgūo rūciaro rwa aria mamūrongoragia rūtari, o rūria rūrongoragia ūthiū waku, Wee Ngai wa Jakubu. **7** Ambarariai mūtwe yanyu, inyuī ihingo ici, ambararioi inyuī mīrango īno ya tene, nīgūo Mūthamaki wa riiri atoonye thīini. **8** Mūthamaki ūcio wa riiri nīwe ūū? Nīwe Jehova ūria ūri hinya na nī njamba, nīwe Jehova ūria njamba ita-ini. **9** Ambarariai mūtwe yanyu, inyuī ihingo ici, mīambararie inyuī mīrango īno ya tene, nīgūo Mūthamaki wa riiri atoonye thīini. **10** Mūthamaki ūcio wa riiri nīwe ū? Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rī, nīwe Mūthamaki wa riiri.

25 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndīmīroretie na igūrū kūrī we; **2** Wee Ngai wakwa, nowe ndīhokete. Ndūkareke njonorithio, o na kana ūreke thū ciakwa ingenerere. **3** Gütiri mündü ūkwihokete ūgaconorithio o na rī, no aria mekaga andū ūūru hatarī gītūmi-rī, acio nīo magaconorithio. **4** Wee Jehova, nyonia mīthiire yaku, ūūmenyithie njira ciaku; **5** ndongoria ūhoro-ini waku wa ma na ūndutage, nīgukorwo nīwe Ngai ūria ūūhonokagia, na nīwe kīrigiriro giakwa mūthenya wothe. **6** Jehova, rikana tha ciaku nyingi o na wendo waku, nīgukorwo nī cia kuuma o tene. **7** Ndūkaririkane mehia ma ūnini wakwa, o na kana mehia makwa ma ūremi; ndirikana kūringana na wendani waku, nī ūndū wa wega waku, Wee Jehova. **8** Jehova nī mwega na nī mūrūngirūru; nī ūndū ūcio andū aria ehia nīarīmōnagirira njira ciake. **9** Atongoragia andū aria menyihagia na njira iria yagiriire, na akamarutaga njira yake. **10** Njira ciothe cia Jehova nī cia wendani na wīhokeku, harī aria mamenyagirira kīrikanīro giāke. **11** Wee Jehova, nī ūndū wa rūtwa riaku-rī, ndekera mehia makwa, o na gītūika nī manene. **12** Mündü ūria mwītigiri Jehova nūū? Mündü ūcio nīarīmōnagirira njira iria aagiriirwo nī kūgera. **13** Mündü ūcio egūtūūra matukū make agaaciire, nacio njaro ciake nīikaagaya būriri. **14** Jehova nīehokaga andū aria mamwītigagira; nīo amenyithagia kīrikanīro giāke. **15** Maitho makwa maikaraga hīndi ciothe macūthiirire Jehova, nīgukorwo nowe wīki ūngiteithūkithia magūrū makwa mūtego-ini. **16** Hūgūkira, ūnyonie ūtugi waku, nīgukorwo ndi o nyiki na ndi mūnyamariku. **17** Mathiina ma ngoro yakwa nīmaingihite; niinira ruo rūria ndi naruo. **18** Rora mīnyamaro yakwa o na gūtangika gwakwa, ūkīndekere mehia makwa mothe. **19** Rora thū ciakwa wone ūria cingihite, nacio iithiire na rūthūūro rūtari tha! **20** Menyagirira muoyo wakwa na ūūthare; ndūkareke njonorithio, nīgukorwo nī harīwe njūragira. **21** Wikindiru wa ngoro na ūrūngirūru irongitagira, tondū nīwe njirīgagirira. **22** Wee Ngai, gīkūūre andū a Isiraeli, moime mathiina-ini mao mothe!

26 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũira itua rĩa kũhoo, nĩgũkorwo mĩthĩre yakwa nĩmĩkĩndĩrĩku; ndũũrĩte ndĩhokete Jehova itegũthangania. **2** Wee Jehova, ngeria na ũndorie, tuĩria ngoro yakwa o na meciiria makwa; **3** nĩgũkorwo wendo waku ũkoragwo ũrĩ mbere yakwa, na ngeragĩra njĩra-inĩ yaku ya ũhoro wa ma. **4** Ndiikaranagia na andũ a maheeni, o na kana ngagwatanĩra na andũ arĩa marĩ ũhinga. **5** Nĩthũire kiũngano kĩa andũ arĩa mekaga ũũru, na ngarega gũikarania na andũ arĩa aaganu. **6** Ngwĩthamba moko nyonanie ndĩrĩ na mahĩtia, thiũrũrũke kĩgongona gĩaaku, Wee Jehova, **7** nyine nyanĩrĩre rwĩmbo rwa gũcookia ngaatho, na heane ũhoro wa ciiko ciaku ciothe cia magegania. **8** Wee Jehova, ninyendete nyũmba ĩria ũtũũraga, o handũ harĩa riiri waku ũikaraga. **9** Ndũkeherie ngoro yakwa hamwe na ya arĩa mehagia, kana muoyo wakwa hamwe na wa andũ arĩa maitaga thakame, **10** arĩa marĩ na maĩndũ ma waganu moko-inĩ mao, o arĩa moko mao ma ũrĩo maiyũrĩte mahaki. **11** No nĩ-rĩ, ndũũraga mĩtũũrĩre ũtarĩ ũcuuke; kĩngũũre na ũnjĩguĩre tha. **12** Magũrũ makwa marũgamĩte handũ harĩa haigananu; nĩndĩrĩgocaga Jehova ndĩ kiũngano-inĩ kĩnene.

27 Thaburi ya Daudi Jehova nĩwe ũtheri wakwa na ũhonokio wakwa; ingĩgĩtĩgĩra ũ? Jehova nĩwe kĩĩhitho kĩa muoyo wakwa; ingĩkĩmakio nũũ? **2** Rĩria andũ arĩa ooru manjũkĩrĩra nĩguo matambuure nyama cia mwĩrĩ wakwa, o acio thũ ciakwa na arĩa marĩ muku na nĩ maatharĩkĩra-rĩ, marĩhĩngagwo makagũa. **3** O na mbũtũ cia ita ingĩndigĩcĩria, ngoro yakwa ndĩngĩtĩgĩra; o na ingĩũkĩrĩrwo nĩ ita, ndĩngĩgĩa na nganja. **4** Ndĩ o ũndũ ũmwe njũũragia harĩ Jehova, na noguo thingataga: atĩ njikarage nyũmba ya Jehova matukũ mothe ma muoyo wakwa, ndĩĩonagĩre wega wa Jehova, na ndũiragie kĩrĩra ndĩ thĩnĩ wa hekarũ yake. **5** Nĩgũkorwo mũthenya wa thĩnĩ-rĩ, akaangĩtĩra ndĩ hau gĩikaro-inĩ gĩa; nĩakahitha kĩgũnyĩ-inĩ kĩa hema yake, na andũgamie igũrũ wa rwaro rwa ihiga. **6** Hĩndĩ ĩyo mĩtwe wakwa nĩũkambarario igũrũ wa thũ irĩa iithĩrũrũkĩrĩre; nĩngaruta igongona ngĩanagĩrĩa na gĩkeno ndĩ hema-inĩ yake; nĩngainĩra Jehova na ndĩmũgocoe. **7** Wee Jehova, igua mũgambo wakwa rĩria ndagũkaira; njiguagĩra tha na ũnjĩtikage. **8** Ha ũhoro waku, ngoro yakwa yugaga atĩrĩ, "Rongoria ũthĩũ wake!" Na nĩ ngoiga atĩrĩ, Wee Jehova, ũthĩũ waku nĩguo ndĩ rongoragia. **9** Ndũkaahithe ũthĩũ waku, tĩa kũngata ndungata yaku na marakara; Wee nĩwe ũtũũrĩte ũndeithagia. Ndũkandega aina ũndiganĩrie, Wee Ngai Mũhonokia wakwa. **10** O na baba na maitũ mangĩndiganĩria, Jehova nĩakanyamũkĩra. **11** Wee Jehova nyonagĩrĩria njĩra yaku, na ũngeragĩrie njĩra rĩria nũngarũ, nĩ ũndũ wa thũ ciakwa. **12** Ndũkaneane kũrĩ arĩa marĩ muku na nĩ, nĩgũkorwo kira a maheeni nĩmanjũkĩrĩre, makaheha mĩheehũ ya kũnjika ũũru. **13** Nĩ nĩnjĩtikĩtie ũũ: atĩ nĩngeyonera wega wa Jehova ndĩ bũrũri wa arĩa marĩ muoyo. **14** Eterera o Jehova: gĩa na hinya na ũmĩrĩrie ngoro, na weterere Jehova.

28 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nĩwe ndĩrakaira, Wee Rwaro rwakwa rwa Ihiga; ndũkarege gũũthikĩrĩria. Nĩgũkorwo ũngĩngĩrĩa, ingĩhaana ta arĩa maikũrũkĩte magatooŷa irĩma. **2** Igua gũthaitana gwakwa ngĩgũkaira ũndeithie, o nyambararĩtie moko makwa ndĩmerekeirie harĩa haku Hatheru-Mũno. **3** Ndũkanguucũrũranie hamwe na andũ arĩa aaganu, atĩ ũndwanĩrie hamwe na arĩa mekaga ũũru, o arĩa maaragia ndeto cia thayũ na andũ a itũũra, no marĩ na ũũru ngoro-inĩ ciao. **4** Andũ acio marĩhe nĩ ũndũ wa ciiko ciao, na nĩ ũndũ wa wĩra wao mũũru; marĩhe nĩ ũndũ wa wĩra wa moko mao, ũmarĩhe o kĩrĩa kĩmagĩrĩire. **5** Tondũ matĩrũmbũyagia mawĩko ma Jehova o na wĩra wa moko make, we nĩakamatharũria na ndakamaaka rĩngĩ. **6** Jehova arogocwo, nĩgũkorwo nĩagũĩte ngĩmũthaita anjĩguĩre tha. **7** Jehova nĩwe hinya wakwa na nowe ngo yakwa; ngoro yakwa nĩwe ĩhokete, na nĩandeithĩtie. Ngoro yakwa nĩrarũũhia nĩ gĩkeno, na nĩngũmũnĩra rwĩmbo rwa kũmũcokeria ngaatho. **8** Jehova nĩwe hinya wa andũ ake, na kũrĩ ũrĩa wake mũitĩrĩrie maguta nĩ kĩĩrigo kĩa hinya kĩa ũhonokio. **9** Honokia andũ aku na ũrathime igai rĩrĩ rĩaku, tuĩka mũrĩithi wao na ũmakuuage nginya tene.

29 Thaburi ya Daudi Rahai Jehova, inyuĩ ciũmbe cia igũrũ, rahai Jehova tondũ nĩwe ũrĩ riiri na hinya. **2** Rahai Jehova, mũheane ũhoro wa riiri wa rĩĩtwa rĩake; thathaiyai Jehova thĩnĩ wa ũkengi wa ũthĩngu wake. **3** Mũgambo wa Jehova ũragamba na kũu irĩa-inĩ; Mũrungu ũcio wa riiri nĩararuruma, Jehova araruruma igũrũ rĩa maaĩ maingĩ. **4** Mũgambo wa Jehova nĩ ũrĩ ũhoti; mũgambo wa Jehova ũyũrĩte riiri. **5** Mũgambo wa Jehova unangaga mĩtarakwa; Jehova oinangaga mĩtarakwa ya Lebanoni ĩgatũka tũcunji. **6** Atũmaga bũrũri wa Lebanoni ũtũũhe ta njaũ, nakĩo Kĩrĩma gĩa Sirioni gĩgatũũha ta njaũ ya mbogo. **7** Mũgambo wa Jehova ũhenũkaga nĩnĩmbĩ cia mwaki. **8** Mũgambo wa Jehova ũinainagia werũ; Jehova ainainagia Werũ wa Kadeshi. **9** Mũgambo wa Jehova ũthioraga mĩtĩ ya mĩgandi, na ũgatũma mĩtĩtũ ĩhũrũrũke ĩgatigwo ũtheri. Nakuo hekarũ-inĩ yake arĩa othe marĩ kuo makaanĩrĩra makoiga, "Kaĩ arĩ riiri-ĩ!" **10** Jehova arĩ igũrũ rĩa mũyũro wa maaĩ aikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene; Jehova egũtũũra aikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene arĩ Mũthamaki nginya tene. **11** Jehova aheaga andũ ake hinya; Jehova arathimaga andũ ake magaikara na thayũ.

30 Wee Jehova-rĩ, nĩngũgũtũgũgĩria nĩgũkorwo wandutire kũrĩa kũrĩku, na ũkĩgĩria thũ ciakwa ingenerere. **2** Wee Jehova Ngai wakwa, ndagũkairĩ ũndeithie nawe ũkĩĩhonĩa. **3** Wee Jehova, wandutire kuuma mbĩrĩa-inĩ; ũkĩgĩria njikũrũke, ndoonye irima. (Sheol h7585) **4** Nĩrai Jehova mũmũgocoe, inyuĩ andũ ake aamũre; mũgocoe rĩĩtwa rĩu rĩake itheru. **5** Nĩgũkorwo marakara make nĩ ma kahinda o kanini, no ũtugi wake nĩwagũtũũria mũndũ muoyo; kĩrĩro no kĩaarĩre ũtukũ wothe no rũciĩnĩ gwakĩa kũrooke gĩkeno. **6** Hĩndĩ ĩria ndagaacĩire, ndoigire atĩrĩ, "Ndĩrĩ hĩndĩ ngenyenyeke." **7** Wee Jehova, rĩria wanyonĩre ũtugi waku-rĩ, watũmire ndĩhaande o ta kĩrĩma; no rĩria

wahithire ūthiū waku-rī, nīndamakire. **8** Wee Jehova nīwe ndakaīre; ng̃thaiha Mwathani anjigūre tha: **9** “Mwanangiko wakwa ūngikorwo na uumithio ūrikū, ing̃itoonyerera irima-inī? Rūkūngū-rī, no rūkūgoocē? No rwanīre wīhoheku waku? **10** Wee Jehova, thikīrīria na ūnjigūre tha; Wee Jehova, tuika ūteithio wakwa.” **11** Wagarūire kīgīriko gīakwa gīgītuika rwīmbo rwa gīkeno; ūkīnduta nguo yakwa ya ikūnia, ūkīhumba gīkeno, **12** nīgeetha ngoro yakwa ikūnīre na ndīgakire. Wee Jehova Ngai wakwa, ngūtūra ngūcookagīria ngaatho nginya tene.

31 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nī harīwe njūrīre; ndūkanareke njonorithio; nī ūndū wa ūthingu waku-rī, ndeithūra. **2** Ndegera gūtū na ūhiūhe ūūke ūūhatūre; tuika rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kūrīra, ūūke gīkaro kīrigīre na hinya, ūūhonokie. **3** Nīgūkorwo Wee nīwe Rwaro rwakwa rwa lhiga na gīkaro gīakwa kīrigīre na hinya, nī ūndū wa rīitwa rīaku, ndongoria na ūnyonie njīra. **4** Ndeithūkithia mūtego-inī ūria nyambūrīro, nīgūkorwo nīwe rīūrīro rīakwa. **5** Roho wakwa ndaūiga moko-inī maku; Wee Jehova, ngūtūra, o Wee Mūrūngu ūria wa ma. **6** Nīthūre arīa mahooyaga ngai cia mīhianano itarī kīene; nīi ndīhokete o Jehova. **7** Nīi nīgūcānjāmūka na ngenage nī ūndū wa wendo waku, nīgūkorwo nīwonire mīnyamaro yakwa, na ūkīmenya ruo rūnene rwa ngoro yakwa. **8** Ndūneanite kūrī thū, no nīkīnyithīe magūrū makwa handū haarī. **9** Njigūra tha, Wee Jehova, nīgūkorwo ndī mūnyamarīku; maitho makwa nīmaroorwo nī hinya nī ūndū wa kīeha, ngoro yakwa na mwīrī wakwa ikoorwo nī hinya nī ūndū wa ihooru. **10** Muoyo wakwa nīūniitwo nī ruo rūnene, na mīaka yakwa ikāniinwo nī gūcaaya; nīnjūrīto nī hinya nī ūndū wa mīnyamaro yakwa, namo mahīndī makwa makaaga hinya. **11** Nī ūndū wa thū ciakwa ciothe, ndūkite wa kūnyararwo nī andū a itūra rīakwa; ndūkite kīndū gīa gwtīgīrwo nī arata akwa, nao arīa maanyona njīra-inī nī kūra moraga. **12** Nīmaragīnīrwo nī nīi o ta mūdū ūkūite; ngakīhaana o ta nyūngū nguū. **13** Nīgūkorwo nīndīraigua njambanio ya andū aingī; guoya mūnene ūkīnyumaga na mīena yothe; marathugunda manjīke ūūru, makagīa ndundu ya ūria mangīnjūraga. **14** No nīi nīwe ndīhokete, Wee Jehova, ngoiga atīrī, “Wee nīwe Ngai wakwa.” **15** Mahinda makwa marī moko-inī maku; ndeithūra kuuma kūrī thū ciakwa, na kuuma kūrī arīa maathingataga. **16** Tūma ūthiū waku warīre ndungata yaku; honokia nī ūndū wa wendo waku ūtathiraga. **17** Wee Jehova, ndūkareke njonorithio, nīgūkorwo nīwe ngayagīra; no andū arīa aaganu ūreke maconorithio na makome mbīrīra-inī makīrīte ki. **(Sheol h7585)** **18** Tūma mīromo yao ya kūheenanīa ikīrio, nīgūkorwo maaragia na mwītīo na kīnyararo, maaragia na mwīgaatho magookīrīra andū arīa athīngu. **19** Kāi wega waku ūria ūīgīre arīa magwtīgīrīte, nī mūngī-ī, o wega ūria ūheaga andū arīa moragīra harīwe andū othe makionaga. **20** Ūmahithaga harīa Wee ūri o harīa hegītīte, kuuma kūrī arīa mamacīragīra kūmeka ūūru; ūmaigaga gīkaro-inī gīaku, ūkamagītīra harī nīmī irīa icambanagia. **21** Jehova arogocwo, nīgūkorwo

nīanyonīrie wendo wake wa magegania rīrīa ndaarī itūra inene rīrīgīcīrīo nī thū. **22** Rīrīa ndaarī mūmaku, ndoigire atīrī, “Nīnjeheretio maitho-inī maku!” No nīwaigūre ngīgūthaiha ūnjigūre tha, rīrīa ndagūkaīre ūndeithie. **23** Endai Jehova inyuī andū ake aamūre! Jehova nīamenyagīrīra arīa ehokeku, no ūria mwītīi amūrīhaga o ūria kwagīrīre. **24** Gīai na hinya na mwīyūmīrīrie ngoro, inyuī inyuothe arīa mwīhokete Jehova.

32 Thaburi ya Daudi Kūrathimwo-rī, nī ūria ūrekeirwo mahītia make, o ūria mehīa make mahumbīrīto. **2** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria Jehova atatuaga mwīhia, na ūria ūtarī ūhinga ngoro. **3** Rīrīa ndakīrīte kī, mahīndī makwa nīmahinyarīre nī ūndū wa gūcaaya gwakwa mūthenya wothē. **4** Nīgūkorwo guoko gwaku nī kwandītūhagīra mūthenya na ūtūkū; hinya wakwa wathīrīre o ta ūria ime rīthiraga hīndī ya rīūa. **5** Hīndī īyo ngīkumbūrīra mehīa makwa, na ndīahithire waganu wakwa, ndoigire atīrī, “Nīngumbūra mahītia makwa kūrī Jehova,” nawe ūkīndekera ūūru wa mehīa makwa. **6** Nī ūndū ūcio mūdū wothē mwītīgīri Ngai nīakūhooe rīrīa ūngīoneka; tī-ītherū rīrīa maaī maingī marī hinya maambūrūrūka, matingīmūkīnyīra. **7** Wee nīwe kīhitho gīakwa; nīūkangītīra hīndī ya mathīina, na ūthīūrūrūkīrie na nyīmbo cia ūhonokio. **8** Nīndīrīkūrūtaga na ngakuonereria njīra irīa wagīrīrwo nī kūgera; ndīrīgūtāaraga na ngūmenyagīrīre. **9** Ndūkahāane ta mbarathi kana nyūmbū, irīa itarī ūmenyo, irīa arī o nginya cīkīrwo matamu na mīkwa kanua, kwaga ūguo itingīgūkuhīrīra. **10** Andū arīa aaganu monaga maruo maingī, no mūdū ūria wīhokaga Jehova egūtūra arīgīcīrīo nī wendo ūria ūtathiraga. **11** Inyuī arīa athīngu kenerai Jehova na mūcānjāmūke; mūinīrei, inyuothe arīa arūngīrīru ngoro!

33 Inīrai Jehova mūkenete, inyuī andū arīa athīngu; andū arīa arūngīrīru ngoro nīo maagīrīrwo nīkūmūgooca. **2** Goocai Jehova na kīnanda kīa mūgeeto; mūinīrei na kīnanda kīrīa kīgeete na nga ikūmi. **3** Mūinīrei rwīmbo rwerū; hūūrai inanda mūrī na ūūgī, na mwanīrīre nī gūkena. **4** Nīgūkorwo kiugo kīa Jehova nīkīerekererū na nī kīa ma; we nī mwīhokeku maūdū-inī mothe marīa ekaga. **5** Jehova nīendete ūthingu na ciira wa kīhooto; thī yothē īyūrīte wendani wake ūria ūtathiraga. **6** Igūrū rīombīrwo na ūndū wa kiugo kīa Jehova, mbūtū cia igūrū ikīūmbwo na mīhūmū ya kanua gake. **7** Aacookanīrīrie maaī ma irīa inene ndīgīthū-inī; maaī ma kūrīa kūrīku aamaigire thīinī wa makūmbī. **8** Thī yothē nīitīgīre Jehova; andū othe a thī nīmamūtīte. **9** Nīgūkorwo aarīrie, thī ikīgīa kuo; aathanīre, ikīthaanda, ikīrīma wega. **10** Jehova nīarīgīcīaga mībango ya ndūrīrī; nīathīkagīa mīoroto ya andū. **11** No mībango ya Jehova tīhaandaga wega nginya tene, mīoroto ya ngoro yake īgākīnyīra njīarwa na njīarwa. **12** Kūrathimwo-rī, nī rūrīrī rūrīa Jehova arī we Ngai waruo, andū arīa eethuūrīre matuīke igai rīake. **13** Jehova arī igūrū aroraga thī akoona andū othe; **14** acūthagīrīra arīa othe matūūraga gūkū thī, arī o kūu gīkaro-inī gīake, **15** we nīwe mūūmbī wa ngoro ciao othe, na nīoi mawīra mao mothe. **16** Gūtīrī mūthamaki ūhonokagio nī mūīgana

wa ita riake, na gütiri njamba ya ita iiteithuraga ni undu wa hinya wayo munene. **17** Ha uhoro wa kuhonokania-ri, mbarathi cia mbaara ni mwihoko wa tuthu; o na iri na hinya muingi ndingihonokania. **18** No riri, maitho ma Jehova macuthagiriria andu aria mamwitigagira, o acio maikaraga mehokete wendo wake uria utathiraga, **19** akamateithura gikuu-ini, na akamatuuria muoyo hinda ya ng'aragu. **20** Ithu twetagirira Jehova turi na mwihoko; niwe uteithio witu o na ngo iitu. **21** Ngoro ciitu nickenete ni undu wake, nigukorwo twihokete riitwa riake itheru. **22** Wee Jehova-ri, wendo waku uria utathiraga uroikarania na ithui, o ta uria ithui tukwirigiriire.

34 Thaburi ya Daudi Ndirikumagia Jehova hinda ciothe; ndrimumgoocaga na kanua gakwa hinda ciothe. **2** Ngoro yakwa ni Jehova irirahaga; aria anyamaariku mariiguaga uguo magakena. **3** Goocai Jehova mumunenehie muri hamwe na ni; rekei tututugirire riitwa riake turi hamwe. **4** Ndarongoririre Jehova, nake akinjika, akindeithura kuuma kuri maundu maria mothe maanjikagira guoya. **5** Andu aria mamucuthagiriria matheragirwo ni utheri; mothiu mao gutiri hinda magaaconorithio. **6** Mundu uy muithini aakiire Jehova, nake Jehova akimugua, akimuhonokia mathiina-ini make mothe. **7** Muraika wa Jehova aikaraga arangire aria othe mamwitigagira, na akamateithura othe. **8** Cama muone ati Jehova ni mwega; kurathimwo ni mundu uria uragira hari we. **9** Mwitigirire Jehova, inyu andu ake aamure, nigukorwo aria mamwitigirire gutiri kindu maagaga. **10** Miruuthi no yage gia kura ihute, no aria marongoragia Jehova gutiri kindu kiega maagaga. **11** Uai ciana ciakwa, muthikiririe uria nguuga; ningumuruta gwigira Jehova. **12** Mundu uria wanyu ungenda gutuura muoyo, na eririre kuona matuku maing' mega, **13** niakimenerere ririmi rake rutikoige uuru, na mromo yake ndikaarie maheeni. **14** Garurika utige gwika uuru na wike uria kwagiriire; caragia thayu na uuthingatage. **15** Maitho ma Jehova macuthagiriria andu aria athingu, na matu make magathikiriria kiriro kiao; **16** uthiu wa Jehova ukagirira andu aria mekaga uuru, niguo moima thi matikanaririkanwo. **17** Andu aria athingu makayaga, Jehova akamaigua; amateithuraga kuuma mathiina-ini mao mothe. **18** Jehova akoragwo ari hakuhi na andu aria ahehenjeki ngoro, na akahonokia aria athuthiku roho. **19** Mundu uria muthingu no akorwo ari na mathiina maing'i, no Jehova amuteithuraga hari mo mothe; **20** agitagira mahindi make mothe, gutiri o na rimwe ringiunika. **21** Andu aria aaganu makooragwo ni uuru; nao aria mathuire andu aria athingu nimagatuirwo ciira. **22** Jehova akuuraga ndungata ciake; aria othe moragira hari we gutiri ugatuirwo ciira.

35 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, huurana na aria marahuurana na ni; ru na aria mararu na ni. **2** Oya ngo nene na gako kanini; arahuka uike undeithie. **3** Hiuria itimu na micengi, ukirire aria maathingatite. Ira ngoro yakwa atiri, "Ni ni ni uhonokio waku." **4** Andu aria mendaga kunduta muoyo maroconorithio na maagithio gitio, aria mathugundaga kunyunuha

maroconorithio na thuutha mamakite. **5** Marohaana ta mahuti momburirwo ni ruhuho, na muraika wa Jehova amaingathithie; **6** njira yao iroga nduma na itendere, nake muraika wa Jehova ahanyukanie nao. **7** Kuona ati nimahithire wabu wa kungega hatari gitumi, na makanyenjera irima hatari gitumi, **8** marokorererwo ni mwanangiko matehaariire, wabu ucio manyambiire uromanyita o ene, marogwa irima ru manyenjeire. **9** Hindi iyo ngoro yakwa igaacanjumika ni undu wa Jehova, na ikenagire uhonokio wake. **10** Ningwanirira na ngoro yakwa yotho, njurire atiri, "Nuu uhaana tawe, Wee Jehova? O Wee uhatutura andu aria athini hari aria mari hinya kumakira, ukahatutura athini na abatari hari aria mamatunyaga indo." **11** Nikuumirite aira a maheeni, makanjuria uhoro wa maundu itooi. **12** Wega wakwa mandihaga na uuru, magatiga ngoro yakwa iri na ihooru. **13** No riria o maar' aruaru, ni ndehumbire nguo ya ikunia, na nginyihia na undu wa kwihanga kura irio. Riria mahooya makwa magire macookio-ri, **14** ndaikarire ngicakayaga, o taari murata wakwa kana muru wa maitu ndaacakayagira. Ndehikire ndi na ihooru, o taari mundu uracakira nyina. **15** No riria ndahingirwo ngigwa, o moonganire hamwe mangenerere; atharikiri makungana maatharikire itekumenya. Manjambirie mategutithiria. **16** Maanyurugira ta andu matooi Ngai, makaahaganirira magego mao. **17** Wee Jehova-ri, ni nginya ri ugukira wiroreire? Hatira muoyo wakwa kuuma hari wanangi wao, uhatire muoyo wakwa wa goro kuuma hari miruuthi ino. **18** Ni ni ngugucookeria ngaatho kungano-ini kira kinene; ndikugocaga ndi gatagati ka andu aingi. **19** Ndikareke aria maathuire tuhu mangurire maitho, mangenerere; kana acio maamenete hatari gitumi moianire maitho. **20** Matiaragia ndeto cia thayu, no mathugundaga maundu ma maheeni, ma gukirira andu aria maikaraga na thayu bururi-ini. **21** Manjathamagiria tunua twao makoiga atiri, "Haiya! Haiya! Maitho maitu nimeyoneire uguo." **22** Wee Jehova, niwioneire uguo; tiga gukira. Wee Mwathani-ri, ndugaikare haraya na ni. **23** Arahuka, ukira ungire! Huuranira, Wee Ngai wakwa na Mwathani wakwa. **24** Wee Jehova, ndura kuringana na uthingu waku, Wee Ngai wakwa; ndikareke mangurire maitho, mangenerere. **25** Ndikareke meciire atiri, "Haiya, uguo noguo turendaga gwikel!" Kana moige atiri, "Nitumumeretie." **26** Aria othe mangurugira maitho mangenerere ni undu wa minyamaro yakwa maroconorithio na manyiitwo ni kirigicano; aria othe metugugira iguru riakwa maroconorithio na maagithio gitio. **27** Aria makenaga ndatuirwo ciira na kihooto, nimanirire na gikeno na guncanjuma; nimatuire moigaga atiri, "Jehova arotugirio, o we ukenagira ugaciru wa ndungata yake." **28** Rurimi rwakwa ruriragia uhoro wa uthingu waku, na ngugocage muthenya wotho.

36 Thaburi ya Daudi Ndi na ndumiriri nditu ngoro-ini yakwa, ikonii wihia wa mundu uria mwaganu: Ni atiri, hatiri wigitiri Ngai maitho-ini mawe. **2** Ni gukorwo maitho-ini make mwene erahaga muno, uu ati

ndangithota gũkũirana o na kana athũire mehia make. **3** Ciugo cia kanua gake nĩ cia waganu na nĩ cia maheeni; nĩatigite gũtuika mũndũ mũigĩ na wa gwĩkaga wega. **4** O na arĩ ũrĩrĩ-inĩ wake athugundaga o maĩndũ mooru; eheanaga njĩra-inĩ ya kũmwerekia gwĩka ũũru, na ndathũũraga ũndũ mũũru. **5** Wee Jehova-rĩ, wendani waku ũkinyĩte o igũrũ, naguo wihokeku waku ũgakinia o matu-inĩ. **6** Ũthingu waku ũhaana ta irĩma iria nene, kũhooto giaku gĩkarikĩra ta kũria kũriku. Wee Jehova-rĩ, ũmenyagĩrĩra mũndũ o na nyamũ. **7** Hĩ! Kaĩ wendo waku ũria ũtathiraga nĩ wa goro mũno-ĩl Andũ othe anene na anini moragĩra kũgunyĩ-inĩ kĩa mathagu maku. **8** Marĩĩaga makaigania kuumana na ũingĩ wa nyũmba yaku; ũmaheaga gĩa kũnyua kuumu rũũ-inĩ rwaku rwa gĩkeno. **9** Nĩgũkorwo gĩthima kĩa muoyo kĩrĩ kũrĩ we; ũtheri-inĩ waku niho tuonaga ũtheri. **10** Kĩrĩrĩria kwenda arĩa makũũ, naguo ũthingu waku ũtũũre na arĩa arũngĩrĩru ngoro. **11** Ikinya rĩa ũria mwĩtũũ rĩroaga kũnjũkĩrĩra, o na kana guoko kwa ũria mwaganu kũnyingate. **12** Ta rora wone ũria andũ arĩa mekaga ũũru magwĩte thĩ; maikanĩtio thĩ, na matingĩhota gũũkĩra!

37 Thaburi ya Daudi Tigaga gũthĩĩnika ngoro nĩ ũndũ wa andũ arĩa mekaga ũũru, o na kana ũiguage ũũru nĩ ũndũ wa arĩa mekaga mahĩtia; **2** nĩgũkorwo acio makaahooa o narua o ta ũria nyeki ihoochaga, na makue narua o ta ũria rĩa rĩhoohaga rĩamunyw. **3** Wihoke Jehova na wikage wega; tũũra bũrũri-inĩ ũkenagĩra ũrĩthio wa thayũ. **4** Ikaga maĩndũ ma gũkenia Jehova, na niarĩkũhingagĩra merirĩria ma ngoro yaku. **5** Rekagĩrĩria Jehova njĩra yaku; mwihokage o we, nake niarĩkaga maĩndũ maya: **6** Niarĩtũmaga ũthingu waku ware o ta rũciĩnĩ, nakĩo kũhooto gĩa ciira waku kĩare o ta rĩũa rĩa mũthenya barigici. **7** Hoorera mbere ya Jehova na ũmweterere ũtegũthethũka; ndũgathĩĩnike ngoro rĩrĩa andũ magaacĩra mĩthĩire-inĩ yao, rĩrĩa mekũhingia mathugunda mao ma gwĩka ũũru. **8** Tigaga kũrakara na wirĩragĩrĩrie mang'ũrĩ; tigaga gũthĩĩnika ngoro, tondũ ũndũ ũcio no ũtũme wike ũũru. **9** Nĩgũkorwo andũ oorũ nĩmakaniinwo, no arĩa mehokete Jehova nĩmakagaya bũrũri. **10** No kahinda kanini, arĩa aaganu mage kuoneka rĩngĩ; o na mũngĩmacaria, mũtingĩmoona. **11** No arĩa ahooreri nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre makenete nĩkũingĩhĩrwo nĩ thayũ. **12** Andũ arĩa aaganu mathugundaga mokĩrĩre andũ arĩa athingu, na makamahagaranĩria magego; **13** no Mwathani athekagĩrĩra andũ acio aaganu, nĩgũkorwo nĩoĩ mũthenya wa nĩũrooka. **14** Andũ arĩa aaganu macomoretĩ hiũ cia njora, na makageeta ũta nĩguo maniine mũndũ ũria mũthĩĩni na mũbatari, na moorage andũ arĩa njĩra ciao irũngĩrĩrie. **15** No hiũ icio ciao cia njora igaatheeca ngoro ciao ene, na mota mao moinganwo. **16** Nĩ kaba kindũ kinini kĩrĩ na andũ arĩa athingu, gũkĩra ũtonga mũingĩ wa andũ aaganu; **17** nĩgũkorwo hinya wa andũ arĩa aaganu nĩũkaniinwo, no Jehova atĩragĩrĩra andũ arĩa athingu. **18** Matukũ ma andũ arĩa matarĩ ũcuuke nĩmooĩo nĩ Jehova, na igai rĩao rĩgũtũũra nginya tene. **19** Hĩndĩ ya mwanangĩko matikoonu ũũru; na hĩndĩ ya ng'aragu magaaorwo na

irio cia kũigana. **20** No andũ arĩa aaganu nĩmagathira: Thũ cia Jehova igathira ta ũria ũthaka wa mĩgũnda ũthiraga, nĩĩkabũiria, ibũirie o ta ndogo. **21** Andũ arĩa aaganu makoombaga na matĩrĩhaga, no arĩa athingu maheanaga na ũtaana; **22** andũ arĩa Jehova arathimĩte nĩmakagaya bũrũri, no arĩa arumĩte nĩmakaniinwo. **23** Jehova angĩkenio nĩ mũthĩire wa mũndũ, atũmaga makinya make marũme wega; **24** o na angĩhĩngwo, ndangĩũa, nĩgũkorwo Jehova amũnyĩtagĩrĩra na guoko gwake. **25** Ndaarĩ mũnini, na rĩu ndĩ mũkũrũ, no ndĩrĩ ndoona andũ arĩa athingu matiganiĩrio, kana ciana ciao ikihooya irio. **26** Hĩndĩ ciothe makoragwo marĩ ataana, na makombanagĩra matekwenda uumithio; ciana ciao nĩ ikaarathimwo. **27** Theemaga ũũru, na wikage wega, nawe ũtũũre bũrũri-inĩ nginya tene. **28** Nĩgũkorwo Jehova endete o kũhooto, na ndagatiganĩria arĩa ake ehokeku. Acio megũtũũra magĩtĩrwo nginya tene, no ciana cia arĩa aaganu nĩũkaniinwo. **29** Andũ arĩa athingu nĩo makaagaya bũrũri, na matũũre kuo nginya tene. **30** Kanua ka mũndũ mũthingu gatũmũkaga ndeto cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũkaaria kũhooto. **31** Watho wa Ngai wake ũrĩ o ngoro-inĩ yake; makinya make matingĩtenderũka. **32** Andũ arĩa aaganu maikaraga moheirie arĩa athingu, magĩcaria o ũria mangĩmooraga; **33** no Jehova ndakamatiganĩria moko-inĩ ma andũ acio aaganu, kana areke matũũrwo atĩ nĩ ehia rĩrĩa magaacĩrĩthio. **34** Etagĩrĩra Jehova na ũrũmagĩrĩre njĩra yake. Nĩagagũtũũgĩria nĩguo ũgae bũrũri; rĩrĩa andũ arĩa aaganu makaaniinwo-rĩ, wee nĩũkeyonera ũndũ ũcio. **35** Nĩnyonetĩ mũndũ mwaganu na mũndũ ũtarĩ tha agaaciire ta mũtĩ mũruru ũrĩ o imerero-inĩ rĩaguo, **36** no thuutha wa kahinda o kanini akiehera, akiaga gũkorwo ho rĩngĩ; o na gũtuika nĩndamũcaririe, ndiigana kũmuona. **37** Cũrania ũhoro wa mũndũ ũria ũtarĩ ũcuuke, na ũrore ũria mũrũngĩrũ, ũhoro wake wa matukũ marĩa magooka nĩ ũhoro wa thayũ. **38** No rĩrĩ, andũ arĩa ehia othe nĩmakaniinwo; no andũ arĩa aaganu mũthia wao nĩ kũũragwo makooragwo. **39** ũhonokio wa andũ arĩa athingu uumaga kũrĩ Jehova; we nĩwe kũhitho kĩa kĩa hinya hĩndĩ ya mathũĩna. **40** Jehova nĩamateithagia na akamateithũra; amateithũraga kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu na akamahonokia, tondũ moragĩra harĩ we.

38 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ndũkandũthie ũrĩ na marakara, kana ũũherithie ũrĩ na mang'ũrĩ. **2** Nĩgũkorwo mĩguĩ yaku nĩtheceete, na guoko gwaku nĩ kũũhũrite mũno. **3** Ndirĩ na ũgĩma wa mwĩrĩ tondũ wa mang'ũrĩ maku; mahĩndĩ makwa nĩmarũaru nĩ ũndũ wa mehia makwa. **4** Mahĩtia makwa nĩmanditũhĩire mũno o ta mũrigo mũritũ itangĩhota gũkuua. **5** Ironda ciakwa nĩitogotete na ikanunga nĩ tondũ wa ũrimũ wakwa wa mehia. **6** Thĩiaga ndĩhacĩte, ngakungĩrĩra mũno, mũthenya wothĩe ndindaga ngĩcakaya. **7** Mũgongo wakwa ũyũrĩtwo nĩ ruo ta rwa mwaki; ndĩrĩ na ũgĩma wa mwĩrĩ. **8** Ndirĩ mũmocu na ngathuthĩka biũ; ndĩracaaya nĩ ruo rwa ngoro. **9** Wee Mwathani, wendi wakwa wothĩe ũrĩ o mbere yaku; gũcaaya gwakwa ti kũhitharu harĩwe. **10** Ngoro yakwa nĩratuuma mũno, naguo hinya wakwa nĩgũthira ũrathira; o na ũtheri

niumite maitho-ini makwa. **11** Arata na athiritu akwa matindaga kunguhirira ni undu wa ironda ciakwa; o na andu a itura riakwa manjiraka haraihu. **12** Andu ari mendaga kunjiraga ni mitego mandegira, ari mendaga kunjika uru maaragia uria manginyunha; muthenya wotho mathugundaga o maheeni. **13** Nii haana ta mundu gitaigua, uria utaiugaga, ngahaana ta mundu utaaragia, uria utangitumira kanua gake; **14** nduikite ta mundu utaiugaga, uria kanua gake gataru undu kangihota gucookia. **15** Wee Jehova, Wee niwe njetagira; Wee Mwathani Ngai wakwa, Wee niwe ukunjookeria uhoro. **16** Nigukorwo ndoigire atiri, "Ndukanareke thi ciakwa ingenere, o na kana ciitugirie iguru riakwa riria kuguru gwakwa gwatenderuka." **17** Nigukorwo ngirie kugua, na njiraka ndi na ruo hinda ciothe. **18** Ningumbura waganu wakwa; nithinithio ni mehia makwa. **19** Thu ciakwa iria iri kiyo nicio nyingi; ari maathure hataru gitumi ni aingi. **20** Andu ari mandihaga wega wakwa na uru manjambaga riria ni nguthingata undu uria mwega. **21** Wee Jehova, ndukandiganirie; Wee Ngai wakwa, ndugaikare haraihu na ni. **22** Uka narua undeithie, Wee Mwathani, Muhonokia wakwa.

39 Thaburi ya Daudi Ndoigire atiri, "Ndimenyagira mithire yakwa, ndirigagirie ndikehie na ruri mwakwa; ninguoha kanua gakwa riria riothe mundu mwaganu ar haria ndi." **2** No riri ndakirite na ngahoorera, itekwaria o na undu mwega-ri, ruo wakwa rugikiririra kuongerereka. **3** Ngoro yakwa yahiahiaga thini wakwa, na o riria ndecuranagia, mwaki ugakana; hinda iyo ngaria na ruri mwakwa, ngiuga atiri: **4** "Wee Jehova, nyonia muthia wa muturire wakwa, o na mugana wa matuku makwa; ningimnye uria muturire wakwa uri wa guthira na ihenya. **5** Utumite matuku makwa makuhihe ta rui; mugana wa miaka yakwa ti ta kindu harwe. Mundu o wotho uri muoyo o na riria ehaandite wega ni kindu gia tulu. **6** Ti-itheru mundu ni ta kuru riria egucanganga: Mihang'o iria ehang'agia nayo no ya tulu; eigaga utonga, no ndoo nuu ukeguna nago. **7** "No ru, Mwathani-ri, ni ki njeteire? Wee niwe mwihoko wakwa. **8** Honokia kuuma mehia-ini makwa mothe; ndukareke thekererwo ni andu ari akiu. **9** Ndakirite ki; ndingatumire kanua gakwa, nigukorwo niwe wekite uguo. **10** Njeheria ihura riaku; nihoonetwo ni iringa ria guoko gwaku. **11** We uruthaga na ukaherithia andu ni undu wa mehia mao; uniinaga utonga wao ta memenyi; mundu no ta kindu gia tulu. **12** "Igua ihooya riakwa, Wee Jehova, thikirira ngikaira undeithie; ndukarege kigua kiriro giakwa. Nigukorwo njikaranagia nawe ta ndi mugeni, ngahaana ta mundu uhaamire kuo, o ta uria maithe makwa mothe maataru. **13** Wihugure na kungu utige kunyona, nigo ngikene ringi, itanathi njage gukorwo ho ringi."

40 Thaburi ya Daudi Ndetereire Jehova o ngiriririe; nake aguthikirira akiu kiriro giakwa. **2** Ni aandutire irima ria muuro, thini na ndoro yari ndenderu, agikinyithia maguru makwa iguru ria rwaro rwa ihiga, na agituma ndihaande wega. **3** Eekire

rwimo rweru kanua-ini gakwa, rwimbo rwa kugocaga Ngai witu naruo. Andu aingi marionaga uguo magetigira, nao makehoka Jehova. **4** Kurathimwo ni mundu uria utuute ati arihokaga o Jehova, na nderigagira andu ari etii, o acio marumagira ngai cia maheeni. **5** Wee Jehova Ngai wakwa-ri, magegania maria wikite ni maingi. Maundu maria utubangire gutiri mundu ungihota gugutaria; korwo ndaaria heane uhoro wamo-ri, mangikorwo mari maingi muno kumoiga. **6** Wee-ri, ti magongona na maruta weriragira, no niuhteete matu ma gukiuga; maruta ma njino na maruta ma kuhoroheria mehia ti mo maakubatairie. **7** Ningi ngiuga atiri, "Nii uyuhaha, nindooka, o ta uria kwandikito uhoro wakwa ibuku-ini ria gikungu. **8** Nii ndiriragira gwika wendi waku, Wee Ngai wakwa; watho waku uri ngoro-ini yakwa." **9** Nyanagira uhoro wa uthingu ndi kungano-ini kinene; o ta uria uui, Wee Jehova, ni ndihingaga mromo yakwa. **10** Nii ndihithagira uthingu waku ngoro-ini yakwa; njiraga uhoro wa wihokeku na uhonokio waku. Wendo waku na uhoro waku wa ma ndiri ndacihitha kungano kiria kinene. **11** Wee Jehova-ri, ndukagirie tha ciaku inginyire; wendo waku na uhoro waku wa ma irongitaga hinda ciothe. **12** Nigukorwo mathina matangitika nimandigicirie; mehia makwa nimanginyire, ngaremwo nikuona. Maingihite gikira njiuri cia mutwe wakwa, na ngoro yakwa niyutwo ni hinya. **13** Wee Jehova-ri, itikira kuhonokia, Wee Jehova-ri, uka narua undeithie. **14** Andu ari othe mendaga kunjiraga marconorithio na manyitwo ni kirigiano; ari othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **15** Andu ari maathekagira makiugaga atiri, "Haiya! Haiya!" Maroiyurwo ni ihooru ni undu wa thoni ciao. **16** No ari makurongoragira marokena na macanjamuke ni undu wakwa; ari mendete uhonokio waku marotura moigaga atiri, "Jehova arotugiro!" **17** No riri, ni ndi muthini na mubataru; Mwathani arondirika. Wee niwe uteithio wakwa na mundeithuri; Wee Ngai wakwa-ri, hiuha ukindeithie.

41 Thaburi ya Daudi Kurathimwo-ri, ni mundu uria urumbuyaga andu ari matari hinya; ucio-ri, Jehova niamuhaturaga hinda ya mathina. **2** Jehova niarimugitaga na amutuugie muoyo; niarimurathimaga bururi-ini, na ndakamurekereria kuri meririra ma thu ciake. **3** Jehova niarimumenyagira ari uriri-ini ari mururu, na acooke amuhonie ari o hau uriri-ini wake. **4** Ndoigire atiri, "Wee Jehova, njigira tha; honia, nigukorwo Wee niwe njihire." **5** Thu ciakwa ciaraga uhoro wakwa na rumena ikooria atiri, "Agakua ri, ritwa riake rithire?" **6** Riria riothe mundu ooka kunyona, aaheaga uhoro wa maheeni, o riria ngoro yake irahunga ndeto cia kunjambia; agacooka agathi gicimemeerika kundu guothe. **7** Thu ciakwa ciothe iheehanagira nigo iinjukire; injiragira maundu mooru muno, ikoiga atiri, **8** "Mirimu muru niumunyiite; ndari hinda agokira hau akomete." **9** O na murata wakwa wa hakuhi, uria ndirehokete, o uria turianagira irio nake niangarutike. **10** No riri, Wee Jehova, njigira tha; njarahura, nigo ndirihire

harío. **11** Nínjũũ atĩ nĩukenetio nĩ nĩ, nĩgũkorwo thũ yakwa ndĩndoorietie. **12** Wee nĩũnyĩitĩrĩre nĩ ùndũ wa wagĩrũrũ wakwa, na ùkanjiga harĩwe nginya tene. **13** Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, arogocwo, kuuma tene wa tene nginya tene na tene. Amen, na nĩngĩ Amen.

42 Kwĩhoka Ùhonokio wa Mwathani. Thaburi ya Ariũ a Kora O ta ùria thwariga ìnyootagĩra, tũrũũ twa maaĩ, no taguo ngoro yakwa ìkũnyootagĩra, Wee Ngai. **2** Ngoro yakwa nĩ Ngai ìnyootagĩra, O we Mũrungu ùria ùrĩ muoyo. Ĭ nĩ rĩ ngaathĩ ngacemanie na Ngai? **3** Maithori makwa matũkĩte nĩmo irio ciakwa mũthenya o na ùtukũ, nao andũ manjũũragia mũthenya wothetĩrĩ, “Ngai waku akĩrĩ ha?” **4** Maĩndũ maya ndimaririkana o ngĩtũrũragia ngoro yakwa: ngaririkana ùria ndatwaranaga na kĩrĩndĩ, ndongoretie mũtũngoro nginya nyũma-inĩ ya Ngai, tũkĩanagĩrĩra na gĩkeno na tũgĩcookagia ngaatho, ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ hĩndĩ ya ciathĩ. **5** Wee ngoro yakwa, ùkĩritũhĩrwo nĩkĩ? Ùrathĩnĩka ùguo nĩkĩ ùrĩ thĩnĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgoocaga, o we Mũhonokio wakwa, na Ngai wakwa. **6** Ngoro yakwa nĩndĩtũhĩre ĩrĩ thĩnĩ wakwa; nĩ ùndũ ùcio nĩngũkũrĩkĩkana ndĩ bũrũrĩ wa Jorodani, o kũu ĩrĩma-inĩ cia Herimoni, kuuma Kĩrĩma-inĩ kĩa Mizari. **7** Ndia ĩmwe nĩreta ndia ĩria ĩngĩ na mũgambo wa mũrurumo wa ndururumo ciaku cia maaĩ; makũmbĩ maku mothe o na ndĩhũ nĩciũkĩte, ĩkaahubaniĩra. **8** Mũthenya-rĩ, Jehova nĩariathagĩrĩra wendo wake harĩ nĩ, na ùtukũ nĩ rwĩmbo ndĩrĩmũinagĩra, rũrĩ ihooya rĩa kũhooya Mũrungu wa muoyo wakwa. **9** Njũũragia Mũrungu, o we rwaro rwakwa rwa lhiga, atĩrĩ, “Ùrganĩrwo nĩ nĩ nĩkĩ? ĩngĩthĩ ngĩcakayaga nĩkĩ, nĩ ùndũ wa kũhinyĩrĩrio nĩ thũ?” **10** Nĩ ta ngũhehenjwo mahĩndĩ makwa, rĩrĩa amuku akwa mekũnyũrũria, magatinda mũthenya wothetĩrĩ makiĩjũria atĩrĩ, “Ngai waku akĩrĩ ha?” **11** Wee ngoro yakwa, ùkĩritũhĩrwo nĩkĩ? Ùrathĩnĩka ùguo nĩkĩ ùrĩ thĩnĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgoocaga, o we Mũhonokio wakwa na Ngai wakwa.

43 Nduĩra ciira wakwa, Wee Ngai, na ùnjiĩrĩrĩre harĩ rũrĩrĩ rũrũ rũtagwĩtĩkĩte; ndeithũra kuuma kũrĩ andũ aya aaganu na maaragia maheeni. **2** Wee Ngai nĩwe kĩrĩgo gĩakwa kĩa hinya. Ùndiganĩrĩre nĩkĩ? ĩngĩthĩ ngĩcakayaga nĩkĩ nĩ ùndũ wa kũhinyĩrĩrio nĩ thũ? **3** Tũma ùtheri waku na ùhoru waku wa ma, ùreke indongorie arĩ cio; reke ĩnginyie kĩrĩma-inĩ gĩaku kĩa kĩa mũre, o kũu gĩĩkaro-inĩ gĩaku. **4** Hĩndĩ ĩyo nĩngathĩ kĩgongona-inĩ kĩa Ngai, nginye harĩ Mũrungu, o we gĩkeno gĩakwa, na o we ngenagĩra. Nĩndĩrĩkũgoocaga ngĩhũũragia kĩnanda kĩa mũgeeto, Wee Ngai, o Wee Ngai wakwa. **5** Wee ngoro yakwa, ùkĩritũhĩrwo nĩkĩ? Ùrathĩnĩka ùguo nĩkĩ ùrĩ thĩnĩ wakwa? Wĩrĩgagĩrĩre o Ngai, nĩgũkorwo no ndĩrĩmũgoocaga, o we Mũhonokio wakwa na Ngai wakwa.

44 Twanaigua na matũ maitũ Wee Ngai, tũkĩrwo nĩ maithe maitũ ùria wekire matukũ-inĩ mao, o matukũ macio ma tene. **2** Nĩwaingatire ndũrĩrĩ na guoko gwaku, na ùgĩcooka kũhaanda maithe maitũ kuo; Wee

nĩwanyariĩre ĩrĩndĩ ĩria ĩngĩ, na ùgĩtũma maithe maitũ magaaciĩre. **3** Matiegwathĩre bũrũrĩ ùcio na hinya wa rũhũ rwao, o na ti icoka ciao ciamaheire ùhootani; no nĩ guoko gwaku kwa ùrio, ĩ nĩ gĩcoka gĩaku, na ùtheri wa gĩthĩthĩ gĩaku, nĩgũkorwo nĩwamendete. **4** Wee nĩwe Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa, ùria wathagĩrĩra Jakubu ùhootani. **5** Wee nĩwe ùtũhotĩthagia kũhoota thũ ciitũ; nĩ ùndũ wa rĩtwa rĩaku tũrangagĩrĩra aĩa marĩ muku na ĩthũ. **6** Ndĩhokaga ùta wakwa, rũhũ rwakwa rwa njora ti ruo rũngĩhootaniĩra; **7** no Wee nĩwe ùtũtooranagĩra harĩ thũ ciitũ, ùgagĩconorĩthia acio matũthũire. **8** Ngai nĩwe tũtĩndaga tũkĩrahĩra mũthenya wothetĩrĩ, na tũgĩtũra tũgoocaga rĩtwa rĩaku nginya tene. **9** No rĩu nĩtũtĩganĩrĩre na ùgatũconorĩthia; nĩtũgĩte gĩtwaranaga na mbũtũ ciitũ cia ĩta. **10** Nĩwatũmire tũtũrĩre thũ ciitũ, o ĩcio ĩtũthũire ĩgetahĩra ĩndo ciitũ. **11** Ùtũrekereĩre tũtambuurwo ta ng'õndu, na ùgatũhurũnja harĩ ndũrĩrĩ. **12** Wendetie andũ aku ta kĩndũ tũhũ, ndũrĩ uumĩthio wonetie nĩ ùguo ùmendetie. **13** Nĩtũtũmĩte tũmenwo nĩ andũ aĩa tũhakanĩte nao, tũgatũka a kũnyararwo na gĩthekekerwo nĩ aĩa matũthĩrũrũkĩrĩre. **14** Nĩtũtũmĩte tũtũke a kuunagwo thimo nĩ ndũrĩrĩ; tũgatũka a kũnainagĩrio mĩtwe nĩ andũ. **15** Ndĩndaga nĩjonokete mũthenya wothetĩrĩ, ngahumbwo nĩ thoni tũthũ wothetĩrĩ, **16** nĩ ùndũ wa ĩnyũrũrĩ cia andũ aĩa maanyũrũragia na makaanuma, tondũ wa thũ ĩria ĩrenda kwĩrĩhĩria. **17** Twakorĩrwo nĩ maĩndũ macio mothe, o na gĩtũka tũtĩariganĩrwo nĩwe, o na kana tũgĩthaahia kĩrĩkanĩro gĩaku. **18** Ngoro ciitũ ĩtĩcookete na thũthũ; makinya maitũ matũmĩte nĩjira-inĩ yaku. **19** No ùtũhehenjete, na ùgatũtũa imamo cia mbwe, na ùgatũhumbĩra na nduma nene. **20** Tũngĩkorwo nĩtwariganĩrwo nĩ rĩtwa rĩa Ngai witũ, o na kana tũkĩambararia moko kũrĩ ngai ng'eni-rĩ, **21** gĩthĩ Ngai ndangĩamenyĩre ùhoru ùcio, kuona atĩ nĩamenyaga ĩthio cia ngoro? **22** No nĩ ùndũ waku tũtĩndaga tũng'etheire gĩkũ mũthenya wothetĩrĩ; tũtũtwa ta ng'õndu cia gũthĩnjwo. **23** Wee Mwathani, arahũka! Ùgĩkomete nĩkĩ? Wĩyarahũre! Ndũgatũtiganĩrĩre nginya tene. **24** Ùhĩthite ùthĩu waku nĩkĩ, na ùkariganĩrwo nĩ mathĩna maitũ na kũhinyĩrĩrio gwitũ? **25** Tũrũndĩtwo rũkũngũ-inĩ; mĩrĩrĩ ĩitũ ĩkĩnyĩitanite na thĩ. **26** Arahũka ùtũetheire; tũkũre tondũ wa wendani waku ùtathĩraga.

45 Thaburi ya Ariũ a Kora Ngoro yakwa ĩyũrĩtũwo nĩ ùhoru mwega rĩria ngũnĩra mũthamaki rwĩmbo rũrũ; rũrĩmĩ rwakwa no ta karamu ka mwandĩkĩ ùria mũũgĩ. **2** Wee ùrĩ mũthaka mũno gũkĩra andũ othe, nacio iromo ciaku nĩciĩtĩrĩrio maĩndũ ma ùtũgĩ, kuona atĩ Ngai nĩakũrathĩmĩte nginya tene. **3** Wĩothe rũhũ rwaku rwa njora njohero, Wee njamba ĩno ĩrĩ hinya; wĩhumbetũ ũkaru waku o na ùnene. **4** Ùrĩ thĩnĩ wa ùnene waku thũ ùhaicĩte mbarathi, ùkĩhootanaga nĩ ùndũ wa ùhoru wa ma, na wa kwĩnyĩhĩia, o na wa ùthĩngu; reke guoko gwaku kwa ùrĩro kuonanie ciĩko cia kũmakania. **5** Mĩgũ yaku ĩria mĩgũ nĩthetee thũ cia mũthamaki o ngoro-inĩ; ndũrĩrĩ nĩgwe magũrũ-inĩ maku. **6** Wee Ngai, gĩtĩ gĩaku kĩa ùnene gĩgĩtũra tene na tene; mũthĩgĩ waku wa kĩhooto nĩguo ùgaatũka mũthĩgĩ wa ùthamaki waku. **7** Wee wendete ùthĩngu

no ugathũura waganu; nĩ undũ ũcio Ngai, o we Ngai waku, nĩakwambararĩtie gũkĩra athiritũ aku othe na undũ wa gũgũtirĩria maguta ma gĩkeno. **8** Nguo ciaku ciothe inungĩte o manemane, na thubiri, na mũndarathini; nĩurakenio nĩ aini a nyĩmbo na inanda cia nga marĩ ciikaro-inĩ cia mũthamaki iria igemetio na mĩguongo. **9** Thĩĩni wa andũ-a-nja aku arĩa atĩku harĩ na aarĩ a athamaki; mũhiki ũcio wa mũthamaki aikarĩte mwena waku wa ũrio egemetie na thahabu ya Ofiri. **10** Ta thikĩrĩria, wee mwarĩ ũyũ, wĩcũũranie na ũigũe: Riganĩrwo nĩ andũ anyu o na nyũmba ya thoguo. **11** Mũthamaki nĩakenetio mũno nĩ ũthaka waku; mĩtũie, nĩgũkorwo nĩwe mwathi waku. **12** Mwarĩ wa Turo nĩagakũrehera kĩheo, o nao andũ arĩa atongu mũno magatũika a kwĩyendithia harĩwe. **13** Mwarĩ wa mũthamaki no riiri mũtheri arĩ naguo arĩ thĩĩni wa nyũmba yake, nguo yake itumĩtwo na ndigi cia thahabu. **14** Aratwarwo harĩ mũthamaki ehumbĩte nguo ng'emie; oimĩtwo thootha nĩ airĩtu gathirange a thiritũ yake, na othe marooka kũrĩ we. **15** Mararehwo na gĩkeno na ndũhiũ; nĩmatoonye nyũmba ya mũthamaki. **16** Ciana cianyu nĩcio igaacooka ithenya rĩa maithe manyu; ũkaamatua anene bũrũri-inĩ guothe. **17** Nĩngũtũma ũtũire ũrĩrikanagwo nĩ njiarwa na njiarwa; nĩ undũ ũcio ndũrĩrĩ igaatũũra igĩkumagia tene na tene.

46 Thaburi ya Ariũ a Kora Ngai nĩwe rĩũrĩro riitũ o na hinya witũ, o we iteithio witũ hĩndĩ ya mathĩina. **2** Tondũ ũcio tũtingĩtigĩra, o na thĩ ingĩthingitha, na irĩma igwe iria-inĩ, **3** o na maaĩ marĩ mangĩrũruma na mahũyũke, nginya irĩa igathingithio nĩ nditi yamo. **4** Nĩ kũrĩ rũũ rũria tũrũũ twaruo tũkenagia itũũra rĩa Ngai, gũikaro kiu kiamũre kĩa ũria-ũri-Igũrũ-Mũno. **5** Ngai arĩ kũu thĩĩni wa itũũra rĩu, na rĩitenyenyeke; Ngai nĩwe ũkaarĩteithia kirooko gũgĩkia. **6** Ndũrĩrĩ nĩiraronja, namo mothamaki makenyenya; nake agũũthũka-rĩ, thĩ ĩgatweka. **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithũĩ; Ngai wa Jakubu nĩwe kĩirigo giitũ kĩa hinya. **8** Ũkai muone ciiko iria Jehova ekite, ũkai muone ũria akirĩtie thĩ ihooru. **9** Aniinaga mbaara nginya ituri cia thĩ; oinaga ũta na agathethera itimũ, na agacina ngo na mwaki. **10** "Hoorerai, na mũmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Ngai; nĩngatũgĩrio ndũrĩrĩ-inĩ, na ndũũgĩrio thĩ yothe." **11** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arĩ hamwe na ithũĩ; Ngai wa Jakubu nĩwe kĩirigo giitũ kĩa hinya.

47 Thaburi ya Ariũ a Kora Inyũ andũ a ndũrĩrĩ ciothe, hũũrai hĩ; ugĩrĩriai nĩ undũ wa Ngai, na mwanĩrĩre mũrĩ na gĩkeno. **2** Jehova ũria-ũri-Igũrũ-Mũno kaĩ nĩ wa gwĩtigĩrwo-ĩ, o we Mũthamaki mũnene ũria wathaga thĩ yothe! **3** Atooragia ndũrĩrĩ igaikara rũngu rwĩtũ, irĩndĩ igaikara rũngu rwa makinya maitũ. **4** Nĩwe watũthuurĩre igai riitũ, ithũĩ gĩkeno kĩa Jakubu, o ũcio eendete. **5** Ngai nĩambatĩte, o agĩkũngũyagĩrwo na gĩkeno, Jehova akaambata akĩhuhagĩrwo tũrumbeta. **6** Inĩrai Ngai mũmũgoocoe na nyĩmbo, mũinĩrei mũmũgoocoe; inĩrai Mũthamaki witũ mũmũgoocoe, mũinĩrei mũmũgoocoe. **7** Nĩgũkorwo Ngai nĩwe Mũthamaki wa thĩ yothe; mũgoocoe na nyĩmbo. **8** Ngai nĩwe ũthamakagĩra ndũrĩrĩ; Ngai aikarĩre gĩtĩ gĩa kĩa gĩtheru kĩa ũnene. **9** Andũ a ndũrĩrĩ arĩa

marĩ igweta nĩmonganĩte matũũke ta andũ a Ngai wa Iburahĩmu, nĩgũkorwo athamaki a thĩ nĩ a Ngai; we nĩwe ũtũũgĩrĩtio mũno.

48 Thaburi ya Ariũ a Kora Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgoocwo mũno, arĩ kũu thĩĩni wa itũũra inene rĩa Ngai witũ, o kĩrĩma-inĩ gĩa kĩa kiamũre. **2** Kĩrĩma kiu kĩa Ngai nĩ gĩthaka na gĩkaraiha na igũrũ, na nĩkĩo gĩkeno gĩa thĩ yothe. O ta ũria Zafoni gũtũgĩrĩte na igũrũ mũno, no taguo Kĩrĩma gĩa Zayuni kĩaana, itũũra rĩu inene rĩa Mũthamaki ũria Mũnene. **3** Ngai arĩ thĩĩni wa ciikaro iria ngĩtĩre cia mũthamaki; nake nĩeyonanĩtie atĩ nĩwe kĩirigo gĩa kĩa hinya. **4** Rĩrĩa athamaki maanyĩtanire hamwe na magĩthĩ magatharĩkire itũũra rĩu, **5** maarĩonire, magĩtuika nda; makĩũra nĩ kĩmako kinene. **6** O hau-hau makĩnyĩtwo nĩ kũinaina, makĩgĩa na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo. **7** Wamanagĩre o ta ũria marikabu cia Tarishĩia cianangagwo nĩ rũhuho ruumĩte mwena wa irathĩro. **8** O ta ũria tũguĩte, ũguo noguo tuonete thĩĩni wa itũũra inene rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, itũũra rĩu inene rĩa Ngai witũ: Ngai egũtũũra arĩgitagĩra nginya tene. **9** Tũrĩ thĩĩni wa hekarũ yaku, Wee Ngai, twicũũranagia ũhoro wa wendo waku ũria ũtathiraga. **10** O ta ũria rĩtwa rĩaku rĩtarĩ, Wee Ngai, ũguo noguo ngumo yaku iigana o nginya ituri-inĩ cia thĩ; guoko gwaku kwa ũrĩo kũiyũrĩtwo nĩ ũthingu. **11** Kĩrĩma gĩa Zayuni nĩgĩkenaga, namo matũũra ma Juda magacanjamũka nĩ undũ wa matũũro maku ma ciira. **12** Ceeraceerai Zayuni, mũrĩthĩũrũrũke, mũtare mĩthiringo yarĩo irĩa mĩraihu na igũrũ, **13** mũrore ũria kũirigĩtwo na hinya, na mũrore ciikaro iria ngĩtĩre cia mũthamaki, nĩgeetha mũkeeraga rũciaro rũria rũgooka ũhoro wacio. **14** Nĩgũkorwo Ngai ũyũ nĩwe Ngai witũ nginya tene na tene; egũtũũra atũtongoragia nginya hĩndĩ itagathira.

49 Thaburi ya Ariũ a Kora Iguai ũhoro ũyũ, inyũĩ ndũrĩrĩ ciothe; thikĩrĩriai, inyuothe mũtũũraga gũkũ thĩ, **2** inyũĩ mũtarĩ igweta na arĩa mũrĩ igweta, inyũĩ itonga na athĩĩni mũigũe hamwe: **3** Kanua gakwa nĩgekwaria ciugo cia ũũgĩ, mĩario ya ngoro yakwa ikorwo na ũtaũku. **4** Nĩngũtega gũtũ ndũũgĩre thimo; njooke ndaũre ndaĩ ĩno ngĩhũũraga kinanda kĩa mũgeeto: **5** Nĩ kĩĩ kĩngĩtũma ndĩtigĩre hĩndĩ ya mathĩina, rĩria andũ aaganu acio maheenanageria maathĩũrũrũkĩrie, **6** o acio mehokaga ũtonga wao, na makeeraha nĩ ũingĩ wa indo ciao? **7** Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota gũkũũra muoyo wa mũndũ ũngĩ, kana arũtĩre Ngai kĩndũ gĩa gũkũũra mũndũ ũcio, **8** nĩgũkorwo ũkũũri wa muoyo nĩ undũ wa goro mũno, gũtĩrĩ irĩhi rĩngĩgĩana o na atĩa, **9** atĩ nĩguo mũndũ atũũre muoyo nginya tene, na ndakanabuthie. **10** Nĩgũkorwo andũ othe nĩmonaga atĩ o na andũ arĩa oogĩ nĩmakuuaga; mũndũ mũkĩgu na mũndũ kĩrimũ o nao nĩmakuuaga, magatigĩra andũ angĩ ũtonga wao. **11** Mbĩrĩra ciao igũtũũra irĩ nyũmba ciao nginya tene, itũũke ciikaro ciao njiarwa na njiarwa, o na gũtũũka maarĩ na mĩgũnda yao ene. **12** No mũndũ-rĩ, o na arĩ na indo nyĩngĩ, ndatũũragĩ; akuuaga o ta ũria nyamũ ikuuaga ĩgathira. **13** ũyũ nĩguo undũ ũria wathĩrĩrĩrio arĩa meihokaga o ene, na arũmĩrĩri ao, arĩa metikanagia na mĩario yao. **14** Maathĩrĩrĩrio

mbirira o ta ng'ondū cia gūthīnjwo, na gīkuū nīkio gīgaatūka mūrīthi wao. Magaathagwo nī andū arīa arūngīrū rūciini; ciimba ciao ikaabuthira mbirira-ini, iri kūrāihu na nyūmba ciao nene. (Sheol h7585) 15 No Ngai nīagakūūra muoyo wakwa kuuma mbirira-ini; ti-itherū nīwe ūkaanyamūkīra. (Sheol h7585) 16 Ndūkanetigīre mūdū rīrīa aatūka gītonga, rīrīa riiri wa nyūmba yake wongerereka; 17 nīgūkorwo ndarī kīndū agathīi nakio akua, riiri wake ndagaikūrūka nāguo. 18 O na gūtūka rīrīa aarī muoyo eyoonaga arī mūrathime, nīgūkorwo andū nīmagūkumagia rīrīa wagaacīra, 19 agakua athīi kūrī maithe mao, acio matagacooka kuona ūtheri rīngī. 20 Mūdū mūtongu ūtarī na ūmenyo atarī o ta nyamū iria ikuuaga igathira.

50 Thaburi ya Asafu Jehova, o we Ngai ūcio Mwene-Hinya, nīaraaria, ageeta thī yothe kuuma irathīro rīa riūa nginya kūrīa rīthūāgīra. 2 Ngai aracangarara arī Zayuni itūūra rīu ithaka mūno. 3 Ngai witū nī gūtūka arooka na ndegūkīra; mbere yake nī mwakī ūrakana, na akarigīciirio nī kihuhūkānio kīnene. 4 Areeta igūrū na thī nīgūo itūike aira agīciirithia andū ake: 5 “Cookanīrīrai harī nīi inyuū andū akwa aamūre, o inyuū mwāgīre kirikanīro na nīi na ūndū wa kūdūtīra igongona.” 6 Narīo igūrū rīanagīrīra ūthingu wake, nīgūkorwo Ngai we mwene nīwe mūtuanīri ciira. 7 “Inyuū andū akwa, thikīrīrai na nīngwaria, ūthikīrīrie, wee Isiraeli, na nīngūrūta ūira wa gūgūthita: nī nīi Ngai, o Ngai waku. 8 Ndirakūrūthia nī ūndū wa magongona maku, o na kana nī ūndū wa maruta maku ma njino, marīa makoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. 9 Ndibatarītio nī ndegwa yumīte kiugū giaku, kana mbūri ciūmīte ciugū ciaku, 10 nīgūkorwo nyamū ciothe cia gīthaka nī ciakwa, na ng'ombe iria irī tūrīma-ini ngiri na ngiri. 11 Nyoni ciothe iria irī kūu irīma-ini, gūtīrī o na īmwe itooī, na ciūmbe ciothe cia werū-ini nī ciakwa. 12 Ingīkorwo hūtīi, ndingīkwīra, nīgūkorwo thī nī yakwa, na kīrīa gīothe kīrī thīnī wayo. 13 Nīi nīndīāga nyama cia ndegwa, o na kana nganyua thakame ya mbūri? 14 Rutīra Ngai igongona rīa gūcookīa ngaatho, na ūhingagīrie ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno mīlhitwa yaku, 15 na ūngayagīre mūthenya wa mīnyamaro; na nīndīrīkūhonokāgia, nawe ūngoocage.” 16 No rīrī, mūdū ūrīa mwaganu Ngai ekūmūūria atīrī: “Ūrī na kīhooto kīrīkū gīa kuuga mawatho makwa, kana kwaria ūhoro wa kīrīkanīro gīakwa? 17 Nīūmenete ūrutani wakwa, na ūgateanīria ciugo ciakwa. 18 Rīrīa wona mūici, ūnyīitanagīra nake; na ūgīāga ūrūmwe na itharia. 19 Ūhūthagīra kanua gaku kwaria ndeto njūru, na rūrīmī rwaku naruo rūkaarāgia maheeni. 20 Hīndī ciothe waragīa ndeto cia gūkīrīra mūrū wa thoguo, ūgagīcambia mūrū-wa-nyūkwa. 21 Maūdū macio ūmekaga o ngirīte, nawe ūgeciiria atī nīi ndarī o tawe. No rīrī, rīu nīngūkūrūthia, nguonie maūdū marīa wīkīte. 22 “Mwīcūraniei ūhoro ūyū, inyuū mūriganagīrwo nī Ngai, nīgūo ndikamūtambuure, na haage mūdū wa kūmūteithūra. 23 Mūdū ūrīa ūrutaga igongona rīa gūcookīa ngaatho nī nī atīāga, na akaharīrīra njīra nīgeetha ndīmuonie ūhonokānio wa Ngai.”

51 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rī, njigūira tha, kūrīngana na wendo waku ūrīa ūtathiraga; kūrīngana na tha ciaku nyingī-rī, tharia mahītia makwa mathire. 2 Thambia mahītia makwa mothe, na ūtherie mehīa makwa. 3 Nīgūkorwo nīnjūū mahītia makwa, namo mehīa makwa makoragwo mbere yakwa hīndī ciothe. 4 Wee nīwe njihīrie, o Wee wīki, na ngeeka ūndū mūūru maitho-ini maku, nīgūo Wee wonēkage ūtarī na mahītia rīrīa ūkwaria, na ūrī wa kīhooto rīrīa ūgūtua ciira. 5 Ti-itherū ndaciariirwo ndī mwīhia; maitū aagīre nda ya kījījara arī o na mehīa. 6 Ti-itherū, Wee wendaga ūhoro wa ma kuuma ngoro thīnī; nī ūndū ūcio ūndutaga kūgīa na ūgūi ngoro-ini yakwa. 7 Theria na mūthobi, na nīngūthera; thaamba, na nīngwerūha gūkīra ira. 8 Tūma ngene na njanjamūke; mahīndī marīa ūthetherete nīmāgīkene. 9 Hitha ūthiū waku ndūkoone mehīa makwa, na ūtharie mahītia makwa mothe. 10 Wee Ngai-rī, nyūmbīra ngoro theru thīnī wakwa, na ūnjerūhīrie roho wa kwīhokeka thīnī wakwa. 11 Ndūkanyīngate nyume harīwe, o na kana weherie Roho waku Mūtheru kuuma thīnī wakwa. 12 Njookeria gīkeno kīrīa kīa ūhonokio waku, na ūihe roho wa kūdūūria ngwathīkagīra. 13 Hīndī iyo nīngaruta andū arīa aremī nīgūo mamenye njīra ciaku, nao ehīa magūcookerere. 14 Wee Ngai, o Wee Ngai ūrīa ūūhonokāgia-rī, honokīa kuumana na ūiti thakame, naruo rūrīmī rwakwa nīrūkaina ūhoro wa ūthingu waku. 15 Wee Mwathani, tumūra mīromo yakwa, nako kanua gakwa koimbūre ūgooci yakwa. 16 Wee ndūkenagio nī kūrūtīrwo igongona, korwo nīūkenagio nīrīo no ngūrūtīre; o na ndūkenagio nī magongona ma njino. 17 Magongona marīa Ngai etikagīra nī roho ūrīa mūthuthīku; ngoro irīa thuthīku na ikahera-rī, Wee Ngai ndūngīmīrega. 18 Tūma itūūra rīa Zayuni rīgaacīre nī ūndū wa wega waku; aka thingo cia Jerusalem rīngī. 19 Hīndī iyo nīūgakenagīra magongona ma ūthingu, na maruta ma njino o marīa macinagwo magathira biū; ningī magongona ma ndegwa nīmakarutagīrwo kīgongona-ini giaku.

52 Thaburi ya Daudi Wee njamba īno irī hinya, ūreegana nī ūndū wa maūdū mooru nīkī? Ūtīndaga wīrahite mūthenya wothē nīkī, o wee ūtūkīte gīconoko maitho-nī ma Ngai? 2 Rūrīmī rwaku rūthugundaga mwanangīko; rūhaana ta rwenjī rūnoore, o wee wīkaga maūdū ma maheeni. 3 Wendete maūdū mooru gūkīra marīa mega, ūkenda maheeni gūkīra kwaria ma. 4 Wendete ciugo o ciothe itūhukāgia andū, wee rūrīmī rūrū rwa maheeni! 5 Ti-itherū Mūrūngu nīagakwananga nginya tene na tene: Agakūnyīita, akūhurie na akūrute hema-ini yaku; agakūmunya akweherie būrūri wa arīa marī muoyo. 6 Andū arīa athīngū nīmākona ūguo metīgīre; nao magathekerera mūdū ūcio, moige atīrī, 7 “Ūyū nīwe mūdū ūrīa wagīre gūtua Ngai kīlīthitho gīake kīa hinya, no eehokire ūtonga wake mūingī, na akīgīa hinya nī ūndū wa kūniina andū arīa angī!” 8 No rīrī, nīi ndarī ta mūtī wa mūtamaīyū, ūrīa ūrākūra wega ūrī thīnī wa nyūmba ya Ngai; ndīhokete wendo wa Ngai ūrīa ūtathiraga nginya tene na tene. 9 Ngūtūūra ngūgoocaga nginya

tene nĩ undũ wa ūrĩa wikite; ndirĩhokaga rĩtwa riaku, nĩgũkorwo rĩtwa riaku nĩ riega. Ndirĩkũgoocaga ndĩ mbere ya andũ aku ariā aamũre.

53 Thaburi ya Daudi Kĩrimũ kĩiraga na ngoro atĩrĩ, “Gũtĩrĩ Ngai.” Nao amaramari, ciiko ciao irĩ magigi; gũtĩrĩ mũndũ o na ūmwe wĩkaga wega. **2** Ngai aroraga ciana cia andũ arĩ o igĩrũ, one kana nĩ harĩ ūrĩ na ūmenyo, o na kana nĩ harĩ ūrongoragia Ngai. **3** Othe nĩmacookete na thuutha, othe marĩ hamwe nĩmatũkĩte amaramari; gũtĩrĩ o na ūmwe wĩkaga wega, gũtĩrĩ o na ūmwe. **4** Andũ acio mekaga maĩndũ mooru kai matarĩ ūmenyo, o acio mariĩaga andũ akwa o ta ūrĩa andũ mariĩaga irio, o acio matakayagĩra Ngai? **5** O hau-rĩ, makanyĩitwo nĩ guoya mũnene, o na gũtarĩ kindũ gĩa gũtũma metigĩre. Nĩgũkorwo Ngai nĩahurunjĩte mahĩndĩ ma andũ acio magũtharĩkĩire; nĩwamaconorithirie, nĩgũkorwo Ngai nĩamamenete. **6** Naarĩ korwo ūhonokio wa Isiraeli no ūgĩuke kuuma Zayuni! Rĩria Ngai agacookereria andũ ake na indo ciao-rĩ, Jakubu nĩagakena na Isiraeli acanjamũke!

54 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia nĩ undũ wa rĩtwa riaku; ndĩhĩria na hinya waku. **2** Wee Ngai, igua ihooya riakwa; thikĩrĩria ciugo cia kanua gakwa. **3** Andũ ageni nĩmanjũkĩĩre; nao andũ matarĩ tha nĩmaracaria muoyo wakwa, o andũ acio matarũmbũyagia Ngai. **4** Ti-itherũ Ngai nĩwe ūteithio wakwa; Mwathani nĩwe ūndĩragĩrĩra. **5** Cookereria andũ ariā manjambagia ūũru wao; Wee maniĩne nĩ undũ wa wĩhokeku waku. **6** Nĩngũkũrutĩra igongona rĩa kwiyendera; nĩngũgooca rĩtwa riaku, Wee Jehova, tondũ nĩ riega. **7** Nĩgũkorwo nĩahonoketie mathĩĩna-inĩ makwa mothe, na maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa.

55 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, thikĩrĩria ihooya riakwa, ndũkaage kũigua ithaithana riakwa; **2** njigua na ūnjĩtike. Meciiria makwa nĩmathĩĩnĩtie na ndĩ mũgiũku. **3** Nĩ undũ wa mũgamba wa thũ, nĩ undũ wa gũkũũrĩro maitho nĩ andũ ariā aaganu; tondũ o mandehagĩra o mathĩĩna, na makaanyũrũria marakarĩte. **4** Ngoro yakwa ĩrĩ na ruo rũnene thĩĩni wakwa, nganyĩitwo nĩ imakania nene cia gĩkuũ. **5** Guoya na kũinaina nĩcindingĩciĩrie; hubaniĩrio nĩ kĩmako kĩnene. **6** Na nĩ ngũga atĩrĩ, “Hĩ, naarĩ korwo ndĩ na mathagu ta ndutura! Ingũmbũka thĩĩ ngahurũke, **7** ingĩũra thĩĩ kũndũ kũraya, ngaikare werũ-inĩ; **8** ingĩhiũha thĩĩ handũ harĩa ingĩngitia, kũraihi na rũhuho rũu rũnene na kĩhuhũkanio.” **9** Wee Mwathani, andũ ariā aaganu nĩmanyiitwo nĩ kĩrigicano, ūhĩngicanie mĩario yao, nĩgũkorwo itũũra-inĩ inene nyonaga o haaro na ngũũ. **10** Mũthenya na ūtũkũ, andũ acio aaganu macangacangaga thingo-inĩ cia itũũra rĩu; narĩo rĩyũrĩtuo nĩ rũmena na irumi. **11** Thĩĩni wa itũũra rĩu inene no mwanangĩko ūrĩ kuo; kwĩhitanĩra na kũheenania ciyũrite njĩra-inĩ ciarĩo. **12** Korwo nĩ thũ ĩranuma-rĩ, no ngĩrĩrĩrie; korwo nĩ thũ ĩranjũkĩrĩra-rĩ, no ndĩhithe ndĩkanyone. **13** No rĩrĩ, nĩwe mũndũ wa riika riakwa, mũthiritũ wakwa, mũrata wakwa ūrĩa twendanĩte mũno, **14** o wee twanakenanĩra tũrĩ

na ngwatanĩro njega, tũgĩthĩĩ hamwe na andũ ariā angĩ nyũmba-inĩ ya Ngai. **15** Gĩkuũ kĩrohubanĩria thũ ciakwa o rĩmwe; iroikũrũka mbĩrĩra ĩrĩ muoyo, tondũ ūũru ūkoragwo ngoro-inĩ ciacio. (Sheol h7585) **16** No rĩrĩ, nĩĩ Ngai ngayagĩra, nake Jehova nĩahonokagia. **17** Hwaĩ-inĩ, na rũciĩnĩ, o na mĩarahō, ngayaga ndĩ mĩnyamaro-inĩ, nake nĩaiguaga mũgamba wakwa. **18** We angũũraga kuuma mbaara-inĩ ĩrĩa ndũithagio, ngoima itagurarĩtio, o na gwakorwo nĩ andũ angĩ mandũithagia. **19** Mũrungu ūrĩa ūtũũrite aikarĩire gĩtĩ kĩa ūnene nginya tene, nĩekũmaigua na amaherithie, andũ acio matagarũragĩra mĩthĩire yao, o acio matetigagĩra Ngai. **20** Mũndũ ūcio tũrĩ thiritũ nake atharĩkagĩra arata ake, na agathũkia kĩrĩkanĩro gĩake. **21** Mĩario yake ĩnyorokete o ta thiagi, no rĩrĩ, mbaara ĩrĩ ngoro-inĩ yake; ciugo ciake ihooranagĩria gũkĩra maguta, no ĩcio nĩ hiũ cia njora ĩrĩ njomore. **22** Rekereria Jehova maĩndũ marĩa magũtangaga, na nĩegũgũtĩrĩrĩra; ndarĩ hĩndĩ akaareka mũndũ ūrĩa mũthĩngu agwe. **23** No rĩrĩ, Wee Ngai, nĩũkaharũrũkia andũ ariā aaganu ĩrima-inĩ rĩa ūmaramari; andũ ariā manyootagĩra thakame na andũ a maheeni matigakinyia nuthu ya matukũ mao. No nĩ hakwa-rĩ, Wee nĩwe ndĩhokete.

56 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguĩra tha, nĩgũkorwo andũ nĩmaingatĩnĩte na nĩ mũno; mũthenya wothē mendaga o gũtharĩkĩra. **2** Andũ ariā manjambagia maingatĩnĩte na nĩ mũthenya wothē; angĩ nĩ ariā maraatharĩkĩra na mwĩtĩio. **3** Rĩria ndetigĩra-rĩ, nĩwe ndĩrĩhokaga. **4** Nĩ undũ wa hinya wa Ngai, nĩndĩrĩgoocaga kiugo gĩake, ndĩhokete o Ngai; ndĩngĩtĩgĩra. Mũndũ ūrĩ na mwĩrĩ angĩnjika atĩa? **5** Mũthenya wothē matĩndaga makĩogomia ciugo ciakwa; hĩndĩ ciothe mathugundaga kũnjika ūũru. **6** Manjĩragĩra na makanjoheria, na makarĩthania na mĩthĩire yakwa, makiĩnda kũnjĩraga. **7** Wee Ngai, ndũkareke mahonoke o na atĩa; ng'aurania ndũrĩrĩ na marakara maku. **8** Andĩka ūhoro wa gũcakaya gwakwa; maithori makwa mēkire cuba-inĩ yaku, gĩthi matĩrĩ maandĩko-inĩ makũ? **9** Rĩria ngaakaya ndeithio thũ ciakwa nĩihakũndũka. Ūndũ ūcio nĩũgatũma menye atĩ Ngai arĩ hamwe na nĩ. **10** Nĩ undũ wa hinya wa Ngai, ūrĩa ngoocaga kiugo gĩake, nĩ undũ wa hinya wa Jehova, ūrĩa ngoocaga kiugo gĩake, **11** ndĩhokete o Ngai; ndĩngĩtĩgĩra. Mũndũ-rĩ, angĩnjika atĩa? **12** Wee Ngai, mĩhĩtwa ĩrĩa ndĩhĩtĩte ndĩ o nayo, nĩndĩrĩkũrutagĩra maruta ma gũgũcookeria ngaatho. **13** Nĩgũkorwo nĩũhohonoketie kuuma gĩkuũ-inĩ, na ūkagĩrĩrĩra magũrũ makwa kũhĩngwo, nĩguo thĩiage mbere ya Ngai ngionaga ūtheri ūrĩa wonagwo nĩ ariā marĩ muoyo.

57 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, njiguĩra tha, ūnjiguĩre tha, nĩgũkorwo nĩ harĩwe njũragĩra. Nĩ ngũũrĩra kĩrũru-inĩ kĩa mathagu maku, o nginya mwanangĩko ūhĩtũke. **2** Ngũkĩra Ngai-Ūrĩa-Ūrĩ-Igũrĩ-Mũno, o kũrĩ Mũrungu, ūrĩa ūhĩngagĩria maĩndũ. **3** Atũmaga ūteithio kuuma igũrũ akaahonokia, akarũũthia ariā maahanyũkagia mũno; Ngai agakĩndũmĩra wendani na wĩhokeku wake. **4** Nĩ ndĩ gatagatĩ-inĩ ka mĩrũũthi; ngomete gatagatĩ ka nyamũ ndĩani, na nĩo andũ ariā magego mao mahaana ta matĩmũ na mĩguĩ, o acio nĩmĩ

ciao ihaana ta hiu cia njora njugi. **5** Wee Ngai, tugiira, utugugirio iguru ria iguru; riiri waku niugie iguru ria thi yothe. **6** Thu ciakwa niciambiire maguru makwa mitego wa wabu, na ni ngithikira ni kunyamarika. Cienjete irima njira-ini yakwa, no nicio iguite thini wario. **7** Wee Ngai, ngoro yakwa niikindiirie, ngoro yakwa no ikindiirie; nikuna nguna, ngugooce na rwimbo. **8** Wee muoyo yakwa arahuka! Arahuka wee kinanda kia mugeeto, o nawe kinanda gia kinubi! Ngwarahuka ruoro rugitema. **9** Wee Mwathani, ningukugooce, gatagati-ini ka nduriri; ningukuinira ngugooce ndi gatagati-ini ka andu. **10** Nigukorwo wendo waku ni munene, ugagikinya o iguru; wihokeku waku ukinyite o matu-ini. **11** Wee Ngai, tugiira, utugugirio iguru ria iguru; riiri waku niugie iguru ria thi yothe.

58 Thaburi ya Daudi Inyui aathani aya-ri, ti-itheru nimwaragia maundu ma kihoto? Nimutuagira andu ciira uria kwagiriire na kihoto? **2** Aca, ngoro-ini cianyu muthugundaga maundu matari ma kihoto, na moko manyu mageeka maundu ma kuruha haaro guku thi. **3** O kuuma guciarwo andu aria aaganu nimahitaga njira; matuuraaga mari imaramari kuuma guciarwo, na maaragia maheeni. **4** Uruiru wao ni ta ururu wa nyoka, uhaana ta thumu wa ndura ithubite matu mayo, **5** iria itangigua rwimbo rwa mumithuuthiri, o na angikorwo aramithuuthira ari na ugi munene atia. **6** Wee Ngai, unanga magego maria mari tunua twao; Wee Jehova, munya mithangiri ya miruthi iyo! **7** Nimabuirie o ta maa maria mathereraga makabuiria; riria magereka uta-ri, migu yao niikoragwo iri mituuu. **8** Marotuika ta ndinoho iria itwega o igithiiga, matuika ta kihuno kiria gitoonaga riua. **9** Andu aria aaganu makeeherio narua, gukira uria nyungu cianyu ingihithio ni mwaki wa migu, iri migu kana iri miumu. **10** Andu aria athingu nimagakena maarihirio, riria magathambia nyariri ciao thakame-ini ya aria aaganu. **11** Hindi iyo andu nimakoiga atiri, "Ti-itheru ni kuri na irihi ria aria athingu; ti-itheru ni kuri Ngai uria utuagira andu a thi ciira."

59 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, honokia kuuma kuri thu ciakwa; ngitira hari aria manjukagira. **2** Honokia kuuma kuri aria mekaga uru, na uuhonokie kuuma kuri acio aiti thakame. **3** Ta kione uria manjoheirie! Andu oorur maranjirira manjukirire, o na itekite uru kana ngehia, Wee Jehova. **4** Ndiru undu muru njikite, no riri, nimehaariire maatharikire. Arahuka undeithie; wionere uria thunikite! **5** Wee Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Israeli, arahuka uherithie nduriri ciothe; ndukaiguire andu aaganu tha, o acio makunyanagira andu aria ang. **6** Macookaga hwa-ini makiraramaga ta ngui, makiruraga ituira-ini inene. **7** Ta kione kiria mareruka na tunua twao, ni ta mareruka hiu cia njora kuuma miromo-ini yao, makooria atiri, "Nuu ungutigua?" **8** No Wee Jehova-ri, mathekerere; nduriri icio ciothe niucinyarite. **9** Wee Hinya wakwa-ri, now njuthiriire; Wee Ngai-ri, niwe kirigo giakwa kia hinya, o Wee Ngai wakwa munyendi. **10** Ngai neguthi mberer yakwa, na niekunjitikira

ngenerere aria manjambagia. **11** No ndukamoorage, nigu andu akwa matikanariganirwo. Ni undu wa hinya wakwa, tuma matuure moruura, nginya umatoorie, Wee Mwathani ngo iiti. **12** Ni undu wa mehia ma tunua twao, na ni undu wa ciugo cia miromo yao, tuma magwatio ni mitego wa mwitio wao. Ni undu wa irumi na maheeni maria maaragia, **13** maniine na marakara maku, maniine nginya mathire biu. Hindi iyo nigukamenyeka nginya ituri cia thi, ati Ngai niwe wathaga Jakubu. **14** Macookaga hwa-ini makiraramaga ta ngui, makiruraga ituira-ini inene. **15** Moruura magicaria irio, na makoigirira maga kuhuna. **16** No niiri, ndiina ugoro wa hinya waku, o rucini ngaina ugoro wa wendo waku; nigukorwo Wee niwe kirigo giakwa kia hinya, na ruriro riakwa hindi ya mathina. **17** Wee Hinya wakwa-ri, ningukuinira ngugooce; nigukorwo Wee niwe kirigo giakwa kia hinya, o Wee Ngai uria unyendete.

60 Thaburi ya Daudi Wee Ngai niututiganirre na ugatuharagania; ukoretwo uturakarire, no ru tucokerere! **2** Niuthingithie buru na ukawatura; thinga maticu yagu, nigukorwo niurennya. **3** Niutumite andu aku makorwo na mahinda maritu; umanyuthie ndibe magathi magitugugaga. **4** No riri, andu aria magwitigirite-ri, niumahaciirie bendera, nigu metharagire hari yo mona aria mamarathaga na uta. **5** Tuhonokie na tuteithie na guko gwaku kwa uru, nigu aria wendete mahonoke. **6** Ngai niarite ari handu hake haria haamure, akoiga atiri: "Ningaturanga Shekemu ndi na gikeno kiingi, na thimire andu akwa Gituamba gia Sukothu. **7** Gileadi ni gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu ni ngubia yakwa ya kigera, na Juda ni ruranju rwakwa rwa uthamaki. **8** Moabi ni kirai giakwa gia gwithambira, na Edomu niho njikagia kiraatu giakwa; nyanagira ni uria ndooretie buru wa Filistia." **9** Nuu ukunginya ituira riria inene riirigire? Nuu ukundongoria andware Edomu? **10** Githi tiwe, Wee Ngai, o Wee uturegete, na ugatiga gutwarana na mbutu ciiti cia ita? **11** Tuteithie, utuhootanire hari thu ciiti, nigukorwo uteithio wa munda ni wa tuhu. **12** Ngai ari hamwe na ithu nitukuhootana, na niakarangirira thu ciiti thi.

61 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, igua kiriro giakwa; thikirira ihooya riakwa. **2** Ndiragukira kuuma ituri cia thi, ndiragukira o ngoro yakwa igithiragwo ni hinya; ndongoria nginye rwaro-ini rwa ihiga ruria ruraihu na iguru kungira. **3** Nigukorwo niwe ukoretwo uri ruriro riakwa, muthiringo muraihu na iguru wa hinya wa kwihitha kuuma kuri thu. **4** Ndiriragira gutuura hema-ini yaku nginya tene, na ndiithage kiruru-ini kia mathagu maku. **5** Nigukorwo Wee Ngai niuguite mihithwa yakwa, niungaire igai ria andu aria metigirite ritwa riaku. **6** Ongerera matuku ma muthamaki ma gutuura muoyo, miaka yake igane ta ya njiarwa nyingi. **7** Arokarira giti kia unene ari mberer ya Ngai nginya tene; tuma wendo na wihokeku waku imugitagire. **8** Hindi iyo ngatua nyinaga rwimbo rwa kugooce ritwa riaku, na hingagie mihithwa yakwa muthenya o muthenya.

62 Thaburi ya Daudi Ngoro yakwa yetagírira Ngai o we wiki; ūhonokio wakwa uumaga harí we. **2** O we wiki níwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ūhonokio wakwa; níwe kírigo giákwa kía hinya, ndírí híní ngenyenyeke. **3** Ní nginya rí mǔgǔtǔura mǔtharíkagíra mǔndǔ? Mwamǔǔraga inyuothe, taarí rǔthingo rǔinamu kana rǔirigo rǔrenda kǔgǔa? **4** Nímatǔite itua mamweherie ūnene-iní wake; makenagio ní maheeni. Marathimanaga na tǔnua twao, no ngoro-iní ciao makarumana. **5** Wee ngoro yakwa, etha ūhurǔko harí Ngai o we wiki, kírígírigo giákwa kírí harí we. **6** O we wiki níwe rwaro rwakwa rwa ihiga na ūhonokio wakwa; níwe kírigo giákwa kía hinya ndírí híní ngenyenyeke. **7** Ūhonokio wakwa na gítíto giákwa ciumaga kǔrí Ngai; níwe rwaro rwakwa rwa ihiga rǔrí hinya, na rǔírigo ríákwa. **8** Inyúí andú aya, mwíhokagei o we híní ciothe; itǔrǔragai ngoro cianyu harí we, nígǔkorwo Ngai níwe rǔírigo ríitǔ. **9** Andú aría matarí igweta no mǔhǔmǔ tu, na aría marí igweta no maheeni tú; mangíthimwo na ratirí-rí, o no kǔndǔ gía tǔhǔ; othe marí hamwe no mǔhǔmǔ mǔtheri. **10** Mǔtikehoke ūtunyani kana mwítíie na indo cia kǔiyya; o na ūtonga wanyu ūngíngíha-rí, mǔtikawíhoke. **11** Harí ūndǔ ūmwe Ngai oigíte, o na ní mǔndǔ meeri njiguíte: atí Wee Ngai, ní ūrí hinya. **12** na atí Wee Mwathani, ūrí mwendani. Ti-itherí níúkariha o mǔndǔ kǔringana na wíra wake.

63 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, níwe Mǔrungu wakwa, Wee-rí, níwe nongoragia na kíyo; ngoro yakwa níwe ínyootagíra, na mwírí wakwa níwe wíriragíría, ndí bǔrǔrí-iní ūyǔ mǔmǔmǔ na wa mǔnoga, o ūyǔ ūtarí maaí. **2** Nínguonete ūrí handǔ-haría-haamǔre, na ngeyonera hinya waku na rírí waku. **3** Tondǔ wendo waku ní mwega gǔkíra muoyo guo mwene-rí, mǔromo yakwa níríkǔgocaga. **4** Ndíríkǔgocaga híní íría yothe ngǔtǔura muoyo, ngoocage ríitwa ríaku nyambarítie moko makwa. **5** Ngoro yakwa íganiire ta íríite irio íría njega mǔno; nako kanua gakwa níkaríkǔgocaga, mǔromo yakwa ígakǔiníra. **6** Ngúríríkanaga ndí ūrírí; ndíciiragia ūhoru waku ūtukú wothé. **7** Tondǔ Wee níwe ūteithio wakwarí, nyinagíra kíruru-iní kía mathagu makwa. **8** Ngoro yakwa nínyíitíríre haríwe; guoko gwaku kwa ūrio gǔkaanyíitírira. **9** Andú aría macaragia muoyo wakwa níguo maúniine nímakánangwo; magaatoonyerera na thí nginya kǔría kǔríku mǔno. **10** Makooragwo na rǔhíu rwa njora matuíke irio cia mbwe. **11** No rírí, mǔthamaki níagakena ní ūndǔ wa Ngai; andú aría othe mehitaga makígwetaga ríitwa ría Ngai nímakamǔgocaa, natuo tǔnua twa aría maaragia maheeni nítǔgaakirio.

64 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ígua mǔgambo wakwa ngǔkwíra mateta makwa; gítira muoyo wakwa harí kwíhítirwo ní thǔ. **2** Kííhíthe kuuma kǔrí ndundu ya andú aría aaganu, ūúhíthe kuuma kǔrí inegene ría mǔingí ūría wíkaga ūúru. **3** Manooraga ními ciao ta híiú cia njora, na makaaria ciugo njǔru itaríi ta mǔguí írí ūrǔrǔ. **4** Mehithagíra mǔndǔ ūtehítie makamǔratha na mǔguí; mamǔrathaga o rímwe mategwtígira. **5** Momanagíríra magíthugunda mibango mǔuru, meranaga ūría mekúhitha mítego yao;

mooragía atírí, “Nǔú ūngímíona?” **6** Mathugundaga maǔndǔ matarí ma kíhooto, makoiga atírí, “Kaí nítǔbangíte mǔbango mwagírǔru-í!” Ti-itherí meciiria ma mǔndǔ na ngoro yake ítingítíríka. **7** No rírí, Ngai níekǔmaratha na mǔguí yake, amathece o rímwe. **8** Akaamarehithíría mwanangíko ní ūndǔ wa ciugo njǔru iría maaragia na tǔnua twao; andú aría othe makamoona makaamanyǔrǔria, mamainainíríe mítwe. **9** Andú othe nímagetígira; nímakahéana ūhoru wa wíra wa Ngai, na meciirie ūhoru wa maǔndǔ maría ekíte. **10** Andú aría athingu nímagíkenere Jehova na moragíre harí we; andú aría othe arǔngírǔru ngoro nímamǔgocoe!

65 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, twetereire gǔkǔgocaa tǔrí Zayuni; ní haríwe mǔhítwa íití íkaahingio. **2** Wee ūiguaga mahooya-rí, andú othe maríúkaga haríwe. **3** Ríría twahubánírio ní mehía, Wee níwatǔrekeire mahítia maitǔ. **4** Kǔrathimwo-rí, ní andú aría ūthuuríte, na ūkamarehe hakuí matǔúrage kǔu nja ciaku! Ithuí tǔrítiganagíra ní maǔndǔ mega ma nyǔmba yaku, o macio ma hekarú yaku theru. **5** Ūtúcookagíría ūhoru na cíiko cia magegania na cia kíhooto, Wee Ngai Mǔhonokia wítú, o Wee níwe mwíhoko wa andú aría marí iturí-iní ciothe cia thí, na aría marí iría-iní kǔndǔ kǔraya mǔno, **6** o Wee wombíre íríma na hinya waku, wíohete ūhoti taarí mǔcibi, **7** o Wee wahooreríre mǔrurumo wa maría, ūkíhoorería mǔrurumo wa ndíhǔ ciamo, na ūgíkíría inegene ría ndúrírí. **8** Andú aría matǔúraga kǔraya nímetigagíra magegania maku; ūtǔmaga thí yothé íkene, kuuma kǔría rǔciiní rǔrathaga nginya kǔría hwaí-iní ūthǔaga. **9** Wee níwe ūmenyagírira thí na ūkamiuríría mbura; ūtǔmaga ígie na bǔthi mǔingí. Rǔúí rwa Ngai rǔiýǔríte maaí ma gǔkǔríría andú irio, nígǔkorwo ūguo níguo wathíríre gwíkwago. **10** Ūiýǔragia mǔtaru yakuo maaí, na ūkaaragania mǔkǔmǔkǔmǔ yakuo; ūmírororogía na mbura ya rǔthuthúu, na ūkarathima kímara kíayo. **11** Mwaka ūwíkíríte thǔmbí ya wega waku, namo makaari maku makaiýǔríría bǔthi mǔingí. **12** Nyeki ya werú ní nduru mǔno, natuo tǔríma tǔiýǔrítwo ní gíkeno. **13** Cieni ciýǔríte ndúuru cia ng’ondú, nacio ituamba ikaiýǔra ngano; indo ciothe íroigíríra ikaina ní gǔkena.

66 Rwímbo rwa Thaburi Anírírai Ngai mǔkenete mǔrí mbere ya Jehova, inyúí andú othe a thí! **2** Inai mǔrahe rírí na ríitwa ríake; gǔkumio gwake tǔmai kǔgie na rírí! **3** Írai Ngai atírí, “Kaí cíiko ciaku ní cia magegania-í! Ūhoti waku ní mǔnene mǔno nginya ūgatǔma thǔ ciaku cííhetage ní guoya írí mbere yaku. **4** Andú othe a thí níwe mainamagírira; mainaga magakǔgocaa, mainaga makagocaa ríitwa ríaku.” **5** Ūkai muone ūría Ngai ekíte, maǔndǔ maría ekagíra andú matikírí ma kǔmakania! **6** Aagaríríre íría rígitúika thí nyǔmǔ, nao andú makíhítúkíra kǔu maaí-iní na magǔrú; ūkai, tǔmúkenere. **7** Ní ūndǔ wa hinya wake, egǔtǔura aathanaga nginya tene, maitho make maikaraga marorete ndúrírí, ngocai andú aría aremi matikagerie kǔmǔkíríra. **8** Gocai Ngai wítú, inyúí andú a ndúrírí, mǔgambo wake na kǔmǔgocaa níúguíke; **9** níatǔtǔrítie muoyo na akagíríríra magǔrú maitǔ matírúke. **10** Nígǔkorwo Wee Ngai

nĩtũgeretie; ũtũtheragia ta ũria betha itheraagio na mwaki. **11** Nĩwātũmire tũtwarwo njeera na ũgĩtũkuũthia mĩrigo mĩritũ. **12** Warekire andũ matũkarĩre mĩtwe; twagĩtuĩkanirie mwaki-inĩ o na maaĩ-inĩ, na ũgĩcooka ũgĩtũrehe kũndũ kũrĩ bũthi. **13** Nĩngũũka hekarũ-inĩ yaku ndĩ na maruta ma njino, nĩguo hingie mĩũhitwa yakwa harĩwe, **14** mĩũhitwa ĩria mĩromo yakwa yeranĩire, na ngĩmĩaria na kanua gakwa, rĩria ndaarĩ thĩĩna-inĩ. **15** Ngũkũrutĩra igongona rĩa nyamũ ĩria noru, na ndute iruta rĩa ndũrũme; ngũkũrutĩra igongona rĩa ndegwa na mbũri. **16** Ũkai mũthikĩrĩrie inyuothe arĩa mwĩtigĩrĩte Ngai; rekei ndĩmũhe ũhoro wa ũria anjĩkĩire. **17** Ndamũkĩire na kanua gakwa, ngĩmũgooca na rũrĩmĩ rwakwa. **18** Korwo ndaarĩ na mehĩa ngoro-inĩ yakwarĩ, Mwathani ndangĩanjĩguire; **19** no ti-itherũ Ngai nĩathikĩrĩrie, na akiĩgua mũgambo wakwa ngĩmũhooya. **20** Ngai arogoocwo, o we ũtaaregie kũĩgua ihooya rĩakwa, o na kana akiaga kũnyonia wendo wake!

67 Rwĩmbo rwa Thaburi Ngai arotũkinyĩria wega wake, na atũrathime, na atũme ũthiũ wake ũtwarĩe, **2** nĩguo njĩra ciaku imenyeke gũkũ thĩ, ũhonokio waku ũmenywo nĩ ndũrĩrĩ ciothe. **3** Andũ marokũgooca, Wee Ngai; andũ othe marogũkumia. **4** Ndũrĩrĩ nĩcanjamũke na cikũĩnĩre nĩ gũkena, nĩgũkorwo wathaga andũ na kĩhoo, na ũgatongoria ndũrĩrĩ ĩria ĩrĩ gũkũ thĩ. **5** Andũ marokũgooca, Wee Ngai; andũ othe marogũkumia. **6** Hĩndĩ ũyo bũrũri nĩũkaruta magetha maguo, na Ngai, o we Ngai witũ, nĩagatũrathima. **7** Ngai nĩagatũrathima, nacio ituri ciothe cia thĩ nĩĩkamwĩtigira.

68 Thaburi ya Daudi Ngai nĩakĩarahũke, ahurunje thũ ciake; nao arĩa mamũthũire nĩmoore mehere mbere yake. **2** O ta ũria ndogo yũmbũragwo nĩ rũhuho-rĩ, ũromombũra; o ta ũria mũhũra ũringũkagio nĩ mwaki-rĩ, andũ arĩa aaganu marothira marĩ mbere ya Ngai. **3** No rĩrĩ, arĩa athingu marocanjamũka na makene marĩ mbere ya Ngai; marorũũhia nĩ gũkena. **4** Inĩrai Ngai, mũine mũgooce rĩitwa rĩake, kumiai ũcio ũhaicaga matu ta mbarathi, rĩitwa rĩake nĩ Jehova; gĩcanjamũkei mũrĩ mbere yake. **5** Ngai ũria ũĩkaraga gĩkaro gĩake gĩtheru-rĩ, nĩwe ithe wa ciana cia ngoriai, na mũgitĩri wa atumia a ndigwa. **6** Ngai nĩatũmaga arĩa maikaraga marĩ oiki magĩe na mĩcĩ, arĩa ohe amohorithagia na akamomagaria; no andũ arĩa aremi matũũraga bũrũri mĩmũmũ. **7** Wee Ngai rĩria womagariire ũrĩ mbere ya andũ aku, hĩndĩ ĩria watũkaniĩrie rũng'ũrĩ-inĩ-rĩ, **8** thĩ nĩyathĩngĩthĩre, nario igĩrũ rĩkĩuria mbura, nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, o ũcio Ngai wa Sinai, na nĩ ũndũ wa gũũka kwa Ngai, Ngai wa Israeli. **9** Wee Ngai-rĩ, nĩwĩoirie mbura nyingĩ, ũkĩnyootora bũrũri ũcio wa igai rĩaku ũria wang'arĩte. **10** Andũ aku magĩtũũra kuo, na kuumana na ũingĩ wa indo ciaku, Wee Ngai-rĩ, ũgĩtanahĩra athĩĩnĩ acio. **11** Mwathani nĩaheanĩre ũhoro, nao arĩa maawanĩĩre maarĩ gikundi kĩnene: **12** "Athamaki na mbũtũ cia ĩta moraga na ihenya; nakuo kambĩ-inĩ andũ magayanaga indo cia ndaho. **13** O na rĩria mũkomete hakuĩ na mwaki wa gĩkaro kĩa njĩ, mũhaana o ta mathagu ma ndutura magemetio na betha, nacio njoya ciayo ikagemio na thahabu

ĩkũhenia." **14** Rĩria Mwene-Hinya-Wothe aahurunjire athamaki bũrũri-inĩ-rĩ, kwaahanaga o ta rĩria tharunji igĩwite kĩana-inĩ gĩa Zalimoni. **15** ĩ ĩria cia Bashani ti ĩria ĩrĩ rĩrĩ; ĩrima cia Bashani ĩrĩ tũcũmbĩrĩ tũĩngĩ. **16** Inyũ ĩrima ĩci ĩrĩ tũcũmbĩrĩ tũĩngĩ-rĩ, mũrarora na ũuru nĩkĩ, kĩrima kĩa Ngai athuũrĩte gĩtũke gĩkaro gĩaake, o kũria Jehova we mwene egĩtũũra nginya tene? **17** Ngaari cia Ngai cia ĩta nĩ makũmi ma ngĩri, na ngĩri cia ngĩri; Mwathani nĩokĩte arĩ gatagatĩ ga cio oimĩte Kĩrima gĩa Sinai, agatoonya handũ hake haamũre. **18** Rĩria wambatire igĩrũ, nĩwatongorĩrie arĩa maatahĩtwa mũtongoro-inĩ waku; nĩwamũkĩrie iheo kuuma kũrĩ andũ, o na ũgĩciamũkĩra kuuma kũrĩ andũ arĩa aremi, nĩgeetha Wee, Jehova Ngai, ũtũũre kuo. **19** Goochai Mwathani, o we Mũrungu Mũhonokia witũ, o we ũkuuaga mĩrigo ĩtũ mũthenya o mũthenya. **20** Ngai witũ nĩ Mũrungu ũhonokanagia; Mwathani Jehova nĩwe rĩũrĩro rĩa kuuma gĩkuĩ-inĩ. **21** Ti-itherũ Ngai nĩakamemenda ciongo cia thũ ciake, amemende ruototia rwa arĩa mathĩaga na mbere kwĩhia. **22** Mwathani ekuuga atĩrĩ, "Nĩngaruta thũ cianyu kuuma Bashani; ndĩcĩrute ĩria-inĩ kũria kũrĩku, **23** nĩgeetha mũtobokie makinya manyu thakame-inĩ ya thũ cianyu, o nacio nĩmĩ cia ngui cianyu igĩe na igai rĩacio." **24** Wee Ngai-rĩ, mũtongoro waku nĩwonekete, o mũtongoro wa Mũrungu wakwa na Mũthamaki agĩtoonya handũ-haria-haamũre. **25** Aini a nyĩmbo nĩo matongoretie, makarũmĩrĩro nĩ ahũĩri inanda; hamwe nao nĩ aĩritũ arĩa marahũũra tũhembe. **26** Goochai Ngai, kũngano-inĩ kĩa kĩnene; mũgooce Jehova kũngano-inĩ gĩa Israeli. **27** Mũhĩrĩga ũria mũnini wa Benjamini nĩguo ũcio ũmatongoretie, kĩrĩndĩ kĩnene kĩa athamaki a Juda kĩrĩ ho, na makarũmĩrĩro nĩ athamaki a Zebuluni na a Nafitali. **28** Wee Ngai-rĩ, onania ũhoti waku; tuonie hinya waku, Wee Ngai, ta ũria waneka. **29** Tondũ wa hekarũ yaku ĩria ĩrĩ kũu Jerusalem-rĩ, athamaki nĩmagakũrehagĩra iheo. **30** Rũithia nyamũ ĩria ĩrĩ ithanjĩ-inĩ, ũkĩrũithie rũũru rwa ndegwa rũria rũrĩ thĩĩnĩ wa tũcaũ twa ndũrĩrĩ. ĩkwĩnyĩhĩrie, na ĩkũrehere icunjĩ cia betha. Hurunja ndũrĩrĩ ĩria ĩkenagĩra mbaara. **31** Abarũthi nĩmagooka moimĩte bũrũri wa Mĩsirĩ; naguo bũrũri wa Kushi nĩũkenyĩhĩria Ngai. **32** Inĩrai Ngai, inyũ mothamaki ma thĩ, ĩnai mũgooce Mwathani, **33** ũcio ũthũria ahaĩcĩte matu macio ma igĩrũ ma tene, ũcio ũrũrumaga na mũgambo mũnene. **34** Anĩrĩrai hinya wa Ngai, we ũria ũnene wake arĩ guo ũrũgamĩrĩre Israeli, o ũcio ũhoti wake ũrĩ kũu matu-inĩ. **35** Wee Ngai-rĩ, ũrĩ wa gwtĩgĩrwo, ũrĩ handũ hau haku haamũre; Mũrungu wa Israeli nĩaheaga andũ ake ũhoti o na hinya. Ngai arogoocwo!

69 Thaburi ya Daudi Wee Ngai-rĩ, honokia, nĩgũkorwo maaĩ maanginyĩte o ngingo. **2** Ndĩratonyerera mũtondo-inĩ mũrũku, handũ hatarĩ na ha gũkĩnyithia kũgĩrũ. Nginyĩte maaĩ-inĩ harĩa harĩku; mũĩyũro wa maaĩ nĩũhumbikanĩtie. **3** Nĩnogete mũno nĩ gũkaya ndeithio; mũmero wakwa nĩ mũng'aru. Maitho makwa nĩmĩrĩtwa nĩ hinya nĩgũcũthĩrĩria Ngai wakwa. **4** Andũ arĩa maathũũre hatarĩ gĩtũmi nĩ aĩngĩ gũkĩra njũrĩ cia mĩtwe wakwa; thũ ciakwa ĩria ĩithũire hatarĩ gĩtũmi nĩ

nyingi, o icio injaragia iniine. Hatagiriirio njookie kindi itaiyite. **5** Wee Ngai niũũĩ ũrimũ wakwa; mahitia makwa matingihithika hariwe. **6** Andũ arĩa makwihokete, maroaga gũconorithio nĩ ũndũ wakwa, Wee Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-wothe; arĩa makũrongozoria maroaga kũnyararwo nĩ ũndũ wakwa, Wee Ngai wa Isiraeli. **7** Nĩgũkorwo nĩngiriĩrie kũmenwo nĩ ũndũ waku, nago ũthiũ wakwa niũhumbĩtwo thoni. **8** Nduĩkite ta mĩgeni harĩ ariũ a baba, ngatũka ta mũndũ wa kũngĩ harĩ ariũ a maitũ; **9** kũyo kũria ndĩ nakio kĩa nyũmba yaku niĩkio kũrandia, irumi cia arĩa makũrumaga nĩ niĩ igũĩĩrie. **10** Rĩria ngũĩria na ngehinga kũria irio, no nginya ngĩrĩrie kũnyũrũrio; **11** rĩria ndehumba nguo ya ikũnia, andũ no gũthekerera. **12** Andũ arĩa maikaraga kihingo-inĩ gĩa itũũra nĩ niĩ manyũrũragia, na nduĩkite rwĩmbo rwa ariũ. **13** Wee Jehova, nĩndakũhooya hĩndi irĩa ya gwtĩkĩrika nĩwe; Wee Ngai, nĩ ũndũ wa wendo waku mũnene, ũnjĩtike na ũhonokio waku wa ma. **14** Honokia ũndute mũtondo-inĩ, ndũkareke ndoonyerere; ndeithũra kuuma kũri arĩa maathũire, ũndute kuuma maa-inĩ marĩa mariku. **15** Ndũkareke mũiyũro wa maa-inĩ ũũhubikanie, kana merio nĩ kũria kũriku, o na kana ndumĩrio kanua nĩ irima rĩa gĩkuũ. **16** Wee Jehova, njĩtika nĩ ũndũ wa wega wa wendo waku; nĩ ũndũ wa tha ciaku nyingĩ wĩhũgũre ũnjookerere. **17** Ndũkahithe ndungata yaku ũthiũ waku; njĩtika narua, nĩgũkorwo ndĩ thĩĩna-inĩ. **18** Ūka hakuĩ ũndeithũre; honokia kuuma kũri thũ ciakwa. **19** We niũũĩ ũria nyũrũritio, na ngaconorithio na ngahumbwo thoni; thũ ciakwa ciothe irĩ mbera yaku. **20** Kũnyũrũrio nĩ gũthuthite ngoro ngatigwo itarĩ na mwĩhoko; ndeetereire nyone wa kũnjigũira tha, no ndiigana kũmuona, ngĩeterera nyone andũ a kũũhooreria, no ndiamonire. **21** Maanjikĩriire maa-inĩ ma nyongo irio-inĩ ciakwa, na ndanyoota makũhie thiki nyue. **22** Metha irĩa maarĩrwo irotũka mũtego; irotũka ihũũra o na mũtego wa kũmagwatia. **23** Maitho mao marogĩa nduma matige gũcooka kuona, nayo mĩgongo yao irohocerera nginya tene. **24** Maitũrũire mang'ũri maku; makinyĩrie marakara maku mahiũ. **25** Miciũ yao irokira ihooru; kũroaga mũndũ wa gũtũũra hema-inĩ ciao. **26** Nĩgũkorwo manyariiraga arĩa wee ũgurarĩtie, na makaaria ũhoru wa ruo rwa arĩa ũtiĩhĩtie. **27** Mathitangĩre o ngoro thuutha wa irĩa ingĩ; ndũkanareke magatoonya ũhonokio-inĩ waku. **28** Marothario ibuku-inĩ rĩa muoyo, mage kwandĩkwo mũtarataru-inĩ wa andũ arĩa athingu. **29** Ndĩ na ruo na ngathĩĩnika; Wee Ngai kũihonokio na ũngĩtĩre. **30** Nĩngũgocaga rĩtwa rĩa Ngai na rwĩmbo, na ndĩmũtũũgĩrie ngĩmũcookagĩria ngaatho. **31** Naguo ũndũ ũcio nĩgũgũkenia Jehova gũkĩra kũmũhe ndegwa, na gũkĩra ndegwa nene irĩ na hĩa na mahũngũ. **32** Andũ arĩa athĩĩni mona ũguo nĩmagakena; inyũĩ arĩa mũrongozoria Ngai, ngoro cianyu iroarahũka! **33** Jehova nĩathikagĩrĩa arĩa abatari, na ndangĩnyarara andũ ake moohetwo. **34** Igũrũ na thĩ nĩmũgocoe, o na maria maria manene na kũria gĩothe gĩthiagĩra thĩĩni wamo, **35** nĩgũkorwo Ngai nĩakahonokia Zayuni, na aake matũũra maria manene ma Juda ringĩ. Hĩndi iyo andũ nĩmagatũũra kuo na

makwĩgwatĩre; **36** ciana cia ndungata ciake nĩgũkũgaya, nao arĩa mendete rĩtwa rĩaake nĩmagatũũra kuo.

70 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, hiũha ũũhonokie; Wee Jehova ũka narua ũndeithie. **2** Andũ arĩa mendaga kũnjũragia maroconorithio na manyiitwo nĩ kirigiicano; arĩa othe mendaga nyanangwo marocooka na thuutha maconokete. **3** Andũ arĩa mathekagĩrĩa makiugaga atĩrĩ, "Haiya! Haiya!" marocooka na thuutha maconokete. **4** No arĩa othe makũrongozoria marokena na macanjamũke; arĩa mendete ũhonokio waku marotũũra moigaga atĩrĩ, "Ngai arotũgĩrio!" **5** No rĩrĩ, niĩ ndĩ mũthĩni na mũbatari; Wee Ngai, hiũha ũũke kũrĩ niĩ. Wee nĩwe ũteithio wakwa na mũhonokia wakwa; Wee Jehova, ndũkagonderere gũũka kũndeithia.

71 Wee Jehova-rĩ, njũĩrie harĩwe; ndũkanakĩreke njonorithio. **2** Ndeithũra na ũũhonokie nĩ ũndũ wa ũthingu waku; thikĩrĩa ũũhonokie. **3** Tuĩka rwaro rwakwa rwa ihiga rwa kũĩrĩa, harĩa ingĩthĩ hĩndi ciothe; athana honokio, nĩgũkorwo nĩwe rwaro rwakwa rwa ihiga na kũriigo gĩakwa kĩa hinya. **4** Honokia, Wee Ngai wakwa, kuuma guoko-inĩ kwa andũ arĩa aaganu, ũndeithũre kuuma ngumbaco ya andũ arĩa ooru na matarĩ tha. **5** Nĩgũkorwo ũkoretwo ũrĩ kũĩrĩgĩrĩro gĩakwa, Wee Mwathani Jehova, ũtũũrĩte ũrĩ mwĩhoko wakwa kuuma ndĩ o mũnini. **6** Kuuma gũciarwo gwakwa ndũũrĩte ngwĩhokete; nĩwe wandutire nda ya maitũ. Ngũtũũra ngũgocaga. **7** Nĩnduĩkite ta kĩndũ gĩa kũgegania harĩ andũ aingĩ, no nĩwe rĩũrĩro rĩakwa rĩa hinya. **8** Kanua gakwa kaiyũrĩte ũgococi waku, gatindaga gakigana rĩrĩ waku mũthenya wothie. **9** Ndũkande hĩndi ya ũkũrũ; ndũkanandiganĩrie rĩrĩa itarĩ na hinya. **10** Nĩgũkorwo thũ ciakwa ciaragia ũhoru wa kũnjũkĩrĩa; acio metagĩrĩa kũnjũragia nĩmacokanĩtie ndundu. **11** Moigaga atĩrĩ, "Ngai nĩamũtũgĩrianĩrie; hanyũkaniai nake mũmũnyĩte, nĩgũkorwo ndarĩ mũndũ wa kũmũteithũra." **12** Wee Ngai, tĩga kũndaihĩrĩria; Wee Ngai wakwa, ũka narua ũndeithie. **13** Acio maathitangaga-rĩ, maroconoka na manĩinwo; acio mendaga kũnjũka ũũru, maronyararwo na maconorwo. **14** No nĩ-rĩ, ndĩrikoragwo na kũĩrĩgĩrĩro hĩndi ciothe; ndĩrikĩragĩrĩa gũkũgocaga mũno makĩria. **15** Kanua gakwa karĩganaga ũthingu waku, ndĩndage o ngĩgana ũhonokio waku mũthenya wothie, o na gũtũka ndĩũĩ mũigana wagu. **16** Wee Mwathani Jehova, ngũũka ngĩanagĩrĩa ciiko ciaku cia hinya, nyanĩrĩre ũthingu waku, o ũthingu waku wiki. **17** Kuuma ndĩ o mũnini, Wee Ngai, ũtũũrĩte ũndutaga, na nginyagia ũmũthĩ no nyumbũruga ciiko ciaku cia magegania. **18** Wee Ngai, o na ndakũra ngĩe mbuĩ, ndũkanandiganĩrie, o nginya nyumbũre ũhoru wa ũhoti waku kũrĩ rĩciaro rĩrĩa rĩrooka, na nyumbũre ũhoru wa hinya waku kũrĩ arĩa othe magooka thuutha. **19** Wee Ngai-rĩ, ũthingu waku ũkinyĩte o matu-inĩ, Wee wĩkĩte maũndũ manene. Wee Ngai-rĩ, nũũ ũngĩ ũhaana ta we? **20** O na gũtũka nĩtũtũmie nyone mathĩĩna maingĩ na marũrũ-rĩ, nĩũkariũkia muoyo wakwa ringĩ; nĩũkandiũkia ringĩ kuuma thĩ kũria kũriku. **21** Nĩũkongerera gĩtĩio gĩakwa, na ũũhoorerie o ringĩ. **22** Nĩũkũgocaga na kĩnanda kĩa

mūgeeto nī ūndū wa wīhokeku waku, Wee Ngai wakwa; ndīrīnaga ngūgoocage na kīnanda gīa kīnūbi, Wee Mūtheru wa Israeli. **23** Mīromo yakwa nīrianagīrīra nī gūkena rīrīa ngūina ngūgooce, o nīi, ūrīa Wee ūkūūrīte. **24** Rūrīmī rwakwa rūrīrahaga ūhoru wa ciiko ciaku cia ūthingu mūthenya wothē, nīgūkorwo arīa meendaga kūnjika ūuru nīmaconorithītho na makarīgīicwo.

72 Thaburi ya Solomoni Wee Ngai, he mūthamaki ūhoti wa gūtuuanagīra ciira na kīhooto, na mūrū wa mūthamaki ūkīmūhe ūthingu waku. **2** Nake nīarīcīragīra andū aku na ūthingu, andū aku arīa anyamaarīku amatuagīre ciira na kīhooto. **3** Irīma igaatūmaga andū magaacīre, natuo tūrīma tūciarage matunda ma ūthingu. **4** Nīarīgītagīra andū arīa anyamaarīku gatagati ka andū, na ahonokie ciana cia arīa abatari; nīakahehenja arīa mamahinyagīrīra. **5** Mūthamaki arotūūra hīndī rīa yothē rīua rīgūtūūra, na rīrīa rīothe mweri ūgūtūūra nginya njiarwa na njiarwa. **6** Arihaanaga ta mbura īkiurīra mūgūnda mūtūgūte, ahaane ta rūthuthuū ūrīa rūihūgagīa thī. **7** Matukū-inī make andū arīa athingu nīmagattheerema; naguo ūgaacīru ūingīhe o nginya rīrīa mweri ūgaakorwo ūtarī ho. **8** Agaathanaga kuuma irīa rīmwe nginya rīrīa rīngī, na kuuma Rūūi rwa Farati o nginya ituri cia thī. **9** Ndūrīrī cia werū-inī nīkainamīrīra mbere yake, nacio thū ciake icūne rūkūngū. **10** Athamaki a Tarīshishi na a mabūrūrī marīa marī hūgūrūrū-inī cia kūraya nīmakamūrehagīra igooti; nao athamaki a Sheba na Seba nīmakamūrehagīra iheo. **11** Athamaki othe makaamūinamīrīra, nacio ndūrīrī ciothe imūtungatagīre. **12** Nīgūkorwo nīakahonokia abatari maamūkaira, o na arīa anyamaarie matarī na wa kūmateithia. **13** Nīakaiguagīra tha arīa matarī hinya na arīa abatari, na ahonokie arīa athīnī kuuma kūrī gīkuū. **14** Nīakamateithūra kuuma kūrī arīa mamahinyagīrīra na kuuma haaro-inī, nīgūkorwo thakame yao īrī bata mūno maitho-inī make. **15** Arogītūūra hīndī ndaaya! Aroheagwo thahabu ya kuuma Sheba. Arotūūra ahooyagīrwo nī andū hīndī ciothe, na mamūrathimage mūthenya wothē. **16** Būrūrī ūrogīa na būthi wa ngano kūdū guothe; īrorīrūkīra tūrīma-īgūrū. Maciaro makuo marothegea ta ma Lebanon; nakuo matūūra-inī andū marotheerema ta nyeki ya gīthaka. **17** Rītwa rīake rīrotūūra nginya tene; rīrotūūra o ta ūrīa rīua rīgūtūūra. Ndūrīrī ciothe nīkarathimwo nī ūndū wake, nacio imwītage mūdū mūrathime. **18** Goocai Jehova Ngai, o we Ngai wa Israeli, o we wiki wīkaga maūdū ma magegania. **19** Rītwa rīake rīu rīrī rīrī rīrogoocagwo nginya tene; nayo thī yothē īroiyūrwo nī rīrī wake. **20** Ūcio nīguo mūthia wa mahooya ma Daudi, mūrū wa Jesii.

73 Thaburi ya Asafu Ti-itherū Ngai nī mwega harī andū a Israeli, harī andū arīa atheru ngoro. **2** No nīi-rī, magūrū makwa maratīgītīe hanini matenderūke; ndaari o hakuhi kūgia. **3** Nīgūkorwo nīndaiguagīra arīa etiī ūuru, rīrīa ndonire kūgaacīra kwa andū arīa aaganu. **4** Nīgūkorwo matithūnikaga; mūrī yao nī mīgima na īkoragwo na hinya. **5** Matikoragwo na moritū ta andū arīa angī, na matikoragwo nī mathīina

marīa makoraga andū. **6** Nī ūndū ūcio mwītīio nīguo mūgathī wao; o ene mehumbaga ūhinya. **7** Ūmū wa ngoro ciao ūtherūkaga o ūmaramari; meciirīa mao mooru matirī mūhaka. **8** Nī andū a kīnyūrūrī, na maaragia ndeto cia rūmena; maaragia na mwītīio ūhoru wa kūhinyīrīra andū arīa angī. **9** Tūnua twao twaragia ūuru wa gūūkīrīra īgūrū, nacio nīmī ciao īkegwatīra thī yothē. **10** Nī ūndū ūcio andū ao nīmakamacokerera na metīke ūrīa wothē makoiga. **11** Makoiga atīrī, “Mūrungu angīmēnya atīa? Ūrīa-ūrī-īgūrū-Mūno nīarī na ūmenyo?” **12** Ūū nīguo andū arīa aaganu matarīi: tondū gūtīrī ūndū ūmamakagia, makīragīrīra o gūtonga. **13** Ti-itherū, nīnjigīte ngoro yakwa īrī theru o tūhū; thambīte moko makwa makaaga gwīka ūuru o tūhū. **14** Nīgūkorwo ndindaga na mīnyamaro mūthenya wothē; herīthītho rūciinī o rūciinī. **15** Ingīogire atīrī, “Nīngwarīa o ūū,” nīngīakunyānīre ciana ciaku. **16** No rīrīa ndageragia gūtaūkīrwo nī ūhoru ūcio wothē, watūkīre wa kūhinyīrīra, **17** o nginya rīrīa ndatoonyire handū-harīa-haamūre ha Mūrungu; hīndī īyo ngīkīmēnya ūrīa makaarīkīrīra. **18** Ti-itherū ūmaigaga kūdū kūrīa gūtenderī; ūmagūithagīa thī makaanangīka. **19** Hī! Kāi nīmakanangwo o rīmwe-ī! Makaaniinwo biū nī imakania! **20** O ta ūrīa kīroto gīthiraga mūdū okīra, no taguo makahaana rīrīa Wee Mwathani ūkaarahūka, ūkaamaagīra bata o ta irooto. **21** Rīrīa ngoro yakwa yarī na kīeha na roho wakwa ūgatuurwo, **22** ndiarī na meciirīa magīma, na ndiarī na ūmenyo; ndahaanaga o ta nyamū ndī mbere yaku. **23** No rīrī, ngoragwo nawe hīndī ciothe; nīūnyīitīte guoko gwīkaw kwa ūrīo. **24** Nīūndongoragia na ūtaaro waku, na thuutha ūcio nīūkanyamūkīra rīrī-inī waku. **25** Nūū ūngī ndī nake kūu īgūrū tīga Wee? Gūkū thī ndirī na kīndū īngīrīrīra tīga o Wee. **26** Mwīrī wakwa na ngoro yakwa no ciage hinya, no rīrī, Ngai nīwe hinya wa ngoro yakwa, na nīwe rwīga rwakwa nginya tene. **27** Ti-itherū arīa magūtiganagīrīa nīmagathira; nīūkanangaga arīa othe matakīwhokete. **28** No ha ūhoru wakwa-rī, nī wega gūkūhīrīra Ngai. Nīndūite Mwathani Jehova rīūrīro rīakwa; nīndīrīheanaga ūhoru wa ciiko ciaku ciothe.

74 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rī, nī kī gītūmīte ūtūtiganīrie nginya tene? Nī kī gītūmaga marakara maku macine ng'ondū cia rūūru rwaku? **2** Rīrikana andū arīa wegūrīre o tene, arīa wakūūrīre magītūka mūhīrīga ūrīa wegaīre, na ūrīrikane Kīrīma gīa Zayuni, o kūrīa watūūrīte. **3** Erekerīa makīnya maku kūrī mwanangīko ūyū ūtūūrīte kuo, wone ūrīa handū harīa haku haamūre hathūkangītīo nī thū. **4** Amuku aku mararamīre harīa wacamanīrie na ithūi; maahaandire bendera ciao irī imenyīthia. **5** Metuīte ta andū mekūhīrīra mathanwa mateme mītī ya mūtītū. **6** Mbaū irīa ciothe ciagemetio magīciunanga na mathanwa na ibūi ciao. **7** Nīmacinire handū-haku-harīa-haamūre hakīmomoka, magīthaahīa gīkaro kīa Rītwa rīaku. **8** Moigire atīrī na ngoro ciao, “Tūkūmahehenja mathire!” Maacinire handū harīa hothe Mūrungu aahooyagīrwo kūu būrūrī-inī. **9** Gūtīrī ciama tūrīngagīrwo mahinda maya; anabī nīmathīrīte, na gūtīrī witū ūū nī nginya rī gūgūikara ūguo. **10** Wee Ngai, thū īgūtūūra īgūthīrīkagīa

nginya rî? Mûmuku no atûûre acambagia rîitwa riaku nginya tene? **11** Nî kîî gîtûmîte ûthune guoko gwaku, o guoko kûu gwaku kwa ûrîo? Kûrute mikûnjo-inî ya nguo ciaku ûmaniine! **12** No rîrî, Wee Ngai, nîwe mûthamaki wakwa kuuma tene; nîwikaga maîndû ma kûhonokania gûkû thî. **13** Wee-rî, nîwe wagayanirie iria na ûhoti waku, ûkihehenja mîtwe ya nyamû iria nene kûu maaî-inî. **14** Wee-rî, nîwe wahehenjire mîtwe ya Leviathanî, ûkîmîheana îtûike irio cia ciûmbe cia werû-inî. **15** Wee-rî, nîwe watûmire ithima itherûke na tûrûû tûtherere, ûkîhûithia njûû iria itahûaga. **16** Mûthenya nî waku o na ûtûkû no waku; Wee nîwe wahaandire riûa na mweri. **17** Wee-rî, nîwe wekîrîre mîhaka yothê ya thî; nîwe watûmire kûgie hîndî ya riûa na hîndî ya heho. **18** Ririkana ûrîa thû ikûnyîrûrîtie, Wee Jehova, na ûrîa andû arîa akîigu macambîtie rîitwa riaku. **19** Ndûkaneane muoyo wa ndirahûgî yaku kûrî nyamû cia githaka; ndûkariganîrwo nî mîoyo ya andû aku arîa manyariirîtwo nginya tene. **20** Ririkana kîrîkanîro giaku, tondû kûndû guothe kûrîa kûrî nduma bûrûri-inî kûiyîrite haaro. **21** Ndûkareke mûndû ûrîa mûhinyîrîrie acooke na thuutha aconokete; andû arîa athîîni na arîa abatari nîmagooce rîitwa riaku. **22** Arahûka, Wee Ngai, ûrîgamiirîe kîhooto giaku; ririkana ûrîa andû arîa akîigu magûthirikagia mûthenya wothê. **23** Ndûkariganîrwo nî mbugîrîrio ya amuku aku, o inegene rîa thû ciaku, rîrîa iranegenâ itegûtigithîria.

75 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, nîtwagûcookeria ngaatho, twagûcookeria ngaatho, nîgûkorwo Rîitwa riaku rîrî hakuhi; andû maheanaga ûhoru wa ciiko ciaku cia magegania. **2** Ugaga atîrî, “Nî nîi thuuraga hîndî irîa njagîrîru; nî nîi nduanagîra ciira na kîhooto. **3** Rîrîa thî na andû ayo othe maakhîngitha, nî nîi nyiitagîrîra itugî ciayo ngacîrûmia. **4** Andû arîa etîîi ngûmeera atîrî, ‘Mûtigacooke kwîraha,’ na arîa aaganu ngameera atîrî, ‘Mûtikambararie hîa cianyu. **5** Tigai kwambararia hîa cianyu na igûrû, mûtige kwaria mûmîmîtie ngingo.” **6** Nî ûndû-rî, ûhoru wa gûtûûgîria mûndû nduumaga na irathîro kana ithûiro, o na kana kuuma werû-inî. **7** No rîrî, nî Ngai ûtuanagîra ciira: Anyîihagia mûndû ûmwe, na agatûûgîria ûrîa ûngî. **8** Jehova anyîitite gîkombe kîiyûrite ndîbeî îrî na mûhûyû, itukanîtio na mahuti manungi wegâ; amîonoragia, nao andû othe aaganu a thî makamînyua, makainîkîrîra nginya itata rîa mûthia. **9** No nî-rî, nîngumbûra ûhoru ûyû nginya tene; ndîrîinaga ûgooci kûrî Ngai wa Jakubu. **10** Nîngarenga hîa cia andû arîa othe aaganu, no hîa cia arîa athîngu nîikambarario.

76 Thaburi ya Asafu Kûu Juda Ngai nîoîkaine; rîitwa riake nî inene thîîni wa Isiraeli. **2** Hema yake îrî kûu Salemu, gîkîaro gîake kîrî Zayuni. **3** Kûu nikuo oinangîire mîguî ya ûta ikûhenia, akîunanga ngo na hîû ciao cia njora, o na indo ciao ciothe cia mbaara. **4** Wee ûcangararîte nî ûtherî, ûkagîa na ûkaru gûkîra îrîma îrî na ûtonga wa nyamû cia igûîma. **5** Andû arîa njamba magwîte magatunywo indo, magakoma toro wao wa gîkûû; gûtîrî o na ûmwe wa njamba cia ita ûngîambararia moko make. **6** Nî ûndû wa ikûûma

riaku, Wee Ngai wa Jakubu, mbarathi o ûndû ûmwe na ngaari cia ita igwîte thî ikaaga kwîigua. **7** Wee nowe wa gwîtigîrwo. Nûû ûngîrûgama mbere yaku rîrîa ûrî mûrakaru? **8** Wamenyithanîre itua riaku ûrî o kûu igûrû, nayo thî igîtigîra na igîkîra ki, **9** rîrîa Wee Ngai, warûgamîre ûtuanîre ciira, nîguo ûhonokie arîa othe anyamaarîku a bûrûri. **10** Tî-itherû mang’ûrî ma andû nîmagakûgocithia, na ûkeyoha matigari ma mang’ûrî maku ta mûcibi. **11** Mwîhite mûhîitwa harî Jehova Ngai wanyu na mûmîhingîe; rekei mabûrûri marîa mothe mûriganîtie namo marehere ûcio wa gwîtigîrwo iheo. **12** Athuthaga roho wa arîa maathanaga; etigagîrwo nî athamaki a thî.

77 Thaburi ya Asafu Ndakâire Ngai andeithie; ndakâire Ngai nîguo anjîgue. **2** Rîrîa ndaarî mînyamaro-inî, nî Mwathani ndarongorîe; ûtûkû ndamwambararîie moko itekûnoga, no muoyo wakwa ûkîrega kûhoorero. **3** Wee Ngai, ndakûrîrîkanîre ngîcaaya; ndataranîrie maîndû, naguo roho wakwa ûkîringîka. **4** Wee watûmire njûrwo nî toro, ngîthîinika mûno, ngîremwo nî kwaria. **5** Ndecîrîrie ûhoru wa matukû ma tene, ngîrîrîkana mîaka o îrîa yarî ya tene; **6** ngîkîrîrîkanîa ûrîa ndainaga ûtukû, ngoro yakwa igîtaranîa maîndû, naguo roho wakwa ûkîyûiria atîrî: **7** “Mwathani egûtûura atûregete nginya tene? Ndarî hîndî agacooka gûtûkenera? **8** Wendo wake îtathîragarî, nîkûbûiria ûbûirîtie nginya tene? Kîrîranîro gîake gîgûtûura gîtahîngîte nginya tene? **9** Kaî Mûrûngu ariganîrwo nîkûiguanîra tha? Kaî marakara make matûmîte atige gûtugana?” **10** Ngîcooka ngîciiria atîrî, “ûndû ûyû nîguo ngwîtirîa naguo: kûrîrîkana mîaka ya guoko kwa ûrîo kwa ûrîa-ûrî-igûrû-Mûno.” **11** Nîngûrîrîkana ciiko cia Jehova; îî nîguo, nîngûrîrîkana cîama ciaku cia tene. **12** Ndîrîtaranagia mawîra maku mothe, na ngecûuranîa ûhoru wa ciiko ciaku cia hînya. **13** Njîra ciaku, Wee Ngai, nî theru. Nî ngai îrîkû nene ta Ngai witû? **14** Wee nîwe Mûrûngu ûrîa ûringaga cîama; wonanagia ûhoti waku kûrî ndûrîrî. **15** Nîwakûûrîre andû aku na guoko gwaku kwa hînya, o acio njîaro cia Jakubu na Jusufu. **16** Maaî nîmakûonîre, Wee Ngai, maaî macio maakûonîre makîigua guoya, nakuo kûrîa kûrîku mûno gûkînyogonda. **17** Matu mooirîe mbura, nacio ngwa îkîruruma igûrû guothe; henî cîahenûkîre kîhuhûkanîo-inî, rûhenî rwaku rûkîmûrîka thî yothê, nayo thî îkîinaina na igîthingitha. **19** Njîra yaku yatuikanîrie irîa-inî, njîra yaku igîtuikanîria maaî-inî maingî, o na gûtuîka makînya maku matîonekîre. **20** Watongorîe andû aku o ta ûrîa mûrîithi atongoragia rûûru, ûkîmatongoria na guoko kwa Musa na kwa Harûni.

78 Thaburi ya Asafu Inyûî andû akwa, iguai ûrutani wakwa; thîkîrîrîai ciugo cia kanua gakwa. **2** Ngûtumûra kanua gakwa njarie na ngerekano, ngûgweta maîndû mahithe, maîndû ma kuuma o tene: **3** maîndû marîa twanaigua na tûkamenya, o marîa maithe maitû maanawîra. **4** Tûtingîhitha cîana ciao maîndû macio; nîtûrîrîraga rûciaro rûrîa rûgooka ûhoru wa ciiko cia Jehova cia kûmûgocithia, na ûhoti wake, na magegania

maria aaneka. **5** Aaheire Jakubu mawatho, na akihaanda watho thiini wa Israeli, uria aathire maithe maiti ati maũrutage ciana ciao, **6** nĩguo rũciaro rũria rĩgooka thuutha rũkaamenya watho ũcio, o hamwe na ciana iria itaciariĩtwo, nĩguo nacio ikeera ciana ciacio. **7** Hindi iyo ciĩhoke Ngai na ciage kũriganĩrwo nĩ ciiko ciake, no kũrũmia irũmagie maathanĩ make. **8** Nacio itikahaane ta maithe macio ma tene, arĩa maarĩ a rũciaro rũremi na rũng'athia, rũria ngoro ciaruo itaathikagĩra Mũrungu, o rũu maroho maaruo mataamwĩhokire. **9** Andũ a Efiraimu, o na maarĩ na mota ma kũrũ, nĩmahũndũkire mũthenya urĩa wa mbaara; **10** matiarũmirie kĩrikanĩro kĩa na Ngai, na nĩmaregĩre kũrũmirĩra watho wake. **11** Nĩmariganĩrwo nĩ maĩndũ maria ekite, na makĩrganĩrwo nĩ magegania maria aamonetie. **12** Nĩaringire ciana maithe mao makĩonagĩra marĩ kũu bũrũri wa Misiri, kũu werũ-inĩ wa Zoani. **13** Aagayanirie iria, akĩmaringia; aatũmire maaĩ marũgame ta rũthingo. **14** Mũthenya aamatongoragia na itu, naguo ũtukũ wotho akamatongoria na ũtheri wa mwaki. **15** Nĩatũranirie mahiga kũu werũ-inĩ, na akĩmahe maaĩ maingĩ o ta ma iria; **16** nĩatũmire tũrũũ tuume rwaro-inĩ rwa ihiga, na agĩtũma maaĩ matherere ta njũũ. **17** No-o maathĩire o na mbere kwĩhĩria Ngai, magĩkĩremera ũria-ũri-Igũrũ-Mũno marĩ kũu werũ-inĩ. **18** Nao makĩgeria Mũrungu makĩendaga, na ũndũ wa gwtĩia irio iria meeriragĩria kũria. **19** Magĩũkĩrĩra Ngai na mĩario, makĩũrania atĩrĩ, “Mũrungu no ahote kwara metha werũ-inĩ? **20** Rĩria agũthĩre ihiga, maaĩ nĩmatothokire boo, natuo tũrũũ tũgĩtherera tũiyũrite maaĩ maingĩ. No rĩrĩ, no ahote gũtũhe o na irio? No ahe andũ ake nyama?” **21** Rĩria Jehova aigũire ũguo, akĩrakara; agĩtharĩkĩra Jakubu na mwaki wake, namo mang'ũrĩ make magĩũkĩrĩra Israeli, **22** nĩgũkorwo matigana gwtĩikia Ngai, kana kwĩhoka ũhonokania wake. **23** No rĩrĩ, we nĩathire matu ma igũrũ na akĩhingũra mirango ya igũrũ; **24** oĩrĩrie andũ mana ta mbura marĩe, na akĩmahe ngano ya kũu igũrũ. **25** Andũ makĩrĩa irio cia araka; akĩmahe irio iria ciothe mangĩahotire kũria. **26** O na nĩngĩ akĩerekeria rũhuho rwa mwena wa irathĩro kuuma igũrũ, na akĩrehithia rũhuho rwa mwena wa gũthini na ũndũ wa hinya wake. **27** Akĩmaharũrũkĩria nyama nyingĩ ta rũkũngũ, nyoni cia rĩera-inĩ ciangĩhite ta mũthanga wa iria-inĩ. **28** Agĩtũma igwe thiini wa kambĩ yao, igĩthiũrũrũkĩria hema ciao. **29** Maarĩre o nginya makĩhũũna, nĩgũkorwo aamaheire kĩria merĩrĩrie kũria. **30** No matanarĩkia kũria irio icio meriragĩria, o iri tũnua-inĩ twao-rĩ, **31** marakara ma Ngai makĩmokĩrĩra; akĩũragĩ arĩa maarĩ na hinya mũno gatagati kao, akĩniina andũ ethĩ a Israeli. **32** O na amekite ũguo wotho-rĩ, mathĩire o na mbere kwĩhia; o na ekite magegania make, matiamwĩtikirie. **33** Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma matukũ mao mathĩre o ũguo tũhũ, na mĩaka yao igĩthira nĩ ihooru rĩa kũmaka. **34** Rĩria rĩothe Mũrungu ooraga amwe ao nĩmamũmaathaga; mamũrongoragia na makamũcookerera na kũyo. **35** Nao makaririkana atĩ Ngai nĩwe warĩ Rwaro rwao rwa ihiga, na atĩ Mũrungu ũria-ũri-Igũrũ-Mũno nĩwe warĩ Mũkũũri wao. **36** No-o makeyendithĩrĩra harĩ we na tũnua twao, makamũheenagia na nĩmĩ ciao; **37** ngoro ciao itiari

njĩhokeku kũrĩ we, na matiarĩ eehokeku harĩ kĩrikanĩro gĩake. **38** Nowe no aaiyũrĩtwo nĩ tha; akĩmarekera waganu wao, na ndaigana kũmaniina. Kaingĩ na kaingĩ nĩagiragĩrĩra marakara make, na ndaigana kwarahũra mang'ũrĩ make mothe. **39** Nĩaaririkanire ati maarĩ o andũ tu, karũhuho karĩa kahĩtũkaga na gaticooke rĩngĩ. **40** Nĩ maita maingĩ atĩa maamũremagĩra marĩ kũu werũ-inĩ, na makamũigũthia kieha marĩ kũu rũng'ũrĩ-inĩ. **41** Mahinda maingĩ nĩmagerĩrie Mũrungu; maathĩrĩkirie ũria-Mũtheru-wa-Israeli. **42** Matiaririkanire ũhoti wake: mũthenya urĩa aamakũũrĩre kuuma kũrĩ arĩa maamahinyagĩrĩria, **43** kana mũthenya urĩa onanirie ciana ciake kũu bũrũri wa Misiri, kana magegania make maria onanirie kũu werũ-inĩ wa Zoani. **44** Nĩagarũrĩre njũũ cia bũrũri wa Misiri igĩtũka thakame; matingĩahotire kũnyua maaĩ ma tũrũũ twao. **45** Akĩmatũmĩra mĩrumbĩ mĩngĩ ya ngĩ ikĩmarĩa, o na ciũra iria ciamaanangire. **46** Irio cia mĩgũnda yao aaciheire itono, na maciaro mao akĩmarekeria ngĩ. **47** Aanangire mĩthabĩbũ yao na mbura ya mbembe, na mĩkũyũ yao akĩmĩcina na mbaa. **48** Ng'ombe ciao aaciũragire na mbura ya mbembe, na mahiũ mao akĩmahũũra na ngwa. **49** Aamatĩrĩrĩrie marakara make mahiũ, na mang'ũrĩ, na marũrũ, na muku: akĩmarekereria mbũtũ ya araka arĩa maniinanaga. **50** Nĩaatemeire marakara make njĩra; ndamahonokirie kũrĩ gĩkũũ, no nĩmarekereire kũrĩ mũthiro. **51** Akĩũraga marigithathi mothe ma bũrũri wa Misiri, arĩ mo maciaro ma mbere ma mũndũ thiini wa hema cia Hamu. **52** No akĩruta andũ ake kuo ta rũũrũ; akĩmatongoria o ta ũria mũrĩithi atongoragia ng'ondũ magĩtũkanĩria kũu werũ-inĩ. **53** Aamatongoririe amamenyereire, nĩ ũndũ ũcio matietigĩrĩre; no thũ ciao ikĩhũbĩkanio nĩ iria. **54** Nĩ ũndũ ũcio akĩmakĩnyia mũhaka-inĩ wa bũrũri wake ũcio mũtheru, akĩmakĩnyia bũrũri wa irĩma ũria guoko gwake kwa ũrio kwegwatĩire. **55** Nĩngĩ akĩrutũrũra ndũrĩrĩ ciehere mbere yao, na akĩmagĩra bũrũri ũcio wa ndũrĩrĩ ũtũke igai rĩao; akĩhe mĩhĩrĩga ya Israeli mĩcĩi yao. **56** No nĩmagerĩrie Ngai na makĩremera ũria-ũri-Igũrũ-Mũno; matiatĩhĩkĩrĩrie mawatho make. **57** Nĩmagire wĩhokeku na makĩaga wĩtikio o ta maithe mao, makĩaga kwĩhokeka o ta ũta mũgathũku ũria ũtangĩhokwo. **58** Nĩmamũrakaririe nĩ ũndũ wa gũkorwo na kũndũ kwao gũtũũgĩru gwa kũhooyagĩra; makĩarahũra ũiru wake nĩ ũndũ wa mĩhianano yao. **59** Rĩria Ngai aamaigũire, nĩarakaririe mũno; nake agĩtiganĩria Israeli o biũ. **60** Agĩthaama Hema-ya-Gũtũnganwo rĩa yarĩ Shilo, hema rĩa aahaandite atũũranagie na andũ. **61** Akĩerekereria ithandũkũ rĩa kĩrikanĩro rĩria rĩa hinya wake rĩthaamio, riiri ũcio wake akĩũneana moko-inĩ ma thĩ. **62** Andũ ake nao akĩmarekereria rũhiũ rwa njora; nĩarakarĩtio mũno nĩ igai rĩake. **63** Mwaki ũgĩcina aanake ao, nao airĩtu ao makĩaga kũinagĩrwo nyĩmbo cia ũhiki; **64** athĩnjĩri Ngai ao makĩũragwo na rũhiũ rwa njora, na atumia ao a ndigwa makĩaga kũmacakaira. **65** Nĩngĩ Mwathani akĩarahũka ta mũndũ woima toro, ta njamba ya ita igĩũkĩra thuutha wa kũrĩno nĩ ndibei. **66** Aahũũrĩre thũ ciake agĩcĩhũndũra; aaciconorithirie nginya tene. **67** Nĩngĩ akĩrega hema cia Jusufu, na ndathuurire mũhĩrĩga wa Efiraimu; **68** no rĩrĩ, nĩathuurire mũhĩrĩga wa

Juda, na Kĩrĩma gĩa Zayuni kĩa endete. **69** Nĩakĩre handũ harĩa hake haamũre hakihaana ta irĩma iria ndaaya, hakihaana ta thĩ irĩa aahaandire itũire irũmite nginya tene. **70** Aathuurire Daudi ndungata yake na akĩmũruta ciugũ-inĩ cia ng'ondũ; **71** akĩmũtigithia kũrũthia ng'ondũ, akĩmutua mũrũthi wa andũ ake, nĩo mbarĩ ya Jakubu, arĩithagie Isiraeli igai riake. **72** Nake Daudi akĩmarũthia arĩ na wagĩrĩwa na ngoro; aamatongoragia na ũgĩ wa moko make.

79 Thaburi ya Asafu Wee Ngai, ndũrĩrĩ nĩitharĩkĩre igai riaku; nĩithaahĩtie hekarũ yaku theru, imomorete itũũra rĩa Jerusalemu rĩgatuĩka irũndo cia mahiga. **2** Ciimba cia ndungata ciaku macineanite itũike irio cia nyoni cia riera-inĩ, na mĩrĩ ya andũ aku aamũre makamiheana kũri nyamũ cia gĩthaka. **3** Maitĩe thakame ya andũ aku ta maai Jerusalemu guothe, na gũtĩrĩ mũndũ wa gũthika arĩa makũite. **4** Tũtũkĩte andũ a kũmenwo nĩ arĩa tũrganĩtie nao, tũgatuĩka andũ a kũnyararwo na gũtheherwo nĩ arĩa matũthiũrũkĩrie. **5** Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ? Ũgũtũũra ũrĩ mũrakaru nginya tene? Nĩ nginya rĩ ũru waku ũgũtũũra wakanĩte ta mwaki? **6** Itĩrĩria ndũrĩrĩ iria itakũũĩ mang'ũrĩ maku, ũmaitĩrĩre mothamaki marĩa matakayagĩra rĩitwa riaku; **7** nigũkorwo nĩmatambuũrite Jakubu na makaananga bũrĩrĩ wake. **8** Ndũgũtherithie nĩ ũndũ wa mehia ma maithe maitũ; tha ciaku irohiũha itũkinyĩrĩre, nigũkorwo tũrĩ ahinyĩrĩrũku mũno. **9** Tũteithie, Wee Ngai Mũhonokia witũ; nĩ ũndũ wa riiri wa rĩitwa riaku; tũteithũre na ũtũrekere mehia maitũ nĩ ũndũ wa rĩitwa riaku. **10** Nĩ kĩĩ gĩgũtũma ndũrĩrĩ ciũire atĩrĩ, "Ngai wao akĩrĩ ha?" Menyithania kũrĩ ndũrĩrĩ tũkĩonagĩra na maitho maitũ atĩ nĩũrĩhanagĩria thakame ya ndungata ciaku irĩa itĩtũwo. **11** Mũcaayo wa arĩa moohetwo njeera ũrogũkinyĩra; nĩ ũndũ wa hinya wa guoko gwaku gitira arĩa matũrĩrũwo gũkũ. **12** Wĩrĩhĩre maita mũgwanja harĩ ndũrĩrĩ iria tũrganĩtie nacio, nĩ ũndũ wa rũmena rũrĩa makũmenete naruo, Wee Mwachani. **13** Na itũũ andũ aku, o itũũ ng'ondũ cia rũũru rwaku, tũkũgocage nginya tene na tene; nĩtũrahage ũgococi waku, kuuma njarwa na njarwa.

80 Thaburi ya Asafu Wee Mũrũthi wa Isiraeli, tũgue, o Wee ũtongoragia Jusufu ta ũrĩa mũrũthi atongoragia rũũru; Wee ũkarĩre gĩtĩ kĩa ũnene gatagatĩ ka makerubi-rĩ, cangarara **2** ũrĩ mbere ya Efiraimu, na Benjamini, na Manase. Arahũra ũhoti waku, ũũke ũtũhonokie. **3** Wee Ngai-rĩ, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ũthiũ waku ũtwarĩre, nĩguo tũhonoke. **4** Wee Jehova Ngai mwene hinya wothē, marakara maku megũtooga nginya rĩ ũgũkĩrĩra mahooa ma andũ aku? **5** Nĩmahũũnĩtie na irio cia maithori; ũtũmite manyue maithori maiyũrĩte mbakĩrĩ riita. **6** Ũtũtũite kĩndũ gĩa kũrũagĩrwo nĩ arĩa tũrganĩtie nao, nacio thũ ciitũ igatũnyũrũria. **7** Wee Ngai-Mwene-Hinya-Wothē-rĩ, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ũthiũ waku ũtwarĩre, nĩguo tũhonoke. **8** Wareehire mũthabibũ kuuma bũrĩrĩ wa Misiri; warutũrĩre ndũrĩrĩ ũkĩũhaanda arĩ guo. **9** Nĩwũthereirie mũgũnda, naguo ũkĩgwata, na ũkĩyũra bũrĩrĩ wothē. **10** Irĩa nĩciahumbĩrĩrwo nĩ kĩũrũru kĩa guo, nayo mĩtarakwa irĩa mĩnene ikĩhumbĩrwo nĩ

honge ciaguo. **11** Watambũrũkirie honge ciaguo o nginya Irĩa-inĩ rĩrĩa Inene, na thũuna ciaguo ũgũkĩnĩya o nginya Rũũ-inĩ rwa Farati. **12** Nĩ kĩĩ gĩtũmite ũmomore njĩrigo ciaguo, ũgagĩtũma ehĩtũkĩrĩ othe matuagē thabibũ ciaguo? **13** Ũrangarangagwo nĩ ngũrwe cia gĩthaka, na ũkarĩio nĩ nyamũ cia werũ-inĩ. **14** Wee Ngai Mwene-Hinya-Wothē, tũcookerere! Rora ũrĩ igĩrũ wone! Rũmbũiya mũthabibũ ũyũ, **15** mũri ũrĩa guoko gwaku kwa ũrĩo kwahaandire, mũrĩũ ũrĩa wee mwene wĩrereire. **16** Mũthabibũ waku nĩtũmetwo, ũgacinwo na mwaki; thũ ciaku irothira nĩ ũndũ wa irũthia riaku. **17** Guoko gwaku kũroikara na mũndũ ũrĩa ũrĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo, ũcio mũrũ wa mũndũ wĩrereire wee mwene. **18** No itũũ-rĩ, tũtigatigana nawe o rĩ; tũrurumũkie na nĩtũrikayagĩra rĩitwa riaku. **19** Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothē, tũma tũgaacĩre rĩngĩ; tũma ũthiũ waku ũtwarĩre, nĩguo tũhonoke.

81 Thaburi ya Asafu Inĩrai Ngai, o we hinya witũ, nĩ ũndũ wa gũkena; anĩrĩrai mũnĩre Ngai wa Jakubu! **2** Ambĩrĩrai kũina, hũũrai kĩhembe, na mũhũũre kĩnanda kĩa mũgeeto kĩa kĩgambi wega, o na gĩa kĩnũbi. **3** Huhai coro hĩndĩ ya Karũgama ka Mweri, na nĩngĩ rĩrĩa mweri waiganana, mũthenya ũrĩa wa Gĩathĩ giitũ; **4** ũyũ nĩ watho wa kĩrĩa gĩa kũrũmĩrũwo kũrĩ Isiraeli, o guo watho wa Ngai wa Jakubu. **5** Wee nĩũhaandire ũtũike kĩrĩa harĩ Jusufu hĩndĩ irĩa aathiire gũtharĩkĩra bũrĩrĩ wa Misiri, kũrĩa twaigũre mwario tũtaamenyire. **6** Ekuuga atĩrĩ, "Nĩndeheririe mũrigo kuuma ciande-inĩ ciao; moko mao nĩndameheririe kuuma thĩnĩ wa gĩkabũ. **7** Wangĩire ũrĩ na mĩnyamaro na nĩ ngĩkũhatũra, ngĩgwĩtika ndĩ thĩnĩ wa mũrũrũmo wa ngwa; ndakũgeririe ũrĩ kũu maai-inĩ ma Meriba. **8** "Inyũ andũ akwa, iguai ngĩmũkaania, naarĩ korwo no mũũthikĩrĩre, inyũ Isiraeli! **9** Mũtikanagĩe na ngai ng'eni gatagatĩ-inĩ kanyu; mũtikanainamĩrĩre ngai wa kũngĩ. **10** Nĩ nĩrĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa wakũrutire bũrĩrĩ wa Misiri. Athamia kanua gaku na nĩngũkũhe gĩa kũrĩa. **11** "No andũ akwa matiigana gũũthikĩrĩra; Isiraeli ndaigana kũnjathikĩra. **12** Nĩ ũndũ ũcio ngĩmarekereria marũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao, na marũmagĩrĩre mwĩro wao ene. **13** "Korwo andũ akwa no maathikĩrĩre, korwo Isiraeli no marũmĩrĩre njĩra ciakwa, **14** ndamatooreria thũ ciao o na ihenya, na njũkĩrĩre andũ arĩa marĩ muku nao na ũndũ wa guoko gwakwa! **15** Andũ arĩa mathũire Jehova mangũithuna marĩ mbere yake, na iherithia rĩa rĩtũũre nginya tene. **16** No inyũ ingĩmũhe ngano irĩa njega mũno mũrĩĩage; ingĩmũhũnagĩa na ũũki wa kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga."

82 Thaburi ya Asafu Ngai arũgamĩte kũngano-inĩ kĩa kĩnene; aratũra "ngai" ciira arĩ gatagatĩ ga cio. **2** "Nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mũciiragĩrĩa andũ arĩa matarũgamagĩrĩa kĩhooto, na mũgatũra arĩa aaganu maũthĩ? **3** "Ciiragĩrĩrai kĩhooto kĩa arĩa matarĩ hinya na arĩa matarĩ maithe; tũũrai ihooto cia andũ arĩa athĩnĩ o na arĩa ahinyĩrĩre. **4** Hatũragai arĩa matarĩ hinya na arĩa abatari; mateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa aaganu. **5** "Andũ acio matĩrĩ ũndũ mooĩ, na matĩrĩ ũndũ makũũranaga. Macangacangaga nduma-inĩ; mĩthingi

yothe ya thĩ nĩyenyenyete. **6** “Ndoigire atĩrĩ, ‘Inyũ mĩrĩ “ngai”; inyuothe mĩrĩ ariũ a Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.’ **7** No mũgaakua o ta ūria andũ makuuaga; mũkaagũa o ta aathanĩ ariã angĩ.” **8** Arahũka, Wee Ngai, ūtũire thĩ ciira, nĩgũkorwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ igai riaku.

83 Thaburi ya Asafu Wee Ngai-rĩ, ndũgakire; tiga gũikara ūtumĩtie, Wee Mũrungu, ndũgaikare wĩnyiitaniĩrie. **2** Ta rora wone ūria thũ ciaku iranegenã, acio magũthũire makambararia mĩtwe yao. **3** Mathugundaga ndundu ya gũũkĩrĩra andũ aku na wara; maciiragĩrĩra gũũkĩrĩra andũ ariã wendete. **4** Meranaga atĩrĩ, “Ūkai, tũmaniine matige gũtuika rũrĩrĩ, nĩguo rĩitwa riã Isiraeli rĩtikanacooke kũririkanwo rĩngĩ.” **5** Maciiraga marĩ na ngoro imwe; maigũithanagĩria magũũkĩrĩre: **6** andũ a hema cia Edomu, na cia Aishumaeli, na cia Moabi, na cia Ahagari, **7** na cia Gebali, na cia Amoni, na cia Amaleki, na cia Filistia, hamwe na andũ a Turo. **8** O na Ashuri nĩmegwatanĩtie nao nĩguo mateithĩrĩrie njiaro cia Loti. **9** Meeke o ta ūria wekire Amidiani, na o ta ūria wekire Sisera na Jabini rũũĩ-inĩ rwa Kishoni, **10** o acio maaniĩnĩrwo Enodoru, na magũtuika ta thumu wa kũnorĩ tĩrĩ. **11** Tũma andũ ao ariã marĩ igweta mahaane ta Orebu na Zeebu, anene ao othe ūmahaananie na Zeba na Zalimuna, **12** ariã moigire atĩrĩ, “Nĩtwĩgwatĩrei bũrĩrĩ wa ūrĩthio wa Ngai ūtuike witũ.” **13** Wee Ngai wakwa, matue ta rũkũngũ rũria rũgũrũkagio, mahaane o ta mũũngũ ūmbũrĩtwo nĩ rũhuho. **14** O ta ūria mwaki ūcinaga mũtĩtũ kana ta rũrĩrĩmbĩ rũgĩcina irĩma-rĩ, **15** maingatĩthie o ro ūguo na kĩhuhũkanio gĩaku, na ūmamakie mũno na huhu ciaku nene. **16** Humba mothiũ mao thoni, nĩgeetha andũ marongorie rĩitwa riaku, Wee Jehova. **17** Marotũura maconokete na marĩ amaku; marokua na gĩconoko kĩnene. **18** Tũma mamenye atĩ Wee, o Wee wĩtagwo Jehova, atĩ Wee niwe Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, o igũrũ riã thĩ yothe.

84 Thaburi ya Ariũ a Kora Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, kaĩ gũikaro gĩaku nĩ gĩthaka-ĩ! **2** Muoyo wakwa wĩriragĩria mũno, tĩ o na ūkoorwo nĩ hinya, nĩ ūndũ wa kwĩrĩrĩria nja cia Jehova; ngoro yakwa na mwĩrĩ wakwa irakaira Mũrungu ūria ūtũũraga muoyo. **3** O na kanyoni-ka-nja nĩkoonete mũciĩ, nayo thũngũrũrũ ikeyonera gĩtara, harĩa ĩngĩkaria tũcui twayo, o hau hakuhi na kĩngonga gĩaku, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Mũthamaki wakwa na Ngai wakwa. **4** Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ ariã matũũraga nyũmba yaku; matũũraga makũgocaga. **5** Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ ariã maheagwo hinya niwe, o ariã matũite na ngoro ciao gũthiĩ Zayuni. **6** Rĩria megũtuikanĩria Gĩtuamba kĩa Baka, matũmaga kũgie na ithima; mbura ya maguna-ng'ombe o nayo ikũhumbĩraga na tũria twa maaĩ. **7** Mathiia magĩkĩragĩrĩria kũgia na hinya, nginya o mũndũ o mũndũ agakinya mbere ya Ngai kũu Zayuni. **8** Igua ihooya riakwa, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe; thĩkĩrĩria, Wee Ngai wa Jakubu. **9** Wee Ngai, ta rora ngo iitũ; tĩirĩra ūria waku ūtĩrĩrie maguta gĩthiithi. **10** Kaba mũthenya ūmwe nja-inĩ ciaku, gũkĩra gũikara mũthenya ngĩri handũ hangĩ o hothe; kaba ngorwo ndĩ mũrangĩri wa kihingo kĩa nyũmba ya Ngai

wakwa, gũkĩra ndũũre thĩinĩ wa hema cia andũ ariã aaganu. **11** Nĩgũkorwo Jehova Ngai nĩ riũa na ngo; Jehova nĩarĩtũtugana na agatwika maũndũ mega; ariã mĩthiire yao itarĩ ūciuke ndarĩ ūndũ mwega angĩmama. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kũrathimwo nĩ mũndũ ūria ūkwĩhokaga.

85 Thaburi ya Ariũ a Kora Wee Jehova, nĩ wekire bũrĩrĩ waku wega; niwacookeirie Jakubu ūtonga wake. **2** Niwarekeire andũ aku waganu wao, na ikũhumbĩra mehĩa mao mothe. **3** Niweheririe mang'ũrĩ maku mothe, na ūgĩthirwo nĩ marakara maku mahiũ. **4** Tũma tũgaacĩre rĩngĩ, Wee Ngai Mũhonokia witũ, na ūtĩge gũikara ūtũrakarĩre. **5** Ūgũtũura ūtũrakarĩre nginya tene? Marakara maku megũkinyĩra njiarwa na njiarwa? **6** Kaĩ ūtangitũurumũkia ngoro ciitũ, nĩguo andũ aku magũkenere? **7** Wee Jehova-rĩ, tuonie wendo waku ūria ūtathiraga, na ūtũhe ūhonokio waku. **8** Nĩngũthĩkĩrĩria njigwe ūria Mũrungu, o we Jehova, ekuuga; eranagira thayũ kũrĩ andũ ake, o acio ake aamũre: no ndũkareke macookerere ūrimũ wao. **9** Ti-itherũ ūhonokio wake ūrĩ hakuhi na ariã mamwĩtigĩrite, nĩgeetha riiri wake ūtũũre bũrĩrĩ-inĩ witũ. **10** Wendo na wĩhokeku nĩicemanĩtie; ūthingu na thayũ nĩikĩmumunyanĩte. **11** Wĩhokeku ūkunũkaga kuuma na thĩ, naguo ūthingu ūcũthagĩrĩrie ūrĩ o igũrũ. **12** Ti-itherũ Jehova no aheane kĩndũ o gĩothe kĩa, naguo bũrĩrĩ witũ ūciarage magetha maguo. **13** Ūthingu nĩguo ūmũthiiga mbere, ūkahaaragĩria makinya make njira.

86 Ihooya riã Daudi Wee Jehova, njigwa na ūnjĩtike, nĩgũkorwo ndĩ mũthiĩni na mũbatari. **2** Gĩtira muoyo wakwa, nĩgũkorwo nĩndĩheanĩte hariwe. Wee niwe Ngai wakwa; honokia ndungata yaku ĩno ikwĩhokete. **3** Njigũira tha, Wee Mwathani, nĩgũkorwo ngũkayagira mũthenya wothe. **4** He ndungata yaku gĩkeno, nĩgũkorwo nĩ kũrĩ we, Wee Mwathani, ndorereririe ngoro yakwa. **5** Nĩgũkorwo Wee Mwathani ūrĩ mwega na niũrekanagira, ūkaingĩhia wendo kũrĩ ariã othe magũkayagira. **6** Igua ihooya riakwa, Wee Jehova; thĩkĩrĩria ikaya riakwa njigũire tha. **7** Mũthenya ūria ngaakorwo na thĩina nĩngagũkaĩra, nĩgũkorwo niũkanjĩtĩka. **8** Wee Mwathani, thĩinĩ wa ngai ciothe gũtĩrĩ ĩngĩ tawe; gũtĩrĩ ciiko ĩngĩhaanania na ciaku. **9** Ndũrĩrĩ ciothe irĩa ūmbĩte nĩigooka igũthathaiye irĩ mbere yaku, Wee Mwathani; niikarehara rĩitwa riaku riiri. **10** Nĩgũkorwo Wee ūrĩ mũnene, na niwĩkaga ciiko cia kũgegania; Wee wiki nowe Ngai. **11** Wee Jehova, nyonagĩrĩria njira ciaku, nĩgeetha thĩiage na mĩthiire ya ma; he ngoro ĩrũtĩre kũna, nĩguo ndĩitigagĩre rĩitwa riaku. **12** Nĩndĩrĩkũgocaga na ngoro yakwa yothe, Wee Mwathani Ngai wakwa; ngũtũura ngumagia rĩitwa riaku nginya tene. **13** Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene harĩ niĩ; niũndeithĩrite kuuma mbĩrĩra-inĩ o kũria kũriku mũno. (Sheol h7585) **14** Wee Ngai, andũ ariã etiĩ nĩmaratharĩkĩra; gĩkundi kĩa andũ matarĩ tha nĩmaracaria muoyo wakwa, o andũ acio matakũrũmbũyagia. **15** No Wee, Wee Mwathani, ūrĩ Mũrungu mũigua tha na ūrĩ mĩtugi, ndũhiũhaga kũrakara, na ūiyũrĩtwo nĩ wendo na wĩhokeku. **16**

Wihūgūre ūndore na ūnjūgūre tha; he ndungata īno yaku hinya waku, na ūhonokie mūrūi wa ndungata yaku ya mūdū-wa-nja. **17** Nyonia kīmenyithia kīa wega waku, ngūgo thū ciakwa ikione iconorithio, nīgūkorwo Wee, Wee Jehova, nīundeithītie na ūkaahooreria.

87 Thaburi ya Ariū a Kora Nīahaandīte mūthingi wa itūūra riake igūrū rīa kīrīma kīrīa kīamūre; **2** Jehova nīendete ihingo cia Zayuni gūkīra ciikaro iria ingī ciothe cia Jakubu. **3** Maūdū mega nīmaragio igūrū rīaku, wee itūūra inene rīa Ngai: **4** “Nīngwandika ūhoro wa Rahabu na wa Babuloni thīnī wa ariā manjūū, Filistia o nakuo, na Turo, hamwe na Kushi, njuge atirī, ‘Ūyū aaciarīrwo Zayuni.’” **5** Ti-itherū, ūhoro wa Zayuni ūkīario nīgūkagwetagwo atirī, “Ūyū o na ūrīa maaciarīrwo kuo, na Ūrīa-ūrī-Igūrū-Mūno we mwene nīagatūma gūtūūre kūrī kūrūmu.” **6** Jehova nīakandika ibuku-inī rīa kīrīndī ūū: “Ūyū aaciarīrwo Zayuni.” **7** Nao magītunga nyīmbo makaina atirī, “Ithima ciakwa ciothe irī thīnī waku.”

88 Thaburi ya Ariū a Kora Wee Jehova, o Wee Ngai ūrīa ūūhonokagia, ngūkayagīra mūthenya na ūtukū ndī mbere yaku. **2** Ihooya rīakwa rīrokinya harīwe; inamīrīria gūtū gwaku ūigūe gūkaya gwakwa. **3** Nīgūkorwo muoyo wakwa ūyūrītū nī thīna, na nī ngīrie gūkua. (Sheol h7585) **4** Nī ndaranīrio na ariā makirī gūkua; haana ta mūdū ūtarī na hinya. **5** Nī njiganīrio na ariā akuū, o ta ariā moragītwo magakoma mbīrīra, o acio ūtacockaga kūrīrikana, ariā meheretio kuuma ūmenyereri-inī waku. **6** Ūnjikītie irima rīrīa iriku mūno, o kūu kūrīku kūrī nduma ndumanu. **7** Mang’ūrī maku nīmanditūhīre mūno; nīūhūbikanītie na ndīhū ciaku ciothe. **8** Nīunjehereirie arata akwa ariā twendanīte mūno, na ūgatūma ndūike kīndū kīrī magigi harīo. Ndīmūhingīrīrie ndingīhota kūūra; **9** maitho makwa nīmaroora nī kieha. Wee Jehova, ngūkayagīra o mūthenya; ngūtambūrūkagīria moko makwa. **10** Andū ariā akuū-rī, wee nīūmonagia magegania maku? Acio makuīte-rī, nīmarahūkaga, magakūgocca? **11** Wendo waku nīumbūragwo mbīrīra-inī, kana wīhokeku waku ūgakīumbūrwo Mwanangīko-inī? **12** Magegania maku nīmonagwo kūdū kūu kwa nduma, kana ciiko ciaku cia ūthingu ikamenyeka būrūrī-inī ūcio wa kīrganīro? **13** No nīngūgūkaīra ūndeithie, Wee Jehova; rūciinī mahooya makwa mokaga harīwe. **14** Wee Jehova, nī kī gītūmīte ūndiganīrie na ūkaahitha ūthīū waku? **15** Kuuma o ūnini wakwa ndūūrīte nyamarītio na ngakuhīrīria gīkuū; nīnyamaarīkite nī imakania ciaku, igatūma njage mwīhoko. **16** Mang’ūrī maku nīmahubīkanītie, nacio imakania ciaku ikanyananga. **17** Maathiūrūrūkagīria mūthenya wothe ta mūyūro wa maa; hingīrīrio nīmo na mīena yothe. **18** Nīunjehereirie athirītū akwa na ariā nyendete; nduma nīyo mūrata wakwa ūrīa ūnguhīrīrie mūno.

89 Thaburi ya Ethani wa mbarī ya Ezara Ngūtūūra nyinaga ūhoro wa wendo mūnene wa Jehova nginya tene; ndīrīmenyithanagia wīhokeku waku na kanua gakwa kūrī njarwa na njarwa. **2** Nīngumbūra atī wendo waku ūtūūruga ūrī mūrūmu nginya tene,

nyumbūre atī wīhokeku waku nīūhaandīte o kūu igūrū. **3** Woigire atirī, “Nīngīte kīrīkanīro na ūrīa nī ndīthuurīre, na ngeehita na mwīhtwa harī Daudi ndungata yakwa ngamwīra atirī, **4** ‘Nīngatūma rūciaro rwaku rūtūūre rwīhaandīte nginya tene, na ndūme gītī gīaku kīa ūnene gītūūre kīrī kīrūmu njarwa na njarwa.’”

5 Wee Jehova-rī, igūrū nīrīkumagia magegania maku, na rīkagaathīrīria wīhokeku waku o nago, kīūngano-inī kīa acio atheru. **6** Nī ūndū-rī, kūu matu-inī igūrū nūū ūngīgerekano na Jehova? Nūū ūkīhaana ta Jehova harī cīumbe iria irī igūrū? **7** Kīama-inī kīa acio atheru, Mūrūngu nīetīgīrītū mūno; nī wa gwītīgīrwo gūkīra ariā othe mamūrīgīciīrie. **8** Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, nūū ūkīhaana tawe? Wee Jehova, nī ūrī hinya, na wīhokeku waku ūtūūruga ūkūrīgīciīrie. **9** Nīwe wathaga kīhuhūkano kīa iria rīrīa inene; rīrīa makūmbī marīo mookīra na igūrū, nīūmahooreragia. **10** Wahehenjire Rahabu agītūika o ta ūmwe wa ariā moragītwo; wahurunjire thū ciaku na guoko gwaku kūrī hinya. **11** Igūrū nī rīaku, o na thī no yaku; Wee nīwe wombire thī na kīrīa gīothe kīrī thīnī wayo. **12** Nīwe wombire mwena wa gathigathini na wa gūthini; Taboru na Herimoni ciinaga ikenete nī ūndū wa rītwa rīaku. **13** Gīcoka gīaku nī kīrī ūhoti; guoko gwaku kūrī hinya, guoko gwaku kwa ūrio nīgūtīgīrie. **14** Ūthingu na kīhooito nīcio mūthingi wa gītī gīaku kīa ūnene; wendo na wīhokeku nīgūtongoragia. **15** Kūrathimwo-rī, nī andū ariā mooō gūkūgocca na nyīmbo, o ariā mathiaga na ūtheri waku, Wee Jehova. **16** Makenagīra rītwa rīaku mūthenya wothe; magūtūūgagīria nī ūndū wa ūthingu waku. **17** Nīgūkorwo Wee nīwe riiri na hinya wao, na tondū wa ūtugi waku nīūtūūgagīria rūhīa rwītū. **18** Ti-itherū, ngo iitū īrī na Jehova, mūthamaki witū nī wa Ūrīa-Mūtheru-wa-Israeli. **19** Hīndī īmwe nīwarīrie na njīra ya kīoneki, ūkīra andū aku ariā ehokeku atirī, “Nīheete njamba īmwe ya ita hinya; nīndūgīrītīe mwanake gatagatī ka andū. **20** Nīndīōneire Daudi ndungata yakwa; nīndīmūtīrīrie maguta makwa maamūre. **21** Guoko gwakwa nīkūrīmūtīragīrīra; ti-itherū gīcoka gīakwa nīkūrīmwikagīria hinya. **22** Gūtīrī thū ikaamwītia igooti. gūtīrī mūdū mwaganu ūkaamūhinyīrīria. **23** Nīngahēhenja thū ciake mbere yake, na njūrage ariā othe mamūthūire. **24** Wendo wakwa wa kwīhokeka ūrīkoragwo hamwe nake, na nī ūndū wa rītwa rīakwa rūhīa rwake nīrūrītūūgagīrio. **25** Nīngatambūrūkīa guoko gwake igūrū rīa iria, na guoko gwake kwa ūrio ndīkūige igūrū rīa njūū. **26** Nīakanjīta anjīre atirī, ‘Wee nīwe Baba, na Mūrūngu wakwa, o Rwaro rwa Ihiga, Mūhonokia wakwa.’ **27** Nīngī nīngamwamūra atuīke irīgīthathi rīakwa, na ndūme atūūgīrio gūkīra athamaki a thī. **28** Nīngūtūūra wendo wakwa harī we nginya tene, na kīrīkanīro gīakwa nake gītūūre kīrī gīa kwīhokeka. **29** Nīngahaanda rūciaro rwake nginya tene, na gītī gīake kīa ūnene ndīkīhaande rīrīa rīothe igūrū rīgūtūūra. **30** ‘Ariū ake mangīgīrīka watho wakwa na mage kūrīmīrīra kīrīa gīakwa, **31** mangīgīthūkīa kīrīra kīa watho wakwa wa kūrīmīrīrwo na mage kūmenyerera maathani makwa, **32** nīngaherīthia wīhīa wao na rūthanju, herīthie waganu wao na kūmahūūra iboko; **33** no ndirī hīndī

ngaamwehereria wendo wakwa, o na kana thaahie wihokeku wakwa o na ri. **34** Ndigathũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa kana ngarũrĩre ũria iromo ciakwa ciarĩtie. **35** Nĩndĩhĩtie ngĩwetaga ũtheru wakwa, rĩmwe rĩa kũigana, na ndĩrĩ hĩndĩ ngaahenĩa Daudi, **36** atĩ rũciarĩ rwake rũgũtũra nginya tene, na gĩtĩ gĩa ke kĩa ũnene gĩtũire kĩrĩ kĩrĩmu mbere yakwa ta rĩa; **37** gĩgũtũra kĩrĩ kĩrĩmu nginya tene o ta mweri, mũira ũria ũri matu-inĩ nĩ wihokeku.” **38** No rĩrĩ, wee nĩuregete, na ũgatanĩria, o na ũgakĩrarĩra ũcio ũtĩrĩrie maguta. **39** Wee nĩũkanĩte kĩrĩkanĩro kĩrĩa ũrĩkanĩire na ndungata yaku, na ũkarangĩrĩria thũmbĩ yake rũkũngũ-inĩ. **40** Wee ũmomorete thingo ciake ciothe na ũkaananga cĩhitho ciake irĩa cia hinya. **41** Ehitũkĩrĩ othe nĩmatahĩte indo ciake; atũkĩte wa kũnyararwo nĩ andũ arĩa mariganĩtie nake. **42** Wee nĩtũtũgĩrĩtie guoko kwa ũrio kwa arĩa mamũthũire; nĩtũmĩte thũ ciake ciothe ikene. **43** Ũgĩ wa rũhiũ rwake rwa njora nĩũhũndũrĩte, na ũkaaga kũmũteithĩrĩria mbaara-inĩ. **44** Nĩũniĩte rĩrĩ wake ũgathĩra, na ũgaikania gĩtĩ gĩa ke kĩa ũnene thĩ. **45** Nĩũnyihĩtie matukũ ma wĩthĩ wake; ũmũhumbĩte thoni o ta nguo. **46** Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova? Ũgũtũra wĩhithĩte nginya tene? Nĩ nginya rĩ mang’ũrĩ maku megũtũra maakanĩte ta mwakĩ? **47** Rĩrikana ũria mĩtũũrĩre wakwa ũrĩ wa gũthĩra o narua. Kaĩ akĩrĩ ũndũ wa tũhũ watũmĩre ũmbe andũ othe! **48** Nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩtũra muoyo na ndonane na gĩkũ, kana ehonokie kuuma kũrĩ hinya wa mbĩrĩra? (Sheol h7585) **49** Wee Mwathani, wendo waku mũnene ũria wa tene ũkĩrĩ kũ, ũria wehĩtie, ũkũĩrĩra Daudi na ũndũ wa wihokeku waku? **50** Mwathani, rĩrikana ũria ndungata yaku inyũrũritio, na ũria nyũmĩrĩrie irumi irĩa numĩtwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe ngoro-inĩ yakwa, **51** o irumi irĩa thũ ciaku inyũrũritie nacio, Wee Jehova, irĩa itũire inyũrũritie makinya ma ũria wee ũtĩrĩrie maguta nacio. **52** Jehova arogocwo nginya tene!

90 Ihooya rĩa Musa, ndungata ya Ngai JEHOVA, nĩwe ũtũũrĩte ũrĩ gĩkaro gĩtũ kuuma njjarwa na njjarwa. **2** O mbere ya irĩma kũgĩa kuo kana ũkũmba thĩ na mabũrũrĩ, kuuma tene nginya tene, Wee ũrĩ o Mũrũngu. **3** Wee ũcookagia andũ magatuĩka rũkũngũ, ũkoiga atĩrĩ, “Cookai rũkũngũ-inĩ, inyuĩ ciana ici ciana andũ.” **4** Nĩgũkorwo mĩaka ngĩrĩ harĩwe no ta mũthenya wa irĩa ũrahĩtũkire, kana ta ituanĩra rĩmwe rĩa arangĩrĩ a ũtukũ. **5** Ũhaataga andũ, ũkameheria, magakoma toro wa gĩkũ; andũ mahaana ta nyeki irĩa iringũkaga rũciĩnĩ. **6** o na gũtuĩka rũciĩnĩ nĩringũkaga, hwaĩ-inĩ ihoohaga, ikooma. **7** Tũniĩnagwo nĩ marakara maku, na tũkamakio mũno nĩ marũrũ maku. **8** Nĩũgĩte wĩhia witũ o mbere yaku, mehia maitũ marĩa mahĩthe ũkamomĩria o ũtheri-inĩ hau mbere yaku. **9** Matukũ maitũ mothe maniĩnagwo nĩ mang’ũrĩ maku; tũnĩnũkagia mĩaka iitũ na gũcaaya. **10** Mũigana wa matukũ maitũ-rĩ, nĩ mĩaka mĩrongo mũgwanja, kana mĩrongo inana, tũngĩkorwo tũrĩ na hinya; no rĩrĩ, mũigana wamo no thĩna na kieha, nĩgũkorwo mathĩraga o narua, na ithuĩ tũgathĩ, tũkabũria. **11** Nũ ũtũ hinya wa marakara maku? Nĩgũkorwo mang’ũrĩ maku nĩ manene o ta gwĩtigĩrwo kũria wagĩrĩre. **12**

Tuonie gũtara matukũ maitũ wega, nĩgeetha tũgĩe na ngoro ya ũũgĩ. **13** Wee Jehova, hoorera! Nĩ nginya rĩ? Iguĩra ndungata ciaku tha. **14** Rũciĩnĩ tũhũũnagĩe na wendo waku ũtathĩraga, nĩguo tũnagĩe nĩ gũkenĩ na tũcanjamũkage matukũ maitũ mothe. **15** Tũma tũkene matukũ maingĩ o ta marĩa ũtũnyamarĩtie, na mĩaka mĩingĩ o ta irĩa tuonete thĩna. **16** Ndungata ciaku irokĩonio ciiko ciaku, naguo rĩrĩ waku wonio ciana ciao. **17** Wega wa Mwathani Ngai witũ ũrogĩa na ithuĩ; tũma wĩra wa moko maitũ ũgaacĩre, ĩrĩ-nĩ, kĩrũmie wĩra wa moko maitũ.

91 Mũndũ ũria ũkaraga agĩtũrwo nĩ ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno arĩhurũkaga kĩrũru-inĩ kĩa Mwene-Hinya-Wothe. **2** Nĩgũkiuga ũhorĩ wa Jehova atĩrĩ, “Wee nĩwe rĩrũrĩ riakwa na kĩrĩro gĩakwa kĩrĩ hinya, nĩwe Ngai wakwa, ũria ndĩhokete.” **3** Ti-itherũ nĩegũgũteithũra gĩkerenge-inĩ kĩa mũtegi, o na kuuma mĩrĩmũ-inĩ ũria mũũru wa kũũraga. **4** Arĩkũhumbagĩra na njoya ciake, na rungu rwa mathagu make niho ũrĩgitagia; wihokeku wake nĩũgatuĩka ngo yaku na kĩhitho giaku. **5** Ndũrĩtigagĩra imakania cia ũtukũ, kana mũguĩ ũria ũthĩrĩrikaga mũthenya, **6** o na kuuma mĩrĩmũ ũria ũceemaga nduma-inĩ, kana mũthĩro ũria ũniĩnagwa mũthenya gatagatĩ. **7** Andũ ngĩrĩ no magũe mwena waku, nao ngĩrĩ ikũmi magũe guoko-inĩ gwaku kwa ũrio, no ndũngũkũhĩrĩro nĩguo. **8** Wee no kwĩrũrera ũkerorera na maituo maku wĩonere iherithĩ rĩa andũ arĩa aaganu. **9** ũngĩtũ ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno gĩkaro giaku, o we Jehova, ũria arĩ we rĩrũrĩ riakwa, **10** hĩndĩ ĩyo gũtĩrĩ ũũru ũgaagũkororera, gũtĩrĩ mwanangĩko ũgaakũhĩrĩria hema yaku. **11** Nĩgũkorwo nĩagaatha arĩa ake nĩ ũndũ waku, makũgitagĩre mũthĩre-inĩ yaku yothĩ; **12** nĩmagakuoya na igũrũ na moko mao nĩgeetha ndũkarĩngwo kũgũrũ nĩ ihiga. **13** Nĩgũkanyĩrĩria mĩrũũthĩ, o na ndũira; ũkarangĩrĩria mĩrũũthĩ ũria mũnene, o na nyoka. **14** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Kuona atĩ nĩanyendete, nĩngamũhatũra hatĩka-inĩ; nĩndĩrĩmũgitagĩra, nĩgũkorwo nĩamenyetete rĩtwa riakwa. **15** Arĩngayagĩra, na nĩ ngamwĩtika; ndĩrĩkoragwo hamwe nake hĩndĩ ya thĩna, ndĩrĩmũteithũraga na ngamũtĩithia. **16** Nĩgũmũtũũria muoyo matukũ maingĩ nginya aiganie, na ndĩmuonagĩe ũhonokio wakwa.”

92 Nĩ wega mũno gĩcookagĩria Jehova ngaatho o na gũkumagia rĩtwa riaku na rwĩmbo, Wee ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno, **2** nĩ wega mũno kwanagĩrĩra wendo waku o rũciĩnĩ, o na kwanĩrĩra wihokeku waku ũtukũ, **3** tũkĩĩnagĩa kĩnanda gĩa kĩnũbĩ kĩa ndigĩ ikũmi, o hamwe na kĩnanda kĩa mũgeeto kĩrĩa kĩgambi wega. **4** Nĩgũkorwo, Wee Jehova, nĩũngenetie nĩ ũndũ wa ciiko ciaku; nĩũũũna ngenetie nĩ ũndũ wa wĩra wa moko maku. **5** ĩrĩ mawĩra maku matikĩrĩ manene, Wee Jehova, meciĩria maku-rĩ, matikĩrĩ marĩkĩrũ! **6** Mũndũ ũria ũtarĩ ũũgĩ ndangĩmamenya, mũndũ mũkĩgu ndangĩkũũrana ũndũ ũyũ, **7** atĩ o na arĩa aaganu mangĩkũra ta nyeki, o na arĩa othe mekaga ũũru mangĩgaacĩra, makaaniĩnwo nginya tene na tene. **8** No Wee Jehova, ũtũũrĩraga ũtũũgĩrĩtio nginya tene. **9** Nĩgũkorwo thũ ciaku, Wee Jehova, ti-itherũ thũ ciaku nĩgũgathĩra; arĩa othe mekaga ũũru nĩmakaharagano. **10** Wee nĩwambararĩtie rũhĩa

rwakwa o ta rwa mbogo; ndĩmũitĩrĩrie maguta marĩa mega mũno. **11** Maitho makwa nĩmeyoneire gũtoorio gwa thũ ciakwa; matũ makwa nĩmeigũĩrĩrie ũrĩa thũ ciakwa icio njaganu itooterio. **12** Andũ arĩa athingu marĩtheeremaga o ta mũtĩ wa mũkindũ, makũre o ta mũtarakwa wa Lebanoni; **13** mahaandĩtwo kũu nyũmba-inĩ ya Jehova, marĩtheeremaga kũu nja-inĩ cia Ngai witũ. **14** Magatũũra maciaraga maciaro o na marĩ akũrũ, matũũre marĩ na hinya wa wĩthĩ wao, na marĩ aruru, **15** maanagĩrĩrie, makiugaga atĩrĩ, “Jehova nĩ mũrũngĩrĩru; we nĩwe Rwaro rwakwa rwa Ihiga, na gũtĩrĩ waganu ũngĩoneka thĩĩnĩ wake.”

93 Jehova nĩarathamaka, ehumbĩte ũkaru; Jehova ehumbĩte ũkaru na akeoha hinya ta mũcibi. Thĩ nĩhaandĩtwo ikarũma kĩa, ndĩrĩ hĩndĩ ingĩenyenyeka. **2** Gĩtĩ gĩaku kĩa ũnene gĩtũũrĩte kĩrĩ kĩrũmu kuuma o tene; wee ũtũũrĩte kuo kuuma tene na tene. **3** Wee Jehova-rĩ, maria nĩmaranĩrĩra, maria maranĩrĩra na mĩgambo yamo; maria maranĩrĩra makahũũrĩthia makũmbĩ. **4** We nĩarĩ hinya gũkĩra makũmbĩ ma iria, arĩ hinya gũkĩra marurumĩ macio ma maai maingĩ, Jehova arĩ igũrũ nĩ arĩ hinya. **5** Wee Jehova, mawatho maku maikaraga marĩ marũmu; ngauo ũtheru ũgũtũũra ũgemetie nyũmba yaku matukũ matarĩ mũthia.

94 Wee Jehova, o Wee Mũrungu ũrĩa ũrĩhanagĩria, Wee Mũrungu ũrĩa ũrĩhanagĩria-rĩ, cangarara. **2** Arahũka, Wee mũtuanĩri ciira wa andũ othe a thĩ; kĩrĩhe andũ arĩa etĩĩ o kĩrĩa kĩmagĩrĩrie. **3** Wee Jehova-rĩ, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra makenete, nĩ nginya rĩ andũ arĩa aaganu megũtũũra marũũhagia? **4** Maaragia ndeto cia mwĩgaatho; andũ arĩa othe meekaga ũũru, o maiyũrĩtwo nĩ mwĩtĩĩ. **5** Mahehenjaga andũ aku, Wee Jehova, makahinyĩrĩria igai riaku. **6** Mooragaga mũtũmia wa ndigwa, na mũndũ wa kũngĩ; mooragaga ciana iria itarĩ maithe. **7** Moigaga atĩrĩ, “Jehova ndangĩona; Ngai wa Jakubu-rĩ, ndangĩrũmbũyia.” **8** Mwĩmenyerere inyuĩ arĩa mwagĩte ũũgĩ mũrĩ gatagati-inĩ ka andũ; inyuĩ andũ aya akĩgu, mũgaakũhĩga rĩ? **9** ũrĩa wombire gũtũ-rĩ, ndangĩgu? ũcio wombire riitho-rĩ, ndangĩona? **10** ũcio ũrũthagia ndũrĩrĩ-rĩ, ndangĩherithania? O ũcio ũrutaga andũ-rĩ, ndarĩ ũmenyo? **11** Jehova nĩoĩ meciiria ma mũndũ; ĩĩ, oĩ atĩ meciiria mao nĩ ma tũhũ. **12** Wee Jehova, kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa Wee ũtaaraga, o mũndũ ũcio ũrutaga watho waku; **13** nĩũgaatũma ahoorere matukũ-inĩ ma thĩĩna, o nginya rĩrĩa mũndũ ũrĩa mwaganu akenjerwo irima. **14** Nĩgũkorwo Jehova ndagatiganĩria andũ ake; igai riake ndarĩ hĩndĩ angĩrĩrĩrika. **15** ũtuanĩri ciira wa kĩhooto nĩũgakwo rĩngĩ igũrũ rĩa ũthingu, nao andũ othe arĩa arũngĩrĩru ngoro maũrũmagĩrĩrie. **16** Nũũ ũkwarahũka, andũrĩrie harĩ arĩa aaganu? Nũũ ũkũndũgamĩrĩra, andũrĩrie harĩ arĩa meekaga ũũru? **17** Tiga Jehova aandeithirie-rĩ, ingĩakuire o narua, ngatũũre kũu ũkĩrĩ-inĩ. **18** Rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, “Kũgũrũ gwakwa nĩkũratenderũka,” wendani waku, Wee Jehova, nĩwandĩrĩrĩrie. **19** Rĩrĩa mĩtangĩko yaingĩhire thĩĩnĩ wakwa-rĩ, Wee wahoorerĩrie, ũgĩkenia ngoro yakwa. **20** Gĩtĩ kĩa ũnene kĩa ungumania-rĩ, hĩhĩ na kĩgĩe na ngwatanĩro nawe, o kĩrĩa kĩrehanagĩra mĩnyamaro nĩ

ũndũ wa matũĩro ma kĩo? **21** Monganaga hamwe nĩguo mokĩrĩre mũndũ ũrĩa mũthingu, na magatũũra mũndũ ũtehĩtie ooragwo. **22** No Jehova nĩwe ũtũkĩte kĩrĩgo gĩakwa kĩa hinya, na Ngai wakwa, o we rwaro rwakwa rwa ihiga harĩa njũragĩra. **23** We nĩakamaherithia nĩ ũndũ wa mehĩa mao na amaniĩne nĩ ũndũ wa waganu wao; Jehova Ngai witũ nĩakamaniina.

95 ũkai, tũĩnĩre Jehova nĩ gũkena; tũkĩanĩrĩre ũcio Rwaro rwa Ihiga rwa ũhonokio witũ. **2** Nĩtũũkei mbere yake tũgĩcookagia ngaatho, na tũmũĩnĩre nyĩmbo cia kũmũkumia. **3** Nĩgũkorwo Jehova nĩ Mũrungu mũnene, o we Mũthamaki mũnene ũkĩrĩte ngai ciothe. **4** Thĩ kũrĩa kũrĩku mũno kũrĩ guoko-inĩ gwake, o na tũcũmbĩrĩ twa irĩma no twake. **5** Iria nĩ riake, nĩgũkorwo nĩwe warũmbire, na moko make nĩmo moombire thĩ nyũmũ. **6** ũkai, tũmũĩnamĩrĩre tũmũhooe, nĩtũtũrĩre Jehova o we Mũtũũmbĩ ndu; **7** nĩgũkorwo nĩwe Ngai witũ, na ithuĩ tũrĩ andũ a ũrĩthio wake, rũũru rũrĩa we mwene arĩthagia. ũmũthĩ mũngĩguwa mũgambo wake, **8** mũtikoomie ngoro cianyu ta ũrĩa mwekire mũrĩ Meriba, o na ta ũrĩa mwekire mũthenya ũrĩa mwarĩ Masa kũu werũ-inĩ, **9** kũrĩa maithe manyu maangerĩrie na makĩngararia, o na gũtũũka nĩmoonete ũrĩa wothe ndaamekĩire. **10** Nĩgũkorwo ndaatũũrĩte ndakarĩre rũciarũ rũu mĩaka mĩrongo ĩna; ngũga atĩrĩ, “Aya nĩ andũ arĩa ngoro ciao ciũrĩte, na nĩmagĩte kũmenya njĩra ciakwa.” **11** Nĩ ũndũ ũcio ngĩhĩta ndakarĩte, ngũga atĩrĩ, “Matĩrĩ hĩndĩ magaatoonya kĩhũrũko-inĩ gĩakwa.”

96 Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ; inĩrai Jehova, inyuĩ andũ a thĩ yothē. **2** Inĩrai Jehova, goocai rĩitwa riake; hunjagĩai ũhonokio wake mũthenya o mũthenya. **3** Umbũrai riiri wake kũrĩ ndũrĩrĩ, mumbũre mawĩko make ma kũgegania kũrĩ andũ othe. **4** Nĩgũkorwo Jehova nĩ mũnene, na nĩ wa kũgocoo mũno; nĩwe wa gwĩtigĩrwo gũkĩra ngai ciothe. **5** Nĩgũkorwo ngai ciothe cia ndũrĩrĩ nĩ mĩhianano, no Jehova nĩwe wombire igũrũ. **6** Riiri na ũnene irĩ mbere yake; hinya na riiri irĩ handũ hake harĩa haamũre. **7** Tũũgĩrĩai Jehova, inyuĩ mĩhĩrĩga ya ndũrĩrĩ, mũtũgĩrie Jehova nĩ ũndũ wa riiri na hinya wake. **8** Tũũgĩrĩai Jehova nĩ ũndũ wa riiri ũrĩa wagĩrĩrie rĩitwa riake; mũrehereĩ maruta na mũũke nja-inĩ ciake. **9** Hooyai Jehova thĩĩnĩ wa riiri wa ũtheru wake; inainai mũrĩ mbere yake, inyuĩ andũ a thĩ yothē. **10** ĩrai ndũrĩrĩ atĩrĩ, “Jehova nĩarathamaka.” Thĩ nĩhaandĩtwo ikarũma, ndĩngĩenyenyeka; agatũũra kĩrĩndĩ ciira akĩgaganĩtie. **11** Igũrũ nĩrĩkene, thĩ nĩcancjamũke; iria nĩrĩrurume, na indo iria ciothe irĩ thĩĩnĩ warĩo; **12** mĩgũnda nĩkenerũrũke, na indo iria ciothe irĩ thĩĩnĩ wayo. Hĩndĩ ĩyo mĩtĩ yothē ya mũtĩtũ nĩkaina nĩ gũkena; **13** ikaina irĩ mbere ya Jehova, nĩgũkorwo nĩarooka, arooka gũtũũra thĩ ciira. Agatũũra thĩ ciira na ũthingu, na kĩrĩndĩ agĩtũire na ma yake.

97 Jehova nĩarathamaka, thĩ nĩgĩkĩene; mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria nĩmacancjamũke. **2** Athĩũrũrũkĩrĩrio nĩ matu na nduma ndumanu; ũthingu na kĩhooto nĩcio mũthingĩ wa gĩtĩ gĩake kĩa ũnene. **3** Mwaki ũmũthĩaga mbere ũgĩcinaga thũ ciake na mĩena yothē. **4** Heni ciake imũrĩkaga thĩ yothē; thĩ

icionaga ikainaina. **5** Iríma itwekaga o ta mûhûra mbere ya Jehova, igatweka irí mbere ya Mwathani wa thí yothe. **6** Igûrû ríanagiríra ùthingu wake, nao andú othe makooná riiri wake. **7** Andú aría othe mahooyaga mihianano miícúhie nîmacanorithagio, acio meerahaga na mihianano: inyuí ngai íci, mûinamírírei mûmûhooe. **8** Zayuni ïiguaga ùguo igakena, namo matûúra ma Juda magacanjamûka, tondú wa matûíro maku ma ciira, Wee Jehova. **9** Nígûkorwo Wee Jehova, níwe Úria-Úrí-Igûrû-Mûno wa thí yothe; wee níutûügírítio mûno igûrû ríá ngai ciothe. **10** Aría endi Jehova nímathûúre úuru, nígûkorwo nîagitagíra míooyo ya aría ake ehokeku, na akamateithûra kuuma moko-iní ma aría aaganu. **11** Útheri níwaríire aría athingu na aría arûngíríru ngoro makaiyûrwo ní gíkeno. **12** Kenerai Jehova, inyuí aría athingu, mûkigooce ríitwa ríake ríamûre.

98 Inírai Jehova rwímbo rwerû, nígûkorwo níekíte maíndú ma kûgeganía; guoko gwake kwa úrío na gícoka gíake gítheru nício imûhonokanírie. **2** Jehova níamenyithanítie ùhonokio wake na akaguúria ùthingu wake kûrí andú a ndûrírí. **3** Níarírikaníte wendo wake na wíhokeku wake úria eríire nyûmba ya Isiraeli; ituri ciothe cia thí nícíonete ùhonokanio wa Ngai witú. **4** Anírírai mûkenete mûrí mbere ya Jehova, inyuí andú othe a thí, tumûkai mûkenûrûrûke na nyímbo mûkíinaga; **5** inírai Jehova na kíanda kía mûgeeto, mûmûiníre na kíanda kía mûgeeto o na mûgambo úria mwega mûno, **6** inai na túrumbeta, na mûgambo wa coro: anírírai na gíkeno mûrí mbere ya Jehova, o úcio Mûthamaki. **7** Iríá ríria inene nírirurume, na kíria gíothe kírí thíini warío, mabûríri mothe, na aría othe matûúraga kuo. **8** Njúú nacio níikíhûire hí, o nacio íríma níciíne hamwe ní gúkena; **9** níciíne íri mbere ya Jehova, nígûkorwo níarooka níguo athamakíre thí. Agatûira mabûríri ciira na ùthingu, nakío kíríndi agítuithanagie na werekereru.

99 Jehova níarathamaka, ndûrírí níciíinaine; aikaríire gítí kía únene arí gatagatí ka makerubi, thí níthingithe. **2** Jehova ní mûnene Zayuni; níatûügíríte igûrû ríá ndûrírí ciothe. **3** Andú nímakígooce ríitwa ríaku inene na ríá gwítigírwó: we níwe mûtheru. **4** Mûthamaki ní arí hinya, na níendete kíhooto: níurûmítie úituithania wa ciira úria mwerekereru; níwíkíte maíndú ma kíhooto na ma ùthingu thíini wa Jakubu. **5** Túügíríai Jehova Ngai witú, na mûmûinamíríre, mûmûhooe mûrí gíturwa-iní kía makinya make; we níwe mûtheru. **6** Musa na Harûni maarí amwe a athínjiri-Ngai ake, nake Samûeli aarí ùmwe wa aría maakayagíra ríitwa ríake; maakayagíra Jehova nake akametika. **7** Amaragíríra arí thíini wa gítugú kía itu; makírûmia mawatho make na kíria kía watho wake wa kûrûmírírwó kíria aamaheete. **8** Wee Jehova Ngai witú-rí, níwametíkaga; harí Isiraeli warí Mûrungu mûrekanírí, o na gítuúka níwamaherithagia ní úndú wa cíiko ciao njûru. **9** Túügíríai Jehova Ngai witú, na mûmûhooyage mûrí kírima-iní gíake kíamûre, nígûkorwo Jehova Ngai witú ní mûtheru.

100 Anírírai mûkenete mûrí mbere ya Jehova, inyuí andú othe a thí. **2** Thathaiyai Jehova

mûcanjamûkíte; úkai mbere yake mûkíinaga mûkenete. **3** Menyai atí Jehova níwe Ngai. Níwe watûúmbire, na ithuí túrí ake, túrí andú ake, ng'ondú cia úríithio wake. **4** Tonyerai ihingo ciake mûrí na ngaatho, mûtoonye nja ciake mûkímûgoocaga; mûcookeríeí ngaatho na mûgooce ríitwa ríake. **5** Nígûkorwo Jehova ní mwega, wendo wake útûúraga nginya tene na tene; wíhokeku wake ní wa nginya níjarwa na níjarwa.

101 Thaburi ya Daudi Níí ndíinaga úhoro wa wendo na wa kíhooto gíaku; Wee Jehova níwe ndírígocaga na rwímbo. **2** Níngwímenyerera ndúire mûtûúríre útarí úcuuke: ní rí úgaagítúka kûrí níí? Níndíríkaraga mûcíí gwakwa ndí na ngoro ítarí úcuuke. **3** Gútírí úndú mûuru ndírígaga mbere ya maitho makwa. Níthúire cíiko cia andú aría matarí wítíkio; ndíngítíkíra menyíitíríre harí níí. **4** Ndíríkaraga haraihu na andú aría marí ngoro nemi; úúru-rí, ndírí híndi ngaanyíitaníra nago. **5** Múndú o wothé úngícambia mûndú wa itûúra ríake na hítho, úcio níngamûniina; mûndú o wothé úrí maitho ma rûng'athio na ngoro ya mwítíio, úcio ndikamûkíríríria. **6** Maitho makwa-rí, maríroraga andú aría ehokeku búrûrí-iní, níguo maikaranagie na níí; mûndú úria míthíire yake ítarí úcuuke-rí, úcio níaríndungatagíra. **7** Gútírí mûndú wíkaga maíndú ma mawara úgaikara nyûmba-iní yakwa; gútírí mûndú waragia maheeni úkaarûgama mbere yakwa. **8** O rúciini níndíríkíragia aría othe aaganu búrûrí-iní; níngeheria andú aría othe mekaga úuru mathire itûúra-iní ríríra inene ríá Jehova.

102 Wee Jehova, igua íhooya ríakwa; reke gúkaya gwakwa ngíhooya úteithio gûgúkinyíre. **2** Tíga kûúhitha úthíú waku ríríra ndí mínyamaro-iní. Inamíríria gútú gwaku únjigúe; ndagúkáira, njítika o narua. **3** Nígûkorwo matukú makwa marathíra o ta úria ndogo íthiraga; namo mahíndi makwa maraakana o ta gicinga. **4** Ngoro yakwa íringíkíte na íkahooa o ta nyeki; ndiganírwó o na ní kúria írio. **5** Tondú wa úria ndíracaaya nyaníríire, hínjíte ngatigara o gíkonde na mahíndi. **6** Haana ta ndundu ya werû-iní, ngahaana ta ndundu íria íikaraga kúria kwanangíku. **7** Ndaaraga ítarí toro; haaníte na nyoni írí o íiki nyûmba igûrû. **8** Múthenya wothé thú gwakwa itindaga ígíthíríkia; acio maanyûrûragia mahúthagíra ríitwa ríakwa taarí kírumi. **9** Nígûkorwo ndíaga mûhu taarí írio ciakwa, na kíria nyuuga ngagítukania na maithorí, **10** tondú wa mang'úru maku manene, únjoete na igûrû úkanjikia mwena-iní. **11** Matukú makwa mahaana o ta kíiruru kía hwaí-iní; hoohaga ta nyeki. **12** No rírí, Wee Jehova úgútûúra úikaríire gítí kía únene nginya tene na tene; ngumo yaku ígútûúra níjarwa na níjarwa. **13** Wee níúkwarahúka úigúire itûúra ríá Zayuni tha, nígûkorwo íhinda ríá kúríka wega ní íkinyu; íhinda ríríá ríathíríre ní íkinyu. **14** Nígûkorwo mahiga makuo nímakenagírwó ní ndungata ciaku; o na rúkûngú rwakuo níritûmaga íringwo ní tha. **15** Ndúrírí nígeetígíra ríitwa ríá Jehova, athamaki othe a thí mekíríre riiri wake. **16** Nígûkorwo Jehova níagaaka itûúra ríá Zayuni ríngi, na eyumíríe arí na riiri wake. **17**

Niakaigua mahooya ma andũ arĩa aagi; ndakanyarara mahooya mao. **18** Uhoro ũyũ nĩwandikwo nĩ undũ wa rūciaro rūriā rūgooka, nĩguo andũ arĩa mataciaritwo makaagoooca Jehova: **19** "Jehova nĩacũthĩiririe thĩ arĩ harĩa hake haamũre kũu igũrũ; arĩ kũu igũrũ Jehova nĩkũrora aarorire thĩ, **20** nĩguo aigue gũcaaya kwa arĩa moheetwo, na ohorithie arĩa maatuĩirwo gũkua." **21** Nĩ undũ ũcio rĩitwa rĩa Jehova nĩrikoimbũrwo kũu Zayuni, na niakagooocwo kũu Jerusalemu **22** rĩria andũ a ndũrĩrĩ na mothamaki makoongana, mathathaiye Jehova. **23** Hĩndĩ ya mũtũũrĩre wakwa nĩanyiihirie hinya wakwa; niakuhiihirie matukũ makwa. **24** Nĩ undũ ũcio ngĩkiuga atĩrĩ: "Wee Ngai wakwa, ndũkanjũrage o rĩrĩa ndaiganirĩa matukũ makwa; wee-rĩ, miaka yaku iĩthiia o na mbere nginya njiarwa na njiarwa. **25** O kiambirĩria-inĩ, nĩwaarire mĩthingi ya thĩ, o narĩo igũrũ nĩ wĩra wa moko maku. **26** Icio nĩgũthĩra igaathĩra, no wee nĩgũtũura ũgaatũura; igaakũra o ta nguo, ithire. ũgaacigarũrĩra ta nguo, icooke iteeo. **27** No Wee ndũgarũrũkaga, nayo miaka yaku ndĩrĩ mũthia. **28** Ciana cia ndungata ciaku igaatũura na thayũ mbere yaku; nacio njiaro ciacio cigaikara irũmite irĩ mbere yaku."

103 Thaburi ya Daudi Gooca Jehova, wee ngoro yakwa; kirĩa gĩothe kirĩ thĩĩnĩ wakwa, gooca rĩitwa rĩake itheru. **2** Gooca Jehova, wee ngoro yakwa, na ndũkariganĩrwo nĩ maĩndũ mothe marĩa aanaagwĩka: **3** o ũrĩa ũkũrekagĩra mehĩa maku mothe, na agakũhonia mĩrimũ yaku yothē, **4** ũrĩa ũkũũraga muoyo waku kuuma irĩma rĩa gĩkuũ, na agakũhumba wendo na tha taarĩ thũmbĩ ya ũnene, **5** o we ũkũhũnagia na maĩndũ mega nĩgeetha waanake waku werũhagio o ta wa nderĩ. **6** Jehova ekaga maĩndũ ma ũthingu, na akarũgamĩrĩra kĩhooito kũrĩ arĩa othe ahinyĩrĩrie. **7** Nĩamenyithirie Musa njĩra ciake, nacio ciĩko ciake agĩcimenyithia andũ a Isiraeli: **8** Jehova nĩ mũigua tha na nĩ mũtugi, ndahiũhaga kũrakara, na nĩaiyũirwo nĩ wendo mũingĩ. **9** We ndaciirĩhanagia hĩndĩ ciothe, o na kana agatũũra arakarĩte nginya tene; **10** Ndatũherithagia ta ũrĩa mehĩa maitũ magĩrĩrwo, o na kana agatũrĩhia kũringana na waganu witũ ũrĩa ũigana. **11** O ta ũrĩa igũrũ rĩraihanĩrĩrie na thĩ, ũguo no taguo wendo wake ũrĩ mũnene kũrĩ arĩa mamwĩtĩgĩrĩte; **12** o ta ũrĩa irathĩro kũraihanĩrĩrie na ithũũro-rĩ, ũguo no taguo atwehereirie mehĩa maitũ magatũrĩhĩrĩria. **13** O ta ũrĩa mũthuuri aiguaĩra ciana ciake tha, ũguo no taguo Jehova aiguaĩra tha arĩa mamwĩtĩgĩrĩte; **14** nĩgũkorwo we nĩoi ũrĩa tuombĩrwo, niarĩrikanaga atĩ ithũĩ tũrĩ o rũkũngũ. **15** Ha ũhoro wa mũndũ-rĩ, matukũ make mahaana o ta nyeki, we acanũkaga o ta ihũa rĩa gĩthaka; **16** rĩhurutagwo nĩ rũhuho rĩkehera, na harĩa rĩraarĩ rĩtingĩcookka kuonwo rĩngĩ. **17** No rĩrĩ, kuuma tene nginya tene wendo wa Jehova ũtũũraga harĩ arĩa mamwĩtĩgĩrĩte, nague ũthingu wake ũgakinĩra ciana cia ciana ciao, **18** o acio mamenyagĩrĩra kirĩkanĩro gĩake, na makarĩrikanaga gwahtĩkĩra watho wake. **19** Jehova nĩahaandite gĩtĩ gĩake kĩa ũnene kũu igũrũ, na ũthamaki wake wathaga maĩndũ mothe. **20** Goocai Jehova, inyũ araiaka ake, inyũ njamba irĩ hinya, inyũ

mwĩkaga ũrĩa oigĩte, o inyũ mwathĩkagĩra kiugo gĩake. **21** Goocai Jehova, inyũ mbũtũ ciake ciothe cia igũrũ, o inyũ ndungata ciake irĩa ciĩkaga ũrĩa endaga. **22** Goocai Jehova, inyũ mawĩra make mothe mũrĩ kũria guothe athamakaga. Wee ngoro yakwa, gooca Jehova.

104 Gooca Jehova, wee ngoro yakwa. Wee Jehova Ngai wakwa, Wee ũrĩ mũnene mũno; wĩhumbĩte rĩrĩ na ũkaru. **2** Ehumbĩte ũtheri taarĩ nguo; we atambũrũkagia igũrũ taarĩ hema, **3** na akaara migamba ya tũnyũmba twake twa ngoroba igũrũ rĩa maaĩ. We atũmaga matu matũike ngaari yake ya ita, na agakuo nĩ mathagu ma rũhuho. **4** Nĩwe ũtũmaga rũhuho rĩtũike arekio ake, nacio nĩnĩmbĩ cia mwaki agacitua ndungata ciake. **5** We aahaandire thĩ igũrũ rĩa mĩthingi yayo; ndĩrĩ hĩndĩ ĩngĩenyenyeka. **6** Wamĩhumbĩrĩre na irĩa rĩrĩa inene taarĩ nguo; maaĩ mairĩre makunĩkĩre irĩma. **7** No rĩrĩ, wakũũmire maaĩ makĩũra, nacio ngwa ciaku ciagamba magĩthara; **8** magĩtherera igũrũ wa irĩma, magĩkũrũka cianda-inĩ, magĩtherera na kũrĩa watũite mathĩĩ. **9** Wee nĩwe wekĩrĩre mũhaka ũrĩa matangĩkĩra; gũtĩrĩ hĩndĩ magaacooka kũhumbĩra thĩ. **10** We atũmaga ithima ciitĩrĩre maaĩ mikuru-inĩ; mathereraga gatagatĩ-inĩ ka irĩma. **11** Nicio iheaga nyamũ ciothe cia gĩthaka maaĩ ma kũnyua; nĩkũo njagĩ cia werũ-inĩ inyootoragĩrwo. **12** Nyoni cia rĩera-inĩ ciakaga itara kuhũĩ na maaĩ macio; ciinaga irĩ hongē-inĩ cia mĩtĩ. **13** We aitagĩrĩria irĩma maaĩ moimite nyũmba-inĩ ciake irĩa irĩ igũrũ; thĩ nĩĩiganagwo nĩ maciaro ma wĩra wake. **14** We atũmaga nyeki ikũre nĩ undũ wa kũrĩio nĩ mahĩũ, na agakũria mĩmera irĩa andũ mahaandaga, tĩrĩ-inĩ gũgakiumaga irio: **15** ndibei irĩa ikenagia ngoro ya mũndũ na maguta ma gũtũma ũthĩũ wake ũkenge, o na irio irĩa ciĩkagĩra ngoro yake hinya. **16** Mĩtĩ ya Jehova nĩyuragĩrio mbura wega, mĩtarakwa iyo ya Lebanoni o irĩa aahaandire. **17** Kũu nĩkũo nyoni ciakaga itara ciacio; nayo njũũ, nyũmba yayo irĩ kũu mĩkarakaba-inĩ. **18** Irĩma-inĩ irĩa ndaaya nĩkũo mbũrĩ cia gĩthaka ciikaraga; mĩatũka-inĩ ya mahiga nĩkũo ikami ciĩhithaga. **19** Mweri nĩguo ũmenyithanagia hĩndĩ ya imera, narĩo rĩũa nĩrĩmenyaga hĩndĩ yario ya gũthũa. **20** Wee nĩwe ũtũmaga kũgĩe nduma, gũgatuĩka ũtũkũ, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ikoimĩra icemeete. **21** Mĩrũũthi irĩa mĩũthĩ iraramaga ikĩhĩta, na igacaria irio ciayo kuuma harĩ Mũrungu. **22** Rĩũa rĩrathaga, nayo ĩgeethĩra; ithiiaa ĩgakoma imamo-inĩ ciayo. **23** Hĩndĩ iyo mũndũ agathĩĩ kũruta wĩra wake, agakĩruta wĩra o nginya hwaĩ-inĩ. **24** Wee Jehova, kaĩ mawĩra maku nĩ maingĩ-ĩ! Mothe ũmarũtite na ũũgĩ; nayo thĩ ĩyũrĩte ciũmbe ciaku. **25** Rĩrĩria nĩrĩo irĩa rĩrĩa inene na rĩarĩĩ, rĩyũrĩte ciũmbe irĩ muoyo itangĩtarĩka, irĩa nene na irĩa nĩnĩ. **26** Marĩkabu nĩkũo igeragĩra igĩthĩĩ na igĩcookka, o na nyamũ irĩa ĩtagwo Leviathani, irĩa wombĩre nĩguo ĩtũũhagĩre kuo. **27** Icio ciothe nĩwe ĩcũthagĩrĩria nĩguo ũcihe irio ciacio hĩndĩ irĩa yagĩrĩre. **28** Na rĩrĩa wacihe irio, cioyaga ikarĩa; rĩrĩa watambũrũkia guoko gwaku, ũcihũnagia na indo njega. **29** Rĩrĩa wahitha ũthĩũ waku, inyĩitagwo nĩ guoya; rĩrĩa weheria mĩhũmũ yacio, ikuuaga igaacooka rũkũngũ-inĩ. **30** Rĩrĩa watũma Roho waku, ikagĩra kuo, nawe ũkerũhia maĩndũ mothe gũkũ

thi. **31** Riiri wa Jehova ütötüura nginya tene; Jehova arokenagira mawira make: **32** o we ücio üroraga thi, nayo ikainaina, o we ühutagia irima, nacio ikoima ndogo. **33** Ngütüura nyinagira Jehova matukü mothe ma muoyo wakwa; ndirina ngigocaga Ngai wakwa hindi iria yothe ngütüura muoyo. **34** Jehova arokenio ni mecüürania makwa, riria ndirikenaga ni undü wake. **35** No riri, ehia maroniinwo kuuma thi, na andü aria aganu mathire biü. Wee ngoro yakwa, goocai Jehova. Goocai Jehova.

105 Cookeria Jehova ngaatho, kaïrai rüüwa riake; menyithiai ndüriri maündü maria ekite. **2** Müinirei, mümüinire mükimügoocaga; heanai ühoro wa ciiko ciake ciothe cia magegania. **3** Mwirahe ni undü wa rüüwa riake itheru; ngoro cia aria marongoragira Jehova niikene. **4** Cüthiririai Jehova na hinya wake; mathai üthiü wake hindi ciothe. **5** Ririkanai magegania maria ekite, na ciana ciake, na matuüro ma ciira maria atuüte, **6** inyuü njaro cia Iburahimu ndungata yake, o inyuü ciana cia Jakubu, inyuü ake athuure. **7** Jehova niwe Ngai witü; matuüro make ma ciira marü thi yothe. **8** Niaririkanaga kirikaniro giake nginya tene, nikio kiugo kiria aathanire, ni undü wa njiarwa ngiri, **9** kirikaniro kiria aarikanire na Iburahimu, na noguo mwihitwa üria eehitire harü Isaaka. **10** Nigagikire hinya harü Jakubu kirü kiria giake kia watho wa kürümagirirwo, agitükira hinya harü Israeli kirü kirikaniro gia gütüura tene na tene: **11** “Wee niwe ngaah büürü na Kaanani ütuke igai riria ükaagaya.” **12** Hindi iria maarü o anini magitarwo, o anini biü, na marü ageni kuo-ri, **13** morüüraga kuuma rüriri rümwe nginya rürüa rüngi, na kuuma üthamaki-ini ümwe nginya üria üngi. **14** Ndari mündü o na ümwe eetikirie amanyariire; ni undü wao akirüithia athamaki, akimeera atiri: **15** “Mütikanahutie andü aria akwa aitiririe maguta; mütikaneeke anabii akwa üüru.” **16** Agitüma büürü ücio ügie ng’aragu, na akiniina mithithü yao yothe ya irio; **17** agitüma mündü athii mbere yao: niwe Jusufu, ürio wendiro ari ngombo. **18** Niamamüthiririe magürü na bingü, na makimuoha ngingo na igera, **19** nginya üria oigite ügikinyanira, nginya kiugo kia Jehova gikionania ati aari mündü wa ma. **20** Müthamaki agitümana na akimuohorithia, mwathi ücio wa ndüriri akimükereria. **21** Akimütua mwathi wa indo cia nyumba yake, na mürori wa indo iria ciothe aari nacio, **22** niguo atarage anene ake o üria angionire kwagiriire, na arutage athuuri ake üügü. **23** Hindi iyo Israeli agithii Misiri; Jakubu agitüura ari mügeni büürü-ini ücio wa Hamu. **24** Jehova agitüma andü ake maciarane müno; agitüma maingihe müno gükira thü ciao, **25** iria aagarüire ngoro ciao agitüma ithüüre andü ake, agitüma ithugundire ndungata ciake üüru. **26** Aatüüre Musa ndungata yake, na Harüni, üria aathurite. **27** Nao makiringa ciana ciake gatagati-ini kao, magika magegania make büürü-ini wa Hamu. **28** Agitüma kügü nduma naguo büürü ücio ügitumana, tondü-ri, githi ti ciugo ciake maaremeire? **29** Akigarüra maaï mao magitüka thakame, agitüma thamaki ciao ikue. **30** Büürü wao ükiyüra ciüra, iria ciatoomyire nginya tünjumba twa toro twa anene ao.

31 Aaririe, gügüka mümbü ya ngi, na rwagi rüküiyüra büürü wao wotho. **32** Akigarüra mbura yao igitüka ya mbembe, na heni ikihenüka büürü-ini wao wotho; **33** akiründa mithabibü yao, na miküyü, na akiunanga miti ya büürü wao. **34** Aaririe, nacio ngigi igitüka, na ndaahi itangitarika; **35** ikiria kindü giothe kiari kiüruru büürü-ini wao, na ikiria maciaro ma tüüri wao. **36** Nigü aküura marigithathi mothe ma büürü wao, maciaro ma mbere ma üciari wao wotho. **37** Niarutire Israeli makiuma kuo, makuüite betha na thahabu, na gatagati ka mihiriga yao hatiri mündü o na ümwe wari mühinyaru. **38** Andü a Misiri nimakenire moima kuo, tondü nimanüitüwo ni guoya wa andü acio a Israeli. **39** Niatambürükirie itu rimahumbagire, o na mwaki wa kumamürikagira ütuku. **40** Metirie irio, nake akimarehere tumakia-arüme, na akimahüünia na irio cia igitü. **41** Aatüanirire rwaro rwa ihiga, namo maaï magitothoka; magigitherera ta rüü kuu werü-ini. **42** Nigükorwo niaririkanire kiüranü giake githeru kiria aarikanire na ndungata yake Iburahimu. **43** Niarutire andü ake makiuma kuu makenete, akiruta acio ake athuure makianagiri ni gükena; **44** akimahe mabürüri ma ndüriri, nao magitüka a kügaya kiria andü angü maanogeire, **45** niguo marümagie mataaro make, na maathagaire mawatho make. Goocai Jehova.

106 Goocai Jehova. Cookeriai Jehova ngaatho, nigükorwo ni mwega; wendo wake ütüura nginya tene. **2** Nüü üngüga ciiko cia hinya cia Jehova, kana aanirire küna ügocci wake wotho? **3** Kürathimwori, ni aria marümagia kihooto, aria meekaga üria kwagiriire hindi ciothe. **4** Ndirikanaga, Wee Jehova, hindi iria ügwika andü aku wega, ündeithagie riria ükümahonokia, **5** niguo ngenagire ügaaciru wa andü aku athuure, niguo ngwatanagire gikeno-ini kia rüriri rwaku, na nyiitanagire na igai riaku tügikügocca. **6** Ithui nitwihitite, o ta üria maithe maitü meehirie; nitwikite üüru na tükagaäria. **7** Riria maithe maitü maarü Misiri, matiarümbürie ciana ciaku; matiigana küririkana ütugi waku müingü, na makirema marü hügürürü-ini cia iria, o Iria riu Itune. **8** No niamahonokirie ni undü wa rüüwa riake, niguo atüme hinya wake münene ümenyeke. **9** Niaküümire Iria Itune, narü rikihüa; akimagereria kuu küriku taari werü-ini. **10** Niamahonokirie guoko-ini kwa andü aria maamathüire; akimaküura kuuma guoko-ini gwa thü. **11** Maaï macio niamahubanire amuku ao; gütiri o na ümwe wao watigariire. **12** Hindi iyo magitüka ciüranü ciake, na makimüinira, makimügocca. **13** No makiriganirwo o narua ni üria ekite, na matiigana gweterera ütaaro wake. **14** Marü kuu werü-ini makinyiitwo ni thuti; makigieria Mürungu marü kuu gütagiaga kindü. **15** Ni undü ücio akimahe kiria maamwiritie, no akimatüüra mürimü wa kumanyariira. **16** Nigü nimaigüirire Musa üüru marü kuu kambü-ini, o na makigüira Harüni üüru, o ücio wamüriitwo Jehova. **17** Thi igiatüka na ikimeria Dathani; ningü igithika thiritü ya Abiramu. **18** Mwaki ügiakana gatagati-ini ka arümiriri ao; rüririmbü rügicina andü acio aaganu. **19** Nimathondekire gacai marü kuu Horebu, makihooa mühianano ütweketio kuuma kürü

kigera. **20** Maakūranirie Riiri wa Ngai na mūhianano wa ndegwa ūria ūriiāga nyeki. **21** Makīriganīrwo nī Mūrungu ūria wamahonokirie, ūria wekite maūndū manene kūu būrūri wa Misiri, **22** akīringa ciama būrūri wa Hamu, na agīka mawīko ma gwtīgīrwo ūria-inī Itune. **23** Nī ūndū ūcio akiuga nīekūmaniina, tiga nī Musa, ūria we aathurīte, warūgamire mbere yake, akīmūthaitha ndakamaniine na mang'ūrī make. **24** Nīngī makīnyarara būrūri ūcio mwega, makiaga gwtīka kīranīro gīake. **25** Makīnuguna marī hema-inī ciao, na makiaga gwtīkīra Jehova. **26** Nī ūndū ūcio akīoya guoko na igūrū, akīhīta atī nīakamang'aūranīria kūu werū-inī, **27** ang'aūranīrie njiaro ciao kūu gatagatī-inī ka ndūrīrī, aciharaganīrie kūu mabūrūri-inī guothe. **28** Nīmeyohanīrie na Baali ya Peoru, na makīria magongona maarutīrwo ngai itarī muoyo; **29** magītūma Jehova arakare nī ūndū wa cīko ciao cia waganu, naguo mūthiro ūgītūhūka gatagatī-inī kao. **30** No Finehasi akīrūgama na igūrū, akīherithia ariā maarī na mahītia, naguo mūthiro ūgīthira. **31** Ūhoro ūcio ūgītūma atuuo nī mūthingu kūrī njiarwa na njiarwa nginya tene. **32** Nao makīrakaria Jehova hau maai-inī ma Meriba, nake Musa agīkinyīrīrwo nī thīina nī ūndū wao; **33** nīgūkorwo nīmaremeire Roho wa Ngai, nake Musa akīria ciaga itaagīrīre. **34** Matiigana kūniina ndūrīrī icio ta ūria Jehova aamaathīte, **35** no nīgūtukana maatukanire na ndūrīrī, na makīrūmīrīra mītugo yao. **36** Makihooya mīhianano yao, ūria yatūkire mūtego kūrī o. **37** Makīrutīra ndaimono aanake na airītu ao marī magongona. **38** Magīta thakame iteehītie, thakame ya aanake na airītu ao, ariā maarutire marī magongona kūrī mīhianano ya Kaanani, naguo būrūri ūgīthaahio nī thakame yao. **39** Nīmethaahīrie o ene nī gwīka ūguo meekire; na ūndū wa cīko ciao makīhūra ūmaraya. **40** Nī ūndū ūcio Jehova akīrakīria andū ake, na agīthūra igai riake mūno. **41** Akīmanea kūrī ndūrīrī, nīguo maathagwo nī thū ciao. **42** Thū ciao ikīmahinyīrīria, na ikīmaiga rungu rwa wathani wao. **43** Nake akīmateithūra mahinda maingī, no-o makīrema, makīrīkīra mehīa-inī mao. **44** Nowe akīona mīnyamaro yao rīria aagīure magīkaya; **45** nī ūndū wao akīrīrikana kīranīro gīake, na nī ūndū wa wendo wake mūnene akīringwo nī tha. **46** Agītūma maigūrīrwo tha nī ariā othe maamatahīte. **47** Tūhonokie, Wee Jehova Ngai witū, na ūtūcookanīrīrie ūtūrute kūrī ndūrīrī, nīguo tūcookagīrie rīitwa riaku itheru ngaatho, na twīrahagīre ūgooci waku. **48** Jehova arogoocho, o we Ngai wa Isiraeli, kuuma tene wa tene, nginya o tene na tene. Nao andū othe nīmakiuge, "Amenī!" Goocai Jehova.

107 Cookerīa Jehova ngaatho, nīgūkorwo nī mwega; wendo wake ūtūragā tene na tene. **2** Andū ariā makūūrītwo nī Jehova nīmakiuge ūguo: o acio akūūrīte kuuma guoko-inī gwa thū, **3** o acio aacookanīrīrie amarutīte mabūrūri-inī, kuuma mwena wa irathīro na wa ithūro, na kuuma mwena wa gathigathini na wa gūthini. **4** Amwe morūrīre werū-inī ūtarī kīndū, maagīte njīra ya kūmakīnyia itūūra inene kūrīa mangīatūūrīre. **5** Maarī ahūtu na makanyoota, na makaaga mwīhoko thīinī wao. **6** Nao magīkaira

Jehova marī mīnyamaro-inī, nake akīmahonokia kuuma thīina-inī. **7** Aamagereirie njīra nūngarū, nginya magīkīnyia itūūra inene kūrīa mangīonire gwa gūtūūra. **8** Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūria ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū, **9** nīgūkorwo nīwe ūnyootoraga andū ariā anyootu, na akahūūnia ariā ahūtu na maūndū mega. **10** Amwe maaakarīte nduma-inī o na nduma-inī nene mūno, makīnyamarīka marī ohe na mīnyororo ya kīgera, **11** nīgūkorwo nīmaremeire ciugo cia Mūrungu, o na makiagīra kīrīra kīa ūria-ūrī-Igūrū-Mūno bata. **12** Nī ūndū ūcio akīmarutithia wīra wa hinya; nao makīhīngwo na gūkīaga wa kūmateithia. **13** Hīndī iyo magīkaira Jehova marī thīina-inī, nake akīmahonokia kuuma mīnyamaro-inī. **14** Nake aamarutire nduma-inī, akīmaruta kūu nduma-inī nene mūno, na agītūanga mīnyororo ūria moohetwo nayo. **15** Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūria ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū, **16** nīgūkorwo nīoinangaga ihingo cia gīcango na akoinanga mīgīko ya kīgera. **17** Amwe maatūkire andū akīgu nī ūndū wa mīthīre yao ya ūremi, o na nī ūndū wa waganu wao magītūika a gūthīnīka. **18** Magītūika a kūrīa ngoro mona irio o ciothe, nao magīkūhīrīria ihingo cia gīkūu. **19** Hīndī iyo magīkaira Jehova marī mīnyamaro-inī, nake akīmaruta thīina-inī. **20** Aatūmire kiugo gīake akīmahonia; aamateithūire kuuma mbīrīra-inī. **21** Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūria ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū. **22** Nīmakīrute igongona rīa gūcookia ngaatho, na mamenyithanie mawīko make makīinaga nyīmbo cia gīkeno. **23** Angī maagereirie irīa-inī marī marīkabu-inī; maathiaga wonjoria kūu marīa-inī manene. **24** Nīmoonire mawīko ma Jehova, makīona cīko ciake cia magegania kūu kūrīku. **25** Nīgūkorwo aarīre, akīarahūra kīhuhūkano kīrīa gītūmire irīa rīgīe na makūmbī. **26** Marīkabu igīkanio na igūrū, na igīcooka igīkanio na kūu thī kūrīa kūrīku; andū acio magīkua ngoro nī ūndū marī ūgwatī-inī mūnene. **27** Makiagaga na magītūgūga ta andū arītu; ūgūgī wao wothē nīwakinyīte mūthia. **28** Hīndī iyo magīkaira Jehova marī thīina-inī, nake akīmahonokia kuuma mīnyamaro-inī. **29** Nake akīhooreria kīhuhūkano kūu kīnene; namo makūmbī ma irīa rīu magīkīrio kī. **30** Nao magīkena nī irīa rīu kūhoorerā, nake akīmakinīnyia nginya gīcūkīro-inī kīa marīkabu kīrīa merīrīrie gūkīnyia. **31** Nīmagīcookerie Jehova ngaatho nī ūndū wa wendo wake ūria ūtathiraga, na mawīko make ma magegania marīa eekīre andū. **32** Nīmamūtūgīrie kīūngano-inī kīa andū, na mamūgooco marī kīama-inī kīa athuuri. **33** Aagarūrīre kūrīa kwarī njūū gūgītūika werū, nakuo kūrīa kwarī ithima ciathereraga gūgītūika kūndū kūng'aru, **34** naguo būrūri ūria woiaga irio mūno akītūta werū wa igata ūtaarī kīndū, tondū wa waganu wa andū ariā maatūūrāga kuo. **35** Aagarūrīre kūrīa kwarī werū gūkīgīa tūria twa maaī, nakuo kūrīa kwarī kūng'aru agītūma gūkunūke ithima; **36** nao andū ariā maarī ahūtu akīmarehe kuo, nao magīaka itūūra inene rīa gūikara. **37** Maarīmire mīgūnda na makīhaanda mīthabībū, irīa yaciirire magetha maingī;

38 aamarathimire nao makĩngĩha mũno, na ndaerekire mahiũ mao manyiie. 39 Mũigana wao ũgĩcooka ũkinyiia, na makĩagithio hinya, nĩ kũhinyĩrĩro, na kũnyariĩrĩka, o na kieha; 40 we ũria ũnyararithagia andũ arĩa marĩ igweta-rĩ, agĩtũma morũure kũndũ gũtaarĩ njĩra. 41 No rĩrĩ, nĩarutire andũ arĩa abatari mathiĩna-inĩ, na andũ a nyũmba ciao akĩmaingĩhia o ta mahiũ. 42 Andũ arĩa arũngĩrĩru monaga ũguo magakena, no arĩa othe aaganu nĩgũkĩro makĩragio. 43 Mũndũ o wotho mũũgĩ-rĩ, nĩarũmbũie maũndũ macio, na ecũuranie ũhoro wa wendo mũnene wa Jehova.

108 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ngoro yakwa nĩkindĩirie; nĩkũina ngũina, ngũgooce na rwĩmbo na muoyo wakwa wotho. 2 Arahũka, wee kĩnanda kĩa mũgeeto na gĩa kĩnũbi! Ngwarahũka ruoro rũgĩtema. 3 Wee Jehova nĩngũkũgocaa, ngũgooce gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ; nĩngũkũnĩra ndĩ gatagati-inĩ ka andũ. 4 Nĩgũkorwo wendo waku nĩ mũnene, ũkaraiha gũkĩra igũrũ; wĩhokeku waku ũkinyaga o matu-inĩ. 5 Wee Ngai tũũgĩra, ũtũũgĩrio igũrũ rĩa igũrũ, riiri waku nĩũgie igũrũ rĩa thĩ yotho. 6 Tũhonokie na ũtũieithie na guoko gwaku kwa ũrio, nĩguo ũieithũre arĩa wendete. 7 Ngai nĩarĩtie arĩ handũ hake harĩa haamũre, akoiga atĩrĩ: “Nĩngatũranga Shekemu ndĩ na gĩkeno kĩingĩ, na thimĩre andũ akwa Gĩtuamba gĩa Sukothu. 8 Gileadi nĩ gwakwa, o na Manase no gwakwa; Efiraimu nĩ ngũbia yakwa ya kĩgera, na Juda nĩ mũthĩgi wakwa wa ũthamaki. 9 Moabi nĩ kĩaĩrĩ gĩakwa gĩa gwithambĩra, na Edomu nĩho njikagia kĩaatũ gĩakwa; nĩngwanĩrĩra nĩ ũria ndooretie bũrũri wa Filistia.” 10 Nũũ ũkũnginyia itũura rĩria inene riirigĩre? Nũũ ũkũndungoria andware Edomu? 11 Gĩthĩ tiwe, Wee Ngai, o Wee ũtũtiganĩirie, na ũgatiga gũtwarana na mbũtũ ciitũ cia ita? 12 Tũieithie ũtũhootanĩre harĩ thũ ciitũ, nĩgũkorwo ũieithio wa mũndũ nĩ wa tũhũ. 13 Ngai arĩ hamwe na ithuĩ nĩtũkũhootana, na nĩakarangĩrĩra thũ ciitũ thĩ.

109 Thaburi ya Daudi Wee Ngai, ũria ngoocaga, ndũgaakire, 2 nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu na a maheeni nĩmathamĩtie tũnua nĩguo manjũkĩrĩre; nĩmarĩtie ũhoro wakwa na rũrĩmĩ rwa maheeni. 3 Mandigĩcĩirie makĩaragia ndeto cia rũthũũro; maatharikagĩra hatarĩ gĩtũmi. 4 Handũ ha wendo ũria ndĩmendete naguo, o nĩ gũũthitanga maathitangaga, no nĩ nĩkũhooya ndĩmahooayagĩra. 5 Mandihaga wega na ũũru, na makandĩha wendani na rũthũũro. 6 Mũndũ ũria wĩkite ũguo mũũgĩre mũndũ mũũru amũũkĩrĩre; mwena wake wa ũrio nĩkũrũgame mũndũ wa kũmũthitanga. 7 Aacirithio-rĩ, nĩatuaguo mwĩhia, na kũhooya gwake gũgĩtuĩke no kwĩhia. 8 Matukũ make maronyiia; ũtongoria wake ũrooywo nĩ mũndũ ũngĩ. 9 Ciana ciake irotuĩka cia ngoria, na mũtumia wake atuĩke wa ndigwa. 10 Ciana ciake irotuĩka njara-rũhĩ cia gũcangacanga; iroingatwo ciume mĩcĩi yao iyo mĩanangĩku. 11 Indo ciake ciothe irotahwo nĩ mũndũ ũria marĩ thĩrĩ nake; andũ a kũngĩ nĩmeyoere maciario ma wĩra wake. 12 Aroaga mũndũ ũngĩmwonia ũtũgi, o na kana mũndũ ũngĩguĩra ciana icio ciake cia ngoria tha. 13 Njĩaro ciake iroeherio, na marĩtwa maacio mathario kuuma

rũciario-inĩ rũria rũgooka. 14 Waganu wa maithe make ũrotũura ũrĩrikanagwo nĩ Jehova; wĩhia wa nyina ũroaga gũgaathario o na rĩ. 15 Mehia mao marotũura hĩndĩ ciothe marĩ mbere ya Jehova, nĩguo akaaniina kũrĩrikanwo kwao gũkũ thĩ. 16 Nĩgũkorwo mũndũ ũcio we ndari hĩndĩ eciriragia ũhoro wa gũtugana, no aingathithagia mũndũ ũria mũthĩini, na ũria mũbatari, o na ũria mũthuthĩku ngoro, o nginya akamooraga. 17 Aronyiitwo nĩ kĩrumi, tondũ we endete o kũrũma andũ manyiitwo nĩ kĩrumi; kĩrathimo kĩromũrahĩrĩria, tondũ we ndendaga kĩrathimana. 18 Ehumbaga kĩrumi taarĩ nguo; kĩa mũtoonyire mwĩrĩ ta maaĩ, o na gĩkimũtoonya mahĩndĩ-inĩ taarĩ maguta. 19 Kĩrotuĩka taarĩ nguo ya igũrũ erigĩcĩirie, na gĩtuĩke taarĩ mũcĩbi ehorete nginya tene. 20 Rĩrĩ nĩrĩtuĩke irĩhi rĩa Jehova kũrĩ arĩa maathitangaga, o kũrĩ arĩa maaragia ũũru igũrũ riakwa. 21 No rĩrĩ, Wee Mwathani Jehova, njĩka maũndũ mega nĩ ũndũ wa rĩtwa rĩaku; ndeithũra tondũ wa wega wa wendo waku. 22 Nĩgũkorwo ndĩ mũthĩini na mũbatari, nayo ngoro yakwa nĩngurarĩtio thĩini wakwa. 23 Ndĩ hakuĩ kũbũria o ta kĩrũru kĩa hwaĩ-inĩ; hurutagwo nĩ rũhuho o ta ngigĩ. 24 Maru makwa nĩmaregerete nĩ kwĩima kũria; mwĩrĩ wakwa ũhĩnjĩte nĩ kwaga maguta. 25 Nduĩkite kĩndũ gĩa kũnyũrũro nĩ andũ arĩa maathitangaga; rĩria maanyona, mainainagia mĩtwe. 26 Wee Jehova Ngai wakwa, ndeithia; honokia kũringana na wendo waku. 27 Tũma mamenye atĩ kũu nĩ guoko gwaku, mamenye atĩ Wee Jehova, nĩwe wĩkite ũguo. 28 O nĩ marumanage, no wee ũrathimanage; rĩria maatharikĩra nĩmariconorithagio, no ndungata yaku no gũkena irĩkenaga. 29 Arĩa maathitangaga makaahumbwo njono na mohwo thoni taarĩ nguo ya igũrũ. 30 Nĩndĩrikumagia Jehova mũno na kanua gakwa; nĩndĩrĩmũgocaga ndĩ kĩrĩndĩ-inĩ kĩnene. 31 Nĩgũkorwo arũgamaga guoko-inĩ kwa ũrio kwa mũndũ ũria mũbatari, nĩguo ahonokagie muoyo wake harĩ andũ arĩa mangĩmũtua nĩ mwĩhia.

110 Thaburi ya Daudi Jehova nĩerire Mwathani wakwa atĩrĩ: “Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrio, nginya rĩria ngaatũma thũ ciaku itũke gaturwa ka makinya maku.” 2 Mũthĩgi wa hinya waku-rĩ, Jehova nĩakaũtambũrũkia kuuma Zayuni; nĩgaathana ũrĩ gatagati ga thũ ciaku. 3 Ikundi ciaku cia ita nĩikerutĩra mũthenya waku wa mbaara. Igooka irĩ na ũgemu wa ũtheru, aanake aku mahaana ta ime rĩoima nda ya rũciini ruoro rũgĩtema. 4 Jehova nĩehĩtĩte na ndangĩrĩricũtũga, akoiga atĩrĩ: “Wee ũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai nginya tene, o ta ũria Melikisedekĩ aatarĩ.” 5 Mwathani arĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũrio; nĩakahehenja athamaki mũthenya wa mang’ũrĩ make. 6 Nĩagatuĩra ndũrĩrĩ ciira, aige ciimba irũndo, na ahehenje aathanĩ a thĩ yotho. 7 Nĩakanyua maaĩ ma karũũ karĩ mũkĩra-inĩ; nĩ ũndũ ũcio nĩakambararia mũtwe wake.

111 Goocai Jehova. Nĩngũkumia Jehova na ngoro yakwa yotho ndĩ thiritũ-inĩ ya arĩa arũngĩrĩru, o na kũngano-inĩ. 2 Cĩko cia Jehova nĩ cia magegania; nĩcũũranagio nĩ arĩa othe makenagio nĩcio. 3 Cĩiko ciake ciyũrĩte riiri na ũkaru, naguo ũthingu wake ũtũũraga nginya tene. 4 Nĩatũmĩte magegania make

marikanwo; Jehova nĩ mūtugi na nĩ mūigua tha. **5** Ariā mamwītigagira nīamaheaga irio; egūtūira aririkanaga kirikanio giāke nginya tene. **6** Nionetie andũ ake mawira make ma hinya, nĩ undũ wa kūmahe mabūriri ma ndūriri iria ingĩ. **7** Mawira ma moko make nĩ ma kwihokeka, na nĩ ma kihooto; mataaro make mothe nĩ ma kwihokwo. **8** Nĩ marūmu nginya tene na tene, maheanito na wihokeku na ūrūngirū. **9** Niakinyiirie andũ ake ūkūiri; aamūrire kirikanio giāke kīrī gĩa gūtūira nginya tene: rīitwa rīake nĩ itheru na nĩ rīa gwītigirwo. **10** Kiambiriria kīa ūgĩ nĩ gwītigira Jehova; ariā othe marūmagirira mataaro make nīmagiāga na ūmenyo mwega. Kūgoocwo nĩ gwake tene na tene.

112 Goocai Jehova. Kūrathimwo nĩ mūdũ ūria wītigagira Jehova, ūria ūkenagira maathani make mūno. **2** Ciana ciake nīgatuika cia bata būriri-inĩ; rūciaro rwa ariā arūngirū nīrūkarathimwo. **3** Gwake mūci gūkoragwo na ūtonga na indo nyingĩ, naguo ūthingu wake ūtūiraga nginya tene. **4** Mūdũ ūria mūrūngirū o na ari nduma-inĩ niatheragirwo nĩ ūtheri, ūgathera mūdũ ūcio mūtugani, ningĩ ari tha, o na nĩ mūthingu. **5** Mūdũ ūcio mūtugani na ūheanaga o ūguo tūhũ, o ūcio wīkaga maūdũ make na kihooto-rī, niarionaga maūdũ mega. **6** Ti-itherũ mūdũ ūcio ndakenyenyeke; mūdũ mūthingu atūiraga aririkanagwo nginya tene. **7** Angiuga ūhoro mūru ndangitigira; ngoro yake nīkidiire, aikaraga ehokete o Jehova. **8** Ngoro yake nīngitire, ndangitigira; marigiririo-inĩ niakoona gūtooro gwa thũ ciake. **9** Niahurunjite iheo ciake akahe andũ ariā athiini, naguo ūthingu wake ūtūiraga nginya tene; rūhia rwake nīrūkambarario na igūrũ, aheo gītio. **10** Mūdũ ūria mwaganu niakoona ūguo na arakare, niakahagarania magego make, acooke aburiie; meririria ma ariā aaganu matigaakinyanira.

113 Goocai Jehova. Mūgoocai, inyuĩ ndungata cia Jehova, mūgoocai rīitwa rīa Jehova. **2** Rīitwa rīa Jehova rīrogoocwo, kuuma rīu nginya tene na tene. **3** Kuuma o irathirio rīa rīua nginya ithūro rīarīo, rīitwa rīa Jehova nīrīgoocagwo. **4** Jehova niatūtūgiritio igūrũ rīa ndūriri ciothe, riiri wake ūrī igūrũ rīa igūrũ. **5** Nūũ ūhaana ta Jehova Ngai witũ, o ūcio ūkaragira gītī kīa ūnene kūu igūrũ, **6** o ūcio ūnamagirira arorererie maūdũ ma igūrũ o na ma thĩ? **7** Oyaga athiini na igūrũ kuuma rūkūngũ-inĩ, na agokiria ariā abatari, akamaruta kīhumbu-inĩ kīa mūhu; **8** amaikaragia hamwe na anene, o hamwe na anene a andũ ao. **9** Atūmaga mūtumia thaata atūire gwake mūci, agatuika nyina wa ciana, agakenaga. Goocai Jehova.

114 Ririra Israeli moimire būriri wa Misiri, nyūmba ya Jakubu ikiuma kūrī andũ a rūthiomi rūngĩ-rī, **2** Juda gwaatũkire handũ ha Ngai haamūre, na Israeli gūgĩtuika nikuo ariathanaga. **3** Iria rionire ūguo rikūira, naruo Rūiũ rwa Jorodani rūgicooka na thootha; **4** Irima igītūhatūha ta ndūrume, natuo tūrīma tūgītūhatūha ta tūgondũ. **5** Kai wonire atia, wee iria, nīguo ūre, nawe Jorodani, tondũ wacookire na thootha? **6** Inyuĩ irima, muonete kī, nīguo mūtūhatūha ta ndūrume, na inyuĩ

tūrīma, nīguo mūtūhatūha ta tūgondũ? **7** Wee thĩ, ta kīnaine ūrī mbere ya Mwathani, ūrī hau mbere ya Ngai ūcio wa Jakubu, **8** o we ūcio wagarūrire rwaro rwa ihiga rūgĩtuika karia ka maai, nario ihiga rīumũ rīgĩtuika ithima cia maai.

115 Ti ithui, Wee Jehova, ti ithui twagiriire kūgoocwo, no goocithia rīitwa rīaku, tondũ wa wendo na wihokeku waku. **2** Nĩ kī gītūmaga ndūriri ciurie atiri, “Ngai wao akiri ha?” **3** Ngai witũ ari o igūrũ; we ekaga o ūria endaga. **4** No mīhianano yao nĩ betha na thahabu, wira ūthondeketwo na moko ma andũ. **5** Nīrī tūnua, no ndiaragia, nīrī maitho, no ndionaga; **6** nīrī matũ, no ndiiguaga, nīrī na maniurũ, no ndiguaga mūnūngo; **7** nīrī moko, no ndingihambata kīndũ, nīrī magūrũ, no ndingitwara; o na nīrī mīmero, no ndinginyuria. **8** Andũ ariā mamithondekaga makaahaana o tayo, na noguo ariā othe mamihokaga makaahaana. **9** Wee nyūmba ya Israeli, wihokage Jehova: we niwe ūteithio wao o na ngo yao. **10** Wee nyūmba ya Harūni, wihokage Jehova: we niwe ūteithio wao o na ngo yao. **11** Inyuĩ ariā mūmwītigirite, mwihokagei Jehova: we niwe ūteithio wao na ngo yao. **12** Jehova niatūrīrkanite na nīegūtūrathima: Niekūrathima nyūmba ya Israeli, niekūrathima nyūmba ya Harūni, **13** niekūrathima ariā metigirite Jehova, anini na anene o undũ ūmwe. **14** Jehova arotūma mūngĩhe, inyuĩ na ciana cianyu. **15** Mūrōrathimwo nĩ Jehova, Mūmbi wa igūrũ na thĩ. **16** Kūu igūrũ mūno nĩ kwa Jehova, no thĩ nīamiheanite kūrī andũ. **17** Andũ ariā akuũ matigoocaga Jehova, acio maikūrūkaga kūu ūkiri-inĩ; **18** nĩ ithui tūrīkumagia Jehova, kuuma rīu nginya tene na tene. Goocai Jehova.

116 Nīnyendete Jehova, nīgūkorwo nīaiguĩte mūgambo wakwa; nīaiguire ngīmūthaita anjiguire tha. **2** Tondũ niathikiriie-rī, ndīrimūkayagira rīria rīothe ngūtūira muoyo. **3** Ndariigicirio nĩ mīhindo ya gikuũ, ngikinyirirwo nĩ ruo rwa mbirira; ngihootwo nĩ mītangiko o na kieha. (Sheol h7585) **4** Hindĩ iyo ngikaĩra rīitwa rīa Jehova, ngīmwire atiri: “Wee Jehova, honokial” **5** Jehova nĩ mūtugi na nĩ mūthingu; Ngai witũ aiyūrītwo nĩ tha. **6** Jehova niagitagira andũ ariā matari oogĩ; rīria ndahinyiririo mūno, nīahonokirie. **7** Wee ngoro yakwa-rī, cookerera ūhurūko waku, nīgūkorwo Jehova nīagwīkite wega. **8** Nīgūkorwo Wee Jehova nīūhonoketie muoyo wakwa kuuma kūrī gikuũ, namo maitho makwa ūkamagira maithori, na ūkagira magūrũ makwa mahingwo, **9** nīgeetha thiiage ndĩ mbere ya Jehova būriri-inĩ wa ariā marĩ muoyo. **10** No ndetikirie ūhoro wake; nĩ undũ ūcio ndoigire atiri, “Nīthīnikite mūno.” **11** Nĩ undũ wa ūria ndamakite, ngiuga atiri, “Andũ othe nĩ a maheeni.” **12** Nĩ kī ingĩthukira Jehova nakio nĩ undũ wa wega wake wothē ūria anjikite? **13** Nikuoya nguoya gikombe kīa ūhonokio na igūrũ, ngaire rīitwa rīa Jehova. **14** Nīngūhingiria Jehova mīhitwa iria ndehitire, andũ ake othe marĩ ho. **15** Andũ ariā athingu marĩ bata mūno harĩ Jehova, nĩ undũ ūcio ndakenaga rīria makua o ro ūguo. **16** Wee Jehova, ti-itherũ nī ndĩ ndungata yaku; nī ndĩ ndungata

yaku, mūriū wa ndungata yaku ya mūdū-wa-nja; wee nūnjohorithitie mīnyororo-inī. **17** Nīgūkūrūtira igongona rīa gūgūcookeria ngaatho, na ngāire rīitwa rīa Jehova. **18** Nīgūhīgīria Jehova mīhītwa rīa ndehītire andū ake othe marī ho, **19** kūu nja-inī cia nyūmba ya Jehova, o thīinī waku, wee Jerusalemu. Goocai Jehova.

117 Goocai Jehova, inyuī ndūrīrī ciothe; mūkumiei, inyuī andū othe. **2** Nīgūkorwo wendo wake nī mūnene harī ithuī, na wīhokeku wa Jehova nī wa gūtūūra nginya tene. Goocai Jehova.

118 Cookeriai Jehova ngaatho nīgūkorwo nī mwega; wendo wake nī wa tene na tene. **2** Andū a Isiraeli nīmōige atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **3** Nyūmba ya Harūnī nīyuge atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **4** Andū arīa metīgīrīte Jehova nīmōige atīrī, “Wendo wake nī wa tene na tene.” **5** Ndakaiire Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika na akīndeithūra. **6** Jehova arī hamwe na nī; ndīgūtīgīra. Mūdū-rī, nī atīa angīhota kūnjika? **7** Jehova arī hamwe na nī; nīwe mūndeithia. Nīngerorera thū ciakwa ikīhootwo. **8** Nī kaba kūūrīra harī Jehova, gūkīra kwīhoka mūdū. **9** Nī kaba kūūrīra harī Jehova, gūkīra kwīhoka anene. **10** Ndarigiicīriro nī ndūrīrī ciothe, no tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova, ngīciananga. **11** Ciandigiicīrie mīena yothe, no tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova, ngīciananga. **12** Ciathiūrūrūkīrie na mīena yothe ta njūkī, no ikīhora narua o ta mwaki wa mīigua; tondū wa kwīhoka rīitwa rīa Jehova ngīciananga. **13** Ndahatīkitwo mūno nī thū hakuī ngwe, no Jehova akīndeithia. **14** Jehova nīwe hinya wakwa na nīwe ūtūmaga nyine; nake nīatūikite ūhonokio wakwa. **15** Mbugīrīrio ya gīkeno na ya ūhootani īiyūrīte hema-inī cia andū arīa athingu, atī: “Guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī gwīkite maūdū manene! **16** Guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī kwambararie; guoko kwa ūrīo kwa Jehova nī gwīkite maūdū manene!” **17** Nī gūkua ndīgūkua, no nīgūtūūra muoyo, ng’anage ūrīa Jehova ekīte. **18** Jehova nīaherithītie mūno, no ndandekereirie ngue. **19** Hīgūrīrai ihingo cia ūthingu; nīgūtūoonya njookerie Jehova ngaatho. **20** Gīkī nīkio kīhingo kīa Jehova kīria andū arīa athingu mangītōonyera. **21** Nī ngaatho ngūgūcookeria, nīgūkorwo nīwanjītīkire; nītūikite ūhonokio wakwa. **22** Ihiga rīrīa aakī maaregire nīrīo rītūikite ihiga inene rīa koine; **23** Jehova nīwe wīkite ūndū ūcio, naguō nī wa magegania tūkīwona. **24** Mūthenya ūyū nī Jehova ūtūmīte ūgīe; nītūcanjamūkei, tūkīukenere. **25** Wee Jehova, tūhonokie; Wee Jehova, tūma tūgaacīre. **26** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūgūka na rīitwa rīa Jehova. Ithuī nītāmūrathima tūrī thīinī wa nyūmba ya Jehova. **27** Jehova nīwe Mūrungu, na nīatūmīte ūtheri wake ūtwarīre. Ambīrīrai gūkūngūiya, mūrī na mathīgī moko, mūthīi nginya hīa-inī cia kīgongona. **28** Wee nīwe Mūrungu wakwa, nīgūgūcookeria ngaatho; Wee nīwe Ngai wakwa, nīgūgūtūūgīria. **29** Cookeriai Jehova ngaatho, nīgūkorwo we nī mwega; wendo wake nī wa tene na tene.

119 Kūrathimwo-rī, nī andū arīa mīthīire yao ītarī ūcuuke, o arīa mathīiia kūrīngana na wathō

wa Jehova. **2** Kūrathimwo-rī, nī andū arīa marūmagia kīrīra gīake, o arīa mamūrongoragia na ngoro yothe. **3** Matīrī ūndū mūuru mekaga; no kūgera mageragīra njīra ciake. **4** Wee nīūheanite mawathō marīa marīa ma gwachīkagīrwo na kīyo. **5** Naarī korwo mīthīire yakwa īkīrī mīkīndīrīku ūhorō-inī wa gwachīkagīra kīrīra gīaku! **6** Hīndī īyo ndīgīconorithio rīrīa ngūcūūrania maathani maku mothe. **7** Nīndīrīkūgoocaga ndī na ngoro nūngīrūro, o ngīrutaga ūhorō wa mawathō maku ma kīhooto. **8** Nīndīrīathīkagīra kīrīra kīa wathō waku; ndūgakīndiganīrie o biū. **9** Mūdū mwīthī-rī, angūga mūtūūrīre wake ūrī mūtheru atīa? Nī na ūndū wa gūtūūra athīkagīra kiugo gīaku. **10** Ngūrōngoragia na ngoro yakwa yothe; ndūkanareke njūrūire ndigane na maathani maku. **11** Nīhīthīte kiugo gīaku thīinī wa ngoro yakwa, nīguo ndīkae gūkūwīhīria. **12** Wee Jehova, ūrokiūgoocwo; kīndute kīrīra kīa wathō waku. **13** Nīndīriugaga na ngacookera na mīromo yakwa ūhorō wa mawathō mothe marīa moimīte kanua gaku. **14** Nīngenagio nīkūrūmīrīra kīrīra gīaku, o ta ūrīa mūdū akenagīra kūgīa na ūtonga mūnene. **15** Nīndīrīcūūranagia mawathō maku na ngatarania njīra yaku. **16** Nīngenagīra kīrīra kīa wathō waku; ndīgatiganīria kiugo gīaku. **17** Nī ndungata yaku njīka wega, na nīgūtūūra muoyo; nī nīndīrīathīkagīra kiugo gīaku. **18** Hīgūra maitō makwa nīguo nyone maūdū ma magegania marīa marīa wathō-inī waku. **19** Nī ndī mūgenī gūkū thī; ndūkaahīte maathani maku. **20** Ngoro yakwa nīrahīahīia nī kwīrīrīra mawathō maku o mahinda mothe. **21** Wee nīkūūmaga arīa etīi, o acio manyīitwo nī kīrumi, na arīa morūūruga magatiga maathani maku. **22** Njehererīa kīnyūrūri na kūmenwo, nīgūkorwo ndūrīte nūmitie kīrīra gīaku. **23** O na gūtūika aathani maikaraga thī hamwe makanjambīa, ndungata yaku nīrīcūūranagia kīrīra kīa wathō waku. **24** Kīrīra gīaku nīkīo ngenagīra; nīkīo kīheaga mataaro. **25** Ngometio thī rūkūngū-inī; tūūrīa muoyo wakwa kūringana na kiugo gīaku. **26** Nīndakwīrīre mīthīire yakwa nawe ūkīnjītika; nduta kīrīra kīa wathō waku. **27** Menyīthia ūrutani wa mawathō maku; na nī nīndīrīcūūranagia ūhorō wa magegania maku. **28** Ngoro yakwa nī nogu nī ūndū wa kīeha; njīkīra hinya kūringana na kiugo gīaku. **29** Njeheranīria na mīthīire ya maheeni; nī ūndū wa ūtugi waku nduta wathō waku. **30** Nī-rī, ndīthūūrīre njīra ya ma; matua maku ndīmaīgīte ngoro-inī yakwa. **31** Wee Jehova, nīnūmitie kīrīra gīaku; ndūkanareke njonorithio. **32** Hanyūkaga o na njīra ya maathani maku, nīgūkorwo nīwohorithītie ngoro yakwa. **33** Wee Jehova, nduta kūrūmīrīra kīrīra kīa wathō waku, na nī ndīkīrīmie nginya mūthia. **34** He ūmenyo, na nīndīrīrūmagia wathō waku na ndīwathīkagīre na ngoro yakwa yothe. **35** Ngeragīra njīra-inī cia maathani maku, nīgūkorwo nīmo ngenagīra. **36** Erekerīa ngoro yakwa kūrī kīrīra gīaku, nīguo ītīge kwerekera ūhorō-inī wa gwtōngīa. **37** Gīrīrīra maitō makwa matīge kwīrorera maūdū ma tūhū; tūūrīa muoyo wakwa kūringana na kiugo gīaku. **38** Hīgīria ndungata yaku kīranīro gīaku, nīgeetha wītīgagīrwo. **39** Njehererīa njono irīa ndīītīgagīra, nīgūkorwo mawathō maku nī mega. **40** Kai

nindiriragiria mawatho maku-! Tüuria muoyo wakwa nĩ undũ wa ũthingu waku. **41** Wee Jehova, wendo waku ũria ũtathiraga ũronginyira, ũhonokio waku ũnginyire kuringana na kĩranĩro giaku; **42** nĩguo ngoragwo na undũ wa gũcookeria andũ arĩa maanyũruragia, nĩgũkorwo nĩ ndihokete kiugo giaku. **43** Ndũkandunye kiugo kĩa ma kuuma kanua-inĩ gakwa, nĩgũkorwo njigite mwĩhoko wakwa mawatho-inĩ maku. **44** Ngũtũura njathikagĩra watho waku, nginya tene na tene. **45** Ndirĩthiagia ndĩ na wiyathi, nĩgũkorwo nĩmaathaga mawatho maku. **46** Nindirĩaragia ũhoru wa kĩrĩa giaku mbere ya athamaki na ndirĩconokaga, **47** nĩgũkorwo nĩngenangĩra maathani maku tondũ nĩndimendete. **48** Ndirĩambaragia moko makwa kũrĩ maathani maku marĩa nyendete, na ndicũuranagie igũrũ rĩa kĩrĩa kĩa watho waku. **49** Ririkana kiugo giaku kũrĩ ndungata yaku, nĩgũkorwo nĩũũheete kĩrĩgĩrĩro. **50** Undũ ũria ũũhooreragia ndĩ mĩnyamaro-inĩ nĩ ũyũ: atĩ kĩranĩro giaku nĩkio gĩtũuragia muoyo wakwa. **51** Andũ arĩa etĩĩ maanyũruragia matekwĩgĩrĩrĩa, no nditiganagĩra watho waku. **52** Nindirikanaga mawatho maku ma tene, Wee Jehova, namo nĩmahooreragia. **53** Nyiitagwo nĩ mang'ũrĩ nĩ undũ wa andũ arĩa aaganu, o acio maatiganiĩre watho waku. **54** Ũhoru wa kĩrĩa giaku nĩguo ũtũĩkĩte rwimbo rwakwa, o kũrĩa guothe ingikara. **55** ũtukũ ndirikanaga rĩĩtwa rĩaku, ngakĩrũmia watho waku Wee Jehova. **56** ũ nĩguo ngoretwo ngũka: nĩnjathikagĩra mawatho maku. **57** Wee Jehova, Wee nĩwe igai riakwa; nĩngwĩrite atĩ ndĩathikagĩra ciugo ciaku. **58** Maathĩite ũthiũ waku na ngoro yakwa yothē; nginyagĩra wega waku o ta ũria wiraniire. **59** Nindicũuranĩte ũhoru wa mĩthĩire yakwa, ngagĩcookia makinya makwa kũrĩ kĩrĩa giaku. **60** Nĩngũhiũha na ndigũcererwo gawathikĩra maathani maku. **61** O na kũngĩtuika atĩ andũ arĩa aaganu no manjohē na mĩhĩndo-rĩ, ndingĩrganĩrwo nĩ watho waku. **62** ũtukũ gatagatĩ njarahũkaga ngũcookerie ngaatho nĩ undũ wa mawatho maku ma kĩhoo. **63** Nĩ ndĩ mũrata wa andũ arĩa othe magwĩtigĩrite, o arĩa othe marũmagĩrĩa mawatho maku. **64** Wee Jehova, thĩ iĩyũrĩtuo nĩ wendo waku; nduta kĩrĩa kĩa watho waku. **65** Wee Jehova, ika ndungata yaku kũringana na kiugo giaku. **66** Nduta gũkũũrana maũndũ wega o na kũmamenya, nĩgũkorwo nĩnjĩtĩkĩte maathani maku. **67** Mbere itanoona thĩina nĩndahitagia, no rĩu nĩnjathikagĩra kiugo giaku. **68** Wee ũrĩ mwega, na nĩwĩkaga o wega; nduta kĩrĩa kĩa watho waku. **69** O na gũtũika andũ arĩa etĩĩ nĩmahakĩte gĩko na ndeto cia maheeni, ngũtũura nũmitie mawatho maku na ngoro yakwa yothē. **70** Ngoro ciao nĩ nyũmũ na tirĩ thĩ, no nĩ ngenagĩra watho waku. **71** Warĩ undũ mwega nĩ nyone thĩina, nĩgeetha ndĩĩrute kĩrĩa kĩa watho waku. **72** Watho ũria uumĩte kanua gaku nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, gũkĩra ngĩria cia icunjĩ cia betha na thahabu. **73** Moko maku nĩmo manyũmbire na magũĩthondeka ũguo ndariĩ; he ũtaũku nĩguo ndĩĩrute maathani maku. **74** Andũ arĩa magwĩtigĩrite marokenaga rĩrĩa maanyona, nĩgũkorwo nĩnjigite mwĩhoko wakwa harĩ kiugo giaku. **75** Jehova, nĩnjũũ atĩ mawatho maku nĩ ma ũthingu, na ũnyonetie thĩina nĩ undũ wa wĩhokeku waku. **76** Wendani waku ũria ũtathiraga

ũrotũika wa kũũhooreria, kũringana na kĩranĩro giaku kĩrĩa werĩire ndungata yaku. **77** Itĩkĩra tha ciaku inginyire nĩguo ndũũre muoyo, nĩgũkorwo watho waku nĩguo ngenagĩra. **78** Andũ arĩa etĩĩ maroconorithio nĩ undũ wa kũnjĩka ũũru hatarĩ gĩtũmi; no nĩ-rĩ, ndirĩcũuranagia ũhoru wa mawatho maku. **79** Andũ arĩa magwĩtigĩrite maronjookerera, o acio mataũkĩrwo nĩ kĩrĩa giaku. **80** Ngoro yakwa iroaga ũcuuke ũhoru-inĩ wa kĩrĩa kĩa watho waku, nĩguo ndikanaconorithio. **81** Ngoro yakwa iingĩkaga nĩ kwĩrĩrĩa ũhonokio waku, no nĩ njigite mwĩhoko wakwa harĩ kiugo giaku. **82** Maitho makwa nĩmaraaga hinya nĩ gĩtũũra njũthĩĩrie kĩranĩro giaku; ngakĩũria atĩrĩ, “Ŭgaakĩũhooreria rĩ?” **83** O na gũtũika haana ta mondo ya rũũya ya ndibei iigĩtuo ndogo-inĩ, ndiriganagĩrwo nĩ kĩrĩa kĩa watho waku. **84** Nĩ ndungata yaku-rĩ, ngweterera nginya rĩ? Arĩa maanyariiraga ũkaamaherithia rĩ? **85** Andũ arĩa etĩĩ manyenjeire marima nĩguo ngwe kuo, o acio makararagia watho waku. **86** Maathani maku mothe nĩ ma kwĩhokwo; ndeithia, nĩgũkorwo andũ maanyariiraga hatarĩ gĩtũmi. **87** Maatigĩtie hanini maaniine nyume thĩ ino, no nditiganĩrie mawatho maku. **88** Menyerera muoyo wakwa kũringana na wendo waku, na ndĩathikagĩra kĩrĩa gĩa kanua gaku. **89** Wee Jehova, kiugo giaku gĩtũũrũga tene na tene; gĩtũũrũga kĩĩhaandite wega kũu igũrũ. **90** Wĩhokeku waku nĩ wa kuuma njiarwa nginya njiarwa; nĩwe warũĩmie thĩ, nayo iagũkĩra o irũmĩte. **91** Mawatho maku matũũrũga nginya ũmũthĩ, nĩgũkorwo indo ciothe nĩwe itungataga. **92** Korwo watho waku tiguo ũngengia, ingĩanathira nĩ mĩnyamaro yakwa. **93** Nĩ ndirĩ hĩndĩ ngaariganĩrwo nĩ mawatho maku, nĩgũkorwo ũndũĩrĩte muoyo nĩ undũ wamo. **94** Honokia, nĩgũkorwo ndĩ waku, na nĩmaathĩte mawatho maku. **95** Andũ arĩa aaganu manjohēire nĩguo maaniine, no nĩ ndirĩcũuranagia o ũhoru wa kĩrĩa giaku. **96** Undũ o wothē mũkinyanĩru wega, nĩnyonete nĩ ũrĩ mũthia; no maathani maku matĩrĩ mũhaka. **97** Kaĩ nĩnyendete watho waku-! Nĩndaga ngĩtarania ũhoru waguo mũthenya wothē. **98** Maathani maku matũmagu njũhĩge gũkĩra thĩ ciakwa, nĩgũkorwo makoragwo hamwe na nĩ hĩndĩ ciothe. **99** Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra arutani akwa othe, nĩgũkorwo ndaranagia ũhoru wa mawatho maku. **100** Nĩ ndĩ na ũmenyo mũingĩ gũkĩra athuuri, nĩgũkorwo njathikagĩra kĩrĩa giaku. **101** Nĩndigagĩrĩa magũrũ makwa matikagerere njĩra o yothē njũru, nĩgeetha njathikagĩre kiugo giaku. **102** Nĩ nditiganĩrie mawatho maku, nĩgũkorwo Wee nĩwe ũndutĩte ũhoru ũcio. **103** Kaĩ ciugo ciaku irĩ mũrio ngĩcicama-ĩ, irĩ mũrio gũkĩra ũũkĩ ũrĩ kanua-inĩ gakwa! **104** Ngũaga na ũtaũku nĩ undũ wa kĩrĩa giaku; nĩ undũ ũcio nĩthĩire njĩra o yothē njũru. **105** Kiugo giaku nĩkio tawa wa magũrũ makwa, na ũtheri wa kũmũrika njĩra yakwa. **106** Nĩndĩĩhĩte mwĩhitwa na ngagwatĩria, atĩ nĩndĩrĩrũmagĩrĩa mawatho maku ma ũthingu. **107** Nĩthĩĩnĩkĩte mũno; Wee Jehova, tũũria muoyo wakwa, kũringana na kiugo giaku. **108** Wee Jehova, itĩkĩra ũgooci wa kwĩyendera wa kanua gakwa, na ũkĩndute mawatho maku. **109** O na gũtũika ndũũrũga nyiitĩrĩre muoyo wakwa moko-inĩ makwa-rĩ, ndingĩrganĩrwo nĩ watho waku. **110** Andũ arĩa aaganu nĩmanyambĩire

muṭego, no ndirī ndahīta kīrīra giaku. **111** Mawatho maku nīmo igai riakwa nginya tene; nīmo gīkeno kīa ngoro yakwa. **112** Ngoro yakwa nīṭūite kūrūmagia kīrīra kīa watho waku o nginya mūthia. **113** Nīthūire andū a ngoro igīrī, no nīnyendete watho waku. **114** Wee nīwe rūrūrō riakwa na ngo yakwa; njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī giaku. **115** Njehereraī, inyūī eeki ūūru, nīguo ngīrūmie maathani ma Ngai wakwa! **116** Nyītagīrīra kūrīngana na kīranīro giaku, na nīngūtūira muoyo; ndūkareke kīrīgīrīro giakwa kīharagane. **117** Ndiiragīrīra, na nīngūhonokio; ngūtūira ndīite uuge waku. **118** Nīuregaga ariā othe matiganaga na kīrīra kīa watho waku, nīgūkorwo kwīheenia kūu meheenagia nakuo nī gwa tūhū. **119** Ariā othe aaganu a gūkū thī ūmateaga ta gīko; nī ūndū ūcio nī nīnyendete kīrīra kīa watho waku. **120** Mwīrī wakwa nīūinainaga nīgūgwītīgīra; njikaraga na guoya mūnene nī ūndū wa mawatho maku. **121** Nīi njikīte maūndū ma ūthingu na ma kīhooto; ndūkandiganīrie harī ariā maahinyagīrīra. **122** Menyerera ūgima wa ndungata yaku; ndūkareke andū ariā etīī maahinyīrīrie. **123** Maitho makwa nīmaraaga hinya nīgūtūira njūthīrīrie ūhonokio waku, ngacūthīrīria kīranīro giaku kīa ūthingu. **124** Ikaga ndungata yaku kūrīngana na wendo waku, na ūndutaga kīrīra kīa watho waku. **125** Nīi ndī ndungata yaku; he gūkūūrana maūndū, nīguo hote gūtaūkīrwo nī kīrīra giaku. **126** Wee Jehova, hīndī nīnginyu wike ūndū, tondū andū nīmathūkītie watho waku. **127** Tondū nīnyendete maathani maku gūkīra thahabu, ngamenda mūno gūkīra thahabu irīa therie, **128** na tondū nīndūite mawatho maku mothe nīmagīrīrie, nīthūire njīra o yothe itarī ya ma. **129** Kīrīra giaku nī kīa magegania; nī ūndū ūcio nīndīrīgīathikagīra. **130** Ciugo ciaku ciataūrwo nīirehaga ūtheri; nīciūhīgagia andū ariā matarī oogī. **131** Njathamītie kanua gakwa ngahūma nī ūndū wa kwīrīrīria maathani maku. **132** Njerekera na ūnjigūire tha, o ta ūria wīkaga andū ariā mendete rītwa riaku. **133** Rūngagīrīria makinya makwa kūrīngana na kiugo giaku; ndūkareke njathagwo nī wīhia o na ūrīkū. **134** Ngūūra kuuma ūhiinyanīrīria wa andū, nīguo njathikagīre mawatho maku. **135** Tūma ūthiū waku warīre ndungata yaku, na ūndutaga kīrīra kīa watho waku. **136** Maitho makwa manyūrūrūkagia maithori ta rūū, nīgūkorwo andū matirathikīra watho waku. **137** Wee Jehova, ūrī mūthingu, na mawatho maku nīmagīrīrie. **138** Mawatho marīa ūheanīte nī ma ūthingu; nī ma kwīhokwo kūna. **139** Kīyo giakwa nīkīnogetie, nīgūkorwo thū ciakwa nīcitiganīrie ciugo ciaku. **140** Cīranīro ciaku nīthuuranīre o biū, na ndungata yaku nīciendete. **141** O na gūtūika ndirī bata na nīnyararītwo-rī, ndirīragīrīro nī mawatho maku. **142** ūthingu waku nī wa gūtūira tene na tene, nāguo watho waku nī wa ma. **143** Ngoretwo nī mathiina na mīnyamaro, no maathani maku nīmo ngenagīra. **144** Kīrīra giaku nī kīa ma nginya tene; kīrīhe ūtaūku nīguo ndūire muoyo. **145** Ndiragūkīra na ngoro yakwa yothe, Wee Jehova, njītika, na nīndīrīathikagīra kīrīra kīa watho waku. **146** Wee nīwe ndīrakāira, honokīa na nīndīrīmenyagīrīra mawatho maku. **147** Njīkagīra tene gūtanakīa, ngakūrīrīra nīguo ūndeithie;

njigīte mwīhoko wakwa kiugo-inī giaku. **148** Maitho makwa maikaraga mahīngūkīte matuanīra-inī mothe ma arangīrī, nīguo ndaranagīe ūhoro wa cīranīro ciaku. **149** Igua mūgambo wakwa kūrīngana na wendo waku; Wee Jehova, tūūria muoyo wakwa, kūrīngana na mawatho maku. **150** Andū ariā mathugundaga maūndū ma wīkī naaī nīmanguhīrīrie, no-o nīmaraihanīrīrie na watho waku. **151** No Wee Jehova, ūikaraga hakuhī, na maathani maku mothe nī ma ma. **152** Matukū-inī ma tene nīndamenyire kuuma kīrīra-inī giaku, atī wagīthondekire kīrī gīa gūtūira nginya tene. **153** Rora gūthiīnika gwakwa na ūndeithūre, nīgūkorwo ndiriganīrwo nī watho waku. **154** Ndūrīra na ūkīngūire; tūūria muoyo wakwa kūrīngana na kīranīro giaku. **155** ūhonokio nīrūrahīrīrie andū ariā aaganu, nīgūkorwo matirongoragia kīrīra kīa watho waku. **156** Wee Jehova, tha ciaku nī nyingī; tūūria muoyo wakwa kūrīngana na mawatho maku. **157** Andū ariā maanyariiraga nī aingī, no ndirī ndahutatīra kīrīra giaku. **158** Njūthagīrīria ariā matarī na wītīkio ngoro, nīgūkorwo matiathikagīra kiugo giaku. **159** Ta kīone ūria nyendete mawatho maku; tūūria muoyo wakwa, Wee Jehova, kūrīngana na wendo waku. **160** Ciugo ciaku ciothe nī cia ma; mawatho maku mothe nī ma ūthingu na nī ma gūtūira tene na tene. **161** Aathani maanyariiraga hatarī gītūmī, no ngoro yakwa iinainagio nī kiugo giaku. **162** Ngenagīra kīranīro giaku, o ta ūria mūndū atahīte indo nyingī akenaga. **163** Nīmenete na ngathūūra maheeni, no nīnyendete watho waku. **164** O mūthenya ngūgocaga maita mūgwanja nī ūndū wa mawatho maku ma ūthingu. **165** Ariā mendete watho waku nī marī thayū mūingī, na gūtīrī kindū kīngītūma mahīngwo. **166** Njetagīrīria ūhonokio waku, Wee Jehova, na ngarūmīrīra maathani maku. **167** Njathikagīra kīrīra giaku, nīgūkorwo nīndīkiendete mūno. **168** Njathikagīra mawatho maku na kīrīra giaku, nīgūkorwo mīthiire yakwa yothe nīmūmī. **169** Wee Jehova-rī, gūkaya gwakwa kūrokinya harīwe; he gūtaūkīrwo kūrīngana na kiugo giaku. **170** Mathaithana makwa marokinya harīwe; ndeithūra kūrīngana na kīranīro giaku. **171** Mīromo yakwa irīkūgocaga hīndī ciothe, nīgūkorwo nīūndutaga kīrīra kīa watho waku. **172** Rūrīmī rwakwa nīrūkīne ūhoro wa kiugo giaku, nīgūkorwo maathani maku mothe nī ma ūthingu. **173** Guoko gwaku nīgūkīhaarīrie kūndeithia, nīgūkorwo mawatho maku nīmo nīi ndīthuuragīra. **174** ūhonokio waku nīguo ndīiriragīra, Wee Jehova, nāguo watho waku nīguo ngenagīra. **175** Ndirīgītūira muoyo nīguo ngūgocaga, namo mawatho maku nīmatūire mandeithagia. **176** Nīi nīhītīte njīra ta ng'ōndu yūrīte. Gīcarīe ndungata yaku, nīgūkorwo ndiriganīrwo nī maathani maku.

120 Thaburi ya Agendi Ndakāire Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika. **2** Wee Jehova, honokīa harī mīromo irīa yaragia maheeni, na harī nīmī iria iheenanagia. **3** Agaagwīka atīa, na nī atīa ūngī makīria ya ūguo, wee rūrīmī rūrū rūheenanagia? **4** Agaakūherithia na mīgū mīnoore ya njamba ya ita, na makara marīmībūkīte mwakī ma mūtī wa mūkōigo. **5** Kaī ndī na haaro-ī, nīgūtūira gūkū Mesheki, na

ngaikara hema-inĩ cia Kedari-ĩ! **6** Nĩndũũrite hĩndi ndaaya gatagati-inĩ ka arĩa mathũire thayũ. **7** Nĩ ndi mũndũ wa thayũ; no rĩria ndaaria-rĩ, o mendaga o mbaara.

121 Thaburi ya Agendi Nĩngũtiira maitho makwa ndore irĩma-inĩ: ũteithio wakwa ũngiuma na kũ? **2** ũteithio wakwa uumaga kũrĩ Jehova, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ. **3** We ndangĩreka kũgũrũ gwaku gũtirũke: ũcio mũmenyereri waku ndarĩ hĩndi angĩcũnga; **4** ti-itherũ, ũcio mũmenyereri wa Isiraeli ndarĩ hĩndi angĩcũnga, kana ahĩtwo nĩ toro. **5** Jehova nĩwe ũkũmenyagĩra: Jehova nĩwe kĩruru gĩaku guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo; **6** mũthenya wee ndũngĩringĩka nĩ rĩua, kana ũringĩke nĩ mweri ũtukũ. **7** Jehova nĩarĩkũgitagĩra kuuma ũũru-inĩ wothē: nĩarĩmenyagĩra muoyo waku; **8** Jehova nĩarĩkũmenyagĩra ũkiumagara na ũgĩcooka, kuuma rĩu nginya tene na tene.

122 Thaburi ya Daudi Nĩndakenire hamwe na arĩa maanjĩrĩre atĩrĩ, “Nĩtũthĩ nyũmba ya Jehova.” **2** Magũrũ maitũ marũgamĩte ihingo-inĩ ciaku, wee Jerusalemu. **3** Jerusalemu riakitwo ta itũũra inene rĩnyithanĩtio wega. **4** Kĩu nĩkua mĩhĩrĩga yambataga, o yo mĩhĩrĩga ya Jehova, igathiĩ kũgooca rĩitwa rĩa Jehova kũringana na mawatho marĩa aheete Isiraeli. **5** Kĩu nĩkua kũgĩtwo itĩ cia ũnene cia atuanĩri ciira, o cio itĩ cia ũnene cia nyũmba ya Daudi. **6** Hoera Jerusalemu thayũ: “Arĩa makwendete marotũũra na thayũ. **7** Kũria thingo ciaku ciirigĩire kũrogĩa na thayũ, naguo ũgitĩri ũgĩe ciikaro-inĩ ciaku cia ũthamaki.” **8** Nĩ ũndũ wa ariũ a baba na arata, nguuga atĩrĩ, “Thayũ ũrogĩa thĩini waku.” **9** Nĩ ũndũ wa nyũmba ya Jehova Ngai witũ, caragia ũgaacĩru waku.

123 Thaburi ya Agendi Nĩngũtiira maitho makwa na kũrĩ we, o Wee ũikarĩire gĩti gĩaku kĩa ũnene kũu igũrũ. **2** O ta ũria maitho ma ndungata maroragĩrĩria guoko kwa mwathi wayo, na o ta ũria maitho ma mũĩritu ndungata maroragĩrĩria guoko kwa mũtumia mwathi wayo, ũguo noguo maitho maitũ maroragĩrĩria Jehova Ngai witũ, o nginya atũguĩre tha ciake. **3** Tũguĩre tha, Wee Jehova, tũguĩre tha, nĩgũkorwo nĩtũkĩrĩrĩrie kũnyararwo kũnene. **4** Nĩtũkĩrĩrĩrie kinyũrũri kĩnene kĩa andũ arĩa menenehagia, o na rũmena rũingĩ rwa andũ arĩa etĩĩ.

124 Thaburi ya Daudi Korwo Jehova ndaakoretwo arĩ mwena witũ; Isiraeli nĩmakiuge ũguo: **2** Korwo Jehova ndaarĩ mwena witũ rĩria andũ maatũtharĩkĩire-rĩ, **3** nĩmangĩatũmeririe tũrĩ muoyo; rĩria marakara mao maatũrĩmbũkĩire-rĩ, **4** mũiyũro wa maaĩ nĩũngĩatũhubanĩrie, tũhumbwo nĩ nditi ya maaĩ macio; **5** maaĩ macio maathereraga na hinya mũno nĩmangĩatũthereririe. **6** Jehova arogocwo, o we ũtaatũrekereirie tũtambuurangwo nĩ magego mao. **7** Ithũ tũhonokete ta nyoni ihonokete mũtego-inĩ wa mũmĩtegi; mũtego nĩunangĩtwo, na ithũ nĩtũhonokete. **8** ũteithio witũ uumaga harĩ Jehova, o we Mũmbi wa igũrũ na thĩ.

125 Andũ arĩa mehokete Jehova matarĩ ta Kĩrĩma gĩa Zayuni, kĩria gĩtangĩnyenyeka, no gĩtũũraga nginya tene. **2** O ta ũria irĩma ithĩũrũkĩirie Jerusalemu ũguo noguo Jehova athĩũrũkagĩria andũ ake, kuuma rĩu nginya tene na tene. **3** Mũthĩgi wa andũ arĩa aaganu ndũgĩtũũra wathanaga bũrũri ũria ũgairwo andũ arĩa athingu, nĩguo andũ acio athingu matikae gũtambũrũkia moko mao meeke ũũru. **4** Wee Jehova, andũ arĩa ega mekaga o maĩndũ mega, o acio arũngĩrĩru ngoro. **5** No rĩrĩ, andũ arĩa maahũkaga makagera njĩra irĩa njogomu-rĩ, Jehova nĩakamaingatanĩria hamwe na arĩa mekaga ũũru. Isiraeli kũrogĩa thayũ.

126 Thaburi ya Agendi Rĩria Jehova aacookĩrie andũ a Zayuni arĩa maatahitwo akimainũkia-rĩ, twahaanire ta andũ mekũroota. **2** Tũnua twitũ twaiyũrĩre mĩtheko, nacio nĩmĩ ciitũ ikĩina nyĩmbo cia gĩkeno. Hĩndi iyo ndũrĩrĩ-inĩ gũkĩranwo atĩrĩ, “Jehova nĩekĩire andũ aya maĩndũ manene.” **3** Jehova nĩatwikĩire maĩndũ manene, na ithũ tũkaiyũrwo nĩ gĩkeno. **4** Tũma tũgaacĩre rĩngĩ, Wee Jehova, ta ũria njũũ cia Negevu icookaga kũiyũra. **5** Andũ arĩa mahaandaga na maitthori, nĩmakagetha makĩnaga nyĩmbo cia gĩkeno. **6** Mũndũ o na angiumagara akĩrĩraga, akuuĩte mbeũ cia kũhaanda, agaacooka akiĩnaga nyĩmbo cia gĩkeno, akuuĩte itĩia ciake cia ngano.

127 Tĩga nyũmba yakĩrwo nĩ Jehova, andũ arĩa mamĩakaga marutaga wĩra o wa tũhũ. Tĩga itũũra inene rĩmenyereirwo nĩ Jehova, arangĩri maraaraga mehũũgĩte o tũhũ. **2** Nĩ tũhũ andũ kũrooka gũũkĩra rũciĩnĩ tene, na gũkoma magakoma macereirwo, makĩnogera irio cia kũria, nĩgũkorwo andũ arĩa Jehova endete, we nĩamaheaga o na marĩ toro. **3** Ciana nĩ igai kuuma kũrĩ Jehova, ciana nĩ kĩheo kuuma kũrĩ we. **4** Ciana irĩa mũndũ aciarĩte arĩ mũnĩni no ta mĩguĩ rĩrĩ moko-inĩ ma njamba ya ita. **5** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria thiaka wake ũiyũrĩte mĩguĩ. Matigaaconorithio rĩria magaakorwo magĩciira na thũ ciao hau kĩhingo-inĩ.

128 Thaburi ya Agendi Kũrathimwo nĩ mũndũ o wothē wĩtigĩrĩte Jehova, o ũcio ũgeragĩra njĩra ciake. **2** Nĩũkarĩĩaga maciaro ma wĩra waku; irathimo na kũgaacĩra nĩigatuĩka ciaku. **3** Mũtumia waku egũtuĩka ta mũthabibũ ũria ũciaraga mũno arĩ kũu nyũmba-inĩ yaku thĩĩnĩ; ciana ciaku ituĩke ta thuuna cia mũtamaĩyũ ithĩũrũkĩirie metha yaku. **4** ũguo nĩguo mũndũ arĩrathimagwo, ũria wĩtigĩrĩte Jehova. **5** Jehova arokũrathimaga arĩ Zayuni matukũ mothe ma muoyo waku; ũroona kũgaacĩra kwa Jerusalemu, **6** na ũtũũre muoyo, ũkoona ciana cia ciana ciaku. Thayũ ũrogĩa Isiraeli.

129 Thaburi ya Agendi Maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, Isiraeli nĩmakiuge ũguo, **2** maanahinyĩrĩria mũno kuuma ũnini-inĩ wakwa, no rĩrĩ, matĩrĩ maahota kũndooria. **3** Andũ arĩa marĩmaga na mũraũ marĩmĩte ng'ong'o wakwa, magatema mĩtaru mĩraihu. **4** No rĩrĩ, Jehova nĩ mũthĩngu; nĩanjohorithĩte harĩ mĩhĩndo ya andũ arĩa aaganu. **5** Andũ arĩa othe mathũire Zayuni marocookio na thuutha maconokete.

6 Marohaana ta nyeki iri nyumba iguru, iria ihohaga itanamara; 7 mumitui ndangimiyuria hi-ini ciake, o na kana uria umiunganagia amiiyurie moko-ini make. 8 Andu aria mahitukagira kuo maroaga kuuga atiri, "Kirathimo kia Jehova kirogia iguru rianyu; nitwamurathima thini na ritwa ria Jehova."

130 Thaburi ya Agendi Wee Jehova-ri, ndiraguka ndi o kura kuriku; 2 Wee Jehova, igua mugambo wakwa. Matu maku nimaigue ngiguka unction tha. 3 Wee Jehova, korwo no utare maita maria tukwihagiria-ri, nuu ungigwitiiria, Wee Jehova? 4 No riri, Wee nurekanagira; ni undu ucio niwitigiritwo. 5 Njetagira Jehova, ngoro yakwa niimwetereire, ni ndihokaga kiugo giake. 6 Ngoro yakwa yetagira Jehova, gikira uria arangiri metagira rucini gukie, ii-ni, gikira uria arangiri metagira rucini gukie. 7 Wee Israeli, wihokage Jehova, nigukorwo hari Jehova he wendo uria utathiraga, na ningi hari we hari na uhonokio kuna. 8 We mwene niagakura Israeli kuuma mehia-ini mao mothe.

131 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, ngoro yakwa ndiri na mwigaatho, o na maitho makwa ti ma mwitugirio; ni ndirumbuyanagia na maundu manene, o na kana maundu ma magegania maria mangirite. 2 No riri, nihooreretie na ngakiria ngoro yakwa; o ta kaana gatuithio iria gakuuitho ni nyina, o ta kaana gatuithio iria niguo ngoro yakwa ihaana iri thini wakwa. 3 Atiriri wee Israeli, wihokage Jehova riu na nginya tene.

132 Thaburi ya Agendi Wee Jehova, ririkana Daudi na mathina maria mothe omiririe. 2 Niehitire mwihitwa hari Jehova, akihita hari ucio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, akiaga uu: 3 "Ndigatoonya nyumba yakwa, kana haice uriri wakwa, 4 ndikaareke maitho makwa mone toro, kana ndeke imone ciakwa icunge, 5 o nginya ngoonera Jehova handu ha gukara, ucio Mwene-Hinya, o we Ngai wa Jakubu, ndimuonere gikaro." 6 Nitwaigire uhoru turi Efiratha, na tukukora migunda-ini ya Kiriathu Jearimu. 7 Tukiaga atiri, "Nituthii gikaro-ini giake; nituinamirire tumuhoore turi gaturwa-ini ka makinya make; 8 arahuka, Wee Jehova, uike kihuriko-ini giaku, wee na ithanduku ria kirikanoro ria hinya waku. 9 Athinjiri aku marohumbwo na uthingu; andu aku aamire nimakine ni gukena." 10 Ni undu wa ndungata yaku Daudi, ndukarega uria we utiririe maguta. 11 Jehova niehitire na mwihitwa hari Daudi, mwihitwa atangiricikwo, akimwira atiri: "Ningakariria umwe wa ruciaro rwaku Giti-ini giaku kia unene, 12 ariu aku mangakamenyerera kirikanoro giakwa na mawatho makwa maria ndiramarutaga, hinda iyo ariu ao nimagaikarira giti giaku kia unene nginya tene na tene." 13 Nigukorwo Jehova niathuure Zayuni, akeririria gutuike gikaro giake, akoiga atiri: 14 "Giki niko kihuriko giakwa nginya tene na tene; giku nikuo ngutuura njikarire giti kia unene, nigukorwo ni ni ndiyendeire; 15 ningakurathima na umaathi muingi muno; athini akuo ndimahuni na irio. 16 Ningahumba athinjiri-Ngai akuo uhonokio, na andu

akuo aria aamire matuure mainaga ni gukena. 17 "Kuu nikuo ngaatuma ruha rwa Daudi ruthunduke na njigire uria njitiririe maguta tawa ugwakana. 18 Thu ciake ningachimba thoni, no thumbi ya unene iria iri mutwe wake nungakenga na riiri."

133 Thaburi ya Daudi Ni uhoru mwea atia, o na uri gikeno, riria andu a nyumba imwe maikarania maiguanite! 2 Ni ta maguta manungi wega maitiririe mutwe, makinyururika nderu-ini, o nderu-ini cia Haruni, makanyururika nginya ngingo-ini ya kanji yake. 3 Ningi ni ta ime ria Herimoni rikigwira Kirima gia Zayuni. Nigukorwo kuu nikuo Jehova eranire kirathimo giake, niko muoyo wa tene na tene.

134 Thaburi ya Agendi Gooai Jehova, inyuothe ndungata cia Jehova, inyui mutungataga miri nyumba-ini ya Jehova utuku. 2 Ambarariai moko manyu miri thini wa handu-haria-haamire mugooce Jehova. 3 Jehova, o we Muumbi wa iguru na thi aromurathima ari kuu Zayuni.

135 Gooai Jehova. Gooai ritwa ria Jehova; inyui ndungata cia Jehova-ri, mugoocei, 2 inyui mutungataga thini na nyumba ya Jehova, o inyui murugamaga nja-ini cia nyumba ya Ngai witu. 3 Gooai Jehova, nigukorwo Jehova ni mwea; inai mugooce ritwa riake, nigukorwo ni riega. 4 Nigukorwo Jehova niethuure Jakubu atuike wake, agathuura Israeli atuike igai riake kiembe. 5 Ni ninjui ati Jehova ni munene, ati Mwathani witu ni munene gikira ngai ciothe. 6 Jehova ekaga uria wotho ekwenda, kuu iguru na guku thi, o na kuu iria-ini o na kura guothe kuriku muno. 7 Niwe utumaga matu mambate kuuma ituri-ini cia thi; niwe utumaga kuge heni irehanite na mbura, na akarehe rihuho kuuma mithithu-ini yake. 8 Niwe waringire marigithathi ma Misiri, marigithathi ma andu na ma nyamu. 9 Wee Misiri, niwe watumire thini waku kuringwo ciam na moriru, agukirira Firauni na ndungata ciake ciothe. 10 Niwe waringire nduriri nyingi na akiura athamaki maari hinya: 11 nio Sihoni muthamaki wa Aamori, na Ogu muthamaki wa Bashani, o na athamaki othe a Kaanani; 12 akiheana bururi wao utuike igai, utuike igai kuri andu ake a Israeli. 13 Ritwa riaku, Wee Jehova, rituraga nginya tene, ngumo yaku, Wee Jehova, igakinyira njiarwa na njiarwa. 14 Nigukorwo Jehova niagaciirira andu ake, na aigire ndungata ciake tha. 15 Mihianano ya nduriri ithondeketwo na betha na thahabu, o wira wa moko ma andu. 16 Niri tunua, no ndiaragia, niri maitho, no ndionaga; 17 niri matu, no ndiguaga, o na ndiri mihumu tunua-ini twayo. 18 Andu aria mamithondekaga makaahaana o tayo, na noguo aria othe mamithokaga makaahaana. 19 Inyui nyumba ya Israeli, goocai Jehova; Inyui nyumba ya Haruni, goocai Jehova; 20 Inyui nyumba ya Lawi, goocai Jehova; inyui aria mumwitigire, goocai Jehova. 21 Jehova argooce kuuma Zayuni, o we uturaga kuu Jerusalemu. Gooai Jehova.

136 Cookeriai Jehova ngaatho, tondū nī mwega. Wendo wake nī wa tene na tene. **2** Cookeriai Ngai wa ngai iria ingī ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene. **3** Cookeriai Mwachani wa aathani ngaatho: Wendo wake nī wa tene na tene. **4** we wiki nīwe wīkaga maūndū manene ma magegania, Wendo wake nī wa tene na tene. **5** nīwe wombire igūrū na ūndū wa ūmenyo gake, Wendo wake nī wa tene na tene. **6** nīwe watambūrīkirie thī nyūmū igūrū rīa maai, Wendo wake nī wa tene na tene. **7** nīwe wombire imūrī iria nene, Wendo wake nī wa tene na tene. **8** rīua rīathage mūthenya, Wendo wake nī wa tene na tene. **9** naguo mweri na njata ciathage ūtukū; Wendo wake nī wa tene na tene. **10** nīwe waringire marigithathi ma Misiri, Wendo wake nī wa tene na tene. **11** akīruta Isiraēli gatagati-inī kao, Wendo wake nī wa tene na tene. **12** na guoko kwa hinya na atambūrīkītie gīcoka gīake, Wendo wake nī wa tene na tene. **13** nīwe wagayūkanirie Iria Itune rīgītigana, Wendo wake nī wa tene na tene. **14** agītūma andū a Isiraēli matuīkanie gatagati kārō, Wendo wake nī wa tene na tene. **15** no Firaūni na ita rīake akimahuīkanīria kūu Iria-inī Itune; Wendo wake nī wa tene na tene. **16** nīwe watongoririe andū ake magītūkanīria werū-inī, Wendo wake nī wa tene na tene. **17** nīwe waringire athamaki maarī anene, Wendo wake nī wa tene na tene. **18** na akīūruga athamaki maarī ngumo: Wendo wake nī wa tene na tene. **19** nīo Sihoni mūthamaki wa Aamori, Wendo wake nī wa tene na tene. **20** na Ogu mūthamaki wa Bashani; Wendo wake nī wa tene na tene. **21** na akiheana būrūrī wao ūtuīke igai, Wendo wake nī wa tene na tene. **22** ūgītūka igai rīa Isiraēli ndungata yake; Wendo wake nī wa tene na tene. **23** nīwe watūrīkanirie rīria twahatīrīrio, Wendo wake nī wa tene na tene. **24** na agītūhonokia kuuma kūrī thū ciitū, Wendo wake nī wa tene na tene. **25** nīwe ūheaga ciūmbe ciothe irio. Wendo wake nī wa tene na tene. **26** Cookeriai Mūrungu wa igūrū ngaatho. Wendo wake nī wa tene na tene.

137 Ngurumo-inī cia njūū cia Babuloni nīkuo twaikaraga thī tūkarīra, twaririkana Zayuni. **2** Kūu mītī-inī wa mīethia nīkuo twacuuragia inanda ciitū cia mūgeeto, **3** nīgūkorwo tūrī kūu andū arīa maatūtahīte nīmatwīraga tūmainīre nyīmbo, o acio atūnyariiri magatwīra tūmainīre nyīmbo tūkenete, magatwīra atīrī, “Tūinīrei rwīmbo rūmwe rwa iria mwainaga mūrī Zayuni!” **4** Tūngīhota atīa kūina nyīmbo cia Jehova tūrī būrūrī wa ūgeni? **5** Ingikariganīrwo nīwe, Wee Jerusalemu-rī, guoko gwakwa kwa ūrō kūrōkīriganīrwo nī ūūgī wakuo wa gwīka maūndū. **6** Rūrīmī rwakwa rūronyītana na karakara ingīkaaga gūkūrīrīkana, ingīkaaga gūtua Jerusalemu gīkeno gīakwa kīria kīnene. **7** Wee Jehova, rīrikana ūria andū a Edomu meekire, mūthenya ūria itūūra na Jerusalemu rīanyīitirwo. Maanīrīre, makiuga atīrī, “Rīmomorei, rīmomorei o nginya mūthingi-inī warō!” **8** Wee mwarī wa Babuloni, o wee ūtūrīrīrwo kūniinwo, gūkena nī mūndū ūria ūgūgwīka o ta ūguo ūtwikīte: **9** gūkena nī mūndū ūria ūhuragia tūkenge twaku, agatūgūthithia ndwaro-inī cia mahiga.

138 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nīngūkūgooca na ngoro yakwa yothē; ngūkūinīra ngūgooce ngai iria ingī irī o ho. **2** Ngūinamīrīra njerekeire hekartū-inī yaku irīa nyāmūre, ngooce rīftwa rīaku, nī ūndū wa wendo waku na wīhokeku waku, nīgūkorwo nītūtūgīrītīe rītwa rīaku, na ūgatūtūgīria kiugo gīaku makīria ya maūndū marīa mangī mothe. **3** Hīndī irīa ndagwītīre, nīwanjītīkire; wanyūmīrīrie na ūkīnjīkīra hinya ngoro. **4** Wee Jehova-rī, athamaki othe a thī nīmākūgōocage, rīria maigua ciugo cia kanua gaku. **5** Nīmaganage ūhoro wa njīra cia Jehova, nīgūkorwo rīiri wa Jehova nī mūnene. **6** O na gūtūika Jehova arī igūrū-rī, nīaroraga andū arīa enyīihia, no arīa etīūi akamenya ūhoro wao arī o kūraya. **7** O na ingīgerera mathūina-inī, Wee nīūmenyagīrīra muoyo wakwa; ūtambūrūkagia guoko gwaku ūgookīrīra marakara ma thū ciakwa, ūkaahonokia na guoko gwaku kwa ūrō. **8** Jehova nīakahingia muoroto wake harī nī; wendo waku, Wee Jehova, nī wa tene na tene; nī ūndū ūcio ndūgatiganīrie wīra wa moko maku.

139 Thaburi ya Daudi Wee Jehova-rī, nīūthuthuurītīe na ūkaamenya. **2** Nīūī rīria njīkarīte thī na rīria njūkīrīte ūkamenya meciiria makwa ūrī o kūraya. **3** Nīūūī ngiumagara o na ngīkoma; Wee nīūūī mīthīire yakwa yothē. **4** Wee Jehova-rī, itanagweta kiugo na rūrīmī rwakwa, Wee nīūkoragwo ūkīūī biū. **5** Nīūnjirīgīre mbere na thuutha; nīūnjirīgīrie guoko gwaku. **6** Ūmenyo ta ūcio nī wa magegania mūno harī nī, ūrī igūrū mūno ndīngītūkīnyira. **7** Nī kū ingīthīi njehere Roho waku? Ingūrīra kū nyume ūthīū-inī waku? **8** Ingīambata thīi igūrū, Wee ūrī kuo; ingīara ūrīrī wakwa kūrīa kūrīku mūno, Wee ūrī o kuo. (**Sheol h7585**) **9** Ingīūmbūka na mathagu ma gūgīkīa, ingīthīi gūtūūra mūrīmo ūria ūngī wa iria, kūndū kūraya mūno, **10** o na kūu guoko gwakwa nokuo kūngīndongoria, guoko gwaku kwa ūrō gūkīnyīite kūnūmītīe. **11** Ingīuga atīrī, “Tī-itherū nduma nīkūūhītha, naguo ūtheri ūyū ūthīūrūkīrīrie ūtuīke ūtukū,” **12** o na nduma ndīrī hīndī ingīgītumanīra; ūtukū ūkwara ta mūthenya, nīgūkorwo nduma kūrī we nī ta ūtheri. **13** Nīgūkorwo nīwe wombire ciīga ciakwa cia na thīnī; wanyīitithanīrie ndī o nda ya maitū. **14** Nīngūkūgooca nī ūndū mūūmbīre ūria nyūmbītwo naguo nī wa kūmakania na wa magegania; ciīko ciaku nī cia magegania, nīi mwene nīnjūūī ūguo o wega. **15** Mahīndī makwa matiahithīkīte harīwe, rīria ndoombīrwo kūrīa kūhītharu. Rīria ndanyīitithanagio hamwe ndī thī kūrīa kūrīku mūno-rī, **16** maitho maku nīmōnaga mwīrī wakwa ūtanombwo biū. Matukū mothe marīa nyamūrīrwo nīmāndīkītūo ibuku-inī rīaku o na mbere ya ūmwe wamo kūgīa. **17** Hīl ī meciiria maku matīkīrī ma bata harī nī, Wee Mūrungu! Kāi mūigana wamo nī mūnene-ī! **18** Ingītua kūmatara, no maingīhe gūkīra mūthanga. Hīndī irīa ndokīra, ndī o hamwe nawe. **19** Wee Ngai-rī, naarī korwo woraga arīa aaganu! Njehererai, inyuī mūnyootagīra gūita thakame! **20** Maaragia ūhoro waku marī na meciiria mooru; arīa magūthūire mahūthagīra rītwa rīaku ūūru. **21** Wee Jehova, gīthī ndithūire arīa magūthūire, na ngamena

aria magüükagîrîra? **22** Gûthûûra ndîmathûire o biû; ndîmatuaga thû ciakwa. **23** Wee Mûrungu, thuthuuria, ûmenye ngoro yakwa; ngeria ûmenye mecîria makwa. **24** Rora wone kana nî harî mîthûire mîûru thîinî wakwa, na ûkîndongorie na nîjira îrîa ya tene na tene.

140 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, hatûra kuuma moko-inî ma andû arîa ooru; ngitîra harî andû arîa mahûthagîra ûhinya, **2** o acio mathugundaga maûndû mooru ngoro-inî ciao, na magathugunda mbaara o mûthenya. **3** Manooraga nîmî ciao ikohîga ta rûrîmî rwa nyoka; mîromo yao yaragia maûndû marûrû ta thumu wa ndûira. **4** Wee Jehova, njeheria moko-inî ma andû arîa aaganu; ngitîra kuuma harî andû arîa mahûthagîra ûhinya, o acio mabangaga ûrîa mangîhînga magûrû makwa. **5** Andû arîa etîî nîmanyambûire mûtego; nîmatambûrûkîtie ndigi cia wabu wao, na makanjîgîra mîtego nîjira-inî yakwa. **6** Wee Jehova, nguuga atîrî, “Wee nîwe Mûrungu wakwa.” Wee Jehova-rî, igua ngîgûkaira nîguo, ûnjigûire tha. **7** Wee Mwathani Jehova, o Wee ûrîa mûûhonokia ûrî hinya, Wee ûgitagîra mûtwe wakwa mûthenya wa mbaara: **8** Wee Jehova, ndûkahingîrie arîa aaganu merîrîria mao, ndûkareke mîbango yao îgaacîre, matikae gwîthîa. **9** Mîtwe ya arîa mandigîcîrie îrohumbikanio na mathûina marîa marehetwo nî mîromo yao. **10** Marogwîrwo nî makara me gwakana; maroikio mwaki-inî, maikio marima marî mûtondo, kûria matakoma o na rî. **11** Ndûkanareke arîa macambanagia magaacîre bûrûri-inî; mwanangîko ûrothingata andû arîa mahûthagîra ûhinya. **12** Nî nînjûû atî Jehova nîarûagîra kihooto kîa arîa athîini, na akagitîra kihooto kîa arîa abatari. **13** Tîtherû arîa athingu nîmarîgocaga rîitwa rîaku, na arîa arûngîrîru nîmagatûûra ûthiû-inî waku.

141 Thaburi ya Daudi Wee Jehova, nîwe ndîrakaira; hiûha ûuke kûrî nî. Igua mûgambo wakwa ngîgûkaira. **2** Ihooya rîakwa rîroambata mbere yaku ta mûtararîko wa ûbumba; nakuo kwambararia moko makwa kûrotuika ta igongona rîa hwaî-inî. **3** Wee Jehova, îga mûrangîri kanua-inî gakwa, rangagîra mûrango ûyû wa mîromo yakwa. **4** Ndûkareke ngoro yakwa îguucîrîrio ûndû-inî mûûru, ndigatuike wa gwîka cîko cia waganu hamwe na andû arîa amaramari; Ndûkareke ndîe irio ciao iria irî mûrîo. **5** Mûndû mûthingu nîakîninge: ûndû ûcio nî wa kûnyonia ûtugi; kûndûithia nîakîndûithie: ûguo no ta kûnjitîrîria maguta mûtwe wakwa. Mûtwe wakwa ndûngîrega gûtîrîrio maguta macio. No rîrî, ihooya rîakwa nî rîa gûtûûra ndeganîte na cîko cia andû arîa meekaga ûûru; **6** aathani ao magaikio thî kuuma igûrû rîa rwaro rwa ihiga, nao arîa aaganu nîmakamenya atî ciugo ciakwa ciarî cia ma. **7** Nîmakoîga atîrî, “O ta ûrîa mûndû acimbaga mûgûnda na akahûûra hianyû, no taguo mahîndî maitû maharaganîtio mûromo-inî wa mbîrîra.” (Sheol h7585) **8** No rîrî, maitho makwa nîwe macûthîrîrie, Wee Mwathani Jehova; nî harîwe njûragîra; nî ûndû ûcio ndûkareke ngue. **9** Ngîtîra ndikanîyitwo nî mîtego îrîa nyambîrwo, ûnjehanîrîrie na mîtego ya andû arîa

mekaga ûûru. **10** Andû acio aaganu maroogwa wabu-inî wao ene, no nî ngîhîtûkage itekuona ûgwati.

142 Thaburi ya Daudi Ngayagîra Jehova nyanîrîire; ngwambararia mûgambo wakwa kûrî Jehova anjigûire tha. **2** Njîtîrûrîra mateta makwa mbere yake; ndîrîmwîraga thîina wakwa ndî mbere yake. **3** Rîria roho wakwa waringîka thîinî wakwa, Wee nîwe ûmenyaga nîjira îrîa ndîrîgera. Nîjira-inî îrîa thîiagîra-rî, andû nîmahithîire mûtego. **4** Ta rora mwena wakwa wa ûrîo wone; gûtîrî o na ûmwe ûranûmbûiya. Ndîrî na ha kûûrîra; muoyo wakwa gûtîrî mûndû o na ûmwe ûngîûmenyerera. **5** Wee Jehova, nîwe ngayagîra; njugaga atîrî, “Wee nîwe rîûrîro rîakwa, na igai rîakwa bûrûri-inî wa arîa marî muoyo.” **6** Thikîrîria gûkaya gwakwa, nîgûkorwo ndîmûhinyîrîrie mûno; ndeithûra kuuma kûrî andû arîa mathingatanîte na nî, nîgûkorwo marî na hinya mûno kûngîra. **7** Njohorithia kuuma kîoho-inî gîakwa, nîguo ngoocage rîitwa rîaku. Hîndî îyo andû arîa athingu nîmakandigîcîria, nî ûndû wa ûrîa ûnjikite wega.

143 Thaburi ya Daudi Igua ihooya rîakwa, Wee Jehova, thikîrîria kîrîro gîakwa ûnjigûire tha; ûka ûndeithie, nî ûndû wa wîhokeku waku na ûthingu waku. **2** Ndûgaciirithie ndungata yaku, nîgûkorwo maitho-inî maku gûtîrî mûndû îrî muoyo ûngîtuuo mûthingu. **3** Thû nîthingatîte, ikangurumania thî tîiri-inî; itûmaga ndûire nduma-inî ta arîa maakuire tene. **4** Nî ûndû ûcio roho wakwa ûkaringîka thîinî wakwa; ngoro yakwa nîmakite mûno thîinî wakwa. **5** Ndîrîrîrîkanaga matukû marîa ma tene; ndîrîcûûranagia mawîko maku mothe na ngatarania maûndû marîa moko maku meekite. **6** Ndambûrûkîtie moko makwa na kûrî we; muoyo wakwa ûkûnyootagîra ta bûrûri ûrîa mûmû. **7** Wee Jehova, hiûha kûnjîtika; roho wakwa nîuthîritwo nî hinya. Tîga kûûhitha ûthiû waku, ndikahaane ta arîa maotoonyaga irima. **8** O rûcîinî reke njiguage kiugo kîa wendo waku ûrîa ûtathiraga, nîgûkorwo nîwe ndîhokete. Nyonia nîjira îrîa njagîrîrwo nîkûgera, nîgûkorwo muoyo wakwa ndîwerekeirie igûrû kûrî we. **9** Ndeithûra kuuma kûrî thî ciakwa, Wee Jehova, nîgûkorwo ndîhithaga harîwe. **10** Nduta gwîkaga wendi waku, nîgûkorwo Wee nîwe Ngai wakwa; Roho waku mwega arondongoragia, ngeragîre kûria kwaraganu. **11** Wee Jehova, nî ûndû wa rîitwa rîaku, tûûria muoyo wakwa; nî ûndû wa ûthingu waku-rî, nduta kuuma mînyamaro-inî. **12** Nî ûndû wa wendo waku ûtathiraga, kiria thû ciakwa; niina arîa othe maathûire, nîgûkorwo nî ndî ndungata yaku.

144 Thaburi ya Daudi Jehova arogoocwo, o we Rwaro rwakwa rwa Ihiga, o we ûmenyithagia moko makwa mûrûire wa mbaara, agakîruta ciara ciakwa kûrîa mbaara. **2** Nîwe Ngai ûrîa ûnyendete, na nîwe kîirigo gîakwa kîa hinya, o we kîihitho gîakwa na mûhonokia wakwa, ningî nîwe ngo yakwa, na nî harî we njûragîra, o we itûmaga andû a ndûrîrî maathîke marî rungu rwakwa. **3** Wee Jehova, mûndû akîrî kî nîguo ûmûmenyagîrîre, nake mûrî wa mûndû akîrî kî nîgeetha ûmûrûmbûyagîe? **4** Mûndû no ta mîhûmû;

matukū make mathiraga na ihenya o ta kīruru. **5** Wee Jehova, hingūra igūrū ūikūrūke; hutia irīma, nīgeetha irute ndogo. **6** Henūkia rūheni ūhurunje thū ciaku; ikia mīgū yaku ūcingatithie. **7** Tambūrūkia guoko gwaku ūrī igūrū; ndeithūra na ūūthare kuuma kūrī maaī maya maingī, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī. **8** arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī na wara. **9** Wee Ngai, nīngūkūnīra rwimbo rwerū; ngūkūnīra na kīnanda kīrīa kīgeetwetwo na nga ikūmi, **10** nyinīre ūrīa ūhootanagīra athamaki, o we ūhonokagia Daudi ndungata yake harī rūhiū rwa njora rwa ūragani. **11** Ndeithūra na ūūthare, ūndute kuuma moko-inī ma andū a kūngī, arīa tūnua twao twaragia maheeni, o acio moko mao ma ūrīo marī ma wara. **12** Hīndī iyo aanake aitū magaatuika ta mīmera mīrore wega wīthī-inī wao, nao airītu aitū mahaane ta itugī ciacūhītio cia kūgemia nyūmba ya ūthamaki. **13** Makūmbī maitū makaiyūragio irio cia mīthemba yothē. Ng'ondū ciitū ikaingīha ikinye ngiri nyingī, cingīhe ikinye makūmi ma ngiri kūu mīgūnda-inī iitū; **14** nacio ndegwa ciitū nīgakuuaga mīrigo mīritū. Thingo itigakorwo na mīanya, kana gūtahwo tūtwarwo ūkombo-inī, o na gūtigakorwo na kīrīro kīa mīnyamaro njīra-inī cia matūūra. **15** Kūrathimwo nī andū arīa matarīi ta ūguo; kūrathimwo nī andū arīa Ngai wao arī we Jehova.

145 Thaburi ya Daudi Nīngūtūtūgīria, Wee Ngai wakwa Mūthamaki; ndīrīgocaga rīitwa rīaku tene na tene. **2** O mūthenya ndīrīkūgocaga na ngumagie rīitwa rīaku tene na tene. **3** Jehova nīwe mūnene, na nowē wagīrīre kūgoocwo mūno; ūnene wake gūtīrī mūdū ūngīhota kūtūiria. **4** Rūciaro rūmwe nīrūkarahīra rūrīa rūngī maūdū marīa waneka; nīrūkamenyithanagia ūhoro wa ciiko ciaku cia hinya. **5** Nīmakaaria ūhoro wa ūkaru wa ūnene waku ūrīa ūrī rīiri, na nīi ndaranagie ūhoro wa ciiko ciaku cia magegania. **6** Nīmariheanaga ūhoro wa ūhoi wa maūdū maku ma kūmakania, na nīi hunjagie ūhoro wa ūnene wa ciiko ciaku. **7** Nīmagakūngūria wega waku mūingī, na maine ūhoro wa ūthingu waku makenete. **8** Jehova nī mūtugi na nī mūigua-tha, ndahiūhaga kūrakara, na aiyūrītwo nī wendo. **9** Jehova nī mwega harī andū othe; nīaiguagīra tha kīrīa gīothe ombīte. **10** Wee Jehova, kīrīa gīothe ūmbīte nīkīrīkūgocaga; andū aku arīa aamūre nīmārīgūkumagia. **11** Nīmariheanaga ūhoro wa rīiri wa ūthamaki waku, na maaragie ūhoro wa hinya waku, **12** nīgeetha andū othe mamenye ūhoro wa ciiko ciaku cia hinya, o na ūkaru wa ūthamaki waku, ūrīa ūrī rīiri. **13** ūthamaki waku nī ūthamaki wa gūtūūra tene na tene, nāguo wathani waku ūtūūruga nginya njiarwa ciothe. Jehova nī mwīhokeku harī ciiranīro cīake ciothe, na nīendete kīrīa gīothe ombīte. **14** Jehova nīanyīitagīrīra arīa othe marogūa, na agatīira arīa othe mainamīte. **15** Maitho ma andū othe nīwe macūthīrīrie, na nīumaheaga irio ciao hīndī rīria yagīrīre. **16** ūkūnjūruga guoko gwaku, na ūkachingīria kīndū gīothe kīrī muoyo mabataro makīo. **17** Jehova nī mūthingu njīra-inī cīake ciothe, na nīendete kīrīa gīothe ombīte. **18** Jehova arī hakuhī na andū arīa othe

mamūkayagīra, arīa othe mamūkayagīra na ma. **19** Arīa othe mamwītīgagīra nīamahingagīria mabataro mao; nīaiguaga kīrīro kīao na akamahonokia. **20** Jehova nīamenyagīrīra arīa othe mamwendete, na arīa othe aaganu nīkūniina akaamaniina. **21** Kanua gakwa kārīaragia gakagooa Jehova. Kūmbe o gīothe nīgīkigooce rīitwa rīake itheru nginya tene na tene.

146 Goocai Jehova. Wee ngoro yakwa-rī, gooca Jehova. **2** Ndīgocaga Jehova hīndī rīria yothē ngūtūūra muoyo; ndīrīinaga, ngocage Ngai wakwa rīrīa rīothe ngūtūūra muoyo. **3** Ndūkanaige mwīhoko waku harī anene, kana harī andū, arīa matangīhota kūhonokania. **4** Rīrīa roho wao wameherera, macookaga o tīiri-inī; mūthenya o ro ūcio mībango yao itūikaga ya tūhū. **5** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūrīa ūteithio wake uumaga kūrī Mūrungu wa Jakubu, ūrīa mwīhoko wake ūrī harī Jehova Ngai wake, **6** Mūūmbi wa igūrū na thī, na iria, na kīrīa gīothe gītūūruga thīinī wacio: ūcio nīwe Jehova, ūrīa ūtūūruga arī mwīhokeku nginya tene. **7** Nīarūgamagīrīra kīhooto kīa arīa ahātīrīrie, na akahe arīa ahūtū irio. Jehova nīwe wohoraga arīa mohetwo, **8** Jehova nīahingūruga maitho ma arīa atumumu, Jehova nīatiiraga arīa mainamīte, Jehova nīendete andū arīa athingu. **9** Jehova nīamenyagīrīra andū a kūngī, na agatūūra ciana cia ngoriai o na mūtumia wa ndigwa, no njira cia andū arīa aaganu nīacirigicaga. **10** Jehova egūtūūra athamakaga nginya tene, Ngai waku, wee Zayuni, athamakage njiarwa na njiarwa. Goocai Jehova.

147 Goocai Jehova. Kaī nī ūndū mwega kūgooca Ngai witū na rwimbo-i, kaī nī ūndū mwega na mwagīrū kūmūgooca-i! **2** Jehova nīwe wakaga Jerusalemu; nīwe ūcookagīrīria andū a Isīraeli arīa matahitwo. **3** Nīwe ūhonagia arīa athuthīku ngoro, na akamooha ironda ciao. **4** Nīwe ūmenyaga mūgana wa njata, na akahe njata o njata rīitwa rīayo. **5** Mwathani witū nīwe mūnene na nī arī hinya mūingī; ūmenyo wake ndūrī mūthia. **6** Jehova nīwe ūtiiragīrīra andū arīa ahooreri, no arīa aaganu amatungumanagia thī. **7** Inīrai Jehova mūmūcookerie ngaatho; inīrai Ngai witū na kīnanda kīa mūgeeto. **8** Nīahumbagīra igūrū na matu; nīwe uuragīria thī mbura, na agatūma nyeki īmere tūrīma-inī. **9** Nīwe ūheaga ng'ombe irio, na akahe tūcui twa mahuru irio rīrīa twamūkaira. **10** We ndakenagīra hinya wa mbarathi, o na kana agakenera magūrū ma mūdū; **11** Jehova akenagio nī andū arīa mamwītīgagīra, o arīa maigaga mwīhoko wao harī wendo wake ūrīa ūtathiraga. **12** Wee Jerusalemu, kumia Jehova; gooca Ngai waku, wee Zayuni, **13** nīgūkorwo nīwe wīkagīra mīgīko ya ihingo ciaku hinya, na akarathima andū aku arīa marī thīinī waku. **14** Nīatūmīte kūgie thayū mīhaka-inī yaku, na agakūhūūnia na ngano rīria njega mūno. **15** Atūmaga wathani wake ūkinye gūkū thī; kiugo gīake kīhanyūkaga narua mūno. **16** Oiragia tharunji ihaana ta guoya mwerū cua, nayo mbaa akamīhurunja ta mūhu. **17** Mbura ya mbembe amīuragia taarī kagoto karoira. Nūū ūngīhota gwītīiria heho iyo yake? **18** Atūmaga kiugo gīake agatūma itwekūke; ahurutithanagia rūhuho, namo maaī magatherera. **19** Nīaguūrītīe kiugo gīake harī Jakubu, akaguūrīria Isīraeli mawatho make na

kĩrĩra kĩa watho wake wa kũrũmĩrĩro. **20** Ndarĩ ekĩra rũrĩrĩ rũngĩ ta ũguo, mawatho macio make ndũrĩrĩ itirĩ ciamamenya. Goocai Jehova.

148 Goocai Jehova. Goocai Jehova mũrĩ kũu igũrũ, mũmũgooce mũrĩ kũu gũtũũgĩru mũno. **2** Mũgoocei, inyuĩ araka ake othe, mũmũgooce, inyuothe mbũtũ ciake cia igũrũ. **3** Mũgoocei, inyuĩ rĩũa na mweri, mũgoocei, inyuothe njata iria icangararaga. **4** Mũgoocei, inyuĩ igũrũ rĩa igũrũ, o na inyuĩ maaĩ ma kũu igũrũ wa matu. **5** Indo ciothe nĩikĩgooce rĩitwa rĩa Jehova, nĩgũkorwo nĩwe wathanire na cio ikĩgĩa kuo. **6** Aaciigire handũ hacio itũũre ho tene na tene; aaheanire kĩrĩra kĩa watho wa kũrũmĩrĩro kĩrĩa gĩtagathira. **7** Goocai Jehova gũkũ thĩ, inyuĩ ciũmbe cia iria-inĩ, na ũriku wothe wa maria marĩa manene, **8** rũheni, na mbura ya mbembe, na tharunji, na matu, na ihuhũkanio cia huho iria ihingagia kĩrĩra gĩa, **9** inyuĩ irĩma, na tũrĩma tuothe, na mĩtĩ ya matunda, na mĩtarakwa yothe, **10** nyamũ cia gĩthaka, na ng'ombe ciothe, na ciũmbe iria nini, o na nyoni iria ciũmbũkaga, **11** athamaki a thĩ, na ndũrĩrĩ ciothe, na inyuĩ anene, na aathani othe a thĩ, **12** aanake, na airĩtu, na andũ arĩa akũrũ, o na ciana. **13** Othe nĩmagoocage rĩitwa rĩa Jehova, nĩgũkorwo rĩitwa rĩaake riiki nĩrĩo rĩtũũgĩrie; riiri wake ũrĩ igũrũ rĩa thĩ o na rĩa matu. **14** Nĩambararĩtie rũhĩa nĩ ũndũ wa andũ ake, nĩruo ũgooci wa andũ ake arĩa aamũre, nĩo andũ a Isiraeli, andũ arĩa marĩ hakuhĩ na ngoro yake. Goocai Jehova.

149 Goocai Jehova. Inĩrai Jehova rwĩmbo rwerũ, mũmũgooce mũrĩ kiũngano-inĩ kĩa arĩa aamũre. **2** Andũ a Isiraeli nĩmakenere ũcio wamombire; andũ a Zayuni nĩmacanjamũke nĩ ũndũ wa Mũthamaki wao. **3** Nĩmagoocage rĩitwa rĩaake makĩrũgarũgaga, na mamũinĩre na tũhembe, na kĩnanda kĩa mũgeeto. **4** Nĩgũkorwo Jehova nĩakenagio nĩ andũ ake; andũ arĩa ahooreri amahumbaga thũmbĩ ya ũhonokio. **5** Andũ arĩa aamũre nĩmakenere gĩtĩo kũu, na maine macanjamũkĩte marĩ o marĩrĩ-inĩ mao. **6** ũgooci wa Mũrungu ũrokorwo tũnua-inĩ twao, na rũhiũ rwa njora rũnoore mĩena yeerĩ rũkorwo moko-inĩ mao, **7** nĩguo meerĩthĩre harĩ ndũrĩrĩ, na maherithĩe kĩrĩndĩ gĩa thĩ, **8** nĩguo moohe athamaki ao na mĩnyororo, na moohe andũ ao arĩa marĩ igweta na bĩngũ cia kĩgera, **9** nĩguo mamakinyĩrie itũiro rĩrĩa mandikĩrwo. ũcio nĩguo riiri wa andũ ake othe arĩa aamũre. Goocai Jehova.

150 Goocai Jehova. Goocai Mũrungu mũrĩ harĩa hake haamũre; mũgoocei mũrĩ kũu igũrũ, o kũu kwa hinya wake. **2** Mũgoocei nĩ ũndũ wa cĩko ciake cia hinya; mũgoocei nĩ ũndũ wa ũnene wake mũingĩ mũno. **3** Mũgoocei mũkĩhuhaga karumbeta, mũmũgooce na kĩnanda kĩa mũgeeto, na gĩa kĩnũbi, **4** mũgoocei na tũhembe mũkĩrũgarũgaga, mũmũgooce na inanda cia nga mũkĩhuhaga mĩtũrĩrũ, **5** mũgoocei mũkĩhũũrithanagia thaani cia rũthuku iria ng'ambi, mũmũgooce na thaani ikũgamba o ta rũgambi. **6** Kĩndũ gĩothe kĩrĩ mĩhũmũ nĩkĩgooce Jehova. Goocai Jehova.

Thimo

1 Ici nĩ thimo cia Solomoni mūrũ wa Daudi, ūria warĩ mũthamaki wa Isiraeli; **2** nĩ thimo cia gūtũma mündũ agĩe na ūũgĩ, na ataarĩke; nĩ cia gūtũma ahote gũtaũkĩrwo nĩ ciugo cia ūũgĩ; **3** nĩ cia gūtũma mündũ ataarĩke ahote kũbarĩrĩa mĩtũtũrĩe wake, ekage maũndũ marĩa magĩrĩre, na ma kihooto, na marĩa mega; **4** nĩ cia gūtũma ūria ūtarĩ na ūũgĩ agĩe na ūmenyo, na cia gūtũma mündũ mwĩthĩ agĩe na ūmenyo na ūgereri; **5** arĩa oogĩ-rĩ, nĩmathikĩrĩre na mongerere wĩrutĩ wao, nao arĩa akũũrani maũndũ metĩkĩre gũtongorio. **6** Ningĩ nĩ cia gūtũma mündũ ataũkĩrwo nĩ thimo na ngerekano, na ataũkĩrwo nĩ ciugo cia andũ arĩa oogĩ, na ndaĩ ciao. **7** Kiambĩrĩria kĩa ūmenyo nĩ gwtĩgĩra Jehova, no arĩa akĩgu nĩ mathũire ūũgĩ na ūtaaro. **8** Mūrũ wakwa, thikĩrĩria mataaro ma thoguo, na ndũgatigane na ūrutani wa maitũguo. **9** Maũndũ macio magaatuĩka ithaga rĩa kũgemia mĩtwe waku, na ta mũgathi wa kũgemia ngingo yaku. **10** Mūrũ wakwa, ehia mangĩgakũheenereria-rĩ, ndũkanetikanie nao. **11** Mangĩgakwĩra atĩrĩ, “Ūka ūthĩi hamwe na ithuĩ; reke tuoherie mündũ tũite thakame yake, reke tũcemaceeme mündũ o na ūtehitie; **12** ningĩ reke tũmamerie marĩ muoyo, o ta ūria mbĩrĩria ūkaga, na marĩ agima, o ta arĩa maharũrũkaga irima; (Sheol h7585) **13** Na ithuĩ-rĩ, tũkĩgie na indo cia goru cia mĩthemba yothē, na tũiyũrie nyũmba ciitũ na indo cia ndaho; **14** ruthithania wĩra na ithuĩ, tũkorwo na mũhuko ūmwe ithuothe”; **15** mūrũ wakwa, tĩa gũtwarana nao, ndũkagerere njĩra ciao; **16** nigũkorwo magũrũ mao mahanyũkaga mathĩi mehia-inĩ, nao mahiũhaga magaita thakame. **17** Kaĩ nĩ wĩra wa tũhũ kũiga gĩkerenge nyoni ciothe igĩkuonaga-ĩ! **18** Andũ aya mohagĩria thakame yao ene; maceemaga o mĩoyo yao ene! **19** Ūcio niguo mũthia wa arĩa othe magĩaga na indo na njĩra ya ungumania; indo icio iniinaga mĩoyo ya arĩa magĩaga nacio. **20** Ūũgĩ nĩ aretana anĩrĩre njĩra-inĩ, ningĩ agakayũrũka arĩ ihaaro-inĩ cia mũingĩ; **21** Aragũthũka na mũgambo mũnene arĩ magomano-inĩ ma njĩra kũu kũrĩ inegene, o na itoonyero rĩa itũũra inene akoria atĩrĩ: **22** “Inyũ mĩtarĩ ūũgĩ-rĩ, nĩ nginya rĩ mũgũtũũra mwendete njĩra cianyu itarĩ cia ūũgĩ? Nĩ nginya rĩ anyũrũrania megũtũũra makenagĩra kinyũrũri, na arĩa akĩgu mathũire ūmenyo? **23** Korwo nĩmwetĩkĩre kũigua ūtaaro wakwa-rĩ, nĩningĩamũhingũrĩre ngoro yakwa, ndũme mĩmenye meciiria makwa. **24** No tondũ nĩmwaregire kũnjigua rĩria ndetanire, na gũtĩrĩ mündũ werĩmbũrĩe hĩndĩ rĩa ndatambũrĩkirie guoko gwakwa, **25** na mũkiagĩra mataaro makwa mothe bata, na mũkiaga gwtĩkĩra ikaanania rĩakwa-rĩ, **26** niĩ na niĩ nĩngamũthekerera hĩndĩ yanyu ya mwanangiko, na ndĩmũnyũrĩre rĩria mũgaakororererwĩ nĩ mũtino: **27** ĩi hĩndĩ irĩa guoya ūkaamũkorera ta kihuhũkanio, rĩria mwanangiko ūkaamũhaata ta rũhuho rwa kihuhũkanio, rĩria mũgaakinyĩrĩrwo nĩ mĩnyamaro na ruo rwa ngoro. **28** “Hĩndĩ ĩyo nĩmakangaira, no ndikametika; nĩmakanjetha na kiyo, no matikanyona. **29** Tondũ nĩmathũũrĩre ūmenyo, na matigana gũthũura gwtĩgĩra

Jehova, **30** tondũ matietikĩrĩre mataaro makwa, na nĩmamenire ikaanania rĩakwa, **31** makaarĩa maciaro ma mĩthĩire yao, na mahũũnio nĩ maciaro ma mathugunda mao. **32** Nĩgũkorwo ūgenyũ wa arĩa matarĩ ūũgĩ nĩũkamooraga, nakuo kwĩgangara kwa arĩa akĩgu nigũkamaniina; **33** no ūria wothē ĩnjiguaga arĩtũũraga na thayũ, na atũũre ahooreire, atarĩ ūgwati angũtĩgĩra.”

2 Mūrũ wakwa, ūngĩtikĩra ciugo ciakwa, na ūgie maathani makwa ta mũthiithũ thĩĩnĩ waku, **2** nakuo gũtũ gwaku ūgũtegere ūũgĩ, na werekerie ngoro yaku kũgia na ūmenyi, **3** na ūngĩgaakayũrũka na ūhoore gũkũũrana maũndũ, na wĩtane wanĩrĩre ūheo ūtaũku, **4** na ūngĩkawetha ta betha, na ūucarie ta kĩgũna kihĩthe-rĩ, **5** hĩndĩ ĩyo nĩũgataũkĩrwo nĩ ūhoro wa gwtĩgĩra Jehova, na ūgie na ūmenyo wa Ngai. **6** Nĩgũkorwo Jehova aheanaga ūũgĩ, na kanua gake koimaga ūmenyo na ūtaũku. **7** Andũ arĩa arũngĩrĩru amaigĩre ūhootani, niwe ngo ya arĩa matarĩ ūcuuke mĩthĩire-inĩ yao, **8** nigũkorwo nĩarangagĩra njĩra cia arĩa marũmagĩrĩra kihooto, na akagitĩra njĩra ya andũ ake arĩa ehokeku. **9** Hĩndĩ ĩyo nĩũgakũũrana maũndũ marĩa magĩrĩre, na ma kihooto, na marĩa mega: ūgĩkũũrane njĩra o yothē njega. **10** Nĩgũkorwo ūũgĩ nĩũgatoonya ngoro yaku, naguo ūmenyo ūkenagie muoyo waku. **11** ūgereri niũrĩkũgitagĩra, naguo ūtaũku ūkũrangagĩre. **12** Ūũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma njĩra-inĩ cia andũ arĩa aaganu, ūkũhonokie kuuma kũrĩ andũ arĩa maaragia maũndũ ma waganu, **13** o arĩa matigaga njĩra iria nũngĩrĩru, magathiĩra njĩra cia nduma, **14** arĩa makenaga magĩka ūũru, na magakenagio nĩ ūũru wa waganu, **15** na no-o arĩa njĩra ciao ciogomete, na mĩthĩire yao ĩrĩ ya ungumania. **16** Ūũgĩ nĩũgakũhonokia kuuma harĩ mĩtũmia ūria mũtharia, ūkũhonokie harĩ ng'enyũ ya mĩtũmia na ciugo ciake cia kũheenereria andũ, **17** ūcio ūtigĩte mũratata wa ūnini wake, na agatiganĩria kĩrĩkanĩro kĩria aarĩkanĩre na mũthũuriwe arĩ mbere ya Ngai. **18** Nĩgũkorwo nyũmba yake ĩroragia andũ gĩkũu-inĩ, nacio njĩra ciake ikamerekeria kũrĩ maroho ma arĩa akuũ. **19** Gũtĩrĩ mündũ ūthiĩaga harĩ we agacooka, kana akegwatĩra njĩra cia muoyo. **20** No rĩrĩ, wee niũrĩthiĩaga na mĩthĩire ya andũ arĩa ega, na ūgeragĩre njĩra cia arĩa athingu. **21** Nĩgũkorwo andũ arĩa arũngĩrĩru nĩo magaathũũra bũrũri-inĩ, na arĩa matarĩ ūcuuke nĩo magaathigara kuo; **22** no rĩrĩ, andũ arĩa aaganu nĩmakeherio bũrũri-inĩ, nao arĩa matarĩ ehokeku nĩmakamunywo maingatwo kuo.

3 Mūrũ wakwa, ndũkariganĩrwo nĩ ūrutani wakwa, no ngoro yaku nĩrũmagie maathani makwa, **2** nigũkorwo nĩmagakuongerera matukũ ūtũũre mĩaka mĩingĩ, na matũme ūgaacĩre. **3** Ndũkanareke wendani na wĩhokeku ikweherere; cioherere ngingo yaku, ūciandike kihengere-inĩ kĩa ngoro yaku. **4** Weka ūguo nĩũgeetikĩrĩka, na ūgie na rĩĩtwa rĩega maitho-inĩ ma Ngai o na ma andũ. **5** Wĩhoke Jehova na ngoro yaku yothē, na ndũkanehoke ūmenyo waku mwene; **6** mĩmenyithagie mĩthĩire yaku yothē, na nĩarĩrũngaga njĩra ciaku. **7** Tĩa kwionaga ūrĩ mĩũgĩ maitho-inĩ maku mwene; wĩtigĩre Jehova na ūtheemage maũndũ marĩa mooru. **8** Ūndũ ūcio niũrĩkũrehagĩra ūgima wa

mwĩrĩ, na mahĩndĩ maku makoragwo marĩ na hinya. **9** Tĩaga Jehova na ũtonga waku, ningĩ ũmũtĩage na maciao mothe ma mbere ma irio ciaku cia mĩgũnda; **10** namo makũmbĩ maku nimakaiyũrĩra, nayo mitũngĩ yaku iyyũrĩre ndibei ya mũhĩhano. **11** Mũrũ wakwa, tiga kũnyarara ihũura rĩa Jehova, na ndũgathũũre irũithia rĩake, **12** nĩgũkorwo Jehova arũithagia arĩa endete, o ta ũria ithe wa mũndũ arũithagia mũriũ ũria akenagĩra. **13** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria wonete ũũgĩ, mũndũ ũcio wĩgũrĩre na ũmenyo, **14** nĩgũkorwo ũũgĩ nĩ wa bata mũno gũkĩra betha, na ũciaraga uumithio ũkĩrĩte wa thahabu. **15** Ũũgĩ ũrĩ goro gũkĩra ruru iria ndune; kĩrĩa gĩothe ũngĩrĩrĩra gũtirĩ kĩngĩringithanio naguo. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ũrio harĩ ũingĩ wa matukũ; guoko-inĩ gwake kwa ũmotho harĩ na ũtonga na gĩtĩo. **17** Mĩthĩire ya ũũgĩ nĩ mĩthĩire ya kwendeka, na njĩra ciaguo ciothe nĩ cia thayũ. **18** Ũũgĩ nĩ mũtĩ wa muoyo kũrĩ arĩa maũhĩmbagĩria; arĩa megĩagĩra naguo-rĩ, nĩmarĩrathimagwo. **19** Jehova aahandire mĩthingi ya thĩ na ũũgĩ, na akĩrũmia igũrũ na ũmenyo wake; **20** ũmenyo wake nĩguo wagayanirie kũrĩa kũrĩku, namo matu magatatagia ime. **21** Mũrũ wakwa tũũria matua mega na ũkũũrani maũndũ, ndũkanareke ciehere maitho-inĩ maku; **22** nĩcio igagũtũũria muoyo, na nĩ ithaga rĩa kũgemagia ngingo yaku. **23** Ningĩ ũrĩthiia na njĩra yaku ũrĩ na thayũ, na kũgũrũ gwaku gũtikahĩngwo; **24** Wakoma-rĩ, ndũgetigĩra; wakoma-rĩ, ũrĩkomaga toro mwega. **25** Ndũgetigĩre mwanangĩko wa narua, kana kĩhuhũkanio kĩrĩa gĩkoragĩrĩra andũ arĩa aaganu, **26** nĩgũkorwo Jehova niwe ũgaatuĩka mwĩhoko waku, na amenyagĩrĩre kũgũrũ gwaku gũtikanyitwo nĩ mũtego. **27** Ndũkanagĩrĩrĩre ũndũ mwega ũkĩnyĩre arĩa maagĩrĩrwo nĩgũkĩnyĩrwo nĩguo, rĩrĩa ũrĩ na ũhoti wa kũhingia ũndũ ũcio. **28** Ndũkaneeere mũndũ wa itũũra riaku atĩrĩ, “Thĩĩ ũgooka rĩngĩ; kĩu ũrenda nĩngakũhe rũciũ,” o rĩrĩa ũrĩ na kĩndũ kĩu hakuhi. **29** Ndũkanacĩrĩre gwĩka mũndũ wa itũũra riaku ũũru, ũcio ũtũũraga hakuhi nawe akwĩhokete. **30** Ndũkanarũithie mũndũ tũhũ, rĩrĩa atarĩ ũndũ mũũru agwĩkĩte. **31** Ndũkanacumĩkĩre maũndũ ma mũndũ wa ngũĩ, kana ũthuure njĩra o na imwe yake, **32** nĩgũkorwo Jehova nĩathũire mũndũ mwaganu, no nĩagĩaga ndundu na andũ arĩa arũngĩrũru. **33** Nyũmba ya arĩa aaganu itũũraga na kĩrumi kĩa Jehova, no mũciĩ wa arĩa athingu nĩaurathimaga. **34** Jehova nĩanyũrũragia andũ arĩa manyũrũranagia na mwĩtĩio, no arĩa menyiihagia nĩamaheaga wega wake. **35** Andũ arĩa oogĩ magayaga gĩtĩio, no andũ arĩa akĩũguo magayaga njono.

4 Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ akwa, ta thikĩrĩraia ũrũtani wa thoguo; njiguai nĩguo mwĩgũire na kũmenya maũndũ. **2** Tondũ ngũmũhe ũrutani mwega, nĩ ũndũ ũcio mũtigatĩrike ũrutani wakwa. **3** Rĩrĩa ndaarĩ mwana nyũmba-inĩ ya baba, ndĩ o mũndũ mwĩthĩ, na ndĩ mwana wa mũmwe wa maitũ-rĩ, **4** baba nĩandũtĩre, akĩnjĩra atĩrĩ, “Wĩgwatĩre ciugo ciakwa na ngoro yaku yothe; rũmia maathani makwa, na nĩgũtũũra muoyo. **5** Gĩa na ũũgĩ, gĩa na kũmenya maũndũ; ndũkanariganĩrwo nĩ ciugo ciakwa, kana wahũke kuuma harĩ cio. **6** Ndũkanatĩrike ũũgĩ, naguo niũrĩkũgatĩra; **7** Ũũgĩ ũkĩrĩte indo ciothe;

nĩ ũndũ ũcio wĩgũire na ũũgĩ. Īĩ, kaba kũruta indo ciaku ciothe wĩgũire na kũmenya maũndũ. **8** Tũũgagĩria ũũgĩ mũno, naguo niũrĩkwambararagia; ũhĩmbagĩrie, naguo niũrĩgũtũithagia. **9** Nĩũgagwĩkĩra ithaga rĩa ũtugi mĩtwe waku, na ũkũhe thũmbĩ thaka mũno.” **10** Thikĩrĩria, wee mĩrũ wakwa, na wĩtkĩre ũria ngũkwĩra, nĩgeetha mĩaka ya muoyo waku iĩngĩhe. **11** Nguonetie njĩra ya ũũgĩ, na ngagũtongoria njĩra-inĩ iria nĩngarũ. **12** Rĩrĩa ũgũthĩi, makĩnya maku matikahĩngĩcwo; rĩrĩa ũkũhanyũka-rĩ, ndũkahĩngwo. **13** Rũmia ũrutani wakwa, na ndũkanareke ũkweherere; ũgitagĩre wega, nĩgũkorwo nĩguo muoyo waku. **14** Ndũkanagerere njĩra ya andũ arĩa aaganu, kana ũthĩire njĩra ya andũ arĩa oorũ. **15** Mũtheemage, na ndũkanamĩgerere; mĩhutatĩre, na wĩthĩire na njĩra yaku. **16** Nĩgũkorwo andũ arĩa aaganu matingĩkoma nginya meeke ũũru; mooragwo nĩ toro nginya matũme mũndũ ahĩngwo, agwe. **17** Marĩaga irio iria monete na ũmaramari, na makanyua ndibei matunyanite na hinya. **18** Mĩthĩire ya andũ arĩa athingu ihaana ta ũtheri wa gũgĩkia, ũria ũthiiaa ũgĩthererũkaga nginya mũthenya barigici. **19** No mĩthĩire ya andũ arĩa aaganu ihaana ta nduma ndumanu; o matimenyaga kĩrĩa kĩamahĩnga. **20** Mũrũ wakwa, ta thikĩrĩria ũria ngũkwĩra; tega gũtũ ũĩgue ciugo ciakwa. **21** Ndũkanareke ciehere maitho-inĩ maku, ciigage ngoro-inĩ yaku; **22** nĩgũkorwo nĩcio itũũragia arĩa maciĩgwatĩire muoyo, na igekĩra mwĩrĩ wao wothe ũgĩma. **23** Makĩria ya macio mothe, rangagĩra ngoro yaku, nĩgũkorwo nĩyo gĩthima kĩrĩa gĩtherũkaga muoyo. **24** Eheria rũnana kanua-inĩ gaku; nacio ndeto cia ũmaramari-rĩ, nĩciikare kũraya na iromo ciaku. **25** Maitho maku nĩmarorage na mbere, ũcũthagĩrĩrie mbere yaku wega. **26** Aragania njĩra iria magũrũ maku marĩthiagĩra, na ũthiagĩre o njĩra iria ngĩndĩrĩku. **27** Ndũkanaahũke na mwena wa ũrio kana wa ũmotho; eheria kũgũrũ gwaku kuuma ũũru-inĩ.

5 Mũrũ wakwa, thikĩrĩria ũũgĩ ũyũ wakwa, tega gũtũ wega ũĩgue ciugo ciakwa cia ũtaũku, **2** nĩguo ũtũũrie ũbaarĩrĩ, nayo mĩromo yaku itũũrie ũmenyo. **3** Nĩgũkorwo mĩromo ya mĩtumia mũtharia itaataga ũũkĩ, na mĩario yake iĩyorokete gũkĩra maguta; **4** no marigĩrĩrio nĩmũrũrũ ta maaĩ ma nyongo, nĩ mũũgĩ ta rũhiũ rwa njora rũria rũũgĩ mbarĩ cieri. **5** Magũrũ make maikũrũkaga gĩkuu-inĩ; makĩnya make mathiiaa merekeire o mbĩrĩra. (Sheol h7585) **6** Ndecĩiragia ũhoru wa njĩra ya muoyo; njĩra ciake nĩ njogomu, nowe ndooĩ ũguo. **7** Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, ta thikĩrĩraia; mũtikanatiganĩrie ũria ngũmwĩra. **8** Thiagĩraia njĩra ĩrĩ kũraya nake, mũtigakuhĩrĩre mũrango wa nyũmba yake, **9** nĩguo mũtikahaene hinya wanyu mwega kũrĩ andũ angĩ, na mĩaka yanyu kũrĩ mũndũ ũtarĩ tha, **10** nĩguo ageni matikehũũnie na ũtonga wanyu, na kĩrĩa ũnogeire gĩtongie mũciĩ wa mũndũ wa kũngĩ. **11** Marigĩrĩrio-inĩ ma muoyo waku nĩũgacaaya, hĩndĩ arĩa nyama cia mwĩrĩ waku na mwĩrĩ waku igakorwo ithĩrĩte hinya. **12** ũkoiga atĩrĩ, “Hĩ, kaĩ nĩndathũũire gũtaarwo-ĩ! Hĩ, kaĩ ngoro yakwa nĩyamenete kũrũithio-ĩ! **13** Ndingĩathĩkĩire arutani akwa, kana thikĩrĩrie ataaranĩ akwa. **14** Nĩnginyĩte hũgũrũrũ-inĩ cia mwanangĩko, ndĩ o gatagatĩ-inĩ ga kĩũngano gĩothe.” **15** Atĩrĩrĩ,

nyuuaga maaĩ ma itangi riaku we mwene, maaĩ maria mathereraga moimite githima-inĩ giaku mwene. **16** Nĩ kwagĩrĩre ithima ciaku ciunagĩre maaĩ barabara-inĩ, kana tũrũũ twaku tuunagĩre ihaaro-inĩ cia mũngĩ? **17** Nĩmagĩtũũre marĩ maku wiki, matigatuĩke maku na mũndũ wa kũngĩ o na rĩ. **18** Githima giaku kiyorathimwo, nawe ũkenagĩre mũtumia wa ũnini waku. **19** Athakarĩte ta thwariga wa mũgoma, akaagĩra ta gathiiya ka mũgoma: kũiganagwo nĩ nyondo ciake hĩndĩ ciothe, ũkenagio nĩ wendo wake hĩndĩ ciothe. **20** Mũrũ wakwa, nĩ kĩ kĩngĩtũma ũkenio nĩ mũtumia mũtharia? Nĩ kĩ kĩngĩtũma ũhĩmbĩrie gĩthũri kĩa mũtumia wa mũndũ ũngĩ? **21** Nĩgũkorwo mĩthĩire ya mũndũ nĩyonagwo nĩ Jehova, nake niatũiragĩa njĩra ciake ciothe. **22** Cũko njũru cia mũndũ mwaganu nĩcio imũtegaga; nga cia mehia make nĩcio imuohaga, ikamũrũmia biũ. **23** Mũndũ ũcio nĩagaakua nĩ kwaga ũtaaro, akoora nĩ ũndũ wa ũrimũ wake mũnene.

6 Mũrũ wakwa, ũngĩkorwo ũigite kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩra thĩirĩ wa mũndũ wa itũũra riaku, ũkorwo atĩ nĩwe ũtuĩkĩte wa kũmũrĩhĩra thĩirĩ harĩ mũndũ ũngĩ-rĩ, **2** ũngĩkorwo ũtegetwo nĩ ũria uugĩte, ũkagwatĩthio nĩ ciugo cia kanua gaku-rĩ, **3** gũĩke atĩrĩ, mũrũ wakwa, nĩguo wĩteithũre, kuona atĩ nĩgũwĩte moko-inĩ ma mũndũ wa itũũra riaku: Thĩĩ wĩnyĩhie wee mwene; mũthaithe mũno akuohere. **4** Ndũkareke maitho maku mone toro, kana ũreke imone ciaku icũnge. **5** Wĩteithũre o ta ũria thwariga iĩteithũraga kuuma moko-inĩ ma mĩguĩmĩ, o na kana ta ũria nyoni iĩteithũraga kuuma mũtego-inĩ wa mũtegi. **6** Thĩĩ harĩ thĩgĩrĩrĩ, wee kĩgũũta gĩkĩ; ũcũũranie mĩtugo yayo nĩguo ũũhĩge! **7** Ndĩrĩ mũnene, kana mũmĩrũgamĩrĩrĩ, o na kana mũmĩathi, **8** no nĩĩgagĩra mũthĩithũ wa irio hĩndĩ ya riũa, na iĩgacookanĩrĩria irio ciayo hĩndĩ ya magetha. **9** ũgũkoma hau nginya-rĩ, wee kĩgũũta gĩkĩ? ũrĩũkĩra-rĩ, ũtĩge toro waku? **10** Komakoma gatoro kanini, na ũcũngacũnge hanini, na ũkũnje moko hanini nĩguo ũhurũke; **11** atĩrĩ, ũthĩĩni ũgaagũkorerera ta mũitũ, ũkorererwo nĩ wagi ũhaana ta mũndũ wĩohete indo cia mbaara. **12** Mũndũ kimaramari na mwaganu-rĩ, ũria ũthĩiaga akĩaragia ndeto itarĩ nũngĩrĩru, **13** ũcio uunagĩra andũ riitho, na akaheenereria andũ na makinya make, o na akaheneria andũ na ciara ciake-rĩ, **14** ũcio ũthugundaga ũũru arĩ na maheeni ngoro-inĩ yake: ũcio hĩndĩ ciothe ahuraga maũndũ ma nyamũkano. **15** Nĩ ũndũ ũcio mũtino ũkaamũhubanĩria o rĩmwe aterĩgĩrĩre; mwanangĩko ũtarĩ kĩhonia nĩũkamũniina biũ. **16** Kũrĩ maĩndũ matandatũ mathũũrwo nĩ Jehova, ĩĩ, o na nĩ mũgwanja maria onaga marĩ magigi, nĩmo: **17** maitho ma mwĩtũio, na rũrĩmĩ rũria rũheenana, na moko maria maitaga thakame ya andũ matehitie, **18** na ngoro irĩa iĩthugundaga maũndũ wa waganu, na magũrũ maria mateng'eraga gũthĩĩ gwĩka ũũru, **19** na mũira ũtarĩ wa ma ũria ũthothoraga ndeto cia maheeni, o na mũndũ ũria ũrehaga nyamũkano gatagatĩ ka andũ a nyina ũmwe. **20** Mũrũ wakwa, tũũra ũrũmĩtie maathani ma thoguo, na ndũgatĩke ũrutani wa maitũguo. **21** Moherere ngoro-inĩ yaku nginya tene; makundĩke marĩgĩcĩrie ngingo yaku. **22** Rĩria ũgũthĩi-rĩ,

nĩmarĩgũtongoragia; wakoma-rĩ, nĩmarĩkũmenyagĩrĩra; na rĩria warahũka-rĩ, nĩmarĩkwaragĩria. **23** Nĩgũkorwo maathani maya nĩ tawa, na ũrutani ũyũ nĩ ũtheri, namo mataaro ma kũrũnga mũndũ-rĩ, nĩmo njĩra ya muoyo, **24** magakweheragia harĩ mũndũ-wa-nja ũcio mwaganu, na magakũhonokia kuuma kũrĩ rũrĩmĩ rũnyoroku rwa mũtumia ũcio ng'enyũ. **25** Ndũkerĩrĩre ũthaka wake ngoro-inĩ yaku, kana ũreke akũguucĩrĩre na maitho make, **26** nĩgũkorwo mũmaraya atũmaga mũndũ athĩĩne nginya ahooyage kenyũ ka mũgate, na mũtumia mũtharia aguĩmaga muoyo waku guo mwene. **27** Mũndũ no atahĩre mwaki gĩthũri-inĩ giake, na nguo ciake itihĩe? **28** Mũndũ no agerere igũrũ rĩa makara marĩ na mwaki, na makinya make matihĩe? **29** ũguo no taguo mũndũ ũria ũkomaga na mũtumia wa mũndũ ũngĩ atarĩ; gũtĩrĩ mũndũ ũngĩmũhutia na ndaherithio. **30** Andũ matimenaga mũici angĩkorwo aiyĩte nĩguo eniĩĩre ng'aragu rĩria arĩ mũhũũtu. **31** No rĩrĩ, angĩnyĩitwo-rĩ, no nginya arĩhe maita mũgwanja, o na angĩkorwo ekũrĩha na ũtonga wa nyũmba yake wotho. **32** No mũndũ ũria ũtharagia nĩagĩte wĩciirio; ũria wotho wĩkaga ũguo nĩwe mwene wĩyanangaga. **33** Nguraro na kwĩnyararĩthia nĩcio igai riake, na cio thoni icio ciake gũtĩrĩ hĩndĩ igathario ithire; **34** nĩgũkorwo ũĩru nĩguo warahũraga mang'ũrĩ ma mũthũuri, na ndakaigua tha akĩrĩhĩria. **35** Ndagetĩkĩra irĩhi o na rĩrĩkũ; nĩakaarega ihaki o na rĩrĩ inene atĩa.

7 Mũrũ wakwa, tũũra ũrũmĩtie ciugo ciakwa, na wĩĩgĩre maathani makwa thĩĩnĩ waku. **2** Rũmia maathani makwa, na nĩĩgatũũra muoyo; gitagĩra morutani makwa o ta kũĩma kĩa riitho riaku. **3** Mohagĩrĩre ciara-inĩ ciaku; ũmaandĩke kihengere-inĩ kĩa ngoro yaku. **4** ĩra ũũgĩ atĩrĩ, "Wee nĩwe mwari wa maitũ," naguo ũtũku ũwĩtage mũndũ wa nyũmba yanyu; **5** nĩcĩrĩkweheragia harĩ mũndũ-wa-nja ũcio mũtharia, o na kuuma kũrĩ mũtumia ũcio ũtarĩ mwĩhokeku, hamwe na ciugo ciake cia kũheenaniĩria. **6** Ndĩ ndĩrica-inĩ ya nyũmba yakwa-rĩ, nĩndacũthĩrĩrie na nja kamwanya-inĩ, **7** ngĩona kimwana gatagatĩ ka aria matarĩ oogi, na ngĩkũũrana gatagatĩ ka aanake, mũndũ mwĩthĩ ũtaarĩ na ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ. **8** Aikũrũkaga na njĩra irĩa yarĩ hakuhi na koine ya kwa mũndũ-wa-nja ũcio, agĩthĩ na njĩra iyo yerekeire na gwake mũciĩ, **9** na kwari na mairia o kahwaĩ-inĩ gũgĩtukatuka, gũkĩambĩrĩria kũgĩa nduma ya ũtukũ. **10** Na rĩrĩ, hagũka mũndũ-wa-nja kũmũtũnga, wehumbite nguo ta mũmaraya, arĩ na wara ngoro-inĩ. **11** (Nĩ mũnegeni na mũng'athia, na magũrũ make matĩkiragĩrĩria mũciĩ; **12** rĩmwe arĩ njĩra-inĩ, na rĩria rĩngĩ arĩ ihaaro-inĩ, ehithagĩre andũ koine-inĩ ciothe cia njĩra.) **13** Nake akĩnyĩita mwanake ũcio, akĩmũmumunya, na akĩmwĩra atĩrĩ ategũconoka, **14** "Ndĩ na maruta ma ngwatanĩro mũciĩ, tondũ ũmũthĩ nĩhingĩrie mũĩhitwa yakwa. **15** Nĩ ũndũ ũcio ndoimagara, ndooka gũgũtũnga; ngũgũcarĩtie mũno, na rĩu nĩndakuona! **16** Nĩnjarĩte ũrĩrĩ wakwa na macuka ma gatani ma marangi kuuma Misiri. **17** ũrĩrĩ ũcio wakwa nĩndũĩtĩrĩrie indo nungi wega ta manemane, na thubiri, o na mũndarathini. **18** ũka twĩhũũnie wendo nginya rĩciĩnĩ; reke twĩkenie na

wendo! **19** Mũthuri wakwa ndarĩ mũciĩ; nĩathiĩte rūngendo rūraiho. **20** Nĩathiĩte na mũhuko wake ũyũrite mbeeca, na akainũka mũciĩ o rĩria mweri ũkaiganana.” **21** Agikimũheenereria na ciugo, akimũhithia; agikĩmuuha na miario yake mĩnyoroku. **22** O rĩmwe akimũrũmĩrĩra ta ndegwa igĩthĩi gũthinjwo, kana ta thwariga igĩtoonya kĩana-inĩ kĩa mũtego, **23** nginya akaaya gũtheecwo ini nĩ mĩguĩ, akahaana ta nyoni igũthũkĩte mũtego-inĩ, itekũmenya o na hanini atĩ ũndũ ũcio no ũmĩrute muoyo. **24** Atĩrĩrĩ, ariũ akwa, ta thikĩrĩrai; tegai matũ mũigue ũria ngũmwĩra. **25** Mũtikanaareke ngoro cianyũ irũmĩrĩre mĩthĩire yake, kana mũingĩre njĩra-inĩ ciake. **26** Nĩ andũ angĩ arĩkĩite kũrũnda; arĩa oragĩte nĩ kĩrĩndĩ kĩingĩ mũno. **27** Nyũmba yake nĩ njĩra njariĩ ya gũthĩi mbĩrĩra, nayo yerekagĩria andũ nyũmba-inĩ cia gĩkuũ. (Sheol h7585)

8 Githĩ ũũgĩ ndareetana? Githĩ ũtaũku ndaranĩrĩra na mũgambo wake? **2** Njĩra-inĩ kũria gũtũũgĩru, na magomano-inĩ ma njĩra-rĩ, niho ũũgĩ arũgamĩte; **3** ningĩ hakuhi na ihingo irĩa cierekeire itũũra inene, o hau matoonyero-inĩ-rĩ, niho araanĩrĩra akoiga atĩrĩ: **4** “Inyũ andũ nĩ inyũ ndireeta; ndiranĩrĩra na mũgambo wakwa kũrĩ andũ othe a thĩ. **5** Inyũ arĩa mũtarĩ na ũũgĩ, gĩai na ũbaarĩrĩrĩ, inyũ arĩa akĩgu, gĩai na ũtaũku. **6** Thikĩrĩrai, nigũkorwo ndĩ na maũndũ ma bata ngwaria; ngũtumũra mĩromo yakwa njarie maũndũ marĩa magĩrĩre. **7** Kanua gakwa kaaragia ũhoro wa ma, nigũkorwo mĩromo yakwa nĩthũire waganu mũno ta kĩndũ kĩrĩ magĩgi. **8** Ciugo ciothe cia kanua gakwa nĩ cia ũthingu; gũtirĩ o na kiugo kĩmwe gĩacio kiogomu kana gĩa kũhithania. **9** Kũrĩ arĩa makũũranaga maũndũ ciugo ciothe nĩciagĩrĩre; itirĩ mahĩtia kũrĩ arĩa marĩ na ũmenyo. **10** Thuurai mataaro makwa handũ ha betha, mũthũure ũmenyo handũ ha thahabu irĩa njega mũno, **11** nigũkorwo ũũgĩ nĩ wa goro gũkĩra ruru irĩa ndune, na gũtirĩ kĩndũ ũngĩrĩrĩria kĩngĩringithanio naguo. **12** “Nĩ ũũgĩ-rĩ, ndũũranaga na ũbaarĩrĩrĩ; nĩndigwatiire ũmenyo o na gũthugunda maũndũ mega. **13** Gwĩtigĩra Jehova nigũthũũra ũũru; nĩthũire mwĩtĩio na mwĩtũũgĩrio, na mĩtugo mĩũru na miario ya waganu. **14** Kĩrĩra na ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ nĩ ciakwa; nĩ ndĩ na ũtaũku, na ndĩ na ũhوتي. **15** Athamaki mathamakaga nĩ ũndũ wa hinya wakwa nao aathani magathondeka mawatho ma kĩhooito; **16** anene mathamakaga nĩ ũndũ wa hinya wakwa, o ũndũ ũmwe na arĩa othe marĩ igweta arĩa maathanaga gũkũ thĩ. **17** Nĩnyendete arĩa manyendete, nao arĩa manjaragia na kiyo nĩmanyonaga. **18** Ũtonga na gĩtĩio cionekaga harĩ nĩ, o hamwe na ũtonga wa gũtũũra, na ũgaacĩru. **19** Maciaro makwa nĩ mega gũkĩra thahabu irĩa therie; uumithio wakwa nĩũkĩrite betha irĩa njega. **20** Nĩ thiiaga na njĩra ya ũthingu, ngathĩra o njĩra-inĩ cia kĩhooito, **21** ngĩheaga andũ arĩa manyendete ũtonga, na ngaiyũragia igĩna ciao. **22** “Jehova aanyũmbere o kĩambĩrĩria-inĩ kĩa wĩra wake, mbere ya mawĩra make ma tene; **23** ndaathuurirwo kuuma tene wa tene, kuuma o kĩambĩrĩria, thĩ itarĩ yagĩa. **24** Rĩria gũtaagĩte maria manene-rĩ, niguo ndaciariwo, o hĩndĩ irĩa gũtaarĩ matherũkĩro maiyũrite maaĩ; **25** ndaciariwo irĩma itanahaandwo harĩa irĩ, na tũrĩma

tũtanagĩa, **26** we atanoomba thĩ kana ithaka ciayo, o na kana rũkũngũ o ruothe rwa thĩ. **27** Nĩ ndaarĩ o kuo hĩndĩ irĩa aathondekire igũrũ na akĩrũga handũ ha rĩo, hĩndĩ irĩa eekĩre rũkĩrĩrĩ rwa kũria kũriku, **28** rĩria aahaandire matu kũu igũrũ, na akĩrũmia ithima cia kũria kũriku wega, **29** rĩria eekĩre mũhaka wa irĩa niguo maaĩ matikanae kwagarara watho wake, na rĩria aahandire mĩthingi ya thĩ. **30** Hĩndĩ iyo ndaarĩ o hakuhi nake ndĩ ta mũbundi mũũgĩ. Ndaaiyũritwo nĩ gĩkeno mũthenya o mũthenya, na ngakenaga hĩndĩ ciothe ndĩ mbere yake, **31** ngakenagĩra thĩ yake yothe, na ngakenagio nĩ andũ othe a thĩ. **32** “Atĩrĩrĩ ariũ akwa, ta thikĩrĩrai; kũrathimwo nĩ arĩa marũmagia njĩra ciakwa. **33** Ta thikĩrĩrai mataaro makwa niguo mũhĩge; mũtikamarege. **34** Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũnjiguaga, agacũthagĩrĩria mĩrango-inĩ yakwa o mũthenya, akanjetagĩrĩra hĩngĩro-inĩ cia mĩrango yakwa. **35** Nigũkorwo ũria wothe ũgĩte na nĩ nĩ muoyo agĩte naguo, nake akagĩa na agetikĩrika harĩ Jehova. **36** No ũria wothe ũhitanĩtie na nĩ nĩ ũũru eikaga; nao arĩa othe maathũire nĩ gĩkuũ mendete.”

9 ũũgĩ nĩakĩte nyũmba yake; nĩaciũhĩtie itugĩ ciayo mũgwanja. **2** Nĩahaarĩrie nyama, na akahaarĩria ndibei, o na akaara metha yake. **3** Nĩatũmĩte ndungata ciake cia airĩtu nja, na nĩaretana arĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩria inene, akoiga atĩrĩ: **4** “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!” Ningĩ akeera andũ arĩa maagĩte ũtaũku atĩrĩ, **5** ũkai mũrie irio ciakwa, na mũnyue ndibei irĩa ndĩmũthondekeire. **6** Tiganai na mĩthĩire yanyũ itarĩ ya ũũgĩ, na nĩmũgũtũũra muoyo; cookai gũthĩiaga na njĩra ya ũtaũku. **7** “Ũria wothe ũtaaraga mũnyũrũrania eitagĩria irumi; na ũria wothe ũkaanagia mũndũ mwaganu egĩrĩgĩra njono. **8** Ndũkanataare mũnyũrũrania, niguo ndagagũthũũre; kaania mũndũ mũũgĩ, nake nĩegũkwenda. **9** Taara mũndũ mũũgĩ na nĩegũkĩrĩrĩria kũũhĩga; mũndũ mũthingu mũrute, na nĩekuongerera ũũgĩ wake. **10** “Kĩambĩrĩria kĩa ũũgĩ nĩ gwĩtigĩra Jehova, na kũmenya ũria Mũtheru nĩkuo gũtaũkĩrwo. **11** Nigũkorwo nĩ ũndũ wakwa matukũ maku nĩmakaiingĩha, na wongererwo mĩaka ya gũtũũra muoyo. **12** ũngĩkorwo ũrĩ mũũgĩ-rĩ, ũũgĩ waku nĩũgakũgũna; na ũngĩkorwo ũrĩ mũnyũrũrania-rĩ, we nowe ũkaanyarĩrĩka.” **13** Mũndũ-wa-nja ũria wĩtagwo Mũkĩgu nĩ wa inegene; we ndarĩ mũtugo, na ndarĩ ũmenyo. **14** Aikaraga thĩ mĩrango-inĩ wa nyũmba yake, agaakarĩra gĩtĩ harĩa hatũũgĩru mũno itũũra-inĩ rĩria inene, **15** ageetaga arĩa marehitũkĩra, arĩa marethĩra na njĩra ciao. **16** Ameeraga atĩrĩ, “Andũ arĩa othe matarĩ na ũũgĩ nĩmoke gũkũ!” Nao arĩa maagĩte ũtaũku akameera atĩrĩ: **17** “Maaĩ ma kũiya marĩ mũrĩo; o na irio irĩa irĩĩagĩrwo hitho-inĩ irĩ cama!” **18** No andũ acio matikoragwo makĩmenya atĩ arĩa akuũ marĩ kũu, na atĩ ageni ake marĩ o kũria kũriku mbĩrĩra-inĩ. (Sheol h7585)

10 Mwana mũũgĩ atũmaga ithe akene, no mwana mũkĩgu atũũragia nyina na kĩa. **2** Mĩthĩthũ yumanĩte na ungumania ndĩrĩ kĩgũni, no ũthingu ũkũũragia mũndũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. **3**

Jehova ndarekagĩrĩa mündũ mũthingu ahũte, no nĩamarigagĩrĩa merĩrĩa ma mündũ mwaganu. **4** Moko ma kigũuta matũmaga mündũ ũthĩne, no moko ma mündũ ũrĩ kũyo marehaga ũtonga. **5** Ūrĩa ũcokanagĩrĩa irio hĩndĩ ya rĩũa nĩ mwana mũũgĩ, no ũrĩa ũkomaga hĩndĩ ya magetha nĩ mwana wa kũrehe thoni. **6** Mũtwe wa mündũ mũthingu ũikaraga ũhumĩrĩtũ nĩ irathimo, no kanua ka mündũ mwaganu kaiyũraga ngũũ. **7** Kirĩrikano kĩa mündũ mũthingu gĩgatuĩka kĩrathimo, no rĩtwa rĩa mündũ mwaganu nĩrĩkabutha. **8** Mündũ ũrĩa ũrĩ na ũũgĩ wa ngoro nĩetĩkagĩra mawatho, no mündũ wa kũhũhũtĩka nĩakanangĩka. **9** Mündũ wa mĩthĩire mĩrũngĩrĩru athĩaga ategwĩtĩgĩra ũgwati, no mündũ ũrĩa ũrĩ mĩthĩire mĩogomu nĩakamenyeka. **10** Mündũ ũrĩa uunagĩra ũngĩ riitho na rũnano nĩarehage kĩa, na mwaria mũkĩũgu nĩakanangĩka. **11** Kanua ka mündũ mũthingu nĩ gĩthĩma kĩa muoyo, no kanua ka mündũ mwaganu kaiyũraga ngũũ. **12** Rũmena rũrehaga nyamũkano, no wendani ũhumbagĩra ũũru wothe. **13** Ūũgĩ ũkoragwo mĩromo-inĩ ya mündũ ũrĩa mũkũũrani maũndũ, no mündũ ũrĩa ũtooi gũkũũrana maũndũ aagĩrĩrwo nĩ rũthanju ciande-inĩ ciake. **14** Andũ oogi meigagĩra ũmenyo, no kanua ga kĩrimũ keĩtagĩra mwanangĩko. **15** Indo cia itonga nĩ gĩtũũro kĩa kĩrĩgĩre na hinya, no ũkĩa nĩguo mwanangĩko wa andũ arĩa athĩĩni. **16** Mũcaara wa andũ arĩa athĩngu ũmarehagĩra muoyo, no indo irĩa cionagwo nĩ andũ arĩa aaganu imarehagĩra iherithia. **17** Mündũ ũrĩa ũiguaga agĩtaarwo arĩ njĩra-inĩ ya muoyo, no mündũ ũrĩa ũregaga kũrũthio-rĩ, nĩahĩthĩthaga andũ arĩa angĩ. **18** Mündũ ũrĩa ũhithaga rũmena rwake aaragia na mĩromo ya maheeni, na ũrĩa wothe ũcambanagia nĩ mündũ mũkĩũgu. **19** Rĩrĩa ciugo ciaingĩha mehĩa matiagaga, no mündũ ũrĩa ũkĩraga nĩ mũũgĩ. **20** Rũrĩmĩ rwa mündũ mũthingu nĩ betha njega, no ngoro ya mündũ mwaganu ndĩrĩ bata. **21** Mĩromo ya arĩa athĩngu ihũnagia andũ aingĩ, no andũ akĩũgu makuaga nĩ kwaga gũkũũrana maũndũ. **22** Kirathimo kĩa Jehova nĩkĩo kũrehaga ũtonga, na ndarĩ kĩahe onaganagĩrĩa nakĩo. **23** Mündũ mũkĩũgu akenagĩra mĩtugo mĩũru, no mündũ ũrĩ na ũtaũku akenagĩra ũũgĩ. **24** Kirĩa mündũ mwaganu etigagĩra nĩkĩo gĩkaamũkora, na kĩrĩa mündũ mũthingu eriragĩrĩa nĩkĩo akaaheo. **25** Kĩhuhũkanio kĩahtũka andũ arĩa aaganu maticookaga kuoneka, no andũ arĩa athĩngu mehaandaga wega nginya tene. **26** Ta ũrĩa thĩki igagatagĩra magego, na ndogo ikarũrĩra maithe-rĩ, noguo kĩgũũta kĩaheeni kũrĩ arĩa magĩtũmaga. **27** Gwĩtigĩra Jehova-rĩ, kuonagĩrĩa mündũ matukũ ma gĩtũũra muoyo, no miaka ya mündũ mwaganu nĩkũnyĩhio inĩyĩhagio. **28** Itanya rĩa mündũ mũthingu nĩ gĩkeno, no kĩrĩgĩrĩro kĩa mündũ mwaganu no gĩa tũhũ. **29** Njĩra ya Jehova nĩ rĩrũrĩro rĩa andũ arĩa athĩngu, no nĩ mwanangĩko harĩ arĩa mekaga ũũru. **30** Mündũ ũrĩa mũthingu ndarĩ hĩndĩ akaamunywo, no ũrĩa mwaganu ndagatũũra thĩĩni wa bũrĩrĩ. **31** Kanua ka mündũ ũrĩa mũthingu karehaga ũũgĩ, no rũrĩmĩ rwa ũtũrĩka nĩrũkaniinwo. **32** Mĩromo ya mündũ mũthingu nĩyũũĩ kwaria ndeto irĩa ciagĩrĩre, no kanua ka ũrĩa mwaganu kaaragia o rũtũrĩko.

11 Ratĩrĩ itarĩ cia ma nĩ kĩndũ kĩrĩ magĩgi harĩ Jehova, no nĩakenagĩra mahiga ma gũthĩma marĩa maigananu. **2** Rĩrĩa mĩwĩĩho woka, ũrũmagĩrĩrwo nĩ thoni, no kwĩnyĩhio kũrehaga ũũgĩ. **3** Ūrũngĩrĩru wa arĩa marũgamĩte wega nĩũmonagĩrĩa njĩra, no andũ arĩa matarĩ ehokeku, nĩmanangagwo nĩ ũhĩnga wao. **4** Ūtonga ndũrĩ kĩguni mũthenya wa mang'ũrĩ, no ũthingu nĩũkũũraga mündũ kuuma kũrĩ gĩkuũ. **5** Ūthingu wa andũ arĩa matarĩ na ũcuuke ũmathondekagĩra njĩra nũngarũ, no andũ arĩa aaganu magũthĩagio nĩ waganu wao ene. **6** Ūthingu wa andũ arĩa arũngĩrĩru nĩũmahonokagia, no andũ arĩa matarĩ ehokeku nĩmateagagwo nĩ merĩrĩa mao mooru. **7** Hĩndĩ irĩa mündũ mwaganu aakua, kĩrĩgĩrĩro gĩake nĩgũthĩra gĩthĩraga; kĩrĩa gĩothe eerĩgĩrĩre kuuma kũrĩ ũhoti wake gĩtuĩkaga o tũhũ. **8** Mündũ ũrĩa mũthingu nĩahonokagio kuuma thĩĩna-inĩ, naguo ũgaacookerera ũrĩa mwaganu. **9** Mündũ ũtetĩgĩrĩte Ngai nĩanangaga mündũ wa itũũra na kanua gake, no arĩa athĩngu nĩmetharaga nĩ ũndũ wa ũmenyo. **10** Rĩrĩa andũ arĩa athĩngu magaacĩra, itũũra nĩgũkena rĩkenaga; rĩrĩa andũ arĩa aaganu maathĩra, nĩkũrũhio kũrũthĩagio. **11** Itũũra inene nĩrĩtũũgagĩrĩro nĩ ũndũ wa kĩrathimo kĩa andũ arĩa arũngĩrĩru, no nĩrianangagwo nĩ kanua ka andũ arĩa aaganu. **12** Mündũ ũtarĩ ũũgĩ wa gũkũũrana maũndũ anyũrũragia mündũ wa itũũra rĩake, no mündũ ũrĩ na ũtaũku nĩ gwĩkĩrĩra ekĩragĩra. **13** Mündũ wa mũhũhu nĩoimagia ndeto cia ndundu njĩ, no mündũ mĩwĩhokeku nĩaigaga hitho. **14** Bũrĩrĩ ũngĩaga ũtongoria mwega nĩkũgũa ũgũũaga, no ataaranĩ aingĩ matũmaga kũgie na ũhootani kũna. **15** Mündũ ũrĩa ũrũmagagĩrĩa thĩĩrĩ wa mündũ ũngĩ ti-itherũ nĩagathĩĩnĩka, no mündũ ũrĩa wothe wagaga kũrũgamĩrĩra mündũ thĩĩrĩ atũũraga na thayũ. **16** Mündũ-wa-nja mũtaana nĩegĩagĩra gĩtĩĩo, no arũme arĩa matarĩ tha no ũtonga magĩaga naguo. **17** Mündũ mũtaana egunaga we mwene, no mündũ ũtarĩ tha erehagĩra thĩĩna we mwene. **18** Mündũ mwaganu athũkũmaga mũcaara wa kũmũheeni, no ũrĩa ũhaandaga ũthingu nĩagethaga irĩhĩ rĩa marĩ. **19** Mündũ ũrĩa mũthingu kũna nĩagatũũra muoyo, no mündũ ũrĩa ũrũmagĩrĩra waganu nĩ gũkua agaakua. **20** Andũ arĩa marĩ ngoro ya rũtũrĩko nĩ kĩndũ kĩrĩ magĩgi harĩ Jehova, no nĩakenagio nĩ andũ arĩa njĩra ciao itarĩ ũcuuke. **21** Ti-itherũ mündũ mwaganu ndakaaga kũherithio, no andũ arĩa athĩngu nĩmakahonokio. **22** Mündũ-wa-nja mũthaka ũtarĩ ũgererĩ ahaana ta gĩcũhĩ gĩa thahabu kĩrĩ inĩũrũ-inĩ rĩa ngũrwe. **23** Wendi wa mündũ mũthingu ũrĩkagĩrĩa o wega-inĩ, no kĩrĩgĩrĩro kĩa mündũ ũrĩa mwaganu kĩrĩkagĩrĩa mang'ũrĩ-inĩ. **24** Kũrĩ mündũ ũheanaga na ũtaana, nake agakĩrĩrĩra kũgie na indo; ũngĩ atũũkaga mũkarĩ mũno, no agathĩĩ o na mbere gũthĩĩna. **25** Mündũ mũtaana nĩakagaacĩra; ũrĩa ũnyootoraga arĩa angĩ o nake mwene nĩakanyootorwo. **26** Mündũ ũrĩa ũregaga kwenderia andũ mbembe irĩa aigĩte nĩarumagwo nĩ andũ, no mündũ ũrĩa ũciendagia, kĩrathimo kĩrĩkoragwo mĩtwe-inĩ wake. **27** Mündũ ũrĩa ũcaragia maũndũ mega arĩonaga o wega, no ũrĩa ũcaragia maũndũ mooru no mo marĩmũkoraga. **28** Mündũ ũrĩa wothe wĩhokaga ũtonga wake nĩkũgũa akaagũa, no arĩa athĩngu makaagaacĩra ta ithangũ

riria iruru. **29** Mündü üria ünyamaragia müci wake akaagaya o rühuho, nake mündü mükügu agaatuika ndungata ya üria müügi. **30** Maciaro ma andü aria athingu ni müti wa muoyo, nake mündü üria müügi niaguucagiriria ngoro cia andü. **31** Angikorwo andü aria athingu nimarihagwo marü gükü thi-ri, githi aria matetigirite Ngai na aria ehia matikarihwo makiria!

12 Mündü üria wotho wendete ütaaro niendete ümenyi, no üria üthüre gũkaanio ni mündü mükügu. **2** Mündü üria mwega niatugagwo ni Jehova, no mündü mwara Jehova amütuaga mündü mwihia. **3** Mündü ndangihota kwihaanda na maündü ma waganu, no üria müthingu ndangienyeneka. **4** Mütumia üria ngatha niwe thümbi ya müthuuri wake, no mütumia üconorithagia müthuuri wake atari ta übuthu mahindi-ini make. **5** Mibango ya andü aria athingu ni ya kihooto, no ütaaro wa andü aria aaganu ni wa maheeni. **6** Ndeto cia andü aria aaganu ni cia kuohia andü mamaite thakame, no miario ya andü aria arüngiriru niimahanokagia. **7** Andü aaganu mang'aüranagio magathira biu, no nyumba ya mündü üria müthingu itüüraga iri nümü. **8** Mündü agaathagiririo kuringana na üügi wake, no andü marü meciria mogomu nimamenagwo. **9** Kaba mündü üria wonagwo ta atari bata no ni arü ndungata, gükira üria wituaga afi ni mündü wa bata, na ndari gia küria. **10** Mündü müthingu niamenyagirira muoyo wa nyamü yake, no maündü maria ma tha ma üria mwaganu ni ma künyariirana. **11** Mündü üria ürimaga mügünda wake niarikoragwo na irio nyingi, no üria ühanyukanagia na maündü ma tühü niagite güküürana maündü. **12** Aria aaganu meriragiria indo iria itahitwo ni andü aria ooru, no miri ya aria athingu niigaacagira. **13** Mündü müüru ategagwo ni miario ya wihia wake, no mündü müthingu niahanokaga kuuma thiina-ini. **14** Mündü niäiyuragwo ni maciaro mega ma kanua gake, ti-itherü, o ta üria agunagwo ni wira wa moko make. **15** Njira ya mündü mükügu yonekaga yagiriire harü we, no mündü müügi niathikagiriria mataaro. **16** Mündü mükügu onanagia marakara make o rimwe, no mündü mübaariiriri aarumwo ndatindanagirira. **17** Müira wa ma arutaga o üira wa ma, no müira ütarü wa ma aaragia maheeni. **18** Ciugo iteciiritio itheecaga ta rühiu rwa njora, no rürimü rwa mündü üria müügi nikuhonia ruhonagia. **19** Miromo iria yaragia ma itüüraga nginya tene, no rürimü rwa maheeni ni rwa kahinda o kanini. **20** Ngoro cia aria mathugundaga gwika üuru ciyüritwo ni maheeni, no gikeno ni kia andü aria matümaga thayü ügaacire. **21** Gütirü üuru üngikora andü aria athingu, no aria aaganu maiyüritwo ni thiina. **22** Miromo iria iheenanagia ni kindü kirü magigi harü Jehova, no niakenagio ni andü aria maaragia ma. **23** Mündü mübaariiriri niathithaga ümenyi wake, no ngoro cia andü aria akügu imemerekagia ürimü. **24** Moko ma mündü üri kiyi nimo magaaathana, no kigüita gikaarutithio wira wa ükombo. **25** Üritü wa ngoro niühatagiriria mündü, no ciugo njega niitümaga akene. **26** Mündü müthingu niataaraga arata ake, no njira ya aria aaganu ni kumahithithia imahithithagia. **27** Mündü

kigüita o na ndahihagia nyama cia üguimi wake, no mündü üri kiyi onaga indo ciake iri cia goro. **28** Muoyo wonekaga na njira ya üthingu; na njira-ini iyo-ri, kürü muoyo ütagaathira.

13 Mwana müügi niathikagiriria ürutani wa ithe, no münyürürania ndathikagiriria agikaanio. **2** Mündü niakenagira maciaro mega ma kuuma kanua gake, no mündü üria ütarü mwihokeku eeriragiria haaro. **3** Mündü üria ümenyagirira kanua gake ni muoyo wake amenyagirira, no üria ühiühaga kwaria niakanangika. **4** Ngoro ya kigüita iiriragiria na ndione kindü, no meririria ma mündü üri kiyi nimakahingio. **5** Mündü müthingu niathüre ühoro ütarü wa ma, no mündü mwaganu ekaga maündü ma thoni na ma njono. **6** Üthingu ügitagira mündü üria müürüngiriru, no waganu niüng'aüranagia mündü mwihia. **7** Kürü mündü wituaga gitongo, no ndari kindü; kürü üngi wituaga müthiini, no ari na ütonga münene. **8** Ütonga wa mündü wahota güküura muoyo wake, no mündü müthiini ndaiguaga akithitirwo. **9** Ütheri wa mündü müthingu waaraga ügacangarara, no tawa wa mündü mwaganu nikühorio ühoragio. **10** Mwitiio üciaraga njügitano, no üügi wonekaga harü aria metikagira gütaarwo. **11** Mbeeca itari cia wihokeku ithiiaa igithiraga, no üria ücookanagiriria mbeeca tünini o tünini niatümaga ciongerereke. **12** Ündü mütaanye üngikario müno niürwaragia mündü ngoro, no kiringirio kihingitio gütuikaga ta müti wa muoyo. **13** Mündü üria üthüre ürutani nieyünühaga, no üria ütiaga maathani niakaheo kiheo. **14** Ürutani wa mündü üria müügi ni githima kia muoyo, ühündüraga mündü kuuma mitego-ini ya gikuü. **15** Gütaükirwo wega ni maündü gütümaga mündü endeke, no njira ya aria matari ehokeku ti hüthü. **16** Mündü o wotho mwibaariiriri ekaga maündü make na ümenyi, no mündü mükügu aguüragia ürimü wake. **17** Mütümwo mwaganu atoonyaga thiina-ini, no mütümwo mwihokeku niarehaga kihonia. **18** Mündü üria üregaga gütaarwo anyiitagwo ni thiina na thoni, no mündü üria witikagira gũkaanio atuikaga wa gütiio. **19** Ündü mwiriririe wakinyanira üguithagia ngoro wega, no andü akügu monaga kühutafira üuru ta ündü üri magigi. **20** Mündü üria üceeraga na aria oogü akiragiriria küühiga, no üria ütwaranaga na mündü mükügu onaga o üuru. **21** Mütino üthingataga mündü üria mwihia, no ügaaciru ni kiheo kia aria athingu. **22** Mündü mwega atigagira ciana cia ciana ciake igai, no ütonga wa mündü mwihia üigagirwo andü aria athingu. **23** Mügünda wa mündü müthiini no üciare irio nyingi, no kwaga kihooto güciniinaga ciothe. **24** Mündü üria üigaga rüthanju thi ni mwana wake athüre, no üria wendete mwana wake niämüherithagia. **25** Andü aria athingu maritaga makahüuna, no nda ya mündü mwaganu iikaraga o ihüiti.

14 Mütumia müügi ni gwaka akaga nyumba yake, no mütumia mükügu nigütharia atharagia nyumba yake na moko make mwene. **2** Mündü üria üthiiaa na mithiire mirüngiriru niwe mwitigiri Jehova, no üria mithiire yake iri mihitanu niämümenete. **3** Miario ya mündü mükügu ni rüthanju rwa kümühüura, no

miromo ya aria oogi niumagitagira. **4** Kuria gutari ndegwa miharati ikoragwo iri mitheru, no maciaro maingi moimanagera na hinya wa ndegwa. **5** Muiira mwihokeku ndaheenanagia, no muiira wa maheeni aaragia o maheeni. **6** Muniyururania acaragia uugi na ndangiwana, no kugia na umenyo ni uhuthu kuri mundu uria ukuuranagera maundu. **7** Ikara kuraya na mundu mukigu, nigukorwo nduri umenyo ungiona kuuma miromo-ini yake. **8** Uugi ya aria abaaririri nitumaga mamenye uhoro wa njira ciao, no urimu wa andu aria akigu niumahitithagia. **9** Andu aria akigu manyurugaga horohio ya mehia, no utugi wonekaga hari aria arungiriru. **10** Ngoro o yothe niyuu ururu wayo, o na gikeno-ini kiayo gutiri mundu unginyiitanira nayo. **11** Nyumba ya mundu mwaganu niikanangwo, no hema ya mundu murungiriru nikagaacira. **12** Kuri njira mundu onaga ta yagirire, no marigiririo mayo yerekagira mundu o giku-ini. **13** O na hinda ya gutheka ngoro no ikorwo igitua, na gikeno no kirigirire na kieha. **14** Andu aria matari ehokeku nimakarirho kuna ni undu wa mihire yao, nake mundu mwega aheo kicho kuringana na mihire yake. **15** Mundu utari ugi etikagia undu o wotho, no mundu mubaaririri niacuuranagera uhoro wa makinya make. **16** Mundu mugi njetigagira Jehova na akeherera uuru, no mundu mukigu ekaga maundu na kwigerera atekumenyerera undu. **17** Mundu uhiuhaga kurakara ekaga maundu ma urimu, nake mundu mwara niamenagwo. **18** Andu aria matari ugi magayaga urimu, no aria abaaririri mahumbagwo thumbi ya umenyo. **19** Andu aria ooroo nimakainamirira hari aria ega, na aria aaganu mainamirire ihingo-ini cia aria athingu. **20** Andu aria athini mathuuragwo o na ni andu a itura riao, no itonga iri arata aingi. **21** Mundu uria umanagera mundu wa itura riake ni kwihia ehaga, no kurathimwo ni uria uiguagira athini tha. **22** Andu aria mathugundaga uuru githi ti njira mahitagia? No aria mabangaga maundu mega monaga utugi na wihokeku. **23** Wira wotho wa hinya urehaga uumithio, no mario mitheri irehaga o uithini. **24** Utonga wa andu aria oogi niguo thumbi yao, no urimu wa andu akigu uciaraga urimu. **25** Muiira mwihokeku niahonokagia mioyo, no muiira wa maheeni ni muheenanania. **26** Mundu uria witagira Jehova ari na kihitho kirumu, o na ciana ciake niho iriuragira. **27** Gwutigira Jehova ni githima kia muoyo, kuhunduraga mundu kuuma mitego-ini ya giku. **28** Uingi wa andu niguo riiri wa muthamaki, no munene utari andu a gwatha ni mwananguku. **29** Mundu mukiririra ari umenyo muingi, no mundu uhiuhaga kurakara onanagera urimu. **30** Ngoro iri na thayi iheaga mwiri muoyo, no uuru ubuthaga mahindi. **31** Mundu uria uhinyagirira athini nikunyarara anyararaga Uria wamombire, no uria wotho uiguagira athini tha, ni Ngai atiga. **32** Riria mutino woka, aria aaganu matungumanagio thi, no aria athingu, o na giku-ini makoragwo mari na ruriro. **33** Ugi ni ukiraga ngoro-ini ya uria uui gikurana maundu, o na gatagati ka irimu niwimenyithanagera. **34** Uthingu nigutugirira utugagira ruriro, no mehia ni giconoko hari andu o othe. **35** Muthamaki niakenagio

ni ndungata njugi, no niang'urikagio ni ndungata iria imuconorithagia.

15 Icookio ria uhooreri nirieheragia mang'uri, no kiugo kia uuru kiarahuraga marakara. **2** Rurimi rwa mundu uria mugi rugaathagirira umenyo, no kanua ka mundu mukigu gathothokaga urimu. **3** Maitho ma Jehova mari kundi guothe, magacuthagirira andu aria aaganu o na aria eega. **4** Rurimi ruria rurehaga kihonia ni ta muti wa muoyo, no rurimi rwa maheeni ruthuthaga ngoro. **5** Mundu mukigu aregaga utaaro wa ithe, no mundu uria witagira kurungwo onanagera ubaaririri. **6** Nyumba ya mundu muthingu ikoragwo na kigina kinene, no uumithio wa andu aaganu umarehagira thina. **7** Miromo ya andu aria oogi itambagia o ugi, no tigo ngoro cia andu aria akigu ciikaga. **8** Igongona ria andu aria aaganu ni kundi kiri magigi hari Jehova, no mahooya ma mundu uria murungiriru ni amakenagirira. **9** Njira cia andu aria aaganu ni kundi kiri magigi hari Jehova, no niendete andu aria mathingataga uthingu. **10** Iherithia ritari ria tha rietereire mundu uria utigite njira, na mundu uria uithire kurungwo niagaaku. **11** Giku na Mwananguko ciikaraga ciyanikite mbere ya Jehova, i nacio ngoro cia andu-ri, ikianikite atia! (Sheol h7585) **12** Muniyururania niathure kurungwo; ndangihooya kirira kuri uria mugi. **13** Ngoro ngeni itumaga githiithi githere, no ruo rwa ngoro ruthuthaga roho. **14** Ngoro iri na gikurana maundu niamaathaga umenyo, no kanua ka mundu mukigu kehuanagera na urimu. **15** Matuku mothe ma andu aria ahagiririre ni ma thina, no ngoro iria njanjamuku ikoragwo na ndia hinda ciothe. **16** Ni kaba kundi kinini hamwe na gwutigira Jehova, gikira utonga munene uri na kinyariiriko. **17** Ni kaba kuria rwiga rwa nyeni haria hari wendo, gikira kuria nja noru haria hari na ruthuuro. **18** Mundu uhiuhaga kurakara aarahuraga ngarari, no mundu mukiririra nikihooreria ahooragira haaro. **19** Njira ya kiguita nikuhungwo ihingitwo na miguu, no njira ya mundu murungiriru ni njira njari. **20** Mwana mugi atumaga ithe akene, no mundu mukigu ni nyina anyararaga. **21** Urimu ukenagira mundu uria utooi gikurana maundu, no mundu uria mukuuku niarungagirira mihire yake. **22** Mibango nihaataga ni kwaga kirira, no kuri na ataarani aingi mibango nigacagira. **23** Mundu niaguaga gikeno agicookia uhoro uria wagirire, nakio kiugo kiarithio hinda riria riagirire, kai ni kiega-il **24** Hari mundu uria mugi njira ya muoyo irore na iguru, imugirire guikurika mbirira-ini. (Sheol h7585) **25** Jehova ni amomora nyumba ya mundu uria mwiti, no ni amenyagirira mihaka ya mutumia wa ndigwa. **26** Meciiria ma mundu mwaganu ni kundi kiri magigi hari Jehova, no meciiria ma andu aria atheru ni amukenagira. **27** Mundu mukoroku arehagira nyumba yake thina, no uria uithure mahaki niagatua muoyo. **28** Ngoro ya mundu muthingu niithimaga macookio mayo, no kanua ka mundu mwaganu gathothokaga uuru. **29** Jehova aikaraga haraaya na andu aria aaganu, no niaguaga mahooya ma andu aria athingu. **30** Gutheria githiithi

nikùrehagira ngoro gikeno, naguo ùhoro ùria mwega nìwikiraga mahindi hinya. **31** Mündü ùria ùthikagíríria ikaanania ríria rírehaga muoyo niagatùuranania na andú aria oogí. **32** Mündü ùria ùrehaga kùigua agikaanio nì kwínyarara enyararaga we mwene, no mündü ùria wothé wítkagíra kùrúngwo agítaga na útáuku. **33** Gwítigíra Jehova níkuo kùheaga mündü ùügí, nakuo kwínyihia gütongoragía gítíio.

16 Mibango ya ngoro nì ya mündü, no icookio ría rúrimí riumaga harí Jehova. **2** Mündü onaga míthiire yake yothé írí mēga, no Jehova níwe ùthimaga matanya. **3** Rekagíríria Jehova maündü mothe maría ùrítikaga, nayo mibango yaku níirígaacagíra. **4** Jehova ombire indo ciothe írí na gítúmi gíacio, ì-ni, o na aria aaganu aamoombire nì ùndü wa múthenya wa thíina. **5** Mündü wothé wa ngoro ya mwítíio nì kindü kíri magigi harí Jehova. Menyai na ma atírí, ndakaaga kùherithio. **6** Mehia nímahorohagírío nì wendo na wíhokeku, na nì ùndü wa gwítigíra Jehova-rí, mündü níeheregíra ùuru. **7** Ríria míthiire ya mündü yakenia Jehova-rí, atúmaga o na thú ciake itúúranie nake na thayü. **8** Kaba indo nini cionekete na njíra ya ùthingu, gúkíra uumithio múnene útari wa kíhooto. **9** Mündü níabangaga na ngoro múthiire wake, no Jehova níwe úroragía makinya make kúria ekúgerera. **10** Míromo ya múthamaki yaragía ùhoro taarí ndúmiríri, na kanua gake gatiagíríirwo kuogomia kíhooto. **11** Igeri na ratirí cia ma nì cia Jehova; mahiga mothe ma gúthima maría marí múhuko-rí, o namo no wíra wake. **12** Kúri athamaki-rí, gwíka úuru nì ùndü úri magigi, nígúkorwo gítí kía únene kíihaandaga nì ùndü wa ùthingu. **13** Athamaki nímakenagíra míromo íría yaragía ma; nì marí bata na mündü waragía ùhoro wa ma. **14** Mang'úri ma múthamaki nì ta mütúmwo wa gíkuú, no mündü múügi níakamahooreria. **15** Gúthererwo gíthiithi nì múthamaki nì muoyo; útuigi wake útarií ta itu ría mbura íría íkúragía irio. **16** Hí! Kaí kúgía ùügí nì kwega gúkíra thahabu-í, gúthuura útáuku gúgakíra kúgía na betha! **17** Njíra njarií ya aría arúngíríru yeheragíra úuru; mündü ùria úmenyagíríra míthiire yake nì muoyo wake mwene agítagíra. **18** Mwítíio úrumagíríirwo nì mwanangíko, roho wa mwítúgírío úkarúmiríirwo nì kúgúa. **19** Ní kaba roho wa kwínyihia na gúkorwo hamwe na aría ahinyíríre, gúkíra kúgayana indo cia ndaho na aría etíí. **20** Mündü ùria úrúmbúyagía mataaro níagaacagíra, na kúrathimwo nì mündü ùria wíhokaga Jehova. **21** Aría oogí ngoro-iní metagwo akúúraní maündü, na ciugo njega itúúgagíria útaro. **22** Útauku nì gíthima kía muoyo kúri aría marí naguo, no úrimú ùrehaga íherithia kúri andú aría akíigu. **23** Ngoro ya mündü múügi níyo ítongoragía kanua gake, nayo míromo yake ítúúgagíria útaro. **24** Ndeto njega nì igua ría úukí, írí múríio ngoro-iní, na harí mahindi nì úgima. **25** Kúri njíra mündü onaga ta yagíríre, no marígírío mayo yerekagíra gíkuú-iní. **26** Kúhúuta kwa múruti wa wíra níkuo kúmutéithagía, ng'aragu yake níyo ímutindikaga. **27** Kimaramari gíthugundaga úuru, na míario yakío nì ta mwaki wa gúcina. **28** Mündü mwaganu arehaga ngarari, na múhuhu útigíthanagía andú marí úrata múnene. **29**

Mündü wa haaro aheenagíríria mündü wa itúúra ríake, akamútongoria njíra-iní ítarí njega. **30** Mündü ùria uunagíra andú riitho akoragwo agíthugunda waganu, ùria útembanagía míromo akoragwo agíthugunda úuru. **31** Mbuí nì thúmbí ya riiri; cionekaga nì ùndü wa mütúúrire wa ùthingu. **32** Ní kaba mündü múkíríria gúkíra njamba ya ita, na nì kaba mündü ùria úrigagíríria marakara make gúkíra ùria wínyíitagíra itúúra inene. **33** Mítí ícuukagírwo maru-iní, no itua o ríothe riumaga kúri Jehova.

17 Ní kaba kíenyü kíumú kía múgate kúndü kúri na thayü na úhooreri, gúkíra nyúmba íyúrite ndía no írí na ngúí. **2** Ndungata írí na ùügí ígaatuika ya gwatha múríü wa mwene yo ùria ùrehaga njono, na nííkegwatíra igai írí ta úmwe wa ariú a mwathi wayo. **3** Nyúngü nì ya gúthererío betha, na kírugutíro nì gía gúthererío thahabu, no Jehova níwe úgeragía ngoro cia andú. **4** Mündü mwaganu athikagíríria míromo íría yaragía waganu; nake mündü wa maheeni athikagíríria rúrimí rúria rwaragía maündü ma gúthúka. **5** Mündü ùria ùthekagíríra athíini níkúmena amenaga Úria wamombire; mündü ùria úkeragíra mütino ndakaaga kúherithio. **6** Ciana cia ciana nì thúmbí harí andú aría akúri, nao aciari níio riiri wa ciana ciao. **7** Míario ya bata ndíagíríire kanua ka mündü múkígu, na makíria míario ya maheeni ndíagíríire mündü ùria wathanaga! **8** Ihaki ríhaana ta íhiga ría kúrehe múnýaka kúri ùria úhakanaga; kúria guothe athiagía níagaacagíra. **9** Mündü ùria úhumbagíra íhitia nì wendo acaragía, no ùria úcookagíra úhoro atigíthanagía andú marí úrata múnene. **10** Kúruúthio nígúkenagía mündü ùria úkúuranaga maündü gúkíra íboko igana harí mündü múkígu. **11** Mündü múuru arongooragía o úremi; nì ùndü úcio níagatúmirwo múnene útarií tha amúkíríre. **12** Ní kaba gúcemanía na nduba ítunyítwo ciana ciayo gúkíra gúcemanía na mündü múkígu na úrimú wake. **13** Mündü angíríha wega na úuru, úuru ndúkeehera nyúmba-iní yake. **14** Kwambíríria haaro nì ta kúhingúríra maaí mahingíríre; nì ùndü úcio tiganaga na ùhoro úcio ngarari itaanagía. **15** Gútuúra mündü mwaganu atí ndehítie na gútuúra ùria útehítie atí nì mwíhia, maündü macío meerí nì marí magigi harí Jehova. **16** Mbeeca nì cia bata úríkú írí guoko-iní kwa mündü múkígu, na ndangíhota kúgúra ùügí, na ndarí ngoro ya kwenda gútaukírwo? **17** Múrata wa mündü amwendaga híndí ciothe, nake múri wa nyina na mündü aciagarwo nì ùndü wa híndí ya thíina. **18** Mündü útooi gúkúúranaga maündü atúikaga wa kúríha thíirí wa mündü úngí o na akaiga kíndü gía kúrugamíríra thíirí wa mündü wa itúúra ríake. **19** Mündü ùria wendete haaro nì mehía endete; na mündü ùria wakaga kíhingo kíraihu na ígúru éitagíria wanangíki. **20** Mündü úri ngoro ya úremi ndagaacagíra; nake mündü ùria úri rúrimí rwa kúheenanía agúúaga thíina-iní. **21** Kúgía na múríü múkígu kúrehaga íhooru; íthe wa mündü múkígu ndarí híndí akenaga. **22** Ngoro ngenü nì ndawa njega, no roho múthuthíku úng'aragía mahíndí. **23** Mündü mwaganu amúkagíra íhaki na hítho, níguo ogomie ciira wa kíhooto. **24** Mündü úkúúranaga

maündu aikaraga arorete o üügí, no maitho ma mündü mükíngu morüüraga nginya ituri cia thí. **25** Mwana mükíngu arehagíra ithé kíeha, na marürü kürí nyina úria wamüciarire. **26** Ti wega küherithia mündü ütekíte mahítia, kana kühüüra anene ní ündü wa ürüngíríru wao. **27** Mündü úrú na úmenyo aragia ciugo athimíte, nake mündü úrú na útaúku aikaraga ahooreire. **28** O na mündü mükíngu angíkira níonagwo arí müügí, na akoneka arí mütaúku angítumia kanua.

18 Mündü úria ütendaga gütüürania na andü arumágíríra o meríríria make; ningí areganaga na matua mothe ma üügí úria mükinyaniru. **2** Mündü mükíngu ndakenagíra útaúku, no akenagíra kwaria woni wake mwene. **3** Ríríra waganu woka, úrehaga úirano, nacio njono írehaga thoni. **4** Ciugo cia kanua ka mündü ní ta ndia ndiku, no gíthima kía üügí ní karüü gathéríkaga. **5** Ti wega gütíira andü aría aaganu maüthí, kana kuogomia kíhootho kía aría matehítie. **6** Míromo ya mündü mükíngu ímürehagíra ngüü, nako kanua gake geetagia rúthanju. **7** Kanua ka mündü mükíngu níko kamüthükagíríra maündü, nayo míromo yake ní mütege wa ngoro yake. **8** Ndeto cia mündü wa mühuhu ní ta twenyü tweba twa irio; túmerükaga nginya túturi-iní twa nda túría túrí thíini müno. **9** Mündü kígüüta wíra-iní wake ní wa nyina na úria wanangaga. **10** Ríitwa ría Jehova ní müthiringo úrú hinya; aría athingu moragíra ho, nao magaikara marí agítire. **11** Útonga wa andü aría atongu níguo itíüra ríao ría hinya; meciragia ní rúthingo rútangíhaicika. **12** Mbere ya mwanangíko, ngoro ya mündü íkoragwo na mwítíto, no kwínyíhia níkuo gütongoragia gítíto. **13** Mündü úria úcookagia úhoro mbere ya kúuthíkíríria, ündü úcio ní úrimü na thoni ciake. **14** Roho wa mündü níguo ümümagíríria ríríra arí mürüaru, no roho müthuthíku nüü üngíhota kúwítíria? **15** Ngoro ya mündü müküürani maündü níngíagíra úmenyo; matú ma aría oogí nímaücaragíríria. **16** Kíheo mündü aheaníte kímuanagia njíra ya kühítükíra, gíkamükínyia harí andü aría anene. **17** Mündü úria úrehaga cíira wake mbere onekaga taarí we na ma, o nginya ríríra mündü úria maracíira nake ooka kümüúria cíúria. **18** Úcuuki wa mítí níüniinaga ngarari, na úgateithüra andü eerí njamba. **19** Mündü mürakaríe ní mürü wa nyina ní hinya kwíguithania nake gükíra kwígwatíra itíüra inene ríirígíre, nacio ngarari ní ta mígíko íria íhingaga njeera. **20** Nda ya mündü níhüünagio ní maciaro ma kanua gake; níaianagwo ní magetha má míromo yake. **21** Rürími rürí na hinya wa gwaithíríra mündü muoyo kana gíkuü, no aría marwendete no maríage maciaro maaruo. **22** Mündü úria wígíagíra na mütumia níngíagíra na kíndü kíega, na nígütugwo atugítwo ní Jehova. **23** Mündü müthíini athaithanaga aigüirwo tha, no gítonga gícookagia úhoro na úuru. **24** Mündü müceeri na andü aingí aahota kwíyüühíthia, no ní kürí mürata únyíitanaga na mündü gükíra mürü wa nyina na mündü.

19 Ní kaba mündü müthíini úria úthiagi na míthiire ítarí úcuuke, gükíra mündü mükíngu waragia

waganu. **2** Ti wega kügí na kíyo hatarí na úmenyo, níngí kühíkíka müno gütümaga mündü ahítie njíra. **3** Úrimü wa mündü níguo wanangaga muoyo wake, nayo ngoro yake ítetagía Jehova. **4** Útonga níwongagíríra mündü arata aingí, no mündü müthíini níheragírwó ní müratawe. **5** Müira wa maheeni ndakaaga küherithio, na úria ütürüraga maheeni ndageethara. **6** Andü aingí macaragia úria mangíendwo ní münene, na mündü müheani íheo-rí, ní mürata wa andü othe. **7** Angíkorwo mündü müthíini níatiganagio ní andü ao othe-rí, í nao arata ake mangíkímwítheema atí! O na angímathingata akímathaitaga, nímethíiríre, matírí ho. **8** Mündü úria wígíagíra na üügí ní ngoro yake mwene endete; úria úkenagíra útaúku níagaacagíra. **9** Müira wa maheeni ndakaaga küherithio, na úria ütürüraga maheeni níakoorwo ní muoyo. **10** Gütíagíríre mündü mükíngu gúikaraga egangaríte; gükírí úuru makíríra ngombo gwatha anene! **11** Üügí wa mündü níümüheaga úkíríríria, ríiri wake níküreka andü aría angí mahítia mao. **12** Marakara ma müthamaki ní ta müraramo wa mürüüthi, no útugi wake ní ta ime rírí nyeki-iní. **13** Mwana mükíngu ní mwanangíko harí íthe, na mütumia wa haaro ahaana ta maaí maratata mategütígíthíria. **14** Nyümba na útonga ígayagwo kuuma kürí aciari, no mütumia mübaaríríri maündü oimaga kürí Jehova. **15** Ügüüta úrehaga toro münene, na mündü gíthayo aríagwo ní ng'aragu. **16** Mündü úria wathíkagíra maathani-rí, ní muoyo wake amenyagíríra, no úria útoonaga bata wa kúmenyerera míthiire yake níagaakua. **17** Mündü úria úguagíra athíini tha ní Jehova akombagíra indo, nake Jehova níakamüríha ní ündü wa úria ekíte. **18** Rúthiaga mürüguo híndí íria kürí na kírígíríro; tígá kwenda gütüma akooragwo. **19** Mündü wa marakara mahíü no nginya aherithio; üngímüteithüra rímwe no nginya úkaamüteithüra ríngí. **20** Thíkíríria mataaro na wítíkíre úrutani, marígírírio-iní níügaatuíka mündü müügí. **21** Míbango ya ngoro ya mündü ní míingí, no muoroto wa Jehova noguo úkaahinga. **22** Kíríra mündü eriragírí ní wendo úria útathiraga, ní kaba gütíina gükíra mündü wa maheeni. **23** Gwítigíra Jehova gükinyagia mündü muoyo-iní: Híndí íyo mündü akahurúka aiganiire, atarí na thíina. **24** Kígüüta kíríkagia guoko gwakíio thaani-iní; gígakiremwo o na nígügúcookíka kanua! **25** Hüüra münyürüania, nao aría matecíiragia merute kügí na úbaaríríri; kaania müküürani maündü, na níekuongerera úmenyo. **26** Mündü úria útunyaga íthe indo na akaingata nyina, ní mwana wa kúrehe thoni na gíconoko. **27** Mürü wakwa, üngítiga gúthíkíríria mataaro-rí, níükoora njíra útigane na ciugo cia úmenyo. **28** Müira wa kühakwo anyürüragia kíhootho, na kanua ka mündü mwaganu kameragia o úuru. **29** Maherithia maigírwo anyürürania, nacio íboko íkaigírwo mígongo ya andü aría akígü.

20 Ndíbei ní münyürüania, na njoohi ní mündü wa ngüü; mündü úria úhítithagio nício tí müügí. **2** Mang'úrú ma müthamaki ní ta müraramo wa mürüüthi; úria úmürakaragia ní muoyo wake ateaga. **3** Gwítheema ngüü kúrehagíra mündü gítíto, no mündü o wothé mükíngu ahíühaga kúügítana. **4** Kígüüta gíticimbaga

hindi ya irima; ni undu ucio hindi ya magetha giathi kumaatha gitiri kindu kionaga. **5** Muoroto wa ngoro ya mundu ni ta maa ma ndia ndiku, no mundu uri na utaithu niamatahaga. **6** Andu aingi metuaga mari na wendo utangithira, no mundu mwihokeku-ri, nuu ungimuna? **7** Mundu muthingu atuuraga mutuurire utari ucuuke; kurathimwo-ri, ni ciana ciake iria atigaga. **8** Riria muthamaki aikarira gitir giake kia unene atue ciira, maitho make mathungururaga uuru wotho. **9** Nuu ungiuga atiri, "Ninjigite ngoro yakwa iri theru; ndi mutheru, na ndiri na mehia?" **10** Mahiga ma ratiri mataiganainie uritu, o na ithimi itaiganite: cieri ni indo iri magigi haru Jehova. **11** O na kaana kamenyekaga ni undu wa ciko ciako, gakamenyeka kana mitugo yako ni mitheru, na kana ni miagiri. **12** Matu maria maiguaga na maitho maria monaga-ri, cieri ni Jehova waciumbire. **13** Tiga kwenda toro, ndukae giathi; ikaraga wiiguite, na niuririaga irio ukahuna. **14** Mugiuri akigura oigaga atiri, "Kindu giki ti kiega, ti kiega!" Agacooka agathi akirahaga uria o kigura. **15** Thahabu ni kuri, o na ruu no nyingi, no mirono iria yaragia umenyo ni ithaga ria goro riria ritonekaga. **16** Oya nguo ya mundu iria ungirugamirira thiiri wa mundu wa kungi; muge urugamirire thiiri ucio wa mundu wa kungi. **17** Irio cionekete na njira ya kuehenania iri cama haru mundu, no thuutha kanua gake kaiyura o muthanga. **18** Mibango igacagira ni undu wa kuhoya kirira, ungita giathi mbaara-ini, heo utaaro. **19** Mundu wa muhuhu noimagia ndeto cia ndundu nja, ni undu ucio withemage mundu waragia muno. **20** Mundu angiruma ithe kana nyina, tawa wake ukahorera nduma-ini iria ndumanu. **21** Igai riria rioneka narua kimbiriria-ini, marigiriro-ini rituitkaga ria kirathimo. **22** Ndukoige atiri, "Ningerihia uuru uyul!" Eterera Jehova nake niegukuhonoka. **23** Mahiga ma ratiri mataiganainie uritu ni kindu kiru magigi haru Jehova, nacio ratiri itari cia ma itimukenaga. **24** Makinya ma mundu matongoragio ni Jehova. Mundu-ri, angikihota atia kumanya njira yake mwene? **25** Ni mitego haru mundu kwamurira Ngai kindu na ihenya, acooke gwicuurania uhoru wa mihitwa yake thuutha-ini. **26** Muthamaki muugi niathungururaga andu aria aaganu; ageragiria kigaragari gia gukonyora ngano iguru riao. **27** Roho wa mundu ni tawa wa Jehova, uuthuuragia o nginya tuturi tura tiri thiini muno. **28** Wendo na wihokeku nicigitagira muthamaki; utugi niutumaga gitir giake kia unene kirume. **29** Hinya wa andu ethi nguo riiri wao, nacio mbui nicio riiri wa aria akuru. **30** Mahuura na nguraro niitheragia uuru wa mundu, nacio iboko itheragia o nginya tuturi twa thiini muno.

21 Ngoro ya muthamaki iri moko-ini ma Jehova; amiroragia o kura ekwenda, o ta uria maa moinithagiro mitaro-ini. **2** Mundu onaga mihire yake yotho iri miga, no Jehova athimaga ngoro. **3** Gwika uria kwagiriire na uria uri kihoto ni gwitigagiro ni Jehova gikira kura igongona. **4** Maitho ma mwitugiro na ngoro ya mwitio, o icio tawa wa aria aaganu-ri, ni mehia! **5** Mibango ya aria mari kiyo niirehaga umithio, o ta uria ti-itheru ihenya inene riirehaga uhiini. **6**

Kugia na utonga na njira ya rurimi rwa maheeni ni kibii gia guthira, na ni mitego wa giku. **7** Haaro ya andu aria aaganu ikaamakururia, imetheri, nigukorwo nimaregaga gwika uria kwagiriire. **8** Njira ya mundu mihira ni njogomu, no mihire ya mundu uria utari mahira ni mirungaru. **9** Ni kaba gutuura nyumba iguru, koine-ini, gikira gutuura nyumba thiini na mutumia wa haaro. **10** Mundu uria mwaganu eriragira gwika o uru; ndaguuagira mundu wa itura riake tha. **11** Hindi iria muniururania aaherithio, aria maagite uugi nimohigaga; hindi iria mundu muugi aataarwo niagaga na umenyo. **12** Uria Muthingu, o we Ngai, nionaga nyumba ya uria mwaganu, na akarehithiria ucio mwaganu mwanagiko. **13** Mundu angihaga matu ndakaigue kiriro kia aria athiini-ri, o nake agaakaya na ndone wa kumwika. **14** Kiheo kihanitwo na hito nihooreragia marakara, na ihaki ihithe nguo-ini rihooreragia mang'uri manene. **15** Ituuro ria kihoto riaturu, riirehaga gikeno kuri andu aria athingu, no riirehaga kimako kuri aria mekaga uuru. **16** Mundu uria utiganaga na njira ya uugi, akaahurikira kiungano-ini kia aria aku. **17** Mundu uria mwendi ikeno niagathiina; uria wotho mwendi ndibei na maguta-ri, gutiri hindi agaatonga. **18** Mundu uria mwaganu atukaga iri riaria gikura uria muthingu, na uria utari mwihokeku agatuika iri riaria gikura uria murungiruru. **19** Ni kaba gutuura weru-ini, gikira gutuura na mutumia wa haaro na kurakara narua. **20** Thiini wa nyumba ya mundu muugi ni kuri mihemba yotho ya irio njega o na maguta, no mundu mukigu ariaga kiria githo ari nakio. **21** Mundu uria uthingataga uthingu na wendani niagaga na muoyo, na ugaciru, na gitio. **22** Mundu muugi atharikagira itura inene ria andu aria njamba, na akamomora kihitho kia hinya kiria mekokete. **23** Mundu uria umenyagiri kanua gake na rurimi rwake niyeheragia mutino-ini. **24** Mundu mwitii na mwigereri, etagwo "Muniururia"; ekaga maundu make na mwitio mune. **25** Meririra ma mundu kiguta nimo makamuuraga, tondumoko make matiendaga kura wira. **26** Muthenya wotho eriragira o makiria, no aria athingu maheanaga mategitara. **27** Igongona ria mundu mwaganu ni kindu kiru magigi: ritikiri magigi makiria hindi iria riirehetwo na uinga ngoro-ini! **28** Mura wa maheeni niguthira agaathira, nake uria umuthikagiri aakanangwo nginya tene. **29** Mundu mwaganu erugira na urime, no mundu murungiruru nieciragira uhoru wa mihire yake. **30** Gutiri uugi, kana umenyi, kana kirira o na kiriku kingihota guukira Jehova. **31** Mbarathi niirahagiro ni undu wa muthenya wa mbaara, no uhotani uumaga kuri Jehova.

22 Riitwa riega niriakwiririo gikira utonga mune; gutika ni kwega gikira betha kana thahabu. **2** Andu aria atonga na aria athiini haru undu umwe umanyithanitie; Jehova niwe Mumbi wao othe. **3** Mundu mubaariri onaga ugwati akehitha, no aria matari uugi mathiaga o na mbere nao magatonya thiina-ini. **4** Kwinyihia na gwitigira Jehova kuhaga utonga, na gitio, na muoyo. **5** Njira cia andu aria aaganu iri miga na mitego, no uria ugitagira ngoro

yake aikaraga kúraya nacio. **6** Menyeria mwana njíra írĩa agírírwo níkúgera, na ndarí hĩndí akaamiuma o na aakúra. **7** Andú arĩa atungu ní mathaga arĩa athĩnĩ, na úrĩa úkombari ní ndungata ya mímúkomberĩ. **8** Múndú úrĩa úhaandaga waganu agethaga thĩĩna, naruo rúthanju rwa marakara make nírukānangwo. **9** Múndú mũaana we mwene níakarathimwo, tondu níagayagíra arĩa athĩnĩ irio ciake. **10** Ingata múnýúrĩana, nayo ngúĩ níngúkeherera; inegene na irumi o nacio níciğúthira. **11** Múndú úrĩa wendaga ngoro theru na akaaragia maúndú ma útugi, múthamaki níagatuika múrata wake. **12** Maitho ma Jehova níamamenyagírĩra úmenyo, no níathaahagia ciugo cia úrĩa útari mwíhokeku. **13** Kígúũta kiugaga, “Nja kúri na múrúũthi!” Kana gikoiga atírĩ, “Níngúũragírwo njíra-inĩ!” **14** Kanua ka mútumia mútharia ní irima iriku, nake úrĩa werekeirio mang’úrĩ ma Jehova agúũaga thĩĩnĩ wa ríio. **15** Ngoro ya mwana yohanitio na úrimú, no rúthanju rwa kúmúherithia nírukáũngata kúraya nake. **16** Múndú úrĩa úhinyagírĩra arĩa athĩnĩ níguo eyongerere útonga, na úrĩa úheaga itonga iheo, eerĩ nímagathĩĩna. **17** Tega matú, na úthikírĩrie mario ya andú arĩa oogĩ; nyiita na ngoro yaku maúndú marĩa ngúrutana, **18** tondu ní úndú mwega hĩndí írĩa úkúmaiga ngoro-inĩ yaku, na úkoragwo namo mothe míromo-inĩ yaku. **19** Ndaakúmenyithia mo nígeetha mwíhoko waku úkoragwo harĩ Jehova, wee níwe ngúruta maúndú macio úmúthĩ, ñ wee níwe ngúruta. **20** Githĩ ndikwandikíire thimo mírongo ítatú, thimo cia útaarani na úmenyo, **21** ngakúruta ciugo cia ma na cia kwíhokeka, nígeetha úkaahota kúhe úrĩa úgútumite macookio mega? **22** Ndúkanatunye arĩa athĩnĩ indo ciao tondu wa úthĩnĩ wao, na ndúkanahinyírĩrie arĩa abatari ciira-inĩ, **23** níğúkorwo Jehova níakamacíirĩra, na níagatunya arĩa mamatunyaga indo ciao. **24** Ndúkanagie úrata na mündú úrĩa úrĩ marakara mahiú, ndúkanagie thiritú na mündú úrĩa úhiuhaga kúrakara, **25** tondu wahota kwíruta mĩthĩire yake, na únyitwo ní mútego. **26** Ndúgatuíke mündú wa kúiga kíndú gĩa kúrúgamírĩra thĩirĩ, kana útũike wee níwe wa kúrúgamagírĩra mathiirĩ ma andú angĩ; **27** úngikaaga kíndú gĩa kúriha nakíro-rĩ, úgaatunyo úrĩrĩ waku o úúkomeire. **28** Ndúkaneherie ihiga rĩa tene rĩa múhaka rĩrĩa ríhaandirwo ní maithe manyu ma tene. **29** Níwonaga mündú múũgĩ na wíra wake? Úcio agatungata o na mbere ya athamaki; ndagatungata mbere ya andú matooikaine.

23 Ríria waikara thĩ kúrĩnĩra na mwathi wa búrĩrĩ-rĩ, wímenyerere núú úcio múrĩ nake; **2** wíğírĩre kahiú múmero úngúkorwo úrĩ mündú múkoroku. **3** Ndúkerírĩrie irio ciake irĩ múrio, níğúkorwo ní irio cia gúũheenereria. **4** Tiga kwínogĩa na kwenda gwtongia; gĩa na úũgĩ wa kúhota kwírígírĩra. **5** No wone útonga, úcooke úbúirĩe, níğúkorwo tí-ítherú útonga níwimeragia mathagu, na úkombúka ta nderi yerekeire matu-inĩ. **6** Tiga kúria irio cia mündú múkarĩ, ndúkerírĩrie irio ciake cia múrio; **7** tondu ní mündú wa arĩa meciragia o úhoro wa thogora hĩndí ciothe. Akwíraga atírĩ, “Rĩa na únyue,” no ngoro yake ndírĩ hamwe nawe. **8** Níũgatahika kírĩa kinini úgaakorwo úrĩite, nacio ngaatho ciaku níkoorira thĩ. **9** Ndúkaarie na mündú múkĩgu, níğúkorwo we no

anyararire úũgĩ wa ciugo ciaku. **10** Ndúkaneherie ihiga rĩa tene rĩa múhaka, kana úhatike mĩhaka ya mīgúnda na hinya; níakamacíirĩra agúũkírĩre. **12** Ríngírĩra ngoro yaku gúthikírĩra úrutani, na matú maku kúigua ciugo cia úmenyo. **13** Ndúkanaage kúherithia mwana; úngímúhúra na rúthanju-rĩ, ndangíkua. **14** Múhúũrage na rúthanju níguo úhonokie muoyo wake kuuma kúri gíkuú. (Sheol h7585) **15** Múri wakwa, ngoro yaku íngígĩa na úũgĩ-rĩ, hĩndí íyo ngoro yakwa no íkene; **16** ngoro yakwa nígacanjamúka rĩrĩa míromo yaku íkaarĩa maúndú marĩa magírĩire. **17** Ndúkanareke ngoro yaku íguĩre ehia úiru, no hĩndí ciothe gíĩaga na kiyó gĩa gwtígĩa Jehova. **18** Tondu tí-ítherú wee úrĩ na kírígírĩro thuutha-inĩ, na kírígírĩro gíaku gítigaathira. **19** Múri wakwa, thikírĩra nígeetha úgĩe na úũgĩ, na úĩge ngoro yaku njíra-inĩ írĩa yagírĩire. **20** Ndúkegwatanie na andú arĩa manyuuga njoohi, kana arĩa makorokagĩa nyama, **21** níğúkorwo arĩu na andú arĩa akoroku matúikaga athĩnĩ, naguó úgúũta útumaga mündú ehumbe matangari. **22** Thikagírĩra thoguo, we úrĩa wagúciarire, na ndúkanayarare maitúguo, o na aakorwo ní múkúru. **23** Wíğúrĩre úhoro úrĩa wa ma na ndúkanawendie; wíğúre na úũgĩ, na útaaro, na útauku. **24** Ithe wa mwana múthingu arĩ gíkeno kinene múnio; nake úrĩa úrĩ na mwana múũgĩ níakenagio níwe. **25** Thoguo na maitúguo marocanjamúka ní úndú waku; mútumia úrĩa wagúciarire arokena! **26** Múri wakwa, heaga ngoro yaku, na úreke maitho maku marúmagírĩre njíra ciakwa, **27** níğúkorwo mumaraya ní irima iriku, nake mútumia mútharia ní gíthima gíkunderu. **28** Oohagírĩa andú njíra-inĩ o ta njangirĩ, na níatúmagu kuongerereke andú matarĩ ehokeku kírĩndí-inĩ. **29** Núú úrĩ na haaro? Núú úrĩ na kĩa? Núú úrĩ hatĩka-inĩ? Núú úrĩ na mateta? Núú úguraritio hatarĩ gítúmi? Núú útunihítie maitho? **30** Nĩ arĩa matindaga marúmanírĩre na ndibei, arĩa mathiiaga magícamaga mbakúri cia ndibei írĩa ndukanie. **31** Tiga kwírorera ndibei rĩrĩa ítunihíte, rĩrĩa ígúkengia írĩ gíkombe-inĩ, rĩrĩa íkúmerũka wega! **32** Múthia-inĩ írúmanaga ta nyoka, ígagútheeca na thumu ta nduíra. **33** Maitho maku makoonaga maúndú mageni, na mecirĩa maku mecirĩre maúndú ma waganu. **34** Úgaatuika ta mündú úkomete iria-inĩ rĩrĩa inene gatagatĩ, o ta mündú úkomete múthia wa gítugĩ kía macua. **35** Níũkoiga atírĩ, “Ngúthítwo, no ndinatihio! Nímahúũra, no ndinaigua úndú! Ngokíra-rĩ, níguo ngacarie íngĩ ya kúnýua?”

24 Tiga kúigua andú arĩa aaganu úiru, na ndúkanerírĩrie thiritú yao, **2** níğúkorwo ngoro ciao ithugundaga o haaro, na míromo yao yaragia úhoro wa kúrehere andú thĩĩna. **3** Nyúmba yakagwo na úũgĩ, naguó útaíku níguo útumaga níhaande; **4** úmenyo níguo úyúrĩa tũnyúmba twayo, úgatúyúria na indo cia bata, na útonga mwega. **5** Mündú múũgĩ arĩ úhote múnene, na mündú úrĩ úmenyo níakírágírĩra kúgĩa na hinya; **6** úgithĩ mbaara-inĩ níubataritio níğútaarwo, na nígeetha úhootane níubataritio ní aheani kírĩa aingĩ. **7** Úũgĩ úrĩ ígúru múnio, ndúngíkinyírĩka ní mündú múkĩgu; rĩrĩa kwagomanwo kíhingo-inĩ, ndangóna

wa kuuga. **8** Mündü ūria ūthugundaga ūuru-rī, andū mamwītaga mungumania. **9** Mathugunda ma ūrimū nī mehia, na mūnyūrūania nī kindū kīrī magigī harī andū. **10** Ūngītũika wa kūurwo nī hinya hīndī ya thīina, hinya waku kaī nī mūnini-ī! **11** Honokia arīa maratwarīrīro gīkūū-inī; girīrīria arīa maratūgūūga merekeire gīthīnjīro. **12** Ūngiuga atīrī, “Ūhorō ūcio tūtiraūmenyete,” githī ūria ūthimaga ngoro tiwe ūmenyaga? Ūria ūrangagīra muoyo waku-rī, githī ndooi kana nīguo? Githī ndakaarīha o mündū kūringana na ūria ekīte? **13** Mūrū wakwa, rīa ūūki, nīgūkorwo nī mwega; ūūki uumīte magua-inī ūrī mūrīo ūkīucama. **14** Nīngī menya atī ūūgī ūrī mūrīo harī ngoro yaku; ūngīgīa naguo, nīukagīa na kīrīgīrīro, na kīrīgīrīro giaku gītigaathira. **15** Ndūkanoohe mündū mūthingu njīra-inī ūtharīkīre nyūmba yake ta mūtū, ndūkanahithūkīre gīikaro gīake; **16** nīgūkorwo mündū mūthingu o na angīgūa maita mūgwanja, agūūaga o agīūkagīra, no andū arīa aaganu marūndagwo nī mūtino. **17** Hīndī ūria thū yaku yagūa-rī, ndūkanamikenerere; hīndī ūria yahīngwo-rī, ndūkareke ngoro yaku īkene, **18** nīguo Jehova ndakone ūndū ūcio arakare, akīhūndūre marakara make kuuma kūrī thū ūyo. **19** Ndūkanathīnīke ngoro nī ūndū wa andū arīa ooru, kana wirīrīre kūhaanana na arīa aaganu, **20** nīgūkorwo mündū ūria mūūru ndarī na mwīhoko wa thuutha-inī, na tawa wa ūria mwaganu nīūkahorio. **21** Mūrū wakwa, wītīgīre Jehova na wītīgīre mūthamaki, na ndūkagīe na ngwatanīro na andū arīa aremi, **22** nīgūkorwo acio eerī no mamūrehithīrie mwanangiko wa narua, na nūū ūngīmenya nī mūtino īrīkū mangīrehe? **23** O na ici no thimo cia andū arīa oogī: Kwenda mwena ūmwe gūkīra ūria ūngī ciira-inī ti ūndū mwega: **24** Ūria wothē wīraga mündū ūria ūrī na mahītīa atīrī, “Wee ndūrī na mahītīa,” kīrīndī nīgīkamūrūma, na athūūndī nī ndūrīrī. **25** No arīa matuagīra andū arīa aaganu ciira, nīmākona wega, na magīe na kīrathimo kīega. **26** Icookio rīa wīhokeku nī ta kīmumunyanō kīa mīromo. **27** Rīikīa wīra wa gūtua mwako na nja, na ūhaarīre mīgūnda yaku; thuutha ūcio cooka wīakīre nyūmba. **28** Ndūkanarute ūria ūgīrīre mündū wa itūūra rīaku kīgeenyō, kana ūheenanīe na mīromo yaku. **29** Ndūkanoige atīrī, “Ngūmwīka o ta ūria anjīkīte; ngwīrīhīria harī mündū ūcio kūringana na ūria eekīre.” **30** Ndaahītūkīre mīgūnda-inī wa kīgūtūa, ngīhītūkīra mīgūnda-inī wa mīthabībī wa mündū ūtooi gūkūūrana maūndū; **31** na rīrī, mīgua yamerete kūndū guothe, na mīgūnda ūkaiyūra riya, naruo rūthingo rwa mahīga rūkamomoka. **32** Nīndacūūranīrie na ngoro yakwa maūndū macio ndonire, na ngīrūta ūndū kuumanā na ūria ndonire: **33** Mūtugo wa gūkoma hanini, gūcooka toro hanini, gūkūnja moko hanini ūhurūke; **34** naguo ūthīnī ūgaagūkorerera ta mūtū, na wagi ūgūkorerere ta mündū wīohete indo cia mbaara.

25 Ici nī thimo ingī cia Solomonī, irīa ciacookanīrīrio na ikīandīkwo nī andū a Hezekīa ūrīa warī mūthamaki wa Juda: **2** Kūhīthīrīra ūndū nī ūgooci wa Ngai; nakuo gūtūria ūndū nīkuo kūgoocīthagia athamaki. **3** O ta ūria igūrū kūrahīte na igūrū, nakuo thī gūkārīka mūno-rī, ūguo noguo ngoro cia

athamaki itangītūrīka. **4** Theria betha īthire gīko, na nīhegūtīgara kīndū kīa mūturi wa betha; **5** ehēria andū arīa aaganu harī mūthamaki, na gītī giake kīa ūnene nīgīkūrūmio nī ūthingu. **6** Ndūgetūūgīrie harī mūthamaki, na ndūkerūgamie gatagatī ka anene; **7** kaba mūthamaki we mwene akwīre, “Ambata, ūūke haha,” gūkīra agūconorīthie mbere ya mündū ūrī igweta. Ūndū ūria wonete na maitho-rī, **8** ndūkahīuhe kūūtara igootī-inī, tondū-rī, ūgeeka atīa marīgīrīro-inī, mündū wa itūūra rīaku angīkaaruta ūria agūconorīthie? **9** Ciirai na mündū wa itūūra rīaku we mwene, nīguo ndūkoimie ndundu ya mündū ūcio ūngī nja, **10** kana ūiguuo nī mündū ūngī agūconore, ūtūūre na ngumo njūru itagagūthira. **11** Kīugo kīarītio hīndī irīa yagīrīre nī ta matunda ma thahabu marī thaani-inī ya betha. **12** Gīcūhī gīa gūtū gīa thahabu, kana ithaga rīa thahabu irīa therie, nī taguo irīūthia rīa mündū mūgī rītārī gūtū-inī kwa mündū ūria ūiguaga. **13** Ta ūhehu wa tharunji hīndī ya magetha, no taguo mūtwarī ndūmīrīrī mwīhokeku ahaana kūrī arīa mamūtūmaga; nīatūmaga ngoro cia anene ake ikene. **14** O ta ūria matu na rūhuho matarī mbura ihaana, no taguo mündū ahaana ūria ūrahaga ūrīa ekūheana iheo na ndaheane. **15** Ūkīrīrīria no ūguucīrīrie ūria waathanaga etīkīre ūndū, naruo rūrīmī ruororo no ruune ihīndī. **16** Ūngīona ūūki-rī, rīa o wa gūkūigana, ūngīrīa mūingī mūno nīgūtahīka. **17** Nyīlīha gūthīiiga kwa mündū wa itūūra, ūngīthī kaingī no anogio nīwe agūtūhūre. **18** Mündū ūria ūheanaga ūria wa maheeni agookīrīra mündū wa itūūra, ahaana ta njūgūma, kana rūhīū rwa njora, kana mūgū mūgī. **19** Kwīhoka mündū ūtarī mwīhokeku hīndī ya thīina, no ta kwīhoka igego itūiku, kana kūgūrū kūrathua. **20** Ūria ūinagīra mündū ūrī na ngoro ndītū nyīmbo, no ta mündū kwīruta nguo mūthenya wa heho, kana gūtīrīria thīki igata-inī. **21** Thū yaku īngīkorwo ihūtīrī-rī, mīhe irio īrīe; īngīkorwo īnyootī-rī, mīhe maaī īnyue. **22** Weka ūguo-rī, nīkūmīgīrīra makara ma mwaki mūtwe, nake Jehova nīagakūrīha. **23** O ta ūria rūhuho rwa gathīgathīnī rūrehaga mbura, noguo rūrīmī rwa njūukū rūrehaga ūhorō wa marakara. **24** Nī kaba gūtūūra nyūmba-igūrū koine-inī, gūkīra gūtūūrania nyūmba thīinī na mūtumia wa haaro. **25** O ta ūria maaī mahehu manyootoraga mündū mūnyootu, no taguo ūhorō mwega uumīte būrūrī wa kūraya wīkaga. **26** O ta gīthima kīyūrīte ndaka, kana itherūkūro rīa maaī riunjuge, ūguo nīguo mündū mūthingu ahaanaga angīrekereria harī andū arīa aaganu. **27** Ti wega kūrīa ūūki mūingī mūno, o na ti ūndū wa gūtīka mündū gwīcarīria gītīo we mwene. **28** Mündū ūtangīhota gwatha ngoro yake atarī ta itūūra inene rīmomoku, na rītārī na thingo.

26 O ta ūria tharunji itaagīrīre kūgīa hīndī ya rīua, kana mbura kuura hīndī ya magetha-rī, noguo gītīo gītāgīrīre mündū mūkīgu. **2** Ta kanyoni-ka-nja gekūbatabata, kana thūngūrūrū ikūhīuka-hīuka, noguo kīrumi gītārī gītūmi gītārī ha kwīgwatīrīa. **3** Kīboko nī kīa mbarathi, matamu nī ma ndigiri, na rūthanju nī rwa ciande cia andū arīa akīgu! **4** Ndūkanacookerie mündū mūkīgu kūringana na ūrimū wake, ndūkae gūtūika take.

5 Cookeria mündü mükügu kuringana na ürimü wake, nigu ndakeyone taari mündü müügi maitho-ini make. 6 Gütüma ndümiri na guoko kwa mündü mükügu-ri, ni ta gwitina magüri, kana künnya haaro. 7 O ta magüri ma githua üria mathiiga maniginite, noguo thimo ihaana ikiario ni kanua ka mündü mükügu. 8 Kühe mündü mükügu gitüo no ta kuohera ihiga kigütha-ini. 9 Thimo ikiario ni kanua ka mündü mükügu ni ta mügua üri guoko-ini kwa müriu. 10 Mündü wandikaga mündü mükügu kana mwihitüki ni ta üria üikagia mügu o ro üguo agatihiha andü. 11 Mündü mükügu acookagira ürimü wake o ta üria ngui icookagirira matahiko mayo. 12 Wanona mündü wionaga ari müügi maitho-ini make? Mündü mükügu ari na kiringiro gükira mündü ücio. 13 Kigüüta kiugaga atiri, “Njira-ini küri na mürüüthi, mürüüthi müriani ürorüura njira-ini cia itüüral!” 14 Ta üria mürange ütindaga ükigarüka ihocio-ini ciagu, noguo kigüüta gitindaga gikigarüa gikomete üriiri-ini wakio. 15 Kigüüta gikigaga guoko gwakio o thaani-ini; kinogagio nigücooka güküoya gikükinyie kanua-ini. 16 Kigüüta kionaga kiri küügi maitho-ini makio, gükira andü mügwana ari macookagia ühoro na üügi. 17 Mwihitüki witoonyagia inegene-ini ritamukoni ni ta mündü ükünyia ngui matü. 18 Ta mügürüki ügükia icinga cia mwaki, kana agaikia mügu ya gikuü, 19 no taguo mündü ahaana üria üheenagia mündü wa itüüra riake, agacooka kümüwa atiri, “Niitherü nyuma nario!” 20 Mwaki üngiaga ngü no kühora ühoriga; ngarari cingaga mühuhu no güthira ithiraga. 21 O ta üria makara magwatagia maria mangi mwaki, na o ta üria ngü ciakanagia mwaki, noguo mündü müügiti aakagirira haaro. 22 Ndeto cia mündü wa mühuhu ni ta twentyü twega twa irio; tümerükaga tügathi müwi na mündü o thini biü. 23 Ta üria indo cia rümba inyokagio ikahenia na igüri, no taguo müromo münyoroku ihumbagira ngoro iri na üüru. 24 Mündü wa rümena aaragia ühinga na müromo yake, no thini na ngoro yake ayüritwo no maheeni. 25 O na gütüka mario yake ni ya gükenania, ndukanamwitikie, nigükorwo ngoro yake iyürite maündü mügwana mari magigi. 26 Rümena rwake no rühithwo na maheeni, no waganu wake ükaagürio kiüngano-ini. 27 Mündü angienja irima, niwe ükaagia rio; mündü angigaragaria ihiga, rikaagaragara rimücookerere. 28 Rürimi rwa maheeni nikümena rümenete ari rütuaragia, nako kanua ka kwiyendithirira karehaga mwanangiko.

27 Tiga kwiraha ni ündü wa rüciü, nigükorwo ndüü kiria müthenya üngirehe. 2 Reke mündü üngi akügaathirire, no ti kanua gaku mwene; mündü üngi nükügaathirire, no ti müromo yaku mwene. 3 Ihiga ni iritü na müthanga ni müriko, no kükario ni mündü mükügu ni kiritü gükira icio cieri. 4 Marakara matiri tha, namo marürü moinaga ta müyüro; no üüru-ri, nüü üngihota küwitiira? 5 Kaba kürüthio ni mündü ütekühithirira ündü gükira wendo mühithe. 6 Nguraro cia güthio ni mürata no ciuhokwo, no imumunyano nyingi cia mügüthüüri ti cia kwihokwo. 7 Mündü mühüünu athüüraga o na üküi, no mündü mühüütu, o na kindü kirürü aiguga kiri mürio. 8 Mündü üürite

gwake müci ahaana ta nyoni itiganirire gitarra kiayo. 9 Maguta manungi wega na übumba irehagira ngoro ya mündü gikeno, na noguo wega wa mürata wa mündü wüka akimühe ütaaro wake wa ma. 10 Ndükanateanirire mürata waku kana mürata wa thoguo, na ndügathiü kwa müri wa maitüguo riria müfino wagükora: ni kaba mündü wa itüüra ücio üri hakuhi, gükira müri wa nyina na mündü üri küraya. 11 Müri wakwa, tüka mündü müügi, ügikenagie ngoro yakwa; na niü hotage gücookagiria mündü o wotho ünginyarara. 12 Mündü müügi oonaga ügwati ügüka akehitha, no ari matari üügi mathiiga o na mbere, nao magatonya thüna-ini. 13 Oya nguo ya mündü üria ürugamagirira thiri na mündü wa kungi; müge irugamirire thiri ücio wa mündü-wa-nja wa kungi. 14 Mündü angirathima mündü wa itüüra riake rüciini tene anirire-ri, ündü ücio üngitüka taari kürumi. 15 Mütümia wa haaro ahaanaine na maa maratata mategütigithiria händi ya mbura; 16 kügeria kümügiririra ni ta kügeria kügiririra rühuho, kana kügeria gükumbaria maguta na guoko. 17 O ta üria kigera künoraga kiria kingi, no taguo mündü ohigagia üria üngi. 18 Mündü üria ürimagira müküyü niakaaria maciaro maguo, na mündü üria ütungataga mwathi wake niagatiü. 19 O ta üria mündü onaga üthiü wake maa-ini, no taguo ngoro ya mündü yonangia üria mündü atari. 20 Gikuü na Mwanangiko itiganagia, na o namo maitho ma mündü matiganagia. (Sheol h7585) 21 Nyüngü ni ya güthererio betha, na kirugütiü ni gä güthererio thahabu, no mündü athimagwo na igweta riria agwetagwo nario. 22 O na üngihüüra mündü mükügu ndiri-ini, ümühüüre na müthi ta ngano-ri, ndangiumwo ni ürimü wake. 23 Thüürimaga mahiü maku na kiyo, ümenyagirire wega ndüüru ciaku; 24 nigükorwo ütonga ndütüüraga nginya tene, o nayo thümbi ti ya gükinyira njirwa na njirawe. 25 Nyeki riria nyümü riria yatügütwo na nyeki njerü ikunüke-ri, nayo riria ya irima-ini yünganio na iinükio-ri, 26 händi iyo tügöndu nitügaatüma ügie na nguo, nacio mburi itüme ügie na gä kügura mügünda. 27 Nükagä na iria rüingü ria mburi ria güküigana na ria künnyuo ni andü a nyumba yaku, o na ria gütüüria airitü aku a wira.

28 Andü ari aaganu moraga o na gütarü mündü üramathingata, no ari athingu momagirira ta mürüüthi. 2 Bürüri üngihia, niügiaga na aathani aingü, no mündü üri na ütaüku na akagi na ümenyo niatümaga bürüri ükindirie. 3 Mwathani üria ühatagirira andü ari athiini ahaana ta mbura ya rühuho riria itatigagia irio. 4 Andü ari matirikaga watho magathagirira andü ari aaganu, no ari marümaga watho maganaga nao. 5 Andü ari oorü matiguaga maündü ma kihooto, no ari marongoragie Jehova nimataükagirwo ni mo biü. 6 Ni kaba mündü müthiini üria üthiiga na müthiire itari ücuuke, gükira gitunga güthiiga na müthiire miogomu. 7 Mündü üria ürümaga watho ni mwana üri na güküürana, no mwana üria üthiiga na thiritü ya ari akoroku aconorithagia ithe. 8 Mündü üria üingihagia ütonga wake na ündü wa gükombithia mbeeca na gwitia uumithio mükiru aügagira mündü üngi, üria ükaigüra athiini tha. 9 Mündü üria üregaga kügua watho, o

na mahooya make ni kindu kiri magigi. **10** Mundu uria ungihithia andu aria arungiriru nguwo magere njira ya uru, akaagia mtego-ini wake we mwene, no uria utari ucuuke, waga nguwo ugaatuka igai riake. **11** Mundu mutongu no eyone taari mutugi maitho-ini make, no mundu muthini uria uui gukuurana maundu amuonaga o uria atari. **12** Hindi iria aria athingu maatoorania, nikugia na nduhiu nene; no riria aria aaganu maatugira, andu ni kwihitha mehithaga. **13** Mundu uria uhithaga mehia make ndagaacagira, no uria umoimbiraga na agatigana namo niaiguagirwo tha. **14** Kurathimwo ni mundu uria witigagira Jehova hinda ciothe, no uria umagia ngoro yake nikugua agiuga thina-ini. **15** Mundu mwaganu agiatha andu matari na uhoti, ni ta muruithi ukurarama, kana nduba iguticuka. **16** Munene utari na utauku niahinyagiriria andu muno, no mundu uria uithiire uumithio utagiriire niagakenera matuku maing ma muoyo wake. **17** Mundu murithiire ni thakame ya mundu ooragite, egutura ehithaga nginya gikua gwake; mundu o na uriku ndakanamuteithiririe. **18** Mundu uria mithiire yake itari ucuuke aikaraga ari mugitire, no mundu uria uithiaga na njira cia waganu akaagia o rimwe, hubu! **19** Mundu uria urimaga mugunda wake arikoragwo na irio nyingi, no uria uhanyukanagia na maundu hatar arihunaaga o thina. **20** Mundu mwihokeku arirathimagwo muno, no uria wiriragira kuhitha gutonga ndakaaga kuhethio. **21** Gutira mundu maithi ti wega: no mundu no eke uru ni undu wa kenyu ka irio. **22** Mundu mukari nieriragira muno gutonga, na ndooi ati eteirwo ni uithini. **23** Mundu uria uruthiagia ung niagatuka wa kwendwo niwe thuutha-ini, gikira mundu wa rurimi rwa kwiyendithiriria. **24** Mundu uria utunyaga ithe kana nyina kindu kiao, agacooka akoiga atiri, "Ti uru ndeka," uio mari rumwe na uria wanangaga. **25** Mundu mukoroku aarahuraga ngarari, no mundu wihokete Jehova niakagaaira. **26** Mundu uria wihokaga we mwene ni mundu mukigu, no uria uithiaga na njira cia uugi aikaraga ari mugitire. **27** Mundu uria uheaga athini ndari kindu akaaga, no mundu uria umahingagira maitho niarirumagwo kaing. **28** Riria andu aria aaganu maatuka a gathana, andu ni kwihitha mehithaga; no riria aria aaganu mathira, aria athingu nimatheeremaga.

29 Mundu uria uikaraga omite ngingo thuutha wa kuruthio maita maing, akaanangwo o rimwe, na aage kihonia. **2** Riria andu aria athingu matheerema, andu nimakenaga; no riria andu aria aaganu maathana, andu nigucaaya macaayaga. **3** Mundu uria wendete uugi aturaga ithe na gikeno, no mundu uria uceeraga na maraya niguitanga aitagaga utonga wake. **4** Muthamaki uri maturo ma kihoto aikaragia bururi uri mwikinduru, no uria ukorokagira mahaki ni kwanaga awanangaga. **5** Mundu uria wiyendithagiriaria hari mundu wa itura riake na maheeni, ni wabu aambagira maguru make. **6** Mundu mwaganu ategagwo ni mehia make we mwene, no mundu muthingua ainaga na agakena. **7** Andu aria athingu nimamenyagirira kihoto kia aria athini, no aria aaganu matirumbuyagia

kihoto kiao. **8** Anyurania matumaga itura inene ririmbuke ta mwaki, no andu oogi nikuniina maniinaga marakara. **9** Mundu mugig anthi igooti-ini na mundu mukigu, mundu mukigu aririmbukaga ni marakara na akanyurania, nago thayu ukaaga. **10** Andu aria maitaga thakame nimathuure mundu mwihokeku, no andu aria arungiriru macaragia uria mangitiiriria muoyo wake. **11** Mundu mukigu aituraga marakara make mothe, no mundu mugig aikaraga amarigiriire, akahoorera. **12** Mundu uria wathanaga anthikiriria maheeni-ri, anene ake othe matukaga andu aaganu. **13** Mundu muthini na mundu muthinyaniria hari undu umwe umahaanantie: Jehova niwe utumaga maitho mao eer moone. **14** Muthamaki angitira athini ciira na kihoto-ri, gitig giake kia unene gituraga kirumite nginya tene. **15** Ruthanju na kuruthio cikagira mundu uugi, no mwana wa kurekererio acorithagia nyina. **16** Hindi iria andu aaganu matheerema, nogo mehia matheeremaga, no andu aria athingu nimakerora igwa riao. **17** Herithagia muruguo, na niagatuma ugie na thayu; niagatuma ugie na gikeno ngoro-ini. **18** Kuria gutari na uguurio, kirindi giticookaga kwirigiriaria; no gikena ni mundu uria urumaga watho. **19** Ndungata ndinghera ni kwirio gutheri; o na ingitaukirwo ni uhoro ndingurumbuiya. **20** Wanona mundu uhiuhaga kwaria? Mundu mukigu ari na kirigiri kumukira. **21** Mundu anginania ndungata yake kuuma wih wayo, marigiri-ini nikamurehera kieha. **22** Mundu wa marakara aarahuraga ngarari, nake mundu wa maruri agiaga na mehia maing. **23** Mwitiio wa mundu ni umunyihagia, no mundu uria wa ngoro ya kwinyihia niagatiio. **24** Mundu wa kugia thiritu na muci ni muoyo wake mwene athiire; ehithagio na ndangiruta ura. **25** Gwitigira mundu gutukaga mtego, no uria wihokaga Jehova aikaraga ari mugitire. **26** Andu aingi nimacaragia kiguu ni munene, no mundu oonaga kihoto kuuma kuri Jehova. **27** Andu aria athingu monaga andu aria matari ehokeku ta kindu kiri magigi; nao andu aria aaganu moonaga andu aria arungiriru ta kindu kiri magigi.

30 Ino niyo mario ya Aguri muru wa Jake, na ni ndumiriri nditu: Mundu uio eerie Ithieli, akira Ithieli na Ukal atiri. **2** "Ni ndi mundu muriitu gikira andu aria ang; ndiri na utauku ta wa mundu. **3** Ndirutite kugia na uugi, o na kana ngamenya uria Mutheru. **4** Nuu wanambata iguru na agacooka agakurika giku thi? Nuu wanacookereria ruhuho ngundi-ini ciake? Maai namo-ri, nuu uri wamoohania na ngu yake ya iguru? Nuu wahaandire ituri ciothe cia thi? Etagwo ati, nake muriu etagwo ati? Akorwo niuuri, ndukinjire! **5** "Kiugo giothe kia Ngai gitiri mahitia; niwe ngo ya aria moragira hari we. **6** Ndukanongerere ciugo ciake, ndakae gikuruthia wonekane uri wa maheeni. **7** "Ningukuhooa maundi meer, Wee Jehova; ndukanarege kule mo mbere ya ngue: **8** Atiri, njehereria maundi matari ma ma, na ma maheeni, cindaihiririe muno; ningi ndukahe uithini kana utonga, no uheage irio cia o muthenya. **9** Ndikaagie na indo nyingi muno, ngukaane, njuriire atiri, 'Jehova

nüü? Kana thũne mũno, njiye, na nĩ ũndũ ũcio ngĩmenererie rĩitwa rĩa Ngai wakwa. **10** “Ndũgacambie ndungata kũri mũnene wayo, ndĩgagikũrume, nawe ũrĩhio ũũru kũcio. **11** “Nĩ kũri andũ marumaga maithe mao o na matangĩrathima manyĩna mao; **12** kũri andũ arĩa meyonaga marĩ atheru maitho-inĩ mao, o rĩria matathambĩtio giko kĩa; **13** nĩ arĩa marĩ maitho ma mwĩtĩio, o arĩa maroraga andũ manyiira; **14** nĩo arĩa magego mao mahaana ta hiũ cia njora, na ngambucu ciao ihaana ta tũhiũ twa gũtambuura arĩa athĩni, mahuke thĩ, na arĩa abatari, mathire andũ-inĩ. **15** “Thambara irĩ airĩtu eerĩ. Matitigithagĩria kuuga, ‘Tũhe! Tũhe!’ “Kũri indo ithatũ itarĩ hĩndĩ ihũũnaga, o na nĩ inya itarĩ hĩndĩ ingiuga, ‘Nĩndaiganial!’ **16** Nacio nĩ mbĩrĩra, na nda thaata, na thĩ tondu ndĩrĩ hĩndĩ iiganagia maaĩ, na mwaki tondu ndũrĩ hĩndĩ uugaga, ‘Nĩndaiganial!’ (Sheol **h7585**) **17** “Riitho rĩa mũndũ ũria ũnyũrũragia ithe, na akarurũka kũguuga nyĩna, rĩgaakũrwo nĩ mahuru ma kianda-inĩ, na rikaarĩio nĩ nderi. **18** “Kũri maũndũ matatũ mangelagaga mũno makĩria, o na nĩ mana marĩa niĩ itakuukagĩrwo nĩmo: **19** namo nĩ mũthiire wa nderi riera-inĩ, na mũthiire wa nyoka rwaro-inĩ rwa ihiga, na mũthiire wa marikabu irĩ iria-inĩ gatagati, na mũthiire wa mũndũ makiendana na mũirĩtu. **20** “Ŭyũ niguo mũthiire wa mũndũ-wa-nja mũtharia: Arĩaga na akehuura miromo, akoiga atĩrĩ, ‘Ndirĩ ũndũ mũũru njikite.’ **21** “Kũri maũndũ matatũ matũmaga thĩ ithingithe, o na nĩ mana itangĩtiiria: **22** namo nĩ ndungata iĩtukĩte mũthamaki, na mũndũ mũkĩgu ahũũnĩte irio, **23** na mũndũ-wa-nja ũtangĩendeka ahikĩte, na ndungata ya mũirĩtu iĩtukĩte mũtũmia wa mũthũuri wa mũmĩathi. **24** “Nĩ kũri nyamũ inya nini gũkũ thĩ, no nĩ njũgĩ mũno: **25** Thigirĩrĩ-rĩ, nĩ ciũmbe itarĩ hinya, no nĩciĩgagĩra mũthiithũ wa irio hĩndĩ ya rĩa; **26** ikami nĩ ciũmbe itarĩ ũhoti, no nĩciĩthondekagĩra ciikaro ciacio ndwaro-inĩ cia mahiga; **27** ngigĩ itirĩ mũthamaki wacio, no niĩtwaranaga hamwe irĩ mbũtũ; **28** njagathi no inyiitwo na rũhĩ, no itũũraga thĩniĩ wa nyũmba cia athamaki. **29** “Kũri indo ithatũ irĩ mũkinyũkĩrie mũgaacĩru, o na nĩ inya ngaacĩru rĩria igũthiĩ: **30** nĩ mũrũũthi, arĩ guo ũrĩ hinya mũno gatagati ka nyamũ iria ingĩ ciothe, na ndũngieherera nyamũ irĩkũ kana irĩkũ njira; **31** nĩ njamba ya ngũkũ irĩa ikinyũkagia na nguthi, na thenge, na mũthamaki mũthiũrũrũkĩrie nĩ mbũtũ ciake cia ita. **32** “Angĩkorwo nĩwĩtũite mũndũ mũkĩgu, na ũgetũũgĩra, kana ũkorwo nĩũthugundite gwĩka ũũru-rĩ, hũmbĩra kanua gaku na rũhĩ! **33** Nĩgũkorwo o ta ũria iria rĩthũcagwo, rĩkoima thiagi, na o ta ũria inĩũrũ rĩthioragwo rĩkoira thakame-rĩ, ũguo noguo gũthogotha marakara kũreha ngũ.”

31 Ino nĩyo mĩario ya Mũthamaki Lemueli: nĩ ndũmĩrĩrĩ nditũ irĩa aarutirwo nĩ nyina: **2** “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wakwa, ngũkwĩra atĩa, o wee mwana wa nda yakwa, ngũkwĩra atĩa o wee mwana wa mĩhĩtwa yakwa, **3** atĩrĩ, ndũkanaitange hinya waku na andũ-a-nja, kana ũhe ũhoti waku acio manangaga athamaki. **4** “Atĩrĩrĩ, wee Lemueli, athamaki matiagĩrĩrwo nĩkũnyua ndibei, ti mũtugo wa athamaki kũnyua ndibei, anene matiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩria njoohi,

5 nĩgeetha matikanyue mariganĩrwo nĩ ũria watho uugaga, nao magithie arĩa othe ahinyĩrĩrie kĩhooito kĩa. **6** Heaga arĩa marathira njoohi, na ndibei kũri arĩa marĩ na ruo rĩnene rwa ngoro; **7** reke manyue mariganĩrwo nĩ ũthĩni wao, na matige gũcoka kũrĩrikana kĩa kĩa. **8** “Arĩrĩria arĩa matangĩhota kwĩyarĩria, warĩrĩrie kĩhooito kĩa arĩa othe anyamaarĩku. **9** Maarĩrĩrie, na ũmatũire ciira na kĩhooito; rũrĩria kĩhooito kĩa arĩa athĩni na arĩa abatari.” **10** Mũtũmia ngatha-rĩ, angĩoneka kũ? Nĩgũkorwo thogora wake nĩũkĩrĩte mũno ũria wa ruu iria ndune. **11** Mũthũuri wake nĩamwĩhokete biũ, na ndarĩ kĩndũ kĩa bata angĩaga. **12** Mũtũmia ũcio, matukũ mothe ma muoyo wake, no maĩndũ mega ekaga mũthũuriwe, na ndangĩmwĩka ũũru. **13** Ethaga guoya wa ng’onde na ndigi cia ũguta, agacirũtira wĩra na kĩa, na moko make. **14** Ahaana ta marikabu cia wonjoria, tondu athũgũragia irio ciake kuuma kũraya. **15** Okĩraga rũciĩnĩ kũrĩ o na nduma; akahe andũ a nyũmba yake irio, na akagairĩ ndungata ciake cia airĩtu mawĩra mao. **16** Ecũũranagia ũhoro wa mũgũnda mũna, akaũgũra; kuumana na ũthũkũmi wake, ahaandaga mũgũnda wa mũthabibũ. **17** Ehotogagĩra wĩra wake erutanĩrie; moko make marĩ hinya wa kwĩrutĩra wĩra. **18** Nĩatiagĩrĩra atĩ wonjoria wake nĩũrĩ na uumithio, naguo tawa wake ũraaraga ũgiakana. **19** Anyiitaga mũti wa kuogotha ndigi na guoko, nakĩo gĩcũni kĩa ndigi agakĩnyĩrĩria na ciara ciake. **20** Nĩataanaahagĩra andũ arĩa athĩni, nao arĩa abatari akamatambũrũkĩria moko make. **21** Rĩria tharunji yagũa-rĩ, we ndamakaga atĩ nĩgũthĩnia andũ a nyũmba yake; nigũkorwo othe nĩahumbe nguo cia rangi mũtũne. **22** Nĩatumaga indo cia kwara ũrĩrĩ wake; nake ehumbaga nguo cia gatani irĩa njega, na cia rangi wa ndathi. **23** Mũthũuri wake nĩaheagwo gĩtĩio kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene, harĩa aikaraga marĩ na athũuri a bũrũri. **24** Mũtũmia ũcio nĩatumaga nguo cia gatani agaciendia, na agatwaragĩra onjoria mĩcibi. **25** Hinya na ũtũku nĩcio nguo iria ehumbaga; nĩakenaga ategwĩtigĩra matukũ marĩa magooka. **26** Aaragia ciugo cia ũũgĩ, naruo rũrĩmĩ rwake rũrutanaga maĩndũ ma ũtugi. **27** Nĩarũmbũyagĩra maĩndũ ma nyũmba yake, na ndarĩaga irio atanogeire. **28** Ciana ciake ciarahũkaga, cikoiga arorathimwo; o nake mũthũuri wake nĩamũgaathagĩrĩria, akamwĩra atĩrĩ: **29** “Andũ-a-nja aingĩ manatũika ngatha, no wee nĩũmakĩrĩte othe.” **30** Ngoga nĩ cia kũheenania, naguo ũthaka nĩ wa tũhũ; no mũtũmia ũria mwĩtigĩrĩ Jehova nĩ wa kũgaathĩrĩrio. **31** Mũrĩhei mũcaara wa wĩra ũria arutĩte, naguo wĩra wake ũrekwũ ũmũgaathĩrĩrie kĩhingo-inĩ gĩa itũũra rĩria inene.

Kohelethu

1 Ici nício ciugo cia Mūrutani, mūrū wa Daudi, ūria warī mūthamaki kūu Jerusalem: **2** “Maündū mothe nī ma tūhū! Ī nī ma tūhū!” Ūguo nīguo Mūrutani ekuuga. “Ti-itherū nī ma tūhū mūtheri! Maündū mothe nī ma tūhū.” **3** Mündū-rī, nī uumithio ūrikū onaga harī wīra ūria wothē arutaga gūkū thī kwaraga riūa? **4** Rūciaro rūmwe rwathira-rī, nī rūngī rūūkaga, no rīrī, thī itūūruga o ho nginya tene na tene. **5** Riūa rīrathaga na rīgathūa, ningī rīgacooka na ihenya kūrīa rīrathagīra. **6** Rūhuho rūhurutanaga rwerekeire mwena wa gūthini, na rūgacooka rūkeerekera mwena wa gathigathini; rūthiiaa o rūgithiūrūrūkaga rūtegūtigithīria, o rūgīcookaga njīra-inī yaru. **7** Njūū cīothe cīitagīrīra iria-inī, no rīrī, iria rītīrī hīndī rīyūruga. O kūu njūū ciumaga, nokuo icookaga. **8** Maündū mothe marehanagīra mīnoga ūria itangigweteka. Riitho rītīrī hīndī rīiganagia kuona, o na kana gūtū gūkaigania kūigua. **9** Maündū marīa maanakorwo kuo no mo macookaga gūkorwo kuo rīngī, nagueo ūndū ūria waneekwo noguo ūcookaga ūgeekwo rīngī; gūtīrī ūndū ūtarī woneka gūkū thī kwaraga riūa. **10** Hihī nī harī ūndū mündū angiuga atīrī: “Ta rora! Ūyū nī ūndū ūtarī wonekana?” Ūndū ūcio warī kuo hīndī ndaaya hitūku; warī kuo tūtārī twaciarwo. **11** Andū arīa maarī kuo tene matiririkanagwo, na o na arīa matārī maraciarwo matikaarikanwo nī arīa magaaciarwo thuutha wao. **12** Nī Mūrutani-rī, ndaarī mūthamaki wathamakagīra Isiraeli kūu Jerusalem. **13** Nīnderutiire na kiyo kwīruta, na gūtūria na ūūgī maündū mothe marīa mekawgo gūkū thī. Kai Ngai nīakuuithītie andū mūrigo mūrītū-ī! **14** Nīndīoneire maündū marīa mothe mekawgo gūkū thī kwaraga riūa; maündū mothe no ma tūhū, na ūguo no ta gūteng’eria rūhuho. **15** Kīndū kīria kīgomu gītīngīrūngika; nakīo kīria gītārī ho gītīngītārwo. **16** Na nīī ngīciirīa, ngiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ndi mūkūrū na ngagia na ūūgī mūūngī gūkū andū arīa othe manaathana Jerusalem mbere yakwa; nīmenyete maündū maingī makoniī ūūgī na ūmenyo.” **17** Ningī nīnderutiire na ngoro yakwa kūmenya ūhoru wa ūūgī, o na kūmenya ūhoru wa ūgūrūki na wa ūrimū, no ngīmenya atī ūhoru ūcio, o nagueo, no ta gūteng’eria rūhuho. **18** Nīgūkorwo o ūria ūūgī waingīha, noguo ihooru rīingīhite; na ūria ūmenyo waingīha, noguo kīeha kīingīhite.

2 Ndeirire na ngoro yakwa atīrī, “Atīrīrī, ūka rīu, nīngūkūgeria na ikeno nīgeetha nyone nī ūndū ūrikū mwega.” No rīrī, o nagueo ūndū ūcio warī o wa tūhū. **2** Ningī ngiuga atīrī, “Mītheko o nayo nī ūrimū. Nagueo ūhoru wa gwikenia-rī, ngīyūrīa nī wa bata ūrikū?” **3** Ndaagerirīe ūria ingīkenia mwīrī wakwa na ndibei, o ndongoretio nī ngoro yakwa na ūūgī, ngīhimbīria ūkūgu, ngīenda kūmenya nī ūndū ūrikū andū maagīrīrwo nī gwika gūkū thī matukū-inī o macio manini ma muoyo wao. **4** Nīndarutire mawīra manene: Ngīyakīra nyūmba, na ngīhaandīra mīgūnda na mīthabībū. **5** Nīndathondekire mīgūnda na kūndū

gwa kūhurūkwo, na ngīhaanda mīti ya mīthemba yothē ya matunda kuo. **6** Ngīcooka ngīhingīrīria tūrīa twa maaī twa kuunithagīria maaī kūrīa mīti iyo yakūrīgīra. **7** Ningī ngīgūra ngombo cia arūme na cia andū-a-nja, na nī ndaarī na ngombo ingī iria ciaciariirwo gwakwa mūciū. O na nī ndaarī na ndūūru nyingī cia mbūrī na cia ng’ombe gūkīra arīa othe maarī Jerusalem mbere yakwa. **8** Nīndacookanīrīrie betha na thahabu, na indo cia bata iria cia athamaki o na cia mabūrīri. Ningī ngīgīa na aini a arūme na a andū-a-nja, o na thuriya nyingī mūno: maündū marīa makenagia ngoro ya mündū. **9** Nī ūndū ūcio ngīneneha na ngītonga mūno gūkīra arīa othe maarī Jerusalem mbere yakwa. Thiini wa maündū macio mothe-rī, ūūgī wakwa ndaarī o nagueo. **10** Nagueo ūndū o wothē ūria maithe makwa meriragīria ndierigagīrīria kūwīka; o na ningī ngoro yakwa ndiamirīgīrīrie gīkeno o na kīrikū. Nīgūkorwo ngoro yakwa nīyakenagīra mawīra makwa mothe, nagueo ūndū ūcio nīguo warī irihī rīa wīra wakwa wothē. **11** No rīrīa ndaarorire mawīra marīa mothe ndaarūtīte na moko makwa, o na ūria ndetungumanītie ngīmaruta, ngīona atī maündū mothe nī ma tūhū, no ta gūteng’eria rūhuho; gūtīrī kīndū mündū angīgūna nakīo gūkū thī. **12** Ningī ngīcooka ngīhīgūra nīguo ndīcūūrianie ūhoru wa ūūgī, o na wa ūgūrūki, na wa ūkūgu. Atīrīrī, nī atīa ūngī mūthamaki ūria ūcookagio ithenya rīa ūria ūngī angūkū ūteekitwo? **13** Hīndī iyo ngīkiona atī ūūgī nī mwega gūkīra ūkūgu, o ta ūria ūtheri ūrī mwega gūkīra nduma. **14** Mündū ūria mūūgī nīonaga kūrīa arathi, no mündū mūkīgu athiagīra nduma-inī; no ngīcooka ngīmenya atī o eerī makoragwo nī ūndū o ro ūmwe. **15** Hīndī iyo ngīkiuga na ngoro yakwa atīrī, “Ūndū ūria ūkoraga mündū mūkīgu o na nīi no ūkaangora. Ūūgī wakwa-rī, ūkīng’unīte na kī?” Ngīkiuga atīrī na ngoro yakwa, “Ūndū ūyū o nagueo no wa tūhū.” **16** Nīgūkorwo mündū ūria mūūgī, o ta mündū ūria mūkīgu, ndagatūūra arīrikanagwo; nīgūkorwo matukū-inī marīa magooka o eerī nīmakarīganīra. Hī, mündū ūria mūūgī akuuaga o ta mündū ūria mūkīgu! **17** Nī ūndū ūcio ngīthūūra gūtūūra muoyo, tondū wīra ūria ūrutagwo gūkū thī kwaraga riūa warī wa kūnjiguithia kīeha. Wothē warī wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho. **18** Ngīgīthūūra maündū mothe marīa ndenogeetie namo gūkū thī kwaraga riūa, tondū no nginya ngaamatīgīra ūria ūgooka thuutha wakwa. **19** Ningī nūū ūūi kana ūcio ūgooka ithenya rīakwa agaakorwo arī mündū mūūgī kana arī mündū mūkīgu? No rīrī, nīwe ūkaarūgamīrīra wīra ūria ndaanetungumania nagueo ngītūmagīra ūūgī wakwa gūkū thī kwaraga riūa. Ūndū ūcio o nagueo no wa tūhū. **20** Nī ūndū ūcio ngoro yakwa ikīambīrīria kūūrwo nī hinya nī ūndū wa wīra wakwa wothē wa mīnoga ūria ndaarutaga gūkū thī kwaraga riūa. **21** Tondū mündū no arute wīra wake na ūūgī, na ūmenyo, na kūūhīgīra maündū, no rīrī, no nginya acooke atige kīria gīothe agīta nakīo kūrī mündū ūngī ūtakīnogeire. Ūndū ūyū o nagueo no wa tūhū, na nī mūtino mūnene. **22** Mündū-rī, nī uumithio ūrikū oonaga harī wīra ūria wothē arutaga, na mīnoga, na gwītungumania kūrīa anetungumania nakuo gūkū thī kwaraga riūa? **23** Nīgūkorwo matukū make mothe, wīra wake nī wa ruo na kīeha; o na ūtukū,

meciiria make matihurūkaga. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū. **24** Mūndū-rī, ndarī ūndū ūngī mwega angīka ūkīrite kūrīa na kūnyua, na gūkenera wira wake. Ūndū ūyū o naguo ngōna atī uumīte guoko-inī kwa Ngai, **25** nī ūndū-rī, nūū ūngīhota kūrīa kana gūkena Ngai atarī ho? **26** Ngai aheaga mūndū ūrīa ūmūkenagia maūndū ma ūūgi, na ūmenyo, na gīkeno, no mūndū ūrīa mwīhia akamūhe wīra wa gūcokanīrīria na kwīgīra ūtonga, ngūo acooke aūnenganīre kūrī mūndū ūrīa ūmūkenagia. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

3 Atīrīrī, o ūndū nī ūrī ihinda rīaguo, na o ūndū o wothē wīkagwo gūkū thī nī ūrī mahinda maguo: **2** kūrī hīndī ya gūciarwo na hīndī ya gūkua, hīndī ya kūhaanda na hīndī ya kūmunya kīrīa kīhaande, **3** hīndī ya kūūruga na hīndī ya kūhonia, hīndī ya gūtharia na hīndī ya gwaka, **4** hīndī ya kūrīa na hīndī ya gūtheka, hīndī ya gūcakaya na hīndī ya kūina, **5** hīndī ya kūhūrunja mahiga na hīndī ya kūmacokanīrīria, hīndī ya kūhīmīria na hīndī ya kwaga kūhīmīria, **6** hīndī ya gūcaria na hīndī ya kūūrīrwo nī indo, hīndī ya kūiga, na hīndī ya gūte, **7** hīndī ya gūtembūra na hīndī ya gūtuma, hīndī ya gūkīra na hīndī ya kwaria, **8** hīndī ya kwenda na hīndī ya gūthūūra, hīndī ya mbaara na hīndī ya thayū. **9** Mūruti wa wīra-rī, nī uumithio ūrīkū oonaga harī gwtungumania gwake? **10** Nīnyonete matīhīna marīa Ngai aheete andū ngūo matīhīnikage nī mo. **11** Ngai oombire kīndū o gīothe kīrī gīthaka hīndī yakīo. Nīngī nīekīrīte ūhoro wa tene na tene ngoro-inī cia andū; no andū matīngīhota kūmenya wīra ūrīa Ngai arutite kuuma kīambīrīria ngīnya kīrīkīrīro. **12** Nīnjūū atī gūtīrī ūndū ūngī mwega andū mangūkī ūkīrīte gūkena na gwīka maūndū mega rīrīa rīothe megūtūūra muoyo. **13** O na nīngī ngamenya atī mūndū o wothē angīrīa na anyue, na akenere gwtungumania gwake, kīu nī kīheo kuuma kūrī Ngai. **14** Nīnjūū atī ūndū ūrīa wothē Ngai ekaga nī wagūtūūra ngīnya tene; ndūngōngerereka kana ūnyihanyīihe. Ngai awīkaga nīgeetha andū mamwītīagīre. **15** Ūrīa gūtārī rīu noguo gwatārī tene, na ūrīa gūgaatuīka thūutha-inī noguo gwatārī mbere īyo; nake Ngai acaragia atī ūndū ūrīa wahītīkīre ūcooke o ro ho. **16** O na nīngī ngōna ūndū ūngī gūkū thī kwaraga rīūa: Handū harīa haatuagīrwo ciira-rī, waganu warī ho, na ho handū harīa ha kīhooto-rī, waganu warī ho. **17** Ngūira atīrī na ngoro yakwa, “Ngai nīwe ūgaaciirithia andū arīa athīngu na arīa aaganu, tondū ngūgakorwo ihinda rīa o ūndū o wothē wīkagwo gūkū thī, o na ihinda rīa wīra o wothē.” **18** Nīngī ngūciiria atīrī, “Ha ūhoro wa andū-rī, Ngai amageragia nīgeetha mone atī mahaana o ta nyamū. **19** Maūndū marīa makoraga mūndū no mo makoraga nyamū; mūndū na nyamū makoragwo nī ūndū o ro ūmwe: O ta ūrīa mūndū akuuaga, noguo nyamū īkuaga. Mīhūmū ya mūndū na nyamū no īmwe; mūndū ndarī handū akīrīte nyamū. Ūndū o wothē nī wa tūhū. **20** Mūndū na nyamū mathīaga o kūndū kūmwe; othe moimīte tīrī-inī, na othe macookaga o tīrī-inī. **21** Nūū ūūī kana hīhī roho wa mūndū wambataga na igūrū, naguo roho wa nyamū ūgaikūrīka na thī?” **22** Nī ūndū

ūcio ngōna atī hatīrī ūndū mwega harī mūndū ūkīrīte gūkenera wīra wake, tondū rīu nīrīo igai rīake. Nī ūndū-rī, nūū ūngīmūcookia rīngī ngūo one ūrīa gūgeekīka thūutha wake?

4 Nīngī nīndarorire na ngōna kūhinyanīrīria kūrīa gwtīhiaga na mbere gūkū thī kwaraga rīūa: Ngōna maithorī ma arīa ahīnyīrīrie, na matīrī na mūndū wa kūmahooreria; arīa maamahinyagīrīria nīo maarī na ūhoti, no acio maahinyagīrīrio matīarī na mūndū wa kūmahooreria. **2** Tondū ūcio ngiuga atī andū arīa akuū, o acio marīkītīe gūkua, nīmakenaga gūkīra arīa marī muoyo, o acio marī muoyo o na rīu. **3** No rīrī, mūndū ūrīa mwega gūkīra acio eerī nī ūrīa ūtarī mūciare, o ūcio ūtoneete ūūru ūrīa wīkagwo gūkū thī kwaraga rīūa. **4** Nīngī ngōna atī wīra wothē na maūndū marīa mūndū agīaga namo moimānaga na mūndū kūgiūra mūndū wa itūūra rīake ūūru. Ūndū ūcio o naguo no wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho. **5** Mūndū mūkīgu enyīitanagīria moko, akeyananga we mwene. **6** Nī kaba mūndū akorwo na kīndū kīnīni na akorwo na ūhooreri, gūkīra gwtungumania agīe na indo nyingī, na gūteng’eria rūhuho. **7** Nīngī ngōna ūndū wa tūhū gūkū thī kwaraga rīūa: **8** Kwārī na mūndū watūūruga arī wīkī; ndarī na mūrīū kana mūrū wa nyina. No rīrī, aatūūruga etungumanagia, no maitho make matīaiganagwo nī ūtonga. Eyūrīrie atīrī, “Nūū ūratūma nditungumanie ūū, na noge, na nī kī kīratūma ndīime ikeno?” Ūndū ūcio o naguo nī wa tūhū, no wīra wa gūthīnīka! **9** Nī kaba andū eerī gūkīra ūmwe, tondū nīmoonaga uumithio mwega wa wīra wao: **10** Ūmwe angīgūa thī-rī, mūratawe no amuo. No rīrī, mūndū angīgūa thī na ndarī na wa kūmuoya-rī, kaī ūcio nī wa kūgiūrwō tha-ī! **11** Nīngī-rī, andū eerī mangīkoma hamwe nīmaigūithanagia ūrugārī. No rīrī, mūndū angīhota kūgiuga ūrugārī atīa arī o wīkī? **12** Mūndū ūmwe no akīrio hīnya, no andū eerī no mahote kwīgītīra. Mūhīndo mūrāme na ndīgī ithatū ndūngītūika narua. **13** Nī kaba mūndū mwīthī mūthīnī no nī mūūgi, gūkīra mūthamaki mūkūrū no nī mūkīgu, ūrīa ūtangītārīka. **14** Mūndū mwīthī ūcio no akorwo oimīte njeera agatuo mūthamaki, kana akorwo aaciārīrwo arī mūthīnī o kūū ūthamaki-inī wake. **15** Ngīkīona atī andū arīa othe matūūruga na magathīiagīra gūkū thī kwaraga rīūa maarūmīrīre mwanake ūcio mūthīnī, o ūcio wacookīre ithenya rīa mūthamaki. **16** Andū arīa othe maathagwo nīwe matīngītārīka. No rīrī, andū arīa mookīre thūutha wake matīakenīrio nī ūcio wacookīre ithenya rīa mūthamaki. Ūndū ūyū o naguo nī wa tūhū, o ta gūteng’eria rūhuho.

5 Atīrīrī, ceemaga ūgītoonyo nyūmba ya Ngai. Gūkūhīrīria na kūgiuga ndeto ciake nī kwega gūkīra igongona rīrīa rīrutagwo nī andū arīa akīgu, tondū matimenyaga nī ūūru mareeka. **2** Tiga kūhīūha kwaria ūtambīte gwīciiria, ndūgetīkīrie ngoro yaku īhīūhe kwaria ūndū mbere ya Ngai. Ngai arī igūrū, nawe ūrī gūkū thī, nī ūndū ūcio nyīihagia ciugo ciaku. **3** O ta ūrīa mīhang’o mīngī itūmaga mūndū aroote-rī, ūguo no taguo mūndū mūkīgu aingīhagia mīario. **4** Hīndī rīra wehīta mwīhitwa harī Ngai, ndūkanahūthīrīrie kūūhīngīa. Nī ūndū we ndakenagio nī andū akīgu;

hingagia mwihitwa waku. **5** Nĩ kaba kwaga kwihita, gũkĩra kwihita na kwaga kũhinga mwihitwa. **6** Ndũkareke kanua gaku gatũme wihie. Ndũkanoigĩre mbere ya mũtũmwo wa hekarũ atĩrĩ, “Mwihitwa wakwa ndehĩtire na mahitia.” Nĩ kĩ kĩngĩtũma ũrakarĩe Ngai na uuge waku, nake athũkie wĩra wa moko maku? **7** Irooto nyingĩ na ciugo nyingĩ nĩ cia tũhũ. Nĩ ũndũ ūcio ikaraga witĩgĩrĩte Ngai. **8** Ũngĩkoona mũthĩĩni akĩhinyĩrĩrio, na akaagĩthio ciira wa ma na kĩhooto bũrũri-inĩ, ndũkanamakio nĩ maũndũ macio; nigũkorwo mũnene ũmwe aroragwo nĩ mũnene ũngĩ, na igũrũ wa acio eerĩ nĩ harĩ angĩ anene kũmakĩra. **9** Uumithio wa bũrũri nĩ wa andũ othe; o na mũthamaki we mwene oonaga uumithio kuuma migũnda-inĩ. **10** Mũndũ ũria wothē wendeete mbeeca ndarĩ hĩndĩ aciiganagia; nake ũria wothē wendeete ũtonga ndaiganagwo nĩ kĩria oonaga. Ŭndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. **11** O ũria indo ikĩragĩrĩria kuongerereka, noguo arĩa macĩrĩtiaga mongererekeka. Mwene cio agunĩkaga nakĩ, tĩga o gũciĩrorera na maitho? **12** Toro wa mũndũ ũria ũrutaga wĩra nĩ mwega, o na angĩria irio nini kana nyingĩ, no ũngĩ wa indo cia gĩtonga ndũrekeka kione toro. **13** Nĩnyonete ũndũ mũũru na wa kĩaha gũkũ thĩ kwaraga riũa: ũtonga ũria mũndũ eigagĩra ũkaya kũmũthũkia we mwene, **14** kana ũtonga ũria ũthiraga na njĩra ya mũtino, atĩ angĩgaaciara kahĩ, gatiĩrĩ kindũ kangĩgaya. **15** Mũndũ oimaga nda ya nyina arĩ njaga, na o ũguo okaga, noguo athiiaga. Ndarĩ kindũ o nakĩ kũmanĩte na wĩra wake agaakuua na moko make. **16** Ŭndũ ũyũ o naguo nĩ mũũru, na wa kĩaha: Atĩ o ũria mũndũ okaga, noguo athiiaga, nake-rĩ, nĩ ũndũ ũrĩkũ egunaga naguo, kuona atĩ enogagĩria o rũhuho? **17** Matukũ-inĩ make mothe arĩtiagĩra nduma-inĩ, arĩ na gũtangĩka kũnene, na kũhinyĩrĩrĩka, o na marakara. **18** Ngĩcooka ngĩmenya atĩ nĩ wega na nĩ kwagĩrĩre mũndũ arĩtiaga na anyuuage, na akenagĩre gwiĩtungumania gwake arĩ gũkũ thĩ kwaraga riũa matukũ-inĩ manini ma gũtũũra muoyo marĩa aheetwo nĩ Ngai, tondũ riu nĩrio igai riake. **19** Na ningĩ-rĩ, mũndũ o wothē angĩheo ũtonga na indo nĩ Ngai, na amũhothĩie gũcikenera, nake aamũkĩre igai riake na akenio nĩ wĩra wake-rĩ, kũ nĩ kiheo aheetwo nĩ Ngai. **20** Ti kaingĩ mũndũ ũcio ataranagia ũhoro wa matukũ ma muoyo wake, tondũ Ngai nĩamũkaragĩa arĩ na gĩkeno ngoro-inĩ.

6 Na rĩrĩ, nĩnyonete ũndũ ũngĩ mũũru gũkũ thĩ kwaraga riũa, naguo nĩũritũhagĩra andũ mũno: **2** Naguo nĩ atĩ Ngai aheaga mũndũ ũtonga, na indo, o na gĩtĩo, agakoragwo na kindũ o kĩaha gĩothe ngoro yake ĩngĩrĩrĩria, no rĩrĩ, Ngai akaaga kũmũhothĩia gũcikenera, no mũndũ ũngĩ mũgeni nĩwe ũcikenagĩra handũ hake. Ŭndũ ũyũ nĩ wa tũhũ, na nĩ ũndũ mũũru na wa kĩaha. **3** Mũndũ no agĩe ciana igana rĩmwe na atũũre miaka mĩingĩ; no rĩrĩ, o na angĩtũũra ihinda iriaya atĩa, angĩkorwo ndangĩkenera ũgaacĩru wake na aage gũthĩkwo wega-rĩ, nguuga atĩrĩ, mũndũ ũcio akĩrĩtwo nĩ kĩhuno. **4** Kĩhuno kũ gũkaga kĩrĩ tũhũ, na gĩgathiĩ nduma-inĩ, na rĩtwa riakĩo rĩkahumbĩrwo nĩ nduma o ro iyo. **5** O na gũtũika gĩtionire riũa kana gĩkĩmenya ũndũ o na ũrĩkũ-rĩ, nĩkĩgiaga na ũhurũko gũkĩra mũndũ

ũcio: **6** ĩrĩ, ti-itherũ o na angĩtũũra miaka ngĩrĩ ĩmwe maita meerĩ, na aage gũkenera ũgaacĩru wake. Gĩthĩ othe matigĩthiiaa o handũ hamwe? **7** Mũndũ arutaga wĩra wothē na kĩyo niguo ayĩũre kanua gake, no gũtĩrĩ hĩndĩ ngoro yake ĩiganagia. **8** Mũndũ mũũgĩ-rĩ, akĩrĩte mũndũ mũkĩgu na kĩ? Nake mũndũ mũthĩĩni ũria ũmenyete gũikarania na andũ arĩa angĩ-rĩ, egunaga na kĩ? **9** Nĩ kaba kĩaha maitho marona, gũkĩra kwangangio nĩ merĩrĩria. Ŭndũ ũyũ o naguo nĩ wa tũhũ, o ta gũteng’eria rũhuho. **10** Kĩndũ gĩothe kĩaakorwo kuo kĩaheirwo rĩtwa, nake mũndũ nĩamenyeteke ũria atarĩ; gũtĩrĩ mũndũ gũngĩhota gũkararania na ũria ũrĩ hinya kũmũkĩra. **11** O ũria ciugo iraingĩha, noguo ĩtũkaga cia tũhũ, naguo ũndũ ũcio ũgunaga mũndũ na kĩ? **12** Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmenya maũndũ marĩa magĩrĩre mũndũ mũtũũrĩre-inĩ wake, matukũ mothe ma muoyo wake manini na ma tũhũ marĩa aniinaga magathira o ta kĩrũru? Nũũ ũngĩmwĩra ũria gũkaahaana gũkũ thĩ kwaraga riũa aarĩkia kwehera?

7 Nĩ kaba rĩtwa rĩega gũkĩra maguta marĩa manungi wega, na mũthenya wa gũkua gũkĩra mũthenya wa gũciarwo. **2** Nĩ kaba gũthĩĩ nyũmba ĩrĩ na macakaya gũkĩra gũthĩĩ nyũmba ĩrĩ na ndĩa, nigũkorwo gĩkuũ nĩkio mũthia wa andũ othe; nao andũ arĩa marĩ muoyo nĩmakĩge ũndũ ũcio ngoro-inĩ ciao. **3** Nĩ kaba kĩaha gũkĩra mĩtheko, tondũ gũtuka gĩthiithĩ nigũtũmaga ngoro yagĩre. **4** Ngoro cia andũ arĩa oogĩ irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na macakaya, no ngoro cia andũ arĩa akĩgu irũmbũyagia nyũmba ĩrĩ na ikeno. **5** Nĩ kaba kũigua irũthia rĩa mũndũ ũria mũũgĩ, gũkĩra gũthĩkĩrĩria rĩwĩmbo rwa andũ arĩa akĩgu. **6** O ta ũria mĩgua ĩtũrũtũkaga ĩrĩ rungu rwa nyũngũ, no taguo mĩtheko ya andũ arĩa akĩgu ĩtarĩ. Ŭndũ ũyũ o naguo no wa tũhũ. **7** Ŭhinyanĩrĩria ũtũmaga mũndũ mũũgĩ akĩge, narĩo ihaki rĩgathũkia ngoro. **8** Nĩ kaba kĩrĩkĩrĩrio kĩa ũndũ gũkĩra kĩaambĩrĩria kĩaago, na gũkĩrĩrĩria nĩ kwega gũkĩra mwĩtĩio. **9** Tĩgaga kũhũha kũrakara na ngoro yaku, nĩ ũndũ marakara maikaraga ngoro-inĩ cia andũ arĩa akĩgu. **10** Ndũkooorie atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmaga matukũ ma tene makorwo marĩ mega gũkĩra maya?” Nĩgũkorwo ti ũũgĩ kũũria ũguo. **11** Ŭũgĩ, o ta igai, nĩ mwega na nĩũteithagia arĩa marĩ muoyo. **12** Ŭũgĩ nĩ mwĩgitio, o ta ũria mbeeca ĩrĩ mwĩgitio, no rĩrĩ, wega wa ũmenyi maũndũ nĩ ũyũ: atĩ ũũgĩ nĩũtũũragia ũria ũrĩ naguo muoyo. **13** Ta cũrania ũria Ngai ekĩte: Kĩria ogometie-rĩ, nũũ ũngĩhota gũkĩrũnga? **14** Hĩndĩ ĩrĩa mahinda marĩ mega, kenaga; no rĩrĩ, rĩria mahinda magũthũkĩra, ũrĩrĩkanaga atĩrĩ: Ngai nĩwe ũtũmaga maũndũ macio meerĩ matwarane. Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ndarĩ ũndũ angĩmenya wigĩ mũtũũrĩre wake wa thũutha-inĩ. **15** Mũtũũrĩre-inĩ ũyũ wakwa wa tũhũ, nĩnyonete maũndũ maya meerĩ: mũndũ mũthĩngu no akue o na arĩ mũthĩngu, nake mũndũ mwaganu agatũũra muoyo ihinda iriaya o na arĩ mwaganu. **16** Tĩga gũthĩnga makĩria, o na kana kũũhĩga makĩria: ũkwenda kwĩniina nĩkĩ? **17** Tĩga kwagana makĩria, kana gũkĩga: ũkwenda gũkua hĩndĩ yaku ĩtakinyite nĩkĩ? **18** Nĩ wega kũũmia ũndũ ũmwe, na ndũkarekie ũcio ũngĩ. Mũndũ ũria mwĩtĩgĩrĩ-Ngai nĩetheemaga

maündu macio meerí. **19** Ũŭgi wíkiraga mündu müŭgi hinya, agakíra aathani ikúmi marí itúúra-iní inene. **20** Gütírí mündu muthingu gükú thí, úria wíkaga o wega muthéri na ndehagia. **21** Ndúgathikagíríre úria wothé andú maraaria, tondú wahota kúigua ndungata yaku ígikúruma: **22** nígúkorwo ngoro-iní yaku níúúí atí mahinda maingí wee mwene wanaruma andú aría angí. **23** Maündu macio mothe ndamatúiríre na ũŭgi, ngiuga atírí, “Níndúite itua ría kúgia na ũŭgi.” No rírí, undú ūcio warí kúraya na níí. **24** O undú úria wothé ũngítuika níguo, ũŭgi-rí, níŭraihírírie múnó na níímúhíthe makíría: núú ũngíumenya? **25** Ní undú ūcio ngíhúndúra meciiria makwa harí ūmenyi, na gütúiria, na kúmaatha ũŭgi, na mütabaríre wa maündu na ndakúirwo ní ūkígu wa waganu, na ũgúríki wa úrimú. **26** Ningí ngíona undú mürúrú gúkíra gíkuú, naguo ní mündú-wa-nja úria úhaana ta mútego, o úria ngoro yake úhaana mútego wa kúgwatia, namo moko make makahaana ta mñyororo. Mündú úria úkenagia Ngai níakehonokia harí mündú-wa-nja ūcio, no mündú úria mwíhia níakagwatío níwe. **27** Múrutani ekuuga atírí, “Undú úyú níguo menyete: “Ngíringithania undú ūmwe na úria ũngí níguo menyé mütabaríre wa maündú-rí, **28** o ngíethaga úguo na ndíone-rí: Níndonire mündú mürúme ūmwe mürúngíríru harí arúme ngírí, no ndíonire mündú-wa-nja o na ūmwe mürúngíríru thíiní wao othe. **29** Undú úyú noguo nyonete: Ngai oombire mündú arí mürúngíríru, no andú nímecaríríre maündú maingí ma wara.”

8 Núú útarií ta mündú úria müŭgi? Ningí núú ũngíumenya gütáúra maündú? Ũŭgi níguo útúмага úthíú wa mündú úkenge, na úgatúma gúthitha gíthiithi gwake kúgarúríke. **2** Nguga atírí, athikagíra riathani ría múthamaki, ní undú níwehítire úrí mbere ya Ngai. **3** Ndúkahiúhage kwehera harí múthamaki. Ndúgekege undú müúru, nígúkorwo we ekaga undú úria ũngímúkenia. **4** Na tondú uuge wa múthamaki úrí hinya-rí, núú ũngíhota kúmúúria kúria atírí, “Ní atía úreka?” **5** Mündú úria wothé wathikagíra watho wake ndakooná úúru, nayo ngoro ya mündú müŭgi íkúúranaga gwathíkíra múthamaki ihinda rírí riagíríre, ningí na njíra íria yagíríre. **6** Nígúkorwo undú o wothé ní úrí ihinda rírí riagíríre, na njíra íria yagíríre ya kúwika, o na gütuika thíina wa mündú níúmúritúhagíra múnó. **7** Tondú gütírí mündú ũngíumenya maündú maría makaamúkora-rí, núú ũngímwíra maündú maría magooka? **8** Gütírí mündú ũngíhota gwatha rúhuho agíríe rúhurutane; úguo noguo gütári mündú ũngíhota kúgíríríria múthenya wake wa gúkua. O ta úria gütári mündú úheagwo rúútha híní ya mbaara, úguo noguo waganu útangíhonokia mündú úria úwíkaga. **9** Maündú macio mothe níndamoonire, o ndíurutanírie kúmenya úhoro wa maündú maría mothe mekagwo gúkú thí kwaraga ríua. Ní kúrí híní mündú agíaga na úhóti wa gwathaga andú aría angí, nake agethúkia we mwene. **10** O na ningí ngíona andú aría aaganu magíthikwo, o acio maathiaga na makoima handú-harí-haamúre, nao magakumagio kúu itúúra-iní inene kúria meekagíra maündú macio. Undú úyú o naguo no wa tühú. **11**

Ríríra gwíka úúru kwaga kúherithio narua-rí, ngoro cia andú íkíragíríria gúthugunda gwíka úúru. **12** O na mündú mwaganu angíika maündú mooru maita igana na atúúre muoyo íhinda iraaya-rí, níñjúúí na ma atí andú aría metígíríte Ngai nímakona maündú mega, o acio mahooyaga marí mbere ya Ngai. **13** No rírí, tondú andú aría aaganu matígígagíra Ngai-rí, matikooná maündú mega, na matukú mao matikaraiha ta kírruru. **14** Na ní kúrí undú ũngí wa tühú wíkíaga gúkú thí: naguo ní atí andú aría athingu nímakoragwo ní maündú maría magíríre gúkora andú aría aaganu, ningí atí andú aría aaganu nímakoragwo ní maündú maría magíríre gúkora andú aría athingu. Undú úyú o naguo, nguga atírí, no wa tühú. **15** Ní undú ūcio ngúgaathíríria gíkíeno kía mütúúríre, tondú gütírí undú ũngí mwega wa mündú gúkú thí kwaraga ríua gúkíra kúria, na kúnyua, na gúkena. Nakío gíkíeno gítúúre kírumaníríre nake wíra-iní wake matukú mothe ma muoyo maría Ngai amúheete gúkú thí kwaraga ríua. **16** Ríríra ndeerutanírie kúmenya úhoro wa ũŭgi na kuona wíra úria mündú arutaga gúkú thí, tondú ní kúrí mündú maitho make matoonaga toro múthenya kana útukú, **17** híní íyo ngíkíona maündú maría mothe Ngai ekíte. Gütírí mündú ũngíhota kúmenya úria gúthiíaga na mbere gúkú thí kwaraga ríua. O na mündú angítúiria na kíyo gíake gíothe, ndangíhota kúmenya gítúmi kía undú ūcio. O na mündú müŭgi angítua atí níóí, ndangíhota gütáukírwó kúna ní undú ūcio.

9 Ní undú ūcio ngícúúrania úhoro wa maündú macio mothe na ngíona atí andú aría athingu na aría oogí, o hamwe na mawíra mao, marí moko-iní ma Ngai, no rírí, gütírí mündú ũngíumenya kana ní wendo, kana ní rúmena rúmwetereire. **2** Andú othe maríkagíríria o undú ūmwe: kírkíríro kía andú aría athingu na aría aaganu, kía andú aría ega na aría oorú, kía andú aría matethaahítie na aría methaahítie, na kía andú aría marutaga magongona na aría matarutaga gíothe no kímwe. O ta úria mündú mwega ataríí, úguo noguo mündú mwíhia ataríí; o ta úria aría mehítaga na níhítwa mataríí, úguo noguo aría metígagíra kwíhíta na míhítwa mataríí. **3** Úyú níguo úúru úria úkoragwo maündú-iní mothe maría mekíkaga gúkú thí kwaraga ríua: Andú othe maríkagíríria o undú ūmwe. O na ningí ngoro cia andú ciyúrite úria, na ũgúríki úkaagí ngoro-iní ciao ríríra marí muoyo, na thuutha-iní magakua. **4** Mündú úria wothé úrí gatagatí ka aría marí muoyo arí na kírigíríro; na rírí, ní kaba nguí írí muoyo gúkíra mürúúthi múkúuí! **5** Ní undú andú aría marí muoyo nímoói nímagakua, no aría makúíte matírí undú moói; na matírí kíheo kíngí metereire, o na matírírikanagwo, nímariganíire. **6** Wendani wao, na rúmena rwao, o na úiru wao níithíríte bíú; na gütírí híní íngí magaacooka kúgíra na handú maündú-iní maría mothe mekagwo gúkú thí kwaraga ríua. **7** Thíí, úrie írio ciaku úkenete, na únyue ndíbei yaku úcanjamúkíte ngoro, nígúkorwo íhinda rírí nírio Ngai etikíríte wíra waku. **8** Wíhumbage nguo cia rangí mwerú híní ciothe, na wíhakage maguta mütwe híní yothé. **9** Túuranagíai na gíkíeno na mütumia ūcio waku wendeete, matukú mothe ma

muoyo üyü wa tühü maría Ngai akúheete gükü thi kwaraga riüa, o matukü macio maku mothe ma tühü. Nĩ ündü rĩrĩ nĩrio igai riaku mütüürĩre-inĩ waku, o na gwtungumania-inĩ gwaku üri gükü thi kwaraga riüa. **10** Ündü üria wothe üngĩona wa gwika na guoko gwaku-rĩ, wike na hinya waku wothe, tondü mbĩrĩra-inĩ kũria ürorete, gütĩrĩ kũruta wĩra kana gwĩciiria, kana kũmenya maündü, o na kana üügĩ. (Sheol h7585)

11 Nĩnyonete ündü üngĩ gükü thi kwaraga riüa: Atĩ andü arĩa marĩ ihenya tio mahootanaga ihenya-inĩ, na arĩa marĩ hinya tio mahootanaga mbaara-inĩ, o na arĩa oogĩ tio moonaga irio, na arĩa mooĩ maündü mũno tio magĩaga na ütonga, o na kana andü arĩa oogĩ makaho gĩtĩo; no rĩrĩ, ihinda na mweke nĩ cia andü othe. **12** O na ningĩ, gütĩrĩ mündü üngĩmenya rĩrĩa mütino üngĩmũkora: Tondü o ta üria thamaki inyiitagwo na mütogo mütũru, o na ta üria nyoni inyiitagwo na gĩkerenge, üguo nogo andü manyiitagwo nĩ mahinda mooru marĩa mamakinyagĩrĩa materĩgĩrĩre. **13** Ningĩ ngĩona üügĩ gükü thi kwaraga riüa üria wamakirie mũno, watariĩ üü: **14** Hindĩ imwe nĩ kwarĩ itũura inini, na rĩarĩ na andü o anini thiĩnĩ warĩo. Na mũthamaki warĩ na hinya mũno akĩrĩkĩrĩra, akĩrĩthiürũkĩrĩa, na agĩaka rĩrĩgo rwa kũrĩrgiĩciiria, arĩkũrĩre. **15** Na rĩrĩ, itũura-inĩ riu nĩ gwatũũraga mündü mũthĩnĩ no aarĩ mũügĩ, nake akĩhonokia itũura riu na üügĩ wake. No rĩrĩ, gütĩrĩ mündü wacookire kũrĩrikana mündü ücio mũthĩnĩ. **16** Nĩ ündü ücio ngĩkiuga atĩrĩ, “Üügĩ nĩ mwega gũkĩra hinya.” No üügĩ wa mündü mũthĩnĩ niĩmenagwo, na ciugo ciake itithikagĩrĩrio. **17** Ciugo cia ühooreri cia mündü üria mũügĩ nĩciagĩrĩre ithikagĩrĩrio, gũkĩra rĩanĩrĩa rĩa mündü üria wathaga irimũ. **18** Nĩ kaba üügĩ gũkĩra indo cia mbaara, no rĩrĩ, mündü mwĩhia ümwe niathũkagia maündü maingĩ mega.

10 O ta üria ngĩ nguũ itũmaga maguta manungi wega magĩe na kĩheera kũru-rĩ, nogo ükĩgu mũnini ükomagĩrĩria üügĩ na gĩtĩo. **2** Ngoro ya mündü üria mũügĩ yerekagĩra mwena wa rĩro, no ngoro ya mündü mũkĩgu ikeekera mwena wa ümotho. **3** O na rĩrĩa egũthĩ na njĩra, mündü mũkĩgu nĩoragwo nĩ meciiria make, na akoonia mündü o wothe üria arĩ mũkĩgu. **4** Marakara ma mündü üria wathanaga mangĩarahũka igũrũ riaku, ndũkoime harĩa üri; ühooreri no ühoorerie mahĩtia manene. **5** Nĩ harĩ ündü mütũru nyonete gükü thi kwaraga riüa, na nĩ ihitia rĩrĩa rĩumanaga na mwathi wa andü: **6** Atĩ andü arĩa akĩgu nĩmatũũgagĩrio mũno, nao andü arĩa itonga makanyihio. **7** Nĩnyonete ngombo igĩthĩ ihaiĩte mbarathi, nao arĩu a athamaki magathĩ na magũrũ ta ngombo. **8** Mündü üria wenjaga irima-rĩ, nĩwe ũkarĩgũ; nake üria ũtharagia rũthĩngo nĩkũrũmwo akaarũmwo nĩ nyoka. **9** Mündü üria wenjaga mahiga no agerwo ngero nĩmo; nake üria watũraga ngũ no imũrehere ügwati. **10** Ithanwa rĩngĩtuuha na rĩage kũnoorwo-rĩ, mündü niatũmagĩra hinya mũngĩ, no üügĩ wa wĩra ürehaga ühootani. **11** Nyoka ingĩrũma mündü itanathuuthĩrwo ihooreri-rĩ, hatĩrĩ bata kũrĩ mũmithuuthĩrĩ. **12** Ciugo cia kanua ka mündü mũügĩ nĩ cia ütugi, no mündü mũkĩgu aniinagwo nĩ miromo yake mwene. **13** Kĩambĩrĩria-inĩ ciugo ciake nĩ cia

ürimũ; na kĩrĩkĩrĩro-inĩ nĩ cia ügũrũki mũtheri: **14** nake mündü mũkĩgu no ciugo aingĩhagia. Gütĩrĩ mündü üüi üria gũkaahaana, ningĩ nũü üngĩmwĩra ühoro wa maündü marĩa mageekika thuutha wake? **15** Wĩra wa mündü mũkĩgu nĩmũnogagia; we ndamenyaga njĩra ya gũthĩ itũura-inĩ. **16** Bũrũri üria mũthamaki wakuo aarĩ ndungata, na anene akuo marokagĩra kũria o rũciĩnĩ kaĩ üri na haaro-ĩ! **17** Kũrathimwo-rĩ, nĩwe bũrũri üria mũthamaki waku aacariĩtwo arĩ mündü wa gũtĩka, na üria arĩu ake marĩaga irio ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩre: nĩgeetha magĩe na hinya, na makanyua, no ti geetha marĩo. **18** Mündü angĩorwo arĩ kĩgũtũ, mĩtĩrĩro ya nyũba yake nĩihocagĩrĩa; namo moko make mangĩregera, nyũba no yure. **19** Iruga rĩrugagwo nĩguo andü makene, nayo ndĩbei ikenagia muoyo, no mbeeca nĩcio ihingagia maündü mothe. **20** Ndũkanarume mũthamaki, o na meciiria-inĩ maku, na ndũkanacuuke gĩtonga üri nyũba yaku ya thiĩnĩ, tondü nyoni ya rĩera-inĩ no itware ciugo ciaku, o na kana irĩa irĩ mathagu iheane ühoro ücio warĩte.

11 Ikia irio ciaku igũrũ rĩa maaĩ, nĩ ündü thuutha wa matukü maingĩ nĩũgaaciona rĩngĩ. **2** He andü mũgwanja rĩga, iĩ, o na ũhe andü anana, nĩgũkorwo wee ndũngĩmenya mütino üria üngĩgũa bũrũri-inĩ. **3** Matu mangĩyũra mbura, mamiuragia gũkũ thi. Mütĩ üngĩgũa na mwena wa gũthini, kana mwena wa gathigathini, o harĩa ügũũaga, hau no ho ũkaraga. **4** Mündü üria wothe ücũthagĩrĩria rũhuho, ndahaandaga; nake üria ũroraga matu, ndagethaga. **5** Tondü ndũũ njĩra rĩa rũhuho rũgeraga, o na kana üria mwana athondekagwo nda-inĩ ya nyina, üguo nogo ũtangĩmenya wĩra wa Ngai, o we Mũĩmbi wa indo ciothe. **6** Haanda mbeũ ciaku rũciĩnĩ, na hwaĩ-inĩ-rĩ, ndũkahurũkie moko maku, nĩgũkorwo ndũũ irĩa ikaagĩra, kana nĩ ici, kana nĩ ocio ingĩ, kana hihĩ ikaagĩra o cieri. **7** Ūtheri nĩ mwega, namo maithe nĩmakenagĩra kuona riüa. **8** Na rĩrĩ, mündü o na angĩgũtũra muoyo miaka mĩngĩ atĩrĩ, nĩamikenagĩre yotho. No nĩaririkanage matukü ma nduma, tondü magaakorwo marĩ maingĩ. Maündü mothe magooka nĩ ma tühü. **9** Atĩrĩrĩ, wee mwanake üyũ, kenagĩra ũnini waku, na ũreke ngoro yaku igũkenagĩre matukũ-inĩ ma wĩthĩ waku. Thiia na mĩthĩre irĩa wiyendeire na ngoro yaku, o na irĩa yonagwo irĩ mĩega nĩ maithe maku, no ũmenye atĩrĩ, harĩ maündü macio mothe, Ngai nĩagagũciirithia. **10** Nĩ ündü ücio, eheria gwĩtanga ngoro-inĩ yaku, na weherie mathĩina mwĩrĩ-inĩ waku, tondü wĩthĩ waku na hinya wa mwĩrĩ no cia tühü.

12 Rĩrikanaga Mũkũmbi matukũ-inĩ ma ũnini waku, mũiria wa matukũ ma thiĩna makinye, na mĩaka ikuhĩrĩre rĩrĩa ũkoiga atĩrĩ, “Kaĩ ndikenagĩra mĩaka iĩno-ĩ”; **2** riüa na ũtheri, na mweri na njata itanatuĩka nduma, namo matu matanacooka ho mbura yathira; **3** rĩrĩa aikaria a nyũba makainaina, nao arĩa marĩ hinya mainame, rĩrĩa ithĩi igaatiga gũthĩ nĩ ündü nĩ nini, nao arĩa macũthagĩrĩria na ndirica matumanĩrwo nĩ nduma; **4** rĩrĩa mirango ya kuumĩra barabara ikaahingwo, na mũgambo wa gũthĩa ũnyihĩ; rĩrĩa andü magookagĩrio nĩ mĩgambo ya nyoni, no nyĩmbo ciao ciothe ikaaga kũiguĩka; **5** rĩrĩa andü marĩ na guoya wa kũhaica

igürü, na mageetigira mogwati ma mabarabara-ini; rira muti wa murothi urutite kiro, nayo ndaahi ithiage ikururitie, namo meririra mage hinya. Hindi iyo mundu ainuke kura agaatuura tene na tene, nao acakai mathii magicakayaga njira-ini. **6** Ririkanaga Mukumbi: mbere ya mihindo wa betha utanatuika, o na kana mbakuri ya thahabu itaanooragwo; mbere ya ndigithu guthethererwo itherukiro-ini ria maa, kana kuguru kwa ngari kuunikire githima-ini, **7** naruo rukungu rucooke tiri-ini kura ruoimire, nago roho ucooke kuri Ngai uria wuheanire. **8** "Maundu mothe ni ma tuhul Ni ma tuhul!" Uguo nigo Murutani ekuuga. "Maundu mothe ni ma tuhul!" **9** Murutani to kuhiga aari mugu, no ni aarutire andu maundu. **10** Niacuranirie na agituiria maundu, na agitabaniria thimo nyingi na mubango. Murutani niatuirie nigeetha one ciugo o iria ciagiriire, na uria aandikire wari murungiruru na wa ma. **11** Ciugo cia andu aria oog ni ta micengi, nayo mario yao icookanirio ihaana ta nyambo ihuirwo wega ikaruma, iheanitwo ni Muriithi umwe. **12** Itikira gutaarwo, muru wakwa, ndukaneeke undu wa guciongerera. Ha uhoru wa guthondeka mabuku maingiri, nduri muthia, nakuo guthoma muno kunogagia mwiri. **13** Riu-ri, maundu mothe nimarikie kiguu; kirikiriro kia uhoru ucio wothe ni giki: Witigire Ngai na urumagie maathani make, ni undu gwika uguo nikuhingia maundu mothe maria mundu agiriuro ni gwika. **14** Nigukorwo Ngai niagaciirithaniria undu o wothe wkitwo, hamwe na maundu mothe maria mahithe, mari mega kana mari mooru.

Rwĩmbo

1 Rũrũ nĩruo rwĩmbo rwa Solomoni rũria rwega gũkĩra nyĩmbo ciothe. **2** Ta nĩamumunye na mamumunya ma kanua gake; nĩ ūndũ wendo waku nĩ mwega gũkĩra ndibei. **3** Mũtararĩko wa maguta macio wĩhakĩte nĩ mwega; rĩtwa riaku no ta mũtararĩko wa maguta manungi wega magĩtanĩrĩrio. Na nokĩo wendetwo nĩ airĩtu! **4** Ndũkandige, nĩtũthĩi nawe; reke twĩhĩke! Mũthamaki nĩandoonyie nyũmba ciake cia thĩnĩ. Arata Tũgũcanjamũka na tũkene nĩ ūndũ waku; tũrikumagia wendo waku gũkĩra ndibei. Mwendwa Kaĩ marĩ na kĩhooito gĩa gũkwenda-ĩ! **5** Nĩ ndĩ mũirũ, no ndĩ mũthaka, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, njĩrite o ta hema cia Kedari, ngaagĩra o ta itambaya cia gũcuuria hema cia Solomoni. **6** Tigai kũndora nĩ ūndũ ndĩ mũirũ, tondũ njĩrite nĩ kũhĩa nĩ rĩa. Ariũ a maitũ nĩmandakarĩre, makĩndua mũruri wa mĩgũnda ya mĩthabibũ; no mĩgũnda wakwa wa mĩthabibũ nĩndĩurekereirie. **7** Atĩrĩrĩ, wee nyendete, ta njĩra harĩa ūrarĩthĩria rũuru rwaku rwa mbũri, njĩira harĩa ūkwarahĩa ng'ondũ ciaku mĩarahu. Ingĩikara atĩa ta mĩtumia mũhumbe maitho ndũũru-inĩ cia arata aku? **8** We mũthaka kũri andũ-a-nja othe, akorwo ndũũrĩ-rĩ, umagara ūrũmĩre makinya ma ng'ondũ, ūkarĩthĩrie tũuri waku hakuhĩ na hema cia arĩithi. **9** Wee, mwendwa wakwa-rĩ, ngũgerekanagia na mbarathi ya mũgoma yohereirwo ngaari imwe ya ngaari cia ita rĩa Firaũni. **10** Makai maku-rĩ, mathakarĩrwo mũno nĩ icũhĩ cia matũ, nayo ngingo yaku ikaagĩrĩrwo nĩ mĩgathĩ ya tũhiga twa goru. **11** Tũgũgũthondekera icũhĩ cia matũ cia thahabu, ciohanĩtio na tũbungo twa betha. **12** Rĩria mũthamaki aarĩ metha-inĩ yake-rĩ, maguta makwa manungi wega maiyũritie mũtararĩko wamo kũu. **13** Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, ahaana ta koohe ka manemane gakomeire gatagati ka nyondo ciakwa. **14** Mwendwa wakwa harĩ nĩ-rĩ, nĩ ta kamanja ka mahũa ma mũhanuni kuuma mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ ya Eni-Gedi. **15** Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ūkĩrĩ mũthaka-ĩ! Hĩ, ti-i-therũ ūrĩ mũthaka! Maitho maku magĩrite o ta ma ndutura. **16** Hĩ! Kaĩ wee mwendwa wakwa ūkĩrĩ mũthaka-ĩ! Kaĩ ūkĩrĩ wa kwendeka-ĩ! Na ūrĩrĩ witũ nĩ ta nyeki irĩa nduru. **17** Mĩratho ya nyũmba iitũ nĩ ya mĩtarakwa; nayo mĩitĩrĩro yayo nĩ ya mĩkarakaba.

2 Nĩ ndĩ ihũa rĩa Sharoni, nĩngĩ gĩtoka gĩa ituamba-inĩ. **2** O ta gĩtoka kĩrĩ mĩguu-inĩ-rĩ, nĩguo mwendwa wakwa atarĩrĩ arĩ gatagati ka airĩtu arĩa angĩ. **3** O ta mĩti wa mĩtunda ūrĩ mĩti-inĩ ya gĩthaka-rĩ, nĩguo mũnyendi atarĩrĩ arĩ gatagati ka aanake arĩa angĩ. Ngenagĩra gũikara kũgunyĩ-inĩ gĩa, namo matunda make ngĩmacama njĩguaga marĩ mũrĩo. **4** Nĩandoonyetie nyũmba nene irĩa irĩagĩrwo iruga, nayo bendera irĩa ahaicĩtie igĩrũ riakwa nĩ wendo. **5** Njĩkĩrai hinya na thabibũ irĩa nyũmĩthie, mũnjerũhĩrie hinya na matunda, nĩ ūndũ ndĩ mũcuce nĩ wendo. **6** Guoko gwake kwa ūmotho akũigĩte rungu rwa mĩtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ūrio gũkaahĩmbĩria. **7** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩthĩria na thĩiya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthĩre wendo o na kana

mũwarahũre, o nginya wĩrĩrĩre kwarahũka guo mwene. **8** Ta thĩkĩrĩria, ūcio nĩ mwendwa wakwa! Ta rora! Īrĩ nĩwe ūyũ ūroka, akĩrũgaga akĩrĩre irĩma-inĩ, arooka agĩtũrũhaga tũrĩma-inĩ. **9** Mwendwa wakwa ahaana ta thĩiya, kana ta thwariga irĩa nyanake. Ta kĩrore! Nĩwe ūrĩa ūrũngĩ thũthũthũ wa rũthĩngĩ ruitũ, ararorera ndĩrica-inĩ, agacũthĩrĩria mĩanya-inĩ. **10** Mwendwa wakwa aarĩrie akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrata wakwa, o wee mũthaka, ūkĩra tũthĩ. **11** Atĩrĩrĩ! Hĩndĩ ya heho nĩ thĩru; nayo mbura nĩkĩite igatiga kuura. **12** Nĩ hĩndĩ mahũa marakunũka thĩ; ihinda rĩa kũina nĩkĩnyu, mĩgambo ya ndutura nĩraiguu bũrũri-inĩ witũ. **13** Mũkũyũ-rĩ, nĩrũrutie ngũyũ cia mbere; mĩthabibũ irĩa iratumũra kiro nĩraruta mũtararĩko wayo wega. ūkĩra, ūka mũrata wakwa; o wee wakwa mũthaka, ūkĩra tũthĩ. **14** Nduto yakwa wee ūrĩ mĩatũka-inĩ ya rwaro rwa ihinga, kũu cĩhĩtho-inĩ cia hurũrũka cia irĩma, nyonia ūthĩũ waku, ta reke njĩgwe mũgambo waku; nĩ ūndũ mũgambo waku nĩ mwororo, na ūthĩũ waku nĩ mũthaka. **15** Tũnyĩtĩrei mbwe, o tũbwe tũu tũnini, tũria tũthũkũgia mĩgũnda ya mĩthabibũ, o mĩthabibũ iyo iitũ iratumũra kiro. **16** Mwendwa wakwa nĩ wakwa na nĩ ndĩ wake; arĩthĩgia kũria kũrĩ itoka. **17** Hũndũka nginya rĩria kũrĩrũra, nacio cĩrũru cĩrĩrie. Hũndũka mwendwa wakwa, tũika ta thĩiya, kana ta thwariga nyanake, ĩrĩ irĩma-inĩ cia Betheri.

3 ūtukũ wothe ndĩ ūrĩrĩ-inĩ wakwa ndĩracaragia ūcio ngoro yakwa yendete; ndĩramũcaririe, no ndinamuona. **2** Nĩngũũkĩra thĩi ngacangacange itũũra-inĩ inene, hungure njĩra-inĩ ciarĩo na nja ciarĩo; thĩi ngeethe ūcio ngoro yakwa yendete. Nĩ ūndũ ūcio ngĩmũcaria, no ndiigana kũmuona. **3** Arangĩrĩ nĩmanyonire, magĩthĩũrũka itũũra-inĩ rĩu inene. Ngĩmooria atĩrĩ, “Nĩmuonete ūrĩa ngoro yakwa yendete?” **4** O ndamahĩtũka o ūguo, nĩguo ndonire ūrĩa ngoro yakwa yendete. Ngĩmũnyĩta na ndiamũrekie, o nginya ngĩmũtoonyia nyũmba ya maitũ, ngĩmũtoonyia kanyũmba ga thĩnĩ ka ūrĩa wanjarĩre. **5** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩthĩria na thĩiya, na mĩgoma ya thwariga cia werũ-inĩ atĩrĩ: Mũtikoimbuthĩre wendo o na kana mwẽwarahũre, o nginya wĩrĩrĩre kwarahũka guo mwene. **6** Nũũ ūyũ ūroka amatĩte oimite werũ-inĩ ahaana ta itu rĩa ndogo, arĩ mũtararĩko wa manemane na ūbani, irĩa ithondeketwo na mahuti mothe manungi wega ma mwonjoria? **7** Atĩrĩrĩ! Nĩ ngaari ya gũkuua Solomoni, yumagarĩtio nĩ njamba cia ita mĩrongo itandũtũ, irĩa ndĩe mũno cia Isiraeli, **8** othe meehete hiũ cia njora, na othe marĩ na ūũgĩ wa mbaara, o ūmwe wao eyohete rũhiũ rwa njora, ehaarĩrie nĩ ūndũ wa imakania irĩa ingĩũka ūtukũ. **9** Mũthamaki Solomoni nĩethondekeire ngaari ya kũmũkuuaga; amĩakĩte na mĩti ya kuuma Lebanoni. **10** Itugĩ ciayo atumĩthĩtie cia betha, naguo mwĩtĩro wayo nĩ wa thahabu, gĩtĩ kĩaayo kĩgemetio na gĩtambaya kĩa rangi wa ndathi, mwena wa thĩnĩ wayo ūgemetio na wendo nĩ aarĩ a Jerusalemu. **11** Inyuĩ aarĩ a Zayuni ta kiumei, mwĩrorere Mũthamaki Solomoni ekĩrite thũmbĩ, thũmbĩ irĩa nyina aamwĩkĩrĩre mũthenya wake wa kũhikania, mũthenya o ūrĩa ngoro yake yakeneire.

4 Hi, kaĩ wee mwendwa wakwa ūkĩrĩ mũthaka-ĩ! Ī ti-itherũ ūrĩ mũthaka! Maitho maku mahaana ta ma ndutura makionerwo hau taama-inĩ ūcio ūkũhumbĩrĩte ūthĩũ. Njuĩrĩ yaku no ta rũũru rwa mbũrĩ rũgĩkũrũka Kĩrĩma-inĩ kĩa Gileadi. **2** Magego maku mahaana ta rũũru rwa ng'ondũ ciarĩkia kũmurwo guoya o ūguo, ikiambata ciũmĩte gũthambio. O ĩmwe yacio ĩrĩ na ihatha riayo; hatĩrĩ o na ĩmwe yacio ĩrĩ iiki. **3** Mĩromo yaku ihaana ta uuthi mũtũne; kanua gaku kagĩrĩte mũno. Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ ĩgĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga, ikĩonerwo hau taama-inĩ ūcio ūkũhumbĩrĩte ūthĩũ. **4** Ngingo yaku ihaana ta mũthiringo ūrĩa mũraihu wa Daudi, wakĩtwo wega mũno; nakuo gũgacuurio ngo ngĩrĩ, na ciothe nĩ ngo cia njamba cia ita. **5** Nyondo ciaku cieri ihaana ta ciana ĩgĩrĩ cia thiiya, ikahaana ciana cia mahatha cia thiiya ikĩria itoka-inĩ. **6** Nĩngũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩa manemane, na nginye karĩma-inĩ ka ūbani, njikare kuo nginya kũrĩrura, nacio ciĩruru ciĩrĩrĩ. **7** Wee mwendwa wakwa ūrĩ mũthaka biũ; ndũrĩ na kameni o na kanini. **8** Ūka tũthĩĩ nawe, mũhiki wakwa, tuume Lebanoni, nĩtũthĩĩ nawe tuume Lebanoni. Harũrũka uume gacũmbĩrĩ-inĩ ka Amana, ūkũme kĩrĩma gĩa Seniru, o gacũmbĩrĩ ka Herimoni, uume kũu imamo-inĩ cia mĩrũũthi, ūkũme ĩrĩma-inĩ icio cia ngarĩ. **9** Nĩutahite ngoro yakwa, wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa; nĩutahite ngoro yakwa na irora o rĩmwe rĩa maitho maku, na ithaga rĩmwe rĩa mũgathĩ waku wa ngingo. **10** Wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa, kaĩ wendo waku nĩ wa gũkenerwo-ĩ! Ī wendo waku nĩ wa gũkenania mũno gũkĩra ndibei, naguo mũtararĩko wa maguta maku nĩ mwega kũrĩ wa mahuti mothe marĩa manungi wega! **11** Wee mũhiki wakwa, mĩromo yaku itaatagia mũrĩo ta magua ma ūũkĩ; iria na ūũkĩ ĩrĩ rungu rwa rũrĩmĩ rwaku. Mũtararĩko mwega wa nguo ciaku no ta ūrĩa wa Lebanoni. **12** Wee mwarĩ wa maitũ, o wee mũhiki wakwa, ūhaana ta mũgũnda mũirĩgĩre, ūkahaana ta gũthima kĩirĩgĩre, na ta itherũkĩro rĩa maaĩ ihingĩrĩrĩ. **13** Thuuna ciaku nĩ ta mũgũnda wa mĩtĩ ya mĩkomamanga ĩ na matunda mega mũno, ūrĩ na mĩhanuni, na mĩtĩ ĩria yumaga uundi, **14** ikoima uundi na manjano, na irago na mĩndarathini, hamwe na mũtĩ o wotha wa ūbani, na manemane na thubiri, na mahuti mothe marĩa manungi wega mũno. **15** Wee-rĩ, ūrĩ itherũkĩro rĩa maaĩ rĩrĩ mũgũnda, ūrĩ gũthima kĩa maaĩ megũtherera, maikũrũkĩte moimĩte Lebanoni. **16** Wee rũhuho rwa gathigathini ūkĩra, nawe rũhuho rwa gũthini-rĩ, ūka! Hurutanaai mũgũnda-inĩ wakwa, nĩguo mũtararĩko wago ūhunje kũndũ kũraya. Mwendwa wakwa nĩatoonye mũgũnda-inĩ wake, na arĩe matunda maguo o macio mega mũno.

5 Wee mwarĩ wa maitũ o wee mũhiki wakwa, nĩndoka mũgũnda-inĩ wakwa; nĩnjookanĩrĩrĩre manemane makwa na mahuti makwa marĩa mangĩ manungi wega. Nĩndĩite magua makwa, o na ūũkĩ wakwa; nĩnyuĩte ndibei yakwa, o na iria riakwa. Arata Inyuĩ arata-rĩ, riari na mũnyue; inyuĩ mwendaine-rĩ, nyuai nginya mũiganie. **2** Ndĩrarĩ toro, no ngoro yakwa nĩĩreiguĩte. Ta thĩkĩrĩria! Mwendwa wakwa nĩararingaringa mũrango, akiugaga atĩrĩ: "Mwarĩ wa maitũ, wee mwendwa wakwa,

wee ndutura yakwa, o wee wakwa ūtarĩ kaũcuuke-rĩ, hingũrĩra. Mũtwe wakwa nĩũhũgĩtio nĩ ime, njuĩrĩ yakwa ikaiyũra ireera rĩa ūtũkũ." **3** Nĩndutĩte nguo yakwa ya ĩgũrũ: no nginya ndĩmĩĩhumbe rĩngĩ? Nĩngĩ nĩndĩthambĩte magũrũ: no nginya ndĩmekĩre gĩko rĩngĩ? **4** Mwendwa wakwa araikirie guoko gwake kamwanya-inĩ ka mũrango, nayo ngoro yakwa ĩrambĩrĩria kũmĩrĩrĩria. **5** Ndĩrokĩra kũhingũrĩra mwendwa wakwa, moko makwa magitaataka manemane, nacio ciara ciakwa ikanyũrũrũkia manemane, nyiitĩro-inĩ ya mũrango. **6** Ndĩrahingũrĩre mwendwa wakwa, no mwendwa wakwa ndararĩ ho, nĩarathĩrĩre; Nayo ngoro yakwa ĩroorwo nĩ hinya nĩ ūndũ wake gũthĩĩ. Ndĩramwethire, no ndinamuona. Ndĩramwĩrĩre, no ndananjĩtika. **7** Arangĩrĩ maranyona magithĩũrũrũka itũũra-inĩ rĩu inene. Nao marahũũrĩre, marandihangia; marandunya nguo yakwa ya ĩgũrũ, arangĩrĩ acio a thingo! **8** Inyuĩ aarĩ aya a Jerusalemu, ndamwĩhĩthĩia atĩrĩ: mũngiona mwendwa wakwa-rĩ, mũkũmwĩra atĩa? Mwĩrei atĩ ndĩ mũcuce nĩ wendo. **9** Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ, mwendwa waku aagĩrĩte agakĩra endwa arĩa angĩ na kĩ? Mwendwa waku akĩrĩte endwa arĩa angĩ nakĩ, nĩguo ūtũhĩthĩthie ūguo? **10** Mwendwa wakwa nĩ mũthaka na agatũnĩha, nĩekũũranĩte harĩ arũme ngĩrĩ ikũmĩ. **11** Mũtwe wake ūhaana ta thahabu theru mũno; njuĩrĩ yake ĩrĩ na mĩkũmba, na ikaira ta ihuru. **12** Maitho make mahaana ta ma ndutura ciũmbĩte tũrũũ-inĩ, mahaana ta mathambĩtio na iria, o ta maigĩtwo wega makaagĩrĩra ta mathaga. **13** Makai make namo mahaana na yakuti ĩria theru. **14** Magũrũ make matarĩĩ ta itugĩ cia mahiga ma mũthemba wa marimari, ihaandĩrĩrwo itina-inĩ cia thahabu ĩria therie. Maũthĩ make matarĩĩ ta Lebanoni, agathakara ta mĩtarakwa yakuo. **16** Kanua gake akĩaria karĩ mũrĩo mũno; we nĩ wa kwendeka biũ. Atĩrĩrĩ, ūyũ nĩwe mwendwa wakwa, ūyũ nĩwe mũrata wakwa, inyuĩ aarĩ a Jerusalemu.

6 Wee mũthaka gũkĩra andũ-a-nja arĩa angĩ othe-rĩ, mwendwa waku athĩite kũ? Mwendwa waku arorire na kũ, nĩguo tũmũcarie nawe? **2** Mwendwa wakwa aikũrũkĩre mũgũnda-inĩ wake, o tũmũgũnda-inĩ tũria tũtumanĩte mahuti marĩa manungi wega, athĩite kũrĩthia kũu mĩgũnda-inĩ, agĩtuaga mahũa ma itoka. **3** Nĩĩ ndĩ wa mwendwa wakwa, nake nĩ wakwa; we arĩithagia itoka-inĩ. **4** Wee mwendwa wakwa, ūrĩ mũthaka, o ta bũrũrĩ wa Tiriza, ūrĩ wa kwendeka o ta Jerusalemu, na ūkamakania o ta ita rĩrĩ na bendera. **5** Wihũgũre na kũngĩ, ĩtĩge kũndora; maitho maku nĩmarahoota. Njuĩrĩ yaku no ta rũũru rwa mbũri rũgĩkũrũka Kĩrĩma kĩa Gileadi. **6** Magego maku mahaana ta rũũru rwa ng'ondũ ikiambata ciũmĩte gũthambio. O ĩmwe yacio ĩrĩ na ihatha riayo, hatĩrĩ o na ĩmwe yacio ĩrĩ iiki. **7** Thĩa ciaku ihaana ta ciatũ ĩgĩrĩ cia itunda rĩa mũkomamanga, ikĩonerwo hau taama-inĩ ūcio

ükühumbirite üthiü. **8** No gükorwo na atumia athamaki mĩrongo itandatü, na thuriya mĩrongo inana, na airĩtu gathirange matangitarika; **9** no ndutura yakwa, ücio wakwa ütarĩ ücuke-rĩ, gütĩrĩ üngĩ mahaanaine, nowe mũirĩtu wa nyina wiki, o we gĩtũnio kia ücio mũmũciari. Airĩtu maamuoniire makĩmwĩta mũrathime; nao atumia athamaki o na thuriya makĩmũkumia. **10** Nũü üyũ üroimĩra ta ruoro rũgĩtema, athakarĩte ta mweri, na agathera ta riũa, arĩ na ukengu ta wa njata irũrũnganĩte? **11** Nĩndĩraikũrũkire mũgũnda wa mikombokombo, ngarore tũmĩtĩ tũria tũmerete kũu gĩtũmba-inĩ, nĩguo nyone kana mĩthabibũ nĩthundũrĩte, o na kana mikomamanga nĩrutĩte kiro. **12** O na itanamenya ũria gũtarĩ-rĩ, merirĩria ma ngoro yakwa marandwara gatagatĩ-inĩ ka ngaari cia mũthamaki cia ita cia andũ aitũ. **13** Cooka, cooka, wee Mũshulamu; cooka, cooka, nĩgeetha tũkwĩrorere! Mwendani Mũkwenda kwĩrorera Mũshulamu üyũ nĩkĩ, taarĩ rwĩmbo rwa Mahanaimu mũreerorera?

7 We mwarĩ üyũ wa mũnene, i magũrũ maku mekirĩtwo iraatũ ti mathaka! Magũrũ maku mathakarĩte makahaana ta mathaga, marĩa mathondeketwo nĩ moko ma mũbundi mũũgĩ. **2** Mũkonyo waku nĩ ta kaihũri ga gĩthiũrũrĩ karia gataagaga ndibei ningie. Njohero yaku ihaana ta kihumbu kia ngano ngonyore, gĩthiũrũrũkĩrio nĩ itoka. **3** Nyondo ciaku ihaana ciana igĩrĩ cia thiiya, ikahaana mathatha ma thiiya. **4** Ngingo yaku ihaana ta mũthiringo mĩraihi wakĩtwo na mĩguongo. Maitho maku nĩ ta tũria twa Heshiboni, hakuhi na kihingo kia Bathi-Rabimu. Iniũrũ riaku rihaana ta mũthiringo mĩraihi wa Lebanoni ũria ũrorete na mwena wa Dameski. **5** Mũtwe waku ükühumbaga tanji ta Kĩrima gĩa Karimeli. Nacio njuĩrĩ ciaku ciirĩte ikahaana ta rangi wa ndathi; mũthamaki aikaraga ta oohereirwo tũmicuha-inĩ twacio. **6** Wee wendo, kai wee ũrĩ mũthaka na wa gũkenania-ĩ! Maũndũ maku nĩmagũkenania! **7** Kirũgamo giaku kirũngarĩte ta mũtĩ wa mũkĩndũ, nacio nyondo ciaku ihaana ta imanjiika cia matunda. **8** Ndoigire atĩrĩ, “Nĩngũhaica mũtĩ üyũ wa mũkĩndũ; nĩngũtua matunda maguo.” Nyondo ciaku irotũika ta imanjiika cia thabibũ, nayo mĩhũmũ yaku itararĩke wega ta matunda, **9** nako kanua gaku gatũike ta ndibei irĩa njega mũno. Mwendwa Ndibei iyo irokinyĩra mwendwa wakwa, na imerũke wega irĩ gatagatĩ ka mĩromo na magego. **10** Nĩ ndĩ wa mwendwa wakwa, nake nĩ nĩ eriragĩria. **11** Mwendwa wakwa, ũka, nĩtũthiĩ mĩgũnda-inĩ, nĩtũthiĩ tũkaraarĩre tũtũura-inĩ. **12** Nĩtũrooke gũthiĩ tene mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ tũkarore kana mĩthabibũ nĩmithundũku, na kana nĩcanũrĩte kiro kiayo, o na kana mikomamanga nĩrutĩte kiro: kũu nĩkuo ngaakũheera wendo wakwa. **13** Matunda ma mandarĩki nĩmaratararĩka, na mĩrango-inĩ gwiitũ kũrĩ na matunda ma mĩthemba yothē marĩa mega mũno, ma mũgethano o na mangĩ maikaru, marĩa ngũigĩre, wee mwendwa wakwa.

8 Naarĩ korwo no ũtũike ta mũrũ wa maitũ, ũria wongire nyondo cia maitũ! Hĩndĩ iyo, ingĩgũtũnga nja, ndaakũmumunya, na gütĩrĩ mũndũ o na ũrikũ ũngĩmena. **2** Ingĩgũtongoria, ngũtware nyũmba ya

maitũ, ücio wandutire maũndũ. Ingĩkũhe ndibei irĩa njamithie wega ünyue, o yo ngogoyo ya mĩkomamanga yakwa. **3** Guoko gwake kwa ũmotho akũigĩte rungu rwa mũtwe wakwa, nakuo guoko gwake kwa ũrĩo gũkaahĩmbĩria. **4** Inyuĩ aarĩ a Jerusalemu, ndamwĩhĩthia atĩrĩ: Mũtikoimbuthũre wendo o na kana mũwarahũre, o ngĩnya wĩrĩrĩre kwarahũka guo mwene. **5** Nũü üyũ ũroka ambatĩte oimite werũ-inĩ, etiiranĩte na mwendwa wake? Mwendwa Rungu-inĩ rwa mũtĩ wa matunda niho ndakwarahũre ũrĩ toro; hau niho nyũkwa aagĩrĩre nda yaku, o hau niho ücio warĩ na ruo rwa kũrũmwo aagĩciarĩre. **6** Njikira ta mũhũuri ngoro-inĩ yaku, ũhũũre ta mũhũuri guoko-inĩ gwaku; amu wendo ũrĩ hinya o ta gĩkuũ, ũuru waguo ũmĩtie ngoro o ta mbĩrĩra. Ücinaga o ta mwaki ũrakana, na o ta rũrĩrĩmbĩ rũnene mũno rwa Jehova. (Sheol h7585) **7** Maaĩ maingĩ matingĩhota kũhoria wendo; njũũ itingĩhota kũũthereria. Korwo mũndũ no aheane ũtonga wothē wa nyũmba yake nĩ ũndũ wa wendo-rĩ, no kũnyũrũro ũngĩnyũrũro o biũ. **8** Nĩtũrĩ na kairĩtu ka maitũ, nako gatiũmĩtie nyondo. Tũgeka atĩa nĩ ũndũ wa kairĩtu kau gaitũ, mũthenya ũria gagaatuika ga kũũrio? **9** Korwo nĩ rũthingo-rĩ, tũngiaka mĩthiringo mĩraihi na igũrũ ya betha igũrũ riako. Korwo nĩ mĩrango-rĩ, tũngikahingĩrĩria na mbaũ cia mũtarakwa. **10** Nĩ ndĩ rũthingo, nacio nyondo ciakwa ihaana ta mĩthiringo mĩraihi na igũrũ. Nĩ ũndũ ücio maitho-inĩ make-rĩ, ndũkĩte o ta mũndũ ũtũmaga aiganĩre. **11** Solomoni aarĩ na mũgũnda wa mĩthabibũ kũu Baali-Hamoni; mũgũnda ücio wa mĩthabibũ akiũkomborithia kũrĩ akombori. O mũndũ aarĩ arehage cekeri 1,000 cia betha nĩ ũndũ wa maciaro maguo. **12** No mũgũnda wakwa wa mĩthabibũ nĩ wakwa o nĩ nyiki; cekeri icio 1,000 nĩ ciaku wee Solomoni; nacio cekeri 200 nĩ cia arĩa marĩmagĩra maciaro maguo. **13** Atĩrĩrĩ, wee ũikaraga mĩgũnda-inĩ hamwe na arata a thiritũ yaku, reke o na nĩ njigwe mũgambo waku. **14** Umagara na ihenya mwendwa wakwa, ũtũike ta thiiya, kana ta thwariga nyanake irĩ irĩma-inĩ irĩa irĩ mahuti manungi wega.

Isaia

1 Maya nimo maündu maría maaguüririo Isaia mürü wa Amozu, makoniñ Juda na Jerusalemu hĩndĩ ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, ariá maarĩ athamaki a Juda. **2** Atĩrĩrĩ, wee igũrũ, ta thikĩrĩria! Nawe thĩ ta igua! Nĩgũkorwo Jehova nĩarietie akoiga atĩrĩ: “Nĩ heete ciana irio, ngacirera igakũra, no cio ikaanemera. **3** Ndegwa nĩyũũ mwene yo, nayo ndigiri ikamenya mũharatĩ wa mwene yo, no Isiraeli ndarĩ ũndũ ooĩ, andũ akwa nĩmagite ũmenyo.” **4** Hĩ! Kaĩ mürĩ rũrĩrĩ rwiħagia-ĩ. Mürĩ andũ matitikĩte mahĩtia, na rũruka rwa andũ mekaga ũũru, na ciana ciĩrutĩre gũthũkia maĩndũ! Nĩmatiganĩrie Jehova; nĩmamenete ũria Mũtheru wa Isiraeli, makamũhutatĩra, magacooka na thuutha. **5** Nĩ kĩ gĩgũtũma mwende gũikara mũkihũũragaga? Nĩ kĩ gĩgũtũma mũthĩĩ o na mbere kũrema? Mũtwe wothe nĩmũthĩangie, nayo ngoro yothie ikanyamarika. **6** Kuuma ikinya rĩa kũgũrũ nginya mũtwe gũtirĩ handũ ħagima: no nguraro theri, na mitũnda, na ironda cia ndĩra itarĩ thambie, kana ikoohwo, kana ikororoiyo na maguta. **7** Bũrũri wanyu ũkirĩte ihooru, matũũra manyu manene magacĩno na mwaki; mĩgũnda yanyu ĩramathwo ĩgatigwo ũtheri nĩ andũ a kũngĩ o mũkionaga, ikoonũhwo ta ĩng’auranĩtio nĩ ageni. **8** Mwarĩ wa Zayuni atiganĩrio ta gĩthũnũ kĩrĩ mĩgũnda wa mĩthabĩbũ, agatiganĩrio ta kanyũmba karĩ mĩgũnda wa marengo, o na ta itũũra inene rĩthĩrũrũkĩrĩio nĩ thũ ikienda kũrĩtunyana. **9** Tiga Jehova Mwene-Hinya-Wothe aatĩtĩgĩrie matigari manini ma andũ-rĩ, tũngĩtũkĩte ta Sodomu, na tũkahaana ta Gomora! **10** Thikĩrĩria! kiugo kĩa Jehova, inyuĩ mwathanaga Sodomu; na mũigwe watho wa Ngai witũ, inyuĩ andũ a Gomora! **11** “Magongona macio manyu mũndutagĩra maĩngĩ-rĩ, nĩ ma kĩ kũrĩ nĩ?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. “Nĩnjiganĩtwo nĩ magongona ma njino, na magongona ma ndũrũme, na maguta ma nyamũ noru; nĩ ndikenagĩra thakame ya ndegwa, na ya tũtũrũme, o na ya mbũri. **12** Nũũ ũkoragwo amwĩrĩte mũndutĩre magongona macio rĩria mĩgũũka mbere yakwa kũũhooya, mũkĩrangaga nja cia nyũmba yakwa? **13** Tigai gũcoka kũrehe maruta ma tũhũ! ũbumba wanyu nĩ kĩndũ kĩa magigĩ ħarĩ nĩ. Ndingĩhota gũkĩrĩrĩria ciũngano cianyu cia waganu: mĩcemanio yanyu ya Karũgamo ka Mweri, na ta Thabatũ, o na ciathĩ iria njathane. **14** Ngoro yakwa nĩũthũire ciathĩ cianyu cia Karũgamo ka Mweri, o na ciathĩ iria njathane. Maĩndũ macio matũkĩte mũrigo ħarĩ nĩ, nĩmanogetie. **15** Hĩndĩ irĩa mwambararia moko manyu na igũrũ mũkĩhooya, nĩndĩrĩmũhithaga maitho makwa ndikamuone; o na mũngĩhooya mahooya maĩngĩ ndĩrĩmũiguaga. Nĩgũkorwo moko manyu maĩyũrĩtwo nĩ thakame; **16** mwĩthambei mwĩtherie, Eheriaĩ ciĩko cianyu njũru maitho-inĩ makwa! Tigai gwika maĩndũ mooru, **17** mwĩrutei gwĩkaga wega! Thĩngatagai ciira wa kĩhoo, na mũkoomĩrĩria ariá ahinyĩrĩrie. Tuagai ciira wa ciana cia ngoriaĩ na kĩhoo, na mũthaitħanagĩrĩre mũtũmia wa ndigwa.” **18** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ŭkai tũciire. O na mehia manyu mangĩkorwo matunĩhite ta gakarakũ-rĩ, nĩmagathera o ta ira; o na maatuĩka

matunĩhite ta thakame, nĩmakerũha o ta guoya wa ng’endu. **19** Mũngĩnjigwa na mũnjathikĩre, nĩ mũrĩrĩaga indo iria njega mũno cia bũrũri; **20** no mũngĩrema na mũrege gwaĩhĩka, mũkaaniinwo na rũhiũ rwa njora.” Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova koigĩte ũguo. **21** Hĩ! Kaĩ itũũra inene rĩria rĩũhokeku nĩrĩtũkĩte ta mũmaraya-ĩ! Hĩndĩ ĩmwe rĩaiyũrĩte ũtuanĩri ciira wa kĩhoo; ũthĩngu nĩguo watũũruga thĩnĩ wario, no rĩu nĩ oragani matũũruga kuo! **22** Betha yanyu itũũkĩte gĩko, ndibei yanyu irĩa njega mũno ĩgatukania na maaĩ. **23** Andũ anyu ariá mamwathaga nĩ kũrema maremete, magatuĩka a thiritũ ya aici; othe nĩmendete mahaki, nao mahanyũkanagia na indo cia kũheo. Maticiiragĩra ciana cia ngoriaĩ na kĩhoo; na matithikagĩrĩria ciira wa mũtũmia wa ndigwa. **24** Nĩ ũndũ ũcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, O we Mwene Hinya wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, “Hĩ! Nĩngaitĩrĩria amuku akwa mang’ũrĩ makwa, na ndĩrĩhĩrie ħarĩ thũ ciakwa. **25** Nĩngagũũkĩrĩra na guoko gwakwa; ngagũtheria gĩko ħĩaku gĩthire biũ, na maĩndũ maku mothe marĩa matarĩ matheru ndĩmatherie. **26** Acĩirithania aku ngaatũma matũũke o ta ũria maatarĩ matukũ-inĩ ma tene, na aheani kĩrĩra aku o ta ũria maatarĩ kĩambĩrĩria-inĩ. Thuutha ũcio ũgeetagwo itũũra Inene rĩa ũthĩngu, o na itũũra Inene Rĩũhokeku.” **27** Itũũra rĩa Zayuni rĩgaakũrwo na ciira wa kĩhoo, nao andũ a rĩo ariá merĩrĩte makũrwo na ũthĩngu. **28** No andũ ariá aremĩ na ariá ehia makaaniinwo ħamwe, nao ariá matiganagĩria Jehova nĩmagathira biũ. **29** “Nĩmũgaconoka nĩ ũndũ wa mĩgandĩ ĩyo mĩamũre mũtũire mũkenagĩra; nĩmũkaigua thoni nĩ ũndũ wa mĩgũnda ĩyo mwĩthũrĩre. **30** Mũgaatuĩka ta mĩgandĩ ũrahooħa mathangũ, mũtũũke ta mĩgũnda ũtarĩ maaĩ. **31** Mũndũ ũria ũrĩ hinya agaatuĩka maragara, naguo wĩra wake ũtũũke thandĩ; we na wĩra wake nĩmakahĩa ħamwe, ħaage mũndũ wa kũhoria mwaki ũcio.”

2 Ŭyũ nĩguo ũhoro ũria Isaia mürü wa Amozu onire ũkonĩñ Juda na Jerusalemu: **2** Matukũ-inĩ ma kũrĩgĩrĩria kĩrĩma kĩa ħekarũ ya Jehova nĩgĩkahaandwo kĩrĩ kio kĩnene gatagati ka irĩma iria ĩngĩ; nĩgĩkambarario igũrũ rĩa tũrĩma tũrĩa tũngĩ, nao andũ a ndũrĩrĩ nĩkuo magaathĩiaga. **3** Ndũrĩrĩ nyingĩ nĩgathĩĩ kuo ikiugaga atĩrĩ, “Ŭkai, twambate tũthĩĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Jehova, tũthĩĩ nyũmba ya Ngai wa Jakubu. Nĩagatũruta ũhoro wa mĩthĩire yake, nĩgeetha tũgeragĩre njĩra ciake.” Nĩgũkorwo Zayuni nĩgũkoĩma ũtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndũmĩrĩri ya Jehova. **4** Nake nĩagatuithanagia ndũrĩrĩ ciira, na aigũthanie irĩndĩ nyingĩ. Hĩũ ciao cia njora magaacithondeka itũũke mĩraũ ya kũrĩma, namo matimũ mao mamathondeke matũũke hĩũ cia gũceeha mĩtĩ. Gũtirĩ rũrĩrĩ rũgaacooka kũrĩa na rũrĩrĩ rũrĩa rũngĩ na rũhiũ rwa njora, o na kana merute ũhoro wa mbaara hĩndĩ ĩngĩ. **5** Atĩrĩrĩ wee nyũmba ya Jakubu, ũkaai tũthĩĩage tũmũrĩkĩrwo nĩ ũtheri wa Jehova. **6** Wee nĩũtiganĩrie andũ aku, o acio a nyũmba ya Jakubu. Nao marũmtie mũno mũtugo na irĩra cia andũ a mwena wa irathĩro; maragũruga ta Afĩlisti, na makagĩra thiritũ na andũ matooĩ Ngai. **7** Bũrũri wao ũiyũrĩte betha na thahabu, ĩgĩna ciao

itingithira. Būriri wao ūiyūrīte mbarathi; na ngari ciao cia ita itingitarika. **8** Būriri wao ūiyūrīte mihianano ya kūhooyo; mainamagīrira wira wa moko mao, o indo iria mathondekete na ciara ciao. **9** Nī ūndū ūcio mūdū niakaharūrūcio, nacio iruka cia andū iconorithio; ndūkanamarekere. **10** Toonyai rwaro-ini rwa ihiga, mwīthithe tīri-ini mūrīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake! **11** Maitho ma mūdū mwītīi nīmagaconorithio, nago mwītīo wa andū nīkakarūrūcio; no Jehova we wiki nīwe ūgaatūgīrio mūthenya ūcio. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na mūthenya aigite wa gūkīrira andū arīa othe etīi na arīa meikagīrira, na arīa othe metūgagīria (nao othe nīmakanyīhio), **13** na okīrīre mītarakwa yothē ya Lebanoni, irīa mīraihi na igūrū na ikaneneha mūno, o na mīgandi yothē ya Bashani, **14** na okīrīre irīma iria ndaaya na igūrū, na tūrīma tuothe tūrīa tūraihi. **15** na okīrīre mūthiringo o wothē mūrīhi na igūrū na rūthingo o ruothe rwakītwo rwa hinya, **16** na okīrīre marikabu ciothe cia Tarishishi, na marikabu ciothe iria njega mūno. **17** Mwitūgīrio wa mūdū nīkakarūrūcio, na mwītīo wa andū ūconorithio; no Jehova we wiki nīwe ūgaatūgīrio mūthenya ūcio, **18** nayo mīhianano ya kūhooyo mīgathira biū. **19** Andū makoorīra ngurunga-ini cia ndwaro cia mahiga, o na marima-ini ma thī, moorīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake, hīndi irīa akaarūgama athingithie thī. **20** Mūthenya ūcio andū makooa mīhianano yao ya betha, na mīhianano yao ya thababu, irīa methondekeire mamīhooyage, mamīkīrie huko na hulu. **21** Nao makoorīra ngurunga-ini cia ndwaro cia mahiga, na mahiga-ini marīa macunjurite morīre kīmakania kīa Jehova na riiri wa ūnene wake, hīndi irīa akaarūgama, athingithie thī. **22** Tiga kwīhoka mūdū, ūrīa mīhūmū yake irī o maniūrū-ini make. Nī ūndū-rī, akīrī wa bata ūrīkū?

3 Atīrīrī, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arī hakuhī kwehereria Jerusalemu na Juda ūteithio wao na kīrīa kīmatīragīrira, amehererie ūteithio wothē wa irio na wa maaī, **2** o na amehererie mūdū ūrīa njamba na mūrūi wa mbaara, na mūtuanīrī ciira na mūnabii, na mūrīgūrī na mūthuuri wa kīama, **3** na mūtongoria wa gikundi gīa thigari mīrongo itano, na mūheani kīrīra, na mūbundi mūgī, o na mūdū-mūgo mūgī. **4** Tūhīi nītuō ngaatua anene ao; na maathagwo nī tūkenge. **5** Andū nīmaka hiinyanīrīria: o mūdū akaahinyīrīria ūrīa ūngī, mūdū wa itūūra okīrīre mūdū wa itūūra riake. Arīa anini nīmagookīrira arīa akūrū, nao arīa matarī ngumo mokīrīre mūdū ūrīa mūtīku. **6** Mūdū niakanyīta ūmwe wa arīu a nyina arī gwa ithe mūcīi, amwīre atīrī, “Wee ūrī na nguo ya igūrū, tuika mūtongoria witū; ūreke kūdū gūkū kwanangītuo kūgīe wathani-ini waku!” **7** Nowe nīakaanīrīra mūthenya ūcio oige atīrī, “Nīi ndirī na kīhonia. Nīgūkorwo gwakwa mūcīi gūtīrī irio kana nguo, tigai kūdūa mūtongoria wa andū.” **8** Nīgūkorwo Jerusalemu nikūratīgūgūa, nakuo Juda nikūrīgūa; ciugo na ciiko cikaku nīrookīrīra Jehova na makang’athīria thīthi wake ūrī riiri. **9** Ithīthi ciao nīcio ciumbūraga

ūrīa mahaana; maanīkaga mehīa mao o ta ma Sodomu; o na matimahithaga. Kai marī na haaro-i! Nīo mereheire mwanangiko. **10** Ha ūhoro wa andū arīa athingu, meerei atī nīmakagaaciara; nīgūkorwo nīmakaarīaga maciaro ma mūdū marīa maaneka. **11** No andū arīa aaganu, meerei atīrī: kai marī na haro-i! Nīgūkorwo mwanangiko ūrī igūrū rīao! Nao makaarīhwo kūringana na wira wa moko mao. **12** Andū akwa mahinyagīrīrio nī ciana, nao andū-a-nja nīo mamaathaga. Atīrīrī inyuī andū akwa, atongoria anyu nīo mamūhithagīa, magatūma muume njira irīa yagīrīre. **13** Jehova nīaikarīre gītī gīake icīrīro-ini; akarūgama nīguo aciirithie andū. **14** Jehova nīarīkīte gūtūra athuuri na atongoria a andū ake ciira, akameera atīrī: “Nī inyuī mwanangīte mīgūnda wakwa wa mīthabībū; o na indo iria mūtunyīte athīini irī thīini wa nyūmba cianyu.” **15** “Mūhehenjaga andū akwa, na mūkamemenda mothīu ma athīini nīkī?” nīguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūra. **16** Jehova ekuuga atīrī, “Andū-a-nja a Zayuni nīetīi, mathiiga maguucītie ngingo, makiuhanaga na maitho mao, na makinyaga na njaci magīthīi, na makagambia njingiri iria irī thūng’wa-ini ciao. **17** Nī ūndū ūcio Mwathani nīagatūma andū-a-nja acio a Zayuni magīe na ironda mīwe; Jehova nīakonania njaga yao.” **18** Mūthenya ūcio Jehova nīakamaarīa mathaga mao: nīmo bangiri, na rūtamī rwa kuoha njuirī, na mīgathi irīa iīhacīte ta mweri, **19** na icūhī cia matū, na mūrīnga ya moko, na taama wa kwīhumbīra ūthīu, **20** na itambaya cia mūtwe, na irengeeri cia magūrū, na mīcibi, na cuba cia maguta manungi wega, na ithiitū **21** na icūhī cia mūhūūri cia moko, na icūhī cia maniūrū, **22** na nguo ndaihi iria njega, na ngūbia, na tūbuti, na nguo cia igūrū, na tūmondo, **23** na icicio cia kwīrora, na nguo cia gatani irīa njega, na itambaya, na macuka ma ciande. **24** Handū ha mūtārāko mwege gūkaagīa na mūnūngo mūūru; handū ha mūcibi hagaakorwo mūkanda; handū ha njuirī thondeke wega hagīe kīhara; handū ha nguo njega hakaagīa nguo ya ikūnia; naho handū ha ūthaka wa mwīrī hagīe gūcinanwo na ruoro. **25** Arūme anyu makooragwo na rūhīu rwa njora, nacio njamba cianyu cia ita ikaaniinīrwo mbaara-ini. **26** Ithingo cia Zayuni nīgacakaya na igirīke, na itūūra rū rīkire ihooru, na riikare rīmomoretwo, rīkagūa thī.

4 Na rīrī, mūthenya ūcio andū-a-nja mūgwanja makaanyīta mūdū mūrūme ūmwe, mamwīre atīrī, “Tūrīrīaga irio ciitū ithuī ene, na twīheage nguo; no ūreke twītanagio nawe. Twehererie thoni ciitū!” **2** Mūthenya ūcio Thuuna ya Jehova nīgathakara na igīe riiri, namo maciaro ma būriri ūcio magaakorwo marī mega, na marī mwīraho na riiri wa arīa magaakorwo marī matigari kūu Isīraeli! **3** Na rīrī, nīgūgakinya atīrī, andū arīa magaatiwo Zayuni, na arīa magaakorwo matigāre Jerusalemu, mageatagwo atheru, nao nī arīa othe maandīkītwo na magaathīrīrwo gūtūūra muoyo kūu Jerusalemu. **4** Mwathani nīagathambia giko kīrīa kīūru kīa andū-a-nja a Zayuni; nīagatheria Jerusalemu marooro ma thakame arī na roho wa gūtuanīra ciira o na roho wa gūcina na mwaki. **5** Nīngī Jehova nīagatūma itu rīa ndogo rīgīe kūdū guothe mūthenya kūrīa

5 Ningūinīrā mwendwa wakwa ūria nyendetē rwimbo, ndimūinīrē rwimbo rūkonīī mūgūnda wake wa mīthabibū: Mwendwa wakwa aarī na mūgūnda wa mīthabibū kīrīma-inī handū hanoru mūno. **2** Akūthithurūrūkīria na mūtaro, na akūngania mahiga maria mothe maari kuo akimate, agīcooka akūhaanda mīthabibū īria mīega mūno. Nīaakire mūthiringo mūraihi na igūrū kūu thīinī wago, o na nīngī akienja handū ha kūhīhagāra thabibū. Nake agīeterera ūciara thabibū njega, no rīrī, waciariere thabibū cia gīthaka. **3** “Atīrīrī, inyuī andū aya mūtūruga Jerusalemu o na andū a Juda, tūtūithaniei ciira, nīī na mūgūnda wakwa wa mīthabibū. **4** Nī ūndū ūrīkū ūngī ingiekire mūgūnda ūcio wakwa wa mīthabibū gūkīra ūguo ndawīkire? Waciariere thabibū cia gīthaka nīkī, o hīndī īria ndetereire ūciara thabibū njega? **5** Atīrīrī, nīngūmwīra ūria ngwīka mūgūnda ūcio wakwa wa mīthabibū: Ningūwehereria rūgīrī rwaguo, nīguo wanangwo, njooke momore rūthingo rwaguo, nīguo ūrangīrīrio. **6** Ndūtītiganīrie wanangike, ūtēgūcheho kana kūrimwo, naguo ūrimeraaga congē na mīguu. Nīngī njathe matu matikanaurīrie mbura.” **7** Mūgūnda wa mīthabibū wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo nyūmba ya Isiraeli, nao andū a Juda nīo mūgūnda wake wa mīthabibū ūria akenagīra. Nake eethire ciira wa kīhooito, akiona o ūiti wa thakame; agīcaria ūthingu, no akīguu kīrīro kīa mīnyamaro. **8** Kāī, inyuī arīa mūkaraga mūkīiongagīrīra nyūmba mūrī na haro-īl O inyuī mūnyīitithanagia gīthaka kīmwe na kīrīa kīngī gīgatuika kīmwe, ngīya hakaaga handū ha gūtīgīra andū arīa angē, nīguo mūtūire būrūrī-inī mūrī inyuiki. **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe oīgīte atīrī ngūiguaga: “Tī-itherū nyūmba iria nene nīgākīra ihooru, nacio nyūmba iria thaka ciage andū a gūcīkara. **10** Mūgūnda wa tīka ikūmī wa mīthabibū ūkaaraga bathi īmwe ya ndībei, nayo homeri īmwe ya mbegū yume eba īmwe ya ngano.” **11** Kāī arīa marokaga gūūkīra rūcīinī tene, makahangīre njoothi marī na haaro-īl o acio maikaraga thī ūtukū gīgākūra, ngīya makarīto nī ndībei. **12** Maruga-inī mao makoragwo na inanda cia mūgeeto, na cia inubi na tūhembe, na mītūrūrī, o na ndībei, no matīrūmbūyagia cīko cia Jehova, na makaagīra wīra wa moko make gītīto. **13** Nī ūndū ūcio andū akwa nīmagatahwo matwarwo būrūrī ūngī nī ūndū wa kwaga ūmenyo; andū ao arīa atīku magaaakua nī ng’aragu, nakio kīrīndī kīao kīhooteke nī nyoota. **14** Nī ūndū ūcio mbīrīra nīnenehetie thuti nī ūndū wao, na īgaathamia kanua kayo gatarī gīturi; kūu nīkuo gūkaaharūrūka andū ao arīa marī īgweta na ikundi cia andū, hamwe na andū arīa manyuuaga makanegena, o na arīū. (Sheol h7585) **15** Nī ūndū ūcio mūndū nīakaharūrūko, nakio kīrīndī gīconorithio, namo maitho ma arīa etīī maconorithio.

6 Na rīrī, mwaka ūria Mūthamaki Uzia aakuire-rī, nīguo ndonire Mwathani aikarīre gītī kia ūnene, kīrī igūrū na gītūūgīritio, nayo nguo yake yaiyūrīte hekarū nī ūndū wa ūria yaraihiē. **2** Igūrū wake kwarūgamitē aserafi, na o mūserafi ūnwē aarī na mathagu matandatū: nao makehumbīra mothiū mao na mathagu meerī, namo meerī makehumbīra magūrū namo, na meerī makombūka namo. **3** Nao metanaga makerana atīrī: “Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwē mūtheru. Ī nīwē

mütheru, ti-itherü nîwe mütheru; thî yothe iyyüritwo nî riiri wake.” **4** Nî ündü wa mürrurumo wa mîgambo yao, itugî cia mirango na hingiro ciaguo ikienyenya, nayo hekarü ikiiyüra ndogo. **5** Na nî ngianirîra ngiuga atîrî, “Hî! Kaî ndî na haaro-î! Ndîgüthira! Nîgükorwo ndî mündü wa müromo itarî mütheru, o na ningî ndüuranagia na andü matarî müromo mütheru, na maitho makwa nîmonete Müthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe.” **6** Hindî iyo müserafi ümwe akiümbûka, agîuka harî nî akuuîte ikara rîa mwaki na guoko, rîria aarufite na mîihato kîgongona-inî. **7** Müserafi ücio akîlhutia kanua na ikara rîu, akiuga atîrî, “Kuona atî ikara rîrî nîriahutia müromo yaku, mahîtia maku nîmeherio, o namo mehîa maku nîmahoroherio.” **8** Ningî ngîigua mûgambo wa Mwathani üküria atîrî, “Nüü ngütüma? Na nüü ügüthîi handü haitü?” Na nî ngîcookia atîrî, “Nî üyü haha. Ndüma!” **9** Nake akînjîra atîrî, “Thî ükeere andü aya atîrî: “Inyuî tüürai o müiguaga no mütkanamenye ündü; tüürai muonaga no mütkanakuuke.” **10** Tüma ngoro cia andü aya ciüme, o na ütüme matü mao magîe njiika mage küigua, o na ühinge maitho mao matige kuona. Tondü maahota kuona na maitho mao, na maigue na matü mao, na ngoro ciao igîe na ümenyo, maccooke magarürûke mahonio.” **11** Na nî ngîcooka ngîüria atîrî, “Mwathani, nî nginya rî?” Nake akînjookeria atîrî: “Nî nginya hindî rîa matüüra marîa manene magakorwo maanangitwo na matarî na wa kümatüüra, nacio nyûmba ikorwo itiganîrio, na mîgûnda ikaanangwo na îgathükio biü, **12** o nginya rîria Jehova agaakorwo atwarîte andü othe kûraya, nago büürî ügâtiganîrio biü. **13** Na rîrî, o na küngîkorwo küri na gîcunjî gîa ikümi kia andü gîtigaire büürî-inî-rî, büürî ücio no ükaanangwo ringî. No rîrî, o ta üria müceneni na mügandî itigagio ithukî yatemwori, üguo nuguo rüciaro rürü rwamûre rûgaatigario gîtina kiaruo büürî-inî ücio.”

7 Hindî rîia Ahazu müür wa Jothamu, müür wa Uzia, aarî müthamaki wa Juda-rî, Rezini müthamaki wa Suriata marî na Peka müür wa Remalia müthamaki wa Isiraeli, makîambata mathîi magatharikîre itüüra rîa Jerusalemu, no matiigana küritooria. **2** Na rîrî, andü a nyûmba ya Daudi nî meerirwo atîrî, “Andü a Suriata nîmanyiitanite na andü a Efiraimu”; nî ündü ücio ngoro ya Ahazu o na ngoro cia andü ake ikîinaina o ta üria mîti ya mütitü îinainagio nî rûhuho. **3** Hindî iyo Jehova akîra Isaia atîrî, “Umagara, wee müri na mürguo Sheari-Jashubu, müthîi mügâtunge Ahazu müthia-inî wa mütaru üria uumîte Karia-inî ka Rûgongo, njîra-inî ya gûthîi Githaka kia Müthambia-Nguo. **4** Ümwîre atîrî, ‘Wîmenyerere, üikare ühooreire na ndügetigîre. Ndükareke üürwo nî hinya nî ündü wa icinga icio igîrî iratooga ndogo; ndügetigîre marakara mahîü ma Rezini, na ma Suriata, o na ma müür wa Remalia. **5** Suriata, na Efiraimu, na müür wa Remalia nîmaciirîre gûkwananga, makoiga atîrî, **6** “Nîtütharikîre Juda, tükünyariire na tükügayane, na tütue müür wa Tabeeli müthamaki wakuo.” **7** No rîrî, Mwathani Jehova ekuuga atîrî: “Ühoro ücio ndûgaakinyanîra, na ndûgekîka, **8** nigükorwo itüüra inene rîa Suriata nî Dameski, na münene wa

Dameski no Rezini. Ihinda rîa mîaka mîrongo itandatü na itano itaanathira-rî, andü a Efiraimu magakorwo maharaganitü ündü matangîcooka gütüika rürîrî. **9** Ningî itüüra inene rîa Efiraimu nî Samaria, na münene wa Samaria no müür wa Remalia. Müngîaga kûrûgama müürümite wega wîtkio-inî wanyu-rî, mütiukehaanda o na atîa.” **10** Ningî Jehova nîariire Ahazu o ringî, akîmwîra atîrî, **11** “Itia kîmenyithia kuuma küri Jehova Ngai waku, o na kiumite kündü küria küriku müno, kana kiumite igürü küria küraihi müno.” (Sheol h7585) **12** No Ahazu akiuga atîrî, “Nî ndigwîtia; nî ndikügeria Jehova.” **13** Ningî Isaia akiuga atîrî, “Ta iguai rîu, inyuî andü a nyûmba ya Daudi! Anga mükuona arî ündü münîni kügeria ükîrîria wa andü? Anga nîmüükügeria ükîrîria wa Ngai wakwa o nago? **14** Nî ündü ücio-rî, Mwathani we mwene nîakamûhe kîmenyithia: Nîgükorwo müirîtu gathirange nîakagîa nda aciare kahîi, nake agatue Imanueli. **15** Iria imata na üükî nîcio gakarîaga rîria gakaamenya kürega üüru na gwithuurîa maündü marîa mega. **16** No mbere ya kahîi kau kümenya kürega üüru na gwithuurîa maündü marîa mega-rî, büürî ücio wa athamaki acio eerî wîtigîrite nîukanangwo. **17** Jehova nîagakûrehithîria wee mwene na andü aku, o na andü a nyûmba ya thoguo maündü matarî moneka kuuma rîria Efiraimu aatiganire na Juda; Jehova akaarehera müthamaki wa Ashuri.” **18** Hindî iyo Jehova nîakahuühîra ngî müürî, acîte kuuma tûrûü-inî twa kûraya twa büürî wa Misiri, na eete njükî iria irî büürî wa Ashuri. **19** Nacio ciothe nîcigooka ciikare îharûkenî-inî cia mikuru, na mîatûka-inî ya ndwaro cia mahiga, na ihinga-inî ciothe cia müigua, na marîma-inî mothe ma maaî. **20** Müthenya ücio Mwathani nîakahüthîra rwenjî rûkomboretwo kuuma müürmo wa Rüüi rwa Farati; naruo nîruo müthamaki wa Ashuri; nake nîkame wîwe yanyu na njûrî cia magürü manyu, o na ningî enje nderu cianyu. **21** Müthenya ücio, mündü akaarîithia o moori imwe na ng’ondü igîrî. **22** Na tondü wa üingî wa iria rîria igakamagwo-rî, mündü ücio akaanyuuga iria imata. Arîa othe magaatigara kûu büürî ücio makaanyuuga iria imata, na marîage üükî. **23** Müthenya ücio, kündü küria guothe kwarî mîthabîbü 1,000 îngîendîrio cekerî 1,000 ya betha, gûgaakûra o cong’e na mîti ya müigua. **24** Andü magaaithiaga kuo marî na üta na mîguî, nîgükorwo büürî ücio ükaiyîra cong’e, na mîti ya müigua. **25** Nakuo irîma-inî guothe küria kwanarîmwo na icembe, mütigacooka gûthîi nî ündü wa gwîtigîra cong’e, na mîti ya müigua; kündü kûu gûgaatûka gwa küriithagio ng’ombe, na gwa kûrangagwo nî ndüüru cia ng’ondü.

8 Ningî Jehova akînjîra atîrî, “Oya kibau kînene, na ükiandike na karamu ka ndüire üü: Maherî-Shalali-Hashî-Bazu. **2** Na nî nîngwîta Uria üria müthînjîri-Ngai, na Zekaria müür wa Jeberekia matûike aira akwa ehokeku.” **3** Hindî iyo ngîthîi, ngîkoma na mütumia wakwa, nake akîgîa nda, agîciara kahîi. Nake Jehova akînjîra atîrî, “Gatue Maherî-Shalali-Hashî-Bazu. **4** Kahîi kau gataanamanya gwîtana koige ‘Baba’ kana ‘Maitü’, ütonga wa Dameski na indo iria itahitwo nî Samaria nîgakuu nî müthamaki wa Ashuri.” **5** O ringî

Jehova akinjariia, akinjira atiri: **6** “Kuona ati andu aya nimategete maa mara mathereraga mahooire ma Siloamu, na magakenera Rezi ni o muru wa Remalia-ri, 7 ni undu uio Mwathani akiri kumarehithira muiyuro munene na Ruu rwa Farati, naruo nruo muthamaki wa Ashuri ari na riiri wake wotho. Rukaaiyurira mikaro yaro yotho, na ruone hugururu ciaru, 8 ningi rugaathi ruhaatite Juda ruiyure guothe, ruhithiire kuo na rukinye nginya ngingo. Mathagu maaruo matamburukitio makaahumbira wari wa bururi waku, wee Imanueli!” 9 Atiri inyu andu a nduriri, ugirirai mbugirio ya mbaara, na no muguthetherwo! Ta thikirirai inyu maburi ma kura. Haarirai mbaara, na no muguthetherwo! Haarirai mbaara, na no muguthetherwo! 10 Thugundai mibango yanyu, no igatuika ya tuhui; ariah uho wa matanya manyu, no matikahinga, nigukorwo Murungu ari hamwe na ithui. 11 Jehova nianjariie uho uio agwatiire muno, na akingaania ndikarumirire njira cia andu acio. Akinjira atiri: 12 “Maundu mara mothe andu aya metaga ndundu ya gwika uru, wee ndukamete ndundu ya gwika uru; na ndugitigire kiria metigagira, na ndukamakio niko. 13 Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe murituaga muthero, we niwe mwagiriro ni gwitigira, o we niwe ungutuma mumake, 14 na niwe igatuika handu hanyu hara haamure; no kuri nyumba cieri cia Israeli agatuika ihiga rira ritumaga andu mahingwo, na rwaro rwa ihiga rira ritumaga mague. Na kuri andu ari matuura Jerusalem agatuika mitego na gikerenge gia kumanyiita. 15 Aingi ao nimakahingwo; nao mague na moinike, magwatio na manyitwo.” 16 Oha iira uio na watho uio, uuhure muiyuri utuika kirira hara arutwo akwa. 17 Ni ngweterera Jehova, ura uhihite nyumba ya Jakubu uhihi wake. Ndiriikara ndimwihokete. 18 Ni hamwe na ciana iria Jehova aheete-ri, ni ithui maruri na imenyithia thiini wa Israeli kuuma kuri Jehova Mwene-Hinya-Wothe ura utuura Kirima-ini gia Zayuni. 19 Andu mangikwira ugatuire kirira kuuma kuri araguri na ago ari mahelanaga na makang’ung’ura-ri, ukaamoria atiri, “Githi andu matiagiriro niguturia uho hara Ngai wao?” Ni ki gigituma mutuire uho wa andu ari mara muoyo kuuma kuri ari aku? 20 Ni kaba mutuire watho-ini wa Ngai o na iira-ini wake! Angikorwo uho wa ndukuringana na ciugo ici, o nao matiri na utheri. 21 Andu magatuikanagira bururi-ini mara anyamaariku na mara ahutu; na riri, rira makahuta muno, nimakarara muno na matire maitho na iguru, nao marume muthamaki wao na Ngai wao. 22 Hindi iyo makaamora thi mone o minyamaro, na nduma, na kicha gia kumakania, nao nimagaiko nduma-ini ndumanu.

9 No riri, andu a bururi uyuri ari makoretwo mara na minyamaro matigacooka kugia na kicha. Mbere iyo nianyararithie bururi wa Zebuluni na bururi wa Nafitali, no mahinda ma thuutha-ini nagatithia bururi ura ugereire iria-ini, uikurukanite na Ruu rwa Jorodani, niku gwitagwo Galili-kwa-Nduriri: 2 Andu ari matuura nduma-ini nimonete utheri munene; nao ari matuura bururi uri nduma ta ya giku-ri,

nimarirwo ni utheri. 3 Wee niungithie ruriri ruu, na ukongerera gikeno kiaruo; andu aruo makenaga mara mbere yaku, o ta ura andu makenagira magetha, magakena o ta ura andu makenaga makigayana indo cia ndaho. 4 Nigukorwo o ta ura kwar muthenya ura Amidiani maahootirwo, uguo noguo unangite icooki rira rimarituhagira, na ukoinanga muti wa kumooahania ciande, na ruthanju rwa ari mamahinyagiri. 5 Irautu ciothe cia njamba cia ita iria iuthagirwo mbaara-ini, na nguo ciothe itoboketio thakame-ini, igatuika cia gucinwo ta iri ngu cia mwaki. 6 Nigukorwo nituciarirwo kaana, tukaheo kahui, naguo wathani ugaakorwo ciande-ini ciako. Nako gageetagwo Mueani-Kiria-wa-Kugegania, Murungu Mwene-Hinya, Ithe-wa-Andu-wa-Tene-na-Tene, Munene-wa-Thayu. 7 Naguo uho wa gutherema kwa uthamaki wake na thayu gutiri hindi igathira. Agaathamakagira uthamaki wake aikarire giti kia unene kia Daudi, ahaande na autiririre na ciira wa kihooto na uthingu, kuuma ruu nginya tene. Kyo kia Jehova Mwene-Hinya-Wothe niko gigaatuma maundu macio mekike. 8 Mwathani niatumite ndumiriri ya guukirira Jakubu; nayo nigakinyira Israeli. 9 Nao andu othe nimakamenya uho woyo, andu acio a Efiraimu, na ari matuura Samaria, o acio moigaga na mwitio na nguthi ngoro-ini atiri, 10 “Maturubari nimagwite thi, no ithui tugwaka ringi na mahiga maicuhie; miti ya mikuyu nimiteme, no ithenya riayo tugwaka na mitarakwa.” 11 No riri, Jehova niaheete andu ari mara muku na Rezi hinya mamookirire, na akaarura thi cio. 12 Andu a Suriata kuuma mwena wa irathiro, na Afilisti kuuma mwena wa ithuro nimathamitie kanua, magatambuura Israeli. No o na kuri uguo-ri, marakara make matiri maraahuhia, guoko gwake no gutamburukitio o na ruu. 13 No riri, andu acio maticookereire uio wamahuirire, kana makarongoria Jehova Mwene-Hinya-Wothe. 14 Ni undu uio Jehova niagatinia mutwe na muting’oe wa Israeli, na arenge ruhonge rwa mukindu na rwa ithanj na muthenya umwe. 15 Athuuri na andu ari mara igweta nio mutwe, nao anabii ari marutanaga uho wa maheeni nio muting’oe. 16 Nigukorwo atongoria a andu aya nio mamahithagira, nao ari matongoragio makahithio njira. 17 Ni undu uio Mwathani ndagakenio ni aanake, kana aigure ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa tha, nigukorwo andu othe matiigirite Ngai na ni aaganu, natuo tunua twao tuothe twaragia maundu mooru. No o na kuri uguo-ri, marakara make matiri maraahuhia, guoko gwake no gutamburukitio o na ruu. 18 Ti-itheru waganu uririmbukite ta mwaki, ugacina cong’e na miigua, na ugaakana ihinga-ini cia mutiti, nayo ndogo yaguo igeekonja yambatte na iguru ta itu ithimu. 19 Ni undu wa mang’uri ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe bururi nigaacinwo biu, nao andu magatuika ta ngu cia mwaki; gutiri mundu o na umwe ugacaira muru wa nyina. 20 Magaathara irio cia mwena wao wa uru, na makorwo mara o ahutu; makaaria cia mwena wao wa umotho, no matihune. O mundu akaaria nyama cia ciana ciake mwene; 21 Manase akaaria Efiraimu, nake Efiraimu ari Manase: nao mara hamwe nimagookirira Juda. No o na kuri uguo-ri, marakara make matiri

maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu.

10 Kaī arīa mathondekaga mawatho matarī ma kihooto marī na haaro-īl o arīa marutaga mawatho ma kūhinyanīrīria, **2** nīguo mahotomie ciira wa andū arīa athīini, na magīrīrīrie kihooto kīa andū akwa arīa mahinyīrīrio, na magatua atumia a ndigwa īguīma rīao, o na magatunya ciana cia ngoriai indo ciacio. **3** Mūgeeka atīa mūthenya wa ciira, rīria mūgaakorērwo nī mwanangīko uumīte kūraya? Mūkoorīra kūrī ū amūteithie? Ūtonga wanyu mūkaaūtiga kū? **4** Gūtīrī ūndū ūgaakorwo ūtīgarīte tīga kwīnyīhīa gatagatī ka mīgwater, kana mīgūe gatagatī ka arīa makuīte. No o na kūrī ūguo-rī, marakara make matīrī maraahūahūa, guoko gwake no gūtambūrūkītio o na rīu. **5** “Kaī andū a Ashuri marī na haaro-īl o acio rūthanju rwa marakara makwa, na thimbū ya mang’ūrī makwa! **6** Ndīmātūmaga mookīrīre rūrīrī rūria rūtoōī Ngai, ngamatūma mookīrīre andū arīa mandakaragia, nīguo matunyane indo, na mahurie ndaho, na mamarangīrīrie ta ndoro ya njira-inī. **7** No ūguo tīguo macīrīrie gwīka, ūndū ūyū tīguo ūrī mecīria-inī mao, muoroto wao nī kwananga, na kūniina ndūrīrī nyingī būi. **8** Mūthamaki wa Ashuri aaragia, akoiga atīrī, ‘Githī anene akwa a ita othe ti athamaki? **9** Githī itūūra rīa Kalino rītiekirwo o ta Karīkemishi? O narīo Hamathu-rī, githī rītiekirwo o ta Aripadi? Narīo Samaria githī rītiekirwo o ta Dameski? **10** O ta ūria guoko gwakwa gwatunyānīre mothamaki marīa meigagīra mīhianano ya kūhooywo, o macio maarī mīhianano mīngī mūcūhīe gūkīra ya Jerusalemu na ya Samaria-rī, **11** githī ndīgeeka Jerusalemu na mīhianano yarīo ya kūhooywo o ta ūria ndeekire Samaria na mīhianano yarīo?” **12** Mwathani aarīka wīra wake wothē wa gūkīrīra Kīrīma gīa Zayuni na Jerusalemu-rī, akoiga atīrī, “Nīngūherithia mūthamaki wa Ashuri nī ūndū wa mwītīto wa ngoro yake na mwītūgūgīrio wake, nī ūndū wa ūria oonaga ta ekīrīrwo. **13** Nīgūkorwo oigaga atīrī: “Njīkite ūguo na hinya wa guoko gwakwa, o na ūūgī wakwa, tondū ndī na ūmenyo. Nīndeherīrie mīhaka ya ndūrīrī, na ngītaha īgītina ciao, na ta mūdū ūrī na hinya-rī, nīndatoorīrie athamaki ao. **14** O ta ūria mūdū akinyagīra gītara, ūguo noguo guoko gwakwa gwakinyīrīre ūtonga ūcio wa ndūrīrī; o ta ūria andū macookanagīrīria matumbi marīa maatiganīrio, ūguo noguo na nīi ndacookanīrīrie mabūrīrī mothe; gūtīrī o na ūmwe wabatābātīrie ithagu rīraguo, kana ūgīathamīa kanua kaguo ūkīgamba.” **15** Ithanwa-rī, rīahota kwīyambararia īgūrū rīa ūria ūtemaga mūtī narīo, kana mūthumeno wītīre ūria ūūguucagia? Kaī rūthanju rūngīkīhīūra ūria ūruoete na īgūrū, kana thimbū thīurie ūria ūtarī mbaū! **16** Nī ūndū ūcio Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīakarehera njamba ciake cia ita irīa irī hinya mūrīmū wa kūhīnja; na handū ha kūhumbīrwo nī riiri wake-rī, nī mwaki magaakīrio ūrīrīmībūke ta rūrīrīmī. **17** Ūtheri wa Isīraeli agaatuika mwaki, nake ūria Mūtheru wao atuīke rūrīrīmī. Ūgaakana na ūcīne mīgua yake na cong’e wake o mūthenya ūmwe. **18** Nake nīakanīina būi riiri na mītītū yake, o hamwe na wa mīgūnda

yake īria mīnoru, o ta ūria mūdū mūrīaru ahīnjaga agathīrīrīka. **19** Nayo mītī ya mītītū yake īgaatigara o mīnini, atī o na mwana no andīke mūigana wayo. **20** Na rīrī, mūthenya ūcio andū arīa magaatigara a Isīraeli, o na arīa makaahonoka a nyūmba ya Jakubu, matīgacooka kwīgīritania na ūcio wamahūūrīte, no makegīritania na Jehova o ma, o we ūria Mūtheru wa Isīraeli. **21** Matigari nīmagacooka, o macio matigari ma Jakubu-rī, nīmagacookera Mūrūngu Mwene-Hinya. **22** O na gūtūika andū aku, wee Isīraeli maingīhite ta mūthanga wa irīa-inī-rī, no matigari magaacooka kwao. Mwanangīko naguo nīwathanītwo, mwanangīko wa kuonania atī itua rīake nī rīa kihooto kūna. **23** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīwe ūkaananga būrīrī ūcio wothē ta ūria gwanhītwo. **24** Nī ūndū ūcio, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: “Inyūi andū akwa arīa mūtūūruga Zayuni, mūtīgetīgīre andū a Ashuri, arīa mamūhūūruga na rūthanju, na makamuuera nījūma mamūūkīrīre ta ūria mwēkagwo Mīsiri. **25** Nīgūkorwo no ihinda inini rītīgaire marakara makwa īgūrū rīanyu mathire, namo mang’ūrī makwa mamacookerere mamaniīne. **26** Nīngī Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīakamahūūra na kīboko, o ta ūria Amīdiani mekirwo rīria mooragīrwo rwaro-inī rwa ihiga rīa Orebu; na nīakambararia mūthīgī wake īgūrū rīa maaī, o ta ūria eekire kūu būrīrī wa Mīsiri. **27** Mūthenya ūcio mūrigo wao nīukeherio ciande-inī ciaku, narīo icooki rīao rīeherio ngingo-inī cianyu; icooki rīu nīrīkoinangwo nī ūndū wa ūria wee ūtīrīrio maguta. **28** Nīmaratoonya Aīathu; maratuikanīria Migironi; o na maraiga īgītina ciao Mikimashi. **29** Nao makīhītūkīra mūkuru-inī, makoiga atīrī, “Ūtukū ūyū tūkūaarīrīra Geba.” Rama nīkūinaina kūrainaina; nakuo Gībea itūūra rīa Saūlū nī kūūra rīroora. **30** Atīrīrī, wee mwari wa Galimu, uga mbaū! Wee Laisha, thīkīrīria! Nawe Anathothu, wūi-ī! **31** Andū a Madimena nī kūūra maroora; nao andū a Gebimu nī kwīhitha marehitha. **32** Mūthenya wa ūmūthī marīrīgama kūu Nobu; maramainainīria ngundi marī kūu kīrīma-inī kīa Mwari wa Zayuni, o kūu karīma-inī ka Jerusalemu. **33** Atīrīrī, Mwathani, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nīagaceeha honge na hinya mūnene. Mītī rīria mīnene mūno nīgatemo, īgūthio thī, na rīria mīraihu īnyīhio. **34** Nīagatema ihinga cia mūtītū na ithanwa; Lebanoni nīkagūthio nī ūria-ūrī-Hinya.

11 Na rīrī, kuuma gūthukī-inī kīa Jesīi nīhakoima mūdū ūhaana ta thūuna irathundūka, na Rūhonge rūria rūkoima mīri-inī yake nīrūgaciara maciaro. **2** Nake Roho wa Jehova agaakorwo īgūrū rīake: Roho wa ūūgī na wa ūmenyo, Roho wa ūtaarani na wa hinya, Roho wa ūmenyo na wa gwītīgīra Jehova: **3** naguo ūndū ūria ūkaamūnenagīa nī gwītīgīra Jehova. Ndagatuuga ciira na ūndū wa kūrora gīthīthi kīa mūdū, kana atue ciira na ūndū wa kūigua njuukū; **4** no rīrī, nīagaciirīthia arīa abatari arī na ūthingu, nao arīa athīini a gūkū thī amatuīre ciira na kihooto. Nīakahūūra thī na rūthanju rwa kanua gake, na oorage andū arīa aaganu na mīhūmū ya mīromo yake. **5** Ūthingu nīguo ūgaatuika mūcibi wake, naguo

wihokeku ūtūike mwihotoro wake na njohero. **6** Njūūi igaatūūranagia na kagondū, nayo ngarī igaakomanagia na mbūri, nayo njaū, na mūrūūthi, na nyamū ya gicēgū igaakaraga hamwe; nacio igaatongoragio nī kaana kanini. **7** Ng'ombe na nduba ikaarīāga hamwe, natuo tūcaū twacio tūgaakomanagia hamwe, nague mūrūūthi ūkaarīāga nyeki ta ndegwa. **8** Mwana wa rūkenge agathaakagira irima-inī rīa gīko, nake mwana mūnini nagaikagia guoko irima-inī rīa ndūra. **9** Gūtikageranwo ngero kana kūniinanwo, kūu kīrīma-inī giakwa githeru, nīgukorwo thī nīkaiyūrwo nī ūmenyo wa Jehova, o ta ūrīa maaī maiyūrīte iria-inī. **10** Na nīgūgakinya atīrī, mūthenya ūcio mūdū ūcio ūkoima Mūri-inī wa Jesi, nīakarūgama atūike ta bendera kūrī kīrīndī; ndūrīrī nīikongana harī we, nakīo gīkaro giāke gīa kūhurūka gīgaakorwo kīrī na riiri. **11** Mūthenya ūcio Mwathani nīagatambūrūkia guoko ihinda rīa keerī, akūūre matigari ma andū ake marīa magaakorwo matigaire, amarute Ashuri, na kuuma Misiri ya Kīanda, na kuuma Misiri ya Rūgongo, na kuuma Kushi, na kuuma Elamu, na kuuma Babuloni, na kuuma Hamathu, na kuuma icigīrīra cia iria. **12** Nīakahaandira ndūrīrī bendera, na acookanīrīrie andū a Isiraeli arīa maatahītwo; ningī acookanīrīrie andū a Juda arīa maahurunjīto kuuma ituri-inī iria inya cia thī. **13** Ūiru wa Efiraimu nīūgaathira, nacio thū cia Juda nīikaaniinwo; Efiraimu ndakaiguīra Juda ūiru, kana Juda agīe na ūthū na Efiraimu. **14** Nao nīmagaikūrūka iharūrūka-inī cia Afilisti cia mwena wa ithūro; na marī hamwe nīmagataha andū a mwena wa irathīro. Nīmakenyiitira Edomu na Moabi, na nīo magathaga andū a Amoni. **15** Na harīa iria rīa Misiri rīcomokete ta rūrīmī-rī, Jehova nīakarīhūithia biū; ningī nīakahuruta rūhuho rūhiū na guoko gwake rūhūithie Rūūi rwa Farati. Nīakarūgayania rūtūike tūrūū mīgwanja, nīgeetha andū mahote kūringaga matekūruta iraatū. **16** Nīgūgakorwo na njīra nene ya kūgererwo nī matigari ma andū ake arīa magaakorwo matigaire Ashuri, o ta irīa yagereirwo nī andū a Isiraeli rīrīa maambatire makiuma būrūri wa Misiri.

12 Na rīrī, mūthenya ūcio nīukoiga atīrī, “Nīgūkūgocōa, Wee Jehova. O na gūtūika nīwaandakarīire-rī, nīūnjehereirie marakara naku na ūkaahooreria. **2** Ti-itherū Mūrungu nīwe ūhonokio wakwa; nīwe ndūrīhokaga na ndigage gwtīgira. Jehova, o we Jehova, nīwe hinya wakwa na rwīmbo rwakwa; nīatūkite ūhonokio wakwa.” **3** Mūrītahaga maaī ithima-inī cia ūhonokio mūkenete. **4** Mūthenya ūcio nīmūkoiga atīrī: “Cookeriai Jehova ngaatho, kaīrai rīitwa riake; menyithaniai ndūrīrī-inī ūrīa ekīte, na mūhunje muuge atī rīitwa riake nī itūūgīrie mūno. **5** Inīrai Jehova, nīgukorwo nīekite maūdū marī riiri; na mūtūme ūndū ūcio ūmenyo nī thī yothē. **6** Anīrīrai mūtūme mūrī na gīkeno, inyuū andū a Zayuni, nīgukorwo Ūrīa Mūtheru wa Isiraeli, o ūcio ūrī gatagatī-inī kanyu, nī mūnene mūno.”

13 Ino nīyo ndūmīrīrī ndītū ikonī Babuloni, irīa Isaia mūrū wa Amozu onire: **2** Atīrīrī, haandai bendera kīrīma igūrū kīrīa gītārī mītī, anīrīrai na mūmahenerie, nīgūo matoonyere ihingo-inī cia arīa marī igweta.

3 Nīnjathīte andū akwa arīa atheru, nīndūmaniire njamba ciakwa, o icio ikenagīra ūhootani wakwa, ciūke ikinyanīrie marakara makwa. **4** Ta thīkīrīrai, mūgie ūnegene rīrī irīma-inī igūrū, ūnegene rīhaana ta rīa kīrīndī kīngī! Ta thīkīrīrai mūgie ngū gatagatī ka mothamaki, taarī ndūrīrī irarūrūngana hamwe! Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūracookanīrīra ita rīa kūrūa mbaara. **5** Andū acio marooka moimīte mabūrūri ma kūrāya, makoima ituri-inī cia kūūrīa igūrū. Ti-itherū Jehova nīarooka na indo cia mbaara cia mang'ūrī make, nīgūo aanange būrūri wothē. **6** Gīrikai, nīgukorwo mūthenya wa Jehova nīūkuhīrīrie; ūgooka ūtarīi ta mwanangīko uumīte kūrī Mwene-Hinya-Wothe. **7** Tondū ūcio moko mothe nīmakaregera, na ngoro ya mūdū o wothē īringike. **8** Andū makoanyiitwo nī kīmakō kīnene, na magwatwo nī ruo na kieha, na manyiitwo nī ruo o ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō. O mūdū akaagegio nī ūrīa ūngī, na mothiū mao mahaane ta nīnīmī cia mwaki. **9** Atīrīrī, mūthenya ūcio wa Jehova nīūrooka, na gūtikaiguanīrwo tha; ūgaakorwo ūrī mūthenya wa mang'ūrī na marakara mahiū, ma gūtūma thī ikire ihooru, na ūnīne ehia arīa magaakorwo kuo. **10** Nīgukorwo njata cia igūrū na iria cionekaga irī gītutu itigacooka kwara na ūtheri wacio. Nario rūa rīkīratha rīgaatuika nduma, nague mweri ūtīge gūcōoka kwara. **11** Nīngaherithia thī nī ūndū wa ūūru wayo, na herithie andū arīa aaganu nī ūndū wa mehīa mao. Nīnganiina mwīkīrīro wa andū arīa etīi, na nyīhie mwītīo wa arīa matarī tha. **12** Ūgaakorwo ūrī ūndū mūrītū mūno kuona mūdū, gūkīra kuona thahabu therie, kana kuona thahabu ya ofiri. **13** Nī ūndū ūcio nīngatūma igūrū rīnaine; nayo thī nīgaathingitha, yehere gīkaro kīayo, nī ūndū wa mang'ūrī ma Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mūthenya ūrīa marakara make makarīrīmūka. **14** O ta thwariga irīa ikūgūmwō, na o ta ūrīa ng'ondū itarī na mūrīithi ciūrāga, ūguo na taguo mūdū o mūdū agaacookerera andū ao kūūmbe, na o mūdū oore acooke būrūri wao kūūmbe. **15** Mūdū ūrīa wothē ūkaanyiitwo mūgwate agaathecwo atūrīkano; nao arīa othe makoanyiitwo makooragwo na rūhiū rwa njora. **16** Twana twao tūkaabacanio thī tūtūike icunjī makīonagīra na maitho; indo ciao cia nyūmba igaatahwo, na atumia ao manyiitwo na hinya. **17** Atīrīrī, nīngarahūra andū a Amedi mamookīrīre, arīa matarī bata wa betha, na matakengio nī thahabu. **18** Nīmakooraga aanake na mīgūi yao; o na matikaiguīra twana tha, kana macaīre ciana. **19** Itūūra rīa Babuloni, o rīo inagī rīa mothamaki, na nīrīo rītūmaga andū a Babuloni metīe nī ūndū wa riiri warīo, nīrīkang'auranio nī Ngai, o ta ūrīa Sodomu na Gomora kwang'auranirio. **20** Gūtīrī hīndī rīgaacooka gūtūūrwō o na rī, kana rīkarwo nī andū njiarwa na njiarwa; gūtīrī Mūarabu ūkaamba hema yake kuo, na gūtīrī mūrīithi ūkaarāhia mahiū make kuo. **21** No rīrī, gūgaakomagwo nī nyamū cia werū, nacio nyūmba ciarīo igakaragwo nī mbwe; kūu nīkuo ndundu igaatūūragā, na nokuo mbūri cia gīthaka-inī igaatūūhagīra. **22** Hiti ikaagambagīra ciīgītīro-inī ciakuo, na mbwe ciikarage nyūmba iria njega cia ūthamaki. Na rīrī, ihinda rīa itūiro rīu nīkinyu, na matukū marīo matikongererwo.

14 No rĩrĩ, Jehova nĩakaiguĩra Jakubu tha; nĩegwĩthuurĩra Isiraeli o rĩngĩ, na atũme maikare bũrũri wao ene. Ageni nĩmakegwatania nao, na manyiitane na nyũba ya Jakubu. **2** Ndũrĩrĩ nĩĩkamooya, imacookie kũndũ kwao. Nayo nyũmba ya Isiraeli nĩĩkegwatĩra ndũrĩrĩ, itũike ndungata ciao cia arũme na cia airĩtu kũu bũrũri wa Jehova. Nĩmagataha andũ arĩa maamatahĩte tene, na macooke gwatha andũ arĩa maamahinyagĩrĩra. **3** Mũthenya ũria Jehova akaamũhurũkia kuuma mathĩĩna-inĩ na mĩnyamaro-inĩ, na ũkombo-inĩ wa kũhinyĩrĩrio-rĩ, **4** nĩmũgookĩrĩra mũthamaki wa Babuloni na kĩnyũrũri, mũmwĩre atĩrĩ: Kaĩ mũhinyaniĩria nĩakinyite mũthia-ĩ! Kaĩ marakara make mahiũ nĩmathĩrĩte-ĩ! **5** Jehova nĩoinangĩte rũthanju rwa andũ arĩa aaganu, o na akoinanga thimbũ ya ũnene ya arĩa maathanaga, **6** irĩa maahũũraga andũ nayo mategũtũgĩthĩria, marakarĩte, magaatha ndũrĩrĩ marĩ na marakara, na magaciũgitaga matarĩ na tha. **7** Mahũrũri mothe rĩu nĩmahurũkĩte na marĩ na thayũ; nĩmambĩrĩrie kũina. **8** O nayo mĩti ya mĩkarakaba na mĩtarakwa ya Lebanoni iragũkenenera, ikoiga atĩrĩ: “Kuuma hĩndĩ irĩa wagũithĩrio thĩ, gũtĩrĩ mũtemi mĩti ũrĩ woka gũtũtema.” **9** Mbĩrĩra kũu mũhuro wa thĩ nĩyarahũkĩte, igũtũnge ũgĩkinya kuo; nĩyarahũrĩte maroho ma arĩa maanakua makũgeithĩe: arĩa othe maarĩ atongoria gũkũ thĩ; itũmaga mookĩrĩrie itĩ ciao cia ũnene, o arĩa othe maarĩ athamaki a ndũrĩrĩ. **(Sheol h7585)** **10** Nao othe magaacookia, makwĩre atĩrĩ, “O nawe nĩwagite hinya o ta ithũ; ũhaanite o ta ithũ.” **11** Rĩiri wothe wa ũnene waku ũũkũrũkĩtio o nginya mbĩrĩra-inĩ, hamwe na mĩgambo ya inanda ciaku cia mũgeeto; igunyũ nĩcio ũkomeire, na igunyũ nocio ikũhumbĩre. **(Sheol h7585)** **12** Hĩ! Kaĩ wee njata ya kiwarĩ nĩũgwĩte ũkoima igũrũ-ĩ, o wee mũrũ wa rũciĩnĩ kiroko gwakĩ! Ũharũrũkĩtio ũgaiko gũkũ thĩ, o wee ũria hĩndĩ imwe wahinyagĩrĩra ndũrĩrĩ! **13** Wee weĩraga atĩrĩ na ngoro yaku, “Ngũhaica nginye igũrũ; na gĩtĩ giakwa kĩa ũnene ndĩkĩambararie gĩkire njata cia Mũrungu; na njikarĩre kĩrĩma-inĩ gĩa gũtũnganwo, o gacũmbĩrĩ gĩa kĩrĩma kĩrĩa kĩamũre. **14** Nĩngahaica nginya kũndũ kũraihu igũrũ rĩa matu, ndĩhaananie na ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno.” **15** No rĩrĩ, wee ũharũrũkĩtio thĩ nginya mbĩrĩra-inĩ, ũgĩkinya irima kũria kũriku. **(Sheol h7585)** **16** Arĩa marĩkuonaga, marĩgũkũũragĩra maitho, magecũũrania ũhoro waku, makoorania atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe mũndũ ũria wenyenyagia thĩ na agatũma mothamaki mainaine, **17** mũndũ ũria watũmire thĩ itũike ta werũ, na akang’aurania matũũra mayo marĩa manene? Nĩwe ũria ũtetĩkagĩria andũ arĩa oohe mainũke kwao mĩcĩ?” **18** Athamaki othe a ndũrĩrĩ makuĩte magakomio, o mũndũ mbĩrĩra-inĩ yake. **19** No wee-rĩ, nĩgũteo ũtetwo kuuma mbĩrĩra-inĩ yaku, o ta rũhonge rũrĩ magigi; ũkahumbĩrwo nĩ ciimba cia arĩa moragĩtuo, arĩa matheecangĩtuo na hĩũ cia njora, o acio maikĩtio irima rĩrĩ mahiga. Ŭikarĩte ta kĩimba kirangĩrĩrie thĩ na magũrũ, **20** no wee-rĩ, ndũgathikwo tao, tondũ niwaanangire bũrũri waku, na ũkũũraga andũ aku. Rũciaro rwa andũ arĩa aaganu rũtikaagwetwo rĩngĩ. **21** Haarĩriai handũ ha kũũragĩra ciana ciake, nĩ ũndũ wa mehĩa ma maithe mao ma tene; nĩguo itikanarahũke ciĩgaire bũrũri, na

ciĩyagĩre matũũra maiyũre thĩ. **22** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩngarahũka ndĩciũkĩrĩre, nĩngeheria rĩĩtwa rĩacio kũu Babuloni, o na rĩa matigari ma cio, o na njeherie ciana ciao na rũciaro rwao,” nĩguo Jehova ekuuga. **23** “Nĩngatua kũndũ kũu gĩkaro kĩa ndundu, na ndĩgũtue bũrũri wa maria ma maaĩ; ngaakũhaata na kĩhato kĩa mwanangiko,” **24** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩehĩtĩte, akoiga atĩrĩ, “Ti-itherũ, o ũria thugundĩte, ũguo noguo gũgaatũka, na ũria ndũte, ũguo noguo gũgaikara. **25** Nĩngahehenja Mũashuri ũcio ũrĩ bũrũri-inĩ wakwa; ngaamũrangĩrĩra thĩ irĩma-inĩ ciakwa. Nĩngehereria andũ akwa icooki rĩake, na mũrigo wake ũmoime ciande-inĩ ciao.” **26** Ŭũ nĩguo thugundĩte gwika thĩ yothĩ; nakuo guoko kũria gũtambũrũkĩrio ndũrĩrĩ ciothe nĩkuo gũkũ. **27** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩguo atũite gwika, nũũ ũngĩhota kũmũgĩrĩria? Guoko gwake nĩgũtambũrũkĩtio, nũũ ũngĩhota gũgũthuna? **28** Atĩrĩrĩ, mwaka ũria Mũthamaki Ahazu aakũire-rĩ, nĩguo ndũmĩrĩrĩ ino yaguũranĩrio: **29** Inyũ Afilisti inyuothe tigai gũkena, nĩ atĩ rũthanju rũria rwamũhũũraga nĩrunikĩte; nĩgũkorwo kuuma mũri-inĩ wa nyoka iyo nĩgũkoima ndũira, namo maciaro mayo magaatũka mũthemba wa nyoka irĩ thumu irĩa itĩcũkaga. **30** Nao andũ arĩa athĩni biũ nĩmakona gĩa kũria, na mũbatari akomage atarĩ na ũgwata. No rũciaro rwaku nĩngarũũraga na ng’aragu; nayo ikooraga matigari maku. **31** Wee kĩhingo-rĩ, girika! Na wee itũũra inene-rĩ, ugĩrĩria! Na inyũ Afilisti inyuothe mũniinwo nĩ guoya, mũthire biũ! Itũ rĩa ndogo rĩrooka riumite mwena wa gathigathini, na gũtigakorwo na mũndũ ũgaatigwo na thuutha mbũtũ-inĩ ciake nĩ ũndũ wa kwaga hinya. **32** Nĩ icookio rĩrĩkũ rĩkaahanwo kũrĩ andũ arĩa matũmĩtuo a rũrĩrĩ rũu? Magaacookerio atĩrĩ, “Jehova nĩhaandĩte Zayuni, na thĩnĩ waku andũ ake arĩa anyamaarĩku nĩmakona rĩũrĩro.”

15 Atĩrĩrĩ, ino nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ ikonĩĩ Moabi: Itũũra rĩa Ari kũu Moabi nĩrianange, rĩkaanangwo ũtũkũ o ro ũmwe! Itũũra rĩa Kiri kũu Moabi nĩrianange, o narĩo rĩanangĩtuo ũtũkũ o ro ũmwe! **2** Andũ a Diboni nĩmambatĩte magathĩi hekarũ-inĩ yao, mambatĩte kũria gũtũũgĩru makarĩrĩre kuo; andũ a Moabi maraagĩrika nĩ ũndũ wa Nebo na Medeba. Mĩtwe yao yothĩ nĩyenjetwo, na nderu ciao ciothe ikenjwo. **3** Marĩ njĩra-inĩ marathĩi mehubĩte nguo cia makũnia; othe no kũgĩrĩka maragĩrĩka marĩ nyũmba igũrũ na ihaaro-inĩ, makagũ thĩ, magakoma na nda makĩrĩraga. **4** Heshiboni na Eleale nĩkũrĩra maraarĩra maanĩrĩre, mĩgambo yao irĩguuo o nginya Jahazu. Nĩ ũndũ ũcio andũ a mbaara a Moabi nĩmararĩra maanĩrĩre, nacio ngoro ciao ikaringĩka. **5** Ngoro yakwa nĩrarĩrĩra Moabi, andũ arĩa maingatĩtuo kuo morĩre Zoari, magathĩi nginya Egilathu-Shelishiya. Mambatĩte na njĩra ya gũthĩi Luhithu, magathĩi makĩrĩraga; o na nĩngĩ njĩra-inĩ ya gũthĩi Horonaimu, maracakaya nĩ ũndũ wa mwanangĩko ũria ũmakorete. **6** Maaĩ ma kũu Nimurimu nĩmahũite, nayo nyeki nĩhooheite; namo mahuti mothe maigũ nĩmĩmite, na gũtĩrĩ kĩndũ kĩĩruru gĩtigaire. **7** Nĩ ũndũ ũcio ũtonga ũria magĩte naguo na makeigĩra, maĩkuũite makairĩngia mĩrĩmo wa karũũĩ karĩa karĩ

miti hūgūrūrū-ini ciako. **8** Kayū ka mukayo wao nikaiguitwo mihaka-ini ya Moabi; nakuo kūgirika kwao gūgakinya Egilaimu, o namo macakaya mao magakinya o Biri-Elimu. **9** Maa! ma Dimoni maiyūrītwo nī thakame, no nīngūrehe maūdū mangi mooru makiria kūu Dimoni, mahaana ta mūrūūthi ūgūtharikira andū ariā morīte kuuma Moabi, o na ūtharikire ariā matigaire kūu būrūri-ini.

16 Twarirai ūriā wathanaga būrūri tūtūrūme twa kūriha igooti, kuuma itūūra rīa Sela, gūtūkaniria werū-ini, nginya kirīma-ini kīa Mwari wa Zayuni. **2** O ta ūriā nyoni ciūrūraga ciatharīro gītara gīacio, ūguo no taguo andū-a-rīja a Moabi magaikara mari mariūko-ini ma Arinoni. **3** “Tūhe kirīra, na mūtue itua. Tūmai kūruru kianyū gūtūke ta ūtūkū, o kūrī mūthenya barigici. Hithai ariā maingatitwo kwao, na mūtīgakunyānīre ariā moorīre kwanyu. **4** Rekei andū a Moabi ariā mēhithē kwanyu maiikare na inyuū; tūikai kīgītio kīao kuuma kūrī mwanangani.” Mūhinyanīria nīagakinya mūthia, naguo mwanangiko ūthire; nake mūtīgiti nīakabūria kuuma būrūri-ini. **5** Giti kīa ūnene gīkaahaandwo na wendo; na mūdū mwīhokeku nīwe ūgaagīkarīra, o mūdū wa kuuma nyūmba ya Daudi, mūdū ūriā ūgaatunagīra ciira arūmīrīre o kīhooito, namo maūdū ma ūthingu nīmo akaahiūhaga gwika. **6** Nītūigūite ūhoro wa mwītīo wa Moabi: tūkaigua ūhoro wa mwītīo wake mūkūru na mwīkīrīro wake, tūkaigua ūhoro wa mwītīo wake na rūng’athio rwake; no rīrī, mwīgaatho ūcio wake no wa tūhū. **7** Nī ūndū ūcio andū a Moabi nīkūgirika maragirika, maragirika hamwe nī ūndū wa Moabi. Cakayai na mūnyitwo nī kīeha nī ūndū wa andū a Kiri-Haresethi. **8** Mīgūnda ya Heshiboni nīrahooha, o na mīthabibū ya Sibima o nayo nīrahooha. Aathani a ndūrīrī nīmarangīrīrie mīthabibū irīa mīega mūno, irīa hīndī īmwe yakinyite Jazeri, na īgatheerema yerekeire werū-ini. Thuuna ciayo ciatambite igakinya o iria-ini. **9** Nī ūndū ūcio nīndīrarīra, ngarira o ta Jazeri, ngīrīrīra mīthabibū ya Sibima. Wee Heshiboni, o nawe Eleale, ngāmūihūgia na maithori! Tondū mbugīrīrio cia gīkeno kīanyu nī ūndū wa matunda manyu marīa merūite, na nī ūndū wa magetha manyu ma ngano nīithirīte. **10** Gūtīrī gīkeno kana ndūhiū mīgūnda-ini ya matunda; gūtīrī mūdū ūrainā kana akoigīrīria mīgūnda-ini ya mīthabibū, gūtīrī mūdū ūrahiha ndibei kīhīhīro-ini, nīgūkorwo nīndūmite ngemi cia magetha ciage kūiguuo. **11** Ngoro yakwa nīracakaira Moabi o ta kīnanda kīa mūgeeto, nayo ngoro yakwa īgacaira Kiri-Heresethu. **12** Rīra andū a Moabi mātūthī kūdū kūrīa gūtūgūru makahooe, no kwīnogia menogagia; hīndī irīa maathīi īhooro-ini rīao kūhooya, no wīra wa tūhū marutaga. **13** Ūyū nīguo ūhoro ūriā Jehova aarītie ūkonīi Moabi. **14** No rīrī, rīu Jehova ekuuga atīrī: “Mīaka itatū itanathira, itarītwa ta ūriā mīaka ya mūdū wandikitwo wīra īrīkanagīrwo-rī, rīiri wa Moabi hamwe na andū ake othe nīukanyararwo, namo matigari make makorwo marī manini mūno na makahinyara.”

17 Īno nīyo ndūmīrīri nditū īkonīi Dameski: “Atīrīrī, itūūra rīa Dameski rītīgūcōoka gūtūika itūūra inene rīngī, no rīrī, rīgātūika hība ya mwanangiko. **2** Matūūra marīa manene ma Aroeri nīmagatiganīrio, matigīrwo ndūuru cia mbūri irīa īgakomaga kūu, gūtārī mūdū wa gūcimakia. **3** Kīgītīro kīrīa kīrūmu kīa Efīraimu nīgīkeherio, o na hinya wa ūthamaki weherio Dameski; namo matigari ma Suriata makahaana o ta rīiri wa andū a Isīraeli,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Ihinda rīu rīiri wa Jakubu nī ūgaatheūka; naguo mwīrī ūcio wake mūnoru ūhīnje. **5** Gūkaahaana o ta rīrīa mūgethi acōokanagīrīria ngano irīa itarī ngethe, akagetha ngano na guoko gwake; gūkaahaana ta mūdū ūkūhaara itira cia ngano Gītūamba-ini kīa Refaimu. **6** No rīrī, nīgūgatigwo ngano īngīhaarwo, o ta ūriā maciaro ma mūtāmāyū matangītīka mothe mūtī ūcio ūngīnainio, no ndamāyū īgīrī kana ithatū nīitigaraga honge-ini irīa irī īgūrū gacūmbīrī, o na inya kana ithano īgatigara honge-ini irīa irī na maciaro maingī,” ūguo nīguo Jehova Ngai wa Isīraeli ekuuga. **7** Mūthenya ūcio, andū magacūthīrīria ūriā Mūmbi wao, namo maitho mao marore ūriā Mūtheru wa Isīraeli. **8** Matigacūthīrīria īgongona irīa mathondekete na moko mao, na matikarūmbūiya itugī cia Ashera, na magongona marīa methondekeire ma gūcinīra ūbumba. **9** Mūthenya ūcio matūūra mao manene marīa marī hinya, marīa maatiganīrio makūrīra andū a Isīraeli, makahaana ta kūdū gūtiganīrie gūgaatūka gīthaka, na gūgakūra mahuti. Namo matūūra macio magakira ihooru. **10** Nīmūrganīrwo nī Ngai, Mūhonokia wanyu; nīmwaigīte kūrīrikana Rwaro rūu rwa Ihiga, o rūu kīgītīro kīanyu. Nī ūndū ūcio o na mūngīkahaanda mīmēra irīa mīega mūno, na mūhaande mīthabibū ya kuuma kūdū kīngī, **11** o na mūngīgaatūma ikūre mūthenya o ro ūcio mūkaamīhaanda, o na rūciinī rūrū rūngī mūtūme īrute kīro-rī, gūtīrī magetha mūkoona mūthenya ūcio wa mūrīmū na ruo rūtangīthira. **12** Īiya-ī, mūrurumo wa ndūrīrī nyingī, iraruruma ta irīa rīkīhuhūkania! Īiya-ī, inegene rīa kīrīndī kīranegena, o ta mūrurumo wa maaī maingī. **13** O na gūtūika ndūrīrī iranegena na mūrurumo ta wa ndīhū cia maaī maingī-rī, hīndī irīa we mwene aacikūuma, ciūraga īgathiī kūdū kūrāya mūno, ihurūtītwo nī rūhuho ta ūriā mūngū ūrī irīma-ini ūmbūrāgwo, kana ta rīya rīgīthiūrūrūkio nī rūhuho rūnene. **14** Hwaī-ini, o rīmwe rīgīkagīa kīmako kīnene! Gūtānakīa-rī, andū matīrī ho! Rīu nīrīo īgai rīa andū ariā matūtunyaga indo ciitū, ūcio nīguo mūtī ūriā ūgwīrīre andū ariā matūtahaga indo ciitū.

18 Kaī būrūri ūriā ūrī ibatabata rīa mathagu, o ūcio ūrī mūrīmo ūriā ūngī wa njūū cia Kushi, ūrī na haaro-ī! **2** ūriā ūtūmaga arekio makagerera njīra ya irīa, mahaicīte tūtārū twakītwo na marura, tūrīa tūgeragīra maaī īgūrū. Atīrīrī, inyuū andū aya mūtūmitwo na mūrī mītūkī, thīīi kūrī andū araihu na anyoroku mīrī, o acio metīgītītwo nī andū a kūdū gūkuhī na a kūrāya, rūrīrī rūgītī rwaragia rūthiomi rūgeni, na būrūri wao ūgayanītio nī njūū. **3** Inyuū andū ariā mūtūūragā mabūrūri mothe ma thī, o inyuū mūtūūragā gūkū thī-rī,

rĩria bendera ikaahaandwo irĩma-igĩrũ, nĩmũkamĩona, na rĩria karumbeta gakaahuhwo, nĩmũgakaigua. **4** Jehova anjĩĩrite ũũ: “Ngũikara ngĩrite ki ndĩrorere maũndũ ndĩ o gĩkaro-inĩ gĩakwa, haana ta ũrugarĩ wa rĩũa ũkũhenahenia, o na ta itu rĩa ime hĩndĩ ya ũrugarĩ wa magetha.” **5** Nĩgũkorwo mbere ya magetha, hĩndĩ irĩa kiro gĩaitika na mahũa magatũika thabibũ irerua, nĩguo agaaceeha thuumu na tũhiũ twa gũceeha, na ateme honge iria ciaramite mũno acieherie. **6** Nacio ciothe igaatigĩrwo nyoni cia irĩma-inĩ iria irĩĩaga nyama, na nyamũ cia gĩthaka; nyoni icio igaacĩria hĩndĩ ya rĩũa, nacio nyamũ cia gĩthaka icĩrie hĩndĩ ya heho yothie. **7** Hĩndĩ iyo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaareherwo iheo kuuma kũrĩ andũ araihu na anyoroku mĩĩrĩ, na kuuma kũrĩ andũ metigĩrĩtwo nĩ andũ a kũndũ gũkuhĩ na a kũraya, rũrĩrĩ rũũgiti rwaragia rũthiomi rũgeni, arĩa bũrũri wao ũgayanĩtio nĩ njũũ: iheo icio ikaarehwo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, harĩa haamũrĩrwo Rũtwa rĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

19 Īno nĩ ndũmĩrĩrĩ nditũ ikoniĩ bũrũri wa Misiri: Atĩrĩrĩ, Jehova ahaicite itu rĩhanyũkĩte mũno athiĩte bũrũri wa Misiri. Mĩhianano ya bũrũri wa Misiri irainaina mbere yake, nacio ngoro cia andũ a bũrũri wa Misiri ikaringĩka thĩĩni wao. **2** “Nĩngarahũra Mũmisiri ookĩrĩre Mũmisiri ũrĩa ũngĩ; mũndũ nĩakarũa na mũrũ wa ithe, nake mũndũ wa itũũra ookĩrĩre mũndũ wa itũũra rĩake, narĩo itũũra inene rĩũkĩrĩre itũũra rĩria rĩngĩ, nague ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũrĩa ũngĩ. **3** Andũ a bũrũri wa Misiri nĩmagakua ngoro, nayo mĩbango yao ndĩmitue ya tũhũ; makaahooya kĩrĩra kũrĩ ngai cia mĩhianano na kũrĩ maroho ma andũ arĩa makũite, o na kũrĩ ago na aragũri. **4** Nĩnganeana andũ a bũrũri wa Misiri wathani-inĩ wa mwathi ũtarĩ tha, na mũthamaki mũũru amathamakĩre,” ũguo nĩguo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** Maaĩ ma Rũũrĩ rwa Nili nĩmakaahũa, na mũkaro waruo ũng’are na ũũme. **6** Mĩtaro ya maaĩ nĩkanunga; tũrũũrĩ twa Misiri nĩtũkaahũa tũũme biũ. Namo marura na mathanjĩ nĩmakahooa, **7** o nayo mĩmera irĩa irĩ hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũrĩ rwa Nili, gitwe-inĩ kia rũũrĩ rũu, nĩkahooa. Indo iria ciothe ihaanditwo mĩgũnda irĩa irĩ gũkuhĩ na Rũũrĩ rwa Nili nĩkooma biũ, na ciũmbũrwo, na itigacooka kuoneka kuo rĩngĩ. **8** Ategi a thamaki nĩmagacaaya na marĩre, arĩa othe maikagia ndwano ciao Rũũrĩ-inĩ rwa Nili; nao arĩa othe maikagia mĩtego yao maaĩ-inĩ macio nĩmakoorwo nĩ hinya. **9** Andũ arĩa marutaga wĩra na ndĩgi cia ũguta ũrĩa mwega nĩmagakua ngoro, na arĩa matumaga mataama maria mahoro nĩmakaaga mwĩhoko. **10** Atumi a nguo nĩmagakorwo na kieha, na arĩa othe maheagwo mĩcaara nĩmakaigua ũũru ngoro. **11** Anene a Zoani nĩmakĩĩgĩte o gũkĩĩga; nao andũ arĩa oogĩ a Firaũnĩ maheanaga kĩrĩra kĩa ũrĩmũ. Mwakĩhota atĩa kwĩra Firaũnĩ, “Nĩ ndĩ ũmwe wa andũ arĩa oogĩ, ndĩ mũrutwo wa athamaki arĩa a tene?” **12** Andũ aku arĩa oogĩ makĩrĩ ha riu? Ta nĩmagikuonie na makũmenyithie ũrĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciĩrĩre gwĩka bũrũri wa Misiri. **13** Anene a Zoani makĩĩgĩte o gũkĩĩga, nao atongoria a Nofu makaheeneke; namo mahĩga ma koine ma andũ ake nĩmahĩthĩthie andũ a Misiri. **14**

Jehova nĩwe ũmatĩrĩrĩre roho wa kĩrĩgiciano; matũmaga andũ a Misiri matũgũũge mawĩra-inĩ mothe maria marutaga, o ta ũrĩa mũrũĩ atũgũũgaga matahĩko-inĩ make. **15** Gũtĩrĩ wĩra ũngĩrutwo bũrũri-inĩ wa Misiri: gũtĩrĩ wĩra ũngĩrutwo nĩ mũtwe kana mũtĩng’oe, kana rũhonge rwa mũnathi, kana ithanjĩ. **16** Mũthenya ũcio-rĩ, andũ a Misiri makahaana o ta andũ-a-nja. Makainaina nĩ guoya mona guoko kwa Jehova Mwene-Hinya-Wothe kwambararĩtio kũmookĩrĩre. **17** Naguo bũrũri wa Juda ũkaguoyohia andũ a Misiri; na mũndũ o wothie ũkaagweterwo ũhoru wa Juda nĩagetigĩra, nĩ ũndũ wa maũndũ maria Jehova Mwene-Hinya-Wothe aciĩrĩre gwĩka amokĩrĩre. **18** Mũthenya ũcio matũũra matano ma bũrũri wa Misiri makaaragia rũthiomi rwa Kaanani, makĩĩhitaga atĩ marĩtungatagĩra Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Na itũũra rĩmwe rĩamo rĩgeetagwo Itũũra Inene rĩa Mwanangĩko. **19** Mũthenya ũcio-rĩ, nĩgũkagĩa na kĩgongona kĩa Jehova o kũu gatagati ka bũrũri wa Misiri, na kũhaandwo ihiga rĩa kĩrĩrikano kĩa Jehova mĩhaka-inĩ yakuo. **20** Ihiga rĩu rĩgaatuĩka kĩmenyithia na mũĩra wa maũndũ maria Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekĩte thĩĩni wa bũrũri ũcio wa Misiri. Rĩria magakaĩra Jehova amateithie nĩ ũndũ wa andũ arĩa mamahinyagĩrĩria-rĩ, nĩakamatũĩra mũhonokia na mũmagitĩrĩ, nake nĩakamahonokia. **21** Nĩ ũndũ ũcio Jehova nĩakemenyithania kũrĩ andũ a Misiri, na mũthenya ũcio nĩmagakũũrana Jehova. Makaamũhooyaga makĩmũrutagĩra magongona na maruta ma mũtu: na nĩngĩ makehitaga mĩĩhitwa marĩ mbere ya Jehova na mamĩhingagie. **22** Jehova nĩakahũũra bũrũri wa Misiri na mũthĩro, amahũũre acooke amahonie. Nao nĩmagacookerera Jehova, nake nĩagathikĩrĩria gũthaitana kwao na amahonie. **23** Mũthenya ũcio nĩgũkagĩa njĩra njariĩ yumĩte bũrũri wa Misiri ĩgakinya Ashuri. Andũ a Ashuri nĩmagathĩaga Misiri, na o andũ a Misiri mathiĩage Ashuri. Andũ a Misiri na andũ a Ashuri nĩmakahooyaga hamwe. **24** Mũthenya ũcio bũrũri wa Isiraeli ũgaatuĩka wa gatatũ, hamwe na Misiri na Ashuri, nao nĩmagatũma thĩ yothie irathimwo. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamarathima akiugaga atĩrĩ, “Kũrathimwo-rĩ, nĩ andũ akwa a Misiri, o na Aashuri arĩa ndeyũmbĩre, na Isiraeli igai rĩakwa.”

20 Atĩrĩrĩ, mwaka ũcio mũnene wa anene a ita rĩa Ashuri aakinyire Ashidodi atũmitwo nĩ Sarigoni mũthamaki wa Ashuri, aakinya kuo, na aarĩtharĩkĩra na aarĩtunyana-rĩ, **2** hĩndĩ iyo nĩguo Jehova aaririe na kanua ka Isaiia mũrũ wa Amozu. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Ruta nguo iyo ya ikũnia wĩhumbĩte, na ũrute iraatũ ciaku magũrũ.” Nake agĩka o ro ũguo, agĩthĩĩ njaga na arĩ magũrũ matheri. **3** Nĩngĩ Jehova akiuga atĩrĩ, “O ta ũguo ndungata yakwa Isaiia athiĩte njaga na arĩ magũrũ matheri mĩaka ĩtatũ, arĩ rũũri na kĩmenyithia kĩa maũndũ mooru maria magaakora bũrũri wa Misiri na wa Kushi-rĩ, **4** ũguo noguo mũthamaki wa Ashuri agaataha andũ a bũrũri wa Misiri na a bũrũri wa Kushi, amoiimagarie marĩ njaga na marĩ magũrũ matheri, arĩa ethĩ na arĩa akũrũ, thĩnũn ciao irĩ njaga; ũguo nĩguo Misiri gũgaaconorithio. **5** Nao andũ arĩa mehokete

21 Ino niyo ndumiriri nditū ikonii Werū ūria ūri Hūgūrūrū-inī cia Iria: Atīriri, o ta ūria ihuhūkano iria nene ihurutanaga ituikaniirie būrūri wa gūthini, ūguo noguo mūtharikiri agooka oimthe werū-inī, kuuma būrūri wa kūguoyohania. **2** Nii niyonyetio kionekei gĩa kūmakania mūno: Mūkunyaŋiri no arakunyaŋira, nake mūtahani no aratahana. Wee Elamu tharīkīra! Nawe Media, thīūrūrūkīria! Gūcaaya kūrīa anagūcaaitia nīngagūkīnyia mūthia. **3** Nī ūndū wa ūguo mwīri wakwa nīūtiūrītūto nī ruo, ruo rūnene nīrūūnyīitīe, o ta ruo rwa mūtumia akīrūmwō; ngagītūrurio nī maūndū marīa ndīraigua, na ngagegeario nī maūndū marīa ndīrona. **4** Ngoro yakwa nīraturmatuuma, na ngainaina nī guoya; hwaī-inī ūria ndīrarīgīria ūtūikite ūndū wa kūmākāa mūno. **5** Nao nīmāarīthe metha, na makaara mīgēka, nīguo marīe na manyue! Ūkīrai inyuū anene, mūhake ngo maguta! **6** Jehova anjīrīthe atīrī: “Thīi, ūige mūrāngīri wa gūcūthīrīria na ūmwīre amenyithanie ūria aroona. **7** Rīrīa āngīona ngāari cia ita irī na mbarathi ihaanaine, na andū magūka mahacīthe ndigiri kana ngāmīrārī, nīaikare eiguīthe, akeigua biū.” **8** Nake mūrāngīri akīaniīrīa, akiuga atīrī, “Mūthenya o mūthenya, mwathi wakwa, ndūgamaga gitara-inī kīa mūrāngīri; na ūtūkū o ūtūkū njikaraga handū hakwa ha kūrāngīra. **9** Atīrīrī, nīharooka mūndū akūiitwō nī ngāari ya ita, irī na mbarathi ihaanaine. Nake aracookia ūhoro akoiga atīrī: ‘Babuloni nīrīgūū, īi nīrīgūwīte! Mīhianano yothe ya ngai ciakuo nīmīhehenje, ikaharagana thī!’” **10** Inyuū andū akwa, o mūthi mūthūthīrwo kīlūhīro-inī kīa ngano-rī, ngūmwīra ūrīa njigūite kuuma kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe, kuuma kūrī Ngai wa Isiraēli. **11** Ino nī ndumiriri nditū ikonii Duma: Atīriri, nī harī mūndū ūraanjīta kuuma Seiru, akanjūūria atīrī, “Mūrāngīri, ūtūkū ūkīnyīthe ha? Mūrāngīri ūyū, ūtūkū ūkīnyīthe ha?” **12** Nake mūrāngīri akamūcookeria atīrī, “Gūkīrī gūkīa, no rīrī, nīgūgūcooka gūtuke. Angīkorwo kūrī ūndū ūkūūria-rī, ūria; ūcooke ūkūe hīndī īngī.” **13** Ino niyo ndumiriri nditū ikonii būrūri wa Arabia: Inyuū ikundi cia agendi a Adedani, o inyuū mwambite hema ithakainī cia Arabia-rī, **14** twarīrai andū aria anyootu maai; na inyuū mūtūūruga būrūri wa Tema, tūngīai andū acio maroora irio **15** Nīgūkorwo maroorīra rūhīū rwa njora, o rūhīū rwa njora rūrīa rūcomoretwo, makoorīra ūta mūgeete, na makoima kūrīa mbaara īīhīre. **16** Mwathani aranjīra atīrī: “Mwaka ūmwe ūnatathira, ūtarītwo ta ūrīa mīaka ya mūndū wa kwandīkwo wīra īrīkanagīrwo-rī, riiri wothe wa Kedari nūgaathira. **17** Andū aria magaatiario nī thigari iria ciikagīa mīgūū, o acio njamba cia ita cia Kedari-rī, magaakorwo marī o anini.” Jehova Ngai wa Isiraēli nīwe warīthe ūhoro ūcio.

ryiriyirite ngui, o wee itũura inene rĩa mbugĩrĩro na ũriũ? Andũ aku arĩa makuĩte matitũragĩtwo na rūhiũ rwa njora, kana magakũira mbaara-inĩ. 3 Atongoria aku othe nĩmorĩte marĩ hamwe; maatahirwo o na hatarĩ mĩguũ ũkĩtĩo. Andũ aku othe arĩa maakorereiro moohirowo hamwe, o acio mooraga thũ ĩrĩ o kũraya. 4 Nĩ undũ ũcio ngiuga atĩrĩ, “Njeherera; reke ndĩre ngĩgĩrikaga. Ndũkagerie kũlhooreria igũrũ rĩa mwanangiko ũria ũkoretendũ akwa.” 5 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, arĩ na mũthenya ũria agaatũma ũtuĩke wa mbugĩrĩro, na wa kũranganiĩra, o na wa kũguoyohia kũu Gĩtuamba-inĩ gĩa Kĩoneki. Mũthenya ũcio ũgaakorwo ũrĩ wa kũmomora thingo igwe thi, na wa gũkaĩra irĩma.

6 Andũ a Elamu nĩmakuĩte thiaka wa mĩguũ, marĩ na ngaari cia ita na andũ mahaicĩte mbarathi; o nao andũ a Kĩrĩ macuuriĩraga ngo. 7 Ituamba ciaku irĩa njega mũno ciyũrĩte ngaari cia ita, nao andũ arĩa mathiiaga mahaicĩte mbarathi maigĩtwo ihingo-inĩ cia itũura inene; 8 naguo ũgĩtirĩ wa Juda niweheretio. Mũthenya ũcio nĩmwacũthĩrĩirie indo cia mbaara iria ciarĩ Nyũmba-inĩ ya Ũnene ya Mũtitũ; 9 mũkionaa atĩthingo cia ũgĩtirĩ cia Itũura Inene ria Daudi nĩciatharũkũkie kũndũ kũingĩ; na inyũĩ mũkĩhingĩrĩria maaĩ Karia ka Mũhuro. 10 Nĩmwatarire nyũmba kũu Jerusalem, na mũgitharia nyũmba nĩguo muone mahiga ma gũcookereria rũthingo rũgie na hinya makĩria. 11 Nĩmwakire handũ ha kũhingĩrĩria maaĩ gatagati ga thingo cieri, nĩgeetha maaĩ ma Karia ga Tene mathiiage ho, no mũtiigana kũrongooria ũria wagathondekire, kana mũrũmbũye ũria watũmirĩe kagĩe ho kuuma o tene. 12 Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩamwĩtire mũthenya ũcio nĩguo mũrire na mũgirĩke, na mwenjwo njuĩrĩ cianyũ na mwihumbe nguo cia ikũnia.

13 No rĩrĩ, inyũĩ mũrĩ na gikeno na ũrĩũ, mũrathĩnja ng’ombe na ng’ondũ, mũkĩrĩtaga nyama na mũkinyyuaga ndibei! Mũgakũiga atĩrĩ, “Nĩturĩe na tũnyue, nĩgũkorwo rĩcũrũ nĩtũgaakua!” 14 Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩanguũrĩtie ũhorũ iyũ ndimũthĩkĩrĩrie, akoiga atĩrĩ, “Rĩhia rĩrĩ mũtikahoroherio nginya mũgaakua,” ũguo nĩguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. 15 Na rĩrĩ, Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Thĩĩ kũrĩ Shebina, ũria mũramati na murgũgamĩrĩrĩ wa nyũmba ya ũthamaki, ũmwĩre atĩrĩ:

16 Ũreka atĩa gũkũ na nũũ ũgwĩtikĩrĩtie kwĩyenjera mbĩrĩra gũkũ, ũgetemera mbĩrĩra handũ hatũũgĩru, na ũkeyacũhĩria harĩa ũkahurũkio rwaro-inĩ rwa ihiga? 17 “Wĩhũũge, tonduũ Jehova akĩrĩĩ gũkũnyiita akũrũmitie, acooke ankũnyugute, wee mũndũ iyũ ĩrĩ hinya. 18 Nĩngagakũnjia akũrũmie o ta mũbira, agũkie bũrĩrĩ mwariĩ. Kũu nĩkũo ũgaakũira, na nokuo ngaari ciaku cia ita iria ĩrĩ riiri iigaikara: wee ũconorithagia nyũmba ya mwathi waku! 19 Nĩngakũingata wehere wĩra-inĩ waku na ũtunyowo wĩra ũcio ũrugĩmamĩrie. 20 “Mũthenya ũcio nĩngeeta ndungata yakwa, Eliakimu mũrũ wa Hilikia. 21 Nĩngamũhumba nguo yaku ĩria ndaaya na ndimũhotore mũcibi waku, na ndimũnengere wathani waku. Niagatuika ithĩ wa arĩa matitũraga Jerusalem o na wa nyũmba ya Juda. 22 Kĩhingĩro kĩa nyũmba ya Daudi ngaakĩgĩrĩra kiandĩ-nĩ giake; na rĩrĩ, kĩrĩa gĩothe akaahingĩra gũtirĩ mũndũ ũkaahota kũhingana,

na kīria gīothe akaahinga gūtīrī mūdū ūkaahota kūhingūra. **23** Ngaamuohereha handū harūmu aikare ho ta hīgī hūirīre; atuike gītī gīa gītīo thīnī wa nyūmba ya ithe. **24** Nīwe ūgaacookerewo nī riiri wothe wa nyūmba ya ithe ta ūcuurītio harī we: ciana ciake na iria ikeyongerera thīnī wa ciana ĩcio, o indo ciothe ciayo iria cionekaga ta itarī kīene, kuuma mbakūrī nginya mīthemba yothe ya ndigithū.” **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuga atīrī, “Mūthenya ūcio hīgī iria thecerere handū harūmu nīkenyenya; nīkamunyūka ĩgwe, na indo iria njuurie harī yo nīkaharagana.” Jehova nīwe warītīe ūhorō ūcio.

23 Ino nīyo ndūmīrīrī ndītū īkonī itūūra rīa Turo: Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girikai. Nīgūkorwo itūūra rīa Turo nīrianange, rīgatigwo rītārī nyūmba kana gīcukīro kīa marikabu. Ūhorō ūcio nīumakinyīre marī o kūu būrūrī wa Kitimu. **2** Atīrīrī, inyuī andū a gīcīgīrīra, na inyuī onjorithia a Sidoni, ta kirai o inyuī mūtongetio nī andū arīa mageragīra iria-inī. **3** Kūu maa-inī maingī nīkūo kwageragīrio ngano ya Shihoru, namo magetha ma Nili nīmo maari uumithio wa itūūra rīa Turo, narīo rīgītūika ndūnyū ya ndūrīrī. **4** Atīrīrī wee Sidoni, o nawe, kīhitho kīrūmu kīa iria-inī, conokai, nīgūkorwo iria nīrarītīe rīkoiga atīrī: “Nīī ndīrī ndagīa na ruo rwa kūrūmwo, kana ngaciara; ndīrī ndaarera aanaake, kana ngarera airītū.” **5** Hīndī iria ūhorō ūcio ūgaakinya būrūrī wa Misiri, andū akūo nīmakaagīa na ruo rūnene mūno maigua ūhorō ūcio wa Turo. **6** Atīrīrī, ringai mūthīī mūrīmo wa Tarishishi, ta girikai inyuī mūtūūra kūu gīcīgīrīra-inī. **7** Rīrīrī nīrīo itūūra rīanyu inene rīa ikeno cia rūtūu, itūūra inene rīa kuuma tene, o tene mūno, itūūra rīrīa andū aarīo maathiite na magūrū magatūire mabūrūrī ma andū a kūrāya mūno? **8** Nūū waciirīre atī itūūra rīa Turo rīukīrīrwo, o itūūra rīu rīheanaga tanji cia ūthamaki, o rīo onjorithia a rīo arī arī a athamaki, na endia a rīo marī igweta thī yothe? **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe waciirīre undū ūcio, nīgeetha aniene mwītīo wa riiri wothe, na aconorithie andū arīa othe marī igweta a gūkū thī. **10** Atīrīrī, wee mwarī wa Tarishishi, thīī ūkarīme būrūrī waku o ta ūrīa kūrīmītwo hūgūrūrū-inī cia Rūūī rwa Nili, tondū rīu ndūrī na gīcukīro kīa marikabu ringī. **11** Jehova nīatambūrūkītīe guoko gwake igūrū rīa iria, na agatūma mothamaki marīo mainaine. Nīathanīte atī cīgītīro iria nūmu cia Foinike cianangwo. **12** Akoiga atīrī, “Wee mwarī gathirange wa Sidoni ikeno ciaku cia ūrūu nī thīru, rīu ūrī mūhehenje! “Ūkīra ūringe, ūthīī ūkinye Kitimu; no rīrī, o na kūu ndūkoona ūhurūko.” **13** Ta rora būrūrī wa Ababuloni, andū acio rīu maagūtīe kīene! Ashuri magūtūite gīkaro kīa nyamū cia werū; nīmakaire mīthiringo mīraihi na igūrū ya kūrīthīūrūrūkīria, na magītiga cīgītīro ciao itarī kīndū, magītūma būrūrī ūcio wanangīke biū. **14** Atīrīrī, inyuī marikabu cia Tarishishi, ta girikai; nīgūkorwo gīkaro kīanyu nīkīanange. **15** Hīndī iyo itūūra rīa Turo nīrīkariganīra mīaka mīrongo mūgwanja, o ta ūrīa matukū ma mūthamaki ūmwe maigana. No mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Turo gūgaacooka kūhaana ta mūmaraya ūrīa ūganagwo na

rīwīmo ta ūū: **16** “Oya kīnanda kīa mūgeeto, ūtūikanie itūūra inene, wee mūmaraya ūyū ūtūūrīte ūriganīire; Hūūra kīnanda kīa mūgeeto wega, ūine nyīmbo nyingī, nīgeetha ūrīrikanwo.” **17** Mīaka mīrongo mūgwanja yathira-rī, Jehova nīagacookerera Turo. Itūūra rīu nīrīgacooka wīra-inī warīo ūcio ūrehaga uumithio ta rīkūhūūra ūmaraya, rīonjorithanagie na mothamaki mothe ma thī. **18** No rīrī, wonjorithia warīo na uumithio warīo nīikamūrīro Jehova; itikaigwo igīna-inī kana ihithwo. Uumithio warīo ūgaatuika wa arīa matūūra marongoragia Jehova, moonage irio nyingī na nguo njega.

24 Atīrīrī, Jehova akirie kwananga thī, na atūme īkire ihooru; nake nīakamūnūha na ahurunje arīa matūūra kuo: **2** gūgaakorwo kūrī undū o ūmwe kūrī mūthīnjīrī-Ngai na kūrī andū, kūrī ndungata na kūrī mūmīathi, kūrī ndungata ya mūrītu na kūrī mūtumia ūrīa mūmīathi, kūrī mwendia wa indo na kūrī mūgūrī, kūrī mūkoombi na kūrī mūkoombanīrī, kūrī mūdū ūrīa ūrī na thīrī na kūrī ūrīa ūrandūrāga thīrī. **3** Thī nī kwanangwo īkaanangwo na ĩtigwo ūrī ūtheri biū. Jehova nīwe warītīe ūhorō ūcio. **4** Thī ĩng’arīte īkahooa, mabūrūrī mothe magathīrīrīkīra na makahooa, andū arīa marī ngumo a thī nīmōrītwo nī hinya. **5** Thī nīngwatīe thaahu nī andū ayo; nao maremeire mawatho, na makaagarara irīra, na magathūkia kīrīkanīro kīrīa gīa gūtūūra tene na tene. **6** Nī undū ūcio kīrumi nīkīrīrī thī; na andū arīa matūūra kuo makaherithio nī undū wa wīhia wao. Nī undū ūcio arīa matūūra gūkū thī nīmacinītwo na mwaki, na nī anini mūno matigaire. **7** Ndībei irīa ya mūhīhano nī thīru, nayo mīthabībī īkahooa; nao andū arīa marī ikeno-inī no gūcaaya maracaaya. **8** Gīkeno kīrīa kīumanaga na kūhūūrwo gwa tūhembe nīgītīgīte gūkenwo, narīo inegene rīa andū arīa arīu nīrīthīrīte, nīngī gīkeno kīrīa gīkenagwo gūkīhūūrwo kīnanda kīa mūgeeto nīgīkīrītīo. **9** Andū arīa manyuuga ndībei matigacooka kūnyua makīinaga rīwīmo, nayo njoohi nīrūrīre arīa mamīnyuuga. **10** Narīo itūūra rīrīa inene rīanangīku rīkīrītīe ihooru, namo matoonjero ma nyūmba ciothe nīmahinge. **11** Kūu njīra-inī andū nī kūrīra mararīra nī kwaga ndībei, gīkeno gīothe gītūikīte kīeha, nacio ikeno ciothe igathira thī. **12** Itūūra rīrīa inene nīrianange biū, nakīo kīhingo kīarīo kīunangītwo gīgātūika tūcunjī. **13** O ta ūrīa mūtī wa mūtamaīyū ūkaraga wainainio, na o ta ūrīa mūtī wa mūthabībī ūkaraga thabībī cīahaarwo hīndī ya magetha, ūguo noguo ūhorō ūgaikara gūkū thī na ndūrīrī-inī ciothe. **14** Maranīrīra, makoīgīrīra nī gūkena; kuuma mwena wa ithūiro marakūngūrā ūnene wa Jehova. **15** Nī undū ūcio inyuī andū a kuuma mwena wa irathīro gocithiai Jehova; nenehai rītīwa rīa Jehova Ngai wa Israeli, kūu icīgīrīra-inī cia iria. **16** Nītūgūtīe nyīmbo ikīnwo kuuma ituri cia thī, ikainwo atīrī: “Arogoocwo ūcio Mūthingu.” No nīī ngiuga atīrī, “Kaī ndī na haaro-īl nīgūkorwo nīndīrahīinyīrīrīka, tī ti-itherū nīndīrahīinyīrīrīka! Andū arīa akunanīrī nīmarakunyanīra arīa angī, o acio akunanīrī magakunyanīra arīa angī na ūkunanīra mūnene mūno!” **17** Atīrīrī, inyuī andū arīa mūtūūra

thi, iguoyohia, na irima, o na mütëgo nício imweteire. **18** Mündü ūria ūkoora nī ūndū wa iguoyohia, akaagūa irima, nake ūria ūkoimīra irima rīu-rī, akaagwatio nī mütëgo ūcio. Ndirica cia mūiyūro wa maai cia igūrū nīhiingūre, nacio itina cia thī igathingitha. **19** Thī nīnjatūku, yatūkite ikarekania, ningī nīrathingitha mūno mūno. **20** Thī iratūgūga o ta mūrūu, igathūngūthio ūu na ūu o ta gīthūnū hīndī ya rūhuho; mehia ma ūremi wayo nīmamirītūhiire mūno, kugūga nīkūgūa na ndīgaacooka gwtiirira rīngī. **21** Mūthenya ūcio-rī, Jehova nīakaherithia maahinya ma kūu igūrū, o kūu matu-inī, na aherithie athamaki a thī īno. **22** Nīmagacookanīrīrio hamwe o ta ūria andū ohe macookanagīrīrio kīoho-inī; makaahingīrwo njeera na thuutha wa matukū maingī nīmakaherithio. **23** Mweri nīūgaconorithio, na rīua rīconoke; nīgūkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīwe ūgaathamaka arī Kīrīma-inī gīa Zayuni na Jerusalemu, na mbere ya athuuri akuo, athamake arī na riiri.

25 Wee Jehova-rī, Wee nīwe Ngai wakwa; nīngūgūtūgūgīria na ngooce rīitwa rīaku, nīgūkorwo nīwikite maūndū ma magegania, na maūndū marīa maabangitwo kuuma o tene, ūkamahingia na wīhokeku waku mūkinyanīru. **2** Nīūtūmīte itūūra rīria inene rītuīke hība ya mahiga, itūūra rīu rīirigire na hinya ūgatūma rīanangwo, itūūra inene rīria rīari kīihitho kīa andū a kūngī, ti itūūra rīngī, na rītigaakwo rīngī. **3** Nī ūndū ūcio andū arīa marī hinya nīmagagūtīa, namo matūūra manene ma ndūrīrī iria itarī tha magwītīgīre. **4** Wee ūkoretwo ūrī rīūrīro rīa athīnī, na rīūrīro rīa abatari hīndī ya mīnyamaro yao, handū ha kūrīra hīndī ya kīhuhūkano, o na ta kīruru gīa kwīyūa rīua. Nīgūkorwo mīhūmū ya arīa matari tha īhaana kīhuhūkano kīria kīgūthaga rūthingo na nditi, **5** ningī īhaana ta ūrugarī wa werū-inī. Wee nīwe ūkīragia ngūi ya andū a kūngī o ta ūria ūrugarī ūnyīihagio nī kīruru gīa itu, na nī ūndū ūcio rwīmbo rwa acio matari tha nīrūtīgīte kūinwo. **6** Kīrīma-inī gīkī nīkuo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaarugithīria andū othe iruga rīa irio iria njega mūno, na iruga rīa ndibei rīria njega mūno: iruga rīa nyama iria njega mūno, o na ndibei rīria njega mūno makīria. **7** Kīrīma-inī gīkī nīkīo akaanangīra taama ūria wohanītie andū othe, na cuka ūria ūhumbīrīte ndūrīrī ciothe; **8** gīkuū nīkūnīinwo gīkaaniinwo nginya tene. Ningī Mwathani Jehova nīakagīria maithori, kuuma mothiū mothe, na rūmena rūria andū ake mamenetwo na ruo arūniine, rūthire thī yothe. Jehova nīwe warītie ūhoro ūcio. **9** Mūthenya ūcio nīmakoiga atīrī, “Ti-itherū ūyū nīwe Ngai witū; nīwe twehokire, nake agītūhonokia, ūyū nīwe Jehova, nīwe twehokire; nītūkene na tūcanjamūke nī ūndū wa ūhonokio wake.” **10** Nīgūkorwo guoko kwa Jehova gūgaikaraga kīrīma-inī gīkī; no Moabi gūkaarangīrīro rungu rwake, o ta ūria nyeki nyūmū irangagīrīrio thumu-inī. **11** Magaatambūrūkīria moko mao kuo, o ta ūria mūthambīri atambūrūkīria moko agīthambīra. Ngai nīwe ūkaaharūkīa mwītīio wao, o na marī na wara wa wīra ūria marutaga na moko mao. **12** Nīakamomora thingo cianyu iria ndaihu ciaktwo

na hinya, acīgūthie thī; agaacimomora igwe thī, o rūkūngū-inī.

26 Na rīrī, mūthenya ūcio rwīmbo rūrū nīruo rūkainwo būrūri wa Juda: Tūrī na itūūra inene rīa hinya; Ngai atuuga ūhonokio ūtuīke thingo ciarīo na njirigo ciarīo cia hinya. **2** Hingūrāi ihingo nīgūo rūrīrī rūria rūthingu rūtoonye, o rūrīrī rūria rūrūmagia wītīkio. **3** Mündū ūria ūrī meciiria makindīrie hariwe-rī, nīwe ūgaatūūra na thayū mūkinyanīru tondū nīakwīhokete. **4** Tūūrāi mwīhokete Jehova nginya tene, nīgūkorwo Jehova, o we Jehova, nīwe Rwaro rwa Ihiga rwa tene na tene. **5** Nīanyīihagia andū arīa maikaraga kūrīa gūtūūgīru, o na itūūra rīria itūūgīru akārīharūrūkīa, akārīharagania thī, agacooka akārītungumania rūkūngū-inī. **6** Magūrū ma andū makārīrangīrīria; magūrū ma andū arīa ahinyīrīrie, o na makinya ma arīa athīnī. **7** Njīra ya andū arīa athingu nī nūngīrīru; nawe Jehova, Wee Mūthingu, nīwe ūnyorokagia njīra cia arīa athingu. **8** Īī, ti-itherū Jehova, nīwe twetagīrīa o tūgīthiagīra njīra ya mawatho maku; ngoro ciitū cīiriragīria rīitwa rīaku na ngumo yaku. **9** Ngoro yakwa nīwe īiriragīria ūtūku; rūciinī roho wakwa ūgakūnyootera. Rīria watuanīra ciira wa kīhooto gūkū thī, andū a mabūrūri mothe nīmerutaga ūhoro wa ūthingu. **10** O na andū aaganu mangīguīrwo tha, matiīrutaga ūhoro wa ūthingu; o na marī būrūri-inī wa arīa arūngīrīru, mathiiga o na mbere gwīka ūūru, makaaga gūtīa ūnene wa Jehova. **11** Wee Jehova-rī, guoko gwaku nī kwambararītio na igūrū, no matingikuona o na atīa. No rīrī, reke mone kīyo kīria ūrī nakio nī ūndū wa andū aku, nīgeetha maconoke; mwaki ūria ūgīrīrwo thū ciaku nīūrekwo ūmacine. **12** Wee Jehova-rī, nīwe ūtūheaga thayū; maūndū marīa mothe tūhingītie, nīwe ūtwīkīire. **13** Wee Jehova, o Wee Ngai witū, nī harī aathani angī manatwatha tiga wee, no rīrī, rīitwa rīaku rīiki norō tūtītīte. **14** Na rīrī, acio rīu nīmakūite, matigacooka gūtūūra muoyo; maroho macio matikariūka. Wee nīwamaherithie ūkīmaananga; ningī ūgītūma mariganīre biū. **15** Wee Jehova nīūtūmīte rūrīrī rūu ruongerereke; ti-itherū nīwongereire rūrīrī rūu, ūkarūingīhia. Wee nīwīgīrīrie na riiri, ūkaaramia mīhaka yothe ya būrūri. **16** Atīrīrī Jehova, mookire kūrī we rīria maarī na mathiūna; rīria wamaherithagia-rī, maahotaga o kūhooya na mīheehū. **17** O ta ūria mündū-wa-nja arī na nda akirīrī gūciara enyogondaga na agakaya nī ruo-rī, ūguo noguo twatarīrī tūrī mbere yaku, Wee Jehova. **18** Ithūi twatarīrī ta twarī nda, twenyogondaga nī ruo, no rīrī, nī ta twaciarīe o rūhuho. Gūtīrī ūndū o na ūrīkū wa kūhonokania twīkite gūkū thī, o na kana tūgaciara andū arīa maikaraga gūkū thī. **19** No rīrī, andū aku arīa makūite nīmagatūūra muoyo; mīrīrī yao nīkariūka. Inyuū arīa mūtūūraga rūkūngū-inī, ūkīrai na mwanīrīre nī gūkena. Ime rīanyu rītārīrī ta ireera rīa rūciinī; nayo thī nīgacookia andū arīa akuū muoyo. **20** Atīrīrī, inyuū andū akwa, thīrī mūtōonye tūnyūmba twanyu na mwīhingīre; mwīhithē kuo gwa kahinda kanini nginya mang'ūrī make mathire. **21** Atīrīrī, Jehova nīarooka oimīte gīkaro-inī gīake, nīgūo aherithie andū a gūkū thī nī ūndū wa mehia

mao. Nayo thĩ nĩkonania thakame irĩa iititwo kuo; ndĩgaacooka kũhitha andũ ayo arĩa moragitwo.

27 Na rĩrĩ, mũthenya ũcio, Jehova nĩakaherithia na rūhiũ rwake rwa njora, rūhiũ rūu rwake rwa njora rūũgĩ, na rūnene, na rūrĩ hinya, aherithie Leviathani nyoka irĩa iñyororokaga na ihenya, o Leviathani nyoka irĩa iñthioranagia; nĩakooraga ndamatithia irĩa ya iria-inĩ. **2** Mũthenya ũcio-rĩ: “Inĩrai mũgũnda wa mĩthabibũ ũria ũciaraga maciaro maingĩ: **3** Nĩ Jehova, nĩ nĩ ndĩumenyagĩrĩra, na nĩ nĩ ndiunithagĩria maai hĩndi ciothe. Ndĩurangagĩra mũthenya na ũtukũ, nĩgeetha mũndũ o na ũrikũ ndakauhũkie. **4** Nĩ ndirakarĩte. Naarĩ korwo nĩ cong’e na mĩigua iranjũkĩrĩra! No thĩĩ ngahũũrane mbaara nacio; Ingicicina ciothe na mwaki. **5** Akorwo ti ũguo, nĩirekwo ciũke ciĩhithe kũrĩ nĩ; nĩirekwo icarie thayũ na nĩ, nĩ ti-itherũ nĩicarie thayũ na nĩ.” **6** Matukũ marĩa magooka-rĩ, Jakubu nĩakagĩa na mĩri, Isiraeli agaathundũka arute kĩro, aiyũrie thĩ yothe maciaro. **7** Anga Jehova nĩahũũrite Isiraeli, ta ũria aahũũrire arĩa maamũhũruga? Anga nĩoragitwo ta ũria arĩa maamũũragaga mooragirwo? **8** Wamũrũthirie na mbaara na gũtawo: amũingataga na rūhuho rwake rwa hinya, ta mũthenya ũria rūhuho rwa mwena wa irathĩro rūhurutanaga. **9** Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũguo, mahĩtia ma Jakubu nĩmakahoroherio mathire, namo maciaro maya nĩmo makoonekana nĩ ũndũ wa kwehererio mehia make: Atĩ mahiga mothe ma kigongona akaamatua ta coka ũhehenjetwo ũgatuĩka tũcunjĩ, na gũtirĩ itugĩ cia Ashera kana igongona cia gũcinĩra ũbumba igaatigwo irũgamĩte. **10** Itũũra rĩrĩa inene rĩirĩgĩre na hinya rĩkirĩte ihooru, kĩrĩ gũkaro gĩthaaĩtũwo, gĩgatiganĩrio kĩrĩ ũtheri ta werũ; kũu nĩkuo njau irĩithagĩo, na nokuo ikomaga; nacio ihũũruga hongea ciakuo gũgatigwo ũtheri. **11** Hĩndĩ irĩa tũrũhongea tuoma-rĩ, nĩkunangwo tuunangagwo, nao andũ-a-nja magooka magaaikia mwaki natuo. Na tondũ aya nĩ andũ matarĩ na ũmenyo-rĩ, ũcio Mũmbi wao ndamaiguagĩra tha, ũcio wamombire ndamekaga wega. **12** Mũthenya ũcio Jehova nĩagacookanĩrĩria maciaro marĩa agethete, amarute kũria guothe Rũũ rwa Farati rũthereraga, o nginya Karũũ ka Misiri, na inyuĩ o inyuĩ andũ a Isiraeli, nĩmũgacookanĩrĩrio ũmwe kwa ũmwe. **13** Na mũthenya ũcio-rĩ, mũgambo mũnene wa karumbeta nĩũkaiguu. Nao andũ arĩa moorĩre bũrũri wa Ashuri, na arĩa maatahitwo magatwarwo Misiri, nĩmagooka na mahooe Jehova marĩ kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru kũu Jerusalemu.

28 Kaĩ itũũra rĩrĩa rĩa arĩũ a Efiraimu, o rĩu matũite tanji yao ya mwĩtĩo, rĩrĩ na haaro-ĩ, o rĩu rĩrĩ riiri mũnene ta wa mahũa marĩa macookaga kũhooha, o rĩu riakĩtuo gĩtwe-inĩ gĩa kĩanda kĩrĩa kĩnoru, kĩa andũ acio matooragio nĩ ndibei! **2** Atĩrĩrĩ, Jehova arĩ na njamba irĩ hinya na ũhoti. Ihaana ta mbura ya mbembe, na ta rūhuho rũria rwanangaga, kana rūhuho rūnene rũria rūniiranaga, o na kana mũiyũro wa mbura nene, nake nĩakarĩtungumania thĩ na hinya. **3** Tanji iyo ya mwĩtĩo ya arĩũ a Efiraimu, nĩkarangĩrĩrio thĩ na magũrũ. **4** Ihũia rĩu rĩraahooa, o rĩo ũthaka wa riiri wake, o rĩu riakĩtuo gĩtwe-inĩ gĩa kĩanda kĩrĩa kĩnoru, itũũra rĩu

rĩkaahaana ta ngũyũ iĩrũite mbere ya magetha, nayo mũndũ aamĩona amĩnyiitaga na guoko gwake, nake no kũmĩria amĩrĩiaga. **5** Mũthenya ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaatuĩka thũmbĩ irĩ riiri, atũike tanji thaka mũno ya mahũa harĩ matigari ma andũ ake. **6** Agaatuĩka roho wa gũtuanĩra ciira na kihooto kũrĩ andũ arĩa matuanagĩra ciira, o na atũike hinya wa andũ arĩa mahũndũruga ita cia thũ ciakinya kihingo-inĩ. **7** No rĩrĩ, andũ aya mathiaga magĩtũgũgaga nĩkũnyua ndibei, na magatururio nĩ njooi: athĩnjĩri-Ngai na anabii nĩo mathiaga magĩtũgũgaga nĩ ũndũ wa njooi, nĩ ti-itherũ nĩmarĩtuo nĩ ndibei biũ, na magatururio nĩ njooi; nigũtũgũga maratũgũgaga makĩona cioneki, na magaturuura magĩtuanĩra ciira. **8** Metha ciothe ciyũrite matahiko, na gũtirĩ handũ o na hamwe hataiyũrite gĩko. **9** Nao maroria atĩrĩ, “Nũ ũcio arageria kũruta maũndũ? Nĩngĩ nũu arataarĩria ndũmĩrĩri yake? Hihi nĩ kũrĩ ciana irĩa ciĩrĩgĩte gũtiga kuonga, o icio irutĩtuo nyondo-inĩ? **10** Nĩgũkorwo ũrutani wake nĩ ta ũũ: ika ũũ na ũũ, ika ũũ na ũũ, nĩngĩ watho nĩrũmĩrĩrwo nĩ watho, nĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau.” **11** Atĩrĩrĩ, ti-itherũ Ngai nĩakaarĩria andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa andũ a kũngĩ na thiomĩ ng’eni, **12** andũ arĩa eerire atĩrĩ, “Haha nĩho handũ ha kũhurũka, andũ arĩa anogu nĩmahurũke ho”; o na akĩmeera atĩrĩ, “Haha nĩho kihurũko”; no matigana kũmũigua. **13** Nĩ ũndũ ũcio kiugo kĩa Jehova harĩo gĩgaatuĩka ũũ: ika ũũ na ũũ, ika ũũ na ũũ, nĩngĩ watho nĩrũmĩrĩrwo nĩ watho, nĩ, watho ũrũmĩrĩrwo nĩ watho; na kohoro kanini haha, na kohoro kanini hau: nĩguo mathĩi magũe na ngara, matiĩhio, na magwatio na mũtego, manyiitwo. **14** Nĩ ũndũ ũcio ta thĩkĩrĩriai kiugo kĩa Jehova, inyuĩ anyũũrũria, o inyuĩ mwathaga andũ aya marĩ gũkũ Jerusalemu. **15** Mwĩgaathaga mũkoiga atĩrĩ, “Nĩtũgĩte na kĩrĩkanĩro na gĩkuũ, tũkaiguana na mbĩrĩra. Hĩndĩ irĩa gũkaaherithanio taarĩ kĩguũ gĩa kũhubanĩria-rĩ, gĩtĩgaatũhutia, nĩgũkorwo nĩtũtũite maheeni rũrĩro riitũ, naguo ũheenania tũkaũtũ kũhitho giitũ.” (Sheol h7585) **16** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekwaga atĩrĩ: “Nĩnjĩgĩte ihiga rĩa gĩtina kĩrũmu kũu Zayuni, ihiga rĩbaarĩrĩre wega, ihiga rĩa goro rĩa koine; mũndũ ũria ũrĩrĩhokaga ndarĩ hĩndĩ akeenyenyeke. **17** ũtuanĩri ciira na kihooto nĩguo ũgaatuĩka rũrĩgi rwa gũthima naruo, naguo ũthingu ũtũike kabĩrũ; mbura ya mbembe nĩgathetheria maheeni macio mũtũite kĩhitho kĩanyu, namo maai nĩmakoinĩra kũria mwĩhithite. **18** Kĩrĩkanĩro kĩanyu kĩrĩa mwarĩkanĩre na gĩkuũ nĩgĩgathario; ũiguano wanyu na mbĩrĩra ndũkehaanda. Hĩndĩ irĩa iherithia ta rĩa kĩguũ rĩkaamũhubanĩria, nĩmũgatoorĩo nĩrĩo. (Sheol h7585) **19** Rĩrĩa rĩothe iherithia rĩu rĩoka nĩmũrĩkoragĩrwo nĩrĩo; rĩrĩmũkoragĩrĩra rũciĩnĩ o rũciĩnĩ, na mũthenya o na ũtukũ nĩrĩkamũthereria.” Nĩmũkamaka mũno mwataũkĩrwo nĩ ndũmĩrĩri ĩno. **20** Nĩgũkorwo ũrĩrĩ wanyu ndũngĩmũigana gĩwtamũrũkĩria ho nĩ gũkuhiha, naguo mũrĩngĩtĩ nĩ mũeke mũno ndũngĩmũigana kũwhumbĩra. **21** Jehova nĩakarahũka o ta ũria aarahũkire kũu Kĩrĩma-inĩ kĩa Perazimu, arahũke arakarĩte o ta ũria arakarĩte kũu Gĩtũamba-inĩ kĩa Gibeoni: nĩgeetha arute wĩra wake ũria atamenyerete kũruta, na ahĩngie ciiko

ciake, ciiko iria atatũire ahingagia. **22** Tondũ ũcio, tigai inyũrũri cianyũ, kana mĩnyororo yanyũ ĩmũritũhire makĩria; nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩahete ũhoro akanĩĩra ati gũkũ thĩ guothe nĩgũkwanangwo biũ. **23** Thikĩrĩriai mũigue mũgambo wakwa; tegai matũ mũigue ũria nguuga. **24** Hindi ĩria mũrĩmi ekũrĩma nĩguo ahaande-rĩ, atũũraga o arĩmaga? Atũũraga aciimbaga na akĩhũũraga harũ? **25** Aarĩkia kwaragania mũgũnda-rĩ, gĩthĩ ndacookaga akahaanda mbegũ cia ndengũ, na akahura tũhĩndĩ twa kumini? Nayo ngano gĩthĩ ndamĩhaandaga handũ hayo, na cairĩ akamĩhaanda karũhari kayo, nayo ngano ĩria njĩrĩ akamĩhaanda mũgũnda wayo? **26** Ngai wake nĩwe ũmuonagia ũria egwĩka, na akamũruta maĩndũ marĩa magĩĩire. **27** Ndengũ itihũũragwo na mũgogo ũkururĩtio, kana kumini ikahũũrwo na kũgũrũ kwa ngaarĩ; ndengũ ihũũragwo na mũtĩ, na kumini ikahũũrwo na rũthanju. **28** Ngano no nginya ĩthĩo nĩguo ĩthondekwo mũgate; nĩ ũndũ ũcio mũndũ ndatũũraga amĩhũũraga nginya tene. O na angĩtwarĩra magũrũ ma ngaari ya kũhũũra igũrũ rĩayo-rĩ, mbarathi ciake itingĩmĩthia. **29** Maĩndũ maya mothe o namo moimaga kũrĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, mũheani kĩĩra wa kũgegania, na ũria mwĩkĩĩre mũno nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake mũnene.

29 Arieli, o wee Arieli, wee itũũra inene kũria Daudi aatũũraga, kaĩ ũrĩ na haaro-ĩ! Ongerera mwaka kũrĩ mwaka ũngĩ, na mũreke ciathĩ cianyũ ithĩ o na mbere. **2** No nĩngarĩgiĩcĩria itũũra rĩa Arieli; nĩrĩkarĩra na rĩcakaye, na rĩgaatũika ta riiko rĩa kĩgongona harĩ nĩ. **3** Nĩngamba hema ciakwa ngũrĩgiĩcĩrie; nĩngagũthĩũrũkĩria na mĩthiringo mĩraihu na igũrũ, ngũrĩgiĩcĩrie na ihumbu cia tĩĩri, ngũtharĩkĩre. **4** Nawe ũgaatungumanio thĩ, waragie ũrĩ thĩ; ũtũike wa kũng'ũng'ua ũrĩ hau tĩĩri-inĩ. Mũgambo waku ũgaatũika ta wa roho wa ũragũri ũroima na thĩ; nagueo mũgambo waku ũkaagũagwo ũrĩ wa mũheehũ ũkũma tĩĩri-inĩ. **5** No rĩrĩ, thũ ciaku nyingĩ ĩgaatũika ta rũkũngũ rũhinyũ, na kĩrĩndĩ kĩa andũ arĩa matarĩ tha matũike ta mũũngũ ũria ũmbũragwo. ũndũ ũcio ũkooneka na ihenya, o rĩmwe, **6** amu Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩagooka na marurumĩ, na gĩthingithia, na mũrurumo mũnene, hamwe na rũhuho rũnene, na kĩhuhũkanio kĩnene, na nĩnĩmbĩ cia mwaki ũkũniinana. **7** Nakĩo kĩrĩndĩ kĩa ndũrĩrĩ ciothe kĩria kĩrũaga na Arieli, kĩria gĩtharĩkagĩra itũũra rĩu na ciĩhitho ciarĩo iria nũmu, na gĩkarĩthĩũrũkĩria-rĩ, gĩkaabuĩria o ta kĩroto, o ta kĩoneki kĩa ũtũkũ: **8** o ta ũria mũndũ mũhũtu arootaga, akeyona akĩria irio, no rĩria okĩra, agakora no mũhũtu; ningĩ gũgaatũika o ta ũria mũndũ mũnyootu arootaga, akeyona akĩnyua maaĩ, no agokĩra arĩ mũringĩku, na arĩ o mũnyootu. ũguo noguo gũgaikara harĩ kĩrĩndĩ kĩa ndũrĩrĩ ciothe iria irĩaga na Kĩrima gĩa Zayuni. **9** Gegearai na mũmake, mwĩtuei atumumu na mwage kuona; mũnyue mũrĩtio, no mũtikarĩtio nĩ ndibei, ningĩ mũtũgũũge, no mũtigatũgũũgio nĩ njoo. **10** Jehova nĩamũreheire toro mũnene: nĩahingite maithe manyu (inyũĩ anabĩ); nĩahumbĩrite mĩwenge yanyũ (inyũĩ ooni-maĩndũ). **11** Nagueo ũhoro wa kĩoneki gĩkĩ gĩothe harĩ

inyũĩ ũtũkĩte kindũ gĩa tũhũ, ũgaatũika ta ciugo irĩ ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, rĩtumĩtwa na rĩkahũũrwo mũhũũri. Na mũngĩnengera mũndũ ũngĩhota gũthoma ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo na mũmwĩre atĩrĩ, “Twagũthaita, tũthomere ibuku rĩrĩ,” nake akaamũcookeria atĩrĩ, “Ndingĩhota gũthoma tondũ nĩtume na rĩkahũũrwo mũhũũri.” **12** Kana mũngĩnengera mũndũ ũtangĩhota gũthoma ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, mũmwĩre atĩrĩ, “Twagũthaita, tũthomere ibuku rĩrĩ,” nake akaamũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndiũũ gũthoma.” **13** Mwathani ekuuga atĩrĩ: “Andũ aya manguhagĩrĩria na tũnua twao, na makahe gĩtĩfo na mĩromo yao, no ngoro ciao irĩ kũraya na nĩ. Namo mahooya marĩa mahooyaga nĩ kũringana na mawatho marĩa marutĩtuo nĩ andũ. **14** Nĩ ũndũ ũcio, o rĩngĩ nĩngagegia andũ aya, njike maĩndũ ma kũgegania, o ma kũgegania biũ; ũũgĩ wa andũ arĩa oogĩ nĩũgaathira, nagueo ũmenyo wa andũ arĩa moĩ gũkũũrana maĩndũ nĩũkabuĩria.” **15** Kaĩ andũ acio mekagĩra kĩyo kĩnene nĩguo mahithe Jehova mĩbango yao marĩ na haaro-ĩ! O acio marutagĩra mawĩra mao nduma-inĩ, mageciĩria atĩrĩ, “Nũũ ũratuona?” ningĩ-rĩ, “Nũũ ũngĩmenya ũria tũreka?” **16** Inyũĩ mũinamanagia maĩndũ, mũũmbi ageciĩrĩrio nĩwe rĩũmba! Kĩria kĩombirwo no kĩire mũkĩũmbi atĩrĩ, “Wee tiwe wanyũũmbire?” Nyũngũ no ĩire mũmũmbi atĩrĩ, “Wee ndũrĩ ũndũ ũũ?” **17** Gĩthĩ ti kahinda kanini gatigaire Lebanoni kũgarũrwo gũtũike mũgũnda mũnoru, nagueo mũgũnda ũcio mũnoru ũtũike ta mũtĩtũ? **18** Mũthenya ũcio, andũ arĩa mataiguaga nĩmakaiuga ciugo cia ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo, namo maithe ma atumumu arĩa matũũraga moonaga mairia na nduma nĩmakona. **19** Na o rĩngĩ andũ arĩa ahooreri nĩmagakenera Jehova; nao andũ arĩa athĩĩni nĩmagakenera ũria Mũtheru wa Isiraeli. **20** Andũ arĩa matarĩ tha nĩmakabuĩria, nao arĩa anyũũrũria nĩmagathira, na arĩa meriragĩra gwĩka ũũru nĩmakaniinwo: **21** o acio mahũthagĩra kiugo kĩmwe magatua mũndũ mũhĩtia, na makaigĩra mũciiranĩrĩrĩ mũtego iciĩrĩro-inĩ, na makahũthĩra ũira wa maheeni nĩguo mũndũ ũtũkĩte ũũru aage gũtũũrwo ciira na kĩhooto. **22** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ũria wahonokirie Iburahĩmu ekwĩra nyũmba ya Jakubu atĩrĩ: “Jakubu ndagaakonrithio rĩngĩ; na matigacooka gũtukia ithiithi ciao rĩngĩ. **23** Rĩria makoona ciana ciao iria ndombire na moko makwa irĩ hamwe nao, nĩmakaiuga rĩitwa rĩakwa rĩrĩ itheru; nĩmakoiimbũra ũtheru wa ũria Mũtheru wa Jakubu, na maikarage metigĩrĩte Ngai wa Isiraeli. **24** Andũ arĩa ngoro ciao imahĩtithagia nĩmakagaĩra na ũmenyo, nao arĩa matetaga nĩmagathikĩrĩria mataaro.”

30 Jehova ekuuga atĩrĩ, “Kaĩ ciana iria nemi irĩ na haaro-ĩ! o icio ihingagia mĩbango ĩtarĩ yakwa, na igathondeka ngwatanĩro, no ti na Roho wakwa, igakĩganĩrĩra mehia igũrũ rĩa mehia; **2** o icio ciikũrũkaga igathĩrĩ bũrũri wa Misiri itaahoete kĩrĩra; o icio ciethaga ũteithio wa kũgĩrĩrwo nĩ Firaũni, na ikehoka kĩĩruru kĩa bũrũri wa Misiri gĩtũike rĩũrĩro rĩacio. **3** No ũgĩtĩrĩ ũcio wa Firaũni ũgaatũika wa kũmũconorithia, na kwĩhoka kĩĩruru kĩa bũrũri wa Misiri gũkaamũrehera thoni. **4** O na akorwo marĩ na anene kũu Zoani, na mabarũthi mao nĩmakinyĩte Hanesi-rĩ, **5** andũ othe

nĩmagaconorithio nĩ ùndũ wa andũ matangĩmaguna na ùndũ o na ùrĩkũ, arĩa matangĩmateithia kana mamagune, tĩa o kũmagaconorithia na kũmarehera thoni.” **6** Ìno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ ìkonĩ nĩyamũ cia Negevu: Mabarũthi mao makuuaga ùtonga wao na ndigiri, na igĩĩna ciao magaacigĩĩra maguku-inĩ ma ngamĩĩra, magatuĩkanĩria bũrũri wa thĩĩna na wa mĩnyamaro, bũrũri ùrĩ mĩrũũthi ya njamba na ya nga, na ndũira na nyoka ùrĩ itĩcũkaga, macitware bũrũri wa andũ matangĩmaguna o na atĩa. **7** Nĩgũkorwo ùteithio wa Misiri nĩ wa tũhũ na ndũrĩ kĩguni. Nĩ ùndũ bũrũri ùcio ndũwĩtĩte Rahabu ùrĩa Ùtarĩ-ùndũ-Ekaga. **8** Na rĩrĩ, rĩu thĩ ùmakururĩre ùhoru ùyũ kĩbaũ-inĩ, na ùwandĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũño, nĩgeetha ùgaatuĩka ùira wa gũtũũra matukũ marĩa magooka. **9** Nĩgũkorwo aya nĩ andũ aremĩ na nĩ ciana itũire iheenaganĩa, ciana itendaga gũthikĩrĩria ùtaaro wa Jehova. **10** Nacio cĩĩraga ooni-maùndũ atĩrĩ, “Mũtigatunere maùndũ mangĩ!” na ikeera anabĩĩ atĩrĩ, “Tĩgai gũtũrathĩra maùndũ ma ùhoru wa ma! Twĩrageĩ maùndũ marĩa mangĩtũkenia, na mũtũrathagĩre maùndũ ma maheeni. **11** Eherai njĩra-inĩ ìno, muume gacĩra-inĩ gaka, na mũtĩge gũtwĩra ùhoru wa Ùrĩa Mũtheru wa Isiraeli!” **12** Nĩ ùndũ ùcio Ùrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Tondũ nĩmũregete ndũmĩrĩrĩ ìno, mũkehoka ùhinyanĩrĩria, na mũgatua maheeni kĩndũ gĩa gwtĩiranagĩa nakĩo, **13** rĩhĩa rĩrĩrĩ rĩgĩtũũka ta rũthĩngo rũrĩihu na igũrũ, rũrĩ na mwatũka ùrĩa ùĩkaraga o ùkĩaramaga, rũrĩa rũmòmokaga o narua, o rĩmwe. **14** Rũkoinĩkanga tũcunji ta nyũngũ, rũthethereke rũtegũcũĩrwo, ùndũ hakaaga gacunji o na kamwe gakoneka kangĩruta mwaki riiko, kana kangĩtaha maaĩ kuuuma gĩthĩma-inĩ.” **15** Mwathani Jehova Ùrĩa Mũtheru wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Njĩra ùrĩa ùngĩtũma mũhonoke no ya kwĩrĩra na gũĩkara mũtegwĩtanga, naguo hinya ùrĩa mũkaagĩra naguo ùkooneka nĩ ùndũ wa gũĩkara mũhooreire na kwĩhoka, na macio mothe nĩmũmaregete. **16** Mwoigire atĩrĩ, ‘Aca, nĩtũkooa tũhaicĩte mbarathi.’ Nĩ ùndũ ùcio nĩmũgakiũra! Nĩngĩ mũkiuga atĩrĩ, ‘Tũkaahaica mbarathi irĩa ùrĩ ihenya mũno tũũre!’ Nĩ ùndũ ùcio arĩa makaamũteng’eria magaaorwo marĩ na ihenya mũno o nao! **17** Andũ ngĩri makoora nĩ kũmakio nĩ mũndũ ùmwe; na inyuĩ inyuothĩ mũũre nĩ kũmakio nĩ andũ atano, ngĩnya mũtigwo mũhaana ta mũtĩ wa bendera ùrĩ kĩrĩma-igũrũ, o na ta bendera ùrĩ karĩma-igũrũ.” **18** O na gũtarĩ ùguo-rĩ, Jehova eriragĩria kũmũtuga; arahũkaga nĩguo amũguĩre tha. Nĩgũkorwo Jehova nĩ Ngai ùtuanagĩra cĩra na kĩhooito. Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa othe mamwetagĩrĩra. **19** Inyuĩ andũ a Zayuni, o inyuĩ mũtũũruga Jerusalemũ, mũtigacooka kũrĩra. Hĩ, kaĩ nĩakamũtuga rĩria mũkaamũkaĩra amũteithie-ĩ! Na rĩrĩa akaamũũguu nĩakamwĩtika. **20** O na gũtũũka Mwathani nĩamũheaga irio cia thĩĩna na maaĩ ma mĩnyamaro-rĩ, arutani anyu matigacooka kũhithwo rĩngĩ; mũkaameyonera na maitho manyu. **21** O na mũngĩkagarũũka na mwena wa ùrio kana wa ùmotho, matũ manyu nĩmakaiguaga mũgambo thuutha wanyu ùkiuga atĩrĩ, “Ìno nĩyo njĩra; gererai yo.” **22** Nĩngĩ nĩmũgathaahia mĩhianano yanyu ya kũhooywo ùrĩa ùgemetio na betha igũrũ, na mĩhiano yanyu ùrĩa ùgemetio

na thahabu igũrũ; mũkaamĩte ta taama ùrĩ thaahu wa mũndũ-wa-nja hĩndĩ ya mweri, mũmũĩre atĩrĩ, “Thĩĩrĩ na kũu muume haha!” **23** Nĩngĩ nĩakamuurĩria mbura nĩ ùndũ wa mbeũ irĩa mũhaandĩte mũgũnda, nacio irio irĩa ikoima mĩgũnda ùyo igaakorwo ùrĩ njega na ikaingĩha. Hĩndĩ ùyo ng’ombe cianyu ikaarĩthagio kũndũ kũrĩ ùrĩthio mwarĩ mũno. **24** Ndegwa na ndigiri irĩa ikaarĩmagaa mĩgũnda ikaarĩĩaga mahuti mathuuranĩre na irio huhu, ciaraganĩtio na hũũma na iciko cia tĩĩri. **25** Mũthenya ùcio gũkooraganwo mũno, rĩrĩa mũthĩringo ùrĩa mĩrĩihu na igũrũ ikaamomoka, tũrũũ nĩtũgaatherera kuuuma kĩrĩma-inĩ o gĩothe kĩrĩihu na karĩma o gothe gatũũgĩrũ. **26** Naguo mweri ùkaara ta rĩũ, na ùtheri wa rĩũ ùnenehio maita mũgwanja, ùhaane ta ùtheri wa mũthenya mũgwanja mĩgĩma, rĩrĩa Jehova akooaha nguraro cia andũ ake na amahonie ironda irĩa aamatĩhĩrie. **27** Atĩrĩrĩ, Rĩtwa rĩa Jehova rĩrooka rĩumĩte kũraya, rĩrĩ na marakara mahũ na matu mathĩmbu ma ndogo; nacio iromo ciake ciyũrĩtwo nĩ mang’ũrĩ, na rũrĩmĩ rwake nĩ mwaki ùniinanaga. **28** Mĩhũmũ yake nĩ ta rũũ rũrathereera na hinya rũkambata rũgakinya o ngĩnya ngĩngo. Athũngũthagĩa ndũrĩrĩ gĩcungi-inĩ kĩa mwanangĩko; ekagĩra andũ matamu kanua nĩgeetha amahĩthĩre. **29** Na inyuĩ nĩmũkaina, ta ùrĩa mũĩnaga ùtukũ ùrĩa mũkũngũyagĩra gĩathĩ kĩrĩa kĩamũre; nacio ngoro cianyu nĩngakena ta ùrĩa andũ makenaga makĩambata kĩrĩma kĩa Jehova makĩhuhaga mũtũrĩrũ, o ùcio Rwaro-rwa-lhiga rwa Isiraeli. **30** Jehova nĩagatũma mũgambo wake ùrĩ rĩrĩ ùĩguuo nĩ andũ, na nĩagatũma mone guoko gwake gũgũĩkũrũka, arĩ na marakara maingĩ na mwaki wa kũniinana, hamwe na mbura ya marurumĩ, na kĩhuhũkanio, na mbura ya mbembe. **31** Mũgambo wa Jehova nĩũgathethera Ashuri; nĩakamagũtha na rũthanju rwake, amaniine magũe. **32** Igũtha o rĩothe rĩrĩa Jehova akaamagũtha na rũthanju rwake rwa kũherithania-rĩ, rĩkaahaana ta rwĩmbo rũrainwo na tũhembe na inanda cia mũgeeto, akĩrĩa mbaara nao ategũtĩgĩthĩria kũmahũũra na guoko gwake. **33** Tofetĩ gũtũũrĩte kũhaarĩrio; gũthondeketwo nĩ ùndũ wa mũthamaki. Irĩma rĩakuo rĩa mwaki nĩirĩkie na rĩkaramio, narĩo rĩrĩ na mwaki mũĩngĩ na ngũ nyingĩ, nayo mĩhũmũ ya Jehova nĩyo ùraakia mwaki ùcio, ùhaana ta rũũ rwa ùbĩrĩti.

31 Kaĩ arĩa maikũrũkaga magathĩ bũrũri wa Misiri gwetha ùteithio marĩ na haaro-ĩ, o acio mehokaga hinya wa mbarathi, na makehoka ùĩngĩ wa ngaari cia itia, na makehoka hinya mũnene wa andũ arĩa matĩhĩaga mahaicĩte mbarathi, na makaaga gũcũthĩrĩria Ùrĩa Mũtheru wa Isiraeli, o na makaaga gũcarĩa ùteithio kuuuma kũrĩ Jehova. **2** No rĩrĩ, o nake Jehova nĩ mũũgĩ na no amarehĩthĩrie mwanangĩko, nĩgũkorwo nderĩcũkagwo ùrĩa oĩgte. We nĩakarahũka okĩrĩre nyũmba ya andũ arĩa aaganu, na okĩrĩre arĩa mateithagĩrĩria andũ arĩa mekaga maùndũ mooru. **3** No rĩrĩ, andũ a Misiri no andũ tu, na ti Mũrũngu; nacio mbarathi ciao no nyama na itĩrĩ roho thĩĩni wacio. Rĩrĩa Jehova aatambũrũkia guoko gwake, ùcio ùteithanagĩa nĩahĩngagwo, na ùcio ùteithagĩo nĩagũũaga; nao eerĩ makaaniinwo hamwe. **4** Jehova anjĩrĩte atĩrĩ: “O ta ùrĩa

mürüüthi ūraramaga, mürüüthi njamba ūkīria nyamū ūria ūnyūitite, na ndūmakagio nī mīgambo ya arīthi o na mokitē marī gikundi kīnene metifitwo hamwe nīguo maūūkīrīre, kana wītīgīre nī ūndū wa inegene rīao-rī, ūguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe agaikūrūka, arūe ari kūu Kīrīma-inī gīa Zayuni, o na ciambatīro ciakīo. **5** O ta ūria nyoni īreeraga rīera-inī, ūguo noguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe akaagitira itūūra rīa Jerusalemu; akaarīgītira na arīkūūre, ‘akaahitūia igūrū rīa rīo’ nīguo arīhonokie.” **6** Inyuī andū a Isiraeli-rī, cookereraī ūcio mūtūire mūremeire mūno. **7** Nīgūkorwo mūthenya ūcio o mūndū wanyu nīagatee mīhianano ya betha na ya thahabu ūria mwīthondekeire na moko manyu īgatūma mwīhie. **8** “Andū a Ashuri makooragwo na rūhiū rwa njora no ti rwa mūndū; rūhiū rwa njora nīruo rūkaamaniina biū, no ti rwa andū. Nīmakoōrīra rūhiū rūu rwa njora, na aanake ao makaanyīitwo, marutithio wīra na hinya. **9** Nacio ciīhitho ciao cia hinya nīikaagūa nī ūndū wa guoya; nao anene ao a ita moona bendera ya ita nīmakamakā mūno,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ūria wakītīe mwaki wake Zayuni, o na icua rīake rīa mwaki rīrī kūu Jerusalemu.

32 Atīrīrī, nīgūkagīa mūthamaki wa gūthamaka na ūthingu, na kūgīe na anene a gwachana na kīhooito. **2** O mūndū agaatuika ta handū ha kwīgītīa rūhuho, na ha kwīyūa mbura ya kihuhūkano, o na atūike ta tūrūūi twa maaī tūgūtherera werū-inī, o na ta kīrūruo kīa rwaro rūnene rwa ihiga būrūrī-inī ūrī na nyoota. **3** Namo maitho ma andū arīa moonaga matikaahingwo mage kuona, namo matū ma arīa maiguaga nīmagathikīrīria. **4** Mūndū ūria ūhīkaga gwīka maūndū ateciirītīe wega, nīakamenya maūndū na ataūkīrwo nīmo, naruo rūrīmī rūria rūtondoiraga nīrūkaaria o wega. **5** Gūtīrī hīndī īngī mūndū mūkītīgu agaacooka kūgīa igweta, kana kīmaramari gīcooke gūtīio mūno. **6** Nīgūkorwo mūndū mūkītīgu aragia ūrīmū, na meciiria make mathugundaga maūndū mooru: Mūndū ūcio ekaga maūndū matarī ma ū-ngai, na akamemerekia maūndū ma gūcambia Jehova; arīa ahūtū amatigaga matarī na gīa kūria, na arīa anyootu akamaima maaī ma kūnyua. **7** Mīthīire ya mūndū kīmaramari no ya waganu, athugundaga o maūndū mooru ma kūnīnithia andū arīa athīnī na ūhoro wa maheeni, o na rīria mathaitšana ma mūbatari marī ma kīhooito. **8** No rīrī, mūndū ūria mūtaana eciiragia o maūndū ma ūtugi, na maūndū macio ma ūtugi nīmo egūtūūra ekaga. **9** Atīrīrī inyuī andū-a-nja aya mūtārī ūndū ūmūthīinagia, arahūkai mūthikīrīrie mūgambo wakwa; o na inyuī airītu aya mūtārī ūndū mwītīgagīra, ta īgai ūria nguuga! **10** Mwaka na matukū matarī maingī maathira-rī, inyuī mūtārī ūndū mwītīgagīra, nīmūkainaina; nīgūkorwo gūtīgakorwo na magetha ma thabībū, o na kana gūkorwo na magetha mangī. **11** Atīrīrī, inyuī andū-a-nja aya mūtārī ūndū ūmūthīinagia, inainai nī kūmakā; inainai inyuī airītu aya mūtārī ūndū mwītīgagīra! Rutai nguo cianyu mūtīgwo njaga, mūcooke mwīohe makūnia njohero. **12** Mwīhūūreī ithūrī, mūrīrīre mīgūnda yanyu ūria mīega, o na mīthabībū ūria īciaraga mūno, **13** na mūrīrīre būrūrī wa andū akwa, ūcio ūmerete mīigua na

cong’e: ī ti-itherū, cakaīrai nyūmba ciothe cia ikeno, na itūūra rīria inene rīrī na ndūhiū cia arīu. **14** Nīgūkorwo ciīgītīro iria nūmu nīigatiganīro, narīo itūūra rīu inene rīyūrīte andū rītīgo ūtheri; o na nyūmba ya mūthamaki na mūthiringo mūraihi igaatuika būrūrī ūteanīrio nginya tene, gūtūike būrūrī wa gūtūūhagwo nī ndigiri, na ūrīthio wa ndūūru cia mbūrī, **15** nginya rīria tūgaitīrīrio Roho kuuma igūrū, naguo werū ūgarūrwo ūtūike mīgūnda mūnoru, na mīgūnda ūcio mūnoru ūhaane ta mūtītū. **16** Ciira ūgaatūūra ūtuagwo na kīhooito kūu werū-inī, naguo ūthingu ūtūūre kūu mīgūnda-inī ūcio mūnoru. **17** Maciaro ma ūthingu ūcio nī thayū; naguo uumithio wa ūthingu ūgaakorwo ūrī ūhoooreri na kwīhoka Ngai nginya tene. **18** Andū akwa magaātūūrāga ciikaro cia thayū, matūūre kūndū gūtārī ūgwatī, na mahurūkage kūndū gūtārī na thīina. **19** O na mbura ya mbembe īngīgūithia mītī ya mūtītū thī, narīo itūūra inene rīaraganio biū-rī, **20** kaī inyuī nīmūkārathimwo-ī, mūhaandage mbegū cianyu gūkuhī na tūrūūi, nacio ng’ombe na ndigiri cianyu irīithagio kūndū guothe.

33 Atīrīrī wee mwanangi ūyū, o wee ūtarī wanangwo, kaī ūrī na haaro-ī! Wee mūkunyaīrī ūyū, o wee ūtarī wakunyaīrwo, kaī ūrī na haaro-ī! Rīria ūgaatiga kwanangana, nīguo nawe ūkaanangwo, na nīngī rīria ūgaatiga gūkunyaīra, nīguo nawe ūgaakunyaīrwo. **2** Wee Jehova, tūguīre tha; wee nīwe twetagīrīra. Tuīka hinya witū rūciīnī o rūciīnī, na ūtūike ūhonokio witū hīndī ya mīnyamaro. **3** Andū nī kūūra mooraga maigua mūrurumo wa mūgambo waku; warahūka-rī, ndūrīrī nīihurunjūkaga. **4** Indo cianyu iria igaakorwo itahītwo, inyuī ndūrīrī, ikoīngūrūrīo itahwo, o ta ūria ciana cia ngīgī ciūngūrūrāgia; andū magaacitharīkīra ta ūria mīrumbī ya ngīgī itharīkagīra mīgūnda. **5** Jehova nīatūūgīrītīo, nīgūkorwo atūūrāga igūrū; nake nīakaiyūrīa Zayuni na ciira wa kīhooito na ūthingu. **6** Nīwe ūgaatuika gītina kīrūmu matukū-inī maku, na atūike kīgūna kīa ūhoro mūīngī wa ūhonokio, na ūūgī, na ūmenyi wa maūndū; na ūhoro wa gwītīgīra Jehova nīguo ūgaakorwo ūrī mūthīithū wa ma. **7** Atīrīrī, andū ao arīa njamba mararīra njīra-inī maanīrīire; nao mabarūthi mao ma thayū mararīra na kīgiriko kīnene. **8** Barabara iria njārīi itīgītwo itarī andū, na agendi magatiga kūgerera njīra icio. Kīrīkanīro kīria maarīkanīire nīgīthūkīe, na aira a kīo makanyararwo, gūtīrī o na mūndū ūmwe ūraheo gītīio. **9** Būrūrī nīūracakaya na ūgathīrīrīkīra, nakuo kūu Lebanoni nīgūconorīthītīo na mītī yakuo īkahooa. Sharoni nakuo kūhanīte ta werū wa Araba, nakuo Bashani na Karimeli gūgaita mathangū makuo. **10** Jehova ekuuga atīrī, “Rīu nīngwarahūka, rīu nīngūtūūgīrīo; rīu nīngwambararo na igūrū. **11** Inyuī mūkaagīa nda cia maragara, mūciare rūūa rwa ngano; nayo mīhūmū yanyu itūikīte mwaki wa kūmūcina. **12** Andū a ndūrīrī magaacinwo mahaane ta coka; magaacinwo na mwaki o ta ihinga cia mīigua itemetwo.” **13** Atīrīrī inyuī andū arīa mūrī kūraya, ta thīkīrīrīrai mūigue ūria njīkīte; na inyuī mūrī gūkuhī umbūrai ūhoro wa hinya wakwa. **14** Ehia arīa marī kūu Zayuni nīmamakīte; nao andū arīa

matooi Ngai nikiinaina marainaina, makoiga atiri, “Nuu witu ūngitūrania na mwaki ūria ūcinanaga? Ningi nuu witu ūngitūrania na mwaki ūtakahara nginya tene?”

15 Ni mündū ūria ūthiiga na mithiire ya ūthingu na akaaria ūhoro ūria wagiriire, o we ūtangioya uumithio uumanite na ūhinyaniriria, na akagiririria guoko gwake kwamukire mahaki, o ūcio ūgiragiriria matu make kiiigua ndeto cia giicirira ūragani, na akahinga maitho make matikerore maündu mooru. **16** Ūcio niwe mündū ūria ūgaatūria kündū kūrīa gütūgūru, ūria kiihitho giake giigaakorwo kiri kiirigo kirūmu kuu kīrīma-ini. Niakaheagwo irio ciake, na maaī make gutiri hīndi makaaga. **17** Maitho maku nimatekeyonera mūthamaki ari na riiri wake wothē, na wirorere būriri waramite, ūgatambūrūka kūrāya ma. **18** Meciiria-ini maku niūgēcūrania ūhoro wa kīmakania kīrīa kīari ho hau mbere, ūrie atiri: “Mūtongoria ūria mūnene ari ha? Nake mündū ūria wamukagira mbeeca cia igooti rīa būriri ari ha? Nake mūnene ūria ūrūgamagīrīa mīthiringo iṛia mīraihi na igūrū ari ha?” **19** Andū acio ndūrīka ndūgacooka kūmona rīngi, o acio maaragia mīario itangīguika, na makaaria na rūthiomī rūgeni rūtangīmenyeka. **20** Ta rora Zayuni, itūūra rīrīa inene rīa maruga maitū; maitho maku nīmakona Jerusalem, giikaro giā thayū, nīyo hema iṛia itakenyeneyeka; higi ciayo itiri hīndi ikaamunywo, o na kana mūkanda o na ūmwe wayo ūtūike. **21** Kuu nīkuo Jehova Mwene-Hinya agaakorwo hamwe na ithuī. Nakuo kuu gūgaatuika ta kündū kwa njūūi njariī, o na tūrūūi, njūūi itakagererio marikaba cia mbaara, kana igererio marikabu iṛia nene cia iṛia-ini. **22** Nīgukorwo Jehova niwe wa gūtua ciira, Jehova niwe mūtathi, Jehova niwe mūthamaki witū: we niwe ūgaatūhonokia. **23** Mīkanda yaku nīmīregeru, na mūtī ūria mūraaya wa marikabu tī mūrūmu, naguo taama wa kūmītwarithia mūtāmābūrūka. Hīndi iyo indo nyingī cia ndaho nī ikaagayanwo, o na andū aṛia mathuaga nīmagekuuṛia indo cia ndaho. **24** Gūtiri mündū ūtūūra Zayuni ūkoiga atiri, “Nii ndi mūrūaru”; nao andū aṛia matūūrāga kuo nīmakarekerwo mehia mao.

34 Atiri, inyuī ndūriri, ūkai hakuhi mūthikiriire; o na inyuī andū a mabūriri tegai matū mūigue! Thi o nayo nīigwe, o na kīrīa giothe kīrī kuo, o hamwe na mabūriri, na kīrīa giothe kiūmagā kuo! **2** Nīgukorwo Jehova nīarakariire ndūriri ciothe; mang’ūri make marī kūrī mbūtū ciao ciothe cia ita. Nīagaciniina ithire biū, nīagacineana ciūrāgwo. **3** Andū aṛia moragītwo magateo o ro ūguo, na mūnūngo wa ciimba ciao wamate na igūrū; nacio iṛima ihaane ta irinditwo nī thakame yao. **4** Njata ciothe cia igūrū nīgathira, narō igūrū rikūnjwo o ta ibuku rīa gikūnjo; nayo mbūtū ya njata cia matu-ini igwe o ta ūria mathangū ma mūthabibū maahooa magūūaga, na o ta ūria ngūyū ciahooa igūūaga kuuma mūkūyū-ini. **5** Rūhiū rwakwa rwa njora rūnyūite rūkanyootoka rūri o kuu matu-ini; ta rora, rūraikūrūkīra Edomu rūri na ituīro, o andū acio niinīte biū. **6** Rūhiū rwa njora rwa Jehova rūiyūrītwo nī thakame, na rūkahumbīrwo nī maguta: nī thakame ya tūtūrūme na ya mbūri, na maguta ma

higo cia ndūrūme. Nīgukorwo Jehova ari na igongona kuu Bozara, na kūrūragana kūnene kuu Edomu. **7** Nacio mbogo nīkooraganirio hamwe, o na tūtegha na ndegwa iṛia nene. Būriri wao nīgaacagacio nī thakame, naruo rūkūngū rūrindwo nī maguta. **8** Nīgukorwo Jehova ari na mūthenya wa kwīrīhīria, ari na mwaka wa kūherithania, nīguo arūirire kīhooto giā Zayuni. **9** Tūrūūi twa Edomu tūkaagarūwo tūtuīke rami, naruo rūkūngū rwakuo rūtuīke mwaki wa ūbiriti; naguo būriri wake ūtuīke o ta rami igwakana mwaki! **10** Naguo mwaki ūcio ndūkahorio mūthenya na ūtukū; ndogo yaguo ūgaatūria itoogaga igūrū nginya tene. Gūgaakira ihooru njjarwa nginya njjarwa, na gūtiri mündū ūgaacooka gūtūkanirīa kuo rīngi. **11** Ndundu ya werū-ini na ndundu iṛia igambaga nīkegwatīra kündū kuu; nayo ndundu iṛia nene na ihuru nīkuo igaaka itara ciacio. Ngai nīagathima Edomu na gīthimi giā kirigīcāno, na agūthime na kabirū ka ihooru. **12** Gūtīgakorwo kīndū andū akuo aṛia marī igweta mangīta ūthamaki, ariū a mūthamaki a kuu othe nīmagathira. **13** Mīigua nīikamerera nyūmba ciakuo cia ūthamaki iṛia njirigire, thabai na mītare imere ciigītiro-ini ciakuo cia hinya. Gūgaatuika ūtūūro wa mbwe, na ciikaro cia ndundu. **14** Nyamū cia werū-ini nīagacemania na hiti, nacio mbūri cia gīthaka nīikananirīa; kuu nīkuo nyamū cia ūtukū igaakomaga, na ciīyonere gwa kūhurūka. **15** Ndundu nīgaka gitara kuu, irekagiri matumbi mayo kuo, nīkamaturīkia na iṛere njui ciayo rungu rwa mathagu mayo; ningi kuu nokuo hūngū ikoongana igiri igiri, o njamba na nga yayo. **16** Atiri, tūiriai ūhoro ibuku-ini rīa gikūnjo rīa Jehova, na mūrīthome: Gūtiri nyamū o na imwe yacio ikaaga kuoneka kuo, na gūtiri njamba ikaaga nga yayo. Nīgukorwo nī kanua ka Jehova gaathanite ūguo, na Roho wake niwe ūgacicooganirīa. **17** Niwe ūcigayagira igai riacio; guoko gwake giūcheaga kīrīa acithimīre. Nīkegwatīra igai rīu rītūike riacio nginya tene, na itūūre kuo nginya njjarwa na njjarwa.

35 Atiri, werū ūtarī kīndū na būriri ūria mūmūm nīgakena; werū nīgakena na ūcanūke. O ta mahūa ma nyeki-ini, **2** werū nīūkaruta kīro kīngi; nīgakena mūno, na wanīrīre nī gūkena. Nīukaheo riiri o ta wa Lebanon, na ūheo ūkengi o ta wa Karimeli, na wa Sharon; nīmakona riiri wa Jehova, na mone ūkengi wa Ngai witū. **3** Ikirai hinya moko marīa maregeru, na maru marīa maregerete mūtūme marūgame wega; **4** andū aṛia marī na guoya ngoro meerei atiri, “Mwiyūmīrīriei, tigai gwtīgira; atiri, Ngai wanyu nīagooka, na agooka na ūhoro wa kūrīhanirīa; niwe ūgooka na iherithia rīa Ngai, ooke kūmūhonokia.” **5** Hīndi iyo maitho ma atumumu nīmakahingūka, na matū ma andū aṛia mataiguaga macooke kiiigua. **6** Hīndi iyo mündū ūria ūthuaga nīakarūgarūga ta thwariga, na rūrīmī rūrīa rūtaaragia rwanirīre nī gūkena. Namo maaī nīmagatherūka kuuma werū-ini, natuo tūrūūi tūtherere werū-ini wa mūthanga. **7** Mūthanga ūria mūhiū ūgaatuika karia ka maaī, nayo thi iyo ng’aru iṛerūke ithima cia maaī. Imamo iṛia cianakomwo nī mbwe-rī, igaakūra nyeki, na ithanjī, o na marura. **8** Nakuo kuu nīgukagīa barabara njariī; nayo iḡeetagwo Njira iṛia Nyamūre. Andū aṛia matari

atheru matikamigera; igaakorwo iri Njira ya andu ariya mamigeraga; ni undu ucio o na andu akiigu matikamihitia. **9** Gutiri muruuthi ugaakorwo njira-ini iyo, o na kana nyamu o yotho ndiani imigerere; nyamu icio itikoonekana njira-ini iyo. No riri, andu ariya makuuritwo nio oiki makaamigerera, **10** nao andu ariya akure a Jehova nimagacooka. Magaatoonya Zayuni makinaaga; nao nimagakirwo thumbi ya gikeno gia tene na tene. Magaakena na macanjamuke, nakio kieha o na mucaayo nighathira biu.

36 Mwaka wa ikumi na ina wa wathani wa Muthamaki Hezekia, Senakeribu muthamaki wa Ashuri niatharikiire matuura manene mothe maria mairigirwo na thingo cia hinya ma Juda, na akimatunyana. **2** Ningi muthamaki wa Ashuri agituma munene wa mbutu ciake cia ita, kuuma Lakishi, ari na mbutu nene ya ita athi kuru Muthamaki Hezekia kuu Jerusalem. Riria munene ucio wa mbutu ya ita aarugamire mutaro-ini wa Karia-ka-Rugongo, njira-ini ya guthi Mungunda-wa-Muthambia-Nguo, **3** Eliakimu muru wa Hilikia uria wari murori wa nyumba ya uthamaki, na Shebina uria mwandiki-maru, na Joa muru wa Asafu uria mwandiki wa maundu ma ihinda riu, makiumagara magithi kuru we. **4** Nake munene ucio wa mbutu ya ita akimeera atiri, "Irai Hezekia atiri, "Muthamaki uria munene o we muthamaki wa Ashuri, ekuria atiri: Urutite umiruru ucio uri naguo ku? **5** Wee ugaga ni uui kuru na uri na hinya wa mbutu cia ita, no waragia o ciugo cia tuhu. Nuu ucio wihokete niguu unemere? **6** Atiri, wee wihokete andu a Misiri, acio mahaana ta kamurangi koinikangu, kariya gatheecaga mundu guoko, gakamuguraria etirania nako! Uguo niguu Firauni muthamaki wa Misiri ahaana kuru ariya othe mamwihokaga. **7** O na unginjira atiri, "Ithu twihokete Jehova Ngai witu," githi ucio tiwe Hezekia aathariire igongona na kundu kuru gutuguru, na akura andu a Juda na a Jerusalem atiri, "No nginya muhooyagire kigongona-ini giki"? **8** "Riu-ri, uka ukeiguithanie na mwathi wakwa, muthamaki wa Ashuri: Ningukue mbarathi ngiri igiri, angikorwo uri na andu a guthi macihaite! **9** Wakihota atia gutooria o na munene uria munini muno thini na anene a mwathi wakwa, o na gutuika wihokete ngaari cia ita na andu ariya mathiiga mahaiite mbarathi a Misiri? **10** Na ningi-ri, njukite guthariki na kwananga bururi uyuri iteritwo ni Jehova? Jehova we mwene niwe wanjirire njuke huire bururi uyuri na ndwanange." **11** Nao Eliakimu, na Shebina, na Joa makira munene ucio wa mbutu cia ita atiri, "Twaguthaitha ariria ndungata ciaku na ruthiomi rwa Asuriata, tonduri nitureu. Tiga gutwariria na ruthiomi rwa Kihibirania andu aya mari ruthingo-ini makiguaga." **12** No munene ucio wa mbutu cia ita agicooka atiri, "Kai ndatumirwo ni mwathi wakwa kuru o mwathi wanyu na kuru o inyu, ndimwire maundu maya, na ti kuru andu aya maikarite ruthingo iguru, o aya makaria kiro kiao na manyue mathugumo mao o ene o ta uria inyu akigeeka?" **13** Ningi munene ucio wa mbutu cia ita akirugama akianirira na Kihibirania, akiaga atiri, "Thikiririai

ndumiri ya muthamaki uria munene, muthamaki wa Ashuri! **14** Muthamaki ekuaga uu: Mutigetikire Hezekia amuheenie. Ndangihota kumuhonokia! **15** Mutigetikire Hezekia amuringirire kwihoka Jehova hinda iria ekuaga atiri, 'Ti-itheru Jehova nigituhonokia; itura riri inene ritikaaneanwo guoko-ini kwa muthamaki wa Ashuri.' **16** "Mutigetikirire Hezekia. Muthamaki wa Ashuri ekuaga atiri: Rekei tiguane na muke kuru ni. Mweka uguo, o umwe wanyu niakariga maciaro ma muti wake wa muthabibu na wa mukuyu na anyuuge maa ma githima giake, **17** o nginya riria ngooka ndimutware bururi uhaana ta wanyu, bururi uri ngano na ndibe ya muhihano, bururi uri irio na migunda ya muthabibu. **18** "Mutigetikire Hezekia amuhithie, riria ekuaga atiri, 'Jehova nigituhonokia.' Ni kuru ngai ya ruri o na ruri iri yahunokia bururi wayo kuuma guoko-ini kwa muthamaki wa Ashuri? **19** Ngai cia Hamathu na Aripadi iri ku? Ngai cia Sefarivaimu iri ku? Nihonoketie Samaria kuuma guoko-ini gwakwa? **20** Ni ngai iriku hari ngai ciothe cia mabururi macio yanahonokia bururi wayo kuuma kuru ni? Gwakihoteka atia Jehova ahonokie Jerusalem kuuma guoko-ini gwakwa?" **21** No riri, andu acio magikira ki na matiri undu maamucokerie, tonduri muthamaki namathite, akameera atiri, "Mutikamucokerie undu." **22** Hinda iyo Eliakimu muru wa Hilikia uria murori wa maundu ma nyumba ya uthamaki, na Shebina uria mwandiki-maru, na Joa muru wa Asafu uria mwandiki wa maundu ma ihinda riu, magithi kuru Hezekia, matemburange nguo ciao, makimwira uria munene ucio wa mbutu cia ita oigite.

37 Riria Muthamaki Hezekia aaguirie uho ucio, agitemburanga nguo ciake na akithumba nguo ya ikunia, agitoonya hekaru ya Jehova thini. **2** Agituma Eliakimu murori wa maundu ma nyumba ya uthamaki, na Shebina uria mwandiki-maru, na athinjiri-Ngai ariya atongoria, othe mehubite nguo cia makunia, mathi kuru munabi Isaiya muru wa Amozu. **3** Makimwira atiri, "Uu niguu Hezekia ekuaga: Muthenya wa umuthi ni muthenya wa minyamaro, na ngumano, na giconoko o ta ihinda ria ciana ria giarwo riakinya, naguo hinya wa giari ukaaga. **4** No gikurwo Jehova Ngai waku nekugua ciugo ciothe cia munene ucio wa mbutu cia ita, uria mwathi wake, muthamaki wa Ashuri atumite, nigeetha oke anyurire Ngai uria uri muoyo, na amukume ni undu wa uho ucio Jehova Ngai waku aigite. Ni undu ucio hoera matigari maria matigaire muoyo." **5** Riria anene a Muthamaki Hezekia maakinyire kuru Isaiya-ri, **6** Isaiya akimeera atiri, "Irai mwathi wanyu atiri, 'Uu niguu Jehova ekuaga: Tiga gwigira ni ciugo iria uigite atungati a muthamaki wa Ashuri makinuma nacio. **7** Ta thikiriria! Ni ningwikira roho wa muthemba muna thini wake, niguu riria arigua uho muna, acooke bururi wake, na ari kuu ndume ooragwo na ruhiu rwa njora." **8** Riria munene wa mbutu cia ita aaguirie atiri muthamaki wa Ashuri noimite Lakishi, akiehera Jerusalem agithi agikora muthamaki akira mbaara na Libina. **9** Na riri, Senakeribu agikinyirwo ni uho wa atiri Tirihaka, uria Mukushi muthamaki wa Misiri,

nioimagarite oke arüe nake. Nĩ ùndũ ùcio agĩtũma andũ rĩngĩ kũrĩ Hezekia marĩ na ùhoro ùyũ: **10** “Írai Hezekia mũthamaki wa Juda atĩrĩ: Ndũgetikirie Ngai ùcio wĩhokete akũheenie rĩria ekuuga atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩtikũneanwo kũrĩ mũthamaki wa Ashuri.’ **11** Ti-itherũ nũĩguĩte ùria athamaki a Ashuri mekĩte mabũrũri-inĩ mothe, ùria maamaniĩnĩne biũ. Inyuĩ mũgũkĩhonoka atĩa? **12** Na rĩrĩ, ngai cia ndũrĩrĩ irĩa cianiĩnirwo nĩ maithe maitũ ma tene: ngai cia Gozani, na cia Harani, na cia Rezefu, na andũ a Edeni arĩa maarĩ Telasaru-rĩ, nĩciamahonokirie? **13** Mũthamaki wa itũũra rĩa Hamathu arĩ ha, na mũthamaki wa Aripadi, na mũthamaki wa itũũra rĩria inene rĩa Sefarivaimu, na wa Hena, na wa Iva, rĩu marĩ ha?” **14** Nake Hezekia akĩnyiita marĩa kuuma kũrĩ andũ arĩa maatũmitwo na akĩmathoma. Agĩcooka akĩambata hekarũ-inĩ ya Jehova, akĩmatambũrũkia mbere ya Jehova. **15** Nake Hezekia akihooya Jehova, akiuga atĩrĩ: **16** “Wee Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, o wee ùikarĩire gĩtĩ kĩa ùnene gatagatĩ ka makerubi, Wee wiki nowe Ngai igũrũ rĩa mothamaki mothe ma thĩ. Nĩwe wombire igũrũ na thĩ. **17** Tega matũ maku, Wee Jehova, ùigue; hingũra maitho maku Wee Jehova wone, ùigue ciugo ciothe cia Senakeribu irĩa atũmĩte cia kũruma Ngai ùria ùtũũraga muoyo. **18** “Ti-itherũ, Jehova, athamaki a Ashuri nĩmanangĩte andũ a ndũrĩrĩ na mabũrũri mao biũ. **19** Na nĩmaikĩtie ngai ciao mwaki-inĩ na magacithũkangia, tondũ itiarĩ ngai no ciarĩ mĩtĩ na mahiga, nacio ciathondeketwo na moko ma andũ. **20** Rĩu-rĩ, Wee Jehova Ngai witũ, tũhonokie kuuma guoko-inĩ gwake, nĩgeetha mothamaki mothe ma thĩ mamenye atĩ Wee Jehova, o Wee wiki, nĩwe Ngai.” **21** Hĩndĩ iyo Isaia mũrũ wa Amozu agĩtũma ndũmĩrĩrĩ kũrĩ Hezekia, akĩmwĩra atĩrĩ: “Ùũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: Tondũ nĩũũhoote ùhoro wĩgĩ Senakeribu mũthamaki wa Ashuri-rĩ, **22** ùyũ nĩguo ùhoro ùria Jehova aarĩtie wa kũmũũkĩrĩa: “Mũrĩtu Gathirange, Mwari wa Zayuni nĩakũmenete na agakũnyarara. Mwari wa Jerusalemu arainia mũtwe rĩria wee ùroora. **23** Ùcio ùrumĩte na ùkamenerũtia nũ? Nũ ùgũthũkũire na mũgambo, na ùkamwambararĩria maitho na mwĩtĩo? Wee nĩũũkĩrĩre Ùria Mũtheru wa Isiraeli! **24** Ùtũmĩte andũ aku moke marume Jehova. Na ùkoĩga atĩrĩ, ‘Nĩ ùndũ wa ngaari ciakwa nyingĩ cia ita, nĩnyambatĩte ngakinya tũcũmbĩrĩ twa irĩma, o kũu igũrũ mũno Lebanoni. Nĩndemetete mĩtarakwa yakuo irĩa mĩraihu mũno, o na mĩthengera irĩa mĩega mũno. Nĩnginyĩte tũcũmbĩrĩ twakuo kũria kũraya mũno, o kũria kũrĩ na mĩtĩtũ irĩa mĩega mũno. **25** Nĩnyenjete ithima mabũrũri ma kũngĩ na nganyua maaĩ kuo. Nĩhũthĩtie tũrũũ twa Misiri na makinya ma magũrũ makwa.’ **26** “Kaĩ ùtaĩguĩte? Kuuma tene nĩndamũrite ùndũ ùcio. Matukũ-inĩ macio ma tene nĩndabangĩte ùndũ ùcio: rĩu nĩndũhingĩtie, atĩ wee nĩtũtũmĩte matũũra manene marĩa mairĩgĩre na thingo cia hinya matũke hĩba cia mahiga. **27** Andũ akuo magĩthĩtio hinya, nao makagegeare na magaconorithio. Mahaana mĩmera irĩ mũgũnda, makooroora o ta thuuuna nduru, kana ta nyeki ĩmerete nyũmba igũrũ, irĩa yũmaga ĩtanakũra. **28** “No nĩnjũtũ kũria ùkaraga, na ngamenya ùkiumagara na ùgĩcooka, o na ùria

ũndakaragĩra. **29** Tondũ nĩũndakarĩre na rũng’athio rwaku nĩrũkinyĩre matũ makwa, nĩngũgĩwĩra gĩcũhĩ gĩakwa inĩũrũ, na matamu ndĩmoohē kanua-inĩ gaku, na nĩngatũma ùcookere njĩra o iyo wokĩire. **30** “Gĩkĩ nĩkĩo gĩgaakorwo kĩrĩ kĩmenyithia gĩaku, wee Hezekia: “Mwaka ùyũ ùkũria irio cia maitika, naguo mwaka wa keerĩ ùrie kĩria gĩgaathundũka harĩ mo. No mwaka wa gatatũrĩ, nĩũkahaanda na ùgethe, ùhaande mĩgũnda ya mĩthabĩbũ, na ùrie maciaro mayo. **31** O rĩngĩ matigari ma nyũmba ya Juda nĩmagakũrũkia mĩri na thĩ, na maciare maciaro na igũrũ. **32** Nĩgũkorwo Jerusalemu nĩgũkoima matigari ma andũ, nakuo Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni kuume gĩkundi kĩa arĩa mahonokete. Kĩyo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩkĩo gĩkaahingia ùguo. **33** “Nĩ ùndũ ùcio Jehova ekuuga ùũ igũrũ rĩa mũthamaki wa Ashuri: “Ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene kana arathũkie mũguĩ kuo. Ndagooka mbere yarĩo na ngo kana arĩrigicĩrie na ihumbu cia tĩrĩ, arĩũkĩrĩre. **34** Njĩra irĩa agookĩra no yo agaacookera; ndagatoonya itũũra rĩrĩ inene,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **35** “Nĩngagitĩra itũũra rĩrĩ inene na ndĩrĩhonokie, nĩ ùndũ wakwa na nĩ ùndũ wa Daudi ndungata yakwa!” **36** Hĩndĩ iyo mĩraika wa Jehova agĩthĩ na akĩũraga andũ ngĩri igana rĩmwe rĩa mĩrongo ĩnana na atano kũu kambĩ-inĩ ya Ashuri. Rĩria andũ mookĩrĩre rĩcũnĩ tene, magĩkora kũu no ciimba therĩ! **37** Nĩ ùndũ ùcio Senakeribu mũthamaki wa Ashuri agĩtharia kambĩ agĩthĩ; agĩcooka Nĩneve, agĩkara kuo. **38** Na rĩrĩ, mũthenya ùmwe rĩria ahooyaga arĩ hekarũ-inĩ ya ngai yake Nĩsĩroku-rĩ, arĩũ ake eerĩ Adarameleki na Sharezeru makĩmũũraga na rũhũ rĩa njora, na makĩũrĩa bũrũri wa Ararati. Nake mũrĩũ Esari-Hadoni agĩtuĩka mũthamaki ithenya rĩake.

38 Matukũ-inĩ macio Hezekia akĩrwara, hakuĩ akue. Mũnabĩ Isaia mũrũ wa Amozu agĩthĩ kũrĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, “Jehova ekuuga ùũ: Thondeka maĩndũ ma mũcũ waku, tondũ nĩgũkũka, ndũkũhona.” **2** Hezekia akĩhũgũra ùthũũ wake, akĩrora rũthingo-inĩ, na akihooya Jehova, akiuga atĩrĩ, **3** “Wee Jehova, rĩrikana ùria ngoretwo ngĩthĩ na mĩthĩre ya kwihokeka mbere yaku, na ngeheana na ngoro yakwa yothē, na ngeeka ùria kwagĩrĩre maitho-inĩ maku.” Nake Hezekia akĩrĩa mũno. **4** Hĩndĩ iyo kiugo kĩa Jehova gĩgĩkinyĩra Isaia, akĩrwo atĩrĩ, **5** “Cooka ùkeere Hezekia atĩrĩ, ‘Jehova Ngai wa thoguo Daudi ekuuga ùũ: Nĩnjiguĩte ihooya rĩaku na ngoona maithori maku; nĩngũkuongerera mĩaka ikũmi na ĩtano ya gũtũũra muoyo. **6** Nĩngũkũhonokia hamwe na itũũra rĩrĩ inene kuuma guoko-inĩ kwa mũthamaki wa Ashuri. Nĩngũgĩtĩra itũũra rĩrĩ inene. **7** “Gĩkĩ nĩkĩo kĩmenyithia kĩria Jehova egũkũhe atĩ Jehova nĩegwĩka ùndũ ùcio akwĩrĩre: **8** Nĩngatũma kĩrũru kĩa rĩũa gĩcooke na thuuha makinya ikũmi marĩa gĩũkũrũkĩte ngathĩ-inĩ ya Ahazu.” Nĩ ùndũ ùcio ùtheri wa rĩũa ùgĩcooka na thuuha makinya ikũmi marĩa waikũrũkĩte. **9** Maya nĩmo maandiko ma Hezekia mũthamaki wa Juda marĩa aandikire thuuha wa kũrũara na kũhona: **10** Nĩĩ ndoigĩre atĩrĩ, “O rĩria matukũ ma muoyo wakwa magaacĩra-rĩ, no rĩo ngũthĩĩ ndonye ĩhingo-inĩ cia gĩkũũ, na ndunyoya mĩaka yakwa irĩa ĩtigarĩte?” (Sheol h7585) **11** Ngĩkiuga atĩrĩ, “Nĩ ndikona Jehova rĩngĩ, ndikona Jehova

ndi bürüri üyü wa arĩa matüüraga muoyo; gütiri hĩndi ingĩ ngona mündü wa thĩ, kana ngoro hamwe na arĩa marĩ gũkũ thĩ. **12** Nyũmba yakwa nũtharĩtio, ikeherio kũri nĩ, o ta ũria hema ya mũrĩthi yambũragwo. Ningũnjite muoyo wakwa ta ũri taama wa mündũ ũria ũtumaga na mitambo, na rĩu nikũndinia ekũndinia anjeherie mütambo-inĩ ũcio wake; mũthenya na ũtukũ-rĩ, ũtuĩkite o wa kũũniina. **13** Ndetereire ngirĩĩrie nginya gũgĩkia, na akiunaga mahindi makwa mothe o ta mũrũũthi. Mũthenya na ũtukũ-rĩ, wee ũtuĩkite o wa kũũniina. **14** Ngĩkaya ta hũngũrũrũ kana mũrũaru, ngĩcaaya o ta ũria ndutura icaayaga. Maithe makwa makĩaga hinya nigũcũthĩria igũrũ. Ndi mũthĩniku; Wee Mwathani ũka ũndeithie! **15** No ingikiaga atĩa? Nĩanjariire, na nĩwe mwene wĩkite ũguo. Miaka yakwa yothē ndĩrĩthiaga ndinyiĩhitie, tondũ wa ruo rũrũ rwa ngoro yakwa. **16** Mwathani, andũ matüüraga moonaga maĩndũ ta maya; o naguo roho wakwa ũtũruga muoyo wonaga maĩndũ o ta macio. Wanjookeirie ũgĩma wa mwĩri, na ũkĩreka ndũũre muoyo. **17** Ti-itherũ ũhoru ũcio warĩ wa kũng'una, nikĩo ndaiguire ruo rũnene ũguo. Nĩ ũndũ wa wendo waku, niwagirĩĩrie ndoonye irima rĩa mwanangiko; mehia makwa mothe niũriganĩrwo nĩmo. **18** Nigũkorwo mbĩrĩa ndũngĩhota gũkũgoca, o nakio gĩkuũ gĩtingĩkũgoca; arĩa maharũkũaga irima rĩu matingĩgĩa na kĩirĩgĩrĩo kĩa wĩhokeku waku. (Sheol **h7585**) **19** Arĩa marĩ muoyo, o acio matüüraga muoyo-rĩ, nĩmakũgocaga, ta ũria ndĩreka ũmũthĩ; maithe ma ciana nĩo meraga ciana ũhoru wa wĩhokeku waku. **20** Jehova nĩakahonokia, na nitũkaina tũri na inanda cia mũgeeto matukũ mothe ma muoyo witũ, tũri hekarũ-inĩ ya Jehova. **21** Isaia oĩgite atĩrĩ, “Thondekai ngũmba ya ngũyũ, mũmĩgĩrĩre ihũha-inĩ, na nĩekũhona.” **22** Hezekia oorĩtie atĩrĩ, “Kĩmenyithia gĩgaakorwo kĩrĩ kĩrĩkĩ atĩ ngĩmbata thĩ hekarũ-inĩ ya Jehova?”

39 Na rĩrĩ, ihinda rĩu Merodaki-Baladani mũrũ wa Baladani mũthamaki wa Babuloni nĩatũmĩre Hezekia marĩa na kĩahe, tondũ nĩagũite ũhoru wa ndwari yake na kũhona gwake. **2** Hezekia akĩamũkĩra andũ arĩa maatũmitwo na gĩkeno, na akĩmoonia indo ciothe iria aigite makũmbĩ make; akĩmoonia betha, na thahabu na mahuti marĩa manungi wega na maguta marĩa mega mũno, na indo ciake ciothe cia mbaara na indo ciothe iria ciarĩ igĩĩna-inĩ ciake. Gütiri kĩndũ o na kĩmwe thĩnĩ na nyũmba ya ũthamaki kana kĩarĩ ũthamaki-inĩ wake wothē Hezekia ataamoonĩrie. **3** Hĩndi iyo mũnabii Isaia agĩthĩ kũrĩ Mũthamaki Hezekia, akĩmũria atĩrĩ, “Andũ acio moĩga atĩa, na mekumĩte kũ?” Nake Hezekia agĩcokia atĩrĩ, “Moimĩte bürũri wa kũraya; megũkite kuuma bürũri wa Babuloni.” **4** Nake mũnabii akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ moonire nyũmba-inĩ yaku ya ũthamaki.” Nake Hezekia agĩcokia atĩrĩ, “Moonire indo ciothe cia nyũmba yakwa ya ũthamaki. Gütiri kĩndũ o na kĩmwe kĩrĩ igĩĩna-inĩ ciakwa itanamoonia.” **5** Nake Isaia akĩria Hezekia atĩrĩ, “Ta igua kiugo kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **6** Ti-itherũ ihinda nĩrĩgakinya, rĩria indo ciothe iria irĩ thĩnĩ wa nyũmba yaku ya ũthamaki, na iria ciothe maithe maku matũire maigĩte nginya ũmũthĩ, igaakuuo itwarwo Babuloni. Gütiri

o na kĩmwe gĩgaatigara. ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Na andũ amwe a rũciarĩ rwaku, o arĩa moimĩte mũthiimo waku, o arĩa wee ũgaaciara, nĩmagathaamio, na nĩmakaahakũrwo nĩguo matungatage nyũmba-inĩ ya mũthamaki wa Babuloni.” **8** Nake Hezekia agĩcokia atĩrĩ, “Kiugo kĩa Jehova kĩa warĩa nĩ kĩahe,” tondũ eeciirĩre atĩrĩ, “Hĩndi irĩa nigũtũura muoyo nigũgũkorwo kũrĩ na thayũ na ũgĩtĩrĩ.”

40 Atĩrĩrĩ, hoorerĩai, mũhoorerie andũ akwa, ũguo nĩguo Ngai wanyu ekuuga. **2** Arĩriai itũũra rĩa Jerusalemu na ũhooreri, na mwanĩrĩre, mũrĩrĩre atĩrĩ, wĩra warĩo mũritũ nĩũthĩrĩte, na nĩrĩrekeirwo mehĩa marĩo, o na nĩngĩ atĩ nĩrĩherithĩtio nĩ guoko kwa Jehova maita meerĩ nĩ ũndũ wa mehĩa marĩo mothe. **3** Kũrĩ na mũgambo wa mündũ ũkwaniĩrĩra, akoĩga atĩrĩ: “Haarĩriai njĩra ya Jehova kũu werũ-inĩ wa mũthanga, mũrĩngarie njĩra nene ya Ngai witũ kũu werũ-inĩ. **4** Mĩkuru yothē nĩgathikwo yambatĩre, nacio irĩma ciothe na tũrĩma ciaraganio; nakuo kũria gũtarĩ kũigananu nigũkaigananio, nakuo kũria gũtarĩ kwaraganu kwaraganio wega. **5** Naguo riiri wa Jehova nĩũkaguũranĩrio, na andũ othe nĩmakawĩonera marĩ hamwe. Nigũkorwo nĩ kanua ka Jehova kaarĩtie ũhoru ũcio.” **6** Kũrĩ na mũgambo wa mündũ ũroĩga atĩrĩ, “Anĩrĩra.” Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Ngwaniĩrĩra njuge atĩa?” “Uga atĩrĩ: Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothē ũhaana ta mahũa ma mũgũnda. **7** Nyeki nĩũhoohaga, namo mahũa magaitĩka, nĩkũhurutwo nĩ mĩhũmũ ya Jehova. Ti-itherũ andũ mahaana o ta nyeki. **8** Nyeki nĩũhoohaga namo mahũa magaitĩka, no kiugo kĩa Ngai witũ gĩtũũruga nginya tene.” **9** Inyũ andũ arĩa mũrehaga ũhoru mwega Zayuni, ambatai mũthĩ kirĩma-inĩ kĩa kiraihu na igũrũ. Inyũ arĩa mũrehaga ũhoru mwega Jerusalemu, anĩrĩrai na mũgambo mũnene, anĩrĩrai, na mũtĩgetĩgĩre; irai matũũra ma Juda atĩrĩ, “Ngai wanyu arĩ haha!” **10** Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩarooka arĩ na ũhoti, na guoko gwake nĩkuo gũgaathanaga. Atĩrĩrĩ, kĩahe gĩahe arĩ nakĩo, o na irĩrĩ riake arĩ narĩo. **11** Ariĩthagia mbũri ciake o ta mũrĩthi: Natuo tũgondu atuoyaga na moko make na agatũkuũria gĩthũri-inĩ gĩahe; nacio ng'ondũ iria irongithia acitongoragia o kahora. **12** Nũũ wanathima maaĩ na rũhĩ rwake, kana agĩthima igũrũ na warĩ wa guoko gwake? Nũũ wanekĩra rũkũngũ rwa thĩ gĩkabũ-inĩ arũthime, kana agĩthima irĩma na ithimi, o na agĩthima tũrĩma na ratĩrĩ? **13** Nũũ wanamenya mecĩrĩa ma Jehova, kana akĩmũtaara taarĩ we mũmũheĩ kĩrĩra? **14** Nũũ Jehova aahoire kĩrĩra nĩguo amũmenyithie maĩndũ, na nũũ wamũrutire gũthĩ na njĩra irĩa ya gĩrĩrĩre? Nũũ wamũrutire maĩndũ ma ũũgĩ, kana akĩmuonia ũria angĩhota gũkuũkĩrwo nĩ maĩndũ? **15** Ti-itherũ ndũrĩrĩ ihaana ta itata rĩa maaĩ rĩrĩ ndoo-inĩ; cionagwo ihaana ta karũkũngũ kanini karĩa gatigagwo ratĩrĩ-inĩ; we athimaga icigĩrĩra cia iria-inĩ taarĩ rũkũngũ rũhinyu. **16** Mũtitũ wa Lebanoni-rĩ, ndũngĩgania ngũ cia mwaki wa kĩgongona, kana nyamũ ciakuo ciigane kũmũrutĩra magongona ma njino. **17** Ndũrĩrĩ ciothe ikĩonwo nĩwe, acionaga ihaana ta kĩndũ hatarĩ; we acionaga ta itarĩ kĩahe, o na ta irĩ tũhũ mũtheri. **18**

Atiriri, ūngigerekania Mürungu na ū? Kana nĩ mūhianire ūrikū mūngimūgerekania nago? **19** Mihianano ya kūhooywo yaciuhagio nĩ mūturi, nake mūturi wa thahabu akamīgemia na thahabu, na akamithondekera irengeeri cia betha. **20** Mündū ūria mūthiini mūno ūtangihota kuona indo ta icio cia kūrutwo, athuuraga mūtī ūria ūtangibutha. Agacaria bundi mūūgī wa kūmwacūhīria mūhianano wa kūhooywo mūrūmo wega ūtangigūa. **21** Anga mūtiri mwamenya? Kaī mūtari mwaigua ūhoro? Mūtiri mwaheo ūhoro kuuma o kiambiriria? Kaī mūtari mwataukirwo kuuma riria thī yombirwo? **22** Jehova aikaragira giti kīa ūnene igūrū rīa githiūriri gīa thī, nao andū ariā matūūraga thī akamoonā mahaana o ta ndaahi. Atambūrūkagia matu marīa mairū o ta kīandarūa, na akamaamba ta marī hema ya gūtūūrwo. **23** Nīwe ūtūmaga anene matuīke ta kindū gūtari, na akanyihia aathani a thī akamatua ta marī o tūhū mūtheri. **24** O mahaandwo o ūguo-rī, o mbeū ciao ciahurwo-rī, o mambiriria gūikūrūkia mīri yao tīri-inī-rī, amahuhaga na mīhūmū yake nao makahooha, nakīo kihuhūkiano kīa rūhuho gikamahuruta o ta mahuti. **25** Ūria Mūtheru ekūūria atiri, “Nī-rī, mūngigerekania na ū? Kana nūū tūngigānana?” **26** Tiirai maitho manyu mūrore na igūrū: Nūū wombire njata icio ciothe? Ūcio nīwe ūrehaga mbūtū icio cia igūrū agīcitaraga, na ageeta o īmwe yacio na rīitwa. Tondū wa ūhoti wake mūnene na hinya wake mūnene, gūtiri o na īmwe yacio yagaga ho. **27** Wee Jakubu, nī kī gītūūma warie, na wee Isiraeli ūgateta, ūkoooria atiri, “Mithiire yakwa nīhithitwo Jehova; nago ciira wakwa wa kihooto ndūrūmbūyagio nī Ngai wakwa?” **28** Anga mūtiri mwamenya? Kaī mūtari mwaigua ūhoro? Jehova nīwe Ngai ūria ūtūūraga tene na tene, nīwe Mūmbi wa ituri ciothe cia thī. We ndooragwo nī hinya o na kana akanoga, nago ūmenyo wake wa maūdū gūtiri mūdū ūngihota kūtūiria. **29** Mündū ūria mūnogu nīamūheaga hinya, nake ūria ūūrītwo nī hinya akamuongerera ūhoti. **30** Andū ethī o nao nīmooragwo nī hinya na makanoga, nao andū ariā matari akūrū nīmahingagwo na makagūa; **31** no riri, andū ariā mehokaga Jehova nīmakerūhīrio hinya wao. Makombūkaga na mathagu o ta nderi; magaateng’era na matinoge, magaaithiiga na magūrū na matiūrwo nī hinya.

41 “Atiriri, inyuī icigirira, ta kirai ki mūrī mbere yakwa! Nacio ndūriri nīcierūhie hinya wacio! Nīcikuhiirire ciarie; nītūcemaniei hamwe tūciire. **2** “Nūū warahūrīte mūdū oime na mwena wa irathi, akamwita amūtungatagire na ūthingu? Aneanaga ndūriri kūrī we, na agatooria athamaki makamwathikagira. Amatuuga o ta rūkūngū na rūhiū rwake rwa njora, akamatua maragara na ūta wake nao makombūrwo nī rūhuho. **3** Amateng’eragia, akamahitūka ataguraritio, o na angikorwo nī njira atari agerera na magūrū make mbere iyo. **4** Nūū wīkīte ūndū ūcio na akaūhingia, ageeta njiarwa marītwa kuuma o kiambiriria? Nīi Jehova, nī nī wa mbere na wa kūrīgiriria; nīi nī nī we.” **5** Icgirira nīcīoneire ūndū ūcio na igetigira; nacio ituri cia thī ikainaina. Ikuhagiriria na ikeyumiria; **6** o ūmwe ateithagia ūria

ūngī, na akeera mūrū wa nyina atiri, “Wīyūmīrīrie mūno!” **7** Mūdūndi ekagira mūturi wa thahabu hinya, nake ūria ūnyorokagia na nyondo iria nene omagiriria ūria ūturagira ihiga-ini rīa ūturi. Nake akoiga atiri, “Wira ūcio wa kūnyitithania cuma nī mwega.” Akanyitithania mūhianano ūcio wa kūhooywo na mīcumarī, nīguo ndūkenyenye, ūgwe. **8** “No riri, wee Isiraeli, ndungata yakwa, o wee Jakubu ūria thuurite, o inyuī njiaro cia Iburahīmu mūrata wakwa, **9** ndakūrutire kuuma ituri cia thī, ngīgwita kuuma koine ciayo iria iri kūrāya mūno. Ngīkwira atiri, ‘Wee ūri ndungata yakwa;’ nīngūthuurite na ndikūregete. **10** Nī ūndū ūcio tiga gwītigira, nīgūkorwo ndī hamwe nawe; tiga kūmaka, nīgūkorwo nī nī nī Ngai waku. Nīndikuongagirira hinya na ngūteithagie; na ti-itherū nīndirīgūtīragirira na guoko gwakwa kwa ūrio kwa ūthingu. **11** “Andū ariā othe makūrakaragira magagūkūrira ti-itherū nīmagaconorithio na manyararithio; ariā marūaga nawe magaatūka o ta kindū hatari na mathire biū. **12** O na ūngigaacaria thū ciaku, ndūgaaciona. Andū ariā mahūūranaga mbaara nawe magaatūka o ta kindū hatari. **13** Nīgūkorwo nī nī nī Jehova, Ngai waku, ūria ūkūnyitaga guoko kwa ūrio, na agakwira atiri, Tiga gwītigira; nīngūgūteithia. **14** Tiga gwītigira, wee Jakubu kagunyū gaka, o wee Isiraeli gakundi kanini, nīi mwene nī nī ngūgūteithia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ūcio Mūkūuri waku, ūria Mūtheru wa Isiraeli. **15** “Atiriri, nīngagūtua kīhūuri kīa ngano, kīhūuri kīerū na kīūgī, kīna magego maingī. Nīūkahūura irīma na ūcihehenje, natuo tūrīma ūtūtue mūūngū. **16** Wee nīūgaacihuha, naruo rūhuho rūcīgūrūkie, nakīo kihuhūkiano gīcihurunje. No riri, wee nīūgakenera Jehova, na wīrahagire ūria Mūtheru wa Isiraeli. **17** “Andū ariā athiini na abatari methaga maaī ma kūnyua, no gūtiri; nīmī ciao nīcing’arītio nī nyoota. No riri, nīi Jehova nīngamacookeria ūhoro; nīi Ngai wa Isiraeli, ndiri hīndi ngaamatiganiria. **18** Nīngatūma njūūi itherere kūū rūng’ūri-ini kūrīa gūtūūgūrū, nacio ithima itherūke cianda-ini. Nīngatūma kūū werū-ini kūgie tūria twa maaī, nakuo kūdūndi kūrīa kūng’aru ndūme gūtherūke ithima cia maaī. **19** Nīngahaanda mītarakwa na mīgaa, na mīhandathi na mītamaiyū kūū werū-ini. Na haande mībinde kūdūndi kūrīa gūtākūrāga kindū, na mīthengera, na mīkarakaba o hamwe, **20** nīgeetha andū mone na mamenye, mecūūranie na mataukirwo, atī nī guoko kwa Jehova gwīkīte maūdū madio, na atī ūria Mūtheru wa Isiraeli nīwe wamīūmbire.” **21** Jehova ekuuga atiri, “Rehei ciira wanyu ūria mūrī nago. Onaniai ihooto cianyu cia hinya,” ūguo nīguo Mūthamaki wa Jakubu ekuuga. **22** “Rehei ngai cianyu cia mīhianano ya kūhooywo itwīre ūria gūkaahaana. Twīrei ūria maūdū ma tene maatarī, nīguo twīcūūranie ūhoro wamo, na tūmenye ūria makaarīgiriria. Kana mūtūmenyithie ūhoro wa maūdū marīa magooka thuuha, **23** na mūtīwīre ūria gūgaikara thuuha-ini, nīguo tūmenye atī mūrī ngai. Ikai ūndū mwega kana mūūru, nīguo tūmake na tūiyūrwo nī guoya. **24** No riri, inyuī mūrī kindū hatari, na mawīra manyu matiri bata; mūdūndi ūria ūmwithuurīre atari o ta kindū kīri magigi. **25** “Nījarahūrīte mūdū wa kuuma

gathigathini, na nīarooka: mündū uumite irathīro rīa rīua ūria ūkayagīra rīitwa rīakwa. Arangagīrīra aathani a thī o ta marī ndaka, akamarangīrīra o ta ūria mūmbi akimaga rīumba. **26** Nūū waheanire ūhoro ūcio kuuma o kīambīrīra, nīguo tūumenye; kana akīuheana mbere iyo, nīguo tuuge atīrī, ‘Ūhoro ūcio aarītie nī wa ma’? Gūtīrī mündū weranire ūhoro ūyū, na gūtīrī mündū waūheanite mbere iyo, gūtīrī mündū waigūite ūhoro ūyū kuuma kūrī inyuū. **27** Nī nī ndaarī wa mbere kwīra Zayuni atīrī, ‘Atīrīrī, aya marī hahal!’ Nī nī ndatūmire mündū athīī Jerusalemu agatware ūhoro ūria mwega. **28** Ndīrarora no hatirī mündū; gūtīrī mündū thīnī wao ūngīheana kīrīra, gūtīrī mündū wa kūnjookeria ūhoro rīrīa ingīmoria kīrīra. **29** Atīrīrī, andū othe nī a maheeni! Cīko ciao no cia tūhū; mīhianano yao ya gwacūhio ihaana o ta rūhuho, na nī ya tūhū mūtheri.

42 “Atīrīrī, īno nīyo ndungata yakwa, īria ndīragīrīra, īria ndithuurīre na nīyo īkenagia ngoro yakwa; nīngamītīrīra Roho wakwa nayo nīkarehithīra ndūrīrī ciira wa kīhooto. **2** Ndikaanīrīra kana īgūtūthūke, kana mūgambo wayo ūiguuo kūu nīra-inī. **3** Kamūrangi kagondoku ndīgakoina, kana īhorie rūtāmbī rwa ūguta rūrīa rūratooga. Na nī ūndū wa wīhokeku nīngatunīra ciira na kīhooto; **4** ndigaatithia kana īkue ngoro nginya hīndī īria īgaatūma gūkū thī kūgie ciira wa kīhooto. Andū arīa matūūrāga icīgīrīra-inī makehoka watho wayo.” **5** Jehova, Mūrungu witū, ūria wōmbire īgūrū na akīrītāmbūrūkia, o we ūria waraganirīe thī na indo iria ciothe ciuamaga kuo, na nīwe ūheaga andū a thī mīhūmū, na akahe arīa maikaraga kuo muoyo, ekuuga atīrī: **6** “Nīī Jehova nī nīī ngwītite na nīrīa ya ūthingu; nīngakūnyīita guoko. Nīngakūmenyagīrīra na ngūheane ūtūike wa kūrīkanīra kīrīkanīro na andū, o na ūtūike ūtheri wa gūtherera andū a Ndūrīrī, **7** na nīguo ūhingūrāge atumumu maitho, na wohorithagie arīa mohetwo ūmarute moime njeera, o nao arīa maikarīte nduma-inī ūmarekererie, moime korokoro-inī. **8** “Nī nīī Jehova; rīu nīrīo rīitwa rīakwa! Naguo rīrī wakwa ndīkauhe mündū ūngī, kana nījītīkire mīhianano ya kūhooywo īheo ūgooci wakwa. **9** Atīrīrī, maūndū maarathirwo tene nīmahīgītio, na rīu nī maūndū merū ngwanīrīra; na maūndū macio matanakinya-rī, nīndīmūmenyithītie ūhoro wao.” **10** Inīrai Jehova rwīmbo rwerū, na mūmūgooce kuuma ituri-inī ciothe cia thī, inyuū mūkūrūkaga kūu iria-inī, na kīrīa gīothe kīrī thīnī wario, o na inyuū icīgīrīra, na arīa othe matūūrāga thīnī wacio. **11** Werū na matūūra makuo nīmanīrīre na mīgambo; o na tūtūūra tūria Kedari atūūrāga nītūkūngūire. Andū a Sela nīmārekwō maine rwīmbo nī gūkena; o na mūreke maanīrīre marī kūu irīma-īgūrū. **12** Nīmārekwō makumie Jehova, na maanīrīre ūgooci wake kūu icīgīrīra-inī. **13** Jehova nīakoimagara athīi o ta njamba īrī hīnya, na aarahūre kīyo gīake ta njamba ya ita; akaanīrīra na oīgīrīre mbugīrīro ya mbaara, na nīagatooria thū cīake. **14** “Ihinda iraaya ngoretwo ngīrīte kī, ngegīrīrīra gwīka ūndū. No rīu-rī, ndīrakaya ta mūtumia ūrarūmwō, ngateeha na ngahūma. **15** Nīngananga irīma na tūrīma, na ndūme mīmēra īria yothē īkūrāga kuo yūme; nīngatūma nījūūī

itūike icīgīrīra na ndūme tūria tūhwe. **16** Nao atumumu nīngamagereria nīrīa iria matooī, na ndīmatoongorerie tūcīra tūria mataahūthīrīe gūthīra; nayo nduma nīngamīgarūra itūike ūtheri mbere yao, nakuo kūndū kūrīa gūtārī kūiganano ndīkwaraganie. Maūndū macio nīmo ngeeka, na ndīkamātiganīrīa. **17** No rīrī, andū arīa mehokete mīhianano ya kūhooywo, o acio meraga mīhianano ya gwacūhio atīrī, ‘Inyuū nī inyuū ngai ciitū,’ nīmakahūndūrwo na nīmagaconorīthio kūna. **18** “Inyuū mūtaiguaga, ta iguai, na inyuū atumumu-rī, ta cūthīrīrīai, nīguo muone! **19** Nūū mūtumumu tīga o ndungata yakwa, o na kana nūū ūtaiguaga ta mūtūmwō ūcio ndūmīte? Nūū mūtumumu ta ūria wīheanīte bīū kūrī nī, na nūū mūtumumu ta ndungata ya Jehova? **20** Nīwonete maūndū maingī, no ndūmarūmbūyāgia; matū maku nīmahīgūrītwo, no ndūrī ūndū ūiguaga.” **21** Jehova nīonire arī wega atūūgīrie watho wake na ūgie rīrī nī ūndū wa ūthingu wake. **22** No rīrī, andū aya nīmatahītwo na magatunywō indo, othe manyītītwo na mītego marima-inī, o na makahithwo njeera thīnī. Matūkīte ta nyamū cia kūguūmwō, na gūtīrī mündū ūngīmāhonokia; maikarīte marī atahe, na gūtīrī mündū ūngiuga atīrī, “Nīmācookio kwao.” **23** Nūū wanyu ūgūthīkīrīra ūhoro ūyū, kana aūrūmbūye mahinda marīa magooka? **24** Nūū waneanire Jakubu atūike wa gūthaho, na nūū waneanire Isīraelī kūrī atunyani? Gīthī tī Jehova, o ūria ithūī twīhīrie? Nīgūkorwo andū nīmāregire gūthīi na nīrīa cīake; nīmāgire gwathīkīra watho wake. **25** Nī ūndū ūcio nīamātīrīrie marakara make mahīū, na akīmātharīkīra na mbaara. Maarīgīcīrīo nī marakara mahaana ta nīnīmī cia mwakī mīēna yothē, no-o matiigana kūmenya. Marakara macio makīmācina, no matiigana kūrūmbūyā ūhoro ūcio ngoro-inī ciao.

43 No rīrī, wee Jakubu, Jehova ūria wakūūmbire, o we ūcio watūmire ūgie ho, wee Isīraelī, ekuuga atīrī: “Tīga gwītīgīra, nīgūkorwo nī nīī ngūkūūrīte; Ngwītīte na rīitwa rīaku; wee ūrī wakwa. **2** Rīrīa ūkūgerera maaī-inī ūkīhītūkīra kuo-rī, ndīrīkoragwo hamwe nawe; o na rīrīa ūkūrīnga nījūūī-rī, itīgagūtware. Rīrīa ūkūgerera mwakī-inī-rī, ndūgaagūcina; ndūkarīrīmībūkīrwo nī rūrīrīmī rwaguo. **3** Nīgūkorwo nī nīī Jehova, Ngai waku, o we Ūrīa Mūtheru wa Isīraelī, Mūhonokia waku; nīheanīte būrūrī wa Mīsīrī ūtūike kīndū gīa gūgūkūra, nakuo Kushi na Seba ngakūheana ithenya rīaku. **4** Tondū wee ūrī wa goro mūno, na ūgatīka maitho-inī makwa, na tondū nīngwendete-rī, nīnganeana andū nī ūndū waku, na neane ndūrīrī nī ūndū wa muoyo waku. **5** Tīga gwītīgīra, nīgūkorwo ndī hamwe nawe; nīngakūrehere cīana cīaku kuuma mwena wa irathīro, na ngūcookanīrīrie kuuma mwena wa ithūro. **6** Nīngeera mwena wa gathigathini atīrī, ‘Marekererie!’ na nīrīe mwena wa gūthīnī atīrī, ‘Tīga kūmagīrīrīra.’ Arīū akwa marehei moime kūndū kūraya, o nao arīrū akwa marehei moime ituri-inī ciothe cia thī: **7** arīa othe metanītio na rīitwa rīakwa, o acio ndoombire nīgeetha rīrī wakwa wonēkage, acio ndoombire, o acio wīra wa moko makwa.” **8** Tongorīai andū arīa marī na maitho, no nī atumumu, na andū arīa marī na matū, no matiiguaga. **9** Andū a ndūrīrī ciothe nīmonganīte hamwe, nao

andū a mabūrūri makagomana. Nī mündū ūrīkū wao warathire ūhoro ūyū, na agitwira maündū marīa maari ma tene? Nimarehe aira ao moonanie atī ūhoro ūcio wao warī wa ma, nīguo andū maūguwa moige atīrī, “Ūhoro ūcio nī wa ma.” **10** “Inyuī nī inyuī aira akwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “O na nī inyuī ndungata ciakwa iria thuurite nīgeetha mūmenye, na mūnjitīkie, na mūmenye atī nī nī nī ūria we. Mbere yakwa gūtīrī ūngī wombitwo, na gūtīkagīa ūngī thuutha wakwa. **11** Nīi-rī, o nīi nī nīi Jehova, na gūtīrī mūhonokia ūngī tīga nīi. **12** Nīi-rī, nīnguūranīrie ūhoro, na ngahonokania, na ngoimbūra: Nīi mwene, na tī ngai ng’eni irī thīini wanyu. Tondū ūcio, inyuī nī inyuī aira akwa atī nīi nī nīi Mūrungu,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Ī, ti-itherū, kuuma matukū ma tene, nīi nī nīi ūria we. Gūtīrī mündū o na ū ūngihota kūhonokia mündū kuuma guoko-inī gwakwa. Rīria ndeka ūndū-rī, nūū ūngihota kūugarūra?” **14** Jehova, Mūhonokia wanyu, o ūria Mūtheru wa Isiraeli, ekuuga atīrī, “Nīngatūma mbūtū ya ita yūkīrīre Babuloni nī ūndū wanyu, na ndehe andū othe a Babuloni marī mīgwate, maikūrūkītio na marikabu iria makenagio nīcio. **15** Nīi nī nīi Jehova, ūria Mūtheru wanyu, Mūūmbi wa Isiraeli, na Mūthamaki wanyu.” **16** Ūū nīguo Jehova ekuuga, o ūcio watemire njīra iria-inī, na agītema gacīra kūdū kūrīa kwarī maaī marī hinya, **17** ūria waguucīrīrie ngaari cia ita o na mbarathi, na mbūtū cia ita, hamwe na anene a cio, nao magīkoma hau na maticooke kwarahūka rīngī, makīhora biū ta rūtambī rūhoretio. **18** “Tigai kūrīrikana maündū marīa mahitūkīte; o na tigai gwcīūranīa maündū marīa ma tene. **19** Atīrīrī, nīngwīka ūndū mwerū! Rīu no hīndī ūraakunūka; kaī inyuī mūtaraūmenya? Ngwīka atīrī, nīngūtēma njīra werū-inī, nakuo rūng’ūrī-inī ndēme gūtherūke tūrūū. **20** Nyamū cia gīthaka, ta mbwe na ndundu, nīciīheaga gītīo, tondū nī nīi heanaga maaī werū-inī o na rūng’ūrī-inī, ngatūma kūgīe na tūrūū twa kūnyuuagwo nī andū akwa, andū arīa nīi thuurīte, **21** andū arīa ndeyūmbīre, nīguo mahunjagīe ūhoro wa ūgooci wakwa. **22** “No rīrī, wee Jakubu ndūrī wangaīra, nawe Isiraelī-rī, nīkūnogio ūnogetio nī nīi. **23** Inyuī mūtindeheire ng’ōndu cia maruta ma njino, kana mūkandīithīa na magongona manyu. Ndimūhatīrīrie na magongona ma mūtū, kana ngamūnogīa na kūmwītia ūbumba. **24** Mūtīrī mwangūrīra ūbumba ūria ūrī mūtārarīko mwega, o na kana mūkandutīra maguta ma magongona manyu. No rīrī, mehīa manyu nīmandītūhīre na mūkaanogīa na mawaganu manyu. **25** “Nīi, o nīi mwene, nī nīi tharagīa mahītīa maku, mathīre biū, nī ūndū wakwa Nīi mwene, na ngaaga kūrīrikana mehīa manyu rīngī. **26** Ta ndīrīkanīa maündū marīa mahītūkīte, na mūreke tūmaārīrīrie tūrī hamwe; nīngī mūciire muonanie atī mūtīhītīe. **27** Ithe wanyu wa mbere nīehīrie; nao andū arīa maaragīa ithenya rīanyu makīīnemera. **28** Nī ūndū ūcio-rī, nīngāconorīthīa anene a hekarū yanyu, na ndīme Jakubu anangīke, o nake Isiraelī atūīke wa kūnyararwo.

44 “No rīrī, ta thīkīrīria, wee Jakubu, ndungata yakwa, o we Isiraeli, ūria nīi thuurīte. **2**

Jehova, ūria wakūūmbire na agīgūthondeka ūrī nda ya maitūguo, o ūria ūrīgūteithagīa, ekuuga atīrī: Tīga gwtīgīra, wee Jakubu, ndungata yakwa, o nawe Jeshuruni, ūria nīi thuurīte. **3** Nīgūkorwo būrūrī ūria mūng’aru nīngāūtīrīria maaī, nakuo kūdū kūrīa kūmū nīgūgāthereraga tūrūū; naruo rūciaro rwaku nīngārītīrīria Roho wakwa, nacio njīaro cīanyu ndīcītīrīrie kīrathimo giakwa. **4** Nīmakaingīha o ta nyeki ya gītūamba īkunūkīte, o na kana ta mītī ya mīrībīna irīa īkūrāga hūgūrūrū-inī cia njūū. **5** Mündū ūmwe nīakoiga atīrī, ‘Nīi ndī wa Jehova’; nake ūria ūngī akeītania na Jakubu; o nake ūngī eyandīke guoko gwake atīrī, ‘Ndī wa Jehova,’ na eetue rītūta rītānītio na Isiraeli. **6** “Atīrī, Mūthamaki wa Isiraeli na Mūkūūri wao, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atīrī: Nī nīi wa mbere na nī nīi wa kūrīgīrīria, gūtīrī Ngai ūngī tīga nīi. **7** Nūū ūkīhaana ta nīi? Nīarekwo oimbūre ūhoro ūcio. Nīaheane ūhoro ūcio na oimbūre arī mbere yakwa, ūria gwtārīi kuuma rīria ndoombire andū akwa a tene, na onanie ūria gūgaikara thuutha-inī; īi, nīakīrathe ūhoro wa maündū marīa magooka. **8** Tigai kūinaina, o na kana mwītīgīre. Gītīi ndiombūre maündū marīa, na ngīratha ūhoro ūyū kuuma o tene? Inyuī nī inyuī aira akwa. Nī kūrī Ngai ūngī tīga nīi? Aca, gūtīrī rwaro rūngī rwa Ihiga, nīi ndirī ūngī njūū.” **9** Andū arīa othe mathondekaga mīhianano ya kūhooywo nī a tūhū, na indo iria merīragīria mūno itirī bata. Andū arīa mangīaria ithenya rīao nī atumumu; gūtīrī ūndū mamenyaga, ūguo nīguo ūmaconorīthagīa. **10** Nūū wacūhagīa mūhianano wa kūhooywo, o na ageturīra mūhianano wa gūtwekio ūria ūtangīmūgūna? **11** We na arīa macīhooyaga nīmagaconorīthio; mabundi o nao no andū matārī kīene. Othe nīmōngane hamwe na matue itua; nao nīmakanīyītwo nī guoya mūnene na maconorīthio. **12** Mūtūrī wa īgera oyaga kūdū kīa wīra, na agakīrutīra wīra agagīcina na makara; agathondeka ngai ya mūhianano na nyondo, akaūtura na hinya wa guoko gwake. Mündū ūcio ahūūtaga, akoorwo nī hinya; akaga kūnyua maaī, akaringīka. **13** Mūtharamara aīgaga rūngī rwa kūrūngaria mūhari, agacooka agakurura na karamu; mūhianano ūcio egūthondeka akaūhūūra randa, nīngī akaūthīma gītīūrūrī, na agacooka kūwacūhīa wega ūhaanane na mūhianīre wa mündū, o ta mündū ūrī na rīiri wake wothē, nīgeetha ūtūire ihoero-inī rīguo. **14** Mündū aatemire mītarakwa, na agītīhuurīra mūkarakaba kana mūgandī. Akīreka ūkūranīre na mītī irīa īngī ya mūtītū, kana akīhaanda mūthengera, nayo mbura īkūkūrīa. **15** Mūtī ūcio nī wa kuunwo ngū; oyaga imwe agaakīa mwakī, agoota, no irīa īngī agaakīa mwakī, akaruga mīgate. Nīngī gīcunjī kīmwe agethondekera ngai ya mūhianano, akamīhooyaga. Ī ti-itherū, athondekaga mūhianano mūcūhīe akaūnamagīrīra. **16** Nuthu ya ngū agaakīa mwakī nacio; akarugīra irīo ciake ho, na akahīhīria nyama ciake ho, akarīa, akahūūna. Nīngī agoota mwakī, akoiga atīrī, “Hī! Nīndaigua ūrugārī; nīndona mwakī.” **17** Ngū irīa ciatīgara agathondeka ngai, mūhianano wake wa kūhooya; akaūnamīrīra na akaūtūrīria maru. Akaūhooya, akoiga atīrī, “Honokia; wee nīwe ngai yakwa.” **18** Matīrī ūndū mooī, na

matirĩ ūndũ mamenyaga; maitho mao nĩmahumbĩre, nĩ ūndũ ūcio matingĩona, na meciiria mao nĩmahingĩtwo makaaga kũmenya matĩndũ. **19** Gũtirĩ mũndũ ūkiraga ageciiria, gũtirĩ mũndũ ūri na ūgĩ kana ūmenyo oige atĩrĩ, “Nuthu ya ngũ ndahũthĩrĩre na gwakia mwaki; o na ngĩrugĩra mĩgate makara-inĩ macio, na ngĩcooka ngĩhĩhia nyama na ngĩria. Ti-itherũ no ngĩthondeke kindũ kĩrĩ magigi kuuma kũrĩ ngũ iria itigaire? Ti-itherũ no nyinamĩrĩre gĩcunji kia mũti?” **20** Ariaga mũhu, ahĩthĩthio nĩ ngoro irĩa iheenekete; ndangĩhota kwĩhonokia, kana oige atĩrĩ, “Gĩthĩ kindũ gĩkĩ kĩrĩ guoko gwakwa kwa ūrĩo ti maheeni?” **21** “Ririkana maũndũ maya, wee Jakubu, o wee Isiraeli, tondũ ūrĩ ndungata yakwa. Nĩ nĩ ndakũmbĩre, wee ūrĩ ndungata yakwa; atĩrĩ, wee Isiraeli, ndikaariganĩrwo nĩwe. **22** Nĩnjeheretie mahĩtia maku magathira biũ, o ta ūria itu rĩa mbura rĩthiraga, mehia maku ngamaniina ta kibii kĩa rũciĩni. Njookerera tondũ nĩngũkũũrite.” **23** Wee igũrũ ina nĩ gũkena, nĩgũkorwo nĩ Jehova wĩkĩte ūndũ ūcio; nawe thĩ ūrĩ rungũ rwa igũrũ-rĩ, anĩrĩra. Na inyuĩ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo, o na inyuĩ mũitũ na mũti yanyu yothe inai, nĩgũkorwo Jehova nĩakũũrite Jakubu, na akoonania riiri wake kũu Isiraeli. **24** “Jehova, Mũkũũri waku, ūria wataũmbĩre nda ya maitũguo, ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova ūria wombire indo ciothe, ūria watambũrũkirie igũrũ ndĩ nyiki, ūria waaraganirie thĩ ndĩ nyiki, **25** nĩ nĩ ngĩragĩrĩria ciama cia anabii a maheeni, nao aragũri ngamatua irimũ, ngĩ ngagarũra ūgĩ wa arĩa oogi, ngautua ūrimũ mũtheri. **26** Nĩ nĩ njĩkagira ciugo cia ndungata ciakwa hinya, na ngahingia ūrathi wa atũmwo akwa, na ha ūhoro wa Jerusalemu ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩragatũũro,’ na ha ūhoro wa matũũra ma Juda ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩmagaakwo,’ o na kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtwo ngoiga atĩrĩ, ‘Nĩngagũcookereria.’ **27** Nĩ nĩ njĩrĩraga maafi ma kũria kũrĩku atĩrĩ, ‘Hũai, na nĩngahũithia tũrũũ twanyu.’ **28** Nĩ nĩ njugaga ūhoro wa Mũthamaki Kurusu atĩrĩ, ‘Nĩwe mũrĩithi wa mbũri ciakwa, na nĩwe ūkaahingia ūria wothie nyendaga wĩkwo; Nĩakoiga ūhoro wa Jerusalemu atĩrĩ, ‘Nĩriakwo,’ na ha ūhoro wa hekarũ oige atĩrĩ, ‘Mĩthingi yayo nĩyakwo.’”

45 Atĩrĩrĩ, ūyũ nĩguo ūhoro ūria Jehova areera Kurusu, ūria wake mũitĩrĩre maguta, o ūcio nĩ nyitĩte guoko gwake kwa ūrĩo nĩguo ndoorie ndũrĩrĩ iria irĩ mbere yake, na njaũre athamaki indo ciao cia mbaara, nĩgeetha ndĩmũhingĩrĩre mĩrango mbere yake, na nĩguo ndakanakore ihingo ihingĩtwo: **2** Nĩngagũtongoria na nĩngaraganĩa irĩma; nĩngoinanga ihingo cia gĩcango, na ndinangie mĩgĩtko ya kĩgera. **3** Nĩngahũigĩna iria ihithĩtwo nduma-inĩ, ngũhe ūtonga ūria mũhiithe, nĩguo ūmenye atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, o we Ngai wa Isiraeli, ūria ūgũwĩtite na rĩitwa rĩaku. **4** Nĩngũwĩtite na rĩitwa rĩaku, nĩ ūndũ wa ndungata yakwa Jakubu, o na nĩ ūndũ wa Isiraeli ūcio nĩ ndithuũrĩre, na ngakũhe rĩitwa rĩa gĩtĩo, o na gũtuika wee ndũnjũũ. **5** Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ūngĩ; tiga nĩ gũtirĩ Ngai ūngĩ. Nĩndĩrukuongagĩrĩra hinya, o na gũtuika wee ndũnjũũ, **6** nĩgeetha kuuma irathĩro rĩa riũa nginya ithũũro rĩario, andũ mamenye atĩ gũtirĩ ūngĩ tiga nĩ. Nĩ nĩ nĩ

Jehova, na gũtirĩ ūngĩ. **7** Nĩ nĩ ndũmaga kũgĩe ūtheri, o na ngatũma kũgĩe nduma, nĩ nĩ ndehaga ūgaacĩru na ngatũma kũgĩe mwanangiko; Nĩ nĩ, Jehova, ūria wĩkaga maũndũ macio mothe. **8** “Atĩrĩrĩ inyuĩ matu ma igũrũ, urĩriai thĩ ūthingu; o na inyuĩ matu ma mbura itĩrĩriai thĩ ūthingu. Thĩ nayo nĩyathamie kanua, nagueo ūhonokio nĩũkunũke, ūmere, ūkũranĩre na ūthingu. Nĩ Jehova-rĩ, nĩ nĩ ndũmite igĩe kuo. **9** “Ūria ūgianaga na Mũmũmbi, kaĩ arĩ na haaro-ĩ ūcio ahaano o ta rũgio thĩnĩ wa ngĩio iria irĩ thĩ. Rĩũmba rĩahota kũũria ūria ūmbaga indo narĩo atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ kũ ūromba?’ O na kana wĩra waku no uuge atĩrĩ, ‘Ndari na moko?’ **10** Hĩ, kaĩ ūria ūragia ithe atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ kũ wagĩre?’ kana akooria nyina atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ kũ waciara?’ Kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **11** “Jehova, Ūria Mũtheru wa Isiraeli, na Mũmbi wake, ekuuga atĩrĩ: Ha ūhoro ūkonĩ maũndũ marĩa magooka-rĩ, anga no mũkĩnjũũrie ūhoro wa ciana ciakwa, kana mũnjathĩre wĩra wa moko makwa? **12** Nĩ nĩ ndombire thĩ, na ngũmba andũ arĩa marĩ kuo. Moko makwa nĩmo maatambũrũkirie kũu igũrũ, na ngĩatha mbũtũ cia igũrũ igĩe ho. **13** Nĩngarahũra Kurusu nĩ ūndũ wa ūthingu wakwa: Nĩngatũma mũthĩre yake irũngĩrĩre. We nĩagaaka itũũra rĩakwa rĩria inene rĩngĩ, na ohorithie andũ akwa arĩa matahitwo, no rĩrĩ, matikarutĩrwo kindũ gĩa kũmakũũra kana marutĩrwo kĩheo, ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **14** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Maciaro ma bũrĩri wa Misĩri, na indo cia wonjorithia cia Kushi, o na andũ acio araihu a Sabea, nĩmagooka kũrĩ we matũke aku; nĩmagakuumu thuutha, na moke kũrĩ we mohetwo na mĩnyororo. Nĩmagakũinamĩrĩra, magũthaithe, makwĩre atĩrĩ, ‘Ti-itherũ Mũrungu arĩ hamwe nawe, na gũtirĩ ūngĩ tiga we; ti-itherũ gũtirĩ ngai ingĩ.’” **15** Ti-itherũ wee ūrĩ Mũrungu ūria ūikaraga ehithĩe, Wee Ngai na Mũhonokia wa Isiraeli. **16** Arĩa othe mathondekaga mĩhianano ya kũhooywo nĩmagaconorithio na manyararithio; makoiimagara mathĩ manyararithio othe hamwe. **17** No rĩrĩ, Isiraeli nĩakahonokio nĩ Jehova na ūhonokio wake ūria ūtũũraga tene na tene; wee ndũgaconorithio kana ūnyararithio nginya tene na tene. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ, ūcio wombire igũrũ, o we Ngai, o ūcio wombire thĩ na akĩmĩthondeka, agĩcooka akĩmĩrũmia wega; na ndaamĩumbire itũũre irĩ ūtheri, no aamĩumbire itũũragwo nĩ andũ; we ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova, na gũtirĩ ūngĩ. **19** Ndĩrĩ ndaaria na hitho, ndĩ handũ bũrũri-inĩ ūrĩ nduma; ndĩrĩ ndeera njiaro cia Jakubu atĩrĩ, ‘Nongoriai o ūguo tũhũ.’ Nĩ Jehova, njaragia ūhoro wa ma; nyumbũraga maũndũ marĩa magĩrĩre. **20** “Cookanĩrĩrai hamwe, mũũke; ūnganai, inyuĩ arĩa mũũrite kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ. Kwaga ūmenyi-rĩ, nĩ andũ arĩa makuuaga mĩhianano ya kũhooywo ya mũti, na makahooya ngai itangĩhota kũmahonokia. **21** Umbũrai ūhoro wa ūria gũgaikara, na mũũheane, na andũ marekwo macĩre marĩ hamwe. Nũu waheanire ūhoro ūyũ kuuma o tene? Ngĩnĩ nũu waumbũrite matukũ-inĩ macio ma tene mũno? Gĩthi ti nĩ, nĩ Jehova? Gũtirĩ Ngai ūngĩ tiga nĩ, Mũrungu mũthingu na Mũhonokia; ti-itherũ gũtirĩ ūngĩ tiga nĩ. **22** “Atĩrĩrĩ, inyuĩ ituri ciothe cia thĩ, njookereraĩ mũhonokio, nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtirĩ ūngĩ tiga nĩ. **23** Nĩndĩhĩtĩe

ngũgwetaga rĩitwa riakwa ni mwene, nago ũhoro ũkoima kanua gakwa na kihooto, nago ndukagarũrũka o na atĩ: Maru mothe nimagaturio mbere yakwa; nacio nĩmĩ ciothe nĩckeehĩta na rĩitwa riakwa. **24** Nĩmakaaria ũhoro wakwa, moige atĩrĩ, ‘Ŭthingu na hinya cionekaga harĩ Jehova o we wiki.’” Andũ arĩa othe maarakarire makĩmũkĩrĩra, nĩmagooka harĩ we maconorithio. **25** No njaro ciothe cia Isiraeli nĩkoonekaga irĩ na ũthingu nĩ ūndũ wa Jehova, na nĩgakena mũno.

46 Atĩrĩrĩ, Beli nĩĩnamĩrĩre, nayo Nebo ikahocerera; mĩhianano yacio ya kũhooyo ikuuagwo nĩ nyamũ cia mĩtĩtũ o na ng’ombe. Mĩhianano iyo mĩacũhie ikuuagwo kũndũ na kũndũ nĩtũkĩte mĩrigo mĩritũ, mĩrigo ya kũnogia nyamũ iria imĩkuuaga. **2** Nyamũ icio na ngai icio cia kũhooyo irainamĩrĩra hamwe; ciothe ikaremwo nĩkũhonokia mĩhianano iyo ikuiĩtwo, nacio nyene igatahwo igatwarwo ũkombo-inĩ. **3** “Atĩrĩrĩ, ta thikĩrĩria, inyuĩ nyũmba ya Jakubu, inyuotho matigari ma nyũmba ya Isiraeli, o inyuĩ arĩa ndũire nditikĩte kuuma rĩria mwarĩ nda cia manyina manyu, na ngatũura ndĩmũkuuĩte kuuma rĩria mwaciariirwo. **4** O na ũkũrũ-inĩ wanyu, no nĩ, o na rĩria mĩgaakorwo mĩrĩ na mbuĩ, nĩ nĩ nĩ ngũmũtũria muoyo. Nĩ nĩ ndaamũmbire, na nĩ nĩ ngũtũura ndĩmũkuuaga, nĩ ti-itherũ nĩ nĩ ngũmũtũria muoyo na ndĩmũhonokagie. **5** “Nĩ-rĩ, mũngĩngerekania na ũ kana nũũ mũngĩnjiganania nake? Mũngĩhaanania na ũ niguo tũgerekanio nake? **6** Andũ amwe maitũrũraga thahabu kuuma mondo-inĩ ciao, na magathima betha na ratiri; magacooka makaandika mĩturi wa thahabu amĩthondeke itũike mĩhianano wa ngai yao, nao magacooka makamĩnamĩrĩra, makamĩhooya. **7** Mũhianano ūcio maũigagĩrĩra ciande ciao, makaũkuua; makaũiga handũ hagu, ũgaikara ũrũgamĩte o hau. No ndũngĩhota kuuma hau wĩtware. O na mũndũ angũkaĩra-rĩ, ndũngĩcookia, kana ũhonokie mũndũ ūcio kuuma mathĩna-inĩ make. **8** “Inyuĩ aremi aya, ririkanai ūndũ ūyũ, na mũwĩkire meciĩria-inĩ manyu, mũũge ngoro-inĩ. **9** Ririkanai maũndũ marĩa mahĩtũkĩte, marĩa ma tene; nĩ nĩ nĩ Mũrungu, na gũtĩrĩ ūngĩ tiga nĩ; nĩ nĩ nĩ Ngai, na gũtĩrĩ ūngĩ ũhaana ta nĩ. **10** Nĩ menyithanagia maũndũ marĩa mageekĩka marĩgĩrĩrio-inĩ kuuma o kĩambĩrĩria, namo maũndũ marĩa magooka ngamamenyithania kuuma o tene. Ngoiga atĩrĩ: Ūria ndũite nĩũkahinga, namo maũndũ mothe marĩa nyendaga gwĩka-rĩ, no mo ngeeka. **11** Nĩngeeta nyoni ndĩa nyama kuuma mwena wa irathĩro; nĩngeeta mũndũ wa kũhingia maũndũ marĩa ndũite gwĩka kuuma bũrũri wa kũraya. Ūria njugĩte nĩngahingia; ūndũ ūria ndĩcĩrĩtie gwĩka nĩngawĩka. **12** Ta thikĩrĩria, inyuĩ andũ a ngoro nyũmũ, o inyuĩ mũraihanĩrĩrie na ũhoro wa ũthingu. **13** Nĩngũharehe ũthingu wakwa hakuhi, ndũrĩ kũraya; o nago ũhonokio wakwa ũgũũka o narua. Ŭhoro wa ũhonokio wakwa ngũwathĩrĩra Zayuni, na njathĩrĩre riiri wakwa kũrĩ Isiraeli.

47 “Atĩrĩrĩ, harũrũka ũikare thĩ rũkũngũ-inĩ, wee Mũĩrĩtu Gathirange wa Babuloni; ikara thĩ ũtaikarĩre gĩtĩ kĩa ũnene, wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni.

Ndũgacooka gũtũika mũndũ wa kũmenyererwo, kana mũndũ mũnyoroku ũtarĩ ūndũ angĩkĩra. **2** Oya mahiga ma gĩthĩ, ũthie mũtu; eharia gĩtambaya gia kwĩhumbĩra ũthĩ. Heta nguo ciaku na ũgũũie magũrũ maku, ũtobokeye maa-inĩ ũringe tũrũũ. **3** Nĩũkarutwo nguo ũtigwo njaga, ũikare ũconorithio. Nĩngerĩhĩria, na gũtĩrĩ mũndũ ngaigũira tha.” **4** Mũkũũrĩ witũ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo Rĩitwa riake, nĩwe Ūria Mũtheru wa Isiraeli. **5** “Wee Mwarĩ wa andũ a Babuloni, ikara thĩ ũkĩrĩte ki, ũthĩ ũkĩnye nduma-inĩ; ndũgacooka gũtũwo mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa gwatha mothamaki. **6** Nĩkũrakara ndaarakarĩtio nĩ andũ akwa, na ngĩtũma igai riakwa rĩthaahae; ngĩmaneana moko-inĩ maku, nawe ũkiaga kũmaigũira tha. O na andũ arĩa akũrũ ũkĩmaigĩrĩra icooki iritũ mũno. **7** Nawe ũkiaga atĩrĩ, ‘Ngũtũura ndĩ mũthamaki-mũndũ-wa-nja nginya tene!’ No wee ndũigana gũcũũrĩria maũndũ maya, o na kana wĩcĩirie ūria ũhoro wamo wa kũrigĩrĩria ũgaikara. **8** “Na rĩrĩ, ta thikĩrĩria, wee wendete ikeno, na ũikaraga ũtarĩ ũgwatĩ ũngĩtigĩra, na ũkeĩraga atĩrĩ, ‘Nĩ no nĩ, na gũtĩrĩ ũngĩ tiga nĩ. Ndĩrĩ hĩndĩ ngaatũika mĩtũmia wa ndigwa, kana menye ũhoro wa gũkũrũwĩ nĩ ciana.’ **9** Maũndũ macio meerĩ nĩmagagũkorerera o rĩmwe, mũthenya o ro ũmwe: nĩũgagũkũrũwĩ nĩ ciana, na ũtũike mĩtũmia wa ndigwa. Maũndũ macio magagũkorerera na ũiyũru biũ, o na gũtũika ũrĩ na ũrogi mũngĩ, na ũgo waku ũkaingĩha mũno. **10** Ŭtũire wĩhokete waganu waku, ũkoiga atĩrĩ, ‘Gũtĩrĩ mũndũ ũnyonaga.’ Ŭgĩ na ũmenyo waku nĩkũhĩthĩhagia rĩria ũkwĩra atĩrĩ, ‘Nĩ no nĩ, na gũtĩrĩ ũngĩ tiga nĩ.’ **11** Nĩ ūndũ ūcio mwanangĩko nĩũgagũkora, na ndũkaamenya ūria ũngĩtũrĩra. Nĩũgagũkorererwo nĩ mĩtino ūria ũtangĩhota gwĩkũũra kuuma kũrĩ guo; nĩngĩ nĩũgagũkorererwo o ro rĩmwe nĩ ihooru rĩa maũndũ ũterĩgĩrĩre. **12** “Wee thĩ na mbere na cĩama ciaku cia ũgo, na ũrogi waku mũngĩ ūria ũtũire wĩkaga kuuma ũrĩ mĩnini. No gũkorwo hĩhi nĩũkona kĩguni kĩa mo, kana hĩhi ũtũime kũgie na itua-nda inene. **13** Irĩra iria ciothe ũheetwo no gũkũnogia ikũnogetie! Ago aku arĩa maroraga igũrũ matu-inĩ nĩmeyumĩrie, acio matuĩragia njata na makaratha mohoro o mweri, o mweri-rĩ, nĩmagĩkũhonokie kuuma kũrĩ maũndũ marĩa megũgũkorerera. **14** Ti-itherũ, andũ acio mahaana ta itira iria itigĩtwo mũgũnda; nĩgũcinwo magaacinwo nĩ mwaki mathire. Matikahota kwĩhonokia kuuma kũrĩ hinya wa rũrĩrĩmbĩ rwa mwaki, nĩgũkorwo hatigaakorwo makara mangiotwo mwaki; hatĩrĩ mwaki haha ũngĩotwo. **15** Ŭguo noguo mangĩgwĩkĩra, aya mwanarutithania wĩra na mũkonjorithia nao kuuma rĩria warĩ mĩnini. O mũndũ wao athĩaga o na mbere kũhĩtia; gũtigakorwo mũndũ o na ũmwe ũngĩgĩkũhonokia.

48 “Atĩrĩrĩ, we nyũmba ya Jakubu, ta thikĩrĩria ũhoro ūyũ, o wee wĩtanagio na rĩitwa rĩa Isiraeli, na uumĩte rũciaro-inĩ rwa Juda, o inyuĩ mwĩhĩtaga mũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova, na mĩkahooya Ngai wa Isiraeli, o na gũtũika mĩtĩmũhooyaga na ma kana na ũthingu, **2** nĩgũkorwo inyuĩ mwĩtaga atũũri a itũũra rĩria inene itheru, na mũkehoka Ngai wa Isiraeli, o ūcio rĩitwa riake arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe: **3** O

tene nindarathire uhoro wa maündu maría magooka, ngĩmaaria na kanua gakwa na ngĩtuma mamenyeke; o na ro rĩmwe ngĩmahingia, namo magũkika. **4** Ngĩgukorwo nindamenyaga atĩ wee ũrĩ mũmĩri mũno, nayo ngingo yaku ikahaana ta rũga rũmũ rwa kĩgera, naguo thĩthi waku ũgatuika ta gĩcango. **5** Nĩ ũndũ ũcio ndakwirire maündũ maya o tene; ngĩkwĩra uhoro wamo mataanekika, nigeetha ndũkanoige atĩrĩ, ‘Mĩhianano yakwa ya kũhooywo nĩyo ũkĩte maündũ macio; mũhianano wakwa wa gwacũhio, na ngai yakwa ya kĩgera nĩcio ciathanire uhoro wamo.’ **6** Kũigua nĩmũiguĩte maündũ macio; ta kĩmarorei mothe. Gĩthĩ mũtikamoimbũra atĩ nĩguo matariĩ? “Kuuma rĩu ndũkwĩraga uhoro wa maündũ merũ, ngakwĩra uhoro wa maündũ mahithe, o maría wee ũtooi. **7** Maündũ macio mathondeketwo o rĩu, na ti ma tene; ndũrĩ waigua uhoro ũcio, waũigua ũmũthĩ. Nĩ ũndũ ũcio ndũngiuga atĩrĩ, ‘Maündũ macio nĩndamenyete uhoro wamo.’ **8** Wee ndũrĩ waigua kana ũkamenya; kuuma o tene matũ maku matĩrĩ mahingũka. Nĩnjũũ wega ũrĩa ũrĩ mündũ mugarũ, o na atĩ kuuma waciwarwo wetĩrwo mũremi. **9** Nĩngwamba kũrũgamia mang’ũrĩ makwa nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa, na tondũ wa ũgooci wakwa ndigĩrĩrie mang’ũrĩ macio matigagũkore, nĩguo ndigakũniine biũ. **10** Atĩrĩrĩ, nĩngũtheretie o na gũtuika ti ta ũrĩa betha itheraagio; wee-rĩ, ngũgeretie thĩniĩ wa icua rĩa mũnyamaro. **11** Nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene, ã ti-itherũ, nĩ ũndũ wakwa nĩ mwene-rĩ, nĩngeeka ũndũ ũcio. Nĩ mwene-rĩ, ndaahota atĩa gwĩtikĩria rĩitwa rĩakwa rĩthaaahio? Rĩiri wakwa ndikauhe mündũ ũngĩ. **12** “Atĩrĩrĩ, wee Jakubu, ta thĩkĩrĩria, o na wee Isiraeli ũrĩa nĩ njĩtĩte: Nĩ nĩ nĩ Ngai; nĩ nĩ wa mbere, o na nĩngĩ nĩ nĩ wa kũrigĩrĩria. **13** Guoko gwakwa kũmbe nĩkuo kwahaandire mĩthingi ya thĩ, na guoko gwakwa kwa ũrĩ gũgĩambũrũkia matu; rĩrĩa ndaameta, mothe marũgamaga o hamwe. **14** “Cookanĩrĩrai hamwe inyuothe na mũthĩkĩrĩrie: Nĩ mĩhianano irĩkũ ya kũhooywo irĩ joimbũranĩra maündũ macio? Mündũ ũrĩa Jehova ethuurĩre manyiitanĩre nake nĩwe ũkaahingia muoroto wake wa gũũkĩrĩa bũrũri wa Babuloni; guoko gwake nĩkuo gũgookĩrĩa andũ a Babuloni. **15** Nĩ, o nĩ-rĩ, nĩnjarĩtie; ã nĩguo, nĩ nĩ ndimwĩtĩte, na nĩngamũrehe, na nĩakagaaciira wĩra-inĩ wake. **16** “Ngũhĩrĩrai mũthĩkĩrĩrie uhoro ũyũ: “Kuuma o kĩambĩrĩria ndĩrĩ ndaaria uhoro na hithe; maündũ macio makĩoneka, nĩ ngoragwo ho.” Na rĩu Mwathani Jehova nĩwe ũndũmĩte, we mwene o na Roho wake. **17** Jehova, o we Mũkũũri waku, o we Mũtheru wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai waku, ũrĩa ũkũrutaga maündũ maría makwagĩrĩre, na nowe ũkuonagĩrĩa njĩra irĩa wagĩrĩrwo nĩkũgera. **18** Naarĩ korwo nĩmwaiguĩte maathani makwa, thayũ wanyu ũngĩahaanire ta rũũ rũgũtherera, naguo ũthingu wanyu ũhaane ta makũmbĩ ma irĩa-inĩ. **19** Njĩaro cianyu ingĩangĩhire o ta mũthanga, nacio ciana cianyu cingĩhe ta hĩndĩ cia mũthanga irĩa itangĩtarĩka; rĩitwa rĩao rĩtingĩkaaniinwo, kana rĩanangwo, rĩetherio mbere yakwa.” **20** Umai bũrũri wa Babuloni, mwĩthareĩ, muume kũrĩ andũ a Babuloni! Anĩrĩrai uhoro ũyũ na kayũ kanene mũkenete, na mũhunje ndũmĩrĩrĩ ino.

Mĩtũmei nginya ituri-inĩ cia thĩ; ugai atĩrĩ, “Jehova nĩakũũrĩte ndungata yake Jakubu.” **21** Matianyootire hĩndĩ irĩa aamatoongoreirie werũ-inĩ; nĩamarutĩre maaĩ kuuma rwaro-inĩ rwa ihiga; o na nĩngĩ agĩatũra rwaro rwa ihiga, namo maaĩ makiuma ho. **22** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Andũ arĩa aaganu matikagĩa na thayũ o na rĩ.”

49 Atĩrĩrĩ, inyũ mĩtũũraga icigĩrĩra-inĩ ta thĩkĩrĩrai; o na inyũ andũ a mabũrũri ma kũraya ta iguai: Jehova aanjĩtire itarĩ mũciare; ndĩ o nda ya maitũ nĩguo aanjĩtire na rĩitwa rĩakwa. **2** Nĩatũmire kanua gakwa gatuĩke ta rũhiũ rũũgĩ rwa njora, na akĩhitha kĩrũru-inĩ gĩa guoko gwake; agĩthondeka ta mũguĩ mũnyoroku, na akĩhitha thiaka-inĩ wake. **3** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Wee Isiraeli, nĩwe ndungata yakwa, andũ nĩmarĩngocaga nĩ ũndũ waku.” **4** No ngiuga atĩrĩ, “Nĩ ndutĩte wĩra wa tũhũ; hũthĩrĩte hinya wakwa wothĩ nĩ ũndũ wa maündũ matarĩ kĩguni na ma tũhũ. No rĩrĩ, uhoro wakwa wa gũtũrwo ciira na kĩhooto uumaga harĩ Jehova, narĩo irĩhĩ rĩakwa rĩrĩ na Ngai wakwa.” **5** Na rĩu-rĩ, Jehova ũrĩa wanyũmbire ndĩ nda ya maitũ nduĩke ndungata yake, nĩguo hĩndũre Jakubu, ndĩmũcooke harĩ we, na njookanĩrĩrie Isiraeli harĩ we, nĩgũkorwo ndĩ mũtũku maitho-inĩ ma Jehova, na Ngai wakwa agakorwo arĩ hinya wakwa, **6** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ũndũ mũhũthũ harĩwe gũtuika ndungata yakwa, ya gũcookereria mĩhĩrĩga ya Jakubu, na kũhĩndũra matigari ma Isiraeli marĩa ndĩtĩgĩrie. Nĩngĩ nĩngatũma ũtuĩke ũtheri wa gũtherera andũ a ndũrĩrĩ, nĩgeetha ũtware ũhonokio wakwa ituri-inĩ ciothe cia thĩ.” **7** Jehova, Mũkũũri wa Isiraeli, o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ekwarĩra ũrĩa mũnyarare na agathũũrwo nĩ ndũrĩrĩ, akeera ũrĩa ndungata ya aathanĩ atĩrĩ, “Athamaki marĩkuonaga magakũrũgamĩra, aanake a athamaki makuona magakũnamĩrĩra, nĩ ũndũ wa Jehova, ũcio mwĩhokeku, o we ũrĩa Mũtheru wa Isiraeli, ũrĩa ũgũthuurĩte.” **8** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ya gwĩtikĩrĩka, nĩngagũcookeria uhoro, naguo mũthenya wa kũhonokania, nĩngagũteithia; nĩndikũmenyagĩrĩa, na nĩngũkũheana ũtuĩke wa kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ anyu gĩa kũmacookeria bũrũri, na ũtũme megwatĩre igai rĩa kũndũ kũrĩa gwatigĩrwo gũkĩrĩe ihooru, **9** na nĩngĩ wĩre andũ arĩa mohetwo atĩrĩ, ‘Thĩĩ, nĩmuohorwo,’ nao arĩa maikarĩte nduma-inĩ ũmeere atĩrĩ, ‘Umĩrai ũtheri-inĩ!’ “Makaarĩthagio mĩkĩra-inĩ ya njĩra, na moonage gĩa kũrĩa tũrĩma-inĩ tuothe tũrĩa tũtarĩ kĩndũ. **10** Matikaahũta kana manyoote, kana macinwo nĩ ũrugarĩ wa werũ-inĩ o na kana mahĩe nĩ rĩua. Nĩgũkorwo ũrĩa ũmaiguagĩra tha nĩwe ũkaamoonia njĩra na amatongoragie amatware ithima-inĩ cia maaĩ. **11** Nĩngatũma kũgĩe njĩra irĩma-inĩ ciakwa ciothe, nacio barabara ciakwa irĩa njarĩ ciambatĩrio na igĩrũ. **12** Atĩrĩrĩ, magooka moimĩte kũndũ kũraya: amwe makoima gathĩgathĩni, na amwe moime ithũiro, na arĩa angĩ moime rũgongo rĩa Sinimu.” **13** Wee igĩrũ, anĩrĩra nĩ gũkenĩ; nawe thĩ ũcanjamũke, na inyũ irĩma-rĩ, inai rwĩmbo! Nĩgũkorwo Jehova nĩahooreretie andũ ake, nao andũ ake arĩa anyarĩire akamaiguĩra tha. **14** No rĩrĩ, Zayuni oigire atĩrĩ, “Jehova nĩandiganĩrĩrie, Mwathani nĩariganĩrwo

nĩ nĩ.” **15** “Nyina wa mwana-rĩ, no ariganĩrwo nĩ mwana ūrĩa arongithia, na aage kũguĩra tha mwana ūrĩa aciarĩe? Hihi no kũhoteke ariganĩrwo, no nĩ ndikaariganĩrwo nĩwe! **16** Atĩrĩrĩ, ngururĩte mũhiano waku hĩ-inĩ ciakwa, nacio thingo ciaku ikoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. **17** Ariũ aku mahiũhĩte magĩcookaga kũrĩ we, nao arĩa makwanangĩte nĩmarakũũrĩra. **18** Tiira maitho maku wĩrorere kũndũ guothe; ariũ aku othe maracookanĩrĩa hamwe moke harĩwe.” Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ūrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, ūkaamehumba othe ta mathaga; ūkaamehumba o ta ūrĩa mũhiki egemagia na mathaga make. **19** “O na gũtuĩka nĩwanangitwo ūgakira ihooru, o naguo bũrũri waku ūkonũhwo-rĩ, bũrũri ūcio nĩũkanyĩha wage kũiganĩra andũ arĩa matũũraga kuo, nao arĩa magũtambuuranĩte magaakorwo maingatĩtuo magathiĩ haraaya nawe. **20** Ciana iria ciaciariĩrwo bũrũri ūrĩa watahiĩrwo, ikoiga ūkĩguaga atĩrĩ, “Bũrũri ūyũ nĩ mũnini, ndũngĩtũigana, tũhe kũndũ kũngĩ gwa gũtũũra.” **21** Hĩndĩ iyo nĩũkeyũria na ngoro yaku atĩrĩ, “Nũũ wanjariĩre ciana ici, kuona atĩ nĩndakũĩrĩrwo nĩ ciana ciakwa, ngĩtigwo ta ndĩ thaata; ndaari mũtahe na ngamenwo. Nũũ warerire ciana ici? Nĩ ndatigĩrwo nyiki, no rĩrĩ, ciana ici ciũmĩte nakũ?”” **22** Mwathani Jehova ekuuga ūũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngeeta ndũrĩrĩ, njooke nyambararie bendera yakwa kũrĩ andũ a mabũrũri; nao nĩmakarehe ariũ aku mamakuũite na moko, na makuue airĩtu aku na ciande ciao. **23** Athamaki nĩo magaatũika mathoguo ma gũkũrera, na atumia ao matũũke ta aa maitũguo a gũkũrera. Nĩmagakũnamĩrĩa maturumithĩte mothĩ mao thĩ, na nĩmagacũna rũkũngũ rũrĩa rũrĩ magũrũ-inĩ maku. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova; arĩa manjĩhokaga matigaaconoka.” **24** Anga njamba irĩ hinya no itunywo indo iria itahite, o na kana andũ arĩa maanyĩtĩtuo mahonokio kuuma kũrĩ andũ karau? **25** No rĩrĩ, Jehova ekuuga atĩrĩ: “Irĩ, njamba cia ita nĩgatunywo andũ arĩa ciohete mĩgwate, na indo iria itahĩtuo itunyanwo kuuma kũrĩ andũ arĩa karau; nĩngahũũrana na andũ arĩa mahũũranaga nawe, na nĩngahonokia ciana cianyu. **26** Nĩngatũma andũ arĩa makũhinyagĩrĩa marie nyama cia mĩĩrĩ yao; makaarĩĩo nĩ thakame yao ene o ta marĩitwo nĩ njoohi. Nao andũ othe nĩmakamenya, atĩ nĩrĩ, Jehova, nĩ nĩ Mũhonokia waku, na Mũkũĩri waku, o nĩ ūrĩa Mwene-Hinya wa Jakubu.”

50 Jehova ekũũria atĩrĩ, “Marĩa marĩa maitũguo aaheirwo ma gũtigana nake, o macio monanagia atĩ nĩndamũteire-rĩ, marĩ ha? Kana nĩ mũndũ ūrĩkũ wa aria ndaari thĩĩri nao ndakwendeirie? Nĩ ūndũ wa mehia manyu-rĩ, nĩkĩo mwendirio; nĩ ūndũ wa ūrĩa mwagararĩte watho, nĩkĩo nyina wanyu aateirwo. **2** Rĩrĩa ndokire-rĩ, nĩ kĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ūmwe? Nĩngĩ rĩrĩa ndetanire-rĩ, nĩ kĩ gĩatũmire haage mũndũ o na ūmwe wanjĩtikire? Kai guoko gwakwa gwakuhĩhite, nĩguo kũremwo nĩkũmũkũũra? Nĩ hinya njagĩte wa kũmũhonokia? Ikuũma rĩakwa riiki nĩrĩtũmaga iria rĩhũe, o na ngatũma njũũ itũke werũ; thamaki ciakuo ikabutha nĩ kwaga maaĩ, na igakua nĩ nyoota. **3** Nĩ humbaga igũrũ nguo ya nduma, na ngarĩkunĩkĩra na nguo ya ikũnia.” **4** Mwathani Jehova

nĩaaahete rũrĩmĩ rwa andũ arĩa marutĩtuo maũndũ, nĩguo menyage ūrĩa ciugo ciakwa ingihota gũteithia andũ arĩa anogu. Anjarahũraga rũciĩni o rũciĩni, akaarahũra matũ makwa thĩkĩrĩrie nĩguo ndũrũte ta andũ arĩa marutagwo maũndũ. **5** Mwathani Jehova nĩahingũrĩte matũ makwa, na nĩ ndĩrĩ ndamũremera; ndicookeke na thuutha. **6** Ndaneanire mũgongo wakwa kũrĩ andũ arĩa maahũũraga, kĩreru gĩakwa ngĩkĩnengera arĩa maangũũraga nderu; ndiahiitho ūthĩũ wakwa atĩ nĩguo ndikanyũrũrio, kana ndige gũtũũrwo mata. **7** Tondũ Mwathani Jehova nĩwe ūndeithagia-rĩ, ndĩrĩ hĩndĩ ngaacoronithio. Nĩ ūndũ ūcio ndũmĩte ūthĩũ wakwa ūikare ūũmĩte o ta ihiga rĩa nyaigĩ, na nĩnjũũ ndĩrĩ hĩndĩ ngaacoronithio. **8** Nĩngĩ ūrĩa ūnduuga mũthingu arĩ hakuhi. Nũũ ūngĩgĩthĩtanga? Nĩoke tũrũgamane nake! Nĩngĩ ūrĩa ūngĩnjĩrĩthia akĩrĩ we ū? Mũndũ ūcio nĩarekwo akĩng'ethere! **9** Atĩrĩrĩ, Mwathani Jehova nĩwe ūndeithagia. ūrĩa ūngĩndua mwĩhia akĩrĩ ūũ? Andũ acio othe magaaathira o ta ūrĩa nguo ithiraga; makaarĩĩo nĩ memenyi, mathire biũ. **10** Nũũ thĩĩnĩ wanyu wĩtigĩrĩte Jehova, na wathĩkagĩra kiugo kĩa ndungata yake? Mũndũ ūrĩa ūthĩiagĩra nduma-inĩ, ūrĩa ūtarĩ na ūtheri, nĩakĩhoke rĩitwa rĩa Jehova, na egiritanie na Ngai wake. **11** No rĩrĩ, rĩu inyuĩ arĩa othe mwakagia mwaki, na mĩkeehie imũrĩ igwakana-rĩ, thĩĩrĩ, mũgerere ūtheri-inĩ wa mwaki wanyu, na wa imũrĩ cia mwaki ūrĩa mũgwatĩtie. ūndũ ūyũ nĩguo mũkaamũkĩra kuuma guoko-inĩ gwakwa: Mũgaakoma thĩ na mĩnyamaro.

51 “Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũrũmagĩrĩa maũndũ ma ūthingu ta thĩkĩrĩriai, o inyuĩ mũrongoragia Jehova: Rorai rwaro rwa ihiga rũrĩa mwarutĩrwo, o na kienjero kĩa mahiga kĩrĩa mwenjĩrwo; **2** ta rorai lburahĩmu, o we ithe wanyu, o na Sara, ūrĩa wamũciarire. Nĩgũkorwo hĩndĩ irĩa aarĩ o wiki nĩguo ndamwĩtĩre, na ngĩmũrathima, ngĩtũma aingĩhe. **3** Ti-itherũrĩ Jehova nĩakahooreria Zayuni, o na ahoorerie kũndũ gwakuo kũria kwanangĩtuo; werũ wakuo akaatũta o ta Edeni, na rũng'ũrĩ rwakuo arũtue o ta mũgũnda wa Jehova. Kũu guothe gũkaiyũra gĩkeno, na gũcanjamũka ngoro, na gũcookagia ngaatho, o gũkĩinagwo nyĩmbo. **4** “Inyuĩ andũ akwa ta thĩkĩrĩriai, na inyuĩ rũrĩrĩ rwakwa, njiguai: Nĩgũkorwo watho ūkoima harĩ nĩ; nakĩo kĩhooto gĩakwa nĩkĩo gĩgaatũika ūtheri wa ndũrĩrĩ. **5** ūhoro wakwa wa ūthingu nĩũrooka o na ihenya, nakuo kũhonokania gwakwa kũrĩ hakuhi kuoneka, o nakuo guoko gwakwa nĩkũo gũgaatũira andũ a ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooto. Andũ a icigĩrĩa-inĩ nĩ nĩ magaacũthĩrĩria na meterere guoko gwakwa marĩ na mwĩhoko. **6** Tiirai maitho manyu na igũrũ, na mũrore thĩ irĩa irĩ mũhuro; igũrũ rĩkaabũria o ta ndogo, nayo thĩ ithire o ta ūrĩa nguo ithiraga, nao atũũrĩ ao makuage o ūguo ta ngĩ. No rĩrĩ, ūhonokio wakwa nĩwagũtũũra nginya tene, naguo ūthingu wakwa ndũrĩrĩ hĩndĩ ūgaathira. **7** “Ta njiguai, inyuĩ andũ arĩa mũũrĩ ūhoro wa ūthingu, o inyuĩ andũ arĩa mũrũmĩtie watho wakwa ngoro-inĩ cianyu: Mũtĩgetigĩre kũmenwo nĩ andũ, o na kana mũmakio nĩ irumi iria mamũrũmaga nacio. **8** Nĩgũkorwo makaarĩĩo nĩ memenyi mathire biũ o ta nguo; na marĩĩo nĩ igunyũ o ta marĩ guoya wa

ng'ondu. No riri, uhoro wakwa wa uthingu ni wa gutuura nginya tene, naguo uhonokia wakwa utuure nginya njjarwa-ini ciothe." 9 Arahukia, arahuka! Wikipi hinya, wee guoko kwa Jehova; arahuka o ta uria waarahukire matuku maria ma tene, warahuke o ta hinda ya njjarwa cia tene. Githi wee tiwe watinangirie Rahabu tucunji, o wee watheecangire nyamu iyo nene, ukimuturikania? 10 Githi tiwe wahuthirire iria, maa! ma kundū kura kuriku muno, o wee watemire njira kuu iria-ini kura kuriku, nigeetha andu aria wakuturite maringire yo? 11 Andu aria akutire a Jehova nimagacooka. Nao magaatonyia Zayuni makinaga; nimagakirwo thumbi wa gikeno gia tene na tene. Magaakena na macanjamuke, nakio kieha na mucaayo nigathira biu. 12 "Ni, o ni mwene-ri, ni ni ndimuhoreragia. Wee uri u, ati nguwo wutigire andu aria makuaga, na ugetigira ariu a andu aria magaatuo o ta nyeki, 13 nawe ukariganirwo ni Jehova uria wakutumbire, o we uria watamburukirie matu, na agika mithingi ya thi, ati nguwo o utuura na guoya o muthenya ni undu wa mang'uri ma muthinyaniriria riria ekwihaariria aniinane? Namo mang'uri ma muthinyaniriria ucio-ri, makiri ha? 14 Nao oohwo aria marainaina ni guoya nimekuohorwo o narua; matigakura kuu marima-ini ma njera, o na kana irio ciao ciage. 15 Nigukorwo ni ni Jehova Ngai wanyu, uria utimaga iria riike ndiihu nguwo makumbi mario makaruruma; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nirio riitwa riake. 16 Ninjikirite ciugo ciakwa kanua-ini gaku, na ngakuhumbira na kuiru gia guoko gwakwa, o ni ndatamburukirie matu haria mari, na ngika mithingi ya thi, o ni njiraga andu a Zayuni atiri, 'Inyu! muri andu akwa.'" 17 Arahuka, arahuka! Wee Jerusalem ukira, o wee unyurire gikombe kia mang'uri ma Jehova, unengereirio kuuma guoko-ini gwake, o wee unyurire kuuma mbakuri iria itimaga andu matuguge na ukaminikiria. 18 Hari ariu ake othe aria aaciare, gutiri o na umwe ungimutongoria; o na ningi ariu ake othe aria aarere-ri, gutiri o na umwe ungimunya ita guoko. 19 Mogwati maya meeri nimo magukorete; nuu ugaagikuhoreria? Mogwati macio ni mwanangiko na unianani, ningi ni ng'aragu o na ruhiu rwa njora; nuu ugaagikuhoreria? 20 Ariu aku nimarangikite; nao makomete macemanirio-ini ma njira ciothe, magakoma o ta thiiya inyiititwo ni muto. Maiyuritwo ni mang'uri ma Jehova, na ikuma ria Ngai wanyu. 21 Ni undu ucio igua uhoro uyū, wee unyariiritwo, ukarrio, no ti ndibei ikurite. 22 Mwachani Jehova Ngai waku uria ugitagira andu ake, ekuaga uu: "Atiriri, ningwehereire gikombe kiria giatimire utuguge, ngakiruta guoko-ini gwaku; o na ngakweheria mbakuri ya mang'uri makwa, na ndugacooka kuminyuira ringi. 23 Ninganeana mbakuri iyo moko-ini ma aria makunyariraga, o aria maakwirire atiri, 'Wiguthie thi, nguwo tukugerere iguru.' Nawe ugikoma, mugongo waku ugutuika taari thi, na ukutua taari njira nguwo andu acio makugeragire iguru."

52 Arahuka, arahuka, wee Zayuni, wikipi hinya. Ikira nguo ciaku iria iri riiri, o wee Jerusalem, itura riria inene na riame. Nigukorwo kuuma riu thini waku gutigacooka gutonyia mundu utari miruu

kana mundu uri na thaahu. 2 Wibaribe rukungu; ukira, ukarire giti kia unene, wee Jerusalem. Wihore mnyororo iyo iri ngingo yaku, wee mwaru wa Zayuni, o wee utuure uri muhe. 3 Nigukorwo Jehova ekuaga atiri: "Wee wendiro utarutirwo kindu, na ugaakutirwo utarutirwo mbeeca." 4 Nigukorwo Mwachani Jehova ekuaga atiri: "Tene andu akwa maikurukire bururi wa Misiri magithi gutuura mari ageni kuo; thuutha uyū andu a Ashuri nimamahinyirire." 5 Jehova ekutira atiri, "Riu-ri, ni ki ndi nakio? "Nigukorwo andu akwa maatahirwo o guo tulu, nao andu aria mamaathaga no kumanyuriria. Nario riitwa riakwa ricambagio hinda ciothe," guo nguwo Jehova ekuaga. 6 "Ni undu ucio andu akwa nimakamena riitwa riakwa; muthenya ucio nimakamena ati ni ni ndaarire uhoro ucio o tene. Ii nguwo, ni ni ndawarire." 7 Ka maguri ma mundu uria urarehe uhoro mwega, nimagirire kuu irima-ini iguri-t, o ucio urahunjaniria uhoro wa thayu, na akarehe uhoro mwega wa mundu magirru, o na akahunjaniria uhoro wa kuhonokania, o we uria ureera Zayuni atiri, "Ngai waku niwe urathamaka!" 8 Atiriri, ta thikiriria! Arangiri aku nimaraniira; maraniira ni gukena mari hamwe. Riria Jehova agacooka Zayuni, nimakeyonera na maitho mao. 9 Atiriri, inyu! kundū kura kwanagitwo kwa Jerusalem, ambirirai kua nyimbo cia gikeno, nigukorwo Jehova niahooreretie andu ake, na agakura Jerusalem. 10 Jehova niakaguria guoko gwake gutheru hari nduriri ciothe, ikuone na maitho mao, nacio ituri ciothe cia thi nikikona uhonokania wa Ngai witu. 11 Eherai, eherai, umai kuu! Mutikahutie kindu kir thaahu! Umai kuu na mwitherie, inyu! mukuaga indo cia Jehova. 12 No riri, mutikoima na ihenya, kana muthi muthanyukite; nigukorwo Jehova niwe ukamutongoria, Ngai wa Israeli niwe ukamuuma thuutha, amugitire. 13 Atiriri, ndungata yaku igekaga mundu na ugi; nikambarario na yambirio, o na itugirio muno. 14 O ta uria andu aingi maagegrio muno ni undu wake, tondū githiithi giake nigathukitio muno, gikakira kia mundu o wothie, na muthanire wake ugathukio gikira muthanire wa andu, 15 uguo noguo akaamkia nduriri nyingi, nao athamaki nimagatamia tunua twao ni undu wake. Nigukorwo mundu maria materitwo, nimakamona, na mundu maria mataigute, nimakamena uhoro wamo.

53 Nu witikie uhoro witu, nakuo guoko kwa Jehova-ri, kuguririo u? 2 Nigukorwo ndungata iyo yakurire ihaana ta muti mwithi, na ta muri umerete kundū kumū. Ndari kirorerwa o na kana igathakara undu tungiaguacirio nyo, ikioneka-ri, gutiri kindu kingiatimire tumiririre. 3 Ndungata iyo ninyararirwo na ikiregwo ni andu, aari mundu wa kieha kingi na wonete thina. O ta mundu uria andu mahithaga mothi mao matikamuone-ri, aanyarirwo, na ithu tuitigana kumutia. 4 Ti-itheru niwe woire wonje witu, na agikua kieha gitū; no ithu twatuire nikuhurwo aahuritwo ni Ngai, akamunyamaria. 5 No riri, aatihangirio ni undu wa mahitia maitu, o na akihehenjwo ni undu wa waganu witu; nakuo kuhirithio kura gwatimire tuge na thayu

nīwe waherithirio, na ithuī tūhonagio nī ūndū wa nguraro ciake. **6** Ithuothe, nīthūhītīe njira, tūgaturuura na ng'ondo ciūrīe, o mūdū agathīi na njira yake mwene; nake Jehova nīamūgīrīre waganu witū ithuothe. **7** Nīahinyīrīrio na agithīinio, nowe ndaatumūrire kanua gake; aakirire ki o ta ūrīa gatūrūme gakiraga gagithīi gūthīnjwo, o na o ta ūrīa ng'ondo ikiraga ki iri mbere ya mūmīenji guoya, noguo o nake ataatumūrire kanua gake. **8** Eeherio na ūndū wa kūhinyīrīrio na gūtūrwo ciira ūtarī wa kīhooito. Ha ūhoro wa rūciaro rwake-rī, nūū ūngīaria ūhoro waruo? Nīgūkorwo eeheririo kuuma būrūrī wa arīa matūrāga muoyo; na nī ūndū wa mahitia ma andū akwa nīkio aahūirwro. **9** Rīrīa aakuire aigirwo mbīrīra-inī ya andū aaganu, o na agithikwo mbīrīra-inī ya andū arīa itonga, o na harīa atekite ūndū mūūru, kana kanua gake gakaaria maheeni. **10** No rīrī, Jehova nīonire arī wega amūhehenje, na agītūma athīnīke, na rīrīa Jehova agaātūma muoyo wake ūtūike igongona rīa mehīa-rī, nīakoonā rūciaro rwake, na amūngithīrie matukū make, naguo wendi wa Jehova nīūkagaacīra guoko-inī gwake. **11** Thuutha wa ngoro yake gūthīnīka, nīakoonā uumithio wa gūthīnīka gwake, na aiganīre; nī ūndū wa ūmenyo wake, ndungata iyo yakwa thingu nīgātūma andū aingī matūike athingu, na nīgakuua mawaganu mao, īmeherie. **12** Nī ūndū ūcio nīngamīgayanīria igai hamwe na arīa anene, o na magayane indo cia gūtahwo na andū arīa marī hinya, tondū nīarutire muoyo wake akue, na agītaranīrio na arīa aagarari watho. Nīgūkorwo nīakuuire mehīa ma andū aingī, o na arīa maahītīe akimathaitanīrīra.

54 “Atīrīrī, wee mūdū-wa-nja thaata ina rwīmbo, o wee ūtarī waciara mwana; ambīrīria kūina rwīmbo, na wanīrīre nī gūkena, wee ūtarī wanyītuo nī ruo rwa gūciara, tondū ciana cia mūdū-wa-nja ūrīa ūtiganīrio nī nyingī, gūkīra cia ūrīa ūrī na mūthuuri,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** “Wīyaramīrie handū ha hema yaku, na ūtambūrūkie mataama ma hema yaku maaramē, maguucīe ūtekūmacaīra; raihia mikanda ya hema yaku, nacio hīgī ciayo ūcikiindire irūme biū. **3** Nīgūkorwo nīgatheerema mwena wa ūrīo na wa ūmōtho; njīaro ciaku nīkegwatīra mabūrūrī ma ndūrīrī, na itūūre matūrāa manene ma cio marīa matīgītuo matarī andū. **4** “Ndūkanetīgīre; tondū ndūgaakonoka. O na ndūkanaigūe guoya wa gūconorithio; nīgūkorwo ndūrīrī hīndī ūkaanyararithio. Nīukariganīrwo nī thoni cia ūnini waku, na ndūgacooka kūrīrikana rīngī ūrīa wananyararwo nīgūkorwo ūrī wa ndigwa. **5** Nīgūkorwo ūrīa Mūūmbi waku nīwe mūthuuri waku, nake etagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we ūrīa Mūtheru wa Isīraeli nīwe Mūkūūrī waku; nake etagwo Ngai mwene thī yothe. **6** Nīgūkorwo Jehova nīagagwīta ūcooke, ūhaana ta mūtumia ūtiganīrio, na mūthīnīku ngoro, mūtumia wahikire arī mūnini, agacooka agateo,” ūguo nīguo Ngai waku ekuuga. **7** “Nīgūkorwo ndīragūtiganīrie o gwa kahinda kanini, no nīngūgūcookia ndī na tha nyingī mūno. **8** Hīndī ya marakara maingī nīndakūhithire ūthīū wakwa gwa kahinda kanini, no nī ūndū wa ūtugi ūrīa ūtathiraga, nīngakūguīra tha,” ūguo nīguo Jehova Mūkūūrī waku ekuuga. **9** “Kūrī nīi matukū maya no

ta marīa ma hīndī ya Nuhu, rīrīa ndehitire ngiuga atī maaī ta macio ma hīndī ya Nuhu matigacooka kūiyūra thī. Nī ūndū ūcio rīu nīndīhītīe atī ndigacooka kūrakara nīwe o na kana ngūkūūme rīngī. **10** Nīgūkorwo irīma no ithingithio, natuo tūrīma tweherio, no rīrī, wendo wakwa ūrīa ūtathiraga ūrīa ngwendete naguo-rī, ndūkeenenyio, o na kana kīrīkanīro gīakwa gīa thayū kīeherio harīwe,” ūguo nīguo Jehova ūrīa ūkūguagīra tha ekuuga. **11** “Atīrīrī, wee itūūra rīrī inene inyamariē, o wee ūthukathukītuo nī ihuhūkano, na ūkaaga wa gūkūhooreria, nīngagwaka na mahiga ma rangi wa mīthemba mīngī, nayo mīthingi yaku ndīmīake na mahiga ma yakuti. **12** Nīngathondeka ndirica ciaku na mahiga mega matune, na ihingo ciaku ndicithondeke na mahiga ma goro me kūhenia, nacio thingo ciaku ciothe ikorwo irī cia mahiga ma goro mūno. **13** Ciana ciaku ciothe nīkarutagwo ūhoro nī Jehova, naguo thayū wa ciana icio ciaku nīūkaingīha mūno. **14** Nīūgaikara ta ūhaanditwo wega ūhoro-inī wa ūthingu: ūnyamarania nīūgakūraihrīria; ndūgakorwo ūrī na ūndū ūngītūma wītīgīre. Nakīo kimako nīgīgakūraihrīria; gītīgagūkuhrīria. **15** Na rīrī, andū mangīgaagūtharīkīra-rī, nīi ndigakorwo ūhoro-inī ūcio; na mūdū o wothē ūgaagūtharīkīra-rī, ūcio nī kwinēana akēneana harīwe. **16** “Atīrīrī, nīi nīi ndoombire mūturi, ūrīa ūhurutagīra mwaki wa makara, na agatura kindū kīa mbaara o ūrīa kīagīrīre wīra-inī wakīo. O na mūdū ūrīa wanangaga akaniinana-rī, nī nī ndīmūmbite; **17** na gūtīrī kindū kīa mbaara gīthondeketwo gīa gūgūkūrīra gīkaagacīra wīra-inī wakīo, na nīūkahoota mūdū ūrīa ūkaaria ciugo cia gūgūthitanga. Rīrīrī nīrio igai rīa ndungata cia Jehova, o naguo ūhoro wacio wa gūtūuo thingu uumaga harī nīi,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

55 “Atīrīrī, inyuī inyuothē arīa mūnyootī-rī, ūkaai mūnyue maaī; na inyuī mūtārī na mbeeca-rī, ūkaai mūgūre irio, mūrīrī! ūkaai, mūgūre ndibei na iria mūtārī na mbeeca mūkūruta, na hatarī na thogora. **2** Nī kīi gīgūtūma mūtūmīre mbeeca harī irio gūtārī, o na mūnoge mūkīrutīra wīra kindū gītangīmūhūūnia? Thikīrīriai na mūnjigūe, nīguo mūrīage indo iria njega, nacio ngoro cianyu nīrīkenagīra irio iria njega mūno. **3** Tegai matū mūthikīrīrie, na mūūke kūrī nīi; njiguai nīgeetha mūtūūre muoyo. Na nīi nīngarīkanīra na inyuī kīrīkanīro gīa gūtūūra tene na tene, arī wendo wakwa wa kwīhokeka ūrīa nderīre Daudi. **4** Atīrīrī ūcio nīndīmūtūite mūira kūrī ndūrīrī, na ngamūtua mūtongoria na mūnene wa ndūrīrī. **5** Tī-ither ūrīa nīgeetae ndūrīrī iria ūtooi, nacio ndūrīrī iria itakūū iteng'ere ciūke kūrī we, nī ūndū wa Jehova Ngai waku, o we ūrīa Mūtheru wa Isīraeli, nīgūkorwo nīakūhumbīte ūkengu mūnene.” **6** Mathaai Jehova hīndī irīa angīoneka; mūkāirei hīndī irīa arī hakuhī. **7** Mūdū ūrīa mwaganu nīatigane na mīthīre yake, nake mūdū ūrīa ūtarī mūthingu atigane na mecīiria make mooru. Nīacookerere Jehova, na nīekūmūguīra tha, na acookerere Ngai witū, nīgūkorwo nīakīragīrīria kūrēkanīra. **8** “Nīgūkorwo mecīiria makwa timo mecīiria manyu, o na kana mīthīre yanyu igatūika ta mīthīre

yakwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **9** “O ta ũria matu maraihanĩrĩrie na thĩ, ũguo noguo mĩthĩire yakwa iraihanĩrĩrie na mĩthĩire yanyu, o na meciiria makwa magakĩra meciiria manyu. **10** Nĩgũkorwo o ta ũria mbura yuraga, narĩo ira rĩkaharũrũka kuuma igũrũ, na iticookaga kuo itaihũgĩtie thĩ na igatũma mĩmera ithundũke na ĩciare, nĩguo mĩhandi aheo mbeu na ũria wendaga kũria aheo irio ciake, **11** ũguo noguo kiugo gĩakwa kĩa kiumaga kanua gakwa gĩgaakara: Kiugo kĩa gĩtikanjookerera o ro ũguo tũhũ, no nĩgĩkahingia ũria nyendete wĩkwo, na gĩkinyanĩrie muoroto ũria watũmire ndĩgĩtũme. **12** Ũkoimagara na gĩkeno, na ũthiage ũtongoretio nĩ thayũ; irĩma o na tũrĩma nacio nĩgaitĩka kũina rwĩmbo mbere yaku, nayo mĩti yothye ya gĩthaka nĩkahũũra hĩ. **13** Ithenya rĩa mĩĩgu-a-rĩ, gũkaamera mĩthengera, na itherenya rĩa cong’e kũmere mĩhandathi. Naguo ũndũ ũcio ũgaatũka wa gũtũma Jehova agĩe igweta, na ũtuũke kĩmenyithia gĩa gũtũura nginya tene, kĩa gĩtagathũkio.”

56 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tũurai mĩtuanagĩra ciira wa kĩhooto, na mwĩkage maĩndũ marĩa magĩrĩrie, nĩgũkorwo ũhonokio wakwa nĩũkuhĩrĩrie, o naguo ũthingu wakwa ũrĩ hakuhĩ kũguuranĩrio. **2** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mĩndũ ũria wĩkaga maĩndũ macio, o mĩndũ ũria ũrĩmagia maĩndũ macio mũno, na ũria ũmenyagĩrĩra thabatu atekũmĩthaahia, na akagĩrĩria guoko gwake gwĩka ũũru. **3** Mĩndũ wa kũngĩ ũria wĩnyĩitanĩtie na Jehova ndakanoige atĩrĩ, “Ti-itherũ Jehova nĩakanyamũrĩnia, andĩgĩthanĩe na andũ ake.” O na kana mĩndũ ũria mĩhakũre arekwo oige atĩrĩ, “Nĩĩ haana o ta mĩtĩ mĩũmũ. **4** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ha ũhoru wa andũ arĩa ahakũre arĩa mamenyagĩrĩra thabatu ciakwa, na magathuura gwĩka maĩndũ marĩa manganagia, na makarũmia kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, **5** nĩngamahe handũ thĩĩnĩ wa hekarũ yakwa na thingo-inĩ ciayo, na ndũme marĩrikanagwo na magĩe igweta rĩega mũno gũkĩra andũ arĩa marĩ na ciana cia aanake na cia airĩtu; o na nĩngĩ nĩngamahe rĩĩtwa rĩrĩa magaatũura meetagwo nginya tene na tene, rĩrĩa rĩtagacooka kũrĩganĩra. **6** Andũ a kũngĩ arĩa menyĩitanĩtie na Jehova nĩguo mamũtungatagĩre, o acio mendete rĩitwa rĩa Jehova, na mamũhooyaga, o na arĩa othe mamenyagĩrĩra thabatu matekũmĩthaahia, na makarũmia kĩrĩkanĩro gĩakwa-rĩ, **7** andũ acio nĩo ngaatwara kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩa kĩa mĩmũre, na ndĩmahe gĩkeno thĩĩnĩ wa nyũmba yakwa ya mahooya. Maruta mao ma njino na magongona nĩmagetĩkĩrĩka kĩgongona-inĩ gĩakwa; nĩgũkorwo nyũmba yakwa iĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe.” **8** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ũria ũcookanagĩrĩra andũ a Isiraeli arĩa matahĩtwo: “Hamwe na acio ndĩkĩtie gũcookanĩrĩria no kũrĩ angĩ ngaacookanĩrĩria meongerere harĩo.” **9** Atĩrĩrĩ, ũkaai inyuĩ nyamũ ciothe cia gĩthaka, o na inyuĩ nyamũ ciothe cia mĩtũtĩ ũkaai mũrĩe! **10** Arangĩrĩ a Isiraeli nĩ atumumu, othe nĩmagĩte ũmenyo; othe matarĩi ta ngui itagambaga, ikaremwo nĩ gũkũga; makomaga thĩ makaroota, na mendaga o gĩkomata toro. **11** Matarĩi o ta ngui ngoroku mũno; matirĩ hĩndĩ mahũũnaga. Nĩ

arĩithi matarĩ na ũtaũku; othe magarũrũkĩte magathĩĩ na njĩra ciao o ene, na o mĩndũ acaragia maĩndũ ma kwĩguna we mwene. **12** O mĩndũ aanagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ũganai ndĩmũrehere ndibei! Nĩtũnyue njoohi nginya tũrĩio! Naruo rũciũ rũkaahaana o ta ũmũthĩ, kana rwagĩre mũno makĩria.”

57 Atĩrĩrĩ, andũ arĩa athingu makuuga o ro ũguo, na gũtĩrĩ mĩndũ wĩciiragia ũhoru ũcio ngoro-inĩ yake; andũ arĩa etigĩrĩ-Ngai meheragio, na gũtĩrĩ mĩndũ ũmenyaga atĩ acio athingu meheretio nĩguo matharwo, matikoone ũũru. **2** Andũ arĩa mathĩiaga na mĩthĩire mĩagĩrĩru, matoonyaga thayũ-inĩ; nĩngĩ nĩmonaga ũhurũko makua. **3** “No inyuĩ-rĩ, ũkaai haha, inyuĩ arĩũ a mĩndũ-wa-nja mũragĩrĩ, o inyuĩ ciana cia itharia na cia maraya! **4** Nũũ ũcio inyuĩ mũranyũrũria? Nũũ ũcio mũratembanĩria mĩromo na mĩkamũrutĩra rũrĩmĩ? Gĩthĩ inyuĩ ti inyuĩ ciana cia aremĩ, o na rũciaro rwa aheenanĩ? **5** Inyuĩ mũhĩahĩaga nĩ thuti cianyu mũrĩ kũu mĩgandi-inĩ, na mũrĩ rungu rwa mũtĩ o wotho mũruru; mũrutaga ciana cianyu magongona kũu ituamba-inĩ, na mĩatũka-inĩ ya ndwaro cia mahigia. **6** “Mĩhianano ya kũhooywo rĩa rĩ mahiga-inĩ manyoroku kũu ituamba-inĩ nĩyo rũgai rwanu; ĩĩ, mĩhianano ĩyo nĩyo igai rĩanyu. ĩĩ, ĩyo nĩyo ũtĩire magongona maku ma kĩndũ gĩa kũnyuuu, na ũkamĩrutĩra maruta ma mĩtu. Nĩĩ-rĩ, ingĩhota atĩa gũkĩrĩrĩria maĩndũ ta macio? **7** Wee ũthondekete ũrĩrĩ waku karĩma-inĩ karĩa karaaya na igũrũ, na gatũũgĩru; na kũu igũrũ nĩkwo waambatire, ũgĩthĩĩ kũrutĩra magongona maku kuo. **8** Thuuttha wa mĩrango yaku, na hĩngĩro-inĩ ciayo nĩkwo ũĩgĩte imenyithia cia gũkũrĩrĩkania ũhoru wa mĩhianano ya andũ acio matooi Ngai. Nĩwahumbũrĩrie gĩtanda gĩaku nĩ ũndũ wa kũndĩrĩka, ũkĩhaica igũrũ rĩakĩo, o na ũgĩkĩaramia makĩria; ũkĩrĩkanĩra na acio wendete itanda ciao, na ũgĩcooka ũkĩrĩrorera njaga yao. **9** Nĩwathĩire kũrĩ Moleku ũrĩ na maguta ma mũtĩ wa mĩtamaiyũ, na ũkĩongerera maguta maku marĩa manungaga wega. Nĩwatũmire abarũthi aku mathĩĩ kũndũ kũraya mũno; nĩngĩ ũgũkũrũka o nginya mĩrĩrĩ-inĩ! (Sheol h7585) **10** Nĩwanogĩrio nĩ mĩthĩire yaku yotho, no rĩrĩ, ndũigana kuuga atĩrĩ, ‘Ŭndũ ũyũ nĩ wa tũhũ.’ Ŭkĩgĩa na hinya mwerũ, nĩ ũndũ ũcio ndũigana kũringĩka. **11** “Nũũ wakũguithĩrie guoya na ũkĩmwĩtĩgĩra, ũũ atĩ ũkoretwo ũkĩaga gũtũka mĩwĩhokeku kũrĩ nĩ, na ũkaaga gũcooka kũndĩrĩkana, o na kana wĩcũũranĩe ũhoru ũcio na ngoro yaku? Gĩthĩ ti tondũ ngoretwo ngĩrĩte kĩ ihinda iraihu, nawe ũkaaga kũnjĩtĩgĩra? **12** Nĩngambũrĩnia ũthingu waku na cĩko ciaku, nacio itigakũgũna. **13** Rĩrĩa ũgaakaya ũkĩenda ũteithio-rĩ, mĩhianano ĩyo ya kũhooywo ũnganĩtie-rĩ, nĩgagĩkũhonokia! Rũhuho nĩrũkamĩkuua yotho, yũmbũrwo, yeherio nĩ mĩhũmũ mĩtheri. No rĩrĩ, mĩndũ ũria ũnduuaga rĩrĩro rĩake-rĩ, nĩwe ũkaagaya bũrũrĩ, o na egwatĩre kĩrĩma gĩakwa kĩa kĩa mĩmũre. **14** Na nĩgũkeeranwo atĩrĩ: “Akaai, akaai, na mũthondeke njĩral Eheria! mĩhĩnga yehere njĩra-inĩ ya andũ akwa.” **15** Nĩgũkorwo ũria-ũrĩ-Igũrũ Mũno, o We ũtũũgĩrĩtio na ũtũũraga tene na tene, ũria wĩtagwo mũtheru; ekuuga atĩrĩ: “Ndũũraga o igũrũ handũ hatheru, na nĩngĩ ngatũũrĩnia na mĩndũ ũria ũrĩ

ngoro ithuthikite, na ūria ūherete na winyiithie, nigu njarahure roho wa mündũ ūcio winyiithie, na njarahure ngoro iyo ithuthikite. **16** Ndigūtũura ndũithanagia nginya tene, o na kana ndũure ndakarite hĩndi ciothe, tondũ roho wa mündũ wahota kũringika mbere yakwa, mĩthũmũ iyo ya mündũ ūcio ndoombire ihwererekere. **17** Nĩndarakaririo mũno nĩ mehia make ma gũkoroka; ngĩmũherithia na ngĩmũhitha ūthiũ wakwa nĩ kũrakara, no agĩthĩ o na mbere na mĩthiire yake ĩria eyendeire. **18** Nĩnyonete njĩra ciake, no nĩngamũhonia; ningĩ nĩngamũtongoria, na njooke ndĩmũmĩrĩrie, **19** ndũme kũgie na ūgocĩ tũnua-inĩ twa andũ aĩa macakayaga kũu Isiraeli. Thayũ, thayũ kũri aĩa marĩ kũraya, na kũri aĩa marĩ gũkuhĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Na nĩ nĩ ngaamahonia.” **20** No rĩrĩ, andũ aĩa aaganu mahaana ta ĩria rĩgĩkia ndiĩhũ ciario, rĩria rĩtangĩhoorera, rĩria makũmbĩ marĩ mahurunjaga ndaka na ndooro. **21** Ngai wakwa ekuuga atĩrĩ, “Mündũ ūria mwaganu-rĩ, ndarĩ hĩndĩ angĩa na thayũ.”

58 “Atĩrĩrĩ, anĩrĩra mũno, na ndũgakire. Anĩrĩra na mũgambo mũnene o taarĩ karumbeta karagamba. Uumbũrĩre andũ akwa ūhoro wa ūremi wao, o na andũ a nyũmba ya Jakubu ūmoimbũrĩre mehia mao. **2** Nĩgũkorwo manjaragia mũthenya o mũthenya; makonekaga ta mangiende mũno kũmenya njĩra ciakwa, ta marĩ rũrĩrĩ rĩwakaga ūria kwagĩrĩre, na rũtatĩrĩkĩte maathani ma Ngai waruo. Mendaga ndĩmatuagĩre ciira wa kĩhoo, na makoneka makĩenda mũno Ngai amakuhĩrĩrie. **3** Moragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmĩte twĩhingie kũria irio, nawe ūkaaga kuona? Nĩ kĩ gĩtũmĩte twĩnyĩhie, nawe ūkaaga kũrũmbũiya ūhoro ūcio?’ “No rĩrĩ, mũthenya wanyu wa kwĩhinga kũria irio mwĩkaga o ūria mũkwenda, na aruti othe anyu a wĩra mũkamahinyĩrĩria. **4** Kwĩhinga kũria irio kwanyu kũrĩkagĩrĩria na ngũĩ na njũgitano, na mũkahũũrana na ngundi ta andũ aaganu. Kwĩhinga kũria irio kwanyu kwa matukũ maya gũtingĩtũma mĩgambu yanyu ĩguo kũu igũrũ. **5** Kwĩhinga kũria irio kwa mũthemba ūcio wa mündũ kwĩnyĩhia mũthenya o ūmwe tu-rĩ, nĩkuo nĩĩ thuurĩte? Kwĩhinga no kũinamia mũtwe ta ithanjĩ, na gũkomera nguo ya ikũnia, o na mũhu? Kũu nĩkuo mwĩtanga kwĩhinga kũria irio, na mũkawĩta mũthenya wa gwĩtikĩrĩka nĩ Jehova? **6** “Gĩthĩ mũthemba ūria thuurĩte wa kwĩhinga kũria irio ti ūyũ: kuohora aĩa moohetwo na njĩra ĩtarĩ ya kĩhoo, na kuohoraga mĩkwa ya icooki rĩa ngingo, na kũrekereria aĩa mahinyĩrĩrio, o na kuunanga macooki mothe ma ngingo? **7** Gĩthĩ ti kũgayanaga irio ciaku na andũ aĩa ahũtu, na ūrehage athĩĩni aĩa matarĩ ūikaro gwaku mũciĩ, na rĩria wona mündũ ari njaga ūkamũhumba nguo, na ndũkanahutatĩre andũ aĩa mũrĩ a mũthiimo ūmwe nao? **8** Hĩndĩ iyo ūtheri waku nĩgũgaathera o ta ūria gũtherũrukaga rũciĩnĩ, nakuo kũhono gwaku nĩgũkooneka o narua; ningĩ ūthingu waku nĩgũgũtongoria, naguo riiri wa Jehova ūkuume thuutha, ūkĩgĩtĩre. **9** Ningĩ hĩndĩ iyo nĩgũgetana, nake Jehova nĩagagwĩtĩka; nĩgũgakaya ūethiitho, nake nĩakoiga atĩrĩ: ĩĩ nĩ ūyũ haha. “Ūngieheria icooki rĩa kũhinyanĩrĩria, na weherie kĩara kĩria worotanaga nakĩo, na ndeto cia

rũmena-rĩ, **10** ningĩ ūngĩrutĩra kũhũũnia andũ aĩa ahũtu, nao aĩa ahinyĩrĩrie ūmahingĩrie maũndũ marĩa mamabatairie, hĩndĩ iyo ūtheri waku nĩgũgaathera kũu nduma-inĩ, naguo ūtukũ waku ūgaatũka o ta mũthenya barigici. **11** Jehova nĩarĩgũtoongoragia hĩndĩ ciothe, na nĩarĩkũhingagĩria mabataro maku ūrĩ bũrũri-inĩ mũmũmũ, o na mahĩndĩ maku amekagĩre hinya. Ūkahaana ta mũgũnda unithiĩrio maaĩ, ūtũtũke ta gĩthima kĩria gĩtahũaga. **12** Andũ aku nĩo magaacookereria kũria kwaanangĩtwo o tene, na maakĩrĩre mĩthingi ĩria ya tene mũno; nawe ūgeetagwo Mũcookereria wa Thingo ĩria Momoku, na wĩtagwo Mũcookereria wa Njĩra cia Itũũro. **13** “Ūngĩgĩrĩria magũrũ maku gũthũkia mũthenya wa Thabatũ, na wage gwĩka maũndũ maku we mwene mũthenya ūcio wakwa ūria mwamũre, nayo Thabatũ iyo ūmĩtue mũthenya wa gĩkeno, na mũthenya ūcio mwamũre wa Jehova ūtũtue wa gũtĩio-rĩ, na ūngĩtũĩia na kwaga kũrũmirĩra njĩra ciaku, na kwaga gwĩka maũndũ maku we mwene, o na kana kwaria ndeto cia tũhũ-rĩ, **14** hĩndĩ iyo nĩgũakena nĩ ūndũ wa Jehova, na nĩngatũma ūtũgĩrio mũno gũkũ thĩ, na ngũheage igai rĩa thoguo Jakubu, ūrĩrĩage.” Nĩgũkorwo nĩ kanua ka Jehova kaarĩtie ūhoro ūcio.

59 Atĩrĩrĩ, ti-itherũ guoko kwa Jehova ti kuonju atĩ gũtingĩhota kũhonokania, o na kana gũtũ gwake gũkagĩa njika atĩ gũtingĩhota kũguia. **2** No rĩrĩ, mawaganu manyu nĩmo mamũtĩgĩthanĩte na Ngai wanyu; namo mehia manyu nĩmo matũmĩte amũthie ūthiũ wake, akarega kũmũguia. **3** Nĩgũkorwo moko manyu nĩmathaahite nĩ ūiti wa thakame, nacio ciara cianyu ikaiyũra wĩhia. Tũnua twanyu nĩtwarĩtie ndeto cia maheeni, na nĩmĩ cianyu ikang’ung’uaga o ndeto cia waganu. **4** Gũtĩrĩ mündũ wendaga ciira wa kĩhoo, o na kana ageciĩrĩria na njĩra ya ma. Mehokaga ngarari cia tũhũ na makaaria ndeto cia maheeni; magĩaga nda cia mathiĩna na magaciara waganu. **5** Mahaana ta makomeire matumbĩ ma ndũira, na makaamba mitego ya rũrenda rwa mbũmbũ. Mündũ o wotho ūria ūngĩria matumbĩ macio no gũkua akuaga, na o itumbĩ rĩahenenjwo rĩtũrikaga ndũira. **6** Rũrenda rĩu rwao nĩ rwa tũhũ rũtingĩtumwo nguo; matĩngĩhumbĩra na kĩria mathondekaga naruo. Mawĩra mao nĩ mawĩra ma waganu, na moko mao maiyũrĩte ciiko cia haaro. **7** Magũrũ mao mahanyũkaga makehie; mahiũhaga magaitie thakame ya mündũ ūtehĩtie. Mecĩria mao no mecĩria ma ūũru; na kũria guothe mathiaga matigaga gũkĩrĩte ihooru na mwanangĩko. **8** Njĩra ya thayũ matimĩtũ; na mĩthiire yao ti ya gũtuanĩra ciira na kĩhoo. Metemeire njĩra njogomu; gũtĩrĩ mündũ ūcigeragira akagĩa na thayũ. **9** Nĩ ūndũ ūcio ciira wa kĩhoo ūrĩ kũraya na ithũ, naguo ūthingu ndũtũkinyagĩra. Tũcaragia ūtheri, no tuonaga o nduma; tũgacaria ūkengu, no tũkagerera kũria kũrĩ na mairia matumanu. **10** Tũhambataga rũthingo ta mũtumumu, na tũgeetherera njĩra ta andũ matarĩ maitho. Tũhingagwo mũthenya barigici o ta rĩria kũrĩ mairia; tũrĩ gatagatĩ ka andũ aĩa marĩ hinya, tũhaanaga ta andũ akuũ. **11** Ithuothe tũraramaga o ta nduba; tũcakayaga na kieha ta ndutura. Tũcaragia ūhoro wa gũtũirwo ciira na

kíhooto, na tútingíwona o na atía; tūgacaria ūhoro wa ūhonokanio, no ūgatūrāihīrīria mūno. **12** Nīgukorwo mahitia maitū nī maingī maitho-inī maku, namo mehia maitū makoimbūra ūria tūtariī. Hīndī ciothe mahitia maitū makoragwo hamwe na ithuī, namo mehia maitū nītūmoōi mothe: **13** namo nī ūremi na gūkaana Jehova, na kūhutatīra Ngai witū, na kwaragia ndeto cia kūhinyanīrīria, na kūregana na watho, na kwaria ndeto cia maheeni iria ngoro ciitū ithugundite. **14** Nī ūndū ūcio nītwaḡite ciira wa kíhooto, naguo ūthingu ūgatūrāihīrīria; naguo ūhoro wa ma ūkagūa njīra-inī, naguo ūrūngīrīru ūkaagīrwo mweke. **15** Ūhoro wa ma ndūrī handū ūngīoneka, nake mūdū ūria wīthemaga ūuru agatuika mūdū wa kūguimwo. Nake Jehova akīona ūndū ūcio, ūkiaga kūmūkenia, tondū gūtīatuanagīrwo ciira na kíhooto. **16** Ningī akiona atī gūtīari mūdū o na ūmwe waḡīrīre, na akīgega tondū gūtīari na mūteithūrani; nī ūndū ūcio guoko gwake mwene nikuo kwamūhonokirie, naguo ūthingu wake mwene ūkīmūtīrīrīria. **17** Agīcooka akīthumba ūthingu taarī gako gake ga kūmūgītira gīthūri, na agīkīra ngūbia ya kīgera ya ūhonokio mūtwe; naguo ūhoro wa kūrihanīria akīwīhumba taarī nguo, na akīhōtora kīyo taarī nguo ndaaya. **18** O ta ūria ciiko ciao itarīī, ūguo noguo akaarihana, arihe thū ciake na mang'ūrī, nao andū ariā marī muku nake amacookererie ūuru wao; andū ariā matūūruga icigīrīra-inī-rī, erīhīrie na kūmagera ngero o ūria kwagīrīre. **19** Nī ūndū ūcio-rī, andū nīmagetīgira rīitwa rīa Jehova kuuma ithūro, na nīmagaṭīia riiri wake kuuma irathiro rīa rīūa. Nīgukorwo agooka ta rūūī ruunīte, rūgatherera na ihenya, rūtīndikītwo nī mīhūmū ya Jehova. **20** “Mūkūūri nīagooka Zayuni, na akinye kūrī andū a Jakubu ariā maherete mehia mao,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **21** Ningī Jehova ekuuga atīrī, “Ha ūhoro wakwa-rī, gīkī nikio kīrikanīro kīria ndarīkanīire nao, atī Roho wakwa, ūria ūrī igūrū rīaku, na ciugo ciakwa iria njīkīrite kanua gaku, itirī hīndī ikehera kuuma kanua gaku, kana ciehere kuuma tūnua twa ciana ciaku, o na kana ciehere kuuma tūnua twa njiaro ciao, kuuma rīu nginya tene na tene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

60 “Atīrīrī, arahūka ūcangarare, tondū ūtheri waku nīūūkīte, naguo riiri wa Jehova ūgakwarīra. **2** Atīrīrī, nduma nīhumbīrite thī, nayo nduma ndumanu ikahumbīra ndūrīrī ciothe, no Jehova nīakwarīire, naguo riiri wake ūgakwarīra. **3** Ndūrīrī nīigooka kūrī ūtheri waku, nao athamaki moke kūrīa ūcangararīte ta rīūa rīkīratha. **4** “Tiira maitho wīrorere mīena yothe: One ūria andū othe monganīte magooka harīwe, nao ariū aku makoima kūdū kūrāya, nao ariūtu aku magooka makuuītwo na moko. **5** Hīndī iyo nīūkona ūndū ūcio, nawe ūcangarare, ngoro yaku nayo ituumatuume, na iiyūrwo nī gīkeno; ūtonga ūria ūrī iria-inī nīūkareherwo, o naguo ūtonga wa ndūrīrī ūrehwo kūrī we. **6** Ndūūru cia ngamīira nīaikīyūra būrūrī waku, o nacio njaū cia ngamīira cia kuuma Midiani, na cia Efa. Ngamīira ciothe cia kuuma Sheba ciūke, ikuuīte thahabu na ūbumba, nao andū maanīrīre magooce Jehova. **7** Ndūūru ciothe cia mbūrī cia Kedari igaacookanīrīro irehwo

kūrī we, ūtungaṭagīrwo nī ndūrūme cia Nebaiothu; nīigetīkīrwo, itūike cia kūrūtuo igongona kīgongona-inī gīakwa, na nīi nīngagemia hekarū yakwa ūria ūrī riiri. **8** “Atīrīrī, andū aya mombūkīte na igūrū ta matu, o na kana ta ndutura igīcooka itara-inī ciacio nī a? **9** Ti-itherū andū ariā matūūruga icigīrīra-inī nī nīi metagīrīra; matongoretio nī marikabu cia Tarishishi, ikīrehe ariū anyu kuuma kūdū kūrāya, marī na betha na thahabu ciao nī ūndū wa gūtīia Jehova Ngai wanyu, Ūria Mūtheru wa Isiraēli, nīgukorwo nīakūheete riiri. **10** “Andū a kūngī nīo magaacookereria thingo ciaku, nao athamaki ao magītungaṭagīre. O na akorwo nīndakūhūūire na marakara-rī, nīūgeetīkīrika nī nīi nīguo ngūguīre tha. **11** Ihingo ciaku igūtīūra irī hingūre, itirī hīndī ikaahingwo mūthenya kana ūtukū, nīgeetha andū makūrehagīre ūtonga wa ndūrīrī, athamaki ao marūmanīrīre mūtongoro wa ūhootani. **12** Nīgukorwo rūrīrī kana ūthamaki ūria ūtagagūtungaṭira nīūkaniinwo; ūkaanangwo biū. **13** “Riiri wa Lebanoni ūgaatuika waku, naguo nī wa mītī ya mīthengera, mīhuhu, na mīkarakaba yothe hamwe, nīguo igemie handū hakwa harīa haamūre; na nīi nīngagoocthia handū harīa hakinyagwo nī magūrū makwa. **14** Ariū a andū ariā makūhinyagīrīria nīmagooka harīwe makūinamīrīre; na ariā othe makūmenete, mainamīrīre magūrū-inī maku, nao magwītage Itūūra-Inene-rīa Jehova, na Zayuni itūūra rīa Ūria Mūtheru wa Isiraēli. **15** “O na akorwo nīwatiganīirio na ūkīmenwo, na gūkiaga mūdū o na ūmwe ūngītūikanīria gwaku-rī, nīngatūma ūtūūre ūrī mūtīku nginya tene, na ūrī gīkeno kīa njiarwa ciothe. **16** Nīūkanyuuaga iria rīa ndūrīrī na wongithagio nyondo cia ūthamaki. Hīndī iyo nīguo ūkaamenya atī nīi nīi Jehova, nī nīi Mūhonokia waku, na Mūkūūri waku, Ūria-ūrī-Hinya-Mūno wa Jakubu. **17** Ngaakūrehera gīcango handū ha thahabu, na ngūrehere betha handū ha kīgera. Handū ha mbaū ngaakūrehera gīcango, na ngūrehere kīgera handū ha mahīga. Nīngatūma thayū ūtūike mūnene waku, naguo ūthingu ūtūike mwathi waku. **18** Ngūī ndīgaacooka kūguuo būrūrī-inī waku, o na kana mīhaka-inī ya būrūrī waku kūgīe ūūnūhi kana mwanangīko, no nīūgeeta thingo ciaku ūhonokio, na ihingo ciaku ūciite ūgooci. **19** Riūa ti rīo rīrīkwaragīra mūthenya, kana ūtheri wa mweri ūgūtheragīre ūtukū, nīgukorwo Jehova agaatuika ūtheri waku wa nginya tene na Ngai waku atūike riiri waku. **20** Riūa rīu rīaku rītīgacooka gūthūa rīngī, o na kana mweri waku ūtukīrwo rīngī; nīgukorwo Jehova nīwe ūgaatuika ūtheri wa gūgūtherera nginya tene, na matukū maku ma kīeha nīmagaṭhira. **21** Hīndī iyo nao andū aku othe magaaṭuika athingu, na megwatīre būrūrī nginya tene. Andū acio nīo thūuna rīa ndīthaandīire, arī wīra wa moko makwa, nīgeetha monanagie ūkengu wakwa mūnene. **22** Nyūmba rīa nini ikongerereka itūike andū ngiri, nayo rīra itarī andū aingī itūike rūrīrī rūrī hinya mūno. Nīi nī nīi Jehova. Nīngeeka ūndū ūcio narua ihinda riaguo riakinya.”

61 Atīrīrī, Roho wa Mwathani Jehova arī igūrū riakwa, nī ūndū Jehova nīanjītīrīrie maguta, nīguo hunjagīre andū ariā athīnī ūhoro-ūria mbwega.

Nĩandũmĩte ngahonie ariā athuthĩku ngoro, na ngaanĩrĩre atĩ andũ ariā mohetwo nĩmohorwo, nao ariā mohetwo njeera ndĩmeere nĩmokererio, **2** na hunjanagĩrie ũhoro wa mwaka ũria Jehova akoonania ũtugi wake, na mũthenya ũria Ngai witũ akerĩhĩria, ningĩ hooragĩrie ariā othe marĩ na kĩaha, **3** na ndeithagie andũ ariā marĩ na kĩaha kũu Zayuni: ndĩmahumbe tanji ya ũthaka handũ ha mũhu, na ndĩmaitĩrie maguta ma gĩkeno handũ ha kĩaha, na ndĩmahumbe nguo ya ũgooci handũ ha ngoro itarĩ mwĩhoko. Nĩgeetha meetagwo mĩti ya ũthingu, mĩti irĩa ihaandĩtuo nĩ Jehova nĩguo monanagie riiri wake. **4** Nao nĩmagaka kũndũ kũria gũtũire kwanangĩtuo kuuma tene, na macookererie kũndũ kũria kuonũhirowo tene; nĩ magaacookereria matũũra manene marĩa matũire marĩ manange njiarwa na njiarwa. **5** Nao ageni nĩmakariithagie ndũũru cianyu; nao andũ a kũngĩ marĩmage mĩgũnda yanyu, o na maceehage mĩthabibũ yanyu. **6** No inyuĩ mũgeetagwo athĩnjĩri-Ngai a Jehova, nao andũ mamwĩtage atungatĩri a Ngai witũ. Mũkaarĩtaga ũtonga wa ndũrĩrĩ, na mwĩtĩtaga na indo icio ciao nyingĩ. **7** Nĩ ũndũ wa ũria andũ akwa manaconorithio, makaarĩhĩrio maita meeri, na handũ ha thoni-rĩ, nĩmagakenera igai rĩao; na nĩ ũndũ ũcio makaagaya igai maita meeri bũrũri-inĩ wao, na magĩe na gĩkeno gĩtagathira nginya tene. **8** “Nĩgũkorwo nĩ, Jehova, nĩnyendete ciira wa kĩhooto; nĩthũire ũtunyani na waganu. Nĩ ũndũ wa wĩhokeku wakwa-rĩ, nĩngamarĩha irĩhi rĩao, na ndũkanĩre nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene. **9** Njiao ciao nĩikaagia igweta ndũrĩrĩ-inĩ, na ciana ciao imenyuo nĩ andũ a ndũrĩrĩ. Ariā othe makaamoona nĩmagetikĩra atĩ acio nĩo andũ ariā Jehova arathimĩte.” **10** Nĩ nĩnganagĩra Jehova mũno; ngoro yakwa ićanjamũkaga nĩ ũndũ wa Ngai wakwa. Nĩgũkorwo nĩahumbĩte ũhonokio ta nguo, na akaahumba nguo ndaaya ya ũthingu, o ta ũria mũhikania agemagia mũtwe wake na kĩremba taarĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ta ũria mũhiki egemagia na mathaga make ma goro. **11** Nĩgũkorwo o ta ũria tiiri ũtũmaga mbegũ imere, na mũgũnda ũgatũma mbegũ ikũre-rĩ, ũguo noguo Mwathani Jehova agaatumũ ũthingu na ũgooci ciumĩre cionekane nĩ ndũrĩrĩ ciothe.

62 Ha ũhoro wa kũrũrĩra Zayuni-rĩ, ndigakira, o na kana ndigithĩrie gũtetera Jerusalemu, nginya hĩndĩ irĩa ũthingu wake ũkaara o ta ũtheri wa rũciinĩ, naguo ũhoro wake wa kũhonokio wonekane o ta tawa ũria ũrĩmbũkaga. **2** Ndũrĩrĩ nĩkoona ũthingu waku, nao athamaki othe mone riiri waku; nawe ũgeetagwo na rĩtwa rĩerũ, rĩria rĩkaagwetwo na kanua ka Jehova. **3** Ningĩ ũgaatũka ta tanji ya ũthaka ũnyĩitĩtuo guoko-inĩ kwa Jehova, na ũhaana ta thũmbĩ ya ũthamaki inĩitĩtuo guoko-inĩ kwa Ngai waku. **4** Wee ndũgacooka gwĩtuo Mũtiganĩrie, kana bũrũri waku wĩtuo Mũkiri-lhooru. No rĩrĩ, ũrĩtagwo Hefiziba, na bũrũri waku wĩtagwo Beula; nĩgũkorwo Jehova nĩagakenagio nĩwe, naguo bũrũri waku ũgaatũka o ta mũhiki ũhikĩtio. **5** O ta ũria mwanake ahikagia mũirĩtu, ũguo noguo ariũ aku magaakũhikia; na o ta ũria mũhikania akenagĩrĩra mũhiki wake, ũguo noguo Ngai waku agaagũkenerera. **6** Nĩnjigĩte arangĩri a thingo ciaku,

wee Jerusalemu, nao matigakira mũthenya kana ũtukũ. Inyuĩ ariā mũkayagĩra Jehova-rĩ, mũtikanahurũke, **7** o na kana mũmũhe ũhurũko nginya rĩria akahaanda Jerusalemu, na arĩtue itũũra rĩrĩ igweta thĩ yothe. **8** Jehova nĩehĩtĩte ambararĩtie guoko gwake kwa ũrĩo, na akehĩta na guoko gwake kũrĩ hinya, akoiga atĩrĩ: “Ndigacooka kũhe thũ ciaku ngano yaku itũike irio ciao, na gũtĩrĩ hĩndĩ ingĩ andũ a kũngĩ makaanyua ndibei ya mũhihano irĩa wee ũrutĩre wĩra; **9** no rĩrĩ, andũ ariā marĩgethaga ngano nĩo marĩmĩrĩtaga, na magoocage Jehova, nao ariā monganagia thabibũ nĩo marĩnyuuga ndibei yacio maikarĩte nja ya handũ hakwa harĩa haamũre.” **10** Hitũkĩrai, mũhitũkĩre ihingo-inĩ, mumagare! Thondekerai andũ njira. Akaai, mwake njira njariĩ! ũnganiai mahiga, mũmeherie kuo. Ambarariai bendera na igũrũ nĩguo yonwo nĩ ndũrĩrĩ. **11** Jehova nĩanĩrĩre ũhoro ũyũ ituri-inĩ ciothe cia thĩ, akoiga atĩrĩ: “Irai Mwari wa Zayuni ũũ, Atĩrĩrĩ ũria ũgaakũhonokia nĩarooka! Arooka arĩ na kũheo gĩake, na irĩhi rĩake arĩ o nario.” **12** Acio marĩtagwo Andũ ariā Aamũre, o ariā Jehova Akũũrite; nawe ũrĩtagwo Wa Kwendeka, Itũũra-Inene-rĩria-Rĩtagacooka-Gũthaamwo.

63 Nũũ ũyũ ũroka oimĩte Edomu, akoima itũũra rĩa Bozara ehumbĩte nguo ndune ta thakame? Nũũ ũyũ wĩhumbĩte nguo irĩ na ũkengu, agĩkinyũkagia arĩ na hinya wa ũnene wake? “Nĩ nĩ, ngĩaragia ndeto cia ũthingu, na ndĩ na hinya wa kũhonokania.” **2** Nĩ kĩ gĩtũmĩte nguo ciaku itunihe, ta cia mũndũ ũraranga kĩhihĩro kĩa ndibei? **3** “Nĩ-rĩ, nĩngangĩte kĩhihĩro kĩa ndibei ndĩ nyiki; gũtĩrĩ mũndũ wa kuuma kũrĩ ndũrĩrĩ o na ũmwe twarĩ nake. Ndamakinyĩrĩrie ndĩ na marakara, na ngĩmarangĩrĩria thĩ ndĩ na mang’ũrĩ; nayo thakame yao ikĩminjũkĩra nguo ciakwa, nacio ciothe ikĩgia na marooro mayo. **4** Nĩgũkorwo mũthenya wa kũrĩhanĩria warĩ ngoro-inĩ yakwa, naguo mwaka wa gũkũũra andũ akwa nĩmũkinyu. **5** Nĩ nĩndacũthĩrĩrie, ngĩona atĩ hatiarĩ mũndũ wa kũndeithia, na ngĩgea tondu gũtĩarĩ na mũndũ wa kũndĩrĩrĩra; nĩ ũndũ ũcio guoko gwakwa mwene nĩkuo kwahonokirie, namo mang’ũrĩ makwa mwene makĩndĩrĩrĩra. **6** Nĩndakinyĩrĩrie ndũrĩrĩ ndĩ na marakara, ngĩtũma itũike ta irĩtũto nĩ njoohi nĩ ũndũ wa mang’ũrĩ makwa, nayo thakame yao ngĩmĩita thĩ.” **7** Nĩngũheana ũhoro wa motugi ma Jehova, o na ciiko ciake iria itũmaga agoocwo, kũringana na maĩndũ mothe marĩa Jehova atwĩkĩre: nĩ, nĩngũheana ũhoro wa maĩndũ maingĩ mega marĩa eekĩre nyũmba ya Isiraeli, kũringana na tha ciake, na motugi make maingĩ. **8** Nĩ ũndũ oigire atĩrĩ, “Ti-itherũ acio nĩ andũ akwa, na nĩ ciana iria itakaheenia,” na nĩ ũndũ ũcio agĩtũka Mũhonokia wao. **9** Mathĩĩna-inĩ mao mothe o nake nĩathĩnĩkĩre, nake mũraika wake akĩmahonokia. Akĩmakũũra nĩ ũria aamendete na akamaigũira tha, akĩmooya na agĩtũũra amakũite matukũ mothe ma tene. **10** No rĩrĩ, nĩmamũremeire na makĩgũithia Roho wake Mũtheru ũũru. Nĩ ũndũ ũcio akĩmagarũrũka, agĩtũka thũ yao, nake we mwene akĩrũa mbaara nao. **11** Ningĩ andũ acio ake makĩrĩrĩkana matukũ ma tene, o hĩndĩ ya Musa na andũ ake, makĩũria atĩrĩ: ũria wamaringirie iria, hamwe na mũrĩithi wa rũũru rwake-

rī, akīrī ha? Ī we ūria wareehire Roho Mūtheru gatagati kao-rī, akīrī ha? **12** Ūria watūmire guoko gwake kwa hinya na kūrī riiri gūikare mwena wa ūrio wa Musa, akīrī ha? O we ūria wagayūkanirie maaī mbere yao, nīguo egūire na igweta nginya tene, **13** ūria wamatongoreirie kūdū kūu kūrīku, akīrī ha? O ta mbarathi igītwarīro werū-inī-rī, matiahīngirwo; **14** o ta ūria ng'ombe ithiiga kwarahio gītumba-inī, noguo o nao maaheirwo ūhurūko nī Roho wa Jehova, Ūguo nīguo watongoririe andū aku nīgeetha wīgīre rītwa rī na riiri. **15** We ta cūthīrīria thī ūri o kūu igūrū, wīrorere, wone ūria gūtariī ūrī gītī-inī giaku kūu gītūgūru kīa ūnene, o kūu gītheru na kīrī riiri. Kaī maūdū maku marīa wīkaga ma kīyo o na ma hinya makīrī ha? Ūhoro wa ūria ūtūguagīra tha na ūria ūtūcakayagīra ngoro-inī yaku-rī, nīgūrītīe ūtūkīnyīre. **16** O na angīkorwo Iburahīmu ndatūū, nake Isīraeli nātūkaanīte-rī, Wee nīwe lthe witū; Wee Jehova-rī, nīwe lthe witū, narīo rītwa rīaku nī Mūkūūri witū kuuma tene. **17** Atīrīrī, Wee Jehova, nī kī gītūmaga ūtūrekererie tuume nījira-inī ciaku, na ūkoomia ngoro ciitū nīguo twage gūgūtīa? Garūrūka nī ūndū wa ndungata ciaku, o mīhīrīga iyo itūkīte igai rīaku. **18** Andū aku arīa aamūre nīmegwatīre būrūri ūyū wamaheire ūgītūka wao o ihinda inini, no rīu thū ciitū nīcirangīrīrie handū haku harīa haamūre. **19** Ithūi tūrī andū aku kuuma tene; no rīrī, o ndūrī wamathamakīra, o na matirī metanio na rītwa rīaku.

64 Atīrīrī, naarī korwo watarūranga matu ūikūrūke gūkū thī, nīguo irīma ithingithe irī mbere yakul **2** O ta ūria mwaki ūmundagia thari ikarīrīmbūka, na ūgatūma maaī matherūke-rī, ikūrūka thī ūtūme rītwa rīaku rīmenywo nī thū ciaku, na ūtūme ndūrīrī ciinaīne irī mbere yakul! **3** Nīgūkorwo hīndī irīa Wee wekire maūdū ma kūmakania marīa tūteerīgīrīre-rī, nīwaikūrūkire, nacio irīma igīthingitha irī mbere yakul. **4** Kuuma o tene gūtīrī mūdū o na ūmwe ūrī waigua maūdū ta macio, na gūtīrī gūtū kūrī kwaigua ūhoro ta ūcio, o na kana rītho rīkīona Ngai ūngī tawe, ūria wīkaga maūdū nī ūndū wa andū arīa maikaraga mamwetereire. **5** Wee ūikaga gūteithia andū arīa mekaga maūdū marīa magīrīre makenete, o acio marīrikanaga nījira ciaku. No rīrīa twagire gūcīrūmīrīa tūgīthī na mbere na kwīhia-rī, wee nīwarakarire. Ithūi-rī, tūngīkīhonoka atīa? **6** Ithuothe tūtūkīte ta mūdū ūrī na thaahu, na ciiko ciothe cia ūthingu witū ihaana ta ndangari irī magigī; ithuothe tūhohaga tūkahaana ta ithangū, namo mehīa maitū magatūhuruta o ta ūria rūhuho rūhuruutaga maragara. **7** Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūkayagīra rītwa rīaku, kana akageria anyiitane nawe; nīgūkorwo nītūhithīte ūthīu waku, ūgagītūma tūhīnyīrīrīke nī ūndū wa mehīa maitū. **8** No rīrī, Wee Jehova, wee nīwe lthe witū. Ithūi tūrī rūmba, nawe nīwe mūtūūmbi; ithuothe tūrī wīra wa moko maku. **9** Wee Jehova-rī, tīga gūtūrakarīa mūno makīrīa, o na kana ūtūre ūrīrikanaga mehīa maitū. Na rīrī, ta tūrore twagūthaiha, wone atī ithuothe tūrī andū aku. **10** Matūūra maku marīa manene maamūre nīmatuikite werū; o na itūūra rīa Zayuni rītūkīte werū, narīo itūūra rīa Jerusalemu rīgākira

ihooru. **11** Hekarū iitū irīa nyamūre na irī riiri, kūrīa maithe maitū maakūgocagīra, nīcīnītwo na mwaki, nacio indo ciitū ciothe irīa irī bata nīcianangītwo. **12** Thuutha wa maūdū macio mothe, Wee Jehova-rī, anga nīgūtūtiganīria, wage gūtūteithia? Ūgūkīra o ro ūguo na ūkīrīrīrie gūtūherithia makīrīa?

65 “Nīi ndeguūrīrie andū arīa mataahooyaga kīrīra; na andū arīa mataamaathaga nīi, nīo maanyonire. Naruo rūrīrī rūrīa rūtarī rwahooya rūkīgwetaga rītwa rīakwa, ngīrwīra atīrī: ‘Nīi ūyū haha, nīi ūyū haha.’ **2** Mūthenya wothē ndindaga ndambūrūkīrie moko makwa kūrī andū aremī, arīa matathīiiga na mīthīire mīega, no marūmagīrīa mathugunda mao: **3** o andū arīa matūūrāga maathīrīkagīa o ūthīu-inī wakwa, makarutagīra magongona mīgūnda-inī, na magacinagīra ūbumba igongona-inī cia maturubārī; **4** arīa matindaga maikarīte mbīrīra-inī, makarara meigūite na hitho ūtukū wothē; arīa makīrīāga nyama cia ngūrwe, na nyūngū ciao ciyūrīte thaathi wa nyama irī thaahu; **5** andū acio moigaga atīrī, ‘Njeherera, tīga kūnguhīrīria, tondū nīi ndī mūtheru gūgūkīra!’ Andū ta acio mahaana ta ndogo manīūrū-inī makwa, na ta mwaki wakanaga mūthenya wothē. **6** “Atīrīrī, mbere yakwa gūtūire kwandīkitwo maūdū macio: ndīgūtūūra ngīrīte kī, no rīrī, nīngarīhanīria kūna; ti-itherī ngaarīhanīria o cīero-inī ciao, **7** ndīhanīrie mehīa manyu inyuī ene, o na mehīa ma maithe manyu,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Tondū nīmacīnīre ūbumba irīma-igūrū, na makīinuma marī kūu tūrīma-igūrū, nīngērīhīria cīero-inī ciao, ndīmārīhe irīhī rīothe nī ūndū wa ciiko ciao cia mbere.” **8** Jehova ekuuga atīrī: “O ta ūria ngogoyo yonekaga kīmanjīka-inī gīa thabībū, nao andū makoiga atīrī, ‘Tīga gūkīananga, hahota gūkorwo na kīndū kīega thīīnī wakīo,’ ūguo noguo ngeeka nī ūndū wa ndungata ciakwa; ndigacīnīina ciothe. **9** Ngaaruta njiaro kuuma kūrī Jakubū, nao agai a irīma ciakwa moime Juda; andū akwa arīa nīi ndīthuurīrie nīo magaacigaya, nacio ndungata ciakwa itūūre kuo. **10** Sharoni gūgaatūka ūrīithio wa ndūuru cia mbūrī, na Gītumba-kīa-Akōrī gītūike handū ha kwarahagwo nī mahiū, nī ūndū wa andū akwa arīa matūire manjaragia. **11** “No rīrī, inyuī arīa mūtiganīrie Jehova, na mūkariganīro nī kīrīma gīakwa kīrīa kīamūre, inyuī arīa mwaragīra metha ngai ya maheeni irīa itagwo Mūreehi-mūnyaka, na mūkaiyūrīa mbakūrī cia ndībei ya mūtukano mūgaitīra ngai irīa itagwo Mūreehi-mūtino nīguo mūmīhoorerīe-rī, **12** ngamwathīrīria kūiragwo na rūhīū rwa njora, na inyuothe mūkegūithia thī mūūrāgwo; nīgūkorwo ndamwītīre mūkīaga kūnjītīka, na ndamwārīrie mūkīaga gūthīkīrīria. Mwekire maūdū mooru maithe-inī makwa, na mūgīthuura maūdū marīa matangenagīa.” **13** Nī ūndū ūcio Jehova Mwathani ekuuga atīrī: “Ndungata ciakwa nīikaarīa irio, no inyuī nīmūkahūūta; ndungata ciakwa nīikaanyua, no inyuī nīmūkanyoota; ndungata ciakwa nīgakena, no inyuī nīmūgaconorīthio. **14** O na nīngī ndungata ciakwa nīikaina nīgūcanjamūka ngoro, no inyuī nīmūkārīa nī ūndū wa ruo rwa ngoro, na mūgīrīke nī ūndū wa gūthuthīka ngoro. **15** Marītwa

manyu mûkaamatigîra andû akwa ariâ ndithuuriire, mamatûmagîre rîria mekwenda kûrûma andû; Mwathani Jehova niagakûûruga, no ndungata ciake agaaciitaga maritwa mangi. **16** Mûndû ûria wotha ûkaahoera bûrûri kîrathimo, ageeka ûguo akigwetaga rîitwa rîa Ngai ûria wa ma; ningî ûria ûkeehita na mwîhitwa bûrûri-inî, akeehita akigwetaga rîitwa rîa Ngai ûria wa ma. Nîgûkorwo mathiina marîa ma tene nîmakariganîra, na mahithwo maitho-inî makwa. **17** "Atîrîrî, nîngûmba igûrû rîerû o na thî njerû. Maûndû marîa ma tene matigacooka kûrîkanwo, o na kana meciirio. **18** No rîrî, canjamûkai na mûkenere indo iria ngûmba tene na tene, nîgûkorwo nîngûmba itûûra rîa Jerusalemu rîtuîke rîa gûkenewo, na andû a rîo matuîke a gûkenania. **19** Nîngakenera Jerusalemu na njanjamûke nî ûndû wa andû akwa; naguo mûgambo wa kigirîko o na kana wa kîrîro ndûkaiguu kûu rîngî. **20** "Kîu gûtirî mwana wa rûkenge ûgaacooka gûkua arî na matukû manini, o na kana mûndû mûkûrû akue atatûûrite miaka yake yotha; mûndû ûria ûgaakua arî na mîaka igana akoonagwo taarî mûndû mwîthî; nake ûria ûtagaakinyia mîaka igana akoonagwo ta arumitwo na kîrûmi. **21** Nao nîmagaka nyûmba na macitûûre; makaahaanda mîgûnda ya mîthabibû na marîage maciaro mayo. **22** Gûtirî hîndî ingî magaaka nyûmba itûike cia gûtûûrwo nî andû angî, o na kana mahaande irio irîio nî andû angî. Nîgûkorwo o ta ûria matukû ma mûti maigana, ûguo noguo matukû ma andû akwa magaaakorwo maigana; andû akwa arî athuure magaatûûra makenagîra wîra wa moko mao ihinda iraya. **23** Nao matigacooka kûrûta wîra wa tûhû, o na kana maciare ciana ciathîrîrio mûtino; nîgûkorwo magaatûika andû arathime nî Jehova, o hamwe na njiaro ciao. **24** Na nîgûgatuîka atîrî, o mbere mataananjîta-rî, nîngamacoooka iûhoru; ningî o makiaragîa-rî, nîngakorwo njiguîte. **25** Nayo njûûi na kagondû ikaarîaga hamwe, naguo mûrûûthi ûkarîaga nyeki ta ndegwa, no rûkûngû nîruo rûgaatuîka irio cia nyoka. Itikagerana ngero kana cianangane kûu guothe kîrîma-inî gîakwa kîamûre," ûguo nîguo Jehova ekuuga.

66 Jehova ekuuga ûû: "Igûrû nîrîo gîti gîakwa kîa ûnene, nayo thî nîyo gîturwa gîakwa kîa magûrû. Mûngîkînjakîra nyûmba îhaana atîa? Naho handû hakwa ha kûhurûka hangîkorwo hahana atîa? **2** Githî ti guoko gwakwa gwathondekire indo ici ciothe, na gûgîtuma igîe kuo?" ûguo nîguo Jehova ekuuga. "Atîrîrî, mûndû ûyû nowa ngaatîia: nî mûndû ûria wînyîihagia na akagîa na ngoro îherete, na akainaina rîria ektiigua kiugo gîakwa. **3** No rîrî, mûndû ûria ûrutaga ndegwa igongona ahaana o ta ûria ûragaga mûndû, nake ûria ûrutaga gatûrûme, ahaana o ta mûndû ûria uunaga ngui ngingo; mûndû ûria ûrutaga iruta rîa mûtu, ahaana o ta mûndû ûria ûrutaga thakame ya ngûrwe, nake ûria ûcinaga ûbumba wa kîrîkanano, ahaana o ta mûndû ûria ûhooyaga mûhianano. Andû acio nîmethuuriire njîra ciao o ene, na ngoro ciao igakenagio nî maûndû marîa marî magîgi; **4** nî ûndû ûcio, nîi o na nîi nîngathuura kûmeka ûndû mûûru na ndîmarehithirîe maûndû marîa matûmaga metigîrîte. Nîgûkorwo rîria ndetanire, gûtirî mûndû o na ûmwe wanjîtikire, na rîria ndaarîrie, gûtirî mûndû

o na ûmwe wathikîrîrie. Andû acio meekire maûndû mooru maitho-inî makwa, na magîthuura maûndû marîa matangenagia." **5** Atîrîrî, inyuî mûinainaga nî gûtiîa kiugo giake, ta iguai ndûmîrîri ya Jehova: "Ariû a thoguo ariâ mamûthûire, na makamûingata nî ûndû wa rîitwa riakwa, moigîte atîrî, 'Jehova ta niagakumio nîguo tûkîone gîkeno kîanyul' No rîrî, o nîmagaconorithio. **6** Ta iguai mbugîrîrio iyo îroima kûu itûûra rîria inene, mûigue inegene rîu rîroima kûu hekarû-inî! Ucio nî mûgambo wa Jehova mûraigua akîrîha thû ciake kîrîa kîmagîrîrie. **7** "Atanambîrîria kûrûmworî, nîaciarîte: na ataanarûmwu nî ruo-rî, agagîciara mwana wa kahîi. **8** Nûû ûrî aigua ûndû ta ûcio? Nûû ûrî wona maûndû ta macio? Anga bûrûri wakîhota gûciarîrwo andû aguo mûthenya o ro ûmwe, o na kana rûrîrî rûkîigane o ro rîmwe? No rîrî, o rîria Zayuni yanyîitirwo nî ruo-rî, o hîndî iyo nîguo yaciarîre ciana ciayo o ro rîmwe. **9** Anga no nginyie ihinda rîa mwana gûciarwo na ndikîreke aciarwo?" ûguo nîguo Jehova ekûûria. "Anga no hingîrîrie mwana nda nginyîite ihinda rîake rîa gûciarwo?" ûguo nîguo Ngai wanyu ekûûria. **10** "Inyuî inyuothe ariâ mwendete itûûra rîa Jerusalemu, kenanîrai narîo na mûcanjamûke nî ûndû wario; kenanîrai mûno narîo, inyuî inyuothe ariâ mûtûire mûricakayagîra. **11** Nîgeetha mûhaane ta andû mongete maûndû mega marîo, mûkahûûna mûhooreire nyondo-inî ciake; ningî mûnyuuge mûkanyootoka, na mûkenagîre ûingî wa iria rîake." **12** Nîgûkorwo ûû nîguo Jehova ekuuga: "Nîngakinyîria itûûra rîa Jerusalemu thayû ûhaana ta rûûi, na ûtonga wa ndûrîrî ûhaana taarî rûûi rûiyûrîte rûkoina; mûkahoorera ta kaana gakiôngithio nî nyina, mûgaakuu na moko make, na mûcûgacûgagio mûrî maru-inî make. **13** O ta ûria mwana ahooreragîo nî nyina, ûguo noguo ngaamûhooreira; na nîmûkahoorerio mûrî kîu Jerusalemu." **14** Rîria mûkoona ûndû ûcio, ngoro cianyu nîngakena, nawe ûrîrûke ta nyeki nduru; naguo hînya wa guoko kwa Jehova nîukamenyeka nî ndungata ciake, no marakara make nîmakamenyeka nî thû ciake. **15** Atîrîrî, Jehova aroka arî na mwaki, na ngari ciake cia ita îhaana ta kîhuhûkanio kînene; akaamûkîrûkîria marakara make arî na mang'ûrî, na amûkûûme na ikûûmana rîhaana ta nînimbi cia mwaki. **16** Nîgûkorwo Jehova nîagatuîra andû othe ciira, arî na mwaki na rûhiû rwake rwa njora, na ariâ makoaragwo nî Jehova magaaakorwo marî aingî. **17** "Na rîrî, andû ariâ meamûrîte na magetheria nîguo mathîi marûmîrîrie ûria ûrî gatagatî nîguo makinye magongona-inî marîa marutagîrwo mîgûnda-inî, o acio marîaga nyama cia ngûrwe na mbîa, na indo ingî irî thaahu, magaathiranîra hamwe," ûguo nîguo Jehova ekuuga. **18** "Na nîi-rî, tondû wa cîiko ciao na mecûûrania mao, ngirie gûûka njookanîrîrie ndûrîrî ciothe o na andû a mîario yotha, nao nîmagooka meyonere riiri wakwa. **19** "Nîngekîra kîmenyithia thîini wao, na amwe a ariâ makaahonoka nîngamatûma mathîi ndûrîrî-inî: mathîi Tarishîshi, nî: mathîi Putu na Ludu kûrî andû ariâ me ngumo ya gûikîa mîguî, na mathîi Tubali na Javani, na mathîi kûrî andû ariâ matûûruga icigîrîra-inî cia kûndû kûraya, kûrîa gûtarî kwaiguu ngumo yakwa, kana gûkonwo riiri wakwa.

Nĩmakahunjia ũhoro wa riiri wakwa kũrĩ andũ a ndũrĩrĩ.
20 Nao nĩmakarehe ariũ a thoguo othe, kuuma ndũrĩrĩ-
inĩ ciothe, marehwo makuũitwo nĩ mbarathi, na ngaari
cia ita, na makaari ma kũguucio, na mahaicĩte nyũmbũ
na ngamiĩra, moke kĩrĩma-inĩ gĩakwa kĩrĩa kĩamũre kũu
Jerusalemu, matuĩke ta igongona harĩ Jehova,” ũguo
nĩguo Jehova ekuuga. “Nao magaacirehe o ta ũrĩa andũ
a Isiraeli marehaga ngano yao ya maruta kũu hekarũ-inĩ
ya Jehova ikuuĩtuo na indo irĩa itarĩ thaahu. **21** Na nĩ
nĩngathuura amwe ao matuĩke athĩnjĩri-Ngai na Alawii,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **22** Jehova ekuuga atĩrĩ, “O
ta ũrĩa igĩrũ rĩu rĩerũ na thĩ njerũ irĩa ngũthondeka
igatũũra mbere yakwa-rĩ, ũguo noguo rĩitwa rĩaku na
njiaro ciaku irĩtũũraga. **23** Kuuma Karũgamo ka Mweri
ũmwe nginya Karũgamo ka Mweri ũrĩa ũngĩ, na kuuma
Thabatũ ĩmwe nginya Thabatũ ĩrĩa ĩngĩ, andũ othe
nĩmagookaga kũhooya mainamĩrĩire mbere yakwa,”
ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **24** “Nao nĩmakoiimagara
makerorere ciimba cia andũ ariĩa maanemeire; nĩ ũndũ
igunyũ ciao itigakua, o na kana mwaki ũrĩa wa kũmacina
ũhore, nao nĩmagatuĩka ta kĩndũ gĩthũirwo mũno nĩ
andũ othe.”

Jeremia

1 Maya nimo maundū marīa maaririo nī Jeremia, mūrū wa Hilikia, ūmwe wa athinjiri-Ngai ariā maatūūraga itūūra rīa Anathothu kūu būrūri wa Benjamini. **2** Ndūmīriri ya Jehova niyāmukinyīrīre mwaka-inī wa ikūmi na itatū wa wathani wa Josia, mūrū wa Amoni, mūthamaki wa Juda, **3** o na ningī matukū-inī ma wathani wa Jehoiakimu mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, o nginya mweri wa gatano, mwaka-inī wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, rīria andū a Jerusalemu maatahirwo. **4** Ndūmīriri ya Jehova niyanginyīrīre, ngīrwo atīrī, **5** “Mbere ya gūkūmba nda-inī ya maitūguo-rī, no ndaakūū, o na ūtanaciarwo-rī, nīndakwamūrīte; nīndagūtūire mūnabii wa kūrathagira ndūrīrī.” **6** Na nīi ngīmūcookeria, ngiuga atīrī: “Hi, Mwathani Jehova! Nīi ndiūi kwaria; nīi ndī o mwana.” **7** Nowe Jehova akīnjīra atīrī: “Tiga kuuga atīrī, ‘Nīi ndī o mwana.’ No nginya ūthīi kūrī mūdū o wothē ngīgūtūma kūrī we na ūmwīre ūria wothē ngīgūwatha. **8** Ndūkanametigīre, nīgūkorwo ndī hamwe nawe, na nīngakūhonokia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Hindi iyo Jehova agītambūrūkia guoko, akīhutia kanua, akīnjīra atīrī, “Rīu nīndekīra ndūmīriri yakwa kanua gaku. **10** One, ūmūthī nīndagūtua mūnene wa ndūrīrī o na wa mothamaki, nīgeetha ūmunyage na ūmomorage, wanangage na ūng’auranagie, na wakage na ūhaandage.” **11** Ndūmīriri ya Jehova niyanginyīrīre, ngīūrio atīrī: “Jeremia, nī kīi ūroona?” Na nīi ngīcookia atīrī, “Ndīrona rūhonge rwa mūtī wa mūrōthi.” **12** Jehova akīnjīra atīrī, “Īi, nīguo nīwona wega, tondū nījūthīrīre nyone atī ndūmīriri yakwa nīyahingio.” **13** Ningī ndūmīriri ya Jehova niyanginyīrīre o rīngī ngīūrio atīrī: “Nī kīi kīngī ūrona?” Na nīi ngīcookia atīrī, “Ndīrona nyūngū īgūtherūka, īnamīte kuuma mwena wa gathigathini.” **14** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Mwanangiko uumīte na mwena wa gathigathini, nīūgaitīrīro andū othe ariā matūūraga būrūri ūyū. **15** Ndī hakūhī gwīta andū othe a mothamaki ma gathigathini,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Athamaki ao nīmagooka mahaande itī ciao cia ūthamaki matoonyero-inī ma ihingo cia Jerusalem; nīmagooka mathīūrūrūkirie thingo ciothe cia Jerusalemu, na mokīrīre matūūra mothe ma Juda. **16** Nīngatūūra andū akwa matūūro ma ciira, tondū wa waganu wao wa kūndirika, na wa gūcinīra ngai ingī ūbumba, na kūhooya indo irīa methondekeire na moko mao. **17** “Ūkīra wīhaarīrie! Rūgama na ūmeere ūndū o wothē ūria ngīgūwatha. Ndūkamakio nīo, kana na nīi ngūmakie ūrī mbere yao. **18** Ūmūthī-rī, nīndagūtua ta itūūra rīrīge na hinya, na ta gītugī gīa kīgera, na ta rūthingo rwa gīcango, nīgeetha wīyūmie ūkīrīre būrūri wothē: ūkīrīre athamaki a Juda, na anene, na athīnjiri-Ngai akuo, o na andū othe a būrūri ūyū. **19** Nīmakaria nawe no matigaakūhoota, nīgūkorwo ndī hamwe nawe na nīndīrīkūhonokagia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

2 Ningī ndūmīriri ya Jehova niyanginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Thīi ūkaanīrīre ūkīguagwo nī andū

a Jerusalemu, ūmeere atīrī: “Nīndīrīkanaga ūria weheanite kūrī nīi rīria warī mwīthī, na ūria wanyendete rīria ndakūhīkirie na ūkīnūmīra kūu werū-inī, tūgītūikanīria kūu būrūri ūcio ūtaahandagwo irio. **3** Isiraeli-rī, aatūūrīte aamūrīrwo Jehova, arī maciaro ma mbere ma magetha make; ariā othe maamūtambuura maatuirwo ahitia, nao magīkinyīrīrwo nī mwanangiko,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **4** Thīkīrīriai mūgue ndūmīriri ya Jehova, inyuī andū a nyūmba ya Jakubu, inyuī inyuothe andū a mīhīrīga yothē ya nyūmba ya Isiraeli. **5** Jehova ekuuga atīrī: “Nī mahītia marīkū maithe manyu maanyonire namo, atī nīkīo maandīrīkire, makīndāihīrīria ūguo? Maarūmīrīre mīhianano itārī kiene, nao ene makiaga kiene. **6** Matiigana kūria atīrī: ‘Jehova arī ha, ūria watūrūte būrūri wa Misiri, agītūgereria werū-inī ūtaarī kindū, tūkīgerera būrūri warī wa werū na iharūrūka, būrūri ūtoiraga mbura, na warī nduma ta ya gikuī, būrūri ūtaageragīrwo na ūtaatūūragwo nī mūdū?’ **7** Nīndāmūrehire būrūri mūnoru, nīguo mūrīage matunda maguo, na mwīgune na indo ciaku iria njega. No inyuī muokire, mūgīthaahia būrūri wakwa na mūgītūma igai riakwa rīthūūrwo mūno. **8** Athīnjiri-Ngai matiigana kūria atīrī: ‘Jehova arī ha?’ Ariā marūmbūyagia watho matiigana kūmenye; atongoria ao nīmanemeire. Anabii maarathaga mohoro makīgwetaga Baali, marūmīrīre mīhianano itārī kiene. **9** “Nī ūndū ūcio nīngūmūciirithia o rīngī,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Nīngī nīngaciirithia ciana cia ciana cianyū. **10** Ringai mūthīi hūgūrūrū-inī cia Kitimu mūkerorere, nīngī mūtūmane gūthio Kedari gūgātūrio wega, muone kana kūrī kuoneka ūndū ta ūyū: **11** Atīrīrī, nī kūrī rūrūrī rūrī rwatirika ngai ciaruo, rūkīgarūrūkira ngai ingī? (O na harīa ngai icio itārī ngai.) No rīrī, andū akwa nīmakūūrānitie Riiri wao na mīhianano itārī kiene. **12** Inyuī igūrūrū-rī, makaaī nī ūndū wa ūhoro ūcio, inainai mūrī na kīeha kīnene,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **13** “Andū akwa nīmekīte mehīa meerī: Nīmandīrīkite, o nīi gīthima kīa maaī ma muoyo, na makeyenjera marima mangī ma maaī, namo nī marima mamethūkangu, matangūga maaī. **14** Rīu-rī, anga Isiraeli nī ndungata, o mūdū ūciarīrwo ūkombo-inī? Nī kīi gītūmite atuīke mūdū wa gūtahwo? **15** Mīrūthi nīraramīte; nīmūraramīre. Nīyanangīte būrūri wake; matūūra make macinītuo na mwaki, na magatigwo matārī mūdū. **16** O na andū a Memufisi, na a Tahapanahesi nīmagūtīihītie, magagwīkīra rūhara ruototia rwa mūtwe. **17** Githī tiwe mwene wīrehereire maūdū maya nī ūndū wa gūtīrika Jehova Ngai waku, o rīria we aagūtongoragia na njīra rīria wageraga? **18** Rīu-rī, nī kīi gīgūtūma ūcooke būrūri wa Misiri ūkanyue maaī ma Shihoru? Na nīngī-rī, ūgūthīi Ashuri nīkī, ūkanyue maaī ma Rūūi rwa Farati? **19** Waganu waku nīguo ūgaakūherithia, nakuo gūcooka na thuutha gwaku nīgīgākūrūithia. Tondū ūcio wīciirie wega na ūmenye ūria arī ūndū mūūru mūno na ūrī ruo harīwe, rīria ūtirikite Jehova Ngai waku, na rīria ūkwaga kwīndīgīra,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothē, ekuuga. **20** “Nīwoinangire icooki riaku rīa ngīngo o tene, na ūgītūuanga mīhīndo yaku; wogire atīrī, ‘Ndīgūcooka gūgūtungata!’ Tondū-

rī, tūrīma-inī tūrīa tuothe tūrīaihu na igūrū, na rungu rwa mūtī o wothe mūruru nīkuo wakomaga ūkīhūira ūmaraya. **21** Nīi ndaokūhaandite ūrī ta mūthabibū mūthuanranie wa mūthamba ūrīa mwega. Wagīcookire kūngarūrūka atīa, ūgīthūka, ūgītūika ta mūthabibū wa gīthaka? **22** O na ūngīthamba na igata, o na ūhūthīre thabuni mūingī mūno-rī, kīmeni kīa wīhia waku ndingitiga gūkīona,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **23** “Rīu-rī, ūngīhota atīa kuuga atīrī: ‘Nīi ndīthaahītie; ndīrūmīrīre kīrīra kīa Mabaali?’ Ta rora wone mītugo yaku kūu gītūamba-inī; wīcūūranie wega maūndū marīa wīkīte. Wee ūhaana ta moori ya ngamīira īgīcangacanga kūdūndū, **24** ūkahaana ta njagī īrīa īmenyerete gūkīara werū-inī, īrīa īnuhanuhaga rīrīa īkwenda kūhaicwo; rīrīa īrī na mūrūkī-rī, nūū ūngīhota kūmīrīgīrīrīa? Njamba īrīa īngīmīenda, ītingīnogīa īkīmīcaria; mwerī wayo wakīnya, nīkamīona. **25** Tiga kūhanyūka ngīnya ūthīrīrwo nī iraatū magūrū, nāguo mūmero waku ūng’are. No wee ūkīuga atīrī, ‘Hatīrī bata! nīnyendete ngai cia kūngī, na no ngīnya ndīcīume thuutha.’ **26** “O ta ūrīa mūici aconorithagio aanyīitwo, ūguo no taguo nyūmba īno ya Isīraeli īconorithītio: o ene, na athamākī ao, na anene ao, na athīnjīrī-Ngai ao, na anabīi ao. **27** Meeraga mūtī atīrī, ‘Wee nīwe Baba,’ na makeera ihiga atīrī, ‘Wee nīwe wanjīarie.’ Nīmahutātīre, makaaga kūnyonia mothīū mao; no rīrīa marī thīīna-inī manjīrīraga atīrī, ‘Ūka ūtūhonokiel!’ **28** Ikīrī kū ngai īcio mwethondekeire? Kīrekei cīuke, aakorwo no imūhonokīe rīrīa mūrī thīīna-inī! Nīgūkorwo ngai ciaku cīngīhīte o ta matūtūra maku, wee Juda. **29** “Mūgūkīndūthīa nī ūndū kī? Inyuothe nīmūnemeire,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **30** “Nī wīra wa tūhū ndaarūtīre ngīherīthīa andū anyu; matiigana kūgīga maakaanīo magarūrūke. Rūhīū rwaku rwa njora nīrūnīnīte anabīi anyu, o ta mūrūūthī ūrīa mūrīani. **31** “Atīrīrī, īnyuī andū a rūciaro rūrū, mwīcūranīe wega ūhoro wa ndūmīrīrī īno ya Jehova: “Kāi ndūikīte ta werū harī Isīraeli, kana ta būrūrī ūrī nduma nene? Nī kīī gītūmaga andū akwa moige atīrī, ‘Ithūi tūrīkaga ūrīa tūkenda; tūtīgagūcookerera rīngī? **32** Rīu-rī, mūrīrītu ahota kūrīganīrwo nī mathaga make ma kwīgemia, kana mūhīkī arīganīrwo nī nguo ciake cia ūhīkī? No rīrī, andū akwa nīmarīganīrwo nī nīi, matukū maingī matangītārīka. **33** Kāi nī ūrī ūūgī mūingī rīrīa ūgūcaria wendo-ī! Nī ūndū ūcio o na atumia arīa aaganu mūno no merute na mīthīire yaku. **34** Ngūo-inī ciaku-rī, andū nīmooonaga thakame ya athīnī arīa matarī ūūru mekīte, o na aakorwo ndwamanyīitīre magītua nyūmba. No rīrī, o na gūtārīi ūguo **35** wee uagaga atīrī, ‘Nīi ndīrī ūndū mūrūu njīkīte; we ndandaakarīre.’ No nīi nīngūgūtūira ciira, tondū ūguo agaga atīrī, ‘Nīi ndīhītie.’ **36** Ūrīūngārīūngaga nīkī, ūkīgarūruga mīthīire yaku? Nīgūgaconorithīo nī būrūrī wa Mīsīrī, o ta ūrīa waconorithīrīo nī Ashūrī. **37** Ūgaacooka uume kūdūndū kūu ūgīrīre moko mūtwe, nīgūkorwo Jehova nīaregete acio wīhokete, o matīgagūteithīa.

3 “Mūdūndū angītīgana na mūtūmia wake, nake mūtūmia ūcio athīi ahīkīre mūdūndū ūngī-rī, mūthuurī ūcio no amūcookerere? Gīthī būrūrī ūcio to ūthaahē biū?

No wee-rī, ūtūūrīte ūhūūruga ūmaraya na endwa aku aingī mūno! Rīu-rī, wee no ūnjookerere?” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **2** “Ta tīira maitho ūcūthīrīre tūcūmbīrī twa īrīma kūrīa gūtīgītūwo ūtherī. Nī kūrī handū ūtarī wakomwo nawe? Mīkīra-inī ya njīra-rī, nīkuo wetagīrīra endwa aku, kūu nīkuo waikaraga thī ūkāmeterera, o ta Mūarabu arī werū-inī. Wee nīūthaahītie būrūrī ūyū na ūmaraya waku na waganu waku. **3** Tondū wa ūguo-rī, mbura ya maguna-ng’ombe nīgīrītīo yure, o na īrīa ya gūkūrīa īrīo nayo īkaaga kuura. No rīrī, wee nīūmītīe gīthīthī ta kīa mūmaraya, ūkaaga thoni o na hanīni. **4** Gīthī to rīu wanjīta ūkīugaga: ‘Baba, wee mūrata wakwa kuuma ndī o mūnīni, **5** kāi ūgūtīgītūra ūrakarīte? Mang’ūrī macio maku-rī, megūtīgītī na mbere ngīnya tene?’ Ūguo nīguo waragia, no ūgacooka ūgeeka ūūru wothe ūrīa ūngīhota.” **6** Matukū-inī ma wathani wa Mūthamākī Josīa, Jehova nīanjūrīrīe atīrī: “Tī nīwonete ūrīa Isīraeli aahutātīre? Nīahāicīte gīthūngūrī-inī gīothe kīrīa kīrīaihu na igūrū, na agathīi rungu rwa mūtī o wothe ūrīa mūruru na akahūūrīra ūmaraya kuo. **7** Ndecīrītīe atī nīakanjookerera aarīkia gwīka maūndū macio mothe, nowe ndāigana kūnjookerera, nake mwarī wa nyīna, Juda, ūrīa ūtaarī mwīhokeku, agīkīōnera maūndū macio. **8** Nīndaheire Isīraeli ūcio wahutātīre marīa ma gūtīgana nake, ngīmūingata nī ūndū wa ūtharīa ūcio wake wothe. No rīrī, nīndonīre atī o na Juda, mwarī wa nyīna ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaarī na guoya; o nake nīoīmagarīre, agīthīi gūtharīa. **9** Tondū wa ūrīa Isīraeli oonaga ūmaraya wake ūtarī ūndū mūnene harī we, nīathaahīrīe būrūrī ūcio, agīkīrīrīra kūhūūra ūmaraya na ūndū wa kūhooya mahīga na mītī. **10** O na kūrī ūguo-rī, Juda, mwarī wa nyīna ūcio ūtaarī mwīhokeku, ndaanjookereire na ngoro yake yothe, no aanjookereire na ūhīnga,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **11** Jehova akīnjīra atīrī: “Isīraeli, ūrīa waahutātīre-rī, nī mūthīngu gūkīra Juda, ūcio ūtaarī mwīhokeku. **12** Thīi ūkahunjanīrīe ndūmīrīrī īno werekeire mwena wa gathīgathīni, uge ūū: “Njookerera, wee Isīraeli, o wee ūhūtatīre,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ‘na nīi ndīgacooka gūkūhētera gīthīthī na marakara, nī ūndū njīyūrītūwo nī tha,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Ndīgūtūūra ndakarīte ngīnya tene. **13** Wee ūndū ūrīa ūgwīka-rī, no kuumbūra mahīthīa maku, nī ūndū wa ūrīa ūremeire Jehova Ngai waku, nī ūndū wa ūrīa waneitanga, ūkīlīheanaga kūrī ngai cia kūngī, rungu rwa mūtī o wothe mūruru, na ūkaaga kūnjathīkīra,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **14** Jehova ekuuga atīrī: “Njookerera, īnyuī andū aya mūhūtatīre, nīgūkorwo nī nīi mūthuurī wanyu; nīngamūcookanīrīra, ndute mūdūndū ūmwe itūūrā-inī rīmwe, na angī eerī ndīmarite mūhīrīga ūmwe, ndīmūtware Zayūni. **15** Nīngacooka ndīmūte arīthī arīa ndīthuurīre na ngoro yakwa, arīa makaamūtongoragīa marī na ūūgī o na ūmenyo.” **16** Jehova ekuuga atīrī: “Matukū-inī macio, rīrīa mūgaakorwo mūingīhīte mūno gūkū būrūrī ūyū-rī, andū matīgacooka kuuga, ‘Ithandūkū rīa kīrīkanīro kīa Jehova.’ Ūhoro ūcio ndīgutaonyā mecīrīa-inī mao kana ūrīrīkanwo; rītīgecīrīro ūhoro warīo o na kana rīthondekwo rīngī. **17** Hīndī iyo mageetaga itūūra rīa Jerusalemu Gītī kīa Ūthamākī kīa Jehova, nacio ndūrīrī cīothe nīikongana kūu itūūra

rĩa Jerusalemu nĩ ùndũ wa gũtĩia rĩtwa rĩa Jehova. Matigacooka kũrũmĩrĩra ùremi wa ùũru wa ngoro ciao. **18** Matukũ-inĩ macio nyũmba ya Juda nĩkanyĩitana na nyũmba ya Isiraeli, na o eerĩ nĩmagocoka moimĩte bũrũri wa mwena wa gathigathini, makinye bũrũri ùria ndaahaire maithe manyu ùtũike igai riao. **19** “Nĩ mwene ngũga atĩrĩ, “Ingiakenire atĩa ngĩmũtua ta ariũ akwa, na ndĩmũhe bũrũri mwega, igai rĩria riega rikĩrite magai ma ndũrĩrĩ ciothe.” Ndeciiragia mũrinjĩtaga ‘Baba’ na mwage kũũhutatĩra nĩguo mĩtĩge kũnũmĩrĩra. **20** No rĩrĩ, o ta mĩtumia ùtarĩ mwĩhokeku harĩ mũthuurĩwe, ùguo noguo mũkoretwo mũtarĩ ehokeku harĩ nĩ, inyuĩ nyũmba ya Isiraeli,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** Kirĩro nĩkĩguĩtũwo kũndũ kũria gũtũũgĩru gũtarĩ kĩndũ, kũgĩrĩka na gũthaithana kwa andũ a Isiraeli, nĩ ùndũ nĩmogometie njĩra ciao, na makariganĩrwo nĩ Jehova Ngai wao. **22** “Njookerera, inyuĩ andũ aya mũũhutatĩre; nĩngũmũhonia nĩguo mĩtigacooke gũcoka na thuutha.” Magĩcokia atĩrĩ, “Iĩ nĩguo, nĩtũgũika hariwe, nĩgũkorwo wee nĩwe Jehova Ngai witũ. **23** Ti-itherũ inegene rĩa ùhooi mĩhianano kũu tũrĩma-inĩ o na kũu irĩma-inĩ nĩ rĩa maheeni; ti-itherũ, ùhonokio wa Isiraeli ùrĩ na Jehova Ngai witũ. **24** Kuuma o ùnini-inĩ witũ, ngai icio cia mĩhianano cia thoni nĩcio ciananiina maciara ma mawĩra ma maithe maitũ: ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe, aanake ao na airĩtu ao. **25** Nĩtwĩgũthĩe thĩ tũconokete, nacio njono ciitũ itũhumbĩre. Nĩ twĩhĩrie Jehova Ngai witũ, itũhũ o hamwe na maithe maitũ; kuuma rĩria twarĩ anini nginya ùmũthĩ ùyũ-rĩ, tũtũũrite tũtarĩ twathĩkĩra Jehova Ngai witũ.”

4 “Atĩrĩrĩ wee Isiraeli, ùngĩkorwo nĩtũgũcoka-rĩ, njookerera,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. “Ùngĩeheria mĩhianano iyo yaku irĩ magigi, na ùtĩge gũcoka kũũrũũra rĩngĩ, **2** ningĩ ùngĩrũmia ùhoru wa ma, na ùtũanĩrĩ ciira wa kihooto, na wa ùthingu, na wĩhĩte ùkiugaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ùria Jehova atũũraga muoyo,’ hĩndĩ iyo ndũrĩrĩ nĩkarathimwo nĩwe, na thĩĩnĩ wake nĩkaagia na riiri.” **3** Atĩrĩrĩ, Jehova areera andũ a Juda, o na andũ a Jerusalemu ùũ: “Cimbarĩ mĩgũnda yanyu rĩa irĩ ngamba, na mũtikahaande irio mĩguua-inĩ. **4** Mwĩamũrĩre Jehova, na ùndũ wa kũrũithia ngoro cianyu inyuĩ andũ aya a Juda, na inyuĩ mũtũũraga Jerusalemu, nĩgeetha mang’ũrĩ makwa matigaakane ta mwaki, nĩ ùndũ wa ùũru ùria mwĩkĩte, maakane mage mũndũ wa kũmahoria. **5** “Anĩrĩrai kũu Juda, na mũhunjĩ ùhoru kũu Jerusalemu, muuge ùũ: ‘Huhai tũrumbeta bũrũri-inĩ guothe!’ Anĩrĩrai na kayũ muuge atĩrĩ: ‘Mwĩcokanĩrĩrie! Nĩtũũrĩre matũũra-inĩ marĩa manene mairĩgĩre!’ **6** Haandai bendera mũthĩ mwerekeire Zayuni! Mwĩthareĩ narua mwĩhonokie! Nĩgũkorwo nĩndĩrarahethia mwanangĩko uumĩte mwena wa gathigathini, o na kũnĩnanwo kũnene.” **7** Mũrũũthi nĩumĩte kĩmamo-inĩ kĩguo; mũniinani wa kũniina ndũrĩrĩ nĩomagarĩte. Oimĩte gwake oke aanange bũrũri waku. Matũũra maku makaanangĩka, mage mũndũ wa gũtũũra kuo. **8** Nĩ ùndũ ùcio-rĩ, mwĩhumbei nguo cia makũnia, cakayai na mũrĩre, nĩ ùndũ tũtũrĩ tũrehererwo nĩ mang’ũrĩ macio mahiũ ma Jehova. **9**

Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ùcio-rĩ, mũthamaki na anene ake nĩmagakua ngoro, nao athĩnjĩri-Ngai nĩmakagegeara, nao anabii mamake.” **10** Hĩndĩ iyo ngũga atĩrĩ: “Hĩ! Mwathani Jehova, ti-itherũ nĩ ta ùkĩheenetie andũ aya biũ, o na ùkaheenia Jerusalemu, nĩ ùndũ wa kũmeera atĩrĩ, ‘Nĩmũkaagia na thayũ,’ o rĩria tũgĩrĩrwo rũhiũ rwa njora mĩmero.” **11** Ihinda rĩu andũ aya o hamwe na Jerusalemu nĩmakeerwo atĩrĩ, “Rũhuho rũhiũ ruumite kũndũ kũria gũtarĩ kĩndũ kũu gũtũũgĩru werũ-inĩ nĩrũkahurutana rwerekeire kũrĩ andũ akwa, no rĩrĩ, ti ta rũria rwa kũhuha irio kana rwa gũcitheria; **12** nĩ rũhuho rũrĩ na hinya kũrĩ rũu ruumite kũrĩ nĩ. Rĩu nĩngũmatũira matũũro ma ciira.” **13** Ta rorai muone! Mũndũ ùcio aroka ta matu, ngari ciake cia ita irooka ta kihuhũkanio, nacio mbarathi ciake ihanyũkaga gũkĩra nderi. Ii ya witũ-ĩ! Tũrĩ aniine biũ. **14** Wee Jerusalemu-rĩ, theria ùũru kuuma ngoro-inĩ yaku nĩguo ùhonoke. Ùgũtũũra ùthugundaga ùũru mecĩirĩ-inĩ maku nginya-rĩ? **15** Nĩ kũrĩ na mũgambo wa mũndũ ùranĩrĩra kũu Dani, ùkaanĩrĩra ùhoru wa mwanangĩko kũu irĩma-inĩ cia Efiraimu. **16** “Irai ndũrĩrĩ ùhoru ùcio, hunjĩrai Jerusalemu muuge atĩrĩ: ‘Ita inene rĩa gũgũkĩrĩra nĩrĩroka riumĩte bũrũri wa kũraya, na rĩroka na mbugĩrĩro ya mbaara ya gũũkĩrĩra matũũra mothe manene ma Juda. **17** Marĩngĩciĩrie o ta andũ marangĩire mũgũnda, tondũ itũũra rĩu nĩrĩnemeire, rĩkanjũkĩrĩra,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** “Mĩthĩire yaku mwene na ciiko ciaku nĩcio ikũreheire maũndũ macio. Rĩrĩrĩ nĩrĩro iherithia rĩaku. Na kaĩ nĩ irũrũ-ĩ! Kaĩ nĩrĩgũtheeca ngoro-ĩ!” **19** Wũi, ruo-ĩ, wũi ruo-ĩ! Ndĩrenyogonda nĩ ruo. Wũi, ruo rũnene ngoro-inĩ yakwa-ĩ! Ngoro yakwa nĩratumatũuma, ndingihota gũkĩrĩrĩra. Nĩgũkorwo nĩnjĩguite mũgambo wa karumbeta; nĩnjĩguite mbugĩrĩro ya mbaara. **20** Mwanangĩko ùrũrũmanĩrĩra na mwanangĩko; bũrũri wothĩ nĩwanangĩtũwo. O rĩmwe hema ciakwa nĩthũkangie, o kahinda gatari coho kĩngĩtio gĩakwa gĩgathũkangio. **21** Nĩ nginya rĩ ngũtũũra nyonaga bendera ya mbaara, na ngaigua mũgambo wa karumbeta? **22** “Andũ akwa nĩ irĩmũ; matĩnjũũ. Nĩ ciana iteciiragia, na ikaaga ùmenyo. Ùũgĩ ùria marĩ naguo no wa gwĩka ùũru; matĩũ gwĩka wega.” **23** Ndaacũthĩrĩrie thĩ, ngĩkiona atĩ ndĩarĩ ùria yatarĩ na ndĩarĩ na kĩndũ; ningĩ ngĩcũthĩrĩria matu-inĩ, ngĩona atĩ gũtarĩ na ùtheri. **24** Ndaacũthĩrĩria irĩma, ngĩona atĩ nĩgũthingitha ciathingithaga; natuo tũrĩma tuothe nĩ kwereera twereera. **25** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona atĩ gũtarĩ na andũ; nyoni ciothe cia rĩera-inĩ nĩciombũkĩte ikoora. **26** Ngĩcũthĩrĩria, ngĩona bũrũri ùria waciiraga maciara mangĩ, watũkĩte o werũ mũtheri, matũũra makuo mothe nĩmamomokeire hau mbere ya Jehova, makagũta thĩ nĩ ùndũ wa marakara make mahiũ. **27** Ùũ nĩguo Jehova ekuuga: “Bũrũri wothĩ nĩũkanangwo, o na gũtũika ndikaũniina biũ. **28** Nĩ ùndũ ùcio thĩ nĩgacakaya, narĩo igũrũ rigĩe nduma, tondũ ùguo nĩguo njũgĩte, na ndingĩrĩcũkwo. Nĩndũite itua na ndikũgarũrũka.” **29** Rĩria kwaiguu mũrurumo wa andũ arĩa mathiiga mahaciĩte mbarathi na wa andũ arĩa maikagia mĩgũ-rĩ, andũ a matũũra mothe no makoori. Amwe ao makoorĩra ihinga-inĩ, nao amwe ao makahaica ndwaro-inĩ cia

mahiga. Matũũra macio mothe nĩmathaamĩtwo; gũtĩrĩ mũndũ ũikaraga kuo. **30** Ũreka atĩa, wee ũnũhĩtwo? Ũkwĩhumba nguo ndune na ũkegemia na mathaga ma thahabu nĩkĩ? Ũrahaka mbutu ciaku cia maitho rangi nĩkĩ? Atĩrĩrĩ, kwĩgemia gwaku no gwa tũhũ. Endwa aku nĩmakwagũire bata; rĩu maracaria ũrĩa mangikũruta muoyo. **31** Nĩndĩraigua kirĩro ta kĩa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo, arĩ na mũcaayo ta wa mĩtumia agĩciara mwana wake wa irigithathi: nĩ kirĩro kĩa Mwari wa Zayuni agĩteeha, atambũrũkie moko make, akiugaga atĩrĩ, “Wũĩ-ĩ-ya-wakwa-ĩ! Nĩndĩraringĩka; muoyo wakwa nĩmũneane kũrĩ orangani.”

5 “Ta ambatai na mũikũrũke barabara-inĩ ciothe cia Jerusalemu, mũrore na mũcarie, na mĩtũirĩ ihaaro-inĩ ciakuo. Hihi mwahota kuona mũndũ na na ũmwe wĩkaga mũndũ ma kĩhooto kana akarũmbũiya ũhoro wa ma; mauna mũndũ ta ũcio, nĩngarekera itũũra rĩa Jerusalemu. **2** O na gũtũka nĩmehĩtaga makoigaga atĩrĩ, ‘Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo,’ kwĩhita kwao no kwa maheeni.” **3** Wee Jehova, githĩ maitho maku ti ũhoro ũrĩa wa ma macaraga? Wamaringire iringa, no matiigana kũguua ruo; wamahehenjire, no makĩrega ũtaarani ũcio. Momirĩ ithiithi ciao gũkĩra ihiga, makĩrega kwĩrĩra. **4** Ngũciĩria atĩrĩ: “Aya nĩ andũ athĩĩni; nĩ andũ akĩgu, nĩgũkorwo matiũĩ njĩra ya Jehova, kana makamenya ũrĩa Ngai wao endaga. **5** Nĩ ũndũ ũcio nĩngũthĩ kũrĩ atongoria ngaaranĩre nao; ti-itherũ acio nĩmoĩ njĩra ya Jehova, na makamenya ũrĩa Ngai wao endaga.” No rĩrĩ, othe marĩ hamwe, nĩmoinangĩte icooki rĩao rĩa ngingo, na magatua mĩkwa. **6** Nĩ ũndũ wa ũguorĩ, mũrũũthi nĩũkoima mĩtĩtũ-inĩ ũmatarĩkĩre, na njũũĩ yume werũ-inĩ imatambuurange, nayo ngarĩ imooherie njĩra-inĩ cia matũũra mao, nĩguo itambuurange mũndũ wothĩ ũrĩa ũngĩgeria kuuma nja, nĩ ũndũ ũremi ũcio wao nĩũingĩhite mũno, na ũhoro wao wa gũcooka na thuuha nĩ mũingĩ. **7** “Ngũmũrekeka nĩkĩ? Ciana cianyu nĩciĩndirĩkĩte, na ikeehĩta ikĩgwetaga marĩtwa ma ngai cia tũhũ. Nĩ ndaamaheaga o kĩrĩa gĩothe mabataragio nĩkĩo, no-o no gũtharia maatharagia, makahatikana nĩguo matoonye nyũmba cia maraya. **8** Mahũũnĩte magatũika ta mbarathi cia njamba cikĩĩrĩrĩa cia mĩgoma, o ũmwe wao akierĩagĩria mĩtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. **9** Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũu? **10** “Tuĩkanĩriai mĩgũnda yao ya mĩthabibũ mũmĩharaganie, no mũtikamĩanange biũ. Hũrũrai hongĩ ciayo, nĩgũkorwo andũ aya ti a Jehova. **11** Andũ a nyũmba ya Isiraeli na andũ a nyũmba ya Juda nĩmagĩte wĩhokeku harĩ nĩ biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** Nĩmaheenanĩte ũhoro wĩgĩ Jehova; moigĩte atĩrĩ, “Ndarĩ ũndũ egwĩka! Gũtĩrĩ ũũru tũkuona; tũtikoonũ tũtharĩkĩrwo na rũhiũ rwa njora kana tuone ng’aragu. **13** Anabii nĩ a tũhũ ta rũhuho, nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩtĩrĩ thĩĩni wao; nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũguo moigĩte nĩguo mageekwo.” **14** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Tondũ wa andũ acio kwaria ndeto ta ico, ndũmĩrĩrĩ yakwa ĩria ngwĩkũria kanuainĩ gaku ngaamĩtua ta mwaki, nao andũ aya ndĩmatue

ta ngũ, mwaki ũcio ũmacine ũmaniine. **15** Atĩrĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli,” ũũ nĩguo Jehova ekũmwĩra, “nĩngũtũma mũũkĩrĩrwo nĩ rũrĩrĩ ruumĩte kũndũ kũraya: naruo nĩ rũrĩrĩ rũtũũrĩte kuuma o tene, andũ mũtangĩmenya rũthiomi rwao, o na kana mũigũe mwarĩrie wao. **16** Mathiaka ma mĩguĩ yao matarĩrĩ ta mbĩrĩra irĩa itathikĩtwo; othe nĩ njamba irĩ hinya. **17** Nao nĩmakaarĩa na maniine magetha manyu o na irio cianyu, na marĩe na maniine aanake na airĩtu anyu; nĩmakaarĩa ndũũru cianyu cia mbũri na cia ng’ombe maciniine, ningĩ marĩe mĩthabibũ na mĩkũyũ yanyu. Nĩmakananga matũũra marĩa mairĩgĩre na rũhiũ rwa njora, o macio mwĩhokaga. **18** “No rĩrĩ, o na matukũ-inĩ macio, ndigakwananga ngũniine biũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **19** “Na rĩrĩa andũ makooria atĩrĩ, ‘Nĩ kĩrĩ gĩtũmĩte Jehova Ngai witũ atwĩke maũndũ maya mothe?’ ũkamacookeria, ũmeere atĩrĩ: ‘O ta ũrĩa inyuĩ mwandirikire na mũgĩtungatĩra ngai cia kũngĩ mũrĩ bũrũrĩ-inĩ wanyu-rĩ, ũguo noguo mũgaatungatagĩra andũ a kũngĩ mũrĩ bũrũrĩ ũtarĩ wanyu.’ **20** “Anĩrĩra ũhoro ũyũ kũrĩ andũ a nyũmba ya Jakubu, na ũũhunje kũu Juda, uuge atĩrĩ: **21** Ta thĩkĩrĩriai inyuĩ andũ aya akĩgu na mũtarĩ mbugũro, o inyuĩ mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga: **22** Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũnjĩtigĩra?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ inyuĩ mũtiagĩrĩrwo nĩkũinaina mũrĩ mbere yakwa? Ndaatũmire mũthanga ũtũke mũhaka wa irĩa rĩrĩa inene, ngũtũta rũirigo rwa gũtũũra, rũtangĩagararwo nĩ irĩa rĩu. Makũmbĩ ma maaĩ no moyane, no matingĩrũtooria, no mahũyũke, no matingĩrwagarara. **23** No andũ aya-rĩ, marĩ ngoro cia rũng’athio na nemi; nĩmahĩtĩte njĩra na makooria. **24** Nao matingĩra atĩrĩ, ‘Nĩtwĩgĩre Jehova Ngai witũ, ũrĩa ũheanaga mbura ya kũmeria hĩra, na ya gũkũria irio o kĩmera giakinya, o we ũrĩa ũtũheaga mwĩhoko wa kũgetha mahinda maakinya.’ **25** Mahĩtia manyu nĩmo matũmĩte mũraihĩrĩro nĩ maũndũ macio; mehia manyu matũmĩte mwage maũndũ marĩa mega. **26** “Thĩĩni wa andũ akwa-rĩ, nĩ kũrĩ andũ aaganu arĩa maikaraga moheirie ta andũ arĩa mategaga nyoni, na ta andũ arĩa mambaga mĩtego ya kũgwatia andũ. **27** O ta ũrĩa gĩkerenge kũyũraga nyoni, ũguo nĩguo nyũmba ciao ciyũrĩte ũheenanĩ; matongete na makagĩ na hinya, **28** ningĩ manorete na makanyoroka mwĩrĩ. Waganu wao nĩũingĩhite mũno; maticĩragĩrĩra mwana wa ndigwa nĩguo ahootane ciira-inĩ, na matĩrũagĩrĩa kĩhooto kĩa mũndũ mũkĩa. **29** Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩkũmaherithia nĩ ũndũ wa maũndũ macio?” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. “Githĩ ndikiagĩrĩrwo nĩ kwĩrĩhĩria harĩ rũrĩrĩ ta rũrĩ? **30** “Ũndũ mũũru mũno na wa kũmakania nĩwĩkĩkĩte bũrũrĩ-inĩ ũyũ: **31** Anabii marathaga mohoro ma maheeni, nao athĩnjĩrĩ-Ngai magaathana ũrĩa mekwenda, nao andũ akwa ũguo nĩguo mendaga. No inyuĩ-rĩ, kirĩkĩrĩro-inĩ kĩa maũndũ macio mũgeeka atĩa?

6 “Mwĩthareĩ mwĩhonokie, inyuĩ andũ a Benjamini! Mwĩthareĩ muume Jerusalemu! Huhai karumbeta mũrĩ kũu Tekoa! Īkirai kĩmenyithia kũu Bethi-Hakeremu! Nĩgũkorwo ũũru nĩũũkĩte uumĩte na mwena wa gathigathini, na nĩ ũũru wa kũminanwo kũnene mũno.

2 Nīngananga Mwarī wa Zayuni, o ūcio mūthaka na mwibacīriri mūno. 3 Arīthi marī na ndūuru ciao cia mbūri nīmagooka nīguo mamūkīrīre; nīmakaamba hema ciao imūthūrūrūkīrie mīena yothe, o mūdū o mūdū akarangīra handū hake.” 4 “Mwihaarīrie tūrūe nake! Arahūkai, rekei tūmūtharīkire mīarah! No rīrī, wūi-īya-ī! Nīkūrātuka, nacio cīruru cia hwaī-inī nīraraiha. 5 Nī ūndū ūcio, arahūkai, tūtharīkire kūrī ūtūkū, tūharaganie cīgītio ciake iria nūmu!” 6 Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: “Temai mīti mūmīge ihūba nene ing’etheire Jerusalemu. Itūura rīrī inene no ngīnya rīherithio; nī ūndū rīyūrīte ūhoro wa kūhinyanīrīria. 7 O ta ūrīa gīthima gītherūkaga maaf-rī, ūguo noguo itūūra rīu rītherūkaga waganu. Maūdū ma ūhīnya na wanangī no mo maiguagwo kuo; ndwari ciakuo na ngurarō nīcio ndūūruga nyonaga. 8 Atīrīrī, wee Jerusalemu, itīkīra gūtaarwo, kwaga ūguo nīngūkūhutafīra na ndūme būrūrī waku ūkire ihooru, ngīnya kwage mūdū ūngītūūra kuo.” 9 Ū ūcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atīrīrī, andū nīmarekwo mahaare matigari ma Isīraeli mahinyītie, o ta ūrīa mūthabībū ūhaaragwo; cookerithia guoko honge-inī rīngī, o ta ūrīa mūcookereria wa thabībū ekaga.” 10 Nū ūngīkīrīria ndīmūkaanie na anjīgue? Nū ūngītīhīkīrīria? Matū mao nīmahinge, nī ūndū ūcio matīngītīgua. Ndūmīrīri ya Jehova nīmahītāgīria, na matīngīmīkenera. 11 No rīrī, nī njīyūrītwo nī mang’ūrī ma Jehova, ndīngīhota kūmahīngīrīria. “Matīrīrie ciana iria irī barabara-inī, na ūmatīrīrie aanake arīa monganīte hamwe; mūthuuri na mūtumia wake, matīkīrwo nīmo, o ūndū ūmwe na andū arīa akūrū, arīa maingīhītīe mīaka. 12 Nyūmba ciao īgaatuika cia andū angī, o hamwe na mīgūnda yao na atumia ao, rīrīa ngaatambūrūkīa guoko gwakwa njūkīrīre andū arīa matūūruga būrūrī ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Kuuma ūrīa mūnini ngīnya ūrīa mūnene, othe nīmakoroketio nī kwenda kwīguna; anabīi o hamwe na athīnjīri-Ngai, othe nīmahaenanagia. 14 Mohaga kīronda kīa andū akwa taarī kīronda kīa andū matagurarītio mūno, makīmeeraaga atīrī: ‘Gwī thayū, gwī thayū,’ o rīrīa gūtārī thayū. 15 Hīhi nīmāconokaga nī mūtugo ūcio wao ūrī magīgī? Aca, matīconokaga o na hanini; o na matīrī rūkobe. Nī ūndū ūcio o nao makaagūanīra na arīa makaagūa; nīmakarūdwo rīrīa ngaamaherithia,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. 16 Jehova ekuuga atīrī: “Rūgamai magomano-inī ma njīra, mūtūrīe ūhoro; ūrīrīrīai njīra iria ciageragwo tene, mūtūrīe harīa njīra irīa njega irī, nīguo mūmīgerere, nacio ngoro cianyu nīkahurūka. No inyuī mūkiuga atīrī, ‘Itūhū tūtīgūmīgerera.’ 17 Nīndaigire arangīri nīguo mamūrangīre, ngiuga atīrī, ‘Ta thīkīrīrīai karumbeta!’ No inyuī mūkiuga atīrī, ‘Itūhū tūtīgūthīkīrīria.’ 18 Nī ūndū ūcio, thīkīrīrīai inyuī ndūrīrī; rorai wega inyuī aira, nīguo mūmenye ūrīa gūgekīka kūrī andū akwa. 19 Ta thīkīrīria, wee thī: nīngūrehere andū aya mwanangīko, ūrī maciaro ma maūdū marī mathugundaga, tondū nīmagīte gūthīkīrīria ndūmīrīri yakwa, na nīmaregete watho wakwa. 20 Ngīrī na bata ūrīkū na ūbumba ūcio wa kuuma Sheba, kana īgwa cia mūrīo cia kuuma būrūrī wa kūraya? Maruta manyu ma njino matīngītīkīrīka;

magongona manyu matīngenagia.” 21 Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: “Nīngwīkīra mīhīnga mbere ya andū aya. Maithe na arīu ao nīmakahīngagwo nīyo; andū a itūūra hamwe na arata ao nīmagakua.” 22 Jehova ekuuga atīrī: “Ta rorai muone, nī harī na ita rīroka riumīte būrūrī wa mwena wa gathīgathini; rūrūrī rūnene nī rwarahūrītwo kuuma ituri-inī cia thī. 23 Manyīitīe mīgūi na matīmū; nī andū oorū matarī tha. Mūrūromo wao magūāka mahaicīte mbarathi, nī ta wa ndīhū cia iria rīrīa inene; maroka mehaarīrie ta andū moka mbaara nīguo magūtharīkire, wee Mwarī wa Zayuni.” 24 Nītūīgūite ūhoro wa andū acio, namo moko maitū nīmōrītō nī hinya. Nītūnyīitītō nī ruo rūnene, ruo rūhaana ta rwa mūtumia ūkūrūmwo. 25 Mūtikoimagare mūthīi mīgūnda, kana mūthīi na njīra, nī ūndū thū īyo irī na rūhīu rwa njora, na kūrī na imakania irīgīcīrīe mīena yothe. 26 Inyuī andū akwa, mwīhumbei nguo ya ikūnia, na mwīgaragarie mūhu-inī; rīrai na kīgī, ta ūrīa mwana wa mūmwe arīragītwo, nīgūkorwo mwanangī ūcio agaātūhīthīkīra o rīmwe. 27 “Wee nawe nīngūtūite mūgeria wa cuuma, nao andū akwa matarīi ta kīgera, nīguo wee ūrorage na ūthīmage mūthīire yao. 28 Nī aremi momītīe ngoro, mathīiaga magīcambāaga. Mahaana o ta gīcango na kīgera; othe mekaga maūdū mathūku mūno. 29 Ihuruti nīrahurūtīra mwaki na hinya nīguo ūcīne ngocorai, no rīrī, wīra ūcio ūrarūtō wa kūmatheria no wa tūhū; arīa aaganu matīrathera. 30 Andū acio marītātagwo betha-irīa-īregetwo, nī ūndū Jehova nīamaregeete.”

7 Ino nīyo ndūmīrīri irīa yakīnyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova, akīrwo atīrī: 2 “Thī ūrūgame kīhingo-inī kīa nyūmba ya Jehova na ūrī hau wanīrīre ūhoro ūyū, uuge atīrī: “Thīkīrīrīai ndūmīrīri ya Jehova, inyuothe andū a Juda, inyuī mūtōonyagīra ihingo-inī ici nīguo mūgathathaiye Jehova. 3 Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isīraeli, ekuuga atīrī: Garūrīrai mīthīire yanyu o na cīko cianyu, na nī nīngareka mūtūre kūdū gūkū. 4 Tigai gūkaraga mwīhokete ndeto cia maheeni, muge atīrī, “Ino nī hekarū ya Jehova, tī-itherū nī hekarū ya Jehova, nī hekarū ya Jehova kī!” 5 Nī ūndū-rī, mūngīagīria mīthīire yanyu na cīko cianyu biū, na mūtuanagīre cīra na kīhōoto mūdū na ūrīa ūngī-rī, 6 mūngīaga kūhīnyīrīria mūdū wa kūngī, kana mwana wa ngoriai, kana mūtumia wa ndigwa-rī, na mwage gūtīthia thakame ya mūdū ūteehītīe kūdū gūkū-rī, o na nīngī mwage kwīgērīthia ngero nī ūndū wa kūrūmīrīra ngai ingī-rī, 7 hīndī īyo nīngareka mūtūre kūdū gūkū, o gūkū būrūrī ūyū ndaheire maithe manyu ngīnya tene na tene. 8 No rīrī, mwīhokete ndeto cia maheeni itarī kīene. 9 “Anga mūrīyaga na mūkooragana, na mūgatharia, na mūkehīta na maheeni, mūgīcinagīra Baalī ūbumba, na mūkarūmīra ngai ingī iria mūtōoi, 10 na nīngī mūgacooka mūgooka mūkarūgama mbere yakwa thīnī wa nyūmba īno itanītīo na Rītwa rīakwa, mūkoiga atīrī, “Tūrī agītīre”; mūgītīrwo nīguo mwīkage maūdū macio mothe marī magīgī? 11 Nyūmba īno itanītīo na Rītwa rīakwa mūmītūite ngurunga ya atunyani? No nī nīndīoneire maūdū macio! Ūguo nīguo Jehova ekuuga.

12 “Riu ūkīrai mūthī Shilo, kündū kūrīa ndambire gūtua gūkaro kīa Rīitwa rīakwa, nīguo mwionere ūrīa ndeekire kuo nī ūndū wa waganu wa andū akwa a Isiraeli. 13 Jehova ekuuga atīrī: Rīrīa inyuī mwekaga maūndū macio mothe, nī nīndamwaragīria kaingī kaingī, no mūtiigana kūnjigua; ndamwītire no mūtiigana kūnjitika. 14 Nī ūndū ūcio, ūrīa ndeekire kūu Shilo noguo ngeeka nyūmba īno ītanītio na Rīitwa rīakwa, o hekarū īno mwīhokete, kündū gūkū ndamūheire inyuī o na ngīhe maithe manyu. 15 Nīngamūingata mwehere mbere yakwa, o ta ūrīa ndeekire arīū a ithe wanyu othe, nīo andū a Efiraimu.’ 16 “Nī ūndū ūcio, tīga kūhoera andū aya, kana ūmathaithanīrīre, kana ūmaarīrīre, o na kana ūhoee ndimekīre ūndū tondū ndīngīgūthīkīrīria. 17 Kaī wee ūtarona ūrīa mareka kūu matūūra-inī ma Juda, o na kūu nīra-inī cia itūūra rīa Jerusalemu? 18 Ciana iroina ngū, namo maithe mao magaakia mwaki, no atumia magakanda mūtu, makarugīra ngai rīa īitagwo Mūthamaki-Mūndū-wa-nja wa kūūrīa Igūrū tūmīgata, na maitīre ngai ingī maruta ma indo cia kūnyuuo nīguo maathīrīkie ndaakare. 19 Jehova egūkūūra atīrī: Nī nī maraathīrīkia? Githī andū aya ti o ene marethūkia meconorithie? 20 “Nī ūndū ūcio-rī, Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Marakala na mang’ūrī makwa nīmagaaitīrīrio kündū gūkū, magaaītīrīrio mūndū na nyamū, na mītī ya gīthaka o na maciaro ma thī, namo nīmagaakana na matīkahoreka. 21 “Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Thīī na mbere na kuongerera maruta ma magongona manyu ma njino harī magongona manyu marīa mangī, na mūrīe nyama īcio inyuī ene! 22 Nī ūndū rīrīa ndaarūtīre maithe manyu kūu būrūrī wa Misīri na ngīmaarīria, ndīamaheire o mawatho makonīī maruta ma njino na magongona, 23 no nīndamaheire rīathani rīrī: Atīrī, njathīkagīrai, na nī nīngūthīka Ngai wanyu na inyuī mūtūike andū akwa. Thīiagai na mīthīire rīa yothe ndīrīmawathaga, nīguo muonage maūndū mega. 24 No rīrī, matiigana kūnjigua kana kūrūmbūiya ūhoro ūcio; handū ha gwīka ūguo-rī, maarūmīrīire ūremi wa ngoro ciao njūru. Nao maacookīre na thutha, makāga gūthīī na mbere. 25 Kuuma hīndī rīrīa maithe manyu moimīre būrūrī wa Misīri ngīnya rīu, ndīmūtūmagīra ndungata ciakwa cia anabīī, mūthenya o mūthenya, na hīndī o hīndī. 26 No rīrī, o matiigana gūthīkīrīria kana kūrūmbūiya ūhoro ūcio. No nīmoomīre ngoro ciao na makīagana gūkīra maithe mao.’ 27 “Wameera maūndū macio mothe-rī, matigaagūthīkīrīria; o na rīrīa ūkaameeta, matigaagwītīka. 28 Nī ūndū ūcio, meere atīrī, ‘Rūrū nīruo rūrūrī rūrīa rūregete gwathīkīra Jehova Ngai waruo, o na rūkarega gūtarawo. Ūhoro-wa ma nūthīrītīre; nūmeheire ūkoima mīromo-inī yao biū. 29 Enjwoī njūrī cīanyu mūcite, mūcooke mūcakae mūrī kūu tūrīma-īgūrū kūrīa gūtīgītwo gūtārī kīndū, nī ūndū Jehova nīaregete na agatiganīria rūciaro rūrū arakarīire. 30 “Jehova ekuuga atīrī, andū aya a Juda nīmekīte maūndū moorū maitho-inī makwa. Nīmāgīte mīhianano īyo yao īrī magīgī kūu thīnī wa nyūmba īyo ītanītio na Rīitwa rīakwa, makamīthaahīa. 31 Nīmākīte kündū gūtūūgīru gwa Tofethi, kūu Gītūamba-inī kīa Beni-Hinomu, nīguo macīnagīre aanake na airītū ao

na mwaki kuo, ūndū nī itaathanire wīkagwo, o na ūndū ūtarī wagīa meciirīa-inī makwa. 32 Nī ūndū ūcio Jehova ekuuga atīrī, mwīmenyererei, tondū matukū nīmarooka, rīrīa andū matagacooka gwītā kündū gūkū Tofethi kana Gītūamba kīa Beni-Hinomu, no gūgeetagwo Gītūamba gīa Kūrūaganīrwo. Nīgūkorwo kūu Tofethi nīkuo magaaithīkaga andū arīa akuū ngīnya kwage handū hangīthikanwo. 33 Hīndī īyo cīimba cia andū acio nīgatuīka nyama cia kūrīo nī nyoni cia riera-inī, o na nyamū cia gīthaka, na gūtīgakorwo o na mūndū ūmwe wa gūcīrīra. 34 Nīngī nīnganīina mīgambo ya gīkeno na ya kūrūūhīa, na mīgambo ya gīkeno kīa mūhīki na mūhīkania kūu matūūra-inī ma Juda, o na nīra-inī cia Jerusalemu, nī ūndū būrūrī ūcio nīūgakīra īhooru.

8 “Jehova ekuuga atī ihinda rīu, mahīndī ma athamaki na ma anene a Juda, na mahīndī ma athīnjīri-Ngai na ma anabīī, o na mahīndī ma andū a Jerusalemu nīmakarutwo mbīrīra-inī ciao. 2 Makaanīkīrwo rīua, na mwerī, na njata ciothe cia īgūrū, īcio mendete na magacītungatīra, o īcio maarūmīrīre, na magatūūrīa kīrīra harī cio, na magacīhooya. Mahīndī macio matīkoonganio kana mathīkwo, no magaatūika ta rūrua rūharaganītio gūkū thī. 3 Kūrīa guothe ngaamathaamīria, matīgari mothe ma rūrūrī rūrū rwaganu, makeerīragīria gūkua handū ha gūtūūra muoyo, ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ 4 “Meere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova ekuuga, “Andū mangīgua thī-rī, githī matīcookaga gūūkīra? Mūndū angīhītīa nīra-rī, githī ndamīcookagīria? 5 Nī kī gītūmīte andū aya mathīī na mbere kūūhutatīra? Andū a Jerusalemu maahutatagīra nīkī? Matūūrīte marūmītīe maūndū ma maheeni, makarega gūcooka. 6 Nīndīmathīkīrīrie wega mūno, no matīragīa ūndū ūrīa wagīrīre. Gūtīrī o na ūmwe wao wīrīragua waganu wake, akoīga atīrī, “Njīkite ūguo nīkī?” O mūndū wao arūmagīrīra nīra yake o ta mbarathi īteng’erete ītoonye mbaara-inī. 7 Mūrūaru ūrī rīera-inī nīūmenyaga mahīnda maguo ma gūcooka, o nacio ndīrahūgī, na thūngūrūrū, na nyamīndīgī nīcīmenyaga mahīnda ma cio ma gūcooka. No andū akwa matīūī maūndū marīa Jehova endaga mekwo. 8 “Mwakīhota atīa kuuga atīrī, “Tūrī oogī, nī ūndū tūrī na watho wa Jehova,” o rīrīa karamu ka maheeni ka aandīki-marūa kaūgarūrītīe gakaūtua wa maheeni? 9 Andū arīa oogī nīmagaconorithio; nīmakagega na magwatīo nī mūtego. Kuona atī nīmareganīte na ndūmīrīri ya Jehova, ūūgī ūrīa makīrī nago nī ūrīkū? 10 Nī ūndū ūcio-rī, atumia ao nīngamaheana kūrī arūme angī, nayo mīgūnda yao ndīmīheane kūrī andū agenī. Kuuma ūrīa mūnīni ngīnya ūrīa mūnene, othe nīmakoroketio nī kwenda kwīgūna; anabīī o hamwe na athīnjīri-Ngai, othe nīmahaenanagīa. 11 Mohaga kīronda kīa andū akwa taarī kīronda kīa andū matagurarītio mūno. Moīgaga atīrī, “Gwī thayū, gwī thayū,” o rīrīa gūtārī thayū. 12 Hīhī nīmāconokaga nī mūtugo ūcio wao ūrī magīgī? Aca, matīconokaga o na hanīni; o na matīrī rūkobe. Nī ūndū ūcio o nao makaagūanīra na arīa makaagūa; nīmakarūndwo rīrīa makaaherīthio, ūguo nīguo Jehova ekuuga. 13 “Jehova ekuuga atīrī, nīnganīna magetha mao, mīthabībū

ndigaakorwo iri na thabibu. Gütikagĩa na ngüyü miküyü-inĩ, namo mathangũ mayo nĩmakahooa. Kĩndũ kĩa gĩothe ndimaheete nĩmagatunywo.” **14** “Tũkarite haha niki? Cookanĩrĩrai hamwe! Nĩtũreĩ, tũtoonye matũũra marĩa mairigĩrwo na hinya tũgakuĩre kuo! Nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩwe ũtũwathĩrĩrie gĩkuũ, agatũhe maaĩ maroge tũnyue, nĩ ũndũ nĩtũmwĩhiĩrie. **15** Tũtũũrite twĩrigĩrĩre atĩ nĩgũkũgia thayũ, no gũtirĩ ũndũ mwega ũtũkorete, tũkerigĩrĩra ihinda rĩa kũhonio, no rĩrĩ, no kimako kĩonekaga. **16** Mũtiĩhĩre wa mbarathi cia thũ ũraiguo kuumu Dani; mbarathi ciao cia njamba irania bũrĩri wothe ũkainaina. Mookite kũria bũrĩri na kĩa gĩothe kĩa kĩa kĩa, na marĩe itũũra inene na arĩa othe matũũruga kuo.” **17** “Atĩrĩrĩ, nĩngamũhethĩrĩa nyoka irĩ thumu gatagati kanyu, ndĩmũhethĩrĩa ndũira iria itangĩhoorereka, nacio nĩkamũrũma,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Wee ũũhoorerragia rĩria ndĩ na kĩa rĩrĩ, ngoro yakwa nĩrĩngĩkĩte. **19** Ta thikĩrĩria kĩrĩro kĩa andũ akwa marĩ bũrĩri wa kũraya: “Atĩrĩrĩ, githĩ Jehova ndarĩ kũu Zayuni? Mũthamaki wakuo-rĩ, kaĩ atatũũraga kuo?” “Nĩ kĩ gĩtũmite maathĩrĩkie nĩguo ndaakare na ũndũ wa mĩhianano iyo yao methondekeire, makandakaria na mĩhianano iyo yao ya kũngĩ itarĩ kiene?” **20** “Ihinda rĩa magetha nĩrĩhĩtũku, nayo hĩndĩ ya rĩũa ĩgathira, na tũthionoketio.” **21** Kuona atĩ andũ akwa nĩmahehenjetwo-rĩ, o na nĩ ndĩmũhehenje; nĩndĩracaa ya na nĩnyĩtũtũ nĩ kimako kĩnene. **22** Kaĩ gũtarĩ ndawa kũu Gileadi? Gũtirĩ mũthondekani kuo? Ironda cia andũ akwa cikĩagĩte kũhona niki?

9 Naarĩ korwo mĩtwe wakwa nĩ itherũkiro rĩa maaĩ, namo maitho makwa nĩ gĩthima kĩa maithori! Ingĩrĩragia mũthenya na ũtũkũ, ngĩrĩrĩra andũ akwa arĩa moragĩtuo. **2** Naarĩ korwo ndĩ na nyũmba ya kũrarĩrĩrwo nĩ agendi kũu werũ-inĩ, nĩgeetha ndige andũ akwa, thĩi ndĩmeherere; nĩ ũndũ othe nĩ itharia, othe nĩ gĩkundi kĩa andũ matangĩhokeka. **3** “Mahacaga nĩmĩ ciao magacitua ta ũta wa gũikia ndeto cia maheeni. Ũhootani ũria marĩ nago bũrĩri-inĩ, nduumanĩte na ũhoro wa ma. Moimaga rĩhĩa-inĩ rĩmwe magatooŵa rĩhĩa-inĩ rĩria rĩngĩ; na matinjũũ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** “Mwĩhũgeĩ arata anyu; mĩndũ ndakehoke mũrũ wa nyina. Nĩgũkorwo mũrũ wa nyina na mĩndũ nĩ mũheenanĩ, na mũrata wa mĩndũ nĩ mũcambania. **5** Mũrata aheenanĩ mũratawe, na gũtirĩ mĩndũ o na ũmwe waragia ũhoro wa ma. Maarũtĩte nĩmĩ ciao kwaria ndeto cia maheeni; menogagia na mĩhang’o o ya kwĩhia. **6** Wee ũtũũraga ũrigĩciĩrio nĩ maheeni, nao aheenanĩ acio nĩmaregete kũmenyana na nĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** Tondũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngamageria, na ndĩmatherie na mwaki, nĩ ũndũ-rĩ, nĩatĩa ũngĩ ingĩka nĩ ũndũ wa mehĩa ma andũ akwa? **8** Nĩmĩ ciao itarĩ ta mĩguĩ ya kũũragana; no ndeto cia maheeni ciaragia. O mĩndũ aaragĩria ũria ũngĩ ndeto cia thayũ na kanua gake, no ngoro-inĩ yake-rĩ, aikaraga amwambĩre mũtego.” **9** Jehova ekũũria atĩrĩ, “Anga ndakĩaga kũmaherithĩa nĩ ũndũ wa maĩndũ macio? Anga ndakĩaga kwĩrĩhĩa harĩ rũrĩrĩ ta rũrũ?” **10** Ngĩũrĩra na ngĩrĩke nĩ ũndũ wa irĩma, o na njakaye nĩ ũndũ wa ũrĩthio wa werũ.

Nĩgũkĩrĩte ihooru na gũkaaga mĩndũ ũngĩtũkanĩria kuo, na mwanio wa ng’ombe ndũraiguĩka kuo. Nyoni cia riera-inĩ na nyamũ cia gĩthaka nĩciĩrĩte, igeethĩra. **11** “Ngaatua itũũra rĩa Jerusalemu hĩba ya mahĩga, gũtũke kũndũ gwa gũtũũrwo nĩ mbwe; namo matũũra ma Juda nĩngamaharagania, kwage mĩndũ o na ũmwe ũngĩtũũra kuo.” **12** Rĩu-rĩ, nĩ mĩndũ ũrĩkũ mũũgĩ ũngĩtaũkĩrwo nĩ ũhoro ũyũ? Nũũ hĩhi ũtaarĩtuo nĩ Jehova nĩguo atũtaarĩre? Nĩ kĩ gĩtũmite bũrĩri ũyũ wanangwo na ũgakira ihooru, ũgatuĩka ta werũ mũtheri nginya gũkaaga mĩndũ ũngĩtũkanĩria kuo? **13** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Gĩtũmi nĩ tondũ nĩmatĩrĩkire watho wakwa ũria ndaamaheire; matinjathĩkĩre, o na kana makarũmĩrĩra watho wakwa. **14** Handũ ha ũguo, o maarũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao, na makarũmĩrĩra Mabaali, o ta ũria maithe mao maamonereire.” **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, nĩngũtũma andũ aya marĩe irio ndũrũ, na manyue maaĩ marĩ na thumu. **16** Nĩngũmahurũnja ndũrĩrĩ-inĩ iria o ene matooi, o na kana maithe mao, njooke ndĩmaingathĩe na rũhĩũ rwa njora nginya ndĩmaniine bĩũ.” **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Mwĩcũranieĩ rĩũ! ĩtai atumia arĩa marĩraga makĩgĩrĩraga moko; tũmanĩrai atumia arĩa oogĩ mũno thĩnĩ wao moko. **18** Nĩmeerwo moko narua, matũrĩrĩre nginya maithe maitũ maiyũre maithori, nacio imone cia maithe maitũ inyũrũkĩe maithori ta tũrũũ. **19** Mũgambo wa andũ maragĩrĩka nĩũraiguuo kuumu Zayuni: ‘Hĩ, kaĩ rĩu tũrĩ aanange-ĩ! Kaĩ nĩtũconorithio mũno-ĩ! No nginya tuume bũrĩri witũ, tondũ nyũmba ciitũ nĩcimomoretuo.’” **20** No rĩrĩ, inyũ atumia aya, ta thikĩrĩraĩ kiugo kĩa Jehova; hĩngũrai matũ manyu mũigue ciugo cia kanua gake. Oniaĩ airĩtu anyu kũgĩrĩka; o mĩndũ nĩarute ũria ũngĩ gũcakaya. **21** Gĩkũũ kiambatĩte gĩgatoonyera ndĩrica-inĩ ciitũ, na gĩgatoonyia nyũmba ciitũ iria ciirigĩrwo na hinya, nĩkĩnĩnĩte ciana ciitũ kũu barabara-inĩ cia itũũra, o na aanake aitũ makaniĩnwo kuumu kũu ihaaro-inĩ. **22** Meere ũũ, “Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ciimba cia andũ nĩkaragana ta rũrua rũrĩ mũgũnda, na ta itira iria itĩnĩtũ igatigwo na thũutha nĩ mũgethi, itarĩ na mĩndũ wa gũcicoonanĩrĩria.” **23** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mĩndũ ũria mũũgĩ-rĩ, niatige kwĩgaatha nĩ ũndũ wa ũũgĩ wake, kana mĩndũ ũria ũrĩ na hinya egaathe nĩ ũndũ wa hinya ũria arĩ nago, o na kana gĩtonga kĩgathe nĩ ũndũ wa ũtonga wakĩo, **24** no rĩrĩ, mĩndũ ũria ũkwĩgaatha, nĩegaathe nĩ ũndũ wa ũhoro ũyũ: atĩ we nĩataũkĩrwo na akamenya atĩ nĩ nĩ Jehova, ũria wĩkaga maĩndũ ma ũtugi, na ngatũanĩra ciira kihooto na ngarũmia ũthĩngu gũkũ thĩ, nĩ ũndũ maĩndũ macio nĩmo ngenagio nĩmo,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **25** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩria ngaaherithĩa andũ othe arĩa marũite o mĩrĩrĩ yao iiki, **26** nao nĩ andũ a bũrĩri wa Mĩsirĩ, na a Juda, na a Edomu, na a Amoni, na a Moabi, na arĩa othe matũũruga werũ-inĩ kũndũ kũraya. Nĩgũkorwo andũ a ndũrĩrĩ ici ciothe ti aruu kũna, o na andũ a nyũmba yotha ya Isiraeli matĩruite ngoro.”

10 Ta thikĩrĩraĩ mũigue ũhoro ũria Jehova ekũmwĩra, inyũ andũ a nyũmba ya Isiraeli. **2** Jehova

ekuuga atirĩ: “Tigai kwiruta mĩthiire ya ndũrĩrĩ, kana mũguoyohio nĩ morirũ ma kũũrĩa igũrũ, o na gũtuika ndũrĩrĩ icio nĩguoyohetio nĩmo. **3** Nĩgũkorwo mĩtugo ya andũ acio ndĩrĩ kiene: matemaga mĩtĩ mĩtũtũ, ũkarutĩrwo wĩra nĩ bundi, akawacũhia na ithanwa rĩake. **4** Maũgemagia na betha na thahabu; maũhũũragĩrĩa na mĩcumarĩ na nyondo ndũkae kwenyenya. **5** Ũtarĩ ta kindũ gĩa kũhahũnda nyamũ gĩthecereirwo mĩtĩ mĩgũnda-inĩ wa marenga, mĩhianano yao ndĩngĩhota kwaria; ningĩ no nginya ikuuo, tondũ ndĩngĩhota gwĩtwara. Mũtikanamĩtigĩre; ndĩngĩhota gwika ũuru o na kana gwika wega o na ũrĩkũ.” **6** Atĩrĩrĩ, gũtirĩ ũngĩ ũtarĩ tawe, Wee Jehova; Wee ũrĩ mũnene, narĩ rĩtwa rĩaku nĩ rĩrĩ ũhoti mũnene. **7** Nũũ ũtangĩgwĩtigĩra, Wee mũthamaki wa ndũrĩrĩ? Wee nowe wagĩrĩre gwĩtigĩrwo. Thĩnĩ wa andũ arĩa othe oogĩ a ndũrĩrĩ, o na mothamaki-inĩ mao mothe, gũtirĩ ũngĩ ũhaana tawe. **8** Acio othe-rĩ, matĩciiragia, no nĩ akĩũgu; mataaragwo nĩ mĩhianano itarĩ kiene o irĩa ithondeketwo na mĩtĩ. **9** Igemagio na betha irĩa hũũre irutĩtuo Tarishishi, na thahabu irutĩtuo Ufazu. Kindũ kũu gĩthondeketwo na moko ma bundi, na ma mĩturi wa thahabu gĩcookaga gĩkahumbĩrwo na rangi wa bururu na wa ndathi, ciothe ithondeketwo nĩ andũ arĩa oogĩ na wĩra ũcio. **10** No Jehova nĩwe Ngai ũria wa ma; nĩwe Ngai ũria ũrĩ muoyo, o na mũthamaki ũria ũtũũraga tene na tene. Rĩrĩa arakarĩte-rĩ, thĩ nĩthingithaga, nacio ndũrĩrĩ itingĩthĩria mang’ũrĩ make. **11** “Meerei atĩrĩ, ‘Ngai icio itoombire igũrũ na thĩ, nĩgathira gũkũ thĩ, na ithire kũria guothe gũtambũrũkĩrio matu mairũ.” **12** No rĩrĩ, nĩ Ngai wombire thĩ na hinya wake; akĩhaanda thĩ na ũũgĩ wake, na agĩtambũrũkia matu mairũ na ũndũ wa ũmenyo wake. **13** Hĩndĩ irĩa we agũũthũka-rĩ, maaĩ marĩa marĩ igũrũ matu-inĩ nĩmarurumaga; nĩwe ũtũmaga thaatũ waambate na igũrũ uumite ituri ciothe cia thĩ. Atũmaga rũheni rũuke rũehanĩte na mbura, na akarehithia rũhuho ruumite makũmbĩ-inĩ make. **14** Andũ othe nĩmagĩte meciirĩa na makaaga ũũgĩ; nake mĩturi wa thahabu o wotho nĩaconorithĩtio nĩ mĩhianano iyo yake. Nĩ ũndũ mĩhianano iyo yake ya gwĩturĩra nĩ ya maheeni; ndĩrĩ mĩhũmũ thĩnĩ wayo. **15** Ndĩrĩ kiene, nĩ ya kũnyararwo; narĩ ihinda rĩayo rĩa gũciirithio rĩakinya-rĩ, nĩgathira biũ. **16** We ũcio Rũgai rwa Jakubu ndatarĩ tayo, nĩgũkorwo nĩwe Mũmbi wa indo ciothe, o hamwe na Isiraeli mũhĩrĩga ũria, eegwatiire ũtuĩke igai rĩake, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩrĩo rĩtwa rĩake. **17** Ohai mĩrĩgo yanyu mũthaame bũrũri ũyũ, inyũ arĩa mĩtũũrĩte mĩrĩgĩciirĩo nĩ thũ. **18** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ihinda rĩrĩ nĩrĩo ngũikia andũ arĩa othe matũũraga bũrũri ũyũ ta maikĩtio na kĩgũtha; Nĩngũmarehithĩria mĩnyamaro, nĩgeetha manĩyĩtuo mĩgwate.” **19** Wũi-tiya-wakwa, nĩ ũndũ wa itihia rĩrĩa ndĩhĩtio-ĩ! Ironda ciakwa itingĩhona! No ngĩcookeria ũhoro ngũga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ mĩrimũ wakwa, na no nginya ndũkĩrĩrĩre.” **20** Hema yakwa nĩyanangĩtuo, nayo mikanda yayo yotho igatũkanga. Ariũ akwa nĩmanjehereire magethĩra na rĩu matikĩrĩ ho; rĩu gũtirĩ mũndũ mĩtigaru wa kwamba hema yakwa, o na kana wa gũtambũrũkia mataama mayo. **21** Ariithi matĩciiragia, na matitũragia ũhoro harĩ Jehova; nĩ ũndũ

ũcio matigaacagĩra, nacio ndũuru ciao ciothe cia mbũri nĩihurunjũkĩte. **22** Ta thĩkĩrĩria! Nĩtũrakinyĩrio ũhoro, tũkeerwo atĩrĩ, kũrĩ na gagacaga nene kuuma bũrũri wa mwena wa gathigathini! Gagacaga iyo nĩgatũma matũũra ma Juda makire ihoorũ, itũme matũũke ma gũtũũragwo nĩ mbwe. **23** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, nĩnjũũ atĩ muoyo wa mũndũ ti wake we mwene; mũndũ we mwene ti we ũrĩngagĩrĩria makinya make. **24** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, herithia, no ũherithia na kihooto; ndũkaherithie ũrĩ na marakara, ndũkae kũniina ndũike kindũ hatarĩ. **25** Itũrũria ndũrĩrĩ irĩa itakũũ mang’ũrĩ maku, ũmaitũrĩre andũ arĩa matakayagĩra rĩtwa rĩaku. Nĩ ũndũ-rĩ, nĩmahukĩtie Jakubu; mamũhukĩtie biũ, naguo bũrũri wake makawananga.

11 Ino nĩyo ndũmĩrĩrĩ irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova: **2** “Ta thĩkĩrĩria mohoro ma kĩrikanĩro gĩkĩ, ũcooke ũhe andũ a Juda o na andũ arĩa matũũraga Jerusalemu ũhoro wamo. **3** Meere atĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: ‘Atĩrĩrĩ, kũgwatwo nĩ kĩrumi, nĩ mũndũ o wotho ũria ũtaathĩkagĩra mohoro marĩa marĩ kĩrikanĩro-inĩ gĩkĩ; **4** namo nĩ mohoro marĩa ndaathire maithe manyu rĩrĩa ndaamarutire bũrũri wa Misiri, ngĩmaruta kũu icua-inĩ rĩa gũtwekia iger.’ Ngĩmeera atĩrĩ, ‘Njathĩkagĩrai na mũhingagie maũndũ marĩa mothe ndimwathĩte, na inyũ nĩmũgũtuika andũ akwa, na nĩ ndũike Ngai wanyu. **5** Hĩndĩ iyo, nĩ na Nĩ nĩngahingia mwĩhĩtwa ũria ndehĩtĩre maithe manyu, atĩ nĩngamahe bũrũri ũrĩ bũthi wa irĩa na ũũkĩ,’ na nĩguo bũrũri ũyũ mwĩgwatĩre ũmũthĩ.” Na nĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ, “Kũrotũka ũguo, Jehova.” **6** Jehova aanjĩrĩre atĩrĩ, “Hunjanĩria mohoro macio mothe matũũra-inĩ ma Juda o na kũu barabara-inĩ cia Jerusalemu, ũmeere atĩrĩ: ‘Thĩkĩrĩria mohoro ma kĩrikanĩro gĩkĩ na mũmarũmagĩrĩre. **7** Kuuma hĩndĩ irĩa ndaarutire maithe manyu kũu bũrũri wa Misiri, nginya ũmũthĩ, ndũũrĩte ndĩmakanaagia o hĩndĩ o hĩndĩ, ngameera atĩrĩ, ‘Njathĩkagĩrai.’ **8** No matiigana kũnjigua kana kũrũmbũyũ ũhoro ũcio; handũ ha gwika ũguo, o maarũmĩrĩre ũremi wa ngoro ciao thũku. Nĩ ũndũ ũcio na nĩ ngĩmarehithĩria irumi ciothe cia kĩrikanĩro kũu ndaamaathĩte marũmagĩrĩre no-o makĩaga gũkĩhingia.” **9** Ningĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Nĩ harĩ ndundu ya njũkanĩrĩro ithugundĩtuo thĩnĩ wa andũ a Juda, o na thĩnĩ wa andũ arĩa matũũraga Jerusalemu. **10** Nĩmacookereire mehia ma maithe mao ma tene, arĩa maaregire kũigua ndeto ciakwa. Nĩmarũmĩrĩre ngai ingĩ nĩgeetha macitugatiire. Nyũmba cieri, ya Isiraeli na ya Juda, nĩthũkĩtie kĩrikanĩro kĩa ndaarikaniire na maithe mao ma tene. **11** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩngũmarehithĩria mwanangĩko matangĩhota kũũrĩra. O na mangĩkaangaira, ndikamathĩkĩrĩria. **12** Andũ a matũũra ma Juda na arĩa matũũraga Jerusalemu nĩmagathĩ gũkaira ngai icio macinagĩra ũbumba, no itikamateithia o na hanini hĩndĩ irĩa magaakorwo nĩ mwanangiko. **13** Wee Juda-rĩ, ũrĩ na ngai nyingĩ o ta ũria matũũra maku maigana, na igongona irĩa ũhaandĩte cia gũcinĩra ngai iyo ya thoni itagwo Baali ũbumba nĩ nyingĩ o ta barabara cia Jerusalemu.’ **14** “Tiga kũhoera andũ aya, kana ũmathaithanĩrĩre, o na kana ũmaarĩrĩre,

tondū ndikamathikiriia hīndi iria makaangaira marī mīnyamaro-inī. **15** “Mwendwa wakwa nī atīa areka thīnī wa hekarū yakwa, o agīthugundaga maūdū mooru na andū aingī? Anga nyama iria nyamūre cia kīgongona-inī ciahota kūgīririia iherithia riaku? Amu ūgīkenaga rīria ūgwika maūdū maku ma waganu.” **16** Jehova, akūheete rītwa atīrī: Mūtamaiyū mūruru mwega ūrī na maciario mathaka makioneke. No rīrī, niekūūgwatia mwaki, aūcine na mūrurumo wa kīhuhūkiano kinene, nacio honge ciaguo ciunīkange. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o ūcio wakūhaandire wee, nīwe ūgūtūrīre ūkorwo nī mwanangiko, tondū rīrī, andū a nyūmba ya Isiraeli na andū a nyūmba ya Juda nīmekite maūdū mooru, makaandakaria nī ūndū wa gūcinīra Baali ūbumba. **18** Nīndamenyire ndundu yao njūru nī ūndū Jehova nīanguūrīrie, nīgūkorwo o ihinda riu nīanyonirie ūria meekaga. **19** Nī ndatarīrī ta gatūrūme kahooreri koimagarītio gagathīnjwo; ndiamenyaga atī nīmathugundite kūnjika ūuru, makiugaga atīrī, “Nītwanangei mūtī ūyū na maciario maguo; nītūmūniinei oime būrūrī-inī wa arīa marī muoyo, nīgeetha rītwa riake rītikanacooke kūririkanwo o rī, o rī.” **20** No rīrī, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o wee ūtuaga ciira na kīhooto na ūkoiruuria maūdū ma ngoro na ma meciiriarī, reke ndīonere wee mwene ūkīndīhīria harī andū aya, nīgūkorwo wee nīwe ndekereirie maūdū makwa mothe. **21** “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Jehova ekuuga ūhoroinī ūkonīrī andū a Anathothu, acio marena gūkūruta muoyo, makoiga atīrī, ‘Tiga gūcoka kūratha mohoro ūkigwetaga rītwa rīa Jehova, nīgeetha tūtīgakūūrage na moko maitū’; **22** nī ūndū ūcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: ‘Nīngamaherithia. Aanake ao makoaragwo na rūhīu rwa njora, nao arīu ao na aarī ao mooragwo nī ng’aragu. **23** Gūtīrī mūdū o na ūmwe wao ūgaatigara, tondū nīngarehithīria andū a Anathothu mwanangiko mwaka-inī ūria makaaherithio.”

12 Atīrīrī, Wee Jehova ūtūūruga ūnduagira ciira na kīhooto rīria rīothe ndarehe ciira mbere yaku. No rīrī, no nyende twaranīrie nawe ūndū ūkonīrī kīhooto gīaku: Nī kīrī gītūmaga mūthīire wa mūdū ūria mwaganu ūgaacire? Nī kīrī gītūmaga andū arīa matarī wītiko matūūre megangarīte? **2** Ūmahaandite, nao makagīa na mīrī; makūruga na magaciara maciario. Ūgwegtagwo hīndi ciothe nī tūnua twao, no meciiria ma ngoro ciao marī haraaya nawe. **3** No rīrī, Wee Jehova nīnūjūū; nīwe ūnyonaga na ūkoiruuria meciiria makwa ūndū ūgūkonīrī. Maguucūrūrie ta ng’ondū irathīrī gūthīnjwo! Maamūre ūmeterie nyateriya wao wa kūūragwo! **4** Nī ihinda rīigana atīa būrūrī ūgūtūūra ūng’arite, nayo nyeki mīgūnda-inī yothe iikare ihoohete? Tondū andū arīa matūūruga kuo nī andū aaganu-rī, nyamū na nyoni nīithirīte. Nīngī, andū acio maroiga atīrī, “Ndakoona ūria tūkaarīkiriia.” **5** “Angīkorwo nīteng’eranīte na andū marathīrī na magūrū nao magakūhūmia-rī, wakīhota atīa gūcindana na mbarathi? Angīkorwo nīūhīngagwo ūkigerera būrūrī ūrī thayū-rī, ūgaakīhota atīa gūtūrikania ihinga iria irī hūgūrūrū-inī cia Jorodani? **6** Arīu a maitūguo, na andū a nyūmba ya thoguo-rī, o nao nīmagūtukunyaniro; nīmanīrīre na mīgambo

magūtūkīrīre. Ndūkae kūmeehoka, o na mangīaria wega waku atīa. **7** “Nīrī nīngūtīrika nyūmba yakwa, na ndiganīrie igai riakwa; nīngūneana ūria nyendete mokinī ma thū ciake. **8** Igai riakwa rītūkite ta mūrūūthi ūrī gīthaka-inī harī nīrī. Nīkūrarama ūndaramīre, nī ūndū ūcio ngāūthūūra. **9** Gīthīrī igai riakwa rītītūkite ta nyoni ndīa-nyama irī maroro harī nīrī, iria nyoni iria ingī ndīa-nyama īthiūrūrūkagīria ikamītharīkīra? Thīrī ūkonganie nyamū ciothe cia gīthaka; cirehe imatambuure. **10** Arīithi aingī nīmakananga mīgūnda wakwa wa mīthabībū, na marangīrīrie mīgūnda wakwa; nīmagatūma mīgūnda wakwa ūria mwega ūtūike rūng’ūrī rūkīrite ihooru. **11** Magaatūma gūkīre ihooru, gūtūike kūdūnd kūng’aru na gūtīrīte ihooru maithoinī makwa; būrūrī ūcio wothē nīūgathūkangio nī ūndū gūtīrī mūdū wakūūrūmbūiya. **12** Werū-inī guothe kūria gūtūūgūru anīnani nīkuo makaiyūra, nīgūkorwo rūhīu rwa njora rwa Jehova nīrūkaniinana kuuma gīturi kīmwe kīa būrūrī nginya kīria kīngī; gūtīgakorwo mūdū o na ūrīkū ūgaakorwo na thayū. **13** Makaahandaga ngano, makagetha mīguu; makeenogia na matione kīndū. Nī ūndū ūcio-rī, conokerai magetha manyu, tondū wa marakara mahīu ma Jehova.” **14** Jehova ekuuga atīrī: “Ha ūhoro wa andū acio aaganu maandigīcīrie, o acio matunyaga andū akwa a Isiraeli igai rīria ndaamaheire-rī, nīngamamunya kuuma mabūrūrī mao, na munye nyūmba ya Juda yume gatagatī kao. **15** No rīrī, thuutha wa kūmamunya nīngacooka ndīmaigūre tha na njookie o ūmwe wa igai-inī riake mwene, būrūrī-inī wake kūmbe. **16** Nīngī mangīkeruta wega mīthīire ya andū akwa na mehīte makīgwetaga rītwa riakwa moige atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo,’ o ta ūria maarutire andū akwa hīndi īmwe kwīhita makīgwetaga rītwa rīa Baali-rī, hīndi īyo nao nīmakahaandwo marūme wega gatagatī ka andū akwa. **17** No rīrī, rūrīrī o na rūrīkū rūngīkaaga kūnjigua-rī, nīngarūmunya na mīrī na ndīrūniine biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga.

13 Jehova aanjīrīre atīrī: “Thīrī wīgūrīre mūcibi wa gatani, wīohe njohero, no ndūkareke ūhutanie na maai.” **2** Nī ūndū ūcio ngīgūra mūcibi, o ta ūria Jehova aanjathīte njike, ngīwīoha njohero. **3** Nīngī ndūmīrīrī ya Jehova īkīngīnyīria hīndi ya keerī ngīrīwo atīrī, **4** “Oya mūcibi ūcio ūraagūrīre, o ūcio wīohete njohero, ūūkīre o rīu ūthīrī ūkīnye Rūūrī rwa Faratī, ūūhīthe mwatūka-inī wa rwaro rwa ihiga.” **5** Nī ūndū ūcio ngīthīrī ngīūhītha kūu Rūūrī-inī rwa Faratī, o ta ūria Jehova aanjīrīte njike. **6** Matukū maingī maathira Jehova akīnjīra atīrī, “Rīu ūkīra ūthīrī ūkīnye Rūūrī-inī rwa Faratī, woe mūcibi ūria ndakwīre ūkaūhīthe kuo.” **7** Nī ūndū ūcio ngīthīrī kūu rūūrī-inī rwa Faratī, ngīthīkūria mūcibi ūcio ngīūruta harīa ndaūhīthīte, no rīrī, nīwabuthīte ūkaaga kīene biū. **8** Hīndi īyo ndūmīrīrī ya Jehova īkīngīnyīria, ngīrīwo atīrī, **9** “Jehova ekuuga atīrī: ‘Ūguo nīguo ngaaniina rūtūrīko rwa Juda o na rūtūrīko rūnene rwa Jerusalemu. **10** Andū aya aaganu, aya maregete kūguu ūhoro wakwa, o aya marūmagīrīra ūremi wa ngoro ciao, makoima ngai ingī thuutha macitungatīre na macīhooye-rī, magaatūka ta mūcibi ūcio, mage kīene biū! **11** Nīgūkorwo o ta

urĩa mûcibi wîohagwo njohero ya mûndû, ûguo nîguo ndeohire nyûmba yothê ya Isiraeli na nyûmba yothê ya Juda, nîgeetha matuîke andû akwa kûna, nîguo ndigîre na ngumo, na ngumagio na ngaheagwo gîtiîo. No rîrî, matiigana gûthikîrîria, ûguo nîguo Jehova ekuuga. **12** “Meere atîrî: ‘Ûû nîguo Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga: Mondo o yothê ya ndibei yagîrîre nîkûiyûrio ndibei.’ Nao mangîgaakûûria atîrî, ‘Ithui tûtiû atî mondo o yothê ya ndibei nîyagîrîre kûiyûrio ndibei?’ **13** Hîndî iyo ûmeere atîrî, ‘Ûû nîguo Jehova ekuuga: Nîngûiyûria arîa othe matûûraga bûrûri ûyû na ûrîû, o hamwe na athamaki acio maikaragîra gîti kîa ûthamaki kîa Daudi, na athînjîrî-Ngai, na anabii, na arîa othe matûûraga Jerusalemu. **14** Nîngamahûûrithania mûndû na urîa ûngî, hûûrithanie maithe na ciana o ûndû ûmwe, ûguo nîguo Jehova ekuuga. Ndikamaigûira tha, kana ndîmacaairê o na kana ngîe na kîeha atî nîguo njage kûmaniina.” **15** Thikîrîriai na mûtege matû, tigai gwtîia, nîgûkorwo Jehova nîarîtie. **16** Gooai Jehova Ngai wanyu atanarehe nduma, na mbere ya magûrû manyu mahîngwo kûu irîma-inî kûragîa nduma. Inyûi mwîrîgîrîre ûtheri, nowe-rî, nîakaugûra ûtuîke nduma ndumanu, aûgarûre ûtuîke ta kîeha kîene. **17** No rîrî, mûngîaga kûigua, ndîrîrîragîra hitho-inî nî ûndû wa mwîtiîo wanyu; maithe makwa makaarîra na ruo, ngûitaga maithori, nî ûndû rûûru rwa Jehova nîrûgûtahwo. **18** Îra mûthamaki o na nyîna wa mûthamaki atîrî, “Harûrûkai mume itî-inî cianyu cia ûthamaki, nîgûkorwo tanji icio cianyu irî riiri nîcîkûgûa kuuma mîwe-inî yanyu.” **19** Matûûra manene ma kûu Negevu nîmakahîngwo, na gûtikagîa mûndû ûkaamahîngûra. Andû othe a Juda nîmagatahwo matwarwo bûrûri ûngî, magatahwo matwarwo othe biû. **20** Tiirai maithe muone andû acio marooka moimite mwena wa gathigathîni. Rûûru rûrîa wehokeirwo rwa ng’ondû rûrîa ûretîîaga naruo-rî, rûkîrî ha? **21** Ûkoiga atîa rîrîa Jehova akaanenehia andû arîa watuîte athiritû aku nîguo matuîke a gûgathaga? Githî ndûkanyîitwo nî ruo rûnene, ta rwa mûndû-wa-nja akîrûmwô? **22** Nawe ûngîkîyûria atîrî, “Nî kîi gîtûmîte mûndû macio mangore?” Nîûkamenya atî magûkorete nî ûndû wa mehia maku maingî, na nîkîo ûtarûrîrwo nguo ciaku, naguo mwîrî waku ûgathûkio. **23** Mûkushi ahota kûgarûra gîkonde kîa mwîrî wake, o na kana ngarî îgarûre maroro mayo? O na inyûi mûtingîhota gwîka wegâ, nî ûndû nî mwamenyerere gwîka ûûru. **24** “Nîi ngaakûhurunja o ta urîa mûûngû ûmbûragwo nî rûhuho rwa werû-inî. **25** Rîu nîrîo igai riaku, rûgai rûrîa ngûtuîrîre,” ûguo nîguo Jehova ekuuga, “tondû nîrîganîrwo nî nîi, ûkehaga ngai cia maheeni. **26** Nîngakûgûûria nguo ikûhumbire ûthûi nîguo njaga yaku yoneke: **27** ûtharia waku o na mîito irîa wanagîria, o na ûmaraya waku urîa ûtarî thoni! Nîndîioneire ciiko ciaku cia ûûra-thoni kûu tûrîma-inî na mîgûnda-inî. Kai tûra na haaro, wee Jerusalemu-î! Ûgûtûûra wîthaahîtie ngînya-rî?”

14 Ino nîyo ndûmîrîri ya Jehova îria yakînyîrîre Jeremia îkonîi ihînda rîrîa kwagîte mbura: **2** “Bûrûri wa Juda nîûracakaya, namo matûûra makuo

makoorwo nî hînya; nîmararîrîra bûrûri, nakîo kîrîro nîkîambatîte na igûrû kiumîte Jerusalemu. **3** Andû arîa marî igweta maratûma ndungata ciao igatahe maaî; irathîi marîma-inî îkaaga maaî. Iracooka na ndigithû itarî kîndû; ikêhumbîra mîtwe iconokete na ikuîte ngoro. **4** Thî nîyatûkangîte, nî ûndû gûtirî mbura yurîte bûrûri-inî, arîmi nao magakua ngoro, makehumbîra mîtwe. **5** O nayo thwariga nîteete gacau kayo gaaciarwo o ro ûguo kûu werû-inî, nî ûndû gûtirî nyeki. **6** Njagî nacio irûgamîte tûrîma-igûrû kûria gûtakûraga kîndû, ikîhûmahûmaga ta mbwe; nîciûrîte maithe nî kwaga mahuti ma kûria.” **7** O na gûtuîka mehia maitû nîmaroimbûra ûûru urîa twîkîte, Wee Jehova-rî, îka ûndû nî tondû wa rîitwa riaku. Nîgûkorwo gûcûoka na thuutha gwtû nî kûnene; nîtûkwîhîirîe. **8** Wee Kîîrîgîrîro gîa Isiraeli, o wee Mûhonokia wao hîndî îria marî na mînyamaro, nî kîi gîtûmîte ûtuîke ta mûgeni bûrûri-inî, kana ta mûgendi ûraarîrîre ûtûkû o ûmwe? **9** Nî kîi gîtûmîte ûikare ta mûndû mûmaku, ûgaikara ta njamba îrî hînya îtangîhota kûhonokania? Wee Jehova-rî, urî gatagatî gaitû, na ithuî tûgeetanio na rîitwa riaku; ndûkanatûtirike! **10** Jehova ekuuga atîrî ûhoro ûkonîi andû aya: “Nîmendete kûûrûûra mûno; nîmaregete kûgîrîrîria magûrû mao. Nî ûndû ûcio nake Jehova ndangîmetîkîra; rîu nîekûirîkana waganu wao, na amaherithie nî ûndû wa mehia mao.” **11** Nîngî Jehova akînjîra atîrî, “Tiga kûhoera andû aya atî nîguo mone wegâ. **12** O na mangîihînga kûria irio, ndigathikîrîria kîrîro kîao; o na mangîndutîra maruta ma njîno na maruta ma mûtu-rî, ndîkametîkîra. Nî kûniina ngaamaniina na rûhiû rwa njora, na ng’aragu, o na mûthîro.” **13** No ngîaga atîrî, “Wûi, Mwathani Jehova, anabii mameeraga atîrî, ‘Mûtikoonâ rûhiû rwa njora kana mûhatîrîrio nî ng’aragu. Ti-itherû, nîngamûhe thayû wa gûtûûra kûndû gûkû.” **14** Hîndî iyo Jehova akînjîra atîrî, “Anabii acio mararatha ûhoro wa maheeni makîgwetaga rîitwa riakwa. Nîi ndîmatûmîte, kana ngamathuura, o na kana ngamaarîria. Maramûrathîra mohoro ma cioneki cia maheeni, na ûragûri wa tûhû, na kûhooya mîhîanano, na maûndû ma maheeni marîa methugundîre na mecîiria mao. **15** Nî ûndû ûcio, ûû nîguo Jehova ekuuga ûhoro ûkonîi anabii arîa mararatha maûndû makîgwetaga rîitwa riakwa: Nîi ndîamatûmîte, no-o moigaga atîrî, ‘Gûtirî rûhiû rwa njora kana ng’aragu îkaahutia bûrûri ûyû.’ Anabii o acio makaaniinwo na rûhiû rwa njora, na ng’aragu. **16** Nao andû acio marathagîrwo mohoro nîo, magaikano na kûu njîra-inî cia itûûra rîa Jerusalemu tondû wa ng’aragu na rûhiû rwa njora. Gûtikoneka mûndû wa kûmathika, kana wa gûthîka atumia ao, o na kana wa gûthîka arîu ao na arîitu ao. Nîngamaitîrîia mûtîno urîa ûmagîrîre. **17** “Maarîre ûhoro ûyû, ûmeere atîrî: “Rekei maithe makwa maite maithori ûtûkû na mûthenya mategûtigîthîria; nîgûkorwo mûîrîtu wakwa gathîrange, o acio andû akwa, nîmûgarîre ûûru, akagûthwo igûtha rîa kûmûhehenja. **18** Ingîtoonya bûrûri-inî, nyonaga arîa moragîtwo na rûhiû rwa njora; ingîtoonya itûûra inene, nyonaga arîa manyarîrîitwo nî ng’aragu. Mûnabii na mûthînjîrî-Ngai, eerî nîmathîite bûrûri matooî.” **19** Rîu-rî, kai ûregete Juda biû? Anga

nĩnyararite Zayuni? Nĩ kĩ gĩtũmite ũtũhũre, nginya tũkaaga kihonia? Twerĩgĩrĩre thayũ, no gũtirĩ wega tuonete, tũgeterera ihinda rĩa kũhonanio, no rĩrĩ, no maũndũ ma kũmakania tuonete. **20** Nĩtũkumbũra waganu witũ, Wee Jehova, o na wĩhia wa maithe maitũ; nĩ ũndũ ti-itherũ nĩtũkwĩhũrie. **21** Wagũthaita ũtĩge gũtũthũũra, nĩ ũndũ wa rĩitwa riaku; ndũgaaconorithie gĩtĩ giaku kia ũnene kĩa kĩa rĩrĩ. Ririkana kĩrikanĩro kĩa warikanĩre na ithũ, na ndũgagĩthũkie. **22** Nĩ kũri mũhianano o na ũmwe wa iyo itarĩ kiene ya ndũrĩrĩ ũngiuria mbura? Matu mo mene nĩmoiragia mbura? Aca, nĩwe, Wee Jehova Ngai witũ, uuragia mbura. Nĩ ũndũ ũcio, kĩrĩgĩrĩro giitũ kĩa harĩwe, nĩgũkorwo wee nĩwe wikaga maũndũ macio mothe.

15 Nĩngĩ Jehova akĩnjĩra atĩrĩ: “O na korwo Musa na Samũeli maarũgama mbere yakwa-rĩ, ngoro yakwa ndĩngĩerekera kũrĩ andũ aya. Maingatei mehere mbere yakwa! Nĩmarekwo mathiĩ! **2** Nao mangĩkũũria atĩrĩ, ‘Tũgũgĩthĩ kũ?’ Ũmeere atĩrĩ, ‘Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: “Aria maathĩrĩro gũkua-rĩ, magakue; aria maathĩrĩro kũũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, makooragwo na rũhiũ rwa njora; aria maathĩrĩro ng’aragu-rĩ, makooragwo nĩ ng’aragu; aria maathĩrĩro gũtahwo-rĩ, matahwo matwarwo bũrũri ũngĩ.’ **3** “Nĩngamarehithĩria mĩthemba ĩna ya anĩnani mamookĩrĩre.” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, “Rũhiũ rwa njora rũgooka rũũrage andũ, namo magui mamakururie, nacio nyoni cia rĩera-inĩ, o na nyamũ cia gũkũ thĩ imatambuure, imaniine. **4** Nĩngatũma matũike andũ a gũthũũrwo nĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, nĩ ũndũ wa ũria Manase mũrũ wa Hezekia mũthamaki wa Juda eekire gũkũ itũũra-inĩ rĩa Jerusalemu. **5** “Nũũ ũgaakũũgĩra tha, wee Jerusalemu? Nũũ ũgaagũcakaira? Nũũ ũgaakerũra gwaku oke akũũrie ũria ũhoro waku ũtarĩ?” **6** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Wee nĩũndegete, wee ũtũũrite ũcokoga na thuutha. Nĩ ũndũ ũcio nĩngũgũtambũrũkĩria moko ngũniine; ndĩngĩricũkwo rĩngĩ. **7** Nĩngamahuha ta mahuti makĩhũrũ na gitarũrĩ ihingo-inĩ cia itũũra inene rĩa bũrũri. Nĩngarehe gĩkũũ na mwanangĩko kũrĩ andũ akwa, nĩgũkorwo nĩmagite kũgarũria mĩthĩire yao. **8** Nĩngatũma atumia ao a ndigwa maingĩhe, makĩre mũthanga wa iria-inĩ. Nĩngarehithia mũniinani hĩndĩ ya mĩraho okĩrĩre manyina ma aanake ao; ngaamarehera ruo rũnene na makorererwo nĩ kĩa kĩa kĩnene o rĩmwe. **9** Nyina wa ciana mũgwanja nĩakaringika, akue. Nĩgathũũrĩro nĩ rĩa kũrĩ o mũthenya barigici; nĩgaconorithio na anyararwo. Aria magaatigara ngaamaneana kũrĩ thũ ciao, maniinwo na rũhiũ rwa njora,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **10** Wũl-ĩya-wakwa maitũ-ĩ, wee wanjariire! Nduikite mũndũ wa kũgianagwo na kũhũuranagwo na nĩ nĩ bũrũri wothel! Nĩ ndikombithĩtie kana ngakomberwo kĩndũ nĩ mũndũ, no numagwo nĩ andũ othe. **11** Jehova oĩgite atĩrĩ, “Ti-itherũ nĩngagũkũũra ndĩ na muoroto mwega harĩwe; ti-itherũ nĩngatũma thũ ciaku igũthaithe mahinda ma mwanangĩko na mahinda ma mĩnyamaro. **12** “Mũndũ no oine kigera: kigera kĩa kĩa kĩa gathigathini, kana oine gĩcango? **13** Nĩnganeana ũtonga waku na igĩna ciaku itahwo hatarĩ irĩhi, nĩ ũndũ wa mehia maku mothe marĩa

maneeke bũrũri-inĩ waku wothel. **14** Nĩngamũta ngombo cia thũ cianyu thĩnĩ wa bũrũri mũtooi, nĩ ũndũ marakara makwa nĩmagakana ta mwaki, ũmũcine.” **15** Wee Jehova-rĩ, nĩwe ũũ; ndirikana na ũũmenyagĩrĩre. Nĩhĩria kũrĩ aria maanyariiraga. Wee nĩũkiragĩrĩria; ndũkanjeherie; ririkana ũria ndananyariirika nĩ ũndũ waku. **16** Rĩria ciugo ciaku cianginyĩrĩre-rĩ, nĩndacĩrĩre; ciarĩ gĩkeno gĩakwa, na igĩcanjamũra ngoro yakwa, nĩgũkorwo nĩnjitanĩtio na rĩitwa riaku, Wee Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothel. **17** Ndirĩ ndaikara thiritũ-inĩ ya aria mekenagia, o na kana ngũkenia magũkenia; ndaikarĩre ndĩ wiki nĩ ũndũ guoko gwaku kwari igũrũ riakwa, nawe nĩwanjĩyũritie marakara. **18** Nĩ kĩ gĩtũmite ruo rwakwa rwage gũthira, na kirona gĩakwa gĩkeeha, gĩkaaga kũhona? Anga ũgũtuika harĩ nĩ ta karũũ gatangĩhokwo, kana ta githima kia maaĩ kĩa kĩa kĩa? **19** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ũngĩrĩra, nĩngũgũcokereria nĩgeetha ũndungatagĩre; akorwo nĩũriaragia maũndũ marĩa marĩ bata, no ti marĩa matarĩ bata, nĩngũtuika wa kũnjarĩrĩria. Andũ aya nĩmagũcokerere, no wee ndũkamacokerere. **20** Nĩngagũtua ta rũthingo harĩ andũ aya, ngũtue rũthingo rũrũmu rwa gĩcango; nĩmakarũa nawe, no matigagũtooria, nĩgũkorwo nĩ ndĩ hamwe nawe, nĩguo ngũteithũre na ngũhonokie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **21** “Nĩngakũhonokia kuuma moko-inĩ ma andũ aria aaganu, na ngũkũũre ngũrute moko-inĩ ma andũ aria matarĩ tha.”

16 Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Ndũkanahikanie ũgie na aanake kana airĩtu kũndũ gũkũ.” **3** Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova ekuuga ũndũ ũkonĩĩ aanake na airĩtu aria maciarĩrwo bũrũri iyo na ũkonĩĩ atumia aria marĩ manyina mao na arũme aria marĩ maithe mao, atĩrĩ: **4** “Nĩmagakua gĩkuũ kũmanĩte na mĩrimũ mĩũru. Matigaacakairwo kana mathikwo, no magaatũka ta rũrua rũharaganĩtio gũkũ thĩ. Makaaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nacio ciimba ciao igatũka, irio cia nyoni cia rĩera-inĩ na nyamũ cia githaka.” **5** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: “Ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na ndia ya mathiko; ndũgathĩ gũcakaya kana gũcaayanĩra, nĩ ũndũ nĩnjeretie kĩrathimo gĩakwa, na wendo wakwa, o na tha ciakwa harĩ andũ aya,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** “Andũ othe, anene na aria anini, nĩmagakũra bũrũri-inĩ ũyũ. Matigaathikwo kana macakairwo, na gũtirĩ mũndũ ũgetiĩhangia kana enjwo mũtwe nĩ ũndũ wao. **7** Gũtirĩ mũndũ ũkaheana irio cia kũhooreria acio maracakaira aria makũite, o na akorwo nĩ ithe kana nyina, o na gũtirĩ mũndũ ũkaheana kĩndũ gĩa kũnyua nĩguo amagirie maithori. **8** “Nĩngĩ ndũkanatoonye mũciĩ ũrĩ na gĩathĩ, atĩ nĩguo ũikare thĩ nao mũrie na mũnyue. **9** Nĩgũkorwo Jehova, Mwene-Hinya-Wothel, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: “Matukũ-inĩ manyu nĩmũkeonera na maitho manyu ngakinyia mĩgambo ya ndũrũhĩ na ya gĩkeno mũthia o na niine mĩgambo ya mũhiki na mũhikania kũndũ gũkũ.” **10** “Rĩria ũkeera andũ aya maũndũ macio mothe nao makũũrie atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩtũmite Jehova atũtũre mwanangĩko mũnene ũguo? Kaĩ twikite ihĩtia rĩrĩkũ?”

17 “Atiriri, mehia ma Juda makururitwo na karamu ga kigera, magakururwo na muthia mugi wa kahiga ka nyaigi, ihengere-ini cia ngoro ciao, o na magakururwo hia-ini cia igongona ciao. 2 O na ciana ciao niirikanaga igongona ciao na itugi cia Ashera iria ciahanditwo rungu rwa mifi iria miruru, o na tirma-ini tura tirailu na iguru. 3 Kirima giakwa kira kir buri-ini, o hamwe na utonga waku, na mthithu yaku yotheri, ningacirekereria itahwo, o hamwe na kundu gwaku kura gutuguru, ni undu wa mehia maria majuyire guoth buri-ini waku. 4 Ni undu wa kwia gwaku wee mwene, niukooro ni igai rira ndaakuheire. Ningagutua ngombo ya thu ciaku thini wa buri utoo, nigukorwo nitumite marakara makwa maakane, na megutua makanaga nginya tene.” 5 Jehova ekuaga atiri: “Kugwatwo ni kirumi ni mundu uria wihokaga mundu, o ucio wihokaga mundu ni undu wa hinya wake,

60

ündü wa kwaga küruta wira müthenya ücio-rĩ 25 hĩndi iyo athamaki ariā maikariire giti kĩa ūthamaki kĩa Daudi nĩmagatoonyera ihingo cia itũura rĩrĩ inene marĩ na anene ao. O, hamwe na anene ao, nĩmagooka makuuĩtwo nĩ ngaari cia ita, na mahaicĩte mbarathi, marĩ hamwe na andũ a Juda, na andũ ariā matũũraga Jerusalemu, narĩo itũura rĩu-rĩ, nĩrĩgatũũrwo nĩ andũ nginya tene. 26 Andũ nĩmagooka moimite matũũra-inĩ ma Juda, o na tũtũura-inĩ tũria tũrigiciĩrie Jerusalemu, na moime bũrũri wa Benjamini na bũrũri ūria ūrĩ magũrũ-inĩ ma irĩma cia mwena wa ithũũro, na moime bũrũri ūria ūrĩ irĩma o na wa Negevu, moke marehe indo cia maruta ma njino na cia magongona, na maruta ma mũtu, na ūbumba, na maruta ma gũcokia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova. 27 No rĩrĩ, mũngĩrega kũnjathĩkĩra, na mwage kwamũra mũthenya wa Thabatũ na ūndũ wa kwaga gũkuua mũrigo o na ūrĩkũ rĩria mũgũtoonyera ihingo-inĩ ici cia Jerusalemu mũthenya wa Thabatũ-rĩ, hĩndi iyo nĩngaakia mwaki ūtangĩhoreka ihingo-inĩ cia Jerusalemu nĩguo ūcine ciikaro ciao iria njirĩgĩre.”

18 Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte harĩ Jehova, akiĩrwo atĩrĩ: 2 “Ikũrũka ūthĩi nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, na wakinya kũu nĩkuo ngũkũheera ndũmĩrĩrĩ yakwa.” 3 Nĩ ūndũ ūcio ngũikũrũka ngĩthĩi kũu nyũmba-inĩ ya mũũmbi wa nyũngũ, ngĩkora akĩruta wira na ngaari yake ya kũũmba nyũngũ. 4 No rĩrĩ, nyũngũ irĩa ombaga na rĩũmba nĩyathũkĩre irĩ o moko-inĩ make; nĩ ūndũ ūcio mũũmbi ūcio agĩcokia akĩũmba nyũngũ ingĩ na rĩũmba o rĩu, akimĩthondeka o ta ūria onire yagĩrĩre gũthondekwo. 5 Hĩndi iyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ikĩnginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: 6 “Inyui andũ a nyũmba ya Isiraeli, githi to njike na inyui o ta ūria mũũmbi ūyũ wa nyũngũ ekaga?” Ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “O ta rĩũmba rĩrĩ guoko-inĩ kwa mũũmbi-rĩ, ūguo nĩguo mũtarĩi mũrĩ guoko-inĩ gwakwa, inyui andũ aya a nyũmba ya Isiraeli. 7 Hĩndi o yothĩ ingĩkaanĩrĩra, njuge rũrĩrĩ kana ūthamaki mũna ūmunyũrwo na mĩri, na unangwo, o na ūniinwo, 8 naruo rũrĩrĩ rĩu ngaanĩte rũngĩrĩra, rũtigane na ūũru waruo, nĩngaigua tha, njage kũrũka ūũru ūcio njĩrĩre kũrũka. 9 Nĩngĩ ihinda rĩngĩ ingĩkaanĩrĩra njuge rũrĩrĩ kana ūthamaki mũna wakwo nĩguo wihaande, 10 naruo rũrĩrĩ rĩu rũcooke rwike maũndũ marĩa nyonaga marĩ mooru na rwage kũnjathĩkĩra-rĩ, nĩngericũkwo, njage kũrũka wega ūcio njugĩte nĩngũrũka. 11 “Nĩ ūndũ ūcio, rĩu ĩra andũ a Juda na ariā matũũraga Jerusalemu atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ta rorai muone! Nĩndirahaarĩra kũmũrehera mwanangiko na ngathugunda njĩra ya kũmũũkĩrĩra. Nĩ ūndũ ūcio, garũrũkai mũtigane na mĩthĩire yanyu mũũru, mũndũ o mũndũ wanyu, na mũgarũrĩre mĩthĩire yanyu na ciiko cianyũ.’ 12 No-o magaacookia moige atĩrĩ, ‘Hatĩrĩ bata wa gũtaarwo. Tũgũthĩ na mbere na mĩbango iitũ; mũndũ o mũndũ witũ ekũrũmĩrĩra ūremi wa ngoro yake thũku.’” 13 Nĩ ūndũ ūcio Jehova ekuuga atĩrĩ: “Tuĩraĩ harĩ ndũrĩrĩ: Nũũ ūrĩ waigua ūndũ ta ūyũ? Ūndũ ūrĩ magigĩ mũno nĩwĩkĩtuo nĩ Isiraeli, ūria mũrĩritu gathirange! 14 Tharunji ya Lebanoni-rĩ, irĩ yaaga hurũrũka-inĩ ciakio cia mahiga? Maaĩ mahehu makĩo marĩa moimaga

matherũkĩro-inĩ ma kũraya-rĩ, marĩ maga gũtherera? 15 No rĩrĩ, andũ akwa nĩmariganĩrwo nĩ nĩ; macinagĩra mĩhianano ĩtarĩ kiene ūbumba, irĩa yatũmire mahĩngwo mĩthĩire-inĩ yao, makiaga kũrũmĩrĩra mĩthĩire irĩa ya tene. Yatũmire magerere tũcĩra twa mĩkĩra, o na barabara iria ĩtarĩ thondeke. 16 Bũrũri wao ūgaatĩgwo ūrĩ mwanangĩku, ūgaatuĩka kũndũ gwa kũnyararwo nginya tene; ariā othe makihaatũkĩra kuo-rĩ, nĩmakagega makiinagĩra mitwe. 17 O ta rũhuho rũkĩhurutana kuuma mwena wa irathĩro, noguo ngaamahurunja mbere ya thũ ciao; ngaamahutatĩra na njage kũmoonia ūthĩi wakwa mũthenya ūria magaakorwo nĩ mwanangĩko.” 18 Nao makiuga atĩrĩ, “Ūkai tũcĩrĩre ūria tũgũũkĩrĩra Jeremia; nĩ ūndũ ūrutani wa watho ūria athĩnjĩrĩ-Ngai marutanaga ndũkoora, kana kĩrĩra kĩa andũ ariā oogĩ kũire, o na kana ndũmĩrĩrĩ ya anabĩi yũre. Nĩ ūndũ ūcio ūkai, tũmũtharĩkĩre na nĩmĩ ciitũ, na tũtikarũmbũye ūndũ o wothĩ ekuuga.” 19 Ta thĩkĩrĩra, Wee Jehova; igua ūria aya aathĩtangĩ maroiga! 20 Wega-rĩ, no ūrĩhwo na ūũru? No rĩrĩ, andũ acio nĩmānyenjeire irima. Ta rĩrikana ūria ndaarũgamire mbere yaku, na ngĩmarĩrĩra, nĩguo ngĩrĩrĩre marakara maku matikamakore. 21 Nĩ ūndũ ūcio rekereria ciana ciao ng’aragu; cineane, ĩniinwo na rũhũi rwa njora. Reke atumia ao matigwo matarĩ ciana, na marĩ a ndigwa; rekereria arũme ao mooragwo, o nao aanake ao mooragĩrwo mbaara-inĩ na rũhũi rwa njora. 22 Kĩrĩro kĩroiguu kuuma nyũmba-inĩ ciao rĩrĩra ūkaarehe andũ a kũmatharĩkĩra hi na hi, nĩ ūndũ nĩmānyenjeire irima nĩguo maanyite, na makanyumbĩkĩra mĩtego ya kũnyĩita magũrũ makwa. 23 No wee nĩũũ, Wee Jehova, ūria wothĩ manjĩrĩre nĩguo manjũrage. Tiga kũmarekera mahĩtia mao, kana kũhuura mehĩa macio mao mehĩre ūthĩi-inĩ waku. No marong’auranĩrio thĩ mbere yaku; meeke maũndũ macio rĩria ūgaakorwo ūrakarĩte.

19 Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: “Thĩ ūgũre gatigĩthũ ka rĩũmba harĩ mũũmbi. Ūcooke woe athuuri amwe a kĩrĩndi na athĩnjĩrĩ-Ngai amwe, 2 mũmagare mũthĩi Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, hakuhi na itoonyero rĩa Kĩhingo-kĩa-Ngĩo. Wakinya hau wanĩrĩre ūhorĩ ūria ngũkwĩra, 3 uuge atĩrĩ, ‘Ta iguai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyui athamaki a Juda, na andũ a Jerusalemu. Jehova Mwene-Hinya-Wothĩ, o we Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Ta thĩkĩrĩra! Nĩngũrethĩia mwanangĩko kũndũ gũkũ ūria ūgaatũma mũndũ o wothĩ ūria ūkaũigua ararakwo nĩ matũ. 4 Nĩgũkorwo nĩmandĩrĩkĩte na magatũma haha hatũike handũ ha ngai cia kũndũ kũngĩ; nĩmacĩnĩre magongona kũrĩ ngai iria o ene, kana maithe mao, o na kana athamaki a Juda matooĩ, na makaiyũria kũndũ gũkũ thakame ya andũ ariā matarĩ ūũru mekĩte. 5 Nĩmakĩte kũndũ kũria gũtũũgĩru gwa kũhoorwo Baali, na gwa gũcinagĩrwo ariũ ao na mwaki matũike maruta ma kũrutĩrwo Baali, ūndũ ūria nĩ itaathanire wĩkagwo, kana ngũgũweta, o na ūndũ ūtarĩ wagĩ meciĩra-inĩ makwa. 6 Nĩ ūndũ ūcio, Jehova ekuuga atĩrĩ, Mwĩmenyerere, tondũ matukũ nĩmarooka rĩria andũ matagacooka gwĩtaga kũndũ gũkũ Tofethi, kana Gĩtuamba kĩa Beni-Hinomu, no gũgeetagwo Gĩtuamba gĩa Kũraganĩrwo. 7 “Kũndũ

gükü nîkua ngathükiria mibango yothé ya Juda na ya Jerusalem. Nīngatūma mooragwo na hiū cia njora nī thū ciao, moko-inī ma andū ariā mendaga kumaruta muoyo, nacio ciimba ciao ndiciheane ituike nyama cia kūrīo nī nyoni cia riera-inī na nyamū cia githaka. **8** Nīngananga itūūra rīrī ndūme rituike kūdū gwa kūnyararwo; ariā othe makaahitūkira kuo nīmakagega na mamanyūrīre moona ūria nguraro ciao cingihite. **9** Nīngatūma marie nyama cia mūrī ya ariū na aari ao, na o mūdū arie nyama cia mwīrī wa mūdū ūria ūngī hīndī iriā magaakorwo marī na mīnyamaro nī ūndū wa gūthiūrūrūkīro nī thū ciao iriā ciendaga kumaruta muoyo.’ **10** “Ūcooke ūirage gatigithū kau, acio mūgaathiī nao makionaga, **11** ūmeere atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī: Nīngahehenja rūrīrī rūrū, o na itūūra rīrī, o ta ūria mūdū oragaga nyūngū ya mūmbi na ndicookaga gūthondekeka ituike ng’ima rīngī. Magaathika ariā makuīte kūu Tofethi nginya kwage handū ha gūthikanwo. **12** Ūguo nīguo ngeeka kūdū gükū, o na andū ariā matūūruga kuo, ūguo nīguo Jehova ekuuga. Nīngatūma itūūra rīrī inene rīhaane o ta Tofethi. **13** Nyūmba iriā irī Jerusalem, o na cia athamaki a Juda nīgathaahio o ta gükū Tofethi: nyūmba ciothe iriā maaciinīre ūbumba igūrū rīacio, makūciinīra mbūtū ciothe cia njata, na magiitāgira ngai ingī maruta ma indo cia kūnyuuo.” **14** Jeremia agīcooka akihūdūka kuuma Tofethi, o kūu Jehova aamūtūmīte akarathīre andū ūhoro, nake akirūgama nja ya hekarū ya Jehova, akīra andū othe atīrī, **15** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o Wee Ngai wa Israeli, ekuuga atīrī, ‘Ta thikirīria! Nīngūrehithīria itūūra rīrī inene, o na tūtūūra tūria tūrīrigiicīrie tuothe mwanangiko ūria wothé ngwetete igūrū rīao, nī ūndū nīmoomirie ngingo, makīaga gūthikirīria ciugo ciakwa.”

20 Rīria Pashuri ūria mūthīnjīri-Ngai, mūrū wa Imeri, o ūcio warī mūnene wa ariā angī kūu hekarū-inī ya Jehova, aigūire Jeremia akīratha maūdū macio-rī, **2** agīathana Jeremia ūcio mūnabī ahūūrwo na oohērwo magūrū ndungu-inī hau Kihingo-inī kīa Rūgongo kīa Benjamini, o kūu hekarū-inī ya Jehova. **3** Mūthenya ūcio warūmīrīre, rīria Pashuri aamuohorithirie ndungu magūrū, Jeremia akīmūira atīrī, “Rītwa rīria Jehova agūtūite ti Pashuri, no ūrīttagwo Magori-Misabibu. **4** Nī ūndū Jehova ekuuga atīrī: ‘Nīngūtūma ūtūike ta ūndū wa kūguoyohia kūrī wee mwene o na wa kūmakia arata aku othe; nīūkeyonera na maitho maku rīria andū acio makoaragwo na rūhiū rwa njora rwa thū ciao. Nīnganeana andū a Juda othe kūrī mūthamaki wa Babuloni, nake amatahe amatarwe Babuloni, kana amooragithie na rūhiū rwa njora. **5** Nīnganeana ūtonga wothé wa itūūra rīrī inene kūrī thū ciao: maciaro marīo mothe, indo ciothe ciarīo cia bata, o na mīthithū yothé ya athamaki a Juda. Nīmagaacitaha macitware Babuloni. **6** Nawe Pashuri, na ariā othe matūūruga gwaku nyūmba, nī mūgaatahwo mūtwarwo Babuloni. Kūu nīkua ūgaakuīra na ūthikwo o kuo, wee hamwe na arata aku othe ariā ūrathagīra ūhoro wa maheeni.” **7** Wee Jehova, nīwaheenerieirie, na nī ngiheeneke, wangīirie hinya ūkīhoota. Ndindaga ngīthekererwo mūthenya wothé;

nyūruragio nī mūdū o wothé. **8** Rīria rīothe ngwarīa-rī, nyanagīrīra ngīhunjanagīria ūhoro wa maūdū ma ūhinya, na ma mwanangiko. Nī ūndū ūcio ndūmīrī ya Jehova īndeeheire o kūrūmwō na kūnyararwo mūthenya wothé. **9** No ingiuga atīrī, “Ndigūcooka kūmūgweta kana kwaria ngīgwetaga rītwa rīake,” ndūmīrī yake irīa irī ngoro-inī yakwa īhaana ta mwaki, o ta mwaki ūhingīrīrio mahīndī-inī makwa. Nīnogetio nīkūmīga thīnī wakwa, na ti-itherū ndingīhota. **10** Nīnjiguuga andū aingī makīheehana atīrī, “Itua-nda rīrī mīena yothé! Nīacukanīrīrwo! Nītūmūcukanīrīre!” Arata akwa othe metereire ndenderūke, makiugaga atīrī, “Hihi nīekūheeneke; hīndī iyo nītūkūmūtōoria, twīrīhīre harī we.” **11** No rīrī, Jehova arī hamwe na nīi ta njamba irī hinya; nī ūndū ūcio andū ariā maanyariiraga nīmakahīngwo na matikahootana. Nīmagaconorithio mūno nīgūkorwo matigaatōoria; kūnyararwo kwao gūtīkariganīra o na rī. **12** Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, wee ūtūiraga andū ariā athingu, na ūkōiruuria maūdū ma ngoro na ma meciiria, reke ndīonere wee ūkīndīhīria harī andū aya, nīgūkorwo wee nīwe ndekereirie maūdū makwa mothe. **13** Inīrai Jehova! Gocai Jehova! Nīgūkorwo nīahonokagia mīoyo ya ariā abatari, akamīruta moko-inī ma ariā aaganu. **14** Mūthenya ūria ndaciariirwo ūrogwatwo nī kūrūmī! Mūthenya ūria maitū aanjariire-rī, ūroaga kūrathimwo! **15** Mūdū ūria waheire baba ūhoro ūcio arogwatwo nī kūrūmī, ūria watūmire akene mūno, rīria aamwīrīre atīrī, “Nīūciariirwo mwana wa kahīi!” **16** Mūdū ūcio-rī, arotūika o ta matūūra marīa Jehova aang’āranirie atarī na tha. Arotūūra aigūaga mūkayo o rūciinī, na akaigua mbu ya mbaara mīaraho. **17** Nī ūndū ndanjūragire ndī nda ya maitū, nīguo maitū atūike o taarī mbīrīra yakwa, nayo nda yake itūūre iīmīte nginya tene. **18** Rīu-rī, ndoimire nda ya maitū nīkī, nyonage o thīina na kieha, na ndikīrīrie matukū makwa njonokete?

21 Ino nīyo ndūmīrī iriā yakinyīrīre Jeremia yūmīte harī Jehova, hīndī iriā Mūthamaki Zedekia amūtūmīre Pashuri mūrū wa Malikija, na Zefania mūrū wa Maaseia mūthīnjīri-Ngai. Makīmūira atīrī: **2** “Tūtūirīre ūhoro harī Jehova, nī ūndū Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, nīatūtharīkīre. Hihi Jehova nīgūtūwīka maūdū ma magegania o ta ūria anatwīkīra mahinda ma tene, nīguo mūthamaki ūcio atweherere.” **3** No Jeremia akīmacookeria atīrī, “Irīa Zedekia atīrī, **4** ‘Ūū nīguo Jehova Ngai wa Israeli ekuuga: Ngīrie gūtūma indo icio cia mbaara, o icio irī moko-inī manyu, iriā mūrāhūthīra mūkīria mbaara na mūthamaki wa Babuloni na andū a Babuloni ariā marī nja ya rūthingo mamūrigiicīrie, imūcookerere imūhūire inyuī ene. Andū acio nao nīngamacookanīrīria thīnī wa itūūra rīrī inene. **5** Nī mwene nīngahūūrana na inyuī ndambūrūkītie guoko gwakwa, o na njīkīrīte njora yakwa hinya, ndaakarīte, na ndī na mang’ūrī na marūrū maingī. **6** Nīngahūūra kīria gīothe gītūūruga itūūra rīrī inene, andū na nyamū, ciothe ciūragwo na mūthīro mūūru mūno. **7** Ngīgī Jehova ekuuga atīrī: Thuutha ūcio-rī, nīnganeana Zedekia, mūthamaki wa Juda, na anene ake, o na andū ariā angī magaaorwo matigaire itūūra-

inĩ rĩĩrĩ inene, arĩa matooragĩrwo nĩ mũthiro ũcio, kana rĩhũĩ rwa njora, kana ng'aragu, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, na kũrĩ thũ ciao ırĩa ciendaga kũmaruta muoyo. Nĩakamooragithia na rĩhũĩ rwa njora; ndakamaiguĩra tha, kana amacaĩre, o na kana amaguĩre kieha.' 8 "O na ningĩ wĩre andũ acio atĩrĩ, 'Ũĩ nĩguo Jehova ekuuga: Atĩrĩrĩ, nĩngũga njĩra ya muoyo, o na njĩra ya gĩkũ mbere yanyu. 9 Mũndũ ırĩa wothĩ ũgũkara itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene, akooragwo na rĩhũĩ rwa njora, kana ng'aragu, kana mũthiro. No ũrĩa wothĩ ũgaathĩrĩ eneane kũrĩ andũ a Babuloni arĩa mamũrigiciĩrĩrĩ nĩagatũũra muoyo; nĩakahonokia muoyo wake. 10 Nĩndũite atĩ nĩngũgera itũũra rĩĩrĩ inene ngero njũru, na ndĩrĩ wega ingĩrĩka, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩrĩkũneanwo moko-inĩ ma mũthamaki wa Babuloni, nake arĩniine na mwaki.' 11 "Nĩngĩ wĩre nyũmba ya ũthamaki wa Juda atĩrĩ, 'Iguai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova; 12 atĩrĩ, inyuĩ andũ a nyũmba ya Daudi, ũũ nĩguo Jehova ekuuga: "Tuithanagĩa ciira na kĩhoo rũciĩnĩ o rũciĩnĩ; teithũrai mũndũ ırĩa ũtunyĩtwo indo ciake kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria, kana mang'ũrĩ makwa mamũũkĩrĩre maakanĩte ta mwaki nĩ ũndũ wa ũũru ırĩa mwĩkĩte, maakane ta mwaki ũtanghoreka nĩ mũndũ. 13 Nĩngũmũũkĩrĩra, inyuĩ andũ a Jerusalem, o inyuĩ mũtũũraga rũgongo igũrũ rwa gĩtuamba gĩkĩ, kũrĩa kwaraganu ndwaro-inĩ cia mahiga, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, o wee uugaga atĩrĩ, "Nũũ ũngĩhota gũtũũkĩrĩra? Nũũ ũngĩkĩhota gũtoonya kũĩrĩro-inĩ gĩitũ?" 14 Nĩngamũherithia kũringana na cikũ cianyũ, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. Nĩngaakia mwaki mũtitũ-inĩ yanyu, ırĩa ũkaaniina kĩrĩa gĩothe kĩmũrigiciĩrĩrĩ."

22 Jehova ekuuga atĩrĩ, "Ikũrũka ũthĩrĩ nginya nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda ũhunje ndũmĩrĩrĩ ĩno kuo, uuge atĩrĩ: 2 "Ta thĩkĩrĩria ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, wee mũthamaki wa Juda, o wee ũkarĩire gĩtĩ kĩa ũthamaki kĩa Daudi: wee mwene, na anene aku, o na andũ anyũ arĩa matoonyagĩra ihingo-inĩ ici. 3 Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ikagai mũndũ marĩa magĩrĩire na ma kĩhoo. Honokagĩai mũndũ ırĩa ũtunyĩtwo indo ciake kuuma guoko-inĩ kwa mũmũhinyĩrĩria. Mũtikaneke ũndũ mũũru kana mũndũ ma kũhũthĩra hinya harĩ mũndũ wa kũngĩ, kana harĩ mwana wa ngoriai kana mũtumia wa ndigwa, na nĩngĩ kũndũ gũkũ mũtikanaaitthĩe thakame ya mũndũ ũtekĩte ũũru. 4 Nĩgũkorwo mũngĩmenyerera mwathĩkĩre mawatho maya, hĩndĩ ĩyo athamaki arĩa maikarĩire gĩtĩ kĩa Daudi gĩa ũthamaki nĩmarĩtoonyagĩra ihingo-inĩ cia nyũmba ya ũthamaki, mahaicĩte ngaari cia ita na mbarathi, marĩ hamwe na anene ao, o na andũ ao. 5 No mũngĩkaaga gwathĩkĩra mawatho maya, Jehova ekuuga atĩrĩ, Ndehĩta na Rĩĩtwa rĩakwa mwene atĩ nyũmba ĩno ya ũthamaki nĩkanangwo." 6 Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhorĩ ũkonĩrĩ nyũmba ya ũthamaki ya mũthamaki wa Juda: "O na gũtũika ũhaana ta Gileadi harĩ nĩrĩ, ũkahaana ta gacũmbĩrĩrĩ Lebanoni, ti-itherũ nĩngatũma ũtũike ta werũ ũtarĩ kĩndũ, ũtũike ta matũũra matatũũragwo. 7 Nĩngagũtũmĩra andũ magũũkĩrĩre, makwanange, o ũmwe wao eyohete indo ciake cia

mbara, na nĩmagatemanga mũtarakwa yaku ırĩa mĩega mũno, mamũĩke mwaki-inĩ. 8 "Andũ a ndũrĩrĩ nyingĩ nĩmakahĩtũkĩra itũũra-inĩ rĩĩrĩ inene na nĩmakooranagĩa atĩrĩ, "Nĩ kĩ gĩtũĩte Jehova eke itũũra rĩĩrĩ inene mũndũ ta maya?" 9 Nao nĩmagacookerio atĩrĩ, 'Nĩ tondũ nĩmatĩrĩkĩre ũhorĩ wa kũrũmĩrĩra kĩrĩkanĩro kĩa Jehova Ngai wao, makĩhooya na magĩtungatĩra ngai ingĩ.'" 10 Mũtikarĩrĩre mũthamaki ũcio ũkũite, kana mĩcaka nĩ ũndũ wa kũũro nĩwe; no rĩrĩ, rĩrai na mũgĩrĩke nĩ ũndũ wa ũcio ũthaamĩtio, nĩ tondũ, ũcio ndagacooka kwao, kana oone bũrũrĩ ırĩa aacĩrĩrĩrwo rĩngĩ. 11 Nĩ ũndũ Jehova ekuuga atĩrĩ ũhorĩ ũkonĩrĩ Shalumu mũrũ wa Josia, ırĩa wacookĩre ithenya rĩa ithe Josia, mũthamaki wa Juda, no nĩacookĩre akĩuma kũndũ gũkũ: "Ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkũ gũthamaka. 12 Agaakũira kũu aatwarĩrwo arĩ mũgwate; ndakoono bũrũrĩ ũyũ rĩngĩ." 13 "Kaĩ ırĩa wakaga nyũmba yake ya ũthamaki na njĩra itarĩ cia ũthĩngu arĩ na haaro-ĩ! o ũcio wakaga tũnyũmba twake twa ngoroba na mũndũ matarĩ ma kĩhoo, na akarutithia andũ a bũrũrĩ wake wĩra ũtarĩ mũcaara, akaaga kũmarĩha kĩrĩa magĩrĩrĩrwo nĩ kũheo nĩ ũndũ wa wĩra ũcio wao. 14 Oigaga atĩrĩ, 'Nĩngwĩyakĩra nyũmba nene ya ũthamaki, ĩrĩ na tũnyũmba twa ngoroba.' Nĩ ũndũ ũcio amĩakaga ĩrĩ na ndĩrica nene, na akamĩgemia na rangĩ mũtune. 15 "Kũgĩa na mbaũ nyingĩ mũno cia mũtarakwa-rĩ, no gũtũme ũtũike mũthamaki? Gĩthĩ thoguo ndaarĩ o na gĩa kũrĩa na gĩa kũnyua? Ekaga mũndũ marĩa magĩrĩire na ma kĩhoo, nĩ ũndũ ũcio mũndũ make mothe makĩgaacĩra. 16 Aacĩragĩrĩra andũ arĩa athĩnĩ na arĩa abatari, na nĩ ũndũ ũcio mũndũ make mothe makĩgaacĩra. Gĩthĩ ũguo tĩguo kũmenyana na nĩrĩ?" ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 17 "No rĩrĩ, maitho maku na ngoro yaku ırorerĩro o uumithio ũtarĩ wa kwĩhokeka, cĩkeereka gũtĩthia thakame ya andũ matarĩ ũũru mekĩte, o na kũhinyanĩrĩria, na gwĩtia indo na hinya." 18 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ ũhorĩ ũkonĩrĩrĩ Jehoiakĩmu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda: "Andũ matĩkamũrĩrĩra makiugaga atĩrĩ: 'Wũ-ĩya, mũrũ-wa-ithe-wĩtũ-ĩ! Wũ-ĩya mwarĩ-wa-ithe-wĩtũ-ĩ! Nĩngĩ matĩkamũrĩrĩra makiugaga: 'Wũ-ĩya mwathi-wĩtũ-ĩ! Wũ-ĩya rĩrĩrĩ-wake-ĩ! 19 Agaathĩkwo o ta ırĩa ndĩgĩrĩ ĩthĩkagwo: agaakururio, aikio na kũu njĩ ya ihingo cia Jerusalem.' 20 "Ambata, ũthĩrĩ Lebanoni, ũkanĩrĩre kuo, ũreke mũgambo waku ũĩguĩke kũu Bashani, na ũkayũrũrũke kuuma Abarimu, nĩgũkorwo athĩrĩtũ aku othe nĩahenjeje. 21 Nĩndagũkaanĩrĩe rĩrĩrĩ weiguaga ũrĩ mũgĩtĩre, nowe ũkĩuga atĩrĩ, 'Nĩgũthĩkĩrĩrĩrĩ!' ũyũ ũkoretwo ũrĩ mũthĩire waku kuuma ũrĩ o mũnĩnĩ; wee ndũrĩ wanjathĩkĩra. 22 Arĩthĩ aku othe makaahurutwo nĩ rũhuho, nao athĩrĩtũ aku nĩmagathaamĩrio kũngĩ. Hĩndĩ ĩyo nĩũgaconoka na ũnyararithio nĩ ũndũ wa waganu waku wothĩ. 23 Inyuĩ mũtũũraga Lebanoni, o inyuĩ mũĩkaraga nyũmba cia mũtarakwa, kaĩ nĩmũgacakaya rĩrĩrĩ mũkanyĩtũwo nĩ ruo, o ruo ta rwa mũndũ-wa-njĩ akĩrumwo-ĩ!" 24 Jehova ekuuga atĩrĩ, "O ta ırĩa nĩrĩ ndũũraga muoyo-rĩ, wee Jekonia, mũrũ wa Jehoiakĩmu mũthamaki wa Juda, o na ũngĩrĩ gĩcũhĩ kĩa mũhũũrĩ kĩrĩ guoko-inĩ gwakwa kwa ũrĩro-rĩ, no gũkũruta ingĩkũruta ho. 25 Ngũkũneana kũrĩ arĩa magũcaragĩa

undũ ũrĩ magigi, naguo nĩ ũyũ: Maarithaga mohoro na rĩitwa rĩa Baali, na makihĩtithia andũ akwa a Isiraeli. **14** Ningĩ thĩnĩ na anabii a Jerusalemu-rĩ, nĩnyonete undũ mũũru mũno, naguo nĩ ũyũ: Matharanagia, na magatũũra maheenanaigia. Mekagĩra moko ma eeki naai hinya, gũkaaga mũndũ ũngĩgarũrũka atigane na waganu wake. Othe mahaanĩte ta Sodomu harĩ nĩ; andũ a Jerusalemu mahaana o ta Gomora.” **15** Nĩ undũ ũcio, ũhoro ũkonĩĩ anabii acio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: “Nĩngatũma marĩe irio ndũrũ na manyue maaĩ marĩ na thumu, nĩ undũ kuuma kũrĩ anabii a Jerusalemu, wagi wa gwĩtigĩra Ngai ũhunjĩte bũrũri-inĩ guothe.” **16** Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Mũtigathikĩrĩrie ũria anabii acio maramũrathĩra; nĩ cĩĩrĩgĩro cia tũhũ mamũheaga. Maaragia ũhoro wa cioneki ciumenteciiria-inĩ mao ene, no ti kuuma kanua ka Jehova. **17** Mathiiaa na mbere na kwĩra andũ arĩa maathũire atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩmũkũgia na thayĩ.’ Na kũrĩ arĩa othe marũmagĩrĩa ũremi wa ngoro ciao, makameera atĩrĩ, ‘Gũtĩrĩ ũũru ũkũmũkora.’ **18** No rĩrĩ, nũũ wao ũrĩ warũgama ciira-inĩ wa Jehova, akiona kana akĩguu kiugu gĩake. Nũũ wathikĩrĩrie kana akĩguu kiugu gĩake. **19** Atĩrĩrĩ, kihuhũkanio kĩa Jehova gĩgaatuthũka na mang’ũrĩ, ta kihuhũkanio kĩnene gĩkĩharũrũka, nakĩo kĩgũire mĩtwe ya andũ arĩa aaganu. **20** Marakara macio ma Jehova matigathaira, o nginya rĩria akaahingia muoroto wa ngoro yake. Matukũ-inĩ marĩa magookarĩ, nĩmũgataũkĩrwo nĩ ũhoro ũcio wega. **21** Anabii acio-rĩ, ti nĩ ndaamatũmire, no rĩrĩ, nĩmateng’erete na ndũmĩrĩri ciao; nĩ ndiamaarĩrie, no-o no marathĩte mohoro. **22** No korwo nĩmarĩgamĩte ciira-inĩ wakwa-rĩ, nĩmangĩahunjirie ndũmĩrĩri yakwa kũrĩ andũ akwa, na nĩmangĩagarũrũkite, magatigana na mĩthĩire yao mĩũru, na magatigana na cikio ciao njũru. **23** “Kaĩ ndĩ Ngai wa o gũkũ gũkuhĩ, na ndĩrĩ Ngai wa kũraya?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **24** “Kũrĩ mũndũ ũngĩhota kwĩthitha kũria kwĩthĩhite mũno, undũ itangithoa kũmuona?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. “Gĩthĩ ndiyũrite kũndũ guothe, igũrũ na thĩ?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **25** “Nĩnjĩguite ũria anabii moigaga arĩa marathaga mohoro ma maheeni makĩgwetaga rĩitwa rĩakwa. Moigaga atĩrĩ, ‘Nĩndĩrarootire! Nĩndĩrarootire!’ **26** Nĩ nginya rĩ ũhoro yũyũ ũgũthĩrĩ na mbere ngoro-inĩ cia anabii acio maheenanaigia, o acio marathaga maũndũ ma matũhũhũ moimĩte meciiria-inĩ mao ene? **27** Meciragia atĩ irooto icio meranaga mũndũ na ũria ũngĩ nĩgũtũma andũ akwa mariganĩrwo nĩ rĩitwa rĩakwa, o ta ũria maithe mao mariganĩrwo nĩ rĩitwa rĩakwa makĩhooya Baali. **28** Mũnabii ũria ũrotete kĩroto-rĩ, nĩaheane ũhoro wa kĩroto kũu gĩake, no rĩrĩ, ũria ũrĩ na ndũmĩrĩri yakwa nĩaheane ũhoro wayo arĩ na ũhohokeu. Tondũ-rĩ, kaĩ rĩũũwa rwa ngano rũrĩ na ũhoro ũrĩkũ na ngano?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **29** “Gĩthĩ ndũmĩrĩri yakwa ndĩhaana ta mwaki, o na ta kĩbũĩ kĩrĩa gĩthetheraga rwaro rwa ihiga rũgatuika tũcere?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **30** “Nĩ undũ ũcio-rĩ, nĩndeganĩte na anabii acio maiyaga ndeto mũndũ kuuma kũrĩ ũria ũngĩ, magaciaria ta ciumenteciiria kũrĩ nĩ, ” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** Ũũ nĩguo Jehova ekuuga, “Nĩngũũkĩrĩrie

ene, nō ti kuuma kanua ka Jehova. **17** Matinaga na mbere na kwira andū aria maathũire atĩrī, ‘Jehova ekuuga atĩrī: Nīmūkūgĩa na maythũ.’ Na kūrī aria othe marūmagĩrĩa ũremi wa ngoro ciao, makameera atĩrī, ‘Gūtĩrī ũuru ūkūmukora.’ **18** No rĩrĩ, nūu wao ũri warūgama ciira-inĩ wa Jehova, akiona kana akīgua kiugo giake. Nūu wathikĩrĩria kana akīgua kiugo giake? **19** Atĩrĩrī, kihuhūkano kia Jehova gĩgaatuthũka na mang’urĩ, ta kihuhūkano kinene gĩkihārũrũka, nakĩ kigũire mitwe ya andū aria aaganu. **20** Marakara macio ma Jehova matigaathira, o nginya rĩrĩa akaahingia muoroto wa ngoro yake. Matukũ-inĩ marĩa magookarĩ, nīmugatakiirwo nĩ uhoro ūcio wega. **21** Anabii acio-ri, ti niĩ ndaamatũmire, no rĩrĩ, nĩmateng’erete na ndũmirĩrĩ ciao; niĩ ndiamaarĩrie, no-o no maratithite mohoro. **22** No korwo nĩmarūgamĩte ciira-inĩ wakwa-ri, nĩmangiahunjirie ndũmirĩrĩ yakwa kūrī andũakwa, na nĩmagatiagarũrukite, magatigana na mĩthiire yao mũiru, na magatigana na ciiko ciao njũru. **23** “Kaĩ ndĩ Ngai wa o gũkũ gũkuhiĩ, na ndrĩ Ngai wa kūraya?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **24** “Kūrī mūdndũ ũngihota kwĩhitha kũria kwĩhithite mũno, ūndũ itangihota kũmuona?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. “Gĩthĩ nydiyũrite kũndũ guothe, igũrũ na thi?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **25** “Nĩnjiguĩte ũria anabii moigaga aria marathaga mohoro ma mahēeni makigwetaga riitwa riakwa. Moigaga atĩrī, ‘Nĩndĩrarootie! Nĩndĩrarootie!’ **26** Nĩ nginya rĩ uhoro ũyũ ũgũthiĩ na mbere ngoro-inĩ cia anabii acio mahēenanagia, o acio marathaga maĩndũ ma matũhũhũ moimite meciiria-inĩ mao ene? **27** Meciriagia atĩ irooto icio meranaga mūdndũ na ũria ũngĩ niigũtuma andũakwa mariganĩrwo nĩ riitwa riakwa, o ta ũria maithe mao mariganĩrwo nĩ riitwa riakwa makĩhooya Baali. **28** Mũnabii ũria ũrotete kíroto-rĩ, nĩaheane ũhoru wa kíroto kiu giake, no rĩrĩ, ũria ũrĩ na ndũmirĩrĩ yakwa nĩaheane ũhoru wayo arĩ na wihokeku. Tondũ-rĩ, kaĩ rūũwa rwa ngano rūrĩ na ũhoru ũrĩkũ na ngano?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **29** “Gĩthĩ ndũmirĩrĩ yakwa ndĩhaana ta mwaki, o na ta kibũĩ kirĩa gĩthetheraga rwaro rwa ihiga rūgatũika tũcere?” ũguo nĩguo Jehova ekũũria. **30** “Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩndeگانite na anabii acio maiyaga ndeto mūdndũ kuuma kūrī ũria ũngĩ, magaciaria ta ciumite kūrī niĩ,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** Ūũ nĩguo Jehova ekuuga, “Nĩngũkũkirĩrĩ

anabii acio maaragia ndeto ciao ene, na magacooka makoiga atirĩ, ‘Uguo nĩguo Jehova oiga.’ **32** Ī ti-itherũ, nĩngũkĩrĩra anabii acio marathaga mohoro ma irooto cia maheeni,” uguo nĩguo Jehova ekuuga. “Maheanaga ũhoro wacio, makahĩtithia andũ akwa na maheeni na mwĩtĩio wao, no ti nĩ ndĩmatũmĩte kana ngamaatha. Matigunaga andũ aya o na hanini,” uguo nĩguo Jehova ekuuga. **33** “Rĩrĩa andũ aya, kana mĩnabii, o na kana mũthĩnjĩrĩ-Ngai mangĩkũrĩa atirĩ, ‘Ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ ũkameera atirĩ, ‘Ndũmĩrĩrĩ nditũ ya Jehova nĩ inyuĩ, na nĩngamũtiganĩria, uguo nĩguo Jehova ekuuga.’ **34** Mũnabii, kana mũthĩnjĩrĩ-Ngai, o na kana mũndũ ũngĩ o wothē angiuga atirĩ, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ nĩ nĩngaherithia mũndũ ũcio o hamwe na nyũmba yake. **35** Mũndũ o mũndũ wanyu atĩindaga akĩũria mũratawe kana mũndũ wao atirĩ: ‘Icookia rĩa Jehova nĩ rĩrĩkũ?’ kana, ‘Jehova oigĩte atĩa?’ **36** No rĩrĩ, mũtigacooke kuuga rĩngĩ atĩ ‘ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ tondũ kiugo kĩa mũndũ we mwene nikĩo gĩtuĩkaga ndũmĩrĩrĩ yake nditũ, na uguo nĩguo mũgarũraga ciugo cia ndũmĩrĩrĩ cia Ngai ũria ũrĩ muoyo, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai witũ. **37** Mũtindaga mũkĩũria mũnabii atirĩ: ‘Jehova agĩcookeirie ũhoro ũrĩkũ?’ kana, ‘Jehova aarĩtie atĩa?’ **38** O na gwaũka inyuĩ nimugaga atirĩ, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Nĩmwahũthĩrĩre ciugo ici, ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova,’ o na gĩtuũka nĩndamwĩrĩte mũtikanoige atĩ ‘Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ nditũ kuuma kũrĩ Jehova.’ **39** Nĩ ũndũ ũcio, ti-itherũ nĩngariganĩrwo nĩ inyuĩ, ndĩmũingate mwehere mbere yakwa hamwe na itũũra rĩrĩrĩ inene rĩria ndaamũheire inyuĩ ene o na maithe manyu. **40** Nĩngamũrehithĩria thoni cia gĩtũũra tene na tene, ĩ, ndũme mũconorithio na njono itakariganĩra.”

24 Thuutha wa Jekonia mũrũ wa Jehoakimu mũthamaki wa Juda na anene ake, na mabundi na atũũri a Juda gũtahwo, makĩrutwo Jerusalem magĩtwarwo Babuloni nĩ Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Jehova nĩanyonirie ikabũ igĩrĩ cia ngũyũ ciigĩtwo hau mbere ya hekarũ ya Jehova. **2** Gĩkabũ kĩmwe kĩarĩ na ngũyũ njega mũno, ta ngũyũ iria ciambaga kwĩrua; gĩkabũ kĩrĩa kingĩ kĩarĩ na ngũyũ njũru mũno, itangĩrĩka nĩ ũndũ wa ũrĩa ciathũkĩte. **3** Hĩndĩ iyo Jehova akĩnjũũria atirĩ, “Jeremia, nĩ kĩ ũroona?” Ngĩmũcookeria atirĩ, “Nĩ ngũyũ. Iria njega nĩ njega mũno, no iria njũru nĩ njũru mũno ũndũ itangĩrĩio.” **4** Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ikĩnginyĩra, ngĩrũwo atirĩ: **5** “Jehova, Ngai wa Isiraeli ekuuga atirĩ: ‘O ta ngũyũ ici imwe njega-rĩ, uguo noguo nyonaga andũ a Juda marĩ ega arĩa maatahirwo, acio ndaarutire gũkũ ngĩmatwara bũrũri wa Babuloni. **6** Maitho makwa nĩmakamarora na ndĩmeeke maũndũ mega, na nĩngamacookia gũkũ bũrũri ũyũ. Nĩngamartũgamia na ndikamamomora; nĩngamahaanda na ndigacooka kũmamunya. **7** Nĩngamahe ngoro ya gũtũma mamenye atĩ nĩ nĩ Jehova. Nĩmagatuĩka andũ akwa na nĩ ndũike Ngai wao, nĩgũkorwo nĩmakanjookerera na ngoro ciao ciothe. **8** “No rĩrĩ, o ta ngũyũ ici njũru, icio itangĩrĩka

nĩ ũndũ wa ũrĩa ithũkĩte-rĩ,’ Jehova ekuuga atirĩ, ‘ũguo no taguo ngeeka Zedekia mũthamaki wa Juda, na anene ake o na matigari ma andũ a Jerusalem, arĩa magaacorwo matigaire gũkũ bũrũri ũyũ kana arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri. **9** Nĩngatũma mathũũrwo mũno, matũũke kindũ gĩa gũthĩrĩkia mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na mameneke na matũũke a kuunagwo thimo, na matũũre mathekagĩrĩrwo na manyĩitagwo nĩ kĩrumi kũria guothe ngaamathaamĩria. **10** Nĩngamarehithĩria rĩhũrĩ rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro imokĩrĩre, nginya maniinwo mathire bũrũri-inĩ ũria ndaamaheire o na ngĩthe maithe mao.”

25 Ndũmĩrĩrĩ nĩyakinyĩrĩre Jeremia ikonĩ andũ othe a Juda, mwaka-inĩ wa kana wa gũthamaka kwa Jehoakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, naguo nĩguo warĩ mwaka wa mbere wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. **2** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia ũcio mũnabii akĩrĩa andũ othe a Juda na arĩa othe maatũũraga Jerusalem atirĩ: **3** Ihinda rĩa mĩaka mĩrongo tĩrĩ na itatũ, kuuma mwaka-inĩ wa ikũmi na itatũ wa ũthamaki wa Josia mũrũ wa Amoni mũthamaki wa Juda, nginya ũmũthĩ, ndũmĩrĩrĩ cia Jehova itũire inginyagĩrĩra, na nĩ ngamũhe ũhoro wacio kaingĩ kaingĩ, no mũtithikĩrĩre. **4** Na rĩrĩ, o na gĩtuũka Jehova nĩamũtũmĩre ndungata ciae ciothe cia anabii kaingĩ, kaingĩ, mũtigana gũthikĩrĩa kana gũtega matũ manyu nĩguo mũmaigie. **5** Maamwĩrĩte atirĩ, “Garũrũkai rĩu o ũmwe wanyu, mũtigane na mĩthĩire yanyu mĩũru na ciiko cianyu njũru, nĩguo mũtũũre bũrũri-inĩ ũrĩa Jehova aamũheire inyuĩ o na maithe manyu nginya tene. **6** Mũtikandarũmĩrĩre ngai ingĩ mũcitungatĩre kana mũciho; mũtikandakarĩe na ũndũ wa kĩrĩa mwĩthondekeire na moko manyu. Mwathĩka ũguo, hĩndĩ iyo ndikamũgera ngero.” **7** Jehova ekuuga atirĩ, “No inyuĩ mũtiathikĩrĩre, no mũgĩthĩrĩkia nĩguo ndaakare na ũndũ wa kĩrĩa mwethondekeire na moko manyu, na inyuĩ nĩmũkĩgerithĩtie ngero.” **8** Nĩ ũndũ ũcio Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atirĩ: “Tondũ nĩmũregete gũthikĩrĩria ndũmĩrĩrĩ yakwa, **9** nĩngwĩta andũ othe a mwena wa gathigathini hamwe na ndungata yakwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni,” uguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngũmarehe mookĩrĩre bũrũri ũyũ na arĩa matũũraga kuo o na mookĩrĩre ndũrĩrĩ ciothe iria iũrigĩciĩrĩre. Nĩngamaniina biũ na ndũme matũũke ta kindũ kia ihooru na gĩa kũmeneka, na manangike nginya tene. **10** Nĩngũmehereria mĩgambo ya gĩkeno na ya kũrũũhia, o na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, na mĩrũrumo wa ithĩi, o na ũtheri wa tawa. **11** Bũrũri ũyũ wothē ũgaatuĩka bũrũri ũtarĩ kindũ o na ũkĩrĩte ihooru, nacio ndũrĩrĩ icio nĩigatungatĩra mũthamaki wa Babuloni mĩaka mĩrongo mũgwanja. **12** “No rĩrĩ, mĩaka mĩrongo mũgwanja yathira, nĩngaherithia mũthamaki wa Babuloni na rũrĩrĩ rwake, herithie bũrũri ũcio wa andũ a Babuloni nĩ ũndũ wa mahĩtia mao, na nĩngĩ nĩngatũma bũrũri ũcio ũtũũre ũkĩrĩte ihooru nginya tene,” uguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Nĩngarehithĩria bũrũri ũcio maũndũ mothe marĩa ndanoiga atĩ nĩmakũkora, marĩa mothe mandikĩtwo ibuku-inĩ rĩrĩrĩ, o macio maarathĩrwo ndũrĩrĩ ciothe nĩ

Jeremia. **14** Nigukorwo o ene nimagatuika ngombo cia nduriri nyingi na athamaki anene; na nii ningerihiria hario kuringana na ciiko ciao, o na kuringana na maundu maria maneeke na moko mao.” **15** Atiriri, Jehova Ngai wa Isiraeli, aanjirire atiri: “Oya gikombe giki kiuyirite ndibei ya mang’uri makwa kuuma guoko-ini gwakwa, na ukinyuithie nduriri iria ciothe ngugutuma kuri cio. **16** Riria ikaanyua-ri, nigatugutua na iguruke ni undu wa ruhiu rwa njora ruria ngarehithia gatagati-ini kao.” **17** Ni undu ucio ngoya gikombe kiu kuuma guoko-ini kwa Jehova, na ngituma nduriri iria ciothe aandumite kuri cio ikinyuife: **18** itura ria Jerusalemu na matuura ma Juda, na athamaki akuo na anene akuo, nigu manangike, na matuika ta kindu kiri magigi na gia kumeneka, o na kindu kigwatitwo ni kirumi, ta uria matarii umuthi; **19** ningi Firauni muthamaki wa Misiri, na aria mamitungataga, na anene ake na andu ake othe, **20** na ageni aria othe matuuraga kuo; na ningi athamaki othe a Uzu; na ningi athamaki othe a Afilisti (aya ni andu a Ashikeloni, na Gaza, na Ekironi, o na andu aria maatigaire Ashidodi); **21** ningi andu a Edomu, na Moabi na Amoni; **22** ningi athamaki othe a Turo na Sidoni; o na athamaki a icigirira iria iri murimo wa iria; **23** ningi andu a Dedani, na Tema, na Buzu, na aria othe mari kuraya; **24** ningi athamaki othe a Arabia, na athamaki othe a nduriri ng’eni aria matuuraga weru-ini; **25** ningi athamaki othe a Zimuri, na Elamu na Media; **26** o na athamaki othe a mwena wa gathigathini, a gukuhi na a kuraya, marumanirire mundu na uria ung: moimite mothamaki-ini mothe ma thi. Na thuutha wao othe, muthamaki wa Sheshaki niagakinyuira o nake. **27** “Ucooke umeere atiri, ‘Uu nigu Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nyuai, murio na muthahike, micooke mugue na mutikanacooke guukira, ni undu wa ruhiu rwa njora ruria ngarehithia gatagati-ini kanyu.’ **28** No riri, mangikaarega kuoya gikombe kiu kuuma guoko-ini gwaku manyue-ri, ukameera atiri, ‘Uu nigu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: No nginya munyue! **29** Atiriri, ninyambiririe kurehe mwanangiko itura-ini riri inene ritanitio na Ritwa riakwa; anga inyu ni mwage kuherithio? Mutikaaga kuherithio, ni undu nindirarehithiria andu aria othe matuuraga guku thi ruhiu rwa njora, uguo nigu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.’ **30** “Riu marathire mohoro maya mothe, umeere atiri: “Jehova akaarama ari o kuu iguru; akaagamba ta ngwa ari gikaro-ini giake githeru, na arame na hinya, okirire bururi wake. Akaanirira na mugambo munene muno ta wa andu aria marangagirira thabibu, aguthukire andu othe aria matuuraga guku thi. **31** Inegene riu nirikaiguika nginya ituri-ini ciothe cia thi, ni undu Jehova niagacirithia nduriri; niagatuira andu othe ciira na oorage aria aaganu na ruhiu rwa njora,” uguo nigu Jehova ekuuga. **32** Uu nigu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atiriri! Mwanangiko niurahunja kuuma ruriri rumwe nginya ruria rung; kihuhukano nikirahuhukana kuuma ituri-ini cia thi.” **33** Ihinda-ini riu andu aria mooragithitio ni Jehova magaakorwo maaraganite kundu guothe, kuuma gituri kimwe gia thi nginya kiria kingi. Matikarirwo, kana monganio, kana mathikwo, na magaaikara ta ruruu,

mahurunjukite thi. **34** Rirai na mugirike, inyu arithi aya; mwagaragarie rukungu-ini, inyu atongoria a ruuru rwa mburi. Nigukorwo ihinda rianyu ria guthinjwo ni ikinyu; mukaagua muthuthike o ta rumba riria riega muno. **35** Arithi acio matikoona kundu gwa kuurira, na atongoria a ruuru rwa mburi matikoona gwa gwitharira. **36** Thikirirai mugue kiriro kia arithi, o na kigiriko kia atongoria a ruuru rwa mburi, ni undu Jehova naranangithia urithi wao. **37** Urithi ucio wa cianda-ini utari ugwati nukanangwo tondu wa marakara mahiu ma Jehova. **38** Akoimagara ta muruithi ukiuma kimamo-ini kiaguo, na bururi wao niguakira ihooru ni tondu wa ruhiu rwa njora rwa mhinyanirira, na ni undu wa marakara mahiu ma Jehova.

26 Riria Jehoiakimu muru wa Josia, muthamaki wa Juda ambiririe guthamaka-ri, ndumiriri niyanginyire yumite kuri Jehova, ngurwo atiri: **2** “Jehova ekuuga atiri: Rugama nja ya nyumba ya Jehova waririe andu othe a matuura ma Juda, acio mokaga kuhora thiini wa nyumba ino ya Jehova. Mahe uho ruia wothe ngugwatha; ndugatige o na kiugo kimwe. **3** Hihi nimeguguthikirira na mundu o mundu wao agaruruke atigane na mithire yake muru. Hindi iyo na nii ndiricukwo ndige kumarehera mwanangiko uria nduite ati ngumarehera, ni undu wa ciiko ciao njuru iria mekite. **4** Meere atiri, ‘Jehova ekuuga atiri: Mungirega kunjiga na kurumirira mawatho makwa maria njigite mbere yanyu, **5** na mungaga guthikirira ciugo cia ndungata ciakwa anabii, o icio ndimutimagira kaingi kaingi (o na gwatuika muticiiguaga), **6** hindi iyo ningatuma nyumba ino ituike ta Shilo, o nario itura riri inene ndirite ria kugwetagwo ta kirumi ni andu a nduriri ciothe cia thi.” **7** Athinjiri-Ngai, na anabii, na andu acio ang’ othe makigua Jeremia akaria ndumiriri iyo kuu nyumba-ini ya Jehova. **8** No riri, Jeremia aaria kwira andu maundu maria mothe Jehova aamwathite ameere-ri, athinjiri-Ngai, na anabii, na andu acio ang’ othe makimuniya, makimwira atiri, “Wee no nginya ukue! **9** Ni kii gutimite urathe mohoro ukigweta riitwa ria Jehova, ukoiga ati nyumba ino igatuika ta Shilo, nario itura riri inene rikire ihooru na ritiganirio?” Nao andu acio othe makitungana, makirigiciria Jeremia kuu thiini wa nyumba ya Jehova. **10** Riria anene a Juda maaigire maundu macio, makiamba moimite nyumba ya uthamaki, magithi nyumba-ini ya Jehova, makirugama o mundu handu hake itonyero-ini ria Kihingo kiria Kieru kia nyumba ya Jehova. **11** Hindi iyo athinjiri-Ngai na anabii makira anene acio na andu othe atiri, “Mundu uy agirire aturu kuaragwo, tondu niarathite maundu mooru makoni itura riri inene. Nimumeiguirire na matu manyu!” **12** Hindi iyo Jeremia akira anene othe na andu othe atiri: “Ni Jehova wandumire ngarathie maundu ma guukirira nyumba ino na itura riri, o ta uguo murikite kiagua. **13** Riu garurira mithire yanyu na ciiko cianyu na mwathikire Jehova Ngai yanyu. Nake Jehova niekwiricukwo aage kurehe mwanangiko ucio aamugweteire. **14** No nii-ri, ndi moko-ini manyu; njikai o uria mukuona ari weg na kwagirire. **15** No riri, menyai weg, ati munginjura

nīmūgūcookererwo nī mahītia ma gūita thakame ya mūdū ūtarī ūru ekite, inyuī ene īmūcookerere, hamwe na itūūra rīrī inene, na arīa othe matūūruga kuo, tondū ti-itherū nī Jehova ūndūmite kūrī inyuī njarie ūhoro ūyū wothē mūkīūguaga.” **16** Hīndī īyo anene na andū acio angī othe makīra athīnjīrī-Ngai na anabii atīrī, “Mūdū ūyū ndaagīrīre gūtūirwo gūkua! Aatwarīire akīgwetaga rītwa rīa Jehova Ngai witū.” **17** Athuuri amwe a būrūrī ūcio makīrūgama hau mbere, makīra ūngano ūcio wa andū othe atīrī, **18** “Mika ūrīa Mūmoreshethu nīarathire ūhoro matukū-inī ma Hezekia, mūthamaki wa Juda. Eerire andū othe a Juda atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Zayuni nīgūkarīmo ta mīgūnda, Jerusalem gūgaatūika ta hība ya kagoto, nakīo kirīma gīkī gīakitwo hekarū gītūike ta kīhumbu kīmereirwo nī ithaka.’” **19** “Hezekia mūthamaki wa Juda kana mūdū ūngī wothē kūu Juda nīamūragire? Githī Hezekia ti gwītīgīra eetīgīrīre Jehova, na agīcaria gwītīkirika nīwe? Na githī Jehova ndeerīcūkīrwo agītiga kūrehe mwanangiko ūrīa oīgīte nīekūmarehera? Tūrore kīwīrehe mwanangīko mūuru mūno!” **20** (Nīngī nī haarī mūdū ūngī wetagwo Uria mūrū wa Shemaia, wa kuuma Kiriathu-Jearimu, nake aarathire ūhoro akīgwetaga rītwa rīa Jehova; aarathire o maūdū ta maya megī itūūra rīrī inene na būrūrī ūyū, o ta ūguo Jeremia aarathite. **21** No rīrīa Mūthamaki Jehoiakimu, na atongoria ake a mbaara na anene maiguire ndūmīrīrī yake, mūthamaki agīcaria njīra ya kūmūragā. No Uria nīaiguire ūhoro ūcio, agītīgīra, na akīūrīra būrūrī wa Misiri. **22** Na rīrī, Mūthamaki Jehoiakimu agītūma Elinathani mūrū wa Akīboru athī būrūrī wa Misiri, marī hamwe na andū angī. **23** Nao makīgīra Uria kuuma Misiri, makīmūtware kūrī Jehoiakimu ūcio mūthamaki, nake akīmūragithia na rūhīu rwa njora, nakīo kīimba gīake gīgīteeo mbīrīra-inī harīa haathikagwo andū arīa mataarī bata). **24** No rīrī, Ahikamu mūrū wa Shafani akīgītīra Jeremia, na nī ūndū ūcio ndaaneanirwo kūrī andū mamūrage.

27 O kīambīrīra-inī kīa wathani wa Zedekia mūrū wa Josia, mūthamaki wa Juda, ndūmīrīrī īno nīyakinyīrīre Jeremia yumīte kūrī Jehova: **2** Nake Jehova akīnjīra atīrī, “Withondekere icooki rīa mīkwa na mītī mīkīranie, ūcooke ūmīkīre ngingo. **3** Ūcooke ūtūme ndūmīrīrī kūrī athamaki a Edomu, na Moabi, na Amoni, na Turo na Sidoni ūmīnengerete abarūthi ao arīa mokīte Jerusalem kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. **4** Mahe ndūmīrīrī matwarīre anene ao, ūmeere atīrī, ‘Ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Ūrai anene anyu atīrī: **5** Nīī nī nī ndombire thī na andū arīa marī kuo o na nyamū iria irī kuo na hinya wakwa mūnene na ndambūrūkītīe guoko gwakwa, na ndīmīheaga o mūdū ūrīa ingīenda kūhe. **6** Na rīu nīngūneana mabūrūrī manyu mothe kūrī ndungata yakwa Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni; nīngūtūma o na nyamū cia gīthaka imūtungatagīre. **7** Ndūrīrī ciothe nīikamūtungatīra we, na būrūrī, o na mwana wa mūrū, ngīnya rīrīa ihinda rīa mūrū wake rīgākīnya; hīndī īyo ndūrīrī nyingī na athamaki anene nīmākamūtua wa kūmatungatagīra

arī o. **8** ““No rīrī, rūrīrī o ruothe kana ūthamaki o wothē arīa makaaga gūtungatīra Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni, kana marege kūnīama ngingo mekīrwo icooki rīake, nīngaherithia rūrīrī rūu na rūhīu rwa njora, na ng’aragu, na mūthiro, ngīnya rīrīa ngarūnīnīthia na guoko gwake, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Nī ūndū ūcio-rī, tigai gūthīkīrīra anabii anyu, na arathi anyu, na ataūrī-a-irooto, na aragūrī, kana andū-ago, o acio mamwīraga atīrī: ‘Inyuī mūtīrī hīndī mūgaatungatīra mūthamaki wa Babuloni.’” **10** Nī ūndū ūcio nī ūhoro wa maheeni mamūrathagīra, marīa magaatūma mūtahwo, mūtwarwo kūdū kūrāya na būrūrī wanyu; ngamūngata, mūnīnwo biū. **11** No rūrīrī rūrīa ruothe rūkīnīama ngingo rwīkīrwo icooki rīa mūthamaki wa Babuloni na rūmūtungatīre-rī, nīngetikīrīa rūrīrī rūu rūtūūre būrūrī-inī wao kīūmbe, marīmage na maikarage kuo, ūguo nīguo Jehova ekuuga.”” **12** Nīndaheanire ndūmīrīrī o ro īyo kūrī Zedekia mūthamaki wa Juda. Ngīmwīra atīrī, “Ināmīa ngingo yaku, wīkīrwo icooki rīa mūthamaki wa Babuloni; mūtungatīre we mwene na andū ake, na nīgūtūtūra muoyo. **13** Wee mwene mūrī na andū aku-rī, mūgūkīnīnīthia nīkī na rūhīu rwa njora, na ng’aragu, o na mūthiro, o icio Jehova atūrīrīre rūrīrī o ruothe rūrīa rūtagatungatīra mūthamaki wa Babuloni? **14** Tīga gūthīkīrīra ūhoro wa anabii acio makwīraga atīrī, ‘Wee ndūrī hīndī ūgaatungatīra mūthamaki wa Babuloni,’ tondū makūrathagīra ūhoro wa maheeni. **15** ‘Nīī ndīmatūmīte,’ nīguo Jehova ekuuga. ‘Mararatha ūhoro wa maheeni, makīgwetaga rītwa rīakwa. Nī ūndū ūcio nīngamūngata, na inyuī mūnīnwo biū, wee hamwe na anabii acio makūrathagīra mohoro.”” **16** Ngīcooka ngīra athīnjīrī-Ngai na andū acio angī othe atīrī: “Ūū nīguo Jehova ekuuga: Tigai gūthīkīrīra anabii acio mamwīraga atīrī, ‘Hatīgairie o kahinda kanīni, nacio indo iria ciarutirwo nyūmba ya Jehova icookio kuuma Babuloni.’ Maramūrathīra ūhoro wa maheeni. **17** Tigai kūmathīkīrīra. Tungatīrai mūthamaki wa Babuloni, na nīmūgūtūtūra muoyo. Kaī itūūra rīrī rīngīkīanangwo nīkī? **18** Angīkorwo acio nī anabii marī na ndūmīrīrī kuuma kūrī Jehova-rī, nīmāgīthaithe Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīguo indo iria itīgārīte gūkū thīnī wa nyūmba ya Jehova, o na thīnī wa nyūmba ya mūthamaki wa Juda, o na kūu Jerusalem itīgatarwo Babuloni. **19** Nī ūndū ūū nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe oīgīte ūhoro ūkonīi itugī cia hekarū, na karia ka maaī, indo cia kūīgīrīra iria ingī, na indo ciothe cia nyūmba ingīkorwo itīgairie gūkū itūūra-inī rīrī inene, **20** iria Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni ataakuire hīndī iria aatahire Jekonia mūrū wa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda agīthaamio arutītwo Jerusalem na agītwarwo Babuloni, we mwene hamwe na andū othe a Juda na a Jerusalem arīa maarī igweta: **21** īī, ti-itherū Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli oīgīte atīrī ūhoro ūkonīi indo icio itīgairie thīnī wa nyūmba ya Jehova, o na thīnī wa gīikaro kīa mūthamaki wa Juda, o na kūu Jerusalem: **22** ‘Nīgatarwo Babuloni, na igaikara kūu ngīnya mūthenya ūrīa ngooka gūcīgīra,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. ‘Hīndī īyo nīngacirehe ndīcīcookie gūkū.””

28 Mweri-inĩ wa gatano mwaka-inĩ ūcio, nĩguo mwaka wa kana, o kiambĩrĩria-inĩ kĩa ūthamaki wa Zedekia mũthamaki wa Juda, mũnabii wetagwo Hanania mūrũ wa Azuri, ūria woiĩte Gibeoni, nĩanjĩĩre atĩrĩ, tũrĩ o kũu nyũmba ya Jehova mbere ya athĩnjĩri-Ngai na andũ arĩa angĩ othe: **2** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni. **3** Mĩaka ĩĩrĩ itanathira, nĩngũcookithia indo cia nyũmba ya Jehova gũkũ, iria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aarutire gũkũ agĩcitwara Babuloni. **4** Ningĩ Jekonia mūrũ wa Jehoiakimu mũthamaki wa Juda, nĩngamũcookia marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatahitwo kuuma Juda magĩtwarwo Babuloni, nĩ ūndũ nĩnyunangĩte icooki rĩa mũthamaki wa Babuloni,’” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **5** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia agĩcookeria mũnabii Hanania ūhoru arĩ hau mbere ya athĩnjĩri-Ngai hamwe na andũ arĩa angĩ othe marũgamĩte kũu nyũmba ya Jehova. **6** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Kũrotũika guo! Jehova aroeka o ūguo! Jehova arohingia ūhoru ūcio waratha na ūndũ wa gũcookithia indo icio cia nyũmba ya Jehova, o na andũ othe arĩa maatahirwo gũkũ amacookie kuuma Babuloni. **7** No rĩrĩ, ta thikĩrĩria ūigũe ūhoru ūria ngwaria ūkĩĩguagĩra na matũ, o nao andũ aya othe makĩguuga: **8** Kuuma o mahinda ma tene, anabii arĩa maarĩ mbere yaku o na yakwa-rĩ, maatũũrite marathaga ūhoru wa mbaara, na mwanangĩko, na mũthiro, gũũkĩrĩra mabũrũri maingĩ o na mothamaki marĩ hinya. **9** No rĩrĩ, mũnabii ūria ūrathagĩra andũ ūhoru wa thayũ akaamenyeka wega atĩ ti-itherũ nĩ Jehova wamũtũĩte o rĩrĩa ūrathi wake ūkaahinga.” **10** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Hanania akĩruta icooki ngingo-inĩ ya Jeremia na akĩriunanga, **11** agĩcooka akiuga andũ acio othe marĩ ho atĩrĩ, “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ūguo noguo ngoingana icooki rĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, rĩehere ngingo-inĩ cia ndũrĩrĩ ciothe mĩaka ĩĩrĩ itanathira.’” Mũnabii Jeremia aigua ūguo agĩthĩra. **12** Kahinda kanini thuutha wa mũnabii Hanania kuunanga icooki rĩu rĩari ngingo-inĩ ya Jeremia ūcio mũnabii, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩre Jeremia akĩĩrwo atĩrĩ: **13** “Thĩĩ wĩre Hanania atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Jehova ekuuga: Wee uunangĩte icooki rĩa mũtĩ, no rĩrĩ, handũ harĩo ūgeekĩrwo icooki rĩa kĩgera. **14** Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngekĩra ndũrĩrĩ icio ciothe icooki rĩa kĩgera ngingo, nĩgeetha ndũme itungatĩre Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩkamũtungatĩra. O na nĩngamũhe wathani aathage nyamũ cia gĩthaka.’” **15** Hĩndĩ ĩyo mũnabii Jeremia akĩra Hanania ūcio mũnabii atĩrĩ, “Hanania, ta thikĩrĩrĩ Jehova ndagũtũĩte, no wee-rĩ, nĩũringĩrĩre rũrĩrĩ rũrũ rĩwĩhoke ūhoru wa maheeni. **16** Nĩ ūndũ ūcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ndĩ hakuĩ gũkweheria thĩ. Mwaka-inĩ o ro ūyũ nĩgũkua, tondũ nĩũhunjĩte ūremi wa gũũkĩrĩra Jehova.’” **17** Mweri-inĩ wa mũgwanja wa mwaka o ro ūcio-rĩ, Hanania ūcio mũnabii agĩkua.

29 Ūyũ nĩguo ūhoru ūria waandikĩtwo marũa-inĩ marĩa mũnabii Jeremia aatũĩre arĩ Jerusalem kũrĩ athuuri arĩa maatigaire thĩĩnĩ wa arĩa maatahitwo,

na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai, na anabii, o na andũ acio angĩ othe arĩa Nebukadinezaru aatahitwe kuuma Jerusalem akamatwara Babuloni. **2** (Hĩndĩ ĩno nĩ thuutha wa Mũthamaki Jekonia, na nyina wa mũthamaki, na anene a kwa mũthamaki, na atongoria a Juda na a Jerusalem, na mabundi na atũũrĩ gũkorwo matahitwo kuuma Jerusalem.) **3** Ehokeire marũa macio Elasa mūrũ wa Shafani, na Gemaria mūrũ wa Hilikia, arĩa Zedekia mũthamaki wa Juda aatũĩre kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni. Marũa macio moigĩte atĩrĩ: **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekwĩra andũ othe arĩa ndaarutire Jerusalem nĩngamatwarithia Babuloni atĩrĩ: **5** “Mwĩyakĩrei nyũmba na mũcĩtũũre; haandai mĩgũnda mũcooke mũrie maciaro mayo. **6** Hikaniai, mũciare aanake na airĩtu; carĩriai aanake anyu atumia mahikie, nao airĩtu anyu mũreke mahikio, nĩgeetha o nao maciare aanake na airĩtu. Ongererekai na mũingĩhe mũrĩ kũu; mũtikanyihanyiihe. **7** Ningĩ-rĩ, caragiai thayũ na ūgaacĩru wa itũũra rĩu inene kũu ndĩmũthaamĩĩre. Hooyagai Jehova nĩ ūndũ warĩo, tondũ rĩngĩgaacĩra-rĩ, o na inyuĩ no mũkũgaacĩra.” **8** ĩĩ, ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Mũtikareke anabii na aragũrĩ arĩa marĩ gatagatĩ kanyu mamũheenie. Mũtikanthikĩrĩre irooto icio inyuĩ mũmaringagĩrĩra mamũrotore. **9** Mamũrathagĩra ūhoru wa maheeni, makĩgwetaga rĩtwa rĩakwa. Ti nĩ ndĩmatũĩte,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **10** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Mwaniina mĩaka mĩrongo mũgwanja kũu Babuloni, nĩngooka kũrĩ inyuĩ ndĩmũhingĩrie kĩranĩro gĩakwa kĩa ūtugi gĩa kũmũcookia gũkũ. **11** Nĩgũkorwo nĩnjũũĩ meciĩria marĩa ndiciĩragia ūhoru-inĩ wanyu, o meciĩria ma thayũ na ti ma kũmwĩka ūũru, meciĩria ma kũmũhe kĩrĩgĩrĩro atĩ ūhoru wanyu nĩũkaagĩrĩra thuutha-inĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkangaira na mũũhoee, na nĩ nĩngamũigua. **13** Ningĩ nĩmũkanjaria na nĩmũkanyona rĩrĩa mũkaanjaria na ngoro wanyu yothe. **14** Nĩ na nĩ nĩngonekana nĩ inyuĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩngamũrũta kũrĩa mũtũũrite mũrĩ andũ atahe, ndĩmũcookie gũkũ. nĩngamũcookanĩrĩra kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe na kũndũ guothe kũrĩa ndaamũhurunjĩre, na nĩngamũcookia kũndũ kũrĩa ndaamũrutĩte ngĩmũtwara mabũrũri ma kũngĩ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **15** Mwahota kuuga atĩrĩ, “Jehova nĩatwarahũrĩre anabii gũkũ Babuloni,” **16** no rĩrĩ, ūũ nĩguo Jehova ekuuga ūhoru ūkonĩ mũthamaki ūria ūikaragĩra gĩtĩ kĩa ūnene kĩa Daudi, marĩ hamwe na andũ othe arĩa maatigarire itũũra-inĩ rĩrĩ inene, na andũ a bũrũri wanyu, acio mũtaakuuanĩirio nao mũgĩtahwo: **17** ĩĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ: “Nĩngamatwarithĩra rĩũhiu rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme mahaane ta ngũyũ njũru mũno, iria itangĩrũka nĩ ūndũ wa gũthũka. **18** Nĩngamaingatithia na rĩũhiu rwa njora, na ng’aragu, na mũthiro, na ndũme matũĩke kũndũ kĩmeneku harĩ mothamaki mothe ma gũkũ thĩ, na matũĩke ta kũndũ kinyiite nĩ kĩrumi na kĩrĩ magigi, na kũndũ gĩa kũnyararwo na kũmeneka, manyararwo ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũrĩa ngaamatwarithia. **19** Nĩgũkorwo matiathikĩrĩrie ndũmĩrĩri ciakwa, ndũmĩrĩri iria ndaamatũĩre kaingĩ na tũnua twa ndungata ciakwa

cia anabii", ũguo nĩguo Jehova ekuuga "O na inyuĩ arĩa mwatahirwo-rĩ, mũtiigana gũthikĩrĩria," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **20** Nĩ undũ ũcio-rĩ, ta thikĩrĩria ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ arĩa mũtahĩthĩ ngamũruta Jerusalemu mũgatwarwo Babuloni. **21** Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga nĩ undũ wa Ahabu mũrũ wa Kolaia, na Zedekia mũrũ wa Maaseia, o acio mamũrathagĩra mohoro maheeni makigwetaga rĩtwa riakwa: "Nĩngamaneana kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakamooraga mũkĩonagĩra na maitho manyu. **22** Nĩ undũ wa ũhoro ũcio wao-rĩ, andũ othe a Juda arĩa maatahirwo na rĩu marĩ Babuloni nĩmakamoinaga thimo makĩrumana, makoĩga atĩrĩ, 'Jehova arotũma ũtũike ta Zedekia na Ahabu, arĩa mũthamaki wa Babuloni aacinire na mwaki.' **23** Nĩgũkorwo nimekĩte maundũ mooru mũno thĩnĩ wa Isiraeli; nĩ matharĩtie na atumia a andũ angĩ, na makaaria ndeto cia maheeni, makĩgwetaga rĩtwa riakwa, undũ itaameerĩte meke. Nĩnjũũ ũguo nĩguo, na ndĩ mũira wamo," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **24** Īra Shemaia ũcio Mũnehelami atĩrĩ, **25** "Ũũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Wee nĩwatũmire marĩa na rĩtwa riaku mwene kũrĩ andũ othe a Jerusalemu, na kũrĩ Zefania mũrũ wa Maaseia ũria mũthĩnjĩri-Ngai, o na kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa angĩ othe. Werire Zefania atĩrĩ, **26** 'Jehova nĩagĩtũite mũthĩnjĩri-Ngai ithenya rĩa Jehoiada nĩguo ũtũike mũrũgamĩrĩri wa nyũmba ya Jehova; wee wagĩrĩrwo nĩkuoherera mũgũrũki o wothe ũretua mũnabii ndungu magũrũ na ũmuoherere ĩgera cia ngingo. **27** Nĩ undũ ũcio-rĩ, nĩ kĩrĩgĩrĩtie wee ũkaanie Jeremia ũcio wa kuuma Anathothu, o ũcio wĩtuaga mũnabii gatagati-inĩ kanyu? **28** Nĩatũtũĩĩre ndũmĩrĩri ĩno gũkũ Babuloni akoĩga atĩrĩ: Nĩmũgũkara mũrĩ ataha ihinda iraa. Nĩ undũ ũcio akaai nyũmba na mũcĩtũĩre, na mũrĩme mĩgũnda na mũrĩe maciario mayo." **29** No rĩrĩ, we Zefania ũcio mũthĩnjĩri-Ngai agĩthomera mũnabii Jeremia marĩa macio. **30** Hĩndĩ ĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkĩnyĩra Jeremia, akĩrwo ũũ: **31** "Tũma ndũmĩrĩri ĩno kũrĩ andũ othe arĩa ataha: 'Ũũ nĩguo Jehova ekuuga undũ ũkonĩĩ Shemaia ũcio Mũnehelami: Tondũ Shemaia nĩamũrathĩire ũhoro, o na gũtũka ndiamũtũĩte, na nĩatũĩte mwĩhoke ũhoro wa maheeni-rĩ, **32** ũũ nĩguo Jehova ekuuga: Ti-itherũ nĩngaherithia Shemaia ũcio Mũnehelami na njiaro ciake. Ndakagĩia na mũndũ ũtigarĩte thĩnĩ wa andũ aya, o na kana eyonere maundũ mega marĩa ngeeka andũ akwa, tondũ nĩahunĩtie ũremi akaanjũkĩrĩra," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

30 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ĩria yakĩnyĩrĩre Jeremia yũmĩte kũrĩ Jehova: **2** "Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: 'Andika ũhoro ũria wothe ngwarĩĩre ibuku-inĩ.' **3** Tondũ Jehova ekuuga atĩrĩ, 'Matukũ nĩmarooka, rĩrĩrĩ ngaarehe andũ akwa a Isiraeli na a Juda moime kũria maatwarĩro maatahwo na ndĩmacookie bũrũri ũria ndaheire maithe mao mawĩgwatĩre,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga." **4** Ũyũ nĩguo ũhoro ũria Jehova aarĩrie ũkonĩĩ Isiraeli na Juda: **5** "Jehova ekuuga atĩrĩ: "Nĩtũĩguĩte mũkayũrũko wa kũmakania, wa itua-nda, no ti wa thayũ. **6** Ta tuĩriaĩ ũhoro, muone: Hihĩ mũndũ

mũrũme no ahote gũciara mwana? Nĩ kĩrĩgĩtũma nyone arũme othe arĩa marĩ hinya menyĩĩte nda ta mũtũmia ũkũrũmwo, na o mũndũ akagarũrũka agatukia gĩthĩthĩ? **7** Kaĩ mũthenya ũcio nĩgũkorwo ũrĩ mũrũrũ-ĩ! Gũtĩrĩ ũngĩ ũkahaana taguo. Gũgaakorwo kũrĩ ihinda rĩa kũnyariĩrĩka rĩa Jakubu, no nĩakahonokio kuuma harĩ guo." **8** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, 'Mũthenya ũcio nĩngoinanga icooki rĩu ndĩreherie ngingo-inĩ ciao, na nduunge nga iria mohetwo nacio; nacio ndũrĩrĩ itigacooka kũmatua ngombo ciao rĩngĩ. **9** Handũ ha ũguo, magaatungatagĩra Jehova Ngai wao, na Daudi mũthamaki wao, ũria nĩĩ ngaamarahũrĩra. **10** "Nĩ undũ ũcio tĩga gwĩtĩgĩra, wee Jakubu ndungata yakwa; tĩga kũmaka, wee Isiraeli,' nĩguo Jehova ekuuga. 'Ti-itherũ nĩngakũhonokia ngũrute kũu kũraya, na njiaro ciaku ndĩcirute bũrũri ũria maathaamĩrĩro. Jakubu nĩagacookerewo nĩ thayũ o na ũgĩtĩrĩ, na gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatũma etĩgĩre. **11** Nĩ hamwe nawe na nĩngakũhonokia,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 'O na ingĩniina ndũrĩrĩ ciothe cia kũria guothe ngũharaganĩĩre, wee ndĩgakũniina biũ. No nĩngakũherithia na kĩhooto; ndĩkaareka ũthĩ o ro ũguo itakũherithĩtie.' **12** "Nĩ undũ Jehova ekuuga atĩrĩ: "Kĩronda gĩaku gĩtingĩthona, nguraro ciaku itĩrĩ kĩhonia. **13** Hatĩrĩ na wa gũgũthaitanĩrĩra, kana ndawa ya kĩronda gĩaku, o na kana gĩa gũkũhonia. **14** Athiritũ aku othe nĩmariganĩrwo nĩwe; ndũrĩ kiene harĩo. Ngũgũthĩte o ta ũria thũ ĩngĩkũgũtha, na ngaakũherithia o ta ũria mũndũ ũtarĩ tha aherithanagia, nĩ undũ mahĩtia maku nĩ manene mũno, nao mehia maku makaingĩha makĩria. **15** Nĩ kĩrĩratũma ũrĩrĩre kĩronda gĩaku, ũkarĩrĩra ruo rwaku rũtarĩ na kĩhonia? Nĩ undũ wa ũria mahĩtia maku manenehete na mehia maku magakĩingĩha rĩ, nĩkĩo ngwĩkĩte maundũ macio. **16** "No rĩrĩ, andũ arĩa othe magakũng'ũrĩana o nao mehia maku makaingĩha ciaku ciothe nĩgatwarwo ithaamĩrĩro. Arĩa magũtahaga indo ciaku nĩmagatahwo; arĩa othe magũtũnyaga indo na nĩ nĩngamatũnya. **17** No nĩngagũcokeria ũgĩma waku, na ngũthonĩ nguraro ciaku,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga, 'tondũ wĩtagwo mũndũ mũte, Zayuni itũũra rĩtarĩ mũndũ ũrĩrũmbũyagia.' **18** "Ũũ nĩguo Jehova ekuuga: "Nĩngacookia ũgaacĩru wa Jakubu hema-inĩ ciake, nacio ciikaro ciake ndĩcĩguĩre tha; itũũra rĩu inene nĩrĩgaakwo rĩngĩ o kũu rĩanangĩrwo, nayo nyũmba ya ũthamaki nĩkarũgama harĩa hĩmagĩrĩre. **19** Kuuma kũu nĩgũkaiguagwo gũkĩnĩrwo nyĩmbo cia gũcokia ngaatho, na kũiguagwo mĩgambo ya gĩkeno. Nĩngamaingĩha na matikanyihanyĩha; nĩngamaheithia gĩtĩio, na matikaagithio kiene. **20** Ciana ciao igaikaraga o ta matukũ-inĩ marĩa ma tene, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa gũtũĩre kĩrũmĩte wega mbere yakwa; nĩngaherithia arĩa othe mamahinyagĩrĩria. **21** Mũtongoria wao agaakorwo arĩ ũmwe wa andũ ao kũĩmbe; o nake mwathi wao akoima o kũu thĩnĩ wa andũ ao. Nĩngamũreharehe nake oke hakuhi na nĩ, nĩ undũ-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩrũrĩra gũũka hakuhi na nĩ?" ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **22** 'Nĩ undũ ũcio nĩmũgatuĩka andũ akwa, na nĩ ndũĩke Ngai wanyu.'" **23** Atĩrĩrĩ, mang'ũrĩ ma Jehova nĩmagatũthũka mahaana ta kĩhuhũkanio; ti-itherũ makaahaana ta rũhuho rũkũhurutana mũno,

igürü ría andú aría aaganu. **24** Marakara mahiü ma Jehova matigaathira, o nginya ríría akaahingia muoroto wa ngoro yake biü. Matukü-iní maría magooka-rí, nímügatíkirwo ní ùhoro úcio wega.

31 “Ihinda-iní ríu ngaakorwo ndí Ngai wa mbarí ciothe cia Isiraeli, nao nímagatuika andú akwa,” úguo níguo Jehova ekuuga. **2** Jehova ekuuga atírí: “Andú aría makaahonoka kúúrágwo na rúhiü rwa njora-rí, nímagetíkíríka kúu werü-iní; níngooka kúhuurúkia andú a Isiraeli.” **3** Jehova níatuumíríre matukü-iní ma tene, agítwíra atírí: “Níi ngwendete na wendo wa tene na tene; níngúguucíríre na útugi. **4** Níngagwaka ríngí nawe níúgaakíka, wee Isiraeli múirítu úyü gathirange. Níukooya túhembe twaku ríngí, uume úthíi múkaine hamwe na aría marakena. **5** Níngí níúkahaanda mígúnda ya míthabibü kúu íríma-iní cia Samaría; arími nímakamíhaanda, na makenere maciaro mayo. **6** Nígúkaagía múthenya úmwe úría arangírí makaaníríra marí túríma-iní twa Efráimu, moige atírí, ‘Úkírai twambate túkinye Zayuni, harí Jehova Ngai witü.’” **7** Jehova ekuuga atírí: “Inírai Jakubu múkenete, múkúngúre rúrírí rúria rúnene múno. Túmai kúgooa kwanyu kúiguu, múkiugaga atírí, ‘Wee Jehova, honokia andú aku, o acio matigari ma Isiraeli.’” **8** Atírírí, ngaamarehe, ndímarute búrúri wa gathigathini, ndímacookererie kuuma ituri ciothe cia thí. Na magooka marí na athumu ao, na íthua, o na atumia aría marí na nda, o na aría mararúmwo; magaacooka marí kírindí kínene múno. **9** Nao magooka makíríraga; nímakahooýaga níngacookia kwao. Níngamagereria ndwere-iní cia túrúüi twa maaí, njíra-iní íría njaraganu kúndü matangíhíngwo, nígúkorwo níi ní níi íthe wa Isiraeli, nake Efráimu níwe múrú wakwa wa irígíthathi. **10** “Thíkíríríai ndúmíríri ya Jehova, inyuí ndúrírí; hunjaníríai úhoro wayo ndwere-iní cia íría kúndü kúraya, atírí: ‘We úría wahurunjire andú a Isiraeli níakamacookereria, na amamenyerere o ta úría múríithi aríithagía mbúri cia rúúru rwake.’” **11** Ní úndü Jehova níagakúúra Jakubu, na amahonokie kuuma kúrí aría marí hinya kúmakíra. **12** Nímagooka maaníríre ní gúkena marí kúu íríma-iní cia Zayuni; nímagakenagíra útaana wa Jehova: wa ngano, na wa ndíbei ya múhihano, na wa maguta, na wa túgondú tuumíte ndúuru-iní cia mbúri, na wa túcaü tuumíte ndúuru-iní cia ng’ombe. Magaatuika ta múgúnda unithíirio maaí, na matigacooka kúnyíitwo ní íhooru ríngí. **13** Híndí íyo airítu nímakaina na makene, o na aanake na athuuri o úndü úmwe. Níngagaríra gúcakaya kwao gútúike gíkeno; níngamahooreria, na ndímahe gíkeno handü ha kíeha. **14** Níngahúúnia athínjírí-Ngai na búthi, nao andú akwa nímakáiganwo ní útugi wakwa,” úguo níguo Jehova ekuuga. **15** Jehova ekuuga atírí: “Múgambo níúguítwo kúu Rama, gúcakaya kúnene na kíró, Rakeli akíríríra ciana ciake, na akarega kúhoorerio, nígúkorwo ciana ciake itirí ho.” **16** Jehova ekuuga atírí: “Wígíríríre múgambo waku útige kúiguu úkíríra, na úgíríríre maitho maku gúita maithori, ní úndü níúkaríhwo wíra waku,” úguo níguo Jehova ekuuga. “Ciana ício ciaku níagacooka kuuma búrúri wa

thú. **17** Ní úndü úcio-rí, ní harí kírigíríro matukü-iní maku ma thúutha,” úguo níguo Jehova ekuuga. “Ciana ciaku níagacooka gúkú búrúri wacio kíúmbe. **18** “Ti-itherü níngíguíte múcaayo wa Efráimu akiuga atírí: ‘Wee níúherithítie o ta gacaü gatamenyerete gwíkírwo icooki, na níi nínjathíkíte. Njokereria, na níi níngúcooka, tondü wee níwe Jehova Ngai wakwa. **19** Thúutha wa gútuuru, níndacookire ngíríra; thúutha wa gútaúkirwo, níndehúúire gíthúri. Níndaconokire na ngínyarara, ní úndü níndakuúite thoni cia wíthi wakwa.’” **20** Gíthi Efráimu tiwe múrú wakwa úría nyendete, mwana úría níi ngenagíra? O na gútuika ndanamúúkiríra kaingí-rí, no ndirikanaga úría ndímwendete. Ní úndü úcio ngoro yakwa níímúnyootagíra; níndímúguagíra tha múno,” úguo níguo Jehova ekuuga. **21** “Íkírai martúuri ma barabara, na múhaande itugí cia kuonania njíra. Ta rorai barabara íyo nene, o barabara íyo mwagereire múgíthi. Njookerera, wee Isiraeli múirítu gathirange, cooka matúúra-iní maku. **22** Úgútúúra úrúúraga nginya-rí, wee mwarí úyü útarí mwíhokeku? Jehova níegúthondeka úndü mwerú gúkú thí: múndü-wa-nja níakagítíra múndü múrúme.” **23** Úü níguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: “Ríría ngaamacookia moime kúría maatwarirwo maatahwo-rí, andú aría marí búrúri-iní wa Juda o na matúúra-iní makuo nímagacooka kwaria ciugo ici ríngí, moige atírí: ‘Jehova arokúrathima, wee gúikaro gíkí kía úthingu, wee kírima gíkí gítheru.’” **24** Andú nímagatúúrania hamwe kúu Juda o na matúúra-iní makuo mothe, arími o na andú aría Morúúraga na ndúuru ciao cia mbúri. **25** Nínganogora aría anogu, nake úría úúrítwo ní hinya níngamúhúúnia.” **26** Ndaigua úguo ngúúkira, ngúhúgúra míena yothe. Ngúigua toro úcio warí mwega múno harí níi. **27** Jehova ekuuga atírí: “Matukü nímarooka, ríría ngáyúiria nyúmbe ya Isiraeli na nyúmbe ya Juda na njíaro cia andú na cia nyamú. **28** O ta úría ndaarúgamíríre makímunywo na magítharúrio, na makíng’auranio, na makíníinwo, o na ngímarehera mwanangíko-rí, úguo noguo ngarúgamíríra níguo makwo na mahaandwo wega,” níguo Jehova ekuuga. **29** “Matukü-iní macio andú matigacooka kuuga atírí, “Maithe ma ciana nímaríite thabibü írí rwagatha, namo magego ma ciana nímo maiguíte thiithi.” **30** No rírí, múndü o wothe agaakua ní úndü wa mehia make we mwene; úría wothe úkaaría thabibü írí rwagatha, ní magego make mwene makaigua thiithi.” **31** Jehova ekuuga atírí: “Matukü nímarooka, ríría ngaríkaníra kíríkaníro kíerü na nyúmbe ya Isiraeli, o na nyúmbe ya Juda. **32** Nakío kíríkaníro kúu gíthihaana ta kíríkaníro kíria ndaaríkaníre na maithe mao ma tene ríría ndaamanyíitire na guoko, ngímatongoria ngímaruta búrúri wa Misíri, tondü nímagararíre kíríkaníro gíakwa, o na haría ndaarí ta ndí múthuuri wao,” úguo níguo Jehova ekuuga. **33** “Gíkí níkío kíríkaníro kíria ngaaríkaníra na nyúmbe ya Isiraeli ihinda ríu ríathira,” úguo níguo Jehova ekuuga. “Níngékíra watho wakwa meciiria-iní mao, na ndíwandike ngoro-iní ciao. Ngaatuika Ngai wao, nao matuíke andú akwa. **34** Gútigacooka gúkorwo na múndü úkúruta úría úngí, kana múndü arute múrú wa íthe, amwíre atírí, ‘Menyana na Jehova,’ tondü andú othe

nĩmagakorwo maamenyete, kuuma ūria mūnini mūno wao nginya ūria mūnene,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. “Nĩgũkorwo nĩngamarekera waganu wao, na ndigacooka kũrĩrikana mehia mao.” **35** Jehova ekuuga atĩrĩ, o we ūcio ūtũmaga rĩua rĩare mũthenya, narĩo itua rĩake rĩgatũma mweri na njata ciare ūtũkũ, o we unjugaga iria namo makũmbĩ marĩo makaruruma, Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩrĩo rĩitwa rĩake: **36** “Mawatho ma kũrũmirĩrwo mangĩkeherio maitho-inĩ makwa-rĩ, norio njaro cia Isiraeli ingĩtiga gũtuũka rũrĩrĩ maitho-inĩ makwa,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **37** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Angĩkorwo igũrũ matu-inĩ no gũthimĩke, nayo mĩthingi ya thĩ itũirio na kũu rungu-rĩ, nĩ na nĩ no rĩo ingĩngata njaro ciothe cia Isiraeli nĩ ūndũ wa ūria wotho mekĩte,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **38** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmarooka rĩrĩa itũũra rĩrĩrĩ inene rĩgaakwo rĩngĩ nĩ ūndũ wakwa, kuuma Mũthiringo ūria Mũraihi na igũrũ wa Hananeli nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine. **39** Naruo rũrigi rwa gũthima rũgaatambũrũka kuuma hau rũringĩrĩre nginya karĩma-inĩ ka Garebi, rũcooke rwihiũrie rwerekere Goa. **40** Gĩtuamba-inĩ gĩothe kũria ciimba iteagwo na gũgaitwo mũhu, na mbenji-inĩ ciothe gũthiĩ nginya Karũũĩ ga Kidironi mwena wa irũthĩro o nginya koine-inĩ ya Kĩhingo kĩa Mbarathi, kũu guothe gũgaatuĩka kũndũ kwamũrĩrwo Jehova. Itũũra rĩu inene gũtirĩ hĩndĩ ingĩ rikamunywo kana rĩmomorwo.”

32 Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova mwaka-inĩ wa ikũmi wa wathani wa Zedekia mũthamaki wa Juda, na nĩguo warĩ mwaka wa ikũmi na ĩnana wa wathani wa Nebukadinezaru. **2** Hĩndĩ ĩyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni nĩciarĩgĩcĩrĩre Jerusalemu ĩrĩtunyane, nake Jeremia ūria mũnabĩ aahingĩrĩtwo kũu nja ya arangĩrĩ thĩnĩ wa nyũmba ya mũthamaki wa Juda. **3** Nĩgũkorwo Zedekia mũthamaki wa Juda nĩamuhithĩte kũu, akoĩga atĩrĩ, “Ūtũrathagĩra ūguo nĩkĩ? uugaga atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ hakuhĩ kũneana itũũra rĩrĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩakarĩnyitĩra. **4** Zedekia mũthamaki wa Juda ndakehonokia kuuma moko-inĩ ma andũ a Babuloni, nowe no nginya akaaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, na nĩakaranĩria nake ūthiũ kwa ūthiũ, na nĩakamuona na maitho make mwene. **5** Nĩagatwara Zedekia kũu Babuloni, kũria agaakara nginya njĩke nake ūria kwagĩrĩre, ūguo nĩguo Jehova ekuuga. O na mũngĩrũa na andũ a Babuloni, mũtikamahoota.” **6** Nake Jeremia akiuga atĩrĩ, “Ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyanginyĩrĩre ngĩrwo atĩrĩ: **7** Hanameli mũrũ wa Shalumu, ūria mamaguo, nĩegũũka kũrĩ we, akwĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ūria ūrĩ Anathothu, nĩ ūndũ wee nĩwe mũndũ wa ndĩra ciitũ wa hakuhĩ makĩria, na nĩwe ūrĩ na kĩhooito gĩa kũũgũra.’ **8** “Hĩndĩ ĩyo, o ta ūria Jehova aakoretwo anjĩra-rĩ, Hanameli mũrũ wa mama agũũka kũrĩ nĩ kũu rĩa irĩa ĩkaragio nĩ arangĩrĩ, akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda wakwa ūria ūrĩ Anathothu, bũrũri-inĩ wa Benjamini. Nĩgũkorwo wee nĩwe ūrĩ na kĩhooito gĩa kũũkũũra ūtuĩke waku, wĩgũrĩre ūtuĩke waku.’ “Hĩndĩ ĩyo ngĩmenya ndũmĩrĩrĩ ĩyo yomĩte kũrĩ Jehova; **9** nĩ

ũndũ ūcio ngĩkĩgũra mũgũnda ūcio warĩ Anathothu kuuma kũrĩ Hanameli mũrũ wa mama, na ngĩmũthimĩra cekerĩ ikũmi na mũgwanja cia betha. **10** Ngĩcooka ngĩkĩra kĩrore na ngĩcinĩrĩa mũhũũrĩ wakwa marũa-inĩ macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, nĩngĩ ngĩkorwo ndĩ na aira a ūhoro ūcio, nayo betha ĩgĩthimwo na ratirĩ. **11** Ngĩoya kobi ĩmwe ya marũa macio ma kuonania nũũ mwene gĩthaka, ĩcinĩrĩrwo mũhũũrĩ wakwa na ĩkandikwo maũndũ ma ūria kĩrĩkanĩro kũu giatarĩrĩ, hamwe na kobi ya marũa macio mataarĩ macinĩrĩre mũhũũrĩ, **12** ngĩcĩneana kũrĩ Baruku mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, mbere ya Hanameli mũrũ wa mama, na mbere ya aira arĩa meekĩrĩte kĩrore marũa-inĩ macio ma ūgũrĩ wa gĩthaka, o na Ayahudi othe arĩa maĩkarĩte hau nja irĩa ĩkaragio nĩ arangĩrĩ. **13** “O marĩ hau-rĩ, nĩndataarĩrĩre Baruku, ngĩmwĩra atĩrĩ, **14** ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Oya marũa maya ma kĩrĩko gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, kobi ĩyo njikĩrĩte mũhũũrĩ wakwa, na ĩyo ingĩ ĩtarĩ mũhũũrĩ, ūthiĩ ūmekĩre thĩnĩ na ndigĩthũ ya rĩũmba nĩgeetha matũũre hĩndĩ ndaaya. **15** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nyũmba, na mĩgũnda, na mĩgũnda ya mĩthabibũ ciothe nĩigacooka kũgũrwo gũkũ bũrũri-inĩ ūyũ.’ **16** “Na rĩrĩ, ndaarĩkia kũnengera Baruku wa Neria marũa macio ma kĩrĩkanĩro gĩa kuonania nũũ mwene gĩthaka, ngĩhooya Jehova ngiuga ūũ: **17** “Atĩrĩrĩ, wee Mwathani Jehova, we nĩwe wombire igũrũ na thĩ na ūndũ wa hinya waku mūnene, o na ūndũ wa gũtambũrũkia guoko gwaku. Wee-rĩ, gũtirĩ ūndũ mũritũ harĩwe. **18** Wee wonanagia wendani waku kũrĩ andũ ngĩrĩ na ngĩrĩ, no ūkaherithania nĩ ūndũ wa mehĩa ma maithe, ūkaũkinyĩria ciero-inĩ cia njjarwa ciao irĩa igooka thũthwa wao. Wee Mũrungu mūnene na ūrĩ hinya, o wee rĩitwa rĩaku arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe, **19** wee nowe mūnene wa ūheani kĩrĩra, na ciiko ciaku nĩ cia hinya. Maitho maku maĩkaraga macũthĩrĩrĩre mĩthĩire yotho ya andũ; wee ūrĩhaga mũndũ o wotho kũringana na mĩthĩire yake, nĩngĩ kũringana na ūria ciiko ciake ĩtarĩ. **20** Wee nĩwe waringĩre ciama o na ūkĩonania morĩrũ kũu bũrũri wa Misĩrĩ, na no wĩkaga ūguo nginya ūmũthĩ, gũkũ Isiraeli o na gatagatĩ-inĩ ka andũ arĩa angĩ othe, namo magatũma wĩgĩrĩre igweta rĩrĩa rĩrĩ rĩaku. **21** Warutire andũ aku a Isiraeli kuuma bũrũri wa Misĩrĩ na ūndũ wa kũringa ciama na kuonania morĩrũ, na ūndũ wa guoko gwaku kũrĩ hinya, ūgũtambũrũkĩte, o na ūgũĩka maũndũ manene ma kũguoyohĩa. **22** Nĩwamaheire bũrũrĩ ūyũ werĩre maithe mao na mĩwhĩtwa atĩ nĩũkamahũ, bũrũrĩ ūrĩ bũthĩ wa irĩa na ūũkĩ. **23** Maatoonyire bũrũrĩ ūcio makĩwĩgwatĩra ūgũtuĩka wao, no rĩrĩ, matiigana gũgwathĩkĩra kana kũrũmĩrĩra mawatho maku; matiekire maũndũ marĩa wamaathĩte meke. Nĩ ūndũ ūcio ūkĩmarehithĩria mwanangĩko ūyũ ūmakore. **24** “Atĩrĩrĩ, ta rora wone ūria gwakĩtwo ihumbu cia kũngĩcĩria itũũra rĩrĩrĩ inene nĩgeetha marĩtunyane nĩ ūndũ wa mbaara ya rũhiũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthĩro, itũũra rĩrĩrĩ nĩrĩkũneanwo kũrĩ andũ a Babuloni acio mararĩtharĩkĩra. Ūndũ ūria wee woĩgĩre nĩũhingĩte, o ta ūria we ūreyonera.

25 O na gütũika itũũra nĩrĩkũeanwo kũrĩ andũ a Babuloni, wee, o wee Mwathani Jehova, ũnjĩrĩre atĩrĩ, ‘Wĩgũrĩre mũgũnda na betha, nago ũgũri ũcio wa mũgũnda ũcio ũgĩe na aira.’” 26 Nĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova ĩgĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: 27 “Nĩ nĩ nĩ Jehova, Ngai wa andũ othe. Nĩ harĩ ũndũ o na ũmwe mũritũ harĩ nĩ? 28 Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndi hakuhi kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ andũ a Babuloni, ndĩrĩneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, arĩtunyane. 29 Andũ acio a Babuloni maraatharĩkĩra itũũra rĩrĩ inene nĩmagatooanya kuo na marĩmundie mwaki; nĩ makaarĩcina rĩthire, hamwe na nyũmba iria andũ maacinagĩra Baali ũbumba ĩgũrĩ rĩacio, o na magagitagĩra ngai ĩngĩ indo cia kũnyuuo nĩguo maathĩrĩkie ndaakare. 30 “Andũ a Isiraeli na a Juda mekaga o maũndũ mooru maitho-inĩ makwa kuuma ũnini-inĩ wao; ti-itherũ, andũ a Isiraeli matĩrĩ ũndũ mekaga tĩga gũthĩrĩkia maathĩrĩkagĩa nĩguo ndaakare na indo iria methondekĩre na moko mao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 31 Kuuma mũthenya ũrĩa itũũra rĩrĩ rĩakĩrwo nginya ũmũthĩ, itũũra rĩrĩ rĩtũũrĩre rĩarahũraga marakara makwa na mang’ũrĩ, na nĩkĩo no nginya ndĩrĩeherie maitho-inĩ makwa. 32 Andũ a Isiraeli na a Juda nĩmathĩrĩkĩtie nĩguo ndakare na maũndũ mothe ma waganu marĩa meekĩe; o, na athamaki, na anene ao, na athĩnjĩri-Ngai na anabĩ ao, na andũ a Juda na andũ a Jerusalemu. 33 Nĩmahutĩire makaaga kũhũgũra mothĩũ mao kũrĩ nĩ; o na gütũika nĩndamarutire kaingĩ kaingĩ, matiathĩkĩrĩrie kana magĩtĩkĩra gũtaarwo. 34 No magĩere mĩhianano ĩyo yao ĩrĩ magĩgĩ thĩĩnĩ wa nyũmba ĩrĩa ĩtanĩtio na Rĩtwa rĩakwa, makĩmĩthaahia. 35 Nĩngĩ nĩmakĩre Baali mahooero kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru, kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Beni-Hinomu, nĩguo marutagĩre Moleku arĩ ao na airĩtu ao marĩ magongona, o na gütũika nĩ ndĩathanĩe ũndũ ũcio wĩkawgo, o na kana ũgĩtoonya meciĩria-inĩ makwa, atĩ hĩhi no meeke ũndũ mũũru na ũrĩ magĩgĩ ta ũcio, wa gütũma andũ a Juda mehĩe. 36 “Ha ũhoro ũkonĩĩ itũũra rĩrĩ inene, mũroga atĩrĩ, ‘na ũndũ wa mbaara ya rũhũ rwa njora, na ng’aragu, na mũthĩro nĩrĩkaneanwo kũrĩ mũthamaki wa Babuloni’; no rĩrĩ, ũũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga: 37 Ti-itherũ nĩngamacookanĩrĩria kuuma mabũrũri-inĩ marĩa ndaamathamĩrĩrie ndĩ na marakara mahĩũ na mang’ũrĩ maingĩ; ngaamacookĩa kũndũ gũkũ na ndũme matũũre marĩ agĩtĩre. 38 Nĩmagatũika andũ akwa na nĩ ndũike Ngai wao. 39 Nĩngatũma o magĩe na ũrũmwe wa ngoro o na mĩthĩre-inĩ yao, nĩgeetha matũũre manjĩtĩgĩrĩre nĩgeetha matũũre moonaga wega o ene na ciana ciao iria ĩgooka thũutha wao. 40 Nĩngarĩtĩkanĩra nao kĩrĩkanĩro gĩa gũtũũra nginya tene na tene: Ndirĩ hĩndĩ ngaatĩga kũmekwa wega, na nĩngatũma manjĩtigagĩre, nĩguo matikanae kũũhutatĩra. 41 Nĩngakenaga ngĩmeeka wega, na ti-itherũ nĩngamahaanda gũkũ bũrũri ũyũ ngwatĩrĩrie na ngoro yakwa yotho o na muoyo wakwa wotho. 42 “Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ũrĩa ndaarehĩthĩrie andũ aya mathĩina manene, ũguo noguo ngaamahe ũgaacĩru ũrĩa wotho ndĩmerĩre. 43 O rĩngĩ nĩgũkagĩrwo mĩgũnda bũrũri-inĩ ũyũ, o ũyũ inyuĩ mugaga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ bũrũri mũkĩru ihooru, ũtarĩ na andũ kana nyamũ,

nĩgũkorwo nĩwaneanĩrwo kũrĩ andũ a Babuloni.’ 44 Mĩgũnda ĩkaagũragwo na betha, namo marĩa ma ũgũri nĩmakandĩkanĩrwo na mekĩrwo kĩrore na macĩnĩrĩrwo mũhũũri aĩra marĩ ho, kũu bũrũri wa Benjamĩnĩ, na tũtũũra-inĩ tũrĩa tũrganĩtie na Jerusalemu, na matũũra ma Juda, na matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ ĩrĩma na matũũra marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma cia mwena wa ĩthũũro, o na na Negevu, nĩ tondũ nĩngamacookeria ũgaacĩru wao, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.”

33 O mahinda-inĩ macio Jeremia aarĩ muohe kũu nja-inĩ ya arangĩrĩ, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyamũkinyĩre rĩita rĩa keerĩ, akĩrwo atĩrĩ: 2 “Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga, o we ũrĩa wombire thĩ, Jehova ũrĩa watũmĩre thĩ ĩgĩe ho, na akĩmĩhaanda, Jehova nĩrĩo rĩtwa rĩake: 3 “Ta kĩngaire, na nĩ nĩngũgĩtĩka na ngwĩre maũndũ manene na matangĩtũrĩka, marĩa ũtooi.’ 4 Nĩgũkorwo ũũ nĩguo Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga ũhoro ũkonĩĩ nyũmba iria ĩrĩ itũũra rĩrĩ inene, o na nyũmba cia ũthamaki wa Juda o ĩcio ciatharĩrio nĩguo indo iria ciakĩte kuo ĩhũthĩrwo kwĩgĩtĩra kuuma kũrĩ ĩhumbu cia tĩrĩ iria cikũrĩgĩcĩrĩe o na kuuma kũrĩ rũhũ rwa njora, 5 makĩhũũrana na andũ a Babuloni: ‘Nyũmba ĩcio ciothe nĩkaĩyũrio ciimba cia andũ arĩa ngooragĩthia ndĩ na marakara na mang’ũrĩ. Nĩngahĩtha itũũra rĩrĩ inene ũthĩũ wakwa nĩ ũndũ wa waganu wao wotho. 6 ““No rĩrĩ, nĩngarĩrehera ũgĩma wa mwĩrĩ na ndĩrĩhonie. Nĩngĩ nĩngahonia andũ akwa na ndũme matũũre makenagĩra thayũ mũĩngĩ na ũgĩtĩrĩ. 7 Nĩngacookĩa andũ a Juda na a Isiraeli gũkũ ndĩmarute kũrĩa matũũrĩte marĩ atahe, njooke ndĩmaake rĩngĩ, maikare o ta ũrĩa maatariĩ mbere. 8 Nĩngamatheria mathĩrwo nĩ mehĩa mothe marĩa mananjĩhĩria na ndĩmarekere mehĩa mao mothe ma kũrega kũnjathĩkĩra. 9 Hĩndĩ ĩyo itũũra rĩrĩ inene nĩrĩkandehĩthĩria ngumo na gĩkeno, na gĩtĩio, na ũgocci, o na gwĩkĩrĩrwo mbere ya ndũrĩrĩ ciothe cia gũkũ thĩ rĩrĩa andũ akuo makaĩgua ũhoro wa maũndũ mothe mega marĩa ndĩmekagĩra; nĩkũgega makaagega wa mainaine moonaa ũĩngĩ wa ũgaacĩru na thayũ ũrĩa ngaathe itũũra rĩu.’ 10 “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Mwaragĩa ũhoro ũkonĩĩ kũndũ gũkũ, mũkoĩga atĩrĩ, “Nĩ kũndũ kũnũhe gũtarĩ kindũ, na gũtarĩ andũ kana nyamũ.” No thĩĩnĩ wa matũũra ma Juda na njĩra-inĩ iria nene cia Jerusalemu, o kũu gũthamĩtwo gũkaaga andũ kana nyamũ-rĩ, nĩgũgacooka kũĩguuo 11 mĩgambo ya gĩkeno na ya gũcanjamũka, na mĩgambo ya mũhiki na mũhikania, o na mĩgambo ya andũ arĩa mararehe indo cia maruta ma gũcokia ngaatho nyũmba-inĩ ya Jehova, makiugaga atĩrĩ, “Cookeriai Jehova Mwene-Hinya-Wothe ngaatho, nĩ ũndũ Jehova nĩ mwega; wendo wake ũtũũraga tene na tene.” Nĩgũkorwo nĩngacookeria bũrũri ũyũ ũgaacĩru waguo, o ta ũrĩa warĩ kuo mbere,’ nĩguo Jehova ekuuga. 12 “O na nĩngĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: ‘Kũndũ gũkũ kũnũhe na gũtarĩ andũ kana nyamũ-rĩ, matũũra makuo mothe nĩmagacooka kũgĩa ũrĩthio kũrĩa arĩthi makaarahagĩa ndũũru ciao cia mbũri. 13 Thĩĩnĩ wa matũũra ma bũrũri ũrĩa ũrĩ ĩrĩma, o na marĩa marĩ magũrũ-inĩ ma ĩrĩma cia mwena wa ĩthũũro, o na na Negevu, bũrũri-inĩ wa Benjamĩnĩ, o na tũtũũra-inĩ tũrĩa

túrigiciirre Jerusalemu o na matúūra-inĩ ma Juda-rĩ, ndúuru cia mbũri nĩgacooka kũhitũkĩra guoko-inĩ kwa ũria ũcitaraga, ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **14** “Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Matukũ nimagooka rĩria ngaahingia kũranĩro gĩakwa kĩa wega kĩrĩa nderĩire nyũmba ya Isiraeli na nyũmba ya Juda. **15** “Matukũ-inĩ macio o na ihinda rĩu-rĩ, nĩngarahũrĩra Daudi mündũ mũthingu ũgerekaniĩro na rũhonge rwa mũti; niageekaga maĩndũ marĩa magĩĩrĩre na ma kũhooto bũrũri-inĩ. **16** Matukũ-inĩ macio, Juda nĩgũkahonokanio, nakuo Jerusalemu gũtũire kũrĩ kũgitĩre. Nake ageetagwo rĩitwa rĩrĩ Jehova-Ũthingu-Witũ.’ **17** Nĩgũkorwo Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Daudi ndarĩ hĩndĩ akaaga mündũ wa gũikarĩra gĩtĩ kĩa ũnene kĩa nyũmba ya Isiraeli, **18** kana athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa Alawii, mage mündũ wa gũikara mbere yakwa hĩndĩ ciothe acinage maruta ma njino, na maruta ma mũtu, o na arutage magongona marĩa ma o mũthenya.” **19** Nĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia akĩrwo atĩrĩ, **20** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Angĩkorwo inyuĩ mwahota gũthũkia kĩrĩkanĩro gĩakwa na mũthenya, na kĩrĩkanĩro gĩakwa na ũtukũ, nĩgeetha mũthenya na ũtukũ itigacooke kũgĩa hĩndĩ irĩa yagĩĩrĩre-rĩ, **21** nakio kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩire na Daudi ndungata yakwa, o na kĩrĩkanĩro kĩrĩa ndaarĩkanĩre na Alawii arĩa athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa matungataga marĩ mbere yakwa, kĩaahota gũthũkio, nake Daudi akiage gũcocoa kũgĩa na mündũ wa rũciarwo rwake wa gũthamakaga arĩ gĩtĩ-inĩ gĩake kĩa ũnene. **22** Nĩngatũma njiaro cia Daudi ndungata yakwa, o na Alawii acio matungataga marĩ mbere yakwa maingĩhe o ta njata cia igũrũ irĩa itangĩtarĩka nĩ ũndũ wa kũingĩha, o na ta mũthanga ũria ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa ũria ũtangĩthimĩka ũria ũigana.” **23** O rĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia akĩrwo atĩrĩ, **24** “Kaĩ ũtamenyete andũ aya maroĩga atĩrĩ, ‘Jehova niatete mothamaki marĩa meerĩ ethuurĩre?’ Nĩ ũndũ ũcio mamenaga andũ akwa na matimoonaga ta marĩ rũrĩrĩ. **25** Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Angĩkorwo ndiĩgĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa na mũthenya na ũtukũ, o na mawatho marĩa marĩmu ma igũrũ na thĩ-rĩ, **26** hĩndĩ iyo nĩngagĩteanĩria njiaro cia Jakubu na cia Daudi ndungata yakwa, na njage gũthũura ũmwe wa aanake ake atũike wa gũthamakĩra njiaro cia Iburahĩmu, na cia Isaaka, na cia Jakubu. Nĩgũkorwo nĩngamacookeria ũgaacĩru wao na ndĩmaĩgũire tha.”

34 Rĩrĩa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aarũaga mbaara na Jerusalemu na matúūra marĩa maarĩrigiciirre, arĩ na mbũtũ ciale cia ita, hamwe na mothamaki marĩa maathagwo nĩwe, na ndũrĩrĩ ciothe ciakuo, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova, akĩrwo atĩrĩ, **2** “Jehova Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: Thĩĩ kũrĩ Zedekia mũthamaki wa Juda, ũmwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndĩ hakuhi kũneana itũũra rĩrĩ inene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni, nake nĩekũrĩcina na mwaki rĩthire. **3** Nawe ndũkahonoka atĩ wĩeherie moko-inĩ make, tondũ ti-itherũ nĩũkanyitwo na ũneanwo kũrĩ we. Nĩũkeyonera mũthamaki wa Babuloni na maithe maku, na nĩmũkaranĩria nake ũthiũ kwa ũthiũ. Nawe nĩũgatwarwo Babuloni. **4** “No rĩrĩ, ta thĩkĩrĩria kũranĩro kĩa Jehova, wee Zedekia mũthamaki

wa Juda. Jehova ekuuga atĩrĩ ũhoru ũgũkonĩĩ: Wee ndũkooragwo na rũhiũ rwa njora; **5** ũgaakua gĩkuũ gĩa thayũ. O ta ũria andũ maakirie mwaki wa macakaya nĩ ũndũ wa gũtĩia maithe maku, o acio athamaki arĩa maarĩ mbere yaku-rĩ, ũguo noguo magaakia mwaki nĩ ũndũ wa gũgũtĩia na magũcakaĩre, makiugaga atĩrĩ, “Īiya, Mwathi witũ-ĩ!” Nĩ mwene nĩ nĩ ndakwĩrĩra ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Jehova ekuuga.” **6** Nake Jeremia ũcio mũnabii akĩrĩa Zedekia mũthamaki wa Juda maĩndũ macio mothe, arĩ kũu Jerusalemu, **7** hĩndĩ iyo mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni ciahũuranaga na Jerusalemu o na matúūra macio mangĩ ma Juda marĩa meyũmĩrĩrie, nĩmo Lakishi na Azeka. Macio moiki no mo matúūra marĩa matigaire harĩ marĩa mairigĩrwo na hinya kũu Juda. **8** Ndũmĩrĩri nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumĩte kũrĩ Jehova thuutha wa Mũthamaki Zedekia kũrĩkanĩra kĩrĩkanĩro na andũ othe arĩa maarĩ Jerusalemu maanĩrĩre ũhoru wa kuohorwo kwa ngombo. **9** Mündũ o wotha angĩũka nĩekuohora ngombo ciale cia Ahibirania, cia arũme na cia andũ-a-nja; gũtĩrĩ mündũ o na ũrĩkũ wagĩrũrwo nĩ kũiga Mũyahudi ũria ũngĩ arĩ ngombo. **10** Nĩ ũndũ ũcio anene othe o na andũ arĩa maatoonyire kĩrĩkanĩro-inĩ kũu, magĩtĩkĩra atĩ nĩmekũkereria ngombo ciao cia arũme na cia andũ-a-nja, na atĩ matĩgũcoka kũmaiga ũkombo-inĩ. Magĩgĩtĩkĩra ũhoru ũcio na makĩmarekereria. **11** No rĩrĩ, thuutha-inĩ nĩmericũkĩrwo, makinyiita andũ acio mohorete na makĩmatua ngombo rĩngĩ. **12** Hĩndĩ iyo ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩrĩre Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **13** “Jehova, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndarĩkanĩre na maithe manyu ma tene rĩria ndamarutire bũrũri wa Misiri, ngĩmaruta bũrũri wa ũkombo, ngĩmeera atĩrĩ, **14** ‘Hĩndĩ ciothe mwaka-inĩ wa mũgwanja, o mündũ o mündũ wanyu wotho no nginya arekagĩrĩre mũrũ wa ithe Mũhibirania o wotho ũria wiwendetie kũrĩ we. Thuutha wa gũgũtungata mĩaka itandatũ-rĩ, no nginya ũmũrekereria.’ No maithe manyu matiigana gũũthĩkĩrĩria kana kũrũmbũya ũhoru ũcio wakwa. **15** Nĩmwĩrĩga kwĩrĩa, na mũgĩka maĩndũ marĩa magĩrĩre makĩonwo nĩ nĩĩ: Tondũ o ũmwe wanyu nĩanĩrĩre ũhoru wa kuohorwo kwa mündũ o mündũ bũrũri-inĩ. O na nĩngĩ mũkĩgĩa na kĩrĩkanĩro kũu mũrĩ mbere yakwa thĩĩnĩ wa nyũmba irĩa ĩtanĩtio na rĩitwa riakwa. **16** No rĩu nĩmũgarũrũkĩte mũgathaahia rĩitwa riakwa; mündũ o mündũ wanyu niacooketie ngombo yake ya mündũ mũrũme na ya mündũ-wa-nja irĩa ararekereire ĩthĩire o kũrĩa ĩngĩenda. Nĩmũmatũite ngombo cianyu rĩngĩ. **17** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova ekuuga atĩrĩ: Inyuĩ nĩmwagĩte kũnjathĩkĩra: mũtĩanĩrĩre kuohorithio kwa andũ a bũrũri wanyu. Nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩngwanĩrĩra ‘kuohorithio’ kwanyu, ũguo nĩguo Jehova ekuuga, nakuo nĩ ‘kuohorithio’ nĩguo mũũragwo na rũhiũ rwa njora, na mũthiro, na ng’aragu. Nĩngatũma mũtũike kindũ gĩa gũthũũrwo mũno mothamaki-inĩ mothe ma gũkũ thĩ. **18** Andũ arĩa magarĩte kĩrĩkanĩro gĩakwa, na makaaga kũhingia mohoro ma kĩrĩkanĩro kũu maarĩkanĩre marĩ mbere yakwa, ngaameka o ta njau irĩa maatinanirie icunjĩ ĩgĩrĩ, makĩgerera gatagatĩ ga icunjĩ ĩcio ciayo. **19** Atongoria a Juda na a Jerusalemu, na andũ arĩa mehokeirwo mawĩra ma kwa mũthamaki, na athĩnjĩrĩ-

Ngai, na andũ othe a bũrũri ariã magereire gatagati ga icunji icio cieri cia njaũ iyo-rĩ, **20** nĩngamaneana kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo. Ciimba ciao igaatuika irio cia nyoni cia riera-inĩ, na cia nyamũ cia gĩthaka. **21** “Nĩnganeana Zedekia mũthamaki wa Juda na anene ake kũrĩ thũ ciao iria ciendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ mbũtũ cia ita cia mũthamaki wa Babuloni, icio ciambiite kũmweherera. **22** Nĩngũrũta watho, nĩguo Jehova ekuuga, na nĩngamacookia gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩ inene. Nĩmakahũũrana narĩo, marĩtahe na marĩcine. Nĩngĩ nĩngonũha matũũra ma Juda makire ihooru, na kwage mũndũ ũngĩtũũra kuo.”

35 Ino nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia yumite kũrĩ Jehova hĩndĩ ya wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Thĩĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Rekabu, ũmeere moke kanyũmba-inĩ kamwe ga tũtũ tũrĩ rwere-inĩ rwa nyũmba ya Jehova, nawe ũmahe ndibei manyue.” **3** Nĩ ũndũ ũcio ngĩthĩi ngĩgĩra Jaazania mũrũ wa Jeremia mũrũ wa Habazania, hamwe na ariũ a ithe, o na ariũ ake othe, na andũ a nyũmba iyo yotha ya Rekabu. **4** Ngĩmarehe thĩĩni wa nyũmba ya Jehova, ngĩmatoonyia kanyũmba ka ariũ a Hanani mũrũ wa Igidalia, mũndũ wa Ngai. Kanyũmba kau kaariganĩtie na kanyũmba ka anene, karĩa kaarĩ hau igũrũ rĩa nyũmba ya Maaseia mũrũ wa Shalumu, ũria warĩ mũkaria wa mũrango. **5** Ngĩcooka ngĩga mbakurĩ ciyũrite ndibei, o na ngĩga ikombe mbere ya andũ acio a nyũmba ya Rekabu, ngĩmeera atĩrĩ, “Nyuai ndibei ino.” **6** No-o magĩcookia atĩrĩ, “Ithui tũtinyuuga ndibei, nĩ ũndũ ithe witũ wa tene, Jonadabu mũrũ wa Rekabu, niatũtigĩre watho, akiuga atĩrĩ, ‘Mũtikananyue ndibei, inyuĩ ene kana njiaro cianyu. **7** Nĩngĩ-rĩ, mũtikanaaake nyũmba, kana mũhaande mbeũ, kana mũhaande mĩgũnda ya mĩthabibũ; mũtikanagĩe na kĩndũ o na kĩmwe kĩa indo icio, no rĩrĩ, mũgũtũũra mũkaraga hema-inĩ. Hĩndĩ iyo nĩmũgatũũra matukũ maingĩ bũrũri ũyũ mũkaraga ta mũrĩ ageni.’ **8** Nĩtũtũũrite twathĩkĩire ũndũ o wotha ũria ithe witũ wa tene Jonadabu mũrũ wa Rekabu aatwathire. Gũtĩrĩ mũndũ witũ ithui, kana atumia aitũ, kana ariũ na airĩtu aitũ, ũrĩ wanyua ndibei, **9** kana agĩaka nyũmba ya gũtũũrwo, kana akĩgia mĩgũnda ya mĩthabibũ, kana ithaka, o na kana akehaandĩra irio. **10** Tũtũũrite hema-inĩ twathĩkagĩra ũria wotha ithe witũ wa tene Jonadabu aatwathire. **11** No rĩria Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni aahithũkĩire bũrũri ũyũ, nĩtuoigĩre atĩrĩ: ‘Ūkĩrai, no nginya tũthĩĩ Jerusalemũ tũũrĩre mbũtũ cia ita cia Babuloni na cia Asuriata.’ Nĩ ũndũ ũcio tũkoretwo tũgĩkara gũkũ Jerusalemũ.” **12** Nĩngĩ ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **13** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: Thĩĩ ũkeere andũ a Juda na ariã othe matũũũraga Jerusalemũ atĩrĩ: ‘Kai inyuĩ mũtangĩrũta ũndũ nĩguo mwathĩkĩre ciugo ciakwa?’ ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **14** ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu aathire ariũ ake matikananyue ndibei, naguo watho ũcio wake matũũrĩre maũhingagĩo. O na nginya ũmũthĩ matinyuuga ndibei, nĩgũkorwo nĩmathĩkagĩra watho ũcio wa ithe wao wa tene. No rĩrĩ, inyuĩ

ndĩmwarĩirĩe kaingĩ kaingĩ, no mũtĩrĩ mwanjathĩkĩra. **15** Ndĩmũtũmũire ndungata ciakwa ciothe cia anabii kaingĩ kaingĩ. Nao mamwĩraga atĩrĩ, “Mũndũ o wotha wanyu no nginya atigane na mĩthĩire yake ya waganu na aagĩrie ciiko ciake; tigai kũrũmĩrĩra ngai ingĩ kana gũcitungatagĩra. Na inyuĩ nĩmũgatũũra bũrũri ũyũ ndaamũheire inyuĩ o na maithe manyu.” No inyuĩ mũtiigana kũrũmbũyia ũhoru ũcio kana gũthĩkĩrĩria. **16** Njiaro icio cia Jonadabu mũrũ wa Rekabu nĩhingĩtie watho ũcio ithe wao wa tene aacitigĩre, no andũ aya matinjathĩkĩire.” **17** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Ta thĩkĩrĩria! Nĩngũrehithĩria Juda o na mũndũ wotha ũtũũraga Jerusalemũ mwanangiko ũria wotha ndoigire nĩngamarehere. Nii ndaamaarĩirĩe, no-o makĩrega gũthĩkĩrĩria; ndaametire no-o makĩrega kũnjĩtika.’” **18** Nake Jeremia agĩcooka akĩra andũ a nyũmba ya Rekabu atĩrĩ, “Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Inyuĩ nĩmworthĩkĩre watho wa Jonadabu, ithe wanyu wa tene, na mũkarũmĩrĩra mataaro make mothe, na nĩmwĩkĩte ũria wotha aamwathire.’” **19** Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: ‘Jonadabu mũrũ wa Rekabu ndarĩ hĩndĩ akaaga mũndũ wa kũndungatĩra.’”

36 Mwaka-inĩ wa ĩna kuuma Jehoiakimu mũrũ wa Josia atũka mũthamaki wa Juda-rĩ, ndũmĩrĩri ĩno nĩyakinyĩrĩre Jeremia yumite harĩ Jehova, akĩrwo ũũ: **2** “Oya ibuku rĩa gĩkũnjo wandĩke thĩĩni warĩo mohoro marĩa mothe ngũheete makoniĩ Isiraeli na Juda, o hamwe na ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe, kuuma ihinda rĩria ndambĩrĩirĩe gũkwarĩria hĩndĩ ya wathani wa Josia, o nginya ũmũthĩ. **3** Hihi rĩria andũ a Juda makaigua ũhoru wa mwanangiko ũria wotha njĩrĩre kũmarehithĩria-rĩ, mũndũ o mũndũ wao ahota kũgarũrũka atigane na mĩthĩire yake ya waganu; na nĩ nĩngamarekera waganu wao na mehĩa mao.” **4** Nĩ ũndũ ũcio Jeremia agĩta Baruku mũrũ wa Neria, nake Jeremia akĩmwĩra maũndũ marĩa mothe Jehova aamwarĩirĩe, nake Baruku akamandĩka ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo. **5** Hĩndĩ iyo Jeremia akĩra Baruku atĩrĩ, “Nii ndĩmuohe; ndingĩhota gũthĩi hekarũ-inĩ ya Jehova. **6** Nĩ ũndũ ũcio thĩi arĩ we kũu nyũmba-inĩ ya Jehova mũthenya ũmwe ũria kwĩhingagwo kũria irio, nawe ũthomere andũ acio kuuma ibuku-inĩ rĩrĩ rĩa gĩkũnjo maũndũ marĩa maarĩtio nĩ Jehova, macio wee wandĩkire o ta ũria nĩ ndaakwĩraga wandĩke. **7** Hihi maahota kũrehe mathaithana mao harĩ Jehova, na o mũndũ wao atigane na mĩthĩire yake ya waganu, nĩ ũndũ marakara na mang’ũrĩ marĩa matũũrĩrwo andũ aya nĩ Jehova nĩ manene.” **8** Nake Baruku mũrũ wa Neria nĩekĩre ũria wotha Jeremia ũria mũnabii aamwĩrĩte eeki; agĩthoma ndũmĩrĩri iyo ya Jehova kũu thĩĩni wa hekarũ kuuma ibuku-inĩ rĩu rĩa gĩkũnjo. **9** Na rĩrĩ, mweri-inĩ wa kenda wa mwaka wa ĩtano wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, ihinda rĩa kwĩhinga kũria irio mbere ya Jehova nĩrĩanĩrĩrwo kũrĩ andũ othe a Jerusalemũ, o na ariã angĩ othe mookite kuuma matũũra ma Juda. **10** Kuuma kanyũmba-inĩ ka Gemaria mũrũ wa Shafani ũria mwandĩki, karĩa kaarĩ o kũu

29 Nīngī wīre Jehoiakimu mūthamaki wa Juda atīrī, ‘Jehova ekuuga atīrī: Nīwacinire ibuku rīu rīa gīkūnjo, ūkīūra atīrī, “Nī kīi gītūmite wandike atī, ti-itherū mūthamaki wa Babuloni nīagooka kwananga būrūri ūyū na eherie andū na nyamū kuo?”’ **30** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī ūndū ūkōnī Jehoiakimu mūthamaki wa Juda: Ndakagīa na mūndū wa gūtīkarīra gītī kīa ūnene kīa Daudi; kīimba gīake gīgaateeo, na kīanīkīrwo rīūa mūthenya, na kīhīe nī mbaa ūtūkū. **31** Nīngamūherithia we hamwe na ciana ciake, na arīa mamūtungataga, nī ūndū wa waganu wao; nīngarehithīria arīa othe matūūruga Jerusalemu na andū a Juda mwanangiko ūrīa wote ndaarīrie ūhoro waguo ūmakōi, tondū nīmagīte gūthīkīrīra.”’ **32** Nī ūndū ūcio Jeremia akīoya ibukū rīngī rīa gīkūnjo, akīrīnengera Baruku mūrū wa Neria ūcio mwandiki, nake akīandika ibuku-inī rīu mohoro mothe marīa aacookire kūheo nī Jeremia, o macio maandikitwo ibuku-inī rīrīa Jehoiakimu mūthamaki wa Juda aacinīe na mwaki; na hakōngererwo mohoro mangī maingī maahaanaine na macio ma mbere.

475

akiuga atirī, “Wee nī kūūra ūroora ūthiī ūkeneane kūrī andū a Babuloni!” **14** Jeremia akīmŵira atirī, “Aca ūguo tigu! Nii ti kūūra ndiroora ngeneane kūrī andū a Babuloni.” No Irija akirega kumūthikiriia; handū ha ūguo akīnyiita Jeremia, akīmūtŵara kūrī anene. **15** Anene acio nīmarakarīire Jeremia, na magīathana ahūurwo na ahingirwo nyūmba ya Jonathani ūria mwandiki, iria maatuite njeera. **16** Nake Jeremia agitoonyio mungu-ini warī kanyūmba ga thīini mūno kūu kioho-ini, kūrīa aikarire matukū maingī. **17** Na thuutha ūcio Mūthamaki Zedekia agitūmana areehwo kūu nyūmba-ini ya ūthamaki. Arī kūu, mūthamaki akīmūria na hito atirī, “Hihi nī harī ndūmīriri yumite kūrī Jehova?” Nake Jeremia akīmūcookeria atirī, “Īi, nī kūrī; wee nīūkaneanwo moko-ini ma mūthamaki wa Babuloni.” **18** Ningi Jeremia akīra Mūthamaki Zedekia atirī, “Nī ūndū ūrikū ngwihitie we mwene, kana ndungata ciaku, o na kana andū aya, nīguo njikio njeera? **19** Mari ha anabii acio aku, acio maakurathūire ūhorō atirī, ‘Mūthamaki wa Babuloni ndagagūtharīkīra wee o na kana būriri ūyū’? **20** Na riu-rī, wee mūthamaki mwathi wakwa, itikīra gūthikiriia. Njitikīria ndeehe mathaithana makwa mbere yaku: Ndūkanjookie nyūmba ya Jonathani ūria mwandiki, ndigakuire kuo.” **21** Nake Mūthamaki Zedekia akiruta watho, akiuga atī Jeremia aigwo kūu nja iria ya arangiri, na aheagwo mūgate o mūthenya ūrutitwo barabara-ini ya arugi mīgate, o nginya rīria mīgate īgaathira kūu itūūra-ini inene. Nī ūndū ūcio Jeremia agīkara kūu nja iyo ya arangiri.

38 Nao Shefatia mūrū wa Matani, na Gedalia mūrū wa Pashuri, na Jehukali mūrū wa Shemalia, o na Pashuri mūrū wa Malikija nīmaiguire ūria Jeremia eeraga andū othe, rīria oigire atirī, **2** “Jehova ekuuga atirī: ‘Mūndū ūria wothē ūgūikara itūūra-ini rīiri inene nīakooragwo na rūhiū rwa njora, kana ng’aragu, kana mūthiro, no ūria ūgŵitŵara kūrī andū a Babuloni nīagatūūra muoyo. Nīakahonokia muoyo wake; nīagatūūra muoyo.’ **3** Ningi, Jehova ekuuga atirī: ‘Itūūra rīiri inene no nginya rīkaneanwo kūrī mbūtū cia ita cia mūthamaki wa Babuloni, ūria ūkaaritunyana.’” **4** Hīndi iyo anene makīra mūthamaki atirī, “Mūndū ūyū aagiriire ooragwo. Nīaratūma thigari iria itigaire gūkū itūūra-ini rīiri inene ciitigire, o ūndū ūmwe na andū aya othe, nī ūndū wa maūndū macio arameera. Mūndū ūyū ndarī ūndū mwega areciiriria andū aya tiga o ūūru.” **5** Mūthamaki Zedekia agicookia atirī, “Arī moko-ini manyu; mūthamaki ndangigiriiria mwīke ūria inyuī mukwenda.” **6** Nī ūndū ūcio makīnyiita Jeremia makīmūkia irima rīa maaī rīa Malikija, ūria mūrū wa mūthamaki, rīria rīarī kūu nja iyo ya arangiri. Magīkūrūkia Jeremia irima rīu rīa maaī na mīkanda; no rītiarī na maaī, no mūtondo rīarī, nake Jeremia agitoonyerera kūu mūtondo-ini ūcio. **7** No rīrī, Ebedi-Meleku ūria Mūkushi, ūmwe wa arīa mehokeirwo wīra wa kūu nyūmba-ini ya ūthamaki, nīaiguire atī nīmaikitie Jeremia irima rīu rīa maaī. Hīndi iyo mūthamaki aikarīte Kīlingo-ini kīa Benjamini, **8** Ebedi-Meleku akiuma hau nja ya nyūmba ya ūthamaki, akīmŵira atirī, **9** “Mūthamaki mwathi wakwa, andū aya nīmekite ūūru

nī ūndū wa maūndū maya mothe mekīte Jeremia ūria mūnabii. Nīmamūikitie irima rīa maaī, akuire kuo nī ng’aragu, tondū migate ikirie gūthira gūkū itūūra-ini inene.” **10** Hīndi iyo mūthamaki agīatha Ebedi-Meleku ūcio Mūkushi, akīmŵira atirī: “Oya andū mīrongo itatū kuuma haha mūthiī nao mūkarute Jeremia ūcio mūnabii kuuma irima rīu rīa maaī atanakua.” **11** Nī ūndū ūcio Ebedi-Meleku akioya andū acio, agithiī nao, nao magitoonya kanyūmba kaarī rungu rwa harīa haaigagwo mūthiithū wa indo cia bata kūu thīini wa nyūmba ya ūthamaki. Akioya ndangari imwe cia nguo ngūrū, na nguo iria ndūiku ciarī kuo, agicikūrūkīria Jeremia na mīkanda kūu irima rīa maaī. **12** Ebedi-Meleku ūcio Mūkushi, akīra Jeremia atirī: “Ikīra nguo icio ngūrū na ndangari icio njegeeke, wīrigiriire gūkerwo nī mīkanda iyo.” Nake Jeremia agīka o ūguo, **13** nao makīmīguucia na mīkanda iyo, makīmūruta irima rīu rīa maaī. Nake Jeremia agīkara kūu nja iyo ya arangiri. **14** Mūthamaki Zedekia agitūmanira Jeremia ūcio mūnabii, akiuga areehwo itoonyero-ini rīa gatatū rīa hekarū ya Jehova. Mūthamaki akīra Jeremia atirī, “Nīngūkūūra ūndū. Nawe ndūkaahithe ūhorō o na ūrikū.” **15** Jeremia akīra Zedekia atirī, “Ingīkuumburira ūhorō-rī, githi ndūkūnjūragā? O na ingīgūtaara-rī, wee ndūngīthikiriia.” **16** Nake Mūthamaki Zedekia akīhita mwīhitwa na hito harī Jeremia, akiuga ūū: “Ti-itherū o ta ūria Jehova atūūruga muoyo, o we ūria watūheire muoyo ūyū tūrī naguo-rī, nīi ndīgūkūūruga kana ngūneane moko-ini ma acio mendaga gūkūruta muoyo.” **17** Nake Jeremia akīra Zedekia atirī, “Ūū nīguo Jehova Ngai-Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Israeli, ekuuga: ‘Ūngīneana kūrī anene a mūthamaki wa Babuloni, muoyo waku nīūkūhonokio, o na itūūra rīiri inene rītigaacinwo; wee na andū a nyūmba yaku nīmīgūtūūra muoyo.’” **18** No ūngīrega kŵīneana kūrī anene a mūthamaki wa Babuloni, itūūra rīiri nīrīkīneanwo kūrī andū a Babuloni, nao marīcine na mwaki rīthire; na wee mwene ndūkahanoka kuuma moko-ini mao.” **19** Mūthamaki Zedekia akīra Jeremia atirī, “Nīndiretigira Ayahudi arīa mēneanīte kūrī andū a Babuloni, nī ūndū andū a Babuloni mahota kūūneana kūrī Ayahudi acio nao maanyamarie.” **20** Nake Jeremia akīmūcookeria atirī, “Matigaakūneana kūrī o. Wee athikīra Jehova, wike ūguo ndīrakwira. Hīndi iyo nīūkona wega, naguo muoyo waku nīūkahanokio. **21** No rīrī, warega kŵīneana, ūū nīguo Jehova angūūrīrie: **22** Andū-a-nja othe arīa matigaire thīini wa nyūmba ya mūthamaki wa Juda nīmagatwarirwo anene a mūthamaki wa Babuloni. Andū-a-nja acio nao magaaikwira atirī: “Arata acio aku wehokeete nīmakūhithirie na magīgūkīria hinya. Magūrū maku nīmatoonyereire mūtondo-ini; nao arata aku nīmagūtiganiirie.” **23** “Atumia aku othe na ciana ciaku nīmakaneanwo kūrī andū a Babuloni. Wee mwene ndūkehonokia moko-ini mao, no nīūkanyitwo nī mūthamaki wa Babuloni; nario itūūra rīiri inene nīrigacinwo rīthire.” **24** Hīndi iyo Zedekia akīra Jeremia atirī, “Ndūkareke mūndū o na ūrikū amenye ūhorō wa mīario īno, ndūkae kūūrāgwo. **25** Anene mangīgūga atī nītwaraniirie nawe, nao moke kūrī we

makūurie atiri, “Twire ūria wīrite mūthamaki, na ūria nake mūthamaki akwīrite; ndūgatūhithe ūndū kana tūkūūrage,” 26 hīndi iyo nawe ūmeere atiri, “Nigūthaita ndirathaitaga mūthamaki ndakage kūnjookia nyūmba-ini kwa Jonathani, ndigakuire kuo.” 27 Anene acio othe nīmookire kūrī Jeremia, makīmūūria ūhorō ūcio, nake akīmeera ūria wothē aathitwo nī mūthamaki oige. Nī ūndū ūcio matiamwīrire ūndū ūngī, nīgūkorwo gūtiri mūndū waigūte ūria maarītie na mūthamaki. 28 Nake Jeremia agīkara kūu kihingo-ini kīa arangīri nginya mūthenya ūria itūūra rīa Jerusalemu rīatunyanirwo.

39 Mwaka-ini wa kenda wa wathani wa Zedekia mūthamaki wa Juda, mweri-ini wa ikūmi, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni niathiire gūtharikīra itūūra rīa Jerusalemu arī na mbūtū ciake ciothe cia ita, akīrīgīciīria arītunyanē. 2 Ningī mūthenya wa kenda wa mweri wa īna wa mwaka-ini wa ikūmi na ūmwe wa wathani wa Zedekia, nīgūo rūthingo rwa itūūra rīu inene rwatūrīkirio. 3 Hīndi iyo anene othe a mūthamaki wa Babuloni magitoonya na magīkara Kihingo-ini gīa Gatagati: Nao nī Nerigali-Shazeru wa Samugari, na Nebo-Sarisekimu mūtongoria ūmwe mūnene, na Nerigali-Shazeru ūria warī mūnene wathani-ini, marī hamwe na anene arīa angī othe a mūthamaki wa Babuloni. 4 Rīria Zedekia mūthamaki wa Juda na thigari ciothe maamonire, makīūra; makīuma itūūra-ini rīu inene ūtukū magerete njīra ya mūgūnda-ini wa mūthamaki, kihingo-ini kīria kīari gatagati ga thingo cieri, magithīi merekeire Araba. 5 No nayo mbūtū ya andū a Babuloni ikimateng’eria, īgīkorerera Zedekia werū-ini ūria mwaraganu wa Jeriko. Makīmūniita, makīmūtwarīa Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni arī kūu Ribila būrūri-ini wa Hamathu, na kūu nīkuo aamūtūiriire ciira. 6 Kūu Ribila nokuo mūthamaki wa Babuloni oragithiire arīu a Zedekia, maitho-ini make, na akīūragithia andū othe arīa maarī igweta kūu Juda. 7 Agīcooka agīkūūriithia Zedekia maitho na akīmuoha na bīngū cia gīcango nīgūo atwarwo Babuloni. 8 Andū acio a Babuloni magīcina nyūmba ya ūthamaki, o na nyūmba cia andū arīa angī, na makīmōmora thingo cia Jerusalemu. 9 Nebuzaradani, mūnene wa arangīri a mūthamaki, agītaha andū arīa maatigaire kūu itūūra-ini thīini, akīmūtwarā Babuloni marī hamwe na arīa mēanēite kūrī we o na andū acio angī othe. 10 No rīrī, Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki, nīatigirie andū amwe arīa maarī athīini kūu būrūri wa Juda, arīa mataarī na kindū kīao; no hīndi iyo akīmahe mīgūnda ya mūthabībū na mīgūnda ya kūrīma. 11 Na rīrī, Nebukadinezaru mūthamaki wa Babuloni nīarutīte watho ūkonīi Jeremia, akeera Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki atīrī: 12 “Muoe ūmūmenyerere; ndūkamwike ūūru, no ūmūhingagīrie ūndū o wothē ūria angīkūūria.” 13 Nī ūndū ūcio Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri, na Nebushazibani mūtongoria ūmwe mūnene na Nerigali-Shazeru ūria warī mūnene wathani-ini, o na anene acio angī othe a mūthamaki wa Babuloni 14 magītūmana, makiuga Jeremia arutwo kūu thīini wa nja īria ya arangīri. Nao makīmūneana harī Gedalia

mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, nīgūo amūinūkie gwake mūciī. Nī ūndū ūcio agītūūranīa na andū arīa angī ao. 15 Rīria Jeremia aatūūrite oheetwo kūu thīini wa nja īria ya arangīri-rī, ndūmīriri ya Jehova nīyamūkinyīriire akīrwo atīrī: 16 “Thīi ūkeere Ebedi-Meleku ūria Mūkushi atīrī, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraēli, ekuuga atīrī: Ndi hakuhi kūhingia ūria ndoigire atī nīngarehere itūūra rīri inene mwanangiko, no ti ūgaacīru. Hīndi iyo, maūdū macio nīmakahingio ūkīmeyonagīra na maitho. 17 No rīrī, wee nīngakūhonokia mūthenya ūcio, ūgūo nīgūo Jehova ekuuga; wee ndūkaneanwo kūrī andū acio wītīgīraga. 18 Nīi nīngakūhonokia; wee ndūkooragwo na rūhiū rwa njora no nūkahonokia mūyo waku, tondū nīi nīi ūtūūrite wīhokete, ūgūo nīgūo Jehova ekuuga.”

40 Ino nīyo ndūmīriri īria yakinyīriire Jeremia yumite kūrī Jehova thuutha wa Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki kūmūrekereria oime kūu Rama. Nīakorete Jeremia arī muohe na mīnyororo arī gatagati-ini ka andū arīa othe maatahitwo kuuma Jerusalemu na Juda rīria maatwaragwo Babuloni marī ohe. 2 Nake mūnene ūcio wa arangīri a mūthamaki ona Jeremia, akīmwīra atīrī, “Jehova Ngai waku nīwe watūūriire kūndū gūkū mwanangiko ūyū. 3 Na rīu-rī, Jehova nīatūmite gwīkike ūgūo; ekīte o ta ūria oigire. Maūdū maya mothe meekīkīte nī ūndū inyūi andū aya nīmwehīire Jehova na mūkiaga kūmwathikīra. 4 No rīrī, ūmūthīi nīngūkuohora mīnyororo ūu rīi nayo moko. Ūka tūthīi nawe Babuloni, akorwo nūkwenda, na nīi nīndīkūmenyagīrīra; no ūngīkorwo ndūkwenda tūthīi nawe, tiga gūūka. Atīrīrī, būrūri ūyū wothē ūrī mbere yaku; thīi o harīa hothe ūngiēnda.” 5 No rīrī, Jeremia atanagarūrika acooke-rī, Nebuzaradani akīmwarīria rīngī, akīmwīra atīrī, “Cooke kūrī Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, ūria mūthamaki wa Babuloni atuīte mūrūgāmīriri wa matūūra ma Juda, mūgatūūre nake kūu hamwe na andū arīa angī, kana ūgīthi o harīa hangī hothe ūngiēnda.” Ningī mūnene ūcio wa arangīri akīmūhe irio, o na akīmūhe kīheo, akīreka ethiire. 6 Nī ūndū ūcio Jeremia agīthīi kūrī Gedalia, mūrū wa Ahikamu kūu Mizipa, magītūūra nake gatagati-ini ka andū acio angī maatigītwo būrūri-ini ūcio. 7 Rīria anene othe a mbūtū cia ita na andū ao arīa maarī kūu būrūri-ini ūcio mwaraganu maigūire atī mūthamaki wa Babuloni nīatuīte Gedalia mūrū wa Ahikamu barūthi wa būrūri ūcio, na atī nīamūtūite mūrūgāmīriri wa arūme, na andū-a-nja, na ciana, o acio maarī athīini mūno kūu būrūri ūcio, arīa mataatahirwo matwarwo Babuloni-rī, 8 magīthīi kūrī Gedalia kūu Mizipa: nao maarī Ishumaeli mūrū wa Nethania, na Johanani na Jonathani arīu a Kareā, na Seraia mūrū wa Tanihumethu, na arīu a Efai ūria Mūnetofathi, na Jaazania mūrū wa Mūmaakathi, marī na andū ao. 9 Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani akīhīta nīgūo amatītīrithie marī hamwe na andū ao, akīmeera atīrī, “Tigai gwtīgīra gūtungatīra andū aya a Babuloni. Tūūrai būrūri ūyū na mūtungatage mūthamaki wa Babuloni, na nīmūronaga maūdū mega. 10 Nīi mwene nīngūtūūra gūkū Mizipa nīgeetha ndīmwaragīrīre

kūri andū a Babuloni ariā mariūkaga kūri ithui, no inyu-rī, thondekai ndibei, na mūgethage matunda ma hīndi ya riūa, o na maguta, mwīgīre ndigithū-ini cianyu cia mūthiithū, na mūtūire matūūra-ini marīa mwīnyitiire.” **11** Hīndi irīa Ayahudi ariā othe maarī Moabi, na Amoni, na ariā maarī Edomu, o na ariā maarī mabūrūri marīa mangī mothe maiguire aṭi mūthamaki wa Babuloni niatigītie matigari kūu Juda, na aṭi niatūite Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani, barūthi wao-rī, **12** othe magīcooka būrūri wa Juda kūri Gedalia kūu Mizipa, moimīte mabūrūri-ini mothe marīa maahurunjūkiire. Nao magīthondekera ndibei nyingī, o na makīgetha matunda maingī ma hīndi ya riūa. **13** Johanani mūrū wa Kareā, marī na anene othe a mbūtū cia ita ariā maarī o kūu būrūri ūcio mwaraganu, magīūka kūri Gedalia kūu Mizipa, **14** nao makīmwiira aṭiri, “Kaī ūtamenyete aṭi Balisi mūthamaki wa andū a Amoni niatūmīte Ishumaeli mūrū wa Nethania oke akūrute muoyo?” No Gedalia mūrū wa Ahikamu ndaametikirie. **15** Hīndi iyo Johanani mūrū wa Kareā akiarīria Gedalia na hito marī kūu Mizipa, akīmwiira aṭiri: “Njītkiria thīi ngoorage Ishumaeli mūrū wa Nethania, na gūtiri mūdū ūkumenya ūhoro ūcio. Nī kīi gīgūtūma ende gūkūruta muoyo, nīguo atūme Ayahudi aya othe mecookanīrie harīwe mahurunjūke, namo matigari ma Juda mathire biū?” **16** Nowe Gedalia mūrū wa Ahikamu akiira Johanani mūrū wa Kareā aṭiri, “Ndūkae gwika ūndū ta ūcio! Ūhoro ūcio ūraaria ūkonīi Ishumaeli ti wa ma.”

41 Mweri-ini wa mūgwanja Ishumaeli mūrū wa Nethania, mūrū wa Elishama, ūria warī wa rūciaro rwa mūthamaki na mbere aakoretwo arī ūmwe wa anene a mūthamaki, nīookire arī na andū ikūmi kūri Gedalia mūrū wa Ahikamu kūu Mizipa. Na rīria maarī hamwe makīria-rī, **2** Ishumaeli mūrū wa Nethania hamwe na andū acio ikūmi mokīte nake magīūkīra, magītemanga Gedalia mūrū wa Ahikamu, mūrū wa Shafani na rūhiū rwa njora, makūruga mūdū ūcio mūthamaki wa Babuloni aatūite barūthi wa būrūri ūcio. **3** Ishumaeli agīcooka akiūraga Ayahudi othe ariā maarī na Gedalia kūu Mizipa, o ūndū ūmwe na thigari cia Babuloni iria ciari kuo. **4** Mūthenya ūria warūmīrie kūuragwo kwa Gedalia, ūhoro ūcio ūtamenyetwo nī mūdū-rī, **5** andū mīrongo īnana meyenjete nderu, na magatembūranga nguo ciao, o na magetemanga mīri nīmookire moimīte Shekemu, na Shilo, na Samaria, marī na ngano ya maruta na ūbumba, magīcīrehe thīini wa nyūmba ya Jehova. **6** Ishumaeli mūrū wa Nethania akiuma Mizipa, agīthīi akīrīraga akamatūnge. Rīria maacemanirie akīmeera aṭiri, “Ūkaai kūri Gedalia mūrū wa Ahikamu.” **7** Rīria maatoonyire thīini wa itūūra, Ishumaeli mūrū wa Nethania na andū ariā maarī nake, makīmooraga, makīmaikia irima rīa maa. **8** No rīri, andū ikūmi thīini wa makiūra Ishumaeli aṭiri, “Tiga gūtūūraga! Tūri na ngano na cairi, na maguta na ūūkī iria tūhithite werū-ini.” Nī ūndū ūcio agītigana nao na ndaamooragire hamwe na acio angī. **9** Na rīri, irima rūu aikirie ciimba cia andū acio othe ooragite, hamwe na kiimba kia Gedalia,

rienjithīito nī Mūthamaki Asa rītuīke kīhitho giāke rīria angītharīkīrwo nī Baasha mūthamaki wa Israeli. Ishumaeli mūrū wa Nethania akīrīyūria ciimba cia andū acio moragītwo. **10** Ishumaeli nīanyitiire mīgwate andū acio angī othe ariā maikaraga Mizipa, akīmataha: nao maarī airītu a mūthamaki, hamwe na andū acio angī othe ariā maatigītwo kuo, ariā Nebuzaradani ūcio mūnene wa arangīri a mūthamaki aatūite maroragwo nī Gedalia mūrū wa Ahikamu. Ishumaeli mūrū wa Nethania nīamatahire akiumagara nao, agītuīkania erekeire mūrīmo wa andū a Amoni akeeneane kūri o. **11** Rīria Johanani mūrū wa Kareā, na anene othe a mbūtū cia ita ariā maarī nake maiguire ūhoro wa ngero icio ciothe Ishumaeli mūrū wa Nethania aagerete-rī, **12** makīoya andū ao othe na makiumagara makarūe na Ishumaeli mūrū wa Nethania. Nao makīmukorerera hakuhi na handū haarī maa maingī kūu Gibeoni. **13** Rīria andū acio othe Ishumaeli aarī nao monire Johanani mūrū wa Kareā na anene a mbūtū cia ita acio maarī nake-rī, othe magīkena. **14** Andū acio othe Ishumaeli aatahite kūu Mizipa nīmahūdūkire, magīthīi kūri Johanani mūrū wa Kareā. **15** Nowe Ishumaeli mūrū wa Nethania na andū ake anana nīmetharire kuuma harī Johanani, makīūrīra kūri andū a Amoni. **16** Hīndi iyo Johanani mūrū wa Kareā na anene othe a mbūtū cia ita acio maarī nake, magītongoria ariā othe maatigaire kuuma Mizipa, o acio aatunyanite harī Ishumaeli mūrū wa Nethania thuutha wake kūūraga Gedalia mūrū wa Ahikamu: Nao maarī thigari, na andū-a-nja, na ciana, o na andū ariā mehokeirwo mawīra ma nyūmba ya mūthamaki, ariā aacooketie kuuma Gibeoni. **17** Nao magīthīi na mbere, makīraarīra Geruthu-Kimuhamu gūkuhi na Bethilehemu marī rūgendo-ini rwa gūthīi būrūri wa Misiri, **18** nīguo moorire andū a Babuloni. Nīmetigagīra andū a Babuloni tondū Ishumaeli mūrū wa Nethania nīooragite Gedalia mūrū wa Ahikamu, ūria watūtūtwo barūthi nī mūthamaki wa Babuloni.

42 Hīndi iyo anene othe a mbūtū cia ita, hamwe na Johanani mūrū wa Kareā, na Jezania mūrū wa Hoshaia, na andū othe kuuma ūria mūnini nginya ūria mūnene, magīthīi harī **2** Jeremia ūcio mūnabii, makīmwiira aṭiri: “Twagūthaitha itikira kūguā gūthaithana gwitū, ūhooe Jehova Ngai waku nī ūndū wa matigari maya mothe. Nīgūkorwo o ta ūria ūroona, o na gūtūika rīmwe twari aingī, rūu tūtigaire o andū anini. **3** Tūhooere harī Jehova Ngai waku nīguo atwīre kūrīa twagīrīrwo nīgūthīi, na ūndū ūria twagīrīrwo nī gwīka.” **4** Jeremia ūcio mūnabii akimacookeria aṭiri, “Nīndamūguā, na no nginya ndīmūhooere harī Jehova Ngai wanyu o ta ūguo mūnjūūrtie njike; nīngamwīra ūria wothē Jehova ekuuga, na ndiri ūndū o na ūmwe ngaaga kūmwīra.” **5** Hīndi iyo makīra Jeremia aṭiri, “Jehova arotūika mūra wa ma na mwīhokeku wa gūtūūkīrīra, tūngikaaga gwika kūringana na ūria wothē Jehova Ngai waku agaagūtūma ūtwīre. **6** Ūndū ūria ūgūtūwīra, ūri mwega kana ūri mūūru, nītūgūwathīkīra Jehova Ngai witū, o ūcio tūragūtūma kūri we, nīgeetha na ithui tuonage maūdū mega, nī ūndū nītūgūwathīkīra Jehova Ngai witū.” **7** Mīthenya ikūmi yathira, ndūmīrīri

ya Jehova niyakyinyĩre Jeremia. **8** Nĩ ùndũ ùcio agĩta Johanani mũrũ wa Kareia, marĩ na anene othe a mbũtũ cia ita acio maarĩ nake, o na andũ acio angĩ othe kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene, makiũngana hamwe. **9** Akĩmeera atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Jehova Ngai wa Isiraeli o ùcio mwandekirie kũrĩ we ndĩmũtwarĩre mathaithana manyu, ekuuga: **10** ‘Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũngikara gũkũ bũrũri ũyũ, nĩngatũma mũikare mũgaacĩre, na ndigacooka kũmũhurũnja; nĩngamũhaanda na ndigacooka kũmũmunya, tondũ nĩndĩraigua kĩaha nĩ ùndũ wa mwanangĩko ũria ndĩmũreheire. **11** Tigai gwtĩgĩra mũthamaki wa Babuloni, ùcio mwĩtigĩrĩre. Jehova ekuuga atĩrĩ, mũtikamwtĩgĩre, nĩgũkorwo ndĩ hamwe na inyuĩ, nĩngamũhonokia ndĩmũrute moko-inĩ make. **12** Nĩngamũigua tha, nĩguo o nake ndũme amũigua tha, amũcokie bũrũri ũyũ wanyu kũmbe.’ **13** “No rĩrĩ, mũngĩkiuga atĩ, ‘Ithuĩ tũtigũikara gũkũ bũrũri ũyũ,’ na nĩ ùndũ ùcio mũemere Jehova Ngai wanyu, **14** na kana muuge atĩrĩ, ‘Aca, ithuĩ tũgũthĩĩ gũtũura bũrũri wa Misiri, kũria tũtagacooka kuona mbaara, kana kũigua karumbeta, kana ng’aragu nĩ ùndũ wa kwaga mũgate,’ **15** Kĩigwe ndũmĩrĩri ya Jehova, inyuĩ matigari ma Juda. Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: ‘Mũngĩkorwo nĩmũtũite atĩ nĩmũgũthĩĩ bũrũri wa Misiri, na inyuĩ mũthĩĩ mũgatũũre kuo-rĩ, **16** hĩndĩ iyo rũhĩũ rwa njora rũu mwĩtigĩrĩre, nĩrũkamũhĩta kuo, na ng’aragu iyo ĩramũmakia nĩkamũrũmĩrĩra nginya bũrũri wa Misiri, na kũu nĩkũu mũgaakuĩra. **17** Tĩ-itherũ, arĩa othe matũite atĩ nĩmegũthĩĩ bũrũri wa Misiri magatũũre kuo, makoaragwo na rũhĩũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthĩro; gũtĩrĩ o na ũmwe wao ũgaatigara kana orĩre mwanangĩko ũria ngaamarehithĩria.’ **18** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: ‘O ta ũria marakara na mang’ũrĩ makwa maitĩrĩrio andũ arĩa maatũũraga Jerusalemu-rĩ, ũguo noguo mũgaatĩrĩrio mang’ũrĩ makwa rĩria mũgaathĩĩ kũu bũrũri wa Misiri. Mũgaatũka ta kĩndũ kĩrume, na mũtũike kĩndũ kĩrĩ magigĩ, o na kĩndũ gĩa gũtũũro ciira, na kĩa njono; mũtikoonaa kũndũ gũkũ rĩngĩ.’ **19** “Inyuĩ matigari maya ma Juda, Jehova amwĩrĩte atĩrĩ, ‘Mũtigaathĩĩ bũrũri wa Misiri.’ Menyai wega ùndũ ũyũ: Ŭmũthĩ ũyũ nĩndamũmenyithĩia **20** atĩ nĩmweĩkire ũũru rĩria mwandũmire thĩĩ kũrĩ Jehova Ngai wanyu, mũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Tũhoere kũrĩ Jehova Ngai witũ; twĩre ũria wothe ekuuga, na ithuĩ nĩtũkũwĩka.’ **21** Nĩ nĩndamũcookeria ũhoru ùcio ũmũthĩ, no rĩrĩ, mũtiathĩkĩre Jehova Ngai wanyu harĩ maũndũ macio mothe aandũmite ndĩmwĩre. **22** Nĩ ùndũ ùcio, rĩu menyai wega ũũ: Nĩmũkoaragwo na rũhĩũ rwa njora, na ng’aragu, o na mũthĩro mũrĩ kũndũ kũu mũrenda gũthĩĩ gũtũura.”

43 Rĩria Jeremia aarĩkirie kũhe andũ acio ndũmĩrĩri ya Jehova Ngai wao, ũhoru ũria wothe Jehova aamũtũmite akameere-rĩ, **2** Azaria mũrũ wa Hoshai, na Johanani mũrũ wa Kareia, marĩ hamwe na andũ othe arĩa etiĩ, makiĩra Jeremia atĩrĩ, “Wee nĩũraheenanĩ! Jehova Ngai witũ ndagũtũmite ũũke ũtwĩre atĩrĩ, ‘Mũtikanathĩĩ bũrũri wa Misiri gũtũũra kuo.’ **3** No rĩrĩ, Baruku mũrũ wa Neria nĩwe ũkũringĩrĩre ũtũũkĩrĩre, nĩguo tũneanwo

kũrĩ andũ a Babuloni, nĩguo matũũrage, kana matũtahe, matũtware Babuloni.” **4** Nĩ ùndũ ùcio Johanani mũrũ wa Kareia marĩ hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita, o na andũ othe, makĩrega gwachĩkĩra watho wa Jehova wa gũikara kũu bũrũri wa Juda. **5** Handũ ha ũguo, Johanani mũrũ wa Kareia hamwe na anene othe a mbũtũ cia ita magĩtongoria matigari mothe ma andũ a Juda, o acio macookeke nĩguo maikare kũu bũrũri wa Juda moimite ndũrĩrĩ-inĩ ciothe kũria mahurũjĩtuo. **6** Nĩngĩ magĩtongoria arũme othe, na andũ-a-nja na ciana, o na airĩtu a mũthamaki acio Nebuzaradani mũnene wa arangĩri a mũthamaki aatĩgĩre Gedalia mũrũ wa Ahikamu, mũrũ wa Shafani, o na magĩtongoria Jeremia ùcio mũnabĩ, na Baruku mũrũ wa Neria. **7** Nĩ ùndũ ùcio magĩthĩĩ bũrũri wa Misiri, makĩremera Jehova, na magĩthĩĩ o nginya Tahapanahesi. **8** Na marĩ kũu Tahapanahesi, ndũmĩrĩri ya Jehova igĩkinyĩra Jeremia, akĩrwo atĩrĩ: **9** “Oya mahiga manene na guoko gwaku, Ayahudi makwĩroreire, ũthĩĩ ũmathike na rĩũmba hau nja haarĩtuo maturubarĩ itoonyero-inĩ rĩa nyũmba ya Firaũni kũu Tahapanahesi. **10** Hĩndĩ iyo ũmeere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Nĩngũtũmanĩra ndungata yakwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩngahaanda gĩtĩ giake kĩa ũthamaki igũrũ rĩa mahiga maya ndathika haha; nĩakamba hema yake ya ũnene igũrũ rĩamo. **11** Nĩagooka atharĩkĩre bũrũri wa Misiri, oragithie andũ arĩa maathĩrĩrio gũkua, na atũme arĩa maathĩrĩrio gũtahwo matahwo, nao arĩa maathĩrĩrio kũũragwo na rũhĩũ rwa njora moaragwo naruo. **12** Nĩagacina hekarũ cia ngai cia Misiri; agaacina hekarũ ciao na atahe ngai ciao. O ta ũria mũrĩthĩ ehumbaga nguo yake, noguo akehumba bũrũri wa Misiri, acooke oime kuo atarĩ mũhutie. **13** Nĩakoinanga itugĩ irĩa ihooyagwo, irĩa rĩrĩ thĩnĩ wa hekarũ ya rĩa kũu bũrũri wa Misiri, na acooke acine hekarũ cia ngai cia bũrũri wa Misiri ithire.”

44 ĩno nĩyo ndũmĩrĩri irĩa yakinyĩrĩre Jeremia ĩkonĩĩ Ayahudi othe arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri ya Mũhuro: kũu Migidoli, na Tahapanahesi, na Nofu, o na kũu Misiri ya mwena wa rũgongo, akĩrwo atĩrĩ: **2** “Ŭũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga: Inyuĩ nĩmweyoneire mwanangĩko mũnene ũria ndaarehithĩrĩre Jerusalemu o na matũũra mothe ma Juda. Ŭmũthĩ ũyũ nĩmatiganĩrĩrio, magakira ihooru na makaanangĩka **3** nĩ ùndũ wa ũũru ũria mekĩte. Nĩmathĩrĩkĩre, magĩtũma ndakare nĩ ùndũ wa gũcĩnĩra ngai ingĩ ũbumba, o na nĩ ùndũ wa hekarũ ngai ingĩ irĩa matooĩ, kana ikamenywo nĩ inyuĩ, o na kana nĩ maithe manyu. **4** Ndatũũrite ndĩmatũmagĩra ndungata ciakwa cia anabĩ kaingĩ, o arĩa maameeraga atĩrĩ: ‘Tigai gwĩka ùndũ ũyũ ũrĩ magigĩ, o ũyũ nĩ thũire!’ **5** No rĩrĩ, matigana gũthĩkĩrĩria kana kũrũmbũya ũhoru ùcio; matiagarũrũkĩre matigane na waganu wao, kana matige gũcĩnĩra ngai ingĩ ũbumba. **6** Nĩ ùndũ ùcio, marakara makwa mahĩũ magĩtika; magĩakana matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu, nakuo gũgĩtigwo gwaũka kũndũ kwanangĩko gũgakira ihooru, o ta ũguo gũtarĩĩ ũmũthĩ. **7** “Rĩu-rĩ, Jehova Ngai Mwene-Hinya-

Wothe, Ngai wa Israeli, ekũria ũu: Nĩ kĩ gĩgũtũma mwĩrehere mwanangĩko mũnene ũguo na njĩra ya kweheria arũme na andũ-a-nja, na ciana na ngenge kuuma Juda, na inyuĩ mũkeniina, gũkaaga mũndũ o na ũmwe ũtigariĩ? **8** Mũraathiriĩkia nĩkĩ, mũgatũma ndakare nĩ ũndũ wa kĩria mũthondekete na moko manyu na ũndũ wa gũcinĩra ngai ingĩ ũbumba gũkũ bũrũri wa Misiri, kũria mũũkĩte gũtũũra? Nĩmũkwĩniina na mũtũike kindũ gĩa kũrumagwo na gĩa kũnyararwo thĩĩnĩ wa ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ. **9** Kaĩ mũriganĩrwo nĩ maũndũ ma waganu marĩa mekirwo nĩ maithe manyu, na athamaki na atumia-athamaki a Juda, na maũndũ ma waganu marĩa inyuĩ na atumia anyu mwekire bũrũri-inĩ wa Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu? **10** Nginya ũmũthĩ, matĩrĩ menyĩihia, kana makaahĩ gĩtĩio, kana makarũmĩrĩra watho wakwa, o na kana uuge wa kũrũmagĩrĩrwo ũria ndaamũheire inyuĩ na maithe manyu. **11** “Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga atĩrĩ: Nĩndũite atĩ nĩngũmũrehithĩria mwanangĩko, na nyanangithie Juda guothe. **12** Nĩngweheria matigari ma Juda macio matũite atĩ nĩmegũthĩ bũrũri wa Misiri magatũũre kuo. Othe magaathĩrĩra bũrũri wa Misiri; makooraagwo na rũhiũ rwa njora, kana makue nĩ ng’aragu, kuuma ũria mũnini nginya ũria mũnene, othe makaaniinwo na rũhiũ rwa njora kana ng’aragu. Magaatuĩka o ta kindũ kĩrume na kindũ kĩrĩ magigi, o na kindũ gĩa kũmenwo na kĩa njono; **13** andũ arĩa matũũraga bũrũri wa Misiri nĩngamahirithia na rũhiũ rwa njora, na ndĩmaherithie na ng’aragu o na mũthiwo, o ta ũria ndaaherithie Jerusalemu. **14** Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa matigari ma Juda acio mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri ũkaahonoka, kana atigare nĩguo acooke bũrũri wa Juda, ũria meriragĩria gũgaacooka magatũũre kuo; gũtĩrĩ ũgaacooka, tĩga o andũ anini arĩa mageethara.” **15** Hĩndĩ iyo andũ othe arĩa maamenyete atĩ atumia ao nĩmacinagĩra ngai ingĩ ũbumba, marĩ hamwe na atumia arĩa othe maarĩ ho, marĩ kũngano kĩnene, o hamwe na andũ arĩa othe maatũũraga Misiri ya mũhuro na ya Rũgongo, makĩra Jeremia atĩrĩ, **16** “Ithuĩ tũtĩngĩthikĩrĩria ndũmĩrĩrĩ iyo ũtwarĩire ũkĩgwetaga rĩitwa rĩa Jehova! **17** Gũtĩrĩ nganja ithuĩ no tũgwĩka ũria wothe tuoigire atĩ nĩtũgwĩka: Nĩtũricinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũmũitagĩre maruta ma indo cia kũnyuu, o ta ũria ithuĩ ene, na maithe maitũ, na athamaki aitũ o na anene aitũ, meekaga matũũra-inĩ ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu. Mahinda macio twarĩ na irio nyingĩ, na tũkagaacĩra, na tũtioonaga ũũru. **18** No rĩrĩ, kuuma twatĩga gũcinĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũgĩtĩga kũmũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuu-rĩ, tũtĩrĩ kindũ tũkoretwo tũrĩ nakio, na tũniinagwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu.” **19** Atumia nao magĩcōoka makĩongerera atĩrĩ, “Rĩria twacinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na tũkamũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuu-rĩ, githĩ o nao athuuri aitũ matiamenyaga atĩ nĩtawũthondekagĩra tũmĩgate tũrĩ na mũhianano wake, na tũkamũrutagĩra magongona ma indo cia kũnyuu?” **20** Hĩndĩ iyo Jeremia akĩarĩria andũ othe,

arũme na andũ-a-nja, acio maamũcōokagĩria ũhoro, akĩmeera atĩrĩ, **21** “Githĩ Jehova ndaaririkanire na agĩcĩria ũhoro wa ũbumba ũcio wacinagĩrwo matũũra-inĩ macio ma Juda na njĩra-inĩ cia Jerusalemu nĩ inyuĩ, na maithe manyu, na athamaki anyu, na anene anyu, o na andũ othe a bũrũri ũcio? **22** Na rĩria Jehova aaremĩrwo nĩ gũcōoka gũkĩrĩrĩria ciiko cianyu cia waganu na maũndũ marĩ magigi macio mwekagari, bũrũri wanyu ũgĩtuĩka kindũ gĩa kũnyitwo nĩ kĩrumi, na ũgĩtuĩka kindũ gũkĩrĩte ihooru, gũtarĩ andũ matũũraga kuo, o ta ũguo gũtarĩ ũmũthĩ. **23** Nĩ ũndũ inyuĩ nĩmũcinĩte ũbumba mũkehĩria Jehova, na nĩmũregete kũmwathikĩra, kana kũrũmĩrĩra watho wake kana uuge wake wa kũrũmĩrĩrwo, o na kana irĩra ciake-rĩ, nĩkĩo mwanangĩko ũyũ ũmũkoretĩ rĩu, o ta ũria mũrona.” **24** Nĩngĩ Jeremia akĩira andũ othe, hamwe na andũ-a-nja acio, atĩrĩ, “Ta iguai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyuĩ andũ othe a Juda mũrĩ gũkũ bũrũri wa Misiri. **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Israeli, ekuuga atĩrĩ: Inyuĩ na atumia anyu nĩmuonanĩte na ciiko cianyu ũria mweraniire rĩria mwoigire atĩrĩ, ‘Gũtĩrĩ nganja, ithuĩ no nginya tũhingie mũhĩtwa rĩa twehĩtĩre atĩ nĩtũricinagĩra Mũthamaki-Mũndũ-wa-nja wa kũũria Igũrũ ũbumba, na nĩtũrĩmũrutagĩra maruta ma indo cia kũnyuu.’ “Thĩĩ na mbere, ikai ũria mweraniire! Hingiai mũhĩtwa yanyu! **26** No rĩrĩ, iguai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova, inyuĩ Ayahudi othe arĩa mũtũũraga bũrũri wa Misiri: Jehova ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩndĩhĩtĩte na rĩitwa rĩakwa inene, ngoĩga gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa kuuma Juda ũtũũraga handũ o hothe thĩĩnĩ wa bũrũri wa Misiri ũgaacooka kũgweta rĩitwa rĩakwa kana ehĩte akiugaga atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũria Mwathani Jehova atũũraga muoyo.” **27** Nĩgũkorwo nĩndĩmacũthĩrĩrie ndĩmarehere ũũru, no ti ndĩmarehere wega; Ayahudi arĩa marĩ bũrũri wa Misiri nĩmakaniinwo na rũhiũ rwa njora na ng’aragu, nginya othe mathire biũ. **28** Arĩa makaahonoka kũũragwo na rũhiũ rwa njora macooke bũrũri wa Juda moimĩte bũrũri wa Misiri magaaakorwo marĩ anini mũno. Hĩndĩ iyo matigari mothe ma andũ a Juda arĩa mathĩite gũtũũra bũrũri wa Misiri, nĩmakamenya nĩ kiugo kĩa ũi gĩkaarũgama: nĩ gĩakwa kana nĩ kĩa.” **29** “Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Ŭndũ ũyũ nĩguo ũgaatuĩka kĩmenyithia kĩanyu atĩ nĩngamũherithia mũrĩ gũkũ, nĩguo mũmenye atĩ ti-itherũ uuge wakwa wa kũmũrehithĩria ũũru nĩũkehaanda.’ **30** Ŭũ nĩguo Jehova ekuuga: ‘Nĩngũneana Firaũni Hofira mũthamaki wa bũrũri wa Misiri kũrĩ thũ ciake iria icaragia kũmũruta muoyo, o ta ũria ndaaneanire Zedekia mũthamaki wa Juda moko-inĩ ma Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, thũ rĩa yacaragia kũmũruta muoyo.”

45 Ŭũ nĩguo mũnabĩ Jeremia eerire Baruku mũrũ wa Neria, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiakimu mũrũ wa Josia mũthamaki wa Juda, thuutha wa Baruku kwandĩka ũhoro ũria Jeremia aamwĩraga andĩke ibuku-inĩ rĩa gĩkũño: **2** “Ŭũ nĩguo Jehova, Ngai wa Israeli, arakwĩra wee Baruku: **3** Woigire atĩrĩ, ‘Kaĩ ndĩ na haaro-ĩ! Jehova nĩanyongereire kĩa igũrũ rĩa ruo rũria ndĩ naruo; nĩnoigire nĩ gũcaaya, na ngaaga ũhurũko.” **4** Jehova oigire atĩrĩ, “Mwĩre atĩrĩ: ‘Ŭũ

niguo Jehova ekuuga: N'ngang'aũrania kĩa njakĩte, na munye kĩa haandite bũrũri-inĩ ũyũ wothe. **5** No ũgĩcooke wĩcarĩre maũndũ manene? Tĩga kũmacaria. Nĩgũkorwo nĩngarehithĩria andũ othe mwanangĩko, ũguo niguo Jehova ekuuga, no rĩrĩ, kũria guothe ũrĩthĩiaga nĩngatũma wĩhare ũhonokie muoyo waku."

46 Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya Jehova ikonĩi ndũrĩrĩ ĩria yakinyĩrĩre mũnabĩ Jeremia: **2** Ha ũhoro ũkonĩi bũrũri wa Misiri: Īno nĩyo ndũmĩrĩri ya gũũkĩrĩa mbũtũ cia ita cia Firaũni Neko, mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, ĩria ciahoteirwo kũu Karikemishi, Rũũ-inĩ rwa Farati, nĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, mwaka-inĩ wa kana wa wathani wa Jehoiaakimu mũrũ wa Josia, mũthamaki wa Juda: **3** "Thagathagai ngo cianyu, ĩria nene na tũria tũnini, mũthĩi mbaara-inĩ! **4** Tandĩkai mbarathi, mũcihaice! Rũgamai o mũndũ handũ hake mwĩkĩrite ngũbia cia igerai! Kumuthai matimũ manyu, na mwĩhumbe nguo cianyu cia mbaara. **5** Nĩ kĩ ndĩrona? Nĩamaku mũno, nĩmaracooka na thuutha, njamba ciao nĩndoorie. Nĩmetharĩte na ihenya matekwĩhũgũra, na kũrĩ na itua-nda mĩena yothē," ũguo niguo Jehova ekuuga. **6** "Arĩa marĩ ihenya matingĩhota kũũra, kana arĩa marĩ hinya meethare. Mwena wa gathigathini kũu Rũũ-inĩ rwa Farati mahĩngagwo makagũa. **7** "Nũũ ũyũ wĩyambararĩte ta Rũũ rwa Nili, akaambarara ta njũũ ĩrĩ na ndũhũ cia maaĩ? **8** Bũrũri wa Misiri wĩyambararĩte ta Rũũ rwa Nili, ũkambarara ta njũũ ĩrĩ na ndũhũ cia maaĩ. Oigaga atĩrĩ, 'Nĩngũyũra nginya humbĩre thĩ; nĩngwananga matũũra marĩa manene na andũ arĩa matũũraga kuo.' **9** Guthũkai, inyuĩ mbarathi ici! Mateng'eriei hatarĩ ithērũ, inyuĩ mũtwarithagia ngaari cia ita. Umagarai, inyuĩ njamba ici cia ita: inyuĩ andũ a Kushi na a Putu, inyuĩ mũũ kũrũmia ngo, na inyuĩ andũ a Ludu, inyuĩ mũgeetaga ũta. **10** No rĩrĩ, mũthenya ũcio nĩ wa Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe: nĩ mũthenya wa kwĩrĩhĩria, erĩhĩre harĩ thũ ciake. Rũhĩrũ rwa njora rũkarĩa nginya rũhũũne, rũkaanyua thakame yao nginya rũnyootoke. Nĩgũkorwo Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nĩakarutĩra igongona kũu bũrũri wa mwena wa gathigathini gũkuhĩ na Rũũ rwa Farati. **11** "Ambata, ũkinye Gileadi, ũgĩre ndawa, wee Mũĩrĩtu Gathirange, Mwarĩ wa bũrũri wa Misiri. No rĩrĩ, ũingĩhagia ndawa ĩcio mũno, o tũhũ; gũtĩrĩ ingĩkũhonia. **12** Ndũrĩrĩ nĩikaigua ũhoro wa gũconorithio gwaku; kĩrĩro giaku gĩkaaiyũra thĩ. Njamba ikaahĩngagwo nĩ ĩria ingĩ; cieri ikaagũa thĩ hamwe." **13** Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ ĩria Jehova aaheire Jeremia ũcio mũnabĩ ikonĩi gũũka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, gũtharĩkĩra bũrũri wa Misiri: **14** "Anĩrĩrai ũhoro ũyũ bũrũri-inĩ wa Misiri, na mũhunje kũu Migĩdolĩ; nĩngĩ mũhunjanĩrie kũu Nofu na Tahapanahesi: 'Rũgamai harĩa hamwagĩrĩre na mwĩhaarĩre, nĩgũkorwo rũhĩrũ rwa njora nĩrũrarĩa arĩa mamũthĩrũrũkĩrie.' **15** Nĩ kĩ gũgũtũma njamba cianyu cia ita ciaraganio thĩ? Itingĩhota gwĩtiiria, nĩgũkorwo Jehova nĩwe ũgaacitĩndika acigũthĩe thĩ. **16** Nĩkahĩngwo rĩngĩ na rĩngĩ; ikaagũanĩra o mũndũ igũrũ rĩa ũria ũngĩ. Ikoiga atĩrĩ, 'Ŭkĩrai, nĩtũcookeĩ kũrĩ andũ atĩũ, kũria twaciarĩrwo, tweherere rũhĩrũ rũrũ rwa njora rwa mũtũhatĩrĩria.' **17** Marĩ kũu makaanagĩrĩra,

makoiga atĩrĩ, 'Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri, nĩ inegene rĩa tũhũ; nĩorĩrwo nĩ mweke wake.'" **18** Mũthamaki, o we ũria wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atĩrĩ, "Tĩ-itherũ o ta ũria nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩ kũrĩ mũndũ ũroka, ũgaakorwo ahaana ta Kĩrĩma gĩa Taboru kĩrĩ gatagatĩ-inĩ ka ĩrima ĩria ingĩ, o na ta ũria Kĩrĩma gĩa Karimelĩ kĩaana kĩrĩ hakuhĩ na ĩria. **19** Oha mĩrigo yaku ya gũthĩi nayo kũria ũgaatahwo, ũtwarwo, wee ũtũũraga bũrũri wa Misiri, nĩgũkorwo Nofu gũkaanangwo, kwage kĩndũ, o na gũkire ihooru, gũtarĩ mũndũ wa gũgũtũũra. **20** "Bũrũri wa Misiri ũhaana moorĩ njega mũno, no rĩrĩ, nĩ harĩ mbogo kanyarare ĩrooka kũmũkĩrĩra, yumĩte mwena wa gathigathini. **21** Thigari cia mũcaara ĩria ĩrĩ kuo ihaana ta njau cia gĩcegũ. O nao nĩmakagarũrũka more marĩ hamwe, matikahota gwĩtiiria, nĩgũkorwo mũthenya wa mwanangĩko nĩũkamakorereera, na nĩrĩo ihinda rĩa rĩa kũherithio. **22** Mũrurumo wa andũ a Misiri ũgaatuĩka ta wa nyoka rĩria ĩrethara, rĩria thũ ĩgooka ĩrĩ na hinya; magaagũũkĩrĩra na mathanwa, o ta andũ maratema mĩti." **23** Jehova ekuuga atĩrĩ, "Nĩmagatema mũtĩtũ wakuo, o na ũrĩ mũtumanu ũguo. Tondũ nĩ andũ aingĩ mũno gũkĩra ngĩgĩ, na matingĩtarĩka. **24** Mwarĩ ũcio wa bũrũri wa Misiri nĩagaconorithio, akaananganĩrwo kũrĩ andũ a mwena wa gathigathini." **25** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ: "Ndĩ hakuhĩ kũherithia Amoni ngai ya Thebesi, na Firaũni, na bũrũri wa Misiri na ngai ciakuo, na athamaki akuo, na arĩa othe mehokaga Firaũni. **26** Nĩngamaneana kũrĩ andũ arĩa mendaga kũmaruta muoyo, ndĩmaneane kũrĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni na anene ake. No rĩrĩ, thuutha-inĩ bũrũri wa Misiri nĩgũgatũũrwo nĩ andũ rĩngĩ o ta tene," ũguo niguo Jehova ekuuga. **27** "Tĩga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa: o nawe Isiraeli-rĩ, ndũkamake. Tĩ-itherũ nĩngakũhonokia ngũrutĩte kũndũ kũraya, njaro ciaku ciume bũrũri ũria ciatahirwo ĩgitwarwo. Jakubu nĩagakorwo na thayũ na ũgĩtĩrĩ rĩngĩ, na gũtĩrĩ mũndũ ũgaatũma acooke gwĩtigĩra." **28** Jehova ekuuga atĩrĩ "Tĩga gwĩtigĩra, wee Jakubu ndungata yakwa, nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe. o na ingĩkaniinũkia ndũrĩrĩ ciothe kũria ndarekire mũtwarwo mũrĩ atahe-rĩ, wee ndigakũniina biũ, no rĩrĩ, nĩngakũherithia na kĩhooto; ndigakũreka ũthĩi o ũguo ũtahirithio."

47 Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ĩria yakinyĩrĩre Jeremia ũria mũnabĩ, ikonĩi andũ a Filisti, Firaũni atanatharĩkĩra Gaza: **2** Jehova ekuuga atĩrĩ: "Ta rora ũria kĩguũ kĩa maaĩ kĩroina na kũu mwena wa gathigathini; nĩgũgũtuika ta rũũ rũyũru mũno, rũkoina. Megũtherera moĩnĩre bũrũri na kĩa gĩothe kĩrĩ kuo, na moĩnĩre matũũra-inĩ na arĩa matũũraga kuo. Andũ nĩmagakaya; arĩa othe maikaraga bũrũri ũcio makaarĩra na magĩrĩke, **3** maigua mũkubio wa mbarathi ĩgĩteng'era, na inegene rĩa ngaari cia ita cia thũ ciao, o na mũrurumo wa magũrũ ma ngaari ĩcio. Maithe ma ciana matĩkehũgũra mateithie ciana ciao; moko mao magaikara o ũguo maregerete. **4** Nĩgũkorwo mũthenya nĩmũkinyu wa kũniina andũ a Filisti othe, na wa kweheria matigari mothe ma andũ arĩa mangĩeithia Turo na Sidoni. Jehova arĩ

hakuhi kwananga andũ a Filisti, acio maatigaire kuuma hũgũrũrũ-inĩ cia Kafitori. **5** Andũ a Gaza makeenjwo njũirĩ macakae; Ashikeloni nakuo gũgaakira ki. Atĩriri, inyuĩ matigari maya mũri kũu werũ-inĩ, mũgũtũũra mwitemangaga nginya-rĩ? **6** “Mũrarĩra mũkoooria atĩrĩ, ‘Wee, rũhiũ rwa njora rwa Jehova-rĩ, ũgũthĩ na mbere nginya-rĩ ũngikaahurũka? Wĩcookie njora-inĩ; hurũka na ũkire o ru ũgo.’” **7** No rĩrĩ, rũngĩkihurũka atĩa, o rĩrĩa arĩ Jehova ũrwathĩte, o rĩrĩa arĩwĩte rũtharĩkire Ashikeloni, o na kũu ndwere-inĩ cia iria?”

48 Ha ũhoro ũkonĩ bũrũri wa Moabi: Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli ekuuga atĩrĩ: “Wũ-iya, nĩ ũndũ Nebo nĩgũkwanangwo-ĩ. Kiriathaimu nĩgũgaconorithio na gũtunyanwo; kĩgĩtiro kĩa kĩrũmu nĩgũgaconorithio na kiharaganio. **2** Moabi gũtigacooka kũgaathĩrĩrio rĩngĩ; kũu Heshiboni andũ nĩmagathugunda ũria megũgũũkĩrĩa, makoiga atĩrĩ: ‘Ŭkai, nĩtũniine rĩrĩrĩ rũu.’ O nawe itũũra rĩa Madimeni-rĩ, nĩgũgĩrĩo kĩa; rũhiũ rwa njora nĩrũgagũteng’eria. **3** Ta thĩkĩrĩria mbu iyo iroigwo kũu Horonaimu, mbu nĩ ũndũ wa kũniinanwo kũnene na mwanangiko. **4** Bũrũri wa Moabi nĩũkonũhwo: ciana ciaku cia ngeenge nĩikaarĩra ciugĩrĩrie. **5** Marambata na njĩra ya gũthĩrĩ Luhithu, makĩrĩraga na ruo rũnene o magĩthiia; marĩ njĩra-inĩ ya gũikũrũka Horonaimu nĩmaiguĩte kĩrĩro kĩa ruo ruumĩte ngoro nĩ ũndũ wa ũria kwanangĩtuo. **6** Mũwĩhare! Honokiai mĩoyo yanyu, tuikai ta kahinga karĩ werũ-inĩ. **7** Tondũ wa ũria wee wĩhokete ciiko ciaku o na ũtonga waku-rĩ, o nawe nĩũgatahwo, nayo ngai irĩa itagwo Kemoshu nĩgatwarwo ithaamĩrĩo, irĩ hamwe na athĩnjĩri-ngai, o na anene a yo. **8** Mũniinani nĩagookĩrĩa itũũra o itũũra, na gũtĩrĩ itũũra rĩkahonoka. Gĩtuamba nĩgĩkaharaganio, naguo werũ ũria mwaraganu wanangwo, tondũ Jehova nĩwe ugĩte ũguo. **9** Itĩrĩriai Moabi cumbĩ, tondũ nĩrĩkonũhwo; matũũra makuo nĩmagakira ihooru, kwage mũndũ o na ũmwe ũngĩmatũũra. **10** “Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkũrũta wĩra wa Jehova arĩ na ũgũũtal Kũrumwo-rĩ, nĩ mũndũ ũria ũkũgĩrĩrĩria rũhiũ rwake rwa njora gũita thakame! **11** “Moabi atũũrĩte agaacĩre kuuma arĩ mwĩthĩ, ta ndibei irĩa iĩkeerete, ikarika kinyita itarĩ nyonorianie; we ndarĩ aatahwo agatwarwo bũrũri ũngĩ. Nĩ ũndũ ũcio mĩcamo wake no ta ũria warĩ tene, naguo mũtararĩko wake ndũrĩ wagarũrũka. **12** No matukũ nĩmarooka, rĩrĩa ngaatũma andũ arĩa monoranagia moke, nao mamuonorerie thĩ; matige ndigithũ ciake irĩ theri, na moragaange nyũngũ ciake,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **13** “Hĩndĩ iyo Moabi nĩagaconoka nĩ ũndũ wa ngai irĩa itagwo Kemoshu, o ta ũria nyũmba ya Isiraeli yaconokire, rĩrĩa meehokete Betheli. **14** “Mwakĩhota atĩa kuuga atĩrĩ, ‘thũĩ tũrĩ njamba irĩ hinya, andũ marĩ ũrũme ita-inĩ?’” **15** Moabi nĩgũkanangwo na matũũra makuo matharĩkĩrwo; aanake ake arĩa ega mũno magaikũrũka ũrũraganĩro-inĩ makooragwo,” nĩguo Mũthamaki ekuuga, o we ũria wĩtagwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **16** “Kũgũa kwa Moabi nĩgũkinyu; mũtino wake nĩũgũũka o na ihenya. **17** Mũcakairei inyuĩ arĩa othe mũtũũraga mũmũthĩrũrũkĩrie, inyuotha irĩa mũũĩ ngumo yake; ugai atĩrĩ, ‘Kai rũthanju rwa ũnene

nĩrunĩkangu-ĩ! Kai mũthĩgi ũria ũrĩ riiri nĩmunangĩku-ĩ!” **18** “Harũrũkai mwehere riiri-inĩ ũcio wanyu, mũikare thĩ kũria kũng’aru, inyuĩ atũũri a kũu kwa Mwarĩ wa Diboni, nĩgũkorwo ũria ũkananga Moabi nĩakamũũkĩrĩa, aharaganie matũũra manyu marĩa mairĩgĩre na hinya. **19** Rũgamai mũkĩra-inĩ wa barabara mwĩrorere, inyuĩ arĩa mũtũũraga Aroeri. Hooyai kĩrĩa harĩ mũndũ ũcio ũrethara, o na harĩ mũndũ wa-nja ũcio ũroora, mũmoorie atĩrĩ, ‘Kai gwĩkĩte atĩa?’” **20** Moabi nĩmũconorithie, nĩ ũndũ nĩmũhehenje. Kayũrũrũkai na mũrĩre! Heanai ũhoro ũcio kũu Arinoni, atĩ Moabi nĩ mwanange. **21** Matũũro ma ciira nĩmakinyĩte bũrũri-inĩ ũria mwaraganu: magakinya Holoni, na Jahaza, na Mefathu, **22** na magakinya Diboni, na Nebo, na Bethi-Dibilathaimu, **23** na magakinya Kiriathaimu, na Bethi-Gamuli, na Bethi-Meoni, **24** na magakinya Keriothu, na Bozara: ĩ, nginya matũũra mothe ma Moabi, marĩ kũraya na marĩ gũkũhĩ. **25** Rũhĩa rwa Moabi nĩrũrengetwo; guoko gwake nĩ kuunĩtwa,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **26** “Mũheei njoohi anyue arĩtũ, tondũ nĩang’athĩrie Jehova. Moabi nĩarekwo egaragarie matahiko-inĩ make; nĩarekwo atũike kĩndũ gĩa gũthekekerwo. **27** Gĩthĩ Isiraeli ndatuĩkĩte kĩndũ gĩa gũthekekerwo nĩwe? Kai anyiĩtiro arĩ gatagatĩ ka aici, atĩ nĩkĩo ũnĩgĩa kĩongo nĩkũmũnyarara, rĩrĩa rĩothe ũkwaria ũhoro wake? **28** Tiganĩriai matũũra manyu mgũtũũre ndwaro-inĩ cia mahiga, inyuĩ arĩa mũtũũraga Moabi. Tuikai ta ndutura irĩa iyaagĩra gĩtara mũromonĩ wa ngurunga. **29** “Nĩtũguĩte ũhoro wa mwĩtũũro wa Moabi, ũria aarĩ mwĩkĩrĩrĩ na akeyona, tũkaigua ũhoro wa mwĩtũũro wake o na mwĩtũũgĩrĩo, o na tũkaigua ũhoro wa mwĩgaaatho wa ngoro yake. **30** Nĩnjũũ rĩng’athio rwake, no nĩ rwa tũhũ, naguo mwĩraho wake ndũrĩ ũndũ ũhĩngĩtie,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **31** “Nĩ ũndũ ũcio nĩndĩrarĩrĩa Moabi, nĩ Moabi guothe ndĩrarĩrĩa, ndĩracakairĩ andũ a Kiri-Haresethi. **32** Ndĩrarĩra nĩ ũndũ wanyu, o ta ũria Jazeri arĩraga, inyuĩ mĩthabibũ ya Sibima. Honge cianyu itambũrũkĩte igakinya irĩa-inĩ; itambũrũkĩte nginya irĩa-inĩ rĩa Jazeri. Mũniinani nĩagũĩrĩre matunda maku marĩa meeru, o na akagwĩra thabibũ. **33** Gikeno na gũcanjamũka nĩthĩrĩte kũu mĩgũnda-inĩ ya matunda, o na kũu mĩgũnda-inĩ ya Moabi. Nĩndũmĩte ndibei yage ihĩhĩro-inĩ ciayo; gũtĩrĩ mũndũ ũhĩhaga thabibũ kuo arĩ na mbugĩrĩrio ya gikeno. O na gũtuika nĩ kũrĩ na mbugĩrĩrio, ti mbugĩrĩrio cia gikeno. **34** “Mĩgambo ya kĩrĩro kĩa iĩraiguu kuuma Heshiboni o nginya Eleale na Jahazu, na kuuma Zoari o nginya Horonaimu na Egilathu-Shelishiya, tondũ o na maaĩ ma Nimurimu nĩmahũite. **35** Kũu Moabi nĩnganiina arĩa othe marutagĩra maruta kũndũ kũria gũtũũgĩru, na magacĩnĩra ngai ciao ũbumba,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **36** “Nĩ ũndũ ũcio ngoro yakwa nĩracakairĩ Moabi, nganĩrĩa o ta mũtũrĩrĩ; iracakaya yanĩrĩre ta mũtũrĩrĩ nĩ ũndũ wa andũ a Kiri-Haresethi, tondũ ũtonga ũria megĩrĩre nĩmũthĩru biũ. **37** Mĩtwe yothie nĩmĩenje na nderu ciothe cĩkenjwo; guoko guothe nĩgũteme, na njohero o yothie ihumbĩtwa na nguo ya ikũnia. **38** Nyũmba-igũrũ guothe kũu Moabi, o na kũu iwanja-inĩ cia mũĩngĩ, gũtĩrĩ ũndũ ũngĩ tĩga o gũcakaya, nĩgũkorwo nĩnjũragĩte Moabi o ta ndigithũ ya rĩũmba

iria itangjendela ni mündü,” üguo niguo Jehova ekuuga. **39** “Hi! Ka! nikumomore-! Ka! nīmararīra-! Ka! Moabi nīahündükite na thuutha nī thoni-! Moabi atuikite kīndü gĩa güthekeerewo, na agatuika kīndü kīri magigi harī arīa othe mamūrigiicīrie.” **40** Jehova ekuuga atīri: “Atīriri! Nderi nīracuuhūka, itambūrūkie mathagu mayo igūrū rīa Moabi. **41** Keriothu nīgūgūtunyanwo, nacio cīhitho iria cia hinya kuo itahwo. Mūthenya ūcio-rī, ngoro cia njamba iria iri hinya cia Moabi igaatuika ta ngoro ya mündü-wa-nja akīrūmwo. **42** Moabi nīakaniinwo atige gūtuika rūriri rīngi, tondū nīang’athīrie Jehova. **43** Inyui andū a Moabi, guoya, na kīgūa marima, o na kūgwatio na mitego nicio imweteire,” üguo niguo Jehova ekuuga. **44** “Ūria wothē ūkoora nī ūndū wa guoya, ūcio akaagūa irima, nake ūria ūkaahaica oime irima-rī, akaagwatio nī mūtego; nī ūndū nīngūtūma Moabi akinyirwo nī mwaka wa kūherithio,” üguo niguo Jehova ekuuga. **45** “Andū arīa metharīte makoorīra ciiruru-ini cia Heshiboni matiri na ūteithio, nīgūkorwo mwaki nīumite Heshiboni, rūririmbī rūkoima gatagati ka Sihoni; rūracina mothiū ma Moabi, na rūgacina ciongo cia acio merahaga makarehe ngūi. **46** Wee Moabi, ka! ūri na haaro-! Andū a Kemoshu nīaniine; aanake aku manyiitwo mīguate magathaamo nao airitu aku magatahwo. **47** “No riri, nīngacookia ūgaacīru wa Moabi matukū-ini marīa magooka,” üguo niguo Jehova ekuuga. Hau nīho mūthia wa itūiro rīa Moabi.

49 Ūhoro ūkonii andū a Amoni: Jehova ekuuga atīri: “Ka! Isiraeli atari na aanake? Ndarī na andū a kūmūgaya? Nī kī gīgītūmite Moleku egwatire būriri wa Gadi? Nī kī gītūmite andū ake matūire matūira-ini makuo?” **2** Jehova ekuuga atīri, “No riri, matukū nīmarooka rīria ngoigithia mbu ya mbaara ya gūkīrīra Raba kūu kwa andū a Amoni; nakuo gūgaatuika hiba ya mwanangiko, natuo tūtūira tūria tūkūrigiicīrie tūcinwo na mwaki. Hīndi iyo niguo Isiraeli akaingata andū arīa maamūngafite,” üguo niguo Jehova ekuuga. **3** “Wee Heshiboni, girika, nīgūkorwo Ai nī kwanange! Rīrai, inyui mūtūiraga Raba! Mwīhumbei nguo cia makūnia mūcakae; Teng’era! ūu na ūu kūu thingo-ini ciakuo, nīgūkorwo Moleku nīegūtahwo atwarwo būriri ūngi, hamwe na athīnjiri-ngai na anene ake. **4** Nī kī gītūmaga wīrahīre ituamba ciaku, ūkeraha nī ūndū wa ituamba ciaku icio noru mūno? Wee mwarī ūyū ūtari mwīhokeku, wee ūtūirite wīhokete ūtonga waku ūkiugaga atīri, ‘Nūi ūngītharīkīra?’ **5** Nīngakūrehithīria imakania kuuma kūrī arīa othe makūrigiicīrie,” niguo Mwathani ekuuga, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe. “Andū othe anyu nīmakaingatwo, na gūtīkagīa na mündü wa gūcookereria andū acio mahurunjūkie. **6** “No riri, thuutha-ini nīngacookia ūgaacīru wa andū a Amoni,” üguo niguo Jehova ekuuga. **7** Ha ūhoro ūkonii Edomu: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīri: “Ka! gūtari na ūgī ūtigarite kūu Temani? Ka! kīrīra gīthirite harī andū arīa akuuku? Ka! ūgī wao ūbuthite biū? **8** Garūrīkai mwīthare, mūthi mūkehithe thīni na ngurunga iria ndiku, inyui arīa mūtūiraga kūu Dedani, tondū nīngarehithīria Esaū mwanangika

rīria ngaamūherithia. **9** Agethi a thabibū mangūka kūrī we-rī, gīthi to matigie tūthabibū tūnini? Aici mangūka ūtūkū-rī, gīthi matigīya o indo iria imabataritie? **10** No riri, nī nīngaguūria Esaū nguo atigwo njaga, nīngaguūria cīhitho ciake, niguo ndakanacooke kuona gwa kwīhitha. Ciana ciake, na andū a nyūmba yao, na andū a itūūra rīake nīmakaniiinwo, na o nake ndagatigara. **11** Ndigirai ciana cianyu na ggoriai; nīngagitira mīoyo yacio. Atumia anyu a ndigwa mūreke o nao manjīhoke.” **12** Jehova ekuuga atīri: “Kūngīkorwo arīa mataagīrīrwo kūnyūira gīkombe kūu no nginya makīnyūire-rī, wee ūngīkīaga kūherithio nīk? Ndūrī hīndi ūtakaherithio, no riri, no nginya ūgaakīnyūira.” **13** Jehova ekuuga atīri: “Ngwīhita ngīgwetaga rīitwa rīakwa, njuge atī Bozara gūgaatuika kīndū kwanangiku na kūrī magigi, gwa kūmenwo na gwa kūnyitwo nī kīrumi; namo matūūra makuo mothe magatūūra marī manangiku nginya tene.” **14** Nīnjiguite ndūmīriri kuuma kūrī Jehova: Atī nīatūmire mūreke athīi kūrī ndūriri, agaciire atīri, “Ūnganai mūrītharīkīre! Arahūkai mūkarūe mbaara!” **15** “Rīu nīngūkūnyīhīa mūno gatagati-ini ka ndūriri, ndūme ūmenwo nī andū. **16** Guoya ūria ūtūmaga andū magwītigire na mwītīo wa ngoro yaku-rī, nīkūhēenetie, o wee ūtūūraga thīini wa ngurunga cia ndworo cia mahiga, o na ūgaikaraga tūcūmbiri igūrū twa karīma. O na ūngīgaaka itara igūrū mūno ta cia nderi, ngaakūruta kuo, ngūharūrūkie,” üguo niguo Jehova ekuuga. **17** “Edomu gūgaatuika kīndū gwa kūmakania; arīa othe makaahītūkīra kuo nīmakamaka na makūnyūrīrie, nī ūndū wa ūria gūgaakorwo kwanangitwo. **18** O ta ūria Sodomu na Gomora kwang’auranirio, hamwe na matūūra marīa maariganitie namo, atī gūtiri mündü ūngītūūra kuo; gūtiri mündü ūgaacooka gūtūūra kuo,” üguo niguo Jehova ekuuga. **19** “O ta mūrūthi ūkīte kuuma ihinga-ini cia Jorodani, ūgakinya ūrīthio-ini ūria mūnoru-rī, noguo ngaingata Edomu oime būriri-ini wake o rīmwe. Nūi ūthuuritwo wa kūruta wīra ūcio nīgeetha ndīmūtue wa kūrūrūngamīrīra? Nūi ūngī ūhaana ta nīi, na nūi ūngithota kūngakarīa? Nīngi nī mūrūthi ūrīkū ūngīkīhota kūregana na nīi?” **20** Nī ūndū ūcio, ta thīkīrīrai, mūigue ūria Jehova athugundite gwīka Edomu, o na ūria atuite gwīka arīa matūūraga Temani: Arīa anini thīini wa rūuru rūu rwa mbūri magakururio matwarwo kīndū kūraya; niakaniina ūrīthio wao ūthire biū nī ūndū wao. **21** Thī nīkainainio nī mūrurumo wao makīgūa thī; kayū ga kīrīro kīao gakaiguuo o nginya Iria Itune. **22** Atīriri! Nderi nīkōmbūka na īcuuhūke, itambūrūkie mathagu mayo igūrū rīa Bozara. Mūthenya ūcio-rī, ngoro cia njamba iria iri hinya cia Edomu igaatuika ta ngoro ya mündü-wa-nja akīrūmwo. **23** Ha ūhoro ūkonii Dameski: “Hamathu na Aripadi nīamaku, nī ūndū nīmaiguite ndeto njūru. Nīmoritwo nī hinya, makaagaaga ta maa ma iria. **24** Dameski nīrūrītto nī hinya, nao andū a rīo makahūndūka meethare, rīyūrītto nī kūinaina; andū a rīo manyiitwo nī ruo rwa ngoro na kieha, ruo ta rwa mündü-wa-nja akīrūmwo. **25** Nī kī gītūmite itūūra rīria rīri ngumo rīage gūtiganirio, o itūūra rīu rīnganaga? **26** Ti-itheri, aanake a rīo nīmakarūndwo barabara-ini ciarīo; thigari ciakuo ciothe igaakirio ki

müthenya ücio.” üguo nîguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **27** “Nîngacina thingo cia Dameski; naguo mwaki ücio nîugacina cîgîgîrîo cia Beni-Hadadi.” **28** Ühoro ükonîi Kedari, o na mothamaki ma Hazoru, marîa Nebukadinezaru müthamaki wa Babuloni aatharikîire: Jehova ekuuga atîri: “Arahûkai mütharikîre Kedari, na mûniine andû acio a mwena wa Irathîro. **29** Hema ciao na ndûuru ciao cia mbûri nîugatahwo; ciandarûa ciao nîigakuuu, hamwe na indo ciao ciothe, na ngamîira ciao ciothe. Andû nîmakanîrîra, mameere atîri, ‘Kîmako kînene kiumanîte na miëna yothel’ **30** “Mwîtharei narua! Ikarai thiinî wa ngurunga iria ndiku, inyuî mütüüraga kûu Hazoru. Nebukadinezaru müthamaki wa Babuloni niaciirîire kûmûükîrîra; niathugundîte üria ekûmûükîrîra,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **31** “Arahûkai mütharikîre rûrîri rûu rûtüürîte rûgaacîre na rûhooreire, o rûu rûtüürîte rûri na thayû, rûrîri rûteehingagîra na ihingo kana rûkeirigîra na igera; andû aruo matûüraga marî oiki,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **32** “Ngamîira ciao îgaatuika cia gûtahwo, nacio ndûuru icio ciao nyingî cia ng’ombe ituîke cia ndaho. Arîa marî kûndû kûraya nîngamahurunjîra miëna yothel üria yumaga rûhuho. na nîngamarehithîria mwanangiko kuuma miëna yothel,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **33** “Hazoru gûgaatuika ütüüro wa mbwe, gûtüüre gûkirîte ihooru nginya tene. Gûtirî mûndû ügaatûüra kuo; gûtirî mûndû ügaikara kuo.” **34** Îno nîyo ndûmîrîri ya Jehova îria yakinyîrîre Jeremia ücio mûnabîi ikonîi Elamu, o kîambîrîria-inî kîa wathani wa Zedekia müthamaki wa Juda: **35** Üü nîguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: “Atîrîri, nîngoinanga üta wa Elamu, üria arî guo kîhumo kîa hinya wao. **36** Nîngarehithîria andû a Elamu huho iria inya ciuмага miëna îria îna ya igûrû; ngaamahurunjîra na kûu huho icio inya ciuмага, na gûtirî rûrîri o na rûmwe andû acio aingate a Elamu matakoorîra. **37** Nîngahehenja Elamu maitho-inî ma thû ciao, marî o mbere ya andû arîa macaragia kûmaruta muoyo; nîngamarehithîria mwanangiko, o na marakara makwa mahiû,” üguo nîguo Jehova ekuuga. “Ngaamateng’eria na rûhiû rwa njora nginya ndîmaniine biû. **38** Nîngaiga gîti gîakwa kîa ünene kûu Elamu, na niine müthamaki wakuo o na anene akuo,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **39** “No rîrî, nîngacookia ügaacîru wa Elamu matukû-inî marîa magooka,” üguo nîguo Jehova ekuuga.

50 Îno nîyo ndûmîrîri îria Jehova aarîre na kanua ka Jeremia ücio mûnabîi, ühoro ükonîi Babuloni na andû a bûrûri wa Babuloni: **2** “Anîrîrai na mühunjanîrie ühoro ndûrîri-inî, haandai kibebero na mühunjanîrie ühoro wakîo; mütikamahithe ündû, no mûmeere atîri, ‘Babuloni nîgûgûtûnyanwo; Beli nîgûconorithio, nayo Merodaki îiyûrwo nî kîmako. Mihianano yakuo nîngaconorithio, na mîhianano yao nîkaiyûrwo nî guoya.’ **3** Tondû rûrîri ruumîte mwena wa gathigathini nîrûkamütharikîra, na rwanange bûrûri wake. Gûtirî mûndû ügaatûüra kuo; andû nîmakoorîra o hamwe na nyamû. **4** “Matukû-inî macio, na ihinda-inî rîu, andû a Isiraeli na andû a Juda hamwe nîmagathîi macarie Jehova Ngai wao makîrîraga,” üguo nîguo Jehova

ekuuga. **5** “Nîmakoorîrîra njîra ya gûthîi Zayuni, na magarûrûke, merekeirie mothîû mao kuo. Nîmagooka meeohanîe na Jehova, na marîkanîre kîrîkanîro gîa gûtüüra tene na tene kîrîa gîtagacooka kûrîganîra. **6** “Andû akwa makoretwo marî ng’ondû ciûrîte; arîithi ao nîmamahîithîtie njîra, na magatûma morîüre irîma igûrû. No morîürîte kuuma kîrima-inî nginya karîma-inî, makariganîrwo nî kûrîa ühurûko wao üri. **7** Üria wothe wamoonîre akîmatambuura; thû ciao ikiuga atîri, ‘Ithui tûtirî na ihîtia, nî ündû nîmehîirie Jehova, üria arî we üriithio wao wa ma, o we Jehova, mwîhoko wa maithe mao.’ **8** “Mwîtharei muume Babuloni; eherai bûrûri wa andû a Babuloni, na mütuîke ta thenge iria itongoragia rûuru rwa mbûri. **9** Nîgûkorwo nîngarahûra üguano wa ndûrîri nene, ciuमितe bûrûri wa gathigathini ciûkîrîre Babuloni. Nîkarûgama handû ha cio irîkîrîre na igûtûnyane, kuuma mwena ücio wa gathigathini. Mîguî yao îgaatuika ta îria ya njamba njoorua, iria itacookaga moko matheri. **10** Nî ündû ücio Babuloni nîgûgatahwo; andû othe arîa magaagûtaha nîmagakuua indo cia kûmaigana,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **11** “Tondû nîmûkenete na mûkarûûhia, inyuî arîa müthaga igai rîakwa, tondû mügûtüüha ta moori ikîraanga ngano ikîmîhûura, na mûkaanîa ta mbarathi cia njamba, **12** nyina wanyu nîagaconoka mûno; we ücio wamûciarîre nîagaconorithio. Nîwe ügaakorwo arî mûnîni mûno ndûrîri-inî, atuîke ta werû, na ta bûrûri mûng’aru, o na ta werû wa müthanga. **13** Tondû wa marakara ma Jehova, bûrûri ücio ndûgacooka gûtüürwo nî andû, no rîri, nîgûkîra gûgaakîra ihooru biû. Andû arîa othe makaagerera kûu Babuloni nîmakamaka, na manyûrîre kûndû kûu tondû wa üria gûgaakorwo kwanangîtwo. **14** “Mwîhaarîre müthîürîrîkîre Babuloni, inyuothe arîa mügeetaga üta. Rîrathe! Mütigatigie mîguî, nîgûkorwo nîrîhîirie Jehova. **15** Riugîrîriei kuuma na miëna yothel Nîrîneanîte rîo rîene, mîthîringo yarîo nîgwîte, na thingo ciarîo nîimomokete. Nîgûkorwo rîrîri nîrîo irîhîria rîa Jehova-rî, mwîrîhîriei harî rîo; rîkei o ta üria rîaneeka andû arîa angî. **16** Eherai üria ühaandaga kûu Babuloni, na üria ügethaga na rûhiû rwake hîndî ya magetha. Tondû wa rûhiû rûu rwa njora rwa mühînyanîrîria-rî, o mûndû nîacooke kûrî andû ao, o mûndû nîorîre bûrûri wao kîumbe. **17** “Isiraeli ahaana ta rûuru rûhurunjîkîte, rûteng’eretio nî mîrûûthi. Müthamaki wa Ashuri nîwe warî wa mbere kûmûtambuura; wa kûrîgîrîra kûmûhehenja mahîndî-rî, aarî Nebukadinezaru, müthamaki wa Babuloni.” **18** Nî ündû ücio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atîri: “Nîngaherithia müthamaki wa Babuloni na bûrûri wake, o ta üria ndaaherithîrie müthamaki wa Ashuri. **19** No nîngacookia Isiraeli üriithio-inî wake mwene, nake akaarîithagîria kûu Karîmeli na Bashani; akaarîaga akahûuna kûu irîma-inî cia Efraimu, na cia Gileadi. **20** Matukû-inî macio, o ihînda-inî rîu-rî, ihîtia rîa Isiraeli nîrîgathuthuorio, no rîtikoneka, o na mehîa ma Juda mathuthuorio, no matikooneka, nîgûkorwo matigari marîa ngaahonokia nîngamarekera,” üguo nîguo Jehova ekuuga. **21** “Tharîkîrai bûrûri wa Merathaimu, müükîrîre arîa matûüraga Pekodi. Mateng’eriei, na mûmoorage,

mūmaniine biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. “Īkai ūria wothe ndīmwithiite. **22** Kūrī na mbugīrīrio ya mbaara būruri-inī ūcio, nayo nī mbugīrīrio ya kūniinanwo kūnene! **23** Nyondo ūria itūūrīte ihūūruga thī yothe-rī, kaī nīyuanangitwo, īgathethereka-ī! Kaī Babuloni nīgūkirīte ihooru gatagati-inī ka ndūrīrī-ī! **24** Ndaakwambiire mūtego, wee Babuloni, nawe ūkigwatio nīguo ūtekūmenya; wakorereirwo, ūkinyiitwo tondu wa ūkāraria Jehova. **25** Jehova nīahingūrīte harīa aigaga indo ciake cia mbaara, akaruta indo icio cia mbaara cia mang’ūrī make, nīgūkorwo Mwathani Jehova Mwene-Hinya-Wothe arī na wīra wa kūruta kūu būruri-inī wa andū a Babuloni. **26** Ūkaai mūgūtharīkire muumite kūdū kūraya. Thariai makūmbī makuo; gūcokanīrīrie irūndo ta cia hība cia ngano. Kwanangei biū, na mūtīgatigie matigari kuo. **27** Ūragai tūtegwa twakuo tuothe, tūkūrūkiei tūgathīnjwo! Kaī marī na haaro-ī! Nīgūkorwo mūthenya watuo nīmūkinyu, ihinda riatuo rīa kūherithio. **28** Ta thikīrīriai mūgie arīa moorīte na arīa metharīte makoima būruri wa Babuloni, makiumbūra marī kūu Zayuni ūria Jehova Ngai witū erihīrie, akerihīria nī undū wa hekarū yake. **29** “Ītai aikia a mīguī mokīrīre Babuloni, o arīa othe magetega ūta. Ambaai hema mūgūthiūrūkūrie; mūtīkareke mūdū o na ūmwe warīo oore. Rīrīhei kūringana na ciiko ciarīo; o ta ūria rīaneeka andū angī-rī, rūikei o ta guo. Nīgūkorwo nīrīng’athīrie Jehova, o we Ūria Mūtheru wa Isiraeli. **30** Nī undū ūcio, aanake aarīo nīmakaagūa njira-inī cia itūūra; thigari ciarīo ciothe nīgakirio ki mūthenya ūcio,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **31** “Atīrīrī, nīngūkīrīrie, wee mwītīi ūyū, nīgūkorwo mūthenya waku nīmūkinyu, o rīo ihinda riaku rīa kūherithio,” ūguo nīguo Mwathani, o we Jehova-Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga. **32** “Mwītīi ūcio nīakahngwo agwe, na gūtīrī mūdū ūkaamūkīria; nīngagwatia matūūra makuo mwaki, naguo nīūgaacina arīa othe mamūrīgiicīrie, maniinwo biū.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Andū a Isiraeli nīmahinyīrīrio, o undū ūmwe na andū a Juda. Arīa othe maamatahīre nīmamarūmitie mūno, makarega kūmarekia mathīi. **34** No rīrī, Mūkūūri wao arī na hinya; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nīrīo rīitwa riake. Nīakamarūrīra na kiyo ciira-inī wao, nīguo atūme būruri wao ūgie na ūhurūko, no aagithie arīa matūūruga Babuloni ūhurūko.” **35** Jehova ekuuga atīrī: “Harī na rūhiū rwa njora rwa gūkīrīra andū a Babuloni, rūkīrīre arīa matūūruga Babuloni, na rūkīrīre anene na andū arīa ogī akuo! **36** Rūhiū rwa njora rūgookīrīra anabii akuo a maheeni, nao matūike irimū. Nīngī rūhiū rwa njora nīrūgookīrīra njamba ciakuo iria iri hinya, nacio nīkaīyūrwo nī kīmako kīnene. **37** Rūhiū rwa njora rūgookīrīra mbarathi, na ngaari cia ita, na andū a ndūrīrī arīa marī ita-inī riake, nao matūike ta andū-a-nja. Nīngī rūhiū rwa njora nīrūgookīrīra indo ciao iria cia bata ciigītwo igīina-inī ciao, nacio nīgatahwo. **38** Nīgūkaara rīa rīa kūhūithia maaī makuo! Namo nīmakaahūa biū. Nīgūkorwo ūcio nī būruri ūiyūrīte ngai cia mīhianano, nao andū akuo nīmagūrūkītio nīyo. **39** “Nī undū ūcio nyamū cia werū-inī na hiti nīcio īgaatūūruga Babuloni, na kūu no kuo gūgaatūūrwo

nī ndundu. Gūtīgacooka gūtūūrwo nī andū o na kana gūikarwo nī andū, nginya njiarwa na njiarwa. **40** O ta ūria Ngai aang’auranirie Sodomu, na Gomora, o hamwe na matūūra marīa maariganītie namo-rī, ūguo noguo gūtārī mūdū ūgaatūūra kuo; gūtīrī mūdū ūgaikara kuo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **41** “Atīrīrī, mbūtū ya ita nī irooka yumīte mwena wa gathigathini; rūrūrī rūnene, na athamaki aīngī nīmarahūrītwo kuuma ituri-inī cia thī. **42** Marooka marī na mota na matimū mao; nao nī andū ooru, na matarī tha. Mūrurumo wao nī ta mūrurumo wa ndīhū cia maaī ma iria, magūka mahaicīte mbarathi ciao; mokīte meyarīrie wega mbaara-inī nīguo magūtharīkire, wee Mwarī ūyū wa Babuloni. **43** Mūthamaki wa Babuloni nīaiguīte ūhoru wao, namo moko make makoorwo nī hinya. Nīanyīitwo nī ruo rūnene ngoro-inī yake, na ruo ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō. **44** O ta mūrūūthi ūkīte kuuma ihinga-inī cia Jorodani ūgakinya ūrīthio-inī ūria mūnoru-rī, ūguo noguo ngaingata Babuloni, oime būruri-inī wake o rīmwe. Nūū ūcio ūthuurītwo wīra ūcio nīgeetha ndīmūtue wa kūūrūgamīrīra? Nūū ūngī ūhaana ta nīi, nīngī-rī, nūū ūngīhota kūngararia? Nīngī nī mūrīithi ūrīkū ūngīhota kūregana na nīi?” **45** Nī undū ūcio, thikīrīriai mūgie undū ūria Jehova athugundīte wa gūkīrīra būruri wa Babuloni, o na ūria atūite gwika būruri wa andū a Babuloni: Arīa anini rūūru-inī magaakururio, matwarwo kūdū kūraya; nīakananga ūrīthio wao ūthire biū nī undū wao. **46** Mūrurumo wa Babuloni gūgītahwo nīūgathingithia thī; kayū ga kirīro giakuo nīgakaiguwo ndūrīrī-ini.

51 Jehova ekuuga ūū: “Atīrīrī, nīngarahūra roho wa mūniinani, ūkīrīre Babuloni, o na andū a Lebi-Kamai. **2** Nīngatūma andū a kūngī mathīi Babuloni magakūhurunje ta ūria mūūngū ūmbūragwo ihuhiro-inī, na manange būruri ūcio ūtigwo ūtarī kindū; makaūkīrīra kuuma mīena yothe, mūthenya ūcio waguo wa mwanangiko. **3** Mūtikanareke mūkia wa mīguī ageete ūta wake, kana ehumbe nguo ciake cia ita. Mūtīgacāre aanake akuo; anangai mbūtū ciake cia ita, mūciniine. **4** Makaagūa thī moragītwo kūu Babuloni, magurarītio nguraro cia gīkuū kūu barabara-inī ciakuo. **5** Nīgūkorwo Isiraeli na Juda matitirīkitwo nī Ngai wao, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o na gūtūika būruri wao ūiyūrītwo nī mahītia maitho-inī ma ūcio Mūtheru wa Isiraeli. **6** “Mwīthareī muume kūu Babuloni! Ūrai mūhonokie mīoyo yanyu! Mwīthareī mūtikanīinanīrio nakuo nī undū wa mehīa makuo. Nī ihinda rīa Jehova rīa kwīrīhīria; agaakūrīha o kīrīa gīkwagīrīre. **7** Babuloni kwahaanaga ta gīkombe gīa thahabu kīrī guoko-inī kwa Jehova; nakuo gūgītūma thī yothe ihaane ta īrīttwo nī njoohi. Ndūrīrī nīcīanyūire ndibei yakuo; nī undū ūcio rīu ihaana ta īgūrūkīte. **8** Babuloni nīgūkūgūa o rīmwe na kūhehenjwo. Kūrīrīrei! Rehei ndawa ya kūniina ruo rwakuo; hihi kwahota kūhona. **9** “Nītūngīahonīrie Babuloni, no rīrī, gūtingīhonio. Nītūgūtīgei, na o mūdū acooke būruri wake kūmbe, nīgūkorwo itūiro riakuo rīkinyīte o matu-inī, rīambatīte o nginya matu-inī marīa mairūi.” **10** “Jehova nīonanītie ūthīngu watū; ūkai tūthīi tūkoimbūrīre Zayuni maūdū

maria Jehova Ngai witu ekite.’ **11** “Noorai miguu, oyai ngo! Nigukorwo Jehova niarahurite athamaki a Amedi, ni undu niaciirire kuniina Babuloni. Jehova niekwirihira hario, erihire maundu maria meekirwo hekaru yake. **12** Haandai bendera kurgania na thingo cia Babuloni! Ongereai agitiri, igai arangiri, muhaarire andu a kuhithukira njira-ini! Jehova niekuingia uria aciirire gwika, ahingie uuge wake wa kurumirirwo, wa guukirira andu a Babuloni. **13** Wee utiuraga gukuhi na njuu nyingi, na ukeigira indo nyingi igiina-ini ciaku-ri, ithiriro riaku ni ikinyu, ni ihinda riaku ria kweherio. **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe niehitite akigwetaga riitwa riake, akoiga atiri: Ti-itheru ningatuma ukurirwo ni andu aingi o ta mirumbi ya ngigi, nao makugirire ni undu wa gukuhota. **15** “Niwe wombire thi na undu wa hinya wake; ningi akihaanda thi na uugi wake, na agitamburukia matu mairu na undu wa umenyo wake. **16** Hindi iria aguthuka-ri, maa maria mari iguru matu-ini nimarurumaga; niwe utumaga thaatu wambate na iguru kuuma ituri ciothe cia thi. Atumaga ruheni ruuke ruhanite na mbura, na akahingurira ruhuho ruume makumbi-ini make. **17** “Andu othe nimagite meciiri na makaaga umenyo, nake muturi wa thahabu o wothie niaconorithio ni mihianano iyo yake. Ni undu mihianano iyo yake ni ya maheni; ndiri mihumu thini wayo. **18** Ndiri kiene, ni indo cia kunyararwo; nario ihinda riayo ria guciirithio riakinya-ri, nigathira biu. **19** We ucio Ruga rwa Jakubu ndatari tayo, nigukorwo niwe Muumbi wa indo ciothe, o hamwe na mhiriga uria eegwafire utuike igai riake; Jehova Mwene-Hinya-Wothe nirio riitwa riake. **20** “Niwe njuguma yakwa ya ita, na nowe kindu giakwa kia mbaara: niwe huthagira kuhehenja nduriri, na ngatuma hinya waku kuniina mothamaki. **21** Niwe huthagira kuhehenja mbarathi na mumihai, ngakuhuthira kuhehenja ngaari ya ita na mumitwari, **22** ngakuhuthira kuhehenja mundu murume na mundu-wa-nja, ngakuhuthira kuhehenja mundu mukuru na uria mwithi, o na ngakuhuthira kuhehenja mwanake na muriri, **23** Ngakuhuthira kuhehenja murithi na ruuru rwake rwa mburi, ngakuhuthira kuhehenja murimi na ndegwa ciake cia kurima, o na ngakuhuthira kuhehenja abaruthi na anene. **24** “Na riri, Babuloni na aria othe matuuraga Kalidei, ngamacookereria uuru wao mukionagira, uuru wothie uria maaneka kuu Zayuni,” uguo niguu Jehova ekuuga. **25** “Ningugukirira wee kirima giki gia kuniinana, wee uniinaga thi yothe.” uguo niguu Jehova ekuuga. “Ningugutamburukia guoko ngukirire, ngugaragarie ngurute ndwaro-ini cia mahiga, na ndume utuuke ta kirima gicinitho ni mwaki. **26** Gutiri ihiga rikarutwo harire rithuie ria koine, o na kana ihiga o ritho ria muthingi, ni undu ugututira ukirite ihooru nginya tene,” uguo niguu Jehova ekuuga. **27** “Haandai bendera bururi-ini, huhai karumbeta nduriri-ini! Thagathagai nduriri ikahurane nake; itai mothamaki maya meturanie, mamukirire: mothamaki ma Ararati, na Mini, na Ashikenazu. Muigirei munene wa ita wa kumukirira; ambatai mbarathi cia ita nyingi ta mirumbi ya ngigi. **28** Thagathagai nduriri ikahurane nake; thagathagai athamaki a Amedi, na

abaruthi, na anene ao othe, na andu a mabururi mothe maria maathagwo nio. **29** Bururi nuringitha na ukenyogonda ni ruo, nigukorwo undu uria Jehova aciirire gwika Babuloni ni murumu: wa kuharagania bururi wa Babuloni niguu kwage mundu ungututira kuo. **30** Njamba iria iri hinya cia Babuloni nutigite kuria; ciakarite ciigitio-ini ciacio iria numu. Hinya wacio ni muthiru; ihaanite o ta andu-a-nja. Ciikaro ciakuo nicinitho na mwaki; migika ya ihingo ciakuo ni miunange. **31** Mutwari ndumiriri umwe ararumirirwo ni ung, nake mukerio akarumirirwo ni mukerio uria ung, makamenyithie muthamaki wa Babuloni ati itutira riu riake inene ritho niritunyanie, **32** ningi mariuko ma njuu nimanyiite, na kuria kuri marura gugacino na mwaki, nacio thigari ikanyitwo ni guoya.” **33** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wa Israeli, ekuuga atiri: “Mwari wa Babuloni atari ta kuhihoro kia ngano hindi iria yaraganitho ikirangiriro; kahinda gake ga kugethwo ngegukinya o narua.” **34** “Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni niatumeretie, niatureheire kirigicano, agatuma tutuuke ta nyungu ya rumba itari kindu. Niatumerukitie o ta ndamathia, nayo nda yake akamiiyuria na indo ciitu iria iri murio, na niacooke agatutahika. **35** Maundu ma uhinya maria maanekwo nyama ciitu-ri, marocookerera Babuloni,” uguo niguu atuturi a Zayuni mekuuga. “Thakame iitu irocookerera acio maikaraga kuu Babuloni,” uguo niguu Jerusalemu ikuuga. **36** Ni undu wa uguo-ri, Jehova ekuuga uu: “Atiriri, ni ningukururira na ngurihire; ningahuthia iria riake, na ndume ithima ciake ihue. **37** Babuloni gugaatuika hiba ya kundu kwanangiku, na imamo cia mbwe, na kundu gwa kumakania, na gwa guthekererwo, kundu gutari mundu ungututira kuo. **38** Andu othe akuo makararamaga ta miruthi muthi, makaarurumaga ta njau cia miruthi. **39** No riri, hindi iria magaakorwo macinitwo ni thuti-ri, nirio ngaamarugithira iruga, na ndume mario ni njooi, niguu magatheka maanirire, macooke makome toro nginya tene, na maticooke guukira,” uguo niguu Jehova ekuuga. **40** “Ngaamaikurika ta tugundu tugithi guthinjwo, o na ta ndurume iri hamwe na thenge. **41** “Hi, ka Sheshaki nirikeegwatirwo-i, itutira riu rirahagwo ni thi yothe ka niinyiite-i! Babuloni gugaatuika kundu gwa kumakania thini wa nduriri ciothe! **42** Iria riria inene nirikaiyura Babuloni guothe; mururumo wa ndiuh ciario niguu ugakuhubaniria. **43** Matutira makuo nimakirite ihooru, matuuke bururi muumu na weru utari kindu, bururi utari mundu ungututira, kundu gutari mundu ugeragira kuo. **44** Ningaherithira Beli kuu Babuloni na ndume itahike kindu kiria giothe imeretie. Nduriri itigacooka kuhatikana igithi kuri yo. Naruo ruthingo rwa Babuloni nirukaagua. **45** “Umai kuu thini waro, inyu andu akwa! Mwitharei, muhonokie mioyo yanyu! Mwitharei, mweherere marakara maria mahi ma Jehova. **46** Mutikanareke ngoro cianyu ciurwo ni hinya, kana mwitigire hindi iria ndeto cia muhuhu ikaiguu bururi-ini; uhoru umwe wa muhuhu niukaiguu mwaka uyū, na ung iiguu mwaka ucio ung urumirire, muhuhu ukoni ndeto cia haaro bururi-ini, na na mwathani umwe

agĩtũkĩrĩra mwathani ũrĩa ũngĩ. **47** Nĩgũkorwo ti-itherũ ihinda nĩrĩgooka rĩrĩa ngaaherithia ngai cia mĩhianano ya Babuloni; bũrũrĩ ũcio wothē nĩũgaconorithio, nao andũ akuo arĩa othe moragĩtuo nĩmakaaragana kuo. **48** Hĩndĩ iyo igũrũ na thĩ na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ kuo nĩkanĩrĩra nĩ gũkena igikenerera Babuloni, nĩgũkorwo aniinani nĩmakarĩtharĩkĩra, moimĩte mwena wa gathigathini,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **49** “Babuloni no nginya gũkaagũa nĩ undũ wa andũ a Isiraeli arĩa maanooraga, ũguo noguo andũ a mabũrũri mothe makaagũa thĩ, moragĩtuo nĩ undũ wa Babuloni. **50** Inyũ mũhonokete kũragwo na rũhiũ rwa njora-rĩ, mwĩthare na mũtikagonderere! Ririkanagai Jehova mũrĩ bũrũri wa kũraya, na mwĩciragie ũhoru wa Jerusalem.” **51** “Nĩtũconorithĩtio, nĩgũkorwo nĩtũrumĩtuo, na tũkahumbwo thoni mothĩũ maitũ, tondũ andũ a kũngĩ nĩmatoonyetete kũndũ kũria kwamũre thĩnĩ na nyũmba ya Jehova.” **52** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Matukũ nĩmagooka rĩrĩa ngaaherithia mĩhianano yake, nao andũ arĩa agurarie kũu bũrũri-inĩ ũcio guothe nĩmagacaaya. **53** O na kũngĩtũka Babuloni gwtũũgĩrĩtie gũgakinya o matu-inĩ, na cĩhitho ciakuo ikairĩgĩrwo na hinya mũno-rĩ, no ngaakũrehithĩria aniinani magũtũkĩrĩre,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **54** “Mũgambo wa kĩrĩro nĩũraiguu kũu Babuloni; nĩ mũgambo wa kũniinanwo ũraiguu kũu bũrũri wa andũ a Babuloni. **55** Jehova nĩakaniina Babuloni; nĩagakiria inegene rĩu inene rĩakuo. Makũmbĩ ma thũ makaahũũyũta taarĩ mũrurumo wa maaĩ maingĩ. Mũrurumo wa mĩgambo yao nĩũkaiguuagwo. **56** Mũniinani nĩagookĩrĩra Babuloni; njamba ciakuo irĩa irĩ hinya nĩkaanyĩtuo, namo mota mao moinangwo. Nĩ undũ Jehova nĩ Mũrungu ũrĩhanagĩria; we akaarĩhanĩria biũ. **57** Anene akuo, na andũ arĩa ogĩ, o na abarũthĩ akuo, o undũ ũmwe na anene akuo, o na njamba ciakuo irĩa irĩ hinya, othe nĩngatũma marĩo nĩ njoo; magaaakoma nginya tene, na matiũkĩre,” nĩguo Mũthamaki ekuuga, o we ũrĩa rĩitwa rĩake arĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **58** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ: “Rũthingo rwa Babuloni rũria rwarĩ nĩrũkang’auranio biũ, nacio ihingo ciakuo irĩa ndaaya na igũrũ icinwo na mwaki; andũ menogagia tũhũ, nago wĩra wa ndũrĩrĩ no ngũ cia gũcinwo na mwaki.” **59** Ino nĩo ndũmĩrĩrĩ irĩa Jeremia aaheire Seraia mũrũ wa Neria, mũrũ wa Maaseia, o ũcio warĩ mũnene ũrĩa mũrori wa maũndũ ma nyũmba ya mũthamaki, rĩrĩa aathiire Babuloni marĩ na Zedekia mũthamaki wa Juda mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wake. **60** Jeremia nĩandĩkĩte ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo ũhoru wothē ũkonĩ mwanangĩko ũrĩa ũgaakinyĩrĩra Babuloni: maũndũ marĩa mothe maandĩkitwo makonĩ Babuloni. **61** Jeremia akĩra Seraia atĩrĩ, “Wakinya Babuloni-rĩ, ũgaatigĩrĩra atĩ nĩwathoma mohoro maya mothe wanĩrĩre. **62** Ũcooke uuge atĩrĩ, ‘Wee Jehova, nĩugĩte nĩũkũniina kũndũ gũkũ, nĩgeetha gũtikanatũrwo nĩ mũndũ, o na kana nyamũ; gũgũtũra gũkĩrĩte ihooru nginya tene.’ **63** Warĩka gũthoma ibuku rĩu rĩa gĩkũnjo-rĩ, ũroherere ihiga, ũrĩkie Rũrĩ rwa Farati. **64** Ũcooke uuge atĩrĩ, ‘Ũguo noguo Babuloni gũkaarikĩra kũũrĩre biũ, na gũtigacooka kuumĩra na igũrũ, nĩ undũ wa mwanangĩko ũrĩa ngaakũrehithĩria. Nao andũ akuo nĩmakaagũa.’” Ũhoru wa Jeremia ũkinyĩte hau.

52 Zedekia aarĩ wa mĩaka mĩrongo ĩrĩ na ũmwe rĩrĩa aatuũkĩre mũthamaki, nake agĩthamaka arĩ Jerusalem mĩaka ikũmi na ũmwe. Nyina eetagwo Hamutali mwarĩ wa Jeremia; nake oimĩte Libina. **2** Nake agĩka maũndũ mooru maitho-inĩ ma Jehova, o ta ũrĩa Jehoiakimu eekĩte. **3** Na nĩ undũ wa marakara ma Jehova-rĩ, nĩkĩo maũndũ macio mothe meekĩkĩre kũu Jerusalem na Juda, na mũthia-inĩ akĩmaingata mehewe mbere yake. Na rĩrĩ, Zedekia akĩremera mũthamaki wa Babuloni, akĩaga gwathĩka. **4** Nĩ undũ ũcio mwaka-inĩ wa kenda wa ũthamaki wa Zedekia, mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ikũmi-rĩ, Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni agĩthĩrĩ kũhũrana na Jerusalem arĩ na ita rĩake rĩothe, nao makĩamba hema nja ya itũũra rĩu inene, na magĩaka ihumbu cia tĩrĩ mĩena yothē yario cia kũmateithia gũtharĩkĩra itũũra rĩu. **5** Nario itũũra rĩu inene rĩgĩkara rĩrĩ irigĩcĩrie nginya mwaka wa ikũmi na ũmwe wa ũthamaki wa Zedekia. **6** Na rĩrĩ, mũthenya wa kenda wa mweri wa kana, ng’aragu ikĩneneha mũno kũu itũũra-inĩ, o nginya gũkĩaga irio cia kũrĩtio nĩ andũ a bũrũri ũcio. **7** Hĩndĩ iyo rũthingo rwa itũũra rĩu inene rũkimomorwo, nacio mbũtũ ciothe cia ita ikũũra. Moimire itũũra-inĩ ũtukũ magereire kĩhingoinĩ kĩrĩa kĩarĩ gatagatĩ ga thingo cieri hakuhi na mũgũnda wa mũthamaki, o na gũtũka andũ a Babuloni nĩmarigĩcĩrie itũũra rĩu inene rĩothe. Nao makĩũra merekeire Araba, **8** no mbũtũ ya ita ya Babuloni igĩteng’eria Mũthamaki Zedekia nginya ikĩmũkinyĩra werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu wa Jeriko. Thigarĩ ciake ciothe ikĩamũranio nake ikĩhurunjwo. **9** Nayo mbũtũ ya ita ya Babuloni ikĩnyĩta Mũthamaki Zedekia. Makĩmũtwaru kũrĩ mũthamaki wa Babuloni ũrĩa warĩ kũu Rĩbila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, na kũu nĩkũo aamũtũrĩre ciira. **10** Mũthamaki wa Babuloni arĩ kũu Rĩbila nĩoragithirie arĩ a Zedekia o hau maitho-inĩ ma ithe wao; agĩcooka akĩũragithia anene othe a Juda. **11** Nĩacookire agĩkũũrĩthia Zedekia maitho, na akĩmuoha na bĩngũ cia gĩcango, akĩmũtwaru Babuloni, na kũu akĩmũkĩra njeeera nginya mũthenya ũrĩa aakuire. **12** Mũthenya wa ikũmi wa mweri wa ĩtano, mwaka-inĩ wa ikũmi na kenda wa gũthamaka kwa Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni-rĩ, Nebuzaradani mũnene wa arangĩrĩ a mũthamaki wa Babuloni, ũrĩa watungataga mũthamaki wa Babuloni, agĩũka Jerusalem, **13** agĩcina hekarũ ya Jehova, na nyũmba ya ũthamaki, o na nyũmba ciothe cia Jerusalem. Nĩngĩ agĩcina nyũmba o yothē yari ya bata kuo. **14** Nayo mbũtũ yothē ya ita ya Babuloni, ĩtongoretio nĩ mũnene ũcio wa arangĩrĩ a mũthamaki, ikĩmomora thingo ciothe irĩa ciathiũrũrũkĩrĩre Jerusalem. **15** Nebuzaradani ũcio warĩ mũnene wa arangĩrĩ a mũthamaki nĩatahire andũ amwe arĩa maarĩ athĩnĩ mũno, na andũ arĩa maatigaire kũu itũũra-inĩ rĩu inene, hamwe na mabundi marĩa mangĩ, o na andũ arĩa metwarĩte o ene kũrĩ mũthamaki wa Babuloni. **16** No Nebuzaradani nĩatigire andũ amwe arĩa maarĩ athĩnĩ mũno a bũrũri ũcio kuo, nĩguo marutaga wĩra mĩgũnda-inĩ ya mĩthabibũ na mĩgũnda-inĩ irĩa ĩngĩ. **17** Andũ a Babuloni makĩunanga itugĩ cia gĩcango, na metha cia kũgĩrĩrwo ĩndo, na Karia karia kaarĩ ga gĩcango, irĩa ciarĩ thĩnĩ na hekarũ ya Jehova, magĩkuua

gĩcango kũu gĩothe magĩgĩtwara Babuloni. **18** Ningĩ magĩkuua nyũngũ, na icakũri, na magathiĩ ma gũtinia ndaambĩ, na mbakũri cia kũminjamineĩria maaĩ, na thaani, o na indo ciothe cia gĩcango iria ciahũthagĩrwo wĩra-inĩ wa hekarũ, magĩthĩĩ nacio. **19** Mũnene ũcio wa thigari cia mũthamaki nĩakuire mbakũri iria nene, na Ngũ, na mbakũri cia kũminjamineĩria maaĩ, na nyũngũ, na mĩtĩ ya matawa, na thaani, o na mbakũri iria ciahũthagĩrwo na kũruta maruta ma kũnyuu, iria ciothe ciathondeketwo na thahabu ĩria therie kana betha. **20** Gĩcango kĩria kĩarutirwo itugĩ-inĩ icio cieri, na Karia kau, na ndegwa iria ikũmi na igĩrĩ cia gĩcango iria ciarĩ rungu rwako, na metha, iria Mũthamaki Solomoni aathondekete cia hekarũ ya Jehova, gĩtingĩathimikire nĩ kũingĩha. **21** O gĩtugĩ kĩmwe gĩacio kĩari kĩa mĩkono ikũmi na ĩnana kũraiha, na mĩkono ikũmi na ĩrĩ gũthiũrũrũka; na o kĩmwe gĩacio kĩari na ũtungu wa ciara inya, na kĩari na irima gatagati. **22** Kĩongo gĩa gĩcango kĩria kĩari hau gĩtugĩ-igĩrũ, o kĩmwe kĩari kĩa mĩkono ĩtano kũraiha, na gĩkagemio na rũgara rũrĩ na makomamanga ma gĩcango gũthiũrũrũkĩria. Gĩtugĩ kũu kĩngĩ gĩa keerĩ, kĩrĩ na makomamanga makĩo nĩkĩahaanaine biũ na kũu kĩngĩ kĩa mbere. **23** Na haarĩ na makomamanga mĩrongo kenda na matandatũ maacuuhĩte mĩena-inĩ; makomamanga mothe marĩa maathiũrũrũkĩrie igĩrũ wa magemio macio ma rũgara maarĩ igana rĩmwe. **24** Mũnene ũcio wa arangĩri nĩanyiitire Seraia mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, na Zefania mũthĩnjĩri-Ngai ũria wa keerĩ harĩ we, o na andũ arĩa atatũ maarangagĩra mĩrango. **25** Harĩ andũ arĩa maatigaire kũu itũura-inĩ inene, akĩnyiita mũnene ũria warũgamĩrĩire andũ a mbaara, na akĩnyiita andũ mũgwanja arĩa maataaraga mũthamaki. Ningĩ akĩnyiita karani ũria mũnene, ũria wandikithagia andũ a gũthĩĩ ita a bũrũri ũcio, na andũ ake mĩrongo ĩtandatũ arĩa maakorirwo itũura-inĩ rĩu inene. **26** Nebuzaradani ũcio mũnene wa arangĩri akĩmakuua othe, akĩmatwarĩra mũthamaki wa Babuloni kũu Ribila. **27** Kũu Ribila, bũrũri-inĩ wa Hamathu, nĩkuo mũthamaki ũcio wa Babuloni aamoragithĩirie. Nĩ ũndũ ũcio andũ a Juda magĩtahwo, magĩtwarwo bũrũri ũngĩ, makĩrutwo bũrũri wao. **28** Ūyũ nĩguo mũigana wa andũ arĩa Nebukadinezaru aatahire akĩmatwara bũrũri ũngĩ: mwaka-inĩ wa mũgwanja aatahire Ayahudi 3,023; **29** naguo mwaka wa ikũmi na ĩnana wa ũthamaki wa Nebukadinezaru, agĩtaha andũ 832 kuuma Jerusalem; **30** o naguo mwaka-inĩ wake wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtatũ, agĩtaha Ayahudi 745 magĩtwarwo bũrũri ũngĩ nĩ Nebuzaradani ũcio mwathi wa arangĩri a mũthamaki. Andũ acio othe maarĩ 4,600. **31** Na gũgĩkinya atĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩtatũ na mũgwanja kuuma rĩria Jekonia, mũthamaki wa Juda, aatwarirwo bũrũri ũngĩ, mwaka-inĩ ũria Evili-Merodaki aatuĩkire mũthamaki wa Babuloni-rĩ, nĩohorithirie Jekonia mũthamaki wa Juda, akĩmũrekereria oime njeera mũthenya wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa mweri wa ikũmi na ĩrĩ. **32** Nĩamwarĩrie na ũhooreri, na akĩmũhe gĩtĩ gĩa kũmũtũgĩria gũkĩra athamaki acio angĩ maarĩ nao kũu Babuloni. **33** Nĩ ũndũ ũcio Jekonia akĩruta nguo ciale cia njeera, na agĩtũura arĩanagĩra irio na

Macakaya

1 H! Ka! itũũra rĩu inene nĩrĩkarĩte rĩtiganĩĩrio, o rĩu rĩratĩire rĩyũrĩte andũ-ĩl Ka! rĩkũhaana o ta mĩtũmia wa ndigwa, ũcio ũraarĩ mũnene gatagatĩ ka ndũrĩrĩ-ĩ! O we ũratĩire arĩ mũthamaki-mũndũ-wa-nja ng'ongo-inĩ cia bũrĩrĩ-rĩ, rĩu atũkĩte ngombo. **2** Ŭtũkũ araaraga akĩrĩra na ruo, maithori makanyũrũrũkia makai-inĩ make. Arĩa othe marendanĩte nake-rĩ, hatĩrĩ o na ũmwe wa kũmũhooreria. Arata ake othe nĩmamũkunyaniire; othe matũkĩte thũ ciake. **3** Thuutha wa thĩĩna na mawĩra maritũ, Juda nĩatwarĩtwo ithaamĩrio. Atũũraga gatagatĩ ka ndũrĩrĩ; agakĩaga handũ ha kũhurũka. Arĩa othe mamũingathagĩa nĩmamũkinyĩrĩre arĩ hatĩka-inĩ ciake. **4** Njĩra cia gũthĩĩ Zayuni no macakaya, nĩ ũndũ gũtĩrĩ andũ mookaga ciathĩ ciake irĩa njathane. Matoonero make mothe makĩrĩte ihooru, anjĩnjĩrĩ-Ngai ake no gũcaaya maracaaya, airĩtu ake no kũgĩrĩka, nake arĩ na ruo rũnene. **5** Amuku ake matũkĩte nĩo mamwathaga; thũ ciake nĩcio igaacĩire. Jehova nĩamũrehithĩirie kĩahe nĩ ũndũ wa mehia make maingĩ. Ciana ciake itahĩtwo igatwarwo bũrĩrĩ ũngĩ, igatuĩka migwate ya thũ. **6** Mwarĩ wa Zayuni nĩehereirwo nĩ riiri wake. Anene ake mahaanĩte ta thwarĩga ciagĩte ũrĩthio; moorĩte matarĩ na hinya, moimĩtwo thuutha nĩ arĩa mamaingathĩthĩe. **7** Matũkũ-inĩ ma thĩĩna na kũũrũra gwake-rĩ, Jerusalemu arĩkanaga igĩĩna ciothe irĩa ciarĩ ciake matũkũ ma tene. Rĩrĩa andũ ake maagũire moko-inĩ ma thũ-rĩ, gũtĩarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmũteithia. Thũ ciake ikĩmũrora, igĩthekerera mwanangĩko wake. **8** Jerusalemu nĩehĩtie mũno, na nĩ ũndũ ũcio akanyĩtwo nĩ thaahu. Arĩa othe maamũtĩte-rĩ, rĩu nĩmamũnyararĩte, nĩ ũndũ nĩmonete njaga yake; we mwene no gũcaaya aracaaya, na akamahutafĩra. **9** Gĩko gĩahe nĩkĩnyĩtĩte nguo ciake; nake ndaigana gwĩcũũrĩa mĩtũũrĩre wake wa thuutha. Kũgũa gwake kwarĩ gwa kũmakania; gũtĩarĩ mũndũ o na ũmwe wa kũmũhooreria. "Wee Jehova, ta kĩaone mathĩĩna makwa, nĩgũkorwo thũ yakwa nĩhootanĩte." **10** Thũ iyo nĩyegwĩtĩre igĩĩna-inĩ ciake ciothe; nake akĩonera ndũrĩrĩ irĩa itooĩ Ngai igĩtoonya handũ harĩa hake haamũre: o arĩa wee wathanĩte matikanatoonye kĩũngano-inĩ gĩaku. **11** Andũ ake othe nĩgũcaaya maracaaya magĩetha gĩa kũria; magagĩkũũrĩa igĩĩna ciao na irio nĩguo matũũre muoyo. "Wee Jehova, ta cũrĩa wone, nĩgũkorwo ndĩ mũmeneku." **12** "Atĩrĩrĩ, inyuĩ mũrahĩtũka, anga mũkuona ũndũ ũyũ ta ũtamũkonĩ? Ta rorai muone. Nĩ kũrĩ thĩĩna ũiganane na thĩĩna ũyũ yakwa, thĩĩna ũrĩa njĩgĩrĩrwo, o ũcio Jehova aandehithĩirie mũthenya wa marakara make mahiũ? **13** "We aandũmĩre mwaki uumĩte igũrũ, akĩũkũrũkia, ũgĩtoonya nginya mahĩndĩ-inĩ makwa. Aambĩre magũrũ makwa wabu wa kũmatega, akĩhũndũra. Nake agĩtũma nyĩtwo nĩ ihooru, ngĩkĩringĩka mũthenya wothĩe. **14** "Mehia makwa mohanĩtio, magatuĩka icooki. Moko make mamogothanĩtie hamwe. Magagĩkĩrwo ngingo-inĩ yakwa, nake Mwathani agakĩũniina hinya. Akaaneana moko-inĩ ma arĩa itangihota gwĩtiiria. **15** "Mwathani nĩaregete njamba ciothe cia ita irĩa ndĩ nacio, akanjĩtĩra

ita nĩguo rĩnjũkĩrĩre, rĩmemende aanake akwa. Kĩhĩhĩro-inĩ gĩahe kĩa ndĩbei-rĩ, Mwathani nĩarangĩrĩrie Mwarĩ Gathirange wa Juda. **16** "Maũndũ macio nĩmo maratũma ndĩre, namo maitho makwa makanyũrũrũkia maithori. Gũtĩrĩ mũndũ ũrĩ hakũhĩ wa kũũhooreria, gũtĩrĩ mũndũ wa kũnyũmĩrĩria ngoro. Ciana ciakwa itũkĩte cia kũnyamarĩka tondũ thũ nĩyo ihoontanĩte." **17** Zayuni atambũrũkĩtie moko, no gũtĩrĩ mũndũ wa kũmũhooreria. Jehova nĩathanĩte ũhooro wa Jakubu atĩ arĩa mariganĩtie nake matũkĩte thũ ciake; Jerusalemu nĩatũkĩte kĩndũ kĩrĩ thaahu gatagatĩ-inĩ kao. **18** "Jehova nĩ mũthingu, no rĩrĩ, nĩndaremeire watho wake. Thĩkĩrĩriaĩ, inyuĩ andũ othe, na mũrore gũthĩĩnika gwakwa. Aanaake akwa na airĩtu akwa nĩmatahĩtwo magatwarwo thĩ ng'eni. **19** "Ndaatũmaniire arĩa twarĩ ngwatanĩro, no-o makĩngunyanĩra. Athĩnjĩrĩ-Ngai akwa, na athuuri akwa marakũĩrĩre itũũra-inĩ rĩu inene, o magĩcaragĩa irio cia kũmatũũria muoyo. **20** "Wee Jehova, ta rora wone ũria ndĩ hatĩka-inĩ Nĩndĩratangĩka thĩĩnĩ wakwa, na ngathĩĩnika thĩĩnĩ wa ngoro yakwa, nĩ ũndũ ngoretwo ndĩ mũremi mũno. Na kũu nja, hiũ cia njora nĩrooraga andũ, nakuo thĩĩnĩ no gĩkuũ kũrĩ. **21** "Andũ nĩmaĩgũite mũcaayo wakwa, no gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe wa kũũhooreria. Thũ ciakwa ciothe nĩcĩgũite ũhooro wa hatĩka ciakwa, nacio igakena nĩ ũndũ wa ũguo wĩkĩte. Nawe gĩkinyĩe mũthenya ũria wanĩrĩre nĩguo nao mahaane ta nĩ. **22** "Waganu wao wothĩe nĩũgĩkinye mbere yaku, nawe ũmeke o ta ũria ũnjĩkĩte nĩ ũndũ wa mehia makwa mothe. Mĩcaayo yakwa nĩ mĩingĩ, nayo ngoro yakwa nĩringĩkĩte."

2 H! Ka! Mwathani nĩakĩhumbĩrĩte Mwarĩ wa Zayuni na itu rĩa marakara make-ĩ Nĩatungumanĩtie riiri wa Isiraeli, akaũharũrũkia kuuma igũrũ nginya thĩ; ndaarĩkanĩre gaturwa ka magũrũ make, mũthenya ũria aarakarĩre. **2** Mwathani-rĩ, nĩameretie itũũro ciothe cia Jakubu atarĩ na tha; nĩamomoretie cĩhithio irĩa nũmu cia Mwarĩ wa Juda arĩ na marakara. Nĩagũthĩthĩe ũthamaki wa Mwarĩ wa Juda, na akagũthĩia anene ake, akamaconorĩthia. **3** Rũhĩa rwa Isiraeli ruothĩe arũrengete arĩ na marakara mahiũ. Nĩheretie guoko gwake kwa ũrĩo, gũkameeherera o rĩrĩa thũ ciamakũhĩrĩa. Nĩgũcina acinĩte Jakubu ta mwaki ũkũrĩrĩmbũka, ũria ũcinaga kĩahe gĩothĩe kĩrĩ hakũhĩ naguo. **4** Agegete ũta wake o ta thũ; guoko gwake kwa ũrĩo nĩ kwĩhaarĩrĩre. Arĩa othe maatũire makenagĩa maitho-rĩ, amooragĩte o ta marĩ thũ; hema ya Mwarĩ wa Zayuni amĩtĩrĩrĩre mang'ũrĩ make mahaana ta mwaki. **5** Mwathani-rĩ, atũkĩte ta thũ; nĩameretie Isiraeli. Nĩameretie nyũmba ciake ciothe cia ũthamaki, na akaananga cĩhithio ciake irĩa nũmu. Nĩaingĩhĩrĩre Mwarĩ wa Juda gũcakaya na kũgĩrĩka. **6** Nĩonũhĩte gũkaro gĩahe ta mũgũnda; nĩanangĩte handũ hake ha gũtũnganĩrwo. Jehova nĩatũmĩte Zayuni arĩganĩrwo nĩ ciathĩ ciake irĩa njathane, o hamwe na Thabatũ ciake; nĩ ũndũ wa marakara make mahiũ-rĩ, akanyarara mũthamaki, o hamwe na mũthĩnjĩrĩ-Ngai. **7** Mwathani nĩaregete kĩgongona gĩahe, na agatiganĩria handũ hake harĩa haamũre. Nĩaneanĩte thingo cia nyũmba ciake cia ũthamaki kũrĩ thũ; iraanĩrĩra irĩ thĩĩnĩ wa nyũmba

ya Jehova, o taari muthenya wa giathi kiria giathane. **8** Jehova nifatuire itua ria kumomora ruthingo ruria ruthiururukirie Mwarĩ wa Zayuni. Niatamburukirie ruri riwa giuthima, na ndaagirire guoko gwake gutige kurwanaga. Niatumire njirigo na thingo icakaye; o cieri igigituika cia kwanangika. **9** Ihingo ciakuo niiorokeire na thi; migũko yacio niamiumangite, akamiananga. Muthamaki na anene akuo nimatahitwo magatwarwo ndurĩri-inĩ, watho riu ndurutanagwo, na anabii akuo nimatigire kuona cioneki ciumite kuri Jehova. **10** Athuuri a kuu kwa Mwarĩ wa Zayuni maikarite thi makirite ki; nao nimehurire rukungu mitwe, na makehumba nguo cia makunia. Airitu a Jerusalemu mainamirire maturumithie mitwe yao thi. **11** Maitho makwa nimarooro ni kurira, ngatangika thiini wakwa, nguo roho wakwa niutururirwo thi ni undu wa andu akwa kwanangwo, nigukorwo twana na tukenge turaringikira njira-ini cia itũura riria inene. **12** Turooria manyina atiri, "Irio na ndibei iri ha?" o tukiringikaga ta andu matihirio njira-ini cia itũura riria inene, o mioyo yatuo igithiragira moko-ini ma manyina. **13** Ingikiuga atia ni undu waku? Ingikugerekania naki, wee Mwarĩ uyũ wa Jerusalemu? Ingikuaanania naki, nguo nguhoorerie, wee Mwarĩ uyũ Gathirange wa Zayuni? Kironda giaku kirikite o ta iria. Nũũ ũngihota gũkũhonia? **14** Cioneki iria anabii aku moonaga ciari cia tũhũ na cia maheeni; matiigana kũmũguuriria mehia manyu nguo magiririre gutahwo kwanyu. Ndũmirĩri iria maamũheire ciari cia maheeni, na cia kũmũhithithia. **15** Ehitũkiri othe mahũũraga hi; mathekaga makiinainagiria Mwarĩ uyũ wa Jerusalemu mitwe, makiuragia atiri: "Iri rĩri nĩrio itũura inene riria rĩetagwo ũthaka ũria mũkinyaniru biũ, na rĩgetwo gĩkeno gĩa thi yothe?" **16** Thũ ciaku ciothe ciathamagia tũna igũũkirire; igũthekagĩra na ikahagarania magedo, ikoiga atiri, "Ithũ nitũmumeretie. Uyũ nguo muthenya ũria tũtũire twetereire, na riu nitũwonete." **17** Jehova nĩarikitie gwika ũria aathugundite; we nĩahingitie kiugo giake, kiria aathanire o matukũ ma tene. Akũng'auranitie ategũũguĩra tha, atũmite thũ igũkenere, rũhia rwa amuku aku nĩruo atũgĩritie. **18** Ngoro cia andũ nĩrakaira Mwathani. Atĩrĩri, wee rũthingo rũrũ rwa Mwarĩ wa Zayuni, reke maithori maku manyũrũrũke ta rũũ muthenya na ũtukũ; ndũkahurũke, kana ũreke maitho maku mahurũke. **19** Arahũka, ũkayũrũrũke ũtukũ, riria ũrangĩri wa ũtukũ wambagĩrĩa; itũũraga ngoro yaku ta maaĩ mbere ya Mwathani. Ambararia moko maku na igũrũ kuri we ni undũ wa mioyo ya ciana ciaku, o icio iraringika ni ng'aragu magomano-ini ma njira ciothe. **20** "Wee Jehova, ta rora, na ũcũuranie: Nũũ ũngi wee ũri weka ũguo? Andũ-a-nja nĩmagĩrĩrwo ni kũria maciaro mao, o ciana iria marerete? Mũthĩnjĩri-Ngai na mũnabii nĩmagĩrĩre kũũragagĩrwo handũ-haria-haamũre ha Mwathani? **21** "Andũ ethĩ o na aria akũrũ makomete hamwe rũkũngũ-ini rwa njira, aanake akwa na airitu moragĩtwa na rũhiũ rwa njora. Ūmoragite muthenya ũria ũrakarite; ũmoragite ũtekũmaiguĩra tha. **22** "O ta ũria wĩtanaga muthenya wa giathi-rĩ, noguo ũnjĩtĩre maũndũ ma kũnguoyohia, makandigiciria mĩena yothe o taari muthenya wa giathi. Muthenya wa marakara ma

Jehova-rĩ, gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wahonokire kana agĩtigara; aria ndarũmbũirie na ngĩrera-rĩ, thũ yakwa nĩmanangite."

3 Nĩ ndĩ mũndũ wonete thiina ni undũ wa kũhũrwo na rũthanju rwa mang'ũri make. **2** Andwarite akangereria nduma-ini handũ ha ũtheri-ini; **3** titherũ, atũmite guoko gwake kũnjũkirire ringĩ na ringĩ, muthenya wothe. **4** Niatũmite nyama cia mwĩri wakwa na gĩkonde kiaguo ihinyare, na akoinanga mahĩndĩ makwa. **5** Nĩandigicĩrie, na agaathiũrũkĩria na marũrũ, na thiina. **6** Atũmite ndũre nduma-ini o ta andũ aria maakuire tene. **7** Nianjĩrigĩre na rũthingo nguo ndikae kũura; mĩnyororo yakwa nĩamiritũhitie mũno. **8** O na riria ndetana kana ndakaya ngĩenda ũteithio-rĩ, ni kũhingĩrĩa ahangagĩrĩa mahooya makwa. **9** Nĩahingite njira yakwa na mahiga maicũhie; atũmite tũcira twakwa tuogeme. **10** Kũri nĩ aatũkĩte o ta nduba riria yoheirie, kana ta mũrũũthi riria wĩhithite, **11** akĩngururia kuuma gacĩra-ini, akĩndambuura, akĩndiganĩria itari na ũteithio. **12** Ageetete ũta wake, akangereka, ndũke cabaa ya kũrathagwo ni mĩguĩ yake. **13** Nĩatheecire ngoro yakwa na mĩguĩ kuuma thiaka-ini wake. **14** Ngĩgĩtuika wa gũthekagĩrĩrwo ni andũ akwa othe; maanyũrũragia na rĩwĩmbo muthenya wothe. **15** Anjĩyũritie maũndũ marũrũ, na akahũũnia na maaĩ ma nyongo. **16** Nĩang'ethũrangite magedo makwa na kagoto; anangĩrĩrie rũkũngũ-ini. **17** Nĩanjĩthitio thayũ; nĩndiganĩrĩrwo ũgaacĩru ni kĩ. **18** Nĩ undũ ũcio nguuga atiri, "Riiri wakwa niũthirite, o hamwe na maũndũ maria mothe ndũire njĩrĩgĩrĩre kuuma kuri Jehova." **19** Nĩngũrĩkana thiina wakwa, na kũũrũra gwakwa, na ngarĩrikana maũndũ marũrũ, o na maaĩ ma nyongo. **20** Ngoro yakwa no irarĩrikana maũndũ macio, nayo ikaringika thiini wakwa. **21** O na gũtarĩ ũguo nĩndirĩkanaga undũ uyũ, na tondũ wa ũguo ngagĩa na kĩrĩgĩrĩro: **22** Tondũ wa wendo mũnene wa Jehova, nĩkĩo tũtaniĩnĩtuo biũ, nigũkorwo tha ciale itiri hĩndĩ ithiraga. **23** Tha ciaku ikoragwo iri njerũ rũciini o rũciini, wĩhokeku waku ni mũnene mũno. **24** Ngoro yakwa yugaga atiri, "Jehova niwe igai riakwa; tondũ ũcio niwe ndĩrietagĩra." **25** Jehova ni mwega kuri aria mamwĩhokaga, kuri ngoro iyo imũrongoragia; **26** ni wega mũndũ gweterera ũhonokio wa Jehova o akirite. **27** Nĩ wega mũndũ gũkuua icooki hĩndĩ iria arĩ mũnini. **28** Nĩaikare arĩ wiki akirite, nigũkorwo ni Jehova ũmtũgĩrĩre rio. **29** Nĩaturumithie ũthũ wake rũkũngũ-ini, no gũkorwo aahota kũgia na kĩrĩgĩrĩro. **30** Nĩerekerie rũthia kuri mũndũ ũria ũkũmũgũtha, na aiyũrwo ni thoni. **31** Nĩgũkorwo Jehova ndateanagĩria andũ nginya tene. **32** O na gũtuika niarehaga kieha-rĩ, we nĩaguanagĩra tha, nigũkorwo wendo ũcio wake ũtathiraga ni mũnene mũno. **33** Nĩgũkorwo ndarehagĩa andũ mĩnyamaro, kana akarehere ciana cia andũ kieha akiendaga. **34** Riria andũ a bũrũri aria othe mohetwo maarangĩrĩro na makinya-rĩ, **35** riria mũndũ aagithio kihooto giake mbere ya ũria-ũri-Igũrũ-Mũno-rĩ, **36** o na riria mũndũ atũrwo ciira hatari kihooto-rĩ, githĩ Mwathani ndonaga maũndũ macio? **37** Nũũ ũngĩaria na atũne undũ

ucio uhinge, Mwathani ataathanite gutuike uguo? **38** Githi kanua-ini ka Uria-uri-Iguru-Muno tiho hoimaga maundu mooru, na hakioma maundu mega? **39** Mundu o wotho uri muoyo-ri, atetaga niki riria ekuherithio ni undu wa mehia make? **40** Nituthuuhurie-i mithiire iitu na tumituirie, tucokerere Jehova. **41** Nitwambararie ngoro ciitu na moko maitu na iguru kuri Murungu uria uri iguru, tuuge atiri: **42** "Ithu-ri, nitwihitie na tugakuremera, wee nawe ukaaga guturekera. **43** "Wee wihumbirite na marakara, ugatuingatithia; uraganite utekuguanira tha. **44** Wee wihumbirite na itu nigeetha gutikagie na ihooya ringigukinyira. **45** Wee utumite tutuika ta giko, na ta mahuti gatagati ka nduriri. **46** "Thu ciitu ciothe itwathamiirie tunua itukirire. **47** Nitukorererwo ni kimako kinene, na tujenjerwo marima, tugakorwo ni uniinani, na mwanangiko." **48** Maitho makwa maranyururukia turtuu twa maithori ni undu andu akwa nimanangitwo. **49** Maitho makwa marinyururukia maithori mategutigithiria, magaikara o makinyururukaga, **50** nginya riria Jehova agaacuthiriria ar i guru oone. **51** Maundu maria ndirona nimiranjiguthia kieha ngoro, tondu wa andu-a-nja othe a itura riakwa inene. **52** Andu aria maatuikite thu ciakwa hatar i gutumi nio maanguimaga ta nyoni. **53** Maanjikirie irima makienda kunjiraga, na makithura na mahiga; **54** ndaahubanirio ni maa maing, magikurukira iguru ria mutwe wakwa, na ni ngiciiria ndi hakuhi kuniinwo. **55** Ngikaia ruitwa riaku Wee Jehova, ndi kuu irima-ini riu iriku. **56** Na we ukigua ithaithana riakwa, ngikwira atiri, "Tiga kuhinga matu maku ngigukaira undeithie." **57** Nawe ukinguhiriria riria ndagukaire, ukinjira atiri, "Tiga gwigira." **58** Wee Mwathani-ri, niwe wanjiririre; nawe ugigikura muoyo wakwa. **59** Wee Jehova, niwonete uuru uria njiktwo. Tua ciira wakwa ar we! **60** Wee niwonete kwirihiria kwao guothe, o na mathugunda mao mothe ma kunjukirira. **61** Wee Jehova-ri, niuguite irumi iria manumite nacio, o na mathugunda mao mothe ma kunjukirira: **62** maundu maria thu ciakwa ciaragia na miheehi iking'ung'uanaga injukirire muthenya wotho. **63** Ta kimarore! Magikara thi kana magikura, manyururaga na nyimbo ciao. **64** Wee Jehova-ri, marthe kuringana na uria mekite, kuringana na wira wa moko mao. **65** Umia ngoro ciao, nakio kirusi giaku kirokari nao! **66** Maingatithie uri na marakara, na umaniine mathire guku mihuro wa iguru ria Jehova.

4 Hi! Kai thahabu iyo nithirite ukengu wayo-i, thahabu iria therie kai iri guthita-i! Tuhiga twa goro tura twamure nituhurunjitwo magomano-ini ma njira ciothe. **2** Ariu a Zayuni aria me bata, aria rimwe mangiarinthanirio na thogora wa thahabu, kai riu moonagwo ta nyungu cia rumba-i, o ta wira wa moko ma mumbi! **3** O na mbwe nciongithagia ciana ciao, no andu akwa matuikite andu matari tha, o ta nyaga cia weru-ini. **4** Rurimi rwa gakenge runyitanite na karakara ni undu wa kunyoota; twana tuhooyaga irio, no gutiri mundu utuheaga. **5** Andu aria rimwe maaritaga irio njega, riu maikaraga njira-ini mekonotete, aria maarerirwo makihumbagwo nguo

cia rangi wa ndathi-ri, riu makomaga ciara-ini cia mihu. **6** Iherithia ria andu akwa ni inene gukira ria itura ria Sodomu, riria riang'auranirio o rimwe, gutari guoko kwarteithirie. **7** Anene akwo maatherete gukira tharunji, na makeeruha gukira iria, maar i atune miri gukira ruu iria ndune, magakihana ta kahiga ka goro karia getagwo yakuti. **8** No riu mairite o na gukira mbiro; matikurikanaga mari njira-ini. Ikonde cia miri yao ciumanirire na mahindi; ciunite o ta rathanju. **9** Kaba aria mooragagwo na ruhiu rwa njora, kuri aria makuuaga ni ng'aragu; matoragio nikuhuta, makamoca ni undu wa kwaga irio cia kuuma mugunda. **10** Moko ma andu-a-nja aria mari tha nimirugire ciana ciao ene, igituika irio ciao hindi iyo andu akwa manangirwo. **11** Jehova niarekereirie mang'uri make biu; aituririte marakara make mahiu. Niakitie mwaki kuu Zayuni uria uciniite mithingi yakuo. **12** Athamaki a thi matingetikirie, o na kana kirindi o na kimwe gia guku thi, ati thu na amuku nimirugahotire gutoonya ihingo cia Jerusalemu. **13** No undu ucio wekikire ni undu wa mehia ma anabii akuo, na mawaganu ma athinjiri-Ngai akuo aria manaita thakame ya andu aria athingu kuu thiini. **14** Riu maturuuraga njira-ini ta andu atumumu. Mathaahito ni thakame uu ati gutiri mundu o na umwe ungigeria kuhutia nguo ciao. **15** Andu mamakayagiriria, makoiga atiri, "Thii nakuu! Muri na thaahu! Thi! Thi! Thi! Mutigatuthie!" Ningi moora na maatuika oruri, makeerwo atiri kuu nduriri-ini, "Matingiika guku ringi." **16** Jehova we mwene niwe umahurunjite; niatigite kumarumbuiya. Athinjiri-Ngai matiheagwo gutiio, o na makarega gutuga athuuri. **17** Makiria ma uguo-ri, maitho maitu nimiririre hinya, o tucuthiririe uteithio uria tutoonire; kuuma mithiringo iitu iria miraihu-r, tewetereie ruriri rutangahotire gutuhonika. **18** Andu maaticemaga ikinya gwa ikinya, ni undu ucio tutingathirire njira-ini ciitu. Ithiriro riitu rigikuhiriria, namo matuku maitu maar matare, nigukorwo ithiriro riitu nirakinyite. **19** Andu aria matuingatithie-ri, maar na ihenya gukira nderi iri riera-ini; maatuhanyukagira irima-ini, na magatuoheria weru-ini. **20** Mundu uria muthiririe maguta ni Jehova, o we uria wari ta mihumu iitu-ri, niagwatirio ni mitego yao. Tweciiragia ati turi kiruru-ini giake-ri, no tutuure gatagati ka nduriri. **21** Kena na ucianjamuke, wee Mwari wa Edomu, o wee uturaaga buriri wa Uzu. No riri, o nawe gikombe giki nigigagukora; ugaakinyura urio, na urutwo nguo, utigwo njaga. **22** Wee Mwari wa Zayuni-ri, iherithia riaku nirigathira; ndakoongerera ihinda riaku ria guikara uri muthahe. No wee, Mwari wa Edomu-ri, niagakuherithiria mehia maku na aguurie waganu waku.

5 Wee Jehova-ri, ririkana maundu maria matukorete; ta rora wone guconoka gwtu. **2** Igai riitu nirineanitwo kuri ageni, nayo micii iitu igakineanwo kuri andu a kungi. **3** Nitutukite ciana cia ngoriai na ciana itari na maithe, nao manyina maitu magatuika ta atumia a ndigwa. **4** Maa maria tuiyuuaga no tuguriere; o na ngu nikugura turgura. **5** Aria matuingatithia mari o maguru-ini maitu; nitunogete, na tukaaga uhuruko.

6 Twīneanīte kūrī andū a Misiri na a Ashuri nīgeetha tuone irio cia gūtūigana. **7** Maithe maitū nīmehirie na riu matirī ho, na ithuī nī ithuī tūraherithio handū hao. **8** Ngombo nīcio itwathaga, na gūtirī mūdū wa gūtūteithūra kuuma moko-inī ma cio. **9** Tuonaga irio na ūndū wa gūtwarirīria mīoyo iitū ūgwati-inī, nī ūndū wa rūhiū rwa njora rūria rūri werū-inī. **10** Gikonde giitū kihīhite o ta riiko ria kūruga migate, tūkainaina nī ūndū wa kūhūūta. **11** Andū-a-nja nīmanyiititwo na hinya gūkū Zayuni, nao airītu gathirange makanyitwo na hinya matūūra-inī ma Juda. **12** Anene akuo nī macuuritio na moko mao; athuuri nao matiheagwo gītīio. **13** Aanake marutithagio wīra wa hinya ithīi-inī; tūmwana natuo tūtūgūūgaga nīgūkuuithio mīrigo ya ngū. **14** Athuuri nīmatigite gūikara kihingo-inī gīa itūūra inene; aanake nao nīmatigite kūina nyīmbo ciao. **15** Ngoro ciitū nīithirite gīkeno; ndūrūhī ciitū igarūrūkite igatuika macakaya. **16** Thūmbī ya ūnene nīgwīte, igatuuma mūtwe, kaī tūrī na haaro-i, nīgūkorwo nītwhītīe! **17** Tondū ūcio ngoro ciitū nīiringikite; na tondū wa maūdū macio maithe maitū makaira, **18** tondū wa Kīrīma gīa Zayuni, kīria gīkirite ihooru, nacio mbwe riu nīkuo iceeraga. **19** Wee Jehova-rī, wathanaga nginya tene; gītī gīaku kīa ūnene gītūūruga kuuma njiarwa nginya njiarwa. **20** Ūriganagīrwo nī ithuī hīndī ciothe nīkī? Ūtūtiganīrie hīndī ndaaya ūguo nīkī? **21** Wee Jehova-rī, tūcookererie hariwe, nīguo tūhote gūgūcookerera; erūhia matukū maitū macooke o ta ūria matariī tene, **22** tiga ūkorirwo nītūregeete biū, ūgagītūrakarīra o mūno makīria.

Ezekieli

1 Mwaka-inĩ wa mĩrongo itatũ, mũthenya wa gatano wa mweri wa kana, hĩndĩ irĩa ndaari hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari tũrĩ hamwe na andũ arĩa maatahitwo magatwarwo kuo, igũrũ nĩriahingũkire, na nĩ ngĩona cioneki cia Ngai. **2** Mũthenya wa gatano wa mweri ũcio, naguo nĩguo mwaka wa itano kuuma Mũthamaki Jehoiakini athaamio, **3** kiugo kĩa Jehova nĩgiakinyĩrĩre Ezekieli ũria mũthĩnjĩri-Ngai, mũrũ wa Buzi, kũu hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, o kũu bũrũri wa Babuloni. Nakuo guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ rĩake. **4** Ngĩcũthĩrĩa ngĩona rũhuho rwa kihuhũkanio rũgiũka ruumĩte na mwena wa gathigathini, naruo rwarĩ itu inene rĩrĩ na rũheni rũkũhenũka narĩo rĩarigĩciirio nĩ ũtheri mũcangararu. Gatagatĩ ka mwaki ũcio haahanaga ta kĩgera kĩaakana, **5** na thĩnĩ wa mwaki ũcio nĩ haari kindũ kĩaahanaga ciũmbe inya irĩ muoyo, nacio cionekaga irĩ na mũhianĩre wa mũndũ, **6** na o kimwe gĩacio kĩari na mothiũ mana na mathagu mana. **7** Magũrũ ma cio maarĩ marũngarũ; namo makinya ma cio maatarĩ ta ma gacau, na maakengaga ta gĩcango gikumuthe. **8** Rungu rwa mathagu ma cio, mĩena ina yacio, ciarĩ na moko ma mũndũ. Ciothe inya ciarĩ na mothiũ na mathagu, **9** namo mathagu ma cio, nĩmahutanĩte. O kimwe gĩa cio gĩathiiaga kierekeire o mbere; itiehũgũraga igĩthĩ. **10** Mothiũ ma cio maatarĩ ta ũũ: O kimwe gĩa cio inya kĩari na ũthiũ wa mũndũ, na mwena wa ũrio o kimwe kĩari na ũthiũ wa mũrũũthi, naguo mwena wa ũmotho kĩari na ũthiũ wa ndegwa; o na nĩngĩ, o kimwe gĩa cio kĩari na ũthiũ wa nderi. **11** ũguo nĩguo mothiũ ma cio maatarĩ. Mathagu ma cio maatambũrũkitio na igũrũ; o kimwe kĩari na mathagu meerĩ, o ithagu rĩhutanĩte na ithagu rĩa kĩũmbe kĩrĩa kĩngĩ mĩena yeerĩ, namo mathagu meerĩ makahumbĩra mwĩrĩ wakio. **12** O kimwe gĩa cio gĩathiiaga kĩrũngĩrĩrie o mbere. O kũria guothe Roho aacierekagĩria, no kuo ciathiiaga itekwĩhũgũra. **13** Ciũmbe icio irĩ muoyo cionagwo ihaana ta makara megwakana mwaki kana ta imũrĩ. Mwaki ũcio wathiiaga thuutha na mbere gatagatĩ-inĩ ga ciũmbe icio; warĩ mũcangararu, na rũheni rwahenũkaga kuuma harĩ guo. **14** Ciũmbe icio ciaguthũkaga na thuutha na ikaguthũka na mbere ta ũria rũheni rũhenũkaga. **15** Rĩria ndacũthĩrĩrie ciũmbe icio irĩ muoyo, nĩndonire harĩ na kũgũrũ kwa ngaari gũkinyĩte thĩ kũrĩ mwena-inĩ wa o kĩũmbe kũu kĩrĩ na mothiũ mana. **16** Naguo mũhianĩre na mũthondekere wa magũrũ macio ma ngaari warĩ ta ũũ: Maahenagia ta thumarati, na mothe mana nĩmahaanaine. O kũmwe kuonekaga gũthondeketwo ta kũgũrũ kwa ngaari, gũtoonyetio gatagatĩ ga kũgũrũ kũria kũngĩ. **17** Namo magĩthĩ maathiiaga na mwena o wotha wa iyo ina kũria ciũmbe icio cierekeirie ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matagarũrũkaga rĩria ciũmbe icio igũthĩ. **18** Mĩbara ya mo yarĩ mĩraihu na igũrũ na yarĩ ya kũmakania, nayo mĩbara iyo yotha ina yayiũrite maitho mĩena yotha. **19** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio irĩ muoyo ciathii, magũrũ macio maarĩ mwena-inĩ wacio magathii; na rĩria ciũmbe icio irĩ muoyo ciambata na igũrũ ciuĩte thĩ, magũrũ

macio o namo makaambata. **20** O kũria guothe Roho aacierekagĩria, nokuo ciathiiaga, namo magũrũ macio magookĩra magatwarana nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩnĩ wa magũrũ macio. **21** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio ciathii, o namo magũrũ ma cio magathii; rĩria ciũmbe icio ciarũgama, o namo makarũgama; na rĩria ciũmbe icio ciambata na igũrũ ciuĩte thĩ, magũrũ macio makabatania nacio, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩnĩ wa magũrũ macio. **22** Igũrũ rĩa mĩtwe ya ciũmbe icio irĩ muoyo nĩ haari kindũ kiaraganu kĩaahanaga ta warĩ wakengaga ta mbarabu, na warĩ wa kũmakania. **23** Rungu rwa warĩ ũcio, mathagu ma cio maatambũrũkitio o rĩmwe rĩerekeire harĩ rĩria rĩngĩ, na o kĩũmbe kĩari na mathagu meerĩ maria maakĩhumbĩrite mwĩrĩ. **24** Hĩndĩ irĩa ciũmbe icio ciathiiaga, ngĩguu mũgambo wa mathagu ma cio, taarĩ mũrurumo wa maai magĩtherera, na taarĩ mũgambo wa Mwene-Hinya-Wothe, taarĩ mbugĩrĩrio ya thigaria cia ita. Na rĩria ciũmbe icio ciarũgamire, igĩthuna mathagu ma cio. **25** Nĩngĩ ngĩguu mũgambo uumĩte na igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio hĩndĩ iyo ciarũgamite ithunite mathagu. **26** Igũrũ rĩa warĩ ũcio warĩ igũrũ rĩa mĩtwe yacio nĩ haari kindũ kĩaahanaga ta gĩtĩ kĩa ũnene gĩakĩcio na kahiga ka yakuti irĩa ya bururu, na hau igũrũ rĩa gĩtĩ kĩa ũnene nĩ haari na kindũ kĩonekaga kĩrĩ na mũhianĩre ta wa mũndũ. **27** Ndaarora ngĩona kuuma harĩa honekaga taarĩ ho njohero yake gũcoka na igũrũ, oonekaga ahaana ta kĩgera kĩaakana, kana ta kĩgera kĩyũrĩtwo nĩ mwaki, nĩngĩ kuuma hau njohero gũcoka na thĩ oonekaga ahaana ta mwaki; naguo ũtheri mũcangararu ũkamũrigiĩcĩa. **28** ũtheri ũcio wamũrigiĩcĩrie watarĩ ta mũkũnga-mbura ũrĩ itu-inĩ rĩa mbura mũthenya ũria kũroira, ũguo noguo ũtheri ũria mũnene wamũrigiĩcĩrie watarĩ. ũtheri ũcio wonekaga ũhaanaine na riiri wa Jehova. Na rĩria ndawonire-rĩ, ngĩgũthiia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩguu mũgambo wa mũndũ ũkwaria.

2 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, wĩrũgamie na magũrũ maku, ngwarĩrie.” **2** O hĩndĩ iyo aanjaragĩria, Roho agĩtoonya thĩnĩ wakwa, akĩnjoya akĩndũgamia, na nĩ ngĩguu akĩnjarĩria. **3** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũgũtũma kũrĩ andũ a Isiraeli, ũthĩ kũrĩ rũrĩrĩ rũu rũremu, o rũu rũnemeire; ruo rwene o na maithe maaruo rũtũũrite rũregete kũnjathikira nginya ũmũthĩ. **4** Andũ acio ndĩragũtũma kũrĩ o-rĩ, nĩmanyũmĩrie ngoro na makaang’athĩria. Meere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova aroiga.’ **5** Na rĩrĩ, andũ acio mangũthikĩria kana marege gũthikĩria, nĩgũkorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩmakamenya atĩ nĩhakoretwo na mũnabii gatagatĩ-inĩ kao. **6** Nawe mũrũ wa mũndũ-rĩ, ndũkametigĩre kana wĩtigĩre ciugo ciao. Ndũgetigĩre, o na akorwo cong’e na mĩguu nĩgũthiũrũkĩrie, na ũkaraga gatagatĩ ga tũng’aurũ. Ndũgetigĩre ũria mekuuga kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. **7** No nginya ũmarĩrie na ciugo ciakwa, kana nĩmegũthikĩria kana matigũthikĩria, nĩ ũndũ nĩ aremi. **8** No wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, thikĩria ũria ngũkwĩra. Ndũkareme ta nyũmba rĩyo ya ũremi; athamia kanua gaku na

urire kiria ngũkuhe.” 9 Ngĩcooka ngĩcũthĩrĩa, ngĩona ndaambũrũkiĩro guoko. Guoko kũu kwanyĩite ibuku rĩa gĩkũño, 10 nake akĩrĩkũnjĩrĩa hau mbere yakwa. Nario riandikitwo ciugo cia macakaya mĩena yeeri, na cia kĩrĩro, o na cia kĩahe.

3 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa kiria kĩrĩ mbere yaku, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũño; ũcooke ũthiĩ ũkaarĩrie andũ a nyũmba ya Isiraeli.” 2 Nĩ ũndũ ũcio ngĩathamia kanua, nake akĩhe ibuku rĩu rĩa gĩkũño ndĩrĩrie. 3 Nĩngĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rĩa ibuku rĩrĩ rĩa gĩkũño ndĩrakũhe ũyũrie nda yaku.” Nĩ ũndũ ũcio ngĩrĩrĩa, na rĩrĩ kanua-inĩ gakwa rĩarĩ na mĩrĩo ta ũũkĩ. 4 Nĩngĩ agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ: “Mũrũ wa mũndũ, thiĩ o rĩu kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli ũmaarĩrie ciugo ciakwa. 5 Ndũratũmwo kũrĩ andũ a mwarĩrie ũtooi kana rũthiomi rũritũ, no nĩ kũrĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli; 6 ti kũrĩ ndũrĩrĩ nyingĩ iria ciaragia mwarĩrie ũtooi kana rũthiomi rũritũ, kana rũrĩ na ciugo iria ũtangĩmenya. Ti-itherũ, korwo nĩndagũtũmĩte kũrĩ o, nĩmangĩagũthikĩrĩrie. 7 No rĩrĩ, andũ a nyũmba ya Isiraeli matĩngĩenda gũkũguu, nĩ ũndũ matĩendaga kũnjĩguu, nigũkorwo nyũmba yothye ya Isiraeli nĩyũmitie ngoro na ikang’athia. 8 No rĩrĩ, nĩ ngũtũma wage kuororoa na ũũmie ngoro o ta o. 9 Nĩngũtũma gĩthiithi gĩaku kĩũme ta ihiga rĩrĩa rĩũmũ mũno, rĩrĩa rĩũmũ gũkĩra ihiga rĩa nyaigĩ. Ndũkametĩgĩre kana ũmakio nĩo, o na akorwo nĩ a nyũmba ya ũremi.” 10 Nĩngĩ akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, thikĩrĩria wega na wĩkĩre ciugo iria ciothe ngũkwarĩria ngoro-inĩ. 11 Thiĩ o rĩu kũrĩ andũ anyu arĩa matahitwo warie nao. Meere atĩrĩ, ‘Ŭũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga,’ kana nĩmegũthikĩrĩria kana matigũthikĩrĩria.” 12 Nĩngĩ Roho akĩnjĩra na igũrũ, na ngũguu mũgambo mũnene thuutha wakwa ũkĩrũrũma. (Rĩrĩ wa Jehova ũrogocwo arĩ o kũu gũikaro-inĩ gĩake!) 13 Naguo warĩ mũgambo wa mathagu ma ciũmbe icio irĩ muoyo makĩhutania mo mene, na wa magũrũ ma ngari marĩa maarĩ mĩena yacio, naguo warĩ mũgambo mũnene warurumaga. 14 Roho agĩcooka akĩnjĩra na igũrũ akĩnjeheria, na nĩ ngĩthiĩ ndĩ na marũrũ na marakara ngoro-inĩ, nakuo guoko kwa Jehova kũrĩa kwa hinya kwarĩ igũrũ riakwa. 15 Ngĩkinya kũrĩ arĩa maatahitwo, arĩa maatũũraga kũu Teli-Abibu, gũkuhĩ na Rũũ rwa Kebari, na ngĩkarania nao kwa ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja, makĩte mũno. 16 Thuutha wa mĩthenya iyo mũgwanja-rĩ, kiugo kĩa Jehova gĩkingĩnyĩrĩa, ngĩrwo atĩrĩ, 17 “Mũrũ wa mũndũ, nĩngũtũite mũrangĩrĩ wa andũ a nyũmba ya Isiraeli, nĩ ũndũ ũcio igua kiugo kĩa ngwaria, na ũmeere ũrĩa ndĩramakaania. 18 Rĩrĩa ngwĩra mũndũ mwaganu atĩrĩ, ‘Ti-itherũ, nĩũgaakua,’ nawe wage kũmũkaanĩa, kana kũmwarĩria atigane na mĩthiire yake ya waganu nĩguo ahonokie muoyo wake-rĩ, mũndũ ũcio mwaganu nĩũgaakua nĩ ũndũ wa mehia make, nawe nĩwe ngooria thakame yake. 19 No wee ũngĩkaanĩa mũndũ ũcio mwaganu, nake arege kũgarũrũka atigane na waganu wake kana mĩthiire yake mĩũru-rĩ, we nĩũgaakua nĩ ũndũ wa mehia make; no wee-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku. 20 “Nĩngĩ-rĩ, mũndũ mũthingu angĩgarũrũka atigane na ũthingu wake

eke mũndũ mooru, na nĩ ndĩmwĩkĩrĩre mũhĩnga mbere yake-rĩ, nĩũgaakua. Kũngĩkorwo ndwamũkaanĩrie-rĩ, nĩũgaakua nĩ ũndũ wa mehia make. Mũndũ marĩa aneeka ma ũthingu matikaarĩkanwo, nawe nĩwe ngooria thakame yake. 21 No rĩrĩ, wee ũngĩkaanĩa mũndũ ũcio mũthingu atige kwĩhia, nake aage kwĩhia-rĩ, ti-itherũ nĩagatũũra muoyo nĩ ũndũ nĩathikĩrĩrie ũguo wamũkaanĩrie, nawe-rĩ, nĩũgaakorwo ũhonoketie muoyo waku.” 22 Guoko kĩa Jehova kwarĩ igũrũ riakwa ndĩ o kũu, nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Ŭkĩra ũthiĩ werũ-inĩ ũrĩa mwaraganu, na kũu nĩkuo ngũkwarĩria.” 23 Nĩ ũndũ ũcio ngũkĩra ngĩthiĩ werũ-inĩ ũcio mwaraganu, naguo riiri wa Jehova warũngĩĩ kuo, ũhaana ta riiri ũrĩa ndoonete hũgũrũrũ-inĩ cia Rũũ rwa Kebari, na nĩ ngũgũthia, ngĩturumithia ũthiĩ thiĩ. 24 Hĩndĩ iyo Roho agĩtoonya thiĩnĩ wakwa, akĩnjĩra akĩndũgamia na magũrũ makwa. Akĩnjĩrĩa, akĩnjĩra atĩrĩ, “Thiĩ ũkehingĩre gwaku nyũmba. 25 No rĩrĩ, wee mũrũ-wa-mũndũ, nĩmagakuoha na mĩhĩndo; ũgaikara ũrĩ muohe nĩguo ndũkoime ũthiĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ. 26 Nĩ nĩngatũma rũrĩmĩ rwaku rũnyĩtane na karakara nĩguo ũkĩre wage kũmanegenia, o na akorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi. 27 No rĩrĩa ngaakwarĩria-rĩ, nĩngakũhingũra kanua, nawe nĩũkameera ũũ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ.’ Ŭrĩa wothe ũngĩthikĩrĩria nĩathikĩrĩrie, nake ũrĩa wothe ũkũrega nĩarege; nĩgũkorwo o nĩ andũ a nyũmba ya ũremi.

4 “Wee, mũrũ wa mũndũ, rĩu oya iturubarĩ ũrĩge mbere yaku, ũcooke ũkurure itũũra inene rĩa Jerusalemu igũrũ rĩarĩro; 2 Ŭcooke ũrĩrigĩcĩrie: Rĩakĩrĩre indo cia mbaara cia gũteithia gũtharĩkĩra itũũra, na wake kĩhumbu gĩkinyĩte itũũra, na ũrĩakĩrĩre kambĩ na nja, na ũgĩthie mĩgogo mĩtungu ya kũrĩmomora rĩrĩgĩcĩrie. 3 Cooka woe rũgĩo rwa kĩa, ũrũge rũtũke taarĩ rũgĩrĩ rwa kĩa gatagatĩ gaku na itũũra rĩu inene, na ũhũgũre ũthiĩ waku na kũu rĩrĩ. Narĩo rĩrĩgĩcĩrio, na nĩwe ũkaarĩrigĩcĩria. Ŭndũ ũcio nĩũgaatũka kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli. 4 “Nĩngĩ ũkome na mwena waku wa ũmotho, ũcooke wĩgĩrĩre mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩwe ũgaakuu mehia mao matukũ marĩa mothe ũgaakoma na mwena ũcio. 5 Nĩngũtũrĩre ũkome matukũ maiganaine na mĩaka ya mehia mao. Nĩ ũndũ ũcio matukũ magana matatũ na mĩrongo kenda nĩmo ũgaakuu mehia ma andũ a nyũmba ya Isiraeli. 6 “Warĩkia gwĩka ũguo, ũkome rĩngĩ, ihinda rĩrĩ na mwena waku wa ũrĩo, ũkuue mehia ma nyũmba ya Juda. Nĩngũtũrĩre matukũ mĩrongo ina, o mũthenya ũkarũgamĩrĩra mwaka ũmwe. 7 Hũgũra ũthiĩ waku ũwerekerie itũũra rĩa Jerusalemu rĩu rĩrĩgĩcĩrio, ũrĩtambũrũkĩre guoko kũhumbũrĩtio, ũrĩrathĩre ũhoru wa gũkĩrĩrwo. 8 Nĩngakuoha na mĩhĩndo nĩguo ndũkanahote kwĩgarũra na mwena ũmwe kana ũrĩa ũngĩ nginya rĩrĩa matukũ maku ma kũrĩgĩcĩrio magathĩra. 9 “Oya ngano na cairĩ, na mboco na ndengũ, na mwere na ngano njĩrũ; ciĩkĩre thiĩnĩ wa ndigĩthũ ũcihũthagĩre gĩwĩhondekera mũgate. Mũgate ũcio nĩguo ũrĩrĩnga ihinda rĩa matukũ magana matatũ na mĩrongo kenda macio ũgũkorwo ũkomete na mwena. 10 Thima cekeri mĩrongo rĩrĩ cia irio iria

ūririāga o mūthenya na ūciriāge mahinda marīa mabange. **11** Ningi ūthime maa gicunji gĩa ithathatū kĩa hini imwe, na ūmanyuuage mahinda o marīa mabange. **12** Riāga irio icio o ta ūria ūngirīa mūgate wa cairi; ūūruge andū makionaga, ūhūthirite mwaki wakītio na mai ma mūdū.” **13** Jehova akiuga atiri, “Ūguo nīguo andū a Isiraeli makaariāga irio iri na thaahu marī gatagati-ini ka ndūrirī, kūrīa ngaamatwarithia.” **14** Na nīi ngiuga atiri, “Ūguo ti guo, Mwathani Jehova! Nīi ndirī ndethaahia. Kuuma ūnini wakwa nginya rīu, ndirī ndarīa nyama ya nyamū ikuite kana itambuuri two nī nyamū cia githaka. Gūtirī nyama iri mūgiro iri yatoonya kanua gakwa.” **15** Nake akiuga atiri, “Ūguo nī wega; ningūreke ūruge mūgate waku na mai ma ng’ombe, handū ha mwaki wa mai ma mūdū.” **16** Nake agicooka akinjīra atiri, “Mūrū wa mūdū, nīngagirirīria irio itigatoonye Jerusalemu. Andū acio makaariāga irio cia githimo magitangikaga, na manyuuage maa ma githimo matari na kūrīgiri, **17** nī ūndū nīgūgakorwo na ūnyiihu wa irio na wa maa. Nīmakamakaga moona o mūdū ūria atari na nīmakahinja nī ūndū wa mehia mao.

5 “Na riri, mūrū wa mūdū, oya rūhiū rwa njora rūūgi, ūrūhūthire ta rwenji rwa mwenjani, wiyenje naruo mūtwe na nderu. Ningi ūcooke woe ratiri ya gūthima, ūganyie njuiri iyo. **2** Riri matukū marīa nūrigiciirio magathira-rī, ūgaacinira gicunji gĩa ithatū kĩa njuiri iyo na mwaki kūu thīni wa itūra inene. Oya gicunji gĩa ithatū kīayo ūthiūrūrūke itūra rīu inene ūkimigūthagūthaga na rūhiū rwa njora. Nakio gicunji gĩa ithatū kīayo ūkihurunge gitwarwo nī rūhuho. Nīgūkorwo nīngamaingathia na rūhiū rwa njora ndirūcomorete. **3** No riri, oya gakundi ka njuiri ūthinikire ruono-ini rwa nguo yaku. **4** Cooka woe gakundi kayo ūgaikie mwaki-ini ūgacine. Mwaki nīgūgatheereema kuuma hau ūiyūre nyūmba yothe ya Isiraeli. **5** “Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Riri nīrio itūra inene rīa Jerusalemu, riri haandite gatati ka ndūrirī rithiūrūkiirio nī mabūri. **6** No riri, nī ūndū wa waganu wari, nīrīremeire mawatho makwa o na watho wakwa wa kūrūmirirwo gūkira ndūrirī na mabūri macio marithiūrūkiirie. Nīrīregete mawatho makwa na rīrīrūmiriire watho wakwa wa kūrūmirirwo. **7** “Nī ūndū ūcio ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Wee ūkoretwo ūrī mūremi gūkira ndūrirī ici igūthiūrūkiirie, ūkaaga kūrūmirira watho wakwa wa kūrūmirirwo kana kūhingia mawatho makwa. Wee o na ndwikite maūdū maringaine na irira cia ndūrirī icio igūthiūrūkiirie. **8** “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīi mwene nīngūgūkiirira, wee Jerusalemu, ngūherithie ūkionagwo nī ndūrirī icio. **9** Tondū wa mīhianano iyo yaku yothe iri magigi, nīi nīngūgwika ūria itari ndeeka mbere iyo na itageeka rīngi. **10** Nī ūndū ūcio, gatagati-ini gaku maithe nīmakaria ciana ciao, o nacio ciana irie maithe ma cio. Nīngakūherithia, na hurunge matigari maku mothe matwarwo nī rūhuho. **11** Nī ūndū ūcio, ti-itherū ta ūria nīi ndūiraga muoyo, Mwathani Jehova ekuuga atiri, tondū nīuthaahitie giikaro giakwa kīamūre na ūndū wa mīhianano yaku yothe mibuthu na ciko thūiriku-

rī, nīngakwehereria wendo wakwa, na ndigacooka gūkūrora na tha, kana ngūcaaire. **12** Gicunji gĩa ithatū kĩa andū aku makooragwo nī mūthiro, kana maniinwo nī ng’aragu o kūu thīni waku; gicunji gĩa ithatū gīkooragwo na rūhiū rwa njora nja ya thingo ciaku; nakio gicunji gĩa ithatū ngaakūhurunga gitwarwo nī rūhuho, na gīteng’erio na rūhiū rwa njora rūcomoretwo. **13** “Hindi iyo marakara makwa nīmagathira, na mang’ūri makwa hario manyiie, na nīi nīngarīhīrio. Ndaarika kūmaitūrūria mang’ūri makwa, nīmakamenya atī nīi Jehova, nī nīi ndoiga ūguo ndūrutaniire. **14** “Nīngagūta mwanangiko, na ngūte kindū gĩa kūnyararwo gatagati-ini ka ndūrirī iria igūthiūrūkiirie, o na maithe-ini ma ahitūki. **15** Wee ūgaatūka wa kūmenwo, na wa kūnyararwo, na kindū gĩa gūkaanania nakio, na kindū kīri magigi harī ndūrirī icio igūthiūrūkiirie, hindi iria ngaakūherithia ndi na marakara na mang’ūri, na ngūkaanie na mathūgūta manene. Nīi Jehova nī nīi ndoiga ūguo. **16** Riri ngaakūratha na mīgu yaku ya ūragani na ya ng’aragu, ngaakūratha ngūniine. Nīngakūrehere ng’aragu makiria, na hīge njira iria irio ciaku ciūkagira. **17** Nīngakūrehere ng’aragu na nyamū cia githaka igūtharīkire, nacio nīngakūniinira ciana. Mūthiro na ūti wa thakame nīgūkaahaata, na nīngarehithia rūhiū rwa njora rūgūkiirie. Nīi Jehova nī nīi ndoiga ūguo.”

6 Kiugo kĩa Jehova nīkīanginyīriire, ngīrwo atiri, **2** “Mūrū wa mūdū, ng’ethera irima cia Isiraeli; cirathire ūhoru wa gūciūkiirira, **3** ūciire atiri: ‘Inyui irima cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova. Ūū nīguo Mwathani Jehova ekwira irima na tūrīma, na mikuru na cianda: Nīi ngirie kūmūkiirira na rūhiū rwa njora, na nyanange kūdū kwanyu kūrīa gūtūgūru. **4** Igongona cianyu nīkamomorwo, na igongona cianyu cia gūcinirwo ūbumba ihehenjwo; na nīngooragira andū anyu hau mbere ya mīhianano iyo yanyu. **5** Nīngaragania ciimba cia andū a Isiraeli hau mbere ya mīhianano iyo yao, na nīngahurunga mahīndi manyu gūthiūrūkiirira igongona cianyu. **6** Kūdū kūrīa guothe mūtūiraga, matūira macio nīmakanangwo, na kūdū kūrīa gūtūgūru kūmomorwo, nīguo igongona cianyu ithūko na cianangwo, nayo mīhianano yanyu ihehenjwo na yūnūhuo, o na igongona cianyu cia gūcinirwo ūbumba inomorwo, na kūrīa mūthondekete kīniinwo. **7** Andū anyu nīmakooragirwo gatagati-ini kanyu, na inyui nīmūkamanya atī nīi nīi Jehova. **8** “No riri, nī kūrī amwe ngaatigia, nīgūkorwo amwe anyu nīmakahonoka kūrūragwo na rūhiū rwa njora riri mūgaakorwo mūhurunjūkiire mabūri-ini na ndūrirī-ini. **9** Ningi marī ndūrirī-ini kūu matwaritwo marī atahe-rī, arīa makaahonoka nīmakandirikana. Nīmakaririkana ūria njiguithitio ūruo nī ngoro ciao cia ūtharia, iria iihutafire, na maithe mao marīa makoretwo makīrīrīria mīhianano yao. Nīmakemena nī ūndū wa waganu ūria mekite, na nī ūndū wa ciiko ciao ciothe iri magigi. **10** Nao nīmakamenya atī nīi nīi Jehova; nīi ndiamamakagia tūhū ngiuga atī nīngamarehere mūtino ūyū. **11** “Mwathani Jehova ekuuga atiri: Hūra hī, na ūhūrithie makinya thī,

uugiririre uuge atiri, “Wui!” Tondü wa waganu wothe na ciiko iri magigi cia nyumba ya Israeli, nigukorwo nimakooragwo na rühiu rwa njora, na ng’aragu, na müthiro. 12 Mündü üria ütütüraga küraya akooragwo ni müthiro, nake üria üri gükuhi ooragwo na rühiu rwa njora, nake üria ükaahonoka atigare, akooragwo ni ng’aragu. Üguo niguo ngeeruta mang’üri makwa nao. 13 Nao nimakamenya ati ni nii ni Jehovah, riria andü magaaorwo moragitwo marí gatagati-ini ka mihianano iyo yao mathiürürükirre igongona ciao, na handü hothe hatüügüru, na tücumbiri tuothe twa irima, na rungu rwa müti o wothe waraganitie honge, na rungu rwa mügandi o wothe müruu, kündü guothe küria maarutagira mihianano yao mahuti manungi wega. 14 Na nii ningamatambürükiria guoko ndimookirre, na ndume bürüri wanangike ütiganirio, kuuma werü-ini ücio nginya Dibila, kündü guothe küria matüürite. Händi iyo nimakamenya ati nii ni Jehovah.”

7 Kiugo kia Jehovah nikianginyirire, ngürwo atiri: 2 “Mürü wa mündü, üü niguo Mwathani Jehovah ekwira bürüri wa Israeli: Ithiriro! Ithiriro nirikinyirire ituri icio inya cia bürüri. 3 Rü ithiriro niriügükiyirire, na ningürekereria marakara makwa magüükirre. Ningagütüira ciira kuringana na müthire yaku na ngürhe kuringana na mitugo yaku yothé iri magigi. 4 Ndigaküigüira tha kana ngücaaire; ti-itherü, ningakürüri na ündü wa müthire yaku na mitugo yaku iri magigi gatagati-ini kanyu. Händi iyo nimukamenya ati nii ni Jehovah. 5 “Üü niguo Mwathani Jehovah ekuuga: ‘Mwanangiko! Mwanangiko itari waiguu niürooka. 6 Ithiriro nirikinyu! Ithiriro nirikinyu! Riarahükite rigüükirre. Nirikinyu! 7 Nükooretwo ni mütiño, wee ütütüraga bürüri-ini. Ihinda nirikinyu, müthenya ücio nükuhiirire; ni küri na guoya münene, na gütiri gikeno küu irima-ini. 8 Nii ndi hakuhi gügütiriria mang’üri makwa, na ndürute marakara nawe; ningagütüira ciira kuringana na müthire yaku, na ngürhe ni ündü wa mitugo yaku yothé iri magigi. 9 Ndigaküigüira tha kana ngücaaire; ningakürüri kuringana na müthire yaku na mitugo yaku iri magigi gatagati-ini kanyu. Händi iyo nükamanya ati nii ni Jehovah ndirahüürana. 10 “Müthenya niguo üyü! Nümükiyü! Mütiño nümükiyü, rüthanju nürüthundükite, naguo mwitüo nücanükite! 11 Maündü ma ühinya nimakürite magatuika rüthanju rwa küherithia waganu; gütiri andü magaatigara, gütiri o na ümwe wa kirindi kü; gütiri ütonga, na gütiri kündü kia bata gigaagite. 12 Ihinda rü nirikinyu, müthenya ücio nükiyite. Mügüri niatige gükena kana mwendia aigue kieha, nigukorwo mang’üri nimakinyirire kirindi kü giothe. 13 Mwendia ndagaküüra githaka kiria endetie riria riothe acio eerí marí muoyo, nigukorwo kioneke kü gikonii kirindi kü giothe gitikagarürwo. Tondü wa mehia mao, gütiri o na ümwe wa ügaatüüria muoyo wake. 14 O na mangihuha karumbeta, na magie na maündü mothe, gütiri mündü o na ümwe ügaathi ita-ini, nigukorwo mang’üri makwa nimakinyirire kirindi kü giothe. 15 “Mwena wa na nja küri na rühiu rwa njora, mwena wa na thini küri na müthiro na ng’aragu; aría marí küu mīgūnda-ini makooraagwo

na rühiu rwa njora, nao aría marí thini wa itüüra inene makaaniinwo ni ng’aragu na müthiro. 16 Aría othe magaatigara na mahonoke magaaorwo irima-ini, magücaaya ta ndutura cia ituamba-ini, o mündü tondü wa mehia make. 17 Guoko o guothe nigükaregera, na iru o riothe niriakaaga hinya o ta maa. 18 Nimakahumbwo nguo cia makünia, na mahumbwo kimako kinene. Mothiü mao nimakahumbwo thoni, na menjwo mitwe yao. 19 Nimakahurunja betha yao barabara, naye thahabu yao ituu kündü kirí thaahu. Betha yao na thahabu itikahota kümahonokia müthenya wa mang’üri ma Jehovah. Itikamaniinra ng’aragu kana ihüünie nda ciao, nigukorwo nicio itümüte mahingwo magatuika ka kwihia. 20 Nimeütagira ügemu wa mathaga mao, na makamahüthira güthondeka mihianano yao iri magigi, na mihiano itari kiene. Ni ündü ücio-rí, ningatüma indo icio ituike kündü kirí thaahu harío. 21 Ningacineana ciothe küri andü a kungü ituike ndaho, na ndicineane küri andü aría aaganu a gükü thi ituike ta itunyanitwo, nao nimagacithaahia. 22 Ningamahutafira ndige kümona, nao nimagathaahia handü haría nyendete müno; atunyani nimagatoonya ho mahathaahie. 23 “Haariria mnyororo, tondü bürüri wothe üiyürite üti wa thakame, nario itüüra inene rikaiyüra maündü ma ühinya. 24 Ningarehe ndürüri iria njaganu müno ciigwatire nyumba ciao ituike ciao; ningatüma mwitüo wa andü aría marí hinya üthire, nakuo kündü kwao küria kwamüre nigügathaahio. 25 Kimakania gioka-rí, magaacaragia thayü, no ndükooneka. 26 Mütiño ügooka ürümanirire na üngi, naguo mühuhu üike ürümanirire na üngi. Nimakageria kügü na kioneke kuuma küri münabi; ürütani wa müthinjiri-Ngai ükonii watho nügaathira, o ta üria kiria gía athuuri o nakio gigaathira. 27 Müthamaki niagacakaya, nake müri wa müthamaki niakahumbwo gükua ngoro, namo moko ma andü a bürüri ücio nimakainaina. Na nii ningameka kuringana na müthire yao, na ndimatuire ciira kuringana na üria magirire gütuüro. Händi iyo nimakamenya ati nii ni Jehovah.”

8 Mwaka-ini wa itandatü, mweri wa itandatü, müthenya wa gatano, riria ndaikarite gwakwa nyumba nao athuuri a Juda magaikara mbere yakwa-rí, guoko kwa Mwathani Jehovah gügüka igürü riakwa. 2 Ngirora, ngiona mühiano ta wa mündü. Kuuma haría honekaga taari njohero yake gücooka na thi aahaanaga ta mwaki, na kuuma hau gücooka na igürü oonekaga akihenja ta kigera kiraakana. 3 Niatambürükirie kündü kiahanaanaga ta guoko na akinjoya anyiitite njuüri cia mütwé wakwa. Roho akinjoya na-igürü riera-ini, na akindwara Jerusalemu, ndi cioneke-ini cia Ngai, nginya mürange-ini wa kihingo gía gathigathini kía nja ya na thini, haría mühianano ücio ütümaga Ngai aigue üüru warüngü. 4 Na hau mbere yakwa niho riiri wa Ngai wa Israeli warí, o ta üria ndoonete kioneke-ini werü-ini. 5 Ningi akinjira atiri, “Mürü wa mündü, rora mwena wa gathigathini.” Ni ündü ücio ngirora, na hau itoonyero-ini ría mwena wa gathigathini wa kihingo gía kigongona, ngiona mühianano ücio ütümaga Ngai aigue üüru. 6 Nake akinjira atiri, “Mürü wa mündü,

nīūrona ūrīa mareeka; maūndū marī magigi biū marīa andū a nyūmba ya Isiraeli marekira haha, maūndū ma kīndindika kūraya na handū-hakwa-haria-haamūre? No wee-rī, nīūkuona maūndū o na marī magigi makīria.” **7** Ningī akindehe itoonyero-inī rīa nja iyo. Ngīrora ngīona irima rūthingo-inī. **8** Akinjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, aramia irima rū rīrī rūthingo-inī.” Rīrīa ndaaramirie irima rū, ngīona nī haarī na mūrango. **9** Ningī akinjīra atīrī, “Toonyā thīinī wionere maūndū marī magigi marīa mareka kuo.” **10** Nī ūndū ūcio ngītoonya kuo, ngīrora ngīona thingo-inī gūkuruṛitwo mīthemba yothē ya indo iria ikurumaga, na ya nyamū ciothe iria irī mūgiro, na ya mīhianano yothē ya andū a nyūmba ya Isiraeli. **11** Hau mbere yacio nī haarūgamite athuuri mīrongo mūgwanja a nyūmba ya Isiraeli, nake Jazania mūrū wa Shafani akarūgama gatagati-inī kao. O ūmwe wao aanyitite rūgiro rwa gūcinīra ūbumba, nayo ndogo irī na mūtaraṛiko mwega wa ūbumba nīyatoogaga na igūrū. **12** Nake akinjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, nīwona maūndū marīa athuuri a nyūmba ya Isiraeli marekīra nduma-inī, o ūmwe wao arī ihooero-inī rīa mūhianano wake? Moigaga atīrī, ‘Jehova ndatuonaga; Jehova nīatiganiirie būrūri ūyū.’” **13** Ningī akiuga atīrī, “Wee-rī, nīūkūmona magīka maūndū o na marī magigi makīria.” **14** Ningī akindehe itoonyero-inī rīa kīhingo gīa gathigathini kīa nyūmba ya Jehova, na nīi ngīona andū-a-nja maikarite thī ho magīcakāira Tamuzu. **15** Nake akinjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, nīūrona maūndū maya? Nīūkuona maūndū o na marī magigi mūno gūkīra maya.” **16** Ningī akīndoonya nja ya na thīinī ya nyūmba ya Jehova, na hau itoonyero-inī rīa hekarū, gatagati ga githaku na kīgongona-rī, haarī arūme ta mīrongo irī na atano. Maahutatiire hekarū ya Jehova, makaroria mothiū mao mwena wa irathiū, makainamagīrīra rīua marīhooe marorete na kīu mwena wa irathiū. **17** Nake akinjīra atīrī, “Mūrū wa mūdū, nīwona ūguo? Anga ūcio nī ūndū mūhūthū andū acio a nyūmba ya Juda gwīka maūndū marī magigi ta macio marekīra haha? No ngīnya maiyūrie maūndū ma ūhinya būrūri na mandakaragie hīndī ciothe? Ta marore magīkīra tūhonge maniūrū mao! **18** Nī ūndū ūcio nīi nīngameka maūndū na marakara; ndikamaigūira tha kana ndimacaaire. O na mangīkaanīrīra matū-inī makwa, ndikamathikīrīria.”

9 Ningī ngīguaga agītīana na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Rehe arangīri a itūūra inene haha, o mūdū arī na itharaita rīa mbaara guoko-inī.” **2** Na nīi ngīona andū atandatū magīka moimite mwena wa kīhingo kīa rūgongo, kīrīa kīrorete mwena wa gathigathini, o mūdū arī na kīndū gīa kūūrāgana guoko-inī. Makīrehane na mūdū ūngī ūmwe wehumbite nguo cia gatani na eyohete indo cia kwandīka njohero. Nao magītoonya makīrūgama mwena-inī wa kīgongona kīrīa gīa gīcango. **3** Na rīrī, riiri wa Ngai wa Isiraeli ūkīambata uumite igūrū rīa makerubi, harīa warī mbere, ūgīthīi hīngīro-inī ya hekarū. Ningī Jehova agītīa mūdū ūcio wehumbite nguo cia gatani, o ūcio weyohete indo cia kwandīka njohero, **4** akīmīra atīrī, “Thīi ūtūikanie itūūra inene rīa Jerusalem, na wīkīre rūūrī ithiithi cia arīa marī na kīeha, na magacakaya nī ūndū wa maūndū mothe marī

magigi marīa mekagwo kūu thīinī warīo.” **5** O thikīrīrie ūguo, akīira acio angī atīrī, “Mūrūmīrīrei, mūtūikanīrie itūūra rīu inene mūrāgane mūtēkūiguanīra tha kana gūcaayanīra. **6** Ūragai athuuri, na aanake na airītu, na andū-a-nja na ciana, no mūtīkahutīe mūdū o na ūrīkū mwīkīre rūūrī rūu. Ambīrīrai o haha hakwa haamūre.” Nī ūndū ūcio makīambīrīria na athuuri arīa maarī hau mbere ya hekarū. **7** Ningī akīmeera atīrī, “Thaahai hekarū īno na mūiyūrie rīa ciayo andū arīa moragītīwo. Thīi!” Nī ūndū ūcio makīumagara, makīambīrīria kūūrāgana kūu itūūra-inī inene. **8** Hīndī rīa mooraganaga nīi ngītīgwo ndī nyīkī, ngīgūthīa, ngīturumithīa ūthīū thī, ngīrīra, ngīūra atīrī, “Hī, Mwathani Jehova! Anga nīūkūniina matigari mothe ma Isiraeli hīndī īno ya gūtīrīra Jerusalem mang’ūrī maku?” **9** Nake akinjookeria atīrī, “Mehia ma nyūmba ya Isiraeli na ya Juda nī maingī magakīra; būrūri ūiyūrīte ūiti wa thakame, narīo itūūra inene riyyūrīte ūhotomia wa kīhoo. Moigaga atīrī, ‘Jehova nīatiganiirie būrūri ūyū; Jehova ndarona.’” **10** Nī ūndū ūcio-rī, Nīi ndigacooka kūmaigūira tha kana kūmacaaīra, no nīngamacookereria ūrīa mekīte.” **11** Ningī mūdū ūcio wehumbite nguo cia gatani, na akeoha indo cia wandīkī njohero, agīcookīa ndūmīrīri, akiuga atīrī, “Nīnjīkīte o ta ūrīa wathanire.”

10 Na rīrī, nīndarorire ngīona hau rīera-inī igūrū rīa mīthe ya akerubi kīndū kīahaanaga ta gītī kīa ūnene ta ihiga rīa yakuti. **2** Nake Jehova akīira mūdū ūcio wehumbite nguo cia gatani atīrī, “Thīi ūtoonye gatagati-inī ka magūrū macio marathīūrūrūka rungu rwa harīa akerubi marī. Iyūrīa hī ciaku cīerī makara ma mwaki kuuma gatagati ka akerubi ūcooke ūmahurunjē kūu itūūra-inī inene.” Nake agīthīi agītoonya thīinī, o ngīonagīra na maitho makwa. **3** Na rīrī, mūdū ūcio aatoonya thīinī, akerubi acio magīkorwo marūgamite mwena wa gūthini wa hekarū, narīo itu rīkaiyūra nja rīra ya na thīinī. **4** Naguo riiri wa Jehova ūkīambata uumite igūrū rīa akerubi, na ūgīthīi hīngīro-inī ya hekarū. Ito rūu rīkīiyūra hekarū, nayo nja ikīiyūra ūkengi ya riiri wa Jehova. **5** Naguo mūrurumo wa mathagu ma akerubi acio nīwaigūikaga o ngīnya kūu nja ya nyumīrīra, o taarī mūgambo wa Mūrungu Mwene-Hinya-Wothe rīrīa ekwaria. **6** Na rīrīa Jehova aathire mūdū ūcio warī na nguo cia gatani, akīmīra atīrī, “Oya mwaki kuuma gatagati ka magūrū macio, kuuma gatagati-inī ka akerubi,” mūdū ūcio agītoonya thīinī na akīrūgama mwena-inī wa kūgūrū kūmwe kwamo. **7** Ningī ūmwe wa akerubi acio agītambūrūkīa guoko gwake mwaki-inī ūcio warī gatagati-inī kao. Akīoya mwaki ūmwe wagu, akīwīkīra hī-inī cia mūdū ūcio warī na nguo cia gatani, nake mūdū ūcio akīwoya akīuma nja. **8** (Rungu rwa mathagu ma akerubi acio nīkuonekaga kīndū kīahaanaga ta moko ma mūdū.) **9** Nīndarorire, ngīona magūrū mana ma ngaari hau mīena-inī ya akerubi acio, o kūmwe gūkagīa mwena-inī wa o ūmwe wa akerubi acio; magūrū macio maahenagia ta rangi wa thumarati. **10** Makīoneka-rī, mothe mana nīmahaanane; o kūgūrū kuonekaga ta gūtūoonyanite na kūgūrū kūngī. **11** Magīthīi, maathīiaga na mwena o wothe wa iyo īna, o kūrīa akerubi acio merekeirie

ũthiũ; magũrũ macio ma ngaari matiagarũrũkaga rĩria akerubi acio megũthiĩ. Akerubi acio maathiiaa na kũria guothe mũtwe werekera, matekũgarũrũka rĩria marathiĩ. **12** Mũĩrĩ yao yotho, o hamwe na mĩgongo yao, na moko mao na mathagu mao, maiyũrite maitho kũndũ guothe, na magũrũ macio mana ma ngaari o namo. **13** Na rĩrĩ, nĩndaiguire magũrũ macio magĩtwo atĩrĩ, “Magũrũ marĩa mathiũrũrũkaga.” **14** O ũmwe wa akerubi aarĩ na mothiũ mana: Ŭthiũ ũmwe warĩ wa kerubi, na wa keerĩ warĩ wa mũndũ, na wa gatatũ warĩ wa mũrũũthi, na wa kana warĩ wa nderi. **15** Ningĩ akerubi acio makĩambata na igũrũ. Ici ciarĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari. **16** Hĩndĩ irĩa akerubi acio maathiiaa, magũrũ macio maarĩ mĩena-inĩ yao namo magathii; na hĩndĩ irĩa akerubi acio maambararia mathagu mao mombũke, magũrũ macio matioimaga mĩena-inĩ yao. **17** Rĩria akerubi acio marũgama, o namo makarũgama o ũguo; na rĩria akerubi mombũka, namo makombũkania nao, tondũ roho wa ciũmbe icio irĩ muoyo warĩ thĩĩnĩ wamo. **18** Ningĩ riiri wa Jehova ũkiehera hau igũrũ rĩa hingiro ya hekarũ na ũkĩrũgama igũrũ rĩa akerubi acio. **19** O ndĩroreire ũguo, akerubi acio makĩambararia mathagu mao makĩwambũka, na rĩria maathiiaa, magũrũ macio maatwaranaga nao. Nao makĩrũgama itoonyero-inĩ rĩa kihingo kĩa mwena wa irathĩro wa nyũmba ya Jehova; naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa. **20** Icio nĩ ciũmbe irĩ muoyo iria ndoonete irĩ rungu rwa Ngai wa Isiraeli hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari, na nĩ ngĩmenya atĩ maarĩ akerubi. **21** O ũmwe aarĩ na mothiũ mana, na mathagu mana, na rungu rwa mathagu mao nĩ haarĩ na kĩndũ gĩatarĩ ta moko ma mũndũ. **22** Mothiũ mao maahaanaga ta marĩa ndoonete hau Rũũĩ-inĩ rwa Kebari. O ũmwe wao aathiiaa arũngĩrĩrie na mbere.

11 Hĩndĩ iyo Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kihingo-inĩ kĩa nyũmba ya Jehova kĩa kierekeire mwena wa irathĩro. Hau itoonyero-inĩ rĩrũ rĩa kihingo kiu nĩ haarĩ arũme mĩrongo rĩrĩ na atano, na gatagati-inĩ kao ngĩona Jazania mũrũ wa Azurĩ, na Pelatia mũrũ wa Benaia, arĩa maarĩ atongoria a kĩrĩndĩ. **2** Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, aya nĩ arũme arĩa marathugunda waganu, na makaheana kĩrĩra kĩa waganu itũũra-inĩ rĩrĩ inene. **3** Moigaga atĩrĩ, ‘Githĩ ihinda rĩtigũkinya o narua rĩa gwaka nyũmba? Itũũra rĩrĩ inene nĩ nyũngũ ya kũruga, na ithuĩ nĩ ithuĩ nyama.’ **4** Nĩ ũndũ ũcio marathĩre ũhoru wa kũmookĩrĩra; marathĩre ũhoru, wee mũrũ wa mũndũ.” **5** Ningĩ Roho wa Jehova agĩũka igũrũ riakwa, akĩnjĩra njuge atĩrĩ, “Ŭũ ngũo Jehova ekuuga: Ŭguo ngũo mũroiga, inyũ andũ a nyũmba ya Isiraeli, no nĩ-rĩ, nĩnjũũ ũria ũrĩ meciiria-inĩ manyu. **6** Nĩmũũragĩte andũ aingi itũũra-inĩ rĩrĩ inene, na mũkaĩyũria ciimba njĩra-inĩ ciarĩ. **7** “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ ngũo Mwathani Jehova ekuuga: Ciimba icio mũikĩtie kũũ nicio nyama, narĩo itũũra rĩrĩ inene nĩro nyũngũ, no Nĩ nĩngũmũingata muume kuo. **8** Inyũ nĩmwĩtigĩrite rũhiũ rwa njora, na rũhiũ rũu rwa njora no ruo ngaamũũkĩrĩra naruo, ũguo ngũo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngamũrutũrũ muume itũũra-inĩ inene, na ndĩmũneane moko-inĩ ma andũ a kũngĩ, na

ndĩmũherithie. **10** Inyũ mũkooragwo na rũhiũ rwa njora, na nĩngamũũra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **11** Itũũra rĩrĩ inene rĩtigatũka nyũngũ harĩ inyũ, kana inyũ mĩtuĩke nyama thĩĩnĩ warĩ; nĩngamũũra ciira kũu mĩhaka-inĩ ya Isiraeli. **12** Na inyũ nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, nĩ ũndũ mũtirũmĩrĩrie kĩrĩra kĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, kana mũkarũmia mawatho makwa, no mwĩkite maũndũ maringaine na ma ndũrĩrĩ iria imũrigiciĩrie.” **13** Na rĩria ndaarathaga, Pelatia mũrũ wa Benaia agĩũka. Hĩndĩ iyo ngũgũthia ngĩturumithia ũthiũ thĩ, ngĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, ngĩũria atĩrĩ, “Hĩ, Mwathani Jehova! Nĩkũniina matigari ma Isiraeli biũ?” **14** Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩrie, ngĩrwo atĩrĩ, **15** “Mũrũ wa mũndũ, ariũ a thoguo, ariũ a thoguo arĩa marĩ a rũrĩra rwanyu na nyũmba yotho ya Isiraeli, acio nĩo andũ a Jerusalemu maarĩtie ũhoru wao makoiga atĩrĩ, ‘Marĩ haraaya mũno na Jehova; bũrũri ũyũ nĩ thui twaheirwo ũtuĩke witũ.’ **16** “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: O na gũtuĩka nĩndamatwarithirie kũraya gatagati-inĩ ka ndũrĩrĩ, na ngĩmahurunjĩra mabũrũri-inĩ, no nĩ ndũkite handũhao-harĩa-haamũre, mabũrũri-inĩ kũu mathiite, gwa kahinda kanini.’ **17** “Nĩ ũndũ ũcio uga atĩrĩ: ‘Ŭũ ngũo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngamũcookanĩrĩra kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmũrute mabũrũri-inĩ kũria mwahurunjĩrwo, na ndĩmũcookerie bũrũri wa Isiraeli rĩngĩ.’ **18** “Nĩmagacooka kuo, na meeherie mĩhiano iyo yakuo mũthũku yotho, na mĩhianano iyo irĩ magigi. **19** Nĩngamahe ũũrũmwe wa ngoro, na njĩkire roho mwerũ thĩĩnĩ wao; nĩngeheria ũmũ wa ngoro thĩĩnĩ wao ndimahe ngoro njororo ta nyama. **20** Ningĩ nĩmakarũmagĩrĩra kĩrĩra giakwa gĩa kũrũmĩrĩrwo, na marũmagie mawatho makwa. Nĩmagatũka andũ akwa, na nĩ ndũkie Ngai wao. **21** No rĩrĩ, ha ũhoru wa andũ arĩa ngoro ciao ciĩyamũrĩrie mĩhiano iyo mĩũru na mĩhianano iyo irĩ magigi, nĩngatũma o ene macookerewo nĩ ũũru ũria mekite, ũguo ngũo Mwathani Jehova ekuuga.” **22** Hĩndĩ iyo akerubi acio, marĩ na magũrũ ma ngaari mĩena-inĩ, magĩtambũrũkia mathagu mao, naguo riiri wa Ngai wa Isiraeli warĩ igũrũ rĩa. **23** Riiri ũcio wa Jehova ũkĩambata uumĩte thĩĩnĩ wa itũũra riu inene na ũgĩkara igũrũ rĩa kĩrima kĩa kiarĩ mwena wa irathĩro warĩ. **24** Roho akĩnjoya na igũrũ, akĩndwara kũrĩ andũ arĩa maatahitwo magatwarwo bũrũri wa Babuloni, o ndĩ thĩĩnĩ wa kĩoneki kũu ndoonetio nĩ Roho ũcio wa Ngai. Hĩndĩ iyo kĩoneki kũu ndoonetio gĩkĩnjerera, **25** na nĩ ngĩra andũ acio maatahitwo ũhoru wotho ũria Jehova aanyonetie.

12 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩrie, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, wee ũtũũranagia na andũ aremi. Nĩ marĩ na maitho ma kuona no mationaga, na nĩ marĩ na matũ ma kũigua no matiguuga, ngũkorwo nĩ andũ aremi. **3** “Nĩ ũndũ ũcio wee mũrũ wa mũndũ-rĩ, oha mĩrigo yaku ya gũthaama, na kũrĩ mũthenya barigici magĩkuonaga-rĩ, umagare uume gũkũ, ũthĩ kũndũ kũngĩ. Hihĩ nĩmagataũkĩrwo, o na gũtuĩka nĩ andũ a nyũmba ya ũmĩro. **4** Kũrĩ mũthenya barigici, o magĩkuonaga-rĩ, ruta mĩrigo yaku nja irĩ mĩohe nĩ ũndũ

wa gũthiĩ bũrũri wa ithaamĩrio. Ningĩ hwaĩ-inĩ, umagare ũthiĩ o magĩkuonaga, o ta ũrĩa andũ mathaamaga. 5 O makwĩroire, tũrĩkia rũthingo, ũgererie mĩrigo yaku ho. 6 Oya mĩrigo iyo ũmũgĩrĩre ciande o makwĩroire, ũmĩumagarie na mairia. Wihumbĩre ũthiũ nĩguo ndũkone bũrũri, nĩgũkorwo nĩngũtũite kĩmenyithia harĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli.” 7 Nĩ ũndũ ũcio nĩ ngĩka o ta ũrĩa ndaathĩtwo. Ngĩruta mĩrigo yakwa nja kũrĩ mũthenya barigici, yohetwo nĩ ũndũ wa gũthaama. Ningĩ hwaĩ-inĩ ngĩtũrĩkia rũthingo na moko makwa. Ngũmia mĩrigo yakwa nja kũrĩ na mairia, ngĩmĩumagaria ndĩmĩkuũite na ciande o manjĩndoreire. 8 Rũciĩnĩ kiugo kĩa Jehova gĩkĩnginyĩrĩra, ngĩũrio atĩrĩ, 9 “Mũrũ wa mũndũ, githĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli o acio aremi matiakuũirĩre atĩrĩ, ‘Nĩ atĩa ũreka?’ 10 “Meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ndũmĩrĩrĩ ĩno ndĩtũ ĩkonĩ mĩnene ũrĩa ũrĩ Jerusalemu, o na andũ a nyũmba yothē ya Isiraeli arĩa marĩ kuo.’ 11 Meere atĩrĩ, ‘Nĩ ndĩ kĩmenyithia harĩ inyu.’ “O ta ũguo nĩ njĩkĩte, noguo o nao mageekwo. Nĩmagatwarwo bũrũri wa kũngĩ marĩ atahe. 12 “Mũthamaki ũcio ũrĩ gatagatĩ-inĩ kao nĩagakuua mĩrigo yake na ciande kũrĩ mairia oimagare, naruo rũthingo nĩrũgatũrĩkio irima oimĩre ho. Nake nĩakehumbĩra ũthiũ nĩguo ndakone bũrũri. 13 Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake nĩakanyĩtwo nĩ mũtego wakwa; nĩngamũtwarithia Babuloni, kũu bũrũri wa Akalidei, no rĩrĩ, we ndakawona, nakuo kũu nĩkuo agaakuĩra. 14 Arĩa othe mamũrigicĩĩre, nĩngamahurunja huho-inĩ, o acio aruti ake a wĩra na thigari ciake ciothe, na ndĩmateng’erie na rũhiũ rwa njora rũrĩ rũcomore. 15 “Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaamahurunjĩra ndũrĩrĩ-inĩ na ndĩmaharaganĩrĩre mabũrũri-inĩ. 16 No rĩrĩ, nĩngahonokĩa amwe ao matikaniĩtwo na rũhiũ rwa njora, kana ng’aragu, kana mũthiro, nĩgeetha kũu magaathĩ ndũrĩrĩ-inĩ makoimbũraga maũndũ mao marĩa meekaga marĩ maggi. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” 17 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 18 “Mũrũ wa mũndũ, inainaga rĩrĩa ũkũrĩa irio, na wĩthithimũkagwo nĩ guoya ũkinyua maaĩ. 19 ĩra andũ a bũrũri ũyũ atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga igĩrũ rĩkonĩ andũ arĩa matũũraga Jerusalemu na arĩa matũũraga bũrũri wothē wa Isiraeli: Makaarĩtĩaga irio ciao marĩ na mĩtangiko, na manyuuage maaĩ moorĩtwo nĩ hinya nĩgũkorwo bũrũri wao nĩkaniĩtwo indo ciothe iria irĩ kuo, nĩ ũndũ wa maũndũ ma ũhinya ma andũ arĩa othe matũũraga kuo. 20 Matũũra marĩa matũũragwo nĩ andũ nĩmakanangwo, nāguo bũrũri ũkĩrio ihooru. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” 21 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 22 “Mũrũ wa mũndũ, nĩ thimo ĩrĩkũ ĩno yunanagwo thĩĩnĩ wa bũrũri wa Isiraeli, ĩno yugaga atĩrĩ: ‘Matukũ nĩmathiraga, nakĩo kĩoneki o gĩothe gĩgatũka gĩa tũhũ?’ 23 Meere atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Nĩngũniina thimo ĩno, na matigacooka kũmĩgweta rĩngĩ gũkũ Isiraeli.’ Meere atĩrĩ, ‘Matukũ nĩmakuhĩrĩrĩre rĩrĩa kĩoneki o gĩothe gĩkahingio. 24 Nĩgũkorwo gũtigacooka kũgĩa cionekei cia maheeni, kana ũragũrĩ wa kũheenaniĩrĩa gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli. 25 No nĩ Jehova-rĩ, nĩngoĩga ũrĩa ngeenda,

nāguo nĩũkahingio ũtegũcererwo. Nĩgũkorwo matukũ-inĩ manyu, inyuĩ andũ a nyũmba ya ũremi, nĩngahingia ũrĩa wothē ndĩroĩga, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 26 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 27 “Mũrũ wa mũndũ, andũ a nyũmba ya Isiraeli maroĩga atĩrĩ, ‘Kĩoneki kĩrĩa onaga gĩgũtũũra miaka mĩĩngĩ gĩgĩkahingio, na araratha ũhoro wa ihĩnda irāya rĩgooka.’ 28 “Nĩ ũndũ ũcio meere atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Gũtĩrĩ kiugo o na kĩmwe gĩakwa gĩgaacooka gũcererwo; ũhoro ũrĩa wothē nĩ ngaaria nĩũkahingio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

13 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: 2 “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro wa gũũkĩrĩra anabii a Isiraeli arĩa mararatha ũhoro rĩu. ĩra acio marathaga ũhoro ũrĩa megereire na ngoro ciao ene atĩrĩ: ‘Igũai ndũmĩrĩrĩ ya Jehova! 3 Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Kaĩ anabii acio akĩĩgu marĩ na haro-ĩ, o acio marũmagĩrĩra roho wao ene na matĩrĩ ũndũ monet! 4 Anabii aku, wee Isiraeli-rĩ, matarĩ ta mbwe irĩ kũndũ kũrĩa kwanangĩku. 5 Inyuĩ mũtiambatĩte mũthĩrĩ rũthingo-inĩ kũrĩa gũtharũkĩte, mũrũcookererie nĩ ũndũ wa nyũmba ya Isiraeli nĩgeetha rũgetĩrĩa hĩndĩ ya mbaara mũthenya ũrĩa wa Jehova. 6 Cionekei ciao nĩ cia maheeni, na ũragũrĩ wao o nāguo no wa maheeni. Moĩgaga atĩrĩ, ‘Jehova oĩgĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa Jehova atamatũmĩte; merĩgagĩrĩra atĩ ciugo ciao nĩũkahingal 7 Gĩthĩ tĩ cionekei cia maheeni muonete, na mũkaaria ũragũrĩ wa maheeni, rĩrĩa mũkuuga atĩrĩ, ‘Jehova oĩgĩte atĩrĩ,’ o rĩrĩa nĩ itarĩtĩte? 8 “Nĩ ũndũ ũcio, ũũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondũ wa ciugo cianyu cia maheeni na cionekei cia kũheenania-rĩ, nĩngũmũũkĩrĩra, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.’ 9 Guoko gwakwa nĩgũgookĩrĩra anabii arĩa moonaga cionekei cia maheeni, na makagweta ũragũrĩ wa kũheenania. Matigakorwo marĩ a kĩama kĩa andũ akwa, kana maandĩkwo ibuku-inĩ rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli, o na kana matoonye bũrũri wa Isiraeli. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Mwathani Jehova. 10 “Tondũ mahĩthĩthĩaga andũ akwa, makiugaga atĩrĩ, ‘Kũrĩ na thayũ,’ o rĩrĩa gũtarĩ thayũ; tondũ rĩrĩa rũthingo rũhũthũ rwakwo marũhakaga coka, 11 nĩ ũndũ ũcio ĩra andũ arĩa marũhakaga coka atĩ no rũkũgũ. Nĩngoirĩa mbura nene mũno, na ndũme kũgĩe na mbura ya mbembe, nacio huho irĩ na hinya nĩkarũmomora. 12 Rĩrĩa rũthingo rũu rũkaaga-rĩ, gĩthĩ andũ matigakũũria atĩrĩ, ‘Coka ũrĩa ũrarũhakĩte ũkĩrĩ ha?’ 13 “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngarekereria rũhuho rũrĩ na hinya ndĩ na mang’ũrĩ, na kũgĩe mbura ya mbembe na mbura ya kiboboto ndĩ na matũgũta ma kwananga. 14 Nĩngamomora rũthingo rũu mũhakĩte coka na ndĩrũharaganie tĩrĩ-inĩ nginya mũthingĩ wa ruo ũgũũranio. Rĩrĩa rũkaagũ, mũkaanangĩrwo kuo; na nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 15 ũguo nĩguo ngeeruta mang’ũrĩ makwa na rũthingo rũu, na njũkĩrĩre acio maarũhakire coka. Ngaakwĩra atĩrĩ, ‘Rũthingo nĩ rweherete, o na arĩa maarũhakire coka, 16 o anabii acio a Isiraeli, arĩa maarathĩire itũũra rĩa Jerusalemu makĩronera cionekei cia thayũ, gũtarĩ na thayũ, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” 17 “Rĩu mũrũ wa

mündü-rî, hügûra üthiû waku kürî airîtu a andû anyu arîa marathaga mohoro moimîte meciiria-inî mao ene, ûmarathîre ûhoro wa kûmookîrîra, **18** ûmeere atîrî, 'Mwathani Jehova ekuuga üû: Kaî andû-a-nja arîa matumagîrîra ithitû nyunîro-inî ciao cia moko na magathondekaga mataama ma kwihumbîra üthiû nîguo magwatagie andû marî na haaro-î. Anga mûrîgwatagia mîoyo ya andû akwa nîguo mûhonokie mîoyo yanyu inyuî ene? **19** Nîmûûthaahitie kürî andû akwa nî ûndû wa ngundi ya cairi na twenyû twa mûgate. Nî ûndû wanyu kûheenia andû akwa, arîa mathikagîrîra maheeni, nîmûûragite arîa mataagîrîre gûkua, na mûkahonokia arîa mataagîrîre gûtûura muoyo. **20** "Nî ûndû ücio, Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Nînjûkîrîre ithitû ücio cianyu, ücio mûgwatagia andû akwa nacio ta marî nyoni, na nî nîngûcituanga kuuma moko-inî manyu. Nîngohorithia andû acio mûgwatagia ta marî nyoni. **21** Nîngatembûranga mataama macio manyu na honokie andû akwa ndîmarute moko-inî manyu, nao matigacooka kûgwatio nî inyuî. Hîndî îyo nîmûkamenya atî nî nî nî Jehova. **22** Tondû nîmwatûmire arîa athingu morwo nî hinya nî ûndû wa kûmaheenia o rîrîa nî itaamareheire kîeha, na mûgiteithîrîra arîa aaganu mage gûtiga njira ciao cia waganu nîguo mahonokie mîoyo yao, **23** nî ûndû ücio, matigacooka kuona coneiki cia maheeni kana kûragûra. Nîngahonokia andû akwa, ndîmarute moko-inî manyu. Hîndî îyo nîmûkamenya atî nî nî nî Jehova."

14 Athuuri amwe a Isiraeli nîmookire harî nîi, magîikara thî hau mbere yakwa. **2** Hîndî îyo kiugo kîa Jehova gîkinginyîrîra, ngîrwo atîrî, **3** "Mûrû wa mündû, andû aya nîmeigîre mîhianano ngoro-inî ciao, na makeigîra mîhînga ya waganu mbere ya maitho mao. Nînjagîrîrwo kûreka matuîrie ûndû o na ûrîkû harî nîi? **4** Nî ûndû ücio maarîrie, ûmeere üû, 'Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Hîndî îrîa Mûisiraeli o wothê angîgîa mîhianano ngoro-inî yake, na eigîre waganu wa kûmûhîngithia mbere ya maitho make, angîcocoa athîi harî mûnabîi-rî, nîi Jehova nî nî mwene ngaamûcookeria ûhoro kûringana na ûrîa ûhooi wake wa mîhianano üigana, **5** Ngeeka üguo nîguo ndînyiitîre ngoro cia andû a Isiraeli rîngî, arîa othe mandiganîirîe nî ûndû wa mîhianano îyo yao.' **6** "Nî ûndû ücio îra andû a nyûmba ya Isiraeli atîrî, 'Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Mwîrîre! Garûrûkai mûtigane na mîhianano îyo yanyu, na mûregane na maîndû marîa mothe mwîkaga marî magigî! **7** "Hîndî îrîa Mûisiraeli o wothê, kana mündû wa kûngî ûrîa ûtûûruga Isiraeli angiehera harî nîi, na eigîre mîhianano ngoro-inî yake, na agîe na waganu wa kûmûhîngithia mbere ya maitho make, angîcocoa athîi harî mûnabîi agatuîrie ûhoro kürî nîi-rî, nîi Jehova nî nî mwene ngaamûcookeria ûhoro. **8** Nîngatûma üthiû wakwa ûûmîre mündû ücio, na ndûme atuîke kîonereria harî arîa angî, o na ndûme atuîke wa kuunagwo thimo. Nîngamweheria harî andû akwa. Hîndî îyo nîmûkamenya atî nî nî nî Jehova. **9** "Mûnabîi angîkaaheenererio nîguo aarie ûhoro wakwa, nîi Jehova nî nî ngaakorwo heenereirie mûnabîi ücio, na nîngamûtambûrûkîria guoko gwa

kûmûûkîrîra, ndîmûniine ehêre gatagatî-inî ka andû akwa a Isiraeli. **10** Andû acio nîmakaherithîrio wîhîa wao; mûnabîi ücio agaatuuu mwîhîa o ta mündû ücio ûtuîrîtie ûhoro harî we. **11** Hîndî îyo andû a Isiraeli matigacooka kûhîtia njîra mehere harî nîi, kana macooke gwîthaahîa na mehîa macio mao mothe. Nîmagatuîka andû akwa, na nîi ndûike Ngai wao, üguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga." **12** Kiugo kîa Jehova nîkianginyîrîre, ngîrwo atîrî: **13** "Mûrû wa mündû, bûrûrî üngînjîhîria nî ûndû wa kwaga kwîhoekê, na ndambûrûkie guoko ndîûûkîrîre, na ndîûniîre kîhumo kîa irio, na ndîûrehere ng'aragu, na njûrage andû aguo na mahîû mao, **14** andû aya atatu, Nuhu, na Danieli, na Ayubu, o na mangîkorwo maarî thîinî wa bûrûrî ücio, no mehonokirie o oiki nî ûndû wa ûthingu wao, üguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** "Nîngî korwo ndarekereria nyamû cia gîthaka igerere bûrûrî ücio nacio ciûtige ûtarî ciana, nago ûkire ihooru kwage mündû üngîtuikanîria kuo nî ûndû wa nyamû icio, **16** Mwathani Jehova ekuuga atîrî, ti-itherû o ta ûrîa nîi ndûûruga muoyo, o na andû acio atatu mangîgakorwo marî kuo, matikahota kûhonokia ariû ao kana aarî ao. O oiki no mahonoke, no bûrûrî ücio no ûkire ihooru. **17** "O na kana ingîrehithia rûhiû rwa njora njûkîrîre bûrûrî ücio, njuge atîrî, 'Rûhiû rwa njora njûtuikanîrie bûrûrî üyû wothê,' na njûrage andû akuo na mahîû mao-rî, **18** Mwathani Jehova oigite atîrî, ti-itherû o ta ûrîa nîi ndûûruga muoyo, o na andû acio atatu mangîgakorwo marî kuo, matikahota kûhonokia ariû ao kana aarî ao. O oiki no-o mangîhonokie. **19** "O na nîngî korwo ndarehithia mûthiyo bûrûrî ücio, na nîi ndûitîrîrie mang'ûrî makwa na ûndû wa gûtithia thakame, na njûragithie andû akuo na mahîû mao, **20** Mwathani Jehova oigite atîrî, ti-itherû o ta ûrîa nîi ndûûruga muoyo, o na Nuhu, na Danieli, na Ayubu, mangîgakorwo marî kuo, matikahonokia mûrîû kana mwarî. O oiki no mehonokie nî ûndû wa ûthingu wao. **21** "Nîgûkorwo Mwathani Jehova ekuuga atîrî: Gûtigagîkorwo kürî kûûru makîria hîndî îrîa ngaarehera Jerusalemu matuîro makwa mana ma ciira ma kûguoyohithia: namo nîmo rûhiû rwa njora, na ng'aragu, na nyamû cia gîthaka, o na mûthiyo, nîguo njûrage andû akuo na mahîû mao! **22** No rîrî, kürî amwe magaatigara; nao nîo ariû na aarî arîa magaaatharwo marutwo kuo. Nîmagooka kürî inyuî, na rîrîa mûkoona mîtugo na ciiko ciao, nîmûkahoorerio ngoro igûrû rîa mwanangîko ücio ndehere Jerusalemu, nago nî mwanangîko o wothê ndîrîrehithîirîe. **23** Nîmûkahoorerio ngoro rîrîa mûkoona mîtugo yao na ciiko ciao, nîgûkorwo nîmûkamenya atî gûtîrî ûndû o na ûmwe njîkite kuo ûtarî na gîtûmi, üguo nîguo Mwathani Jehova ekuuga."

15 Kiugo kîa Jehova nîkianginyîrîre, ngîrwo atîrî: **2** "Mûrû wa mündû, mûti wa mûthabîbû ûkîrîte rûhonge rwa mûti o wothê wa mîti ya mûtîtî na kî? **3** Mbaû ciaguo irî ciathondekwo kîndû kîa bata? Andû no mathondeke tûhocio twa gûcuurio indo kuuma kürî guo? **4** Üngîiko riiko ûtuîke rûkû, na mwaki ûûcine mîena yeerî ûûcurie gatagatî-rî, no ügîe bata üngî? **5** Angîkorwo rîrîa warî mûgîma ndwagîire bata o na

atĩa-rĩ, wakĩhota atĩa gũthondekwo kindũ kĩa bata rĩrĩa wacinwo nĩ mwaki, wacura? **6** “Nĩ ùndũ ùcio, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: O ta ùrĩa heanite mũti wa mũthabibũ gatagati-inĩ ka mũti rĩa ĩngĩ ya mũtitũ, ngatũta rũkũ rwa gũcinwo na mwaki-rĩ, ùguo noguo ngeeka andũ arĩa matũũraga Jerusalemu. **7** Nĩngatũma ùthiũ wakwa ùmoomĩre. O na angĩkorwo nĩmoimĩte mwaki-inĩ-rĩ, no nginya mwaki ùcio ùkaamacina ùmaniine. Hĩndĩ iyo nĩguo inyũ mũkaamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngatũma ùthiũ wakwa ùmoomĩre. **8** Nĩngatũma bũrũri ùkire ihoorũ nĩ ùndũ nĩmagĩte kwĩhoheka, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

16 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **2** “Mũrũ wa mũndũ, ng’ethanĩra na itũũra rĩa Jerusalemu, őrionie mũtugo yarĩo iyo rĩrĩ magigĩ, **3** uuge atĩrĩ, ‘Ùũ nĩguo Mwathani Jehova areera Jerusalemu: Kĩhumo gĩaku na gũciarwo gwaku cioimanire na bũrũri wa andũ a Kaanani; thoguo aarĩ Mũamori, nake maitũguo aarĩ Mũhiti. **4** Mũthenya ùrĩa waciariwo-rĩ, ndwatiniro rũrĩa, o na kana ùgĩthambio na maaĩ nĩguo ùthere, o na kana ùkĩhakwo cumbĩ, kana ùgĩthaywo na nguo cia mwana. **5** Gũtirĩ mũndũ o na ùmwe wakũrorire, agĩkũguĩra tha, kana agĩgũcaarĩ o kũigana nĩguo agwiike ùndũ o na ùmwe wa macio. No rĩrĩ, wateirwo na kũu werũ-inĩ, nĩ ùndũ wamenirwo o mũthenya o ro ùcio waciariwo. **6** “Hĩndĩ iyo nĩndahitũkĩre hau warĩ ngĩkuona ùkĩgaragaria thakame-inĩ yaku, na rĩrĩa wakomete hau thakame-inĩ yaku-rĩ, ngĩkwĩra atĩrĩ, “Tũũra muoyo!” **7** Nĩndatũmire ùkũre o ta mũti wa mũgũnda. Nawe ùgĩkũra, ùkĩneneha, o na ùgĩtuika ithaga ithaka mũno gũkĩra marĩa mangĩ. Nyondo ciaku nacio kũĩhaanda, na njuĩrĩ yaku ĩgĩkũra, o wee ùrĩa warĩ njaga na ùkaaga nguo. **8** “Thuutha ùcio nĩndahitũkĩre hau, na rĩrĩa ndaakũrorire ngĩona atĩ warĩ mũgĩma wa kwendeka, ngĩgũtambũrũkĩria gĩcũrĩ kĩa nguo yakwa, ngĩhumbĩra njaga yaku. Na nĩ ngĩkwĩhitĩra mwĩhitwa mũrũmu, na tũkĩgia kĩrĩkanĩro nawe, ùgĩtuika wakwa, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** “Nĩndagũthambirĩ na maaĩ, ngĩkũgĩria thakame, na ngĩkũhaka maguta. **10** Nĩndakũhumbire nguo ng’emie na ngĩgwĩkĩra nyamũga cia rũũ. Nĩndakũhumbire nguo njega ya gatani na ngĩkũhumba nguo cia goro. **11** Nĩndakũgemirĩ na mathaga: ngĩgwĩkĩra bangĩri moko, na mũgathĩ ngĩngo, **12** ngĩcooka ngĩgwĩkĩra gĩcũhĩ inĩũrũ, na icũhĩ matũ, na tanji thaka mũtwe. **13** Nĩ ùndũ ùcio ùkĩgemio na thahabu na betha: nacio nguo ciaku ciarĩ cia gatani rĩa njega, na itambaya cia goro, na nguo ng’emie. Irio ciaku ciarĩ mũtu mũhinyu, na ùũkĩ, na maguta ma mũtamaiyũ. Wee nawe ùgĩthakara mũno na ùkiambatĩrio ùgĩtuika mũthamaki-mũndũ-wa-nja. **14** Nayo ngumo yaku ĩgĩtheerema ndũrĩrĩ-inĩ nĩ ùndũ wa ùthaka waku, nĩ ùndũ riiri ùrĩa ndaagwĩkĩrite nĩwatũmire ùthaka waku wagĩrĩre kũna, ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “No rĩrĩ, wee nĩwehokire ùthaka waku, na ùkĩhũthĩra ngumo yaku ĩgĩtũma ùtuĩke mũmaraya. Nĩwahũũrĩre ùmaraya na mwĩhitũkĩri o wothē, naguo ùthaka waku ùgĩtuika wake. **16** Woire nguo imwe ciaku, ùkĩgemia mahooero ma kũndũ gũtũũgĩru kũria wahũũragĩra ùmaraya. Maũndũ ta macio matiagĩrĩrwo

nĩ gwĩkĩka, kana magĩe kuo o na rĩ. **17** Nĩngĩ ùgĩcooka ùkĩoya mathaga macio mega ndaakũheire, o mathaga macio mathondeketwo na thahabu yakwa na betha yakwa, ùgĩthondekera mĩhianano ya arũme, ùgĩcooka ùkĩhũũra ùmaraya nayo. **18** Nĩngĩ ùkĩoya nguo icio ciaku ciarĩ ng’emie, ùgĩcĩhumba mĩhianano iyo, ùgĩcooka ùkĩmĩrutĩra maguta makwa na ùbumba. **19** O nacio irio irĩa ndaakũheete ùrĩre, nacio nĩ mũtu mũhinyu, na maguta ma mũtamaiyũ, na ùũkĩ, waciũrĩre mĩhianano iyo itũike ùbumba ùrĩ na mũtararĩko mwega. ùguo nĩguo gwĩkĩke, Mwathani Jehova nĩwe ugĩte ùguo. **20** “Na rĩrĩ, woire ariũ na aarĩ aku arĩa wanjariĩre, ùkĩmaruta igongona matũke ta irio cia mĩhianano iyo. ùhũũri waku wa ùmaraya-rĩ, kaĩ ùtaarĩ mũiganu? **21** Nĩwathĩnjire ciana ciakwa ùgĩcĩruta igongona harĩ mĩhianano iyo. **22** Mĩtugo-inĩ yaku yothē rĩrĩ magigĩ rĩa wekire, na ùhũũri-inĩ waku wa ùmaraya, ndwarĩkanire matukũ ma ùnini waku, rĩrĩa warĩ njaga na ùtaarĩ na nguo, o rĩrĩa wegaragaragia thakame-inĩ yaku. **23** “Hĩ, kaĩ ùrĩ na haaro-ĩ! ùguo nĩguo Jehova ekuuga. O na wĩkĩte mawaganu macio mangĩ mothe, **24** nĩweyakiĩre kĩhumbu, na ùgĩaka ihooero itũũgĩru handũ harĩa hothe haarĩ na kĩhaaro gĩa kũgomanagwo. **25** Gĩturi-inĩ kĩa o njira nĩweyakiĩre mahooero matũũgĩru, na ùkĩagĩthia ùthaka waku gĩtũio, ùgĩkĩrĩrĩa kũneana mwĩrĩ waku kũrĩ mwĩhitũkĩri o wothē atharĩe nawe. **26** Nĩwahũũrĩre ùmaraya na andũ a Mĩsirĩ arĩa mwariganĩtie nao, o acio maiyũrĩtwo nĩ merĩrĩria ma mwĩrĩ, ùgĩtũma ndakare nĩ ùndũ waku gũkĩrĩrĩa gũtharia. **27** Nĩ ùndũ ùcio ngĩgũtambũrũkĩria guoko ngĩgũkũkĩra, ngĩnyĩhia bũrũri waku; nĩndakũneanire moko-inĩ ma thũ ciaku, o acio aĩritu a Afĩlisti, arĩa maamakĩrio nĩ mũtugo yaku ya ùũra-thoni. **28** Nĩwahũũrĩre ùmaraya na andũ a Ashuri o nao, nĩ ùndũ ndũngĩaganĩre; o na thuutha ùcio-rĩ, ndwaiganĩre. **29** Nĩngĩ ùgĩkĩrĩrĩa gũtharia o nginya ùgĩkĩnya Babuloni, bũrũri wa onjoria, no-o na weka ùguo ndwaiganĩre. **30** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ, Hĩ! Kaĩ wee ùrĩ wa ngoro hũthũ-ĩ! Wĩkaga maũndũ macio mothe, o ta mũmaraya ùtarĩ thoni! **31** Rĩrĩa weyakiĩre ihumbu gĩturi-inĩ kĩa o njira, na ùkĩakira mahooero matũũgĩru harĩa hothe haarĩ kĩhaaro gĩa kũgomanwo-rĩ, we wetũire ta ùtarĩ mũmaraya, nĩ ùndũ nĩwaregĩre irĩhi. **32** “Wee mũtũmia ùyũ mũtharia! Wee wendaga ageni handũ ha mũthuurĩguo! **33** Mũmaraya o wothē nĩamũkagĩra irĩhi, no wee-rĩ, nĩwe ùheaga endwa aku othe iheo, ùkamahaka nĩguo mokage kũrĩ we kuuma kũndũ guothē nĩguo megwatĩre ikeno ciaku itaagĩrĩre. **34** Nĩ ùndũ ùcio wee ndũtarĩ ta arĩa angĩ ùmaraya-inĩ waku; gũtirĩ mũndũ ùkwĩringagĩrĩria ùmwĩtĩkĩre. Wee-rĩ, ùrĩ na ùtiganu mũno na arĩa angĩ, nĩgũkorwo wee nĩwe ùrĩhanaga, no gũtirĩ kindũ ùrĩhagwo. **35** “Nĩ ùndũ ùcio, wee mũmaraya ùyũ, igua kiugo kĩa Jehova! **36** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Tondũ nĩwaitangĩre ùtonga waku, na ùkĩgũũria njaga yaku ùgĩtharia na endwa aku, o na tondũ wa mĩhianano iyo yothē yaku rĩrĩ magigĩ, na tondũ nĩwamaheire thakame ya ciana ciaku, **37** nĩ ùndũ ùcio nĩngũcookanĩrĩria endwa aku othe arĩa wanekenia nao, arĩa wendete o na arĩa ùthũire. Nĩngũmacookanĩrĩria magũũkĩrĩre kuuma mĩena yothē, na nĩ ngũgũrĩre nguo mbere yao, nao

mone njaga yaku yothe. **38** Nīngagātūira ciira o ta ūria andū-a-nja aria matharagia na aria maitithagia thakame matuagirwo; na ndume ūkorwo nī mang'ūri makwa na ūguirwo ūiru nīguo ūcookererwo nī thakame iyo. **39** Nīngī nīngakūneana moko-inī ma endwa aku, nao nīmakaharagania ihumbu icio ciaku, na manange mahooero macio maku matūūgīru. Nao nīmagakūruta nguo, na moe mathaga maku ma goro, magūtige njaga na ūri ūtheri. **40** Nīmakarehe kīrindī gīgūkīrīre, nao nīmagakūhūra na mahiga nyuguto, na magūtīnangie na hīu ciao cia njora. **41** Nīmagacina nyūmba ciaku na makūherithie wīroreirwo nī andū-a-nja aingī. Nīngakinyia ūmaraya waku mūthia, nawe ndūgacooka kūrīha endwa acio aku. **42** Hīndī ūri mathūgūta makwa ma gūgūkīrīra nīmakahūahūa, namo marakara makwa maiyūrītwo nī ūiru makweherere. Nīngahoorera na ndūgacooka kūrakara. **43** “Na tondū ndwarīkanire matukū ma ūnini waku, no kūndakaria wandakarīrie na maūndū macio mothe-rī, ti-itherū nīngatūma ūcookererwo nī ūria wīkīte, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Githī nduungereire ūira-thoni harī maūndū marīa mangī wīkaga marī magigi? **44** “Mūndū o wothē waragia na thimo-rī, nīagakuuna thimo īno, oige atīrī: “O ta ūria nyina ahaana, no taguo mwarī ahaana.” **45** Wee ūri mwarī wa nyūkwa kūna, ūria wanyararīre mūthuuriwe na ciana ciake; na ūri wa nyina kūna na aarī a maitūguo, ariā maanyararīre athuuri ao na ciana ciao. Maitūguo aarī Mūhiti, nake thoguo aarī Mūamori. **46** Mwarī wa nyūkwa ūria mūkūrū aarī Samaria ūria watūūruga mwena waku wa gathigathini marī na airītu ake; nake mwarī wa nyūkwa ūria mūnini aarī Sodomu, ūria watūūruga mwena waku wa gūthini hamwe na airītu ake. **47** Wee-rī, to gūthīi wathīire na mīthīire yao na ūkīrīmīrīa mītugo yao īrī magigi, no mīthīire-inī yaku yothē nīwahūhīre gūthūka kūmakīra. **48** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūria Nīi ndūūruga muoyo-rī, mwarī wa nyūkwa Sodomu na airītu ake matiekire ta ūria wee na airītu aku mwīkīte. **49** “Maya nīmo maarī mehīa ma mwarī wa nyūkwa Sodomu: We marī na airītu ake maarī andū etīi, a kwīhūūnīrīria, na matiarūmbūyagia ūhorō wa andū ariā angī; matiateithīrie andū ariā athīini o na ariā abatari. **50** Nīmekīrīire na magūka maūndū marī magigi maitho-inī makwa. Nī ūndū ūcio nīndamaingātīre, o ta ūguo muonete. **51** Samaria ndehīrie nuthu ya mehīa marīa wee wehīrie. Wee wīkīte maūndū marī magigi maingī kūmakīra, na nīūtūmīte aarī a maitūguo moneke ta marī athīngu nī ūndū wa maūndū macio mothe wīkīte. **52** Ūrokīrīrīria gūconorithio, nīgūkorwo nīūtūmīte aarī a maitūguo moneke ta marī athīngu. Tondū mehīa maku maarī mooru gūkīra mao, o mekuoneka marī athīngu gūgūkīra. Nī ūndū ūcio-rī, igua thoni na ūconoke, nīgūkorwo nīūtūmīte aarī a nyūkwa moneke marī athīngu. **53** “No rīrī, nīngacookeria Sodomu ūgaacīru wake marī na airītu ake, o na Samaria marī na airītu ake, na nīngagūcookeria ūgaacīru waku o hamwe nao, **54** nīguo ūigue thoni na ūconoke nī ūndū wa maūndū macio mothe wekīre nī ūndū wa kūmahe ūhurūko. **55** Nao aarī acio a maitūguo, Sodomu marī na airītu ake, na Samaria marī na airītu ake-rī, nīmagacooka o ta ūria

maarī mbere; nawe ūri na airītu aku nīmūgacooka o ta ūria mwarī mbere. **56** O na ndūngīagwetīre rīitwa rīa mwarī wa nyūkwa Sodomu mūthenya ūcio wetīlaga, **57** mbere ya waganu waku kūguūrio. O na kūrī ūguo-rī, rīu ūri mūnyarare nī airītu a Edomu, marī hamwe na andū othe ariā mariganītie nao, o na nī airītu a Afīlisti, acio othe magūthūire na magakūrīgīciīria na mīena yothē. **58** Wee nīwe ūgaacookererwo nī maciaro ma ūira-thoni waku, na ma maūndū marīa wīkaga marī magigi, ūguo nīguo Jehova ekuuga. **59** ““Ū ūguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīngagwīka o ta ūria wagīrīre nī gwīkwō, tondū nīūmenete mwīhītwa wakwa na ūndū wa gūthūkia kīrīkanīro kīu. **60** No rīrī, nīngarīrikana kīrīkanīro kīria ndarīkanīire nawe matukū-inī ma ūnini waku, na nīngahaanda kīrīkanīro giitū nawe gīa gūtūūra. **61** Hīndī iyo nīūkarīrikana mīthīire yaku, nawe ūconoke rīrīa ūkaamūkīra aarī a maitūguo ariā akūrī gūgūkīra na ariā anini gūgūkīra. Nīngamaneana kūrī we marī ta aarī aku, no ti kūringana na kīrīkanīro giitū nawe. **62** Nī ūndū ūcio nīngahaanda kīrīkanīro giitū nawe, na nīūkamenya atī nīi nīi Jehova. **63** Nīngī rīrīa ngaakūhoroheria nī ūndū wa maūndū mothe marīa wīkīte-rī, nīūkarīrikana na ūconoke, na ndūgacooka gūtūmūra kanua gaku rīngī nī ūndū wa ūria ūconorithītio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.”

17 Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīrīre, ngīrwo atīrī, **2** “Mūrū wa mūndū, gwatania ndāi na warīrie andū a nyūmba ya Isiraeli na ngerekano. **3** Meere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Nderī nene īrī na mathagu marī hinya, na njoya ndaaya, na macoya ma marangi maingī nīyokire Lebanoni. Īkīnyīta gacūmbīrī ka mūtarakwa, **4** īkiuna thūuna ya gacūmbīrī kau, na īkīmītware būrūrī wa onjoria, nayo īkīmīhaanda thīini wa itūūra inene rīa onjoria. **5** “Īgīcooka īgīkuua mbeū imwe cia būrūrī wanyu, na īgīcihaanda tīrī-inī mūnoru. Īgīcihaanda ta mūtī ūria ūkūruga hakuhi na maaī maingī, **6** naguo ūkīringūra, ūgītuika mūthabībū mūkuhi ūtheeremete. Honge ciaguo īkīmīhūgūkīra, no mīrī yaguo īgīkorwo īthīite na thīi rungu rwayo. Nī ūndū ūcio ūgītuika mūthabībū, ūkūruta hongē īrī na tūhwang’a tūrī na mathangū. **7** ““No nī kwārī na nderī īngī nene yarī na mathagu maarī na hinya, na maiyūrīte njoya. Hīndī iyo mūthabībū ūcio ūgītware mīrī yaguo yerekeire na kūrī nderī iyo uumīte hau wahaanditwo, naguo ūgītambūrūkia hongē ciaguo harī yo nīguo wone maaī. **8** Nīwahaanditwo tīrī-inī mwega handū harī na maaī maingī nīguo ūrute hongē, na ūciare maciaro, na ūtūike mūthabībū ūrī na rīrī.’ **9** “Meere atīrī, ‘Ū ūguo Mwathani Jehova ekuuga: Hīhi nīūgatheerema? Githī ndūkamunywo, na maciaro maguo mahūrūrwo nīguo ūhoohē? Mathangū maguo mothe ma mūringūrano nīmakahooha. Ndūkabatara guoko kūrī na hinya, kana andū aingī a kūūmunya na mīrī. **10** O na ūngīmunywo, ūhaandwo handū hangī-rī, hīhi nīūgatheerema? Githī ndūkahooha biū rīrīa rūhuho rwa mwena wa irathīro rūkaūhuruta, naguo ūhoohere o hau wakūrīire?” **11** Hīndī iyo kiugo kīa Jehova gīkinginyīrīra, ngīrwo atīrī, **12** “Ūria andū a nyūmba īno ya ūremi atīrī, ‘Mūtīramenya gītūmi kīa maūndū

macio?” Meere atiri, “Müthamaki wa Babuloni nĩathiire Jerusalem, agĩtaha müthamaki wakuo na andũ arĩa maarĩ igweta akuo, akĩmatwara nginya Babuloni. **13** Ningĩ akioya mũndũ ũmwe na nyũmba ya ũthamaki akĩrĩkanĩra kĩrĩkanĩro nake, na akĩmwĩhĩthia. Ningĩ agĩcokoa akioya atongoria a bũrũri ũcio agĩthĩi nao, **14** nĩguo ũthamaki ũcio wagithio hinya, ndũkanehaande rĩngĩ, no ũtũũragio nĩ gwachĩthia kĩrĩkanĩro kũu gĩake. **15** No rĩrĩ, müthamaki ũcio akĩmũremera na ũndũ wa gũtũma abarũthi ake mathiĩ bũrũri wa Misiri makamũherehe mbarathi na mbũtũ nene ya ita. Hihĩ nĩekũhootana? Mũndũ ũrĩa wĩkaga ciiko ta icio no ehonokie? Mũndũ ũcio akĩhota gũthũkia kĩrĩkanĩro na acooke ehonokie? **16** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, mũndũ ũcio agaakũira kũu Babuloni, bũrũri wa müthamaki ũcio wamũikarĩire gĩtĩ kĩa ũthamaki, ũcio aanyararire mwĩhĩtwa wake na agĩthũkia kĩrĩkanĩro gĩake. **17** Firaũni hamwe na mbũtũ yake ya hinya ya ita o na kĩrĩndĩ kĩngĩ, matikamũteithia mbaara-inĩ, rĩrĩa ihumbu ĩgaakwo na gũthiũrũrũkĩro na rũirigo nĩguo mĩoyo mĩingĩ ĩniinwo. **18** Nĩanyararire mwĩhĩtwa ũcio na ũndũ wa gũthũkia kĩrĩkanĩro kũu. Tondũ nĩanyĩitaniĩre na kĩrĩkanĩro kũu, no agĩcokoa gwĩka maũndũ macio mothe-rĩ, ndakahonoka. **19** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo, nĩngatũma acokererwo nĩ mwĩhĩtwa ũcio wakwa aanyararire o na kĩrĩkanĩro gĩakwa kũu aathũkirie. **20** Nĩngamũtambũrũkĩria wabu wakwa, nake agwatio nĩ mũtego wakwa. Nĩngamũrehe Babuloni ndĩmũcĩrĩthĩre kuo, tondũ nĩagire kwĩhokeka harĩ nĩ. **21** Nacio mbũtũ ciake cia thĩgari ciothe irĩa ikoora nĩkoooragwo na rũhiũ rwa njora, namo matigari mao mahurunĩrwo huho-inĩ ciothe. Hĩndĩ ĩyo nĩmũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie. **22** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩ mwene nĩngatua karũhonge kuuma gacũmbĩrĩ ka mũtarakwa ndĩkahaande. Ngaatua karũhonge koororo ka mũthunano kuuma gacũmbĩrĩ kaguo, na ndĩkahaande kĩrĩma-inĩ kĩraihi na gĩtũũgĩru na igũrũ. **23** Kũu kĩrĩma-igũrũ gĩa Isiraeli nĩkuo ngakahaanda; nĩgakaruta honge na gaciare maciario, naguo nĩũgatũika mũtarakwa ũrĩ na riiri. Nyoni cia mĩthemba yothĩ nĩũgaaka itara ciacio honge-inĩ ciaguo; nĩngatũũra kĩrũru-inĩ kĩa honge ciaguo. **24** Mĩtĩ yothĩ ya mũgũnda nĩĩkamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ nyĩhagia mũtĩ ũrĩa mũrũihũ na ngatũma mũtĩ ũrĩa mũkuhĩ ũkũre ũraihe. Nĩnyũmagia mũtĩ ũrĩa mũrũru, naguo mũtĩ ũrĩa mũmũmũ ngatũma ũrũre. “Nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie, na nĩngwĩka ũguo.”

18 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngũĩro atĩrĩ: **2** “Inyũ andũ aya, mũkoragwo mũkiuga atĩa rĩrĩa mũkwaria thimo ĩno igũrũ rĩa bũrũri wa Isiraeli: “Maithe ma ciana marĩaga thabibũ ngagatu, namo magego ma ciana makaigua thithi?” **3** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, mũtigacooka kũgweta thimo ĩno thĩĩnĩ wa Isiraeli. **4** Nĩgũkorwo roho o wothĩ ũrĩ muoyo nĩ wakwa; roho wa ithe nĩ wakwa o na wa mũrĩũ no wakwa. Roho ũrĩa wĩhagia nĩguo ũgaakua. **5** “Mũndũ aahota gũkorwo nĩ mũthingu, na ekaga maũndũ ma

kĩhooto na marũngĩrĩru. **6** We ndarĩaga irio irĩa irutagĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ, kana agatĩrĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. We ndathaahagia mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ, kana agakoma na mũndũ-wa-nja rĩrĩa arĩ na ihinda rĩa mweri. **7** Ndahinyagĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ, no nĩacookagĩria mũndũ ũrĩa marĩ thĩĩrĩ nake kĩrĩa oote kĩrĩ gĩa kũrũgamĩrĩa thĩĩrĩ. We ndatunyanaga indũ, no arĩa ahũtu nĩamaheaga irio ciake, na arĩa marĩ njaga akamahe nguo. **8** Ningĩ ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, kana agetia uumithio mũkĩru. We nĩagĩragia guoko gwake gũtĩgeke ũũru, na nĩatuithanagia ciira na kĩhooto gatagatĩ ka mũndũ na ũrĩa ũngĩ. **9** Mũndũ ũcio nĩarũmagĩrĩa watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na akahingia watho wakwa na wĩhokeku. Mũndũ ũcio nĩ mũthingu; ti-itherũ nĩngatũũra muoyo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** “Mũndũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwanake mũtũnyani, mũitithia wa thakame kana wĩkaga ũndũ o na ũmwe wa maũndũ macio mangĩ moorũ **11** (o na harĩa ithe ateeke ũndũ o na ũmwe wa mo): “We nĩarĩaga irio irĩa irutĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma-igũrũ. Nĩathũkagia mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. **12** Nĩahinyagĩrĩa mũthĩĩni na mũbatari. Nĩatunyanaga indũ. Ndacookagia kĩrĩa oote gĩa kũrũgamĩrĩa thĩĩrĩ. Nĩatiiragĩra mĩhianano maitho. Nĩekaga maũndũ marĩa marĩ magigi. **13** We nĩakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, na agetia uumithio mũkĩru. Mũndũ ta ũcio-rĩ, nĩngatũũra muoyo? Ndangĩtũũra muoyo! Nĩ ũndũ nĩekĩte maũndũ macio mothe marĩ magigĩ-rĩ, ti-itherũ no nginya akooragwo na thakame yake ĩmũcokerere we mwene. **14** “No rĩrĩ, mũrĩũ ũcio angĩkorwo arĩ na mwana ũrĩa wonaga mehĩa macio mothe ithe ekaga, na o na gĩtũũka nĩamoonaga, we ndekaga maũndũ macio moorũ: **15** “We ndarĩaga irio irĩa irutĩrwo mahooero-inĩ marĩa marĩ irĩma igũrũ, kana agatĩrĩra maitho mĩhianano ya andũ a nyũmba ya Isiraeli. Ndathaahagia mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ. **16** Ndahinyagĩrĩa mũndũ o na ũrĩkũ, na ndeetagia kĩndũ gĩa kũrũgamĩrĩa thĩĩrĩ. Nĩatunyanaga indũ, no irio ciake aciheaga arĩa ahũtu, na akahe arĩa marĩ njaga nguo. **17** Nĩarĩagĩrĩa guoko gwake gũtĩkehie, na ndakombanagĩra nĩguo etie uumithio ũtarĩ wa kĩhooto, kana etie uumithio mũkĩru. Nĩahingagia watho wakwa, na akarũmĩrĩra watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo. ũcio-rĩ, ndagakua nĩ ũndũ wa mehĩa ma ithe; ti-itherũ nĩngatũũra muoyo. **18** No rĩrĩ, ithe nĩgaakua nĩ ũndũ wa mehĩa make mwene, tondũ we nĩekire maũndũ ma ũrĩa-ng’ũũrũ, na agĩtũnya mũrũ wa ithe indũ, na agĩka maũndũ marĩa moorũ gatagatĩ-inĩ ka andũ ao. **19** “No inyũ mũũragia atĩrĩ, ‘Nĩ kĩ gĩkũgĩria mũrĩũ agae mahĩtia ma ithe?’ Kuona atĩ mũrĩũ ũcio nĩekĩte maũndũ marĩa marĩ kĩhooto na magĩrĩru, na akamenyerera watho wakwa wa kũrũmĩrĩrwo, na akaũhingia-rĩ, ti-itherũ nĩegĩtũũra muoyo. **20** Roho ũrĩa wĩhagia nĩguo ũgaakua. Mwana ndakagaya waganu wa ithe, kana ithe agae waganu wa mwana. ũthingu wa mũndũ ũrĩa mũthingu nowe mwene ũgaacokererwo nĩguo, naguo waganu wa mũndũ ũrĩa mwaganu nowe ũgaacokererwo nĩguo. **21** “No rĩrĩ, mũndũ mwaganu angĩgarũrũka

atigane na mehia mothe maría ekíte, na arúmie watho wakwa wa kúrúmirírw, na ekege maúndú ma kihooto na maría magíríre, ti-itherú nēgūtúúra muoyo; we ndagakua. **22** Gútírí ihítia o na ríuwe ría maría aaneke rígaacooka kúririkanwo. Tondú wa maúndú ma úthingu maría ekíte-rí, nēgūtúúra muoyo. **23** Mwathani Jehova ekúúria atírí: Anga níi nīngenagio ní gíkuú kía andú aría aaganu? Githí ti kwenda ingienda magarúrúke matigane na mithíire iyo yao níguo matúúre muoyo? **24** “No angíkorwo mündú múthingu no agarúrúke atigane na úthingu wake, na ehie na eke maúndú marí magígí ta maría mekagwo ní mündú mwaganurí, anga níagagítúúra muoyo? Hatírí úndú o na úmwe wa maúndú ma úthingu maría aaneke úkaaríkanwo. Tondú wa mahítia ma kwaga kwíhoheka na tondú wa mehia maría ekíte-rí, no agaakua. **25** “No inyuí muugaga atírí, ‘Njira ya Mwathani ti ya kihooto.’ Ta thikíríriai inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli: Njira yakwarí, ti ya kihooto? Atírí, githí njira cianyu ticio itarí cia kihooto? **26** Mündú múthingu angígarúrúka atigane na úthingu wake ehie, agaakua ní úndú wa mehia make; agaakua ní úndú wa mehia macio ekíte. **27** No mündú mwaganu angígarúrúka atigane na waganu úria ekíte, na eke maúndú ma kihooto na maría magíríre-rí, we níakahonokia muoyo wake. **28** Ní úndú nēciiragia úhoro wa mahítia make mothe maría aneeka, na akagarúrúka agatigana namo-rí, ti-itherú níagatúúra muoyo; we ndagakua. **29** No andú a nyúmba íno ya Isiraeli mekuuga atírí, ‘Njira ya Mwathani ti ya kihooto.’ Anga njira ciakwa ti cia kihooto, inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli? Githí njira cianyu ticio itarí cia kihooto? **30** “Ní úndú úcio, inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli, níngúmútuúra ciira, o mündú o mündú kúringana na mithíire yake, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwírírei! Tiganai na mahítia manyu mothe; namo mehia manyu matigatúma mwanangwo. **31** Tiganai na waganu wothé úria mwíkte, múgíe na ngoro njerú na roho mwerú. Ní kíi gígútúma múkue, inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli? **32** Nígúkorwo ndikenagio ní gíkuú kía mündú o na úríkú, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga. Mwírírei mütúúre muoyo!

19 “Níngí ambíríria macakaya makoníí athamaki a Isiraeli, **2** úmeere atírí: “Atírí, maitúguo ahaanaga ta mürúúthi wa mógoma arí gatagatí ka mürúúthi íria íngí! Wakomire kímamo-iní kía mürúúthi múthi, na úkirera ciana ciaguo. **3** Warerire kiana kímwe kíaguo, gígítuika mürúúthi úri hinya. Mürúúthi úcio úkímenyera gútambuuraanga kíria wanyíita, na úkaríaga andú. **4** Nacio ndúrírí ikígua úhoro waguo, naguo úkígwatírío irima-iní ríao. Úgítwarwo búrúri wa Misírí úguucítio na icúhí cia maníúru. **5** “Na rírí nyina ya mürúúthi úcio yoonire mwíhoko wayo ndúnahinga, na itanya ríayo níriatuika ría túhú-rí, íkíoya kiana kíngí kiayo, ígígítua mürúúthi úri hinya. **6** Naguo úgígangacanga gatagatí ka mürúúthi íria íngí, nígúkorwo níwatuíkíte mürúúthi úri hinya. Mürúúthi úcio úkímenyera gútambuuraanga kíria wanyíita, na úkaríaga andú. **7** Níwamomorie cíihitho ciao iria númu, na úkíanaga matúúra mao. Búrúri úcio na andú

aría othe maatúúraga kuo, makíyúrwó ní guoya wa múraramo waguo. **8** Híndí íyo, ndúrírí ikíúúkíríra, ndúrírí íria cioimíte ng’ongo íria ciagúthiúrúúkiríe. Ikíwambíra mútego, naguo mürúúthi úcio úkígwatírío irima-iní ríao. **9** Makíúguucúrúria na icúhí cia maníúru, makíúúngíría kiaga-iní, makíútwaríra múthamaki wa Babuloní. Makíúúkia njeera, na ní úndú úcio múraramo waguo ndwacookire kúiguu kúu írima-iní cia Isiraeli ríngí. **10** “Maitúguo aatarí ta múthabíbú úhaandítwo thííní wa múgúnda waku wa múthabíbú hakuhí na maaí; níwaciaríte múnó, na úkagía na honge nyingí tondú wa maaí kúingíha. **11** Honge ciaguo ciarí hinya, igakíagíríra gútuuo múthígí wa múthamaki. Múthabíbú úcio úkíríha na igúrú, úgíkíra mahuti maría matumanu, na níwonekaga wega ní úndú wa úria waraihíte na igúrú, na ní úndú wa honge ciaguo nyingí. **12** No níwamunyírw na míri yaguo ní úndú wa marakara, na úgíkanio thí. Naruo rúhuho rúria ruumaga mwena wa írathíro rúgítúma úhoohé, na maciaro maguo makíhúrwó; honge ciaguo íria ciarí hinya ikíúma, ikíhíia ní mwakí, úgícíníina. **13** Na rírí, ríu úhaandítwo werú-iní wa múthanga, búrúri úria múmú, úri nyoota. **14** Mwakí woimire rúhonge-iní rúmwe rwa íria nene, úgícina maciaro maguo, magíthíra. Gútírí rúhonge rúrí hinya rútgíaire harí guo rúngítuuo múthígí wa múthamaki.’ Maya ní macakaya, na nímo maúndú maría marícakayanagírwo namo.”

20 Mwaka-iní wa múgwanja, múthenya wa ikúmi wa mweri wa gatano, athuuri amwe a Isiraeli magítúka gútuúria úhoro harí Jehova, nao magíikara thí hau mbere yakwa. **2** Híndí íyo kíugo kía Jehova gíkínginyíríra ngúrwo atírí: **3** “Múrú wa mündú, aríria athuuri a Isiraeli, úmeere atírí, ‘Mwathani Jehova ekúúria atírí: Anga múúkte gútuúria úhoro harí níi? Ti-itherú o ta úria níi ndúúraga muoyo-rí, ndíngíreka mútuúre úhoro harí níi, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga.’ **4** “Níúkúmatuúra ciira? Níúkúmatuúra ciira, wee mürú wa mündú? Ní úndú úcio marúthíe, úmeere maúndú marí magígí maría meekagwo ní maithe mao, **5** úmeere atírí, ‘Mwathani Jehova ekuuga úú: Múthenya úria ndethuúríre Isiraeli-rí, níndehítire harí njíaro cia andú a nyúmba ya Jakubu njoete guoko na igúrú, na ngímeguúríria kúu búrúri wa Misírí. Ngímeera njoete guoko na igúrú atírí, “Níi ní níi Jehova Ngai wanyu.” **6** Múthenya úcio ndehítire ngímeera atí níngamaruta búrúri wa Misírí, ndímatware búrúri úria níi ndímacaríire, búrúri úri búthi wa íria na úúkí, búrúri múthaka gúkíra mabúrúri mothe. **7** Na níi ngímeera atírí, “O úmwe wanyu-rí, níatigane na mihiano íyo míúru múikaraga múcúthíríire, na mútige gúwíhaahia na mihianano íyo ya búrúri wa Misírí. Níi ní níi Jehova Ngai wanyu.” **8** “No rírí, nímanemeire, makíaga gúúthíkíríria; matiatiganire na mihiano íyo míúru íria maikaraga macúthíríire, o na matiatiganire na mihianano íyo ya búrúri wa Misírí. Ní úndú úcio ngiuga níngúmaítíríria mang’úri makwa, na ndíirute marakara nao marí o kúu búrúri wa Misírí. **9** No ngíika úndú, ní úndú wa rítwa ríakwa níguo rítigathaahio maittho-iní ma ndúrírí ício maatúúranagia nacio, o ício cionire

ng'ionithania kūrī andū a Isiraeli na ūndū wa kūmaruta būrūrī wa Misiri. **10** Nī ūndū ūcio ndamatongoririe ngimaruta būrūrī wa Misiri, ngimarehe werū-inī. **11** Nindamaheire kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo na ngimamenyithia mawatho makwa, nīgukorwo mūdū ūria ūrīmaathikagīra niagatūirio nīmo. **12** Ngīcooka ngīmahe Thabatū ciakwa irī kīmenyithia gatagatī gakwa nao, nigeetha mamenyage atī nīi Jehova nīndamatuire atheru. **13** “No rīrī, andū acio a Isiraeli nīmanemeire kūu werū-inī. Matiarūmīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo, na nīmaregire mawatho makwa, o na gūtūika mūdū ūria ūmathikagīra niagatūirio nīmo, na magīthaahia Thabatū ciakwa biū. Nī ūndū ūcio nīi na nīi ngiuga atīrī, nīngūmaitīrīra mang'ūrī makwa, ndīmānīnīre kūu werū-inī. **14** No ngīka ūndū nī ūndū wa rīftwa riakwa, nīguo rītīgathaahio maitho-inī ma ndūrīrī icio cieyoneire na maitho ngimaruta kuo. **15** Ngīngī nīndehītire njoete guoko na igūrū o kūu werū-inī, ngiuga ndikamakīnyia būrūrī ūria ndamaheete, būrūrī ūrī būthi wa iria na ūkūi, na būrūrī ūria mwega gūkīra mabūrūrī mothe; **16** Ndeekire ūguo tondū nīmaregire mawatho makwa, na matiarūmīrīre watho wakwa wa kūrūmīrwo, na nīmathaahirie Thabatū ciakwa. Nīgukorwo ngoro ciao nīcieheanīte kūrī mīhianano iyo yao. **17** No rīrī, nīndamaigūrīre tha, ngīaga kūmaananga kana kūmaniinīra kūu werū-inī. **18** Nīnderire ciana ciao irī kūu werū-inī atīrī, “Tigai kūrūmīrīra irīra cia watho wa maithe manyu, kana mūrūmīrīre mawatho mao, kana mwīthaahie na mīhianano yanyu. **19** Nīi nīi Jehova Ngai wanyu; rūmagīrīrai kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo, na mūmenyagīrīre mawatho makwa. **20** Ikaragīai Thabatū ciakwa irī theru, nīguo itūike kīmenyithia gatagatī gakwa na inyuī. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova Ngai wanyu.” **21** “No rīrī, ciana icio nīcianemeire: Itiarūmīrīre kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo, o na kana ikīmenyerera kūrūmia mawatho makwa, o na gwakorwo mūdū ūria ūmathikagīra niagatūirio nīmo, nīciathaahirie Thabatū ciakwa. Nī ūndū ūcio ngiuga nīngūciitīrīra mang'ūrī makwa, na ndūme marakara makwa maciūkīrīre kūu werū-inī. **22** No nīndagīrīrīre guoko gwakwa, na ngīka ūndū, nī ūndū wa rīftwa riakwa nīguo rītīgathaahio maitho-inī ma ndūrīrī icio cieyoneire ngimaruta kuo. **23** Ngīngī nīndehītire harīo njoete guoko na igūrū kūu werū-inī, ngiuga atī nīngamahurunjīra ndūrīrī-inī, na ndīmāharaganīre mabūrūrī-inī, **24** tondū matiathikīre mawatho makwa, no nī kūrega maaregire kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrwo na magīthaahia Thabatū ciakwa, namo maitho mao makūrīrīra mīhianano ya maithe mao. **25** Ngīcooka ngīmārekereria irīra-inī iria itaarī njega, na mawatho marīa matangīmatūiria; **26** nīndarekire mathaahio nī ūndū wa iheo ciao, irī igongona rīa mwana o wothē wa irīgithathi, nīguo ndūme maiyūrwo nī guoya mūnene, na mamenye atī nīi nīi Jehova.” **27** “Nī ūndū ūcio, wee mūrū wa mūdū, arīria andū a Isiraeli, ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Thīnī wa ūndū ūyū o nāguo, maithe manyu nīmanumire na ūndū wa kūndirika: **28** Rīrīa ndaamarehire būrūrī ūria ndehītire atī nīngamahe,

rīria moonire kīrīma o gīothe kīraihi kana mūtī o wothē warī na mathangū, hau nīho maarūtīre magongona mao, makīruta magongona marīa maatūmire ndakare, na makīruta ūbumba wao ūria mūnūngi wega, o na magītanga maruta mao ma kūnyuuo. **29** Hīndī iyo ngīmooria atīrī: Gītūmi gīa kūdū kūu gūtūūgīru mūthiiga nī kīi?” (Nakuo gwītāgwo Bama ngīnya ūmūthī.) **30** “Nī ūndū ūcio irā andū a nyūmba ya Isiraeli atīrī: ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Anga nīmūgwīthaahia o ta ūria maithe manyu meekire, na makūrīrīria mīhiano yao mīūru? **31** Rīrīa mūkūruta iheo cianyu, mūkaruta igongona rīa kūhītūkithīria ariū anyu mwaki-inī-rī, mūthiiga na mbere na gwtīhaahia na mīhianano yanyu yothē o ngīnya ūmūthī. Nīi no ndīmwtīkīrie mūtūirīe ūhorō harī nīi, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli? Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūria nīi ndūrāga muoyo, ndīngīmwtīkīria mūtūirīe ūhorō harī nīi. **32** “Inyuī mugaga atīrī, “Ithūi tūkwenā gūtūika ta andū a ndūrīrī, ta kīrīndī kīa mabūrūrī ma gūkū thī, arīa matungatagīra mītī na mahiga.” No maūdū marīa mwīciirītīe gūtīrī hīndī makaahinga. **33** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: Ti-itherū o ta ūria nīi ndūrāga muoyo, ngāamwathaga na guoko kūrī hīnya, na guoko gūtāmbūrūkītīo, na mang'ūrī maitānīrīrio. **34** Nīngāmūrūra ndūrīrī-inī na guoko kūrī hīnya, na guoko gūtāmbūrūkītīo, o na mang'ūrī maitānīrīrio, ndīmūcookererie kuuma mabūrūrī-inī marīa mwahurunjīrwo. **35** Nīngāmūrehe werū-inī wa ndūrīrī, na kūu nīkūo ngāamūtūira ciira tūkionanaga ūthiū kwa ūthiū. **36** O ta ūria ndaātūirīre maithe manyu ciira kūu werū-inī wa būrūrī wa Misiri-rī, ūguo noguo ngāamūtūira ciira, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **37** Nīngāmūrūmbūiya ngīmūhītūkīria rungu rwa rūthanju rwakwa, na nīngāmūrehe ndīmuhōanie na kīrīkanūrū giakwa. **38** Nīngāmūtheria, ndīmwehererie andū arīa aremi na arīa manjūkagīrīra. O na gūtūika nīngamaruta būrūrī ūria matūrāga-rī, matigatoonya būrūrī wa Isiraeli. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova. **39** “No inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli-rī, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Thīi mūdū o mūdū mūgatungatīre mīhianano yanyu! Ti-itherū thuutha ūcio, nīmūgathikīrīria na mūtīgacooka gūthaahia rīftwa riakwa itheru na iheo cianyu na mīhianano yanyu. **40** Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Nīgukorwo kīrīma-inī giakwa gītheru, kīrīma kīrīa kīraihi gīa Isiraeli, kūu būrūrī ūcio nīkūo andū a nyūmba yothē ya Isiraeli makaandungatagīra, na kūu nīkūo ngāametīkīrīra. Kūu nīkūo ngāabatario nī maruta manyu na iheo cianyu iria njega, o hamwe na magongona manyu mothe marīa maamūre. **41** Nīngāmwtīkīra ta mūrī ūbumba ūrī na mūtārāriko mwega, rīrīa ngāmūruta ndūrīrī-inī, ndīmūcookererie kuuma mabūrūrī-inī marīa mwahurunjīrwo, na nīngēyonania atī ndī mūtheru gatagatī kanyu maitho-inī ma ndūrīrī. **42** Hīndī iyo nīmūkamenya atī nīi nīi Jehova, rīrīa ngāamūcookia būrūrī wa Isiraeli, būrūrī ūria ndehītire njoete guoko na igūrū atī nīngāūhe maithe manyu. **43** Mūrī kūu nīmūkarīrikana mītugo yanyu na ciiko ciothe iria mwīthaahītīe nacio, na inyuī nīmūkeemena nī ūndū wa ūūru ūria wothē mwaneeka. **44** Nīmūkamenya atī

nii nĩ nĩi Jehova, rĩria ngaamwĩka maĩndũ macio nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa, na ti kũringana na mĩthĩire yanyu mĩũru, na mĩtugo yanyu mĩũru, na maĩndũ manyu mooru marĩa mwĩkaga, inyuĩ andũ a nyũmba ya Isiraeli, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **45** Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ, **46** “Mũrũ wa mĩndũ, roria ūthiũ waku mwena wa gũthini; hunjia ūhoro wa gũũkĩrĩra mwena wa gũthini, na ūrathĩ ūhoro wa gũũkĩrĩra mĩtĩtũ wa bũrũri ūcio wa mwena wa gũthini. **47** Īra mĩtĩtũ ūcio wa mwena wa gũthini atĩrĩ: ‘Igua kiugo kĩa Jehova. Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga: Ndi hakuhi gwakia mwaki thĩĩnĩ waku, naguo nĩũkaniina mĩtĩ yaku yothĩ, ĩria mĩgũ nginya ĩria mĩũmũ. Rũrĩrĩmbĩ rũu rũtĩkahoreka, na ūthiũ o wothĩ kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini nĩũgaacinwo nĩruo. **48** Mĩndũ o wothĩ nĩakoonĩ atĩ nĩi Jehova nĩ nĩi ndĩwakĩtĩ; ndũkahoreka.” **49** Hĩndĩ ĩyo ngiuga atĩrĩ, “Hĩ! Mwathani Jehova. Maraaria ūhoro wakwa, makoĩga atĩrĩ, ‘Gĩthĩ to kwaria araaria na ngerekano?”

21 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mĩndũ, roria ūthiũ waku Jerusalemu, na ūhunje ūhoro wa gũũkĩrĩrwo kwa handũ-haria-haamũre. Ratha ūhoro wa gũũkĩrĩrwo kwa bũrũri ūcio wa Isiraeli, **3** ūwĩre atĩrĩ, ‘Jehova ekuuga ūũ: Nĩngũgũũkĩrĩra. Nĩngũcomora rũhiũ rwakwa rwa njora kuuma njora-inĩ, na ngwehererie andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. **4** Tondũ nĩngũkwehereria andũ arĩa athingu na arĩa aaganu-rĩ, rũhiũ rwakwa rwa njora nĩrũgacomorerwo mĩndũ o wothĩ kuuma mwena wa gũthini nginya mwena wa gathigathini. **5** Hĩndĩ ĩyo, andũ othĩ nĩmakamenya atĩ nĩi Jehova nĩ nĩi njomoretĩ rũhiũ rwakwa rwa njora kuuma njora-inĩ; rũtĩgacookio rĩngĩ njora-inĩ.” **6** “Nĩ ūndũ ūcio, wee mũrũ wa mĩndũ caaya! Caaria mbere yao, ūrĩ mũthĩĩniku ngoro na ūrĩ na kĩa kinene. **7** Na rĩria magaaũũria atĩrĩ, ‘Ūracaya nĩkĩ’ ūkameera atĩrĩ, ‘Nĩ ūndũ wa ūhoro ūrĩa ūroka. Ngoro o yothĩ nĩkaringĩka, na guoko o guothe kwage hinya; roho o wothĩ nĩkaringĩka na ĩru o rĩothĩ nĩrĩkaregera o ta ūrĩa maaĩ mereeraga.’ Ūhoro ūcio nĩũrooka! Ti-itherũ, ūhoro ūcio nĩũgekĩka, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **8** Nakĩo kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: **9** “Mũrũ wa mĩndũ, ratha ūhoro, uge atĩrĩ, ‘Mwathani ekuuga ūũ: “Harĩ rũhiũ rwa njora, harĩ rũhiũ rwa njora, rũnooretwo rũkohĩga, na rũgathũũo rũkahenia, **10** rũnooretwo rũrĩ rwa kũũragana, na rũgathũũo nĩguo rũhenagĩe ta rũhenĩ! “Anga nĩtũgagĩkenera mũthĩgĩ wa ūthamaki wa mũrũ wakwa Juda? Rũhiũ rũu rwa njora nĩrũĩraga mũthĩgĩ o wothĩ ta ūcio. **11** “Rũhiũ rũu rwa njora rũthuurĩtwo nĩguo rũthũũo, nĩguo rũnyĩitagwo na guoko; nĩrũnoore na rũgathũũo, na nĩrũhaariĩro nĩguo rũneanwo guoko-inĩ kwa mũũragani. **12** Rĩra na ūgĩrĩke, wee mũrũ wa mĩndũ, nĩgũkorwo nĩrũũkĩrĩre andũ akwa, o na rũgookĩrĩra athamaki othĩ a Isiraeli. Nĩmaneanĩtwo rũhiũ-inĩ rwa njora marĩ hamwe na andũ akwa. Nĩ ūndũ ūcio wĩhũũre gĩthũrĩ. **13** “Ti-itherũ kũgeranio nĩgũgooka. Gũgaagĩĩkara atĩa angĩkorwo mũthĩgĩ ūcio wa ūthamaki wa Juda, ūrĩa ūĩragwo nĩ

rũhiũ rũu rwa njora ndũgathĩĩ na mbere? Ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **14** “Nĩ ūndũ ūcio, wee mũrũ wa mĩndũ-rĩ, ratha ūhoro, na ūhũũre hĩ. Naruo rũhiũ rũu rwa njora ūreke rũringĩe maitĩ meerĩ, o na nĩrũringĩe maitĩ matatũ. Nĩ rũhiũ rwa njora rwa kũũragana, nĩ rũhiũ rwa njora rwa kũũragana kũnene, rũramahatĩrĩria na mĩena yothĩ. **15** Nĩgeetha ngoro ĩringĩke, nao arĩa magwĩte maingĩhe, nĩnjĩgĩte rũhiũ rwa njora rwa kũũragana ĩhingo-inĩ ciao cĩothĩ. Hĩ! Rũthondeketwo rũhenagĩe ta rũhenĩ, rũnyĩitĩtwo nĩguo rũũragane. **16** Wee rũhiũ rwa njora, temanga mwena wa ūrĩo, na nĩngĩ ūtemange mwena wa ūmotho, na ūtemange kũria guothe ūũgĩ waku ūngĩerekerio. **17** Nĩ o na nĩi-rĩ, nĩngahũũra hĩ, namo mang’ũrĩ makwa mahũahũe. Nĩ nĩi Jehova njugĩte ūguo.” **18** Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **19** “Mũrũ wa mĩndũ, tema njĩra ĩgĩrĩ cia kũgererwo nĩ rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni, cĩerĩ cĩumĩte bũrũri o ūmwe. Haanda rũrĩ harĩa njĩra yahũkĩire ĩrorete ĩtũũra ĩnene. **20** Tema njĩra ĩmwe ĩria rũhiũ rũu rwa njora rũkaagerera rũgĩthĩ gũũkĩrĩra Raba kũu kwa Aamoni, na ĩngĩ ya kũgerwo nĩruo rũgĩthĩ gũũkĩrĩra Juda hamwe na Jerusalemu kũu kũĩrĩgĩre. **21** Nĩgũkorwo mũthamaki wa Babuloni akaarũgama maahũkanĩro ma njĩra ĩyo, harĩa njĩra ĩcio cĩerĩ ciahũkanĩire, nĩguo aragũrĩe: Akaahũthĩra mĩgũ agĩcuuka mĩtĩ, na ahoore kĩrĩra harĩ mĩhianano yake, na arorĩthĩ ĩnĩ. **22** Guoko-inĩ gwake kwa ūrĩo, mũtĩ nĩũkagwĩra Jerusalemu, kũria akaĩgĩthĩa mĩgogo ya kũmomora rũĩrogi, na arute watho wa kũũraganwo, na kuugĩrĩro mbugĩrĩro ya mbaara, nayo mĩgogo ya kũmomora ĩgwo ĩhĩngĩrĩrĩre ĩhingo, na aĩgĩthĩ kĩhumbũ, na gwakwo ngathĩ ndaaya cia mbaara cia gũteĩthĩ gũtharĩkĩra ĩtũũra. **23** Ūndũ ūcio nĩũkoneka ta ūtari wa ma kũrĩ andũ arĩa mehĩtĩe atĩ nĩmarĩmwathĩkagĩra, nowĩ nĩakamarĩrĩkania mahĩtia mao, acooke amanyĩte mĩgwate. **24** “Nĩ ūndũ ūcio, Mwathani Jehova ekuuga ūũ: “Tondũ inyuĩ andũ aya nĩmũtũmĩte mahĩtia manyu marĩrĩkanwo nĩ ūndũ wa ūrĩa ūremĩ wanyu wonėkanĩte, ūkagũũria mehĩa manyu makoneka maĩndũ-inĩ mothe marĩa mwĩkaga; nĩ ūndũ nĩmwĩkĩte ūguo-rĩ, nĩmũkanyĩtwo mĩgwate. **25** “Wee mũthamaki ūyũ wa Isiraeli, o wee mwaganu na ndũrĩka, mũthenya waku nĩmũkĩnyu, na ĩhĩnda rĩaku rĩa kũherĩthio rĩgĩkinya mũthĩa. **26** Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Ruta kĩremba, na weherĩe tanjĩ. Maĩndũ matĩgacooka gũĩkara ta ūrĩa maatariĩ: Arĩa anĩnĩ nĩmagatũũgĩrĩro, nao arĩa atũũgĩrĩre nĩmakanyĩhĩio. **27** Nĩ mwanangĩko! ĩ nĩ mwanangĩko! Nĩngarĩanangĩthĩ! Rĩtĩgacookererio nginya hĩndĩ ĩria ūcio mwene rĩo agooka; ūcio nĩwe ngaarĩneana kũrĩ we.” **28** “Nawe mũrũ wa mĩndũ, ratha ūhoro, uge atĩrĩ, ‘Ūũ nĩguo Mwathani Jehova ekuuga ūhoro-inĩ ūkonĩĩ Aamoni na ĩrumĩ ciao: “Harĩ rũhiũ rwa njora, harĩ rũhiũ rwa njora, rũcomoretwo rũũragane, na rũthũũitwo rũrĩ rwa kũnĩinana, na rwakũhenĩta ta rũhenĩ! **29** O na gũkorwo nĩ kũrĩ cĩonekĩ cia maheeni ĩgũkonĩĩ, na ūragũrĩ wa maheeni ūgũkonĩĩ-rĩ, nĩrũkaĩgĩrĩrwo ngingo cia arĩa aaganu, arĩa marĩ a kũũragwo, arĩa mũthenya wao ūkĩnyĩte, o acio ĩhĩnda rĩao rĩa kũherĩthio rĩkĩnyĩte mũthĩa. **30** Cookia rũhiũ njora thĩĩnĩ. Ūrĩ kũu wee

wombiirwo, o kũu bũrũri-inĩ ũcio wa maithe manyu, nĩkũo ngaagũtũira ciira. **31** Nĩngagũtũĩrĩria mang'ũri makwa, na ngũũkĩrĩre na mĩhũmũ ya marakara makwa mahiũ; nĩngakũneana moko-inĩ ma andũ matarĩ tha, andũ ohĩgĩrĩru na kũniinana. **32** Wee ũgaatuika ngũ cia gwakia mwaki ũcio, nayo thakame yaku igaĩtirwo kũu bũrũri waku, ndũgacooka kũirikanwo; nĩgũkorwo nĩi Jehova nĩ nĩi njarĩtie.”

22 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, nĩũkũritũira ciira? Nĩũgũtũira ciira itũũra rĩrĩ inene rĩitithagia thakame? Nĩ ũndũ ũcio rĩonie maũndũ marĩa mothe rĩikaga marĩ magigi, **3** ũrĩre atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Wee itũũra inene rĩrĩa rĩrethithagĩria mũtino nĩ ũndũ wa gũitithia thakame kũu thĩĩni warĩo, na rĩgethaahia nĩ ũndũ wa gũthondeka mĩhianano, **4** nĩũhĩtĩtie nĩ ũndũ wa thakame ĩrĩa ũitĩtie, na nĩũthaahĩtio nĩ mĩhianano ĩrĩa ũthondekete. Nĩũtũmĩte matukũ maku makinye mũthia, o nago mũthia wa mĩaka yaku nĩmũkinyu. Nĩ ũndũ ũcio nĩngatũma ũtũike kindũ kĩmeneku harĩ ndũrĩrĩ, na kindũ gĩa gũthekererwo nĩ mabũrũri macio mothe. **5** Andũ arĩa marĩ gũkuhĩ na arĩa marĩ kũraya nĩmagakũnyũrũragia, wee itũũra rĩrĩ inene ũri ngumo njũru, na ũkaiyũra ngũ. **6** “Ta rora ũrĩa o ũmwe wa athamaki a Isiraeli arĩa marĩ thĩĩni waku ahũthagĩra hinya wake ũũru agĩtithia thakame. **7** Nĩmagithĩtie ithe wa ciana o na nyina gĩtĩio marĩ kũu thĩĩni waku; na marĩ thĩĩni waku nĩmahinyĩrĩrie agenĩ na makanyariira mwana ũrĩa ũkũĩrĩrwo nĩ ithe, o na mũtumia wa ndigwa. **8** Wee-rĩ, nĩũnyararĩte indo ciakwa ĩria nyamũre, o na ũgathaahia Thabatũ ciakwa. **9** Kũu thĩĩni waku nĩ kũrĩ andũ maiganagĩrĩra igenyo, na mendete ũiti wa thakame; na thĩĩni waku nĩ kũrĩ andũ marĩaga ĩrio mahooero ma ĩrĩma-igũrũ, na mageeka ciiko cia ũũra-thoni. **10** Nĩ kũrĩ andũ thĩĩni waku mataheaga ũrĩrĩ wa maithe mao gĩtĩio; na thĩĩni waku nĩ kũrĩ andũ mathũkagia atumia nĩ ũndũ wa gũthĩĩ nao mahinda-inĩ mao ma mweri, ihinda-inĩ rĩrĩa marĩ na thaahu. **11** Kũu thĩĩni waku nĩ kũrĩ mũndũ wĩkaga maũndũ marĩ magigi na mũtumia wa mũndũ ũrĩa ũngĩ, nake ũngĩ ndangĩconoka agĩthũkia mũtumia wa mũriũ, ũngĩ nake agathũkagia mwarĩ wa nyina, o ũcio mwarĩ wa ithe. **12** Andũ maamũkagĩra mahaki marĩ thĩĩni waku nĩguo maite thakame; wee ũrĩ mũria-ng'ũrũ, na nĩwamũkagĩra uumithio mũkĩru, na ũkoona uumithio ũtarĩ kĩhooto kuuma kũrĩ andũ arĩa angĩ na njĩra ya ũhahanyi. Wee nĩũriganĩrwo nĩ nĩi, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** “Ti-itherũ nĩngahũũra hĩ nĩ ũndũ wa uumithio ũcio wonete ũtarĩ wa kĩhooto, na nĩ ũndũ wa thakame ĩrĩa ũitithĩtie kũu thĩĩni waku. **14** Mũthenya ũrĩa ngaakũherithia-rĩ ũmĩrĩru waku nĩũgetiirĩa, kana moko maku magĩe na hinya? Nĩi Jehova nĩ nĩi njarĩtie ũhoro ũcio, na nĩ nĩi ngaawĩka. **15** Nĩngakũharaganĩria ndũrĩrĩ-inĩ, na ngũhurunĩre mabũrũri-inĩ; na nĩngakinyia thaahu waku mũthia. **16** Hĩndĩ ĩria wee ũgaakorwo ũthaahĩte maitho-inĩ ma ndũrĩrĩ, nĩũkamenya atĩ nĩi nĩi Jehova.” **17** Nĩngĩ kiugo kĩa Jehova gĩkinginyĩrĩra, ngĩrwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mũndũ, harĩ nĩi-rĩ, andũ a nyũmba ĩno ya

Isiraeli matũkĩte o ta gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩria cuuma ĩratherio na mwaki wa ũturi; acio othe matũkĩte o ta gĩcango, na ibati, na kĩgera, o na ngocorai marĩ mwaki-inĩ wa ũturi. O no ta gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩria betha ĩratherio na mwaki wa ũturi. **19** Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ inyuothe nĩmũtũkĩte gĩko kĩrĩa gĩtigaraga rĩria cuuma ĩratherio na mwaki wa ũturi, nĩngamũcokanĩrĩria kũu Jerusalemu. **20** O ta ũria andũ macookanĩrĩria betha, na gĩcango, na kĩgera, na ngocorai, o na ibati icua-inĩ rĩa mwaki nĩguo itwekio na mwaki mũhiũ-rĩ, ũguo nĩguo o na nĩi ngaamũcokanĩrĩria ndĩ na marakara na mang'ũri, na ndĩmũkĩe kũu thĩĩni wa itũũra inene ndĩmũtwekerie kuo. **21** Nĩngamũcokanĩrĩria na ndĩmũhurutĩre na mang'ũri makwa mahiũ, na inyuĩ nĩmũgatwekerio o kũu thĩĩni warĩo. **22** O ta ũrĩa betha itwekagĩrio icua-inĩ rĩa mwaki, ũguo noguo o na inyuĩ mĩgaatwekerio kũu thĩĩni warĩo, na inyuĩ nĩmũkamenya atĩ nĩi Jehova nĩ nĩi ndĩmũtĩrĩrie mang'ũri makwa.” **23** O rĩngĩ kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **24** “Mũrũ wa mũndũ, ĩra bũrũri ũcio atĩrĩ, ‘Wee-rĩ, ũrĩ bũrũri ũkoretwo wagĩte mbura kana rũthuthũ, mũthenya ũrĩa wa mang'ũri.’ **25** Nĩ kũrĩ na ndundu ya gũũkanĩrĩria ya anene akuo marĩ thĩĩni wagu, nao matarĩ ta mũrũthi ũkũrarama ũgĩtambuura kĩrĩa ũnyĩtĩte; marĩaga andũ, na magakuua mĩthithũ na indo cia goro, na magatũma kũgĩe na atumia aingĩ a ndigwa thĩĩni wagu. **26** Athĩnjĩri-Ngai akuo mahũthagĩra hinya makiuna watho wakwa, na magathaahia indo ciakwa ĩria nyamũre; matikũũranaga indo ĩria nyamũre na ĩria itarĩ nyamũre; marutanaga atĩ gũtĩrĩ ngũũrani ya indo ĩrĩ thaahu na ĩria itarĩ thaahu; na mahingaga maitho matikamenyerere Thabatũ ciakwa, nĩguo ngarumagwo gatagatĩ-inĩ kao. **27** Anene akuo arĩa marĩ kuo matarĩrĩ ta njũũĩ ĩgitambuura kĩrĩa inyĩtĩte; maitaga thakame na makooraga andũ, nĩguo megwatĩre uumithio ũrĩa ũtagĩrĩre. **28** Anabii akuo mamahakagĩra ciiko ĩcio coka mwerũ, na njĩra ya kũmoonera cioneki cia maheeni, na ũragĩrĩ wa maheeni. Moigaga atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ’, o rĩrĩa Jehova atarĩ ũndũ oĩgte. **29** Andũ a bũrũri ũcio mahũthagĩra ũhahanyi na ĩtũnyani; mahinyagĩrĩria athĩĩni na abatari, na makanyariira andũ a kũngĩ, makamaagithia kĩhooto. **30** “Ndaacarĩrie mũndũ thĩĩni wao ũngĩaka rũthingo na arũgame mbere yakwa mwanya-inĩ, agĩtĩre bũrũri ũcio, nĩguo ndĩkaũniine o kũũniina, no ndiigana kuona o na ũmwe. **31** Nĩ ũndũ ũcio nĩngamaitĩrĩria mang'ũri makwa, na ndĩmaniine na marakara makwa mahiũ, na ndĩmacookererie maũndũ marĩa mothe mekite, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

23 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, nĩ kwari na andũ-a-nja eerĩ, airĩtu a nyina ũmwe. **3** Nĩmatũkĩre ahũũri maraya kũu bũrũri wa Misiri, makiambĩrĩria ũmaraya kuuma marĩ ethĩ. Marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio nĩmahutagio nyondo, na makahambatwo ithũri cia ũĩritu wao. **4** ũria mũkũrũ eetagwo Ohola, nake mwarĩ wa nyina eetagwo Oholiba. Marĩ akwa, nao magĩciara aanake na airĩtu. Ohola nĩwe Samaria, nake Oholiba nĩwe Jerusalemu. **5** “Ohola

nāhūūraga ūmaraya o na arī wakwa; nake nīeriragīria endwa ake, na nīo andū a Ashuri, o acio maarī njamba cia ita **6** mehumbite nguo cia rangi wa bururu, na aathani na anene a ita, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa, o arīa maathiiaga mahaicite mbarathi. **7** Nieneanire ta mūmaraya harī andū othe arīa atīku thīinī wa Ashuri, na agūthaahia na mīhianano yothe ya mūdū o wothē ūria eeriragīria. **8** Ndaatiganire na ūmaraya ūcio aambiriie arī būrūri wa Misiri, rīria andū maakomaga nake arī mwīthī na makahambataga gīthūri kīa ūirītu wake, o na magīkīrīrīria kūhūra ūmaraya nake. **9** “Nī ūndū ūcio ngīmūneana harī endwa ake, nīo andū a Ashuri o acio eeriragīria. **10** Nīmamūrūtire nguo, makīmūtunya arīu na aarī ake, na makīmūūraga na rūhiū rwa njora. Nīatuikire wa kuunagwo thimo gatagatī-inī ka andū-a-nja, nake nī aaherithirio. **11** “Mwarī wa nyina Oholiba nīeyoneire maūdū macio, no merirīria-inī make o na ūmaraya-inī wake nīekire mītugo mīaganu gūkīra mwarī wa nyina. **12** O nake nīeriragīria andū a Ashuri, arīa maarī aathani na anene a ita, na njamba cia ita cīhumbite nguo irī rīiri, o arīa maathiiaga mahaicite mbarathi, acio othe maarī andū ethī cīrorerwa. **13** Nīndonire atī o nake nīethaahite; eerī maathiiaga na mīthīre īhaanaine. **14** “No rīri, we nīakīrīrīrie kūhūra ūmaraya. Nīoonire arūme makururītwo rūthingo-inī, nayo yarī mīhiano ya Akalidei ikururītwo na rangi mītune, **15** meehete mīcibi njohero na iremba mītwe icunjuurite; othe monekaga mahaana ta atwarithia a ngaari cia mbarathi cia ita a Babuloni, andū a gūciarītwo Kalidei. **16** O rīria aamoonire, nīamerirīrie, akīmatūmīra andū kūu Kalidei. **17** Nīngī andū a Babuloni magīūka kūrī we, kūu kīrīrī-inī kīa wendo, nao makīmūthaahia nī ūndū wa merirīria mao. Thuuha wa gūthaahio nīo, agītigana nao, akīra ngoro nīo. **18** Rīria aathīre na mbere na ūmaraya wake atekūhitha, na akīgūria njaga yake, nīi na nīi ndatiganire nake ngīmūmena, ngītigana nake o ta ūria ndaatiganire na mwarī wa nyina. **19** No rīri, we aakīrīrīrie kūhūra ūmaraya aaririkana matukū marīa aarī mwīthī, rīria aarī mūmaraya kūu būrūri wa Misiri. **20** Arī kūu, akīrīrīria endwa ake, arīa cīga ciao ciatarīi ta cia ndigiri, na hinya wao wa ūndūrūme woimaga ta wa mbarathi. **21** Nī ūndū ūcio ūkīrīrīria ūra-thoni wa wīthī waku, rīria wahambatagwo gīthūri na ūkahutio nyondo ciaku cia ūirītu ūrī kūu būrūri wa Misiri. **22** “Nī ūndū ūcio, wee Oholiba, Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīngarahūra endwa aku magūūkīrīre, acio watiganire nao ūkimamena, ndimarehe magūūkīrīre kuuma mīena yothe, **23** andū a Babuloni na Akalidei othe, na andū a kuuma Pekodi, na Shoa, na Koa, marī hamwe na andū a Ashuri othe, aanake arīa cīrorerwa, arīa othe matūitwo abarūthi na anene a ita, na anene a ngaari cia mbarathi cia ita na andū arīa marī igweta inene, nao othe mathiiaga mahaicite mbarathi. **24** Nīmagagūūkīrīra marī na matharaita, na ngaari cia mbarathi cia ita, na maaakari, na marī na kīrīndī kīngī; nao mabange magūūkīrīre kuuma mīena yothe, marī na ngo iria nene na iria nini, na mekīrite ngūbia cia kīgera mītwe. Nīngakūneana kūrī o ūherithio, nao nīmagakūherithia kūringana na

ūria matuuanagīra ciira. **25** Nīngerekeria marakara makwa ndī na ūiru ngūūkīrīre, nao nīmagakūherithia marī na marakara manene. Nīmagagūtīnia maniūrū na matū, nao andū anyu arīa magaatigara nīmakaniinwo na rūhiū rwa njora. Magaataha arīu anyu na aarī anyu, nao arīa anyu magaatigara nīmakaniinwo na mwaki. **26** Nīngī nīmagakūrūta nguo na makuue mathaga maku marīa mega. **27** Nī ūndū ūcio nīnganiina ūra-thoni na ūmaraya ūria wee waambīrīrie ūrī kūu būrūri wa Misiri. Ndūkarora maūdū macio ūmerirīrie, kana ūirīkane būrūri wa Misiri rīngī. **28** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndī hakuhi gūkūneana kūrī acio ūthūire, ngūneane kūrī acio wamenire ūkimahutātira. **29** Magaakūherithia marī na rūthūūro, na magūtunye indo ciaku ciothe iria ūnogeire. Magaagūtiga njaga, ūrī ūtheri, nacio thoni cia ūmaraya waku nīikaguūrio. Naguo ūra-thoni na ūmaraya waku. **30** Nīcio ikūreheire maūdū macio, nīgūkorwo nīwerirīrie ndūrīri icio, na ūgūthaahia na mīhianano yacio. **31** Wee ūrīmīrīre mīthīire ya mwarī wa nyūkwa; nī ūndū ūcio nīngakūnengera gīkombe gīake ūkīnyīite na guoko gwaku. **32** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: “Wee ūkaanyūra gīkombe kīa mwarī wa nyūkwa, gīkombe kīnene na kīrīku; nīgīkarehe kīnyarero na itheko, nīgūkorwo nīkīyūrīrīru mūno. **33** Wee nīukaīyūrwo nī ūrīu na kīeha, gīkombe kīu kīa mwanangīko na ihooru, gīkombe kīu kīa mwarī wa nyūkwa Samaria. **34** Ūgaakīnyūra na ūkīnīkīrīre; ūgaakīringithia thī, kīenyūkange icere, na wītārūrange nyondo. Nī nīi njarītie ūhorō ūcio, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **35** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūū: Kuona atī wee nīūriganīrīru nī nīi na ūkanjīkia na thuutha waku, no ngīnya ūcookererwo nī maciaro ma ūra-thoni waku na ūmaraya waku.” **36** Jehova aanjīrīre atīrī: Mūrū wa mūdū, nīgūtūira Ohola na Oholiba ciira? Nī ūndū ūcio marūthie nī ūndū wa mītugo yao irī magigi, **37** nīgūkorwo nīmatharītie, namo moko mao maiyūrīte thakame. Matharītie na mīhianano yao; o na makamīrūtira ciana ciao magongona, iria manjārīre, ituke irio ciayo. **38** O na nīngī ūndū ūngī manjīkite nī ūyū: Ihinda o rīu nīmathaahīrie handū-hakwa-harīa-haamūre, na magīthūkia Thabatū ciakwa. **39** Mūthenya o ro ūcio maarūtire ciana ciao igongona kūrī mīhianano yao-rī, noguo maatoonyire handū-hakwa-harīa-haamūre na makīthaaahia. Ūguo nīguo meekire thīinī wa nyūmba yakwa. **40** “O na nīngī magītūmanīra arūme arīa mookire kuuma kūraya, na hīndī irīa maakīnyire, mūgītīhamba nī ūndū wao, na mūkīthaka rangi maitho, na mūkīgemia na mathaga. **41** Nīngī mūgīkarīra ūrīrī warītō na ūkagemio mūno, na hau mbere yaguo hakaigwo metha irīa mwaigagīra ūbumba na maguta marīa maarī makwa. **42** “Nake nīarīgīcīrīro nī kīrīndī kīngī kīanegenaga gītekūmak; andū a Sabea makīrehwo kuuma werū-inī, marī hamwe na gīkundi kīa andū matarī igweta, nao magīkīra mūtumia ūcio na mwarī wa nyina bangiri moko, na makīmēkīra tanjī thaka mītwe. **43** Nīngī ngīaria ūhorō wa ūcio waniinītwo hinya nī ūtharia, ngiuga atīrī, ‘Rīu nīmarekwo mamūhūthīre ta mūmaraya, nīgūkorwo ūguo nīguo atarī.’ **44** Nao magīkoma nake. O ta ūria

arūme makomaga na mūmaraya, ūguo nīguo maakomire na andū-a-nja acio maagite thoni, nao nīo Ohola na Oholub. **45** No andū ariā athingu nīmakaaherithia na iherithia rīa andū-a-nja ariā matharagia na magaitithia thakame, tondū nīmatharagia, na moko mao maiyūrīte thakame. **46** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mareherei kīrīndi kīmookīrīre, na mūmaneane maguoyohithio na matahwo. **47** Kīrīndi kīu nīgikamahūūra na mahiga nyuguto na kīmatemange na hīu ciao cia njora; gīkooraga aanake na airītu ao, na gīcine nyūmba ciao. **48** “Nī ūndū ūcio nīnganiina ūūra-thoni kīu būrūri ūcio nīguo andū-a-nja othe makaano, matikaneke maūndū ma ūtharia ta inyuī. **49** Inyuī nīmūkaherithio nī ūndū wa ūūra-thoni wanyu, na mīcookererwo nī maciaro ma mehia manyu ma kūhooya mīhianano. Na inyuī hīndi iyo nīmūkamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova.”

24 Mwaka-inī wa kenda, mūthenya wa ikūmi wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, andīka mūthenya wa ūmūthī nī tarīki ciigana, o iyyū wa ūmūthī, tondū mūthenya ūyū wa ūmūthī mūthamaki wa Babuloni nīarigīciirīre Jerusalemu. **3** Ariā andū aya a nyūmba īno nemi na ngerekano, ūmeere atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Hagīra nyūngū ya kūruga; mīhagīre na ūmītirīre maaī. **4** Ikīra icunjī cia nyama thīnī wayo, icunjī ciothe iria njega, ta cia kūgūrū na guoko. Mīiyūrīe na mahīndi marīa mega mūno; **5** oya nyamū īrīa njega mūno rūūru-inī. Igīrīra ngū rungu rwayo nī ūndū wa mahīndi; reke ītherūke, namo mahīndi mahīre o kīu thīnī wayo. **6** “Nīgūkorwo Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Kaī itūūra rīu inene rīitithagia thakame rīrī na haro-ī, o na nyūngū iyo īrī na mūcura, īrīa gīkūrī kīayo gītangīthira! Mīonorīe kīrung’o, o kīrung’o, itegūcuukīrwo mīti. **7** “Nīgūkorwo thakame īrīa rīitithitie īrī o thīnī warīo: Rīamīitire o kīu rwaro-inī rwa ihiga itheri; rītiamīitire tīrī-inī, harīa rūkūngū rūngāmīthikire. **8** Nīgeetha njarahūre mang’ūrī na ndūrīhīre-rī, ndaitire thakame yarō rwaro-inī rwa ihiga itheri, nīguo ndīgathikwo. **9** “Nī ūndū ūcio, ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: “Kaī itūūra rīu inene rīitithagia thakame rīrī na haaro-ī! O na nī nīngacookanīrīrīa ngū hiba ndaaya na igūrū. **10** Nī ūndū ūcio iganīrīra ngū, na wakīe mwaki. Ruga nyama icio wega, na ūtukanīe na indo cia gūcamīa wega; namo mahīndi ūreke macure. **11** Nīngī ūhagīre nyūngū iyo theri makara-inī, ngīnya ihīuhe na gīcango kīayo gītunīhe, nīguo gīko kīayo gītweke, na gīkūrī kīayo gīcinwo, gīthire. **12** Nīkīremete njīra ciothe; gīkūrī kīu kīayo tī kīrute, o na gīacinwo na mwaki. **13** “Rīu-rī, gīko giaku nī ūūra-thoni. Tondū ngeretie gūgūtheria, no wee ndūngīthera gīko giaku, wee ndūngīthera rīngī ngīnya mang’ūrī makwa ma gūgūkīrīra makahūahūa. **14** “Nīī Jehova nīnjaritīe. Ihīnda nīikinyu njīke ūndū. Ndikerīgīrīra; na ndīkaiguanīra tha kana ndīricūkwo. Ūgaatūrwo ciira kūringana na mītugo yaku, na ciiko ciaku, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **15** Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī: **16** “Mūrū wa mūndū, atīrī, ndī hakuhi gūkwehereria kīrīa gīkenagia maitho maku mūno na igūtha a rīmwe. No rīrī,

ndūgacakae kana ūrīre, o na kana ūite maithori. **17** Caaya ūkīrīte; tīga kūrīrīra ūcio ūkuite. Ikara wīohete kīremba mūtwe na wīkīrīte iraatū magūrū; ndūkehūmbire kanua kana ūrīre irio cia mūtugo wa hīndi ya macakaya.” **18** Nī ūndū ūcio ngīrooka kwarīrīa andū rūciinī, na hwaī-inī ūcio mūtumia wakwa agīkua. Rūciinī rūrū rīngī ngūka o ta ūrīa ndaathītwo njīke. **19** Nao andū acio makīnjūūria atīrī, “Kaī ūtangītīwīra ūhorō wa maūndū maya na ūrīa matūkoni?” **20** Nī ūndū ūcio ngīmeera atīrī, “Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atīrī: **21** Īra andū a nyūmba ya Isiraeli atīrī, ‘Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Ngīrie gūthaahia handū-hakwa-harīa-haamūre, hau gīikaro kīa hīnya kīrīa mwītīaga nakīo, o kīu gīkenagia maitho manyu, kīrīa mwendete. Ariū na aarī anyu ariā mwatigire na thuutha makaaniinwo na rūhīu rwa njora. **22** Na inyuī nīmūgeeka o ta ūguo nīī njīkīte. Mūtīkehūmbīra kanua kana mūrīe irio cia mūtugo wa hīndi ya macakaya. **23** Nīmūgaikara mwīohete iremba mītwe na mwīkīrīte iraatū magūrū. Mūtīgacakaya kana mūrīe, no nīmūkahwererekera tondū wa mehīa manyu na mūcaayage thīnī wanyu. **24** Ezekīeli agaatuika rūūri harī inyuī; mūgeeka o ta ūguo we ekīte. Hīndi īrīa maūndū macio mageekīra-rī, nīrīo mūkaamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova. **25** “Nawe mūrū wa mūndū, mūthenya ūrīa ngeheria gīkaro kīao kīa hīnya, gīkeno kīao na rīiri wao, na kīndū kīrīa gīkenagia maitho mao, na wendi wa ngoro ciao, na aanake na airītu ao o nao, **26** mūthenya ūcio mūndū ūrīte kwao nīagakūrehera ūhorō. **27** Hīndi īyō kanua gaku nīgagatūmūka; nīūkaria nake, na ndūgacooka gūkīra. Nī ūndū ūcio wee ūgaatuika rūūri harīo, nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.”

25 Kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūndū, erekeria ūthīu waku harī Aamoni, na ūmarathīre ūhorō wa kīmookīrīra. **3** Meere atīrī, ‘Iguai kiugo kīa Mwathani Jehova. Ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondū nīmūoigīre, “Aha!” Igūrū rīa harīa-hakwa-haamūre hīndi īrīa haathaahīrio, o na igūrū rīa būrūri wa Isiraeli rīrīa wanangirwo, na nīngī igūrū rīa andū a Juda hīndi īrīa maatahirwo-rī, **4** nī ūndū ūcio nīngūmūneana kūrī andū a kīu irathīro mūtūike kīndū kīao. Nīmagaaka kambī ciikaro ciao na mambe hema ciao, thīnī wanyu; nīmakaarīa matunda manyu, na manyue iria rīanyu. **5** Nīngagarūra Raba gūtūike ūrīithio wa ngamīra, nakuo Amoni gūtūike gwa kwarahwo nī ng’ondū. Hīndi iyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova. **6** Nīgūkorwo ūū nīguo Mwathani Jehova ekuuga: Tondū inyuī nīmūhūūrīte hī na mūkarīngīthia makīnya manyu thī, mūgīkenagīrīra būrūri wa Isiraeli mūrī na rūmena ruothe rwa ngoro cianyu, **7** nī ūndū ūcio nīngamūtāmbūrūkīria guoko gwakwa, ndīmūkīrīre na ndīmūneane mūtahwo nī ndūrīrī. Nīngamweherania na ndūrīrī, na ndīmūnīne mabūrīrī-inī. Nīngamwananga, na inyuī nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova.” **8** “Mwathani Jehova ekuuga atīrī: ‘Tondū Moabi na Seiru moigīre atīrī, “Ta rora, nyūmba ya Juda itūkīte o ta ndūrīrī iria ingī ciothe.” **9** nī ūndū ūcio nīngagūūria rūbaru rwa Moabi, nyambīrīrīe na matūūra makuo ma mīhaka-inī, na nīmo Bethī-Jeshimothu, na Baalī-Meoni, na Kīriathaimu, na nīmo monagwo marī rīiri wa būrūri

ũcio. **10** Nĩnganeana Moabi hamwe na Aamoni moko-inĩ ma andũ a Irathĩro matũike indo ciao, nĩgeetha Aamoni acio matikandaririkaano ndũrĩrĩ-inĩ; **11** na nĩ nĩngaherithia Moabi. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” **12** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Edomu nĩerĩhĩrie harĩ nyũmba ya Juda na agĩtuika mũhitia mũno nĩ undũ wa gwĩka ũguo-rĩ, **13** nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Edomu na njũrage andũ akuo na mahiũ mao. Nĩngakwananga, na kuuma Timani nginya Dedani, nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora. **14** Nĩngerĩhĩria harĩ Edomu na guoko kwa andũ akwa Isiraeli, nao nĩmageeka Edomu kũringana na marakara makwa na mang’ũrĩ makwa; nĩmakamenya kwĩrĩhĩria gwakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **15** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: ‘Tondũ Afilisti nĩmekire maũndũ ma kwĩrĩhĩria, na makĩrĩhĩria marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao na marĩ na muku wa matukũ maingĩ magĩtua atĩ nĩmekwananga Juda, **16** nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngirĩ gũtambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Afilisti, na nĩngaheria Akerethi na nyanange arĩa matigaire ndwere-inĩ cia irĩa. **17** Nĩngerĩhĩria harĩ na rĩrĩhĩria inene na ndĩmaherithie ndĩ na mang’ũrĩ. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, hĩndĩ irĩa nĩngerĩhĩria harĩo.”

26 Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, tondũ Turo riugĩte atĩrĩ ũhoru wa Jerusalemu, ‘Ahal Kĩhingo gĩa gũtoonya kwa ndũrĩrĩ nĩkiunange, na nĩ ngahingũrĩrwo mĩrango yariĩ; rĩu tondũ nĩ kwanangĩtwo-rĩ, nĩngũgaacĩra,’ **3** nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova oigĩte ũũ: Nĩngũgũkĩrĩra wee Turo, na nĩngarehe ndũrĩrĩ nyingĩ igũũkĩrĩre, ta irĩa rĩgũkia makũmbĩ marĩo na igũrũ. **4** Nĩmakananga thĩngo cia Turo, na mamomere mĩthiringo yariĩ rĩa mĩraihi na igũrũ; nĩngate kagoto kariĩ na ndigĩtue rwaro rwa ihiga itheri. **5** Kũu irĩa-inĩ gũgaatuika kũndũ gwa gũtambũrũkĩria nga cia gũtega thamaki, nĩgũkorwo ũhoru ũcio nĩ nĩ nĩ njarĩtie, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. Nariĩ itũũra rĩu rĩgaatuika rĩa gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, **6** nakuo kũndũ kwarĩo kũria gũtũũragwo kũu bũrũrĩ-thĩnĩ nĩgũkaniinwo na rũhiũ rwa njora. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **7** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuuma mwena wa gathigathini nĩngarehe Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni, mũthamaki wa athamaki, okĩrĩre Turo arĩ na mbarathi, na ngaari cia ita, na ahaici a mbarathi, na mbũtũ nene ya ita. **8** Nĩakananga kũndũ gwaku gwa gũtũũrwo kũu bũrũrĩ-inĩ na rũhiũ rwa njora, na arute wĩra wa gũkũrigicĩria, agũũkĩrĩre, aakithie ihumbu nginya thĩngo-inĩ ciaku, na ambararie ngo ciake agũũkĩrĩre. **9** Nĩakoonereria nditi ya migogo amomore thĩngo ciaku, na amomore mĩthiringo yaku rĩa mĩraihi na igũrũ na indo ciake cia mbaara. **10** Mbarathi ciake igaakorwo irĩ nyingĩ ũũ atĩ nĩngagũthika na rũkũngũ. Thĩngo ciaku nĩkainaina nĩ undũ wa inegene rĩa mbarathi cia mbaara, na makaari, na ngaari cia ita hĩndĩ irĩa agaatoonyera ihingo-inĩ ciaku ta ũria andũ

matonyaga itũũra inene rĩria thĩngo imomoretwo. **11** Mahũngũ ma mbarathi ciake nĩmakaranga njĩra ciaku ciothe; nĩakoora andũ aku na rũhiũ rwa njora, nacio itugĩ ciaku cia hinya nĩkaagũa thĩ. **12** Nĩmagagũtaha ũtonga waku na magũtunye indo ciaku cia wonjoria; nĩmakamomora thĩngo ciaku na matharie nyũmba ciaku irĩa njega, na maikie mahiga maku, na mbaũ, o na kagoto irĩa-inĩ. **13** Nĩngakinyia inegene rĩa nyĩmbo ciaku mũthia, na mũgambo wa inanda ciaku cia mĩgeeto ndũkaiguuo rĩngĩ. **14** Nĩngatũma ũtũike rwaro rwa ihiga itheri, na nĩgũgaatuika handũ ha gũtambũrũkĩrio nga cia gũtega thamaki. Ndũgacooka gwakwo rĩngĩ, nĩ undũ nĩ Jehova nĩ nĩ njarĩtie ũhoru ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** “Mwathani Jehova ekwĩra Turo atĩrĩ: Mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia irĩa githĩ matikainaina nĩ mĩrurumo wa kũgũ gwaku, hĩndĩ irĩa arĩa magurariĩto magaacaya, nayo njũragano yũraganwo thĩnĩ waku? **16** Nĩngĩ anene othe arĩa marĩ ndwere-inĩ cia irĩa nĩmakehera itĩ-inĩ ciao cia ũnene, na marute nguo ciao irĩa ndaaya, na marute nguo ciao irĩa ng’emie. Mahumbĩtwo kĩmako, magaikara thĩ makĩinainaga mahinda mothe, maguoyohetio nĩwe. **17** Hĩndĩ iyo nĩmakoorera icakaya rĩgũkonĩĩ, makwĩre atĩrĩ: “Kaĩ ũrĩ mwanange-ĩ, o wee itũũra rĩrĩ igweta, o wee watũũragwo nĩ andũ arĩa maathiaga irĩa-inĩ! Wee nĩwe warĩ na ũhoti kũu irĩa-inĩ, wee na atũũri aku; nĩwatũmaga arĩa othe maatũũraga kuo manyĩitwo nĩ guoya. **18** Rĩu-rĩ, mabũrũri marĩa marĩ ndwere-inĩ cia irĩa nĩmakainaina mũthenya wa kũgũ gwaku; icigĩrĩra cia irĩa-inĩ nĩkamakio nĩ kũmomo gwaku.” **19** “Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Hĩndĩ irĩa ngaatũma ũtũike itũũra inene rĩtiganĩrĩio, ũhaane ta matũũra manene marĩa matatũũragwo, na hĩndĩ irĩa ngaareka ũriku wa irĩa ũkũhumbĩre, naguo ũingĩ wa maaĩ marĩo ũgũthike-rĩ, **20** hĩndĩ iyo nĩguo ngaagũũkũrũkia hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ harĩ andũ arĩa a tene. Nĩngatũma ũtũũre mũhuro wa thĩ, ta kũndũ kũria gũtũũrĩte gũkĩrĩte ihooru o kuuma tene, hamwe na arĩa maikũrũkagio irima-inĩ, nawe ndũgacooka kana ũikare gũkũ bũrũrĩ-inĩ wa arĩa marĩ muoyo. **21** Nĩngatũma ũrĩkĩrĩre na kĩmako kĩnene, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ. ũgaacaragio na ndũgacooka kuoneka, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

27 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ, **2** “Mũrũ wa mũndũ, cakaya nĩ undũ wa Turo. **3** Īra Turo, itũũra rĩu rĩrĩ itoonyero-inĩ rĩa irĩa, rĩu rĩonjoranagia na andũ a ndwere-inĩ nyingĩ cia irĩa atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “‘Uugaga atĩrĩ, wee Turo, “Nĩ thakarĩte ngarikia.” **4** Wathani waku warĩ o kũu irĩa gatagati; aaki aku nĩo maatũmire ũthaka waku ũkinyanĩre. **5** Maagũthondekeire mbaũ ciaku ciothe na mĩkarakaba kuuma Senĩru; nĩmooire mĩtarakwa ya kuuma Lebanoni nĩguo magũthondekere mũtĩ wa kibebero. **6** Nayo mĩtĩ ya gũtwarithia marikabu makĩmĩthondeka na mĩgandi kuuma Bashani; nacio mbaũ cia mĩthithinda cioimite ndwere-inĩ cia irĩa rĩa Kitimu, magĩgwakĩra nacio marikabu thĩnĩ, igemetio na mĩguonwo. **7** Taama mwega wa gatani ũria mĩgemie wa kuuma bũrũri wa Mĩsirĩ nĩguo warĩ gĩtama gĩaku

gĩa gütwara marikabu, na noguo warĩ bendera yaku; ciandarũa ciaku cia kũhumbĩra igũrũ na cio ciarĩ cia rangi wa bururu na wa ndathi, kuuma ndwere-inĩ cia iria mwena wa Elisha. **8** Andũ a Sidoni na Arivadi nĩ maatwarithagia marikabu ciaku; nao andũ aku arĩa oogĩ, wee Turo, nĩ maarutaga wĩra marikabu-inĩ. **9** Mabundi arĩa akũrũ a Gebali nĩ maarutaga wĩra wa gũthinga mĩanya kũu marikabu-inĩ. Marikabu ciothe cia iria-inĩ na atwarithia a cio mookĩte kũu nĩguo mũthogorane nao indo ciaku. **10** “Andũ a Perisia, na Ludu, na Putu nĩ maatungataga marĩ thigari mbũtũ-inĩ ciaku cia ita. Maacuuragia ngo na ngũbia ciao cia kĩgera thingo-inĩ ciaku, igakũrehagĩra riiri. **11** Andũ a Arivadi na Heleki nĩ maarangagĩra thingo ciaku mĩena yothĩ; nao andũ a Gamadi nĩ maakoragwo marĩ mĩthiringo-inĩ yaku irĩa mĩraihi na igũrũ. Maacuuragia ngo ciao gũthiũrũrũkĩria thingo ciaku; magĩtũma ũthaka waku ũkinyanĩre. **12** “Andũ a Tarishishi nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe nĩ ũndũ wa irĩa warĩ na ũtonga mũnene wa indo; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na betha, na kĩgera, na mabati, na ngocorai. **13** “Nĩngĩ andũ a Javani, na Tubali, na Mesheki nĩmoonjorithanagia nawe; maakũũranagia indo ciaku na ngombo, na indo ciao cia gĩcango. **14** “Andũ a Bethi-Togarima nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na mbarathi cia wĩra, na mbarathi cia ita, o na nyũmbũ ciao. **15** “Nĩngĩ andũ a Dedani nĩmoonjorithanagia nawe, na mabũrĩri maingĩ ma ndwere-inĩ cia iria maarĩ agũri a indo ciaku; maakũrĩhaga na mĩguongo na mĩbĩngũ. **16** “Nĩngĩ andũ a Suriata nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe tondũ wa indo ciaku kũingĩha; nĩmakũũranirie indo ciaku cia wonjoria na tũhiga twa thumaratĩ, na mataama ma rangi wa ndathi, na nguo iria ng’emie, na gatani irĩa njega, na maricani, o na tũhiga twa goro tũria tũtũne. **17** “Juda na Isiraeli nĩmoonjorithanagia nawe; magĩkũũrania indo ciaku cia wonjoria na ngano ya kuuma Minithu, na theremende, na ũũkĩ, na maguta, na ũbani. **18** “Nĩngĩ andũ a Dameski, tondũ wa indo ciaku nyingĩ na ũtonga waku mũnene wa indo, nĩmarutithanirie wĩra wa kwonjorithia nawe wa wendia wa ndibei ya kuuma Helibona, na guoya wa ng’ondũ wa kuuma Zaharu. **19** “Nĩngĩ andũ a Avedani, na Ajavani moimĩte Uzali nĩmagũraga indo ciaku cia wonjoria; nĩmakũũranagia indo ciaku cia wonjoria na igera iria ndure, na mahuti marĩa manungi wega, o na mũtarathini. **20** “Nĩngĩ andũ a Dedani nĩ moonjorithanagia nao matandiko ma mbarathi. **21** “Nĩngĩ andũ a Arabia na anene othe a Kedari maarĩ agũri a indo ciaku; nĩmarutithanirie wĩra wa wonjoria nawe wa tũgondũ, na ndũrũme, na mbũri. **22** “Nao onjoria a kuuma Sheba na Rama nĩmoonjorithanagia nawe; nĩ ũndũ indo ciaku cia wonjoria maacikũũranagia na indo iria njega mũno cia mĩthemba yothĩ ya mahuti manungi wega, na tũhiga twa goro, na thahabu. **23** “Nĩngĩ andũ a Harani, na Kane, na Edeni, marĩ hamwe na onjoria a Sheba, na Ashuri, na Kilimadi nĩmoonjorithanagia nawe. **24** Kũu ndũnyũ-inĩ yaku-rĩ, nĩmoonjorithanagia nawe nguo iria thaka, na itambaya cia bururu, na nguo iria ng’emie, na mĩgeka ya marangĩ maingĩ ĩtũmitwo na ndigĩ njogothĩ ikundikitwo ikanyĩitio. **25** “Marikabu

cia Tarishishi nĩcio igũkuuagĩra indo ciaku cia wonjoria. Ũiyũrĩrĩrio mĩrigo mĩritũ o kũu iria gatagatĩ. **26** Andũ aku arĩa matwarithagia marikabu magũtwaraga maria-inĩ gatagatĩ. No rĩrĩ, rũhuho rwa mwena wa irathĩro nĩrũgakuunanga ũtũkange icunjĩ ũrĩ kũu iria gatagatĩ. **27** ũtonga waku, na indo ciaku cia wonjoria, na cia wendia, na thigari ciaku cia iria-inĩ, na arĩa marutaga wĩra marikabu-inĩ, na arĩa marutaga wĩra wa gũthinga, na onjorithia aku, na thigari ciaku ciothe, na mũndũ ũngĩ o wothĩ ũrĩ marikabu-inĩ, nĩmagatooonyerera iria gatagatĩ mũthenya irĩa marikabu yaku ikoinikanga. **28** Mabũrĩri marĩa mariganĩtie na iria nĩmagathingitha hĩndĩ irĩa aruti wĩra aku a marikabu-inĩ magaakaya. **29** Arĩa othe mahutanagia na mũko ya gũtwarithia marikabu nĩmagatiganiria marikabu ciao; thigari cia iria-inĩ na arĩa othe marutaga wĩra marikabu-inĩ makaarũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **30** Makaanĩrĩra, makũrĩrĩre marĩ na ruo; makeitĩrĩria rũkũngũ mĩtwe, na megargarie mũhu-inĩ. **31** Makenja mĩtwe yao nĩ ũndũ waku, na mehumbe nguo cia makũnia. Nĩmagakũrĩrĩra marĩ na ruo rwa ngoro, na macakae nĩ kieha. **32** Na hĩndĩ ĩyo maragirika magĩgũcakayagĩra-rĩ, nĩmakambĩrĩria macakaya magũkonĩĩ, makiugaga atĩrĩ: “Nũ ũrĩ wakirio ta Turo, athiũrũkĩrio nĩ iria?” **33** Hĩndĩ iria indo ciaku cia wonjoria ciatwaragwo iria-inĩ-rĩ, nĩwaiganithirie mabataro ma ndũrĩrĩ nyingĩ; nĩ ũndũ wa ũtonga waku mũnene, na ũngĩ wa indo ciaku cia wonjoria, ũgĩtongia athamaki a thĩ. **34** Rĩu nĩwanangĩtuo nĩ iria o kũu maaĩ-inĩ marĩa mariku; nĩũtoonyereire hamwe na indo ciaku cia wonjoria, o na arĩa othe mũtwaranaga nao. **35** Arĩa othe matũũraga mabũrĩri-inĩ marĩa marĩ ndwere-inĩ cia iria nĩmamakĩte nĩ ũndũ waku; athamaki ao mainainaga nĩ kũmaka, na magathita ithiithi nĩ guoya. **36** Nao onjoria marĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ nĩmarakũnyũrũria; nĩũkinyite mũthia wa kũguoyohithania, nawe ndũgacooka kuonwo rĩngĩ.”

28 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ĩra mũnene wa Turo atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova oigĩte ũũ: “Nĩ ũndũ ngoro yaku nĩiyambararĩtie, uugaga atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ngai; njikaragĩra gĩtĩ gĩa ũthamaki kĩa ngai kũu iria gatagatĩ.” No wee ũrĩ mũndũ na ndũrĩ ngai, o na watũika wĩciiragia atĩ ũrĩ mũũgĩ o ta ngai. **3** Wee-rĩ, ũkĩrĩ mũũgĩ gũkĩra Danieli? Anga gũtĩrĩ hithe ũngĩhithwo? **4** Tondũ wa ũũgĩ waku na ũmenyo waku, nĩwĩgĩrĩre na ũtonga, na ũkehaĩra thahabu na betha mĩthiithũ-inĩ yaku. **5** Tondũ wa ũmenyi waku mũnene wa wonjoria, nĩwĩongereire ũtonga, na nĩ tondũ wa ũtonga waku, ngoro yaku nĩgĩte na mwĩtĩio. **6** “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Tondũ wĩciiragia ũrĩ mũũgĩ, ũkohĩga o ta ngai-rĩ, **7** nĩngũkũrehithiria andũ a kũngĩ magũũkĩrĩre, nacio nĩ ndũrĩrĩ iria itarĩ tha o na hanini; nĩgacomora hiũ ciacio cia njora ciũkĩrĩre ũthaka waku na ũũgĩ waku, na itheecange riiri waku mũcangararu. **8** Nĩmagagũkũrũkia magũkinyie irima-inĩ, na nĩũgaakua gĩkuũ kĩa ũhinya kũu gatagatĩ ka iria. **9** Hĩndĩ ĩyo nĩũkoiga atĩ, “Nĩ ndĩ ngai,” ũrĩ mbere ya acio magaakũũraga? ũgaakorwo ũrĩ o mũndũ, no ti ngai, ũrĩ moko-inĩ ma acio magaakũũraga. **10**

Ūgaakua gīkuū ta kīa andū ariā mataruaga, moko-inī ma andū a kūngī. Nī nī njugite ūguo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga.” **11** Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīriire, ngīrwo atīrī: **12** “Mūrū wa mūdū, ambīrīria macakaya makoniī mūthamaki wa Turo, ūmwīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: “Wee warī kīonereria kīa ūkīnyanīru, ūkaiyūrwo nī ūūgī, na ūgathakara o biū. **13** Wee watūrīte Edenī, mūgūnda wa Ngai; wagemetio na kahiga gothe ka goro ta: wakiki irīa ndune, na yakuti irīa ya rangi wa ngoikoni, na arimathi, na thumarati irīa theru, na onigithi, na njathibi, na yakuti irīa ya rangi wa bururu, na thumarati irīa nduru, na baregethu. Magemio maku maathondeketwo na thahabu; mūthenya irīa wee wombirwo noguo maahaarīrio. **14** Waitīrīrio maguta ūtūike ta kerubi mūgitanīri, na nīkio ndaakwamūrīre. Wee warī kīrīma-igūrū kīria gītheru kīa Ngai; waceeragīra mahiga-inī ma mwaki. **15** Ndwarī na ūcuuke mīthīire-inī yaku, kuuma mūthenya irīa wombirwo, ngīnya rīria waganu wonekire thīinī waku. **16** Tondū wa wonjoria waku kūngiha, nawe ūkīthia. Nī ūndū ūcio ngīkūrūtūrā kuuma kīrīma-inī kīa Ngai ūnyararīkite, na wee kerubi, wee ūgitanagīra, ngīkūngata wehere mahiga-inī macio ma mwaki. **17** Ngoro yaku nīyanyītirwo nī mwītīio nī ūndū wa ūthaka waku, nawe ūgīthūkia ūūgī waku nī ūndū wa rīiri waku. Nī ūndū ūcio ngīgūikia thī; ndaagūtūire kīnyararo ūrī mbere ya athamaki. **18** Nī ūndū wa mehīa maku maingī na wonjoria ūtarī wa ma, nīūthaahtie kūdū gwaku kūrīa-gūtheru. Nī ūndū ūcio ngītūma mwaki uume thīinī waku, nago ūgīkūniina, na ngīgūtua mūhu hau thī, maitho-inī ma ariā meeroragīra. **19** Ndūrīrī ciothe irīa ciakūū, nīcigegetio nīwe; nīūkinyīte mūthia wa kūguoyohithia, nawe ndūgacooka kuonwo rīngī.” **20** Kiugo kīa Jehova nīkīanginyīriire, ngīrwo atīrī: **21** “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku Sidoni; rīrathīre ūhorō wa kūrīkīrīra, **22** ūrīre atīrī: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: “Wee Sidoni, nīngūgūkīrīra, na nīngegīra na rīiri thīinī waku. Nao nīmakamenya atī nī nī nī Jehova, hīndī irīa ngaarīhere iherithia, na ndīonanie atī ndī mūtheru thīinī warīo. **23** Nīngarīrehithīria mūthi, na ndūme thakame ītherere njīra-inī ciarīo. Ariā oorage nīmakaagūa thīinī warīo, naruo rūhiū rwa njora rūrīkīrīre mīena yothē. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. **24** “Gūtīrī hīndī īngī andū a Isīraeli makaagīa na thū mariganītie nacio, nīguo itūike cong’e ūrī ruo, na mīigua mīūgī. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova. **25** “Mwathani Jehova ekuuga ūu: Hīndī irīa ngaacookanīrīria andū a Isīraeli moime ndūrīrī-inī kūrīa maahurunjīrwo, hīndī iyo nīngonania maītho-inī ma ndūrīrī atī ndī mūtheru ndī thīinī wao. Hīndī iyo nīmagatūrā būrūrī wao kīūmbe ūrīa ndaahēre ndungata yakwa Jakubu. **26** Magaatūrā kuo marī agītīre, na nīmagaka nyūmba, na mahaande mīgūnda ya mīthabībū; nao magaatūrā marī agītīre rīria ngarehe iherithia kūrī andū ariā othe mariganītie nao ariā maamacambagia. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova Ngai wao.”

29 Na rīrī, mwaka-inī wa ikūmi, mweri wa ikūmi, mūthenya wa ikūmi na tīrī wa mweri wa ikūmi, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīriire, ngīrwo atīrī: **2** “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku kūrī Fīraūni mūthamaki wa Misīrī, ūmūkīrīre, na ūmūrathīre ūhorō wa kūmūkīrīra na wa gūkīrīra būrūrī wothē wa Misīrī. **3** Mwarīrie ūmwīre atīrī, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: “Nīngūgūkīrīra, wee Fīraūni mūthamaki wa Misīrī, o wee nyamū īno nene ūkomete tūrūū-inī twaku. Uugaga atīrī, “Nīlī nī rūūī rwakwa; nī nī ndarūthondekire nī ūndū wakwa.” **4** No nīngagwīkīra ndwano thīa-inī ciaku, na ndūme thamaki cia tūrūū twaku ciīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku. Nīngakūguacia ngūrute tūrūū-inī twaku, hamwe na thamaki ciothe irīa ciīgwatīrīre ngūcī-inī ciaku. **5** Nīngagūtiga werū-inī, wee, hamwe na thamaki ciothe cia tūrūū twaku. Nīūkagūa kūu werū-inī, na ndūkoerewo kana ūnganio. Ngaakūneana ūtūike irio cia nyamū cia gīthaka, na nyoni cia rīera-inī. **6** Hīndī iyo ariā othe matūrāga būrūrī wa Misīrī nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. “Wee ūkoretwo ūrī mūthīgi wa kamūrangi wa gūtīira nyūmba ya Isīraeli. **7** Hīndī irīa maakūnyītire na moko mao-rī, nīwatūkangire, na ūgitarūrangā ciande ciao; hīndī irīa meetīiranīrie nawe-rī, nīwoinīkangire, nayo mīgongo yao īkīgonyoka. **8** “Nī ūndū ūcio Mwathani Jehova ekuuga ūu: Nīngakūrehithīria rūhiū rwa njora rūgūkīrīre na rūūrage andū aku na mahiū mao. **9** Misīrī gūgaatuika būrūrī mūtiganīrie, ūgakira ihoorū. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova. “Tondū wee woigire atīrī, “Rūūī rwa Nīlī nī rwakwa; nī nī ndarūthondekire,” **10** nī ūndū ūcio nīngūgūkīrīra na njūkīrīre tūrūū twaku, na nīngatūma būrūrī wa Misīrī wanangīke na ūkire ihoorū, kuuma Migidoli ngīnya Aswani, o na ngīnya mūhaka-inī wa Kushi. **11** Gūtīrī ikīnya rīa mūdū kana rīa nyamū rīgaatuikanīria kuo; gūtīrī mūdū ūgaatūrā kuo ihīnda rīa mīaka mīrongo īna. **12** Nīngatūma būrūrī wa Misīrī ūkire ihoorū gatagatī-inī ka mabūrūrī marīa manangīku, na matūrā maguo manene matiganīrio mīaka mīrongo īna gatagatī ka matūrā manene marīa manangīku. Na nīngahurunjīra andū a Misīrī ndūrīrī-inī, na ndīmaharanīrie mabūrūrī-inī. **13** “No rīrī, Mwathani Jehova oigīte atīrī: Mīaka mīrongo īna yathīra-rī, nīngacookanīrīria andū a Misīrī moime ndūrīrī-inī irīa maahurunjīrwo. **14** Nao andū ariā maatahitwo a Misīrī nīngamacooka būrūrī wa Pathīrosi, būrūrī ūrīa wa maithe mao. Marī kūu magaatūika ūthamaki wīnyīlīhtie. **15** Ūgaakorwo wīnyīlīhtie gūkīra mothamaki mothe, na ndūgacooka rīngī gwtīūgīria igūrū rīa ndūrīrī irīa īngī. Nī nī nī ngaawagīthia hīnya ūū atī ndūrī hīndī īngī ūgaatha ndūrīrī. **16** Būrūrī wa Misīrī ndūgacooka gūtūika mwīhoko wa andū a Isīraeli, no ūgaatūika kīrīrīkania kīa mehīa mao ma gūcaria ūteithio kuo. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Mwathani Jehova.” **17** Mwaka-inī wa mīrongo tīrī na mūgwanja, mūthenya wa mbere wa mweri wa mbere, kiugo kīa Jehova nīkīanginyīriire, ngīrwo atīrī: **18** “Mūrū wa mūdū, Nebukadinezaru, mūthamaki wa Babuloni, nīatūmire mbūtū ciake cia ita ciūkīrīre Turo na ihūūra inene; o mūtwe nīwamunjīrwo njūrī, na o kīande gīgīcūnūrwo. No rīrī, we mwene o na

ita riake matiarĩhirwo kindũ nĩ undũ wa mbaara iyo aarũithirie ya gũũkĩrĩra Turo. **19** Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩngũneana bũrũri wa Misiri harĩ Nebukadinezaru mũthamaki wa Babuloni, na nĩgakuuwa ũtonga wakuo. Agaatunyana na atahe indo cia bũrũri ũcio, itũike cia kũriha mbũtũ ciake cia ita. **20** Nĩndĩmũheete bũrũri wa Misiri ũtũike kiheo gĩa kiyo giake, tondũ we na mbũtũ ciake cia ita meekire ũguo nĩ undũ wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **21** “Mũthenya ũcio, nĩngatũma nyũmba ya Isiraeli imerie rũhiĩ, na ndumũre kanua gaku thĩĩnĩ wao. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

30 Kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ **2** “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoru, uuge atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Gĩrikai, muuge atĩrĩ, “Kai mũthenya ũcio ũri na haaro-ĩ!” **3** Nĩgũkorwo mũthenya ũcio nĩũkuhĩrĩrie, mũthenya wa Jehova nĩũkuhĩrĩrie, mũthenya ũri na matu, mũthenya ũri na mũthiro harĩ ndũrĩrĩ. **4** Rũhiũ rwa njora nĩrũgookĩrĩra bũrũri wa Misiri, naruo ruo rwa ngoro rũkinyĩrĩre Kushi. Rĩrĩa arĩa moragĩtuo makaagĩa kũu bũrũri wa Misiri, ũtonga wakuo nĩgakuuwo, nayo mĩthingĩ yakuo imomorwo. **5** Andũ a Kushi na Putu, na Ludu, na Arabia guothe, na Lubia, na andũ a bũrũri wa kĩrikanĩro, makooraagwo na rũhiũ rwa njora marĩ hamwe na andũ a Misiri. **6** “Jehova ekuuga ũũ: “Arata a Misiri nĩmakooragwo, naguo hinya wake ũria etiĩaga naguo nĩũgaathĩra. Kuuma Migidoli o nginya Aswani, makooraagĩrwo kuo thĩĩnĩ na rũhiũ rwa njora, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **7** “Nĩmagakira ihooru, marĩ gatagatĩ-inĩ ka mabũrũri marĩa manangĩtuo, magakira ihooru, namo matũũra mao manene magaaakorwo marĩ thĩĩnĩ wa matũũra manene marĩa manangĩku. **8** Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaacina bũrũri wa Misiri na mwaki, nao arĩa othe maamateithagia mahehenjwo. **9** “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngatũma andũ moime harĩ nĩ marĩ na marikabu, mathĩ makahahũre andũ a Kushi, moime mwĩcaaro-inĩ wao. Nĩmakanyĩituo nĩ ruo rwa ngoro mũthenya ũcio bũrũri wa Misiri ũkaaniinwo, nĩgũkorwo ti-itherũ nĩũgakinya. **10** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩnganiina kĩrĩndĩ kĩa Misiri, hũthĩrĩte guoko kwa Nebukadinezaru, mũthamaki wa Babuloni. **11** We na mbũtũ ciake cia ita, o mbũtũ icio ikĩrĩtie ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe kwaga tha, nĩcio ikaarehwo, iniine bũrũri ũcio. Nĩgacomora hiũ ciao cia njora, ciũkĩrĩre bũrũri wa Misiri na ciyũrie bũrũri ũcio andũ arĩa moragĩtuo. **12** Nĩngatũma tũrũũ tuothe twa Rũũ rwa Nili tũhwe, naguo bũrũri ũcio ndĩwenderie andũ aaganu; ngaawananga na moko ma andũ a kũngĩ, guo mwene, o hamwe na kĩa gĩothe kĩrĩ kuo. Nĩ Jehova nĩ nĩ nĩ nĩ. **13** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Nĩngathũkangia ngai cia mĩhianano na niine mĩhiano rĩa rĩrĩ Nofu. Gũtigacooka kũgĩa mũthamaki kũu bũrũri wa Misiri, na nĩngaiyũria bũrũri ũcio wothe guoya. **14** O nakuo Pathirosi nĩngakwananga, na ngwatie mwaki kũu Zoani, o na herithanie kũu Thebesi. **15** O nakuo Pelusiumo nĩngagũtĩrĩria mang’ũrĩ makwa, o kũu kĩgĩtĩro kĩa hinya kĩa bũrũri wa Misiri, na njeherie kĩrĩndĩ gĩa kũu Thebesi. **16** Nĩngagwatia mwaki kũu

bũrũri wa Misiri, nakuo Pelusiumo nĩgũkeehũrĩthania nĩ ruo. Thebesi nĩgũgatharĩkĩrwo. Nofu nĩgũgakorwo na mĩnyamaro itegũtigĩthiria. **17** Anaake a Heliopoli na a Bubasiti makooraagwo na rũhiũ rwa njora, nao andũ a matũũra macio manene matahwo. **18** Mũthenya nĩũkagĩa nduma kũu Tehafunehasu rĩrĩa ngoingana icooki rĩa Misiri; kũu nĩkuo hinya wake ũcio etiĩaga naguo ũgaathĩrĩra. Nĩakahumbĩrwo nĩ matu, namo matũũra make nĩmagatahwo. **19** Nĩ undũ ũcio nĩngaherithia bũrũri wa Misiri, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.” **20** Mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mũgwanja wa mweri wa mbere, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **21** “Mũrũ wa mũndũ, nĩnyunite guoko kwa Firaũni, mũthamaki wa Misiri. Gũtiohetwo na taama ũrĩ na ndawa nĩguo kũhone, kana gũkoohanio na mĩtĩ nĩguo kũgwate kũgĩe na hinya wa kuoya rũhiũ rwa njora. **22** Nĩ undũ ũcio, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩ nĩngũũkĩrĩra Firaũni mũthamaki wa bũrũri wa Misiri. Nĩngũmuuna moko meerĩ, kũria kũgima na kũria kuunĩku, na ndũme rũhiũ rwa njora ruume guoko-inĩ gwake rũgwe thĩ. **23** Nĩngahurunjia andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. **24** Nĩngekira moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, na ndĩmũnengere rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyiite na guoko, no nĩngoina moko ma Firaũni, nake acaaiĩre hau mbere yake, o ta mũndũ ũgurarĩtio nguraro ya gĩkuu. **25** Nĩngekira moko ma mũthamaki wa Babuloni hinya, no moko ma Firaũni nĩmakaga hinya. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngaanengera mũthamaki wa Babuloni rũhiũ rwakwa rwa njora arũnyiite na guoko, nake arũhiũrie okĩrĩre bũrũri wa Misiri. **26** Nĩngahurunjia andũ a Misiri ndũrĩrĩ-inĩ, na ndĩmaharaganĩrie mabũrũri-inĩ. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

31 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ikũmi na ũmwe, mũthenya wa mbere wa mweri wa gatatũ, kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, arĩa Firaũni mũthamaki wa Misiri na kĩrĩndĩ giake, ũmeere atĩrĩ: “Nũ ũngĩgerekanio nawe ũhoru-inĩ ũkonĩĩ ũnene? **3** Cũrania ũhoru wa bũrũri wa Ashuri, ũria hĩndĩ imwe warĩ mũtarakwa wa Lebanoni, warĩ na honge thaka, ciahumbĩrĩte mũtĩtũ ũcio; waraihiĩte na igũrũ, gacũmbĩrĩ kaguo gakagĩa igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. **4** Wakũragio nĩ maaĩ, ithima iria ndiku nĩciatũmaga ũraihe; tũrũũ twa ithima icio twathereraga, tũgathĩrũrũkĩria gĩtina kiaguo mĩena yothē, na tũgathiereria maaĩ mĩtĩ-inĩ yothē ya gĩthaka. **5** Nĩ undũ ũcio ũgĩkĩrĩrĩria kũraiha gũkĩria mĩtĩ yothē ya gĩthaka; mathĩgi maguo makĩongerereka, na honge ciaguo ikĩraiha, igĩtheerema nĩ undũ wa maaĩ kũngĩlha. **6** Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩaka itara mathĩgi-inĩ maguo, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka ciaciaraagĩra rungu rwa honge ciaguo; ndũrĩrĩ ciothe iria nene ciatũũraga kĩrũrũ-inĩ kiaguo. **7** ũthaka waguo warĩ mũkaru, na mathĩgi maguo magatheerema, nĩgũkorwo mĩri yaguo nĩyatooonyete thĩ tĩrĩ-inĩ kũria kwarĩ na maaĩ maingĩ. **8** Mĩtarakwa rĩa yarĩ mũgũnda wa Ngai ndĩngĩagananire naguo, kana mĩthengera iiganane na mathĩgi maguo, o na kana mĩraracĩĩ igerekanio

na honge ciaguo, gütari mütü thiini wa mügunda wa Ngai üng'igananire naguo gúthakara. **9** Nĩ nĩ ndaüthakaritie na honge nyingĩ, o nginya mĩti yothye ya Edeni iria yari kũu mügunda wa Ngai igĩtuika ya kũũguĩra ũiru. **10** “Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũu: Kuona atĩ nĩwaraihte na igũrũ, na ũkaraihia mũthia wago igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu, na tondũ niwetĩagira kũraiha kwaguo-rĩ, **11** nĩndaũneanire kũri mwathi wa ndũrĩrĩ, nĩguo aũherithike kũringana na ũrĩa waganu wago watariĩ. Nĩndaũteanirie, **12** naruo rũrĩrĩ rũtarĩ tha o na hanini, rũgakĩria iria ingĩ gũthũka, rũkĩũtema, rũkĩũtiga wagũa. Mathĩgĩ maguo makĩgũa irĩma-igũrũ na mikuru-inĩ guothe; nacio honge ciaguo ikĩgũa ciunĩkangĩre kũu ituamba-inĩ ciothe cia bũrũri. Ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ ikiehera kũiruru-inĩ kĩaguo, igĩtigana naguo. **13** Nyoni ciothe cia riera-inĩ igĩtũũra mütĩ-inĩ ũcio wagũite, nacio nyamũ ciothe cia gĩthaka igĩtũũra kũu honge-inĩ ciaguo. **14** Nĩ undũ ũcio gũtĩrĩ mĩti ingĩ irĩ kũu gũkuhĩ na maaĩ igaacooka gwĩtĩia nĩ undũ wa kũraiha na igũrũ, iraihie mĩthia yayo igũrũ rĩa mathangũ marĩa matumanu. Gũtĩrĩ mĩti ingĩ inyũite maaĩ wega ũguo ikaaraiha ta guo; yothye yorotereirio gĩkuũ-inĩ, kũndũ kũriku thĩ, kũria andũ arĩa makuuga matũũrite, o arĩa maikũrũkaga irima. **15** “Mwathani Jehova ekuuga ũu: Mũthenya ũria mütĩ ũcio waikũrũkirio mbĩrĩra-inĩ, nĩndahingire ithima iria ciarĩ ndiku nĩ undũ wa kũucakaira; nĩndarũgamirie tũrũũ twakuo, namo maaĩ maingĩ makuo makĩhingĩrĩrio. Nĩ undũ wago ngĩhumba Lebanoni, nduma, nayo mĩti yothye ya gĩthaka ikĩhooa. (Sheol h7585) **16** Nĩndatũmire ndũrĩrĩ ciinainio nĩ mũrurumo wago ũkĩgũa rĩria ndaũkũrũkirie mbĩrĩra-inĩ hamwe na arĩa maikũrũkaga kũu irima. Hĩndĩ iyo mĩti yothye ya Edeni, o irĩa mĩega mũno gũkĩra irĩa ingĩ ya Lebanoni, mĩti yothye irĩa yanyũithio maaĩ wega, ikĩhoorerio ngoro irĩ thĩ kũu kũriku. (Sheol h7585) **17** Arĩa othe maatũũraga kũiruru-inĩ kĩaguo, arĩa maarĩ ngwatanĩro naguo gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o nao nĩmaikũrũkitio mbĩrĩra-inĩ hamwe naguo, mageturanĩra na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora. (Sheol h7585) **18** “Nĩ mütĩ ũrũkũ harĩ mĩti ya Edeni üngĩgerekanio nawe ũhoru-inĩ ũkonĩĩ riiri na ũnene? No rĩrĩ, o nawe nĩũgaikũrũkio hamwe na mĩti ya Edeni nginya kũu thĩ kũriku; ũgaakoma gatagatĩ ka andũ arĩa mataruaga, hamwe na arĩa mooragĩrwo na rũhiũ rwa njora. “Ŭcio nĩwe Firaũni na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

32 Mwaka-inĩ wa ikũmi na iĩrĩ, mũthenya wa mbere wa mweri wa ikũmi na iĩrĩ, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũirwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ambĩrĩria gũcakaira Firaũni, mũthamaki wa Misiri, ũmwĩre atĩrĩ: “Wee ũtariĩ ta mũrũũthi gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ; ũtariĩ o ta nyamũ nene ya iria-inĩ, ũkĩhũũra maaĩ kũu tũrũũ-inĩ twaku, na ũkiunjugwa maaĩ na makinya maku-rĩ, ũgekĩra tũrũũ tũu ndooro. **3** “Mwathani Jehova ekuuga ũu: “Nĩngagũkĩria wabu wakwa, ndĩ hamwe na kĩrĩndĩ kĩingĩ, nakĩo nĩgĩgakũguucũrũria na wabu ũcio wakwa. **4** Nĩngagũkĩria kũu bũrũri-inĩ, ngũnyugute werũ-inĩ ũtarĩ kindũ. Nĩngatũma nyoni ciothe cia riera-inĩ ikũũmbĩrĩre, nacio nyamũ ciothe cia

gĩthaka ciĩhũũnĩrĩre nawe. **5** Nĩngaragania nyama ciaku irĩma igũrũ, namo matigari maku ndĩmaiyũrie mikuru-inĩ. **6** Nĩngaiyũria thĩ na thakame yaku iyo iratherera o nginya irĩma-inĩ, nayo mikuru iĩyũre nyama ciaku. **7** Hĩndĩ irĩa ngaakũhuhũkia-rĩ, nĩngahumbĩra igũrũ, nacio njata ndiciĩkire nduma; nĩngahumbĩra rĩa na itu, naguo mweri wage gũcoka kũruta ũtheri wago. **8** Motheri mothe marĩa maaraga marĩ igũrũ nĩngatũma magũtuĩkire nduma; nĩngaiyũria bũrũri waku nduma, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Nĩngathĩnia ngoro cia andũ aingĩ, rĩria ngaakũrehera wanangĩku ũrĩ kũu gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, o kũu mabũrũri-inĩ marĩa ũtooi. **10** Nĩngatũma ndũrĩrĩ nyingĩ imakio nĩwe, nao athamaki a cio mainaine nĩ undũ wa gwĩtigĩra nĩ undũ waku, rĩria ngaamahĩrĩria rũhiũ rwa njora. Mũthenya ũria ũkaagũa, o mũndũ o mũndũ nĩakainaina ategũtigithĩria gwĩtigĩra nĩ undũ wa muoyo wake. **11** “Nĩgũkorwo Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: “Rũhiũ rwa njora rwa mũthamaki wa Babuloni nĩrũgagũũkĩria. **12** Nĩngatũma kĩrĩndĩ gĩaku kũiragwo na hiũ cia njora cia andũ arĩa marĩ hinya, o acio a rũrĩrĩ rũtarĩ tha gũkĩra ndũrĩrĩ iria ingĩ ciothe. Nĩmakahenja mĩtĩio wa bũrũri wa Misiri, nakĩo kĩrĩndĩ gĩakuo nĩgĩkang'auranio. **13** Nĩnganiina mahiũ mao mothe marĩa marĩ ndwere-inĩ cia maaĩ maingĩ, marĩa matagacooka kunjugwo nĩ kũgũrũ kwa mũndũ, kana mekĩrwo ndooro nĩ mahũngũ ma mahiũ. **14** Hĩndĩ iyo nĩngatũma maaĩ makuo mahoorere, na ndũme tũrũũ twakuo tũtherere ta maguta, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** Rĩria ngaatũma bũrũri wa Misiri ũkire ihooru, na njeherie kĩa gĩothe kĩrĩ kũu bũrũri-inĩ, na hũũre arĩa othe matũũraga kuo-rĩ, hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.’ **16** “Macio nĩmo macakaya marĩa makaamũcakaira. O nao airũta a ndũrĩrĩ magaacakaya o ũguo; ũguo nĩguo magaacakaira bũrũri wa Misiri na kĩrĩndĩ gĩakuo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.” **17** Mwaka-inĩ wa ikũmi na iĩrĩ, mũthenya wa ikũmi na itano wa mweri ũcio, kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũirwo atĩrĩ: **18** “Mũrũ wa mũndũ, gĩrĩka nĩ undũ wa kĩrĩndĩ kĩa bũrũri wa Misiri, na ũkĩharũrũkie kũu thĩ kũriku, hamwe na airũta a ndũrĩrĩ iria irĩ hinya, o hamwe na arĩa maikũrũkagio kũu irima-inĩ. **19** Moorie atĩrĩ: ‘Inyũ mĩrĩ ende gũkĩra arĩa angĩ? Ikũrũkai mũgakomio hamwe na arĩa mataruĩte.’ **20** Nao makaagũa hamwe na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora. Rũhiũ rwa njora nĩrũcomore; rekei akururio arĩ hamwe na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe. **21** Kuuma kũu thĩini wa mbĩrĩra, atongoria arĩa marĩ hinya nĩmakaragia ũhoru ũkonĩĩ bũrũri wa Misiri na arĩa marĩ ngwatanĩro naguo, moige atĩrĩ, ‘Nĩmaikũrũkitio, na makometio hamwe na arĩa mataruĩte, o hamwe na arĩa maanooragwo na rũhiũ rwa njora.’ (Sheol h7585) **22** “Ashuri arĩ kũu hamwe na mbũtũ ciake ciothe cia ita; arigiciĩrio nĩ mbĩrĩra cia arĩa ake othe maanooragwo, o acio othe moragĩtwo na rũhiũ rwa njora. **23** Mbĩrĩra ciao irĩ irima kũria kũriku, nacio mbũtũ ciake cia ita igũtĩre irigiciĩrie mbĩrĩra yake. Arĩa othe maĩyũrĩtie guoya thĩini wa bũrũri wa arĩa marĩ muoyo nĩmoragĩtwo, makooragwo na rũhiũ rwa njora. **24** “Elamu arĩ o kũu, na kĩrĩndĩ gĩake gĩothe kĩrigiciĩrie mbĩrĩra yake. Othe nĩmoragĩtwo,

maooragwo na rühiü rwa njora. Aría othe maiyürítie bürüri wa aría marí muoyo guoya maaharürükirio thí kúria kúriku matarí aruu. Maikaraga maconokete marí hamwe na aría maharürükítio irima. 25 Níarírwó úríí gatagatí-iní ka aría maanakua, kírindí gíake kirigiciiríe mbíríra yake. Acio othe ti aruu, na mooragírwó na rühiü rwa njora. Tondú nío maaguoyohithanagia bürüri wa aría marí muoyo, maikaraga maconokete marí hamwe na aría maharürükítio irima; magakomio hamwe na aría maanooragwo. 26 “Mesheki na Tubali marí kúu, nacio iríndí ciao ciothe irigiciiríe mbíríra ciao. Acio othe matiruíte, na mooragírwó na rühiü rwa njora tondú nímaiyürítie bürüri wa aría marí muoyo guoya. 27 Githí matikomete hamwe na njamba iría íngí cia ita iría itaruíte iría ikuíte, iría ciaharürükirio mbíríra-iní hamwe na matharaita ma cio, o ício híü ciacio cia njora ciakomeirio mítwe yacio? Iherithia ría mehia mao ríacookereire mahíndí mao, o na akorwo kúguoyohithania kwa njamba ício cia ita ní kwayüríte bürüri wa aría marí muoyo. (Sheol h7585) 28 “O nawe Firaüni-rí, níukoinangwo na úkomio gatagatí-iní ka aría mataruíte, o hamwe na aría maanooragwo na rühiü rwa njora. 29 “Edomu arí kúu, hamwe na athamaki ake, na anene ake othe; o na maarí na hinya-rí, makometio hamwe na aría maanooragwo na rühiü rwa njora. Makomete hamwe na aría mataruíte, o hamwe na aría maharürükagio irima. 30 “Anene othe a gathigathini, na andú othe a Sidoni marí kúu; maaharürükirio hamwe na aría maanooragwo maconokete, o na kwari na kúguoyohania kwarehetwo ní úhoti wao. Makometio matarí aruu, marí hamwe na aría maanooragwo na rühiü rwa njora, na maikaraga maconokete marí hamwe na aría maharürükagio irima. 31 “Firaüni, we hamwe na mbütü yake yothé ya ita ríake, níakameyonera, nake ahoorerio ngoro ní úndü wa kírindí gíake gíothé kíría kíanooragwo na rühiü rwa njora, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga. 32 O na gütúika ní níí ndatúmire aiyüríe guoya bürüri-iní wa aría marí muoyo-rí, Firaüni hamwe na kírindí gíake gíothé nímagakomio hamwe na aría matarí aruu, hamwe na aría maanooragwo na rühiü rwa njora, úguo níguo Mwathani Jehova ekuuga.”

33 Ningí kiugo kía Jehova níkianginyíriire, ngírwo atírí: 2 “Mürü wa mündü, aríria andú anyu, úmeere atírí: ‘Híndí íria ngaarehithia rühiü rwa njora rüükíríre bürüri, na andú a bürüri úcio methuuríre mündü úmwe wao mamütúe mürangíri wao, 3 nake one rühiü rwa njora rügúka gúükíríra bürüri úcio, nake ahuhe karumbeta nígeetha amenyíthie andú mehúúge-rí, 4 híndí íyo mündü wothé íria úkaigua karumbeta kau no aage kwíhúga, naruo rühiü rüu rwa njora rúúke rúmúúrage-rí, níagacookererwo ní thakame yake mwene. 5 Kuona atí níaiquíre múgambo wa karumbeta na akiaga kwíhúga-rí, níagacookererwo ní thakame yake mwene. Korwo niehúúgíre-rí, níangíehonokirie we mwene. 6 No rírí, mürangíri úcio angíona rühiü rüu rwa njora rügúka, na aage kúhuha karumbeta nígeetha andú mehúúge, naruo rühiü rüu rwa njora rúúke rúúrage úmwe wao, mündü úcio agaakua tondú wa wíhia wake, no níi-rí, níngooria mürangíri úcio thakame ya mündü

úcio.’ 7 “Mürü wa mündü, níngütúite mürangíri wa andú a nyúmba ya Isiraeli; ní úndü úcio, igua kiugo kíría ngwaria na úmahe úhoro kuuma harí níí atí mehúúge. 8 Híndí íria ndeera mündü mwaganu atírí, ‘Wee mündü úyü mwaganu, ti-itherü níúgúka,’ nawe wage kúmüríngíríria atigane na míthiire íyo yake-rí, mündü úcio mwaganu níagaakua tondú wa wíhia wake, no wee níwe ngooria thakame yake. 9 No rírí, úngíira mündü úcio mwaganu ehúúge atigane na míthiire íyo yake, nake aage gwíka úguo-rí, níagaakua ní úndü wa wíhia wake, no wee níúkahonokia muoyo waku. 10 “Mürü wa mündü, íra andú a nyúmba ya Isiraeli atírí, ‘Inyuí móruiga atírí: “Mahítia na mehia maitü nímatúrítúhiire, na íthuú túkahwererekera ní úndü wamo. Twakíhota atía gütúúra muoyo?”’ 11 Meere úü, ‘Mwathani Jehova ekuuga atírí: Ti-itherü o ta úria níí ndúúraga muoyo-rí, ndíkenagio ní gíkuú kía andú aría aaganu, no ní kaba magarúrúke matigane na míthiire íyo yao, níguo matúúre muoyo. Garúrúka! Garúrúka, mítigane na míthiire íyo yanyu míuru! Múgúgúka níki, inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli?’ 12 “Ní úndü úcio, wee mürü wa mündü, íra andú anyu atírí, ‘Úthingu wa mündü úria múthingu ndúkamúhonokia rírí akaaga gwathika, nágúo waganu wa mündü úria mwaganu-rí, ndúgatúma agwe rírí akaagarúrúka atigane nágúo. Mündü úria múthingu angíthia-rí, ndagetikirio atúúre muoyo ní úndü wa úthingu úria ararí nágúo.’ 13 Ingíira mündü úria múthingu atí ti-itherü níegütúúra muoyo, no híndí íyo we mwene ehie ehokete úthingu úcio wake, gütírí gítko kía úthingu o na kímwe kía iría aneeka gíkaaríkanwo; agaakua ní úndü wa úúru úcio ekíte. 14 Ningí ingíira mündü úria mwaganu atírí, ‘Ti-itherü níúgúka,’ nowe agarúrúke atigane na mehia make, eke maúndü maría marí ma kíhooto na magíríre, 15 angícookia kíría ooete gíka kúrúgamíríra thíiri, na acookie kíría aiyíte, na arúmagíríre íríra cia watho wa kúrúmirírwó iría íheanaga muoyo, na ndageke úndü múúru-rí, ti-itherü níagatúúra muoyo; ndagakua. 16 Gütírí ríthia o na rímwe ekíte rígaacooka kúríkanwo níguo orío. Níekíte maúndü maría marí ma kíhooto na magíríre; ti-itherü níagatúúra muoyo. 17 “No andú anyu moigaga atírí, ‘Njira ya Mwathani ti ya kíhooto.’ No ní njira yao itarí ya kíhooto. 18 Mündü múthingu angítigana na úthingu wake eke maúndü moor-rí, níagaakua ní úndü wamo. 19 Nake mündü mwaganu angígarúrúka atigane na waganu wake, eke maúndü maría marí ma kíhooto na magíríre-rí, níagatúúra muoyo ní úndü wa gwíka úguo. 20 No rírí, inyuí andú a nyúmba ya Isiraeli, mugaga atírí, ‘Njira ya Mwathani ti ya kíhooto.’ No rírí, níí ngaatúúra o mündü wanyu cíira kúrúngana na míthiire yake we mwene.” 21 Mwaka-iní wa ikúmi na íríi kuuma twathaamio, múthenya wa ítano wa mweri wa ikúmi-rí, mündü woríte kuuma Jerusalemu agúka kúrí níí, akínjíra atírí, ‘Ítúúra ríríra inene nírigwítel!’ 22 Na rírí, hwái-wa-íra, mündü úcio ataankinya, guoko kwa Jehova kwari igúrú ríakwa, nake akíhingúra kanua gakwa, mündü úcio atanooka kúrí níí rúciini. Ní úndü úcio ngítumírwo kanua, na ndiacookire gúkira. 23 Ningí kiugo kía Jehova gíkínginyíriira, ngírwo atírí: 24 “Mürü

34 Kiugo kĩa Jehova nĩkĩanginyĩrĩre, ngũrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro wa gũũkĩrĩra arĩithi a Isiraeli; ratha ũhoro, ũmeere atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kaĩ arĩithi a Isiraeli, o acio merĩithagia o ene, marĩ na haaro-! Gĩthĩ arĩithi ti a kũrĩithagia rũũru? **3** Inyuĩ mũrĩĩaga ng’ondũ iria noru, na mũkehumba nguo cia guoya wacio, na mũgathĩnja iria njega, no mũtirĩithagia rũũru rũu. **4** Inyuĩ mũtikĩrĩte iria hinyaru hinya, kana mũkahonia iria ndwaru, o na kana mũkooha iria ndiihie. Mũtĩhũndũrite iria iturũrite, kana mũgacaria iria ciũrite. Mũciathĩte na hinya, o na mũtarĩ na tha. **5** Nĩ ũndũ ũcio ciahurunjũkire tondũ itiarĩ na mũrĩithĩ, na rĩrĩa ciahurunjũkire ĩgĩtuika irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka. **6** Ng’ondũ ciakwa ciorũĩire kũu irĩma-inĩ guothe o na tũrĩma-igũrũ. Ciahurunjĩrwo thĩ yothe, na gũtirĩ mũndũ worĩrĩire kũria irĩ, kana agĩcacia. **7** “Nĩ ũndũ ũcio, inyuĩ arĩithĩ-rĩ, iguai kiugo kĩa Jehova: **8** Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Ti-itherũ o ta ũria niĩ ndũũruga muoyo, tondũ rũũru rwakwa nĩ rwagĩte mũrĩithĩ, na nĩrũtahitwo rũgatuika irio cia nyamũ ciothe cia gĩthaka, na nĩngĩ tondũ arĩithĩ

16

andũ nao nĩmagaikaraga na thayũ thĩnĩ wa bũrũri wao. Nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova, rĩrĩa ngoinanga mĩtĩ ya macooki kuuma ngingo-inĩ ciao, na ndĩmateithũre kuuma moko-inĩ ma arĩa maamatũire ngombo. **28** Matigacooka gũtahwo nĩ ndũrĩrĩ, kana kũrĩo nĩ nyamũ cia gĩthaka. Magaatũũraga na thayũ, na gũtĩrĩ mũndũ ũkaamamakagia. **29** Nĩngamahe bũrũri ũkaine nĩ undũ wa kũgĩa magetha, nao matigacooka kũhũta marĩ kũu bũrũri-inĩ ũcio kana maconorithio nĩ ndũrĩrĩ icio. **30** Nao nĩmakamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wao, ndĩ hamwe nao, na atĩ nĩo andũ akwa, o andũ a nyũmba ya Isiraeli, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **31** Inyui ng'ondũ ciakwa, o inyui ng'ondũ cia rũũru rwakwa-rĩ, inyui mũri andũ, na nĩ ndĩ Ngai wanyu, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

35 Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** “Mũrũ wa mũndũ, erekeria ũthũ waku Kĩrĩma gĩa Seiru: kirathĩre ũhoro wa gũgũkĩrĩra, **3** ũkĩrĩre atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩngũgũkĩrĩra, na ngũtambũrũkĩrie guoko gwakwa nginya ndũme wanangĩke ũkire ihooru. **4** Nĩngatũma matũũra maku manangwo nawe nĩũgaakira ihooru. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **5** “Tondũ wee-rĩ, kuuma o matukũ ma tene nĩũtũrĩtĩe muku na andũ a Isiraeli na ũkĩmaneana mooragwo na rũhiũ rwa njora, rĩrĩa maarĩ na mũtino, o hĩndĩ irĩa iherithia rĩao rĩehĩrĩre, **6** nĩ undũ ũcio, Mwathani Jehova oĩgĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngakũneana ũitwo thakame, nayo nĩgathingatana nawe. Kuona atĩ ndwamenire ũiti wa thakame-rĩ, ũiti wa thakame nĩũgaathingatana nawe. **7** Nakĩo Kĩrĩma gĩa Seiru nĩngatũma kĩaangwo gĩkire ihooru, na njũrage arĩa othe mokaga kuo na makoimagara. **8** Nĩngaiyũria irĩma ciaku na arĩa moragĩtwo; arĩa moragĩtwo na rũhiũ rwa njora makaagũa tũrĩma-inĩ twaku, na ituamba-inĩ ciaku, o na mikuru-inĩ yaku yothe. **9** Nĩngatũma ũtũũre ũkĩrĩte ihooru nginya tene, namo matũũra maku matigatũũro. Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **10** “Tondũ uugĩte atĩrĩ, “Ndũrĩrĩ ici cieri na mabũrũri maya nĩgatuĩka ciitũ, na tũciĩgwatĩre,” o na gwatũũka atĩ nĩ Jehova ndaari kuo, **11** nĩ undũ ũcio, Mwathani Jehova oĩgĩte atĩrĩ, ti-itherũ o ta ũrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, nĩngagwĩka maũndũ maringaine na marakara maku na ũiru waku, irĩa wonanire ũrĩ na rũmena harĩo, na nĩngatũma menyeke gatagati-inĩ kao hĩndĩ irĩa ngaamũtũira ciira. **12** Hĩndĩ iyo nĩũkamenya atĩ nĩ Jehova nĩnjũgũte maũndũ mothe ma kĩnyararo marĩa warĩtĩ ma gũũkĩrĩra irĩma cia bũrũri wa Isiraeli. Woĩgĩre atĩrĩ, “Nĩcianangitwo na ikaneanwo kũrĩ ithũ tũcitambuure.” **13** Nĩmwerahire na mũkĩaria maũndũ ma kũnjũkĩrĩra mũtekwĩgĩrĩrĩra na nĩ ngũgua maũndũ macio. **14** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩrĩa thĩ yothe ĩgaakorwo ĩgĩcanjamũka, nĩngatũma ũkire ihooru. **15** Tondũ nĩwakenire rĩrĩa igai rĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli rĩanangirwo rĩgĩkĩra ihooru-rĩ, ũguo noguo ngagwĩka o nawe. Wee Kĩrĩma gĩa Seiru, nĩũgakĩrio ihooru, wee mwene o na bũrũri wa Edomu wothe. Hĩndĩ iyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova.”

36 “Atĩrĩrĩ, wee mũrũ wa mũndũ, ratha ũhoro ũkonĩrĩ irĩma cia Isiraeli, ũciĩre atĩrĩ, ‘Inyui irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Jehova. **2** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Thũ nĩyaaririe ũhoro waku, ĩkiuga atĩrĩ, “Aha! Kũndũ kũrĩa gũtũũgĩru gwa tene nĩgũtũkĩte gwitũ gwa kwĩgwatĩra.”’ **3** Nĩ undũ ũcio ratha ũhoro uuge atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Kuona atĩ nĩmakwanangire na magĩkũguĩma na mĩena yothe nĩguo wĩgwatĩrwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ ũtũkĩte kĩndũ kĩmene na gĩa gũcambio nĩ andũ-rĩ, **4** nĩ undũ ũcio inyui irĩma cia Isiraeli, iguai kiugo kĩa Mwathani Jehova: Mwathani Jehova ekwĩra irĩma na tũrĩma, na mikuru na ituamba, na kũndũ kũrĩa kwanangĩtwo gũgakĩra ihooru, na matũũra marĩa mathaamĩtwo, na matũũra marĩa matahĩtwo indo na makanyararwo nĩ ndũrĩrĩ icio ingĩ irĩa imũthiũrũrũkĩrie atĩrĩ, **5** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Nĩnjarĩtĩe ũhoro wa gũũkĩrĩra ndũrĩrĩ icio ingĩ ndĩ na kiyo kĩnene gĩakanĩte ta mwaki, na ngaria ũhoro wa gũũkĩrĩra bũrũri wa Edomu wothe, nĩgũkorwo nĩmegwatĩre bũrũri wakwa ũtũũke wao, makĩngenaĩgĩrĩra na marĩ na rũmena ngoro-inĩ ciao, nĩguo matunyane ũrĩthio wakuo.’ **6** Nĩ undũ ũcio ratha ũhoro ũkonĩrĩ bũrũri wa Isiraeli, na wĩre irĩma na tũrĩma, na mikuru na ituamba, atĩrĩ: ‘Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ngwarĩa ndĩ na mang’ũrĩ marĩ na ũiru tondũ nĩũnyararĩtwo nĩ ndũrĩrĩ icio. **7** Nĩ undũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Ndehĩta njote guoko na igũrũ ndoiga atĩ ndũrĩrĩ icio imũthiũrũrũkĩrie o nacio nĩkanyararwo. **8** “No rĩrĩ, inyui irĩma cia Isiraeli nĩmũkaruta hong’e, na mũciarĩre andũ akwa a Isiraeli maciaro, nĩgũkorwo marĩ hakuhi kũinũka. **9** Nĩndĩrarũmbũiya ũhoro wanyu na nĩngũmũkĩnyĩria wega wakwa; nĩmũgacimbwo na mũhaandwo, **10** na nĩngamũĩngĩhĩria andũ, o acio a nyũmba ya Isiraeli yothe. Matũũra nĩmagatũũrwo, nakuo kũrĩa kwanange nĩgũgacokererio. **11** Nĩngamũĩngĩhĩria andũ na mahiũ, nao nĩmagaciarana na maĩngĩhe. Nĩngatũma mũtũũrwo nĩ andũ ta ũrĩa mwatũũrĩtwo mbere, na ndũme mũgaacĩre gũkĩra mbere. Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. **12** Nĩngatũma andũ, o acio andũ akwa a Isiraeli magere igũrũ riaku. Nĩmakamwĩgwatĩra, na inyui nĩmũgatuĩka igai rĩao; mũtigacooka kũmatunya ciana ciao rĩngĩ. **13** “Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Tondũ andũ maramwĩra atĩrĩ, “Inyui mũniĩnũkagia andũ, na mũgatunya rũrĩrĩ rwanyu ciana ciaru,” **14** nĩ undũ ũcio mũtigacooka kũniina andũ, kana gũtũma rũrĩrĩ rwanyu rwage ciana, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **15** Ndigacooka gũtũma mũĩgue kĩnyũrũri kĩa ndũrĩrĩ, o na kana mũcooke kũnyararwo nĩ kĩrĩndĩ, kana ndũme rũrĩrĩ rwanyu rũgwe, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”’ **16** Ningĩ kiugo kĩa Jehova nĩkianginyĩrĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **17** “Mũrũ wa mũndũ, hĩndĩ irĩa andũ a Isiraeli maatũũraga bũrũri wao kũĩmbe-rĩ, nĩmaũthaahirie na mĩtugo yao na ciiko ciao. Mĩtugo yao yatariĩ ta thaahu wa mũndũ-wa-nja wa o mweri maitho-inĩ makwa. **18** Nĩ undũ ũcio nĩndamaitĩrĩre mang’ũrĩ makwa, tondũ nĩmaitĩthĩte thakame kũu bũrũri ũcio na tondũ nĩmaũthaahĩtĩte na mĩhianano yao. **19** Nĩndamahurunjire ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩharaganĩrio mabũrũri-inĩ; ndaamatũĩrĩre ciira kũringana na mĩtugo yao na ciiko ciao. **20** Na

kūria guothe maathiire ndūriri-ini nīmathaahirie rīitwa rīakwa itheru, nīgukorwo kweragwo atīri igūrū rīao, ‘Aya nī andū a Jehova, no nō nginya maangieherire būrūri wake.’ **21** Nīndarūmbūyagia ūhoro wa rīitwa rīakwa itheru, rīrīa rīathaahirio nī nyūmba ya Isiraeli ndūriri-ini kūria maathiite. **22** “Nī ūndū ūcio ira andū a nyūmba ya Isiraeli atīri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ndigwika maūndū macio nī ūndū wanyu, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli, no ngūmeeka nī ūndū wa rīitwa rīakwa itheru, rīrīa mūthaahitīe ndūriri-ini kūria mūthiite. **23** Nīngonania ūtheru wa rīitwa rīakwa inene, rīrīa rīthaahitio ndūriri-ini icio, rīitwa rīu inyuī mūthaahitīe gatagatī-ini ga cio. Hīndī iyo ndūriri icio nīikamenya atī nī nī nī Jehova, hīndī irīa ngeyonania atī ndī mūtheru maitho-ini mao kūhītūkīra harī inyuī, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **24** “Nīgukorwo nīngamūruta ndūriri-ini icio; nīngamūcookanīrīria kuuma mabūrūri macio mothe, na ndīmūcookie būrūri wanyu kīumbe. **25** Nīngamūmīnjaminjīria maaī matheru, na inyuī nīmūgathera; nī nī ngamūtheria mūthirwo nī thaahu wanyu wothe, na ndīmūtherie kuuma kūrī mīhianano yanyu yothe. **26** Nīngamūhe ngoro njerū, na njikīre roho mwerū thīnī wanyu; nīngamwehereria ngoro yanyu ya ihiga, ndīmūhe ngoro ya nyama. **27** Na nīngekīra Roho wakwa thīnī wanyu, na ndūme mūrūmagīrīre watho wakwa wa kūrūmīrīrwo, na mūmenyagīrīre kūrūmia mawatho makwa. **28** Mūgaatūūra thīnī wa būrūri ūrīa ndaaheire maithe manyu ma tene; nīmūgatūika andū akwa, na nī ndūike Ngai wanyu. **29** Nīngamūhōnokīa kuuma thaahu-ini wanyu wothe. Nīngoiga kūgīe ngano, na ndūme īngīhe, na ndīkamūrehithīria ng’aragu. **30** Nīngaingīhia maciaro ma mītī na maciaro ma mūgūnda, nīgeetha mūtikanacooke kūnyararwo mūrī thīnī wa ndūriri tondu wa ng’aragu. **31** Hīndī iyo nīmūkarīrikana mīthīre wanyu mīūru na cīko cia waganu, na nīmūgethūūra inyuī ene nī ūndū wa mehīa manyu na mītugo wanyu irī magīgi. **32** Nīngwenda mūmenye atī ndīreeka ūndū ūyū nī ūndū wanyu, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Iguai thoni, na mūnyararīthio nī ūndū wa mītugo wanyu, inyuī andū a nyūmba ya Isiraeli! **33** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Mūthenya ūrīa ngaamūtheria mūthirwo nī mehīa manyu mothe-rī, nīngatūma matūūra manyu macooke gūtūūrwo, na kūria kwanangiku nīgūgacookerīo. **34** Būrūri ūrīa ūkīrīte ihooru nīūkarīmwo handū ha gūkaraga ūkīrīte ihooru maitho-ini ma arīa othe mahītūkagīra kuo. **35** Nao nīmakoiga atīri, “Būrūri ūyū watūūrīte ūrī mūteanīrie rīu ūtūūkīte o ta mūgūnda wa Edenī; matūūra manene marīa maanangītwo, na magakīrio ihooru, na makaniinwo-rī, rīu nīmairīgīre na magatūūrwo.” **36** Hīndī iyo ndūriri irīa imūthīūrūrūkīrie, irīa igaatigara, nīikamenya atī nī Jehova nī nī njookereirīe kūria kwanangītwo, na ngahaanda rīngī kūria gwakīrītio ihooru. Nī Jehova nī nī njarītīe, na nī nī ngeeka ūguo.’ **37** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: O ngatī nīngetikīra kūigua ithaithana rīa andū a nyūmba ya Isiraeli na ndīmekīre ūū: Nīngatūma andū ao maingīhe o ta rūūru rwa ng’ōndu, **38** maingīhe o ta ndūūru cia kūrūtwo magongona kūu Jerusalemu hīndī ya ciathī

irīa nyamūre. Ūguo nīguo matūūra macio manene manangītwo makaiyūrīo ndūūru cia andū. Hīndī iyo nīmakamenya atī nī nī nī Jehova.”

37 Na rīrī, guoko kwa Jehova nī kwagīire igūrū rīakwa, ngīoywo nī Roho wa Jehova akīndwara handū gītumba-ini gatagatī; nakīo kīaiyūrīte mahīndī. **2** Nake akīndongoria akīnjeeria kūu maarī, na ngīona mahīndī maingī mūno maaraganīte kūu gītumba-ini kīu, na mahīndī macio maarī momū mūno. **3** Nake akīnjūūra atīri, “Mūrū wa mūndū, mahīndī maya-rī, no macooke muoyo?” Na nī ngīmūcookeria atīri, “Mwathani Jehova, wee nowe wīkī ūū.” **4** Nīngī agīcooka akīnjīra atīri, “Rathīra mahīndī maya ūhoro, ūmeere atīri, ‘Mahīndī maya momū, iguai kūgo kīa Jehova! **5** Mwathani Jehova ekwīra mahīndī maya ūū: Nīngūtūma mūgīe na mīhūmū, na inyuī nīmūgūcooka muoyo. **6** Nīngūmwīkīra mīkīha, na ndūme mūgīe na nyama na ndīmūhumbīre na gikonde; nīngūmwīkīra mīhūmū, na nīmūgūcooka muoyo. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova.” **7** Nī ūndū ūcio ngīratha ūhoro o ta ūrīa ndaathītwo. Na rīrīa ndaarathaga, hakīgīa na inegene, mūgambo wa gūkaragacana, namo mahīndī macio magīcookanīrīa, o ihīndī rīgīcookerera ihīndī rīrīa rīagīrīre. **8** Na nī ngīcūthīrīria, ngīona maagīa mīkīha na nyama, nakīo gikonde gīkimahumbīra, no matiarī na mīhūmū. **9** Nīngī akīnjīra atīri, “Rathīra mīhūmū ūhoro; mūrū wa mūndū, mīrathīre ūhoro ūmīre atīri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Ūkai inyuī mīhūmū ya muoyo muumīte mīena īna irīa yumaga rūhuho, na mwīkīre mīhūmū thīnī wa aya moragītwo, nīguo macooke muoyo.” **10** Nī ūndū ūcio ngīratha ūhoro o ta ūrīa aanjathīte, nayo mīhūmū ikīmatoonya; nao makīgīa muoyo, makīrīgīgama na magūrū mao, nao magīkorwo marī mbūtū nene ya ita. **11** Nake akīnjīra atīri, “Mūrū wa mūndū, mahīndī maya nīmō andū a nyūmba yothe ya Isiraeli. Moigaga atīri, ‘Mahīndī maitū nīmōmū, nago mwīhoko wītū nīmūthīru; na ithuī nītūeheretio.’ **12** Nī ūndū ūcio, marathīre ūhoro, ūmeere atīri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyuī andū akwa, nīngūhingūra mbīrīra cīanyu ndīmwbambatie muume kūu; nīngūmwīcooka būrūri ūcio wa Isiraeli. **13** Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī nī nī Jehova, rīrīa ngaahīngūra mbīrīra cīanyu ndīmwbambatie muume kuo, inyuī andū aya akwa. **14** Nīngamwīkīra Roho wakwa, na inyuī nīmūgatūūra muoyo, na nīngamūtware būrūri ūrīa ūrī wanyu kīumbe mūgatūūre kuo. Hīndī iyo nīmūkamenya atī nī Jehova nī nī nī njarītīe, na nī nī njikīte ūguo, ūguo nīguo Jehova ekuuga.” **15** Kīugo kīa Jehova nīkīangīnyīrīre, ngīrwo atīri: **16** “Mūrū wa mūndū, oya gathanju ka mūtī wandīke igūrū rīako atīri, ‘Gaka nī ka Juda na andū a Isiraeli arīa makurūhanīte nake.’ Nīngī woe gathanju kangī ka mūtī wandīke igūrū rīako atīri, ‘Gathanju ka Efīraimu, karīa ka Jusufu na andū othe a nyūmba ya Isiraeli arīa makurūhanīte nake.’ **17** Tūnyīitithanie tūtūike rūthanju rūmwe nīguo tūtūike rūthanju rūmwe guoko-ini gwaku. **18** “Rīrīa andū anyu magaakūūra atīri, ‘Kai ūtangītūwīra gītūmi kīa maūndū maya ūreka?’ **19** ūkaamacookeria, ūmeere atīri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūū: Nīnguoya gathanju kau

ka Jusufu na mihiriga ya Israeli iyo ikuruhanite nake, o kau karī guoko-ini kwa Efiraimu, ndikooohanie hamwe na gathanju ka Juda, tūtuike rūthanju rūmwe, natuo tūtuike rūthanju rūmwe guoko-ini gwakwa.’ **20** Nyiita tūthanju tūu wandikite maitho-ini mao, **21** ūmeere atiri, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Ningaruta andū a Israeli kuuma ndūiriri-ini kūrīa maathiite. Nīngamacookanirīria ndimarute kūrīa guothe marī, na ndīmacookie būruri wao kīumbe. **22** Nīngamatua rūriri rūmwe marī kūu būruri ūcio, o kūu irīma-igūrū cia Israeli. Gūkaagīa mūthamaki ūmwe igūrū rīao othe, na matigacooka rīngi gūtuika ndūiriri igiri, kana magayūkano matuīke mothamaki meerī. **23** Matigethaahia rīngi na mīhianano yao, kana mīhiano mīuru, kana waganu wao o wothē, nīgukorwo nīngamahonokia matige gūcōoka na thuutha nī ūndū wa mehīa mao, na nīngamatheria. Magaatuika andū akwa, na nīi ndūike Ngai wao. **24** “Daudi ndungata yakwa nīwe ūgaatuika mūthamaki wao, nao othe magīe na mūrīithi ūmwe. Nīmakarūmīrīa mawatho makwa na mamenyerere watho wakwa wa kūrūmīrīro. **25** Magaātūra būruri ūcio ndaaheire ndungata yakwa Jakubu, būruri ūria maithē manyu maātūūrāga. O ene, hamwe na ciana ciao, o na ciana cia ciana ciao, magaātūra kuo nginya tene, nake Daudi ndungata yakwa atuīke mūnene wao nginya tene. **26** Nīngarīkanīra kīrikanīro gīa thayū nao; nakio gīgaatuika kīrikanīro gīa gūtūūra nginya tene. Nīngamahaanda na ndūme maingīhe, na nīngahaanda handū-hakwa-harīa-haamūre gatagatī-ini kao nginya tene. **27** Nīngi gīkaro giakwa gīgaātūra hamwe nao; nīngatuika Ngai wao, nao matuīke andū akwa. **28** Hīndi iyo ndūiriri nīikamenya atī nīi Jehova nī nīi nduuga andū a Israeli atheru, hīndi irīa handū-hakwa-harīa-haamūre hagaātūra hamwe nao nginya tene.”

38 Na rīrī, kiugo kīa Jehova nīkianginyīrīre, ngīrwo atiri: **2** “Mūrū wa mūdū, erekeria ūthiū waku harī Gogu wa kūu būruri wa Magogu, ūcio mūnene wa anene a Mesheki na Tubali; mūrathīre ūhoru wa kūmūkīrīra, **3** ūmwīre atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Nīngūgūkīrīra, wee Gogu, mūnene wa anene a Mesheki na Tubali. **4** Nīngakūhūgūra, ngwīkire ndwano thīa-ini ciaku, na ngūrute na nja hamwe na mbūtū ciaku ciothe cia ita: nīcio mbarathi ciaku, na andū aku arīa mathiāga mahaicīte mbarathi meeohete indo cia mbaara, na kīrīndi kīnene kīrī na ngo irīa nene na irīa nini, othe makīhūrāgia hīū ciao cia njora. **5** Nao andū a Perisīa, na Kushi, na Putu magaakorwo hamwe nao, othe manyiītīte ngo na magekīra ngūbia cia kīgera, **6** o na Gomeri na thigari ciaku ciothe, o na andū a Bethi Togarima moimīte kūrāya mwena wa gathigathini marī na mbūtū cia ita ciakuo ciothe, o ndūiriri icio nyingī irī hamwe nawe. **7** “Wīthagathage; wīhaarīre, wee mwene hamwe na kīrīndi kīrīa gīothe gīgūthiūrūkīrie, nawe ūgīathe. **8** Thuutha wa matukū maingī, nīmūgetwo mūthiī ita-ini. Mīaka-ini ya thuutha nīmūgatharīkīra būruri ūgaakorwo ūhonoketio kuuma mbaara-ini, ūria andū aguo maacookanirīrio kuuma ndūiriri-ini nyingī magitwarwo irīma-ini icio cia būruri wa Israeli, kūrīa gūtūūrīte gūkīrīte ihooru. Acio marutītīto ndūiriri-ini

icio, na rīu acio othe maikaraga na thayū. **9** Wee hamwe na mbūtū ciaku ciothe cia ita na ndūiriri icio nyingī mūrī nacio nīmūkambata, mūmaguthūkīre ta kihuhūkano; mūgaatuika ta itu rīhumbirīte būruri. **10** “Mwathani Jehova ekuuga ūu: Mūthenya ūcio wee nīūkagīa na mecīiria, nawe nīūgathugunda ūndū mūuru. **11** Nawe nīūkoiga atiri, “Nīngūtharīkīra būruri ūria wa matūūra matarī mairigīre; nīngūhithūkīra andū marī na thayū na matarekūūa ūndū, arīa othe maikaraga matūūra matarī mairigīre, na matarī ihingo na mīgīko. **12** Nīngūtaha, na ndunyane, o na njūkīrīre matūūra marīa maanangītīto na magacooka gūtūūrwo, na njūkīrīre andū arīa marī kuo arīa monganītio kuuma ndūiriri-ini, andū marī na ūtonga wa mahiū, na wa indo, nao matūūrīte gatagatī ka būruri ūcio.” **13** Andū a Sheba, na a Dedani, na onjorithia a Tarishishi na matūūra mothe makuo magaakūūra atiri, “Ūkīte gūtaha indo? Ūnganītīe kīrīndi gīaku mūīke mūtunyane indo, na mūkuue betha na thahabu, na mūkuue mahiū na indo, o na mūtahe indo nyingī mūno?” **14** “Nī ūndū ūcio, mūrū wa mūdū, ratha ūhoru wīre Gogu atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga ūu: Ihinda rīu, rīrīa andū akwa Israeli magaakorwo maikarīte marī na thayū-rī, gīthi o nawe ndūkarīmenya? **15** Nīūkoima gwaku kūdūndi kūrāya, o kūu mwena wa gathigathini, wee mūrī hamwe na ndūiriri nyingī, othe mahaicīte mbarathi, marī kīrīndi kīngī, mbūtū ya ita irī hinya. **16** Nīūgathiī na mbere na gūūkīrīra andū akwa a Israeli ūtarīi ta itu rīhumbirīte būruri. Matukū-ini marīa magooka, wee Gogu-rī, nīngagūtīwara ūgookīrīre būruri wakwa, nīguo ndūiriri ikaamenya rīrīa ngeyonania kūhītūkīra harīwe atī ndi mūtheru maitho-ini mao. **17** “Mwathani Jehova ekuuga ūu: Gīthi wee tiwe ndaarīre ūhoru waku matukū-ini ma mbere, ngīaria na anabīi a Israeli, o acio ndungata ciakwa? Ihinda-ini rīu nīmarathire ūhoru mīaka mīngī, makiuga atī nīngagūtīwara ūkamookīrīre. **18** Ūu nīguo gūkaahaana ihinda-ini rīu: Rīrīa Gogu agaatharīkīra būruri wa Israeli, marakara makwa mahiū nīmakarahūrwo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **19** Nguuga ndi na kīyo kīnene na mangūrī mahiū ta mwaki atī ihinda rīu nīgūkagīa gīthingīthia kīnene kūu būruri-ini wa Israeli. **20** Thamaki cia irīa-ini, na nyoni cia rīera-ini, na nyamū cia gīthaka, na kanyamū o gothe karīa gathīagīra thī, o na andū othe arīa marī gūkū thī nīmakainaina maanyona. Irīma nīikang’āuranio, na hurūrūka nīikaragana, o na rūthingo o ruothe nīrūkamomoka. **21** Nīngarehithia rūhīū rwa njora rūkīrīre Gogu kūu irīma-ini ciakwa ciothe, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. Naruo rūhīū rwa njora rwa o mūdū nīrūgookīrīra mūrū wa ithe. **22** Nīngatūira Gogu ciira, ndīmūrehere mūthiro na ūiti wa thakame; nīngoirīa mbura nene mūno, ndīmūurīre we mwene na thigari ciake, o na ndūiriri icio nyingī irī hamwe nake, ndīmōirīre mbura ya mbembe na ūbiriti. **23** Ūguo nīguo ngoonania ūnene o na ūtheru wakwa, na ndūme menyēke maitho-ini ma ndūiriri nyingī. Hīndi iyo nīmakamenya atī nīi nīi Jehova.’

39 “Mūrū wa mūdū, ratha ūhoru wa gūūkīrīra Gogu, ūmwīre atiri: ‘Mwathani Jehova ekuuga

ũu: Nĩngũgũũkĩrĩra, wee Gogu, o wee mũnene wa anene a Mesheki na Tubali. 2 Nĩngakũhũgũrĩania na ngũguucũrĩrie. Nĩngakũrũta kũndũ kũraya mwena wa gathigathini, ngũtware ũgookĩrĩre irĩma cia bũrũri wa Isiraeli. 3 Nĩngĩ nĩngagũtha ũta waku uume guoko-inĩ gwaku kwa ũmũtho, na ndũme mĩguĩ yaku ĩgwe yume guoko-inĩ gwaku kwa ũrĩo. 4 Kũu irĩma-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli nĩkũo ũkaagũa, wee, na mbũtũ ciaku ciothe cia ita, na ndũrĩrĩ irĩa igaakorwo hamwe nawe. Nĩngakũneana kũrĩ nyoni cia mĩthemba yothē irĩa irĩtiaga nyama, na kũrĩ nyamũ cia gĩthaka, ũrĩtio nĩcio. 5 Nĩũkagũa werũ-inĩ ũtarĩ kĩndũ, nĩgũkorwo nĩ nĩ njarĩtie ũhorũ ũcio, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 6 Nĩngatwarĩthirĩa Magogu mwaki, o na ndwarĩthirĩe andũ arĩa matũũrũga marĩ na thayũ kũu ndwere-inĩ cia irĩa, nao nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova. 7 “Nĩngatũma rĩĩtwa riakwa itheru rĩmenyeke gatagati-inĩ ka andũ akwa a bũrũri wa Isiraeli. Ndigacooka kũreka rĩĩtwa rĩu riakwa itheru rĩthaahio, nacio ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ nĩ Jehova nĩ nĩ ũrĩa Mũtheru thĩĩnĩ wa Isiraeli. 8 Mũthenya ũcio nĩũrooka! Ti-itherũ nĩũgakinĩa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. ũcio nĩguo mũthenya ũrĩa njarĩtie ũhorũ wagu. 9 “Hĩndĩ ĩyo arĩa maikaraga matũũrũga manene ma bũrũri wa Isiraeli nĩmakoiimagara, nao mahũthĩre indo icio ciao cia mbaara taarĩ ngũ, macicine ihĩe, macine ngo irĩa nini na irĩa nene, na mota na mĩguĩ, na ndotono o na matimũ. Magaaciũhũthagĩra taarĩ ngũ ihinda rĩa mĩaka mũgwanja. 10 Matikabatario nĩkũngania ngũ werũ-inĩ kana macine mĩtĩtũ, tondũ nĩmagakagĩa mwaki kuuma indo-inĩ icio cia mbaara. Nao nĩmagataha arĩa maamatahĩte na matunye arĩa maamatunye indo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 11 “Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngaahe Gogu handũ ha gũthikanwo kũu bũrũri-inĩ wa Isiraeli, gĩtuamba-inĩ kia agendi arĩa mathiĩaga mwena wa irathiũ werekeire Irĩa rĩa Cumbĩ. Nao agendi magĩrĩrĩrio gũcoka kũgera njĩra ĩyo, tondũ Gogu na kĩrĩndĩ gĩake nĩkũo magathĩkwo. Nĩ ũndũ ũcio hageetagwo Gĩtuamba kĩa Hamoni-Gogu. 12 “Andũ a nyũmba ya Isiraeli makaaniĩna mĩeri mũgwanja magĩthĩka andũ acio, nĩguo matherie bũrũri ũcio. 13 Magaathĩkwo nĩ andũ othe a bũrũri ũcio, na mũthenya ũcio ngaagooicithio ũgaatuĩka mũthenya wao wa kũrĩkanagwo, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 14 “Nao andũ nĩmakaheagwo wĩra wa gũtheragĩa bũrũri ũcio. Amwe magaaathĩ bũrũri ũcio kũndũ guothe, na mongerewo angĩ a gũthĩkaga ciimba irĩa igaakorwo itigaire kũu. Mĩeri ĩyo mũgwanja yathĩra-rĩ, nĩguo makaambĩrĩrĩa gũcaria matigari macio. 15 Nao rĩrĩa magaakorwo magĩtuĩkanĩrĩa bũrũri ũcio, ũmwe wao angĩkoona ihĩndĩ rĩa mũndũ, nĩagekĩra rũrĩ hakuhi nario o nginya rĩrĩa athĩkani makaarĩthĩka kũu Gĩtuamba-inĩ kĩa Hamoni-Gogu. 16 (Nĩngĩ kũu nĩgũgakorwo itũũra rĩĩtagwo Hamona.) ũguo nĩguo magaaetheria bũrũri ũcio.’ 17 “Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga ũũ: ĩta nyoni cia mĩthemba yothē, na nyamũ ciothe cia gĩthaka, ũcĩire atĩrĩ: “Ũnganai mũcookanĩrĩre hamwe kuuma kũndũ guothe, mũũke igongona-inĩ inene rĩrĩa ndĩrahaarĩria nĩ ũndũ wanyu, igongona inene kũu irĩa-igũrũ cia bũrũri wa Isiraeli. Kũu nĩkũo mũkaarĩra nyama na

mũnyũire thakame. 18 Mũkaarĩa nyama cia andũ arĩa marĩ hinya, na mũnyue thakame ya andũ arĩa anene a thĩ taarĩ ndũrũme na tũtũrũme, na mbũri na ndegwa, ciothe irĩ nyamũ hinya na thĩgarĩ cia Bashani. 19 Igongona rĩu ndĩrahaarĩria nĩ ũndũ wanyu, mũkaarĩa maguta nginya mwĩhũũnĩrĩrie, na mũnyue thakame nginya mũrĩio. 20 Metha-inĩ yakwa mũkaarĩa mũhũũne nyama cia mbarathi, o na cia arĩa mathiĩaga macĩhaicĩte, na cia andũ marĩ hinya na thĩgarĩ cia mĩthemba yothē’, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. 21 “Nĩngonania rĩrĩ wakwa ndũrĩrĩ-inĩ, nacio ndũrĩrĩ ciothe nĩĩkoona iherithia rĩrĩa ngaarehe, o na guoko kũrĩa ngaamaigĩrĩa. 22 Kuuma mũthenya ũcio gũthĩ na mbere, andũ a nyũmba ya Isiraeli nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao. 23 Nacio ndũrĩrĩ nĩikamenya atĩ andũ a Isiraeli maatahitwo nĩ ũndũ wa wĩhĩa wao, tondũ nĩmagire kũnjĩhoka. Nĩ ũndũ ũcio ngĩmahitha ũthĩũ wakwa, ngĩmaneana kũrĩ thũ ciao, nao othe makĩũragwo na rũhĩũ rwa njora. 24 Kũringana na ũrĩa thaahu wao watariĩ na mahĩtia mao, ũguo noguo ndaamaherithirĩe na ngĩmahitha ũthĩũ wakwa. 25 “Nĩ ũndũ ũcio Mwathani Jehova ekuuga ũũ: Rĩu nĩngũcoka Jakubu kuuma kũrĩa aatwarĩtũ aatahwo, na njĩgũire andũ othe a Isiraeli tha, o na ndũũgamĩrĩre rĩĩtwa riakwa itheru na kĩyo. 26 Nĩmakariganĩrwo nĩ thoni ciao na kwaga kwĩhoheka kwao guothe kũrĩa maanyonirĩe rĩrĩa maatũũrũga na thayũ bũrũri-inĩ wao gũtarĩ mũndũ ũngĩmamakia. 27 Hĩndĩ irĩa ngaakorwo ndĩmacooketie kuuma ndũrĩrĩ-inĩ, na ngaamongania kuuma mabũrũri-inĩ ma thũ ciao, nĩngeyonania atĩ ndĩ mũtheru kũgera harĩo maithe-inĩ ma ndũrĩrĩ nyingĩ. 28 Hĩndĩ ĩyo nĩmakamenya atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wao, tondũ o na gũtuĩka nĩndatũmire matahwo magĩtwarwo thĩĩnĩ wa ndũrĩrĩ, nĩngamacookanĩrĩa bũrũri-inĩ wao kĩũmbe, na hatĩrĩ o na ũmwe ngaagita na thũthũ. 29 Ndigacooka kũmahitha ũthĩũ wakwa, nĩgũkorwo nĩngaitĩrĩa andũ a nyũmba ya Isiraeli Roho wakwa, ũguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

40 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mĩrongo ĩrĩ na ĩtano wa gũtahwo gwtũ, kĩambĩrĩa-inĩ kĩa mwaka ũcio, mũthenya wa ikũmi wa mweri ũcio, naguo nĩ mwaka wa ikũmi na ĩna kuuma rĩrĩa itũũra inene rĩatunyanĩrwo, mũthenya o ũcio-rĩ, guoko kwa Jehova kwarĩ igũrũ riakwa, nake akĩndwara itũũra-inĩ rĩu inene. 2 Ndĩ thĩĩnĩ wa cioneki cia Ngai nĩandwarire bũrũri wa Isiraeli, akĩnjiga kĩrĩma-igũrũ kĩaaya mũno, na mwena wakĩo wa gũthini kwarĩ na mĩako yoonekaga itarĩ itũũra inene. 3 Nake akĩndwara ho, na nĩ ngĩona mũndũ, na mũhianĩre wake watariĩ ta gĩcango; nake aarũngĩ itoonero-inĩ arĩ na rũrĩgĩ rwa gatani, na rũthanju rwa gũthĩma guoko-inĩ gwake. 4 Nake mũndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, ta rora na maithe maku, na ũũge na matũ maku, na ũrũmbũye wega maĩndũ mothe marĩa ngũkuonia, nĩgũkorwo nĩkĩo gĩtũmite wee ũrehwo gũkũ. ĩra andũ a nyũmba ya Isiraeli maĩndũ mothe marĩa ũkuona.” 5 Nĩngĩ nĩndonire rũthingo rwathiũrũkĩrĩre hekarũ mĩena yothē. Rũthanju rwa gũthĩma rũrĩa rwarĩ guoko-inĩ kwa mũndũ ũcio rwarĩ na ũraihu wa mĩkono itandatũ. Nake nĩathĩmire rũthingo;

warii waruo wari wa mikono itandatū, na mikono itandatū kūrāiha na igūrū. **6** Agicooka agithii kihingo-ini kiria kiang'etheire mwena wa irathiro. Akiambata na ngathi ciakio, na agithima hingiro ya kihingo; yari ya mikono itandatū gūtoonya na thiiini. **7** Natuo tūnyūmba twa arangiri twari twa mikono itandatū kūrāiha, na mikono itandatū kwarama, na itiiina ria kuuma kanyūmba kamwe nginya kariā kang' riar' ria mikono itano. Nayo hingiro ya kihingo kiu kiariganitie na githaku kiria kiang'etheire hekarū, nakio kiar' kīa mikono itandatū gūtoonya na thiiini. **8** Ningi agithima githaku kiria kiang'etheire hekarū; **9** nakio kiar' kīa mikono inana gūtoonya na thiiini. Githaku kiu kiar' na itugi igiri, O gitugi kiar' na warii wa mikono iiri. Nakio githaku kiu kiang'etheire hekarū. **10** Thiiini wa kihingo kīa mwena wa irathiro haari na tūnyūmba tūtātū twa arangiri o mwena; na tuothe tūtātū twari na ithimo ciiganaine, naguo mwena wa na mbere wa thingo cia tūnyūmba twa arangiri wari wa ithimo ciiganaine. **11** Ningi agithima warii wa njira iyo ya itoonyero riu, nayo yari ya mikono ikūmi, na ūraihi wayo wari wa mikono ikūmi na itatū. **12** Mwena wa na mbere wa o kanyūmba ka arangiri haari na rūthingo rwar' rwa mūkono ūmwe kūrāiha na igūrū, natuo tūnyūmba tūu twa arangiri twari twa mikono itandatū miēna yothe ina. **13** Ningi agithima itoonyero riu arutitie kuuma mūthia wa na thuutha wa rūthingo rwa kanyūmba kamwe ka arangiri nginya mūthia wa na thuutha wa kanyūmba kariā kaang'ethaniire nako; itiiina riu riar' ria mikono mirono yothē. Itoonyero riu riar' na ūraihi wa mikono mirono nginya mwanya ūria waringanite naguo. **14** Ningi agithima miēna ya na mbere ya thingo gūthiūrūka miēna yeeri ya na thiiini ya itoonyero, na yari ya mikono mirono itandatū. Githimo kiu giakinyite githaku-ini kiria kiang'etheire nja iyo. **15** Itiiina ria kuuma itoonyero ria kihingo nginya mūthia ūria ūngi wa githaku kiaro wari wa mikono mirono itano. **16** Tūnyūmba tūu twa arangiri hamwe na thingo icio ciari thiiini wa itoonyero riu ni gwatūrikitio miānya mīceke karūthingo-ini ka igūrū miēna yothē, o ūndū ūmwe na githaku; tūmīanya tūu tuothe twerekeire na thiiini. Ūthiū wa thingo icio niwagemetio na mikindū. **17** Ningi akindwara nja iria ya nyumirira. Ngiona hau ni haari na tūnyūmba, na ni haaritwo mahiga makarigiciria nja iyo yothē; ni haari na tūnyūmba mirono itatū twakitwo tūtwaranite na hau haaritwo mahiga. **18** Handū hau haaritwo mahiga haari miēna-ini ya matoonyero macio, naguo warii waho na ūraihi nīciaiganaine; hau niho haaritwo mahiga mwena wa mūhuro. **19** Ningi agithima itiiina ria kuuma mwena wa na thiiini wa kihingo kīa mūhuro nginya mwena wa na nja wa nja ya na thiiini; yari mikono igana mwena wa irathiro, o ūndū ūmwe na mwena wa gathigathini. **20** Ningi agithima ūraihi na warii wa kihingo kiria kierekeire mwena wa gathigathini, gīa gūthii nja iyo ya nyumirira. **21** Tūnyūmba twakio twa arangiri, tūtātū o mwena, na thingo ciakio, o na githaku giakio ciari na ithimo ciaiganaine na cia itoonyero riu ria mbere. Kiar' kīa ūraihi wa mikono mirono itano, na warii wa mikono mirono iiri na itano. **22** Miānya yakio, na githaku giakio na magemio ma mikindū ciari

na ithimo o ta cia kihingo kiria kierekeire mwena wa irathiro. Ngathi ya makinya mūgwanja yaambatite nginya ho, nakio githaku giakio gikang'ethanira nayo. **23** Ni haari na kihingo gīa gūtoonya nja ya na thiiini, kung'ethanira na kihingo gīa gathigathini o ta ūria kwari na kihingo mwena wa irathiro. Nake agithima itiiina ria kuuma kihingo kīmwe nginya kiria kiang'ethaniire nakio; nario itiiina riu riar' ria mikono igana. **24** Ningi akindongoria na mwena wa gūthini, na nii ngiona kihingo kierekeire mwena wa gūthini. Nake agithima iting' ciakio na githaku giakio, nacio nīciaiganaine ithimo na icio ingi. **25** Itoonyero riu na githaku kiaro ciari na tūmīanya tūceke miēna yothē, twatarii ta miānya ya ihingo icio ingi. Itoonyero riu riar' ria mikono mirono itano kūrāiha, na mikono mirono iiri na itano kwarama. **26** Ningi ngathi ya makinya mūgwanja niyaambatite igakinya kihingo-ini kiu, nakio githaku giakio kiang'ethaniire na nja ya hekarū; thingo ciakio iria ciari o mwena wa njira iyo nīciagemetio na mikindū. **27** Hau nja ya na thiiini o na ho ni haari kihingo kierekeire mwena wa gūthini, nake agithima kuuma kihingo-ini kiu nginya kihingo-ini kīa nyumirira kīa mwena wa gūthini; itiiina riu riar' ria mikono igana. **28** Ningi akinginya nja ya na thiiini tūtoonyere kihingo kīa mwena wa gūthini, nake agithima kihingo kīa mwena ūcio; nakio nīciaiganaine ithimo na ihingo icio ingi. **29** Tūnyūmba twakio twa arangiri, na thingo ciakio, na githaku giakio nīciaiganaine ithimo na icio ingi. Itoonyero riu na githaku kiaro ciari na miānya miēna yothē. Itoonyero riu riar' na ūraihi wa mikono mirono itano, na warii wa mikono mirono iiri na itano. **30** Ithaku cia matoonyero maria maar' hakuhi na nja ya na thiiini ciari na ūraihi wa mikono mirono iiri na itano, na warii wa mikono itano. **31** Githaku giakio kiang'etheire nja iyo ya nyumirira; nacio iting' ciakio nīciagemetio na mikindū, na ngathi ya makinya manana niyaambatite igakinya ho. **32** Ningi akinginya nja ya na thiiini mwena wa irathiro, nake agithima itoonyero riu; nario nīciaiganaine ithimo na matoonyero macio mangi. **33** Tūnyūmba twakio twa arangiri, na thingo ciakio, na githaku giakio nīciaiganaine ithimo na icio ingi. Itoonyero riu na githaku kiaro ciari na miānya miēna yothē. Nario itoonyero riar' ria ūraihi wa mikono mirono itano, na warii wa mikono mirono iiri na itano. **34** Githaku giakio kiang'etheire nja iyo ya nyumirira; nacio iting' ciakio nīciagemetio na mikindū miēna yeeri, na ngathi ya makinya manana yaambatite igakinya ho. **35** Ningi agicooka akinginya kihingo-ini kīa mwena wa gathigathini, nake agithima kihingo kīu. Nakio nīciaiganaine ithimo na ihingo icio ingi, **36** o ūndū ūmwe na tūnyūmba twakio twa arangiri, na thingo ciakio, na githaku giakio, nakio kiar' na miānya miēna yothē. Kihingo kiu kiar' na ūraihi wa mikono mirono itano, na warii wa mikono mirono iiri na itano. **37** Githaku giakio kiang'etheire nja iyo ya nyumirira; nacio iting' icio ciakio nīciagemetio na mikindū miēna yeeri, na ngathi ya makinya manana yaambatite igakinya ho. **38** Ningi hau githaku-ini, o itoonyero-ini ria na thiiini, ni haari na kanyūmba kaari na mūromo, na hau niho maruta ma njino maathambagrio. **39** Hau githaku-

ini gĩa itoonyero ni haari metha igiri o mwena, na iguru riacio niho haathinjagirwo nyamu cia magongona ma njino, na magongona ma mehia, o na magongona ma mahitia. **40** Mwena-ini wa rüthingo rwa na nja rwa githaku kiu gĩa itoonyero rüu, hakuhi na ngathi ya kwambata itoonyero-ini ria kihingo kia mwena wa gathigathini ni haari na metha igiri, na mwena ücio üngi wa ngathi naho ni haari na metha ingi igiri. **41** Ni ündü ücio haari na metha inya mwena ümwe wa itoonyero, na inya mwena ücio üngi, ciothe ciari metha inyanya, na iguru riacio niho haathinjagirwo nyamu cia magongona. **42** Ningi haari na metha inya cia mahiga maicuhie ni ündü wa maruta ma njino, o imwe üraihi wa mikono ümwe na nuthu, na wari wa mikono ümwe na nuthu, na mikono ümwe kuraia na iguru. Iguru riacio niho haigagirirwo indo cia wira wa güthinja nyamu cia maruta ma njino, na magongona maria mangi. **43** Tühocio twa njibe igiri, o kamwe kari na üraihi wa wari wa rühi, twathecereiro rüthingo-ini miäna yothe. Metha icio ciari cia küigirirwo nyama cia maruta macio. **44** Hau nja ya kihingo gĩa thini, küu nja-ini ya na thini, ni kari na tünümba twiri, kamwe mwena wa kihingo gĩa gathigathini kerekeire mwena wa güthini, na kangi mwena wa kihingo gĩa güthini kerekeire mwena wa gathigathini. **45** Nake akinjira atiri, “Kanyumba kau karorete mwena wa güthini-ri, ni ka athinjiri-Ngai aria maikaragia hekarü, **46** nako kanyumba kau karorete gathigathini-ri, ni ka athinjiri-Ngai aria maikaragia kigongona. Aya nio ariu a Zadoku, na no-o Alawii aria mangithengerera Jehova niguo matungatage mari mbere yake.” **47** Ningi agithima nja iyo: Miäna yothe ina niyaganaine, yari na mikono igana kuraia, na mikono igana kwarama. Nakio kigongona kari hau mbere ya hekarü. **48** Ningi akinginya githaku-ini kia hekarü, na agithima itingĩ icio cia githaku kiu; o mwena ciari na wari wa mikono itano. Wari wa itoonyero rüu wari na mikono ikumi na ina, na thingo ciari na wari wa mikono itatu o mwena. **49** Githaku kiu kari na wari wa mikono mirongo iri, na mikono ikumi na iri kuma mbere nginya thuutha. Ningi hau ni haari na ngathi cia kwambata ho, na ni haari na itugi, o kimwe mwena ümwe wa itingĩ icio.

41 Mündü ücio agicooka akindwara nja ya handü-haria-haamüre ha nyumirira, agithima itingĩ ciahö; wari wa itingĩ icio wari mikono itandatü o mwena. **2** Wari wa itoonyero wari wa mikono ikumi, nacio thingo iria ciari o mwena wa itoonyero rüu ciari cia mikono itano kwarama. Niacookire agithima nja ya handü-hau-haamüre; handü hau haari na üraihi wa mikono mirongo ina, na wari wa mikono mirongo iri. **3** Ningi agitoonya na thini wa handü-haria-haamüre, agithima itingĩ cia itoonyero; o kimwe kari na wari wa mikono iri. Itoonyero rüu rari na wari wa mikono itandatü, nacio thingo iria ciari o mwena ciari na wari wa mikono müganja. **4** Ningi agithima üraihi wa handü-haria-haamüre küu thini; naho haari ha mikono mirongo iri, nague wari waho wari wa mikono mirongo iri gütuikania nginya müthia wa nja ya handü-haria-haamüre. Nake akinjira atiri,

“Haha niho Handü-haria-Hatheru-Müno.” **5** Ningi agithima rüthingo rwa hekarü; naruo rari na ütungu wa mikono itandatü, natuo tünümba türä twari miäna-ini yothé ya hekarü, o kamwe kari na wari wa mikono ina. **6** Tünümba tüu twa miäna-ini twakitwo ngoroba ithatü, kamwe gagakwo kari iguru wa kari kangi, o ngoroba tünümba mirongo itatü. Ni haari na migamba yohanitio güthiürükiria rüthingo rwa hekarü, ya güthiürä tünümba twa miäna-ini; ni ündü ücio migamba iyo ndiatoonyetio rüthingo-ini rüu rwa hekarü. **7** Tünümba tüu twathiürükirie hekarü twakitwo tükararamaga o üria ngoroba yathiaa na iguru. Mwako wa güthiürükiria hekarü iyo waakitwo wambatitio na matina, ni ündü ücio, tünümba tüu tükaraarama o üria mündü aambataga. Nayo ngathi yambatite kuuma ngoroba iria yari thi müno nginya iria iri iguru biü igereire ngoroba ya gatagati. **8** Nindonire ati hekarü ni yari na gitina kiambatirie miäna yothé, gígatuika müthingi wa tünümba tüu twa miäna-ini. Müthingi ücio wari na üraihi wa rüthanju rüu rwa mikono itandatü iria miraihi. **9** Rüthingo rwa na nja rwa tünümba tüu twa miäna-ini rari rwa ütungu wa mikono itano. Ithenya riria riätigütio gatagati ga tünümba tüu twa miäna-ini ya hekarü **10** na tünümba twa athinjiri-Ngai rari riria wari wa mikono mirongo iri güthiürükiria hekarü yothé. **11** Ni haari na matoonyero miäna ya tünümba tüu hau haatigütio ithenya, rimwe riri mwena wa gathigathini na rüu ringi riri mwena wa güthini; nakio gitina kiu kiambatirie na iguru künyitana na ithenya rüu kari na wari wa mikono itano güthiürükiria. **12** Nyumba iria yang’etheire nja ya hekarü mwena wa ithüiro yari ya wari wa mikono mirongo müganja. Naruo rüthingo rwa nyumba iyo rari na ütungu wa mikono itano güthiürükiria, na üraihi waruo wari wa mikono mirongo kenda. **13** Ningi agithima hekarü iyo; yari na üraihi wa mikono igana, nayo nja ya hekarü, na nyumba hamwe na thingo ciayo o nacio ciari cia üraihi wa mikono igana. **14** Wari wa nja iyo ya hekarü wa mwena wa irathiro, o hamwe na mwena wa na mbere wa hekarü, wari wa mikono igana. **15** Ningi agithima üraihi wa nyumba iyo yang’etheire nja ya mwena wa na thuutha wa hekarü, o hamwe na ithaku ciayo cia o mwena; nague wari wa mikono igana. Mwena wa nja ya handü-haria-haamüre, na mwena wa na thini wa handü-haria-haamüre, na githaku kiria kang’etheire nja iyo, **16** o ündü ümwe na hingiro icio, na tütrica tüu tüceke, hamwe na ithaku icio ciathiürükirie ngoroba icio ithatü: kiria gíothe kari mbere ya hingiro, o na nginya hingiro iyo niciasumbiritwo na mbaü. Nyumba nyahumbiritwo na mbaü thi, na thingo ikahumbirwo nginya tütrica-ini, o na tütrica twari na mbaü. **17** Ningi hau iguru riria mwena wa nja ya itoonyero ria gütoonya thini wa handü-haria-haamüre, na iguru ria thingo matina maiganaine kurgiciria mwena wa thini na wa nja ya handü-haria-haamüre **18** ni gwakuriritwo makerubi na mikindü. Mikindü yahakanitio ni makerubi; na o ikerubi rari na mothü meerü. **19** üthü wa mündü warorete mukindü mwena ümwe, nague üthü wa müürüthi ükarora mukindü mwena ücio üngi. Namo

magakururwo kúrigiciíria ndwere cia hekarú ñyo yothe. **20** Kuuma nyumba thĩ nginya hau igurũ rĩa itoonyero, nĩ ha kururĩtwo makerubi na mikĩndũ rũthingo-inĩ rwa nja ya handũ-harĩa-haamũre. **21** Nja ya handũ-harĩa-haamũre nĩ yarĩ na buremu ya mĩrango, nayo buremu irĩa yarĩ hau mbere ya Harĩa-Hatheru-Mũno yatarĩ o tayo. **22** Ningĩ nĩ haarĩ na kigongona kĩa mbaũ kirĩa kiarĩ kĩa mikono itatũ kũraiha na igurũ, na mikono irĩ o mwena, miẽna yothĩ ña; koine ciakĩo, na njikarĩro yakĩo, o na miẽna yakĩo ciarĩ cia mbaũ. Nake mĩndũ ũcio akĩnjĩra atĩrĩ, “Ino niyo metha irĩa irĩ hau mbere ya Jehova.” **23** Handũ-harĩa-haamũre na Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno, o handũ haarĩ na mĩrango irĩ. **24** O mĩrango wathondeketwo na mĩrango irĩ ya wa mbaũ, na o mĩrango wahingũkaga na gatagatĩ. **25** Nayo mĩrango ya nja ya handũ-harĩa-haamũre niyakururĩtwo makerubi na mikĩndũ, ta ũria gwakururĩtwo thingo-inĩ, na nĩ haarĩ na membea ma mbaũ hau mbere ya gĩthaku kũ. **26** Thingo-inĩ icio cia mwena wa gĩthaku kũ nĩ haarĩ na tũtirica tũceke twarĩ na mikĩndũ ikururĩtwo o mwena o mwena. Tũnyũmba twa miẽna-inĩ ya hekarũ o na tuo nitwarĩ na membea ma mbaũ.

42 Ningĩ mĩndũ ũcio akĩndongoria, akĩndwara mwena wa gathigathini o nginya nja ñyo ya nyumĩrĩra, akĩnginya tũnyũmba-inĩ tũria twang’etheire nja ya hekarũ na tũkang’ethera rũthingo rwa na nja rwa mwena wa gathigathini. **2** Nyũmba irĩa mĩrango wayo werekeire mwena wa gathigathini yarĩ ya ũraihi wa mikono igana na warĩ wa mikono mĩrongo itano. **3** Gĩcigo kirĩa kiarĩ kĩa mikono mĩrongo irĩ kuuma nja ya na thĩinĩ, na gĩcigo kirĩa kĩa ng’etheire harĩa haarĩtwo mahiga nja ya nyumĩrĩra-rĩ, nĩ kwarĩ na ithaku ciakĩtwo ngoroba ithatĩ, na o gĩthaku kĩa ng’etheire kirĩa kingĩ. **4** Hau mbere ya tũnyũmba tũu nĩ haarĩ na gacĩra ga thĩinĩ karĩ na warĩ wa mikono ikũmi, na ũraihi wa mikono igana. Mĩrango yatuo yekĩrĩtwo mwena wa gathigathini. **5** Na rĩrĩ, tũnyũmba tũu twarĩ igurũ twarĩ tũkundakundeeru, nĩ ũndũ ithaku nicioete handũ hanene gũkira tũnyũmba tũria twakĩtwo ngoroba ñyo yarĩ mũhuro na ya gatagatĩ. **6** Tũnyũmba twa ngoroba ya gatatũ tũtiekĩrĩtwo itugĩ ta irĩa ciekĩrĩtwo nja; nĩ ũndũ ũcio tũnyũmba tũu tũgakinĩiha thĩ gũkira twa ngoroba irĩa yarĩ thĩ, na ya gatagatĩ. **7** Nĩ haarĩ na rũthingo rwa mwena wa na nja rwathĩite rũigananĩrie na tũnyũmba tũu na kũu nja ya nyumĩrĩra; rwatambũrũkite mbere ya tũnyũmba tũu mikono mĩrongo itano. **8** Mũhari wa tũnyũmba twa mwena ũria wariganĩtie na nja ya nyumĩrĩra warĩ wa ũraihi wa mikono mĩrongo itano, naguo mũhari ũria wakuhĩrĩrie handũ-harĩa-hatheru warĩ wa ũraihi wa mikono igana. **9** Tũnyũmba tũria twarĩ mũhuro mwena wa irathĩro nĩ twarĩ na itoonyero mĩndũ agĩtoonya kuo oimĩte nja ya nyumĩrĩra. **10** Ningĩ mwena wa gũthini, gũtwarana na mwena ũria mũraihi wa rũthingo rũu rwa nja ya nyumĩrĩra, kũnyiitana na mwena wa nja ya hekarũ, na kũng’ethera rũthingo rwa nja, nĩ haarĩ na tũnyũmba. **11** twarĩ na gacĩra mbere yatuo. Tũnyũmba tũu twahaanaga o ta tũria twarĩ mwena wa gathigathini; twarĩ na ũraihi na warĩ waiganane, nacio nyumĩrĩra ciatuo nĩciarĩngaine na

ikaiganania ithimo. Namo matoonyero ma mwena wa gathigathini **12** nĩmahaanane na matoonyero ma tũnyũmba twa mwena wa gũthini. Ningĩ nĩ haarĩ na itoonyero kiambirĩria-inĩ gĩa gacĩra karĩa gaatwaranite na rũthingo rũu rwerekeire mwena wa irathĩro, na nĩko mĩndũ aageraga agĩtoonya tũnyũmba tũu. **13** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, “Tũnyũmba tũu tũrĩ mwena wa gathigathini na tũu tũrĩ mwena wa gũthini, tũu tũng’etheire nja ya hekarũ, nĩtuo twa athĩnjĩra-Ngai, na nĩkuo athĩnjĩra-Ngai arĩa megũkũhĩrĩa Jehova makarĩagĩra indo cia maruta marĩa matheru mũno. Kũu nĩkuo makaigaga indo cia maruta irĩa theru mũno, nacio nĩ maruta ma ngano, o na maruta ma mehĩa, na maruta ma mahĩtia, nigũkorwo handũ hau nĩ hatheru. **14** Athĩnjĩra-Ngai rĩrĩa maatoonya handũ hau haamũre-rĩ, matingĩcooka kuuma nja ya mwena wa nyumĩrĩra, nginya marute nguo icio cia ũtungata, nĩ ũndũ nĩ nyamũre. No nginya mehumbe nguo ingĩ matanakuhĩrĩa kũria andũ maikaraga.” **15** Rĩria aarĩkie gũthima kirĩa kiarĩ mwena wa na thĩinĩ wa hekarũ, akĩnyumia na nja tũgereire kĩhingo kĩa mwena wa irathĩro, agĩthima mũigana wa handũ hau miẽna yothĩ: **16** Nĩathimire mwena wa irathĩro na rũthanju rwa gũthima; mũigana waho warĩ mikono magana matano. **17** Ningĩ agĩthima mwena wa gathigathini; mũigana waho warĩ mikono magana matano ũthimitwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **18** O na agĩthima mwena wa gũthini; mũigana waho warĩ mikono magana matano ũthimitwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **19** Ningĩ agĩcooka agĩthima mwena wa ithũiro; mũigana waho warĩ mikono magana matano ũthimitwo na rũthanju rũu rwa gũthima. **20** ũguo nĩguo aathimire handũ hau miẽna ñyo yothĩ ña. Handũ hau haarĩgiciĩrio na rũthingo, naruo rwarĩ na ũraihi wa mikono magana matano, na warĩ wa mikono magana matano, rwa kũhakanĩa handũ harĩa hatheru na harĩa hatarĩ haamũre.

43 Ningĩ mĩndũ ũcio akĩnginya kĩhingo-inĩ kirĩa kĩa ng’etheire mwena wa irathĩro, **2** na nĩ ngĩona riiri wa Ngai wa Isiraeli ũgĩũka uumĩte mwena wa irathĩro. Mũgambo wake watarĩ ta mĩrurumo wa maaĩ maingĩ magĩtherera, naguo bũrũri ũgacangarara nĩ riiri wake. **3** Kĩoneki kũu ndonire gĩatarĩ ta kĩoneki kirĩa ndoonete rĩria ookite kwananga itũũra rĩria inene, na ningĩ gĩatarĩ ta cioneki irĩa ndoonete hau Rũũ-inĩ rwa Kebari; na nĩ ngĩgũthia, ngĩturumithia ũthiũ thĩ. **4** Naguo riiri wa Jehova ũgĩtoonya hekarũ ũgereire kĩhingo kirĩa kierekeire mwena wa irathĩro. **5** Ningĩ Roho akĩnjĩra na igurũ akĩndwara nja ñyo ya na thĩinĩ, naguo riiri wa Jehova ũkĩyũra kũu hekarũ. **6** Mĩndũ ũcio o arũgamĩte hau hakuĩ na nĩ-rĩ, ngĩguo mĩndũ akĩnjĩrĩa kuuma thĩinĩ wa hekarũ. **7** Akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mĩndũ, haha niho handũ ha gĩtĩ gĩakwa gĩa ũthamaki, o na niho handũ ha gũkinyithia makinya makwa. Haha niho ngũtũũra ndĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ a Isiraeli nginya tene. Nyũmba ya Isiraeli ndĩrĩ hĩndĩ ingĩ ũgacooka gũthaahia rĩitwa riakwa ithero, o ene o na kana athamaki ao marĩthaahie na ũndũ wa ũmaraya wao na kũhooya mĩhianano itarĩ muoyo ya athamaki ao kũndũ kwao kũria gũtũtũgũ. **8** Rĩria meekĩrĩre hĩngĩro

ciau hau hingĩro-inĩ ciakwa, na itugĩ cia mĩrango yao magĩcikĩra itugĩ-inĩ cia mĩrango yakwa, na ho rũthingo rwarĩ gatagatĩ gakwa na o-rĩ, nĩmathaahirie rĩtwa riakwa itheru na mĩtugo iyo yao rĩ magigĩ. Nĩ ūndũ ūcio ngĩmaniina ndĩ na marakara. **9** Na rĩrĩ, ta nĩmatigane na ūmaraya wao wa kũhooya mĩhianano itarĩ muoyo ya athamaki ao, na nĩ nĩngĩtũura gatagatĩ-inĩ kao nginya tene. **10** “Mũrũ wa mũndũ, taarĩria ūhoru wa hekarũ iyo kũrĩ andũ a Isiraeli, nĩguo maconoke nĩ ūndũ wa mehia mao. Reke maroranie mũcoro ūcio wayo, **11** na angĩkorwo nĩmegĩconoka nĩ ūndũ wa ūrĩa wothē mekĩtē-rĩ, mamenyithie mũhianĩre wa hekarũ iyo, ūmamenyithie mũthondekere wayo, na nyumĩro ciayo, na matoonero mayo, ningĩ ūmoonie mũhianĩre wayo wothē, na mĩtugo yayo yothē ya kũrũmĩrĩro, na mawatho mothe. Andika maĩndũ maya mothe makionaga, nĩgeetha matĩe mũhianĩre wayo, na mahingie mĩtugo yayo yothē ya kũrũmĩrĩro. **12** “Ūyũ nĩguo watho wa hekarũ: Kũria guothe kũrigicĩrie kĩrĩma gĩkĩ igũrũ gũgũkara kũrĩ gũtheru mũno. Ūcio nĩguo watho wa hekarũ. **13** “Ici nĩcio ithimo cia kĩgongona, ithimĩtwo na mĩkono rĩa mĩraihi, mũkono ūrĩa wa ūraihi wa mũkono ūmwe na warĩ wa rũhĩ: Mũberethi wakĩo ūrĩ na ūriku wa mũkono ūmwe, na warĩ wa mũkono ūmwe, nago mũgũkũ ūrĩa ūkũrigicĩrie nĩ wa irata rĩmwe mũthia-inĩ. Kĩu nĩkĩo kĩrũgamo gĩa kĩgongona. **14** Kuuma mũberethi ūrĩa ūrĩ gĩtina-inĩ nginya mũthia-inĩ wa mũhuro kĩrĩ na mĩkono tĩrĩ kũraihi na igũrũ, na warĩ wa mũkono ūmwe, na kuuma mũthia-inĩ ūrĩa mũnini nginya mũthia-inĩ ūrĩa mũnenanene, kĩrĩ na mĩkono ĩna kũraihi na igũrũ, na warĩ wa mũkono ūmwe. **15** Nario riiko rĩa kĩgongona-rĩ, nĩ mĩkono ĩna kũraihi na igũrũ, nacio hĩa inya irorete na igũrũ ikoimĩrĩra kuuma hau riiko-inĩ. **16** Nario riiko rĩu rĩa kĩgongona rĩganaine mĩena yothē ĩna, rĩrĩ na ūraihi wa mĩkono ikũmi na tĩrĩ, na warĩ wa mĩkono ikũmi na tĩrĩ. **17** Mũthia ūrĩa ūrĩ na igũrũ o nago nĩũiganaine mĩena yothē, na ūrĩ na ūraihi wa mĩkono ikũmi na ĩna, na warĩ wa mĩkono ikũmi na ĩna, nago mũgũkũ ūrĩa ūthiũrũrũkĩrie nĩ wa nuthu ya mũkono, ningĩ ūkarigicĩrio nĩ mũberethi wa mũkono ūmwe. Ngathĩ cia kĩgongona kũ ing’etheire mwena wa irathĩro.” **18** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, Mwathani Jehova ekuuga atĩrĩ: Maya nĩmo magaatũika maĩndũ ma kũrũmĩrĩro gũkĩrutwo magongona ma njino, na ma kũmĩnjamĩnjĩra thakame kĩgongona-inĩ rĩria gĩgaakwo: **19** Nĩũkaneana ndegwa itarĩ ngũrũ ĩtuike ya kũrutwo iruta rĩa mehia, ūmĩneane kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai, arĩa Alawii, a nyũmba ya Zadoku, arĩa manguhagĩrĩria makĩndungatĩra, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **20** Nĩũkooya thakame ĩmwe ya yo ūmĩhake hĩa-inĩ icio inya cia kĩgongona, na mĩthia-inĩ iyo ĩna ya metha iyo rĩrĩ igũrũ, na ūthiũrũrũkĩrie mũgũkũ ūcio, nĩguo ūtherie kĩgongona na ūkĩhoroherie. **21** Nĩũkooya ndegwa iyo ya kũrutwo iruta rĩa mehia, ūmĩcinĩre handũ harĩa hathuũrĩtwo hekarũ-inĩ kũu njya ya handũ-harĩa-haamũre. **22** “Mũthenya wa keerĩ nĩũkaruta thenge itarĩ na kaũgũ, ĩtuike ya kũrutwo iruta rĩa mehia, nakĩo kĩgongona gĩtherio o ta ūrĩa gĩatheretio na ndegwa. **23** Warikia gũgĩtheria, nĩũkaruta ndegwa

itarĩ ngũrũ, na ndũrũme kuuma rũũru-inĩ, cieri ikorwo itarĩ na kaũgũ. **24** Nĩũgaciruta igongona hau mbere ya Jehova, nao athĩnjĩrĩ-Ngai nĩmagacimĩnjamĩnjĩria cumbĩ, rĩtuike igongona rĩa njino rĩrutĩrwo Jehova. **25** “Ihinda rĩa mĩthenya mũgwanja nĩũkarutaga thenge o mũthenya ya kũrutwo iruta rĩa mehia; na ningĩ nĩũkaruta ndegwa itarĩ ngũrũ, na ndũrũme kuuma rũũru-inĩ, cieri ikorwo itarĩ na kaũgũ. **26** Ihinda rĩa mĩthenya iyo mũgwanja, nĩmakahoroheria kĩgongona na magĩtherie; ūguo nĩguo magaaĩamũra. **27** Mĩthenya iyo yarikia gũthira, kuuma mũthenya wa ĩnana gũthĩrĩ na mbere, athĩnjĩrĩ-Ngai nĩo makaahena maruta manyu ma njino, na maruta ma ūiguano, hau igũrũ rĩa kĩgongona. Hindi iyo ningamwĩtikira, ūguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga.”

44 Ningĩ mũndũ ūcio akĩnjookia nginya kĩhingo-inĩ kia nyumĩrĩra ya handũ-harĩa-haamũre, kĩria kĩa ng’etheire mwena wa irathĩro, nakĩo kiarĩ kĩhinge. **2** Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Kĩhingo gĩkĩ kĩrĩkaraga kĩrĩ kĩhinge. Gĩtikanahingĩrwo; gũtĩrĩ mũndũ ūgaagĩtoonyera. Kĩrĩkaraga kĩhingĩtwo tondũ nĩkĩo Jehova, Ngai wa Isiraeli, aatoonyeire. **3** Mũthamaki we mwene nowe wĩngĩkara mwena wa thĩĩni wa itoonero rĩu na arĩre irio hau mbere ya Jehova. Arĩtoonyagĩra githaku gĩa itoonero rĩu, na akiuma na nja akoimĩra njĩra o ro iyo.” **4** Ningĩ mũndũ ūcio akĩndwara na njĩra ya kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini nginya hau mbere ya hekarũ. Ngicũthĩrĩria, ngĩona riiri wa Jehova ūiyũrite hekarũ iyo ya Jehova, na nĩ ngũgũthia, ngĩturumithia ūthiũ thĩ. **5** Nake Jehova akĩnjĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, rora wega, na ūthikĩrĩre wega, na ūrũmbũye maĩndũ mothe marĩa ngũkwĩra makonĩ mawatho mothe megĩ hekarũ ya Jehova. Rũmbũiya ūhoru wa itoonero rĩa hekarũ, na njĩra ciothe cia kuuma handũ-harĩa-haamũre. **6** ĩra andũ aya aremĩ a nyũmba ya Isiraeli atĩrĩ, ‘Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Inyũ andũ a nyũmba ya Isiraeli, maĩndũ manyu ma magigĩ nĩmaiganite! **7** Hamwe na maĩndũ marĩa mothe marĩ magigĩ mwẽkire, nĩmwatoonyirie andũ a kũngĩ matarĩ aruu ngoro na mwĩrĩ handũ-hakwa-harĩa-haamũre, mũgĩthaahia hekarũ yakwa rĩrĩa mwandũtĩre irio, na maguta, na thakame, na mũgĩthũkia kĩrikanĩro gĩaakwa. **8** Handũ ha kũruta wĩra wanyu ūrĩa wagĩrĩre ūkonĩ maĩndũ makwa marĩa matheru, mwatuire andũ angĩ arũgamĩrĩrĩ a handũ-hakwa-harĩa-haamũre. **9** Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Gũtĩrĩ mũndũ wa kũngĩ ūtarĩ mũruu ngoro na mwĩrĩ ūngĩtoonya handũ-hakwa-harĩa-haamũre, o na angĩkorwo nĩ andũ a kũngĩ arĩa matũĩranagia na andũ a Isiraeli. **10** “Alawii arĩa maanjehereire makĩndaihĩrĩria hĩndĩ ĩria andũ a Isiraeli maaturũrĩre na makĩhehera harĩ nĩ makĩrũmĩrĩra mĩhianano yao-rĩ, no nginya magaacookerewo nĩ mehia mao. **11** Andũ acio no matungatage handũ-hakwa-harĩa-haamũre, na maikaragie ihingo cia hekarũ o na matungatage thĩĩni wayo; no mathĩnje nyamũ cia maruta ma njino, na marutagĩre andũ magongona mao, na marũgamage mbere ya andũ makamatungatĩra. **12** No rĩrĩ, tondũ nĩo maamatungatĩre marĩ mbere ya mĩhianano yao, na

magitūma andū a nyūmba ya Isiraeli magūe mehia-inī-rī, nī ūndū ūcio na nī nīndihītite njoete guoko na igūrū afi no nginya magaacookerewo nī mehia mao, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **13** Andū acio matigacooka kūnghūirīria mandungatagire ta athīnjīri-Ngai, kana makuhīrīrie kindū o na kīrīkū kia indo ciakwa iria theru, kana maruta makwa marīa matheru mūno; no nginya magaacookerewo nī giconoko kia maūndū marīa marī magigi maneeka. **14** No nīngamatua arūgamīrīri a maūndū ma hekarū, na mawīra mothe marīa mabataire kūrutwo kūu thīinī. **15** “No rīrī, athīnjīri-Ngai, acio marī Alawii na a rūciaro rwa Zadoku, o acio maarutire mawīra ma handū-hakwa-harīa-haamūre na wihokeku rīrīa andū a Isiraeli meherire makiuma harī nī, nīo marīnghagīrīria makandungatīra; marīrūgamaga mbere yakwa makaruta magongona ma maguta na ma thakame, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Acio oiki nīo marītoonyaga handū-hakwa-harīa-haamūre; acio oiki nīo marīkuhagīrīria metha yakwa makandungatīra na makaruta wīra wakwa. **17** “Hīndī irīa megūtoonya ihingo-inī cia nja ya na thīinī, marīhumbaga nguo cia gatani; matikanehumbe nguo o na imwe ya guoya wa ng’ondū hīndī irīa megūtungata ihingo-inī cia nja irīa ya na thīinī, kana kūu hekarū thīinī. **18** Nīmeyohage iremba cia gatani mītwe, na nguo cia gatani cia thīinī njohero-inī. Matikanehumbe kindū o na kīrīkū kīngītūma mathigine. **19** Hīndī irīa mekuuma matoonye nja ya nyumīrīra kūrīa andū marī-rī, makaruta nguo iria megūtungataga nacio, na magacitiga tūnyūmba-inī tūrīa twamūre, na makehumba nguo ingī, nīgeetha matikae kwamūra andū acio na ūndū wa nguo icio ciao. **20** “Matikanenjwo njuīrī ithire mītwe, kana mareke njuīrī ciao iraihe mūno, no nī maigage njuīrī ciao cia mītwe irī nenge. **21** Nīngī gūtikanagie na mīthīnjīri-Ngai ūkūnyua ndibē rīrīa egūtoonya nja ya na thīinī. **22** Matikanahikie atumia a ndigwa, kana mahikie atumia arīa matiganīte na athuuri ao; no rīrī, no mahikie airītu gathirange a rūciaro rwa andū a Isiraeli, kana atumia a ndigwa a athīnjīri-Ngai. **23** No nginya marutage andū akwa ūtiganu wa maūndū marīa matheru na marīa ma ndūire, na mamoonagie gūkūūrana maūndū marīa marī thaahu na marīa matarī thaahu. **24** “Kūngīgīa ngarari-rī, athīnjīri-Ngai no nginya matuithanagie ciira, na maūtue kūringana na matuīro makwa ma ciira. Nīmarīmenyagīrīa mawatho makwa na kīrīra kīa watho wakwa wa kūrūmīrīrwo igūrū rīa ciathī ciakwa ciothe iria njathane, na maikaragie Thabatū ciakwa irī theru. **25** “Mūthīnjīri-Ngai ndakanethaahie na ūndū wa gūkūhīrīria kīimba; no rīrī, ūrīa ūkuite angīkorwo nī ithe kana nyina, kana mūrūi kana mwarī, kana mūrū wa nyina kana mwarī wa nyina ūtahikīte-rī, hīndī īyo no ethaahie. **26** Aarīkia gūtherio-rī, no nginya eterere mīthenya mūgwanja. **27** Mūthenya ūrīa agaacooka gūtoonya nja irīa ya na thīinī ya handū-harīa-haamūre nīguo agatungate thīinī na handū-harīa-haamūre-rī, no nginya erutīre iruta rīa mehia, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **28** “Nīi no nīi igai rīa athīnjīri-Ngai. Mūtikanamagaire igai gūkū būrūrī wa Isiraeli; Nī nīi ngūtūika igai rīao. **29** Marīrīiaga maruta na ngano, na

maruta ma mehia, na maruta ma mahītia; nakīo kindū o gīothe kīrīa kīrutīrwo Jehova gūkū būrūrī wa Isiraeli gīgaatūika kīao. **30** Maciario mothe ma mbere marīa mega, na iheo cianyū ciothe cia mwanya, igaatūika cia athīnjīri-Ngai. No nginya mūmaheage gīcunjī kīa mbere kīa mūtū ūrīa mūhinyū nīgeetha kīrathimo gītūūre kwanyū mīcīi. **31** Athīnjīri-Ngai matikanarīe nyamū o na irīkū ingīkorwo ikuite, irī nyoni, kana matigari ma nyamū yūragitwo nī nyamū ingī.

45 “Hīndī irīa mūkaagaya būrūrī ūtūike magai-rī, nīmūkarutīra Jehova gīcigo kīa būrūrī ūcio gītūike rūgongo rwamūre, gīkorwo na mikono 25,000 kūrīa, na mikono 20,000 kwarama; gīcigo kīu gīothe gīgaatūika gītheru. **2** Gīcigo-inī kīu, nīhakagaywo gīcigo kīa mīena īna īigananīte, gīkorwo kīrī na mikono 500 o mwena, hatūike handū-harīa-haamūre, hacooke hathīūrūrūkīrio nī njīra ya mikono mīrongo itano. **3** Rūgongo-inī rūu rwamūre, nīmūgathima gīcunjī kīa ūrīaihu wa mikono 25,000, na warīi wa mikono 10,000. Gīcigo-inī kīu nīho hagaakwo handū-harīa-haamūre, na nīho Handū-harīa-Hatheru-Mūno. **4** Handū hau hagaatūika haamūre thīinī wa būrūrī nī ūndū wa athīnjīri-Ngai, arīa matungataga handū-harīa-haamūre, arīa marīkuhagīrīria ho nīguo matungatagīre Jehova. No ho hagaatūika ha nyūmba ciao o na hatūike harīa hatheru ha handū-harīa-haamūre. **5** Gīcigo kīa mūigana wa ūrīaihu wa mikono 25,000, na warīi wa 10,000 gīgaatūika kīa Alawii, arīa matungataga thīinī wa hekarū, gītūike igai rīao rīa gwakwo matūūra ma gūtūūrwo. **6** “Nīmūkagaya gīcigo gīakwo itūūra inene, gīcigo kīa warīi wa mikono 5,000, na ūrīaihu wa mikono 25,000, kīhakane na gīcigo kīrīa kīamūre; gīcigo kīu gīgaatūika kīa andū a nyūmba yothē ya Isiraeli. **7** “Gīthaka kīrīa gīgaatūika kīa mūnene ūcio gīkaahakana mbarī cīerī na rūgongo rūrīa rwamūrīrwo Jehova, hamwe na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene. Kuuma mwena wa ithūūro gīgaatambūrūka kīrorete mwena wa ithūūro, na kuuma mwena wa irathīro gītambūrūke kīrorete mwena wa irathīro, naguo ūrīaihu wakīo ūgaakīgama kuuma mūhaka wa ithūūro nginya wa irathīro, gītwaranīte na mīhaka ya magai ma Benjamīni na Judā. **8** Gīthaka kīu nīkīo gīgaatūika igai rīake thīinī wa būrūrī wa Isiraeli. Nao anene acio akwa matigacooka kūhīnyīrīria andū akwa, no nīmagetīkīria andū a nyūmba ya Isiraeli megwatīre būrūrī ūcio kūringana na mīhīrīga yao. **9** “Mwathani Jehova ekuuga ūū: Inyuī anene aya a Isiraeli, ūguo mwīkīte nī mūiganu! Eheria maūndū ma ūhīnya na ma kūhīnyanīrīria, mwīkage ūndū ūrīa ūrī wa kīhooto na wagīrīre. Tigai gūtunyaga andū akwa indo, ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **10** No nginya mūhūthagīre ithimo iria īringaine wega, na mūhūthagīre eba irīa īringaine wega, o na bathī irīa īringaine wega. **11** Eba na bathī ikorwo irī kīgeri kīmwe kīiganane, bathī imwe īganagīre gīcunjī gīa ikūmi kīa homeri o imwe, o nayo eba imwe īganagīre gīcunjī gīa ikūmi kīa homeri o imwe; homeri imwe itūike nīyo kīgeri kīrīa gītīkīrīku gīa gūcīthima cīerī. **12** Cekerī imwe irīkoragwo īrī ya gera mīrongo īrī. Cekerī mīrongo īrī, kuonganīrīria na cekerī ingī mīrongo īrī na ithano, kuonganīrīria na

ingĩ ikūmi na ithano, nĩ ūndũ ūmwe na mina imwe. **13** “Gikĩ nikĩo kiheo kĩa mwanya kĩa mūrĩrutaga: Nakĩo nĩ gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe kuuma harĩ o homeri imwe ya ngano, na gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe kuuma harĩ o homeri imwe ya cairi. **14** Gĩcunjĩ kĩa gĩtue kĩa maguta, mathimitwo na githimi kĩa bathi, nĩ gĩcunjĩ gĩa ikūmi kĩa bathi kuuma harĩ o kori imwe (nayo kori imwe irĩ na bathi ikūmi kana homeri imwe, nigũkorwo bathi ikūmi nicio homeri imwe). **15** Ningĩ ng’ondũ imwe nĩkarutwo kuuma harĩ o rūrũ rwa ng’ondũ magana meeri kuuma ūrĩthio-inĩ ūrĩa mwega ūrĩ maaĩ kũu būrũri wa Isiraeli. Icio nicio igaatuĩka cia maruta ma mũtu, na maruta ma njino, o na cia maruta ma ngwatanĩro, niguo andũ mahorohagĩrio nacio, ūguo niguo Mwathani Jehova ekuuga. **16** Andũ othe a būrũri nĩmakanyĩtaniĩra ūhoroinĩ ūcio wa kũruta iheo cia mwanya cia kũhũthĩrwo nĩ mūnene thĩinĩ wa būrũri wa Isiraeli. **17** Mūnene ūcio nĩwe ūkaarutaga maruta ma njino, na maruta ma mũtu, na maruta ma kũnyuuo ciathĩ-inĩ, na Tūrũgamo twa Mweri, na Thabatũ, o na ciathĩ-inĩ ciothe iria njathane cia andũ a nyũmba ya Isiraeli. Nĩakaruta maruta ma mehia, na maruta ma mũtu, na maruta ma njino, na maruta ma ngwatanĩro ma kũhoroheria andũ a nyũmba ya Isiraeli. **18** “Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Mweri wa mbere, o mũthenya wa mbere wa mweri ūcio, nĩmũkaruta gategwa gatarĩ na kaũũgũ niguo mũtherie handũ-haria-haamũre. **19** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai nĩakooya thakame imwe ya maruta ma mehia amihake itingĩ-inĩ cia mirango ya hekarũ, na amihake koine ciothe inya cia metha ya kigongona, o na amihake itingĩ-inĩ cia itoonyero rĩa nja ya na thĩinĩ. **20** Ūguo noguo mugeeka mũthenya wa mũgwanja wa mweri ūcio nĩ ūndũ wa mũndũ o wothē ūngĩhia atekwenda kana ehie nĩ ūndũ wa kũrigwo; ūguo niguo mũkaahorheria hekarũ iyo. **21** “Mweri wa mbere, mũthenya wa ikūmi na ina wa mweri o ūcio niguo mūrĩgiaga na giathĩ kĩa Bathaka, ihinda rĩa mũthenya mũgwanja, ihinda rĩa mūrĩĩaga migate itarĩ mũkĩre ndawa ya kũmbia. **22** Mũthenya ūcio-rĩ, mūnene akaaruta ndegwa irĩ iruta rĩa mehia nĩ ūndũ wake mwene, o na nĩ ūndũ wa andũ othe a būrũri ūcio. **23** O mũthenya, ihinda rĩa mũthenya iyo mũgwanja ya Giathĩ kiu, mūnene ūcio nĩakaruta ndegwa mũgwanja, na ndũrũme mũgwanja itarĩ na kaũũgũ, cia kũrutĩra Jehova maruta ma njino, na arute thenge cia iruta rĩa mehia. **24** Ningĩ arute mũtu wa eba imwe ūtuĩke iruta rĩa mũtu harĩ o ndegwa, na eba imwe harĩ o ndũrũme, na hini imwe ya maguta harĩ eba imwe. **25** “Ihinda-inĩ rĩu rĩa mũthenya iyo mũgwanja ya Giathĩ kiu, kĩa gĩkaambĩrĩria mweri wa mũgwanja, mũthenya wa ikūmi na itano, nĩakaruta indo ta icio nĩ ūndũ wa maruta ma mehia, na maruta ma njino, na maruta ma mũtu, o na ma maguta.

46 “Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Kihingo kĩa nja ya na thĩinĩ kĩa kirorete irathĩro kĩrĩkaraga kihingĩtwo mũthenya itandatũ irĩa ya kũrutwo wira, no mũthenya wa Thabatũ na mũthenya wa Karũgamo ka Mweri nĩkĩhingũragwo. **2** Nake mūnene arĩtoonyaga kuo na njĩra ya gĩthaku kĩa gĩa itoonyero, na akarũgama

hau gĩtugĩ-inĩ gĩa kihingo. Nao athĩnjĩrĩ-Ngai marute igongona rĩa maruta make ma njino, na maruta make ma ngwatanĩro. Arĩthooyagĩra hau hingĩro-inĩ ya itoonyero, agacooka akoima nja, no kihingo kiu gĩtikahingwo nginya o hwaĩ-inĩ. **3** Nao andũ a būrũri ūcio nĩmarĩthooyagĩra hau mũromo-inĩ wa kihingo kiu marĩ mbere ya Jehova mũthenya ya Thabatũ na ya Tūrũgamo twa Mweri. **4** Namo maruta ma njino marĩa mūnene ūcio arĩrutagĩra Jehova mũthenya wa Thabatũ nĩ tūtũrũme tūtandatũ, na ndũrũme imwe, ciothe ikorwo itarĩ na kaũũgũ. **5** Narĩo iruta rĩa ngano rĩrĩa rĩakũrutanĩrio na ndũrũme iyo rĩrĩkoragwo rĩrĩ rĩa eba imwe, na iruta rĩa ngano rĩa kũrutanĩrio na tūtũrũme tũu rĩrĩkoragwo rĩrĩ rĩingĩ o ta ūria angiyendera, hamwe na hini imwe ya maguta harĩ o eba imwe. **6** Naguo mũthenya wa Karũgamo ka Mweri arĩrutaga ndegwa itarĩ ngũrũ, na tūtũrũme tūtandatũ, na ndũrũme imwe, ciothe itarĩ na kaũũgũ. **7** Ningĩ nĩarĩrutaga iruta rĩa ngano, akaruta eba imwe hamwe na ndegwa iyo, na eba imwe hamwe na ndũrũme iyo, na akaruta tūtũrũme tũingĩ o ta ūria angienda kũruta, hamwe na hini imwe ya maguta harĩ o eba imwe. **8** Na rĩrĩa mūnene egũtoonyarĩ, arĩthoonyagĩra gĩthaku gĩa itoonyero, na akiuma akoimĩra njĩra o iyo. **9** “Hĩndĩ irĩa andũ a būrũri ūcio marĩũkaga mbere ya Jehova mũthenya ya ciathĩ iria njathane, mũndũ o wothē ūria ūgaatoonyera kihingo kĩa mwena wa gathigathini akahooe-rĩ, akiuma akoimagĩra kihingo gĩa gũthini; na mũndũ o wothē ūgaatoonyera kihingo kĩa mwena wa gũthini, akiuma akoimagĩra kihingo gĩa gathigathini. Gũtĩrĩ mũndũ ūgaacookera kihingo kĩa atoonyeire, no mũndũ ariumagĩra kihingo kĩa kĩng’etheire kiu atoonyeire. **10** Mūnene ūcio arĩkoragwo arĩ hamwe nao, agatoonyaga magĩtoonya, na akoimaga makiuma. **11** “Hĩndĩ ya ciathĩ na ya maruga marĩa matũitwo, iruta rĩa ngano rĩrĩkoragwo rĩrĩ eba imwe hamwe na ndegwa, na eba imwe hamwe na ndũrũme, na akaruta tūtũrũme tũingĩ o ta ūria angiyendera, hamwe na hini imwe ya maguta harĩ o eba imwe. **12** Hĩndĩ irĩa mūnene ūcio ekũrutĩra Jehova iruta rĩa kwiyelera, o na rĩngĩkorwo rĩrĩ iruta rĩa njino kana maruta ma ngwatanĩro, nĩarĩhingũragĩrwo kihingo kĩa kirorete mwena wa irathĩro. Arĩrutaga iruta rĩa eba rĩa njino kana maruta make ma ngwatanĩro o ta ūria ekaga mũthenya wa Thabatũ. Aarĩkia kũruta oime nja na aarĩkia kuuma, kihingo kiu gĩkaahingwo. **13** “O mũthenya nĩrĩrutaga gatũrũme ka ūkũrũ wa mwaka ūmwe gatarĩ na kaũũgũ nĩ ūndũ wa kũrutĩra Jehova iruta rĩa njino; ūrĩkarutaga rũciinĩ o rũciinĩ. **14** Ningĩ hamwe nako nĩrĩrutaga iruta rĩa ngano rĩa gĩcunjĩ gĩa ithathatũ kĩa eba imwe, na gĩcunjĩ gĩa ithatũ kĩa hini imwe ya maguta ma kũringia mũtu ūcio rũciinĩ o rũciinĩ. Iruta rĩrĩ rĩa ngano rĩrĩrutagĩrwo Jehova rĩrĩ watho wa gũtũra. **15** Nĩ ūndũ ūcio gatũrũme kau, na iruta rĩa rĩa ngano, na maguta macio nĩrĩrutagwo rũciinĩ o rũciinĩ rĩrĩ iruta rĩa njino rĩa hĩndĩ ciothe. **16** “Mwathani Jehova ekuuga ūũ: Mūnene ūcio angĩkahe mwanake ūmwe wake kiheo kuuma kũrĩ igai rĩa, o na kĩa gĩgaatuĩka kĩa njiaro ciake; gĩgaatuĩka indo ciao iria magaiĩrwo. **17** No rĩrĩ, angĩkahe ndungata imwe yake kiheo kuuma igai-inĩ rĩa, ndungata iyo

igaatũura nakĩo o nginya mwaka wayo wa kuohorwo; hĩndĩ iyo kiheo kũu nigĩgacookerera mũnene ũcio. Igai rĩu riake nĩ rĩa ariũ ake oiki; nĩ igai rĩa. **18** Mũthamaki ũcio ndangĩtunya andũ acio magai mao na njĩra ya kũmaingata mehere indo-inĩ ciao. Nĩakahe ariũ ake magai mao kuuma indo-inĩ ciake mwene, niguo gũtikanagĩe mũndũ o na ũrikũ gatagati-inĩ ka andũ akwa ũkeetherio indo-inĩ ciake.” **19** Thuutha wa ũguo mũndũ ũcio akĩngereria itoonero-inĩ rĩa mwena wa kĩhingo gĩa tũnyũmba tũu twamũre tũria twarĩ twa athĩnjĩri-Ngai, tũria twarorete mwena wa gathigathini, na akĩnyonia handũ haarĩ mũthia-inĩ wa mwena wa ithũiro. **20** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Haha nĩho handũ harĩa athĩnjĩri-Ngai marĩrugagĩra iruta rĩa mahĩtia, na iruta rĩa mehĩa, na nĩho marĩhĩhagĩra iruta rĩa ngano, nĩgeetha matikanamoiĩe na kũu nja ya nyumĩrĩra, matigatherie andũ namo.” **21** Ningĩ agĩcoka akĩndwara nja iyo ya nyumĩrĩra, na agĩthiũrũkĩa koine-inĩ ciayo inya, na nĩ ngĩona atĩ o koine-inĩ nĩ haarĩ na nja ingĩ. **22** Koine-inĩ icio inya cia nja ya nyumĩrĩra nĩ haarĩ na nja ciarĩ njirigĩre. Ciarĩ na gĩthimo kĩaiganaine kĩa ũriaihu wa mĩkono mĩrongo ina, na warĩ wa mĩkono mĩrongo itatũ; o nja imwe ya nja icio ciarĩ koine-inĩ icio inya nĩaiganaine na irĩa ingĩ. **23** Gũthiũrũkĩa mwena wa na thĩnĩ wa nja icio inya nĩ haarĩ na mwako wa mahiga warĩ na mariiko maakĩtwo mathiũrũkĩrie hau rungu rwa mwako ũcio. **24** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Maya nĩmo mariiko marĩa andũ arĩa matungataga thĩnĩ wa hekarũ marĩrugagĩra indo cia magongona iria irutĩtwo nĩ andũ.”

47 Mũndũ ũcio nĩanjookirie itoonero-inĩ rĩa hekarũ, na nĩ ngĩona maaĩ magĩtherũka kuuma rungu rwa hingĩro ya hekarũ, magatherera na mwena wa irathĩro (tondũ hekarũ yarorete mwena wa irathĩro). Maaĩ macio moimaga na kũu rungu rwa mwena wa gũthini wa hekarũ, o mwena ũcio wa gũthini wa kĩgongona. **2** Ningĩ agĩcoka akĩndwara nja angereire kĩhingo kĩa mwena wa gathigathini, na agĩthiũrũkĩa mwena wa nja akĩndwara nginya kĩhingo-inĩ kĩa nyumĩrĩra kĩa kĩaĩng’etheire mwena wa irathĩro, namo maaĩ macio maathereraga kuuma mwena wa gũthini. **3** Rĩria mũndũ ũcio aathĩaga arorete mwena wa irathĩro anyiĩtite rũrigĩ rwa gũthima na guoko-rĩ, agĩthima mĩkono 1,000, agĩcoka akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya thũng’wa-inĩ. **4** Ningĩ agĩthima mĩkono ingĩ ngĩri imwe, na akĩndũkanĩria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya maru-inĩ. Agĩcoka agĩthima mĩkono ingĩ ngĩri imwe, na akĩngereria maaĩ-inĩ macio, namo makĩnginya njohero-inĩ. **5** Ningĩ agĩthima mĩkono ingĩ ngĩri imwe, rũgĩkorwo rũrĩ rũũ itangĩahotire kũringa, nĩ undũ maaĩ macio maaĩ maĩyũru na rũkarika undũ rũngĩthambĩrwo, rũgatuũka rũũ rũtangĩringĩka nĩ mũndũ. **6** Nake akĩnjũria atĩrĩ, “Mũrũ wa mũndũ, nĩũrona undũ ũyũ?” Hindĩ iyo akĩhũndũra, akĩnjookia nginya hũgũrũrũ-inĩ cia rũũ rũu. **7** Rĩria ndaakinyire ho, ngĩona mĩtĩ mĩngĩ irĩa yarĩ mĩrimo yeerĩ ya rũũ rũu. **8** Nake akĩnjĩra atĩrĩ, “Maaĩ maya mathereraga marorete bũrũri ũria ũrĩ mwena wa irathĩro, magaikũrũka nginya Araba, magacooka magathĩ makeitĩrĩa Iria-

inĩ rĩa Cumbĩ. Maarĩkia kwĩtĩrĩa iria-inĩ rĩu, namo maaĩ marĩo maaĩgĩra. **9** Mĩrumbĩ ya ciũmbe iria irĩ muoyo nĩgatũura muoyo kũria guothe rũũ rũu rũgathethereragĩra. Nĩgũkaagĩa thamakĩ nyingĩ, tondũ maaĩ macio nĩkuo mathereragĩra, magatũma maaĩ macio marĩ na cumbĩ magĩre; nĩ undũ ũcio kũria rũũ rũu rũthereragĩra, ciũmbe ciothe nĩgatũura muoyo. **10** Ategi a thamakĩ maaĩrũgamaga hũgũrũrũ-inĩ ciaru; kuuma Eni-Gedi nginya Eni-Egĩlaimu nĩgũgakorwo na kũndũ gwa gũtambũrũkĩrio wabu. Thamakĩ igaakorwo irĩ cia mĩthamba mĩngĩ, o ta thamakĩ cia Iria Rĩria Inene. **11** No matindiri makuo na njabacabĩ ciakuo itikagĩra; igaatigwo irĩ cia cumbĩ. **12** Mĩtĩ ya matunda ma mĩthamba yothē nĩgakũra hũgũrũrũ-inĩ ciertĩ cia rũũ rũu. Mathangũ mayo matikooma, o na kana mĩtĩ iyo yaage gũciara. O mweri nĩgaciara, tondũ maaĩ moimite handũ-haria-haamũre magathereraga nginya kũu irĩ. Maciaro mayo magaatũka irĩo namo mathangũ mayo matũke ma kũhonania. **13** Mwathani Jehova ekuuga ũũ: “Ino niyo mĩhaka irĩa mũkaarũmĩrĩa mũkĩgaya bũrũri ũcio ũtũke igai gatagati-inĩ ka mĩhĩrĩga irĩa ikũmi na irĩ ya Isiraeli. Jusufu akaaheo icunji igĩrĩ. **14** Nawe nĩũkamagayania bũrũri ũcio icunji ciiganaine. Tondũ nĩndehĩtĩre njoete guoko na igũrũ ngũga atĩ nĩngũthe maithe manyu ma tene-rĩ, bũrũri ũyũ nĩũgaatũka igai rĩanyu. **15** “Ŭyũ niguo ũgaatũka mũhaka wa bũrũri ũcio: Mũhaka wa mwena wa gathigathini ũkoima Iria Rĩria Inene ũgereire njĩra ya Hethiloni, ũhĩtũkĩre Lebo-Hamathu, nginya Zedadi, **16** na ũgerere Berotha na Sibiraimu (kũu mũhaka-inĩ ũria ũrĩ gatagati ka Dameski na Hamathu), ũthĩ nginya Hazeri-Hatikoni, kũu mũhaka-inĩ wa Haurani. **17** Naguo mũhaka ũcio ũtambũrũke kuuma iria-inĩ ũkinye Hazari-Enani, mũhaka-inĩ wa mwena wa gathigathini wa Dameski, naguo mũhaka wa Hamathu ũkorwo ũrĩ mwena wa gathigathini. Ŭcio niguo ũgaatũka mũhaka wa mwena wa gathigathini. **18** Naguo mũhaka wa mwena wa irathĩro ũkaagerera gatagati ka Haurani na Dameski, ũtwaranĩte na Rũũ rwa Jorodani gatagati ka Gileadi na bũrũri ũcio wa Isiraeli, ũrorete o iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, ũthĩ nginya Tamaru. Ŭcio niguo ũgaatũka mũhaka wa mwena wa irathĩro. **19** Naguo mũhaka wa mwena wa gũthini ũkoima Tamaru o nginya kũu maaĩ-inĩ ma Meriba-Kadeshi, ũtwarane na Karũũ ka Misiri o nginya Iria Rĩria Inene. Ŭcio niguo ũgaatũka mũhaka wa mwena wa gũthini. **20** Naguo mũhaka wa mwena wa ithũiro, Iria Rĩria Inene nĩrĩo rĩgaatũka mũhaka, ũthĩ nginya harĩa hang’etheire Lebo-Hamathu. Ŭcio niguo ũgaatũka mũhaka wa mwena wa ithũiro. **21** “Inyũ nĩ inyũ mũkeegayania bũrũri ũyũ kũringana na mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **22** Mũkaũgayana ũtũke igai rĩanyu inyũ ene, na rĩa andũ a kũngĩ arĩa matũũraga gatagati-inĩ kanyu na nĩ marĩ na ciana. Nĩmũkamatua ta marĩ andũ a Isiraeli maciarĩrwo bũrũri ũcio; acio maaĩgĩrwo igai hamwe na inyũ gatagati-inĩ ka mĩhĩrĩga ya Isiraeli. **23** Mũhĩrĩga-inĩ o ũria mũndũ angĩkorwo atũũrite arĩ mũgeni-rĩ, kũu nĩkuo mũkaamũgĩra igai riake,” ũguo niguo Mwathani Jehova ekuuga.

Mūhaka-inī wa mwena wa gathigathini, Dani nīakaheo gīcigo kīmwe; nakīo gīgaatwarana na njira ya Hethiloni ya gūthii nginya Lebo-Hamathu; Hazari-Enani na mūhaka wa mwena wa gathigathini wa Dameski kūrigania na Hamathu gūgaakorwo kūrī mūhaka wakuo kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **2** “Nake Asheri aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Dani kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **3** “Nake Nafitali aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Asheri kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **4** “Nake Manase aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Nafitali kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **5** “Efiraimu aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Manase kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **6** “Nake Rubeni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Efiraimu kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **7** “Nake Juda aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Rubeni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **8** “Ningī kūhakana na rūgongo rwa Juda kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro, nīmūkaruta gīcigo mūkīneane gītūike kīheo kīa mwanya. Gīgaakorwo kūrī na wariī wa mīkono 25,000 kwarama, naguo ūraihi wakīo ūkaiganana na gīcigo kīmwe kīa iria igaiīrwo mihīrīga kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro; naho handū-harīa-haamūre hagaakorwo harī gatagati ga kīo. **9** “Gīcigo kīu kīa mwanya mīkaarutira Jehova-rī, gīgaakorwo kūrī na ūraihi wa mīkono 25,000, na wariī wa mīkono 10,000. **10** Gīcigo kīu gīgaatuika gīcigo kīamūre kīa athīnjīri-Ngai. Gīgaakorwo kūrī kīa ūraihi wa mīkono 25,000 mwena wa gathigathini na wariī wa mīkono 10,000 mwena wa ithūiro, na wariī wa mīkono 10,000 mwena wa irathīro, na ūraihi wa mīkono 25,000 mwena wa gūthini. Handū-harīa-haamūre hagaakorwo harī gatagati ga kīo. **11** Gīcigo kīu gīgaatuika kīa athīnjīri-Ngai arīa aamūre, nao nī andū a Zadoku arīa matūūrīte marī ehokeku makīndungatira, na matiigana gūturuura ta ūrīa Alawīi meekire hīndī ūrīa andū a Isiraeli maaturuure. **12** Gīcigo kīu gīgaatuika kīheo kīao kīa mwanya kīrutitwo kuuma gīcigo-inī kīu kīamūre kīa būrūrī, nakīo gīgaatuika igai itheru mūno, na gīkaahakana na rūgongo rwa Alawīi. **13** “Gūtwarana na rūgongo rūu rwa athīnjīri-Ngai-rī, Alawīi nīmākagaya gīcigo kīa mīkono 25,000, na wariī wa mīkono 10,000. Ūraihi wakīo wothe ūgaakorwo ūrī mīkono 25,000, naguo wariī wakīo ūkorwo ūrī wa mīkono 10,000. **14** Nao matikanendie kana makūūrīanie o na kīmwe gīa cio. Gīkī nīkīo gīcigo kīrīa kīega mūno būrūrī-inī ūyū, na gītikananangerwo mūdūd ūngī, tondū nīkīamūrīre Jehova. **15** “Gīcigo kīrīa gīgaatigara kīa wariī wa mīkono 5,000, na ūraihi wa mīkono 25,000, gīgaatuika gīa kūhūthagīrwo na maūdūd ma itūūra rīu inene, kīhūthīrwo na gwakwo nyūmba cia gūtūūrwa, na ithaka cia ūrīithio. Itūūra rīu inene rīgaakorwo gatagati ga gīcigo kīu, **16** narīo itūūra rīu rīgaakorwo na ithimo ici: mwena wa gathigathini nī mīkono 4,500, na mwena wa gūthini nī mīkono 4,500, na mwena wa irathīro

nī mīkono 4,500, na mwena wa ithūiro nī 4,500. **17** Gīthaka kīa ūrīithio wa itūūra rīu inene gīgaakorwo kūrī na mīkono 250 mwena wa gathigathini, na mīkono 250 mwena wa gūthini, na mīkono 250 mwena wa irathīro, na mīkono 250 mwena wa ithūiro. **18** Gīcigo kīrīa gīgaatigara, kīhakanite na gīcigo kīu kīamūre, na gītwaranite na ūraihi wakīo, gīgaakorwo kūrī kīa mīkono 10,000 mwena wa irathīro, na mīkono 10,000 mwena wa ithūiro. Maciaro makīo nīmo makaarīagwo nī aruti wīra a itūūra rīu inene. **19** Aruti wīra acio a itūūra rīu inene arīa makaarīmaga kīu makoima mihīrīga-inī yothē ya Isiraeli. **20** Gīcigo kīu gīothe gīgaakorwo kīiganaine mīena yothē īna, na gīkorwo kūrī na mīkono 25,000 o mwena. Nīmūkaruta gīcigo kīu kīamūre kūrī kīheo kīa mwanya, gītūike gīcigo kīamūre, mūkīrutanīrie na gīthaka gīa itūūra rīu inene. **21** “Kūdūd kūrīa gūgaatigara mīena yeerī ya gīcigo kīu kīamūre na gīthaka gīa itūūra rīrīa inene gūgaatuika kwa mūthamaki. Kūdūd kīu gūgaatambūrūka mwena wa irathīro wa kūrīa gwathimitwo mīkono 25,000 ya gīcigo kīu kīamūre gūkīnye nginya mūhaka-inī wa mwena wa irathīro, naguo mwena wa ithūiro uume hau haathimitwo mīkono 25,000, gūkīnye nginya mūhaka-inī wa mwena wa ithūiro. Icio icio cīerī itwaranite na ūraihi wa icigo icio ingī cia mihīrīga igaaatuika cia mūthamaki, nakīo gīcunjī kīrīa kīamūre, hamwe na handū-harīa-haamūre ha hekarū igaaakorwo gatagati ga kūdūd kīu. **22** Nī ūndūd ūcio ithaka cia Alawīi na ithaka cia itūūra inene igaaakorwo irī gatagati ga gīcigo kīu kīa mūthamaki. Gīcigo kīu kīa mūnēne gīgaakorwo kūrī gatagati ka mūhaka wa Juda na mūhaka wa Benjamīni. **23** “Ha ūhorō wa mihīrīga iyo ingī itigarīte: Benjamīni akaaheo gīcigo kīmwe; nakīo gīgaatambūrūka kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **24** “Nake Simeoni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Benjamīni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **25** “Nake Isakaru aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Simeoni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **26** “Nake Zebuluni aheo gīcigo kīmwe; nakīo gīkaahakana na rūgongo rwa Isakaru kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **27** “Gadi nīakagaya gīcigo kīmwe; gīkaahakana na rūgongo rwa Zebuluni kuuma mwena wa irathīro nginya mwena wa ithūiro. **28** “Mūhaka wa mwena wa gūthini wa Gadi ūgaathīī ūrorete mwena wa gūthini kuuma Tamaru nginya maaī ma Meriba-Kadeshi, ningī ūtwarane na Karūūī ka Misiri nginya Iria Rīrīa Inene. **29** “Ūcio nīguo būrūrī ūrīa mūkaagayania ūtūike igai rīa mihīrīga ya Isiraeli, nacio icio nīcio igaaatuika icigo ciao,” ūguo nīguo Mwathani Jehova ekuuga. **30** “Ici nīcio igaaatuika njira cia kuuma itūūra rīu inene: Kwambīrīria mwena wa gathigathini, ūrīa ūrī na ūraihi wa mīkono 4,500, **31** ihingo cia itūūra rīu inene igeetanio na mihīrīga ya Isiraeli. Ihingo icio ithatū irī mwena wa gathigathini-rī, kīmwe nī kīa Rubeni, kīu kīngī nī kīa Juda, na kīu kīngī nī kīa Lawi. **32** “Naguo mwena wa irathīro, ūrīa ūrī na ūraihi wa mīkono 4,500, ūgaakorwo ūrī na ihingo ithatū: kīmwe nī kīa Jusufu, kīu kīngī nī kīa Benjamīni, na kīu kīngī nī kīa Dani. **33** “Ningī mwena wa gūthini, ūrīa ūrī na

gĩthimo kĩa mĩkono 4,500, ũgaakorwo ũrĩ na ihingo
ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Simeoni, kũ kĩngĩ nĩ kĩa Isakaru,
na kũ kĩngĩ nĩ kĩa Zebuluni. **34** “O na ningĩ mwena wa
ithũiro, ũrĩa ũrĩ na ũraihi wa mĩkono 4,500, ũgaakorwo
ũrĩ na ihingo ithatũ: kĩmwe nĩ kĩa Gadi, kũ kĩngĩ nĩ
kĩa Asheri, na kũ kĩngĩ nĩ kĩa Nafitali. **35** “Itũina rĩa
gũthiũrũkĩria itũũra rĩu rĩothe rĩgaakorwo na mĩkono
18,000. “Narĩo itũũra rĩu inene kuuma hĩndĩ iyo gũthiĩ
na mbere rĩgeetagwo ũũ:

Danieli

1 Atiriri, mwaka-ini wa gatatu wa uthamaki wa Jehoiakimu, muthamaki wa Juda-ri, Nebukadinezaru muthamaki wa Babuloni niokire itũura rĩa Jerusalem, akiririgiciiria nĩguo aritunyane. **2** Nake Mwachani akirekereria Jehoiakimu, muthamaki wa Juda, guokoni gwake, hamwe na indo imwe kuuma hekaru-ini ya Ngai. Nake Nebukadinezaru agikuuu indo icio, agicitwara hekaru-ini ya ngai yake kũu Babuloni, na agiciiga nyũmba-ini irĩa yaigagwo igĩna cia ngai yake. **3** Ningĩ muthamaki icio agiatha Ashipenazi, ũria wari mĩrori mĩnene wa anene a nyũmba yake ya uthamaki, amũrehere andũ amwe ariya moimite Isiraeli a nyũmba ya uthamaki na a ruciaro rwa andũ ariya maarĩ igweta, **4** nao makorwo mari aanake matari kaũũũ o na karĩkũ, na athaka makionwo, na andũ mekuoneka mari na ũtaũku maũndũ-ini mothe ma kwĩrutwo, na andũ mooi maũndũ wega, na ahũthũ kũnyiita maũndũ, na magĩĩre gũtungata thĩni wa nyũmba ya uthamaki. Ashipenazi aari arute andũ acio rũthiomi na maandiko ma Ababuloni. **5** Nake muthamaki agĩtua maheagwo irio na ndibei mũthenya o mũthenya iria we mwene aarĩaga; maarĩ mathomithio maũndũ ihinda rĩa miaka itatũ, na thuutha icio matoonye wira-ini wa gũtungatĩra muthamaki. **6** Thĩni wa acio maathuurirwo nĩ haari na aanake amwe maarutĩtuo Juda: Na nĩ Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **7** Nake mĩrori icio wa anene ariya angĩ nĩamaheire mariĩtwa mangĩ: Danieli akĩmwĩta Belitshazaru, nake Hanania agĩtuo Shadira, nake Mishaeli agĩtuo Meshaki, nake Azaria agĩtuo Abedinego. **8** No rĩrĩ, Danieli agĩtua na ngoro yake atĩ ndegwĩthaahia na irio na ndibei iyo ya muthamaki, na akiũria mĩrori icio wa anene etikĩrio ndakae gwĩthaahia na undũ wa kũria irio icio. **9** Nake Ngai nĩatũmĩte Danieli etikĩrike na agĩũrwo tha nĩ mĩnene icio, **10** no mĩnene icio akĩria Danieli atĩrĩ, “Nĩndĩretigĩra muthamaki mwathi wakwa, ũria ũtũite kĩa mĩriheagwo gĩa kũria na gĩa kũnyua. Aangĩmuona mĩri ahĩnju gũkĩra aanake ariya angĩ a riika rĩanyuri, angũga nĩ kũ gĩtũmĩte? Hĩndĩ iyo muthamaki no aanengithie mĩtwe nĩ undũ wanyu.” **11** Danieli agĩcooka akĩarĩria mĩrangĩrĩ ũria waheetwo wĩra nĩ mĩrori wa anene ariya angĩ wa kũroraga Danieli, na Hanania, na Mishaeli, na Azaria, akĩmwĩra atĩrĩ, **12** “Ndagũthaita, amba ũgerie ndungata ciaku handũ ha mĩthenya ikũmi: Ndũgaatũhe kĩndũ o naki tĩga o nyeni cia kũria na maaĩ ma kũnyua. **13** Matukũ macio maathĩra ũcooke ũtũroranie na aanake acio angĩ mariaga irio icio cia muthamaki, na thuutha icio ũcooke gwĩka ndungata ciaku o ta ũria ũkuona kwagĩĩre.” **14** Nĩ undũ icio agĩĩtikĩra ũhoru icio, nake akĩmageria matukũ macio ikũmi. **15** Matukũ macio ikũmi maathĩra-rĩ, mothĩũ mao makĩoneka magĩrĩte, nao magatunguha gũkĩra aanake acio angĩ maarĩaga irio cia muthamaki. **16** Nĩ undũ icio mũmarangĩrĩ akĩheria irio ciao iria ciarĩ njega mũno na ndibei irĩa maarĩ manyuuaage na agĩcooka kũmaheaga o nyeni tu handũ ha irio icio. **17** Na rĩrĩ, Ngai nĩahere aanake acio ana ũmenyo na

ũtaũku wa maandiko ma mĩthemba yothē, na wĩruti wa maũndũ. Nake Danieli nĩataũkagĩrwo nĩ cioneki na irooto cia mĩthemba yothē. **18** Ihinda rĩa muthamaki aatũite atĩ andũ acio magaatwarwo nyũmba yake thĩni rĩathĩra-rĩ, mĩrori wa anene ariya angĩ agĩkimatwara harĩ Nebukadinezaru. **19** Muthamaki akĩaria nao, na ndonire mũndũ ũngĩagananirio na Danieli, na Hanania, na Mishaeli na Azaria; na nĩ undũ icio magĩtoonyio wira-ini wa gũtungatagĩra muthamaki. **20** Undũ-ini o wothē ũkonĩ ũũgĩ na ũtaũku wa maũndũ mariya muthamaki aamoragĩ-rĩ, agĩkora makĩrĩte ago othe na aragũrĩ a uthamaki wake wothē maita ikũmi. **21** Nake Danieli agĩtũura kũu nginya mwaka wa mbere wa wathani wa Muthamaki Kurusu.

2 Na rĩrĩ, mwaka-ini wa keerĩ wa uthamaki wake-rĩ, Nebukadinezaru nĩarootire irooto; agĩtangĩka meciiria na akiũrwo nĩ toro. **2** Nĩ undũ icio muthamaki agĩtũ ago na aragũrĩ, na aragi na arori a njata nĩguo moke mamwĩre ũria aarootete. Rĩria mookire makĩrũgama mbere ya muthamaki, **3** akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ harĩ kĩroto ndootete kĩa kĩrathĩĩnia, na nĩngwenda kũmenya ũria kiugĩte.” **4** Hĩndĩ iyo arori a njata acio magĩcookeria muthamaki na rũthiomi rwa Asuriata, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee muthamaki, ũrotũura tene na tene! Ta kũire ndungata ciaku kĩroto kĩa ũrotete, nacio itaũre kĩroto kũu.” **5** Nake muthamaki agĩcookeria arori a njata acio, akĩmeera atĩrĩ, “Undũ ũyũ nĩguo ndũite ngwatĩĩre mũno: Mũngĩaga kũnjĩra kĩroto kĩa ndootete na mũgĩtaũre-rĩ, nguuga mĩtemangwo mũkue, nacio nyũmba cianyu imomorwo itũike hĩba cia mahiga. **6** No mũngĩnjĩra kĩroto kũu na mũgĩtaarĩre-rĩ, nĩngũmũhe iheo, na marihi, o na ndũmũĩthie mũno. Nĩ undũ icio njĩrai ũria ndootete na mũndaũire ũhoru wa kĩroto kũu.” **7** Makĩmũcookeria o rĩngĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Muthamaki nĩetikĩre kwĩra ndungata ciake ũria arotete, na ithũ nĩtũkũmũtaũrĩra kĩroto kũu.” **8** Nake muthamaki akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndĩramenya kũna atĩ mũrenda o kũraihaarĩhia ihinda, tondũ nĩmũramenya atĩ undũ ũyũ nĩguo ndũite ngwatĩĩre mũno: **9** Mũngĩaga kũnjĩra kĩroto kũu ndootete-rĩ, iherithia rĩanyu no rĩmwe. Mũciĩĩre kũnjĩra maũndũ ma kũũhĩthia na ma waganu, mũgĩciiria atĩ ũria ndũite nĩkũgarũrũka. Nĩ undũ icio-rĩ, njĩrai kĩroto kũu, na nĩngũmenya atĩ no mũhote gũgĩtaũra.” **10** Nao arori a njata acio magĩcookeria muthamaki atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe gũkũ thĩ ũngĩhota gwĩka ũguo muthamaki aroiga! Gũtĩrĩ muthamaki, o na ari mĩnene na ari na hinya atĩa, ũrĩ wooria mũndũ-mũgo, kana mũragũrĩ, kana mĩrori wa njata eke undũ ta icio. **11** Undũ icio muthamaki arooria ndũngĩhoteka. Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩhota kwĩra muthamaki kĩroto kĩa arotete, tĩga o ngai ciiki, na ititũũranagĩ na andũ a gũkũ thĩ.” **12** Muthamaki aigua ũhoru icio akĩrakara na akĩng’ũrika mũno nginya agĩathana atĩ andũ ariya othe oogĩ a Babuloni mooragwo. **13** Nĩ undũ icio gũkĩrutwo watho andũ acio oogĩ mooragwo, na andũ magĩtũmwo magacarie Danieli na arata ake nĩguo mooragwo. **14** Rĩria Arioku, mĩnene wa arangĩrĩ a muthamaki, aathiaga kũũraga andũ acio oogĩ a Babuloni-rĩ, Danieli akĩmwarĩria na ũũgĩ,

o na eciiritie wega ūria ekūmwīra. **15** Akīūria ūcio warī mūnene wa arangīri a mūthamaki atīrī, “Nī kī gīatūma mūthamaki atue itua rīūru ūcio?” Nake Arioku agītaarīria Danieli ūria ūhoro ūcio wothē watariī. **16** Danieli aigua ūguo agithīī harī mūthamaki, akīmūria amūhe ihinda, nīgeetha ahotē kūmūtaūria kīroto kīu. **17** Nake Danieli akīinūka gwake mūciī na akīmenyithia arata ake ūhoro ūcio, nao nīo Hanania, na Mishaeli, na Azaria. **18** Akīmaringīrīria mathaithe Ngai wa igūrū nīguo amaiguīre tha, amaguūrīrie ūhoro ūcio warī mūhithe, nīgeetha we hamwe na arata acio ake matikooraganīrio hamwe na andū acio angī oogī a Babuloni. **19** Na rīrī, ūtūkū ūndū ūcio warī mūhithe ūkīguūrīrio Danieli na kīoneki. Nake Danieli akīgooca Ngai wa igūrū, **20** akiuga atīrī: **21** Nīwe ūgarūranagia mahinda na imera; **22** Nīwe ūguūragia maūndū marīa marikīru, o na marīa marī hitho-inī; **23** Nīndagūcookeria ngaatho na ndakūgooca, o Wee Ngai wa mathe makwa: **24** Hīndī ūyo Danieli agīthīī kūrī Arioku, ūcio mūthamaki aamūrīte athīī akooragithie andū acio oogī a Babuloni, akīmūria atīrī, “Ndūkooragithie andū acio oogī a Babuloni. Ndwarā kūrī mūthamaki, na nīngūmūtaūria kīroto gīake.” **25** O hīndī ūyo Arioku agītwarā Danieli kūrī mūthamaki, akīmūria atīrī, “Nīnyonete mūndū ūmwe wa arīa maatahītūwo kuuma Juda ūngīhota kwīra mūthamaki ūria kīroto gīake kiugīte.” **26** Nake mūthamaki akīūria Danieli (na nowe Beliteshazaru) atīrī, “No ūhote kūnjīra kīroto kīria ndootete na ūgītaūre?” **27** Nake Danieli akīmūcookeria atīrī, “Gūtīrī mūndū o na ūmwe wa arīa oogī, kana mūrāgūrī, kana mūndū-mūgo o na kana mūrathi ūngīhota kwīra mūthamaki ūhoro ūcio wa hitho, **28** no nī kūrī Ngai ūrī igūrū ūguūranagīria maūndū marīa marī hitho-inī. Nīwe wonetie Mūthamaki Nebukadinezaru ūria gūgaikara matukū-inī ma thuutha. Kīroto gīaku na cioneki iria irahītūkīire mecīria-inī maku ūkomete ūrīrī irarī ici: **29** “Hīndī ūyo wakomete ūrīrī-inī, wee mūthamaki, mecīria maku nīmecūūranīrie ūhoro wa maūndū marīa magooka thuutha-inī, nake ūria mūguūria wa maūndū marīa marī hitho-inī agīkūguūria ūria gūkaahaana thuutha-inī. **30** Nī-rī, ndīguūrīrio ūhoro ūcio ūrī hitho-inī atī tondū ndī na ūgī gūkīra andū arīa angī matūūragia muoyo, no nīgeetha wee mūthamaki ūmenye ūria kīroto kīu kiugīte, nīguo ūtaūkīrwo nī maūndū macio ūrecūūranagia mecīria-inī maku. **31** “Wee mūthamaki, warora nīwonire mūhianano mūnene warūngī mbere yaku: mūhianano ūcio warī mūnene mūno na nīwahenahenagia, na warī wa kūmakania ūkīonwo. **32** Mūtwe wa mūhianano ūcio warī wa thahabu irīa therie, nakīo gīthūrī kīagu na moko ciarī cia betha, nayo nda na ciero ciagu ciarī cia gīcango, **33** magūrū maguo maarī ma kīgera, namo makīya maarī ma kīgera gītukanīte na rīumba rīcīne. **34** Hīndī o ūyo wawīroreire, ihiga inene rīkīenjwo, no rītienjīrwo nī moko ma mūndū. Rīkīgūtha makīya ma mūhianano ūcio marīa maarī ma kīgera gītukanīte na rīumba, rīkīmahehenja. **35** Nakīo kīgera kīu, na rīumba, na gīcango, na betha, na thahabu igīthetherwo tūcunjī tūcunjī, igītuka ta mūūngū ūria ūmbūragwo kīhuhīro-inī hīndī ya rīua. Ikīhuhūkano nī rūhuho, igīthira

biū na itiacookire kuoneka rīngī. No rīrī, ihiga rīu rīagūthire mūhianano ūcio rīkīneneha, rīgītuka kīrīma kīnene, rīkīyūra thī yothē. **36** “Kīu nīkīo kīroto kīria warootire, na rīu nītūgūgītaūria mūthamaki. **37** Wee mūthamaki-rī, nīwe mūthamaki wa athamaki. Nake Ngai wa igūrū nīakūheete ūthamaki, na ūhoti, na hīnya, na rīiri; **38** nīaigīte andū a ndūrīrī ciothe moko-inī maku, na nyamū cia gīthaka, o na nyoni cia rīera-inī. Kūrīa guothe itūūraga-rī, nīagūtūte mwathi wacio ciothe. Wee nīwe mūtwe ūcio wa thahabu. **39** “Thuutha waku, nīgūkarahūka ūthamaki ūngī ūtagaakorwo na hīnya ta waku. Thuutha ūcio nīgūkagīa na ūthamaki ūngī wa gatatū, nīguo ūgerekanīto na gīcango, naguo nīūgaatha thī yothē. **40** Marīgīrīrio-inī nīgūkarahūka ūthamaki ūngī wa kana ūrī hīnya ta kīgera, nīgūkorwo kīgera kiunangaga na gīkahehenja indo ciothe, na o ta ūria kīgera kiunangaga indo igatūka tūcunjī ūguo noguo ūkahehenja na uunange mothamaki macio mangī mothe. **41** O ta ūguo wonire atī makīnya na ciara ciarī cia rīumba rīcīne rītukanīte na kīgera-rī, noguo ūthamaki ūyū ūgaakorwo ūrī mūgayūkanu; no rīrī, nīgūakorwo ūrī na hīnya wa kīgera thīnī waguo, o ta ūguo wonire kīgera kīu gītukanīte na rīumba. **42** O ūguo ciara ciarī cia kīgera gītukanīte na cia rīumba-rī, noguo ūthamaki ūcio ūgaakorwo kūmwe ūrī na hīnya na kūrīa kūngī ūgathuthikanga. **43** Na o ta ūguo wonire kīgera gītukanīte na rīumba rīcīne-rī, noguo andū nao magaakorwo matukanīte, na matigaatūira marī rūmwe rīngī, o ta ūria kīgera gītangītukana na rīumba. **44** “Na rīrī, ihinda-inī rīa athamaki acio, Ngai wa igūrū nīakahaanda ūthamaki ūtagacooka kwanangwo, kana ūtigīrwo andū angī. Nīūkahehenja mothamaki macio mangī mothe ūmaniine, noguo mwene ūgaatūira wīhaandīte tene na tene. **45** Ūcio nīguo ūtaūrī wa kīoneki kīa ihiga rīu rīenjetwo kuuma kīrīma-inī, no rītienjetwo na moko ma andū, na nīrīo rīathetherire kīgera, na gīcango, na rīumba, na betha na thahabu igītuka tūcunjī. “Ngai ūcio mūnene nīamenyithīte mūthamaki ūria gūkaahaana thuutha-inī. Kīroto kīu nī kīa ma, naguo ūtaūrī wakō nī wa kwīhokeka.” **46** Hīndī ūyo Mūthamaki Nebukadinezaru akīgūthīa, agīturumithia ūthīū thī mbere ya Danieli, na akīmūhe gītīio kīnene, na agīathana atī arutīrwo igongona na ūbumba. **47** Mūthamaki akīra Danieli atīrī, “Ti-itherū Ngai waku nīwe Ngai wa ngai iria ingī, na Mwathani wa athamaki na mūguūria wa maūndū marīa marī hitho-inī, nīgūkorwo nīwahota kūguūria ūndū ūyū ūrī hitho-inī.” **48** Nake mūthamaki agītūgīria Danieli, na akīmūta na iheo nyingī mūno. Akīmūta mwathi wa būrūrī wothē wa Babuloni, na akīmūta mūrūgamīrīri wa andū arīa othe oogī a būrūrī ūcio. **49** Nake Danieli agīthaitha mūthamaki atue Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arorī a mawīra marīa maarutagwo būrūrī-inī ūcio wa Babuloni, no Danieli we mwene agīkara kūu mūciī wa ūthamaki.

3 Na rīrī, Mūthamaki Nebukadinezaru nīathondekithirie mūhianano wa thahabu, wa mīkono mīrongo itandatū kūrīhai na igūrū, na mīkono itandatū kwarama, na akīūhaandīthia werū-inī wa Dura

kūu būrūri wa Babuloni. **2** Nebukadinezaru agĩcooka agĩta anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kigĩna, na aciirithania, na mawakiri, na anene a mabũrũri make mothe moke kiamũro-inĩ gĩa kwamũra mũhianano ũcio aahandithitie. **3** Nĩ ũndũ ũcio, anene, na anyabara, na abarũthi, na ataari a mũthamaki, na aigi kigĩna, na aciirithania, na mawakiri, na anene othe a mabũrũri makĩgomana nĩ ũndũ wa kwamũra mũhianano ũcio Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithitie, nao makĩrũgama mbere yaguo. **4** Nake mũhuhi coro akianĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ andũ a iruka ciothe na a ndũrĩrĩ ciothe, na a miario yotha ta thikĩrĩriaĩ ũria mũthamaki aathanite mwĩke. **5** Rĩria mũrĩgũa mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kinanda gĩa kĩnũbi, na kinanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ ĩria miariĩ, o hamwe na ũini wa mĩthemba yotha-rĩ, o rĩmwe mwĩgũithie thĩ mũhoore mũhianano ũcio wa thahabu ũria Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithitie. **6** Mũndũ ũria wotha ũtekũgũithia thĩ na ahoore, o hĩndĩ ĩyo nĩegũikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno.” **7** Nĩ ũndũ ũcio, rĩria andũ acio maiguire mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kinanda gĩa kĩnũbi, na kinanda kĩa mũgeeto, na ũini wa mĩthemba yotha, andũ othe, na ndũrĩrĩ, na andũ a miario yotha makĩgũithia thĩ, makĩhooya mũhianano ũcio wa thahabu ũria Mũthamaki Nebukadinezaru aahaandithitie. **8** Ihinda o rĩu arori a njata amwe makĩyũmĩria, magĩcuuka Ayahudi, **9** makĩira Mũthamaki Nebukadinezaru atĩrĩ, “Wee mũthamaki ũrotũura tene na tene! **10** Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki nĩũrutite uuge waku, ũkoiga atĩ rĩria mũndũ o wotha akaigua mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kinanda gĩa kĩnũbi, na kinanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ ĩria miariĩ, na ũini wa mĩthemba yotha no nginya egũithie thĩ, ahoore mũhianano ũcio wa thahabu, **11** na ũkoiga atĩ mũndũ ũria wotha ũtekũgũithia thĩ aũhoore, niagaikio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. **12** No rĩrĩ, nĩ harĩ Ayahudi amwe arĩa wee ũigite a kũrora maũndũ ma būrũri wa Babuloni, na nĩo Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, arĩa matakũiguuga, wee mũthamaki. Matitungatagira ngai ciaku, kana makahooya mũhianano wa thahabu ũcio ũhandithitie.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Nebukadinezaru agĩcinwo nĩ marakara, nake agĩtũmanĩra Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego mareehwo hari we. Nĩ ũndũ ũcio andũ acio makĩreehwo mbere ya mũthamaki, **14** nake Nebukadinezaru akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ũhoro wa ma wee Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, atĩ mũitungatagira ngai ciaku, o na kana mũkahooya mũhianano wa thahabu ũcio handithitie? **15** Rĩu-rĩ, mũngĩhaarĩria nĩgeetha rĩria mũrĩgũa mũgambo wa coro, na mĩtũrĩrũ, na thethe, na kinanda gĩa kĩnũbi, na kinanda kĩa mũgeeto, na mĩtũrĩrũ ĩria miariĩ, na ũini wa mĩthemba yotha, mwĩgũithie thĩ, mũhoore mũhianano ũcio nĩ thondekithitie, nĩ wega mũno. No rĩrĩ, mũngĩrega kũhooya mũhianano ũcio-rĩ, nĩmũgũikio o ro rĩmwe icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno. Na rĩrĩ, hihĩ nĩ ngai ĩrikũ ĩngĩhota kũmũhonokia kuuma guoko-inĩ gwakwa?” **16** Nao Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magĩcookeria mũthamaki, makĩmwĩra atĩrĩ,

“Wee Nebukadinezaru, ithuĩ tũtibataire kwĩyarĩrĩria tũrĩ mbere yaku igũrũ rĩa ũhoro ũyũ. **17** Tũngĩkio icua-inĩ rĩa mwaki ũgwakana mũno-rĩ, Ngai ũria ithuĩ tũtungataga e na ũhota wa gũtũruta thĩnĩ warĩo, na nĩwe ũgũtũhonokia kuuma guoko-inĩ gwaku, wee mũthamaki. **18** No rĩrĩ, o na angĩaga gũtũhonokia-rĩ, nĩtũkwenda ũmenye, wee mũthamaki, atĩ ithuĩ tũtingĩtungatĩra ngai ciaku, kana tũhoore mũhianano wa thahabu ũcio wee ũhandithitie.” **19** Hĩndĩ ĩyo Nebukadinezaru akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, na agĩtukia gĩthiithi nĩ ũndũ wao. Agĩcooka agĩathana, akiuga icua rĩu rĩongererwo ngũ nĩguo rĩhiũhe maita mũgwanja ma ũria rĩakoragwo rĩhiũhite. **20** Nebukadinezaru agĩatha thigari imwe iria ciarĩ na hinya mũno ita-inĩ rĩake ciohe Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, imaikie icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanite mũno. **21** Nĩ ũndũ ũcio andũ acio, mehumbite kanjũ ciao, na thuruarĩ, na iremba, o na nguo icio ingĩ-rĩ, makĩohwo na magĩkio icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanite mũno. **22** Watho ũcio wa mũthamaki warĩ wa ihanya mũno, narĩo icua rĩkahiũha mũno, ũũ atĩ nĩnĩmbĩ cia mwaki ũcio cioragire thigari iria cianyĩitite Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, **23** nao andũ acio atatũ, moohetwo makarĩmio, makĩgĩa icua-inĩ rĩu rĩa mwaki wakanite mũno. **24** Hĩndĩ ĩyo Mũthamaki Nebukadinezaru akĩgega, akĩrũgama na igũrũ o rĩmwe, akũria andũ arĩa maamũheaga kĩrĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ti andũ atatũ tuohire na twamaikia mwaki-inĩ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “ĩ, nĩ ma ũguo nĩguo, mũthamaki.” **25** Nake mũthamaki akiuga atĩrĩ, “Hĩ, ta rorai! Nĩ ndĩrona andũ ana magĩcangacanga mwaki-inĩ, matarĩ ohe kana makahutio nĩ mwaki, nake ũcio wa kana ahaana ta ũmwe wa arĩũ a ngai.” **26** Nebukadinezaru agĩkuhĩrĩria mũromo-inĩ wa icua rĩu rĩakanaga mwaki, akianĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Inyuĩ Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego, inyuĩ ndungata cia Ngai-Ūria-ũrĩ Igũrũ-Mũno, umĩrai, mũũke haha!” Nĩ ũndũ ũcio Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego makĩumĩra mwaki-inĩ ũcio, **27** nao anene, na anyabara, na abarũthi, na arĩa maataaraga mũthamaki othe makĩmarigĩcĩria, makĩĩronera atĩ mwaki ndwamekĩte ũũru mĩrĩ yao, kana rĩcuĩrĩ rwa mĩtwe yao rĩkahiũ, o na nguo iria mehumbite itiahite, na matianungaga mwaki o na atĩa. **28** Nake Nebukadinezaru akiuga atĩrĩ, “Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego arogoocwo, ũria ũtũmĩte mũraika wake, ateithũre ndungata ciake! Mamwĩhokire, magikararia watho wa mũthamaki, na nimekwĩhaarĩrie kũruta mĩoyo yao handũ ha gũtungatĩra kana kũhooya ngai ingĩ, tĩga Ngai ũcio wao. **29** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩndaruta watho atĩ andũ a rĩrĩrĩ o ruothe kana rwario arĩa makaaria ũndũ o wotha wa gũũkĩrĩra Ngai wa Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego magatinangio icunji, na nyũmba ciao imomorwo ituĩke hĩba ya mahiga, nĩgũkorwo gũtĩrĩ ngai ingĩ ĩngĩhonokania na njĩra ĩno.” **30** Nake mũthamaki agĩtũgĩria Shadiraka, na Meshaki, na Abedinego kũu būrũri wa Babuloni.

4 Nĩ nĩ Mũthamaki Nebukadinezaru, Ndĩramwandĩkĩra marũa maya inyuĩ andũ a iruka ciothe, na ndũrĩrĩ,

na andũ a rwario o ruothe arĩa matũũraga thĩ yothē: Mũrogaacĩra makĩria! **2** Ndĩ na gĩkeno ngĩmũmenyithia morirũ na maĩndũ ma kũgegania marĩa Ngai-ũria-ũri-Igũrũ mũno anjĩkĩre. **3** Kai morirũ make nĩ manene-ĩ! **4** Atĩrĩrĩ, niĩ Nebukadinezaru ndarĩ gwakwa mũciĩ, njiganĩre na ngagaacĩra nyũmba-inĩ yakwa ya ũthamaki. **5** Na rĩrĩ, ũtukũ ũmwe ndarootire kĩroto kĩa kĩamakirie mũno. Ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa-rĩ, maĩndũ marĩa mahitũkagĩra meciĩria-inĩ makwa na cioneki ikĩndua nda. **6** Nĩ ũndũ ũcio ngĩathana ngiuga atĩ andũ arĩa othe oogĩ a Babuloni mareehwo mbere yakwa niguo mandaũrĩre kĩroto kĩu. **7** Rĩrĩa ago, na aragũrĩ, na arori a njata na arathi mohoro mookire, ngĩmeera ũria ndarootete, no nĩmaremirwo nĩ kũndaũrĩra kĩroto kĩu. **8** No thuutha wao, Danieli agĩũka mbere yakwa, na niĩ ngĩmwĩra ũria ndarootete. (Niwe wĩtagwo Belites hazaru tondũ etanitio na ngai yakwa, nake akoragwo na roho wa ngai iria theru thĩinĩ wake.) **9** Ngũra Belites hazaru, mũnene wa ago othe atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩinĩ waku, na gũtirĩ ũndũ ũrĩ hitho-inĩ ũngĩkũrema. Gĩkĩ nikĩo kĩroto giakwa; nawe he ũtaũri wakĩo. **10** Ici nĩcio cioneki iria ndonire rĩria ndaakomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa: Ndarorire ngĩona hau mbere yakwa harũngĩ mũtĩ ũrĩ bũrĩri gatagatĩ. Naguo warĩ mũraihũ mũno. **11** Mũtĩ ũcio ũkĩneneha ũkĩgĩa na hinya nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ; naguo wonekaga nginya ituri ciothe cia thĩ. **12** Mathangũ maguo maarĩ mathaka, na maciaro maguo makaingiha warĩ na irio cia kũhũunia andũ othe. Nyamũ cia gĩthaka ciaikaraga kĩruru-inĩ kĩaguo, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igaikaraga honge-inĩ ciaguo; indo ciothe iria irĩ muoyo ciarĩaga maciaro maguo. **13** “Nĩngĩ o ngomete ũrĩrĩ-inĩ wakwa ngĩrora ngĩona cioneki-inĩ icio, na hau mbere yakwa harĩ na mũrangĩrĩ, mũndũ mũtheru, agĩkĩrũka oimite igũrũ. **14** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ: Temai mũtĩ ũcio na mũhũrũre honge ciaguo; itithiai mathangũ maguo, na mũhurunje maciaro maguo. Nyamũ nacio ciũre ciehere rungu waguo, o na nyoni ciume honge-inĩ ciaguo. **15** No rĩrĩ, mũreke gĩthukĩ na mĩri yakĩo ciohwo na kĩgera na gĩcango, nacio itigwo tĩrĩ-inĩ, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka. “Nĩaihũgagio nĩ ime rĩa igũrũ, na atũũranagie na nyamũ kũu nyeki-inĩ iria nduru ya gĩthaka. **16** Meciĩria make nĩmagarũrwo matige gũtuĩka ta ma mũndũ, nake agĩe na meciĩria ta ma nyamũ, ihinda ta rĩa mĩaka mũgwanja. **17** “Itua rĩu rĩanĩrĩrwo nĩ arangĩrĩ, narĩo rĩgekĩrwo hinya nĩ arĩa atheru, nĩgeetha arĩa marĩ muoyo mamenye atĩ ũria-ũri-Igũrũ-Mũno niwe wathaga mothamaki ma andũ, naguo ũthamaki aũheaga o ũria angienda kũũhe, na agatũũgĩria mũndũ ũtarĩ igweta o na hanini niguo ũtuĩke wake.” **18** “Kĩu nikĩo kĩroto kĩa niĩ, Mũthamaki Nebukadinezaru ndarootire. Atĩrĩrĩ, wee Belites hazaru, ta njĩra ũria kiugĩte kuona atĩ andũ arĩa angĩ othe oogĩ a ũthamaki wakwa nĩmaremetwo nĩkũndaũrĩra. No rĩrĩ, wee no ũhote tondũ roho wa ngai iria theru ũrĩ thĩinĩ waku.” **19** Hĩndĩ iyo Danieli (na nowe wĩtagwo Belites hazaru) akĩamba gũtangĩka mũno kwa ihinda, na akĩmaka mũno meciĩria-inĩ make. Nĩ ũndũ ũcio mũthamaki akĩmwĩra atĩrĩ, “Belites hazaru, tĩa kũmakio nĩ kĩroto

kĩu kana ũtaũri wakĩo.” Belites hazaru agĩcookia atĩrĩ, “Mwathi wakwa, naarĩ korwo kĩroto kũ kĩerekererio thũ ciaku, o na ũtaũri wakĩo wathĩrĩro andũ arĩa magũthũire! **20** Mũtĩ ũcio wonire, ũria wanenehire na ũkĩgĩa na hinya, nako gacũmbĩrĩ kaguo gakahutia matu mairũ, na ũkoonekaga nĩ thĩ yothē, **21** ũrĩ na mathangũ mathaka na maciaro maingĩ, na ũkaheaga andũ othe irio, na nyamũ cia gĩthaka cikaarahaga kĩruru-inĩ kĩaguo, na ũkagia na itara honge-inĩ ciaguo cia nyoni cia rĩera-inĩ-rĩ, **22** wee mũthamaki, niwe mũtĩ ũcio! Nĩũnenehete na ũkagia na hinya; ũnene waku ũgakũra nginya ũkahutia matu mairũ, naguo wathani waku ũgatambũrũka ũgaknya kũndũ kũraya gũkũ thĩ. **23** “Wee, mũthamaki-rĩ, Nĩwonire mũrangĩrĩ, mũndũ mũtheru, agĩkĩrũka oimite matu-inĩ, akiugaga atĩrĩ, “Temai mũtĩ ũcio na mũwanange, no mũtĩge gĩthukĩ kiohetwo na kĩgera na gĩcango, kũu nyeki-inĩ ya gĩthaka nayo mĩri yakĩo itigwo tĩrĩ-inĩ. Nake nĩaihũgagio nĩ ime rĩa matu-inĩ; nĩaikaraga ta nyamũ cia gĩthaka ihinda rĩa mĩaka mũgwanja.” **24** “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, ũtaũri wa kĩroto kũu niguo ũyũ, narĩo itũro rĩria rĩtuũto nĩ ũria-ũri-Igũrũ-Mũno niguo rĩgũkore wee, mũthamaki, mwathi wakwa, nĩrĩo rĩrĩ: **25** Atĩrĩrĩ, nĩũkaingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ũgatũũranagie na nyamũ cia gĩthaka; ũkaarĩaga nyeki ta ng’ombe, na ũhũgagio nĩ ime rĩa kuuma igũrũ. Mĩaka mũgwanja niũgathira, o nginya ũmenye atĩ ũria-ũri-Igũrũ-Mũno niwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ũria angienda. **26** Watho ũria woigire gĩthukĩ na mĩri yakĩo gĩtigwo, nĩ kuuga atĩ niũgacookerio ũthamaki waku rĩria ũkaamenya atĩ wathani uumaga Igũrũ. **27** Nĩ ũndũ ũcio, wee mũthamaki, itĩkĩra kũguia ũtaaro wakwa: Tigana na mehia maku, wĩkage maĩndũ marĩa magĩrĩre, na ũtĩge waganu waku, na ũndũ wa kũguĩra arĩa ahinyĩrĩre tha. Hĩhi kwahoteka ũgaacĩru waku ũthĩrĩ na mbere.” **28** Na rĩrĩ, maĩndũ macio mothe nĩmakorire Mũthamaki Nebukadinezaru. **29** Thuutha wa mĩeri ikũmĩ na rĩrĩ, rĩria mũthamaki aaceerangaga arĩ nyũmba igũrũ ya ũthamaki kũu Babuloni, **30** akiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ imo tiyo Babuloni, itũũra inene rĩria njakĩte rĩrĩ gũkaro kĩa mũthamaki, na ũndũ wa ũhoti wakwa mũingĩ, na nĩ ũndũ wa rĩrĩ wa ũnene wakwa?” **31** Kahinda o kau aaragia, mũgambo ũkũma igũrũ, ũkiuga atĩrĩ, “Rĩrĩrĩ nĩrĩo itũro rĩria ũtũrĩrwo, Mũthamaki Nebukadinezaru: Atĩrĩrĩ, niwehererio ũhoti wa ũthamaki waku. **32** Nĩũkaingatwo weherio kuuma kũrĩ andũ, ũgatũũranagie na nyamũ cia gĩthaka; ũrĩrĩaga nyeki ta ng’ombe. Mĩaka mũgwanja niũgũthira, o nginya ũmenye atĩ, ũria-ũri-Igũrũ-Mũno niwe ũthamakagĩra mothamaki mothe ma andũ, na akamaheana kũrĩ o ũria angienda.” **33** O hĩndĩ iyo itũro rĩria rĩatũrĩrwo Nebukadinezaru rikĩhinga. Akĩingatwo, akieherio kuuma kũrĩ andũ, na akĩria nyeki ta ng’ombe. Mwĩrĩ wake waihũgagio nĩ ime rĩa igũrũ, o nginya njuĩrĩ yake ikĩraiha o ta njoya cia nderi, na ndwara ciake ikĩraiha o ta cia nyoni. **34** Na rĩrĩ, miaka iyo yathira-rĩ, niĩ, Nebukadinezaru, ngĩtiira maithe makwa na igũrũ, na ngĩcookererwo nĩ ũgĩma wa meciĩria makwa. Nĩngĩ ngĩgooca ũria-ũri-Igũrũ-Mũno; ngĩmũtĩia na ngĩkumia ũcio ũtũũraga muoyo tene na tene. **35** Andũ othe

a gükü thĩ **36** O ihinda-inĩ o rĩu ndaacoockereirwo nĩ ũgima wa meciiria makwa-rĩ, norĩo ndaacoockeirio gĩtĩio gĩakwa na ũkaru wakwa nĩgeetha ũthamaki wakwa ũgĩe na riiri. Nĩngĩ ataari akwa na andũ arĩa maarĩ igweta makĩnyamũkĩra, ngĩcoockio gĩtĩ-inĩ gĩakwa kĩa ũnene, na ngĩneneha gũkĩra mbere. **37** Na rĩrĩ, nĩĩ Nebukadinezaru-rĩ, nĩngĩkumia, na ndũũgĩrie, na ngooco Mũthamaki wa igũrũ, nĩgũkorwo maandũ marĩa mothe ekaga nĩmagĩĩrie, na mĩthĩire yake yothĩ nĩ ya kĩhooito. Mo arĩa mathiiga na mwĩgaatho nĩahotaga kũmanyiĩhia.

5 Atĩrĩrĩ, Mũthamaki Belishazaru nĩarugithĩirie andũ ake ngĩrĩ ĩmwe arĩa maarĩ igweta iruga inene, nake akĩnyuuanĩra ndibei nao. **2** Rĩrĩa Belishazaru aanyuuga ndibei yake, agĩathana ikombe cia thahabu na cia betha, irĩa ithe Nebukadinezaru aatahĩte akaruta hekarũ-inĩ Jerusalemu, irehwo nĩgeetha mũthamaki, na andũ ake arĩa maarĩ igweta, na atumia ake na thuriya ciake manyue nacio. **3** Nĩ ũndũ ũcio makĩrehe ikombe icio cia thahabu irĩa ciatahĩtwo ikarutwo hekarũ-inĩ ya Ngai kũu Jerusalemu. Nake mũthamaki, na andũ ake acio maarĩ igweta, na atumia ake, na thuriya ciake makĩnyua nacio. **4** Nao maanyuuga ndibei, makĩgoocaga ngai cia thahabu, na cia betha, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, na cia mahiga. **5** Na rĩrĩ, o rĩmwe hakĩoneka ciara cia guoko kwa mũndũ ikĩandĩka rũthingo-inĩ rwa nyũmba iyo ya ũthamaki hahũhĩ na mũtĩ ũria wa kũigĩrĩra tawa. Nake mũthamaki akĩona guoko kũu gũkĩandĩka. **6** Nake mũthamaki agĩthitha gĩthiithi na akĩmaka mũno, ngĩnya maru make makĩgũthana, na akĩremwo nĩkũrũgama na magũrũ make. **7** Mũthamaki akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga aragĩrĩ, na arorĩ a njata, na arathi a mohoro mareehwo nake akĩĩra andũ acio oogĩ a Babuloni atĩrĩ, “Ūrĩa wothĩ ũngĩthoma maandiko maya na anjĩre ũria moigĩte, nĩekũhumbwo nguo cia rangi wa ndathi, na ekĩrwo kĩrengerĩ gĩa thahabu ngingo, na nĩegũtuuo mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũyũ.” **8** Nao andũ a mũthamaki arĩa oogĩ othe magĩtoonya kuo, no matiahotire gũthoma maandiko macio kana kwĩra mũthamaki ũria moigĩte. **9** Nĩ ũndũ ũcio Mũthamaki Belishazaru agĩkĩrĩrĩra kũmaka, na gĩthiithi gĩa gĩgithitha makĩria. Andũ ake acio maarĩ igweta makĩrigwo nĩ ũria mangũka. **10** Mũtumia wa mũthamaki rĩrĩa aigũire inegene rĩa mũthamaki na andũ acio ake maarĩ igweta agĩtoonya nyũmba iyo yarĩ na iruga. Akĩĩra mũthamaki atĩrĩ, “Wee mũthamaki, ũrotũura nginya tene! Tĩga kũmaka o na kana ũtukie gĩthiithi nĩ ũndũ wa ũhoru ũyũ! **11** Ūthamaki-inĩ waku nĩ kũrĩ mũndũ ũkoragwo na roho wa ngai irĩa theru thĩnĩ wake. Matukũ-inĩ ma thoguo-rĩ, nĩonekire arĩ na meciiria marĩ na ũtaũku na ũmenyi o ta wa ngai icio. Thoguo, Mũthamaki Nebukadinezaru, (ndĩrakwĩra ũhoru wa thoguo mũthamaki,) nĩamũtũire mũnene wa aragũrĩ, na arorĩ a njata, na arathi a mohoro. **12** Mũndũ ũcio Danieli, na nĩwe mũthamaki eetire Belitesazaru, nĩonekire arĩ na meciiria makuũku, na ũmenyo, na ũtaũku, o na nĩngĩ ũhoti wa gũtaũra irooto, na gũtaarĩra ndaĩ, na gũtuithania maandũ marĩa maritũ. Tũmana Danieli etwo na nĩegũkwĩra ũria maandiko

macio moigĩte.” **13** Nĩ ũndũ ũcio Danieli akĩrehwo mbere ya mũthamaki, nake mũthamaki akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Danieli, ĩmwe wa andũ arĩa baba, ũria warĩ mũthamaki aarehire gũkũ matahĩtwo kuuma Juda? **14** Nĩnjigũite atĩ ũrĩ na roho wa ngai irĩa theru thĩnĩ waku na atĩ ũrĩ na ũtaũku, na ũhoti wa gwĩciiria na ũũgĩ wa mwanya. **15** Andũ arĩa oogĩ na aragũrĩ nĩmekũrehetwo harĩ nĩ mathome maandiko maya manjĩire ũria moigĩte, no matinahota kũmataarĩra. **16** Rĩu nĩnjigũite atĩ wee no ũhote gũtaũra na kũhĩngĩcanũra maandũ marĩa maritũ. Ūngĩhota gũthoma maandiko maya na anjĩre ũria moigĩte-rĩ, nĩũkũhumbwo nguo ya rangi wa ndathi, na wĩkĩrwo kĩrengerĩ gĩa thahabu ngingo, na ũtuuo mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũyũ.” **17** Nake Danieli agĩcookeria mũthamaki atĩrĩ, “Iheo icio ciaku ikara nacio arĩ we, namo marĩhi maku ũmahe mũndũ ũngĩ. No o na gũkĩrĩ ũguo-rĩ, nĩngũthomera mũthamaki maandiko macio, na ndĩmwĩre ũria moigĩte. **18** “Atĩrĩrĩ, wee mũthamaki, Ngai-Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩahere thoguo Nebukadinezaru wathani, na ũnene, na riiri, na ũkaru. **19** Nĩ ũndũ wa kũmũtũgĩria ũguo-rĩ, andũ othe, na ndũrĩrĩ ciothe, na andũ a mĩario yothĩ nĩmainainaga marĩ mbere yake na makamwĩtũgĩra. Andũ arĩa mũthamaki angĩendire mooragwo nĩamooragithagĩa; arĩa angĩendire kũhonokia mĩoyo yao, nĩamahonokagĩa; arĩa angĩendire gũtũũgĩria, nĩamatũgagĩria; nao arĩa angĩendire kũnyĩhia, nĩamanyĩhagĩa. **20** No rĩrĩa ngoro yake yanyĩtirwo nĩ mwĩgaatho na akĩũmio ngoro nĩ mwĩtũ, nĩarutirwo gĩtĩ-inĩ gĩa kĩa ũnene na akĩaũrwo riiri wake. **21** Akĩngatwo akieherio kuuma kũrĩ andũ, na akĩgarũrwo akĩgĩa na meciiria ta ma nyamũ, agĩtũũrĩa na njagĩ cia werũ-inĩ, na akĩrĩa nyeki ta ng’ombe; naguo mwĩrĩ wake waihũgagĩo nĩ ime rĩumĩte igũrũ, nginya rĩrĩa aamenyire atĩ Ngai-Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩwe wathaga mothe makĩ ma andũ, na nĩwe ũmaheanaga kũrĩ o ũria angĩenda kũhe. **22** “No wee nawe Belishazaru, mũrũ-we-rĩ, ndũigana kwĩnyĩhia, o na gũkorwo nĩwooĩ maandũ macio mothe. **23** Handũ ha ũguo-rĩ, wee nĩwĩnenehetie makĩria, ũgakararia Mwathani-wa-Igũrũ. Wetire ikombe irĩa ciarutĩtwo hekarũ-inĩ yake, ũkĩreherwo, nawe na andũ aku arĩa marĩ igweta, na atumia aku na thuriya ciaku, mũkĩnyua ndibei nacio. Na inyũĩ mũkĩgooca ngai cia betha na cia thahabu, na cia gĩcango, na cia kĩgera, na cia mĩtĩ, o na cia mahiga, irĩa itoonaga, kana ikaigua, kana igakũũrana ũndũ. No rĩrĩ, wee ndũigana gũtĩia Ngai ũria ũgwete muoyo waku guoko-inĩ gwake, na akamenya mĩthĩire yaku yothĩ. **24** Nĩ ũndũ ũcio agĩtũma guoko kũu gũũke kwandĩke maandiko macio. **25** “Maandiko macio mandikĩtwo maroiga ũũ: MENE, MENE, TEKEL, UPHARSIN **26** “Naguo ũtaũrĩ wa ciugo ici nĩguo ũyũ: **27** TEKEL nĩ ta kuuga: Wee nĩũthimĩtwo na ratĩrĩ, ũkoneka nĩũtigairĩ. **28** PERES nĩ ta kuuga: Ūthamaki waku nĩ mũganyie, ũkaheanwo kũrĩ Amedi na Aperisia.” **29** Hĩndĩ iyo Belishazaru agĩatha andũ ake, nao makĩhumba Danieli nguo ya rangi wa ndathi, na agĩkĩrwo kĩrengerĩ gĩa thahabu ngingo, naguo ũhoru wake ũkĩmenyithanio atĩ nĩwe mwathani wa gatatũ ũthamaki-inĩ ũcio. **30** Ūtukũ o ro ũcio, Belishazaru mũthamaki wa Babuloni akĩũragwo, **31** nake Dario ũria

Mūmedia akioya ūthamaki ūcio, ari na ūkūrū ta wa mīaka mīrongo itandatū na iiri.

6 Na riri, Dario nionire athuure anene 120 niguu matuika a gathanaga ūthamaki-ini wake wotho. **2** Ningi agicooka akiiga atongoria atatū matuika anene a acio angī, na ūmwe wa acio atatū aari Danieli. Anene acio atatū maigirwo nigeetha marehagirwo ūhorō nī anene acio angī a būruri, nigeetha indo cia mūthamaki itikoore. **3** Nake Danieli akioneke ari wa mwanya harī atongoria acio angī othe o na anene nī ūndū wa ūria aari kīyo mūrūtire-ini wake wa wira, na nī ūndū ūcio mūthamaki agītanya kūmūtua mwathi wa ūthamaki ūcio wake wotho. **4** Nī ūndū ūcio atongoria na anene acio angī magīcaria ūndū mangicukūria Danieli wira-ini wake wa gathanaga, no makiaga ihitia. Nimagire ūndū mangimucukūria, tondū aari mwihokeke, akaaga ūcuuke kana ihitia mūthiire-ini yake. **5** Marigiririo-ini andū acio makīrana atiri, “Gutiri hīndi tūkoona ūndū tūngicukūria Danieli, tige ūkorirwo nī ūndū ūkonii watho wa Ngai wake.” **6** Nī ūndū ūcio atongoria na anene a būruri magithi marī gikundi kūrī mūthamaki, makīmūra atiri: “Wee Mūthamaki Dario, ūrotūura nginya tene! **7** Ithu tūri atongoria a ūthamaki ūyū, na anyabara, na anene a būruri, na andū ari mataaraga mūthamaki o na abarūthi othe, nītūciirite tūkoona ari wega we mūthamaki ūrute watho nago ūhiniririo atī mūdū o wotho ūria ūngihooya ngai o na irikū kana mūdū o na irikū, tige akūhoore wee mūthamaki, ihinda rīa matukū mīrongo itatū rītanathira, no nginya aikio irima-ini rīa mīrūūthi. **8** Na riri, wee mūthamaki, athana watho ūcio ūgie ho na wandikwo, nawe ūwikire mūhūuri nigeetha ndūkagarūro, kūringana na mawatho ma Amedi na ma Aperisia marīa matagarūragwo.” **9** Nī ūndū ūcio Mūthamaki Dario akiandika watho ūcio na agikūria mūhūuri. **10** Riri Danieli aamenyire atī watho ūcio nī wandikitwo-rī, akiinuka gwake, akihaica kanyūmba gake ka igūrū harī ndirica cia nyūmba yake ciahingūragwo irorete mwena wa Jerusalemu. O mūthenya, niaturagia ndu maita matatū akahooya Ngai, akimucookagiria ngaatho o ta ūria aamenyerete gwika hau kabere. **11** Nao andū acio magithi marī hamwe, magikora Danieli akihooya agithaitha Ngai amūteithie. **12** Nī ūndū ūcio magithi harī mūthamaki na makiaria nake igūrū rīa uuge ūcio wa mūthamaki: Makimūria atiri, “Githi ndwandikithirie watho atī handū ha matukū mīrongo itatū, mūdū ūngihooya ngai o na irikū kana ahoore mūdū o na irikū tige o we mūthamaki, no nginya aikio irima-ini rīa mīrūūthi?” Mūthamaki agicooka atiri, “Watho ūcio ūri o ho, kūringana na mawatho ma Amedi na Aperisia, marīa matagarūragwo.” **13** Nao magicookeria mūthamaki atiri, “Danieli, ūmwe wa andū ari maatahitwo kuuma Juda, ndagwathikagira wee mūthamaki, kana agaathikira watho ūria wee mwene wandikithitie. O na rīu no ahooyaga Ngai wake maita matatū o mūthenya.” **14** Riri mūthamaki aaguire ūhorō ūcio, akigua kieha mūno; agītua itua rīa kūhonokia Danieli, na mūthenya ūcio wotho aatindire akigeria ūria angihonokia Danieli o

nginya rīa rigithūa. **15** Hīndi iyo andū acio makīungana rīngi magithi harī mūthamaki na makīmūra atiri, “Ririkana, wee mūthamaki, atī kūringana na watho wa Amedi na Aperisia, watho ūria mūrute kana mwandike nī mūthamaki ndūngigarūro.” **16** Nī ūndū ūcio mūthamaki agiathana, nao makirehe Danieli na makīmūkia irima-ini rīa mīrūūthi. Mūthamaki akiira Danieli atiri, “Ngai waku ūria ūtungatagira hīndi ciothe-rī, arogūteithura!” **17** Ihiga rikireehwo, rikigwo mūromo-ini wa irima rīu, nake mūthamaki agikūria mūhūuri na gicūhi giake mwene na icūhi cia andū ake ari marī igweta, nigeetha gutikagie ūndū ūngigarūro ūkonii Danieli. **18** Nake Mūthamaki agicooka nyūmba yake ya ūthamaki, nake akiraara ehingite kūrīa irio na atari na maūdū ma gwikenia. Na ūtukū ūcio wotho ndaigana kuona toro. **19** Na kwarooka gūkiarī, mūthamaki agikūria tene, agithi ahiūhite erekeire irima-ini rīa mīrūūthi. **20** Na aakuhirira irima rīu, agitha Danieli na mūgambo ūri na ruo rūnene, akimūria atiri, “Danieli, wee ndungata ya Ngai ūria ūri muoyo, Ngai waku ūria ūtungatagira hīndi ciothe niakūhonoketie kuuma kūrī mīrūūthi?” **21** Nake Danieli agicookeria mūthamaki atiri, “Wee mūthamaki, ūrotūura nginya tene! **22** Ngai wakwa nīrandūmīre mūraika wake, nake arahinga mīrūūthi tūna. Ndiri ūndū mūru injikite, tondū nīnyonetwo itari na mahitia njikite maithe-ini make. Ningi o na wee mūthamaki ndiri ndaakūhithia.” **23** Nake mūthamaki agikena mūno na agiathana Danieli arutwo irima rīu rīa mīrūūthi. Nake Danieli aarutwo irima-ini rīu mīrūūthi, ndaari na handū aaguraritio, tondū we nīehokete Ngai wake. **24** Nake Mūthamaki agiathana, akiuga atī andū ari maathitangite Danieli manyiitwo, macooke marehwo na maikio irima-ini rīu rīa mīrūūthi, hamwe na atumia ao, na ciana ciao. Na riri, o na matanakinya irima gītina-rī, mīrūūthi iyo ikimakiria hinya, na ikihehenja mahīndi mao mothe. **25** Mūthamaki Dario agicooka akiandikira andū othe, na ndūriri, na andū a mīario yotho būruri-ini guothe marūa, akimeera atiri: “Mūrogaacira mūno makīria! **26** “Nīndahitūkia watho, atī kūrīa guothe ūthamaki ūyū wakwa wakinya-rī, andū no nginya metigagire na matīage Ngai wa Danieli. **27** Nīwe ūteithuranaga na akahonokania; **28** Nī ūndū ūcio Danieli akigaacira hīndi ya wathani wa Dario, o na wathani-ini wa Kurusu ūria Mūperisia.

7 Na riri, mwaka-ini wa mbere wa Belishazaru mūthamaki wa būruri wa Babuloni, Danieli nīarootire kīroto, na akiona cioneki meciiria-ini make akomete ūriri-ini wake. Nake akiandika ūhorō wa kīroto kīu. **2** Danieli akiuga atiri: “Nī Danieli-rī, ūtukū nīndonire kīoneki, na hau mbere yakwa ngiona huho inya cia igūrū ikihurutanira igūrū wa iria rīria inene. **3** Naho hau hakiumira nyāmū inya ciari nene kuuma iria-ini rīu, na gutiri yahanaga iria ingi. **4** “Nyamū ya mbere yahaanaga ta mīrūūthi, na yari na mathagu ta ma ndiiyū. Ngīkara ndorete nginya rīria njoya ciayo ciamunirwo, nayo igicooka ikioywo na igūrū ikirugamio na magūrū mayo meeri ta mūdū, na ikieho ngoro ta ya mūdū. **5** “Na hau mbere yakwa nī haari na nyamū ingi ya keeri, nayo

yahaanaga ta nduba. Nayo nyamū iyo niyambararitie mwena ūmwe wayo, na ikarūma mbaru ithatū na kanua gatagati ka magego mayo. Nayo ikirūro atiri, ūkīra ūrie nyama nginya ūiganieli! **6** “Thuutha ūcio ngīrora na ngīona hau mbere yakwa nyamū ingī, nayo yahaanaga ta ngari. Mūgongo-inī wayo yari na mathagu mana maahaanaga ta ma nyoni. Nyamū iyo yari na mitwe ina, na niyahetwo ūhoti wa gwithana. **7** “Thuutha ūcio nīi Danieli-rī, ūtūkū nīndonire kīoneki, na hau mbere yakwa ngīona nyamū ya kana, nayo yari ya kumakania na ya gūtua mūdū nda, na nī yari na hinya mūno. Nyamū iyo yari na magego manene ma kīgera; na yahehenjaga na īgatambuura kīria yooraga, na kīria gīatigara ikarangīria na magūrū. Yari na ngūūrani na nyamū icio ingī cionekete mbere yayo, na yari na hīa ikūmi. **8** “Rīria ndeciiragia ūhoru wa hīa icio-rī, ngīona hau mbere yakwa harī na rūhīa rūngī, na rwarī rūnini, rūkīmera gatagati ka icio ingī; nacio hīa ithatū cia iria ciarī cia mbere ikimunyūka biū, ikīrweherera. Naruo rūhīa rūu rwarī na maitho ta ma mūdū na kanua kaaragia ndeto cia mwītīo. **9** “O ndorete ngīona, “itī cia ūnene ikīgwo handū ha cio, nake ūria-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene agīkarīra gītī gīake. Nacio nguo ciake ciērūhite ta ira; na njūrī cia mūtwe wace ikerūha ta guoya wa ng’ōndu. Gītī gīake kīa ūnene kīarīrīmūkaga nīnīmī cia mwaki, namo magūrū makīo maarī ma mwaki ūgwakana. **10** Rūūi rwa mwaki nī rwatereraga ruumite hau mbere yake. Nake agatungatirwo nī ndungata ngiri maita ngiri; na andū ngiri ikūmi maita ngiri ikūmi makarūgama mbere yake. Igooti rīgīkara thī rīciirithanie, namo mabuku makīhingūrwo. **11** “Ningī ngīthī na mbere gūcūthīria nī ūndū wa ciugo cia mwīgatho iria rūhīa rūu rwaragia. Ngīkara ndorete nginya nyamū iyo ikīūrāgwo, na mwīri wayo ūkianangwo na ūgīko thīnī na mwaki ūcio wakanaga. **12** (Nyamū icio ingī nīciatuunyitwo ūhoti wacio wa gwithana, no nīciitīkīritio ciikarange muoyo kwa ihinda.) **13** “Ningī-rī, ūtūkū nīndonire kīoneki, ngīona hau mbere yakwa harī na mūdū wahaanaga ta mūrū wa mūdū, agīūka arī agūrū rīa matu. Nake agīkuhīria Ūcio-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene na agītwarwo harīa aarī. **14** Nake akīheo wathani, na riiri, na hinya wa gwithana; nacio iruka ciothe, na ndūrīrī, na andū a mīario yothe makīmūhooya. Wathani wake nī wathani wa gūtūura tene na tene, na ndūgaathira, naguo ūthamaki wake ndūrī hīndī ūkaanangwo. **15** “Nīi Danieli nīndatangīkire roho-inī, nacio cioneki iria ciahītūkīre mecīria-inī makwa igīthīnia mūno. **16** Ngīkuhīria ūmwe wa acio maarūngī hau, ngīmūūria andaarīrie ma ya ūhoru ūcio wotho. “Nī ūndū ūcio akīndaūrīra maūdū macio mothe, akīnjīka atīrī: **17** ‘Nyamū icio inya nene nī mothamaki mana marīa makaarahūka gūkū thī. **18** No rīrī, andū arīa atheru a Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno nīo makaamūkīra ūthamaki na matūire naguo nginya tene, īī, ti-itherū, matūire naguo nginya tene na tene.’ **19** “Ningī ngīenda kīunya gītūmi kīa nyamū iyo ya kana irīa yari na ngūūrani na icio ingī na yari ya kumakania mūno, irī na magego mayo ma kīgera na ndwara cia gīcango, nyamū iyo yahehenjaga na īgatambuura kīria yooraga, na ikarangīria na

magūrū kīria gīatigara. **20** O na ningī ngīenda kūmenya ūhoru wa hīa icio ikūmi ciarī mūtwe wayo na wa rūhīa rūu rūngī rwacookire kūmera, o na wa hīa icio ithatū ciamunyūkire rūu rūngī rwamera, menye ūhoru wa rūhīa rūu ruonagwo ta rwarī rūnene gūkīra icio ingī, na rwarī na maitho na kanua kaaragia ndeto cia mwīgatho. **21** O njūthīrīrie-rī, rūhīa rūu rūgītharīkīra andū arīa atheru, rūkīrūa nao na rūkīmahoota, **22** o nginya rīria Ūcio-Ūtūire-ho-kuuma-o-Tene ookire na agītūira andū acio atheru a Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno ciira wa kīhooto, nario ihinda rīgīkinya makīgwatīra ūthamaki. **23** “Ningī akīndaarīria akīnjigūthīa atīrī: ‘Nyamū iyo ya kana nī ūthamaki wa kana ūria ūkaagīa gūkū thī. Ūgaakorwo ūrī na ngūūrani na mothamaki marīa mangī mothe, na nīukaniina thī yothe, ūmīrangīrīrie na ūmīhehenje. **24** Nacio hīa icio ikūmi nī athamaki ikūmi arīa makoima thīnī wa ūthamaki ūcio. Na thuutha wao mūthamaki ūngī nīakarahūka, ūrī na ngūūrani na arīa angī maarī mbere yake; na nīagatooria athamaki acio atātū. **25** Nīakaaria ndeto cia gūcambia Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno, na ahinyīrīrie andū ake arīa atheru, o na agerie kūgarūra mahinda na mawatho marīa matue. Nao andū arīa atheru nīmakaneanwo moko-inī make kwa ihinda rīmwe, na mahinda meeri, na nuthu ya ihinda. **26** “No igooti nīrīgīaikara thī rīciirithanie, na thuutha wa ūguo acooke atunywo wathani wake, na wanangwo biū nginya tene. **27** Ningī wathani, na ūhoti, na ūnene wa mothamaki marīa marī gūkū thī guothe cinengerwo andū arīa atheru, andū a Ūria-ūrī-Igūrū-Mūno. ūthamaki wake nī ūthamaki wa gūtūura nginya tene na tene, nao aathani othe nīmakamūhooyaga na mamwathīkagīre.’ **28** “Ūhoru ūcio igīthīrīra hau. Nīi Danieli-rī, nīndatangīkire mūno mecīria-inī makwa, na ngītukia gīthiithi, no ngīkara ngīcūūranagia ūhoru ūcio ngoro-inī yakwa.”

8 Na rīrī, mwaka-inī wa gatātū wa wathani wa Mūthamaki Belishazaru-rī, nīi Danieli nīndonire kīoneki kīngī, thuutha wa kīria ndoonete mbere. **2** Kīoneki-inī kīu gīakwa ndeyonire ndī itūūra-inī igītīre rīa Shushani būrīrī-inī wa Elamu; kīoneki-inī kīu ndeyonire ndī hūgūrūrū-inī cia Rūūi rwa Ulai. **3** Na rīrī, ngīcūthīrīria, na hau mbere yakwa ngīona ndūrūme īrūngī hūgūrūrū-inī cia rūūi, na yari na hīa igīrī, nacio ciarī ndaaya. Rūhīa rūmwe rwarī rūrīhū gūkīra rūrīa rūngī, o na gūtūka nīruo rwamerete thuutha. **4** Ngīcooka ngīona ndūrūme iyo yaguthūka īrorete mwena wa ithūro na wa gathigathini na wa gūthini, no gūtīrī nyamū o na īmwe īngīahotire kūmītīria, na gūtīrī īngīahotire kwīhonokia kuuma harī hinya wayo. Yekaga o ta ūria īngīendire gwīka, nayo ikīgīa na hinya mūno. **5** Na rīria ndacūūranagia ūhoru ūcio, o rīmwe hagīūka thenge yumite mwena wa ithūro, ītūkanīrīrie thī yothe ītekūhutia thī, nayo thenge iyo yari na rūhīa rūmwe rūnene thīithi-inī. **6** Igīūka yerekeire harī ndūrūme irīa yari na hīa igīrī, iyo ndoonete īrūngī hūgūrūrū-inī cia rūūi, ikīmīguthūkīra irī na mang’ūrī manene. **7** Ngīona yatharīkīra ndūrūme iyo īrakarīte mūno, ikīringa ndūrūme iyo na ikīunanga hīa ciayo cieri. Nayo ndūrūme iyo ndīarī na hinya na kūmītīria,

nĩ undũ ũcio thenge iyo ikimĩgũthia, ikimĩgũthia thĩ na ikimĩrangĩrĩria, na gũtirĩ mũndũ ũngĩahotire kũhonokia ndũrũme iyo kuuma harĩ hinya wa thenge iyo. **8** Thenge iyo ikĩgia na hinya mũno, no rĩria hinya wayo waingĩhire mũno-rĩ, rũhĩa rũu rwayo rũnene rũkiunika, na itheriya riaru hakĩmera hĩa ingĩ inya nene, irorete miēna ina irĩa huho iria cia igũrũ ihurutanaga. **9** Na rĩrĩ, rũmwe rwacio rũkimererewo nĩ rũhĩa rũngĩ, rũria rwambĩrĩrie rũrĩ rũnini, no rũgĩkũra rũkĩgia na hinya rwerekeire mwena wa gũthini, na wa irathĩro, na wa Bũrũri ũria Mũthaka. **10** Rũkĩraiha nginya rũgĩkinyĩra mbũtũ cia igũrũ, na rũkĩrutũrũra mbũtũ imwe rũgĩcigũthia thĩ na rũgĩcirangĩrĩria. **11** Rũgĩtũtũgĩria rũnenehe rũiganane na Mũtongoria wa mbũtũ icio cia igũrũ; rũkĩheheria magongona marĩa maacinagwo o mũthenya kuuma harĩ we, nakĩo gũikaro gĩake kirĩa kĩa mũre gĩking'auranio. **12** Nĩ undũ wa ũremi, mbũtũ cia andũ arĩa atheru na magongona ma o mũthenya makĩneanwo harĩ ruo. Rũkĩgaacĩra maũndũ-inĩ mothe marĩa rwekire, naguho ũhoro wa ma ũgĩteanĩrio. **13** Ningĩ ngĩcooka ngĩigua ũmwe wa andũ arĩa atheru akĩaria, nake ũngĩ mũtheru akimũuria atĩrĩ, "Kĩoneki gĩkĩ-rĩ, gĩgũikara ihinda riigana atĩa gĩgĩkahingio: kĩoneki kũu gĩkonii magongona ma o mũthenya, na ũremi ũcio wa kũrehe ihooru, na kũneanwo gwa gũikaro kirĩa gĩtheru, na kũrangĩrĩrio thĩ kwa mbũtũ?" **14** Nake akĩnjookeria atĩrĩ: "Ŭhoro ũcio ũgũikara matukũ 2,300; na thuutha ũcio gũikaro kũu gĩtheru nĩgĩkaamũrwo rĩngĩ." **15** Rĩria nĩ Danieli nderoragĩra kĩoneki kũu o ngĩgeragia kũmenya gĩtũmi gĩakio-rĩ, hau mbere yakwa hakĩrũgama ũmwe wahaanaga ta mũndũ. **16** Na ngĩigua mũgambo wa mũndũ ũgĩtana kuuma Rũũ rwa Ulai, ũkiuga atĩrĩ, "Wee Gaburieli, ta taũrĩra mũndũ ũyũ gĩtũmi gĩa kĩoneki kũu onete." **17** Na rĩria aakũhĩrĩrie harĩa ndarũgamĩte, ngĩtũka nda, ngĩgwa ngĩturumithia ũthũ thĩ. Nake akĩnjĩra atĩrĩ: "Mũrũ wa mũndũ, nĩ wega ũmenye atĩ kĩoneki kũu gĩkonii mahinda ma ithĩrĩro." **18** Hĩndĩ iyo aanjaragĩria-rĩ, ndaarĩ toro mũnene, ngakoma ndurumithĩte ũthũ thĩ. Nake akĩhũtia na akĩnjũkĩria, akĩndũgamia na igũrũ. **19** Akĩnjĩra atĩrĩ, "Nĩngũkwĩra ũria gũkaahaana thuutha-inĩ hĩndĩ ya mang'ũrĩ, tondũ rĩrĩ, kĩoneki gĩkĩ gĩkonii mahinda marĩa maathĩrĩrio ma ithĩrĩro. **20** Ndũrũme iyo wonire irĩ na hĩa igĩrĩ, hĩa icio irũgamĩrĩre athamaki a Media na Perisia. **21** Nayo thenge iyo irĩ na maguoya maingĩ mwĩrĩ nĩo mũthamaki wa Ŭyunani, na rũhĩa rũu rũnene rũrĩ thĩthĩ nĩruo mũthamaki wakuo wa mbere. **22** Hĩa icio inya ciamerire itheriya rĩa rũhĩa rũu ruoinĩkire irũgamĩrĩre mothamaki mana marĩa makoima thĩnĩ wa bũrũri wake, no matigakarwo marĩ na ũhoti ta wake. **23** "Nĩngĩ mahinda ma kũrĩgĩrĩria ma ũthamaki wao, rĩria andũ aremi magakarwo maaganite biũ, nĩgũkarahũka mũthamaki ũngĩ ũtarĩ tha, mũndũ mwara na mũũgĩ na maũndũ ma ungumania. **24** Nĩakagĩa na hinya mũno, no ti undũ wa ũhoti wake mwene. Nĩakarehithia mwanangiko wa kũmakania, ningĩ niakagaacĩra undũ-inĩ wothe ageeka. Nĩakaniina andũ arĩa marĩ hinya na andũ arĩa a Ngai. **25** Nĩagatũma maũndũ ma maheeni magaacĩre, na nĩakeyona arĩ mũnene gũkĩra andũ arĩa angĩ. Rĩria makaigua ta kũrĩ thayũ nĩguo nake

akooragithia andũ aingĩ, o na okĩrĩre Mũnene wa anene. No rĩrĩ, niakanangwo, no ti hinya wa mũndũ ũkaamwananga. **26** "Kĩoneki kũu wonĩrio kĩa mahwaĩ-inĩ na ma rũciĩnĩ-rĩ, nĩ kĩa ma, no rĩrĩ, hingĩrĩria ũhoro wa kĩoneki kũu tondũ gĩkonii mahinda marĩ kũraya gĩgĩkahingio." **27** Nĩ undũ ũcio, nĩ Danieli ngĩthirwo nĩ hinya, na ngũikara ndĩ mũrũaru mĩthenya mĩingĩ. Ngĩcooka ngĩũkĩra, na ngĩthĩrĩ na mbere kũruta wĩra wa mũthamaki. Nĩndainainĩrio nĩ kĩoneki kũu, tondũ ndiahotire gũtaũkĩrwo nĩ ũhoro wakĩo.

9 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa mbere wa Dario mũrũ wa Ahasuerusu (wa rũciaro rwa Amedi), ũria watũtuo mũthamaki wa bũrũri wa Babuloni, **2** mwaka-inĩ wa mbere wa wathani wake-rĩ, nĩ Danieli nĩndataũkĩrwo kuuma maandiko-inĩ matheru nĩ kiugo kirĩa Jehova eerite mũnabii Jeremia atĩ Jerusalemu nĩgũgakira ihooru miaka mirongo mũgwanja. **3** Nĩ undũ ũcio ngĩhũgũrĩa Jehova Ngai, ngĩmũhooya, ngĩmũthaitaga ndĩhingĩte kũria irio, na ndĩhumbĩte nguho ya ikũnia, na ngehurĩria mũhu mĩtwe. **4** Ngĩhooya Jehova Ngai wakwa, na ngĩumbũra mehia, ngĩmwĩra atĩrĩ: "Wee Mwathani Ngai mũnene na wa gwĩtigĩrwo, o Wee ũhingagia kĩrikanĩro gĩake kĩa wendo kũrĩ andũ othe arĩa mamwendete na magathĩkĩra maathani make, **5** nĩtũhĩthie na tũgeka ũũru. Nĩtũkoretwo tũrĩ aaganu na tũkarema, tũkahutatĩra maathani maku na mawatho maku. **6** Na tũkarega kũguu anabii acio ndungata ciaku, arĩa maaragia makĩgwetaga rĩtwa riaku makĩarĩria athamaki aitũ, na anene aitũ, o na maithe maitũ, o na andũ othe a bũrũri witũ. **7** "Wee Mwathani-rĩ, ũrĩ mũthingu, no ithuĩ-rĩ, ũmũthĩ ũyũ tũyũirwo nĩ thoni, ithuĩ andũ a Juda, na andũ a Jerusalemu, na andũ othe a Isiraeli, arĩa marĩ gĩkũhĩ na arĩa marĩ kũraya, mabũrũri-inĩ mothe kũria ũtũhurunjĩre nĩ undũ wa kwaga kwĩhokeka harĩwe. **8** Atĩrĩrĩ Wee Jehova, ithuĩ na athamaki aitũ, na anene aitũ na maithe maitũ tũyũirũto nĩ thoni nĩ undũ wa mehia marĩa tũkwĩhĩrie. **9** Jehova Ngai witũ nĩ wa tha na niarekanagĩra, o na gũkorwo ithuĩ nĩtũmũremeire; **10** tũtiathĩkĩre Jehova Ngai witũ kana tũkarũmia mawatho make marĩa aatũheire na tũnua twa anabii, ndungata ciake. **11** Bũrũri wothe wa Isiraeli nĩwagararĩte watho waku na ũgakũhutatĩra, na ũkarega gũgwathĩkĩra. "Nĩ undũ ũcio nĩtũkinyĩrĩrwo nĩ irumi na tũgacookerewo nĩ mwĩhĩtwa ũria wandĩkĩtuo watho-inĩ wa Musa, ndungata ya Ngai, tondũ nĩtũkwĩhĩrie. **12** Na rĩu nĩhũhingĩtie kiugo iria waririe cia gĩtũũkĩrĩa ithuĩ na anene aitũ na undũ wa gũtũrehehithia mwanangiko mũnene. Gũkũ thĩ guothe gũtĩrĩ gwekwo undũ mũnene ta ũria wĩkĩtuo Jerusalemu. **13** O ta ũria kwandĩkĩtuo watho-inĩ wa Musa-rĩ, mwanangiko ũyũ wothe nĩtũtũkinyĩrĩre. No rĩrĩ, tũtĩrĩ tũramaatha gwĩtũkĩrĩa nĩ Jehova Ngai witũ, nĩguo tũtigane na mehia maitũ na tũcũũranie ũhoro waku wa ma. **14** Jehova ndaatĩthirie gũtũrehere mwanangiko ũcio, nĩgũkorwo Jehova Ngai witũ nĩ mũthingu maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga; no, ithuĩ tũtiigana kũmwathĩkĩra. **15** "Na rĩrĩ, Wee Mwathani Ngai witũ, o Wee warutire andũ aku bũrũri wa Misiri na guoko kwa hinya, na ũkĩgũrĩa igweta rĩria rĩtũũraga

ho nginya ūmūthī, ithuī Nītwihītie, na tūgeka ūuru. **16** Atīrīrī Wee Mwathani, kūringana na ciiko ciaku cia ūthingu, ehereria Jerusalemu, itūūra rīu rīaku inene, na kīrīma gīake gītheru marakara na mang'ūrī maku. Mehia maitū na mawaganu ma maithe maitū nīmo matūmīte Jerusalemu hamwe na andū aku matūike kīndū gīa gūconorithio harī andū arīa othe matūthiūrūrūkirīe. **17** “Na rīrī, Ngai witū, itīkīra kūigua mahoooya na mathaithana ma ndungata īno yaku. Nī ūndū wa rīitwa rīaku Wee Mwathani, iguīra handū haku hatheru tha, o hau hakirīte ihooru. **18** Atīrīrī, Wee Ngai thīkīrīra, na ūtūigūe, ūhingūre maitho maku wone ihooru rīa itūūra inene rīrīa rīitānītio na Rīitwa rīaku. Tūtīragūthaiha nī ūndū tūrī athingu, no nī ūndū wa tha ciaku nyingī. **19** Wee Mwathani, tūthīkīrīrie! Wee Mwathani tūrekerē! Wee Mwathani, tūigūe na ūtūiteithīe! Nī ūndū waku, Wee Ngai wakwa, ndūkagonderere nī ūndū wa itūūra rīaku inene na andū aku metanītio na Rīitwa rīaku.” **20** Na rīrī, rīrīa nī ndaaragia ngīhooyaga na ngīumbūraga mehia makwa na ma andū akwa a Isīraeli, na ngīthaiha Jehova Ngai wakwa nī ūndū wa kīrīma gīake gītheru, **21** o ndī o mahoooya-inī-rī, Gaburīeli, mūdū ūrīa ndonire kīoneki-inī kīa mbere, agīuka harī nī ūmbūkīte na ihenya ihinda rīrīa igongona rīa hwaī-inī rīrutagwo. **22** Nake akīndaarīra atīrī, “Atīrīrī Danieli, rīu ndoka ngūhe ūmenyo na ūtaūku. **23** O rīrīa wambīrīrie kūhooya-rī, noguo icookio rīheanirwo, na nī ndatūmwo njūke ngwire, tondū ūrī mūdū mwende mūno. Nī ūndū ūcio, cūrania ūhoro wa ndūmīrīrī īno ngūkūwīra, na ūtaūkirwo nī kīoneki kīu: **24** “Atīrīrī, ihinda rīa cūmia mīrongo mūgwanja nīrīo rītūūrīrwo andū aku, na rīgatūrīwo itūūra rīaku iheru, nīgeetha hagīe na ihinda rīa kūnīina ūmaramari, na rīa gūtīgana na mehia, na rīa kūhoorheria waganu, ngūgo ūhoro wa ūthingu ūrīa ūtharīaga ūgīe, nakīo kīoneki na ūrathi cīkīrwo mūhūūrī, nake ūrīa mūtheru mūno aitīrīrio maguta. **25** “Atīrīrī, menya na ūtaūkirwo atīrī, ‘Kuuma rīrīa gwatūrīwo atī itūūra rīa Jerusalemu rīcookererio na rīakwo rīngī, nginya rīrīa mūtongoria ūrīa Mūtīrīrie Maguta agooka-rī, ngūkūkagīa na cūmia mūgwanja na cūmia ingī mīrongo itādatū na igīrī. Itūūra rīu nīrīgāakwo rīngī, hamwe na njīra ciarīo na mūtaro, na gūgaakorwo kūrī mahinda ma thīina. **26** Thuutha wa cūmia mīrongo itādatū na igīrī, ūcio Mūtīrīrie Maguta nīakooragwo na atigwo atārī na kīndū. Nīngī andū a mūtongoria ūrīa ūgooka thuutha wake nīmagathūkangia itūūra rīu inene o na handū-harīa-haamūre. Ithīrīro rīgooka ta mūiyūro wa maaī: Nayo mbaara īgaathīi na mbere o nginya ithīrīro, na ngītūitwo atī ngīgūacooka gūkīre ihooru. **27** Nīakagīa na kīrīkanīro kīrūmu na andū aīngī handū ha kūmia kīmwe. Gatagatī-inī ga kūmia kīu nīagatūma magongona na maruta matige kūrūtuo. Na handū ha mo, mwena ūmwe wa hekarū-rī, nīakarūgamia kīndū kīrī magīgi na thaahu, o nginya ithīrīro rīrīa rītūitwo rīgāakīna, nake atūūre aitagīrīrio mang'ūrī.”

10 Atīrīrī, mwaka-inī wa itatū wa Kurusu mūthamaki wa Perisia, Danieli (na nīwe watūitwo Beliteshazaru) nīagūūrīrio maūdū. Ndūmīrīrī ya

ūguūrīo ūcio yarī ya ma, na yakonīi ūhoro wa mbaara nene. Gūtaūkīrwo kwa ndūmīrīrī īyo guokīre kūrī we na njīra ya kīoneki. **2** Ihinda-inī rīu-rī, nīi Danieli ndaakoretwo ngīcakaya handū ha cūmia ithatū. **3** Nīndehingīte kūrīa irio njega; kanua gakwa gatiacamire nyama kana ndibei; nīngī ndīehakaga maguta o na hanini, o nginya cūmia īcio ithatū igīthira. **4** Mūthenya wa mīrongo īrī na īna wa mweri wa mbere, ndūgamīte hūgūrūrū-inī cia, rūūī rūrīa rūnēne rwa Tīgīrīsī, **5** ngītīira maitho, na hau mbere yakwa ngīona mūdū wehumbite nguo cia gatani, na akehotora mūcibi wa thahabu īrīa therie mūno. **6** Mwīrī wake watārīi ta inagī rīrīa rīitagwo thumarati, na ūthiū wake wahanagia ta rūheni, maitho make maahaanaga ta imūrī cia mwaki, na moko make na magūrū maahaanaga ta gīcango gīkumuthe gīkahenia, naguo mūgambo wake watārīi ta mūgambo wa andū aīngī. **7** Nīi Danieli-rī, no nīi nyiki ndonire kīoneki kīu; nīgūkorwo andū arīa twarī nao matiakionire, no nīmaiūrīrwo nī guoya, makīūra magīthīi kwīhitha. **8** Nī ūndū ūcio ngītīgwo ndī o nyiki ndīroreire kīoneki kīu kīnēne. Ngīcōoka ngīthīrwo nī hinya, ngīthitia gīthiithi ta ngūkua, na gūtīrī ūndū ingīahotire gwīka. **9** Ngīcōoka ngīgūa akīaria, na rīrīa ndamūthīkagīrīra, ngīnyiitwo nī toro mūnēne, ngīgwa ndurumithītie ūthiū wakwa thī. **10** Na rīrī, ngīhutio na guoko, gūkīnjoya na igūrū, gūkīnjiga ndūrītīe ndu ndīnyiitīrīe thī na moko, ngīnainaga. **11** Nake akīnjīra atīrī, “Danieli, wee mūtīe mūno, cūrania wega ciugo ici ngīrie gūkwarīra, na ūūkīre na igūrū, nīgūkorwo rīu ngītūmwo ndatūmwo kūrī we.” Na aarīka kūnjīra ūguo, ngīrūgama o ngīnainaga. **12** Agīcōoka agīthīi na mbere akīnjīra atīrī, “Danieli, tīga gwtīgīra. Kuuma mūthenya wa mbere rīrīa wambīrīrie gūtūūra ūhoro ūyū na ūkīnyīiha mbere ya Ngai waku-rī, ciugo ciaku nīciaigūirwo, na rīu ndoka nīgeetha ngūhe ūhoro wacio. **13** No rīrī, mūnēne wa ūthamaki wa Perisia nīangīrīrīrie mīthenya mīrongo īrī na ūmwe. Hīndī īyo nīrīo Mikaeli, ūmwe wa arāika arīa anene, okīre kūndeithia, tondū nīndahīngīrīrio kīu hamwe na mūthamaki wa Perisia. **14** Rīu ndoka ngūtāarīrie maūdū marīa magāakora andū anyu matukū ma thuutha, tondū kīoneki kīu gīkonīi ihinda rīrīa rīgooka.” **15** Na rīrīa aanjīrāga ūhoro ūcio, ngīnamia ūthiū thī, ngīremwo nī kwaria. **16** Nīngī ūngī wahaanaga ta mūdū akīhutia iromo ciakwa, ngītūmūra kanua na ngīambīrīra kwaria. Ngīra ūcio warūngīi mbere yakwa atīrī, “Mwathi wakwa, nīi ndīmūhoote nī ruo rūnēne tondū wa kīoneki kīu, na ndīrī na ūndū ingīhota gwīka. **17** Nīi ndungata yaku-rī, ndaakīhota atīa kwaria nawe mwathi wakwa? Nīgūkorwo nīthīrītuo nī hinya o na mīhūmū yakwa.” **18** Nīngī ngīcōoka ngīgūa ndaahutio rīngī nī ūcio wahaanaga ta mūdū, akīnjīkīra hinya. **19** Akīnjīra atīrī, “Tīga gwtīgīra, wee mūdū ūyū mūtīe mūno, ūrogīa na thayū! Wīyūmīrīrie; wīkīre hinya.” Na rīrīa aanjārīrie ūguo, ngīcōokwo nī hinya, na nīi ngiuga atīrī, “Rīu mwathi wakwa arīa tondū nīwanjīkīra hinya.” **20** Nake akīnjūūrīa atīrī, “Wee nīūūī kīrīa gītūmīte njūke kūrī we? Nīngūcōoka o narua ngarūe na mūnēne wa Perisia, na ndathīi-rī, nake mūnēne wa Ūyunani nīegūka; **21** no nīngwamba gūkūwīra ūrīa kwandīkītuo

Ibuku-ini-ria-Ma. (Ndiri mündü ündeithagia ngirua nao tiga Mikaeli, münene wanyu.

11 Na riri, mwaka-ini wa mbere wa Dario, ücio Mümedia, nindarugamire nake ndimuteithirrie na ndimwikire hinya.) **2** “Na riu, ningukwira uhoro wa ma: Athamaki ang’ atatu nimakarahuka a kuu Perisia, na thuutha ücio kwarahuke üngi wa kana, uria ügaatonga gükira acio ang’ othe. Na riria akaagia na hinya münene ni undü wa ütonga ücio wake, niakarahura andü othe mokirre üthamaki wa Üyunani. **3** Ningi nigukarahuka müthamaki üngi uri na hinya makiria, uria ügaathanaga na hinya müngi na ekego o riria angienda gwika. **4** Aarikia kwarahuka-ri, üthamaki wake niügatukana na ügayanirio miëna ina kûria huho iria inya cia matu-ini ihurutanagira. Naguo üthamaki wake ndükagaywo ni andü a rüciaro rwake, kana üge na hinya ta uria aari naguo, tondü üthamaki wake niügathengio uume hario na üheo andü ang’. **5** “Müthamaki wa mwena wa güthini niakagia na hinya, no ümwe wa atongoria ake a ita niakagia na hinya kümükira, acooke gwathana üthamaki-ini wake na hinya münene. **6** Na riri, miaka yathirathira, nimagacooka küguana. Mwari wa müthamaki ücio wa güthini niagathi kûri müthamaki wa gathigathini, niguo magie na kiriko kia üguano, no mütumia ücio ndagatüura ari na hinya, o na müthamaki ücio na hinya wake matigaatüura. Matukü-ini macio mütumia ücio niagakunyanirwo ooragwo hamwe na ndungata ciake cia üthamaki, na ithe, o na mündü uria wamuteithagiriria. **7** “Na riri, mündü ümwe wa rüciaro rwake niakarahuka ithenya riake. Nake niagatharikira ita ria müthamaki wa gathigathini, na atoonye itüura riake riria riirigire; niakarua nao na amatoorie. **8** Ningi niagataha ngai ciao cia mihianano, na mihianano yao ya kigera, na indo ciao cia goro cia betha na cia thahabu acikue acitwarebürüri wa Misiri. Niagatigana na müthamaki ücio wa gathigathini ihinda ria miaka ügana üna. **9** Nake müthamaki wa gathigathini niagatharikira müthamaki ücio wabürüri wa güthini, no niagacooka ahündüke nginyabürüri-ini wake. **10** No ariü ake nimakehaariria kûria mbaara, macookanirrie mbütü nene ya ita hamwe iria ikaahaata ta kiguü kia maai kîria gitangihingirrio, na makinyie mbaara iyo nginya itüura-ini riake riria riirigire. **11** “Hindi iyo müthamaki wa güthini niakoimagara ari na marürü akahüürane na müthamaki ücio wa gathigathini, uria ükaarhura ita inene, no niakahootwo. **12** Aarikia gütaha mbütü iyo, müthamaki ücio wa güthini niakaiyürwo ni mwitio, na ooragithie andü ngiri nyingi, no riri, ühootani wake ndügatüura. **13** Nigükorwo müthamaki wa gathigathini niagacookanirria mbütü ingi ya ita nene gükira ya mbere; na thuutha wa miaka müngi niakoimagara erekeire kuo ari na mbütü nene müno na iri na indo ciothe cia mbaara. **14** “Mahinda-ini macio-ri, andü aing’ nimagookirira müthamaki ücio wa güthini. Andü a haaro gatagati-ini ka andü anyu nimakarema at’ nigeetha kioneke giki kihinge, no matikahootana. **15** Nake müthamaki wa gathigathini niagooka aithie ihumbu cia tîri, irigiirrie itüura inene niguo aritunyane. Mbütü icio cia ita cia kuuma

güthini itikahota kümwitiria; o na thigari ciao iria njega müno itigaakorwo na hinya wa gwitiria. **16** Nake ücio ükaamatharikira niageeka o ta uria ekwiendera; gütiir ükaahota kümwitiria. Niakehaanda küu Bürüri-ini ücio Müthaka na akorwo ari na hinya wa küwananga. **17** Niagatua itua kwerekeria hinya wa üthamaki wake wothbürüri-ini ücio, acooke athondeke kirikanio kia üguano na müthamaki wa güthini. Nake niakamühe müritu wake amühikie niguo ahoté kügüthia üthamaki ücio, no mibango iyo yake ndikahinga kana imuteithie. **18** Hindi iyo niakerekeria meciiria make mabürüri-ini maria mari ndwere-ini cia iria na atahe maing’ mamo, no riri, münene ümwe wa ita riake niakaniina mwigaatho ücio wake, na augarüre ümücookerere. **19** Thuutha wa üguo, niagacooka erekere matüura maria mairigire mabürüri wake mwene, no niakahingwo na agwe undü atagacooka kuonwo ringi. **20** “Na riri, uria ügooka ithenya-ini riake niagatüma mwitia wa mbeeca cia igooti atükaniirriebürüri ücio wothé agütigia igooti, niguo atüurie riiri wa üthamaki wake. No thuutha wa miaka minini niakaniinwo, no ndakooragwo na marakara kana ooragirwo mbaara-ini. **21** “Na riri, mündü uria ügooka ithenya riake agaakorwo ari mündü wa künyararwo mündü ütangiheo gitio kia müthamaki. Nake niakahithükira üthamaki ücio riria andü akuo mageciiria at’ ni kûri thayü, aütunyane na waara. **22** Hindi iyo ningi, ita riri na hinya müno nirikahaatwo rieherio mbere yake; ita riu hamwe na münene wa kirikanio nimakaniinwo biü. **23** Thuutha wa kügia na kirikanio kia üguano nake, niagacooka aheenanie, na ari na andü o anini niakarahuka agie na hinya. **24** Riria mabürüri maria matongu müno magakorwo mari na thayü, niguo akaamatharikira na eke maündü maria maithe make o na kana maithe make ma tene matekire. Niakagaira arümiriri ake ütonga wa ndaho, o na wa küiya. Niagathugunda küng’aurania matüura maria mairigire, no ni kwa ihinda. **25** “Niagacookanirria ita inene agie na hinya na ücamba okirre müthamaki wa güthini. Müthamaki wa güthini niakarua nake ari na ita inene na ria hinya, no ndagetiiria ni undü wa mibango iria agaakorwo aciirirwo. **26** Andü aria mariianagira na müthamaki nio makaamükunyanira; ita riake nirigathererio ta andü megütwarwo ni kiguü, na aing’ ao mooragirwo mbaara-ini. **27** Athamaki acio eer, mari na ngoro iciirrie gwika üuru-ri, nimagaikara metha-ini ümwe maaranirrie ndeto cia maheeni, no ndeto icio ciao itigakinyanira, amu ithirio ria maündü macio rigakinya o hindi iria rituitwo. **28** Müthamaki wa gathigathini niagacookabürüri wake ari na ütonga müing, no ngoro yake iigaakorwo ireganite na kirikanio kiria githeru. Niagookirria kirikanio kiu, na thuutha ücio acooke ainukebürüri wake. **29** “Ihinda riria rituitwo riakinya, niagatharikirabürüri wa güthini riita ringi, no riri, itharikira ria ihinda riri nirigakorwo riri na ütiganu na ria ihinda ria mbere. **30** Andü a kuuma Kitimu nimagooka na marikabu ciao mamüükirre, nake niagaakua ngoro. Nake niakahündüka arakarite müno na okirre kirikanio kiria githeru. Niagacooka eke maündü ma ütugi kûr andü aria othe magaatirika kirikanio kiu githeru. **31** “Ita riake riri na indo cia mbaara

nirikarahūka nīguo rīthaahie handū harīa hairigīre na hinya ha hekarū, rīcooke rīeherie magongona marīa marutagwo o mūthenya nīguo matikarutagīrwo ho. Thuutha ūcio macooke marūgamie kīndū kīrī thaahu ho, kīrīa kīngītūma būrūrī ūkire ihoorū. **32** Nīakaheenereria na ndeto cia waara andū arīa mathūkītīe kīrīkaniro kīu gītheru, no andū arīa mooī Ngai wao nīmakekīra hinya na maregane nake magwatīirie. **33** “Andū arīa oogī nīmagathomithia andū aingī, o na gūtūika kwa ihinda nīmakooragwo na rūhūi rwa njora, kana macinwo na mwaki, kana manyiitwo mīgwate na matunywo indo ciao cia bata. **34** Maagūa-rī, nīmakahēo ūiteithio mūnini, na andū aingī arīa matarī a ma nīmakegwatania nao. **35** Andū amwe arīa oogī nīmakagūa, nīguo makumuthwo, na mathambio mage imeni nginya mahinda ma ithirīro, amu ihinda rīu rītūtīwo no rīgaakinya. **36** “Mūthamaki ūcio ageekaga o ūrīa ekwenda. Nīagetūūgīria na eneniehie gūkīra ngai ciothe na nīakaaragia ndeto itarī ciaiguu cia gūūkīrīra Ngai wa ngai ciothe. Nake nīakagaacīra nginya rīrīa ihinda rīa mang’ūrī rīgaathira, nīgūkorwo ūndū ūrīa ūtūtīwo no nginya ūkaahinga. **37** Ningī ndakarūmbūiya ūhorō wa ngai cia maithē make, kana ngai rīrīa nīiragīrio nī andū-a-nja, kana arūmbūiye ūhorō wa ngai o na rīrīkū, no nī gūtūūgīria ageetūūgīria gūkīra ngai icio ciothe. **38** Handū ha cio, agaātīia ngai ya kūndū kūrīa kūrīgītīwo na hinya; ngai itōikaine nī maithē make, nīyo agaātīia na amīrutagīre thahabu na betha, hamwe na tūhiga twa goro na iheo cia thogora mūnene. **39** Nīagatharīkīra kūndū kūrīa kūrīgīre na hinya mūno ateithirīrīro nī ngai ng’eni, na nīagatiithia mūno andū arīa othe makamwīnyīihīria. Acio nīo agaatua aathanī maathage andū aingī, na agayanie ithaka cia būrūrī ūcio, acīheane na thogora. **40** “Ihinda rīa ithirīro rīakinya-rī, mūthamaki ūcio wa gūthini nīakamūtharīkīra mbaara-inī, no nake mūthamaki ūcio wa gathigathini amūūkīrīre na ngaari cia ita, na andū arīa mathīiiga mahaičīte mbarathi, o na marikabu nyingī. Nīagatharīkīra mabūrūrī maingī, na atuīkanīrie kuo ta kīguū kīa maaī. **41** Ningī nīagatharīkīra Būrūrī ūrīa Mūthaka. Mabūrūrī maingī nīmakagūa, no būrūrī wa Edomu na wa Moabi, hamwe na atongoria a Amoni nīmakahonokio kuuma guoko-inī gwake. **42** Nīagatambūrūkia guoko gwake mabūrūrī-inī maingī, o nāguo būrūrī wa Misiri ndūkahonoka. **43** Nīakenyiitīra igītīna ciothe cia thahabu na cia betha, o na ūtonga wa būrūrī wa Misiri wothē na hinya, nao andū a Libia na a Kushi mamwīnyīihīrie. **44** No rīrī, ndūmīrīrī irīa ikaamūkinīyīra ciumīte mwena wa irathīro na wa gathigathini nīkamūmakia, nake oimagare arī na marakara maingī athīī akaanange na aniine andū aingī biū. **45** Akaamba hema ciake cia ūthamaki gatagatī ka irīa rīrīa inene kīrīma-inī kīrīa gītheru na gīthaka mūno. No rīrī, nīagakinya mūthia wake, na gūtīrī mūndū o na ūmwe ūkaamūteithia.

12 “Na rīrī, hīndī iyo Mikaeli, mūnene ūrīa ūgītāgīra andū anyu, nīakarahūka. Nīgūkaagia ihinda rīa mīnyamaro mīingī itarī yoneka ingī tayo kuuma rīrīa andū mambīrīrie gūtūika ndūrīrī nginya hīndī iyo. No rīrī, hīndī iyo nīguo andū anyu makaahonokio,

mūndū o wothē ūrīa ūgaakorwo aandikītīwo ibuku-inī. **2** Kīrīndī kīingī kīa arīa makomete rūkūngū-inī rwa thī nīmakarīūkio: amwe mariūkīre muoyo-inī ūrīa ūtagaathira, nao arīa angī mariūkīe nīgeetha maconorithio na matūūre marī amene tene na tene. **3** Arīa oogī magaacangarara ta ūtheri wa igūrū, nao arīa macookagia andū njīra-inī cia ūthingu magaaakenga ta njata tene na tene. **4** No wee, Danieli, hinga ibuku na ūhūūre mūhūūri ciugo icio nyandike ibuku-inī rīu rīa gīkūnjo, nginya rīrīa ithirīro rīgaakinya. Amu andū aingī nīmakorūūrāga kūndū na kūndū nīguo mongerere ūmenyo.” **5** Thuutha wa maūndū macio, nīi Danieli ngīrora, ngīona hau mbere yakwa harūngī andū angī eerī, ūmwe wao arūngī hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūyū wa rūūī nake ūcio ūngī akarūgama hūgūrūrū-inī cia mūrīmo ūrīa ūngī. **6** Ūmwe wao akīarīria mūndū ūcio wehumbīte nguō cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūī, akīmūūria atīrī, “Maūndū macio ma kūgegania megūikara ihinda rīgana atīa magīkahinga?” **7** Mūndū ūcio wehumbīte nguō cia gatani, o ūcio warūgamīte igūrū rīa maaī ma rūūī, akīambararia guoko gwake kwa ūrīo o na ningī kwa ūmotho amerekeirie na igūrū, ngīcooka ngūigua ehīta na rītīwa rīa ūrīa ūtūtūragā tene na tene, akiuga atīrī, “Maūndū macio megūikara ihinda rīmwe, na mahinda meerī, na nuthu ya ihinda. Rīrīa hinya wa andū arīa atheru ūgaakorwo ūrī mūniine biū-rī, nīguo maūndū macio mothe makaahingio.” **8** Nīi ngūīgūūra maūndū macio, no ndiigana gūtaūkīrwo nī mo. Nī ūndū ūcio ngīmūūria atīrī, “Mwathi wakwa, kīrīkīrīro kīa maūndū macio mothe-rī, gīgaakorwo kīrī kīnī?” **9** Nake akīnjookeria, akīnjīra atīrī, “Wee Danieli wīthīire, tondū ciugo icio nīhingīre na ikahūūrwo mūhūūri nginya ihinda rīa ithirīro. **10** Andū aingī nīmagatherio, mathirwo nī gīko merūhio, taarī gūkumuthwo makumuthītwo magathera, no arīa aaganu nīmagakīrīrīria kwagana, na gūtīrī o na ūmwe wao ūkaamenya gītūmi kīa maūndū macio, no arīa oogī nīmakamamenya. **11** “Kuuma ihinda rīrīa magongona ma o mūthenya makaniinwo, na ithenya rīamo harūgamio kīndū kīrīa kīrī thaahu, kīrīa kīngītūma būrūrī ūkire ihoorū, gūgaakorwo kūrī mīthenya 1,290. **12** Kūrathimwo-rī, nī ūrīa ūgweterera na akinyīrie mūthia wa mīthenya 1,335. **13** “No wee-rī, wīthīire nginya hīndī rīrīa ithirīro rīgaakinya. Nīūkahurūka, na ningī marīgīrīrio ma mīthenya iyo nīūkārīūka nīgeetha wamūkīre igai rīaku.”

Hosea

1 Ino niyo ndumiriri ya Jehova iria yakinyirire Hosea mürü wa Beerî hîndî ya wathani wa Uzia, na wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia athamaki a Juda, na hîndî ya wathani wa Jeroboamu mürü wa Joashu mûthamaki wa Israeli: **2** Rîrîa Jehova aambîrîrie kwaria na kanua ka Hosea, Jehova aamwîrîre atîrî, “Thîi, ùkahikie mûtumia mûmaraya na ûgîe na ciana cia ûmaraya, tondû andû a bûrûrî nîmehîtie, na ûndû wa ûtharia mûuru mûno wa gûtirika Jehova.” **3** Nî ûndû ùcio Hosea akîhikia Gomeri mwarî wa Dibilaimu, nake akîgîa nda na akîmûciarîra mwana wa kahîi. **4** Nake Jehova akîra Hosea atîrî, “Gatue Jezireeli, tondû nîngûherithia nyûmba ya Jehu o narua nî ûndû wa ûragani mûnene ooraganire kûu Jezireeli, na niine ûthamaki wa Israeli. **5** Mûthenya ùcio-rî, nîngoinanga ûta wa Israeli Gîtuamba-inî kia Jezireeli.” **6** Gomeri akîgîa nda rîngî na agîciara mwana wa kairîtu. Nake Jehova akîra Hosea atîrî, “Gatue Lo-Ruhama, nîgûkorwo ndigacooka kuonania wendo rîngî kûrî nyûmba ya Israeli, atî ndîmarekere o na atîa. **7** No nîngonania wendo kûrî nyûmba ya Juda; na nîngamahonokia, na ti na ûndû wa ûta, kana rûhiû rwa njora kana mbaara, kana na mbarathi na ahaici acio, no nî ûndû wa Jehova Ngai wao.” **8** Thuutha wa gûtigithia Lo-Ruhama kuongarî, Gomeri agîciara kahîi kangî. **9** Nake Jehova akîmwîra atîrî, “Gatue Lo-Ammi, nî ûndû inyuî mûtirî andû akwa, na nîi ndîrî Ngai wanyu. **10** “No rîrî, andû a Israeli magaatûika ta mûthanga wa hûgûrûrû-inî cia iria, ûrîa ûtangithimîka kana ûtarîke. O handû harîa merîrwo atîrî, ‘Inyuî mûtirî andû akwa’, no ho mageetwo ‘ariû a Ngai ûrîa ûrî muoyo’. **11** Nao andû a Juda na andû a Israeli nîmagacookanîrîra rîngî, na nîmagathuura mûndû ûmwe amatongorie, nao nîmakoina bûrûrî ùcio, nîgûkorwo mûthenya wa Jezireeli nîugaatuika mûthenya mûnene.

2 “Ha ûhoro wa ariû a thoguo, meere atîrî, ‘Inyuî mûrî andû akwa’, na ha ûhoro wa aarî a thoguo, ûmeere atîrî, ‘Inyuî mûrî endwa akwa’. **2** “Thaithai nyina wanyu, mûthaithei, nîgûkorwo we ti mûtumia wakwa, na nîi ndîrî mûthuuriwe. Nîeherie maûndû ma ûtharia ûthiû-inî wake, na athengie ûmaraya gatagati-inî ka nyondo ciake. **3** Akorwo ti ûguo ndîmûrute nguo aikare arî njaga, na ndûme aikare njaga o ta mûthenya ûrîa aaciariro; ngaamûtua ta werû, na ndîmûgarûre atuîke bûrûrî mûng’aru, na ndîmûûrage na nyoota. **4** Ndikaigûra ciana ciake tha, tondû nî ciana cia ûtharia. **5** Nyina wao akoretwo akîhûura ûmaraya, na aagîre nda ciao na njîra cia ûura-thoni. Nî ûndû oigite atîrî, ‘Nîngûrûmîrîra endwa akwa, ariâ maahaga irio ciakwa na maai makwa, na guoya wakwa wa ng’ondû o na gatani yakwa, maguta makwa o na kîrîa nyuuga.’ **6** Nî ûndû wa ûguo nîngûhinga njîra yake na mîigua, ndîmûirigîre thîini, aage njîra ya kuumîra. **7** Nîagateng’eria endwa ake na ndakamakinyîra. Akaamacaria na ndakamona. Hîndî iyo nîagacooka oige atîrî, ‘Nîngûcoka kûrî mûthuuri wakwa wa mbere, nîgûkorwo hîndî iyo nîndaikarîte

wega gûkira rîu.’ **8** Mûtumia ùcio nîagîre kûmenya atî nîi ndaamûheaga ngano, na ndîbei ya mûhihano, o na maguta, na ngamûingîhîria betha na thahabu, iria maahûthagîra gûthondeka ngai irîa îitaguo Baali. **9** “Tondû ùcio nîngoya ngano yakwa yakûra, na ndîbei yakwa ya mûhihano yagîrîra, na ndîmûtunye guoya wakwa wa ng’ondû na gatani yakwa, o iria ciarî cia kûmûhumbîra njaga yake. **10** Nî ûndû ùcio, nîngaguûria maûndû make ma waganu endwa ake mamwîroreire; gûtirî mûndû ûkaamûteithûra moko-inî makwa. **11** Nînganiina ikeno ciake ciothe, arî cio: ciathî ciake cia mwaka o mwaka, na Tûrûgamo twake twa mweri, na mîthenya yake ya Thabatû, na ciathî ciake ciothe iria nyamûre. **12** Nîngathûkangîa mîthabîbû yake na mikûyû yake, irîa oigîre nî irîhi riake kuuma kûrî endwa ake; nîngamîtua ihinga, na nyamû cia gîthaka nîkamîrîa.” **13** Jehova ekuuga atîrî, “Nîngamûherithia nî ûndû wa mîthenya irîa acinîre Baali ûbumba; rîrîa eegemagia na icûhi, na mathaga ma goro, na akîrûmîrîra endwa ake, no akîriganîrwo nî nîi. **14** “Nî ûndû wa ûguo nîngûmûguucîrîra na waara; ngûmûtongoria nginya werû-inî, na ndîmwarîre na ciugo cia wendo. **15** Kûu nîkuo ngaamûcookeria mîgûnda yake ya mîthabîbû, na ndue Kîanda kia Akori mûrangu wa mwîhoko. Kûu nîkuo akaina o ta ûrîa ainaga matukû-inî ma ûnini wake, aine ta ûrîa ainire mûthenya ûrîa aambatire kuuma bûrûrî wa Misiri.” **16** Jehova ekuuga atîrî, “Mûthenya ùcio-rî, nîukanjîta ‘Mûthuuri wakwa’; ndûkanjîta rîngî ‘Mwathi wakwa’. **17** Nîngeheria marîitwa ma Baali kuuma miromo-inî yake; marîitwa macio matikagwetwo rîngî. **18** Mûthenya ùcio nîngathondeka kîrîkanîro na nyamû cia gîthaka, o na nyoni cia rîera-inî, na ciûmbe iria ithiagîra gûkû thî nî ûndû wao. Uta, na rûhiû rwa njora, na mbaara nîngaciniina bûrûrî-inî, nîgeetha othe makomage marî na thayû. **19** Nîngakûûria ûtuîke mûtumia wakwa nginya tene; ngaakûûria ûtuîke wakwa ûhoro-inî wa ûthingu na wa kîhooto, ngûûrie ndî na wendo na tha. **20** Nîngakûûria ûtuîke wakwa na wîhoheku, nawe nîûgetîkîra Jehova.” **21** Jehova ekuuga atîrî, “Mûthenya ùcio-rî, nîngacookia ûhoro; nîngacookeria matu ûhoro, namo matu macookerie thî ûhoro; **22** nayo thî îcookerie ngano, na ndîbei ya mûhihano, na maguta ûhoro, nacio nîngacookeria Jezireeli ûhoro. **23** Nîngamûhaanda bûrûrî-inî nî ûndû wakwa mwene; nîngonania wendo wakwa harî ûrîa nderîte atîrî, ‘Nîi ndikwendete’. Ariâ nderîte atîrî, ‘Inyuî mûtirî andû akwa’, nîngameera atîrî, ‘Inyuî mûrî andû akwa’; na mûndû o mûndû oige atîrî, ‘Wee nîwe Ngai wakwa.’”

3 Nîngî Jehova akînjîra atîrî, “Thîi, wonie mûtumia waku wendo rîngî, o na gûtuika nîendetwo nî mûndû ûngî na nî mûtharia. Mwende o ta ûrîa Jehova endete andû a Israeli, o na gûtuika nîmagarûrûkagîra ngai ingî na makenda keki iria nyamûre cia thabîbû nyûmû.” **2** Nî ûndû ùcio ngîmûgûra na thogora wa cekerî ikûmi na ithano cia betha, na ta homerî na letheke îmwê ya cairî. **3** Ngîcoka ngîmwîra atîrî, “Nîgûtûûrania na nîi matukû maingî, no na nginya ûtîge ûmaraya na ndûkendane na mûndû ûngî, na nîi nîngûtûûrania

nawe.” **4** Nigũkorwo andũ a Isiraeli nĩmegũtũura matukũ maingĩ matarĩ na mũthamaki kana mũnene, na matarĩ na igongona kana mahiga maamũre, na matarĩ na ebodi kana mũhianano. **5** Thuutha ũcio andũ a Isiraeli nĩmagacooka na marongorie Jehova Ngai wao na Daudĩ mũthamaki wao. Nĩmagooka makĩnainaga kũri Jehova na kũrĩ irathimo ciake matukũ-inĩ ma mũthia.

4 Iguai ũhoru wa Jehova, inyuĩ andũ a Isiraeli, tondũ Jehova nĩekũmũthitanga, inyuĩ mũtũũraga thĩnĩ wa bũrũri ũyũ: “Nĩ ũndũ-rĩ, gũtirĩ na wĩhokeku kana wendo, kana kũmenya Ngai thĩnĩ wa bũrũri ũyũ. **2** Kĩrĩa kũrĩ no kũrumana, na kũheenania, na ũragani, na ũici, na ũtharia; maĩndũ macio makaingĩha mũno, na ũiti wa thakame ũkarũmĩrĩra ũiti wa thakame. **3** Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ bũrũri nĩũracakaya, na ariĩ othe matũũraga thĩnĩ waguo makahinyara; nyamũ cia gĩthaka, na nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ nigũkua irakua. **4** “No rĩrĩ, ndũkareke mũndũ arehe thitango, mũndũ ndagathitange ũrĩa ũngĩ, nigũkorwo andũ anyu mahaana andũ ariĩ mathitangaga mũthĩnjĩri-Ngai. **5** Mũhĩngagwo mũthenya na ũtũkũ, na anabii makahĩngwo hamwe na inyuĩ. Nĩ ũndũ ũcio nĩnganiina maitũguo. **6** Andũ akwa maniinagwo nĩ ũndũ wa kwaga ũmenyo. “Tondũ nĩmũregete ũmenyo, o na nĩ nĩndĩmũregete mũtũike athĩnjĩri-Ngai akwa; tondũ nĩmũtiganĩrie watho wa Ngai wanyu, o na nĩ nĩngatiganĩria ciana cianyu. **7** O ũrĩa athĩnjĩri-Ngai maingĩhaga, noguo maakĩragĩrĩria kũnjĩhĩria; nao magĩkũũrĩria rĩrĩ wao na kindũ gĩa thoni. **8** Mehũũnagia na mehia ma andũ akwa, na magakenera waganu wao. **9** Na nigũgatuika atĩrĩ: O ta ũrĩa andũ makaahaana, no taguo athĩnjĩri-Ngai makaahaana. Nĩngamaherithia othe nĩ ũndũ wa mũthĩire yao, na ndĩmarĩhe kũringana na ciĩko ciao. **10** “Makaarĩaga no matikahũũna, makaahũũraga ũmaraya no matikaingĩha, tondũ nĩmatiganĩrie Jehova nĩguo meheane **11** kũrĩ ũmaraya, na kũnyua ndĩbei irĩa ngũrĩ na ya mũhĩhano, irĩa cieheragia ũmenyo **12** wa andũ akwa. Mahooyaga kĩrĩa kuuma kũrĩ mũhianano mũciũhie, naruo rũthanju rwa ũragũrĩ rũkamacookeria ũhoru. Roho wa ũmaraya nĩũmahĩthithagia njĩra; makaaga kwĩhokeka kũrĩ Ngai wao. **13** Marutagĩra igongona irĩma igũrũ, na magacinĩra maruta ma njino tũrĩma-inĩ, na rungu rwa mũtĩ wa mũgandi, na wa mũribina, o na mũceeni, tondũ kũrũru kiayo nĩ kiega. Nĩkĩo airĩtu anyu mahũũraga ũmaraya, na atumia a ariũ anyu magatharia. **14** “Ndikaherithia airĩtu anyu maahũũra ũmaraya, kana herithie atumia a ariũ anyu maatharia, tondũ arũme o ene mathiiga thiritũ na maraya, na makarutaga igongona hamwe na maraya ma mahooero-inĩ: nĩ ũndũ ũcio andũ matarĩ ũmenyo nĩmakanangĩka! **15** “Atĩrĩ wee Isiraeli, o na gũtũka nĩũtharagĩrĩ, Juda niagĩtĩge kwĩhia. “Ndũgathĩ Giligali; o na ndũkambate Bethi-Aveni. Na ndũkehite uuge atĩrĩ, “Ti-itherũ o ta ũrĩa Jehova atũũraga muoyo! **16** Andũ a Isiraeli mang’athitĩe o ta moori ng’athia. Kũngihoteka atĩa Jehova amarĩithie ta tũgondũ tũrĩ nyeki-inĩ nduru? **17** Efiraimu nĩegwatanĩtie na mũhianano; tiganai nake! **18** O na rĩria kindũ kiao gĩa kũnyua gĩthĩrĩte-rĩ, no mathiiga na mbere na ũmaraya

wao; aathani ao nĩmendete mũno njĩra cia thoni. **19** Kĩhuhũkanio kĩnene gĩkaamahaata kĩmombũkie, na magongona mao nĩmakamaconorithia.

5 “Iguai ũhoru ũyũ, inyuĩ athĩnjĩri-Ngai! Tegai matũ, inyuĩ andũ a Isiraeli! Thĩkĩrĩria, wee nyũmba ya ũthamaki! Nĩ inyuĩ mũgũtũirwo ciira ũyũ: Mũkoretwo mũrĩ mũtego kũu Mizipa, na mũrĩ wabu ya gũtegena yarĩtwo kũu Taboru. **2** Aregĩ a watho nĩmarikĩire ũragani-inĩ. Nĩ nĩngamaherithia othe. **3** Nĩ nĩnjũũ maĩndũ mothe ma Efiraimu; Isiraeli ndahithĩtwo kuuma kũrĩ nĩ. Wee Efiraimu, rĩu nĩhũhĩrite ũmaraya; Isiraeli nake niathũkĩte. **4** “Ciĩko ciao itingĩmetikĩria gũcookerera Ngai wao. Roho wa ũmaraya ũrĩ ngoro-inĩ ciao, nao makaaga kũmenya Jehova. **5** Mwĩtĩio wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmookĩrĩra; andũ a Isiraeli na Efiraimu mahĩngagwo nĩ mehia mao; Juda o nake akahĩngwo hamwe nao. **6** Hĩndĩ irĩa magaahtĩ na ndũũru ciao cia mbũri na cia ng’ombe kũrongooria Jehova-rĩ, matikamuona; we nĩamehereire. **7** Nĩmagĩte kwĩhokeka harĩ Jehova; nao magaciara ciana itarĩ na ũngai. Na rĩrĩ, ciathĩ ciao cia Karũgamo ka Mweri nĩikaamameria, o hamwe na migũnda yao. **8** “Huhai karumbeta kũu Gibeia, na mũhuhe coro kũu Rama. Muuge mbu ya gwĩtana mbaara kũu Bethi-Aveni; wee Benjaminĩ, wĩhũtũge. **9** Efiraimu nigũgakira ihooru mũthenya ũcio wa ituĩro. Gatagatĩ-inĩ ka mihiĩrĩga ya Isiraeli-rĩ, nĩ ngwanĩrĩra ũrĩa kũrĩ. **10** Atongoria a Juda mahaana andũ ariĩ meheragia mahiga ma mĩhaka. Nĩngamaitĩrĩria mang’ũrĩ makwa, taarĩ kĩguũ kĩa maaĩ. **11** Efiraimu nĩmũhinyĩrĩrie, akarangĩrĩrio ituĩro-inĩ rĩa ciira, nĩ ũndũ wa kwenda kũrũmĩrĩra mihiianano. **12** Nĩ haana memenyĩ kũrĩ Efiraimu, na ngahaana ta ũbuthu kũrĩ andũ a Juda. **13** “Rĩria Efiraimu oonire ndwari yake, nake Juda akĩona ironde ciake-rĩ, hĩndĩ iyo Efiraimu agĩthĩ kũrĩ Ashuri, na agĩtũmana kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene nĩguo amũiteithie. Nowe ndangihota gũkũhonia, o na kana ahonie ironde ciaku. **14** Nĩ ngaatuika ta mũrũũthĩ kũrĩ Efiraimu, ndũke ta mũrũũthĩ ũrĩ hinya kũrĩ Juda. Ngaamatambuuranga, njooke ndĩthĩire; ngaamataha, na gũtirĩ mũndũ ũkaamahonokia. **15** Ningĩ nĩ nĩngacooka gwakwa, ngĩnya rĩria magetikĩra mahitia mao. Nao nĩmakarongooria ũthĩũ wakwa; nao mona mathĩina nĩmakanongoria na kio.”

6 “Ŭkai, rekei tũcookerere Jehova. Nĩatũtambuurangĩte, no nĩegũtũhonia; nĩatũthangĩtie, no nĩegũtuoha ironde ciitũ. **2** Thuutha wa matukũ meeri, niagatwarahũra; mũthenya wa itatũ niagatũcookereria nĩguo tũtũũre muoyo mbere yake. **3** Nĩtũmenyei Jehova, na tũkĩrĩrĩrie kũmũmenya. Ti-itherũ o ta ũrĩa rĩũa rĩrathaga-rĩ, noguo o nake akooneka; agooka kũrĩ ithuĩ ta mbura ya hĩndĩ ya heho, kana ta mbura ya gũkũria irio irĩa yuraga thĩ.” **4** “Wee Efiraimu-rĩ, ingĩgwĩka atĩa? Na wee Juda-rĩ, ngũgwĩka atĩa? Wendo waku ũhaana ta kĩbĩ kĩa rũciĩnĩ, ũkahaana ta ime rĩa rũciĩnĩ rĩrĩa rĩcookaga rĩgathira. **5** Nĩkĩo ndaagũtinangirie icunji na tũnua twa anabii akwa, ngĩkũũraga na ciugo cia kanua gakwa; matũũro makwa magĩkĩhenũka ta rũheni igũrũ rĩaku. **6** Nigũkorwo

nyendaga tha no ti igongona, na kũmenya Ngai gũkira maruta ma njino. **7** O ta ũria Adamu aathũkirie kũrikanĩro giakwa, noguo maagire kwĩhokeka ũndũ-inĩ ũcio. **8** Gileadi nĩ itũura inene rĩa andũ aaganu, rĩhakĩtwo imeni nĩ makinya marĩ na thakame. **9** O ta ũria ikundi cia atunyani ciũhithagĩra mũndũ, no taguo ikundi cia athĩnjĩri-Ngai ciĩkaga; moraganagĩra njĩra-inĩ ya gũthĩi Shekemu, makagera ngero cia thoni. **10** Nĩ ninyonetete ũndũ mũuru mũno nyũmba-inĩ ya Isiraeli. Kũu nĩkuo Efiraimu eheanĩte ahũure ũmaraya, nake Isiraeli nĩakanyĩtwo nĩ thaahu. **11** “O na kũrĩ we, wee Juda, nĩwathĩrĩrio ihinda rĩa magetha. “O hĩndĩ ĩria ndaacookeria andũ akwa maũndũ ma kũmaguna,

7 o rĩria ndenda kũhonia Isiraeli-rĩ, mehĩa ma Efiraimu makonanio, nacio ngero cia Samaria ikaguũrio. Maaragia maũndũ ma maheeni, na aici magatua nyũmba, magatoonya, nacio njangiri igatunyana indo njĩra-inĩ; **2** no rĩrĩ, matimenyaga atĩ nĩndirikanaga ciĩko ĩcio ciao njũru ciothe. Mehĩa mao nĩmamarĩgĩciĩrie; makoragwo mbere yakwa hĩndĩ ciothe. **3** “Makenagia mũthamaki na waganu wao, magakenia anene na maheeni mao. **4** Othe nĩ itharia, maakanaga ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate, rĩria mũrugi wa mĩgate atabataragio nĩ gwakĩrĩria kuuma gũkanda mũtu nginya ũimbe. **5** Mũthenya wa gĩathiĩ kĩa mũthamaki witũ-rĩ, we na anene ake manyuuga ndibei makarĩio, nake akanyĩtana moko na arĩa manyũrũranaga. **6** Ngoro ciao nĩ ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate; mathĩiiga harĩ we marĩ na waara. Thuti ciao ciakanaga kahora ũtũkũ wothĩ; nakuo gwakĩa rũciĩnĩ igaakana ta mwaki wa rũrĩrĩmbĩ. **7** Othe mahĩũhĩte ta riiko rĩa kũrugĩra mĩgate; moragaga aathanĩ ao. Athamaki ao othe manĩanagwo, na gũtĩrĩ o na ũmwe wao ũngayagĩra. **8** “Efiraimu nĩetukanĩtie na ndũrĩrĩ; Efiraimu nĩ mũgate ũtarĩ mũgarũre. **9** Andũ a kũngĩ marĩiiga hinya wake, nowe ndamenyaga ũguo. Njũrĩrĩ ciake ĩrĩ na mbuĩ, nowe ndoonaga ũguo. **10** Mwĩtĩio wa Isiraeli nĩũrutaga ũira wa kũmũkĩrĩra, no o na kũrĩ ũguo-rĩ, we ndacookagĩrĩra Jehova Ngai wake, kana akamũrongooria. **11** “Efiraimu ahaana ta ndutura, ĩria iheenekaga narua, ĩtarĩ ũmenyo; rĩmwe akayagĩra bũrũri wa Misiri na rĩria rĩngĩ agathĩi Ashuri. **12** Rĩria magaathĩrĩ-rĩ, nĩngaikĩa wabu yakwa igũrũ rĩao; nĩngamaharũrũkia ta nyoni cia rĩera-inĩ. Rĩria ngaigua nĩmaracookanĩrĩra-rĩ, nĩngamanyĩta. **13** Kaĩ marĩ na haaro-ĩ, tondũ nĩmandiganĩrie! Maroniinwo, tondũ nĩmanemeire! Nĩ nĩnyendaga kũmahonokia, no-o no igenyo manjigagĩrĩra. **14** Matingayagĩra kuuma ngoro-inĩ ciao, no kũgĩrĩka magĩrĩkaga marĩ marĩrĩ-inĩ mao. Monganaga hamwe nĩ ũndũ wa ngano, na ndibei ya mũhĩhano, no nĩ makaahtatĩra. **15** Ndaamathomithĩrie na ngĩmekĩra hinya, no-o mathugundaga kũnjĩka ũũru. **16** Maticookagĩrĩra ũria-ũrĩ-igũrũ-Mũno; mahaana ta ũta ũria ũhĩtagia wathi. Atongoria ao makoragwo na rũhiũ rwa njora, nĩ ũndũ wa ciugo ciao cia rũtũrĩko. Nĩ ũndũ wa ũguo nĩmakanyũrũrio kũu bũrũri wa Misiri.

8 “Huhai karumbeta mwĩhũge! Thũ ĩrerete igũrũ rĩa nyũmba ya Jehova ta nderi, tondũ andũ nĩmathũkĩtie kũrikanĩro giakwa, na makarega watho wakwa. **2** Isiraeli nĩarangaĩra, akoiga atĩrĩ, “Wee Ngai

witũ, nĩtũkũmenyetel’ **3** No Isiraeli nĩaregete ũndũ ũria mwega; nĩ ũndũ ũcio thũ nĩkamũngatĩthia. **4** Marũgamagia athamaki matarĩ na rũtha rwakwa, magathuura anene itametĩkĩrĩtie. Methondekagĩra mĩhianano na betha na thahabu ciao, nayo igatuĩka ya kũmaniina. **5** Wee Samaria-rĩ, te mũhianano wa ngai ĩyo ya njaũ! Marakara makwa nĩmakanĩte harĩ yo. Nĩ nginya-rĩ megũtũura maremetwo nĩgũikara marĩ atheru? **6** Acio moimĩte Isiraeli! Njaũ ĩno nĩ mũturi ũmĩthondekete; yo ti Ngai. Njaũ ĩyo ya Samaria-rĩ, nĩkoinangwo icunjĩ. **7** “Mahaandaga rũhuho, makagetha kũhũhũkanio; ngano ndĩrĩ na magĩra, ndĩngĩumia mũtu; korwo no ĩciare ngano, andũ a kũngĩ nĩo mangĩmĩria. **8** Isiraeli nĩameretio; rĩu arĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ ahaana ta kĩndũ gĩtarĩ bata. **9** Nĩgũkorwo nĩmambatĩte, magathĩi Ashuri, ta ndigiri ya githaka ĩkĩũrũra ĩrĩ iiki. Efiraimu nĩeyendetie kũrĩ endwa ake. **10** O na gũtuĩka nĩmeyendetie gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, rĩu nĩngũmacookanĩrĩria hamwe. Mekwambĩrĩria kũhĩnyara, mahĩnyĩrĩrio nĩ mũthamaki ũria ũrĩ hinya. **11** “O na gũtuĩka Efiraimu nĩakĩte igongona nyingĩ cia kũrutagĩrwo maruta ma kũhoroherio mehĩa, ĩcio ĩtuĩkĩte igongona cia kwĩhagĩria. **12** Ndaamandĩkĩre maũndũ maingĩ watho-inĩ wakwa, no makĩmatua taarĩ maũndũ mageni. **13** Marutaga magongona marĩa ndeheirwo, magacooka makarĩa nyama ĩcio, no Jehova ndakenagio nĩmo. Na rĩrĩ, nĩekũrĩrikana waganu wao, na aherithie mehĩa mao. Nao nĩmagacooka bũrũri wa Misiri. **14** Isiraeli nĩariganĩrwo nĩ ũria wamũmbire, na agaaka nyũmba cia ũnene; Juda nĩarĩgĩre matũũra maingĩ na thingo cia hinya. No nĩngarehere matũũra mao manene mwaki ũria ũgaacina ciikaro ciao ĩria ciirĩgĩtwo na hinya.”

9 Wee Isiraeli-rĩ, tiga gũkena; tiga gũkũngũira ta ndũrĩrĩ ĩria ingĩ. Nĩgũkorwo ũkoretwo ũtarĩ mwĩhokeku harĩ Ngai waku; wee nĩwendete mũcaara wa maraya, ũkaũcaragia kũria guothe kũhũhagĩrwo ngano. **2** Ihũhĩro cia ngano na ihĩhĩro cia ndibei itikahũũnia andũ, o na gũtigakorwo na ndibei ya mũhĩhano. **3** Matigaatũura bũrũri wa Jehova; Efiraimu agaacooka bũrũri wa Misiri, na arĩe ĩrio ĩrĩ thaahu kũu Ashuri. **4** Matigaitĩra Jehova maruta ma ndibei, kana magongona mao mamũkenie. Kũrio magongona ta macio makaahaana ta mũgate wa andũ megũcakaya; arĩa othe makaamarĩa nĩmakanyĩtwo nĩ thaahu. ĩrio ĩcio igaakorwo ĩrĩ ciao o ene; itikarehwo hekarũ-inĩ ya Jehova. **5** Mũgeeka atĩa mũthenya ũria mwamũre wa ciathĩ cianyũ, mĩthenya ĩyo ya gĩathiĩ kĩa Jehova? **6** O na mangĩkaahonoka kwanangwo, andũ a bũrũri wa Misiri nĩmakamacookereria, nao andũ a Memufisi mamathike. Cong’e nĩguo ũgaacooka handũ ha igĩĩna ciao cia betha, nayo mĩguu ĩhũmbire hema ciao. **7** Matukũ ma kũherithio nĩmakinyũ, ĩĩ, matukũ ma kũrĩhania nĩmakinyũte. Isiraeli nĩamenye ũguo. Tondũ mehĩa manyũ nĩ maingĩ mũno, na rĩmena rwanyũ rũkaneneha mũno, mũnabĩi akoonagwo arĩ mũndũ mũkĩũgu, na mũndũ ũria ũrĩ na ũrathi akonwo arĩ mũgũrũki. **8** Mũnabĩi nĩwe ũtũtũtwo mũrangĩri wa Efiraimu nĩ Ngai wakwa; no rĩrĩ, mĩtego ĩmwetereire njĩra-inĩ ciake

ciothe, na rümena rükamweterera nyumba-ini ya Ngai wake. **9** Nĩmatoonyereire, makarikĩra mũno ũũru-inĩ, o ta ũria meekire matukũ-inĩ ma Gíbea. Nake Ngai nĩakarĩkana waganu wao, na amaherithie nĩ ũndũ wa mehia mao. **10** “Rĩria ndaamenyire Isiraeli, kwarĩ ta mũndũ onete thabibũ werũ-inĩ; rĩria ndonire maithe manyu-rĩ, kwarĩ ta mũndũ onete matunda ma mũtĩ wa mukũyũ marĩa maambaga kwĩrua. No rĩria Isiraeli mookire Baali-Peoru, nĩmeyamũrĩre mũhianano ũcio wa gĩconoko, na magĩthũka, magĩtuĩka o ta kindũ kũu mendete. **11** Riiri wa Efiraimu ũkoombũka ta nyoni ũũre: gũtigakorwo ũhoro wa gũciara, kana gũkuua nda, o na kana kũgĩa nio. **12** O na mangikaarera ciana-rĩ, nĩngaciũraga ciothe. Rĩria ngaagarũka ndĩmatige, kai nĩmagakorwo na haaro-ĩ! **13** Nĩnyonete Efiraimu, ahaanditwo handũ hega, o ta Turo. No rĩrĩ, Efiraimu akaaruta ciana ciae, acineane kũrĩ mũũragani.” **14** Mahe, Wee Jehova; no nĩ kĩ ũkũmahe? Mahe nda iria ihunaga, na ũmahe nyondo iria itarĩ iria. **15** “Nĩ ũndũ wa waganu wao wotho marĩ kũu Giligali, nĩkĩo ndamamenire marĩ o kũu. Nĩ ũndũ wa ciĩko ciao cia mehia-rĩ, nĩngamarutũũra moime nyũmba yakwa, na ndigacooka kũmenda rĩngĩ; atongoria ao othe nĩ aremi. **16** Andũ a Efiraimu nĩacine nĩ mbaa, naguo mũri wao nĩũhoohete, maciaraaga maciaro. O na mangiciara ciana-rĩ, nĩngooraga ciana icio ciao mendete.” **17** Ngai wakwa nĩakamarega, nĩgũkorwo matiamwathikiĩre; magaatuĩka andũ a kũũrũũraga ndũrĩrĩ-inĩ.

10 Isiraeli aarĩ ta mũthabibũ watheeremaga, nake agũciarĩra maciaro. O ũria maciaro make maingĩhaga-rĩ, noguo nake aakaga igongona nyingĩ; o ũria bũrũri wake wagaacagĩra-rĩ, noguo aagemagia mahiga make marĩa maamũre ma kũhooyagwa. **2** Ngoro ciao nĩ cia maheeni, na rĩu no nginya marĩhio wĩhia wao. Jehova nĩakamomora igongona ciao, na athũkangie mahiga macio mao maamũre ma kũhooyagwa. **3** Nĩngĩ nĩmakoiaga atĩrĩ, “Tũtĩrĩ na mũthamaki, tondũ tũtiigana gũtũia Jehova. No o na korwo twarĩ na mũthamaki-rĩ, nĩ atĩa angĩahotire gũtwĩkĩra?” **4** Meranagĩra ciĩranĩro nyingĩ, na makehĩta mĩĩhitwa ya maheeni, na magathondeka irikanĩro; nĩ ũndũ ũcio maciira makunũkaga ta mahuti marĩ ũrogĩ marĩa mameraga hianyũ-inĩ. **5** Andũ arĩa matũũraga Samaria metangaga nĩ ũndũ wa mũhianano wa njaũ irĩa ya Bethi-Aveni. Amu andũ akuo nĩmakamĩcakaĩra, na noguo athĩnjĩri-ngai a mũhianano iyo mageeka arĩa makenagĩra riiri wayo, tondũ nĩyeheretio kuuma kũrĩ o, igathaamĩrio kũndũ kũngĩ. **6** Nayo igaatwarwo Ashuri, itũike kiheo kũrĩ mũthamaki ũcio mũnene. Efiraimu nĩagaconorithio; Isiraeli nake nĩagaconoka nĩ ũndũ wa mũhianano iyo yake ya mĩtĩ. **7** Samaria na mũthamaki wakuo magaathererio ta karũhonge karĩ igũrũ wa maaĩ, maniĩnwo. **8** Kũndũ kũria gũtũũgĩru gwĩkagĩrwo waganu nĩgũkanangwo, na nĩkuo kwene wĩhia wa Isiraeli. Mĩigua na mahiũ ma nyeki-inĩ nĩcio igakũra kuo, nacio ihumbĩre igongona ciao. Nao andũ nĩmakeera irĩma atĩrĩ, “Tũhumbĩrei!” na macooke meere tũrĩma atĩrĩ, “Tũgwĩrei!” **9** “Wee Isiraeli-rĩ, kuuma o matukũ-inĩ ma Gíbea ũtũũrĩte wĩhagia, na ũguo noguo ũtũũrũaga.

Githĩ mbaara ndĩakinyĩre eeki ũũru kũu Gíbea? **10** Rĩria nĩ ngenda, nĩngamaherithia; ndũrĩrĩ nĩngacookanĩra, imokĩrĩre nĩguo imoohe imatahe nĩ ũndũ wa mehia mao kũingĩha. **11** Efiraimu nĩ moori menyerie wĩra irĩa yendete gũkonyora ngano; nĩ ũndũ ũcio nĩngamĩoha icooki ngingo-inĩ yayo thaka. Nĩngatwarithia Efiraimu, Juda no nginya agaacimba na mũraũ, nake Jakubu no nginya agaacimba gĩtira. **12** Rĩu-rĩ, mwĩhaandĩrei ũhoro wa ũthingu, nĩguo mwĩgethere maciaro ma wendo ũtathiraga, na mũciĩmbe mĩgũnda yanyu ya ngamba; nĩgũkorwo ihinda nĩ ikinyu rĩa kũrongooria Jehova, nginya rĩria agooka, oirie mbura ya ũthingu igũrũ rĩanyu. **13** No rĩrĩ, inyuĩ mũhaandĩte waganu, mũkagetha ũũru; inyuĩ mũrĩte maciaro ma maheeni. Tondũ mwĩhokaga hinya wanyu inyuĩ ene, o na wa njamba cianyu nyingĩ cia ita-rĩ, **14** mũrurumo wa mbaara nĩgũgokĩrĩra andũ aku. Nĩ ũndũ ũcio ciikaro ciaku iria nũmu nĩikaanangwo, o ta ũria Shalimani aanangire Bethi-Arabeli mũthenya ũria wa mbaara, rĩria manyina ma twana maatungumanirio thĩ hamwe na twana twao. **15** ũguo noguo ũgeekwo wee Betheli, nĩ ũndũ wa waganu waku mũnene. Rĩria mũthenya ũcio ũgaakĩra-rĩ, mũthamaki wa Isiraeli nĩakaniĩnwo biũ.

11 “Rĩria Isiraeli aarĩ kaana-rĩ, nĩndamwendete, ngĩgĩta mũrũ ũcio wakwa oime bũrũri wa Misiri. **2** No o ũria ndaakĩragĩrĩra gwĩta Isiraeli, noguo maakĩragĩrĩra kũnjũrĩra. Nao makĩrutĩra Baali magongona, na magĩcinĩra mĩhianano ũbumba. **3** Nĩ nĩ nĩ ndaarutire andũ a Efiraimu gwĩtwara na magũrũ, ndĩmanyĩtĩte moko; no matiigana kũmenya atĩ nĩ nĩ ndamahonagĩa. **4** Nĩndamatongoragĩa na mikanda ya ũtugi wa ũmũndũ, ngamaguucĩrĩra na mĩhĩndo ya wendo; ngĩmaruta icooki ngingo, na ngĩnamĩra kũmahe irio. **5** “Githĩ matigagĩcooka o kũu bũrũri wa Misiri, o na githĩ matigaathwo nĩ Ashuri, tondũ nĩmaregete kwĩrĩra, manjookerere? **6** Hiũ cia njora ikaahenũkaga matũũra-inĩ mao manene, ikaananga mĩgũko ya ihingo ciao, na ikinyie mĩbango yao mũthia. **7** Andũ akwa nĩmatũite itua maahuutĩre. O na mangĩgaakĩra ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno-rĩ, ndakamatũgĩra o na atĩa. **8** “Ndahota atĩa gũgũtirĩka, wee Efiraimu? Ndahota atĩa gũkũrekereria, wee Isiraeli? Ndahota atĩa gũtũma ũtũike ta Adima? Ndahota atĩa gũgũtũta ta Zeboimu? Ngoro yakwa nĩĩreganĩte na ũhoro ũcio, nacio tha ciakwa ciothe nĩciarahũkĩte. **9** Ndikamũkinyĩra marakara makwa mahiũ, o na kana hũgũkĩre Efiraimu ndĩmũniine. Nĩgũkorwo nĩ nĩ nĩ Ngai, ndĩrĩ mũndũ, Ngai ũrĩa Mũtheru gatagatĩ-inĩ kanyu. Ndigooka kũrĩ we ndĩ na mang’ũrĩ. **10** Nĩmakarũmĩra Jehova; nake nĩakararama ta mũrũũthi. Hĩndĩ irĩa akaararama-rĩ, ciana ciae nĩigooka ikĩinainaga ciũmĩte mwena wa ithũũro. **11** Igooka ikĩinainaga ta nyoni ikiuma bũrũri wa Misiri, na ta ndutara ikiuma bũrũri wa Ashuri. Nĩngatũma matũũre mĩciĩ-inĩ yao ene,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** Efiraimu andigicĩrie na maheeni, nyũmba ya Isiraeli ikandigicĩria na kũheenania. Nake Juda akaremera Ngai, o na agookĩrĩra ũria Mũtheru mwĩhoheku.

12 Efiraimu ariiaga rühuho; ahanyükagia rühuho rwa mwena wa irathiho müthenya wothe, na akaingihia maheeni na haaro. Agiiaaga na kirikaniro na Ashuri, na agatümana maguta ma mitamaiyü matwarwo bürüri wa Misiri. **2** Jehova ari na thitango ekürehe ya gükürüra Juda; niakaherithia Jakubu kuringana na njira ciae, na amürihe kuringana na ciiko ciae. **3** Ari nda ya nyina nianyiire ndiira ya müri wa nyina; aatuika mündü mügima-ri, niagianire na Ngai. **4** Niagianire na müraika, na akimütooria; akirira na akimüthaita amürathime. Aamükorire Betheli na makiaraniria nake küu: **5** Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, Jehova niro rüitwa riake riria riri ngumo. **6** No riri, wee no nginya ücookerere Ngai waku, na ütüurie wendo na kihooto, na wetagiriire Ngai waku händi ciothe. **7** Mwonjorithia ahüthagira githimi gitar kĩa ma; endaga küiya na wara. **8** Efiraimu eganaga, akoiga atiri, “Nii ndi mütongu müno; nii nindüikite gitonga. No o na ndi na ütonga ücio wothe, matingiona waganu kana wihia o na ürikü thini wakwa.” **9** “Nii nii Jehova Ngai wanyu, üria wamürutire bürüri wa Misiri; ningatüma mütüüre hema-ini ringi, o ta üria mwatüüraga matukü-ini ma ciathi cianyü iria nyamüre. **10** Nindariirie anabii, ngimahe cioneki nyingi, na ngiheena ngerekano na tünua twao.” **11** Gileadi-ri, ni küri waganu? Andü akuo ni a tühü! Nimarutagira igongona ria ndegwa küu Giligali? Igongona ciao igaatuika ta hiba cia mahiga iri mügünda-ini müciimbe. **12** Jakubu niorire bürüri wa Aramu; Isiraeli aatungatire niguu egüre na mütumia, na nigeetha amügüre-ri, aariithirie ng’ondü. **13** Jehova aahüthirire münabii küruta Isiraeli kuuma bürüri wa Misiri, na akimümenyerera na guoko kwa münabii. **14** No Efiraimu niatümüte Jehova arakare müno. Mwathani wake niagatüma acookererwo ni ihitia riake ria üiti wa thakame, na amürihe ni ündü wa rümena rwake.

13 Efiraimu-ri, aaragia andü makainaina; aari mütügie rie thini na Isiraeli. No riri, niehirie ni ündü wa kühooya Baali, nake agikua. **2** Na riri, riu no gükürüria makiragiriia kwihia; methondekagira mihianano yao ene na betha ciao, mihianano ithondeketwo na üügü müingü, yothe iri wira wa mabundi. Kwiragwo atiri, ühoro wa andü aya, “Marutaga andü magongona, na makamumunya mihianano ya rjaü.” **3** Ni ündü ücio makahaana ta kibii kĩa rüciini, na ta ime ria kirooko riria ricookaga güthira, na ta müüngü üria ümburagwo kuuma kihuhüro-ini kĩa ngano, o na ta ndogo igitoga yumüire ndirica-ini. **4** “No riri, nii ni Jehova Ngai wanyu, üria wamürutire bürüri wa Misiri. Ndükanetikie ati ni küri Ngai üngü tiga nii, na gütirü Mühonokia üngü tiga nii. **5** Ni nii ndaakümenyagiriira werü-ini, küu bürüri-ini üri ürugarü müingü. **6** Riria ndamaheire irio, nimahüünire; na riria maahüünire, magitiia; magicooka makiriganirwo ni nii. **7** Ni ündü ücio ngaamahithükira ta mürüüthi, na ndimehithire njira-ini ta ngari. **8** O ta üria nduba iikaga riria itunyitwo twana twayo-ri, ngaamatharikira na ndimatarürange. Ngaamarüa ta mürüüthi, ndimatambuure o ta üria nyamü ya githaka iikaga. **9** “Wee Isiraeli-ri, üri mwanange, ni

ündü niünjükiirire, ügookirira müteithia waku. **10** Müthamaki waku akiri ha, ati niguu akühonokie? Aathani aku a matüura maku mothe mari ha, o aria woigire atiri, ‘He müthamaki, na ühe anene?’ **11** Ni ündü ücio, ndaaküheire müthamaki ndakarite, na ngicooka ngimweheria ndi na mang’üri. **12** Wihia wa Efiraimu nimüige, mehia make nimandikütwo makaigwo. **13** Ruo ta rwa mütumia ükürümwo nirüramünyia, nowe ni mwana ütarü na üügü; ihinda riakinya-ri, akarega gükürüka niguu aciawo. **14** “Ningamahonokia kuuma küri hinya wa mbirira; ningamaküüra kuuma küri gikuü. Wee gikuü-ri, mithiro yaku iri ha? Wee mbirira-ri, küniinana gwaku gükürü ha? “Ndikaiguanira tha, (Sheol **h7585**) **15** o na angikaagaacira ari gatagati-ini ka ariu a ithe. Rühuho rwa mwena wa irathiho ruumite hari Jehova nirügooka, rühurutanite kuuma werü-ini; nario itherüküro riake ria maa rikooma, nakio githima giake kihue. Nyumba yake ya müthiithü nügatahwo indo ciayo ciothe cia goru. **16** Andü a Samaria no nginya marihio wihia wao, ni tondü nimaremeire Ngai wao. Nao nimakoogawo na rühiu rwa njora; natuo tükenge twao tugaatunganio thi, na atumia ao aria mari na nda itarüwo.”

14 Wee Isiraeli-ri, cookerera Jehova Ngai waku. Mehia maku nimo makügüithitie! **2** Thii na ciugo ücookerere Jehova, ümwire atiri, “Türekere mehia maitü mothe, na ütwaamükire na wega waku, niguu tühote gükürütira igongona ria gükügooa na miromo iitü. **3** Ashuri ndangihota gütühonokia; tütikühaica mbarathi cia ita. Tütiri hindi ingi tugaacooka gwita kiria tühondekete na moko maitü ‘ngai ciitü,’ nigükorwo thini waku ciana cia ngoria nicipuagirwo tha.” **4** “Ningamahonia küria maanoora njira, na ndimende ndiyendeire; nigükorwo marakara makwa nimamehereire. **5** Ngaatuika ta ime hari Isiraeli; nake akaarirüka ta gitoka. Agaikürükia miri yake ehaande o ta mitarakwa ya Lebanoni. **6** Thuuna ciake niigaküra. Üthaka wake ügaatuika ta wa müti wa mütamaiyü, naguo mütarariko wake ütuike ta mütarakwa wa Lebanoni. **7** Andü nimagatüura ringi küruru-ini giake. Nake akaarura ta ngano. Akaarirüka ta müthabibü, nayo ngumo yake ütuika ta ya ndibei ya kuuma Lebanoni. **8** Wee Efiraimu, ndi na ühoro üngü ürikü na mihiano ya kühooyo? Ningamücookeria ühoro na ndimümenyerere. Haana ta mükarakaba müruu; güciara gwaku kuumaga hari nii.” **9** Nüü müügü? Ücio niakamenya maündü macio. Nüü üküüranaga maündü? Ücio niakamamenya. Njira cia Jehova ni njagiri; aria athingu nicio mathiagira, no aria aremi mahingagwo mari o njira-ini icio.

1 Ino nīyo ndūmīriri ya Jehova, irīa yakinyīrīre Joeli mūrū wa Pethueli. **2** Ta iguai ūhoro, inyuī athuuri; o na inyuī inyothe arīa mūtūūraga būrūri ūyū thikīrīriai. Kūrī gwēkīka ūndū ta ūyū matukū-inī manyu, o na kana matukū-inī ma maithe manyu ma tene? **3** Heei ciana cianyu ūhoro ūcio, na mūreke ciana cianyu ciire ciana ciacio, nacio ciana ciacio ikeera rūciaro rūria rūkaarūmīrira. **4** Kindū kīria gītīgītio nī mūrumbī wa ngigī-rī, nikīrītvo nī ngigī iria nene; kīria gītīgītio nī ngigī iria nene-rī, nikīrītvo nī itono; kīria itono icio itīgītīe-rī, nikīrītvo nī ngigī ingī. **5** Arahūkai, inyuī arīu aya mūrīre! Girīkai, inyothe anyui a ndibei; girīkai nī ūndū wa ndibei ya mūhīhano, nīgūkorwo nīhūrītio kuuma tūnua-inī twanyu. **6** Harī rūrīrī rūtharīkīre būrūri wakwa, rūrīrī rūrī hinya na rūtāngīrīka; rūrī na magego mahaana ta ma mūrūūthi, magego manene ta ma mūrūūthi wa mūgoma. **7** Nī rwanangīte mīthabībū yakwa, na rūgathūkia mīkūyū yakwa. Nīrūmīūnūrīte makoni rūkamate, rūgatiga honge ciayo irī nyūnūre. **8** Kakayai ta mūrītū gathirange ehumbite nguo ya ikūnia, akīrīrira mūthuuriwe wa wīthī wake. **9** Maruta ma ngano, o na maruta ma kūnyuuo nīmatīgīte kūrehwo nyūmba-inī ya Jehova. Athīnjīri-Ngai nīmaracakaya, o acio matungatagīra Jehova. **10** Mīgūnda nīmīthūkie, nayo thī ikooma; ngano nīnyanange, ndibei ya mūhīhano nīnīarīte, o namo maguta magathira. **11** Ūrwoi nī hinya, inyuī arīmī, na mūgīrīke, inyuī arīa mūkūragia mīthabībū; mwīthīkīre nī ūndū wa ngano na cairī, tondū magetha ma mīgūnda nīmanangītvo. **12** Mīthabībū nīyūmīte, nayo mīkūyū ikahooha; mikomamanga, na mītende, na mīcungwa; īī, mītī yothē ya mīgūnda nīyūmīte. Tī-itherū gīkeno kīa andū a thī nīgīthīrīte. **13** Mwīhumbei nguo cia makūnia, inyuī athīnjīri-Ngai, na mūcaka; girīkai, inyuī mūtungataga kīgongona-inī. Ūkai, mūraare mwīhumbite nguo cia makūnia, inyuī mūtungatagīra Ngai wakwa; nīgūkorwo maruta ma ngano, na maruta ma kūnyuuo-rī, nīmagīte gūtwarwo nyūmba-inī ya Ngai wanyu. **14** Anīrīrai gīathī kīamūre gīa kwīhinga kūrīa irio; itanai kīūngano gītheru. Tūmanīrai athuuri na andū arīa othe matūūraga būrūri ūyū moke nyūmba ya Jehova Ngai wanyu, nīgūo mūkaire Jehova. **15** Wūi, kaī mūthenya ūcio ūrī na haaro-ī! Nīgūkorwo mūthenya wa Jehova ūrī hakuhi; mūthenya ūcio ūgooka ta mwanangīko uumīte kūrī Mwene-Hinya-Wothe. **16** Gīthī irio itīthīrīte o tūkīōnagīra na maitho maitū: gīkeno na gūcanjamūka igathīra kuuma kūu nyūmba ya Ngai witū? **17** Mbeū nīkūbutha irabuthīra tīrī-inī kūrīa ihaandītvo. Nyūmba cia kūigwo indo nīnyanange, namo makūmbī ma irio makamomorwo, nīgūkorwo ngano nīyūmīte. **18** Kaī ng'ombe nīicaate-ī. Ndūūru cia ng'ombe irorūūra o ūguo, tondū itirī na gwa kūrīthio; o nacio ndūūru cia ng'ondū nīrathīnīka. **19** Wee Jehova, nīwe ndīrakāira, nīgūkorwo mwaki nūniinīte ūrīthio wa werū-inī, nacio nīnīmībī igacina mītī yothē ya gīthaka. **20** O na nyamū cia gīthaka nīirakwanīra;

2 Huhai karumbeta kūu Zayuni, na muuge mbu kūu kīrīma-inī gīakwa gītheru! Andū arīa othe matūūraga būrūri ūyū nīmāinaine, nīgūkorwo mūthenya wa Jehova nīūrooka. Mūthenya ūcio nī ta mūkinyu: **2** nī mūthenya wa nduma na wa mairia, mūthenya wa matu na nduma ndumanu. Mbūtū nene na irī hinya ya ngigī nīrōka ta ruoro rūgītēma irīma-inī, na gūtīrī kwagīa ingī tayo kuuma tene, na gūtīkagīa ingī tayo matukū marīa magooka. **3** Mbere yacio nī mwaki wa kūniina, na thuutha wacio nī rūrīrīmībī rūracina būrūri. Būrūri ūrīa ūrī mbere yacio ūhaana ta mūgūnda wa Edeni, no thuutha wacio ūgaatigwo ūhaana ta werū mwanangīku: gūtīrī kindū kīngīhōnokia harī cio. **4** Mūhianīre wacio nī ta wa mbarathi cia ita; ihanyūkaga ta thigari ihaicīte mbarathi. **5** Irī na mūrurumo ta wa ngairi cia ita; irūgaga tūcūmbīrī twa irīma ta mwaki ūracarīka ūgīcina itira cia ngano, ihaana ta mbūtū ya ita irī hinya itagathagītvo nī ūndū wa mbaara. **6** Na rīria cionwo-rī, ndūrīrī nīnyīitagwo nī ruo rūnene; andū othe magatukia itīthīthi. **7** Itarīkagīra ta njamba cia ita; ihaicaga thingo ta thigari. Itīhiaga ciothe na mīhari, itekūhītīa kūrīa cīerekeire. **8** Itīhatikanaga īmwe na irīa ingī; o īmwe itīhiaga yerekeire mbere. Itoonyaga kūrīa kūgītīre, gūtīrī kindū kīngīcīgīria. **9** Iguthūkagīra itūūra inene, igateng'erera rūthingo-inī. Ikahaica, igatōonyā nyūmba, igatōonyera ndīrica ta aici. **10** Thī itīhingithaga mbere yacio, na igūrū rīkainaina, rīua na mweri ikagīa nduma, na njata igatiga kwara. **11** Jehova araruruma ta ngwa atongoretie ita; thigari ciake itingītarīka, arīa maathīkagīra watho wake marī hinya. Mūthenya wa Jehova nī mūnene, na nī wa gwītīgīrwo. Nūū ūngīkīhota kūwītīria? **12** Jehova aroiga atīrī, “O na rīu-rī, njokererai na ngoro cianyu ciothe, mwīhingīte kūrīa irio, mūkīrīraga na mūgīcakayaga.” **13** Tembūrangai ngoro cianyu no ti nguo cianyu. Cookerai Jehova Ngai wanyu, nīgūkorwo nī mūtugi na nī mūigua-tha, ndahīūhaga kūrākara, na aiyūrītvo nī wendo, na nīerīcūkagwo, akaaga gwīka andū ūūru. **14** Nūū ūngīmenya? Hīhi no agarūrūke na aigue tha, atige atūrathima: atūhe indo iria irutagwo magongona ma mūtū, na iria irutagwo magongona ma kūnyuuo, cia kūrūtīrwo Jehova Ngai wanyu. **15** Huhai karumbeta kūu Zayuni, anīrīrai gīathī kīamūre gīa kwīhinga kūrīa irio, itanai kīūngano gītheru. **16** Cookanīrīrai andū, amūrāi kīūngano kīu; rehei athuuri hamwe, na mūcokanīrīre ciana, o na tūkenge tūrīa tūrōnga. Mūhikanīa nīoime kanyūmba gake, nake mūhiki nīoime kīrīrī gīake. **17** Athīnjīri-Ngai, arīa matungataga mbere ya Jehova, nīmarīrīre gatagatī ga gīthaku kīa Hekarū na kīgongona. Nīmōige atīrī, “Kīhōnokie andū aku, Wee Jehova. Ndūkareke igai rīaku rītūke kindū gīa kūnyūrūrio, kana tuunagwo thimo gatagatī-inī ka ndūrīrī. Nī kīī kīngītūma ndūrīrī cīūranagīe atīrī, ‘Kaī Ngai wao akīrī ha?’” **18** Ningī Jehova nīakaigua ūūru nī ūndū wa būrūri wake, na aigūire andū ake tha. **19** Jehova nīakamacookeria atīrī: “Nīngūmūrehīthīria ngano, na ndibei ya mūhīhano,

na maguta, indo cia kũmũigana biũ; na ndigacooka kũreka mũtũike kindũ gĩa kũnyũrũrio nĩ ndũrĩrĩ rĩngĩ. **20** “Nĩngaingata mbũtũ iyo ya ita ya kuma gathigathini iĩthĩ kũraya na inyuĩ, ndimitindĩkĩrĩrie bũrũri mũmũmũ na mũhĩnju, ũtangĩgĩa irio. Mbũtũ yao iĩa itoongoretie ndĩmĩitĩrĩrie irĩa-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, na iĩa irĩ thuutha ndĩmĩitĩrĩrie irĩa-inĩ rĩa mwena wa ithũũro. Nakĩo kiheera gĩa ciimba ciayo kiambate na igũrũ; mũnũngo wayo naguo ũiguĩke.” Ti-itherũ niekite maũndũ manene. **21** Wee bũrũri, tiga gwtĩgĩa; kena na ũcanjamũke. Ti-itherũ Jehova niekite maũndũ manene. **22** Inyuĩ nyamũ cia gĩthaka, tigai gwtĩgĩa, nĩgũkorwo ũrĩthio wa werũ-inĩ nĩuramera nyeki. Mĩtĩ nĩĩraciara maciario mayo, nayo mĩkũyũ na mĩthabibũ igaciara mũno. **23** Inyuĩ andũ a Zayuni, canjamũkai, mũkenere Jehova Ngai wanyu, nĩgũkorwo nĩamũheete mbura ya mbere nĩ undũ wa ũthingu wake. Nĩamuurĩrie mbura nyingĩ ya mbere na ya thuutha, o ta mbere. **24** Nacio ihuĩro cia ngano nĩkaiyũra ngano; mĩtũngi nayo nĩkaiyũrĩra ndibei ya mũhihano na maguta. **25** “Nĩngamũrĩha miaka iĩa yothe irio cianyu ciarĩrwo nĩ ngĩgĩ: ngĩgĩ iria nene, na itono cia ngĩgĩ, na ngĩgĩ iria ingĩ, na mĩrumbĩ ya ngĩgĩ; icio nĩ mbũtũ ciakwa nene cia ita iria ndaatũmĩte thiĩni wanyu. **26** Nĩmũkagĩa na irio nyingĩ cia kũria, o nginya mũhũũne, na inyuĩ nĩmũkagocaga rĩitwa rĩa Jehova Ngai wanyu, ũrĩa ũmwĩkĩre maũndũ ma magegania; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. **27** Hĩndĩ iyo nĩmũkamenya atĩ nĩ ndĩ thiĩni wa Isiraeli, na atĩ nĩ nĩ nĩ Jehova Ngai wanyu, na atĩ gũtĩrĩ ũngĩ; andũ akwa matigacooka gũconorithio rĩngĩ. **28** “Na thuutha wa maũndũ macio-rĩ, nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa. Ariũ anyu na airĩtu anyu nĩmakarathaga mohoro, nao athuuri anyu nĩmakarootaga irooto, nao aanake anyu monage cioneki. **29** O na nĩngĩ ndungata ciakwa cia arũme, na cia andũ-a-nja, nĩngaciĩtĩrĩria Roho wakwa matukũ-inĩ macio. **30** Nĩngonania morĩrũ kũu igũrũ, o na gũkũ thiĩ, namo nĩ ma thakame, na ma mwakĩ, o na ma ndogo ikwambata na igũrũ. **31** Riũ nĩrĩkagarũrwo rĩtũike nduma, naguo mweri ũtũike ta thakame, mbere ya mũthenya ũcio mũnene na wa kũmakania wa Jehova ũtanakinya. **32** Na nĩgũgakinya atĩrĩ, atĩ mũndũ o wotho ũgaakaira rĩitwa rĩa Jehova nĩakahonoka; nĩgũkorwo kĩrima-inĩ gĩa Zayuni na Jerusalemu nĩgũgakorwo na ũhonokio, o ta ũrĩa Jehova oigĩte, atĩ gatagatĩ-inĩ ka matigari nĩgũgakorwo na arĩa Jehova eĩtĩre.

3 Matukũ-inĩ macio, na ihinda rĩu, rĩrĩa ngaacookeria Juda na Jerusalemu ũgaacĩru wacio-rĩ, **2** nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ ciothe, na ndiciĩkũrũkie nginya Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu. Kũu nĩkuo ngaamatuĩra ciira ũkonĩ igai riakwa, nĩo andũ akwa a Isiraeli, nĩgũkorwo nĩmahurunjire andũ akwa ndũrĩrĩ-inĩ, na makĩgayana bũrũri wakwa. **3** Nĩmacuukĩire andũ akwa mĩtĩ. Maaheanire tũmwana twao tũrĩ irĩhi kũrĩ maraya; na makĩendia airĩtu ndibei nĩguo mamĩnyue. **4** “Na rĩrĩ, nĩ kĩ mĩuranjũria, inyuĩ Turo na Sidoni o na inyuĩ ng’ongo ciothe cia Filistia? Anga nĩmũkwĩrĩhĩria undũ ndanamwĩka? Akorwo nĩmũkwĩrĩhĩria-rĩ, na nĩ nĩngatũma mũcookererwo nĩ kwĩrĩhĩria kũu kwanyu o narua na ihenya. **5** Nĩgũkorwo nĩmuoire betha

na thahabu ciakwa, na mũgĩkuua mũthiithũ ya indo ciakwa iria njega mũno mũgĩcitwara hekarũ-inĩ cianyu. **6** Nĩmwendirie andũ a Juda na a Jerusalemu kũrĩ Ayunani nĩguo mũmatware kũndũ kũraya na bũrũri wao. **7** “Atĩrĩrĩ, nĩngũmarahũra moime kũndũ kũria guothe mwamendirie, na nĩngamũcookereria undũ ũcio mwĩkite. **8** Nĩ nĩngendia ariũ anyu na airĩtu anyu kũrĩ andũ a Juda, nao mamendire andũ a Sheba, rũrĩrĩ rwa kũraya mũno.” Nĩ Jehova warĩtie undũ ũcio. **9** Hunjanĩriai ũhoro ũyũ ndũrĩrĩ-inĩ: Mwĩhaarĩrie gĩthĩĩ mbaara-inĩ! Arahũrai njamba cia ita! Andũ othe a ita nĩmakuhĩrĩrie, matharĩkĩre. **10** Turai mĩraũ yanyu iĩtũike hiũ cia njora, o nacio hiũ cianyu cia gũceeha mĩtĩ iĩtũike matimũ. Mũndũ ũria ũtarĩ hinya nĩoige atĩrĩ, “Nĩ ndĩ na hinya!” **11** Ŭkai na ihenya, inyuĩ ndũrĩrĩ cia kũndũ guothe, mũngane, mwĩcookanĩrĩrie hamwe. Wee Jehova, tũma njamba ciaku cia ita ciĩkũrũke kuo. **12** “Ndũrĩrĩ nĩciarahrũwo; nĩcithĩĩ Gĩtuamba kĩa Jehoshafatu, nĩgũkorwo kũu nĩkuo ngaikarĩra gĩtĩ, ndũire ndũrĩrĩ ciothe cia mĩena yothe ciira. **13** Hiũria-i rũhiũ rwa kũgetha, nĩgũkorwo magetha nĩ makinyu. Ŭkai, rangĩrĩriai thabibũ, nĩgũkorwo kĩhihĩro kĩa ndibei nĩkĩyũru, na mĩtũngi ikaiyũra, igaitĩkĩrĩa thiĩ: ũguo noguo waganu wao ũnenehete!” **14** Gũgakorwo irĩndĩ na irĩndĩ, kũu gĩtuamba gĩa itũiro! Nĩgũkorwo mũthenya wa Jehova wa gũkinya kũu gĩtuamba gĩa itũiro ũrĩ hakuhi. **15** Riũ na mweri nĩkaagĩa nduma, nacio njata itigacooka kwara rĩngĩ. **16** Jehova nĩakararama arĩ kũu Zayuni na arurume ta ngwa arĩ Jerusalemu; thiĩ na igũrũ nĩkainaina. No rĩrĩ, Jehova niwe ũgaatuĩka rĩrũrĩro rĩa andũ ake, na atũike kĩhĩtho kĩrũmu kĩa andũ a Isiraeli. **17** “Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaamenya atĩ nĩ, Jehova Ngai wanyu, ndũũraga Zayuni, kĩrima-inĩ gĩakwa kĩrĩa gĩtheru. Nario itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaakorwo rĩrĩ rĩamũre; gũtĩrĩ hĩndĩ ingĩ andũ a kũngĩ magaacooka kũrĩtharĩkĩra. **18** “Mũthenya ũcio-rĩ, irĩma-inĩ nĩgũgatataga ndibei ya mũhihano, na tũrĩma-inĩ nĩgũgathareraga iria, natuo tũrũũ tuothe twa Juda nĩtũgathareraga maaĩ. Nakuo nyũmba ya Jehova nĩgũgakunũka gĩthima, na maaĩ makĩo maikũrũkage o kũu Gĩtuamba gĩa Shitimu. **19** No bũrũri wa Misĩri nĩgũkĩra ũgaakira ihooru, nakuo Edomu gũtũike werũ ũtarĩ kindũ, nĩ undũ wa maũndũ ma ũhinya marĩa meekire andũ a Juda, ma gũtithia thakame itarĩ na ũũru kũu bũrũri wao. **20** Juda gũgaatũũrwo tene na tene, nakuo Jerusalemu gũtũũrwo njiarwa na njiarwa. **21** Wĩhia wao wa ũiti wa thakame, ũcio itarĩ ndaamarekera-rĩ, nĩngamarekera.” Jehova atũũraga Zayuni!

Amosi

1 Üyü nĩguo ùhoro wa Amosi, ùmwe wa arĩithi arĩa maarĩithagia Tekoa, wa ùndũ ùria onire ùkonĩĩ Isiraeli miaka irĩ mbere ya gĩthingithia, hĩndĩ irĩa Uzia aarĩ mũthamaki wa Juda nake Jeroboamu mũrũ wa Joashu aarĩ mũthamaki wa Isiraeli. **2** Oigire atĩrĩ: “Jehova araramaga arĩ Zayuni, na akaruruma arĩ Jerusalemu; ùrĩithio wa arĩithi a mbũri nĩũkooma, nako gacũmbĩri ga Karimeli kahoohe.” **3** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Dameski, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩahũũire Gileadi na ibũĩ irĩ na magego ma kigera, **4** nĩngaitĩrĩria nyũmba ya Hazaeli mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu cia Beni-Hadadi. **5** Nĩngoinanga kihingo kĩa Dameski; nĩngananga mũthamaki ùria ùtũũraga Gĩtuamba kĩa Aveni, na niine ùria ùnyĩitiite njũgũma ya wathani kũu Bethi-Edeni. Andũ a Suriata nĩmagatahwo matwarwo Kiri,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **6** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Gaza, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩanyĩitiire kĩrĩndĩ gĩothe mĩgwate, agikiendia kũu Edomu. **7** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Gaza mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo. **8** Nĩngananga mũthamaki wa Ashidodi, na niine ùria ùnyĩitiite njũgũma ya wathani kũu Ashikeloni. Guoko gwakwa nĩgũgokĩrĩa Ekironi, o nginya hĩndĩ irĩa Mũfilisti wa mũthia agaakua,” ùguo nĩguo Mwathani Jehova ekuuga. **9** Ningĩ Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Turo, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩendirie kĩrĩndĩ gĩothe kĩa mĩgwate kũu Edomu, akĩaga gũtĩia kĩrĩkanĩro kĩa ùiguano kĩa ariũ a ithe. **10** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Turo mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo.” **11** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Edomu, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩateng’eririe mũrũ wa nyina na rũhiũ rwa njora, atarĩ na tha, tondũ marakara make mahiũ matĩathiraga, na mang’ũrĩ make makĩrĩmbũka matekũhoreka, **12** nĩngaitĩrĩria Temani mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu cia Bozara.” **13** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Amoni, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩatarũire nda cia andũ-a-nja a Gileadi arĩa maarĩ na nda, nĩgeetha aaramie mĩhaka ya gwake. **14** Nĩngaitĩrĩria thingo cia Raba mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu ciakuo, gatagati-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara mũthenya ùcio wa mbaara, ùhaana ta rũhuho rũnene mũthenya wa kihuhũkanio. **15** Mũthamaki wakuo nĩagatahwo, athaamio, mwene, hamwe na anene ake,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga.

2 Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Moabi, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩacinire mahĩndĩ ma mũthamaki wa Edomu, magĩtuũka ta coka, **2** nĩngaitĩrĩria Moabi mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu cia Keriothu. Moabi nĩakagũia thĩ na mũrurumo mũnene, gatagati-inĩ ka mbugĩrĩrio ya mbaara, na kũhuho kwa mũgambo wa karumbeta. **3** Nĩngananga mwathi wakuo, na njũrage

anene ake othe hamwe nake,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **4** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Juda, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Tondũ nĩmaregete watho wa Jehova, na makaaga kũrũmia irĩra ciake cia watho wa kũrũmĩrĩrwo, tondũ nĩmahĩtĩthĩtio nĩ ngai cia maheeni, ngai iria maithe mao ma tene maarũmagĩrĩra. **5** Nĩngaitĩrĩria Juda mwaki ùria ùgaacina cĩhitho iria nũmu cia Jerusalemu.” **6** Jehova ekuuga atĩrĩ: “Nĩ ùndũ wa mehia matatũ ma Isiraeli, o na mana-rĩ, nĩ ndikahũndũra mang’ũrĩ makwa. Mendagia andũ arĩa athingu betha, na arĩa abatari-rĩ, makamendia nyamũga igĩrĩ. **7** Marangagĩrĩria mĩtwe ya arĩa athĩni taarĩ rũkũngũ rwa thĩ, na makaagithia kĩhooto arĩa ahinyĩririe. Mũndũ na ithe makomaga na mũrĩtu ùmwe, nĩ ùndũ ùcio magathaahia rĩitwa riakwa itheru. **8** Makomaga harĩa hothe harĩ na kĩgongona, magakomera nguo iria irutĩtwo irũgamĩrĩre thĩrĩ. Kũu thĩrĩrĩ wa nyũmba ya ngai yao, nĩkũo manyuuagĩra ndibei irĩa irutĩtwo ya ndoo. **9** “Nĩndanangire Aamori mehere mbere yao, o na gũtuũka maarĩ araihu ta mĩtĩ ya mĩtarakwa, na marĩ na hinya ta mĩtĩ ya mĩgandi. Nĩndanangire matunda make kuuma na igũrũ, na ngĩananga mĩri yake kuuma na thĩ. **10** “Ndakwambatarie ngĩkũrũta bũrũri wa Misiri, na ngĩgũtũngoria miaka mĩrongo ina kũu werũ-inĩ, nĩguo ngũhe bũrũri wa Aamori. **11** Ningĩ nĩndarahũire anabii kuuma kũrĩ ariũ aku, na ngĩarahũra Anaziri kuuma kũrĩ aanake aku. Githĩ ùcio ti ùhoro wa ma, inyuĩ andũ a Isiraeli?” ùguo nĩguo Jehova ekuuga. **12** “No inyuĩ nĩmwaheire Anaziri ndibei manyue, na mũgĩatha anabii matikanarathe ùndũ. **13** “Na rĩrĩ, nĩ nĩngamũhehenja o ta ùria ngaari iĩyũrite ngano ihehenjaga. **14** Mũndũ ùria ùrĩ ihenya ndakahota kwĩhonokia. ùria ùrĩ hinya ndagateithio nĩ hinya ùcio wake, nayo njamba ya ita ndĩkahonokia muoyo wayo. **15** Mũrathi na mĩgũĩ ndakagĩmĩrĩria, na mũthigari ùria ùhiũkaga ndakahota kũũra, na ùria ùhaicĩte mbarathi ndakahonokia muoyo wake. **16** O nacio njamba cia ita iria nyũmĩrĩru mũno, ikoora irĩ njaga mũthenya ùcio,” ùguo nĩguo Jehova ekuuga.

3 Ta iguai ùhoro ùyũ Jehova aarĩtie wa kũmũkĩrĩa, inyuĩ andũ a Isiraeli, ùira wa gũũkĩrĩa nyũmba yothĩ ùria ndaarũire bũrũri wa Misiri: **2** “Inyuĩ no inyuĩ ndĩthuurĩre kuuma harĩ nyũmba ciothe cia thĩ; nĩ ùndũ ùcio nĩngamũherithia tondũ wa mehia manyu mothe.” **3** Andũ eerĩ maahota gũtwarana atĩa matarĩ na karĩko? **4** Mũrũũthi-rĩ, nĩũraramaga kihinga-inĩ ùtarĩ kĩndũ ùnyĩitiite? Nĩũraramaga ùrĩ kimamo-inĩ ùtanyĩitiite kĩndũ? **5** Nyoni-rĩ, no igwe thĩ mũtego-inĩ hatarĩ kĩndũ gĩa kũmĩheenereria? Mũtego-rĩ, no ùtegũke, uume thĩ ùtagwatĩtie kĩndũ? **6** Karumbeta no kahuhwo itũũra-inĩ inene, na andũ mage gwĩtigĩra? Mũtino no ùũke itũũra-inĩ inene, na gũtuũke ti Jehova ùũrehete? **7** Ti-itherũ Mwathani Jehova ndarĩ ùndũ angĩka atamenyithĩtie anabii, ndungata ciake, ùria atuĩte gwĩka. **8** Mũrũũthi nĩũraramite, nũ ùtangĩtigĩra? Mwathani Jehova nĩarĩtie, nũ ùtangĩratha maũndũ? **9** Anĩrĩrai mwĩre cĩhitho iria nũmu cia Ashidodi, na cĩhitho iria nũmu cia bũrũri wa Misiri ùcĩre atĩrĩ: “Unganai irĩma igũrũ cia Samaria, mwĩonere inegene

inene ririra riri kuo, na uhinyanirira uria uri thini wa andu.” **10** Jehova ekuuga atiri: “Andu aria mahibaga indo cia gutunyana na indo cia ndaho kuu ciihitho-ini numu ciao, matiui gwika uria kwagiriire.” **11** Ni undu uio Mwathani Jehova ekuuga atiri, “Thu nikaharagania bururi; nungatharia cigitiro cianyu cia hinya, na ciihitho cianyu numu nigatahwo.” **12** Jehova ekuuga atiri: “O ta uria murithi angiteithura maguru meeri kana gacunjji ga gutu kuma kanua ka muruthi, uguo hoguo andu a Isiraeli makaahonokio, acio maikaraga Samaria maikariire mithia ya mariri mao, o na aria maikariire itanda ciao mar Dameski.” **13** Mwathani Jehova, Ngai Mwene-Hinya-Wothe, ekuuga atiri: “Ta iguai uhoru uyü, na inyuü murute uria wa guukirira nyumba ya Jakubu.” **14** “Muthenya uria ngaaherithia Isiraeli ni undu wa mehia make-ri, ningananga igongona cia Betheli, na ndinie hia cia kigongona kuu igwe thi.” **15** Nungatharia nyumba ya hendi ya gathano, o hamwe na nyumba ya hendi ya riua; nyumba iria ng’emie na miguongo niikaanangwo, nacio nyumba iria nene muno niikamomorwo,” uguo niguu Jehova ekuuga.

4 Ta iguai uhoru uyü, inyuü ng’ombe cia Bashani muri kuu iguru ria Kirima gia Samaria, o inyuü andu-anja aria mihinyagiriira athini na mukahehenja aria abataru, na mukeeraga athuuri anyu atiri: “Tureherei ndibei tunyue!” **2** Mwathani Jehova niehithite na utheru wake, akoiga atiri, “Ti-itheru ihinda niriroka riria mukaguuciruro na mboro, na uria wanyu ugaatigara aguuciruro na ndwano.” **3** Mukoimio nja umwe kwa umwe, muumirio mianya-ini ya rüthingo, na mukiano na kuu Harimoni,” uguo niguu Jehova ekuuga. **4** “Thii Betheli mukiehe; o na thii Giligali mugakiririire kwihia. Rutagai magongona manyu o rucini, murutage gicunjji kianyu gia ikumi o miaka itatu.” **5** Cinagai migate iikiritwo ndawa ya kumbia, ituike igongona ria gucookia ngaatho, na mwirahage ni undu wa maruta manyu ma kwiyendera, na mwitiage ni undu wamo, inyuü andu a Isiraeli, nigukorwo uguo niguu mwendaga gwika,” uguo niguu Mwathani Jehova ekuuga. **6** “Ndaatimire muthite muri matuura-ini manyu manene, na ngituma mwage irio matuura-ini, no riri, inyuü mutiigana kunjookerera,” uguo niguu Jehova ekuuga. **7** “O na ningi ngimuma mbura, hendi iria magetha maatigite o mieri itatu. Nindoirire mbura ituura rimwe, no ngata kuuria ituura riria ringi. Migunda umwe ukurirwo; uria üngi ükiaga kuurirwo, ükiuma.” **8** Andu magitugüga kuuma ituura rimwe nginya riria ringi magicaria maa, mationire maa maiganu ma kunyua, no riri, inyuü mutiigana kunjookerera,” uguo niguu Jehova ekuuga. **9** “Mahinda maing’i nindahüurie migunda yanyu ya irio na ya mithabibu, ngimihüura na mbaa, na mbuu. Ngigi nciarire mifi yanyu ya miküyü na ya mitamaiyü, no riri, inyuü mutiigana kunjookerera,” uguo niguu Jehova ekuuga. **10** “Nindamürehithiire mithiro ta uria ndeekire bururi wa Misiri. Aanake anyu ngimoragithia na rühiu rwa njora, na ngimütunya mbarathi cianyu. Ngituma münungo wa ciimba kuuma kambu yanyu ünungirire maniuru manyu, no riri, inyuü mutiigana kunjookerera,” uguo niguu Jehova ekuuga. **11** “Nindang’auranirie

amwe anyu ta uria ndang’auranirie Sodomu na Gomora. Mwahaana ta gicinga kiraakana kirutitwo mwakini, no riri, inyuü mutiigana kunjookerera,” uguo niguu Jehova ekuuga. **12** “Ni undu ücio, üü niguu ngügüwika wee Isiraeli, na tondü ningügüwika üguo-ri, wihaaririe gutungana na Ngai waku, wee Isiraeli.” **13** Uria umbaga irima nowe umbaga rühuho, na akaguüriria mündü meciiria make, o we ütümaga rücinii kügie nduma, na agathiira thi kúria gutüügiu, rütiwa riake ni Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

5 Ta iguai uhoru uyü, inyuü nyumba ya Isiraeli, müigüe ngicakaya ni undu wanyu: **2** “Müiritu gathirange, niwe Isiraeli, niagwite, na ndagookira ringi, atiganiro bururi-ni wake mwene, hatari na mündü wa kümüükiria.” **3** Mwathani Jehova ekuuga atiri: “Itüura inene ririra riatümaga thigari ngiri cia Isiraeli-ri, no thigari igana igaatigara; nario ituura riria riatümaga thigari igana-ri, no thigari ikumi igaatigara.” **4** Jehova ekwira nyumba ya Isiraeli atiri: “Njariai mutüüre muoyo; **5** tigai kúrongoria Betheli, tigai güthii Giligali, na mutikanyite rüendo rwa güthii Birishiba. Tondü andu a Giligali ti-itheru nimagatahwo, na andu a Betheli matuuu kindu hatari.” **6** Rongoriai Jehova, mutüüre muoyo, ndakae gututhükira nyumba ya Jusufu ta mwaki; naguo mwaki ücio nükaniinana, nakuo Betheli kwage mündü üngihota kühioria. **7** Inyuü aria mugarüraga kihooto gigaatiga ürürü, na mukaragiriira üthingu thi **8** (we uria wombire njata iria ciitagwo Kirimira na Karaü, o we uria ugarüraga nduma ndumanu igatuika rücinii, na agatumania muthenya ugaatiga ütuku, uria wita maa na iria riria inene akamaitüura gükü thi-ri: Jehova nirio rütiwa riake; **9** areehagira kühiitho kirumu mwanangiko o rimwe ta rüheni, nario ituura inene ririra rüirigire akarānangithia), **10** inyuü muthüüraga uria ükananagia maündü iciiriro-ini, nake uria waragia uhoru wa ma mukamümena. **11** Murangagiriira muthüini, na mukamütunya ngano na hinya. Ni undu ücio, o na gütiika nimwakite nyumba nene cia mahiga-ri, mütagacitüura; o na gütiika nümühaandite migunda miega ya mithabibu-ri, mutikanyua ndibei yayo. **12** Tondü ni nünjüü uria mahitia manyu maigana, na ngamenya uria mehia manyu maru manene. Inyuü mihinyagiriira andu aria athingu, na mukaamükira mahaki, na mukaagithia athini kihooto maciiriro-ini. **13** Tondü ücio mündü uria mübaciriri no gükira akiraga ki mahinda ta macio, tondü ni mahinda mooru. **14** Rongoriai maündü maria mega, no ti maria mooru, niguu mutüüre muoyo. Nake Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe niarikoragwo hamwe na inyuü, o ta uria mutüüre muugaga. **15** Thüürai maündü maria mooru, mwendage maria mega; tüürai kihooto maciiriro-ini. Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ahota küguira matigari ma Jusufu tha. **16** Tondü ücio-ri, Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, o we Mwathani, ekuuga atiri: “Nigükaagia na mukakayo njira-ini ciothe iria nene, na kiriro kia ruo rwa ngoro ihaaro-ini ciothe. Arimi nimagatümanirwo moke marire, nao aria macakayaga moke macakae. **17** Nigükaagia mukakayo migunda-ini yotha ya mithabibu, nigukorwo ningatükaniria

gatagati-ini kanyu,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Kaĩ inyuĩ mwĩrĩragĩria mũthenya wa Jehova mũri na haaro-ĩ! Nĩ kĩĩ gĩtũmaga mwĩrĩrĩrie mũthenya ũcio wa Jehova? Mũthenya ũcio ũgaatuika nduma, no ti ũtheri. **19** Ũgaatuika ta mũndũ akĩũrĩra mũrũũthi, agatũngana na nduba, kana atoonye nyũmba yake, nake aigĩrĩra guoko gwake rũthingo-inĩ, arũmwo nĩ nyoka. **20** Gĩthĩ mũthenya ũcio wa Jehova ndũgaagĩtuika nduma, no ti ũtheri; ĩĩ, nduma ndumanu, gũtarĩ na mũrũri na ũtheri? **21** “Nĩĩ nĩthũire na nganyarara ciathĩ cianyu; ndingĩkĩrĩrĩria ciũngano cianyu. **22** O na mũngĩndehera maruta ma njino, na maruta ma ngano-rĩ, ndikametĩkĩra. O na mũngĩkarehe maruta marĩa mega ma ũguano-rĩ, ndikamarũmbũiya. **23** Thengiaĩ inegene rĩu rĩa nyĩmbo cianyu! Ndigathĩkĩrĩria mĩgambo ya inanda cianyu cia mũgeeto. **24** No kihooto nĩkĩrekwo gĩthererage ta rũũĩ, na ũthingu ũthererage ta karũũĩ gatahũũaga. **25** “Inyuĩ nyũmba ya Isiraeli-rĩ, nĩmwandutagĩra magongona na maruta mĩaka mĩrongo ĩna mũri kũu werũ-inĩ? **26** Nĩmũtũũgĩrĩtie ihooero rĩa mũthamaki wanyu, o na njikarĩro ya mĩhianano yanyu, o njata ĩyo ya ngai yanyu, ĩria mwethondekeire inyuĩ ene. **27** Tondũ ũcio-rĩ, nĩngatũma mũtahwo mũtwarwo mbere ya Dameski,” ũguo nĩguo Jehova ekuuga, ũria wĩtagwo Ngai Mwene-Hinya-Wothe.

6 Kaĩ mũri na haaro-ĩ! inyuĩ mũkaraga mwĩgangarĩte mũri kũu Zayuni, na inyuĩ mũiguaga mũri agĩtĩre mũri kĩrĩma-igũrũ gĩa Samaria; o inyuĩ mũri igweta thĩĩnĩ wa rũrĩrĩ rũria rũri mbere ya ĩria ingĩ, kũria andũ a Isiraeli mathiĩaga. **2** Thĩĩĩ Kaline mũkeyonere kuo, ningĩ muume kuo mũthĩĩ nginya Hamathu, itũura rĩu inene, mũcooke mũikũrũke mũkinye Gathu kwa Afilisti. Anga acio nĩega magakĩra mothamaki manyu meeri? Bũrũri wao-rĩ, nĩ mũnene gũkĩra wanyu? **3** Inyuĩ mũtĩragia mũthenya wa ũũru, na mũkareharehe wathani wa ũhinya ũkũhĩrĩrie. **4** Mũkomagĩra marĩrĩ magemetio na mĩguongu, na mũgetambũrũkia itanda-inĩ cianyu. Mũrĩĩaga tũgondũ tũria twegu mũno, na tũcaũ tũria tũnoru. **5** Mũtiĩndaga mũkĩhũura inanda cianyu cia mũgeeto o ta Daudi, na mũgethondekera inanda ingĩ cia kũina nacio. **6** Mũnyuuaga ndibei mbakũri riita, na mũkehakaga maguta marĩa mega mũno, no mũtiĩguaga kĩahe nĩ ũndũ wa mwanangiko wa Jusufu. **7** Tondũ ũcio-rĩ, mũgaatuika a mbere gũtahwo; ndĩa cianyu na gũikara mwĩtambũrũkĩtie ithire. **8** Mwathani Jehova nĩehĩtĩte akĩgwetaga we mwene, o we Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe, akoga atĩrĩ: “Nĩthũire mwĩtĩio wa Jakubu, na ngamena cĩhitho ciake ĩria nũmu; nĩngarekereria itũura rĩu inene na kĩrĩa gĩothe kĩrĩ thĩĩnĩ warĩo kũrĩ thũ.” **9** Andũ ikũmi mangĩgatigara thĩĩnĩ wa nyũmba ĩmwe-rĩ, o nao no magakua. **10** Nake mũndũ wao ũria wa gũcina mĩrĩ ĩyo angĩũka kũmĩumia njĩ ya nyũmba na orie mũndũ ũria wĩhithĩte kuo thĩĩnĩ atĩrĩ, “Kũrĩ mũndũ ũngĩ ũtakũite mũri nake?” Nake oĩge atĩrĩ, “Aca.” Nake acooke oĩge atĩrĩ, “Kĩra kĩl Tũtikagwete rĩitwa rĩa Jehova.” **11** Nĩgũkorwo Jehova nĩathanĩte, nake nĩagathutha nyũmba ĩria nene ĩtũike icunjĩ, na nyũmba ĩria nini ĩtũike tũcunjĩ. **12** Kaĩ mbarathi ingĩhota gũteng’era nyanjara-inĩ cia mahiga?

Kũrĩ mũndũ ũngĩrĩma kuo na mũraũ wa ndegwa? No inyuĩ mũgarũrĩte kihooto gĩgatuika ũrogi, na matunda ma ũthingu magatuika ũrũrũ, **13** inyuĩ arĩa mũkenagĩra ũhootani ũria ũtarĩ ho, na mũkoigaga atĩrĩ, “Gĩthĩ tũtiatunyanire Karinaĩmu na hinya witũ ithuĩ ene?” **14** Nĩgũkorwo Jehova Ngai Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Nĩngarahũra rũrĩrĩ rũgũũkĩrĩre, wee nyũmba ya Isiraeli, rũria rũgũkũhĩnyĩrĩria kuuma itoonero rĩa Hamathu, o nginya mũkuru wa Araba.”

7 Mwathani Jehova aanyonirĩe ũũ: Nĩkũhaarĩria aharagĩria mĩrumbĩ ya ngigĩ thũutha wa magetha marĩa maagethagĩrwo mũthamaki, o ĩhinda rĩria kĩmera gĩa keerĩ kiambagĩrĩria. **2** Ciarĩkia kũria tũhuti tuothe, bũrũri ũgĩthera biũ, ngĩkaya ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova, marekere! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!” **3** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩgua tha. Jehova akiuga atĩrĩ, “Ŭndũ ũcio ndũgũwĩka.” **4** Ningĩ Mwathani Jehova akĩnyonia ũũ: Mwathani Jehova nĩ gwĩtia eetagia mwaki amaciirithie naguo; mwaki ũcio ũkĩniaria maaĩ ma kũria kũriku mũno, na ũkĩniina bũrũri. **5** Ningĩ ngĩkaya, ngiuga atĩrĩ, “Mwathani Jehova ndagũthwaĩ, tĩga! Jakubu-rĩ, angĩhonoka gĩkuũ atĩa? Nĩgũkorwo nĩ mũnini mũno!” **6** Nĩ ũndũ ũcio Jehova akĩgua tha. Mwathani Jehova akiuga atĩrĩ, “Ŭndũ ũcio o naguo ndũgũwĩka.” **7** Ningĩ akĩnyonia ũũ: Mwathani aarũgamĩte rũthingo-inĩ rwakĩtuo na rũgathimwo wega na kabĩrũ nake anyiĩtĩte rũrigi rwa kabĩrũ na guoko. **8** Nake Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, “Amosi, nĩ kĩĩ ũroona?” Na nĩĩ ngĩmũcookeria atĩrĩ: “Nĩ kabĩrũ ndĩrona.” Ningĩ Jehova akĩnjũũria atĩrĩ, nĩ kabĩrũ ndĩracuuria gatagati ka andũ akwa a Isiraeli, ndigacooka kũmaĩguĩra tha rĩngĩ. **9** “Kũndũ kũria gũtũũgĩru kwa Isaaka ngĩũkaniĩnwo, na kũndũ kũria kwamũre kwa Isiraeli nĩgũkanangwo; na nĩngokĩrĩra nyũmba ya Jeroboamu na rũhiũ rwakwa rwa njora.” **10** Nake Amazia mũthĩnjĩrĩ-ngai wa Betheli agĩtũmana kũrĩ Jeroboamu, mũthamaki wa Isiraeli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Amosi nĩagũciĩrĩre agũũkĩrĩre arĩ o gũkũ thĩĩnĩ wa Isiraeli. Bũrũri ndũngĩhota gũkĩrĩrĩria ndeto ciake ciothe. **11** Nĩgũkorwo Amosi aroĩga atĩrĩ: “Jeroboamu alooragwo na rũhiũ rwa njora, na ti-itherũ andũ a Isiraeli nĩmagatahwo, matwarwo kũraya na bũrũri wao.” **12** Ningĩ Amazia akĩũra Amosi atĩrĩ, “Umagara wee muoni-maĩndũ ũyũ! Cooka bũrũri wa Juda. Wĩcaragĩrie gĩa kũria kuo, na ũrathage maĩndũ ũrĩ kuo. **13** Ndũkaarathĩre ũhoru rĩngĩ gũkũ Betheli tondũ gũkũ nĩkuo kwamũrĩrwo gũikaro kĩa mũthamaki na hekarũ ya ũthamaki.” **14** Amosi agĩcookeria Amazia atĩrĩ, “Nĩ-rĩ, ndiarĩ mũnabii kana mũrũ wa mũnabii, no ndaarĩ mũrĩithi wa mahiũ na ningĩ mũmenyereri wa mĩkũyũ. **15** No Jehova akĩnduta rũũru-inĩ rwa mahiũ akĩnjũũria atĩrĩ, “Thĩĩ ũkarathĩre andũ akwa a Isiraeli ũhoru.” **16** Na rĩrĩ, kĩĩgue ũhoru wa Jehova. Wee ũroĩga atĩrĩ, “Ndũkarathĩre Isiraeli ũndũ mũũru, na ũtĩge kũhunjia maĩndũ ma gũũkĩrĩra nyũmba ya Isaaka.” **17** “Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga ũũ: “Mũtũmia waku nĩagatuika mũmaraya itũũra-inĩ inene, nao aanake aku na airĩtu aku makoogagwo na rũhiũ rwa njora. Bũrũri waku ũgaathimwo na ũganyano, na wee mwene-rĩ, ũgaakũria

būrūri wa andū matoōi Ngai. Na ti-itherū andū a Isiraeli no nginya magaatahwo, matwarwo kūrāya na būrūri wao.”

8 Mwathani Jehova aanyonirie ūu: aanyonirie gikabū kīrī na matunda meeru. **2** Nake akīnjūūria atīrī, “Amosi, nī kīi kīu ūroona?” Ngīmūcookeria atīrī, “Ndirona gikabū kīrī na matunda meeru.” Ningī Jehova akīnjūūria atīrī, “Ihinda rīa mūthia nī ikinyu rīa andū akwa a Isiraeli; ndigacooka kūmaiguira tha rīngī.” **3** Mwathani Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, nyīmbo iria ciinagwo kūu hekarū-inī ikaagarūrūka ituike kīrīro. Ciimba nyīngī mūno igaateagwo kūdū guothe gūkirītwo ki!” **4** Iguaī ūndū ūyū inyuī arīa mūrāngagīrīria abatarī na mūkaniina athīni a būrūri, **5** mūkūragia atīrī, “Karūgamo ka Mweri gagaathira-rī, nīguo twendie irio, na Thabatū ithire, nīguo twendie ngano, tūkinyiiahigia ithimi, tūkiōngagīrīria thogora, na tūkiheenānagīa na ratirī itarī cia ma; **6** tūgūrāge athīni na betha, nao arīa abatarī tūkamagūra na nyāmūga igīrī, o na twendāgie magira hamwe na ngano.” **7** Jehova o we ūria Jakubu etiāgīra, ehītē akoiga atīrī, “Ndirī hīndī ngariganīrwo nī cīko ciothe iria maneeke. **8** “Githī būrūri ndūkainaina nī ūndū wa ūguo, na arīa othe matūūrāga kuo macakae? Būrūri wothe nīkūiyūra ūkaiyūra ta Rūūi rwa Nili, ūhūūrane, na ūcooke ūhūūcūke ta rūūi rwa Misiri.” **9** Mwathani Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, “nīngatūma rīūa rīthūe mīraho, na ndūme thī kūgīe nduma mūthenya barigici. **10** Nīngagarūra ciathī cianyu ituike macakaya, na kūina kwanyu guothe gūtuike kīrīro. Nīngatūma inyuothe mwīhumbe makūnia, na ndīmwenje mītwe. Nīngatūma ihinda rīu rīhaane ta hīndī ya macakaya ma mwana wa mūmwe, naguo mūthia warīo ūtūke ta mūthenya mūrūrū.” **11** Mwathani Jehova ekuuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīria ngatūma ng’aragu būrūri-inī, na ti ng’aragu ya irio kana nyoota wa maaī, no nī ng’aragu ya kūigua ciugo cia Jehova. **12** Andū magaatīgūgagā kuo ma iria-inī rīmwe nginya rīrīa rīngī, na morūūrāge kuuma gathigathini nginya irathīro, magīcaria kiugo kīa Jehova, no matigakīona. **13** “Mūthenya ūcio-rī, “airītu arīa cīrorerwa na aanake arīa marī hinya nīmakarīngika nī nyoota. **14** Acio mehītāga na thoni cia Samaria, kana makoiga atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūria ngai iyo yaku itūūrāga muoyo wee Dani’, o na kana makoiga atīrī, ‘Ti-itherū o ta ūria ngai iyo ya Birishiba itūūrāga muoyo’: nīmakaagūa, na maticooke gūkīra rīngī.”

9 Nīndonire Mwathani arūgamīte kīgongona-inī, nake akiuga atīrī: “Gūtha ciongo cia itugi, nīgeetha hīngīro cia nyūmba cienyenye. Hīngīro icio nīgwire mītwe ya andū othe, na arīa magatigara nīngamoorāga na rūhiū rwa njora. Gūtīrī o na ūmwe ūkoora; gūtīrī ūkaahonoka. **2** O na mangīkenja thī makinye kwa ngoma, guoko gwakwa no gūkaamaruta kuo. O na mangīkaahaica igūrū, nīngamāharūrūkia kuuma kuo. (Sheol h7585) **3** O na mangīkehitha igūrū rīa kīrīma gīa Karimeli, nīngamaguīma kuo ndīmanyiite. O na mangīkehitha mathīi rungu rwa iria-rī, o nakuo nīngatha nyoka īmarūme. **4** O na mangīgaatwarwo ithaamīrio nī thū

ciao, nīngathana mooragīrwo kuo na rūhiū rwa njora. Ngamakūūrīra maitho makwa, maitho ma ūūru, no ti ma wega.” **5** Mwathani, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūria ūhutāgia thī, īgatweka, nao arīa othe matūūrāga kuo magacakaya, būrūri wothe nīkūiyūra ūiyūrīte ta Rūūi rwa Nili, ningī ūkahūcūka ta rūūi rwa Misiri, **6** we ūria wakaga gūikaro gīake kīa ūthamaki kīraiū kūu igūrū, na akahaanda gītina gīakio gūkū thī, ūria wītāga maaī ma iria rīria inene, na akamaitūrūra gūkū thī-rī, Jehova nīrīo rīitwa rīake. **7** Jehova ekuuga atīrī: “Githī inyuī andū a Isiraeli mūtīhaana andū a Kushi harī nīi? Githī ti nīi ndaarutire na ngīambatia andū a Isiraeli kuuma būrūri wa Misiri, na Afilisti kuuma Kafitori, na Asuriata ngīmaruta Kiri? **8** “Ti-itherū, maitho ma Mwathani Jehova nīmacūthagīrīria makona ūthamaki ūria wīhāgia. Nīngawanāga, ūthire gūkū thī, no ndikaanāga nyūmba ya Jakubu biū,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** “Nīgūkorwo nīngathana, na nīngainainia nyūmba ya Isiraeli gatagatī-inī ka ndūrīrī ciothe, o ta ūria ngano īnaināgio irī gīcungi-inī, na gūkaaga kahīndī kangīgūa thī. **10** Andū arīa othe ehia thīni wa andū akwa makooragwo na rūhiū rwa njora, o arīa othe moigāga atīrī, “Tūtingīkorererwo nī mūtino, kana ūtūtūnge.” **11** “Mūthenya ūcio nīngacookereria hema ya Daudi irīa īgwīte, thondeke kūrīa yunīkangīte, na njookererie kūrīa yanangītwo, na ndīmīake o ta ūria yatarīi mbere, **12** nīgeetha makegwatīra matigari ma Edomu, na ndūrīrī ciothe iria cītānāgio na rīitwa rīakwa,” ūguo nīguo Jehova ekuuga, ūria ūgeeka maūdū macio. **13** Jehova ekuuga atīrī, “Matukū nīmarooka, “rīria mūgethi agaakorererwo nī mūciimbi, nake mūhaandi akorererwo nī mūdū ūria ūhihaga thabibū. Ndībei ya mūhihano īgaatatāga kuuma irīma-inī, na īthererage kuuma tūrīma-inī tuothe. **14** Nīngacookia andū akwa a Isiraeli arīa maatahitwo, nao macookererie matūūra manene marīa maanangītwo, matūūre kuo; ningī marīme mīgūnda ya mīthabibū na manyuūage ndībei yayo. Magathondeka mīgūnda ya irio na marīage maciaro mayo. **15** Nīi ngāahaanda Isiraeli būrūri wao ene, na matigacooka kūrutwo rīngī būrūri ūcio nīi ndīmaheete,” ūguo nīguo Jehova Ngai wanyu ekuuga.

Obadia

1 Kioneki kĩa Obadia. Mwathani Jehova ekuuga üü ühoro ükonii Edomu: Nütüügüite ühoro uumite küri Jehova. Mütümwo nātümirwo küri ndüriri oige atiri, “Arahūkai, tüthii tümüükirire, türüe nake”: **2** “Atiriri, ningakünyihia maitho-ini ma ndüriri; nawe nükameneka biü. **3** Mwitiio wa ngoro yaku nüküheeneti, wee ütüraga küu ngurunga-ini cia mahiga, na ügathondeka gikaro giaku küria gütüügüru, o wee wiiraga na ngoro atiri, ‘Nüü üngihota küüharürükia andehe nginya thi?’ **4** O na üngikorwo ümbükaga na igürü ta nderi, na ügaaka gitara giaku o küu njata iri, ningaküharürükia thi ngürute kuo,” üguo niguu Jehova ekuuga. **5** “Üngikorwo ni aici, o na kana ükorwo ni atunyani ütükü-ri, kaĩ mwanangiko nügwetereire-ĩ! Githi matingiya o nginya maiganie? Atui a thabibü mangiuka gwaku-ri, githi to matigie tüthabibü tünini tungihaarwo? **6** No kaĩ Esaü niakongürürio-ĩ, nakio kigiina giake kiria kihithe gigitahwo-ĩ! **7** Andü othe aria mügwatanagira nao nimagaküingata nginya mühaka-ini; arata aku nimagaküheenia na magütoorie; aria marüaga irio ciaku nimagaküigira mütego, no wee ndükamenya.” **8** Jehova ekuuga atiri, “Githi müthenya ücio ndikaananga andü aria oogĩ a Edomu, na nyanange andü aria mari ümenyo küu irima-ini cia Esaü? **9** Atiriri, wee Temani, njamba ciaku cia ita niikaamaka, na andü othe aria matüüraga irima-ini cia Esaü mooragwo, maniinwo. **10** Ni ündü wa ngüi ya gükirira müru wa nyükwä Jakubu, nügaconorithio; nükaniiinwo nginya tene. **11** Müthenya üria wamütiganiirie, riria andü a kungĩ maatahire ütonga wake, nao ageni magiitoonyera ihingo-ini ciake, na magicuukira Jerusalemu miti-ri, we watarii o ta ümwe wao. **12** No wee ndüngianyararire müru wa nyükwä müthenya wake wa müтино, kana ükenere andü a Juda müthenya üria maaniinagwo, o na kana witiie müno müthenya üria maarĩ na thiina. **13** Wee ndüngiatiukaniiirie ihingo-ini cia andü akwa müthenya wao wa mwanangiko, kana ümanyarare hĩndi iria maarĩ na münyaririko müthenya wao wa kwanangwo, kana ütahe ütonga wao müthenya ücio wa mwanangiko. **14** Wee ndwagiriirwo kümooheria magomano-ini ma njira niguu ürage aria mooraga, kana üneane matigari mao müthenya ücio maarĩ na thiina. **15** “Müthenya wa Jehova üri hakuhi gükinyira ndüriri ciothe. O üria wĩkĩte, noguo nawe ügeekwo; ciiko ciaku niigagücookerera. **16** O ta üria inyuĩ mwanuüriire gikombe giakwa kĩa iherithia küu kirima-ini giakwa githeru-ri, üguo noguo ndüriri ciothe igaakinyüra itegütigithiria. Ikaanyua ikihühüte, ininükio, nacio ihaane ta itari ciakorwo kuo. **17** No riri, küu Kirima-ini gĩa Zayuni nigügakorwo na ühonokio; nakio kirima küu gigaakorwo kiri githeru, nayo nyümba ya Jakubu nükegwatira igai riayo. **18** Nyümba ya Jakubu ügaatuika ta mwaki, nayo nyümba ya Jusufu ituike ta rüririmbĩ; nayo nyümba ya Esaü ügaatuika ta maragara ma mahuti, na nimakamimundia mwaki, üminiine biü. Gütiri mündü ügaatigara wa kuuma nyümba ya Esaü.” Jehova nĩwe uugite üguo. **19** Andü a Negevu nimagaikara irima-ini cia Esaü, nao

andü aria maikaraga magürü-ini ma türima megwatire bürüri wa Afilisti. Nimagaikara mīgūnda-ini ya Efiraimu, na ya Samaria, nake Benjamini egwatire Gileadi. **20** Gikundi kiria giatahitwo kĩa andü a Isiraeli kiria kiri küu Kaanani, gikeegwatira bürüri ücio o nginya Zarefathu; nao andü aria maatahirwo kuuma Jerusalemu, acio mari küu Sefaradi, nĩo makegwatira matüüra ma Negevu. **21** Andü a kühonokania nimakambata Kirima-ini gĩa Zayuni niguu maathanage küu irima-ini cia Esaü. Naguo üthamaki ügaatuika wa Jehova.

Jona

1 Na rīrī, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Jona mūrū wa Amitai, akūrwo atīrī: **2** “Ūkīra, ūthīi itūūra rīrīa inene rīa Nineve, na ūrīhunjīrie ūkīrikaanagia, nīgūkorwo waganu warīo nīwambatīte ūgakinya o harī nīi.” **3** No Jona agīūkīra nīgūo orīre Jehova, akīerekera Tarishishi. Agīūkūrūka nginya Jona na agīkorerera marikabu yathīiaga Tarishishi. Aarīkia kūrītha thogora wa rūgendo, akīngīra marikabu nīgūo athīi Tarishishi, orīre Jehova. **4** No rīrī, Jehova akīrehe rūhuho rūnene kūu iria-inī, gūkīgīa kīhuhūkano kīnene mūno, hakuhī marikabu iyo yunīkange. **5** Atwari ayo othe makīmaka na o mūdū agīkaīra ngai yake; magīcooka magīkīa mīrigo iria-inī, nīgeetha marikabu ihūthe. No Jona nīaikūrūkīte kūu marikabu thīnī, na agakoma toro mūnene. **6** Tondū ūcio mūnene wa marikabu agīthīi harī we, akīmūūria atīrī, “Wee ūngihota gūkoma atīa? Ūkīra ūkaīre ngai yaku! No gūkorwo yahota gūtūigua twage gūthira.” **7** Nīngī atwari a marikabu makīrāna atīrī, “Ūkai tūcuuke mītī nīgūo tūmenye nūū ūrehete mūtino ūyū.” Magīcuuka mītī naguo mūtī ūkīgīwīra Jona. **8** Nī ūndū ūcio, makīmūūria atīrī, “Ta twīre, nūū ūtūmīte thīna ūyū wothē ūtūkore? Wee-rī, ūrutaga wīra ūrīkū? Uumīte kū? Wī wa būrūrī ūrīkū? Wī wa rūrūrī rūrīkū?” **9** Nake Jona akīmācookeria atīrī, “Nīi ndī Mūhibirania na ndī mūhooi Jehova, Ngai wa igūrū, ūria wombire iria na thī nyūmū.” **10** Ūndū ūcio ūkīmēekīra guoya, makīmūūria atīrī, “Nī atīa wīkīte?” (Nīmamenyete atī nī kūūra ooragīra Jehova, tondū nīameerīte ūguo.) **11** Narīo iria rīgīkīrīrīria kūhuhūkania. Nī ūndū ūcio makīmūūria atīrī, “Ūkwenda tūgīwe atīa nīgeetha tūhoorererwo nī iria?” **12** Nake akīmācookeria atīrī, “Njoyai mūnjīkie iria-inī na nīrīkūhoorerā. Nīi nīnjūū atī nī mahītīa makwa matūmīte kīhuhūkano gīkī kīnene kīmūkore.” **13** No andū acio makīrutānīria mūno gūcooka marikabu yao hūgūrūrū-inī cia iria. No makīremwo, nīgūkorwo iria nīrīakīrīrīrie kūhuhūkania makīria ma ūria rīarī mbere. **14** Nao magīkaīra Jehova makīuga atīrī, “Twagūthaita Wee Jehova, ndūkareke tūkue nī ūndū wa muoyo wa mūdū ūyū. Ndūgatūcookererie mahītīa ma kūūruga mūdū ūtehītīe, nīgūkorwo Wee Jehova, wīkīte ūria wonete arī wega.” **15** Makīoya Jona makīmūkīa iria-inī, narīo iria rīa hūrutānaga rīkīhoorerā. **16** Mona ūguo andū acio magītīgīra Jehova mūno; na makīrutīra Jehova igongona, na makīhītā mīhītwa mbere yake. **17** Nake Jehova agīathīrīria thamakī nene mūno īmerie Jona, nake Jona agīkara nda ya thamakī iyo matukū matatū, mūthenya na ūtukū.

2 Na rīrī, Jona arī kūu nda ya thamakī iyo nene mūno akīhooya Jehova Ngai wake. **2** Akiuga atīrī: “Ndakāīre Jehova ndī mīnyamaro-inī, nake akīnjītika. Ngīhooya ūteithio ndī o kūu mbīrīra-inī kūrīa kūrīku, nawe ūkīigua gūkaya gwakwa. (Sheol h7585) **3** Wee wathīnikanīrie nginya kūrīa kūrīku, o gatagatī ka iria rīrīa inene, naguo mūiyūro wa maaī ūgīthīūrūrūkīria; makūmbī maku mothe na ndīhībī cia maaī ikīhubanīria. **4** Ngiuga atīrī, ‘Ndī mūīngate, ngeherio maitho-inī

maku; no rīrī, nīngerorera hekarū yaku theru hīndī īngī.’ **5** Maaī macio maandīgīciīrie makenda kūnjūruga, nakuo kūu kūrīku gūgaathīūrūrūkīria; rīya rīa iria-inī rīeohereire mūtwe wakwa. **6** Ngīrīkīra o nginya itina-inī cia irīma; thī ya kūu rungu ikīthīngīrīria nginya tene. No Wee Jehova, Ngai wakwa, nīwarutire muoyo wakwa kuuma irima rīu. **7** “Hīndī irīa muoyo wakwa wathiraga, nīndakūrīkanīre Wee Jehova, namo mahooya makwa magīkinya o harīwe, o thīnī na hekarū yaku theru. **8** “Andū arīa mahooyaga mīhianano ya tūhū, nīmōragīrwo nī ūtugi ūria ūngīkorwo ūrī wao. **9** No nī-rī, ndīrīkūrūtāgīra igongona ngīinaga rwīmbo rwa gūcooka ngaatho. Nīngahīngīa mīhītwa yakwa irīa nīi ndanehītā. Ūhonokio uumaga kūrī Jehova.” **10** Nake Jehova agīatha thamakī iyo nene, nayo īgītāhika Jona thī nyūmū.

3 Nīngī ndūmīriri ya Jehova īgīkinyīra Jona hīndī ya keerī, akūrwo atīrī: **2** “Ūkīra, ūthīi itūūra rīrīa inene rīa Nineve, na ūrīhunjīrie ūhorō ūria ngūkūwīra.” **3** Nake Jona agīathīkīra ndūmīriri ya Jehova, agīthīi Nineve. Na rīrī, Nineve rīarī itūūra inene na rīa bata mūno. Kūrīthīūrūrūka rīothe kūngīanīnīre mīthenya itatū. **4** Mūthenya wa mbere Jona akīambīrīria gūtōonya itūūra rīu. Akīanīrīra, akiuga atīrī, “Gwatīgīa mīthenya mīrongo īna Nineve kūharaganīo.” **5** Nao andū a Nineve magītīkīa Ngai. Makīanīrīra kūgīe na ihinda rīa kwhīngīa kūrīa irio, nao othe makīthūmba nguo cia makūnīa, kuuma ūria mūnene mūno o nginya ūria mūnīnī mūno. **6** Hīndī irīa mūthamakī wa kūu Nineve aakīnyīrwo nī ūhorō ūcio-rī, agīūkīra akīuma gītī-inī gīake kīa ūnene, akīruta nguo ciake cia ūthamakī, akīhūmba nguo ya ikūnīa, na agīkara thī rūkūngū-inī. **7** Nīngī akīanīrīrīthīa ūhorō ūyū kūu Nineve: “Kuumana na uuge wa mūthamakī na andū ake arīa marī īgweta: “Mūtīkareke mūdū o wothē, kana nyamū cia rūūru rwa ng’ombe kana rwa mbūrī, irūme kīndū; itīkarekwo irīe kana inyue. **8** No rīrī, andū nīmehumbe nguo cia makūnīa o nacio nyamū nīhumbwo makūnīa. O mūdū nīakaīre Ngai narua. Andū nīmātīge mīthīire yao mīūru na ngūī ciao. **9** Nūū ūngīmēnya kana Ngai aahota kwīrīcūkwo, aīgue tha atīgane na marakara make mahīū nīgeetha tūtīkanīnīwo.” **10** Hīndī irīa Ngai onīre ūria meekīre, na ūria maagarūrūkīte magatīga mīthīire yao mīūru-rī, akīmāguīra tha akīaga kūmaniīna ta ūria oīgīte nīekūmaniīna.

4 No rīrī, Jona nīaīguire ūūru mūno na akīrakara. **2** Akihooya Jehova, akiuga atīrī, “Wee Jehova-rī, gīthī ūū toguo ndoīgīte itoīmīte mūciī? Nīkīo ndaahīuhaga kūrīra Tarishishi. Nīndoī atī wee wī Mūrūngu mūtugi na ūndī, na ndūhīuhaga kūrakara, na ūyūrītwo nī wendani, Ngai ūīguaga tha akērīcūkwo akaaga gwīka ūūru. **3** No rīrī, Wee Jehova, ndagūthaita ūndute muoyo; nīgūkorwo nī kwagīrīire ngue, gūkīra ndūūre muoyo.” **4** No Jehova akīmūūria atīrī, “Ūrī na kīhōoto o na kīrīkū gīa gūtūma ūrakare?” **5** Jona akīuma kūu, agīthīi agīkara thī handū mwena wa irathīro wa itūūra rīu inene. Akīākīra gīthīnū hau, agīkara kīruru-inī gīākīo, agīeterera one ūria itūūra rīu inene

rīgwikwo. **6** Nake Jehova Ngai akīrehe rūūngū na agītūma rūtambe igūrū rīa hau Jona aarī, nīguo rūmūhe kīruru, kīmūhumbīre atige gūthīnīka. Nake Jona agīkenera rūūngū rūu mūno. **7** No rīrī, kwarooka gūkīa mūthenya ūyū ūngī, Ngai akīrehe kīgunyū gīkīrīa rūūngū rūu, nī ūndū ūcio rūkīhooa. **8** Hīndī īrīa rīua rīarathire, Ngai akīrehithia rūhuho ruumīte na irathīro rūrī na ūrugarī mūnene, narīo rīua rīgīcina Jona mūtwe, o ngīnya akīringīka. Akīrīrīrīa gūkua, akiuga atīrī, “Nī wega ngue gūkīra ndūūre muoyo.” **9** Nake Ngai akīūria Jona atīrī, “Ūrī na kīhoto gīa kūrakara nī ūndū wa rūūngū rūu?” Nake agīcookia atīrī, “Īī, ndī nakīo; ndakarīte o ūndū ingīkua.” **10** No Jehova akīmīwīra atīrī, “Wee-rī, ūraiguīra rūūngū rūrū tha, o na harīa ūtarūrutīire wīra kana ūgatūma rūkūre. Rūrakūrīre na ūtukū ūmwe, na rūrathira na ūtukū ūmwe. **11** No Nineve nī kūrī na andū makīria ma ngirī igana rīa mīrongo īrī arīa matangīkūūrana guoko kwa ūrīo kana guoko kwa ūmotho, o na ningī rīrī na mahiū maingī. Githī o na nīī ndiagīrīrwo nīkūiguīra tha itūūra rīu inene?”

Mika

1 Ino nīyo ndūmīriri ya Jehova ūria yakinyīrīre Mika ūria warī wa itūūra rīa Moreshethu, ikoniī Samaria na Jerusalemu, hīndī ya ūthamaki wa Jothamu, na wa Ahazu, na wa Hezekia, athamaki a Juda. **2** Atīrīrī, ta thikīrīria inyuī andū aya inyuothe; o nawe thī ta igua, na ariā othe matūūruga kuo, nīgeetha Mwathani Jehova arute ūira wa kūmūkīrīra, o we Mwathani arī thīnī wa hekarū yake theru. **3** Atīrīrī! Jehova nīarooka oimīte gīkaro gīake; araikūrūka arangīrīrie kūrīa gūtūūgīru gūkū thī. **4** Irīma itwekaga irī rungu rwake, nayo mīkuru īgaatūkana; itwekaga ta mūhūra ūrī mwaki-inī, īgaikūrūka ta maaī maikūrūkīte na ihenya kīgaragaro-inī. **5** Ūndū ūyū wonekete nī ūndū wa ūremi wa Jakubu, na nī ūndū wa mehīa ma nyūmba ya Isiraeli. Ūremi wa Jakubu-rī, nī ūrīkū? Githī ti Samaria? Kūndū kūrīa gūtūūgīru kwa Juda-rī, nī kū? Githī ti Jerusalemu? **6** “Nī ūndū ūcio, ngaatua Samaria hība ya mahiga, gūtūike kūndū gwa kūhaandagwo mīthabībū. Nīngaita mahiga marīo mūkuru-inī na thikūrīe mīthingi yarīo. **7** Mīhianano yarīo yothē nīkoinangwo icunjī; nacio iheo ciothe cia hekarū yarīo icinwo na mwaki. Nīngananga mīhianano yothē yarīo. Tondū rīonganirie iheo ciarīo kuuma mūcaara wa ūmaraya, na īgaatūmīrwo rīngī irī mūcaara wa kūrīha maraya.” **8** Tondū ūcio-rī, ngūrīra na ngīrīke, na thīī ndī magūrū matheri na ndī njaga. Ngūgīrīka o ta mbwe, na ndīre ta ndundu. **9** Nīgūkorwo kīronda kīarīo gītingīhona; gīūkīte gīgakinya Juda. Nīgīkinyīte o kīhingo-inī kīa andū akwa, gīgakinya Jerusalemu kuo kwene. **10** Mūtīkaheane ūhoro ūcio kūu Gathu, mūtīkarīre o na hanini. Nīngī kūu Bethi-Ofara mīgaragarīe rūkūngū-inī. **11** Inyuī andū ariā mūtūūruga Shafiri, thīīī mūrī njaga na mūconokete. Andū ariā matūūruga Zaanani matīngiuma itūūra rīao. Nārīo itūūra rīa Bethi-Ezeli no gīcaaya rīracaaya, itūūra rīu rītingīhota gūkūgītīra. **12** Andū ariā matūūruga Marothu-rī, menyogondaga nī ruo, o metereire ūteithio, nī ūndū mwanangīko ūikūrūkīte kuuma kūrī Jehova, ūgakinya o kīhingo-inī kīa Jerusalemu. **13** Inyuī mūtūūruga Lakishi, ngaari cianyu cia ita ciohererei mbarathi. Nī inyuī mwatoonyirie Mwarī wa Zayuni mehīa-inī, nīgūkorwo ūremi wa Isiraeli woimanire na inyuī. **14** Nī ūndū ūcio nīmūkahe Moreshethu-Gathu iheo cia kuuganīra ūhoro. Itūūra rīa Akizibu no rīa kūheenereria athamaki a Isiraeli. **15** Inyuī mūtūūruga Maresha nīngamūrehithīria mūndū wa kūmūkīrīra, amūtoorie. Ūrīa we ūrī Rīiri wa Isiraeli nīagooka Adulamu. **16** Enjwoi mitwe mūcakaīre ciana cianyu irīa mūkenagīra; mwīenjei kīhara mūhaane ta nderi, nīgūkorwo ciana īcio cianyu nīgatahwo.

2 Kaī andū ariā mathugundaga waganu, o acio meciiragia maūndū mooru marī ūrīrī, marī na haaro-ī! Rūciinī gwakīa mekaga o ūguo, tondū hinya wa gwīka ūguo marī nāguo. **2** Macumīkagīra mīgūnda makamītunanya, na makeerīrīria nyūmba magaciyoa na hinya. Maheenagia mūndū makamūtunya mūcīi wake, makaheenia mūndū wao, makamūtunya

īgai rīake. **3** Nī ūndū ūcio, Jehova ekuuga atīrī: “Nīndīrathugunda mwanangīko wa gūkīrīra andū aya, ūria mūtakahota kwīhonokia. Mūtīgacooka gūthīiaga na mwītīio, nīgūkorwo ihinda rīu nī rīa mūtino. **4** Mūthenya ūcio andū nīmakamūtheherera; na mamūnyūrūrie na rwīmbo rūrū rwa kīrīro, maine atīrī, ‘Tūrī anange biū; indo cia andū akwa nīngayane. Nīacieheretie kuuma kūrī nī! Aragaya mīgūnda iitū kūrī andū ariā matūkūnyanagīra.’” **5** Nī ūndū mūtīgakorwo na mūndū o na ūmwe kīūngano-inī kīa Jehova wa kūgaya ithaka na ūndū wa gūcīcuukīra mītī. **6** Anabīi ao moigaga atīrī, “Mūtīkarathe ūhoro. Tīgagai kūratha ūhoro ūkonīī maūndū maya; gīconoko gītīgatūkinyīrīra.” **7** Nīngī nī kwagīrīre kūrānagio atīrī, wee nyūmba ya Jakubu: “Kaī Roho wa Jehova arī mūrakaru? We no eke maūndū ta macio?” “Githī ciugo ciakwa itigunaga mūndū ūria ūthīiaga na mīthīire mīrūngīrīru? **8** Ica-īkuhī-rī, andū akwa maarahūkīte magatūika ta thū. Mūtūnyaga andū ariā mahoorere nguio ciao cia gorō, mūgatunya ehītūkīri ariā marahītūka matekūmaka, o acio matakoragwo na meciirīa ma mbaara na inyuī. **9** Mūīngataga andū-a-nja a andū akwa kuuma mīcīī yao ūria mīega. Mūgatunya ciana ciao kīrathimo gīakwa nginya tene. **10** Ūkīrai mūthīī, mwehere! Nīgūkorwo gīkarō gīkī ti kīo kīhūrūko kīanyu, tondū nīgīthaahie, kīanangītwo ūndū gītāngīcookererio. **11** Mūndū wa maheeni na ūtaaragia ma angītūka oige atīrī, ‘Ndaamūrathīra gūkorwo na ndībei na njoothi nyingī,’ ūcio nīwe ūngītīkīrīka nī andū aya! **12** ‘Atīrīrī, inyuī andū a Jakubu, ti-itherū nīngamūcookanīrīria, inyuothe, o na inyuī matigari ma Isiraeli nīngamūrehe hamwe. Ngamarehe hamwe ta ng’ondū irī kiugū, matūike ta rūūru rwa mbūrī rūrī ūrīthio-inī waruo; nakīo kīrīndī kīa andū kīyīure kuo. **13** Mūhīngūrī njīra, nīakambata arī mbere yao; nao nīmakamomora kīhingo moime nja. Mūthamaki wa nīakoimagara arī mbere yao, Jehova amatongoretie.”

3 Nīngī ngiuga atīrī, “Ta īguai, inyuī atongoria a Jakubu, o inyuī aathanī a nyūmba ya Isiraeli. Githī mūtīagīrīrwo nīkūmenya ūhoro wa gūtuanīra ciira na kīhooto. **2** No inyuī mūthūire maūndū mega no mūkenda marīa mooru; inyuī mūnūruga andū akwa ikonde, na mūgathoorā nyama mahīndī-inī mao. **3** Inyuī mūrīaga nyama cia mūrī ya andū akwa, mūkamōnūra ikonde na mūkoinanga mahīndī mao tūcunjī; O inyuī mūmatīnangagia ta nyama cia gūkarangwo na rūgīo, o na ta nyama cia gūtherūkio na nyūngū.” **4** Hīndī īyo magaakāira Jehova, nowe ndakamacookeria. Hīndī īyo nīakahitha ūthūi wake kuuma kūrī o, tondū wa ūūru ūria mekīte. **5** Jehova ekuuga atīrī, “Ha ūhoro wa anabīi acio mahītīthagia andū akwa, mūndū aamahe irio, maanagīrīra makiugaga ‘thayū,’ no angīmāima irio, makahaarīria mbaara ya kūmūkīrīra. **6** Tondū ūcio, ūtūkū nīkāmūhubanīria, mwage kuona cioneki, mūhubanīrio nī nduma mwage ūguūrio. Rīūa nīrīgathūira anabīi, nāguo mūthenya ūmatūkīre nduma. **7** Oni-maūndū nīmagaconoka, nao aragūrī maconorithio. Othe nīmakahumbīra mothīū mao, tondū gūtīrī ūhoro magaacookerio nī Ngai.” **8** No hakwa-rī, nī njyūrītwo nī hinya, na ngaiyūrwo nī

Roho wa Jehova, o na ngaiyūrwo nī kīhoo to na ūhoti, nīgūo nyumbūrīre Jakubu ūremi wake, na nyumbūrīre Isiraeli mehia make. **9** Ta thikīrīriai, inyuī atongoria a nyūmba ya Jakubu, o inyuī aathani a nyūmba ya Isiraeli, inyuī mūmenaga kīhoo to, na mūkoogomia maūndū marīa ma ma; **10** inyuī mwakaga Zayuni na ūiti wa thakame, na mūgaaka Jerusalemu na waganu. **11** Atongoria akuo matuaga ciira maahakwo, athīnjiri-Ngai akuo marutanaga maarīhwo, na anabii akuo marathaga mohoro maheo mbeeca. No rīrī, megiritanagia na Jehova makoiga atīrī, “Gīthi Jehova ndakīrī gatagatī-inī gaitū? Gūtīrī ūūru ūngītūkora.” **12** Nī tondū wanyu-rī, Zayuni gūgaaciimbwo ta mūgūnda, Jerusalemu gūtūike hība ya mahiga, nakīo kīrīma kīrīa giakītowo hekarū gītūike kīhumbi kīmereirwo nī ihinga.

4 Matukū-inī ma kūrīgīrīria, kīrīma kīrīa kīa hekarū ya Jehova nīgīkahaandwo kīrī kīo kīnene gatagatī ka irīma irīa ingī; nīgīkambarario igūrū rīa tūrīma tūrīa tūngī, nao andū a ndūrīrī nīkuo magaaithiaga. **2** Ndūrīrī nyingī igaathī kuo, ikiugaga atīrī, “Ūkai twambate tūthī kīrīma-inī kīa Jehova, tūthī nyūmba ya Ngai wa Jakubu. Niagātūrta ūhoro wa mīthīire yake, nīgeetha tūgeragīre njīra ciake.” Nīgūkorwo Zayuni nīgūkoima ūtaarani, nakuo Jerusalemu kuume ndūmīrīri ya Jehova. **3** Niagatuithania ndūrīrī nyingī ciira, nacio ndūrīrī irīa irī hīnya cia kuuma kūrīya aciiguithanie. Magaatura hīi ciao cia njora itūike hīi cia mirāi, namo matimū mao maturwo hīi cia gūceeha mīti. Gūtīrī rūrīrī rūgaacooka kūrūa na rūrīa rūngī na hīi cia njora, kana rūcooke kwīruta ūhoro wa mbaara rīngī. **4** O mūdū agaikaraga gitina-inī kīa mūthabībū wake na aikarage gitina-inī kīa mūkūyū wake, na gūtīrī mūdū ūkaamamakia, nīgūkorwo ūguo nīgūo Jehova Mwene-Hīnya-Wothe oigīte. **5** Andū a ndūrīrī ciothe no marīmīrīre kīrīra kīa ngai ciao; no ithū tūrīrūmagīrīra kīrīra kīa Jehova Ngai witū ngīnya tene na tene. **6** Jehova ekuuga atīrī: “Mūthenya ūcio-rī, nīngacookanīrīria ithua; na nīngacookanīrīria arīa matahitwo, o na arīa nyārīrīthīte. **7** Ithua nīngacitua matigari, na arīa maingatītwo ndīmātie rūrīrī rūrī hīnya. Jehova nīwe ūkamaathaga arī Kīrīma-inī gīa Zayuni, kuuma mūthenya ūcio ngīnya tene. **8** Ha ūhoro waku, wee mūthiringo ūyū mūrāihu na igūrū wa kūrāngīra rūūru rwa mbūri, o wee kīhitho kīrūmu kīa Mwarī wa Zayuni-rī, wathani ūrīa warī naguo mbere nīgūgūcookerera; naguo ūthamaki wa Mwarī wa Jerusalemu ūmūcookerera.” **9** Atīrīrī, nīkī kīratūma ūrīre wanīrīre, kaī ūtārī na mūthamaki? Kaī ūkūrīrwo nī mūkūihe kīrīra, tondū wanyītwo nī ruo rūhaana ta rwa mūdū-wa-nja akīrūmwō? **10** Wīnyogonde nī ruo, wee Mwarī wa Zayuni, o ta mūdū-wa-nja akīrūmwō, nīgūkorwo rūo no ngīnya uume itūūra inene ūgaikare nja werū-inī. Nīgūgathī Babuloni; kūu nīkuo ūkaahonokerio. Kūu nīkuo Jehova agaagūkūūra kuuma guoko-inī gwa thū ciaku. **11** No rīrī, ndūrīrī nyingī nīicookanīrīre, igūūkīrīre. Iroiga atīrī, “Rekei anyītwo nī thaahu, rekei maitho maitū mathekerere Zayuni!” **12** No cio itingīmenya meciiria ma Jehova; o na itīū mūbango wake, o we ūrīa ūcioocookanīrīria ta itīia cia

ngano kīhūrīro-inī. **13** “Arahūka, wee Mwarī wa Zayuni, ūhūre ngano ūyo, nīgūkorwo nīngakūhe hīa cia kīgera; nīngakūhe mahūngū ma gīcango nawe nīukahehenja ndūrīrī nyingī.” Uumithio ūcio meyoerie na njīra itārī ya kīhoo nīūkawamūrīra Jehova, ūtonga wao ūwamūrīre Mwathani wa thī yothe.

5 Thagathaga mbūtū ciaku cia mbaara, wee itūūra inene rīa mbūtū cia mbaara, nīgūkorwo matūrīgīciirie matūūkīrīre. Nīmakaringa mwathi wa Isiraeli rūthīa-inī na rūthanju. **2** “No rīrī, wee Bethilehemu Efiratha, o na harīa arī we mūnini mūno mīhīrīga-inī ya Juda, thīinī waku nīkuo gūkoima ūrīa ūgaatūka mwathi wa Isiraeli, ūrīa kīhumo gīake nī gīa kuuma tene, kuuma mīndī na mīndī.” **3** Tondū ūcio, Isiraeli nīagatiganīrio ngīnya ihinda rīkīnye, rīrīa ūrīa ūraarūmwō agaaciara, nao arīū-a-ithe arīa angī magaacookerera andū a Isiraeli. **4** Nīagookīra arīithie rūūru rwa mbūri ciake arī na hīnya wa Jehova, na ūnene wa rītwa rīa Jehova Ngai wake. Nao nīmagatūūra marī agītīre, nīgūkorwo hīndī ūyo ūnene wake ūgaakīnya o ngīnya ituri ciothe cia thī. **5** Nake nīagatuika thayū wao. Hīndī irīa Ashuri makaahithūkīra būrūri witū, na matuikanīrie ciīhitho ciitū nūmu, nītūkamaarahūrīra arīithi mūgwanja, o na anene anana mamokīrīre. **6** Nīmagaaatha būrūri wa Ashuri na rīhīū rwa njora; maathe būrūri wa Nimurodi na hīi cia njora icomoretwo. Nīagātūhonokia kuuma kūrī Aashuri hīndī irīa magaaatharīkīra būrūri witū na matuikanīrie mīhaka-inī itūi. **7** Matigari ma Jakubu magaatūika ta ime riumīte harī Jehova gatagatī-inī ka ndūrīrī nyingī, o na ta mbura ya rūthuthū yurīte nyeki-inī, irīa itarehagwo nī mūdū kana ikoirio nī andū. **8** Matigari ma Jakubu magaaoragwo gatagatī ka ndūrīrī, o gatagatī ka ndūrīrī nyingī, ta mūrūūthi ūrī thīinī wa nyamū cia mūtītū, na ta kīana kīa mūrūūthi kīrī thīinī wa ndūūru cia ng’ondū, kīrīa gīthiiaga gīgīcitihangagia na gīgīcitambuuraga na gūtīrī mūdū ūngīchionokia. **9** Guoko gwaku nīgūkambarario na igūrū kuonanie ūhootani harī thū ciaku, na amuku aku othe nīmakaniinwo. **10** Jehova ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio-rī, “nīngananga mbarathi ciaku ikweherere biū, nacio ngaari ciaku cia ita ndicitharie. **11** Nīngananga matūūra marīa manene ma būrūri wanyu, na tharūrie ciīhitho irīa nūmu cianyu ciothe. **12** Nīngananga ūgo wanyu, na mūtīgacooka kūrāgūra rīngī. **13** Nīngananga mīhianano yanyu ya gwacūhio, na nyanange mahiga manyu marīa maamūre mūrī namo; mūtīgacooka kūinamīrīra wīra wa moko manyu rīngī. **14** Itugī cia Ashera irīa mūrī nacio nīngacimunya na momore matūūra manyu manene. **15** Nīngerīhīria ndī na marakara na mang’ūrī kūrī ndūrīrī irīa itanjathikagīra.”

6 Ta thikīrīriai ūrīa Jehova ekuuga: “Ūkīrai mwīciirīrīre mbere ya irīma; mūreke tūrīma tūgue ūrīa mūkuuga. **2** Inyuī irīma ici, iguai thitango ya Jehova; thikīrīriai inyuī mīthingi ya thī irīa itūūrāga tene na tene. Nīgūkorwo Jehova arī na ciira na andū ake, nīarathitanga andū a Isiraeli. **3** “Andū akwa, kaī ndīmwikīte atīa? Ndīmūnogetie na kī? Njookerīai. **4** Ndaamūrūtire būrūri wa Misiri, ngīmūkūūra kuuma būrūri wa ūkombo.

Ngitūma Musa amūtongorie, marī na Harūni na Miriamu. **5** Andū akwa, ririkanai ūria Balaki mūthamaki wa Moabi aamūciirīre, na ūria Balamu mūrū wa Beori aamūcookeirī. Ririkanai rūgendo rwanu kuuma Shitimu nginya Giligali, nīgeetha mūmenye ciiko cia ūthingu iria Jehova aaneke.” **6** Nī kīi ingitwara mbere ya Jehova, ngīnamīrīre mbere ya Ngai ūcio ūrī igūrū mūno? Hihi no ngithīi mbere yake na maruta ma njino, kana thīi na tūcaū twa ūkūrū wa mwaka ūmwe? **7** Anga Jehova no akenio nī ndūrūme ngiri nyingī, kana akenio nī maguta maingī ta ma njūūi ngiri ikūmi? Hihi no ndute mwana wakwa wa irigithathi nī ūndū wa ūremi wakwa, kana ndute maciaro ma mwīrī wakwa nī ūndū wa mehia ma ngoro yakwa? **8** Atīrīrī, wee mūdū ūyū, githī Jehova ndakuonetie maūdū marīa mega. Na nī ūndū ūrīkū Jehova agwathaga wike? Githī to wikage maūdū ma kīhoto, na wendage ūhoro wa kūguanīra tha, na ūtwaranage na Ngai waku wīnyīihitīe. **9** Ta thīkīrīria! Jehova niaretana kū itūūra inene, mūdū ūria mūūgī nīetigīre rītwa rīaku. “Rūmbūiya rūthanju, o na ūria ūrūnyitīte. **10** Wee nyūmba ya waganu-rī, no ndiganīrwo nī igūna iria mwīgīire na njīra itarī ya kīhoto, kana ndiganīrwo nī eba ya gūthima irīa itarī ya kīhoto, irīa nume? **11** No njuge mūdū ndehītīe akīhūthagīra ratirī itarī cia ma, arī na mondo ya mahiga ma gūthima ma maheeni? **12** Itonga ciakuo nī cia ngūi, andū akuo nī a maheeni, na nīmī ciao nīkūheenanīa iheenanagia. **13** Tondū ūcio, nīnyambīrīrie gūkūniina, na ngambīrīria gūkwanaga nī ūndū wa mehia manyu. **14** Mūrīriaga irio na mūthīhūne, nda cianyu irīkoragwo o ihūtīi. Mūrīgaga mīthīithū, no mūtīkahonokia kindū, tondū kīria gīothe mwahonokia nīngakīniithia na rūhiū rwa njora. **15** Mūrīhaandaga no mūtīkaagetha; mūrīrīhihaga ndamaiyū no mūtīkehaka maguta ma cio; mūrīrīhaga thabībū no mūtīkanyua ndibei yacio. **16** Nīmūrūmīrīre irīra cia watho wa Omuri na mītugo yothe ya nyūmba ya Ahabu, mūkarūmīrīra irīra ciao cia ndūire. Tondū ūcio nīngamūrekereria mwanangwo, na ndekererie andū anyu matuīke a gūthekererwo; mūgaatūūra mūnyararītwo nī ndūrīrī cio.”

7 Hī, kaī ndī mūnyamarīku-ī! Ndārī ta mūdū ūrongania maciaro maarīkia kūgethwo hīndī ya rīua, o ta mūdū ūrahaara thabībū thootha wa magetha; gūtīrī kīmanjīka gīa thabībū kīngīrīo, o na kana ngūyū iria ciambaga kwīrua iria ngoro yakwa īriragīria. **2** Andū arīa eetīgīrī Ngai nīmāthirīte būrūrī-inī, gūtīrī mūdū o na ūmwe mūrūngīrīru ūtīgarīte. Andū othe maīkarīte metereire gūita thakame; o mūdū araguīma mūrū wa nyina na wabu. **3** Mahūthagīra moko mao meerī gwīka ūūru; mūtongoria etagia iheo na hinya, nake mūciirīthania aamūkagīra mahaki; arīa marī hinya nīo moigaga kīria mekwenda: othe makagīa ndundu ya gwīka ūūru. **4** Ūria mwega mūno wao ahaana ta cong’e, ūria mūrūngīrīru mūno nī mūūru gūkīra rūgīrī rwa mīigua. Mūthenya ūria arangīrī aku matūire makwīraga ūhoro waguo nīmūkinyu, mūthenya ūria Ngai agaagūceerera. Rīrīrī nīrīo ihinda rīa kīrigīcano kīao. **5** Ndūkanehoke mūdū wa itūūra; ndūkanehoke o na mūrātāguo. Menyerera ciugo cia kanua gaku,

ndūkaanahe mūtumia waku ūcio ūkomaga gūthūrī-inī gīaku ūhoro. **6** Nīgūkorwo mūrīū nīagīte gūtīia ithe, nake mūrīrū akaremera nyina, o nake mūtumia wa mūrīū akaremera nyaciarawe, thū cia mūdū igaatūika andū a nyūmba yake mwene. **7** No rīrī, nīi hakwa-rī, ndīcūthagīrīria Jehova ndī na kīrīgīrīro, njeteire Ngai Mūhonokia wakwa; Ngai wakwa-rī, nīakanjīgua. **8** Atīrīrī, wee thū yakwa-rī, tīga kūngenerera! O na ingīgūa gūtīrī hīndī itagookīra! O na ingīkara nduma-inī-rī, Jehova nīwe ūrītūikaga ūtheri wakwa. **9** Tondū nī nīi ndīmwihiirīe, nīngūkīrīrīria mang’ūrī ma Jehova nginya rīria we akaanjīrīrīra, na onanie kīhoto gīakwa. Nīakanduta nduma-inī, andehe ūtheri-inī, na nīi nīngeyonera ūthingu wake. **10** Hīndī iyo thū yakwa nīikeyonera ūguo, na ihumbwo thoni, o iyo yanjūūragia atīrī, “Jehova Ngai waku akīrī ha?” Rīu nī hīndī maithe makwa mekwīonera kīgūa kwayo, o na īkarangīrīro thī ta ndooro ya njīra-inī. **11** Mūthenya wa gwaka thingo ciaku nīgākinya, o guo mūthenya wa kwaramia mīhaka yaku. **12** Mūthenya ūcio, andū nīmagooka kūrī we moimīte Ashuri na matūūra manene ma Misiri, na būrūrī ūria ūrī gatagatī ka būrūrī wa Misiri na Rūūi rwa Faratī, na kuuma iria rīmwe nginya rīria rīngī, na kuuma kīrīma kīmwe nginya kīria kīngī. **13** Thī nīkanangīka īkire ihooru nī ūndū wa andū arīa matūūrāga kuo, marī maciaro ma ciiko ciao. **14** Rīithia andū aku na mūthīgī waku, nīo rūūru rwa igai rīaku, rūria rwīrīithagia rūrī rwiki mūtītū-inī, kūrīa kūrī ūrīthio mūnoru. Reke irīe o kūu Bashani na Gileadi, o ta ūria ciarīiaga matukū ma tene. **15** “Ta ūria gwaratī matukū marī mwomire būrūrī wa Misiri, nīngamoonia morīrū makwa.” **16** Ndūrīrī nīikoonā na iconoke, itunyītwo hinya wacio wothē. Nīkenyiita tūnua twacio, na īhīngare matū ciage kūigua. **17** Igaacūnaga rūkūngū ta nyoka, ta ciūmbe iria ikurumaga thī. Nīikomīra kuuma imamo-inī ciacio ikīinainaga; nīigacookerere Jehova Ngai witū na guoya, na nīigagwītīgīra. **18** Nī Ngai ūrīkū ūhaana tawe, ūria ūrekagīra matigari ma igai rīake mehīa na ūremi wao? Ndūtūūrāga ūrakarīte nginya tene, no nīūkenagio nī kūiguanīra tha. **19** Nīūgatūīgūra tha rīngī, mehīa maitū nīūkamarangīrīria na makinya, na waganu witū wothē ūūnyugute iria-inī kūrīa kūrīku. **20** Nīūgatūūrīa kīrīkanīro giaku kūrī Jakubu, na ūigūire īburahīmu tha, o ta ūria werīire maithe maitū na mwīhītwa matukū-inī macio ma tene.

Nahumu

1 Ino niyo ndumiriri nditū ikonii Nineve. Rūiri nīro ibuku rīa kioneke kīa Nahumu, ūrīa Mūelikoshi. **2** Jehova nī Mūrunu ūrī ūiru na mwīrīhīria; Jehova nīerīhagīria na akaiyūrwo nī mang'ūrī. Jehova nīerīhagīria harī thū ciake, na agatūūria mang'ūrī make harī amuku ake. **3** Jehova ndahiūhaga kūrakara na nīarī hinya mūnene; Jehova ndakaaga kūherithia mūdū mwaganu. Njīra yake īrī thīnī wa rūhuho rūnene na thīnī wa kīhuhūkano, matu namo nī rūkūngū rwa makinya make. **4** Akūūmaga īria, agatūma rīhūe; ahūithagia njūū cīothe. Bashani na Karimeli nikūhoohete, na kīro kīa Lebanoni gīkaragatha. **5** Irīma ithingithaga mbere yake, natuo tūrīma tūgatweka. Thī ūinainaga īrī mbere yake, o na mabūrī mothe makainaina, na arīa othe matūūruga kuo. **6** Nūū ūngītīirīa mathirī make? Nūū ūngikūmīrīria marakara make mahiū? Mang'ūrī make-rī, maitikaga ta mwaki; ndwaro cia mahiga igathethereka mbere yake. **7** Jehova nī mwega, nī kīhitho hīndī ya thīina. Arīa mamwīhokete-rī, nīamamenyagīrīra, **8** no rīrī, niakanina Nineve na kīgū kinene kīa maaī; nīakaingata thū ciake nginya nduma-inī. **9** Ūrīa wothē magaaciirīra gwīka Jehova-rī, we nīakaūniina; o na thīina ndūgooka hīndī ya keerī. **10** Makaanrigicwo mīigua-inī na marīo nī ndibei yao; nao magaacinwo ta maragara momū. **11** Nī harī ūmwe wiyumīrītie thīnī waku wee Nineve, ūrīa ūthugundaga ūūru wa gūkīrīra Jehova, na akaheanaga īrīra cia waganu. **12** Jehova ekuuga atīrī: “O na aakorwo marī na arata, na nī aingī mūno-rī, nīmakaniinwo, meherio. O na aakorwo nīngūyariirīte, wee Juda-rī, ndigacooka gūkūyariira rīngī. **13** Na rīrī, nīnguunanga icooki rīao rīume ngingo-inī yaku, na nduange mīnyororo īrīa woheetwo nayo.” **14** Jehova nīarutīte watho ūgūkonī, wee Nineve, akoiga atīrī, “Ndūkagīa na njīaro cia gūtūūria rīitwa rīaku. Nīngananga mīhianano iyo mīcūhie o na iyo ya gūtwekio īrīa īrī kūu hekarū ya ngai ciaku. Nīngūharīria mbīrīra yaku, nīgūkorwo ūrī kīndū kīuru biū.” **15** Ta cūthīrīria kūūria īrīma-igūrū, muone magūrū ma mūdū ūrīa ūrarehe ūhoro mwega, ūrīa wanagīrīra thayū! Wee Juda-rī, kūngūria ciathī ciaku, na ūhingie mīhītwa yaku. Andū aaganu matigagūtharīka rīngī, nīgūkorwo nīmakaniinwo biū.

2 Atīrīrī, wee Nineve, mūgūtharīkīrī nīokīte gūgūtharīkīra. Rangīra kīgītīro kīa hinya, na ūgītīre njīra; wīhotore, na wīkīre hinya mūno! **2** Jehova nīagacookeria Jakubu rīiri wake, ūhaane ta rīiri wa Isīraeli, o na aakorwo aanangi nīmamonūhīte, na makaananga mīthabībī yao. **3** Ngo cia thigari ciake nī cia rangī mūtune, njamba cia ita cīhūmbite nguo ndune ta gakarakū. Igera cia ngaari cia ita irahenia mūthenya ūrīa cīahaarīrio; matimū mahangīritwo mītī ya mikarakaba namo makahenūka maahiūrio. **4** Ngaari cia ita iraguthūka itūkaniīrie njīra cia itūūra, irahanyūka na mbere, nīngī na thūutha, itūkaniīrie ihaaro-inī cia itūūra. Ihaana ta imūrī irakana; irahiūka

ta rūheni. **5** Acookanīrīrie mbūtū cia thigari irīa njamba, no cīūkaga ikīhīngagwo. Iguthūkaga nginya rūthingo-inī rwa itūūra inene; itūkaga ta ngo ya kūrīgītīra. **6** Hīngīrīrio cia rūū nī hīngūre, naguo mūcī wa ūthamaki ūkamomoka. **7** Nī gwathanitwo itūūra rīu inene rītahwo na rīthaamio. Ngombo ciario cia airītu iragīrika na mīgambo ta ya ndutura, na ikehūūra ithūri. **8** Nineve kūhaana ta ndia, na maaī makuo nikūhwa marahwa. Kūraanīrīrwo, gūkeerwo atīrī, “Ta rūgamai! Ta rūgamai!” No gūtīrī mūdū ūngīhūgūra. **9** Tahai betha! Tahai thahabu! Ūtonga ūrīa ūrī igīina-inī ciao cīothe ndūngīthira! **10** Nineve nīgūtahe, na indo igatunyanwo gūgatigwo ūtherī! Ngoro nīkuite, na maru makaregera, na mīrī ikainaina, o na andū othe magathita ithiithi. **11** Atīrīrī, imamo cia mīrūūthi irī ha, kūdū kūrīa yarereire ciana ciayo, kūrīa mīrūūthi ya njamba na ya nga yathiāga na ciana ciayo itegwītīgīra? **12** Mūrūūthi wa njamba nīwatambuūrīre ciana ciaguo nyama cia gūciigana, na ūgītīra mūgoma waguo gīa kūrīa, ūkīyūria imamo ciaguo na kīrīa woragīte, na ūkīyūria ngurunga ciaguo na kīrīa waguīmīte. **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nī nīngūkīrīrie. Nīngacina ngaari ciaku cia ita na mwaki, naruo rūhū rwa njora nīrūkaniina mīrūūthi yaku īrīa mīthī. Ndigagūtīgīria kīndū gīa kūguīma gūkū thī. Nayo mīgambo ya andū arīa ūtūmaga ndigaacooka kūguuo rīngī.”

3 Kaī itūūra inene rīa Nineve rīrīa rīitaga thakame rīrī na haaro-ī! Itūūra rīu rīyūrītwo nī maheeni na indo cia ūtunyani, na rītiagaga andū moragītwo. **2** Rī na mwanūko wa mīcaarīca, na mūrurumo wa magūrū ma ngaari, na mbarathi iteng'ere, na ngaari cia ita ikūrīgarūga! **3** Thigari cia mbarathi irahithūka, ikahenūka hīu cia njora na matimū marahenia! Andū aingī nīmooragītwo, gūkagīa na hība cia arīa makuite, na ciimba itangītarīka, nao andū makahīngwo nī ciimba icio: **4** maūdū maya mothe marekīka nī ūndū wa ūingī wa merīrīria ma mūmaraya, ūrīa ūguucīrīrie mūdū-wa-nja ūcio mūrōgī, ūrīa watuīre ndūrīrī ngombo na ūmaraya wake, na agītua kīrīndī ngombo na ūragūrī wake. **5** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Nī nīngūgūkīrīra. Ngūkūheta nguo ikūhūmbīre ūthiū. Nguonia ndūrīrī njaga yaku, na ngūconorithie mbere ya mothamaki. **6** Ngūgūkīria gīko kīrī magīgi, ngūnyare ūtūike kīndū gīa kūmakania gīkīonwo nī andū. **7** Arīa othe magaakuona nīmakoorā makiugaga atīrī, ‘Hī, Nineve nīrīanange, nūū ūkaarīcakāra?’ Mūdū wa gūkūhoorera-rī, ingīmūruta kū?” **8** Wee-rī, ūkīrī mwega gūkīra Thebesi, itūūra rīrīa rīakītwo Rūū-inī rwa Nīlī, o rīo rīrīgīcīrīrio nī maaī? Rūū rīu nīruo rūrīgītīgīra, naruo rūthingo rwarīo nī maaī macio. **9** Kushi na Misiri nīcio ciarī hinya warīo ūtangīathirīre; Putu na Lubimu maarī amwe a thiritū narīo. **10** No rīrī, nīrītahirwo, na andū arīo magīthaamio. Tūenge twarīo twatungumanirio, tūgītūika icunjī magomano-inī mothe ma njīra. Mītī nīyacuukīrīro andū arīo arīa maarī igweta, anene othe arīo makīohwo na mīnyororo. **11** Wee nawe nīukarīo, na nīukoora, wīhīthe, wethe kīhitho ūūrīre thū ciaku. **12** Cīhitho

ciaku nūmu ciothe ihaana ta mīti ya mīkūyū, īrī na ngūyū iria ciambīte kwīrua, yainainio-rī, ngūyū ikagūa kanua-inī ka mūrī. **13** Tarora, mbūtū ciaku cia ita, hī, ciothe ihaana ta andū-a-nja! Ihingo cia būrūri waku nī hingūrīre thū ciaku biū, mīgūko yacio īgacinwo na mwaki. **14** Taha maaī ūige, ūgaakorwo namo hīndī ya kūrīgīcīrio, cīgītīro ciaku cia hinya ūcirūmie wega! Haarīria rīumba, kia ndoro, ūthondeke maturubārī. **15** Kūu nīkuo mwaki ūgaakūniinīra, na rūhiū rwa njora rūgūtemenge ūthire biū, rūkūrīe o ta ūrīa ūngīrīto nī itono. Ciaranai ta itono, mūciarane, mūingīthe ta ngigī! **16** Onjoria aku ūmaingīhīte, makaingīha gūkīra njata cia igūrū, no mahaana ta ngigī iria cianangaga būrūri, igacooka ikeyūmbūkīra. **17** Arangīri aku matariī ta ngigī, anene aku nao nī ta mīrumbī ya ngigī, īrīa yūmbaga thingo-inī ciaku mūthenya wa heho, no riūa rīara, ikombūka īgathīi, na gūtīrī mūdū ūngīmenya kūrīa yathīi. **18** Atīrīrī, wee mūthamaki wa Ashuri, arīithi aku nīmakomete; andū aku arīa marī igweta nīmahuurūkīte. Andū aku othe mahurunjūkīire irīma-inī, na gūtīrī wa kūmacookanīrīria. **19** Kīronda gīaku gītīngīthona; nguraro yaku nī ya gūkūūraga. Mūdū o wothē ūguūte ūhoro waku arahūūra hī tondū nīūgwīte, nūū ūtarī wahutio nī kīnyariirano gīaku gītārī mūthia?

Habakuku

1 Ino niyo ndumiriri nditū iria yakinyirire mūnabii Habakuku. **2** Wee Jehova-rī, nī nginya rī ngūtūura ngūkayagira undeithie, no wee ūkaaga kūnjigwa? Githi ndigūkayagira ngiugaga, “Haaro! Haaro!” no wee ūkaaga kūhonokania? **3** Ūtūmaga ndirorere wagi wa kihooto niki? Ūkiragiriria maündū mooru niki? Mwanangiko na haaro iri mbere yakwa; kūrī na njūgitano, nayo mbaara nī nyingi. **4** Nī ūndū ūcio, watho nīmwigathie hinya, na kihooto githiootanaga. Andū arīa aaganu marigiicaga arīa athingu, na nī ūndū ūcio kihooto gikoogomio. **5** “Atiriri, ta rorai ndūriri na mwirorere ūhoru wacio, na mūmake biū. Nīgukorwo matukū-inī maku nīngwika ūndū ūria ūtangitika o na ūngirwo. **6** Nīngwarahūra andū a Babuloni, andū a haaro, na matari tha, arīa matuikanagia thī yothē, na makegwatira ciikaro itari ciao. **7** Nī andū a kūmakania, na a gwitigirwo; nīo meyathaga, na magetūūgīria. **8** Mbarathi ciao iri ihenya gūkira ngari, na nī oorū mūno gūkira njūū iria icangacangaga kihwa-inī. Thigari ciao iria ithiiaa ihaicite mbarathi iteng’eraga ta ciūmbūkite; ahaici acio a mbarathi moimaga kūdū kūrya. Mombūkaga ta nderi igicuhūkira gīa kūrīa; **9** othe mokaga mehaarīrie kūruta haaro. Thigari icio ciao nyingi mūno ithiiaa ihaatite ta rūhuho rwa werū-inī, igathiī itahite andū aingī mūno ta mūthanga. **10** Manyararaga athamaki, na makanyūrūria andū arīa maathanaga. Mathekagirira matūūra mothe manene marīa mairigīre; maakaga ihumbu cia tīri, magatunyana matūūra macio. **11** Nīngī mahītūkagira kuo na ihenya o ta rūhuho mathiite na mbere; andū maagararaga watho, magatuika ehia, magatua atī hinya wao nīguo ngai yao.” **12** Wee Jehova-rī, githi ndūtūūruga kuuma tene o na tene? O Wee Ngai wakwa, ūria wakwa mūtheru, tondū ūcio tūtīgakua. Wee Jehova-rī, nīwe ūthuurite andū a Babuloni mahingie itūrio riaku; wee Rwaro rwa Ihigari, ūkamaamūria matūherithie. **13** Maitho maku nī matheru mūno, matingīrorera ūmaramari; wee-rī, ndūngikīrīrīria maündū mooru. Ūgīkiragīrīria andū arīa oingumania niki? Ūkiraga niki rīria andū arīa aaganu mekūmeria andū arīa athingu kūmakira? **14** Ūtuite andū ta thamaki cia iria, ūkamatia ta ciūmbe cia iria-inī, iria itari mūciathi. **15** Thū iyo njaganu īmaguucagia othe na ndwano, īkamagwatia na wabu wayo, īkamacookereria thīini wa mūtego wayo; nī ūndū ūcio īgakena na īgacanjamūka. **16** Nī ūndū ūcio, irutagīra wabu wayo igongona, na īgacinīra mūtego wayo ūbumba, nīgukorwo wabu wayo nīguo ūtūmaga itūūre īikenagia, na īkarīīaga irio iria njega mūno. **17** Īgūtūūra itahaga na wabu wayo, īkaniinaga ndūriri ingi itegūcigūira tha?

2 Nīngūrūgama handū hakwa ha kūrangīra, na njikare o hau rūthingo igūrū. Njeterere njigwe ūria ekūnjīra, nīguo menye ūria ingīcookia nī ūndū wa iteta rīrī. **2** Nake Jehova akīnjookeria atīri, “Andika ūgūrio ūyū, ūwandike wega ihengere-inī na ndemwa nene, nīgeetha ūthomeke wega, o na mūdū angīkorwo ateng’erete. **3**

Nīgukorwo ūgūrio ūyū wetereire ihinda rīria rītuitwo; waragia ūhoru wa matukū ma mūthia, na ndūngītūika wa maheeni. O na ūngikara mūno-rī, wetereire. Ti-itherū nīūkahingio, na ndūgatīrio. **4** “Atiriri, mūdū mwītīi-rī, merirīria maake ti marūngīrīru; no mūdū ūria mūthingu agatūūra muoyo nī ūndū wa gwītīkia gwake; **5** ti-itherū, mūdū ūcio mwītīi nīakunyanagīrwo nī ndibei; nī mwītīi na ndari hīndi ahurūkaga. Tondū akorokete ta mbīrīra, na o ta ūria gīkuū gītaiganagia, o nake ndaiganagia; acookanagīria ndūriri ciothe harī we, na agataha andū a ndūriri ciothe. (Sheol h7585) **6** “Githi andū othe matikamūthekerera makīmūnyūrūgia, na mamūnyarare, makiugaga atīri, “Kaī mūdū ūria wīgagira indo cia ūici, na agetongia na indo cia ūtunyani arī na haaro-il! Egūtūūra ekaga ūguo nginya-rī? **7** Andū arīa ūri na thīiri wao githi matigagūūkīrīra o rīmwe? Githi matikaarahūka, na matūme ūinaine, macooke makūnyamarie? **8** Tondū nīutahite ndūriri nyingi indo ciao, matigari ma ndūriri icio, nīmagagūtaha indo o nawe. Nī ūndū nīūtīte thakame ya andū, na ūkaananga mabūrūri, na matūūra manene, o na arīa othe marī kuo. **9** “Mūdū ūria wakaga wathani wake, na agetongia na uumithio ūtarī wa kihooto, nīgeetha aake nyūmba yake handū igūrū nīguo ehonokie ndakanyīitwo nī mwanangiko, kaī arī na haaro-il! **10** Wee wanaciirīra kūniinwo kwa ndūriri nyingi, ūgaconorithia nyūmba yaku mwene, na ūkoorwo nī muoyo waku. **11** Mahiga ma rūthingo nīmakaniirīra, na mīgamba ya mbaū nīkamūkīria. **12** “Mūdū ūria wakithagia itūūra inene na ūiti wa thakame, na akahaanda itūūra na njīra cia ūmaramari, kaī arī na haaro-il! **13** Githi Jehova Mwene-Hinya-Wothe ndatuite atī wīra wa andū no ngū cia gwakīrīria mwaki, na atī ndūriri ciinogagia o tūhū? **14** Nīgukorwo thī nīkaiyūrwo nī ūmenyo wa riiri wa Jehova, o ta ūria maaī maiyūrīte iria-inī. **15** “Mūdū ūria ūheaga andū a itūūra riake njoohi, akamatahīria mondo-inī ya rūūa ya ndibei nginya makarīto, nīgeetha erorere njaga yao, kaī arī na haaro-il! **16** Ūkaiyūrwo nī thoni, handū ha kūgīa na riiri. Rīrī nīrio ihinda riakul Nyua, ūrīio, nayo njaga yaku yoneke! Gikombe kuuma guoko-inī kwa ūrio kwa Jehova nīkiragūkora, na njono nīkūhumbīra riiri waku. **17** Haaro iria ūrutīre Lebanoni-rī, nīgākūhubīkania, na wanangi waku wa nyamū-rī, nīgākūmakia mūno. Nī ūndū nīūtīte thakame ya andū, na ūkaananga mabūrūri, na matūūra manene, na arīa othe marī kuo. **18** “Mūhianano mūicūhie nī wa bata ūrīkū mūdū aarīkia kūwacūhia? O nāguo mūhianano wa gūtwekio ūria ūtūmaga andū maheeneke nī wa bata ūrīkū? Nīgukorwo ūria ūthondekaga ehokaga kīria ombite; athondekaga mīhianano itaaragia. **19** Mūdū ūria wīraga rūbaū atīri, ‘Gīa na muoyol! Kana akeera ihiga rītari muoyo atīri, ‘Arahūka! Kaī arī na haaro-il! Indo ta icio ciakīhota kuonia mūdū njīra? Ihumbītwo thahabu na betha; no itiri na mīhūmū thīini wacio. **20** No rīrī, Jehova arī hekarū-inī yake theru; thī yothē nīkīke kī rī mbere yake.”

3 Rīrī nī ihooya rīa mūnabii Habakuku, rīa kūinwo ta rwīmbo. **2** Atiriri Jehova, nīnjigūite ūhoru wa

ngumo yaku, nganyiitwo nĩ guoya nĩ ūndũ wa ciiko ciaku. Rurumũkia ciiko ciaku matukũ-inĩ maya maitũ, ūtũme imenyeke matukũ-inĩ maitũ; o na hĩndĩ irĩa ūrĩ mūrakarũ, iguanagĩra tha. **3** Ngai ookire oimĩte Temani, ūcio Mũtheru agĩũka oimĩte Kĩrĩma kĩa Parani. Riiri wake ūkihumbĩra igũrũ, naguo ūgooci wake ūkiyũra thĩ. **4** Ūkengi wake wahaanaga ta riũa rĩkiratha; mĩrũri yahenũkaga kuuma guoko-inĩ gwake, naho hau niho hinya wake wahithĩtwo. **5** Mũthiro nĩguo wamũtongoragia; mũrimũ wa mũthiro ūkamuumu thuutha. **6** Aarũgamire, agĩthingithia thĩ; agĩcũthĩrĩria agĩtũma ndũrĩrĩ ciinaine. Irĩma cia tene ikĩmumuthũka, natuo tũrĩma twa tene tũkĩmomoka. Mĩthĩre yake-rĩ, nĩ ya tene na tene. **7** Nĩndonire andũ arĩa matũũraga hema cia Kushani marĩ na mĩnyamaro, nao arĩa matũũraga Midiani maiyũrĩtwo nĩ ruo rũnene. **8** Wee Jehovarĩ, nĩ njũũ warakarĩre? Mang'ũrĩ maku-rĩ, nĩ tũrũũ mokĩrĩre? Wee-rĩ, wokĩrĩre iria na mang'ũrĩ maku rĩrĩa wahacĩte mbarathi ciaku na ngaari ciaku cia ūhootani cia ita? **9** Nĩwarutire ūta waku, ūkĩwoya na igũrũ, na ūgĩtia mĩguĩ mĩingĩ. Nayo thĩ ūkĩmĩganyania na njũũ; **10** irĩma ciakuonire ikĩnyogonda. Kĩguũ kĩa maaĩ nakĩo gĩgĩtherera; maaĩ ma kũrĩa kũriku makĩhũyũka, na makĩambararia makũmbĩ mamu na igũrũ taarĩ moko. **11** Riũa na mwerĩ nĩciarũgamire o ro ūguo kũu igũrũ, ciona ūtheri wa mĩguĩ yaku ikĩrathũka, na ciona kũhenia gwa itimũ riaku rĩkĩmenũka. **12** Watũĩkanĩĩrie thĩ na mang'ũrĩ, na ūkĩhũũra ndũrĩrĩ ūrĩ na marakara. **13** Wokire kũhonokia andũ aku, na ūhonokie ūrĩa waku mũitĩrĩrie maguta. Wahehenjire kĩongo kĩa nyũmba ya waganu, ūkĩmĩtharia nginya itina-inĩ ciayo. **14** Wamũtheecire mũtwe na itimũ riake mwene, rĩrĩa njamba ciake cia ita ciatũtharĩkĩre itũharaganie; cigakenagĩrĩra ta igũtambuura athĩni arĩa mehithĩte. **15** Wee wakinyire iria igũrũ na mbarathi ciaku, ūgĩthuka maaĩ macio mainĩ, magĩtuĩka makũmbĩ manene. **16** Ndaiguire ūhoru ūcio, ngoro yakwa igĩtumatuuma, nacio iromo ciakwa ikĩinaina nĩ mũgambo ūcio; mahĩndĩ makwa makĩonja, namo magũrũ makwa makĩinaina. No nĩ nĩngweterera ngĩrĩrĩrie, nginya mũthenya ūrĩa wa kũnyariirĩka ūgaakinya, ūkore rũrĩrĩ rũrĩa rūtũtharĩkagĩra. **17** Atĩrĩrĩ, o na mũkũyũ ūngĩaga kũruta kĩro, nayo mĩthabibũ yaage thabibũ, o naguo mũtamaĩyũ wage maciaro, nayo mĩgũnda yaage irio; o na kũngĩaga ng'ondũ gĩcegũ na kwage ng'ombe ciugũ-inĩ-rĩ, **18** nĩ no ndĩrĩkenagĩra Jehova, njanjamũkage nĩ ūndũ wa Ngai Mũhonokia wakwa. **19** Mwathani Jehova nĩwe hinya wakwa, atũmaga magũrũ makwa magĩe ihenya ta magũrũ ma thwariga, nake aahotithagia kũhaica kũrĩa gũtũgĩru. Kũrĩ mũtongoria wa nyĩmbo. Rũĩmbo rũrũ nĩ rwa kũinwo na inanda cia mũgeeto.

1 Atĩrĩrĩ, ĩno niyo ndũmĩrĩrĩ ya Jehova ĩrĩa yakinyĩrĩre Zefania mũrũ wa Kushi, mũrũ wa Gedalia, mũrũ wa Amaria, mũrũ wa Hezekia, rĩrĩa Mũthamaki Josia mũrũ wa Amoni aathamakaga Juda. **2** Atĩrĩrĩ, Jehova ekuuga ūũ: “Nĩnganiina indo ciothe ithire biũ, ithire kũndũ guothe gũkũ thĩ. **3** Nĩnganiina andũ o na nyamũ; njooke niine nyoni cia rĩera-inĩ, na thamaki cia iria-inĩ. Andũ arĩa aaganu magaatigĩro o hĩba cia mahuti, hĩndĩ ĩrĩa ngaaniina andũ mathire kũndũ guothe gũkũ thĩ,” ūguo nigũo Jehova ekuuga. **4** “Nĩngatambũrũkia guoko gwakwa njũkĩrĩre Juda, na njũkĩrĩre andũ othe arĩa matũũraga Jerusalemu. Nĩnganiina mĩhianano ya Baali ĩrĩa itigarĩte gũkũ, na niine marĩtwa ma andũ arĩa matooi Ngai, na athĩnjĩri-ngai cia mĩhianano, **5** o acio mainamagĩrĩra, makahooya mbũtũ cia igũrũ marĩ nyũmba igũrũ, o na makainamĩrĩra, makehĩta na rĩtwa rĩa Jehova, na magacooka makehĩta na rĩtwa rĩa Milikomu, **6** o acio matigaga kũrũmĩrĩra Jehova magacooka na thuutha, na maticaragia Jehova, o na kana makamũrongooria. **7** Atĩrĩrĩ, kirai kĩ mĩrĩ mbere ya Mwachani Jehova, nigũkorwo mũthenya wa Jehova ūrĩ hakuhi. Jehova nĩahaarĩire igongona; nĩngĩ nĩamũrĩte andũ arĩa etite. **8** Mũthenya ūcio wa igongona rĩa Jehova-rĩ, nĩngaherithia anene, o na herithie ariũ a mũthamaki, hamwe na arĩa othe magakorwo mehumbĩte nguo cia bũrĩrĩ ũngĩ. **9** Mũthenya ūcio-rĩ, nĩngaherithia ataagarari othe a hĩngĩro, o acio maiyũragia hekarũ ya ngai ciao na haaro na maheeni.” **10** Jehova ekuuga atĩrĩ, “Mũthenya ūcio nigũkaiguuo mũkayo uumĩte Kĩhingo-inĩ gĩa Thamaki, o na kũgĩrika kuumĩte Itũũra Rĩerũ, naguo mĩrurumo mĩnene wa mũmomoko uume tũrĩma-inĩ. **11** Girikai, inyuĩ mĩtũũraga rũgongo rwa ndũnyũ; mũgĩrĩke tondũ onjorithia anyu othe nĩmekũniinwo, na arĩa othe monjorithanagia na betha manangwo. **12** Hĩndĩ ĩyo nĩngoya matawa njethe andũ Jerusalemu, na herithie arĩa meiganĩite, arĩa mahaana ndibei itiganĩirio na kĩnyita kĩaoy, arĩa meciiragia atĩrĩ, ‘Jehova ndarĩ undũ angũka, mwega kana mũũru.’ **13** Utonga wao niũgatahwo, na nyũmba ciao imomorwo. Nĩmagaka nyũmba, no matigacitũũra; nĩmakahaanda mĩgũnda ya mĩthabibũ, no matikanyua ndibei yayo. **14** “Mũthenya ūrĩa mĩnene wa Jehova ūrĩ hakuhi, ūrĩ hakuhi na niũrooka narua. Ta thĩkĩrĩra! Kĩrĩro kĩa mũthenya ūcio wa Jehova gĩaakorwo kĩrĩ kinene, nacio njamba cia ita nĩikaarĩra mũno irĩ kũu. **15** Mũthenya ūcio-rĩ, ūgaakorwo ūrĩ wa mang’ũrĩ, mũthenya wa mĩnyamaro na ruo rũnene, mũthenya wa mathĩna na mwanangiko, mũthenya wa nduma na mairia, mũthenya wa matu na nduma ndumanu, **16** mũthenya wa kũhuhwo karumbeta na mbugĩrĩrĩro ya mbaara ya gũũkĩrĩra matũũra marĩa mairigĩrwo na hinya, na gũũkĩrĩra mĩthiringo ĩrĩa mĩraihũ na igũrũ. **17** Nĩngarehere andũ mĩnyamaro, nao magaaithiiga ta andũ atumumu, nĩ undũ nĩmehĩirĩre Jehova. Thakame yao nĩngaitwo ta rũkũngũ, nacio nyama cia nda ciao iteo ta irĩ rũrua. **18** Betha kana thahabu ciao itikahota kũmahonokia, mũthenya ūcio wa mang’ũrĩ ma Jehova. Thĩ yothe ĩkaaniinwo na mwaki

2 Mwĩcookanĩrĩriei hamwe, mwĩcookanĩrĩriei hamwe inyuĩ rũrĩrĩ rũrũ rũtarĩ thoni. **2** Mwĩcookanĩrĩriei mbere ya ihinda rĩrĩa rĩtũitwo gũkinya, mũthenya ūcio ũmũkorerere ta ūrĩa mũũngũ ũmbũragwo nĩ rũhuho, mbere ya marakara mahiũ ma Jehova mamũkore, mbere ya mũthenya ūcio wa mang’ũrĩ ma Jehova kũmũkora. **3** Cariai Jehova, inyuĩ andũ othe arĩa enyĩhĩa a bũrĩrĩ, inyuĩ arĩa mwĩkaga ūrĩa aathanĩte. Mwĩcarĩriei ũthingu, mwĩcarĩriei kwĩnyĩhĩa; no gũkorwo nĩmũkagitĩrwo mũthenya ūcio wa marakara ma Jehova. **4** Itũũra rĩa Gaza nĩrĩgatiganĩrio, narĩo itũũra rĩa Ashikeloni rĩanangwo. Andũ a Ashidodi makaarutũrũrwo mũthenya barigici, narĩo itũũra rĩa Ekironi rĩthario ta mĩtĩ ũkũmunywo. **5** Inyuĩ arĩa mĩtũũraga ndwere-inĩ cia iria, o inyuĩ Akerethi, kaĩ mĩrĩ na haaro-ĩl Ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩ ĩgũũkĩrĩre, wee Kaanani, bũrĩrĩ wa Afilisti. “Nĩngakũniina, na gũtĩrĩ mũndũ o na ũmwe ũgaatigara.” **6** Bũrĩrĩ ūcio ūrĩ ndwere-inĩ cia iria, o kũu Akerethi matũũraga, gũgaatuĩka kũndũ gwa gwakwo ithũnũ cia arĩthi, na ciugũ cia ng’ondũ. **7** Bũrĩrĩ ūcio ũgaatuĩka wa matigari ma nyũmba ya Juda; kũu nĩkũo makooona ũrĩithio. Hwaĩ-inĩ magaaomaga nyũmba cia Ashikeloni. Nake Jehova Ngai wao nĩakamamenyerera, na atũme magaacĩre rĩngĩ. **8** “Nĩnjigũite irumi cia Moabi na inyũrũrĩ cia Aamoni, acio maarumire andũ akwa na makĩhĩta gũũkĩrĩra bũrĩrĩ wao.” **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wa Isiraeli, ekuuga atĩrĩ, “Tĩ-itherũ o ta ūrĩa nĩ ndũũraga muoyo-rĩ, Moabi gũgaatuĩka o ta Sodomu, naguo bũrĩrĩ wa Aamoni ũtuĩke ta Gomora, kũndũ kwa riya, na marima ma cumbĩ, kũndũ gũtakũragia kũndũ kuuma tene. Matigari ma andũ akwa nĩmakaaamataha; nao andũ a rũrĩrĩ rwakwa arĩa makaahonoka nĩmakagaya bũrĩrĩ wao.” **10** Maũndũ macio nĩmakamakora nĩ undũ wa mwĩtĩio wao, na nĩ undũ wa kũuma na kũnyũrũria andũ a Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **11** Jehova nĩagetigĩrwo nĩo rĩrĩa akaananga ngai ciothe cia bũrĩrĩ ūcio. Ndũrĩrĩ iria irĩ hũgũrũrũ-inĩ ciothe cia iria nĩkamũhooya, o rũrĩrĩ rũrĩ bũrĩrĩ waruo kũmbe. **12** “O na inyuĩ, andũ a Kushi, nĩmũkooragwo na rũhiũ rwakwa rwa njora.” **13** Nĩagatambũrũkia guoko gwake okĩrĩre andũ a gathigathini na aniine Ashuri, atige Nĩneve gũkĩrĩte ihooru, na kũmagarĩte o ta werũ. **14** Ndũũru cia mbũri na ng’ombe igaakoma kuo, hamwe na ciũmbe cia mĩthemba yothe. Ndundu cia werũ na ndundu iria ng’ambi nĩkomba itugĩ-inĩ ciakuo. Kayũ ka mĩgambo yacio gakaiguagwo ndĩrica-inĩ, hĩba cia mahiga igaakorwo mĩrango-inĩ, nayo mĩgamba ya mĩtarakwa itĩgwo ũtheri. **15** Rĩrĩrĩ nĩrĩo itũũra rĩrĩa rĩratũire na gĩkeno, o na rĩtarĩ na ũgwatĩ. Rĩrĩa rĩetĩragia atĩrĩ, “Nĩi no nĩi, na gũtĩrĩ ũngĩ tiga nĩi.” Kaĩ nĩrĩkianangĩtuo, rĩgatũka o kĩmamo kĩa nyamũ cia gĩthaka-ĩ! Arĩa othe mahĩtũkagĩra harĩ rĩo no kũrĩnyũrũria na kũrĩorota.

3 Kaĩ itũũra rĩrĩrĩ inene rĩa andũ aremi, na rĩgwatĩtio thaahu, o na rĩyũrĩte maũndũ ma kũhinyanĩrĩria

rĩrĩ na haaro-ĩ! **2** Rĩtĩrĩ mĩndũ riathĩkagĩra, rĩtĩtĩkagĩra mũkĩonagĩra na maitho manyu,” ũguo nĩguo Jehova gũtaarwo. Rĩtĩhokaga Jehova, na rĩtikuhagĩrĩria Ngai ekuuga.

3 Anene aarĩo mahaana ta mĩrũũthĩ ikũrarama, aathanĩ aarĩo mahaana ta njũũĩ irĩa icangacangaga hwaĩ-inĩ, gũtirĩ kĩndũ matigagia gĩkinyie rũciĩnĩ. **4** Anabii aarĩo nĩ etĩĩ; nĩ andũ a ungumania. Athĩnjĩri-Ngai aarĩo mathaahĩtie handũ-harĩa-haamũre, na magathũkia watho. **5** Jehova ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ warĩo nĩ mũthingu; we ndeekaga ũũru. Rũciĩnĩ o rũciĩnĩ niatuanagĩra ciira na kĩhooito, mũthenya o mũthenya ndagaga gwĩka ũguo, no arĩa matarĩ athĩngu matĩrĩ thoni. **6** “Nĩĩnĩte ndũrĩrĩ; ciĩgitĩro ciao cia hinya nĩ momore. Nacio barabara ciao ndũmĩte itiganĩrio, gũtirĩ mĩndũ ũracigerera. Matũũra mao manene nĩmanange; gũtirĩ mĩndũ o na ũmwe ũtigarĩte, gũtirĩ o na ũmwe. **7** Ndeerire itũũra rĩu inene atĩrĩ, ‘Ti-itherũ nĩũkanjĩtigĩra, na wĩtikĩre gũtaarwol’ Hindĩ ĩyo itũũro ciake itikaniĩnwo, o na kana maherithia makwa mamũkore.” No o meeriragĩria o gwĩka ũũru maũndũ-inĩ mao mothe. **8** Nĩ ũndũ ũcio Jehova ekuuga atĩrĩ, “Ikaraĩ mũnjeteraire, mweterere mũthenya ũrĩa ngaarũgama ndute ũira. Nĩndũite atĩ nĩngacookanĩrĩria ndũrĩrĩ hamwe, na nyũnganie mothamaki, nĩguo ndĩmaitĩrĩrie mang’ũrĩ makwa, nĩmo marakara makwa mahiũ. Thĩ yothe nĩũkaniĩnwo nĩ mwaki wa marakara ma ũiru wakwa. **9** “Hĩndĩ ĩyo nĩngatheria mĩromo ya ndũrĩrĩ, nĩguo othe makayagĩre rĩtwa rĩa Jehova, na mamũtungatagĩre marĩ na ũrũmwe. **10** Andũ akwa arĩa mahurunjũkĩre mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa njũũĩ cia Kushi, o acio maahooyaga, nĩmakandehera maruta. **11** Mũthenya ũcio wee ndũgaconorthio nĩ ũndũ wa maũndũ mothe marĩa mooru wananjika, tondũ nĩngeheria arĩa othe makenagĩra mwĩtĩio wao, ndĩmarute kuuma itũũra-inĩ rĩrĩ inene. Ndũgacooka gwĩtũũgĩria ũrĩ kĩrĩma-inĩ gĩakwa gĩtheru. **12** No rĩrĩ, nĩngatigia gatagatĩ-inĩ kanyu andũ arĩa ahooreri na enyĩihia, arĩa mehokete rĩtwa rĩa Jehova. **13** Matigari ma Isiraeli matigekaga ũũru; matikaheenania, kana ũhinga wonেকে tũnua-inĩ twao. Makaarĩaga na magakoma, na gũtirĩ mĩndũ ũkaamamakia.” **14** Atĩrĩrĩ, wee Mwarĩ wa Zayuni, ina rwĩmbo; o nawe, Isiraeli anĩrĩra! Nawe Mwarĩ wa Jerusalemu kena na ũcanjamũke na ngoro yaku yothe! **15** Jehova nĩheretie ihũũra riaku, nacio thũ ciaku nĩacingatĩte. Jehova mũthamaki wa Isiraeli arĩ hamwe nawe; ndũgacooka gwĩtigĩra mwanangĩko rĩngĩ. **16** Mũthenya ũcio nĩmakeera Jerusalemu atĩrĩ, “Wee Zayuni, ndũgacooke gwĩtigĩra na ndũkaregerie moko maku. **17** Jehova Ngai waku arĩ hamwe nawe, o we ũrĩa ũrĩ hinya wa kũhonokania. Nĩarĩgũkenagĩra mũno, na nĩarĩkũhooragĩria na wendo wake, agũkũngũire akĩĩnaga nyĩmbo.” **18** “Kĩeha gĩa ciathĩ irĩa njathane nĩngamwehereria; icio ikoretwo irĩ mũrĩgo na cia thoni harĩ inyuĩ. **19** Hindĩ ĩyo nĩngaherithia arĩa othe maamũhinyagĩrĩria; nĩngahonokia arĩa ithua, na njookererie arĩa mahurunjĩtwo. Nĩngatũma magĩe igweta na ndĩmagoocithie mabũrũri-inĩ mothe kũrĩa manaconorthio. **20** Ihinda rĩu nĩngamũcookanĩrĩria; hĩndĩ ĩyo nĩngamũcookia mũciĩ. Nĩngatũma mũgĩe igweta na ndĩmũgoocithie gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ ciothe cia thĩ, hĩndĩ irĩa ngaatũma mũgaacĩre rĩngĩ, o

Hagai

1 Na rīrī, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario, mūthenya wa mbere wa mweri wa gatandatū, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, mwathi wa būruri wa Juda, na kūrī Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na kanua ka mūnabii Hagai makīrwo atīrī, **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Andū aya moigaga atīrī, ‘Ihinda ti ikinyu rīa gwakīra Jehova nyūmba.’” **3** Ningī ndūmīriri ya Jehova igīuka na kanua ka mūnabii Hagai ikīuria atīrī, **4** “Anga nī ihinda rīanyu inyuī ene rīa gūikara nyūmba iria ng’emie na mbaū rīrīa nyūmba īno yakwa īikarīte īrī nyanangīku?” **5** Na rīrī, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūrīa mīthīire yanyu itarīī. **6** Mūhaandite irio nyingī, no mūkagetha o tūnini. Mūrītāga no mūthīhūnaga. Mūnyuuga no mūtinyootokaga. Mwīhumbaga nguo no mūtiiguaga ūrugarī. Ningī ūrīa ūthūkūmaga, aanyīita mūcaara wake awīkagīra mūhuko ūrī na marima.” **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mwīcūraniei wega ūrīa mīthīire yanyu itarīī. **8** Ambatai irīma-inī mīgīre mbaū, mūūke mūnjakire nyūmba, nīgeetha nī ndīmīkenagīre na ndūike wa gūtīagwo,” ūguo nīguo Jehova ekuuga. **9** Mwerīgagīrīra uumithio mūngī, no rīrī, mūkiona o kīndū kīnini. Kīrīa mwainūkirie, ngīkūmbūra na mīhūmū yakwa. Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūūria atīrī, “Ndeekire ūguo niki? Ndeekire ūguo nī ūndū wa nyūmba yakwa, īrīa īikarīte īrī nyanangīku, rīrīa o ūmwe wanyu arahangīra maūndū ma nyūmba yake mwene. **10** Nī ūndū wanyu, igūrū nīrīrege gūita ime, nayo thī īkarega na maciaro mayo. **11** Nīndatūmire būruri wage mbura mīgūnda-inī na irīma-inī, o na ngīūmia ngano, na ngīniina ndibei ya mūhihano na maguta na kīrīa gīothe thī īciaraga, na ngīnyīhia andū na mahiū, na ngīthūkia wīra wa moko manyu.” **12** Ningī Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na matigari mothe ma andū, magīathīkīra mūgambo wa Jehova Ngai wao, o na ndūmīriri ya mūnabii Hagai, tondū nī Jehova Ngai wao wamūtūmite. Nao andū acio magītīgīra Jehova. **13** Ningī Hagai mūtūmwo wa Jehova akīheana ndūmīriri īno ya Jehova kūrī andū, akīmeera atīrī: Jehova ekuuga atīrī, “Nīī ndī hamwe na inyuī.” **14** Nake Jehova akīarahūra roho wa Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, mwathi wa Juda, na roho wa Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, o na roho wa andū othe arīa maatigarīte, nao magīūka, makīambīrīra kūruta wīra wa nyūmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe, Ngai wao. **15** Kwārī mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa gatandatū, mwaka-inī wa keerī wa gūthamaka kwa Dario.

2 Na rīrī, mūthenya wa mīrongo īrī na ūmwe, mweri wa mūgwanja, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre mūnabii Hagai, akīrwo atīrī, **2** “Arīria Zerubabeli mūrū wa Shealitieli, mwathi wa būruri wa Juda, na Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, na andū othe arīa matigaire, ūmoorie atīrī, **3** ‘Nūū

wanyu ūtigarīte wonire nyūmba īno na rīiri wayo wa mbere? Mūrōna īhaana atīa rīu? Gīthī mūtīramīōna īhaana ta kīndū gīa tūhū?” **4** Jehova ekuuga atīrī, ‘Gīa na hinya, wee Zerubabeli, na ūgīe na hinya, wee Joshua mūrū wa Jehozadaki, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene, gīai na hinya inyuī andū othe a būruri, na mūrute wīra, nīgūkorwo ndī hamwe na inyuī.’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** ūguo nīguo ndaarīkanīire na inyuī, rīrīa mwomīre būruri wa Mīsiri, na Roho wakwa egūtūūra thīnī wanyu. Tigai gwtīgīra.’ **6** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī; ‘Thutha wa kahinda kanini nīngathingithia igūrū na thī rīngī, na thīngithie iria na thī nyūmū. **7** Nīngathingithia ndūriri ciothe, nake ūrīa wīrīragīro nī ndūriri ciothe nīagooka, na nīī nīngaiyūria nyūmba īno rīiri,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Betha nī yakwa, o na thahabu nī yakwa. **9** Rīiri wa nyūmba īno ūgaakorwo ūrī mūnene gūkīra rīiri wa nyūmba īrīa ya mbere,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. ‘Na handū haha nīngaheana thayū,’ ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.” **10** Mūthenya wa mīrongo īrī na īna, mweri wa kenda, mwaka wa keerī wa gūthamaka kwa Dario, ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre mūnabii Hagai akīrwo atīrī, **11** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, ‘Ūriai athīnjīri-Ngai ūrīa watho ugīte: **12** Mūndū angīkuua nyama nyamūre ruuno-inī rwa nguo yake, naruo ruuno rūhutie mūgate, kana thubu, kana ndibei, kana maguta, o na kana irio ingī-rī, irio icio ciatūka nyamūre?’” Nao athīnjīri-Ngai magīcookīa atīrī, “Aca.” **13** Ningī Hagai akīmooria atīrī, “Mūndū ūrī na thaahu nī ūndū wa kūhutania na kīimba, angīhutia kīndū kīmwe gīa icio-rī, kīndū kīu no kīnyīitwo nī thaahu?” Nao athīnjīri-Ngai magīcookīa atīrī, “Īī, no kīnyīitwo nī thaahu.” **14** Ningī Hagai akīmeera atīrī, “Jehova ekuuga atīrī, ‘Ūguo noguo andū aya na rūrīrī rūrū matarīī maitho-inī makwa; ūrīa wothē meekaga na kīrīa gīothe marutaga kūu, kīrī na thaahu. **15** “Na rīrī, mwīcūraniei wega ūhorō ūyū kuuma ūmūthī, mūtaranie ūrīa maūndū maatārīī mbere ya rīrīa gūtaarī ihiga rīaigīrīrwo igūrū wa rīngī mwako-inī wa hekarū īno ya Jehova. **16** Mūndū o wothē angīathiire hība-inī ya ngano ya ithimi mīrongo īrī, aakoraga no ithimi ikūmi. Mūndū o wothē angīathiire itangi-inī rīa ndibei erīgīrīre gūtahia ithimi mīrongo itano, aakoraga o mīrongo īrī. **17** Ndathūkirie wīra wothē wa moko manyu na mbaa, na mbuu na mbura ya mbembe, no inyuī mūtiigana kūnjookerera,’ ūguo nīguo Jehova ekuuga. **18** Kuuma ūmūthī na gūthīī na mbere, kuuma mūthenya ūyū wa mweri mīrongo īrī na inya, mweri wa kenda, mwīcūraniei wega ūhorō wa mūthenya ūrīa mūthīngi wa hekarū ya Jehova wakīrwo. Ta mwīcūraniei wega: **19** Nī hakīrī o na mbeū itigarīte ikūmbī-inī? Nginyagia rīu, mīthabībū, na mīkūyū, na mīkomamanga, o na mītamaiyū ndīrī iragīa na maciaro. “Kuuma ūmūthī nīndīrīmūrathimaga.”” **20** Ningī ndūmīriri ya Jehova nīyakinyīre Hagai hīndī ya keerī, mweri mīrongo īrī na inya wa mweri ūcio, akīrwo atīrī, **21** “Arīria Zerubabeli mwathi wa Juda, ūmwīre atī nīngathingithia igūrū na thī. **22** Nīngang’āurania itī cia ūnene, na hehenje

hinya wa mothamaki ma thĩ ng'eni. Nĩngakurumania ngaari cia ita, na atwarithia a cio; na ndungumanie mbarathi hamwe na ahaici a cio, o mũndũ arũndwo na rũhiũ rwa njora rwa mũrũ wa nyina. 23 "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, 'Mũthenya ũcio-rĩ, nĩngakwamũkĩra, wee ndungata yakwa Zerubabeli mũrũ wa Shealitieli,' ũguo nĩguo Jehova ekuuga. 'Nĩngĩ nĩngagũtua ta gĩcũhĩ gĩakwa gĩa kĩara, gĩkurure rũũri rwakwa, nĩgũkorwo nĩngũthuurĩte,' ũguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga."

Zekaria

1 Na rirĩ, mweri wa Inana wa mwaka wa keerĩ wa ūthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido, akĩĩrwo atĩrĩ: **2** “Jehova nĩarakaririo mũno nĩ maithe manyu ma tene. **3** Nĩ ūndũ ūcio irĩa andũ atĩrĩ, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūũ: ‘Njookerera, nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga, na nĩ nĩngũmũcookerera,’ ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** Mũtikahaane ta maithe manyu ma tene ariã maahunjagĩrio nĩ anabii a tene, makeerwo atĩrĩ: Ūũ nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga: ‘Garũrũkai mũtĩge mũthĩire yanyu mũĩũru o na mũtũgo yanyu mũĩũru.’ No makiaga kũnjĩgua kana kũrũmbũia uuge wakwa, nĩguo Jehova ekuuga. **5** Maithe manyu ma tene makĩrĩ kũ rĩũ? Nao anabii-rĩ, nĩmatũũraga nginya tene? **6** No rirĩ, githĩ ndũmĩrĩri yakwa na irĩa ciakwa cia kũrũmĩrĩrwo, irĩa ndaathĩte ndungata ciakwa cia anabii itahingĩrio maithe manyu ma tene? ‘Hĩndĩ iyo makĩĩrĩra makiuga atĩrĩ, ‘Jehova Mwene-Hinya-Wothe atwĩkĩte kũringana na ūria mũthĩire na mũtũgo iitĩ itarĩ, o ta ūria aatũite nĩegwĩka.’” **7** Mũthenya wa mĩrongo iĩrĩ na ĩna wa mweri wa ikũmi na ūmwe, mweri ūcio wa Shebati, mwaka-inĩ wa keerĩ wa ūthamaki wa Dario, ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyakinyĩire mũnabii Zekaria, mũrũ wa Berekia, mũrũ wa Ido. **8** Nĩndonĩre kĩoneki ūtũkũ, na rirĩ, mbere yakwa ngĩona mũndũ wahaicite mbarathi ndune! Mũndũ ūcio aarũgamĩte mũtĩ-inĩ ya mĩhandathi yarĩ handũ mũkuru-inĩ. Thuutha wake nĩ haarĩ mbarathi ĩmwe ndune, na ingĩ cia gĩtĩĩri na ingĩ njerũ. **9** Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, “Mwathi wakwa, ici nacio nĩ cia kĩ?” Mũraika ūcio waaragia na nĩ akĩnjookeria atĩrĩ, “Nĩngũkwĩra nĩ cia kĩ.” **10** Nake mũndũ ūcio warũngĩ mũtĩ-inĩ ya mĩhandathi akĩndaarĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Aya nĩo Jehova atũmĩte mathĩĩ thĩ yothe.” **11** Nao magĩcooka ūhoro kũrĩ mũraika wa Jehova, ūria warũngĩ mũtĩ-inĩ ya mĩhandathi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtũthĩite thĩ yothe na tũkoona atĩ thĩ nĩhooreire na ĩrĩ na thayũ.” **12** Nĩngĩ mũraika ūcio wa Jehova akĩũria atĩrĩ, “Nĩ nginya rĩ, Wee Jehova Mwene-Hinya-Wothe, ūkwaga kũĩguĩra Jerusalemu na matũũra ma Juda tha, marĩa ūkoretwo ūrakarĩre mĩaka mĩrongo mũgwanja?” **13** Nĩ ūndũ ūcio Jehova agĩkarĩria mũraika ūcio twaragia nake na ciugo njega na cia kũhoorerania. **14** Nake mũraika ūcio wanjaragĩria akĩnjĩra atĩrĩ, “Anĩrĩra ndũmĩrĩri ĩno: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, ‘Nĩnjĩguaga ūĩru nĩ ūndũ wa Jerusalemu na Zayuni, **15** no rirĩ, nĩndakarĩtio mũno nĩ ndũrĩrĩ irĩa ciĩguaga irĩ ngĩtĩre. Ndaarakarĩire andũ akwa o hanini, no ndũrĩrĩ ĩcio igĩkĩrĩrĩria kũmanyamaria.’” **16** “Nĩ ūndũ ūcio, Jehova ekuuga ūũ: ‘Nĩngacooka itũũra rĩa Jerusalemu ndĩrĩguĩre tha, nayo nyũmba yakwa yakwo kuo rĩngĩ. Naruo rĩrĩgi rĩa gũthĩma nĩrũgatambũrũkio Jerusalemu,’ ūguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **17** “Nĩngĩ ūthĩĩ na mbere na kwanĩrĩra uuge atĩrĩ: Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ūũ, ‘Matũũra makwa nĩmakaiyũrĩrĩra ūgaacĩru rĩngĩ, nake Jehova nĩakahooreria Zayuni rĩngĩ na ethuurĩre Jerusalemu.’”

18 Nĩngĩ ngĩtĩira maitho, na rirĩ, mbere yakwa ngĩona hĩa inya! **19** Ngĩũria mũraika ūcio wanjaragĩria atĩrĩ, “Ici nacio nĩ cia kĩ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa irĩa ciarahanĩrie Juda, na Isiraeli, na Jerusalemu.” **20** Nake Jehova agĩcooka akĩnyonia mabundi mana. **21** Na nĩ ngĩmũũria atĩrĩ, “Aya-rĩ, marooka gwĩka atĩa?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ici nĩcio hĩa irĩa ciarahanĩrie Juda nĩguo gũtigacooke kuoneka mũndũ ūkwĩhaanda, no mabundi maya, mokite kũmamakia na magũthĩe hĩa ĩcio cia ndũrĩrĩ, irĩa ciambararĩre hĩa ciao igĩkũĩrĩra bũrũri wa Juda, nĩguo andũ akuo maharagano.”

2 Nĩngĩ ngĩtĩira maitho, na rirĩ, hau mbere yakwa ngĩona mũndũ wanyĩitĩte rĩrĩgi rĩa gũthĩma na guoko gwake. **2** Ngĩmũũria atĩrĩ, “Wee-rĩ, wathĩĩ kũ?” Nake akĩnjookeria atĩrĩ, “Ndathĩĩ gũthĩma itũũra rĩa Jerusalemu, nĩguo menye warĩ o na ūrĩahu warĩo.” **3** Na rirĩ, mũraika ūcio wanjaragĩria agĩthĩĩ, nake mũraika ūngĩ agĩũka kũmũtũnga, **4** akĩmwĩra atĩrĩ, “Teng’era wĩre mwanake ūcio atĩrĩ, ‘Jerusalemu rĩgaatuĩka itũũra ĩnene rĩtarĩ thingo, nĩ ūndũ wa ūngĩ wa andũ na mahĩũ marĩa magaakorwo kuo.’” **5** Jehova ekuuga ūũ, “Nĩ mwene nĩ nĩĩ ngaatuĩka rũthĩngo rwa mwaki ndĩrĩthĩũrũrũkĩrie, na ndũĩke rĩrĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu.” **6** Jehova ekuuga ūũ, “Ūkai, ūkai! Ūrai muume bũrũri wa mwena wa gathĩgathĩni, nĩgũkorwo ndĩmũharaganĩrie mĩena yothe ĩna ĩria yumaga huho cia igũrũ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **7** “Ūka, wee Zayuni! Wĩthare, o wee ūtũũraga kwa Mwarĩ wa Babuloni!” **8** Nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, “Thuutha wa kũũhe gĩtĩio, akĩndũma ngahũũrane na ndũrĩrĩ irĩa ciatahĩte indo cianyũ. Nĩgũkorwo ūria wothĩe ĩmũhutagia ĩnyũ nĩ kũma kĩa rĩthio rĩa Ngai ahutagia. **9** Tĩ-ĩtherũ nĩngambararia guoko gwakwa ndĩmookĩrĩre, nacio ngombo ciao itahe indo ciao. Hĩndĩ iyo nĩguo mũkaamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ūndũmĩte. **10** “Wee Mwarĩ wa Zayuni-rĩ, anĩrĩra na ūkũne, nĩgũkorwo ndĩdĩrooka gũtũũra gatagatĩ-inĩ kanyũ,” ūguo nĩguo Jehova ekuuga. **11** “Mũthenya ūcio-rĩ, ndũrĩrĩ nĩngĩ nĩkanyĩitĩthanio na Jehova, na nĩmagatuĩka andũ akwa. Ngaatũũra gatagatĩ-inĩ kanyũ na nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ūndũmĩte kũrĩ ĩnyũ.” **12** Jehova nĩakagaya Juda gũtũĩke igai rĩake bũrũri-inĩ ūria mũtheru, na nĩagethuurĩra Jerusalemu o rĩngĩ. **13** Hoorerai harĩ Jehova ĩnyũ kĩrĩndĩ gĩa thĩ tondũ nĩeyarahũrĩte kuuma gũkaro-ini gĩake gĩtheru.

3 Nĩngĩ akĩnyonia Joshua, mũthĩnjĩri-Ngai ūria mũnene, arũgamĩte mbere ya mũraika wa Jehova, nake Shaitani arũgamĩte mwena wake wa ūrĩo nĩguo amũcuuke. **2** Nake Jehova akĩra Shaitani atĩrĩ, “Jehova arogũkũma, wee Shaitani! Jehova ūthuurĩte Jerusalemu arogũkũma wee! Githĩ mũndũ ūyũ ti gĩcinga gĩtharĩtwo kuuma mwaki-inĩ?” **3** Na rirĩ, Joshua eehumbĩte nguo irĩ gĩko hĩndĩ iyo aarũgamĩte mbere ya mũraika. **4** Mũraika ūcio akĩra ariã maarũngĩ mbere yake atĩrĩ, “Mũrutei nguo ĩcio ciake irĩ na gĩko.” Agĩcooka akĩra Joshua atĩrĩ, “Atĩrĩrĩ, nĩnjeheretie mehĩa maku, na nĩngũkũhumba nguo cia goro.” **5** Ngĩcooka ngiuga

atiri, “Muohi kiremba githeru mutwe.” Ni undu ucio makimuoha kiremba githeru mutwe, na makimuhumba nguo, muraika wa Jehova arugamite o hau. **6** Muraika wa Jehova agiatha Joshua, akimwira atiri, **7** “Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, ‘Ungirumira mthiire yakwa na umenyagiriire maundu maria nyendaga mekwo, nugaathaga nyumba yakwa, o na utiuke murugamiriri wa nja ciayo, na ngwitikirie utiuke umwe wa andu aya marungii haha. **8** “Ta thikiriria, wee Joshua, muthinjiri-Ngai uria munene, hamwe na athiritu aku aya maikarite thi mbere yaku, o acio kimenyithia kia maundu maria magooka: Ningarehe ndungata yakwa, o we Ruhonge.’ **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga uu, ‘Atiri, ninjigite ihiga mbere ya Joshua! Ihiga riu riri na maitho mugwanja, na ningakurura maandiko iguru wario, na njeherie mehia ma bururi iyu na muthenya umwe. **10** “Muthenya ucio-ri, o mundu wanyu niageeta mundu wa itura riake maikare rungu rwa muti wake wa muthabibi na wa mukuyu,” uguo niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.

4 Hindi iyo muraika uria twaranagiria nake akihunduka, akinjarahura, ta uria mundu aarahuragwo kuuma toro. **2** Nake akinjuria atiri, “Ni ki uroona?” Na ni ngimucookeria atiri, “Ndirona muti wa thahabu theri wa kugirirwo tawa, uri na mbakuri iguru riagu, na uigirirwo matawa mugwanja na miberethi mugwanja ya gutwara maguta matawa-ini macio. **3** Ningi hara na miti iri ya mitamayi iriganitie nugu, umwe uri mwena wa urio wa mbakuri, na uria ungir mwena wayo wa umotho.” **4** Nguria muraika uria twaranagiria atiri, “Mwathi wakwa, ici nacio ni nduu?” **5** Nake akinjuria atiri, “Wee-ri, nduu ici ni nduu?” Na ni ngimucookeria atiri, “Aca, Mwathi wakwa, nduu.” **6** Ni undu ucio akinjuria atiri, “Ino niyo ndumiriri ya Jehova kuri Zerubabeli, nayo ikuuga uu: ‘Ti undu wa hinya kana wa uhoti, no ni undu wa Roho wakwa,’ uguo niguu Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **7** “Wee kirima giki kinene-ri, ukiri u? Ugaatuika kundu kwaraganu mbere ya Zerubabeli. Ningi niwe ukaarehe ihiga ria kurikia mwako o gukianagirirwo atiri, ‘Ngai rirathime! Ngai rirathime!’ **8** Ningi ndumiriri ya Jehova ikinginyirira ngurwo atiri: **9** “Moko ma Zerubabeli nimo maakite muthingi wa hekaru ino, na moko make no mo makaamirikia. Hindi iyo nimukamenya ati Jehova Mwene-Hinya-Wothe niwe undumite kuri inyu. **10** “Nuu umenaga muthenya wa kiambiriria kia maundu manini? Andu nimagakana moona kabiru kari guoko-ini gwa Zerubabeli. (Maya nimo maitho mugwanja ma Jehova, maria moonaga thi yotho.)” **11** Ningi nguria muraika ucio atiri, “Mitamayi ino iri iri mwena wa urio na wa umotho wa muti wa kugirira tawa ni mituu?” **12** Ningi ngimuria atiri, “Honge ici igiri cia mitamayi irugamanite na miberethi ino ya thahabu iraita maguta mahaana ta thahabu ni nduu?” **13** Nake agicookia atiri, “Wee-ri, nduu ici ni nduu?” Na ni ngiuga atiri, “Aca, Mwathi wakwa, nduu.” **14** Ni undu ucio akinjuria atiri, “Aya eeri nio maitiririo maguta niguu matungatage Mwathani wa thi yotho.”

5 Ningi ngicooka ngitiira maitho, na riri, hau mbere yakwa ngiona ibuku-ria-gikunjo rimbukaga riera-ini. **2** Nake akinjuria atiri, “Ni ki uroona?” Na ni ngimucookeria atiri, “Ndirona ibuku-ria-gikunjo rimbukaga riera-ini, riri na uriahu wa mikono mirongo iri na warii wa mikono ikumi.” **3** Nake akinjuria atiri, “Giki ni kirumi kiria gugitamburuka bururi wotho; nigukorwo kuringana na uria mwena umwe wario wandikitwo, muici o wotho no nginya agaathaamio, nugu mwena ucio ungir wario ukandikwo atiri, uria wotho wihitaga na maheeni niagathaamio. **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, ‘Ningatuma kirumi kiu, nakio nigigatoonyu nyumba ya muici na nyumba ya uria wihitaga na maheeni akigwetaga riitwa riakwa. Gigaikara nyumba yake na kimianange yotho, kianange mbaui ciayo na mahiga mayo.”’ **5** Ningi muraika uria wanjaragiria akumira akinjuria atiri, “Tiira maitho wone ni ki giki kiromira.” **6** Ngimuria atiri, “Ni ki giki?” Nake akinjookeria atiri, “Ni gikabu gia guthima.” Agicooka akiuga atiri, “Uyu niguu waganu wa andu, uria uri bururi wotho.” **7** Nakio gikuniko gia kigera gikunurwo, na riri, hau thini wa gikabu ngiona mundu-wa-nja waikarite thi ho. **8** Nake akiuga atiri, “Uyu niwe Nyawaganu,” nake akimucookia thini wa gikabu na agigikunika na gikuniko kiu gia kigera. **9** Ngicooka ngitiira maitho, na riri, hau mbere yakwa ngiona andu-a-nja eeri, mareretio ni ruhuho; tondu maarir na mathagu ta ma njuu, makioya gikabu kiu magigitwara riera-ini. **10** Nguria muraika ucio wanjaragiria atiri, “Maratwara gikabu kiu ku?” **11** Nake akinjookeria atiri, “Maragitwara bururi wa Babuloni magagiakire nyumba kuo. Yari-ri, gikabu kiu makige kuo handu hakio.”

6 Ningi ngitiira maitho ringi, na riri, ngiona ngaari inya cia ita igiuka ciuimite gatagati ka irima igiri, irima icio ciari cia gicango! **2** Ngaari ya mbere yaguucitio ni mbarathi ndune, na ya keeri ikaguucio ni mbarathi njiru, **3** na ya gatatu ikaguucio ni mbarathi njeru, nayo ya kana ikaguucio ni mbarathi cia marooro; ciothe ciari mbarathi ciari na hinya. **4** Nguria muraika ucio wanjaragiria atiri, “Mwathi wakwa, ici nacio ni nduu?” **5** Nake muraika ucio akinjookeria atiri, “Maya ni maroho maria mana ma iguru, maroima haria marugamaga mbere ya Mwatani wa thi yotho. **6** Ngaari iyo iguucitio ni mbarathi njiru yerekeire bururi wa gathigathini, nayo iyo iguucitio ni mbarathi njeru yerekeire bururi wa ithuuro, nayo iyo iguucitio ni mbarathi iri na maroro yerekeire bururi wa guthini.” **7** Riria mbarathi icio iri hinya cioimagarire-ri, niageragia muno uria ingithi thi yotho. Nake agiciria atiri, “Thii mucange thi yotho!” Ni undu ucio igithi thi yotho. **8** Ningi agicooka akinjita akinjuria atiri, “Ta rora, icio cierekeire bururi wa gathigathini niitumite Roho wakwa ugie na uhuruko kiu bururi wa gathigathini.” **9** Ndumiriri ya Jehova niyanginyirire ngurwo atiri, **10** “Amukira betha na thahabu kuuma kuri andu aria maatahitwo, na nio Helidai, na Tobija, na Jedaia, aria mokite kuuma Babuloni. Thi o umuthi mucii kwa Josia muru wa Zefania. **11** Oya betha na thahabu icio uthondeke

thũmbĩ, ũcooke ũmĩgĩrĩre mĩtwe wa Joshua mũrũ wa Jehozadaki, mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũrĩa mũnene. **12** Mwĩre atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: 'Ŭyũ nĩwe mũndũ ũrĩa wĩtagwo Rũhonge, nake nĩakaruta honge arĩ handũ haake na ake hekarũ ya Jehova. **13** Ŭcio nĩwe ũgaaka hekarũ ya Jehova, na nĩakahumbwo riiri, na nĩagaikarĩra gĩtĩ gĩake kĩa ũnene aathane. O na nĩagatungata arĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai aikariĩre gĩtĩ gĩake kĩa ũnene; na maĩndũ macio meeri nĩmakaganĩra wegwa.' **14** Nayo thũmbĩ iyo iigwo thĩĩnĩ wa hekarũ ya Jehova, irĩ kiririkano kĩa Helidai, na Tobija, na Jedaia, na Heni mũrũ wa Zefania. **15** Arĩa marĩ kũraya nĩmagooka gũteithia gwaka hekarũ ya Jehova, na inyũĩ nĩmũkamenya atĩ Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩwe ũndũmĩte kũri inyũĩ. Ŭndũ ũyũ nĩũgekika mũngĩgaathĩkĩra Jehova Ngai wanyu mũrĩ na kiyõ."

7 Na rĩrĩ, mwaka-inĩ wa ĩna wa ũthamaki wa Dario, ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyakinyĩre Zekaria, mũthenya wa kana wa mweri wa kenda, na nĩguo mweri wa Kiselevu. **2** Andũ a Betheli nĩmatũmĩte Sharezeru na Regemu-Meleku hamwe na andũ ao magathaithe Jehova **3** na kũũria athĩnjĩrĩ-Ngai a nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe na anabii atĩrĩ, "Nĩnjagĩrĩrwo nĩ gũcakaya na kwĩhinga kũria irio mweri wa gatano, ta ũria njĩkite miaka mĩingĩ?" **4** Nĩngĩ ndũmĩrĩrĩ ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩre akĩnjĩra atĩrĩ, **5** "Ŭria andũ othe a bũrũri o na athĩnjĩrĩ-Ngai atĩrĩ, 'Rĩria mwẽhingaga kũria irio mũgĩcakaya mweri-inĩ wa gatano na wa mũgwanja ihinda rĩa mĩaka mĩrongo mũgwanja-rĩ, ti-itherũ mwẽhingaga kũria irio nĩ ũndũ wakwa?' **6** Na rĩria mwarĩĩaga na mũkanyua-rĩ, githĩ mũtiarĩĩaga ndĩa iyo nĩ ũndũ wa inyũĩ ene?" **7** Githĩ ici ticio ciugo cia Jehova irĩa cianĩrĩrwo igereire harĩ anabii a tene, rĩria Jerusalemu na matũũra marĩa maarĩthiũrũkĩrie maarĩ na ũhurũko na makaagaacĩra, nakuo Negevu na hũgũrũrĩ-inĩ cia irĩa cia mwena wa ithũiro nĩ gwatũuragwo nĩ andũ?" **8** Ndũmĩrĩrĩ ya Jehova nĩyakinyĩre Zekaria o rĩngĩ akĩĩrwo atĩrĩ: **9** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: 'Tuagai ciira na kihooto; iguanagĩrai tha na mũcaayanagĩre mũndũ na ũria ũngĩ. **10** Mũtikanahinyĩrĩre mũtumia wa ndigwa kana mwana wa ngoriai, kana mũndũ wa kũngĩ, kana mũthĩĩnĩ. Mũtikaneciiranĩre ũũru ngoro-inĩ cianyu.' **11** "No nĩmaregĩre kũigua; makĩng'athĩa, na makihũgũka na magĩthinga matũ mao. **12** Nao makĩũmia ngoro ciao o ta ihiga rĩa nyaigĩ, na matĩngĩathĩkĩrĩre watho kana ndũmĩrĩrĩ irĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe aamatũmĩre na Roho wake, aarĩite na tĩnua twa anabii a tene. Nĩ ũndũ ũcio, Jehova Mwene-Hinya-Wothe akĩrakara mũno. **13** "Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, 'Rĩria ndeetanire, matiathĩkĩrĩre; nĩ ũndũ ũcio rĩria nao maanjĩtĩre, ndiamathĩkĩrĩre. **14** Nĩndamaharaganĩre na kihuhũkanio kĩnene ndũrĩrĩ-inĩ ciothe, magĩtũũra kuo marĩ agenĩ. Bũrũri wa watĩgĩrwo ũkĩrite ihooru, na nĩ ũndũ ũcio gũkiaga mũndũ ũngĩtũũkania kana acooke kuo. Ŭguo nĩguo maatũmĩre bũrũri ũcio mwega ũkire ihooru.'"

8 O rĩngĩ ndũmĩrĩrĩ ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩre, ngĩrwo atĩrĩ: **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Nĩnjĩguaga ũũru mũno nĩ ũndũ wa Zayuni; nĩndĩracinwo nĩ ũũru nĩ ũndũ wake." **3** Jehova ekuuga ũũ: "Nĩngacooka Zayuni, ndũũre Jerusalemu. Hĩndĩ iyo itũũra rĩa Jerusalemu rĩgeetagwo Itũũra Inene rĩa Ŭhorõ-wa-Ma, nakĩo kĩrĩma kĩa Jehova Mwene-Hinya-Wothe gĩgeetagwo Kĩrĩma Gĩtheru." **4** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Athũuri na atumia arĩa akĩrũ mũno nĩmagaikara njĩra-inĩ cia Jerusalemu rĩngĩ, o mũndũ anyĩitĩte mũtirĩma wake na guoko nĩ ũndũ wa gũkũra mũno. **5** Njĩra cia itũũra rĩu inene ikaiyũra tũhĩ na tũĩritũ tũgĩthaaka." **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Hĩndĩ iyo ũndũ ũcio no woneke ũrĩ wa magegania nĩ matigari ma andũ acio, no Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekũũria atĩrĩ, harĩ nĩ-rĩ, ũndũ ũcio no woneke ũrĩ wa magegania?" **7** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Nĩngahonokia andũ akwa kuumu mabũrũri ma mwena wa irathĩro na wa ithũiro. **8** Nĩngamacookia matũũre Jerusalemu; nao magaatũka andũ akwa na nĩ ndũke Ngai wao wa kwĩhokeka na mũthingu." **9** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Inyũĩ arĩa mũraigua ciugo ici ciarĩrio nĩ anabii arĩa maarĩ kuo rĩria mũthingĩ wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe wahaandĩrwo-rĩ, gĩai na hinya nĩgeetha hekarũ yakwo. **10** Mbere ya hĩndĩ iyo gũtiarĩ irĩhi rĩa mũndũ kana rĩa nyamũ. Gũtirĩ mũndũ ũngĩarutire wĩra wake na thayũ nĩ ũndũ wa thũ ciake, tondũ nĩndatũmĩte o mũndũ o mũndũ okĩrĩre ũria ũngĩ. **11** No rĩrĩ, rĩu ndĩgũcoka kũherithia matigari ma andũ aya ta ũria ndeekaga tene." Ŭguo nĩguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** "Mbeũ nĩgakũra wegwa, nago mũthabĩbũ nĩũgaciara matunda maguo, na tĩrĩ nĩũkaruta magetha maguo, nario igũrũ nĩrĩgatatia ime. Ngaheana maĩndũ maya mothe matũke igai rĩa matigari ma andũ aya. **13** O ta ũria mũkoretwo mũkĩonwo ta mũrĩ arume mũrĩ gatagatĩ-inĩ ka ndũrĩrĩ, wee Juda na Isĩraeli-rĩ, noguo ngaamũhonokia, na nĩmũgatuika kirathimo. Mũtĩgetĩgĩre, no gĩai na hinya." **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "O ta ũria ndaatũite atĩ nĩngũmũrehere mwanangĩko, na ndiigana kũigua tha rĩria maithe manyu mandakarĩre-rĩ," Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atĩrĩ, **15** "nĩ ũndũ ũcio rĩu nĩndũite nĩngwĩka Jerusalemu na Juda maĩndũ mega rĩngĩ. Nĩ ũndũ ũcio tigai gwĩtĩgĩra. **16** Maya nĩmo maĩndũ marĩa mũgwĩka: aranagĩrai ũhorõ wa ma mũndũ na ũria ũngĩ, na mũtuage ciira wa ma na wa kihooto macĩrĩro-inĩ manyu; **17** mũtikanacĩrĩre gwĩka mũndũ wa itũũra rĩanyu ũũru, na mũtikanende kwĩhĩta na maheeni. Nĩ nĩthũire maĩndũ macio mothe," ũguo nĩguo Jehova ekuuga. **18** Ndũmĩrĩrĩ ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩyanginyĩre rĩngĩ, ngĩrwo atĩrĩ: **19** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Mahinda ma kwĩhinga kũria irio mweri wa kana, na wa gatano, na wa mũgwanja na wa ikũmĩ-rĩ, magaatũka mahinda ma gũcanjamũka na kũrũhĩa, na ma maruga ma gĩkeno harĩ Juda. Nĩ ũndũ ũcio endagai ũhorõ wa ma na wa thayũ." **20** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Andũ aingĩ na atũũri a matũũra maingĩ manene nĩ magooka, **21** nao atũũri a itũũra rĩmwe

inene magaathii itũũra rĩngĩ inene moige atĩrĩ, 'Rekei tũthĩ o rĩu tũgathaithe Jehova na tũkarongoorie Jehova Mwene-Hinya-Wothe. Nĩ mwene nĩngũthĩ.' **22** Irĩndĩ na ndũrĩrĩ irĩ hinya nĩ igooka Jerusalem kũrongooria Jehova Mwene-Hinya-Wothe na kũmũthaita." **23** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga ũũ: "Matukũ-inĩ macio andũ ikũmi kuuma thiomĩ-inĩ ciothe na ndũrĩrĩ-inĩ ciothe nĩmakanyĩta Mũyahudi ũmwe, marũmie gĩcũrĩ gĩa kanjũ yake na mamwĩre atĩrĩ, 'Reke tũthĩ nawe, tondũ nĩtũguĩte atĩ Ngai arĩ hamwe na inyu.'"

9 Ndũmĩrĩri ya Jehova nĩyũkĩrĩre bũrũri wa Hadaraka, na ĩgakinyĩrĩra Dameski: nĩgũkorwo maitho ma andũ, na ma mĩhĩrĩga yothye ya Isiraeli macũthĩrĩrie Jehova, **2** na ĩgakinyĩrĩra Hamathu o nakuo, itũũra rĩrĩa rĩhakanĩte nakuo, o na ĩgakinyĩrĩra Turo na Sidoni, o na gũtũika andũ akuo maarĩ oogĩ mũno. **3** Andũ a Turo nĩmeyakĩire kĩgĩtĩro kĩrĩmu, na makeĩgĩra hĩba cia betha nyingĩ ta rũkũngũ, na thahabu nyingĩ ta mahuti ma njĩra-inĩ. **4** No rĩrĩ, Mwathani nĩakarĩtunya ũtonga warĩo, na aanange ũhoti warĩo wa iria-inĩ, narĩo itũũra rĩu nĩrĩgacĩnwo na mwaki. **5** Ashikeloni nĩrĩkeyonera ũhoru ũcio na rĩtĩgĩre, Gaza nĩrĩkehũũrĩthania nĩ ruo rũnene, o na Ekironĩ o narĩo, nĩgũkorwo mwĩhoko warĩo nĩũkahoocha. Gaza nĩrĩkooorwo nĩ mũthamaki warĩo, narĩo Ashikeloni nĩrĩgathaamwo. **6** Andũ a bũrũri ũngĩ nĩmagatũũra Ashidodi, na nĩ nĩnganiina mwĩtĩo wa Afilisti. **7** Nĩngaruta thakame tũnua-inĩ twao, na irio iria ngaananie ndĩcirute gatagatĩ ka magego mao. Andũ arĩa magaatigara magaatũika a Ngai witũ, na matũũke atongoria a Juda, nao andũ a Ekironi makahaana ta andũ a Jebusi. **8** Na rĩrĩ, nĩngagitĩra nyũmba yakwa kuuma kũrĩ mbũtũ iria imarehagira mbaara. Gũtĩrĩ hĩndĩ ĩngĩ mũhinyanĩrĩra agaacooka gũtooria andũ akwa, nĩgũkorwo rĩu nĩndĩoneire ũrĩa maanahinyĩrĩrio. **9** Kena mũno, wee Mwari wa Zayuni! Anĩrĩra, wee Mwari wa Jerusalem! Atĩrĩrĩ, mũthamaki waku nĩarooka kũrĩ we, nĩ mũthĩngu na arĩ na ũhonokio, nĩ mũhooreri na akũuitwo nĩ ndigĩrĩ, agaĩkarĩra njau ya ndigĩrĩ. **10** Nĩngeheria ngaari cia ita kuuma Efiraimu, na njeherie mbarathi cia mbaara kuuma Jerusalem, naguo ũta wa mbaara-rĩ, nĩũkoinangwo. Nake aanĩrĩre thayũ ndũrĩrĩ-inĩ. Wathani wake-rĩ, ũgaatambũrũka kuuma iria rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ, na kuuma Rũũ rwa Farati o nginya ituri cia thĩ. **11** No ha ũhoru waku-rĩ, nĩ ũndũ wa thakame ya kĩrikanĩro kĩrĩa ndarĩkanĩire nawe, nĩngohorĩthia andũ aku arĩa mohetwo, moime irima rĩu rĩtarĩ maaĩ. **12** Cookai kĩĩhitho-inĩ kĩanyu kĩrĩa kĩrĩmu, inyu mũohetwo mĩrĩ na mwĩhoko; o na rĩu nguuga atĩrĩ, nĩngamũcookeria indo cianyu maita meerĩ. **13** Ngaagonya Juda o taarĩ ũta wakwa, nake Efiraimu atũũke ta mĩguĩ ya ũta ũcio, ndĩmaiyrĩe kuo. Nĩngarahũra ariũ aku, wee Zayuni, mokĩrĩre ariũ aku wee Mũyunani, na ngũtue ta rũhiũ rwa njora rwa njamba irĩ hinya. **14** Hĩndĩ ĩyo Jehova nĩakoonwo arĩ igũrũ rĩao; mĩguĩ wake ũkarathũka ta rũheni. Mwathani Jehova nĩakahuha karumbeta; agaathĩ arĩ ihuhũkano-inĩ cia mwena wa gũthini, **15** nake Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamagitĩra. Nao makaaamĩna biũ, na matooranie na kũmahũũra

na mahiga ma kĩgũtha. Makaanyua na manegene ta marĩtũwo nĩ ndibei; makaiyrĩrĩrio ta mbakũri irĩa ĩhũthagĩrwo kũminjamineĩrĩa koine cia kĩgongona. **16** Jehova Ngai wao nĩakamahonokia mũthenya ũcio, marĩ andũ a rũũru rwake. Nĩmagakengaga bũrũri-inĩ wake, ta mahiga ma goro marĩ thũmbĩ-inĩ ya mũthamaki. **17** Kaĩ nĩmagakorwo marĩ a kwendeka, na mathakarĩte-ĩl Irĩo cia mĩgũnda nĩgatũma aanake magaacĩre, nayo ndibei ya mũhihano ĩtũme airĩtu o nao magaacĩre.

10 Hooyai Jehova oirie mbura hĩndĩ ya kĩmera kĩa mbere; Jehova nĩwe ũtũmaga kũgie matu ma mbura ya kĩhuhũkano. Nĩoiragĩra andũ mbura, na akahe mũndũ o wothie irio cia mĩgũnda. **2** Mĩhianano ya kũhooywo yaragia maheeni, ago moonaga cioneki itarĩ cia ma, maaragia ũhoru wa irooto itarĩ cia ma; kũhoorerania kwao no gwa tũhũ. Nĩ ũndũ ũcio andũ maturuura ga ta ng'ondo, makahinyĩrĩka nĩ ũndũ wa kwaga mũrĩthĩ. **3** "Marakara makwa nĩmakaniite nĩ ũndũ wa arĩthi, na nĩ nĩngaherĩthia atongoria acio; nĩgũkorwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe nĩakamenyerera rũũru rwake, nrũuo andũ a nyũmba ya Juda, na atũme matũũke ta mbarathi ĩgwĩtĩia irĩ mbaara-inĩ. **4** Thĩĩni wa Juda nĩgũkoima ũrĩa ũgaatũika ihiga rĩa koine, na kuuma kũrĩ we kuume hĩgĩ cia kwamba hema, nĩngĩ kuume ũta wa mbaara, o na kuume mũndũ o wothie wa gwithana. **5** Marĩ hamwe magaatũika ta njamba cia ita irĩ hinya, marangĩrĩre thũ ciao ndoro-inĩ ya njĩra hĩndĩ ya mbaara. Tondũ Jehova agaakorwo hamwe nao, makaarũia na mang'auranie ahaici a mbarathi. **6** "Nĩngekĩra nyũmba ya Juda hinya, na honokie nyũmba ya Jusufu. Nĩngamacookia kwao, tondũ nĩndĩmagũĩrĩre tha. Nao magaikara ta itarĩ ndaamarega, nĩgũkorwo nĩ nĩ njĩra Ngai wao, na nĩngamacookeria mahooya mao. **7** Andũ a Efiraimu magaatũika ta njamba cia ita, nacio ngoro ciao icanjamũke ta andũ manyũte ndibei. Ciana ciao nĩkoona ũndũ ũcio ikene; nacio ngoro ciao nĩgakenera Jehova. **8** Nĩngameta ndĩmacookanĩrĩre. Tĩ-itherĩ nĩngamakũũra; nao nĩmakainĩgĩa o ta ũrĩa maarĩ mbere. **9** O na ĩngĩkamaharaganĩria ndũrĩrĩ-inĩ, marĩ o kũu mabũrũri ma kũraya no makaandirikana. O, hamwe na ciana ciao nĩmakahonoka na macooke kwao. **10** Nĩngamacookia kuuma Misiri, na ndĩmacookanĩrĩre kuuma Ashuri. Nĩngamarehe bũrũri wa Gileadi na wa Lebanoni, o nginya mage ũikaro ũngĩmaigana. **11** Magaatũikanĩria iria rĩa thĩĩna; makũmbi ma iria nĩmakahoorerio, nakuo kũrĩa Rũũ rwa Nili rũrĩkĩte nĩgũkahũa. Mwĩtĩo wa Ashuri nĩũkaharũkio, nayo thĩmbũ ya ũthamaki wa Misiri nĩkeherio. **12** Nĩngamekĩra hinya ndĩmomĩrĩre thĩĩnĩ wa Jehova, na thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩake nĩmagetwara," ũguo nĩguo Jehova ekuuga.

11 Wee, Lebanoni-rĩ, hĩngũra mĩrango yaku, nĩgeetha mwaki ũcine mĩtarakwa yaku, ũmĩniine! **2** Rĩra, wee mũthithinda, nĩgũkorwo mĩtarakwa nĩgũwĩte; mĩtĩ irĩa mĩrũngarũ nĩmĩanange! Rĩrai inyuĩ mĩgandĩ ya Bashani; nĩgũkorwo mĩtĩ ya mũtĩtũ ũrĩa mũtumanu nĩtemetwo. **3** Ta thĩkĩrĩrĩra irĩa arĩthi maraarĩra, makĩgĩrĩkaga: ũrĩthio wao ũrĩa mũnoru nĩwanangĩtwol

Ta thikiriiriai mūraramo wa mūrūthi; githaka kīria kīruru kīa Jorodani nikīanange! **4** Jehova Ngai wakwa ekuuga ūu: “Rūithia rūuru rūria rūtūirīrwo gūthīnjwo. **5** Ariā macigūruga nīo macithīnjaga na matīone wa kūmaherithia. Ariā maciendagia moigaga atīrī, ‘Jehova arogoocwo, nīi ndī mūtongu!’ Ariithi ene cio maticīguagira tha. **6** Nīgūkorwo ndikaigūira andū a būrūrī ūcio tha rīngī,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. “Nīnganeana mūdūo o kūrī mūdūo wa itūūra riake na kūrī mūthamaki wake. Nīmakahinyīrīria būrūrī ūcio, na ndikamahonokia kuuma moko-inī mao.” **7** Nī ūndū ūcio ngīrīithia rūuru rūu rwatūirīrwo gūthīnjwo, na makīria iria ciahinyīrīrio cia rūuru rūu. Ngīcooka ngōya thanju igīrī, rūmwe ngīrwīta Ūtugi na rūria rūngī ngīrwīta Ūguano, na nīi ngīrīithia rūuru rūu. **8** Ihinda rīa mweri ūmwe nīndeheririe arīithi acio atātū. Naruo rūuru rūgūthūūra mūno, na nīi ngīnogio nīo, **9** ngiuga atīrī, “Ndīgūcooka gūtuika mūrīithi wanyu. Iria cia gūkua nīkue, na iria cia gūthira nīithire. Iria igūtīgara-rī, nīirīane cio nyene.” **10** Nīngī ngōya rūthanju rwakwa rūria rwetagwo Ūtugi, ngīruunania icunjī igīrī, ngītharia kīrīkanīro kīria ndarīkanīre na ndūrīrī ciothe. **11** Giatharīrio o ro mūthenya ūcio, na nī ūndū ūcio ariā maahinyīrīrio a rūuru rūu, ariā maanjūthīrīrie, makīmenya atī iyo yarī ndūmīrīri ya Jehova. **12** Ngīcooka ngīmeera atīrī, “Mūngīona nī kwagīrīre, Heei mūcaara wakwa, na aakorwo ti ūguo-rī, ikarai nāguo.” Nī ūndū ūcio makīndīha mūcaara wa icunjī mīrongo itātū cia betha. **13** Hīndī iyo Jehova akīnjīra atīrī, “Ikīria mūmbi wa nyūngū mbeca icio”: i thogora ūcio mwega moonire nīunjiganite! Nī ūndū ūcio ngōya icunjī icio mīrongo itātū cia betha, ngīcikīria mūmbi kūu nyūmba-inī ya Jehova. **14** Nīngī ngīunania rūthanju rwakwa rwa keerī rūria rwetagwo Ūguano, ngīthūkia ūrūmwe gatagatī ka Juda na Isīraeli. **15** Nīngī Jehova akīnjīra atīrī, “Oya o rīngī indo cia mūrīithi mūkīgu. **16** Nīgūkorwo nīngwarahūra mūrīithi būrūrī-inī ūyī, ūria ūtakarūmbūiya ng’ōndu iria ciūrīte, kana acarīe tūgōndu, kana ohe iria ndīihīe, o na kana arīithie iria ng’īma, we no kūrīa arīrīiaga nyama cia ng’ōndu iria noru, agīcikūūraga mahūngū. **17** “Kaī mūrīithi ūcio wa tūhū, ūria ūtiganagīria rūuru, arī na haaro-ī! Guoko gwake na rīitho riake rīa ūrīo irotēmwo na rūhiū rwa njora! Guoko gwake nīgūkonja biū, na rīitho riake rīa ūrīo rītūike itumumu biū.”

12 Ino nīyo ndūmīrīri ya Jehova ikonīi Isīraeli. Jehova, ūria watambūrūkirīe igūrū, na akīhaanda gītina gīa thī īno, o na akīūmba roho thīinī wa mūdūo, ekuuga ūu: **2** “Nīngūtua Jerusalemu ta gīkombe kīa ndibei gīa gūtūma ariā othe magūthiūrūrūkirīe matūgūūge. Juda o ūndū ūmwe na Jerusalemu nīgūkarīgīcīrio nī thū. **3** Mūthenya ūcio, rīria ndūrīrī ciothe cia thī igaacookanīra irīūkirīe, nīngatua Jerusalemu ihiga rītangīenyenyeka kūrī ndūrīrī ciothe. Ariā othe makaageria kūrīenyenyia nīmakeguraria mūno. **4** Mūthenya ūcio-rī, nīngamakia mbarathi o yothe ihahūke, nake mūmīhaici ndūme agūrūke,” ūguo nīgūo Jehova ekuuga. “Nīngarangīra nyūmba ya Juda, no mbarathi ciothe cia ndūrīrī ndicīue ndumumu. **5** Hīndī

iyo atongoria a Juda makeīra na ngoro atīrī, ‘Andū a Jerusalemu nīmagīte na hinya nī ūndū wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe, o we Ngai wao.’ **6** “Mūthenya ūcio nīngatūma atongoria a Juda mahaane ta nyūngū iyūrīte mwaki irī riiko, na ndūme mahaane ta gīcinga gīgwakana kīrī thīinī wa itūia cia ngano. Makaaniina andū ariā othe marīthiūrūrūkirīe mwena wa ūrīo na mwena wa ūmotho, no rīrī, andū a Jerusalemu matigaakorwo na ūgwati o na hanini marī kūu Jerusalemu. **7** “Jehova akaamba kūhonokia andū ariā matūūruga Juda, nīgeetha gītīfo kīa nyūmba ya Daudi na kīa aikari a Jerusalemu gītikananenehe gūkīra kīa andū a Juda. **8** Mūthenya ūcio Jehova nīakagitira andū ariā matūūruga Jerusalemu, nīgeetha ariā maagīte hinya mūno gatagatī-inī kao makahaana ta Daudi, nayo nyūmba ya Daudi ikahaana o ta Ngai, ihaane ta mūraika wa Jehova amatongoretie. **9** Mūthenya ūcio nīngoimagara nganīne ndūrīrī ciothe iria igookīrīra itūūra rīa Jerusalemu. **10** “Na nīngatīrīria nyūmba ya Daudi na ariā othe matūūruga itūūra rīa Jerusalemu roho wa gūtugana na wagūthaitana. Nao nīmakerorera ūria maathecīre, na nīmakamūrīrīra marī na ruo o ta ūria mūdūo arīragīra mwana wa mūmwē, na magīe na kīeha kīnene o ta ūria mūdūo ethīkagīra akuūrīrwo nī mwana wake wa irīgīthathi. **11** Mūthenya ūcio nīgūgakorwo kīrīro kīnene kūu Jerusalemu, o ta kīrīro kīria kīarī Hadadī-Rīmōni o kūu werū-inī wa Megīdo. **12** Būrūrī ūcio nīūkagīa na kīrīro, o mbarī o mbarī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki: mbarī ya nyūmba ya Daudi irīre irī iiki na atumia ao marī oiki, mbarī ya nyūmba ya Nathani irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, **13** na mbarī ya nyūmba ya Lawī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, mbarī ya Shīmei irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki, **14** na mbarī icio ingī ciothe itigaire o mbarī o mbarī irīre irī iiki, na atumia ao marī oiki.

13 “Mūthenya ūcio gīthima nīgīgathīkūrīo nī ūndū wa nyūmba ya Daudi o na nī ūndū wa andū ariā matūūruga Jerusalemu, gīthima gīa kūmatheria mehīa o na thaahū.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atīrī, “Mūthenya ūcio nīnganiina marītwa ma mīhianano ya kūhooywo mathire būrūrī-inī, na matigacooka kūrīrikanwo rīngī. Nīngeheria anabīi hamwe na roho ūcio wa thaahū, mathire būrūrī-inī. **3** Na rīrī, kūngīgaakorwo na mūdūo ūrathīi na mbere na kūratha mohoro-rī, ithe na nyina, ariā mamūciarīte, nī makaamwīra atīrī, ‘No ngīnya ūkue, nī ūndū nīwarītīe maheeni ūkīgwetaga rītwa rīa Jehova.’ Rīria akaaratha mohoro-rī, aciari ake mwene nīmakamūtheeca na rūhiū. **4** “Mūthenya ūcio mūnabīi o wothē nīagaconoka nī ūndū wa kīoneki kīa ūrathī wake. Ndakehuma nguo ya maguoya ya mūnabīi nīgūo aheenie andū. **5** Akoigaga atīrī, ‘Nīi ndīrī mūnabīi, ndī mūrīmī, ndūūragio nī mūgūnda kuuma ūnīnī-inī wakwa.’ **6** Nake mūdūo angīkamūūria atīrī, ‘Ironda ici irī mwīrī waku nī cia kī?’ we agaacookia atīrī, ‘Ironda ici ndagīrīre nyūmba-inī ya arata akwa.’ **7** “Arahūka, wee rūhiū rwa njora, ūkīrīre mūrīithi wakwa, ūkīrīra mūdūo ūcio wa hakuhi na nīi!” ūguo nīgūo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “Rīnga mūrīithi, nake ng’ōndu nīūkūhurūjūka, nakuo guoko gwakwa ndīkwerekīe kūrī tūgōndu, ndītūkīrīre.” **8**

Jehova ekuuga atĩrĩ, “Būrũri-inĩ guothe, andũ icunji igĩrĩ thĩĩni wa ithatũ nĩmakooragwo, mathire; no rĩrĩ, gĩcunji kĩmwe gĩa ithatũ nĩgĩgatigara kuo. **9** Gĩcunji kũ gĩa ithatũ kĩa andũ nĩngakĩhitũkĩria mwaki-inĩ; ngaamatheria ta betha, na ndĩmagerie ta ũria thahabu igeragio. Nĩmagakaira rĩtwa riakwa, na nĩ nĩngametikia; Nĩngoiga atĩrĩ, ‘Aya nĩ andũ akwa,’ nao moige atĩrĩ, ‘Jehova nĩwe Ngai witũ.’”

14 Atĩrĩrĩ, mũthenya wa Jehova nĩũrooka, rĩria indo cianyu igaatahwo na igayanĩrwo gatagati-inĩ kanyu. **2** Nĩngongania ndũrĩrĩ ciothe ciũkĩrĩre itũũra rĩa Jerusalemu, ihũũrane narĩ; itũũra rĩu inene nĩrĩkanyitwo nĩ thũ, na indo cia nyũmba ciũngũrũrio nao andũ-a-nja manyitwo na hinya. Andũ nuthu ya itũũra nĩmagathaamio, no andũ acio angĩ matikeherio itũũra-inĩ rĩu. **3** Hĩndĩ iyo Jehova nĩakoiimagara, okĩrĩre ndũrĩrĩ cio arũe nacio, o ta ũria arũaga mũthenya wa mbaara. **4** Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakarũgama Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ, mwena wa irathĩro wa Jerusalemu. Nakĩo Kĩrĩma kũ kĩa Mĩtamaĩyũ nĩgĩgatũkana maita meerĩ kuuma mwena wa irathĩro nginya mwena wa ithũũro; naho hagĩe mũkuru mũnene, nuthu imwe ya kĩrĩma ithĩi mwena wa gathigathini, nayo nuthu iyo ingĩ ithĩi mwena wa gũthini. **5** Mũkoorĩra mũkuru-inĩ ũcio wa kĩrĩma gĩakwa tondũ ũgaakinya o Azeli. Mũkoora o ta ũria mworĩre gĩthingithia matukũ-inĩ ma Uzia, mũthamaki wa Juda. Nake Jehova Ngai wakwa niagooka, arĩ hamwe na andũ arĩa atheru othe. **6** Mũthenya ũcio gũtigakorwo na ũtheri kana heho o na kana mbaa. **7** ũcio ũgaakorwo ũrĩ mũthenya wa mwanya, ũtarĩ mũthenya kana ũtukũ, mũthenya ũũio nĩ Jehova. Hwaĩ-inĩ wakinya, nĩgũkagĩa na ũtheri. **8** Mũthenya ũcio maaĩ ma muoyo nĩmagatherera moimĩte Jerusalemu; nuthu yamo yerekere iria-inĩ rĩa mwena wa irathĩro, nayo nuthu iyo ingĩ yerekere iria-inĩ rĩa mwena wa ithũũro. Maaĩ macio magathereraga hĩndĩ ya ũrugarĩ na hĩndĩ ya heho. **9** Jehova nĩwe ũgaatuĩka mũthamaki wa thĩ yothe. Mũthenya ũcio gũgaakorwo Jehova arĩ o we wiki, narĩo rĩtwa riake rĩkorwo no rĩo riiki. **10** Būrũri wotha kuuma Geba nginya Rimoni, mwena wa gũthini wa Jerusalemu, ũkaahaana ta Araba. No rĩrĩ, itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩgatũgĩrio na rĩtũũre o hau rĩrĩ, kuuma Kĩhingo-inĩ kĩa Benjamini nginya harĩa Kĩhingo kĩa Mbere kĩrĩ, o nginya Kĩhingo-inĩ gĩa Koine, na kuuma mũthiringo ũria mũraaya na igũrũ wa Hananeli gũthĩi nginya ihĩhĩro-inĩ cia ndibei cia mũthamaki. **11** Itũũra rĩu rĩgaatuĩka rĩa gũtũũrwo; rĩtikanangwo hĩndĩ ingĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu rĩgaatũũra rĩtarĩ na ũgwati. **12** Na rĩrĩ, ũyũ nĩguo mũthiro ũria Jehova akaahũũra ndũrĩrĩ ciothe naguo, iria cianarũ na Jerusalemu: Mĩrĩ yao ikaabuthaga o marũgamĩte na magũrũ mao, maitho mao namo mabuthĩre marima-inĩ mamo, nacio nĩmĩ ciao ikaabutha irĩ tũnua-inĩ twao. **13** Mũthenya ũcio-rĩ, Jehova nĩakahũũra andũ na kĩmako kĩnene. O mũndũ nĩakaguthũkĩra guoko kwa mũndũ ũria ũngĩ akũnyiite, nao matharĩkanĩre marũe. **14** Andũ a Juda o nao nĩmakarũũra kũu Jerusalemu. ũtonga wa ndũrĩrĩ iria irigĩciĩrie kũu nĩũkonganio, naguo nĩ ũtonga mũingĩ wa thahabu, na wa betha na wa nguo. **15** Mũthiro o

ta ũcio nĩũkaniina mbarathi na nyũmbũ, na ngamũira na ndigiri, na nyamũ ciothe iria igaakorwo kambĩ-inĩ icio. **16** Nĩngĩ-rĩ, matigari ma ndũrĩrĩ icio ciothe iria cianatharĩkĩra Jerusalemu makaambataga mwaka o mwaka kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe, na gũkũngũira Gĩathĩ gĩa Ithũnũ. **17** Kũngĩkaagĩa andũ gũkũ thĩ matakaambata Jerusalemu kũhooya Mũthamaki, o we Jehova Mwene-Hinya-Wothe-rĩ, kwao gũtikoiria mbura. **18** Andũ a Misiri mangĩkaaga gũthĩi kũnyĩtanĩra na arĩa angĩ-rĩ, kwao gũtikoiria mbura. Jehova nĩakamarehera mũthiro ũria ahũũraga ndũrĩrĩ naguo iria itaambataga gũkũngũira Gĩathĩ kũu gĩa Ithũnũ. **19** Rĩrĩrĩ nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ iherithia rĩa būrũri wa Misiri, o na rĩa ndũrĩrĩ ciothe iria itaambataga igathĩi gũkũngũira Gĩathĩ kũu gĩa Ithũnũ. **20** Mũthenya ũcio-rĩ, mbugi cia mbarathi ikaandĩkwo, ICI CIAMŪRIRWO JEHOVA, nacio nyũngũ cia kũruga iria irĩ nyũmba ya Jehova thĩĩni igaatuĩka ta mbakũri iria nyamũre irĩ mbere ya kĩgongona. **21** Nyũngũ o yotha irĩ kũu Jerusalemu na Juda ikaamũrĩrwo Jehova Mwene-Hinya-Wothe, nao arĩa othe magookaga kũruta igongona-rĩ, makooyaga nyũngũ imwe cia cio makaruga nacio. Na mũthenya ũcio-rĩ, gũtigacooka kũgĩa na mwonjorithia thĩĩni wa nyũmba ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe.

Malaki

1 Ino niyo ndumiriri nditū iria Jehova aariirie andū a Israeli na kanua ka mūnabii Malaki. **2** Jehova ekuuga atiri, “Nii nindimwendete. “No inyuū mūuragia atiri, ‘Utwendete atia?’” Nake Jehova akamūuria atiri, “Githi Esaū ndaari mūri wa nyina na Jakubu? No nii ndendire Jakubu, **3** ngirega Esaū, būri wake wa irima ngiwananga ūgiuika tūhū, nario igai riake ngiritua werū wa gūikaragwo nī mbwe.” **4** Andū a Edomu no moige atiri, “O na gūtuika tūri ahehenjeri, no tūgaaka kūrīa kwanangiku rīngi.” No Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “No maake rīngi, no nīngakūmomora. Mageetagwo Būri Mwaganu, andū matūiraga marakariro nī Jehova hindi ciothe. **5** Nīmūkeyonera ūhoro ūcio, muuge atiri, ‘Jehova nīwe mūnene, o na akaneneha na kūu mbere ya mīhaka ya Israeli!’” **6** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, “Mwanake atīaga ithe, nayo ndungata īgatīa mūmīathi. Angikorwo ndi mūciari-rī, gītīo kīria kīnjagīriire gīkiri ha? Angikorwo ndi mwathani-rī, gwtigirwo kūrīa kīnjagīriire gūkiri ha? Inyuū, athīnjiri-Ngai, nīnyuū mūmenagīrīria rīitwa riakwa. “No mūuragia atiri, ‘Tūmenagīrīria rīitwa riaku atia?’ **7** “Mūūagīrīria irio iri na thaahu kīgongona-ini giakwa. “No mūuragia atiri, ‘Tūgūthaahitīe atia?’ “Nī kuuga muugaga atī metha ya Jehova nī ya kūmeneka. **8** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekūuria atiri, ‘Rīria mūkūrehe nyamū ndumumu cia igongona-rī, gwīka ūguo ti ūūru? Rīria mūkūruta igongona rīa nyamū nyonju kana ndwaru-rī, gwīka ūguo ti ūūru? Ta gerai gūcirutira mwathi wanyu! No akenio nīnyuū? No amwītīkire?’ **9** “Na rīri, ta thaithai Ngai nīguo atūtuge. Rīria mūkūrehe maruta ta maciorī, no amwītīkire?” Ūguo nīguo Jehova Mwene Hinya-Wothe ekūuria. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri: “Naari korwo ūmwe wanyu aahinga mīrango ya hekarū nīguo mūtīkanaakīe mīaki ya tūhū kīgongona-ini giakwa! NdiKenetio nī inyuū na ndingitīkīria iruta o na rīrikū kuuma kūrī inyuū. **11** Rīitwa riakwa nīrigatūūgīrio ndūrīri-ini, kuuma rīua rīkīratha o nginya rīua rīgīthūa. Kūdū guothe ūbumba nīugacinagwo na maruta matheru marutagīrwo rīitwa riakwa, tondū rīitwa riakwa nīrigatūūgīrio ndūrīri-ini,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** “No inyuū mūrīthaahagia na kwaria ūhoro wa metha ya Mwathani mūkoiga atiri, ‘Nīthaahe,’ na ha ūhoro wa irio ciayo mūkoiga atiri, ‘Nī cia kūmeneka.’” **13** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Muugaga atiri, ‘Kaī ūhoro ūcio nī mūrītū-ī!’ Na mūgatembania iromo.” Jehova ekūuria atiri, “Rīria mūkūrehe nyamū iria ndīhangie, na iria īigūthua, kana iria ndwaru mūgaaciruta iri magongona-rī, no ndīgīcītīkīre kuuma harī inyuū?” **14** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Kūgwatwo nī kirumi nī mūheenanī ūria wīranīre kūrta nyamū ya njamba īngītīkīrīka kuuma rūuru-ini rwake rwa mbūri, no agacooka akarutīra Mwathani igongona rīa nyamū iri na ūgū. Nīgūkorwo ndi Mūthamaki mūnene, nario rīitwa riakwa nī rīa gwtigirwo ndūrīri-ini.

2 “Na rīri, rīathani rīri nī rīanyu, inyuū athīnjiri-Ngai.” **2** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Mūngīaga gūthīkīrīria na mwage gūtua itua na ngoro cianyu gūtiia rīitwa riakwa-rī, nī nīngamūtīmīra kirumi o na irathimo iria ndīmūrathimaga nacio ndīcirume. Ī, o na rīu nīndīcirumīte, tondū mūtītūite itua na ngoro cianyu kūdīia. **3** “Nīngarūthīa njaro cianyu nī ūndū wanyu; nīngamūminjīria taatha wa nyamū cia magongona ma ciathī cianyu na mūgaatahwo mūrī o naguo. **4** Na nīmūkamenya atī nī nī ndīmūtūmīre rīathani rīri, nīgeetha kīrikanīro giakwa na Lawi gītūire kīrūmīte,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **5** “Kīrikanīro giakwa kīari giitū nake, nakīo kīari kīrikanīro kīa muoyo na gīa thayū, na nī ngīmūhe cio; ūndū ūcio warī wa gūtūma eīndīgīre, nake akīndīia na agītūira etīgīrite rīitwa riakwa. **6** Ūrutani wa ma warī kanua-ini gake, na gūtīri maheeni moonirwo mīromo-ini yake. Aatwaranire na nīi na thayū na mīthīire mīrūngīrīru, na akīgarūra andū aīngī moime melia-ini. **7** “Tondū mīromo ya mūthīnjiri-Ngai yagīrīrwo nīgūtūria ūgī, nao andū magīrīrwo nīgūcaria ūrutani kuuma kanua gake tondū nīwe mūtūmwo wa Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **8** No inyuū nīmūgarūrūkīte mūgatiga njīra, naguo ūrutani wanyu ūgatūma andū aīngī mahīngwo; nīmūthūkīte kīrikanīro gītū na Lawi,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **9** “Nī ūndū ūcio-rī, nīndūmīte mūmenwo na mūconorīthio mbere ya andū othe, tondū mūtīrūmagīrīra njīra ciakwa no nīmūthūuranagia andū mūgītua ciira.” **10** Githi ithuothe tūtīra a ithe ūmwe? Githi ti Ngai ūmwe watūūmbire? Nī kī gīgūtūma tūthaahie kīrikanīro kīa maithe maitū na ūndū wa kwaga kwīhokana mūdū na ūria ūngī? **11** Andū a Juda nīmatīgīte gūtūika ehokeku. Ūndū wa magīgi nīwīkīto Israeli na Jerusalemu: Andū a Juda nīmāthaahitīe handū harī hatheru harīa Jehova endete, nī ūndū wa kūhīka airītu a andū arīa mahooyaga ngai ng’eni. **12** Mūdū o wothē wīkaga ūguo-rī, arī ū kana ū, Jehova aromweheria hema-ini cia Jakubu, o na angikorwo nīarehage maruta make kūrī Jehova Mwene-Hinya-Wothe. **13** Kūrī ūndū ūngī mwīkaga. Mūiyūragia kīgongona kīa Jehova na maithori. Mūrīaga na mūkagīrīka tondū nīatīgīre kūrūmbūya maruta manyu, kana kūmaamūkīra na gīkeno kuuma harī inyuū. **14** Mūuragia atiri, “Nī kī gītūmī?” Nī tondū Jehova nīwe mūira gatagatī gaku na mūtūmia wa ūnini waku, tondū ndūrī mwīhokeku harī we, o na gūtūika nīwe mūrata waku, o we mūtūmia wa kīrikanīro kīa ūhiki waku. **15** Githi Jehova ndamatūite ūmwe? Matūikīte ake mwīri na roho. Amatūite ūmwe nīkī? Tondū nīacaragia rūciarō rwa etīgīri Ngai. Nī ūndū ūcio, gitagīra roho waku, na ūtūire ūrī mwīhokeku kūrī mūtūmia ūcio wa ūnini waku. **16** Jehova Ngai wa Israeli ekuuga atiri, “Nīthūire ndigano ya mūthūuri na mūtūmia wake, na nīthūire mūdū wīhumbaga haaro ta nguo,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. Nī ūndū ūcio gītīra roho waku, na ndūkaage kwīhokeka. **17** Inyuū nīmūnogetīe Jehova na ciugo cianyu. No mūrōoria atiri, “Tūmūnogetīe atia?” Mūmūnogetīe na kuuga atiri, “Othe arīa mekaga ūuru nīmagīrīre maitho-ini ma

Jehova, na niākenagio nio.” Ningi mūkooria atiri, “Ngai wa kihooto-ri, akiri ha?”

3 Na riri, Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Ningūtuma mūtūmwo wakwa, ūria ūgaathondeka njira mbere yakwa. Hīndi iyo Mwathani ūcio mūcaragia niagooka o rīmwe thīini wa hekarū yake; mūtūmwo ūcio wa kīrikanīro ūria mwīriragiria niagooka.” **2** No nū ūgetiiria mūthenya wa gūika gwake? Nū ūkomīrīria rīria akoonaka? Nīgūkorwo akahaana ta mwaki wa mūturi ūria ūtheragia cuuma, kana thabuni ūria ūtheragia nguo. **3** Agaikara thī ta mūturi wa betha na mūtheria wacio; niagatheria Alawii, amathie ta ūria thahabu na betha ithergio. Hīndi iyo Jehova niagakorwo na andū ariā makamūrehere maruta ma ūthingu; **4** namo maruta ma Juda na Jerusalemu nīmagetikirika nī Jehova, o ta matukū marīa mathirite, o na ta miāka iria ya mbere. **5** “Nī ūndū ūcio nīngamūkuhīrīria ndīmūciirithie na ndīmūtūire. Nīngahiūha gūtuika mūira wa gūtūira ciira arogī, na itharia, na ariā mehītaga na maheeni, na njūkirire ariā matunyaga aruti wīra mīcaara yao, na ariā mahinyagīrīria atumia a ndigwa na ciana iria itari maithe, na ariā maagithagia agenī kihooto na makaaga kwīndigīra,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **6** “Nīi Jehova ndīgarūrūkaga. Nī ūndū ūcio, inyuī njiao cia Jakubu nīkio mūtari mwaniinwo. **7** O na kuuma hīndi ya maithe manyu-ri, mūtūire mūtiganīrie iria ciakwa cia kūrūmīrīrwo na mūkaaga gūcīrūmia. Njookerera na nī nīngūmūcookerera.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. “No mūuragia atiri, “Tūgūgūcookerera atia?” **8** “Mūndū-ri, aahota gūtunya Ngai indo ciake? No inyuī nīmūndunyite indo ciakwa. “No mūuragia atiri, “Nī kī tūgūtunyite?” “Mūndunyite maruta na icunji cia ikūmi. **9** Rūriri rwanyu ruothe rūgwatitwo nī kīrumi, tondū nīmūndunyaga indo ciakwa. **10** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, rehei gīcunji gīa ikūmi gīothe thīini wa ikūmbi, nīgeetha nyūmba yakwa īkoragwo na irio. Ngeriai na njira īno muone kana ndikūmūhingūrīria ndirica cia igūrū, ndīmūurīrie irathimo nyingī mūno nginya mwage handū ingīganīra. **11** Ningi nīngagiria cianangi ithūkie irio cia mīgūnda yanyu, nayo mīthabibū ya mīgūnda yanyu ndīgaacooka gūita maciaro mayo matari makūrū.” Ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **12** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Ndūriri ciothe nīkamwītaga andū arathime, nīgūkorwo būriri wanyu ūgaakorwo ūri wa gīkeno.” **13** Jehova ekuuga atiri, “Nīmwarītie maūndū mooru ma kūnjambia. “No mūuragia atiri, “Tūgūcambītie atia?” **14** “Inyuī muugite atiri, “Gūtungatira Ngai nī ūndū wa tūhū. Nī uumithio ūrikū tuonire nīkūhingia kwenda gwake, na gūthiiga mbere ya Jehova Mwene-Hinya-Wothe ta andū maracakaya? **15** No riri, andū etiīi nīo twītaga arathime. Ti-itherū ariā aaganu nīo magaacagīra, na ariā makararagia Ngai matiherithagio.”” **16** Nao ariā meetigīrite Jehova nīmaranīrie o mūndū na ūria ūngī, nake Jehova agīthikīrīria na akiigua ūhoru ūcio. Ibuku rīa kīrīrikano nīrīandīkirwo ūhoru wa andū acio metigīrite Jehova na magatīia rītwa rīake, rīkīgwo hau mbere yake. **17** Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga atiri, “Acio nīo

magaatuika andū akwa mūthenya ūria ngaacookereria indo ciakwa cia bata. Nīngamaigūira tha, o ta ūria mūndū aiguaigīra mūrūi tha ūria ūmūtungatagīra. **18** Na inyuī nīmūkona rīngī ngūūrani gatagati ka ariā athingu na ariā aaganu, na gatagati ka ariā matungatagīra Ngai na ariā matamūtungatagīra.

4 “Ti-itherū mūthenya wa ituīro nīūrooka, naguo ūgaakana ta icua rīa mwaki. Ariā othe etiīi, na ariā aaganu, magaatuika maragara ma mahuti, naguo mūthenya ūcio wakinya magaacinwo, maniinwo biū. Gūtiri mūri kana rūhonge rwao rūgaatigara,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **2** “No inyuī mwītigīrite rītwa rīakwa-ri, rīua-riā-ūthingu rīkaamwarīria rīri na ūhoru wa kūhonania mathagu-inī mario. Na inyuī nīmūkōima nja mūtūhe ta tūcaū tūhingūrīrwo tūkoima kiugū. **3** Na nīmūkarangīrīria ariā aaganu matuīke mūhu rungu rwa makinya manyu mūthenya ūria ngeeka maūndū macio,” ūguo nīguo Jehova Mwene-Hinya-Wothe ekuuga. **4** “Ririkanai watho wa ndungata yakwa Musa, na irīra ciakwa cia kūrūmīrīrwo, o na mawatho marīa ndaamūheire kūu Horebu marī ma andū a Isiraeli othe. **5** “Atiriri, nīngamūtūmīra mūnabī Elija mbere ya mūthenya ūcio mūnene na wa kūmakania wa Jehova ūtanakinya. **6** Nīakagarūra ngoro cia maithe icookerere ciana ciao, na agarūre ngoro cia ciana icookerere maithe mao, nīgeetha ndigooke hūire būriri na kīrumi.”

NEW TESTAMENT



Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, "Baba mohere, nĩgũkorwo matiũĩ ũrĩa mareeka."

Nao magĩcuukĩra nguo ciake mĩtĩ, magĩcigayana.

Luka 23:34

Mathayo

1 Maya nĩ maandiko makoniĩ rūciaro rūrĩa Jesũ Kristũ, mūrũ wa Daudi, mūrũ wa Iburahĩmu oimire: **2** Iburahĩmu aarĩ ithe wa Isaaka, nake Isaaka aarĩ ithe wa Jakubu, nake Jakubu aarĩ ithe wa Juda na ariũ a ithe, **3** nake Juda aarĩ ithe wa Perezu na Zera, ariã nyina wao aarĩ Tamaru, nake Perezu aarĩ ithe wa Hezironi, nake Hezironi aarĩ ithe wa Ramu, **4** nake Ramu aarĩ ithe wa Aminadabu, nake Aminadabu aarĩ ithe wa Nahashoni, nake Nahashoni aarĩ ithe wa Salimoni, **5** nake Salimoni aarĩ ithe wa Boazu, ũrĩa nyina aarĩ Rahabu, nake Boazu aarĩ ithe wa Obedi, ũrĩa nyina aarĩ Ruthu, nake Obedi aarĩ ithe wa Jesii, **6** nake Jesii aarĩ ithe wa Mũthamaki Daudi. Daudi aarĩ ithe wa Solomoni, ũrĩa nyina aarĩ mūtumia wa Uria, **7** nake Solomoni aarĩ ithe wa Rehoboamu, nake Rehoboamu aarĩ ithe wa Abija, nake Abija aarĩ ithe wa Asa, **8** nake Asa aarĩ ithe wa Jehoshafatu, nake Jehoshafatu aarĩ ithe wa Joramu, nake Joramu aarĩ ithe wa Uzia, **9** nake Uzia aarĩ ithe wa Jothamu, nake Jothamu aarĩ ithe wa Ahazu, nake Ahazu aarĩ ithe wa Hezekia, **10** nake Hezekia aarĩ ithe wa Manase, nake Manase aarĩ ithe wa Amoni, nake Amoni aarĩ ithe wa Josia, **11** nake Josia aarĩ ithe wa Jekonia na ariũ a ithe, hĩndĩ irĩa andũ maatahirwo, magĩtarwo Babuloni. **12** Thuutha wa gũtahwo, magĩtarwo kũu Babuloni; Jekonia aarĩ ithe wa Shealitieli, nake Shealitieli aarĩ ithe wa Zerubabeli, **13** nake Zerubabeli aarĩ ithe wa Abihudu, nake Abihudu aarĩ ithe wa Eliakimu, nake Eliakimu aarĩ ithe wa Azoro, **14** nake Azoro aarĩ ithe wa Zadoku, nake Zadoku aarĩ ithe wa Akimu, nake Akimu aarĩ ithe wa Eliudi, **15** nake Eliudi aarĩ ithe wa Eleazaru, nake Eleazaru aarĩ ithe wa Maathani, nake Maathani aarĩ ithe wa Jakubu, **16** nake Jakubu aarĩ ithe wa Jusufu, mũthuuri wa Mariamu, ũrĩa waciariire Jesũ, ũrĩa wĩtagwo Kristũ. **17** Ũguo nĩ kuuga njiaro ciothe ciarĩ ikũmi na inya kuuma Iburahĩmu nginya Daudi, na njiaro ikũmi na inya kuuma Daudi nginya hĩndĩ irĩa andũ maatahirwo magĩtarwo kũu Babuloni, na ningĩ njiaro ikũmi na inya kuuma hĩndĩ irĩa andũ maatahirwo nginya hĩndĩ ya Kristũ. **18** Ũhoro wa gũciarwo kwa Jesũ Kristũ watariĩ ũũ: Nyina Mariamu nĩ oorĩtio nĩ Jusufu atũike mūtumia wake, nĩ matanaikarania-rĩ, nĩamenyekire atĩ arĩ na nda ya Roho Mũtheru. **19** Nake Jusufu mũthuuri wake tondũ aarĩ mündũ mũthingu na ndangĩndire kũmũconorithia kũrĩ andũ, agĩciiria amũtĩge na hitho. **20** No thuutha wa gwĩciiria ũndũ ũcio, mũraika wa Mwathani akimuumĩrĩra kiroto-inĩ, akimwĩra atĩrĩ, “Jusufu, mūrũ wa Daudi, ndũkae gwtĩgĩra kũhikia Mariamu atũike mūtumia waku, tondũ nda iyo arĩ nayo nĩ ya Roho Mũtheru. **21** Nĩagaciara kahĩĩ, nawe nĩũgagatua Jesũ, tondũ nĩwe ũkaahonokia andũ ake kuuma mehĩa-inĩ Mao.” **22** Na rĩrĩ, maũndũ macio mothe meekikire nĩguo ũrĩa Mwathani aarĩtie na kanua ka mũnabii ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, **23** “Mũirĩtu gathirange nĩakagĩĩ nda na nĩagaciara kahĩĩ, nao magagatua Imanueli” ũguo naguo ũgĩtaurwo nĩ kuuga, “Ngai hamwe na ithuĩ.” **24** Rĩrĩa Jusufu ookĩrĩre, agĩĩka o ta ũrĩa mũraika wa Mwathani aamwathĩte, nake

akĩinũkia Mariamu gwake mũciĩ, agĩtuĩka mūtumia wake. **25** No matiigana kũmenyana nginya rĩrĩa aaciariire mwana ũcio wa kahĩĩ. Nake Jusufu agĩtua mwana ũcio Jesũ.

2 Na rĩrĩ, thuutha wa Jesũ gũciarwo kũu itũũra-inĩ rĩa Bethilehemu bũrũri wa Judea, hĩndĩ ya mũthamaki wetagwo Herode, andũ Oogĩ-a-Njata moimĩte irathĩro magĩũka Jerusalemu, **2** makiũria atĩrĩ, “Ũrĩa ũciarĩtwo arĩ mũthamaki wa Ayahudi-rĩ, arĩ ha? Nĩtuoĩre njata yake mwena wa irathĩro, na nĩtũũkĩte kũmũhooya.” **3** Rĩrĩa Mũthamaki Herode aigũire ũguo, agĩtangĩka ngoro, o hamwe na andũ Jerusalemu othe. **4** Na aarĩkia gwĩta athĩnjĩri-Ngai arĩa anene othe, na arutani a watho hamwe, akĩmooria kũria Kristũ aarĩ aciariĩrwo. **5** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Bethilehemu, bũrũri wa Judea, nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo nĩ mũnabii, akoĩga atĩrĩ: **6** “Nawe Bethilehemu, kũu bũrũri wa Juda, tiwe ũrĩa mũnini mũno wa aathani a Juda; tondũ thĩĩnĩ waku nĩgũkoĩma ũrĩa ũgaathanaga, ũrĩa ũgaatuĩka mũrĩithi wa andũ akwa a Israeli.” **7** Nake Herode agĩĩta andũ acio Oogĩ-a-Njata na hitho, na agĩtuĩria kuuma kũrĩ o ihinda rĩrĩa njata iyo yoonekete. **8** Akĩmatũma Bethilehemu akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ mũgatuĩrie wega ũhoro wa kaana kau. Mwarĩkia gũkoona mũũke mũũmenyithie, nĩgeetha o na nĩ thĩĩ ngagaturĩrie ndu ndĩkahooe.” **9** Nao maarĩkia kũũga ciugo cia mũthamaki magĩthĩĩ, nayo njata irĩa moonete irathĩro ikĩmatongoria nginya ikĩrũgama igĩrũ rĩa harĩa kaana kau kaarĩ. **10** Rĩrĩa moonire njata iyo, magĩkena gĩkeno kĩnene mũno. **11** Nao magĩtoonya nyũmba, na makĩona kaana karĩ na nyina Mariamu, magĩkainamĩrĩra, magĩkahooya. Magĩcooka makĩohora indo ciao cia goro, magĩkahe iheo cia thahabu, na ũbumba, na manemane. **12** Na nĩ ũndũ wa gũkaanio na kiroto matigacookere kwa Herode, magĩcooka bũrũri wao magereire njĩra ingĩ. **13** Maarĩkia gũthĩĩ-rĩ, mũraika wa Mwathani akiumĩrĩra Jusufu kiroto-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra woe kaana gaka na nyina mũũrĩre Misĩrĩ. Ikarĩ kũu nginya rĩrĩa ngaakwĩra, nĩgũkorwo Herode nĩegũcaria kaana kau akoorage.” **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina ũtukũ, magĩthĩĩ Misĩrĩ, **15** kũria maĩkarire nginya rĩrĩa Herode aakũire. Na nĩ ũndũ ũcio, ũhoro ũrĩa Mwathani oigite na kanua ka mũnabii ũkĩhinga, rĩrĩa oigire atĩrĩ, “Ndeetire mūrũ wakwa oime bũrũri wa Misĩrĩ.” **16** Hĩndĩ irĩa Herode aamenyire atĩ nĩahenirio nĩ Oogĩ-a-Njata, akĩrakara mũno, akĩruta watho wa kũũraga tũhĩĩ tuothe kũu Bethilehemu na kũria gũkuhĩ nakuu, tũria twarĩ na ũkũrũ wa mĩaka nĩĩ gũcooka na thĩ, kũringana na ihinda rĩrĩa eerĩtwo nĩ Oogĩ-a-Njata. **17** Hĩndĩ iyo ũhoro ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabii Jeremia ũkĩhinga, rĩrĩa oigire atĩrĩ: **18** “Mũgambo nĩwaguirwo kũu Rama, kĩrĩro na gũcakaya kũnene, Rakelĩ akĩrĩrĩra ciana ciake, na akarega kũhoorerio, tondũ itĩrĩ ho.” **19** Na rĩrĩ, Herode akua-rĩ, mũraika wa Mwathani akiumĩrĩra Jusufu kiroto-inĩ kũu Misĩrĩ, **20** akĩmwĩra atĩrĩ, “Ũkĩra, woe kaana gaka na nyina, mũthĩĩ bũrũri wa Israeli, nĩgũkorwo arĩa maageragia gũkooraga nĩmakuĩte.” **21** Nĩ ũndũ ũcio, agĩũkĩra, akĩoya kaana na nyina, magĩthĩĩ bũrũri wa Israeli. **22** Rĩrĩa

aiguire ati Arikelau niwe wathamakaga Judea handu ha ithe Herode, agitigira gutuhi kuo. Na aarika gukaano kiroto-ini-ri, agithi bururi wa Galili, **23** agithi gutuura ituura ritagato Nazarethi. Ni undu ucio uhoro uria waaritio na tunua twa anabii ukihinga, riria moigire atiri, “Niageetagwo Munazari.”

3 Matuku-ini macio Johana uria Mubathithania nokire, akihunjugia kuu Weru-ini wa Judea, **2** akiugaga atiri, “Mwiriri, nigukorwo uthamaki wa iguru niukuhiririe.” **3** Uyu niwe uria uhoro wake waaritio ni munabii Isaia riria oigire atiri: “Kuri na mugambo wa mundu ukwanirira weru-ini, akoiga atiri: ‘Haarirai njira ya Mwathani, rungariai njira ciake.’” **4** Johana eekagira Nguo ya guoya wa ngamira, na nieyohaga mucibi wa ruu njohero. Irio ciake ciari ngigi na uuki wa githaka. **5** Nao andu nimathiaga kuri we moimite Jerusalemu, na miena yotho ya Judea, na bururi wotho uria wariganitie na Jorodani. **6** Moimburaga mehia mao, nake akamabathithia Ruu-ini rwa Jorodani. **7** Na riria oonire Afarisai na Asadukai aingi magika hau nigeetha amabathithie, akimeera atiri, “Inyu ruciaro rururwa nduira! Nuu umuheete uhoro ati mufire marakara maria makiri guka? **8** Ciarai maciaro maringaine na kwirira. **9** Na mutikeire na ngoro cianyu atiri, ‘Ithe witu ni lburahimu.’ Ngumwira atiri, Ngai no atume mahiga maya matuika ciana cia lburahimu. **10** Ithanwa nifige itina-ini cia miti, na miti o wotho utaciaraga maciaro mega nifugatemwo, ukio mwaki-ini. **11** “Ni ndimubathithia na maa mwerira. No thuutha wakwa nigugika mundu unguri na hinya kuri ni, na ndigiriire o na kumukuira iraatu ciake. We akaamubathithia na Roho Muthero na mwaki. **12** Gitaruru giake akinyiite na guoko, na niagatheria kihuhuro giake, na acookaniiririe ngano yake ikumbi, acooke acine mahuti na mwaki utangihoreka.” **13** Hindi iyo Jesu akiuma Galili agithi Ruu-ini rwa Jorodani akabathithio ni Johana. **14** Nowe Johana akigera kumugiria, akimwira atiri, “Ni njagiriirwo nikubathithio niwe, nawe wagika kuri ni atia?” **15** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Reke gutuika uguo riu; tondu nitwagiriirwo twike undu uyu nguho tuingie maundu mothe ma uthingu.” Hindi iyo Johana agitikiria. **16** Jesu aarika kubathithio o uguo-ri, akiumira maa-ini. Kahinda o kau iguru rikihinguka, nake akiona Roho wa Ngai agikurika na ndutura, akiumba iguru riake. **17** Nguo mugambo ukiuma iguru, ukiuga atiri, “Uyu niwe Muru wakwa, uria nyendete; na ningenaga muno ni we.”

4 Hindi iyo Jesu niatongoririo ni Roho agitwarwo weru-ini akagerio ni mucukani. **2** Na aniina mithenya mirongo ina, utuku na muthenya, ehingite kuria irio-ri, akigua ahuthi. **3** Nake mugerania akimukora, akimwira atiri, “Angikorwo wee niwe Muru wa Ngai-ri, ira mahiga maya matuika migate.” **4** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ni kwandikitwo atiri: ‘To mugate wiki ungutuura mundu muoyo, no ni kiugo giothe kiria kiumaga kanua ka Ngai.’” **5** Hindi iyo mucukani akimutwara ituura riria itheru, akimurugamia gathurumundu ka hekaru, **6** akimwira atiri, “Angikorwo wee niwe Muru wa Ngai-ri, wiguthie thi. Nigukorwo kwandikitwo

atiri: “Niagaatha araika ake ni undu waku, nao nimagakaniriria na moko mao, nguho ndukanahingwo kuguru ni ihiga.”” **7** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ningi ni kwandikitwo atiri: ‘Ndukanagerie Mwathani Ngai waku.’” **8** Nigi mucukani akimutwara kirima-ini kiraaya muno, akimuonia mothamaki mothe ma thi na riiri wamo. **9** Akimwira atiri, “Maundu maya mothe ningukuhe, ungutikira kunyamirira uuhohe.” **10** Nake Jesu akimwira atiri, “Thii Shaitani ndigal Nigukorwo ni kwandikitwo atiri: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku, na umutungatagire o we wiki.’” **11** Hindi iyo mucukani akimutiga, nao araika magika makimutungatira. **12** Na riria Jesu aiguire ati Johana niaikithio njeera-ri, agithi Galili. **13** Akiuma Nazarethi, agithi gutuura Kaperinaumu. Ituura riu riaru hakuh na iria, bururi-ini wa Zebuluni na Nafitali. **14** Undu ucio wekikire nguho uhoro uria waaritio na kanua ka munabii Isaia uginge, riria oigire atiri: **15** “Bururi wa Zebuluni, o na bururi wa Nafitali, njira ya gutuhi iria-ini, gukukukania na Ruu rwa Jorodani, kuu gwitagwo Galili-kwa-Nduriri: **16** andu aria matuura nduma-ini nimonete utheri munene; nao aria matuura bururi uri kuruu gia giku-ri, nimirwo ni utheri.” **17** Kuuma hindi iyo Jesu akiambiria kuhunja uhoro akiugaga atiri, “Mwiriri, nigukorwo uthamaki wa iguru niukuhiririe.” **18** Riria Jesu aaceeraga hugururu-ini cia Iria ria Galili, nionire andu eeri a nyina umwe, nao ni Simoni uria wetagwo Petero, na muru wa nyina Anderea. Maikagia neti iria-ini, nigukorwo maaru ategi a thamaki. **19** Nake Jesu akimeera atiri, “Ukai, munumirre, na ningumutua ategi a andu.” **20** Nao o rimwe magitiganiria neti ciao, makimurumirira. **21** Na aathiathia akiona andu angu eeri a nyina umwe, Jakubu muru wa Zebedi, na muru wa nyina Johana. Maaru thini wa gataru hamwe na ithe wao Zebedi makihariria neti ciao. Nake Jesu akimeeta, **22** na o rimwe magitiganiria gataru na magitiga ithe wao, makimurumirira. **23** No riri, Jesu niathiire Galili guothe, akirutanaga thunagogi-ini ciao, akihunjugia Uhoro-uria-Mwega wa uthamaki wa Ngai, na akihonagia andu mirimu yotho na ndwari ciothe iria maaru nacio. **24** Nayo ngumo yake ikihunjo bururi wotho wa Suriata, nao andu makimurehera andu aria othe maaru aruaru ndwari cia mithemba muingi, na aria maaru na ruo ruingi, na aria maaru na ndaimono, na aria maaru na murimu wa kugutiga, o na aria maaru na murimu wa guka ciiga, nake akimahonia othe. **25** Nao andu aingi muno kuuma Galili, na Dekapoli, na Jerusalemu, na Judea, na murimo uria unguri wa Ruu rwa Jorodani makimurumirira.

5 Na riria Jesu oonire andu aingi muno-ri, akiambara kirima-iguru, agikara thi. Arutwo ake magithi haru we. **2** Nake akiambiria kumaruta uhoro, akimeera atiri: **3** “Kurathimwo-ri, ni aria athini ngoro, nigukorwo uthamaki wa iguru ni wao. **4** Kurathimwo-ri, ni aria mari na kieha, nigukorwo nimakaniirwo kieha. **5** Kurathimwo-ri, ni aria ahooreri, nigukorwo nimakagaya thi. **6** Kurathimwo-ri, ni aria mahutagira na makanyootera uthingu, nigukorwo nimakahuthio. **7** Kurathimwo-ri, ni aria maiganagira tha, nigukorwo

nĩmakagũirwo tha. **8** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa atheru ngoro, nĩgũkorwo nĩmakona Ngai. **9** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa macaragia thayũ, nĩgũkorwo nĩmagetwo ariũ a Ngai. **10** Kũrathimwo-rĩ, nĩ arĩa manyariiragwo nĩ undũ wa ũthingu, nĩgũkorwo ũthamaki wa igũrũ nĩ wao. **11** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ mekũmũrũma, na makamũnyariira, na makamũigĩrĩra maundũ mothe mooru nĩ undũ wakwa. **12** Kenai na mũcanjamũke, tondu kiheo kianyũ nĩ kinene igũrũ, nĩgũkorwo ũguo noguo manyariirire anabii arĩa maarĩ kuo mbere yanyu. **13** “Inyuĩ nĩ inyuĩ cumbĩ wa thĩ. No cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthirĩte mũcamo waguo-rĩ, ũngĩcooka gũcamithio ta cumbĩ nĩ kĩĩ? Ndũngĩcooka kũgĩa kiene rĩngĩ, tĩga no ũteirwo ũrangwo nĩ andũ. **14** “Inyuĩ nĩ inyuĩ ũtheri wa thĩ. Itũũra inene riakĩtuo kĩrĩma igũrũ rĩtingĩhithĩka. **15** O na nĩngĩ andũ matiakagia tawa magacooka kũũkunĩkĩra na mbakũri; handũ ha ũguo, maũigagĩrĩra igũrũ handũ haguo, naguo ũkamũrĩkĩra andũ othe arĩa marĩ thĩnĩ wa nyũmba. **16** O ũguo naguo, na inyuĩ rekei ũtheri wanyu ũmũrĩkagĩre andũ, nĩguo mone ciiko cianyũ njega, nao magoocage lthe wanyu ũria ũrĩ igũrũ. **17** “Mũtikae gwiciirĩra njũkĩte kweheria Watho kana Mohoro ma Ababii; ndũkĩte kũmeeheria, no njũkĩte kũmahingia. **18** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nginya hĩndĩ irĩa thĩ na igũrũ ikehehera, gũtirĩ kairĩa ka maandiko, o na gũtirĩ gakururo kanini ga karamu gakehehera o na atĩa kuuma Watho-inĩ, nginya maundũ mothe makaahingio. **19** ũria wotho ũkoina riathani o na rĩmwe rĩa marĩa manini, na arute arĩa angĩ gwĩka ũguo, niagatuuo mũnini makĩria thĩnĩ wa ũthamaki wa igũrũ, no ũria wotho wĩkaga na akarutana maathani maya-rĩ, niagatuuo mũnene ũthamaki-inĩ wa igũrũ. **20** Nĩ undũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũthingu wanyu waga gũkĩra ũria wa Afarisai na wa arutani a watho, mũtigatoonya ũthamaki wa igũrũ o na atĩa. **21** “Nĩmũguĩte atĩ hĩndĩ ya tene andũ nĩmerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanoragane, na mũndũ o na ũrĩkũ ũkooragana no nginya agaatuĩka wa gũtũirwo ciira.’ **22** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wotho ũkarakarĩra mũrũ wa lthe niagatuĩka wa gũtũirwo ciira. Na nĩngĩ-rĩ, mũndũ ũria wotho wĩraga mũrũ wa lthe atĩrĩ, ‘Wee ndũrĩ bata,’ niagaciirithio nĩ Kĩama. No ũria wotho ũngiuga atĩrĩ, ‘Wee wĩ mũkĩgũ!’ Niagakorwo arĩ ũgwati-inĩ wa gũikio mwaki-inĩ wa Jehanamu. (Geenna g1067) **23** “Nĩ undũ ũcio, angĩkorwo nĩwĩhaariĩre kũruta kiheo giaku kigongona-inĩ, na hĩndĩ iyo ũrĩ hau ũrĩrikane atĩ mũrũ wa thoguo arĩ na undũ nawe-rĩ, **24** tĩga kiheo giaku o hau mbere ya kigongona. Amba ũthĩ ũkaiguane na mũrũ wa thoguo; ũcooke ũũke ũrutĩre Ngai kiheo giaku. **25** “Hiũha kwĩguithania na thũ yaku irĩa iragũtũwara igooti-inĩ. Ika ũguo mũrĩ o njĩra-inĩ, kwaga ũguo nĩgũgũtũwara kũrĩ mũtuanĩ-cĩra, nake mũtuanĩ-cĩra akũneane kũrĩ mũnene wa thĩgari, ũikio njeeera. **26** Ngũkwĩra atĩrĩ na ma, ndũkoima kuo ũtarĩhite thĩrĩ wotho hatarĩ gathendi ũgũtigia. **27** “Nĩmũguĩte atĩ hĩndĩ ya tene nĩ kwirirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanatharanie.’ **28** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wotho ũkaarora mũndũ-wa-nja na amwĩrĩrĩre, nĩarĩkĩte gũtharia nake ngoro-inĩ yake. **29** Riitho riaku rĩa ũrĩo rĩngĩtũma wĩhie-rĩ, rĩkũũre, ũrĩte. Nĩ kaba kĩga kĩmwe kĩa mwĩrĩ waku kũre gũkĩra mwĩrĩ waku wotho ũikio Jehanamu. (Geenna

g1067) **30** Na guoko gwaku kwa ũrĩo kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtinie ũgũte. Nĩ kaba kĩga kĩmwe kĩa mwĩrĩ waku kũre gũkĩra mwĩrĩ waku wotho ũikio Jehanamu. (Geenna g1067) **31** “Nĩngĩ nĩ kwĩrĩtuo atĩrĩ, ‘ũria wotho ũngĩtigana na mũtumia wake no nginya amũhe marĩa ma kuonania nĩmatigana nake.’ **32** No ngũmwĩra atĩ mũndũ ũria wotho ũtiganaga na mũtumia wake, o tĩga nĩ undũ wa ũtharia-rĩ, niatũmaga atũike mũtharia, na ũria wotho ũhikagia mũtumia ũria ũtiganite na mũthuurĩwe, nĩ gũtharia atharagia. **33** “Nĩngĩ, nĩmũguĩte atĩ hĩndĩ ya tene andũ nĩmerirwo atĩrĩ, ‘Ndũkanehite tũhũ, no hingagĩria Mwathani mĩhĩtwa irĩa wĩhĩtite.’ **34** No ngũmwĩra atĩrĩ: Mũtikanehite o na atĩa; mũtikanehite na igũrũ tondu nĩkuo gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai; **35** kana mwĩhite na thĩ, nĩgũkorwo nĩkuo gĩturwa gĩa kũigĩrĩra magũrũ make; o na kana mwĩhite na Jerusalemu, nĩgũkorwo nĩrĩo itũũra inene rĩa Mũthamaki mũnene. **36** Na ndũkanehite na mũtwe waku, nĩgũkorwo ndũngĩhota gũtũma rũcuĩrĩ o na rũmwe rwerũhe kana rũire. **37** Reke ‘ĩrĩ yaku itũike ‘ĩrĩ, na ‘Aca’ yaku itũike ‘Aca’; undũ o wotho makĩria ma ũguo-rĩ, uumaga kũrĩ ũria mũũru. **38** “Nĩmũguĩte atĩ hĩndĩ ya tene nĩ kwirirwo atĩrĩ: ‘Riitho rĩrĩhagwo na riitho, narĩo igeo rĩrĩhagwo na igeo.’ **39** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ: Mũtikanaganie na mũndũ ũria mũũru. No rĩrĩ, mũndũ angĩkũgũthia rũthĩa rwa ũrĩo-rĩ, mũhũgũkĩrie rũu rũngĩ o naruo. **40** Na mũndũ angĩenda gũgũthitanga oe kanjũ yaku-rĩ, mũnengere o na igooti riaku. **41** Mũndũ angĩkũhatĩrĩria ũthĩi itĩina rĩmwe-rĩ, thĩi nake matĩina meerĩ. **42** Mũndũ ũria ũngĩkũhooya kindũ, mũhe, na mũndũ ũria ũngĩenda ũmũkombere kindũ, ndũkarege kũmũkombera. **43** “Nĩmũguĩte atĩ hĩndĩ ya tene nĩ kwirirwo atĩrĩ, ‘Endaga mũndũ wa itũũra riaku, na ũthũũrage thũ yaku.’ **44** No nĩ ngũmwĩra atĩrĩ: Endagai thũ cianyũ, na mũhooyagĩre arĩa mamũnyariiraga, **45** nĩgeetha mũtũike ariũ a lthe wanyu ũria ũrĩ igũrũ. Atũmaga riũa riake rĩrathĩre arĩa oorũ na arĩa ega, na akoiria mbura kũrĩ arĩa athingu na kũrĩ arĩa matarĩ athingu. **46** Angĩkorwo mwendete o arĩa mamwendete-rĩ, mũgaakĩrĩhwo kĩ? Githĩ o na etia mbeca cia igooti matĩkaga o ũguo? **47** Na nĩngĩ angĩkorwo mũgeithagia o ariũ na aarĩ a lthe wanyu-rĩ, mũgĩkĩrĩte arĩa angĩ na kĩ? Githĩ o na arĩa matetĩkĩtie Ngai matĩkaga o ũguo? **48** Nĩ undũ ũcio-rĩ, tũkai aagĩrĩru kũna, o ta ũria lthe wanyu ũria ũrĩ igũrũ arĩ mwaagĩrĩru kũna.

6 “Mwĩmenyereĩ mũtigekage ciiko cianyũ cia ũthingu mbere ya andũ nĩguo mamuone. Mũngũka ũguo-rĩ, mũtirĩ kiheo mũkaahoe nĩ lthe wanyu ũria ũrĩ igũrũ. **2** “Nĩ undũ ũcio, rĩria ũkũheana kindũ kũrĩ arĩa abatari, ndũkai kwanĩrĩra ũria ũreka na tũrumbeta, ta ũria hĩnga ciikaga thunagogi-inĩ na njĩra-inĩ, nĩguo itĩĩagwo nĩ andũ. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, acio nĩmarĩkĩtie kwamũkĩra kiheo kiao giothe. **3** No hĩndĩ irĩa ũkũheana kindũ kũrĩ arĩa abatari-rĩ, ndũkarege guoko gwaku kwa ũmotho kũmenye ũria guoko gwaku kwa ũrĩo kũreeka, **4** nĩgeetha ũheani ũcio waku itũũke wa hitho-inĩ. Nake lthe wanyu, ũria wonaga maundũ marĩa mekagĩrwo hitho-inĩ, niakamũhe kiheo. **5** “Na rĩria mũkũhooya-rĩ, mũtikanaũũke ta hĩnga, nĩgũkorwo ciendaga kũhooya

irugamite thini wa thunagogi na macemanirio ma njira nigu cionwo ni andu. Ngumwira atiri na ma, icio niirikitie kwamukira mucasara wacio wotho. **6** No hinda iria ukhuooya, toonya nyumba yaku, uhinge muringo na uhooye Thoguo uria utoonakaga. Nake Thoguo uria wonaga maundu maria mekagirwo hitho-ini, niagakuhe mucasara waku. **7** Na ningi hinda iria mukhuooya-ri, tigagai kuhuhutika ta andu aria matetikitie Ngai, nigukorwo meciariga ni mekuguo ni undu wa kurahia mahooya. **8** Mutigatuike tao, nigukorwo lthe wanyu nioi kiria kimubatairie o na mutanamuhooya. **9** "Ni undu ucio mwagiriirwo nikhuooyaga atiri: "Ithe witu uri iguru, riitwa riaku nriamurwo, **10** uthamaki waku niuuke, uria wendete Wee niwikagwo guku thi ta uria wikagwo kuu iguru. **11** Tuhe umuthi irio ciiti cia gutuigana. **12** Na uturekere mahitia maitu, ta uria o na ithu turekagira aria matuhitagira. **13** Na ndugatiware magerio-ini, no utuhonokagie kuuma kuri uria muuru. **14** Nigukorwo mungirekera andu hinda iria mamuhitiria, o nake lthe wanyu uria uri iguru nriamurekagira. **15** No mungiga kurekera andu mehia mao-ri, o nake lthe wanyu ndarimurekagira mehia manyu. **16** "Ningi riria mukwihinga kuria irio-ri, tigagai gutukia mothiu manyu ta uria hinga ciikaga, nigukorwo niitukagia mothiu macio nigu cionie andu ati nicihingite kuria irio. Ngumwira atiri na ma, icio niirikitie kwamukira mucasara wacio wotho. **17** No riria wihingite kuria, wihakage maguta mutwe na wihambage uithu, **18** nigu andu matikamenye ati niwihingite kuria, tiga o Thoguo uria utoonakaga amenye; nake Thoguo uria wonaga maundu maria mekagirwo hitho-ini, niagakuhe mucasara. **19** "Tigagai kwigira muthiithu guku thi, kuria indo iriagwo ni memenyi na ikaroota, na kuria aici mabunjaga makaiya. **20** No mwigagire muthiithu iguru, kuria itangirio ni memenyi kana iroote, na kuria aici matangibunja maiye. **21** Nigukorwo kuria muthiithu yanyu iri, nokuo ngoro cianyu o nacio irikoragwo iri. **22** "Riitho niro tawa wa mwiri. Maitho maku mangikorwo mar mega, mwiri waku wotho niuriyuragwo ni utheri. **23** No riri, maitho maku mangikorwo ni mathuku, mwiri waku wotho uriyuragwo ni nduma. Naguo utheri uria uri thini waku ungikorwo ni nduma-ri, nduma iyo kai ni nene-i! **24** "Gutiri mundu unghota gutungatira aathani eer. Ni undu no athuure umwe, na ende ucio ungi; kana ehane har umwe, na anyarane ucio ungi. Mutungitungatira Ngai na mutungatire mbeeca. **25** "Ni undu ucio ngumwira atiri, tigagai gutangikira mioyo yanyu, ni undu wa kiria muririraga kana kiria murinyuuga; kana kiria muririhumbaga miri yanyu. Githi muoyo nduri bata gukira irio, naguo mwiri ukagia bata gukira nguo? **26** Ta rorai nyoni cia riera-ini; itihaandaga, kana ikagetha, kana ikaiga magetha ikumbi, no lthe wanyu uria uri iguru niaciheaga irio. Githi inyu mutikiri a bata muno gukira icio? **27** Nuu wanyu unghota kuongerera muoyo wake ithaa o na rimwe ni undu wa kwitanga? **28** "Na ni ki gutumaga mmitange ni undu wa nguo? Ta rorai itoka cia githaka uria ikuraga. Itirutaga wira kana ikogotha ndigi, **29** no ngumwira atiri, o na Solomon ari na riri wake wotho ndagemete ta kimwe giacio. **30** Angikorwo uguo nigu Ngai ahumbaga

nyeki ya githaka iria iri ho umuthi na ruciu igaikio mwaki-ini-ri, githi inyu ndarikimuhumbaga wega makiria, inyu mwitikie o hani? **31** Ni undu ucio-ri, tigagai gwitanga, mukuria atiri: 'Tukuria ki?' kana 'Tukunyua ki?' kana 'Tukwihumba ki?' **32** Nigukorwo maundu maya mothe nimo macaragio ni andu aria matetikitie Ngai. No lthe wanyu wa iguru nioi ati nimubataragio nimo. **33** No ambai mucarie uthamaki wake na uthingu wake, na maundu maya mangi mothe o namo nriamuheaga. **34** Ni undu ucio tigagai gwitanga ni undu wa ruciu, nigukorwo ruciu nirugatangikira ruo rwene. O muthenya uri na mathina maguo ma kuuigana.

7 "Mutigaciirithanagie nigeetha na inyu mutikanaciirithio. **2** Nigukorwo o ta uria mutuwagira andu aria ang ciira, noguo na inyu mugatuirwo ciira, na githimi kiria muthimanagira nakio, no kio murithimagirwo nakio. **3** "Ni ki gutumaga wone kihuti kiria kiri riitho ria muru wa thoguo, no ukaaga kuona mugogo uria uri riitho riaku wee mwene? **4** Wahota atia kwira muru wa thoguo atiri, 'Reke ngurute kihuti kiu kiri riitho riaku,' o riria wee mwene uri na mugogo riitho riaku? **5** Wee hinga ino, amba urute mugogo ucio uri riitho riaku, nigu wone wega na uhote kuruta kihuti kiria kiri riitho ria muru wa thoguo. **6** "Mutikanahe magui kindu kiria kiamure, na mutikanaikirie ngurwe ruru cianyu. Mungika uguo-ri, ingirangiriria ruu na maguru ma cio, icooke imugaruruke, imutihangie. **7** "Hooyai na nimukuheo; mathaai na nimukuona; ringaringai murango na nimukuhingurwo. **8** Nigukorwo uria wotho uhooyaga niaheagwo, na uria umaathaga nionaga, na uria uringaringaga murango, niahinguragurwo. **9** "Na riri, nuu wanyu ungitio mugate ni mwana wake amuhe ihiga? **10** Kana amwite thamaki nake amuhe nyoka? **11** Angikorwo inyu, o na muri oor, nimuui kuche ciana cianyu iheo njega-ri, githi lthe wanyu uria uri iguru ndagakiririria kuche iheo njega kuri aria mamuhooaya! **12** Ni undu ucio, maundu-ini mothe, ikagai andu aria ang uria mungenda mamwikage, nigukorwo ucio nigu Watho wa Musa na Urutani wa Anabii. **13** "Toonyerai muiromo uria mukeke. Nigukorwo muiromo ni mwari na njira ni njari iria yerekeire riuriro, na andu aria matoonyagira ho ni aingi. **14** No muiromo ni mukunderu na njira ni njeke iria ikinyaga muoyo-ini, na andu aria mamionaga ni anini. **15** "Mwihugegai anabii a maheeni. Mokaga kuri inyu mehumbite njua cia ng'ond, no thini wao ni njui ndiani. **16** Nimurimamenyaga na maciaro mao. Kai thabibu igituagwo mti-ini ya migu, kana nguyu igatuuu kuuma mahi-ini ma nyeki? **17** Uguo noguo, mti wotho mwega uciaraga maciaro mega, no mti muuru uciaraga maciaro mooru. **18** Mti mwega ndungiciara maciaro mooru, naguo mti muuru ndungiciara maciaro mega. **19** Mti o wotho utaciaraga maciaro mega nigutemwo utemagwo ugaiiko mwaki-ini. **20** Uguo nigu murimamenyaga ni undu wa maciaro mao. **21** "To mundu uria unjitaga, 'Mwathani, Mwathani,' ugatoonya uthamaki wa iguru, no ni uria

wikaga ūrĩa Baba ūrĩa ūrĩ igūrũ endaga. **22** Mũthenya ūcio aingĩ makanjĩra atĩrĩ, 'Mwathani, Mwathani, githĩ tũtĩathaga maũndũ na rĩitwa riaku, na thiĩnĩ wa rĩitwa riaku tũkaingata ndaimono na tũkaringa ciama nyingĩ?' **23** Hĩndĩ iyo nĩngameera wega atĩrĩ, 'Nĩ ndĩrĩ hĩndĩ ndaamũũ o na rĩ. Eherai harĩ nĩ, inyuũ mwikaga ūũrũ!' **24** "Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, mũndũ o wothē ūiguaga ciugo ici ciakwa na ageeka ūrĩa ciugĩte, ahaana ta mũndũ mũtũgĩ ūrĩa wakire nyũmba yake igūrũ rĩa rwaro rwa ihiga. **25** Nayo mbura ikiura, na njũũ ikĩyũra, naruo rūhuho rūkĩhurutana nacio ikĩhũura nyũmba iyo na nditi, no nyũmba iyo ndiagiũre, tondũ mũthingi wayo wakĩtuo igūrũ rĩa rwaro rwa ihiga. **26** No mũndũ o wothē ūiguaga ciugo ici ciakwa na ndekaga ūrĩa ciugĩte ahaana ta mũndũ mũtũgũ ūrĩa wakire nyũmba yake mũthanga igūrũ. **27** Nayo mbura ikiura, njũũ ikĩyũra, naruo rūhuho rūkĩhurutana nacio ikĩhũura nyũmba iyo na nditi, nayo nyũmba iyo ikĩmomoka na kũgũa kũnene." **28** Rĩrĩa aarĩkirie kuuga maũndũ macio, kĩrĩndĩ kũ gĩkĩgega nĩ ūndũ wa ūrutani wake, **29** tondũ aarutanaga ta mũndũ warĩ na ūhoti, na ti ta ūrĩa arutani ao a watho maarutanaga.

8 Hĩndĩ irĩa aikũrũkire kuuma kĩrĩma-inĩ, ikundi nene cia andũ ikĩmuuma thuutha. **2** Na mũndũ warĩ na mangũ agĩthĩ harĩ we, agĩturia maru mbere yake, akĩmwĩra atĩrĩ, "Mwathani, ūngĩenda-rĩ, no ūtherie." **3** Nake Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ūcio, akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩngwenda. Therio!" O hĩndĩ iyo akĩhonio mangũ make. **4** Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, "Menya ndũkeere mũndũ o na ūrĩkũ. No thiĩ ūkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai, na ūrute kĩheho kĩrĩa Musa aathanire gĩtuĩke ūira kũrĩ o." **5** Na Jesũ aarĩkia gũtoonya Kaperinaumu, mũnene-wathigari-igana agĩũka kũrĩ we, akĩmũhooya ūteithio. **6** Akĩmwĩra atĩrĩ, "Mwathani, ndungata yakwa ikomete mũcĩĩrĩ ūrũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga na irĩ na ruo rūĩngĩ mũno." **7** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Nĩngũthĩ kũmĩthonia." **8** No mũnene ūcio wa thigari igana akĩmũcookeria atĩrĩ, "Mwathani, nĩ ndiagĩrĩre atĩ we ūũke gwakwa. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nĩkũhona. **9** Nĩgũkorwo nĩ mwene ndĩ mũndũ wathagwo, na ndĩ na thigari njathaga. Ndeera ūmwe 'Thiĩ', niathiaga, na ndeera ūngĩ atĩrĩ, 'Ūka,' nĩokaga. Na nĩngĩ ndeera ndungata yakwa atĩrĩ, 'Ika ūna,' nĩikaga." **10** Rĩrĩa Jesũ aigũire ūguo-rĩ, akĩgega, akĩĩra aria maamumite thuutha atĩrĩ, "Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ndionete mũndũ o na ūrĩkũ gũkũ Isiraeli ūrĩ na wĩtikio mũnene ūũ. **11** Ngũmwĩra atĩrĩ, aingĩ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro na wa ithũro, na nĩmagakũra iruga-inĩ hamwe na Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, ūthamaki-inĩ wa igūrũ. **12** No aria marĩ a ūthamaki ūcio nĩmagakũra njia, kũu nduma-inĩ, kũrĩa gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego." **13** Nake Jesũ agĩcooka akĩĩra mũnene ūcio wa thigari igana atĩrĩ, "Thiĩ! Nĩgũwikĩrwo o ūguo wĩtikĩte." Nayo ndungata yake ikĩhonio o ithaa rĩu. **14** Rĩrĩa Jesũ aatoonyire nyũmba ya Petero, akĩona atĩ nyina wa mĩtumia wa Petero aarĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, agakoma gĩtanda-inĩ. **15** Akĩmũhutia guoko, nake agĩtĩga kũhiũha mwĩrĩ,

akĩarahũka, akĩambĩrĩria kũmũtungatĩra. **16** Hwaĩ-inĩ ūcio, andũ aingĩ aria maarĩ na ndaimono makĩrehwo kũrĩ we, nake akĩingata maroho macio na kuuga o kiugo, na akĩhonio aria othe maarĩ arũaru. **17** Ūhoru ūyũ warĩ wa kũhingia ūrĩa kwaarĩtio na kanua ka mũnabii Isaiia, rĩrĩa oigire atĩrĩ: "We mwene nĩoire wonje witũ, na akĩeheria mĩrimũ iitũ." **18** Rĩrĩa Jesũ oonire gĩkundi kĩa andũ aria maamũthiũrũkĩirie, agĩathana maringe mũrimo ūrĩa ūngĩ wa iria. **19** Hĩndĩ iyo mũrutani ūmwe wa watho agĩũka harĩ we, akĩmwĩra atĩrĩ, "Mũrutani, nĩndikũrũmagĩrĩra kũrĩa guothē ūrĩthiia." **20** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, "Mbwe nĩ irĩ marima, na nyoni cia rĩera-inĩ nĩ irĩ itara, no Mũrũ wa Mũndũ ndarĩ handũ angĩgĩrĩra mĩtwe wake." **21** Nake mũrutuo ūngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, "Mwathani, reke nyambe thiĩ ngathike baba." **22** Nowe Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, "Nũmĩrĩa, na ūreke aria akuũ mathike akuũ ao ene." **23** Hĩndĩ iyo agĩtoonya gatarũ, nao arutwo ake makĩmũrũmĩrĩa. **24** Na rĩrĩ, gũkĩgia kĩhuhũkanio kĩnene gĩteerĩgĩrĩrwo kũu iria-inĩ, gĩgĩtũma gatarũ kende kũhubwo nĩ makũmbĩ ma maaĩ. No Jesũ aarĩ toro. **25** Nao arutwo magĩthĩ, makĩmũũkĩria, makĩmwĩra atĩrĩ, "Mwathani, tũhonokie! Nĩtũkũũria maaĩ-inĩ!" **26** Nake agĩcookia atĩrĩ, "Inyuũ mĩrĩ a wĩtikio mũnini, nĩ kĩĩ gĩgĩtũma mwĩtigĩre ūguo?" Thuutha ūcio agĩũkĩra, agĩkũũma rūhuho na makũmbĩ macio, nakuo gũkĩhoorera biũ. **27** Andũ acio makĩgega, makĩũria atĩrĩ, "Kaĩ mũndũ ūyũ akĩrĩ ū atĩ o na rūhuho na makũmbĩ ma maaĩ nĩmũwathikagĩra?" **28** Rĩrĩa aakinyire rūgongo rwa bũrũri wa Agadari-rĩ, agĩtũngwo nĩ andũ eerĩ maarĩ na ndaimono, moimite mbĩrĩra-inĩ. Maarĩ na ūũru mũingĩ mũno, atĩ gũtĩrĩ mũndũ ūngĩagerire njira iyo. **29** Nao makĩanĩrĩa, makĩũria atĩrĩ, "Ūrenda atĩa na ithuĩ, wee Mũrũ wa Ngai. Woka gũkũ gũtũnyariira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtanakinya?" **30** Nĩ haarĩ na rĩũru rūnene rwa ngũrwe rwarĩthagio handũ hataarĩ haraaya na hau maarĩ. **31** Nacio ndaimono igĩthaiha Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, "Akorwo nĩgũtũngatarĩ, tũtũme kũrĩ rĩũru rĩũrĩa rwa ngũrwe." **32** Nake agĩcĩra atĩrĩ, "Thiĩ!" Nĩ ūndũ ūcio ikiuma, igĩtoonya ngũrwe, naruo rĩũru ruothē rūgĩkũrũka kĩharũrũka-inĩ na ihenya, rūkĩgũa iria thiĩnĩ, rūgĩkuĩra maaĩ-inĩ. **33** Aria maarĩthagio ngũrwe icio makĩũra, magĩthĩ itũũra-inĩ, makĩheana maũndũ macio mothe o na ūrĩa gwekĩkite kũrĩ andũ aria maarĩ na ndaimono. **34** Hĩndĩ iyo itũũra rĩothē rĩkiumagara rĩgatũnge Jesũ. Na hĩndĩ irĩa maamoonire, makĩmũthaiha oime rūgongo rwao.

9 Nake agĩtoonya gatarũ, akĩringa iria, agĩkinya itũũra rĩa kwao. **2** Andũ amwe makĩmũrehera mũndũ warĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, akuũitwo na kĩbarĩ. Rĩrĩa Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩĩra mũndũ ūcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, "Mũrĩũ, wĩyũmĩrĩrie, niwarekerwo mehia maku." **3** Nĩ ūndũ wa ūguo, arutani amwe a watho makĩĩra na ngoro atĩrĩ, "Mũndũ ūyũ nĩaruma Ngai!" **4** Jesũ aamena ūrĩa meeciiragia, akĩmooria atĩrĩ, "Mũreeciiria ūũru ngoro-inĩ cianyũ nĩkĩ? **5** Nĩ ūndũ ūrĩkũ mũhũthũ: nĩ kwĩra mũndũ, 'Niwarekerwo mehia maku,' kana kũmwĩra, 'Ūkĩra wĩtware?' **6** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ūhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ" Na o hĩndĩ iyo akĩĩra mũndũ ūcio wakuĩte

ciiga atiri, “Ükîra, oya kibari giaku üinuke müciî.” 7 Nake mündü ücio agükîra, akîinûka müciî. 8 Rîria kîrîndi kîu kionire üguo, gikîmaka na gikîgooa Ngai, üria waheete andü ühoti ta ücio. 9 Na rîria Jesü oimaga kûu, akîona mündü wetagwo Mathayo aikarite haria heetagîrio mbeeca cia igooti. Akîmwîra atîri, “Nûmîrîra,” nake Mathayo agükîra, akîmûrûmîrîra. 10 Na rîria Jesü aari kwa Mathayo müciî makîria irio cia hwaî-inî, etia mbeeca cia igooti aingi na andü ehia magûka kûrianîra hamwe nake na arutwo ake. 11 Rîria Afarisai moonire üguo, makîûria arutwo ake atîri, “Mûrutani wanyu ariîanagîra na etia mbeeca cia igooti na andü ehia nîkî?” 12 Jesü aigua üguo, akîmeera atîri, “Andü ariîa agîma mûiri ti o mabataragio nî ndagatîri, no nî ariîa arûaru. 13 No rîri, thiîi mûkeerute üria ciugo ici ciugite: ‘Kûiguanîra tha nîkuo nyendaga, no ti magongona.’ Nîgûkorwo nîi ndokire gûcaria ariîa athingu, no ndokire nî ündü wa ariîa ehia.” 14 Hîndi îyo arutwo a Johana magûka kûri we makîmûrîra atîri, “Ithuî na Afarisai nîtwîhingaga kûria, no nî kîi gîtûmaga arutwo aku mage kwîhinga kûria irio?” 15 Nake Jesü akîmacookeria atîri, “Ageni a mûhikania mangîhota atîa kûigua kieha rîria mûhikania ari hamwe nao? Ihinda nîrîgakinya rîria mûhikania akeherio kûri o; hîndi îyo nîguo makeehinga kûria irio. 16 “Gûtirî mündü ütumagîrîra nguo ngûrû kîraka kîa nguo njerû, nîgûkorwo kîraka kîu no kîguucie nguo îyo gîtûme îtarûke makîria. 17 Ningî andü matîkagîra ndibei ya mûhihano mondo-inî ngûrû. Mangîka üguo, mondo icio no îtarûke, nayo ndibei îitike, na mondo icio cia ndibei cianangîke o biû. No andü mekagîra ndibei ya mûhihano mondo-inî njerû, nacio cieri igaikara iri njega.” 18 Na rîria aaragia maündü macio, hagûka mündü warî mûnene, akîmûturîria ndu, akîmwîra atîri, “Mûirîtu wakwa no hîndi aakua; no ûka ukamûigîrîre guoko, na niekûrûka.” 19 Nake Jesü agükîra, agîthîi nake, ari na arutwo ake. 20 O hîndi îyo mûtumia watûire oiraga thakame mîaka ikûmi na îiri agûka na thuutha wa Jesü, akîhutia gîcûri kîa nguo yake. 21 Tondü eîrîra atîri, “Ingîhutia o nguo yake, no hone.” 22 Nake Jesü akîihûgûra, akîmuona, akîmwîra atîri, “Mwarî üyû, wîyûmîrîre gwîtikia gwaku nîkuo gwatûma ûhone.” Nake mûtumia ücio akîhonio o hîndi îyo. 23 Na rîria Jesü aatoonyire nyûmba ya mûnene ücio, akîona ahuhi mîturîrû na gîkundi kîa andü kîria kîanegenaga, 24 akîmeera atîri, “Eherai. Mûirîtû üyû ti mûkuû, nî gûkoma akomete.” Nao andü acio makîmûthekeerera. 25 Thuutha wa andü acio kuumio nja, agîtoonya thiîni, akînyîita mûirîtu ücio guoko, nake agükîra. 26 Ühoro ücio ükîhunja bûrûri ücio wothê. 27 Na rîria Jesü oimire kûu, aathianga-rî, andü eerî atumumu makîmûrûmîrîra, makîanagîrîra, makiugaga atîri, “Tûigûire tha, wee Mûrû wa Daudi!” 28 Na hîndi îria aatoonyire nyûmba, atumumu acio magûka kûri we, nake akîmooria atîri, “Nîmwîtikîtie atî no hote gwîka üguo?” Nao makîmûcookeria atîri, “Î-nî, Mwathani.” 29 Hîndi îyo akîmahutia maitho, akiuga atîri, “Mûroikwo o üguo mwîtikîtie;” 30 namo maitho mao makîhingûka magîcooka kuona. Nake Jesü akîmakaaania na hinya, akîmeera atîri, “Mûtikareke mündü o na ûrikû amenye ûhoro üyû.” 31 No-o makîumagara na makîhunja ûhoro

wake bûrûri ücio wothê. 32 Na hîndi îria moimaga hau, Jesü akîreherwo mündü warî na ndaimono, na ndaaragia. 33 Nayo ndaimono yaingatwo, mündü ücio ûtaaragia, akîaria. Kîrîndi gîkîgêa, gîkiuga atîri, “Ündü ta üyû ndûrî woneka Isiraeli.” 34 No Afarisai makiuga atîri, “Aingataga ndaimono na hinya wa mûnene wa ndaimono.” 35 Nake Jesü agîtuikania matûûra-inî mothe na mîciî-inî yothe, akîrutanaga thiîni wa thunagogi ciao, akîhunjaga Ühoro-ûria-Mwega wa ûthamaki, na akîhonagia mîrimû na ndwari cia mîthemba yothe. 36 Na rîria oonire üria kîrîndi kîu kîaiganaga, agîkîguîra tha tondü kîari gîthîinîku na gîkaaga üteithio, ta ng’ondû itari na mûriithi. 37 Hîndi îyo akîria arutwo ake atîri, “Magetha nî maingî, no aruti a wîra nî anini. 38 Nî ündü ücio, hooyai Mwathani wa magetha atûme aruti wîra mathîi magetha-inî make.”

10 Nake Jesü nîetire arutwo ake ikûmi na eerî moke harî we, nake akîmahe ühoti wa kûingata ngoma thûku na kûhonia mîrimû yothe na ndwari ciothe. 2 Maya nîmo marîitwa ma arutwo acio ikûmi na eerî: Wa mbere nî Simoni (ûria wîtagwo Petero), na mûrû wa nyina Anderea; na Jakubu mûrû wa Zebedi, na mûrû wa nyina Johana; 3 na Filipu, na Baritholomayo; na Toma, na Mathayo üria mwîtia wa mbeeca cia igooti; na Jakubu mûrû wa Alifayo, na Thadayo; 4 na Simoni üria Mûzelote, na Judasi Mûisikariota, üria wamûkunyaîire. 5 Aya ikûmi na eerî nîo Jesü atûimire na akîmataara ûû: “Mûtigathîi kûri andü-a-Ndûrîri kana mîtoonye itûûra rîa Asamaria. 6 Nî kaba mûthîi kûri ng’ondû iria ciûrîte cia Isiraeli. 7 Mwathîi-rî, hunjagîai ndûmîrîri îno: ‘Üthamaki wa igûrû nîukuhîrîire.’ 8 Honagîai andü ariîa arûaru, na mûriûkagie ariîa akuû, na mûtheragie ariîa marî na mangû, na mûingatage ndaimono. Mûheetwo tûhû, heanagai tûhû. 9 Mûtigekuuîre thahabu, kana betha, kana gîcango mîcibi-inî yanyu; 10 O na ningî mûtigekuuîre mûhuko rûgendo-inî, kana nguo igîrî, kana iraatû, kana mûtirîma; nîgûkorwo mûruti wa wîra nîabataire kûheo gîa kûmûtûûria muoyo. 11 “Itûûra o rîothe kana gatûûra karîa mûngîtoonya-rî, tuîriai mûmenye mündü üria mwagîrîru kuo, mûikare gwake nginya rîria mûkoima kuo. 12 Mwatoonya müciî ücio-rî, geithagîai ene kuo. 13 Angîkorwo müciî ücio nîwagîrîire-rî, îrathimeî na thayî wanyu; angîkorwo ndwagîrîire-rî, rekeî kîrathimo kîanyu kîmûcookerere. 14 Mündü o wothê angîrega kûmûnyîita ügeni kana arege gûthikîrîria ciugo cianyû-rî, mûkiima müciî ücio kana itûûra rîu-rî, mûkaaribariba magûrû manyu nguo rûkûngû rûitike. 15 Ngûmwîra atîri na ma itûûro rîa itûûra rîu rîgaakorwo rîri inene gûkîra rîa Sodomu na Gomora mûthenya üria wa ciira. 16 Atîrîri ndamûtûma o ta ng’ondû gatagati ka njûûi. Nî ündü ücio, gîai na üügî ta nyoka, na mwage üûru na ndututa. 17 “Mwîmenyerereî andü; tondü nîmakamûneana cîama-inî, na mamûhûire na iboko thunagî-inî ciao. 18 Nî ündü wa ûhoro wakwa-rî, nîmûgatwarwo mbere ya aathani na athamaki nîgeetha mûtûike aira kûri o na kûrî andü-a-Ndûrîri. 19 No rîria makaamûnyîita-rî, mûtikanetange nî ündü wa üria mûkoiga kana üria mûgaacookia. Hîndi îyo nîmûkeerwo üria mûkoiga,

20 nīgukorwo ti inyuī mūgaakorwo mūkiaria, no nī Roho wa Ithe wanyu ūkaaria ari thini wanyu. 21 “Mündü niagakunyaŋia mūrū wa nyina ooragwo, na ithe wa mündü akunyaŋire mwana wake; ariana niikaremera aciari a cio na imoragithie. 22 Andū othe nīmakamūmena nī ūndū wakwa, no ūria ūgaakiriŋiria nginya hīndi ya mūthia niakahonoka. 23 Hīndi ūria mwanariirwo itūūra-ini rīmwe-rī, ūriari rīria rīngi. Ngūmwīra na ma ati, mūtiagakorwo mūthiite matūūra mothe ma Isiraēli, Mūrū wa Mündü atookite. 24 “Mūrutwo ti mūnene kūrī mūrutani wake, o na ndungata ti nene kūrī mūmiathi. 25 Nīkūiŋaŋiire mūrutwo aiganane na mūrutani wake, o na ndungata ūiganane na mūmiathi. Angikorwo mwene nyūmba nīetitwo Beelizebuli-rī, githi andū a nyūmba yake matigetwo maritwa mooru gūkira riu! 26 “Nī ūndū ūcio-rī, mūtikametigire. Gūtiri ūndū mūhithanie ūtakaguūrio, kana ūndū mūthie ūtakamenyeka. 27 ūria ngūmwīra nduma-ini-rī, wariei mūthenya barigici, na ūria waritio na miheehū matū-ini manyu-rī, wanirīrei mūrī nyūmba-igūrū. 28 Mūtiŋetiŋire ari moragaga o mwīri, no matigīhota kūruga ngoro. Nī kaba gwiŋigira ūria ūngiananga ngoro na mwīri kūu Jehanamu. (Geenna g1067) 29 Githi tūnyoni twiri tūtiendagio thendi imwe? No gūtiri o na kamwe gatuo kangīgūa thi Ithe wanyu atetikirite. 30 O na njuiri cianyu cia mūtwe nindare. 31 Nī ūndū ūcio mūtiŋetiŋire; mūrī a bata gūkira tūnyoni tūngi. 32 “Ūria wothē ūkaanyumbūra mbere ya andū, o na nī nīngamumbūra mbere ya Baba ūria ūri kūu igūrū. 33 No ūria wothē ūkangaana mbere ya andū, na nī nīngamūkaana mbere ya Baba ūria ūri igūrū. 34 “Mūtiŋeciŋire ati njūkite kūrhe thayū gūkū thi. Ndiokire kūrhe thayū, no ndookire kūrhe rūhiū rwa njora. 35 Nīgukorwo njūkite gūtūma “mündü okanīre na ithe, na mūrītu okanīre na nyina, nake mūtumia okanīre na nyaciaraŋe; 36 thū cia mündü iŋaakorwo iri andū a nyūmba yake kīumbe. 37 “Ūria wothē wendete ithe kana nyina kūngira ndagiŋire gūtūka wakwa; na ūria wothē wendete mūrītu kana mwarī kūngira ndagiŋire gūtūka wakwa; 38 nake ūria wothē ūtagakua mūtharaba wake wa kwambirwo aanūmīre ndagiŋire gūtūka wakwa. 39 ūria wothē ūgeragia gūtūūra muoyo wake niakoorwo nīguo; no ūria wothē ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa niakaūtūria. 40 “Mündü ūria ūmwamūkagira, nī nī amūkagira. Nake ūria ūnyamūkagira, amūkagira ūria wandūmire. 41 ūria wothē ūkaamūkira mūnabii tondū nī mūnabii, niakamūkira kiheo kīria kiheagwo mūnabii, nake ūria wothē ūkaamūkira mündü mūthingu tondū nī mūthingu-rī, niakamūkira kiheo kīria kiheagwo mündü mūthingu. 42 Nake ūria wothē ūheaga ūmwe wa aya anini o na gikombe kīa maa mahehu tondū nī mūrutwo wakwa-rī, ngūmwīra atiri na ma, ndakaaga kūrheo kiheo gīake.”

11 Na rīri, Jesū aarīkia gwatha arutwo acio ake ikūmi na eerī-rī, akiama kūu agithi kūrutana na kūhunja matūūra-ini ma Galili. 2 Na rīria Johana aigūire ari njeera maūndū marīa Kristū eekaga-rī, agītūma arutwo ake, 3 makamūrie atiri, “Wee nīwe

warī ūuke, kana tweterere mündü ūngi?” 4 Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Cookai mūkeere Johana maūndū marīa mwaigua na marīa muona: 5 Atumumu nīmaroona, na ari mathuaga nīmaretwara, na ari marī na mangū nīmarahonio magathera, na ari mataiguaga nī maraigua, na ari akuū nīmarariūkio, na ūhoro-ūria-Mwega nīurahunjīrio ari athiini. 6 Kūrathimwo-rī, nī mündü ūria ūtekūhīngwo arakare nī ūndū wakwa.” 7 Rīria arutwo a Johana moimaga hau, Jesū akīambiriŋia kwarīria kīrīndi ūhoro wa Johana, akīmooria atiri: “Mwathiite werū-ini kuona kī? Mwathiite kuona kamūrangī kainainagio nī rūhuho? 8 Akorwo ti ūguo-rī, mwathiite kuona kī? Hihi nī mündü wehumbite nguo njega? Aca, ari mehumbuga nguo njega makoragwo thini na nyūmba cia ūthamaki. 9 Mwaŋithiite kuona kī? Hihi mwathiite kuona mūnabii? Īi, ngūmwīra atiri, muonire mündü ūkīrite mūnabii. 10 Ūyū nīwe ūhoro wake waandikītwo atiri: “Nīngūtūma mūtūmwo wakwa athi mbere yaku, agagūthondekere njīra yaku.” 11 Ngūmwīra atiri na ma: Harī andū ari manaciario nī andū a-nja, gūtiri kuoneka mündü mūnene gūkira Johana Mūbatithania; no rīri mündü ūria mūnini mūno ūthamaki-ini wa igūrū-rī, nī mūnene kūmūkira. 12 Kuuma matukū ma Johana Mūbatithania gwata riu, ūthamaki wa igūrū nīukoretwo ūkīhatiriŋia gūtheerema, nao andū ari mehatagiŋiria nīo mawigwatagira na hinya. 13 Nīgukorwo Anabii othe, hamwe na Watho wa Musa, nīmatūire marathaga ūhoro nginya hīndi ya Johana. 14 Na angikorwo no mwende kwamūkia ūhoro ūcio-rī, ūcio nīwe Elja ūria weritwo niagooka. 15 Ūria ūri na matū ma kūigua nīaigue. 16 “Riu-rī, ingīgerekania rūciaro rūrū na kī? Rūhaana ta ciana ciikarite ndūnyū igīttaga iria ingi, igaciira atiri: 17 “‘Twamūhuhīre mūtūrirū, mūkiaga kūina; o na twamūnīre nyīmbo cia macakaya, no mūtiacaakire.’ 18 Nīgukorwo Johana ookire atekūria na atekūnyua, nao andū makiuga atiri, ‘Ari na ndaimono.’ 19 Mūrū wa Mündü ookire akiriŋia na akīnyuuga, nao makiuga atiri, ‘Onei mündü mūkoroku na mūrītu, nī mūrata wa etia mbeeca cia igooti na “andū ehia.”’ 20 Ūgī wonekaga nī wa ma nī ūndū wa ciiko ciaguo.” 21 Hīndi iyo Jesū akīambiriŋia gūtetiŋia matūūra manene marīa maaringiŋirwo ciama ciake iria nyingi, tondū andū akuo matiigana kwīra, akiuga atiri, 21 “Inyuī andū a Korazini, kaī mūrī na haaro-ī! O na inyuī andū a Bethisaida, kaī mūrī na haaro-ī! Nī ūndū korwo ciama iria mwaringiŋirwo nīcio ciaringiŋirwo andū a Turo na Sidoni, mangierire tene, mehumbite nguo cia makūnia na mehurīre mūhu mūtwe. 22 No ngūmwīra atiri, andū a Turo na Sidoni nīmagakorwo marī mūrū mūthenya ūcio wa ciira gūkira inyuī. 23 Na inyuī, andū a Kaperinaumu, nīmukambarario nginya matu-ini? Aca, mūkaaharūrukio mūkinye kūrīa kūrīku mūno. Ciama iria mwaringiŋirwo ingīaringiŋirwo Sodomu, nīkūngītūiraga nginya ūmūthi. (Hadēs g86) 24 No ngūmwīra atiri na ma, Sodomu nīgūgakorwo mūrū mūthenya ūcio wa ciira kūmūkira. 25 Hīndi iyo Jesū akiuga atiri, “Baba, wee Mwathani wa igūrū na thi, nīngūkūgaatha tondū nīuhithite andū ari oogī na marī na ūmenyo maūndū maya, na ūkamagūiriŋia tūkenge. 26 Īi, Baba, nīgukorwo

üyü nĩ wendi waku. **27** “Nĩnengeretwo maĩndũ mothe nĩ Baba. Gũtĩrĩ mĩndũ ũũĩ Mũriũ tĩga Ithe, na gũtĩrĩ mĩndũ ũũĩ Ithe tĩga Mũriũ, na arĩa Mũriũ, endaga kũgũĩrĩria. **28** “Ũkai kũrĩ nĩ, inyuothe anogu na mĩkũũite mĩrĩgo mĩrĩtũ, na nĩngũmũhurũkia. **29** Oyai icookĩ riakwa mĩwĩgĩrĩre na mĩwĩrute na nĩ, nĩgũkorwo ndĩ mũhooreri na mĩwĩyĩhĩa ngoro-inĩ, nacio ngoro cĩanyu nĩkũhurũkio. **30** Nĩgũkorwo icookĩ riakwa nĩ ihũthũ, na mĩrĩgo wakwa nĩ mũhũthũ.”

12 Ihĩnda rĩu Jesũ nĩatũkanĩĩrie mĩgũnda-inĩ ya ngano mũthenya wa Thabatũ, na arutwo ake maarĩ ahũtu, na makĩambĩrĩria gũtua ngĩra cia ngano, magĩcirĩgĩthĩ, makĩrĩa ngano. **2** Rĩrĩa Afarisai moonire ũguo, makĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora! Arutwo aku nĩmareeka ũrĩa watho ũtetĩkĩrĩtie gwĩkwo mũthenya wa Thabatũ.” **3** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete ũrĩa Daudi eekire rĩrĩa we na arĩa maarĩ nake maarĩ ahũtu? **4** Aatoonyire nyũmba ya Ngai, na arĩ hamwe na arĩa maarĩ nake, makĩrĩa mĩgate rĩrĩa yamũrĩrwo Ngai rĩrĩa mateetĩkĩrĩtio kũria nĩ watho, tĩga no athĩnjĩrĩ-Ngai meetĩkĩrĩtio kũmĩrĩa. **5** O na nĩngĩ kaĩ mũthomete Watho-inĩ atĩ mũthenya wa Thabatũ, athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa marĩ thĩĩni wa hekarũ nĩmathaahagĩa mũthenya ũcio na matĩtuagwo ahĩtia? **6** Ngũmwĩra atĩrĩ, ũmwe mũnene gũkĩra hekarũ arĩ haha. **7** Korwo nĩmwamenyete gĩtũmi gĩa ciugo ici, atĩrĩ, ‘Kũiguanĩra tha nĩkũo nyendaga, no tĩ magongona,’ mũtingĩatũĩrĩre andũ mateehĩtie mahĩtia. **8** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ nĩwe Mwathani wa mũthenya wa Thabatũ.” **9** Oima kũu-rĩ, agĩthĩ agĩtoonya thunagogi yao, **10** na nĩ haarĩ mũndũ wonjete guoko. Na tondu nĩmacaragĩa gĩtũmi gĩa gũthĩtangĩra Jesũ-rĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtĩkĩrĩtie kũhonania mũthenya wa Thabatũ?” **11** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ wanyu ũngĩkorwo na ng’ondũ, nayo ĩgwe irima mũthenya wa Thabatũ-rĩ, ũtangĩmĩruta irima? **12** Kaĩ mũndũ atakĩrĩ wa bata mũno gũkĩra ng’ondũ! Nĩ ũndũ ũcio watho nĩwĩtĩkĩrĩtie gwĩka wega mũthenya wa Thabatũ.” **13** Agĩcooka akĩĩra mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩtambũrũkia guoko, nakuo gũgĩtuĩka kũgĩma, o ta kũu kũngĩ. **14** No Afarisai makĩuma nja, magĩcookania ndundu ya ũrĩa mangĩuragĩthĩa Jesũ. **15** Nake Jesũ aamenya ũhorũ ũcio, akĩhehera kũu. Andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra, nake akĩhonia arũaru ao othe, **16** agĩcooka akĩmakaanĩia atĩ matĩkoĩge we nĩwe ũ. **17** ũndũ ũyũ nĩguo wahĩngĩrie ũhorũ ũrĩa waarĩtio na kanua ka mũnabĩ Isai, rĩrĩa oĩgĩre atĩrĩ: **18** “Ĩno nĩyo ndungata yakwa rĩrĩa ndĩthũrĩre, rĩrĩa nyendetĩ, na nĩyo ĩkenagĩa ngoro yakwa; nĩngamĩtĩrĩria Roho wakwa, nayo nĩkamenyĩthĩa ndũrĩrĩ ciira wa kĩhooito. **19** Ndĩgaatetania kana ĩgũũthũke; na gũtĩrĩ mũndũ ũkaĩgua mĩgambo wayo njĩra-inĩ. **20** Ndĩkoina kamũrangĩ kagondoku, kana ĩhorĩe rũtambĩ rũrĩa rũgũtooga, ngĩnya rĩrĩa ĩgaatũma itua riakwa rĩhootane. **21** Thĩĩnĩ wa rĩĩtwa rĩayo ndũrĩrĩ nĩkaagĩa na kĩrĩgĩrĩro.” **22** Magĩcooka makĩmũrehera mũndũ warĩ na ndaimono, na aarĩ mĩtumumu, na ndaaragĩa, nake Jesũ akĩmũhonia, akĩhota kwaria na kuona. **23** Andũ othe makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Ŭyũ no akorwo arĩ we Mũrũ

wa Daudi?” **24** No rĩrĩa Afarisai maaĩguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aĩngataga ndaimono na hĩnya wa Beelzebuli-rĩrĩa mũnene wa ndaimono.” **25** Nake Jesũ aamenya ũrĩa mecĩragĩa, akĩmeera atĩrĩ, “Ŭthamaki o wothĩ ũngĩgayũkana ũũkanĩrĩre guo mwene no ũharagane, narĩ itũũra o rĩothĩ kana nyũmba ĩngĩgayũkana ndĩngĩthaanda. **26** Angĩkorwo Shaitani nĩwe ũĩngataga Shaitani-rĩ, nĩagayũkanĩte we mwene. Ŭthamaki wake ũngĩkĩthaanda atĩa? **27** Na angĩkorwo nĩ nyĩngataga ndaimono na hĩnya wa Beelzebuli-rĩ, nao andũ anyu maĩngataga ndaimono na hĩnya wa ũ? Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, acio nĩo makaamũtũra ciira. **28** No nĩ ngĩkorwo nyĩngataga ndaimono na Roho wa Ngai-rĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũkĩnyĩte kũrĩ inyuĩ. **29** “Nĩngĩ-rĩ, mũndũ aahota atĩa gũtoonya nyũmba ya mũndũ njamba na amũtũnye indo ciake ataambĩte kuoha mũndũ ũcio njamba? Hĩndĩ ĩyo no rĩo angĩhota kũmũtũnya indo cia nyũmba yake. **30** “Mũndũ ũrĩa ũtarĩ hamwe na nĩ, ũcio nĩ thũ yakwa, nake ũrĩa ũtacookanagĩrĩria hamwe na nĩ, ũcio nĩkũhũrunja ahũrunjaga. **31** Nĩngĩ ngũmwĩra atĩ, rĩrĩhĩa o rĩothĩ o na kũruma Ngai, andũ no marekerwo, no mũndũ ũrĩa ũkaaruma Roho, ũcio ndakarekerwo. **32** Mũndũ o wothĩ ũrĩa ũgacaambia Mũrũ wa Mũndũ nĩakarekerwo, no ũrĩa wothĩ ũgacaambia Roho Mũtheru, ũcio ndakarekerwo, ihĩnda rĩrĩ tũrĩ kana ihĩnda rĩrĩa rĩgooka. (aĩon g165) **33** “Agĩrĩai mũtĩ na macĩaro maguo nĩmekwagĩra, kana mũthũkie mũtĩ na mũthũkie macĩaro maguo mooru, nĩgũkorwo mũtĩ ũmenyekaga na macĩaro maguo. **34** Inyuĩ rũciarũ rũrũ rwa ndũira, mwahota atĩa kwaria maĩndũ mega, na mũrĩ oorũ? Nĩgũkorwo kanua kaaragĩa maĩndũ marĩa maiyũrĩte ngoro-inĩ. **35** Mũndũ mwega aaragĩa maĩndũ mega moĩmĩte mũthĩthũ-inĩ wake mwega, nake mũndũ mũũru aaragĩa maĩndũ mooru moĩmĩte mũthĩthũ-inĩ wake mũũru. **36** No ngũmwĩra atĩrĩ, mũthenya wa itua rĩa ciira, andũ nĩmakaheana ũhorũ wa ciugo ciothe cia tũhũ irĩa manaaria. **37** Nĩgũkorwo ciugo ciaku nĩcio ĩgaatũma ũtũuo ndũrĩ na mahĩtia, na ciugo ciaku no cio ĩgaatũma ũtũuo mũhĩtia.” **38** Hĩndĩ ĩyo Afarisai amwe na arutani a watho makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtũrĩngĩre kĩa.” **39** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Rũciarũ rwaganu na rwa ũtharia rũrenda rũrĩngĩrwo kĩa! No gũtĩrĩ kĩa rũkũrĩngĩrwo tĩga o kĩa kĩrĩa kĩa mũnabĩ Jona. **40** Nĩ gũkorwo o ta ũrĩa Jona aikarĩre matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ, arĩ nda ya thamakĩ rĩrĩa nene, ũguo noguo Mũrũ wa Mũndũ agaĩkara matukũ matatũ, mũthenya na ũtukũ, arĩ tũrĩ-inĩ. **41** Andũ a Nineve nĩmakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciarũ rũrũ marũtũire ciira; nĩgũkorwo nĩmerĩrĩre rĩrĩa maahũnjĩrĩro nĩ Jona, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Jona arĩ haha. **42** Mũthamaki mũndũ-wa-nja wa mwena wa Gũthĩnĩ nĩakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciarũ rũrũ arũtũire ciira; nĩgũkorwo nĩomĩre ituri cia thĩ oke athĩkĩrĩrie ũũgĩ wa Solomoni, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Solomoni arĩ haha. **43** “Na rĩrĩ, roho mũũru woĩma thĩĩnĩ wa mũndũ, ũtũkanagĩrĩa werũ-inĩ ũgĩcarĩa ũhũrũko, na ũkaaga. **44** Hĩndĩ ĩyo ũkoĩga atĩrĩ, ‘Nĩngũcooka nyũmba rĩrĩa ndoĩmĩre.’ Na wacooka-rĩ, ũgakora nyũmba ĩyo ĩrĩ therĩ, ĩrĩ haate,

igathera na igathondekwo wega. **45** Hindĩ iyo roho ūcio ūkagĩra maroho mangĩ mūgwanja mooru makĩria maguo mwene, magatoonya magaikara kũu. Naguo mũkarire wa mũndũ ūcio ūgathũka gũkĩra wa mbere. Ūguo nĩguo gũkahaana kũrĩ rũciaro rũrũ rwaganu.” **46** O hindĩ iyo Jesũ aaragĩria andũ-rĩ, nyina na ariũ a nyina makĩrũgama nja makienda kwaria nake. **47** Nake mũndũ ūmwe akimwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũngĩ haha nja, makienda kwaria nawe.” **48** Nake Jesũ akimũcookeria akimũuria atĩrĩ, “Maitũ nũũ, na ariũ a maitũ nĩ a?” **49** Agĩcooka akiorota arutwo ake, akiuga atĩrĩ, “Aya nĩo maitũ na ariũ a maitũ. **50** Nĩgũkorwo mũndũ wotho wĩkaga ūria Baba ūria ūrĩ igũrũ endaga, ūcio nĩwe mũrũ na mwari wa maitũ, na nĩ we maitũ.”

13 Mũthenya o ro ūcio-rĩ, Jesũ nĩoimire nyũmba agĩthĩ agĩkara thĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **2** Ikundi cia andũ aingĩ mũno ikĩungana harĩa aarĩ nginya igĩtũma atoonye gatarũ na agĩkara thĩ thĩnĩ wayo, nao andũ acio othe makĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **3** Nake akimaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: “Mũrimĩ nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. **4** Na rĩria aahuraga mbeũ icio-rĩ, imwe ikigũia mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igũũka igĩcĩria. **5** Ingĩ ikigũia rũnyanjara-inĩ kũria gũtaarĩ na tĩĩri mũingĩ. Nacio ikĩmera o narua tondũ tĩĩri ndwarĩ mũriku. **6** Na hindĩ rĩa rĩria rĩarire, rĩgĩcina mĩmera iyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. **7** Na mbeũ ingĩ ikigũia mĩguu-inĩ, nayo mĩguu igĩkũra, igĩtharĩa mbeũ icio rĩa ciamerire. **8** Ingĩ nacio ikigũia tĩĩri-inĩ ūria mũnoru, ikigĩna na maciaro imwe igĩciara maita igana, iria ingĩ igĩciara maita mĩrongo itandatu, na iria ingĩ igĩciara maita mĩrongo itatũ ma iria ciahandirwo. **9** Ūria ūrĩ na matũ ma kũguu, nĩaugue.” **10** Nao arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmũuria atĩrĩ, “Waragĩria andũ na ngerekano nĩkĩ?” **11** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Inyũ nĩmũheetwo ūmenyo wa kũmenya hitho cia ūthamaki wa igũrũ, no-o matiheetwo. **12** Ūria wotho ūrĩ na indo nĩakoongererwo nyingĩ aingĩhie makĩria. Nake ūria wotho ūtarĩ, nĩagatuunywo o na kĩria arĩ nakio. **13** Gĩkĩ nĩkĩo gĩtũmaga ndĩmarĩrie na ngerekano: “Nĩ ūndũ o na gũkorwo nĩmoonaga-rĩ, mationaga; o na gũkorwo nĩmaiguaga-rĩ, matiiguaga kana makamenya. **14** Nĩo makinyĩrwo nĩ ūhoru ūria warathirwo nĩ mũnabĩ Isai, rĩa oigire atĩrĩ: “Kũguu mũgũtũra mũguuaga, no mũtikaamenya ūndũ; kuona mũgũtũra muonaga, no mũtigakuĩkĩrwo. **15** “Nĩgũkorwo ngoro cia andũ aya nĩ ngĩngitaru; matũ mao matiiguaga, na nĩmahingĩte maitho mao. Tondũ maahota kuona na maitho mao, na maigwe na matũ mao, o na ngoro ciao igĩe na ūmenyo, manjookerere, na nĩ ndĩmahonie.” **16** No kũrathimwo nĩ maitho manyu tondũ nĩmoonaga, na matũ manyu tondũ nĩmaiguaga. **17** Tondũ ngũmwĩra atĩrĩ na ma, anabĩ na andũ aingĩ athingu nĩmerĩĩrie kuona maũndũ maria mũrona no-o matiamonire, na nĩmerĩĩrie kũguu maũndũ maria mũraigua no matiamaguire. **18** “Nĩ ūndũ ūcio, ta iguai ngĩtaarĩria ūhoru wa ngerekano iyo ya mũhuri wa mbeũ: **19** Hindĩ rĩa mũndũ o wotho aigua ndũmĩrĩri ya ūthamaki na akaaga kũmĩmenya-rĩ, hindĩ iyo ūria mũuru okaga akamũtunya kĩa kĩaande

ngoro-inĩ yake. Ino nĩyo mbeũ rĩa yahurirwo mũkĩra-inĩ wa njĩra. **20** Ūria wamũkĩrĩre mbeũ rĩa yagũire rũnyanjara-inĩ nĩ mũndũ ūria ūguuga kiugo, na o rĩmwe agakĩamũkĩra arĩ na gĩkeno. **21** No tondũ ndarĩ mĩri-rĩ, aikaraga o kahinda kanini. Hindĩ rĩa thĩina woka, kana kwagĩ na kinyariirano nĩ ūndũ wa kiugo-rĩ, agagĩtiganĩria o narua. **22** Nake ūria wamũkagĩra mbeũ rĩa yagũire mĩguu-inĩ-rĩ, nĩ mũndũ ūria ūguuga kiugo, no mihang’o ya mũtũĩrĩre ūyũ, na kũhenererio nĩ ūtonga, igagĩthararia, ikagĩria kigĩe na maciaro. (aĩon g165) **23** No ūria wamũkĩrĩre mbeũ rĩa yagũire tĩĩri-inĩ ūria mũnoru-rĩ, nĩ mũndũ ūria ūguuga kiugo, na agakĩmenya. Nake agaciara maciaro, ūmwe akaruta maita igana, ūngĩ maita mĩrongo itandatu, na ūngĩ maita mĩrongo itatũ ma mbeũ rĩa yahaanditwo.” **24** Ngĩ Jesũ akĩmahe ngerekano ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūhaana ta mũndũ ūria wahaandire mbeũ njega mũgũnda wake. **25** No rĩa andũ othe maakomete-rĩ, thũ yake igũũka, ikihura itindĩ thĩnĩ wa ngano, na igĩthũra. **26** Hindĩ rĩa ngano yamerire na igĩciara-rĩ, hindĩ iyo itindĩ o narĩo rĩkĩonekana. **27** “Ndungata cia mwene mũgũnda igũũka kũrĩ we, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, gĩthĩ ndwahaandire mbeũ njega mũgũnda waku? Kaĩ itindĩ rikũimite kũ?’ **28** “Agĩcooka atĩrĩ, ‘Nĩ mũndũ ūrĩ ūthũ na nĩ wĩkeire ūguo.’ “Ndungata icio ikĩmũria atĩrĩ, ‘Nĩkwenda tũthĩ, tũkarĩmunye?’ **29** “Nake agĩcooka atĩrĩ, ‘Aca, tondũ mũkĩmunya itindĩ rĩu, mwahota kũrimunyanĩria na ngano. **30** Reke ikũranĩre nginya hindĩ ya magetha. Hindĩ iyo-rĩ, nĩngeera agethi atĩrĩ: Ambai mũmunye itindĩ na mũriohe itĩia, nĩguo rĩcinwo; mũcooke mũcookanĩrĩrie ngano, mũmũge ikũmbĩ riakwa.” **31** Nĩamaheire ngerekano ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūtarĩ ta mbeũ ya karatarĩ, rĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. **32** O na akorwo mbeũ iyo nĩyo nĩnĩ mũno kũrĩ mbeũ ciothe-rĩ, rĩa yakũra, nĩnenehaga kũrĩ mĩmera rĩa ingĩ ya mũgũnda na igatuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia rĩa-inĩ igooka igaaka itara honge-inĩ ciagua.” **33** Agĩcooka akĩmahe ngerekano o ingĩ, akĩmeera atĩrĩ: “Ūthamaki wa igũrũ ūhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate rĩa mũndũ-wa-nja oire na akĩmĩtukania na mũtu mũingĩ o nginya mũtu ūcio wotho ūkĩmbio nĩyo.” **34** Jesũ aaragĩria kĩrĩndĩ maũndũ macio mothe na ngerekano na ndaamaragĩria ūndũ o na ūmwe atekũhũthĩra ngerekano. **35** Nĩguo ūhoru ūria waaririo na kanua ka mũnabĩ ūhinge rĩa oigire atĩrĩ: “Ngaatumũra kanua gakwa njarie na ngerekano, nĩngaaria maũndũ maria matũire marĩ mahithe kuuma rĩa thĩ yombirwo.” **36** Hindĩ iyo agĩtiga kĩrĩndĩ, agĩtoonya nyũmba. Arutwo ake magĩũka kũrĩ we, makĩmwĩra atĩrĩ, “Tũtaarĩrie ngerekano ya itindĩ rĩa rĩarĩ thĩnĩ wa mũgũnda.” **37** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūria wahaandire mbeũ njega nĩ Mũrũ wa Mũndũ. **38** Mũgũnda nĩ thĩ, nayo mbeũ njega nĩcio ciana cia ūthamaki. Itindĩ nĩ ciana cia ūria mũuru, **39** nayo thũ rĩa rĩaahandaga nĩ ūria mũuru. Magetha nĩ ithĩrĩo rĩa mahinda maya, na agethi nĩ araiika. (aĩon g165) **40** “Nĩ ūndũ ūcio o ta ūria itindĩ rĩmunyagwo rĩgacinwo na mwakĩ-rĩ, ūguo noguo gũkahaana hindĩ ya ithĩrĩo rĩa mahinda maya. (aĩon g165) **41** Mũrũ wa Mũndũ nĩagatũma araiika

ake, na nīmakeheria maūndū mothe marīa marehaga mehia na andū arīa othe mekaga ūūru ūthamaki-inī wake. **42** Nīmakamaikīa thīīni wa icua rīa mwaki, kūrīa gūgaakorwo kīrīro na kūhagarania magego. **43** Hīndī iyo arīa athingu magaakenga ta rīūa thīīni wa ūthamaki wa lthe wao. Ūrīa ūrī na matū nī aigue. **44** “Ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mūthiithū wahithītwo mūgūnda. Na rīrīa mūndū aawoonire, akīūhitha rīngī, na nī ūndū wa ūrīa akeneke, agīthīi akīendia indo ciothe iria arī nacio akīgūra mūgūnda ūcio. **45** “Nīngī ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na mwonjorithia wacaragia rurū njega. **46** Hīndī irīa oonire imwe ya thogora mūnene-rī, agīthīi akīendia indo ciake ciothe iria aarī nacio, akīmīgūra. **47** “O rīngī, ūthamaki wa igūrū ūhaanaine na neti irīa yaikīrio irīa-inī, nayo igītega thamaki cia mīthemba yothē. **48** Hīndī irīa yayīūrīre, ategī acio a thamaki makīmīgūcia hūgūrūrū-inī cia iria. Hīndī iyo magīkara thī, magīthuura thamaki iria njega, magīciikīra ikabū-inī, no iria njūru magīcite. **49** Ūguo nīgūo gūgaakorwō hīndī ya ithīrīro rīa mahinda maya. Araika nīmagooka maamūranie arīa aaganu kuuma kūrī arīa athingu, (aīōn q165) **50** na maikie arīa aaganu icua-inī rīa mwaki, kūrīa gūgaakorwo na kīrīro na kūhagarania magego.” **51** Jesū akīmooria atīrī, “Nīm wataūkīrwo nī maūndū macio mothe?” Magīcookia atīrī, “Īi, nīt wataūkīrwo.” **52** Akīmeera atīrī, “Nī ūndū ūcio, mūrutani wa watho o wothē ūrīa ūrutītwo ūhorō wa ūthamaki wa igūrū-rī, ahaanaine na mwene nyūmba ūrīa ūrutaga mūthiithū-inī wake indo iria njerū o na iria ngūrū.” **53** Nake Jesū aarīkia kūheana ngerekano icio-rī, akiuma kūu. **54** Aakinya itūūra rīa kwao-rī, akīambīrīria kūrūtana thunagōgi-inī ciao, nao makīgega. Makīūrania atīrī, “Mūndū ūyū arutīte kū ūūgī ūyū na ciiko ici cia hinya? **55** Githī ūyū tī we mūrū wa mūtharamara? Githī rīitwa rīa nyina tī Mariamu, na githī arīū a nyina tī Jakubu, na Jusufu, na Simoni, na Juda? **56** Na githī aarī a nyina othe tūtīrī nao? Mūndū ūyū akīrutīte maūndū maya mothe kū?” **57** Nao makīmūrega. No Jesū akīmeera atīrī, “Kūndū mūnabīi ataheagwo gītīō no itūūra-inī rīake na gwake mūciī.” **58** Nake ndaarīngire cīama nyingī kūu, tondū wa ūrīa maagīte gwtīkia.

14 Na rīrī, hīndī iyo, Mūthamaki Herode nīaigūire ngumo ya Jesū, 2 nake akīra arīa maamūtungataga atīrī, “Ūcio nī Johana Mūbatithania; nī ariūkīte kuuma kūrī arīa akuū! Nīkīo arī na hinya mūnene ūguo wa kūringa cīama.” **3** Na rīrī, Herode nīānyīitīte Johana akamuoha, na akamūikīa njeera nī ūndū wa Herodia, ūrīa warī mūtumia wa mūrū wa nyina Filipu, **4** tondū Johana nīamwīrite atīrī: “Watho ndūgwtīkīritīe ūmūhikīe.” **5** Herode nīendaga kūūruga Johana, no nīetīgagīra andū, tondū nīmeetīkītie atī Johana aarī mūnabīi. **6** Mūthenya wa gūkūngūīra gūciarwo kwa Herode-rī, mwarī wa Herodia nīānīire andū, na agīkenia Herode mūno. **7** Nī ūndū ūcio Herode akīhīta na mwīhītwa atī nīekūmūhe kīrīa gīothe angīendire. **8** Nake mūrītū ūcio aarīkia gūtaarwo nī nyina, akiuga atīrī, “He mūtwe wa Johana Mūbatithania o rīū ūrī thīīni wa kiuga.” **9** Mūthamaki nīataangīkire mūno, no nī ūndū wa mwīhītwa wake, na aģeni arīa maarī

iruga-inī rīake-rī, agīathana atī mūrītū ūcio aheo kīrīa eetītie. **10** Nī ūndū ūcio agītūmana kūu njeera na Johana akīrengwo mūtwe. **11** Naguo mūtwe ūcio wake ūkīrehwo na kiuga, ūkīnengerwo mūrītū ūcio, nake akītutarīa nyina. **12** Nao arutwo a Johana magīthīi makīōya kīimba gīake, magīgīthika, magīcooka magīthīi makīra Jesū. **13** Na rīrīa Jesū aigūire ūhorō ūcio, akiuma kūu ahaicīte gatarū andū matekūmenya, agīthīi handū hataarī na andū. Nakio kīrīndī kīaigua ūguo-rī, gīkiuma matūūra-inī gīkīmūrūmīrīa na magūrū. **14** Rīrīa Jesū oimīre gatarū na akīona andū aingī, akīmaigūira tha, na akīhonia arīaru ao. **15** Na gwakuhīrīria gūtuka-rī, arutwo ake magīthīi harī we, makīmīra atīrī, “Gūkū nī kūndū gūtārī mīciī, na nīkūrātuka. Īra andū aya mathīi, nīgeetha makegūrīre irio tūtūūra-inī.” **16** Jesū akīmācookeria atīrī, “Hatīrī bata wa mathīi. Mahei gīa kūrīa inyuī ene.” **17** Nao makīmūcookeria atīrī, “Haha tūrī na mīgate itano tu na thamaki igīrī.” **18** Akīmeera atīrī, “Ndeherai haha.” **19** Nake agīathana andū maikare thī nyeki-inī. Akīōya mīgate iyo itano na thamaki icio igīrī, akīrora igūrū, agīcookia ngaatho, akīenyūranga mīgate iyo. Agīcooka akīmīnengerā arutwo, nao arutwo makīhe andū. **20** Othe makīrīa makīhūūna, nao arutwo makīūngania cienyū iria ciatīgarīte makīyūrīa ciondo ikūmi na igīrī. **21** Mūīgana wa andū arīa maarīre maarī ta arūme ngiri ithano, andū-a-nja na cīana matatarītwo. **22** O hīndī iyo Jesū akīra arutwo ake matoonye gatarū, mathīi mbere yake mūrīmo ūrīa ūngī wa iria mūira wa oigīre kīrīndī ūhorō. **23** Thuutha wa kūmoigīra ūhorō-rī, akīambata kīrīma-inī arī wīkī nīgūo akahooe. Na gūgītuka aarī o ho wīkī, **24** no gatarū nīkarīkītie gūthīi itīna iraiharaihu kuuma thī nyūmū, gakīhūūragwo nī makūmbī ma maaī tondū kerekeire na kūrīa rūhuho ruoimaga. **25** Na rīrī, ta thaa kenda cia ūtukū-rī, Jesū agīthīi kūrī o aģeire maaī igūrū. **26** Hīndī irīa arutwo maamuonire agīthīi aģeire maaī igūrū, makīnyīitwo nī guoya, makīuga atīrī, “Īrīa nī ngoma,” na magīkaya nī gwtīgīra. **27** No hīndī o iyo Jesū akīmeera atīrī, “Ūmīrīrīai! Nī nīi. Tigai gwtīgīra.” **28** Petero akīmūcookeria atīrī, “Mwathani, akorwo nīwe-rī, njīra njūke kūrī we ngereire maaī igūrū.” **29** Nake Jesū akīmīra atīrī, “Ūka.” Hīndī iyo, Petero akiuma gatarū, agīthīi aģeire maaī igūrū erekeire harī Jesū. **30** No rīrīa oonire rūhuho, agītīgīra, na akīambīrīria gūtoonyerera maaī-inī, agīkaya, akiuga atīrī, “Mwathani, honokial!” **31** O rīmwe, Jesū agītambūrūkia guoko, akīmūnyīita, akīmīra atīrī, “Wee kaī ūrī na wītīkio mūnīni-ī! Wagīa na nganja nīkī?” **32** Na hīndī irīa maahaicire gatarū-rī, rūhuho rūgītiga kūhurutana. **33** Hīndī iyo arīa maarī thīīni wa gatarū makīmūgooca, makīuga atīrī, “Nī ma wee nīwe Mūrū wa Ngai.” **34** Na maarīkia kūringa mūrīmo ūrīa ūngī, magīkinya būrūri wa Genesareti. **35** Na hīndī irīa andū a kūu maamenyire atī nī Jesū, makīhunjia ūhorō ng’ongo ciothe iria cīamarīgīciīrie. Nao makīmūhera andū othe arīa maarī arīaru, **36** na makīmūthaita areke arīaru mahutīe gīcūrū kia nguo yake, na arīa othe maamūhutīrie makīhonio.

15 Na rīrī, thuutha ūcio Afarisai amwe na arutani a watho magīūka kūrī Jesū moimīte Jerusalem,

makimūiria atiri, **2** “Nī kī gītūmaga arutwo aku mathūkie kīria gīa athuuri? Matithambaga moko rīria mekūrīa irio!” **3** Nake Jesū akimooria atiri, “Na inyuū mūthūkaga watho wa Ngai nī ūndū wa irīa cianyu nīkī? **4** Nīgukorwo Ngai oigire atiri, ‘Tīia thoguo na nyūkwa’ na ‘Mūndū wa kūrūma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ **5** No inyuū muugaga atī mūndū angīra ithe kana nyina atiri, ‘Ūteithio ūria ingiagūteithia naguo, nī kiheo kiamūrīre Ngai,’ **6** mūndū ūcio ndarī bata wa ‘gūtīia ithe’ naguo. Nī ūndū ūcio mūgagītua kiugo kīa Ngai gīa tūhū nī ūndū wa kīria kīanyu. **7** Inyuū hinga icil Isaia nīamenyete wega hīndī irīa aarathire ūhoro wanyu, akiuga atiri: **8** “‘Andū aya maheaga gītūo na mīromo, no ngoro cwao irī kūrāya na nī. **9** Nao maahooyaga o tūhū; morutani marīa marutanaga no mawatho ma andū.” **10** Nake Jesū agītā kirīndī kīu giūke harī we, agikīira atiri, “Thikirīriai na mūtaūkīrwo. **11** Kīria gitoonyaga na kanua ka mūndū tī kīo ‘kīmūthaahagia’, no kīria kiūmaga kanua gake nīkīo ‘kīmūthaahagia.’” **12** Na hīndī iyo arutwo ake magīthī harī we, makimūiria atiri, “Nīū atī Afarisai nīmararakarire rīria maraiguire ūhoro ūcio?” **13** Nake akīmacookeria atiri, “Mūmera o wothē ūtaahandītwo nī Baba ūria ūrī igūrū nīūkamunywō na mīri. **14** Tiganai nao; acio nī atongoria atumumu. Mūtumumu angītongoria mūtumumu ūngī, eerī no kīgūa mangīgūa irima.” **15** Nake Petero akiuga atiri, “Tūtaūrīre ngerekano iyo.” **16** Nake Jesū akimooria atiri, “O na inyuū mūtīrī mūrātāūkīrwo o na rīu? **17** Kāi mūtooi atī kīndū kīria gitoonyaga na kanua gīthiāga nda, gīgacooka gīkoima mwīrī? **18** No maūndū marīa moimaga kanua moimaga ngoro-inī, na nīmo ‘mathaahagia’ mūndū. **19** Nī ūndū ngoro-inī nīkūo kuumaga meciiria mooru, na ūraganī, na ūtharia, na ūhūiri maraya, na ūici, na kūiganīrīra igenyo, na njambanio. **20** Macio nīmo maūndū marīa ‘mathaahagia’ mūndū; no kūrīa irio na moko matarī mathambie matingītūma mūndū agīe na ‘thaahu.’” **21** Nīngī Jesū akiūma kūu, agīthīi ndeere-inī cia Turo na Sidoni. **22** Mūndū-wa-nja Mūkaanani woimīte gūkuhī na kīu agītūka kūrī we, akīmūkayagīra, akiugaga atiri, “Mwathani, Mūrū wa Daudi, njīgūira thal Mūrītu wakwa nīarathīnio mūno nī ndaimono.” **23** No Jesū ndarī ūndū o na ūmwe oigire. Nī ūndū ūcio arutwo ake magīthī kūrī we makīmūringīrīra, makīmūrīra atiri, “Mwīre athīi, tondū nīaratūrūmīrīra agīkayaga.” **24** Nake Jesū agīcōocka atiri, “Ndaatūmīrwo o kūrī ng’ōndu cia nyūmba ya Isiraeli iria ciūrīte tu.” **25** Nake mūndū-wa-nja ūcio agītūka, akīmūtūrīra ndu, akīmūrīra atiri, “Mwathani, ndeithia!” **26** Nake Jesū agīcōocka atiri, “Gūtīagīrīre kuoya mūgate wa ciana ūikīrie nguī.” **27** Nake mūndū-wa-nja ūcio akiuga atiri, “Iī nīguo Mwathani; no o na nguī nīrīāga rūitīkī rūrīa rūgūaga kuuma metha-inī ya mwene cio.” **28** Nake Jesū akīmūcōockeria atiri, “Mūtumia ūyū, wītīkio waku nī mūnenel Ihooya rīaku nīrīahingio.” Nake mwarī akīhonio ithaa o rīu. **29** Jesū akiūma kūu, agīthīi agereire hūgūrūrū-inī cia iria rīa Galili, agīcōocka akīambata kīrīma-inī, agīkara thī. **30** Nakīo kīrīndī kīnene gīgītūka kūrī we, gīkīmūrēhera andū arīa maathuaga, na atumumu, na arīa maarī onju na arīa

mataaragia, na angī aingī, makīmaiga magūrū-inī make; nake akīmahonia. **31** Nao andū makīgega rīria moonire arīa mataaragia makīaria, na arīa onju mahonetio, na arīa maathuaga magītīwara, na atumumu makīona. Nao makīgōoca Ngai wa Isiraeli. **32** Nake Jesū agītā arutwo ake mōke harī we, akīmeera atiri, “Nīndīraiguīra andū aya tha tondū makoretwo hamwe na nīi mīthenya itatū, na matirī na kīndū gīa kūrīa. Ndikwenda mathīi marī ahūtū, tondū maahota kūrīngīkīra njīra.” **33** Nao arutwo ake magīcōocka atiri, “Tūngīruta kū mīgate ya kūhūūnia kīrīndī ta gīkī, gūkū werū-inī?” **34** Nake Jesū akīmooria, atiri, “Mūrī na mīgate iigana?” Nao makīmūcōockeria atiri, “Tūrī na mīgate mūgwanja, na tūthamaki tūnini tūtārī tūngī.” **35** Nake akīra kīrīndī kīu gīikare thī. **36** Agīcōocka akīoya mīgate iyo mūgwanja na tūthamaki tūu, na aarīkia gūcōocka ngaatho-rī, akīmīenyūranga, akīmīnengerā arutwo nao makīhe andū. **37** Othe makīria makīhūna. Thuuha ūcio arutwo makīūngania cienyū iria ciatigarīte makīyūria ciondo mūgwanja. **38** Mūigana wa andū arīa maarīre maarī andū ngirī inya, andū-a-nja na ciana matatarītwo. **39** Jesū aarīkia kuugīra kīrīndī ūhoro, agītōonyā gatarū, agīthīi mwena wa Magadani.

16 Na rīrī, Afarisai na Asadukai magītūka kūrī Jesū, makīmūgeria na kūmwīra amaringīre kīama kīumīte igūrū makīone. **2** Nake akīmacōockeria atiri, “Hīndī irīa gwatuka, muugaga atiri, ‘Kāi nīgūkaara-ī, tondū igūrū nī gūtune.’ **3** Nīngī rūciinī muugaga atiri, ‘Ūmūthī nīgūkūgīa kīhuhūkanio, tondū igūrū nī gūtune na gūgathimba.’ Nīmūūi gūtaūra ūria igūrū rītariī, no mūtingīhota gūtaūra imenyithia cia mahinda maya tūrī. **4** Rūciaro rūrū rwaganu na rwa ūtharia rūrūragia rūringīrwo kīama, no gūtīrī kīama rūkūringīrwo tīga kīama kīria kīa Jona.” Nake Jesū akīmatiga, agītīhīra. **5** Rīrīa maaringīre iria, arutwo ake magīkorwo nīmariganīrwo nīgūkuua mīgate. **6** Nake Jesū akīmeera atiri, “Mwīmenyererei, na mwīhūgage ndawa ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” **7** Nao makīaranīria, makiuga atiri, “Hīhi nī tondū tūtīnoka na mīgate.” **8** Nake Jesū aamenya ūria meeranaga, akīmooria atiri, “Inyuū a wītīkio mūnini, nī kīi kīratūma mwaranīrie ūhoro wa kwaga mīgate? **9** Kāi mūtārī mwataūkīrwo? Mūtingīrīrikana mīgate itano irīa yarīrwo nī andū ngirī ithano, na nī ciondo ciigana muonganirīe? **10** Kana mīgate mūgwanja irīa yarīrwo nī andū ngirī inya, na nī ciondo ciigana muonganirīe? **11** Nī kīi kiragīria mūmenye atī ndikwaragia ūhoro wa mīgate? No mwīhūgagei ndawa iyo ya kūmbia mīgate ya Afarisai na Asadukai.” **12** Hīndī iyo makīmēnya atī ndaameeraga mehūūge nī ūndū wa ndawa ya kūmbia mīgate, no nī memenyagīrīre ūrutani wa Afarisai na Asadukai. **13** Na rīrīa Jesū akīnyire rūgongo rwa Kaisarea-Filipi, nīorīre arutwo ake atiri, “Andū moigaga Mūrū wa Mūndū nūi?” **14** Nao makīmūcōockeria atiri, “Amwe moigaga atī nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elīa, o na angī makoiga nīwe Jeremia, kana ūmwe wa anabīi.” **15** Nake akīmooria atiri, “Inyuū na inyuū muugaga atīa? Muugaga nīi nī nīi ū?” **16** Simoni Petero akīmūcōockeria atiri, “Wee nīwe Kristū,

Mürü wa Ngai ūria wī muoyo.” **17** Nake Jesū akimwira atiri, “Kūrathimwo-rī, nīwe Simoni mūrū wa Jona, nīgūkorwo ndūguūiriro ūndū iyu nī mūdū, no nī Baba ūria ūri igūrū. **18** Na nī ngikwira atiri, wee nīwe Petero, na igūrū rīa ihiga riri nīngaka kanitha wakwa, nacio ihingo cia kwa ngoma itikaūtooria. (Hadēs 986) **19** Nīngakūnengera cabi cia ūthamaki wa igūrū; na kīria gīothe ūkooha gūkū thī nīgīkoohwo igūrū, na kīria gīothe ūkoohora gūkū thī, nīgīkoohorwo igūrū.” **20** Agīcooka agīkaania arutwo ake matikeere mūdū o na ūrikū atī we nīwe Kristū. **21** Kuuma hīndi iyo Jesū akīambīrīria gūtaarīria arutwo ake atī no nginya athī Jerusalem, na athīnīo mūno nī athuuri, na athīnjīri-Ngai ariā anene, na arutani a watho, na atī no nginya ooragwo, na thuutha wa mīthenya itatū ariūke. **22** Nake Petero akīmūtwarā keheri-inī, akīmūkaania, akīmwira atiri, “Mwathani, kūroaga gūtuika ūguo! Ūndū ūcio ndūkanagūkore!” **23** Nake Jesū akīhīgūrīria Petero, akīmwira atiri, “Coka thuutha wakwa, Shaitani! Wee wī mūhinga harī nī; wee ndwīciiragia maūdū moimīte kūrī Ngai, tiga maūdū moimīte kūrī andū.” **24** Hīndi iyo Jesū akīra arutwo ake atiri, “Mūdū o wothē ūngīenda kūnūmīrīra, no nginya eerege we mwene, oe mūtharaba wake aanūmīrīre. **25** Nīgūkorwo mūdū ūria wothē wendaga kūhonokia muoyo wake nīakooro nīguo; no ūria wothē ūkoorwo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakaūhonokia. **26** Nī ūndū-rī, mūdū angīgūna naki o na angīgwatīra thī yothē, na orwo nī muoyo wake? Kana nī kī mūdū angīkūrīria muoyo wake nakio? **27** Nīgūkorwo Mūrū wa Mūdū nīagooka na riri wa lthe hamwe na araika ake, na hīndi iyo nīakahe o mūdū kīheo giāke kūringana na ciiko ciāke. **28** Ngūmwira atiri na ma, amwe marūngī hāha matigacama gīkuu matonete Mūrū wa Mūdū agīka ūthamaki wake.”

17 Thuutha wa mīthenya itandatū, Jesū nīathiire na Petero, na Jakubu, na mūrū wa nyina Johana, akīmatarā kīrīma-inī kīraaya handū hataarī na andū. **2** Ari hau mbere yao akīgarūrūka ūria ahaanaga. Ūthiū wake ūkīara ta rīua, na nguo ciāke ikierūha cua, ta ūtheri. **3** O hīndi iyo hau mbere yao makīmūrīrwo nī Musa na Elija makīaranīria na Jesū. **4** Nake Petero akīra Jesū atiri, “Mwathani, nī wega tūikare gūkū; ūngīenda-rī, no njake ithūnū ithatū, kīmwe giaku, na kīmwe kīa Musa, na kīria kīngī kīa Elija.” **5** O akīaragia-rī, itu ikengu rīgīka rīkīmahumbīra, na mūgambo ūkīuma itu-inī rīu ūkiuga atiri, “Ūyū nīwe Mūrū wakwa ūria nyendete; na nīngenagio mūno nīwe. Mūguageil!” **6** Rīria arutwo maiguiire ūguorī, makīnamīrīra, magīturumithia moithi mūno thī mamakīte mūno. **7** No Jesū agīka, akīmahutia na akīmeera atiri, “Arahūkai, tigai gwītīgīra.” **8** Na rīria maatiirire maitho-rī, matonire mūdū ūngī tīga o Jesū wiki. **9** Rīria maikūrūkaga kuuma kīrīma-inī, Jesū akīmātha akīmeera atiri, “Mūtīkae kwīra mūdū o na ūrikū ūria muona, nginya rīria Mūrū wa Mūdū akaariūkio oime kūrī ariā akuu.” **10** Nao arutwo makīmūria atiri, “Nīkī gītūmaga arutani a watho moige atī Elija no nginya aambe ooke?” **11** Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Ti-itherū, Elija no nginya aambe

ooke, ahaarīrie maūdū mothe. **12** No ngūmwira atiri, Elija nīarīkītie gūika, no andū makīaga kūmūmenya, no nīmamwīkire ūria wothē meendaga kūmwika. O ūguo noguo nake Mūrū wa Mūdū akaanyariirwo nīo.” **13** Hīndi iyo arutwo makīmenya atī aamaheaga ūhoru wa Johana Mūbatithania. **14** Rīria maakinyire harīa kīrīndi kīari, mūdū ūmwe agīthī harī Jesū, akīmūturīria ndu, **15** akīmwira atiri, “Mwathani igūira mūrū wakwa tha, ari na mūrīmū wa kībaba na nīūmūthīnīria mūno. Kaingī nīagūūaga mwaki-inī kana akagūa maa-inī. **16** Nīndīramūreheire arutwo aku, no matinahota kūmūhonia.” **17** Nake Jesū akīmūcookeria atiri, “Rūciaro rūrū rūtētīkītie na rūremi, nī nginya rī ngūikara na inyuī? Ngūmūkīrīria nginya rī? Ndeherai kamwana kau.” **18** Jesū agīkūūma ndaimono iyo, nayo ikīuma kamwana kau, na gākīhonio o hīndi iyo. **19** Nao arutwo magīthī kūrī Jesū keheri-inī, makīmūria atiri, “Tūremirwo nīkūngata ndaimono iyo niki?” **20** Nake akīmacookeria atiri, “Nī tondu wītīkio wanyu nī mūnini. Ngūmwira atiri na ma, mūngīkorwo na wītīkio mūnini ta mbeu ya karatarī, no mūhote kwīra kīrīma gīkī atiri, ‘Ehera hāha, ūthī haaria’ na gīthī. Gūtīrī ūndū ūkaamūrema.” (**21** No ndaimono thīthemba ūcio ndīngīngatīka na kīndū kīngī, tiga mahooa na kwīhinga kūrīa irio.) **22** Hīndi rīria macookanīrīre kūu Galilī, akīmeera atiri, “Mūrū wa Mūdū nīegūkunyaarīrwo aneanwo moko-inī ma andū. **23** Nīmakamūūraga, na mūthenya wa itatū nīakariūkio.” Nao arutwo makīyūrwo nī kieha. **24** Na rīrī, Jesū na arutwo ake maarīkia gūkinya Kaperīnaumu, ariā meetagia andū daraki igīrī cia igooti rīa hekarū magīthī kūrī Petero, makīmūria atiri, “Kaī mūrutani wanyu atarutaga igooti rīa hekarū?” **25** Nake akīmacookeria atiri, “Iī, nīarutaga.” Rīria Petero aatoonyire nyūmba, Jesū akīmūhīta kwaria akīmūria atiri, “Ūgwīciirīria atīa, wee Simoni? Athamaki a thī-rī, metagia igooti kuuma kūrī a? Metagia ariū ao, kana metagia andū ariā angī?” **26** Nake Petero akīmūcookeria atiri, “Nī kuuma kūrī andū ariā angī.” Nake Jesū akīmūcookeria atiri, “Nī ūndū ūcio ariū ao matirīhaga. **27** No ngūo tūtīkamarakarie-rī, thī irīa-inī ūkie ndwano kuo, na thamaki rīria ūkūnyīta mbere, ūmītūmūre kanua kayo, na nīukuona mbeeca, daraki inya; cioe ūthī ūrīhe igooti rīakwa na rīaku.”

18 Ihinda o rīu arutwo magīka kūrī Jesū, makīmūria atiri, “Nūū mūnene gūkīra ariā angī ūthamaki-inī wa igūrū?” **2** Nake agīta kaana, agīkarūgama gatagati kao. **3** Agīcooka akiuga atiri, “Ngūmwira atiri na ma, tiga mūgarūrūkire mūtūike o ta twana, mūtīgatoonya ūthamaki wa igūrū. **4** Nī ūndū ūcio, ūria wothē wīnyīhaga ta kaana gaka nīwe mūnene gūkīra ariā angī ūthamaki-inī wa igūrū. **5** “Nake ūria wothē wamūkagīra kaana ta gaka thīnī wa rītwa rīakwa, nī nī aamūkagīra. **6** No ūria wothē ūngīhītīthia kamwe ga twana tūtū tūnjītīkītie keehie, nī kaba mūdū ūcio aharūkio ihiga rīa gīthī ngingo aikio irīa-inī kūrīa kūrīka. **7** “Kaī gūkū thī kūrī na haaro-rī, nī ūndū wa maūdū marīa matūmaga andū mehīe! Maūdū ta macio no nginya moke, no mūdū

urĩa ütümaga moke kaĩ arĩ na haaro-ĩ! **8** Guoko gwaku kana kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie-rĩ, gũtinie ũgũte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ gĩthua kana wĩ kionje, gũkĩra ũkorwo na moko meeri kana magũrũ meeri na ũikio mwaki-inĩ wa tene na tene. (aĩōnios g166) **9** Narĩo riitho riaku ringĩtũma wĩhie-rĩ, rikũũre, ũrĩte. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ na riitho rĩmwe, gũkĩra ũkorwo na maithe meeri na ũikio mwaki-inĩ wa kwa ngoma. (Geenna g1067) **10** “Menyererai mũtikae kũnyarara o na kamwe ga twana tũtũ tũnini. Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, araikia a tuo nĩmonaga ũthiũ wa Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ, hĩndĩ ciothe.” (**11** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ ookire kũhonokia kirĩa kiorĩte.) **12** “Rĩu-rĩ, mũgwĩciiria atĩa? Mũndũ angĩkorwo arĩ na ng’ondũ igana rĩmwe, na ĩmwe yacio yũre-rĩ, gĩthĩ ndangĩtiga icio mĩrongo kenda na kenda kũu irima-inĩ, athiĩ agacarie ĩyo yũrĩte? **13** Na angĩmĩona-rĩ, ngũmwĩra atĩrĩ na ma, akenagĩra ng’ondũ ĩyo ĩmwe ĩrorĩte kũrĩ ũrĩa akenagĩra icio mĩrongo kenda na kenda itaroorĩte. **14** Ũguo noguo lthe wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ atangĩenda o na kamwe ga twana tũtũ tũnini koore. **15** “Mũrũ kana mwarĩ wa thoguo angĩkũhĩtiria-rĩ, thiĩ ũmuonie ĩhĩtia riake mũrĩ o inyuĩ eerĩ. Angĩgũthikĩrĩria-rĩ, nĩmwacookanwo nake. **16** No angĩrega gũgũthikĩrĩria, oya mũndũ ũngĩ ũmwe kana eerĩ mũthiĩ nao, nĩguo ũndũ o wothe ũrũgamagĩrĩrwo nĩ ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **17** Angĩrega kũmathikĩrĩria-rĩ, ĩra kanitha ũndũ ũcio; na angĩkĩrega gũthikĩrĩria o na kanitha-rĩ, mũtue o ta mũndũ ũtetĩkĩtie kana ta mwĩtia wa mbeeca cia igooti. **18** “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũndũ o wothe mũkooha gũkũ thi, o na igũrũ nĩũkoohwo, na ũrĩa wothe mũkoohora gũkũ thi, o na igũrũ nĩũkohorwo. **19** “O ringĩ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ eerĩ anyu mangĩguanĩra gũkũ thi ũndũ o wothe ũrĩa marahooya, nĩmakahingĩrio nĩ Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ. **20** Nĩgũkorwo harĩa andũ eerĩ kana atatũ monganĩte thiĩnĩ wa rĩitwa riakwa-rĩ, ngoragwo ndĩ ho gatagatĩ kao.” **21** Ningĩ Peters agũka harĩ Jesũ, akimũũria atĩrĩ, “Mwathani, mũrũ kana mwarĩ wa baba angĩhĩtiria maita maigana ngĩmũrekaĩra? Hihi nĩ maita mũgwanja?” **22** Jesũ akimũcokeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra atĩrĩ, ti maita mũgwanja, no nĩ mĩrongo mũgwanja, maita mũgwanja. **23** “Nĩ ũndũ ũcio, ũthamaki wa igũrũ ũhaananĩtio na mũthamaki ũrĩa wendaga kuonio mathabu ma mbeeca ciake nĩ ndungata ciake. **24** Aambĩrĩria kũrora mathabu-rĩ, mũndũ warĩ na thiĩrĩ wake wa taranda ngĩrĩ ikũmĩ akĩrehwo kũrĩ we. **25** Na tondũ nĩaremetwo nĩ kũrĩra-rĩ, mwathi wake agĩathana atĩ mũndũ ũcio, endio hamwe na mũtumia wake, na ciana ciake, na kĩrĩa gĩothe aarĩ nakĩo nĩguo thiĩrĩ ũrĩhĩke. **26** “Ndungata ĩyo ikĩgũithia mbere yake, ikĩmũthaita, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ngĩrĩria, na nĩndũkũrĩha thiĩrĩ wothe.’ **27** Nake mwathi ũcio wa ndungata ĩyo akimĩguĩra tha, akimĩrekeria thiĩrĩ ũcio akĩreka ĩthiĩ. **28** “No ndungata ĩyo yoima nja, ĩgĩcemanĩa na ndungata ĩngĩ yarutaga wĩra nayo yarĩ na thiĩrĩ wayo wa dinari igana rĩmwe. Ikĩmĩnyĩta mũmero ĩmĩte, ikĩmĩra na hinya atĩrĩ, ‘Ndiha thiĩrĩ wakwa ũrĩa ũrĩ nague!’ **29** “Ndungata ĩyo ikĩgũithia thi, ikĩmũthaita, ikĩmĩra atĩrĩ, ‘Ngĩrĩrĩria, na nĩndũkũrĩha.’ **30** “Nowe akĩrega. Handũ ha ũguo, agĩthiĩ ikĩmĩikithia njeera nginya

rĩria ĩkaarĩha thiĩrĩ ũcio. **31** Rĩria ndungata irĩa ĩngĩ cioonire ũrĩa gwekĩka-rĩ, ikĩgua ũuru mũno, igĩthiĩ ikĩĩra mwathi wacio ũrĩa wothe gwekĩkĩte. **32** “Nake mwathi wao agĩta ndungata ĩyo, akimĩĩra atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu, ngũrekeire thiĩrĩ waku wothe tondũ nĩũthaitaire. **33** Gĩthĩ nawe ndũkwagĩrĩrwo ũguĩre ndungata irĩa ĩngĩ tha o ta ũrĩa nĩ ngũguĩrĩre tha?’ **34** Nĩ ũndũ wa kũrakara, mwathi wayo akimĩneana kũrĩ anene a njeera nĩguo ikaherĩthio o nginya rĩria ĩkaarĩha thiĩrĩ wothe. **35** “Ũguo nĩguo Baba ũrĩa ũrĩ igũrũ ageeka o ũmwe wanyu, mũngĩaga kũrekeria mũrũ kana mwarĩ wa ithe wanyu na ma kuuma ngoro-inĩ cianyu.”

19 Na rĩrĩ, Jesũ aarĩkia kũmeera maĩndũ macio-rĩ, akiuma Galilĩ, agĩthiĩ rũgongo rwa Judea mũrimo ũrĩa ũngĩ wa Rĩũrĩ rwa Jorodani. **2** Nao andũ aingĩ makĩmũrũmĩrĩra, nake akimāhoneria kuo. **3** Na Afarisai amwe magĩthiĩ kũrĩ we nĩguo mamũgerie. Makimũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũndũ atigane na mũtumia wake nĩ ũndũ wa gĩtũmi o na kĩrĩkũ?” **4** Nake akimacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete, atĩ o kĩambĩrĩria Mũũmbĩ ‘ombire mũndũ-mũrũme na mũndũ-wa-nja’, **5** na akiuga atĩrĩ, ‘Nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũu mũndũ mũrũme niagatigana na ithe na nyina, na anyiitane na mũtumia wake, nao eerĩ matũike mwĩrĩ ũmwe?’ **6** Na nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ ringĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyiitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.” **7** Nao makimũũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩatũmire Musa aathane atĩ mũndũ no ahe mũtumia wake marĩa ma gũtigana nake, amũte?” **8** Nake Jesũ akimacookeria atĩrĩ, “Musa amwĩtikĩrĩtie mũtigana na atumia anyu tondũ wa ũmũ wa ngoro cianyu. No gũtiarĩ ũguo kuuma kĩambĩrĩria. **9** Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ o wothe angĩtigana na mũtumia wake, tĩga amũteire nĩ ũndũ wa ũtharia, nake ahikie mũtumia ũngĩ-rĩ, mũndũ ũcio niatharĩtie.” **10** Nao arutwo makĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ gatagatĩ ka mũthuuĩ na mũtumia-rĩ, nĩ kaba kwaga kũhikania.” **11** Nake Jesũ akimacookeria atĩrĩ, “Ti mũndũ o wothe ũngĩhota gwĩtikĩra ũhoru ũyũ, tĩga no arĩa maheetwo ũhoti ũcio. **12** Nĩgũkorwo andũ amwe maacĩrĩrwo mahaana ta marĩ ahakũre; angĩ maahakũrĩrwo nĩ andũ; na angĩ makarega kũhikania nĩ ũndũ wa ũthamaki wa igũrũ. Mũndũ ũrĩa ũngĩhota gwĩtikĩra ũndũ ũyũ, nĩawĩtikĩre.” **13** Hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩrehewo twana nĩguo atũgĩrĩre moko na atũhoore. No arutwo magĩkũũma arĩa maatũrehete. **14** Nowe Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tũũke kũrĩ nĩ, tĩgai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Igũrũ nĩ wa arĩa mahaana ta tuo.” **15** Aarĩkia gũtũgĩrĩra moko, akiuma kũu. **16** Na rĩrĩ, mũndũ ũmwe nĩokire kũrĩ Jesũ, akimũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ ũndũ ũrĩkũ mwega ĩngĩka nĩgeetha ngĩe na muoyo wa tene na tene?” (aĩōnios g166) **17** Nake Jesũ akimũcokeria atĩrĩ, “Ũkũnjũũria ũhoru wa ũndũ ũrĩa mwega nĩkĩ? Kũrĩ o ũmwe mwega. Ũngĩenda gũtoonya muoyo-inĩ-rĩ, athĩkagĩra maathani.” **18** Mũndũ ũcio akimũũria atĩrĩ, “Nĩ maathani marĩkũ?” Jesũ akimũcokeria atĩrĩ, “Nũdũkanoragane, na nũdũkanatharane, na nũdũkanaiye, na nũdũkanagĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoo, **19** na tĩia

thoguo na nyūkwa,’ o na ‘endaga mündü ūria ūngi o ta ūria wiyendete wee mwene.” **20** Mwanake ūcio akiuga atiri, “Maundū macio mothe ndūire ndimarūmitie, nī kīi kīngi ndigairie?” **21** Nake Jesū akimūcookeria atiri, “Ūngienda kwagiriira kūna, thiī wendie indo ciaku ūhe athiini mbeeca ūcio, na nūkagā na mūthiithū igūrū. Ūcooke ūuke ūnūmīrīre.” **22** Ririā mwanake ūcio aiguire ūguo-rī, agithiī arī na kīeha, tondū aarī na ūtonga mūngi. **23** Nake Jesū akira arutwo ake atiri, “Ngūmwira atiri na ma, nī ūndū ūri hinya gītonga gūtoonya ūthamaki-inī wa igūrū. **24** O ringi ngūmwira atiri, nī ūhūthū ngamūira ihungurire irima rīa cindano, gūkira gītonga gūtoonya ūthamaki wa Ngai.” **25** Ririā arutwo maiguire ūguo-rī, makimaka mūno, makīūranīa atiri, “Rīu-rī, nūū ūngikihonoka?” **26** Nake Jesū akīmarora akīmeera atiri, “Ūndū ūcio ndūngihoteka nī andū, no maundū mothe nīmahotekaga nī Ngai.” **27** Petero akīmūcookeria atiri, “Ithuī nītūtigite maundū mothe, tūgakūrūmīrī! Ithuī-rī, nī kī tūkaheo?” **28** Nake Jesū akīmeera atiri, “Ngūmwira atiri na ma, hīndi rīrīa Mūrū wa Mūndū agaakarīra gītī gīake kīa ūnene kīrī riiri, thiīnī wa thī njerū, inyūi arīa mūnūmagiriira nī inyūi mūgaakarīra itī ikūmi na igiri cia ūnene, na nīmūgatūira mīhīrīga rīrīa ikūmi na rīrī ya Isīraeli ciira. **29** Na ūrīa wothē ūtigite nyūmba, kana arīu a nyina, kana aarī a nyina, kana ithe, kana nyina, kana ciana, kana mīgūnda nī ūndū wakwa nīakamūkīra maita igana ma iria atigite, na agae muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **30** No riri, andū aingī arīa marī mbere nīo makaarigia thuutha, na aingī arīa marī thuutha nīo magaatongoria.

20 “Nīgukorwo ūthamaki wa igūrū ūhaana ta mündū warī na githaka, ūrīa woiimagarire rūciinī tene akaandike andū a kūruta wīra mīgūnda wake wa mīthabibū. **2** Na aarīkanīra nao atī nīekūmarīha dinari mūthenya ūcio, akīmatūma makarute wīra mīgūnda-inī wake wa mīthabibū. **3** “Ta thaa ithatū nīoimagarire na akiona andū angī marūngiī thoko-inī matarī ūndū meekaga. **4** Akīmeera atiri, ‘O na inyūi-rī, thiī mūkarute wīra mīgūnda-inī wakwa wa mīthabibū, na nīngūmūrīha o kīrīa kīagiriire.’ **5** Nī ūndū ūcio magithiī. “Nīngī akīumagara ringī ta thaa thita, na thaa kenda agīka o ūguo. **6** Na ta thaa ikūmi na īmwe, akīumagara na akiona andū angī marūngiī o hau. Akīmooria atiri, ‘Nī kī gītūmite mūtinde mūrūngiī haha mūthenya mīgima mūtari ūndū mūreka?’ **7** “Nao makīmūcookeria atiri, ‘Tondū gūtiri mündū ūt wandikire.’ “Akīmeera atiri, ‘O na inyūi thiī mūkarute wīra mīgūnda-inī wakwa wa mīthabibū.’ **8** “Gwatuka-rī, mwene mīgūnda ūcio wa mīthabibū akīra mūrūgamiirī wa wīra wake atiri, ‘Ita aruti a wīra ūmarīhe mūcaara, wambīrīrie na arīa maandikirwo thuutha, ūrikie na arīa maandikirwo mbere.’ **9** “Aruti a wīra arīa maandikitwo thaa ikūmi na īmwe moka, makīrīhwo dinari īmwe o mündū. **10** Nī ūndū ūcio, ririā arīa maandikitwo mbere mookire-rī, meeciirītie mekūrīhwo makīra. No riri, o nao maarīhīrwo dinari īmwe o mündū. **11** Maarīkia kūrīhwo, makīambīrīria kūnugunīka mwene mīgūnda. **12** Makiuga atiri, ‘Andū arīa marigirie kwandikwo-rī, marutire wīra o ithaa

rīmwe, na wamaiganania na ithuī arīa twatinda wīra na mīnoga na kūhīa nī rīūa.” **13** “Nake agīcookeria ūmwe wao atiri, ‘Mūrata wakwa, ndinagwika ūuru. Githiī tūtirikaniire atī ngūrīhe dinari īmwe? **14** Kīoe mūcaara waku ūthiī. Nī nīi ndenda kūrīha mündū ūcio wandikirwo thuutha o ta ūguo ndakūrīha. **15** Githiī ndiri na kīhooto gīa gwika ūrīa ngwenda na mbeeca ciakwa? Kana ūraigua ūuru tondū ndi mūtaana?” **16** “Nī ūndū ūcio arīa marī thuutha, magaatūka a mbere, na arīa marī mbere magaatūka a thuutha.” **17** Na ririā Jesū aambataga Jerusalemu-rī, nīetire arutwo ake arīa ikūmi na eerī keheri-inī akīmeera atiri, **18** “Twerekeire kwambata Jerusalemu, na kūu Mūrū wa Mūndū niagakunyanirwo aneanwo kūrī athinjiri-Ngai arīa anene na arutani a watho. Nao nīmakamūtiira kūrīragwo **19** na nīmakamūneana kūrī andū-a-Ndūriri anyūrūrio na ahūūrwo na kiboko na mamwambe mūti igūrū. Na mūthenya wa gatātū nīakariūki!” **20** Thuutha ūcio, nyina wa ciana cia Zebedi nīokire kūrī Jesū arī na ariū ake, agituria ndu, akīmūthaita amūhingirie ūndū mūna. **21** Nake Jesū akīmūuria atiri, “Nī ūndū ūrikū ūkwenda?” Akīmūcookeria atiri, “Itikira atī ūmwe wa aanake aya akwa eerī magaikara ūmwe mwena waku wa ūrio, na ūcio ūngi mwena waku wa ūmotho ūthamaki-inī waku.” **22** Nake Jesū akīmūcookeria atiri, “Mūtiū ūrīa mūrahooya. No mūhote kūnyūira gikombe kīrīa ngūnyūira?” Nao magīcookia atiri, “Iti, no tūhote.” **23** Nake Jesū akīmeera atiri, “Ti-itherū nī mūkaanyūira gikombe giakwa, no gūikara mwena wakwa wa ūrio kana wa ūmotho ti nīi heanaga. Iti ūcio ikaaheo arīa mathondekeirwo cio nī Baba.” **24** Ririā arutwo acio angī ikūmi maiguire ūhorō ūcio, makīrakarīra arutwo acio eerī a nyina ūmwe. **25** Nake Jesū akīmeeta hamwe, akīmeera atiri, “Nīmūūi atī aathanī a Ndūriri nī metūūgagiriia igūrū rīa andū ao, na anene ao nīmamaathaga na hinya. **26** No riri, gūtikanahaane ūguo gatagati kanyu. Handū ha ūguo, ūrīa ūngienda gūtiika mūnene thiīnī wanyu-rī, nī atūike ndungata yanyu, **27** na ūrīa ūngienda gūtiika wa mbere thiīnī wanyu nīatūike ngombo yanyu, **28** o ta ūrīa Mūrū wa Mūndū atookire gūtungatirwo, no ookire gūtungata, na arute muoyo wake ūtiuke thogora wa gūkūura andū aingī.” **29** Na ririā Jesū na arutwo ake moimaga Jeriko-rī, andū aingī makīmūrūmīrīra. **30** Nao andū eerī atumumu maikarīte mūkīra-inī wa njira, na ririā maiguire atī nī Jesū wahītūkaga-rī, makīanīrīra, makiuga atiri, “Mwathani, Mūrū wa Daudi, tūgiuire tha!” **31** Gikundi kīu kīa andū gīkimakaania, gīkīmeera makire, no-o magikīrīrīria kwanīrīra, makiugaga atiri, “Mwathani, Mūrū wa Daudi, tūgiuire tha!” **32** Nake Jesū akīrūgama, akīmeeta. Akīmooria atiri, “Mūrenda ndimwīkire atia?” **33** Makīmūcookeria atiri, “Mwathani, tūrākūhooya o tūcooke kuona.” **34** Nake Jesū akīmaiguira tha, akīmahutia maitho. Na kahinda o kau makīambīrīria kuona, makīmūrūmīrīra.

21 Na ririā maakuhīrīrie Jerusalemu, maakinya itūūra rīa Bethifage kūu Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū-rī, Jesū agītūma arutwo ake eerī, **2** akīmeera atiri, “Andū itūūra ririā riri mbere yanyu, na mwaiingira o ūguo

nīmūgōkora ndigiri yohetwo, iri na njaū yayo. Ciohorei mūndehere. **3** Na mūndū o na ūrīkū angīmūūria ūndū-rī, mwīre atī Mwathani nīabataritio nīcio, na nīegīcōockia o narua.” **4** Ūndū ūyū wekīre nīgeetha ūrathi ūria waaritio na kanua ka mūnabii ūhinge, rīrīa oigire atīrī: **5** “Irai Mwari wa Zayuni atīrī, ‘Mūthamaki waku nīarooka kūrīwe, nī mūhooreri na akuūtīwo nī ndigiri, o njaū ya ndigiri.’” **6** Nao arutwo magithīi magitika o ūria Jesū aamerite. **7** Makīrehe ndigiri na njaū yayo, na makīara nguo ciao igūrū rīayo, nake Jesū agīkuuo nīyo. **8** Na andū gīkundi kīnene mūno makiara nguo ciao njīra-inī, nao arīa angī magītua mathīgī ma mītī makīmaara njīra-inī. **9** Nacio ikundi cia andū arīa maamūrōngoretie na arīa maamūrūmīrīre maanagīrīra makoiga atīrī, “Hosana, Mūrū wa Daudi!” “Kūrathimwo-rī, nī mūndū ūria ūgūūka na rītīwa rīa Mwathani!” “Hosana igūrū, o igūrū mūno!” **10** Rīrīa Jesū aatoonyire Jerusalem, andū a itūūra rīu inene rīothe makīambūrūrūka, makīūrania atīrī, “Ūyū nake nūū?” **11** Nakīo kīrīndī kīu gīgīcōockia atīrī, “Ūyū nīwe Jesū ūria mūnabii wa kuuma Nazarethi itūūra rīa Galili.” **12** Nake Jesū agītōonya kīu hekarū-inī akīrutūrūra andū othe arīa maagūruga na meendagia indo kuo, akīng’aūrania mētha cia arīa maakūūranagia mbeeca, na akīng’aūrania itī cia arīa meendagia ndutura. **13** Akīmeera atīrī, “Nī kwandikītwo atīrī, ‘Nyūmba yakwa īgeetagwo nyūmba ya kūhooyagīrwo,’ no inyuī mūmītūite ‘ngurunga ya atunyani.’” **14** Nao atumumu na cionje magithīi kūrī we kīu hekarū-inī, nake akīmahonia. **15** No rīrīa athīnjīrī-Ngai arīa anene na arutani a watho moonire maūndū ma magegania marīa eekaga, na maigua ūria ciana cianagīrīra kīu hekarū-inī ikiugaga atīrī, “Hosana Mūrū wa Daudi,” makīrakara. **16** Makīmūūria atīrī, “Nīuraigua ūria ciana ici iroiga?” Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Īi, nīndīraigua. Kai inyuī mūtathomete ciugo iria ciugīte atīrī, “Kuuma tūnua-inī twa twana na twa ngenge nītūtūmite hoime ūgōoci?” **17** Agīcōoka akīmatiga, akīuma itūūra rīu inene, agīthīi Bethania, akīraara kuo. **18** Na rūciinī tene, arī njīra agīcōoka kīu itūūra inene, akīigua arī mūhūūtu. **19** Nake akīona mūkūyū mūkīra wa njīra, agīthīi harī guo, no ndaigana kuona kīndū thīinī waguo tīga o mathangū. Nake akīwīra atīrī, “Ūroaga gūgaaciara maciaro rīngīl” O hīndī īyo mūtī ūcio ūkīhoha. **(aiōn g165)** **20** Rīrīa arutwo ake moonire ūguo makīgega, makīūrania atīrī, “Kai mūkūyū ūyū wahoocha narua atīa?” **21** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, mūngīkorwo na wītīkio na mūtīgathanganie-rī, to ūguo mūkūyū ūyū wīkītīwo mūngihota gwīka, no rīrī, o na no mūhote kwīra kīrīma gīkī atīrī, ‘Ūrokūrūrūka ūkīo iria-inī, na gwītīke ūguo. **22** Maūndū mothe marīa mūrīhooyaga mwītīkītīe nīmūkaheo.” **23** Na rīrīa Jesū aatoonyire hekarū-inī-rī, athīnjīrī-Ngai arīa anene na athuuri a andū makīmūkora akīrutana, makīmūūria atīrī, “Ūreka maūndū maya na ūhoti ūrīkū? Na nūū ūkūheete ūhoti ūcio?” **24** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “O na nīi nīngūmūūria kīūria. Mwanjookeria-rī, nīngūmwīra njikaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū. **25** Ūbatithio wa Johana-rī, woīmīte kū? Woīmīte igūrū-i, kana woīmīte kūrī andū?” Makīaranīria o ene ūhoro

ūcio, makīūrania atīrī, “Tūngiuga atī, ‘Woīmīte igūrū,’ egūtūūria atīrī, ‘Mwakīregire kūmwītīkia nīkī?’ **26** No tūngiuga atī, ‘Woīmīte kūrī andū,’ nītūgwītīgira andū, nīgūkorwo othe nīmeetikītīe atī Johana aarī mūnabii.” **27** Nī ūndū ūcio magīcōokeria Jesū atīrī, “Ithuī tūtīūi.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “O na nīi ndikūmwīra njikaga maūndū maya na ūhoti ūrīkū. **28** “Na rīrī, mūgwīciīria atīa? Nī kwārī na mūndū warī na arīū eerī. Agīthīi harī ūria wa mbere, akīmīra atīrī, ‘Mūrū, thīi ūkarute wīra ūmūthī mūgūnda-inī wa mīthabībū.’ **29** “Nake agīcōockia, akiuga, ‘Ndīgūthīi,’ no thuutha akīrīcūkwo, agīthīi. **30** “Nīngī mūthuuri ūcio agīthīi kūrī mūrū ūcio ūngī akīmīra o ūguo. Nake agīcōockia akiuga, ‘Īi baba, nīngūthīi,’ no ndaathīre. **31** “Acio eerī-rī, nūū wekīre ūria ithe eendaga?” Magīcōockia atīrī, “Nī ūria wa mbere.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Ngūmwīra atīrī na ma, etia mbeeca cia igooti na maraya nīmaratoonya ūthamaki-inī wa Ngai mbere yanyu. **32** Nīgūkorwo Johana ookire kūrī inyuī amwonie njīra ya ūthingu, no mūtīamwītīkirie, no etia mbeeca cia igooti na maraya nīmamwītīkirie. Na inyuī o na muona ūguo, mūtīgana kwīrira mūmwītīkie. **33** “Ta thīkīrīrai ngerekano īngī: Mūndū warī mwene mūgūnda nīahaandire mūgūnda ūcio wake mīthabībū. Agīaka rūgiri rūgīthiūrūrūkīria mūgūnda ūcio, akīenja kīhihiro gīa thabībū o kīu thīinī, na agīaka nyūmba ndaaya na igūrū ya arangīrī. Agīcōoka agīkōmborīthia mūgūnda ūcio wa mīthabībū kūrī arīmī na agīthīi rūgendo. **34** Hīndī ya kūgetha yakuhīrīria-rī, agītūma ndungata ciake kūrī akōmbori acio nīguo īkanengerwo maciaro make. **35** “Akōmbori acio makīnyīta ndungata ciake; makīhūūra īmwē, na makīūruga rīa īngī, na ya gatātū makīmīhūūra na mahiga nyuguto. **36** Agīcōoka akīmatūmīra ndungata īngī nīyīngī kūrī iria aatūmīte mbere, nao akōmbori acio magīciīka o ro ūguo. **37** Mūthia-inī akīmatūmīra mūrūwe, akiuga atīrī, ‘Nīmagatīa mūrū wakwa.’ **38** “No rīrīa akōmbori acio moonire mūrūi, makīūrania atīrī, ‘Ūyū nīwe ūkaagaya mūgūnda ūyū. Ūkai tūmūūrage, twīyoere igai rīake.’ **39** Nī ūndū ūcio makīmūnyīta, makīmūkīa nja ya mūgūnda ūcio wa mīthabībū, na makīmūūra. **40** “Nī ūndū ūcio, rīrīa mwene mūgūnda ūcio wa mīthabībū agōoka-rī, ageeka akōmbori acio atīa?” **41** Nao magīcōockia atīrī, “Nīakaniina andū acio aaganu, na acooke akōmborīthie andū angī mūgūnda ūcio, arīa marīmūgayagīra maciaro hīndī ya magetha yakīnya.” **42** Nake Jesū akīmooria atīrī, “Kai mūtathomete thīinī wa Maandiko atī: “Ihiga rīrīa aaki maaregire nīrīo rītūkītīe ihiga inene rīa koine; Mwathani nī we wītīke ūndū ūcio, na nī wa magegania tūkīwona?” **43** “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, ūthamaki wa Ngai nīūkeherio kūrī inyuī, ūheo andū arīa magaciara magaciara maciaro maguo. **44** Mūndū ūria ūkaagwīra ihiga rīrī nīagathuthīka, no ūria ūkaagwīrwo nīrīo nīrīkamūthethera.” **45** Rīrīa athīnjīrī-Ngai arīa anene na Afarisai maaguire ngerekano icio cia Jesū, makīmēnya atī aaraga ūhoro wao. **46** Magaciara ūria mangīmūnyīta, no nīmetīgagīra kīrīndī kīu, tondū andū nīmeetikītīe atī aarī mūnabii.

22 Nake Jesū akīmaarīria rīngī na ngerekano, akīmeera atīrī, **2** “Ūthamaki wa igūrū ūhaanaine

na mūthamaki warugire iruga nĩ ūndũ wa ūhiki wa mūrĩũ. **3** Agĩcōoka agĩtũma ndungata ciake kūrĩ andũ arĩa meetitwō iruga-inĩ, ikameere moke, nao makĩrega gũũka. **4** “Nĩngĩ agĩtũma ndungata ingĩ agĩciĩra atĩrĩ, ‘Irĩa acio metitwō atĩ nĩndĩkĩtie kũhaarĩria iruga: Ndegwa ciakwa na ng’ombe irĩa noru nĩĩrĩkĩtie gũhĩnjwo na maĩndũ mothe nĩmahaarĩrie. Ūkai iruga-inĩ rĩa ūhiki.’ **5** “No andũ acio matiarũmbũirie ūhoro ūcio magĩthĩĩra, ūmwe agĩthĩĩ mĩgũnda wake, na ūrĩa ūngĩ agĩthĩĩ wonjoria-inĩ wake. **6** Acio angĩ magĩtharĩkĩra ndungata ciake, magĩcinyariĩra na magĩciũruga. **7** Mūthamaki ūcio nĩarakarire mũno, agĩtũma mbũtũ yake ikaniĩne orangani acio, na igĩcina itũũra rĩaone inene. **8** “Hĩndĩ iyo akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, ‘Iruga rĩa ūhiki nĩrihaarĩrie no rĩrĩ, arĩa ndĩretire-rĩ, matĩraagĩrĩrwo nĩ gũũka. **9** Thĩĩĩ magomano-inĩ na njĩra mwĩre mũndũ o wothē mũkuona oke iruga-inĩ rĩa kĩhikano.’ **10** Nĩ ūndũ ūcio ndungata icio ikiumagara, igĩthĩĩ njĩra-inĩ, igĩcōokanĩrĩria andũ othe arĩa ciahotire kuona, igĩtũra arĩa ega o na arĩa oorũ, nayo nyũmba ya kĩhikaniĩro ikĩyũra ageni. **11** “No rĩrĩa mūthamaki aatonyire nĩguo one ageni-rĩ, akĩona kuo mũndũ ūmwe ūtehumbĩte nguō cia ūhiki. **12** Akĩmũũria atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, ūtoonyire atĩa gũkũ ūtarĩ na nguō cia kĩhikano?’ Mũndũ ūcio agĩkĩra ki. **13** “Hĩndĩ iyo mūthamaki ūcio akĩĩra ndungata ciake atĩrĩ, ‘Muohēi moko na magũrũ, mũmũikie nja kũu nduma-inĩ, kũu nĩkuo gũgaakorwo kĩrĩro na kũhagarania magego.’ **14** “Nĩgũkorwo aingĩ nĩmetitwō, no arĩa athuure nĩ anini.” **15** Hĩndĩ iyo Afarisai makĩuma nja, magĩthugunda ūrĩa mangĩmũtega na ciugo ciake. **16** Magĩtũma arutwo ao hamwe na Aherodia kūrĩ we. Magĩthĩĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũ atĩ wee wĩ mũndũ wa ma, na ūrutana ūhoro wa Ngai na ma. Wee ndwĩtigagĩra andũ, tondũ ndũrũmbũyagia ūrĩa mahanaa. **17** Rĩu-rĩ, ta gĩtwĩre ūrĩa ūgwĩciĩria. Nĩ kwagĩrĩre tũrutagĩre Kaisari igooti, kana aca?” **18** No Jesũ, nĩ ūndũ wa kũmenya meciĩria mao mooru, akĩmeera atĩrĩ, “Inyũĩ hinga ici, mũrenda kũngeria nĩkĩ? **19** Nyoniaĩ mbeeca irĩa ihũthagĩrwo ya kũriha igooti.” Nao makĩmũtarĩra dinari, **20** nake akĩmooria atĩrĩ, “Mbica ĩno na rĩtwa rĩrĩrĩ nĩ cia ū?” **21** Nao makĩmũcōokeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” Agĩcōoka akĩmeera atĩrĩ, “Rutagĩrai Kaisari kĩrĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩrĩa kĩrĩ gĩake.” **22** Rĩrĩa maiguire ūguo-rĩ, makĩgega. Nĩ ūndũ ūcio magĩtigana nake, magĩthĩĩra. **23** Mũthenya o ro ūcio Asadukai, arĩa moigaga atĩ gũtĩrĩ ūhoro wa kũriũka, magĩũka kūrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, **24** “Mũrutani, Musa aatwĩrĩre atĩ mũndũ angĩkua atarĩ na ciana, mũrũ wa nyina na nginya ahikie mũtũmia ūcio wa ndigwa, nĩguo aciarĩre mũrũ wa nyina ciana. **25** Na rĩrĩ, kwari aanake mũgwanja a nyina ūmwe gatagatĩ-inĩ gaitũ. Nake ūrĩa mũkũrũ akĩhikania na agĩkua, na tondũ ndaarĩ na ciana, agĩtigĩra mũrũ wa nyina mũtũmia. **26** Na gũkĩhaana o ūguo kūrĩ mũrũ wa nyina wa keerĩ, na wa gatatũ, makĩrũmanĩrĩra, magĩkua othe mũgwanja. **27** Marĩgĩrĩrio-rĩ, mũtũmia ūcio nake agĩkua. **28** Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kũriũka-rĩ, mũtũmia ūcio agaakorwo arĩ wa ū harĩ acio mũgwanja, tondũ othe nĩmamũhikĩtie?” **29** Nake Jesũ akĩmacōokeria atĩrĩ, “Inyũĩ mũhĩtĩtie tondũ mũtũĩ Maandiko o na kana hinya wa Ngai. **30** Hĩndĩ ya

kũriũka andũ matikahikania kana mahike; magaatũika ta arĩa arĩa marĩ kũu igũrũ. **31** No wa ūhoro wa kũriũka kwa arĩa akuũ-rĩ, kaĩ mũtathomete ūrĩa Ngai oigire atĩrĩ, **32** “Nĩ nĩ nĩ Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu?” We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ Ngai wa arĩa marĩ muoyo.” **33** Rĩrĩa kĩrĩndĩ kũu kĩaiguire ūguo, gĩkĩgegĩo nĩ ūrutani wake. **34** Hĩndĩ irĩa Afarisai maiguire atĩ Jesũ nĩahootete Asadukai, magĩcōokanĩrĩra hamwe. **35** Ūmwe wao, warĩ njorua ya watho, akĩmũgeria na kũmũria kĩũria gĩkĩ: **36** “Mũrutani, nĩ riathani rĩrĩkũ inene thĩĩnĩ wa Watho?” **37** Jesũ akĩmũcōokeria atĩrĩ, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothē, na muoyo waku wothē, na meciĩria maku mothe.” **38** Rĩrĩ nĩrĩo riathani rĩa mbere na rĩa inene. **39** Narĩo rĩa keerĩ no ta rĩu: ‘Endaga mũndũ ūrĩa ūngĩ o ta ūrĩa wĩyendete wee mwene.’ **40** Watho wothē na ūrutani wa Anabĩ ūhingĩtio nĩ maathani macio meeri.” **41** Na hĩndĩ iyo Afarisai monganĩte hamwe-rĩ, Jesũ akĩmooria atĩrĩ, **42** “Mwĩciĩragia atĩa ūhoro wa Kristũ? Muugaga nĩ mũrũ wa ū?” Nao makĩmũcōokeria atĩrĩ, “Nĩ mũrũ wa Daudi.” **43** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩagĩtũmire Daudi akĩaria arĩ na Roho amwĩte ‘Mwathani’? Nĩgũkorwo oigire atĩrĩ, **44** “‘Mwathani eerire Mwathani wakwa atĩrĩ: ‘Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ūrio, nginya ngaiga thũ ciaku rungu rwa makinya maku.’” **45** Angĩkorwo Daudi amwĩtaga ‘Mwathani-ĩ’, angĩgĩtũka mũrũ wake atĩa?” **46** Gũtĩrĩ mũndũ wahotire kũmũcōokeria, na kuuma mũthenya ūcio gũtĩrĩ mũndũ wacookire kũgeria kũmũria ciũria ingĩ.

23 Nĩngĩ Jesũ akĩĩra ikundi cia andũ o hamwe na arutwo ake atĩrĩ: **2** “Arutani a watho na Afarisai maikaragĩra gĩtĩ kĩa Musa. **3** Nĩ ūndũ ūcio, maathĩkagĩrei na mwĩkage ūrĩa wothē marĩmwĩraga. No mũtĩgekage ūrĩa mekaga, nĩgũkorwo matiĩkaga ūrĩa mahunjagia. **4** Mohaga mĩrĩgo mĩrĩtũ mũno makamĩgĩrĩra ciande cia andũ, no-o ene matiendaga o na kũmĩhutia na kaara. **5** “Ūrĩa wothē mekaga, mekaga nĩguo monwo nĩ andũ: Maaraaramagia tũthandũkũ tũria meyhaga thĩithi tũrĩ na maandiko thĩĩnĩ, na makaraihia ciohe cia ndigĩ cia nguō ciao, **6** na nĩmendete gũikara handũ ha gũtĩro maruga-inĩ, na gũikarĩra itĩ cia mbere thĩĩnĩ wa thunagogĩ; **7** na nĩmendete kũgeithio ndũnyũ-inĩ, na gwĩtwo nĩ andũ ‘Rabĩi’. **8** “No inyũĩ mũtikanetwo ‘Rabĩi’, nĩgũkorwo Mũnene wanyu no ūmwe, na inyuothe mũrĩ a ithe ūmwe. **9** Na mũtikanetwo mũndũ o na ūrĩkũ gũkũ thĩ ‘baba’, nĩgũkorwo mũrĩ na Ithe o ūmwe, nake arĩ igũrũ. **10** O na mũtikanetwo ‘mũrutani’, nĩgũkorwo mũrĩ na ‘Mũrutani’ o ūmwe, nake nĩwe Kristũ. **11** Ūrĩa mũnene thĩĩnĩ wanyu nĩatũkage ndungata yanyu. **12** Nĩgũkorwo ūrĩa wothē wĩtũgagĩra nĩakanyĩhio, na ūrĩa wothē wĩnyĩhagia niagatũgĩrio. **13** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyũĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhingagĩrĩra andũ gũtoonya ūthamaki wa igũrũ, na inyũĩ-ene mũtitoonyaga, o na mũtĩrekaga arĩa marena gũtoonya matoonye. (**14** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyũĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũtoonyagĩrĩra nyũmba cia atũmia a ndigwa, mũkamatunya indo ciao, na mũkahooyaga mahoooya maraiha ma kwĩonania. Nĩ ūndũ ūcio nĩmũkaherĩthio makĩria ma andũ arĩa

angĩ.) **15** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai hinga ici! Mũtuikanagia bũrũri na mũkarĩnga iria mũgĩcarĩa mũndũ ũmwe mũmũgarũre amũrũmĩrĩre, na aamũrũmĩrĩra mũkamũtũa mũrũ wa Jehanamu maita meeri manyu. (Geenna g1067) **16** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ atongoria atumumu! Muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrikũ angĩhĩta na hekarũ, ũcio ti ũndũ; no mũndũ angĩhĩta na thahabu ya hekarũ-rĩ, ũcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’ **17** Inyuĩ atumumu aya akĩgu! Nĩ kĩĩ kinene? Nĩ thahabu iyo, kana nĩ hekarũ irĩa itũmaga thahabu itũike nyamũre? **18** Nĩngĩ muugaga atĩrĩ, ‘Mũndũ o na ũrikũ angĩhĩta na kigongona-rĩ, ũcio ti ũndũ; no mũndũ angĩhĩta na kiheo kirĩa kirĩ kigongona-igũrũ, ũcio nĩekuohwo nĩ mwĩhĩtwa wake.’ **19** Inyuĩ andũ aya atumumu! Nĩ kĩĩ kinene? Nĩ kiheo kũu, kana nĩ kigongona kirĩa gitũmaga kiheo kũu gitũike kiamũre? **20** Nĩ ũndũ ũcio, ũria wĩhĩtaga na kigongona, ehĩtaga nakĩo na akehĩta na kirĩa gĩothe kirĩ kigongona-igũrũ. **21** Nake ũria wĩhĩtaga na hekarũ, ehĩtaga nayo na akehĩta na ũria ũikaraga thĩĩnĩ wayo. **22** Nake ũria wĩhĩtaga na igũrũ, ehĩtaga na gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai, na akehĩta na ũria ũgĩkaragĩra. **23** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũrutaga gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa nyeni; na nĩcio terere, na biharĩ, na thuu. No nĩmũtiganĩĩre maĩndũ marĩa ma bata makĩria marĩa makonĩĩ watho na nĩmo kĩhoo, na kũiguanĩra tha, na wĩhokeku. Maya-rĩ, nĩmo mwagĩrĩrwo nĩ gwĩka mũtegitiganĩĩria macio mangĩ. **24** Inyuĩ atongoria aya atumumu! Inyuĩ mũcungaga rũmuru, no mũkameria ngamiĩra. **25** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũthambagia gĩkombe na mbakũri mwena wa nja, no thĩĩnĩ-rĩ, kũiyũrĩte ũkoroku na kwenda kwĩhũĩnia. **26** Wee Mũfarisai ũyũ mũtũmumu! Amba ũthambie gĩkombe na mbakũri mwena wa thĩĩnĩ, naguo mwena wa nja o naguo nĩũgũthera. **27** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mũhaana mbĩrĩra hake mũnyũ mwerũ, iria cionekaga irĩ thaka mwena wa nja, no thĩĩnĩ ciyũrĩte mahĩndĩ ma andũ akuũ, na gĩko kĩa mĩthemba yothē. **28** No taguo andũ mamuonaga mũrĩ athĩngu mwena wa nja, no mwena wa thĩĩnĩ mũiyũrwo nĩ ũhinga na waganu. **29** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, inyuĩ arutani a watho na Afarisai, hinga ici! Mwakagĩra anabii mbĩrĩra na mũkagemia mbĩrĩra cia arĩa athĩngu. **30** Mũgacooka mũkoĩga atĩrĩ, ‘Tũngĩarĩ muoyo hĩndĩ ya maithe maitũ-rĩ, tũtingĩagwatanĩĩre nao gũita thakame ya anabii.’ **31** Nĩ ũndũ ũcio mũkaruta ũira wa atĩ inyuĩ mũrĩ njĩaro cia arĩa mooragire anabii. **32** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, kũiyũrĩrĩre kigeri kĩa mehia ma maithe manyu ma tene. **33** “Inyuĩ nyoka ici! Inyuĩ ciana cia ndũira! Mũgaagĩtheema atĩa gũtũirwo ciira wa gũikio Jehanamu? (Geenna g1067) **34** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũmũtũmĩra anabii, na andũ arĩa oogĩ, o na arutani. Amwe ao nĩmũkamooraga na mwambe amwe ao mũtĩ-igũrũ, na arĩa angĩ mũmahũire na iboko thĩĩnĩ wa thunagogi cianyu na mũmaingate kuuma itũũra rĩmwe nginya rĩrĩa rĩngĩ. **35** Na nĩmũgagĩcookererwo nĩ thakame yothē ya andũ arĩa athĩngu, irĩa irĩkĩtie gũitwo gũkũ thĩ, kuuma thakame ya Habili ũria warĩ mũthĩngu, nginya thakame ya Zekaria mũrũ wa Barakia,

ũria mworagĩre gatagatĩ ka Handũ-harĩa-Hatheru na kigongona. **36** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, maĩndũ maya mothe nĩmagakinyĩra rũciarũ rũrũ. **37** “Wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ũragaga anabii, na ũkahũũra arĩa matũmĩtwo kũrĩ wee na mahiga nyuguto, nĩ maita maingĩ atĩa ndanenda gĩcookanĩrĩria ciana ciaku hamwe, ta ũria ngũkũ icookanagĩrĩria tũcuĩ twayo rungu rwa mathagu mayo, no ndũnjĩtikagĩria! **38** Atĩrĩrĩ, nyũmba yaku itĩgitwo ikĩrĩte ihooru. **39** Ngũmwĩra atĩrĩ, kuuma rĩu mũtikanyona rĩngĩ nginya rĩrĩa mũkoĩga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo nĩ mũndũ ũria ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani.”

24 Nake Jesũ akiuma hekarũ, na rĩrĩa aathiiaga arutwo ake magũka kũrĩ we nĩguo mamuonie miako ya hekarũ. **2** Akĩmoria atĩrĩ, “Nĩmũkuona indo ici ciothe? Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtĩrĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya rĩgaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.” **3** Na rĩrĩa Jesũ aikarĩte thĩ Kĩrĩma-inĩ kĩa Mitamaiyũ-rĩ, arutwo ake magũka harĩ we hatarĩ andũ angĩ, makĩmũũria atĩrĩ, “Ta twĩre, maĩndũ macio mageekika rĩ, na kĩmenyithia gĩa gĩcocoa gwaku na kĩa mũthia wa mahinda maya nĩ kirĩkũ?” (aiĩn g165) **4** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanahenĩo nĩ mũndũ o na ũrikũ. **5** Nĩgũkorwo andũ aingĩ nĩmagooka na rĩtwa rĩakwa, makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩ makahaenia andũ aingĩ. **6** Nĩmũkaigua ũhoro wa mbaara, na mũhuhu ũkonĩĩ mbaara, no inyuĩ mũtikanamake. Maĩndũ ta macio no nginya mageekika, no ithĩrĩro ti rĩkinyu. **7** Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩra rũrĩa rũngĩ, na ũthamaki ũũkĩrĩre ũria ũngĩ. Nĩgũkaagĩ ng’aragu na ithĩngĩthia kũndũ na kũndũ. **8** Maĩndũ macio mothe nĩ kiambĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrũmwo agĩe mwana. **9** “Nĩngĩ nĩmũkaneanwo mũnyariirwo na mũũragwo, na mũmenwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe nĩ ũndũ wakwa. **10** Hĩndĩ iyo-rĩ, andũ aingĩ nĩmagatiganĩria wĩtikio na makunyananĩre mũndũ na ũria ũngĩ, na mamenane. **11** Na anabii aingĩ a maheeni nĩmakoiĩmĩra na nĩmakahaenia andũ aingĩ. **12** Na tondũ waganu nĩũkaingĩha mũno-rĩ, wendani wa andũ aingĩ nĩũkanyĩha, **13** no ũria ũgaakĩrĩrĩria nginya hĩndĩ ya ithĩrĩro-rĩ, ũcio nĩakahonoka. **14** Naguo ũhoro-ũyũ-Mwega wa ũthamaki nĩũkahunjo thĩ yothē itũike ũira kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe, na thuutha ũcio ithĩrĩro rĩkinye. **15** “Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa mũkoona ‘kĩndũ kirĩa kirĩ thaahu na gĩa kũrehe ihooru’ kirũgamĩte Handũ-harĩa-Hatheru, o kĩrĩa kĩarĩtio na kanua ka mũnabii Danieli (ũria ũrathoma nĩamenye ũhoro ũcio), **16** hĩndĩ iyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ. **17** Mũndũ ũria ũrĩ nyũmba yake igũrũ ndakaharũrũke atĩ akarute kindũ kuuma nyũmba yake. **18** Nake ũria wĩ mũgũnda ndagacooke mũciĩ kũgĩra nguo ciake. **19** Kaĩ atumia arĩa magaakorwo na nda na arĩa magaakorwo makĩongĩthia hĩndĩ iyo nĩmagakorwo na thĩĩna-ĩ! **20** Hooyai nĩguo gwĩthara kwanyu gũtikanakorwo kũrĩ hĩndĩ ya heho kana mũthenya wa Thabatũ. **21** Nĩgũkorwo hĩndĩ iyo nĩgũkagĩ na mũnyamaro mĩnene, itarĩ yoneka kuuma kiambĩrĩria gĩa thĩ nginya rĩu, na itakooneka rĩngĩ. **22** Na tĩga matukũ macio makuhĩhĩro-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ ũngĩkaahonoka, no nĩ tondũ wa andũ arĩa aamũre,

matukū macio nīmagakuhīho. **23** Hīndī iyo mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Kristū arī na hahā! kana, ‘Arī haria!’ Mūtikanetīkie ūhorō ūcio. **24** Nīgūkorwo Kristū a maheeni na anabī a maheeni nīmakeyumīria monanie morirū manene na maringe ciama, nīguo maheenie o na arīa aamūre, korwo no kūhoteke. **25** Na rīrī, inyūī ndaamūmenyithia ūhorō ūcio mbere ya hīndī iyo. **26** “Nī ūndū ūcio mūdū o na ūrīkū angīkamwīra atīrī, ‘Arī werū-inī,’ mūtikanathīi kuo; kana angīmwīra, ‘Arī nyūmba thīinī,’ mūtikanetīkie ūhorō ūcio. **27** Nīgūkorwo o ta ūrīa rūheni ruumīte irathīro ruonekaga ithūro-rī, ūguo noguo gūūka kwa Mūrū wa Mūdū gūgaakorwo kūhaana. **28** Harīa hothe harī kūmba, hau nīho nderi ciungana. **29** “Na rīrī, o rīmwe thuutha wa mīnyamaro ya matukū macio, “rīua nīrīkagīa nduma, nago mweri ūtīge kwarā; nacio njata nīikaagīa kuuma igūrū, namo maahinya ma igūrū nīmakenyenyo.’ **30** “Hīndī iyo kīmenyithia kīa Mūrū wa Mūdū nīgīkooneka kūu igūrū, na ndūrīrī ciothe cia thī nīgīcakaya. Nīkoona Mūrū wa Mūdū agīūka arī igūrū rīa matu, na arī na hinya na rīiri mūingī. **31** Nake nīagātūma arāika ake na mūgambo mūnene wa karumbeta, nake nīmakoongania arīa ake aamūre moimīte mīena īna rīia yumaga rūluho, kuuma gīturi kīmwe kīa igūrū ngīnya kīrīa kīngī. **32** “Na rīrī, mwīrutei na mūkūyū: Rīrīa honge ciaguo ciarīkia gūthundūka na ciaruta mathangū-rī, nīmūmenyaga atī hīndī ya rīua īrī hakuhi. **33** Ūguo noguo rīrīa mūkoona maūdū macio mothe, mūkaamenya atī ihinda rīrī hakuhi, rīrī o ta mūrango-inī. **34** Ngūmwīra atīrī na ma, rūciaro rūrū rūtīgaathira ngīnya maūdū macio mothe mahinge. **35** Igūrū na thī nīgīathira, no ciugo ciakwa itīgīathira. **36** “Gūtīrī mūdū ūūī ūhorō wa mūthenya ūcio kana ithaa rū, o na arāika a igūrū matiūī, o na Mūrūī ndooī, tīga no ithe wīki. **37** O ta ūrīa gwatarīī matukū-inī ma Nuhu, noguo gūkahaana hīndī ya gūūka kwa Mūrū wa Mūdū. **38** Nīgūkorwo o ta ūrīa gwatarīī matukū marīa maarī mbere ya kīguū, andū nīmariīaga na makanyua, na nīmāhikanagīa na makahika, o ngīnya mūthenya ūrīa Nuhu aatooonyire thabīna; **39** nao matīamenyire ngīnya rīrīa kīguū gīokire, gīkīmāniina othe. Ūguo noguo gūkahaana hīndī ya gūūka kwa Mūrū wa Mūdū. **40** Hīndī iyo arīme eerī magaaakorwo marī mūgūnda; ūmwe nīakoywo na ūrīa ūngī atigwo. **41** Andū-a-nja eerī magaaakorwo magīthīa hamwe; ūmwe nīakoywo na ūrīa ūngī atigwo. **42** “Nī ūndū ūcio, ikaragāi mwīguīte, tondū mūtīūī mūthenya ūrīa Mwathani wanyu agooka. **43** No menyai atīrī, korwo mwene nyūmba nīamenyete thaa cia ūtūkū irīa mūici angīūka, angīaikarīre eigūite, nyūmba yake itūuo. **44** Nī ūndū ūcio o na inyūī no ngīnya mūikarage mwīhaarīre, tondū Mūrū wa Mūdū agooka ithaa rīrīa mūtāmwrīgīrīre. **45** “Nīngī-rī, ndungata ya kwīhokeka na njūgī nīrīkū, irīa mwathi wayo angīihokera kūroraga ndungata irīa ingī cia nyūmba yake, na īciheage irīo ihinda rīrīa rīagīrīre? **46** Kāi nīūgaakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iyo, rīrīa mwathi wayo agooka akore īgīūka o ūguo-ī! **47** Ngūmwīra atīrī na ma, nīakāmīihokera indo ciake ciothe. **48** No rīrī, ndungata iyo ingīkorwo nī njaganu, na īire na ngoro atīrī, ‘Mwathi wakwa nīegūikara ihinda

iraaya atacookete,’ **49** na īkīambīrīre kūhūra ndungata irīa ingī, na kūrīa na kūnyua hamwe na arīū. **50** Mwathi wa ndungata iyo agooka mūthenya ūrīa itāmwrīgīrīre, na ithaa rīrīa itooī. **51** Nake nīakāmīherithia mūno, na amīikie hamwe na andū arīa hinga, kūrīa gūgaakorwo na kīrīro na kūhagarania magego.

25 “Hīndī iyo-rī, ūthamaki wa igūrū ūkaahaananio na airītu ikūmī arīa mooire matawa mao, makīumagara nīguo magatūnge mūhīkīania. **2** Atano ao maarī akīīgu, na atano maarī oogī. **3** Acio akīīgu nīmakuire matawa mao, no matiakuire maguta. **4** No rīrī, acio oogī, nīmakuire maguta na cuba, o hamwe na matawa mao. **5** Na rīrī, Mūhīkīania nīaikarīre angīgooka, na othe magīcūnga, magīkoma. **6** “Na ūtūkū gatagatī gūkīanīrīrwo atīrī: ‘Mūhīkīania nī mūūku! Umāi mūkāmūtūngel!’ **7** “Hīndī iyo airītu othe magīūkīra, magīthondeka matawa mao. **8** Acio akīīgu makīīra acio oogī atīrī, ‘Tūgaīre maguta manyu tondū; matawa maitū nīmarahora.’ **9** “No acio oogī makīmācookeria atīrī, ‘Aca, matīgītūīgana na mamūīgane. Handū ha ūguo-rī, thīīī kūrī arīa mendagia maguta mūkegīrīre manyu.’ **10** “No rīrīa maarī njīra-inī magīthīī kūgūra maguta-rī, mūhīkīania agīkīnya. Airītu arīa mehaarīre magītoonya kīhīkīano-inī hamwe na mūhīkīania. Naguo mūrango ūkīhingwo. **11** “Thuutha ūcio airītu acio angī o nao magīūka. Makīuga atīrī, ‘Mwathani! Mwathani! Tūhingūrīre mūrango!’ **12** “Nowe agīcookia atīrī, ‘Ngūmwīra atīrī na ma, nīī ndīmūūī.’ **13** “Nī ūndū ūcio-rī, mwīhūgagē, tondū mūtīūī mūthenya kana thaa. **14** “Nīngī, ūthamaki wa igūrū ūkaahaananio na mūdū wathīaga rūgendo, nake agīta ndungata ciake, agīcīfhokera indo ciake. **15** Akinengera īmwe yacio taranda ithano cia mbeeca, na īngī taranda igīrī, na īrīa ingī taranda īmwe, o ndungata kūringana na ūhoti wayo. Agīcooka agīthīī rūgendo. **16** Ndungata irīa yaneetwo taranda ithano īgīthīī o hīndī iyo, īkīonjorīthia mbeeca ciayo, na īkīona uumīthio wa taranda ingī ithano. **17** O nayo irīa yaheetwo taranda igīrī īkīonjorīthia īkīona uumīthio wa ingī igīrī. **18** No ndungata irīa yaheetwo taranda īmwe īgīthīī, īkīenja irīma, īkīihitha mbeeca cia mwathi wayo. **19** “Thuutha wa ihinda iraaya, mwathi wa ndungata īcio nīacookīre na agīcīta nīguo īheane ūhorō wa mathabu ma mbeeca ciake. **20** Ndungata irīa yaheetwo taranda ithano īkīrehe ingī ithano, īkīuga atīrī, ‘Mwathi wakwa, waheire taranda ithano. Atīrīrī, nīthūkūmīte ingī ithano.’ **21** “Nake mwathi wayo akīmīcookeria atīrī, ‘Nīwīkīte wega, wee ndungata īno njega na ya kwīhokeka! Nīūtūikīte mwīhokeku harī indo nini; nīngūgūtua mūrōri wa indo nīngī. Ūka ūtoonye gīkeno-inī kīa mwathi wakul!’ **22** “Ndungata irīa yaheetwo taranda igīrī o nayo īgīūka. īkīuga atīrī, ‘Mwathi wakwa waheire taranda igīrī! Atīrīrī, nīthūkūmīte ingī igīrī.’ **23** “Nake mwathi wayo akīmīcookeria atīrī, ‘Nīwīkīte wega, wee ndungata īno njega na ya kwīhokeka! Nīūtūikīte mwīhokeku harī indo nini; nī ngūgūtua mūrōri wa indo nīngī. Ūka ūtoonye gīkeno-inī kīa Mwathi wakul!’ **24** “Nayo ndungata irīa yaheetwo taranda īmwe o nayo īgīūka. īkīuga atīrī, ‘Mwathi wakwa, nī ndooī atī wee wī mūdū

mwii, ūgethaga kūrīa ūtahandite, na ūkongania kūrīa ūtaahandire mbeu. **25** Nī ūndū ūcio nīndetigirire, ngithii ngihitha taranda yaku thi. Atiriri, ino no iria yaku ndagūcookeria.’ **26** “Nake mwathi wayo akimicookeria atiri, ‘Wee ndungata ino njaganu na nguutaru! Ūguo nī wooi ati ngethaga kūrīa itaahandite, na ngongania kūrīa itaahurite mbeu? **27** Gūkirī ūguo-rī, wagiriirwo nī kūiga mbeeca ciakwa bengi, na ndacooka-rī, niingiacookerio mbeeca ciakwa iri hamwe na uumithio wacio. **28** “Nī ūndū ūcio, mītunyei taranda iyo, mūminengere ūrīa ūrī na taranda ikūmi. **29** Nīgūkorwo mūdū o wothē ūrī na indo nīwe ūkoongererwo ingi nyingi na akiriririo. Nake ūrīa ūtarī, o na kīrīa arī nakio nīagatuunywo. **30** Oyai ndungata iyo itari bata mūmikie nja kūu nduma-ini, kūrīa gūgaakorwo kīrīro na kūhagarania magego.’ **31** “Hīndi irīa Mūrū wa Mūdū agooka arī na riiri wake, na arāika othe marī hamwe nake, nīagaikarīra giti giāke kīa ūnene na kīrī riiri wa igūrū. **32** Ndūriri ciothe nīgacookaniririo mbere yake, nake nīakamūrania andū kuuma kūrīa arīa angī, o ta ūrīa mūrīithi aamūranagia ng’ōndu na mbūri. **33** Nīakaiga ng’ōndu mwena wake wa ūrīo, na mbūri aciige mwena wake wa ūmotho. **34** “Nīngi Mūthamaki nīakeera arīa marī mwena wake wa ūrīo atirī, ‘Ūkai, inyuī mūrathimutwo nī Baba; oyai igai rīa ūthamaki ūrīa mwathondekeirwo kuuma rīrīa thī yombirwo. **35** Nīgūkorwo ndaarī mūhūutu mūkūthe gīa kūrīa, na ndaarī mūnyootu mūkūthe gīa kūnyua, na ndaarī mūgeni mūkūnyūia ūgeni, **36** na ndaarī njaga mūkūthe nguo, na ndaarī mūrūaru na inyuī mūkūmeyerera, o na ndaarī njeera na mūgiūka kūndora.’ **37** “Hīndi iyo arīa athingu nīmakamūcookeria mamūurie atirī, ‘Mwathani, nī rī twakuonire ūrī mūhūutu tūgikūhe gīa kūrīa, kana ūrī mūnyootu tūgikūhe gīa kūnyua? **38** Na nī rī twakuonire ūrī mūgeni tūgikūnyūia ūgeni, kana ūrī njaga tūgikūhe nguo? **39** O na nī rī twakuonire ūrī mūrūaru kana ūrī njeera na tūgiūka gūkūrora? **40** “Nake Mūthamaki nīagacookia, ameere atirī, ‘Ngūmwīra atirī na ma, ūndū wothē mwekīre arii a Baba o na arīa anini mūno, nī nī mwekīre.’ **41** “Nīngi nīakeera arīa marī mwena wake wa ūmotho atirī, ‘Njeherera, inyuī mūrūmitwo, mūthīi mwaki-ini wa tene na tene ūrīa ūthondekeirwo mūcukani na arāika ake. (aiōnios g166) **42** Nīgūkorwo ndaarī mūhūutu na mūtiaheire gīa kūrīa, na ndaarī mūnyootu na mūtiaheire gīa kūnyua, **43** na ndaarī mūgeni na mūtianyīitire ūgeni, ndaarī njaga na mūtiaheire nguo, ndaarī mūrūaru na ndaarī njeera na mūtiokeire kūnyona.’ **44** “Nao nīmagacookia, mamūurie atirī, ‘Mwathani, nī rī twakuonire ūrī mūhūutu, kana ūrī mūnyootu, kana ūrī mūgeni, kana ūrī njaga, kana ūrī mūrūaru, o na kana ūrī njeera na tūtiagūteithirie? **45** “Nake nīakamacookeria atirī, ‘Ngūmwīra atirī na ma, ūndū o wothē mūteekire ūmwe wa aya anini mūno, nī nī mūteekīre.’ **46** “Hīndi iyo nīmagathiī kūrīa andū maherithagio tene na tene, no arīa athingu mathīi muoyo-ini wa tene na tene.” (aiōnios g166)

26 Rīrīa Jesū aarīkirie kuuga maōndū macio mothe-rī, akīra arutwo ake atirī, **2** “O ta ūrīa mūū, Giathi kīa Bathaka gītigairie matukū meerī gikinye, nake Mūrū

wa Mūdū nīakaneanwo nīgeetha aambwo mūtī-igūrū.” **3** Hīndi iyo athīnjirī-Ngai arīa anene na athuuri a kirīndi makīgomana kwa mūthīnjirī-Ngai ūrīa mūnene, wetagwo Kaiafa, **4** nīguo macire ūrīa mangīnyīithia Jesū na njīra ya wara, na mamūūragithie. **5** No makiuga atirī, “Tūtingimūnyūia hīndi ya Giathi, nīguo andū matikarute haaro.” **6** Na rīrī, hīndi imwe Jesū aarī Bethania, mūciī wa mūdū wetagwo Simoni ūrīa warī na mūrīmū wa mangū, **7** na mūdū-wa-nja warī na cuba ya maguta ma goro mūno na manungi wega, agīuka kūrī Jesū, akīmūtīrīria maguta mūtwe arī metha-ini akīria. **8** Rīrīa arutwo moonire ūguo, makīrakara, makīūrania atirī, “Ūtangi ūyū nī waki? **9** Maguta macio manungi wega nīangendiio goro na mbeeca icio iheo athīni.” **10** Nake Jesū aamenya ūguo, akīmooria atirī, “Mūrathīnīa mūdū-wa-nja ūyū niki? We nīanjika ūndū mwega. **11** Arīa athīni mūrīkoragwo nao hīndi ciothe, no nī-rī, mūtīrīkoragwo na nīi hīndi ciothe. **12** Hīndi irīa aitrīrie mūrī wakwa maguta macio manungi wega, eekire ūguo nīgeetha aathagathage ūrīa ngaathikwo. **13** Ngūmwīra atirī na ma, kūrīa guothe ūhorō-ūyū-Mwega ūkaahunjio thīni wa thī yothē-rī, ūndū ūcio eeka nīūkeeragwo andū nīgeetha arīrikanagwo.” **14** Hīndi iyo ūmwe wa acio ikūmi na eerī, ūrīa wetagwo Judasi Mūsikariota, agithīi kūrī athīnjirī-Ngai arīa anene, **15** akīmooria atirī, “Nī kīi mūkūthe ingīmūneana kūrī inyuī?” Nao makīmūtārīa icunjī cia betha mīrongo itatū, makīmūnengera. **16** Kuuma hīndi iyo Judasi akiambīrīria gūcaria mweke wa kūmūneana. **17** Mūthenya wa mbere wa kwambīrīria kūrīa Migate irīa itari Mīkire Ndawa ya Kūmbia-rī, arutwo magithīi kūrī Jesū makīmūria atirī, “Ūkwenda tūkaharīrie irio cia Bathaka kū?” **18** Nake akīmacookeria atirī, “Thīi itūūra-ini kūrī mūdū mūna mūmwīre atirī, ‘Mūrutani oiga atirī: Ihinda riakwa rīria rītuitwo rīrī hakuhi. Ngūrīra irio cia Bathaka nyūmba gwaku tūrī na arutwo akwa.” **19** Nī ūndū ūcio arutwo magīka o ūrīa Jesū aamathite, na makīhaarīria irio cia Bathaka. **20** Gwakinya hwaī-ini-rī, Jesū agīlaka metha-ini ya irio hamwe na arutwo ake acio ikūmi na eerī. **21** Na rīrīa maarīaga, akiuga atirī, “Ngūmwīra atirī na ma, ūmwe wanyu nīekūngunyaīria.” **22** Nao makīnyīitwo nī kīeha mūno, makīambīrīria kūmūria o mūdū atirī, “Mwathani, ti-itherū nī nīi?” **23** Jesū akīmacookeria atirī, “Ūrīa waikanīria guoko na nīi mbakūri-ini nīwe ūringunyaīria. **24** Mūrū wa Mūdū nīegūthīi o ta ūrīa ūhorō wake wandīkitwo. No mūdū ūrīa ūgūkunyaīria Mūrū wa Mūdū kaī arī na haaro-ī! Nī kaba mūdū ūcio atangīaciariwo.” **25** Hīndi iyo Judasi, ūrīa mūmūkunyaīria, akiuga atirī, “Rabīi, ti-itherū nī nīi?” Nake Jesū akīmūcookeria atirī, “Iī, nīwe.” **26** Na rīrīa maarīaga, Jesū akīoya mūgate, agīcooka ngaatho, akīwenyūranga, akihe arutwo ake, akīmeera atirī, “Oyai mūrīe; ūyū nī mūrī wakwa.” **27** Agīcooka akīoya gīkombe, agīcooka ngaatho, akīmanengera, akīmeera atirī, “Nyuanīrai inyuothē. **28** Ino nīyo thakame yakwa ya kīrīkanīro, irīa igūtītwo nī ūndū wa andū aingī nī ūndū wa kūrekanīrwo kwa mehīa. **29** Ngūmwīra atirī, ndikūnyua rīngī ndibei ya maciaro ma mūthabībū kuuma rīu ngīnya mūthenya ūrīa ngaamīnyuanīria na inyuī irī njerū ūthamaki-ini wa Baba.” **30** Na maarīkia

kūina rwimbo-rī, makiumagara magithiī Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū. **31** Ningī Jesū agīcooka akīmeera atīrī, “Ūtuku wa ūmūthi inyuothē nīmūrīndirika nīgukorwo nī kwandikītwo atīrī: “Nīngaringa mūrīthi, nacio ng’ondū cia rūūru ihurunjūke.” **32** No ndariūkio-rī, nīngamūtongoria gūthiī Galilī.” **33** No Petero akīmūcookeria atīrī, “O na arīa angī othe mangīgūtīrika, nīi ndigagūtīrika.” **34** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Ngūkūwīra atīrī na ma, ūmūthi, ūtuku o ūyū ngūkū itanakūga, ūrīkorwo ūngaanīte maita matatū.” **35** No Petero akiuga atīrī, “O na angīkorwo nīgūkua ndikuanira nawe, nīi ndingīgūkaana.” Nao arutwo arīa angī othe makiuga o ūguo. **36** Ningī Jesū agīcooka agithiī na arutwo ake handū heetagwo Gethisemane, akīmeera atīrī, “Ikarai haha, na nīi thīi haarīa ngahooe.” **37** Agithiī na Petero, na ariū arīa eerī a Zebedi, nake akiambirīria kūigua kīeha na gūthiīnika ngoro. **38** Agīcooka akīmeera atīrī, “Ngoro yakwa īrī na kīeha mūno, o hakuhi gūkua. Ikarai haha mwīguite hamwe na nīi.” **39** Agithiīathia, agīturumithia ūthiū thī, akihooya, akiuga atīrī, “Baba, kūngihoteka-rī, njehereria gīkombe gīki. No ti ūrīa nīi ngwenda, no nī ūrīa wee ūkwenda.” **40** Hīndī īyo agīcooka kūrī arutwo ake, agīkora makomete, akīūria Petero atīrī, “Mūtingihota gūikara ithaa rīmwe mwīguite hamwe na nīi? **41** Mwīhūgei na mūhooe nīguo mūtīkagwe magerio-inī. Ngoro nīyenda, no mwīrī ndūrī na hīnya.” **42** Jesū agithiī riita rīa keerī, akihooya, akiuga atīrī, “Baba, angīkorwo gūtingihoteka njehererio gīkombe gīki itakīnyūirīe-rī, wendi waku ūrohingio.” **43** Aacooka rīngi akīmakora makomete, tondū nīmahiitwo nī toro. **44** Nī ūndū ūcio akīmatiga, agithiī, akihooya rīngi riita rīa gatātū, akiuga ciugo o ro īcio. **45** Ningī agīcooka kūrī arutwo akīmooria atīrī, “O na rīu mūrī o toro mūhurūkīte? Atīrīrī, ihinda rī hakuhi, na Mūrū wa Mūdū niakunyanīrwo moko-inī ma andū ehia. **46** Ūkīrai, tūthiī! Ūrīa ūkūngunyanīra nīarooka!” **47** O akīaragia-rī, Judasi, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī, agīkina. Ookire na gīkundi kīnene kīa andū, marī na hīū cia njora na njūgūma, matūmitwo nī athīnjīrī-Ngai arīa anene na athuuri a kīama. **48** Na rīrī, ūcio wamūkunyanīre nīamaheete kīmenyithia gīki: “Ūrīa ndīmumunya, ūcio nīwe, mūnyīitei.” **49** Nake Judasi agithiī harī Jesū o rīmwe, akīmūwīra atīrī, “Rabīi, ūrī mūhoro!” na akīmūmumunya. **50** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūrata wakwa, īka ūrīa ūkīkire gwīka.” Nao andū acio makīmūguthūkīra, makīmūnyīita. **51** Na rīrī, mūdū ūmwe wa arīa maarī na Jesū agīcomora rūhiū awake rwa njora, agītinia gūtū kwa ndungata ya mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene. **52** Nake Jesū akīmūwīra atīrī, “Cookia rūhiū rwaku njora nīgukorwo arīa othe macomoraga rūhiū makaaniirwo na rūhiū. **53** Kana ūgwīciirīa ndingihota kūhooya Baba, na o rīmwe andūmīre araika makīria ya mbūtū ikūmi na īgīrī? **54** No rīrī, Maandiko mangīkīhinga atīa marīa moigīte atī ūndū ūyū no ngīnya ūhinge na njīra īno?” **55** Hīndī īyo Jesū akīūria kīrīndi kīu atīrī, “Kai ndī mūtongoria wa akararia a watho, atī nīkīo muoka mūnyīite mūrī na hīū cia njora na njūgūma? O mūthenya ndīrakoragwo hekarū-inī ngīrutana, na mūtingīnyīita. **56** No ūndū ūyū wothē wīkīkīte nīguo ūhoro ūrīa waandikītwo

nī anabīi ūhinge.” Nao arutwo othe makīmūtiganīria, makīūra. **57** Nao acio maanyīire Jesū makīmūtīwara gwa Kaīafa, mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene, kūria arutani a watho na athuuri moonanganīe. **58** Nowe Petero akīmūrūmīrīra arī haraaya, o ngīnya agīkina nja ya kwa mūthīnjīrī-Ngai ūcio mūnene. Agītoonya agīkarania na arangīrī nīguo amenye ūrīa ūhoro ūgūthiī. **59** Na rīrī, athīnjīrī-Ngai arīa anene na Kīama kīrīa Kīnene gīothē nīmacarīrīrie ūra wa maheeni nīguo mamūūragithie. **60** No makīaga ūra ta ūcio, o na gūkorwo andū aingī nīmarūtīte ūra wa maheeni. Thuutha-inī andū eerī makīrūgama, **61** makiuga atīrī, “Mūdū ūyū nīoigire atīrī, ‘No hote gūtharia hekarū ya Ngai, na ndīmīake rīngī na mīthenya itatū.’” **62** Ningī mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene akīrūgama, akīūria Jesū atīrī, “Kai wee ūtarī na ūndū ūgūtūcookeria? Nī ūhoro ūrīkū ūyū ūrathītangīrwo?” **63** No Jesū agīkira ki. Mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene akīmūwīra atīrī, “Ndakwīhītīthia na Ngai ūrīa wī muoyo: Twīre kana wee nīwe Kristū, Mūrū wa Ngai.” **64** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Īi, wee nīwoiga, no ngūmwīra atīrī, inyuī inyuothē nīmūkona Mūrū wa Mūdū aikarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa ūrīa-ūrī-Hīnya, agīūka arī īgūrū rīa matu.” **65** Hīndī īyo mūthīnjīrī-Ngai ūcio mūnene agītēmbūranga nguo cīake, akiuga atīrī, “Nīaruma Ngai! Tūgūkībatario nī aira angī aakī? Atīrīrī, inyuī nīmweiguīra akīruma Ngai. **66** Mūgwīciirīa atīa?” Magīcooka atīrī, “Aagīrīrwo nī kūūragwo.” **67** Magīcooka makīmūtūra mata ūthiū, na makīmūhūra na ngundi. Angī makīmūhūra na hī, **68** makīmūwīra atīrī, “Wee Kristū, tūrathīre ūhoro ūtwīre, nūū wakūgūthā!” **69** Na rīrī, Petero aikarīte nja, nake mūrītu warī ndungata akīmūkora, akīmūwīra atīrī, “O nawe uuma hamwe na Jesū ūcio wa Galilī.” **70** Nowe agīkaana ūhoro ūcio mbere yao othe, akiuga atīrī, “Nīi ndiū ūrīa ūroiga.” **71** Ningī akīumagara, agithiī kīhingo-inī, harīa mūrītu ūngī aamuonire, akīra andū arīa maarī hau atīrī, “Mūdū ūyū moima na Jesū wa Nazarethī.” **72** Agīkaana ūhoro ūcio o rīngī, na akīhīta, akiuga atīrī, “Nīi ndiū mūdū ūcio!” **73** Thuutha wa kahinda kanīni, arīa maarūgamīte hau magithiī harī Petero, makīmūwīra atīrī, “Ti-itherū wee ūrī ūmwe wao, tondū mwarīrie waku nīurakumbūra.” **74** Nake akiambirīria kwīhita, akiuga atīrī, “Nīi mūdū ūcio ndīmūūlī” Kahinda o kau ngūkū īgīkūga. **75** Nake Petero akīrīrikana ūhoro ūrīa Jesū aamwīrīte atīrī, “Ngūkū itanakūga, ūrīkorwo ūngaanīte maita matatū.” Akīuma nja, akīrīra mūno.

27 Na rīrī, rūciinī tene, athīnjīrī-Ngai arīa anene othe na athuuri a andū makīgūthania atī matūire Jesū kūūragwo. **2** Makīmūoha na mīnyororo; makīmūruta kīu, makīmūtīwara kūrī Pilato, ūrīa warī barūthi. **3** Rīrīa Judasi, ūcio wamūkunyanīre oonire atī Jesū nīatūrwo gūkua-rī, akīrīra na agīcookeria athīnjīrī-Ngai arīa anene na athuuri mbeca icio cia betha mīrongo itatū. **4** Akiuga atīrī, “Nīnjīhītīe, nīgukorwo nīngunyanīre thakame itarī na mahītīa.” Nao makīmūcookeria makīmūūria atīrī, “Ūcio ūkīrī ūhoro wītū? Ūcio nī ūhoro waku.” **5** Nī ūndū ūcio Judasi agīkanīa mbeca icio thīnī wa hekarū, agithiīra. Agīcooka agithiī

akiiita. **6** Athinjiri-Ngai acio anene makioya mbeeca icio makiuga atiri, “Kuiiga mbeeca ici kigina-ini ni kuuna watho, nigukorwo ni mbeeca cia thakame.” **7** Ni undu icio makiguithania mahuthire mbeeca icio na kugura githaka kiria kia muumbi nyungu gituike gia guthikagwo ageni. **8** Kiu niko gitumaga githaka kiu gitwo githaka gia Thakame nginya umuthi. **9** Hindi iyo nigo uhoru uria waaritio ni Jeremia uria Munabii wahingire, riria oigire atiri: “Nao nimoire icunji icio mirono itatu cia betha, thogora uria andu a Isiraeli maatuite wa kumugura, **10** nao magicuhuthira na kugura githaka kia muumbi nyungu, o ta uria Mwathani aanjathire gwiko.” **11** Na riri, Jesu akirugama mbere ya baruthi, nake baruthi icio akimuria atiri, “Wee niwe Muthamaki wa Ayahudi?” Jesu agicookia atiri. “Ii, wee niwoiga.” **12** No riria aathitangirwo ni athinjiri-Ngai aria anene na athuuri, ndari undu aacookirie. **13** Ni undu icio Pilato akimuria atiri, “Kai utaraigua uria wa maundu maria maraguthitangira?” **14** Nowe Jesu ndaigana gicookia undu o na umwe wa macio; nake baruthi akigega muno. **15** Na riri, hindi ya Giathi kia Bathaka, baruthi icio niamenyereite kuohora mundu umwe wa aria oohu, o uria kirindi kingiathuurire. **16** Hindi iyo ni maari na mundu kimaramari wohetwo na wokaine muno, wetagwo Baraba. **17** Ni undu icio, hindi iria kirindi kiagomanire, Pilato agikuria atiri, “Nuu mukwenda ndimuohore; ni Baraba, kana ni Jesu uria witagwo Kristu?” **18** Nigukorwo we niamenyaga ati maatwarite Jesu kuri we ni undu wa uru. **19** Na hindi iyo Pilato aikariire gitii gia ciira, mutumia wake akimutumira mundu, akimwira atiri: “Ndukae gwika mundu icio undu tonduni ndari na mahitia, nigukorwo umuthi nithinithio ni kirotu muno ni undu wake.” **20** No riri, athinjiri-Ngai aria anene na athuuri makiringiriria kirindi giite Baraba, nake Jesu ooragwo. **21** Baruthi icio akimooria atiri, “Andu aya eeri ni uriku mukwenda ndimuohore?” Nao makiuga atiri, “Tukwenda Baraba.” **22** Pilato akimooria atiri, “Ngugika afia na Jesu uyui witagwo Kristu?” Othe magicookia atiri, “Mwambe muti-iguru.” **23** Nake Pilato akimooria atiri, “Niki? Ni ngero iriku agerete?” Nao magikiririria kwanirira, makiugaga atiri, “Mwambe muti-iguru!” **24** Riria Pilato oonire ati matiraiguithania, na akiona ati ni ngui yambagiriria-ri, akioya maa, agithamba moko hau mbere ya kirindi, akiuga atiri, “Nii ndikoorio thakame ya mundu uyui utari na mahitia. Ucio ni uhoru wanyu!” **25** Nao andu acio othe magicookia atiri, “Thakame yake irotucokerera hamwe na ciana ciitu!” **26** Pilato akimohorera Baraba. No akihuurithia Jesu iboko, agicooka akimuneana akaambwo muti-iguru. **27** Ningi thigari cia baruthi cigitwara Jesu thini na giikora kia baruthi, nacio cigicookaniriria mbutu yothu ya thigari, cikimurigiciria. **28** Cikimuruta nguo ciake, cikimuhumba nguo ndune, **29** cigicooka cigituma thumbi ya miigua, cikimwikira mutwe. Cikimunegera kamurangi guoko-ini gwake kwa urio, cikimuturiria ndu, na cikimunyuriria, cikuga atiri, “Wi muhoro, muthamaki wa Ayahudi!” **30** Cikimuturira mata, cikioya kamurangi kau, na cikimuhura nako mutwe. **31** Ciarikia kumunyuriria, cikimuruta nguo iyo, na cikimuhumba nguo ciake mwene. Cigicooka

cikimumagaria cikamwambe muti-iguru. **32** Na hindi iria moimagaraga-ri, magicemania na mundu woimite Kurene, wetagwo Simoni, nacio thigari cikimukuithia mutharaba icio na hinya. **33** Magithii, magikinya handu heetagwo Gologotha (uguo ni kuuga Handu hahaana ta Ihindi ria Mutwe). **34** Nacio cikihe Jesu ndibei anyue, itukanithio na kindu kiruri ta maa ma nyongo; no aamicama akirega kuminyua. **35** Ciarikia kumwamba muti-iguru, cikigayana nguo ciake na njira ya gucicuukira miti. **36** Nacio cigikara thi hau, cikimurangira. **37** Na hau iguru ria mutwe wake, nihandikito maundu maria aathitangirwo, atiri: UYU NIWE JESU, MUTHAMAKI WA AYAHUDI. **38** Na riri, atunyani eeri nimambirwo miti-iguru hamwe nake, umwe mwena wake wa urio, na icio ungwi mwena wake wa umotho. **39** Nao andu aria maahitukagira hau makamurumaga, makiugaga mitwe yao, **40** makiugaga atiri, “Wee ungiratharirie hekaru na ucooke umiaka na mithenya itatu-ri, kihonokie! Harurika uume mutharaba-ini, aakorwo wee niwe Muru wa Ngai!” **41** O undu umwe athinjiri-Ngai aria anene, na arutani a watho, na athuuri o nao makimunyuriria. **42** Makiugaga atiri, “Niarahonokagira andu aria angwi, no ndangihota kwihonokia we mwene! Niwe Muthamaki wa Isiraeli! Nakiame riu mutharaba-ini, na ithui nitukumwikia. **43** Niehokete Ngai, niakimuhonokie riu aakorwo niamwendete, nigukorwo oigire atiri, ‘Nii ndi Muru wa Ngai.’” **44** O na atunyani aria maambanirio hamwe nake o nao makimuruma. **45** Na riri, kuuma thaa thita cia muthenya nginya thaa kenda bururi wothu ukigia nduma. **46** Na ta thaa kenda Jesu akiguthuka na mugambo munene, akiuga atiri, “Eli, Eli, lama sabakithani?” (Uguo ni kuuga, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, undiganiririe niki?”) **47** Nao andu amwe a ria maarungii hau riria maiguire uguo, makiuga atiri, “Areeta Elija.” **48** Na o rimwe, umwe wao agiteng’era akioya thibunji. Akimitobokia thiki-ini, akimithecerera kamurangi-ini, akihe Jesu anyue. **49** Aria angwi nao makiuga atiri, “Tiganai nake. Nitukuona kana Elija nieguuka kumuhonokia.” **50** Nake Jesu akiguthuka ringi na mugambo munene, agitukana. **51** Na riri, ihinda o riu gitambaya kia hekaru gigitukana icunji igiri kuuma iguru nginya thi. Nayo thi igithingitha, nacio ndwaro cia mahiga igitukana. **52** Mbirira nacio ikihinguka, nao andu aingii aria atheru aria maarikite guka makiriuka, **53** makiuma thini na mbirira. Na thuutha wa kuriuka kwa Jesu, magithii itura riu inene itheru, na makimurira andu aingi. **54** Riria munene-wa-thigari-igana na aria maarir nake makirangira Jesu moonire githingitha na maundu mothe maria meekikire-ri, makinyiitwo ni guoya, makianirira, makiuga atiri, “Ti-itheru mundu uyui oima Muru wa Ngai!” **55** Na ni haari andu-a-nja aingi meeoragira mari o haraaya. Maarumirire Jesu kuuma Galili nigo mamutungatagire. **56** Thini wao haari Mariamu Mumagidali, na Mariamu uria nyina wa Jakubu na Jose, na nyina wa arii a Zebedi. **57** Na hwa-ini wakinya-ri, mundu wari gitonga wa kuuma Arimathea, wetagwo Jusufu, uria watuikite murutwo wa Jesu agiuka. **58** Nake agithii kuri Pilato, na akihooya

ahéo mwĩrĩ wa Jesũ, nake Pilato agĩathana anengerwo mwĩrĩ ũcio. **59** Jusufu akĩoya mwĩrĩ ũcio, akĩwoha na taama mũtheru wa gatani, **60** akĩũga thĩĩnĩ wa mbĩrĩra yake njerũ ĩria eenjithitie rwaro-inĩ rwa ihiga. Akĩgaragarĩa ihiga inene mũromo-inĩ wa mbĩrĩra ĩyo, na agĩthĩira. **61** Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ maikarĩte hau mang'etheire mbĩrĩra. **62** Na mũthenya ũyũ ũngĩ ũria ũrũmagĩrĩra Mũthenya wa Ihaarĩra, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩthĩĩ kwa Pilato. **63** Makĩmwĩra atĩrĩ, "Mwathi witũ, nĩtũkũrĩrikana atĩ rĩrĩa mũheenania ũcio aarĩ muoyo. nĩoigire atĩrĩ, 'Thuutha wa matukũ matatũ nĩngariũka.' **64** Nĩ ũndũ ũcio ruta watho nĩguo mbĩrĩra ĩyo ĩrangĩrwo ngĩnya mũthenya wa gatatũ. Kwaga ũguo, arutwo ake maahota gũthĩĩ maiye mwĩrĩ ũcio macooke meere andũ atĩ nĩariũkĩtio kuuma kũrĩ arĩa akuũ. Maheeni macio maahota gũtuũka mooru gũkĩra marĩa ma mbere." **65** Nake Pilato akĩmacookeria atĩrĩ, "Oyai arangĩri, mũthĩĩ mũrangĩre mbĩrĩra ĩyo wega o ta ũria mũngihota." **66** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩĩ, makĩhinga ihiga rĩa mbĩrĩra ĩyo biũ, na makĩrĩkĩra rũũri rwa mũhũra, na makĩga arangĩri ho.

28 Thuutha wa Thabatũ, gwatua gũkĩa mũthenya wa mbere wa kiumia, Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũcio ũngĩ magĩthĩĩ kũrora mbĩrĩra. **2** Na rĩrĩ, nĩ kwagĩire na gĩthingithia kĩnene, nĩgũkorwo mũraika wa Mwathani nĩaikũrũkire oimĩte igũrũ na agĩthĩĩ mbĩrĩra-inĩ, akĩgaragarĩa ihiga akĩrĩeheria na akĩrĩkarĩra. **3** Oonekaga ahaana ta rũheni, na nguo ciake cieriũhite o ta ira. **4** Nao arangĩri acio makĩmwĩtigĩra mũno ngĩnya makĩinaina makĩhaana, ta andũ akuũ. **5** Nake mũraika ũcio akĩira andũ-a-nja acio atĩrĩ, "Inyui-rĩ, tigai gwĩtigĩra, nĩgũkorwo nĩnjũũĩ atĩ nĩ Jesũ ũria ũraambirwo mũtĩ-igũrũ mũracaria. **6** Ndarĩ haha, nĩariũkĩte, o ta ũria oigire. Ũkai muone harĩa arakomete. **7** Na rĩrĩ, thĩĩ narua mũkeere arutwo ake atĩrĩ, 'Nĩariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ, na nĩegũthĩĩ Galili mbere yanyu. Kũu nĩkuo mũrĩmuona.' Ririkanai ũguo ndaamwĩra." **8** Nĩ ũndũ ũcio, andũ-a-nja acio makiuma mbĩrĩra-inĩ mahiũhite marĩ na guoya, no nĩngĩ maiyũrĩtwo nĩ gĩkeno, makĩhanyũka makeere arutwo ake ũhoru ũcio. **9** Na o rĩmwe Jesũ agĩtũngana nao, akĩmeera atĩrĩ, "Nĩndamũgeithia." Nao magĩthĩĩ harĩ we, makĩmũnyũita nyarĩrĩ, makĩmũhooya. **10** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, "Tigai gwĩtigĩra. Thĩĩ mũkeere ariũ na aarĩ a Baba mathĩĩ Galili; kũu nĩkuo marĩnyona." **11** Na rĩrĩa andũ-a-nja acio maathiiaga-rĩ, arangĩri amwe a arĩa maarangĩrite mbĩrĩra magĩtoonya itũũra inene na makĩra athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maĩndũ mothe marĩa mekikĩte. **12** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcemanĩa na athuuri, magĩthugunda ũria megwĩka; makihe thigari icio mbeeca nyingĩ, **13** magĩciĩra atĩrĩ, "Inyui mũkuuga atĩrĩ, 'Arutwo ake marookire ũtukũ maramũiya twĩ toro.' **14** Ũhoru ũyũ ũngĩkinyĩra barũthi, nĩtũkamũguithia, na tũmũgitĩre mũtikone ũũru." **15** Nĩ ũndũ ũcio thigari ikĩoya mbeeca icio, igĩka o ta ũria cieriũtwo. Naguo ũhoru ũcio ũkĩhunjio kũrĩ Ayahudi, na nĩũhunjagio o ngĩnya ũmũthĩ. **16** Hĩndĩ ĩyo arutwo arĩa ikũmi na ũmwe magĩthĩĩ Galili, kĩrĩma-inĩ kĩrĩa Jesũ aamerĩte

mathĩĩ. **17** Na rĩrĩa maamuonire-rĩ, makĩmũhooya, no amwe maarĩ na nganja. **18** Nake Jesũ agĩthĩĩ kũrĩ o akĩmeera atĩrĩ, "Nĩheetwo ũhoti wothe igũrũ na gũkũ thĩ. **19** Nĩ ũndũ ũcio thĩĩ mũgatĩme andũ a ndũrĩrĩ ciothe matũike arutwo akwa, mũkĩmabatithagia thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Ithe na rĩa Mũriũ na rĩa Roho Mũtheru, **20** na mũkĩmarutaga gwathikĩra maĩndũ marĩa mothe ndĩmworthite. Na ti-itherũ ndĩ hamwe na inyui hĩndĩ ciothe, o ngĩnya mũthia wa mahinda maya." (aĩon g165)

Mariko

1 Kiambiriria kĩa Ūhoro-ŭria-Mwega ūkonii Jesũ Kristũ Mũrũ wa Ngai. **2** O ta ŭria kwandikĩtwo ibuku-inĩ rĩa Isaia ŭria mĩnabii atĩrĩ: “Nĩngũtũma mĩtũmwo wakwa athĩĩ mbere yaku, ŭria ūgũgũthondekera njĩra yaku.” **3** “Kũrĩ mũgambo wa mũndũ ūkanĩrĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Haarĩriai njĩra ya Mwathani, rũngariai njĩra ciake.’” **4** Nĩ ūndũ ūcio Johana ookire akĩhunjagia, na akĩbatithanagĩria werũ-inĩ. Aahunjagia atĩ andũ merire, nĩguo marekerwo mehia mao, nĩgeetha mabatithio. **5** Nao andũ othe a bũrũri wa Judea na andũ othe a Jerusalemu magĩthĩĩ kũrĩ we. Moimbũraga mehia mao, nake akamabatithĩria rũũ-inĩ rwa Jorodani. **6** Johana ehumbaga nguo ciathondeketwo na guoya wa ngamĩra, na nĩehotoraga mũcibi wa rũua njohero, na aarĩaga ngĩgi na ūũki wa gĩthaka. **7** Nayo ndũmĩrĩri yake yarĩ ĩno: “Thuutha wakwa nĩgũgũka mũndũ ūngĩ ũrĩ na hinya kũngĩra, ŭria nĩ itagĩrĩre kũnamĩrĩra njohore ndĩgi cia iraatũ ciake. **8** Nĩ ndĩmũbatithagia na maaĩ, nowe arĩmũbatithagia na Roho Mũtheru.” **9** Na rĩrĩ, ĩhinda o rĩu Jesũ agĩuka oimĩte Nazarethi kũu Galili, na akĩbatithio nĩ Johana rũũ-inĩ rwa Jorodani. **10** Na rĩria Jesũ oimĩraga maaĩ-inĩ akĩona igũrũ rĩahingũka, nake Roho Mũtheru akĩmũkĩrũkĩra ahaana ta ndutura. **11** Mũgambo ūkĩuma igũrũ ūkiuga atĩrĩ, “We nĩwe Mũrũ wakwa ŭria nyendete, na nĩnganaga mũno nĩwe.” **12** Na o rĩmwe Roho akĩmuoya akĩmũtwaru werũ-inĩ, **13** na agĩkara kũu werũ-inĩ matukũ mĩrongo ĩna, akĩgeragio nĩ Shaitani. Nake aikaranagia na nyamũ cia gĩthaka, nao araike makamũtungatagĩra. **14** Thuutha wa Johana gũikio njera, Jesũ agĩthĩĩ Galili akĩhunjagia Ūhoro-ŭria-Mwega wa Ngai, **15** akiuga atĩrĩ, “Ĩhinda nĩkinyu, nguo ūthamaki wa Ngai nĩũkũhĩrĩre. Mwĩreire mwĩtikie Ūhoro-ŭria-Mwega!” **16** Na rĩria Jesũ aathiagĩra hũgũrũrũ-inĩ cia rĩa rĩa Galili, nĩonire Simoni na mũrũ wa nyina Andreae magĩikia neti ciao iria-inĩ, nĩgũkorwo maarĩ ategi a thamaki. **17** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ūkai, mũnũmĩrĩre, na nĩngamũtua ategi a andũ.” **18** O rĩmwe magĩtiganĩria neti ciao makĩmũrũmĩrĩra. **19** Na aathiathia hanini, akĩona Jakubu mũrũ wa Zebedi hamwe na mũrũ wa nyina Johana marĩ gatarũ-inĩ makĩhaarĩria neti ciao. **20** O rĩmwe akĩmeeta, nao magĩtiga ithe wao Zebedi gatarũ-inĩ hamwe na aruti ake a wĩra na makĩmũrũmĩrĩra. **21** Nao magĩthĩĩ Kaperinaumu, na rĩria mũthenya wa Thabatũ wakinyire, Jesũ agĩtoonya thunagogi na akĩambĩrĩria kũrutana. **22** Na andũ makĩgegio nĩ ūrutani wake, nĩgũkorwo aamarutaga ta mũndũ warĩ na ūhoti, no ti ta arutani a watho. **23** Na rĩrĩ, ĩhĩndĩ o ĩyo kũu thunagogi yao, nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ na ngoma thũku, nake akianĩrĩra, akiuga atĩrĩ, **24** “Ūrenda atĩa na ithuĩ, wee Jesũ wa Nazarethi? Ūũkite gũtũniina? Nĩnjũũ wee nĩwe ũ! Wee nĩwe Ūria-Mũtheru-wa-Ngai.” **25** Nake Jesũ akĩmũkĩma na hinya, akiuga atĩrĩ, “Kira na uume thĩĩnĩ wake!” **26** Ngoma ĩyo thũku ikĩmũthukathuka na hinya na ikĩuma thĩĩnĩ wake ĩgĩkayaga. **27** Andũ acio othe makĩgega mũno nginya makĩũrania atĩrĩ, “Ūndũ ūyũ nĩ ūrĩkũ? Ūyũ nĩ ūrutani mwerũ, wĩ na ūhoti! Nĩ araatha o na ngoma

thũku na ikamwathĩkĩra.” **28** Nayo ngumo yake ikĩhunja na ihenya bũrũri wothe wa Galili. **29** Na maarĩkia kuuma thunagogi, magĩthĩĩ na Jakubu na Johana mũcĩĩ gwa Simoni na Andreae. **30** Na rĩrĩ, nyina wa mĩtũmia wa Simoni aarĩ gĩtanda-inĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ, nao makĩra Jesũ ūhoro wake. **31** Nĩ ūndũ ūcio Jesũ agĩthĩĩ harĩa aarĩ, akĩmũnyĩia guoko akĩmũũkĩria. Mũrimũ ūcio wa kũhiũha mwĩrĩ ūkĩmũtiga na akĩambĩrĩria kũmatungatĩra. **32** Hwaĩ-inĩ ūcio thuutha wa rĩua gũthũa, andũ makĩrehera Jesũ andũ arĩa othe maarĩ arũaru na arĩa maarĩ na ndaimono. **33** Nao andũ a itũũra othe makĩũngana hau mũrango-inĩ wa nyũmba, **34** nake Jesũ akĩhonia andũ aingĩ arĩa maarĩ na mĩrimũ mĩthemba mĩingĩ. Nĩngĩ akĩngata ndaimono nyingĩ, no ndetĩkĩrĩre ndaimono ciarie tondũ nĩciamũũ. **35** Rũciĩnĩ kiroko tene kũrĩ o na nduma, Jesũ agĩũkĩra akĩuma nyũmba agĩthĩĩ handũ keheri-inĩ, akĩhoera ho. **36** Nake Simoni na arĩa maarĩ nao magĩthĩĩ kũmwetha, **37** na rĩria maamuonire, makianĩrĩra, makĩmwĩra atĩrĩ: “Andũ othe nĩwe maracaria!” **38** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Rekei tuume gũkũ tũthĩĩ kũndũ kũngĩ, matũũra-inĩ marĩa me hakuĩ, nĩguo hunjie o nakuo. Tondũ nĩkio ndokire.” **39** Nĩ ūndũ ūcio agĩthiũrũrũka Galili guothe akĩhunjagia thunagogi-inĩ ciao na akĩingataga ndaimono. **40** Na mũndũ ūmwe warĩ na mangũ agĩũka kũrĩ we na akĩmũthaita aturĩtie maru, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūngĩenda-rĩ, no ūthierie.” **41** Nake Jesũ akĩringwo nĩ tha nyingĩ, agĩtambũrũkia guoko gwake akĩhutia mũndũ ūcio. Akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ ngwenda. Therio.” **42** Na o ĩhĩndĩ ĩyo mũndũ ūcio agĩthiwo nĩ mangũ, akĩhonio. **43** Nake Jesũ akĩmũkaania na hinya na akĩmwĩra athĩĩ, **44** nĩngĩ akĩmwĩra atĩrĩ, “Menya ndũkeere mũndũ o na ūrĩkũ ūhoro ūyũ. No thĩĩ ūkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ūrute magongona marĩa Musa aathanĩte nĩ ūndũ wa gũtherio gwaku, tũũke ūra kũrĩ o.” **45** No handũ ha ūguo agĩthĩĩ, akĩambĩrĩria kwaria na kũmemerekia ūhoro ūcio. Nĩ ūndũ ūcio Jesũ ndacookire kũhota gũtoonya itũũra thĩĩnĩ akĩonagwo nĩ andũ, no aikaraga na nja kũndũ gũtaarĩ andũ. No andũ no mookaga kũrĩ we moimĩte kũndũ guothe.

2 Matukũ manini maathira, Jesũ agĩcooka Kaperinaumu rĩngĩ, nao andũ makĩũga atĩ nĩoka mũcĩĩ. **2** Nĩ ūndũ ūcio andũ aingĩ makĩũngana nginya hakianga handũ ha gũikarwo, o na nginya nja ya mũrango, nake akĩmahunjĩria ūhoro. **3** Nĩhookire andũ, makĩmũrehera mũndũ warũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, akuũtwo nĩ andũ ana. **4** Na tondũ matingĩahotire kũmũkinyia harĩa Jesũ aarĩ nĩ ūndũ wa ūingĩ wa andũ-rĩ, magĩtharũria nyũmba igũrũ wa hau Jesũ aarĩ na maarĩkia kũhatharia, makĩharũrũkia mũndũ ūcio wakuĩte ciĩga arĩ kĩbarĩ-inĩ kũu aakomeire. **5** Rĩria Jesũ oonire wĩtikio wao, akĩra mũndũ ūcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Mũriũ, nĩwarekerwo mehia maku.” **6** Na rĩrĩ, arutani amwe a watho maarĩ ho, nao makĩyũria na ngoro atĩrĩ, **7** “Mũndũ ūyũ ekwaria ūguo nĩkĩ? Nĩ araruma Ngai! Nũũ ūngĩ ūngĩhota kũrekanĩra mehia tĩga Ngai wĩkĩ?” **8** O rĩmwe Jesũ akĩmenya thĩĩnĩ wa roho wake atĩ ūguo nĩguo meciiragia ngoro-inĩ ciao, nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩgũtũma mwĩciirre

maundū macio ngoro-inī cianyu? **9** Nī ūndū ūrikū mūhūthū: kwīra mūndū ūyū ūkuīte ciġa atīrī, “Nī warekerwo mehia maku,” kana kūmwīra atīrī, “Ūkīra woe kībarī ġiaku wītware?” **10** No nīgeetha mūmenye atī Mūrū wa Mūndū arī na ūhoti ġūkū thī wa kūrekanīra mehīa-rī” Akīra mūndū ūcio wakuīte ciġa atīrī, **11** “Ndakwīra atīrī, ūkīra, oya kībarī ġiaku ūinūke mūciī.” **12** Nake agīŭkīra, akīoya kībarī ġiake, agīthīra andū othe mamwīroreire. Ūndū ūcio ūġitūma andū othe magege, nao makīgooca Ngai, makiuga atīrī, “Kaī tūtīrī tuona ūndū ta ūyū-il” **13** O rīngī Jesū nīoimagarire agīthī hūġūrūrū-inī cia iria; nakīo kīrīndī kīnene ġīġūka kūrī we, nake akīambīrīra ġūkīruta ūhorō. **14** Na hīndī irīa aahītūkaga, akīona Lawī mūrū wa Alufayo aikarīte harīa heetagīrio mbeeca cia igootī. Jesū akīmūrīra atīrī, “Nūmīrīra,” nake Lawī agīŭkīra akīmūrīmīrīra. **15** Na rīrīa Jesū aarīaga irio cia hwaī-inī nyūmba kwa Lawī, etia mbeeca cia igootī aingī na ehīa nīmārīanīre nake na arutwo ake, tondū maarī aingī nīmāmūrīmīrīre. **16** Rīrīa arutani a wathō arīa maarī Afarisai moonire akīrīanīra na andū ehīa na etia mbeeca cia igootī, makīŭrīa arutwo ake atīrī, “Arīānagīra na etia mbeeca cia igootī na ehīa nīkī?” **17** Nake Jesū aigua ūguo akīmeera atīrī, “Andū arīa agima mīrīrī tī o mabataragio nī ndagītārī, no nī arīa arūaru. Ndiokire gwīta andū arīa athīngu, no nī arīa ehīa.” **18** Na rīrī, arutwo a Johana na Afarisai nīmehīngīte kūrīa irio. Andū amwe magīŭka makīŭrīa Jesū atīrī, “Nīkī ġītūmaga arutwo a Johana na arutwo a Afarisai mehīnge kūrīa irio, no arutwo aku matīihingaga?” **19** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Agenī a mūhīkania mangīhīnga kūrīa irio atīa rīrīa arī hamwe nao? Matingīhīnga rīrīa rīothe marī hamwe nake. **20** No ihīnda nīrīgakīnya rīrīa mūhīkania akeheero kuuma kūrī o, na hīndī ūyo nīmakehīnga kūrīa irio.” **21** “Ġūtīrī mūndū wīkagīra nguo ngūrū kīraka kīerū. Angīka ūguo, kīraka kīu kīerū no kīguucīe nguo ūyo ngūrū, nakīo ġītūme hau hatarūku hatūrīke makīrīa. **22** Nīngī ġūtīrī mūndū wīkīraga ndībei ya mūhīhano mondo-inī ngūrū. Angīka ūguo, ndībei ūyo no ītarūre mondo īcio, nayo ndībei ūyo ītīte, nacio mondo īthūke. No rīrī, ndībei ya mūhīhano tīkīragwo thīnī na mondo njerū.” **23** Na mūthenya ūmwe warī wa Thabatū-rī, Jesū nīatūkanīrīre mīġūnda-inī ya ngano. Na rīrīa aathiīaga arī hamwe na arutwo ake, arutwo makīambīrīra ġūtua ngira cia ngano. **24** Nao Afarisai makīmūrīra atīrī, “Ta rora, nī kīī kīratūma arutwo aku meke ūrīa wathō ūtetīkīrītīe mūthenya wa Thabatū?” **25** Nake akīmacookeria atīrī, “Kaī mūtārī mwathoma ūrīa Daudī we mwene na arīa maarī nake meekire rīrīa maarī ahūtū na makabatarīo nī ġīa kūrīa? **26** Aatoonyire nyūmba ya Ngai rīrīa Abiatharu aarī mūthīnjīrī-Ngai ūrīa mūnene, akīrīa mīgate irīa yamūrīrwo Ngai, o irīa yetīkīrītīo kūrīagwo nī athīnjīrī-Ngai oiki. Na agīcooka akīhe arīa maarī nake īmwē yayo.” **27** Nīngī akīmeera atīrī, “Mūthenya wa Thabatū wekīrīrwo ho nī ūndū wa mūndū, no mūndū ndombīrwo nī ūndū wa Thabatū. **28** Nī ūndū ūcio, Mūrū wa Mūndū nī Mwathani o na wa mūthenya wa Thabatū.”

3 Nīngī nīatoonyire thunagogī rīngī, na thīnī nī kwarī na mūndū wonjete guoko. **2** Andū amwe ao nīmacaragīa ūndū mangīthītangīra Jesū, nī ūndū ūcio makīmūrōra mūno mone kana nīekūhonia mūndū ūcio mūthenya wa Thabatū. **3** Nake Jesū akīra mūndū ūcio warī mwonju guoko atīrī, “Rūgama haha mbere ya andū othe.” **4** Nīngī Jesū akīmōoria atīrī, “Nī ūndū ūrikū mwītīkīrie nī wathō mūthenya wa Thabatū; nī gwīka wega kana nī gwīka ūūru, nī kūhonokīa muoyo kana nī kūūraga?” No-o magīkīra kī. **5** Akīmarora arakaire, na aigūite ūūru nī ūndū wa ūremī wa ngoro ciao, akīra mūndū ūcio atīrī, “Tambūrūkīa guoko gwaku.” Nake agīġūtambūrūkīa, nakuo guoko ġūkīhona biū. **6** Hīndī ūyo Afarisai makīumagāra na makīambīrīra ġūthugunda me hamwe na Aherodīa ūrīa mangīūraga Jesū. **7** Nake Jesū na arutwo ake makīuma kīu magīthī irīa-inī, nakīo ġīkundi kīnene kīa andū kuuma Galīi ġīkīmūrīmīrīra. **8** Na rīrīa maigūire ūrīa wothē eekaga, andū aingī magīŭka kūrī we moimīte Judea, na Jerusalem na Idumea o na mūrīmo ūrīa ūngī wa Jorodanī, o na kuuma kūrīa gwakuhīrīrie Turo na Sīdonī. **9** Na tondū wa ġīkundi kīu, akīra arutwo ake mamūhaarīrīrie gatarū nīguo ġīkundi kīu ġītīge kūmūhatīka. **10** Nīġūkorwo nīahonetīe andū aingī, nī ūndū ūcio arīa maarī na mīrīmū nīmātīndīkanaga nīguo mamūhutīe. **11** Na rīrīa rīothe ngoma thūku cīamūonaga, cīegūīthagīa thī mbere yake, īgakaya īkīugaga atīrī, “Wee nīwe Mūrū wa Ngai.” **12** Nowe agīcīkanīa na hīnya mūno itīkoīge we nīwe ū. **13** Jesū agīcooka akīambata kīrīma-inī na agīta arīa eyendeire, nao magīŭka harī we. **14** Akīamūra īkūmī na eerī, akīmatua atūmwō, nīgeetha makoragwo nake, na nīguo amatūmage makahunjīe, **15** na magīe na ūhotī wa kūīngata ndaimono. **16** Andū acīo īkūmī na eerī aathuurīe nī Sīmōnī (ūrīa aatūire Pētero); **17** na Jakubū wa Zēbedī na mūrū wa nyīna Johana (nao acīo akīmatua Boanerīgesī, ūguo nī kuuga Arīū a Marurumī); **18** na Andērea, na Fīlīpu na Barītholomayo, na Mathayo, na Toma, na Jakubū wa Alufayo na Thadayo, na Sīmōnī ūrīa Mūzelote **19** na Judasī Mūsīkarīota, ūrīa wamūkunyānīre. **20** Nīngī Jesū agītoonya nyūmba, na o rīngī kīrīndī ġīkīūngana o ngīnya we na arutwo ake makīremwo nī kūrīa irio. **21** Rīrīa andū ao maigūire ūhorō ūcio, magīthī kūmūnyīita, nīġūkorwo moīgre atīrī, “Nīagūrūkīte.” **22** Nao arutani a wathō arīa maīkūrūkīte kuuma Jerusalem makiuga atīrī, “Aīyūrītwo nī Beelīzebulī! Araīngata ndaimono na hīnya wa mūnene wa ndaimono.” **23** Nī ūndū ūcio Jesū akīmeeta, na akīmārīra na ngerekano, akīmeera atīrī: “Shaitanī angīhota atīa kūīngata Shaitanī? **24** Ūthamakī ūngīamūkana guo mwene, ūthamakī ūcio ndūngītūra. **25** Nyūmba īngīamūkana na andū ayo mōkanīrīre, nyūmba ūyo ndīngītūra. **26** Nake Shaitanī angīyūkīrīra we mwene na aamūkane-rī, ndangītūra; nī ġūthīra egūthīra. **27** Na ġūtīrī mūndū ūngīhota ġūtoonya nyūmba wa mūndū njamba na amūtūnye īndo cīake, tīga ambīre kuoha mūndū ūcio njamba. Hīndī ūyo no rīo angīhota kūmūtunya īndo cia nyūmba yake. **28** Ndamwīra atīrī na ma, andū nīmākerkerwo mehīa mao mothe o na īrumī ciao cīothe irīa magāakorwo marumīte Ngai nacio. **29** No ūrīa wothē ūkaruma

Roho Mútheru ndarí hĩndĩ akarekerwo, nĩehĩtie rĩhĩa rĩa gũtũura tene na tene.” (aiŋn g165, aiŋnios g166) **30** Oigire ũguo tondũ moigaga atĩrĩ, “Arĩ na ngoma thũku.” **31** Hĩndĩ ũyo, nyina wa Jesũ na arĩu a nyina na Jesũ magĩtũka. Makĩrũgama nja, magĩtũma mũndũ atoonye akamwĩte. **32** Nakĩo gikundi kĩa andũ nĩgiaikarĩte thĩ hau kĩmũrigiciĩrie, nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na arĩu a maitũguo marĩ nja magĩgũcaria.” **33** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Maitũ na arĩu a maitũ nĩ a?” **34** Agĩcooka akĩrora arĩa maikarĩte mamũrigiciĩrie, akĩmeera atĩrĩ, “Maitũ na arĩu a maitũ nĩ aya!” **35** Ūrĩa wothĩ wĩkaga maũndũ marĩa Ngai endaga, ũcio nĩwe mĩrũ wa maitũ, na mwari wa maitũ, o na maitũ.”

4 Nake Jesũ akĩambĩrĩra kũrutana o rĩngĩ arĩ kũu hũgũrũ-inĩ cia irĩa. Na rĩrĩ, gikundi kĩa andũ kĩa kĩonganĩte gĩkamũrigiciĩria kĩa kĩnene nginya gĩgĩtũma atoonye gatarũ-inĩ, agĩkara thĩnĩ wako kũu irĩa-inĩ; nao andũ acio angĩ othe magĩkara hũgũrũ-inĩ cia irĩa. **2** Na akĩmaruta maũndũ maingĩ na ngerekano, na akĩrutana akĩmeera atĩrĩ, **3** “Ta thĩkĩrĩria! Mũrĩmi ũmwe nĩoimagarĩre akahure mbeũ ciake. **4** Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra, nacio nyoni igĩtũka igĩcĩria. **5** Iria ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ kũria gũtaarĩ na tĩrĩ mũingĩ. Nacio ikĩmera narua tondũ tĩrĩ ndwarĩ mũriku. **6** No rĩrĩa rĩua rĩaarire rĩgĩcina mĩmera ũyo, nayo ikĩũma tondũ ndĩarĩ na mĩri. **7** Mbeũ irĩa ingĩ ikĩgũa mĩguua-inĩ, nayo mĩguua igĩkũra, igĩthararia mbeũ icio ikiaga gũciara. **8** Ingĩ nacio ikĩgũa tĩrĩ-inĩ mũnoru. Ikĩmera, igĩkũra na igĩciara maciaro, imwe ikĩumia maita mĩrongo itatũ, ingĩ maita mĩrongo itandatũ, o na ingĩ maita igana.” **9** Jesũ agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūrĩa ũrĩ na matũ ma kũigua, niakĩgue.” **10** Na rĩrĩa aarĩ wiki, arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, o na arĩa angĩ maarĩ hamwe nake, makĩmũũria ũhoru wa ngerekano icio. **11** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyũ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa Ngai. No arĩa marĩ na kũu nja maarĩgĩro maũndũ mothe na ngerekano **12** nĩgeetha, “matũũre maroraga no makaaga kuona, na matũũre maiguaga na matimenye ũndũ; nĩguo hihĩ matikae kũgarũrũka marekerwo mehĩa maol!” **13** Nĩngĩ Jesũ akĩmooria atĩrĩ, “Kaĩ mũtanataũkĩrwo nĩ ngerekano ũyo? Mũngĩkĩmenya atĩa ngerekano irĩa ingĩ? **14** Mũrĩmi ahuraga kiugo kĩa Ngai. **15** Andũ amwe matarĩrĩ ta mbeũ irĩa ciagũire njĩra-inĩ harĩa ũhoru ũhuragwo. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, na maarĩkia kũigua-rĩ, Shaitani agooka akeheria ũhoru ũcio wahaandwo thĩnĩ wao. **16** Angĩ nao matarĩrĩ ta mbeũ irĩa ciagũire rũnyanjara-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru na o rĩmwe makawamũkĩra na gikeno. **17** No tondũ matĩrĩ na mĩrĩ-rĩ, maikaraga o kahinda kanini. Hĩndĩ irĩa thĩna woka kana maanyariirwo nĩ ũndũ wa ũhoru wa Ngai, magũũaga o narua. **18** Angĩ nao matarĩrĩ ta mbeũ irĩa ciagũire mĩguua-inĩ. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, **19** no mĩhang’o ya maũndũ ma mũtũũrĩre ũyũ, na kũheenererio nĩ ũtonga, na merĩrĩria ma maũndũ mangĩ, magathararia ũhoru ũcio, magatũma wage maciaro. (aiŋn g165) **20** Angĩ matarĩrĩ ta mbeũ irĩa ciagũire tĩrĩ-inĩ ũrĩa mũnoru. Acio nĩ arĩa maiguaga ũhoru, makawĩtikĩra, na magaciara maciaro, amwe maita mĩrongo itatũ, na

angĩ maita mĩrongo itandatũ, o na angĩ maita igana ma kĩa kĩaahandĩrwo.” **21** Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “No anga tawa wakagio ũgacooka ũgakunikĩrio na irebe, kana ũkaigwo rungu rwa ũrĩrĩ? Handũ ha ũguo githĩ ndũigagĩrĩrwo handũ igũrũ? **22** Nĩgũkorwo kĩa gĩothe kĩrĩ hitho-inĩ nĩgĩkaguũrio, nakĩo kĩa gĩothe kĩhithĩtuo nĩgĩkareehwo ũtheri-inĩ. **23** Akorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũigua, niakĩgue.” **24** Agĩthĩrĩ na mbere, akĩmeera atĩrĩ, “Menyagĩrĩrai wega ũrĩa mĩguaga. Gĩthimi kĩa mũthimanagĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakĩo, na nĩmũrĩkĩragĩrĩrio. **25** Ūrĩa wothĩ wĩ na indo niakongererwo nyingĩ; na ũrĩa wothĩ ũtarĩ nĩagatuunywo o na kĩa arĩ nakĩo.” **26** Jesũ agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ũtarĩrĩ ta mũndũ ũrĩa ũhaandaga mbeũ tĩrĩ-inĩ. **27** Akomaga ũtũkũ na agokĩra mũthenya, nacio mbeũ ikamera na igakũra, nowe ndamenyaga ũrĩa ikũraga. **28** Tĩrĩ guo mwene nĩguo ũtũmaga iciare. Ciambaga kũruta nguha igacooka ikaruta igira, na thuutha ũcio igira thĩnĩ hakagĩra na hĩndĩ irĩa njiganu. **29** Na maciaro macio maarĩkia kũũma, mũrĩmi ũcio akoya rũhiũ rwa igetha, akagetha tondũ hĩndĩ ya magetha nĩ yakinya.” **30** Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Tũngĩhaanania ũthamaki wa Ngai na kĩ? Kana nĩ ngerekano rĩrĩkĩ tũngĩheana ũhoru waguo nayo? **31** Ūhaana ta mbeũ ya karatarĩ, arĩ yo mbeũ irĩa nini mũno mũhaandaga tĩrĩ-inĩ. **32** No yahaandwo-rĩ, ikũraga igatũika mũmera mũnene gũkĩra mĩmera irĩa ingĩ yothĩ ya mũgũnda, na ũkagĩra na honge nene nginya nyoni cia rĩera-inĩ igooka igaaka itara na ikahurũka kĩrũru-inĩ kĩa guo.” **33** Jesũ nĩamaheaga ũhoru na ngerekano ingĩ nyingĩ ta icio o ta ũrĩa mangĩahotire kũigua. **34** Gũtĩrĩ ũndũ aameeraga atekwarĩa na ngerekano. No rĩrĩa maarĩ na arutwo ake oiki, nĩamataragĩria maũndũ mothe. **35** Na mũthenya o ũcio gwakinya hwaĩ-inĩ-rĩ, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũringĩ tũthĩrĩ mũrĩmo ũũria ũngĩ.” **36** Na maarĩkia gũtĩga gikundi kĩa andũ na thuutha, makĩhaica gatarũ-inĩ o harĩa Jesũ aarĩ. Na nĩ kwarĩ na tũtarũ tũngĩ twatwaranire hamwe nake. **37** Na rĩrĩ, kũu irĩa-inĩ gũkĩgĩa na kĩhuhũkanio kĩnene, namo makũmbĩ ma maaĩ magĩtoonya gatarũ thĩnĩ, o nginya gakĩenda kũũrĩra. **38** Jesũ aarĩ toro akomeire muto mũthia-inĩ wa gatarũ. Nao arutwo makĩmũũkĩria makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, kaĩ wee ũtaramaka tũkĩũrĩra maaĩ-inĩ?” **39** Nake Jesũ agĩkũra, agĩkaania rũhuho na akĩra makũmbĩ macio ma irĩa atĩrĩ, “Kĩra! Na ũhoorere!” Naruo rũhuho rũgĩtĩga kũhurutana, gũkĩhoorera biũ. **40** Jesũ akĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Nĩ kĩ gĩtũmite mũmake ũguo? O na rĩu mũtĩrĩ mũretikĩa?” **41** Nao magĩtĩgĩra mũno na makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ akĩrĩ ũi? Tondũ o na rũhuho na makũmbĩ ma irĩa nĩramwathĩkĩra!”

5 Jesũ na arutwo ake magĩkinya mũrĩmo ũũria ũngĩ wa irĩa, magĩthĩrĩ bũrũrĩ wa Agerasi. **2** Na Jesũ aarĩkia kuuma gatarũ-inĩ, agĩtũngwo nĩ mũndũ warĩ na ngoma thĩku oimite mbĩrĩra-inĩ. **3** Mũndũ ũcio aatũũraga kũu mbĩrĩra-inĩ, na gũtĩrĩ mũndũ ũngĩahotire kũmuoha na kĩndũ, o na mũnyororo. **4** Nĩgũkorwo nĩohagwo kangĩ na mĩnyororo moko na magũrĩ, no akamĩtuanga icunjĩ na akoinanga igera irĩa ciamuohaga magũrũ.

Na gütirĩ mündũ warĩ na hinya wa kũmũhooreria. **5** Jesũ akĩroranga one nũũ wamũhũtĩtie. **33** Nake mĩtũmia Aatũũraga akayaga ũtũkũ na mũthenya, kũu mbĩrĩra-inĩ na irĩma-inĩ agĩtemangaga na mahiga. **6** Rĩria onĩre Jesũ arĩ o haraaya akĩhanyũka, akĩgũithia thĩ mbere yake. **7** Akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Ũrenda atĩa na nĩ, wee Jesũ, Mũrũ wa Ngai-Ũria-Ũri-Igũrũ-Mũno? Ndagũthaita na Ngai ndũkaanyariire!” **8** Nĩgũkorwo Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Wee ngoma ĩno thũkũ uma thĩĩni wa mündũ ũyũ!” **9** Jesũ agĩcooka akĩmũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Njĩtagwo Legioni, nĩgũkorwo tũri aingĩ.” **10** Nake agĩkĩrĩria gũthaita Jesũ mũno ndagacingate ciume bũrũri ũcio. **11** Na rĩrĩ, haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩaga harũrũka-inĩ cia kĩrima kiarĩ hakuhĩ na hau. **12** Ndaĩmono ĩcio igĩthaita Jesũ, ikĩmwĩra atĩrĩ, “Twtĩkĩrie tũthĩ kũrĩ ngũrwe iria, tũtoonye thĩĩni wacio.” **13** Nake agĩcĩtĩkĩria. Nacio ndaĩmono ĩcio ikiuma igĩthĩ igĩtoonya thĩĩni wa ngũrwe. Rũũru rũu ruothe rwa mũigana wa ngũrwe ngĩrĩ igĩrĩ, rũkĩharũrũka kĩhurũrũka-inĩ na ihenya rũgĩtoonya iria-inĩ, rũkĩrũra. **14** Arĩa maarĩthagia ngũrwe ĩcio makĩũra, magĩthĩ kũheana ũhoro ũcio itũũra-inĩ na mĩgũnda-inĩ, nao andũ magĩũka kuona ũria gwekĩkĩte. **15** Na rĩrĩa mookire harĩ Jesũ, makiona mündũ ũria warĩ na Legioni ya ndaĩmono aikarĩte thĩ hau, ehumbĩte nguo na arĩ na mecĩiria mega; nao magĩtĩgĩra. **16** Andũ arĩa moonete ũndũ ũcio ũgĩkwo makĩũra andũ acio angĩ maĩndũ marĩa mekĩkire kũrĩ mündũ ũcio waiyũrĩtwo nĩ ndaĩmono, o na makĩmahe ũhoro wa ngũrwe. **17** Nao andũ acio makĩambĩrĩria gũthaita Jesũ oime bũrũri ũcio wao. **18** Rĩrĩa Jesũ aatoonyaga gatarũ, mündũ ũcio warũtĩtwo ndaĩmono agĩthaita Jesũ etĩkĩre mathĩĩ nake. **19** No Jesũ akĩmũgĩria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Inũa mũcĩ kũrĩ andũ anyu, ũmeere ũria wotho Mwathani agwĩkĩire, o na ũria akũgũĩrĩre tha.” **20** Nĩ ũndũ ũcio, mündũ ũcio agĩthĩ akĩambĩrĩria kũheana ũhoro kũu Dekapoli wa maĩndũ marĩa mothe Jesũ aamwĩkĩire. Nao andũ othe makĩgega. **21** Nake Jesũ aarĩkia kũringa rĩngĩ na gatarũ na aakinya mũrĩmo ũria ũngĩ wa iria, kĩrĩndĩ kĩngĩ gĩkũngana harĩ we o hau aarĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria. **22** Na hĩndĩ o ĩyo mũnene ũmwe wa thunagogi wetagwo Jairũ agĩũka hau. Oona Jesũ, akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make **23** akĩmũthaita mũno, akĩmwĩra atĩrĩ, “Kairĩtu gakwa gakirie gũkua. Ndagũthaita ũũke, ũgakagĩrĩre moko nĩgeetha kahone, gatũũre muoyo.” **24** Nĩ ũndũ ũcio Jesũ agĩthĩ nake. Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩkĩmũrũmĩrĩra, na gĩkamũhatikaga na mĩena yothe. **25** Na rĩrĩ, hau nĩ haarĩ na mĩtũmia watũire oiraga thakame mĩaka ikũmi na ĩrĩ. **26** Nĩathĩnĩkĩte mũno agĩthondekwo nĩ mandagĩtarĩ aingĩ, na akahũthĩra kĩrĩa gĩothe aakoretwo nakĩo, no handũ ha kũhona aakĩragĩrĩria o kwĩhĩrwo. **27** Rĩrĩa aigũire ũhoro wa Jesũ, agĩũka na thuutha wake gatagatĩ-inĩ ga kĩrĩndĩ, akĩhutia nguo yake, **28** tondũ eeciĩrĩrie atĩrĩ, “Ingĩhutia nguo ciake, no hone.” **29** O rĩmwe agĩtiga kuura, na akĩgũua nĩhererio thĩina mwĩrĩ-inĩ wake. **30** Nake Jesũ o rĩmwe akĩgũua atĩ hinya nĩwoima harĩ we. Akĩhũgũrĩra kĩrĩndĩ kũu akĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũcio wahutia nguo ciakwa?” **31** Nao arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Woria ‘Nũũ wahutia?’ ũkĩonaga ũria andũ aya marakũhatika?” **32** No Jesũ akĩroranga one nũũ wamũhũtĩtie. **33** Nake mĩtũmia ũcio, aamenya ũria eekĩtwo, agĩũka, akĩgũithia magũrũ-inĩ make akĩĩnainaga nĩ guoya, akĩmũhe ũhoro wotho ũria watariĩ. **34** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩ ũyũ, wĩtĩkĩo waku nĩguo watũma ũhone; thĩĩ na thayũ na ũhone mũrĩmũ waku.” **35** O hĩndĩ ĩyo Jesũ akĩaragia-rĩ, hagĩũka andũ moimĩte kwa Jairũ ũria warĩ mũnene wa thunagogi, makĩmwĩra atĩrĩ, “Mwarĩguo nĩakua. ũgũgĩthĩnia mũrutani rĩngĩ nĩkĩ?” **36** Nake Jesũ akĩaga gũthĩkĩrĩria ũguo moigaga, akĩra mũnene ũcio wa thunagogi atĩrĩ, “Wee ĩtikia na ndũgetĩgĩre.” **37** Jesũ ndetĩkĩrĩrie mündũ o na ũrĩkũ amũrũmĩrĩre, o tĩga Petero na Jakubu na Johana mũrũ wa nyina na Jakubu. **38** Na maakinya mũcĩĩ kwa mũnene ũcio wa thunagogi, Jesũ akĩona andũ magagaĩte makĩrĩraga na makĩugagĩrĩria. **39** Agĩtoonya thĩĩni akĩmeera atĩrĩ, “Kĩagago gĩkĩ gĩothe na kĩrĩro nĩ cia kĩ? Mwana ti mũkuũ, no nĩ gũkoma akomete.” **40** Nao makĩmũthekeerera. Na thuutha wa kũmoimĩia nja othe, akĩoya ithe na nyina wa mwana na arutwo arĩa aarĩ nao magĩtoonya harĩa mwana ũcio aarĩ. **41** Akĩnyĩita mwana guoko, akĩmwĩra atĩrĩ, “Talĩtha kumĩ!” (naguo wataũrwo nĩ ta kuuga, “Kairĩtu gaka, ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra!”) **42** O rĩmwe kairĩtu kau gagĩũkĩra, gakiambĩrĩria gũthĩĩ (nako kaarĩ na ũkũrũ wa mĩaka ikũmi na ĩrĩrĩ). Nao mona ũguo makĩgega mũno. **43** Nake akĩmakaaania mũno matĩkareke mündũ o na ũrĩkũ amenye ũhoro ũcio, na akĩmeera makahe kĩndũ gĩa kũria.

6 Thuutha ũcio Jesũ akiuma kũu agĩthĩ itũũra rĩao, arĩ hamwe na arutwo ake. **2** Mũthenya wa Thabatũ wakinya, Jesũ akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoro arĩ thĩĩni wa thunagogi, na andũ aingĩ arĩa maamũĩguire makĩgega. Nao makĩũrania atĩrĩ, “Mündũ ũyũ aarutire maĩndũ maya kũ? Nĩ ũũgĩ wa mũthemba ũrĩkũ ũyũ aheetwo, atĩ o na nĩaringaga ciamā! **3** Gĩthĩ ũyũ ti ũria bundi wa mbaũ? Gĩthĩ ũyũ ti mũrũ wa Mariamu, o we mũrũ wa nyina na Jakubu na Jusufu na Judasi na Simoni. Na aarĩ a nyina gĩthĩ matĩrĩ gũkũ hamwe na ithuĩ?” Nao makĩmũrakarĩra. **4** Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Kũndũ mũnabĩĩ ataheagwo gĩtĩĩ no itũũra-inĩ rĩake, na kwa andũ a nyũmba yao, na gwake mũcĩ.” **5** Nake Jesũ ndaahotire kũringa ciamā kũu, o tĩga atĩ nĩagĩrĩre andũ mataarĩ aingĩ moko arĩa maarĩ arũaru nao makĩhona. **6** Nake akĩgega nĩ ũndũ wa ũria maagĩte wĩtĩkĩo. Jesũ agĩcooka agĩthĩĩ akĩrutanaga itũũra gwa itũũra. **7** Agĩcooka agĩta arutwo arĩa ikũmi na eerĩ, akĩmatũma mathĩĩ eerĩ eerĩ na akĩmahe ũhoti wa kũingata ngoma thũku. **8** Na akĩmeera atĩrĩ, “Mũtĩgekuĩre kĩndũ o nakĩ rĩgendo-inĩ tĩga o mũtĩrima; na mũtĩgakuue mũgate, kana mondo, kana mbeeca ibeeti-inĩ cianyu. **9** ĩkĩrai iraatũ no mũtĩgakuue nguo cia kũgarũrĩra. **10** Rĩrĩa rĩothe mwatoonya nyũmba, ikarai kuo nginya rĩrĩa mũkoima itũũra rĩu. **11** Na kũria andũ matakamũnyĩita ũgeni kana marege kũmũthĩkĩrĩria-rĩ, mũkũma kuo mũkaarĩbarĩba magũrũ manyu rũkũngũ rũtĩke, rũtũike ũria wa kũmatũira ciira.” **12** Nao makĩumagara magĩthĩĩ makĩhunjagia atĩ andũ merĩre. **13** Nĩngĩ makĩingata ndaĩmono nĩngĩ na magĩtĩrĩria andũ aingĩ arĩa maarĩ arũaru maguta nao makĩhona. **14** Mũthamaki Herode

nāiguire ūhoro ūcio, nīgukorwo rītwā rīa Jesū nīriagite igweta mūno. Andū amwe moigaga atīrī, “Johana Mūbatithania nīariūkite kuuma kūrī arīa akuū, na nīkio arī na hinya mūnene ūguo wa kūringa ciama.” **15** Angī nao makoiga atīrī, “Ūyū nī Elija.” Angī nao makoiga atīrī, “Ūyū nī mūnabii ta ūmwe wa arīa a tene.” **16** Nowe Herode rīrīa aiguire ūhoro ūcio, akiuga atīrī, “Johana, mūdū ūrīa ndaatinithirie mūtwe-rī, nīariūkite kuuma kūrī arīa akuū!” **17** Nīgukorwo, Herode we mwene nīanyiithitīe Johana na akamūikithia njeera. Eekite ūguo nī ūndū wa Herodia, ūrīa warī mūtumia wa mūrū wa nyina Filipu, nīgukorwo Herode nīamūhikītie. **18** Nake Johana nīeraga Herode atīrī, “Ndūrī na rūtha kūhikia mūtumia wa mūrū wa maitūguo.” **19** Nī ūndū ūcio Herodia agītuma Johana ūthū na akiēnda kūmūiragithia. No ndangīahotire gwīka ūguo, **20** nīgukorwo Herode nīetigīrīte Johana na akamūigatigira, tondū nīo atī aarī mūdū mūthingu na mūtheru. Herode nīathikagīrīria Johana, no nīatangikaga mūno amūigua; no nīendaga mūno kūmūthikīrīria. **21** Na rīrī, mūthenya ūmwe Herodia nīagiire na mweke. Herode nīarugithirie iruga inene rīa kūrīkana mūthenya wa gūciarwo gwake, nake agīta anene arīa maamūteithagia na atongoria ake a mbūtū cia ita, na andū arīa maarī igweta kūu Galili. **22** Na rīrīa mwarī wa Herodia aatoonyire kūu maarī na akiina-rī, agīkenia Herode na ageni ake arīa meetītwo iruga rīu. Mūthamaki akīira mūrītu ūcio atīrī, “Hooya o kīrīa gīothe ūngēenda na nīngūkūhe.” **23** Akīhithia, akīmīwira atīrī, “Kīrīa gīothe ūngīhooya nīngūkūhe, o na angīkorwo nī nuthu ya ūthamaki wakwa.” **24** Mūrītu ūcio agīthīi akīūria nyina atīrī, “Nī kīi ngwītia?” Nyina akīmūcookeria atīrī, “Itia mūtwe wa Johana Mūbatithania.” **25** O rīmwe mūrītu ūcio akīhiūha, agītoonya he mūthamaki, akīmīwira atīrī, “Ngwenda ūhe o rīu mūtwe wa Johana Mūbatithania ūrī thīnī wa kiuga.” **26** Mūthamaki akīigua kīeha mūno, no tondū wa mwīhītwa wake na nī ūndū wa ageni ake, ndangīaregire gwīka ūguo oritio. **27** Nī ūndū ūcio agītuma mūthigari ūmwe wa arīa maamūrangagira, o hīndī iyo akīmīwatha athīi arehe mūtwe wa Johana. Mūdū ūcio agīthīi njeera agītinia Johana mūtwe **28** akīūrehe na kiuga, akīnengera mūrītu ūcio, nake akīūnengera nyina. **29** Nao arutwo a Johana maigua ūhoro ūcio, magītuka, makīoya mwīrī wake, magīthīi, makīūthika. **30** Atūmwō nīmagomanire harī Jesū, makīmīwira maūdū marīa mothe meekite, na marīa maarutite andū. **31** Na tondū wa ūrīa andū aingī mookaga magīthiiga-rī, matingīahotire kuona o na hīndī ya kūrīa irio, nake Jesū akīmeera atīrī, “Ūkai inyuī oiki, tūthīi handū hatarī inegene, tūkahurūke.” **32** Nī ūndū ūcio makīingīra gatarū marī oiki, magīthīi handū hatarī andū. **33** Nao andū aingī arīa maamonire magīthīi, makīmamenya, magīteng’era na magūrū moimīte matūūra-inī mothe, magikinya mbere yao. **34** Na rīrīa Jesū oimire gatarū, akiona andū aingī, akīmaiguira tha, tondū maatarīi ta ng’ōndu itarī na mūrīithi. Nī ūndū ūcio akīambīrīria kūmaruta maūdū maingī. **35** Na gwatua gūtuka, arutwo ake magīthīi kūrī we, makīmīwira atīrī, “Gūkū nī werū-inī na rīu gūkīrīi gūtuka. **36** Ira andū aya mathīi nīguo makinye mīgūnda-

inī na matūūra-inī marīa me hakuhi makegūrire kindū gīa kūrīa.” **37** Nowe akīmācookeria akīmeera atīrī, “Mahehi kindū gīa kūrīa arī inyuī.” Nao makīmūūra atīrī, “Ūrenda tūthīi tūkagūre mīgāte ya dinari magana meerī tūmahe marīe?” **38** Nake akīmōoria atīrī, “Mūrī na mīgāte iigana? Thīii mūrōre.” Hīndī irīa maarōire makīmīwira atīrī, “Harī na mīgāte itano, na thamaki igīrī.” **39** Nake Jesū agīathana andū othe maikare thī ikundi ikundi kūu nyeki-inī irīa yarī ho nduru. **40** Nī ūndū ūcio magīkara thī marī ikundi cia andū igana na cia andū mīrongo itano. **41** Nake akīoya mīgāte iyo itano na thamaki icio igīrī, akīrōra na igūrū, agīcookia ngaatho na akīenyūrangā mīgāte iyo. Agīcooka akīmīnengera arutwo ake mahe andū. Nīngī akīoya thamaki icio igīrī akīmāganyania othe. **42** Nao othe makīria makīhūūna, **43** nao arutwo makīūngania cienyū cia mīgāte na cia thamaki irīa ciatigarīte makīiyūria ciondo ikūmi na igīrī. **44** Mūigana wa arūme arīa othe maariire irio icio maarī ngiri ithano. **45** Na hīndī o iyo Jesū akīira arutwo ake matoonye gatarū mathiige mbere yake makinye Bethisaida, mūira wa oigire kīrīndī ūhoro. **46** Thuutha wa kūmoigira ūhoro, akīambata kīrīma-inī agīthīi kūhooya. **47** Na gūgikinya hwaī-inī, gatarū kaarī gatagati ka irīa, nake Jesū aarī thī nyūmū arī wiki. **48** Nake akiona arutwo makīīgūmīra gūtwarā gatarū, tondū rūhuho rwerekeire na kūrīa moimaga. Na rīrī, ta thaa kenda cia ūtukū, Jesū agīthīi kūrī o agereire maaī igūrū. Nake aarī o hakuhi kūmahītuka, **49** no-o mamuona agereire maaī igūrū magīciiria nī ngoma moonaga. Magikaya **50** tondū othe nīmamoonire na magītīgira mūno. O hīndī iyo Jesū akīmeera atīrī, “Ūmīrīria! Nī nīi. Tigai gwītīgira.” **51** Agīcooka agītoonya gatarū kau maarī, naruo rūhuho rūgītuka. Nao makīgega mūno, **52** tondū matiatūkīrwo nī ūhoro wa mīgāte iyo; ngoro ciao ciarī o nyūmū. **53** Na maarīkia kūringa mūrīmo ūrīa ūngī, magīkinya Genesareti, makīoha gatarū kao hūgūrūrū-inī cia irīa. **54** Maarīkia kuuma gatarū-inī, o rīmwe andū makīmēnya Jesū. **55** Magītūikanīa būrūrī-inī ūcio wothē magakuuaga andū arīa maarī arūaru na ibarī, makīmatwaraga kūrīa guothe maiguaga atī nīkuo arī. **56** Na kūrīa guothe aathiaga, mīcī-inī, na tūtūūra-inī o na kana mīgūnda-inī, o maigaga arīa arūaru ndūnyū-inī, na makāmūthaita ametikīrie naarī mahutie gīcūrī kīa nguo yake, na arīa othe maamūhūtīrie makīhona.

7 Na rīrī, Afarisai na arutani amwe a watho arīa moimīte Jerusalemu makīūngana harī Jesū na **2** makīona arutwo ake amwe makīria irio na moko maarī na thaahu, ūguo nī ta kuuga, matethambite moko. **3** (Afarisai na Ayahudi othe matirīaga irio matethambite moko mao wega kūringana na kīrīra gīa athuuri. **4** Rīrīa moima ndūnyū matingīria matambite gīwthamba. Na nī marīmūgia irīra ingī, ta gūthambia ikombe, na nyūngū o na mbirika). **5** Nī ūndū ūcio Afarisai na Arutani a watho makīuria Jesū atīrī, “Nī kīi gītūmaga arutwo aku mage gūtūūra kūringana na irīra cia athuuri, na makarīaga irio na moko marī na thaahu?” **6** Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Isaia aarīre ma rīrīa aarathire ūhoro wanyu, inyuī hinga ici; o ta ūrīa kwandīkitwo

atiri: “Andũ aya maaheaga gĩtĩo na mĩromo, no ngoro ciao ikoragwo irĩ kũraya na nĩ. **7** Nao maahooyaga o tũhũ; morutani marĩa marutana na mawatho ma andũ. **8** Mũtiganĩrie maathani ma Ngai, mũkarũmia irĩra cia andũ.” **9** Agĩcooka akĩmeera atiri, “Ti-itherũ nĩmũgũte na njĩra njega ya gũtiganĩria maathani ma Ngai atĩ nĩguo mũrũmie irĩra cianyu ene! **10** Nĩgũkorwo Musa oigire atiri, ‘Tĩia thoguo na nyũkwa,’ na, ‘Ūria wotho ũkaruma ithe kana nyina no nginya ooragwo.’ **11** No inyuĩ muugaga atĩ mũndũ angĩra ithe kana nyina atiri, ‘Kĩria ingiagũteithia nakĩo nĩ Korubani’ (ũguo nĩ kuuga, nĩ kiheo kĩamũrĩre Ngai), **12** na mũtcookaga kũmwĩtikĩria ekĩre ithe kana nyina undũ. **13** Nĩ undũ ũcio mũkaagĩthia kiugo kia Ngai kiene na undũ wa kĩa kĩanyu kĩa mũthiiaaga mũgĩtiganagĩra. Na nĩmwĩkaga maũndũ maingĩ ta macio.” **14** O ringĩ Jesũ agĩta kirĩndĩ harĩ we agĩkĩra atiri, “Inyuĩ andũ aya othe, thikĩrĩrai na mũgue. **15** Gũtĩrĩ kindũ kirĩ nja ya mũndũ kĩngĩmũgwatia ‘thaahu’ nĩ undũ wa gũtoonya thĩĩnĩ wake. No rĩrĩ, kĩa kiumaga thĩĩnĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatagia ‘thaahu.’” **16** (Aakorwo mũndũ arĩ na matũ ma kũguu, nĩakĩgue). **17** Thuutha wa gũtigana na kirĩndĩ na gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũũria ũhoro wa ngerekano ĩyo. **18** Nake Jesũ akĩmooria atiri, “O na inyuĩ mũtĩrĩ mũrataũkĩrwo o na rĩu? Kĩ mũtooi atĩ gũtĩrĩ kindũ gĩtoonyaga thĩĩnĩ wa mũndũ kuuma na nja kĩngĩmũgwatia thaahu? **19** Nĩgũkorwo gĩtoonyaga ngoro-inĩ yake, no gĩtoonyaga nda yake gĩgacooka gĩkoima mwĩrĩ-inĩ wake.” (Akiuga ũguo-rĩ, Jesũ nĩgũtua aatuaga atĩ irio ciothe itĩrĩ thaahu). **20** Agĩthĩ na mbere na kwaria, akiuga atiri, “Kĩria kiumaga thĩĩnĩ wa mũndũ nĩkĩo kĩmũgwatagia thaahu. **21** Nĩgũkorwo ngoro-inĩ cia andũ nĩkũo kuumaga mecĩirĩa mooru, ũhũũrĩ maraya, na ũici, na ũragani, na ũtharia, **22** na ũkoroku, na rũmena, na maheeni, na ũũra-thoni, na ũĩru, na njambanio, na mwĩtĩio, o na ũrimũ. **23** Maũru maya mothe moimaga thĩĩnĩ wa mũndũ na makamũgwatia thaahu.” **24** Nake Jesũ akĩuma kũu agĩthĩ gũkũhĩ na Turo. Agĩtoonya nyũmba imwe na ndeandaga mũndũ o na ũĩrũĩ amenye atĩ arĩ kũu; no ndangĩahotire kwĩhitha. **25** Na rĩrĩ, mũtũmia warĩ na kairĩtu kaarĩ na ngoma thũku rĩrĩa aigũire ũhoro wake, agĩũka akĩgũithia thĩ magũrũ-inĩ make. **26** Mũtũmia ũcio aarĩ Mũyunani, waciariĩrwo Foinike ya Suriata. Nake agĩthaita Jesũ aingate ngoma ĩyo thũku yume thĩĩnĩ wa kairĩtu gake. **27** Nake Jesũ akĩmwĩra atiri, “Reke ciana ciambe irĩe ihũũne, nĩgũkorwo ti wega kuoya mĩgate ya ciana na kũmĩkĩria ngui.” **28** Nake mũtũmia ũcio akĩmũcookeria atiri, “Noguo Mwathani, no o na ngui irĩ rungu rwa metha nĩ irĩaga rũitĩkĩ rũria rũitagwo nĩ ciana.” **29** Jesũ agĩcooka akĩmwĩra atiri, “Nĩ undũ wa ũguo wacooka-rĩ, wĩthĩre; ndaimono nĩyoima thĩĩnĩ wa mwarĩguo.” **30** Mũtũmia ũcio akĩĩũka mũciĩ agĩkora kaana gake gakomete ũĩrĩ-inĩ na ndaimono irĩkĩtie gũthĩ. **31** Nĩngĩ Jesũ akĩuma kũu gũkũhĩ na Turo agĩtuĩkanĩria Sidoni, agĩkũrũka nginya iria-inĩ rĩa Galili, agĩtoonya bũrũri wa Dekapoli. **32** Arĩ kũu andũ amwe makĩmũrehere mũndũ ũtaiguaga na ũtaaragia, makĩmũthaita amũigĩrĩre guoko. **33** Na thuutha wa kũmũtũwara handũ keheri-inĩ, haraaya na kirĩndĩ, Jesũ

agĩtoonya ciara ciake matũ ma mũndũ ũcio. Agĩcooka agĩtua mata na akĩhutia rũrĩmĩ rwa mũndũ ũcio namo. **34** Akĩrora na igĩrũ, akĩhũmũka na hinya, akĩmwĩra atiri, “Efatha!” (ũguo nĩ kuuga, “Hingũkal”). **35** Aarĩkia kuuga ũguo matũ ma mũndũ ũcio makĩhingũka na rũrĩmĩ rwake rũkĩregera akĩambĩrĩria kwaria o wega. **36** Nake Jesũ akĩmaatha matĩkeere mũndũ o na ũĩrũkũ. No ũria akĩragĩrĩria kũmakaaania, noguo makĩragĩrĩria kwaria mũno ũhoro ũcio. **37** Nao andũ makĩgega mũno makĩria, makiuga atiri, “Nĩekite maũndũ mothe wega. O na agatũmaga andũ arĩa mataiguaga maigue na arĩa mataaragia maarie.”

8 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio kirĩndĩ kĩingĩ gĩkĩũngana rĩngĩ. Na tondũ gĩtiarĩ na kindũ gĩa kũria-rĩ, Jesũ agĩta arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atiri, **2** “Nĩndĩraiguĩra andũ aya tha Nĩgũkorwo makoretwo hamwe na nĩ rĩu mĩthenya ĩtatũ na matĩrĩ na kindũ gĩa kũria. **3** Ingĩmeera mainũke mahũtĩtĩ mekũringĩkĩra njĩra, tondũ amwe ao moimĩte kũraya.” **4** Nao arutwo makĩmũcookeria atiri, “Mũndũ angĩruta irio cia kũmahũũnia kũ gũkũ werũ-inĩ ũyũ?” **5** Jesũ akĩmooria atiri, “Mũrĩ na mĩgate ĩgana?” Nao makĩmũcookeria atiri, “Tũrĩ na mĩgate mũgwanja.” **6** Akĩra kirĩndĩ gĩĩkare thĩ. Nake akĩoya mĩgate ĩyo mũgwanja, na aarĩkia gũcooka ngaatho akĩenyũranga mĩgate ĩyo, akĩmĩnengera arutwo ake mahe andũ, nao magĩtĩka o ũguo. **7** O na nĩ maarĩ na tũthamaki tũnini tũtĩrĩ tũngĩ; agĩcooka ngaatho nĩ undũ watuo, na akĩra arutwo magaire andũ. **8** Nao makĩria makĩhũũna. Thuutha ũcio arutwo makĩũngania cienyũ iria ciatigarĩte, ikĩiyũra ciondo mũgwanja. **9** Andũ arũme arĩa maarĩre maarĩ ta ngiri inya. Na aarĩkia kũmeera mathĩ, **10** agĩtoonya gatarũ me na arutwo ake, magĩthĩ bũrũri wa Dalumanutha. **11** Nao Afarisai magĩtũka na makĩambĩrĩria kũũria Jesũ ciũria. Makĩmwĩra aringe kĩa kuuma igĩrũ no nĩkũmũgeria maamũgeragia. **12** Nake akĩhũmũka ihũmũka inene, akĩũria atiri, “Nĩkĩ gĩgũtũma rũciaro rũrũ rũũrie rũringĩrwo kĩa? Ngũmwĩra atiri na ma gũtĩrĩ kĩa rũkũringĩrwo.” **13** Agĩcooka akĩmatiga, agĩtoonya gatarũ akĩringa mũrimo ũria ũngĩ. **14** Na rĩrĩ, arutwo nĩmariganĩrwo nĩ gũkuua mĩgate, tĩga o mũgate ũmwe marĩ nago gatarũ-inĩ. **15** Nake Jesũ akĩmataara akĩmeera atiri, “Mwĩmenyererei. Mwĩhũgagĩ ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai na ya Herode.” **16** Nao makĩaranĩria ũhoro ũcio mũndũ na ũria ũngĩ, makĩrana atiri, “Aratwĩra ũguo tondũ tũtĩrĩ na mĩgate.” **17** Jesũ aamenya ũria meeranaga akĩmooria atiri, “Nĩ kĩĩ kiratũma mwaranĩrie ũhoro wa kwaga mĩgate? Nginya rĩu mũtĩrĩ mũrataũkĩrwo o na kana mũkamenya? Nĩ kũũmia mũũmĩtie ngoro cianyu? **18** Anga mũrĩ na maitho na mũtionaga, na mũrĩ na matũ na mũtiiguaga? Kĩ mũtararĩrikana? **19** Rĩria ndenyũrangĩre andũ arĩa ngiri ithano mĩgate ĩria ĩtano-rĩ, nĩ ciondo ciigana muonganĩrie ciyũrĩte cienyũ cia mĩgate?” Nao makĩmũcookeria atiri, “Ciarĩ ciondo ikũmi na igĩrĩ.” **20** “Na rĩria ndenyũrangĩre andũ arĩa ngiri inya mĩgate ĩria mũgwanja-rĩ, nĩ ciondo ciigana muonganĩrie ciyũrĩte cienyũ cia mĩgate?” Nao makĩmũcookeria atiri, “Ciarĩ ciondo mũgwanja.” **21**

Akimooria atiri, “Kaĩ mutari murataũkĩrwo nĩ ũhoro nginya rĩu?” **22** Na maakinya Bethisaida, andũ amwe makĩmũherera mũndũ warĩ mĩtũmumu, na magĩthaita Jesũ amũhutie. **23** Akĩnyaita mũndũ ũcio mĩtũmumu guoko, akĩmuumia na nja ya itũũra. Na aarĩkia kũmũtũira mata maitho na kũmũigĩira moko, Jesũ akĩmũũria atiri, “Nĩ kũrĩ kĩndũ ũroona?” **24** Nake agĩtiira maitho, akiuga atiri, “Nĩndĩrona andũ; no ngoona mahaana ta mĩtĩ magĩthĩ.” **25** O ringĩ Jesũ akĩigĩira mũndũ ũcio moko maitho. Hĩndĩ iyo maitho make makĩhingũka, agĩcooka kuona na akĩona indo ciothe wega. **26** Jesũ akĩmwĩra atiri, “Inũka, na ndũgatoonye itũũra-inĩ.” **27** Jesũ na arutwo ake magĩthĩ na mbere o nginya tũtũũra-inĩ tũria twarigĩciĩrie Kaisarea-Filipi. Na me njĩra-inĩ akĩmooria atiri, “Andũ moigaga nĩ nĩ nĩ ũ?” **28** Nao makĩmũcookeria atiri, “Amwe moigaga wee nĩwe Johana Mũbatithania; angĩ makoiga wee nĩwe Elija; o na angĩ moigaga wee ũrĩ ũmwe wa anabii.” **29** Nake akĩmooria atiri, “Inyui na inyui muugaga atĩa? Muugaga nĩ nĩ nĩ ũ?” Petero akĩmũcookeria atiri, “Wee nĩwe Kristũ.” **30** Nake Jesũ akĩmakaania matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ũhoro wake. **31** Ningĩ Jesũ akĩambĩrĩria kũmaruta atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya one mathĩina maingĩ na aregwo nĩ athuuri, na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na arutani a watho, na atĩ no nginya ooragwo, na thuutha wa mĩthenya itatũ ariũke. **32** Aaririe ũhoro ũcio atekũhitha, nake Petero akĩmũtwara keheri-inĩ, akĩambĩrĩria kũmũkaania. **33** No Jesũ akĩhũgũra akĩrora arutwo ake, na agĩkũuma Petero, akiuga atiri, “Cooka thuutha wakwa, Shaitani! Wee ndũndũragia maĩndũ moimĩte kũrĩ Ngai, tĩa o maĩndũ marĩa moimĩte kũrĩ andũ.” **34** Agĩcooka agĩta kĩrĩndĩ hamwe na arutwo ake moke harĩ we, akĩmeera atiri, “Mũndũ o wotho ũngĩdenda kũnũmĩrĩra, no nginya eerege we mwene, na akuue mĩtharaba wake anũmĩrie. **35** Nĩgũkorwo ũria wotho wendaga kũhonokia muoyo wake nĩ kũĩrwo akoorwo nĩguo, no ũria wotho ũkoorwo nĩ muoyo wake nĩ ũndũ wakwa na nĩ ũndũ wa ũhoro-ũria-Mwega, nĩakũhonokia. **36** Mũndũ angĩũgũna nakĩ angĩgwatĩra thĩ yotho, no orwo nĩ muoyo wake? **37** Kana nĩ kĩ mũndũ angĩkũũrĩra na muoyo wake? **38** Mũndũ o wotho ũngĩconoka nĩ ũndũ wakwa na aconoke nĩ ũndũ wa ciugo ciakwa hĩndĩ ino ya rũciaro rũrũ rwa ũtharia na rwa mehia, o nake Mũrũ wa Mũndũ nĩakamũconokera rĩria agaacooka arĩ na riiri wa lthe, arĩ na arĩa arĩa atheru.”

9 Jesũ agĩcooka akĩmeera atiri, “Ngũmwĩra atiri na ma, amwe marũngĩ haha matigacama gĩkuũ matonete ũthamaki wa Ngai ũgũka wĩ na hinya!” **2** Thuutha wa mĩthenya itandatũ, Jesũ nĩmathiire na Petero na Jakubu na Johana, akĩmatwara kĩrima-inĩ kĩaaya, marĩ oiki. Na rĩrĩ, arĩ hau mbere yao akĩgarũrũka ũria aahaanaga. **3** Nguo ciake ikĩerũha cua; gũtĩrĩ mũndũ gũkũ thĩ ũngĩahotire gũciathamba cĩerũhe ũguo. **4** Na marĩ o hau makĩmũrĩrwo nĩ Elija na Musa, makĩaranĩria na Jesũ. **5** Nake Petero akĩra Jesũ atiri, “Rabii, nĩtwagĩrĩrwo nĩ gũikara gũkũ. Reke twake ithũnũ ithatũ, kimwe gĩaku, na kimwe kĩa Musa, na kimwe kĩa Elija.” **6** (Petero oigire ũguo tondũ nĩarĩgitwo nĩ ũria ekuuga, nĩ tondũ wa ũria

maamakite.) **7** Ningĩ hagũka itu, rĩkĩmahumbĩra, na mũgambo ũkiuma itu-inĩ rĩu, ũkiuga atiri, “Ŭyũ nĩwe Mũrũ wakwa, ũria nyendete. Mĩguagei!” **8** Na kahinda o kau makĩhũgũra, no mationire mũndũ ũngĩ arĩ hamwe nao, tĩa o Jesũ. **9** Na rĩria makĩrũkaga kuuma kĩrima-inĩ, Jesũ akĩmaatha matikeere mũndũ o na ũrĩkũ ũria monete, nginya rĩria Mũrũ wa Mũndũ agaakorwo ariũkĩte akoima kũrĩ arĩa akuũ. **10** Nao magĩkĩra na ũhoro ũcio, no makooranagia o ene atiri, “kũrũka kuuma kũrĩ akuũ nĩ kuuga atĩa.” **11** Nao makĩmũũria atiri, “Nĩ kĩ gĩtũmaga arutani a watho moige atĩ Elija no nginya ambe ooke?” **12** Jesũ akĩmacookeria atiri, “Ti-itherũ Elija no nginya ambe ooke ahaarĩrie maĩndũ mothe. Ningĩ nĩ kĩ gĩgĩtũmĩte kwandĩkwo atĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya athĩnĩke mũno na aregwo nĩ andũ?” **13** No ngũmwĩra atiri, Elija nĩarĩkĩtie gũũka na andũ makamwĩka o ũria wotho meendaga kũmwĩka, o ta ũria ũhoro wake wandĩkitwo.” **14** Na rĩria maakinyire harĩ arutwo arĩa angĩ, makiona kĩrĩndĩ kĩnene kĩmarigĩciĩrie, na arutani a watho magĩkararanĩa nao. **15** Na rĩria andũ othe moonire Jesũ, makĩgega mũno magĩteng’era makamũgeithie. **16** Nake akĩmooria atiri, “Nĩ kĩ mũrakararanĩria nao?” **17** Mũndũ ũmwe warĩ kĩrĩndĩ-inĩ kũ akĩmũcookeria atiri, “Mũrutani, ngũkũrehehe mũrũ wakwa, ũkoragwo arĩ na ngoma thũku na ndaaragia. **18** Hĩndĩ rĩria yotho yamũnyĩta, imũtungumanagia thĩ na akarutaga mũhũyũ na kanua, akahagarania magego na akomagara. Njũũrĩrie arutwo aku maingate ngoma iyo thũku, no matinahota.” **19** Jesũ akĩmacookeria atiri, “Inyui rũciaro rũrũ rũtetikagia, nĩ nginya rĩ ngũikaranĩa na inyui? Ngũmũkĩrĩria nginya rĩ? Ndeherai kamwana kau.” **20** Nĩ ũndũ ũcio magĩgatwarĩra Jesũ. Rĩria ngoma iyo thũku yoonire Jesũ, igĩgathiorania o rĩmwe. Gagitungumana thĩ, gakĩgaragara, gakĩrutaga mũhũyũ na kanua. **21** Nake Jesũ akĩũria ithe wa kamwana kau atiri, “Nĩ hĩndĩ iĩgana atĩa gakoretwo kahaana ũguo?” Nake agĩcooka atiri, “Nĩ kuuma arĩ o kaana. **22** Na maita maingĩ yanagaikia mwaki-inĩ o na maa-inĩ iĩkorage. No akorwo nĩ harĩ ũndũ ũngĩka, tũgiũre tha ũtũteithie.” **23** Jesũ akĩmũũria atiri, “Atĩ ‘korwo ndahota? Maĩndũ mothe nĩmahotekaga kũrĩ mũndũ ũria wĩtikĩtie.” **24** O rĩmwe ithe wa kamwana kau akĩanĩrĩra, akiuga atiri, “Nĩndetikia, ndeithia harĩa njagĩte gwĩtikia.” **25** Rĩria Jesũ oonire atĩ kĩrĩndĩ nĩgĩateng’ereite gĩũke hau, agĩkũuma ngoma iyo thũku. Akĩmĩra atiri, “Wee ngoma ino thũku ũtaiguaga na ũtaaragia, nĩndagwatha uume thĩnĩ wa kamwana gaka, na ndũkanacooke gũtoonya thĩnĩ wako ringĩ.” **26** Ngoma iyo thũku igĩkayũrũrũka, igĩgathiorania na hinya, na ikiuma. Kamwana kau gakihaana ta karĩ gakuũ, o nginya andũ aingĩ makiuga atiri, “Nĩ gakuũ.” **27** No Jesũ agĩkanyĩta guoko, agĩgokĩria, nako gakĩrũgama. **28** Thuutha wa Jesũ gũtoonya nyũmba, arutwo ake makĩmũrĩria keheri-inĩ atiri, “Nĩ kĩ gĩtũmire ithuĩ tũremwo nĩ kũingata ngoma iyo?” **29** Nake akĩmacookeria atiri, “Ngoma ya mũthemba ta ũcio ndinguma na njira ingĩ tĩa o ya mahooya (o na kwĩima irio).” (Nĩ harĩ maandĩko mangĩ matakoragwo na ũhoro ũyũ wa kwĩima irio). **30** Nao makiuma kũu magĩtũkanĩria bũrĩri wa Galili, na Jesũ ndeendaga mũndũ o na ũrĩkũ amenye kũria

marĩ, **31** tondũ nĩarutaga arutwo ake. Nake akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩegĩkũnyanĩrwo aneanwo moko-inĩ ma andũ, nao nĩmakamũũraga, no thuutha wa mĩthenya itatũ akĩariũka.” **32** No matiagana gũtaũkĩrwo nĩ ũrĩa oigaga, na magĩtigĩra kũmũũria ũhoro ũcio. **33** Nao magĩkinya Kaperinaumu. Na rĩrĩa aarĩ nyũmba thĩĩnĩ akĩmooria atĩrĩ, “Mũgĩkararanagĩria kĩĩ tũrĩ njĩra-inĩ?” **34** No-o magĩkĩra tondũ marĩ njĩra-inĩ nĩmakararanagia makĩũranagia nũũ mũnene kũrĩ arĩa angĩ. **35** Na aikara thĩ, Jesũ agĩĩta arutwo arĩa ikũmĩ na eerĩ akĩmeera atĩrĩ, “Ūrĩa wothĩ ũngĩenda gũtũka wa mbere, no ngĩnya akorwo arĩ wa thuutha wa arĩa angĩ na atũĩke ndungata ya andũ othe.” **36** Nake akĩrehe kaana agĩkarũgama gatagatĩ kao. Na aarĩkia gũkaĩyũkia moko-inĩ make, akĩmeera atĩrĩ, **37** “Ūrĩa wothĩ ũngĩamũkĩra kaana kamwe ta gaka thĩĩnĩ wa rĩĩtwa riakwa, nĩ nĩ aamũkagĩra; na ũrĩa ũngĩnyamũkĩra nĩĩ to nĩ aamũkagĩra, no nĩamũkagĩra ũrĩa wandũmire.” **38** Johana akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũronire mũndũ akĩĩngata ndaimono thĩĩnĩ wa rĩĩtwa riaku tũramwĩra atĩge, tondũ ti ũmwe witũ.” **39** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mũtikamũgĩrie! Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩringa kĩa ma thĩĩnĩ wa rĩĩtwa riakwa na thuutha ũcio ahote gũcoka kwaria ũũru wakwa, **40** Nĩgũkorwo ũrĩa ũtũrĩ ũthũ na ithũrĩ nĩ ũmwe witũ. **41** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ o wothĩ ũrĩa ũkaamũhe gĩkombe kĩa ma thĩĩnĩ wa rĩĩtwa riakwa nĩ ũndũ mũrĩ a Kristũ, ndarĩ hĩndĩ akoorwo nĩ igai riake.” **42** “Na mũndũ ũrĩa wothĩ ũgaatũma kamwe ga twana tũtũ tũnjĩtikĩtie kehie, wega nĩ mũndũ ũcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩĩ ngingo na aikio thĩĩnĩ wa irĩa. **43** Guoko gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ wĩ kionje, **44** gũkĩra ũthĩĩ Jehanamu kũrĩa kũrĩ mwaki ũtahoraga ũrĩ na moko meerĩ. (Geenna g1067) **45** Nakuo kũgũrũ gwaku kũngĩtũma wĩhie, gũtinie. Nĩ kaba ũtoonye muoyo-inĩ ũrĩ gĩthua, gũkĩra ũkio Jehanamu ũrĩ na magũrũ meerĩ. (Geenna g1067) **46** Kũu kĩgunyũ kĩrĩa kĩmarĩĩaga gĩtikuaga, naguo mwaki ũrĩa ũmacinaga ndũhoraga. **47** Na riitho riaku rĩngĩtũma wĩhie, rĩkũire. Nĩ kaba ũtoonye ũthamaki-inĩ wa Ngai ũrĩ na riitho rĩmwe gũkĩra ũkio Jehanamu ũrĩ na maithe meerĩ, (Geenna g1067) **48** kũu “kĩgunyũ kĩrĩa kĩmarĩĩaga gĩtikuaga, naguo mwaki ũrĩa ũmacinaga ndũhoraga.” **49** Mũndũ o wothĩ agekĩrwo mũcama wa cumbĩ nĩ mwaki, (na igongona o rĩothe rĩĩkĩrwo mũcama na cumbĩ). **50** “Cumbĩ nĩ mwega, no cumbĩ ũngĩkorwo nĩũthĩrĩtie mũcama wago-rĩ, ũngĩcoka gũcamithio ta cumbĩ na kĩ? Tuikai cumbĩ, na mũĩkaranagie na thayũ.”

10 Jesũ agĩcoka akũma kũu agĩthĩĩ bũrũrĩ wa Judea na mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani. O rĩngĩ andũ ikundi magĩũka kũrĩ we, nake akĩmaruta ũhoro o ta ũrĩa aamenyerete gwĩka. **2** Na Afarisai amwe magĩũka kũrĩ we makienda kũmũgeria, makĩmũũria atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩtie mũndũ atigane na mũtumia wake?” **3** Nake agĩcoka ũhoro, akĩmooria atĩrĩ, “Musa aamwathire mwĩkage atĩa?” **4** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Musa nĩetĩkagĩria mũndũ aandĩkĩre mũtumia wake marũa ma gũtigana nake, amũte.” **5** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Musa aamwandĩkĩre watho ũcio tondũ wa ũrĩa

muomĩtie ngoro cianyu. **6** No kuuma o kĩambĩrĩria, Ngai ‘ombire mũndũ mũrũme na mũndũ-wa-nja’. **7** ‘Gĩkĩ nĩkio gĩtũmaga mũndũ mũrũme atĩge ithe na nyina na anyĩitane na mũtumia wake, **8** nao eerĩ magatuĩka mwĩrĩ ũmwe.’ Nĩ ũndũ ũcio, acio ti andũ eerĩ rĩngĩ, no nĩ mũndũ ũmwe. **9** Nĩ ũndũ ũcio, arĩa Ngai anyĩitithanĩtie, mũndũ ndakanamatigithanie.” **10** Na maatoonya nyũmba thĩĩnĩ, arutwo makĩũria Jesũ ũhoro ũcio o rĩngĩ. **11** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ o wothĩ angĩtigana na mũtumia wake acooke ahikie mũtumia ũngĩ, mũndũ ũcio nĩ atharĩtie. **12** Nake mũtumia angĩtigana na mũthũuriwe, ahikĩre mũndũ mũrũme ũngĩ, o nake nĩ atharĩtie.” **13** Nao andũ makĩrehera Jesũ twana tũnini nĩguo atũhutie, no arutwo ake makĩmakaania. **14** Rĩrĩa Jesũ oonire ũguo, akĩrakara, akĩmeera atĩrĩ, “Rekei twana tũu tũũke kũrĩ nĩ, tigai gũtũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matariĩ ta tuo. **15** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũrĩa wothĩ ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya o na atĩa.” **16** Nake akĩoya twana tũu, agĩtũgĩrĩra moko, agĩtũrathima. **17** Na rĩrĩa Jesũ oimagaraga, mũndũ ũmwe nĩateng’erire harĩ we, agĩturia ndu mbere yake, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani mwega, ingĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) **18** Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkũnjĩta mwega nĩkĩ? Gũtĩrĩ o na ũmwe mwega, tĩga o Ngai we wiki. **19** Wee nĩ ũũ ũrĩa maathani moigĩte: ‘Ndũkanoragane, na ndũkanatharanie, na ndũkanaĩye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũrĩa ũngĩ kĩgeenyoo, na ndũkanaheenanie, na tĩta thoguo na nyũkwa.’” **20** Nake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, macio mothe ndũire ndĩmarũmĩtie kuuma ndĩ mũnini.” **21** Nake Jesũ amũrora, akĩmwenda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kũrĩ ũndũ ũmwe ũtigairie: Thĩĩ wendie indo ciaku ciothe irĩa ũrĩ nacio ũhe athĩĩnĩ mbeeca icio, na nĩũkagira na mũthĩthũ igũrũ. Ūcooke ũũke, ũnũmĩrĩre.” **22** Mwanake ũcio agĩtukia gĩthĩithi. Agĩthĩĩ arĩ na kĩeha, tondũ aarĩ na ũtonga mũingĩ. **23** Nake Jesũ akĩhũgũra, akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ!” **24** Nao arutwo makĩgega maigua ciugo ciako. No Jesũ akiaga o rĩngĩ atĩrĩ, “Ciana, kaĩ nĩ ũndũ wĩ hinya gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! **25** Nĩ ũhũthũ ngamĩĩra kũhungura irima rĩa cindano gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai.” **26** Arutwo ake magĩkĩrĩrĩria kũgega, makĩũrania atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩhonoka?” **27** Nake Jesũ akĩmarora, akĩmeera atĩrĩ, “Harĩ mũndũ ũndũ ũyũ ndũngĩhoteka, no harĩ Ngai tĩguo; maũndũ mothe nĩ mahotekaga nĩ Ngai.” **28** Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ithũĩ tũtigĩte maũndũ mothe tũgakũrĩmĩrĩra!” **29** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gũtĩrĩ mũndũ ũtigĩte mũciĩ kana arĩa a nyina, kana aarĩ o rĩngĩ atĩrĩ, kana nyina, kana ithe, kana ciana, o na kana ithaka nĩ ũndũ wakwa, na nĩ ũndũ wa Ūhoro-ũrĩa-Mwega, **30** ũtakaha ũtonga maita igana matukũ maya tũrĩ, na aheo maita igana ma nyũmba, na arĩa a nyina, na aarĩ a nyina, na manyina, na ciana o na ithaka, na hamwe na macio, minyamaro. Na ihinda rĩrĩa rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene. (aiōn g165, aiōnios g166) **31** No rĩrĩ, andũ aingĩ arĩa marĩ mbere nĩmagatuĩka a thuutha, na a thuutha matũĩke a mbere.” **32** Na rĩrĩa maarĩ njĩra-inĩ makĩambata

merekreire Jerusalemu, Jesu amatongoretie, arutwo ake nĩmagegire, nao aĩa maamarũĩĩrie magĩĩtigĩra. O rĩngĩ Jesu agĩtwara arutwo aĩa ikũmi na eerĩ keherĩnĩ, akĩambĩrĩria kũmeera maũndũ marĩa maakirie kũmũkora. **33** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũkwambata tũthĩĩ Jerusalemu, nake Mũrũ wa Mũndũ nĩegũkũnyanĩrwo kũrĩ athĩnjĩri-Ngai aĩa anene na kũrĩ arutani a watho. Nao mamũtũire kũuragwo na mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, **34** nao mamũnyũrũrie na mamũtũire mata, na mamũhũire iboko o na mamũũrage. No thuutha wa mĩthenya itatũ niakariũka.” **35** Na rĩrĩ, Jakubu na Johana, ariũ a Zebedi, magũka kũrĩ Jesũ. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, tũkwenda ũtũkĩre o ũria tũgũkũhooya.” **36** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Mũkwenda ndĩmwĩkĩre atĩa?” **37** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ŭtũtũkĩrie tũgaikara ũmwe guoko-inĩ gwaku kwa ũrio na ũria ũngĩ guoko-inĩ gwaku kwa ũmotho riiri-inĩ waku.” **38** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũtũũ kĩrĩa mũrahooya. Mwahota kũnyũira gĩkombe kĩrĩa nĩ ngũnyũira, kana mũbatithio na ũbatithio ũria ngũbatithio naguo?” **39** Nao magĩcookia atĩrĩ, “Iĩ no tũhote.” Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩkombe kĩrĩa ngũnyũira nĩ mũkaanyũira, o na mũbatithio na ũbatithio ũria ngũbatithio naguo. **40** No ha ũhoro wa gũikara guoko-inĩ gwakwa kwa ũrio kana kwa ũmotho ti nĩ heanaga. Itĩ icio ikaheo aĩa mathondekeirwo cio.” **41** Rĩrĩa arutwo acio angĩ ikũmi maiguire ũhoro ũcio, makĩrakarĩra Jakubu na Johana. **42** Nake Jesũ akĩmeeta hamwe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ mũũ atĩ andũ aĩa matuuagwo aathani a andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmetũũgagĩria igũrũ rĩao, nao anene ao nĩmamaathaga. **43** No rĩrĩ, inyũĩ mũtitarĩĩ ũguo. Handũ ha ũguo, ũria wothe ũngiinda gũtũika mũnene thĩĩnĩ wanyu no nginya atũũke ndungata yanyu, **44** nake ũria wothe ũkwenda gũtũika wa mbere thĩĩnĩ wanyu, no nginya atũũke ngombo ya andũ othe. **45** Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo arihe thogora wa gũkũũra andũ aingĩ.” **46** Nao magĩkinya Jeriko. Na rĩrĩa Jesũ na arutwo ake, hamwe na kĩrĩndĩ kĩnene moimaga itũũra-inĩ rĩu, mũndũ warĩ mũtumumu wetagwo Baritimayo (ũguo nĩ kuuga mũrũ wa Timayo), aikarĩthe thĩ mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya thendi. **47** Na rĩrĩa aiguire atĩ nĩ Jesũ wa Nazarethi, akĩambĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Jesũ, Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!” **48** Andũ aingĩ makĩmũkaania, makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njiguĩra tha!” **49** Nake Jesũ akĩrũgama, akiuga atĩrĩ, “Mwĩtei.” Nĩ ũndũ ũcio magĩĩta mũndũ ũcio warĩ mũtumumu, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wiyũmĩrĩrie! Rũgama! Nĩaragwĩta.” **50** Agĩteania nguo yake ya igũrũ, agũũkĩra na ihenya agĩthĩĩ harĩ Jesũ. **51** Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ŭkwenda ngwĩkĩre atĩa?” Nake mũndũ ũcio warĩ mũtumumu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũrutani, ngwenda o njooke kuona.” **52** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wĩthĩire, wĩtikio waku nĩguo watũma ũhone.” O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmĩra Jesũ.

11 Na rĩrĩ, maakuhĩrĩria itũũra rĩa Jerusalemu, maakinya matũũra ma Bethifage na Bethania hau Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ-rĩ, Jesũ agĩtũma arutwo

ake eerĩ, **2** akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mwatoonya o ũguo, nĩmũkuona njau ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuaa mũndũ. Mĩohorei mũmĩrehe. **3** Na mũngĩũrio nĩ mũndũ atĩrĩ, ‘Mũreka ũguo nĩkĩ?’ Mwĩre atĩrĩ, ‘Mwathani niabatarĩtio nĩyo na nĩekũmicookia haha o narua.’” **4** Nao magĩthĩĩ magĩkora njau ya ndigiri yohetwo mũromo-inĩ handũ nja, hakuhi na njĩra. Na rĩrĩa maamĩohoraga-rĩ, **5** andũ aĩa maarũngĩ ho makĩmooria atĩrĩ, “Mũrohora njau iyo nĩkĩ?” **6** Nao makĩmacookeria o ũria Jesũ aamerĩte, nao andũ acio makĩmetĩkĩria mathĩĩ nayo. **7** Rĩrĩa maatwarĩre Jesũ njau iyo, makĩmĩtandika nguo ciao nake Jesũ agĩkuuo nĩyo. **8** Andũ aingĩ makĩara nguo ciao njĩra-inĩ, nao aĩa angĩ makĩara mathĩgĩ marĩa maatuĩte mĩgũnda-inĩ. **9** Andũ aĩa maatongoretie na aĩa maamũmĩte thuutha makĩanĩrĩra makiuga atĩrĩ, “Hosana!” “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũria ũgũũka na rĩĩtwa rĩa Mwathani!” **10** “Kũrathimwo-rĩ, nĩ ũthamaki ũria ũgũũka, ũria wa ithe witũ Daudi!” “Hosana igũrũ o igũrũ!” **11** Nake Jesũ aatoonya Jerusalemu, agĩthĩĩ hekarũ-inĩ. Na aarĩkia kũwĩrorangĩra maũndũ mothe, akiumagara agĩthĩĩ Bethania hamwe na arutwo aĩa ikũmi na eerĩ, tondũ kwari hwaĩ-inĩ. **12** Mũthenya ũyũ ũngĩ rĩrĩa moimaga Bethania, Jesũ akĩũgua ahũtĩĩ. **13** Nake akĩona mũkũyũ warĩ haraaya ũri na mathangũ maruru agĩthĩĩ kũrora kana warĩ na ngũyũ. Aakinya harĩ guo, agĩkora ndwarĩ na ngũyũ tĩga o mathangũ, tondũ ndĩarĩ hĩndĩ ya mĩkũyũ gũciara. **14** Nake akĩĩra mũkũyũ ũcio atĩrĩ, “Mũndũ ndakanarie maciara maku nginya tene.” Nao arutwo ake makĩũgua akiuga ũguo. (aiĩon g165) **15** Na maakinya Jerusalemu, Jesũ agĩtoonya hekarũ thĩĩnĩ, akĩambĩrĩria kũrutũũra aĩa maagũruga, na aĩa meeendanagĩria kuo. Akĩng’aurania metha cia aĩa maakũũranagĩa mbeeca, o na itĩ cia aĩa meendagia ndutara, **16** na ndangĩetĩkĩrĩrie mũndũ o na ũrikũ ahĩtũkĩrie kĩndũ gĩa kwendia kũu nja cia hekarũ. **17** Na rĩrĩa aamarutaga, akĩmooria atĩrĩ, “Gĩthĩ ũhoro ndwandikitwo atĩrĩ, “Nyũmba yakwa iĩgeetagwo nyũmba ya mahooya ya kũhooyagĩrwo nĩ ndũrĩrĩ ciothe?” No inyũĩ mũmĩtũite ‘ngurunga ya atunyani.’” **18** Nao athĩnjĩri-Ngai aĩa anene na arutani a watho maigua ũguo, makĩambĩrĩria gũcarĩa ũria mangĩmũũruga, nĩ ũndũ nĩmamwĩtigagĩra, tondũ kĩrĩndĩ gĩothe nĩkĩagegetio nĩ ũrutani wake. **19** Gwakinya hwaĩ-inĩ, Jesũ na arutwo ake makĩuma itũũra rĩa. **20** Rũciĩnĩ, makĩhĩtũka makĩona mũkũyũ ũria Jesũ aarumĩite ũũmĩte wothe nginya mĩri. **21** Petero akĩrĩrikana ũhoro wa mũkũyũ ũcio, akĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Rabii, ta rora! Mũkũyũ ũria ũrarumire-rĩ, nĩũũmĩte!” **22** Nake Jesũ akĩmacookeria, akĩmeera atĩrĩ, “Iĩtikai Ngai. **23** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ angĩkeera kĩrĩma gĩkĩ atĩrĩ, ‘Thĩĩ, wĩkĩie iria-inĩ,’ na ndagathanganie ngoro-inĩ yake, no etikie atĩ ũria oiga nĩũgũwĩkĩra-rĩ, niagekĩrwo ũndũ ũcio. **24** Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ, ũria wothe mũrĩhooyaga mũheo, iĩtikagĩai atĩ nĩ mũrĩkĩtie kũwamũkĩra, naguo nĩũrĩtũikaga wanyu. **25** Na rĩrĩa mwarũgama mũhohe, mũrekanagĩre angĩkorwo mũrĩ ũthũ na mũndũ, nĩgeetha ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ o nake amũrekaagĩre mehĩa manyu.” (**26** No mũngĩkorwo mũtĩrekanagĩra mehĩa, nake ithe wanyu ũria ũrĩ igũrũ

ndarimurekagira mehia manyu.) **27** Magikinya o ringi Jerusalem, na riria Jesu aaceeraga kuu nja cia hekaru, athinjiri-Ngai aria anene, na arutani a watho, o na athuuri magiuka kuri we. **28** Makimuria atiri, “Wikaga maundu maya na uhoti uriku? Na nuu wakuheire uhoti wa gwika maundu maya?” **29** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Ningumuria kiuria kimwe. Mwanjookeria, na nii ningumwira njikaga maundu maya na uhoti uriku. **30** Ubathithwa wa Johana-ri, waimire iguru kana kuri andu? Njookeriai!” **31** Makiaraniria o ene uhoro ucio, makirana atiri, “Tunguiga ati, ‘Waimire iguru’, eguturia atiri, ‘Mwakiregire kumwitikia niki?’ **32** No tunguiga atiri, ‘Waimire kuri andu’” (Nimetigagira andu, tondū andu othe moof kuna ati Johana aari munabii.) **33** Ni undu ucio magicookeria Jesu atiri, “Ithu tuitiui.” Nake Jesu akimeera atiri, “O na nii ndikumwira njikaga maundu maya na uhoti uriku.”

12 Nake akiambiriria kumahe uhoro na ngerekano, akimeera atiri, “Mundu umwe niahaandire mugunda wake mthabibu. Agiaka rugiri rugithiururukiria mugunda ucio, na akienja irima ria kuhihira thabibu, na agiaka nyumba ndaaya na iguru ya arangiri. Agicooka agikomborithia mugunda ucio kuri arimi ang, na agithii rugendo. **2** Na riri, hindi ya magetha yakinya-ri, agituma ndungata yake kuri akombori acio igire maciaro mamwe ma mugunda ucio wa mthabibu. **3** Nao makiminyiita makimihura, na makimilingata itari na kindu. **4** Agicooka akimatumira ndungata ingi; nao magitihia ndungata iyo mutwe na makimika maundu ma thoni. **5** Na o ringi agituma ndungata ingi, nayo makimuraga. Niatumire ndungata ingi nyingi, imwe ciacio magichihura, na iria ingi magichuraga. **6** “Mundu ucio ndaari na mundu ung watigaire wa gutuma, tiga o muriu wake uria eendete muno. Akimutuma thuutha wa acio ang othe, akiuga atiri, ‘Nimeguthia muri wakwa.’ **7** “No akombori acio makirana atiri, ‘Uyu niwe ukagaya mugunda uyu. Uhai, rekei tumurage, nguo igai riake rigaatuika riitui.’ **8** Ni undu ucio makiminyiita, makimuraga, makimukia nja ya mugunda ucio wa mthabibu. **9** “Riu-ri, mwene mugunda ucio ageeka atia? Agooka oorage akombori acio, acooke ahe andu ang mugunda ucio. **10** Kai mutari mwathoma maandiko maya: “Ihiga riria aaki maaregire, nirio rituikite ihiga inene ria koine; **11** Mwathani niwe wikite undu ucio, naguo ni wa magegania tukiwona?” **12** Magicaria uria mangiminyiita tondū nimamenyire aaragia uhoro wao na ngerekano iyo, no nimetigagira kirindi; ni undu ucio magitigana nake, magithii. **13** Thuutha ucio magituma Afarisai amwe na Aherodia kuri Jesu nguo mamutege na mario yake. **14** Magiuka kuri we makimwira atiri, “Murutani, nituu ati uri mundu wa ma. Ndwigatigira andu, tondū ndurumbuyagia uria mahaana; no urutanaga uhoro wa Ngai na ma. Riu-ri, ni kwagiriire kurutira Kaisari mbeeca cia igooti, kana aca? **15** Turutage kana tutikarutage?” No tondū Jesu niamenyaga uhinga wao, akimooria atiri, “Murenda kungeria niki? Ta ndeherai dinari ndimione.” **16** Makimurehara dinari iyo, nake akimooria atiri, “Mbica

ino na riitwa riri ni cia u?” Nao makimucookeria atiri, “Ni cia Kaisari.” **17** Nake Jesu akimeera atiri, “Rutagirai Kaisari kira kiri giake, na murutagire Ngai kira kiri giake.” Nao makigegio niwe. **18** Ningi Asadukai, aria moigaga ati gutiri uhoro wa kuriuka magiuka kuri Jesu na makimuria atiri, **19** “Murutani, Musa aatwandikiire ati muru wa nyina na mundu angikua atige mutumia atari na ciana-ri, mundu ucio no nginya ahikie mutumia ucio watigwo, aciarire muru wa nyina ciana. **20** Na riri, kwar aaanake mugwanja a nyina umwe. Wa mbere akihikania na agikua, na ndatige ciana. **21** Nake wa keeri akihikia mutumia ucio wa ndigwa, no o nake agikua na ndatige ciana. O na wa gatatu nake agika o uguo. **22** Uhoro wa ma ni ati, gutiri o na umwe wa acio mugwanja watigire ciana. Thuutha wao othe, mutumia ucio o nake agikua. **23** Riu-ri, hindi ya kuriuka mutumia ucio agaakorwo ari wa u, nigukorwo othe mugwanja nimamuhikite?” **24** Nake Jesu akimacookeria atiri, “Nimuhitite tondū mutiui Maandiko kana hinya wa Ngai? **25** Riria akuu makaariuka, matikahikania kana mahike; magaatuika ta araika aria mari kuu iguru. **26** Naguo ha uhoro wa akuu kuriuka-ri, kai mutathomete ibuku-ini ria Musa, uhoro ukoni kihinga kira kiahiga, na uria Ngai aamwiriire atiri, ‘Nii ni nii Ngai wa iburahimu na Ngai wa Isaaka, o na Ngai wa Jakubu?’ **27** We ti Ngai wa aria akuu, no ni wa aria mari muoyo. Inyui muhitite muno.” **28** Na riri, murutani umwe wa watho nokire akiuga makiaia. Aamenya ati Jesu niamacookeire icooko riega-ri, akimuhia atiri, “Hari maathani maria mangi mothe-ri, ni ririkuri ria bata muno?” **29** Jesu agicookia atiri, “Riathani riria ria bata muno ni riri: ‘Thikiriria, inyui Israeli, Mwathani Ngai witu, Mwathani ni umwe. **30** Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku othe, na muoyo waku wotho, na meciria maku mothe, na hinya waku wotho.’ **31** Nario ria keeri ni riri: ‘Endaga mundu uria ung o ta uria wiendete wee mwene.’ Gutiri riathani ringi inene kuri macio.” **32** Nake mundu ucio agicookia atiri, “Murutani, ti-itheru niwoiga wega ati Ngai ni umwe na gutiri ung tiga we! **33** Ningi umwende na ngoro yaku othe, o na umeno yaku wotho, o na hinya waku wotho; o nakuo kwenda mundu uria ung o ta uria wiendete wee mwene, ucio ni undu uri bata gukira maruta mothe ma njino na magongona.” **34** Riria Jesu oonire niacookia wega, akimwira atiri, “Wee-ri, nduri haraaya na ithamaki wa Ngai.” Na kuuma hindi iyo gutiri mundu wacookire kumiriria kumuria ciuria ingi. **35** Na riri, Jesu akirutana nja-ini cia hekaru akimooria atiri, “Ni kii gitumaga arutani a watho moige ati Kristu ni muru wa Daudi? **36** Daudi we mwene, akiaria ari na Roho Muthero, oigire atiri: “Mwathani eerire Mwathani wakwa atiri: ‘ikara guoko-ini gwakwa kwa urio nginya ngaiga thu ciaku rungu rwa makinya maku.”” **37** Daudi we mwene aramwita ‘Mwathani.’ Angituka muruwe atia?” Na ni haari na gikundi kinene kia andu kiamuthikagiria gikenete. **38** Ningi Jesu akirutana, akiuga atiri, “Mwimenyagiriire arutani a watho. Mendete guthii mehumbite nguo iria ndaaya na kugeithagio ni andu othe riria mekugera ndunyui-ini, **39** na makenda guikaragira iti iria cia bata

thunagogi-ini, na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-inĩ. **40** Na no-o matoonyagĩrĩa nyũmba cia atumia a ndigwa makamatunya indo ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩ makaaherithio mũno makĩria.” **41** Jesũ agũikara thĩ ang’etheire harĩa heekagĩrwo maruta, akĩĩrorera ũria gĩkundi kũu kĩaohothaga. Andũ aingĩ itonga makĩhotha mbeeca nyingĩ. **42** No mũtũmia ũmwe wa ndigwa warĩ mũthĩni agũika akĩhotha tũthendi twĩrĩ tũnini mũno twa gĩcango tũria twarĩ mũigana wa mbeeca ĩmwe. **43** Jesũ agũita arutwo ake hari we, akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtũmia ũyũ wa ndigwa mũthĩni nĩekĩra mbeeca nyingĩ kigĩna-inĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **44** Acio angĩ othe maheana kũringana na ĩuingĩ wa ũtonga wao, no mũtũmia ũyũ aheana kĩria gĩothe oima nakĩo, o na arĩ mũthĩni-rĩ, aheana mũthithũ wake wothē.”

13 Na rĩria Jesũ oimaga hekarũ-inĩ, ũmwe wa arutwo ake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, ta rora! Mahiga maya kaĩ nĩ manene-ĩ! Kaĩ nyũmba ici nĩ thaka-ĩ!” **2** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩũrona nyũmba ici nene ũũ? Gũtirĩ ihiga o na rĩmwe rĩa maya rĩgaakorwo rĩrĩ igũrũ wa rĩria rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.” **3** Rĩria Jesũ aikarĩte thĩ kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaĩyũ ang’etheire hekarũ-rĩ, Petero na Jakubu na Johana na Andrea makĩmũria marĩ keheri-inĩ atĩrĩ, **4** “Ta twĩre, maũndũ macio mageekĩka rĩ? Na kimenyithia atĩ maũndũ macio marĩ hakuhi gwĩkĩka nĩ kĩrĩkũ?” **5** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩre mũtikanahenno nĩ mũndũ o na ũrĩkũ. **6** Andũ aingĩ nĩ magooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ nĩ Kristũ,’ na nĩmakahenno andũ aingĩ. **7** Rĩria mũkaigua mbaara na mũhuhu wa mbaara mũtikanamake. Maũndũ ta macio no nginya mekĩke, no rĩrĩ, ithĩrĩro ti rĩkinyu. **8** Rũrĩrĩ nĩrũgookĩria rĩria rĩngĩ, na ũthamaki ũũkĩrĩre ũthamaki ũria ũngĩ. Nĩgũkaagĩ na ithĩngithia kũndũ na kũndũ, o na kũgĩe ng’aragu. Maũndũ maya nĩ kĩambĩrĩria kĩa ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akĩrĩmwō. **9** “No inyũrĩ-ĩ, ikaragai mwĩguĩte. Nĩmũkaneanwo kũrĩ ciana cia athuuri na mũhũũrwo iboko thĩini wa thunagogi. Nĩmũkarũgama mbere ya aathani na athamaki nĩ ũndũ wakwa, mũtũike aira akwa kũrĩ o. **10** Naguo ũhoro-ũria-Mwega no nginya wambe ũhunjo kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe. **11** Rĩria rĩothe mũkaanyĩtwo mũtwarwo mũgaciirithio, mũtikanetange mũgĩciiria ũria mũkoiga. Inyũrĩ mũkoiga o ũria mũkaahotithio hĩndĩ ĩyo, nĩgũkorwo ti inyũrĩ mũgaakorwo mũkĩaria, no nĩ Roho mũtheru. **12** “Mũndũ niagakũnyanĩra mũrũ wa nyina ooragwo, na ithe wa mũndũ akũnyanĩre mwana wake, o na ciana nĩkaremera aciari a cio na imoragithie. **13** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ũndũ wakwa, no ũria ũgaakĩrĩria nginya hĩndĩ ya mũthia nĩakahonoka. **14** “Rĩria mũkoona kĩria kĩrĩ thaahu na gĩa kũrehe ihooru kĩarũgama harĩa gĩtagĩrĩrwo nĩ kũrũgama-rĩ, (ũria ũrathoma nĩamenye ũhoro ũcio), hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmoorĩre irĩma-inĩ. **15** Mũndũ ũria wothē ũgaakorwo arĩ nyũmba yake igũrũ ndakanaharũrũke kana atoonye kũruta kĩndũ nyũmba. **16** Nake mũndũ ũria ũgaakorwo arĩ mũgũnda ndagacooke mũciĩ kũgĩra

nguo ciake. **17** Kaĩ atumia arĩa magaakorwo marĩ na nda na arĩa magaakorwo makĩongithia hĩndĩ ĩyo nĩmagakorwo marĩ na haaro-ĩ! **18** Hooyagai Ngai atĩ maũndũ macio matikanakinye hĩndĩ ya heho, **19** nĩ ũndũ matukũ macio gũgaakorwo na mĩnyamaro ĩtarĩ yoneka ĩngĩ tayo kuuma kĩambĩrĩria rĩria Ngai ombire thĩ nginya rĩu, na gũtikoneka ĩngĩ tayo. **20** Tiga Mwathani anyihanyĩhirie matukũ macio, gũtirĩ mũndũ ĩngĩgatigara. No tondũ wa andũ ake arĩa aamũre, matukũ macio nĩmagakũhĩho. **21** Hĩndĩ ĩyo mũndũ o na ũrĩkũ angĩkamwĩra atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haha!’ kana amwĩre atĩrĩ, ‘Kristũ arĩ haaria!’ mũtikanetikie ũhoro ũcio. **22** Nĩgũkorwo Kristũ a maheeni na anabĩ a maheeni nĩmakeyũmĩria monanie morĩrũ na marĩnge ciana nĩguo mahĩtithie andũ arĩa aamũre, korwo no kũhoteke. **23** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte tondũ nĩndamwĩra maũndũ mothe mbere ya ihinda rĩtanakinya. **24** “No ihinda-inĩ rĩu, thuutha wa maũndũ macio ma mĩnyamaro, “rĩria nĩrĩkagĩa nduma, naguo mweri ndũkaara; **25** njata nacio nĩikaagũia kuuma igũrũ, namo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio.” **26** “Hĩndĩ ĩyo andũ nĩ makoona Mũrũ wa Mũndũ agũika arĩ thĩini wa matu, arĩ na hinya mũingĩ mũno o na riiri. **27** Nake niagatũma arĩa ake macoocanĩrĩre andũ ake arĩa aamũre kuuma mĩena ĩna rĩria yumaga rĩhuho, o na kuuma ituri ciothe cia thĩ na cia igũrũ. **28** “Na rĩrĩ, mwĩrutei na mũkũyũ: Rĩria hongē ciaguo ciarĩkia gũthundũra na ciaruta mathangũ-rĩ, nĩmũmenyaga atĩ hĩndĩ ya rĩua rĩrĩ hakuhi. **29** Ũguo noguo, rĩria mũkoona maũndũ macio magĩkĩka mũkaamenya ihinda rĩrĩ hakuhi, rĩrĩ o mũromo-inĩ. **30** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ rũtigaathira nginya maũndũ macio mothe makaahingio. **31** Igũrũ na thĩ nĩgathira, no ciugo ciakwa itigathira. **32** “Gũtirĩ mũndũ o na ũrĩkũ ũũ ũhoro wa mũthenya ũcio kana ithaa rĩu, o na arĩa a igũrũ matiũ, o na Mũrĩu ndoo, tiga ithe wiki! **33** Ikaragai mwĩguĩte! Ikaragai mwĩhũgĩte! Mũtiũ rĩria ihinda rĩu rĩgaakinya. **34** Gũkahaana ta mũndũ ũgũthĩrĩ rũgendo ũria atigaga egaira ndungata ciake irorage mũciĩ, o ndungata akamĩhe wĩra wayo, na agatiga atha mũikaria wa mũrango o nake aikarage ehũũgĩte. **35** “Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩguĩte tondũ mũtiũ rĩria mwene mũciĩ agacooka, kana agooka hwaĩ-inĩ, kana ũtukũ gatagati, kana ngũkũ ikĩgamba, o na kana gũgĩthererũka. **36** O rĩria angũũka-rĩ, mũtikanareke amũkore mwĩrĩgĩtwo. **37** Ũguo ngũmwĩra, noguo ngwĩra andũ othe, atĩrĩ, ‘Ikaragai mwĩguĩte.’”

14 Na rĩrĩ, gwatigaire o mũthenya rĩrĩ nĩguo kũgĩe na Gĩathĩ kĩa Bathaka na kĩa Mĩgate ĩtarĩ Mĩkĩre Ndawa ya Kũĩmbia, nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na arutani a watho nĩmacaragia ũria mangĩnyĩtithia Jesũ na njira ya wara nĩguo mamũũrage. **2** Makiuga atĩrĩ, “No tũtingĩmũnyĩta hĩndĩ ya Gĩathĩ, tondũ andũ mahota kũruta haaro.” **3** Na rĩria arĩ itũũra-inĩ rĩa Bethania kwa mũndũ wetagwo Simoni ũria warĩ na mangũ, aikarĩte metha-inĩ akĩria irio-rĩ, nĩhookire mũndũ-wa-nja arĩ na cuba ya maguta ma goro mũno na manungĩ wega. Akĩũraga cuba ĩyo na akĩmũtĩrĩria maguta macio mũtwe. **4** Andũ amwe arĩa maarĩ kuo makĩguu ũũru, makĩũrania

atirī, “Maguta maya maitangwo ūguo niki? **5** Maguta macio nīmangēndio mbeeca ikirīte mūcara wa mūdū wa mwaka mūgima nacio mbeeca icio iheo athiini.” Magikūuma mūdū wa nja ūcio marī na ūūro. **6** Nowe Jesū akīmeera atirī, “Tiganai nake, mūramūtanga niki? Nianjika ūndū mwega mūno. **7** Athiini marikoragwo na inyuū hīndi ciothe na no mūmateithie hīndi irīa yothe mūngienda. No nī mūtirikoragwo na nī hīndi ciothe. **8** Anjika o ūria angiahota. Atirīria mwirī wakwa maguta o mbere nī ūndū wa kūhaarīria gūthikwo gwakwa. **9** Ngūmwīra atirī na ma, kūria guothe ūhorō-ūyū-Mwega ūkaahunjagio thīini wa thī, ūguo eka nīukeeragwo andū nigeetha arikanagwo.” **10** Hīndi iyo Judasi Mūsikariota, ūmwe wa arīa ikūmi na eerī, agithiī kūrī athīnjirī-Ngai arīa anene agakunyanire Jesū kūrī o. **11** Nao magikena mūno maigua ūguo na makīmwīra nimekūmūhe mbeeca. Nī ūndū ūcio Judasi agīcaria mweke wa kūmūneana kūrī o. **12** Mūthenya wa mbere wa Giathi kīa Migate itarī Mūkire Ndawa ya Kūmbia, o ūria wathīnjagwo gatūrūme ka Bathakarī, arutwo a Jesū makīmūria atirī, “Ūkwenda tūthiī kū tūkaharīrie nīguo ūkarīrie irio cia Bathaka kuo?” **13** Nī ūndū ūcio agītūma arutwo ake eerī akīmeera atirī, “Thiīi mūtoonye itūūra, na nī mūgūcemania na mūdū ūkūute ndigithū ya maaī. Mūrūmirīrei. **14** Kūrīa egūtoonya mwīre mwene nyūmba iyo atirī, ‘Mūrutani arooria atirī, nyūmba yakwa ya ageni irī ha, harīa ingīrīria irio cia Bathaka na arutwo akwa?’ **15** Nake nīekūmunio nyūmba nene ya igūrū ikirītiro indo na īgathondekwo wegā. Haarīriai irio cia Bathaka iitū kuo.” **16** Arutwo acio makiumagara, magitoonya itūūra, magikora maūdū mahaana o ta ūria Jesū aamerīte. Nī ūndū ūcio makīhaarīria irio cia Bathaka. **17** Na gwakinya hwaī-inī, Jesū agikinya kuo marī na arutwo arīa ikūmi na eerī. **18** Maikarīte metha-inī makīria akīmeera atirī, “Ngūmwīra atirī na ma, ūmwe wanyu nīekūngunyanīra, ūmwe wa arīa mararīanīra na nīi.” **19** Makīnyitwo nī kīeha mūno, na o ūmwe akamūria atirī, “Ti-itherū hihī nī nīi?” **20** Jesū akīmacookeria akīmeera atirī, “Nī ūmwe wanyu inyuū ikūmi na eerī, ūria ūgūtobokanīra mūgate mbakūrī-inī hamwe na nīi. **21** Mūrū wa Mūdū egūthiī o ta ūria ūhorō wake wandikītwo. No mūdū ūria ūgaakunyanīra Mūrū wa Mūdū kaī arī na haaro-ī! Nī kaba mūdū ūcio atangīaciariwro.” **22** Nīngī o makīrīāga-rī, Jesū akīoya mūgate, agīcōokīa ngaatho, agīcōoka akīwenyūranga, akīhe arutwo ake, akiuga atirī, “Oyai; ūyū nīguo mwirī wakwa.” **23** Agīcōoka akīoya gīkombe, agīcōokīa ngaatho akīmanengera, nao othe magikīnyūira. **24** Akīmeera atirī, “Ino nīyo thakame yakwa ya kīrīkanīro, irīa itītītwo nī ūndū wa andū aīngī. **25** Ngūmwīra atirī na ma, ndikūnya rīngī ndibei ya maciaro ma mūthabibū, nginya mūthenya ūria ngaamīnyua irī njerū ūthamaki-inī wa Ngai.” **26** Na maarīkia kūina rwīmbo, makiumagara magithiī kīrīma-inī kīa Mitamayū. **27** Nake Jesū akīmeera atirī, “Inyuū inyuothe nīmūrīndirika, nīgūkorwo nī kwandikītwo atirī: “Nīngaringa mūrīithi, nacio ng’ōndu ihurunjūke.” **28** No ndaarīuka, nīngamūtongoria gūthiī Galilī. **29** Petero akīmīwīra atirī, “O na othe mangīgūtīrika, nīi ndīngīgūtīrika.” **30** Nake Jesū akīmīcōokerīa, akīmīwīra

atirī, “Ngūkwīra atirī na ma, ūmūthī, o ūtukū ūyū, ngūkū itanakūga keerī, nīūrīngaana maita matatū.” **31** No Petero akīaria ahīnyīrīrie, akiuga atirī, “O na angīkorwo ndīrīkuanīra nawe, nīi ndīngīgūkaana!” O na acio angī othe makiuga o ūguo. **32** Nao magikinya handū heetagwo Gethisemane, nake Jesū akīūra arutwo ake atirī, “Ikarai haha thīi ngahooe.” **33** Akīoya Petero na Jakubu na Johana agithiī nao, na o hīndi iyo akīnyitwo nī kīeha kīnene na agithiīnīka mūno. **34** Akīmeera atirī, “Ngoro yakwa nīraigua kīeha mūno o ta ingikua, ikarai haha na mwīhūge.” **35** Na aathiathia hanini, akīgūthiia thī, akīhooya atī korwo kwahoteka, ihinda rīu rīmweherere. **36** Akiuga atirī, “Abba, Baba, maūdū mothe nīmahotekaga nīwe. Njehereria gīkombe gīkī. No ti ūria ngwenda nīi, no nī ūria wee ūkwenda.” **37** Nīngī agīcōoka harī arutwo ake akīmākora makomete. Akīūra Petero atirī, “Simoni, kaī ūkomete? Ndūngīhota gūikara ithaa rīmwe wīguite? **38** Mwīhūgagēi na mūhooyage nīgeetha mūtīkagwe magerio-inī. Ngoro nīyenda, no mwirī ndūrī na hinya.” **39** O rīngī agithiī akīhooya o ūguo. **40** Na acooka rīngī harīo, agīkora makomete tondū nīmahītītītwo nī toro. Nao makīrīgwo nī ūria mangīmīwīra. **41** Nīngī agīuka ihinda rīa gatatū akīmōoria atirī, “O na rīu mūrī o toro, o mūhūrūkīte? Kīnyiai hau! Ithaa nīrīakīnya. Atirīri, Mūrū wa Mūdū nīakunyanīrwo akaneanwo moko-inī ma andū ehia. **42** Ūkīrai, tūthiī! Ūria ūkūngunyanīra nīarooka.” **43** O akīaragīa-rī, Judasi, ūmwe wa arutwo arīa ikūmi na eerī, agikinya. Ookire arī na gīkundi kīnene kīa andū marī na hīi cia njora na njūgūma, matūmītītwo nī athīnjirī-Ngai arīa anene, na arutani a watho na athuuri. **44** Judasi ūcio wamūkunyanīrie nīamaheete kīmenyithia akameera atirī, “Ūria ndīmumunya nīwe; mūmūnyīite na mūmūtware arangīrwo.” **45** Judasi o rīmwe agithiī harī Jesū, akīmīwīta atirī, “Rabīi!” na akīmūmumunya. **46** Nao andū acio makīguthūkīra Jesū makīmūnyīita. **47** Na ūmwe wa arīa maarūngīi hakuhi agīcomora rūhīu rwake rwa njora agītīnia gūtū kwa ndungata ya mūthīnjirī-Ngai ūria mūnene. **48** Nake Jesū akīmōoria atirī, “Kaī ndī mūtongoria wa akararia a watho atī nīkīo muoka kūnyīita mūrī na hīi cia njora na njūgūma? **49** Ndīratūūruga na inyuū hekarū-inī ngīrutanaga mūthenya o mūthenya na mūtīngīnyīita. No rīrī, Maandīko no nginya mahīinge.” **50** Hīndi iyo arutwo ake othe makīmūtiganīria, makīūra. **51** Na mwanake ūmwe ūteehumbīte kīndū tiga taama wa gatani akīrūmīrīra Jesū. Na rīrīa maamūnyīitire, **52** agītīga taama wake nao, akīūra e njaga. **53** Nao andū acio magītīwara Jesū kūrī mūthīnjirī-Ngai ūria mūnene, nao athīnjirī-Ngai arīa anene othe, na athuuri na arutani a watho makīgomana hamwe. **54** Petero akīmūrūmīra arī haraaya o nginya agikinya nja ya mūciī wa mūthīnjirī-Ngai ūcio mūnene. Agīkaranīa na thīgari kūu agīota mwaki. **55** Na rīrī, athīnjirī-Ngai arīa anene, o na Kīama kīu gīothe, magīcaria ūira wa kūuragithia Jesū, no matīonire. **56** Na andū aīngī nīmarutire ūira wa maheeni, no ūira wao ūkīaga kūiguana. **57** Gūgīcōoka gūkīrīgama andū amwe, nao makīrūta ūira wa maheeni makiuga atirī, **58** “Nītīwaigūire akiuga atirī, ‘Nīngatharia hekarū īno yakītītwo nī andū, na njake īngī itakītītwo

nĩ mündũ na ihinda rĩa mĩthenya itatũ.” 59 No o na moiga ũguo, ũira wao ũkiaga kũiguana. 60 Hĩndĩ iyo mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩrũgama gatagati kao, akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Kai wee ũtarĩ na ũndũ ũngĩcookia? Nĩ ũhoro ũrikũ ũyũ ũrathitangwo naguo?” 61 No Jesũ agĩkĩra ki, na ndacookie ũndũ. O rĩngĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa ũria Mũrathime?” 62 Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩ nĩ nĩ. Na nĩmũkona Mũrũ wa Mũndũ aikarite guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa ũria-ũrĩ-Hinya, na agĩũka arĩ igĩrũ rĩa matu.” 63 Mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene agĩtembũranga nguo ciake. Akĩũria atĩrĩ, “Tũgũkibatario nĩ aira angĩ a kĩ?” 64 Nĩmweiguĩra akĩruma Ngai. Mũgũwĩcĩria atĩa?” Nao othe makĩmũũria atĩ aagĩrĩrwo nĩ kũũragwo. 65 Hĩndĩ iyo amwe makĩambĩrĩria kũmũũria mata, na makĩmũhumbĩra ũthĩũ, makĩmũringa na ngundi makĩmũwĩraga atĩrĩ, “Ta kĩrathe ũhoro.” Nacio thĩgari ikĩmuoya, ikĩmũhũũra. 66 Na hĩndĩ iyo Petero aikarite o hau nja-rĩ, ũmwe wa ndungata cia airitu cia mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩgerera ho. 67 Rĩria oonire Petero agiota mwaki, akĩmũrora wega. “Akĩmũwĩra atĩrĩ, ‘O nawe uuma hamwe na Jesũ ũcio wa Nazarethi.’” 68 Nowe Petero agĩkaana ũhoro ũcio, akĩmũwĩra atĩrĩ, “Ndiũ ũhoro ũcio, o na ndiramenye nĩ atĩa ũroiga,” na akĩumagara agĩthĩ itoonyero-inĩ. 69 Na rĩria ndungata iyo ya mũĩritu yamuonire ho, o rĩngĩ ikĩũra arĩa maarũngĩ ho atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ nĩ ũmwe wao.” 70 No Petero agĩkaana ũhoro ũcio rĩngĩ. Thuutha wa kahinda kanini, arĩa maarũgamite hakuhi makĩĩra Petero atĩrĩ, “Tĩtherũ ũrĩ ũmwe wao, nĩ ũndũ wĩ Mũgalili.” 71 Nake akĩambĩrĩria kwĩhĩta akiugaga atĩrĩ, “Nĩ ndiũ mündũ ũyũ mĩraaria ũhoro wake.” 72 O hĩndĩ iyo ngũkũ igĩkũga hĩndĩ ya keerĩ. Nake Petero akĩrĩrikana ũhoro ũria Jesũ aamwĩrite atĩrĩ, “Ngũkũ itanakũga keerĩ nĩũrĩngaana maita matatũ.” Nake akĩambĩrĩria kũĩra.

15 Na rĩrĩ, rũciĩnĩ tene, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na athuuri, na arutani a watho, na Kĩama gĩothe magĩtua ũria megwika. Makĩoha Jesũ, makĩmũtwara, makĩmũneana kũrĩ Pilato. 2 Nake Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi?” Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Itĩ, ũguo woiga nĩguo.” 3 Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩmũthitangĩra maũndũ maingĩ. 4 Nĩ ũndũ ũcio Pilato akĩmũũria o rĩngĩ atĩrĩ, “Kai wee ũtarĩ na ũndũ ũgũcookia? Ta rora maũndũ marĩa mothe maragũthitangĩra.” 5 No Jesũ ndaigana gũcookia ũndũ, nake Pilato akĩgega. 6 Na rĩrĩ, kwari mĩtugo hĩndĩ ya Iruga rĩu rĩa Bathaka, Pilato nĩamohoragĩra mwohwo ũmwe, o ũria andũ mangĩetĩrie. 7 Na nĩ kwari mündũ ũmwe wetagwo Baraba woohetwo hamwe na arĩa maambĩrĩrie ngũ ya gũũkĩrĩra thĩrikari na makooraga andũ thĩnĩ wa mbũkĩrĩra iyo. 8 Nakĩo kĩrĩndĩ kĩnene gĩgĩthĩ harĩ Pilato, gĩkĩmũũria eeki o ũria aamenyerete gwĩka. 9 Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ mũkwenda ndĩmuohore mũthamaki wa Ayahudi?” 10 Nĩgũkorwo nĩamenyaga atĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene maaneanĩte Jesũ kũrĩ we nĩ ũndũ wa ũiru. 11 No rĩrĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene makĩrĩngĩrĩria kĩrĩndĩ kũrĩ kũire Pilato ohore Baraba handũ ha Jesũ. 12 Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Mũgũkienda njike atĩa na mündũ ũyũ

mũwĩtaga mũthamaki wa Ayahudi?” 13 Nao makĩanĩrĩra, makiuga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igĩrũ!” 14 Nake Pilato akĩmooria atĩrĩ, “Nĩkĩ? Nĩ ngero irĩkũ ageretee?” No-o magĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra, makiugaga atĩrĩ, “Mwambe mũtĩ igĩrũ!” 15 Na tondũ nĩendaga gũkenia kĩrĩndĩ kũrĩ, Pilato akĩmohorera Baraba. Akĩhũũrĩthia Jesũ iboko, agĩcookia akĩmũneana akambwo mũtĩ igĩrũ. 16 Nacio thĩgari igĩtwara Jesũ gĩkaro-inĩ kĩa barũthi (na nakĩo gĩetagwo Puratoria); igĩcookanĩrĩria mbũtũ yothye wa thĩgari. 17 Ikĩmũhumba nguo ndaaya ya rangi wa ndathi, igĩcookia igĩtuma thũmbĩ ya mĩguu, ikĩmũkĩra mũtwe. 18 Ikĩambĩrĩria kũmũnyũrĩria, ikĩmũwĩraga atĩrĩ, “Ŭkĩrĩ mũhoro, wee mũthamaki wa Ayahudi?” 19 Ikĩmũhũũra na rũthanju mũtwe maita maingĩ ikĩmũtuagĩra mata. Ikĩgũithia thĩ mbere yake, ikĩmũturagĩria ndu ta ikĩmũhooya. 20 Na ciarĩkia kũmũnyũrĩria-rĩ, ikĩmũruta nguo iyo ndaaya ya rangi wa ndathi, ikĩmũhumba nguo ciake mwene. Igĩcookia ikĩmuumagara ikamwambe mũtĩ igĩrũ. 21 Na marĩ njĩra thĩgari ikĩnyĩta mündũ wahĩtũkaga akiama mĩgũnda-inĩ, wetagwo Simoni wa kuuma Kurene, ithe wa Alekisandero na Rufusi, na ikĩmũkuuithia mũtharaba wa Jesũ na hinya. 22 Igĩgĩkinyia Jesũ handũ harĩa heetagwo Gologotha (ũguo nĩ kuuga Handũ hahana ta Ihĩndĩ rĩa Mũtwe). 23 Nĩngĩ igĩcookia ikĩmũhe ndĩbei itũkanĩtio na manemane, nake Jesũ akĩrega kũmĩnyua. 24 Igĩkĩmwamba mũtĩ igĩrũ. Ikĩgayana nguo ciake, na ũndũ wa gũciucũkĩra mĩtĩ nĩguo imenye o rĩria mündũ egũkuua. 25 Kwari thaa ithatũ cia rũciĩnĩ rĩria ciamwambire mũtĩ igĩrũ. 26 Ŭndũ ũria aathitangĩrwo wandikĩtuo atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe MUTHAMAKI WA AYAHUDI.” 27 Nĩngĩ ikĩamba atunyani eerĩ hamwe nake, ũmwe mwena wake wa ũrĩo, nake ũcio ũngĩ mwena wake wa ũmotho. 28 (Namo Maandiko makĩhingio marĩa moigaga atĩrĩ, “Aataranĩrio na andũ arĩa aagarari watho.”) 29 Andũ arĩa maahĩtũkagĩra hau nĩmamũrumaga makĩinagia mĩtwe yao, makoiga atĩrĩ, “Hĩ! Wee ũngĩratharirie hekarũ na ũmĩake na mĩthenya itatũ-rĩ, 30 harũrũka uume mũtharaba-inĩ ũcio, wĩhonokie!” 31 O ũndũ ũmwe athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho nĩmamũnyũrĩragia, makerana atĩrĩ, “Nĩarahonokagia arĩa angĩ, no ndangĩhota kwĩhonokia we mwene. 32 Kristũ ũyũ, Mũthamaki wa Isiraeli-rĩ, ta nĩakĩharũrũke rĩu oime mũtharaba-inĩ, nĩguo tuone twĩtikie.” O nao arĩa maambanĩrio hamwe nake, makĩmũruma. 33 Na rĩrĩ, thaa thĩta cia mũthenya ciakinya, bũrũri wothĩ ũkĩgĩa nduma nginya thaa kenda. 34 Na thaa kenda Jesũ akĩgũthũka na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Eloi, Eloi, lama sabakithani?” naguo ũguo nĩ kuuga atĩrĩ, “Ngai wakwa, Ngai wakwa, wandiganĩria nĩkĩ?” 35 Rĩria andũ amwe a arĩa marũngĩ hau maiguire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Ta thĩkĩrĩriai agĩta Elija.” 36 Mündũ ũmwe agĩteng’era, agĩtobokia thĩbũnji thĩkĩ-inĩ akĩmĩthecerera kamũrangi-inĩ akihe Jesũ anyue. Akiuga atĩrĩ, “Tiganani nake. Rekei tuone kana Elija nĩegũũka kũmũcuurũria mũtharaba-inĩ.” 37 Nake Jesũ agĩkaya aanĩrĩre, agĩtuikana. 38 Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgĩatũkana icunji igĩrĩ kuuma igĩrũ nginya thĩ. 39 Na rĩria mũnene-wa-thĩgari-igana, ũria warũngĩ hau mang’ethanĩre, aigũire ũria akaya na akĩona ũria akua,

akiuga atirĩ, “Ti-itherũ mũndũ üyũ oima Mũrũ wa Ngai!”
40 Nĩ haarĩ na atumia meeoragĩra marĩ haraaya. Ũmwe wao aarĩ Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu ũria warĩ Mũnini na wa Jose, na Salome. **41** Rĩrĩa aarĩ Galili, atumia aya nĩo maamũrũmagĩrĩra na makamũtungatagĩra. Ningĩ hau nĩ haarĩ na atumia angĩ aingĩ arĩa mookite nake Jerusalemu. **42** Na tondũ kwari Mũthenya wa Kwĩhaarĩria (nĩguo mũthenya ũria wĩ mbere ya Thabatũ), gwakuhiĩrĩria hwaĩ-inĩ-rĩ, **43** Jusufu wa Arimathea, mũndũ warĩ igweta mũno Kĩama-inĩ gĩa athuuri, na we mwene nĩeetagĩrĩra ũthamaki wa Ngai, agĩthĩ kũrĩ Pilato na ũcamba, akĩhooya etikĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ. **44** Nake Pilato akĩgega aigua atĩ Jesũ nĩarikĩtie gũkua. Agĩta mũthigari ũria mũnene-wa-thigari-igana, akĩmũũria kana Jesũ nĩarikĩtie gũkua. **45** Rĩrĩa aamenyithirio nĩ mũnene ũcio wa thigari igana atĩ nĩguo kwari, agĩtikĩria Jusufu akuue mwĩrĩ ũcio. **46** Nĩ ũndũ ũcio Jusufu akĩgũra taama wa gatani, agĩcuurũria mwĩrĩ ũcio. Akĩũkũnja na taama ũcio wa gatani, agĩthĩ akĩũiga thĩnĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga. Agĩcoka akĩgaragarĩa ihiga rĩkĩhinga mũromo wa mbĩrĩra iyo. **47** Nake Mariamu Mũmagidali na Mariamu ũria nyina wa Jose makĩona harĩa agĩrwo.

16 Na rĩrĩ, Thabatũ yathira, Mariamu Mũmagidali, na Mariamu nyina wa Jakubu, na Salome makĩgũra indo nungi wega nĩgeetha mathĩ makahake mwĩrĩ wa Jesũ. **2** Mũthenya wa mbere wa kiumia, rĩciinĩ tene thuutha wa rĩũa kũratha, marĩ njĩra magĩthĩ mbĩrĩra-inĩ, **3** nĩmoranageria atĩrĩ, “Nũũ ũgũtũgaragarĩria ihiga rĩehere mũromo-inĩ wa mbĩrĩra?” **4** No rĩrĩa maatiĩre maito, makĩona ihiga rĩũ nĩriagaragarĩtio rĩkehera, nĩgũkorwo rĩarĩ inene mũno. **5** Na rĩrĩa maatoonyaga mbĩrĩra-thĩnĩ, makĩona mwanake wehumbĩte nguo njerũ ndaaya aikarĩte thĩ mwena wao wa ũrio, nao makĩmaka. **6** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka. Mũracaria Jesũ ũria wa Nazarethi, ũria ũrambirwo mũtĩ igũrũ. Nĩariũkĩte! Ndarĩ haha. Onei harĩa maramũigĩte. **7** No thĩĩ mwĩre arutwo ake o na Petero atĩrĩ, ‘Nĩekũmũtongoria gũthĩĩ Galili. Kũu nĩkuo mũkaamuona, o ta ũria aamwĩrĩre’.” **8** Atumia acio makiuma hau mbĩrĩra-inĩ makĩnainaga na magegete. Matĩrĩ mũndũ meerire ũndũ, tondũ nĩmetigagĩra. **9** **(note: The most reliable and earliest manuscripts do not include Mark 16:9-20.)** Mũthenya wa mbere wa kiumia rĩciinĩ tene Jesũ ariũka-rĩ, aambire kuumĩrĩra Mariamu Mũmagidali ũria aarutĩte ndaimono mũgwanja. **10** Nake Mariamu agĩthĩ akĩĩra arĩa maatũire na Jesũ, akĩmakora magĩcakaya na makĩrĩra. **11** Nao maigua atĩ Jesũ nĩariũkĩte, na atĩ Mariamu nĩamuonete, makĩrega gwĩtikia. **12** Thuutha ũcio Jesũ akiumĩrĩra andũ angĩ eerĩ ao, ahaana ũndũ ũngĩ, rĩrĩa maathiiaga mĩgũnda-inĩ. **13** Andũ acio makĩhũndũka, magĩthĩ makĩĩra arutwo arĩa angĩ; no-o nao makĩrega kũmetĩkia. **14** Thuutha ũcio Jesũ akiumĩrĩra arutwo arĩa ikũmi na ũmwe makĩrĩra irio; akĩmatetia nĩ ũndũ wa kwaga gwĩtikia na nĩ ũndũ wa ũmũ wa ngoro ciao, nĩ ũndũ wa kũrega gwĩtikia arĩa maamuonete thuutha wa kũriũka gwake. **15** Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ thĩ yothe mũkahunjĩrie andũ othe Ũhoru-ũria-Mwega. **16** Na mũndũ o wotho ũgetikia na abatithio nĩakahonoka, no ũria wotho ũgetikia

nĩagatũrwo ciira. **17** Nacio ciamia ici nĩ igatwaranaga na arĩa metikĩtie: Nĩmakaingata ndaimono thĩnĩ wa rĩitwa rĩakwa; na nĩmakaaria na thiomĩ njerũ; **18** na nĩmakanyĩita nyoka na moko mao; na rĩrĩa makaanyua thumu, ndũkamathũkia o na hanini; nĩmakaigagĩrĩra andũ arĩa arũaru moko, nao mahone.” **19** Mwathani Jesũ aarĩkia kũmaarĩria ũhoru ũcio, agĩtwarwo igũrũ na agĩkara thĩ guoko-inĩ kwa ũrio kwa Ngai. **20** Nao arutwo magĩcoka makiumagara na makĩhunja ũhoru kũndũ guothe, nake Mwathani akĩrutithania wĩra nao, na agekĩraga ũhoru wake hinya na ũndũ wa ciamia iria ciatwaranaga na ũhoru ũcio.

Luka

1 Andũ aingĩ nĩmarĩkĩtie kwandĩka ũhoro wa maĩndũ marĩa mahĩngĩtio gatagatĩ-inĩ gaitũ, **2** o ta ũrĩa twaheirwo ũhoro wamo nĩ arĩa meyoneire maĩndũ macio kuuma o kĩambĩrĩria marĩ aira na ndungata cia ũhoro ũcio. **3** Nĩ ũndũ ũcio, tondũ nĩ mwene nĩndũĩrĩtie maĩndũ macio mothe wega kuuma kĩambĩrĩria-rĩ, ngakiona arĩ wega o na nĩ ngwandĩkĩre mũtaratara mwega wa maĩndũ macio, wee mũnene mũgaathe Theofilo, **4** nĩgeetha ũmenye na ma maĩndũ marĩa warutirwo. **5** Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩa Herode aarĩ mũthamaki wa Judea, nĩ kwari mũthĩnjĩri-Ngai wetagwo Zakaria, warĩ wa gikundi kĩa athĩnjĩri-Ngai kĩa Abija; mũtumia wake etagwo Elizabethi na aarĩ wa rũciaro rwa Harũni. **6** O eerĩ maarĩ arũngĩrũro maitho-inĩ ma Ngai, na nĩmathĩkagĩra maathani ma Mwachani na mawatho mothe matarĩ na ũcuuke. **7** Nao matiarĩ na twana tondũ Elizabethi aarĩ thaata; na eerĩ maarĩ akĩrũ mũno. **8** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Zakaria nĩarutaga wĩra wa mũthĩnjĩri-Ngai arĩ mbere ya Ngai, tondũ rĩarĩ ihinda rĩa gikundi gĩake gĩtungata-rĩ, **9** niathuuriwo na njĩra ya gũcuukĩrwo mĩti, kũringana na mũtugo wa ũthĩnjĩri-Ngai, athĩi thĩĩnĩ wa hekarũ ya Mwachani agacine ũbumba. **10** Na rĩrĩa ihinda rĩa gũcina ũbumba rĩakinyire, kĩrĩndĩ gĩothe kĩrĩa kĩonganĩte nĩ ũndũ wa kũhaoya, nĩ kĩaohoyagĩra na kũu nja. **11** Hĩndĩ iyo mũraika wa Mwachani akiumĩrĩra Zakaria, na akĩrũgama mwena wa ũrĩro wa kĩgongona kĩrĩa gĩa gũcinĩra ũbumba. **12** Rĩrĩa Zakaria aamuonire, akĩhahũka na akĩyũrwo nĩ guoya. **13** No mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ: “Zakaria, tĩa gwtĩgĩra; mahooa aku nĩmaĩgũitwo. Mũtumia waku Elizabethi nĩagagũciarĩra mwana wa kahĩ, nawe nĩũkamũtua Johana. **14** Nĩũgakena na ũcanjamũke, nĩ ũndũ wake na andũ aingĩ nĩmagakenio nĩgũciarwo gwake, **15** nĩgũkorwo nĩagatuika mũndũ mũnene maitho-inĩ ma Mwachani. Ndarĩ hĩndĩ akaanyua ndĩbei o na kana kĩndũ o kĩngĩ kigagatu kĩngĩtuma mũndũ arĩro, na nĩakaiyũrwo nĩ Roho Mũtheru kuuma o gũciarwo gwake. **16** Nake nĩakagarũra andũ aingĩ a Isiraeli macookerere Mwachani Ngai wao. **17** Na nĩagathĩi mbere ya Mwachani arĩ na roho na hinya wa Elija, niguo agarũre ngoro cia maitho mendane na ciana ciao, nao arĩa aremi amagarũre magĩe na ũũgĩ wa andũ arĩa athingu, nĩgeetha ahaarĩrie andũ mahote gweterera Mwachani.” **18** Zakaria akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ingĩmenya ma wa ũhoro ũcio atĩa? Nĩi ndĩ mũthũuri mũkũrũ o na mũtumia wakwa arĩ na mĩaka mĩĩngĩ.” **19** Mũraika ũcio akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩi nĩ nĩ Gaburieli, ũrĩa ũrũgamaga mbere ya Ngai, na nĩ gũtũmwo ndũmĩtuo ngwarĩrie na ngwĩre ũhoro ũyũ mwega. **20** Na nĩrĩ nĩũgũkĩra ũremwo nĩ kwaria nginya mũthenya ũrĩa ũndũ ũcio ũkahinga, tondũ ndũnetĩkia ciugo ciakwa, o icio ikaahinga ihinda rĩrĩa rĩagĩrĩrie rĩakinya.” **21** Hĩndĩ iyo yotho, andũ nĩmetereire Zakaria na makarĩgagwo nĩ kĩrĩa gĩatũmite aikare mũno ũguo thĩĩnĩ wa hekarũ. **22** Rĩrĩa oimire, ndaigana kũhota kũmaarĩra; magĩkĩmenya atĩ nĩonete kĩoneki arĩ thĩĩnĩ wa hekarũ, nĩgũkorwo no kũmaheneria aamahenagĩria

na guoko, agiikara o ũguo atekũhota kwaria. **23** Rĩria ihinda riake ria gũtungata riathirire-rĩ, akĩnũka gwake mũciĩ. **24** Thuutha ũcio Elizabethi mũtumia wake akĩgia nda, na handũ ha mĩeri itano agiikara ehithite **25** Akiuga atĩrĩ, “Nĩ Mwathani ũnjĩkiire ũũ. Matukũ-inĩ maya nĩanjĩkite wega na akanjehereria thoni cia kũmenwo nĩ andũ.” **26** Naguo mweri wa itandatũ wa Elizabethi gũkorwo arĩ na nda-rĩ, Ngai nĩatũmire mũraika Gaburieli athiĩ Nazarethi itũũra riari kũu Galilĩ, **27** akimũtuma kũrĩ mũirĩtu gathirange worĩto nĩ mũndũ wetagwo Jusufu, wa rũciaro rwa Daudi. Mũirĩtu ũcio gathirange eetagwo Mariamu. **28** Mũraika ũcio akĩmuumĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩndakũgeithia, wee ũrathimĩtwo mũno! Mwathani arĩ hamwe nawe.” **29** Nake Mariamu agithĩĩnika mũno nĩ ũndũ ũcio, na akĩgega akĩrigwo nĩ ũhoro wa ngeithi iciio. **30** Nowe mũraika ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, “Mariamu tĩga gwiitĩgĩra, nĩgũkorwo nĩũkinyĩrwo nĩ wega wa Ngai. **31** Nawe nĩũkũgĩa nda na nĩũgaaciara mwana wa kahĩĩ, nawe nĩũkamũtua Jesũ. **32** Nake nĩagatuĩka mũnene na ageetagwo Mũrũ-wa-Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno. Mwathani Ngai nĩakamũhe gĩtĩ kĩa ũnene kĩrĩa gĩa ithe Daudi, **33** nake nĩagathamakĩra nyũmba ya Jakubu nginya tene; ũthamaki wake ndũgaathira o na rĩ.” (aĩon g165) **34** Mariamu akĩũria mũraika ũcio atĩrĩ, “Ūndũ ũyũ ũngĩhoteka atĩa, kuona atĩ ndĩ o mũirĩtu gathirange?” **35** Nake mũraika ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩagooka igũrũ riaku naguo hinya wa Ūria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno nĩũgakũhumbĩra, nĩ ũndũ ũcio mwana ũria ũgaaciario nĩ mũtheru na ageetagwo Mũrũ wa Ngai. **36** O na Elizabethi, ũria wa mbarĩ cianyu, o nake nĩekũgia kaana arĩ mũkũrũ, o ũcio weragwo atĩ nĩ thaata, nĩgũkorwo rĩu arĩ na nda ya mĩeri itandatũ. **37** Nĩgũkorwo gũtirĩ ũndũ ũngĩrema Ngai.” **38** Nake Mariamu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ ndungata ya Mwathani. Nĩrogiĩkwo o ta ũguo woiga.” Hĩndĩ iyo mũraika akimũtũgia agithiĩ. **39** Matukũ-inĩ o ro macio, Mariamu akĩhaariĩra, agithiĩ ahiũhite nginya itũũra riari bũrũri ũria ũrĩ irĩma wa Judea, **40** agĩtoonya mũciĩ gwa Zakaria, na akĩgeithia Elizabethi. **41** Rĩria Elizabethi aiguirĩ ngeithi cia Mariamu-rĩ, kaana gake gakĩambarara karĩ nda yake, nake Elizabethi akĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru. **42** Akianĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Wee wĩ mũrathime gatagatĩ ka atumia othe, nako kaana karĩa ũgaaciara nĩkarathime! **43** No nĩ kĩĩ gĩtũmĩte njĩkwo wega ũũ, atĩ nyina wa Mwathani wakwa no ooke kũnjeerera? **44** Ndaiguwa mũgambo wa ngeithi ciaku wakinya matũ-inĩ makwa, nako kaana karĩa karĩ nda yakwa kambarara nĩ ũndũ wa gũkena. **45** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũcio wĩtĩkitie atĩ maũndũ marĩa Mwathani amwĩrite nĩmakahingio!” **46** Nake Mariamu akiuga atĩrĩ: “Ngoro yakwa nĩiragocwa Mwathani, **47** naguo roho wakwa nĩĩrakenera Ngai Mũhonokia wakwa, **48** nĩgũkorwo nĩarĩkanetie kwĩnyĩhĩia kwa ndungata yake. Kuuma rĩu njiarwa ciothe irĩĩnjĩtaga mũrathime, **49** nĩgũkorwo ũcio ũrĩ Hinya nĩanjĩkiire maũndũ manene, nario rĩitwa riake nĩ rĩtheru. **50** Tha ciake nĩĩkinyagĩra arĩa mamwĩtigagĩra, kuuma njiarwa nginya njiarwa. **51** Nĩekĩte maũndũ ma hinya na guoko gwake; na arĩa etĩĩ aharaganagia mecĩrĩa ma ngoro ciao. **52** Nĩaharũrũkĩtĩti

aathani kuuma itĩ-inĩ ciao cia ũnene, na agatũũgĩria arĩa nyiihagia. **53** Nĩahũnĩtie arĩa ahũtu na maũndũ mega, na arĩa itonga akaamaingata matarĩ na kĩndũ. **54** Nĩateithĩtie Isiraeli ndungata yake, akaririkana ũhoro wake wa kũiguaniĩra tha, **55** o ta ũria eerire maithe maitũ, atĩ nĩakaiguĩra Iburahĩmu hamwe na njĩaro ciake tha, nginya tene.” (aiõn g165) **56** Nake Mariamu agĩkara na Elizabethi ta mĩeri itatũ, agĩcooka akĩĩnũka kwao. **57** Na rĩrĩ, ihinda rĩa Elizabethi riakinya rĩa gũciara, agĩciara kahĩ. **58** Andũ a itũũra riake na a mbarĩ ciao makĩũguu atĩ Mwathani nĩakĩrĩrĩrie kũmũiguĩra tha, nao magĩkena hamwe nake. **59** Mũthenya wa ĩnana wakinya, magĩũka nĩguo maruithie kaana kau, nao meendaga gũgũtua Zakaria o ta ũria ithe eetagwo, **60** no nyina akĩaria, akiuga atĩrĩ, “Aca! Gegwĩtwo Johana.” **61** Nao andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ wa mbarĩ cianyu wĩtagwo rĩĩtwa rĩũ!” **62** Nao makĩũria ithe ũria angĩenda gatuuo na ũndũ wa kũmũheneria na moko. **63** Akĩmeetia kahengere ga kwandikwo, nake akĩandĩka atĩrĩ, “Rĩĩtwa riako nĩ Johana.” Naguo ũndũ ũcio ũkĩgegĩa andũ othe. **64** O hĩndĩ ĩyo akĩhingũka kanua, naruo rĩrĩmĩ rwake rũkĩregera, akiambĩrĩria kwaria, akĩgooca Ngai. **65** Nao andũ othe a itũũra makĩĩyũro nĩ guoya, makaaragia ũhoro wa maũndũ macio mothe, namo makĩhunja bũrũri-inĩ ũcio wothe wa rĩma wa Judea. **66** Nao arĩa othe maiguire ũhoro ũcio makĩgegĩa nĩguo makĩũria atĩrĩ, “Kaĩ kaana gaka gagaatuika ũ? Nĩgũkorwo guoko kwa Mwathani kwari hamwe nako.” **67** Nake ithe Zakaria akĩiyũro nĩ Roho Mũtheru, akĩratha ũhoro, akiuga atĩrĩ, **68** “Mwathani Ngai wa Isiraeli arogoocwo, tondũ nĩokĩte na agakũũra andũ ake. **69** Nĩatwambararĩrie rũhĩa rwa ũhonokio thĩĩnĩ wa nyũmba ya Daudi, ndungata yake **70** (o ta ũria aarĩtie matukũ ma tene na tũnua twa anabii ake atheru), (aiõn g165) **71** rwa gũthũhonokia kuuma kũrĩ thũ ciitũ, na kuuma kũrĩ guoko kwa arĩa othe matũmenaga, **72** nĩguo aigũire maithe maitũ tha, na aririkane kĩrĩkanĩro gĩake gĩtheru, **73** o mwĩhitwa ũria eehĩtĩre ithe witũ Iburahĩmu: **74** atĩ nĩagatũhonokia kuuma guoko-inĩ gwa thũ ciitũ, na atũhothĩtie kũmũtungatagĩra tũtarĩ na guoya, **75** tũrĩ atheru na athĩngu mbere yake matukũ-inĩ maitũ mothe. **76** “O nawe, kaana gakwa, nĩũgetagwo mũnabii wa ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno; nĩgũkorwo nĩũgaathĩaga mbere wa Mwathani nĩguo ũmũthondekagĩre njĩra ciake, **77** na ũmenyithie andũ ake ũhoro wa ũhonokio nĩ ũndũ wa kũrekerwo mehĩa mao, **78** na tondũ wa tha nyingĩ cia Ngai witũ, tha icio nĩĩgatũma rĩũa rĩtũrathĩre kuuma igũrũ, **79** nĩgeetha rĩarĩre arĩa matũũraga nduma-inĩ, o na arĩa matũũraga kĩĩruru-inĩ gĩa gĩkuũ, nĩguo rĩtongoria magũrũ maitũ njĩra-inĩ ya thayũ.” **80** Nako kaana kau gagĩkũra, na gagĩgĩa hinya roho-inĩ wako; nake agĩtũũra werũ-inĩ nginya hĩndĩ rĩa eyumĩrĩrie kũrĩ andũ a Isiraeli.

2 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio, Kaisari Augusito nĩarutire watho atĩ andũ othe a mabũrũri mothe marĩa maathanagwo nĩ Aroma matarwo. **2** (Rũrĩ nĩrĩo rĩarĩ itarana rĩa mbere rĩrĩa rĩataranĩrwo hĩndĩ rĩa Kuĩrinio aarĩ barũthi wa Suriata.) **3** Nao andũ magĩthĩ kwĩyandĩkithĩa o mũndũ itũũra-inĩ riake mwene. **4** Nĩ

ũndũ ũcio Jusufu o nake akiambata kuuma itũũra rĩa Nazarethi kũu Galili, agĩthĩrĩ Judea, agĩkinya Bethlehemu itũũra rĩa Daudi, tondũ we aarĩ wa nyũmba o na wa mbarĩ ya Daudi. **5** Nake aathĩire kuo nĩgeetha makeyandĩkithie marĩ na Mariamu, mũirĩtu ũria endaga kũhikia, nake aarĩ mũritũ. **6** Na hĩndĩ rĩa maarĩ o kũu, ihinda rĩa mwana gũciarwo rĩgĩkinya, **7** Nake Mariamu akĩrĩgithatha kaana ga kahĩ. Agĩkooha na taama, agĩgakomia thĩĩnĩ wa mũharatĩ tondũ nĩmagĩte handũ ha kũraara thĩĩnĩ wa nyũmba ya ageni. **8** Na kũu bũrũri ũcio, nĩ kwari arĩithi maikaraga mĩgũnda-inĩ, maikarĩtie mahĩu mao ũtukũ. **9** Mũraika wa Mwathani akĩmoimĩrĩra, naguo riiri wa Mwathani ũkĩmatherera hau maarĩ, nao makĩnyĩitwo nĩ guoya. **10** No mũraika ũcio akĩmeera atĩrĩ, “Tĩgai gwĩtigĩra. Ndamũrehera ũhoro mwega na wa gĩkeno kĩnene, ũria ũgaatuika wa andũ othe. **11** ũmũthĩ itũũra-inĩ rĩa Daudi, nĩmũciarĩrwo mũhonokia; nake nĩwe Kristũ ũria Mwathani. **12** Na rĩrĩ, kĩrĩa kĩrĩmũmenyithĩa ũhoro ũcio nĩ gĩkĩ: Nĩmũrĩona gakege koheetwo na taama gakometie thĩĩnĩ wa mũharatĩ.” **13** Na o rĩmwe hakĩmũra gĩkundi kĩnene kĩa arĩa a igũrũ hamwe na mũraika ũcio, makĩgooca Ngai, makĩuga atĩrĩ, **14** “Ngai arokumio kũu igũrũ mũno, naguo thayũ ũrogĩa gũkũ thĩ kũrĩ andũ arĩa akenagĩra.” **15** Na rĩa arĩa acio maamatigĩre magĩcooka igũrũ-rĩ, arĩithi acio makĩĩrana atĩrĩ, “Nĩtũthĩrĩ Bethlehemu tũkoone ũndũ ũcio wikĩkĩte, ũcio Mwathani aatũhe ũhoro wagu.” **16** Nĩ ũndũ ũcio magĩthĩrĩ mahĩũhĩte, magĩkora Mariamu na Jusufu o na gakege kau gakometie thĩĩnĩ wa mũharatĩ. **17** Na maarĩkia gũkoona, makĩmemerekia ũhoro ũria maaheetwo ũkonĩ kaana kau, **18** nao arĩa othe maũguire makĩgegĩa mũno nĩ maũndũ marĩa arĩithi acio maameeraga. **19** Nowe Mariamu akĩĩga maũndũ macio mothe ngoro-inĩ yake, na agĩkara akĩmecĩiragĩa. **20** Nao arĩithi acio makĩhĩndũka, magĩkumagĩa na makĩgoocaga Ngai nĩ ũndũ wa maũndũ macio mothe maiguĩte na makooona, o ta ũria meerĩtũwo. **21** Mũthenya wa kanana wakinya, rĩrĩa ihinda riako rĩa kũrũa riakinyire-rĩ, kaana kau gagĩtũuo Jesũ, rĩĩtwa rĩrĩa mũraika aakaheete mbere ya nyina kũgĩa nda yako. **22** Na rĩrĩ, rĩrĩa ihinda rĩa rĩa gũtherio riakinyire kũringana na Watho wa Musarĩ, Jusufu na Mariamu magĩgatwara Jerusalemu nĩguo magakaneane harĩ Mwathani **23** (o ta ũria kwandĩkitũ Watho-inĩ wa Mwathani atĩrĩ, “Irigĩthathi rĩothe rĩa kahĩ nĩ rĩrĩamũragĩrwo Mwathani”), **24** na marute igongona kũringana na ũria Watho wa Mwathani uugĩte: “Nĩ ndĩrahũgĩ igĩrĩ kana tũtutuura twĩrĩ.” **25** Na rĩrĩ, nĩ kwari mũndũ kũu Jerusalemu wetagwo Simeoni, warĩ mũthĩngu na mwĩtigĩrĩ Ngai. Nake aatũire etereire kũhonokio kwa Isiraeli, nake Roho Mũtheru aarĩ hamwe nake. **26** Nĩaguũrĩrĩro nĩ Roho Mũtheru atĩ ndagakua atoneete Kristũ ũria wa Mwathani. **27** Nake agĩtoonya thĩĩnĩ wa hekarũ atongoretio nĩ Roho. Na rĩrĩa aciari a kaana kau tĩ Jesũ, maagatwarire hekarũ thĩĩnĩ nĩguo mahĩngĩe ũria mũtũgo wa watho watũite-rĩ, **28** Simeoni agĩkaiyũkia moko-inĩ make na akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ: **29** “Mwathani Mwene-Hinya, rĩu rekereria ndungata yaku ĩthĩrĩ na thayũ, o ta ũria wanjĩrĩre. **30** Nĩgũkorwo maĩtho makwa nĩmonete ũhonokio waku, **31** ũria ũhaarĩrie mbere ya andũ

othe, **32** ūrī ūtheri wa kūguūrīria andū-a-Ndūrīrī, o na riiri kūrī andū aku a Isiraeli.” **33** Nake ithe na nyina makigega mūno nī ūndū wa maūndū marīa maaririo igūrū rīako. **34** Simeoni agīcooka akīmarathima akīria Mariamu, nyina wa kaana kau atīrī, “Kaana gaka nī gatuūtwa ga kūguūthia na guūkīria andū aingī thūinī wa Isiraeli, na gatuūke kīmenyithia kīria kīrīmenagīrīrio, **35** nīgeetha meciiria na ngoro nyingī maguūrio. O na ngoro yaku o nayo nīgatheecwo na rūhiū rwa njora.” **36** Nīngī nī kwarī na mūtumia mūnabii, wetagwo Anna mwarī wa Fanueli, wa mūhīrīga wa Asheri. Mūtumia ūcio aarī mūkūrū mūno; aikarīre na mūthuuriwe mīaka mūgwanja kuuma ahika, **37** agīcooka agīkara arī wa ndigwa na hīndī iyo aarī na mīaka mīrongo īnana na īna. Nake ndoimaga hekarū-inī, no aatūire kuo ahooyaga Ngai ūtukū na mūthenya, na akehiingaga kūrīa irio na akahooyaga. **38** Hīndī o iyo agīūka harīo, agīcookeria Ngai ngaatho, na akīria ūhoro wa kaana kau kūrī arīa othe meetagīrīra kuona gukūūrwo kwa Jerusalemu. **39** Rīrīa Jusufu na Mariamu maarīkirie gwika maūndū marīa mothe maathanītwa nī watho wa Mwathani-rī, magīcooka Galili, makīnūka itūūra rīao kūu Nazarethi. **40** Nako kaana kau gagīkūra, gagīgā na hinya; gakiūūrwo nī ūūgī, naguo wega wa Ngai warī hamwe nako. **41** Mwaka o mwaka aciari ake nīmathiiga Jerusalemu nī ūndū wa Gīathī kīa Bathaka. **42** Jesū aakinyia mīaka ikūmi na iirī, makīambata nake magīthī Gīathī-inī kīu kūrīngana na mūtugo. **43** Na Gīathī kīu gīathira, rīrīa aciari ake mainūkaga-rī, kamwana kau tī Jesū, gagītigwira na thuutha kūu Jerusalemu, no matiamenyire. **44** Nao magīthī rūgendo rwa mūthenya mūgima, magīcīrīgia atī aarī gikundi-inī kīao. Thuutha ūcio makīambīrīria kūmūcaria kūrī andū a mbarī yao o na kūrī arata. **45** Hīndī rīa mamwaagire, magīcooka Jerusalemu makamūcarie. **46** Thuutha wa mūthenya itatū makīmūkora hekarū-inī aikarīte gatagatī ka arutani, amathikīrīrie na akīmooragia ciūria. **47** Ūria wothe waiguaga akīria nīagegagio nī ūmenyo wake na ūria aacookagia. **48** Rīrīa aciari ake maamuonire, makīgega. Nyina akīmūūria atīrī, “Mūrū, ūgūtūwika ūguo nīkī? Nī na thoguo nī tūgūcarīte tūrī na kīeha mūno.” **49** Nake Jesū akīmooria atīrī, “Nī kī gītūmite mūnjarie? Kai mūtōō atī njagīrīrwo gūkorwo ndī nyūmba-inī ya Baba?” **50** No-o matīataukīrīrwo nī ūria aameeraga. **51** Nake agīcooka hamwe na nginya Nazarethi, na nīamathikagīra. No nyina nīaigaga maūndū macio mothe ngoro-inī yake. **52** Nake Jesū agīkūra, akīūhīgaga, na akīnenehaga, akiendagwo nī Ngai, o na andū.

3 Na rīrī, mwaka wa ikūmi na ītano wa ūthamaki wa Tiberio Kaisari, hīndī rīa Pontio Pilato aarī barūthi wa Judea, nake Herode aathanaga Galili, na Filipu mūrū wa ithe aathanaga Iturea na Tarokoniti, nake Lusania agaathana Abilene, **2** hīndī iyo Anasi na Kaifa maarī athīnjīrī-Ngai arīa anene, ūhoro wa Ngai nīwakinyīre Johana mūrū wa Zakaria arī werū-inī. **3** Nake agīthī būrūrī wothe ūria warī hakuhī na Rūū rwa Jorodani, akīhunjagia atī andū merire nīguo marekerwo mehīa mao nīgeetha mabatithio. **4** O ta ūria kwandīkitwo ibuku-inī rīa mūnabii Isaiia atīrī: “Nī mūgambo wa

mūndū ūkanīrīra werū-inī, akoiga atīrī, ‘Haarīriai njīra ya Mwathani, rūngariai tūcīra twake. **5** Mikuru yothe nīgathikwo, nacio irīma ciothe na tūrīma nīikaaraganio. Njīra iria njogomu nīkarungario, nacio njīra iria itarī njaraganu nīikaaraganio. **6** Nao andū othe nīmakona ūhonokio wa Ngai.’” **7** Andū aingī nīmathiire kūrī Johana akamabatithie, nake akīmeera atīrī, “Inyū rūciaro rūrū rwa ndūra! Nūū ūmūtaarīte mūrūire marakara marīa makirī gūūka? **8** Ciarai maciaro maringane na kwīra. Na mūtīkambīrīrie kwīra na ngoro cianyu atīrī, ‘Ithe wītū nī lburahīmu,’ Nīgūkorwo ngūmwīra atīrī, Ngai no atūme mahiga maya matuūke ciana cia lburahīmu. **9** Ithanwa nīrīgītwa itina-inī cia mītī, na mūtī o wothe ūtaciaraa maciaro mega ūrītemagwo ūgaikio mwaki-inī.” **10** Nao andū acio makīmūūria atīrī, “Tūkiagīrīrwo nī gwīka atīa?” **11** Nake Johana akīmacookeria atīrī, “Mūndū ūria ūrī na nguo igīrī nīagaire ūria ūtari, nake ūria ūrī na irio nīeke o ta ūguo.” **12** Nao etia mbeeca cia igooti o nao magīūka mabatithio, makīmūūria atīrī, “Mūrutani, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” **13** Nake akīmacookeria atīrī, “Mūtigetage mbeeca makīria ya ūria mwathītwa mwītage.” **14** Nacio thigari ikīmūūria atīrī, “Na ithu-rī, twagīrīrwo nī gwīkaga atīa?” Nake agīcīcookeria atīrī, “Mūtīgatunyage andū mbeeca na mūtīkamaigagīrīre igenyo, na nīngī īganagwoi nī mūcaara wanyu.” **15** Na rīrī, andū nīmaikaraga metereire marī na mwīhoko, na othe magecūūranagia ngoro-inī ciao kana hihi Johana ahota gūkorwo nīwe Kristū. **16** Nowe Johana akīmacookeria akīmeera othe atīrī, “Nī-rī, ndīmūbatithia na maai. No nī kūrī mūndū ūgūūka ūrī na hinya kūngīra, ūria nī itagīrīre kuohora ndigi cia iraatū ciake. We akaamūbatithagia na Roho Mūtheru o na mwaki. **17** Gītarūrū gīake akīnyīitite na guoko nīguo atherie kīhūhīro gīake, na acookanīrīre ngano amūkie ikūmbī riake, no nīagacina mahuti na mwaki ūtangīhoreka.” **18** Johana nīataarire andū na ciugo nyingī na akamahunjagīria Ūhoro-ūria-Mwega. **19** Na rīrī, rīrīa Johana aatetīrie Herode ūria warī mūthamaki tondū wa kūhīka Herodia, mūtumia wa mūrū wa ithe na nī ūndū wa maūndū marīa mangī mothe mooru eekite, **20** Herode nīongereire ūndū ūngī mūrū makīria; naguo nī wa kūnyīitithia Johana na kūmuohithia njeera. **21** Hīndī rīa andū othe maarīkirie kūbatithio, o nake Jesū nīabatithīrio. Na rīrīa aahooyaga, Igūrū rīkīhingūka, **22** nake Roho Mūtheru agīkūrūka akūmba igūrū rīake arī na mwīrī wahaanga ta wa ndutura. Naguo mūgambo ūkīuma Igūrū ūkīuga atīrī, “Wee nīwe mūrū wakwa ūria nyendete; na nīnganaga mūno nīwe.” **23** Na rīrī, Jesū akīambīrīria ūtungata wake aarī na ūkūrū wa mīaka ta mīrongo itatū. Nao andū meeciiragia atī aarī mūrū wa Jusufu, mūrū wa Heli, **24** mūrū wa Mathati, mūrū wa Lawi, mūrū wa Meliki, mūrū wa Janai, mūrū wa Jusufu, **25** mūrū wa Matathia, mūrū wa Amosi, mūrū wa Nahumu, mūrū wa Esili, mūrū wa Nagai, **26** mūrū wa Maathi, mūrū wa Matathia, mūrū wa Semeini, mūrū wa Joseki, mūrū wa Joda, **27** mūrū wa Joanani, mūrū wa Resa, mūrū wa Zerubabeli, mūrū wa Shelathieli, mūrū wa Neri, **28** mūrū wa Meliki, mūrū wa Adi, mūrū wa Kosamu, mūrū wa Elimadami, mūrū wa Eri, **29** mūrū wa Joshua, mūrū wa Eliezeri, mūrū wa Jorimu, mūrū wa

Mathathi, mūrū wa Lawi, **30** mūrū wa Simeoni, mūrū wa Juda, mūrū wa Jusufu, mūrū wa Jonamu, mūrū wa Eliakimu, **31** mūrū wa Melea, mūrū wa Mena, mūrū wa Matatha, mūrū wa Nathani, mūrū wa Daudi, **32** mūrū wa Jesi, mūrū wa Obedi, mūrū wa Boazu, mūrū wa Salimoni, mūrū wa Nahashoni, **33** mūrū wa Aminadabu, mūrū wa Aruni, mūrū wa Hezironi, mūrū wa Perezu, mūrū wa Juda, **34** mūrū wa Jakubu, mūrū wa Isaaka, mūrū wa Iburahimu, mūrū wa Tera, mūrū wa Nahoru, **35** mūrū wa Serugu, mūrū wa Reu, mūrū wa Pelegu, mūrū wa Eberi, mūrū wa Shela, **36** mūrū wa Kainani, mūrū wa Arafakasadi, mūrū wa Shemu, mūrū wa Nuhu, mūrū wa Lameku, **37** mūrū wa Methusela, mūrū wa Enoku, mūrū wa Jaredi, mūrū wa Mahaleli, mūrū wa Kenani, **38** mūrū wa Enoshu, mūrū wa Sethi, mūrū wa Adamu, mūrū wa Ngai.

4 Nake Jesū akiuma kūu Jorodani aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, agītwarwo nī Roho werū-inī, **2** kūrīa aagereirio nī mūcukani matukū mīrongo ina. Ndaarīaga kīndū matukū-inī macio, namo maathira agīkorwo arī mūhūutu. **3** Nake mūcukani akīmūrā atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, ira ihiga rīrī rītūike mūgate.” **4** Nake Jesū akīmīcūkokeria atīrī, “Nī kwandīkitwo atīrī: ‘To mūgate wiki ūngītūūrīa mūdū muoyo.’” **5** Ningī mūcukani akīmūtwarā handū hatūūgīru mūno, na gwa kahinda kanini mūno akīmūonia mothamaki mothe ma gūkū thī. **6** Agīcōoka akīmūrā atīrī, “Nīngūkūhe wathani wa kūu guothe na rīiri wakuwo the, nīgūkorwo nīheanītwo kūrī nīi, na no ndīciheane kūrī mūdū o wothē ūrīa ingīenda kūhe. **7** Nī ūndū ūcio ūngīnyināmīrīa ūhooe, mothe megūtūika maku.” **8** Jesū akīmūcūkokeria, akīmūrā atīrī, “Nī kwandīkitwo atīrī: ‘Hooyaga Mwathani Ngai waku na ūmūtungatagīre o we wiki.’” **9** Nake mūcukani akīmūtwarā Jerusalemu, na akīmūrūgania gathūrūmūdū-inī ka hekarū, akīmūrā atīrī, “Angīkorwo wee nīwe Mūrū wa Ngai, wīgūthie thī kuuma haha. **10** Nīgūkorwo nī kwandīkitwo atīrī: “Nīagaatha araka ake nī ūndū waku makūmenyerere wega; **11** ningī nīmagakwanīrīria na moko mao, nīgeetha ndūkarīngwo kūgūrū nī ihiga.”” **12** Nake Jesū akīmūcūkokeria atīrī, “Maandīko moigīte atīrī: ‘Ndūkanagerie Mwathani Ngai waku.’” **13** Rīrīa mūcukani aarīkīrie kūmūgeria na nīrīa ciothe-rī, akīmūtiga ngīnya ihinda rīrīa rīagīrīrie rīkoneka. **14** Nake Jesū agīcōoka Galīlī arī na hīnya wa Roho, nayo ngumo yake ikīhunja kūu būrūrī ūcio wothē. **15** Nake nīarutanaga thunagōgī-inī ciao, nao andū othe makīmūkumia. **16** Na rīrī, nīathiire Nazarethi, kūrīa aarereirwo, na agītoonya thunagōgī mūthenya wa Thabatū, o ta ūrīa aamenyerete gwīka. Nake akīrūgama na igūrū athome Maandīko. **17** Akīnengerwo ibuku rīa gīkūnjo rīa mūnabīi Isaia. Akīrīkūnjūra, akīona harīa handīkitwo atīrī: **18** “Roho wa Mwathani arī igūrū rīakwa, nī ūndū nīanjītīrīrie maguta nīguo hunjagīrie arīa athīnī Ūhorō-ūrīa-Mwega. Nīandūmite thīi nyanīrīrie kuohorwo kwa arīa moheetwo, na atī arīa atumumu nīmegīcōoka kuona, na njohorīthie arīa mahīnyīrīrio, **19** ningī nyanīrīrie mwaka wa gwtīkīrīka wa Mwathani.”” **20** Agīcōoka agīkūnja

ibuku rīu rīa gīkūnjo, agīcōokeria mūmenyereri wa thunagōgī, agīkara thī. Nao andū arīa othe maarī thunagōgī makīmūrōra. **21** Nake akīambīrīria kwaria, akīmeera atīrī, “Ūmūthī maandīko maya nī mahingio mūkīīguagīra.” **22** Nao andū othe makīmūgaatha na makīgegīo mūno nī ciugo njega irīa cioimaga kanua gake. Makīūrānia atīrī, “Gīthī ūyū ti mūrū wa Jusufu?” **23** Nake Jesū akīmeera atīrī, “Tī-itherū nī mūkūnjūra thimo irīa yugaga atīrī, ‘Ndagītārī, wīhonie wee mwene! Maīndū marīa tūgūite atī nī wekire kūu Kaperīnaumu meeke gūkū itūūra-inī rīaku.’” **24** Agīthīi na mbere kuuga atīrī, “Ngūmwīra na ma, gūtīrī mūnabīi wītīkagīrwo itūūra-inī rīake. **25** Ngūmwīra atīrī na ma, nī kwārī atumia aingī a ndīgwa Isīraēlī matukū-inī ma Elīja, rīrīa igūrū rīārī ihīnge mīaka itatū na nuthu, na ng’aragu nene ikīyūra būrūrī wothē. **26** No Elīja ndaigana gūtūmwo kūrī o na ūmwe wao, tīga kūrī mūtumia wa ndīgwa ūrīa watūire itūūra rīa Zarefathu kūu būrūrī wa Sidonī. **27** Ningī nī kwārī andū aingī maarī na mangū thīnī wa Isīraēlī ihīnda rīa Elisha ūrīa mūnabīi, no gūtīrī mūdū o na ūmwe wao wahonīrio tīga Naamani ūrīa Mūsuriata.”” **28** Andū othe arīa maarī thīnī wa thunagōgī nīmarakarīre mūno rīrīa maigūire ūguo. **29** Magītūkīra makīmūrūtūrīa kuuma itūūra-inī rīu, makīmūtwarā rwere-inī rwa karīma harīa itūūra rīu rīakītwo, nīguo mamūikie na kūu kīharūrūka-inī. **30** Nowe Jesū akīgerera gatagatī-inī ka andū, agīthīrīa. **31** Agīcōoka agīkūrūka, agīthīi Kaperīnaumu, itūūra rīārī Galīlī, na mūthenya wa Thabatū akīambīrīria kūrūta andū. **32** Nao andū makīgega nī ūndū wa ūrutani wake, tondū ndūmīrīrie yake yarī ya wathani. **33** Na rīrī, kūu thīnī wa thunagōgī nī kwārī na mūdū warī na ndaimono, nīyo ngoma thūku. Nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, **34** “Hī! Ūrenda atīa na ithūi, wee Jesū wa Nazarethi? Ūkīte gūtūīnīa? Nīngūūi, we nīwe ūrīa Mūtheru wa Ngai!” **35** Nake Jesū akīmīkūma, akīmūrā atīrī, “Kīra, na uume thīnī wake!” Nayo ndaimono iyo ikīgūthīa mūdū ūcio thī hau mbere yao othe, ikīuma na ndīamūtīhīrie. **36** Nao andū othe makīgega makīūrānia atīrī, “Kāi ūrutani ūyū ūhaana atīa? Araatha ngoma thūku arī na wathani na hīnya, nacio ikoima!” **37** Nayo ngumo yake ikīhunja kūrīa guothe kwariganīte na kūu. **38** Nake Jesū akīuma thunagōgī, agīthīi mūcīi gwa Simonī. Na rīrī, nyīna wa mūtumia wa Simonī aarī mūrūaru mūrīmū wa kūhīuha mwīrī mūno, nao magīthaitha Jesū nī ūndū wake. **39** Nī ūndū ūcio, akīnamīrīra harī we, na agīatha mūrīmū ūcio uume mwīrī wake, nāguo ūkīuma. Nake mūtumia ūcio agītūkīra o rīmwe na akīambīrīria kūmatungatīra. **40** Na rīrīa rīua rīathūaga, andū makīrehera Jesū andū arīa othe maarī na mīrīmū ngūrāni, nake akīmagīrīra moko o mūdū o mūdū, akīmāhonia. **41** O na ningī ndaimono ikīuma andū aingī, ikīanagīrīra atīrī, “Wee nīwe Mūrū wa Ngai!” Nowe agīcīkaania na agīcīgīria cīarie, tondū nīcīo atī nīwe Krīstū. **42** Na gwakīarī, Jesū akīumagara agīthīi kūdū gūtāarī andū. Nao andū makīmūcaria, na rīrīa maakīnyīre harīa aarī, makīgeria kūmūgīrīrīria ndakoīme kūu amatīge. **43** Nowe akīmeera atīrī, “No ngīnya hunjīe Ūhorō-ūrīa-Mwega wa ūthamaki wa Ngai matūūra-inī marīa mangī

o namo, nĩ undũ nkĩko ndaatũmirwo.” **44** Nake agĩthĩ o na mbere na kũhunjia thĩinĩ wa thunagogi cia Judea.

5 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Jesũ arũngĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩa Genesareti, nakĩo kĩrĩndĩ kĩa andũ aingĩ nkĩahatikanaga kimũkuhĩrĩrie nĩguo gĩthikĩrĩrie ũhoro wa Ngai, **2** nake akĩona tũtarũ twĩrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia iria rĩu, tũtĩgtĩwo ho nĩ ategi a thamaki, arĩa maathambagia neti ciao cia gũtega. **3** Agĩtoonya gatarũ kamwe, nako kaarĩ ga Simoni, akĩmũthaita agatoonyatootyie maaĩ-inĩ, kehere hũgũrũrũ-inĩ. Agĩcooka agĩkara thĩ, akĩambĩrĩria kũruta andũ ũhoro arĩ gatarũ-inĩ kau. **4** Na aarĩkia kwaria, akĩĩra Simoni atĩrĩ, “Twarã gatarũ haarĩa harĩku, mũkĩrũkie neti maaĩ-inĩ, mũtege thamaki.” **5** Nake Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathi witũ, tũrutite wĩra mũritũ ũtukũ wothe, na tũtinanyĩta kindũ o na kĩ. No tondu nĩwoiga ũguo-rĩ, nĩngũkũrũkia neti.” **6** Maarĩkia gwĩka ũguo, makĩnyĩta thamaki nyingĩ mũno, ngĩnya neti ciao ikĩambĩrĩria gũtuika. **7** Nĩ undũ ũcio makĩheneria arĩa maarutithanagia wĩra nao, arĩa maarĩ gatarũ kau kangĩ moke mamateithie, nao magĩũka makĩnyũria tũtarũ twerĩ ki, o ngĩnya tũkĩambĩrĩria gũtoonyerera maaĩ-inĩ. **8** Hindĩ irĩa Simoni Petero onire ũguo, akĩgũithia maru-inĩ ma Jesũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Njeherera Mwathani; nĩ ndĩ mũndũ mwĩhial!” **9** Nĩgũkorwo we na arĩa othe maarĩ nao nĩmagegire mũno nĩ undũ wa thamaki iria maanyĩtite, **10** o na Jakubu na Johana, arĩu a Zebedi, arĩa maarutithanagia wĩra na Simoni nĩmagegire. Nake Jesũ akĩĩra Simoni atĩrĩ, “Tiga gwtĩgĩra; kuuma rĩu ũrĩtegea andũ.” **11** Nĩ undũ ũcio makĩumĩria tũtarũ twao hũgũrũrũ-inĩ cia iria, magĩtiga indo ciao ciothe, makĩmũrũmĩrĩra. **12** Na rĩrĩ, hindĩ imwe rĩrĩa Jesũ aarĩ itũũra-inĩ rĩmwe-rĩ, nĩguokire mũndũ waiyũrĩtwo nĩ mangũ mwĩrĩ wothe. Na rĩrĩa onire Jesũ, akĩgũithia, agĩturumithia ũthĩũ wake thĩ, akĩmũthaita, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ũngĩenda-rĩ, no ũũtherie.” **13** Jesũ agĩtambũrũkia guoko gwake, akĩhutia mũndũ ũcio, akĩmwĩra atĩrĩ, “ĩĩ, nĩngwenda. Therio!” Na o hindĩ iyo akĩhonio mangũ. **14** Jesũ agĩcooka akĩmũkaania, akĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkeere mũndũ o na ũ, no thĩ, ũkeyonanie kũrĩ mũthĩnjĩri-Ngai, na ũrute magongona marĩa Musa aathanire nĩ undũ wa gũtherio gwaku, arĩ ũira kũrĩ o.” **15** Na rĩrĩ, ngumo yake igĩkĩrĩria kũhunjia makĩria, o ngĩnya kĩrĩndĩ kĩngĩ ma kĩa andũ gĩgĩũka kũmũthikĩrĩria na kũhonio mĩrimũ yao. **16** No Jesũ nĩheragĩra andũ, agathĩ kũndũ gũtarĩ andũ kũhoera Ngai kuo. **17** Mũthenya ũmwe nĩ kũrutana aarutanaga, nao Afarisai na arutani a watho arĩa mookite kuuma matũũra mothe ma Galili, na Judea, na Jerusalem, maikarĩte thĩ hau. Naguo hinya wa Ngai wa kũhonia warĩ hamwe na Jesũ. **18** Na rĩrĩ, nĩhookire andũ makuĩte mũndũ na kĩbarĩ, warũarĩte mũrimũ wa gũkua ciĩga, nao makĩgeria kũmũtoonya nyũmba mamũĩge harĩ Jesũ. **19** Na rĩrĩa magĩre njĩra wa gwĩka ũguo nĩ undũ wa ũingĩ wa andũ, makĩhaica nyũmba-igũrũ magĩtharia maturubarĩ, makĩmũkĩrũkĩria mwanya-inĩ ũcio o arĩ kĩbarĩ-inĩ, ngĩnya gatagatĩ-inĩ ka andũ acio makĩmũĩga o hau Jesũ aarĩ. **20** Rĩrĩa Jesũ onire witĩkio wao, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrata, nĩwarekerwo mehia maku.” **21** Nao Afarisai

na arutani a watho makĩambĩrĩria gwĩciiria ngoro-inĩ ciao, makiuga atĩrĩ, “Kaĩ mũndũ ũyũ arĩ ũ, ũkũrũma Ngai? Nũũ ũngĩhota kũrekanĩra mehia, tĩga Ngai we wiki?” **22** Nowe Jesũ nĩamenyaga ũrĩa meeciiragia na akĩmooria atĩrĩ, “Mũreeciiria maĩndũ macio ngoro-inĩ cianyu nĩkĩ? **23** Nĩ undũ ũrĩkũ mũhũthũ; nĩ kwĩra mũndũ, ‘Nĩwarekerwo mehia maku,’ kana nĩ kũmwĩra, ‘Ŭkĩra wĩtare?’ **24** No nĩgeetha mũmenye atĩ Mũrũ wa Mũndũ arĩ na ũhoti gũkũ thĩ wa kũrekanĩra mehia-rĩ” Akĩĩra mũndũ ũcio wakuĩte ciĩga atĩrĩ, “Ndakwĩra atĩrĩ, ũkĩra, oya kĩbarĩ giaku, ũinũke.” **25** O hau hau akĩrũgama mbere yao, akĩoya kĩbarĩ kĩrĩa akomeire, na akĩnũka mũciĩ akĩgoocaga Ngai. **26** Nao andũ othe nĩmagegire na magikũmia Ngai. Makĩiyũrwo nĩ guoya, makiuga atĩrĩ, “Ŭmũthĩ nĩtuonete maĩndũ tũtarĩ tuona.” **27** Thuutha wa ũguo, Jesũ akĩumagara na akĩona mũndũ warĩ mwĩtia wa mbeeca cia igooti wetagwo Lawi aikarĩte harĩa heetagĩrĩo mbeeca cia igooti. Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.” **28** Nake Lawi agĩũkĩra, agĩtiga indo ciake ciothe, akĩmũrũmĩrĩra. **29** Lawi agĩcooka akĩrũgithĩria Jesũ iruga inene gwake mũciĩ, na gĩkundi kĩnene kĩa etia mbeeca cia igooti o na andũ angĩ nĩmarĩtanagĩra nao. **30** No Afarisai na arutani a watho arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa magĩgetia arutwo ake makĩmooria atĩrĩ, “Mũrĩtanagĩra na mũkanyũuanĩra na etia mbeeca cia igooti na andũ ehia nĩkĩ?” **31** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Andũ arĩa agĩma mũrĩ tio mabataragio nĩ ndagĩtarĩ, no nĩ arĩa arũaru. **32** Nĩ ndiokire gwĩta andũ arĩa athingu, no nĩ arĩa ehia, nĩguo merire.” **33** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Arutwo a Johana nĩ meehingaga kũrĩa irio kaingĩ kaingĩ makahooya, o nao arutwo a Afarisai nĩmekaga o ũguo, no aku marĩaga na makanyua hindĩ ciothe.” **34** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “No mwĩre ageni a mũhikania mehinge kũrĩa rĩrĩa e hamwe nao? **35** No rĩrĩ, ihinda nĩrĩgakinya rĩrĩa mũhikania akeherio kuuma kũrĩ o; matukũ-inĩ macio-rĩ, nĩ makeehinga kũrĩa irio.” **36** Nĩngĩ Jesũ akĩmahe ũhoro na ngerekano ĩno, akĩmeera atĩrĩ, “Gũtĩrĩ mũndũ ũngĩtinia kĩraka kuuma harĩ nguo njerũ, agĩkĩre nguo ngũrũ. Angĩka ũguo, angĩkorwo atarũrĩte nguo njerũ, nakĩo kĩraka kũrĩa kũrĩa nguo ĩyo njerũ kĩage kwagĩrĩra nguo ĩyo ngũrũ. **37** Nĩngĩ gũtĩrĩ mũndũ wĩkagĩra ndibei ya mũhikano mondo-inĩ ngũrũ. Angĩka ũguo, ndibei ĩyo ya mũhikano no ĩtarũre mondo ĩcio, ndibei ĩyo ĩtĩke, nacio mondo ĩcio ĩtarũkange. **38** Aca, ti ta ũguo, ndibei ya mũhikano no ngĩnya ĩkĩrwo mondo-inĩ njerũ. **39** O na gũtĩrĩ mũndũ thũthua wa kũnyua ndibei ngũrũ ũcookaga kwenda ndibei ĩyo ya mũhikano, nĩ undũ oigaga atĩrĩ, ‘ĩria ngũrũ nĩyo njega.”

6 Mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ akĩgerera mĩgũnda-inĩ ya ngano, nao arutwo ake makĩambĩrĩria gũtua ngira imwe cia ngano, magĩcirĩgitha na moko, makĩrĩa ngano. **2** Afarisai amwe makĩmooria atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩtũma mwĩke ũrĩa gũtetĩkĩrĩtio nĩ watho mũthenya wa Thabatũ?” **3** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Kaĩ mũtathomete ũrĩa Daudi eekire, rĩrĩa we na arĩa maarĩ nake maarĩ ahũtu? **4** Aatoonyire Nyũmba ya Ngai, akĩoya na akĩrĩa mĩgate ĩrĩa yamũrĩrwo Ngai, ĩrĩa atetĩkĩrĩtio kũrĩa nĩ watho tĩga no athĩnjĩri-Ngai meetĩkĩrĩtio kũmĩria, na agĩcooka akĩhe arĩa maarĩ nake

imwe yayo.” 5 Jesu agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrũ wa Mũndũ nĩwe Mwathani wa Thabatũ.” 6 Na rĩrĩ, mũthenya ũngĩ wa Thabatũ nĩathiire thunagoti-inĩ, akĩrutana, nakuo nĩ kwarĩ na mũndũ warĩ mwonju guoko gwake kwa ũrĩo. 7 Nao Afarisai na arutani a watho nĩmacaragia ũndũ mangĩthitangĩra Jesũ, nĩ ũndũ ũcio makĩmũrora mũno, mone kana nĩekũhonania mũthenya wa Thabatũ. 8 Nawe Jesũ, tondũ nĩamenyaga ũria meeciiragia, akĩra mũndũ ũcio wonjete guoko atĩrĩ, “Ũkĩra ũrũgame mbere ya andũ othe.” Nĩ ũndũ ũcio agĩũkĩra akĩrũgama hau. 9 Jesũ agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmũũria atĩrĩ, nĩ ũndũ ũrĩkũ mwĩtikĩrie nĩ watho mũthenya wa Thabatũ: nĩ gwĩka wega kana nĩ gwĩka ũũru, nĩ kũhonokia muoyo kana nĩ kũũniina?” 10 Akĩhũgũra, akĩmarora othe, agĩcooka akĩra mũndũ ũcio atĩrĩ, “Tambũrũkia guoko gwaku.” Nake agĩka o ro ũguo; nakuo guoko gwake gũkĩhonio biũ. 11 Nao makĩrakara mũno, makĩambĩrĩria kũũrania ũria mangĩka Jesũ. 12 Mũthenya ũmwe Jesũ nĩoimagarire agĩthĩĩ kĩrima-inĩ akahoe, akĩraara akĩhooya Ngai ũtukũ wotho. 13 Gwakĩa-rĩ, agĩta arutwo ake moke harĩ we, agĩthuura andũ ikũmi na eerĩ ao, akĩmatua atũmwo, nao nĩ: 14 Simoni (ũria aatuire Petero), na Anderea mũrũ wa nyina, na Jakubu, na Johana, na Filipu, na Barĩtholomayo, 15 na Mathayo, na Toma, na Jakubu wa Alufayo, na Simoni ũria wetagwo Zelote, 16 na Judasi wa Jakubu, na Judasi Mũsikariota ũria wamũkunyanĩire. 17 Nake Jesũ agĩkũrũka hamwe nao, makĩrũgama handũ haarĩ haraganu. Gikundi kĩnene kĩa arutwo ake kĩarĩ ho, o na andũ aingi mũno kuuma Judea guothe, na Jerusalemu, o na kuuma ndeere-inĩ cia Turo na Sĩdoni, 18 nao mookĩte nĩguo mamũgue na mahonio mũrimũ yao. Nao arĩa maanyamaragio nĩ ngoma thũku makĩhonio, 19 nao andũ othe makĩgeria kũmũhutia, tondũ hinya nĩwoimaga thĩinĩ wake na ũkamahonia othe. 20 Nake akĩrora arutwo ake, akiuga atĩrĩ: “Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ athĩĩni, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wanyu. 21 Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũhũũtaga rĩu, nĩgũkorwo nĩmũkahũũnio. Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ mũrarĩra rĩu, nĩgũkorwo nĩmũgatheka. 22 Kũrathimwo-rĩ, nĩ inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ mekũmũmena, na meyamũre kũrĩ inyuĩ, na mamũrume, na mathũkĩrĩrie rĩitwa rĩanyu, nĩ ũndũ wa Mũrũ wa Mũndũ. 23 “Mũthenya ũcio nĩmũgakena na mũrũgarũge, tondũ mũcaara wanyu nĩ mũingĩ Igũrũ. Nĩgũkorwo ũguo noguo maithe mao meekire anabii. 24 “No rĩrĩ, kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ itonga-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũrikĩtie kwamũkĩra kũnyamarũwo kwanyu. 25 Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ arĩa mũhũũniĩ rĩu-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũkahũũta. Kaĩ mũrĩ na haaro arĩa mũratheka rĩu-ĩ, nĩgũkorwo nĩmũgacakaya na mũrĩre. 26 Kaĩ mũrĩ na haaro inyuĩ hĩndĩ irĩa andũ othe mekũmũgaathĩrĩria-ĩ, nĩgũkorwo ũguo noguo maithe mao meekaga anabii a maheeni. 27 “No ngũmwĩra atĩrĩ inyuĩ arĩa mũũthikĩrĩrie: endagai thũ cianyu, na mwĩkage wega arĩa mamũthũire, 28 na nĩngĩ mũrathimage arĩa mamũrumaga, na mũhooyagĩre arĩa mamwĩkaga ũũru. 29 Na rĩrĩ, mũndũ angĩkũgũtha rũthĩa rũmwe, mũhũgũkĩrie rũu rũngĩ o naruo. Na mũndũ angĩgũtũnya igooti rĩaku, ndũkamũgĩrie kuoya o na kanjũ yaku. 30 Mũndũ o wotho angĩkũhooya kĩndũ mũhe,

na mũndũ o wotho angĩoya kĩndũ gĩaku, ndũkamwĩtie. 31 Ikagai andũ arĩa angĩ o ũria mũngĩenda mamwĩkage. 32 “Rĩu-rĩ, angĩkorwo mwendete o arĩa mamwendete-rĩ, mwakĩũgũna na kĩ? O na ehia nĩmendamaga arĩa mamendete. 33 Na mũngĩkorwo mwĩkaga wega o arĩa mamwĩkaga wega-rĩ, mwakĩũgũna na kĩ? Nĩgũkorwo ehia o nao nĩmekaga o ũguo. 34 Na nĩngĩ mũngĩkorwo mũkombithagia o arĩa mwĩhokete nĩmakamũrĩha-rĩ, mwakĩũgũna na kĩ? O na ehia nĩmakombagĩra ehia arĩa angĩ, mehokete nĩmakarĩhwo ciothe. 35 No rĩrĩ, endagai thũ cianyu, na mũciĩkage wega, o na mũkombithagie mũtekwihoa gũcookerio kĩndũ. Hĩndĩ iyo irĩhi rĩanyu nĩrĩkaneneha, na inyuĩ nĩmũgatuĩka ariũ a ũria-ũrĩ Igũrũ-Mũno, nĩgũkorwo we nĩaguagĩra arĩa matarĩ ngaatho tha o na arĩa aaganu. 36 Iguanagĩrai tha, o ta ũria lthe wanyu aiguanagĩra tha. 37 “Mũtigaciirithanagie nĩgeetha na inyuĩ mũtikanaciirithio. Mũtigatanagĩre, nĩgeetha na inyuĩ mũtikanatuĩrwo. Rekanagĩrai, na inyuĩ nĩmũkarekerwo. 38 Heanagai, na inyuĩ nĩmũrĩheagwo na gĩthimi kĩa, gĩkindĩritwo, kĩnainĩtio na gĩgaitkĩrĩra, nĩkĩo mũgaitĩrĩrwo nakĩo nguo-inĩ. Nĩgũkorwo gĩthimi kĩria mũthimanagĩra nakĩo, no kĩo mũrĩthimagĩrwo nakĩo.” 39 Agĩcooka akĩmahe ngerekano ĩno, akĩmooria atĩrĩ, “Mũtumumu no atongorie mũtumumu ũria ũngĩ? Githĩ eerĩ to magĩe irima? 40 Mũrutwo ti mũnene kũrĩ mũmũrutu, no ũria wotho mũrute wega, no atũike ta mũmũrutu. 41 “Nĩ kĩ gĩgũtũma wone kĩhuti kĩria kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo, no ũkaaga kũrũmbũiya mũgogo ũria ũrĩ riitho rĩaku we mwene? 42 Wahota atĩa kwĩra mũrũ wa thoguo atĩrĩ, ‘Mũrũ wa baba, reke ngũrute kĩhuti kĩu kĩrĩ riitho rĩaku,’ o rĩrĩa wee wagĩte kuona mũgogo ũria ũrĩ naguo riitho rĩaku? Wee hinga ĩno, amba ũrute mũgogo ũcio ũrĩ naguo riitho, nĩguo wone wega ũhote kũruta kĩhuti kĩria kĩrĩ riitho rĩa mũrũ wa thoguo. 43 “Gũtĩrĩ mũtĩ mwega ũciaraga maciaro mooru, kana mũtĩ mũũru ũgaciara maciaro mega. 44 O mũtĩ ũmenyekaga na maciaro maguo mwene. Andũ matituaga ngũyũ kuuma mũtĩ-inĩ ya mũigua, o na kana magatua thabibũ kuuma cong’e-inĩ. 45 Mũndũ ũria mwega aragia maũndũ mega kuuma mũthiithũ-inĩ wa ngoro yake, nake mũndũ ũria mũũru aragia maũndũ mooru kuuma mũthiithũ-inĩ wa ngoro yake. Nĩgũkorwo kanua gake kaaragia o maũndũ maria maiyũrĩte ngoro yake. 46 “Atĩrĩrĩ, mũnjĩtaga ‘Mwathani, Mwathani,’ nĩkĩ, na mũtiĩkaga ũria ndĩmwĩrago? 47 Nĩngĩmuonia ũria mũndũ ũria ũũkaga kũrĩ nĩ, na akaigua ciugo ciakwa, na ageeka ũria ciugĩte ahaana. 48 Ahaana ta mũndũ waakaga nyũmba, ũria wenjire mũthingĩ, akĩũrũkia na akĩwamba igũrũ rĩa ihiga. Hĩndĩ irĩa kwagĩre mũiyũro wa maaĩ, kĩguũ gĩkĩgũtha nyũmba ĩyo na nditi, no gĩtĩamĩenyenyirie, tondũ nĩyaakĩtĩwo wega. 49 No mũndũ ũria ũiguaga ciugo ciakwa, na ndekaga ũria ciugĩte, ahaana ta mũndũ ũria waakire nyũmba itarĩ na mũthingĩ. Na rĩrĩa kĩguũ kĩagũthire nyũmba ĩyo, ikĩmomoka, naguo mwanangĩko wayo warĩ mũnene.”

7 Nake Jesũ aarĩkia kwaria maũndũ macio mothe andũ makĩmũũguaga, agĩtoonya Kaperinaumu. 2 No kũu nĩ kwarĩ na ndungata ya mũnene-wa-thigari-

igana, iria mūmiathi eendete mūno, nayo yari ndwaru hakuhi gūkua. **3** Nake mūnene ūcio wa thigari igana aigua ūhoro wa Jesū, agītuma athuuri a Ayahudi kūrī we makamūrie oke ahonie ndungata yake. **4** Nao maakinya kūrī Jesū, makīmūthaita magwatiire mūno, makimwira atiri, “Mündū ūyū niagiriirwo gwikwo ūguo nīwe, **5** tondū nīendete rūriri rwiwū na nīatwakiire thunagogi.” **6** Nī ūndū ūcio Jesū agīthii nao. Na mari hakuhi gūkina mūci, mūnene ūcio wa thigari igana akīmūtūmīra arata makamwīre atiri, “Mwathani, tige gwiithiina tondū ndiagiriire wee ūke gwakwa mūci. **7** O na nokio itanona njagiriire gūka kūrī we. No uga o kiugo, na ndungata yakwa nīkūhona. **8** Nīgukorwo nī mwene ndi mündū wathagwo, na ndi na thigari njathaga. Ndeera ūmwe ‘Thii,’ nīathiiaga, na ndeera ūngi atiri, ‘Ūka,’ nīokaga. Na ningi ndeera ndungata yakwa atiri, ‘Ika ūna,’ nīikaga.” **9** Rīria Jesū aiguiire ūguo, akigega, akihūgūkīra kīrindi kīria kiamūrūmīrie, agikīra atiri, “Ngūmwīra atiri, ndionete mündū ūri na wītikio mūnene ūi Isiraeli guothe!” **10** Nao andū ariā maatūmitwo magīcooka mūci magikora ngombo iyo iri honu. **11** Ihinda inini riathira, Jesū agīthii itūūra rietagwo Naini, nao arutwo ake na andū gikundi kīnene magīthii nake. **12** Na rīria akūhīriire kihingo gīa itūūra rīu, mündū wakuite nīarutagwo kuo na aari mwana wa mūmwe, nake nyina aari mūtumia wa ndigwa. Nao andū aingi a itūūra rīu mari hamwe nake. **13** Rīria Mwathani onire mūtumia ūcio, akīmūguīra tha, akīmwīra atiri, “Tiga kūrīra.” **14** Agīcooka agīthii, akīhutia ithandūki, nao ariā maarikūite makirūgama. Agīcooka akiuga atiri, “Mwanake, ndakwīra atiri, ūkīra!” **15** Mündū ūcio wakuite agīkīra, akīambirīria kwaria, nake Jesū akīmūnengerana kūrī nyina. **16** Andū othe makīyūrwo nī guoya na makigooa Ngai, makiuga atiri, “Mūnabii mūnene nīokite gatagati gaiti. Ngai nīokite gūteithia andū ake.” **17** Nayo ngumo ya Jesū ikihunja Judea guothe o na būruri ūria wagūthiūrūkīrie. **18** Nao arutwo a Johana nīmamūheire ūhoro wa maūdū macio mothe. Nake Johana agīta arutwo ake eerī, **19** akīmatūma kūrī Mwathani makamūrie atiri, “Wee nīwe ūria werītwo nīagooka kana tweterere mündū ūngi?” **20** Nao arutwo acio maakinya kūrī Jesū makimwīra atiri, “Johana Mūbatithania aatūtuma kūrī we tūkūrie atiri, ‘Wee nīwe ūria werītwo nīagooka kana tweterere mündū ūngi?’” **21** Ihinda-ini o rīu Jesū akīhona andū aingi ariā mari na mīrimū, na ndwari, na akīngata ngoma thūku o na agītuma andū aingi ariā mari atumumu macooke kuona. **22** Nī ūndū ūcio agīcookeria ariā maatūmitwo atiri, “Cookai mūkeere Johana maūdū maria muonete na mūkaigua: atī atumumu nī marona, na ithua nīretwara, na ariā mari na mangū nī marahonio, na andū ariā mataiguaga nīmaraigua, na ariā akuū nīmarariūkio, na ūhoro-ūria Mwega nīūrahunjīrio ariā athiini. **23** Kūrathimwo nī mündū ūria ūtarahīngwo nī ūndū wakwa.” **24** Andū acio maatūmitwo nī Johana moima hari Jesū, Jesū akīambirīria kwarīria andū aingi ūhoro wa Johana, akīmooria atiri, “Nī kī mwathiite kuona werū-ini? Hihi mwathiite kuona kamūrangi kainainagio nī rūhuho? **25** Angīkorwo ti guo-rī, mwathiite kuona kī? Hihi nī

mündū wihumbite nguo njega? Aca, ariā mehumbaga nguo cia goro na magekenia na mīago ya thī maikaraga nyūmba cia ūthamaki. **26** Mwangithiite kuona kī? Hihi mwathiite kuona mūnabii? Ii, ngūmwīra atiri, muonire mündū ūkīrite mūnabii. **27** Ūyū nīwe ūria ūhoro wake wandikītwo atiri: “‘Nīngatūma mūtūmwo wakwa athiī mbere yaku, nake nīagagūthondekera njira.’” **28** Ngūmwīra atiri, hari andū ariā manaciarrow nī atumia-rī, gūtiri o na ūmwe mūnene gūkīra Johana; na mündū ūria mūnini mūno ūthamaki-ini wa Ngai, nī mūnene kūmūkīra.” **29** (Andū othe, o na etia mbeeca cia igooti, rīria maiguiire ciugo cia Jesū, magitīkīra atī njira ya Ngai nī ya na tondū maabatithiitio nī Johana. **30** No Afarisai na arutani a watho makiregana na ūria Ngai endaga meke, tondū o matiabatithiitio nī Johana.) **31** Nake Jesū akiuga atiri, “Andū a rūciaro rūrū ingīmagerekania na kī? Matariī ta kī? **32** Matariī ta ciana ciikarite ndūnyū igīta iria ingi, igaciira atiri: “‘Twamūhūhīre mūtūrirū, mūkiaga kūina; twamūnīire rwimbo rwa macakaya, no mūtīarīre.’” **33** Nīgukorwo Johana Mūbatithania ookire atekūrīa na atekūnyua ndibei, na inyuū mūkiuga atiri, ‘Ari na ndaimono.’” **34** Mūrū wa Mündū ookire akīrīaga na akīnyuuga, na inyuū mūkiuga atiri, ‘Onei mündū mūkoroku na mūrūlu, mūrata wa etia mbeeca cia igooti na “ehia.”’ **35** No ūgī nīumenyekaga nī wa kīhotho nī ciana ciaguo ciothe.” **36** Na rīrī, Mūfariisai ūmwe nīetire Jesū gwake makarīanire irio cia hwaī-ini nake, nī ūndū ūcio Jesū agīthii nyūmba ya Mūfariisai ūcio, agīkara metha-ini. **37** Rīria mündū-wa-nja watūūrite mūtūūrie wa mehia itūūra-ini rīu aamenyire atī Jesū nīararīa irio nyūmba ya Mūfariisai ūcio-rī, agīka na cuba wa maguta manungi wega, **38** na akīrūgama thuutha wake, o hau magūrū-ini make, akīrīaga, na akīambirīria kūmūhūgia nyarīrī na maithori make. Agīcooka akīmūgīria nyarīrī na njuirī yake, agīcimumunya, na agīciitīria maguta manungi wega. **39** Rīria Mūfariisai ūria wamwītite onire ūndū ūcio, akīra na ngoro atiri, “Korwo mündū ūyū nī mūnabii, nīangīamēnya ūria ūramūhutia nī mündū-wa-nja wa mūthemba ūrīkū, na atī nī mwīhia.” **40** Jesū akīmwīra atiri, “Simoni, ndi na ūndū wa gūkwīra.” Nake akiuga atiri, “Mūrutani, njiira.” **41** “Kūrī andū eerī mari na thiiirī wa mündū wakombithanagia mbeeca. Ūmwe aari na thiiirī wa dinari magana matano, na ūria ūngi dinari mīrongo itano. **42** Na rīrī, gūtiri o na ūmwe wao wari na mbeeca cia kūmūrīha, nī ūndū ūcio mari o eerī akīmarekera thiiirī ūcio. Rīu-rī, acio eerī nūū ūngīmwendā makīria?” **43** Simoni akīmūcookeria atiri, “Ngwīciirīa nī ūria warekeirwo thiiirī ūria mūnene.” Jesū akiuga atiri, “Nīwatua wega.” **44** Agīcooka akīhūgūrīa mündū-wa-nja ūcio, akīra Simoni atiri, “Nīūkuona mündū-wa-nja ūyū? Njūkire nyūmba gwaku, no ndūnaahe maaī ma gwiithamba nyarīrī, no nīanjihūgia nyarīrī na maithori make, na acigiria na njuirī yake. **45** Wee-rī, ndūnaamumunya, no mündū-wa-nja ūyū, kuuma rīria ndonyire ndarī aratigīthiria kūmumunya nyarīrī ciakwa. **46** Wee-rī, ndūnanjitiirīria maguta mūtwe, no ūyū nīanjitiirīria maguta manungi wega nyarīrī. **47** Nī ūndū ūcio ngūkwīra atiri, nīarekeirwo mehia make maingī. Nīgukorwo nīendanīte mūno. No ūria ūrekeirwo mehia manini,

endanaga o hanini.” **48** Jesu agicooka akĩria mündu-wanja ūcio atĩrĩ, “Nĩwarekwo mehia maku.” **49** Ageni aria angĩ makĩambĩrĩria kwĩrana atĩrĩ, “Kaĩ ũyũ akĩrĩ ũ, ũrarenĩra o na mehia?” **50** Jesu akĩria mündu-wa-nja ūcio atĩrĩ, “Gwĩtikia gwaku nĩ gwakũhonokia; thĩi na thayũ.”

8 Na rĩrĩ, thuuha wa ũguo, Jesu agĩthĩ matũũra-inĩ o na tũtũũra-inĩ akĩhunjagia Ũhoro-ũria-Mwea wa ũthamaki wa Ngai. Arutwo ake aria ikũmi na eerĩ maari hamwe nake, **2** o na atumia amwe a aria maarutĩtuo ngoma thũku na aria maahonetio mĩrimũ: nao nĩ Mariamu (ũria wetagwo Mũmagidali), nĩwe warutĩtuo ndaimono mũgwanja; **3** na Joana mĩtumia wa Husa, ũria warĩ mĩrori wa indo cia Herode; na Susana; na angĩ angĩ. Atumia aya nĩmamũtungatagĩra na indo ciao ene. **4** Andũ aingĩ nĩmathĩire na mbere kũngana harĩ Jesu moimĩte matũũra-inĩ, na rĩrĩa andũ maingĩhire mũno akĩmahe ũhoro na ngerekano, akĩmeera atĩrĩ, **5** Mũrimĩ nĩoimagarire akahure mbeũ ciake. Na rĩrĩa aahuraga mbeũ icio, imwe ikĩgũa mũkĩra-inĩ wa njĩra; ikĩrangĩrĩrio na magĩrũ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ ciagũa igĩciria. **6** Ingĩ ikĩgũa rũnyanjara-inĩ, na rĩrĩa ciamerire, mĩmera iyo ikĩhooha tondũ wa kwaga ũgũ. **7** Nacio mbeũ ingĩ ikĩgũa mĩguua-inĩ, nayo mĩguua igĩkũranĩra nacio na igĩcithararia. **8** Mbeũ ingĩ nacio ikĩgũa tĩĩri-inĩ mũnoru. Igĩkũra, igĩciara maita igana ma iria ciahahatĩtuo. Aarĩkia kuuga ũguo, akianĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Ũria ũrĩ na matũ ma kũguua, nĩaugue.” **9** Nao arutwo ake makĩmũũria ũria ngerekano iyo yoiagaga. **10** Akĩmeera atĩrĩ, “Inyũ nĩmũheetwo ũmenyo wa kũmenya hitho cia ũthamaki wa Ngai, no aria angĩ ndĩmaaragĩria na ngerekano, nĩgeetha, “maarora, makaaga kuona; na maigua, makaaga gũtaũkĩrwo.” **11** “Ngerekano iyo yugĩte atĩrĩ: Mbeũ icio nĩ ũhoro wa Ngai. **12** Mbeũ iria ciagũire mũkĩra-inĩ wa njĩra nĩ andũ aria maiguaga ũhoro wa Ngai, nake mũcukani agooka akeheria ũhoro ũcio ngoro-inĩ ciao, nĩguo matigetikie mahonoke. **13** Nacio iria ciagũire rũnyanjara-inĩ nĩ andũ aria maiguaga ũhoro wa Ngai, na makawamũkĩra na gikeno, no makaaga mĩri. Metikagia o gwa kahinda kanini, no magerio moka makaũtiganĩria. **14** Mbeũ iria ciagũire mĩguua-inĩ nĩ andũ aria maiguaga ũhoro, no o magĩthĩiagari, magatharario nĩ mĩhang’o, na ũtonga, na mĩago, nao makaaga gũkũra. **15** No rĩrĩ, mbeũ iria ciagũire tĩĩri-inĩ ũria mũnoru nĩ andũ aria maiguaga ũhoro marĩ na ngoro ya ma na njega, makaũtũũria, na nĩ undũ wa gũkĩrĩrĩa, magaciara magiario. **16** “Na rĩrĩ, gũtĩrĩ mündũ ũgwatagia tawa akaũkunĩkia na irebe, kana akaũgia rungũ rwa ũrĩri. No aũigaga handũ igĩrũ, nĩguo andũ aria megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ũtheri. **17** Nĩgũkorwo gũtĩrĩ undũ mũhithe ũtakaguũrio, na gũtĩrĩ undũ ũrĩ hitho-inĩ ũtakamenyeka kana ũtakaniũko ũtheri-inĩ. **18** Nĩ undũ ũcio mwĩmenyagĩrĩrei ũria mũthikagĩrĩria. ũria wothe ũrĩ na indo nĩakongererwo nyingĩ; na ũria wothe ũtarĩ niagatuunywo o na kĩrĩa arĩ nakĩo.” **19** Na rĩrĩ, nyina wa Jesu na ariũ a nyina na Jesu magĩũka kũmuona, no matingĩahotire gũthĩi hakuhi nake nĩ undũ wa andũ kũingĩha. **20** Mündũ ũmwe akĩmwĩra atĩrĩ, “Maitũguo na ariũ a maitũguo marũgamĩte nja

makienda gũkuona.” **21** Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maitũ na ariũ a maitũ nĩ aria maiguaga ũhoro wa Ngai na makaũhingia.” **22** Mũthenya ũmwe Jesu nĩerire arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũringei tũthĩi mũrimo ũria ũngĩ wa iria.” Nĩ undũ ũcio magĩtoonya gatarũ magĩthĩi. **23** Na rĩrĩa maathĩiagaga Jesu akĩhĩtuo nĩ toro. Na rĩrĩ, kũu iria-inĩ nĩ kwagĩire na kĩhuhũkanio kĩnene, nako gatarũ kau kaari hakuhi kũũria maa-inĩ, na magĩkorwo marĩ ũgwati-inĩ mĩnene. **24** Nao arutwo magĩthĩi makĩmũkĩria, makĩmwĩra atĩrĩ “Mwathani! Mwathani! Nĩtũkũũrĩra maa-inĩ!” Nake Jesu agĩũkĩra agĩkaania rũhuho na maaĩ macio maahũũranaga; namo makũmbĩ macio ma maaĩ makĩnyihanyĩha na gũkĩhoorera. **25** Akĩũria arutwo ake atĩrĩ, “Wĩtikio wanyu ũrĩ ha?” Nao makĩiyũrwo nĩ guoya na makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Kaĩ mündũ ũyũ arĩ ũ? Aathaga huho o na maaĩ, nacio ikamwathĩkĩria.” **26** Makĩringa mũrimo ũria ũngĩ wa iria, magĩkinya rũgongo rwa Agerasi rũria rũng’ethaniire na Galili. **27** Jesu aarĩkia kuuma gatarũ, aakinya thĩ agĩtũngwo nĩ mündũ warĩ na ndaimono oimĩte itũũra-inĩ. Mündũ ũcio nĩakarĩte ihinda inene ategwĩkĩra nguo kana agatũũra nyũmba, no aatũũraga mbĩrĩa-inĩ. **28** Rĩrĩa mündũ ũcio onire Jesu, agĩkaya na akĩũũthia magũrũ-inĩ make, akianĩrĩra na mũgambo mĩnene akĩmũũria atĩrĩ, “Ũrenda atĩa na nĩ, wee Jesu, Mũrũ wa Ngai-Ũria-ũrĩ-Igũrũ-Mũno? Ndagũthaita, ndũkaanyariire!” **29** Nĩgũkorwo Jesu nĩathĩte ngoma iyo thũku yume thĩĩni wa mündũ ũcio. Nĩyamũnyĩitaga kaingĩ, na o na gũtũika nĩoohagwo moko na magũrũ na mĩnyororo, na akarangĩrwo-rĩ, niatuangaga mĩnyororo iyo yamuohaga, na ndaimono iyo igatũma athĩi kũndũ gũtarĩ andũ. **30** Jesu akĩmũũria atĩrĩ, “Wĩtagwo atĩa?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Legioni,” nĩgũkorwo aarĩ na ndaimono nyingĩ. **31** Nacio ndaimono igĩkĩrĩrĩa gũthaita Jesu ndagaciathe ithĩi Irima-rĩria-Ritarĩ-Gĩturi. (*Abyssos g12*) **32** Na rĩrĩ, nĩ haarĩ na rũũru rũnene rwa ngũrwe rwarĩthahagio harũrũka-inĩ cia kĩrĩma kiarĩ hakuhi na hau. Ndaĩmono icio igĩthaita Jesu acĩitĩkĩrie itoonye thĩĩni wacio, nake agĩcĩitĩkĩria. **33** Ndaĩmono cioima thĩĩni wa mündũ ũcio, igĩthĩi igĩtoonya ngũrwe, naruo rũũru rũu rũkĩharũrũka kĩhurũrũka kũu na ihenya, rũkĩgũa iria-inĩ, rũkĩũrĩra kuo. **34** Rĩrĩa andũ aria maarĩthahagia ngũrwe icio moonire ũria gwekĩka, makĩũra, magĩthĩi kũheana ũhoro ũcio itũũra-inĩ na mĩgũnda-inĩ, **35** nao andũ makĩumagara makone undũ ũcio wekĩkĩte. Rĩrĩa makĩnyire harĩ Jesu na makĩona mündũ ũcio woimĩtuo nĩ ndaimono aikarĩte magũrũ-inĩ ma Jesu, arĩ na nguo na arĩ na mecĩria mega, magĩtũgĩra mũno. **36** Andũ aria meyoneire undũ ũcio makĩĩra andũ acio angĩ ũria mündũ ũcio warĩ na ndaimono aahonetio. **37** Nao andũ othe a rũgongo rũu rwa Agerasi magĩthaita Jesu oime kũu kwao amatige, nĩgũkorwo nĩmanyĩitũtuo nĩ guoya. Nĩ undũ ũcio Jesu agĩtoonya gatarũ agĩthĩi. **38** Nake mündũ ũcio warutĩtuo ndaimono akĩmũthaita mathĩi nake, no Jesu akĩmwathia athĩi, akĩmwĩra atĩrĩ, **39** “Cooka mũcĩi ũkoige ũria wothe Ngai agwĩkĩire.” Nĩ undũ ũcio mündũ ũcio agĩthĩi akĩria andũ othe a itũũra ũria Jesu aamwĩkĩire. **40** Na rĩrĩ, Jesu aacooka kuuma mũrimo ũũria ũngĩ wa iria, andũ aingĩ nĩmamwamũkĩrĩre tondũ nĩmamwetereire. **41** Hĩndĩ

iyō mündū wetagwo Jairū warī mūnene wa thunagogi agiūka, akiŋgūthia magūrū-inī ma Jesū, akīmūthaitha athiī gwake, **42** nī ūndū mīrūtu wake wa mūmwe warī wa ta māka ikūmi na rīrī aarī hakuhi gūka. Na Jesū arī njīra-inī agithiī-rī, andū nīmamūhatikaga. **43** Gatagati-inī ka andū acio nī haarī na mūtumia ūmwe watūire oiraga thakame māka ikūmi na rīrī, na gūtiri mündū ūngāmūhonirie. **44** Mūtumia ūcio agiūka na thuutha wa Jesū, akihutia gicūrī kia nguo yake, na o rīmwe agitiga kuura. **45** Nake Jesū akiūria atīrī, “Nūū ūcio wahutia?” Rīrīa othe maakaanire, Petero akimwīra atīrī, “Mwathani, andū nīmagūthiūrūrūkiirie na magakūhatika.” **46** Nowe Jesū akiuga atīrī, “Nī hari mündū waahutia, tondū nindaigua hinya woima thiinī wakwa.” **47** Nake mūtumia ūcio, ona atī ndangīhota kwīhitha, agiūka akiinainaga, akiŋgūthia magūrū-inī make. Arī hau mbere ya andū othe akiheana gītūmi kīria giātūmite amūhutie na ūria aahonirio o ro rīmwe. **48** Nake Jesū akimwīra atīrī, “Mwarī ūyū, gwitikia gwaku nīkwo gwatūma ūhone. Thiī na thayū.” **49** Na o hīndi iyo Jesū akiaragia, hagikinya mündū woimite mūciī kwa Jairū ūria mūnene wa thunagogi, akiuga atīrī, “Mwarīguo nīarikitie gūkua, tiga gūthiīna Mūrutani.” **50** Jesū aigua ūguo, akiūria Jairū atīrī, “Tiga gwitigīra, wee itikia tu, na nīekūhona.” **51** Rīrīa aakinyire kwa Jairū, ndaarekire mündū o na ūmwe atoonye hamwe nake, tiga o Petero, na Jakubu, na Johana, na ithe na nyina a mwana ūcio. **52** Hīndi iyo andū othe no kūrīra maarīraga magīcakayaga nī ūndū wa mwana ūcio. Jesū akimeera atīrī, “Tigai kūrīra, nī mūkuū, nī gūkoma akomete.” **53** Nao makīmūthekepera, tondū nīmooī atī aarī mūkuū. **54** Nowe Jesū akīnyīita mwana ūcio guoko, akiuga atīrī, “Mwana wakwa, ūkīral.” **55** Na hīndi o iyo agicookerwo nī muoyo wake, na o rīmwe akirīgama. Jesū agicooka akimeera mahe mwana ūcio kīndū gīa kūrīa. **56** Nao aciari ake makīgega mūno, nowe akīmaatha matikeere mündū o na ū ūndū ūcio wekīkite.

9 Na rīrī, Jesū aarikia gwīta arutwo arīa ikūmi na eerī hamwe, nīamaheire hinya na ūhoti wa kūngata ndaimono ciothe na kūhonia mīrimū, **2** na akīmatūma mathiī makahunjie ūhoro wa ūthamaki wa Ngai na mahonagie andū arīa arūaru. **3** Nake akīmeera atīrī, “Mūtīgakuue kīndū o nakī kīa rūgendo; mūtīgakuue mūtirima, kana mūhuko, kana irio, kana mbeeca o na kana nguo tiga o iria mwiuhumbite. **4** Nyūmba irīa yothe mūrtoonyaga ikaragai kwo nginya rīria mūkoima itūūra riu. **5** Andū mangikaarega kūmūnyīita ūgeni-rī, mūkaaribariba magūrū manyu rūkūngū rūitike mūkiūma itūūra rīao arī ūira wa kūmatūira ciira.” **6** Nī ūndū ūcio makīmagara magithiī kuuma gatūūra kamwe nginya karīa kangī makīhunjagīa ūhoro-ūria-Mwega na makīhonagīa andū kūrīa guothe mathiīaga. **7** Na rīrī, rīrīa Herode ūria mūthamaki aigūire ūhoro wa maūndū mothe marīa maathiīaga na mbere, niataangikire ngoro mūno tondū andū amwe moigaga atī Johana nīariūkite kuuma kūrī arīa akuū, **8** na angī makoiga atī Elīja nīonekanite, o na angī makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkite. **9** No Herode akiuga atīrī,

“Johana nīndamūrengithirie mūtwe. Ūyū ndīraigua ūhoro wake-rī, nīwe ū?” Nake akīrīrīria kūmuona. **10** Nao atūmwo maacooka, makīria Jesū maūndū marīa mekīte. Nake akīheera kuo, agithiī nao itūūra rīetagwo Bethisaida, **11** no andū aingī makīmenya ūhoro ūcio na makīmūrūmīria. Nake akīmaamūkīra na akīmahe ūhoro wa ūthamaki wa Ngai, na akīhonia arīa maabataritio nī kūhonio. **12** Hwaī-inī arutwo arīa ikūmi na eerī magiūka kūrī we makīmwīra atīrī, “Ingata andū aya nīguo mathiī mīciī irīa irī hakuhi o na mīgūnda-inī mageethe irio na gwa gūkoma, tondū haha tūrī nī werū ūtarī andū.” **13** Nake akīmacookeria atīrī, “Maheei kīndū gīa kūrīa.” Nao makīmwīra atīrī, “Tūrī o na mīgāte itano na thamaki igiri, no tūthiire tūkagūrīre andū aya othe irio.” **14** (Handū hau haarī na arūme ta ngiri ithano.) Nowe akīra arutwo ake atīrī, “Maikariei thi marī ikundi cia andū mīrongo itano itano.” **15** Nao arutwo magiūka o ūguo, magīkaria andū othe thi. **16** Nake akīoya mīgāte iyo itano na thamaki icio igiri, akīrora na igūrū, agicookia ngaatho na agīcienyūranga. Agicooka agīcinengera arutwo ake magāire andū. **17** Othe makīria makīhūūna, nao arutwo makīyūria ciondo ikūmi na igiri cia cienyū iria ciatigarire. **18** Na rīrī, hīndi imwe Jesū akīhooya arī keheri-inī, arutwo ake magīkorwo marī hamwe nake. Akīmooria atīrī, “Andū moigaga nī nī nī ū?” **19** Nao makīmūcookeria atīrī, “Amwe moigaga nīwe Johana Mūbatithania; angī makoiga nīwe Elīja; angī nao makoiga atī mūnabii ūmwe wa arīa a tene nīariūkite.” **20** Nake akīmooria atīrī, “Inyuū na inyuū-rī, mugaga atīa? Mugaga nī nī nī ū?” Petero akīmūcookeria atīrī, “Wee nīwe Kristū ūria wa Ngai.” **21** Nake Jesū akīmakaania na hinya, akīmeera matikeere mündū o na ūrīkū ūhoro ūcio. **22** Nake akiuga atīrī, “Mūrū wa Mündū no nginya one mathiīna maingī, na aregwo nī athuuri, na athīnjīri-Ngai arīa anene, o na arutani a watho, na no nginya ooragwo na thuutha wa mīthenya itatū ariūkio.” **23** Agicooka akīmeera othe atīrī, “Mündū o wothē ūngiēnda kūnūmīria, no nginya eerege we mwene, na oyage mūtharaba wake o mūthenya, aanūmagīrīre. **24** Nīgūkorwo ūria wothē wendaga kūhonokia muoyo wake nīakoowoo nīguo, no ūria wothē ūkoowoo nī muoyo wake nī ūndū wakwa nīakaūhonokia. **25** Mündū angīgūna nakī angīgawatira thi yothē, no ate muoyo wake kana orwo nīguo? **26** Mündū o wothē ūngiconoka nī ūndū wakwa na nī ūndū wa ciugo ciakwa, o nake nīagaconokerwo nī Mūrū wa Mündū rīria agacooka arī na riiri wake, na riiri wa ithe, o na wa arāka arīa atheru. **27** Ngūmwīra atīrī na ma, amwe a aya marūngīi haha matigacama gīkuū matonete ūthamaki wa Ngai.” **28** Mīthenya ta īnana thuutha wa Jesū kwaria ūhoro ūyū nīathiire na Petero, na Johana na Jakubu akīambata nao kīrīma igūrū makahooe. **29** Na rīria ahooyaga, mūhaanire wa ūthiū wake ūkīgarūrūka, nacio nguo ciake ikīerūha igikenga o ta rūheni. **30** Na rīrī, andū eerī, nīo Musa na Elīja, **31** makīmūrīra Jesū marī na riiri mūnene makīaria nake. Maaragia ūhoro wa gūkua gwake, kūrīa aakirie kūhingia akinya Jerusalemu. **32** Petero hamwe na arīa maarī nake nīmahītītuo nī toro, na rīrīa mookīrīre, makīona riiri wake na andū acio eerī maarūngīi hamwe nake. **33** Na rīrīa andū acio

maatiganaga na Jesu, Petero akimwira atiri, “Mwathani, ni wega tuiikare guku. Reke twake ithuni ithatu, kimwe giaku, na kimwe kia Musa, na kimwe kia Elija.” (Nowe ndaamenyaga uria oigaga.) **34** Na o akiragira-ri, itu rikiumira na rikimahumbira, nao magutigira muno ni kuhumbirwo ni itu ru. **35** Mugambo ukiuma itu-ini ru, ikiuga atiri, “Uyu niwe Muru wakwa, uria ndithuuri; muiuguai.” **36** Thuutha wa mugambo ucio kuiguika, makiona ati Jesu aari wiki. Nao arutwo magikira ki na uhoro ucio, gutiri mundu o na umwe meerire matuku-ini macio maundu maria moonete. **37** Muthenya uyu ung, maikurika kuuma kirima-ini, Jesu agitungwo ni andu aingi. **38** Na riri, mundu wari gatagati-ini ka andu acio akanirira, akiuga atiri, “Murutani, ndaguthaita urore muriu wakwa, nigukorwo ni mwana wakwa wa mumwe. **39** na ngoma thuku nimumnyiitaga na agakaya o rimwe; ningi ikamurinda na ikamuthiorania, igatuma arute muthyu na kanua. Ndimurekagia o na hanini, na niramwanaga. **40** Ndirathaithe arutwo aku maingate ngoma iyo, no mararemwo.” **41** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ruciaro ruru rutetikagia na ruremi, ni nginya ri ngukara hamwe na inyu, na ngumukiririra nginya ri? Rehe muruguo haha.” **42** Riria kamwana kau gaathiaa hari Jesu, ndaimono iyo igigatungumania thi, na igigathiorania. No Jesu agikuma roho ucio muru, akihonia kamwana kau, agigacokeria ithe. **43** Nao othe makigegio ni unene na Ngai. Hindi iria andu othe maagegetio ni uria wotho Jesu eekite, akira arutwo ake atiri, **44** “Thikirirai wega uria ngumwira: Muru wa Mundu nigukunyirwo aneanwo moko-ini ma andu.” **45** No-o matiamenyire uguo ni kuuga atia. Nimahithwo uhoro ucio, ni undu ucio makiga kumenya, na magutigira kumuria uhoro ucio. **46** Na gukigia na ngariki gatagati ka arutwo makuria nuu wao ungituika munene kuri ari aingi. **47** Nake Jesu, tonduni niamenyaga meciiria mao, akioya kaana kanini agikarugamia hakuhi nake. **48** Agicooka akimeera atiri, “Uria wotho wamukagira kaana gaka thini na ruitwa riakwa, ni ni aamukagira; na uria unyamukagira ti ni aamukagira, no ni uria wandumire. Nigukorwo uria munini gatagati-ini kanyu inyuotho, ucio niwe munene kumukira.” **49** Nake Johana akimwira atiri, “Mwathi, nituronire mundu akiingata ndaimono na ruitwa riaku, na ithu tugereria kumugiria tonduni ti umwe witu.” **50** Nake Jesu akimeera atiri, “Mutikamugirie, nigukorwo uria utari uthu na inyu, ucio ni umwe wanyu.” **51** Na riri, kahinda gake gaakuhirira ga kwambata matu-ini, Jesu niatiure itua ria guthi Jerusalemu. **52** Nake agituma andu mathii mbere yake kihariria maundu ni undu wake, magithi magitoonya gatutura kamwe ga Samaria; **53** no andu a kuu matiamunyiire ugeni, tonduni aathiaa Jerusalemu. **54** Riria arutwo ake, Jakubu na Johana monire uguo makuria atiri, “Mwathani, niukwenda twitie mwaki uume iguru umaniine?” **55** Nowe Jesu akihugura akimakania, **56** nao magithi gatutura kangi. **57** Riria maathiaa na njira, mundu umwe akimwira atiri, “Nindikurumagira kura guotho urithiaa.” **58** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Mbwe ni iri marima na nyoni cia riera-ini ni iri itara, no riri, Muru wa Mundu

ndari handu angigirira mutwe wake.” **59** Akira mundu ung atiri, “Numirira.” No mundu ucio akimucokeria atiri, “Mwathani, reke nyambe thi ngathike baba.” **60** Jesu akimwira atiri, “Reke ariaku mathikage akuu ae ene, no wee thi ukahunje uhoro wa uthamaki wa Ngai.” **61** Na mundu ung akimwira atiri, “Mwathani, ni nigungurimirira, no reke nyambe thi ngoigire andu aituhoro.” **62** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Gutiri mundu o na uriku unyiitaga mura na guko gwake na agacooka kurora na thuutha wagiriire gutungata uthamaki-ini wa Ngai.”

10 Thuutha wa uguo Mwathani agithuura andu ang mirongo mugwanja na eer, akimatuma eer eer, mathii mbere yake matutura-ini mothe na kundu kuria we aakirie guthi. **2** Akimeera atiri, “Magetha ni maingi, no aruti a wira ni anini. Ni undu ucio, thaithai Mwathani wa magetha atume aruti wira mathii magetha-ini make. **3** Thiii! Ndamutuma ta tugundu gatagati-ini ka njuu. **4** Mutigakuue kibeti, kana mihuko, o na kana iratui; na mutikageithie mundu o na uriku njira-ini. **5** “Nyumba o yotho iria muritoonyaga-ri, ambagai kuuga atiri, ‘Thay uroga nyumba ino.’ **6** Na kungikorwo ni kuri mundu mwendi thayu kuo, thayu ucio wanyu niurikaraga nake; na kungikorwo gutiri, thayu ucio wanyu ni urimucokagira. **7** Ikarai nyumba iyo, muriage na mukanya kiria giothe marimuheaga, nigukorwo muruti wira niagiriwo kucheagwo mucaara wake. Mutikoimage nyumba imwe mugathii iria ingi. **8** “Mungigatoonya itura munyiitwo ugeni-ri, riagai o kiria mungitheo. **9** Honagai ari aruaru kuo, na mumeerage atiri, ‘Uthamaki wa Ngai ni mukuhiriire.’ **10** No mungigatoonya itura o riothe mwage kunyiitwo ugeni-ri, umagarai, muthii njira-ini ciario muuge atiri, **11** ‘Nitwaribariba o na rukungu rwa itura rianyu rura rwinyiitire maguru maitu, rumucokerere. No riri, menyai wega uui: uthamaki wa Ngai ni mukuhiriire.’ **12** Ngumwira atiri, Sodomo nigugakiririo muthenya ucio gikira itura ru. **13** “Inyu andu a Korazini, kai muri na haaro-il O na inyu andu a Bethsaida, kai muri na haaro-il Tonduni korwo ciam iria mwarigirwo nicio ciaringirwo andu a Turo na Sidoni, mangierire tene mehume ngu cia makunia na mehuriire mihu. **14** No andu a Turo na Sidoni nimagakorwo maru muru muthenya ucio wa ciira gikira inyu. **15** Na inyu, andu a Kaperinaumu, muu ati nimugatuugirio nginya matu-ini? Aca, mukaaharurukio mukinye kuria kuriku muno. (Had. 866) **16** “Munduni uria umuthikagira inyu ni ni athikagiria, na uria umuregaga ni ni aregaga, na uria urindegaga ni uria wandumire ariregaga.” **17** Nao andu acio mirongo mugwanja na eer magicooka makenete, makiuga atiri, “Mwathani, o na ndaimono niirathikagira thini wa ruitwa riaku.” **18** Nake akimakokeria atiri, “Nindironire Shaitani akigua kuuma iguru ta ruheni. **19** Inyu nindimuheete uhoti wa kungirira nyoka na tungauru, na wa gutooria hinya wotho wa thi; gutiri kindu gikamwika uuru. **20** No riri, mutigakene tonduni ngoma niimathikagira, no kenagai tonduni maritwa manyu nimandikitwo kuria iguru.” **21** Na ihinda o ru,

Jesü akiiyürwo nĩ gĩkeno kĩa Roho Mũtheru, akiuga atĩrĩ, “Baba, wee Mwathani wa igũrũ na thĩ, nĩngũkũgaatha tondũ nũhithĩte andũ arĩa oogĩ na marĩ na ũmenyo maũndũ maya, no ũkamaguũirĩa tũkenge. Baba, wĩkĩte ũguo tondũ nĩguo wendi waku. **22** “Nĩnengeretwo maũndũ mothe nĩ Baba. Gũtirĩ mũndũ ũũĩ Mũriũ nũũ, tĩga lthe witũ, na gũtirĩ mũndũ ũũĩ lthe witũ nũũ o tĩga Mũriũ na arĩa othe Mũriũ endaga kũguũirĩa.” **23** Agĩcoka akĩhũgũkĩra arutwo ake, akĩmeera marĩ oiki atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ maithe marĩa marona kĩrĩa mũrona. **24** Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, anabii aingĩ na athamaki nĩmerirĩrie kuona maũndũ marĩa mũrona, no matiamonire na nĩmerirĩrie kũguwa maũndũ marĩa mũraigwa, no matiamagũire.” **25** Na rĩrĩ, hĩndĩ ũmwe mũrutani ũmwe wa watho nĩarũgamire nĩguo agerie Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, njagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (**aiōnios g166**) **26** Nake Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Kwandikĩtwo atĩa Watho-inĩ? Wee-rĩ, kaĩ ũthomaga atĩa?” **27** Mũndũ ũcio akĩmũcookeria, akiuga atĩrĩ, “Endaga Mwathani Ngai waku na ngoro yaku yothe, na muoyo waku wotho, na hinya waku wotho, o na meciiria maku mothe; na ‘Endaga mũndũ wa itũũra rĩanyu o ta ũrĩa wiyendete wee mwene.’” **28** Jesũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ wacokia wega; ikaga ũguo, na nĩugatũura muoyo.” **29** No mũndũ ũcio nĩeendaga gwĩtua mwega, nĩ ũndũ ũcio akĩũria Jesũ atĩrĩ, “Nake mũndũ wa itũũra mũũ?” **30** Nake Jesũ akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ kwari na mũndũ ũmwe waikũrũkaga oimĩte Jerusalemu arerete Jeriko, na akinyiitwo nĩ atunyani. Nao makimũruta nguo, makimũhũura, magĩcoka magĩthĩ, makimũtiga arĩ hakuhi gũkua. **31** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũmwe nĩagereire njĩra iyo, na rĩrĩa onire mũndũ ũcio, akĩhũtũkĩra mũkĩra-inĩ ũrĩa ũngĩ wa njĩra. **32** ũguo noguo Mũlawii ekire, hĩndĩ irĩa aakinyire hau, o nake, amuona akĩhũtũkĩra mũkĩra ũũrĩa ũngĩ wa njĩra. **33** No rĩrĩ, Mũsamaria ũmwe warĩ rũgendo-inĩ nĩakinyire harĩa mũndũ ũcio aarĩ, amuona akĩmũguũra tha. **34** Agĩthĩ harĩ we, akĩmuoha ironda, na akĩmũitĩrĩa maguta na ndibei. Agĩcoka akĩmuoya, akĩmũhaicia igũrũ rĩa ndigiri yake, akĩmũtware nyũmba ya ageni, akĩmũmenyerera. **35** Kwarooka gũkĩa Mũsamaria ũcio akĩruta dinari igĩrĩ, agĩcinengera mwene nyũmba iyo ya ageni, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũmenyagĩrĩre, na ndacooka nĩngagũcookeria kĩrĩa kingĩ ũgaakorwo ũhũthĩrĩte.’ **36** “Ŭgwĩciiria nĩ mũndũ ũrĩkũ wa acio atatũ watũkĩre mũndũ wa itũũra harĩ mũndũ ũcio wanyiiitwo nĩ atunyani?” **37** Nake mũrutani ũcio wa watho akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũrĩa wamũguũrĩre tha.” Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ ũgeeki o ta ũguo.” **38** Na rĩrĩ, Jesũ na arutwo ake marĩ njĩra-inĩ magĩthĩ, nĩatooonyire gatũũra kamwe kũria aanyiiitwo ũgeni mũciĩ kwa mĩtumia wetagwo Maritha. **39** Maritha aarĩ na mwarĩ wa nyina wetagwo Mariamu, nake aikarĩte magũrũ-inĩ ma Mwathani athikĩrĩrie ũrĩa oigaga. **40** Nowe Maritha nĩarĩ na mĩhang’o nĩ ũndũ wa maũndũ maria mothe magĩrĩrie kũhaarĩrio. Agũka harĩ Jesũ, akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, kaĩ ũtarona ũrĩa mwarĩ wa maitũ andekereire wĩra? Mwĩre oke andeithiel!” **41** Nake Mwathani akĩmũcookeria atĩrĩ, “Maritha, Maritha, nĩũtangĩkite, na ũgethĩnia na maũndũ maingĩ, **42**

no nĩ harĩ ũndũ ũmwe tu ũbataranĩtie. Mariamu nĩethuurĩre ũndũ ũrĩa mwega makĩria, naguo ũndũ ũcio ndangĩtunywo.”

11 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe Jesũ aarĩ handũ akihooya. Rĩrĩa aarĩkirie kũhooya, mũrutwo ũmwe wake akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, mũrute kũhooya o ta ũrĩa Johana aarutire arutwo ake.” **2** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Rĩrĩa mũkũhooya, ugagai atĩrĩ: “‘lthe witũ (ũrĩ Igũrũ), rĩitwa rĩaku nĩriamũrwo, ũthamaki waku nĩũũke. (Ŭrĩa wendete nĩwikagwo gũkũ thĩ, o ta ũrĩa gwĩkagwo kũu igũrũ.) **3** Tũheage o mũthenya irio ciitũ cia gũtũigana. **4** Na ũtũkere mehia maitũ, o ta ũrĩa o na ithũ tũrekagĩra arĩa othe matwĩhagĩria. Na ndũgatũtware magerio-inĩ (no kũhonokia ũtũhonokagie ũũru-ini).’” **5** Agĩcoka akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe wanyu angĩkorwo arĩ na mũrata nake athĩĩ gwake ũtũkũ gatagatĩ amwĩre atĩrĩ, ‘Mũrata wakwa, he migate itatũ, **6** nĩgũkorwo ndĩ na mũrata wakwa wanjeerera, na ndirĩ na kĩndũ gĩa kũmũhe arĩe.’” **7** “Nake mũndũ ũcio ũrĩ nyũmba thĩĩnĩ amũcookerie atĩrĩ, ‘Tĩga gũũthĩnia. Nĩndikĩtie kũhinga mũrango na tũrĩ toro hamwe na ciana ciakwa. Nĩngĩhota gũũkĩra ngũhe mĩgate.’” **8** Ngũmwĩra atĩrĩ, o na angĩkorwo ndangĩkũria amũhe migate iyo nĩ ũndũ wa ũrata-rĩ, no nĩ ũndũ wa ũrĩa amũringĩrĩrie-rĩ, mũndũ ũcio nĩegũũkĩra amũhe kĩrĩa gĩothe abatairio nĩkĩo.” **9** “Nĩ ũndũ ũcio ngũmwĩra atĩrĩ: Hooyai na nĩmũkũheo; mathaai na nĩmũkuona; ringaringai mũrango na nĩmũkũhingĩrĩrwo. **10** Nĩgũkorwo ũrĩa wotho ũhooyaga nĩaheagwo; na ũrĩa ũmaathaga nĩonaga; na ũrĩa ũringaringaga mũrango nĩahingĩragĩrwo. **11** “Nĩ mũciari ũrĩkũ thĩĩnĩ wanyu ũngĩitio thamaki nĩ mwana wake, nake amũhe nyoka? **12** Kana eetio itumbĩ amũhe kang’aurũ? **13** Angĩkorwo inyuĩ, o na mũrĩ oorũ, nĩmũũĩ kũhe ciana cianyu iheo njega-rĩ, lthe wanyu ũrĩa ũrĩ Igũrũ githĩ ndarĩkĩragĩrĩa kũhe Roho Mũtheru kũrĩ arĩa mamũhooyaga!” **14** Na rĩrĩ, Jesũ nĩaingataga ndaimono yume thĩĩnĩ wa mũndũ ũtaaragia. Rĩrĩa ndaimono iyo yomire, mũndũ ũcio ũtaaragia akĩria, nakio kĩrĩndĩ kĩa andũ gĩkigega. **15** No amwe ao makiuga atĩrĩ, “Aingataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli ũrĩa mũnene wa ndaimono.” **16** Nao andũ angĩ makimũgeria, makimũũria amaringĩre kĩa kiumĩte igũrũ. **17** Jesũ nĩamenyire ũrĩa meciiragia, nake akĩmeera atĩrĩ: “Ŭthamaki o wotho ũngĩgayũkana ũkanĩrĩre guo mwene no ũharagane, nayo nyũmba ingĩgayũkana yũkanĩrĩre yo nyene no igwe. **18** Angĩkorwo Shaitani nĩagayũkanĩte akeyũkĩrĩa we mwene-rĩ, ũthamaki wake ũngĩkũhaanda atĩa? Ndoĩga ũguo tondũ mũroĩga atĩ nĩ nyingataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli. **19** Nĩngĩ angĩkorwo nĩ nyingataga ndaimono na hinya wa Beelzebuli-rĩ, arũmĩrĩrĩ anyu maingataga ndaimono na hinya wa ũ? Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, acio nĩo makaamũtũira ciira. **20** Na rĩrĩ, ingĩkorwo nyingataga ndaimono na hinya wa kĩa kĩa Ngai-rĩ, ũthamaki wa Ngai nĩũũkite kũrĩ inyuĩ. **21** “Rĩrĩa mũndũ njamba oya indo ciake ciothe cia mbaara, arangĩre nyũmba yake mwene, indo ciake ciikaraga irĩ ngĩtĩre. **22** No rĩrĩ, mũndũ ũngĩ ũrĩ na hinya kũmũkĩra angĩmũtharĩkĩra amũtoorie, nĩamũtunyaga indo ciake cia mbaara irĩa

ehokete, na akagaĩra andũ indo iria akoragwo atahĩte. **23** “Mũndũ ũrĩa ũtarĩ hamwe na niĩ, ũcio nĩ thũ yakwa, na ũrĩa ũtacookanagĩrĩria hamwe na niĩ, ũcio nĩ thũ kũhurunja ahurunjaga. **24** “Na rĩrĩ, hĩndĩ rĩria ngoma thũku yoima thĩĩnĩ wa mũndũ, ĩtuikanagĩria werũ-inĩ ĩgĩcaria ũhurũko na ĩkawaga. Hĩndĩ iyo ikoiga atĩrĩ, ‘Nĩngũcoka nyũmba ĩria ndoimire.’ **25** Na yacooka ĩgakora nyũmba iyo ĩrĩ haate, ĩgathondekwo wega. **26** Hĩndĩ iyo ngoma iyo thũku ikagĩria ngoma ingĩ mũgwanja thũku makĩria mayo, ĩgatoonya, ĩgaikara kuo. Naguo mũkarĩre wa mũndũ ũcio ũgathũka gũkĩra wa mbere.” **27** Rĩrĩa Jesũ aaragia maũndũ maya-rĩ, mũndũ-wa-nja warĩ gatagatĩ-inĩ ga kĩrĩndĩ akianĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ maitũguo ũrĩa wagũciarire na agĩkuongithia.” **28** Nake Jesũ agĩcokia atĩrĩ, “Kũrathimwo nĩ arĩa maiguaga kiugo kia Ngai na magagiathĩkĩra.” **29** Na rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ kiongererekire-rĩ, Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rũrũ nĩ rũciarō rwaganu. Rũrũragia rũringĩrwo kĩa, no gũtirĩ kĩa rũkaringĩrwo tĩga o kĩria kĩaringĩrwo Jona. **30** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa Jona aarĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ a Nineve, ũguo noguo Mũrũ wa Mũndũ egũkorwo arĩ kĩmenyithia kũrĩ rũciarō rũrũ. **31** Mũtumia-mũthamaki ũrĩa wa mwena wa Gũthini niakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na andũ a rũciarō rũrũ arũtũre ciira, nĩgũkorwo oimire ituri cia thĩ oke athikĩrĩre ũũgĩ wa Solomoni, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Solomoni arĩ haha. **32** Andũ a Nineve nĩmakarũgama hĩndĩ ya ciira hamwe na rũciarō rũrũ marũtũre ciira; nĩgũkorwo nĩmerĩre maahunjĩrio nĩ Jona, na rĩu ũmwe mũnene gũkĩra Jona arĩ haha. **33** “Gũtirĩ mũndũ ũgwatagia tawa agacooka akaiũga handũ ũtangĩoneka kana akaiũga rungu rwa irebe, no aũigaga handũ igũrũ nĩguo arĩa megũtoonya nyũmba mathererwo nĩ ũtheri. **34** Riitho riaku nĩrĩo tawa wa mwĩrĩ waku. Rĩrĩa maitho maku marĩ mega, mwĩrĩ waku wotho o naguo ũkoragwo ũyũrĩte ũtheri. No rĩrĩa matarĩ mega-rĩ, mwĩrĩ waku o naguo ũkoragwo ũyũrĩte nduma. **35** Hakĩrĩ ũguo-rĩ, menyerera ũtheri ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ waku ndũgatuĩke nduma. **36** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mwĩrĩ waku wotho ũngĩyũrwo nĩ ũtheri, na ndũrĩ handũ harĩ nduma, nĩũrĩtheragĩrwo nĩ ũtheri biũ, o ta ũrĩa ũtheri wa tawa ũkũmũrikagĩra.” **37** Hĩndĩ rĩria Jesũ aarĩkirie kwaria, Mũfaisai ũmwe akĩmũnyĩia ũgeni gwake makarĩnĩre; nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ, agĩkara metha-inĩ. **38** No Mũfaisai ũcio ona ũguo akĩgega nĩ ũndũ Jesũ ndaambire gũwthamba moko atanaria irio. **39** Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyũ Afarisai mũthambagia gĩkombe na thaani mwena wa na igũrũ, no thĩĩnĩ wanyu mũyũrĩtwo nĩ ũkoroku na waganu. **40** Inyũ irimũ ici! Gĩthĩ ũrĩa wombire mwena wa na nja to we wombire mwena wa na thĩĩnĩ? **41** No rĩrĩ, heagai athĩnĩ kĩria kĩrĩ thĩĩnĩ wa thaani, na hĩndĩ iyo indo ciothe nĩgũtuĩka theru harĩ inyũ.” **42** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyũ Afarisai-ĩ! Tondũ mũrutagĩra Ngai gĩcũnjĩ gĩa ikũmĩ gĩa terere, na togotia na nyeni cia mĩthemba yotho no mũkaaga kũrũmbũyia kĩhooto na wendani wa Ngai. Mwaagĩrũrwo nĩ gwĩkaga maũndũ macio mũtegũtiganĩria macio mangĩ ma mbere. **43** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyũ Afarisai-ĩ! Tondũ mwendaga gũkarĩra itĩ iria cia mbere thunagogi-inĩ na mũgeithagio

mũrĩ ndũnyũ-inĩ. **44** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ, tondũ mũtarĩ ta mbĩrĩra itarĩ rũrũ iria andũ mageragĩra igũrũ riacio matekũmenya.” **45** Mũrutani ũmwe wa Watho akĩmũcokeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, rĩria ũkwaria maũndũ macio-rĩ, nĩũratũrũma o na ithu.” **46** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “O na inyũ arutani a Watho kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mũkuuithagia andũ mĩrigo mĩritũ rĩa matangĩhota gũkuua, na inyũ ene mũtingĩmĩhutia o na kaara kamwe mũmateithie. **47** “Kaĩ mũrĩ na haaro-ĩ! Tondũ mwakagĩra anabii mbĩrĩra, o arĩa mooragĩrwo nĩ maithe manyu ma tene. **48** Nĩ ũndũ ũcio mũgakĩrũta ũira atĩ nĩmwĩtikanĩtie na ũrĩa maithe manyu meekire; atĩ nĩo mooragire anabii, na inyũ mũkamaakira mbĩrĩra. **49** Tondũ wa ũguo ũũgĩ wa Ngai ugũte atĩrĩ, ‘Nĩngamatũmĩra anabii na atũmwo, moorage amwe ao na manyariire arĩa angĩ.’ **50** Nĩ ũndũ ũcio rũciarō rũrũ nĩrũgacirĩthĩrio thakame ya anabii othe rĩa yanaitwo kuuma o kĩambĩrĩria gĩa thĩ, **51** kuuma thakame ya Habili nginya thakame ya Zekaria ũrĩa woragĩrwo gatagatĩ-inĩ ga kĩgongona na handũ harĩa hatheru. ĩrĩ nĩguo, ngũmwĩra atĩrĩ, rũciarō rũrũ nĩrũkaherĩthĩrio thakame iyo. **52** “Kaĩ mũrĩ na haaro inyũ arutani a watho-ĩ! Tondũ nĩmweheretie kĩhingũro kĩa ũmenyo. Inyũ ene mũtiigana gũtoonya, na arĩa marendaga gũtoonya mũkamagĩria.” **53** Jesũ aarĩkia kuuma kũu, Afarisai na arutani a watho makĩambĩrĩria kũmũkararia marĩ na ũũru mũno na kũmũgita na kũmũũria ciũria nĩguo aarie maũndũ maingĩ, **54** makĩgeria kũmũtega maigũ kana nĩ harĩ ũndũ mũũrũ angĩaria.

12 O hĩndĩ iyo, rĩrĩa kĩrĩndĩ kĩa andũ ngĩrĩ nyingĩ kionganĩte hamwe, nginya makarangana-rĩ, Jesũ akĩamba kwarĩria arutwo ake, akĩmeera atĩrĩ, “Mwĩmenyerere ndawa ya kũmbia mĩgate ya Afarisai, na niyo ũhinga. **2** Gũtirĩ ũndũ mũhithanie ũtakaguũrio, o na kana ũndũ mũhithe ũtakamenyeka. **3** Maũndũ marĩa mwarĩrie nduma-inĩ, mkaiguu mũthenya barigici, na ũrĩa wotho mwanahaniĩria matũ-inĩ mũrĩ tũnyũmba twa thĩĩnĩ, nĩũkanĩrĩrwo kuuma nyũmba igũrũ. **4** “Ngũmwĩra atĩrĩ arata akwa, tigagai gwĩtigĩra arĩa mooragaga mwĩrĩ na thuutha ũcio gũtirĩ ũndũ mangĩhota gwĩka. **5** No nĩ ngũmuonia ũrĩa inyũ mwagĩrĩrwo nĩ gwĩtigĩra: Mwĩtigagĩrei ũrĩa ũngĩũraga mwĩrĩ na thuutha wa ũguo arĩ na ũhoti wa gũikia mũndũ Jehanamu. Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mwĩtigagĩrei ũcio. (Geenna g1067) **6** Gĩthĩ tũnyoni tũtano tũtiendagio tũthendi twĩrĩ? No rĩrĩ, gũtirĩ o na kamwe gatuo Ngai ariganagĩrwo niko. **7** No ti-ĩtherũ, o na njũrĩ cianyu cia mĩtwe nĩ ndare. Tigagai gwĩtigĩra, inyũ mũrĩ a bata gũkĩra tũnyoni tũingĩ. **8** “Ngũmwĩra atĩrĩ, ũrĩa wotho ũkanyumbũra mbere ya andũ, o nake Mũrũ wa Mũndũ niakamumbũra mbere ya arĩa a Ngai. **9** No ũrĩa ũkangaana mbere ya andũ ũcio niagakaanwo mbere ya arĩa a Ngai. **10** Nake mũndũ o wotho ũrĩa ũgaacambia Mũrũ wa Mũndũ niakarekerwo, no ũrĩa wotho ũkaruma Roho Mũtheru ndakarekerwo. **11** “Rĩria mũgaatwarwo mbere ya thunagogi, na mbere ya aathani na anene mũciirithio-rĩ, mũtikanetange na ũrĩa mũgacookia kana ũrĩa mũkoiga, **12** nĩgũkorwo hĩndĩ iyo Roho Mũtheru

niakamūruta ūria mwagīrīrwo nī kuuga.” **13** Mündū ūmwe warī gatagatī-inī ka andū acio akīmūra atīrī, “Mūrutani, ūra mūrū wa maitū tūgayane nake igai riitū.” **14** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mündū ūyū, nūū ūndūite wa kūmūtuithania ciira kana wa kūmūgayania indo cianyu?” **15** Agīcooka akīmeera atīrī, “Mwīmenyererei! Mūtīgakorokere maūndū; nīgūkorwo muoyo wa mündū ndūthimagwo na mūigana wa indo iria arī nacio.” **16** Agīcooka akīmahe ūhoro na ngerekano, akīmeera atīrī, “Mūgūnda wa mündū ūmwe gītonga nīwaciirire mūno. **17** Nake akīyūria na ngoro yake atīrī, ‘Ngwīka atīa? Ndirī na handū ha kūiga magetha makwa.’ **18** ‘Agīcooka akiuga atīrī, ‘Nīndamenya ūria ngwīka. Ngūtharia makūmbi makwa, njake mangī manene kūrī mo, njige magetha makwa mothe na indo ciakwa ciothe kuo. **19** Njooke njīire ngoro yakwa atīrī, ‘Ūrī na indo nyingī njega wīgūire cia gūkūigana miaka mīngī. Wīhuurūkire, ūrie na ūnyue, na ūcanjamūke.’” **20** “No Ngai akīmūra atīrī, ‘Wee kīrimū gikīl ūtūkū ūyū wa ūmūthī nīgūgwīto muoyo waku. Indo cio wīgūire-rī, igaatuika cia ū?’ **21** “Ūguo nīguo gūgaatuika harī mündū o wothē ūria wīgagīra mīthithū, no akaaga gwītongia na ūhoro wa Ngai.” **22** Jesū agīcooka akīra arutwo ake atīrī, “Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, mūtīgetangage nī ūndū wa mīoyo yanyu nī ūndū wa kīria mūrīrīaga, kana kīria mūrīhumbaga mūrī yanyu. **23** Muoyo-rī, ūrī bata gūkīra irio, naguo mwīrī ūrī bata gūkīra nguo. **24** Ta mwīciirīe ūhoro wa mahuru: Matīhaandaga kana makagetha, o na matārī kūndū gwa kūiga irio kana makūmbi, no Ngai nīamaheaga irio. Inyuī gīthī mūtīrī a bata mūno gūkīra nyoni! **25** Nūū wanyu ūngīhota kuongerera muoyo wake ithaa o na rīmwe nī ūndū wa gwītanga? **26** Rū-rī, angīkorwo mūtīngihota gwīka ūndū mūnini ūguo-rī, mūtīgāngikaga na maūndū macio mangī nīkī?” **27** Ta mwīciiranīe ūria itoka ikūraga. Itīrutaga wīra kana ikogotha ndigi. No ngūmwīra atīrī, o na Solomoni arī na riiri wake wothē, ndaagemete ta kīmwe gīacio. **28** Angīkorwo ūguo nīguo Ngai ahumbaga nyeki ya gīthaka, ūria ūrī ho ūmūthī na rūciū igaikio mwaki-inī-rī, gīthī inyuī ndarīkīmūhumbaga makīria, inyuī mwītīkītīe o hanini! **29** Tigagai gūthīnīka ngoro-inī cianyu nī ūndū wa kīria mūrīrīaga kana mūrīnyuuga; mūtīgāngikage nī ūndū wa ūguo. **30** Nīgūkorwo maūndū maya mothe nīmo andū a gūkū thī arīa matetīkītīe Ngai macaranagia namo, no lthe wanyu nīō atī nīmūbatārīto nīmo. **31** No rīrī, caragai ūthamaki wake, na maūndū maya mangī mothe nīmūrīheagwo o namo. **32** “Tigagai gwītīgīra, inyuī rūru rūrū rūnini, nīgūkorwo lthe wanyu nīonete arī wega kūmūhe ūthamaki ūcio. **33** Endiai indo iria mūrī nacio mūcooke mūteithī athīni. Mwīthondekereī ibeeti cia mbeeca iria itangītarūka, na mwīgīre na kīgīna igūrū kīria gītangīthira, kūrīa gūtārī mūci ūngīkūhīrīria na gūtīrī memenyī cia gūkīananga **34** Nīgūkorwo o kūrīa mīthīthū wanyu ūrī, nokuo ngoro cianyu o nacio irīkoragwo ūrī. **35** “Ikāragai mwīhotorete, mwīhaārīrie gūtūngata, na mūge matawa manyu magīakanaga, **36** o ta andū metereire mwathi wao acooke kuuma iruga-inī rīa kīhikanio, nīguo rīria agaacooka, aaringaringa mūrango mamūhīgūrīre o narua. **37** Nīgūkorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iria mwathi

wacio agaakora cīīgūite rīria agacooka. Ngūmwīra atīrī na ma, nīakehōtora acitūngatīre, aciakarīe metha-inī, na acooke acirehere irio irīe. **38** Nīgūakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata iria mwathi wacio agaakora cīihaārīrie, o na angīgooka ūtūkū gatagatī kana thaa kenda gūgīkia. **39** No rīrī, menyai ūū: Korwo mwene nyūmba nīamenyete ithaa rīria mūci egūūka-rī, ndangīarekire nyūmba yake itūuo. **40** O na inyuī no ngīnya mūrīkarage mwīhaārīrie, tondū Mūrū wa Mündū agooka ithaa rīria mūtāmwrīgīrīre.” **41** Petero akīmūria atīrī, “Mwathani, nī ithū ūrahe ūhoro na ngerekano īno kana ūreera mündū o wothē?” **42** Nake Mwathani agīcooka akīmūria atīrī, “Ndungata ya kwīhokwo na njūgī, o ūria mwathi wayo angīthokera kūrōraga ndungata ciawe, na īciheage irio hīndī ūria yagīrīre, nīrīkū? **43** Nīgūakorwo ūrī ūndū mwega harī ndungata ūyo, ūria mwathi wayo agooka akore īgīka ūguo. **44** Ngūmwīra atīrī na ma, nīakāmīhokera indo ciawe ciothe. **45** No rīrī, ī ndungata ūyo īngīra na ngoro yayo atīrī, ‘Mwathi wakwa ndaracooka narua,’ nayo yambīrīrie kūhūra ndungata cia arūme na cia andū-a-nja, na kūrīa na kūnyua na kūrīo-rī, **46** Mwathi wa ndungata ūyo agooka mūthenya ūria itāmwrīgīrīre o na ithaa rīria itōoi, nake nīakāmīherīthia mūno, na amītūire ciira ta wa andū arīa matārī ehokeku. **47** “Ndungata ūria īmenyaga ūria mwathi wayo endaga na ndīhaaragīria kana īgeeka ūria Mwathi wayo endaga, īkaahūrwo mahūra maingī. **48** No ūria itōoi na nīkaga maūndū marīa magīrīre kūherīthanīrio, īkaahūrwo mahūra matārī maingī. ūria wothē ūheetwo indo nyingī, ageetio indo nyingī; nake ūria wīhokeirwo nyingī makīria nīageetio nyingī makīria. **49** “Njūkīte kūrēhe mwaki gūkū thī, naarī korwo mwaki ūcio nīwambīrīrie gwakana! **50** No ndī na ūbatīthio ndīrībatīthio naguo, no kai nīngūthīnīka mūno ūngīgākīnya-ī! **51** Mūgīciirīa ndokire kūrēhe thayū gūkū thī? Ngūmwīra atīrī, ūguo tīguo, ndookire kūrēhe nyamūkano. **52** Kuuma rū gūthī na mbere, andū atano a mūci ūmwe marīkoragwo magayūkanīte, atātū magookīrīra eerī, nao eerī magookīrīra atātū. **53** Nao marīkoragwo magayūkanīte ūū, ithe agookīrīra mūrīū nake mūrīū agookīrīra ithe, nyina agookīrīra mwarī nake mwarī agookīrīra nyina, nyaciaraawe agookīrīra mūtumia wa mūrīū nake mūtumia wa mūrīū agookīrīra nyaciaraawe.” **54** Jesū akīra kīrīndī kīu atīrī, “Hīndī ūria muona itu rīkīambata rūmīte ithūro, o rīmwe muugaga atīrī, ‘Nīgūkuura mbura,’ na gūkōira. **55** Hīndī ūria rūhuho rwahurutana rūmīte gūthīni muugaga atīrī, ‘Nīgūkūgīa na ūrugārī,’ na gūkagīa. **56** Inyuī hīnga ici! Nīmūū wega gūkūūrana ūria igūrū na thī gūtārī. Mūkīremagwo nīgūkūūrana ūhoro wa mahinda maya ūrī nīkī? **57** “Mwagaga gwītūra inyuī ene ūria kwagīrīre nīkī? **58** Na rīrī, rīria mūrathī na thū yaku kūrī mūciirīthania-rī, gerīa mūno wīgūithanie nayo mūrī o njīra-inī, ndīgagīkururīe gūtware kūrī mūciirīthania, nake mūciirīthania akūneane kūrī mūne, nake mūne ūcio agūkīe njeera. **59** Ngūkwīra atīrī, ndūkoima kuo ūtarīhīte thīrī wothē, hatārī gathēndī ūgūtīgīa.”

13 Na rirĩ, nĩ kwarĩ na andũ amwe maarĩ ho hĩndĩ ĩyo, arĩa meerire Jesũ ũhoro wa andũ a Galili arĩa mooragĩtwo nĩ Pilato makĩrura magongona, nayo thakame yao igĩtukana na ya nyamũ cia magongona mao. **2** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Anga mũgũwĩria atĩ andũ acio maanyariirwo ũguo tondũ acio maarĩ ehĩa gũkĩra andũ acio angĩ othe a Galili? **3** Ngũmwĩra atĩrĩ, aca! No rĩrĩ, mwaga kwĩrira, o na inyuĩ inyuothe mũkaniinwo o tao. **4** Kana andũ arĩa ikũmĩ na anana, arĩa magwĩrĩrwo nĩ nyũmba ĩrĩa ndaaya kũu itũũra rĩa Siloamu ikĩmooraga-rĩ, anga mũgũwĩria atĩ maarĩ na mahĩtia maingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe maatũũraga kũu Jerusalemu? **5** Ngũmwĩra atĩrĩ, aca! No rĩrĩ, mwaga kwĩrira, o na inyuĩ inyuothe mũkaaniinwo o tao.” **6** Agĩcooka akĩmaarĩria na ngerekano, akiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe aarĩ na mũkũyũ wahandĩtwo thĩĩnĩ wa mũgũnda wake wa mĩthabibũ, nake agĩthĩĩ gũcũria maciaro mũtĩ-inĩ ũcio, no ndaigana kuona ngũyũ o na ĩmwe. **7** Nĩ ũndũ ũcio, akĩũra mũrũtu wa wĩra wa mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ atĩrĩ, ‘Rĩu nĩ mĩaka ĩtatũ njũkaga gũcũria maciaro mũkũyũ-inĩ, ũyũ na ndĩrĩ ndoona ngũyũ o na ĩmwe. Ūteme! Ūthũkagĩria mũgũnda nĩkĩ?’ **8** “No mũndũ ũcio akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathani ũyũ, nĩtũreke ũikare mwaka ũngĩ ũmwe, ndĩrĩmũre na ndĩwikire thumu. **9** Naguo ũngĩciara hĩndĩ ĩyo, nĩ wega! No ũngĩaga gũciara, no ũtemwo.” **10** Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ nikũrutana aarutanaga thĩĩnĩ wa thunagogĩ ĩmwe, **11** nakuo gũgĩkorwo nĩ kwarĩ na mũtũmia wonjetio nĩ ngoma thũku mĩaka ikũmĩ na ĩnana. Atũire ainamĩrĩre atekũhota gwĩtiira o na hanini. **12** Hĩndĩ ĩrĩa Jesũ aamuonire, akĩmwĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũtũmia ũyũ nĩwohorwo kuuma kũrĩ wonje waku.” **13** Agĩcooka akĩmũgĩrĩria moko, na kahinda o kau agĩtiĩra, na akigooa Ngai. **14** Nake mũnene wa thunagogĩ akĩrakara mũno nĩ ũndũ wa Jesũ kũhonania mũthenya wa Thabatũ. Nake akĩũra andũ atĩrĩ, “He na mũthenya ĩtandatũ ya kũruta wĩra. Nĩ ũndũ ũcio, ũkagai kũhonio mũthenya ĩyo, no ti mũthenya wa Thabatũ.” **15** Nowe Mwathani akĩmũcookeria, akĩmwĩra atĩrĩ, “Inyuĩ hinga ici! Gĩthi o mũndũ wanyu ndohoraga ndegwa yake kana ndigiri yake yume kiugũ mũthenya wa Thabatũ, amĩtware ĩthĩĩ ikanyue maai? **16** Nake mũtũmia ũyũ mwarĩ wa Iburahĩmu, ũrĩa ũtũire ohetwo nĩ Shaitani mĩaka ikũmĩ na ĩnana; ndakĩagĩrĩrwo nĩ kuohorwo o na kũrĩ mũthenya wa Thabatũ?” **17** Rĩrĩa oigire ũguo, thũ ciake ciothe igĩconoka, no kĩrĩndĩ kũu kĩa andũ gĩgikena nĩ ũndũ wa maũndũ ma magegania marĩa eekaga. **18** Ningĩ Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ũhaanaine na kĩ? Na ngũũgerekania na kĩ? **19** Ūhaana ta mbeu ya karatarĩ ĩrĩa mũndũ oire akĩhaanda mũgũnda wake. Igĩkũra igĩtuĩka mũtĩ, nacio nyoni cia rĩera-inĩ igĩũka igĩaka itara honge-inĩ ciaguo.” **20** Ningĩ akĩũria atĩrĩ, “Ingĩgerekania ũthamaki wa Ngai na kĩ? **21** Ūhaana ta ndawa ya kũmbia mĩgate ĩrĩa mũndũ wa-nja ooire na akĩmitũkania na mũtu mũingĩ, o nginya wothe ũkĩmba.” **22** Nake Jesũ agĩthĩĩ ahĩtũkĩre matũũra-inĩ na tũtũũra-inĩ akĩrutanaga erekeire Jerusalemu. **23** Nake mũndũ ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani anga no andũ anini tu makahonokio?” Nake akĩmeera

atĩrĩ, **24** “Geragiai na hinya gũtoonyera mũrango ũrĩa mũceke; tondũ ngũmwĩra atĩrĩ, andũ aingĩ nĩ makaageria gũtoonya, no matikahota. **25** Rĩrĩa mwene nyũmba agaakorwo okĩrĩte na ahinge mũrango-rĩ, mũkaarũgama hau nja mũkĩringaringaga mũrango mũkĩmũthaitaha, mũkoiga atĩrĩ, ‘Mwathi witũ, tũhingũrĩre mũrango.’ “Nake nĩakamũcookeria amwĩre atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũtũ o na ndimũ kũria muumĩte.’ **26** “Hĩndĩ ĩyo nĩmũkoiga atĩrĩ, ‘Nĩtwarĩanagĩra na tũkanyuuanĩra nawe, o na nĩwarutanaga nĩra-inĩ cia matũũra maitũ.’ **27** “Nowe nĩakamacookeria atĩrĩ, ‘Nĩ ndimũtũ, o na ndimũ kũria muumĩte. Njehererai, inyuĩ inyuothe mwikaga ũũru!’ **28** “Kũu nĩgũkagĩ na kĩrĩro, na kũhagarania magego, rĩrĩa mũkoono Iburahĩmu, na Isaaka, na Jakubu, na anabii othe marĩ ũthamaki-inĩ wa Ngai, no inyuĩ mũkorwo mũkĩtio nja. **29** Nao andũ nĩmagooka kuuma mwena wa irathĩro, na wa ithũũro, na wa gathigathini, na wa gũthini, maikare thĩ iruga-inĩ kũu ũthamaki-inĩ wa Ngai. **30** No ti-itherũ, nĩ kũrĩ andũ marĩ thutha magaatũka a mbere, na nĩ kũrĩ a mbere magaatũka a thutha.” **31** O hĩndĩ ĩyo Afarisai amwe magĩũka kũrĩ Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Uma gũkũ ũthĩĩ kũndũ kũngĩ. Herode nĩarenda gũkũũragithia.” **32** Nake agĩcooka atĩrĩ, “Thĩĩ mũkeere mbwe ĩyo atĩrĩ, ‘Ūmũthĩ na rĩciũ ngũkorwo ngĩngata ndaimono na ngĩhonĩa andũ, na mũthenya wa ĩtatũ ndĩkie wĩra wakwa.’ **33** O na kũrĩ ũguo, ũmũthĩ na rĩciũ o na oke no nginya ngorwo ngĩthĩĩ o na mbere, nĩgũkorwo ti-itherũ gũtĩrĩ mũnabii ũngĩkũra nja ya Jerusalemu! **34** “Atĩrĩrĩ, wee Jerusalemu, Jerusalemu, wee ũragaga anabii, na ũkahũũra na mahiga nyuguto arĩa matũmitwo kũrĩ we, nĩ maita maingĩ atĩa ndanenda gũcookanĩrĩria ciana ciaku hamwe o ta ũria ngũkũ ĩcookanagĩrĩria tũcui twayo mathagu-inĩ mayo, no ndũnjĩtikagĩria! **35** Atĩrĩrĩ, nyũmba yaku ĩyũrĩte ihooru. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũtikanyona rĩngĩ o nginya rĩria mũkoiga atĩrĩ, ‘Kũrathimwo nĩ mũndũ ũrĩa ũgũũka na rĩitwa rĩa Mwathani.”

14 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe wa Thabatũ, Jesũ niathiire kũria irio nyũmba ya mũnene ũmwe wa Afarisai, nao andũ maikarĩte mamũrorete mũno. **2** Na hau mbere yake nĩ haarĩ na mũndũ warũarĩte mũrimũ wa kũmba mwĩrĩ. **3** Jesũ akĩũria Afarisai na arutani a watho atĩrĩ, “Watho nĩwĩtikĩrĩte kũhonania mũthenya wa Thabatũ, kana ndwĩtikĩrĩte?” **4** No-o magĩkĩra ki. Nake akĩnyĩta mũndũ ũcio, akĩmũhonĩa na akĩmwĩra athĩ. **5** Agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Nũu wanyu ũngĩaga kũruta mũrĩu irima, kana ndegwa yake igwĩte irima rĩa maai mũthenya wa Thabatũ?” **6** Nao makĩaga ũndũ wa kũmũcookeria. **7** Rĩrĩa Jesũ oonire ũrĩa ageni maathuuraga itĩ iria ciakaragĩrwo nĩ ageni a gũtĩio maikarĩre cio-rĩ, akĩmahe ngerekano ĩno, akiuga atĩrĩ: **8** “Mũndũ angĩgwĩta iruga-inĩ rĩa kĩhikanio-rĩ, ndũgakarĩre itĩ iria ciagĩĩrwo ageni a gũtĩio, tondũ no hakorwo mũndũ ũngĩ mũtĩĩre gũgũkĩra wĩtĩtwo nĩ mwene iruga. **9** Kũngĩkĩhaana ũguo-rĩ, mwene iruga ũrĩa ũmwĩtĩte inyuĩ eerĩ no ooke, akwĩre atĩrĩ, ‘Eherera mũndũ ũyũ gĩtĩ kũu.’ Hĩndĩ ĩyo, nĩũgaaikara thutha biũ ũconokete. **10** No hĩndĩ ĩrĩa ũngĩtwo-rĩ, ikaragĩra itĩ cia thutha, nĩgeetha ũrĩa ũgwĩtĩte ooka, akwĩre atĩrĩ,

‘Mūrata wakwa, thiī ūgaikare haria mbere.’ Hīndi iyo nūkaheo gītīo maitho-ini ma ageni ariā angī othe. **11** Nīgukorwo mūdū ūria wothe witūgagīria niakanyihio, na ūria wothe wūyihagia niagatūgīrio.” **12** Jesū agicooka akīra mūdū ūcio wamwītite atīrī, “Waruga iruga riā mūthenya kana riā hwaī-ini-rī, ndūgetage o arata aku kana ariū a thoguo, kana andū anyu, o na kana andū ariā atongu a itūūra rīanyu; ūngika ūguorī, nao nīmagawita na nī ūndū ūcio makūrīhe ūguo ūmekite. **13** No hīndi iria waruga iruga itaga athīni, na cionje, na ithua, na atumumu, **14** nawe nūkarathimwo. O na gūtuika matingihota gūkūriha, nūkarīhwo hīndi iria andū ariā athingu makaariūkio.” **15** Na rīria mūdū ūmwe wa ariā maikarite metha-ini hamwe nake aiguire ūguo, akīra Jesū atīrī, “Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūkaaria irio iruga-ini riā ūthamaki wa Ngai.” **16** Nake Jesū akīmūcookeria atīrī, “Mūdū ūmwe nīahaariirie iruga inene na agītā ageni aingī. **17** Nacio thaa cia kūrīa ciakinya, agītūma ndungata yake ikeere andū ariā meetitwo atīrī, ‘Ūkai, nīgukorwo maūdū mothe nīmahaariirie.’ **18** “Nao othe, o mūdū akiambirīria kūheana ciḡwatio. Wa mbere akiuga atīrī, ‘No hīndi ndīragūrie mūgūnda na no nginya thiī ngawone. Thiī ūmwire andekere.’ **19** “Ūria ūngī akiuga atīrī, ‘No hīndi ndīragūrie ndegwa ikūmi cia kūrīma, na nīndirathiī gūcigeria. Thiī ūmwire andekere.’ **20** “Nake ūngī akiuga atīrī, ‘No hīndi ndīrahikanirīe, nī ūndū ūcio ndīhota gūka.’ **21** “Ndungata iyo iḡithiī, ikīmenyithia mwathi wayo ūhoro ūcio. Hīndi iyo mwene mūci akīrakara na agiatha ndungata iyo akīmīra atīrī, ‘Umagara narua ūthiī njīra-ini iria nene, o na tūcīra-ini twa itūūra, ūrehe athīni, na cionje, na ariā atumumu, o na ithua.’ **22** “Nayo ndungata iyo īkiuga atīrī, ‘Mwathi wakwa, ūria wathanire nīwikitwo, na no hatigaire handū.’ **23** “Hīndi iyo Mwathi wayo akīra ndungata iyo atīrī, ‘Umagara ūthiī rīu njīra-ini na ndeere-ini cia mīgūnda, ūkaringirīrie andū moke nīgeetha nyūmba yakwa iḡyūre. **24** Ngūmwīra atīrī, gūtīrī mūdū o na ūmwe wa acio metitwo ūgaacama iruga riakwa.”” **25** Na rīrī, andū aingī nīmatwaranire na Jesū, nake akīmahūgūkīra, akīmeera atīrī, **26** “Mūdū o wothe angītūka kūrī nī na aage gūthūūra ithe na nyina, na mūtumia wake, na ciana ciake, na ariū a nyina, na aarī a nyina, o na muoyo wake we mwene-rī, ndangihota gūtuika mūrutwo wakwa. **27** Nake mūdū o wothe iḡewikūiira mūtī wake wa kwambirwo anūmīrīre, ndangihota gūtuika mūrutwo wakwa. **28** “Atīrīrī, mūdū ūmwe wanyu angīenda gwaka nyūmba ndaaya na iḡūrū-rī, githi ndangīamba gūikara thī atare thogora nīguo one kana wīra na mbeeca cia kūmīrīkia? **29** Nīgukorwo angīremwo nī kūmīrīkia thūutha wa gwaka mūthingi, andū ariā othe marīmōnaga nīmarīmūthekagīrīra, **30** makoiga atīrī, ‘Mūdū ūyū aambirīrie gwaka nyūmba akīremwo nī kūmīrīkia.’ **31** “Kana mūthamaki angīkorwo akirīi gūthiī kūrūa mbaara na mūthamaki ūngī-rī, githi ndangīamba gūikara thī ecūūranie kana ahota kūrūa ari na andū ngiri ikūmi na mūthamaki ūria ūroka kūmūkīrīra ari na andū ngiri mīrongo iirī? **32** Angīona atī ndangihota kūmūtooria, angītūmīra mūthamaki ūcio ūngī andū ari o kūrāya mathiī makamūurie kūḡie na thayū. **33**

Ūguo nūguo, mūdū o wothe wanyu angīaga kūrēkia indo ciothe iria ari nacio, ndangītūika mūrutwo wakwa. **34** “Na rīrī, cumbi nī mwega, no cumbi ūngīkorwo nīthirite mūcamo waguo-rī, ūngicooka gūcamithio ta cumbi na kī? **35** Cumbi ūcio ndūrī bata gūtīwo tīrī-ini o na kana gūtīwo kīara-ini, nīgūteeo ūteagwo. “Ūria ūrī na matū ma kūigua, nīakīḡue.”

15 Na rīrī, etia mbeeca cia igooti na “ehia” othe nīmoonganaga harī we nīguo mamūigue. **2** No Afarisai na arutani a watho magiteta makiuga atīrī, “Mūdū ūyū nīamūkagīra ehia na akariānīra nao.” **3** Nī ūndū ūcio Jesū akīmahe ngerekano īno akīmeera atīrī: **4** “Mūdū ūmwe wanyu angīkorwo na ng’ōndu igana rīmwe, na īmwe yacio yūre-rī, githi ndatigaga icio mīrongo kenda na kenda kūu werū-ini, athiī agacarie iyo īmwe yūrite, nginya amīone? **5** Na aarīkia kūmiona, akamīḡīrīra ciande ciake akenete, **6** akainūka mūciī. Agacooka ageeta arata ake na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre nī ūndū nīnyonete ng’ōndu yakwa iria irorite.’ **7** Ngūmwīra atīrī, ūguo nūguo kūḡiaga gikeno kīnene iḡūrū nī ūndū wa mūdū ūmwe mwīha wīrīrite, gūkīra ūria gūkenagwo nī ūndū wa andū mīrongo kenda na kenda athingu ariā matabataritio nī kwīrīra. **8** “Kana mūtumia angīkorwo ari na icunḡi ikūmi cia betha, īmwe yacio yūre-rī, githi ndagwatagīa tawa, akahaata nyūmba yothe, na akamīcaria na kīyo o nginya amīone? **9** Na amīona-rī, ageeta arata ake o na andū a itūūra hamwe, akameera atīrī, ‘Ūkai tūkenanīre tondū nīnyonete mbeeca yakwa iria irorite.’ **10** Ngūmwīra atīrī, ūguo nūguo kūrōragwo na gikeno harī aarika a Ngai nī ūndū wa mwīha ūmwe wīrīrite.” **11** Jesū agithiī na mbere akīmeera atīrī, “Nī kwarī na mūdū ūmwe warī na ariū eerī. **12** Ūria mūnini akīra ithe atīrī, ‘Baba ngāira igai rīrīa rīngīgatuika riakwa.’ Nī ūndū ūcio ithe akīmagayania indo ciake. **13** “Na matukū manini mathira, mūrū ūcio mūnini agīcookanīrīra indo ciake ciothe, akiumagara agithiī būrūri warī kūrāya, na ari kūu agītanga indo ciake na mūtūūrīre wa ūmaramari. **14** Nake aarīkia kūhūthīra indo ciake ciothe, gūkīḡia na ng’aragu nene kūu būrūri ūcio wothe, nake akīambirīria gūthūnīka. **15** Nī ūndū ūcio agithiī kūrīra wīra kūrī mūdū ūmwe wa būrūri ūcio, nake akīmūtware akariithagie ngūrwe gīthaka-ini ḡiake. **16** Nieriragīria kwīhūnīa na makoro marīa maarīagwo nī ngūrwe icio tondū gūtīrī mūdū wamūheaga kīndū ḡia kūrīa. **17** “Na rīria ecookerire, akiuga atīrī, ‘Nī ndungata ciigana atīa cia baba irī na irio cia gūciigana o na igatigara, na nīi nguagīre gūkū nī ng’aragu! **18** Nīngūkīra thiī kūrī baba ngamwīre atīrī: Baba, nīnjīhiirie Ngai na ngakwīhīria. **19** Ndiagīrīrwo nīgūcooka gwīttagwo mūrūguo rīngī; ndua ta ndungata īmwe yaku. **20** Nī ūndū ūcio agūkīra, agithiī kūrī ithe. “No ari o haraaya, ithe akīmuona, nake akīringwo nī tha nī ūndū wake; agīteng’era kūrī mūrūwe, akīmūhimbīria na akīmūmumunya. **21** “Nake mūrū akīmwīra atīrī, ‘Baba, nīnjīhiirie Ngai o na ngakwīhīria. Ndiagīrīrwo nīgūcooka gwīttagwo mūrūguo rīngī.” **22** “No ithe akīra ndungata ciake atīrī, ‘Thiī narua mūrēhe nguo irīa njega mūno mūmūhumbe, na mūmwīkire ḡīcūhī

kiara, na iraatũ magũrũ. **23** Ningĩ mũrehe njaũ ya gĩcegũ irĩa noru mũmĩthĩnje. Mũreke tũgĩe na iruga na tũkũngũire. **24** Nĩgũkorwo mũriũ ũcio wakwa ararĩ mũkuũ na niariũkĩte; niarorĩte na rĩu niĩonekete. Nĩ ũndũ ũcio makiambĩrĩria gũkũngũira. **25** “Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo mũriũ ũria mũkũrũ aarĩ mũgũnda. Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie mũciĩ akĩĩnũka-rĩ, akĩũgia gũkĩĩnwo nyĩmbo na ndũhiũ. **26** Nĩ ũndũ ũcio mũriũ ũcio agĩta ndungata imwe ya mũciĩ, akĩmũria gĩtĩmĩ kia maũndũ macio. **27** Nayo ndungata iyo ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa maitũguo niĩokĩte, nake thoguo niĩamũthĩnjĩre njaũ ya gĩcegũ irĩa noru, tondũ niĩamũcookereire arĩ mwega na arĩ mũgima.’ **28** ‘Mũrũ wa nyina ũcio mũkũrũ akĩrakara na akĩrega gũtoonya nyũmba. Nĩ ũndũ ũcio ithe akũuma nja, akĩmũthaita atoonye thĩĩnĩ. **29** No akĩra ithe atĩrĩ, ‘Ta thĩkĩrĩria! Ndũire ngũrutagĩra wĩra miĩaka iyo yothē, na ndĩrĩ ndarega gũgwathĩkĩra. No rĩrĩ, ndũrĩ waahe o na koori nĩguo tũkũngũire na arata akwa. **30** No rĩrĩa mũrũguo ũyũ ũtangĩte indo ciaku na maraya ainũka, ũkamũthĩnjĩra njaũ ya gĩcegũ irĩa noru!’ **31** “Ithe akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wakwa, wee tũtũruga nawe hĩndĩ ciothe, na indo ciothe irĩa ndĩ nacio nĩ ciaku. **32** No niĩtwagĩrĩrwo gũkũngũira na gũcanjamũka, tondũ mũrũ wa maitũguo ũyũ ararĩ mũkuũ na rĩu niariũkĩte; niarorĩte na rĩu niĩonekete.”

16 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ: “Nĩ kwari na mũndũ ũmwe warĩ gĩtonga, nake nĩ aarĩ na mũrori wa indo ciake mũrori ũcio niĩathitangĩrwo kũrĩ gĩtonga kũ atĩ niĩatangaga indo ciake. **2** Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũrori ũcio wa indo, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ŭhoro ũcio ndĩraigua ũgũkonĩ nĩ ũrĩkũ? Heana ũhoro wa ithabu rĩa ũrũgamĩrĩrĩ waku, tondũ ndũgũcooka kũndorera indo ciakwa rĩngĩ.’ **3** “Nake mũrori wa indo icio akĩnyũria na ngoro atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa rĩu? Mwathi wakwa niĩkũndigithia wĩra. Ndĩrĩ na hinya mũiganu wa kũrĩma, na niĩngũconoka kũhooya. **4** Rĩu niĩndamenya ũria ngwĩka niĩgeetha rĩrĩa ngaatigithio wĩra gũkũ, andũ makaanyamũkagĩra kwao mĩciĩ.’ **5** “Nĩ ũndũ ũcio agĩta mũndũ o wothē warĩ na thĩrĩ wa mwathi wake. Akĩũria mũndũ wa mbere atĩrĩ, ‘Wee ũrĩ na thĩrĩ ũigana atĩa wa mwathi wakwa?’ **6** “Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ na thĩrĩ wa marebe magana meerĩ ma maguta ma mĩtamaĩyũ.’ ‘Mũrori ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya marũa maku ma thĩrĩ ũikare thĩ narua wandĩke atĩ ũrĩ na thĩrĩ wa marebe igana rĩmwe.’ **7** “Agĩcooka akĩũria mũndũ wa keerĩ atĩrĩ, ‘Na we ũrĩ na thĩrĩ ũigana atĩa?’ “Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Ndĩ na thĩrĩ wa makũnia igana rĩmwe ma ngano.’ ‘Mũrori ũcio akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Oya marũa maku ma thĩrĩ wandĩke ũrĩ na thĩrĩ wa makũnia mĩrongo inana.’ **8** “Mwathi ũcio niĩagathĩrĩrie mũrũgamĩrĩrĩ ũcio wa indo ciake ũtaarĩ mwĩhoheku nĩ ũndũ wa kũgia na ũũgi. Nĩgũkorwo andũ a gũkũ thĩ nĩ oogi na maũndũ mao gũkĩra andũ a ũtheri. (aiĩon g165) **9** Ngũmwĩra atĩrĩ, hũthagĩrai ũtonga wa gũkũ thĩ na gũthondeka ũrata na andũ, nĩguo rĩrĩa ũtonga ũcio ũgaathira, mũkaamũkĩrwo ciikaro-inĩ irĩa cia tene na tene. (aiĩonios g166) **10** “Mũndũ ũria wothē ũngĩhokerwo indo nini no ehokerwo o na indo nyingĩ, na ũria wothē ũtangĩhoheka na indo nini o na nyingĩ ndangĩhokerwo.

11 Nĩ ũndũ ũcio mũngĩkorwo mũtarĩ ehoheku na ũtonga wa gũkũ thĩ-rĩ, nũ ũngĩmwĩhokera ũtonga ũria wa ma? **12** Ningĩ mũngĩkorwo mũtarĩ ehoheku na indo cia andũ arĩa angĩ-rĩ, nũ ũngĩmũhe indo cianyu ene? **13** “Gũtirĩ ndungata ingĩhota gũtungatĩra aathani eerĩ. Nĩ ũndũ no ithũũrĩre ũmwe yende ũcio ũngĩ, kana niĩheane harĩ ũmwe, inyarare ũcio ũngĩ. Mũtingĩtungatĩra Ngai na mũtungatĩre mbeeca.” **14** Nao Afarisai, arĩa meendete mbeeca, rĩrĩa maignire maũndũ macio mothe, makiambĩrĩria gũtemba Jesũ. **15** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Inyũ mwiũtuuga ega maithe-inĩ ma andũ, no Ngai niĩo ngoro cianyu, nĩgũkorwo ũndũ ũria ũtuagwo wa bata mũno harĩ andũ, nĩguo ũrĩ magigi maithe-inĩ ma Ngai. **16** “Ŭhoro wa Watho na ũrutani wa Anabii watũire ũhunjagio nginya hĩndĩ ya Johana ũria Mũbatithania. Kuuma hĩndĩ iyo, Ŭhoro-ũria-Mwega wa ũthamaki-wa Ngai nĩ ũhunjagio, na mũndũ o wothē niĩhatagĩrĩria aũtoonye. **17** Nĩ ũhũthũ igũrũ na thĩ gũthira, gũkĩra gaturumo karĩa kanini mũno ka Watho keherio watho-inĩ. **18** “Mũndũ ũria wothē ũngĩtigana na mũtumia acooke ahikie mũtumia ũngĩ, ũcio niĩatharĩtie, nake mũndũ mũrũme ũria ũngĩhikia mũtumia ũtiganĩte na mũthuuĩ-we, niĩatharĩtie.” **19** “Nĩ kwari mũndũ warĩ gĩtonga wehumbaga nguo cia rangi wa ndathi na cia mũthemba wa gatani irĩa njega, nake niĩeekenagia o mũthenya. **20** Na rĩrĩ, kihingo-inĩ gĩake niĩhaigagwo mũndũ wahooyaga thendi wetagwo Lazaro, waiyũrĩtwo nĩ ironde mwĩrĩ, **21** nake niĩeeriragĩria kũria rĩitiki rũria rwagũũaga kuuma metha-inĩ ya gĩtonga kũ. O na ngui nacio niĩciokaga na igacũna ironde ciake. **22** “Ihinda niĩriakinyire mũhooi thendi ũcio agĩkua, nao arĩa makĩmũkuua makĩmũtware harĩ Iburahĩmu. Gĩtonga kũ o nakĩo nĩgiakũire na gĩgĩthikwo. **23** Kĩrĩ kũu icua-inĩ, kĩna ruo rũnene, gĩgĩtiira maithe, gĩkĩona Iburahĩmu arĩ haraaya, na Lazaro arĩ hau nake. (Hadēs g86) **24** Nĩ ũndũ ũcio gĩtonga gĩkimwĩra gĩkimwĩra atĩrĩ, ‘Iburahĩmu, Baba, njigũra tha, ũtũme Lazaro atobokie mũthia wa kiara gĩake maaĩ-inĩ ooke aahehie rũrĩmĩ, tondũ ndĩ na ruo rũnene gũkũ mwaki-inĩ ũyũ.’ **25** “Nowe Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Mũrũ wakwa, rĩrikana rĩrĩa watũire muoyo woonaga o maũndũ mega, hĩndĩ iyo Lazaro nake oonaga o maũndũ mooru, no rĩu we niĩmũnyamarĩre, nawe ũrĩ ruo-inĩ. **26** Hamwe na ũguo-rĩ, gatagatĩ gaitũ nawe harĩ na mũkuru mũriku mũno wikĩrĩtwo, nĩguo ũrĩ mangienda kuuma gũkũ tũrĩ moke kũrĩ we matikaahote, o na gũtirĩ mũndũ ũngĩuma kũu akĩre ooke gũkũ tũrĩ.’ **27** “Nakĩo gĩtonga kũ gĩgĩcookia atĩrĩ, ‘Ndagĩgũthaita, baba, ũtũme Lazaro kũrĩ andũ a nyũmba ya baba, **28** nĩgũkorwo ndĩ na ariũ a baba atano. Reke athĩi akamahe ũhoro, nĩguo matikanooke gũkũ kũrĩ na ruo rũnene ũyũ.’ **29** “Iburahĩmu akĩmũcookeria atĩrĩ, ‘Marĩ na Musa na Anabii; niĩmamathĩkĩrĩrie.’ **30** “Nakĩo gĩtonga gĩkimwĩra atĩrĩ, ‘Iburahĩmu, baba, acio ti aiganu; mũndũ angĩthĩi kũrĩ o oimĩte kũrĩ arĩa akuũ, no merire.’ **31** “Agĩkimũcookeria atĩrĩ, ‘Angĩkorwo matingĩgua Musa na Anabii, o na mũndũ angĩrũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ matingĩmũigua.”

17 Nake Jesũ akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Maũndũ marĩa matũmaga andũ mehie no nginya moke, no mũndũ

urĩa ütümaga maündü macio moke kai ari na haaro-ĩ! 2 Nĩ kaba mündũ ta ūcio ohererwo ihiga rĩa gĩthĩ ngingo aikio iria-inĩ, gũkĩra atũme kamwe ga twana tũtũ tũnini keehie. 3 Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, ikaragai mwĩguĩte. “Mũrũ wa thoguo kana mwarĩ wa thoguo angĩhĩa, mũkaanie, na angĩrĩra-rĩ, mũrekere. 4 Angĩkwĩhĩria maita mũgwanja o mũthenya ūmwe, na maita macio mothe mũgwanja agooka harĩ we agakwĩra atĩrĩ, ‘Nĩndahera,’ nĩ wega ūmũrekere.” 5 Nao atũmwo makĩra Mwathani atĩrĩ, “Tuongerere wĩtĩkio!” 6 Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũngĩkorwo na wĩtĩkio o mũnini ta kabegũ ga karatarĩ-rĩ, mwera mũkũyũ ūyũ atĩrĩ, ‘Kũũrũka, ūkehaande iria-inĩ,’ naguo no ūmwathĩkĩre. 7 “Nĩ mündũ ūrĩkũ wanyũ ūngĩkorwo ari na ndungata ya kũmũrĩra na mũraũ kana ya kũmũrĩthĩria ng’ondo, na ndungata ūyo yomĩra mũgũnda amĩre atĩrĩ, ‘Ūka ūikare thĩ ūrie?’ 8 Gĩthĩ to amĩrĩre atĩrĩ, ‘Thondekera irio cia hwaĩ-inĩ, na wihaarĩrie ūnjikarie ngĩria na ngĩnyua; na thuutha ūcio no ūrie na ūnyue?’ 9 Nĩngĩ no agĩcookerie ndungata ūyo ngaatho nĩ gwĩka ūria ūrĩtwo ūke? 10 Ūguo noguo o na inyũ, rĩrĩa mweka ūria wothe mwĩrĩtwo mwĩke, ugagai atĩrĩ, ‘Tũrĩ o ndungata itarĩ kiene; twaruta o wĩra witũ tu.” 11 Na rĩrĩ, Jesũ ari rũgendo-inĩ rwa gũthĩ Jerusalemu nĩagereire mũhaka-inĩ wa Samaria na Galili. 12 Na rĩrĩa aatonyaga gatũũra kamwe, agĩtũngwo nĩ andũ ikũmi maarĩ na mũrĩmũ wa mangũ. Makĩrũgama o haraaya, 13 makianĩrĩra na mũgambo mũnene, makĩuga atĩrĩ, “Jesũ, Mwathi witũ, tũguĩre tha!” 14 Hĩndĩ ĩria aamoonire, akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mũkeyonanie kũrĩ athĩnjĩri-Ngai.” Na rĩrĩa maathĩaga-rĩ, magĩtherio. 15 Rĩrĩa ūmwe wao onire nĩahonio, akĩhũndũka akĩgooca Ngai na mũgambo mũnene, 16 Akĩgũĩthia thĩ magũrũ-inĩ ma Jesũ, akĩmũcookeria ngaatho. Mündũ ūcio aari Mũsamaria. 17 Jesũ akĩũria atĩrĩ, “Gĩthĩ othe ikũmi matiatherio? Acio angĩ kenda marĩ ha? 18 Gũtĩrĩ o na ūmwe ūngĩcooka kũhe Ngai ūgooci tĩga o mũgeni ūyũ?” 19 Agĩcooka akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūkĩra wĩthĩre; gwĩtĩkia gwaku nĩkuo gwatũma ūhone.” 20 Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩmwe Afarisai nĩmorire Jesũ rĩrĩa ūthamaki wa Ngai ūgooka. Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūthamaki wa Ngai ndũũkaga na imenyithia iria mũngĩrĩrora, 21 kana andũ moige atĩrĩ, ‘Ūrĩ haha,’ kana ‘Ūrĩ harĩa,’ tondũ ūthamaki wa Ngai ūrĩ thĩnĩ wanyũ.” 22 Agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Ihinda nĩrĩroka rĩrĩa mũkeriragĩria kuona mũthenya ūmwe wa Mũrũ wa Mündũ, no mũtikawona. 23 Andũ nĩmakamwĩra atĩrĩ, ‘Ari harĩa!’ kana ‘Ari hahal!’ Mũtikanateng’ere mũmarũmĩre. 24 O ta ūria rũheni rũhenĩkaga rũkamũrĩka matu kuuma mũthia ūmwe nginya ūria ūngĩ, no taguo gũũka kwa Mũrũ wa Mündũ gũkahaana mũthenya ūcio wake. 25 No rĩrĩ, no nginya ambe one mathĩĩna maingĩ na aregwo nĩ andũ a rũciarĩ rũrũ. 26 “O ta ūria gwatariĩ matukũ-inĩ ma Nuhu, noguo gũkaahaana matukũ-inĩ ma Mũrũ wa Mündũ. 27 Andũ acio maakorirwo makĩrĩa, na makĩnyua, na makĩhikania, na makĩhikio, o nginya mũthenya ūria Nuhu aatonyire thabina. Hĩndĩ ĩyo kĩguũ kĩnene gĩgũka gĩkĩmaniina othe. 28 “Nĩngĩ ūguo noguo gwatariĩ matukũ-inĩ ma Loti. Andũ acio maakorirwo makĩrĩa na makĩnyua, na makĩgũra na makĩndia, na makĩhaanda na magĩaka nyũmba. 29 No

mũthenya ūria Loti oimire Sodomu, mwaki na ūbiriti ikiura ta mbura kuuma igũrũ, ikĩmaniina othe. 30 “Ūguo noguo gũkahaana mũthenya ūria Mũrũ wa Mündũ akaaguĩranĩro. 31 Mũthenya ūcio, mündũ o wothe ūgaakorwo ari nyũmba igũrũ, na indo ciake irĩ nyũmba thĩnĩ, ndakanaharĩũke gũcigũra. Nĩngĩ o na mündũ ūria ūgaakorwo ari mũgũnda ndakanahũndũke agĩre kĩndũ. 32 Ta ririkanaĩ mũtumia wa Loti! 33 Mündũ ūria wothe ūgeragia gũtũũria muoyo wake nĩakoorwo nĩguo, nake ūria wothe ūuragwo nĩ muoyo wake nĩakaũtũria. 34 Ngũmwĩra atĩrĩ, ūtũkũ ūcio andũ eerĩ nĩmagakorwo makomete ūrĩrĩ ūmwe, nake ūmwe wao akuuo, na ūria ūngĩ atigwo. 35 Atumia eerĩ nĩmagakorwo magĩthĩa hamwe; ūmwe wao akuuo, na ūria ūngĩ atigwo. 36 (Nĩngĩ arũme eerĩ nĩmagakorwo makĩruta wĩra hamwe, ūmwe wao akuuo, ūria ūngĩ atigwo.)” 37 Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Kũũ nĩ kũ Mwathani?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nderi ciũnganaga harĩa hothe harĩ kĩimba.”

18 Nake Jesũ akihe arutwo ake ngerekano ya kũmaruta atĩ nĩmagĩrĩrwo nĩkuhooyaga hĩndĩ ciothe mategũkua ngoro. 2 Akĩmeera atĩrĩ: “Itũũra-inĩ rĩmwe nĩ kwarĩ na mũtuanĩrĩ ciira ūteetigagĩra Ngai kana agatĩia andũ. 3 Na itũũra-inĩ rĩu nĩ kwarĩ mũtumia ūmwe wa ndigwa wathĩiaga kũrĩ we kainingĩ akamwĩra atĩrĩ, ‘Ndhĩria harĩ thĩ ciakwa.’ 4 “No mũtuanĩrĩ ciira ūcio akĩrega kũmũteithia kwa ihinda. No marigĩrĩro akĩra na ngoro atĩrĩ, ‘O na gũtũka ndĩtĩgĩrĩte Ngai kana ngatĩia andũ-rĩ, 5 no tondũ wa ūria mũtumia ūyũ wa ndigwa atiindaga agĩthĩnĩna, nĩngũtigĩrĩra ciira wake nĩwatuuo na kĩhooto nĩguo atige kũũnogagia na gũtĩndaga agĩũka!” 6 Nake Mwathani akiuga atĩrĩ, “Nĩmwaĩgua ūria mũtuanĩrĩ ciira ūcio ūtari kĩhooto oigire? 7 Gĩthĩ o nake Ngai ndagatua ciira na kĩhooto wa arĩa ake ethuurĩre, o arĩa mamũkayagĩra mũthenya na ūtũkũ? No aage kũmateithia na ihenya? 8 Ngũmwĩra atĩrĩ, agaatiĩgĩrĩra atĩ nĩmacĩrĩrwo na kĩhooto, o na nĩngĩ na ihenya. O na kũrĩ ūguo-rĩ, rĩrĩa Mũrũ wa Mündũ agooka-rĩ, nĩagakora andũ metikĩtie gũkũ thĩ?” 9 Nĩngĩ Jesũ akĩarĩria andũ amwe arĩa meihokaga o ene, magetũaga athĩngu na makahũthagia andũ arĩa angĩ othe, akĩmahe ngerekano, akĩmeera atĩrĩ: 10 “Andũ eerĩ nĩmambatire hekarũ-inĩ kũhooya. Ūmwe aari Mũfarisai na ūcio ūngĩ aari mwĩtia wa mbeeca cia igooti. 11 Mũfarisai ūcio akĩrũgama akĩhooera we mwene, akiuga atĩrĩ, ‘Ngai, nĩndagũcookeria ngaatho nĩgũkorwo ndihaana ta andũ arĩa angĩ, arĩa atunyani, na arĩa mekaga ūũru, na itharia, o na kana ta mwĩtia ūyũ wa mbeeca cia igooti. 12 Nĩndĩhingaga kũria irio maita meerĩ o kiumia, na ngaruta gĩcunjĩ gĩa ikũmi kĩa indo ciothe iria nyonaga.” 13 “No rĩrĩ, mwĩtia wa mbeeca cia igooti ūcio akĩrũgama o haraaya; na ndaigana gũtiira maito make na igũrũ, no nĩ kwĩgũtha eegũthaga gĩthũri enyĩhiitie, akoiga atĩrĩ, ‘Ngai, njĩguĩra tha, nĩ mündũ mwĩhia.’ 14 “Ngũmwĩra atĩrĩ, mwĩtia mbeeca cia igooti nĩainũkire atũtũwo mũthĩngu mbere ya Ngai gũkĩra ūcio ūngĩ. Nĩgũkorwo ūria wothe wĩtũgagĩria nĩakanyĩhio nake ūria wĩnyĩhagia nĩagatũgĩrio.” 15 Na rĩrĩ, andũ nao nĩmarehagĩra Jesũ twana nĩguo atũhutie. Arutwo ake mona ūguo, makĩmakania. 16 Nowe Jesũ agĩta

twana tüu harĩ we, akiuga atĩrĩ, “Rekei twana tüu tüuke kũrĩ nĩ, tigai gütũgĩria, nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai nĩ wa arĩa matarĩĩ ta tuo. 17 Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ũria wothĩ ũtakamũkĩra ũthamaki wa Ngai ta kaana ndakaũtoonya.” 18 Mũnene ũmwe akĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani mwega, ingĩka atĩa nĩguo ngaagaya muoyo wa tene na tene?” (aiōnios g166) 19 Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkũnjĩta mwega nĩkĩ? Gütĩrĩ o na ũmwe mwega tĩga Ngai we wiki. 20 We nĩũ ũria maathani moigĩte, ‘Ndũkanatharanie, na ndũkanoragane, na ndũkanaiye, na ndũkanaigĩrĩre mũndũ ũria ũngĩ kĩgeenyoo, na tĩĩa thoguo na nyũkwa.” 21 Nake akĩmũcookerĩa atĩrĩ, “Maathani macio mothe ndũire ndĩmarũmitie kuuma ndĩ o mĩnĩni.” 22 Jesũ aigua ũguo, akĩmwĩra atĩrĩ, “Harĩ ũndũ ũmwe ũtigarĩtie gwĩka. Thĩĩ wendie kĩrĩa gĩothe ũrĩ nakĩo ũhe athĩĩni mbeeca icio, na nĩũkũgĩa na mũthiithũ igĩrũ. Ūcooke ũũke ũnĩmĩrĩre.” 23 Rĩrĩa mũnene ũcio aigũire ũguo, akĩguwa kĩaha mũno, tondũ aarĩ mũtongu mũno. 24 Jesũ akĩmũũria, akiuga atĩrĩ, “Kaĩ nĩ hinya andũ arĩa atongu gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai-ĩ! 25 Nĩ ũhũthũ ngamũira ihungurĩre irima rĩa cindano, gũkĩra gĩtonga gũtoonya ũthamaki-inĩ wa Ngai.” 26 Nao arĩa maigũire ũhoroo ũcio makĩũria atĩrĩ, “Nũũ ũngĩkĩhota kũhonoka?” 27 Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Maũndũ marĩa matahotekaga nĩ andũ nĩmahotekaga nĩ Ngai.” 28 Nake Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ithũĩ tũtigĩte maũndũ maitũ mothe tũgakũrũmĩrĩra!” 29 Jesũ akĩmeera, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, gütĩrĩ mũndũ ũtigĩte mũciĩ wake, kana mũtũmia wake, kana arĩũ a nyina, kana aciari ake, o na kana ciana ciake, nĩ ũndũ wa ũthamaki wa Ngai, 30 ũtakaheo maita maingĩ ma kĩrĩa atigĩte ihinda-inĩ rĩrĩrĩ tũrĩ, na ihinda rĩrĩa rĩgooka aheo muoyo wa tene na tene.” (aiōn g165, aiōnios g166) 31 Na rĩrĩ, Jesũ agĩtwara arutwo ake arĩa ikũmi na eerĩ handũ keheri-inĩ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩtũkwambata tũthĩĩ Jerusalemu, na maũndũ mothe marĩa maandikĩrwo nĩ anabii makoniĩ Mũrũ wa Mũndũ no nginya mahingio. 32 Nake nĩakaneanwo kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. Nao nĩ makaamũnyũrũria, na mamũrũme, na mamũtũire mata, na mamũhũire iboko, o na mamũũrũge. 33 Naguo mũthenya wa gatatũ nĩakariũka.” 34 Nao arutwo ake makĩaga kũmenya ũndũ o na ũmwe wa macio. Nĩmahithĩtwo ũhoroo ũcio na matiamenyire ũria aameeraga. 35 Nake Jesũ akũhirĩria Jeriko, mũndũ warĩ mũtũmũmu nĩakarĩtie mũkĩra-inĩ wa njĩra akĩhooya mbeeca. 36 Rĩrĩa aigũire andũ aingĩ makĩhĩtũka, akĩũria ũria gwekikaga. 37 Andũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩ Jesũ wa Nazarethi ũrahĩtũka.” 38 Nake akĩanĩrĩra, akiuga atĩrĩ, “Jesũ, mũrũ wa Daudi, njĩguĩra tha.” 39 Arĩa maatongoretie makĩmũkaania makĩmwĩra akire, nowe agĩkĩrĩrĩria kwanĩrĩra akiugaga atĩrĩ, “Mũrũ wa Daudi, njĩguĩra tha!” 40 Nake Jesũ akĩrũgama, agĩathana, mũndũ ũcio atwarwo harĩ we. 41 Rĩrĩa aakũhirĩrie, Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Ūkwenda ngwĩkĩre atĩa?” Nake akĩmũcookerĩa atĩrĩ, “Mwathani, ngwenda njooke kuona.” 42 Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Cooka kuona, gwĩtikia gwaku nĩkuo gwatũma ũhone.” 43 O rĩmwe akĩambĩrĩria kuona, nake akĩrũmĩrĩra Jesũ, akĩgocaga Ngai. Rĩrĩa andũ othe moonire ũguo, o nao makĩgocaga Ngai.

19 Na rĩrĩ, Jesũ nĩatoonyire Jeriko, akĩhĩtũkĩra kuo. 2 Nakuo kũu Jeriko nĩ kwarĩ mũndũ wetagwo Zakayo; warĩ mũnene wa etia mbeeca cia igooti na aarĩ gĩtonga. 3 Nĩendaga kuona Jesũ aarĩ ũ, no ndangĩahotire kũmuona nĩ ũndũ wa ũingĩ wa andũ, na tondũ aarĩ mũndũ mũkuhĩ. 4 Nĩ ũndũ ũcio akĩhanyũka mbere yao, akihaica mũkũyũ nĩguo amuone, nĩgũkorwo Jesũ aageragĩra njĩra iyo. 5 Nake Jesũ aakinya hau, agĩtiira maitho na igĩrũ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Zakayo, harũrũka narua, tondũ ũmũthĩ no nginya thĩĩ gwaku mũciĩ.” 6 Nĩ ũndũ ũcio akĩharũrũka narua, akĩmũnyĩta ũgeni akenete. 7 Nao andũ mooni ũguo makĩambĩrĩria kũnuguna, makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ aathĩĩ gũceera kwa mũndũ mwĩha.” 8 Nowe Zakayo akĩrũgama, akĩrĩa Mwathani atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩngũheana nuthu ya indo ciakwa kũrĩ athĩĩni, na hangĩkorwo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ ndunyĩte kindũ, nĩngũmũrĩha kindũ kũu maita mana.” 9 Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Ūmũthĩ ũhonokio nĩũkinyĩte nyũmba ĩno, tondũ mũndũ ũyũ o nake nĩ mũrũ wa Ibrahĩmu. 10 Nĩgũkorwo Mũrũ wa Mũndũ ookire gũcaria na kũhonokia kĩrĩa kĩũrĩte.” 11 Na o mathikĩrĩrie maũndũ macio, agĩthĩ na mbere kũmahe ũhoroo na ngerekano, tondũ nĩakũhirĩrie Jerusalemu, na andũ acio mecĩragia atĩ ũthamaki wa Ngai warĩ o hakuhĩ gũkinya. 12 Akĩmeera atĩrĩ: “Mũndũ ũmwe warĩ igweta nĩathiire bũrũri wa kũraya agatuuu mũthamaki, na thuutha wa ũguo acooke. 13 Nĩ ũndũ ũcio agĩta ndungata ciake ikũmi, agĩcihe mina ikũmi, agĩciĩra atĩrĩ, ‘Onjorithagĩai mbeeca ici nginya rĩrĩa ngacooka.’ 14 “No andũ a bũrũri wake nĩmamũthũire, nao magĩtũma andũ mamuume thuutha makoige atĩrĩ, ‘Tũtikwenda mũndũ ũyũ atũike mũthamaki witũ.’ 15 “Na rĩrĩ, rĩrĩa aacookire arĩkĩtie gũtuuo mũthamaki, agĩtũmanĩra ndungata iria aaneete mbeeca, nĩguo amenyee uumithio ũria cionete. 16 “Ndungata ya mbere igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyumithĩtie mina ingĩ ikũmi.’ 17 “Nake Mwathi wayo akĩmicookeria atĩrĩ, ‘Nĩwĩkĩte wega, wee ndungata yakwa njega! Na tondũ wa kwĩhokeka na ũndũ mĩnĩni ũguo, tũka mũrũri wa matũũra manene ikũmi.’ 18 “Nayo ndungata ya keerĩ igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyumithĩtie mina ingĩ ithano.’ 19 “Nake mwathi wayo akĩmũĩra atĩrĩ, ‘Tũka mũrũri wa matũũra manene matano.’ 20 “Nayo, ndungata ya gatatũ igĩũka, ikĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, mina yaku nĩyo ĩno; ndaamĩohire na gĩtambaya ngĩmĩhitha. 21 Nĩndagwĩtigĩrĩre, tondũ ũrĩ mũndũ mũrũu. Nĩwoyaga kĩrĩa ũtarutĩire wĩra, na ũkagetha kĩrĩa ũtahandite.’ 22 “Nake mwathi wayo akĩmicookeria atĩrĩ, ‘Wee ndungata ĩno njaganu! Ngũgũtũira ciira kũringana na ciugo ciaku. Gĩthĩ nĩwoofĩ atĩ ndĩ mũrũu, na atĩ njoyaga kĩrĩa itarutĩire wĩra na ngagetha kĩrĩa itaahandite? 23 Wakĩagĩre kũga mbeeca ciakwa bengĩ nĩkĩ, nĩgeetha rĩrĩa ngaacooka ndĩciyoie irĩ na uumithio?’ 24 “Agĩcooka akĩũra arĩa maarũgamĩte hau atĩrĩ, ‘Mũtũneyĩ mina iyo arĩ nayo, mũmĩnengere ũria ũrĩ na mina ikũmi.’ 25 “Makĩmwĩra atĩrĩ, ‘Mwathi, gĩthĩ ndarĩ na mina ikũmi!’ 26 “Nake akĩmacookeria atĩrĩ, ‘Ngũmwĩra atĩrĩ, mũndũ ũria wothĩ ũrĩ na kindũ, nĩakongererwo ingĩ nyingĩ, no ũria ũtarĩ na kindũ, o na kĩrĩa arĩ nakĩo nĩagatuunywo. 27 No rĩrĩ, andũ acio marĩ ũthũ na nĩ, o acio mateendaga

nduike muthamaki wao-rĩ, marehei, mũmooragĩre o haha ndi.” **28** Nake Jesũ aarĩka kuuga ũguo, agĩthĩ na mbere kwambata erekeire Jerusalem. **29** Aakuhĩrĩria Bethifage na Bethania, o kũu Kĩrĩma-inĩ kia Mĩtamaĩyũ, agĩtũma arutwo ake eerĩ, akĩmeera atĩrĩ, **30** “Thĩĩ itũũra rĩrĩa rĩrĩ mbere yanyu, na mũgĩtoonya, nĩmũkuona njaũ ya ndigiri yohetwo hau, nayo ndĩrĩ yakuuu mũndũ; mĩohorei mũmĩrehe. **31** Mũndũ angĩmũũria atĩrĩ, ‘Nĩ kũĩ kiratũma mũmĩohore?’ Mwĩrei atĩrĩ, ‘Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.’” **32** Nao acio maatũmĩrwo magĩthĩ, magĩkora maũndũ matariĩ o ta ũrĩa Jesũ aamerĩte. **33** Na rĩrĩa moohoraga njaũ iyo, eene yo makĩmooria atĩrĩ, “Mũroohora njaũ iyo niki?” **34** Nao magĩcookĩia atĩrĩ, “Mwathani nĩabatarĩtio nĩyo.” **35** Makĩmĩtwarĩra Jesũ, magĩcookĩia makĩgĩrĩra nguo ciao igũrũ rĩa njaũ iyo, na magĩkarĩria Jesũ igũrũ riayo. **36** Na rĩrĩa aathĩiaga, andũ makiara nguo ciao njĩra-inĩ. **37** Rĩrĩa aakinyire hakuhi na njĩra rĩa iĩkũrũkagĩra Kĩrĩma-inĩ kia Mĩtamaĩyũ, gĩkundi gĩothe kia arutwo gĩkĩambĩrĩria kũgocaa Ngai, andũ makĩanĩrĩa makenete nĩ ũndũ wa cĩama irĩa ciothe moonete makiuga atĩrĩ: **38** “Kĩrathimwo-rĩ, nĩ mũthamaki ũrĩa ũgũũka na rĩtwa rĩa Mwathani!” “Thayũ ũrogĩa kũu igũrũ, naguo riiri ũgĩe kũu igũrũ mũno!” **39** Afarisai amwe maarĩ gĩkundi-inĩ kũu makĩĩra Jesũ atĩrĩ, “Mũrutani, kaania arutwo aku!” **40** Nowe akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ, aya maangĩkĩra, mahiga no maanĩrĩre.” **41** Na rĩrĩa aakuhĩrĩrie itũũra rĩu inene rĩa Jerusalem, aarĩona akĩrĩra nĩ ũndũ warĩo, **42** akiuga atĩrĩ, “Naarĩ korwo ũmũthĩ wee mwene nĩũkũmenyete kĩa kingĩkũrehere thayũ! No rĩu, ũhoro ũcio nĩũhĩthĩtwo maitho maku. **43** Hĩndĩ nĩgĩakinya rĩrĩa thũ ciaku igaaka ihumbu cia tũĩri ikĩrĩgĩcĩrie, na ikũhingĩrĩrie na mĩena yothe. **44** Nĩgĩagũtungumania thĩ, wee hamwe na cĩana ciaku irĩa irĩ kũu thĩĩnĩ waku. Matigatiga ihiga o na rĩmwĩ rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ, tondũ ndũigana gũkũũrana ihinda rĩrĩa Ngai ookire gũgũceerera.” **45** Agĩcookĩia agĩtoonya hekarũ thĩĩnĩ, na akĩambĩrĩria kũrutũũra andũ arĩa meendagĩria indo kuo. **46** Akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, ‘Nyũmba yakwa iĩgeetagwo nyũmba ya kũhooyagĩrwo’ no inyuĩ mũmĩtũite ‘ngurunga ya atunyani.’” **47** Na o mũthenya, nĩarutanaga kũu thĩĩnĩ wa hekarũ. No athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, na atongoria arĩa maarĩ gatagatĩ ka andũ nĩmageragia kũmũũraga. **48** No matingĩnĩre njĩra ya kũmũũraga, tondũ andũ othe nĩmaĩkaraga mathĩkĩrĩrie ciugo ciake.

20 Na rĩrĩ, mũthenya ũmwe akĩruta andũ kũu hekarũ-inĩ na akĩhunjagia ũhoro-ũrĩa-Mwega-rĩ, athĩnjĩri-Ngai arĩa anene, na arutani a watho, hamwe na athuuri magĩũka kũrĩ we. **2** Makĩmũũria atĩrĩ, “Twĩre wĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ. Nũũ wakũheire ũhoti ũcio?” **3** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “O na nĩ nĩngũmũũria kũũria. **4** Ta njĩrai, ũbatitho wa Johana-rĩ, woimĩte igũrũ kana woimĩre kũrĩ andũ?” **5** Makĩaranĩria o ene ũhoro ũcio, makĩĩrana atĩrĩ, “Tũngũga atĩ ‘Woimĩte igũrũ’ egũtũũria atĩrĩ, ‘Mwakĩregĩre kũmwĩtikĩa nĩkĩ?’ **6** Nĩngĩ tuoĩga atĩ ‘Woimĩte kũrĩ andũ’, andũ othe nĩmegũtũũũra na mahiga nyuguto, nĩ ũndũ nĩmetĩkĩtie atĩ Johana aarĩ

mũnabii.” **7** Nĩ ũndũ ũcio magĩcookeria Jesũ atĩrĩ, “Ithũi tũtũũ woimĩte kũ.” **8** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “O na nĩ ndĩkũmwĩra njĩkaga maũndũ maya na ũhoti ũrĩkũ.” **9** Agĩcookĩia akĩhe andũ ũhoro na ngerekano akĩmeera atĩrĩ, “Mũndũ ũmwe nĩahaandire mũgũnda wake mĩthabibũ, na akĩũkomborĩthia arĩmĩ angĩ, agĩcookĩia agĩthĩ kũndũ kũũra na agĩũkara kuo ihinda iriayo. **10** Na rĩrĩ, hĩndĩ ya magetha yakinya-rĩ, agĩtũma ndungata yake kũrĩ akombori acio nĩgeetha maminengere maciara mamwe ma mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ. No akombori acio makĩmĩhũũra na makĩmĩingata itarĩ na kũndũ. **11** Agĩcookĩia agĩtũma ndungata ingĩ, iyo o nayo makĩmĩhũũra makĩmĩconorĩthia na makĩmĩingata itarĩ na kũndũ. **12** O rĩngĩ agĩtũma ndungata ya gatatũ, nao makĩmĩtĩhangia na makĩmĩingata. **13** “Nake mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ akĩũyũria atĩrĩ, ‘Ngwĩka atĩa? Ngũtũma mũrũ wakwa, ũrĩa nyendete; hĩhi mahota kũmũhe gĩtĩo’. **14** “No rĩrĩa akombori acio maamuonire, makĩarĩrĩria ũhoro ũcio. Makĩĩrana atĩrĩ, ‘Ŭyũ nĩwe ũkaagaya mũgũnda ũyũ. Nĩtũmũũrageĩ nĩguo igai rĩake rĩtũũke riitũ.’ **15** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũra nja ya mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ, makĩmũũraga. “Rĩu-rĩ, mwene mũgũnda ũcio wa mĩthabibũ, akaameka atĩa? **16** Agookĩia oorage akombori acio, acooke ahe andũ angĩ mũgũnda ũcio.” Rĩrĩa andũ maigũire ũguo, makiuga atĩrĩ, “Kũroaga gũtũũka ũguo!” **17** Jesũ akĩmarora, akĩmooria atĩrĩ, “Maandĩko marĩa mandĩkitwo atĩrĩ: “Ihiga rĩrĩa aakĩ maaregĩre, nĩrĩo rĩtũũkĩte ihiga inene rĩa koine’, ũguo nĩ kuuga atĩa? **18** Mũndũ ũrĩa wothĩ ũkaagwĩra ihiga rĩu, nĩrĩkamũunanga, no ũrĩa rĩkaagwĩra nĩrĩkamũhehenja.” **19** Arutani a watho na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcaria ũrĩa mangĩmũnyĩtĩthia o na ihenya tondũ nĩmamenyire aaheanire ngerekano iyo akĩaria ũhoro wao. No nĩmetĩagĩra andũ. **20** O makĩmũũragĩra-rĩ, makĩmũũmĩra andũ a kũmũthĩgaana metũite andũ ega. Nao magĩthĩ nĩgeetha mamũnyĩte akiuga ũndũ mũũru, nĩguo mamũneane moko-inĩ ma wathani wa barũthĩ. **21** Nĩ ũndũ ũcio athĩgaani acio makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩtũũtĩ wee waragia na ũkarutana maũndũ marĩa magĩrĩre, na atĩ ndũtĩagĩra andũ maũthĩ, no wee ũrutana ũhoro wa Ngai na ma, ũrĩa kwagĩrĩre. **22** Atĩrĩrĩ, nĩtwagĩrĩrwo nĩ kũrutĩra Kaisari igootĩ kana ca?” **23** Nowe Jesũ akĩona ũhĩnga ũrĩa maarĩ naguo akĩmeera atĩrĩ, **24** “Ta nyonĩai mbeeca cĩanyu. Mbica iĩno na rĩtwa rĩrĩ nĩ cia?” **25** Makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ cia Kaisari.” Akĩmeera atĩrĩ, “Kĩrutagĩrei Kaisari kĩa kĩrĩ gĩake, na mũrutagĩre Ngai kĩa kĩrĩ gĩake.” **26** Nao makiaga ũndũ wa kũmũnyĩta naguo harĩ maũndũ marĩa aarĩre arĩ mbere ya andũ. Na tondũ wa ũrĩa maagegĩro nĩ ũrĩa aamacookeire ũhoro-rĩ, magĩkĩra ki. **27** Na rĩrĩ, andũ amwe a Asadukai, arĩa moĩgaga atĩ gũtĩrĩ ũhoro wa kũrĩũka, magĩũka kũrĩ Jesũ, makĩmũũria atĩrĩ, **28** “Mũrutani, Musa aatwandĩkĩre atĩ mũrũ wa nyĩna na mũndũ angĩkua atĩge mũtumia atarĩ na cĩana-rĩ, mũndũ ũcio no ngĩnya ahĩkie mũtumia ũcio watigwo nĩguo acĩarĩre mũrũ wa nyĩna cĩana. **29** Na rĩrĩ, kwarĩ aanake mũgwanja a nyĩna ũmwe. Wa mbere akĩhĩkania na agĩkua, agĩtĩga mũtumia atarĩ na cĩana. **30** Nake wa keerĩ, **31** na wa gatatũ makĩmũhĩkia, na makĩrũmanĩrĩa ũguo ngĩnya wa mũgwanja; othe magĩkua, makĩmũtĩga

atarĩ na ciana. **32** Marigĩrĩrio-inĩ, mūtumia ūcio o nake agĩkua. **33** Rĩu-rĩ, hĩndĩ ya kũriũka agaakorwo arĩ mūtumia wa ū harĩ acio mũgwanja, nĩgũkorwo arĩ mĩmamũhikĩtie?” **34** Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Andũ a ihinda rĩrĩ nĩo mahikaga na makahikania. (aĩōn g165) **35** No rĩrĩ, arĩa magaatũuo aagĩrĩru a gũkinya ihinda rĩu o na gũkinyanĩrio ihinda rĩa kũriũka kwa arĩa akuũ-rĩ, acio matikahikanagia o na kana mahikanagie. (aĩōn g165) **36** Andũ acio matigacooka gũkua; nĩgũkorwo makahaana ta araka. Andũ acio magakorwo marĩ ciana cia Ngai, nĩgũkorwo nĩ ciana cia ūhoro ūcio wa kũriũka. **37** Naguo ūhoro wa atĩ andũ arĩa akuũ nĩmariũkagiorĩ, Musa o nake nĩawonanirie harĩa haarĩ kĩhinga kĩa gĩakanaga mwaki na gĩthĩhe, rĩrĩa eetire Mwachani ‘Ngai wa Iburahĩmu, na Ngai wa Isaaka, na Ngai wa Jakubu.’ **38** We ti Ngai wa arĩa akuũ, no nĩ wa arĩa marĩ muoyo, nĩgũkorwo harĩ we andũ othe arĩa marĩ muoyo matũũragio nĩwe.” **39** Nao andũ amwe a arutani a watho makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani, nĩwoiga wegal!” **40** Na gũtirĩ mũndũ o na ūmwe wageririe kũmũũria ciũria ingĩ. **41** Jesũ agĩcooka akĩmooria atĩrĩ, “Andũ moigaga Kristũ nĩ mũriũ wa Daudi nĩ ūndũ wa kĩĩ? **42** Daudi we mwene nĩoigĩte ibuku-inĩ rĩa Thaburi atĩrĩ: “Mwachani nĩerie Mwachani wakwa atĩrĩ: “Ikara guoko-inĩ gwakwa kwa ūrio, **43** nginya ngaatũma thũ ciaku ituĩke gaturwa ka makinya maku.” **44** Atĩrĩrĩ, Daudi aamwĩtĩre ‘Mwachani’. Angĩgĩcooka gũtuĩka mũriũ wake atĩa?” **45** O andũ acio othe mathikĩrĩirie, Jesũ akĩira arutwo ake atĩrĩ, **46** “Mwĩmenyererei arutani a watho. O mendaga gũthĩĩ mehumbite nguo ndaaya, na makenda kũgeithagio ndũnyũ-inĩ, na gũikaragĩra itĩ iria cia bata thunagogi-inĩ, o na gũikara handũ ha andũ arĩa atĩku maruga-inĩ. **47** No nĩo matoonyagĩra atumia a ndigwa makamatunya nyũmba ciao, na nĩguo meyonanie, makahooya mahooya maraihu. Andũ ta acio nĩmakaherithio mũno makĩria.”

21 Na rĩrĩ, aatiira maithe, Jesũ akĩona itonga igĩkĩra mĩhothi yao harĩa heekagĩrwo kĩgĩna kĩa hekarũ. **2** Agĩcooka akĩona mūtumia mũthĩĩni, warĩ wa ndigwa, agĩkĩra tũthendi twĩrĩ o ho thĩĩni. **3** Akiuga atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mūtumia ūyũ mũthĩĩni wa ndigwa nĩahotha mbeeca nyingĩ gũkĩra andũ arĩa angĩ othe. **4** Andũ acio angĩ othe maheana kũringana na ūtonga wao; no mūtumia ūyũ o na arĩ mũthĩĩni, ahotha kĩa gĩothe oima nakĩo gĩa kũmũtũũria.” **5** Na rĩrĩ, arutwo amwe ake nĩmaragia ūhoro wa hekarũ, ūria yagemetio na mahiga mathaka na iheo iria ciarutũrwo Ngai. No Jesũ akiuga atĩrĩ, **6** “Ha ūhoro wa mĩako ĩno mũrona-rĩ, hĩndĩ nĩĩroka rĩrĩa gũtagakorwo ihiga rĩrĩ igũrũ wa rĩrĩa rĩngĩ; mothe nĩmakamomorwo.” **7** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũrutani, nĩ rĩ maũndũ macio magekĩka? Na kĩmenyithia kĩa atĩ marĩ hakuhi gwĩkika nĩ kĩrĩkũ?” **8** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mwĩmenyagĩrĩrei mũtikanaheneno. Nĩgũkorwo andũ aingĩ nĩmagooka na rĩitwa rĩakwa makiugaga atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ We,’ na ningĩ mamwĩre atĩrĩ, ‘Ihinda nĩrĩkũhĩrĩrie.’ Mũtikanamarũmĩrĩre. **9** Rĩrĩa mũkaigua ūhoro wa mbaara na wa ngũũ, mũtikanetigire. Maũndũ macio no nginya mekĩe mbere, no ūguo ti kuuga

ithĩrĩro nĩkinyu.” **10** Agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Rũrĩrĩ nĩrũgookĩrĩa rũrĩa rĩngĩ, na ūthamaki ūkĩrĩre ūria ūngĩ. **11** Nĩgũkaagia na ithingithia nene mũno, na ng’aragu, na mĩrimĩ mĩũru kũndũ na kũndũ, na maĩndũ ma kũmakania na imenyithia nene kuuma igũrũ. **12** “No maĩndũ macio mothe matanakinya-rĩ, nĩmũkanyĩitwo, na mũnyariirwo na mũneanwo thunagogi-inĩ na njeera o na mũtwarwo mbere ya athamaki na athani. Maĩndũ macio mothe mũgeekwo nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa. **13** Ūndũ ūyũ ūgaakorwo ūrĩ mweke wanyu wa kũmarutĩra ūira. **14** No rĩrĩ, mũtikanatangĩke mũgĩciĩria o mbere, ūrĩa mũgeeciĩrĩra. **15** Nĩgũkorwo nĩngamũhe ciugo na ūũgĩ iria thũ cianyu itakahota gwĩtĩria kana gũkararia. **16** Nĩmũgakunyanĩrwo o na nĩ aciari anyu, na rĩa mũciaraniĩrwo nao, na andũ a mbarĩ cianyu, o na arata, na nĩmakooragithia amwe anyu. **17** Andũ othe nĩmakamũmena nĩ ūndũ wakwa. **18** No rĩrĩ, gũtirĩ rũcũĩrĩ o na rũmwe rwa mūtwe wanyu rũkoora. **19** Kũmĩrĩria kwanyu nĩkuo gũgaatũma mũhonokie mĩoyo yanyu. **20** “Rĩrĩa mũkoona Jerusalemu kũrigicĩĩrio nĩ thigari cia mbaara, hĩndĩ ĩyo mũkaamenya atĩ kũniinwo kwarĩo kũrĩ hakuhi. **21** Hĩndĩ ĩyo arĩa marĩ Judea nĩmorĩre irĩma-inĩ, na arĩa marĩ thĩĩnĩ wa itũũra rĩu inene nĩmoime kuo, nao arĩa marĩ ng’ongo-inĩ matakarĩtoonye. **22** Nĩgũkorwo ihinda rĩu nĩrĩo rĩgaakorwo rĩrĩ rĩa kũherithanio, nĩguo maĩndũ marĩa mothe mandikĩtuo mahingio. **23** Kaĩ atumia arĩa magakorwo marĩ na nda, na arĩa magakorwo makĩongithia twana matukũ macio nĩmagathĩĩnĩka-ĩ! Nĩgũkorwo bũrũri ūyũ nĩũkagia na kinyariĩrĩko kĩnene na mang’ũrĩ ma gũũkĩrĩa andũ aya. **24** Nĩmakooragwo na rũhiũ rwa njora, o na matahwo matwarwo mabũrũri mothe ma thĩ. Itũũra rĩa Jerusalemu nĩrĩkarangĩrĩrio nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nginya mahinda ma andũ-a-Ndũrĩrĩ mahingio. **25** “Na nĩgũkagia imenyithia thĩĩnĩ wa rĩa na mweri-inĩ na njata-inĩ. Nakuo gũkũ thĩ, ndũrĩrĩ nĩkaigua ruo na igegio nĩ mũrurumo wa iria na makũmbĩ ma maaĩ makĩhũũrana. **26** Andũ nĩmakaringĩka nĩ ūndũ wa kũmaka, na guoya wa maĩndũ marĩa magooka thĩ, nĩgũkorwo maahinya ma igũrũ nĩmakenyenyio. **27** Hĩndĩ ĩyo nĩmakona Mũrũ wa Mũndũ agĩũka arĩ thĩĩnĩ wa itu arĩ na hinya na riiri mũingĩ. **28** Hĩndĩ irĩa maĩndũ macio makaambĩrĩria gwĩkĩka-rĩ, mũkaarũgama mũtĩire mĩtwe yanyu na igũrũ, nĩgũkorwo hĩndĩ yanyu ya gũkũũrwo nĩkũhĩrĩrie.” **29** Ningĩ akĩmahe ngerekano ĩno: “Ta rorai mũtĩ wa mũkũyũ na mĩtĩ ĩyo ingĩ yotho. **30** Rĩrĩa yathundũra mathangũ, mũmĩonaga na mũkamenya atĩ ihinda rĩa rĩa rĩrĩ hakuhi. **31** Ūguo noguo hĩndĩ irĩa mũkoona maĩndũ macio mothe magĩkĩka, mũkaamenya o wega atĩ ūthamaki wa Ngai nĩkũhĩrĩrie. **32** “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, rũciaro rũrũ rũtĩgathĩra maĩndũ macio mothe matahingĩtio. **33** Igũrũ na thĩ nĩgĩgathira, no ciugo ciakwa itigathĩra. **34** “Mwĩmenyererei, ngoro cianyu itikanakorwo itahĩtuo nĩ ndĩa, na ūrĩũ na metanga ma muoyo ūyũ, naguo mũthenya ūcio ūmũkorerere ta mũtego o rĩa mũtangĩgereria. **35** Nĩgũkorwo ūndũ ūyũ ūgaakorerera andũ arĩa othe matũũraga thĩ-ĩno. **36** Ikaragai mwĩguĩte hĩndĩ ciothe, na mũhooyage nĩguo mũkaahota kũrũgama mbere ya Mũrũ wa

Mündü.” 37 Na o müthenya Jesü nîarutanaga hekarü-inî, na hwaî-inî agathii gûkoma kîrîma-inî kîrîa gûtagwo Kîrîma kîa Mitamaiyü. 38 Nao andü othe nîmathiiaga hekarü-inî rûciinî tene kûmûthikîrîia.

22 Na rîrî, Gîathî kîa Migate îrîa Îtekîrîtwo Ndawa ya Kûmbia, kîrîa gûtagwo Bathaka, nigîakuhîrîie, 2 nao athînjîrî-Ngai arîa anene na arutani a watho nîmacaragia îrîa mangûragithia Jesü, nigûkorwo nîmetigagîra mûngî wa andü. 3 Hîndî îyo Shaitani agîtoonya thîinî wa Judasi îrîa Mûsikariota, ûmwe wa arutwo arîa ikûmi na eerî. 4 Nake Judasi agîthîi kûrî athînjîrî-Ngai arîa anene na kûrî anene a arangîri a hekarü makarîkanîre îrîa angîkunanîra Jesü. 5 Nao magîkena na magîtkîra kûmûhe mbeeca. 6 Nake agîtkîra, na akiambîrîria gûcaria mweke wa kûneana Jesü kûrî o rîrîa hatarî na andü. 7 Naguo müthenya wa kûrîa Migate îrîa Îtekîrîtwo Ndawa ya Kûmbia ûgîkinya, rîrîa gatûrûme ka Bathaka kaarutagwo igongona. 8 Jesü agîtûma Petero na Johana, akîmeera atîrî, “Thîii mûgatûhaarîrie irio cia Bathaka, tûrîe.” 9 Nao makîmûrîa atîrî, “Ûkwenda tûgacihaarîrie kû?” 10 Akîmacookeria atîrî, “Mûgîtoonya itûura-inî inene-rî, nîmûgûcemanîa na mündü ûkuuîte ndigithü îrî na maaî. Mûmûrûmîrîe o ngînya nyûmba îrîa egîtoonya. 11 Mwatoonya mwîre mündü îrîa mwene nyûmba îyo atîrî, ‘Mûrutani aroria atîrî: Nyûmba ya agenî îrî ha, harîa ingîrîia Bathaka na arutwo akwa?’ 12 Nake nîekûmuonya nyûmba nene ya igûrû îrî na indo kuo. Haarîriai irio cia Bathaka kuo.” 13 Nao magîthîi, magîkora maîndü matarîi o ta îrîa Jesü aamerîte. Nî ûndü ûcio makîhaarîria irio cia Bathaka. 14 Rîrîa ihînda rîakinyîre, Jesü na atûmwê ake magîikara metha-inî. 15 Nake akîmeera atîrî, “Nîngoretwo ndîrîrîrie mûno kûrîanîra Bathaka îno na inyuî itananyariirwo. 16 Nî ûndü ngûmwîra atîrî, ndikamîrîa rîngî ngînya rîrîa îgaakinyanîrio ûthamaki-inî wa Ngai.” 17 Jesü agîcooka akîoya gîkombe, agîcookeria Ngai ngaatho, akîmeera atîrî, “Oyai, mûnyuanîre. 18 Nîgûkorwo ngûmwîra atî kuuma rîu ndikanyua rîngî ndîbei ya maciaro ma mîthabîbî, o ngînya rîrîa ûthamaki wa Ngai ûgooka.” 19 Agîcooka akîoya mûgate, na aarîkia gûcookeria Ngai ngaatho, akîwenyûranga akîmahe akîmeera atîrî, “Ûyû niguo mwîrî wakwa îrîa ûheanîtwo nî ûndü wanyu, îkagai ûû niguo mûndîrîkanage.” 20 Maarîkia kûrîa agîka o ûguo, akîoya gîkombe, akîmeera atîrî, “Gîkombe gîkî nîkîo kîrîkanîro kîrîa kîerû thîinî wa thakame yakwa îrîa îgûitwo nî ûndü wanyu. 21 No rîrî, guoko kwa îrîa ûringunyanîra kûrî hamwe na nîi metha-inî îno. 22 Mûrû wa Mündü nîegwîkwo o ta îrîa gûitwo, no mündü îrîa ûkûmûkunanîra kaî arî na haaro-îl” 23 Nao makîambîrîria kûuranîa gatagatî-inî kao nî ûrîkû wao ûngîka ûguo. 24 Nîngî nîmagîrîe na ngarari makîuranîa nûû gatagatî-inî kao ûngîtuuo mûnene. 25 Nake Jesü akîmeera atîrî, “Athamaki a andü-a-Ndûrîrî nîmenenehagia igûrû rîa andü ao; nao acio maathanaga nîo meîtaga Ateithania. 26 No inyuî mûtiagîrîrwo nîkûhaana ûguo. Handü ha ûguo, îrîa mûnene gatagatî-inî kanyu agîrîrwo kûhaana ta îrîa mûnîni mûno, nake îrîa wathanaga atûike ta îrîa ûtungataga. 27

Nî ûndü-rî, nûû mûnene, nî îrîa ûikaraga metha-inî kûrîa kana nî îrîa ûramûtungata? Gîthî ti îrîa ûikaraga metha-inî? No nîi ndûre na inyuî, haana ta îrîa ûmûtungatagîra. 28 Inyuî nî inyuî mûkoretwo mûrî hamwe na nîi hîndî ya magerio makwa. 29 Na o ta îrîa Baba aheete ûthamaki, o na nîi nîndamûhe ûthamaki, 30 niguo mûkarîagîra na mûkanyuuagîra metha-inî yakwa ûthamaki-inî wakwa, na nîngî mûkarîrîe itî-cia-ûnene, mûtuagîre mîhîrîga îrîa ikûmi na îrîi ya Isiraeli ciira. 31 “Simoni, Simoni, atîrî, Shaitani nîahooete rûtha niguo agûthûngûthie o ta îrîa ngano îthûngûthagîo. 32 No wee, Simoni nîngûhooeire nîgeetha wîfikio waku ndûgathîre. Na warîkia ndjookerera, ûumagîrîrie ariû na aarî a thoguo.” 33 Nowe agîcookia atîrî, “Mwathani, nîndîhaarîrîrie gûikio njeera o na gûkuanîra hamwe nawe.” 34 Nake Jesü akîmûcookeria atîrî, “Petero, ngûkwîra atîrî, ûmûthî ngûkû îtanakûga, nîûrîngaana maita matatû uge atî ndûnjûûi.” 35 Jesü agîcooka akîmooria atîrî, “Rîrîa ndamûtûmîre mûtarî na kabeti, kana mûhuko, o na kana iraatû-rî, nî harî kîndü mwagîre?” Nao magîcookia atîrî, “Gûtirî kîndü twagîre.” 36 Nake akîmeera atîrî, “Rîu akorwo ûrî na kabeti kana mûhuko-rî, kuua; na akorwo ndûrî na rûhiû rwa njora-rî, endia nguo yaku ya igûrû, ûrûgûre. 37 Na ngûmwîra atîrî, ûhoro îrîa wandîkitwo atî, ‘Nîataranîrio hamwe na arîa aagarari watho’ no ngînya ûhînge harî nîi. Nîgûkorwo maîndü marîa maandîkitwo igûrû rîakwa nî hîndî marahînga.” 38 Nao arutwo makîmwîra atîrî, “Mwathani, ta rora haha tûrî na hiû cia njora igîrî.” Nake akîmeera atîrî, “Icio nî njiganu.” 39 Nake Jesü akiumagara agîthîi Kîrîma-inî kîa Mitamaiyü o ta îrîa amenyerete gwîkaga, nao arutwo ake makîmûrûmîrîra. 40 Na aakînya ho akîmeera atîrî, “Hooyai mûtikagwe magerio-inî.” 41 Akîehera ho, agîthîi ta itîina rîa harîa mündü angîhota gûkîa ihîga, agîturîa ndu akîhooya, 42 akiuga atîrî, “Baba, ûngîenda-rî, njehereria gîkombe gîkî; no ti îrîa nîi ngwenda, no nî îrîa wee ûkwenda.” 43 Na mûraika akîmumîrîra oîmîte igûrû, akîmûongerera hînya. 44 Nake agîkîrîrîria kûhooya, arî na ruo rûnene ngoro-inî, nayo thîthino yake yahaanaga ta matata manene ma thakame magîtaata thî. 45 Aatiga kûhooya agîcooka harî arutwo, akîmakora makomete, moorîtwo nî hînya nî kieha. 46 Akîmooria atîrî, “Mûkomete nîkî? Ûkîrai mûhooe nîgeetha mûtikagwe magerio-inî.” 47 O hîndî îyo aragia, hagîka gîkundi kîa andü, nake mündü îrîa wetagwo Judasi, ûmwe wa arutwo arîa ikûmi na eerî, nîwe wamatongoretie. Agîkûhîrîria Jesü amûmumunye, 48 nowe Jesü akîmûrîa atîrî, “Judasi, ûgûkunanîra Mûrû wa Mündü na kûmûmumunye?” 49 Hîndî îrîa arûmîrîri a Jesü monire îrîa kwerekeire gwîkîka, makîmûrîa atîrî, “Mwathani, tûmahûre na hiû ciitû cia njora?” 50 Nake ûmwe wao agîtinia gûtû kwa ûrîo kwa ndungata ya mûthînjîrî-Ngai îrîa mûnene. 51 Nowe Jesü akîmacookeria atîrî, “Ûhoro ûcio nîukînye haul” Agîcooka akîhutia gûtû kwa mündü ûcio, akîmûhonia. 52 Nîngî Jesü akîrîa athînjîrî-Ngai arîa anene, na anene a arangîri a hekarü, o na athuuri, arîa mookîte kûmûnyîita atîrî, “Kaî ndî mûtongoria wa akararia a watho, atî nîkîo muoka kûûnyîita mûrî na hiû cia njora na njûgûma? 53 Ndîratûragata na inyuî

hekarū-inī o mūthenya, na mūtiri mwageria kūnyita. No rīri, rīri nīrio ithaa rīanyu, ithaa rīria wathani wa nduma ūraathana. **54** Hīndi iyo makimūnyita, makimūruta hau makimūtara kwa mūthīnjiri-Ngai ūria mūnene, nake Petero akimūrūmīra ari o haraaya. **55** Nao maarikia gwakia mwaki o nja gatagati na gūikara thī hamwe, Petero nake agūikara thī hamwe nao. **56** Ndungata imwe ya mūrītu ikīmuona na ūtheri na mwaki aikarite hau, ikimūrora wega, ikiuga atiri, “Mūdū ūyū oima hamwe nake.” **57** Nowe agikaana ūhoro ūcio, akiuga atiri, “Mūrītu ūyū, nī ndimūū.” **58** Thuutha wa kahinda kanini mūdū ūngi akīmuona, akiuga atiri, “O nawe ūri ūmwe wao.” Petero akimūcookeria atiri, “Mūdū ūyū, nī ndiri wao!” **59** Thuutha wa ithaa rīmwe, mūdū ūngi akiuga agwatīrie atiri, “Hatiri nganja mūdū ūyū moima hamwe nake, nīgūkorwo o nake nī Mūgalili.” **60** Petero agīcookeria atiri, “Mūdū ūyū, nī ndiū ūria ūroiga!” Na hīndi o iyo oigaga ūguo, ngūkū īgikūga. **61** Mwathani akīhūgūra akirora Petero. Nake Petero akiririkana ūria Mwathani aamwīrite atī, “Ūmūthi ngūkū itanakūga nīūrīngana maita matatū.” **62** Nake agīthi nja, akirira ari na ruo rūingī. **63** Andū ari maarangīrite Jesū makīambirīria kūmūnyūrūria makīmūūruga. **64** Makīmūoha maitho na gītambaya makīmūira atiri, “Toiga nūū wakūgūtha.” **65** Na nīmamwīrire maūdū mangi maingī ma kūmūruma. **66** Rūciinī gwakia, kīama gīa athuuri ari atongoria a andū, hamwe na athīnjiri-Ngai ari anene, na arutani a watho, gīgicemania, nake Jesū akirehwo mbere yao. **67** Makīmūira atiri, “Akorwo nīwe Kristū, twīre.” Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Ingīmūira, mūtingīnjitīkia, **68** na ingīmūria kūrīa, mūtingīnjokeria. **69** No kuuma rīu, Mūrū wa Mūdū arikoragwo aikarite guoko-inī kwa ūrio kwa Ngai ūria Mwene-Hinya.” **70** Othe makīmūira atiri, “Wee ūkiri Mūrū wa Ngai?” Nake Jesū akīmacookeria atiri, “Nīmamenya nī kuuga atī nī nī we.” **71** Makīūra atiri, “Tūgūkienda ūria ūngi waki? Nītwēguira ūhoro kuuma kanua gake mwene.”

23 Hīndi iyo kīungano kīu gīothe gīgūkīra, gīkīmūtara kūrī Pilato. **2** Nakīo gīkīambirīria kūmūthitanga gīkiuga atiri, “Nītuonete mūdū ūyū akīhīthia rūriri rīwītū. Nīakaragīa ūhoro wa kūrūtira Kaisari īgooti na agetuaga atī nīwe Kristū, na nī mūthamaki.” **3** Nī ūndū ūcio Pilato akīmūria atiri, “Wee nīwe mūthamaki wa Ayahūdī?” Nake Jesū akīmūcookeria atiri, “Ī, ūguo woiga nīguo.” **4** Nake Pilato akīra athīnjiri-Ngai ari anene na andū acio angī atiri, “Ndikuona ūndū ingīthitangīra mūdū ūyū.” **5** Nao magīthī na mbere kuuga magwatīrie atiri, “Nīatūmite andū mookanīrie Judea guothe nī ūndū wa ūrutani wake. Aambirīrie Galili na nīokite nginya o gūkū.” **6** Pilato aigua ūguo, akīūra kana mūdū ūcio nī wa kuuma Galili. **7** Rīria aamenyire atī Jesū aari wa būriri ūria wathanagwo nī Herode, akiuga atwarwo kūrī Herode, ūria wakoretwo ari Jerusalemu ihinda-inī rīu. **8** Rīria Herode oonire Jesū, nīakenire mūno, tondū kwa ihinda iraya nīakoretwo akienda kīmuona. Kūrīngana na ūria aigūite ūhoro wake, aari na mwīhoko

wa kīmuona akīringa ciama. **9** Akīūra Jesū ciūra nyingī, nowe Jesū ndaigana kūmūcookeria o na kīmwe. **10** Nao athīnjiri-Ngai ari anene na arutani a watho maarūgamīte hau, makīmūthitanga magwatīrie mūno. **11** Nake Herode na thigari ciake makīmūthekerera na makīmūnyūrūria. Makīmūhumba nguo yari thaka, na makīmūcookeria kūrī Pilato. **12** Nao Herode na Pilato magītuma ūrata mūthenya ūcio, tondū mbere iyo maatūrite mari ūthū. **13** Pilato agīta athīnjiri-Ngai ari anene, na aathani, na andū hamwe, **14** akīmeera atiri, “Mūndeheire mūdū ūyū atī nī mūdū ūhītithagīa andū. Na nī ndatuīria ūhoro wake mūrī ho, no ndiri ūndū mūrū ndoona wa maūdū marīa mūmūthitangīre. **15** O nake Herode ndanamūona ari na mahīta, nīgūkorwo nīamūcookeria kūrī ithui; nī ūndū ūcio, ndari ūndū ekite wa gūtūma ooragwo. **16** Nī ūndū ūcio ngūmūhūūritha, njooke ndīmūrekererie.” (**17** Nīgūkorwo, kwarī mūtugo amohore mūdū ūmwe hīndi iyo ya Iruga.) **18** No andū acio makīanīria na mūgambo ūmwe, makiuga atiri, “Twehererie mūdū ūyū! Tuohore Baraba!” (**19** Baraba aikītio njeera nī ūndū wa kūrūtitha ngūi itūūra-inī rīu inene, na nī ūndū wa kūrūragana.) **20** Nake Pilato, tondū nīeendaga kūrēkereria Jesū, akīmaarīria o rīngī. **21** No-o magīthī na mbere kwanīria, makiuga atiri, “Mwambe mūtī-igūrū! Mwambe mūtī-igūrū!” **22** Nake akīmooria riita rīa gatati atiri, “Nīkī? Nī ūru ūrīkū mūdū ūyū eekite? Ndionete gītūmi gīa gūtūma ooragwo. Nī ūndū ūcio ngūmūhūūritha, njooke ndīmūhore.” **23** No-o makīanīria mategūtīthīria makiuga aambwo mūtī-igūrū, nayo mīgambo iyo yao ikīhootana. **24** Nī ūndū ūcio Pilato agītua nīekūmahīngīria o ūguo moorīte. **25** Akīohora mūdū ūcio waikītio njeera nī ūndū wa kūrūtitha ngūi na kūrūragana, o ūcio moigīte mohorerwo, nake Pilato akīneana Jesū ekwo kūrīngana na ūria mendaga. **26** Na rīria thigari cioimagaragīa Jesū, ikīnyīta mūdū woimaga mīgūnda-inī wetagwo Simoni wa kuuma Kurene. Nacio ikīmūgīrīra mūtharaba wa Jesū aūkuue na amūme thuutha. **27** Andū gikundi kīnene makīmūrūmīra, hamwe na atumia maagīrikaga na makarīra mūno. **28** Nake Jesū akīhūgūra na kūrī o, akīmeera atiri, “Inyūi aari a Jerusalemu, tigai kūrīrīra; mwīrīrīrei inyūi ene na ciana cianyu. **29** Nīgūkorwo kūrī hīndi īgooka rīria mūkoigaga atiri, ‘Kūrathimwo-rī, nī atumia ari thaata, na nda iria itari ciaciara, o na nyondo iria itari ciongwō!’ **30** Hīndi iyo “nīmakeera irīma atiri, ‘Tūgwīreil’ o na macooke meere tūrīma atiri, ‘Tūhumbīreil!’” **31** Nī ūndū-rī, andū mangīkorwo nīmareeka maūdū maya rīria mūtī ūri mūigū-rī, gūgākīhaana atīa woma?” **32** Na rīri, andū angī eerī ageri ngero, o nao nīmatwarīro hamwe nake makoogagwo. **33** Rīria maakinyire karīma-inī handū heetagwo Ihīndi-rīa-Mūtwe, makīmwamba ho hamwe na ageri ngero acio, ūmwe mwena wake wa ūrīo, na ūria ūngi mwena wake wa ūmotho. **34** Nake Jesū akiuga atiri, “Baba mohere, nīgūkorwo matiū ūria mareeka.” Nao magīcuukīra nguo ciake mītī, magīcīgayana. **35** Nao andū nīmarūgamīte hau makīmūrōrera: Nao anene nīmamūnyūrūragīa makoiga atiri, “Nīarahonokagīa andū ari angī, nīehonokie aakorwo nīwe Kristū wa

Ngai, ūria wake Mũthũure.” **36** Thigari o nacio igũka, ikimũyũrũria. Ikimũkundia thiki, **37** ikimwĩra atĩrĩ, “Akorwo nĩwe Mũthamaki wa Ayahudi, wĩhonokie.” **38** Na nĩ haari maandiko maandikito igũrũ riake atĩrĩ: ŪYŪ NĩWE MŪTHAMAKI WA AYAHUDI. **39** Ūmwe wa ageri ngero acio maambanĩrio nake akimũruma, akimwĩra atĩrĩ, “Githĩ wee tiwe Kristũ? Wĩhonokie, na ūtũhonokie!” **40** No mũgeri ngero ūcio ūngĩ akimũkaania, akimũũria atĩrĩ, “Ndũngĩtigĩra Ngai, kuona atĩ ūtũĩrĩrwo o ūria atũĩrĩrwo? **41** Ithui tũherithĩtio na kũhoo, nĩgũkorwo tũraherithĩrio ūria twĩkite. No rĩrĩ, mũndũ ūyũ ndarĩ ūndũ mũũru ekite.” **42** Agĩcooka akĩra Jesũ atĩrĩ, “Itĩkĩra gũkandirikana rĩria ūgooka ūthamaki-inĩ waku.” **43** Nake Jesũ akimũcookeria atĩrĩ, “Ngũkwĩra na ma, ūmũthĩ nĩũrikorwo hamwe na nĩ ikenero.” **44** Na rĩrĩ, kwarĩ ta thaa thĩta cia mũthenya, naguo bũrũri wothĩ ūkĩgia nduma nginya thaa kenda, **45** tondũ rĩũa nĩrĩatigire kwara. Nakĩo gĩtambaya kĩa hekarũ gĩgiatũkana maita meerĩ. **46** Nake Jesũ akĩanĩria na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Baba, roho wakwa ndaũiga moko-inĩ maku.” Aarĩkia kuuga ūguo, agĩtũkana. **47** Rĩria mũnene wa gĩkundi gĩa thigari igana oonire ūria gwekĩka, akĩgooca Ngai, akiuga atĩrĩ, “Ti-itheru ūyũ oima mũndũ mũthingu.” **48** Rĩria andũ arĩa othe maarũgamĩte hau kwĩrorera moonire ūria gwekĩka, makĩinũka methikĩire, na makĩĩhũũraga ithũri nĩ kĩa. **49** No arĩa othe maamũũ, o hamwe na atumia arĩa maamũũmĩrĩre kuuma Galili, makĩrũgama o haraaya, meroreire maũndũ macio. **50** Na rĩrĩ, nĩ haari na mũndũ wetagwo Jusufu, mũthũuri wa Kĩama, na aarĩ mũndũ mwega na mũrũngĩrĩru, **51** nake ndetikanĩtie na ūguo maatũite na mageeka. Oimĩte itũũra rĩa Arimathea, bũrũri wa Judea, na nĩetagitĩria ūthamaki wa Ngai. **52** Nake agĩthĩĩ kũrĩ Pilato, akĩhooa etĩkĩrio akuue mwĩrĩ wa Jesũ. **53** Nake agĩcuurũria mwĩrĩ wa Jesũ mũtharaba-inĩ, akĩũkũnja na taama wa gatani, agĩcooka akĩũiga thĩnĩ wa mbĩrĩra yenjetwo rwaro-inĩ rwa ihiga, nayo ndĩakoretwo iigĩtuo mũndũ. **54** Na mũthenya ūcio warĩ wa Ihaarĩria, nayo Thabatũ yarĩ hakuhi kwambĩrĩria. **55** Nao atumia arĩa moimĩte na Jesũ Galili makĩrũmĩrĩra Jusufu, makĩona mbĩrĩra na makĩona ūria mwĩrĩ wake waigirwo ho. **56** Magĩcooka makĩinũka, makĩhaarĩria mahuti manungi wega na maguta manungi wega. No rĩrĩ, mũthenya wa Thabatũ makĩhurũka kũringana na ūria gwanhĩtuo.

24 Na rĩrĩ, mũthenya wa kwambĩrĩria kiumia, rũciĩnĩ tene, atumia magĩthĩĩ mbĩrĩra-inĩ makuũite indo nungi wega irĩa maathondekete. **2** Nao magĩkora ihiga rĩgaragarĩtio rĩkeherio mũromo-inĩ wa mbĩrĩra, **3** no rĩria maatoonyire, matiigana gũkora mwĩrĩ wa Mwathani Jesũ. **4** Na rĩria maagegete nĩ ūhoru ūcio, makĩumĩrĩrwo o rĩmwe nĩ arũme eerĩ mehumbĩte nguo njerũ ciakengaga mũno, makĩrũgama hakuhi nao. **5** Nao atumia acio metigĩrĩte mũno, makĩinamĩrĩra, magĩturumithia mothĩũ mao thĩ, no arũme acio makĩmooria atĩrĩ, “Mũracaria ūria ūrĩ muoyo kũrĩ arĩa akuu nĩkĩ? **6** Ndarĩ haha; nĩariũkĩte! Ririkanaĩ ūria aamwĩrĩre hĩndĩ irĩa aarĩ na inyuĩ Galili atĩ: **7** Mũrũ wa Mũndũ no nginya aneanwo moko-inĩ ma andũ

ehia, aambwo mũtĩ-igũrũ, na mũthenya wa gatatu ariũke.” **8** Hĩndĩ iyo makĩrĩrikana ciugo ciake. **9** Na rĩrĩ, maacooka kuuma mbĩrĩra-inĩ, makĩhe arutwo arĩa ikũmi na ūmwe na arĩa angĩ othe ūhoru ūcio. **10** Mariamu Mũmagidali, na Joana, na Mariamu nyina wa Jakubu, na atumia arĩa angĩ maarĩ nao, nĩo meerire atũmwo ūhoru ūcio. **11** No-o matiigana gwĩtkia atumia acio, tondũ ūhoru ūcio wahaanaga ta ūrimũ kũrĩ o. **12** No rĩrĩ, Petero agĩũkĩra, agĩteng’era mbĩrĩra-inĩ. Na ainamĩrĩra akĩona mataama ma gatani maigĩtuo thĩ marĩ moiki, agĩthĩria agegearĩte nĩ ūndũ wa ūguo gwekĩkite. **13** Na rĩrĩ, mũthenya o ro ūcio arutwo eerĩ a Jesũ maarĩ rũgendo-inĩ magĩthĩĩ itũũra rĩetagwo Emau, rĩarĩ ta kilomita ikũmi kuuma Jerusalem. **14** Nao nĩmaragia ūhoru wa maũndũ marĩa mothe meekĩkite. **15** Na rĩria maathĩiiga makĩaragia ūhoru ūcio, Jesũ akĩmoimĩrĩra, agĩtwarana nao; **16** no matiigana kũrekwo mamũmenye. **17** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ ūhoru ūrĩkũ ūcio mũrathĩĩ mũkĩaragia?” Nao makĩrũgama matũkĩte mothĩũ. **18** Ūmwe wao, wetagwo Kĩleopa akĩmũũria atĩrĩ, “Wee kaĩ ūrĩ mũgeni Jerusalemũ ūtamenyete maũndũ marĩa mekĩkite kuo matukũ-inĩ maya?” **19** Nake akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ maũndũ marĩkũ?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ūhoru wa Jesũ wa Nazarete, ūria ūraarĩ mũnabĩĩ ūrĩ na ūhoti wa ciugo irĩa araaahaga na ciiko irĩa areekaga arĩ mbere ya Ngai o na mbere ya andũ othe. **20** Athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na aathanĩ aĩtũ maramũneanine atũrwo kũũragwo, na maramwambithia mũtĩ-igũrũ. **21** No ithuĩ-rĩ, tũrehokaga atĩ ūcio nĩwe ūgũkũũra andũ Isiraeli. Makĩria ma ūguo, rĩũ nĩ mũthenya wa itatũ kuuma maũndũ maya mothe mekĩka. **22** Hamwe na ūguo atumia amwe aĩtũ nĩmatũmakĩrie mũno tondũ megũthĩite mbĩrĩra-inĩ rũciĩnĩ tene, **23** no matinona mwĩrĩ wake. Mokire matwĩra atĩ nĩmonire kĩoneki kĩa araka, arĩa mameerĩte atĩ arĩ muoyo. **24** Nao amwe a thiritũ iitũ nĩmathĩire mbĩrĩra-inĩ, na makora o ūguo atumia acio mekuugĩte, no rĩrĩ, we mwene matinamuona.” **25** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aya mwagĩte ūũgĩ na mũtĩhiũhaga gwĩtkia maũndũ mothe marĩa anabĩ moigĩte! **26** Gĩthĩ to mũhaka Kristũ ambe anyariirwo na acooke atoonye riiri-inĩ wake?” **27** Jesũ akĩmataarĩria ūhoru wothĩ ūria waarĩtio Maandiko-inĩ ūmũkonĩ, ambĩrĩrie na maandiko ma Musa na ma Anabĩ othe. **28** Na maakuhĩrĩria itũũra rĩa maathĩiiga, Jesũ agĩtua taarĩ kũhĩtũka arahĩtũka. **29** No makĩmũringĩrĩria na hinya, makĩmwĩra atĩrĩ, “Raarĩrĩra gũkũ na ithuĩ, nĩkũratuka na gũkĩrĩĩ kũgia nduma.” Nĩ ūndũ ūcio agĩtoonya aikaranie nao. **30** Rĩria aikarĩre metha-inĩ hamwe nao, akĩoya mũgate, agĩcooka ngaatho, akĩwenyũranga, akĩmahe. **31** Hĩndĩ iyo makĩhingũka maitho, makĩmũmenya, nake akĩbũria, makĩaga kũmuona rĩngĩ. **32** Nao makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ ngoro ciitũ itĩkũhĩahĩaga hĩndĩ irĩa ekwaragia na ithuĩ njĩra-inĩ, na agĩtũtaarĩria ūria Maandiko moigĩte?” **33** Nao magĩũkĩra o hĩndĩ iyo magĩcooka Jerusalemũ. Kũu magĩkora arutwo arĩa ikũmi na ūmwe, hamwe na arĩa maarĩ nao monganĩte, **34** makiugaga atĩrĩ, “Nĩ mal! Mwathani nĩariũkĩte na nĩoimĩrĩre Simoni.” **35** Hĩndĩ iyo acio eerĩ makĩmeera maũndũ marĩa meekĩkite marĩ njĩra-inĩ, na ūria maamenyire Jesũ hĩndĩ irĩa eenyũrĩre

mūgate. **36** O makīaragīa ūhoro ūcio, Jesū akīrūgama gatagati kao akīmeera atīrī, “Thayū ūrogīa na inyuī.” **37** Nao makīhahūka na makīmaka, magīciiria atī nī ngoma moonaga. **38** Nake akīmooria atīrī, “Mūratangika nīkī, na nī kīi gīgūtūma mūgīe na nganja meciiria-inī manyu? **39** Ta rorai moko makwa na nyarīrī ciakwa. Nī nīi mwene! Huutiai muone; roho ndūrī nyama na mahīndī, ta ūria mūrōna ndī nacio.” **40** Aarīkia kuuga ūguo, akīmoonīa moko make na nyarīrī ciake. **41** Nao magīkorwo matarī maretīkia nī ūndū wa ūria makenete na makagega. Nake akīmooria atīrī, “Mūrī na kīndū gīa kūrīa?” **42** Nao makīmūnengera gīcunjī gīa thamaki hīu. **43** Nake agīkīoya, akīria makīionagīra. **44** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo ndamwīrire hīndī īria ndaarī na inyuī atī: Maūndū mothe marīa mandikītwo ūhoro wakwa Watho-inī wa Musa, na Maandīko-inī ma Anabīi, na Thaburi, no ngīnya mahīngio.” **45** Hīndī īyo akīhīngūra meciiria mao nīguo mamenye Maandīko. **46** Akīmeera atīrī, “Ūū nīguo kwandikītwo: Kristū nīakanyariirwo na ariūkio kuuma kūrī arīa akuū mūthenya wa gatātū, **47** naguo ūhoro wa kwīrira na kūrēkerwo kwa mehīa ūkaahunjīrio ndūrīrī ciothe thīinī wa rīitwa rīake, wambīrīrie Jerusalemu. **48** Inyuī mūrī aira a maūndū macio. **49** Na rīrī, nīngūmūtūmīra kīria Baba eranīire; no ikarai thīinī wa itūūra rīrī inene ngīnya rīria mūkaaheo hīnya kuuma Igūrū.” **50** Agīcooka akīmatongoria kuuma kūu magīthīi magīkīnya hakulī na Bethania; akīoya moko na igūrū, akīmarathīma. **51** Na o akīmarathīmaga, akīmatiga, akīiyūkio akīambata igūrū. **52** Nao makīmūgooca na magīcooka Jerusalemu makenete mūno. **53** Nao nīmaikaraga hekarū-inī mahinda mothe makīgoocaga Ngai.

Johana

1 Kiambiriria-ini Ūhoro aarĩ o kuo, nake Ūhoro aatũũrite na Ngai, na Ūhoro aarĩ Ngai. **2** We aatũũrite na Ngai kuuma o kiambiriria. **3** Indo ciothe ciombirwo na undũ wake; gũtirĩ kindũ kia iria ciombirwo kiagiĩre atarĩ ho. **4** Thiini wake kwari muoyo, naguo muoyo ūcio nĩguo warĩ ūtheri wa andũ. **5** Ūtheri ūcio nĩũtheraga nduma-inĩ, nayo nduma ndiigana kũũhoota. **6** Nĩguokire mũndũ watũmitwo nĩ Ngai; eetagwo Johana. **7** We okire arĩ mũira oimbũre ūhoro ūkonĩ ūtheri ūcio, nĩgeetha andũ othe metikie nĩ undũ wake. **8** We mwene tiwe warĩ ūtheri ūcio, no okire arĩ o ta mũira tu nĩgeetha oimbũre ūhoro wa ūtheri ūcio. **9** Ūtheri ūcio wa ma, ūria ūtheragira o mũndũ o wotho, niwokaga thĩ. **10** We Ūhoro aarĩ gũkũ thĩ, no o na gũtuika thĩ yombirwo na undũ wake-rĩ, andũ a thĩ matiigana kũmũmenya. **11** Okire gwake mwene, no andũ ake mwene matiigana kũmwitĩkĩra. **12** No andũ arĩa othe maamwĩtikĩre, o acio metikirie rĩitwa riake, nĩamahotithirie gũtuika ciana cia Ngai. **13** ciana itaciarĩtwo nĩ thakame, kana igaciariwo nĩ kwenda kwa mwĩri kana kwenda kwa mũndũ, no icariĩtwo nĩ kwenda kwa Ngai. **14** We Kiugo agĩtuika mũndũ na agĩtũũrania na ithuĩ. Nĩtuonete riiri wake, riiri wa Mũrũ wake wa Mũmwĩ, ūria woimire kũrĩ Ithe aiyũritwo nĩ ūtugi na ūhoro wa ma. **15** Johana nĩoimbũruga ūhoro wake. Aanaagĩrĩra akoiga atĩrĩ, “Ūyũ nĩwe ūria ndaaragia ūhoro wake ngũga atĩrĩ, ‘Ūria ūgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũngĩra, tondũ aarĩ mbere yakwa.’” **16** Na kuuma ūiyũrĩrũ wa ūtugi wake-rĩ, ithuotho nĩtwamũkĩrite irathimo nyingĩ mũno. **17** Tondũ watho wokire na Musa, no ūtugi na ūhoro ūria wa ma ciokire na Jesũ Kristũ. **18** Gũtirĩ mũndũ o na ūrĩkũ ūrĩ ona Ngai, o tĩga Mũrũ wake wa Mũmwĩ ūria ūkarĩte hamwe na Ithe, na nĩwe ūtũmĩte amenyeke. **19** Na rĩrĩ, ūyũ nĩguo ūria wa Johana hĩndĩ irĩa Ayahudi a Jerusalemu maamũtũmĩre atĩnjĩrĩ-Ngai na Alawii makamũũrie we aarĩ ū. **20** We ndaagire kuumbũra, no oimbũrire atekũhitha, akiuga atĩrĩ, “Nĩĩ ti nĩĩ Kristũ.” **21** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ūkĩrĩ ū? Wee nĩwe Elija?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Aca, ti nĩĩ.” Nĩngĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩwe Mũnabii ūria?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Aca.” **22** Mũthia-inĩ makĩmũũria atĩrĩ, “Wee ūkĩrĩ ū? Tũhe macookio nĩguo tũcookerie arĩa matũtũmire. Ūkuuga atĩa ha ūhoro waku mwene?” **23** Johana akĩmacookeria na ciugo iria ciarĩtio nĩ mũnabii Isaia, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩ mũgambo wa mũndũ ūranĩra werũ-inĩ akoiga atĩrĩ, ‘Rũngariai njĩra ya Mwathani.’” **24** Na rĩrĩ, Afarisai amwe arĩa maatũmitwo **25** makĩmũũria atĩrĩ, “Angĩkorwo we tiwe Kristũ, na tiwe Elija, o na kana Mũnabii ūria-rĩ, ūkĩbatithanagia nĩkĩ?” **26** Nake Johana akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩĩ ndĩmũbatithanagia na maaĩ. No gatagatĩ-inĩ kanyu nĩ harĩ na ūmwe mũtooi. **27** Ūcio nĩwe ūgũũka thuutha wakwa, o we ūria itaagĩrĩre kuohora ndigi cia iratũ ciale.” **28** Maĩndũ maya mothe mekĩkire itũũra-inĩ rĩa Bethania, mũrĩmo wa Rũũĩ rwa Jorodani, kũria Johana aabatithanagĩra. **29** Mũthenya ūyũ ūngĩ, Johana akĩona Jesũ agĩũka na kũrĩ we, akiuga atĩrĩ, “Onei!

Gatũrũme ka Ngai karĩa keheragia mehia ma kĩrĩndĩ! **30** Ūyũ nĩwe ndaaragia ūhoro wake rĩrĩa ndoigire atĩrĩ, ‘Mũndũ ūria ūgũũka thuutha wakwa nĩ mũnene kũrĩ nĩĩ tondũ we aarĩ kuo mbere yakwa.’” **31** Nĩĩ mwene ndiamũũ, no ndokire ngĩbatithanagia na maaĩ nĩgeetha agũũrĩrio andũ a Isiraeli.” **32** Nĩngĩ Johana akĩheana ūira ūyũ: “Nĩndonire Roho agĩkũrũka kuuma igũrũ atarĩ ta ndutura, agĩkara igũrũ riake. **33** Nĩĩ ndĩngĩamũmenyire, tĩga ūria wandũmire mbatithanagia na maaĩ aanjĩrĩre atĩrĩ, ‘Mũndũ ūria ūkoona Roho agĩkũrũkĩra na aikare igũrũ riake-rĩ, ūcio nĩwe ūkaabatithanagia na Roho Mũtheru.’” **34** Nĩĩ nĩnyonete ūguo na ngoimbũra atĩ ūyũ nĩwe Mũrũ wa Ngai.” **35** Nĩngĩ mũthenya ūyũ ūngĩ, Johana agĩkorwo arĩ kũũ o rĩngĩ marĩ na arutwo ake eerĩ. **36** Na rĩrĩa onire Jesũ akĩhitũka, akiuga atĩrĩ, “Onei Gatũrũme ka Ngai!” **37** Hĩndĩ irĩa arutwo acio eerĩ maĩguire oĩga ūguo, makĩrũmĩrĩra Jesũ. **38** Jesũ ehũgũra akĩmoona mamumĩte thuutha, akĩmooria atĩrĩ, “Nĩ atĩa mũrenda?” Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii” (ũguo nĩ kuuga Mũrutani), “ũikaraga kũ?” **39** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūkai na nĩmũkuona.” Nĩ undũ ūcio magĩthĩ makĩona kũria aikaraga, na magĩkara nake mũthenya ūcio. Na kwari ta thaai ikũmi. **40** Na rĩrĩ, ūmwĩ wa arutwo acio eerĩ arĩa maĩguite ūria Johana oĩgĩte na makĩrũmĩrĩra Jesũ aarĩ Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero. **41** Undũ wa mbere ūria Anderea eekire nĩgũcũria mũrũ wa nyina Simoni, na kũmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mesia” (nĩwe Kristũ). **42** Nake akĩmũtũwara kũrĩ Jesũ. Nake Jesũ akĩmũrora, akiuga atĩrĩ, “Wee nĩwe Simoni mũrũ wa Johana. Ūgũcũoka gwtĩtwo Kefa” (na rĩo rĩgĩtũrũwa nĩ kuuga Petero). **43** Mũthenya ūyũ ūngĩ Jesũ agĩtũa itua rĩa gũthĩ Galili. Agĩkora Filipu, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nũmĩrĩra.” **44** Filipu, o ta Petero na Anderea, aarĩ wa itũũra rĩa Bethisaida. **45** Filipu agĩkora Nathanieli, akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete mũndũ ūria Musa aandĩkire ūhoro wake Ibuku-inĩ rĩa Watho, na nowa anabii maandĩkire ūhoro wake, nake nĩwe Jesũ wa Nazarethi, mũrũ wa Jusufu.” **46** Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Kũrĩ kindũ kĩa kingĩuma Nazarethi?” Nake Filipu akĩmũcokeria atĩrĩ, “Ūka ūkoone.” **47** Hĩndĩ irĩa Jesũ onire Nathanieli agĩũka kũrĩ we, akĩaria ūhoro wake, akiuga atĩrĩ, “Onei Mũisiraeli kũna ūtarĩ ūhinga.” **48** Nake Nathanieli akĩmũũria atĩrĩ, “Ūnjũũ atĩa?” Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Nĩngũkuonete o na rĩrĩa uuma rungu rwa mũkũyũ, Filipu atanagwĩta.” **49** Hĩndĩ iyo Nathanieli akiuga atĩrĩ, “Rabii, wee nĩwe Mũrũ wa Ngai; wee nĩwe Mũthamaki wa Isiraeli.” **50** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Wetĩkia tondũ nĩndakwĩra atĩ nĩngũonire ūrĩ rungu rwa mũkũyũ. Nĩũkuona maĩndũ manene kũrĩ macio.” **51** Nĩngĩ akĩheana atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, nĩmũkũona igũrũ rĩhingaũkĩte na arĩa ka Ngai makĩambata na magĩkũrũka, harĩ Mũrũ wa Mũndũ.”

2 Na rĩrĩ, mũthenya wa gatatũ nĩ kwagĩre na kihikanio kũũ Kana ya Galili. Nyina wa Jesũ aarĩ kuo, **2** nake Jesũ na arutwo ake o nao nĩmetĩtwo kihikanio-inĩ kũũ. **3** Rĩrĩa ndibei yathĩrĩre, nyina wa Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Matĩrĩ na ndibei ingĩ.” **4** Nake Jesũ akĩmũcokeria atĩrĩ, “Mũtumia ūyũ, ndĩ na ūhoro ūrĩkũ nawe? Ihinda riakwa rĩrĩrĩ rĩrakinya.” **5** Nake nyina akĩũra ndungata atĩrĩ,

“Ikai ūria wothē ekūmwira.” **6** Hau hakuhi nao nī haari na ndigithū ithathatū cia maaī ciathondeketwo na ihiga, mūthemba ūria wahūthagirwo nī Ayahudi magongonani mao ma gwitheria, na o imwe yaiyūragio nī ngeereni kuuma mīrongo ūri nginya mīrongo itatū. **7** Nake Jesū akūra ndungata icio atiri, “Iyūriai ndigithū maaī”; nacio ikiyūria riita. **8** Agicooka agiciira atiri, “Riu tahiai imwe mūtwarire mūtabania wa iruga.” Nacio igiika o ūguo, **9** nake mūtabania wa iruga agicama maaī macio maagarūritwo magatuika ndibei. Ndaamenyaga kūria yoimite, o na gūtuika ndungata iria ciatahite maaī nīciamenyaga. Hindī iyo agiita mūhikania keheri-inī **10** akimwira atiri, “Mündū aambaga kūruta ndibei iria njega, na ageni maarikia kūnyua mūno, agacooka akaruta iria itari njega; no wee ūkūigite iria njega nginya riu.” **11** Kiu nikio kīama kīa mbere kīria Jesū aaringire, na aakiringire kīu Kana ya Galili. Akionania riiri wake, nao arutwo ake makimwītikia. **12** Thuutha ūcio agiūkūrika Kaperinaumo, mari na nyina, na arii a nyina, o na arutwo ake. Magitika kuo matukū manini. **13** Riria Bathaka ya Ayahudi yakuhiriire-ri, Jesū akiambata, agithi Jerusalemu. **14** Kūu hekarū-inī nīakorire andū makienda ng’ombe, na ng’ondū, na ndutara, o na angī maikarite metha-inī magiceenjia mbeeca. **15** Nī ūndū ūcio agithondeka mūcarica wa mikanda, na akimarutūrura othe kuuma hekarū-inī, hamwe na ng’ondū, na ng’ombe; akihurunga mbeeca cia arii maacenjia mbeeca na akīng’aurania metha ciao. **16** Nao arii meendagha ndutara akīmeera atiri, “Eheria ici gūkū! Mwahota atia gūtua nyūmba ya Baba ndūnyū!” **17** Nao arutwo ake makiririkana nī kwandikitwo atiri, “Kīyo kīria ndī nakio kīa nyūmba yaku nikio gikaandia.” **18** Hindī iyo Ayahudi makimūria atiri, “Nī kīama kīrikū ūngitūringira gīa gūtuonia ūhōti ūria ūri nago wa gwika maūndū macio mothe?” **19** Nake Jesū akimacookeria atiri, “Thariai hekarū īno, na nīngūmiaka ringī na mīthenya itatū.” **20** Nao Ayahudi magicookia atiri, “Hekarū īno yakirwo na mīaka mīrongo īna na itandatū, nawe ūkūmiaka na mīthenya itatū?” **21** No riri, hekarū iria aaragia ūhoro wayo nī mwiri wake. **22** Na thuutha wake kūrīkio kuuma kūrī arii akuū-ri, arutwo ake makiririkana ūria oigite. Nao magitika Maandiko, o na ciugo icio Jesū aaritie. **23** Na riri, hindī iria aari Jerusalemu hindī ya Giathi kīa Bathaka, andū aingi makiona cīama iria aaringaga, nao magitika rīitwa riake. **24** No Jesū ndaigana kūmeihokera, nīgukorwo nīooi andū othe. **25** Ndaabataragio nī ūria wa mündū, ūkonii mündū ūria ūngi, nīgukorwo nīamenyaga kīria kīri thiini wa mündū.

3 Na riri, kwarī na mündū wa Afarisai wetagwo Nikodemo, warī wa kīama kīria giathanaga kīa Ayahudi. **2** Nīokire kūrī Jesū ūtukū, akimwira atiri, “Rabii, nitūūi we ūri mūrutani uumite kūrī Ngai. Nīgukorwo gūtiri mündū ūngihota kūrīngā cīama iria ūringaga Ngai atari hamwe nake.” **3** Nake Jesū akimwira atiri, “Ngūkūwira atiri na ma, gūtiri mündū ūngiona ūthamaki wa Ngai atangiarwo ringi.” **4** Nake Nikodemo akimūria atiri, “Mündū angiciarwo atia ari

mūkūrū? Ti-itherū ndangihota gūtoonya nda ya nyina hindī ya keerī nīgūo aciarwo!” **5** Jesū akimūcookeria atiri, “Ngūkūwira atiri na ma, gūtiri mündū ūngitonya ūthamaki-inī wa Ngai atangiarwo na maaī na Roho. **6** Mwiri ūciaraga mwiri, no Roho aciaraga roho. **7** Ndūkagegio nī ūguo ndoiga atī, ‘No nginya ūciarwo ringi.’ **8** Rūhuho rūhurutanaga na kūrīa rūngienda. Ūguaga rūkihurutana, no ndūmenyaga kūrīa rumite kana kūrīa rūrorete. Ūguo noguo gūtiri harī mündū ūria wothē ūciaritwo nī Roho.” **9** Nake Nikodemo akimūria atiri, “Ūndū ūcio ūngihoteka atia?” **10** Nake Jesū akimūria atiri, “Wee ūri mūrutani wa Isiraeli na ndūrataūkīrwo nī maūndū maya?” **11** Ngūkūwira atiri na ma, twaragia ūria tūū, na tūkoimbūra ūria tuonete, no inyūi, mūtīitika gīra ūria witū. **12** Ndakwira maūndū ma gūkū thi, waga gwitika; ūngitika atia ingikwira maūndū ma na igūrū? **13** Gūtiri mündū ūri wathi igūrū tiga ūria woimire igūrū, na nīwe Mūrū wa Mündū.” **14** Na o ta ūria Musa aambararire nyoka ya gīcango werū-inī, ūguo na taguo Mūrū wa Mündū akaambarario, **15** nīgūo ūria wothē ūmwihokete agie na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **16** “Nīgukorwo Ngai niendire kīrindi, akīruta Mūrū wake wa mūmwe, nīgeetha mündū o wothē ūmwitikitie ndakore, no agie na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **17** Nīgukorwo Ngai ndaatūmire Mūrūwe gūkū thi aciirithie kīrindi, no nīgūo kīrindi kīhonoke nī ūndū wake. **18** Ūria wothē ūmwitikitie ti wa gūciirithio, no ūria wothē ūtamwitikitie ūcio niarikitie gūtūrwo ciira, nīgukorwo ndehokete rīitwa rīa Mūrū wa Ngai wa mūmwe. **19** Rīiri nīrio itūiro: Ūtheri nīwokire gūkū thi, no andū makienda nduma gūkū ūtheri, nī ūndū ciiko ciao ciari njūru. **20** Mündū o wothē wīkaga ūūru nīathūire ūtheri, na ndangiumīra ūtheri-inī nī gwitigira ciiko ciake itikoimbūke. **21** No mündū ūria wothē wīkaga maūndū ma ma nīoimagira ūtheri-inī, nīgūo kuonekane kūna atī ūguo ekite nī Ngai ūmūhotithite.” **22** Thuutha wa ūguo, Jesū na arutwo ake nīmomagire magithi būruri wa Judea, kūrīa aikarangire nao, na akabatithanagia. **23** O nake Johana niabatithanagia Aionii gūkūhi na Salimu, nīgukorwo kūu nī kwarī maaī maingī, nao andū nīmookaga kuo kaingī kaingī mabatithio. **24** (Hindī iyo Johana ndaakoretwo aikitio njera.) **25** Nī kwagiire na ngarari gatagati-inī ka arutwo amwe a Johana na Mūyahudi ūmwe ūhoro-inī wa mitugo yao ya gwitheria. **26** Magiika kūrī Johana makimwira atiri, “Rabii, mündū ūria mūrari nake mūrīmo ūria ūngi wa Jorodani, ūria wee warutire ūria ūmūkonī-ri, niarabatithania, nao andū othe nīmarathii kūrī we.” **27** Ūhoro-inī ūcio Johana agicookia atiri, “Mündū ndari ūndū angāmūkīra o tiga ūria aheetwo kuuma igūrū. **28** Inyūi ene no mūheane ūria muuge atī nīndoigire atiri, ‘Nī ti nī Kristū, no ndūmitwo njūke mbere yake.’ **29** Mūhiki nī wa mūhikania. No riri, mūrata wa mūhikania ūria ūmūrūgamiriire nīamūthikagiriira, na akaiyūrwo nī gikeno rīria aigua mūgambo wa mūhikania. Gikeno ta kīu nikio ndī na kīo, na rīu nīgikinyanīru. **30** We no nginya akiririire kūneneha, na nīi ngiririire kūnyiiha. **31** “Ūria uumite igūrū nī mūnene kūrī andū othe; nake ūria uumite thi nī wa gūkū thi, na maūndū marīa aragia

no ma gũkũ thĩ. Ūrĩa uumĩte igũrũ arĩ igũrũ rĩa andũ arĩa angĩ othe. **32** We oimbũraga maĩndũ marĩa onete na akaigua no gũtirĩ mũndũ o na ũmwe wĩtikagĩra ūira wake. **33** Mũndũ ūrĩa wĩtikĩrĩte ūira ūcio nĩahũũrĩte mũhũũrĩ atĩ Ngai nĩ wa ma. **34** Nĩgũkorwo ūrĩa Ngai atũmĩte aragia ciugo cia Ngai nĩ ūndũ Ngai aheanaga Roho hatarĩ gĩthimi. **35** Ithe nĩendete Mũriũ na nĩ agĩte indo ciothe moko-inĩ make. **36** Ūrĩa wothē wĩtikĩtie Mũriũ, arĩ na muoyo wa tene na tene, no ūrĩa wothē ũregete Mũriũ ndakona muoyo, nĩgũkorwo egũtũũra arakarĩrwo nĩ Ngai.” (aiōnios g166)

4 Afarisai nĩmaiguire atĩ Jesũ nĩagĩaga na arutwo aingĩ gũkĩra Johana na akamabatithia, **2** o na gũtuika, ti Jesũ wabatithanagia, no nĩ arutwo ake. **3** Hĩndĩ irĩa Mwathani aamenyire ūhoru ūcio, akiuma Judea na agĩcoka Galili o rĩngĩ. **4** Na rĩrĩ, no nĩngiya angĩatũkanĩrĩe bũrũrĩ wa Samaria. **5** Nĩ ūndũ ūcio, agĩkina itũũra rĩarĩ Samaria rĩetagwo Sukaru, hakuhi na gĩthaka kĩa Jakubu aaheete mũriũ Jusufu. **6** Nakio gĩthima kĩa Jakubu nĩkuo kĩa, nake Jesũ, tondũ wa kũnoga nĩ rũgendo, agĩkara thĩ hau gĩthima-inĩ. Na kwarĩ ta thaa thita. **7** Na rĩrĩa mũtũmia ũmwe Mũsamarĩa okire gũtaha maaĩ-rĩ, Jesũ akimũũria atĩrĩ, “No ūũhe maaĩ ma kũnyua?” **8** (Hĩndĩ iyo arutwo ake nĩmathĩite kũgũra irio itũũra-inĩ.) **9** Nake mũtũmia ūcio Mũsamarĩa akimũwĩra atĩrĩ, “Wee ūrĩ Mũyahudi na nĩ ndĩ mũtũmia Mũsamarĩa. Ūngĩkĩhooya gĩa kũnyua atĩa?” (Nĩgũkorwo Ayahudi matĩrĩ ngwatanĩro na Asamarĩa.) **10** Nake Jesũ akimũcookeria atĩrĩ, “Korwo nĩũũĩ kũheo kĩa Ngai na ūkamenya nũũ ūrakũhooya maaĩ ma kũnyua, wee nĩwe ūngĩamũhooya nake nĩangĩakũhe maaĩ ma muoyo.” **11** Nake mũtũmia ūcio akimũwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ūyũ, ndũrĩ na kĩndũ gĩa gũtaha maaĩ nakio, na gĩthima gĩkĩ nĩ kĩriku. Ūngĩkĩruta kũ maaĩ macio ma muoyo? **12** Anga ūkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Jakubu ūrĩa watũheire gĩthima gĩkĩ, na we mwene aatũũrĩte anyuuaga maaĩ kuuma kĩo o hamwe na arĩu ake na ndũũru ciake cia mbũri na cia ng’ombe?” **13** Nake Jesũ akimũcookeria atĩrĩ, “Mũndũ o wothē ūnyuuaga maaĩ maya nĩanyootaga rĩngĩ, **14** no ūrĩa wothē ūkũnyua maaĩ marĩa ngaamũhe ndarĩ hĩndĩ akaanyoota. Ti-itherũ, maaĩ marĩa ngũmũhe megũtuika gĩthima kĩa maaĩ thĩnĩ wake, gĩtherũkage muoyo wa tene na tene.” (aiōn g165, aiōnios g166) **15** Nake mũtũmia ūcio akimũwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ūyũ, he maaĩ macio nĩguo ndikananyoota rĩngĩ, na ndige gũkĩaga haha gũtaha maaĩ.” **16** Nake akimũwĩra atĩrĩ, “Thĩĩ wĩte mũthuurĩguo mũũke nake.” **17** Nake mũtũmia ūcio akimũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na mũthuuri.” Nake Jesũ akimũwĩra atĩrĩ, “Nĩ warĩa ma rĩrĩa woiga atĩ ndũrĩ na mũthuuri. **18** Ūhoru wa ma nĩ atĩ ūkoretwo ūrĩ na athuuri atano, na mũndũ mũrũme ūrĩa ūrĩ nake rĩu ti mũthuurĩguo. Ūguo woiga nĩ ūhoru wa ma.” **19** Nake mũtũmia ūcio akimũwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ūyũ, nĩndĩrona atĩ wee ūrĩ mũnabii. **20** Maithe maitũ maahooyagĩra Ngai kĩrima-inĩ gĩkĩ, no inyũĩ Ayahudi muugaga atĩ Jerusalemu nokuo kũndũ kũrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooyagĩra Ngai.” **21** Nake Jesũ akiaga atĩrĩ, “Mũtũmia ūyũ, nĩtikia, kũrĩ ihinda rĩroka rĩrĩa mũtakaahooyagĩra Baba kĩrima-

inĩ gĩkĩ o na kana Jerusalemu. **22** Inyũĩ Asamarĩa mũhooyaga kĩa mũtooi; no itũhũ mũhooyaga kĩa tũũ, nĩgũkorwo ūhonokio uumĩte kũrĩ Ayahudi. **23** No ihinda nĩrĩroka na rĩu nĩrĩkinyu, rĩrĩa arĩa mahoooyaga na ma makaahooyaga Baba na roho, na mamũhooyage na ma, nĩgũkorwo nĩ andũ ta acio Baba acaragia a kũmũhooyaga. **24** Ngai nĩ roho, nao arĩa mamũhooyaga no nĩngiya mamũhooyage na roho, na mamũhooyage na ma.” **25** Nake mũtũmia ūcio akimũwĩra atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ Mesia” (ũrĩa wĩtagwo Kristũ) “nĩarooka. Hĩndĩ irĩa agooka nĩagatũtaarĩria maĩndũ mothe.” **26** Nake Jesũ akiaga atĩrĩ, “Nĩ ndĩrakwarĩria nĩ nĩĩ we.” **27** O ihinda-inĩ rĩu arutwo ake magũtũka, na makĩgega maakora akĩaranĩria na mũtũmia. No gũtirĩ o na ũmwe worĩrie atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ ũrenda?” kana akiũria, “Ūraaranĩria nake nĩkĩ?” **28** O hĩndĩ iyo mũtũmia ūcio agĩtiga ndĩgĩthũ yake ya maaĩ, agĩcoka itũũra-inĩ, akiũra andũ atĩrĩ, **29** “Ūkai, mũkone mũndũ wanjĩra maĩndũ marĩa mothe ndaaneka. ūcio no akorwo nĩwe Kristũ?” **30** Nao makiuma kũu itũũra-inĩ, magĩthĩ harĩa Jesũ aarĩ. **31** Mũira wa makinye, arutwo ake makĩmũringĩrĩria makĩmwĩra atĩrĩ, “Rabii, rĩa irio.” **32** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Ndĩ na irio cia kũrĩa, irĩa mũtarĩ ūndũ wacio mũũ.” **33** Nao arutwo ake makĩũranĩa atĩrĩ, “Kai hĩhi harĩ mũndũ ūmũreheire irio?” **34** Nake Jesũ akiaga atĩrĩ, “Irio ciakwa nĩ gwĩka wendi wa ūrĩa wandũmire na kũrĩkia wĩra wake. **35** Gĩthĩ mũtiugaga atĩ, ‘Nĩ mĩeri ina itĩgarĩte magetha makinye?’ Ngũmwĩra atĩrĩ, hĩngũrai maithe manyu muone mĩgũnda! Magetha nĩmakinyu. **36** O na rĩu mũgethi nĩagĩaga na mũcaara wake, o na nĩagethaga magetha ma muoyo wa tene na tene, nĩgeetha mũhaandi na mũgethi makenanĩre hamwe. (aiōnios g166) **37** Amu nĩ ūhoru wa ma ūrĩa uugaga atĩ, ‘Ūmwe ahaandaga, nake ūngĩ akagetha.’ **38** Nĩ ndaamũtũmire mũkagetha kĩa mũtarũtĩre wĩra. Angĩ nĩo marutĩte wĩra mũritũ, na inyũĩ mũkagetha uumĩthio wa wĩra wao.” **39** Nao Asamarĩa aingĩ kuuma itũũra rĩu makĩmũwĩtikia nĩ ūndũ wa ūrĩa wa mũtũmia ūcio, tondũ nĩameerire atĩrĩ, “Nĩanjĩrĩre maĩndũ marĩa mothe ndaaneka.” **40** Nĩ ūndũ ūcio, hĩndĩ irĩa Asamarĩa mokire kũrĩ Jesũ, makĩmũringĩrĩria aikaranie nao, nake agĩkara mĩthenya iĩrĩ. **41** Na tondũ wa ciugo ciake, andũ angĩ aingĩ magĩtikia. **42** Magĩkĩra mũtũmia ūcio atĩrĩ, “Ithũ tũtĩretikia no ūndũ wa ūrĩa ūratwĩrĩre; rĩu nĩtwĩgũrĩrĩre ithũĩ ene na tũkamenya atĩ mũndũ ūyũ ti-itherũ nĩwe Mũhonokia wa kĩrĩndĩ.” **43** Thuutha wa mĩthenya iyo iĩrĩ, akiumagara agĩthĩ Galili. **44** (Amu Jesũ we mwene nĩoigĩte atĩ mũnabii ndatĩagwo bũrĩrĩ-inĩ wake mwene.) **45** Rĩrĩa aakinyire Galili, andũ a Galili makĩmũnyĩta ũgeni. Nĩmonete ūrĩa wothē ekite Jerusalemu hĩndĩ ya Gĩathĩ gĩa Bathaka, nĩgũkorwo o nao maarĩ kuo. **46** O rĩngĩ agĩceera Kana ya Galili, kũrĩa aagarũrĩte maaĩ magatuika ndĩbei. Na kũu Kaperinaumu nĩ kwarĩ na mũndũ ūmwe mũnene warĩ na mũriũ mũrũaru. **47** Rĩrĩa mũndũ ūcio aagũire atĩ Jesũ nĩoimite Judea agooka Galili, agĩthĩ kũrĩ we, akimũthaitha athĩ akahonie mũriũ, ūrĩa warĩ hakuhi gũkua. **48** Jesũ akimũwĩra atĩrĩ, “Inyũĩ mũtangĩona ciama na morĩrũ, mũtingĩtikia.” **49** Nake mũnene ūcio akimũwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ūyũ, nĩtũkĩrũke mwana wakwa atanakua.”

50 Nake Jesu akimucokeria atiri, “Inuka. Muruguo niekühona.” Mündu ücio agitika üguo Jesu aamwirire, na akiinuka. 51 Naari njira akiinuka, ndungata ciake ikimütunga na ndumiriri ati muruwe ari o muoyo. 52 Riria aamooririe ni ta thaa ciigana muriu aambiririe kugua wega, makimwira atiri, “Ira thaa mugwanja niguu araahonire.” 53 Nake ithe akimenya ati thaa icio nocio Jesu aamwirite atiri, “Muruguo niekühona.” Ni undu ücio we na nyumba yake yotho magitika. 54 Giki niko kiar kama gja keeri kiria Jesu aaringire kuu Galili, oimite Judea.

5 Thuutha wa maundu macio Jesu nambatre Jerusalemu tondü ni kwar na giathi kia Ayahudi. 2 Na riri, kuu Jerusalemu hakuhi na Kihingo-kia-Ng'ondü ni kwar na karia geetagwo na Kihibirania Bethesida, nako gaathiururukiirio ni ithaku ithano ciari ngite. 3 Kuu nikuo gwakomagwo ni ikundi nene cia andu aria maar aruaru, ta atumumu, na cionje, na aria maakuite ciiga (meeteire maa moinjugwo. 4 Nigukorwo ni kuri hinda muraika wa Mwathani aikuruka akoinjuga maa karia-ini kau; na mündu wa mbere kurika kuo maa moinjugwo, nahonagio murimu o wotho aria aari nago.) 5 Na hau ni haari mündu ümwe watuürite ari muruaru miaka mirongo itatu na inana. 6 Hinda iria Jesu aamuonire akomete hau, na akimenya ati atuürite üguo ihinda iriaya, akimuria atiri, “Nikwenda kuhonio?” 7 Nake mündu ücio waruarite akimwira atiri, “Muthuuri üyü, ndiri na mündu wa kundikia thini wa karia riria maa moinjugwo. Ngigeria gutoboka thini-ri, mündu üngi agatoboka mbere yakwa.” 8 Nake Jesu akimwira atiri, “Ükiri, oya kibar giaku, witware!” 9 Na o rimwe mündu ücio akihona, akoya kibar giake, na agitwara. Na riri, muthenya ücio gwekikire üguo wari wa Thabatü, 10 na ni undu ücio Ayahudi makira mündu ücio wahonetio atiri, “Ümüthi ni muthenya wa Thabatü; watho ndugwitikirite ükuue kibar giaku.” 11 Nowe akimucokeria atiri, “Mündu ücio üihonire anjirire atiri, ‘Oya kibar giaku, witware.’” 12 Ni undu ücio makimuria atiri, “Mündu ücio ükwirire woe kibar witware nüü?” 13 Mündu ücio wahonetio ndaamenyaga nüü wamuhonetie, tondü Jesu aakoretwo oriire kirindi-ini kiria kiar hau. 14 Thuutha ücio Jesu akimukora hekaru-ini, akimwira atiri, “One, riu nüuhonete. Ndugacooke kwihia ndukae gukorwo ni undu müuru kuri ücio.” 15 Nake mündu ücio agithi na akira Ayahudi ati Jesu niwe wamuhonetie. 16 Ni undu ücio, Ayahudi makinyariira Jesu, tondü ekite maundu macio muthenya wa Thabatü. 17 Nake Jesu akimeera atiri, “Baba atuürite o ari wira-ini wake nginya riu, na o na ni ndiraruta wira.” 18 Ni undu wa gitumi kiu, Ayahudi magikiriria kugeria kumüraga; nigukorwo ni muthenya wa Thabatü aathukagia, no o na nginya nietaga Ngai ithe wake mwene, na üguo akeiganania na Ngai. 19 Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ngumwira atiri na ma, Muriu ndari undu angika we mwene, tiga o üria onaga ithe angika, nigukorwo maundu maria ithe ekaga no mo Muriu o nake ekaga. 20 Nigukorwo ithe niendete Muriu, na niamuonia maundu mothe maria ekaga, Ii, na niakamuonia maundu manene o

na gikira maya, nigeetha o na inyu mügege. 21 O ta üria ithe ariukagia andu aria akuu akamahe muoyo, noguo o nake Muriu aheaga muoyo o üria angienda kühe. 22 Na ningi-ri, ithe ndari mündu atuagira ciara, no ehokeire Muriu utuaniri wotho wa ciara, 23 nigeetha andu othe matitaga Muriu o ta üria matitaga ithe. Üria utatitaga Muriu ndatitaga ithe üria wamütumire. 24 “Ngumwira atiri na ma, üria wotho üguaga kiugo giakwa na agetika üria wandumire, ari na muoyo wa tene na tene; na ti wa güciirithio niarikitie kuuma gikuu-ini agatoonya muoyo-ini. (aiönios g166) 25 Ngumwira atiri na ma, kuri ihinda rirooka, na riu nikinyu riria akuu makaigua mugambo wa Muriu wa Ngai, nao aria makaigua ni magaatüra muoyo. 26 Nigukorwo o ta üria ithe ari na muoyo thini wake mwene, no taguo ahotithitie Muriu kugia na muoyo thini wake mwene. 27 Na niamuheete ühoti wa gutuanira ciara ni tondü ni Muriu wa Mündu. 28 “Mütikagegio ni ühoro ücio, nigukorwo ihinda niiroka riria andu aria othe mari mbirira-ini makaigua mugambo wake 29 na moime kuo, aria mekite wega mariuke niguu matüire muoyo, nao aria mekite üuru mariuke niguu matüire ciara. 30 Ndiri undu ingihota gwika ni mwene; nduanagira ciara kuringana na üria njiguaga, na itua riakwa ni ria kihooto, nigukorwo ndicaraga gwikenia ni mwene, tiga gükenia üria wandumire. 31 “Ingiheana üria üngoni ni mwene-ri, üria ücio wakwa ndungituka wa ma. 32 Ni kuri na üngi üria uumburaga ühoro wakwa, na ninjüü ati üria wake iguru riakwa ni wa ma. 33 “Inyu nimwatumanire kuri Johana, nake niaheanire üria wa ma. 34 Ti ati ninjitikagira üria wa mündu; no nindügwetaga nigeetha muhonokio. 35 Johana aari tawa üria wakanire na ükimurika, na inyu mügithuura gükenera ütheri wake kwa ihinda. 36 “Ni ndi na üria münene gükira ücio wa Johana. Nigukorwo wira üria Baba aaheete ndikie, na noguo ndiraruta, niguu uumburaga ati Baba niwe undumite. 37 Nake Baba üria wandumire niaheanite üria üngoni we mwene. Inyu müti mwaigua mugambo wake kana mukona üria atari, 38 o na kiugo giake gititüraga thini wanyu, tondü mütiitikie üria aatümir. 39 Inyu mütiüraga Maandiko tondü mwiciiraga ati na undu wamo nimwigatiire muoyo wa tene na tene. Maandiko macio nimo moimbüraga ühoro üria üngoni, (aiönios g166) 40 no nimumegaga güuka kuri ni müge na muoyo. 41 “Ni nditikagira ügocci kuuma kuri andu, 42 no inyu nindimüü. Ngamenya ati inyu mütiiri na wendo wa Ngai ngoro-ini cianyu. 43 Njükitie thini wa ritwa rira Baba na mütiitikagira; no mündu üngi angituka na ritwa riake mwene, nimumwitikira. 44 Müngitika atia angikorwo mwitikagira ügocci kuuma kuri andu aria ang, no müticaraga ügocci üria uumaga kuri Ngai o ücio ümwe? 45 “No mütegeciire ati ningamüthitanga mbere ya Baba. Musa üria inyu mwihokeete niwe mümüthitangi. 46 Korwo nimwitikie Musa-ri, no münjitikie, nigukorwo ni ühoro wakwa aandikire. 47 No kuona ati mütiitikie üria aandikire-ri, müngitika atia üria njugaga?”

6 Thuutha wa maündu macio, Jesu akiringa murimo uria ungwi wa Iria ria Galili (na norio ruitagwo Iria ria Tiberia), **2** nakio kirindi kinene kia andu gikimurumirira tondü nikioneete ciamia iria aaringire andu aria maarĩ arũaru. **3** Nake Jesu akiambata kirĩma-inĩ, agĩkara thĩ mari hamwe na arutwo ake. **4** Nakio Gĩathĩ gĩa Bathaka ya Ayahudi nigĩakuhĩrĩrie. **5** Rĩria Jesu aarorire akĩona kirĩndĩ kinene gĩgũka kũrĩ we, akĩũria Filipu atĩrĩ, “Tũkũgũra mĩgate kũ andũ aya marĩe?” **6** Oriorie ũguo nĩguo amũgerie, nigũkorwo we nĩooũ urĩa egwĩka. **7** Nake Filipu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mũcara wa mĩeri inana ndũngĩgũra mĩgate ya kũigana nĩguo o mũndũ arũme kenyu!” **8** Nake murutwo ũngĩ wake wetagwo Anderea, mũrũ wa nyina na Simoni Petero, akiuga atĩrĩ, **9** “Haha harĩ kahĩ karĩ na mĩgate itano ya mũtu wa cairi na thamaki igĩrĩ nini, no ingĩkũigana atĩa andũ mari aingĩ ũũ?” **10** Nake Jesu akiuga atĩrĩ, “Iraai andũ maikare thĩ.” Hau maarĩ haarĩ na nyeki nyingĩ, nao arũme magũikara thĩ, na maarĩ ta arũme ngĩri ithano. **11** Jesu agĩcooka akĩoya mĩgate iyo, agĩcooka ngaatho na akĩgaĩra aria maikarĩte thĩ kũringana na mũigana urĩa o mũndũ angĩendire. Agĩcooka agĩka o ũguo na thamaki. **12** Rĩria othe maarĩre na makĩhũũna, akĩĩra arutwo ake atĩrĩ, “Unganiaĩ cienyu iria ciatigara. Mũtikareke kĩndũ o na kĩrĩkũ kũrĩre.” **13** Nĩ ũndũ ũcio magĩciũngania, makĩiyũria ikabũ ikũmi na igĩrĩ na icunjĩ cia mĩgate irĩa itano ya cairi, iria ciatigirio nĩ andũ acio maarĩkia kũria. **14** Thuutha wa andũ kuona ciamia iria Jesu aaringĩte, makĩambĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Ti-itherũ ũyũ nĩwe mũnabii urĩa ũgooka gũkũ thĩ.” **15** Nake Jesu akĩmenya atĩ nĩmendaga mamũtue mũthamaki wao na hinya, nĩ ũndũ ũcio akĩmeherera o rĩngĩ, akiambata kirĩma-inĩ arĩ wiki. **16** Rĩria gwakinyire hwaĩ-inĩ arutwo ake magũikũrũka nginya iria-inĩ, **17** magĩtoonya marikabu, makĩringa iria marorete Kaperinaumu. Hĩndĩ iyo kwarĩ nduma, na Jesu ndaathĩte kũrĩ o. **18** Nĩ kwarĩ na makũmbĩ ma maaĩ tondũ wa rũhuho rũnene rũria rwahurutanaga. **19** Na hĩndĩ irĩa maatwarĩthĩte marikabu ta kilomita ithano kana ithathatũ, makĩona Jesu agĩũka kũrĩ marikabu-inĩ agereire maaĩ igĩrũ; nao makĩmaka. **20** Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩ; tigai gwĩtigĩra.” **21** Magĩtikĩra atoonye thĩinĩ wa marikabu, na kahinda o kau marikabu igĩkinya hũgũrũrũ-inĩ cia kũria maathĩiiga. **22** Mũthenya ũcio ũngĩ, kirĩndĩ kĩria kiarĩ mũrimo ũũria ũngĩ wa iria gĩkĩmenya atĩ na marikabu imwe yarĩ ho, na atĩ Jesu ndaamĩingĩrĩte hamwe na arutwo ake na maathĩte mari oiki. **23** No nĩngĩ gũgũka marikabu ingĩ ciumĩte Tiberia ikĩrũgama hakuhi na harĩa andũ maarĩĩrĩre mĩgate thuutha wa Mwathani gũcookeria Ngai ngaatho. **24** Na rĩria kirĩndĩ kiamenyire atĩ Jesu kana arutwo ake gũtirĩ warĩ ho, gĩkĩngĩra marikabu icio, gĩgĩthĩ Kaperinaumu gũcaria Jesu. **25** Rĩria maamũkorire mũrimo ũũria ũngĩ wa iria makĩmũũria atĩrĩ, “Rabii, ũkinyire gũkũ rĩ?” **26** Nake Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, inyuĩ mũtiranjaria nĩ ũndũ wa ciamia iria mũronire, no nĩ ũndũ nĩmũrarĩre mĩgate mũrahũũna. **27** Tigagai gũtangĩkĩra irio iria ithũkaga, no mwĩtangagei nĩ ũndũ wa irio iria cia gũtũũra nginya muoyo-inĩ wa tene na tene, iria Mũrũ wa Mũndũ akaamũhe. ũcio nĩwe Ngai lthe ahũũrĩte mũhũũri wa gwĩtikĩrika.” (aiñios g166) **28**

Magĩcooka makĩmũũria atĩrĩ, “Twagĩrĩrwo nĩ gwĩka atĩa nĩgeetha tũrutage mawĩra maria Ngai endaga?” **29** Nake Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Wĩra wa Ngai nĩ ũyũ: nĩ mwĩtikie urĩa we atũmĩte.” **30** Nĩ ũndũ ũcio makĩmũũria atĩrĩ, “Nĩ ciamia irikũ ũgũtũringĩra tuone nĩguo tũgwĩtikie? ũgwĩka atĩa? **31** Maithe maitũ ma tene maarĩaga mana kũu werũ-inĩ; o ta urĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: ‘Aamaheire mĩgate kuuma igĩrũ marie.’” **32** Nake Jesu akĩmeera atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, ti Musa wamũheire mũgate kuuma igĩrũ, no nĩ Baba ũmũheaga mũgate urĩa wa ma kuuma igĩrũ. **33** Nĩgũkorwo mũgate wa Ngai nĩ urĩa ũikũrũkaga kuuma igĩrũ akahe kirĩndĩ gĩa thĩ muoyo wa tene na tene.” **34** Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuari ũyũ, kuuma rĩu tũheage mũgate ũcio.” **35** Nake Jesu akiuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mũgate wa muoyo. Mũndũ urĩa ũũkaga kũrĩ nĩ ndakahũũta o na rĩ, na urĩa ũnjĩtikĩtie ndakanyoota o na rĩ. **36** No rĩrĩ, o ta urĩa ndĩmwĩrĩte, nĩmũnyonete, no mũtirĩ mũretikia. **37** Ariĩ othe Baba ahee nĩmarĩũkaga kũrĩ nĩ, na urĩa wothĩ ũgooka kũrĩ nĩ ndikamũingata o na rĩ. **38** Nĩgũkorwo ndĩkũrũkĩte kuuma igĩrũ njũke gwĩka wendi wakwa nĩ mwene, no njũkĩte gwĩka wendi wa urĩa wandũmire. **39** Naguo ũyũ nĩguo wendi wa urĩa wandũmire, atĩ ndigaaite o na ũmwe wa aria othe aaheete, no ngamariũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. **40** Nĩgũkorwo wendi wa Baba nĩ atĩ urĩa wothĩ wonete Mũriũ na akamwĩtikia nĩakagĩa na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria.” (aiñios g166) **41** Ayahudi maigua ũguo makĩambĩrĩria kũng’ong’ora nĩ ũndũ wake tondũ nĩogĩte atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ mũgate urĩa waikũrũkĩre kuuma igĩrũ.” **42** Makiuga atĩrĩ, “Gĩthĩ ũyũ ti Jesu mũrũ wa Jusufu, urĩa ithĩ na nyina tũũũ? Rĩu angĩhota atĩa kuuga atĩ, ‘Nĩ ndaikũrũkĩre kuuma igĩrũ?’” **43** Nake Jesu akĩmeera atĩrĩ, “Tigai kũng’ong’ora gatagati-inĩ kanyu. **44** Gũtirĩ mũndũ ũngũka kũrĩ nĩ ataguucĩrĩrio nĩ Baba urĩa wandũmire, na nĩ nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. **45** Nĩ kwandĩkitwo maandiko-inĩ ma Anabii atĩrĩ, ‘Nao othe makaarutwo ũhoro nĩ Ngai.’ Nake urĩa wothĩ ũthikagĩrĩria Baba na akeeruta ũhoro kuuma kũrĩ we, niokaga kũrĩ nĩ. **46** Gũtirĩ mũndũ ũrĩ ona Baba, tĩga o urĩa uumĩte kũrĩ Ngai; we wiki nowe wonete Baba. **47** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ urĩa wĩtikĩtie arĩ na muoyo wa tene na tene. (aiñios g166) **48** Nĩ nĩ nĩ mũgate wa muoyo. **49** Maithe manyu ma tene maarĩaga mana mari werũ-inĩ, na no maakuire. **50** No ũyũ nĩguo mũgate urĩa ũikũrũkĩte kuuma igĩrũ, urĩa mũndũ angĩrĩa na ndakue. **51** Nĩ nĩ nĩ mũgate urĩa ũrĩ muoyo urĩa waikũrũkĩre kuuma igĩrũ. Mũndũ o wothĩ ũngĩrĩa mũgate ũyũ, nĩagatũũra tene na tene. Mũgate ũyũ nĩ mwĩrĩ wakwa urĩa nguĩheana nĩ ũndũ wa muoyo wa andũ a gũkũ thĩ.” (aiñion g165) **52** Hĩndĩ iyo nao Ayahudi makĩambĩrĩria gũkararania mũno o ene, makoorania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ angĩhota atĩa gũtũhe mwĩrĩ wake tũrĩe?” **53** Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũtangĩrĩa mwĩrĩ wa Mũrũ wa Mũndũ na mũnyue thakame yake, mũtirĩ na muoyo thĩinĩ wanyu. **54** ũria wothĩ ũrĩaga mwĩrĩ wakwa na akanyua thakame yakwa arĩ na muoyo wa tene na tene, na nĩngamũriũkia mũthenya wa kũrigĩrĩria. (aiñios g166) **55** Nĩgũkorwo mwĩrĩ wakwa nĩ irio kũna,

nayo thakame yakwa nĩ kindũ gĩa kũnyua kũna. **56** Ūrĩa wotho ūrĩaga mwĩrĩ wakwa na akanyua thakame yakwa aikaraga thĩnĩ wakwa na nĩ ngaikara thĩnĩ wake. **57** O ta ūrĩa Baba mūtũũra muoyo aandũmire na o ta ūrĩa na nĩ ndũũraga muoyo nĩ undũ wa Baba, noguo mündũ ūrĩa undũũaga agaatũũra muoyo nĩ undũ wakwa. **58** Ūyũ nĩguo mũgate ūrĩa waikũrũkire kuuma igũrũ. Maithe manyu maariire mana na nĩmakuire, no ūrĩa ūrĩũaga mũgate ūyũ egũtũũra tene na tene.” (**aiōn g165**) **59** Maundũ macio aamaariire rĩrĩa aarutanaga thunagogi-inĩ kũu Kaperinaumu. **60** Arutwo ake aingĩ maigua ūguo makiuga atĩrĩ, “Ūyũ nĩ ūrutani mũritũ mũno, nũũ ūngihota kũwĩtũkĩra?” **61** Jesũ amenya atĩ arutwo ake nĩmang’ong’oraga nĩ undũ wa ūhoro ūcio akĩmeera atĩrĩ, “Kaĩ ūhoro ūcio wamũrakaria? **62** Ī mũngikiona Mũrũ wa Mündũ akĩambata igũrũ kũria aarĩ mbere! **63** Roho aheanaga muoyo; mwĩrĩ ndũrĩ kiene. Ciugo iria ndamwarĩria nĩ roho na nĩcio muoyo. **64** No nĩ kũrĩ amwe anyu matarĩ maretikia.” Nĩgũkorwo kuuma o kĩambĩrĩria Jesũ nĩooŋ arĩa matetikĩtie, na ūrĩa ūkaamũkunanĩra. **65** Agĩthĩ na mbere, akiuga atĩrĩ, “Nĩkio ndamwĩrĩre atĩ gũtĩrĩ mündũ ūngihota gũũka kũrĩ nĩ atahotithĩtio nĩ Baba.” **66** Kuuma hĩndĩ ūyo, arutwo ake aingĩ makĩhũndũka, na matiacookire kũmũrũmĩria. **67** Jesũ akĩũria arĩa ikũmi na eerĩ atĩrĩ, “O na inyuĩ kaĩ mũrenda gũthĩ?” **68** Nake Simoni Petero akĩmũcookeria, atĩrĩ, “Mwathani, tũngĩthĩ kũrĩ ū? Wee nĩwe ūrĩ na ciugo cia muoyo wa tene na tene.” (**aiōnios g166**) **69** Nĩtwitĩkitie na tũkamenya atĩ wee nĩwe ūrĩa Mũtheru wa Ngai.” **70** Hĩndĩ ūyo Jesũ akĩmacookeria akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ ti nĩ ndĩmũthuurĩte mũrĩ ikũmi na eerĩ? No ūmwe wanyu nĩ ndaimono!” **71** (Aaragia ūhoro wa Judasi mũrũ wa Simoni Isikariota, tondũ o na aakorwo aarĩ ūmwe wa acio ikũmi na eerĩ, nĩwe warĩ amũkunanĩre thutha ūcio.)

7 Thuutha ūcio, Jesũ nĩacearangire Galili, nĩ undũ ndendaga gũthĩrĩ Judea tondũ Ayahudi akuo nĩmamũcaragia mamũũraga. **2** No hĩndĩ rĩa Gĩathĩ gĩa Ithũnũ kĩa Ayahudi gĩakuhĩrĩrie-rĩ, **3** ariũ a nyina na Jesũ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩwagĩrĩrwo uume gũkũ ūthĩrĩ Judea, nĩguo arutwo aku mone ciama iria ūringaga. **4** Gũtĩrĩ mündũ wendaga kũmenyeka nĩ andũ ūhithaga ūria areeka. Na tondũ nĩũreeka maundũ maya-rĩ, wĩonanie kũrĩ kĩrĩndĩ.” **5** Nĩgũkorwo o na ariũ a nyina matiamwĩtĩkitie. **6** Nĩ undũ ūcio, Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ihinda riakwa rĩrĩa riagĩrĩre rĩrĩrĩ rĩrakinya; no harĩ inyuĩ ihinda o rĩothe nĩriagĩrĩre. **7** Andũ a gũkũ thĩ matingĩmũthũũra, no nĩ nĩmathũire tondũ nĩnyumbũraga atĩ ūria megaka nĩ ūũru. **8** Inyuĩ thĩrĩ Gĩathĩ-inĩ. Nĩrĩ ndikwamba kwambata Gĩathĩ-inĩ kũu, nĩgũkorwo ihinda riakwa rĩrĩa riagĩrĩrũ rĩrĩrĩ rĩrakinya.” **9** Na aarĩkia kuuga ūguo, agĩĩkara kũu Galili. **10** No rĩrĩ, thuutha wa ariũ a nyina gũthĩrĩ Gĩathĩ-inĩ kũu, o nake agĩcooka agĩthĩ, no ndaathĩre akĩmenyekaga, no aathĩre na hitho. **11** Na rĩrĩ, kũu Gĩathĩ-inĩ-rĩ, Ayahudi nĩmamũcaragia, makĩũranagia atĩrĩ, “Mündũ ūcio arĩ ha?” **12** Kũu mũingĩ-inĩ guothe andũ nĩmaragia na mĩheehũ ūhoro wake. Amwe makoiga atĩrĩ, “Mündũ ūcio nĩ mündũ mwega.” Nao arĩa angĩ makoiga atĩrĩ, “Aca,

mündũ ūcio nĩaheenagia andũ.” **13** No gũtĩrĩ mündũ ūngĩaririe ūhoro wake akĩiguagwo nĩ undũ wa gwĩtigĩra Ayahudi. **14** Gĩathĩ gĩakinya gatagatĩ-rĩ, Jesũ akĩambata agĩthĩrĩ nja-inĩ cia hekarũ, akĩambĩrĩria kũrutana. **15** Nao Ayahudi makĩgega, makĩũrania atĩrĩ, “Mündũ ūyũ aamenyeire maundũ maya kũu, na ndathomete?” **16** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ūrutani ūrĩa ndutanaga ti wakwa nĩ mwene. Uumaga kũrĩ ūrĩa wandũmire. **17** Mündũ o wotho angienda gwĩka wendi wa Ngai, ūcio nĩarĩmenyaga kana ūrutani wakwa uumaga kũrĩ Ngai, kana njaragia ūhoro wakwa mwene. **18** Mündũ ūrĩa waragia ūhoro wake we mwene eekaga ūguo nĩgeetha egoochithie we mwene, no ūrĩa ūrutaga wĩra nĩgeetha agoochithie ūrĩa ūmũtũmĩte nĩ mündũ wa ma; gũtĩrĩ undũ wa maheeni ūmũkonĩ. **19** Gĩthĩ Musa ndaamũheire watho? No gũtĩrĩ o na ūmwe wanyu ūmenyagĩrĩa watho. Mũrageria kũnjũraga nĩkĩ?” **20** Naguo mũingĩ wa andũ ūkĩmũcookeria atĩrĩ, “Wee ūrĩ na ndaimono. Nũũ ūrageria gũkũũraga?” **21** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ndaaringire kĩa kĩa kĩmwe, na inyuĩ inyuotho mũkĩgega. **22** No rĩrĩ, tondũ Musa nĩamũheire ūhoro wa kũrua (o na gũtũũka ūhoro ūcio ndwoimire kũrĩ Musa, no woimĩte kũrĩ maithe manyu ma tene-rĩ), inyuĩ nĩ mũruithagia mwana mũthenya wa Thabatũ. **23** Rũu angĩkorwo mwana no aruitho mũthenya wa Thabatũ nĩgeetha watho wa Musa ndũgathaahio-rĩ, mũrakĩndakarĩra nĩkĩ nĩkũhonia mündũ mũthenya wa Thabatũ? **24** Tigai gũtuanagĩra ciira na ūrĩa mündũ atarĩ, tuanagĩrai ciira na kĩhoo. **25** Tondũ ūcio andũ amwe a kũu Jerusalemu makĩambĩrĩria kũũrania atĩrĩ, “Gĩthĩ ūyũ tiwe mündũ ūrĩa marageria kũũraga? **26** Na rĩu araaria atekwĩhitha, na matĩrĩ undũ maramwĩra. Kaĩ anene mamenyete kũna atĩ ūyũ nĩwe Kristũ? **27** No ithuĩ nĩtũũ kũria mündũ ūyũ oimĩte; rĩrĩa Kristũ agooka, gũtĩrĩ mündũ ūkaamenya kũria agaakorwo oimĩte.” **28** Tondũ ūcio Jesũ, o akĩrutanaga kũu hekarũ-inĩ, akĩanĩrĩa, akiuga atĩrĩ; “Ī nĩguo, nĩmũnjũũ, na mũkamenya kũria nyumĩte. Ndiũkĩte gũkũ nĩ undũ wakwa nĩ mwene, no ūrĩa wandũmire nĩ wa ma. Inyuĩ mũtĩmũũ, **29** no nĩ nĩndĩmũũ, tondũ nyumĩte kũrĩ we, na nĩwe wandũmire.” **30** Maigua ūguo makĩgeria kũmũnyĩita, no gũtĩrĩ o na ūmwe wamũhutirie, tondũ ihinda riake rĩtiarĩ ikinyu. **31** O na kũrĩ o ūguo, andũ aingĩ makĩmũtĩkia. Makiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ rĩa Kristũ agooka-rĩ, nĩakarĩnga ciama nyingĩ gũkĩra mündũ ūyũ?” **32** Afarisai makĩigua andũ makĩheehana maundũ ti macio mamũkonĩ. Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai magĩtũma thigari cia hekarũ ikamũnyĩite. **33** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Nĩrĩ ngũkorwo na inyuĩ o ihinda inini, njooke thĩrĩ kũrĩ ūrĩa wandũmire. **34** Inyuĩ mũkaanjaria, no mũtikanyona; na kũria ngaakorwo, mũtikahota gũkinya.” **35** Ayahudi makĩũrania atĩrĩ, “Mündũ ūyũ nĩ kũ arenda gũthĩrĩ, kũu tũtangĩhota kũmuona? Hihĩ egũthĩrĩ kũria andũ aitũ matũũraga mahurunjũkĩte gatagatĩ ka Ayunani, akarute Ayunani ūhoro? **36** Nĩ atĩa ekwendaga kuuga, rĩrĩa oigire atĩ, ‘Mũkaanjaria no mũtikanyona’ na ‘kũria ngaakorwo mũtikahota gũkinya?’” **37** Mũthenya wa mũthia, na ūrĩa warĩ mũnene wa Gĩathĩ kũu-rĩ, Jesũ akĩrũgama, akĩanĩrĩa na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Mündũ ūrĩa ūnyootĩ-

rī, nioke harī nī anyue. **38** Ūrīa wothē ūnjītikitie, thīnī wake nīkūriumaga nījūī cia maaī marī muoyo, o ta ūrīa Maandiko moigite.” **39** Akīaria ūguo aaragia ūhoro wa Roho, ūrīa arīa maamwītikitie makaheo thuutha-inī. Amu hīndī iyo Roho ndaahēanītwo, nīgūkorwo Jesū ndaagooicitīhīto. **40** Hīndī irīa andū maiguire ciugo ciae, amwe makiuga atīrī, “Ti-itherū mūdū ūyū nī we Mūnabī ūrīa.” **41** Arīa angī makiuga atīrī, “Ūyū nīwe Kristū.” Nao angī makīūria atīrī, “Kwahoteka atīa Kristū oime Galilī? **42** Githī Maandiko matiugite atī Kristū akoima rūciaro-inī rwa Daudi, na oime Bethilehemu itūūra rīrīa Daudi aatūūruga?” **43** Nī ūndū ūcio gūkīgīa na nyamūkano gatagatī-inī ka andū acio nī ūndū wa Jesū. **44** Amwe nīmendaga kūmūyiita, no gūtīrī o na ūmwe wamūhutirie. **45** Marīgīrīrio-inī arangīrī a hekarū magīcooka kūrī athīnjīrī-Ngai arīa anene na Afarisai, nao makīmooria atīrī, “Mwaga kūmūrehe nīkī?” **46** Arangīrī acio magīcooka atīrī, “Gūtīrī mūdū o na ūmwe ūrī waria ta ūrīa mūdū ūcio aragia.” **47** Nao Afarisai makīmooria atīrī, “Mūroiga atī o na inyuī nīamūheenētie? **48** Nī kūrī mūnene o na ūmwe kana Mūfarisai ūmwītikitie? **49** Aca! No gikundi gīkī kīa andū matooī watho-rī, nīkīnyīite nī kīrumi.” **50** Nikodemo, ūrīa wathūite kūrī Jesū mbere iyo na aarī ūmwe wa gīkundi kīao, akīūra atīrī, **51** “Watho witū nīūtuagīra mūdū ciira ataambīte gūthīkīrīrio nīgūo akamenyeka ūrīa ekīte?” **52** Nao makīmūria atīrī, “O nawe kaī uumīte Galilī? Tuīria ūhoro, na nīūkūmenya atī mūnabīi ndangiuma Galilī.” **53** (O mūdū akīnūka gwake mūcīi.

8 No rīrī, Jesū agīthīi Kīrīma-inī kīa Mītamaiyū. **2** Na rūciinī tene akīroka o rīngī kūu nja cia hekarū, kūrīa andū othe maamūrigīciīrie. Nake agīkīara kīi kūmaruta. **3** Arutani a watho hamwe na Afarisai makīrehe mūtumia wanyīitītwo agītharia. Makīmūrūgamia hau mbere ya gīkundi, **4** na makīra Jesū atīrī, “Mūrutani, mūtumia ūyū aanyītwo agītharia. **5** Thīnī wa watho-rī, Musa aatwathire tūhūūruga atumia ta aya na mahiga nyuguto. Rīu we ūkūuga atīa?” **6** Maahūthagīra kūrīa gīkī kīrī ta mūtego, nīgeetha magīe na ūndū wa kūmūthitangīra. No Jesū akīnamīrīra, na akīambīrīria kwandika thī na kīara gīake. **7** Na rīrīa maathīre na mbere kūmūria ūhoro ūcio, akīanamūka, akīmeera atīrī, “Angīkorwo harī na ūmwe wanyu ūtarī ehia-rī, nīatuīke wa mbere kūmūkīria ihiga.” **8** Agīcooka akīnamīrīra rīngī, akīandika thī na kīara. **9** Rīrīa maiguire ūguo, makīambīrīria kwehera hau ūmwe kwa ūmwe, maambīrīrie na arīa akūrū, ngīnya hagītīgara o Jesū na mūtumia ūcio arūngīi o hau. **10** Jesū akīnamūka, akīmūria atīrī, “Mūtumia ūyū, agūthitangi marī ha? Hatīrī o na ūmwe wao wagūtūira?” **11** Nake akīmūcookeria atīrī, “Mūthuuri ūyū, gūtīrī o na ūmwe.” Nake Jesū akiuga atīrī, “O na nīi ndīgūgūtūira. Thīi, na ndūkanacooke kwīhīa.”) **12** Rīrīa Jesū aarīrie andū rīngī, akiuga atīrī, “Nīi nī nīi ūtheri wa thī. Ūrīa wothē ūnūmagīrīra ndarī hīndī arīthīiaga na nduma, no arīgīaga na ūtheri wa muoyo.” **13** Nao Afarisai makīmūkararia, makīmūwīra atīrī, “We ūraheana ūira waku wee mwene; ūira waku ti wa ma.” **14** Nake Jesū agīcookia atīrī, “O na ingīruta ūira wakwa nīi mwene-rī, ūira wakwa nī wa ma, nīgūkorwo nīnjūū kūrīa ndoimire

o na kūrīa ndīrathīi. No inyuī mūtūū kūrīa nyumīte kana kūrīa ndīrathīi. **15** Inyuī mūtuanagīra ciira na ūmūdū; nīi ndīrī mūdū nduagīra ciira. **16** No o na ingītuanīra ciira-rī, itua rīakwa nīrīagīrīre, nīgūkorwo ndituanagīra ndī nyiki. No nīi ndī na Baba, ūrīa wandūmire. **17** Thīnī wa watho wanyu nī kwandīkītwo atī ūira wa andū eerī nī wa ma. **18** Nīi ndīraruta ūira wakwa mwene; nake mūira wakwa ūcio ūngī nī Baba ūrīa wandūmire.” **19** Nīngī makīmūria atīrī, “Thoguo arī kū?” Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Inyuī mūtīnjūū, o na Baba mūtīmūū. Korwo nīmūnjūū, o na Baba nīmūngīmūū.” **20** Nake aaragia ciugo icio akīrutana hekarū-inī hakuhi na harīa mūhothi warutagīrwo. No gūtīrī mūdū wamūnyīire nī tondū ihinda rīake rītarī ikinyu. **21** O rīngī Jesū akīmeera atīrī, “Nīngwīthīira, na inyuī nīmūkanjaria no mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu. Kūrīa ngūthīi inyuī mūtīngīhota gūka.” **22** Ūhoro ūcio ūgītūma Ayahudi morie atīrī, “Kaī ekwīyūruga? Hihi nīkio aroiga atī, ‘Kūrīa ngūthīi mūtīngīhota gūka?’” **23** Nowe akīmeera atīrī, “Inyuī mūrī a gūkū thī, nīi nyumīte Igūrū. **24** Inyuī mūrī a thī-ino; no nīi ndīrī wa thī-ino. Ndamwīrīre atī mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu; mūngīrega gwītīkia ūrīa njugaga atī nīi nī nīi we, ti-itherū mūgaakua mūrī o mehīa-inī manyu.” **25** Nao makīmūria atīrī, “Wee nīwe ū.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Nīi nī nīi o ūrīa ndūūrīte ndīmūwīraga kuuma o kīambīrīria. **26** Ndī na maūdū maingī ingīuga ma kūmūciirīthia namo. No ūrīa wandūmire nī mwīhokeku, nāguo ūrīa njguīte kuuma kūrī we nīgūo njīiraga kīrīndī.” **27** Nao matiagana kūmenya atī aameeraga ūhoro wa Ithe. **28** Nī ūndū ūcio Jesū akīmeera atīrī, “Mwarīkia kwambararia Mūrū wa Mūdū-rī, nīgūo mūkamenya ūrīa njugaga atī nīi nī nīi we, na atī gūtīrī ūndū njikaga ndīrīte, no njaragia o ūrīa Baba andūtīte. **29** Nake ūrīa wandūmire arī hamwe na nīi; ndandīgīte ndī nyiki, nīgūkorwo hīndī ciothe njikaga maūdū o marīa mamūkenagīa.” **30** O akīaragia-rī, andū aīngī makīmūtīkia. **31** Nake Jesū akīra Ayahudi arīa maamwītikitie atīrī, “Mūngīrūmia ūrutani wakwarī, mūrī arutwo akwa kūna. **32** Nī mūkāmenya ūhoro wa ma, nāguo ūhoro ūcio wa ma nī ūkaamūkūūra.” **33** Nao makīmūcookeria makīmūwīra atīrī, “Ithūi tūrī a rūciaro rwa Iburahīmu, na tūtīrī twatuīka ngombo cia mūdū o na ū. Ūngīkiuga atīa atī nītūgākūūrwo?” **34** Nake Jesū akīmācookeria atīrī, “Ngūmwīra atīrī o ma, mūdū o wothē wīhīaga nī ngombo ya mehīa. **35** No rīrī, ngombo ti ya gūtūūra mūcīi ngīnya tene no mūrūū wa mwene mūcīi nī wa gūtūūra mūcīi ngīnya tene. (aīōn g165) **36** Nī ūndū ūcio Mūrū wa Ngai angīkamūkūūra-rī, nīmūgākūūrwo kūna. **37** Nīnjūū mūrī a rūciaro rwa Iburahīmu, no nīmūwarīrie kūnjūraga, tondū ūhoro wakwa ndūrī na ūikaro thīnī wanyu. **38** Nīi ndīramwīra maūdū marīa nyonete harī Baba, na inyuī mwīkaga maūdū marīa mūguīte kuuma kūrī ithe wanyu.” **39** Nao makīmūcookeria atīrī, “Iburahīmu nīwe ithe witū.” Nake Jesū akīmeera atīrī, “Mūngīrī ciana cia Iburahīmu-rī, nī mūngīkīaga maūdū marīa Iburahīmu eekaga. **40** Ūrīa kūrī nī atī, inyuī nīmūtūite itua rīa kūnjūraga, o nīi mūdū ūrīa ūmūheete ūhoro ūrīa wa ma, o ūrīa ndaiguire kuuma kūrī Ngai. Ūguo tīguo Iburahīmu

eekaga. **41** Inyuĩ mureka maĩndũ marĩa ithe wanyu ekaga. Nao makĩmũkararia makĩmwĩra atĩrĩ, “Ithuĩ tũtĩrĩ ciana ciumanĩne na ũtharia. Ithuĩ tũrĩ na Baba ũmwe tu, na nĩwe Ngai.” **42** Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ngai angĩrĩ Ithe wanyu-rĩ, no mũnyende, nĩgũkorwo ndoimire kũrĩ Ngai, na rĩu ndĩ gũkũ. Ti nĩ mwene ndĩtũmĩte, no nĩwe wandũmire. **43** Mũraga gũtaũkĩrwo nĩ ũrĩa ndĩroiga nĩkĩ? Tondũ mũtirahota kũmenya ũhoru ũrĩa ndĩraria. **44** Inyuĩ mũrĩ ciana cia ithe wanyu, Mũcukani, na mwendaga kũhingia merĩrĩria ma ithe wanyu. We aarĩ mũuragani kuuma o kĩambĩrĩria. Ndathingataga ũhoru wa ma, nĩgũkorwo gũtĩrĩ ũhoru wa ma thĩĩnĩ wake. Rĩrĩa ekũheenania, aaragia rũthiomi rwake, tondũ we nĩ mũheenania, na nĩwe ithe wa maheeni. **45** No tondũ njaragia ũhoru wa ma-rĩ, mũtinjĩtikagia. **46** Nĩ kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũngĩonania atĩ ndĩ mwĩhia? Angĩkorwo ndĩraria ũhoru wa ma-rĩ, mũregaga kũnjĩtikia nĩkĩ? **47** ũrĩa ũrĩ wa Ngai nĩaguaga ũrĩa Ngai oigaga. Kĩrĩa kĩgiragia mũmũgũe nĩ tondũ mũtĩrĩ a Ngai.” **48** Nao Ayahudi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Githĩ tũtĩrĩ na kihooto gĩa kuuga atĩ wee ũrĩ Mũsamarĩa na ũrĩ na ndaimono?” **49** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndĩrĩ na ndaimono, no nĩndĩte Baba, no inyuĩ mũtĩndĩte. **50** Ndĩreacarĩria ũgococi wakwa nĩ mwene, no nĩ harĩ na ũmwe ũrĩa ũucaragia, na nĩwe mũtuanĩrĩ ciira. **51** Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mũndũ o wothē angĩrũmia kiugo gĩakwa, ndarĩ hĩndĩ akona gĩkuũ.” (aĩon g165) **52** Ayahudi maigua ũguo, makĩgũthũka makĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩu nĩtwarenĩya atĩ ũrĩ na ndaimono. Iburahĩmu nĩakuire o na anabii magĩkua, no wee ũroiga atĩ mũndũ o wothē angĩrũmia kiugo gĩaku, ndagacama gĩkuũ.” (aĩon g165) **53** Wee ũkĩrĩ mũnene gũkĩra ithe witũ Iburahĩmu? We nĩakuire o na anabii magĩkua. Kai ũreaciirĩa we ũrĩ ũ?” **54** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ingĩgũocacĩrĩ, kwĩgocaca gwakwa nĩ gwa tũhũ. Baba, ũrĩa muugaga atĩ nĩwe Ngai wanyu nĩwe ũngocithagia. **55** O na gũtuĩka mũtimũũ, nĩ nĩndĩmũũ. Ingiuga atĩ ndĩmũũ, ingĩtuĩka wa maheeni ta inyuĩ, no nĩndĩmũũ na nĩnũmĩtie kiugo gĩake. **56** Ithe wanyu Iburahĩmu nĩakenaga atĩ nĩakona mũthenya wakwa; na nĩawonire na agĩcanjamũka.” **57** Nao Ayahudi makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee o na ndũkinyĩtie miaka mĩrongo itano, na ũkoiga atĩ nĩwonete Iburahĩmu!” **58** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Iburahĩmu atanacarwo, Nĩ ndũire!” **59** Maigua ũguo makĩoya mahiga mamũhũire namo nyuguto, no Jesũ akĩhitha, akiuma kũu hekarũ-inĩ.

9 Na rĩrĩa aathiiaga na njĩra-rĩ, akĩona mũndũ wacariĩtwo arĩ mũtumumu. **2** Nao arutwo ake makĩmũuria atĩrĩ, “Rabii, nũu wehirie, nĩ mũndũ ũyũ kana nĩ aciari ake, nĩgeetha aciariwo arĩ mũtumumu?” **3** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Ti mũndũ ũyũ kana aciari ake mehirie. No ũndũ ũyũ wekikire nĩgeetha wĩra wa Ngai wonania mũtũĩrĩre-inĩ wake. **4** Rĩrĩa rĩothe arĩ mũthenya-rĩ, no nginya tũrute wĩra wa ũrĩa wandũmire. ũtukũ nĩũrooka rĩrĩa gũtarĩ mũndũ ũngĩhota kũruta wĩra. **5** Rĩrĩa ndĩ gũkũ thĩ, nĩ nĩ ũtheri wa thĩ.” **6** Na aarĩkia kuuga ũguo, agĩtua haka thĩ, akĩringia ndoro na mata macio, na akĩmĩhaka mũndũ ũcio

maitho. **7** Akĩmwĩra atĩrĩ, “Thĩ ũgethambe Karia-inĩ ga Siloamu” (narĩo rĩitwa Siloamu nĩ kuuga Gũtũmwo.) Nĩ ũndũ ũcio mũndũ ũcio agĩthĩ na agĩthimba, na agĩũka mũciĩ akionaga. **8** Nao andũ a itũũra rĩake na arĩa maamuonete mbere iyo akihooya ũteithio makĩũrania atĩrĩ, “Githĩ mũndũ ũyũ ti ũrĩa ũraikaraga thĩ ahooyage ũteithio?” **9** Andũ amwe makiuga atĩ aarĩ we. Nao arĩa angĩ makiuga atĩrĩ, “Aca, no kũhaana amũhaana.” Nowe agĩkĩrĩrĩria kuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũndũ ũcio.” **10** Nao makĩmũuria atĩrĩ, “Maitho maku makĩhingũkire atĩa?” **11** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũndũ ũrĩa metaga Jesũ nĩwe ũringirie ndoro aahaka maitho, anjĩũra thĩ ngeethambe Karia-inĩ ga Siloamu. Nĩ ũndũ ũcio ndathĩ na ndeethamba, na ndahota kuona.” **12** Nao makĩmũuria atĩrĩ, “Mũndũ ũcio arĩ ha?” Nake akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ nĩndũũ.” **13** Nao magĩtwara mũndũ ũcio warĩ mũtumumu kũrĩ Afarisai. **14** Na rĩrĩ, mũthenya ũcio Jesũ aaringirie ndoro na akĩhingũra maitho ma mũndũ ũcio warĩ wa Thabatũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio Afarisai o nao makĩmũuria ũrĩa aahotete kuona. Nake mũndũ ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Aahakire ndoro maitho, na nĩ ndeethamba na rĩu nĩndirona.” **16** Nao Afarisai amwe makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndoimite kũrĩ Ngai, nĩgũkorwo ndamenyagĩrĩria Thabatũ.” No arĩa angĩ makĩũria atĩrĩ, “Mũndũ mwĩhia ahota atĩa kũringa ciama ta ici?” Nĩ ũndũ ũcio makĩamũkana. **17** Mũthia-inĩ Afarisai acio makĩhũgũkĩra mũndũ ũcio warĩ mũtumumu, makĩmũuria atĩrĩ, “Wee ũkuuga atĩa ha ũhoru wake? Nĩwe araahingũrĩre maitho.” Nake mũndũ ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ mũnabii.” **18** O na kũrĩ ũguo Ayahudi matiigana gwĩtikia ũhoru wa mũndũ ũcio atĩ aarĩ mũtumumu na atĩ nĩacookete kuona, nginya rĩrĩa maatũmanĩire aciari ake. **19** Makĩmooria atĩrĩ, “Ŭyũ nĩ mwana wanyu? Ŭyũ nĩwe mũroga aaciariwo arĩ mũtumumu? Rĩu ahoteite atĩa kuona?” **20** Nao aciari ake magĩcookia atĩrĩ, “Ithuĩ tũũ nĩ mwana witũ na tũũ aaciariwo arĩ mũtumumu. **21** No ũrĩa ahoteite kuona, kana ũrĩa ũmũhingũrĩre maitho make, ithuĩ tũtũ. Mũũriei nĩ mũgima, nĩekwĩyarĩrĩria.” **22** Aciari ake moigire ũguo nĩ ũndũ wa gwĩtigira Ayahudi, nĩgũkorwo Ayahudi nĩmarĩkitie gũtua atĩ mũndũ o wothē ũngiuga atĩ Jesũ nĩwe Kristũ nĩgũũkio nja ya thunagogi. **23** Nĩkio aciari ake moigire atĩrĩ, “Nĩ mũgima; mũũriei.” **24** Magĩta mũndũ ũcio warĩ mũtumumu hĩndĩ ya keerĩ. Makĩmwĩra atĩrĩ, “Gocithia Ngai. Nĩtũũ mũndũ ũyũ nĩ mwĩhia.” **25** Nake agĩcookia atĩrĩ, “Nĩ nĩndũũ kana nĩ mwĩhia kana ti mwĩhia. No njũũ ũndũ ũyũ ũmwe; ndĩraarĩ mũtumumu na rĩu nĩndirona!” **26** Nĩngĩ makĩmũuria atĩrĩ, “Agwĩkire atĩa? Akũhingũrĩre maitho atĩa?” **27** Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndamwĩra ũhoru o rĩu na inyuĩ mũtinathikĩrĩria. Mũrenda kũguuga rĩngĩ nĩkĩ? O na inyuĩ nĩmũkwenda gũtuĩka arutwo ake?” **28** Nao makĩmũruma, makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee ũrĩ mũrutwo wa mũndũ ũyũ! Ithuĩ tũrĩ arutwo a Musa!” **29** Ithuĩ nĩtũũ atĩ Ngai nĩarĩirĩre Musa, no ha ũhoru wa mũndũ ũyũ-rĩ, tũtũũ o na kũria oimite.” **30** Nake mũndũ ũcio akĩmacookeria atĩrĩ, “Kai ũcio nĩ ũrĩrũ-i! Inyuĩ mũtũtũ kũria oimite, na nĩwe ũhingũrĩre maitho. **31** Nĩtũũ atĩ Ngai ndathikagĩrĩria andũ ehia. Athikagĩrĩria mũndũ ũrĩa ũrĩ na ũngai na ũrĩa wĩkaga wendi wake. **32**

Gütiri mündü ũri waigua ũhoro wa mündü ũhingũritwo maitho aciarĩtwo arĩ mütumumu. (aiŋn g165) **33** Korwo mündü ũyũ ndoimite kũri Ngai ndarĩ ũndũ anghota gwika.” **34** Igũrũ rĩa ũhoro ũcio magĩcookia atĩrĩ, “Wee waciariwo ũrĩ na mehia. Ũngĩkigeria atĩa gütüruta!” Nao makĩmũkania na kũu nja. **35** Jesũ nĩaguire atĩ nĩmaikĩtie mündü ũcio nja, na rĩria aamuonire akĩmũria atĩrĩ, “Wee nĩwĩtikĩtie Mũrũ wa Mündü?” **36** Nake mündü ũcio akĩmũria atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, ũcio nĩwe ũ? Njĩra, nĩgeetha ndĩmwĩtikie.” **37** Nake Jesũ akiuga atĩrĩ, “Rĩu nĩmuonete; nĩwe ũyũ ũraaria nawe.” **38** Nake mündü ũcio akiuga atĩrĩ, “Mwathani, nĩndetikia,” na akĩmũthathaiya. **39** Nĩngĩ Jesũ akiuga atĩrĩ, “Njũkite gũkũ thĩ nĩ ũndũ wa gũtuanĩra ciira, nĩgeetha arĩa atumumu mahote kuona, nao arĩa monaga matũike atumumu.” **40** Afarisai amwe arĩa maarĩ nake makĩguu akiuga ũguo, nao makĩmũria atĩrĩ, “Atĩ atĩa? O na ithũ tũrĩ atumumu?” **41** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Mũngĩrĩ atumumu-rĩ, mũtingĩrĩ na mehia; no rĩu tondũ muugaga atĩ nĩmuonaga-rĩ, mũgũikara o na wĩhia wanyu.”

10 “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, mündü ũria ũtatoonyaga gĩcegũ kia ng’ondũ agereire kĩhingo-inĩ, no akahaićira handũ hangĩ-rĩ, ũcio nĩ mũici na nĩ mütunyani. **2** Mündü ũria ũtoonyaga na kĩhingo nĩwe mũrĩithi wa ng’ondũ ciake. **3** Mũrangĩrĩ nĩamũhingũragĩra kĩhingo, nacio ng’ondũ nĩithikagĩrĩria mũgambo wake. Eetaga ng’ondũ ciake na marĩtwa, na agaciunagaria. **4** Aarikia kuumia iria irĩ ciake ciothe-rĩ, acitongoragia, nacio ng’ondũ ciake ikamũrũmĩrĩra, tondũ nĩciũũ mũgambo wake. **5** No itĩrĩ hĩndĩ ingĩrũmĩrĩra mũgeni; ũria kũrĩ nĩ atĩ nĩkũmũrĩra, tondũ itĩũũ mũgambo wa mũgeni.” **6** Jesũ aahũthĩre ngerekano iyo, no matiigana gũtaũkĩrwo nĩ ũria aameeraga. **7** Nĩ ũndũ ũcio Jesũ akiuga o rĩngĩ atĩrĩ, “Ngũmwĩra atĩrĩ na ma, Nĩ nĩ nĩ kĩhingo kia ng’ondũ. **8** Arĩa othe mookire mbere yakwa maarĩ aici na atunyani, no ng’ondũ itigana kũmathikĩrĩria. **9** Nĩ nĩ nĩ kĩhingo; ũria wothe ũtoonyagĩra harĩ nĩ nĩakahonoka. Agaatoonyaga na akoima, na onage gĩa kũria. **10** Mũici okaga tu nĩgeetha aiyi, na orage, na anange; nĩ njũkite nĩguo magĩe na muoyo, na magĩe nago kũna. **11** “Nĩ nĩ nĩ mũrĩithi ũria mwega. Mũrĩithi ũria mwega arutaga muoyo wake nĩ ũndũ wa ng’ondũ. **12** Mũrĩithi wa mũcaara tiwe mũrĩithi ũria mwene ng’ondũ. Nĩ ũndũ ũcio rĩria ona njũũ igũũka, atiganagĩria ng’ondũ, akoora. Hĩndĩ iyo nayo njũũ igatharikĩra rĩũru, ikarũhurunja. **13** Mündü ũcio oraga tondũ we nĩ wa kwandĩkwo, na ndarũmbũyanaga na ũhoro wa ng’ondũ. **14** “Nĩ nĩ nĩ mũrĩithi ũria mwega; nĩnjũũ ng’ondũ ciakwa, nacio ng’ondũ ciakwa nĩcinjũũ, **15** o ta ũria Baba anjũũ, na nĩ ngamenya Baba, na nĩndutĩte muoyo wakwa nĩ ũndũ wa ng’ondũ. **16** Ndĩ na ng’ondũ ingĩ iria itarĩ cia gĩcegũ gĩkĩ. No nginya o nacio ndĩcerehe. O nacio nĩgathikĩrĩria mũgambo wakwa, na gũgaakorwo na rĩũru rĩmwe, na mũrĩithi ũmwe. **17** Gĩtũmi kĩa Baba kũnyenda nĩ ũndũ nĩndutĩte muoyo wakwa nĩgeetha njooke ndĩwoe rĩngĩ. **18** Gütĩrĩ mündü ũngĩndunya guo, no nĩ ngũũruta na kwĩyendera. Ndĩ na ũhotti

wa kũũruta, o na ũhotti wa kũwoya rĩngĩ. Watho ũyũ ndaamũkĩre kuuma kũrĩ Baba.” **19** Maigua ciugo icio, Ayahudi makĩamũkana o rĩngĩ. **20** Aingĩ ao makiuga atĩrĩ, “Mündü ũyũ arĩ na ndaimono na akagũrũka. Mũkũmũthikĩrĩria niki?” **21** No angĩ makiuga atĩrĩ, “Ino ti miario ya mündü ũrĩ na ndaimono. Ndaimono no ihingũre maitho ma mütumumu?” **22** Nĩngĩ gũkĩgia na Gĩathĩ gia Kwamũrwo kũu Jerusalem. Kwari kĩmera kĩa heho, **23** nake Jesũ aarĩ hekarũ-inĩ agĩceraceera gĩthaku-inĩ gia Solomon. **24** Nao Ayahudi makĩmũrigĩcićria makĩmwĩra atĩrĩ, “Ũgũtũra ũtũgĩte na nganja nginya rĩ? Angĩkorwo nĩwe Kristũ-rĩ, twĩre ũtekũitha.” **25** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩndĩmwĩrite, no mütĩitĩkigia. Ciamia iria ningaga na rĩtwa rĩa Baba nĩcinjaragĩrĩria, **26** no inyũ mütĩitĩkigia tondũ mũtĩrĩ ng’ondũ ciakwa. **27** Ng’ondũ ciakwa nĩithikagĩrĩria mũgambo wakwa; nĩndĩciũũ, nacio nĩcinũmagĩrĩra. **28** Nĩndĩciheaga muoyo wa tene na tene, na gütĩrĩ hĩndĩ ikoora; gütĩrĩ mündü o na ũmwe ũngĩciũgũthia kuuma moko-inĩ makwa. (aiŋn g165, aiŋnũs g166) **29** Baba ũria waheire cio, nĩ mũnene kũrĩ othe; gütĩrĩ mündü ũngĩciũgũthia kuuma moko-inĩ ma Baba. **30** Nĩ na Baba tũrĩ ũmwe.” **31** O rĩngĩ Ayahudi makĩoya mahiga nĩguo mamũhũre namo nyuguto, **32** nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Nĩndĩmuonete ciamia nyingĩ nene kuuma kũrĩ Baba. Nĩ kĩa kĩrikũ gĩacio mũrenda kũũhũrĩra na mahiga nyuguto?” **33** Nao Ayahudi makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũtirakũhũra na mahiga nyuguto nĩ ũndũ wa o na kĩmwe gĩacio, no nĩ ũndũ wa kũruma Ngai, tondũ wĩtũte Ngai na wee ũrĩ o mündũ.” **34** Nake Jesũ akĩmacookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ gũtiandikĩtwo Watho-inĩ wanyu atĩrĩ, ‘Ndoigire inyũ mũrĩ ngai?’ **35** Angĩkorwo aametire ‘ngai’, o acio kiugo kĩa Ngai gĩokire kũrĩ o, (na Maandiko matheru matingĩaga kũhingio) **36** i mündũ ũria Baba aamũire arĩ wake kũna na akĩmũtũma gũkũ thĩ, ũhoro wake nĩ atĩa? Mũragĩthitanga nĩkĩ atĩ nĩndaruma Ngai tondũ nĩndoiga, ‘Ndĩ Mũrũ wa Ngai?’ **37** Ingĩaga gwika ũria Baba ekaga mũtikanjĩtikie. **38** No o na ingĩka ũria ekaga-rĩ, o na gũtũka mũtĩnjĩtikie, itĩkiai ciamia icio, nĩguo mũmenye na mũtaũkĩrwo atĩ Baba arĩ thĩnĩ wakwa, na nĩ ndĩ thĩnĩ wa Baba.” **39** Na o rĩngĩ makĩgeria kũmũnyiita, nowe akĩĩhonokia kuuma moko-inĩ mao. **40** Nĩngĩ Jesũ agĩcooka mũrĩmo ũrĩa ũngĩ wa Jorodani, harĩa Johana aabatithanagĩria matukũ-inĩ ma mbere. Agĩkara kũu, **41** nao andũ aingĩ magĩũka kũrĩ we. Nao makiuga atĩrĩ, “O na gũtũka Johana ndarĩ kĩa aaringire, ũhoro ũria wothe Johana oigire ũkonĩ mündũ ũyũ warĩ wa ma.” **42** Na andũ aingĩ a kũu magĩtĩkĩa Jesũ.

11 Na rĩrĩ, kwari na mündũ wetagwo Lazaro, nake aarĩ mũrũaru. Aarĩ wa Bethania, itũũra rĩa Mariamu na mwarĩ wa nyina Maritha. **2** Mariamu ũyũ nowe waitĩrĩre Mwathani maguta manungi wega na akĩmũgĩria nyarĩrĩ na njũrĩ yake, na aarĩ mwarĩ wa nyina na Lazaro ũcio warĩ mũrũaru. **3** Nĩ ũndũ ũcio aarĩ acio a nyina magĩtũmanĩra Jesũ akerwo atĩrĩ, “Mwathani, ũria wendete nĩmũrũaru.” **4** Rĩrĩa Jesũ agĩure ũhoro ũcio, akiuga atĩrĩ, “Ndwarĩ ĩno ndĩkũrĩkĩra na gĩkũu. Aca, nĩ ya kũgocithia Ngai,

nigeetha Mürü wa Ngai agoocithio niyo.” 5 Jesü niendete Maritha na mwarĩ wa nyina, o na Lazaro. 6 No o na thutha wa kũgua atĩ Lazaro aarĩ mũrũaru-rĩ, aikarire kũu aarĩ mĩthenya ینگĩ یرĩ. 7 Agĩcooka akĩra arutwo ake atĩrĩ, “Nĩtũcookei Judea.” 8 Nao makĩmwĩra atĩrĩ, “No rĩrĩ Rabiĩ, o rĩu ica ikũhĩ Ayahudi marageragia gũkũhũra na mahiga nyuguto, na rĩu ũenda gũcooka kuo?” 9 Nake Jesü akĩmacookeria atĩrĩ, “Gĩthĩ mũthenya tĩ wa mathaa ikũni na meeri? Mũndũ ũrĩa ũthiĩaga mũthenya ndangĩhĩngwo, nĩgũkorwo onaga na ũtheri wa gũkũ thĩ. 10 Ahĩngagwo rĩrĩa egũthĩĩ ũtũkũ, nĩ ũndũ ndarĩ na ũtheri.” 11 Aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka akĩmeera atĩrĩ, “Mũrata wĩthĩ Lazaro niakomete; no nĩngũthĩ kũu ngamũkĩrie.” 12 Arutwo ake makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, akorwo nĩ gũkoma akomete-rĩ, nĩekũhona.” 13 Jesü aaragia ũhoru wa gĩkuũ giake, no arutwo ake meciragia aaragia ũhoru wa toro wa ndũire. 14 Nĩ ũndũ ũcio akĩmeera na njĩra ینگũtaũka, atĩrĩ, “Lazaro nĩmũkuũ, 15 no nĩ ũndũ wanyu nĩngenete nĩgũkorwo ndiraarĩ kuo, nĩgeetha mwĩtkie. No rĩrĩ, nĩtũthĩĩ kũrĩ we.” 16 Nake Toma (ũrĩa wetagwo Wa-mahatha) akĩra arutwo arĩa angĩ atĩrĩ, “Nĩtũthĩĩ o na ithuĩ, tũgakuanire nake.” 17 Jesü aakinya-rĩ, agĩkora Lazaro nĩaniĩnĩte mĩthenya ینا thĩĩnĩ wa mbĩrĩa. 18 Na rĩrĩ, itũũra rĩa Bethania rĩtiakinyĩtie kilomita ithatũ kuuma Jerusalem, 19 nao Ayahudi aingĩ nĩmũkĩte kũu kwa Maritha na Mariamu kũmomĩrĩa nĩ ũndũ wa gũkuĩrwo nĩ mũrũ wa nyina wao. 20 Rĩrĩa Maritha aigũire atĩ Jesü nĩarooka, akiuma, agĩthĩ kũmũtũnga, no Mariamu agĩkara kũu mũcĩ. 21 Maritha akĩra Jesü atĩrĩ, “Mwathani ینگĩraarĩ gũkũ-rĩ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire. 22 No rĩrĩ, nĩnjũũ atĩ o na rĩu Ngai nĩegũkũhe o kĩrĩa gĩothe ینگĩhooya.” 23 Nake Jesü akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrũ wa maitũguo nĩekũrĩũka.” Nake Maritha akĩmũcookeria atĩrĩ, 24 “Nĩnjũũ niakariũka hĩndĩ ya iriũkĩro mũthenya wa mũthia.” 25 Nake Jesü akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩĩ nĩ nĩ kũrĩũka na nĩ nĩ muoyo. Nake ũrĩa wothĩ ینگĩtkĩtie, o na aakua, niagatũũra muoyo; 26 nake ũrĩa wothĩ ũtũũraga muoyo na nĩanjĩtkĩtie, ndarĩ hĩndĩ agaakua. Wee nĩwĩtkĩtie ũguo?” (aĩon g165) 27 Nake Maritha akĩmwĩra atĩrĩ, “ĩ Mwathani, nĩnjĩtkĩtie atĩ wee nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, ũrĩa wĩrĩtuo nĩagooka gũkũ thĩ.” 28 Nake aarĩkia kuuga ũguo, agĩcooka agĩthĩ agĩta mwarĩ wa nyina Mariamu keetheri-inĩ, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũrutani arĩ gũkũ na nĩarakũũria.” 29 Rĩrĩa Mariamu aigũire ũguo, akĩrũgũga na ihinya agĩthĩ kũrĩ we. 30 Na hĩndĩ iyo Jesü ndaakoretwo atoonyetĩ itũũra, no aarĩ o harĩa Maritha aamũtũngĩte. 31 Rĩrĩa Ayahudi acio maarĩ na Mariamu kũu nyũmba makĩmũmĩrĩa monire ũrĩa okira na ihinya omĩrĩ nja, makĩmũrũmĩrĩa, magĩciĩria atĩ aathĩĩaga mbĩrĩa-inĩ akarĩrĩre ho. 32 Hĩndĩ یرĩa Mariamu aakinyĩre harĩa Jesü aarĩ na akĩmuona, akĩgũa thĩ magũrũ-inĩ make, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, ینگĩraarĩ gũkũ, mũrũ wa maitũ ndangĩrakuire.” 33 Hĩndĩ یرĩa Jesü aamuonire akĩrĩra, na Ayahudi arĩa mokite hamwe nake o nao makĩrĩra-rĩ, agĩcaaya mũno roho-inĩ thĩĩnĩ na agĩtangĩka ngoro. 34 Akĩmooria atĩrĩ, “Mũmũgĩte ha?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, ũka wone.” 35 Jesü akĩrĩra. 36 Nao Ayahudi makiuga atĩrĩ, “Onei ũrĩa aramwendete!” 37 No

amwe ao makĩũrania atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ũrahingĩrĩre mĩtũmũmu maithe-rĩ, ndangĩrahotire kũgĩria akue?” 38 Nake Jesü, o rĩngĩ acaaitĩ mũno, agĩthĩ mbĩrĩa-inĩ. Mbĩrĩa iyo yarĩ ngurunga na yahingĩtuo na ihiga. 39 Nake Jesü akĩmeera atĩrĩ, “Eheriaĩ ihiga.” No Maritha, mwarĩ wa nyina na mũndũ ũcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani, rĩu nĩmũnũngu nĩ ũndũ nĩaniĩnĩte mĩthenya ینa ho.” 40 Nake Jesü akĩmwĩra atĩrĩ, “Gĩthĩ ndikwĩrĩre atĩ wetikia nĩũkuona rĩrĩa wa Ngai?” 41 Nĩ ũndũ ũcio makĩeheria ihiga. Jesü agĩcooka agĩtiira maithe, akiuga atĩrĩ, “Baba, nĩndagũcookeria ngaatho nĩ ũndũ nĩnjũũaga. 42 Nĩnjũũ atĩ nĩnjũũaga hĩndĩ ciothe, no ndoiga ũguo nĩ ũndũ wa andũ aya marũgamĩte haha, nĩguo metikie atĩ nĩwe wandũmĩre.” 43 Jesü aarĩkia kuuga ũguo, akĩanĩrĩra na mũgambo mũnene, akiuga atĩrĩ, “Lazaro, uma!” 44 Nake mũndũ ũcio warĩ mũkuũ akiuma, ohetwo na ndaamĩ cia gatani moko na magũrũ, na akarigicĩrĩo taama ũthũ. Jesü akĩmeera atĩrĩ, “Muohorei mataama macio ma mbĩrĩa, mũreke athĩ.” 45 Nĩ ũndũ ũcio Ayahudi aingĩ arĩa mokite gũceerera Mariamu, moona ũrĩa Jesü eekire, makĩmwĩtkia. 46 No amwe ao magĩthĩ kũrĩ Afarisai, makĩmeera ũrĩa Jesü ekite. 47 Hĩndĩ iyo athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene hamwe na Afarisai magĩta Kĩama. Makĩũrania atĩrĩ, “Nĩ kũ tũreka? Onei ũrĩa mũndũ ũyũ araringa ciama nyingĩ. 48 Twareka athĩ na mbere ũguo, andũ othe nĩmekũmwĩtkia, nao Aroma moke meyoere hekarũ iitũ, o na rĩrĩrĩ rwiitũ.” 49 Hĩndĩ iyo ũmwe wao wetagwo Kaiafa, ũrĩa warĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai mũnene mwaka ũcio, akiuga atĩrĩ, “Inyũ mĩtĩrĩ ũndũ mũũ o na atĩa! 50 Inyũ mĩtĩũ atĩ nĩ kaba mũndũ ũmwe akue nĩ ũndũ wa kĩrĩndĩ, handũ ha rĩrĩrĩ ruothe rũthire.” 51 ũndũ ũcio ndaarĩre etaarĩte we mwene, no aarathire ũguo arĩ ta mũthĩnjĩrĩ-Ngai mũnene wa mwaka ũcio, atĩ Jesü niagakuĩra rĩrĩrĩ rwa Ayahudi, 52 na to rĩrĩrĩ rĩu rwiiki, no o na nĩngĩ akue nĩ ũndũ wa ciana cia Ngai یرĩa ciahurunjũkĩte, nĩgeetha acicookanĩrĩre atũme ituĩke kĩndũ kĩmwe. 53 nĩ ũndũ ũcio kuuma mũthenya ũcio magĩciĩrĩa kũmũũraga. 54 Nĩ ũndũ ũcio Jesü ndaacookire gũthĩĩ akĩonĩhanagia kũrĩ Ayahudi. Handũ ha ũguo, akĩehera agĩthĩ kũndũ kwari hakuĩ na werũ, gatũũra geetagwo Efiraimu, agĩkara kuo na arutwo ake. 55 Na rĩrĩa Bathaka ya Ayahudi yakuhĩrĩrĩre, andũ aingĩ makĩambata kuuma matũũra-inĩ, magĩthĩĩ Jerusalem nĩ ũndũ wa igongona rĩa gwĩtheria Bathaka itanakinya. 56 Andũ acio magĩikara magĩcaragia Jesũ, na rĩrĩa maarũngĩĩ nja ya hekarũ, makĩũrania atĩrĩ, “Mũgwiĩria atĩa? Kai hĩhi ategũũka Giathĩ-inĩ?” 57 No athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene na Afarisai nĩmarutĩte watho atĩ mũndũ o wothĩ ینگĩamenyĩre harĩa Jesũ aarĩ, amarehere ũhoru nĩgeetha mamũnyĩite.

12 Mĩthenya itandatũ mbere ya Giathĩ kĩa Bathaka gũkinya, Jesũ agĩthĩ Bethania, kũrĩa Lazaro ũrĩa aariũkĩtie aatũũraga. 2 Nĩ kwarugĩrwo irio cia hwaĩ-inĩ nĩ ũndũ wa Jesũ. Maritha nĩwe watungataga, nake Lazaro aarĩ ũmwe wa arĩa maikarĩte metha-inĩ na Jesũ. 3 Nake Mariamu akĩoya cuba ya maguta manungi wega na ma goro mũno, akĩhaka Jesũ magũrũ, agĩcooka akĩmũgĩria na njuĩrĩ yake. Nayo nyũmba ikĩyũra

mūtārāko mweya wa maguta macio. **4** No mūrutwo ūmwe wa Jesu wetagwo Judasi Isikariota, ūria wacookire kumūkunyaŋira, akiregana na ūndū ūcio, akiuga atirī, **5** “Niki kīragiririe maguta macio mendio na mbeeca icio iheo athiini? Nīmaraiganite mūcaara wa mwaka mūgima.” **6** Ndoigire ūguo nī ūndū wa gūcaira athiini, no oigire ūguo nī ūndū aarī mūici, tondū nīwe wakuuaga mūhuko wa mbeeca, na nīaiyaga imwe akahūthira we mwene. **7** Nake Jesu agicookia atirī, “Tiganai nake, araigite maguta macio nī ūndū wa mūthenya ūria ngaathikwo. **8** Athiini mūrī nao hīndī ciothe, no nī mūtirikoragwo na nī hīndī ciothe.” **9** Ihinda-inī o rīu gikundi kīnene kīa Ayahudi gikimenya atī Jesu aarī kīu na gīgūka, na gitiokire nī ūndū wa Jesu tu, no ningī nīgeetha kīone o na Lazaro ūcio aariūkītie kuuma kūrī ariā akuū. **10** Nī ūndū ūcio athīnjiri-Ngai ariā anene magithugunda kūūraga Lazaro o nake, **11** nīgūkorwo nī ūndū wake Ayahudi aingī nīmathiiaa kūrī Jesu na makamwītikia. **12** Mūthenya ūcio ūngī andū aingī ariā mokite nī ūndū wa Giathi kīu makīigua atī Jesu aarī njīra-inī agithiī Jerusalemu. **13** Magīkuua mīkindū, magithiī namo kumūtūnga, makianagīrira atirī, “Hosana!” “Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria ūgūka na rīitwa rīa Mwathani!” “Kūrathimwo-rī, nī Mūthamaki wa Iisraeli!” **14** Nake Jesu akiona njau ya ndigiri, akimīkarira, o ta ūria kwandikītwo atirī, **15** “Tiga gwtīgira, wee Mwari wa Zayuni; ta rora, mūthamaki waku nīarooka, aikariire njau ya ndigiri.” **16** Arutwo ake matiambite gūtaūkīrwo nī gītūmi kīa maūdū macio. No Jesu aarīka kūgocithio nīguo maataūkīrwo atī maūdū macio maandikītwo nī ūndū wake, na atī ūguo noguo maamwīkite. **17** Nakō gikundi kīa andū kīria kīari nake rīria eetire Lazaro oime mbīrira-inī na akimūriūkīa kuuma kūrī ariā akuū gīgithiī na mbere kumemerekia ūhorō ūcio. **18** Andū aingī magīka gūtūnga Jesu nī ūndū nīmaiguīte atī nīaringite kīama kīu. **19** Nī ūndū ūcio Afarisai makīrana atirī, “Ta kīonei tūtiri ūndū tūreka. Onei ūria andū othe mamūrūmīre!” **20** Na rīrī, nī kwari na Ayunani gatagati-inī ka ariā maathiite gūthathaiya Ngai Giathi-inī kīu. **21** Nao magīka kūrī Filipu, ūria woimite itūūra rīa Bethisaida kīu Galili, mari na ihooya, makīmwiira atirī, “Mūthuuri ūyū, no twende kuona Jesu.” **22** Nake Filipu agithiī akīra Anderea ūhorō ūcio, nao eerī magithiī makīra Jesu. **23** Nake Jesu akīmacookeria atirī, “Ihinda nīrikinyu Mūrū wa Mūdū agoocithio. **24** Ngūmwīra atirī na ma, tiga hīndī ya ngano yambire kīgūa tīri-inī ikue-rī, itūūra irī ilki. No īngikua, nīciaraga maciaro maingī. **25** Mūdū ūria wendete muoyo wake nīakoowro nīguo, na mūdū ūria ūthūire muoyo wake arī gūkū thī, nīakaūtūūra nginya muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **26** Ūria wothē ūndungatagira no nginya anūmīre, nīgeetha harīa ndī o nayo ndungata yakwa īgaakorwo ho. Ūria ūndungatagira-rī, nake Baba nīarīmūtīaga. **27** “Rīu ngoro yakwa nīratangika, na nī ngūkiuga atia? Njuge, ‘Baba honokia harī ihinda rīrī?’ Aca, gītūmi gīkī nīkō gītūmite nginye ihinda rīrī. **28** Baba, gocithia rīitwa riaku!” Hīndī iyo mūgambo ūkīuma igūrū ūkiuga atirī, “Nīndirīgocithie na no ngūrīgocithia o rīngī.” **29** Nakō gikundi kīa andū

kīria kīari ho na gīkīgua ūguo, gīkiuga atī mūgambo ūcio nīwarurumaga; nao ariā angī makiuga atī nī mūrāika wamwariira. **30** Nake Jesu akīmeera atirī, “Mūgambo ūcio ndūnaaria nī ūndū wakwa, no waria nī ūndū wanyu. **31** Hīndī nī nginyu thī īno itūirwo ciira; nake mūnene wa thī īno nīekūngatwo. **32** No nī ndaarīka kūhaicio igūrū kuuma thī, nīngaguucīrīria andū othe harī nīi.” **33** Oigire ūguo nīgeetha onanie gīkū kīria agaaku. **34** Gikundi kīu gīkiuga atirī, “Nītūigūite kuuma Watho-inī atī Kristū egūtūura tene na tene, nī ūndū ūcio-rī, nī atia ūguo woiga atī ‘Mūrū wa Mūdū no nginya ahaicio igūrū?’ Ūcio ‘Mūrū wa Mūdū’ nūi?” (aiōn g165) **35** Nake Jesu akīmeera atirī, “Nīmūgūkorwo na ūtheri ihinda rīngī inini. Thiagai rīria mūrī na ūtheri, nduma itanamūtumanira. Mūdū ūria ūthiiaa na nduma ndamenyaga kūrīa arathiī. **36** Mwīhokagei ūtheri hīndī irīa mūrī naguo, nīgeetha mūtūike ciana cia ūtheri.” Nake Jesu aarīka kwaria, akīmeetha, agūthiira. **37** O na thuutha wa Jesu kūrīnga ciana icio ciothe makīonaga-rī, matiigana kumwītikia. **38** Ūndū ūcio wari wa kūhingia kiugo kīa Isaia ūria mūnabii kīria kīuraga atirī: “Mwathani, nūi wītīkītie ūhorō witū, nakuo guoko kwa Mwathani kūguūriiro ū?” **39** Nī ūndū ūcio matingīetikīrie, nī tondū Isaia nīoigite handū hangī atirī: **40** “Nīamatūite atumumu, na akoomia ngoro ciao, nīgeetha matikoone na maitho mao, kana mataūkīrwo ngoro-inī ciao, o na kana magarūrūke, na nī ndīmahonie.” **41** Isaia oigire ūguo nī ūndū nīooneete riiri wa Jesu, na akīaria ūhorō wake. **42** No o na gūtariī o ūguo, aingī o na gatagati ka atongoria a Ayahudi nīmamwītīkirie. No nī ūndū wa Afarisai, matingīoimbūire wītīkio wao nī gwtīgira matikaingatwo thunagogi; **43** nīgūkorwo nīmendete kūgocoo nī andū gūkīra kūgocoo nī Ngai. **44** Jesu agicooka akianirū na mūgambo mūnene, akiuga atirī, “Mūdū ūria ūnjitīkītie, to nī nyiki etikītie, no etikītie o na ūria wandūmire. **45** Hīndī irīa mūdū ūcio andora, onaga ūria wandūmire. **46** Nī njūkīte gūkū thī ndī ūtheri, nīgeetha gūtīkagie o na ūmwe ūnjitīkītie ūngikara nduma-inī. **47** “Ha ūhorō wa mūdū ūria ūguaga ūhorō wakwa no akaaga kūūhingia, ndikūmūtūira ciira; nīgūkorwo ndiokire gūtūira andū a thī ciira, no ndokire kūmahonokia. **48** Mūtuaniri ciira arī ho, harī mūdū ūria ūndegaga na akaaga gwtīkīra ciugo ciakwa; kiugo kīu ndaaririe nīkō gīkaamūtūira ciira mūthenya wa mūthia. **49** Nīgūkorwo ndiaririe ndīrīte nīi mwene, no Baba ūria wandūmire nīwe wanjathire ūria īngiuga, na ūria īngiaria. **50** Nīnjūū atī rīathani riake rīkinyagia mūdū muoyo-inī wa tene na tene. Nī ūndū ūcio ūhorō ūria wothē njaragia no ūria Baba anjīrīte njarie.” (aiōnios g166)

13 Na rīrī, gwtīgīte o hanini Giathi kīa Bathaka gīkinye. Jesu nīamenyete atī ihinda riake rīa kuuma gūkū thī athiī kūrī Ithe nīriakinyite. Na tondū nīendete ariā maari ake gūkū thī, akimoonia ūria aamendete nginya kīrīkīrio. **2** Na rīria maarīaga irio cia hwa-inī, Mūcukani nīarīkītie gwīkīra ngoro-inī ya Judasi Isikariota, mūrū wa Simoni, mecīria na gūkunyaŋira Jesu, **3** Jesu nīamenyete atī Ithe nīamūheete ūhoti wa

maündu mothe, na ati oimite kuri Ngai, na acookaga kuri o Ngai; 4 ni undu ucio Jesu agiukira, akiama hau maarigira, akiruta nguo yake ya iguri, akiya tauri, akioha njohero. 5 Thuutha wa uguo, agitiira maa kira-ini na akiambirira guthambia arutwo ake nyariri, akimagiraga na tauri iyo eyohete njohero. 6 Na aakinya hari Simoni Petero, Petero akimuria atiri, "Hi, Mwathani, wee niwe uguthambia nyariri?" 7 Jesu akimucookeria atiri, "Ndungimenya uria ndireka riu, no thuutha-ini nimirinya." 8 Petero akimwira atiri, "Aca, wee nduri hinda ingithambia nyariri ciakwa." Jesu akimucookeria atiri, "Itangithambia, ndungigia ngwataniro na ni." (aiōn g165) 9 Simoni Petero akimucookeria atiri, "Mwathani, ndugaathambie o nyariri ciiki, no githambie moko o na mwele!" 10 Jesu akimucookeria atiri, "Mundu wihambite mwiri abatairio ni gwithamba o nyariri ciiki; mwiri wake wotha ni mutheru. Na inyu muri atheru, o na gutuika ti inyuotha." 11 Nigukorwo niamenyete uria ukamukunyanira, na niko oigire ati ti othe maar atheru. 12 Aarikia kumathambia nyariri, akithumba nguo yake ya iguri, na agicooka haria aikarite. Akimooria atiri, "Nimwatakirwo ni uguo ndamwika? 13 Munjitaga 'Murutani' na 'Mwathani' na uguo nguo kuri, nigukorwo uguo nguo ndi. 14 Na riri, kuona ati Nii, Mwathani na Murutani wanyu, nindamuthambia nyariri-ri, o na inyu nimwagiriirwo muthambanagie nyariri mundu na uria ung. 15 Nindamuonia kionereria nguo mwikage o ta uguo ndamwika. 16 Ngumwira atiri na ma, gutiri ndungata nene gukira mwathi wayo, kana mutumwo agakira uria umutumite. 17 Kuona ati riu nimumenyete maundu maya, nimirathimagwo mwameka. 18 "Ndiraaria uhoro wanyu inyuotha; ninjui ari thaurite. No uhoro uy ni wa kuhingia maandiko maria moigite atiri, 'O uria tufitanagira irio nake niangarurukite.' 19 "Ndiramwira maundu maya riu matanekika, nigeetha hinda iria marikika murinjitikia ati ni ni ni we. 20 Ngumwira atiri na ma, uria wotha wamukagira mundu uria ndumite ni ni mwe aamukagira; na uria wotha unyamukagira, aamukagira uria wandumire." 21 Jesu aarikia kuuga uguo, agitangika ngoro na akiumbura atiri, "Ngumwira atiri na ma, umwe wanyu niekungunyanira." 22 Nao arutwo ake makiambirira kiorana marigitwo nuu gatagati-ini kao aaragia uhoro wake. 23 Umwe wao, murutwo uria Jesu endete, aikarite thi etiiranite na Jesu. 24 Nake Simoni Petero akiheneria murutwo ucio, akimwira atiri, "Ta murie araaria uhoro wa u." 25 Nake murutwo ucio, agitiirania na Jesu na akimuria atiri, "Mwathani, ucio nuu uraaria uhoro wake?" 26 Jesu agicooka atiri, "Ni uria nguhe kienyu giki kia mugate ndaarikia gugitobokia thubu-ini." Na aarikia gutobokia kienyu kia mugate thubu-ini, agikihe Judasi Isakariota muru wa Simoni. 27 Judasi aarikia kuria mugate ucio, Mucukani akimuingira. Nake Jesu akimwira atiri, "Uria ukiri gwika-ri, ika narua." 28 No gutiri o na umwe wari metha-ini watakirwo ni gitumi kia Jesu kumwira uguo. 29 Na tondu Judasi niwe waigaga mbeeca-ri, amwe magiirira Jesu aamwira agure kiria kiabataranite ni undu wa Giathi, kana aheane kindu ni undu wa aria

athini. 30 Nake Judasi aarikia kwamukira mugate ucio, akiama nja. Na kwarit utuku. 31 Na Judasi aarikia guthii, Jesu akiuga atiri, "Riu Muru wa Mundu niagocithio, nake Ngai niagocithio ari thini wake. 32 Angikorwo Ngai niagocithio thini wake, Ngai niekugocithia Muriu ari thini wake mwene, na amugocithie o narua. 33 "Ciana ciakwa, ngukorwo na inyu o gwa kahinda kanini. Nimukanjaria, na o ta uria ndeerire Ayahudi, no taguo ngumwira: Kuria ndirathii, inyu muingihota guka. 34 "Ngumuhe riathani rieru: Endanagai mundu na uria ung. O ta uria ndimwendete, o na inyu no nginya mwendanage mundu na uria ung. 35 Undu uy nguo urimenyithagia andu othe ati muri arutwo akwa, mungendana mundu na uria ung." 36 Simoni Petero akimuria atiri, "Mwathani ni ku uguthii?" Nake Jesu akimucookeria atiri, "Kuria nguthii, muingihota kunimirira riu, no nimirinimirira thuutha-ini." 37 Petero akimuria atiri, "Mwathani ni ki kingigiria ngurumirire riu? Nii ninguruta muoyo wakwa ni undu waku." 38 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Ati no urute muoyo waku ni undu wakwa? Ngukwira atiri na ma, nguku itanakuga, niuringaana maita matatu!

14 "Mutigatange ngoro, mwihokei Ngai; o na ni munjihoke. 2 Thini wa nyumba ya Baba kuri na ciikaro nyingi; gutangiri uguo ingiri kumwira. Ninguthii kuo kumuthondekera handu. 3 Na ndathii na ndamuthondekera handu-ri, ningacooka ndimugire nigeetha o na inyu mukoragwo haria ndi. 4 Njira ya kuria ndirathii inyu nimumui. 5 Nake Toma akimwira atiri, "Mwathani, ithu tuii kuria uguthii, ni undu ucio-ri, njira tungikimimenya atia?" 6 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Nii ni ni njira, na ni ni uhoro uria wa ma, na ni ni muoyo. Gutiri mundu ukinyaga kuri Baba atagereire har ni. 7 Korwo nimumenyete kuna, no mumenye Baba o nake. Kuuma riu, nimumui na ni muonetel!" 8 Filipo akimwira atiri, "Mwathani, tuonie Baba na ithu nitukiganira." 9 Nake Jesu akimucookeria atiri, "Filipo, nduri wamenya o na thuutha wa gukorwo na inyu ihinda iraihu uguo? Mundu uria wotha unyonete nionete Baba. Ungikiuga atia ati, 'Tuonie Baba?' 10 Kai utetikite ati ni ndi thini wa Baba, na ati Baba ari thini wakwa? Ciugo iria ndimwira ti ciakwa ni mwe; no Baba uria uturaga thini wakwa, niwe ururuta wira wake. 11 Nitikiai riria nguuga ati ndi thini wa Baba, nake Baba ari thini wakwa; kana mugitikie ni undu wa uria wa ciana iria ningaga. 12 Ngumwira atiri na ma, mundu uria wotha unjitikite, niarikaga maundu maria njikaga. Na niageka o na maundu manene kuri macio, tond ndirathii kuri Baba. 13 Na uria wotha mukahoya, ningawika thini wa riitwa riakwa, nigeetha Muriu arehere Baba riiri. 14 Mwahoya undu o wotha thini wa riitwa riakwa, nindiriwikaga. 15 "Angikorwo nimumyendete, nimirathikagira uria ndimwathite. 16 Na ni ningahoya Baba, nake niakamuhe Muteithia ung aikarage na inyu nginya tene, (aiōn g165) 17 nake niwe Roho uria wa ma. Nao andu a guku thi matingimwikira tond matimuonaga na matimui. No inyu nimumui nigukorwo aturanaga na inyu, na aikaraga thini

wanyu. **18** Ndikūmūtiga ta ciana cia ngoriai, nīngūka kūrī inyuī. **19** Thuutha wa ihinda inyinyi, thī ndīgūcōoka kūnyona, no inyuī nīmūrinyonaga. Tondū nīndūragamuoyo, o na inyuī nīmūgūtūira muoyo. **20** Mūthenya ūcio nīmūkamenya atī nīī ndī thīīnī wa Baba, na inyuī mūrī thīīnī wakwa, na nīī ndī thīīnī wanyu. **21** Ūria wothē ūiguaga maathani makwa na akamaathikīra, ūcio nīwe ūnyendete. Nake ūcio ūnyendete nīariendagwo nī Baba, o na nīī nīndimwendaga na ndionithanagie kūrī we.” **22** Nake Judasi (no ti Isikariota) akiuga atīrī, “No rīrī Mwathani, nī kīī gīgūtūma wionithanie kūrī ithuī na ti kūrī andū a gūkū thī?” **23** Nake Jesū agīcōokia atīrī, “Mūdū o wothē ūnyendete nīariathikagīra ūrutani wakwa. Baba nake nīarīmwendaga, na nītūrūkaga kūrī we tūtūuranagie nake. **24** Ūria ūtanyendete ndathikagīra ūrutani wakwa. Ciugo icio mūiguaga ti ciakwa nīī mwene; nī cia Baba ūria wandūmire. **25** “Maūdū maya mothe ndamwarīria tūrī o na inyuī. **26** No rīrī, we Mūteithia, na nīwe Roho Mūtheru, ūria Baba agaātūma thīīnī wa rīitwa rīakwa, nīakamūruta maūdū mothe na amūrīrikanie ūria wothē ndīmwrīte. **27** Thayū nīguo ngūmūtīgīra; thayū wakwa nīguo ndaamūhe. Ndikūmūhe thayū ta ūria ūheanagwo nī andū a gūkū thī. Mūtīgatangīke ngoro kana mwītīgīre. **28** “Inyuī nīmwaigūire njuga atīrī, ‘Nīngūthī na nīngacōoka njūke kūrī inyuī rīngī.’ Angīkorwo nīmūnyendete-rī, no mūkene tondū ndīrathīī kūrī Baba, nīgūkorwo Baba nī mūnene kūrī nīī. **29** Ndamwīra maūdū macio o rīu matanekīka nīgeetha rīria magekīka mūgeetīkia. **30** Ndikūmwarīria ūhoru tīyū ihinda iraaaya, nīgūkorwo mūnene wa gūkū thī nīarooka. We ndarī na hinya wa kūnjatha, **31** no andū a gūkū thī no nginya mamenye atī nīnyendete Baba, na atī njikaga o ūria Baba anjathīte. “Ūkai rīu; nītūthīīi.

15 “Nīī nī nīī mūthabībū ūria wa ma nake Baba nīwe mūrīmīrī. **2** Rūhonge o ruothe rūrī thīīnī wakwa rūtaciaraaga nīarūtemaga akarweheria. Naruo rūhonge o ruothe rūrī rūciaraaga nīarūceehaga nīguo rūciare maciaro maingī makīria. **3** Inyuī o na rīu mūrī atheru nī ūndū wa ūhoru ūria ndīmūheete. **4** Ikaragai thīīnī wakwa na nīī nīndīrīkaraga thīīnī wanyu. Gūtīrī rūhonge rūngīciara maciaro rūrī rwiki; no nginya rūikare thīīnī wa mūthabībū. O na inyuī mūtīgīciara maciaro mūtāngīkara thīīnī wakwa. **5** “Nī nīī mūthabībū, na inyuī mūrī honge. Mūdū angīkara thīīnī wakwa na nīī njikare thīīnī wake, nīarīciaraaga maciaro maingī; tondū mūtārī hamwe na nīī mūtīrī ūndū mūngīhota gwīka. **6** Mūdū o wothē angīaga gūkīra thīīnī wakwa-rī, atārīi o ta rūhonge rūrīa rūteagwo rūkooma; honge icio nīkūnganio ciūnganagio, igaikio mwakī-inī ikahīa. **7** Mūngīkara thīīnī wakwa, nacio ciugo ciakwa ciikare thīīnī wanyu, hooyai o kīrīa gīothe mūngīenda, na nīmūkūheo kīo. **8** Ūndū ūria ūngīgōocithia Baba nī atī, mūciaraage maciaro maingī nīguo mwōnanie mūrī arutwo akwa. **9** “O ta ūria Baba anyendete, ūguo noguo na nīī ndīmwendete. Rīu-rī, ikaragai o wendo-inī wakwa. **10** Mūngīathīkīra maathani makwa-rī, nīmūrīkaraga wendo-inī wakwa o ta ūria nīī njathīkīre maathani ma Baba na ngaikara

wendo-inī wake. **11** Ndamwīra maūdū macio nīguo gīkeno gīakwa kīgīe thīīnī wanyu, nakīo gīkeno kīanyu gīkinyanire. **12** Rīathani rīakwa nī rīrī: Endanagai inyuī ene, o ta ūria nīī ndīmwendete. **13** Gūtīrī mūdū ūrī wendo mūnene kūrī ūyū, atī mūdū no arute muoyo wake nī ūndū wa arata ake. **14** Inyuī mūrī arata akwa, mūngīka ūria ndīmwathīte. **15** Ndigūcōoka kūmwīta ndungata, tondū ndungata ndīmenyaga ūria mūmiathi areeka; no inyuī ndīmwrīte arata nīgūkorwo maūdū marīa mothe ndīrūtīte kuuma kūrī Baba nīndīmūmenyithīte. **16** Ti inyuī mwathuurire, no nīī nīī ndamūthuurire, na ngīmwmūra mūthīī mūgīciare maciaro, namo maciaro macio matūūre. Nake Baba nīakamūhe kīrīa gīothe mūkahooya thīīnī wa rīitwa rīakwa. **17** Rīrī nīrīo rīathani rīakwa: Endanagai. **18** “Andū a thī mangīmūthūūra, menyai atī nīī nīī maambire gūthūūra. **19** Korwo mūrī a gūkū thī, andū a thī no mamwende ta mūrī ao. No rīrī, inyuī mūtīrī a gūkū thī, no nīndīmūthuurīte kuuma kūrī andū a thī. Nīkīo andū a thī mamūthūire. **20** Rīrikanai ūhoru ūria ndamwīre atīrī, ‘Gūtīrī ndungata nene gūkīra mūmiathi.’ Angīkorwo nīī nīmanyariirire, o na inyuī nīmakamūnyarira. Angīkorwo nīmāthīkīre ūrutani wakwa o na wanyu nīmakawathīkīra. **21** Nao makaamwīka ūguo nī ūndū wa rīitwa rīakwa, nīgūkorwo matīū ūria wandūmire. **22** “Korwo ndīokire ngīmahe ūhoru, matīngīamenyire nī ehia. No rīu matīrī na kīgīwatio nī ūndū wa mehīa mao. **23** Mūdū ūria ūthūūrīte, nīathūūre Baba o nake. **24** Korwo ndīkīte gatagatī-inī kao maūdū marīa matārī mekwo nī mūdū ūngī matīngīamenyire nī ehia. No rīu nīmōnete ciama ici, no no maathūire na magathūūra Baba. **25** No nīgeetha kūhingio ūria kwandīkītuo Watho-inī wao atīrī, ‘Nīmāthūūre hatārī gītūmī.’ **26** “Hīndī rīria Mūteithia agooka, ūria ngaamūtūmīra kuuma kūrī Baba, na nīwe Roho wa ma ūria uumaga kūrī Baba, we nīakaheana ūira wakwa. **27** Na o na inyuī no nginya mūkaaruta ūira, tondū mūtūūrīte na nīī kuuma o kīambīrīria.

16 “Ndamwīra maūdū macio mothe nīgeetha mūtikanāe gūtiganīria wītīkio. **2** Nīmakamūngata thunagōgī-inī; na ūhoru wa ma nī atī, kūrī hīndī īgūūka rīrīa mūdū o wothē ūkaamūūraga ageciiragīa atī nī Ngai aratungatīra. **3** Mageekaga maūdū macio nī ūndū matimenyete Baba o na kana makaamenya. **4** Ndamwīra maūdū macio nīgeetha hīndī iyo yakinya mūkaarīkana atī nīndamwīrīte. Ndamwīre maūdū macio kīambīrīria-inī tondū ndaarī hamwe na inyuī. **5** “Rīu nīngūthīī kūrī ūria wandūmire. No gūtīrī o na ūmwe wanyu ūranjūūria atīrī, ‘Ūrathīī kū?’ **6** Mwaiyūrwo nī kīeha nī tondū nīndamwīra maūdū macio. **7** No ngūmwīra atīrī na ma, nī kwagīrīre nīī thīī nī ūndū wanyu. Tondū ndaaga gūthīī, Mūteithia ndagooka kūrī inyuī. No ndaathīī, nīngamūtūma oke kūrī inyuī. **8** Nake oka, nīakaiguithia andū a gūkū thī ūria mahītīte ūhoru-inī wa mehīa, na ūhoru-inī wa ūthingu, o na ūhoru-inī wa ciira: **9** Nīmahītīte ūhoru-inī wa mehīa, nīgūkorwo andū matīnjītīkītīte; **10** nīmahītīte ūhoru-inī wa ūthingu, nīgūkorwo ndīrathīī kūrī Baba kūrīa

mütangicooka kūnyona; **11** na nīmāhītītie ūhoro-inī wa ciira tondū mūnene wa gūkū thī nīārīkītīe gūtūirwo ciira. **12** “Ndi na maündū mangi maingi ma kūmwīra, makīria ya marīa mūngihota kūmīrīria rīu. **13** No rīrī, Roho Mūtheru ūcio wa ma oka, nīakamūtongoria ūhoro-inī ūria wa ma wothē. Ndakaaragia ūhoro wake mwene; akaaragia ūhoro wa maündū marīa aigūite, ningi nīakamwīra ūhoro wa maündū marīa magooka thuutha. **14** Nīakangoocithia nīgūkorwo nīakamūmenyithia ūhoro wakwa ūria arutite kuuma kūrī nīi. **15** Maündū mothe ma Baba nī makwa. Nīkīo ndamwīra atī Roho nīakamūmenyithia ūhoro wakwa ūria arutite kuuma kūrī nīi, mūmenye. **16** “Thuutha wa kahinda kanini mūtīkūnyona ringi na ningi thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona.” **17** Amwe a arutwo ake makīurania atīrī, “Arenda kuuga atīa rīria aroiga atī, ‘Thuutha wa kahinda kanini mūtīkūnyona ringi na ningi atī thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona’, ningi atī ‘Tondū ndīrathī kūrī Baba?’” **18** Magithī na mbere kūurania atīrī, “Arenda kuuga atīa rīria aroiga atī, ‘Kahinda kanini?’ Ithuī tūtīramenya ūria aroiga.” **19** Nake Jesū akiona atī nīmendaga kūmūūria ūhoro ūcio, nī ūndū ūcio akīmeera atīrī, “Nī kūurania mūrōrania ūria ngwendaga kuuga rīria njugire atī ‘Thuutha wa kahinda kanini mūtīkūnyona ringi, na ningi thuutha wa kahinda kanini nīmūkūnyona’? **20** Ngūmwīra atīrī na ma, mūkaarīra na mūcakae rīria andū a thī marakena. Inyuī mūkanyitwo nī kīeha, no kīeha, kīanyu nīgīkagarūrūka gītūike gīkeno. **21** Mūndū-wa-nja agīara nīakoragwo na ruo tondū hīndi yake nī nginyu; no aarīkia gūciara kaana, akariganīrwo nī ruo nī ūndū wa gūkena nīgūkorwo kaana nī gaciarwo gūkū thī. **22** O na inyuī noguo: Rīu nī ihinda rīanyu rīa kīeha, no nīngamuona ringi na nīmūgakena, na gūtīrī mūndū o na ūmwe ūkaamūtunya gīkeno kīu. **23** Mūthenya ūcio wakinya mūtīgacooka kūnjūūria ūndū o na ūrīkū. Ngūmwīra atīrī na ma, Baba nīakamūhe kīria gīothe mūkaahooya thīinī wa rīitwa rīakwa. **24** Nginyagia rīu mūtīrī mwahooya ūndū thīinī wa rīitwa rīakwa. Hooyai na nīmūkūheo, nīgūo gīkeno kīanyu gīkinyanīre. **25** “O na gūtūika ngoretwo ūgīaria na ngerekano-rī, hīndi nīiroka rīria itagacooka kūmwarīria na njīra iyo, no ngaamwīraga ūhoro wa Baba itekūhithīrīra. **26** Mūthenya ūcio nīmūkaahooyaga thīinī wa rīitwa rīakwa. Ndiroiga atī nīngahooyaga Baba ithenya rīanyu. **27** No rīrī, Baba we mwene nīamwendete, nīgūkorwo inyuī nīmūnyendete, na nīmūtīkītīe atī ndoimire kūrī Ngai. **28** Nīi ndoimire kūrī Baba, ngūika gūkū thī; na rīu nīnguuma gūkū thī, njooke kūrī Baba.” **29** Hīndi iyo arutwo a Jesū makīuga atīrī, “Rīu nīurātūhe ūhoro wega, ūtekwarīa na ngerekano. **30** Rīu nītwamenya atī wee nīūūi maündū mothe, na atī o na ndūbataire mūndū o na ūrīkū akūūrie ciūria. Ūhoro ūcio nīwatūma twītīkie atī woimīte kūrī Ngai.” **31** Nake Jesū akīmacookeria atīrī, “Rīu nīmwetīkia! **32** No hīndi nīiroka, na nīnginyu, rīria mūkahurunjūka, o mūndū athī gwake mūci. Mūkaandiga ndī nyiki, no ndīrī nyiki, nīgūkorwo Baba arī hamwe na nīi. **33** “Ndamwīra maündū macio nīgeetha mūgīe na thayū thīinī wakwa. Gūkū thī nīmūrionaga thīina. No ūmīrīria! Nīi nīndooretie thī.”

17 Jesū aarīkia kuuga maündū macio, agītīra maitho akīrora na igūrū, akīhooya, akiuga atīrī: “Baba hīndi nī nginyu. Goochithia Mūrūguo, nīgūo nake Mūrūguo akūgoocithie. **2** Nīgūkorwo nīmūheete ūhoti wa gwatha andū othe, nīgūo arīa othe ūmūheete amahe muoyo wa tene na tene. (aīōnios g166) **3** Na rīu ūyū nīgūo muoyo wa tene na tene: Atī makūmenye, o Wee Ngai ūria wa ma, na mamenye Jesū Kristū, ūria ūtūmīte. (aīōnios g166) **4** Nīgūgoocithītie gūkū thī na ūndū wa kūrīkia wīra ūria waheire ndute. **5** Na rīu Baba, ngoocithia ndī mbere yaku na riiri ūria ndaarī naguo hamwe nawe o mbere thī itaanagīa. **6** “Nīnguūrīrie andū arīa waheire gūkū thī rīitwa rīaku. Acio maarī aku; nawe ūkīhe o, nao nīmathīkīire kiugo giaku. **7** Na rīu nīmamenyete atī indo iria ciothe ūheete ciūmīte kūrī wee. **8** Nīgūkorwo nīndamaheire ciugo iria waheire, nao magīciitīkīra. Nīmamenyire hatarī nganja atī ndoimire kūrī wee, na magītīkia atī wee nīwe wandūmire. **9** Acio nīo ndīrahoera. Ndirohoera andū a gūkū thī, no ndīrahoera arīa ūūheete, nīgūkorwo nī aku. **10** Kīria gīothe ndī nakīo nī giaku, na kīria gīothe ūrī nakīo nī giakwa. Naguo ūgooci nīūūkite kūrī nīi nī ūndū wao. **11** Ndigūikara gūkū thī ringī, no-o marī o gūkū thī, na nīi ndīroka kūrī wee. Baba Mūtheru, magītīre na ūhoti wa rīitwa rīaku, rīitwa rīria waheire, nīgeetha matūike ūmwe o ta ūria ithuī tūrī ūmwe. **12** Rīria ndīraarī nao, nīndīramagītīgīra na ngamamenyerera na rīitwa rīu waheire. Gūtīrī o na ūmwe ūūrite o tīga ūria wathīrīrwo kwanango nīgūo Maandīko mahingio. **13** “Rīu ndīroka kūrī wee, no maündū maya ndīroiga ndī o gūkū thī, nīgūo maiyūrwo nī gīkeno giakwa kīrī gīkinyanīru kūna thīinī wao. **14** Nīndīmaheete kiugo giaku, nao andū a gūkū thī makamathūūra, nīgūkorwo o tī a gūkū thī ringī, o ta ūria nī itarī wa gūkū thī. **15** Ihooya rīakwa ti ūmarute gūkū thī, no nī atī ūmagītīgīre kuuma kūrī ūria mūūru. **16** O ti a gūkū thī, o ta ūria o na nīi itarī wakuo. **17** Maamūre, ūmatherie na ūhoro ūria wa ma; ūhoro waku nīgūo ūhoro wa ma. **18** O ta ūria wandūmire gūkū thī, na nīi noguo ndamatūma kūrī andū a gūkū thī. **19** Ndītheretie nī ūndū wao, nīgūo o nao matherio kūna nī ūhoro ūria wa ma. **20** “Nīngī to aya oiki ndīrahoera. Ndirohoera o na arīa angī makaanjītīkia nī ūndū wa ndūmīrīri ya aya, **21** nīgūo othe matūike ūmwe Baba, o ta ūria we ūrī thīinī wakwa na nīi ndī thīinī waku. O nao marogīa thīinī witū nīgeetha andū a gūkū thī metīkie atī nīwe ūndūmīte. **22** Nīndīmaheete riiri ūria waheire, nīgūo matūike ūmwe o ta ūria ithuī tūrī ūmwe, **23** nīi ndī thīinī wao, nawe ūrī thīinī wakwa. Marotūika ūmwe kūna, nīgeetha andū a gūkū thī mamenye atī nīwe wandūmire, na atī nīūmendete o ta ūria ūnyendete. **24** “Baba, ngwenda arīa ūūheete makorwo na nīi harīa ndī na mone riiri wakwa, riiri ūria ūūheete nī ūndū nīwanyendete thī itanombwo. **25** “Baba Mūthingu, o na gūtūika andū a gūkū thī matikūū-rī, nīi nīngūūi, nao nī moi atī nīwe ūndūmīte. **26** Nīngūmenyithanītīe kūrī o, na nīngūkīrīrīria gūkūmenyithana, nīgeetha wendani ūria ūnyendete naguo ūikarage thīinī wao na nīgūo o na nīi mwene ngoragwo thīinī wao.”

18 Jesu aarikia kũhooya, agĩthĩ arĩ na arutwo ake, makiringa mũkuru wa Karũũĩ ga Kidironi. Mũrĩmo ũcio ũngĩ nĩ haari na mũgũnda wa mitamaiyũ, agĩtoonya ho na arutwo ake. **2** Na rĩrĩ, Judasi, ũria wamũkunyanĩre, nĩooĩ handũ hau, nĩ ũndũ Jesu nĩacemanagĩria ho kaingĩ na arutwo ake. **3** Nĩ ũndũ ũcio Judasi agĩthĩ hau mũgũnda-inĩ ũcio, atongoretie mbũtũ ya thigari na anene amwe kuuma kũrĩ athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na Afarisai. Nao nĩmakuuĩte icinga, na matawa, na indo cia mbaara. **4** Nake Jesu nĩ ũndũ nĩamenyaga maũndũ marĩa mothe maakirie kũmũkora-rĩ, akiumĩra akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ mĩracaria?” **5** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Jesu wa Nazarethi.” Nake Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ we.” (Nake Judasi ũcio wamũkunyanĩre aarũngĩ hau hamwe nao.) **6** Rĩrĩa Jesu aameerire atĩrĩ, “Nĩ nĩ nĩ we,” magĩcooka na thuuha makĩgũa thĩ. **7** O rĩngĩ Jesu akĩmooria atĩrĩ, “Nũũ mĩracaria?” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ Jesu wa Nazarethi.” **8** Jesu akĩmacookeria atĩrĩ, “Ndawĩra atĩ nĩ nĩ we. Akorwo nĩ nĩ mĩracaria-rĩ, rekei andũ aya mathĩ.” **9** Gwekĩkire ũguo nĩgeetha ũhoro ũria aarĩtie ũhinge, rĩrĩa oigire atĩrĩ, “Andũ arĩa waheire gũtĩrĩ o na ũmwe wao ndeete.” **10** Hĩndĩ iyo Simoni Petero, tondũ aarĩ na rĩhũĩ rwa njora, akĩrũcomora na agĩtĩna gũtũ kwa ũrio kwa ndungata ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. (Ndungata iyo yetagwo Maliku.) **11** Nake Jesu agĩatha Petero atĩrĩ, “Cookia rĩhũĩ rwaku rwa njora! Gikombe kĩria Baba aaheete-rĩ, nĩngwaga gũkĩnyũira?” **12** Nayo mbũtũ iyo ya thigari na mũnene wayo, hamwe na anene acio a Ayahudi makĩnyũita Jesu. Makĩmuoira na **13** makĩamba kũmũtware kwa Anasi, ũria warĩ mũthoniwe wa Kaiafa, ũria warĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene mwaka ũcio. **14** Kaiafa nĩwe wataarĩte Ayahudi atĩ na gũkorwo arĩ wega mũndũ ũmwe akũire andũ othe. **15** Simoni Petero marĩ na mũrutwo ũngĩ makĩmũrĩra Jesu. Na tondũ mũrutwo ũcio nĩooĩ nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩtwarana na Jesu kũu nja ya mũthĩnjĩri-Ngai ũcio mũnene. **16** No Petero agĩtĩgwo etereire hau nja ya kĩhingo. Nake mũrutwo ũcio ũngĩ, woĩo nĩ mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, agĩcooka, akĩaria na mũĩritũ ũria warĩ kĩhingo-inĩ agĩtoonyia Petero. **17** Nake mũĩritũ ũcio warĩ kĩhingo-inĩ akĩũria Petero atĩrĩ, “Kaĩ wee ũrĩ ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩcooka agĩkiuga atĩrĩ, “Aca, ndĩrĩ ũmwe wao.” **18** Na rĩrĩ, ndungata na thigari ciarũgamĩte irigĩicĩrie mwaki ũria ciakĩtie ikĩwota, tondũ kwari na heho. Petero o nake aarũgamĩte hamwe nao agĩota mwaki. **19** Ihinda-inĩ o rĩu, mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene oragia Jesu ũhoro wa arutwo ake na ũhoro wa ũrutani wake. **20** Nake Jesu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ njariĩre andũ othe a thĩ itarĩ ũndũ ngũhitha, na ngarutana hĩndĩ ciothe thunagoga-inĩ o na hekarũ-inĩ, kũria Ayahudi othe macemanagia. Ndirĩ ũndũ njaragia na hitho. **21** Ūranjũria ũguo nĩkĩ? Ūria arĩa mananjũgia ngĩaria. Ti-itherũ nĩmoĩ ũria ndanoiga.” **22** Rĩrĩa Jesu oigire ũguo, ũmwe wa thigari iria ciari hau akĩmũgũtha rũhĩ, akĩmũũria atĩrĩ, “Ūguo nĩguo ũgũcookeria mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene?” **23** Nake Jesu akĩmwĩra atĩrĩ, “Angĩkorwo nĩndoiga ũũru-rĩ, heana ũira wa ũũru ũcio. No angĩkorwo ndaaria ũhoro wa ma-rĩ, wangũthĩra kĩ?” **24** Nake Anasi akĩmũneana

atwarwo arĩ o muohe kũrĩ Kaiafa mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene. **25** O hĩndĩ iyo Simoni Petero arũgamĩte agĩota mwaki, akĩũrio atĩrĩ, “Kaĩ wee ũrĩ ũmwe wa arutwo a mũndũ ũyũ?” Nake agĩkaana, akiuga atĩrĩ, “Aca, ndĩrĩ ũmwe wao!” **26** Ndungata ũmwe ya mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene, na yari ya mbarĩ ya mũndũ ũria Petero aatĩnĩtie gũtũ, ikĩmũũria atĩrĩ, “Na gĩthĩ nĩ ndirakuonire mũrĩ nake hau mũgũnda-inĩ wa mitamaiyũ?” **27** O rĩngĩ Petero agĩkaana, na o hĩndĩ iyo ngũkũ igĩkũga. **28** Nĩngĩ Ayahudi makĩruta Jesu gwa Kaiafa makĩmũtware gũikaro-inĩ kĩa Barũthĩ wa Kĩroma. Hĩndĩ iyo kwari rũciĩnĩ tene, na nĩgeetha matikagwatwo nĩ thaahu, Ayahudi matiatoonĩre gũikaro kũu; nĩ ũndũ nĩmendaga mahote kũria giathi kĩa Bathaka. **29** Nĩ ũndũ ũcio Pilato akiuma akĩmakora kũu nja akĩmooria atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ mũramũthĩtangĩra kĩ?” **30** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Atangĩrĩ muuni watho-rĩ, tũtĩngĩmũrehe kũrĩ we.” **31** Nake Pilato akĩmeera atĩrĩ, “Kĩmuoei inyuĩ ene mũkamũciĩrithie kũringana na watho wanyu.” Nao Ayahudi makĩregana na ũhoro ũcio, makiuga atĩrĩ, “Ithũ tũtĩrĩ na rũũtha rwa kũũraga mũndũ o na ũ.” **32** Maũndũ maya mekĩkire nĩgeetha ciugo iria Jesu aarĩtie akĩonania mũthemba wa gĩkuũ kĩria agaakua ihingio. **33** Pilato agĩcooka agĩtoonya gũikaro kũu kĩa Barũthĩ, agĩtĩa Jesu akĩmũũria atĩrĩ, “Wee nĩwe mũthamaki wa Ayahudi?” **34** Nake Jesu akĩmũũria atĩrĩ, “Ūcio nĩ woni waku, kana nĩ andũ makwĩrite ũhoro wakwa?” **35** Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩkĩrĩ Mũyahudi? Andũ anyu na athĩnjĩri-Ngai arĩa anene nĩo makũneanĩte kũrĩ nĩ. Nĩ atĩa wikĩte?” **36** Nake Jesu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Ūthamaki wakwa ti wa gũkũ thĩ. Korwo nĩ ũguo-rĩ, ndungata ciakwa nĩcingĩndũrĩre ndikanyĩtuo nĩ Ayahudi. No ũthamaki wakwa nĩ wa kuuma kũndũ kũngĩ.” **37** Nake Pilato akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, wee ikĩrĩ Mũthamaki!” Nake Jesu akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩwaria ma kuuga atĩ nĩ ndĩ Mũthamaki. Ma nĩ atĩrĩ, gĩtũmi gĩkĩ nĩkĩo gĩatũmire njjarwo, na nĩkĩo ndokire gũkũ thĩ atĩ nyumbũrage ũhoro ũria wa ma. Mũndũ o wothe ũrĩ mwena wa ũhoro wa ma niathĩkagĩria.” **38** Nake Pilato akĩmũũria atĩrĩ, “Ūhoro wa ma nĩ ũrĩkũ?” Aarĩkia kũũria ũguo akiuma nja o rĩngĩ agĩthĩ kũrĩ Ayahudi akĩmeera atĩrĩ, “Ndirona gĩtũmi gĩa kũmũthĩtangĩra. **39** No nĩngĩ nĩ mũtugo wanyu hĩndĩ ya Bathaka ndĩmuohore mũndũ ũmwe. Nĩmũkwenda ndĩmuohore ‘mũthamaki wa Ayahudi?’” **40** Nao makĩanĩrĩra, magĩcooka atĩrĩ, “Aca, tũtĩkwenda ũcio! Tuohore Barabai!” Na rĩrĩ, Baraba ũcio aarĩ mũtunyani.

19 Hĩndĩ iyo Pilato akĩoya Jesu, akĩmũhũrĩthia iboko. **2** Nacio thigari igĩtuma thũmbĩ ya mĩigua, ikĩmwĩkĩra mũtwe, na ikĩmũhumba kanjũ ya rangi wa ndathi, **3** igathiaga harĩ we o ihinda kwa ihinda, ikamũnyũĩragia ikiugaga atĩrĩ, “Ngeithi, mũthamaki wa Ayahudi!” Nacio ikamũgũthaga ũthũhi na hĩ. **4** O rĩngĩ Pilato akiuma nja, akĩria Ayahudi atĩrĩ, “Ta onei ngũmũrũta nja ndĩmũrehe kũrĩ inyuĩ, nĩguo mũmenye atĩ nĩ ndionete ũndũ o na ũrĩkũ angĩthĩtangĩrwo.” **5** Rĩrĩa Jesu oimire nja ekĩrite thũmbĩ iyo ya mĩigua na ehumbĩte kanjũ iyo ya rangi wa ndathi-rĩ, Pilato

akimeera atiri, “Mündü nĩ üyü!” **6** Rirĩa athĩnjĩri-Ngai arĩa anene o na atongoria a Ayahudi maamuonire, makĩanĩrĩa makiuga atiri, “Mwambithie mĩti-igürũ! Mwambithie mĩti-igürũ!” No Pilato akĩmacookeria atiri, “Muoei mũmwambe mĩti igürũ arĩ inyuĩ. Ha ũhoro wakwa, ndirona ũndũ o na ũrikũ angĩthitangĩrwo.” **7** Nao Ayahudi makiuga magwatiĩrie atiri, “Ithuĩ nĩtũri watho; na kũringana na watho ũcio no nginya akue, tondũ nietũite Mũrũ wa Ngai.” **8** Rirĩa Pilato aigũire ũguo, agĩtigĩra mũno makĩria, **9** agĩcooka thĩĩnĩ wa nyũmba iyo ya ũthamaki. Ningĩ akĩũria Jesũ atiri, “Weerĩ, uumĩte kũ?” Nowe Jesũ ndaigana kũmucookeria. **10** Pilato akĩmũria atiri, “Kaĩ ũkũrega kũnjariĩra? Kaĩ ũtooi ndĩ na ũhotti wa gũkuohorithia, kana wa gũkwambithia mĩti igürũ?” **11** Nake Jesũ akĩmucookeria atiri, “Wee ndũngĩrĩ na ũhotti igürũ riakwa korwo ndũheetwo guo kuuma igürũ. Nĩ ũndũ ũcio ũria ũneanire kũriwe nĩwe ũrĩ na mehĩa marĩa manene.” **12** Kuuma hĩndĩ iyo, Pilato akĩgeria kuohora Jesũ, no Ayahudi magĩthĩĩ na mbere kwanĩrĩa atiri, “Ũngĩrekereria mündũ üyũ, wee ndũrĩ mũrata wa Kaisari. Mündũ o wotho wituaga mũthamaki nĩamenete Kaisari.” **13** Rirĩa Pilato aigũire ũguorĩ, akiumia Jesũ nja, na agĩkarĩra gĩtĩ kĩa mũtuanĩri ciira handũ hoikaine ta “Harĩa-haare-Mahiga” (na heetagwo na Kĩhibirania Gabatha). **14** Kwarĩ mũthenya wa lhaarĩria rĩa Kiumia gĩa Giathĩ kĩa Bathaka; na kwarĩ ta thaa thita. Nake Pilato akĩĩra Ayahudi atiri, “Üyũ mũthamaki wanyu.” **15** No-o makĩanĩrĩa, makiuga atiri, “Mweherie! Mweherie! Mwambithie mĩti-igürũ!” Nake Pilato akĩmoooria atiri, “Nyambithie Mũthamaki wanyu?” Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene magĩcookia atiri, “Ithuĩ tũtĩrĩ mũthamaki ũngĩ tĩga Kaisari.” **16** Mũthia-inĩ Pilato akĩmũneana kũrĩ o nĩguo akambwo mĩti-igürũ. Nacio thigari ikĩnyia Jesũ. **17** Na ekuũire mũtharaba wake agĩthĩĩ nginya harĩa heetagwo “Ha Ihĩndĩ rĩa Mũtwe” (na no ho hetagwo na Kĩhibirania, Gologotha.) **18** Hau nĩho maamwambire, na hamwe nake makiamba andũ angĩ eerĩ, ũmwe mwena ũmwe na ũcio ũngĩ mwena ũcio ũngĩ; nake Jesũ arĩ gatagati. **19** Nake Pilato akĩandĩkithia kibaũ na gĩkĩhũũrĩrwo mũtharaba-inĩ. Nakĩo kĩandĩkitwo atiri, JESU WA NAZARETHI, MUTHAMAKI WA AYAHUDI. **20** Nao Ayahudi aingĩ magĩthoma maandĩko macio, nĩgũkorwo handũ harĩa Jesũ aambĩrwo haarĩ hakuhi na itũũra rĩu inene, nakĩo kibaũ kĩu kĩandĩkitwo na Kĩhibirania, na Kilatini, na Kĩyunanĩ. **21** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene a Ayahudi makĩĩra Pilato atiri, “Tĩga kwandĩka ‘Mũthamaki wa Ayahudi’, no andĩka atĩ mündũ üyũ nĩ kuuga oigire atĩ nĩwe mũthamaki wa Ayahudi.” **22** Nake Pilato akĩmacookeria atiri, “Üguo ndandĩka nĩndandĩka.” **23** Rirĩa thigari ciarĩkirie kwamba Jesũ, ikĩoya nguo ciake, igĩcigayania maita mana, o mündũ yake, no kanjũ yatigarire. Nguo iyo ndĩarĩ na rĩtumo, yatumĩtwo kuuma igürũ nginya thĩĩ rĩrĩ o taama ũmwe. **24** Nacio ikĩĩrana atiri, “Nĩtũtĩgei kũmĩtarũra; rekei tũmũcuukĩre mĩtĩ nĩguo tũmenye ũria ũgũthĩĩ nayo.” Gwekĩkire ũguo nĩguo Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atiri, “Maagayanire nguo ciakwa, na magĩcuukĩra kanjũ yakwa mĩtĩ.” Üguo nĩguo thigari ciekire. **25** Hakuhi na mũtharaba wa Jesũ nĩho nyina aarũgamĩte, na mwarĩ

wa nyina na nyina, na Mariamu mũtumia wa Kilioipa, na Mariamu Mũmagidali. **26** Rirĩa Jesũ onire nyina na mũrutwo ũria endete marũngĩĩ hakuhi nake, akĩĩra nyina atiri, “Mũtumia üyũ, ũcio mũrũguo,” **27** agĩcooka akĩĩra mũrutwo ũcio atiri, “Ücio maitũguo.” Kuuma hĩndĩ iyo mũrutwo ũcio akĩoya nyina wa Jesũ, agĩthĩĩ gũtũũra mũcĩĩ kwa mũrutwo ũcio. **28** Thuutha ũcio, Jesũ amenya atĩ maĩndũ mothe nĩmathira, na nĩguo Maandĩko mahinge, akiuga atiri, “Nĩnyootĩ.” **29** Hau nĩ haarĩ na cuba yarĩ na thiki, nĩ ũndũ ũcio thigari igĩtobokia thibũnji ho, igĩcooka igĩthecerera thibũnji iyo rũthanju-inĩ rwa mũthobi, ikĩmĩtarĩria kanua-inĩ ka Jesũ. **30** Hĩndĩ rĩa Jesũ aamĩkundire, akiuga atiri, “Ühoro nĩwathira.” Na oĩga ũguo, akĩĩnamia mũtwe, agĩtuĩkana. **31** Na rĩrĩ, kwarĩ mũthenya wa lhaarĩria wa Ayahudi, nĩguo marokere Thabatĩ ya mwanya. Na tondũ Ayahudi matiendaga mũrĩrĩ iyo itĩgwo mĩtharaba-inĩ hĩndĩ ya Thabatĩ, makĩũria Pilato aathane atĩ andũ acio maambĩtwo moinwo magũrũ, na mũrĩrĩ yao icũurũro. **32** Nĩ ũndũ ũcio thigari igĩthĩĩ ikiuna magũrũ ma mündũ wa mbere ũria mambanĩrĩro na Jesũ na igĩcooka ikiuna ma ũcio ũngĩ. **33** No rĩrĩa maakinyire harĩ Jesũ na makĩona atĩ nĩarĩkĩtie gũkua, makĩaga kuuna magũrũ make. **34** Handũ ha ũguo-rĩ, mũthigari ũmwe agĩtheeca Jesũ mbaru na itĩmũ, na o rĩmwe hakiura thakame na maaĩ. **35** Nake mündũ ũria wonire maĩndũ macio nĩarutĩte ũira, naguo ũira wake nĩ wa ma. We nĩooĩ atĩ aaragia ũhoro wa ma, na oimbũruga nĩgeetha o na inyuĩ mwĩtikie. **36** Namo maĩndũ macio meekĩkire nĩgeetha Maandĩko mahinge marĩa moigĩte atiri, “Gũtĩrĩ ihĩndĩ o na rĩmwe riake rĩkoinwo.” **37** O na ningĩ no harĩ Maandĩko mangĩ moigĩte atiri, “Makeerera mündũ ũria maathecĩre.” **38** Thuutha ũcio, Jusufu wa Arimathea akĩhooya Pilato mwĩrĩ wa Jesũ. Na rĩrĩ, Jusufu aarĩ mũrutwo wa Jesũ, no amũrũmagĩrĩra na hitho tondũ wa gwĩtigĩra Ayahudi. Nake Pilato akĩmũhe rũtha, nake agĩthĩĩ agĩkuua mwĩrĩ ũcio. **39** Maathĩre na Nikodemo, ũria wathĩĩte kũrĩ Jesũ ũtũkũ. Nikodemo agĩtwarĩ mũtũkanio wa manemane na thubĩrĩ ingĩkinya o ta ratĩrĩ mĩrongo mũgwanja na ithano. **40** Nao eerĩ makĩoya mwĩrĩ wa Jesũ, makĩwoha na mataama ma gatani hamwe na mũtũkanio iyo mĩnungi wega, kũringana na mũtũgo ya Ayahudi ya gũthikana. **41** Hau Jesũ aambĩrwo nĩ haarĩ na mũgũnda, na thĩĩnĩ wa mũgũnda ũcio nĩ kwarĩ na mbĩrĩra njerĩ, rĩa itakoretwo iigĩtwo mwĩrĩ wa mündũ o na ũmwe. **42** Tondũ kwarĩ mũthenya wa lhaarĩria wa Ayahudi nĩguo marokere Thabatĩ, na ningĩ nĩ ũndũ mbĩrĩra iyo yarĩ o hakuhi-rĩ, makĩaga Jesũ ho.

20 Na rĩrĩ, mũthenya wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia rũciĩnĩ tene, kũrĩ o na nduma, Mariamu Mũmagidali nĩathĩire mbĩrĩra-inĩ na akĩona ihiga rĩrĩa rĩarĩ mũromo-inĩ rĩrĩ rĩeherie. **2** Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩĩ ateng’erete kũrĩ Simoni Petero na mũrutwo ũria ũngĩ, ũria Jesũ endete, akĩmeera atiri, “Nĩmarutĩte Mwathani mbĩrĩra-inĩ, na tũtũĩ harĩa mamũgĩte!” **3** Nĩ ũndũ ũcio Petero na mũrutwo ũcio ũngĩ makiumagara marorete mbĩrĩra-inĩ. **4** Marĩ o eerĩ magĩteng’era, no mũrutwo ũcio ũngĩ agĩkĩria Petero ihenya, agĩkinya mbĩrĩra-

inĩ mbere. **5** Akĩnamĩrĩra, na akĩrora thĩĩnĩ, akĩona mataama ma gatani marĩ maĩge thĩ, no ndaatoonyire. **6** Nake Simoni Petero, ũria warĩ thuuha wake, agĩkinya na agĩtoonya mbĩrĩra thĩĩnĩ. Akĩona mataama ma gatani maĩgĩtwo hau, **7** o hamwe na gĩtambaya kĩa Jesũ ohetwo mũtwe agĩthikwo. Nakĩo gĩakũnjĩtwo gĩkaigwo kĩa gĩiki, gĩtarĩ hamwe na mataama macio ma gatani. **8** Thuuha ũcio mũrutwo ũcio ũngĩ, ũria wakinyĩte mbĩrĩra-inĩ mbere, o nake agĩtoonya thĩĩnĩ. Akĩona na agĩtĩkia. **9** (Nĩgũkorwo nginyagia hĩndĩ iyo matiakoretwo mataũkĩrwo nĩ Maandĩko atĩ Jesũ nĩarĩ ariũke kuuma kũrĩ arĩa akuũ.) **10** Arutwo acio magĩcooka makĩĩnũka kwao, **11** no Mariamu akĩrũgama hau nja ya mbĩrĩra akĩrĩraga. O akĩrĩraga-rĩ, akĩnamĩrĩra, akĩrora mbĩrĩra thĩĩnĩ, **12** akĩona araiika eerĩ marĩ na nguo njerũ, maĩkarĩte thĩ harĩa mwĩrĩ wa Jesũ waĩgĩtwo, ũmwe agaikara mũtwe-inĩ nake ũcio ũngĩ agaikara magũrũ-inĩ. **13** Nao makĩmũũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, nĩ kĩĩ kirakũrĩria?” Nake akĩmacookeria atĩrĩ, “Nĩ ũndũ nĩmeheretie Mwathani wakwa mbĩrĩra-inĩ, na ndĩũ harĩa mamũĩgĩte.” **14** O hĩndĩ iyo akĩĩhũgũra, akĩona Jesũ arũgamĩte hau, no ndaigana kũmenya atĩ aarĩ Jesũ. **15** Nake Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Mũtumia ũyũ, nĩ kĩĩ kirakũrĩria? Nũũ ũracaria?” Mariamu agĩĩciĩria atĩ ũcio aarĩ mũrĩmi wa mũgũnda, akĩmwĩra atĩrĩ, “Mũthuuri ũyũ, akorwo nĩwe ũmweheretie njĩĩra harĩa ũmũĩgĩte nĩguo thĩĩ ngamuo.” **16** Nake Jesũ akĩmwĩra, “Mariamu!” Nake akĩĩhũgũra akĩmwĩtika na Kĩhibirania atĩrĩ, “Raboni!” (naguo nĩ kuuga Mũrutani). **17** Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩdũkae kũnyĩita, nĩ ũndũ ndĩrĩ ndĩrambata thĩĩ kũrĩ Baba! No rĩrĩ, thĩĩ kũrĩ arutwo akwa, ũmeere atĩrĩ, “Nĩndĩracooka thĩĩ kũrĩ Baba, na nowe Ithe wanyu, njooke kũrĩ Ngai wakwa, na nowe Ngai wanyu.”” **18** Mariamu Mũmagĩdali agĩthĩ kũrĩ arutwo, akĩmatwarĩra ũhoro, akĩmeera atĩrĩ, “Nĩnyonete Mwathani!” Na akĩmeera atĩ nĩwe wamwĩrite maũndũ macio. **19** Hwaĩ-inĩ wa mũthenya o ũcio wa mbere wa kwambĩrĩria kiumia, rĩrĩa arutwo maarĩ hamwe, na mĩrango irĩ mĩhinge nĩ ũndũ wa gwtĩgĩra Ayahudi, Jesũ agĩũka akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akĩmeera atĩrĩ, “Gĩai na thayũ!” **20** Aarikia kuuga ũguo akĩmoonia moko make na mbaru ciake. Nao arutwo makĩĩyũrwo nĩ gĩkeno nĩ ũndũ wa kuona Mwathani. **21** Na o rĩngĩ Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Gĩai na thayũ! O ta ũria Baba aandũmire, noguo o na nĩ ndamũtũma.” **22** Na oĩa ũguo, akĩmahuhĩrĩria mĩhũmũ yake, akĩmeera atĩrĩ, “Amũkĩrai Roho Mũtheru. **23** Arĩa othe mwarekera mehĩa mao, nĩmarĩrekaĩrwo, na arĩa othe mũtarĩrekaĩrwo, matĩrĩrekaĩrwo.” **24** Na rĩrĩ, Toma (ũria wetagwo Wa-mahatha), ũmwe wa arĩa ikũmi na eerĩ, ndaari hamwe na arutwo rĩrĩa Jesũ okire. **25** Tondũ ũcio arutwo arĩa angĩ makĩmwĩra atĩrĩ, “Nĩtuonete Mwathani.” Nowe akĩmeera atĩrĩ, “Itoonete irema cia mĩcumarĩ moko-inĩ make, na ndoonyie kĩa gĩakwa hau irema-inĩ cia mĩcumarĩ, na njooke ndoonyie guoko mbaru-inĩ ciake, ndĩngĩtĩkia ũhoro ũcio.” **26** Thuuha wa kiumia kĩmwe, arutwo ake maarĩ kũu nyũmba rĩngĩ, na Toma aarĩ hamwe nao. O na gĩtũũka mĩrango yarĩ mĩhinge-rĩ, Jesũ agĩũka, akĩrũgama gatagatĩ-inĩ kao, akiuga atĩrĩ, “Gĩai na thayũ!” **27** Agĩcooka akĩra Toma

atĩrĩ, “Toonyia kĩa gĩaku haha; rora moko makwa. Tambũrũkia guoko gwaku ũgũĩkie mbaru-inĩ ciakwa. Tĩga kũgĩa na nganja, itĩkia.” **28** Nake Toma akĩmwĩra atĩrĩ, “Mwathani wakwa na Ngai wakwa!” **29** Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Wetikia tondũ nĩwanyona. Kũrathimwo nĩ arĩa metĩkagia matonete.” **30** Jesũ nĩaringire ciama ingĩ nyingĩ akionagwo nĩ arutwo ake, irĩa itaandĩkĩtwo lbuku-inĩ rĩrĩ. **31** No rĩrĩ, atĩ ciandĩkĩtwo nĩgeetha mwĩtĩkie atĩ Jesũ nĩwe Kristũ, Mũrũ wa Ngai, na atĩ na ũndũ wa gwtĩkia mũgĩe na muoyo thĩĩnĩ wa rĩrĩwa rĩake.

21 Thuuha ũcio Jesũ nĩacookire akĩmũrĩra arutwo ake irĩa-inĩ rĩa Tiberia. Ũũ nĩguo kwahaanire: **2** Simoni Petero, na Toma (ũria wetagwo Wa-mahatha), na Nathanieli wa kuuma Kana ya Galili, na ariũ a Zebedi, o na arutwo angĩ eerĩ maarĩ hamwe. **3** Simoni Petero akĩmeera atĩrĩ, “Nĩ ndathĩ gũtega thamaki.” Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Tũgũthĩ nawe.” Nĩ ũndũ ũcio makĩumagara, magĩtoonya marikabu, no ũtukũ ũcio matĩrĩ kindũ maagwatĩre. **4** Rũciĩnĩ tene, Jesũ akĩrũgama hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa, no arutwo matiamenyaga atĩ nĩ Jesũ. **5** Nake akĩmeeta akĩmooria atĩrĩ, “Arata akwa, nĩmũgwatĩte thamaki?” Nao magĩcookia makiuga atĩrĩ, “Aca.” **6** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Ikia wabu mwena wa ũrĩo wa marikabu na nĩmũkũgwatia.” Rĩrĩa meekire ũguo, makĩremwo nĩ kũguucia wabu ũcio nĩ ũria thamaki cio cĩarĩ nyingĩ. **7** Nake mũrutwo ũria Jesũ eendete akĩra Petero atĩrĩ, “Nĩ Mwathani!” Na rĩrĩa Simoni Petero aigũire mũrutwo ũcio aamwĩra atĩ, “Nĩ Mwathani”, akĩioha nguo yake ya igũrũ (tondũ nĩamĩrũtĩte), na akĩrũga maaĩ-inĩ. **8** Nao arutwo acio angĩ makĩmũrũmĩrĩra na marikabu maguucĩte wabu ũyũrĩte thamaki tondũ matĩarĩ haraaya, maarĩ ta itĩĩna rĩa makinya igana rĩmwe kuuma hũgũrũrũ-inĩ. **9** Maarĩkia kuumĩria marikabu, makĩona mwaki wa makara wakĩtio hau, na thamaki irĩ njĩkĩre riiko, na mũgate. **10** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Reheĩ thamaki imwe cia irĩa mwagwatia.” **11** Nake Simoni Petero akĩhaica marikabu akĩguucia wabu ũcio nginya hũgũrũrũ-inĩ. Naguo waiyũrĩte thamaki irĩa nene, 153, no o na irĩ nyingĩ ũguo, wabu ũcio ndwatũkĩre. **12** Nake Jesũ akĩmeera atĩrĩ, “Ũkai mwĩgũgũ.” Hatĩrĩ o na ũmwe wa arutwo acio wamũũrĩre atĩrĩ, “Nĩwe ũ?” Nĩmamenyire atĩ nĩ Mwathani. **13** Nake Jesũ agĩthĩ, akĩoya mũgate akĩmahe, agĩcooka akĩmahe thamaki o nacio. **14** Rĩrĩ nĩrĩo rĩarĩ ihinda rĩa gatatu rĩa Jesũ kuumĩrĩra arutwo ake thuuha wa kũrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **15** Nao maarĩkia kũria, Jesũ akĩũria Simoni Petero atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, na ma ti-itherũ nĩũnyendete gũkĩra aya?” Nake agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ Mwathani, wee nĩũũ atĩ nĩngwendete.” Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Heaga tũgũndu twakwa gĩa kũria.” **16** Nĩngĩ Jesũ akĩmũũria atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, ti-itherũ nĩũnyendete?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Iĩ Mwathani, wee nĩũũ atĩ nĩngwendete.” Nake Jesũ akĩmwĩra atĩrĩ, “Rĩithagia ng’õndu ciakwa.” **17** Agĩcooka akĩmũũria hĩndĩ ya gatatu atĩrĩ, “Simoni mũrũ wa Jona, nĩũnyendete?” Nake Petero akĩũga ũũru ngoro nĩ ũndũ wa ũria Jesũ aamũũrĩre hĩndĩ ya gatatu atĩrĩ, “Nĩũnyendete?” Nake

akimwira atiri, “Mwathani, wee niuui maundu mothe; wee niuui ati ningwendete.” Nake Jesu akimwira atiri, “Heaga ng’onde ciakwa gia kura.” **18** “Ngukwira atiri na ma, rira wari mwithi niwehumbaga nguo, ugathi kura ukwenda; no rira ugaakura, niugatamburukia moko, nake mundaungi niagakuhumba nguo, acooke agutware kura utekwenda guthi.” **19** Jesu oigire ugo nigeetha onanie giku kura Petero agaakua, agoocithie Ngai. Agicooka akimwira atiri, “Numira!” **20** Nake Petero eehugura akiona murutwo ura Jesu endete amarumiri. (Ucio ni ura wetiranitie na Jesu rira mariaga irio cia hwa-ini, na nowe wamuritie atiri, “Mwathani, nuu ucio ugugukunyanira?”) **21** Na rira Petero aamuonire-ri, akiura atiri, “Mwathani, nake munda uyu uhoru wake ni atia?” **22** Nake Jesu akimucokeria atiri, “Ingenda atuure muoyo nginya rira ngacooka-ri, ucio ukiri uhoru waku? Wee no nginya unumiri.” **23** Ni undu wa ugo-ri, muhuhu ukihunja thini wa ariu na aari a lthe witu gukirwo ati murutwo ucio ndagakua. No Jesu ndoigite ati ndagakua; ura oigite no ati, “Ingenda atuure muoyo nginya rira ngacooka-ri, ucio ukiri uhoru waku?” **24** Murutwo ucio niwe uri na uira wa munda maya mothe, na nowe umaandikite. Na ithui nitui ati uira wake ni wa ma. **25** Jesu niekire maundu mangi maingi. Korwo mothe nimanikirwo-ri, ngwigereria ati o na thi yothe ndingiganira mabuku maria mangandikwo.

Atũmwo

1 Thĩĩni wa ibuku riakwa rĩa mbere, wee Theofilori, nĩndakwandikiire maĩndũ mothe marĩa Jesũ aambĩĩrie gwika na kũrutana **2** Nginya mũthenya ũrĩa oirwo agĩtwarwo igũrũ thuutha wa kũhe atũmwo arĩa aathuurĩte mawatho na ũndũ wa Roho Mũtheru. **3** Thuutha wa kũnyariĩka gwake, akĩĩonania kũrĩ andũ acio na akĩheana imenyithia nyingĩ cia kuonania atĩ aarĩ muoyo. Nĩamoimĩĩrie ihinda rĩa mĩthenya mĩrongo ĩna, na akĩaria ũhoro ũkonĩĩ ũthamaki wa Ngai. **4** Hĩndĩ ũmwe, rĩrĩa aarĩĩanagĩra nao, nĩamathire, akĩmeera atĩrĩ: “Mũtikoime Jerusalemu, no etereraĩ kiheo kĩrĩa lthe witũ eeraniire, o kĩrĩa inyuĩ mwanaigua ngĩaria ũhoro wakio. **5** Nĩgũkorwo Johana aabatithanagia na maaĩ, no inyuĩ mũribatithio na Roho Mũtheru mĩthenya mĩingĩ ĩtaanathira.” **6** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa maagomanire hamwe makĩmũũria atĩrĩ, “Mwathani, ihinda rĩrĩrĩ nĩrĩo ũgũcookeria andũ a Isiraeli ũthamaki wao?” **7** Nake akĩmeera atĩrĩ: “Ti ũhoro wanyu kũmenya ciathĩ o na kana mahinda marĩa lthe witũ atuĩte na ũhoti wake mwene. **8** No nĩmũĩrĩheo hinya rĩrĩa Roho Mũtheru arĩũka igũrũ rĩanyu; na inyuĩ nĩmũgatuĩka aira akwa thĩĩni wa Jerusalemu, na Judea guothe, na Samaria, na nginya ituri ciothe cia thĩ.” **9** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩoywo na igũrũ o meroreire, narĩo itu rĩkĩmũhumbĩra magĩtiga kũmuona rĩngĩ. **10** O hĩndĩ ĩyo maikarĩte macũthĩĩrie mũno akĩambata matu-inĩ-rĩ, o rĩmwe andũ eerĩ mehumbĩte nguo njerũ makĩrũgama o hau maarĩ. **11** Makĩmooria atĩrĩ, “Andũ aya a Galili, mũrũgamĩte haha mũcũthĩĩrie igũrũ nĩkĩ? Jesũ o ro ũcio, ũrĩa weherio harĩ inyuĩ aatwarwo igũrũ-rĩ, agaacooka o ro ũguo mwamuona agĩthĩĩ.” **12** Hĩndĩ ĩyo magĩcooka Jerusalemu moimĩte Kĩrĩma-inĩ kĩa Mĩtamaiyũ, mũigana wa rũgendo rũrĩa rũngĩathĩirwo mũthenya wa Thabatũ kuuma itũũra inene. **13** Rĩrĩa maakinyĩre, makĩambata nyũmba ya igũrũ rĩa maikaraga. Nao andũ arĩa maarĩ ho maarĩ Petero, na Johana, na Jakubu na Anderea; Filipu na Toma, na Baritholomayo na Mathayo; Jakubu mũrũ wa Alufayo, na Simoni Mũzelote, na Judasi mũrũ wa Jakubu. **14** Othe makĩnyĩtanĩra hamwe, makĩrũmanĩrĩria kũhooya, hamwe na atumia, na Mariamu nyina wa Jesũ, o na ariũ a nyina na Jesũ. **15** Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio Petero akĩrũgama gatagati-inĩ ka andũ arĩa meetikĩtie (gĩkundi kĩa andũ ta igana rĩa mĩrongo ĩrĩ), **16** akiuga atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a lthe witũ, Maandiko no nginya mangĩahingire marĩa Roho Mũtheru aaririe tene na kanua ka Daudi ũhoro ũkonĩĩ Judasi, ũrĩa watongorĩre andũ arĩa maanyiĩtĩre Jesũ. **17** Aarĩ ũmwe witũ na nĩagwatanagĩra na ithuĩ ũtungata-inĩ ũyũ.” **18** (Judasi nĩagũrĩre gĩthaka na kiheo kĩrĩa aamũkĩrĩre nĩ ũndũ wa waganu wake. Nake akĩgũa gĩthaka-inĩ kũu na mũnduru, nayo nda yake igĩathũka, namo mara mothe makiuma. **19** Andũ othe a kũu Jerusalemu makĩũgua ũhoro ũcio, na nĩ ũndũ ũcio magũĩta gĩthaka kũu na rũthiomi rwao Ekiladama, ũguo nĩ kuuga, Gĩthaka kĩa Thakame.) **20** “Nĩgũkorwo nĩ kwandikitwo Ibuku-inĩ rĩa Thaburi atĩrĩ, “Mũcĩĩ wake ũrokira ihooru; kũroaga mũndũ wa

gũtũũra kuo,’ nĩngĩ gũkaandikwo atĩrĩ, “‘Ŭtongoria wake ũrooywo nĩ mũndũ ũngĩ.’” **21** Nĩ ũndũ ũcio nĩ kwagĩrĩre gũthuurwo mũndũ ũmwe kuuma kũrĩ andũ arĩa makoretwo marĩ hamwe na ithuĩ ihinda rĩothe rĩrĩa Mwathani Jesũ aaceeraga na ithuĩ, **22** kwambĩrĩria hĩndĩ ya ũbatithio wa Johana nginya hĩndĩ rĩa Jesũ oirwo akĩambata akĩhehera harĩ ithuĩ. Nĩgũkorwo mũndũ ũmwe wa aya no nginya atũike mũira hamwe na ithuĩ ũhoro-inĩ wa kũrĩũka gwake.” **23** Nĩ ũndũ ũcio makĩrũgama andũ eerĩ, Jusufu ũrĩa wetagwo Barasaba (na no oĩkaine ta Jusito), na Mathia. **24** Magĩcooka makĩhooya makiuga atĩrĩ, “Mwathani, wee nĩũũ ngoro ya mũndũ wothe. Tuonie nũũ wa aya eerĩ ũthuurite **25** nĩguo oe ũtungata ũyũ wa gũtũũka mũtũmwo, ũrĩa Judasi aatigire nĩguo athĩĩ kũrĩa kũrĩ gwake.” **26** Magĩcooka magĩcuuka mĩti, nagoonũ mũti ũkĩgĩwira Mathia; nĩ ũndũ ũcio akĩongererwo harĩ atũmwo acio ikũmi na ũmwe.

2 Hĩndĩ rĩa mũthenya wa Bendegothito wakinyire-rĩ, acio othe magĩkorwo maarĩ handũ hamwe. **2** Na o rĩmwe mũgambo ta wa rũhuho rũnene rũkũhurutana na hinya ũgũũka kuuma igũrũ, ũkĩyũra nyũmba yothē rĩa maikarĩte. **3** Makĩona kĩndũ gĩatariĩ ta nĩmĩmbĩ cia mwaki irĩa ciagayũkanĩte igĩikara igũrũ rĩa mũndũ o mũndũ. **4** Othe makĩyũrio Roho Mũtheru na makĩambĩrĩria kwaria na thĩomi ingĩ o ta ũrĩa Roho aamahotithirie. **5** Na rĩrĩ, kũu Jerusalemu nĩ gwaikaraga Ayahudi etigĩrĩ Ngai kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe cia thĩ. **6** Rĩrĩa maiguire mũgambo ũcio, gĩkundi kĩa andũ gĩgĩcookanĩrĩa kĩgegete, tondũ o mũndũ aamaiguaga makĩaria na rũthiomi rwake kũmbe. **7** Nao makĩgega mũno, makĩũrũania atĩrĩ, “Gĩthĩ andũ aya othe maraaria ti andũ a Galili? **8** Nĩ kĩĩ kĩratũma mũndũ o mũndũ witũ amaigũe makĩaria na rũthiomi rwa kũrĩa aaciarĩrwo? **9** Andũ a Parithi, na a Media, na a Elamu; o na andũ arĩa matũũrũga Mesopotamia, na Judea, na Kapadokia, na Ponto, na Asia, **10** na Firigia, na Pamufilia, na Misiri, na mĩena ya Libia rĩa rĩrĩ gĩkũhĩ na Kurene, na ageni a kuuma Roma, **11** (Ayahudi hamwe na andũ arĩa meegarũrĩte magatuĩka Ayahudi); na andũ a Kirete, na a Arabia, tũramaigua makĩaria na thĩomi ciitũ ũhoro wa magegania ma Ngai!” **12** Mamakĩte na makagega makĩũrũania atĩrĩ, “Ŭũ nĩ kuuga atĩa?” **13** Amwe ao, o na kũrĩ ũguo, nĩmamathĩrĩkirie, makiuga atĩrĩ, “Aya nĩkũrĩro marĩtwo nĩ ndibei.” **14** Hĩndĩ ĩyo Petero akĩrũgama hamwe na arĩa ikũmi na ũmwe, akĩanĩrĩra na akĩarĩria gĩkundi kũu kĩa andũ akĩmeera atĩrĩ, “Inyuĩ andũ aitũ Ayahudi o na inyuĩ inyuothē mũtũũrũga Jerusalemu, rekei ndĩmũtaarĩre ũhoro ũyũ; thĩkĩrĩriai wega ũrĩa nguuga. **15** Andũ aya ti arĩũ, ta ũrĩa mũrecriia. Rĩũ nĩ thaa ithatũ tu cia rũciinĩ! **16** Aca gũtitarĩ ta ũguo, ũhoro ũyũ nĩguo warĩto nĩ mũnabĩ Joeli, akiuga atĩrĩ: **17** “‘Ngai ekuuga atĩrĩ, matukũ-inĩ ma kũrĩgĩrĩa nĩngaitĩrĩria andũ othe Roho wakwa. Ariũ na aarĩ anyũ nĩmakarathaga mohoro, Aanake anyũ nĩmakonaga cioneki, nao athuuri anyũ marootage irooto. **18** O na nĩngĩ nĩngaitĩrĩria ndungata ciakwa cia arũme na cia andũ-a-nja Roho wakwa matukũ-inĩ macio, nacio nĩmakarathaga mohoro. **19** Nĩngonania morĩrũ kũu igũrũ matu-inĩ, na nyonanie

othe makiiyurwo nĩ guoya, nao atũmwo magĩĩka morirũ maingĩ, na makĩringa ciama. **44** Andũ arĩa othe meetikitie maarĩ hamwe, na nĩmagwatanagĩra indo ciothe. **45** Makĩendia ithaka ciao na indo ciao, makahega mũndũ o wotho kũringana na bata wake. **46** O mũthenya nĩmagomanaga hekarũ-inĩ. Nĩmenyũraga mũgate marĩ mĩcĩ-inĩ yao, na makarĩanĩra marĩ na gikeno, na marĩ na ngoro theru, **47** makagooocaga Ngai, na magetikĩrika kũrĩ andũ othe. Nake Mwathani nĩongagĩrĩra thiritũ-inĩ yao andũ arĩa maahonokaga o mũthenya.

19 Nĩ ũndũ ũcio mwĩirei na mũgarũrũke kũrĩ Ngai,

nigeetha mehia manyu meherio, niguu mugie na mahinda ma kūrurumūkio moimite kūrī Mwathani, na 20 niguu atūme Kristū, o we ūria wamūrītwo nī ūndū wanyu, nake nīwe Jesū. 21 We no nginya aikare igūrū o nginya ihinda rikinye rīa Ngai rīa gūcookereria maūndū mothe, o ta ūria eraniire o tene na tūnua twa anabii aake atheru. (aiōn g165) 22 Nīgūkorwo Musa oigire atirī, ‘Mwathani Ngai wanyu niakamwarahūrira mūnabii o ta nīi kuuma kūrī andū anyu. Na no nginya mūgaathikīrīria ūria wothe akaamwīra. 23 Na rīrī, mūdū o wothe ūria ūtakamūthikīrīria, niakeherio biū kuuma kūrī andū ao.’ 24 “Ti-itherū, anabii othe kuuma hīndī ya Samūeli, ariā manaaria, nī maaririe ūhoro wa matukū maya. 25 Na inyuī mūrī ariū a anabii, na a kirikanīro kīrīa Ngai aarīkaniire na maithe manyu. Eerire Ibrahīmu atirī, ‘Na nī ūndū wa rūciaro rwaku, andū othe a thī nīmakarathimwo.’ 26 Rīrīa Ngai aariūkirie ndungata yake, aambire kūmītūma kūrī inyuī nigeetha amūrathime na ūndū wa kūgarūra o ūmwe wanyu kuuma kūrī mitūūrīre yanyu ya waganu.”

4 Nao athīnjīri-Ngai, na mūnene wa arangīri a hekarū, o na Asadukai magīthī harī Petero na Johana rīrīa maaragīria andū. 2 Nīmaiguīte ūru mūno tondū atūmwō nīmarutaga andū na makahanjia ūhoro wa kūrīuka kuuma kūrī ariā akuū thīnī na Jesū. 3 Makīnyīta Petero na Johana, na tondū kwarī hwaīnī, makīmaikia njeera nginya mūthenya ūyū ūngī warūmīrīre. 4 No rīrī, andū aingī ariā maiguire ndūmīrīrī iyo nīmetīkirie, naguo mūigana wa arūme ūkiongerereka magīkinya ta 5,000. 5 Mūthenya ūyū ūngī, aathani ao na athuuri, na arutani a watho makigomana kūu Jerusalemu. 6 Nake Anasi, mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, aarī ho, marī na Kaiafa, na Johana, na Alekisandero, na andū ariā angī maarī a nyūmba ya mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene. 7 Magīathana atī Petero na Johana mareehwo mbere yao, na makīambīrīria kūmooria ciūria. Makīmooria atirī, “Mūrāhotire gwīka ūndū ūcio na hinya ūrikū, kana na rīitwa rīrikū?” 8 Nake Petero, aiyūrītwo nī Roho Mūtheru, akīmeera atirī, “Inyuī aathani na athuuri a andū! 9 Angīkorwo twītītītwo ūmūthī nigeetha tūtaariire ūhoro wa gīko kiega kīrīa gīkīrwo mūdū ūcio ūratūūrīte ari mwonju, na tūūrīo ūria arahonirio-rī, 10 kīmenyei inyuī, o na andū othe a Israeli atirī: Mūdū ūyū arūngī mbere yanyu ari mūhonu nī ūndū wa rīitwa rīa Jesū Kristū wa Nazarethi, ūria mwambithirie, nake Ngai akīmūrīūkia kuuma kūrī ariā akuū. 11 We nīwe “ihiga rīrīa inyuī aaki mwaregire, na nīrīo rīitūkīte ihiga rīrīa inene rīa koine.” 12 Naguo ūhonokio ndūngioneka harī mūdū ūngī o wothe, nī ūndū gūtīrī rīitwa rīngī gūkū thī rīheanītītwo kūrī andū rīngītūhonokia.” 13 Rīrīa monire ūmūrīru wa Petero na Johana, na makīmenya atī matiarī athomu, na atī maarī andū o ūguo-rī, makīgega na makīmenya atī andū acio maakoreetwo marī na Jesū. 14 No rīrī, mona mūdū ūcio wahonetio arūgamīte hamwe nao-rī, matingīahotire kuuga ūndū. 15 Nī ūndū ūcio makīmaatha mehere Kīama-inī, nao athuuri magīcīria marī oiki. 16 Makīūrānia atirī, “Andū aya tūkūmeeka atīa? Andū othe ariā matūūrāga Jerusalemu

nīmoo atī nīmaringīte kīama kīnene na tūtingīhota gūkaana ūhoro wakīo. 17 No niguu tūgirie ūndū ūyū gūthīi na mbere makīria gatagatī-inī ka andū-rī, no nginya tūkaanie andū aya kwarīria mūdū o na ūrikū na rīitwa rīu.” 18 Magīcooka makīmeeta thīnī rīngī na makīmaatha atī matikaarie kana marutane o na atīa na rīitwa rīa Jesū. 19 No Petero na Johana makīmacookeria atirī, “Tuai ciira inyuī ene kana nī kwagīrīre maithe-inī ma Ngai tūmwathikire inyuī gūkīra gwathikīra Ngai. 20 Nīgūkorwo tūtingīhota gūtiga kwaria ūria tuonete na tūkaigua.” 21 Na thuutha wa kūmakāania, maamehīre mūno, makīmarekereria mathīi. Matingīahotire gūtua ūria mangīamaherithirie, tondū andū othe nīmagocoga Ngai nī ūndū wa ūria gwēkīte. 22 Nīgūkorwo mūdū ūcio wahonetio na njīra ya kīama aarī na ūkūrū wa makīria ma mīaka mīrongo ina. 23 Na rīrīa Petero na Johana maarekerērio, magīthī kūrī andū a thirītū yao, na makīmeera ūria wothe athīnjīri-Ngai ariā anene na athuuri maameerīte. 24 Rīrīa maiguire ūhoro ūcio, makīanīrīra marī ngoro ūmwe makīhooya Ngai, makīuga atirī, “Mwathani Jehova, nīwe wombire igūrū na thī na iria, o na indo ciothe iria iri kuo. 25 Nawe nīwaririe na ūndū wa Roho Mūtheru na kanua ka ndungata yaku, o we ithe witū Daudi, ūkiuga atirī: “Nī kīi gītūmaga ndūrīrī irakere mūno, na andū mathugunde mībango ya tūhū? 26 Athamaki a thī nīmatūite itua, a aathani magacookania ndundu, niguu mokīrīre Mwathani, na mokīrīre ūria wake Mūtīrīrie Maguta.” 27 Ti-itherū, Herode na Pontio Pilato nīmooanganire hamwe na andū-a-Ndūrīrī, na andū a Israeli, itūūra-inī rīrī inene niguu mathugunde ūria megūūkīrīra Jesū ndungata yaku theru, o rīra wee waitīrīrie maguta. 28 O mekire ūria hinya waku na wendi waku watūite o mbere atī niguu gūgaatūika. 29 Na rīrī, Mwathani, kīone ūria matwīhīre, na ūkīhotithie ndungata ciaku kwaria kiugo gīaku iri na ūmūrīru mūingī. 30 Tambūrūkia guoko gwaku ūhonanie, na ūringe ciama na morirū na ūndū wa rīitwa rīa Jesū, ndungata yaku theru.” 31 Nao maarīkia kūhooya, handū hau moonganīte hagīthingitha. Nao othe makīyūrwo nī Roho Mūtheru, makīria kiugo kīa Ngai marī na ūcamba. 32 Nao andū ariā othe meetīkīte maarī na ngoro ūmwe na meciiria o mamwe. Gūtīarī mūdū woigaga atī kindū o na kīrikū kīa indo ciake nī gīake we mwene, no maahūthagīra indo ciothe iria maarī nacio hamwe. 33 Nao atūmwō, marī na hinya mūingī, magīthīi na mbere kūheana ūira wa kūrīuka kwa Mwathani Jesū, na wega mūingī wa Ngai warī igūrū rīao. 34 Gūtīarī andū maagaga kindū gatagatī-inī kao. Nīgūkorwo ihinda kwa ihinda andū ariā maarī na ithaka kana nyūmba nīmaciendagia, makarehe mbeeca icio mendetie, 35 magaciaga magūrū-inī ma atūmwō, nacio ikagaīrwo mūdū o mūdū kūringana na bata wake. 36 Jusufu, Mūlawīi wa kuuma Kuporo, ūria atūmwō meetaga Baranaba (ūguo nī kuuga Mūrū wa ūūmanirīria), 37 niēndirie gīthaka giake na akīrehe mbeeca icio, agīcīga magūrū-inī ma atūmwō.

5 Na rīrī, mūdū wetagwo Anania, marī hamwe na mūtumia wake Safira o nao niēndirie gīcunjī gīa gīthaka kīao. 2 Anania agītīgīria mbeeca imwe, no icio

ingĩ agĩcirehe na agĩciiga magūrũ-inĩ ma atũmwũ, nake mūtumia wake Safira agĩkorwo nĩooũ ũhoro ũcio wega. **3** Nawe Petero akimũũria atĩrĩ, “Anania, nĩ kĩĩ ngoro yaku iĩyũritwo nĩ Shaitani ũguo, agatũma ũheenie Roho Mũtheru, na ũgetigĩria mbeeca imwe cia iria wendetie gĩthaka? **4** Rĩria ũtarakiendetie-rĩ, gĩthĩ gĩtirarĩ gĩaku? Na thuutha wa gũkiendia-rĩ, gĩthĩ mbeeca itirakĩrĩ o ciaku wike nacio o ũria ũkendela? Ũreiciiririe gwĩka ũguo nĩkĩ? Ti andũ ũheenietie, no nĩ Ngai.” **5** Rĩria Anania aigũire ũguo-rĩ, akigũia thĩ na agĩkua. Nao andũ arĩa othe maigũire ũria kwahaana makĩiyũrwo nĩ guoya. **6** Nao aanake magũũka, makĩoia mĩwĩrĩ wake na cuka, makĩuumia nja na makĩũthika. **7** Thuutha wa ta mathaa matatũ-rĩ, mūtumia wake agĩtoonya atekũmenya ũria gwekĩkĩte. **8** Petero akimũũria atĩrĩ, “Ta njĩira atĩrĩ, ici nĩcio mbeeca iria wee na Anania mĩrendirie gĩthaka?” Nake mūtumia ũcio agĩcookia atĩrĩ, “Iĩ, nĩcio tũrendirie.” **9** Petero akimwĩra atĩrĩ, “Nĩ kĩĩ gĩtũmite mũrĩkanĩre mũgerie Roho wa Mwathani? Atĩrĩrĩ, magũrũ ma andũ arĩa maathika mũthuuriguo marĩ mũromoni, nĩmegũkuumia nja o nawe.” **10** O kahinda kau akigũia thĩ magũrũ-inĩ make, agĩkua. Nao aanake magĩtoonya, makĩmũkora akuĩte, makĩmuoya, magĩthĩ, makĩmũthika hakuhĩ na mũthuurĩwe. **11** Naguo kanitha wothe, hamwe na andũ arĩa othe maigũire maĩndũ macio makĩnyĩitwo nĩ guoya mũnene. **12** Na rĩrĩ, atũmwũ nĩmarĩngire ciama nyingĩ, na makĩonania morĩrũ gatagatĩ-inĩ ka andũ. Nao andũ arĩa othe metikĩtie nĩmagomanaga hamwe Gĩthaku-inĩ gĩa Solomoni. **13** Gĩtĩrĩ mĩndũ wacookire kũgeria gwtũranĩra nao, o na gũtuika andũ nĩmamahaete gĩtĩro mũno. **14** O na kũrĩ ũguo-rĩ, arũme na andũ-a-nja aingĩ nĩmetikirie Mwathani, naguo mũigana wao ũkĩongerereka. **15** Nĩ ũndũ wa ũguo, andũ nĩmareehaga andũ arĩa arũaru njĩra-inĩ, makamakomeria itanda na ibarĩ, nĩguo naarĩ amwe ao mahutio nĩ kĩĩruru gĩa Petero. **16** Nĩngĩ andũ aingĩ nĩmonganaga hamwe moimĩte matũũra-inĩ marĩa maathiũrũrũkĩirie Jerusalem, makareehaga andũ ao arĩa arũaru, na arĩa maanyariiragwo nĩ ngoma thũku, nao othe makahonio. **17** Na rĩrĩ, mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene na andũ arĩa othe maakoragwo nake, arĩa maarĩ a thiritũ ya Asadukai, makĩiyũrwo nĩ ũiru. **18** Makĩnyĩita atũmwũ, makĩmaikia njeera irĩa ya mũingĩ. **19** No ũtukũ-rĩ, mũraika wa Mwathani akĩhingĩra mĩrango ya njeera, na akĩmoimia yia. **20** Akĩmeera atĩrĩ, “Thĩĩ mĩrũgame hekarũ-inĩ, mwĩre andũ ũhoro wothe wa muoyo ũyũ mwerũ.” **21** Na rĩrĩ, ruoro rũgĩtema magĩtoonya hekarũ-inĩ, na makĩambĩrĩria kũruta andũ o ta ũria meerĩtũwo. Rĩria mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene na andũ arĩa maakoragwo nake makĩnyĩrĩ-rĩ, magĩcookanĩrĩria Kĩama, kũngano gĩa athuuri othe a Isiraeli, na magĩtũmana njeera atũmwũ magĩrwo. **22** No rĩria thĩgari ciakinyire njeera-rĩ, itiamakorire kuo. Nĩ ũndũ ũcio, magĩcookia ũhoro makĩmeera atĩrĩ, **23** “Twakora mĩrango ya njeera irĩ mĩhinge wega, nao arangĩrĩ marũgamĩte mĩrango-inĩ; no twamĩhingĩra, tũtinakora mũndũ kũu thĩĩnĩ.” **24** Rĩria mũnene wa arangĩrĩ a hekarũ na athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene maigũire ũhoro ũcio makĩmaka na makĩrĩgwo nĩ ũria gũgũikara. **25** Hĩndĩ iyo hagũũka mũndũ, akiuga

atĩrĩ, “Ta rorai! Andũ arĩa mũraikirie njeera marũgamĩte hekarũ-inĩ makĩruta andũ.” **26** Maigua ũguo, mũnene wa arangĩrĩ a hekarũ agĩthĩĩ na anene a thĩgari ciake na makĩrehe atũmwũ. Matiigana kũhũthĩra hinya, tondũ nĩmetigagĩra andũ matikamahũũre na mahiga nyuguto. **27** Maarĩkia kũrehe atũmwũ-rĩ, makĩmarũgamia mbere ya Kĩama nĩguo morio ciũria nĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene. **28** Nake akĩmeera atĩrĩ, “Gĩthĩ tũtiramũkaanirie biũ mũtikarutane na rĩtwa rĩrĩ, no rĩu mũiyũritie Jerusalem ũrutani wanyu, na nĩmwĩrutanĩirie gũtũma tũcookererwo nĩ thakame ya mũndũ ũcio.” **29** Petero na atũmwũ acio angĩ magĩcookia atĩrĩ, “Ithũĩ no nginya twathĩkire Ngai gũkĩra gwathĩkĩra andũ! **30** Ngai wa maithe maitũ niariũkirie Jesũ kuuma kũrĩ arĩa akuũ, ũria mworagire na ũndũ wa kũmwamba mũtĩ-igũrũ. **31** Ngai nĩamũtũgĩrĩrie akĩmũiga guoko-inĩ gwake kwa ũrĩo arĩ Mũthamaki na Mũhonokia nĩguo Isiraeli merire na marekerwo mehia. **32** Ithũĩ tũrĩ aira a maĩndũ macio, nake Roho Mũtheru, ũria Ngai aheete andũ arĩa mamwathĩkagĩra-rĩ, o nake nĩ mũira.” **33** Rĩria maigũire ũguo makĩrakara mũno makienda kũmooraga. **34** No rĩrĩ, Mũfarisai wetagwo Gamalieli, mũrutani wa watho na watĩtũwo nĩ andũ othe akĩrũgama Kĩama-inĩ, agĩathana atĩ andũ acio mambe moimio nja gwa kahinda kanini. **35** Nake akĩra Kĩama atĩrĩ, “Andũ aya a Isiraeli, cũraniai wega ũria mũratanya gwĩka andũ aya. **36** Ihinda rĩhĩtũku mũndũ wetagwo Theuda nĩeyumĩrĩrie agĩtũuaga atĩ we nĩ mũndũ ma, na akigĩ na arũmĩrĩrĩ ta magana mana. Nĩooragĩrwo, nao arũmĩrĩrĩ aake othe makĩhurunjwo na ũhoro ũcio wothe ũgĩtuika wa tũhũ. **37** Thuutha wake, Judasi ũria woimĩte Galili akĩyũmĩria matukũ-inĩ na kwĩyandĩkĩthia na agĩtongoria mbũtũ ya andũ nĩguo makararie watho. O nake akĩũragwo, na arũmĩrĩrĩ aake othe makĩhurunjwo. **38** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, igũrũ rĩkonĩ ũhoro ũyũ ngũmũtaara atĩrĩ, tiganai na andũ aya! Marekeei mathĩ! Nĩ ũndũ angĩkorwo muoroto kana ciiko ciao ciumanĩte na ũmũndũ-rĩ, ũndũ ũcio nĩũgũthĩra. **39** No angĩkorwo ũndũ ũyũ uumanĩte na Ngai, mũtingĩhota kũgĩrĩrĩria andũ aya; mũgwĩkora mũkĩhũũrana na Ngai.” **40** Nao magĩũthĩkana na mĩario yake. Nao magĩĩta atũmwũ matoonye makĩmahũũrĩthia iboko. Magĩcooka makĩmaatha matikaarie thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Jesũ, magĩcooka makĩmarekereria mathĩ. **41** Nao atũmwũ makũma Kĩama-inĩ makenete tondũ wa ũria maatũtũwo agĩrĩru a gũconorithio nĩ ũndũ wa Rĩtwa rĩu. **42** Mũthenya o mũthenya, marĩ hekarũ-inĩ o na marĩ mĩcĩ-inĩ, matiigana gũtiga kũrutana na kũhunja ũhoro ũcio mwega atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

6 Na rĩrĩ, matukũ-inĩ macio rĩrĩa mũigana wa arutwo wongerereka-rĩ, Ayahudi amwe arĩa maaciariĩrwo kwa Ayunani nĩmatetĩrie Ayahudi a Kĩhibirania tondũ atumia ao a ndigwa matiagayagĩrwo irio rĩrĩa ikũganywo o mũthenya. **2** Nĩ ũndũ ũcio, atũmwũ acio ikũmĩ na eerĩ magĩcookanĩrĩria arutwo othe hamwe na makĩmeera atĩrĩ, “Gũtiagĩrĩrie tũtiganĩrie ũtungata wa kiugo kia Ngai nĩguo tũtungatage metha-inĩ. **3** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, thuurai andũ mũgwanja kuuma gatagatĩ-inĩ kanyu, andũ arĩa moĩkaine atĩ nĩ maiyũritwo nĩ Roho, o na ũũgĩ, na nĩtũkĩmehokera wĩra ũcio, **4** na

ithuĩ tũrũmbũyiye ũhoro wa mahooya na ũtungata wa kiugo.” **5** Ŭndũ ũcio moigire nĩwakenirie gĩkundi kũ gĩothe. Nao magĩthura Stefano, mũndũ waiyũritwo nĩ wĩtikio na Roho Mũtheru, na Filipu, na Porokoro, na Nikanora, na Timoni, na Paramena, na Nikola, mũndũ wa kuuma Antiokia ũria wagarũrũkĩte agatuĩka Mũyahudi. **6** Makĩneana andũ acio kũrĩ atũmwo, nao atũmwo makĩmahoeera na makĩmaigĩrĩra moko. **7** Nĩ ũndũ ũcio kiugo kia Ngai gĩkihunja. Mũigana wa arutwo kũu Jerusalem ũkĩongerereka mũno, nakĩo gĩkundi kĩnene kia athĩnjĩri-Ngai gĩgĩathĩkĩra ũhoro wa wĩtikio. **8** Na rĩrĩ, Stefano, mũndũ waiyũritwo nĩ wega wa Ngai na ũhоти, nĩekire morĩrĩ manene na akĩringa ciama gatagati-inĩ ka andũ. **9** No rĩrĩ, nĩ kuoimĩrĩre ngarari kuuma kũrĩ andũ a Thunagogi ya Andũ arĩa Oohore (ta ũria yetagwo), nao nĩ Ayahudi a kuuma Kurene na Alekisanteria o hamwe na mabũrĩri ma Kilikia na Asia. Andũ aya makĩambĩrĩria gũkarania na Stefano, **10** no matĩngetiĩrĩre ũũgi wake kana Roho ũria aaragia nagu. **11** Hĩndĩ iyo makĩringĩrĩria andũ amwe na hito moige atĩrĩ, “Nĩtũguĩte Stefano akĩaria ciugo cia kũruma Musa, o na Ngai.” **12** Nĩ ũndũ ũcio magĩtũma okĩrĩrwo nĩ andũ, na athuuri, na arutani a watho. Makĩnyĩta Stefano makĩmũrehe mbere ya Kĩama. **13** Magĩcooka makĩrehe aira a maheeni, arĩa maarutire ũira makiuga atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ ndatĩgithagĩria kwaria agĩukagĩrĩra handũ haha hatheru, o na gũũkĩrĩra watho. **14** Nĩgũkorwo nĩtũguĩte akiuga atĩ Jesũ ũyũ wa Nazarethi nĩagatharia handũ haha, na agarũre mũtũgo rĩa Musa aatũtigĩre.” **15** Andũ arĩa othe maarĩ Kĩama-inĩ magĩkũũrĩra Stefano maitho, nao makĩona ũthĩũ wake ũtarĩi ta ũthĩũ wa mũraika.

7 Nake mũthĩnjĩri-Ngai ũria mũnene akĩmũũria atĩrĩ, “Thitango ici nĩ cia ma?” **2** Nake Stefano agĩcookia atĩrĩ, “Ariũ a Baba na maithe maitũ, ta thĩkĩrĩra! Ngai mwene riiri nĩoimĩrĩre ithe wĩtũ lburahĩmu hĩndĩ rĩa aatũũraga bũrũri wa Mesopotamia, atanathĩ gĩtũũra bũrũri wa Harani. **3** Akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Thaama uume bũrũri wanyu na ũtĩge andũ anyu, ũthĩi bũrũri ũria ngaakuonia.’ **4** “Nĩ ũndũ ũcio lburahĩmu akĩuma bũrũri wa Akalidei agĩthĩi gĩtũũra Harani. Thuutha wa gĩkuũ gĩa ithe, Ngai akĩmũruta kuo na agĩũka bũrũri ũyũ mũtũũraga. **5** Ndaamũheire igai gũkũ, o na ikinya rĩmwe. No Ngai nĩamwĩrĩre atĩ we hamwe na njaro ciake nĩmakegwatĩra bũrũri ũyũ, o na gĩtũũka hĩndĩ iyo lburahĩmu ndaarĩ na mwana. **6** Ngai eerire lburahĩmu atĩrĩ: ‘Njaro ciaku igaatũũra irĩ ng’eni bũrũri ũtarĩ wacio, kũria igaatũuo ngombo na nyĩariirwo ihinda rĩa mĩaka magana mana.’ **7** Nĩngĩ Ngai akiuga atĩrĩ, ‘No nĩngaherithia rũrĩrĩ rũu igaatungata irĩ ngombo; na thuutha ũcio-rĩ, nĩkoima bũrũri ũcio, nacio nĩkaahooya irĩ kũndũ gũkũ.’ **8** Hĩndĩ iyo nĩarĩkanĩre na lburahĩmu kĩrĩkanĩro kia ũhoro wa kũrua. Nake lburahĩmu agĩtũka ithe wa Isaaka na akĩmũrũithia thĩkũ ya kanana thuutha wa gũciarwo gwake. Thuutha-inĩ Isaaka agĩtũka ithe wa Jakubu, nake Jakubu agĩtũka ithe wa athuuri arĩa ikũmi na eerĩ. **9** “Na tondũ wa maguuka maitũ kũũguĩra Jusufu ũru, nĩmamwendĩre bũrũri wa Misiri agatũũke ngombo kuo. No Ngai aarĩ hamwe nake **10**

na akĩmũhonokia mathĩina-inĩ make mothe. Nĩaheire Jusufu ũũgi na akĩmũhotithia atũũke wa kwendeka nĩ Firaũni mũthamaki wa Misiri; nĩ ũndũ ũcio akĩmũtũwa wa gwathaga Misiri o na nyũmba yake yotha ya ũthamaki. **11** “Thuutha ũcio gũkĩgĩa ng’aragu bũrũri-inĩ wotha wa Misiri, na Kaanani, na ikĩrehe gũthũũnika kũĩngĩ mũno, namo maithe maitũ makĩaga irio. **12** Rĩria Jakubu agĩure atĩ Misiri nĩ kwari na ngano, agĩtũma maithe maitũ kuo hĩndĩ ya mbere. **13** Na rĩria maathĩre riita rĩa keerĩ-rĩ, Jusufu akĩmenyithania kũrĩ ariũ a ithe, nake Firaũni akĩmenya ũhoro wa nyũmba ya Jusufu. **14** Thuutha wa ũguo-rĩ, Jusufu agĩtũmanĩra ithe Jakubu na nyũmba yake yotha moke, nao othe maarĩ andũ mĩrongo mũgwanja na atano. **15** Nake Jakubu agĩkũrũka, agĩthĩ Misiri, kũria we na maithe maitũ maakuĩrĩre. **16** Mĩrĩ yao nĩyacookĩrio Shekemu na igĩthĩkwo mbĩrĩra-inĩ rĩa lburahĩmu agĩũrĩte na mbeeca kuuma kũrĩ ariũ a Hamori kũu Shekemu. **17** “Rĩria ihinda rĩakũhĩrĩrĩre rĩa Ngai kũhingia kĩranĩro gĩake kũrĩ lburahĩmu-rĩ, mũigana wa andũ aĩtũ kũu Misiri nĩwongerereke mũno. **18** Hĩndĩ iyo mũthamaki ũngĩ ũtooi ũhoro wa Jusufu agĩtũka wa gũthamaka Misiri. **19** Agĩũka andũ aĩtũ ũũru mũno na akĩhĩnyĩrĩria maithe maitũ na ũndũ wa kũmarĩngĩrĩria na hinya mate tũkenge twao nĩgeetha tũkue. **20** “Ihinda-inĩ rĩu Musa nĩaciariirwo, nake aarĩ mwana mũthaka mũno. Akĩrererwo mũciĩ gwa ithe ihinda rĩa mĩeri itatũ. **21** Rĩria agĩrwo njari, mwarĩ wa Firaũni akĩmuoya akĩmũrera ta mwana wake. **22** Musa agĩthomithio na ũũgi wotha wa andũ a Misiri na aarĩ na hinya wa mĩario na ciiko. **23** “Rĩria Musa aakĩnyĩrie mĩaka mĩrongo ina-rĩ, agĩtua itua rĩa gũceerera andũ ao a Isiraeli. **24** Nĩonire mũndũ ũmwe wao akĩnyariirwo nĩ mũndũ wa Misiri. Nĩ ũndũ ũcio agĩthĩ kũmũũrĩria na akĩmũrĩhĩria na ũndũ wa kũũraga mũndũ ũcio Mũmisiri. **25** Musa eeciĩrĩte atĩ andũ ao nĩmangĩonire atĩ Ngai nĩamũhũthagĩra nĩgeetha amahonokie, no-o matiamenyire ũguo. **26** Mũthenya ũyũ ũngĩ Musa agĩthĩi agĩkora andũ eerĩ a Isiraeli makĩrĩa. Akĩgeria kũmaiguithania akĩmeeraga atĩrĩ, ‘Andũ aya, inyũĩ mũrĩ a ithe ũmwe; nĩ kĩĩ kĩratũma mwende gwĩkana ũũru?’ **27** “No mũndũ ũria wekĩte ũcio ũngĩ ũũru agĩũkania Musa, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Nũũ wagĩũtũire mwathĩ na mũtũithania wa macĩira maitũ?’ **28** Ŭrenda kũnjũraga o ta ũria ũrooragire Mũmisiri ira?’ **29** Rĩria Musa agĩure ũguo akĩũra agĩthĩi bũrũri wa Midiani, kũria aatũũrĩre arĩ ta mũgenĩ na akĩgĩa na ariũ eerĩ. **30** “Na rĩrĩ, mĩaka mĩrongo ina yarĩkia gũthĩra-rĩ, mũraika akĩmũrĩra Musa arĩ nĩnĩmbĩ-inĩ cia mwaki iria ciakanaga kihinga-inĩ kũu werũ-inĩ hakuhi na Kĩrĩma gĩa Sinai. **31** Rĩria onire ũguo, akĩgega nĩ kĩria onire. Na rĩria aakũhagĩrĩria nĩguo one wega-rĩ, akĩũgua mũgambo wa Mwathani ũkiuga atĩrĩ: **32** ‘Nĩ nĩ nĩ Ngai wa maithe manyu, Ngai wa lburahĩmu, na Isaaka, o na Jakubu.’ Musa akĩĩnaina nĩ gwĩtigĩra na ndaigana kũrora. **33** “Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Ruta iratũkĩra, nĩgũkorwo hau ũrugamĩte nĩ handũ hatheru. **34** Ti-itherũ nĩnyonete kũhĩnyĩrĩrio kwa andũ akwa kũu bũrũri wa Misiri. Nĩnjũguĩte gũcaaya kwao, na nĩnjĩkũrũkĩte thĩ nĩguo ndĩmohorithie. Rĩu ũka nĩngũgũtũma ũcooke Misiri.’ **35** “Ŭyũ nowa Musa ũria

maaregete makiuga atiri, 'Nuu ugutuite mwathi witu na mutuciirithia?' Ngai we mwene niamutumire atuike munene na mukuuiri wao, na undu wa muraika uria wamumirire kihinga-ini. **36** Akimatongoria makiuma Misiri na agika moriru na akiringa ciam ari kuu Misiri, o na Iria-ini Itune, na ihinda ria miaka mirongo ina kuu weru-ini. **37** 'Uyu nowe Musa uria werire andu a Israeli atiri, 'Ngai niakamutumira munabii ta nii kuuma kuri andu anyu kiembe.' **38** We aari kiungano-ini kuu weru-ini, ari hamwe na muraika uria wamwaririe Kirima-ini gia Sinai, na aari hamwe na maithe maitu; nake niamukirire ciugo iri muoyo nigeetha atukinyirie. **39** 'No riri, maithe maitu nimagire kumwathikira. Handu ha uguo-ri, o makimurega, na thini na ngoro ciao makiririria gucoka Misiri. **40** Nao makira Haruni atiri, 'Tuthondekere ngai iria iritutorogoria. Nigukorwo mundu uyu ugwitwo Musa, uria watutorogorie tukiuma bururi wa Misiri, tutiui uria onete!' **41** Hindi iyo niguo maathondekere mihanano watarii ta njaui. Makirurithia magongona, na makigia na hindi ya gukungura kiria maathondekete na moko mao. **42** No Ngai akimahutira, na akimarekereria mahooyage ciembe cia iguru. Uhoru uyu utwaranite na uria kwandikito ibuku-ini ria anabii, atiri: 'Nimwandutire magongona na maruta miaka mirongo ina kuu weru-ini, inyu nyumba ya Israeli?' **43** Nimutugiritie ihooero ria Moleku, na njata ya ngai yanyu iria itagwo Refani, mihanano iria mwathondekere ya kuhooaya. Tondū ūcio, ningatuma mutahwo mutwarwo' kuhitika Babuloni. **44** 'Maithe maitu maar na hema iria yetagwo giikaro kia ūria kuu weru-ini. Nayo yathondeketwo o ta ūria Ngai eerite Musa, kiringana na mihanire ūria onete. **45** Maarikia kwamukira hema-ri, maithe maitu, matongoretio ni Joshua magiika nayo riria menyitiire bururi kuuma kuri nduriri iria Ngai aaruturire ciehere mbere yao. Nayo igitura kuu bururi ūcio o nginya hindi ya Daudi, **46** ūria wakenire ni gwikirika ni Ngai, na akihooya etikirio aakire Ngai wa Jakubu giikaro. **47** No Solomoni niwe wamwakiire nyumba. **48** 'No riri, ūria-iri-Iguru. Muno ndaikaraga nyumba ciakito ni andu. O ta ūria munabii oigite atiri: **49** 'Iguru nikuo gitĩ giakwa kia unene, nayo thi ni gaturwa ka makinya makwa. Ungikinjakira nyumba ya muthemba uriku? Uguo niguo Mwathani ekuria. Kana kihuruko giakwa kingikorwo ku? **50** Githi ti guoko gwakwa wathondekete inda ici ciothe?' **51** 'Inyui andu aya aremi, o inyui mutari aruu ngoro na matu! Inyui mutarii o ta maithe manyu: Inyui muturaga mureganite na Roho Mutheru! **52** Ni kuri munabii utaanyariirwo ni maithe manyu? Mooragire o na andu aria maarathire uhoru wa guika kwa ūria Muthingu. Na riu nimumukinyanire na mukamuturaga; **53** o inyui mwamukirire watho ūria waathanirwo kugerera araka no mukiga kuwathikira.' **54** Riria maiguire maundu macio-ri, makirakara muno, na makimuhaganiria magego. **55** No Stefano, ayurirwo ni Roho Mutheru, Agicuthiriria iguru akiona riiri wa Ngai, na Jesu arugamite guoko-ini kwa urio kwa Ngai. **56** Akiuga atiri, 'Onei, nindirona iguru rihingukite nake Muri wa Mundu arugamite guoko-ini kwa urio kwa Ngai.' **57** Maigua uguo makihumbira

matu mao, makihanyika hari we makiugagiriia na mugambo munene. **58** makimukururia, makimunia nja ya itura, na makimbiriia kumuhura na mahiga nyuguto. Nao, aia makiga nguo ciao maguru-ini ma mwanake wetagwo Saulu. **59** Riria maamuhuraga na mahiga nyuguto, Stefano niahooire Ngai, akiuga atiri, 'Mwathani Jesu, amukira roho wakwa.' **60** Agicooka agituria ndu, akianirira, akiuga atiri, 'Mwathani, ndukamoorie rithia riiri.' Na aarikia kuuga uguo, agikoma.

8 Nake Saulu aari ho, na agitikiria ati ooragwo. Muthenya ūcio kanitha ūkinyariirwo muno kuu Jerusalem, nao andu othe o tiga atumwo makihurunjikira Judea na Samaria. **2** Andu etigiri Ngai magithika Stefano na makimucakira muno. **3** No Saulu akimbiriia kwananga kanitha. Aathiiaga nyumba o nyumba, akiruturaga arume na andu a-nja, akimaikagia njeera. **4** Nao andu aria maahurunjitwo nimahunjirie kiugo kia Ngai o kuria guothe maathiiaga. **5** Filipu agikurika agithi itura riri Samaria, akihunja uhoru na Kristu kuo. **6** Riria ikundi cia andu ciaiguire Filipu na ikiona ciam iria aaringaga, othe magithikiriia uria oigaga. **7** Ngoma thuku nicioimaga andu aingĩ igikayurukaga, na andu aingĩ maaririte murimu wa gukua ciiga, na andu aria maarĩ onju makihonio. **8** Ni undu ūcio gukiga na gikeno kinene itura-ini riu. **9** Na riri, itura-ini riu ni kwar na mundu wetagwo Simoni, nake niaragurite kwa ihinda na akagegia andu othe a Samaria. Nake nietiaga na ageetua ati aari mundu munene muno, **10** nao andu othe, aria anini na aria anene, makamuthikagiriia na makoiga na mugambo munene atiri, 'Mundu uyu niwe hinya wa ungai uria ukaine ta Hinya Munene.' **11** Maatutirite mamuumaga thuutha tondū niamagegetie hindi ndaaya na uraguri wake. **12** No riria meetikirie Filipu akihunja Uhoru-iria-Mwega wa uthamaki wa Ngai na wa riitwa ria Jesu Kristu-ri, makibatithio, arume o hamwe na andu-a-nja. **13** Simoni we mwene agitikia na akibatithio. Nake akirumirira Filipu kuria guothe aathiiaga, agegetio ni imenyithia cia hinya na ciam iria onaga. **14** Riria atumwo aria maarĩ kuu Jerusalem maiguire ati andu a Samaria nimetikirite kiugo kia Ngai-ri, makimatumira Petero na Johana. **15** Nao maakinya kuo, makimahoera niguo maamukire Roho Mutheru, **16** tondū nginya hindi iyo Roho Mutheru ndaakoretwo aikurukire mundu o na umwe wao; tiga o kubatithio maabatithio thini wa riitwa ria Mwathani Jesu. **17** Hindi iyo Petero na Johana makimaigirira moko, nao makimukira Roho Mutheru. **18** Riria Simoni onire ati Roho aahaganagwo na undu wa kugirirwo moko ni atumwo-ri, akienda amabe mbeeca, **19** akiuga atiri, 'Heei uhoti uyu o na ni nigeetha uria wotho ndagiriira moko makwa akaamukira Roho Mutheru.' **20** Petero akimucokeria atiri, 'Mbeeca ciaku irothiranira hamwe nawe, nigukorwo wicirite no ugure kiho kia Ngai na mbeeca. **21** Wee nduri na handu, o na nduri na igai utungata-ini uyu, tondū ngoro yaku ti njagiru mbera ya Ngai. **22** Wirire waganu uyu na uhoee Mwathani. Hiihi ngegukurekera ni undu wa gukorwo na riciiria ta riu ngoro-ini yaku. **23** Nigukorwo nguona

ũiyũrũtwo nĩ marũrũ na ũgatuĩka ngombo ya mehia.”

24 Hĩndĩ iyo Simoni akĩmũcookeria atĩrĩ, “Hooerai harĩ Mwathani nĩgeetha ndikae gũkorwo nĩ ũndũ o na ũmwe wa macio mwagweta.” **25** Rĩria maarĩkirie kũheana ũira na kũhunja kiugo kia Mwathani-rĩ, Petero na Johana magĩcooka Jerusalem, o makĩhunjagia ũhoro-ũria-Mwega tũtũura-inĩ tũingĩ twa Samaria.

26 Na rĩrĩ, mũraika wa Mwathani akĩraa Filipu atĩrĩ, “Thiĩ werekeire gũthini, ũkinye njĩra-inĩ, njĩra irĩa ya werũ-inĩ, irĩa iĩkũrũkite kuuma Jerusalem iĩgathiĩ nginya Gaza.” **27** Nĩ ũndũ ũcio akiumagara, na arĩ njĩra-inĩ agicemania na Mũhabashi warĩ mũhakũre, mũndũ mũnene warĩ igweta ũria warũgamĩrĩre kĩgĩna gĩa Kandake, mũthamaki-mũndũ-wa-nja wa Ahabashi. Mũndũ ũyũ aathiite Jerusalem kũhooya Ngai; **28** na arĩ njĩra-inĩ akiinũka, aakarĩte ngaari-inĩ yake ya mbarathi agĩthoma ibuku rĩa Isaia ũria mũnabii. **29** Roho akĩraa Filipu atĩrĩ, “Thiĩ ngaari-inĩ irĩa ya mbarathi ũikare hakuhĩ nayo.” **30** Hĩndĩ iyo Filipu akĩhanyũka nginya ngaari-inĩ iyo ya mbarathi, akĩgũga mũndũ ũcio agĩthoma ibuku rĩa Isaia ũria mũnabii, akĩmũria atĩrĩ, “Nĩurataũkirwo nĩ ũhoro ũcio ũrathoma?” **31** Nake agĩcooka atĩrĩ, “Ingĩtaũkirwo atĩa, tĩa hagĩre mũndũ wa kũndaarĩria?” Nĩ ũndũ ũcio akĩraa Filipu ahaice ngaari iyo ya mbarathi, aikaranie nake. **32** Mũndũ ũcio warĩ mũhakũre aathomaga gacunjĩ gaka ka Maandiko: “Aatwarirwo o ta ng’ondo gĩthĩnjĩro-inĩ, na o ta ũria gatũrũme gakiraga ki karĩ mbere ya mũndũ ũria ũrankenja guoya, noguo o nake ataatumĩre kanua gake. **33** Nĩaconorithirio na ndaigana gũtũirwo ciira na kĩhooto. Nũ ũngĩaria ũhoro wa njĩaro ciake? Nĩgũkorwo muoyo wake nĩwehererio ũkiuma gũkũ thi.” **34** Mũndũ ũcio mũhakũre akĩũria Filipu atĩrĩ, “Ndagũthaiha, ta njĩra atĩrĩ, mũnabii aaria ũhoro wa ũ, nĩ ũhoro wake we mwene kana nĩ ũhoro wa mũndũ ũngĩ?” **35** Hĩndĩ iyo Filipu akĩrutia ũhoro hau, akĩmũhe ũhoro-ũria-Mwega ũkonĩ Jesũ. **36** Na marĩ njĩra-inĩ magĩthĩrĩ, magĩkinya handũ haarĩ na maaĩ, nake mũndũ ũcio warĩ mũhakũre akĩmwĩra atĩrĩ, “Ta rora, maaĩ nĩmo maya. Nĩ kĩ kingĩria mbatithio?” **37** (Nake Filipu akiuga atĩrĩ, “Ũngĩtikia na ngoro yaku yothe, no ũbatithio.” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Nĩnjĩtikĩtie atĩ Jesũ Kristũ niwe Mũrũ wa Ngai.”) **38** Nake agĩathana ngaari iyo ya mbarathi irũgame. Hĩndĩ iyo Filipu na mũndũ ũcio mũhakũre magĩkũrũka, magĩtoonya maaĩ-inĩ, nake Filipu akĩmũbatithia. **39** Na rĩria moimĩrĩre maaĩ-inĩ, Roho wa Mwathani o rĩmwe akĩoya Filipu, akĩmweheria, nake mũndũ ũcio mũhakũre akiaga kũmuona ringĩ, no agĩthĩ na mbere na rũgendo akenete. **40** No Filipu nĩonekanire Azota, na agĩthĩ akĩhunjagia ũhoro-ũria-Mwega matũũra-inĩ mothe nginya agĩkinya Kaisarea.

9 Ihinda-inĩ o rĩu Saũlũ no eehĩtagĩra kũũraga arutwo a Mwathani. Agĩthĩ kũrĩ mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene, **2** na akĩmũhooya marũa athĩĩ namo thunagogi-inĩ irĩa ciarĩ Dameski, nĩgeetha angĩkora andũ a Njĩra iyo kuo, marĩ arũme kana andũ a-nja, amanyĩite amatware Jerusalem marĩ ohe. **3** Naarĩ rũgendo-inĩ aakuhĩrĩria Dameski-rĩ, o rĩmwe ũtheri ũkiuma na igĩrũ, ũkĩmwarĩra mĩena yothe. **4** Akĩgũga thiĩ,

na akĩgũga mũgambo ũkĩmwĩra atĩrĩ, “Saũlũ, Saũlũ, ũũnyariiraga niki?” **5** Saũlũ akĩũria atĩrĩ, “Nĩwe ũ, Mwathani?” Nake akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ niĩ Jesũ ũria ũnyariiraga. **6** No rĩrĩ, rĩu ũkĩra ũtoonye itũũra rĩrĩ inene, na nĩũkwĩrwo ũria wagĩrĩrwo nĩ gwĩka.” **7** Nao andũ arĩa maatwaranaga hamwe na Saũlũ makĩrũgama hau maagĩte ũria mangiuga; o nĩmaiguire mũgambo no matiigana kuona mũndũ o na rĩrũkũ. **8** Nake Saũlũ agĩũkĩra, akĩrũgama, no rĩria aahingĩrĩre maitho ndoonaga o na hanini. Nĩ ũndũ ũcio makĩmũnyĩita guoko makĩmũtwara Dameski. **9** Ihinda rĩa matukũ matatũ aarĩ mũtumumu, na ndarĩ kĩndũ aarĩaga kana akanyua. **10** Na rĩrĩ, kũu Dameski nĩ kwarĩ na mũrutwo wetagwo Anania. Mwathani akĩmwarĩria na kioneki, akĩmwĩra atĩrĩ, “Anania!” Nake agĩcooka atĩrĩ, “Nĩi ũyũ Mwathani.” **11** Nake Mwathani akĩmwĩra atĩrĩ, “Thiĩ kwa Judasi o kũu njĩra irĩa itagwo Nũngarũ, ũrie mũndũ uumĩte Tariso wĩtagwo Saũlũ, nĩ ũndũ nĩkũhooya arahooya. **12** Nĩonete mũndũ kioneki-inĩ wĩtagwo Anania agĩũka kũmũigĩrĩra moko, nĩguo acooke kuona.” **13** Anania akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mwathani, nĩnjĩguĩte ũhoro mũingĩ ũkonĩ mũndũ ũcio, na maũndũ maingĩ mooru marĩa aaneka andũ aku arĩa aamũre kũũria Jerusalem. **14** Na okĩte gũkũ arĩ na wathani kuuma kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene, nĩgeetha anyiite andũ arĩa othe makayagĩra rĩitwa rĩaku.” **15** No Mwathani akĩraa Anania atĩrĩ, “Thiĩ, tondũ ũndũ ũcio nĩ kĩndũ gĩakwa kĩrĩa ndĩthuurĩre gĩa gũtwara ũhoro wa rĩitwa rĩakwa kũrĩ andũ a-Ndũrĩrĩ, na athamaki, o na kũrĩ andũ a Isiraeli. **16** Nĩngũmuonia ũria arĩ o nginya anyamaarĩke nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩakwa.” **17** Hĩndĩ iyo Anania agĩthĩ na agĩtoonya nyũmba iyo. Akĩgĩrĩra Saũlũ moko, akĩmwĩra atĩrĩ, “Saũlũ, mũrũ wa Ithe witũ, Mwathani, o we Jesũ ũria ũrakuumĩrĩre ũrĩ njĩra-inĩ ũgũka gũkũ, nĩandũmĩte nĩguo ũcooke kuona, na ũyĩrũro na Roho Mũtheru.” **18** O hĩndĩ iyo, tũnyamũ twahaanaga ta ngaracũ tũkiuma maitho-inĩ ma Saũlũ, tũkĩgĩa thiĩ, nake akĩhota kuona ringĩ. Agĩũkĩra na akĩbatithio, **19** na aarĩkia kũria irio, akĩgĩa na hinya. Saũlũ agĩkara mĩthenya iigana ũna marĩ hamwe na arutwo kũu Dameski. **20** Na hĩndĩ iyo akĩambĩrĩria kũhunja thunagogi-inĩ atĩ Jesũ nĩ Mũrũ wa Ngai. **21** Andũ othe arĩa maamũguire makĩgega makĩũria atĩrĩ, “Gĩthĩ mũndũ ũyũ tiwe ũragĩthĩtie andũ thayũ kũu Jerusalem gatagatĩ-inĩ ka arĩa makayagĩra rĩitwa rĩu? Na gĩthĩ ndokĩte gũkũ nĩgeetha amanyĩite amatware marĩ ohe kũrĩ athĩnjĩrĩ-Ngai arĩa anene?” **22** Nowe Saũlũ agĩkĩrĩrĩria kũgĩa na hinya, na akĩgegĩa Ayahudi arĩa maatũrĩte kũu Dameski na ũndũ wa kũmaiguithia na ma atĩ Jesũ niwe Kristũ. **23** Thutha wa mĩthenya mĩingĩ gĩthĩrĩa, Ayahudi magĩcookania ndundu mamũũrage, **24** no Saũlũ akĩmenya mũbango ũria maarĩ naguo. Mũthenya na ũtukũ maakaraga mamũheirie ihingo-inĩ cia itũũra inene nĩguo mamũũrage. **25** No arũmĩrĩrĩ aake makĩmuoya ũtukũ, makĩmũharũrũkia arĩ gĩkabũ-inĩ mamũgereirie mwanya warĩ rũthingo-inĩ. **26** Hĩndĩ irĩa aakinyire Jerusalem, akĩgeria kwĩgwatania na arutwo, no othe nĩmamwĩtagĩra, tondũ matietikagia atĩ kũna aarĩ mũrutwo. **27** No Baranaba akĩmuoya akĩmũtwara kũrĩ atũmwo. Akĩmeera ũria Saũlũ oonire Mwathani

arĩ rūgendo-inĩ rwake, na ūrĩa Mwathani aamwarĩirie, na ūrĩa aahunjirie kũu Dameski thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ ategwĩtigĩra. **28** Nĩ ūndũ ūcio Saũlũ agũikara na atũmwo, na agaceeraga kũu Jerusalemu, akĩaragĩa na ūcamba thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani, ategwĩtigĩra. **29** Ningĩ nĩaaragĩa na agakararanagĩa na Ayahudi arĩa maaciarĩirwo kwa Ayunani, no nao makagerĩa ūrĩa mangĩmũuraga. **30** Rĩrĩa arĩu na aarĩ a lthe witũ maamenyire ūguo, makĩmuoya, makĩmũikũrũkia nginya Kaisarea, makĩmũtũma Tariso. **31** Hindĩ iyo kanitha wa Judea guothe, na Galilĩ, na Samaria ūgikenera ihinda rĩa thayũ. Nĩwongereirwo hinya; na ūkiũmĩrĩrio nĩ Roho Mũtheru, na ūkiongererwo andũ, nao magĩtũura metigĩrite Mwathani. **32** Na rĩrĩ, rĩrĩa Petero aaceeraga kũndũ na kũndũ bũrũri-inĩ, nĩathiire gũceerera andũ arĩa aamũre a kũu Lida. **33** Arĩ kũu agĩkora mũndũ wetagwo Ainea warĩ na mũrimũ wa gũkua ciĩga, na aatũũrite akomete gĩtanda-inĩ ihinda rĩa mĩaka ĩnana. **34** Petero akĩmwĩra atĩrĩ, “Ainea, Jesũ Kristũ nĩakũhonia. Ūkĩra ūkũnje kibarĩ gĩaku.” O hĩndĩ iyo Ainea akĩrũgama. **35** Andũ othe arĩa maatũũruga Lida na Sharonĩ makĩmuona na makĩgarũrũkĩra Mwathani. **36** Kũu Jopa nĩ kwari mũrutwo wetagwo Tabitha (nario rĩitwa rĩu rĩgĩtũirwo nĩ kuuga Dorokasi), nake aatũũrite ekaga maũndũ mega, na agateithagĩa athĩni. **37** O ihinda-inĩ rĩu nĩarũarire na agĩkua, naguo mwĩrĩ wake ūgĩthambio, ūkĩgwo nyũmba ya igũrũ. **38** Lida kwari hakuhi na Jopa; nĩ ūndũ ūcio rĩrĩa arutwo maaigũire atĩ Petero aarĩ kũu Lida, magĩtũuma andũ eerĩ makamũringĩrie mamwĩre atĩrĩ, “Twagũthaita ūka narual!” **39** Nake Petero agĩthĩĩ hamwe nao, na aakinya agĩtwarwo nyũmba ya igũrũ. Atumia othe a ndigwa makĩrũgama, makĩmũthiũrũrũkĩra makĩrĩraga, na makĩmuonagĩa kanjũ na nguo ingĩ irĩa Dorokasi aatumite rĩrĩa aarĩ nao. **40** Nake Petero akĩmeera othe moime nja ya nyũmba; agĩcooka agĩturia maru akĩhooya Ngai. Agĩcooka akĩgarũrũkĩra mĩtumia ūcio wakuĩte, akĩmwĩra atĩrĩ, “Tabitha, ūkĩra,” nake Tabitha akĩhingũra maitho, na oona Petero, agĩĩtiira. **41** Nake Petero akĩmũnyũita guoko, akĩmũrũgama. Agĩcooka agĩĩta andũ arĩa meetĩkĩtie, na atumia acio a ndigwa, akĩmũneana kũrĩ o arĩ muoyo. **42** Naguo ūhoru ūcio ūkĩmenyeka Jopa guothe, nao andũ aingĩ magĩĩtikia Mwathani. **43** Nake Petero agĩikara Jopa mĩthenya mĩingĩ kwa mũndũ wetagwo Simoni, ūrĩa warĩ mũtanduki wa njũũa.

10 Na rĩrĩ, kũu Kaisarea nĩ kwari mũndũ wetagwo Korinelio, ūrĩa warĩ mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe cia mbũtũ irĩa yolkaine ta Mbũtũ ya Italia. **2** Mũndũ ūcio na andũ othe a nyũmba yake nĩmeyamũrĩre Ngai na makamwĩtigagĩra; nake nĩaheanaga indo ciake na ūtaana kũrĩ andũ arĩa maarĩ abatarĩ na nĩahooyaga Ngai kaingĩ. **3** Mũthenya ūmwe ta thaa kenda cia mĩaraho-rĩ, akiona kionekei. Akiona mũraika wa Ngai wega, ūrĩa wokire harĩ we na akĩmwĩra atĩrĩ, “Korinelio!” **4** Korinelio akĩmũrora aiyũrĩtwo nĩ guoya, akĩũria atĩrĩ, “Nĩ kĩ Mwathani?” Nake mũraika akĩmũcookeria atĩrĩ, “Mahooya maku na indo irĩa ūheete andũ arĩa athĩni nĩkinyite igũrũ kũrĩ Ngai rĩrĩ iruta rĩa kũrĩkanwo. **5**

Na rĩrĩ, tũma andũ mathĩĩ Jopa magĩire mũndũ wĩtagwo Simoni, na nowe wĩtagwo Petero. **6** Araikara gwa Simoni ūrĩa mũtanduki wa njũũa, o ūrĩa nyũmba yake irĩ rĩtere-inĩ rwa iria.” **7** Rĩrĩa mũraika ūcio wamwarĩirie aathiire, Korinelio agĩta ndungata ciake igĩrĩ na mũthigari ūmwe weamũrĩre Ngai, na aarĩ ūmwe wa andũ arĩa maamũtungatagĩra. **8** Akĩmeera ūrĩa wotha kwahanĩte agĩcooka akĩmatũma Jopa. **9** Mũthenya ūcio ūngĩ warũmĩrĩre ta thaa thita cia mũthenya marĩ njĩra-inĩ makuhĩrĩirie itũũra rĩu-rĩ, Petero akihaica nyũmba-igũrũ nĩgeetha akahoo Ngai. **10** Nake akĩguu aahũũta na akĩbatario nĩ kindũ gĩa kũria, na rĩrĩa irio ciarugagwo-rĩ, akĩgocerera. **11** Nake akiona igũrũ rĩhingũrĩtwo na kindũ gĩatarĩĩ ta gĩtama kĩnene gĩkĩharũrũkio thĩ kinyiitĩtwo mĩthia ĩna. **12** Nakĩo kiarĩ na nyamũ cia mĩthemba yotha ya iria irĩ magũrũ mana, o na nyamũ iria itaambaga thĩ, o na nyoni cia rĩera-inĩ. **13** Hindĩ iyo mũgambo ūkĩmwĩra atĩrĩ, “Petero, ūkĩra. Thĩnja na ūrĩe.” **14** Petero agĩcooka atĩrĩ, “Aca, Mwathani! Ndirĩ ndarĩa kindũ gĩtarĩ kĩamũre, kana kindũ kĩrĩ thaahu.” **15** Mũgambo ūkĩmwarĩria riita rĩa keerĩ ūkĩmwĩra atĩrĩ, “Ndũkanoige kindũ o na kĩrĩkũ kĩrĩa Ngai atheretie atĩ ti kĩamũre.” **16** Ūndũ ūyũ wekĩkire maita matatũ, na o rĩmwe gĩtama gĩũ gĩgĩcooko na igũrũ. **17** Na rĩrĩa Petero eeyũragĩa gĩtũmi gĩa kĩoneke kũu oonetere-rĩ, andũ arĩa maatũmĩtwo nĩ Korinelio makĩona harĩa nyũmba ya Simoni yarĩ, na makĩrũgama hau kĩhingoinĩ. **18** Magĩitana, makĩũria kana Simoni ūrĩa wĩtagwo Petero aaikaraga kũu. **19** Na rĩrĩa Petero eeciiragĩa ūhoru wa kionekei kũu, Roho akĩmwĩra atĩrĩ, “Simoni, harĩ na andũ atatũ maragũcaria. **20** Nĩ ūndũ ūcio, ūkĩra ūkĩrũke, ūthĩĩ nao na ndũkagĩ na nganja nĩgũkorwo nĩ nĩ ndĩmatũmĩte.” **21** Petero agĩkũrũka, akĩira andũ acio atĩrĩ, “Nĩ nĩ mũndũ ūcio mũracaria. Mũtũkĩe nĩkĩ?” **22** Nao andũ acio magĩcooka atĩrĩ, “Tuumĩte gwa Korinelio, ūrĩa mũnene-wa-thigari-igana rĩmwe. Nĩ mũndũ mũthĩngu na mwĩtigĩri-Ngai, na nĩatĩtĩtwo nĩ Ayahudi othe. Mũraika mũtheru aramwĩrĩre atũmane ūthĩĩ gwake mũciĩ nĩgeetha aigũe ūrĩa ūrenda kuuga.” **23** Hindĩ iyo Petero akĩira andũ acio matoonye nyũmba matũke ageni aake. Mũthenya ūyũ ūngĩ warũmĩrĩre Petero agĩthĩĩ nao, na arĩu a lthe witũ amwe kuuma Jopa magĩthĩĩ nake. **24** Naguo mũthenya ūcio ūngĩ warũmĩrĩre magĩkinya Kaisarea. Korinelio agĩkorwo ametereire na eetĩe andũ a nyũmba yake na arata a hakuhi. **25** Na rĩrĩa Petero aatoonyaga nyũmba, Korinelio akĩmũtũnga na akĩgũũthia magũrũ-inĩ make amwĩnyĩhĩrie. **26** No Petero akĩmũũkĩra, akĩmwĩra atĩrĩ, “Rũgama, nĩĩ ndĩ o mũndũ o na nĩĩ.” **27** O makĩaragiarĩ, Petero agĩtoonya thĩinĩ na agĩkora gĩkundũ kĩnene kĩa andũ. **28** Akĩmeera atĩrĩ: “Inyũ nĩmũũĩ wega atĩ Mũyahudi ndetĩkĩrĩtio nĩ watho kũgwatanĩra na mũndũ wa Ndũrĩrĩ o na kana kũmũceerera. No Ngai nĩanyonetie atĩ ndiagĩrĩrwo nĩ kuuga atĩ mũndũ o na ūrĩkũ ti mwamũre kana atĩ arĩ na thaahu. **29** Nĩ ūndũ ūcio rĩrĩa ndĩratũmanĩrwo, ndĩrokire itegũkararia. Njĩtikĩria ngũũrie kĩrĩa kĩratũmire ūndũmanĩre?” **30** Nake Korinelio akĩmũcookeria atĩrĩ: “Matukũ mana mahĩtũku, ndaarĩ thĩinĩ wa nyũmba yakwa ngĩhooya ithaa-inĩ ta rĩrĩ rĩa thaa kenda cia mĩaraho. Mũndũ warĩ

na nguo ciahenagia akirũgama o rĩmwe mbere yakwa, **31** akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Korinelio, Ngai nĩauĩte mahooya nake, na nĩarĩkanĩte iheo ciaku iria wanahe athĩĩni. **32** Nĩ ũndũ ũcio tũmana Jopa wĩĩrwo Simoni ũria wĩtagwo Petero, nake nĩ mĩgeni gwa Simoni ũria mũtanduki wa njũũa, ũria ũĩkaraga rũtere-inĩ rwa iria.’ **33** Nĩ ũndũ ũcio nĩndagĩtũmaniĩre o hĩndĩ iyo, na nĩ weka wega nĩ ũndũ wa gũũka. Riu ithuĩ ithuothe tũrĩ haha mbere ya Ngai nĩgeetha tũthĩkĩrĩre ũria wotho Mwathani agwathĩte ũtwĩre.’ **34** Nake Petero akĩambĩrĩra kwaria, akiuga atĩrĩ: “Riu nĩndamenya kũna ũria arĩ ma atĩ Ngai ndarĩ mũthutũkanio. **35** no atĩ nĩetĩkagĩra andũ kuuma ndũrĩrĩ-inĩ ciothe arĩa mamwĩtigagĩra na mageeka ũria kwagĩrĩre. **36** Inyuĩ nĩmũũĩ ndũmĩrĩrĩ ũria Ngai aatũmĩre andũ a Isiraeli, akĩaria ũhoro mwega wa thayĩ na ũndũ wa Jesũ Kristũ, ũria arĩ we Mwathani wa andũ othe. **37** Inyuĩ nĩmũũĩ ũria gwekĩkire kũu Judea guothe, kwambĩrĩra Galili thuutha wa ũbatithio ũria Johana aahunjagia, **38** ũria Ngai aaitĩrĩre Jesũ wa Nazarethi Roho Mũtheru o na hinya, na ũria aathiaga agĩkaga wega na akĩhonagia andũ arĩa maahatĩrĩrio nĩ hinya wa mũcukani, tondũ Ngai aarĩ hamwe nake. **39** “Ithuĩ tũrĩ aira a maũndũ marĩa mothe eekire thĩĩni wa bũrũri wa Ayahudi o na Jerusalem. Nĩmamũũragĩre na njĩra ya kũmwamba mũtĩ-igũrũ. **40** No mũthenya wa gatatũ Ngai akĩmũrĩũkia kuuma kũrĩ arĩa akuũ na agĩtũma onekane kũrĩ andũ. **41** We ndonĩrwo nĩ andũ othe, o tĩga aira arĩa Ngai aathuurĩte: akĩonwo nĩ ithuĩ, o ithuĩ twarĩĩaniĩre na tũkinyuanĩra nake aarĩkia kũrĩũka kuuma kũrĩ arĩa akuũ. **42** Nĩatwathire tũhunjĩrĩre andũ na tũrute ũira atĩ we nĩ we Ngai aamũrĩre atũĩke mũtuanĩrĩ-ciira wa andũ arĩa marĩ muoyo na arĩa makũĩte. **43** Anabii othe nĩmaheanaga ũira wa ũhoro wake atĩ mũndũ ũria wotho ũkaamwĩtkĩa nĩakamũkĩra ũrekeri wa mehĩa na ũndũ wa rĩtwa rĩake.” **44** Na Petero o akĩaragia ciugo icio-rĩ, Roho Mũtheru agĩkũrũkĩra andũ arĩa othe maĩguire ndũmĩrĩrĩ iyo. **45** Nao andũ arĩa meetĩkĩte, a thĩritũ ya arĩa maruaga, arĩa mokĩte na Petero makĩgega mona atĩ kĩheo kĩa Roho Mũtheru nĩgĩaitĩrĩrio andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao. **46** Nĩgũkorwo nĩmamauĩre makĩaria na thĩomi makĩgoocaga Ngai. Hĩndĩ iyo Petero akĩũria atĩrĩ, **47** “Harĩ mũndũ ũngĩgĩria andũ aya mabatithio na maai? Andũ aya nĩmamũkĩra Roho Mũtheru o ta ithuĩ.” **48** Nĩ ũndũ ũcio agĩathana mabatithio thĩĩni wa rĩtwa rĩa Jesũ Kristũ. Magĩcooka makĩũria Petero aikaranie nao ihĩnda rĩa mĩthenya mĩnĩni.

11 Na rĩrĩ, atũmwo, na arĩũ na aarĩ a lthe witũ arĩa maarĩ Judea guothe makĩũga atĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao nĩmarĩkĩte kwamũkĩra kiugo kĩa Ngai. **2** Nĩ ũndũ ũcio rĩrĩa Petero aambatĩre agĩthĩĩ Jerusalem, andũ arĩa meetĩkĩte a thĩritũ ya arĩa maruaga makĩmũrũthĩa **3** makĩmwĩra atĩrĩ, “Wee nĩwatoonyire nyũmba ya andũ arĩa mataruaga, na ũkĩrĩĩanĩra nao.” **4** Nowe Petero akĩambĩrĩra kũmataarĩra maũndũ mothe wega o ta ũria meekĩkĩte, akĩmeera atĩrĩ: **5** “Ndaarĩ itũũra-inĩ rĩa Jopa ngĩhooya Ngai, na rĩrĩa ndaagoocereire-rĩ, ngĩona kĩoneki. Ngĩona kindũ giatarĩ ta gĩtama kĩnene gĩkĩharũrũkio kuuma igũrũ na mĩthĩa yakĩo ĩna, na gĩgĩkũrũka o harĩa ndaarĩ. **6** Ndaacũthĩrĩra thĩĩni

wakĩo ngĩona nyamũ cia thĩ iria irĩ magũrũ mana, na nyamũ cia gĩthaka, na nyamũ iria itambaga thĩ na nyoni cia riera-inĩ. **7** Ngĩcooka ngĩũga mũgamba ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Petero, ũkĩra. Thĩnja, na ũrĩel.’ **8** “Na nĩĩ ngĩcooka atĩrĩ, ‘Aca, Mwathanĩ! Gũtĩrĩ kindũ gĩtarĩ kĩamũre kana kĩrĩ thaahu kĩrĩ gĩatooanya kanua gakwa.’ **9** “Naguo mũgamba ũcio ũkĩaria rĩita rĩa keerĩ kuuma igũrũ ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ndũkanoĩge kindũ o na kĩrĩkũ kĩria Ngai atheretie atĩ tĩ kĩamũre.’ **10** ũndũ ũyũ wekĩkire maita matatũ, nakĩo gĩtama kũu gĩkĩguucio na igũrũ. **11** “O hĩndĩ iyo andũ atatũ arĩa maatũmĩtuo kũrĩ nĩĩ kuuma Kaisarea magĩkĩnya nyũmba-inĩ rĩa ndaikaraga. **12** Nake Roho akĩnjĩra thĩĩ nao na ndikagĩe na ngaanja. Nao arĩũ a lthe witũ aya atandatũ tũgĩthĩĩ nao na tũgĩtoonya nyũmba ya mũndũ ũcio. **13** Nake agĩtwĩra ũria oimĩrĩrwo nĩ mũraika arĩ gwake nyũmba, akĩmwĩra atĩrĩ, ‘Tũmana Jopa wĩrĩrwo Simoni ũria wĩtagwo Petero. **14** Nĩegũkũrehera ndũmĩrĩrĩ rĩa igũtũma wee na nyũmba yaku yotho mũhonoke.’ **15** “Na rĩrĩa ndaambĩrĩre kwaria-rĩ, Roho Mũtheru akĩmaĩkũrũkĩra o ta ũria aatũkũrũkĩre hĩndĩ ya mbere. **16** Hĩndĩ iyo ngĩrĩrikana ũria Mwathani oĩgĩte atĩrĩ, ‘Johana aabatithanagĩra na maai, no inyuĩ mũkaabatithio na Roho Mwathani.’ **17** Ngĩkorwo Ngai nĩamaheire kĩheo o kĩria aatũheire ithuĩ andũ arĩa twetĩkĩre Mwathani Jesũ Kristũ-rĩ, nĩĩ ndaarĩ ũũ nĩguo ndĩcĩirĩe atĩ no ngararĩe Ngai?” **18** Rĩrĩa maaĩguire ũguo, magĩtĩga ngararĩ na makĩgooca Ngai, makĩũga atĩrĩ, “Gwakorwo nĩ ũguo-rĩ, Ngai nĩakĩnyĩrĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ o nao ũhoro wa kwĩrĩra nĩguo magĩe na muoyo.” **19** Na rĩrĩ, andũ arĩa maahurunjĩkire nĩ ũndũ wa kũnyariĩrwo thuutha wa kũũragwo gwa Stefano magĩthĩĩ o ngĩnya Foinĩke, na Kuporo, na Antiokia, no matiahunjagĩria andũ angĩ ũhoro tĩga o Ayahudi oiki. **20** O na kũrĩ o ũguo, andũ amwe ao, arĩa moimĩte Kuporo, na Kurene, magĩthĩĩ Antiokia na makĩambĩrĩra kwarĩria Ayunani o nao, makĩmahunjĩria ũhoro mwega ũkonĩĩ Mwathani Jesũ. **21** Guoko kwa Mwathani kwarĩ hamwe nao; na andũ aingĩ magĩtĩkia makĩgarũrũkĩra Mwathani. **22** Nayo ngumo ya maũndũ macio igĩkĩnyĩra andũ a kanitha ũria warĩ kũu Jerusalem; nao magĩtũma Baranaba athĩĩ Antiokia. **23** Rĩrĩa aakĩnyĩre na akĩona ũira wa wega wa Ngai, agĩkena na akĩmomĩrĩria marĩ othe, atĩ maikarage maathĩkĩre Mwathani na ngoro ciao ciothe. **24** Baranaba aarĩ mũndũ mwega waiyũrĩtuo nĩ Roho Mũtheru na warĩ na wĩtkio, nao andũ aingĩ magĩtĩkia Mwathani. **25** Nake Baranaba agĩthĩĩ Tariso gũcaria Saũlũ, **26** na rĩrĩa aamũonire akĩmũrehe Antiokia. Nĩ ũndũ ũcio kwa ihĩnda rĩa mwaka ũmwe Baranaba na Saũlũ makĩgomana na kanitha na makĩruta andũ aingĩ. Kũu Antiokia nĩkuo arutwo meetĩrwo Akristiano rĩita rĩa mbere. **27** Ihĩnda-inĩ rĩu anabii amwe magĩkũrũka kuuma Jerusalem ngĩnya Antiokia. **28** ũmwe wao wetagwo Agabo akĩrũgama, na nĩ ũndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru, akĩratha atĩ nĩ gũkũgia ng’aragu nene Roma guothe. (Ŭndũ ũcio wekĩkire hĩndĩ ya wathani wa Kilaudio.) **29** Nao arutwo, magĩcĩrĩria kũheana ũteithio nĩ ũndũ wa arĩũ a lthe witũ arĩa maatũũraga kũu Judea, o ta ũria mũndũ aahotĩthĩtio. **30** Nĩmekire ũndũ ũcio,

makinengera Baranaba na Saulū iheo ciao matwarire athuuri a kanitha.

12 Na riri, ihinda-ini riu niguu Muthamaki Herode aanyitire andu amwe a kanitha, ari na muoroto wa kumanyariira. **2** Akiragithia Jakubu, muru wa nyina na Johana na ruhiu rwa njora. **3** Na riria oonire uhoro ucio niwakenia Ayahudi-ri, akinyiithia Petero o nake. Undu ucio wekikire hinda ya Giathi kia Migate Itari Mikire Ndawa ya Kumbia. **4** Aarikia kumunyithia, akimukia njeera akimuneana arangirwo ni ikundi inya cia thigari, o gikundi kiri gia thigari inya. Herode eendaga amurehe mbere ya muingi thuutha wa Giathi gia Bathaka. **5** Ni undu ucio Petero akihingirwo njeera, no kanitha niwahooyaga Ngai utegutigithiria ni undu wake. **6** Na utuku uria Herode aarokaga kumutwara agaciirithio, Petero aakomete gatagati ga thigari igiri, ohetwo na minyororo riri, nacio thigari igiri ikarugama kihingo-ini irangirite. **7** Na riri, o rimwe muraika wa Mwathani akimuumirira nague utheri ukia kanyumba kau aari. Muraika ucio akiringaringa Petero mwena na akimukiria, akimwira atiri, “Ukiri narua!” Nayo minyororo iria oohetwo nayo moko ikigia thi. **8** Muraika ucio agicooka akimwira atiri, “Wihumbe nguo ciaku na wikire iratu.” Nake Petero agika o guo. Muraika ucio akimwira atiri, “Wihotore nguo yaku na unumirire.” **9** Petero akimurumirira, makiuma nja ya njeera, no ndaamenyaga ati undu ucio muraika eekaga waru undu wa ma; eeciiragia ati ni kioneki oonaga. **10** Makihitika arangiri a mbere na a keeri na magikinya kihingo-ini gia kigera kiria gia gutoonya ituura inene. Naki kihingo kiu gikihingura ni undu wao, nao makigerera ho. Riria maahiire uraihu wa gacira kamwe-ri, o rimwe muraika ucio akimutiga. **11** Nake Petero akimugua, na akiuga atiri, “Riu nindamenya hataru nganja ati Mwathani niegutumite muraika wake aahonokie kuuma moko-ini ma Herode na kuuma kuri maundu maria mothe andu a Ayahudi matanyite kuona.” **12** Na riria aguikiirwo ni uhoro ucio, agithii kwa Mariamu uria waru nyina wa Johana, na nowe wetagwo Mariko, na nikuo andu aingi monganite makihooza Ngai. **13** Petero akiringaringa murango wa nja, nake muritu warutaga wira kuo wetagwo Roda agika kuhingura. **14** Riria aaguire mugambo wa Petero, akiyurwo ni gikeno kineke akiaga kuhingura murango akihunduka atengere, akianirira, akiuga atiri, “Petero ari murango-ini!” **15** Nao makimwira atiri, “Wee ni kugurika ugurukite.” Riria aakiririire agwatiire kuuga ati guo nguo kwari, makiuga atiri, “No nginya akorwo ni muraika wake.” **16** Nowe Petero agithii na mbere kuringaringa murango, na riria maahingurire makiona nwe, makigega. **17** Petero akimakiria na guoko na akimataariria uria Mwathani aamurutite njeera. Akimeera atiri, “Irai Jakubu na ariu na aari a lthe witu uhoro ucio,” agicooka agithii kundi kungi. **18** Rucini gwakia, ni kwagire na nguru nene gatagati-ini ga thigari ni kuringo ni uria gwekikite uhoro ukoni Petero. **19** Thuutha wa Herode gucaria Petero na kumwaga-ri, agaciirithia thigari, na agiathana ati ciuragwo. Herode agicooka akiuma Judea agithii Kaisarea, agikara kuo kwa ihinda inini. **20** Na riri,

niatuirite ahaaranite na andu a Turo na a Sidoni, no o magicookanirira hamwe magietha uria mangarianirire nake. Na maarikia kunyitwo mbaru ni Bulasito, uria waru ndungata njihokeku ya muthamaki-ri, makihooza kugie na thayu, tondū bururi wa muthamaki ucio niguu wamaheaga irio. **21** Na muthenya uria waraariirio wakinya-ri, Herode akihumba nguo ciake cia uthamaki, na agikarira giti giake kia unene, akiriria andu acio. **22** Nao makianirira makiuga atiri, “Ucio ni mugambo wa ngai, ti mugambo wa mundu.” **23** O rimwe muraika wa Mwathani akiringa Herode ni undu wa kwaga kugocithia Ngai, nake akirio ni igunyū, agikua. **24** No kiugo kia Ngai gikikiririra kuongerereka na gutherema. **25** Riria Baranaba na Saulū maarikirie utungata wao-ri, magicooka kuuma Jerusalemu, na magicooka na Johana, na nowe wetagwo Mariko.

13 Na riri, kanitha-ini wa Antiokia ni kwari na anabii na arutani: nao nio Baranaba, na Simeoni uria wetagwo na riitwa ringi Nigeri, na Lukio uria woimite Kurene, na Manaeni (uria wareraniirio na Herode uria muthamaki), o na Saulū. **2** Riria mahooyaga Mwathani mehingite kuria irio, Roho Mutheru akiuga atiri, “Nyamurira Baranaba na Saulū ni undu wa wira uria ndimetiire.” **3** Ni undu ucio thuutha wa kwiinga kuria irio na kuhooza Ngai, makimaigirira moko, na makimatuma mathii. **4** Andu acio eeru, matumitwo ni Roho Mutheru, magithii nginya Seleukia na makhaica marikabu makiuma kuu magithii nginya Kuporo. **5** Riria maakinyire Salamisi, makihunja kiugo kia Ngai thunagogi-ini cia Ayahudi. Nake Johana aari hamwe nao ari ta muthethia wao. **6** Magithii matukaniirire gicigirira kiu giothe nginya magikinya Pafu. Kuu magikora Muiyahudi waru muraguri na munabii wa maheeni wetagwo Bari-Jesu, **7** nake aatungatagira baruthi uria wetagwo Serigio Paulu. Baruthi ucio waru mundu mugu, agitumanira Baranaba na Saulū tondū niendaga kugua kiugo kia Ngai. **8** No riri, Elumo ucio muraguri (amu guo nguo riitwa riake riugite) akimakararia na akieria kugarura baruthi ucio nigeetha ndagetikie. **9** Hinda iyo Saulū, uria wetagwo na riitwa ringi Paulu aiyurirwo ni Roho Mutheru, agikurira Elumo maitho, akimwira atiri, **10** “Wee uri mwana wa mukucani na uri thi wa maundu maria mothe mega! Uiyurirwo ni mthemba yothu ya maheeni na waara. Nduri hinda ugaatiga kuogomia njira iria ciagiriire cia Mwathani?” **11** Na riri, guoko kwa Mwathani nigugukirire. Nigugutika mutumumu na kwa ihinda ndugukorwo ukiona utheri wa riua.” O hinda iyo akiona marundurundu, na akigio ni nduma, akiambirira kuhambahambata, agicarigia mundu wa kumuniya guoko amutongorie. **12** Nake baruthi oona uria gwekika, agitikia, nigukorwo niagegirie ni urutani ucio ukoni Mwathani. **13** Paulu na andu ari maaru nao, moima Pafu makhaica marikabu magithii Periga kuu bururi wa Pamufilia, kuria Johana aamatigire agicooka Jerusalemu. **14** Moima Periga, magithii na mbere magikinya Antiokia ya bururi wa Pisidia. Na muthenya wa Thabatū magitoonya thunagogi magikara thi. **15** Thuutha wa guthomwo kwa Maandiko ma Watho na ma Anabii, anene a thunagogi makimatumanira makimeera

atiri; “Ariü a lthe witü, angikorwo müri na ühoro wa kũmĩrĩria andũ-rĩ, maarĩriei.” **16** Paũlũ akĩrũgama, na aarĩkia kũmakiria na guoko akĩmeera atiri: “Andũ aya a Isiraeli o na inyuũ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mũhooyaga Ngai, ta thĩkĩrĩria! **17** Ngai wa andũ a Isiraeli nĩathuurire maithe maitũ; agĩtũma andũ acio matheereme hĩndi rĩria maatũũraga Mĩsirĩ, na akĩmaruta bũrũri ũcio na hinya mũneno, **18** niakĩrĩrĩrie mitũgo yao ihinda rĩa ta miaka mĩrongo ĩna marĩ werũ-inĩ, **19** akĩniina ndũrĩrĩ mũgwanja kũu Kaanani naguo bũrũri wacio akĩũhe andũ aake ũtũike ĩgai rĩa. **20** Ũhoro ũcio wotho wekĩkire ihinda-inĩ rĩa ta miaka magana mana ma mĩrongo ĩtano. “Thuutha wa ũguo, Ngai akĩmahe atĩrĩrĩrĩ bũrũri o nginya hĩndi ya Samĩeli ũria warĩ mũnabĩ. **21** Hĩndi ĩyo andũ makiuga maheo mũthamaki, nake Ngai akĩmahe Saũlũ mĩrũ wa Kishu, wa mũhĩrĩga wa Benjamini, nake agĩathana miaka mĩrongo ĩna. **22** Thuutha wa kweheria Saũlũ, agĩtua Daudi mũthamaki wao. Akĩruta ũria ũmũkonĩ, akiuga atĩrĩ, ‘Nĩyonete Daudi mĩrũ wa Jesũ arĩ mũndũ ũkenagia ngoro yakwa; we nĩarĩkaga ũria wotho ngwenda eke.’ **23** “Kuuma rũciaro-inĩ rwa mũndũ ũyũ, Ngai nĩareheire andũ a Isiraeli Mũhonokia, na nĩwe Jesũ, o ta ũria eeranĩire. **24** Jesũ atanooka, Johana nĩahunjagĩria andũ othe a Isiraeli ũhoro wa kwĩrira mehĩa na ũhoro wa kũbatitho. **25** Na rĩrĩa Johana aarĩkagia wĩra wake nĩoririe atĩrĩ: ‘Mwĩciarĩa nĩ nĩ nĩ ũũ? Nĩ tĩ nĩ we. Aca nĩ tĩ nĩ, nowe nĩegũũka thuutha wakwa, o we ũria nĩ itagĩrĩrwo kuohora ndigi cia iraatũ ciake.’ **26** “Ariü a lthe witü, o inyuũ ciana cia lburahĩmu, o na inyuũ andũ-a-Ndũrĩrĩ arĩa mwĩtigĩrĩte Ngai, ũhoro ũyũ wa ũhonokio nĩ ithuĩ tũtũmĩrwo. **27** Andũ a Jerusalemu na anene ao matiakũũranire Jesũ, no nĩ ũndũ wa ũria maamũtũrĩre ciira, makĩhingia ciugo cia anabii irĩa ithomagwo o mũthenya wa Thabatũ. **28** O na gũtũika mationire gĩtũmi kũganu gĩa gũtũma ooragwo, nĩmathaithire Pilato aathane ooragwo. **29** Na maarĩkia kũhingia maũndũ mothe marĩa maandĩkitwo ũhoro wake, makĩmũcurũria kuuma mũtĩ-ĩgũrũ, makĩmũũga mbĩrĩra. **30** No rĩrĩ, Ngai nĩamũrĩũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ, **31** na kwa ihinda rĩa mũthenya mĩingĩ nĩonirwo nĩ andũ arĩa moimĩte nao Galilĩ, magathĩrĩ Jerusalemu. Na rĩu acio nĩo aira aake kũrĩ andũ aitũ. **32** “Tũramwĩra ũhoro mwega: Ũhoro ũria Ngai eefĩre maithe maitũ, **33** nĩatũhingĩrĩre ithuĩ ciana ciao, na ũndũ wa kũrĩũkia Jesũ. O ta ũria kwandĩkitwo thĩĩnĩ wa Thaburi ya keerĩ atĩrĩ: “Wee ũrĩ Mũrũ wakwa; ũmũthĩ nĩndatũka Thoguo.’ **34** Naguo ũhoro wa ma wa atĩ Ngai nĩamũrĩũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩguo ndakabuthere, nĩ warĩtĩo na ciugo ici: “Nĩngakũhe irathimo irĩa therũ na irĩa itarĩ hĩndi ĩngĩaga irĩa cĩerĩrwo Daudi.’ **35** ũndũ ũcio nĩwarĩtĩo handũ hangĩ atĩrĩ: “Wee ndũkareka ũria waku Mũtheru abuthe.’ **36** “Nĩgũkorwo rĩrĩa Daudi aarĩkirie gũtungatĩra Ngai rũciaro-inĩ rwake, niakũire; agĩthikwo hamwe na maithe make naguo mwĩrĩ wake ũkĩbutha. **37** No ũria Ngai aarĩũkirie kuuma kũrĩ arĩa akuũ ndaabuthire. **38** “Nĩ ũndũ ũcio, arĩu a lthe witü, ngwenda mũmenye atĩ ũhoro wa kũrekerwo kwa mehĩa nĩũhunjĩtĩo kũrĩ inyuũ na ũndũ wa Jesũ. **39** Na mũndũ wotho ũmwĩtĩkĩte nĩatũuagwo mũthingũ maũndũ-inĩ mothe marĩa watho wa Musa ũtangĩamũtuire

mũthingũ. **40** Mwĩmenyerere, nĩgeetha ũhoro ũria anabii maarĩrie ndũkanamũkore, rĩrĩa moigire atĩrĩ: **41** “Ta rorai, inyuũ anyũũrĩania, gegaai na mũthire, nĩgũkorwo nĩngwĩka ũndũ matukũ-inĩ manyu, ũria mũtangĩtĩkia, o na mũngĩrwo nĩ mũndũ.” **42** Rĩrĩa Paũlũ na Baranaba moimaga thunagogi, andũ makĩmeera moke mũthenya ũria warũmĩrĩre wa Thabatũ nĩguo mathĩĩ na mbere kwaria ũhoro ũcio. **43** Hĩndi rĩa mũcemanio wathĩrĩre, Ayahudi aĩngĩ na andũ arĩa meegarũrĩte magatũka Ayahudi makĩrũmĩrĩra Paũlũ na Baranaba, nao makĩmaarĩria na makĩmarĩngĩrĩria mathĩĩ na mbere gũikara wega-inĩ wa Ngai. **44** Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre wa Thabatũ, hakuĩ andũ othe a itũũra rĩu inene magũũka kũũga kiugo kĩa Mwathani. **45** Hĩndi rĩa Ayahudi moonire kĩrĩndi kũu, makĩnyĩitwo nĩ ũiru na makĩaria ciugo njũru cia gũũkĩrĩra ũria Paũlũ oigaga. **46** Nao Paũlũ na Baranaba makĩmacookeria marĩ na ũcamba makĩmeera atĩrĩ, “No nginya tũngĩrambire kũheana kiugo kĩa Ngai kũrĩ inyuũ. No rĩrĩ, kuona nĩmũraũrega na mũgetũira atĩ mũtiagĩrĩrwo nĩ muoyo wa tene na tene-rĩ, rĩu nĩtũkũgarũrũka tũthĩ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. (aĩonios g166) **47** Nĩgũkorwo Mwathani atwathĩte agatwĩra atĩrĩ: “Nĩndĩmũtũite ũtheri wa gũtherera andũ-a-Ndũrĩrĩ, nĩguo mũtware ũhoro wa ũhonokio nginya ituri-inĩ cia thi.” **48** Hĩndi rĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ maaigũire ũguo magĩkena na magĩtĩia kiugo kĩa Mwathani, nao andũ arĩa othe maathĩrĩrĩrio muoyo-inĩ wa tene na tene magĩtĩkia. (aĩonios g166) **49** Nakĩo kiugo kĩa Mwathani gĩkĩhunja kũndũ guothe kũu bũrũri-inĩ. **50** No Ayahudi magĩakĩrĩria atumia arĩa meyamũrĩre Ngai na maarĩ igweta, o na anene a itũũra inene. Makĩrutĩthia ngũĩ ya gũũkĩrĩra Paũlũ na Baranaba nĩguo manyarĩrwo, na makĩmaingata moime bũrũri-inĩ wao. **51** Nĩ ũndũ ũcio makĩrĩbarĩa rũkũngũ kuuma magũrũ mao kuonania, atĩ nĩmatigana nao na magĩthĩ lkonĩa. **52** Nao arutwo makĩyũrwo nĩ gĩkeno, na makĩyũrwo nĩ Roho Mũtheru.

14 Na rĩrĩ, Paũlũ na Baranaba marĩ kũu lkonĩa, magĩtoonya thunagogi ya Ayahudi o ta mũtugo. Marĩ kũu makĩaria na ũhoti mũingĩ mũno o nginya Ayahudi aĩngĩ na andũ-a-Ndũrĩrĩ magĩtĩkia. **2** No Ayahudi arĩa maaregĩre gwĩtĩkia nĩmathogothire andũ-a-Ndũrĩrĩ, makĩmathũkia meciĩria nĩgeetha mookĩrĩre arĩu na aarĩ a lthe witü. **3** Nĩ ũndũ ũcio Paũlũ na Baranaba magĩũkara kũu ihinda iraa, makĩaria marĩ na ũcamba nĩ ũndũ wa Mwathani, o we wekĩrĩre ndũmĩrĩrĩ ya wega wake hinya na ũndũ wa kũmahotĩthia kũringa ciana na morĩrĩ. **4** Andũ a itũũra rĩu inene makĩgayũkana; amwe magĩtĩkiania na Ayahudi, nao arĩa aĩngĩ magĩtĩkiania na atũmwũ. **5** Nĩ kwari na ndundu yathugundĩtũ nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na Ayahudi, hamwe na atongoria ao, nĩguo mameeke ũũru, na mamahũũre na mahĩga nyuguto. **6** No nao makĩmenya ũhoro ũcio, na makĩũrĩra matũũra manene ma bũrũri wa Likaonia, na nĩmo Lisĩtera, na Deribe, o na bũrũri ũria wagũthĩũrũkĩrĩre, **7** kũrĩa maathĩire na mbere kũhunja ũhoro mwega. **8** Nakuo kũu Lisĩtera nĩ kwari mũndũ warĩ mwonju magũrũ, na aatũũrĩte arĩ mwonju kuuma gũciarwo na ndetwarĩte na magũrũ o narĩ. **9**

Nake agithikiriria Paülü akiaia. Paülü aamūrora, akiona atĩ aari na witikio na kūhonio, **10** akimwita na mūgambo mūnene, akimwira atĩrĩ, “Rūgama na magūrũ makul!” Na o hĩndĩ iyo, mūdũũ ūcio akĩrũga na igūrũ, akĩambĩrĩria gwĩtwara. **11** Rĩrĩa gĩkundi kũu kĩa andũ kionire ūria Paülü eekĩte, gĩkĩanĩrĩa na rūthiomi rwa Likaonia gĩkiuga atĩrĩ, “Ngai nĩciikūrũkĩte kūrĩ ithuĩ itarĩi ta andũ!” **12** Magĩĩta Baranaba Zeu, nake Paülü makĩmwita Herime tondũ nĩwe warĩ mwaria ūria mūnene. **13** Mũthĩnjĩri-ngai ya Zeu, ūria hekarũ yake yarĩ o hau nja ya itũũra, akĩrehe ndegwa na mahũa maatumĩtwo ta thũmbĩ hau kĩhingo-inĩ gĩa itũũra inene, tondũ we na gĩkundi kũu kĩa andũ nĩmēdaga kũmarutĩra magongona. **14** No rĩrĩa atũmwo acio Baranaba na Paülü maaiguire ūguo, magĩtembũranga nguo ciao, makĩhanyũka, magĩtoonya kūrĩ kĩrĩndĩ, makĩanagĩrĩa atĩrĩ, **15** “Andũ aya, mũreka ūguo nĩkĩ? Ithuĩ tũrĩ o andũ ta inyuĩ. Tũmũreheire ūhoru mwega, wa kũmwĩra mũgarũrũke mũtigane na maũndũ marĩa matarĩ kiene, mũcookerere Ngai ūria itũũruga muoyo, o we ūria wombire igūrũ na thĩ na iria na indo ciothe iria irĩ kuo. **16** Tene, nĩarekereire ndũrĩrĩ ciothe ithiĩage na mĩthiĩre yacio nyene, **17** no ndaigana gwĩtiga atarĩ na ūria wa kuonania atĩ ari kuo: nĩamuonetie ūtugi na ūndũ wa kũmuurĩria mbura yumite igūrũ na kũmũhe magetha hĩndĩ ya kĩmera; nĩamũheaga irio nyingĩ na akaiyũria ngoro cianyu na gĩkeno.” **18** No o na maarĩtie ciugo icio, nĩ maarĩ na wĩra mũritũ wa kũgĩria gĩkundi kũu kĩa andũ kĩmarutĩre igongona. **19** Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo Ayahudi angĩ magĩũka moimite Antiokia na Ikonia, nao makĩguucĩrĩa gĩkundi kũu kĩa andũ, gĩgĩcooka mwena wao. Gĩkundi kũu gĩkĩhũũra Paülü na mahiga nyuguto, na gĩkĩmũkururia, gĩkĩmũruta nja ya itũũra, gĩciĩrĩtie nĩ mũkuũ. **20** No arutwo maarĩkia kũmũrigĩciĩria, agĩũkĩra agĩcooka itũũra-inĩ. Mũthenya ūcio ūngĩ warũmĩrĩire, we na Baranaba makĩuma kũu magĩthĩ Deribe. **21** Paülü wa Baranaba makĩhunja ūhoru mwega itũũra-inĩ rĩu na magĩtũma andũ aingĩ matũike arutwo. Magĩcooka makĩhũndũka magĩthĩ Lisitera, na Ikonia, na Antiokia, **22** magĩkĩagĩra arutwo hinya na kũmomĩrĩria nĩgeetha matũũre marũmitie witikio. Makameeraga atĩrĩ, “No nginya ithuĩ tũgerere mathiĩna-inĩ maingĩ nĩguo tũtoonye ūthamaki-inĩ wa Ngai.” **23** Paülü na Baranaba makĩmaamũrĩra athuuri a kanitha na makĩhooya Ngai mehingĩte kũria irio, makĩmaneana kūrĩ Mwathani, o we ūria meehokete. **24** Thuutha wa gũtuikanĩria Pisidia, magĩkinya Pamufilia, **25** na maarĩkia kũhunja kiugo kũu Periga, magĩkũrũka magĩthĩ Atalia. **26** Moima Atalia makĩhaica marikabu, magĩcooka Antiokia, o kũria maahoeirwo wega wa Ngai mbere nĩ ūndũ wa wĩra ūria maarĩkĩtie kũruta. **27** Maakinya kũu magĩcookanĩrĩa andũ a kanitha hamwe, makĩmeera ūria wothē Ngai ekĩte agereire harĩo na ūria aahingũrĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ mũrango wa gwĩtikia. **28** Nao magĩkĩra na arutwo kũu ihinda iraya.

15 Na rĩrĩ, andũ amwe magĩkũrũka kuuma Judea magĩthĩ Antiokia, na nĩmarutaga ariũ a Ithe witũ makameera atĩrĩ: “Mũngĩaga kũrua kũringana na mũtugo ūria warutanirwo nĩ Musa, mũtingĩhonoka.” **2**

Ūndũ ūyũ ūgĩtũma Paülü na Baranaba macookanĩrie na makarananie mũno nao. Nĩ ūndũ ūcio Paülü na Baranaba makĩamũrwo, marĩ na etikia angĩ, maambate mathiĩ Jerusalem makone atũmwo na athuuri nĩ ūndũ wa ūhoru ūcio. **3** Naguo kanitha ūkĩmoimagaria, na rĩrĩa maatuikanagĩria Foinike na Samaria, nĩmaheanaga ūhoru wa ūria andũ-a-Ndũrĩrĩ maagarũrũkire kūrĩ Ngai. Ūhoru ūcio ūgĩkenia ariũ a Ithe witũ mũno. **4** Na maakinya Jerusalem, makĩamũkĩrwo nĩ kanitha, na atũmwo, na athuuri, nao makĩmeera maũndũ mothe marĩa Ngai eekĩte agereire harĩo. **5** Hĩndĩ iyo andũ amwe a ariĩ meetikĩtie a thiritũ ya Afarisai makĩrũgama, makiuga atĩrĩ, “Andũ a Ndũrĩrĩ no nginya marue na maathwo atĩ marũmagie watho wa Musa.” **6** Nao atũmwo na athuuri magĩcēmania nĩgeetha maarĩrĩrie ūhoru ūcio. **7** Thuutha wa miario mĩngĩ, Petero akĩrũgama, akĩmarĩria, akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmũũ atĩ ihinda rĩhitũku, Ngai nĩathuurire kuuma gatagatĩ kanyu nĩguo andũ-a-Ndũrĩrĩ maigie ndũmĩrĩria ya Ūhoru-ũria-Mwega kuuma kūrĩ nĩ na nĩguo metĩkie. **8** Nake Ngai, ūria ūũĩ ngoro, akĩonania atĩ nĩametikĩrĩte na ūndũ wa kũmahe Roho Mũtheru, o ta ūria aatũhete. **9** Ndeekĩrĩre ngũũrĩni gatagatĩ gaitũ nao, nĩgũkorwo maatherĩrie ngoro ciao na ūndũ wa witikio. **10** Hakĩrĩ ūguo-rĩ, nĩ kũĩ kĩratũma mwende kũgeria Ngai na ūndũ wa gwĩkĩra arutwo icooki ngingo rĩrĩa ithuĩ o na kana maithe maitũ tũtarĩ twahota gũkuua? **11** Aca! Twĩtikĩtie atĩ tũhonokete nĩ ūndũ wa wega wa Mwathani witũ Jesũ, o ta ūria o nao mahonokete.” **12** Nakĩo kũngano gĩothe gĩgĩkĩra ki gĩgĩthikĩrĩa Baranaba na Paülü makĩheana ūhoru wa ciana na morĩrũ iria Ngai eekĩte kūrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire harĩo. **13** Rĩrĩa maarĩkirie kwaria, Jakubu akĩaria akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta thikĩrĩria. **14** Simoni niatũtaarĩria ūria Ngai oonanirie wendo wake hĩndĩ ya mbere na ūndũ wa gwĩthuurĩra andũ kuuma kūrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩguo matũike aake. **15** Nacio ciugo cia anabĩ ikaringana na ūhoru ūcio, o ta ūria kwandikitwo atĩrĩ: **16** “Thuutha wa ūguo nĩngacooka, na njake rĩngĩ hema ya Daudi iria igwite. Nĩngaka iganjo rĩayo rĩngĩ, na ndĩmĩcookie harĩa yarĩ, **17** nĩgeetha matigari marongoragie Mwathani, o na andũ othe a Ndũrĩrĩ ariĩ metanagio na rĩtwa rĩakwa, ūguo nĩguo Mwathani ūria wĩkaga maũndũ macio ekuuga’ **18** marĩa moikaine kuuma o tene, (aĩōn g165) **19** “Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, nĩ ngũtua atĩrĩ, tũtĩge kũrĩtũhĩria ūhoru andũ-a-Ndũrĩrĩ ariĩ maragarũrũka kūrĩ Ngai. **20** Handũ ha ūguo-rĩ, twagĩrĩrwo tũmaandĩkire marĩa, tũmeere metheemage kuumana na irio iria ithaahĩtio nĩ mĩhianano, nĩngĩ metheemage kuumana na ūmaraya, na kuumana na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na kuumana na thakame. **21** Nĩgũkorwo ūhoru wa Musa nĩwahunjagio matũũra-inĩ mothe o kuuma mahinda ma tene mũno, na nĩũthomagwo thunagogi-inĩ mĩthenya yothē ya Thabatũ.” **22** Hĩndĩ iyo atũmwo na athuuri, hamwe na kanitha wothē, magĩtua itua matũuure andũ amwe ao mamatũme Antiokia marĩ na Paülü na Baranaba. Magĩthuuru Judasi (ũria wetagwo Barasaba) na Sila, nao andũ aya eerĩ maarĩ atongoria thĩnĩ na ariũ a Ithe witũ. **23** Makĩmatũma na marĩa maya: Nĩ

ithui atumwo na athuuri, o ithui arii a lthe wanyu, Kuri andu-a-Nduriiri arii metikitie kuu Antiokia, na Suriata, na Kilikia: Amukirai ngeithi. **24** Nitiuguite ati andu amwe nimoomire kuri ithui matari na ruutha rwitu, na makimuthiina, na makinyariira meciiria manyu ni undu wa maundu maria maaririe. **25** Ni undu ucio, ithuothe nitiuguanire tuthuure andu amwe tumatume kuri inyu mar na arata aitu endwa, Baranaba na Paulu, **26** andu arii matwaririire mioyo yao ugwati-ini ni undu wa riitwa ria Mwathani witu Jesu Kristu. **27** Ni undu ucio nitwatuma Judasi na Sila nigeetha makindire uhoro uyu turamwandikira na ciugo cia tunua twao. **28** Nikuonekete arii wega kuri Roho Muthero o na kuri ithui twage kumukuithia muringo ukirite maundu maya: **29** Na riri, mutikariage irio iria irutirwo mihianano, na mutikanyuuge thakame, na mutikariage nyama cia nyamu cia gutwo, na mutigane na umaraya. Mweheema maundu macio-ri, nimugwika wega. Tigwoi uhoro. **30** Nao andu acio makiugirwo uhoro, na makiharurika magithii Antiokia, kura maacookaniriire kanitha hamwe, na makineana maria macio. **31** Riria andu maathomire marua macio, magikena ni undu wa ndumiriri ya kumoomirira iria yaandikito marua-ini macio. **32** Nao Judasi na Sila, arii o ene maar anabii, makaria maundu maingi ma kumirira na kuongerera arii a lthe witu hinya. **33** Thuutha wa guikara kuu kwa ihinda-ri, makiugirwo uhoro na irathimo cia thayu ni arii na arii a lthe witu, niguu macooke kuri andu arii maamatumite. **34** (Nowe Sila akiona arii wega aikare kuu.) **35** No Paulu na Baranaba magitigwo kuu Antiokia, kura o, na andu anga aingi maarutanaga na makahunja kiugo kia Mwathani. **36** Thuutha wa mithenya igana una, Paulu akira Baranaba atiri, "Reke tucooke tugaceerere arii na arii a lthe witu matuura-ini mothe maria tuhunjitie kiugo kia Mwathani, tukamenye uria matarii." **37** Baranaba niendaga kuoya Johana, uria wetagwo Mariko mathii nake, **38** no Paulu ndonaga arii wega mathii nake, tondū niamatiganiire riria maar Pamufilia na akiaga guthii kuruta wira nao. **39** Makigia na gukarania kunene o nginya makiamukana. Baranaba akioya Mariko, makihaica marikabu, magithii Kuporo, **40** no Paulu agithuura Sila, na maarikia kuhooerwo wega wa Mwathani ni arii na arii a lthe witu, magithii. **41** Agituikaniria Suriata na Kilikia, agukagira makanitha hinya.

16 Na riri, Paulu agikinya Deribe agicooka akiuma kuo agithii Lisitera, kura murutwo wetagwo Timotheo aatuuraga, uria nyina arii Muyahudi mutumia wetikitie Ngai, no ithe arii Muyunani. **2** Arii na arii a lthe witu a kuu Lisitera na Ikonja nimaragia wega iguru riake. **3** Paulu niendaga mathii nake rugendo, no ni tondū wa Ayahudi arii maatuuraga kuu, akimuruithia nigukorwo nimoo ati ithe arii Muyunani. **4** Na riria maathiaaga kuuma ituura nginya riria ringi, nimeeraga andu matua maria maatuitwo ni atumwo na athuuri kuu Jerusalemu niguu andu mamaathikagire. **5** Ni undu ucio makanitha makigia na hinya uhoro-ini wa gwitikia na makongererekaga miihana o muthenya. **6** Paulu na andu

aria maar na magituikaniria bururi wothe wa Firigia na Galatia, nigukorwo nimagiritio ni Roho Muthero kuhunja kiugo kuu bururi wa Asia. **7** Riria maakinyire mahaka-ini wa Misia, makigeria gutoonya Bithinia, no Roho wa Jesu ndaigana kumetikiria gutoonya. **8** Ni undu ucio makihitika Misia, magikurika magikinya Teroa. **9** Utuku ucio-ri, Paulu akiona kioneki kia mundu wa Makedonia arugamite akimuthaitha, akimwira atiri, "Uka guku Makedonia ututeithia." **10** Paulu aarikia kuona kioneki kuu, tukihhaariria o hndi iyo nigeetha tuthii Makedonia, tugitua ati Ngai niatwitite tukamahunjire Uhoro-uria-Mwega. **11** Twaarikia kuuma Teroa, tugithii na marikabu twekereire Samotherake, na muthenya uyu ung tugithii Neapoli. **12** Kuuma kuu tugithii Filipi, kura gwathagwo ni andu a Roma, na nirio riar ituura riria inene ria bururi ucio wa Makedonia. Na tugikara kuu mithenya itaari miingi. **13** Muthenya wa Thabatū wakinya tukiuma nja ya kihingo gia ituura, tugithii ruu-ini, tutaanyite kuona handu ha kuhooerwo Ngai. Tugikara thi na tukiambiriria kwariria andu-a-nja arii monganite hau. **14** Na riri, umwe wa andu-a-nja acio maathikiriire eetagwo Lidia, uria war mwonjoria wa nguo cia rangi wa ndathi, na oimite ituura ria Thuatira, na arii muhooi Ngai. Nake Mwathani akihingura ngoro yake, akiamukira ndumiriri ya Paulu. **15** Riria we na andu a nyumba yake maabatithirio-ri, niatunyiire ugeni gwake mucii agitwira atiri, "Angikorwo nimuonete ati ninjitikitie Mwathani-ri, ukai mugaikare nyumba gwakwa." Nake agituringirira tuthii. **16** Hndi imwe tugithii haria haahooyagirwo Ngai, nitwatungirwo ni muritu war ngombo na niari na roho wa kuragira. Nake niatumaga ene we meonere mbeeca nyingi muno ni undu wa uruguri wake. **17** Muritu ucio akirumirira Paulu hamwe na ithui, akinaagira atiri, "Andu aya ni ndungata cia Ngai-uria-iri-Iguru-Muno, na maramuhe uhoro wa njira ya uria mungihonokio." **18** Muritu ucio agithii na mbere na gwika iguo mithenya miingi. Marigirrio-ini Paulu agithirika muno nginya akihugukira roho ucio akiwira atiri, "Ndagwatha thini wa riitwa ria Jesu Kristu uume thini wake!" O hndi iyo roho ucio ukimuuma. **19** Riria ene muritu ucio ngombo maamenyire ati mwihoko wao wa kuona mbeeca niwathira, makinyiita Paulu na Sila makimaguucuriria makimatoonyia ndunya mbere ya aathani. **20** Makimarehe mbere ya acirithania, makiaga atiri, "Andu aya ni Ayahudi, na nimararehe ngui ituura-ini riitu. **21** ni undu wa kurutana mitugo iria ithui andu a Roma tutagiriirwo ni gwitikiria o na kana kumika." **22** Nakio kirindi gigitikirira Paulu na Sila kimeeke uuru no acirithania makiruta watho ati marutwo nguo na mahuuruw iboko. **23** Thuutha wa kuhuuruw muno magiikio njeera, na murangiri wa njeera agiathwo amarangire wega. **24** Aarikia kwamukira watho ucio, akimaikia kanyumba ka na thini na akiohithania maguru mao na ndungu. **25** Na riri, ta utuku gatagati, Paulu na Sila nikuhooa maahooyaga makiinagira Ngai nyimbo, nao andu arii ang mohetwo makamathikiriria. **26** Na o rimwe gukigia githingithia kinene o nginya mithingi ya njeera igithingitha. Nayo mirango yotha ya njeera ikihingika o rimwe, na mnyororo ya mundu o

mündü ikiregera. **27** Mürangiri wa njeera akīarahūka, na rīria aarorire akiona mīrango ya njeera iri mihingūku, akiruta rūhiu rwake rwa njora akienda kwiūruga tondū eeciiririe atī andū arīa moohetwo nīmōorite. **28** No Paūlū akianīrīra, akīmwīra atīrī, “Ndūkeegere ngero! Ithuothe tūrī ho!” **29** Nake mūrangiri ūcio wa njeera agūtīa matawa, agicooka akihanyūka thīnī akiinainaga, akīgūithia mbere ya Paūlū na Sila. **30** Agicooka akīmōimia na nja, akūria atīrī, “Athuuri aya, njagiriwwo nī gwīka atīa nīguo honoke?” **31** Nao makīmūcookeria atīrī, “Itikia Mwathani Jesū, na nīūkūhonoka, wee, o hamwe na andū a nyūmba yaku.” **32** Magicooka makīmwarīria ūhoro wa kiugo kīa Mwathani, hamwe na andū arīa angī othe maarī gwake nyūmba. **33** O ihinda rūu rīa ūtūkū, mūrangiri ūcio wa njeera akīmōoya, akimathambia ironda, na o hīndī iyo we na andū othe a nyūmba yake makibatithio. **34** Mūrangiri ūcio wa njeera akīmatwara gwake nyūmba, na akīmahe irio. Akīyūrwo nī gīkeno tondū nīeetikirie Ngai, we o hamwe na andū a nyūmba yake yothe. **35** Na rīrī, gwakīa aciirithania magitūma thigari ikeere mūrangiri ūcio wa njeera atīrī, “Rekereria andū acio mathiī.” **36** Nake mūrangiri ūcio wa njeera akīra Paūlū atīrī, “Aciirithania maathana, moiga atī wee na Sila mūrekerio. Rīu no mūthiī. Thīi na thayū.” **37** No Paūlū akīra thigari icio atīrī, “Maratūhūirire mbere ya mūngī tūtaciirithiio, o na gūtūika ithūi tūrī raiya a Roma, na maratūika njeera. Rīu marakīenda gūtūruta na hitho? Aca! Reke mooke o ene matūrute nja, matuumagarie.” **38** Nacio thigari igicookeria aciirithania ūhoro ūcio, na rīria maaguiire atī Paūlū na Sila maarī raiya a Roma, makīmaka. **39** Nao magītūka kūmahooreria, na makīmōimagaria kuuma njeera, makīmathaitha moime itūūra rīu mathiī. **40** Paūlū na Sila maarīka kuuma njeera, magithiī mūciī kwa Lidia, kūrīa maakorire ariū na aarī a lthe witū, na makīmōmīrīria. Magicooka magithiīria.

17 Na rīrī, maarīkia gūtūikanīria Amufipoli na Apolonia, magikīnya Thesalonike, kūrīa kwārī na thunagogi ya Ayahudi. **2** Paūlū agītōonya thunagogi, o ta ūria aamenyerete, na mīthenya itatū ya Thabatū akīaranīria nao kuuma Maandiko-inī, **3** akīmataarīria na akīmāguithia atī kwārī o ngīnya Kristū anyariirike na ariūke kuuma kūrī arīa akuū. Akīmeera atīrī, “Jesū ūyū ndīramūhe ūhoro wake-rī, nīwe Kristū.” **4** Ayahudi amwe magītīkīra ūhoro ūcio na magītūika a thiritū ya Paūlū na Sila, o ūndū ūmwe na gīkundi kīnene kīa Ayunani etigiri Ngai, o na atumia aingī arīa maarī igweta. **5** No Ayahudi makīgūa ūriū; nī ūndū ūcio magīcaria andū arīa maarī mītugo mīūru kuuma ndūnyū, makīmācookanīrīria gīkundi, na makīambīrīria kūruta ngūi kūu itūūra-inī. Nao makīhanyūka kwa Jasoni gwetha Paūlū na Sila nīgeetha mamōimie nja kūrī kīrīndī. **6** No rīria maamaagire, magīkururia Jasoni na ariū a lthe witū amwe, makīmārehe kūrī anene a itūūra, makīanagīra atīrī: “Andū aya nīo marehete thīina thī yothe, na rīu nīmookite gūkū, **7** na Jasoni nīamanyitite ūgeni thīini wa nyūmba yake. Othe nīmarakararia watho wa Kaisari, makoiga atī nī kūrī na mūthamaki ūngī wītawgo Jesū.” **8** Rīria maaguiire ūguo, kīrīndī kīu na anene a itūūra

magītāngika mūno. **9** Hīndī iyo magītīa Jasoni na andū arīa angī maarī nao irihī rīa kūmarūgamīrīra, magicooka makīmārekereria mathiī. **10** Na kwārīkia gūtūika-rī, ariū na aarī a lthe witū magītūma Paūlū na Sila mathiī Berea. Nao maakīnya kuo, magītōonya thunagogi ya Ayahudi. **11** Na rīrī, Ayahudi a Berea maarī a ngoro njega gūkīra Ayahudi a Thesalonike, nīgūkorwo nīmāmūkīrīre ndūmīrīri marī na wendo mūngī, na magathuthuuraigia Maandiko o mūthenya, nīgeetha moone kana ūria Paūlū aameeraga warī ūhoro wa ma. **12** Ayahudi aingī nīmetīkīrie, o ūndū ūmwe na atumia aingī a Ayunani arīa maarī igweta, o na andū arīme aingī Ayunani. **13** Rīria Ayahudi a Thesalonike maamenyire atī Paūlū nīahunjagia kiugo kīa Ngai kīu Berea-rī, magithiī kīu o nakuo, magithogotha kīrīndī na magīgithūika ngoro. **14** Hīndī o iyo ariū na aarī a lthe witū magītūma Paūlū athiī ndwere-inī cia iria, no Sila na Timotheo magītigwo kīu Berea. **15** Nao andū arīa moimagarīrie Paūlū, makīmūkīnya Athene, na magicooka marī na ndūmīrīri ya Sila na Timotheo atī mathiī kūrī Paūlū narua o ta ūria kūngīhotoka. **16** Paūlū o ameteire kīu Athene-rī, nīatangīkire ngoro mūno nīkuona ūria itūūra rīu rīaiyūrīte mīhianano. **17** Nī ūndū ūcio nīaranagīria na Ayahudi o na Ayunani arīa meeyamūrīre Ngai kīu thunagogi-inī, o na nīngī akaaragia ndūnyū-inī o mūthenya na andū arīa maakoragwo ho. **18** Nakio gīkundi kīa Aepikurio na Asitoiko, arutani a ūūgī, makīambīrīria gūkararania nake. Amwe ao makīūria atīrī, “Mündū ūyū wa mūhuhu arageria kuuga atīa?” Nao andū arīa angī makiuga atīrī, “Nī ta mündū ūrahunja ūhoro wa ngai ng’eni.” Moigaga ūguo tondū Paūlū aahunjagia ūhoro Mwega wa Jesū o na wa kūrīka gwake. **19** Hīndī iyo makīmūoya na makīmūtware mbere ya mūcemanio wa Areopago, makīmwīra atīrī, “No twende kūmenya atīrī, ūrutani ūyū mwerū ūrutana nī ūrīkū? **20** Tūraigua ūgītwarīria maündū mageni, na nītūkwenā kūmenya ūria moigīte.” **21** (Andū othe a Athene na andū a kūngī arīa maatūūraga kuo matirī ūndū ūngī meekaga tiga kwaria na gūthikīrīria ūhoro wa maündū marīa mageni). **22** Hīndī iyo Paūlū akīrūgama mūcemanio-inī wa kīama kīu gīetagwo Areopago akīmeera atīrī: “Andū aya a Athene, nīnguona atī maündū-inī mothe mūrī andū a ndini mūno. **23** Nīgūkorwo o na nīnyonete kīgongona kīandikītwo maandiko maya: KŪRĪ NGAI IRĪA ITOŌI, rīria ngoretwo ngīceera na ngarora wega indo cianyu iria nyamūre cia kūhooywo. Na rīrī, kīrīa mūhooyaga mūtōōi nīkio ngūmūhe ūhoro wakio. **24** “Ngai ūria wombire thī na indo ciothe iria iri kuo nīwe Mwathani wa igūrū na thī, na ndatūūraga hekarū ciaktiwo na moko. **25** Na ndatungatagwo na moko ma andū, ta abataire kīndū, tondū we mwene nīwe ūheaga andū muoyo na mīhūmū o na indo iria ingī ciothe. **26** Kuuma harī mündū ūmwe, nīathondekire ndūrīrī ciothe cia andū nīguo matūūre kīndū guothe thī; na agitua mahinda mao o na kīndū kūrīa megūtūūra. **27** Ngai eekire ūguo nīgeetha andū mamūmaathe na hihī mamūhambatīrie mamuone, o na gūtūika ndarī haraaya na o ūmwe witū. **28** ‘Nīgūkorwo nī thīini wake tūtūūraga na tūgetwara, na tūgakorwo tūrī muoyo.’ O ta ūria aandiki amwe a nyīmbo cianyu

moigite atiri, 'Ithuĩ tũri a rūciaro rwake.' **29** "Nĩ undũ ūcio, kuona atĩ tũri a rūciaro rwa Ngai, tũtiagĩrĩrwo nĩ gwĩciiria atĩ Ngai ahaana ta mũhianano wa thahabu kana wa betha, o na kana wa ihiga, ūria ūthondeketo na mũthugundire na ūgĩ wa mündũ. **30** Mahinda ma tene Ngai ndaigana kũrũmbũiya ūhoro ūcio wa kwaga ūmenyo, no rĩu nĩathite andũ othe a kũndũ guothe merire. **31** Nĩgũkorwo niatũthe mũthenya ūria agaatuĩra thĩ ciira na kĩhooto na undũ wa mündũ ūria athuurite. Nĩamenyithanĩtie undũ ūyũ kũri andũ othe na undũ wa kũriũkia Jesũ kuuma kũri ariũ akuũ." **32** Hĩndĩ irĩa maiguire ūhoro wa kũriũka kwa ariũ akuũ, amwe ao magĩtheka, no angĩ magĩguia atĩrĩ, "Nĩtũkwenda gũkũigua ūkĩaria ūhoro ūcio hĩndĩ ingĩ." **33** Maarĩkia kuuga ūguo, Paũlũ akĩehera Kĩama-inĩ kũ. **34** Andũ mataarĩ aingĩ magĩtuika arũmĩrĩri a Paũlũ na magĩtĩkia. Ūmwe wao aarĩ Dionisio, mündũ warĩ wa thiritũ ya Areopago, o na mũtumia wetagwo Damari, na angĩ maigana ūna.

18 Thuutha ūcio, Paũlũ akiuma Athene agĩthĩĩ Korinitho. **2** Aakinya kũu agĩkora Mũyahudi wetagwo Akula, mündũ waciariĩrwo Ponto, na aakoretwo oka kuuma Italia marĩ na mũtumia wake Pirusila, tondũ Kilaudio niathanite Ayahudi othe moime Roma. Nake Paũlũ agĩthĩĩ kũmona, **3** na tondũ Paũlũ aarĩ mũtumi wa hema o tao-rĩ, agĩkarania na akĩrutithania wĩra nao. **4** O mũthenya wa Thabatũ nĩaheanaga ūhoro thunagogi-inĩ, akĩgeria kũguithia Ayahudi na Ayunani. **5** Rĩrĩa Sila na Timotheo mookire kuuma Makedonia, Paũlũ akĩĩrutĩra gũkorwo akihunjia mahinda mothe, na akoimbũragĩra Ayahudi atĩ Jesũ nĩwe Kristũ. **6** No rĩrĩa Ayahudi maakararirie Paũlũ na makĩmũruma, akĩribariba nguo ciake nĩ undũ wa kũng'ũrika na akĩmeera atĩrĩ, "Thakame yanyu iromũcookerera! Nĩ ndĩrĩ undũ ingĩũrio nĩ undũ wanyu. Kuuma rĩu ngũcooka gũthĩĩ kũri andũ-a-Ndũrĩrĩ." **7** Hĩndĩ iyo Paũlũ akiuma kũu thunagogi-inĩ, agĩthĩĩ kwa mündũ wetagwo Titio Jusito, warĩ mũhooi Ngai, nayo nyũmba yake yariganĩtie na thunagogi. **8** Nake Kirisipo, ūria warĩ mũtongoria wa thunagogi, agĩtĩkia Mwathani hamwe na nyũmba yake yothē; na andũ aingĩ a Korinitho ariũ maamũiguire akĩaria magĩtĩkia na makĩbatithio. **9** Ūtukũ ūmwe Mwathani akĩĩra Paũlũ na kĩoneki atĩrĩ, "Ndũkae gwĩtigĩra; thĩi na mbere na kũheana ūhoro, na ndũgaakire. **10** Nĩgũkorwo ndĩ hamwe nawe, na gũtĩrĩ mündũ ūgũgũtharĩkĩra agwĩke ūũru, tondũ ndĩ na andũ aingĩ gũkũ itũũra-inĩ rĩrĩrĩ." **11** Nĩ undũ ūcio Paũlũ agĩkara kũu mwaka ūmwe na nuthu, akĩmarutaga kiugo kĩa Ngai. **12** Rĩrĩa Galio aarĩ barũthi wa Akaia, Ayahudi makĩnyĩtana magĩtharĩkĩra Paũlũ na makĩmũtwara igooti-inĩ. **13** Makiuga atĩrĩ, "Mündũ ūyũ araringĩrĩria andũ kũhooya Ngai na njĩra irĩa ireganĩte na watho." **14** Na rĩrĩa Paũlũ endaga kwaria, Galio akĩĩra Ayahudi atĩrĩ, "Korwo inyũĩ Ayahudi mũrateta nĩ undũ wa undũ mũũru kana ngero njũru-rĩ, nĩ hangĩrĩ na gĩtũmi gĩa kũmũthĩkĩrĩria inyũĩ. **15** No kuona atĩ nĩ ūhoro wa ciũria ikonĩ ciugo na marĩtwa na watho wanyu inyũĩ ene-rĩ, menyai ūria mĩgwĩka. Nĩ ndĩgũtuika mũtui ciira wa maũndũ ta macio." **16** Nĩ undũ ūcio akiuga

marutũrũrwo kuuma igooti-inĩ. **17** Hĩndĩ iyo Ayahudi acio othe makĩgarũrũkĩra Sosithene mũtongoria wa thunagogi, na makĩmũhũũrĩra hau mbere ya igooti. No Galio ndaigana kũrũmbũyiania na ūhoro ūcio o na atĩa. **18** Paũlũ nĩaikarire kũu Korinitho kwa ihinda. Agĩcooka agĩtiga ariũ na aarĩ a Ithe witũ kuo, akĩhaica marikabu agĩthĩĩ Suriata, marĩ hamwe na Pirusila na Akula. Atanahaica marikabu, aambire akienjwo njũrĩ yake ari kũu Kenikire, tondũ wa mwĩhĩtwa eehĩtite. **19** Nao maakinya Efeso, Paũlũ agĩtiga Pirusila na Akula kuo. We mwene agĩtoonya thunagogi na akĩaranĩria na Ayahudi. **20** Nao makĩmũũria aikaranganie nao kuo, nowe akĩrega. **21** No rĩrĩa oimaga kuo, akĩmeera atĩrĩ, "Aakorwo nĩ wendi wa Ngai, nĩndĩricooka." Nake akĩhaica marikabu akiuma Efeso. **22** Rĩrĩa aakinyire Kaisarea, akĩambata agĩthĩĩ kũgeithia Kanitha, agĩcooka agĩkũrũka agĩthĩĩ nginya Antiokia. **23** Na thuutha wa Paũlũ gũikaranga kũu Antiokia, akiuma kuo, na agĩthĩĩ kũndũ na kũndũ bũrũri wothe wa Galatia na Firigia, akĩũmagĩrĩria arutwo othe. **24** O ihinda-inĩ rĩu, Mũyahudi wetagwo Apolo, waciariĩrwo Alekiseria, agĩũka Efeso. Aarĩ mündũ mũthomu, na aarĩ na ūgĩ mũingĩ mũno wa Maandiko. **25** Nĩarutĩtwo na njĩra irĩa ya Mwathani, na akaaragia na kĩyo kĩnene, na akarutanaga ūhoro wa Jesũ atekũhĩtia, o na gũtuika ūbatithio ūria ooĩ warĩ o wa Johana. **26** Nake akĩambĩrĩria kwaria na ūcamba kũu thunagogi-inĩ. Rĩrĩa Pirusila na Akula maamũiguire akĩaria, makĩmũnyĩtia ūgeni kwao mũciĩ na makĩmũtaarĩria ūhoro wa njĩra ya Ngai wega makĩria. **27** Na rĩrĩa Apolo endaga gũthĩĩ Akaia, ariũ na aarĩ a Ithe witũ makĩmũmĩrĩria na makĩandĩkĩra arutwo akuo marũa makĩmeera mamwamũkire. Na aakinya kuo agĩtuika ūteithio mũnene kũri andũ ariũ meetĩkitie nĩ undũ wa wega wa Ngai. **28** Nĩgũkorwo ari na ūhoti mũingĩ, nĩahootire Ayahudi biũ mbere ya andũ othe, akĩonanagia kuuma kũri Maandiko atĩ Jesũ nĩwe Kristũ.

19 Na rĩrĩ, hĩndĩ iyo Apolo ari kũu Korinitho, Paũlũ akĩgerera njĩra irĩa yatũkanĩirĩe mwena wa rũgongo agĩthĩĩ nginya Efeso. Aakinya kũu agĩkora arutwo amwe kuo. **2** Akĩmooria atĩrĩ, "Nĩmwamũkĩrĩre Roho Mũtheru rĩrĩa mwetĩkĩrĩe?" Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Aca, ithuĩ o na tũtĩrĩ twaigua atĩ nĩ kũri Roho Mũtheru." **3** Nĩ undũ ūcio Paũlũ akĩmooria atĩrĩ, "Mwakĩbatithio ūbatithio ūrĩkũ?" Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, "Twabatithio ūbatithio wa Johana." **4** Paũlũ akĩmeera atĩrĩ, "Ūbatithio wa Johana warĩ ūbatithio wa kwĩrĩra kwa mehĩa. Eeraga andũ metĩkie ūria ūgũũka thuutha wake, nake nĩwe Jesũ." **5** Rĩrĩa maaguire ūguo, makĩbatithio thĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ. **6** Hĩndĩ irĩa Paũlũ aamaigĩrĩre moko, Roho Mũtheru akĩmakĩrũkĩra, nao makĩaria na thĩomi ingĩ na makĩratha mohoro. **7** Nao othe maari ta andũ ikũmi na eerĩ. **8** Paũlũ agĩtoonya thunagogi, na ihinda rĩa mĩeri itatũ akĩaria na ūcamba kuo, akĩgeragia kũringĩrĩria andũ ūhoro wa ūthamaki wa Ngai. **9** No amwe ao makĩmũmia ngoro; makĩaga gwĩtĩkia na magĩcambia Njĩra ūmbe ya kĩrĩndĩ. Nĩ undũ ūcio Paũlũ akĩmeherera. Akĩoya arutwo agĩthĩĩ nao nyũmba

iria yathomithagario andu ya Turano, akaaranagiria na andu o muthenya ari kuo. **10** Undu iyu niwathiire na mbere ihinda ta ria miaka iri, o nginya Ayahudi na Ayunani othe ari maatuiraga bururi wa Asia makiuga kiugo kia Mwathani. **11** Ngai niringire ciamu cia mwanya agereire haru Paulu, **12** o nginya itambaya na nguo iria ciahutaga mwiri wake igatwarirwo andu ari maaru aruaru, nao makahona mirimu yao na ngoma thuku ikamatiga. **13** Na riri, Ayahudi amwe ari maathiiaga makiingataga ngoma thuku makigeria kuhithira riitwa ria Mwathani Jesu haru andu ari maaru na ndaimono. Moigaga atiri, "Thiini wa riitwa ria Jesu, uria uhunjugio ni Paulu, ndagwatha uume." **14** Ariu mugwanja a Muiyahudi wetagwo Sikeva, waru muthinjiri-Ngai munene, nimekaga uguo. **15** Muthenya umwe, ngoma thuku ikimacookeria ikimeera atiri, "Jesu nindimuii na ninjuii uhoru wa Paulu, no inyu muri a?" **16** Hindi iyo mundu ucio waru na ngoma thuku akimarugirira akimatooria othe. Akimahura muno nginya makiuma nyumba iyo makura maru njaga makiuraga thakame. **17** Riria Ayahudi na Ayunani ari maatuiraga Efeso maamenyire uhoru ucio, othe makiiurwo ni guoya, nari riitwa ria Mwathani Jesu rigituiigirio. **18** Andu aingi ari meetikirie makiumiria na makiumbura waganu wao matekuihitha. **19** Andu aingi ari maaraguraga, magicookaniriria mabuku mao na makimaciniira mbere ya andu othe. Riria maatarire thogora wa mabuku macio, magikinya durakima ngiri mirongo itano. **20** Kiugo kia Mwathani gikihunja muno na njira iyo na gikigia na hinya. **21** Thuutha wa maundu macio mothe gwika, Paulu agitua itua ria guthii Jerusalemu, atukaniririe Makedonia na Akia. Akiuga atiri, "Ndaarikia kukinya kuu, no nginya ngacooka thii Roma." **22** Agituma andu eeri a ari maamuteithagiria, na nio Timotheo na Erasito, mathii Makedonia, nake agikaranga kuu bururi wa Asia gwa kahinda kanini. **23** Ihinda-ini ru ni kwagire na thogothogo nene ikoni uhoru wa Njira iyo. **24** Muturi wa indo cia betha wetagwo Demeterio, uria wathondekaga tumihianano twa betha twa Aritemi, niatumaga andu ari maaturaga indo cio magie na wonjoria munene. **25** Nake agicookaniriria andu acio maaturaga indo cio, hamwe na aruti a wira ari maarutaga wira uhaanaine na wao, akimeera atiri, "Andu aya, inyu nimumi nitudonaga uumithio munene kuuma kuru wonjoria iyu. **26** Na nimumona na mukaiga uria mundu iyu uretuo Paulu aiguthithie na akahithitha andu aingi guku Efeso, na makiria bururi wote wa Asia akiugaga ati ngai iria ithondeketwo ni mundu ti ngai o na hanini. **27** Ugwati uria uri ho ni ati to wonjoria witu wiki ukumenenerio, no o na hekaru ya ngai ya mundu-wa-nja iria nene itagwo Aritemi niikwagithio kiene, na ngai iyo ya mundu-wa-nja yo nyene, iria ihooyagwo bururi-ini wote wa Asia, na thi yothe, niikumwo ukaru wayo." **28** Riria maaiguire uguo, making'urika muno na makianirira, makiugaga atiri: "Aritemi wa Aefeso ni munele!" **29** Na thuutha wa kahinda kanini itura ru rikiiyura inegene. Andu acio othe makinyiita Gayo na Arisitariko ari moimite Makedonia na Paulu, nao makihanyuka maru ngoro imwe magitoonya nyumba iria yagomanagwo ni undu wa kuona miago. **30** Paulu

niendaga kwiyumiria mbere ya kirindi kuu, no arutwo makimugiria. **31** O na anene amwe a bururi wa Asia ari maaru arata a Paulu makimutumanira, makimuthaita ndakagerie gutoonya nyumba iyo yagomanagwo ni undu wa kuona miago. **32** Kiungano kuu gikiaga uiguanu: Amwe maanagirira makoiga uu, na ari angu makoiga uu. Andu ari aingi o na matiamenyaga gitumi gia gukorwo hau. **33** Ayahudi makimuria Alekisanda mbere ya kirindi, na andu amwe a kirindi kuu makianirira makimwira uria egwika. Nake akimakiria na moko nigeetha eyaririre mbere yao. **34** No riria maamenyire ati ari Muiyahudi, othe makianirira na mugambo umwe ihinda ta ria mathaa meeru makiugaga atiri, "Aritemi wa Aefeso ni munele!" **35** Karani wa kama gia itura ru agikiria kirindi kuu, agicooka akimeera atiri: "Andu aya a Efeso, githi thi yothe ndui ati itura ria Efeso nirio riene hekaru iria ituragwo ni Aritemi uria munene, na muihanano wake uria waharurikire kuuma iguru?" **36** Ni undu ucio, kuona ati maundu macio matingikaanika-ri, mwigirirwo ni gukira, na mutikae gwika undu wa ihenya. **37** Inyu mwarehe andu aya haha, o na gutuika ti kuu maiyite indo cia hekaru, kana makaruma ngai iitu ya mundu-wa-nja. **38** Hakiri uguo-ri, angikorwo Demeterio na andu acio angu marutaga wira nake maru na mateta iguru ria mundu o wote, maciirio nimahingure na aciirithania maru ho. No mamathitange. **39** Angikorwo haru na undu ungii mungienda kuuga makiria ma uguo, ucio no uciirirwo kama-ini kia watho. **40** Uri kuru ru ni ati, tui ugwati-ini wa guthitangirwo ngui ino ya umuthi. Na kuru uguo tutingihota kuheana uhoru wa thogothogo ino, tonduti haru na gitumi kia yo." **41** Aarikia kuuga uguo, akira kiungano kuu githi, akiniina mucemario.

20 Na riri, ngui iyo yarikia guthira, Paulu agitumanira arutwo, na aarikia kumomiriria, akimoigira uhoru agithi Makedonia. **2** Agitukaniria miene ya kuo, akiragia ciugo nyingi cia kumiriria andu, na marigiriro agikinya bururi wa Yunani, **3** kura aakarire mieri itatu. Hindi iria Paulu eharagiria kuaica marikabu athi Suriata, agitua itua gucookera Makedonia, tonduti Ayahudi nimaciirire kumwika uu. **4** Paulu aathiire maru hamwe na Sopatiro muru wa Puro, mundu wa kuuma Berea, na Arisitariko, na Sekundo, andu a kuuma Thesalonike, na Gayo wa kuuma Deribe, o hamwe na Timotheo, ningi na Tikiko, na Tirofimo, andu a kuuma bururi wa Asia. **5** Andu acio magithi mbere magitweterera kuu Teroa. **6** No ithu tukihaica marikabu, tukiuma Filipi thuutha wa Giathi kia Migate itari Mikiere Ndawa ya Kumbia, na thuutha wa mithenya itano, tugikora andu ari angu kuu Teroa, nakuo tugiikara mithenya mugwanja. **7** Muthenya wa mbere wa kumia nitwagomanire hamwe nigu twentyure mugate. Paulu akiriria andu, na tonduti niatanyite guthi muthenya ucio warumirire-ri, agithi na mbere kwaria nginya utuku gatagati. **8** Ni kwaru na matawa maingi maakanaga kuu nyumba ya iguru kura twagomanite. **9** Nake mwanake wetagwo Eutiko aakarite ndirica-ini, na o uria Paulu aathiaga na mbere na kwaria-ri, noguo mwanake ucio akiragirira gutoorio

nĩ toro. Rĩria aakomire, akigũa thĩ kuuma ngoroba ya gatatũ nao mamuoya magikora nĩ mũkuũ. **10** Paũlũ agikũrũka, agikomera mwanake ũcio akimũkumbatĩria akimeera atĩrĩ, “Tigai kũmaka, arĩ muoyo!” **11** Agĩcoka akĩambata nyũmba ya igũrũ, akienyũra mũgate na akĩria. Na thũutha wa kũmaarĩria nginya gũgĩkĩa-rĩ, akiũma kũu, agĩthĩ. **12** Nao andũ makiĩnũkia mwanake ũcio arĩ muoyo, na mahooreire ngoro mũno. **13** No ithuĩ tũgĩthĩ mbere tũgĩtoonya marikabu tũgĩthĩ nginya Aso, kũria twathiire tũkĩoyaga Paũlũ. Aathondekete mũbango ũyũ mbere tondũ we athiĩte kũu magũrũ. **14** Hĩndĩ ĩria aatũtũngire kũu Aso, tũkĩmũkuua na marikabu, tũgĩthĩ nginya Mitilene. **15** Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre tũkĩhaica marikabu, tũgĩthĩ tũgĩkinya harĩa haaringaine na Kio, na thũutha wa mũthenya ũcio tũgĩkinya Samo, naguo mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre, tũgĩkinya Mileto. **16** Paũlũ niatũite itua rĩa gũthĩ ahitũkĩte Efeso na marikabu nĩguo ndagete mahinda kũu bũrũri wa Asia, nĩ ũndũ niehikaga nĩguo kwahoteka akinye Jerusalemu, mũthenya wa Bendegothito. **17** Paũlũ arĩ kũu Mileto, agĩtũmana Efeso, agĩta athuuri a kanitha moke harĩ we. **18** Nao maakinya, akimeera atĩrĩ, “Inyũ nĩ mũũĩ ũria ndaatũũraga ihinda rĩria rĩothe ndaakĩre na inyũ, kuuma o mũthenya wa mbere ũria ndookire bũrũri wa Asia. **19** Nĩndatungatĩre Mwathani ndĩnyihĩtie mũno na ndĩ na maithori, o na gũtuĩka nĩndagerĩrio mũno nĩ ũndũ Ayahudi nĩmaathugundaga kũnjika ũũru. **20** Inyũ nĩmũũĩ atĩ ndĩrĩ ndatithia kũhunjia ũndũ o wothe ũngĩmũgũna no ndĩmũrutagĩra mbere ya andũ othe na ngathĩaga o nyũmba o nyũmba. **21** Na ngoimbũria Ayahudi o hamwe na Ayunani atĩ no nginya magarũũke kũrĩ Ngai na ũndũ wa kwĩra na magĩe na wĩtkio thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ. **22** “Na rĩrĩ, nĩ ũndũ wa kũringĩrĩrio nĩ Roho Mũtheru, ndĩrathĩ Jerusalemu itekũmenya maũndũ marĩa makaangora ndĩ kũu. **23** ũndũ ũria njũũĩ tu nĩ atĩ, Roho Mũtheru nĩandaaraga atĩ matũũra-inĩ mothe, njeera na mathĩna nĩcio injetereire. **24** No rĩrĩ, ndirona gũtũũra muoyo kũrĩ na bata harĩ nĩ, korwo no ndĩkie ihenya na ndĩkie wĩra ũria Mwathani Jesũ aaheete, na nĩguo wĩra wa kuumbũra ũhoro-ũria-Mwega wa wega wa Ngai. **25** “Na rĩu nĩnjũũĩ gũtĩrĩ o na ũmwe thĩnĩ wanyu wa andũ arĩa ndanathĩ ngĩhunjagĩra ũhoro wa ũthamaki ũgacooka kũnyona rĩngĩ. **26** Nĩ ũndũ ũcio, ngũmwĩra ũmũthĩ atĩ gũtĩrĩ thakame ya mũndũ o na ũmwe ngoorio. **27** Nĩ ũndũ nĩ ndĩrĩ ndatithia kũmũhunjĩria wendi wa Ngai ũrĩ wothe. **28** Mwĩmenyerere inyũ ene, na mũmenyerere rũũru ruothe rũria Roho Mũtheru amũtũite arori aruo. Tuĩkai arĩthi a kanitha wa Ngai, ũria aagũrĩre na thakame yake mwene. **29** Nĩnjũũĩ atĩ ndaarĩkia gũthĩ, njũũĩ ndĩani nĩgooka gatagati-inĩ kanyu na itigacaaĩra rũũru rũrũ. **30** O na nĩngĩ kuuma harĩ inyũ nĩgũkoimĩra andũ, na mogomie ũhoro-wa-ma nĩgeetha maguucĩrĩre arutwo mamarũmĩrĩre. **31** Nĩ ũndũ ũcio ikaragai mwĩhũgĩte! Ririkanai atĩ ihinda rĩa mĩaka itatũ ndĩrĩ ndatigĩthĩria gutaara o ũmwe wanyu ũtũkũ na mũthenya ngĩitaga maithori. **32** “Na rĩu ngũmũneana kũrĩ Ngai o na kũrĩ ũhoro wa wega wake, ũria ũngĩhota kũmwaka wega mũrũme na mĩgĩe na igai hamwe na andũ arĩa othe matheretio. **33** Nĩ ndĩrĩ ndacuumĩkĩra

betha kana thahabu, o na kana nguo ya mũndũ o wothe. **34** Inyũ ene nĩmũũĩ atĩ ndaarutaga wĩra na moko makwa nĩ ũndũ wa mabata makwa nĩ mwene, na mabata ma andũ arĩa ndakoragwo nao. **35** Maũndũ-inĩ marĩa mothe ndeekire, nĩndamuonirĩe atĩ no nginya tũteithagie andũ arĩa matarĩ hinya, na ũndũ wa kũruta wĩra mũritũ ta ũcio, tũkĩrĩkanaga ciugo irĩa ciarĩrio nĩ Mwathani Jesũ we mwene rĩria oigire atĩrĩ, “Kũheana nĩ kũrĩ irathimo nyingĩ gũkĩra kũhe.”” **36** Aarĩkia kuuga ũguo, agĩturia ndu hamwe nao othe makĩhooya. **37** Nao othe makĩria makĩmũhimbagĩria na makĩmũmumunya. **38** ũndũ ũria wamekĩrĩre kĩa mũno makĩria, nĩ ũria aameerĩre atĩ matigacooka kũmuona ũthũĩ rĩngĩ. Magĩcoka makĩmũmagaria nginya marikabu-inĩ.

21 Na rĩrĩ, thũutha wa gwĩtigĩthũkania nao, tũkĩhaica marikabu tũgĩthĩ tũrũngĩrĩre tũgĩkinya Kosi. Mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre tũgĩkinya Rodo, na twoima kũu tũgĩthĩ nginya Patara. **2** Tũgĩkora marikabu yaringaga ĩthĩ Foinike, na ithuĩ tũkĩmĩhaica tũgĩthĩ. **3** Na rĩria tuonire Kuporo, tũkĩhĩtũkĩra mwena wa gũthini wakuo, tũgĩthĩ nginya Suriata. Tũgĩkinya Turo, kũria marikabu iitũ yarutagĩrwo mĩrigo ĩria yarĩ nayo. **4** Tũgĩkora arutwo kuo, na tũgĩkara nao mũthenya mũgwanja. Nao arutwo acio na ũndũ wa kũmenyithio nĩ Roho Mũtheru magĩthaita Paũlũ ndagathĩ Jerusalemu. **5** No ihinda rĩitũ riathira, tũkĩuma kũu, tũgĩthĩ na mbere na rũgendo rwitũ. Arutwo othe, hamwe na atumia ao na ciana ciao, magĩtuumagaria, magĩtũkĩnya nja ya itũũra, na tũrĩ hau hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa, tũgĩturia ndu, tũkĩhooya Ngai. **6** Twaarĩkia kuganĩra ũhoro, tũkĩhaica marikabu, nao makĩnũka. **7** Twoima Turo, tũgĩthĩ na mbere na rũgendo rwitũ, tũgĩkinya Putolemai, tũkĩgeithia ariũ na aarĩ a lthe witũ kuo na tũgĩkarania nao mũthenya ũmwe. **8** Mũthenya ũyũ ũngĩ tũkĩuma kuo, tũgĩthĩ, tũgĩkinya Kaisarea, na tũgĩkara mũcĩĩ kwa Filipu ũria warĩ mũhunjia ũmwe wa arĩa Mũgwanja. **9** Nake nĩarĩ na arĩrũ aake ana matarĩ ahiku, nao nĩmarathaga mohoro. **10** Na thũutha wa gũkorwo kuo matukũ maingĩ-rĩ, gũgũka mũnabĩ wetagwo Agabo oimĩte Judea. **11** Rĩria aakinyire harĩ ithuĩ, akĩoya mũcibi wa Paũlũ, akĩwĩoha moko na magũrũ, akiuga atĩrĩ, “Roho Mũtheru aroiga atĩrĩ, “Ŭũ nĩguo Ayahudi a Jerusalemu marĩoha mwene mũcibi ũyũ, na macooke mamũneane kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ.”” **12** Hĩndĩ ĩria twaiguire ũguo, ithuĩ na andũ arĩa angĩ maarĩ ho tũgĩthaita Paũlũ ndakae kwambata Jerusalemu. **13** Hĩndĩ ĩyo Paũlũ agĩcoka atĩrĩ, “Nĩ kĩrĩratũma mũrĩre, na mũkanjũraga ngoro? To kuohwo gwiki ndĩhaarĩrĩre, no nĩndĩhaarĩrĩre o na gũkua ndĩ kũu Jerusalemu nĩ ũndũ wa rĩitwa rĩa Mwathani Jesũ.”” **14** Hĩndĩ ĩria aaregĩre kũigua ũria twamwĩraga-rĩ, tũgĩtigana nake tũkiuga atĩrĩ, “Wendo wa Mwathani ũrohinga.”” **15** Thũutha wa ũguo, tũkĩhaarĩria tũkĩambata Jerusalemu. **16** Arutwo amwe a kuuma Kaisarea magĩthĩ hamwe na ithuĩ, na magĩtũtwara kwa mũndũ wetagwo Mũnasoni, tũgaikare kuo. Aarĩ mũndũ woimĩte Kuporo, na aarĩ ũmwe wa arutwo arĩa a mbere. **17** Hĩndĩ ĩria twakinyire Jerusalemu, ariũ na aarĩ a lthe witũ magĩtwamũkĩra na gĩkeno. **18** Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ, na andũ arĩa twarĩ

nao tũgĩthĩĩ kuona Jakubu, nao athuuri othe maari ho. **19** Nake Paũlũ akĩmageithia na akĩmeera ũria wotho. Ngai eekĩire andũ-a-Ndũrĩrĩ agereire ũtungata-inĩ wake. **20** Rĩria maagũire ũguo, makĩgooca Ngai. Magĩcooka makĩĩra Paũlũ atĩrĩ, “Mũrũ wa ithe witũ, nĩwonete ũria Ayahudi ngĩri nyingĩ metikĩtie, na othe mari na kiyo gĩa kũhingia watho. **21** Nao nĩmamenyithĩtio atĩ nĩ ũrutaga Ayahudi othe aĩa matũũranagia na andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ magarũrũke matigane na watho wa Musa, ũkĩmeeraga matikaruithie ciana ciao na matigaikare kũringana na mitugo iitũ. **22** Tũgwika atĩa? Hatĩri ngaanja nĩmekũũgia atĩ nĩũũkite. **23** Nĩ ũndũ ũcio ika ũria tũgũkwĩra. Tũrĩ na andũ ana mehĩtite mwĩhĩtwa. **24** Thĩĩ na andũ aya, ũgwatanĩre nao igongona-inĩ rĩao rĩa gũwĩtheria, na ũmarĩhĩre mahũthĩro mao, nĩgeetha menjwo mitwe. Hĩndĩ iyo andũ othe nĩmekũmenya atĩ ũhoru ũria maĩguĩte ũgũkonĩĩ ti wa ma, no atĩ wee mwene nĩwathĩkĩire watho. **25** Ha ũhoru wa andũ-a-Ndũrĩrĩ aĩa metikĩtie-rĩ, nĩtwamandĩkĩire, tũkĩmamenyithia itua riitũ, atĩ o metheeme kũria irio iria irutĩrwo mĩhianano, na thakame, na nyama cia nyamũ cia gũitwo, o na ũmaraya.” **26** Mũthenya ũyũ ũngĩ Paũlũ agĩthĩĩ na andũ acio, na agĩwĩtheria hamwe nao. Agĩcooka agĩthĩĩ hekarũ-inĩ akamenyithanie rĩria mĩthenya ya gũwĩtheria ikaarika, na o ũmwe wao arutĩrwo igongona. **27** Rĩria matukũ macio mũgwanja maakuhĩrĩrie gũthĩra-rĩ, Ayahudi amwe moimĩte bũrũri wa Asia makĩona Paũlũ hekarũ-inĩ. Magĩthogotha kĩrĩndĩ gĩothe na makĩmũnyĩia, **28** makĩanagĩrĩra atĩrĩ, “Andũ a Isiraeli, tũteithĩie! Mũndũ ũyũ nĩ we ũrutaga andũ kũndũ guothe ũhoru wa gũũkĩrĩra andũ aitũ, na watho witũ, na handũ haha. Na hamwe na ũguo-rĩ, nĩarehete Ayunani hekarũ-inĩ, agathaahia handũ haha hatheru.” **29** (Nĩmonete Tirofimo ũria Mũefeso mari na Paũlũ kũũ itũũra-inĩ, no magĩciĩria atĩ Paũlũ nĩamũtoonyetie hekarũ-inĩ.) **30** Narĩo itũũra rĩothe rĩkĩambũrũka nao andũ magĩũka mahanyũkite moimĩte mĩena yotho. Makĩnyĩia Paũlũ, makĩmũguucũrũria makĩmũrũta hekarũ, na o hĩndĩ iyo ihingo ikĩhingwo. **31** Na rĩrĩ, rĩria maageragia kũmũũrũga ũhoru ũgĩkinya harĩ mũnene wa mbũtũ ya thigari cia Roma atĩ itũũra rĩothe rĩa Jerusalemu rĩari na ngũĩ. **32** Nake o rĩmwe akĩoya anene na thigari magĩkũrũka harĩ kĩrĩndĩ mateng’erete. Rĩria andũ acio maarutaga ngũĩ moonire mũnene ũcio na thigari ciake magĩtiga kũhũũra Paũlũ. **33** Mũnene ũcio wa thigari agĩũka akĩmũnyĩia na agĩathana ohwo na mĩnyororo tĩrĩ. Agĩcooka akĩũria aarĩ ũ na nĩ atĩa ekĩte. **34** Andũ amwe thĩĩnĩ wa kĩrĩndĩ maanagĩrĩra makoĩga ũũ na aĩa angĩ makoĩga ũũ; na tondũ mũnene ũcio wa thigari ndangĩamenyire ma ya ũhoru nĩ ũndũ wa mbugĩrĩrio, agĩathana Paũlũ ahingĩrwo nyũmba ya thigari. **35** Hĩndĩ rĩa Paũlũ aakinyire ngathĩ-inĩ kĩrĩndĩ kũ gĩgĩthũka mũno o nginya Paũlũ agĩkuo nĩ thigari. **36** Kĩrĩndĩ kĩria kĩamuumĩte thuutha kĩanagĩrĩra gĩkoĩga atĩrĩ, “Mweherie!” **37** Rĩria thigari ciarĩ o hakuhi gũtoonyia Paũlũ nyũmba ya thigari-rĩ, akĩũria mũnene wacio atĩrĩ, “Nĩkũnjĩtikĩria ngwĩre ũndũ?” Nake mũnene ũcio akĩmũũria atĩrĩ, “Wee anga nĩwaragia Kĩyunani? **38** Gĩthĩ we tiwe Mũmisiri ũria wambĩrĩrie ngũĩ hĩndĩ imwe, na ũgĩtongoria itoi ngĩri inya, mũkĩumagara nacio

mũgĩthĩĩ werũ-inĩ?” **39** Paũlũ akĩmũcookeria atĩrĩ, “Nĩ ndĩ Mũyahudi wa kuuma Tariso, bũrũri wa Kilikia, na itũũra rĩa ndaciariĩrwo rĩrĩ igweta. Ndagũthaita, reke njarĩrie andũ aya.” **40** Paũlũ aarĩka kũheo rũũtha nĩ mũnene ũcio wa thigari, akĩrũgama ngathĩ-inĩ agĩkĩria kĩrĩndĩ kũ na moko. Rĩria kĩrĩndĩ gĩakĩrĩre, agĩkĩarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania. Agĩkĩria atĩrĩ:

22 “Ariũ a Baba, o na inyuĩ maithe makwa, thĩkĩrĩria ngĩyariĩria.” **2** Rĩria maagũire akĩmaarĩria na rũthiomi rwa Kĩhibirania-rĩ, magĩkĩria ki. Hĩndĩ iyo Paũlũ akiuga atĩrĩ, **3** “Nĩ ndĩ Mũyahudi, wa gũciarĩrwo Tariso itũũra rĩa bũrũri wa Kilikia, no ndaarereirwo itũũra-inĩ rĩrĩ. Nĩndathomithĩrio wega nĩ Gamalieli ũhoru wa watho wa maithe maitũ, na ndaari na kiyo kĩa maũndũ ma Ngai o ta ũria inyuĩ inyuothe mũtarĩĩ ũmũthĩ. **4** Nĩndanyariĩraga arũmirĩri a Njira ĩno o nginya magakua na nganyĩia arũme na andũ-a-nja ngamaikia njeera, **5** o ta ũria mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũria mũnene na Kĩama gĩothe gĩa athuuri o nao mangĩheana ũira ũcio. O na nĩmaheire marũa ndwarĩre andũ ao kũũ Dameski, na nĩ ngĩthĩĩ kuo nganyĩite andũ acio ndĩmarehe Jerusalemu nĩguo maherithio. **6** “Ta thaa thita ndĩ hakuhi gũkinya Dameski-rĩ, o rĩmwe gũkĩgĩa ũtheri mũnene woimire igũrũ, naguo ũkĩnjarĩra mĩena yotho. **7** Ngĩgwa thĩ, na ngĩũgua mũgambo mũnene ũkĩnjarĩria, ũkĩnjĩra atĩrĩ, ‘Saũlũ! Saũlũ! ũnyariĩraga nĩkĩ?’ **8** “Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, ‘Wee nĩ we ũ, Mwathani?’ “Nake akĩnjookeria atĩrĩ, ‘Nĩ nĩ Jesũ wa Nazarethi, ũria ũranyariĩra.’ **9** Nao andũ aĩa twarĩ nao nĩmoonire ũtheri ũcio, no matĩatũkĩrwo nĩ mũgambo wa ũcio wanjaragĩria. **10** “Na nĩ ngĩũria atĩrĩ, ‘Mwathani ngwika atĩa?’ “Nake Mwathani akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ŭkĩra ũtoonye Dameski. Kũũ nĩkũo ũrĩrĩrwo maũndũ marĩa mothe wathĩrĩrwo gwĩka.’ **11** Na rĩrĩ, andũ aĩa twarĩ nao makĩnyĩia guoko makĩndwara Dameski, tondũ ũkengu wa ũtheri ũcio nĩwandũite mĩtumumu. **12** “Mũndũ wetagwo Anania nĩookire kũnyona, na aarĩ mũndũ weamũrĩre Ngai na ũndũ wa kũrũmia watho, na nĩaheetwo gĩtũĩo nĩ Ayahudi othe aĩa maatũũrũga kũũ. **13** Agĩũka na akĩrũgama hakuhi na nĩ akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Mũrũ wa ithe witũ Saũlũ, cooka kuona!’ Na hĩndĩ o ro iyo ngĩhota kũmuona. **14** “Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ngai wa maithe maitũ nĩagũthuurĩte nĩguo ũmenye wendi wake na wone ũria Mũthingu, o na ũũgie ciugo kuuma kanua gake. **15** Nĩũgũtuĩka mũira wake kũrĩ andũ othe wa kũmoimbũrĩra ũria wonete na ũria ũũguĩte. **16** Rĩũ nĩ kĩĩ wetereire? Ŭkĩra, ũbatithio na ũthambio mehia maku, ũgĩkayagĩra rĩrĩwa rĩake.’ **17** “Hĩndĩ rĩa ndaacookire Jerusalemu, ndĩ hekarũ-inĩ ngĩhooya nĩndagĩire na iringi, **18** ngĩkĩona Mwathani akĩaria, nake akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Ŭkĩra narua uume Jerusalemu, tondũ matĩgũwĩtikĩra kumbũrĩrwo ũhoru wakwa nĩwe.’ **19** “Na nĩ ngĩcooka atĩrĩ, ‘Mwathani, andũ aya nĩmoo atĩ ndoimaga thunagogĩ imwe ngathĩ rĩa ĩngĩ nĩguo nyiitithie na hũũre andũ aĩa magwĩtikĩtie. **20** Na rĩria Stefano mũira waku aaitĩrwo thakame, ndaarũngĩĩ ho ngĩtikĩra ũndũ ũcio wĩkwo, na ngaikaria nguo cia andũ aĩa maamũũragĩre.’ **21** “Nake Mwathani akĩnjĩra atĩrĩ, ‘Thĩĩ, tondũ nĩngũgũtũma kũndũ kũraya kwa andũ-a-Ndũrĩrĩ.’” **22** Kĩrĩndĩ kũ gĩgĩthĩkĩrĩria Paũlũ o

nginya riria oigire ūguo. Hīndi iyo gikīaria na mūgambo mūnene kīanīrīre, atīrī, “Mweherie! thī! Ndagīrīrwo nīgūtūūra muoyol!” **23** Na riria kīanagīrīra gīgīteaga nguo ciakio na gikīumbūraga rūkūngū, **24** mūnene ūcio wa mbūtū agīathana Paūlū aingīrio nyūmba ya thigari. Ningī agīathana atī Paūlū ahūūrwo iboko na orio ciūria nīguo kūmenyeke kīria gīatūmaga andū mamugīrīre ūguo. **25** Na riria maamūkomagia mamūhūire-rī, Paūlū akīūra mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe warūngī hau atīrī, “Watho nīwītīkīrītīe mūhūire raiya wa Roma na kiboko atanyiitikanīte na ihītia?” **26** Riria mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe aagūire ūguo, agīthī kūrī mūnene wa mbūtū, akīmūhe ūhorō ūcio. Nake akīmūria atīrī, “Riu ūgwika atīa? Mūdū ūyū nī raiya wa Roma.” **27** Mūnene ūcio wa mbūtū agīthī kūrī Paūlū, akīmūria atīrī, “Ta njīra atīrī, wee ūrī raiya wa Roma?” Nake akīmūcookeria atīrī, “Ī, ndī raiya wa Roma.” **28** Nake mūnene ūcio wa mbūtū akīmūria atīrī, “Ndarīhire thogora mūnene nīgeetha ndūke raiya wa Roma.” Nake Paūlū akīmūcookeria atīrī, “No nīi ndaacīarīrwo ndī raiya wa Roma.” **29** Nao andū ariā meendaga kūmūria ciūria magītīgana nake o rīmwe. Mūnene ūcio wa mbūtū we mwene akīmaka aamenya atī nīoheete Paūlū na mīnyororo, na aarī raiya wa Roma. **30** Mūthenya ūcio ūngī warūmīrīre, nīgūkorwo mūnene ūcio wa mbūtū nīeendaga kūmenya wega kīria Ayahudi maathitangagīra Paūlū, akīmūhora na agīathana athīnjīri-Ngai ariā anene na athuuri othe a Kīama magomane. Agīcooka akīrehe Paūlū, na akīmūrīgama mbere yao.

23 Nake Paūlū agikūūrīra athuuri a Kīama kū maitho akīmeera atīrī, “Ariū a Baba, ndīdungatīre Ngai ndī na thamirī ītarī ūcuuke nginya mūthenya wa ūmūthī.” **2** Nake Anania mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene, agīatha andū ariā maarūgamīte hakuhi na Paūlū mamūringe kanua. **3** Hīndi iyo Paūlū akīmūria atīrī, “Wee rūthingo rūrū rūhakītwo mūnyū mwerū, we nīwe ūkūringana nī Ngai! ūkarīte hau ūndūre ciira kūrīgana na watho, no wee ūkaregana na watho, ūgaathana atī ningwo!” **4** Nao andū ariā maarūgamīte hakuhi na Paūlū makīmūria atīrī, “Anga nīkūūmīrīria kūrūma mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene?” **5** Nake Paūlū akīmūcookeria atīrī, “Ariū a Baba, ndikūmenyete atī ūcio nīwe mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene; nīgūkorwo nī kwandīkitwo atīrī: ‘Ndūkanaarīe ūūru igūrū rīa mūnene wa andū anyu.’” **6** Na rirī, Paūlū aamenya atī amwe ao maarī Asadukai, na ariā angī Afarisai, akīanīrīra Kīama-inī kīu, akiuga atīrī, “Ariū a Baba, nīi ndī Mūfaisai, na njarītwo nī Mūfaisai. Ndiraciiritho nī ūndū wa kīrīgīrīro gīakwa gīa kūrīkio kwa ariā akuū.” **7** Riria oigire ūguo, gūkīgīa na ngararī gatagatī ka Afarisai na Asadukai, nakīo kīūngano kīu gīkīamūkana. **8** (Asadukai moigaga gūtīrī ūrīkio, na gūtīrī araika, o na kana maroho, no Afarisai nīmetīkītīe maūdū macio mothe.) **9** Gūkīgīa na ngūi nene, nao arutani a watho amwe ariā maarī Afarisai makīrīgama na makīaria megūmīre mūno, makiuga atīrī, “Ithūi tūtirona ūūru wa mūdū ūyū. Ī kūngīkorwo nī roho kana mūraika ūmarīrīe?” **10** Nacio ngararī ikīnēneha mūno, o

nginya mūnene wa mbūtū akīgīua guoya nīkuona ta Paūlū angītarūrangwo tūcunjī nīo. Agīatha mbūtū cia thigari ciikūrūke, imweherie hario na hinya, na imūtware nyūmba ya thigari. **11** Ūtukū ūria warūmīrīre, Mwathani akīrīgama hakuhi na Paūlū, akīmūria atīrī, “Wiyūmīrīre! O ūguo ūheanīte ūhorō wakwa gūkū Jerusalem, noguo ūkaūheana kūu Roma.” **12** Rūciinī rūrū rūngī, Ayahudi makīgīa na ndundu na makīhita mwīhitwa matīkaarīe kana manyue matooragīte Paūlū. **13** Andū ariā maathugundīte ndundu iyo maarī makīria ya mīrongo īna. **14** Magīthī kūrī athīnjīri-Ngai ariā anene na athuuri makīmeera atīrī, “Ithūi nīwītīkītīe mwīhitwa wa kwaga kūrīa kīndū kana kūnyua nginya tūūrage Paūlū. **15** Na rirī, inyūi mūrī hamwe na Kīama gīa Athuuri ūriai mūnene wa mbūtū amūrehe mbere yanyu, mwītūte ta mūrenda gūtūria wega ūhorō wa ciira wake. Ithūi nīwīhaarīrīe kūmūūraga atanakinya haha.” **16** No riria mwanake wa mwarī wa nyina na Paūlū aagūire ūhorō wa ithugunda rīu, agīthī nyūmba ya thigari akīria Paūlū. **17** Hīndi iyo Paūlū agītha ūmwe wa anene a thigari igana rīmwe, akīmūria atīrī, “Twara mwanake ūyū kūrī mūnene wa mbūtū; ari na ūndū arenda kīmūria.” **18** Nī ūndū ūcio mūnene ūcio akīmūya, akīmūtware kūrī mūnene wa mbūtū. Mūnene ūcio wa thigari igana rīmwe akīmūria atīrī, “Paūlū, ūria muohe nīandūmanīre anjīra ndeehe mwanake ūyū kūrī we tondū ari na ūndū arenda gūkwīra.” **19** Mūnene ūcio wa mbūtū akīnyīita mwanake ūcio guoko, akīmūtware keeheri-inī, akīmūria atīrī, “Nī atīa ūrenda kūnjīra?” **20** Nake mwanake ūcio akīmūcookeria atīrī, “Ayahudi nīmaiguanīre makūūrie ūmarehere Paūlū nīguo arūgame mbere ya kīama rūciū, metuīte ta marendaga gūtūria ūhorō wake wega. **21** Ndūgetīkīre ūguo marendaga, tondū andū makīria ya mīrongo īna ao mamuoheirīe njīra-inī. Nīmehītīte mwīhitwa wa kwaga kūrīa kana kūnyua nginya mamūūrage. Na rirī, nīmehaarīrīe, metereire wītīkīre ihooya rīao.” **22** Nake mūnene ūcio wa mbūtū akīria mwanake ūcio athī, na akīmūkaania, akīmūria atīrī, “Ndūkeere mūdū o na ūrīkū atī nīūngīnyīrīe ūhorō ūcio.” **23** Mūnene ūcio wa mbūtū agīcooka agītha anene aake eerī a thigari igana rīmwe akīmātha atīrī, “Haarīria gīkundi gīa thigari magana meerī, na thigari mīrongo mūgwanja iria ithiiga ihacīte mbarathi, na thigari magana meerī iria ithiiga ikūuīte matīmū, nīguo mathīī Kaisarea thaā ithatū cia ūtukū. **24** Na ningī mūhaarīrīe mbarathi cia gūkuua Paūlū atwarwo kūrī Felike ūria barūthi hatarī na ūgwati.” **25** Agīcooka akīandīka marūa ūū: **26** Nī nīi Kilaudīo Līsia, Kūrī mūgaathe Barūthi Felike: Nīndakūgeitha. **27** Mūdū ūyū aranyīitītwo nī Ayahudi na mararī hakuhi kūmūūraga, no nīdrathī na thigari ciakwa ndīramūthara, nīgūkorwo nīndīramenyete atī nī raiya wa Roma. **28** Nīndīrendaga kūmenya kīria maramūthitangagīra, na nī ūndū ūcio ndīramūtware Kīama-inī kīao. **29** Nīdrakora atī athitangīrwo maūdū makonīi watho wao, no hatīrarī ūndū acūukīrwo ūngīratūmīre atūrīrwo kūrīgawo kana kuohwo. **30** Riria ndīramenyithīrio atī kūrārī na ithugunda rīa kūrūaga mūdū ūcio, ndīramūtūma kūrī we o hīndī iyo. Nīdracooka ndīraatha andū acio mamūthitangīte

makūherehere thitango iria mamūthitangire. **31** Nĩ undũ ūcio thigari ikioya Paũlũ ūtukũ o ta ūria ciaathitwo, ikimūtware o nginya Antipatiri. **32** Naguo mūthenya ūyũ ūngĩ igĩtiga thigari iria ciathiaga ihaicite mbarathi ithiĩ nake, nacio igicooka nyũmba ciao. **33** Thigari icio cia mbarathi ciakinya Kaisarea, ikinengera barũthi marĩa na ikĩneana Paũlũ kũri we. **34** Nake barũthi aathoma marĩa, akĩũria kũria Paũlũ oimite. Rĩria aamenyire atĩ oimite Kilikia, **35** akimwĩra atĩrĩ, “Ngaathikĩria ciira waku andũ arĩa magũthitangĩte mooka.” Agicooka agiathana Paũlũ aikare arangĩritwo kũu nyũmba-inĩ ya ūthamaki ya Herode.

24 Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya itano, Anania, mũthinjĩri-Ngai ūria mūnene, agĩkũrũka agĩthiĩ Kaisarea marĩ na athuuri amwe na wakiri wetagwo Teritulo, na makirehe thitango ciao cia gũũkĩria Paũlũ kũri barũthi. **2** Rĩria Paũlũ eetirwo thĩĩni, Teritulo akĩambĩrĩria kũmũthitanga mbere ya Felike, akiuga atĩrĩ: “Nĩtũkeneire ihinda iraya rĩa thayũ tũri rungu rwaku, na ūũgĩ waku wa kuona na kabere nĩũgarũrite maũndũ marĩa mooru magatuĩka mega bũrũri-inĩ ūyũ. **3** Kũndũ guothe na maũndũ-inĩ mothe, wee mũgaathe Felike, nĩtwamũkĩrite undũ ūyũ tũri na ngaatho nene. **4** No nĩgeetha ndigakũnogie makĩria, nĩngũkũria na gĩthĩo ūtũthikĩrĩrie hanini. **5** “Nĩtuonete mũndũ ūyũ arĩ mũndũ wa kũrehe thĩĩna, na nĩarehete ngũĩ gatagatĩ-inĩ ka Ayahudi kũndũ guothe thĩĩni wa thĩ. We nĩ mũtongoria wa gĩkundi kĩria gĩtagwo Anazari, **6** na nĩngĩ nĩageragia gũthaahia hekarũ; nĩ undũ ūcio tũkimũnyĩta. (Na nĩtũngĩamũtũĩrĩrie kũringana na watho witũ. **7** No Lisia, mūnene ūcio wa mbũtũ agĩũka akimũruta moko-inĩ maitũ na hinya akimweheria, na agiathana athitangi aake moke kũri wee.) **8** Wee mwene wamũũrangia nĩũkũmenya ma ya ūhoru ūyũ wotho tũmũthitangĩre.” **9** Nao Ayahudi makĩnyĩtanĩra na thitango iyo, makiuga atĩ maũndũ macio maarĩ ma ma. **10** Rĩria barũthi aaheneire Paũlũ na moko aarie-rĩ, Paũlũ oigire atĩrĩ, “Nĩnjũũ atĩ nĩũkoretwo ūrĩ mĩtũci ciira wa rũrĩrĩ rũrũ ihinda rĩa mĩaka mĩingĩ, nĩ undũ ūcio nĩngwĩyarĩria ngenete. **11** Nĩ undũ mũhũthũ harĩwe kũmenya atĩ tĩ makĩria ma mĩthenya ikĩmi na rĩrĩ thĩrĩte kuuma ndambata Jerusalem kũhooya Ngai. **12** Andũ arĩa maathitangĩte matianyoniire ngikarania na mũndũ o na ūrĩkũ hekarũ-inĩ, kana ngĩtũma kĩrĩndĩ kigĩe na ngũĩ thunagogĩ-inĩ, o na kana handũ hangĩ o hothe itũũra-inĩ. **13** Na matingĩhota kuonania ihooto harĩwe cia thitango icio maathitangĩre. **14** No rĩrĩ, nĩngwĩtikira atĩ nĩhooyaga Ngai wa maithe maitũ ndĩ mũrũmĩrĩri wa Njĩra iyo, o iyo metaga ya gĩkundi kĩa nyamũkano. Nĩ nĩnjĩtikĩte maũndũ mothe marĩa megĩ Watho na marĩa mandikĩtwo mabuku-inĩ ma Anabii, **15** na ndĩ na kĩĩrĩgĩrĩro thĩĩni wa Ngai o ta kĩria andũ aya marĩ nakio, atĩ nĩgũgakorwo na kũrĩũka kwa andũ arĩa athingu na arĩa aaganu. **16** Nĩ undũ ūcio nĩndĩrutanagĩria hĩndĩ ciothe kũga thamiri yakwa itarĩ na ūcuuke mbere ya Ngai na mbere ya andũ. **17** “Thuutha wa gũkorwo itarĩ kuo mĩaka mĩingĩ, nĩndokire Jerusalem nĩgeetha ndeetheru andũ akwa iheo nĩ undũ wa athĩĩni na ndute maruta nĩ undũ wa Ngai. **18** Na

riřia ndarũmbũyanagia na maũndũ macio nĩmangorire kũu hekarũ-inĩ ndĩtheretie. Gũtiarĩ na gĩkundi kĩa andũ ndaarĩ na kĩa, o na kana ngĩkorwo ngĩruta thĩĩna. **19** No nĩ kũrĩ Ayahudi a kuuma bũrũri wa Asia arĩa magĩrĩrwo nĩgũkorwo marĩ haha mbere yaku na maathitange angĩkorwo nĩ marĩ undũ mangĩnjuukĩra. **20** Akorwo ti ūguo, aya marĩ haha nĩmagĩrĩrwo moige ihĩtia rĩria maanyoniire narĩo rĩria ndaarũgamire mbere ya Kĩama, **21** tĩga ūkorĩrwo nĩ undũ ūyũ ūmwene ndanĩrĩrie rĩria ndaarũngĩ mbere yao ngĩuga atĩrĩ: ‘Ūmũthĩ ndũgamĩte mbere yanyu nĩjĩrithio nĩ undũ nĩnjĩrĩgĩrĩrie ūhoru wa kũrĩũka kwa arĩa akuũ.” **22** Nake Felike, nĩ undũ nĩamenyete wega ūhoru wa Njĩra iyo, agĩtũria ciira. Akiuga atĩrĩ, “Hĩndĩ rĩa Lisia, ūcio mūnene wa mbũtũ agooka-rĩ, nĩguo ngaatua ciira waku.” **23** Agĩatha mūnene ūcio wa thigari igana rĩmwe aige Paũlũ arĩ mũrangĩre, no amũhe wĩyathi mūnini na etĩkĩrie arata aake marũmbũye mabata make. **24** Na rĩrĩ, thuutha wa mĩthenya mūnini, Felike agĩũka marĩ na mĩtũmia wake Dirusila, ūria warĩ Mũyahudi mĩtũmia. Agĩtũmanĩra Paũlũ, na akĩmũthikĩrĩria akĩaria ūhoru wa wĩtikio thĩĩni wa Kristũ Jesũ. **25** Rĩria Paũlũ aaragia ūhoru wa ūthingu, na wa kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, o na wa ciira ūria igooka, Felike akĩũga etĩgĩa, akiuga atĩrĩ, “Nĩ ūguo! Rĩu no ūthĩ. Rĩria ndĩrĩgĩa na ihinda rĩagĩrĩrie, nĩndĩgĩtũmanĩra ūũke.” **26** Ihinda-inĩ o rĩu no ehokaga atĩ Paũlũ nĩangĩamũheire ihaki, na nĩ undũ ūcio nĩaikaraga akĩmũtũmanagĩra, akaaria nake. **27** Hĩndĩ rĩa mĩaka rĩrĩ yathĩrĩre-rĩ, Porikio Fesito agicooka ithenya rĩa Felike, no tondũ Felike niendaga gũkenia Ayahudi, agĩtiga Paũlũ njeera.

25 Na rĩrĩ, mĩthenya itatũ yathira thuutha wa Fesito gũkinya kũu bũrũri-inĩ, akiuma Kaisarea akĩambata agĩthĩĩ Jerusalem. **2** Nao athĩnjĩri-Ngai arĩa anene na atongoria a Ayahudi magĩũka harĩ we, makĩmwĩra maũndũ marĩa Paũlũ aathitangĩrwo. **3** Nĩmahĩkire gũthaita Fesito atĩ nĩ undũ wa wega wake kũrĩ o etĩkĩre Paũlũ atwarwo Jerusalem, nĩgũkorwo nĩmahaaragĩria kũmuoheria njĩra-inĩ mamũũrage. **4** Nake Fesito akĩmacookeria atĩrĩ, “Paũlũ ahingĩrwo Kaisarea, na nĩ nĩngũcoka kuo o narua. **5** Tondũ ūcio no tũthĩ na atongoria amwe anyũ nĩgeetha mathĩĩ magathitangĩre mũndũ ūcio kuo, angĩkorwo nĩ harĩ undũ mũũru ekĩte.” **6** Thuutha wa gũikarania nao kũu ihinda ta rĩa mĩthenya ĩnana kana ikĩmi, agĩkũrũka, agĩthĩĩ Kaisarea, na mũthenya ūyũ ūngĩ akĩgomithania igooti, na agiathana Paũlũ areehwo mbere yake. **7** Rĩria Paũlũ aakinyire, Ayahudi arĩa maĩkũrũkĩte kuuma Jerusalem makĩmũrigĩciĩria, na makĩmũthitangĩra maũndũ maĩngĩ mooru, marĩa matangĩahotire kuonania atĩ nĩ ma ma. **8** Nake Paũlũ akĩyarĩrĩria, akiuga atĩrĩ: “Nĩ ndĩrĩ undũ njĩkĩte ūreganĩte na watho wa Ayahudi, o na kana wa hekarũ o na kana wa Kaisari.” **9** Nake Fesito, akienda gũkenia Ayahudi akĩũria Paũlũ atĩrĩ, “Wee nĩ ūkwenda kwambata ūthĩĩ Jerusalem ngagĩciirithĩrie kuo nĩ undũ wa maũndũ maya ūthitangĩrwo?” **10** Nake Paũlũ agicookia atĩrĩ, “Rĩu ndũgamĩte igooti-inĩ rĩa Kaisari, harĩa njagĩrĩrwo nĩ gũciirithĩrio. Nĩ ndĩhĩĩrie Ayahudi, o ta ūria wee mwene ūmenyete o

wega. **11** No riri, angikorwo ndi na ihitia ria gwika undu o wotho wa gutuma njuragwo-ri, ndingirega gikua. No angikorwo maundu maria thitangirwo ni Ayahudi aya ti ma ma-ri, gutikiri mundu uri na gitumi gia kuneana kuri o. Ndacookia ciira riiko kuri Kaisari!” **12** Thuutha wa Fesito gucookania ndundu na kama gake, akiuga atiri, “Wacookia ciira riiko kuri Kaisari na kuri Kaisari nikuo uguthii!” **13** Mithenya minini yathira Muthamaki Agiripa na Berinike magiuka kuu Kaisarea kunyiita Fesito ugeni. **14** Na tondū nimaikaraga kuu mithenya mingi-ri, Fesito akihe muthamaki ucio uhoro wa ciira wa Paulu, akimwira atiri, “Guku kuri na mundu watigirwo ni Felike ari muohe. **15** Riria ndaathire Jerusalem-ri, athinjiri-Ngai ari anene na athuuri a Ayahudi nimamuthitangire, na makinjuria ndimutuire. **16** “Na ni ngimeera ati ti mutugo wa andu a Roma kuneana mundu o wotho ataambite kung’ethanira na andu ari mamuthitangite na kuohe mweke wa kwiyariria uhoro-ini uria athitangirwo. **17** Riria tuokire nao guku, ndaikaririe ciira ucio, no ndaaroquire kugomithania igooti na ngathana mundu ucio areehwo. **18** Riria andu ari maamuthitangite maarugamire kwaria, matiamuthitangire undu o na umwe muuru ta uria nderigirire. **19** No handu ha uguo, o maar na maundu mawme maakararanagia nake makoni uhoro wa ndini yao na makoni uhoro wa mundu wakuite wetagwo Jesu uria Paulu oigaga ati ari muoyo. **20** Nindarigirwo ni uria ingituria maundu ta macio; ni undu ucio ngimuria kana no eende guthi Jerusalemu agaciirithiro maundu macio aathitangirwo kuo. **21** Riria Paulu aacookirie ciira riiko etererio itua ria Muthamaki-ri, ngathana ahingirwo nginya riria ingahotire kumtwarithia kuri Kaisari.” **22** Hndi iyo Agiripa akira Fesito atiri, “No nyende kwiguira mundu ucio akiaria.” Nake Fesito agicookia atiri, “Nikamugua ruci.” **23** Muthenya uyū ingi, Agiripa na Berinike magiuka mari na mwago munene na magitoonya nyumba ya guciirwo mari hamwe na anene a thigari o na athuuri a itura ari maar igweta. Nake Fesito agiathana Paulu areehwo. **24** Fesito akuga atiri, “Muthamaki Agiripa na andu ari othe muri na ithu hah, nimukuona mundu uyū! Niwe muingi wotho wa Ayahudi wanjuririe, ndi kuu Jerusalemu na ndi guku Kaisarea, ngaciire uhoro wake, ukianirira ukiugaga ati ndagirwo ngitutura muoyo ringi. **25** No ni nindonire ati ndari undu eekite wa gutuma ooragwo, no tondū niacookirie ciira riiko kuri Muthamaki, ngitua itua ria kumutuma Roma. **26** No ndiri na undu muna ingandikira Muthamaki Mugaathe iguru riake. Ni undu ucio-ri, ndamurehe mbere yanyu inuotho, na makiria mbere yaku wee Muthamaki Agiripa, nigeetha uhoro uyū warikia gutuuro, nge na undu ingandika. **27** Nigukorwo ndikuona kwagirire gutuma mundu muohe iteukonania maundu maria athitangirwo.”

26 Nake Agiripa akira Paulu atiri, “Uri na ruutha rwa kwiyariria.” Ni undu ucio Paulu agitamburikia guoko, akambiria kwiyariria, akiuga atiri, **2** “Muthamaki Agiripa, ningugua ndi mutiku kurgama mbere yaku umuthi ndiyaririe iguru ria maundu

mothe maria thitangirwo ni Ayahudi, **3** na makiria ni tondū wee niūū mitugo yotho ya Ayahudi na maundu maria makararangiria. Ni undu ucio nindakuhooa uithikirire utureguthethika. **4** “Ayahudi othe nimoof uria ndurite kuuma ndi mwana, kuuma kiambiria kia muturire wakwa ndi bururi-ini wakwa kiūmbe, o na ndi Jerusalemu. **5** Nimanjūū hndi ndaaya, na mangiend, no maheane ura wakwa, ati kuringana na watho ndaaturite ndi Mufarisai, ndirutanire na kyo kurumia maundu mothe na ndini iitu. **6** Na riri, ndugamite hah umuthi njirithio ni undu wa kwirigirira kiraniro kiria Ngai eerire maithe maitu. **7** Kiraniro kiu no kio mihiriga iria iitu ikumi na iri irigagirira kuona gikihingio, riria itungatagira Ngai na kyo utuku na muthenya. Na riri, wee Muthamaki, Ayahudi maathitangite ni undu wa kirigiriro kiu. **8** Ni ki kigituma mundu o na uriku wanyu atue ati ni undu utangitiko, ati Ngai nariukagira ari aku? **9** “O na ni nindaiguthitio ati nindagirirwo ni gwika uria wotho ingahotire ndegane na ritwa ria Jesu wa Nazarethi. **10** Na uguo ngu ndeekire kuu Jerusalemu. Ngikia andu aing a ari aamure njeera, heetwo ruutha ni athinjiri-Ngai ari anene, na riria andu acio mooragwo, nndetikanagia na ituro riu. **11** Mahinda maingi nindathiaga kuuma thunagogi-ini imwe nginya iria ingi nigeetha ndimaneane maherithio, na ngageria kumahatiria marume Ngai. Na tondū wa uria ndaamarakirire muno nindathiaga kumanyariira o na matutura-ini maria manene ma kungi. **12** “Hndi imwe ndi rugendo-ini ta ruu-ri, ndaathiaga Dameski heetwo uhoti na ngatumwo ni athinjiri-Ngai ari anene. **13** Kuri thaa thita cia muthenya, wee Muthamaki, ndi njira-ini ngona utheri munene woimite iguru ukengete gikira riu, ukinarira miena yotho, ni na andu ari twari nao. **14** Ithuothe tukigua thi, na ni ngigua mugambo ukinjira atiri na rwario rwa Kihibirania, ‘Saulu, Saulu, uunyariraga niki? Ni undu uri hinya hariwe kuhura micengi na haati.’ **15** “Na ni hndi iyo nguria atiri, ‘Wee niwe u, Mwathani?’ “Nake Mwathani akinjookeria atiri, ‘Ni ni Jesu uria unyariraga. **16** Riu ukira urugame na maguru maku. Ndaakuurira ngwamure utuikie ndungata na utuikie mura wa maundu maria wonete manganii na maria ngukuonia. **17** Ningukuhonokia kuuma kuri andu anyu na kuuma kuri andu-a-Nduriri ari ndiragutuma kuri o, **18** ukamahingire maitho, na umagarure moime nduma-ini mathii utheri-ini, na umarute hinya-ini wa Shaitani umatware kuri Ngai, nigeetha maamukire irekaniri wa mehia, na magie na handu gatagati-ini ka andu ari matheretio na undu wa kunjitika. **19** “Ni undu ucio, Muthamaki Agiripa, ndiigana kwaga gwaithikira kionei kiu kioimite iguru. **20** Ngambiria kuhunjira andu ari maar Dameski, ngicooka ngihunjira andu a kuu Jerusalemu o na a Judea guothe, na andu-a-Nduriri o nao. Ndaahunjaga ati nimagirirwo ni kwirira na magariuke kuri Ngai, na moonanie kwirira kwao na undu wa ciko ciao. **21** Kiu nikio giatumire Ayahudi maanyiire hekaru-ini, na magerie kunjiraga. **22** No ningoretwo ndi na uteithio wa Ngai nginya umuthi uyū, na nikio nungii hah ngu heane ura kuri andu

ariya anini na ariya anene o undu umwe. Ndiri undu njugaga makiria ma uria anabii na Musa moigite ati niugekika, **23** ati Kristu nikanyariirwo, na atuike wa mbere kuriika kuuma kuri ariya akuu, niguo ahunjie uhoro wa utheri kuri andu aake kiombe o na kuri andu-a-Nduri. **24** Fesito aigua uguo, akimuguthukira akimwira atiri, "Wee Paulu nikuguruka ugurukitel Githomo kiu giaku kiingi nigitumite uguruke." **25** Nake Paulu akimucookeria atiri, "Atiriri mugaathe Fesito, ni ndigurukite. Undu uria ndiroiga ni wa ma na ti uguruki. **26** Muthamaki nioi maundu maya, na no ndimwaririe itegwitigira. Ni njuu ati gutiri undu o na umwe wa maundu maya aagite kumenya, tond matiekirwo hitho-ini. **27** Muthamaki Agiripa, wee niwitikie anabii? Ninjui ati niümetikite." **28** Hindi iyo Agiripa akiuria Paulu atiri, "Niugwiciiria ati kahinda-ini kanini uguo no unjiguthie nduika Mukristiano?" **29** Nake Paulu akimucookeria atiri, "kahinda kanyihe kana karaihe, ndirahooya Ngai ati to wee wiki, no o na andu aya ang' othe maraathikiria umuthi, ndenda matuika ta ni, tiga o minyororo ino." **30** Muthamaki ucio agukira mari hamwe na baruthi, na Berinike, na andu ariya maikarite hamwe nao. **31** Makiuma nyumba iyo, na riria maaranagiria, makiuga atiri, "Mundu uyü ndari undu ekite wa gutuma ooragwo kana ohwo." **32** Agiripa akiuria Fesito atiri, "Mundu uyü niangirekereria korwo ndaracookie ciira riiko kuri Kaisari."

27 Na riria gwatuirwo ati nitukuhaika marikabu tuthii Italia, Paulu na andu ariya ang' mooheetwo makineanwo kuri munene-wa-thigari-igana rimwe, wari wa mbuti ya Agusito, wetagwo Juliasi. **2** Tukihaika marikabu yomite Aduramutio iria yakirie guthii icukiro-ini cia marikabu iria ciari ndwere-ini cia iria riria inene bururi-ini wa Asia, na ithu tukiambiriria rugendo tugithii. Nake Arisitariko, Mumakedonia womite Thesalonike, aari hamwe na ithu. **3** Muthenya uyü ung' tugikinya Sidoni; nake Juliasi, ni undu wa kuguira Paulu tha, akimwitikiria athii kuri arata aake niguo mamuhe kiria angibatirire. **4** Twoima kuu tukiambiriria rugendo ringi, tugereire mwena uria utaari ruhuho wa Kuporo, tond huho cioimaga na mwena uria twathiaga. **5** Twaarika gutuikania iria riria inene riria riari gukuh na maburi na Kilikia na Pamufilia tugikinya ituura ria Mira, bururi-ini wa Likia. **6** Turi kuu munene ucio wa thigari igana rimwe akiona marikabu ya Alekisanteria yathiaga Italia, nake agituaicia yo. **7** Tugithii kahora ihinda ria mithenya miingi na turi na thina muingi nginya tugikinya gukuh na Kinido. Na riria ruhuho rwagirire tuthii uria twendaga-ri, tugithii tugereire mwena uria utaari ruhuho wa Kirete, kung'ethera Salimone. **8** Nitwathiire na thina muingi tugereire ndwere-ini cia iria riria inene na tugikinya handu heetagwo Gicukiro Kiega, hakuhi na ituura ria Lasea. **9** Mahinda maingi nimathirite, na guthii na marikabu kwar na ugwati tond ihinda ria Giathi gia Kwihinga kuria Irio niriahitukite. Ni undu ucio Paulu akimataara akimeera atiri, **10** "Athuari aya, ninguona ati rugendo rwitü ni rugukorwo na mutino na rurehe hathara nene kuri

marikabu na mirigo o na nginya kuri mioyo iitu yo miene." **11** No munene ucio wa thigari igana rimwe, handu ha guthikiria uria Paulu oigaga, aarumirire utaari wa mutwarithia wa marikabu o na wa mwene marikabu iyo. **12** Tond gicukiro kiu gitari kiega gia gukarwo hindi ya heho-ri, andu aingi magitia itua tuthii na mbere, twihokete gikinya Foinike, tukare kuo hindi iyo ya heho. Giki kari gicukiro kia meeri gia Kirete, nakio kiang'etheire mwena wa guthini wa ithuho, o undu umwe na mwena wa gathigathini wa ithuho. **13** Riria ruhuho rumite mwena wa guthini rwambiririe kuhurutana kahora-ri, magiciiria nimona kiria mendaga, na ni undu ucio makiohaga marikabu magithii magereire hugururu-ini cia Kirete. **14** Na ihinda ritanathii muno, ruhuho rwa hinya wa kihuhukano kinene rwetagwo "Eurakilo," rukihurutana ruumite gicigirira-ini kiu. **15** Nayo marikabu ikinyiitwo ni kihuhukano kiu ikiremwo niguthii na kuria ruhuho rwoimaga, ni undu ucio tukimirekereria itwarwo ni ruhuho. **16** Na riria twahitukagira gacigirira-ini kanini geetagwo Kauda, nitwari na thina wa kuaicia gataru ga kuhonokia andu iguru wa marikabu. **17** Hindi iria andu acio maakahaicie marikabu-ini, makihitukiria mikanda rungu rwa marikabu yo nyene nigeetha mamiohe wega. Ni undu wa gwigigira kuhata muthanga-ini wa handu heetagwo Siriti-ri, makiharukia matanga na makirekereria marikabu iyo itwarwo o kuria ingitwarirwo ni ruhuho. **18** Nitwanyariirikire muno ni undu wa kihuhukano kiu o nginya muthenya uyü ung' makiambiriria gukia mirigo iria-ini. **19** Naguo muthenya wa gatatu makiambiriria gukia indo cia wira cia marikabu iria-ini na moko mao ene. **20** Na riria kwaagire kuoneka riua kana njata ihinda ria mithenya miingi, nakio kihuhukano gigitii na mbere kuhuhukania-ri, tukirigiriria na kwaga mwihoko o woth wa kuhonoka. **21** Thuutha wa andu gukara ihinda iraya matekuria, Paulu akirugama mbere yao akimeera atiri: "Andu aya, ni kaba mungetikirire utaaro wakwa mwage kuuma Kirete, hindi iyo nimungiehonokire kuumana na ugwati uyü o na hathara ino. **22** No riri, ningumuthaitha muthii na mbere kuumiriria, tond gutiri o na umwe wanyu ukura; tiga marikabu iiki ikwanangika. **23** Utuku uyü, muraika wa Ngai uria ni ndi wake na uria ndungataga niarugamire hakuhi na ni na **24** aanjira atiri, 'Paulu ndukae gwigigira. No nginya urugame mbere ya Kaisari uciirithio; na riri, Ngai tond wa wega wake, niekuhonokia mioyo ya andu ariya othe uri nao.' **25** Ni undu ucio, inyu andu aya, thii na mbere kuumiriria, nigukorwo ndi na witikio thini wa Ngai ati nigukuaana o ta uguo aanjirite. **26** No o na kuri uguo no nginya tuate gicigirira-ini kina." **27** Na riri, utuku wa muthenya wa ikumi na ina wakinya, o tugitwarithagio uu na uu ni ruhuho tutuikaniirie iria riria ritagwo Adiria-ri, utuku gatagati atwarithia na marikabu makigereria nimakuhiririe thi nyumu. **28** Nao makioya kigeri kia uriku wa maa makiona ati maa maar na uriku wa buti igana ria mirongo iiri. Thuutha wa kahinda kanini magithima ringi makiona ati maa maar na uriku wa buti mirongo kenda. **29** Ni undu wa gwigigira tutikaaguthithio rwaro rwa ihiga,

makirekia nanga inya kuuma mwena wa na thuutha wa marikabu, na makihooa gükie. **30** Na ririra maageragia kũura moime marikabu-ini, atwarithia a marikabu makiharũrũkia gatarũ ga kũhonokia andũ iria-ini, metuĩte atĩ marena kũharũrũkia nanga imwe kuuma mũthia wa na mbere wa marikabu. **31** Hĩndĩ iyo Paulũ akĩra mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe hamwe na thigari atĩrĩ, “Andũ aya maga gũkara marikabu-ini, inyuĩ mũtingĩhonoka.” **32** Nĩ undũ ũcio thigari igĩtinia mikanda irĩa yanyiiĩte gatarũ ga kũhonokia andũ, makireka koore. **33** Gwakuhĩrĩria gũkia, Paulũ akimathaita othe marĩe irio, akĩmeera atĩrĩ, “Kwa ihinda rĩa mũthenya ikũmi na ĩna mũthiru, mũkoretwo mũikarĩte o ũguo mwĩmĩte irio, mũteekũria kĩndũ. **34** Rĩu ndamũthaita mũrĩe irio. Nĩmũbatarĩte kũria irio nĩguo imũge muoyo. Gũtirĩ rũcuĩrĩ rwa mũtwe wa mũndũ o na ũmwe wanyu rũkũura.” **35** Aarĩkia kuuga ũguo, akĩoya mũgate, agĩcookeria Ngai ngaatho mbere yao othe. Agĩcooka akĩwenyũranga, akiambĩrĩria kũria. **36** Nao othe makĩguga momĩrĩria, makĩoya irio makĩria. **37** Ithuothe twarĩ andũ 276 arĩa twarĩ marikabu-ini. **38** Rĩria maarĩre makihũna, maacookire magĩkia ngano iria-ini nĩgeetha marikabu ihũthe. **39** Kwarooka gũkia-rĩ, atwarithia matiigana kũmenya bũrũrĩ ũcio, no makĩona gĩcogongo kĩarĩ na mũthanga hũgũrũrũ-ini, magĩciiria magerie kũhatithia marikabu ho. **40** Nao makĩrenga nanga, igĩtigwo iria-ini, na o hau makĩohora mikanda irĩa yohete thukani. Magĩcooka makĩhaicia taama ũria wĩkagĩrwo mbere ya marikabu nĩguo ũnyĩte rũhuho, magĩthĩ meerekeire hũgũrũrũ-ini. **41** No rĩrĩ, marikabu ikĩgũtha mũthanga na ikĩhata. Mũthia wa na mbere wayo ũkĩhata na ũkĩrũma biũ, naguo mũthia wa na thuutha ũkĩunĩkanga nĩ undũ wa kũhũrwo nĩ makũmbĩ ma maĩ. **42** Thigari ikibanga ciũrage ohwo nĩgeetha gũtikagie o na ũmwe wao ũngĩthambĩra oore. **43** No tondũ mũnene ũcio wa thigari igana rĩmwe nĩendaga kũhonokia muoyo wa Paulũ, agĩcigiria ciĩke ũguo ciabangĩte. Agĩathana atĩ andũ arĩa mangĩahotire gũthambĩra mame marũge maai-ini mathĩĩ thĩ nyũmũ. **44** Nao andũ acio angĩ makĩnye kuo menyiiĩrĩre mbaũ kana icunjĩ cia marikabu. ũguo nĩguo andũ othe maakĩnyire thĩ nyũmũ matarĩ na ũũru.

28 Twarĩkia gũkinya hũgũrũrũ-ini tũtarĩ na ũũru, nĩguo twamenyire atĩ gĩcigĩrĩra kũ gĩetagwo Malita. **2** Nao atũũri a gĩcigĩrĩra kũ magĩtuonia ũtugi wa mwanya. Magĩtwakĩria mwaki tondũ nĩ kuoiraga na kwarĩ na heho na magĩtũnyĩtia ũgeni ithuothe. **3** Nake Paulũ akĩoya gĩkundi gia tũkũ, na rĩria aatũikagĩra riiko-rĩ, ndũira ikĩumĩra nĩ undũ wa ũrugarĩ wa mwaki, ikĩhoherera guoko-ini gwake. **4** Rĩria andũ a gĩcigĩrĩra kũ moonire ndũira icũhite guoko-ini gwake makĩũrana atĩrĩ, “Mũndũ ũyũ no nginya akorwo nĩ mũũragani, nĩgũkorwo o na gũtuika nĩahonokire kuuma iria-ini, kĩhooto gĩtimwĩtikĩritie atũũre muoyo.” **5** Nowe Paulũ akĩribaribĩra nyoka iyo mwaki-ini na ndaigana kuona undũ mũũru. **6** Andũ maataanyaga kuona akĩimba kana agwe o rĩmwe akue, no thuutha wa gweterera hĩndĩ ndaaya, makĩona gũtirĩ undũ ũtarĩ wa ndũire ũrekĩka harĩ we, makĩrĩcũkwo makĩuga atĩ aarĩ ngai. **7** Na

rĩrĩ, hakuĩĩ na hau maarĩ, nĩ kwarĩ na gĩthaka kĩarĩ kĩa mũndũ wetagwo Pabulio, ũria warĩ mũnene wa gĩcigĩrĩra kũ. Nake nĩatũnyĩtĩre ũgeni gwake, na kwa ihinda rĩa mũthenya itatũ agĩtũtuga wega arĩ na ũtaana. **8** Nake ithe aarĩ ũrĩrĩ arĩ mũrũaru mũrimũ wa kũhiũha mwĩrĩ na kũharwo thakame. Paulũ agĩtoonya nyũmba kũmuona, na thuutha wa kũmũhoera akĩmũgĩrĩra moko akĩmũhonĩa. **9** Rĩria gwekĩkire ũguo, andũ arĩa angĩ maarĩ arũaru gĩcigĩrĩra-ini kũ magĩũka, makĩhonio. **10** Nĩmatuonĩre gĩtũĩ na njĩra nyingĩ, na rĩria twehaarĩrie gũthĩ magĩtũhe kĩa gĩothe twabataire. **11** Thuutha wa mĩeri itatũ tũkĩhaicia marikabu yaikarĩte kũu gĩcigĩrĩra-ini hĩndĩ ya heho. Nayo yarĩ marikabu ya kuuma Alekisanderia na yarĩ na rũũrĩ rwa ngai cia mahatha iria cietagwo Kasitorĩ na Poluke. **12** Twakĩnya Sirakusi tũgĩkara kuo ihinda rĩa thikũ ithatũ. **13** Twoima kũu tũgĩthĩ tũgĩkinya Regio. Mũthenya ũyũ ũngĩ gũkĩgia na rũhuho rwa kuuma mwena wa gũthini, naguo mũthenya ũcio ũngĩ warũmĩrĩre tũgĩkinya Puteoli. **14** Kũu tũgĩkora arĩu na aarĩ a lthe witũ amwe, arĩa maatũnyĩtĩre ũgeni, na magĩtũũria tũikaranie nao ihinda rĩa kũmia kĩgima. ũguo noguo twacookire tũgĩkinya Roma. **15** Ariũ na aarĩ a lthe witũ arĩa maarĩ kũu nĩmaĩgũte atĩ nĩtuokaga, nao magĩũka o nginya ndũnyũ ya Apio, na handũ hetagwo Nyũmba lthatũ cia Ageni gũtũthaagaana. Nake Paulũ ona andũ acio, agĩcookeria Ngai ngaatho na akĩguga omĩrĩria. **16** Rĩria twakĩnyire Roma, Paulũ nĩetĩkĩrĩrio aikare arĩ wiki, arĩ na mũthigari wa kũmũrangĩra. **17** Thuutha wa thikũ ithatũ, Paulũ agĩta atongoria a Ayahudi mongane hamwe. Rĩria maagomanire, Paulũ akĩmeera atĩrĩ, “Ariũ na aarĩ a lthe witũ, o na gũtuũka ndĩrĩ undũ mũũru njĩkĩte andũ aitũ kana ngathũkia mũtugo ya maithe maitũ-rĩ, nĩndanyĩtĩrwo Jerusalemu na ngĩeanwo kũrĩ andũ a Roma. **18** Nao magĩtũthuuria na makĩenda kũndekia tondũ ndiarĩ na ihĩtia rĩa ũgeri wa ngero rĩa gũtũma njũragwo. **19** No rĩria Ayahudi maareganire na itua rĩu, ndĩrĩ undũ ũngĩ ingĩekire tiga gũcooka ciira riiko gwa Kaisari, no ti atĩ ndaarĩ na undũ wagũthitangĩra andũ akwa. **20** Kĩu nkĩo gũtũmĩte njũũre tuonane na inyuĩ na twaranĩre. Njohetwo na mũnyororo ũyũ nĩ undũ wa kũrĩgĩrĩro kĩa andũ a Isiraeli.” **21** Nao makĩmũcookeria atĩrĩ, “Ithui tũtirĩ twanyĩtia marĩa magũkonĩ kuuma Judea, na gũtirĩ mũrũ kana mwari wa lthe witũ ũkĩte kuuma kuo agatũkĩnyĩria ũhoro kana akaaria undũ mũũru waku. **22** No nĩtũkwenda kũigua woni waku nĩ ũrĩkũ, nĩgũkorwo nĩtũũ atĩ kũndũ guothe andũ nĩmararia magokĩrĩra gĩkundi gĩkĩ.” **23** Nao makĩbanga gũcemanĩa na gũtũ mũthenya mũna, na magĩũka kũria aakaraga marĩ gĩkundi kĩnene gũkĩra mbere. Kuuma rũciĩnĩ nginya hwaĩ-ini akĩmataara na akĩmoimbũrĩra ũhoro wa ũthamaki wa Ngai, na akĩgeria kũmaĩguithia ũhoro wa Jesũ kuuma Watho-ini wa Musa na kuuma Maandiko-ini ma Anabii. **24** Amwe magĩtũkia ũria aameerire, no angĩ makĩaga gwĩtikia. **25** Nao makĩaga kũũguithania o ene, na makĩambĩrĩria gũthĩ rĩria maaĩguire mũthia-ini Paulũ oiga atĩrĩ, “Roho Mũtheru nĩeerire maithe manyu ũhoro wa ma rĩria aarĩre na kanua ka Isaiia ũria mũnabii, akiuga atĩrĩ: **26** “Thĩĩ kũrĩ andũ aya, ũmeere

atiriri, "Inyui mugutuura muguaga, no mutikamenya undu; mugutuura muonaga, no mutigakuukirwo." 27 Nigukorwo ngoro cia andu aya itiri tha; matu mao matingihota kuigua, na nimahingite maitho mao. Tondū maahota kuona na maitho mao, na maigue na matu mao, nacio ngoro ciao igie na umenyo, nao manjookerere, na nii ndimahonie.' 28 "Ni undu ucio-ri, ningwenda mumenye ati uhonokio wa Ngai nitumitwo kuri andu-a-Nduriri, nao nimeguthikiria!" 29 (Na aaria kuuga uguo-ri, Ayahudi magithii magikararanagia muno o ene.) 30 Na kwa ihinda ria miaka iri migima, Paulu agikara kuu, ari nyumba yake ya gukombora, na akanyitaga ugeni andu aria othe mokaga kumuona. 31 Niahunjagia uhoro wa uthamaki wa Ngai, na akarutana uhoro ukonii Mwathani Jesu Kristu ari na ucamba, na hatariri na undu ungimurigiria.

Aroma

1 Nĩ nĩi Paũlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩi njĩtũtwa ndũike mĩtũmwo, na ngaamũrwo hunjagie Ũhoro-ũria-Mwega wa Ngai, **2** o Ũhoro-ũria-Mwega eeraniĩre o mbere na tũnua twa anabii ake thĩĩnĩ wa Maandiko marĩa Matheru, **3** ũria ũkonii Mũrũwe, ũria ta mũndũ warĩ wa rũciaro rwa Daudi. **4** Na rĩrĩ, Roho wa ũtheru nĩonanirie na ũhoti atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mũrũ wa Ngai tondũ wa ũria aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ: o we Jesũ Kristũ Mwathani witũ. **5** Kũgerera we Ngai nĩatũheete wega wake, na agatũhe ũhoti ta atũmwo nĩguo twĩre andũ-a-Ndũrĩrĩ ciothe kũndũ guothe ũria Ngai amekĩire, nĩguo mamwitĩkie na mamwathĩkire, nĩguo matũme rĩitwa rĩake rĩgocagwo. **6** O na inyuĩ mũrĩ amwe a acio metĩtwo matũkie a Jesũ Kristũ. **7** Ndĩramwandĩkĩra marĩa maya inyuothie arĩa mũrĩ kũu Roma, o inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, na mũgetwo mũtũkie andũ aamũre: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, iroikara na inyuĩ. **8** O mbere nĩngũcookeria Ngai wakwa ngaatho thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ nĩ ũndũ wanyu inyuothie, tondũ ũhoro wa witĩkio wanyu nĩumenyithanĩtio thĩ yothie. **9** Ngai, ũria nĩi ndungatagĩra na ngoro yakwa yothie na ũndũ wa kũhunja Ũhoro-ũria-Mwega wa Mũrũwe-rĩ, nĩwe mũira wakwa wa ũria ndũũraga ndĩmũrĩkanaga **10** mahooya-inĩ makwa hĩndĩ ciothe; na nĩndĩrahooya atĩ rĩu nĩ ũndũ wa kwenda kwa Ngai no hĩngũrũwo njira nĩguo njũke kũrĩ inyuĩ. **11** Nĩndĩrerĩrĩria mũno tuonane na inyuĩ nĩgeetha ndĩmũgaĩre iheo cia kũroho nĩguo muongererwo hinya, **12** ũguo nĩ kuuga atĩ inyuĩ na nĩi tũgie na ũhoro wa kũumanĩrĩria, o mũndũ omĩrĩrie mũndũ ũria ũngĩ na witĩkio wake. **13** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndikwenda mwage kũmenya atĩ nĩ mahinda maĩngĩ ndanabanga kũmũceera (no ndanagĩrĩrĩrio gwĩka ũguo nginya rĩu) nĩgeetha ngĩe na maciario thĩĩnĩ wanyu, o ta ũria ngĩite na maciario thĩĩnĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ irĩa ingĩ. **14** Nĩi haana ta ndĩ na thĩĩrĩ na Ayunani o na arĩa matarĩ Ayunani, nĩngĩ ngagĩ na thĩĩrĩ wa andũ arĩa oogĩ o na arĩa matarĩ oogĩ. **15** Nĩ ũndũ ũcio nĩkĩo ndĩrĩragĩria mũno kũhunja Ũhoro-ũria-Mwega o na kũrĩ inyuĩ arĩa mũtũũraga Roma. **16** Nĩ ndĩngĩconokera Ũhoro-ũria-Mwega, tondũ nĩguo hinya wa Ngai wa gũtũma mũndũ o wothie ũria ũwitĩkĩtie ahonoke: O mbere Ayahudi, na thuutha wao nĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **17** Nĩgũkorwo thĩĩnĩ wa Ũhoro-ũria-Mwega, ũthingu ũria uumĩte kũrĩ Ngai nĩũguũrĩtio, na nĩguo ũthingu ũria wonekaga na ũndũ wa gwĩtikia kuuma o kĩambĩrĩria nginya kĩrĩkĩro, o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ũria mũthingu arĩtũũraga muoyo nĩ ũndũ wa gwĩtikia.” **18** Mang’ũrĩ ma Ngai nĩmagũũrĩtio kuuma igũrũ mokĩrĩre ũhoro wothie wa andũ kũregana na Ngai, na waganu wa andũ arĩa magĩragĩrĩria ũhoro-ũria-wa-ma na ũndũ wa waganu wao, **19** nĩgũkorwo maũndũ ma Ngai marĩa mangĩmenyeka nĩo matiagĩte kũmenyeka nĩo, tondũ Ngai nĩwe wamamenyithirie. **20** Nĩgũkorwo kuuma rĩrĩa thĩ yombĩrwo, maũndũ ma Ngai marĩa matonekaga, na nĩmo hinya wake wa tene na tene, o na ũngai wake, nĩmarĩkĩtie kuoneka o wega, na

makamenyeka nĩ ũndũ wa indo irĩa ciombĩrwo, nĩgeetha andũ matikagĩe na kĩgwatio. (aĩdios g126) **21** Tondũ o na harĩa maamenyete Ngai, matiigana kũmũgocaa taarĩ Ngai, kana makĩmũcookeria ngaatho, no mecĩria mao maatuĩkire ma tũhũ, nacio ngoro ciao ngĩgu ikĩgia nduma. **22** Na o rĩrĩa moigaga atĩ o nĩ oogĩ-rĩ, noguo maatuĩkire irimũ, **23** nao magĩkũũrania rĩrĩrĩ wa Ngai ũria mũtũũra muoyo na mĩhianano ithondeketwo ikahaana ta andũ arĩa makuuaga, na nyoni, na nyamũ cia magũrũ mana, o na nyamũ irĩa itaambaga thĩ. **24** Nĩ ũndũ ũcio Ngai akĩmarekereria marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru marĩa ngoro ciao cĩerĩragĩria, o na mekage maũndũ ma ũmaraya ma kwagithia mĩrĩrĩ yao gĩtĩio, mũndũ na ũria ũngĩ. **25** Nĩmakũũranirie ũhoro-ũria-wa-ma wa Ngai na maheeni, makĩhooya na magĩtungatĩra indo irĩa ciombĩrwo handũ ha gũtungatĩra Mũciũmbĩ, o ũcio wa kũgocagwo nginya tene. Amenĩ. (aĩon g165) **26** Tondũ wa ũguo-rĩ, Ngai nĩmarekereria marũmagĩrĩre merĩrĩria mao mooru ma maũndũ ma thoni. O na andũ-a-nja ao nĩmakũũranirie mũtugo wao ũria wa ndũire na ũria ũtarĩ wa ndũire. **27** O nao arũme o ũndũ ũmwe nĩmatiganiĩrie mũtugo wao ũria wa ndũire na andũ-a-nja, magakaanagwo nĩ merĩrĩria mooru ma kwĩrĩranĩria o ene. Arũme magĩka cikio cia ũra-thoni na arũme arĩa angĩ, nao nĩmegwatiĩre thĩĩnĩ wa mĩrĩrĩ yao ene iherithia rĩrĩa rĩmagĩrĩre nĩ ũndũ wa waganu ũcio wao. **28** Na makĩria ma ũguo-rĩ, tondũ matĩonire bata wa gũtũũra mamenyete Ngai, nake akĩmarekereria magĩe na mecĩria ma ũmaramari, mekage maũndũ marĩa mataagĩrĩrwo nĩ gwĩkwo. **29** Nao makĩyũrwo nĩ waganu wa mĩthemba yothie, ũũru, na ũkoroku, na mecĩria ma ũmaramari. Makaiyũrwo nĩ ũũru, na ũragani, na ngũĩ, na maheeni, na rũmena. Magatuĩka andũ a mũhuhu, **30** na acambania, na athũũrĩ Ngai, na aciĩũrĩrĩ, na egaathi, na etĩĩ, mathugundaga njĩra cia gwĩka ũũru, na andũ matangĩathĩkĩra aciari ao; **31** nao ti akuũku wega, na matĩtĩaga ũhoro ũria mũrĩkanĩre, na nĩ oorũ mũno, na matĩrĩ tha. **32** Na o na gwatuĩka nĩmooĩ watho wa ũthingu wa Ngai atĩ andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio maagĩrĩrwo nĩ gũkua, to gũthĩi mathĩiiga na mbere na gwĩka maũndũ macio tu, no nĩmetikanagia na andũ arĩa mekaga maũndũ macio.

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, wee mũndũ ũyũ ndũrĩ na kĩgwatio, wee ũtuagĩra mũndũ ũria ũngĩ ciira, nĩgũkorwo rĩrĩa ũgũtũũra mũndũ ũngĩ ciira, nĩwe mwene ũretũũra ciira, tondũ wee ũratuanĩra ciira wĩkaga maũndũ o macio ekaga. **2** Na nĩtũũ atĩ Ngai agaatuĩra andũ arĩa mekaga maũndũ ta macio ciira na kĩhooito. **3** Tondũ rĩrĩa wee mũndũ ũyũ, ũtuagĩra arĩa angĩ ciira na ũgacooka ũgeeka maũndũ o macio mekaga-rĩ, wee ũgwĩcĩria nĩũkahonoka ciira wa Ngai? **4** Kana nĩkũnyarara ũnyararĩte ũtugi wake mũnene, na ũkĩrĩrĩria, na wetererĩ wake, ũkaaga kũmenya atĩ ũtugi wa Ngai nĩguo ũkũguucagĩrĩria nĩguo wirĩre? **5** No rĩrĩ, nĩ ũndũ wa ũria ũmĩtie ngoro yaku, na ũkarega kwĩrĩra-rĩ, nĩ mang’ũrĩ ũreigĩra marĩa magagũũkĩrĩra. Nĩgũkorwo mũthenya wa mang’ũrĩ nĩũrooka, rĩrĩa matũiro ma Ngai ma kĩhooito makaagũũranĩrio. **6** Nĩ ũndũ Ngai akaarĩha o mũndũ kũringana na maũndũ

maria aaneke. **7** Aría macaragia kúheo riiri, na gĩtĩio, na ūhoro wa kwaga kũbutha, nĩ ūndũ wa gwĩka wega matekũnoga-rĩ, acio nĩakamahe muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **8** No aría eyendi, na nĩmaregaga ūhoro-wa-ma na makarũmagĩrĩra maũndũ moorurĩ, acio nĩmagakinyĩrwo nĩ mang'ũrĩ na marakara. **9** Nĩgũkaagiĩ na thĩĩna na mĩnyamaro kũrĩ andũ othe aría mekaga ūũru; mbere kũrĩ Ayahudi, na thuuha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ; **10** no riiri, na gĩtĩio, na thayũ ikaheo mũndũ o wotho ūrĩa wĩkaga wega: mbere kũrĩ Ayahudi, na thuuha kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **11** Nĩgũkorwo Ngai ndatĩagĩra andũ maũthĩ. **12** Andũ aría othe mehagia matarĩ watho-inĩ makaaniinwo matarĩ watho-inĩ, nao aría othe mehagia marĩ rungu rwa watho magaatũrwo ciira kũringana na watho ūcio. **13** Nĩgũkorwo ti aría maiguaga watho matuagwo athingu maithe-inĩ ma Ngai, no aría maathikagĩra watho nĩo magaatũuo athingu. **14** (Ti-itherũ, rĩrĩa andũ-a-Ndũrĩrĩ aría matarĩ na watho mekaga maũndũ marĩa watho uugĩte nĩ ūndũ wa ūhoro wao wa mũciarĩre-rĩ, o ene nĩmonanagia nĩmooĩ watho ūcio, o na gũtuika matirĩ maũigua **15** tondũ nĩmonanagia atĩ maũndũ marĩa mabataranagia thĩĩnĩ wa watho nĩmandike ngoro-inĩ ciao, nacio thamiri ciao o nacio ikaruta ūira, namo meciiria nacio rĩmwe kamacaciirithagia na rĩrĩa rĩngĩ kamacaciirĩra.) **16** Ūndũ ūyũ ūkooneka mũthenya ūrĩa Ngai, na ūndũ wa Jesũ Kristũ agaatũira ciira meciiria ma hithe marĩa marĩ ngoro-inĩ cia andũ, o ta ūrĩa Ūhoro-ũrĩa-Mwega uugĩte, ūrĩa nĩi hunjagia. **17** Atĩrĩrĩ, angĩkorwo wee wĩitaga Mũyahudi; na ūngĩkorwo wĩhocagia ūhoro-inĩ wa watho na nĩwĩrahagĩra ngwatanĩro yaku na Ngai; **18** angĩkorwo nĩũmenyete ūrĩa endaga, na ūgakiũrana maũndũ marĩa marĩ bata gũkĩra marĩa mangĩ tondũ wa ūrĩa ūrutĩtwo maũndũ ma watho; **19** angĩkorwo nĩwĩtikĩtie atĩ wee ūrĩ mĩtongoria wa andũ aría atumumũ, o na ūtheri wa gũtherera aría marĩ nduma-inĩ, **20** o na mũtaari wa andũ aría akĩgu, na mũrutani wa tũkenge, tondũ thĩĩnĩ wa watho ūrĩ na mũhianĩre wa ūrĩa ūmenyo wa ūhoro-wa-ma ūtariĩ; **21** hakĩrĩ ūguo-rĩ, wee ūrutaga andũ aría angĩ-rĩ, ndũngĩkĩrũta wee mwene? Wee ūhunjagia atĩ andũ matikayĩe-rĩ, wee nĩũiyaga? **22** Wee uugaga atĩ andũ matikanatharanie-rĩ, wee nĩũtharanagia? Wee ūthũire mĩhianano-rĩ, wee nĩũiyaga indo cia hekarũ cia andũ aría matooi Ngai? **23** Wee wĩrahagĩra watho-rĩ, nĩũconorithagia Ngai na ūndũ wa kwagarara watho ūcio? **24** O ta ūrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ, “Rĩitwa rĩa Ngai nĩricambagio thĩĩnĩ wa andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩ ūndũ wanyu.” **25** Ūhoro wa kũrua nĩ ūrĩ kĩguni ūngĩrũmia ūrĩa watho uugĩte, no ūngĩagarara watho ūcio-rĩ, ūhoro ūcio waku wa kũrua ūtũikite ta ūtarũite. **26** Angĩkorwo aría matarĩ aruu nĩmahingagia maũndũ marĩa mabataranagia thĩĩnĩ wa watho-rĩ, githĩ acio matiagĩrĩre gũtuuo ta marũite? **27** Mũndũ ūrĩa ūtarĩ mũruu mwĩrĩ na nĩahingagia ūrĩa watho uugĩte-rĩ, nĩakamũtũira ciira, inyuĩ mwagararaga watho ūcio o na mwakorwo nĩmũrũite na mũrĩ na watho ūrĩa mwandĩke. **28** Tondũ-rĩ, Mũyahudi ti ūrĩa wonanagia atĩ nĩ Mũyahudi na igĩrũ, nakuo kũrua to kũria gwa kuoneka mwĩrĩ-inĩ. **29** Aca, Mũyahudi kũna nĩ ūrĩa Mũyahudi ngoro; nakuo kũrua nĩ kũrua kwa ngoro, ūguo nĩ kuuga atĩ nĩ ūhoro wa Roho, no ti wa

watho ūrĩa mwandĩke. Kũganwo kwa mũndũ ta ūcio-rĩ, gũtũumaga kũrĩ andũ, no kuumaga kũrĩ Ngai.

3 Gwatuika ūguo-rĩ, Mũyahudi agĩkĩrĩte andũ aría angĩ na kĩ? Kana bata wa kũrua ūkĩrĩ ūrĩkũ? **2** Hĩ! Ūguni no mũnene na njĩra ciothe! Mbere ya maũndũ mothe, Ayahudi nĩo mehokeirwo ūramati wa ciugo cia Ngai. **3** I kũngĩkorwo amwe ao nĩmagire kwĩhokeka, kwaga kwĩhokeka kwao, nĩkũngĩatũmire Ngai aage gũtuika mwĩhokeku? **4** Kũroaga gũtuika ūguo! Ngai arotũika wa ma, na mũndũ o wotho atũike wa maheeni, o ta ūrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ: “Nĩguo kuonekage atĩ rĩrĩa ūkwaria, wee waragia maũndũ ma kĩhooto, na ūhootanage rĩrĩa ūgũciirithania.” **5** No rĩrĩ, angĩkorwo wagi witũ wa ūthingu nĩũtũmaga ūthingu wa Ngai ūguũrio mũno makĩria-rĩ, tũkiuge atĩa? No tuuge atĩ Ngai ti wa kĩhooto rĩrĩa egũtũkinyĩria mang'ũrĩ make? (Ndĩraaria o ta ūrĩa mũndũ wa gũkũ thĩ angĩria.) **6** Aca, kũroaga gũtuika ūguo! Angĩkorwo ūguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Ngai angĩgĩtũira thĩ ciira atĩa? **7** No mũndũ ahota kuuga atĩrĩ, “Angĩkorwo kũheenania gwakwa no kũngĩthie ūhoro-wa-ma wa Ngai, na nĩ ūndũ ūcio gũtũme riiri wake wongerereke-rĩ, nĩ ngĩtuagĩrwo ciira ta ndĩ mwĩhia nĩkĩ?” **8** Nĩ kĩi kigiragia tuuge, ta ūrĩa tũcambagio atĩ nĩguo tuugaga, o na ta ūrĩa andũ amwe moigaga atĩ nĩguo tuugaga, “Nĩtũtũire twĩkaga ūũru nĩguo wega woneke”? Acio-rĩ, gũtũrwo ciira kwao nĩ gwa kĩhooto. **9** Tũkiuge atĩa? Ithũi Ayahudi tũkĩrĩ ega gũkĩra andũ aría angĩ? Aca, tĩguo! Nĩtũrĩkĩtie kuonania hau mbere atĩ Ayahudi o hamwe na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe nĩmagwĩte hinya-inĩ wa mehĩa. **10** O ta ūrĩa kwandikĩtwo atĩrĩ: “Gũtĩrĩ mũndũ mũthingu, gũtĩrĩ o na ūmwẽ; **11** gũtĩrĩ mũndũ ūmenyaga ūndũ, gũtĩrĩ mũndũ ūrongoragia Ngai. **12** Othe nĩmagarũrũkĩte, makooro, othe hamwe magatũika kĩndũ gĩtarĩ bata; gũtĩrĩ mũndũ wĩkaga wega, gũtĩrĩ o na ūmwẽ.” **13** “Mĩmero yao ihaana ta mbĩrĩra hĩngũre; nĩmĩ ciao ciaragia o maheeni.” “Mĩromo yao yaragia maũndũ marũrũ ta thumu wa ndũira.” **14** “Tũnua twao tũiyũrĩte irumi na ūrũrũ.” **15** “Mahanyĩkaga na magũrĩ magaithe thakame; **16** mwanangĩko na kĩahe nĩcio cionanagia kũria magereire, **17** nayo njĩra ya thayũ matimĩũ.” **18** “Hatĩrĩ wĩtigĩrĩ Ngai maithe-inĩ mao.” **19** Na rĩu-rĩ, nĩtũũ atĩ maũndũ marĩa mothe watho uugĩte, merĩtwo andũ aría marĩ rungu rwa watho, nĩgeetha kanua o gothe gakirio, nao andũ a thĩ othe matũike a gũciirithio nĩ Ngai. **20** Tondũ wa ūguo-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ o na ū ūngĩtũuo mũthingu maithe-inĩ ma Ngai nĩ ūndũ wa kũrũmia watho; no rĩrĩ, watho nĩguo ūtũmaga andũ mamenye atĩ nĩmehĩtie. **21** No rĩrĩ, rĩu ūthingu uumĩte kũrĩ Ngai nĩũmenyithanĩtio na njĩra ingĩ itahutanĩtie na Watho wa Musa, o na gũtuika nĩyoimbũrĩtwo o tene nĩ Watho na Anabii. **22** Naguo ūthingu ūyũ nĩ ūrĩa uumaga kũrĩ Ngai, na ūheagwo aría othe metikĩtie na ūndũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Gũtĩrĩ ūhoro wa gũthuurania andũ, **23** nĩgũkorwo andũ othe nĩmehĩtie na makanyĩhĩrwo nĩ riiri wa Ngai, **24** na nĩ ūndũ wa wega wa Ngai magatũuo athingu o ūguo tũhũ, nĩ ūndũ wa ūrĩa maakũũrĩrwo nĩ Kristũ Jesũ. **25** Ngai aamũrutire arĩ igongona rĩa kũhoroheria mehĩa na ūndũ wa wĩtikio thĩĩnĩ wa thakame yake. Ngai eekire ūguo

nigeetha onanie ūthingu wake, tondū wa ūria mehia ma mbere iyo maarekeirwo andū matekūherithio, nī ūndū wa gūkirirīria kwa Ngai, **26** nake eekire ūguo nigeetha onanie ūthingu wake mahinda-inī maya, na kūmenyeke atī we nī mūthingu, na nīwe ūtuaga andū arīa metikītie Jesū athingu. **27** Gwagītuika ūguo-rī, kwiraha gūkirī ha? Nī kweherie biū. Kweheretio nī ūndū wa gītūmi kīrīkū? Hihi nī ūndū wa kūrūmia watho? Aca, no nī ūndū wa watho ūria wa wītīkio. **28** Nīgūkorwo nītūrūmītie atī mūdū atuagwo mūthingu na ūndū wa gwītīkia no ti ūndū wa gwathīkīra watho. **29** Ngai-rī, akīrī o Ngai wa Ayahudi oiki? Githī Ngai ti wa andū-a-Ndūrīrī o nao? Īi, nī Ngai wa andū-a-Ndūrīrī o nao, **30** nīgūkorwo Ngai no ūmwe, na nīwe ūrītūaga andū arīa maruaga athingu, na ūndū wa gwītīkia, na arīa mataruaga nao amatuuaga athingu na ūndū wa gwītīkia o ro ūguo. **31** Rīu-rī, no twagithie ūhoro wa watho kīene nī ūndū wa ūhoro wa wītīkio ūcio? Aca, kūroaga gūtuika ūguo! Handū ha ūguo-rī, nī watho tūgūkōngerera hinya.

4 Iburahīmu, o ūcio ithe witū ūhoro-inī wa gūciarwo na mwīrī-rī, aamenyire atīa ūhoro ūcio? **2** Angīkorwo, ti-itherū, Iburahīmu aatuirwo mūthingu na ūndū wa ciiko iria ekaga-rī, nīarī na ūndū wa kwīrahīra, no ti mbere ya Ngai. **3** Nīgūkorwo Maandiko marīa matheru moigīte atīa? “Iburahīmu nīetīkirie Ngai, naguo ūndū ūcio ūgītūma atuuu mūthingu.” **4** Atīrīrī, hīndī īria mūdū aruta wīra-rī, mūcaara wake ūria aheagwo ndūkoragwo ūrī ta kīheo, no nī ta thīirī ararīhwo. **5** No rīrī, mūdū ūria ūtehokaga maūdū marīa ekaga, tīga o gwītīkia Ngai ūria ūtuaga andū arīa aaganu athingu-rī, wītīkio wa mūdū ūcio nīguo atuagīrwo taarī ūthingu. **6** Ūguo noguo Daudi oigaga rīria aaragia ūhoro wa kīrathimo kīa mūdū ūria Ngai atuīte mūthingu hatarī ūhoro wa ciiko, akoiga atīrī: **7** “Kūrathimwo-rī, nī arīa marekeirwo mahītia mao, namo mehia mao makahumbīrwo. **8** Kūrathimwo-rī, nī mūdū ūria Mwathani atatuaga mwīhia.” **9** Hihi kīrathimo gīkī no kīa andū arīa maruaga oiki, kana nī kīa o na arīa mataruaga? Nītūkoretwo tūkiuga atī wītīkio wa Iburahīmu nīguo watūmire atuuu mūthingu. **10** No aatuirwo mūthingu arī na ūhoro ūrīkū? Hihi nī thuutha wa kūrua, kana nī mbere iyo? Ti thuutha wa kūrua, no nī mbere iyo, hīndī īria ataarūite! **11** Nake agīcooka akīamūkīra rūrī rwa kūrua, rūrī mūhūri wa ūthingu ūria aarī naguo nī ūndū wa gwītīkia o na hīndī īria ataarī mūruu. Nī ūndū ūcio agītūika ithe wa arīa othe metikīgia o na matarī aruu, nigeetha o nao matuuagwo athingu. **12** Na nīngī nowe ithe wa andū arīa maruaga, arīa matarī atī no kūrūa marūite, no nīmathiīaga na mūthīire wa wītīkio ūria ithe witū Iburahīmu aarī naguo mbere ya kūrua. **13** Iburahīmu ndeerīrwo kīranīro atī nīagatūika mūgai wa thī hamwe na njīaro ciake nī ūndū wa gwathīkīra watho, no nī ūndū wa ūthingu ūria uumanaga na wītīkio. **14** Nīgūkorwo kūngītūika atī arīa matūūragio nī watho nī agai-rī, wītīkio ndūkīrī kīene, nakīo kīranīro nī gīa tūhū, **15** tondū watho ūrehaga mang'ūrī. Naho harīa hatarī watho hatīrī ūhoro wa kwagarara watho. **16** Tondū wa ūguo-rī, kīranīro kīumanaga na wītīkio, nīgeetha wonekage na ūndū

wa wega wa Ngai, na ūtūike wa kūheo kūna njīaro ciothe cia Iburahīmu, na to arīa maaheirwo ūhoro wa watho oiki, no nī kūrī arīa othe metikītie ta ūria Iburahīmu eetīkītie. Nīgūkorwo Iburahīmu nīwe ithe wa arīa othe metikītie. **17** Ta ūria kwandīkitwo atīrī: “Nīngītūite ithe wa ndūrīrī nīngī.” We nīwe ithe witū maitho-inī ma Ngai, o ūcio Iburahīmu eetīkītie, o we Ngai ūria ūrīukīgia arīa makuīte, na waragia ūhoro wa maūdū marīa matarī ho ta marī ho. **18** Iburahīmu nīagīire na kīrīgīrīro o na harīa hataarī kīndū gīa kwīrīgīrīra na agītīkia, na nī ūndū ūcio agītūika ithe wa ndūrīrī nīngī, o ta ūria erītvo atīrī, “Ūguo nīguo rūciarō rwaku rūkaigana.” **19** Nake o na akīmenyaga atī mwīrī wake watarīi ta ūrī mūkuū nīgūkorwo ūkūrū wake warī ta mīaka igana rīmwe, na aamenya atī nda ya Sara nīyathirīte hinya wa gūciara-rī, ndaigana kūnyihanyīhīrwo nī wītīkio. **20** Nowe ndaigana kūgīa na nganja ūhoro-inī wa wītīkio ūkonīi kīranīro kīu kīa Ngai, no wītīkio wake nī hinya wongereirwo, nake akīgooca Ngai, **21** tondū nīetīkītie biū atī Ngai arī na hinya wa kūhingīa ūria eranīire. **22** Ūndū ūcio ūgītūma atuuu mūthingu. **23** Na rīrī, ciugo icio ciandīkitwo atīrī “Nīatuirwo mūthingu” itīandīkīrwo nī ūndū wake wiki, **24** no ciandīkīrwo nī ūndū witū, itūhī arīa Ngai agaatua athingu, o itūhī arīa twītīkītie Ngai ūria warīukīrie Jesū Mwathani witū kuuma kūrī arīa akuū. **25** We aaneanirwo oragwo nī ūndū wa mehīa maitū, na agīcooka akīrīukīo nīgeetha tūtūuo athingu.

5 Nī ūndū ūcio, kuona atī nītūtūtūtwo andū athingu nī ūndū wa gwītīkia-rī, tūrī na thayū na Ngai nī ūndū wa Mwathani witū Jesū Kristū, **2** we ūria ūtūmīte tūgīe na mweke wa gūkīnya wega-inī wa Ngai, harīa tūrūngī rīu nī ūndū wa gwītīkia. Na itūhī nītūkenaga nī ūndū wa kīrīgīrīro kīrīa tūrī nakīo gīa gūgaakīnyīra rīrī wa Ngai. **3** Na to ūguo wiki, no rīrīa tūrī mathīina-inī nītūkenaga tondū nītūtū atī gūthīnīka gūtūmaga tūtūmīrīrie; **4** nakuo kūtūmīrīria gūtūmaga tūgīe na gwīkīndira; nakuo gwīkīndira gūtūmaga tūgīe na kīrīgīrīro. **5** Nakīo kīrīgīrīro kīu gītīgītūūraga ngoro, tondū Ngai nīaitīrīrie wendani wake ngoro-inī ciitū na ūndū wa Roho Mūtheru, ūria we aatūheire. **6** Nī ūndū-rī, o ihinda rīrīa rīagīrīre rīakīnya, o hīndī īria tūtaarī na hinya, Kristū nīakūire nī ūndū wa andū arīa matatīaga Ngai. **7** Nī hinya mūno mūdū akue nī ūndū wa mūdū mūthingu, no hihi kwahoteka kuoneka mūdū ūngīkua nī ūndū wa mūdū mwega. **8** No Ngai nīonanītie wendo wake kūrī itūhī na njīra īno: Atī hīndī īria twatūire tūrī ehīa-rī, Kristū nīatūkūrīire. **9** Kuona atī rīu nītūtūtūtwo athingu na ūndū wa thakame yake-rī, githī tūtīgākīhonokio makīria kuuma harī mang'ūrī ma Ngai nī ūndū wake! **10** Tondū-rī, angīkorwo hīndī īria twarī thū cia Ngai nītwaigūithanirio nake na ūndū wa gīkuū kīa Mūrīu, na tondū rīu tūrī aigūithanie na Ngai-rī, nītūrīkīragīrīria kūhonokio nī ūndū Kristū arī muoyo. **11** Na to ūguo wiki, no o na nītūkenagīra Ngai thīnī na Mwathani witū Jesū Kristū, o ūcio ūtūmīte tūgūithanio na Ngai. **12** Nī ūndū ūcio-rī, o ta ūria kwīhia kwa mūdū ūmwe gwatūmire mehīa matoonye gūkū thī, nakīo gīkuū gītūtoonya nī ūndū wa mehīa, nao

andũ othe magĩtuĩka a gũkuaga tondũ nĩmehirie, **13** nĩgũkorwo o na watho ũtanahanwo, mehia maarĩ kuo gũkũ thĩ. No gũtarĩ watho mũndũ ndangĩtuuo mwĩhia. **14** O na kũrĩ ũguo-rĩ, kuuma hĩndĩ ya Adamu o nginya hĩndĩ ya Musa, gĩkuũ nĩkĩo gĩatũire gĩthamakagĩra andũ, o na arĩa matehitĩe na ũndũ wa kwagarara watho ta ũrĩa Adamu eekĩte, arĩ we mũhano wa ũrĩa warĩ wa gũũka thuuha. **15** No kiheo kũu gĩtihaanaine na ihĩtia rĩa kwagarara watho. Tondũ angĩkorwo andũ aingĩ nĩmakuire nĩ ũndũ wa ihĩtia rĩa mũndũ ũmwe-rĩ, wega wa Ngai o na kiheo kĩrĩa kiarehirwo nĩ wega wa mũndũ ũcio ũmwe, na nĩwe Jesũ Kristũ-rĩ, nĩcio ciyũrĩrĩre andũ aingĩ mũno makĩria! **16** O na ningĩ, kiheo kũu kĩa Ngai gĩtirĩngaine na maciaro ma mehia ma mũndũ ũcio ũmwe: Tondũ gũtũirwo kwa rĩhĩa rĩu rĩmwe nĩkuo gwatũmire andũ matũirwo ciira, no kiheo kũu kĩaheanirwo nĩ Ngai o ũguo tũhũ kĩarutirwo nĩ ũndũ wa mehia maingĩ, nakĩo gĩgĩtũma matuuo athingu. **17** Tondũ-rĩ, angĩkorwo kwĩhia kwa mũndũ ũmwe gwatũmire gĩkuũ gĩthamake nĩ ũndũ wa mũndũ ũcio ũmwe-rĩ, githĩ arĩa maamũkagĩra wega mũingĩ wa Ngai na kiheo kũu kĩa ũthingu matigũtũũra mathamakaga makĩria marĩ muoyo-inĩ nĩ ũndũ wa mũndũ ũmwe, o we Jesũ Kristũ! **18** Nĩ ũndũ ũcio, o ta ũrĩa kwĩhia riita o rĩmwe gwatũmire andũ othe matũirwo ciira-rĩ, ũguo noguo gĩũko kĩmwe kĩa ũthingu gĩatũmire andũ othe matuuo athingu nĩguo magĩe na muoyo. **19** Nĩgũkorwo o ta ũrĩa ũremĩ wa mũndũ ũmwe watũmire andũ aingĩ matuuo ehia-rĩ, ũguo noguo gwachĩka kwa mũndũ ũcio ũmwe gũgũtũma andũ aingĩ matuuo athingu. **20** Ũhoro wa watho wongereirwo nĩguo mehia mongerereke. No harĩa mehia mongererekire-rĩ, naguo wega wa Ngai ũkĩongerereka makĩria, **21** nĩgeetha o ta ũrĩa mehia maathamakire thĩĩnĩ wa gĩkuũ-rĩ, o naguo wega wa Ngai ũthamakage nĩ ũndũ wa ũthingu, nĩguo ũtũkinyie muoyo-inĩ wa tene na tene nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ. (aiŋonĩs g166)

6 Hakĩrĩ ũguo-rĩ, tũkiuge atĩa? Nĩ tũtũũre o twĩhagia nĩgeetha wega wa Ngai ũingĩhage? **2** Hĩ! Kũroaga gũtuĩka ũguo! Ithũ-rĩ, nĩtwakuire ũhoro-inĩ wa wĩhia; twakĩhota atĩa gũcoka gũtũũra thĩĩnĩ wago? **3** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ ithũ othe arĩa twabatithirio thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ twabatithirio thĩĩnĩ wa gĩkuũ gĩake? **4** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, twabatithirio nĩgũthikwo twathikirwo hamwe nake gĩkuũ-inĩ gĩake, nĩgeetha o ta ũrĩa Kristũ aariũkirio kuuma kũrĩ arĩa akuĩ nĩ hinya wa riiri wa lthe, o na ithũ tũtũũre na mũtũũrĩre mwerĩ. **5** Angĩkorwo nĩtũnyitithanĩtio nake ũguo thĩĩnĩ wa gĩkuũ gĩake-rĩ, hatĩrĩ nganja nĩtũkanyitithanĩtio nake thĩĩnĩ wa kũriũka gwake. **6** Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ mũndũ witũ wa tene nĩambirwo hamwe nake nĩgeetha mwĩrĩ ũyũ wa mehia weherio, nĩguo tũtikanacooke gũtuĩka ngombo cia mehia, **7** tondũ mũndũ o wothĩ ũrĩa ũrikĩtie gũkua nĩatigithanĩtio na mehia. **8** Na rĩrĩ, angĩkorwo nĩtwakuire hamwe na Kristũ-rĩ, nĩtwĩtũkĩtie atĩ nĩtũgũtũũra muoyo hamwe nake. **9** Nĩgũkorwo nĩtũũĩ atĩ tondũ Kristũ nĩariũkirio akuma kũrĩ arĩa akuĩ-rĩ, ndarĩ hĩndĩ agaacooka gũkuu; gĩkuũ gĩtirĩ na hinya wa kũmwathĩ rĩngĩ. **10** Gĩkuũ kĩrĩa aakuire, aakũrĩrĩre

ũhoro wa mehia o riita rĩmwe rĩa kũigana; no muoyo ũrĩa atũũraga-rĩ, atũũraga nĩ ũndũ wa riiri wa Ngai. **11** O na inyuĩ, o ũndũ ũmwe mwĩonagei atĩ nĩmũkuĩte ũhoro-inĩ wa mehia, na atĩ mũtũũraga muoyo mũrĩ ngwatanĩro na Ngai thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **12** Tondũ ũcio, mũtikanareke mehia mathamakage thĩĩnĩ wa mũrĩ yanyu iyo ikuaga, atĩ nĩguo mwathĩkagĩre merĩrĩria mooru mayo. **13** Ningĩ mũtikananeane ciĩga cia mũrĩ yanyu mehia-inĩ, atĩ nĩguo itũike ta indo cia kũhũthĩrwo cia kwagana nacio, no nĩ kaba mwĩheanage kũrĩ Ngai, mũhaana ta andũ marutĩtuo gĩkuũ-inĩ makarehwo muoyo-inĩ na mũneanage ciĩga icio cia mũrĩ yanyu kũrĩ we nĩguo itũike ta indo cia kũhũthĩrwo na gwika maũndũ ma ũthingu. **14** Mũtigatũike a gwachagwo nĩ mehia, tondũ inyuĩ mũtirĩ agũthamakagĩrwo nĩ watho, no mũrĩ agũthamakagĩrwo nĩ wega wa Ngai. **15** Tũkiuge atĩa? Kuona atĩ tũtirĩ rungu rwa watho no tũrĩ rungu rwa wega wa Ngai-rĩ, nĩtũtũũre twĩhagia? Kũroaga gũtuĩka ũguo! **16** Kaĩ inyuĩ mũtooĩ atĩ rĩrĩa mweheana kũrĩ mũndũ nĩguo mũtuĩke ngombo mũmwathĩkagĩre-rĩ, inyuĩ mũkĩrĩ o ngombo cia ũcio mwathĩkagĩra: mũrĩ ngombo cia mehia marĩa merekagĩria mũndũ gĩkuũ-inĩ, kana mũrĩ ngombo cia wathiki ũrĩa ũrehaga ũthingu? **17** No Ngai arocookerio ngaatho, tondũ o na gũtuĩka inyuĩ mwarĩ ngombo cia mehia-rĩ, rĩu nĩmwathĩkĩre na ngoro yothĩ ũrutani ũrĩa mwheokerwo. **18** Inyuĩ nĩmũrĩkĩtie kuohorwo mũkoima mehia-inĩ, mũgacooka gũtuĩka ngombo cia ũthingu. **19** Ndĩraaria ũhoro ũyũ ngĩũgerekaganĩa na maũndũ ma andũ tondũ inyuĩ nĩmwagĩte hinya mũtũũrĩre-inĩ wanyu wa ndũire. O ta ũrĩa mwatũire mũneanaga ciĩga cianyu cia mũrĩ itũike ngombo kũrĩ maũndũ marĩa matarĩ ma ũtheru o na ma waganu ũrĩa ũtũire wongererekaga-rĩ, rĩu kĩneanei ciĩga cianyu itũike ngombo cia ũthingu nĩguo mũgaatuĩka andũ atheru. **20** Rĩrĩa mwarĩ ngombo cia mehia-rĩ, mũtiathagwo nĩ ũthingu. **21** Hĩndĩ iyo muonaga uumithio ũrĩkũ kuuma kũrĩ maũndũ marĩa matũmaga rĩu mũconoke? Maũndũ macio marĩgĩrĩrio-inĩ marehaga gĩkuũ! **22** No rĩu tondũ nĩmwohoretwo mũkoima mehia-inĩ na mũgatuĩka ngombo cia Ngai-rĩ, uumithio ũrĩa muonaga ũmwerekagĩria ũtheru-inĩ, na maciaro maguo nĩ muoyo wa tene na tene. (aiŋonĩs g166)

7 Atĩrĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ (nĩgũkorwo ndĩraaria na inyuĩ mũrĩ andũ arĩa mooĩ watho), kaĩ mũtooĩ atĩ watho wathaga mũndũ o rĩrĩa arĩ muoyo? **2** Nĩ ũndũ mũtũmia ũrĩ na mũthũuri aikaraga ohanĩtio na mũthũuriwe nĩ watho ihinda rĩrĩa rĩothe mũthũuriwe arĩ muoyo; no mũthũuriwe angĩkua-rĩ, mũtũmia ũcio ti muohe nĩ watho ũcio wa ũhiki. **3** Tondũ mũtũmia ũcio angĩhikĩra mũndũ ũngĩ rĩrĩa mũthũuriwe arĩ muoyo, atũkaga mũtharia. No mũthũuriwe angĩkua, mũtũmia ũcio ti muohe nĩ watho ũcio, na ndangĩtuĩka gĩtharia o na angĩhikio nĩ mũndũ ũngĩ. **4** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, o na inyuĩ nĩmwakuire ũhoro-inĩ wa watho nĩ ũndũ wa mwĩrĩ wa Kristũ, nĩguo mũtuĩke a mũndũ ũngĩ, o we ũrĩa wariũkirio akuma kũrĩ arĩa akuĩ,

nigeetha tuciaragire Ngai maciaro. **5** Nigukorwo hinda iria wathagwo ni mwiri uyū wa mehia-rī, meririria ma mehia maria maarahuragwo ni watho nimarutaga wira thini wa miri iiti, magaciiragira giku maciaro. **6** No riu, nituohoretwo tukoima watho-ini, tondū nitukuite uhoro-ini uria watuohete nigeetha tutungatage na mutungatire mweru wa Roho, no ti mutungatire uria mukuru wa watho uria mwandike. **7** Riu rī, tukiuge atia? Watho ukiri wihia? Aca ti uguo! Ti-itheru tige ni undū wa watho ndingiamenyire wihia ni kī. Nigukorwo ndingiamenyire uhoro wa gūcūmikirā korwo watho ndwoigite, “Ndūkanacūmikirā kīndū kiene.” **8** No wihia, tondū wa kuona kamweke karia kaaheanitwo ni riathani riu, ugītūma ngie na meririria ma mithemba yothe thini wakwa. Nigukorwo hatarī watho, wihia ni muku. **9** Kuri hinda ni ndaari muoyo itanamenya watho; no hinda iria riathani rikire, wihia ukigia muoyo na ni ngikua. **10** Ngimenya ati riathani o riu riarī ria gūtūma mūdū atūire muoyo-rī, norio riarehire giku. **11** Nigukorwo riria wihia wonire kamweke karia kaaheanitwo ni riathani riu-rī, ni kūheenia waheenire, na ūkinjūraga nario. **12** Ni undū ūcio-rī, watho ni mūtheru, o na riathani o ritheru, na ni rīa kihooto na ni rīega. **13** Kai undū ūcio mwega ugicookete gūtūka giku harī ni? Gūtikanatūke uguo! No nigeetha wihia ūkūirikane ati ni wihia, niwarehire giku thini wakwa na undū wa kūhūthira undū ūcio mwega, nigu wihia ūtūke wihia kūna. **14** Nītūū ati watho uumanite na Roho; no ni ndi mūdū ūri na mwiri wendetio agatūka ngombo ya wihia. **15** Ndimenyaga maūdū maria njikaga. Nigukorwo uria nyendaga gwika tigu njikaga, no undū uria thiire nigu njikaga. **16** O na ingitūka njikaga uria itekwenda gwika-rī, ninjikirite ati watho ni mwega. **17** Tondū ūcio nīngūūranite ati ti ni mwene njikaga maūdū macio, no ni wihia uria ūtūūraga thini wakwa wika uguo. **18** Ninjūū ati gūtiri undū mwega ūtūūraga thini wakwa, uguo ni kuuga thini wa mwiri uyū wakwa wihagia. Nigukorwo nindiriragira gwika wega, no hinya wa gwika uguo nigu itari. **19** Nigukorwo wega uria nyendaga gwika tigu njikaga, no ūuru uria itendaga gwika nigu thiaga na mbere gwika. **20** Na riri, ingikorwo ninjikaga uria itekwenda gwika-rī, ti ni mwene njikaga maūdū macio, no ni wihia uria ūtūūraga thini wakwa wika uguo. **21** Undū uyū nītūūmaga nyone ati watho uyū nigu ūrutaga wira thini wakwa: Riria ngwenda gwika wega-rī, ūuru ūkoragwo o hamwe na ni. **22** Nigukorwo ngoro-ini yakwa thini, nīnganagira watho wa Ngai; **23** no ninyonaga watho ūngi ūkiruta wira thini wa ciiga cia mwiri wakwa, ūkarehaga mbaara, na ūkarūaga na watho wa meciiria makwa, na ūkandua mūdū muohe ni watho wa wihia uria ūrutaga wira thini wa ciiga ciakwa. **24** Kai ni ndikiri mūdū mūthūniku-ī Nū ūkūūhonokia harī mwiri uyū wa giku? **25** Nindacookeria Ngai ngaatho ni undū wa Jesu Kristu Mwathani witu! Ni undū ūcio-rī, ni mwene thini wa meciiria makwa ndi ngombo ya watho wa Ngai, no ha uhoro wa mwiri uyū wa wihia, ni ndi ngombo ya watho wa wihia.

8 Ni undū wa maūdū macio-rī, andū aria marī thini wa Kristu Jesu o ti a kūherithio, **2** tondū ni kūgerera harī Jesu Kristu watho wa Roho uria ūheaga muoyo wanjohore kuma kuri wihia na giku. **3** Nigukorwo undū uria watho wa Musa ūtangahotire gwika ni undū wa kwagithio hinya ni mwiri uyū wihagia-rī, Ngai nīekire undū ūcio na undū wa gūtūma Mūrii wake mwene arī na mwiri ūhaanaine na mwiri uyū wihagia, nigeetha atuike igongona ria kūhoroheria mehia. Na ni undū ūcio agītūra wihia uria warī thini wa mūdū uria wihagia ciira, **4** nigeetha maūdū ma ūthingu maria mathanitwo ni watho mahingio thini witu, ithu arī tūtātūraga kūringana na mwiri uyū wihagia, no tūtūūraga kūringana na Roho. **5** Andū aria matūūraga kūringana na mwiri uyū wihagia meciiragia o maūdū maria mwiri ūcio wendaga; no aria matūūraga kūringana na Roho meciiragia o maūdū maria mendagwo ni Roho. **6** Meciiria ma mūdū mwihia marehaga giku, no meciiria maria maathagwo ni Roho marehaga muoyo na thayū; **7** meciiria maria mehagia marī ūthū na Ngai. Meciiria macio matiathikagira watho wa Ngai, o na matingihota gwika uguo. **8** Andū aria maathagwo ni mwiri uyū wihagia matingihota gūkenia Ngai. **9** No riri, inyū mūtiathagwo ni mwiri uyū wihagia, no mwathagwo ni Roho, angikorwo Roho wa Ngai atūūraga thini wanyu. No riri, mūdū o wothē ūtarī na Roho wa Kristu-rī, ūcio ti wa Kristu. **10** No angikorwo Kristu arī thini wanyu-rī, miri yanyu nīmiku ni undū wa mehia, no maroho manyu marī muoyo ni undū wa ūthingu. **11** Na nīngi angikorwo Roho wa Ngai uria wariukirie Jesu kuuma kuri aria aku atūūraga thini wanyu-rī, o we ūcio wariukirie Kristu kuuma kuri aria aku niagatūma miri iyo yanyu ikuaga igie na muoyo ni undū wa Roho wake, ūcio ūtūūraga thini wanyu. **12** Ni undū ūcio, arii na aari a lthe witu, ithu tūri na thiri, no ti thiri kuri mwiri uyū wihagia, ati nigu tūtūūrage kūringana na uria wendaga. **13** Nigukorwo mūngitūra kūringana na uria mwiri uyū wihagia wendaga-rī, nīmūgakua, no mūngitūraga ciiko cio njuru cia mwiri na hinya wa Roho-rī, nīmūgatūra muoyo, **14** tondū andū aria othe matongoragio ni Roho wa Ngai acio nio ciana cia Ngai. **15** Nigukorwo mūtiaheirwo roho wa kūmūtua ngombo ringi nigu mwitigagire, no mwaheirwo Roho wa kūmūtua ciana ciaka cia kwirerowo. Na nigu ūtūmaga twanirire tūkoiga atiri, “Abba, Baba.” **16** Roho Mūtheru we mwene niwe mūira hamwe na maroho maitu ati ithu tūri ciana cia Ngai. **17** Riu-rī, angikorwo tūri ciana ciaka-rī, tūkirī agai, tūgatūka o agai a kūgaya Ngai, na agai hamwe na Kristu, angikorwo ti-itheru nītūgwatanagira nake mīnyamaro yake nigu tūkaahota kūgwatanira riiri wake o nago. **18** Nguona ati mīnyamaro iria tūri nayo riu ndingiringithanio na riiri uria tūkaagūirio. **19** Indo iria ciombirwo itūūraga ciereire kūgūūranirio gwa ciana cia Ngai iri na gūthethūka kūnene. **20** Nigukorwo ciūme cio ciathiririo itūūre itari kiene na ti undū wa gūthūūra cio nyene, no ni undū wa kwenda kwa uria waciathiririo itūūre iri na kūrīgiriro, **21** ati ciūme cio nyene nīgakūūru kuuma ūkombo-ini wa kūbutha, ikinye wiyathi-ini wa riiri wa ciana cia

Ngai. **22** Nĩtũũ atĩ nginyagia rĩu ciũmbe icio ciothe itũire icaayaga irĩ na ruo ta rwa mũndũ-wa-nja akiheo mwana. **23** Na to indo icio icaayaga, no o na ithuĩ arĩa tũrĩ na maciario ma mbere ma Roho, nĩtũcaayaga ngoro-inĩ ciitũ thĩnĩ, twetereire hĩndĩ ikinye ya gũtũuo ciana cia Ngai, na nĩkuo gũkũũrwo kwa mũĩrĩ iitũ kuumu ũkombo-inĩ. **24** Nĩgũkorwo twahonokirio nĩ ũndũ wa kĩĩrĩgĩrĩro kĩu. No rĩrĩ, kwĩrĩgĩrĩra kĩndũ kĩoneku-rĩ, kĩu ti kĩĩrĩgĩrĩro kũrĩ. Nũũ wĩrĩgĩrĩra kĩrĩa arĩ nakio? **25** No rĩrĩ, tũngĩkorwo twĩrĩgĩrĩre kĩrĩa tũtarĩ nakĩorĩ, tũgĩetagirĩra o tũkĩrĩrĩrie. **26** O ũndũ ũmwe, Roho nake nĩatũiteithagia nĩ ũndũ wa ũrĩa tũtarĩ hinya. Ithuĩ tũtũũ kĩrĩa twagĩrĩrwo nĩkũhooya, no Roho we mwene nĩatũthaitanagĩrĩra arĩ na mũcaayo ũtangĩgweteka na ciugo. **27** Nake Ngai ũrĩa ũthuthuuragia ngoro ciitũ nĩoi meciirĩa ma Roho, tondũ Roho nĩwe ũthaitanagĩrĩra andũ arĩa aamũre kũringana na ũrĩa Ngai endete. **28** Nĩngĩ nĩtũũ atĩ harĩ andũ arĩa mendete Ngai, o arĩa metitũo nĩwe kũringana na ũrĩa aathugundite-rĩ, maũndũ mothe mateithanagia hamwe mamarehere kĩrathimo. **29** Nĩgũkorwo acio Ngai aamenyete o tene-rĩ, nĩo aathĩrĩrie matũũke a kũhaanano na mũhianire wa Mũrũwe, nĩguo atũũke irigithathi harĩ andũ aingĩ a lthe ũmwe. **30** Nao acio aathĩrĩrie o mbere, nĩo etire; nĩo acio eetire, nĩo aatũire athĩngu; nao acio aatũire athĩngu, nĩo aahumbire riiri. **31** Tũkiuge atĩa ũhoro ũkonĩ maũndũ macio? Angĩkorwo Ngai arĩ mwena witũ-rĩ, nũũ ũngĩkihota gũtũtuma ũthũ? **32** Ūcio ũtaigana gũcaĩra Mũriũ wake mwene, no akĩmũneana nĩ ũndũ witũ ithuothie, na rĩrĩ, agĩtũheete ũcio-rĩ, angĩkirega atĩa gũtũtaanahĩra na indo iria ingĩ ciothe? **33** Nũũ ũngĩona ũndũ wa gũthitangĩra andũ arĩa Ngai ethuurĩre? Nĩ Ngai ũmatũũte atĩ matĩrĩ na mahĩtia. **34** Nũũ ũngĩhota kũmatua ehia? Gũtĩrĩ! Kristũ Jesũ, o we ũrĩa wakũire, na akĩrĩũka akiuma kũrĩ arĩa akuĩ, nĩwe ũkarĩte guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai agĩtũthaitanĩrĩra. **35** Nũũ ũngĩtũtũgithania na wendani wa Kristũ? Anga nĩ kuona thĩĩna, kana kwĩhĩrwo nĩ ruo, kana nĩkũnyariirwo, kana ng'aragu, kana kwaga nguo, kana ũgwati, o na kana rũhĩrũ rwa njora? **36** O ta ũrĩa kwandĩkĩtuo atĩrĩ: "Tũtindaga tũkũuragwo o mũthenya wothĩ nĩ ũndũ waku; tũtũuagwo ta ng'ondũ cia gũthĩnjwo." **37** No rĩrĩ, o na tũkionaga maũndũ macio mothe-rĩ, ithuĩ tũrĩ makĩria ma atooria nĩ ũndũ wa ũcio watwendire. **38** Nĩgũkorwo nĩndĩkĩte kũmenya kũna atĩ o na kũngĩtuĩka nĩ ũhoro wa gũkua kana gũtũũra muoyo, o na kana araika kana ndaimono, o na kana ũhoro wa mahinda maya kana marĩa magooka, o na kana maahinya o na marĩkũ, **39** o na kana ũraihu wa na igũrũ kana ũrĩku, o na kana kĩndũ kĩngĩ o gĩothe kĩa irĩa ciombirwo: gũtĩrĩ o na kĩmwe kĩngĩhota gũtũtũgithania na wendani wa Ngai, ũcio ũrĩ thĩnĩ na Kristũ Jesũ, Mwathani witũ.

9 Nĩ ngwaria ũhoro-wa-ma ndĩ thĩnĩ wa Kristũ, ti maheeni ndĩraaria, o nayo thamiri yakwa nĩyo mũira wakwa thĩnĩ wa Roho Mũtheru, **2** atĩ ndĩ na kieha kĩnene na ruo rwa ngoro rũtarathira. **3** Nĩgũkorwo ingĩendire nĩ mwene nyiitwo nĩ kĩrĩmi na nyingatwo ndigithanio na Kristũ handũ-inĩ ha arĩ na aarĩ a lthe witũ acio a rũrĩrĩ rwitũ kĩũmbe, **4** nĩo andũ a Isiraeli.

O nĩo Ngai aatũire ciana ciake; na nĩo maikaraga na riiri wake, na no-o matũitũo andũ a kĩrĩkanĩro, na a kwamũkĩra watho, na a kũhooyaga hekarũ-inĩ, o na nĩngĩ nĩo merĩrwo cĩranĩro. **5** Nĩngĩ matũũ maitũ marĩa ma tene maarĩ a kĩruka kũu, nake Kristũ aarĩ wa rũciario rwao ha ũhoro wa mwĩrĩ, o we Ngai ũrĩa wathaga maũndũ mothe, ũrĩa ũgocagwo nginya tene! Amenĩ. **(aĩon g165)** **6** Ūguo ti kuuga atĩ kiugo kĩa Ngai nĩkiagĩte kũhinga. Nĩgũkorwo ti andũ othe arĩa maciariirwo Isiraeli marĩ andũ a Ngai a ma. **7** O na nĩngĩ ti othe ciana cia Iburahĩmu, o na gũtũũka nĩ a rũciario rwake. No rĩrĩ, eerirwo atĩrĩ, "Rũciario rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaka." **8** Ūguo nĩ ta kuuga atĩrĩ, ti ciana iria iciarĩtuo na njĩra ya ndũire ingĩtuĩka ciana cia Ngai, no nĩ ciana cia kĩranĩro itũuagwo cia mbeũ ya Iburahĩmu. **9** Nĩgũkorwo kĩranĩro kĩoiĩgĩte atĩrĩ: "Ihinda rĩrĩa rĩamũre riakinya nĩngacooka, nake Sara nĩakagĩ kaana ga kahĩ." **10** Na to ũguo wiki, o nacio ciana cia Rebeka ciarĩ cia ithe o ũmwe, na nĩwe ithe witũ Isaka. **11** No rĩrĩ, ciana icio cia mahatha itanaciarwo, o na itekĩte ũndũ o na ũrĩkũ mwega kana mũũru, nĩguo mũbango ũrĩa Ngai aathugundite wa gwĩthuurĩra andũ ũhinge: **12** ti na ũndũ wa ciiko iria mekĩte, no nĩ ũndũ wa wendi wa ũcio wĩtanaga, nĩerĩre Rebeka atĩrĩ, "Ūrĩa mũkũrũ nĩagatungatĩra ũrĩa mũnĩni." **13** O ta ũrĩa kwandĩkĩtuo atĩrĩ: "Nĩndendire Jakubu, no ngĩrega Esau." **14** Tũkiuge atĩa nĩ ũndũ wa ũhoro ũcio? Ngai no atũanĩre ũndũ ũtarĩ wa kĩhooto? Kũroaga gũtũũka ũguo! **15** Nĩgũkorwo erire Musa atĩrĩ, "Nĩndĩguagĩra tha ũrĩa ndenda kũguĩra tha, na ngacĩra ũrĩa ndenda gũcaĩra." **16** Tondũ ũcio-rĩ, ũndũ ũcio nduonekaga nĩ ũndũ wa wendi wa mũndũ, kana nĩ ũndũ wa kĩyo gĩake, no nĩ ũndũ wa tha cia Ngai. **17** Nĩgũkorwo Maandĩko-inĩ Firaũni erĩtuo atĩrĩ: "Ndagũtũgĩrĩrie nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kĩũmbe, nĩguo nyonanie hinya wakwa thĩnĩ waku, na nĩguo rĩtwa riakwa rĩhunjo thĩ yothe." **18** Nĩ ũndũ ũcio Ngai aĩguagĩra tha mũndũ ũrĩa enda kũguĩra tha, na akoomia ngoro ya ũrĩa enda kũũmia. **19** Ūmwe wanyu ahota kũnjũũria atĩrĩ: "Ngai atũire atũtuagĩra mahĩtia nĩki? Tondũ nũũ ũngĩkihota kũregana na ũrĩa Ngai ekwenda?" **20** No wee-rĩ, ũkĩrĩ ũ mũndũ ũyũ nĩguo ũcokanĩrie na Ngai? "Kĩndũ kĩrĩa kĩombirwo-rĩ, no kĩũrie ũcio wakĩũmbire, 'Wanyũmbire ũũ nĩki?'" **21** Gĩthĩ mũũmbi wa nyũngũ ndarĩ na kĩhooto gĩa kũhũthĩra rĩũmba o ũrĩa agĩenda; kĩenyũ kĩmwe kĩa rĩũmba rĩu athondeke indo imwe cia kũhũthĩrwo na njĩra ya gũtũũka na ingĩ nĩ ũndũ wa mahũthĩro ma ndũire? **22** I kũngĩkorwo Ngai, tondũ nĩathuurĩte kuonania mang'ũrĩ make na kũmenyithania hinya wake, nĩakĩrĩrĩrie mũno arĩ na wetereri mũnene andũ arĩa mahaana to indo icio cia kũrakarĩrwo, o icio ciahhaarĩrio kwanangwo? **23** I kũngĩkorwo ekaga ũguo nĩgeetha atũme ũingĩ wa riiri wake ũmenyeke nĩ arĩa mahaana ta indo iria akaĩguĩra tha, arĩa aahaarĩrie o mbere matũũke a kũgaya riiri ũcio, **24** na nĩo ithuĩ, ithuĩ arĩa eetire, na to arĩa moimĩte kũrĩ Ayahudi, no nĩ kuuma o na kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ? **25** O ta ũrĩa oiĩgĩte Ibuku-inĩ rĩa Hosea, atĩrĩ: "Andũ arĩa matarĩ akwa nĩo ngeeta 'andũ akwa'; nake mũndũ-wa-nja ũcio ũtarĩ mwende nĩwe ngeeta 'mwendwa wakwa.'" **26** na nĩngĩ, "Nĩgũgatuĩka atĩ, o handũ harĩa meeriirwo atĩrĩ,

'Inyuū mūtiri andū akwa,' no ho mageetirwo 'ariū a Ngai ūria ūri muoyo.' 27 Naguo ūhoro ūkonii Isiraeli, Isaia nīaniriire, akiuga atiri: "O na gūtuika andū a Isiraeli maigana ta mūthanga wa iria-ini-rī, no matigari mao makaahonoka. 28 Nīgukorwo Mwathani nīagatuira andū a gūkū thī ciira o narua, na aūkinyie mūthia." 29 Na o ta ūria Isaia oigite o mbere ūndū ūcio ūtanakinya, atiri: "Tiga Mwathani Mwene-Hinya-Wothe aatūtigiriire njaro-rī, ithui tūngiatuikire ta Sodomu, na tūhaane o ta Gomora." 30 Tūkiuge atia ha ūhoro ūcio? Ati andū-a-Ndūriri, ariā mataathingatire ūthingu, nīmagiire naguo, ūthingu ūria ūgiagwo naguo na ūndū wa gwitikia; 31 no ati andū a Isiraeli, ariā maathingatire watho wa ūthingu-rī, matigana kūgia na watho ūcio. 32 Maagire kūgia naguo niki? Tondū matiaūthingatire na njira ya witikio, no maucaririe na njira ya gwika maundū. O nao nīmahingirwo nī "ihiga rīria rīhinganaga". 33 O ta ūria kwandikitwo: "Atiriri, kūu Zayuni nīnjigite ihiga rīria rītūmaga andū mahingwo, na ngaiga rwaro rwa ihiga rūria rūtūmaga magūe, nake mūdū ūria ūmwihokete ndari hīndi agaanonorithio."

10 Ariū na aari a lthe witū, ūndū ūria ngoro yakwa yendete mūno na ūria hooyaga Ngai nī ūndū wa andū a Isiraeli nī ati mahonokio. 2 Nīgukorwo nī ndi mūira wao ati nī mari kīyo ūhoro-ini wa Ngai, no kīyo kīu kīao gikaaga ūmenyi. 3 Na tondū matigana kūmenya ūthingu ūria uumaga kūrī Ngai no nī kūgeria maageririe kwīhaandira ūthingu wao ene-rī, matigana kwīnyihiria ūthingu wa Ngai. 4 Nake Kristū nīwe wakinyirie ūhoro wa watho mūthia nīgeetha kūgie na ūthingu kūrī mūdū o wothē ūria witikitie. 5 Musa aataariire ūhoro wa ūthingu ūria uumanaga na watho na njira īno: "Mūdū ūria wikaaga maūdū macio aritūūragio muoyo nīmo." 6 No riri, ūthingu ūria uumanaga na gwitikia uugaga atiri: "Ndūkaneyurie na ngoro atiri, 'Nūū ūkwambata akinye igūrū?'" (ūguo nī kuuga, agiire Kristū amūrehe gūkū thi) 7 "o na ndūkeyurie, 'Nūū ūkaaharūka irima rīria ritarī gīturi?'" (ūguo nī kuuga, ambatie Kristū kuuma kūrī ariā akuū). (Abyssos g12) 8 No ūhoro ūcio uugaga atia? Uugaga atiri, "Ūhoro ūri o hakuhi nawe; ūri o kanua-ini gaku, na ngoro-ini yaku," naguo ūhoro ūcio nīguo ūhoro wa witikio ūria tumbūraga: 9 Ati ūngiumbūra na kanua gaku ati, 'Jesū nī Mwathani,' o na gwitikia witikie na ngoro yaku ati Ngai nīamūriukirie oime kūrī ariā akuū-rī, no ūhonoke. 10 Nīgukorwo mūdū etikagia na ngoro yake, agatuuo mūthingu, na akoimbūra na kanua gake, agakihonokio. 11 Tondū Maandiko moigite atiri, "Ūria wothē ūmwihokaga ndari hīndi agaanonorithio." 12 Nīgukorwo gūtiri ngūūrani gatagati ka Mūyahudi na mūdū-wa-Ndūriri: tondū Mwathani o ūcio nīwe Mwathani wa andū othe, na nīarathimaga mūno ariā othe mamūkayagira; 13 nīgukorwo nī kwandike atiri, "Mūdū wothē ūria ūgaakaira rītwa rīa Mwathani niakahonoka." 14 No riri, mangīmūkaia atia matamwitikitie? Na mangīmūwikia atia matari maigua ūhoro wake? Na mangikūgia atia matari na mūdū wa kūmahunjira? 15 Ningi andū mangihota atia kūhunja ūhoro matari atume? O ta ūria kwandikitwo atiri, "Kaī magūrū ma andū ariā

mahunjagia Ūhoro-ūria-Mwega nīmagiriire-iri" 16 No riri, ti andū othe Isiraeli meetikirire Ūhoro-ūria-Mwega. Nīgukorwo Isaia oririe atiri, "Mwathani, nūū witikitie ūhoro witū?" 17 Nī ūndū ūcio, gwitikia kuumanaga na kūgia ūhoro, naguo ūhoro ūguagwo na ūndū wa kiugo gīa Kristū. 18 No ngūūria atiri: Matiri maigua Ūhoro? Hatiri njanja nīmaiguite, tondū Maandiko mekuuga atiri: "Mūgambo wao nīwahunjire thī yothē, nacio ciugo ciao igikinya ituri-ini ciothe cia thi." 19 Na ningi ngūūria atiri: Andū a Isiraeli matiigana kūmenya ūguo? Atiri, Musa o mbere oigire atiri, "Nīngatūma mūgue ūiru nī ūndū wa rūriri hatari; nīngatūma mūrakare nī ūndū wa rūriri rūtari na ūmenyo!" 20 Nake Isaia akiuga omiririire mūno atiri, "Andū ariā mataanjaraigia nīo maanyonire; ndeeguūiriire ariā mataanjūūragiriria." 21 No ha ūhoro ūkonii Isiraeli akoiga atiri, "Mūthenya wothē ndindaga ndambūrūkitie moko makwa kūrī andū aremi, na a ngarari."

11 Ningi ngūūria atiri: Ngai nīkūrega aaregire andū ake? Kūroaga gūtuika ūguo! Nī mwene ndi Mūisraeli, wa rūciaro rwa Iburahimu, na wa mūhiriga wa Benjamini. 2 Ngai ndaigia kūrega andū ake ariā aamenyete o mbere. Kaī mūtooi ūria Maandiko moigite haria handikitwo ūhoro wa Elija, ūria aathaitire Ngai nī ūndū wa andū a Isiraeli, akiuga atiri: 3 "Mwathani, nīmoragite anabii aku na nīmatharitie igongona ciaku; no nī nyiki ndigarite, nao nīkūnjaria maranjaria manjūrage?" 4 Ngai aamūcookeirie atiri, "Nīnditigiriire andū ngiri mūgwanja ariā matari maaturia Baali ndu." 5 Nī ūndū ūcio, o na hīndi īno tūri, nī kūrī na matigari maria Ngai ethuuriire nī ūndū wa wega wake. 6 Na angikorwo Ngai aamathuuriire nī ūndū wa wega wake-rī, gūtingigitiika ati maathuurirwo nī ūndū wa ciiko ciao; korwo nī ūguo-rī, wega wa Ngai ndūngigitiika nī wega rīngi. 7 Riu tūkiuge atia? Nī atiri, ūndū ūria andū a Isiraeli maatūre macaragia na kīyo kīnene matiawonire, no andū ariā athuure-rī, nīmawonire. Acio angī nao nīmoomirio ngoro, 8 o ta ūria kwandikitwo atiri: "Ngai nīamaheire roho ta wa andū magonetio nī toro, akīmahe maitho matekuona, na matū matekūgia, o nginya ūmūthi ūyū." 9 Nake Daudi ekuuga atiri: "Metha yao ya kūriri irotuika mūtego, na kīndū gīa kūmagwatia, o na itūke ya kūmahinga, na irihī rīa ūiru wao. 10 Maitho mao marogīa nduma, matige gūcoka kuona, na mathiiaage mainamiriire nginya tene." 11 Ningi ngūūria atiri: Ayahudi nīkūhīngwo maahingirwo makigūa ūndū matangūkūira? Kūroaga gūtuika ūguo! Aca ti guo o na atia! Ūria kūrī nī ati, tondū wa mehia mao, ūhonokio nīukinyiire andū-a-Ndūriri nīgeetha andū a Isiraeli maigue ūiru. 12 No angikorwo ūremi wao nīūtuikite ūtonga kūrī kīrindi gīa thī, nayo hathara yao īgatūika ūtonga kūrī andū-a-Ndūriri-rī, githi kūyūririirwo kwao gūtingikirehe ūtonga mūngi makiria! 13 Riu-rī, nī inyuū andū-a-Ndūriri ndiraariria. Tondū ndi mūtūmwō ūtūmitwo kūrī andū-a-Ndūriri-rī, ūtungata ūcio wakwa nīndiwikiriire mūno, 14 ngūigeragiria kana hihī ndahota kwarahūra andū a rūruka rwakwa kīūmbe maigue ūiru, na ndūme amwe ao mahonokio. 15 Tondū angikorwo kūregwo kwao nīkuo gwa gūtūma kīrindi gīa thī

kūguithanio na Ngai-rī, ī gwītkīrwo kwao kūngikīrehe kī, tīga, o kūriūka kuuma kūri arīa akuū? **16** Angīkorwo kīenyū gīa kīmere kīrīa kīrūtīrwo Ngai kīrī maciaro ma mbere nī gītheru-rī, o nākio kīmere gīothe no gītheru; angīkorwo mūri nī mūtheru-rī, o nacio honge no theru. **17** Angīkorwo honge imwe cia mūtamaiyū wa mūgūnda nīciakahūrīrwo, nawe, o na watuīka ūrī rūhonge rwa mūtamaiyū wa gīthaka-rī, ūgīciarīthanio na honge icio ingī, na rīu nīūgayanaga ūnoru na icio ingī kuuma mūri wa mūtamaiyū ūcio-rī, **18** menya ndūkae kwīganīra honge icio ingī. Ūngīka ūguo-rī, rīrīkana ūndū ūyū: Wee tiwe ūnyīitīrīre mūri ūcio, no nī mūri ūcio ūkūnyīitīrīre. **19** No wee no ūkiuge atīrī, “Honge icio ciakahūrīrwo nīgeetha njarīthanio na mūti.” **20** Ūguo noguo. No rīrī, honge icio ciakahūrīrwo tondū wa kwaga gwītkīa, nawe wīhaandīte nī ūndū wa gwītkīa. Ndūkae gwītkīa, no wītīgagīre. **21** Tondū angīkorwo Ngai ndacaīre honge icio cia ndūire-rī, o nawe ndangīgūcaīra. **22** Nī ūndū ūcio, mwīcūranīe ūhoru wa ūtugi wa Ngai na kwaga tha gwake: harī andū acio maagūire, nīagīre kūmaiguīra tha, no inyuī, nīkūmūtuga amūtugaga, angīkorwo nīmūgūtūūra thīnī wa ūtugi wake. Kwaga ūguo-rī, o na inyuī no mūtīnio mweherio. **23** Andū acio nao mangītīga kūrūmia ūhoru ūcio wa kwaga gwītkīa-rī, nīmagaciārīthanio na mūti, nīgūkorwo Ngai arī na ūhoti wa kūmaciārīthania naguo rīngī. **24** Nī ūndū-rī, angīkorwo mwatīnīrio kuuma mūtamaiyū-inī wa kīrītī, na mūgīcooka mūgīciarīthanio na mūtamaiyū wa mūgūnda, na ūcio nī ūhoru ūtārī wa ndūire-rī, gīthī ti ūhūthū makīria honge icio, o icio ciārī ciaguo, gūciarīthanio na mūtamaiyū wa mūgūnda o ūcio warī wao kūmbel. **25** Ariū na aarī a lthe wītū, ndīkwenda mūikare mūrīgītwo nī ūhoru ūyū wa hitho, nīgeetha mūtīkare kwīona ta mūrī oogī: Hitho nī atī, andū amwe a līraeli nīanyīite nī kūmīa ngoro, o ngīnya rīrīa mūigana wa andū-a-Ndūrīrī ūkaahinga gūtoonya. **26** Nī ūndū ūcio-rī, andū a līraeli othe nīmakahonokio, o ta ūrīa kwandīkītwo atīrī: “Mūhonokīa nīakoīma Zayunī; naguo ūhoru wa kūregana na Ngai nīakaweherīa kuuma kūrī Jakubu. **27** Nakīo gīkī nīkīo kīrīkanīro kīrīa ngaarīkanīra nao, rīrīa ngaamehererīa mehīa mao.” **28** Ha ūhoru-ūrīa-Mwega-rī, andū a līraeli nīmaturīrwo thū nī ūndū wanyu, no ha ūhoru wa gūthuurwo-rī, nīmendetwo nī ūndū wa maithe mao ma tene, **29** nīgūkorwo iheo irīa Ngai aheanaga na gwītana kūrīa etanaga nakuo ndacookaga kwīrīcūkwo. **30** O ta ūrīa inyuī hīndī īmwe mwaremeire Ngai, no rīu nīamūguīrīre tha nī ūndū wa ūremī wao-rī, **31** rīu no taguo o nao matuīkīte aremī, nīgeetha o nao rīu maiguīrwo tha nī ūndū wa ūrīa Ngai amūguīrīre tha. **32** Nīgūkorwo Ngai nīatuīte andū othe aremī nīgeetha acooke amaiguīre tha othe. **(eleēsē g1653)** **33** Hī! Ī ūūgī wa Ngai, o naguo ūmenyo wake, itīkīrī nīngī na ndīku mūno! Matuīro make gūtīrī ūngīhota kūmatuīria, na mīthīire yake kī ndīngīmenyeka-ī! **34** “Nūū ūmenyete mecīria ma Mwathani? Kana nūū ūkoretwo akīmūtaara?” **35** “Nūū wanahe Ngai kīndū, atī nīgūo Ngai acooke amūrīhe kīndū kīu?” **36** Nīgūkorwo īndo ciothe cioīmīre harī we, na nīwe ūcītūīragīa

ciothe, na ciothe-rī, no ciake. Nake arogoocagwo ngīnya tene na tene! Amenī. **(aiōn g165)**

12 Nī ūndū ūcio, arīū na aarī a lthe wītū, ndamūthaitha tondū wa ūrīa Ngai anamūguīra tha, mwīrute mūrīrī yanyu ītuīke magongona marī muoyo, na matheru mangīkenīa Ngai, arī guo ūtungata ūrīa wagīrīre na wa ma wa kūgocīthīa Ngai. **2** Mūtikanahaananie ūhoru wanyu na maūndū marīa mekagwo nī andū a thī īno; no garūrūkai na ūndū wa kwērūhio mecīria manyu. Hīndī īyo nīmūrīhotaga kūmenya na gwītīkīra wendī ūcio wa Ngai, o wendī ūcio wake mwega ūrīa wa kūmūkenagīa, na mūkīnyanīru kūna. **(aiōn g165)** **3** Nī ūndū wa wega ūrīa ndaahīrwo nī Ngai-rī, ngwīra o mūndū wothē wanyu atīrī: Mūndū ndakae gwītua mūnene gūkīra ūrīa aagīrīrwo nī gwītua, no nī kaba mūndū ecīarīnge ūhoru wake we mwene na atue itua rīagīrīru, kūringana na wītīkio ūrīa Ngai amūheete. **4** O ta ūrīa tūrī na cīga nīngī thīnī wa mwīrī ūmwe, nacio cīga icio ciothe itīrutaga wīra mūthemba ūmwe-rī, **5** no taguo o na itūhū, o na watuīka tūrī aingī, tūrī mwīrī ūmwe thīnī wa Kristū, na o kīga nīkīohanītīo na irīa ingī ciothe. **6** Nīngī nītūheetwo iheo itīganīte, kūringana na wega ūrīa tūheetwo. Angīkorwo kīheo kīa mūndū nī kūratha mohoro-rī, nīahūthīre kīheo kīu kūringana na ūrīa wītīkio wake ūigana. **7** Angīkorwo nī gūtungata, nīatungatage; na angīkorwo nī kūrūtana, nīarutanage; **8** nīngī angīkorwo nī kūmūrīria andū, nīakīūmanagīrīre; na angīkorwo nī wa kūrūmbūiya mabata ma andū arīa aingī, nīakīheanage na ūtaana; angīkorwo nī wa gūtongoria, nīatongoragīe na kīyo; nīngī ūrīa wa kūiguanīra tha, nīekage ūguo akenete. **9** Wendani wanyu nīūkoragwo nī ūrīa ūtarī ūhinga. Thūūragai ūndū ūrīa mūūru; naguo ūndū ūrīa mwega mūkīūrūmagīe. **10** Endanagai mūndū na ūrīa ūngī, mūrī na wendani ta wa cīana cia ithe ūmwe. Na mūndū nīatīage ūrīa ūngī gūkīra we mwene. **11** Rutagai wīra na kīyo, na mūreke ngoro cīanyu īhīahīage, mūgītungatagīra Mwathani. **12** lkaragai mūkenete nī ūndū mūrī na kūrīgīrīro, na mūkīragīrīre hīndī ya mathīina, na mūkīarage mūkīhooyaga hīndī ciothe. **13** Teithagīai andū a Ngai mabatara-inī mao. Tūūrai mūnyīitaga andū ūgenī. **14** Rathimagai andū arīa mamūnyarīiraga; marathīmagei na mūtikanamarume. **15** Kenagai hamwe na arīa marakena; na mūcakae na arīa maracakaya. **16** Tūūrai mūiguanīte mūndū na ūrīa ūngī. Tigagai gwītīa, no mwītīkagīre kūgīa ngwatanīro na andū arīa matarī igweta. Tigagai kwīona ta mūrī oogī. **17** Mūtikanake mūndū ūūru nī ūndū wa ūūru ūrīa amwīkīte. Menyagīrīrai nīgūo mwīkage maūndū marīa mangīonwo magīrīre nī andū othe. **18** Inyuī-rī, geragai gūīkaranīa na mūndū o wothē na thayū kūngīhoteka. **19** Arata akwa, mūtikanērīhīrie, no tigagīrai mangūrī ma Ngai handū, nīgūkorwo nī kwandīkītwo atīrī: “Kūrīhanīria nī gwakwa; nī nīi ngaarīhanīria,” ūguo nīgūo Mwathani ekuuga. **20** Handū ha ūguo-rī: “Thū yaku īngīkorwo īhūtīrī-rī, mīhe irīo; īngīkorwo nīnyootīrī-rī, mīhe gīa kūnyua. Gwīka ūguo-rī, nīkūmūgīrīra makara ma mwakī mūtwe.” **21** Mūtikanatoorio nī ūūru, no tooragīai ūūru na wega.

13 O mündü no nginya athikagire ariä maathanaga, nīgūkorwo gütiri hinya wa gwithana tiga ūria Ngai ahaandite. Aathani ariä marī ho nī Ngai ūmatuite a gwithana. **2** Nī ūndū wa ūguo-rī, mündū ūria ūremagira ariä maathanaga, nikūrega aregaga ūndū ūria Ngai atuite, nao ariä mekaga ūguo nīmagatuika a gütürwo ciira. **3** Nīgūkorwo aathani ti a kūmakia ariä mekaga ūria kwagiriire, no nī a kūmakia ariä mekaga ūru. Nīūkwenä wagage gwitigagira ūria wathanaga? Gīikage ūria kwagiriire, nake nīarikūgathagiriira. **4** Nīgūkorwo we nī ndungata ya Ngai ya gütūma wonage maündū mega. No ūngika ūuru-rī, wītigire, nīgūkorwo ndakuuaga rūhiū rwa njora tūhū. We nī ndungata ya Ngai, na mūrihanā wake wa kūherithania na wa gūkinīyiria mündū ūria wīkaga ūuru mang'ūri ma Ngai. **5** Nī ūndū ūcio, nī kwagiriire mwathikagire ariä maathanaga, ti tondū wa gwītīgira mang'ūri macio, no nī tondū wa ūria mwīmenyeire na thamiri cianyu ūria ari wegā gwika. **6** Ūndū ūcio noguo ūtūmaga mūrutage magooti, nīgūkorwo ariä maathanaga nī ndungata cia Ngai, na maheanaga mahinda mao mothe nī ūndū wa wira ūcio kīumbe. **7** Rutagira andū othe kīria mwgāriirwo nī kūmarutira: Angīkorwo mūtiritute magooti, rutai magooti; na angīkorwo nī kūruta mbeeca cia kūrutithia wira wa būruri, rutai; nao andū ariä a kūheo gītīo, maheagei; na ariä a gwikiriirwo, mekagiriire. **8** Mūtigaikare mūri na thīiri na mündū o na ūrikū, tiga o mwendanage hīndi ciothe mündū na ūria ūngi, nīgūkorwo mündū wendaga mündū ūria ūngi nīahingītie watho. **9** Nī ūndū maathani maya, atī “Ndūkanatharanie,” na “Ndūkanoragane,” na “Ndūkanaiye,” na “Ndūkanacumikire kindū kiene,” o na riathani rīngi o rīothe rīngīkorwo ho, mohanitio mothe maturaniirwo thīini wa riathani rīri: “Enda mündū ūria ūngi ta ūria wiyendete wee mwene.” **10** Wendani-rī, ndūngika mündū ūria ūngi ūru. Nī ūndū ūcio kwendana nīkuo kūhingia watho. **11** Na mwikage ūguo nī ūndū wa kūmenya mahinda maya tūri ūria matari. Ihinda nīikinyu nīgeetha mwarahūke mūtige gūkoma, tondū ūhonokio wītū rīu ūri hakuhi kūrī rīria twambiriire gwītikia. **12** Ūtukū ūri hakuhi gūthira; naguo mūthenya ūkiri gūkinya. Nī ūndū ūcio nītūtigane na maündū ma nduma na twiohe indo cia mbaara, o iria cia ūtheri. **13** Nītūthiage na mīthiire mīagiriiru, o ūria yagiriire gūkarwo nayo mūthenya, tūtigatoonye maruga-inī mooru marī na nyimbo njūru na ūrīu, na tūtigatoonye ūtharia-inī kana maündū ma ūura-thoni, na tūtikagīage na njūgitano na kūguanira ūru. **14** No rīri, mwīhumbei Mwathani Jesū Kristū, na mūtigatūire mwiciiragia o ūria mūngihingia meririira ma mīiri īno ya mehia.

14 Na rīri, mündū ūria ūkoragwo ari na wītikio mūhūthū mwamūkirei, mūtekūmūtūira ciira nī ūndū wa maündū marīa mataiguanīirwo. **2** Wītikio wa mündū ūmwe-rī, nīūmwītikiriitē kūria irio cia mīthemba yothe, no mündū ūngi, ūria ūri wītikio mūhūthū, ariāga o mīthemba ya nyeni. **3** Mündū ūria ūriāga mīthemba yothe ya irio ndakae kūmena mündū ūria ūtekaga ūguo, nake mündū ūria ūtarīaga

indo imwe-rī, ndakae gūtūira ciira mündū ūria ūriāga ciothe tondū Ngai nīamwītikiriitē. **4** Wee ūkiri ū nīguo ūtūire ndungata ya mündū ūngi ciira? Mwathi wayo nīwe ūmenyaga irūngi wegā kana igwite. Nayo nīirirūgamaga, tondū Mwathani nīwe ūri na ūhoti wa gütūma irūgame. **5** Mündū ūmwe-rī, onaga ta kūrī mūthenya ūmwe mūtheru kūrī iria ingi; nake mündū ūngi akoonā mīthenya yothe no ūndū ūmwe. O mündū niemenyere wegā na ngoro yake. **6** Mündū ūria wonaga mūthenya ūmwe ūri wa mwanya-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani. Nake ūria ūriāga nyama-rī, ariāga nī ūndū wa Mwathani, nīgūkorwo nī Ngai acookagira ngaatho; nake ūria ūtaciriāga-rī, ekaga ūguo nī ūndū wa Mwathani, na nī Ngai acookagira ngaatho. **7** Nīgūkorwo gütiri o na ūmwe wītū ūtūiraga nī ūndū wake mwene, na gütiri o na ūmwe wītū ūkuaga nī ūndū wake mwene. **8** Nī ūndū tūngitūira muoyo-rī, tūtūiraga nī ūndū wa Mwathani; na tūngikua-rī, twakua nī ūndū wa Mwathani. Nī ūndū ūcio tūngīkorwo tūri muoyo kana tūkuite-rī, tūri o a Mwathani. **9** Ūhorō ūyū nīguo watūmire Kristū akue na acooke ariūke, nīguo atuike Mwathani wa ariä akuū na ariä marī muoyo. **10** Wee-rī, ūgūtūira mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ciira niki? Kana ūkūmena mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu niki? Nīgūkorwo ithuothe nītūkarūgama mbere ya gītī gīa ciira kīa Ngai. **11** O ta ūria kwandikitwo atri: “‘Ti-itheri, o ta ūria nīi ndūiraga muoyo, iru o rīothe nīrīgaturio mbere yakwa; naruo rūrīmī o ruothe nīrūkoimbūria Ngai,’ ūguo nīguo Mwathani ekuaga.” **12** Hakiri ūguo-rī, o ūmwe wītū niakaheana ūhorō wake mwene mbere ya Ngai. **13** Nī ūndū ūcio nītūtīgite gūtuanira ciira ithū ene. Handū ha ūguo-rī, kaba mūtue na meciriira manyu atī mūtigatūma mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ahīngwo kana agwe njira-inī. **14** Nīi nīmenyete wegā biū ndi thīini wa Mwathani Jesū, atī gütiri irio iri thaahu cio nyene. No rīri, mündū ūria wonaga kindū ta kīri thaahu-rī, ūcio harī we kindū kīu nī kīri thaahu. **15** Angīkorwo mūrū kana mwarī wa thoguo nīekūigua ūru tondū wa kīria ūriāga-rī, wee nītūtīgite gūthi na mīthiire ya wendani. Tiga gütūma mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ūcio Kristū aakūiriire oore nī ūndū wa kīria ūraria. **16** Mūtikanareke ūndū ūria muonaga ūri mwega ūtuika wa gūcambio. **17** Nīgūkorwo ūthamaki wa Ngai ti ūhorō wa kūrīa na kūnyua, no nī wa ūthingu, na thayū o na gikeno iria ciunaga kūrī Roho Mūtheru, **18** tondū mündū o wothē ūria ūtungatagira Kristū na njira icio niakenagia Ngai, o na akoonagwo ari mwega nī andū. **19** Nī ūndū ūcio-rī, nitwīkiragei kiyo gīa gwikaga maündū marīa marehaga ūhorō wa thayū na magatūma tuonganiriire hinya. **20** Mūtikanathūkie wira wa Ngai nī ūndū wa irio. Irio ciothe nī theru, no rīri, nī ūru mündū kūrīa kindū o gīothe kīria kīngihitithia mündū ūria ūngi. **21** Nī kaba kwaga kūrīa nyama, kana kūnyua ndibei o na kana gwika ūndū ūngi o na ūrikū ūria ūngitūma mūrū kana mwarī wa Ithe wanyu ahitithio. **22** Nī ūndū ūcio-rī, ūndū ūria wītikitie ūkonii maündū macio-rī, nīūmenyete gatagatī gaku na Ngai. Kūrathimwo-rī, nī mündū ūria ūtarī ūndū angīcuukira nī ūndū wa kindū kīria onaga kīri kīega agūka. **23** No rīri, mündū

angikorwo arĩ na nganja, acooke arĩe irio iria arĩ na nganja nacio, mündũ ũcio nĩetũĩrie ciira, tondũ kũria gwake gũtũmanĩte na wĩtĩko; naguo ũndũ o wotho ũtoimanĩte na wĩtĩko nĩ mehĩa.

15 Na rĩrĩ, ithuĩ arĩa tũrĩ na hinya-rĩ, twagĩĩrwo nĩgũkuuanagĩra na arĩa matarĩ na hinya maũndũ mao ma ũhinyaru na to gwĩkenagĩa ithuĩ ene. **2** O ũmwe witũ nĩagĩĩrwo nĩgũkenia mündũ ũrĩa ũngĩ nĩ ũndũ wa maũndũ make mega, nĩgeetha ongererwo hinya. **3** Nĩgũkorwo o na Kristũ ndekenirie we mwene, no o ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Irumi cia arĩa makũrumaga nĩ nĩ ciagwĩĩrie.” **4** Nĩgũkorwo maũndũ mothe marĩa maandĩkirwo tene maandĩkirwo marĩ ma gũtũruta, nĩgeetha tũgĩage na kĩrĩgĩrĩro nĩ ũndũ wa gũkĩrĩrĩa na kũũmĩrĩro nĩ Maandĩko macio. **5** Ngai ũrĩa ũheanaga ũkĩrĩrĩa na ũũmanĩrĩa aromũhe roho wa ũiguano o mündũ na ũrĩa ũngĩ rĩrĩa mũkũrũmĩrĩa Kristũ Jesũ, **6** nĩgeetha mũgoocithagie Ngai o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ mũrĩ na ngoro ũmwe na mũgambo ũmwe. **7** Nĩ ũndũ ũcio, o mündũ nĩagĩtĩkagĩre ũrĩa ũngĩ, o ta ũrĩa mwetĩkĩrĩrwo nĩ Kristũ, nĩgeetha Ngai agoocagoo. **8** Nĩgũkorwo ngũmwĩra atĩrĩ, Kristũ okire arĩ ndungata ya Ayahudi nĩ ũndũ wa ũhoro wa ma wa Ngai, nĩguo ahingie ciĩranĩro iria ciĩrĩrwo maithe maitũ ma tene, **9** nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magoocithagie Ngai nĩ ũndũ wa tha ciake, ta ũrĩa kwandĩkitwo atĩrĩ: “Nĩ ũndũ ũcio nĩngũkũgocoo ndĩ gatagatĩ ka ndũrĩrĩ; nĩndĩrĩnaga nyĩmbo cia kũgocoo rĩtwa rĩaku.” **10** Ningĩ nĩ kwĩritwo atĩrĩ: “Kenai, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, mũrĩ hamwe na andũ ake.” **11** Na ningĩ nĩ kwĩritwo atĩrĩ, “Goocai Mwathani, inyuĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ othe, na mũmũĩnĩre nyĩmbo cia kũmũgocoo, inyuĩ andũ othe.” **12** O na ningĩ, Isaia nĩoigĩte atĩrĩ, “Mündũ ũrĩa wĩtagwo Mũri wa Jesi nĩagocoo, o we ũrĩa ũkaarũhũka atũike na gwatha ndũrĩrĩ, nao andũ-acio-a-Ndũrĩrĩ nĩmakaagĩra na kĩrĩgĩrĩro thĩĩnĩ wake.” **13** Na rĩrĩ, Ngai ũrĩa arĩ we mwĩhoko witũ aromũiyũria na gĩkeno gĩothe na thayũ tondũ wa ũrĩa mũmwĩhokete, nĩgeetha mũkĩrĩrĩre kũgĩa na kĩrĩgĩrĩro nĩ ũndũ wa hinya wa Roho Mũtheru. **14** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩ mwene nĩnjĩtikĩrite atĩ inyuĩ ene nĩmũiyũritwo nĩ wega, na nĩ mũrĩ na ũmenyo mũiganu, o na mũkahota gũtaarana inyuĩ ene. **15** Ndĩmwandĩkiire ũndũ ũyũ ndĩ na ũũmĩrũ mũĩngĩ ngĩmwĩra maũndũ mamwe, taarĩ kũmũrĩrĩkania maũndũ macio rĩngĩ, nĩ ũndũ wa wega ũrĩa Ngai aaheire, **16** nĩguo ndũike mũtungatĩrĩ wa Kristũ Jesũ kũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, ndutage wĩra wa mũthĩnjĩrĩ-Ngai wa kũhunjagĩa ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Ngai, nĩgeetha andũ-a-Ndũrĩrĩ magaatũka igongona rĩtĩkĩrĩku nĩ Ngai, o rĩrĩa rĩtherie nĩ Roho Mũtheru. **17** Nĩ ũndũ ũcio nĩngwĩraha thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩ ũndũ wa ũtungata wakwa ngĩtungatĩra Ngai. **18** Ndĩkũgeria kwaria ũndũ o na ũrĩkũ tĩga o ũrĩa Kristũ ahĩngĩte na ũndũ wakwa harĩ ũhoro wa gũtongoria andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro-inĩ wa gwathĩkĩra Ngai, nĩ ũndũ wakwa kũheana ũhoro na maũndũ marĩa mekĩrwo, **19** na ũndũ wa hinya ũrĩa watũmaga kũringwo ciama na kuonwo morĩrũ, tondũ wa hinya wa Roho Mũtheru. **20** Nĩ ũndũ wa ũguo kuuma Jerusalemu kũrĩgĩcũka nginya Iluriko,

nĩhunjĩtie biũ ũhoro-ũrĩa-Mwega wa Kristũ. **20** Na rĩrĩ, ndũire ndũrĩrĩrie kũhunjia ũhoro-ũrĩa-Mwega kũria Kristũ atamenyekete, nĩgeetha ndikanatũike wa gwaka igũrũ rĩa mũthĩngĩ wakĩtuo nĩ mündũ ũngĩ. **21** No rĩrĩ, nĩgũtũike o ta ũrĩa kwandĩkitwo, atĩrĩ: “Arĩa matarĩ meerwo ũhoro wake nĩo makaawona, na arĩa matarĩ maigua nĩo magaatũkĩrwo nĩguo.” **22** Kĩu nĩkĩo gĩtũmĩ kĩria kĩanagĩria mahinda maĩngĩ njũke kũu kwanyu. **23** No rĩu, tondũ hatĩrĩ handũ hangĩ ingĩruta wĩra ng’ongo-inĩ ici, na tondũ mĩaka mũĩngĩ nĩngoretwo ngũrĩrĩria kũmuona-rĩ, **24** nĩndĩrabanga gwĩka ũguo ngĩthĩ Sipania. Nĩndĩrehoka gũkaamũceerera ngĩthĩtũkĩra kũu kwanyu, na atĩ nĩmũkandeithĩrĩria gũthĩrĩ rũgendo rũu, thuutha wa gũkenanĩra na inyuĩ ihinda inini. **25** No rĩu ndĩ rũgendo-inĩ ngĩthĩrĩ Jerusalemu ngatungatĩre andũ arĩa aamũre marĩ kũu. **26** Nĩgũkorwo andũ a Makedonia na a Akaia nĩmoonire arĩ wega kũhotha nĩguo mateithie andũ arĩa athĩnĩ a thĩritũ ya andũ arĩa aamũre kũu Jerusalemu. **27** ũguo nĩguo moonire kwagĩrĩre, na ti-itherũ nĩ marĩ na thĩrĩrĩ wa andũ acio. Tondũ wa rĩrĩrĩ, angikorwo andũ-a-Ndũrĩrĩ nĩmagwatanĩire na Ayahudi irathimo cia kũroho-rĩ, o nao marĩ na thĩrĩrĩ kũrĩ Ayahudi wa kũmatungatĩra na indo iria marathimĩtuo nacio. **28** Nĩ ũndũ ũcio ndaarĩka kũruta wĩra ũcio, na menye wega atĩ maciaro macio nĩ marĩkia kwamũkĩrwo-rĩ, hĩndĩ iyo nĩngamũceerera ngĩthĩrĩ Sipania. **29** Nĩnjũũ atĩ ngũkĩra kũu kwanyu, ngaakorwo njĩyũrĩrĩrwo nĩ irathimo cia Kristũ. **30** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩndamũthaita nĩ ũndũ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na nĩ ũndũ wa wendani ũrĩa tũheetwo nĩ Roho, atĩ mũnyĩtanire na nĩ kĩgiano-inĩ gĩakwa na ũndũ wa kũhooya Ngai nĩ ũndũ wakwa. **31** Hooyai nĩgeetha ngaahonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie a kũu Judea, na ningĩ atĩ ũtungata wakwa kũu Jerusalemu ũgetĩkĩrĩka nĩ andũ arĩa aamũre akuo, **32** nĩgeetha ngocoo kũrĩ inyuĩ ngenete, Ngai enda, na tũcanjamũke tũrĩ hamwe. **33** Ngai mwene thayũ aroikara hamwe na inyuĩ inyuotho. Amenĩ.

16 Nĩngũgaathĩrĩria mwarĩ wa Ithe witũ Fibi kũrĩ inyuĩ, ũrĩa ũtungataga thĩĩnĩ wa kanitha wa Kenikĩrea. **2** Nĩngũmũhooya mũmwamũkĩre thĩĩnĩ wa Mwathani o ta ũrĩa mũngĩamũkĩra andũ arĩa aamũre, na mũmũhe ũteithio o wotho angĩbatario nĩguo kuuma kũrĩ inyuĩ, nĩgũkorwo o nake anakorwo arĩ ũteithio mũnene kũrĩ andũ aĩngĩ, o hamwe na nĩ mwene. **3** Geithiai Pirisila na Akula, arĩa tũrutaga wĩra nao tũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **4** O nĩmendire kũũragwo nĩ ũndũ wakwa. Na to nĩ nyĩki ndĩramacookeria ngaatho, no nĩmacookeirio ngaatho nĩ makanitha mothe ma andũ-a-Ndũrĩrĩ. **5** Geithiai o na kanitha ũrĩa ũcemanagĩa kwao mũcĩ. Geithiai mũrata wakwa Epeneto, ũrĩa warĩ mwĩtĩka wa Kristũ wa mbere kũu bũrũrĩ wa Asia. **6** Geithiai Mariamu, ũrĩa warutire wĩra na kĩyo kĩnene mũno nĩ ũndũ wanyu. **7** Geithiai Anderoniko na Juniasi, andũ a mũhĩrĩga witũ arĩa tuohetwo hamwe. Nao nĩ marĩ igweta gatagatĩ-inĩ ka atũmwo, o na ningĩ nĩmatũkĩre a Kristũ mbere yakwa. **8** Geithiai Ampiliato, ũrĩa nyendete mũno thĩĩnĩ wa Mwathani. **9** Na mũgeithie Urubano, ũrĩa tũrutithanagĩa wĩra wa Kristũ nake, o na mũgeithie mũrata wakwa nyendete Sitakusi. **10** Geithiai

Apele, ūria wageririo na akīmenyeka atī nī wa Kristū kūna. Na mūgeithie andū a nyūmba ya Arisitobulo. **11** Ningī mūgeithie Herodioni, ūria wa mūhīrīga witū. Geithiai andū a nyūmba ya Narikiso ariā marī thīinī wa Mwathani. **12** Geithiai Turufena na Turufosa, andū-a-nja acio marutaga wīra na hinya thīinī wa Mwathani. Na mūgeithie mūrata wakwa Perisi, mūdū-wa-nja ūngī o nake ūrutite wīra na hinya mūno thīinī wa Mwathani. **13** Geithiai Rufusi, ūria mūthuure thīinī wa Mwathani, o na mūgeithie nyina, ūria ūkoretwo arī o ta maitū. **14** Ningī mūgeithie Asunikirito, na Felegoni, na Herime, na Pateroba, na Herima, o na ariū na aarī a lthe witū ariā marī hamwe nao. **15** O na ningī mūgeithie Filologo, na Julia, na Nerea na mwarī wa nyina, na Olumpa, na ariā othe aamūre makoragwo hamwe nao. **16** Geithaniai mūdū na ūria ūngī na ngeithi theru cia kīmununyano. Makanitha mothe ma Kristū nīmamūgeithia. **17** Ariū na aarī a lthe witū, nīngūmūthaitha mwīmenyagīrīre andū ariā marehaga nyamūkano na maūdū ma kūmūhīngithia, marīa mareganīte na ūhorō ūria mūrūtītwo. Eheragīrai andū ta acio. **18** Nīgūkorwo andū ta acio ti Mwathani witū Kristū matungataga, no nī nda ciao ene matungataga. Nīmaheenagia ngoro cia andū ariā matoōī ūuru na ūndū wa mīario yao mīnyoroku na ndeto ciao cia kwīyendithīrīria. **19** Andū othe nīmaiguīte ngumo ya wathiki wanyu, nī ūndū ūcio nīnīyūrītwo nī gīkeno nī ūndū wanyu; no nīngwenda mūgīe na ūgī harī maūdū marīa mega, na mwage ūcuuke harī maūdū marīa mooru. **20** Ngai mwene thayū nīarihehenja Shaitani o narua, na inyuī mūmūrangīrīrie rungu rwa magūrū manyu. Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūroikara na inyuī. **21** Nīmwaveithio nī Timotheo, ūria tūrutaga wīra nake, o na Lukio, na Jasoni na Sosipatero, ariā a mūhīrīga witū. **22** Nī Teritio, mwandiki wa marūa maya, nīndamūgeithia thīinī wa Mwathani. **23** Nake Gayo, ūria ūnyītīte ūgeni na ūria ūtugaga andū a kanitha othe, nīamūgeithia. Nīmwaveithio nī Erasito, ūria mūigi kīgīna gīa itūūra, na mūrū wa ithe witū Kwarito. (**24** Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūrogīa na inyuī inyuothe. Amenī.) **25** Na rīu kūrī ūria ūngīhota kūmūrūgamia wega nī ūndū wa Ūhorō-ūria-Mwega ūria hunjagia, na kwanīrīra ūhorō wa Jesū Kristū kūringana na ūguūrio wa maūdū marīa ma hitho marīa matūire mahithītwo kuuma tene, (aiōnios g166) **26** no rīu nīmaguūrie na makamenyithanio thīinī wa Maandīko marīa ma ūnabii, nī ūndū wa watho wa Ngai, o we ūria ūtūūruga tene na tene, nīgeetha ndūrīrī ciothe imwītīkie na imwathikagīre: (aiōnios g166) **27** nake Ngai, o we wiki mūūgī-rī, arotūūra agoocagwo nginya tene na ūndū wa Jesū Kristū! Amenī. (aiōn g165)

1 Akorinitho

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, o nĩ ndeetirwo ndũike mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wa kwenda kwa Ngai, ndĩratũma ngeithi ici tũrĩ hamwe na mũrũ wa Ithe witũ Sosithene, **2** Twandikira kanitha wa Ngai ũria ũrĩ Korinitho, kũri aria othe maamũritwo thĩĩni wa Kristũ Jesũ na magetwo matũike andũ atheru, o hamwe na aria othe marĩ kũndũ guothe makayagĩra rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we Mwathani wao na witũ: **3** Wega na thayũ irogĩa kũri inyuĩ ciumĩte kũri Ngai Ithe witũ na Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Nĩnjookagĩra Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ undũ wanyu, nĩ undũ wa wega wake ũria mũheetwo thĩĩni wa Kristũ Jesũ. **5** Nĩgũkorwo thĩĩni wake nĩmũtongetio maĩndũ-inĩ mothe, mũgatongio ũhoru-inĩ wa mĩario yanyu yotho o na ũhoru-inĩ wotho wa kũmenya maĩndũ, **6** tondũ-rĩ, ũira witũ ũkonĩĩ Kristũ nĩwekirirwo hinya thĩĩni wanyu. **7** Nĩ undũ ũcio gũtirĩ kĩheo gĩa kĩiroho o na kĩmwe mũtarĩ nakio, o mũgetagĩrĩra na kiyo kũguũranĩro kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **8** Nake nĩarĩmũikaragia mũrĩ na hinya nginya mũthia, nĩguo mũtikankorwo mũrĩ na ũcuuke mũthenya ũria wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **9** Ngai nĩ mwĩhokeku, o we ũria wamwĩtĩre nĩguo mũkorwo na ngwatanĩro na Mũriũ Jesũ Kristũ, Mwathani witũ. **10** Atĩrĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndamũthaita thĩĩni wa rĩitwa rĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, atĩ inyuothe mũiguane o mũndũ na ũria ũngĩ, nĩguo mũtikagĩa na nyamũkano gatagatĩ-inĩ kanyu. **11** Tondũ rĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a Ithe witũ, nĩmenyithĩtio nĩ andũ amwe a kuuma nyũmba ya Kiloe atĩ nĩ kũrĩ na ngũĩ gatagatĩ-inĩ kanyu. **12** ũria ndĩroiga nĩ atĩrĩ: ũmwe wanyu oigaga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Paŭlũ”; ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Apolo”; nake ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Kefa”; o na nĩngĩ ũngĩ akoiga atĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Kristũ.” **13** Kaĩ Kristũ agayanitio? Paŭlũ-rĩ, nĩwe waambirwo mũtĩ igũrũ nĩ undũ wanyu? Mwabatithirio thĩĩni wa rĩitwa rĩa Paŭlũ? **14** Nĩngũcookia ngaatho nĩ undũ gũtirĩ o na ũmwe wanyu nĩ ndaabatithirie, o tĩga Kirisipo na Gayo. **15** Nĩ undũ ũcio gũtirĩ mũndũ o na ũmwe ũnguiga atĩ mwabatithirio thĩĩni wa rĩitwa rĩakwa. **16** Ī, o na nĩngĩ nĩndabatithirie andũ a nyũmba ya Stefana; no tĩga acio, ndĩngĩrĩrikana kana nĩ kũrĩ mũndũ ũngĩ ndaabatithirie. **17** Nĩ gũkorwo Kristũ ndaandũmire ngabatithanie, na aandũmire ngahunjĩe ũhoru-ũria-Mwega, no ti ndũheane na ũgũ wa mũndũ, nĩgeetha mũtharaba wa Kristũ ndũkae kwagithio kiene. **18** Nĩgũkorwo ndũmĩrĩri ya mũtharaba nĩ ũrimũ kũrĩ aria maroora, no kũrĩ ithuĩ aria tũrahonokio-rĩ, undũ ũcio nĩ hinya wa Ngai. **19** Nĩgũkorwo kwandĩkitwo atĩrĩ: “Ŭgũ wa andũ aria oogĩ nĩkũniina ngaaũniina; naguo ũmenyo wa andũ aria imenyi ndĩkũtue wa tũhũ.” **20** Mũndũ ũria mũũgĩ-rĩ, akĩrĩ kũ? Mũndũ ũria mũthomu-rĩ, akĩrĩ kũ? Ari ha mũciiri ũria ũũĩ gũciira maĩndũ ma mahinda maya tũrĩ? Githĩ Ngai ndatuĩte ũgũ wa thĩ ĩno ũrimũ? **(aiõn g165)** **21** Nĩgũkorwo Ngai na undũ wa ũgũ wake nĩonire atĩ andũ a thĩ ĩno na ũgũ wao

matikaamũmenya, akĩona kwagĩrĩre ahũthĩre maĩndũ ma ũrimũ maria tũhunjagia nĩgeetha ahonokie aria mamwĩtikagia. **22** Ayahudi metagia ciam, nao Ayunani macaragia ũũgĩ. **23** No ithuĩ tũhunjagia ũhoru wa Kristũ ari mwambe mũtĩ igũrũ: maĩndũ macio nĩ mũhĩnga kũrĩ Ayahudi na ũrimũ kũrĩ andũ-a-ndũrĩrĩ, **24** no kũrĩ aria Ngai etĩte, Ayahudi o na Ayunani, Kristũ nĩwe hinya wa Ngai na ũũgĩ wa Ngai. **25** Nĩgũkorwo ũrimũ wa Ngai nĩ mũũgĩ gũkĩra ũũgĩ wa mũndũ, naguo ũhũthũ wa Ngai nĩ mũritũ gũkĩra hinya wa mũndũ. **26** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ta gĩciirĩe ũria mwatarĩ rĩria mwetirwo. Ti aingĩ anyu oogĩ na ũũgĩ wa andũ a gũkũ thĩ; na ti aingĩ mangĩaguucĩrĩre andũ; o na ti aingĩ maciirĩro mĩciĩ rĩria ĩrĩ igweta. **27** No Ngai aathuurire maĩndũ maria ma ũrimũ ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie andũ aria oogĩ; nĩngĩ Ngai aathuurire maĩndũ maria matarĩ hinya ma thĩ ĩno nĩguo aconorithie aria marĩ hinya. **28** Agĩthura maĩndũ maria mahũthũ ma thĩ ĩno, na maria matarĩ ma gũtũika, o gwata maria matarĩ maĩndũ kũrĩ, nĩgeetha amaagithie bata, **29** nĩgeetha mũndũ o na ũ ndakanetĩie mbere ya Ngai. **30** No rĩrĩ, nĩwe ũtũmĩte mũkorwo mũrĩ thĩĩni wa Kristũ Jesũ, ũria ũtuĩkite ũũgĩ uumĩte kũrĩ Ngai nĩ undũ witũ, ũguo nĩ kuuga, ũthingu witũ, na ũtheru, na gũkũrwo. **31** Nĩ undũ ũcio, o ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ũria ũkwĩraha, nĩerahage nĩ undũ wa Mwathani.”

2 Hĩndĩ rĩa ndookire kũrĩ inyuĩ, ngĩmũhunjĩria ũira wa hitho ya ũhoru wa Ngai, ariũ na aarĩ a Ithe witũ, ndiamwariĩre na mĩario ya kanua kega kana ũũgĩ mũnene. **2** Nĩgũkorwo nĩndatuĩte itua ndĩrĩ undũ ũngĩ ngwenda kũmenya, rĩria rĩothe ndaarĩ na inyuĩ, o tĩga ũhoru wa Jesũ Kristũ na kwambwo gwake mũtĩ-igũrũ. **3** Ndookire kũrĩ inyuĩ itarĩ na hinya, na ndĩ na guoya, o na ngĩnainaga mũno. **4** Ndũmĩrĩrĩ yakwa na kũhunja gwakwa itiarĩ na ciugo cia kũguucanĩrĩra na ũũgĩ, no nĩcionanagia hinya wa Roho, **5** nĩguo wĩtikio wanyu ndũgukorwo ũtĩrĩrĩrwo nĩ ũũgĩ wa andũ, o tĩga hinya wa Ngai. **6** No nĩngĩ ithuĩ-rĩ, tũrĩ gatagatĩ-inĩ ka andũ aria agima twaragia ũhoru wa ndũmĩrĩri ya ũũgĩ, no tũtiaragia ũhoru wa ũũgĩ wa mahinda maya, kana wa aathani a mahinda maya aria matarĩ kũria merekeire. **(aiõn g165)** **7** No ithuĩ-rĩ, twaragia ũhoru wa ũũgĩ wa Ngai ũria wa hitho, ũũgĩ ũria watũire ũrĩ mũhithe, o ũria Ngai aathĩrĩre o mbere ya kũũmba thĩ nĩ undũ wa riiri witũ. **(aiõn g165)** **8** Gũtirĩ o na ũmwe wa anene a mahinda maya wamenyire ũhoru ũcio, nĩgũkorwo mangĩamũenyete-rĩ, matingĩaambire Mwathani wa riiri. **(aiõn g165)** **9** Nĩgũkorwo no ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Maĩndũ maria matarĩ monwo na maithe, na matarĩ maiguuo na matũ, o na matarĩ maatoonya ngoro ya mũndũ, nĩmo Ngai athondekeire andũ aria mamwendete”: **10** no Ngai nĩatũguũrĩre maĩndũ macio na undũ wa Roho wake. Roho nĩathuthuuragia maĩndũ mothe, o na maĩndũ ma Ngai maria marĩkĩru mũno. **11** Tondũ-rĩ, nũũ ũũĩ meciiria ma mũndũ, tĩga o roho wa mũndũ ũria ũrĩ thĩĩni wake? O ta ũguo-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũũĩ meciiria ma Ngai, o tĩga Roho wa Ngai. **12** Tũtiamũkĩrite roho wa thĩ ĩno, no tũheetwo Roho ũria uumĩte kũrĩ Ngai, nĩguo tũmenyaye iheo iria Ngai atũheete o ũguo

tühũ. **13** Maĩndũ macio nĩmo twaragia, no tũtimaaragia na ciugo iria tũrutĩtwo na ũũgĩ wa mũndũ, no nĩ na ciugo iria tũrutagwo nĩ Roho, tũgataarĩria ũhoro wa ma wa kĩroho na ciugo cia kĩroho. **14** Mũndũ ũtarĩ na Roho ndetĩkagĩra maĩndũ marĩa moimaga kũrĩ Roho wa Ngai, tondũ maĩndũ macio nĩ ũrimũ kũrĩ we, na ndangĩmamenya, tondũ makũũrĩkanaga na njĩra ya kĩroho. **15** Mũndũ wa kĩroho nĩakũũranaga maĩndũ mothe, nowe mwene gũtirĩ mũndũ ũngĩmũtura: **16** “Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũngĩmenya meciiria ma Mwathani, nĩguo akĩmũtaare?” No ithuĩ tũrĩ na meciiria ma Kristũ.

3 Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ndĩngĩahotire kũmwarĩria ta mũrĩ andũ a kĩroho, no ndaamwarĩrie ta mũrĩ andũ a thĩ, o ta twana tũnini thĩĩnĩ wa Kristũ. **2** Ndaamũheire iria, no ti irio nyũmũ ndaamũheire, nĩgũkorwo mũtiakinyĩte a gũcĩria. Ti-itherũ o na rĩu mũtikinyĩte a gũcĩria. **3** O na rĩu mũrĩ andũ a thĩ. Kuona atĩ kũrĩ na ũiru na ngũ thĩĩnĩ wanyu-rĩ, githĩ mũtikĩrĩ andũ a thĩ? Githĩ mũtiragĩka o ta ũria andũ a ndũire mekaga? **4** Nĩ ũndũ-rĩ, rĩrĩa mũndũ ũmwe ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Paũlũ,” nake ũria ũngĩ akoĩga atĩrĩ, “Nĩ nũmagĩrĩra Apolo,” githĩ mũtikĩrĩ o andũ a ndũire? **5** Kaĩ Apolo akĩrĩ ũ? Nake Paũlũ akĩrĩ ũ? Acio maarĩ o ndungata, iria ciatũmire mwĩtikie, o ta ũria Mwathani aagaĩire o mũndũ wĩra wake. **6** Nĩ nĩ mbeũ ndahaandire, nake Apolo agĩciitĩrĩria maĩ, no nĩ Ngai watũmire ikũre. **7** Nĩ ũndũ ũcio ti mũndũ ũria ũhaandaga kana ũria ũitagĩrĩria maĩ ũrĩ bata, no ũria ũrĩ bata nĩ Ngai, ũria ũtũmaga ikũre. **8** Mũndũ ũria ũhaandaga na mũndũ ũria ũitagĩrĩria maĩ makoragwo na muoroto ũmwe, na o mũndũ akaarĩhwo kũringana na wĩra wake we mwene. **9** Nĩgũkorwo tũrutithanagia wĩra hamwe na Ngai; na inyuĩ mũrĩ mũgũnda wa Ngai, na mwako wa Ngai. **10** Nĩ ũndũ wa wega ũria Ngai aaheete, nĩ nĩ gwaka ndaakire mũthingĩ haana ta mwakithia ũria mũũgĩ nake mũndũ ũngĩ nĩ gwaka araaka igũrũ rĩa mũthingĩ ũcio. No o mũndũ nĩamenyagĩrĩre ũria egwaka igũrũ rĩguo. **11** Nĩgũkorwo gũtirĩ mũndũ ũngĩaka mũthingĩ ũngĩ tĩga ũria ũrĩkĩtie gwakwo, na nĩguo Jesũ Kristũ. **12** Angĩkorwo mũndũ o na ũ egwaka igũrũ rĩa mũthingĩ ũyũ akĩhũthagĩra tahabu, kana betha, kana mahiga ma goro, kana mbaũ, kana nyeki, o na kana rũũa-rĩ, **13** wĩra wake nĩũkoneka ũria ũtarĩ, tondũ Mũthenya ũcio nĩũgaatũma woneke ũtheri-inĩ. Wĩra ũcio ũkaaguĩrio na mwaki, nĩgũkorwo wĩra wa o mũndũ nĩũkagerio na mwaki ũcio. **14** Angĩkorwo kĩria mũndũ aakite mũthingĩ-igũrũ nĩgĩgetiiria mwaki ũcio-rĩ, nĩakarĩhwo mũcaara wake. **15** Angĩkorwo nĩũkahia-rĩ, nĩakoowoo nĩguo; nowe mwene nĩakahonoka, no akaahonoka ta mũndũ ũgereire mwaki-inĩ. **16** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ inyuĩ ene mũrĩ hekarũ ya Ngai, na atĩ Roho wa Ngai atũũraga thĩĩnĩ wanyu? **17** Mũndũ o wotha angiananga hekarũ ya Ngai-rĩ, Ngai nĩakamwananga; nĩgũkorwo hekarũ ya Ngai nĩ theru, na nĩ inyuĩ hekarũ iyo. **18** Mũtikae kwĩheenĩ. Mũndũ o na ũrĩkũ thĩĩnĩ wanyu angĩkorwo neciiragia nĩ mũũgĩ na ũũgĩ wa mahinda maya tũrĩ-rĩ, nĩagĩtũike “kĩrimũ” nĩguo atũike mũũgĩ. (aĩon g165) **19** Nĩgũkorwo ũũgĩ wa thĩ ĩno nĩ ũrimũ maitho-inĩ ma Ngai. O ta ũria kwandĩkitwo atĩrĩ,

“Nĩanyiitaga arĩa oogĩ waara-inĩ wao”; **20** o na nĩngĩ nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ, “Mwathani nĩoi atĩ meciiria ma arĩa oogĩ nĩ ma tũhũ.” **21** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mũndũ o na ũrĩkũ ndakae kwĩraha na ũhoro wa andũ! Maĩndũ mothe nĩ manyu, **22** kana nĩ Paũlũ, kana nĩ Apolo, kana nĩ Kefa, kana nĩ thĩ ĩno, kana nĩ muoyo, kana nĩ gĩkũũ, kana nĩ maĩndũ marĩa marĩ ho rĩu, kana nĩ maĩndũ marĩa magooka, mothe nĩ manyu, **23** na inyuĩ mũrĩ a Kristũ, nake Kristũ nĩ wa Ngai.

4 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, andũ magĩrĩrwo nĩgũtuonaga ta ndungata cia Kristũ, na ta tũrĩ andũ arĩa mehokeirwo maĩndũ ma hitho ma Ngai. **2** Rĩu nĩkũbataranĩte atĩ andũ arĩa mehokeirwo maĩndũ no nginya monanie atĩ nĩ ehokeku. **3** Ndingĩmaka o na hanini ingĩtũrwo ciira nĩ inyuĩ, kana ndũirwo nĩ igooti rĩa andũ o na rĩrĩkũ; ti-itherũ o na nĩ mwene ndingĩtũra ciira. **4** Nĩ mwene ndĩrĩ na ũndũ ingĩcuukĩra, no ũndũ ũcio ndũugĩtũma ndũike atĩ ndĩrĩ na mahĩtia. Mwathani nĩwe ũnduagĩra ciira. **5** Nĩ ũndũ ũcio ndũkae gĩtũa ciira ihinda rĩrĩa rĩamũre rĩtakinyĩte; eterera nginya Mwathani ooke. Maĩndũ marĩa mahithe nduma-inĩ nĩakamoimĩria ũtheri-inĩ, na nĩakaguĩria meciiria ma ngoro cia andũ. Ihinda rĩu o mũndũ nĩakamũkĩra ngaatho ciake kuuma kũrĩ Ngai. **6** Rĩu-rĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, maĩndũ macio ndĩramaringithania na ũhoro wakwa mwene na wa Apolo nĩguo mũgunĩke, nĩguo mwĩrute na ithuĩ gĩtũmi kĩa rĩu kwĩragwo atĩrĩ, “Mũtikae kwagarara ũria kwandĩkitwo.” Nĩgeetha mũtikae gwĩtĩia mũndũ ũmwe makĩria ya ũria ũngĩ. **7** Nĩ ũndũ-rĩ, nũũ ũtũmĩte wĩone ũrĩ na ngũũrani na mũndũ ũngĩ o wotha? Nĩ kĩ ũrĩ nakĩo ũtaahairwo? Na angĩkorwo nĩwaheirwo-rĩ, ũragĩtĩtia nĩkĩ ta atarĩ kũheo waheirwo? **8** Nĩmũrĩkĩtie kũgia na kĩria gĩothe mwendaga! Nĩmũrĩkĩtie gĩtongal! Nĩmũtũkĩtie athamaki, ithuĩ tũtarĩ ho! Naarĩ korwo ti-itherũ nĩmwatũkĩre athamaki kũna nĩguo tũtũike a gĩthamaka hamwe na inyuĩ. **9** Nĩgũkorwo ndĩrona atĩ ithuĩ atũmwo Ngai atũũgĩte handũ tũrĩonekaga tũrĩ thuutha wa andũ arĩa angĩ othe, na ta andũ matũũrĩrwo kũũragĩrwo thĩĩnĩ wa kĩaaro kĩa mathako. Nĩtũtũitwo kĩndũ gĩa kwĩrorerwo nĩ thĩ yotha, kũrĩ arĩa o na kũrĩ andũ. **10** Ithuĩ tũrĩ irimũ nĩ ũndũ wa Kristũ, no inyuĩ mũrĩ andũ oogĩ mũno thĩĩnĩ wa Kristũ! Ithuĩ nĩ kwaga twagĩte hinya, no inyuĩ mũrĩ na hinya! Inyuĩ nĩmũheetwo gĩtĩio, no ithuĩ nĩtũimĩtwo gĩtĩio! **11** Nginya ihinda rĩrĩ ithuĩ tũrĩ tũtũũrĩte tũhũũtaga na tũkanyoota, na tũgatarũkĩrwo nĩ nguo, nĩngĩ nĩtũhũũrĩtwo mũno, o na tũgaikara tũtarĩ na mĩcĩ. **12** Nĩngĩ nĩtũrutaga wĩra na moko maitũ tũrĩ na kĩyo. Rĩria twarumwo-rĩ, ithuĩ tũkarathima; na rĩria twanyarĩrwo, tũkomĩrĩria; **13** o na rĩria twacambio, tũcookagia ũhoro na ũhooreri. Nginya ihinda rĩrĩ tũtũkĩtie gĩko gĩa thĩ, tũgatuĩka mahuti ma gũkũ thĩ. **14** Ndĩraandĩka marũa maya nĩguo ndĩmũconore, no nĩguo ndĩmũtaare mũrĩ ta ciana ciakwa nyendetwa mũno. **15** O na mũngĩkorwo mũrĩ na arerĩ ngĩrĩ ikũmĩ thĩĩnĩ wa Kristũ, mũtirĩ na maithe maingĩ, nĩgũkorwo thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ ndaatuĩkire ithe wanyu ũndũ-inĩ wa ũhoro-ũria-Mwega. **16** Nĩ ũndũ ũcio ndamũthaita mwĩgerekanie na nĩ. **17** Nĩ ũndũ wa gĩtũmĩ gĩkĩ nĩngũmũtũmĩra Timotheo, mũrũ wakwa

urĩa nyendetete, na urĩa mwĩhokeku thĩĩnĩ wa Mwathani. Nĩekũmũirikanina mĩtũũĩre wakwa thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ, urĩa ũringaine na urĩa ndutanaga makanitha-inĩ kũndũ guothe. **18** Amwe anyu nĩmatũkĩte etĩĩ, makona ta itarooka kũu kũrĩ inyuĩ. **19** No nĩngũũka kũrĩ inyuĩ narua, akorwo nĩ kwenda kwa Mwathani, na hĩndĩ iyo nĩngatũĩria urĩa andũ aya etĩĩ maaragia, o hamwe na ũhوتي urĩa marĩ naguo. **20** Nĩgũkorwo ũthamaki wa Ngai tĩ ũhoru wa kwaria, no nĩ wa kũgĩa na ũhوتي. **21** Mũkwenda atĩa? Ngũũke kũrĩ inyuĩ na kiboko, kana njũke na wendo hamwe na roho wa ũhoorerĩ?

5 Nĩ ma ndeto nĩiraario atĩ thĩĩnĩ wanyu kũrĩ na ũtharia, na nĩ ũtharia mũthemba urĩa ũtangĩoneka o na kũrĩ andũ arĩa matetikĩtie Ngai: Naguo nĩ atĩ ũmwe wanyu nĩakomete na mĩtumia wa ithe. **2** Na inyuĩ mũgakenera ũndũ ũcio! Gĩthĩ mĩtiagiĩrĩro nĩgũkorwo mũĩyũĩrĩwo nĩ kieha, nĩguo mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo mũmũĩngate, ehene ngwatanĩro-inĩ yanyu? **3** O na ndakorwo ndĩrĩ hamwe na inyuĩ kũu, ndĩ hamwe na inyuĩ thĩĩnĩ wa roho, na nĩndĩkĩtie gũtũĩra mũndũ ũcio wĩkĩte ũguo ciira, o ta ndĩ hamwe na inyuĩ. **4** Hĩndĩ irĩa mũĩrĩkorwo mũnganĩte thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani wĩtũ Jesũ, na nĩ ndĩ hamwe na inyuĩ thĩĩnĩ wa roho, o na hinya wa Mwathani wĩtũ Jesũ ũrĩ ho-rĩ, **5** mũndũ ũcio mũneanei kũrĩ Shaitanĩ, nĩgeetha mehia make ma kĩmwĩrĩ manĩnwo, naguo roho wake ũkaahonokio mũthenya urĩa wa Mwathani. **6** Mwĩgaatho ũcio wanyu ti mweka. Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ ndawa nini ya kũĩmbia mĩgate nĩtũmaga kĩmere gĩothe kĩĩmbe? **7** Eheriaĩ ndawa iyo ya kũĩmbia mĩgate irĩa ya tene biũ nĩguo mĩtũũke kĩmere kĩerũ gĩtarĩ na ndawa ya kũĩmbia, tondũ ũguo nĩguo mĩtarĩ. Nĩgũkorwo Kristũ, o we gatũrũme gaitũ ka Bathaka, nĩarĩkĩtie kũrutwo igongona. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũkũngũire Gĩathĩ, ti na ndawa iyo ya tene ya kũĩmbia mĩgate, iyo ya rũmena na ya waganu, no tũkũngũire na mĩgate ũtarĩ na ndawa ya kũĩmbia, o guo mũgate wa wĩhokeku na wa ũhoru wa ma. **9** Nĩndĩmwandĩkĩre marĩa-inĩ makwa ngamwĩra mĩtĩgaga kũgĩaga thĩritũ na andũ arĩa ahũĩri maraya, **10** ũguo ti kuuga mweheranĩre na andũ a thĩ ĩno, arĩa ahũĩri maraya, kana arĩa akoroku, kana arĩa atunyani, o na kana arĩa ahooi mĩhianano. Mũngũũka ũguo-rĩ, no mũkĩumire gũkũ thĩ. **11** No rĩu, ndĩramwandĩkĩre nĩguo mĩtũkagĩe thĩritũ na mũndũ o na ũrĩkũ urĩa wĩtũtaga mũrũ kana mwarĩ wa lthe wĩtũ, no nĩ mũhũĩri maraya, kana nĩ mũkoroku, kana nĩ mũhooi mĩhianano kana nĩ mũndũ wa gũcambania, o na kana nĩ mũrũũ wa njoohi kana nĩ mĩtunyani. Mũndũ ta ũcio mĩtũkarĩĩanire nake. **12** Ŭkĩrĩ wĩra wakwa gũciĩrithia arĩa matarĩ a kanitha? Gĩthĩ inyuĩ mĩtũkĩagiĩrĩro nĩgũciĩrithia arĩa marĩ a kanitha? **13** Ngai nĩwe ũgaaciĩrithia arĩa marĩ nja. “Ingatai mũndũ ũcio mwaganu oime thĩĩnĩ wanyu.”

6 Kũngĩkorwo kũrĩ mũndũ ũmwe wanyu ũhĩtĩire urĩa ũngĩ-rĩ, no akĩgerie gũthĩĩ kũrĩ andũ arĩa matetĩgĩrite Ngai nĩguo mamatũithanie ciira, handũ ha gũthĩĩ mbere ya andũ arĩa aamũre? **2** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ andũ arĩa aamũre nĩo magaatũĩra andũ a gũkũ thĩ ciira? Na angĩkorwo nĩ inyuĩ mũgaaciĩrithia andũ a gũkũ thĩ-rĩ,

gĩthĩ mũtikĩrĩ na ũhوتي wa gũtua maciĩra marĩa manini? **3** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ nĩ ithuĩ tũgaatũĩra arĩa ciira? ĩ maũndũ ma mũtũũĩre ũyũ-rĩ, gĩthĩ tũtiagiĩrĩro nĩkũmaciĩra makĩria! **4** Nĩ ũndũ ũcio kũngĩkorwo na mũndũ wanyu ũhĩtĩirio maũndũ-inĩ ta macio-rĩ, no mũthũure o na andũ matangĩtũka kanitha-inĩ matũũke a kũmũciĩrithia! **5** Ndoĩga ũguo nĩguo ndĩmũconore. Kwahoteka atĩa atĩ thĩĩnĩ wanyu gũtirĩ mũndũ mũũgĩ ũngĩhota gũtũithania etĩkia eerĩ ciira mangĩthania? **6** No handũ ha ũguo-rĩ, mũrũ kana mwarĩ wa lthe wĩtũ atwaraga urĩa ũngĩ igooti-inĩ, na nĩ igooti-inĩ rĩa arĩa matetikĩtie! **7** Gũkorwo mũrĩ na maciĩra gatagatĩ-inĩ kanyu nĩkuonania atĩ nĩmũhootetwo biũ. Gĩthĩ ti kaba mwtĩkagĩre gwĩkwo ũũru? Gĩthĩ ti kaba mwtĩkagĩre kũheenio? **8** Handũ ha ũguo-rĩ, nĩmũheenanagia na mũgekana ũũru, na acio mwĩkaga ũguo-rĩ, nĩ arĩu na aarĩ a lthe wanyu. **9** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ andũ arĩa aaganu matikagaya ũthamaki wa Ngai? Mũtikanaheeneke: Gũtirĩ ahũĩri maraya, kana ahooi mĩhianano, kana itharia, kana arũme arĩa metuaga ta aka, kana arũme arĩa makomaga na arũme arĩa angĩ, **10** kana aici, kana andũ arĩa akoroku, kana arĩũ, kana acambania, o na kana atunyani makaagaya ũthamaki wa Ngai. **11** Na ũguo nĩguo amwe anyu mwtarĩ. No nĩmwathambirio, na mũgĩtherio, na mũgĩtuo athĩngu thĩĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ o na nĩ ũndũ wa Roho wa Ngai wĩtũ. **12** “Nĩ ndĩrĩgĩrĩrĩro gwĩka ũndũ o wothē,” no ti ũndũ o wothē ũrĩ kĩguni. “Nĩ ndĩrĩgĩrĩrĩro gwĩka ũndũ o wothē,” no ndĩngĩathwo nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. **13** “Irio nĩ cia nda na nda nĩ ya irio,” no Ngai nĩagaciĩniina ciĩrĩ. Mwĩrĩ ti wa kũhũthĩrwo na ũmaraya, no nĩ wa gũtũngata Mwathani, nake Mwathani aathage mwĩrĩ ũcio. **14** Ngai nĩarĩũkĩrie Mwathani kuuma kũrĩ arĩa akuũ nĩ ũndũ wa hinya wake, na o na ithuĩ nĩagatũĩrũkia na hinya o ro ũcio. **15** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ mũrĩ yanyu nĩ ciĩga cia Kristũ we mwene? Nĩ ũndũ ũcio, no ngĩoye ciĩga icio cia Kristũ nĩguo ndĩcinyĩithanie na mũmaraya? Kũroaga gũtũũka ũguo! **16** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ mũndũ urĩa wĩnyĩĩthania na mũmaraya, matũũkaga mwĩrĩ ũmwe nake? Nĩgũkorwo nĩ kwĩrĩtuo atĩrĩ, “Acio eerĩ magaatũũka mwĩrĩ ũmwe.” **17** No mũndũ urĩa wĩnyĩĩthania na Mwathani atũũkaga ũmwe nake thĩĩnĩ wa roho. **18** Ŭragĩrai mehia ma ũmaraya. Mehia marĩa mangĩ mothe mekwago nĩ mũndũ marĩ nja ya mwĩrĩ wake, no mũndũ urĩa ũhũũrũga ũmaraya-rĩ, nĩ mwĩrĩ wake mwene ehagĩria. **19** Kaĩ inyuĩ mũtooi atĩ mũrĩ yanyu nĩ hekarũ ya Roho Mũtheru urĩa ũrĩ thĩĩnĩ wanyu, urĩa mwaheirwo nĩ Ngai? Inyuĩ mũtirĩ anyu inyuĩ ene; **20** inyuĩ mwagũĩrwo na thogora. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, tũĩthagĩai Ngai na mũrĩ yanyu.

7 Na rĩrĩ, ha ũhoru wa maũndũ marĩa mwanĩndĩkĩre marĩa nĩ ũndũ wamo, ngũmwĩra atĩrĩ: Nĩ wega mũndũ mũrũme kwaga kũhikania. **2** No tondũ wa urĩa ũmaraya ũngĩhĩte-rĩ, o mũndũ mũrũme nĩagĩrĩrwo nĩ kũgĩa na mĩtumia wake mwene, na mũndũ-wa-nja agĩe na mũthũuri wake mwene. **3** Mũthũuri nĩagĩrĩrwo nĩ kũhingagĩria mĩtumia wake bata wake wa kĩhiko, o nake mĩtumia ahĩngagĩrie mũthũuriwe bata wake. **4** Mĩtumia ndangĩathĩra mwĩrĩ wake

mwene, tondū nī wake na mūthuuriwe. Ūguo no taguo mūthuuri atangīathīra mwīrī wake mwene, tondū nī wake na mūtumia wake. **5** Tigagai kūimana, o tiga rīrīa mūngikorwo mūiguanīre, nāguo gūkorwo nī kwa ihinda, nīgeetha mūgīage na ihinda rīa kūhooya. Thuutha ūcio no mūcooke hamwe rīngī, nīguo Shaitani ndakamūgerie tondū wanyu kūremwo kwīgīrīrīria. **6** Ūhoro ūcio ndawaaria taarī rūūtha ngūheana, no ti gwithana ngwathana. **7** No nyende andū othe mahaane ta ūrīa nīi ndarīi. No o mūdū aheetwo kīheo gīake mwene kuuma kūrī Ngai; mūdū ūmwe aheetwo kīheo gīkī, na ūrīa ūngī akaheo kīrīa kīngī. **8** Na rīrī, nī ūndū wa andū arīa matahikanītie na atumia a ndigwa, nguuga ūi: Nī wega maikare o ūguo matahikanītie, o ta ūrīa nīi ndarīi. **9** No angīkorwo matingīhota kwīgīrīrīria-rī, nīmahiye na mahikanie, tondū nī kaba kūhikania gūkīra gūikara makīhīahīaga. **10** Kūrī andū arīa mahikite na makahikania-rī, ngwathana ūi, no ti nīi, nī Mwachani ūgwathana: Mūtumia ndakanatigane na mūthuuriwe. **11** No aangika ūguo-rī, nīagīkare atarī mūhiku, kana akorwo ti ūguo, acokerere mūthuuriwe. Ningī mūthuuri ndakanāigate mūtumia wake. **12** Nī ūndū wa acio angī nguuga ūi, no nī nīi ndīroiga, ti Mwachani: Angīkorwo mūrū wa lthe witū arī na mūtumia ūtetikītie, na mūtumia ūcio etikīre matūūranie-rī, nīatige kūmūingata. **13** Nake mūtumia angīkorwo arī na mūthuuri ūtetikītie, na mūthuuri ūcio etikīre matūūranie-rī, nīatige kūmūingata. **14** Nīgūkorwo mūthuuri ūrīa ūtetikītie nīatheretio nī ūndū wa mūtumia wake, nake mūtumia ūrīa ūtarī mwītīkia nīatheretio nī ūndū wa mūthuuri wake mwītīkia. Kūngīaga gūtuika ūguo-rī, ciana cianyu no itūike ti theru, no ūrīa kūrī rīu nī atī nī theru. **15** No rīrī, mūdū ūcio ūtetikītie angīthīi-rī, nīarekwo athīi. Nīgūkorwo mūdū mūrūme, kana mūdū-wa-nja ūrīa wītīkītie ti muohe nī ūhoro ta ūcio; Ngai atwītīte tūtūūranagie na thayū. **16** Wee mūtumia-rī, ūūi atīa kana nīwe ūkaahonokia mūthuuri waku? O na wee mūthuuri-rī, ūūi atīa kana nīwe ūkaahonokia mūtumia waku? **17** No rīrī, mūdū o mūdū nīaikare mūtūūrīre ūrīa Mwachani aamūgīire, o ūrīa Ngai aamwītīre. Ūyū nīguo watho ūrīa ngwathana makanitha mothe. **18** Mūdū angīkorwo eetīrwo arī mūrū-rī, nīatige gūikara ta atarī mūrū. Mūdū ūrīa ūtaarī mūrū rīrīa eetīrwo nīatige kūrūa. **19** Kūrūa gūtīrī bata; o na kwaga kūrūa gūtīrī bata. Ūndū ūrīa ūrī bata nī kūmenyerera maathani ma Ngai. **20** O mūdū nīaikarage o ūrīa aatarī rīrīa Ngai aamwītīre. **21** Wee warī ngombo rīrīa wetīrwo? Ūndū ūcio ndūgagūtange, no korwo wahota kuona nījira ya kuuma ūkombo-inī-rī, gerera yo. **22** Nīgūkorwo mūdū ūrīa warī ngombo rīrīa Mwachani aamwītīre-rī, ūcio nī mūdū wa Mwachani ūtarī ngombo; ningī no taguo, ūrīa warī mūdū muohore rīrīa Mwachani aamwītīre-rī, ūcio nī ngombo ya Kristī. **23** Inyūi mwagūrīrwo goro; mūtīgatūike ngombo cia andū. **24** Ariū na aarī a lthe witū, o ūndū ūrīa mūdū eehokeirwo nī Ngai-rī, nīaikarage o ūguo ūndū ūcio Ngai aamwītīre. **25** Rīu-rī, ūhoro wīgīi airītu nī ūyū: Ndirī na watho uumīte kūrī Mwachani, no nīngūheana itua rīakwa ta mūdū mwīhokeku nī ūndū wa kūguirwo tha nī

Mwachani. **26** Nī ūndū wa mathīina ma mahinda maya-rī, nguona arī wega mūikarage o ūrīa mūdū atarī. **27** Wee nīūhikanītie? Ndūkaingate mūtumia waku. Wee nawe hihi ndūhikanītie? Tīga kūhikania. **28** No ūngīhikania-rī, wee ndwīhītie; o na mūrītu angīhika-rī, o nake ndehītie. No andū arīa marahika kana makahikania-rī, nīmarīonaga mathīina maingī mūtūūrīre-inī ūyū, na nīmo ndīrenda kūmūrīgīrīria. **29** Ūndū ūrīa ndīrenda kuuga, arīu na aarī a lthe witū, nī atī ihinda nī inini. Kuuma rīu andū arīa marī na atumia nī kwagīrīre maikarage ta matarī nao; **30** arīa maracakaya nīmaikarage ta mataracakaya; nao arīa makenete nīmaikarage ta matakenete; o na arīa mekūgūra indo, nīmaikarage ta matarī kindū marī. **31** nao arīa mahūthagīra indo cia thī īno, nīmaikarage ta matohanītio nacio. Nīgūkorwo ūrīa thī īno ihaana rīu-rī, nīgūthira īrathira. **32** Nīi ingīenda inyūi mūikarage mūtegwītanga. Mūdū ūrīa ūhikanītie etangaga na maūdū ma Mwachani, na ecīragia o ūrīa angīkenia Mwachani. **33** No mūdū ūrīa ūhikanītie etangaga na maūdū ma gūkū thī, na ecīragia o ūrīa angīkenia mūtumia wake, **34** nāguo wendī wa ngoro yake nīmūgayūkanu. Mūdū-wa-nja ūtarī mūhiku kana mūrītu etangaga na maūdū ma Mwachani: Muoroto wake nī kwiheana harī Mwachani mwīrī na roho. No mūtumia mūhiku etangaga na maūdū ma thī īno, na ecīragia o ūrīa angīkenia mūthuuriwe. **35** Ndīramwarīria maūdū maya nīgeetha mūgunīke, ti atī nīguo ndīmūrīgīrīre, no nīgeetha mūikarage na mīthīire rīa yagīrīre, mwīheanīte biū harī Mwachani mūtekgūguucīrīrio nī maūdū mangī. **36** Mūdū o wothē angīona atī nīarahīrīria mūrītu ūrīa orītie, nake mūrītu ūcio akorwo matukū make ma ūrītu wake nīmarahītūka-rī, mūdū ūcio angīuga nīagīrīrwo nī kūhikania-rī, nīeke o ūguo ekwenda. Tī kwīhia ekwīhia. Nīmāgīrīrwo mahikanie. **37** No rīrī, ūrīa ūtuīte na ngoro yake atekūrīgīrīrio, no nīwe mwene wīyendeire, na agatua itua atī ndekūhīkia mūrītu ūcio-rī, mūdū ūcio o nake nīekīte ūrīa kwagīrīre. **38** Nī ūndū ūcio-rī, mūdū ūrīa ūhīkagīa mūrītu ūrīa orītie nīekaga ūrīa kwagīrīre, no ūrīa ūngīaga kūmūhīkia nīekaga wega makīria. **39** Mūtumia nīohanītio na mūthuuriwe rīrīa rīothe mūthuuriwe arī muoyo. No mūthuuriwe angīkua, nīmūohore na na ahīkire mūdū o ūrīa angīenda, no mūdū ūcio no ngīnya akorwo nīetīkītie Mwachani. **40** No itua rīakwa nī atīrī, mūtumia ūcio angīaga kūhika rīngī, no akorwo arī na gīkeno makīria. Na ngwīcīiria atī nīi o na nīi ndī na Roho wa Ngai.

8 Na rīrī, ūhoro wa irio iria ikoragwo irutīrwo mīhianano-rī, nītūūi atī ithuothe tūrī na ūmenyo ūhoro-inī ūcio. Ūmenyo nītūūmaga mūdū etūūgīrie, no wendo nī gwaka wakaga. **2** Mūdū ūrīa wīcīragia atī nīōi ūndū-rī, ndoōi ūndū ūcio wega ta ūrīa aagīrīrwo nī kūūmenya. **3** No mūdū ūrīa wendete Ngai, ūcio nīwe ūūi nī Ngai. **4** Nī ūndū ūcio, ha ūhoro ūkonīi kūrīa irio iria irutīrwo mīhianano-rī, nītūūi atī gūkū thī mīhianano nī kindū gīa tūhū, na atī gūtīrī Ngai ūngī tīga o ūrīa ūmwe. **5** Tondū o na kūngīkorwo nī kūrī indo cīttagwo ngai, irī kūrīa igūrū kana irī gūkū thī-rī, amu

ti-itheru ni kuri na "ngai" nyingi na "aathani" aingi, **6** ri, ni gukiririria tukiragiriria undu o wotho niguu tutikae kuhingica Uhoru-uria-Mwega wa Kristu. **13** Kai inyu mitooi ati andu aria marutaga wira thini wa hekaru marutaga irio ciao kuuma kuu hekaru, nao aria matungataga kigongona-ini magayanaga kiria kirutitwo kigongona-ini? **14** O ta uguo-ri, Mwathani nathanite ati aria mahunjabia Uhoru-uria-Mwega nimagiriwo kuonaga gia kumatuturia kuuma kuri Uhoru-uria-Mwega. **15** No ni ndiri ndaahuthira kihoto o na kime gia cio. Ngingi ndiraandika uhoru uyü ndi na kirigiriro ati nimukunjika maundu ta macio. Ni kaba ngue gukira mündu o nau agirie ndirahire undu ücio. **16** No riri, ndingihota kwiraha riria nguhunjabia Uhoru-uria-Mwega, nigukorwo nihatagiriwo müno ndiuhunjabie. Na ni ingiagia kuhunjabia Uhoru-uria-Mwega kai ndagia na haaro-il! **17** Ingihunjabia ni undu wa kwiyendera-ri, ndaheo mücaara; no angikorwo ti na undu wa kwiyendera-ri, ni no kuhingia ndirahingia undu uria ndihokeirwo. **18** Hakiri uguo-ri, mücaara wakwa ukiri ki? Ni atiri: Ati haru uhoru wa kuhunjabia Uhoru-uria-Mwega-ri, hunjabie tühü itekurihwo, na ni undu ücio njage gwitaga kihoto giakwa riria nguhunjabia Uhoru-uria-Mwega. **19** O na gutuika ndi muohore na ndiri ngombo ya mündu-ri, ni ndituaga ngombo ya o mündu wotho, niguu nguuciririe andu aingi o ta uria kwahoteka. **20** Kuri Ayahudi ndatuikire ta Müyahudi niguu nguucagiriirie Ayahudi. Na kuri aria maru rungu rwa watho-ri, ndatuikire ta mündu uri rungu rwa watho, o na gutuika ni mwene ndiri rungu rwa watho, niguu nguucagiriirie aria maru rungu rwa watho. **21** Kuri aria maru watho-ini-ri, ndatuikire ta mündu utari watho-ini ücio, o na gutuika ndiri muohore kuuma kuri watho wa Ngai, no ndi watho-ini wa Kristu, niguu nguucagiriirie aria maru watho-ini ücio. **22** Kuri aria maru hinya-ri, ndatuikire ta itari hinya niguu nguucagiriirie aria maru hinya. Nduikite maundu mothe kuri andu othe nigeetha kungihoteka na njira ciothe ngerie kuhonokia amwe ao. **23** Njikaga maundu maya mothe ni undu wa Uhoru-uria-Mwega, nigeetha ngaagairwo irathimo ciagu. **24** Kai inyu mitooi ati andu aria mahitahitanaga ihenya-ini mahanyukaga othe, no riri, no ümwe wao üheagwo kicho? Kihanyukei na njira iria ingituma mukaaheo kicho. **25** Mündu o wotho uria ühitahitanaga thini wa mathako-ri, ehataga na akemenyeria maundu-ini mothe hataru itheru. Mekaga uguo niguu maheo thümbi itari ya gutüura; no ithu twikaga uguo niguu tukaheo thümbi ya gutüura nginya tene. **26** Ni undu ücio-ri, ni ndihanyukaga ta mündu ütooi gitümi gia kuhanyuka; na ndirüaga ta mündu ügükia ngundi ciake o uguo tühü. **27** Aca, ni mwiri wakwa hüüraga ngaitua ngombo yakwa, nigeetha ndarikia kuhunjabia andu aria ang-ri, ni mwene ndikanatuikie wa küregwo nyimwo kicho.

9 Githi ni ndiri na wiyathi? Githi ni ndiri mutümwo? Githi ni ndionire Jesu Mwathani witu? Anga inyu mutiri maciaro ma wira wakwa thini wa Mwathani? **2** O na angikorwo andu aria ang mationaga ta ndi mutümwo-ri, ti-itheru ni haru inyu ndi mutümwo! Nigukorwo ni inyu kimenyithia kia ütümwo wakwa thini wa Mwathani. **3** Gwitetara gwakwa haru aria manjiirithagia ni guku: **4** Githi ithu tüti na kihoto gia kura na künyua? **5** Githi ithu tüti na kihoto kia mündu gutwarana rüendo-ini na mutumia wake mwitika, o ta uria atümwo aria ang, na ariu a nyina na Mwathani, o na Kefa mekaga? **6** Kana no ni türi na Baranaba ari o nginya türutage wira niguu tuone üeithio witu? **7** Nüü ütungataga ta müthigari na akeeriha na indo ciake we mwene? Ni mündu ürikü ühaandaga mügunda wa mithabü na ndarie thabibü cia mügunda ücio? Ngingi-ri, ni kuri mündu üriithagia rüuru na ndanyue iria ria rüuru rüu? **8** Ndiraaria uhoru uyü ndi na meciria ma ü-mündu tu? Githi Watho o nago nduugite o uguo? **9** Nigukorwo ni kwandikitwo watho-ini wa Musa atiri, "Ndükanoh ndegwa kanua händi iria iküranga ngano ikimihüura." Ngai akiaga uguo-ri, ni ndegwa aracaa? **10** Ti-itheru oigaga uguo ni undu witu, githi tigu? Ii-ni, undu uyü waandikiru ni undu witu, tondü riria mürimi ekürima, nake mühüüri ngano amihüürage-ri, ni kwagiriire mekage uguo maru na kirigiriro ati nimakagayana magetha. **11** Tüngikorwo ithu nithaandite mbeu ya kiroho thini wanyu-ri, kai akiri undu münene ithu tüngietha indo cia gutüuria mwiri kuuma kuri inyu? **12** Angikorwo andu ang maru na kihoto gia güteithio ni inyu-ri, ithu githi tükia girirwo nigüteithio makiria? No ithu tütiahuthire kihoto kiu. Handu ha uguo-

10 Na riri, ariu na aari a Ithe witu, ndikwenda mukorwo mitooi undu uyü, ati maithe maitu ma tene othe maatongoragio ni itu, na ati othe nimirigire iria. **2** Othe nimbabatithirio matuikie andu a Musa maru rungu rwa itu rüu, o na maru iria-ini rüu. **3** Na othe maarüaga irio o imwe cia kiroho, **4** na maanyuuga maa o mamwe ma kiroho; nigukorwo

maanyuire kuuma rwaro-ini rwa ihiga rwa kiroho ruria rwatwaranaga nao, naruo rwaro ruu rwar Kristu. **5** O na kuri uguo-ri, aingi ao matiigana gukenia Ngai; nacio cimba cio ikhurunjwo weru-ini. **6** Na riri, maundu macio meekikire mari ta cionereria, nigeetha ngoro ciitu itikeriririe gwika maundu mooru ta macio meekire. **7** Mutigatuike ahoi mihiano, ta uria amwe ao maataru; o ta uria kwandikitwo atiri: "Andu acio magikara thi kura na kunyua, magicooka magukira kina na gwikenia." **8** Ningi tukikahure umaraya, ta uria amwe ao meekire, nao magikua andu ngiri mirongo iri na ithatu muthenya umwe. **9** O na ningi tukianagierie Mwathani, ta uria amwe ao meekire, nao makiniinwo ni nyoka. **10** Na mutikae guteta, ta uria amwe ao meekire, nao makirugawo ni muraika uria muniinani. **11** Maundu macio meekikire kuri o mari cionereria, na makandikwo mari ma gutikaania, ithu tukinyirirwo ni kuhingio kwa mahinda. (aion g165) **12** Ni undu ucio, ungura niurugamite wega-ri, menyerera ndukae kugua! **13** Mutiri mwagerio na magerio mangi tiga o mari makoraga andu. Nake Ngai nimwihokeku; ndangitikiria mugerio na magerio maria mutangihota gwiitiria. No riria mukugerio-ri, niarimuonagiriria njira ya kuiria ngu muhotage gwiitiria magerio macio. **14** Ni undu ucio, arata akwa endwa, uragira uhoro wa kuhooa mihiano. **15** Ndiraariria andu oogi; mwikuirani uria ndiroga. **16** Gikombe gia gucookia ngaatho kiria tucookagia ngaatho ni undu wakio-ri, githi ti kugwatanira thakame ya Kristu? Na githi mugate uria twenyura ti kugwatanira mwiri wa Kristu? **17** Na tondu mugate ucio ni umwe-ri, ithu, o na turi aingi, turi o mwiri umwe, nigukorwo ithu othe turinga mugate o ucio umwe. **18** Ta mwicuraniei uhoro wa andu a Isiraeli: Aria mariaga irio cia igongona-ri, githi matigwataniria igongona kiu? **19** Ndirenda kuaga atia? Ati kiria kirutirwo mihiano ni kindu kuri, kana ati mihiano guo mwene ni kindu kuri? **20** Aca! Uria ndiroga ni ati magongona ma andu aria matari na ungai marutagirwo ndaimono, na ti Ngai, na ndikwenda mugie ngwataniro na ndaimono. **21** Mutingihota kunyura gikombe kia Mwathani, na muniyire gikombe kia ndaimono o nakio; mutingihota kugwatanira metha-ini ya Mwathani, na mugwatanire metha-ini ya ndaimono. **22** Kai turingeria kwarahura iuru wa Mwathani? Kai turi na hinya kumukira? **23** "Ni ndirigirio gwika undu," no ti undu o wotho uri na kiguni. "Ni ndirigirio gwika undu," no ti undu o wotho uri na uumithio. **24** Gutiri mundu wagirirwo nigucaragia maundu ma kwiguna we mwene, no niacaragie maundu ma kuguna andu aria ang. **25** Riragai kiria giothe kiendagio thoko-ini ya nyama mutekwiyuria ciuria ni undu wa mwicuuko wa thamiri, **26** nigukorwo, "Thi ni ya Mwathani, na kiria giothe kir thiini wayo." **27** Mundu utari mwitika angimwita mukarie irio gwake, na inyu mukorwo ni mukwenda guthi-ri, ria irio ciothe iria mungitheo mutekwiyuria ciuria cia mwicuuko wa thamiri. **28** No mundu angimwira atiri, "Irio ici irutitwo iri igongona," mutigacirie, ni undu wa mundu ucio wamwira uguo, o na ni undu wa mwicuuko wa thamiri; **29** ngiuga uguo ti thamiri yaku ndagweta, no ni thamiri ya mundu

ucio ung. Ni undu-ri, wiyathi wakwa ugucirithio niki ni undu wa thamiri ya mundu ung? **30** Ingiriani irio na andu ang ndi na ngaatho-ri, ni kii gigituma njambio ni undu wa kindu kii njokeirie Ngai ngaatho ni undu wakio? **31** Ni undu ucio, riria mukuria kana riria mukunyua, o na kana mugika undu o wotho-ri, wikage ni undu wa kwenda kugocithia Ngai. **32** Tigai gwika undu ungihingithia mundu, ari Muyahudi, kana ari Muiyuni, o na kana uhingithie kanitha wa Ngai, **33** o ta uria ni ngeragia gukenia andu othe na njira o yotho. Nigukorwo ndicaragia undu wa kwiguna ni mwene, no njaragia uria ingiguna andu aingi, nguho mahonoke.

11 Mwigerekaniei na ni, ta uria ndigerekanagia na Kristu. **2** Nigumugaathiria ni undu wa kundirikana maundu-ini mothe, na ni undu wa gutura murumite morutani macio, o ta uria ndamurutire. **3** Riu-ri, ningwenda mumenye ati mutwe wa mundu murume o wotho ni Kristu, na mutwe wa mundu-wa-nja ni mundu murume, na mutwe wa Kristu ni Ngai. **4** Mundu murume o wotho uria uhooyaga kana akaratha ehumbirite mutwe-ri, ni mutwe wake aconorithagia. **5** Nake mundu-wa-nja o wotho uria uhooyaga kana akaratha atahumbirite mutwe wake-ri, ni mutwe wake aconorithagia, tond ugo no undu umwe na kwenjwo. **6** Angikorwo mundu-wa-nja ndekuhumbira mutwe wake-ri, niakienje njuiri yake; na angikorwo kurengarenga njuiri kana kwenjwo ni undu wa guconora mundu-wa-nja-ri, niakihumbire mutwe. **7** Mundu murume ndagirirwo nikuhumbira mutwe wake, kuona ati niwe muihanire wa Ngai, na ni riiri wa Ngai; no mundu-wa-nja niwe riiri wa mundu murume. **8** Nigukorwo mundu murume ndoimire har ni mundu-wa-nja, no ni mundu-wa-nja woimire har ni mundu murume. **9** Mundu murume-ri, tiwe wombirwo ni undu wa mundu-wa-nja, no ni mundu-wa-nja wombirwo ni undu wa mundu murume. **10** Ni undu wa gitumi giki-ri, mundu-wa-nja agirirwo nigukorwo na ruri mutwe rwa kuonania ati ni wa gathwo ni undu wa araka. **11** No ningi-ri, thiini wa Mwathani, mundu-wa-nja ndeganitie mundu murume atari ho, nake mundu-murume ndeganitie mundu-wa-nja atari ho. **12** O ta uria mundu-wa-nja oimire har ni mundu murume-ri, no taguo mundu-murume aciaragwo ni mundu-wa-nja. No riri, indo ciothe ciomaga kuri Ngai. **13** Ta tuai ari inyu: Ni kwagiriire mundu-wa-nja kuhooa Ngai atehumbirite mutwe? **14** Kai maundu ma nduire matamurutaga ati mundu-murume gukorwo ari na njuri ndaaya ni undu wa kumiconorithia, **15** no mundu-wa-nja gukorwo na njuri ndaaya, ucio ni riiri wake? Nigukorwo aheetwo njuri ndaaya ari kindu gia kumuhumbira. **16** Angikorwo kuri na mundu uri na ngarari na uhoro uy-ri, niamenye ati ithu titiri mutugo ung, o na makanitha wa Ngai matiri mutugo ung. **17** Uhoro-ini uria ngumutaariria riu-ri, ndiri na undu wa kumugaathira, nigukorwo kungana kwanyu ti gwa kumuguna no ni gwa kumuthukia. **18** Undu wa mbere, njiguaga ati riria muongana ta kanitha, nikugia na nyamukano gatagati kanyu, na uhoro ugo ndingaga gwikia umwe wago. **19** Hatar nganja gutingia kugia na ngarari gatagati-ini

kanyu cia kuonania ariā anyu metikirikite nī Ngai. **20** Rirīa muongana hamwe, ti Irio cia Mwathani mūrītaga, **21** nīgukorwo riria mūkūrīa, o mūdū athiāga na mbere kūrīa ategweterera ūria ūngī. Ūmwe aikaraga ahūtī, nake ūria ūngī agaikara arītīwo. **22** Kaī mūtārī mīcī mūngīrīra na mūnyūire kuo? Kana nī kanitha wa Ngai mūnyararīte na mūkenda gūconoraga ariā matārī kīndū? Ngūkīmwira atīa? No ndikīmūgaathīrīrie nī ūndū wa ūhoro ūcio? Aca, ndingīmūgaathīrīrial **23** Nīgukorwo ūhoro ūria ndaamūkīrīre kuuma kūrī Mwathani noguo ndaamūkīnyīrie; Mwathani Jesū, ūtukū ūria aakunyaniīrwo, nōoīre mūgate, **24** na aarīkia gūcokia ngaatho, akīwenyūrangā, akiuga atīrī, “Ūyū nī mwīrī wakwa, ūria ūheanītīwo nī ūndū wanyu; ikagai ūū nīgūo mūdīrīkanage.” **25** Nīngī o ūndū ūmwe, thuutha wa kūrīa irio, akīoya gīkombe, akiuga atīrī, “Gīkombe gīkī nī kīrīkanīro kīrīa kīerū thīīnī wa thakame yakwa; ikagai ūū, rīrīa rīothe mūrīkīnyuagīra, nīgūo mūdīrīkanage.” **26** Nīgukorwo riria rīothe mūkūrīa mūgate ūyū na mūkanyūira gīkombe gīkī-rī, nīkuumbūra mūkuumbūra gūkua kwa Mwathani o ngīnya hīndī rīrīa agooka. **27** Nī ūndū ūcio, mūdū o wothē ūkūrīa mūgate ūcio kana akanyūira gīkombe kīu kīa Mwathani ūria gūtaagīrīre-rī, nī kwīhīa ehīrīre mwīrī na thakame ya Mwathani. **28** Mūdū nīāmbage gwītūirīa mbere ya kūrīa mūgate ūcio na kūnyūira gīkombe kīu. **29** Nīgukorwo mūdū ūria wothē ūrītaga na akanyūa ategūkūūrana mwīrī wa Mwathani, nī itūiro rīake we mwene etuagīra. **30** Kīu nīkīo gītūmīte aīngī anyu moorwo nī hīnya, na marūāre, na amwe anyu nīmarīkītīe gūkua. **31** No tūngītūira ciira ithuī ene, tūtingītūika a gūcīrīthio. **32** Hīndī rīrīa tūgītūirwo ciira nī Mwathani-rī, nīkūherīthio tūherīthagio nīgeetha tūtīkae gūtūirwo ciira hamwe na thī. **33** Nī ūndū ūcio, ariū na aarī a lthe witū, rīrīa mūnganīte mūrīanīrīre-rī, etanagīrīrai. **34** Angīkorwo mūdū nīāhūtīrī-rī, agīrīrwo nī kūrīa irio gwake mūcī, nīgeetha rīrīa muongana gūtīkagīe ūhoro wa gūtūirwo ciira. Nīngaheana ūhoro wa maūdū macio mangī rīrīa ngooka.

12 Na rīrī, ariū na aarī a lthe witū, ha ūhoro wa iheo cia kīroho-rī, ndikwenda mūkare mūrīgītīwo nīgūo. **2** Inyuī nīmūū atī hīndī rīrīa mūteetīkītīe Ngai, nīmwaguucagīrīro na mūkerekero kūrī mīhianano itangīaria. **3** Nī ūndū ūcio ngūmwīra atī, gūtīrī mūdū waragia ahotīthītīo nī Roho wa Ngai ūngīuga atīrī, “Jesū aronyīitwo nī kīrumī,” na gūtīrī mūdū ūngīhota kuuga atīrī, “Jesū nī Mwathani,” atatonoretīo nī Roho Mūtheru. **4** Na rīrī, iheo iria iheanagwo nī mīthemba mīthemba, no Roho ūria ūciheanaga no ūmwe. **5** O na njīra cia gūtungata nī mīthemba mīthemba, no Mwathani ūrīa ūtungatagwo no ūmwe. **6** Nīngī kūrī mīrutīre ya wīra mīthemba mīthemba, no Ngai no ūmwe ūrīa ūhotīthagia maūdū mothe gwīkīa thīīnī wa andū othe. **7** Na rīrī, o mūdū nīaheagwo ūndū wa kuonania atī arī na Roho, naguo ūndū ūcio nī wa kūguna andū othe. **8** Roho ūcio nīwe ūheaga mūdū ūmwe ndūmīrīri ya ūūgī, na ūngī akaheo ūmenyo nī Roho o ro ūcio, **9** nake ūngī akaheo wītīkio nī Roho o ro ūcio, na ūngī akaheo iheo cia kūhonania nī Roho o ro

ūcio, **10** nake ūngī akaheo hīnya wa kūringa cīama, na ūngī akaheo ūrathi, na ūngī akaheo gūkūūrana maroho, na ūngī akaheo kwaria na thīomi mīthemba mīthemba, nīngī ūngī akaheo ūhotī wa gūtaūra thīomi icio. **11** Maūdū macio mothe nī wīra wa Roho o ro ūcio ūmwe, nake agayagīra o mūdū o ūrīa ekwenda. **12** Mwīrī wa mūdū nī ūmwe, o na gwatūika ūrī cīga nīngī; nīngī o na gwatūika cīga ciaguo ciothe nī nīngī-rī, ciothe no mwīrī o ūmwe. Ūguo noguo Kristū atārī. **13** Nīgukorwo ithuothe twabatithirio na Roho ūmwe tūgītūika a mwīrī ūmwe, o na tūrī Ayahudi kana tūrī Ayunani, tūrī ngombo o na kana tūtārī ngombo, na ithuothe tūkīnyuithio Roho o ro ūcio ūmwe. **14** Na rīrī, mwīrī ndūkoragwo na kīga kīmwe, no nī wa cīga nīngī. **15** Kūgītūrī kūngīuga atī, “Tondū ti nī guoko-rī, ndīrī wa mwīrī ūyū,” ūndū ūcio ndūngītūma gūtīge gūtūika kīga kīa mwīrī ūcio. **16** Nakuo gūtū kūngīuga atī, “Tondū ti nī riitho-rī, ndīrī wa mwīrī ūcio,” nī ūndū wa gītūmī kīu gūtīngītiga gūtūika kīga kīa mwīrī ūcio. **17** Mwīrī wothē ūngīkorwo no riitho-rī, kūgīga tūngītūguaga na kī? Mwīrī wothē ūngīkorwo no gūtū-rī, kūnūngīra tūngīnūngagīra na kī? **18** No ūrīa kūrī, nī atī Ngai nī eekīrīre cīga ciothe thīīnī wa mwīrī, agīcīkīra o ta ūrīa eendaga ciikare. **19** Cīga ciothe ingītūika nī kīga kīmwe-rī, mwīrī naguo ūngīkorwo ha? **20** ūrīa kūrī nī atī cīga nī nīngī, no mwīrī nī ūmwe. **21** Riitho rītingīhota kwīra guoko atīrī, “Nī ndīrī na bata nawe!” Naguo mūtwe wīre magūrū atīrī, “Nī ndīrī na bata na inyuī!” **22** Handū ha ūguo-rī, cīga cia mwīrī iria cīonekaga itārī hīnya, nīcio irī bata makīria, **23** nacio cīga iria tuonaga ta itārī cia gūtūio mūno-rī, nīcio tūheaga gītūio kīa mwanyā. Nacio cīga iria tuonaga ta itagīrīre kuoneka nīmenyagīrīrwo mūno, **24** o rīrīa cīga ciitū iria itārī cia kūhithwo itabatragio nīkūmenyererwo mūno. No Ngai nīanyīitīhanītīe cīga cia mwīrī na agatīitīhia makīria cīga iria ciagīte gītūio, **25** nīgeetha gūtīkae kūgīa na nyamūkano thīīnī wa mwīrī, no nīgeetha cīga ciaguo imenyānagīrīre o kīga na kīrīa kīngī. **26** Kīga kīmwe kīngīnyārīrīka, cīga iria ingī inyārīrīkaga hamwe nakīo; nakīo kīga kīmwe kīngīheo gītūio-rī, o nacio cīga iria ingī nīikenaga hamwe nakīo. **27** Na rīrī, inyuī mūrī mwīrī wa Kristū, na o mūdū wanyu nī kīga kīaguo. **28** Nakuo thīīnī wa kanitha, Ngai nīathuurīte mbere andū amwe matuīke atūmwo, a keerī anabīi, a gatātū arutani, o na nīngī kūgīe na arīngī a cīama, o na arīa marī na iheo cia kūhonania mīrīmū, na arīa marī na ūhotī wa gūtēithia arīa angī, na arīa marī na iheo cia ūtabarīrī, na arīa maaragia na thīomi mīthemba mīthemba. **29** Andū othe nī atūmwo? Andū othe nī anabīi? Andū othe nī arutani? Andū othe nī arīngī a cīama? **30** Andū othe nīmaheetwo iheo cia kūhonania? Andū othe nīmakīaragia na thīomi? Andū othe nīmagītūaraga thīomi? **31** No rīrī, mwīrīragīrīe iheo iria irī bata mūno. Na rīu nīngūmuonia njīra rīrī njega makīria.

13 Atīrīrī, o na ingīaria na thīomi cia andū o na cia arāika, no ngorwo itārī na wendani-rī, ingīkorwo ndī o ta kīndū kīa rūthuku kīrīa kīgambaga kīarīngwo, kana o ta thaani rīrīa īhūūrīthanagio ikagamba. **2**

Ingikorwo ndi na kiheo gĩa kũratha ũhoro, na ngorwo no hote kũmenya maũndũ mothe ma hitho na ngagĩa na ũmenyo wothe, na ingikorwo ndi na wĩtikio ũria ũngĩhota gũthaamia irĩma, no ndirĩ na wendani-rĩ, ndirĩ bata o na hanini. **3** Ingiheana indo ciakwa ciothe kũri andũ arĩa athiĩni, o na heane mwĩri wakwa ũcinwo, no ngorwo ndirĩ na wendani-rĩ, ndingĩgunika. **4** Wendani nĩũkiranagĩrĩa, na wendani nĩũtuganaga. Ndũguanagĩra ũiru, na ndwigaathaga, o na ndũrĩ mwĩtĩio. **5** Wendani ndũrĩ rĩtũrĩko, na ndũcaragia ũria ũngĩgũna, o na ndũhiũhaga kũrakara, na ndũtaraga maita marĩa ũhĩtĩrio. **6** Ningĩ wendani ndũkenagĩra ũũru, no nĩũkenagĩra ũhoro wa ma. **7** Wendani nĩũgitanagĩra hĩndĩ ciothe, na ũgetikia maũndũ mothe, na nĩwĩrĩgagĩrĩa hĩndĩ ciothe, o na ũkomĩrĩa hĩndĩ ciothe. **8** Wendani ndũthiraga. No akorwo nĩ morathi, nĩmagathira; o na thiomĩ nĩmagathira; na kũmenya maũndũ o nakuo nĩgũgathira. **9** Ngũkorwo tũmenyaga maũndũ o gĩcunjĩ, na tũrathaga maũndũ o gĩcunjĩ, **10** no hĩndĩ irĩa ũndũ ũria mũkinyanĩru ũgooka-rĩ, ũndũ ũria ũtarĩ mũkinyanĩru nĩũgaathira. **11** Hĩndĩ irĩa ndaarĩ kaana-rĩ, ndaaragia o ta kaana, na ndeeciiragia o ta kaana, na ndaataranagia maũndũ o ta kaana. No hĩndĩ irĩa ndaatuĩkire mũndũ mũgima-rĩ, ngĩtigana na maũndũ ma wana. **12** Rĩu tuonaga maũndũ na mairia, ta kuona na gĩcicio; no hĩndĩ iyo tũkoonaga ta andũ makionana ũthiũ kwa ũthiũ. Rĩu njũũ maũndũ o gĩcunjĩ; hĩndĩ iyo nĩngamenya maũndũ wega, o ta ũria nĩ njũũo wega. **13** Na rĩu, maũndũ maya matatũ nĩ ma gũtũũra: wĩtikio, na kĩrĩgĩrĩro, o na wendani. No ũria mũnene wamo nĩ wendani.

14 Rũmagĩrĩrai mĩthiire ya wendani, na mwĩrĩrĩrie mũno iheo cia kĩroho, na makĩria mwĩrĩragĩrie kĩheo kĩa ũheani ũhoro wa Ngai. **2** Ngũkorwo mũndũ ũria wothe waragia na rũthiomĩ-rĩ, ti andũ aaragĩria no nĩ Ngai aaragĩria. Ti-itherũ, gũtirĩ mũndũ ũtaũkagĩrwo nĩ ũria aroiga; no nĩ maũndũ ma hitho aaragia na roho wake. **3** No mũndũ ũria ũheanaga ũhoro wa Ngai aaragĩria andũ akamekĩra hinya, na akamomĩrĩria, na akamahooreria. **4** Mũndũ ũria waragia na rũthiomĩ nĩ we mwene wĩongagĩrĩa hinya, no ũria ũheanaga ũhoro wa Ngai nĩ kanitha onagagĩrĩa hinya. **5** No nyende inyuotho mwaragie na thiomĩ, no makĩria ingĩenda inyuotho mũrathage mohoro. Mũndũ ũria ũrathaga ũhoro nĩakĩrite ũria waragia na thiomĩ, tiga no akorirwo nĩegũtaũra thiomĩ icio, nĩguo kanitha wongerero hinya. **6** No rĩu, ariũ na aarĩ a lthe witũ, ingĩũka kũri inyũu na njarie na thiomĩ-rĩ, ingĩmũgana nakĩ, tiga no ndĩmũreheire ũguũrio, kana ũmenyo, kana ũrathi, o na kana kiugo kĩa ũrutani? **7** O na ha ũhoro ũkonĩĩ indo iria itarĩ muoyo iria igambaga, indo ta mũtũrĩrũ kana kĩnanda kĩa mũgeeto-rĩ, mũndũ angĩgĩũũrana atĩa rwĩmbo rũrĩa rũenda kũinwo, tiga hakorirwo na ngũũrani njega ya mĩgambo? **8** Ningĩ-rĩ, angĩkorwo karumbeta gatikũruta mũgambo ũgĩkũũrĩkana ũria ũkuuga-rĩ, nũũ ũngĩkĩhaarĩa gũthiĩ mbaara-inĩ? **9** ũguo noguo ũhoro wanyu ũtarĩ. Tiga mwaririe na ciugo ikũmenyeka na rũthiomĩ rwanyu-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩkũ ũngĩmenya ũria mũroiga? Mũngĩkorwo

o mũkĩarĩria riera. **10** Ti-itherũ nĩ kũrĩ mĩthemba mĩngĩ ya thiomĩ gũkũ thĩ, no gũtirĩ rũthiomĩ o na rũmwe rũtarĩ ũria ruugaga. **11** No angĩkorwo ndingĩmenya ũria mũndũ aroiga-rĩ, nĩ ngĩrĩ mũrũrĩrĩ harĩ mũndũ ũcio ũraaria, nake nĩ mũrũrĩrĩ harĩ nĩ. **12** ũguo noguo o na inyũu mũtarĩ. Kuona atĩ nĩmwĩrĩrĩrie mũno iheo cia kĩroho-rĩ, kĩgeragie kuongerera iheo iria ciakwa kanitha ũkagĩa na hinya. **13** Na tondũ ũcio-rĩ, mũndũ ũria waragia na rũthiomĩ rũgeni nĩahooyage nĩguo ahote gũtaũra ũria aroiga. **14** Nĩ ũndũ-rĩ, ingĩkorwo ndĩrahooya ngĩthiomaga-rĩ, roho wakwa nĩguo ũrahooya, no meciiria makwa matirĩ na maciaro. **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ngũgĩka atĩa? Nĩ ndĩrĩhooyaga Ngai na roho wakwa, na ningĩ hooyaga na meciiria makwa; o na kũina ndĩrĩnaga na roho wakwa, na ningĩ nyinaga na meciiria makwa o namo. **16** Ningĩ-rĩ, ũngĩkorwo ũkĩgooca Ngai na roho waku tu-rĩ, mũndũ wa arĩa marĩ gatagatĩ kanyu ũtarataũkĩrwo, angĩkiuga "Ameni" atĩa mahooya-inĩ maku ma gũcookia ngaatho, kuona atĩ ndaramenya ũria ũroiga? **17** No ũkorwo ũgĩcookia ngaatho wega mũno, no mũndũ ũcio ũngĩ ndanongererwo hinya nĩ ũhoro ũcio. **18** Nĩngũcookia Ngai ngaatho nĩgũkorwo nĩ nĩjaragia na thiomĩ makĩria manyu inyuotho. **19** No kanitha-inĩ-rĩ, nĩ kaba njarie ciugo ithano ndĩramenya wega nĩguo ngĩrute andũ arĩa angĩ ũhoro nacio, gũkĩra njarie ciugo ngĩrĩ ikũmi cia gũthioma. **20** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, tigagai gwĩciiragia ta ciana. Harĩ ũhoro wa maũndũ marĩa moorũ-rĩ, tũkai tũkene, no mwĩciirĩrie-inĩ wanyu mĩtũkũ andũ agima. **21** Thiĩnĩ na Watho nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: "Nĩngaarĩria andũ aya na tũnua twa andũ maaragia na thiomĩ ng'eni, ndĩmaaririe na tũnua twa andũ maaragia na mwarĩrie wa kũngĩ, no o na ndeeka ũguo matikanjũga," **22** Nĩ ũndũ ũcio, kwaria na thiomĩ nĩ kĩmenyithia kũrĩ andũ arĩa matetikĩrie no ti kĩmenyithia kũrĩ arĩa metetikĩrie; no kũratha ũhoro nĩ kwa arĩa metetikĩrie, ti kwa arĩa matetikĩrie. **23** Tondũ ũcio kanitha wothe ũngĩũngana na andũ othe maarie na thiomĩ-rĩ, na hacoocke hatoonye andũ matoofĩ ũhoro wa thiomĩ, kana andũ matetikĩrie-rĩ, gĩthĩ matingiuga atĩ mũrĩ agũrũki? **24** No mũndũ ũtarĩ mwĩtikia kana mũndũ ũtarĩ mũtaũkĩre nĩ ũhoro ũcio angĩtoonya rĩrĩa andũ othe mararatha mohoro-rĩ, mũndũ ũcio nĩekũguithio nĩ andũ othe atĩ nĩ mwĩhia na aciirithio nĩo othe, **25** na maũndũ marĩa atũire ahihĩte ngoro-inĩ nĩmakoiimbũka. Nĩ ũndũ ũcio egũthiethĩ thĩ ahoee Ngai, akiugaga atĩrĩ, "Ti-itherũ Ngai arĩ gatagatĩ-inĩ kanyu!" **26** Tũgũkiuga atĩa, ariũ na aarĩ a lthe witũ? Rĩria muongana hamwe-rĩ, o mũndũ ahota gũkorwo arĩ na rwĩmbo, kana arĩ na ũndũ arenda kũrutana, kana arĩ na ũndũ aguũrĩrio, kana arĩ na thiomĩ, kana arĩ na ũtaũri wa thiomĩ. Maũndũ macio mothe no nginya mekagwo nĩ ũndũ wa gwĩkĩra kanitha hinya. **27** Angĩkorwo nĩ gũkwario na rũthiomĩ-rĩ, nĩ kwario nĩ andũ eerĩ, na makĩingĩha atatũ, na o mũndũ aarie riita rĩake, na no nginya hagiye na mũndũ ũngĩ wa gũtaũra. **28** Angĩkorwo gũtirĩ mũtauri-rĩ, mwaria ũcio nĩagĩkire arĩ kũu kanitha-inĩ, na akĩarĩrie we mwene, na aarĩrie Ngai. **29** Aheani ũhoro eerĩ kana atatũ magĩrĩrwo maarie, nao andũ arĩa angĩ makũũrane wega ũria kũreerwo. **30** Na mũndũ ũkarĩethĩ thĩ ho

angig'ia na ūguūrio-rī, mwaria ūcio wa mbere nākire. **31** Nīgukorwo inyuothē o mūrathe ūhoro o mūdū riita riake nīguo andū othe marutwo maūdū na momirīrio. **32** Namo maroho ma anabii nīmathikag'ia anabii o ene. **33** Nīgukorwo Ngai ti Ngai wa kirigicano no nī wa thayū. Ta ūria kūrī thīnī wa ciūngano ciothe cia andū arīa aamūre, **34** atumia magirīrwo nīgūkaraga makirite ki marī thīnī wa kanitha. Matitiikiritio kwaria, no nīmaikarage menyihitē, o ta ūria Watho uugite. **35** Angikorwo marī na ūndū mangiēda kūmenya-rī, nīmorage athuuri ao ene kwao mūci; nīgukorwo nī ūndū ūrī thoni atumia kwaragia thīnī wa kanitha. **36** Hī! Anga kiugo kīa Ngai kiambiriire na inyu? Kana hihi no inyu inyuiki giakinyire? **37** Mūdū o na ū angūciiria atī nī mūnabii, kana arī na iheo cia kīroho-rī, nīagītikire atī maūdū maya ndiramwandikira nī maūdū marīa maathanitwo nī Mwathani. **38** No angig'ia ūndū ūcio kiene-rī, o nake we mwene nīakagirwo kiene. **39** Nī ūndū ūcio, arīu na aarī a lthe witū, mwirīriire kūrathaga mohoro, na mūtikagirage ūhoro wa kwaria na thioni. **40** No maūdū mothe nīmekagwo na mūtatarata ūria wagirīre, na mekagwo na kīhaarīro.

15 Na rīrī, arīu na aarī a lthe witū, nīngwenda kūmūririkanīa ūhoro-ūria-mwega ūria ndaamūhunjiire, na mūkiwamūkira, na noguo mūtūūrīte mūrūmitie. **2** ūhoro ūcio mwega nīguo ūtūmaga mūhonoke, mwaikara mūrūmitie wega ūhoro ūria ndaamūhunjiire. Angikorwo ti ūguo-rī, ūhoro ūcio mwawitikirie o tūhū. **3** Nīgukorwo ūhoro ūria nī ndaamūkirire nīguo ndaamūheire, ūrī wa mbere na wa bata mūno: atī Kristū nīakuire nī ūndū wa mehīa maitū o ta ūria Maandiko moigite, **4** na atī nīathikirwo, na atī mūthenya wa gatātū akiriūkio kūringana na ūria Maandiko macio moigite, **5** na atī akiumirira Petero, na agicooka akiumirira arīa lkūmi na Eerī. **6** Thuutha ūcio, nīoimiriire makirīa ma arīu na aarī a lthe witū magana matano ihinda o rīmwe, na aingī ao marī muoyo o na rīu, o na gūtūika amwe ao nīmarikitie gūkua. **7** Nīngī agicooka akiumirira Jakubu na thuutha wa ūguo agicooka akiumirira atūmwō othe, **8** na thuutha wa acio angī othe akīnyumirira o na nīi, haana ta mūdū waciariitwo atarī mūkinyu. **9** Nīgukorwo nī nī mūnini mūno hārī atūmwō arīa angī, o na ndiagirīrwo nī gwiitwo mūtūmwō, tondū nīndanyariire kanitha wa Ngai. **10** No wega wa Ngai nīguo ūtūmite ndūike ūguo ndarīi, nāguo wega wake kūrī nīi ndwarī wa tūhū. No nīndarutire wīra na kiyo gūkira acio angī othe, no ti nīi ndaarutaga wīra ūcio, no nī wega wa Ngai ūria warī hamne na nīi warutaga wīra ūcio. **11** Tondū ūcio, o na kūngitūika nī nīi kana nī o-rī, ūhoro ūyū noguo tūhunjagīa, na noguo inyuī mwetikirie. **12** Na rīrī, kūngikorwo kūhunjagio atī Kristū nīariūkio akuma kūrī arīa akuū-rī, nī kīi gītūmaga amwe anyu moige atī gūtīri kūrīūkio kwa arīa akuū? **13** Kūngikorwo gūtīri kūrīūkio kwa arīa akuū-rī, o nake Kristū ndaakiriūkio. **14** Na angikorwo Kristū ndaakiriūkio-rī, kūhunja gwiitū no gwa tūhū, nakuo gwitīkia kwanyu no gwa tūhū. **15** Makirīa ma ūguo-rī, ithuī no tūgikorwo tūri aira a Ngai a maheeni, tondū

nītuumbūrīte atī Ngai nīariūkirie Kristū kuuma kūrī arīa akuū. No rīrī, ndaakimūriūkirie angikorwo nī ma atī arīa akuū matiriūkio. **16** Nīgukorwo kūngitūika atī arīa akuū matiriūkio, o nake Kristū ndaakiriūkio. **17** Na angikorwo Kristū ndaariūkio-rī, gwiitīkia kwanyu nī gwa tūhū; mūtūtūrago o mehīa-inī manyu. **18** Nīngī andū arīa marikitie gūkoma marī thīnī wa Kristū-rī, o nao nī kūra morite. **19** Na kūngikorwo kūrīgirīro giitū thīnī wa Kristū no kīa muoyo-inī ūyū tūri-rī, twagirīrwo nīkūguirwo tha gūkira andū othe. **20** No rīrī, ti-itherū Kristū nīariūkio akoima kūrī arīa akuū, agatūika maciaro ma mbere ma arīa makuite. **21** Tondū-rī, o ūria arī mūdū watūmire gikuū gūke thī, o nakuo kūrīūkio kwa arīa akuū nī mūdū watūmire gūke. **22** Nīgukorwo o ta ūria andū othe makuaga nī ūndū wa Adamu-rī, no taguo andū othe magaacookio muoyo thīnī wa Kristū. **23** No o mūdū akaariūka ihinda riake mwene: Kristū arī we wariūkire mbere; na thuutha andū arīa marī ake hīndī irīa agooka. **24** Thuutha ūcio nīguo ihinda rīa kūrīgirīria rigaakinya, hīndī irīa akaaneana ūthamaki kūrī Ngai lthe arikitie kūniina mothamaki mothe, na wathani, o na hinya wothē. **25** Nīgukorwo no nginya athamake nginya rīria agaakorwo aigite thū ciake ciothe rungu rwa makinya make. **26** Na rīrī, thū ya mūthia kūniinwo nī gikuū. **27** Nīgukorwo “nī aigite indo ciothe rungu rwa makinya make.” Na rīria gūkwiirwo atī “indo ciothe” nīciigitwo rungu rwake, nīgūkūmenyeka wega atī Ngai we mwene ti wa itari rīu tondū nī we waigire indo ciothe rungu rwa Kristū. **28** Aarikia gwika ūguo-rī, Mūriū we mwene nīagatūika wa gwathagwo nī ūcio waigire indo ciothe rungu rwake, nīguo Ngai akorwo nī we maūdū mothe thīnī wa maūdū mothe. **29** Na rīrī, kūngikorwo gūtīri ūriūkio-rī, arīa mabatithitio handū-inī ha arīa akuū mageeka atīa? Angikorwo arīa akuū matikaariūkio o na atīa-rī, andū makibatithagio handū-inī hao niki? **30** Na ithuī-rī, twitoonyagia ūgwati-inī o ithaa o ithaa niki? **31** Ngūmwira na ma, arīu na aarī a lthe witū, ti-itherū, o ta ūria ndīrahaga nī ūndū wanyu thīnī wa Kristū Jesū Mwathani witū, atī nī nguaga o mūthenya. **32** Angikorwo ndaahūuranire na nyamū cia githaka kūu Efeso nī ūndū wa itūmi cia ū-mūdū-rī, ndaagunikire na kī? Angikorwo andū arīa akuū matikaariūkio-rī, “Nītūrie na tūnyue, nīgukorwo rūciū nīgūkua tūgaakua.” **33** Mūtikaheeneke: “Thiritū njūru nīthūkagīa mītugo mīega.” **34** Arahūkai mwīguē ta ūria mwagirīrwo, na mūtigage kwīhia; nīgukorwo andū amwe matiūi Ngai: ndoiga ūguo nīgeetha ndīmūconore. **35** No mūdū ahota kūūria atirī, “Andū arīa akuū mariūkio atīa? Magooka ma na mwirī ūhaana atīa?” **36** Nī ūrimū ūrikū ūyū! Kirīa wahaanda-rī, gītīmeraga gītambite gūkua. **37** Hīndī irīa wahaanda-rī, ndūhaandaga mwirī ūria ūgūcōoka ūkorwo ho, no gūkōrwo ūhaandaga mbeū ya ngano kana ya kīndū kīngī. **38** No Ngai amīheaga mwirī o ūria endaga īgie nāguo, o na mūthemba wa mbeū akaūhe mwirī wāguo. **39** Mīrī yothe ndīhaanaine: Andū marī mūthemba ūmwe wa mwirī, nacio nyamū mūthemba ūngī, na nyoni mūthemba ūngī, o nacio thamaki irī mwirī wa mūthemba ūngī. **40** Nīngī nī kūrī mīrī ya igūrū na

nĩ kũrĩ mĩrĩ ya gũkũ thĩ; no riiri wa mĩrĩ ya igũrũ nĩ mũthemba ũmwe, na riiri wa mĩrĩ ya gũkũ thĩ nĩ mũthemba ũngĩ. **41** Riĩra rĩrĩ na riiri warĩo mwanya, na mweri ũrĩ riiri wago mwanya, na njata irĩ na riiri wacio mwanya; na njata imwe irĩ riiri ũrĩ ngũũrani na njata irĩa ũngĩ. **42** ũguo nĩguo gũgaatuika hĩndĩ ya kũriũkio kwa andũ arĩa akuũ. Mwĩrĩ ũrĩa ũhaandagwo nĩ wa kũbutha, no ũriũkagio ũtarĩ wa kũbutha; **43** mwĩrĩ ũhaandagwo ũrĩ mĩmene, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na riiri; ũhaandagwo ũtarĩ na hinya, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ na hinya; **44** ũhaandagwo ũrĩ mwĩrĩ wa ndũire, ũgacooka ũkariũkio ũrĩ mwĩrĩ wa kĩroho. Angĩkorwo nĩ kũrĩ mwĩrĩ wa ndũire-rĩ, o na mwĩrĩ wa kĩroho ũrĩ kuo. **45** Nĩ ũndũ ũcio kwandikĩtwo atĩrĩ: “Adamu ũrĩa warĩ mũndũ wa mbere-rĩ, aatuũkire kĩũmbe kĩrĩ muoyo”; nake Adamu ũrĩa wa kũrigĩrĩria-rĩ, agĩtuika roho wa kũheana muoyo. **46** Mwĩrĩ wa kĩroho tĩguo waambire gũũka, no nĩ ũrĩa wa ndũire, na thuutha wa ũguo ũgũũka ũrĩa wa kĩroho. **47** Mũndũ wa mbere aarĩ wa rũkũngũ rwa thĩ, no mũndũ wa keerĩ oimĩte igũrũ. **48** O ta ũrĩa mũndũ ũcio wa gũkũ thĩ aatarĩ, noguo arĩa marĩ a tĩrĩ matarĩ; na ta ũrĩa mũndũ wa kuuma igũrũ aatarĩ, noguo o na arĩa a igũrũ matarĩ. **49** Na ta ũrĩa twagĩire na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa tĩrĩ-rĩ, noguo tũkaagĩra na mũhianĩre wa mũndũ ũcio wa kuuma igũrũ. **50** Ngũmwĩra atĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩrĩ na thakame itingĩhota kũgaya ũthamaki wa Ngai, kana kĩrĩa kĩbuthaga kĩgae kĩrĩa gĩtabuthaga. **51** Thikĩrĩriai, ndĩmwĩre ũndũ wa hitho: Tũtĩgaakua ithuothe, no nĩkũgarĩrwo tũkaagarĩrwo ithuothe, **52** o kahinda kanini, o ta ibucia rĩa riitho, rĩrĩa karumbeta ka mũthia gakaagamba. Nĩgũkorwo karumbeta nĩgakaahuhwo, nao arĩa akuũ mariũkio matarĩ a kũbutha, na ithuĩ tũgarĩrwo mĩrĩ. **53** Nĩgũkorwo mwĩrĩ ũyũ ũbuthaga no nginya wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa kũbutha, naguo mwĩrĩ ũyũ wa gũkua wĩhumbe mwĩrĩ ũtarĩ wa gũkua. **54** Hĩndĩ irĩa kũbutha gũkeehumba kwaga kũbutha, na gũkua kwĩhumbe kwaga gũkua-rĩ, hĩndĩ iyo ũhoro nĩũkahinga ũrĩa wandikĩtwo atĩrĩ, “Gĩkuũ nĩkĩnĩnĩtwo gĩgatoorio biũ.” **55** “Wee gĩkuũ-rĩ, gũtoorania gwaku gũkĩrĩ ha? Wee gĩkuũ-rĩ, rũboora rwaku rũkĩrĩ ha?” (**Hadēs 986**) **56** Rũboora rwa gĩkuũ nĩ mehia, naguo hinya wa mehia uumanaga na watho. **57** No rĩrĩ, Ngai arogaathwo nĩgũkorwo nĩwe ũtũheaga ũtooria thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **58** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ arĩa nyenda, ikaragai mwĩhaandĩte wega. Mũtikanenenyio nĩ ũndũ o na ũrĩkũ. Tũũrai mwĩheanĩte kũna wĩra-inĩ wa Mwathani, tondũ nĩmũũ atĩ wĩra wanyu thĩnĩ wa Mwathani ti wa tũhũ.

16 Na rĩrĩ, ha ũhoro wa mũhothi nĩ ũndũ wa andũ a Ngai ũtarĩ ũũ: Ikagai ũrĩa ndeerire makanĩtha ma Galatia mekage. **2** Mũthenya wa mbere wa kiumia-rĩ, o mũndũ wanyu nĩagĩrĩrwo nĩkũigaga mbeeca ta ũrĩa ũthũkũmi wake ũigana, agaciigaga, nĩguo hĩndĩ irĩa ngooka kũu gũtikanagĩ na mũhothi. **3** Na ndaakinya-rĩ, andũ arĩa mũgaakorwo mũgathĩrĩrie nĩngamahe marũa na kũmamenyithania na ndĩmatũme Jerusalemu na iheo cianyu. **4** Na kũngĩkoneka kwagĩrĩre o na nĩ thĩrĩ-rĩ, nĩngatwarana nao. **5** Ndaarĩkia gũtuikanĩria

Makedonia-rĩ, nĩgũkorwo nĩngatuikanĩria kuo, nĩngooka kũrĩ inyuĩ. **6** Hihi ngaikara na inyuĩ gwa kahinda, o na kana njikare kũu hĩndĩ ya heho yothē, nĩguo mũkaahota kũndeithĩrĩria gũthĩ rũgendo-inĩ rwakwa kũrĩa guothe ngaathĩ. **7** Ndikwenda kuonana na inyuĩ hĩndĩ ĩno ndĩrahĩtũkĩra kũu, tondũ ngwĩhoka atĩ nĩtũgaikarania na inyuĩ kwa ihinda, Mwathani etĩkĩra. **8** No nĩngũkara gũkũ Efeso nginya hĩndĩ ya Bendegothito, **9** tondũ ndĩmũhingĩrĩre mweke mĩnene wa kũruta wĩra mwega ũrĩ na uumithio, no nacio thũ nĩ nyingĩ. **10** Timotheo angĩũka-rĩ, menyerera nĩguo aikare kũu na inyuĩ atarĩ na guoya, nĩgũkorwo nĩ wĩra wa Mwathani araruta, o ta ũrĩa ndĩraruta. **11** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ wagĩrĩrwo nĩ kwaga kũmwamũkĩra. Mumagarieĩ na thayũ nĩgeetha akinye kũrĩ nĩ. Nĩndĩmwetereire marĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ. **12** Na rĩrĩ, ha ũhoro ũkonĩ mũrũ wa lthe witũ Apolo-rĩ: nĩndamũringĩrĩrie mũno ooke kũrĩ inyuĩ arĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ. Nowe ndeendaga gũũka ihinda rĩu, no nĩarĩũka aagĩra na mweke. **13** Ikaragai mwĩhũgĩte, na mwĩhaande mũrũmĩte wega thĩnĩ wa witũkio; ningĩ mũtuĩke andũ omĩrĩrũ; na mũgie na hinya. **14** Ikagai maũndũ mothe mũrĩ na wendani. **15** Inyuĩ nĩmũũ atĩ andũ a nyũmba ya Stefana nĩo marĩ a mbere gwĩtũkia kũu bũrũri wa Akaia, na nĩmerutĩre gũtungatagĩra andũ arĩa aamũre. Nĩngũkĩmũringĩrĩria, ariũ na aarĩ a lthe witũ, **16** mwathĩkagĩre andũ ta acio, na mũndũ o wothe ũrĩa ũrutithanagĩ wĩra na ithuĩ, akĩũnogagĩra. **17** Nĩndakenire rĩrĩa Stefana, marĩ na Fotunato, na Akaiko maakinyire, nĩ ũndũ nĩo maahingĩrie ũndũ ũrĩa itaarĩ naguo kuuma kũrĩ inyuĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmacanjamũrĩre roho wakwa o na wanyu. Andũ ta acio nĩmagĩrĩrwo kũheagwo gĩtũo. **19** Makanĩtha ma bũrũri wa Asia nĩmamũgeithia. Akula na Pirisila nĩmamũgeithia mũno thĩnĩ wa Mwathani, o na kanĩtha ũrĩa ũcemanagia kwao nyũmba nĩwamũgeithia. **20** Ariũ na aarĩ a lthe witũ othe arĩa marĩ gũkũ nĩmamũgeithia. O mũndũ nĩageithie ũrĩa ũngĩ na ngeithi theru cia kĩmununyano. **21** Nĩ, Paũlũ, nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. **22** Angĩkorwo ke mũndũ o na ũ ũtendete Mwathani-rĩ, arogwatwo nĩ kĩrumi. ũka, Mwathani! **23** Wega wa Mwathani Jesũ ũroikara na inyuĩ. **24** Wendani wakwa ũromũkinyĩra inyuĩ inyuothē mũrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. Amenĩ.

2 Akorinitho

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai, tũrĩ na Timotheo mũrũ wa lthe witũ, Twatũma marũa maya kũri kanitha wa Ngai ūria ūri Korinitho, o hamwe na andũ othe aamũre arĩa marĩ Akaia guothe: **2** Wega na thayũ kuuma kũri Ngai lthe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ irokara na inyuĩ. **3** Ngai na lthe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ arogocwo, o we lthe witũ wa tha, na Ngai mwene ūhoro wotha wa kũumanĩria, **4** ūria ūtũmagĩria mathĩna-inĩ maitũ mothe, nĩguo na ithuĩ tũhotage kũhoeragia arĩa marĩ na thiĩna o wotha na ūndũ wa kũumĩrĩrio kũria ithuĩ ene tũumĩrĩrio nakuo nĩ Ngai. **5** Nĩgũkorwo o ta ūria kũnyariirwo gwa Kristũ kũingĩhite thiĩni witũ-rĩ, ūguo noguo kũumanĩria gwitũ kũingĩhite nĩ ūndũ wa Kristũ. **6** Tũngithĩnio-rĩ, tũthĩnagio nĩguo mũumĩrĩrio na mũhonokio; tũngũmĩrĩrio-rĩ, tũumagĩrĩrio nĩguo na inyuĩ mũgie na ūumĩrĩru, ūria ūciaraga gũkirĩria mũkĩnyariirwo na mathĩna o ta marĩa tũthĩnagio namo. **7** Nakĩo kũirĩgĩrio kĩria tũrĩ nakĩo nĩ ūndũ wanyu nĩ kĩrũmu, tondũ nitũũ atĩ o ta ūria mũgwatanagĩra na ithuĩ maĩndũ-inĩ marĩa tũnyariiragwo namo-rĩ, no taguo mũgwatanagĩra na ithuĩ ūhoro-inĩ wa kũumanĩria o nago. **8** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, tũtikwenda mũkorwo mũtooi mathĩna marĩa twarĩ namo bũrũri wa Asia. Twarĩ hatĩka-inĩ nene mũno makĩria ma ūria tũngĩahotire gũkirĩria, nginya ha ūhoro witũ wa gũtũra muoyo tũkiyũmĩra tha. **9** Ti-itherũ, ngoro-inĩ ciitũ twaiguaga tũtũrĩrwo gũkua. No kwahanĩkire ūguo nĩguo tũtikae kwĩhoka ithuĩ ene, no twihoke Ngai, ūria ūriũkagia arĩa akuũ. **10** Nĩwe watũhonokirie ūgwati-inĩ ūcio wahaanaga wa gĩkuũ, na nowa ūgaatũhonokia. We nĩwe twirĩgĩrĩre atĩ no egũthĩ na mbere gũtũhonokia, **11** inyuĩ na inyuĩ mũgĩtũteithagia na gũtũhoera. Nao andũ aingĩ nĩmarĩcookagia ngaatho nĩ ūndũ witũ, tondũ wa wega ūcio tũtũgũtũw nago arĩ macookio ma mahooya ma andũ aingĩ. **12** Na rĩrĩ, ūndũ ūyũ nĩguo twirahagĩra: Thamirĩ ciitũ nĩcio itũmenyithagia atĩ mĩthĩre iitũ irĩa tũikaraga nayo gũkũ thĩ, na makĩria ūria tũikaranagia na inyuĩ, nĩ ya ūtheru na ya ūhoro wa ma kuuma kũri Ngai. Tũtiikaga ūguo kũringana na ūũgĩ wa thĩ, no nĩ kũringana na wega wa Ngai. **13** Nĩgũkorwo tũtiramwandikĩra ūndũ o na ūrĩkũ mũtangihota gũthoma kana gũtaũkĩrwo nĩguo. Na ngwĩhoka atĩ, **14** o ta ūria mũtũmenyete hanini, nĩmũrĩtaũkĩrwo biũ atĩ no mũhote kwĩraha nĩ ūndũ witũ, o ta ūria tũkeeraha nĩ ūndũ wanyu mũthenya ūria wa Mwathani Jesũ. **15** Na tondũ wa ūria ndaari na mwihoke wa ūndũ ūcio-rĩ, nĩndabangĩte njũke kwanyu mbere nĩguo mũgunike maita meerĩ. **16** Ndbangĩte ndĩmũceerere ngĩthĩ Makedonia, na njokere kũu kwanyu ngũma Makedonia, na inyuĩ nĩguo mũcooke mũndũme Judea. **17** Hĩndĩ irĩa ndaabangaga ūndũ ūcio-rĩ, kaĩ ndeekaga ūguo na itherũ? Kana hĩhi haaragĩria mĩbango yakwa na njĩra ya kĩ-mwĩrĩ nĩguo rĩmwe njugage, “ĩ, ị,” na rĩria rĩngĩ ngoiga “Aca, aca”? **18** No ti-itherũ, o ta ūria Ngai arĩ mwihokeku-rĩ, ndũmĩrĩ

iitũ kũri inyuĩ ti “ĩ” na rĩngĩ “Aca.” **19** Nĩgũkorwo Mũrũ wa Ngai, Jesũ Kristũ, ūria mwahunjĩrio ūhoro wake nĩ nĩ, na Sila, na Timotheo, ūhoro wake ndwarĩ wa kuuga, “ĩ” ūgacooka ūkoiga “Aca,” no thiĩni wake gũtũũraga o “ĩ.” **20** Nĩgũkorwo ciĩranĩro cia Ngai, o na cingĩhite atĩa-rĩ, ciothe nĩ “ĩ” thiĩni wa Kristũ. Na nĩ ūndũ ūcio thiĩni wake, ithuĩ tũkoigaga “Amenĩ” nĩgeetha Ngai agooacagwo. **21** Na rĩrĩ, Ngai nĩwe ūtũmaga ithuĩ hamwe na inyuĩ twihaande wega thiĩni wa Kristũ. Nĩwe watũtĩrĩrie maguta, **22** na agĩtwĩkĩra rũrĩ rwa kuonania atĩ tũrĩ ake, na agĩtũhe Roho wake thiĩni wa ngoro ciitũ arĩ ta mwihoke wa kũrũgamĩria maĩndũ marĩa magooka. **23** Ngai nĩwe mũira wakwa, na nĩoi atĩ nĩ ndaagire gũcooka Korinitho nĩ ūndũ wa kũmũcaaira. **24** Ūguo ti kuuga atĩ nĩtũramwatha ūhoro-inĩ wa witũkio wanyu, no nĩ atĩ tũrutithanagia wĩra na inyuĩ nĩgeetha mũkenage, tondũ mũtũũrĩte mwihaandite wega nĩ ūndũ wa witũkio wanyu.

2 Nĩ ūndũ ūcio nĩgũtua ndaatuire itua atĩ ndĩkũmũceerera rĩngĩ ndĩmũguithie kĩa. **2** Tondũ-rĩ, ingĩkũmũguithia kĩa-rĩ, nũ ūngĩgitigara wa kũngenia, o tĩga inyuĩ arĩa njũguithie kĩa? **3** Ndamwandikĩre ūguo nĩgeetha rĩria ngooka ndikanaiguithio kĩa nĩ acio njagĩrĩrwo nĩgũkenio nĩo. Nĩ ndaari na ūumĩrĩru harĩ inyuĩ inyuotha atĩ nĩmũngĩagwatanĩire na nĩ gĩkeno-inĩ gĩakwa, nakĩo gĩtuĩke kĩanyu. **4** Nĩgũkorwo ndamwandikĩre ndĩ mũthĩnĩku mũno, na ndĩ na ruo rwa ngoro na maithori maingĩ, ti atĩ nĩguo ndĩmũguithie kĩa, no nĩguo ndĩmũmenyithie wendo ūria ndĩmwendete nago. **5** Angĩkorwo nĩ kũrĩ mũndũ ūiguithie amwe anyu kĩa-rĩ, ti nĩ aĩguithie, no nĩ inyuotha aĩguithie kĩa. Ndiroiga ūguo ngĩhatĩria ūria wĩkĩte ūguo. **6** Iherithia rĩria aherithio nĩ andũ arĩa aingĩ anyu, nĩrĩmũiganĩte. **7** Rĩu inyuĩ-rĩ, nĩmwagĩrĩrwo nĩkũmũrekerana na kũmũmĩrĩria, nĩguo ndakae gũtooro nĩ kĩa gĩkĩrite. **8** Nĩ ūndũ ūcio, ndamũthaita mũmuonie atĩ no mũmwendete. **9** Gĩtũmi kĩa gĩatũmire ndĩmwandikĩre marĩa macio nĩndĩmũgerie, na menye kana no mwiĩrie magerio na mwathikage maĩndũ-inĩ mothe. **10** Mũndũ ūria mũngĩrekerana, o na nĩ nĩndamũrekerana. Nago ūndũ ūria ndekanĩre-rĩ (hangĩkorwo nĩ haari ūndũ o na ūrĩkũ wa kũrekanĩra), ūndũ ūcio ndaũrekanĩra nĩ ūndũ wanyu ndĩ mbere ya Kristũ, **11** nĩguo Shaitani ndakae gũtũhoota. Nĩgũkorwo tũtirigĩtũw nĩ mawara make. **12** Na rĩrĩ, rĩria ndaathiire Teroa kũhunja ūhoro-ũria-Mwega wa Kristũ, na ngikora Mwathani ahingũrĩte mũrango-rĩ, **13** ndĩgana kũgia na thayũ ngoro-inĩ yakwa, tondũ ndiakorire mũrũ-wa-lthe witũ Tito kuo. Nĩ ūndũ ūcio ngĩugĩra andũ akuo ūhoro, ngĩcooka ngĩthĩ nginya Makedonia. **14** No rĩrĩ, Ngai arogocwo, o we ūria ūtũtongoragia hĩndĩ ciothe na ūhootani thiĩni wa Kristũ, nake agatũhũthagĩra ta tũrĩ mũtarariko mwega wa kũmemerekia ūhoro wa kũmenya Kristũ kũndũ guothe. **15** Tondũ ithuĩ tũrĩ mũtarariko wa Kristũ ūria ūkĩnyaga harĩ Ngai, kũrĩ arĩa marahonokio o na arĩa maroora. **16** Kũrĩ arĩa maroora-rĩ, tũrĩ mũnũguo mũũru wa gĩkuũ, no kũrĩ arĩa marahonokio-rĩ, tũrĩ mũtarariko wa muoyo. Nũũ

ūngihota wīra ta ūcio? **17** Ithui tūtikaga ta ūria andū aingī mekaga; tūtjonjorithagia kiugo kīa Ngai nīguo tuone umithio. Handū ha gwīka ūguo-rī, ithui twaragia tūrī na wīhokeku thīini wa Kristū mbere ya Ngai, ta andū matūmītwo nī Ngai.

3 Anga nītūraambīrīria gūcooka kwīgaathīrīria? Kana hihi nītūbataire kūheo marūa ma gūtūgaathīrīria kūrī inyuī kana moimite kūrī inyuī ta andū ariā angī? **2** Inyuī ene nī inyuī marūa maitū, maandikītwo ngoro-inī ciitū, mamenyekete na magathomagwo nī andū othe. **3** Inyuī nīmuonanagia atī mūrī marūa moimite kūrī Kristū, inyuī mūrī maciario ma ūtungata witū, marūa mataandikītwo na rangi, no maandikītwo na Roho wa Ngai ūria ūrī muoyo. Matandikītwo ihengere-inī cia mahiga, no maandikītwo ihengere-inī cia ngoro cia andū. **4** Ūcio nīguo ūmūrīru witū harī Ngai nī ūndū wa Kristū. **5** Na ti atī tūrī na ūhoti ithui ene tūngīgaathīra, no ūhoti witū uumaga kūrī Ngai. **6** Nīwe ūtūhotithītie tūtūike ndungata cia kīrīkanīro kīria kīerū, nakio ti kīa ūhoro ūria mwandike, no nī kīa Roho; nīgūkorwo ūhoro ūria mwandike nī kūrāga ūragaga, no Roho aheanaga muoyo. **7** Na rīrī, angīkorwo ūtungata ūria wa tene, ūria wandikītwo na ndemwa ihengere-inī cia mahiga, wokire ūrī na rīrī, o ngīnya andū a Isīraeli makīremwo nīgūikara marorete ūthiū wa Musa tondū wa ūria warī na rīrī, o na gūtūika rīrī ūcio nīwathiraga-rī, **8** githī ūtungata wa Roho to ūgīkorwo ūkīrī na rīrī makīria? **9** Angīkorwo ūtungata ūria ūtuaga andū ehia nī ūrī rīrī-rī, githī ūtungata ūria ūrehaga ūthingu ndūngīgīkorwo ūrī na rīrī makīria! **10** Nīgūkorwo ūhoro ūria warī na rīrī mbere, rīu ndūrī na rīrī ūkīringithanio na rīrī ūcio ūngī ūkīrīte. **11** Na angīkorwo ūhoro ūcio wathiraga wokire na rīrī-rī, ūcio ūngī wa gūtūūra ndūngīgīkorwo na rīrī makīria! **12** Nī ūndū ūcio-rī, twaragia ūhoro tūmūrīrīrie mūno, nī ūndū wa kīrīgīrīro kīu. **13** Ithui tūtitarī ta Musa, ūria wehumbagīra ūthiū na gītambaya nīguo agīrīrīrie andū a Isīraeli gūcūthīrīria ūthiū wake rīrīa ūkengī ūcio wathiraga. **14** No rīrī, meciirīa mao nīmaritirio, nīgūkorwo ngīnya ūmūthī gītambaya o kīu gīkoragwo o ho hīndī ūria kīrīkanīro kīu gīkūrū kīao gīgūthomwo. Gītambaya kīu gītīrī kieherio, tondū kieheragio nī ūndū wa gwītīkia Kristū. **15** O na ngīnya ūmūthī rīrīa watho wa Musa ūgūthomwo-rī, gītambaya kīu no kīhumbagīra ngoro ciao. **16** No rīrīa rīothe mūdū o na ū agarūrūkīra Mwathani-rī, gītambaya kīu nīkieheragio. **17** Na rīrī, Mwathani nīwe Roho, na harīa Roho wa Mwathani arī, hau nī harī na wīyathi. **18** Na ithui ithuothē ariā tūhahumbīrīte mothiū maitū, nītūhenahenagia rīrī wa Mwathani ta tūrī icicio, na nītūgarūrāgwo nīguo tūhaanane nake tūrī na rīrī wa gūtūūra ūria ūthiaga o ūkīongererekaga, o uumite kūrī Mwathani, ūria arī we Roho.

4 Tondū ūcio, kuona atī nī tūrī na ūtungata ūcio nī ūndū wa tha cia Ngai-rī, tūtīuragwo nī hīnya. **2** No ithui nītūreganite na mīthiire ya hitho na ya thoni; ithui tūtithiaga na mīthiire ya wara na tūtītukanagia kiugo kīa Ngai na maheeni. Handū ha ūguo-rī, nī ūhoro wa ma tūheanaga hatarī ūndū tūkuongerera, na tūrī

mbere ya Ngai, nītūgeragia gūtūma thamiri cia o mūdū itwītīkīre. **3** O na angīkorwo ūhoro witū ūria tūhunjagia nīmūhumbīre-rī, ūhumbīrītuo kūrī ariā maroora. **4** Nayo ngai ya mahinda mao, nītūmite meciirīa ma andū ariā matetikītie matumane, nīgeetha matigathererwo nī ūtheri wa ūhoro-ūria-Mwega wa rīrī wa Kristū, o we ūria arī we mūhaanīre wa Ngai. (aiōn g165) **5** Nīgūkorwo ti ūhoro witū ithui ene tūhunjagia, no tūhunjagia Jesū Kristū arī we Mwathani, na ithui tūrī ndungata cianyu nī ūndū wa Jesū. **6** Tondū Ngai ūria woigire, “Ūtheri nīware nduma-inī,” nīwe watūmire ūtheri wake ware ngoro-inī ciitū nīguo tūheo ūtheri wa kūmenyithagia andū rīrī wa Ngai ūcio wonēkaga ūthiū-inī wa Kristū. **7** No rīrī, ithui tūkuuite kīgūna kīu tūhaana ta tūrī na nyūngū cia rīūmba nīgeetha kūmenyeke atī ūhoti ūyū mūnene uumite kūrī Ngai no nduumaga kūrī ithui. **8** Ithui tūhatikītwo mūno na mīena yothe, no tūtihehenjetwo; nītūrigītuo nī wa gwīka, no tūtikuite ngoro; **9** na nītūnyariirītwo, no tūtītiganīrīro; nītūrūdītuo, no tūtīnīnītuo. **10** Hīndī ciothe tūkoragwo tūkuuite gīkuū kīa Jesū na mīrī iitū, nīguo muoyo wa Jesū o nāguo ūguūranagīrio thīini wa mīrī iitū. **11** Nīgūkorwo ithui ariā tūrī muoyo tūtūire tūneanagwo gīkuū-inī nī ūndū wa Jesū, nīgeetha muoyo wake ūguūranagīrio thīini wa mīrī ino iitū ikuuaga. **12** Nī ūndū wa ūguo-rī, gīkuū kīrutaga wīra thīini witū, no muoyo ūkaruta wīra thīini wanyu. **13** Nī kwandikītwo atīrī: “Tondū nīndetikīrie; nīkīo ndaarīrie.” Nī ūndū wa roho o ro ūcio wa wītīkio-rī, o na ithui nītūwītīkītie na nī ūndū ūcio tūkaaria, **14** tondū nītūū atī ūria wariūkīrie Mwathani Jesū kuuma kūrī ariā akuū, o na ithui nīagatūriūkia hamwe na Jesū, na atūrūgamie mbere yake hamwe na inyuī. **15** Maūndū maya mothe nīmākūmūguna, nīgeetha wega ūria ūrakinyīrīra andū aingī makīria ūtīme ngaatho ciyūrīrie nīgeetha Ngai agoocagwo. **16** Tondū ūcio tūtīuragwo nī hīnya. O na gūtūika mwena wa nja nītūrathīrīrīkīra, no mūdū wa thīini nī kwērūhio erūhagio o mūthenya. **17** Nīgūkorwo mathūina maitū mahūthū na ma ihinda inini maratūma tūrehero rīrī ūmakīrīte wa tene na tene. (aiōnios g166) **18** Nī ūndū ūcio, tūtīcūthagīrīria kīria kīroneka, no tūtīcūthagīrīria kīria gītonekaga. Nīgūkorwo kīria kīonekaga nī gīa kahinda, no kīria gītonekaga nī gīa gūtūūra tene na tene. (aiōnios g166)

5 Na rīrī, nītūū atī hema ino ya gūkū thī, ino tūtīūrāga thīini wayo, ingītharūrio-rī, nī tūrī na nyūmba ingī yumite kūrī Ngai, nyūmba itaakītwo na moko ma andū, ya gūtūūra tene na tene rī kīu igūrū. (aiōnios g166) **2** Rīu nītūcaayaga, tūkīrīragīria kūhumbwo na nyūmba iyo ingī iitū ya kuuma igūrū. **3** Tondū twahumbwo ūguo tūtīgakorwo tūrī njaga. **4** Nīgūkorwo rīrīa rīothe tūrī thīini wa hema ino-rī, nītūcaayaga na tūkaritūhīrwo, tondū tūtīdanga kwārwo, no twendaga tūhumbwo na mwīrī ūcio witū wa kuuma igūrū, nīgeetha mwīrī ūyū wa gūkua ūmerio nī muoyo. **5** Na rīrī, Ngai nīwe ūtūmbīte nī ūndū wa gītūmi kīu kīūmbē, na nīatūheete Roho arī ta mwīhoko wa kūrūgamīrīra maūndū marīa magooka. **6** Tondū ūcio tūikaraga hīndī ciothe tūrī na ūmūrīru, tūkīmenyaga atī rīrīa rīothe tūikaraga thīini

wa mwĩrĩ taarĩ guo muciĩ witũ, tũkaraga tũraihanĩrĩrie na Mwathani. **7** Tũtũragio nĩ undũ wa gwĩtũkia, no tũtũtũragio nĩ undũ wa kuona na maitho. **8** Nguuga atĩrĩ, nĩ tũrĩ na ũmĩrĩru atĩ undũ ũria tũngienda nĩ tũkorwo tũtarĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ, no tũkorwo tũrĩ muciĩ hamwe na Mwathani. **9** Nĩ undũ ũcio, nĩtũgeragia na kũyo muoroto witũ ũtũke wa kũmũkenia, twakorwo tũrĩ mwĩrĩ-inĩ ũyũ witũ o na kana twakorwo tuumite thĩnĩ wago. **10** Nĩgũkorwo no nginya ithuothe tũkaarũgama mbere ya gĩtĩ gĩa ciira gĩa Kristũ, nĩguo o mũndũ akaaheo kĩa kĩmwagĩrĩre kũringana na maũndũ marĩa aaneke arĩ thĩnĩ wa mwĩrĩ, marĩ mega kana marĩ mooru. **11** Kuona atĩ nĩtũmenyete ũria Mwathani aagĩrĩrwo nĩ gwĩtũgĩrwo-rĩ, nĩkĩ tũgeragia kũringĩrĩria andũ. ũria tũtarĩ nĩ undũ ũikaine wega nĩ Ngai, na nĩngwĩhoka atĩ o na nĩũikaine wega ngoro-inĩ cianyu. **12** Tĩkũgeria tũrageria kwĩgaathĩrĩria harĩ inyuĩ rĩngĩ, no nĩ mweke tũramũhe wa kwĩraha nĩ undũ witũ, nĩguo mũhotage gũcookeria arĩa merahaga na maũndũ marĩa monagwo na maitho gũkĩra marĩa marĩ ngoro-inĩ. **13** Tũngĩkorwo nĩkũgũrũka tũgũrũkĩte-rĩ, tũgũrũkĩte nĩ undũ wa Ngai; na tũngĩkorwo mecĩria maitũ nĩ mega-rĩ, tũhaana ũguo nĩ undũ wanyu. **14** Nĩgũkorwo wendo wa Kristũ nĩguo ũtũringagĩrĩria, tondũ nĩtũmenyete wega atĩ mũndũ ũmwe nĩwe wakũire nĩ undũ wa andũ othe, na nĩ undũ ũcio-rĩ, andũ othe nĩmakũire. **15** Nake aakũire nĩ undũ wa andũ othe, nĩgeetha arĩa matũiraga muoyo matigacooke gũtũura muoyo nĩ undũ wao ene, no matũire nĩ undũ wa ũcio wakũire nĩ undũ wao na agĩcoka akĩrũka. **16** Nĩ undũ ũcio, kuuma rĩu tũtũgũcoka gũtua ũhoru wa mũndũ na njĩra ya kĩmwĩrĩ. O na gwaũka kũrĩ hĩndĩ tuonaga Kristũ na njĩra ĩyo-rĩ, rĩu tũtũkaga ũguo. **17** Nĩ undũ ũcio, mũndũ o wothe angĩkorwo arĩ thĩnĩ wa Kristũ-rĩ, nĩatũkĩte kũmbe kĩerũ; maũndũ ma tene nĩmatũhĩrĩte, nĩmookite mangĩ merũ! **18** Maũndũ maya mothe moimaga kũrĩ Ngai, ũria watũguithanirie nake we mwene thĩnĩ wa Kristũ, na agĩtũhe ũtungata ũcio wa ũguithanio: **19** atĩrĩ, Ngai arĩ thĩnĩ wa Kristũ nĩwe wĩguithanagĩria thĩ kũrĩ we mwene, ategũtarĩra andũ mehia mau. Nake nĩatwĩhoike ndũmĩrĩrĩ ĩyo ya ũguithanio. **20** Nĩ undũ ũcio ithuĩ tũrĩ abarũthi matũmitwo a kwarĩrĩria Kristũ, o taarĩ Ngai ũrathaitana na tũnua twitũ. Twamũthaita handũ-inĩ ha Kristũ atĩrĩ: ĩtikĩrai kũguithanio na Ngai. **21** Ngai nĩatũmire ũcio ũtaarĩ na wĩhia atũuke mwĩhia nĩ undũ witũ, nĩgeetha thĩnĩ wake tũtũke ũthingu wa Ngai.

6 Tondũ tũrĩ aruti a wĩra hamwe na Ngai-rĩ, nĩtũkũmũringĩrĩria mũtikae kwamũkĩra wega wa Ngai o ũguo tũhũ. **2** Nĩgũkorwo ekuuga atĩrĩ, “Hĩndĩ ya gwĩtũkĩrĩka-rĩ, nĩndagũthĩkĩrĩrie, nago mũthenya wa kũhonokanio-rĩ, nĩndagũteithirie.” Atĩrĩrĩ-i, rĩrĩrĩ nĩrĩo ihinda rĩa gwĩtũkĩrĩka nĩ Ngai, nago ũyũ nĩguo mũthenya wa kũhonokanio. **3** Ithuĩ-rĩ, tũtũtũmaga hagĩe na undũ ũngĩhĩnga mũndũ nĩguo ũtungata witũ ndũkonerwo mahĩtia. **4** Aca, ithuĩ tũrĩ ta ndungata cia Ngai nĩtwĩgathagĩrĩria maũndũ-inĩ mothe: nĩ undũ wa kũmĩrĩria maũndũ maĩngĩ; na gũkĩrĩrĩria mathĩina na moritũ, na mĩtangĩko; **5** na undũ wa kũhũrwo, na

kuohwo njeera, na kũreherwo ngũĩ; na kũruta wĩra mũritũ, na kũrwo nĩ toro ũtũkũ, na ng’aragu; **6** nĩngĩ nĩ undũ wa gũtũura na ũthingu, na ũtaũku, na gũkĩrĩria, na gũtugana thĩnĩ wa Roho Mũtheru, na kũgia na wendani ũtarĩ na ũhĩnga; **7** o na kwaria ũhoru wa ma, na gũkorwo tũrĩ na hinya wa Ngai; nĩgũkorwo tũnyĩtĩte indo cia mbaara cia ũthingu guoko-inĩ kwa ũrĩo na kwa ũmotho; **8** rĩmwe tũheagwo gĩtĩo, na rĩria rĩngĩ tũgaconorwo, rĩmwe tũgacuukĩrwo maũndũ mooru na rĩngĩ mega; nĩngĩ o na tũrĩ andũ a ma, tũgatuuo a maheeni; **9** rĩmwe tũgatuuo nĩtũũikaine, no rĩria rĩngĩ tũgatuuo ta tũtoĩkaine; nĩngĩ tũkahaana ta tũraakua, no tũrĩ o muoyo; tũhũragwo, no tũtũiragagwo; **10** o na tũngionwo ta tũrĩ na kieha, ithuĩ tũkoragwo tũkenete hĩndĩ ciothe; tuonekaga tũrĩ athĩnĩ, no nĩtũtuaga andũ aĩngĩ itonga; tũtuagwo ta tũtarĩ kindũ, no indo ciothe nĩ ciitũ. **11** Akorinitho aya, tũramwarĩria hatarĩ undũ tũkũmũhitha, na tũkamũhingũrĩra ngoro ciitũ biũ. **12** Ithuĩ nĩtũmuonetie wendo witũ kũna no inyuĩ mũtiratuonia wendo wanyu. **13** O ta ũguo tũmwĩkĩte-rĩ, ndĩramwarĩria ta ciana ciakwa, o na inyuĩ hĩngũrai ngoro cianyu biũ. **14** Mũtikae kuohanio na arĩa matetĩkĩtie ta mwĩkĩrĩtuo icooki rĩmwe nao. Tondũ-rĩ, ũthingu na waganu ingĩgwatanĩra atĩa? Kana ũtheri na nduma-rĩ, ingĩgĩa na ngwatanĩro ĩrĩkũ? **15** Kristũ na Belial-rĩ, marĩ na ũiguano ĩrĩkũ? Nake mũndũ ũria wĩtũkĩtie na ũria ũtetĩkĩtie-rĩ, marĩ na ngwatanĩro ĩrĩkũ? **16** Hekarũ ya Ngai yakĩhota atĩa kũiguana na mĩhianano? Nĩgũkorwo ithuĩ nĩ ithuĩ hekarũ ya Ngai ũria ĩrĩ muoyo. O ta ũria Ngai oĩgĩte atĩrĩ: “Nĩndĩritũuranagia nao, na njeerage gatagatĩ-inĩ kao, ndũike Ngai wao, nao matũike andũ akwa.” **17** “Nĩ undũ ũcio-rĩ, umai kũrĩ o na mwĩyamũranie nao, ũguo nĩguo Mwathani ekuuga. Mũtikahutie kindũ kĩrĩ thaahu, na nĩ nĩngũmwamũkĩra.” **18** “Nĩngũtũka lthe wanyu, na inyuĩ mũtũike ariũ akwa na aarĩ akwa, ũguo nĩguo Mwathani-Mwene-Hinya-Wothe ekuuga.”

7 Arata akwa endwa, kuona atĩ nĩtwĩrĩrwo maũndũ macio-rĩ, nĩtwĩtherie, tũtigane na undũ o wothe ũria ũthũkagia mũndũ mwĩrĩ na roho, na tũhingagie ũhoru wa ũtheru nĩ undũ wa gwĩtũgĩra Ngai. **2** Atĩrĩrĩ, tũhei handũ ngoro-inĩ cianyu. Tũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũhĩtĩrie, na tũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũthũkĩtie, na gũtĩrĩ mũndũ o na ũrĩkũ tũhinyĩrĩrie. **3** Ndiroiga ũguo nĩguo ndĩmũtũire; nĩnjũgĩte rĩngĩ atĩ mũrĩ na handũ thĩnĩ wa ngoro ciitũ, kuona atĩ tũgũtũura muoyo kana tũkuaniire na inyuĩ. **4** Ndĩ na ũmĩrĩrwo mũnene ngĩmwarĩria; nĩndĩrahaga mũno nĩ undũ wanyu. Mathĩina-inĩ maitũ mothe, nĩngoragwo nyũmĩrĩrie mũno, na gĩkeno gĩakwa gĩgakĩrĩrĩria. **5** Nĩgũkorwo rĩria twakinyire Makedonia, mwĩrĩ ũyũ witũ ndwagĩre na kĩhurũko, no gũthĩnio twathĩnagio o harĩa hothe twathĩiaga; kũu nja kwarĩ na ngũĩ, na ngoro-inĩ ciitũ twarĩ na guoya. **6** No Ngai ũria ũhooragĩria arĩa makuĩte ngoro, nĩatũhoorerĩrie nĩ undũ wa gũũka gwa Tito, **7** na to undũ wa gũũka gwake gwĩki, no nĩngĩ nĩ undũ wa ũhoorerania ũria mwamũheete. Nĩatũheire ũhoru wa ũria mwendaga kũnyona, na kieha kĩnene kĩa mũrĩ nakĩo, o na ũria mwĩtangaga mũno nĩ undũ

wakwa; ni undũ ūcio gikeno gĩakwa gĩkiongerereka gũkĩra mbere. **8** O na ingĩkorwo nĩndatũmire mũgĩe na kĩaha nĩ undũ wa marũa makwa-rĩ, ndikwĩrira. O na gũkorwo kũrĩ hĩndĩ nderirire nĩ undũ ūcio-rĩ, nguona atĩ marũa makwa nĩmamũguithirie kĩaha, no nĩ gwa kahinda o kanini. **9** no rĩu ndĩ na gikeno, ti tondũ nĩmwaiguithirio kĩaha, no nĩ tondũ kĩaha kĩanyu nĩgiatũmire mũhere. Nĩgũkorwo mwagiĩre na kĩaha o ta ūria Ngai endaga, na nĩ undũ ūcio ithuĩ tũtirĩ undũ mũũru o na ūmwe twamwĩkire. **10** Kĩaha kĩa kĩamanĩte kũrĩ Ngai kĩahega ūhoro wa kũhera kũria gũtũmaga andũ mahonoke, na gũtirĩ wĩrĩraga gwĩka ūguo, no kĩaha kĩa maũndũ ma thĩ kĩahega gĩkuũ. **11** Atĩrĩrĩ, ta kionei kĩaha kĩa kĩamanĩte na Ngai kĩa gĩciarĩte thĩnĩ wanyu: nĩgĩtũmĩte mũgĩe na kĩa kĩnene, o na wendo mũnene wa gwĩkũũra, na gwakanwo nĩ ngoro, na kimako, na kwĩrĩrĩria kũnene, na kwĩrũmbũia, o na wetereri wa kuona atĩ kũhoo nĩkĩahingio. Maũndũ-inĩ mothe-rĩ, nĩmwĩonanĩte inyuĩ ene atĩ mũtirĩ na ūcuuke undũ-inĩ ūyũ. **12** Nĩ undũ ūcio, o na gwatũka nĩndamwandĩkĩre marũa-rĩ, ndiamandĩkire nĩ undũ wa mũndũ ūria wehĩtie, kana nĩ undũ wa ūria wahĩtirio, no nĩgeetha mũhothe kũmenya inyuĩ ene mũrĩ mbere ya Ngai ūria mwĩheanite nĩ undũ witũ. **13** Maũndũ maya mothe-rĩ, nĩmo matũmĩte tũmĩrĩrio. O undũ ūmwe na kũmĩrĩrio gwitũ-rĩ, makĩria nitwakenire nĩ undũ wa kuona ūria Tito aakenete, tondũ roho wake nĩwekĩritwo hinya nĩ inyuĩ inyuothie. **14** Nĩnderahĩre Tito nĩ undũ wanyu, na inyuĩ mũtĩanjonorire. No o ta ūria maũndũ mothe marĩa twamwĩrĩre maarĩ ma marĩ, noguo kwĩraha gwitũ nĩ undũ wanyu harĩ Tito o nakuo gũtũkĩte ūhoro wa ma. **15** Naguo wendo ūria amwendete naguo nĩũkĩrĩrĩrie kũneneha aarĩkĩkana ūria inyuothie mwaathĩkire, na ūria mwamwamũkĩrĩre mũrĩ na gwĩtĩgĩra na kũinaina. **16** Ndĩ na gikeno tondũ rĩu ndĩ na mwĩhoko mũkinyanĩru thĩnĩ wanyu.

8 Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩtũkwenda mũmenye ūhoro wa Wega wa Ngai ūria aheanite makanitha-inĩ ma Makedonia. **2** Hĩndĩ irĩa andũ acio maagerĩrio na magerio manene-rĩ, gikeno kĩa kĩnene na ūthĩnĩ wao mũkĩru nĩciatũmire maingĩhĩrwo nĩ ūtaana mũnene. **3** Nĩgũkorwo nĩ ndĩ mũira atĩ maaheanire indo o ta ūria maahotire, o na makĩruta makĩria ma ūria mangĩahotire, nĩ undũ wa kwĩyendera kwao. **4** Nao magĩtũthaita na hinya mũno metĩkĩrio kũgwatanĩra ūhoro-inĩ wa gũteithia andũ ariũ aamũre. **5** Magĩka undũ ūcio matĩawĩkire ta ūria twerĩgĩrĩre, no maambire kwĩheana o ene kũrĩ Mwathani o na kũrĩ ithuĩ, kũringana na ūria Ngai endete. **6** Nĩ undũ ūcio nĩtwaringĩrĩre Tito, kuona atĩ nĩwe wambĩrĩrĩre undũ ūcio, atũke wa kũrĩkia undũ ūcio wa ūtugi wanyu. **7** O ta ūria mũgaacagĩra harĩ maũndũ mothe, nĩmo gwĩtĩkia, na ūhoro wa kwaria, na wa ūmenyo, na thĩnĩ wa kĩa gĩkinyanĩru, o na wendo wanyu harĩ ithuĩ-rĩ, kĩngĩthie wega ūyũ wa gũtugana o naguo. **8** Ti kũmwatha ndĩramwatha, no ndĩrenda kũgeria wendani wanyu, nyone ūria ūrĩ wa ma ngĩtũgerakania na kĩa kĩa andũ ariũ angĩ. **9** Nĩgũkorwo nĩmũũ ūhoro wa wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ atĩ, o na gũtũka aarĩ gĩtonga, nĩatuĩkire mũthĩnĩ nĩ

undũ wanyu, nĩgeetha inyuĩ mũtũke itonga na undũ wa ūria aathĩnĩkĩte. **10** Ha ūhoro ūyũ-rĩ, mataaro makwa ma undũ ūria ūmwagĩrĩre makĩria nĩ atĩrĩ: Mwaka ūcio ūrathirire nĩ inyuĩ mwari a mbere, na to undũ wa kũheana gwĩki, no o na nĩ undũ wa kwĩrĩrĩria gwĩka ūguo. **11** Rĩu-rĩ, kĩrĩkĩe wĩra ūcio, nĩgeetha kĩa kĩanyu kĩa wendo wa gwĩka ūguo kĩa ganane na kũrĩkia kwanyu kwa undũ ūcio, kũringana na kĩa mũrĩ nakio. **12** Mũndũ angĩkorwo arĩ na wendo, kĩahe kĩa nĩgĩtũkĩrũ kũringana na ūria mũndũ arĩ na indo, ti kũringana na ūria aciagĩte. **13** Kwĩrĩrĩria gwitũ ti amwe mahũthĩrio mũrĩgo na inyuĩ mũhinyĩrĩrio, no nĩgeetha andũ othe maigananio. **14** Ihinda rĩrĩ mũingĩhĩtie indo-rĩ, nĩgũteithia wagi wao, nĩgeetha rĩria magaaakorwo na indo o nao magaaateithia wagi wanyu. Hĩndĩ iyo andũ othe nĩmakaigananio, **15** o ta ūria kwandĩkitwo atĩrĩ: “Mũndũ ūria wonganĩte nyingĩ, ndarĩ kĩndũ aatĩgĩrio; nake ūria wonganĩre nini, ndarĩ kĩndũ aagire.” **16** Nĩngũcookeria Ngai ngaatho, ūria wekĩrĩre ngoro-inĩ ya Tito ūhoro wa kũmũrũmbũia o ta ūria nĩ ndĩ na ūhoro ūcio. **17** Nĩgũkorwo Tito to mathaithana maitũ aamũkĩrĩre, no nĩegũũka kũrĩ inyuĩ arĩ na kĩa kĩnene nĩ undũ wa kwĩyendera gwake. **18** O na nĩtũgũtũma Tito marĩ hamwe na mũrũ wa lthe witũ ūria ūrĩ na ngumo njega makanitha-inĩ mothe nĩ undũ wa ūria atungatagĩra ūhoro-ũria-Mwega. **19** Makĩria ma ūguo, nĩwe wathuurĩrwo nĩ makanitha nĩguo atwarane na ithuĩ ūhoro-inĩ wa mũhothi ūcio wa ūtaana, o ūcio tũrutagĩra wĩra nĩguo tũgocithie Mwathani we mwene, na tuonanie kĩa kĩa tũrĩ nakio gĩa kwenda gũteithia. **20** Nĩtũrageria mũno kweherera undũ o wothie ūngĩtũma tũrutwo mahĩtia rĩria tũkĩramata kĩahe gĩki kĩaheanĩtuo na ūtaana. **21** Nĩgũkorwo nĩtũrerutanĩria gwĩka maũndũ marĩa mangĩonwo magĩrĩre mbere ya Mwathani, na to harĩ we wĩki, no o na nĩngĩ monwo marĩ magĩrĩru nĩ andũ o nao. **22** Nĩngĩ hamwe nao, nĩtũgũtũma mũrũ wa lthe witũ ūngĩ, ūria tuonete maita maingĩ na njĩra nyingĩ atĩ arĩ na kĩa, o na arĩ nakio makĩria nĩ undũ wa mwĩhoko wake mũnene harĩ inyuĩ. **23** Naguo ūhoro wa Tito-rĩ, nĩ mũthĩritũ wakwa ūria tũrutithanagia wĩra nake nĩ undũ wanyu; na ha ūhoro ūkonĩrĩ ariũ a lthe witũ-rĩ, o nĩ atũmwo a makanitha na monanagia ūgocĩ wa Kristũ. **24** Tondũ ūcio onĩai andũ acio ūria wa wendani wanyu, na gĩtũmi kĩa gĩtũmaga twĩrahe nĩ undũ wanyu nĩguo makanitha mone undũ ūcio.

9 Na rĩrĩ, ndikuona harĩ bata ndĩmwandĩkire ūhoro wa ūteithio ūria wagĩrĩre kũheo andũ ariũ aamũre. **2** Nĩgũkorwo nĩnjũũĩ kĩa kĩaanyu gĩa kwenda gũteithia, na nĩngoretwo ngĩrahĩra undũ ūcio kũrĩ andũ a Makedonia, ngameera atĩ kuuma mwaka ūcio ūrathirire, inyuĩ andũ a Akaia mũtũire mwĩhaariĩre kũheana; na kĩa kĩa kĩaanyu nĩkio kĩaarahũrĩre angĩ ao. **3** No nĩngũtũma ariũ a lthe witũ nĩguo kwĩraha gwitũ nĩ undũ wanyu ūhoro-inĩ ūyũ wa mũhothi gũtĩgatũke gwa tũhũ, no mũgaakorwo mwĩhaariĩre, o ta ūria ndoigire atĩ nĩmwĩhaariĩre. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe a Makedonia mangĩrehane na nĩ makore mũtehaariĩre-rĩ, ithuĩ, o na tũtekũmũgweta-rĩ, nĩtũgaakonoka nĩ undũ wa ūguo tũmũwĩhokeete. **5** Nĩ undũ ūcio, nĩndĩronire arĩ wega gũthaita ariũ a

Ithe witū maambe mamūceerere ihinda rīu rītanakinya, nīguo marīkīrīrie mībango ya kiheo kīa ūtaana kīrīa mweranīrwe. Hīndī iyo kiheo kīu nīgīgakorwo kīrī ho, na kiheanīrwe na kwīyendera, no tī na kūrīngīrīrio. **6** Rīrīkanai ūū: Mūndū ūrīa ūhaandaga tūnini akaagetha o tūnini, nake ūrīa ūhaandaga nyingī akaagetha nyingī. **7** O mūndū aagīrīrwo nīkūheana kīrīa atuīte na ngoro yake nīkūheana, na ndakaheane atekwenda kana taarī kūrīngīrīrio, nīgūkorwo Ngai endaga mūndū ūrīa ūheanaga akenete. **8** Nake Ngai arī na ūhoti wa gūtūma mūngīhīrwo nī maūndū mothe ma wega wake, nīguo maūndū-inī mothe na mahinda-inī mothe, mūkoragwo na kīrīa gīothe mūbatarītio nīkīo, nīguo mūkoragwo mūngīhīte indo cia kūruta wīra o wothe mwega. **9** O ta ūrīa kwandīkītuo atīrī: “Nīahurunjīte iheo ciake akahe andū arīa athīnī; ūthingu wake ūtūūraga nginya tene na tene.” (aīōn g165) **10** Na rīrī, ūrīa ūheaga mūhandi mbeū na akamūhe irio cia kūrīa, nīarīmūheaga mbeū cia kūhaanda, na atūme cīngihe, na ongerere magetha ma ūthingu wanyu. **11** Na inyuī nīmūrītongagīo na njīra ciothe nīguo mūheanage na ūtaana hīndī ciothe, naguo ūtaana wanyu, nī ūndū wa wīra witū, ūtūmage Ngai acookagīrio ngaatho. **12** Ūteithio ūyū mūrāruta ti kuuga atī no andū a Ngai mūrāhingīrīa mabata mao, no nīūtūmaga Ngai acookagīrio ngaatho na njīra nyingī. **13** Na tondū wa ūtūngata ūcio mīwōnanītīe naguo ūrīa mūhaana-rī, andū nīmarīgīoocaga Ngai nī ūndū wa ūrīa mwathīkīrie Ūhoro-ūrīa-Mwega wa Kristū ūrīa muumbūruga atī nīmūwītīkītīe-rī, na nī ūndū wa ūtaana wanyu wakūgwatanīra nao o na wakūgwatanīra na andū arīa angī othe. **14** Na rīrīa mekūmūhoera, ngoro ciao nīmūwīciiragia, tondū wa ūrīa wega wa Ngai ūrīa inyuī mūheetwo ūkīrīrīrie kūngīha. **15** Ngai arocookerio ngaatho nī ūndū wa kīheo giake kīrīa gītāngiugīka na ciugo gīa gītārī!

10 Nīi Paūlū nīndamūthaitha nī ūndū wa ūrīa Kristū arī mūhooreri na mācaayanīrī, o nīi ngoragwo na guoya rīrīa ndī na inyuī, no ngakorwo na ūcamba rīrīa itarī na inyuī! **2** Nīndamūthaitha mūtikanatūme rīrīa ngooka ngaakorwo na ūcamba ta ūrīa njīrīgīrīrie gūkorwo naguo nī ūndū wa andū amwe arīa meciiragia atī mūtūūrīe ūrīa tūtūūruga naguo nī wa gūkū thī. **3** Nīgūkorwo o na gūtūika tūtūūruga thī īno, tūtūūruga mbaara ta ūrīa andū a thī marūaga. **4** Matharaita marīa tūrūaga namo ti ma thī īno, no nī marīa marī na hinya wa Ngai wa kūmomora cīgītīro cia hinya. **5** Nītūmomoraga ngararī, na ūndū o wothe wa mwtūtūgīrio wa ngoro ūrīa ūngīgīrīrīa ūhoro wa kūmenya Ngai, na tūgātaha meciirīa o mothe nīguo matuīke mīgwate ya gwachīkagīra Kristū. **6** Na nītūwīhaarīrie kūherithīa gīko o gīothe kīa ūremi, rīrīa mūgaakorwo mūtūikīte a gwachīka biū. **7** Inyuī mūrārora maūndū o igūrū. Mūndū o wothe angīkorwo arī na ma atī nī wa Kristū-rī, aagīrīrie ecīrie o rīngī atī o na ithuī tūrī a Kristū o ta ūrīa o nake arī wake. **8** No kuoneke ta ndīreraha mūno nī ūndū wa ūhoti ūrīa Mwathani aatūheire. No rīrī, ūhoti witū nī wa kūmuongerera hinya na ti wa kūmūhinyīrīa. Nī ūndū ūcio ndīngīconoka nī ūndū wa gwīka ūguo. **9** Ndīkwenda

kuonwo ta ndīrenda kūmūmakīa na marīa makwa. **10** Nīgūkorwo andū amwe moigaga atīrī, “Marūa make marī na ūritū mūngī, na marī na hinya, no rīrīa arī hamwe na ithuī-rī, ti mūndū ūngītūka, nayo mīario yake nī ya tūhū.” **11** Andū ta acio magīrīrwo nīkūmenya atī o ūrīa ūhoro witū ūkoragwo ūrī marūa-inī maitū rīrīa tūtārī ho-rī, ūguo noguo tūkoragwo tūhaana tūgītka maūndū rīrīa tūrī ho. **12** Tūtīgeragia kwīganania kana kwīgerekania na amwe arīa megathagīrīa. Rīrīa megwīthima na arīa mahaana tao, na makegerekania na arīa matarīi tao-rī, matīrī ūndū mooī. **13** No ithuī-rī, tūtīngīraha makīrīa ma ūrīa kwagīrīe, no tūkwīraha kūringana na gīcunjī kīa wīra ūrīa Ngai atūheete, o na inyuī mūrī gīcunjī kīa wīra ūcio witū. **14** Tūtīreraha gūkīra ūrīa kwagīrīe, ta ūrīa kūngīrī korwo tūtīokire kūrī inyuī, nīgūkorwo nī ithuī twamūkinyīre na ūhoro-ūrīa-Mwega wa Kristū. **15** O na tūtīrahaga gūkīra ūrīa kwagīrīe nī ūndū wa wīra mūrute nī andū angī. Ūndū ūrīa twīrīgīrīe nī atī, o ūrīa wītīkio wanyu ūrathī na mbere gūkūra, nakīo gīcunjī kīrīa tūrī nakīo thīnī wanyu nīgīkwarama mūno, **16** nīgeetha tūhote kūhunjīa ūhoro-ūrīa-Mwega ng’ongo irīa irī mbere ya kwanyu. Nīgūkorwo tūtīkwenda kwīraha nī ūndū wa wīra ūrutītwo rūgongo rūngī nī mūndū ūngī. **17** No rīrī, “Mūndū ūrīa ūkwīraha, nīerahage thīnī wa Mwathani.” **18** Nīgūkorwo mūndū ūrīa wīgāathagīrīa tiwe wonagwo arī mwega, no nī ūrīa Mwathani agathagīrīa.

11 Nīngwīhoka nīmūgūkīrīrīa ūrimū ūrīa mūnini ndī naguo; ndamūthaitha mūngīrīrīe. **2** Nīndīraigua ūiru nī ūndū wanyu, ūiru uumanīte na ūngai. Ndamwīrīe o mūthuuri ūmwe, na nīwe Kristū, nīgeetha ngaamūneana kūrī we mūrī ta mūrītū gathirange. **3** No ndī na guoya gūtīgatuīke atī meciirīa manyu no maturuorio mūtīganīrie ūgīma na ūtheru wa kwīrutīra Kristū, o ta ūrīa Hawa aaheenekire nī nyoka na wara wayo. **4** Inyuī nīmwmūkīgīra ūhoro ūngī mūkenete, mūndū o wothe angīmūhunjīra ūhoro wa Jesū ūngī tīga Jesū ūrīa twamūhunjīrie, kana mūngīamūkīra roho ūngī tīga Roho ūrīa mwamūkīrie, o na kana mūgetīka ūhoro-mwega ūngī tīga ūrīa mwtīkīrie. **5** No ndīgīwīciirīa atī ndī mūnini o na hanini kūrī “atūmwō acio anene.” **6** No ngorwo itarī mūrute ūhoro-inī wa kwaria, no ndī na ūmenyo. Nītūmūmenyithīte maūndū maya wega na njīra ciothe. **7** Hihi nī kwīhia ndeehirīe nī kwīnyīhiha nīguo ndīmūtūgīrie inyuī na ūndū wa kūmūhunjīra ūhoro-ūrīa-Mwega wa Ngai hatārī irīhī? **8** Nīgūtunya ndaatunyaga makanitha mangī ngāmūkīra ūteithio kuuma kūrī o nīguo hote kūmūtūngata. **9** Na hīndī irīa ndaarī na inyuī, ndabatarīo nī kīndū-rī, ndiatuīkaga mūrigo harī mūndū o na ūrīkū, nīgūkorwo arī na aarī a Ithe witū moka kuuma Makedonia nīmāheire indo cia kūigana mabataro makwa. Nīndīgīrīrīrie ndīgatuīke mūrigo kūrī inyuī na njīra o yothe, na nīngūthī na mbere gwīka ūguo. **10** Ti-itherū o ta ūrīa ūhoro wa ma wa Kristū ūrī thīnī wakwa, gūtīrī mūndū o na ū thīnī wa ng’ongo cia Akaia ūngīgīrīa ndīraha ūguo. **11** Nī kī gītūma njuge ūguo? Nī tondū ndīmwendete? Ngai nīoi atī nīndīmwendete! **12** Na nīngūthī na mbere na

gwika ūria ndireka, nīguo njagithie kiene andū ariā macaragia mweke wa kuoneka atī nīmaiganaine na ithui, thīinī wa maundū marīa merahaga namo. **13** Nīgūkorwo andū ta acio nī atūmwo a maheeni, aruti wīra a kūhithithia andū, na metuaga atūmwo a Kristū. **14** Naguo ūndū ūcio ti wa kūmakania, nīgūkorwo o na Shaitani o nake nīetuaga mūraika wa ūtheri. **15** Ndūkirī ūndū wa kūgegania ndungata ciake cingītua ndungata cia ūthingu. Marīgīrīrio-inī makaagīa na kirīa kīringaine na ciiko ciao. **16** Nīnguuga o rīngī atīrī: Mūndū ndakae kuona ta ndī kirimū. No angīkorwo nīguo mūkuona-rī, kīnyamūkīrei o ta ūria mūngāmūkīra kīrimū, nīguo ndīrahe o hanini. **17** Ūhoro-inī wa mwīraho ūyū ndī naguo-rī, ndīraaria ta ūria Mwathani angīaria, no ndīraaria o ta ūria kīrimū kīngīaria. **18** Kuona atī andū aingī nīmareraha ta ūria thī īirahaga-rī, o na nīī ngwīraha o tao. **19** Tondū inyuī mūkīrī oogī-rī, nīmūkiragīrīria ariā irimū mūkenete! **20** Ti-itherū, nīmūkiragīrīria mūndū o wotho o na angīmūta ngombo ciake, kana ūria ūkūmūhatīrīria, kana ūria ūkūria indo cianyu, kana ūria ūgwītūūgīria mbere yanyu, o na kana ūria ūkūmūhūra hī. **21** Nīngūconoka ngiuga atī ithui nītwaremirwo nī gwika maundū ta maciua! Ūndū ūria mūndū ūngī anghota kwīraha nī ūndū waguo-rī, ndīkīarie ta ndī kīrimū-rī, o na nīī no ngīgerie kwīraha nī ūndū waguo. **22** Andū acio nī Ahibirania? O na nīī ndī Mūhibirania. Andū acio nī Aisraeli? O na nīī ndī Mūisraeli. Andū acio nī njiaro cia lburahīmu? O na nīī ndī wa rūciaro rwa lburahīmu. **23** Andū acio nī ndungata cia Kristū? (Ngwaria ūguo ta ndī mūgūrūku.) Nīī nīndīmakīrite. Nīndutīte wīra na kiyo kūmakīra, na ngaiiko njeera mahinda maingī makīria yao, na ngahūūrwo na kiboko makīria, o na mahinda maingī ndanakuhīrīria gūkua. **24** Ayahudi nīmahūūrre na kiboko maita matano, o ihinda iboko mīrongo itatū na kenda. **25** Nīndahūūrwo na thanju maita matatū, na riita rīmwe ngihūūrwo na mahiga nyuguto, na maita matatū ndanathūkīrwo nī marikabu ndī thīinī, na ngīraara o na ngītinda iria-inī ūtūkū ūmwe na mūthenya mūgima. **26** Ngoretwo ngithī ng'endo nyingī. Ngagīkorwo ndī ūgwati-inī wa gūtwarwo nī njūū, na ūgwati-inī wa atunyani, na ūgwati-inī wa gūkīrīrwo nī andū a rūrīrī rwitū, na ūgwati-inī wa gūkīrīrwo nī andū-a-Ndūrīrī; na ngoona ūgwati ndī matūūra-inī manene, na ndī thīinī wa būrūrī, na ndī iria-inī; o na ūgwati wa andū ariā maheenanaigia atī nī ariū na aarī a lthe witū. **27** Ndaanaruta wīra mūrītū na wa minoga, na maita maingī ngaagaga toro; ndaanakorwo na ng'aragu na nyoota, na maita maingī ngaaga kindū gīa kūrīa; ndaanakorwo heho-inī na ndī njaga. **28** Hamwe na macio mothe-rī, o mūthenya ngoragwo na mūrigo, ngītanga nī ūndū wa makanitha mothe. **29** Nūū ūngīkorwo aagīte hinya, na nīī njage gūkorwo njūrītwo nī hinya? Nūū ūngīhīngithio, na nīī njage gūkorwo ngīcinwo nī marakara? **30** Angīkorwo no nginya ndīrahe, ngwīrahīra maundū marīa monanagia ūria itarī na hinya. **31** Ngai, na nowe lthe wa Mwathani Jesū, ūria ūgoocagwo nginya tene-rī, nīoi atī ndīraheenania. **(aiōn g165)** **32** Kūu Dameski, barūthi ūria waathanaga ari rūngu rwa Mūthamaki Areta-rī, nīathanire itūūra inene

ria andū a Dameski rīrangīrwo nīgeetha aanyitithie. **33** No nīndoiimīrio ndirica, ngīkūrūkīrio rūthingo-inī ndī thīinī wa gikabū, ngīhonoka kūnyitwo nīwe.

12 No nginya thīi na mbere na kwīraha. O na gūtuika gwika ūguo gūtīrī uumithio-rī, rīu nīngwaria ūhoro wa maundū marīa ndanonio nī Mwathani, na marīa ndanaguūrīrio nīwe. **2** Nīnjūū mūndū thīinī wa Kristū, ūria woirwo mīaka ikūmi na īna mīthiru, agītwarwo igūrū rīa gatātū. Kana oirwo ari na mwīrī kana atarī naguo, nīī ndiū, Ngai nīwe ūū. **3** Na nīnjūū atī mūndū ūcio, kana aarī mwīrī-inī kana ndaarī mwīrī-inī-rī, nīī ndiū, no Ngai nīwe ūū, **4** nīoirwo agītwarwo kūrīa andū ariā metikītie mathiiga, akīgua maundū matangīranika nī mūndū, na maundū marīa mūndū atangītīkīrio kwaria. **5** Nīngwīraha nī ūndū wa mūndū ta ūcio, no ndikwīraha nī ūndū wakwa nīī mwene, tīga no ndīrahire nī ūndū wa ūria njagīte hinya. **6** O na ingīenda kwīraha-rī, ndingītūika kīrimū, nī ūndū ingīkorwo ngīaria ūhoro wa ma. No ndigwika ūguo, nīguo gūtīkagīe mūndū ūgwīcīria ūhoro wakwa makīria ma ūria kwagīrīre nī ūndū wa ūria njikaga kana ūria njugaga. **7** Nīguo ndikanae gwītūūgīria nī ūndū wa ūgūtīrio mūnene ūguo-rī, nīndekīrīrwo mūguua thīinī wa mwīrī wakwa, ūrī mūtūmwo wa Shaitani, nīguo ūūnyarirage. **8** Nīndathaitīre Mwathani mahinda matatū anjehererie mūguua ūcio. **9** Nowe akīnjīra atīrī, “Wega wakwa nīkūūganīte, nīgūkorwo hinya wakwa nīūtūikaga mūkinyanīru harīa hatarī na hinya.” Nī ūndū ūcio nīngwīraha o na makīria ngenete mūno nī ūndū wa kwaga hinya gwakwa, nīgeetha hinya wa Kristū ūikarage igūrū riakwa. **10** Kīu nīkīo gītūmaga ngenagīre kwaga hinya, na irumi, na ūrītū wa mūtūūrīre, na kūnyarīrwo, o na mathīina nī ūndū wa Kristū. Nīgūkorwo hīndī īria njagīte hinya, nīguo ngoragwo na hinya. **11** Nīndītūtīte kīrimū, no nī inyuī mwatūmire njike ūguo. Nī inyuī mwagīrīrwo nīkūngaathīrīria, nīgūkorwo nīī ti nīī mūnīni mūno kūrī “atūmwo acio anene,” o na gūtuika nīī ndīkīrī kindū gītārī kiene. **12** Maundū marīa matūmaga mūndū amenywo atī nī mūtūmwo-rī, nīmekīrwo gatagatī-inī kanyu na gūkīrīrīria kūnene: gūkīringwo ciama, na gūgīkwo morīrū, na maundū ma kuonania hinya. **13** Inyuī mwakīrī anini gūkīra makanitha marīa mangī naki, tīga o gūtuika atī nīī ndiigana gūtuika mūrigo harī inyuī? Ndekerai ihītia rīul **14** Rīu nīndīhaariīrie kūmūceerera ihinda rīa gatātū, na ndīgūkorwo ndī mūrigo harī inyuī, tondū ti indo cianyu ndīrenda, no nī inyuī ndīrenda. Tondū-rī, ciana itagīrīrīrwo nī kūigira aciarī a cio mūthithū, no aciarī nīo magīrīrwo nī kūigira ciana ciao mūthithū. **15** Nī ūndū ūcio no ngene kūhūthīra kīria gīothe ndī nakīo nī ūndū wanyu, o na nīī mwene ndīhūthīre. Ingīmwenenda makīria-rī, inyuī no mūkīnyende o hanini? **16** No o na gūtārī o ūguo-rī, nīī ndiatuikire mūrigo harī inyuī. No njīrwo atī hīhi ndaarī mwara, na atī nīndamūheenirīe! **17** Hīhi nīndamūhatīrīrie na ūndū wa mūndū o na ūmwe wa ariā ndamūtūmīre? **18** Nīndaringīrīrie Tīto oke kūrī inyuī, na ngītūma mūrū wa lthe witū moke nake. Tīto ndaigana kūmūhatīrīria, kana nīamūhatīrīrie? Gīthi tūtīarutire wīra thīinī wa roho o ro ūmwe, na

tükirümīra njira o ro imwe? **19** Hihi ihinda rīri riothe mukoretwo mūgīciiria atī nī gwīciirīra tūkoretwo tūgīciirīra harī inyuī? Tūkoretwo tūkiaria mbere ya Ngai ta andū marī thīinī wa Kristū; na rīri, arata akwa nyenda, maundū marīa mothe twīkaga nī ma gūtūma inyuī muongererwo hinya. **20** Nīgūkorwo nīndiretigīra, atī rīrīa ndirīūka, ndahota gūkora mūtahaana ūrīa ingīenda mūkorwo mūhaana, na inyuī mwahota gūkora itahaana ūrīa mūngienda ngorwo haana. Ngetigīra kwahota gūgaakorwo kūrī na ngūi, na ūiru, na marakara, na njatūkano, na njambanio, na njuukū, na mwītīio, o na kwaga kīhaariro. **21** Ngwītīgīra atī rīrīa ngooka kūu rīngī, Ngai wakwa ahota gūkanjonorithia mbere yanyu, na nīi njigwe kīeha nī ūndū wa andū aingī arīa meehirie o mbere, na matiiririte waganu wa maundū marīa mooru, na ma ūmaraya, na maundū ma ūura-thoni marīa matūūrīte meekaga.

13 Rīri nī riita rīa gatatū gūūka kwanyu. Ūhoru o wothe no nginya ūrūgamīrīrwo nī ūira wa andū eerī kana atatū. **2** Nīndamūkaanirie hīndī rīrīa ndaarī na inyuī riita rīa keerī. O na rīu nīngūmūkaania o rīngī, o na itarī hamwe na inyuī: Rīrīa ndirīūka rīngī, andū arīa matūūrīte mehagia kuuma tene, kana mūdū ūngī o wothe, ndirī ngacaaīra, **3** tondū nīmūrenda kūmenya kīhooito kīa atī nī Kristū waragia na kanua gakwa. We ndamwikagīra maundū ta atarī na hinya, no nīonanagia atī arī na hinya gatagatī-inī kanyu. **4** Nīgūkorwo nī ma nīambirwo mūtharaba-inī atarī na hinya, no nīatūūruga muoyo nī ūndū wa hinya wa Ngai. O ta ūguo-rī, o na ithuī tūtīrī hinya tūrī thīinī wake, no nī ūndū wa hinya wa Ngai nītūtūūruga muoyo thīinī wake nīguo tūmūtungatage. **5** Mwīgeriei, muone kana inyuī ene nī mwītīkītie ūhoru wa ma; mwītūīriei inyuī ene. Kaī inyuī mūtōō atī Kristū Jesū arī thīinī wanyu, tīga no mūgīkorirwo mūgwīte kīgeranio kīu? **6** Na nīngwīhoka atī nīmūrīona atī ithuī tūtīgwīte kīgeranio. **7** Na rīu tūkūhooya Ngai atī mūtīkae gwīka ūndū o na ūmwe mūūru. Tī atī nīguo andū monage atī nītūwītīkīrītwo nīwe, na nītūtooranītie, no nīgeetha inyuī mwīkage maundū marīa magīrīire, o na tūngīoneka ta tūtatooranītie. **8** Nīgūkorwo tūtīngīhota gwīka ūndū ūreganīte na ūhoru wa ma, tīga o ūrīa ūrī wa ūhoru wa ma wīkī. **9** Tūkoragwo na gīkeno rīrīa riothe tūtārī na hinya, no inyuī mūrī na hinya; na nītūmūhooyagīra mūtūīke andū aagīrīru kūna. **10** Gītūmī kīrīa kīratūma nyandīke maundū maya o na itarī hamwe na inyuī-rī, nīgeetha hīndī rīrīa ngooka ndikaanahūthīre ūhoti wakwa ūūru, ūhoti ūrīa Mwathani aaheire ūrī wa kūmūkūria, no tī wa kūmūthūkia. **11** Na rīu ngīrīkia-rī, ariū na aarī a lthe witū, tigwoi na wega. Thīiagai na mīthīire rīrīa yagīrīire, thīkagīrīriai ithaithana riakwa, gīagai na meciiria o mamwe, na mūtūūranagīe na thayū. Nake Ngai wa wendo na thayū nīarīkoragwo hamwe na inyuī. **12** O mūdū nīageithie ūrīa ūngī na ngeithi theru cia kīmumunyano. **13** Andū arīa othe aamūre nīmamūgeithia. **14** Wega wa Mwathani Jesū Kristū, na wendani wa Ngai, na ngwatanīro ya Roho Mūtheru, īroikaraga na inyuī inyuothe.

Agalatia

1 Nĩ nĩ mūtūmwo Paŭlū, na rĩrĩ, ndĩrĩ mūtūmwo ūtūmĩtwo nĩ andũ o na kana ngatūmwo na njĩra ya mūdũ, no ndūmĩtwo nĩ Jesũ Kristũ na Ngai lthe witũ, ūria wamūrĩkirie kuuma kūrĩ arĩa akuũ. **2** Nĩ hamwe na ariũ na aarĩ a lthe witũ othe arĩa tũrĩ nao, nĩ ithuĩ tũramūtūmĩra marĩa maya, Kūrĩ inyuĩ andũ a makanitha ma Galatia: **3** Mũrogĩa na wega na thayũ irĩa ciumĩte kūrĩ Ngai lthe witũ, o na kūrĩ Mwathani Jesũ Kristũ, **4** ūria werutire nĩ undũ wa mehia maitũ nĩguo atũhonokie kuuma kūrĩ mahinda maya tũrĩ, marĩa maiyũrĩtwo nĩ maũndũ mooru, kũringana na wendi wa Ngai lthe witũ, (aiŏn g165) **5** nake arotũura akumagio nginya tene na tene. Amenĩ. (aiŏn g165) **6** Nĩ nĩkũgega ndĩrageda nĩ undũ wa ūria mũrahiũha gũtigana na ūria wamwĩtĩre na undũ wa wega wa Kristũ, mũkagarũrũkĩra ūhoro mwega wa mũthemba ũngĩ, **7** naguo ti ūhoro-ũria-Mwega o na atĩa. No nĩ kūrĩ andũ maramũhingĩca makienda gũthũkia ūhoro-ũria-Mwega wa Kristũ. **8** No rĩrĩ, o na kũngĩkorwo nĩ ithuĩ o na kana mũraika uumĩte igĩrũ, ũngĩmũhunjĩria ūhoro mwega ũngĩ tĩga ūria twamũhunjĩrie-rĩ, mūdũ ūcio aronyiitwo nĩ kĩrumĩ nginya tene! **9** O ta ūria tũmwĩrĩte, o na rĩu nĩ nguuga o rĩngĩ atĩrĩ, mūdũ o wotho angĩmũhunjĩria ūhoro mwega ũngĩ tĩga ūria mwetĩkĩrie-rĩ, aronyiitwo nĩ kĩrumĩ nginya tene! **10** Atĩrĩrĩ, ngiuga ũguo-rĩ, kaĩ arĩ andũ ndĩrenda kwiyendithia kūrĩ o, kana nĩ kūrĩ Ngai? Kana hihi nĩ andũ ndĩrenda gũkenia? Korwo nĩ andũ ngeragia gũkenia-rĩ, ndĩngĩkorwo ndĩ ndungata ya Kristũ. **11** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ngwenda mũmenye atĩ ūhoro-ũria-Mwega ndamũhunjĩrie ti ūhoro woimanĩte na mūdũ. **12** ūhoro ūcio ndiaheirwo nĩ mūdũ, o na kana ngĩthomithio nĩ mūdũ; no nĩ kũguũrĩrio ndaguũrĩrio ūhoro ūcio nĩ Jesũ Kristũ. **13** Nĩgũkorwo nĩmũguĩte ūhoro wa mĩthĩire yakwa ya tene, ūria ndaatũire njikaga ndĩ thĩnĩ wa ndini ya Ayahudi, na ūria ndanyariiraga kanitha wa Ngai na hinya ngĩgeria kũũniina. **14** Nĩ ha ūhoro wa maũndũ makonĩ ndini ya Ayahudi, nĩ ndaathĩte mbere o na gũkĩra Ayahudi aingĩ a riika riakwa na ndaarĩ na kĩyo kĩnene gĩa kũrũmia mĩtugo ya maithe maitũ. **15** No rĩrĩ, Ngai ūria wanyamũire kuuma ndaciarwo, na akĩnjĩta nĩ undũ wa wega wake-rĩ, nĩ onĩre arĩ wega, **16** angũrĩrie Mũriũ nĩgeetha hunjagĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ūhoro wake; gũtĩrĩ mūdũ o na ũrĩkũ ndaahoire kĩrĩra, **17** o na ndĩambatire Jerusalem kuonana na arĩa maarĩ atũmwo mbere yakwa, no ndathĩre bũrũri wa Arabia na ihanya, na thuutha ūcio ngĩcooka Dameski. **18** Na rĩrĩ, thuutha wa mĩaka itatũ, nĩndambatire Jerusalem nĩguo tũkamenyane na Petero, na ngĩkara nake matukũ ikũmi na matano. **19** Tũtionanire na atũmwo acio angĩ, tĩga o Jakubu, mũrũ wa nyina na Mwathani. **20** ūhoro ũyũ ndĩramwandĩkĩra, ndĩramwĩra ndĩ mbere ya Ngai atĩ nĩ wa ma na ndiraheenania. **21** Thuutha ūcio nĩndacookire ngĩthĩ Suriata na Kilikia. **22** Nĩ mwene ndiamenyekete nĩ makanitha ma Judea marĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ. **23** No kũgua maiguaga atĩrĩ, “Mūdũ ūria ūratũire atũnyariiraga rĩu niwe ūrahunja wĩtikio

ũria aageragia kũniina mbere iyo.” **24** Nao makĩgooca Ngai nĩ undũ wakwa.

2 Mĩaka ikũmi na ĩna yathira nĩndambatire rĩngĩ Jerusalem, na ihinda rĩrĩ tũgĩthĩ hamwe na Baranaba o na tũgĩthĩ na Tito. **2** Ndathĩre tondũ Ngai nĩanguũrĩrie thĩ kuo, na nĩguo ngataarĩrie atũmwo ūhoro-ũria-Mwega ūria hunjagĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ. No ndataarĩrie o arĩa monekaga marĩ atongoria hatarĩ andũ angĩ, nĩgeetha gũtigatũike atĩ ihanya rĩria ndateng’eraga, o na kana rĩria ndateng’erete, rĩarĩ rĩa tũhũ. **3** No o na Tito, ūria warĩ hamwe na nĩ, ndaringĩrĩrio kũrua, o na gũtũika aarĩ Mũyanani. **4** ūhoro ũyũ wa kũrua wagĩre ho tondũ nĩ kwarĩ na ariũ na aarĩ a lthe witũ a maheeni arĩa maatoonyete gatagatĩ gaitũ na hitho marĩ athigaani nĩguo matũire ūhoro wa wiyathi ūria tũkoragwo naguo tũrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, makienda gũtũtũa ngombo. **5** Tũtietikĩrie ūhoro wao o na hanini, nĩgeetha ma ya ūhoro-ũria-Mwega ĩtũire na inyuĩ. **6** Nao andũ arĩa moonekaga taarĩ o anene-rĩ, (harĩ nĩ hatĩarĩ na ũtiganu o ūria mangiakorĩro marĩ, nĩgũkorwo Ngai ndaroraga mūdũ ūria ahaana) andũ acio gũtĩrĩ undũ moongereire harĩ ndũmĩrĩri yakwa. **7** O na rĩrĩ, o nĩmoonire atĩ nĩ ndehokeirwo wĩra wa kũhunja ūhoro-ũria-Mwega kūrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ, o ta ūria Petero eehokeirwo wĩra wa kũhunjĩria Ayahudi. **8** Nĩgũkorwo Ngai ūria warutaga wĩra thĩnĩ wa ũtungata wa Petero arĩ mūtūmwo kūrĩ Ayahudi, nowe warutaga wĩra ũtungata-ĩnĩ wakwa ndĩ mūtūmwo kūrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ. **9** Nĩngĩ Jakubu, na Petero, na Johana, arĩa moonagwo marĩ itugĩ cia gũtĩra kanitha-rĩ, nĩmatwamũkĩrie tũrĩ hamwe na Baranaba na guoko kwa ūrio kwa ngwatanĩro, rĩria maamenyire wega wa Ngai ūria ndaahetwo. Nĩmetikĩrie atĩ ithuĩ tũthĩ tũkahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ, nao mathĩ kūrĩ Ayahudi. **10** Undũ ūria maatwĩrĩre twikage nĩ atĩ tũrĩkanage athĩnĩ na noguo undũ ūria nĩ mwene ndaarĩ na kĩyo gĩa gwika. **11** Na rĩrĩ, hĩndĩ ĩria Petero ookire Antiokia, nĩndamũkarĩrie mbere ya andũ tondũ nĩahĩtĩte mũno. **12** Andũ amwe moimĩte kūrĩ Jakubu matanakinya-rĩ, Petero nĩarĩanagĩra na andũ-a-Ndũrĩrĩ, no rĩria maakinyire, akĩmeherera, na akĩamũrania na andũ-a-Ndũrĩrĩ tondũ nĩetigagĩra andũ arĩa maarĩ a gĩkundi kĩa andũ arĩa maruaga. **13** O na Ayahudi arĩa angĩ makĩnyĩtanĩra na Petero ũhinga-ĩnĩ wake, o nginya o na Baranaba akĩhĩtithio nĩ ũhinga ūcio wao. **14** Rĩria ndonire atĩ matiekaga kũringana na ma ya ūhoro-ũria-Mwega, ngĩra Petero atĩrĩ, andũ othe makĩguaga, “Angĩkorwo wee ũrĩ Mũyahudi, ũtũuraga na mĩtugo ya andũ-a-Ndũrĩrĩ na ti ta Mũyahudi-rĩ, ũngĩkĩhota atĩa kũhatĩrĩria andũ-a-Ndũrĩrĩ atĩ nĩguo marũmĩrĩre mĩtugo ya Ayahudi? **15** “Ithuĩ arĩa tũciarĩtwo tũrĩ Ayahudi na tũtarĩ ehia ta andũ-a-Ndũrĩrĩ-rĩ, **16** nĩtũũrĩ atĩ mūdũ ndatuĩkaga mũthĩngu nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho, no atũkaga mũthĩngu nĩ undũ wa gwĩtikia Jesũ Kristũ. Nĩ undũ ūcio o na ithuĩ twĩtikĩte Kristũ Jesũ nĩguo tũtũuo athĩngu nĩ undũ wa gwĩtikia Kristũ, no ti undũ wa gwathĩkĩra watho, tondũ gũtĩrĩ mūdũ ũgaatuuo mũthĩngu nĩ undũ wa gwathĩkĩra watho. **17** “Angĩgĩkorwo rĩria tũgũcaria gũtũuo athĩngu nĩ Kristũ

kuonanagia ati ithui ene turi ehia-ri, uguo ni kuuga ati Kristu atungatagira mehia? Hi! Kuroaga gutuika ugo! **18** Angikoro ni ngwaka ringi kiria ndaanangire-ri, nikuanania ati ni nyunite watho. **19** Nigukoro na undu wa watho nindakurire watho ucio nigu nduire muoyo ndi wa Ngai. **20** Nii nindikite kwambanirio hamwe na Kristu, na riu ti ni nduraga muoyo, no Kristu niwe uturaga muoyo thini wakwa. Muoyo uria nduraga mwiri-ini uy nduraga na undu wa gwitika Muru wa Ngai, uria wanyendire na akiruta ni undu wakwa. **21** Ndingitika gutua wega wa Ngai kindu gia tuh, tondū kungitika ati uthingu wonekaga ni undu wa watho-ri, Kristu aakire tuh!”

3 Atiriri inyu Agalatia aya akigu! Murogetwo nuu? O inyu muonirio wega Jesu Kristu ari mwambe muti iguru. **2** No nyende kumenya undu umwe tu kuuma kuri inyu: Mwaheirwo Roho ni undu wa gwithikira watho, kana ni undu wa gwitika uhoro uria mwaigire? **3** Kai muri akigu atia? Mwambirire na Roho wa Ngai, na riu murenda kurikiria na hinya wa mwiri? **4** Anga mwathinirio na maundu maing ugo o tuh, angikoro uhoro ucio wotho waru wa tuh? **5** Wee Ngai amuheaga Roho wake na akaringaga ciana gatagati kanyu ni undu wanyu gwithikira watho, kana ni undu wa gwitika uhoro uria mwaigire? **6** Ta ririkanai uhoro wa Iburahimu, Maandiko moigte atiri: “Etikirie Ngai, nake Ngai akimuta muthingu.” **7** Ni undu ucio kimenyei ati andu aria metikite nio ciana cia Iburahimu. **8** Na tondū Maandiko maria matheru nimoigite o mbere ati Ngai niagatua andu-a-Nduriri athingu na undu wa gwitika-ri, na Maandiko macio nimahunjire Iburahimu Uhoro-uria-Mwega o kabere, makiaga atiri: “Nduriri ciothe niikaarathimwo ni undu waku.” **9** Ni undu ucio andu aria metikite nimarathimanagirio hamwe na Iburahimu, mundu ucio waru mwitika. **10** Andu aria othe mehokaga uhoro wa gwithikira watho-ri, mari na kirumi, nigukoro Maandiko moigaga atiri, “Kugwatwo ni kirumi ni mundu o wotho utahingagia maundu maria mothe mandikitwo Ibuku-ini ria Watho.” **11** Nituu wega ati gutiri mundu ungutuo muthingu mbere ya Ngai ni undu wa gwithikira watho, tondū Maandiko moigte atiri: “Mundu uria muthingu agaatura muoyo ni undu wa gwitika.” **12** No watho-ri, nduumanite na uhoro wa gwitika; handu ha ugo Maandiko moigaga atiri, “Mundu uria wathikira maundu ma watho agaaturio muoyo ni mo.” **13** Nake Kristu niatukuri agitura kirumi-ini kia watho na undu wake mwene gutuika kirumi ithenya riitu, nigukoro ni kwandikitwo atiri, “Kugwatwo ni kirumi ni mundu o wotho wambitwo muti-iguru.” **14** Aatukuri nigu kirathimo kiria Iburahimu arathimitwo nako gikinyire andu-a-Nduriri na undu wa Kristu Jesu, nigu ati na undu wa gwitika twamukire Roho uria weranirwo. **15** Ariu na aari a lthe witu, rekei ndimuone na ngerekano yumanite na maundu maria muu. O ta uria gutari mundu ungihota kweheria undu kana kuongerera undu haru kirikanirio kiria githondeketwo ni mundu-ri, no tagu uhoro uy utari. **16** Maundu maria meranirwo, meerirwo

Iburahimu na mbeu yake. Maandiko matiugite “mbeu ciae”, taari uhoro wa andu aing, no moigte “na mbeu yake”, ugo ni kuuga mundu umwe, na niwe Kristu. **17** Uria ndirenda kuuga ni atiri: Watho, ucio wokire thuutha wa miaka 430, ndungieheria kirikanirio kiria giekiritwo ho ni Ngai mbere iyo, na ndungituma kirikanirio kiu gutuika gia tuh. **18** Ni undu-ri, angikoro igai ringioneke ni undu wa watho-ri, ritikumanite na kirikanirio; no Ngai, ni undu wa wega wake, niaheire Iburahimu igai na undu wa kirikanirio. **19** Watho-ri, wakiri wa bata uriku? Wongereirwo kuri kirikanirio nigu wonanagie mahitia o nginya riria mbeu iria kirikanirio kieranire igooka. Watho ucio wathanirwo ni araka kinengerio andu na guoko kwa muguithania. **20** No riri, muguithania ndakoragwo arugamirire o mwena umwe; no Ngai ni umwe. **21** Ni undu uci-ri, kai watho ureganite na ciranirio cia Ngai? Aca ti ugo! Tondū korwo kwari na watho waheanirwo nigu andu magie na muoyo-ri, ti-itheru o nago uthingu ni ungakirehirwo ni watho. **22** No Maandiko moigaga ati andu a thi ni mohetwo ni mehia, nigeetha kirikanirio kiria kihanagwo ni undu wa gwitika Jesu Kristu kihanagwo o aria metikite. **23** Uhoro wa gwitika utanooka-ri, twari ohe ni watho, tukahingirio o nginya witiko ukaguranirio. **24** Ni undu ucio watho nigu waheirwo uhoi wa gututwara kuri Kristu, nigu tutuuo athingu na undu wa gwitika. **25** Na riri, kuona ati riu uhoro wa gwitika nimuminyu, tutingicooka kurugamirirwo ni watho. **26** Inyuothe muri ciana cia Ngai ni undu wa gwitika Kristu Jesu, **27** nigukoro inyuothe aria mwatithirio thini wa Kristu nimumihumbite Kristu. **28** Ni undu ucio gutingicooka githuuranio Muyahudi kana Muyunani, na gutiri ngombo kana mundu utari ngombo, na gutiri mundu murume kana mundu-wanja, nigukoro inyuothe muri umwe ki thini wa Kristu Jesu. **29** Angikoro muri a Kristu-ri, mukiri a mbeu ya Iburahimu, na muri agai a kugaya kuringana na kirikanirio kiu kirikanirwo.

4 Uria ndiroiga ni atiri, ihinda riothe riria mugai ari o mwana-ri, ndari utiganu na ngombo, o na atuika niwe mwene indo icio ciothe. **2** Ni gwithwo athagwo ni amuri hamwe na aramati a indo ciae, nginya ihinda riria ithe atuie rigakinya. **3** Ugo noguo o na ithui, hini iria twari ciana, twatire ukombo-ini wa maundu maria ma ndure ma thi ino. **4** No hini iria ihinda riria riagiru kuna riakinyire, Ngai niatumire Muriu, nake agciarwo ni mundu-wa-nja, na agciarwo ari wa gwithagwo ni watho, **5** nigu aktuere andu aria matuire mathagwo ni watho, nigeetha tuge na kihoto gia gutuika ciana ciae, **6** Tondū inyu muri ciana ciae-ri, Ngai niatumire Roho wa Muriu ngoro-ini ciitu, o we Roho uria witanaga ukiugaga atiri, “Abba, Baba.” **7** Ni undu ucio, we ngombi ngombi ringi, no uri mwana wake; na tondū riu uri mwana wake, Ngai niagutuute mugai wa indo ciae. **8** Tene riria mutooi Ngai-ri, mwaru ngombo cia ciembe iria itari ngai. **9** No riri, tondū riu nimumenye Ngai, kana njuge nimumikite kumenyo ni Ngai-ri, murakienda gicookerera maundu macio maagite hinya na matari

kiene niki? Kaĩ murenda gũcoka ũkombo-inĩ wamo o rĩngĩ? **10** Nĩmũrũmitie ũhoro wa mĩthenya mĩamũre, na mĩeri mĩamũre, na imera, o na mĩaka! **11** Ndi na kieha mũno tondũ gũkuoneka atĩ wĩra ũria wotho ndanenogia naguo nĩ undũ wanyu nĩ wa tũhũ! **12** Ndamũthaitha, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, tũkai ta nĩ, nĩgũkorwo nĩ ndũkĩte ta inyuĩ. Mũtirĩ mwanjĩka ũũru. **13** O ta ũria mũũũ, ndamũhunjiirie ũhoro-ũria-Mwega ihinda rĩa mbere tondũ ndaari mũrũaru. **14** O na gũtũka ndwari yakwa yarĩ magerio kũrĩ inyuĩ, mũtianyaranire kana mũkũmena, no mwanĩitiire ũgeni ta ndaari mũraika wa Ngai, o na ta ndaari Jesũ Kristũ we mwene. **15** Kaĩ undũ ũcio watũmaga mũkene ũthĩite kũ? Nĩ ndĩ mũira atĩ, korwo nĩmũngĩahotire, nĩmũngĩakũũre maittho manyu mũũhe. **16** Kaĩ rĩu ndũkĩte thũ yanyu nĩ undũ wa kũmũhe ũhoro ũria wa ma? **17** Andũ acio me na kiyo magĩcaria ũria mũngĩtũka a thĩritũ yao, no ti undũ wa gĩtũmi kiega. ũria mendaga nĩ kũmũgĩgithania na ithũ mũtũke ao, nĩgeetha mũgie na kiyo gĩa kũmarũmĩra. **18** Nĩ wega kũgia na kiyo, angĩkorwo muoroto nĩ mwega, na mwĩkage ũguo hĩndĩ ciothe to hĩndĩ rĩa ndĩ hamwe na inyuĩ. **19** Ciana ciakwa nyendetie mũno, o inyuĩ arĩa njĩguagĩra ruo ta rwa mũtumia akiheo mwana, nginya hĩndĩ rĩa Kristũ agaakorwo eyũmbĩte thĩnĩ wanyu, **20** naarĩ korwo ndakorwo hamwe na inyuĩ ta rĩu, nĩguo ngarũĩre mwarĩire wakwa tondũ nĩndĩgĩtwo nĩ ũhoro wanyu! **21** Ta njĩĩrai, inyuĩ arĩa murenda gũkorwo mũgĩathwo nĩ watho-rĩ, kaĩ mũtooi ũria watho uugaga? **22** Nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩ, lburahĩmu aarĩ na ariũ eerĩ, ũmwe aaciarĩtwo nĩ mũtumia ũria warĩ ngombo, nake ũcio ũngĩ agaciawo nĩ mũtumia ũria ũtaarĩ ngombo. **23** Mũriũ wake wa mũtumia ũria warĩ ngombo aaciarĩtwo na njĩra ya undũire; no mũriũ ũria waciariĩtwo nĩ mũtumia ũcio ũtaarĩ ngombo aaciarĩtwo na undũ wa kũhĩngia kũĩranĩro. **24** Namo maundũ macio nĩ ma ngerekano, nĩ undũ atumia acio marũgamĩĩre irĩkanĩro igĩrĩ. Kirĩkanĩro kĩmwe nĩ gĩa Kirĩma gĩa Sinai nakĩo gĩciaraga ciana cia ũkombo: Nakĩo kĩgerekaniĩtio na Hagari. **25** Na rĩrĩ, Hagari arũgamĩĩre Kirĩma gĩa Sinai kirĩ kirĩ kũu bũrũwa wa Arabia, nake nĩwe ũgerekaniĩtio na itũũra rĩa Jerusalemu ũria rĩhaana ũmũthĩ, tondũ nĩatũire ũkombo-inĩ hamwe na ciana ciake. **26** No Jerusalemu, itũũra rĩria rĩa kũũria igũrũ, rĩtirĩ ũkombo-inĩ, na nĩrĩo nyina witũ, **27** nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Kena wee mũndũ-wa-nja thata, wee ũtiaciara ciana, tumũra kanua na wanĩĩre, wee ũtarĩ waigua ruo rwa kũgĩa mwana; tondũ ciana cia mũndũ-wa-nja ũria ũtiganiĩrio nĩ nyingĩ gũkĩra cia ũria ũrĩ na mũthũuri.” **28** Na rĩrĩ, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũrĩ ciana cia kũĩranĩro, o ta ũria Isaaka aarĩ. **29** Hĩndĩ iyo, mũriũ ũria waciariĩtwo na njĩra ya ndũire-rĩ, nĩanyariiraga mũriũ ũcio waciariĩtwo na undũ wa hinya wa Roho. ũguo noguo kũhaana o na rĩu. **30** No rĩrĩ, Maandiko moigĩte atĩa? Moigĩte atĩrĩ, “Ingata ngombo iyo ya mũndũ-wa-nja na mũriũ wake, tondũ mũriũ ũcio wa mũtumia ngombo ndarĩ hĩndĩ akagayana igai hamwe na mũriũ wa mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.” **31** Nĩ undũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, ithũ tũtirĩ ciana cia mũtumia ũcio ngombo, no tũrĩ ciana cia mũtumia ũcio ũtarĩ ngombo.

5 Kristũ nĩgũtuohora aatuohorire nĩguo tũgie na wĩyathi. Nĩ undũ ũcio, mwĩhaandei wega na mũtigetikĩre kuohwo icooki rĩa ũkombo rĩngĩ. **2** Ta thĩkĩrĩrai ciugo ciakwa! Nĩ Paulũ ngũmwĩra atĩrĩ, mũngĩtikĩra kũrua-rĩ, Kristũ ndangĩgia bata na inyuĩ o na hanini. **3** Nĩngĩ nĩngũmwĩra o rĩngĩ atĩ mũndũ o wotho ũngĩtikĩra kũrua, ũcio amenye atĩ nĩagĩrĩrwo nĩ gwathĩkĩra watho ũrĩ wotho. **4** Inyuĩ arĩa mĩrageria gũtũka athĩngu nĩ undũ wa watho-rĩ, nĩmũtigithanĩtio na Kristũ; inyuĩ nĩmũgĩwĩte mũgatigana na wega wa Ngai. **5** No ithũ-rĩ, tũkoragwo twĩhokete atĩ nĩtũgatũuo athĩngu. Undũ ũcio nĩguo tũkoragwo twĩrĩgĩrĩre tũrĩ na wĩtikio, tũhotĩthĩtio nĩ Roho. **6** Nĩgũkorwo thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, kũrua kana kwaga kũrua gũtirĩ bata. Undũ ũria ũrĩ bata nĩ wĩtikio ũria ũrutaga wĩra na njĩra ya wendani. **7** Nĩmũrateng’agĩra ihenya rĩega. Nũũ wamũgĩrĩrie mũgĩtiga gũcoka gwathĩkĩra ũhoro-ũria-wa-ma? **8** Kũringĩrĩrio kwa mũthemba ũcio gũtũmĩte kũrĩ ũria wamwĩire. **9** “Ndawa nini tu ya kũĩmbia mĩgate nĩtũmaga mũtu ũria mũkande nayo wotho ũĩmbe.” **10** Nĩndĩhokete thĩnĩ wa Mwathani atĩ inyuĩ mũtikũgarũrũka mũgie na meciĩria mangĩ. ũria ũramũtururia nĩwe ũkaaherĩthio o na angĩkorwo arĩ ũ. **11** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, angĩkorwo no ndĩrahunja ũhoro wa kũrua-rĩ, ndĩrakĩnyariĩrwo nĩkĩ? Angĩkorwo ũguo nĩguo-rĩ, undũ ũria ũtũmaga andũ mahĩngwo, na nĩguo ũhoro wa mũtharaba-rĩ, nĩmweherie. **12** No nyende andũ acio mamũthĩĩnagia mathĩĩ na mbere o nginya mehakũre. **13** Inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwetĩro nĩguo mũgie na wĩyathi. No rĩrĩ, mũtikahũthĩre wĩyathi wanyu kũrũmagĩrĩra merĩrĩria ma mwĩrĩ, no handũ ha ũguo-rĩ, tungatanagĩrai inyuĩ-ene mũrĩ na wendani. **14** Tondũ-rĩ, ũhoro wotho wa watho ũhĩngagĩo nĩ riathani rĩrĩrĩ rĩmwe: “Enda mũndũ ũria ũngĩ o ta ũria wiendetie wee mwene.” **15** No rĩrĩ, mũngĩrũmana mũkĩrĩĩnaga-rĩ, mwĩmenyerere mũtikaniĩnane inyuĩ ene. **16** Nĩ undũ ũcio nguuga atĩrĩ, thĩĩagai mũtongoretio nĩ Roho, na mũtirĩhĩngagia merĩrĩria ma mwĩrĩ. **17** Nĩgũkorwo mwĩrĩ nĩwĩrĩragĩria maundũ marĩa matangĩendwo nĩ Roho, nake Roho nĩareganaga na maundũ marĩa merĩragĩrio nĩ mwĩrĩ. Nĩ undũ ũcio Roho na mwĩrĩ itũũruga irũaga, na nĩkĩo mũtahotaga gwĩka ũria mwendaga gwĩka. **18** No rĩrĩ, mũngĩtongorio nĩ Roho, inyuĩ mũtingĩkorwo mũgĩathwo nĩ watho. **19** Na rĩrĩ, maundũ marĩa mekwagwo nĩ mwĩrĩ nĩmoio, nĩmoio, nĩmoio: ũmaraya, na meciĩria mooru, na ũmaramari, **20** na kũhooya mĩhianano, na kũrogana, na ũthũ, na kũũgitana, na ũũru, na mang’ũrĩ, na kwĩyenda, na nyamũkano, na ngarari, **21** gũcũmikĩra na kũrĩro nĩ njoothi, na maruga marĩa mainagwo nĩmbo iria itaagĩrĩre, o na maundũ mangĩ ta macio. Nĩdamũkaanĩrie, o ta ũria ndamũkaanĩrie hĩndĩ ya mbere, atĩ andũ arĩa mekaga maundũ ta macio matikagaya ũthamaki wa Ngai. **22** No rĩrĩ, maciaro ma Roho nĩ wendani, na gĩkeno, na thayũ, na gũkĩrĩrĩria, na kũũguanĩra tha, na gũtugana, na kwĩhokeka, **23** na ũhooreri, na kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ. Maciorĩ, gũtirĩ watho wa kũgĩria mekwagwo. **24** Nao andũ arĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩmambĩthĩtie mũrĩrĩ yao mũtĩ-igũrũ hamwe na thuti ciayo na merĩrĩria mayo. **25** Angĩkorwo tũtũire muoyo nĩ undũ wa Roho-

rī, kīrekei tūtongoragio nī Roho. **26** Rekei tūtige gwītīa, na kūūgitana, o na kūiguanagīra ūiru.

6 Ariū na aarī a lthe witū, mündū angīkorwo ahītītie-rī, inyuī ariā mūrī na roho mūcookagīrīriei mūhooreire. No mwīmenyererei, o na inyuī mūtīkae kūgerio. **2** Teithanagjai mündū na ūriā ūngī maündū marīa mamūrītūhagīra, na mweka ūguo-rī, nīmūrīhingagia watho wa Kristū. **3** Mündū angīciiria atī we nī wa bata hīndī irīa atarī kiene-rī, nī kwiheenia areheenia. **4** O mündū nīarorage wīra wake mwene. Hīndī iyo no ahote kwīraha, atekwīganania na mündū ūngī, **5** nīgūkorwo o mündū no ngīnya akuue mūrigo wake. **6** Mündū o wothē ūriā ūrutagwo ūhorō wa Ngai nīagayanage indo ciothe iria njega na mūmūruti. **7** Mūtikanahenio: Ngai ndangīnyūrurio. Kīriā mündū ahaandaga no kīo agethaga. **8** Mündū ūriā ūhaandaga maündū ma gūkenia merirīria ma mwīrī-rī, ūcio akaagetha kwanangīka kūrīa kuumanaga na maündū macio. No ūriā ūhaandaga maündū ma gūkenia Roho-rī, ūcio akaagetha muoyo wa tene na tene ūriā uumanaga na Roho. **(aiōnios g166)** **9** Ningī tūtikanogio nī gwīka wega, nīgūkorwo ihinda rīriā riagīrīru riakinya nītūkaagetha magetha twaga gūkua ngoro. **10** Na nī ūndū ūcio, rīriā rīothe twagia na ihinda riagīrīru, nītwikage andū othe maündū mega, na makīria twikage wega andū ariā marī a nyūmba ya ariā metikītie. **11** Onei ūriā ndīramwandikīra marīa maya na ndemwa nene na guoko gwakwa mwene! **12** Andū acio mendaga kwīonania atī nīagīrīru makionwo-rī, nīo maramūringīrīria atī mūrue. Mekaga ūguo no geetha matikanyariirwo nī ūndū wa mūtharaba wa Kristū. **13** O na acio maruaga matiathikagīra watho, no nīmendaga inyuī mūrue nīguo metītīage nī ūndū wa mīrī yanyu. **14** No nī-rī, ndīroaga gwītīa, tiga o ndītīire nī ūndū wa mūtharaba wa Mwathani witū Jesū Kristū, na nī ūndū wago-rī, maündū ma thī nīmambītwo mūtī-igūrū nīguo mehere harī nī, na nī ngaambwo harī maündū ma thī nīguo njehe harī mo. **15** Kūrūa kana kwaga kūrūa gūtīrī bata; kīriā kīrī bata nī mündū agarūrūke atuīke kīūmbe kīerū. **16** Thayū na kūigūrwo tha kūrogīa na andū ariā marūmagīrīra wathani ūyū, o hamwe na andū a Isiraeli ariā a Ngai. **17** Ngīrīkīrīria nguuga atīrī, gūtīkagīe mündū o na ūrīkū ūkūndehere thīina, nīgūkorwo nīnjoretwo njoro cia Jesū mwīrī-inī wakwa. **18** Wega wa Mwathani witū Jesū Kristū ūrogīa na maroho manyu, inyuī ariū na aarī a lthe witū. Amenī.

Aefeso

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai, Ndirandikira andũ ariā aamũre kũu Efeso, ariā ehokeku thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ: **2** Wega na thayũ kuuma kũri Ngai lthe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ, irogia na inyuĩ. **3** Atirĩrĩ, Ngai, o we lthe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogoocwo, o we ūtirathimite na irathimo ciothe cia kũroho thiĩnĩ wa Kristũ, iriā ciumaga kũu igĩrũ. **4** Nĩgũkorwo o na thĩ itanombwo, Ngai nĩatũhuurire nĩguo tũtũike ake thiĩnĩ wa Kristũ, nĩguo tũtũike atheru na twage ūcuuke maitho-inĩ make. Nĩ ūndũ wa wendo wake-rĩ, **5** Ngai nĩatũite o mbere atĩ nĩtũgaatuika ciana ciake nĩ ūndũ wa Jesũ Kristũ, kũringana na ūriā eendete na ūriā oonire arĩ wega, **6** nĩguo wega wake ūriā ūrĩ riiri ūkumagio, wega ūcio atũheete o ūguo tũhũ thiĩnĩ wa Mũriũ wake ūriā endete mũno. **7** Na twakũũrwo na ūndũ wa thakame ya Kristũ, na tũkirekerwo mehia maitũ, kũringana na ūriā wega wa Ngai ūingĩhite, **8** wega ūcio aatũingĩhiirie arĩ na ūũgĩ na ūmenyo wothē. **9** Nake agĩtũmenyithia hitho ya wendi wake, kũringana na ūriā oonire arĩ wega, o ūriā aatanyike gwĩka thiĩnĩ wa Kristũ, **10** nĩguo ūkaahingio rĩrĩa mahinda marĩa magĩriire magaakinya, nĩguo acookanĩriire indo ciothe iriā irĩ igĩrũ na iriā irĩ gũkũ thĩ harĩ mũtongoria ūmwe, na nĩwe Kristũ. **11** Ningĩ nĩ thiĩnĩ wa Kristũ o na ithuĩ twamũkirire igai kuuma kũri Ngai, kũringana na ūriā aatũite o mbere, o we wĩkaga maũndũ mothe kũringana na muoroto wa wendi wake, **12** nĩguo o na ithuĩ ariā twarĩ a mbere kwĩhoka Kristũ, tũtũike a kũgoocithia riiri wa Ngai. **13** Inyuĩ o na inyuĩ nĩmwataranĩrio na Kristũ mwarĩkia kũgũga ūhorō-ũriā-wa-ma, nago nĩguo ūhorō-ũriā-Mwega wa ūhonokio wanyu. Mwarĩkia gwĩtikia, nĩmwekĩrĩrwo rũuri thiĩnĩ wake, na ūndũ wa kũheo Roho Mũtheru ūriā mwerĩrwo, **14** Nake Roho nĩwe mũrũgamĩrĩri wa kuonania atĩ nĩtũkagairwo igai riitũ nginya rĩrĩa andũ ariā marĩ a Ngai magaatuika a gũkũũrwo, nĩgeetha riiri wake ūgocagwo. **15** Na nĩ ūndũ ūcio, kuuma rĩrĩa ndaiguire ūhorō wa wĩtikio wanyu thiĩnĩ wa Mwathani Jesũ, o na wendani wanyu ūriā mwendaga ariā othe aamũre nago-rĩ, **16** ndirĩ ndatigithiria gũcookeria Ngai ngaatho nĩ ūndũ wanyu, ngĩmũririkanaga mahooya-inĩ makwa. **17** Hooyaga atĩ Ngai wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we lthe witũ mwene riiri, amũhe Roho, ūriā ūkamũhe ūũgĩ na ūguũrio nĩguo mũmenye Ngai wega. **18** Ningĩ nĩhooyaga atĩ maitho manyu ma ngoro mathererwo nĩ ūtheri, nĩguo mũmenye ūhorō wa kũrĩgĩrĩro kĩa amwĩĩre, na mũmenye ūtonga wa igai rĩake rĩrĩ na riiri, rĩrĩa akaagaira andũ ake aamũre, **19** o na ūhoti wake mũnene ūtangĩgerekere nĩ ūndũ witũ, ithuĩ ariā twĩtikitie. ūhoti ūcio no ta hinya wake mũnene ūkĩruta wĩra, **20** ūriā eekĩre thiĩnĩ wa Kristũ rĩrĩa aamũriĩkirie kuuma kũri ariā akuĩ, na akĩmũga guoko-inĩ gwake kwa ūrio kũu igĩrũ, **21** na agatũũgĩrio mũno igĩrũ rĩa wathani o wothē na ūhoti wothē, na hinya na ūthamaki wothē, na marĩitwa mothe ma ūnene marĩa mangĩtheanwo, na to mahinda maya moiki, no nĩ o na mahinda marĩa

magooka. (aĩon g165) **22** Nake Ngai akĩga maũndũ mothe rungu rwa magĩrũ make, na akĩmũtua mwathi wa gwachaga maũndũ mothe nĩ ūndũ wa kanitha. **23** Kanitha nĩguo mwĩri wake, na noguo ūiyũru wake, o we ūiyũrite maũndũ mothe o na kũndũ guothe.

2 O na inyuĩ-rĩ, mwarĩ akuĩ nĩ ūndũ wa ūremi wanyu na mehia manyu, **2** marĩa mwatũũruga thiĩnĩ wamo rĩrĩa mwarũmagĩrĩra mĩthiire ya thĩ ĩno na mĩthiire ya mwathi wa ūthamaki wa rĩera-inĩ, o roho ūriā ūraruta wĩra rĩu thiĩnĩ wa ariā mataathĩkagĩra Ngai. (aĩon g165) **3** O na ithuĩ ithuothe-rĩ, kũri hĩndĩ twatũũranagia nao, twaathagwo nĩ thuti cia mĩrĩrĩ iitũ, na tũkarũmagĩrĩra merĩrĩra na maũndũ marĩa meciiragio nĩ ngoro. O ta acio angĩ-rĩ, ha ūhorō wa kĩmerera-rĩ, twatũũre tũrĩ a kũrakarĩrwo. **4** No tondũ wa wendo wake mũnene harĩ ithuĩ, Ngai, o we ūiyũritwo nĩ tha nyingĩ, **5** nĩatũmire tũgĩe na muoyo hamwe na Kristũ o rĩrĩa twarĩ akuĩ nĩ ūndũ wa mehia maitũ tondũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio. **6** Nake Ngai agĩtũriũkanĩria hamwe na Kristũ na agĩtũkaria thĩ hamwe nake kũu igĩrũ tũrĩ thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **7** Eekire ūguo nĩgeetha matukũ marĩa magooka onanie kũri ithuĩ wega wake mũngĩ ūriā ūtangĩgerekere kũri ithuĩ, nĩ ūriā atũire atũtugaga thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ. (aĩon g165) **8** Nĩ ūndũ nĩ wega wa Ngai watũmire mũhonokio nĩ ūndũ wa gwĩtikia, nago ūndũ ūcio nduoimanire na inyuĩ ene, no nĩ kũheo kĩa Ngai, **9** na ta ūndũ wa mawĩra marĩa mwanaruta, nĩgeetha gũtikagĩe na mũndũ o na ūmwe ūkwĩgocoo. **10** Nĩgũkorwo ithuĩ tũrĩ wĩra wa moko ma Ngai, tũmbĩitwo thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩguo twĩkage ciiko njega iriā irutaga wĩra mwega, ūriā Ngai aahaariire o mbere nĩ ūndũ witũ nĩguo tũtũire tũcikaga. **11** Hakĩrĩ ūguo-rĩ, ririkanai atĩ tene inyuĩ ariā mũrĩ andũ-a-Ndũrĩrĩ na ūndũ wa gũciarwo, o inyuĩ mwĩtagwo “andũ ariā mataruaga” nĩ ariā meĩtaga “andũ ariā maruaga” (kũrua kũu no ūndũ wĩkitwo mwĩri na moko ma andũ), **12** ririkanai atĩ hĩndĩ ĩyo mwatũũrite mwamũranĩtio na Kristũ, mwarĩ ageni na mũtiarĩ a gĩkundi kĩa andũ a Isiraeli na ha ūhorō wa irĩkanĩro iriā Ngai eeranĩire, inyuĩ mũtiarĩ a ho. Mwatũũrite gũkũ thĩ mũtarĩ na kũrĩgĩrĩro na mũtarĩ na Ngai. **13** No rĩu, thiĩnĩ wa Kristũ Jesũ, inyuĩ ariā hĩndĩ ĩmwe mwarĩ kũraya, rĩu nĩmũreharehetwo hakuĩ nĩ ūndũ wa thakame ya Kristũ. **14** Nĩgũkorwo we mwene nĩwe thayũ witũ, o we watũmire ithuĩ twarĩ eerĩ tũtũike ūmwe, na agitharia rũirigo rwa rũmena rũrĩa rwatũgayanĩtie, **15** nĩ ūndũ nĩanĩinire watho hamwe na maathani maguo, o na iriā ciaguo, na ūndũ wa kũruta mwĩrĩ wake. Agĩgĩka ūguo nĩgeetha ombe thiĩnĩ wake mwene mũndũ ūmwe mwerũ kuuma harĩ acio eerĩ, nago ūndũ ūcio ūtũme kũgie thayũ, **16** na nĩgeetha thiĩnĩ wa mwĩrĩ ūcio ūmwe, amaiguithanie na Ngai na ūndũ wa mũtharaba, ūriā aahũthĩrĩre kũniina rũmena rwao. **17** Kristũ ookire akĩmũhunjĩria thayũ inyuĩ ariā mwarĩ kũraya, o na thayũ kũri ariā maarĩ hakuĩ. **18** Na thiĩnĩ wake ithuĩ a iruka icio cieri nĩtũkinyaga kũri lthe witũ na ūndũ wa Roho o ro ūmwe. **19** Nĩ ūndũ wa ūguo, rĩu inyuĩ mũtirĩ ageni na agendi rĩngĩ, no nĩmũtũikite ene bũrĩri hamwe na andũ a Ngai, na mũgatuika andũ a nyũmba

ya Ngai, **20** mūgagiakwo igūrū rīa mūthingi wa atūmwō na anabii, nake Kristū Jesū we mwene agakorwo nīwe ihiga rīria inene rīa koine. **21** Thīinī wake mwako woha nīnyūitānīte, na ūgakineneha o nginya ūgatuika hekarū theru thīinī wa Mwathani. **22** Na nī thīinī wake o na inyuī mūraakwo hamwe nīguo mūtūike gūikaro gīa gūikarwo nī Ngai na ūndū wa Roho wake.

3 Nī ūndū wa gītūmi gīkī, nīi Paulū, njohetwo nī ūndū wa kūhunja ūhoro wa Kristū Jesū kūrī inyuī andū-a-Ndūrīrī: **2** Ti-itherū nīmūiguīte ūhoro wa ūria ndaheirwo ūtungata wa wega wa Ngai nī ūndū wanyu, **3** na nīguo ūhoro wa hitho ūria ndaamenyithirio na ūndū wa kūguūirio nī Ngai, o ta ūria nyandikite na njīra nguhi. **4** Mwathoma ūhoro ūyū, nīmūkūhota kūmenya ūria ndaakūkīrwo nī ūhoro ūcio wa hitho wa Kristū, **5** ūria ūtaamenyithirio andū a njiarwa ingi, ta ūria rīu ūguūirio atūmwō a Ngai atheru o na anabii nī Roho. **6** Naguo mūbango wa Ngai nī atī, andū-a-Ndūrīrī nīmatuikite agai hamwe na andū a Isiraeli, na nīmatuikite cīga cia mwīrī ūmwe, na makagwatanīra thīinī wa kūranīro gīa Kristū Jesū nī ūndū wa kūhunjirio ūhoro-ūria-Mwega. **7** Ndaatuikire ndungata ya ūhoro-ūcio-Mwega nī ūndū wa kīheo kīria ndaheirwo kīa wega wa Ngai hotithitio nī hinya wake. **8** O na gūtuika nī nī mūnini mūno harī andū a Ngai othe, nīndaheirwo wega ūcio: nīguo hunjagīrie andū-a-Ndūrīrī ūtonga wa Kristū ūria ūtagīmenyeka ūria ūigana, **9** na ndaūragīrie andū othe ūhoro wa hitho īno, īria ūtūire ihithitwo kuuma o tene, thīinī wa Ngai o we wombire indo ciothe. (aiōn g165) **10** Itua rīake rīarī atī, na ūndū wa kanitha, ūūgī wa Ngai ūria wa mīthemba mīingī ūmenyithanio kūrī aathanī, na kūrī aria marī na ūhoti kūu igūrū, **11** kūringana na ūria aatūire atanyite gwīka kuuma o tene, na ūria aahingīrie ari thīinī wa Kristū Jesū, Mwathani witū. (aiōn g165) **12** Na ithuī nī ūndū wa gūkorwo tūrī thīinī wake, na nī ūndū wa gwītīkia, no tūthengerere Ngai tūrī na ūmīrīru, na tūtārī na guoya. **13** Nī ūndū ūcio nīngūmūthaitha mūtīkoorwo nī hinya tondū wa mīnyamaro īria ndīranyariirwo nayo nī ūndū wanyu, tondū nīyo riiri wanyu. **14** Ūndū ūcio nīguo ūtūmaga ndurie ndu ndī mbere ya lthe witū, **15** o we ūria andū othe a nyūmba yake, aria marī igūrū na aria marī gūkū thī metanagio nake. **16** Nīhooyaga Ngai, atī kuuma ūtonga-inī wa riiri wake, amūheage hinya, nīgeetha mūhotithitio nī Roho wake-rī, mūgīe na ūhoti thīinī wanyu, **17** nīgeetha Kristū atūūrage ngoro-inī cianyū na ūndū wa gwītīkia. Na nīngī nīhooyaga atī inyuī mūhaandwo nīguo mūgīe na mīrī na mwīkindire thīinī wa wendani, **18** nīguo mūgīe na hinya, mūrī hamwe na andū ariā angī othe aamūre, na mūhotage kūmenya ūria wendani wa Kristū waramīte, na ūria ūraihte na igūrū, na ūria ūrikite na thī, **19** o na mūmenye wendani ūcio ūkīrīte ūmenyo wothē, nīguo mūiyūrīrīrio na ūiyūru wothē wa Ngai. **20** Na rīrī, kūrī Ngai ūria ūhotaga gwīka maūndū marīa mothe tūmūūrāgia kana tūgeciiria, na agakīrīrīria mūno kūringana na ūhoti wake ūria ūrutaga wīra thīinī witū-rī, **21** arogoocwo thīinī wa kanitha na thīinī wa Kristū Jesū, o nginya njiarwa-inī ciothe, tene na tene! Amenī. (aiōn g165)

4 Nī ūndū ūcio, nīi Paulū njohetwo nī ūndū wa Mwathani, nīndamūthaitha mūtūire na mūtūūrīre ūringaine na gwītō kūria mwetirwo. **2** Mwīnyīihitīe biū na mūhooreire na mūkīrīrīrie, na nīngī mūkīranagīrie mūndū na ūria ūngī mūrī na wendani. **3** Geriai na kīyo nīguo mūtūūrīre ūrūmwe wa Roho, muohanitio na thayū. **4** Nīgūkorwo kūrī mwīrī o ūmwe na Roho o ūmwe, o ta ūria mwetīrwo kūrīgīrīro o kīmwe rīria mwetirwo, **5** nake Mwathani o ūmwe, na wītīkio ūmwe, na ūbatithio o ūmwe; **6** nake Ngai no ūmwe na nowē lthe wa andū othe, ūria ūrī igūrū rīa andū othe, na ari kūndū guothe, na thīinī wa andū othe. **7** No rīrī, mūndū o mūndū witū nīaheetwo wega wa Ngai, kūringana na ūria Kristū aheanaga. **8** Nīkīo Maandīko moigaga atīrī: “Rīria aambatire igūrū, nīatongorīrie ariā maatahitwo mūtongoro-inī wake, na akihe andū iheo.” **9** (Rīu-rī, ciugo icio atī “nīambatire igūrū” nī kuuga atīa, angīkorwo ti kuuga atī o na nīaikūrīkire thī kūrīa kūrīku mūno? **10** Ūcio waikūrīkire nowē ūria wambatire igūrū o igūrū mūno, nīgeetha aiyūre kūndū guothe.) **11** Ūcio nīwe ūria wathuurire andū amwe matuīke atūmwō, na angī matuīke anabii, na angī matuīke ahunja, na ariā angī matuīke ariithi a ngoro cia andū o na arutani, **12** nīguo ahaarīrie andū a Ngai nī ūndū wa wīra wa gūtungata, nīgeetha mwīrī wa Kristū wongererwo hinya, **13** o nginya rīria ithuothe tūkaagia na ūrūmwe ūhoro-inī wa gwītīkia o na wa kūmenya Mūrū wa Ngai, na tūtūike agima o nginya tūgīe na ūgima mūkinyanīru kūna o ta ūria Kristū ahaana. **14** Hīndī ūrī tūgītige gūtuika tūkenge, tūria tūikanagio mwena na mwena, o na tūkīhurutagwo haha na harīa nī rūhuho o ruothe rwa ūrutani, na tūgītwaragīrīrio nī wara na ūhinga wa andū ūria maheenagīrīria andū naguo makamahītithia. **15** Handū ha ūguo-rī, tūngiaria ūhoro-wa-ma tūrī na wendani, nītūrīkūrāga maūndū-inī mothe thīinī wake ūria ari we mūtwe, na nīwe Kristū. **16** Kuuma kūrī we mwīrī wothē ūnyīitithanagio na ūkohānio hamwe nī nga iria ūnyīitithanagio, naguo ūgakūrāga na ūkeyakaga guo mwene thīinī wa wendani, o kīga gīkīrutaga wīra wakio. **17** Nī ūndū ūcio ngūmwīra atīrī, na ngāmūringīrīria thīinī wa Mwathani, atī no nginya mūtige gūtūūrāga ta ūria andū-a-Ndūrīrī matūūrāga, marī na meciiria ma tūhū. **18** Ūmenyo wao ūiyūrītwo nī nduma, na makaamūrānio na mūtūūrīre wa wendi wa Ngai nī ūndū wa ūrimū ūria ūrī thīinī wa uumanīte na ūmū wa ngoro ciao. **19** Nī ūndū wa kwaga thoni ciothe-rī, nīmeheanīte kūrī thuti cia ūūra-thoni magekaga mawaganu ma mīthemba yothē, na magathīi na mbere kwīrīrīria mangī maingī. **20** No inyuī mūtīamenyire Kristū na njīra iyo. **21** Ti-itherū nīmwaigūre ūhoro wake, na mūkīrutwo mūrī thīinī wake kūringana na ūhoro wa ma ūria ūrī thīinī wa Jesū. **22** Nīmwarutirwo, ūhoro ūkonī mūtūūrīre wanyu wa mbere, nīgeetha mwīāure mūndū wanyu ūria wa tene, ūria rīu ūthūkītio nī merīrīria maguo ma maheeni; **23** nīgeetha mwerūhīrio mwīcīrīrie wanyu; **24** na mwīhumbe mūndū ūria mwerū, ūria wombirwo ahaanaine na Ngai, ari na ūthingu na ūtheru ūria wa ma. **25** Nī ūndū ūcio, o ūmwe wanyu no nginya atigane na ūhoro wa maheeni, na mwaranagīrie ūhoro wa ma

mündü na ūria ūngi, nīgukorwo ithuothe tūri cīga cia mwīri ūmwe. **26** “Mwarakara mūtikehie”: Mūtikareke rīua rīthūe mūrī o na marakara, **27** o na mūtikanahē mūcūmī kamweke. **28** Mündü ūria ūiyaga, niatige gūcooka kūiya, nī kaba arute wīra, akenogagia, na ekage maündü mega na moko make, nigeetha agīe na kīndü angīgayana na arīa mabataire. **29** Mūtikanareke ndeto njūru ciume tūnua-inī twanyu, tīga o iria cia gwaka andū arīa angī kūringana na mabata mao, nīguo igunage arīa marīciiguaga. **30** Ningī mūtikanauithie Roho Mūtheru na Ngai ūūru, ūria wamwīkīre rūri o nginya rīria mūthenya ūria wa gūkūūro ūgaakinya. **31** Eheriai gatagatī-inī kanyu ūūru wa ngoro, na mang’ūrī na marakara, na njūgitano na njambani, o hamwe na rūmena rwa mūthemba o na ūrīkū. **32** Tuganagai na mūiguanagīre tha, na mūkarekanagīra mündü na ūria ūngi, o ta ūria Ngai aamūrekeire mehia manyu thīnī na wa Kristū.

5 Nī ūndü ūcio-rī, tūikai a kwīgerekania na Ngai, ta ciana ciendetwo mūno, **2** na mūtūire mwendaine o ta ūria Kristū aatwendire na akīruta nī ūndü witū arī iruta rīri na mūtaraīko mwega na igongona rīrūtīrwo Ngai. **3** No rīrī, thīnī wa thiritū yanyu gūtikanauīke gūkīgwetwo ūmaraya, kana ūndü o na ūrīkū wa waganu, kana ūkoroku, tondū maündü macio matiagīrīre harī andū a Ngai arīa aamūre. **4** O na gūtikanagīe mīario ya ūūra-thoni, o na kana mīario ya ūrimū, o na kana mīario ya itherū rītarī rīega. Mīario ta īyo ndīagīrīre kūgwetagwo; nī kaba gūcookagīria Ngai ngaatho. **5** Tondū nīmūūi wega na ma atī: gūtīrī mūhūūri-maraya, kana mündü mwaganu, o na kana mündü mūkoroku; mündü ūria wīkaga ūguo nī mūhooi mīhianano, andū ta acio gūtīrī ūri na igai thīnī wa ūthamaki wa Kristū na wa Ngai. **6** Mūtikareke mündü o na ū amūheenie na ciugo cia tūhū, nīgukorwo maündü ta macio nīmo matūmaga mang’ūrī ma Ngai makinyīre andū arīa matamwathikagīra. **7** Nī ūndü ūcio-rī, mūtikagīe ngwatanīro nao. **8** Nīgukorwo hīndī īmwe mwarī nduma, no rīu mūrī ūtheri thīnī wa Mwathani. Tūūrai ta ciana cia ūtheri **9** (nī ūndü maciaro ma ūtheri monekaga thīnī wa ūhoro wothe wa gwīkana wega, na wa ūthingu, o na ūhoro wa ma), **10** na mūtūirīe muone maündü marīa makenagīa Mwathani. **11** Mūtikananyiitane na andū arīa mekagīra maündü nduma-inī marīa matarī maciaro, nī kaba mūmoimbūrage. **12** Nīgukorwo o na nī thoni kūgweta maündü marīa mekagīrwo hitho-inī nī andū acio aremī. **13** No ūndü o wothe ūria ūrehetwo ūtheri-inī nīwonekaga, **14** nīgukorwo ūtheri ūcio nīguo ūtūmaga kīndü o gīothe kīoneke. Kīu nīkīo gītūmaga kwīrwo atīrī: “Arahūka, wee ūkomete, ūrīūke uume kūrī arīa akuū, nake Kristū nīegūkwarīra.” **15** Nī ūndü ūcio-rī, mwīmenyererei wega ūria mūrītūūraga, mūtīgātūūrage ta andū matarī ogī, no tūūrai ta andū ogī, **16** mūkīhūthagīra mweke o wothe mūrī naguo tondū matukū maya nī mooru. **17** Nī ūndü ūcio mūtigaikare ta andū akīgū, no ikaragai mūmenyete wega ūria Mwathani endaga. **18** Ningī-rī, mūtīkarīro nī ndībei, nī ūndü ūrīu nīguo ūtwaragīrīria mündü ūmaramarī-inī. Handū ha ūguo-rī, iyūrwoi nī Roho. **19** Aranagīraī

mündü na ūria ūngi na ciugo cia thaburi, na nīmbo cia kūinīra Ngai, o na nīmbo cia kūguna maroho. Inagai na mūtungage na nīmbo ngoro-inī cianyu nī ūndü wa Mwathani, **20** na mūcookagīrie Ngai o we lthe witū ngaatho maündü-inī mothe, thīnī wa rītwa rīa Mwathani witū Jesū Kristū. **21** Mwīnyīihagīrie mündü na ūria ūngi nī ūndü wa ūria mūtūite Kristū. **22** Inyuī atumia-rī, mwīnyīihagīrie athuuri anyu o taarī Mwathani mūrenyīihīria. **23** Nīgukorwo mūthūuri nīwe mūtwe wa mūtumia o ta ūria Kristū nake arī we mūtwe wa kanitha, o guo mwīri wake, na nowe Mūhonokia waguo. **24** Na rīrī, o ta ūria kanitha wīnyīihagīria Kristū, ūguo no taguo nao atumia magīrīrwo nī kwīnyīihīria athuuri ao maündü-inī mothe. **25** Inyuī athuuri-rī, endagai atumia anyu, o ta ūria Kristū eendire kanitha na akīruta nī ūndü waguo **26** nīguo awamūre aūtue mūtheru-rī, nī kūūthambā aūthambirīe na maaī na ūndü wa kiugo, **27** nīguo ahothe kwīrehere we mwene kanitha ūri na rīiri, ūtarī irooro kana handū hagūtharu, o na kana kaūgū kangī o gothe, no ūtūike kanitha mūtheru na ūtarī na ūcuuke. **28** O ūguo, noguo athuuri magīrīrwo nī kwenda atumia ao o taarī mūrī yao ene. Mündü ūria wendete mūtumia wake nīwe mwene wīyendete. **29** Nīgukorwo gūtīrī mündü ūthūire mwīrī wake mwene, no nīkūhe aūheaga irīo na akaūmenyerera, o ta ūria Kristū ekaga kanitha, **30** Tondū tūri cīga cia mwīri wake. **31** “Gīkī nīkīo gītūmaga mündü mūrūme atige ithe na nyina, na anyīitane na mūtumia wake, nao eerī magatūika mwīrī ūmwe.” **32** Ūyū nī ūhoro wa hitho nene, na nī wa bata mūno, na ngiuga ūguo nī ūhoro wa Kristū na kanitha ndīraria. **33** No rīrī, o mündü nīendage mūtumia wake o ta ūria eendete we mwene, nake mūtumia nīaheage mūthūuri wake gītīio.

6 Inyuī ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu thīnī wa Mwathani, nīgukorwo gwīka ūguo nīguo kwagīrīre. **2** “Tīa thoguo na nyūkwa,” rīu nīrīo rīathani rīa mbere rīrīa rīrī na kīranīro, **3** “nīguo maündü maku mothe magaacīre, na ūkenere gūtūūra muoyo hīndī ndaaya gūkū thī.” **4** Na ūnyū maīthe-rī, mūtīkarakagīe ciana cianyu; handū ha ūguo-rī, cīreragei mūgīcīrutaga na mūgīcītaaraga thīnī wa Mwathani. **5** Inyuī ngombo-rī, athīkagīrai aathani anyu a gūkū thī, mūkīmatīaga na mūkīmetīgīraga, mūtārī na ūhinga ngoro-inī, o taarī Kristū mūrathīkīra. **6** Mūtīkamaathīkagīre o hīndī rīria maramuona atī nīguo mamwendage; no ikagai ūguo ta mūrī ngombo cia Kristū, mūgīkaga maündü marīa Ngai endaga mekwo mwīendeire na ngoro cianyu. **7** Tungatagai na ngoro yothe mūtārī na kīnyīria, taarī Mwathani mūrātungatīra, no tī andū, **8** nī ūndü nī mūūī atī Mwathani nīakarīha o mündü ūndü o wothe mwega ekaga arī ngombo kana atarī ngombo. **9** Na inyuī aathani-rī, ikagai ngombo cianyu o ro ūguo. Mūtīgacīhītagīre, tondū nī mūūī atī Mwathani wacio, na nowe Mwathani wanyu, arī o kūū igūrū, nake ndarī mūthutūkanio. **10** Ūhoro wa kūrīgīrīria ngūmwīra atīrī, gīagai na hinya thīnī wa Mwathani mūkīhotithagīo nī ūhoti wake mūnene. **11** Mwīohei indo ciothe cia Ngai cia mbaara nīguo mūhote gwītīiria mawara ma mūcukani. **12** Nīgukorwo kūgiana gwītū tī gwa kūgiana

na arĩa marĩ na mwĩrĩ na thakame, no tũgianaga na aathani, na mothamaki, na maahinya ma gũkũ thĩ ĩno ĩrĩ nduma, o na mbũtũ cia maroho mooru marĩ kũria igũrũ. **(aiōn g165)** **13** Nĩ ũndũ ũcio, mwĩothei indo ciothe cia Ngai cia mbaara, nĩguo mũkaahota gwĩtiiria mũthenya ũria mũũru wakinya, na mwarĩkia gwĩka maũndũ macio mothe, no mwĩhaande. **14** Nĩ ũndũ ũcio mwĩhaandei wega, mwĩhotorete mũcibi wa ũhoro ũria wa ma njohero, na mwĩohete gako ga kũgitĩra gĩthũri karĩa ka ũthingu, **15** namo magũrũ manyu mũmahaarĩrie gũthĩi kũhunja Ũhoro-ũria-Mwega wa thayũ. **16** Hamwe na indo ĩcio ciothe, oyai ngo ya wĩtikio, ĩria mũrĩhotaga kũhoria nayo mĩguĩ yothe ĩria yakanaga mwaki ya ũria mũũru. **17** Ningĩ ikĩrai ngũbia ya kĩgera ya ũhonokio, na mwĩothe rūhiũ rwa njora rwa Roho, naruo nĩruo kiugo kĩa Ngai. **18** Na mũhooyage hĩndĩ ciothe na mahooya ma mĩthemba yothe, mũgĩthaithanaga mũrĩ na Roho. Mwarĩkia gwĩka ũguo-rĩ, ikaragai mwĩhũgĩte, na mũhooyagĩre andũ arĩa aamũre hĩndĩ ciothe. **19** O na nĩ mwene-rĩ, hooyagĩrai, nĩguo rĩria rĩothe ngũtumũra kanua, heagwo ciugo na ngaaria itegwĩtigĩra ngĩmenyithania hitho ya Ũhoro-ũria-Mwega, **20** o ũria nĩ ndĩ mwarĩrĩria waguo, na noguo ũtũmĩte njohwo! Hooyagĩrai nĩguo ndiũheanage itegwĩtigĩra, o ta ũria njagĩrĩrwo nĩ gwĩka. **21** Tukiko, mũrũ wa Ithe witũ ũria mwende na ndungata iĩhokekete wĩra-inĩ wa Mwathani, nĩwe ũkũmwĩra maũndũ mothe, nĩgeetha o na inyuĩ mũmenye ũria ndariĩ na ũria njĩkaga. **22** Ndĩramũtũma kũrĩ inyuĩ nĩ ũndũ wa gĩtũmi gĩkĩ kiũmbe, nĩguo mũmenye ũhoro witũ ũria tũtariĩ, na nĩguo amũũmirĩrie ngoro. **23** Ariũ na aarĩ a Ithe witũ, mũrogĩa na thayũ, na wendani hamwe na wĩtikio ciumĩte kũrĩ Ngai Ithe witũ o na kuuma kũrĩ Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **24** Wega wa Ngai ũrogĩa na arĩa othe mendete Mwathani witũ Jesũ Kristũ na wendo ũria ũtathiraga.

Afilipi

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Timotheo, ngombo cia Kristũ Jesũ, Marũa maya tũrandikira andũ othe ariã aamũre thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ ariã mũrĩ kũu Filipi, hamwe na arori a kanitha, o na atungati aguo. **2** Mũrogĩa na wega na thayũ kũmĩte kũrĩ Ngai lthe witũ, na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho rĩria rĩothe ndaamũiririka. **4** Rĩria rĩothe ngũmũhoera inyuotho-rĩ, ndĩmũhooyagira hĩndĩ ciothe ngenete. **5** Tondũ wa ngwatanĩro iitũ na inyuĩ harĩ Ūhoro-ũria-Mwega, kuuma o mũthenya wa mbere nginya rĩu. **6** Nĩ nĩnjũũũ undũ ũyũ na ma, atĩ Ngai ũria waambĩrĩre wĩra mwega thĩĩnĩ wanyu nĩegũthĩĩ na mbere kũũruta, na ndekũũtĩgĩthĩria ataũrĩkĩte nginya mũthenya ũria Kristũ Jesũ agaacooka. **7** Kuona atĩ mũkoragwo mũrĩ ngoro-inĩ yakwa, nĩ njagĩrĩrwo nĩkũũgua ũguo nĩ undũ wanyu inyuotho; tondũ-rĩ, kana nĩ kuohwo njohetwo na mĩnyororo, kana nĩ kũrũũrĩra na gwĩkĩra hinya Ūhoro-ũria-Mwega, inyuĩ inyuotho nĩmũgwatanagĩra na nĩ thĩĩnĩ wa wega wa Ngai. **8** Ngai nĩ mũira wakwa atĩ nĩndĩmwĩrĩragĩria inyuotho ndĩ na wendo wa Kristũ Jesũ. **9** Na ũria hooyaga nĩ atĩrĩ: atĩ wendani wanyu ũĩngĩhe mũno makĩria, mũkĩongagĩrĩrwo ũmenyo na ũkũũku wotho, **10** nĩgeetha mũhotage gũkũũrana maũndũ marĩa magĩrĩre makĩria ya marĩa mangĩ, na mũkoragwo mũrĩ atheru na mũtarĩ na ũcuuke o nginya mũthenya ũria wa Kristũ, nĩ na mũtũũre mũĩyũrĩrwo nĩ maciario ma ũthingu marĩa monekaga na undũ wa Jesũ Kristũ, nĩguo Ngai akumagio na agoocagwo. **12** Na rĩu ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩngwenda mũmenye atĩ maũndũ marĩa mangorete ti-itherũ nĩmatũmĩte Ūhoro-ũria-Mwega ũthĩĩ na mbere. **13** Nĩ undũ ũcio-rĩ, nĩkũmenyekete wega nĩ arangĩri a nyũmba ya mũthamaki, o na kũrĩ andũ ariã angĩ othe atĩ nĩ njohetwo na mĩnyororo nĩ undũ wa Kristũ. **14** Nĩ undũ wa ũria njohetwo, ariũ na aarĩ a lthe witũ angĩ nĩmomiĩrĩro kwaria kiugo kĩa Ngai marĩ na ũũmĩrĩru mũnene na matarĩ na guoya. **15** Nĩ ũhoro wa ma atĩ amwe mahunjagia Kristũ marĩ na ũĩru na ngararĩ, no angĩ mahunjagia marĩ na ngoro njega. **16** Acio mahunjagia marĩ na ngoro njega-rĩ, mekaga ũguo marĩ na wendani, makĩmenyaga atĩ njigĩĩtwo gũkũ nĩ undũ wa kũrũũrĩra Ūhoro-ũria-Mwega. **17** Acio angĩ mahunjagia ũhoro wa Kristũ makĩenda kwĩguna, matarĩ na ngoro theru, mageciĩragia atĩ meka ũguo nĩmekũyongererithia thĩĩna rĩu ndĩ muohe. **18** No rĩrĩ, ũcio ti undũ wa bata kũrĩ nĩ. Undũ ũria wa bata nĩ atĩ Kristũ nĩahunjagio na njĩra o yotho, o na ingĩũũka nĩ njĩra ya ũĩnga, kana nĩ njĩra ya ũhoro wa ma. Na nĩ undũ wa ũguo-rĩ, nĩngena. **19** Nĩ, o na no ngũthĩĩ na mbere na gũkena, **19** nĩgũkorwo nĩnjũũũ atĩ nĩ undũ wa mahooya manyu na ũteithio ũria ũheanĩtwo nĩ Roho wa Jesũ Kristũ, maũndũ marĩa mangorete nĩmakagarũũka matũike kũhionokia. **20** Nĩnjĩrĩgĩrĩre ngĩhĩahĩaga na ngehoka atĩ ndigaconoka o na atĩa, no atĩ ngorwo na ũũmĩrĩru mũiganu nĩgeetha rĩu, na o ta ũria ndũire, Kristũ atũũgagĩrio thĩĩnĩ wa mwĩrĩ wakwa, ingĩkorwo ndĩ muoyo o na kana nguĩte. **21** Nĩgũkorwo harĩ nĩ-rĩ, gũtũũra muoyo nĩ Kristũ, nakuo gũkua-rĩ, nĩ uumithio.

22 No rĩrĩ, kũngĩkorwo gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ nĩkuo kũngĩtũma wĩra wakwa ũgĩe na maciario-rĩ, nĩ kĩ ingĩgĩthũura? Nĩ ndĩũũ! **23** Nĩ nĩnguucanĩrio nĩ maũndũ maya meerĩ: Nĩdiragĩria gũthĩĩ ngatũũranie na Kristũ, na ũguo nĩguo wega makĩria; **24** no gũtũũra muoyo ndĩ na mwĩrĩ ũyũ nĩ undũ wanyu nĩ kwagĩrĩre mũno makĩria. **25** Na tondũ nĩmenyete ũguo kũna-rĩ, nĩnjũũũ atĩ nĩngũtũũra muoyo, na nĩngũtũũrania na inyuĩ inyuotho nĩguo ndũme mũthĩage na mbere, na mũgĩe na gĩkeno nĩ undũ wa ũria mwĩtĩkĩte, **26** nĩgeetha ndakorwo na inyuĩ rĩngĩ, gĩkeno kĩanyu kĩyũrĩrĩre thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wakwa. **27** Na rĩrĩ, undũ ũria ũrĩ bata nĩ atĩ mũthĩage na mũthĩire rĩria yaganĩrĩre na Ūhoro-ũria-Mwega wa Kristũ, nĩgeetha ingĩũka kũmũrora kana njage gũũka, njiguage ũhoro wanyu o na itarĩ hamwe na inyuĩ menyage atĩ nĩmũkarĩte mwĩhaandĩte wega mũrĩ na roho o ro ũmwe, mũkĩrũũrĩra wĩtĩkio wa Ūhoro-ũria-Mwega mũrĩ na ngoro imwe, **28** mũtekũmakio o na atĩa nĩ ariã mamũthũire. Naguo undũ ũcio ũtũike kĩmenyithia kũrĩ o atĩ nĩmakanangwo, no atĩ inyuĩ nĩmũkahonokio, na Ngai we mwene nĩwe ũkaamũhonokia. **29** Nĩgũkorwo ha ũhoro wa Kristũ-rĩ, nĩmwĩtĩkĩrĩtio kũmwĩtĩkia, na to kũmwĩtĩkia kuo gwĩki, o na kũnyarĩrwo nĩ undũ wake, **30** kuona atĩ nĩmũrũria mbaara rĩria muonete ngĩrũia, na noyo mũraigua atĩ nĩ ndĩrũria o na rĩu.

2 Mũngĩkorwo mũrĩ na undũ o wotho wa kũũmanĩrĩria uumanĩte na ũria mũnyĩitithanĩtio na Kristũ, kana undũ o wotho wa kũhoorerania uumanĩte na wendani wake, o na kana wa kũgĩa na ngwatanĩro o yotho yumanĩte na Roho, o na kana ũhoro o wotho wa gũcaayanĩra na wa kũũganĩra tha uumanĩte na Kristũ-rĩ, **2** gũtũmagei gĩkeno giakwa kũiganĩre kũna nĩ undũ wa gũtũũra mũrĩ a mwĩcĩrĩre o ro ũmwe, na mwendaine na wendani o ũmwe, na mũrĩ kĩndũ kĩmwe thĩĩnĩ wa roho o na meciĩria. **3** Mũtĩkanekũ undũ mũkienda kwĩguna inyuĩ ene, o na kana nĩ undũ wa kwĩgaatha, no ikaragai mwĩnyĩhĩte, o mũndũ agatuaga mũndũ ũria ũngĩ nĩ mwega makĩria yake mwene. **4** O mũndũ wanyu ndakarũmbũyagie maũndũ o marĩa mamũkonĩi, no nĩarũmbũyagie maũndũ ma andũ ariã angĩ o namo. **5** Mwĩcĩrĩre wanyu wagĩrĩrwo ũtũike o ta ũria warĩ na Kristũ Jesũ: **6** We-rĩ, o na gũtũũka aarĩ Ngai, ndonire kũũganana na Ngai taarĩ undũ wa gũkumbatĩrio, **7** nowe nĩgũtiganĩria aatiganĩrĩre ũnene wake wotho, agĩtũika ta ngombo, agĩciarwo ta andũ a gũkũ thĩ. **8** Nake ahaana ta mũndũ-rĩ, akĩnyĩhĩia, na agĩthĩka o nginya akĩũragwo, o kũũragwo kũria kwa mũtharaba! **9** Nĩ undũ ũcio, Ngai nĩamũtũũgĩrĩre o nginya igũrũ mũno, na akĩmũhe rĩitwa rĩria rĩkĩrĩte marĩa mangĩ mothe, **10** nĩguo atĩ thĩĩnĩ wa rĩitwa rĩa Jesũ maru mothe magaturio, kũu igũrũ, na gũkũ thĩ, o na rungu rwa thĩ, **11** na nĩngĩ atĩ nĩmĩ ciothe ciumbũrage atĩ Jesũ Kristũ nĩ Mwathani, nĩguo Ngai lthe witũ agoocagwo. **12** Nĩ undũ ũcio, arata akwa endwa-rĩ, o ta ũria mũtũire mwathikaga, na to rĩria ndaarĩ hamwe na inyuĩ, no makĩria rĩu itarĩ hamwe na inyuĩ-rĩ, thĩĩnĩ na mbere kũrũrĩra ũhionokio wanyu wĩra, mũgũtũgagĩra na mũkĩnainaga, **13** nĩgũkorwo nĩ Ngai ũrutaga wĩra thĩĩnĩ wanyu agatũma mwende

gwikaga maündu make kuringana na wendi wake mwega. **14** Ikagai maündu mothe mütékunuguna na mütégukarania, **15** nigeetha mwage ücuuke na mütuike atheru, mütuike ciana cia Ngai itari na kauügu müri thiini wa rüciaro rürü ruogomu na rwaganu, na riria müri hamwe nao inyuü mükengage ta njata thiyothe, **16** o mürümitie kiugo kia muoyo, niguu ngaagia na ündu wa kwirahira müthenya üria wa Kristü atî ndiahanyükire tühü kana ngiruta wira nginoga tühü. **17** No riri, o na ingituka ndiraitwo thakame igürü ria igongona ta ndi iruta ria künyuuo, ni ündü wa ütungata üria mütungatagira Ngai uumanite na witikio wanyu-ri, ni ngenaga na ngacanjamüka hamwe na inyuü inuotho. **18** Ni ündü ücio, o na inyuü nimwagiriüro nigükena na mücanjamüke hamwe na niü. **19** Ningwihoka ndi thiini wa Mwathani Jesü atî ningümütümira Timotheo o narua, nigeetha o na niü ngaakena hündi iria ngaahoe ühoro wanyu. **20** Nigükorwo ndiri mündü üngi ühaana take, üria üngürümbüya maündu manyu na ma. **21** Nigükorwo andü aria angî othe marümbüyagia maündu mao ene, no ti maündu ma Jesü Kristü. **22** No inyuü nimüü atî Timotheo nîeyonanitie atî ni mündü mwega, tondü o ta üria mwana atungataga hamwe na ithe-ri, nuguo akoretwo agitungata hamwe na niü wiriini wa kühunja ühoro-üria-Mwega. **23** Ni ündü ücio, nindirehoka kümütüma küri inyuü o ndaaria kümenya üria maündu makwa megükara. **24** Ningi ndi na mwihoko thiini wa Mwathani atî niü mwene ningüka o narua. **25** No riri, ninguaona kwagiriire ndimütümiru mürü wa lthe witü Epafarodito, üria türutaga wira na tükarüirira ühoro wa Ngai nake, na niwe mütümwo wanyu üria mwandümiru niguu arümbüyagie mabata makwa. **26** Nigükorwo niamwiriragiria inuotho, na niaratangka tondü nîmwaiguite atî aari mürüaru. **27** Ti-itherü aari mürüaru, o na aari hakuhi gükua. No Ngai niamüguiriire tha, na to we wiki waigüirüro tha, no o na niü nianjigüiriire tha niguu ndikae küngihirwo ni kieha müno. **28** Ni ündü ücio, kü nikio kiratüma ndimütüme na kwiyendera künene, nigeetha kwamuona ringi mükene, na niü nyihanyiihirwo ni gütangika. **29** Mwamükirei wega thiini wa Mwathani mürü na gikenö kinene, na mütiage andü aria mahaana take, **30** tondü aari hakuhi gükua ni ündü wa wira wa Kristü, ategücaaira muoyo wake, nigeetha andeithiririe na üteithio üria inyuü mütangiahotire küuhe.

3 Ühoro wa kürikiriria ariu na aari a lthe witü ni atiri, kenagai thiini wa Mwathani! Ha ühoro wa gücookera ringi maündu o maria ndanamwandikira-ri, ücio ti ühoro wa küunogia, tondü harî inyuü ni ühoro wa kümütiirira. **2** Mwimenyagiriire andü acio mahaana ta magui, o acio mekaga maündu mooru, na aria metemengaga miiri. **3** Nigükorwo ithuü ni ithuü türüite küna, ithuü aria tühooyaga na Roho wa Ngai, o ithuü aria twirahaga thiini wa Kristü Jesü, nague mwihoko witü tütiügaga thiini wa mwiri, **4** o na gütuika o na niü mwene ingienda-ri, ndi na itümi cia gütüma ndiuhokage ühoro wa mwiri. Küngikorwo küri mündü üngi o wotho wiciiragia atî aari na itümi cia kügä na mwihoko thiini wa mwiri, niü nindimükiritie.

5 Nigükorwo niü ndaruithirio ndi na üküü wa thikü inyanja, na ndi wa rüciaro rwa andü a Isiraeli, na wa mühiriga wa Benjamin, na ndi Mühbirania waciariüwo ni Ahibirania. Ha ühoro ükonii watho-ri, ndi Müfarisai; **6** na ha ühoro ükonii kiyo-ri, ndaatüire nyariiraga kanitha; na ha ühoro wa üthingu üria uumanaga na watho-ri, ndiari na ücuuke. **7** No riri, maündu mothe maria ndaatuaga atî maari na uumithio küri ni-ri, riu ndimonaga mari ma tühü ni ündü wa kügä na Kristü. **8** Makiria ma üguo-ri, maündu mothe ndimatuaga ni ma tühü ndamagerekania na ümenyo üria ükirite maündu mothe üria uumanite na kümenya Kristü Jesü Mwathani wakwa. Ni ündü wake-ri, niü ndoorirwo niü indo ciothe, na niü ngicitua o ta mahuti ma güteo, nigeetha ndigüire na Kristü, **9** na ngoragwo ndi thiini wake, itari na üthingu wakwa mwene üria uumanaga na watho, no ükorwo ari üthingu üria uumanaga na gwitikia Kristü; üguo ni kuuga, üthingu üria uumaga küri Ngai, na wonekaga na ündü wa gwitikia. **10** Ündü üria niü ngwenda-ri, ni kümenya Kristü, na menyé hinya wa küriüka gwake, na ngwatanire nake mînyamaro-ini yake, na haanane nake ühoro-ini wake wa gükua, **11** niguu küngihoteka, ngaariükio nyume küri aria akuü. **12** Ndiroiga atî nindikitie kwamükira maündu macio mothe, o na kana ngarikia gütuika mwagiriüro küna, no nindirutanagiria na kiyo nigeetha ndinyiitiire o ündü üria ndanyiitiirwo ni Kristü Jesü. **13** Ariü na aari a lthe witü, ndigütua atî niü mwene nindikitie kwinyiitiire ündü ücio. No riri, ündü üria njikaga no ümwe: Nikürganirwo ndiganagirwo ni maündu maria mahitüku, na ngerutaniria müno gükinyira maündu maria mari mbere, **14** ngerutanagiria güthii ndorete na mbere niguu hootane heo kîheo kiria Ngai aheanaga, na nikio aanjitiire thiini wa Kristü Jesü atî niguu thiü igürü. **15** Ithuothe aria türü andü agima-ri, twagiriüro nitütüire twiciiragia o üguo. Na hangikorwo ni harî andü mari na meciiria mangi-ri, o na hau Ngai niarimüguiriria. **16** No riri, rekei tütüire kuringana na maündu maria türikitie kügä namo. **17** Ariü na aari a lthe witü, nyiitanirai na aria angî ühoro-ini wa kwigerekania na niü, na ningi mübaarage wega andü aria matüüraga na mütiürire o üria twamuonereire. **18** Nigükorwo, o ta üria ndanamwira kaingî mbere iyo, na o na riu no ngücookera ringi ühoro ücio ndi na maithori, andü aingî matüüraga mari thü cia mütharaba wa Kristü. **19** Andü acio-ri, kürigiriria kwao ni mwanangko, ngai yao niü nda ciao, namo maündu ma kümaconora nimo riiri wao. Ningi meciiragia o maündu ma gükü thi. **20** No riri, büürü üria türü aguo küembe ni küüria igürü. Na ithuü nitwetagiriira Mühonokia üria ükoima küu, na niwe Mwathani Jesü Kristü, **21** üria ükaagarüa miiri ino iitü mihinyaru nigeetha ihaanano na mwiri wake ücio üri riiri, ni ündü wa hinya üria ümühotithagä gwatha maündu mothe.

4 Ni ündü ücio, ariu na aari a lthe witü, o inyuü nyendete na ngeriragiria kümuona, ni inyuü gikenö giakwa na thümbi yakwa. Endwa akwa, üguo niguu mübatii kwîhaanda mürümitie thiini wa Mwathani. **2** Ningüthaitha Euodia o na thaithe Sunutuke nigeetha maiguane thiini wa Mwathani. **3** Ii-ni, o na ningüküüria,

wee mūrata wakwa wa ma, wee tūrutithanagia wīra ta tuohetwo icooki rīmwe, teithagia atumia acio, arīa maarūrīre Ūhoro-ūrīa-Mwega marī hamwe na nī, o na Klementi na andū arīa angī marutithanagia wīra hamwe na nī, arīa marītwa mao mandikītwo ibuku-inī rīa muoyo. **4** Ikaragai mūkenete hīndī ciothe mūrī thīinī wa Mwathani. O na nī nguuga o rīngī: Ikaragai mūkenete! **5** Rekei gūkīrīrīria kwanu kūmenyeke nī andū othe. Mwathani arī hakuhī gūūka. **6** Mūtīgatangīke ngoro nī ūndū o na ūrīkū, no rīrī, menyithagīaī Ngai maūndū marīa mothe mwendaga, mūkīmūhooyaga, na mūkīmūthaithaga, o na mūkīmūcookagīria ngaatho. **7** Naguo thayū wa Ngai, ūrīa ūtangīmenyeka ūrīa ūtarī, nūrīmenyagīrīra ngoro cianyu o na meciiria manyu thīinī wa Kristū Jesū. **8** Ūhoro wa kūrīkīrīria, ariū na aarī a Ithe witū-rī, nī atī maūndū marīa ma ma, na marīa ma gūtīika, na marīa ma kīhooito, na marīa matheru, na marīa ma kwendeka, na marīa ma kwīrīrīrio, angīkorwo kūrī maūndū mega kūna na ma kūgaathīrīrio-rī, mwīciiragīeī ūhoro wa maūndū ta macio. **9** Namo maūndū marīa mwerutire, kana mūkīamūkīra kana mūkīgūa kuuma kūrī nī, o na kana mūkīona thīinī wakwa, mekagei arī mo. Nake Ngai wa thayū nīarīkoragwo hamwe na inyuī. **10** Nīngūkena mūno thīinī wa Mwathani nīkuona atī marīgīrīrio-inī nīmūrurumūkītie ūhoro wanyu wa kwīnjiiria. Ti-itherū nīmūreīnjiiragia, no mūtīrarī na mweke wa kuonania ūguo. **11** Ndiroiga ūguo nī ūndū nīmbatāire, nīgūkorwo nīndīrutīte kūiganīra o ūrīa kūngīkorwo kūhaana. **12** Nīmenyete ūhoro wa gūikara ndī mūkīaru, na ngamenya ūhoro wa gūikara ndī mūtongu. Nīndīrutīte hitho ya gūikara njiganīre ūndū-inī o wothē na maūndū-inī mothe, kana nī kūhūūna, kana nī kūhūūta, kana nī kūngīhīrwo, o na kana nī kwaga. **13** Nīhotaga gwīka maūndū mothe na ūndū wa Kristū ūrīa ūheaga hinya. **14** No, nīmwekire wega nīkūnyītanīra na nī mathīina-inī makwa. **15** Makīria ma ūguo, o ta ūrīa inyuī andū Afilipi mūkūmenyārī, matukū-inī ma mbere rīria mwahunjīrio Ūhoro-ūrīa-Mwega, hīndī ūrīa ndoimire Makedonia, gūtīrī kanitha o na ūmwe wanyītanīre na nī harī ūhoro wa kūheana kana kwamūkīra, tiga o inyuī; **16** nīgūkorwo o na rīria ndaarī Thesalonike, nīmwandūmagīra ūteithio kaingī hīndī ūrīa ndaakoragwo mbatāire. **17** Ti atī nī kīheo ndīracaria kuuma kūrī inyuī, no ndīracaria kīria kīngīgwo mūthiithū-inī wanyu. **18** Nīnyamūkīrīte indo nyingī mūno makīria; nīndeheirwo indo cia kūnjigana, nīgūkorwo rīu nīnyamūkīrīte iheo iria mwanengerire Epafarodito andehere. Indo icio nī ta maruta marī na mūtārarīko mwega, marī igongona rītīkīrīku rīa gūkenia Ngai. **19** Nake Ngai wakwa nīarīkīragīrīria kūmūhe kīria gīothe mūngīkorwo mūbatāire, akīmūtanahagīra na ūtonga wake ūrīa wī rīiri thīinī wa Kristū Jesū. **20** Nake Ngai, o we Ithe witū, arogoocwo ngīnya tene na tene. **Ameni. (aiōn g165)** **21** Geithiai andū othe arīa aamūre thīinī wa Kristū Jesū. Ariū na aarī a Ithe witū arīa tūrī nao nīmamūgeithia. **22** Andū othe arīa aamūre nīmamūgeithia, na makīria arīa a mūciī wa Kaisari. **23** Wega wa Mwathani Jesū Kristū ūrogīa na maroho manyu. **Ameni.**

Akolosai

1 Nĩ nĩ Paulũ, mütũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ undũ wa wendo wa Ngai, tũri hamwe na Timotheo mũrũ wa Ithe witũ, **2** Tũramütũmĩra marũa maya inyuĩ andũ arĩa aamũre, o inyuĩ arĩũ na aarĩ a Ithe witũ mütũire mũri ehokeku thiĩni wa Kristũ kũu Kolosai: Mũrogĩ na wega na thayũ ciumĩte kũri Ngai Ithe witũ. **3** Hĩndĩ ciothe rĩria tũkũmũhoera, nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, **4** tondũ nĩtũguĩte ũhoro wa ũria mwĩtikĩtie Kristũ Jesũ, o na ũria mwendete andũ arĩa othe aamũre, **5** naguo nĩ witũkio na wendani iria ciumanaga na kĩrĩgĩrĩro kĩria mũigĩrwo kũu igũrũ na kĩria mũrĩkĩtie kũigua ũhoro wakĩo thiĩni wa ũhoro ũria wa ma, na nĩguo ũhoro-ũria-Mwega **6** ũria ũmũkinyĩre. Kũndũ guothe gũkũ thĩ ũhoro-ũyũ-Mwega nĩũraciara maciara na nĩũratheerema, o ta ũria ũkoretwo ũgũka gatagatĩ-inĩ kanyu kuuma mũthenya ũria mwaũguire na mũkĩmenya wega wa Ngai na ma. **7** Mwamenyire ũhoro ũcio kuuma kũri Epafara, ũria twendete, na mũruti wĩra hamwe na ithuĩ o we mũtungatĩri wa Kristũ wa kwĩhokeka ithenya riitũ, **8** na nowe ũtũheete ũhoro wa ũria mwendaine mũri thiĩni wa Roho. **9** Nĩ undũ wa ũguo-rĩ, kuuma mũthenya ũria twaũguire ũhoro ũcio wanyu, tũtĩrĩ twatigithĩria kũmũhoera, tũgithaithaga Ngai amũiyũrie ũmenyo wa wendi wake, na amũheage ũũgĩ na ũtaũkuo wotho maĩndũ-inĩ mothe ma kĩiroho. **10** Na tũhooyaga ũguo nĩguo mũhote gũtũura mütũũire ũringaine na ũria Mwathani endaga na mũmũkenagie maĩndũ-inĩ mothe: mũciarage maciara mawĩra-inĩ mothe mega marĩa mũrutaga, na mũkũrage thiĩni wa ũmenyi wa kũmenyana na Ngai, **11** mũgũnkagĩrwo hinya na ũhoti wotho kũringana na hinya wake ũri na riiri nĩgeetha mũhote gũkiragĩrĩria mũno mũtegũthethũka na mũri na gikeno, **12** na mũgĩcookagĩria Ithe witũ ngaatho, ũria ũmũtũite aagĩrũru a kũgaya igai rĩa arĩa aamũre ũthamaki-inĩ wa ũtheri. **13** Nĩgũkorwo Ngai nĩatũhonoketie, agatũrũta ũthamaki-inĩ wa nduma, na agatũthamĩria ũthamaki-inĩ wa Mũriũ ũria endete mũno, **14** thiĩni wake-rĩ, nĩtũkũũrĩtwo na tũkarekerwo mehĩa maitũ. **15** ũcio nĩwe mũhianĩre wa Ngai ũria ũtonekaga, na nĩwe irigithathi harĩ indo ciothe iria ciombirwo. **16** Nĩgũkorwo nĩwe wombire indo ciothe: indo iria irĩ igũrũ na iria irĩ thĩ, iria cionekaga na iria itonekaga, o na angĩkorwo nĩ itĩ cia ũnene kana maahinya, kana aathanĩ o na kana arĩa marĩ ũhoti; indo ciothe ciombirwo nĩwe na nĩguo itũike ciake. **17** Kristũ nĩwe warĩ kuo mbere ya indo ciothe, nacio indo ciothe itũũraga inyiitithanĩtio nĩwe. **18** Nĩngĩ nĩwe mũtwe wa mwĩrĩ, arĩ guo kanitha, na nĩwe kĩambĩrĩria na irigithathi harĩ andũ arĩa manariũka, nĩgeetha thiĩni wa maĩndũ mothe atũike nĩwe mütũũgĩrie kũri indo ciothe. **19** Nĩgũkorwo Ngai nĩoonire arĩ wega atĩ ũiyũru wa Ngai wotho ũkare thiĩni wake, **20** na nĩ undũ wa Kristũ indo ciothe itũike cia kũiguithanio na Ngai, iria irĩ thĩ o na kana iria irĩ igũrũ, nĩ undũ wa ũria aarehire thayũ na undũ wa thakame yake, irĩa yaitirwo mũtharaba-inĩ. **21** Hĩndĩ imwe inyuĩ mwaũire mwamũranĩtio na Ngai na mwari thũ ciake meciiria-inĩ manyu nĩ undũ wa mĩtugo

yanyu mĩuru. **22** No rĩu nĩamũguithanĩtie na Kristũ na undũ wa ũria aakũire arĩ na mwĩrĩ nĩgeetha amũrũgamie mbere yake mũri atheru, na mũtarĩ na ũũgũ, o na mũtarĩ na ũcuuke, **23** mũngĩthĩĩ na mbere na gwĩtikia mwĩhaandite na mũri arũmu, na mũtekwenyenyeke kuuma kũri kĩrĩgĩrĩro kĩria kinyiitĩrĩrwo nĩ ũhoro-ũria-Mwega. ũhoro ũcio nĩguo ũhoro-ũria-Mwega ũria mwaũguire, na ũria ũhunjĩtio kũri ciũmbe ciothe cia gũkũ thĩ, na nĩguo nĩ Paulũ ndukĩte ndungata yaguo. **24** Na rĩu nĩngenetie nĩ undũ wa maĩndũ marĩa thiĩnitio namo nĩ undũ wanyu, na ngaiyũrĩrĩria thiĩni wa mwĩrĩ wakwa kĩria gĩtĩgaire ũhoro-inĩ wa kũnyamario gwa Kristũ, ngamaiyũrĩrĩria nĩ undũ wa mwĩrĩ wake, na nĩguo kanitha. **25** Na nĩ ndaatũrwo ndungata yaguo na undũ wa gũtũmwo nĩ Ngai ndĩmũrehere ũhoro wa Ngai mũũmenye kũna, **26** na nĩ guo hitho irĩa itũire irĩ hithe kuuma o tene, njĩarwa na njĩarwa, no rĩu nĩũguũrĩrio arĩa aamũre. (aĩon g165) **27** O acio nĩo Ngai oonire arĩ wega kũmenyithia hitho ya ũtonga ũria ũri riiri kũri andũ-a-Ndũrĩrĩ, nayo hitho iyo nĩ atĩ Kristũ arĩ thiĩni wanyu, o we kĩrĩgĩrĩro gĩa gũkaagia na riiri. **28** ũcio nĩwe tũhunjagia, tũgitaaranaga na tũkirutaga o mĩndũ wotho tũri na ũũgĩ wotho, nĩgeetha tũkarũgamia o mĩndũ wotho aagĩrĩre kũna thiĩni wa Kristũ. **29** Nĩ undũ wa gũtũmi kũ nĩndĩnogagia, ngĩngĩaga kũringana na hinya wake wotho, ũria ũrutaga wĩra na hinya thiĩni wakwa.

2 Nĩngwenda mũmenye ũria ndũgiaga nĩ undũ wanyu, na nĩ undũ wa andũ arĩa marĩ Laodikia, o na nĩ undũ wa arĩa matarĩ maanyona nĩ mwene. **2** Ndũgiaga ũguo nĩgeetha magĩe na ũmĩrĩru wa ngoro na magĩe na ũrũmwe mohanĩtio nĩ wendani, na nĩgeetha maingĩhĩrwo nĩ ũtonga wa kũmenya wega ũhoro wa hitho ya Ngai, na nĩyo Kristũ, **3** ũria thiĩni wake kũhithĩtwo mĩthiithũ yotho ya ũũgĩ na ũmenyo. **4** Ndĩramwĩra ũguo nĩgeetha mĩndũ o na ũrĩkũ ndakanamũheenie na ngarari cia mawara. **5** Nĩgũkorwo o na ndatũika ndĩrĩ hamwe na inyuĩ thiĩni wa mwĩrĩ, ndĩ hamwe na inyuĩ thiĩni wa roho, na ngakena nĩkuona ũria mũri mĩbango mĩega, na ũria witũkio wanyu thiĩni wa Kristũ ũri mũrũmu. **6** Nĩ undũ ũcio-rĩ, o ta ũria mwamũkĩrĩre Kristũ Jesũ arĩ Mwathani, thiĩni na mbere gũtũura thiĩni wake, **7** mũhaandĩtwo na mũgaakwo thiĩni wake, na mũkĩongagĩrĩrwo hinya thiĩni wa witũkio o ta ũria mwarutirwo, na mũkĩrĩrĩrie gũcookia ngaatho. **8** Mwĩmenyerere mĩndũ o na ũrĩkũ ndakanamũtahe meciiria na maũũgĩ ma maheeni ma tũhũ, marĩa moimanaga na mĩtugo ya andũ na irĩra iria cia ndũire cia thĩ ĩno, na tĩ kuuma kũri Kristũ. **9** Nĩgũkorwo ũiyũru wotho wa ũngai ũtũũraga thiĩni wa Kristũ arĩ na mwĩrĩ, **10** na inyuĩ nĩmũiyũrĩtwo nĩ muoyo thiĩni wa Kristũ, ũria arĩ we Mũnene igũrũ rĩa hinya o wotho na ũhoti o wotho. **11** O na inyuĩ nĩmwarũire thiĩni wake, na tĩ na undũ wa moko ma andũ, no nĩ undũ wa kwehererio mütũũrĩre wa mehĩa, kũringana na irua rĩria rĩruithanagio nĩ Kristũ. **12** Nĩgũkorwo nĩgũthĩkwo mwathikĩrwo hamwe nake rĩria mwabatithĩrio, na mũkĩrĩũkio hamwe nake nĩ undũ wa gwĩtikia hinya wa Ngai, ũria wamũrĩũkĩrie akũuma kũri arĩa akũũ.

13 Hīndi īrīa mwakuite nī ūndū wa mehīa manyu na mūgaikara ta mūtaruite nī ūndū wa mūtūūrīre wanyu wa mehīa-rī, Ngai nīātūmīre mūgīe na muoyo hamwe na Kristū. Ngai nīātūrekeire mehīa maitū mothe, **14** na aarīkia gūtharia watho ūrīa warī mwandike hamwe na mūtabarīre wago, o ūcio watūthitangaga na watūire ūreganīte na ithuī-rī; akīweheria na ūndū wa kūūhūrīra mīcumarī mūtharaba-inī. **15** Thuutha wa gūtooria maahinya na monene macio-rī, nīamonanīrie mbere ya mūingī, akīrūūhagia nī ūndū wa ūrīa aamatooretie mūtharaba-inī. **16** Nī ūndū ūcio mūtikanareke mūdū o na ūrīkū amūtūire ciira nī ūndū wa irio iria mūrīāga, kana kīrīa mūnyuuga, kana ūhorō-inī wa mīthenya īrīa mīamūre, kana gūkūngūtīra Karūgamo ka Mweri, o na kana mūthenya wa Thabatū. **17** Maūdū macio no kīruru kīa maūdū marīa magooka; no rīrī, ma yamō-rī, nī Kristū we mwene. **18** Mūtikanareke mūdū o na ūrīkū, ūrīa wendete gwītua mūhooreri, na akahooyaga araka, atūme mūtunywo kīheo kīrīa mūtanyite kuona. Mūdū ta ūcio nīataaragīria na nīrīa nene maūdū marīa onete, na mwīciirīrie wake ūtarī wa kīroho ūgatūma etīe nī ūndū wa mecīria make ma tūhū. **19** Mūdū ta ūcio ndegwatanīte na Mūtwe, ūrīa arī we ūnyīitagīrīra mwīrī wothe, akaūnyīitithania hamwe na nyūiro ciohanīto na mīkiha, nago ūgakūra o ta ūrīa Ngai atūmaga ūkūre. **20** Atīrīrī, angīkorwo inyuī nīmwakuire hamwe na Kristū, na mūgītīgana na īrīra iria cia ndūire cia thī īno-rī, nī kī gītūmaga mwathīkīre mawatho mayo, ta mūtūire mūrī a thī? **21** Namo nī ta maya: “Ndūkanyiite! Ndūgacame! Ndūkahutiel!” **22** Maūdū macio mothe maraaria ūhorō wa indo iria ithiraga bata ciarīkia kūhūthīrwo, tondū icio no īrīra na wathani na ūrutani wa andū. **23** Tī-itherū, mītabarīre ta īyo yonekaga ta īrī na ūūgī, nī ūndū wa mīhoere yao īrīa methuurīre, na ūhooreri wa gwītua, na kwīnyerekia, no makaaga kuona bata wa kwīgīrīrīra merīrīria ma mwīrī.

3 Na rīrī, kuona atī rīu nīmūrīūkītio hamwe na Kristū-rī, ngoro cianyu nīkīrūmbūyagie maūdū marīa ma igūrū, o kūrīa Kristū aikarīte guoko-inī kwa ūrīo kwa Ngai. **2** Mecīria manyu nīmeciiragie maūdū marīa ma igūrū, no tī maūdū marīa ma thī īno. **3** Nīgūkorwo nīmwakuire, nago muoyo wanyu rīu nīmūhīthe hamwe na Kristū thīnī wa Ngai. **4** Na rīrīa Kristū, ūrīa arī we muoyo witū, akoonekana-rī, hīndi īyo o na inyuī nīmūkonekana hamwe nake mūrī na rīiri. **5** Nī ūndū ūcio-rī, tuagai maūdū mothe ma mwīrī ūyū wa ndūire ta makūte namo nī ta: ūhūūri-maraya, na mecīria mathūku, na thuti cia mwīrī, na merīrīria mooru, na ūkoroku, nago no ūndū ūmwe na kūhooya mīhianano. **6** Tondū wa maūdū macio, mang’ūrī ma Ngai nīmarooka. **7** O na inyuī mwatūire mūthīaga na mīthīire īyo mūtūūrīre-inī ūrīa mwatūūraga mbere īyo. **8** No rīu no ngīnya mwīaūre maūdū maya mothe, namo nī, marakara, na mang’ūrī, na rūmena, na njambanio, na kwārīa maūdū ma thonī na kanua. **9** Tigagai kūheenania mūdū na ūrīa ūngī, kuona atī nīmwīyāūrīte mūdū ūrīa wa tene na cīko ciake, **10** na mūkehumba mūdū ūngī mwerū, ūrīa werūhagio ngīnya agīe na

ūmenyo na agīe na mūhianīre wa ūrīa wamūūmbire. **11** Na ūhorō-inī ūcio hatīrī Mūyunani kana Mūyahudi, mūdū mūrūu kana mūdū ūtarī mūrūu, kana mūdū mūcerjī, kana Mūsīkuthi, kana mūdū ngombo kana ūtarī ngombo, no Kristū nīwe maūdū mothe, na arī thīnī wa maūdū mothe. **12** Nī ūndū ūcio-rī, tondū mūrī andū athuure nī Ngai, andū atheru na mendetwo mūno nīwe, mwīhumbei ūiguanīri wa tha, na gūtugana, na kwīnyīhīa, na kūhoerera na gūkīrīrīria. **13** Kīranagīrīrai mūdū na ūrīa ūngī, na mūrekanagīre rīrīa mūdū angīkorwo ekītū ūūru nī ūrīa ūngī. Rekanagīrai o ta ūrīa Mwathani aamūrekeire inyuī. **14** Nīngī gūkīra maūdū macio mothe mega-rī, gīai na wendani, tondū nīguo wohanagia maūdū mothe hamwe nīguo magīrīre kūna. **15** Rekei thayū wa Kristū wathanage ngoro-inī cianyu, tondū inyuī mūrī ta cīga cia mwīrī ūmwe-rī, mwetīrwo thayū. Na nīngī mūcookagīe ngaatho. **16** Rekei ūhorō wa Kristū ūtūūrage ūingīhīte mūno thīnī wanyu, mūkīrutanaga na mūgītaaranaga mūdū na ūrīa ūngī mūrī na ūūgī mūingī, o mūkīinaga thaburi, na nyīmbo cia Ngai, o na nyīmbo cia kīroho, mūrī na ngaatho harī Ngai ngoro-inī cianyu. **17** Na ūndū ūrīa wothe mūrīkaga, mūkiāria kana mūgīka ūndū, wīkagei wothe rīitwa-inī rīa Mwathani Jesū, mūgīcookagīria Ngai lthe witū ngaatho thīnī wake. **18** Inyuī atumia-rī, mwīnyīihagīriei athuuri anyu, o ta ūrīa kwagīrīre thīnī wa Mwathani. **19** Na inyuī athuuri-rī, endagai atumia anyu na mūtīkamakūūmage. **20** O na inyuī ciana-rī, athīkagīrai aciari anyu maūdū-inī mothe, nīgūkorwo gwīka ūguo nīgūkenagia Mwathani. **21** Na inyuī mathe-rī, mūtīkarakaragīe ciana cianyu, itikae gūkua ngoro. **22** Na inyuī ngombo-rī, athīkagīrai aathani anyu a gūkū thī maūdū-inī mothe, na to hīndi īrīa maramuona atī nīgeetha mamwende, no maathīkagīre mūrī na ngoro itarī na ūhinga na nī ūndū wa gūtīa Mwathani. **23** Na rīrī, ūndū o wothe ūrīa mūrīkaga, wīkagei na ngoro wanyu yothē, taarī Mwathani mūraturīra wīra, no tī andū, **24** mūkīmenyaga atī nīmūkaamūkīra igai kuuma kūrī Mwathani rīrī kīheo kīanyu. Nī Mwathani Kristū mūtungatagīra. **25** Mūdū o wothe ūrīa wīkaga ūūru nīakarīhwo kūringana na ūūru wake, na gūtīrī gūtīra mūdū maūthī.

4 Inyuī aathani-rī, ikagai ngombo cianyu maūdū marīa magīrīre na marīa marī kīhooto, tondū nīmūū o na inyuī mūrī na Mwathi wanyu kūrīa igūrū. **2** Mwīheanagei na kīyo ūhorō-inī wa kūhooya, mwīgūite na mūgīcookagīria Ngai ngaatho. **3** Na mūtūhooyagīre o na ithuī, nīgeetha Ngai ahīngūrīre ndūmīrīrī iitū mūrango, nīgeetha tūhunjagīe ūhorō wa hitho ya Kristū, ūhorō ūrīa nī njohetwo nī ūndū wago. **4** Hooyagai nīgeetha ndūhunjagīe na andū magatāukīrwo wega, o ta ūrīa njagīrīrwo nī gwīka. **5** Tūikagai oogī harī maūdū marīa mūrīkaga andū arīa matarī a thīritū yanyu; mūtegūte mweke ūrīa mūrī nago wa gwīka wega. **6** Na mūkiāria, aragai hīndi ciothe mūyūrītū nī wega wa Ngai, nayo mīario wanyu itūike ta ikīrītū cumbī, nīgeetha mūmenyage ūrīa mūrīcookagīria o mūdū. **7** Tukiko nīakamūye ūhorō wakwa wothe. ūcio nī mūrū wa lthe witū twendete mūno, nī ndungata ya

kwihokeka na tütungataga nake thiiinĩ wa Mwathani. **8** Ndamütũma kũrĩ inyuĩ nĩ ūndũ wa ūhoru ūyũ kiũmbe, atĩ mũmenyithio wega ūrĩa ithuĩ tũhaana, na ningĩ atĩ amũũmĩrĩrie ngoro. **9** Megũũka na Onesimo, mũrũ wa Ithe witũ mwihokeku na ūrĩa twendete mũno, nake nĩ ūmwe wanyu. Acio nĩmekũmũhe ūhoru wa ūrĩa maũndũ mothe marekika gũkũ. **10** Nĩmwageithio nĩ Arisitariko ūrĩa tuohetwo nake, o na Mariko nĩamũgeithia, ūrĩa mũihwa wa Baranaba. (Nĩmwĩritwo ūhoru wake; angĩũka kũrĩ inyuĩ-rĩ, mwamũkĩrei.) **11** Jesũ ūrĩa wĩtagwo Jusito o nake nĩamũgeithia. Acio no-o Ayahudi thiiinĩ wa arĩa tũrutithanagia wĩra wa ūthamaki wa Ngai nao, na nĩmatuĩkĩte a kũnyũmĩrĩria. **12** Epafara, ūrĩa arĩ ūmwe wanyu na ndungata ya Kristũ Jesũ, nĩamũgeithia. We nĩamũhooyagĩra mũno hĩndĩ ciothe, nĩguo mũhote kwĩhaanda wega ūhoru-inĩ wothe wa kũhingia wendi wa Ngai, mũrĩ agima na mũrĩ na kĩrĩgĩrĩro gĩkinyanĩru. **13** Nĩĩ ndĩ na ūira wake atĩ nĩarutaga wĩra na hinya, akenogia nĩ ūndũ wanyu, na nĩ ūndũ wa arĩa marĩ Laodikia na Hierapoli. **14** Nĩmwageithio nĩ Luka ūrĩa ndagĩtarĩ, mũrata witũ twendete mũno, o na Dema. **15** Geithiai ariũ na aarĩ a Ithe witũ kũu Laodikia, na mũgeithie Numifa na andũ a kanitha ūrĩa ūrĩ gwake mũciĩ. **16** Na rĩrĩ, mwarĩkia gũthomerwo marũa maya, matũmei magathomerwo andũ a kanitha wa Laodikia, na inyuĩ no nginya muone atĩ nĩmwathoma marũa ma kuuma kanitha wa Laodikia. **17** Na mwĩre Arikipo atĩrĩ: “No nginya wone atĩ nĩwarĩkia wĩra ūrĩa wamũkĩrĩre thiiinĩ wa Mwathani.” **18** Nĩĩ Paũlũ nĩ nĩĩ ndaandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa. Ririkanai atĩ ndĩ muohe na mĩnyororo. Wega wa Ngai ūrogĩa na inyuĩ.

1 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ na Sila, na Timotheo, Twandĩkĩra kanitha wa Athesalonike marĩa maya ũria ũri thĩnĩ wa Ngai lthe witũ o na Mwathani Jesũ Kristũ. Wega na thayũ wa Ngai irogĩa na inyuĩ. **2** Nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndi ciothe nĩ ũndũ wanyu inyuothe, tũkĩmũgwetaga mahooya-inĩ maitũ. **3** Rĩria tũkũmũhoera tũrĩ mbere ya Ngai o we lthe witũ-rĩ, nĩtũrĩkanaga tũtegũtũgĩthĩria wĩra wanyu ũria uumanĩte na gwtĩkia, na kwĩnogia kwanyu kũria kũrehagwo nĩ wendani, o na kũkĩrĩria kwanyu, kũria kuumanĩte na kĩrĩgĩrĩro thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **4** Nĩgũkorwo, ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ mwendetwo nĩ Ngai, ithuĩ nĩtũũ atĩ nĩmwathuurirwo nĩwe, **5** tondũ Ũhoro-ũria-Mwega tũhunja, tũtĩamũreheire ũrĩ o ciugo theri, no twamũreheire ũrĩ na hinya, na ũrĩ na Roho Mũtheru, o na ũrĩ na ihooto itangĩthanganio. Nĩgĩ inyuĩ nĩmũũ ũria twaikaraga na inyuĩ nĩ ũndũ wa kũmũguna. **6** Inyuĩ mwatũkĩre a kwĩgerekania na ithuĩ, o na mũgĩtuĩka a kwĩgerekania na Mwathani, o na gũtuĩka mwarĩ na mĩnyamaro mĩngĩ, nĩmwamũkĩre ũhoro wake mũrĩ na gĩkeno kĩria kiheanagwo nĩ Roho Mũtheru. **7** Na nĩ ũndũ ũcio mũgĩtuĩka kĩonereria kũrĩ andũ ariũ othe metĩkĩtie kũu Makedonia, o na Akaia. **8** Naguo ũhoro wa Mwathani nĩwahunjire uumĩte kũrĩ inyuĩ, na to Makedonia na Akaia gwĩki, no rĩrĩ, o na wĩtkio wanyu thĩnĩ wa Ngai nĩumenyekete kũndũ guothe. Nĩ ũndũ ũcio tũtibataire kuuga ũndũ ũhoro-inĩ ũcio, **9** nĩgũkorwo andũ o ene nĩo maheanaga ũhoro wa ũria mwatũnyĩtĩre ũgeni. Nĩmaheanaga ũhoro wa ũria mwgatũrũkĩre Ngai, mũgĩtigana na mĩhianano nĩguo mũtungatagĩre Ngai ũria ũrĩ muoyo na ũria wa ma, **10** na mwetagĩrĩre Mũriũ oime igĩrũ, ũria aariũkĩre kuuma kũrĩ ariũ akuũ, nake nĩwe Jesũ, ũria ũtũhonokagia kuuma kũrĩ mang'ũrĩ marĩa magooka.

2 Inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩmũũ atĩ gũũka gwtĩ kũrĩ inyuĩ gũtiarĩ gwa tũhũ. **2** Mbere iyo nĩtwahtĩnĩrio na tũkĩrumwo rĩria twarĩ kũu Filipi, o ta ũria inyuĩ mũũ, no nĩ ũndũ wa gũteitho nĩ Ngai witũ, nĩtuomĩrĩrie na tũkĩmũhe Ũhoro-ũria-Mwega, o na akorwo nĩtwakararĩrio mũno. **3** Nĩgũkorwo gũthaithana gwtĩ gũtũmanĩte na ihĩtia, kana matanya ma maũndũ ma waganu, o na kana ma wara. **4** No rĩrĩ, ithuĩ nĩ kwaria twaragia ta andũ maamũrĩtuo nĩ Ngai a kwĩhokerwo Ũhoro-ũria-Mwega. Ithuĩ ti andũ tũrageria gũkenia, no nĩ Ngai, o we ũgeragia ngoro ciitũ. **5** Inyuĩ nĩmũũ atĩ ithuĩ ti ndeto cia kwĩyendereria twaragia, o na kana tũkahithĩrĩra ũhoro wa gũkorokera indo; Ngai nĩwe mũira witũ. **6** Ithuĩ tũtiacaragia kũganwo nĩ andũ, arĩ inyuĩ kana mũndũ ũngĩ o wothe. Tondũ tũrĩ atũmwo a Kristũ-rĩ, nĩtũngĩatuũkĩre mũrigo kũrĩ inyuĩ, **7** no nĩtwaikarĩre na inyuĩ tũhooreire, o ta ũria nyina wa ciana nini amenyagĩrĩra ciana ciake mwene. **8** Nĩ tondũ wa ũria twamwendete mũno, nĩtwakenagio nĩkũgwatanĩra na inyuĩ, na to Ũhoro-inĩ-ũria-Mwega wa Ngai wiki, no nĩtwagwatanĩre mĩtũũire-inĩ iitũ o nayo,

tondũ nĩmwatũkĩte andũ twendete mũno. **9** Ti-itherũ nĩmũkũrĩkanaga, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, wĩra witũ wa hinya na kwĩnogia gwtĩ; twarutaga wĩra ũtũkũ na mũthenya nĩguo tũtigatũke mũrigo harĩ mũndũ o na ũrĩkũ hĩndi irĩa twamũhunjaĩria Ũhoro-ũria-Mwega wa Ngai. **10** Inyuĩ mũrĩ aira, o na Ngai no mũira, ũria twatũire na inyuĩ ariũ mwĩtĩkĩtie tũrĩ atheru, na tũrĩ athingu, na tũtarĩ na ũcuuke. **11** Nĩngĩ nĩmũũ atĩ tweekaga mũndũ o mũndũ wanyu o ta ũria ithe wa ciana ekaga ciana ciake mwene, **12** tũkamũmagĩrĩria, na tũkamũhooreragia, o na tũkamũringagĩrĩria mĩtũũre mĩtũũrĩre yaganĩrĩre na ũria Ngai endaga, o we ũmwĩtaga mũtoonye thĩnĩ wa ũthamaki wake, na mũgie na riiri wake. **13** O na nĩngĩ nĩtũcookagĩria Ngai ngaatho tũtegũtũgĩthĩria tondũ rĩria mwamũkĩre kiugo kĩa Ngai, kĩa mwaigũre kuuma kũrĩ ithuĩ, mũtiakĩamũkĩre taarĩ kiugo kĩa andũ, no mwakĩamũkĩre ta kiugo kĩa Ngai, na nĩ ma, ũguo nĩguo kĩrĩ, na nĩkĩo kĩrutaga wĩra thĩnĩ wanyu inyuĩ mwĩtĩkĩtie. **14** Nĩgũkorwo inyuĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩmwatũkĩre a kwĩgerekania na makanitha ma Ngai marĩa marĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ kũria Judea: Nĩmwanyamarĩrio nĩ andũ a bũrĩ wanyu na mĩnyamaro o irĩa andũ a makanitha macio maanyamaragĩrio nayo nĩ Ayahudi, **15** o ariũ mooragĩre Mwathani Jesũ, na makĩũraga anabĩ, o na ithuĩ magĩtũngata. Nĩmarakaragia Ngai, na nĩ marĩ ũthũ na andũ othe **16** nĩ ũndũ wa kũgeria gũtũgĩria tũtikahunjĩrie andũ-a-Ndũrĩrĩ ũhoro nĩgeetha mahonoke. ũguo nĩguo meyonagĩrĩra mehia makamayiũrĩria. Namo mang'ũrĩ ma Ngai nĩmamakĩnyĩre. **17** No rĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, hĩndi irĩa twatĩgĩthanĩrio na inyuĩ gwa kahinda kanĩnĩ-rĩ, (ha ũhoro wa mwĩrĩ, no ti wa ngoro), nĩtwerutanĩrie na kĩyo kĩnene nĩgeetha tuonane na inyuĩ tondũ nĩtwamwĩrĩragĩria mũno. **18** Nĩgũkorwo nĩtwendete mũno gũũka kũrĩ inyuĩ, na makĩria nĩ Paũlũ, nĩndagerĩrie maita maingĩ no Shaitani nĩatũgĩrĩrie. **19** Nĩ ũndũ-rĩ, kĩrĩgĩrĩro giitũ gĩkĩrĩ kĩrĩkũ, kana gĩkeno giitũ, kana thũmbĩ irĩa tũngĩrĩra nayo mbere ya Mwathani witũ Jesũ rĩria agooka? Gĩthĩ ti inyuĩ? **20** Ti-itherũ, inyuĩ nĩ inyuĩ riiri witũ na gĩkeno giitũ.

3 Nĩ ũndũ ũcio, rĩria twaremĩrwo nĩgũkĩrĩria-rĩ, nĩtuonire arĩ wega tũtigwo tũrĩ ithuĩki kũu Athene. **2** Tũgĩgĩtũma Timotheo ũria mũrũ wa lthe witũ, na ndungata ya Ngai hamwe na ithuĩ ya kũhunja Ũhoro-ũria-Mwega wa Kristũ, nĩguo amwĩkĩre hinya, na amũũmĩrĩrie wĩtkio-inĩ wanyu, **3** nĩguo gũtikagĩe mũndũ ũngĩagagĩo nĩ magerio macio. Inyuĩ nĩmũũ wega atĩ nĩmo twathĩrĩrio. **4** Ti-itherũ o na hĩndi irĩa twarĩ na inyuĩ nĩtwamwĩraga kaingĩ atĩ no nginya tũnyariirwo. O ta ũria mũũ atĩ ũguo noguo gwacookĩre gũgĩtuĩka. **5** Nĩ ũndũ ũcio, rĩria ndaremĩrwo nĩgũkĩrĩria rĩngĩ-rĩ, ngĩtũmana nĩguo menye ũhoro wa wĩtkio wanyu. Nĩgũkorwo nĩndetĩgagĩra gũtigakorwo atĩ hihi mũgerania nĩamũgeretie, naguo wĩra witũ ũtuĩke wa tũhũ. **6** No rĩrĩ, rĩu Timotheo nĩ okĩte kũrĩ ithuĩ oimĩte kũrĩ inyuĩ, na agatũrehere ũhoro mwega ũkonĩ wĩtkio na wendani wanyu. Nĩatwĩrite atĩ nĩmũtũrĩkanaga hĩndi ciothe mũkenete, na atĩ nĩmwĩrĩragĩria gũtuona, o ta ũria o na ithuĩ twĩrĩragĩria kũmuona. **7** Nĩ ũndũ ũcio,

ariü na aarí a lthe witü-rí, o na türí na mĩnyamaro na mathĩĩna nĩtuomĩrĩrio twaigua ũhoro wanyu nĩ tondũ wa gwĩtikia kũu kwanyu. **8** Nĩgũkorwo rĩu tũgĩtũũra muoyo kũna, kuona atĩ nĩmwihaandite wega thĩĩnĩ wa Mwathani. **9** Tũngĩhota atĩa gũcookeria Ngai ngaatho cia kũigana nĩ ũndũ wanyu, tondũ wa gĩkeno kĩa gĩothe türí nakĩo mbere ya Ngai witü nĩ ũndũ wanyu? **10** Nĩtũhooyaga ũtukũ na mũthenya na kiyo kĩĩngĩ nĩgeetha tũkoonana na inyuĩ rĩngĩ na tũmũhere kĩa mũtarĩ nakĩo ũhoro-inĩ wa gwĩtikia kwanyu. **11** Rĩu-rĩ, Ngai mwene, o lthe witü, na Mwathani witü Jesü, marotũhingĩrĩra njĩra tũhote gũũka kũrĩ inyuĩ. **12** Mwathani arotũma wendani wanyu wongerereke na ũiyũrĩre harĩ o mündũ na ũrĩa ũngĩ, na harĩ andũ ariä angĩ othe, o ta ũrĩa o na ithuĩ tũmwendete. **13** Ningĩ aroĩkĩra ngoro cianyu hinya nĩgeetha mũgaakorwo mũtarĩ na ũcuuke, na mũrĩ atheru mbere ya Ngai, o we lthe witü, hĩndĩ irĩa Mwathani witü Jesü agooka hamwe na andũ ake ariä atheru othe.

4 Naguo ũhoro wa kũrigĩrĩria, ariü na aarí a lthe witü-rĩ, nĩ atĩ nĩtwamũrutire ũhoro wa mütũũre, ũrĩa ũkenagia Ngai, na noguo mütũũraga mwĩkaga. Rĩu tũkũmũũria na tũkamũringĩrĩria thĩĩnĩ wa Mwathani Jesü atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩkaga o ũguo. **2** Nĩgũkorwo nĩmũũĩ maĩndũ marĩa twamũtaaire namo, türí na ũhoti wa Mwathani Jesü. **3** Tondũ rĩrĩrĩ, ũndũ ũrĩa Ngai endete nĩ atĩ mũtũike andũ aamũre: atĩ mwĩtheemage ũmaraya; **4** na atĩ o ũmwe wanyu amenye gwatha mwĩrĩ wake mwene ũikarage ũrĩ mũtheru na akiũtũĩaga, **5** atarĩ na merĩrĩria ma mwĩrĩ ta andũ a ndũrĩrĩ ariä matooĩ Ngai; **6** na atĩ ha ũhoro wa maĩndũ macio, gũtigakorwo mündũ o na ũrĩkũ ũngĩhĩrĩria mũrũ na mwari wa ithe, kana amwĩke ũũru. Mwathani nĩakaherithia andũ nĩ ũndũ wa mehĩa mothe ta macio, o ta ũrĩa tũrĩkĩtie kũmwĩra na tũkamũkaania. **7** Tondũ Ngai ndatwĩtĩre maĩndũ ma waganu, no aatwĩtĩre nĩguo mütũũre mütũũrĩre wa ũtheru. **8** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, mündũ ũrĩa ũkũregana na ũrutani ũyũ ti mündũ araregana nake no nĩ Ngai, ũrĩa ũmũheaga inyuĩ Roho wake Mũtheru. **9** Na rĩu-rĩ, harĩ ũhoro wa kwendana na ariü na aarí a lthe witü-rĩ, tũtibataire kũmwandĩkĩra nĩ ũndũ inyuĩ ene nĩmũrutĩwo kwendana nĩ Ngai. **10** Na ti-itherũ, nĩmwendete ariü na aarí a lthe witü othe ariä marĩ Makedonia guothe. No nĩtũkũmũringĩrĩria inyuĩ ariü na aarí a lthe witü, atĩ mũkĩragĩrĩrie gwĩka ũguo makĩria. **11** Atĩrĩrĩ, mwĩrĩrĩrie gũtũũra mütũũrĩre wa ũhooreri, na mũhang'agĩre o maĩndũ marĩa mamũkoniĩ, na mũrutage wĩra na moko manyu, o ta ũrĩa twamũrĩre, **12** nĩgeetha mütũũrĩre wanyu wa o mũthenya, ũtũme mũheagwo gĩtĩo nĩ andũ ariä matarĩ a thiritũ yanyu, na nĩgeetha mũtigatũike mũrĩgo kũrĩ mündũ o na ũrĩkũ. **13** No rĩrĩrĩ, ariü na aarí a lthe witü, tũtikwenda mũikarage mũtũoĩ ũhoro wa andũ ariä makomete, kana mũigũe kieha ta andũ ariä angĩ matarĩ na kũrĩgĩrĩro. **14** Nĩtwĩtikĩtie atĩ Jesü nĩakuire na akiũũka, na nĩ ũndũ ũcio nĩtwĩtikĩtie atĩ Ngai nĩakarehanĩria Jesü hamwe na andũ ariä makomete marĩ thĩĩnĩ wake. **15** Kũringana na kiugo kĩa Mwathani we mwene, tũkũmwĩra atĩ ithuĩ ariä türĩ muoyo, ariä tũtigĩtũwo nginya rĩrĩa agacooka

tũtigatongoria ariä marĩkĩtie gũkoma. **16** Thuutha wa ũguo, ithuĩ ariä tũgaakorwo türĩ muoyo na tũtigaire-rĩ, nĩtũkoyanĩrio hamwe nao tũtwarwo matu-inĩ nĩguo tũgacemanie na Mwathani rĩera-inĩ. Na nĩ ũndũ ũcio tũgaatũũrania na Mwathani nginya tene. **18** Nĩ ũndũ ũcio, ũmanagĩrĩria mündũ na ũrĩa ũngĩ na ciugo icio.

5 Na rĩrĩrĩ, ariü na aarí a lthe witü, ũhoro wa mahinda na mũthenya-rĩ, tũtĩri na bata wa kũmwandĩkĩra, **2** nĩgũkorwo nĩmũũĩ wega atĩ mũthenya wa Mwathani ũgooka o ta ũrĩa mũici okaga ũtukũ. **3** O rĩrĩa andũ maroiga atĩrĩ, “Kũrĩ thayũ na ũgĩtĩri,” hĩndĩ iyo nĩguo magaakorererwo nĩ mwanangĩko o rĩmwe, o ta ũrĩa mũtũmia ũrĩ nda akoragĩrĩrwo nĩ ruo rwa kũheo mwana, nao matikahonoka. **4** No inyuĩ ariü na aarí a lthe witü, mũtĩrĩ nduma-inĩ atĩ nĩguo mũthenya ũcio ũmũkorereke ta mũici. **5** Inyuĩ inyuotho mũrĩ ciana cia ũtheri na ciana cia mũthenya. Ithuĩ tũtĩrĩ a ũtukũ kana a nduma. **6** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũtĩgei gũkoma ta acio angĩ, no nĩtũikarage twĩguĩte na tũkerigagĩrĩria maĩndũ. **7** Nĩgũkorwo ariä makomaga-rĩ, makomaga ũtukũ, na ariä marĩagwo nĩ njooĩ-rĩ, marĩagwo ũtukũ. **8** No kuona atĩ ithuĩ türĩ a mũthenya-rĩ, nĩtũtũike a kwĩgĩrĩrĩria maĩndũ, twĩhumbĩte gako ga kũgĩtĩra gĩthũri karia ka wĩtikio na ka wendani, na tũgekĩra ũhoro wa kwĩrĩgĩrĩra ũhonokio taarĩ ngũbia ya kĩgera ya kũgĩtĩra mũtwe. **9** Nĩgũkorwo Ngai ndaatwamũrĩre nĩguo tũtũike a kũrakarĩrwo, no nĩtũtũike a kwamũkĩra ũhonokio thĩĩnĩ wa Mwathani witü Jesü Kristũ. **10** We nĩatũkũrĩre nĩgeetha, twakorwo twĩguĩte kana tũkomete-rĩ, tũgaatũũrania hamwe nake. **11** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ũmanagĩrĩria mündũ na ũrĩa ũngĩ na mwĩkĩranage hinya o ta ũrĩa mũreka rĩu. **12** Na rĩrĩrĩ, ariü na aarí a lthe witü, twamũthaita mütũĩage andũ ariä marutaga wĩra na kiyo thĩĩnĩ wanyu, ariä matũtwo arorĩ anyu na makamũtaaraga thĩĩnĩ wa Mwathani. **13** Mekagĩrĩrei mũno makĩria na mũmendage nĩ ũndũ wa wĩra ũcio marutaga. Tũũranagĩai na thayũ mündũ na ũrĩa ũngĩ. **14** Na ningĩ nĩtũkũmũringĩrĩria, inyuĩ ariü na aarí a lthe witü, mũkaanagie andũ ariä igũũta, na mũũmagĩrĩrie ariä marĩ guoya, na mũteithagie ariä matarĩ hinya, na mũkĩragĩrĩrie andũ othe. **15** Menyagĩrĩrai gũtikagie mündũ ũkũrĩhĩria ũũru na ũũru, no hĩndĩ ciothe geragĩai gũtugana inyuĩ-ene, na mũtugage andũ ariä angĩ othe. **16** Kenagai hĩndĩ ciothe; **17** hooyagai mũtegũtũgĩthĩria; **18** cookagĩrĩrai Ngai ngaatho maĩndũ-inĩ mothe, nĩgũkorwo ũguo nĩguo Ngai endaga harĩ inyuĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesü. **19** Mũtikanahorie mwaki wa Roho; **20** mũtikanaire ũhoro ũrĩa ũrathagwo. **21** Roranagĩai maĩndũ mothe. Rũmagĩai maĩndũ marĩa mega. **22** Theemagai ũndũ o wotho mũũru. **23** Ngai we mwene, o we Ngai wa thayũ, aromũtheria o kũna. Namo maroho manyu, na ngoro cianyu, o na mũrĩrĩ yanyu, irokaragio itarĩ na ũcuuke hĩndĩ irĩa Mwathani witü Jesü Kristũ agaacooka. **24** ũrĩa ũmwĩtaga inyuĩ nĩ mwĩhoheku, na nĩakahingia ũhoro ũcio. **25** Ariü na aarí a lthe witü, tũhooyagĩrei. **26** Geithiai ariü na aarí a lthe witü othe na ngeithi theru cia kũmumunyano. **27** Nĩndamwatha ndĩ mbere ya Mwathani atĩ marũa maya mathomerwo ariü na

aarĩ a lthe witũ othe. **28** Wega wa Mwathani witũ Jesũ
Kristũ ũrogĩa na inyuĩ.

2 Athesalonike

1 Nĩ ithuĩ Paũlũ, na Sila, na Timotheo, Twandikĩra kanitha wa Athesalonike marũa maya ũria ũri thiĩnĩ wa Ngai lthe witũ, o na thiĩnĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ: **2** Wega na thauĩ irogĩa na inyuĩ ciumite kũri Ngai lthe witũ, o na Mwathani Jesũ Kristũ. **3** Nĩtwagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, ariũ na aarĩ a lthe witũ, tondũ ũguo nĩguo kwagĩrĩre, tondũ witĩkio wanyu nĩurakũra mũno makĩria, o naguo wendani ũria o mũndũ arĩ naguo hari mũndũ ũria ũngĩ ũkaingĩha. **4** Nĩ ũndũ ũcio, nĩtwĩrahaga tũrĩ thiĩnĩ wa makanitha ma Ngai nĩ ũndũ wa gũkĩrĩrĩria kwanyu, na gwitĩkia kwanyu mĩnyamaro-inĩ yothe na magerio maria mũkĩragĩrĩria. **5** Maũndũ macio mothe nĩmonanagia atĩ itua rĩa Ngai rĩa ciira nĩ rĩa kĩhooto, na nĩ ũndũ ũcio mũtuo aagĩrĩru a gũtoonyu ũthamaki-inĩ wa Ngai, o ũcio mũnyariiragwo nĩ ũndũ waguo. **6** Ngai nĩ wa kĩhooto: We nĩakariha arĩa mamũthĩnagia na thiĩna, **7** no inyuĩ arĩa mũtũire mũthĩnagio amũhe kĩhurũko, o hamwe na ithuĩ. ũndũ ũcio nĩũkahinga hĩndĩ rĩa Mwathani Jesũ akaaguĩranĩrio oimite igũrũ arĩ thiĩnĩ wa mwaki ũgwakana, hamwe na araka ake arĩa marĩ hinya. **8** Nake nĩakaherithia andũ arĩa matooi Ngai na matathikagĩra ũhoro-ũria-Mwega wa Mwathani witũ Jesũ. **9** Nao nĩmakaherithio na kwanangwo kũria gũtagathira, na mahingĩrĩrio nja matikoone ũthũ wa Mwathani, o na ũnene wa hinya wake, (aiōnios g166) **10** mũthenya ũria agooka nĩguo atũũgĩrio thiĩnĩ wa andũ ake arĩa atheru, o na andũ othe arĩa mamwitĩkitie magege nĩ ũndũ wake. O na inyuĩ mũgaakorwo mũrĩ amwe ao tondũ nĩmwetĩkirie ũria witũ ũria twamũheire. **11** ũndũ ũcio nĩguo ũtũmaga tũmũhooyagĩre tũtęgũtĩgithĩria, atĩ Ngai witũ amũtue andũ maaganĩrĩre na gwiĩtwo kwanyu, ningĩ nĩ ũndũ wa hinya wake amũhingagĩrie matanya manyu mothe marĩa mega, o na wĩra o wothe ũria uumanĩte na witĩkio wanyu. **12** Tũhooyaga ũguo nĩgeetha rĩtwa rĩa Mwathani witũ Jesũ rĩtũũgagĩrio thiĩnĩ wanyu, o na inyuĩ mĩtũũgagĩrio thiĩnĩ wake, kũringana na wega wa Ngai witũ na wa Mwathani Jesũ Kristũ.

2 Atĩrĩrĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, ha ũhoro wa gũcoka kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ na gũcokanĩrĩrio gwiĩtwo harĩ we, nĩtũkũmũthaita, **2** atĩ mũtikahiũhe kwenyenyo kana mũhahũrwo nĩ ũrathi mũna, kana ndũmĩrĩri, o na kana marĩa merĩtwo atĩ moimĩte kũri ithuĩ, makoiga atĩ mũthenya wa Mwathani nĩũrĩkĩtie gũkinya. **3** Mũtikareke mũndũ o na ũrĩkũ amũheenie o na atĩa, nĩgũkorwo mũthenya ũcio ndũgaakinya, ũhoro wa kũregana na watho ũtakinyĩte, o nake mũndũ ũria mũregi watho ataguĩranĩrio, o ũcio ũtũĩrĩrwo ciira wa kwanangwo. **4** Nĩagokĩrĩra na etũũgĩrie igũrũ rĩa kĩria gĩothe gĩtanitio na Ngai na kĩria gĩothe kĩhooyagwo, nĩgeetha aikare thĩ kũu thiĩnĩ wa hekarũ ya Ngai, agĩtũuaga atĩ we mwene nĩ Ngai. **5** Kai mũtararirikana atĩ rĩria ndarĩ hamwe na inyuĩ ndamwĩraga maũndũ macio? **6** Na rĩu nĩmũũĩ kĩria kĩgĩrĩtie mũndũ ũcio oke na nĩgeetha akaaguĩranĩrio ihinda rĩa rĩagĩrĩre. **7** Nĩgũkorwo ũhoro wa hitho wa kũregana na watho

nĩururuta wĩra; no nĩ kũri ũria ũgĩrĩrĩrie ũhoro ũcio woneke rĩu, na egũthĩĩ na mbere gwĩka ũguo nginya rĩria akeherio. **8** Na hĩndĩ iyo nĩguo mũndũ ũcio mũregi watho akaaguĩranĩrio. Mũndũ ũcio nĩwe Mwathani Jesũ akooraga na mĩhũmũ ya kanua gake, na amwanange na riiri wake ũria ũkoonanio nĩ gũcoka gwake. **9** Mũndũ ũcio mũregi watho nĩagooka kũringana na wĩra wa Shaitani ũria wonekaga thiĩnĩ wa mĩthemba yothe ya cĩama cia maheeni, na marĩrĩ, na morĩrĩ, **10** o na oke na mĩthemba yothe ya ũmaramari nĩguo aheenie andũ arĩa marĩ njira ya kũira. Moraga tondũ nĩmaregire kwenda ũhoro-ũria-wa-ma nĩguo mahonokio. **11** Na tondũ ũcio Ngai nĩamarehagĩra ũndũ wa hinya wa kũmahitithia, nĩgeetha metĩkie maheeni macio, **12** na nĩgeetha andũ othe matũĩrwo ciira arĩa matetĩkitie ũhoro-ũria-wa-ma na makenagĩra maũndũ ma waganu. **13** No rĩrĩ, twagĩrĩrwo nĩgũcookagĩria Ngai ngaatho hĩndĩ ciothe nĩ ũndũ wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ mwendetwo nĩ Mwathani, tondũ kuuma o kĩambĩrĩria Ngai nĩamũthuurire mũhonokio nĩ ũndũ wa gũtherio nĩ Roho o na gwiĩkia ũhoro-ũria-wa-ma. **14** Aamwĩtĩre ũhoro ũyũ nĩ ũndũ wa ũhoro-ũria-Mwega ũria twamũhunjĩrie nĩguo mũgĩe na riiri wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **15** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩhaandei wega na mũrĩmie ũrutani ũria twamũrutire, o na akorwo twaririe na kanua kana tũkimwandikĩra marĩa. **16** Mwathani witũ Jesũ Kristũ we mwene, o na Ngai lthe witũ ũria watwendire na agĩtũhe ũmĩrĩru wa nginya tene na kĩrĩgĩrĩro kĩa na ũndũ wa Wega wake-rĩ, (aiōnios g166) **17** maroomĩrĩria ngoro cianyu, na mamwĩkire hinya thiĩnĩ wa ciiko o na ciugo ciothe njega.

3 Naguo ũhoro wa kũrĩgĩrĩria-rĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩ atĩrĩ, tũhooyagĩre nĩgeetha ũhoro wa Mwathani ũtheereme na ihinya, na ũkumagio, o ta ũria ũkumagio nĩ inyuĩ. **2** Na ningĩ mũhooyage nĩgeetha tũhonokio kuuma kũrĩ andũ arĩa aaganu na ooru, tondũ ti andũ othe metĩkitie. **3** No Mwathani nĩmwĩhokeku, na nĩekũmwĩkĩra hinya na amũgĩtĩre kuuma kũri ũria mũũru. **4** Tũrĩ na mwĩhoko thiĩnĩ wa Mwathani atĩ nĩmũreeka na nĩmũgũthĩĩ na mbere gwika maũndũ maria twathanĩte. **5** Mwathani arotongoria ngoro cianyu nĩguo mũgĩe na wendani wa Ngai na ũkĩrĩrĩria wa Kristũ. **6** Na rĩrĩ, ariũ na aarĩ a lthe witũ, nĩtũkũmwatha thiĩnĩ wa rĩtwa rĩa Mwathani Jesũ Kristũ, atĩ mũtigane na mũrũ kana mwarĩ wa lthe witũ o wothe kĩgũũta, ũria ũtaikaraga kũringana na ũrutani ũria twamũrutire. **7** Nĩgũkorwo inyuĩ nĩmũũĩ ũria mwagĩrĩrwo nĩ kwĩgerekania na ithuĩ. Ithuĩ tũtĩarĩ igũũta rĩria twatũire na inyuĩ, **8** o na tũtĩgana kũria irio cia mũndũ o na ũrĩkũ tũhũ. Handũ ha ũguo, twarutaga wĩra ũtũkũ na mũthenya, tũkĩrutaga wĩra mũrĩtũ na tũkenogagia nĩgeetha tũtĩgatũike mũrigo kũrĩ mũndũ o na ũrĩkũ wanyu. **9** Tweekaga ũguo, ti tondũ tũtĩarĩ na kĩhooto gĩa kũheo ũteithio ta ũcio, no nĩgeetha tũtũike kĩonereria kĩanyu gĩa kwĩgerekania nakĩo. **10** Nĩgũkorwo o na rĩria twatũire hamwe na inyuĩ nĩtwamũheire watho ũyũ: “Mũndũ angĩaga kũruta wĩra, o na kũria ndakarĩe.” **11** Nĩtũguaga amwe thiĩnĩ wanyu nĩ igũũta,

na matirĩ wĩra marutaga, no nĩmetoonyagĩrĩria maĩndũ-inĩ ma andũ arĩa angĩ. **12** Andũ acio nĩo tũgwatha na tũkamaringĩrĩria thĩĩnĩ wa Mwathani Jesũ Kristũ atĩ makindirĩe, na marĩĩage irio iria marutĩire wĩra. **13** Naho ha ũhoro wanyu, inyuĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ-rĩ, mūtikanoge nĩ gwikaga wega. **14** Mũndũ o na ũrikũ angĩaga gwathĩkĩra ũrutani witũ ũrĩa ũrĩ thĩĩnĩ wa marũa maya-rĩ, mwĩhũgagei. Mūtikanagĩe ngwatanĩro nake, nĩgeetha aigue aconokete. **15** No mūtikamūtue taarĩ thũ, no mũkaanieĩ ta mūrũ kana mwarĩ wa lthe wanyu. **16** Na rĩu-rĩ, Mwathani mwene thayũ aromũhe thayũ mahinda mothe na ikĩro-inĩ ciothe. Mwathani aroikara na inyuĩ inyuothe. **17** Nĩĩ Paũlũ nĩ nĩ ndandĩka ngeithi ici na guoko gwakwa mwene, na kũu nĩkĩo kĩmenyithia gĩa gũkũũrana marũa makwa mothe. Ũguo nĩguo nyandĩkaga. **18** Wega wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

1 Timotheo

ao nĩ Humenayo, na Alekisandero, ariā neanĩte kũri Shaitani nĩgeetha marutwo, matige kũruma Ngai.

1 Nĩ nĩ Paulũ mĩtũmwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa gwahtwo nĩ Ngai Mũhonokia witũ o na nĩ Kristũ Jesũ ūria arĩ we mwĩhoko witũ. **2** Ndĩrakwandĩkĩra marĩa maye wee Timotheo, mũrũ wakwa kũna thĩnĩ wa witikio: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũri Ngai Ithe witũ o na kũri Kristũ Jesũ Mwathani witũ irogĩa nawe. **3** O ta ūria ndakũringĩrĩre ngĩthĩ Makedonia, atĩ ūikare kũu Efeso o na rĩu ndirenda ūikare kuo nĩgeetha ūgiragie andũ amwe kũu matigacooke kũrutana ūrutani wa maheeni, **4** na nĩngĩ matigathikagĩrĩre ng'ano cia tũhũ, kana ūhoro wa njiarwa ūria ūtathiraga. Maũndũ ta macio makagĩrĩria ngarari handũ ha gũkũria wĩra wa Ngai, ūria ūrutagwo na njĩra ya witikio. **5** Muoroto wa watho ūyũ nĩ wendo, ūria uumaga thĩnĩ wa ngoro theru, na thamiri njega, o na witikio ūtarĩ na ūhinga. **6** Andũ amwe nĩmatiganĩte na ūhoro ūcio na makerekera mĩario-inĩ ya tũhũ. **7** Mendaga gũtuĩka arutani a watho, o na gũtuĩka matiũ gĩtũmi kĩa ūhoro ūria maheanaga o na kana gĩtũmi kĩa maũndũ marĩa maaragia magwatĩire. **8** Nĩtũũ atĩ watho nĩ mwega mĩndũ angĩũhũthĩra kũringana na ūria kwagĩrĩre. **9** O na nĩngĩ nĩtũũ atĩ watho ndũthondekeirwo andũ ariā athingu no ūthondekeirwo ariā moinaga watho na ariā aremi, na ariā matetigĩrĩte Ngai na ariā ehia, na ariā matarĩ atheru na ariā matarĩ etĩkia; o na ariā moragaga maithe na manyina mao, na ariā oragani, **10** o na nĩ ūndũ wa itharia na ariā mogomagia mĩtugo, na onjoria a ngombo, na ariā maheenaganĩa, na ariā mehitaga na maheeni, o na ūndũ ūngĩ o wotho ūtaringaine na ūrutani ūria mwagĩrĩru, **11** ūria ūringaine na ūhoro-ũria-Mwega ūri riiri wa Ngai ūria mũrathime, o ūhoro ūcio ndehokeirwo ndũrutage. **12** Nĩngĩcookeria Kristũ Jesũ Mwathani witũ ngaatho, ūria ūheete hinya, tondũ nĩanduĩre wa kwĩhokeka, na akĩnyamũra ndũike wa kũmũtungatagĩra. **13** O na gũtuĩka rĩmwe ndaari mũrumi Ngai, na mũnyariirani, na mĩndũ wa ngũĩ, nĩndaigũĩrĩrwo tha tondũ ndekaga ūguo itekũmenya na itarĩ mwĩtikia. **14** Naguo wega mũingĩ wa Mwathani witũ ūkinjyũrĩra, hamwe wa witikio o na wendani ūria uumaga thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **15** Atĩrĩrĩ, ūhoro ūyũ nĩguo wa kwĩhokeka na nĩguo wagĩrĩre gwĩtikirwo kũna: Atĩ Kristũ Jesũ ookire thĩ kũhonokia ehia, na harĩ acio-rĩ, nĩ nĩ wa mbere. **16** No nĩ ūndũ wa gĩtũmi kũu, nĩ nĩndaigũĩrĩrwo tha nĩ Ngai nĩgeetha thĩnĩ wakwa, Kristũ Jesũ onanie ūkirĩrĩra wake ūtarĩ mũthia, nĩguo nĩ ndaari mwĩhia makĩria, ndũike kionereria harĩ ariā marĩmwĩtikagia na makegĩra na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **17** Na rĩu, kũri Mũthamaki ūria ūtũruga tene na tene, ūria ūtathiraga, na ūria ūtonekaga-rĩ, o we Ngai wiki, arotĩagwo na agoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aiōn g165) **18** Wee Timotheo, mũrũ wakwa, ndĩrakũhe ūtaaro ūyũ kũringana na mohoro marĩa maarathĩtwo hĩndĩ imwe ūhoro-inĩ waku, nĩgeetha wamarũmĩrĩra ūhotage kũria mbaara wega, **19** na ūtũre ūrũmĩtie witikio, na ūri na thamiri itarĩ na ūcuuke. Andũ angĩ nĩmareganĩte na kũrũmĩrĩra thamiri ciao, na nĩ ūndũ ūcio magathũkia witikio wao. **20** Amwe

2 Nĩngĩ, nĩngũkũringĩrĩra atĩ mbere ya maũndũ mothe kũhooyagwo mahooya ma kũhoera mabata ma andũ na makũhooyanĩra, na ma gũthaitanĩrĩra, na ma gũcookia ngaatho, nĩ ūndũ wa andũ othe: **2** Nĩngĩ mũhooyagĩre athamaki na ariā othe mathanaga. Hooyagai nĩgeetha tũtũurage na mĩtũũrĩre wa thayũ na tũhooreire tũgĩtĩaga Ngai maũndũ-inĩ mothe na tũri na ūtheru. **3** Ūndũ ūcio nĩ mwega, na nĩũkenagia Ngai Mũhonokia witũ, **4** o we wendete andũ othe mahonokio na mamenye ūhoro-ũria-wa-ma. **5** Nĩgũkorwo kũri Ngai o ūmwe, na mũiguithania o ūmwe wa kũiguithania Ngai na andũ, nake nĩwe mĩndũ, o we Kristũ Jesũ, **6** ūria werutire atuĩke wa gũkũũra andũ othe. Naguo ūria wa ūhoro ūcio nĩwaheanirwo ihinda rĩaguo rĩria riagĩrĩre riakinya. **7** Na ūhoro ūcio nĩguo watũmire ndũike mũhunja o na mĩtũmwo waguo na nĩ ndĩraaria ūhoro wa ma, ndĩraheenania. Ndatũkire mũrutani wakũrutaga andũ-a-Ndũrĩrĩ ūhoro wa gwĩtikia o na ūhoro wa ma. **8** Ngwenda atĩ arũme mahoithagie kũndũ guothe moete moko matheru na igũrũ, matarĩ na marakara kana ngarari. **9** O na nĩngĩ ngwenda atĩ andũ-a-nja mehumbage wega na nguo itarĩ cia kwĩonania marĩ na mĩthĩre yagĩrĩre, na marĩ na ūgũgĩ wa ngoro, na matikegemagie na kũrama njuĩrĩ, kana na thahabu, kana ruu, o na kana nguo iria cia goro mũno, **10** no makoragwo marĩ na cĩiko njega, iria ciagĩrĩre andũ-a-nja ariā moimbũruga atĩ nĩ ahooi Ngai. **11** Mũndũ-wa-nja aagĩrĩrwo erutage maũndũ akĩndĩrie na enyĩihĩtie biũ. **12** Ndingĩtikĩria mĩndũ-wa-nja arutanaga kana aathage mĩndũ mũrũme; no nĩakirage akĩndĩrie. **13** Nĩgũkorwo Adamu nĩwe wombirwo mbere, Hawa agĩcookerera. **14** Nĩngĩ Adamu tiwe waheenirio; nĩ mĩndũ-wa-nja waheenirio agĩtuĩka mwĩhia. **15** No rĩrĩ, andũ-a-nja nĩ makaahonoka nĩ ūndũ wa gũciara ciana, mangĩtũura metikĩtie marĩ na wendani na andũ atheru, o na marĩ na ūgũgĩ wa ngoro.

3 Ūhoro ūyũ nĩguo wa kwĩhokeka: Atĩ mĩndũ o wotho angĩrĩrĩria gũtuĩka mũrori wa maũndũ ma kanitha, mĩndũ ūcio nĩerĩrĩrĩre wĩra wa bata. **2** Rĩu-rĩ, mũrori wa maũndũ ma kanitha no nginya akorwo atarĩ na ūcuuke, na akorwo nĩ mũthuuri wa mũtumia ūmwe. No nginya akorwo arĩ mũhooreri, na ūũĩ kwĩgĩrĩrĩra merĩrĩra ma mwĩrĩ, na mĩndũ mĩtũku, na mĩndũ ūnyĩitaga andũ ūgeni, na ūngihota kũrutana maũndũ. **3** No ndagakorwo arĩ mũrĩũ, kana arĩ wa ngũĩ, no akorwo arĩ mũhooreri, na mĩndũ ūtarĩ wa mbaara, na ūtarĩ thuti ya mbeeca. **4** No nginya akorwo ahotete gwatha mũciĩ wake wega, na one atĩ ciana ciake nĩmwathikagĩra na gĩtĩio kĩria kiagĩrĩre. **5** (Mũndũ angĩkorwo ndangihota gwatha mũciĩ wake mwene-rĩ, angĩhota atĩa kũmenyerera kanitha wa Ngai?) **6** Nĩngĩ ndagakorwo arĩ mĩndũ mwerũ witikio-inĩ ndakae kũgĩa na mwĩtĩio, nake atuĩrwo ciira ta ūria mũcukani aatuĩrĩrwo. **7** Nĩngĩ no nginya akorwo arĩ na ngumo njega kũri andũ ariā matarĩ a thĩritũ iitũ, nĩgeetha ndagatuĩke wa gũconorithio kana agwe mũtego-inĩ wa mũcukani. **8** Nao ateithĩrĩria

a kanitha, nĩmagĩrĩro makoragwo marĩ andũ a gũtĩka na ehoheku, matigatuĩke anyui a ndibei mũno, na makorwo matarĩ a gũkorokera indo na njĩra itagĩrĩre. **9** No nginya marũmie ũhoro-ũria-wa-ma wa wĩtikio ũria mũrikĩru marĩ na thamiri itarĩ na mwĩcuuko. **10** Nao mambe magerio; na thuutha ũcio marekwo matuĩke ateithĩrĩria a maũndũ ma kanitha maakorwo matarĩ na ũcuuke. **11** O ũndũ ũmwe, nao atumia ao nĩmakorwo marĩ atumia a gũtĩka, matigakorwo marĩ andũ a gũcambania, no makorwo matarĩ arĩu na matuĩke a kwĩhoheka maũndũ-inĩ mothe. **12** Mũteithĩrĩria wa kanitha no nginya akorwo arĩ mũthuuri wa mũtumia ũmwe, na no nginya akorwo ahotege gwatha ciana ciake na mũciĩ wake wega. **13** Arĩa matungatĩe wega nĩmegĩagĩra na ngumo njega, na makomĩrĩria mũno ũhoro-inĩ wa wĩtikio wao ũria wa gwĩtikia Kristũ Jesũ. **14** O na gũkorwo ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩrũka kũri we narua-rĩ, ndĩrakwandĩkĩra maũndũ maya nĩgeetha, **15** ingĩaga gũũka narua, ũmenye ũria andũ magĩrĩro nĩgũkaraga marĩ thĩnĩ na nyũmba ya Ngai, na nĩyo kanitha wa Ngai ũria ũrĩ muoyo, naguo nĩguo gĩtugĩ na mũthingĩ mũrũmu wa kũnyĩtĩrĩra ũhoro-ũria-wa-ma. **16** Na hatarĩ nganja, ũhoro wa kwĩyamũrĩra Ngai nĩ hito nene ma, atĩ: We oonanirio arĩ na mwĩrĩ, agĩtuuo mũthingu nĩ Roho, akĩonwo nĩ araka, na ũhoro wake ũkĩhunjo kũrĩ ndũrĩrĩ ciothe, agĩtikio nĩ andũ a gũkũ thĩ, na akĩamũkĩro riiri-inĩ kũria igũrũ.

4 Na rĩrĩ, Roho nĩoigaga atekũhithĩrĩra atĩ matukũ ma thuutha andũ amwe nĩmagatiganĩria wĩtikio na marũmirĩre maaroho marĩa maheenania o na maũndũ marĩa marutanagwo nĩ ndaimono. **2** Morutani ta macio mahunjagio nĩ andũ arĩa marĩ ũhinga, arĩa maaragia maheeni, na arĩa thamiri ciao ihaana ta icinĩto na ruoro. **3** Acio nĩo makaanagia andũ kũhikania na makameera megĩrĩrĩrie kũrĩaga irio cia mũthemba imwe, iria Ngai oombire nĩguo ciamũkagĩro na ngaatho nĩ arĩa metikĩtie na arĩa moĩ ũhoro-ũria-wa-ma. **4** Tondũ-rĩ, kĩrĩa gĩothe Ngai oombire nĩ kĩa, na gũtĩrĩ kĩndũ kiagĩrĩro nĩkũregwo angĩkorwo kĩamũkĩritwo na ngaatho, **5** tondũ nĩkĩrĩkĩtie gũtherio nĩ kiugo kĩa Ngai na mahooya. **6** Ũngĩruta arĩu na aarĩ a lthe witũ maũndũ maya-rĩ, nĩũgũtuĩka ndungata njega ya Kristũ Jesũ, irĩa ireretwo na ciugo cia ũhoro-ũria-wa-ma wa wĩtikio o na cia ũrutani mwega ũria wee ũtũire ũrũmĩrĩre. **7** Reganaga na ng'ano cia tũhũ iria itarĩ cia gũtĩtĩthia Ngai, o na ng'ano ta iria iganagwo nĩ iheti; nĩ kaba wĩmenyerie gũikara wĩyamũrĩre Ngai. **8** Nĩgũkorwo gwika maũndũ ma gwĩkĩra mwĩrĩ hinya nĩ ũrĩ bata waguo, no kwĩyamũrĩra Ngai kũrĩ bata harĩ maũndũ mothe, nĩ ũndũ kũrehaga kũrĩgĩrĩro muoyo-inĩ ũyũ tũrĩ o na muoyo-inĩ ũria ũgooka. **9** ũhoro ũyũ nĩguo wa kwĩhoheka na nĩwagĩrĩre gwĩtikĩrĩka o biũ **10** (na ũhoro ũcio nĩguo ũtũmaga twĩrutaganĩrie na twĩnogagie), na tũkaiga mwĩhoko witũ harĩ Ngai ũria ũrĩ muoyo, ũria arĩ we Mũhonokia wa andũ othe, na makĩria arĩa metikĩtie. **11** Athanaga atĩ maũndũ macio mekagwo. **12** Ndũkanareke mũndũ o na ũrĩkũ akũire tondũ atĩ wĩ mũndũ mwĩthĩ, no tuĩka kĩonereria kũrĩ andũ arĩa metikĩtie rĩria ũkwaria, na ha ũhoro wa mũtũũrĩre, na

wa wendani, o na ha wĩtikio, na ha ũhoro wa mũtugo mĩtheru. **13** Wĩheane gũthomagĩra andũ Maandĩko marĩa matheru, na kũhunja, na kũrutana, o nginya rĩria ngooka. **14** Ndũkanaage kũhũthĩra kĩheho giaku kĩria waheirwo na ũndũ wa mohoro marĩa maarathirwo, rĩria athuuri maakũigĩrĩre moko. **15** Ikagĩra kĩyo harĩ maũndũ macio; wĩheane kũna kũrĩ mo, nĩgeetha andũ othe monage ũria ũrathĩrĩ na mbere. **16** Menyagĩrĩra wega mũtũũrĩre waku na ũrutani waku. Kiragĩrĩria thĩnĩ wa maũndũ macio, tondũ weka ũguo, nĩũkwĩhonokia wee mwene na ũhonokie o na arĩa magũthĩkagĩrĩria.

5 Atĩrĩrĩ, ndũkanakũũme mũndũ mũkũrũ, kaba ũmũthathage taarĩ thoguo, nao andũ arĩa ethĩ ta marĩ arĩu a thoguo, **2** Atumia arĩa akũrũ, ũmatuage ta marĩ aa maitũguo, nao arĩa anini matuage ta airĩtu a thoguo, na wĩkage ũguo na mĩthĩire yothye ya ũthingu. **3** Rũmbũyagia atumia arĩa a ndigwa kũna, na ũmatĩĩage. **4** No mũtumia wa ndigwa angĩkorwo arĩ na ciana, kana ciana cia ciana ciake-rĩ, ciana icio nĩ ciambe ciĩrute kũrutithia wĩtikio wacio wĩra na ũndũ wa kũmenyagĩrĩra andũ arĩa marĩ a nyũmba ciao kũĩmbe; tondũ gwika ũguo nĩ gũcokeria aciari a cio na aciari a aciari a cio ngaatho nĩgũkorwo ũndũ ũcio nĩũkenagia Ngai. **5** Mũtumia wa ndigwa ũria ũbataire kũna, na ũtĩgtwo arĩ wiki-rĩ, ũcio aigaga mwĩhoko wake harĩ Ngai, na akahooya ũtukũ na mũthenya, akĩũria Ngai ũteithio ategũtĩgithĩria. **6** No mũtumia wa ndigwa ũria ũkaraga agĩkenagia, ũcio nĩ mũkuũ o na arĩ muoyo. **7** Rutaga andũ maũndũ macio o namo, nĩgeetha gũtikagĩe mũndũ ũgũikara arĩ na ũcuuke. **8** Mũndũ wotho angĩaga gũteithia andũ ao, na makĩria arĩa marĩ a gwake mũciĩ-rĩ, mũndũ ũcio nĩakaanĩte wĩtikio na nĩ mũũru gũkĩra ũria ũteitĩkĩtie. **9** Gũtĩrĩ mũtumia wa ndigwa wagĩrĩre kwandĩkwo mũtaratara-inĩ wa atumia a ndigwa atakinyĩtie mĩaka mĩrongo itandatũ, na akorwo aarĩ mwĩhokeku kũrĩ mũthuuri-we, **10** na akorwo nĩoĩkaine wega nĩ ũndũ wa gwikaga ciiko njega, ta kũrera ciana, na gũtugaga ageni, na gũthambia nyarĩrĩ cia andũ arĩa aamũre, na gũteithagia andũ arĩa marĩ thĩĩna-inĩ, na kwĩrutagĩra we mwene gwikaga maũndũ marĩa mothe mega. **11** Ha ũhoro wa atumia a ndigwa arĩa ethĩ-rĩ, ndũkamekĩre mũtaratara-inĩ ta ũcio, tondũ rĩria makaguucĩrĩrio nĩ merĩrĩra mao ma mwĩrĩ, nĩmagatigana na Kristũ na macooke kwenda kũhika. **12** Nĩ ũndũ wa ũguo magatuĩka a gũtũrwo ciira, tondũ nĩmathũkĩtie kũranĩro kĩa kĩa mbere. **13** Nĩngĩ, nĩmemenyagĩria ũgũũta, magatuĩka a kũrũũra kuuma nyũmba imwe nginya irĩa ingĩ. Na to ũgũũta wiki, o na nĩmatuĩkaga a kwaria ndeto cia mũhuhu na magetoonyereria maũndũ-inĩ ma andũ angĩ, makaaragia maũndũ marĩa mataagĩrĩro nĩ kwaria. **14** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ ngũtaara atumia a ndigwa arĩa ethĩ mahike, na magĩe ciana, na marũgamagĩrĩre mĩciĩ yao, nĩguo matikae kũhe thũ iitũ mweke wa gũcambania. **15** Ti-itherũ o na rĩu amwe ao nĩmarĩkĩtie kũgarũrũka na makarũmĩrĩra Shaitani. **16** Mũndũ-wa-nja o wotho mwĩtikia angĩkorwo arĩ na atumia a ndigwa a nyũmba yake-rĩ, nĩamateithagie arĩ we na ndagakuuithie kanitha mũrigo wao, nĩgeetha kanitha ũhote gũteithia atumia arĩa a ndigwa kũna, arĩa

mabataire. **17** Athuuri a kanitha ariā matongoragia maūndū ma kanitha wega nīmagirīrwo nī kūheo gītīo mūno, na makīria ariā marutaga wīra wa kūhunja na kūrutana. **18** Nīgukorwo Maandiko marīa matheru moigite atiri, “Ndūkanohe ndegwa kanua rīria ikūranga ngano ikīmihūūra,” na nīngi nīmoigite atiri, “Mūruti wīra nīagirīrwo nīkūheo mūcaara wake.” **19** Ndūkanetikirie mūthuuri wa kanitha athitangwo, tīga hakorirwo na ūira wa andū eerī kana atatū. **20** Andū ariā maikaraga makīthagia-rī, makaanagie mbere ya andū othe, nīguo ariā angī maikarage metigirīte. **21** Ndakwīra atiri na ma ndī mbere ya Ngai, na Kristū Jesū o na arika ariā athuure, ūmenyagirīre morutani maya ūtegūthutūkania, na ndūkaneke ūndū o na ūmwe na kīmenyano. **22** Ndūkahiuhage kūgīrīra mūndū moko, na ndūkanagwatanire na mehīa ma andū ariā angī. Ikaraga ūrī mūthingu. **23** Tīga kūnyuuga o maai matheri, nyuuga ndibei nini tondū wa nda yaku, na nī ūndū wa ūria ūrūaraga kaingī. **24** Mehīa ma andū amwe nīmeyonanitie, makamatongoragia ciira-inī na mehīa ma andū angī mamomaga thuutha. **25** O ūndū ūmwe, noguo ciiko njega ciyionanagia, nacio iria itarī njega itingīhithika.

6 Nī kwagīrīre andū ariā ngombo, o acio maikaraga ta mekirīrwo icooki rīa ūkombo ngingo matuage atī aathani ao nī a kūheagwo gītīo gīothe, nīgeetha rīitwa rīa Ngai na ūrutani witū itikanacambio. **2** Ariā marī na aathani metikītie matikamaime gītīo nī ūndū wa gūkorwo atī nī ariū na aarī a lthe wao. Handū ha ūguo, nīmamatumtagāre wega makīria, tondū ariā maragunika nī ūndū wa ūtungata wao nī andū metikītie, na nī andū mendetwo. Rutana maūndū macio na ūmaringagīrīre andū. **3** Mūndū o na ūrīkū angīrutana ūrutani wa maheeni na akorwo ndetikanitie na ūrutani ūria mwega wa Mwathani witū Jesū Kristū na ūrutani ūria wa kwīyamūrīra Ngai-rī, **4** mūndū ūcio nī mwītīi na ndarī ūndū oī. Ūcio endete o ngararī itarī kīguni na njūgitano ikonī ciugo iria irehaga ūiru, na ngūi, na mīario mīūru, na gwīkūūa maūndū mooru, **5** na kūgiana gūtathiraga gatagatī ka andū ariā marī meciiria mooru, ariā mathirīrwo nī ūhorō-ūria-wa-ma, na ariā meciiragia atī ūhorō wa kwīyamūrīra Ngai nī njīra ya gūtūma mūndū atonge. **6** No rīrī, kwīyamūrīra Ngai na kūganwo nī kīrīa ūrī na kīo, ūcio nī ūtonga mūnene. **7** Nīgukorwo gūtīrī kīndū twarehire gūkū thī, na gūtīrī kīndū tūngihota kūruta kuo. **8** No tūngīgīa na irio, na tūgīe na nguo-rī, no tūiganwo nīcio. **9** Andū ariā mendaga gūtonga-rī, nīmagūūaga magerio-inī o na mūtego-inī wa merirīria maingī ma ūrīmū ma kūmathūkīa, marīa mamagūithagia mwanangīko-inī, makamaniina. **10** Tondū kwenda mbeeca nīkīo kihumo kīa mīthemba yothe ya ūūru. Andū amwe nī ūndū wa kwenda mbeeca mūno-rī, nīmatigīte wītīkio, na magetheeca ngoro na kīeha kīingī. **11** No wee mūndū wa Ngai-rī, ūrīra maūndū macio mothe, na ūthingatage ūthingu, na kwīyamūrīra Ngai, na wītīkio, na wendani, na gūkirīrīria, na ūhooreri. **12** Rūaga mbaara irīa njega ya wītīkio. Rūmia ūhorō wa muoyo wa tene na tene o ūria wetīrwo rīria woimbūrīre wega wītīkio waku

mbere ya aira aingī. (aīōnios g166) **13** Nīngī ndī mbere ya Ngai, ūria ūheaga indo ciothe muoyo, na mbere ya Kristū Jesū, ūria warutire ūira mwega rīria aarutaga ūira mbere ya Pontio Pilato, nī ngūgwatha atī **14** ūrūmagie rīathani rīu wathītwo narīo ūtarī na kīmeni kana ūcuuke nginya hīndī irīa Mwathani witū Jesū Kristū akoonanio, **15** ūria Ngai akoonania ihinda rīake rīakinya. Ngai ūcio-rī, nīwe mwene hinya ūria wa kūgocagwo, na nowe Mūthamaki wa athamaki, na Mwathani wa aathani. **16** Nīngī nowe wīkī ūtūūruga muoyo ūria ūtathiraga, na agatūūra ūtheri-inī ūria gūtārī mūndū ūngihota kūūkūhīria. Gūtīrī mūndū ūrī wamuona kana ūngihota kūmuona. Nake arotīagwo, na arogīa na wathani ūria ūtathiraga nginya tene. Amenī. (aīōnios g166) **17** Athaga andū ariā itonga gūkū thī ino tūrī matigage kwīgaatha kana kūga mwīhoko wao harī thīinī wa ūtonga ūcio ūtamenyagīrwo, na maigage mwīhoko wao harī Ngai ūria ūtūheaga indo ciothe na ūtaana, nīguo itūkenagie. (aīōn g165) **18** Maathe mekage wega, na maingīrwo nī gwīkaga ciiko njega, na matuīke andū a gūtugana na kūgayagīra andū indo ciao na ūtaana. **19** Meka ūguo nīmarīīgagīra kīgīna kīao ene kīrī mūthingi mūrūmu nī ūndū wa mahinda marīa magooka, na nīgeetha mahote kwīgwatira muoyo, na nīguo muoyo ūria wa ma kūna. **20** Atīrīrī, Timotheo, gītāgīra kīria wīhokeirwo. Wīthemage inegene rīa ariā matetigīrīte Ngai, na ngararī cia mathugunda ma maheeni marīa matuagwo atī nīmo ūmenyo na tī ūmenyo kūrī. **21** Andū amwe metikītie atī marī na ūmenyo ūcio nīmatūgūgīte na makoima wītīkio-inī. Wega wa Ngai ūrogīa na inyūi.

2 Timotheo

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, mütümwo wa Kristũ Jesũ nĩ ūndũ wa kwenda kwa Ngai. Ndatũmirwo nĩ Ngai kũringana na kĩranĩro kĩa muoyo ūrĩa ūrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, **2** Ndakwandikĩra wee Timotheo, o we mūrũ wakwa nyendete mũno: Wega, na tha, na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe witũ, na Kristũ Jesũ Mwathani witũ, irogĩa nawe. **3** Nĩnjookagĩria Ngai ngaatho, ūrĩa nĩ ndungatagĩra ndĩ na thamiri itarĩ na ūcuuke, o ta ūrĩa maithe makwa ma tene meekaga, o ngĩkũrĩkanaga hĩndĩ ciothe ūtukũ na mũthenya, mahooya-inĩ makwa itegũtighĩria. **4** Nĩndĩiriragĩria mũno gũkuona, ndaririkana maithori maku, nĩgeetha njĩyũrwo nĩ gĩkeno. **5** Nĩndirikanĩtio ūhoru wa witikio waku ūrĩa ūtarĩ ūhinga, o ta ūrĩa watũire na cũguo Loisi, na nyũkwa Eunike, na rĩu nĩnjĩtikĩtie atĩ witikio ūcio ūrĩ o thĩnĩ waku. **6** Nĩ ūndũ wa gĩtũmi gĩkĩ nĩngũkũrĩkania atĩ ūhuhagĩrĩrie kĩheo kĩrĩa ūheetwo nĩ Ngai, kĩrĩa wagĩire nakĩo rĩrĩa ndakũgĩrĩrie moko. **7** Nĩgũkorwo Ngai ndaatũheire roho wa gũtwikagĩra guoya, no aatũheire roho wa gũtwikĩra hinya, na wa wendani, na wa ūũgĩ wa kwĩnyiita maĩndũ-inĩ mothe. **8** Nĩ ūndũ ūcio ndũkanaconoke ūkiumbũra ūira wa Mwathani witũ, kana ūconoke nĩ ūndũ wakwa nĩ njohetwo nĩ ūndũ wake. No nyiitanĩra na nĩ kũnyariirwo nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũrĩa-Mwega, nĩ ūndũ nĩũrĩheagwo hinya nĩ Ngai. **9** Ngai nĩwe watũhonokirie na agĩtwĩra mütũũrĩre mũtheru, ti tondu wa ūndũ twikite, no nĩ ūndũ wa ūrĩa aatanyite gwĩka na nĩ ūndũ wa wega wake. Twaheirwo wega ūyũ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ mbere ya kĩambĩrĩria gĩa thĩ, **(aiōnios g166)** **10** no wega ūcio rĩu nĩũguũranĩirio nĩ ūndũ wa kuonekana kwa Mũhonokia witũ, Kristũ Jesũ, ūrĩa waniĩnĩre gĩkuũ, na akĩrehe muoyo o na ūhoru wa kwaga kũbutha akĩũiga ūtheri-inĩ nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũrĩa-Mwega. **11** Na nĩ ūndũ wa Ūhoru-ũcio-Mwega-rĩ, nĩndamũirwo ndũike mũhunja, na mütümwo, na mūrutani wago. **12** Ūhoru ūcio nĩguo ūtũmĩte nyamarĩke ūguo. No ndiconokaga, tondu ūrĩa nĩ njĩtikĩtie nĩndĩmũũĩ, na ndĩ na ma atĩ arĩ na ūhoti wa kũgĩtĩra kĩrĩa ndĩmwihokeire o nginya rĩrĩa mũthenya ūcio ūgaakinya. **13** Rũmia ūhoru ūrĩa waiguire kuuma kũrĩ nĩ, ūrĩ kĩonereria kĩa ūrutani mwega, ūrĩ na witikio na wendani thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **14** Menyerera ūndũ ūrĩa mwega ūrĩa wehokeirwo, na ūũmenyerere ūteithĩtio nĩ Roho Mũtheru ūrĩa ūikaraga thĩnĩ witũ. **15** Wee nĩũũ atĩ andũ othe thĩnĩ wa bũrũri wa Asia nĩmandiganĩirĩe, o hamwe na Fugelo, na Herimogene. **16** Mwathani aroigũira andũ a nyũmba ya Onesiforo tha tondu aananyamarũra kaingĩ na ndaconokire nĩ ūndũ wakwa kuohwo na mĩnyororo. **17** Nowe, hĩndĩ ĩrĩa ookire Roma, nĩanjarĩrie na kũyo o nginya akĩnyona. **18** Mwathani aroĩtikĩra atĩ akaagũirwo tha nĩ Mwathani mũthenya ūcio wakinya! Wee nĩũũ wega mũno ūrĩa andeithĩrie na njĩra nyĩngĩ rĩra ndaarĩ Efeso.

2 Nĩ ūndũ wa ūguo, wee mūrũ wakwa-rĩ, gĩa na hinya thĩnĩ wa wega wa Ngai ūrĩa ūrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **2** Namo maĩndũ marĩa waiguire ngĩaria mbere ya aira aingĩ-rĩ, mehokere andũ ehokeku arĩa ūũĩ atĩ no mahote kũruta andũ angĩ. **3** Ūmĩrĩria gũthũĩnika

hamwe na ithuĩ ta ūrĩ mũthigari mwega wa Kristũ Jesũ. **4** Gũtĩrĩ mũndũ ūrutaga wĩra wa mũthigari ūngĩohania na maĩndũ matarĩ ma ūthigari: we endaga o gũkenia mũnene wake ūrĩa ūmwathaga. **5** Ūguo no taguo, mũndũ ūrĩa ūhanyũkaga mathako-inĩ ma mahenya ndangĩheo thũmbĩ ya ūhootani atathaakĩte kũringana na ūrĩa gwanĩtuo. **6** Nĩngĩ-rĩ, mũrĩmi ūrĩa wĩnogagia akĩrĩma mũgũnda nĩ we wagĩrĩrwo gũtuika wa mbere kwamũkĩra maciaro maguo. **7** Cũranagia maĩndũ marĩa ndĩroiga, nĩgũkorwo Mwathani nĩarĩkũhĩgagia maĩndũ-inĩ macio mothe. **8** Atĩrĩrĩ, ririkanaga Jesũ Kristũ, ūrĩa wariũkirio akiuma kũrĩ arĩa akuũ, na aarĩ wa rĩciaro rwa Daudi, kũringana na Ūhoru-ũrĩa-Mwega, ūrĩa nĩ hunjagia. **9** Ūhoru ūcio nĩguo nĩ nyarĩragĩrwo o nginya ngohwo na mĩnyororo ta ndĩ mũgeri ngero. No kiugo kĩa Ngai ti kiohe. **10** Nĩ ūndũ ūcio, nĩ nĩnyũmagĩrĩria maĩndũ mothe nĩ ūndũ wa arĩa aamũre, nĩgeetha o nao megĩre na ūhonokio ūrĩa ūrĩ thĩnĩ wa Kristũ Jesũ, na magĩe na rĩiri wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **11** Ūhoru ūyũ nĩ wa kwĩhoheka, atĩrĩ: Angĩkorwo nĩtwakuire hamwe nake-rĩ, o na gũtũura nĩtũgaatũura muoyo hamwe nake; **12** na tũngĩkĩrĩrĩria-rĩ, o na gũthamaka nĩtũgaathamaka hamwe nake. No tũngĩmũkaana-rĩ, o nake niagatũkaana; **13** na tũngĩaga kwĩhoheka, we egũtũura arĩ o mwihoheku, nĩgũkorwo we ndangihota gwĩkaana. **14** Ririkanagia andũ maĩndũ macio. Makaanagie ūrĩ mbere ya Ngai nĩguo matige gũkararanĩria ndeto itarĩ kĩene; ndeto icio itĩrĩ kĩgũni, no gũthũkia ithũkugia arĩa maciiguaga. **15** Geria mũno wionanagie harĩ Ngai wĩ mwĩtikĩrĩku, na wĩ mũrutĩ-wĩra ūtarĩ ūndũ ūngĩmũconora, na ūrutanage ūhoru ūrĩa wa ma ūrũngĩrĩrie. **16** Ehagĩrĩra mĩario itarĩ ya gwtĩgĩra Ngai, tondu arĩa mekenagia na ndeto icio makĩragĩrĩria kwaga gwtĩgĩra Ngai. **17** Ūrutani wao ūtheaga ta kĩronda kĩa ndĩra. Amwe ao nĩ Humenayo, na Fileto, **18** arĩa maturuurĩte na magatiga ūhoru wa ma. Moigaga atĩ ūhoru wa kũrĩka nĩũrĩkĩtie kũhĩtũka, na nĩ mathũkĩtie witikio wa andũ amwe. **19** No rĩrĩ, mũthingĩ ūrĩa mũrũmu wa Ngai nĩwihaandite wega naguo wĩkĩrĩtuo rũrĩ na ciugo ici: “Mwathani nĩoi andũ arĩa marĩ ake,” na nĩngĩ atĩrĩ, “Ūrĩa wotho uumbũraga rĩitwa rĩa Mwathani no nginya agarũrũke atigane na waganu.” **20** Thĩnĩ wa nyũmba yotho nene-rĩ, to indo cia thahabu na betha ikoragwo kuo ciiki, no nĩ kũrĩ indo cia mĩtĩ na cia rĩũmba; imwe nĩ cia wĩra ūrĩa mĩtĩte, na imwe nĩ cia wĩra ūrĩa ūtangĩtũka. **21** Mũndũ angĩtheria kuuma kũrĩ maĩndũ macio matangĩtũka, no atũike ta kindũ gĩa kũruta wĩra wa gĩtũio, kindũ gĩtherie, kĩrĩa kĩagĩrĩre Mwathi wa nyũmba ĩyo na kĩhaarĩrĩro gĩa kũrutaga wĩra o wotho mwega. **22** Na rĩrĩ, ūragĩra merĩrĩrĩ mooru ma wĩthĩ, na ūthingatage ūthingu, na witikio, na wendani, na thayũ, mũrĩ hamwe na arĩa makayagĩra Mwathani marĩ na ngoro theru. **23** Reganaga na ngarari cia ūrimũ na cia ūkĩgu, tondu nĩũũ irehage ngũĩ. **24** Nayo ndungata ya Ngai ndĩagĩrĩrwo nĩ gũtuika ya ngũũ; handũ ha ūguo, yagĩrĩrwo nĩgũtuika ya gũtuga mũndũ o wotho, na ĩrĩ mũndũ wĩ na ūhoti wa kũrutana, na ĩrĩ mũndũ mũkĩrĩrĩria. **25** Nĩngĩ arutage arĩa mamũkararagia ahoreire, arĩ na mwĩhoko atĩ Ngai no atũme merire, nĩguo mamenye ūhoru wa ma, **26** na

atĩ matũike a gwĩcookera, na meteithũkie mũtego-inĩ wa mũcukani ũria ũmanyiĩtite mĩgwate nĩguo mekage ũria ekwenda.

3 No rĩrĩ, menya atĩ matukũ ma kũrĩgĩrĩria nĩgũkagĩa na mahinda ma ũgwati. **2** Andũ magaatũika eyendi, na endi mbeeca, na egani, na egaathi, na arumani, na andũ mataiguaga aciari ao, na matarĩ ngaatho, na matarĩ atheru. **3** Ningĩ makorwo matarĩ na wendani, na matarekanagĩra, na a gũcambania, na matangihota kwĩgĩrĩrĩria merĩrĩria ma mwĩrĩ, na matarĩ tha, na matendaga maũndũ mega, **4** na andũ mendaga gũkunyaniira andũ arĩa angĩ, na arũgĩrĩrĩ, na eikĩrĩrĩ, na endi gwĩkenia gũkĩra ũria mendete Ngai. **5** Andũ acio metuaga ta meyamũrĩre Ngai no nĩmakaanaga hinya wake. Wĩthemage andũ ta acio. **6** Acio nĩo arĩa matoonyagĩrĩra nyũmba ciene na makaguucagĩrĩria andũ-a-nja arĩa ahũthũ ngoro, arĩa maiyũrĩtwo nĩ mehia, na arĩa matwaragĩrĩrio nĩ merĩrĩria mooru ma mĩthemba yothe. **7** Andũ-a-nja acio nĩmerutaga undũ mwerũ hĩndĩ ciothe, no matĩrĩ hĩndĩ mamenyaga ũhoru ũria wa ma. **8** O ta ũria Janne na Jambare maakararirie Musa-rĩ, no taguo andũ acio mehotoraga makararie ũhoru ũria wa ma. Mecĩria mao nĩ mooru, nao ha ũhoru ũkonĩ wĩtkio nĩakũregwo biũ. **9** No rĩrĩ, matingĩthĩ haraaya, tondũ ũrimũ wao nĩũkamenyeka nĩ andũ othe, o ta ũria ũhoru wa andũ acio wamenyekire. **10** No wee-rĩ, nĩũ ũhoru wothe wa ũrutani wakwa, na mũtũũrĩre wakwa, na matanya makwa, na wĩtkio wakwa, na ũkĩrĩrĩria wakwa, na wendani wakwa, na kũmĩrĩria gwakwa, **11** na kũnyariirwo gwakwa, na mathĩina makwa, o na mĩthemba ya maũndũ marĩa maangorire kũu Antiokia, na Ikonía, o na Lusitera, mĩnyamaro ĩria nĩ ndomĩrĩrie. No Mwathani nĩahonokirie kuuma kũrĩ mathĩina macio mothe. **12** Ti-itherũ, mũndũ o wothe ũria ũkwenda gũtũura mũtũũrĩre wa gũkenia Ngai arĩ thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ nĩarĩnyariiragwo, **13** No andũ arĩa aaganu na arĩa aheenanania nĩmarĩkĩragĩrĩria kwagana, makaheenanagia na makaheenagio. **14** No wee-rĩ, tũũra wĩkaga maũndũ marĩa wĩrutite na ũkemetikia wega atĩ nĩ ma ma, tondũ nĩũ arĩa maakũrutire, **15** na ũria wamenyire Maandĩko marĩa matheru kuuma rĩrĩa warĩ kaana, marĩa mangĩhota gũkũũhĩgia nĩguo ũkaahonokio nĩ undũ wa gwĩtikia thĩĩnĩ wa Kristũ Jesũ. **16** Ũhoru wothe ũria wandĩkĩtwo Maandĩko-inĩ wekĩrĩrwo thĩĩnĩ wa mũwandĩki nĩ Ngai, na nĩwagĩrĩre harĩ ũhoru wa kũrutana, na wa gũkaanania, na wa kũrũnga mahĩtia, o na wa kũrutana mũĩkarĩre ya ũthingu, **17** nĩgeetha mũndũ wa Ngai akoragwo arĩ mũkinyanĩru, na athagathagĩtwo biũ kũrĩa wĩra o wothe mwega.

4 Atĩrĩrĩ, nĩ ndĩ mbere ya Ngai na ya Kristũ Jesũ, ũria ũgaatuĩra ciira andũ arĩa marĩ muoyo na arĩa makuĩte, na nĩ undũ wa gũũka gwake na ũthamaki wake-rĩ, ngũgũtaara atĩrĩ: **2** Hunjagia Ũhoru wa Ngai; ikaraga wĩhaarĩrie hĩndĩ ĩria yagĩrĩre na ĩria ĩtagĩrĩre; ningĩ rũĩthagĩria andũ mahĩtia mao, na ũmakaanagie, na ũmomagĩrĩrie, wĩ na ũkĩrĩrĩria mũnene na ũrutani mũbarĩrĩre. **3** Nĩgũkorwo ihinda nĩrĩgooka rĩria andũ makaaregana na ũrutani ũria wagĩrĩre. No nĩguo

mahingie merĩrĩria mao-rĩ, nĩmakeyũnganĩria arutani aingĩ nĩguo mameerage maũndũ marĩa matũ mao mekwenda kũigua. **4** Nĩmakahũgũra matũ mao matige kũigua ũhoru wa ma, na magariũrũkire ng'ano cia tũhũ. **5** No wee-rĩ, ikaraga wĩguĩte maũndũ-inĩ mothe, na ũmĩrĩrie kũnyariirwo, ningĩ rutaga wĩra wa kũhunja ũhoru wa Ngai, na ũhingagie mawĩra mothe ma ũtungata waku. **6** Nĩgũkorwo nĩnyambĩrĩrie gũitwo thĩ ta iruta rĩa kũnyuuo, nario ihinda riakwa rĩa kuuma gũkũ nĩrĩkinyu. **7** Nĩndũite mbaara ĩria njega, nario ihenya riakwa rĩgakinya mũthia, o na nĩndũũrĩte menyereire wĩtkio wakwa. **8** Rĩu nĩnjigĩrwo thũmbĩ ĩria ya ũthingu, ĩria Mwathani, ũria ũtuaga ciira na kĩhooto, akaahe mũthenya ũcio, na to nĩ nyiki akaahe, no ningĩ nĩ andũ othe arĩa makoretwo merĩrĩrie kũguũranĩrio gwake. **9** Geria mũno o ũria wahota ũũke kũrĩ nĩ na ihenya, **10** nĩgũkorwo Dema, tondũ wa kwenda maũndũ ma thĩ ĩno, nĩandiganĩrie na agathiĩ Thesalonike. Nake Keresike nĩathiĩte Galatia, na Tito agathiĩ Dalamatia. (aĩon g165) **11** Luka nowe tũrĩ nake gũkũ. Oya Mariko mũũke nake, tondũ nĩ ũiteithio harĩ nĩ ũtungata-inĩ wakwa. **12** Nĩndatũmire Tukio kũu Efeso. **13** Ũgũka-rĩ, ndehera kabuti karĩa ndatigire gwa Karipo kũria Teroa, na ũndehere mabuku makwa ma gĩkũnjo, na makĩria njũa ĩria cia kwandĩkwo. **14** Aleksandero ũria mũturi wa indo cia rũthuku nĩanjĩkire ũũru mũno. Mwathani nĩwe ũkaamũrĩha kũringana na ciĩko ciake. **15** O nawe mwĩmenyerere, tondũ nĩakararirie ndũmĩrĩrĩ iitũ na hinya. **16** Hĩndĩ ĩria ndacĩrĩthirio rĩa mbere-rĩ, gũtĩrĩ mũndũ wokire kũndeithia, andũ othe nĩmandiganĩrie. Maroaga gũtũirwo ũũru. **17** No Mwathani nĩarũgamire na nĩ na akĩnjĩkĩra hinya, nĩgeetha ndũmĩrĩrĩ ihunjio biũ nĩ undũ wakwa na andũ-a-Ndũrĩrĩ othe mamĩgũe. Na nĩ nĩghonokio kuuma kanua ka mũrũũthi. **18** Mwathani nĩakahonokia ũũru-inĩ o wothe, na andware ũthamaki-inĩ wake ya igũrũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ. (aĩon g165) **19** Geithia Pírisila na Akula, na andũ a nyũmba ya Onesiforo. **20** Erasito aatigĩrwo Korĩnitho, na nĩ ngĩtiga Terefimo kũu Mileto arĩ mũrũaru. **21** Geria ũkinye gũkũ mbere ya ihinda rĩa heho. Nĩwageithio nĩ Eubulu, o na Pudene, na Lino, na Kĩlaudia, na ariũ na aarĩ a Ithe wĩtũ othe. **22** Mwathani aroikaria roho waku. Wega wa Ngai ũroikara hamwe nawe.

Tito

1 Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Ngai na mütümwo wa Jesũ Kristũ. Ndũmitwo nĩguo andũ arĩa athuure nĩ Ngai mongererwo wĩtikio na ūmenyo wa kũmenya ūhoro-ũria-wa-ma ūria ūtwaranite na ūhoro wa kwĩyamũria Ngai, **2** na nĩguo wĩtikio na ūmenyo irĩa irĩ na kĩrĩgĩro kĩa muoyo wa tene na tene, irĩa Ngai ūria ūtaheenana gĩa eeranĩre o kuumu kĩa mbĩria. (aĩonios g166) **3** Nario ihinda riake rĩria riagĩriire riakinya, nĩaguũranĩrie kiugo gĩa ke kĩa ndehokeirwo ndikihunjabie kũringana na ūria njathĩtũ nĩ Ngai Mũhonokia witũ, **4** Ndirakwandikira marĩa maya wee Tito, o wee mũriũ wakwa kũna thĩnĩ wa wĩtikio ūria tũgwatanĩre nawe: Wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai Ithe na kũrĩ Kristũ Jesũ Mũhonokia witũ, irogĩa nawe. **5** Atĩrĩrĩ Tito, gĩtũmi kĩa gĩatũmire ngũtĩge kũu Kirete nĩ atĩ ūthondeke maũndũ marĩa mataarikite na ūthuure athuuri thĩnĩ wa o itũũra, o ta ūria ndakwĩre. **6** Mũthuuri wa kanitha aagĩrĩro akorwo atarĩ na ūcuuke, na akorwo arĩ mũthuuri wa mütumia o ūmwe tu, na arĩ mũndũ ūrĩ na ciana ciĩtikĩtie na itarĩ kaũndũ ingĩcuukĩro nĩ ūndũ wa ūmaramari kana kwaga gwathĩka. **7** Kuona atĩ mũrori wa maũndũ ma kanitha nĩmwĩhokere wĩra wa Ngai, no nginya akorwo atarĩ na ūcuuke, na ndagakorwo arĩ mũndũ wa kwĩgũmĩra, kana wa kũhiũha kũrakara, kana arĩ mũnyui wa njoohi, kana wa kũhũthĩra hinya o na mbaara, kana mũndũ wa gũkorokera indo na njĩra irĩa itagĩriire. **8** Nĩ kaba akorwo arĩ mũndũ ūũ gĩtugana, na wendete maũndũ marĩa mega, na ūhotete kwĩgĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na arĩ mĩrũngĩrĩru ngoro, na arĩ mũthingu, o na mũndũ ūmenyagĩria mitugo yake. **9** Ningĩ no nginya arĩmagie ūhoro ūria wa kwĩhokeka, o ta ūria ūrutaniĩtuo, nĩguo ahotage kũmĩrĩria arĩa angĩ na ūrutani ūria mwagĩrĩru, na ahotage kũregana na arĩa maĩkararagia. **10** Nĩgũkorwo nĩ kũrĩ andũ aingĩ aremi, andũ a mĩario ya tũhũ na aheenanania, na makĩria arĩa a thĩritũ ya arĩa maruaga. **11** Andũ acio no nginya makĩrio, tondũ nĩmarathũkia mĩciĩ mĩingĩ nikũrutana maũndũ marĩa mataagĩriire kũrutana, na mekaga ūguo nĩgeetha monage mbeeca irĩa itamagĩriire. **12** O na mũnabĩ ūmwe wao nĩogĩte atĩrĩ, “Andũ a Kirete matũũraga maheenana gĩa hĩndĩ ciothe, na mahaana ta nyamũ njũru, na nĩ igũũta ngoroku.” **13** Ūria ūcio nĩ wa ma. Nĩ ūndũ ūcio-rĩ, makaanagie ūgwatĩrie, nĩgeetha mehaande wega ūhoro-inĩ wa gwĩtikia, **14** na nĩguo matikarũmbũyagie ng’ano cia Ayahudi kana mawatho ma andũ arĩa mareganana na ūhoro-ũria-wa-ma. **15** Kũrĩ andũ arĩa marĩ meciĩria matheru, maũndũ mothe nĩ matheru, no kũrĩ andũ arĩa marĩ na meciĩria mathũku na matetĩkĩtie-rĩ, gĩtĩrĩ ūndũ mũtheru. Ti-itherũ, meciĩria mao na thamĩri ciao nĩ thũku. **16** Kuuga nĩmoigaga atĩ nĩmooĩ Ngai, no nĩmamũkaanaga na ciiko ciao. Nĩ andũ imaramari, na matiathĩkaga, na gĩtĩrĩ ūndũ o na ūmwe mwega mangĩka.

2 No wee-rĩ, no nginya ūrutana maũndũ marĩa maringaine na ūrutani ūria mwagĩrĩru. **2** Rutaga athuuri arĩa akũrũ maĩkarage matarĩ arĩũ, na marĩ

a gũtĩka, na a kwĩgĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na marĩ arũmu ūhoro-inĩ wa gwĩtikia, na makoragwo marĩ na wendani o na ūkĩrĩria. **3** O nao atumia arĩa akũrũ maratage gũkaraga na mĩkarĩre ya ūtheru, na matigatuĩke a gũcambania o na kana mamenyere kũnyuuga ndĩbei nyingĩ matũke ta ngombo ciayo, no nĩ matũke a kũrutana maũndũ marĩa mega, **4** nĩgeetha mahote kũruta atumia arĩa ethĩ kwenda athuuri ao na ciana ciao, **5** na matũke a kwĩgĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ, na atheru, na mehang’agie na wĩra o wa kwao mũciĩ, na matũke atugi, na maathĩkagĩre athuuri ao, nĩgeetha gũtikanagie mũndũ ūngĩcambia kiugo kĩa Ngai. **6** O ta ūguo-rĩ, ūmagĩrĩria aanake, na ūmataarage matũke a kwĩgĩrĩria merirĩria ma mwĩrĩ. **7** Maũndũ-inĩ mothe, tuika kionereria gĩa gwikaga wega maũndũ-inĩ mothe. Rĩria ūkũrutana onanagie ūrũngĩrĩru, na ūtarĩ na itherũ, **8** o na waragie ciugo irĩa ciagĩriire, itangĩrutika mahĩtia, nĩgeetha arĩa matũkararagia maconorithio tondũ wa kwaga ūndũ mũru mangĩria igũrũ riitũ. **9** Taaraga ngombo atĩ ciathĩkagĩre aathanĩ a cio maũndũ-inĩ mothe, na igeragie kũmakenia, no itigacookanagĩrie nao, **10** na itikamaiyage indo ciao, no cionanagie atĩ no ciĩhokwo kũna, nĩguo itũmage ūrutani wa ūhoro wa Ngai Mũhonokia witũ wendekage maũndũ-inĩ mothe. **11** Nĩ ūndũ wega wa Ngai ūria ūrehaga ūhonokio nĩguũranĩrio kũrĩ andũ othe. **12** Wega ūcio wa Ngai nĩguo ūtũrutaga kũregana na maũndũ marĩa matarĩ ma kwĩyamũria Ngai, na merirĩria mooru ma gũkũ thĩ, na gĩtũũra twĩgĩrĩrie merirĩria ma mwĩrĩ, na gĩtũũra na mitũũrĩre ya ūngai na mĩrũngĩrĩru na ya kwĩyamũria Ngai mahinda-inĩ maya tũrĩ, (aĩon g165) **13** o tũgetagĩria kĩrĩgĩro kĩa kĩrĩ na kĩrathimo, hĩndĩ irĩa gũkaaguũranĩrio riiri wa Jesũ Kristũ, ūria arĩ Ngai witũ mũnene na Mũhonokia. **14** Nake nĩwe werutire nĩ ūndũ witũ, nĩguo atũkũũre waganu-inĩ wothe, na atherie andũ matũke ake kiũmbe, arĩa marĩ na kiyo gĩa gwikaga maũndũ mega. **15** Rĩu-rĩ, maũndũ macio nĩmo wagĩrĩro nikũrutana. Ūmagĩrĩria na ūkaananagie wĩ na wathani wothe. Ndũkanareke mũndũ o na ūrĩkũ akũire.

3 Ririkanagie andũ acio atĩ maathĩkagĩre anene na arĩa maathanaga, na matũke aathiki, na makoragwo mehaariire kũruta wĩra wothe mwega, **2** ningĩ matikae gũcambania mũndũ o na ūrĩkũ, no makorwo marĩ a thayũ na acaayanĩri, na monanagie mitugo ya ūhooreri harĩ andũ othe. **3** Nĩ ūndũ hĩndĩ imwe-rĩ, o na ithuĩ twarĩ akĩgu, na tũtiathĩkaga, na tũkaheenekaga; twarĩ ngombo cia merirĩria ma mĩthemba yothe o na ikeno ciothe. Twatũũraga tũrĩ na rũmena na ūru, tũgathũũrago o na tũgathũũranaga mũndũ na ūria ūngĩ. **4** No hĩndĩ irĩa ūtugi wa Ngai Mũhonokia witũ na wendo ūria atwendete naguo ciaguũranĩrio-rĩ, **5** nĩatũhonokirie, na ti ūndũ wa maũndũ ma ūthingu marĩa tweekite, no nĩ ūndũ wa tha ciake. Agĩtũhonokia na ūndũ wa gĩtũtheria, agĩtũciara rĩngĩ na agĩtwerũhia na ūndũ wa Roho Mũtheru, **6** ūria aatũtĩrĩrie na ūtaana nĩ ūndũ wa Jesũ Kristũ Mũhonokia witũ, **7** nĩgeetha twatũuo athingu nĩ ūndũ wa wega wake, tũtũke agai a muoyo wa tene na tene kũringana na ūria tũtũire twĩrĩgĩriire. (aĩonios

g166) 8 Ūhorō ūcio nī wa kwīhokeka. Na ngūkīenda waragie maūndū maya ūgwatīrie, nīgeetha andū arīa mehokete Ngai memenyerie kwīrutīra na kīyo gwīkaga maūndū mega. Maūndū maya nī magīrīru kūna, na nī marī uumithio harī mūndū o wothe. **9** No rīrī, eheragīra ngarari cia ūrimū, na ūhorō wa gūkinyīra njiarwa, na gūkarania, na mbaara cia ūhorō wa watho, tondū maūndū macio matirī uumithio, na nī ma tūhū. **10** Mūndū ūrīa ūtūmaga kūgie na nyamūkano-rī, mūkaanagie riita rīa mbere, na rīa keerī. Thuutha wa ūguo, regana nake. **11** Wagīrīrwo nīkūmenya atī mūndū ta ūcio nī mwaganu na nī mwīhia; nake we mwene nīetuīrīre ciira. **12** Ndaarikia gūtūma Aritema kana Tukiko kūrīwe, geria ūrīa ūngīhota ūūke kūrī nī gūkū Nikopoli, tondū nīkuo ndūite gūikara ihinda rīa heho. **13** Īka ūrīa wothe ūngīhota ūteithie Zena ūrīa wakiri, na Apolo rīrīa marīkorwo marī rūgendo-inī, na wone atī marī na indo ciothe iria mabatarītio nīcio. **14** Nao andū aitū nīmemenyerie kūrutaga mawīra marīa mega, nīguo mateithagīrīrie mabataro-inī ma o mūthenya nīguo matigatūūre mūtūūrīre ūtarī na uumithio. **15** Andū arīa othe tūrī nao nīmamūgeithia. Geithia andū arīa othe matwendete thīinī wa wītīkio. Wega wa Ngai ūrogīa na inyuī inyuothe.

1 Nĩ nĩ Paũlũ, njohetwo nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ, na Timotheo mũrũ wa lthe witũ, Tũratũma marũa maya kũrĩ Filemona mũrata witũ ũrĩa twendete na mũrutĩ wĩra hamwe na ithuĩ, **2** na kũrĩ mwarĩ wa lthe witũ Apufia, o na kũrĩ Arikipo, ũrĩa ũrũagĩrĩra Ũhoru wa Ngai hamwe na ithuĩ, o na kũrĩ kanitha ũrĩa ũcemanagia gwaku mũciĩ. **3** Mũrogiã na wega na thayũ kuuma kũrĩ Ngai lthe witũ, na kuuma kũrĩ Mwathani Jesũ Kristũ. **4** Atĩrĩrĩ, rĩrĩa ngũkũrĩrikana mahooya-inĩ makwa-rĩ, nĩnjookagĩria Ngai wakwa ngaatho hĩndĩ ciothe, **5** tondũ nĩnjĩguaga ũhoru wa wĩtikio waku thĩĩnĩ wa Mwathani Jesũ, na ũrĩa wendete andũ arĩa othe aamũre. **6** Nĩhooyaga atĩ ũgie na kũyo rĩrĩa ũkũgwatanĩra nao ũhoru wa wĩtikio waku, nĩgeetha magĩe na ũmenyo wa maũndũ mothe mega maria tũrĩ namo thĩĩnĩ wa Kristũ. **7** Wendani waku nĩũheete gĩkeno kĩnene mũno na ũkanyũmĩrĩria, nĩ tondũ wee, mũrũ wa lthe witũ, nĩucanjamũrite ngoro cia andũ arĩa aamũre. **8** Nĩ ũndũ wa ũguo-rĩ, o na gũtuĩka no ngwathe ndĩ thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ, atĩ wĩke ũrĩa wagĩrĩre-rĩ, **9** nĩ kaba ngũthaithe ũwĩke nĩ ũndũ wa wendo. Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩ Paũlũ o na ndĩ mũthuri mũkũrũ, na ningĩ ndĩ muohe nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ-rĩ, **10** ngũgĩgũthaita nĩ ũndũ wa mũrũ wakwa Onesimo, ũrĩa watuĩkire mũrũ wakwa ndĩ gũkũ kĩoho-inĩ. **11** Mbere ũyo ndaari kiene kũrĩwe, no rĩu nĩatuĩkite mũndũ wa bata harĩwe o na harĩ nĩ. **12** Nake nĩngũmũcookia kũrĩwe, na ngĩmũtũma no taarĩ ngoro yakwa mwene ndĩragũtũmĩra. **13** Nĩngĩrendire gũikara nake, nĩgeetha andeithagie handũ-inĩ haku, rĩu njohetwo nĩ ũndũ wa Ũhoru-ũrĩa-Mwega. **14** No ndiendire gwĩka ũndũ o na ũrĩkũ wee ũtetĩkĩrite, nĩgeetha ũndũ o wotha mwega wee ũngĩka ũkorwo ũrĩ wa kwĩyendera no ti wa kũringĩrĩrio. **15** No gũkorwo gĩtũmĩ gĩa akweherere kahinda kanini-rĩ, nĩgeetha agũcookerera mũtũũranie nake nginya tene, (aĩŋĩnios 166) **16** no ndagacooke arĩ o ngombo, no akorwo akĩrite ngombo, acooke arĩ mũrũ wa lthe witũ mwende mũno. Nĩ wa bata mũno harĩ nĩ, no harĩwe nĩ wa bata makĩria, arĩ ta mũndũ o na ta mũrũ wa lthe witũ thĩĩnĩ wa Mwathani. **17** Nĩ ũndũ ũcio angĩkorwo nĩũtuaga tũrĩ rũmwe nawe-rĩ, mwamũkĩre o ta ũrĩa ũngĩnyamũkĩra nĩ mwene. **18** Nake angĩkorwo nĩagwĩkite ũũru o na ũrĩkũ, kana hihi arĩ na thĩĩrĩ waku-rĩ, andika atĩ thĩĩrĩ ũcio nĩ wakwa. **19** Nĩ nĩ Paũlũ ndĩrakwandĩkĩra na guoko gwakwa mwene. Nĩngakũrĩha thĩĩrĩ ũcio, o na gũtuĩka ndikwenda kũgweta atĩ o na wee mwene ũrĩ thĩĩrĩ wakwa. **20** Atĩrĩrĩ, mũrũ wa lthe witũ, nĩ ingĩenda ngĩe na uumithio uumĩte kũrĩwe thĩĩnĩ wa Mwathani; canjamũra ngoro yakwa thĩĩnĩ wa Kristũ. **21** Ndakwandĩkĩra marũa maya ndĩhokete atĩ ndũngĩaga kũnjathĩkĩra, na ngĩmenyaga atĩ nĩũgwĩka o na makĩria ya ũrĩa ngũrĩtie wĩke. **22** Hamwe na ũguo-rĩ, thondekera handũ ha gũikara, tondũ ndĩ na mwĩhoko atĩ nĩndĩtikĩrio njũke kũrĩ inyuĩ nĩ ũndũ wa mahooya maria mũhooyagĩra. **23** Epafara, ũrĩa tuohetwo nake nĩ ũndũ wa Kristũ Jesũ, nĩakũgeithia. **24** O na Mariko, na Arisitariko, na Dema, na Luka, arĩa tũrutithanagia wĩra

Ahibirania

1 Matukū-ini ma tene Ngai nīarīrie maithe maitu na tūnua twa anabii maita maingī, na njira mwanya mwanya, **2** no matukū-ini maya ma kūrīgīrīria-rī, ithui nīatwarīrie na njira ya Mūriū, ūria aatuire mūgai wa indo ciothe, o we ūria thī yothē yombirwo na ūndū wake. (aiōn g165) **3** Mūrūwe-rī, nīwe wonanagia ūkengi wa riiri wake, na nīwe mūhianīre mūkinyanīru kūna wa ūria Ngai atarī, ningī nīwe ūnyīitīrīrie indo ciothe na kiugo giāke kīrī hinya. Nake aarīkia gūtheria andū mehia-rī, nīaīkarire thī guoko-ini kwa ūrio kwa ūnene kūu igūrū. **4** Nī ūndū ūcio agītuika mūnene gūkīra arāika, o ta ūria rīitwa rīria aagaīrwo rīrī inene gūkīra rīao. **5** Nī ūndū-rī, nī mūrāika ūrīkū Ngai arī eera atīrī, “Wee nīwe Mūrū wakwa; ūmūthī nīndatuika Thoguo”? O na kana akīmīwira atīrī, “Nī nī ngūtūika lthe, nake atūike Mūrū wakwa”? **6** Na ningī-rī, Ngai aarehe irigithathi rīake gūkū thī, oigire atīrī, “Arāika othe a Ngai nīmāmūnamīrīre, māmūhooe.” **7** Akiaria ūhoro wa arāika oigire atīrī, “Atūmaga arāika ake matuīke huho, nacio ndungata ciake agacitua nīnīmībī cia mwakī.” **8** No ha ūhoro ūkonīi Mūrū ekuuga atīrī, “Wee Ngai, gītī giaku kia ūnene nīgīgatūūra tene na tene, nakīo kihooto nīkīo gīgāatuika mūthīgī wa ūthamaki waku. (aiōn g165) **9** Wee wendete ūthingu no ūgathūūra waganu; nī ūndū ūcio, Ngai, o we Ngai waku, nīakwambararītīe gūkīra athiritū aku othe na ūndū wa gūgūtīrīria maguta ma gīkeno.” **10** Ningī akoiga atīrī, “Wee Mwathani, o kiambīrīria-inī, nīwaarīre mīthingī ya thī, o narīo igūrū nī wīra wa moko maku. **11** Icio nīgūthira īgaathira, no wee nīgūtūūra ūgaatūūra; īgaathira o ta nguo. **12** Ūgaacikūnja o ta ūria nguo ndaaya ikūnjagwo; īkaagarūrūka o ta ūria nguo īgarūrūkaga. No wee ndūgarūrūkaga, na mīaka yaku ndīrī hīndī īgaathira.” **13** Nī ūndū-rī, nī mūrāika ūrīkū Ngai arī eera atīrī, “Ikara thī guoko-inī gwakwa kwa ūrio, nginya rīria ngaatūma thū ciaku itūike gaturwa ka makīnya maku”? **14** Githī arāika othe tī maroho ma gūtungata, matūmītwo matungatagīre arīa makaagaya ūhonokio?

2 Nī ūndū ūcio-rī, nītwagīrīrwo kūrūmbūiya mūno ūhoro ūria twanaigua, nīguo tūtīkake gūtūgūgio tweherio kuuma harī guo. **2** Tondū-rī, angīkorwo ūhoro ūria waririo nī arāika warī mūrūmu-rī, na mūndū o wothē wareganaga na ūhoro ūcio na akaūremera nīaherithagio o ūria kwagīrīrie-rī, **3** tūngīkiaga atīa kūherithio tūngīyarara ūhonokio mūnene ū? Ūhonokio ūyū, ūria waambire kūhunjo nī Mwathani, nīwacookire gwīkīrwo hinya kūrī ithui nī andū arīa maamūguire. **4** Ningī Ngai agīkīra ūhoro ūyū ūria atī nī wa ma na ūndū wa kuonania marūūri na morirū, o na kūringa ciama cia mīthemba mīngī, na akiheana iheo cia Roho Mūtheru kūrī andū kūringana na wendī wake. **5** Thī irīa tūkwarīa ūhoro wayo, arāika tīo maaheetwo wathani wayo. **6** No nī harī mūndū mūna ūheanite ūria handū hamwe akoiga atīrī: “Mūndū akīrī kī tondū ūīkaraga ūkīmīwīciiragia, nake mūrū wa mūndū akīrī kī atī nīkīo ūmūmenyagīrīra? **7** Watūmire atīgie o hanini aiganane na arāika, na ūkīmūhumba thūmbī

ya riiri o na gītīo, **8** na ūkīiga indo ciothe rungu rwa magūrū make aciathage.” Nake akiiga indo ciothe rungu rwa mūndū-rī, hatīrī kīndū o na kīrīkū Ngai aatigire gītārī watho-inī wa mūndū. No rīu tūtīonaga indo ciothe irī watho-inī wa mūndū. **9** No tuonaga Jesū, ūria gwa kahinda kanini watūtīwo mūnini gūkīra arāika, no rīu ekīrītwo thūmbī ya riiri na ya gītīo nī tondū nīanyarīrīkire na agīka, nīgeetha, nī ūndū wa Wega wa Ngai atūike wa gūcama gīkuū handū ha andū othe. **10** Nīgūkorwo nī kwagīrīrie atī Ngai, ūria wombire indo ciothe na itūūruga nī ūndū wake-rī, atūme mwambīrīria wa ūhonokio wao aagīrīre kūna kūna na ūndū wa kūnyamario nīguo arehe ciana nīyngī riiri-inī wake. **11** Jesū ūria ūtūmaga andū matuīke atheru, o hamwe na acio matuītīwo atheru, othe matuīkaga andū a nyūmba īmwe. Nī ūndū ūcio Jesū ndaconokaga akīmeeta arīu na aarī a lthe. **12** Akoiga atīrī, “Nīngōimbūra rīitwa rīaku kūrī arīu na aarī a Baba; nīngainaga nyīmbo cia gūkūgooca ndī kīūngano-inī.” **13** Ningī akoiga atīrī, “Nī ngūiga mwīhoko wakwa harī Ngai.” O na ningī akoiga atīrī, “Nī ūyū haha, na ciana irīa Ngai aaheete.” **14** Kuona atī ciana icio irī na mwīrī na thakame-rī, we o nake aatūkīre o tao mwīrī-inī, nīgeetha na ūndū wa gīkuū giāke ahote kwananga ūria ūrī na hinya wa gīkuū, nake nīwe mūcukani, **15** na ohore arīa matūire mohetwo ūkombo-inī matukū mao mothe nī ūndū wa gwītīgīra gīkuū. **16** Nīgūkorwo tī-itherū tī arāika ateithagia, no ateithagia rūciaro rwa lburahīmu. **17** Na nī ūndū ūcio no nginya angīahaananirio na arīu na aarī a lthe maūndū-inī mothe, nīguo atūike mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūyūrītīwo nī tha na mwīhokeku agītungatīra Ngai, na nīguo arute horohio nī ūndū wa mehīa ma kīrīndī. **18** Nīgūkorwo we mwene nīathīnīkire rīrīa aageragio-rī, nīahotaga gūteithia andū arīa mageragio.

3 Nī ūndū ūcio, inyūī arīu na aarī a lthe witū atheru, o inyūī mūgwatanīrie ūhoro wa gwītīwo kūrīa kuumīte na igūrū, mwīcūranagīe ūhoro wa Jesū, o we mūtūmwo na mūthīnjīri-Ngai ūria mūnene ūria tuumbūruga ūhoro wake. **2** We aarī mwīhokeku kūrī ūria wamwāmūire, o ta ūria Musa aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai. **3** Jesū nīonekanīte aagīrīrie kūheo gītīo kīnene gūkīra Musa, o ta ūria mwakī wa nyūmba aagīrīrwo nī gūtīo gūkīra nyūmba yo nyene. **4** Nīgūkorwo nyūmba o yothē nīrī mūndū ūria wamīakire, no Ngai nīwe mwakī wa indo ciothe. **5** Nake Musa, aarī mwīhokeku maūndū-inī mothe ma nyūmba ya Ngai arī o ndungata, agakīrutaga ūria wa maūndū marīa makaahewanwo thuutha-inī. **6** No Kristū arī Mūrū aarī mwīhokeku na akarūgamīrīra nyūmba ya Ngai. Na ithui tūrī nyūmba īyo yake, tūngīkara tūrūmītīe ūmīrīru witū na kūrīgīrīro kīrīa twīrahagīra. **7** Nī ūndū-rī, o ta ūria Roho Mūtheru oigaga, atīrī: “Ūmūthī, mūngīgua mūgambo wake, **8** mūtīkoomie ngoro cianyu ta hīndī irīa mwanemeire, andū makīngeria marī kūu werū-inī, **9** kūrīa maithe manyu maangerīrie na makīndoria, na makīona cīko ciakwa, ihinda rīa mīaka mīrongo īna. **10** Nīkīo ndaarakarīrie rūciaro rūu, ngīkiuga atīrī, ‘Ngoro cia andū aya itururaga hīndī ciothe, na matīrī maamenya njīra ciakwa.’ **11** Nī ūndū ūcio ngūhīta na mwīhītwa

ndakarite, ngiuga atiri, 'Matiri hinda magaatoonya kihuruko-ini giakwa.'" **12** Ariu na aari a Ithe witu, mwimanyererei hatikagie o na umwe wanyu uri na ngoro ihagia na itetikagia, iria igarurukaga, igatigana na Ngai uria uri muoyo. **13** No umanagiririai mundu na uria ung'i o muthenya, o riria riothe muthenya uritagwo umuthi, nigeetha gutikagie o na umwe wanyu ukuumio ngoro ni undu wa kuheenererio ni mehia. **14** Tondũ cio, tungirumia wega mwihoko uria twari naguo kuuma o kiambiriria nginya ithiriro-ri, nitugaatuika a kugwatanira hamwe na Kristu. **15** O ta uria kwiritwo, atiri: "Umuthi, mungigua mugambo wake, mutikoomie ngoro cianyu ta hinda iria mwanemeire." **16** Ni andũ ariku acio maaguire na makimukararia? Githi ti aria othe moimite Misiri matongoretio ni Musa? **17** Ningi-ri, ni andũ ariku aarakariire miaka iyo mirongo ina? Githi ti aria meehirie, na magikua, o aria ciimba ciao ciaguire kuu weru-ini? **18** Ningi-ri, ni andũ ariku Ngai ehitiire na mwihitwa ati gutiri hinda magaatoonya uhoruko-ini wake, tiga o andũ acio maaregire kumwathikira? **19** Tugakiona atiri, matiahotire guutoonya kuo ni undu wa kwaga gwtikia kwao.

4 Ni undũ cio-ri, kuona ati kiraniro gĩa guutoonya uhoruko-ini wake kiri o ho-ri, nitwimanyererei gutikagie o na umwe wanyu utagagikinyira. **2** Nigukorwo o na ithui nituhunjiirio Uhoru-uyũ-Mwega o tao; no uhoru uria maaguire ndugana kumaguna, tondũ aria matiguire matiwamukirire na witikio. **3** Na riri, ithui aria twitikitie ni ithui tũtoonyaga kihuruko-ini kiu, o ta uria Ngai oigire atiri, "Ni undũ cio ngihita na mwihitwa ndakarite, ngiuga atiri, 'Matiri hinda magaatoonya kihuruko-ini giakwa.'" O na gutuika wira wake niwathirite kuuma o riria thi yombirwo. **4** Nigukorwo ni hari handũ hana aaritie uhoru wa muthenya wa mugwanja, akoiga atiri: "Nake Ngai akihuruka muthenya wa mugwanja, agitigana na wira wake wotho." **5** O na ningi hau mbere nioigite atiri, "Matiri hinda magaatoonya uhoruko-ini wakwa." **6** Nitukuona ati ni kuri amwe matigaire guutoonya kihuruko-ini kiu kieranirwo, nigukorwo aria maahunjiirio Uhoru-uria-Mwega mbere matiatoyire tondũ nimagire gwachika. **7** Ni undũ cio, o ringi Ngai akiamura muthenya muna, akiwita Umuthi, thuutha wa matukũ maingi gũthira riria aaririe na kanua ka Daudi, ta uria oigite hau mbere atiri: "Umuthi, mungigua mugambo wake, mutikoomie ngoro cianyu." **8** Tondũ korwo Joshua niamaheete uhoruko-ri, Ngai ndangiacookire kwaria uhoru wa muthenya ung'i thuutha cio. **9** Tondũ cio nigũtigaire Thabatũ ya kuhuruka ya andũ a Ngai; **10** nigukorwo mundũ o wotho uria uutoonyaga kihuruko-ini kia Ngai o nake niaturukaga agatigana na wira wake, o ta uria Ngai aahurukire agitigana na wira wake. **11** Ni undũ cio, nitwirutanirie na kiyo guutoonya uhoruko-ini cio, nigeetha gutikanagie mundũ o na iriku ukaagũ ni undũ wa kurumirira kionereria kia iremi wao. **12** Nigukorwo uhoru wa Ngai uri muoyo na uri hinya. Ni mugũ gũkira rũhiũ rwa njora rũnooretwo miēna yeei, ugatheeca ukagayukania muoyo na roho, o na ukagayania marũngo

na maguta maria makoragwo mahindi-ini, na ningi ugatuira meciiria na matua ma ngoro. **13** Gutiri kindũ o na kimwe kia iria ciombirwa kihithitwo kuuma maitho-ini ma Ngai. Indo ciothe niuhumburie na ikaguurio mbere ya maitho ma uria tũkahe uhoru witu. **14** Ni undũ cio, kuona ati tũri na mũthĩjĩri-Ngai mũnene mũno uria uhungurite agakinya o igũrũ, na niwe Jesũ murũ wa Ngai-ri, nitũrũmiei na hinya witikio uria tuumbũraga. **15** Nigukorwo tũtiri na mũthĩjĩri-Ngai mũnene utangihota gutũguira tha uũthũ-ini witu, no ni tũri na umwe wanagerio ikĩro-ini ciothe o ta ithui, no ndaigana kwihia. **16** Hakiri uguo-ri, nitũkũhiririei giti kia Unene kĩa kia Wega wake tũri na uũmirũru, nigeetha tũkaiguirwo tha, na tuone Wega wake wa gutũitehagia hinda iria tũbatarite.

5 Riu-ri, mũthĩjĩri-Ngai uria mũnene o wotho athuuragwo kuuma gatagati ka andũ na agatuo wa kũmarũgamĩria maĩndũ-ini maria makoniĩ Ngai, niguo arutage maruta na magongona ni undũ wa kũhoroheria mehia. **2** Nake niaturaga gũkirĩria aria matari na ūmenyo o na aria maturuurite, kuona ati o nake niari uũthũ wake. **3** Undũ uyũ niguo utũmage arute magongona ma kũhoroheria mehia make mwene, o ta uria amarutaga ni undũ wa mehia ma kirĩndi. **4** Gutiri mundũ wiheaga gitũio kiu we mwene; no nginya akorwo etitwo ni Ngai, o ta uria Harĩni eetirwo. **5** Ni undũ cio, o nake Kristũ ndaigana kwiyoea uguoci wa gutũkia mũthĩjĩri-Ngai uria mũnene. No ni Ngai wamwĩre atiri, "Wee niwe Murũ wakwa; umũthi nĩndatuika Thoguo." **6** Na handũ hangĩ oigite atiri, "Wee uri mũthĩjĩri-Ngai nginya tene, o ta uria Melikisedeki aatari." (aiōn g165) **7** Matukũ-ini maria Jesũ aatũũraga gũkũ thi-ri, niaturaga na agathaita Ngai, agikayaga mũno agĩtaga maithori kũri cio ungĩahotire kũmũhonokia kuuma gĩkuũ-ini, na niaturagwo ni undũ wa kwĩnyiĩhia gwake. **8** O na gutũkia aari mũriũ, nĩerutire gwachika ni undũ wa uria aanyariĩkire, **9** na aarikia gũtuo mwagĩrũrũ kũna, agĩtuika kũhũmo kĩa uhoronokia uria utagaathira hari aria othe mamwathikagira, (aiōnios g166) **10** nake Ngai akĩmũtua mũthĩjĩri-Ngai mũnene o ta uria Melikisedeki aatari. **11** Nitũri na maĩndũ maingi tũngĩmwira makoniĩ uhoru uyũ, no ni hinya kũmũtaarĩa tondũ mũtĩnyiĩtaga maĩndũ narua. **12** Ni undũ-ri, o na gutũkia riu mwagĩrũrũ nigũkorwo mũri arutani-ri, nĩmũbatarite mĩndũ wa kũmũruta maĩndũ maria mwarutĩtwo kiambiriria ma kiugo kĩa Ngai o ringi. Inyũ mũbataire kũheo iria, no ti irio nyũmũ! **13** Mũndũ o wotho ūnyuuga iria, tondũ no gakenge-ri, ndangĩmenya wega uhoru wa ūrutani wa ūthingu. **14** No irio iria nyũmũ ni cia andũ aria agima, aria ni undũ wa kũmenyera gũcihũthĩra kaingi, nĩmerutĩte gũkũũrana wega na ūũru.

6 Ni undũ cio nitũtiganei na morutani maria ma kiambiriria ma uhoru wa Kristũ, na tũthĩ na mbere na gũkũra, na tũtĩge kwambiriria gwaka mũthingĩ ringĩ wa kũrutana uhoru wa kwĩrira ni undũ wa ciiko iria cierekagĩria mũndũ gĩkuũ-ini, na ūrutani wa gwtikia thĩini wa Ngai, **2** na morutani ma ūbatithio, na ma

küigirirwo moko, o na ma kürituka kwa aria akuu, o na ma gütiirwo ciira wa tene na tene. (aiōnios g166) 3 Na noguo türikira, Ngai angütikiria. 4 Na riri, ni undü üri hinya müno küri andü aria maanathererwo ni ütheri, na magacama kiheo kiria kiumite igürü, na magakorwo matuitwo a ngwataniro ya Roho Mütheru, 5 o acio macamite wega wa kiugo kia Ngai na maahinya ma ihinda riria rigooka, (aiōn g165) 6 andü acio mangigüa na matigane na maündü macio-ri, gütingihoteka kumacookia ringi merire, ni tondü ni kwambithia marambithia Müru wa Ngai müti igürü o ringi, na makamünararithia küri kirindi. 7 Mügunda üria uragirwo ni mbura kainingi na ügacooka ügaciara maciaro mega ma küguna aria marimüirwo-ri, niürathimagawo ni Ngai. 8 No mügunda üria üküraga müigua na mahiü ma nyeki-ini ni wa tühü, na üri ügwati-ini wa kwirehithiria kirumi. Marigiririo-ini nigücinwo ügacinwo. 9 Arata akwa nyendete müno, o na tükiaragia üguo, ha ühoro wanyu-ri, nitwirigirire maündü mega küri macio, o maria marehanaga na ühonokio. 10 Tondü Ngai ndaagite kihooto; ndakaariganirwo ni wira wanyu o na wendo üria muonanitie ni undü wa rüta riake riria mwateithagia andü aria aamüre, o na riu no mürahihi na mbere na kümateithia. 11 Tüngienda mündü o mündü wanyu onanie kiyo o ta kü o nginya müthia, niguo mükaahingirio maündü maria mütiire mwirigirire. 12 Tütikwenda mütiuke igüüta, no tükwenda mwigerekanagie na andü, aria ni undü wa gwitikia na gükiririria kwao niku gütümagaga magairwo maündü maria meraniirwo. 13 Riria Ngai eerire Iburahimu küraniro giake, eehitire akügwetaga we mwene, nigükorwo gütiari na üngi münene küri we wa kwihita nake, 14 akiuga atiri, “Ti-itherü ningükürathima na ngühe njiaro nyingi.” 15 Na ni undü ücio, thuutha wa Iburahimu gweterera akiriririe-ri, niaheirwo kiria eerirwo. 16 Tondü rüri, andü mehitaaga na mündü üria münene kümakira, naguo mwihitwa ügakinäria üria kwiritwo, na ügakinäria ngarari ciothe. 17 Na tondü Ngai niendaga kuonania hatari nganja küri agai a maündü maria meraniirwo atii itua riake riria aatuite ritingigarürüka-ri, niakindirire ühoro ücio na mwihitwa. 18 Ngai eekire üguo na undü wa maündü meer matangigarürüka, o maria gütangihoteka Ngai aheenanie namo, nigeeha ithuü aria tuonet handü ha küürira twigwatire küirigirio kiria tüheetwo, tühote küümiriria müno. 19 Küirigirio giki türi nakio kihaana ta nanga ya ngoro, nakio ni kirümu, na ni kia ma. Nakio gütoonyaga handü-haria-haamüre thuutha wa gitama kiria kinene, 20 o haria Jesü, üria wathiire mbere iiti, aatoonyire ithenya riiti. Nake niatukite müthinjiri-Ngai üria münene o nginya tene, o ta üria Melikisedeki aatarii. (aiōn g165)

7 Atiriri, Melikisedeki ücio aari müthamaki wa Salemu na müthinjiri-Ngai, o Ngai-Üria-üri-Igürü-Müno. Niwe watungire Iburahimu akünuka aaria kühota athamaki, na akimürathima, 2 nake Iburahimu akimühe gicunji gia ikümi kia indo ciothe. Rüta riake rigitaurwo mbere ni kuuga “müthamaki wa üthingu”; ningi “müthamaki wa Salemu” ni kuuga “müthamaki wa

thayü”. 3 Ndaari na ithe kana nyina, kana kiruka giake, na ndaari na kiambiriria kia matukü kana müthia wa muoyo wake, ni undü ücio, we ahaana ta Müru wa Ngai, egütüura ari müthinjiri-Ngai nginya tene. 4 Ta mwiciirire üria aari münene: Ati o na ithe witü Iburahimu niämügaire gicunji gia ikümi kia indo iria aatahite! 5 Na riri, watho uugite ati andü a rüciaro rwa Lawi aria matukaga athinjiri-Ngai metagie gicunji gia ikümi kuuma küri andü, üguo ni kuuga ariu a ithe wao, o na gwatuika ariu a ithe wao ni a rüciaro rwa Iburahimu. 6 No mündü ücio ndaari wa rüciaro rwa Lawi, no niämükirire gicunji gia ikümi kuuma küri Iburahimu, na akirathima ücio weriirwo ciiraniro. 7 Na hatiri nganja ati mündü üria müneni niwe ürathimagwo ni üria münene. 8 Tügakiona ati, mwena ümwe gicunji kiu gia ikümi küunganagio ni andü aria macookaga gükua, na nio Alawii; naguo mwena ücio üngi, kirutagirwo mündü üria uumbüritwo ühoro wake ati atüüraga o muoyo. 9 O na mündü no oige ati Lawi, ücio ürutagirwo gicunji kiu gia ikümi, we mwene niarutire gicunji kiu na njira ya Iburahimu, 10 tondü händi iria Melikisedeki aacemanirie na Iburahimu, Lawi aari müthiimo-ini wa ithe ücio wa tene. 11 Korwo ükinyaniru küna niüngionekaniire na njira ya üthinjiri Ngai wa Alawii-ri, (ni undü kirindi kiaheirwo watho na njira iyo), gwakiri bata üngi ürikü güuke müthinjiri-Ngai üngi, ütarü ta Melikisedeki, na ndatuke ta wa nyumba ya Harüni? 12 Nigükorwo ühoro wa üthinjiri-Ngai üngigarürirwo-ri, o naguo watho no nginya ügarürirwo. 13 Nake mündü üria maündü maya maaritio ni undü wake oimite mühiriga-ini üngi, üria gütarü mündü waguo üri watungatira Ngai kigongona-ini. 14 Nigükorwo nikükaine wega ati Mwathani witü oimire mühiriga-ini wa Juda, na ha ühoro wa mühiriga ücio-ri, Musa ndaigana kuuga undü o na ürikü ükonii athinjiri-Ngai. 15 Na riri, ühoro üria twaritie no ümenyeke wega makiria angikorwo müthinjiri-Ngai üngi ütarü ta Melikisedeki nionekanite, 16 üria ütuikite müthinjiri-Ngai, na ti küringana na mütego wa rüciaro rwake, no ni tondü wa ühoti wa muoyo üria üathiraga. 17 Nigükorwo nikuumbüritwo atiri: “Wee üri müthinjiri-Ngai nginya tene, o ta üria Melikisedeki aatarü.” (aiōn g165) 18 Watho wa mbere niütiganitwo naguo tondü nduari na hinya na ükaaga bata 19 (nigükorwo watho ndüri undü watümirie wagirire küna), no nitüheetwo küirigirio kiega makiria kiria gitühotithagia gükuhiriria Ngai. 20 Na undü üyü ndwekirwo hatari mwihitwa! Andü acio angü niämatukaga athinjiri-Ngai hatari mwihitwa, 21 nowe aatuikire müthinjiri-Ngai na mwihitwa, riria Ngai aamwirire atiri: “Jehova niehitite, na ndangiricükwo, akoiga atiri: “Wee üri müthinjiri-Ngai nginya tene.”” (aiōn g165) 22 Ni undü wa mwihitwa üyü, Jesü niatukite müügamiriri wa kirikanro kiria kiega makiria. 23 Ningi-ri, nigükoretwo na athinjiri-Ngai aingü ta acio hau mbere, nigükorwo nimakuuga magakigirio güthii na mbere na ütungata ücio. 24 No tondü Jesü atüüraga muoyo nginya tene-ri, üthinjiri-Ngai wake ni wa gütüura nginya tene. (aiōn g165) 25 Ni undü ücio niahotaga kühonokia küna aria othe mokaga küri Ngai magereire harü we, nigükorwo egütüura amathaitanagirira. 26

Tondū nī kwagīrīre tūgīe na mūthīnjīri-Ngai mūnene ta ūcio, atūhīngagīrie bata witū, na akorwo arī mūtheru, na atarī ūcuuke, kana rīhia, na aamūranītio na ehia, o na agatūūgīrio igūrū rīa igūrū. **27** We ndekūbatara kūruta magongona mūthenya o mūthenya ta ūrīa athīnjīri-Ngai anene acio angī meekaga, mbere nī ūndū wa mehia make mwene, na thuutha ūcio nī ūndū wa mehia ma kīrīndī. We nīarutire igongona nī ūndū wa mehia mao ihinda o rīmwe rīa kūigana hīndī rīa eerutire we mwene. **28** Nīgūkorwo watho ūtuaga andū matarī hinya athīnjīri Ngai anene; no mwīhitwa, ūrīa wokire thuutha wa watho, nīwaamūrīre Mūrū, ūrīa ūtuikīte mwagīrīru kūna nginya tene. (aiōn g165)

8 Atīrīrī, ūhorō ūrīa tūraaria nī atī: Nī tūrī na mūthīnjīri-Ngai-mūnene, ūrīa ūkarite thī guoko-inī kwa ūrio gwa gītī kīa Ūnene kīa ūthamakīa wa igūrū, **2** nake nī mūtunganwō ūrīa wa handū-harīa-haamūre, o kūu hema-inī ya gūtunganwō ūrīa ya ma ūrīa yaakirwo nī Mwathani, no ti mūdū. **3** Na rīrī, mūthīnjīri-Ngai mūnene o wothē aathuuragwo nīguo arutage iheo na magongona, na nī ūndū ūcio o nake no nginya akorwo arī na kīndū gīa kūruta. **4** Korwo arī o gūkū thī-rī, ndangīrī mūthīnjīri-Ngai, nīgūkorwo nī kūrī andū arīa marutaga iheo irīa ciathanitwo nī watho. **5** Nao matungataga mūhianīre wa handū-harīa-haamūre na kīrruru kīa maūdū marīa marī igūrū. Ūndū ūcio nīguo watūmīre Musa ataarwo hīndī ūrīa eeharagīria gwaka Hema-ya-Gūtunganwō, akīrwo atīrī: “Menyerera wone nīwathondeka indo icio ciothe kūringana na mūhianīre ūrīa wonirio ūrī kīrīma-inī.” **6** No rīrī, ūtungata ūrīa Jesū aheetwo nīukīrite wao, o ta ūrīa kīrīkanīro kīrīa arī we mūguithania wakīo gīkīrite kīrīa gīkūrū, na nīngī kīhaanditwo na cīranīro njega makīria. **7** Nīgūkorwo kīrīkanīro kīa mbere gītangīarī na mahitia, gūtīngagīrie bata wa gwetha kīngī gīa keerī. **8** No Ngai nīoonire andū marī na mahitia, akiuga atīrī: “Matukū nīmarooka, rīria ngaarīkanīra kīrīkanīro kīerū na nyūmba ya Isīraeli, o hamwe na nyūmba ya Juda, nīguo Mwathani ekuuga. **9** Nakīo kīrīkanīro kīu gītīkahaana ta kīrīkanīro kīrīa ndaarīkanīire na maithe mao ma tene rīrīa ndaamanyītire na guoko, ngīmatongoria, ngīmaruta būrūrī wa Misiri, na tondū matiigana gūikara marī ehokeku harī kīrīkanīro gīakwa, na nī ngīmahutatīra, ūguo nīguo Mwathani ekuuga. **10** Gīkī nīkīo kīrīkanīro kīrīa ngaarīkanīra na nyūmba ya Isīraeli ihinda rīu rīathira, nīguo Mwathani ekuuga. Nīngēkīra watho wakwa meciirīa-inī mao, na nīngī ndīwaandike ngoro-inī ciao. Na nī ngāatūka Ngai wao, nao matūike andū akwa. **11** Gūtīgacooka gūkorwo na mūdū ūkūruta ūrīa ūngī, kana mūdū arute mūrū wa ithe amwīre atīrī, ‘Menyana na Mwathani,’ tondū andū othe nīmagakorwo maamenyete, kuuma ūrīa mūnini mūno wao nginya ūrīa mūnene. **12** Nīgūkorwo nīngamarekera waganu wao, na ndigacooka kūrīrikana mehīa mao.” **13** Na rīrī, rīrīa ekwarīa ūhorō wa kīrīkanīro kīerū-rī, nīgūtua aatūire kīrīa kīa mbere gīkūrū; na kīndū o gīothe kīrakūra-rī, gītūikaga gīa gūthira, gīkabūrīa o būi.

9 Rīu-rī, kīrīkanīro kīrīa kīa mbere nī kīarī na mawatho maakonī ūhorō wa kūhooya Ngai, o na nīngī nī kwarī na handū-harīa-haamūre gūkū thī. **2** Nī kwarī na hema yathondeketwo, na kanyūmba kayo ka mbere nī haarī na mūtī ūrīa wa gūcuuria matawa, na metha, na mīgate ūrīa mīamūrē; hau nīho heetagwo “Handū-harīa-Hatheru.” **3** Thuutha wa gītama gīa keerī haarī na kanyūmba geetagwo, “Handū-harīa-Hatheru-Mūno,” **4** na hau nīho haarī kīgongona gīa thahabu gīa gūcinīrwo ūbumba, na nīho haarī ithandūkū rīa kīrīkanīro rīrīa rīahumbīrītvo na thahabu kūdū guothe. Thīinī wa ithandūkū rīu nī haarī na nyūngū ya thahabu yarī na mana, na rūthanju rwa Harūni rūrīa rwathundūkīte, na ihengere cia mahīga irīa ciandīkītvo. **5** Igūrū wa ithandūkū rīu nī haarī na akerubi a Riiri, mahumbīrite gītī-gīa-tha. No rīu tūtīngīhota gūtaarīria wega rīu ūhorō wa kīndū o kīndū. **6** Nacio indo ciothe ciarīkia kūbangwo ūguo-rī, athīnjīri-Ngai nao maatoonyaga kanyūmba kau ka mbere hīndī ciothe nīguo marute wīra wao wa ūtungata. **7** No rīrī, mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene nowe wīkī watoonyaga kanyūmba karīa ga thīinī, na aatoonyaga o ihinda o rīmwe mwaka, na ndangīatoonyire atakuūte thakame ya kūruta igongona nī ūndū wake mwene na nī ūndū wa mehīa ma andū marīa meekīte maketūmenya. **8** Ūndū ūyū nīguo Roho Mūtheru oonanagia naguo atī njīra ya gūtoonya Handū-harīa-Hatheru-Mūno ndīakoretwo īguūranīrio ihinda rīrīa rīothe hema ya mbere yarī ho. **9** Gīkī gīkīrī o kīonereria kīa matukū maya tūrī, atī maruta na magongona marīa maarutagwo matingīahotire gūtheria thamirī ya mūdū ūrīa mūhooi Ngai. **10** Maūdū macio makonī o ūhorō wa kūrīa na kūnyua, na magongona ma mīthemba mīingī ya gwītheria na mawatho ma na igūrū tu, marīa maathanitwo mekagwo nginya ihinda rīrīa maūdū makeerūhio rīgākīnya. **11** Rīrīa Kristī ookire arī mūthīnjīri-Ngai ūrīa mūnene wa maūdū mega marīa marī kuo-rī, nīagereire hema-inī ūrīa nene na ngīyanīru ūrīa ītathondeketwo na moko ma andū, naguo ūguo nī kuuga ti ya mūmbīre wa thī īno. **12** Ndaatoonyire na ūndū wa thakame ya mbūrī na njāū; nowe aatoonyire Handū-harīa-Hatheru-Mūno riita o rīmwe rīa kūigana na ūndū wa thakame yake we mwene, arīkīte gūkūūra andū na ūkūūrī ūrīa ūtagaathira. (aiōnios g166) **13** Thakame ya mbūrī na ndegwa, na mūhu wa moorī icīnitwo, ciaminjanīnjīrio arīa marī na thaahu, nīciamatheragia na ikaniina thaahu mīrī yao. **14** Gīthī thakame ya Kristū, ūrīa werutire arī igongona rītārī kauūgū harī Ngai nī ūndū wa Roho wa tene na tene, ndīngīgītheria thamirī ciitū makīria nīguo itigane na cīkīo irīa cīerekagīria mūdū gīkuū-inī, nīguo tūtunganagīre Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo! (aiōnios g166) **15** Nī ūndū ūcio-rī, Kristū nīwe mūguithania wa kīrīkanīro kīerū, nīguo arīa metītvo mahote kūgairwo īgai rīrīa rīiranīrwo rītagaathira, kuona atī rīu nīakuūte arī mūkūūrī wa kūmakūūra kuuma mehīa-inī marīa meekītvo kīrīkanīro-inī kīrīa kīa mbere. (aiōnios g166) **16** Tondū ha ūhorō ūkonī kwīgaya-rī, nī kwagīrīre kūmenyēke wega atī ūcio wīgāite nīakuūte, **17** nī ūndū kwīgaya kūgīaga na hinya rīrīa mūdū ūrīa wīgāite aarīkia gūkua; kwīgaya gūtīrī hinya rīrīa rīothe ūrīa

wigaite ari muoyo. **18** Uguo noguo o nakio kirikaniro kia mbere gitingiagiire na hinya hatarī thakame. **19** Hindi iria Musa aarikie kũhe andũ othe maathani mothe maria maandikitwo watho-ini-ri, nioire thakame ya njaũ, o hamwe na maaĩ, na guoya mūtune, na mathigi ma mũthobi akiminjaminjiria ibuku ria gikũnjo o na andũ othe. **20** Akimeera atiri, “Ino niyo thakame ya kirikaniro, kĩa Ngai amwathite mwathikagire.” **21** Ningĩ o undũ ũmwe, akiminjaminjiria Hema-ya-Gũtunganwo thakame o hamwe na indo iria ciothe ciahũthagirwo gũtungatira Ngai nacio. **22** Na ti-itherũ, kũringana na watho hakuhi indo ciothe itheragio na thakame, na hatarī gũitwo gwa thakame-ri, gũtiri kũrekerwo kwa mehia. **23** Ni undũ ũcio, ni kwagirire mihaano ya indo iria iri igũrũ itheragio na magongona macio, no indo cia igũrũ cio nyene itheragio na magongona mega kũri macio. **24** Nigũkorwo Kristũ ndaatoonyire handũ-haria-haamũre haakitwo na moko ma andũ hahanaine na handũ haria ha ma; nowe aatoonyire igũrũ kuo kwene, kũria riu arũgamite mbere ya Ngai ni undũ witũ. **25** O na ndaatoonyire igũrũ niguo erutage igongona kaingĩ kaingĩ ta ũria mũhĩnjiri-Ngai mũnene aatoonyaga Handũ-haria-Hatheru-Mũno o mwaka ari na thakame itari yake mwene. **26** Kũngĩri uguo-ri, Kristũ angitũruga anyariiragwo kuuma riria thĩ yombirwo. No riu, matukũ-inĩ maya ma kũrigĩria, niaguũranĩrio riita rĩmwe ria kũigana niguo eherie wĩhia na undũ wa kwĩruta atuĩke igongona we mwene. (aiĩon g165) **27** Na o ta ũria gũitũtwo atĩ andũ makuage o riita rĩmwe, na thuutha wa uguo magatũrwo ciira-ri, **28** uguo no taguo Kristũ aarutirwo igongona riita o rĩmwe niguo eherie mehia ma andũ aingĩ; nake niakaguũranĩrio riita ria keerĩ, no tigeetha akuue mehia, no nĩgeetha arehere ari mamwetagiria ũhonokio.

10 Riu-ri, watho no kũruru kia maundũ mega maria magooka, no ti mũhianire wa maundũ maria mo mene. Ni undũ ũcio watho ndũngihota gũtũma magongona maria marutagwo o mwaka o mwaka mategũtigithirio matũme andũ ari mookaga kũhooya Ngai magĩrĩre kũna. **2** Tondũ korwo ni kwahotekire-ri, gũthi magongona macio matingiagitigire kũrutagwo? Nigũkorwo ari maahooyaga nĩmangĩatheretio rĩmwe ria kũigana, na matingiacoquire gwĩcuukĩra mehia mao. **3** No rĩri, magongona macio maarĩ ma kũirikanania mehia mwaka o mwaka, **4** tondũ gũtingihoteka thakame ya ndegwa na ya mbũri yeherie mehia. **5** Ni undũ ũcio, hindi iria Kristũ ookire gũkũ thĩ, oigire atiri: “Wee ti magongona na maruta weriragĩria, no ni mwĩri wahaarĩrĩrie; **6** ndwakenirio ni maruta ma njino, o na kana maruta ma kũhoroheria mehia. **7** Hindi iyo ngiuga atiri, “Niĩ ũyũ haha, o ta ũria ũhoru wakwa wandikitwo ibuku-inĩ ria gikũnjo, atiri: njũkite gwika wendi waku, Wee Ngai.”” **8** Mbere oigire atiri, “Magongona na maruta, na maruta ma njino, o na maruta ma kũhoroherio mehia, ti mo weriragĩria, o na kana ũgakenio nĩmo” (o na gũtuika watho niwaathanite marutagwo). **9** Ningĩ akiuga atiri, “Niĩ ũyũ haha, njũkite gwika wendi waku.” Eheragia ũhoru wa mbere niguo ahaande ũcio na keerĩ. **10** Na ni undũ wa kwenda kũu-ri, nitũtũtwo

atheru ni undũ wa igongona ria mwĩri wa Jesũ Kristũ rĩria aarutire ihinda rĩmwe ria kũigana. **11** Mũthenya o mũthenya mũhĩnjiri-Ngai o wotha arũgamaga na akaruta mawĩra make makonĩ kĩria kia Ngai, agakĩruta magongona o ro macio kaingĩ kaingĩ, no ni magongona matangihota kweheria mehia. **12** No rĩri, mũhĩnjiri Ngai ũyũ aarikia kũruta igongona rĩmwe ria kũigana ria kweheria mehia, niakarite thĩ guoko-inĩ kwa ũrio kwa Ngai. **13** Kuuma hindi iyo niatũruga etereire o nginya rĩria thũ ciake igaatuuo gaturwa ka makinya make, **14** ni tondũ na undũ wa igongona riu rĩmwe, niatũmite ari maratuuo atheru magĩrĩre kũna nginya tene. **15** O nake Roho Mũtheru niatumbũragĩra ũhoru ũyũ. O mbere akoiga atiri: **16** “Gĩki nikio kirikaniro kĩa ngaarĩkanĩra nao thuutha wa matukũ macio, uguo niguo Mwathani ekuuga. Nĩngĩria mawatho makwa ngoro-inĩ ciao, na ndimaandike mecĩria-inĩ mao.” **17** Ningĩ agacooka akoiga atiri: “Ndigacooka kũirikanania mehia mao na ciiko ciao cia ũremi o rĩ o rĩ.” **18** Na rĩri, mehia marikia kũrekanĩrwo-ri, gũtingĩcooka kũrutwo igongona rĩngĩ ria kweheria mehia. **19** Ni undũ ũcio, arii na aarĩ a lthe witũ, kuona atĩ tũri na mwĩhoko wa gũtoonya Handũ-haria-Hatheru-Mũno, na undũ wa thakame ya Jesũ, **20** tondũ niatũhingĩrĩre njira njerũ na iri muoyo ya kũhĩtũkĩra gĩtambaya-inĩ, nakio nikio mwĩri wake, **21** na kuona atĩ ni tũri na mũhĩnjiri-Ngai mũnene mũno ũria ũrũgamĩrĩre nyũmba ya Ngai-ri, **22** nitũkuhĩrĩre Ngai tũri na ngoro itari na ũhinga, na tũiyũritwo ni witĩkio kũna, nacio ngoro ciitũ iminjaminjĩrio niguo tũtherio thamiri ciitũ ciage ũcuuke nayo mĩrii iitũ ithambitio na maaĩ matheru. **23** Ningĩ nitũrũmiei ũhoru wa kũrigĩrĩro kĩa tuumbũraga tũtũthangania, nigũkorwo ũria wĩranĩire kĩranĩro kũu ni mwĩhokeku. **24** Hamwe na uguo, nitwĩcũũranie ũria tũngĩrahũrana o mũndũ na ũria ũngĩ ũhoru-inĩ wa kwendana na gwĩka ciiko njega. **25** Na ningĩ tũtigatige kũnganaga hamwe, ta ũria andũ amwe mamenyerete gwĩkaga, no nĩtũmanagĩrĩrie mũndũ na ũria ũngĩ, na makĩria mũno tondũ wa ũria mũkuona atĩ Mũthenya ũcio niũrakuhĩria. **26** Tondũ tũngĩthĩi na mbere na kwĩhia na ũtũrika thuutha wa kũmenya ũhoru-ũria-wa-ma-ri, gũtiri na igongona rĩngĩ ria kweheria mehia rĩtigaire, **27** tĩga o gweterera tũri na guoya ciira o na mwaki ũrĩrĩmbũkaga ũria ũkaaniina thũ cia Ngai. **28** Mũndũ ũria wotha wareganaga na watho wa Musa ooragagwo atekũguĩrwo tha na undũ wa ũira wa andũ eerĩ kana atatũ. **29** Mũgwĩciiria mũndũ aagĩrĩrwo nikũherithio mũno makĩria atia, ũria ũrangĩrĩrie Mũrũ wa Ngai thĩ, na agatua atĩ thakame ya kirikaniro iria aatheretio nayo ti theru, na agacooka akaruma Roho ũria ũheanaga wega wa Ngai? **30** Nigũkorwo nitũtũ ũria woirige atiri, “Kũrĩhanĩria ni gwakwa, na ni nĩ ngaarĩhanĩria,” na ningĩ akiuga atiri, “Mwathani niwe ũgaatũira andũ ake ciira.” **31** Ni undũ wa kũguoyohia mũno mũndũ gũkũmbatwo ni Ngai ũria ũri muoyo. **32** Ririkanai matukũ ma tene thuutha wanyu kwariwo ni ũtheri, ũria mweyũmĩrĩrie mbaara nene rĩria mwanyariiragwo. **33** Mahinda mamwe mwathĩnagio mbere ya kĩrĩndĩ mũkĩrumagwo; na mahinda mangĩ nĩmwanyĩtanagĩra na ari meekagwo uguo. **34** Ningĩ nĩmwaiguagĩra ari

moheetwo njeera tha, na mügetikagira gütunywo indo cianyü mükenete, tondü nümwamenyete atĩ inyuĩ mwarĩ na ütonga üngĩ mwega makĩria na wa gütũũra. **35** Nĩ ündũ ücio, mütigate üümüĩru ücio wanyu; nigũkorwo nĩũkamũrehere uumithio münene. **36** Mwagĩĩrwo nigũkĩrĩrĩria, niguo mwarĩkia gwĩka ũria Ngai endaga, mũkaamũkĩra kĩrĩa eeraniĩre. **37** Nigũkorwo kahinda kanini gaathira-rĩ, “Ūria ũroka nĩegũka, na ndegũtũira. **38** No mündũ wakwa ũria müthingu agaātũira muoyo nĩ ündũ wa gwĩtikia. Na angĩgacooka na thuutha, ngoro yakwa ndĩgakenio niwe.” **39** No ithuĩ tũtĩrĩ a thĩritũ ya arĩa macookaga na thuutha makora, no tũrĩ a thĩritũ ya arĩa metikagia, makahonokio.

11 Rĩu-rĩ, gwĩtikia nĩkũgĩa na ma ya maündũ marĩa twĩrigĩrĩre, na kũmenya na ma atĩ maündũ marĩa tũtonaga marĩ ho. **2** Ündũ ücio niguo watũĩre andũ arĩa maarĩ kuo tene magaahtĩrĩrio. **3** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩtũmenyaga atĩ thĩ yothē yombirwo na kiungo kĩa Ngai, na nĩ ündũ ücio indo irĩa cionagwo itĩathondekirwo kuuma kũrĩ indo irĩa cionekanaga. **(aiōn g165)** **4** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Habili nĩarũtĩre Ngai igongona rĩega gũkĩra rĩa Kaini. Na nĩ ündũ wa gwĩtikia nĩagathĩrĩrio ta mündũ müthingu rĩrĩa Ngai aaheanire ũira mwega nĩ gwĩtikĩra maruta make. Na nĩ ündũ wa gwĩtikia o na rĩu no aaragia o na gũtũika nĩakuire. **5** Na ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Enoku nĩhehĩro mütüũrĩre-inĩ üyũ, niguo ndagacame gĩkuũ; na ndacookire kuonwo tondũ Ngai nĩamweherĩre. Nigũkorwo ataneherio, nĩagathĩrĩrio atĩ aarĩ mündũ wakenagia Ngai. **6** Na rĩrĩ, gũtarĩ na wĩtikio gũtingĩhoteka gũkenia Ngai, tondũ mündũ ũria wothē ũũkaga harĩ we no nginya etĩkie atĩ nĩ kũrĩ Ngai, na atĩ nĩwe ũheaga arĩa othe mamũcaragia na kĩyo iheo ciao. **7** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, hĩndĩ rĩa Nuhu aamenyithĩrio ũhoro wa maündũ marĩa matoonekete-rĩ, nĩaaĩre thabina arĩ na wĩtigĩrĩ wa ngoro niguo ahonokie andũ a nyũmba yake. Nĩ ündũ wa gwĩtikia gwake nĩatũĩrĩre thĩ ciira, na agĩtũika mũgai wa ũthingu ũrĩa uumanaga na gwĩtikia. **8** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu rĩrĩa eetĩrwo athĩrĩ bũrũrĩ ũrĩa aaheagwo ũtũike igai rĩake, nĩathĩkire na agĩthĩ, o na akorwo ndaamenyaga kũrĩa aathĩiaga. **9** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, agĩtũika mütüũrĩ bũrũrĩ-inĩ wa kĩranĩro ahaana ta mũgeni bũrũrĩ-inĩ wene; aatũũraga hema-inĩ, o ündũ ũmwe na Isaaka na Jakubu, arĩa maarĩ agai a kĩranĩro kũ hamwe nake. **10** Nigũkorwo nĩataanyaga kuona itũũra rĩrĩ na mĩthingĩ mĩrũmu, rĩrĩa müthondeki na mwaki warĩo nĩ Ngai. **11** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu, o na gũtũika nĩatĩndĩkĩte matukũ, nake Sara aarĩ thaata, nĩahothĩrĩrio gũtũika ithe wa mwana tondũ nĩatũite atĩ ũrĩa weraniĩre kĩranĩro kũ aarĩ mwĩhoheku. **12** Na nĩ ündũ ücio kuuma harĩ mündũ üyũ ũmwe, o na aarĩ ta mündũ mũkũ-rĩ, gũgĩciarwo njĩaro nyingĩ o ta njata cia igũrũ, o na ta müthanga ũrĩa ũtangĩtarĩka ũrĩ hũgũrũrũ-inĩ cia irĩa. **13** Andũ aya othe maatũĩrĩre marũmitĩe wĩtikio nginya rĩrĩa maakuire. Matĩgana kũhingĩrio maündũ marĩa meerĩrwo; no nĩmamonaga marĩ o kũraya na makamakenera. Nao nĩmoimbũraga atĩ o nĩ aģeni na aģendi gũkũ thĩ. **14** Andũ arĩa moigaga maündũ ta macio monanagia atĩ

nĩ gwetha methaga bũrũrĩ ũrĩa ũrĩ wao kũĩmbe. **15** Korwo nĩmeeciiragia ũhoro wa bũrũrĩ ũrĩa moimĩte-rĩ, nĩ mangĩagĩte na mweke wa gũcoka kuo. **16** Handũ ha ũguo, o meeriragia bũrũrĩ mwega kũrĩ ũcio, naguo nĩ bũrũrĩ wa igũrũ. Nĩ ündũ ücio Ngai ndaconokaga gwĩtwo Ngai wao, nigũkorwo nĩahaarĩrĩre itũũra inene nĩ ündũ wao. **17** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Iburahĩmu, rĩrĩa aagerĩrio nĩ Ngai, nĩarutire Isaaka atũike igongona. Ücio werĩrwo ciĩranĩro nĩehaarĩrĩre kũruta mũrĩ wake wa mũmwe igongona, **18** o na gũtũika Ngai nĩamwĩrĩte atĩrĩ, “Rũciaro rũrĩa rũgeetanio nawe rũkoima harĩ Isaaka.” **19** Iburahĩmu nĩatũite na ngoro atĩ Ngai no arĩũkie mündũ mũkũũ, na nĩ ündũ ücio no kwĩrwo na ngerekano atĩ nĩacookeĩro Isaaka ta oimĩte kũrĩ arĩa akuĩ. **20** Na ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Isaaka nĩarathĩmire Jakubu na Esaũ akĩratha ũhoro wa matukũ mao ma thuutha. **21** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Jakubu, rĩrĩa aarĩ hakuĩ gũka, nĩarathĩmire arĩũ a Jusufu, o mündũ riita rĩake, na akĩhooya Ngai enyĩtĩrĩre müthĩgi wake. **22** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Jusufu, nake, ihinda rĩake rĩa müthĩa rĩakuhĩrĩria, nĩarĩre ũhoro wa gũthaama kwa andũ a Isiraeli kuuma bũrũrĩ wa Misĩrĩ, na agĩathana ũhoro ũkonĩrĩ mahĩndĩ make. **23** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, aciari a Musa nĩmamũhĩthire ihinda rĩa mĩeri itatũ kuuma aaciarwo tondũ nĩmoonire aarĩ mwana mwega, na matietigĩrĩre watho wa müthamaki. **24** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, Musa rĩrĩa aatũkĩre mündũ mügima nĩaregĩre gwĩtwo mũrũ wa mwarĩ wa Firaũni. **25** Nĩathuurĩre kũnyarĩranĩrio hamwe na andũ a Ngai, handũ ha gwĩkenia na miago ya wĩhĩa ya ihinda inini. **26** We nĩatũire atĩ kũmenwo nĩ ündũ wa Kristũ nĩ uumithio münene gũkĩra ütonga wa Misĩrĩ, nĩ tondũ nĩacũthagĩrĩria gũkaheo kĩheo. **27** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩoimire Misĩrĩ ategwĩtigira marakaa ma müthamaki; nĩakĩrĩrĩre tondũ nĩoonire ũrĩa ũtonekaga. **28** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩarũmirĩe gĩathĩ kĩa Bathaka na ũhoro wa kũminjaminejanĩrio gwa thakame, niguo mwanangi wa marĩgĩthathi ndakae kũhutia marĩgĩthathi ma andũ a Isiraeli. **29** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, andũ nĩmatũkaniĩrĩre Iria Itune taarĩ thĩ nyũmũ maagereire; no rĩrĩa andũ a Misĩrĩ maagerĩre gwĩka ũguo, makĩrĩndanio nĩ maaĩ. **30** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, thĩngo cia Jeriko nĩciagũire andũ maarĩkia gũcĩthĩrũrũka matukũ mügwanja. **31** Nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, mũmaraya ũrĩa wetagwo Rahabu, tondũ wa kũnyĩta athĩgaani ũģeni, ndoraganiĩrio na andũ arĩa maarĩ aremi. **32** Ingũga atĩa üngĩ? Ndirĩ na ihinda rĩa kũheana ũhoro wa Gideoni, na wa Baraka, na wa Samusoni, na wa Jefitha, na wa Daudi, na wa Samũeli, o na wa anabĩ, **33** acio othe nĩ ündũ wa gwĩtikia-rĩ, nĩmatorĩre mothamaki, na magũka maündũ ma kĩhooto, na makĩgĩwatĩra kĩrĩa kĩeraniĩrwo; nao makĩhĩnga mĩrũũthĩ tũnua, **34** na makĩhorĩa mwaki warĩrĩmbũkaga, na makĩhonokio matikaniĩnwo na rũhũ rwa njora; ũhĩnyaru wao wagarũrĩrwo ũģĩtũika hĩnya; nĩngĩ maarũire na ũcamba mbaara-inĩ na magĩtooria mbũtũ cia ita cia ndũrĩrĩ ingĩ. **35** Nao andũ-a-nja makĩrĩũkĩrio andũ ao arĩa maakuĩte, magĩcoka muoyo. Andũ angĩ nao nĩmaregĩre kũrekererio, makĩnyarĩrwo nĩgeetha makarĩũkio magĩe na muoyo mwega makĩria. **36** Andũ angĩ nĩmanyũrũrĩrio na makĩhũũrwo na iboko,

o na angĩ makĩohwo na mĩnyororo na magĩikio njeera. **37** Nĩmahũirirwo na mahiga; o na magĩatũranio na thoo maita meerĩ; ningĩ makĩũragwo na hiũ cia njora. Maathiaga mehumbĩte njũ cia ng'odu na cia mbũri, na marĩ ngĩa, na makanyariirwo, o na magekagwo ũũru; **38** thĩ ndĩamaagĩĩre. Moorũũraga werũ-inĩ na irĩma-inĩ, o na ngurunga-inĩ na miungu-inĩ ya thĩ. **39** Andũ aya othe nĩmagathĩĩrio nĩ undũ wa witĩkio wao, no gũtirĩ o na ũmwe gwa wahingĩrio kũranĩro kĩa kieranĩrwo. **40** Ngai nĩatũhaariĩre undũ mwega makĩria nĩgeetha andũ acio matigatuuo aagĩĩru ithuĩ tũtarĩ hamwe nao.

12 Nĩ undũ ũcio, kuona atĩ nĩtũrigĩĩrio nĩ aira aingĩ ũguo mahaana ta itu inene-rĩ, nĩtwĩyauĩre kĩa gĩothe gĩtũritũĩre, o na wĩhia ũria ũtũrigĩcaga mũno, na tũgĩteng'ere ihenya rĩria tũgĩĩrwo mbere iitũ tũkĩrĩĩrie. **2** Nĩtũcũthĩrĩre Jesũ, ũria mwambĩrĩria na mũkinyanĩria wa gwĩtĩkia gwĩtũ, ũria nĩ undũ wa gĩkeno kĩa aigĩĩrwo mbere yake-rĩ, nĩoomĩĩrie kwambwo mũtharaba-inĩ, atekũũria gũconorwo, na rĩu aikarĩte thĩ guoko-inĩ kwa ũrio gwa gĩtĩ kĩa ũnene kĩa Ngai. **3** Rĩu-rĩ, cũraniai ũhoro wa ũcio wakĩrĩĩrie ngarari nyingĩ ũguo kuuma kũri andũ ehia, nĩgeetha mũtikananoge kana mũĩrwo nĩ hinya. **4** Inyuĩ mũkĩgiana na mehia-rĩ, mũtirĩ mũrarũa o nginya mũgaita thakame. **5** Na nĩmũriganiĩrwo nĩ kiugo gĩa kũmũmĩrĩria kĩa kĩmwaragĩria ta ciana ciake, atĩrĩ: “Mũrũ wakwa, ndũkahũthie irũithia rĩa Mwathani, o na ndũoorwo nĩ hinya hĩndĩ rĩa egũgũkũũma, **6** nĩgũkorwo Mwathani nĩarũithagia arĩa endete, na akaherithia ũria wothie etĩkĩrite atuĩke mwana wake.” **7** Inyuĩ kiragĩrĩriai mathĩina marĩ taarĩ irũithia; nĩgũkorwo Ngai aramwĩka ũguo ta mũrĩ ciana ciake. Nĩ undũ-rĩ, nĩ mwana ũrĩkũ ũtarũithagio nĩ ithe? **8** Mũngĩkĩaga kũrũithio (na gũtirĩ mũndũ ũtarũithagio), inyuĩ mũkĩrĩ ciana cia mũtumia wa njĩra, no ti ciana ciake. **9** Ningĩ-rĩ, ithuothie twanakorwo na maithe maitũ marĩa maatũciarire na mũciarĩre wa mwĩrĩ, arĩa maatũrũithagia na ithuĩ tũkamatiĩia nĩ undũ wa ũguo. Tũkiagĩĩrie kwĩnyĩhĩria atĩa lthe wa maroho maitũ nĩguo tũtũũre muoyo! **10** Maithe maitũ nĩmatũrũithirie gwa kahinda kanini o ta ũria moonaga kwagĩĩre; no Ngai atũrũithagia tũteithĩke, nĩguo tũgwatanĩre nake ũtheru wake. **11** Gũtirĩ irũithia rĩonekaga rĩ rĩega ihinda-inĩ ta rĩu, tĩga rĩrĩ rĩa o ruo. No thuutha-inĩ-rĩ, nĩrĩciaraga magetha ma ũthingu na thayũ harĩ andũ arĩa merutaga narĩo. **12** Nĩ undũ ũcio-rĩ, tambũrũkĩai moko manyu marĩa macunjurĩte, na maru manyu marĩa maregeru nĩguo magĩe hinya. **13** “Rũngarai njĩra cia magũrũ manyu,” nĩgeetha ũria ũthuaga ndakae kuonja, no nĩ kaba ahonio. **14** Mwĩrutanĩrie mũno gũikarania na andũ othe na thayũ, na gũtuĩka atheru; tondũ hatarĩ ũtheru-rĩ, gũtirĩ mũndũ ũkoona Mwathani. **15** Menyererai gũtikagĩe mũndũ o na ũmwe wanyu ũkwaga gũkinyĩrwo nĩ Wega wa Ngai, na mũtĩgetĩkĩrie undũ mũĩru ũhaana ta mũri wa mũtĩ mũrũrũ ũkũre thĩĩnĩ wanyu, ũcooke kũrehe thĩĩna na ũthaahie andũ aingĩ. **16** Tigĩrĩrai nĩmuona atĩ gũtirĩ o na ũmwe wanyu mũhũiri maraya, kana mũndũ ũtĩgetĩrĩte Ngai ta Esaũ, ũria wendĩrie igai rĩa ũrigithathi wake nĩ undũ wa irio cia irĩa

rĩmwe. **17** Thuutha-inĩ, ta ũria mũũ, hĩndĩ irĩa eendire kũgaya kĩrathimo gĩake, nĩaregirwo. Ndaahotĩre kuona kamweke ga kwĩria, o na gwatuĩka niacarĩre kĩrathimo kũu na maithori. **18** Mũtũkĩte kĩrĩma-inĩ kĩa kĩngĩhutio, na kĩa kĩaakana mwaki; o kĩa kĩrĩ na nduma, na gĩgathimba, o na kĩrĩ na kĩhuhũkanio; **19** ningĩ kũria kũrĩ mũgambo wa coro, o na kana mũgambo waragia na ciugo irĩa arĩa maaciguire maathathanĩre matikaheo ũhoro ũngĩ o na ũmwe, **20** tondũ matingĩomĩrĩrie ũria gwathanĩtwo, atĩrĩ: “O na nyamũ ingĩhutia kĩrĩma kũu, no nginya ihũũrwo na mahiga ikue.” **21** Handũ hau haarĩ na undũ wa kũguoyohia mũno, ũũ atĩ Musa nĩoigire atĩrĩ, “Nĩndĩrainaina mũno nĩ guoya.” **22** No inyuĩ mũkĩte Kĩrĩma-inĩ gĩa Zayuni, itũũra inene rĩa Ngai ũria mũtũũra muoyo, na nĩrĩro Jerusalemu ya Igũrũ. Nĩmũũkĩte kũngano-inĩ gĩa gĩkeno kĩrĩ arĩa ngĩri na ngĩri, **23** kũrĩ kanitha wa marigithathi, arĩa marĩtwa mao maandĩkitwo kũũria Igũrũ. Mũũkĩte kũrĩ Ngai, ũria mũtũiri andũ othe ciira, na kũrĩ maroho ma andũ arĩa athĩngu matũkĩte akinyanĩru kũna, **24** na kũrĩ Jesũ ũria mũiguithania wa kĩrĩkanĩro kĩa kĩerũ, o na kũrĩ thakame rĩa yakũminjaminejanĩrio rĩa yaragia kiugo kĩa gũkĩra thakame ya Habili. **25** Menyererai mũtikarege ũria ũkwaria. Angĩkorwo matiĩgana gwithara hĩndĩ rĩa maaregĩe ũria wamakaanagia arĩ gũkũ thĩ-rĩ, gĩthĩ ithuĩ tũtĩngĩkĩaga o makĩria gwithara, tũngĩkĩhutatĩra ũria ũtũkaanagia arĩ Igũrũ? **26** Hĩndĩ iyo-rĩ, mũgambo wake nĩwainainĩre thĩ, no rĩu nĩeraniĩre akoiga atĩrĩ, “Ihinda rĩngĩ to thĩ ikĩ ngainainia, no nĩngainainia Igũrũ o narĩo.” **27** Ciugo ici, “ihinda rĩngĩ,” ironania kweherio gwa kĩa kĩngĩenyenyeka, nacio nĩ indo irĩa ciũmbĩtwo, nĩgeetha kĩa gĩtangĩenyenyeka gĩtũũre. **28** Nĩ undũ ũcio tondũ tũramũkĩra ũthamaki ũtangĩenyenyeka-rĩ, nĩtũcookeĩe ngatho na tũhooyage Ngai na njĩra rĩa yagĩĩre, tũkĩmũtĩaga na tũkĩmwĩtagĩra, **29** nĩgũkorwo “Ngai witũ nĩ mwaki ũninanaga.”

13 Ikaragai mwendaine ta arĩu na aarĩ a lthe witũ. **2** Mũtikanariganĩrwo nĩgũtuga ageni, nĩ undũ andũ amwe tondũ wa gwĩka ũguo maananyĩta arĩa ũgeni matekũmenya. **3** Rĩrikanagai andũ arĩa mohetwo o ta muohetwo hamwe nao, o na mũrĩrikanage arĩa marathĩnio taarĩ inyuĩ ene mũranyamario. **4** ũhoro wa kũhikania nĩwagĩĩrwo nĩgũtũio nĩ andũ othe, naguo ũrĩrĩ wa arĩa mahikanĩte ndũgathaahio; nĩgũkorwo Ngai nĩagaciĩrithia arĩa othe matharagia, na ahũĩri-maraya othe. **5** Ikaragai mũtegũkorokera mbeca, na mũiganagwo nĩ kĩa mũrĩ nakio, tondũ Ngai oĩgĩte atĩrĩ, “Nĩrĩ hĩndĩ ngaagũtiganĩria; na ndigagũtirika o narĩ.” **6** Nĩ undũ ũcio no tuuge tũmũrĩrĩre atĩrĩ, “Mwathani nĩwe mũndeithia; ndĩngĩtĩga. Mũndũ-rĩ, nĩ atĩa angĩhota kũnjĩka?” **7** Rĩrikanagai atongoria anyu arĩa maamũheire ũhoro wa Ngai. Cũranagai ũhoro wa maciaro ma mĩkarĩre yao, na mwĩgerekanagĩe nao ũhoro-inĩ wa gwĩtĩkia kwao. **8** Jesũ Kristũ atũũraga atekũgarũũka, irĩa, na ũmũthĩ, o na nginya tene. **(aiõn g165)** **9** Mũtikaheenagĩrĩrio nĩ mĩthemba yothie ya morutani mageni. Nĩ wega ngoro ciitũ cĩkĩragwo hinya nĩ Wega wa Ngai, na ti na undũ wa kũria irio cia

magongona iria itagunaga arĩa macirĩaga. **10** Ithuĩ nĩ tũrĩ na kīgongona kĩa andũ arĩa matungataga kũu hema-inĩ iyo matarĩ na rũtha rwa kũrĩaga magongona marĩa marutagĩrwo ho. **11** Mũthĩnjĩrĩ-Ngai ũrĩa mĩnene akuuaga thakame ya nyamũ akamĩtwara Handũ-harĩa-Hatheru-Mũno itũke ya kũhoroheria mehĩa, no mĩĩrĩ ya nyamũ icio ĩcĩnagĩrwo nja ya itũũra. **12** Ũguo no taguo Jesũ aanyariĩrĩrwo nja ya kĩhingo gĩa itũũra inene, nĩgeetha andũ matheragio nĩ thakame yake. **13** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtumagarei tũthĩĩ kũrĩ we kũu nja ya itũũra, tũkuuanĩire nake gĩconoko kĩa we aakuuĩre. **14** Nĩgũkorwo gũkũ tũtĩrĩ na itũũra inene rĩtagaathira, no tũcaragia itũũra inene rĩrĩa rĩgooka thuutha-inĩ. **15** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, nĩtũthĩĩ na mbere kũrutĩra Ngai igongona rĩa kũmũgocoo nĩ ũndũ wa Jesũ tũtegũtigĩthĩria, na nĩrĩo itunda rĩa tũnua tũrĩa tuumbũraga rĩtwa rĩake. **16** Na mũtikanariganĩrwo nĩ gwĩkaga wega, o na kũgayanaga kĩa mũndũ arĩ nakĩo na andũ arĩa angĩ, nĩgũkorwo magongona ta macio nĩmo makenagia Ngai. **17** Athĩkagĩrai atongoria anyu, na mwĩnyĩhagĩrie wathani wao. Maikaraga meiguĩte nĩ ũndũ wa mĩoyo yanyu taarĩ o makoorio ũhoru wanyu. Maathĩkagĩrei nĩgeetha wĩra wao ũgatuĩka gĩkeno, no ti mũrĩgo, nĩgũkorwo ũndũ ũcio ndũngĩtuĩka wa kũmũguna. **18** Tũhooyagĩrei. Tũrĩ na ma atĩ thamĩrĩ ciitũ itĩrĩ na ũcuuke, na nĩtũkwenda gũtũũra na mĩkarĩre mĩega maũndũ-inĩ mothe. **19** Nĩngũmũthaitħa mũno mũhooyage nĩgeetha hotithio gũcocoa kũrĩ inyuĩ o narua. **20** Nake Ngai mwene thayũ, ũrĩa wariũkirie Mwathani witũ Jesũ, ũrĩa Mũrĩithi ũrĩa mĩnene wa ng'ondũ, akĩmũruta kũrĩ arĩa akuĩ na ũndũ wa thakame ya kĩrĩkanĩro kĩa gĩa tene na tene-rĩ, **(aiōnios g166)** **21** aromũhe kĩndũ o gĩothe kĩa gĩa kũmũhotithĩa gwĩka ũrĩa endaga, na aroeka thĩĩnĩ witũ maũndũ marĩa mamũkenagia thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ, nake arogoocagwo tene na tene. Amenĩ. **(aiōn g165)** **22** Ndamũthaitħa ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũkirĩrĩrie ciugo ciakwa cia kũmũtaara nĩgũkorwo ndamwandĩkĩra o marũa makuĩ. **23** Nĩngwenda mũmenye atĩ mũrũ wa lthe witũ Timotheo nĩarekereirio. Nake angũũka narua, nĩtũrĩũka nake kũmuona. **24** Geithiai atongoria anyu othe na andũ othe, a Ngai. Andũ a kuuma Italia nĩmamũgeithia. **25** Wega wa Ngai ũrogĩa na inyuĩ inyuothe.

Jakubu

1 Nĩ nĩ Jakubu, ndungata ya Ngai na ya Mwathani Jesũ Kristũ, Ndiramwandikira inyuĩ a mĩhĩrĩga ĩrĩa ikũmi na ĩrĩ mũhurunjĩtwo thĩ yothē: Nĩndamũgeithia. **2** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, rĩrĩa rĩothe mwakorwo nĩ magerio ma mĩthemba mĩngĩ-rĩ, tuagai atĩ ũguo nĩ gĩkeno gĩtheri. **3** Tondũ nĩmũũ atĩ kũgerio kwa wĩtikio wanyu kũrehaga gũkĩrĩrĩa. **4** Rekei gũkĩrĩrĩa kwanyu kũrute wĩra wakuo, nĩgeetha mũtuĩke andũ aagĩrũrũ kũna na agima, mũtarĩ na ũndũ mwagĩte. **5** Na rĩrĩ, mũndũ wanyu angĩkorwo aagĩte ũũgĩ-rĩ, nĩahooe Ngai, ũrĩa ũheaga andũ othe na ũtaana, na atarĩ na ũũru ngoro, nake nĩekũheo ũũgĩ ũcio. **6** No rĩrĩa ekũhooya-rĩ, nĩahooe etikĩtie, na ndagathanganie, tondũ mũndũ ũrĩa ũthanganagia ahaana ta ekũmbĩ rĩa irĩa inene, rĩrĩa rĩhurutagewo nĩ rũhuho na rĩkarũgarũũguo. **7** Mũndũ ũcio ndageciirie atĩ nĩakaheo kĩndũ o naki nĩ Mwathani; **8** ũcio nĩ mũndũ wa ngoro igĩrĩ, ũtarĩ hĩndĩ akĩndagĩria maũndũ-inĩ mothe marĩa ekaga. **9** Mũrũ kana mwarĩ wa lthe witũ ũrĩa wĩnyĩhagia aagĩrĩrwo nĩ kwĩraha nĩ ũndũ nĩatũũgĩrĩtio. **10** No ũrĩa mũtongu nĩerahage nĩ ũndũ wa kũnyĩhio gwake, tondũ agaathĩra ta ihũa rĩa gĩthaka. **11** Nĩgũkorwo riũa rĩrathaga rĩrĩ na ũrugarĩ mũhiũ wa gũcina nario rĩkahoochia mũmera; nakio kiro kiaguo gĩgaitika na ũthaka waguo ũkanangwo. ũguo no taguo mũndũ ũrĩa mũtongu akaahwerereka o akĩrutaga wĩra wake. **12** Kĩrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ũrĩa ũumagĩrĩria rĩrĩa ekũgerio, tondũ aatooria magerio, nĩakaheo thũmbĩ ya muoyo irĩa Ngai erĩire arĩa mamwendete. **13** Hĩndĩ irĩa mwagerio, mũndũ o naũ ndakanoige atĩrĩ, “Ngai nĩarangeria.” Nĩgũkorwo Ngai ndangĩhota kũgerio nĩ ũũru, o nake mwene ndageragia mũndũ o na ũrĩkũ; **14** no rĩrĩ, mũndũ nĩkũgerio ageragio hĩndĩ irĩa ekũguucĩrĩrio na akaheenererio nĩ merĩrĩa make mooru. **15** Namo merĩrĩa marĩkia kũgĩa nda, maciaraga mehia; namo mehia hĩndĩ irĩa maakũra biũ, magaciara gĩkũũ. **16** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno-rĩ, mũtikanahenio. **17** Kiheo gĩothe kĩa na gĩkinyanĩru kiumaga igũrũ, gũkĩrũkĩte kuuma kũrĩ lthe wa motheri ma igũrũ, ũrĩa ũtagarũrũkaga ta ciĩruru irĩa igarũrũkaga. **18** Nĩwe watũciarire nĩ kwenda na ũndũ wa ũhoro-ũrĩa-wa-ma, nĩguo tũtuĩke ta maciaro ma mbere ma indo ciothe irĩa ombire. **19** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno, menyai ũũ: O mũndũ nĩahĩũhage gũthĩkĩrĩria, no ndakahĩũhage kwaria o na kana kũrakara, **20** nĩgũkorwo marakara ma mũndũ matirehaga mũtũũrĩre wa ũthingu ũrĩa Ngai endaga. **21** Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ehierai maũndũ mothe marĩ magigi, na ũũru ũrĩa ũkĩrĩrĩrie kũingĩha, na mwĩnyĩhĩtie, mwĩtikĩre kiugo kĩrĩa kĩaandĩtwo thĩnĩ wanyu, o kĩrĩa kĩngĩmũhonokia. **22** Mũtigatũke o a gũthĩkagĩrĩria kiugo tu, no tuikai a gwika ũrĩa kiugĩte, nĩguo mũtikehenie inyuĩ ene. **23** Mũndũ o wothē ũthĩkagĩrĩria kiugo no ndekaga ũrĩa kiugĩte-rĩ, ahaana ta mũndũ ũrĩa wĩroraga ũthĩũ na gĩcicio, **24** na thuutha wa kwĩrora, agethĩra na akariganĩrwo o narua nĩ ũrĩa ahaana. **25** No mũndũ ũrĩa ũroraga wega watho ũrĩa mũkinyanĩru kũna ũrĩa ũheanaga wiyathi, na agathĩi na

mbere gwika ũguo, atekũriganĩrwo nĩ ũrĩa aigũite no akawĩkaga-rĩ, ũcio nĩarĩrathĩmagĩrwo maũndũ marĩa ekaga. **26** Mũndũ o wothē angĩtua mũndũ wa ndini no aremwo nĩ gwatha rũrĩmĩ rwake-rĩ, mũndũ ũcio nĩ kwĩheenia eheenagia, na ũndini wake nĩ wa tũhũ. **27** ũndini ũrĩa Ngai lthe witũ etikagĩra atĩ nĩ mũtheru na ndũrĩ na mahĩtia nĩ ũyũ: nĩ kũroraga ciana cia ngoriai na atumia a ndigwa hĩndĩ irĩa marĩ mathĩina-inĩ mao, na nĩngĩ mũndũ etheemage ndagathũkio nĩ maũndũ ma gũkũ thĩ.

2 Ariũ na aarĩ a lthe witũ, ta etikia thĩnĩ wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, o we ũrĩa ũrĩ rĩrĩ-rĩ, tigagai gũthutũkanagia andũ nĩ ũndũ wa maũthĩ mao. **2** Tondũ-rĩ, ĩ hĩhi kũngũika mũndũ kũngano-inĩ kĩanyu ekĩrĩte gĩcũhĩ gĩa thahabu na nguo njega, na gũũke mũndũ mũthĩnĩ ũtehumbite nguo njega-rĩ, **3** na inyuĩ mũhe ũcio wĩhumbite nguo njega gĩtĩio, mũmwĩre atĩrĩ, “Haha harĩ na gĩtĩ kĩa gĩa gũikarĩra,” no mwĩre mũndũ ũcio mũthĩnĩ atĩrĩ, “Wee rũgama harĩa,” kana, “Ikara haha magũrũ-inĩ makwa,” **4** githĩ mũtiagĩthutũkania inyuĩ ene, na mwatũka atuanĩri ciira marĩ na meciiria mooru? **5** Ariũ na aarĩ a lthe witũ inyuĩ nyenda mũno, ta thĩkĩrĩria: Githĩ Ngai ndathuurĩte arĩa monagwo marĩ athĩnĩ gũkũ thĩ nĩguo matũke itonga ũhoro-inĩ wa wĩtikio na magairwo ũthamaki ũrĩa erĩire arĩa mamwendete? **6** No inyuĩ nĩ mũnyararaga arĩa athĩnĩ. Githĩ ti itonga imũhinyagĩria? Githĩ ti o mamũtwaraga igooti-inĩ na hinya? **7** Nĩngĩ githĩ ti o macambagia rĩitwa rĩrĩa rĩrĩ gĩtĩio, o rĩu rĩa ũrĩa mũrĩ ake? **8** Angĩkorwo nĩmũhingagia watho ũrĩa mũtue nĩ mũthamaki ũrĩa wandĩkitwo Maandiko-inĩ atĩrĩ, “Enda mũndũ ũrĩa ũngĩ o ta ũrĩa wiyendete we mwene,” nĩmwĩkaga wega. **9** No angĩkorwo mũtĩĩagĩra andũ maũthĩ-rĩ, nĩ kwĩhĩa mwĩhagia na mũrĩ atuĩre nĩ watho atĩ mũrĩ aagararĩ watho. **10** Nĩgũkorwo ũrĩa wothē ũhingagia watho wothē, no akahĩngwo nĩ kaũndũ o kamwe ka guo, mũndũ ũcio nĩagararĩte watho wothē. **11** Tondũ ũrĩa woĩgĩre atĩ, “Ndũkanatharanie,” nowe woĩgĩre atĩ, “Ndũkanoragane.” Rĩu-rĩ, ũngĩaga gũtharania no ũragane-rĩ, wee nĩũtuĩkite mwagararĩ wa watho. **12** Aragĩai na mwĩkage maũndũ manyu o ta mũrĩ arĩa magaatũrwo ciira nĩ watho ũrĩa ũheanaga wiyathi, **13** tondũ mũndũ ũrĩa ũtuanĩire ciira atekũguanĩra tha-rĩ, ũcio nake agaatũrwo ciira atekũguĩrwo tha. Nacio tha nĩũtooragia ũtuanĩri wa ciira! **14** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, gũkĩrĩ na uumithio ũrĩkũ mũndũ angĩuga atĩ arĩ na wĩtikio, no ndarĩ na ciiko? Wĩtikio ũcio wakĩmũhonokia? **15** Mũrũ wa lthe witũ kana mwarĩ wa lthe witũ angĩkorwo ndarĩ na nguo cia kwĩhumba, kana irio cia kũrĩa o mũthenya, **16** nake ũmwe wanyu amwĩre atĩrĩ, “Thĩi na wega; gĩa na ũrugarĩ na ũrĩre wega,” no ndarĩ ũndũ aamũteithia naguo mabataro-inĩ make ma mwĩrĩ-rĩ, ũndũ ũcio ũkĩrĩ na uumithio ũrĩkũ? **17** ũguo no taguo wĩtikio mũtheri ũtarĩ na ciiko ũhaana, nĩ mũkuũ guo mwene. **18** No mũndũ no oĩge atĩrĩ, “Wee-rĩ, ũrĩ na wĩtikio; na nĩi ndĩ na ciiko.” Nyonia wĩtikio waku ũrĩa ũtarĩ na ciiko, na nĩi nĩngũkuonia wĩtikio wakwa na ũndũ wa ũrĩa njikaga. **19** Wee nĩwĩtikĩtie atĩ Ngai no ũmwe. ũguo nĩ wega! O nacio ndaimono

niciitikiite ũguo, na ikainaina. **20** Wee kīrimū gīkī, nī ũira ũrakīenda wa kuonania atī wītīkio ũtarī na ciiko nī wa tūhū? **21** Githī lburahīmu, ithe witū wa tene, ndaaturwo mūthingu nī ūndū wa ũria eekire rīria aarutire mūrī ũsaaka kīgongona-inī? **22** Mūtīgūkiona atī wītīkio wake nī warutire wīra hamwe na ciiko ciake, naguo wītīkio wake ūgītūuo mūiganīru kūna nī ūndū wa ciiko icio ciake. **23** Namo Maandīko makīhingio maria moigite atīrī, “lburahīmu agītīkia Ngai, nakuo gwītīkia kūu gūgītūma atuuo mūthingu,” nake agītūwo mūrata wa Ngai. **24** Nīmūkuona atī mūdū atuagwo mūthingu nī ūndū wa ũria ekaga, no ti ūndū wa wītīkio wiki. **25** O nake Rahabu ũria warī mūmaraya-rī, githī ndaaturwo mūthingu nī ūndū wa ũria eekire hīndī ũria aanyitiire athigaani arīa ūgeni na akīmoonereria njira īngī ya kūrīra? **26** O ta ũria mwīrī ũtarī na roho ũrī mūkuu-rī, ũguo noguo wītīkio ũtarī ciiko ũrī mūkuu.

3 Ariū na aarī a lthe witū, ti aingī anyu magīrīrwo nī gūtūika arutani, tondū nī mūū atī itūhū arīa tūrutanaga nītūgaaturwo itūiro rīa hinya gūkīra andū arīa angī. **2** lthuothe nītūhīngicagwo nī maūdū maingī. Mūdū angīkorwo ndarī na mahītia thīnī wa maūdū maria aragia-rī, ūcio nī mūkinyanīru kūna, na nīahotete kūrīra mwīrī wake wothe. **3** Hīndī ũria tweekīra mbarathi mīkwa tūnua nīgūo itwathīkīre-rī, nītūhotaga kūgarūra nyamū iyo īrī yothē. **4** Nīngī ta rorai ūhoro wa marikabu ũrī ta kionereria. O na gūtūika nī nene na itwaragwo nī rūhuho rūrī na hinya-rī, nīgarūragwo na gathukani kanini, ikarorio o kūrīa mūtwarithia wacio ekwenda gūciroria. **5** Ŭguo no taguo rūrīmī rūhaana. Nī kīga kīnini kīa mwīrī, no nī rwīkagīrīra mūno. Ta mwīciirī ũria mūtītū mūnene ūgwatagio mwaki nī gathandī o kanini. **6** Nīngī rūrīmī nī mwaki, tondū rūiyūrīte mīthemba yothē ya maūdū ma waganu thīnī wa ciiga cia mwīrī. Rūthūkagia mwīrī wothe, rūkagwatia mwaki mūtūrīre wothe wa mūdū, naruo rwene rūkoragwo rūmūdītio mwaki nī Jehanamu. **(Geenna g1067)** **7** Nyamū cia mīthemba yothē, na nyoni, na nyamū iria itambaga thī, na nyamū cia iria-inī rīrīa inene ciothe nīhooreragio na cianahoorerio nī mūdū, **8** no gūtīrī mūdū o na ũrīkū ūngīhota kūhooreria rūrīmī. Nīruo kīndū kīuru gītangikīndīria na rūiyūrītwo nī thumu wa kūrīragana. **9** Tūgocaga Mwathani, o we lthe witū, na rūrīmī, na tūkaruma andū naruo, o acio mombītuo marī na mūhianīre wa Ngai. **10** Kanua o kau-rī, no ko koimaga ūgocoo na gakoima irumi. Ariū na aarī a lthe witū, ūguo tīguo kwagīrīre gūtūika. **11** Kāi maaī mega na maaī ma cumbī mangītherūka kuuma gīthima kīmwe? **12** Ariū na aarī a lthe witū, mūkūyū no ūhote gūciara ndamaiyū, kana mūthabībū ūciare ngūyū? O nakīo gīthima kīa maaī ma cumbī gītīngītherūka maaī mega. **13** Thīnī wanyu-rī, nūū ũrī na ūgī na agataūkīrwo nī maūdū? Mūdū ūcio nīakīonanie maūdū macio na ūndū wa mūtūrīre wake mwega, na ciiko ciikītītwo na njīra ya kwīnyīhia kūrīa kuumanaga na ūgī. **14** No mūngīkorwo ngoro-inī cianyu nī mūtūrīragia ūiru na ūhoro wa kwenda kwīyambatīria-rī, mūtīkae kwīrahīra ūndū ūcio kana mūtūika a gūkaana ūhoro wa ma. **15** “Ŭgī” ta ūcio

tīguo ūikūrūkaga uumīte igūrū, no nī wa thī īno, na ti wa kīroho, ūcio nī ūgī wa mūcukani. **16** Nīgūkorwo harīa harī na ūiru na ūhoro wa kwenda kwīyambatīria-rī, hau nīho hakoragwo na ngūū na ciiko ciothe cia waganu. **17** No ūgī ũria uumaga igūrū o mbere nī mūtheru; nīngī nīwendete thayū, na nīucaayanagīra, na nīwīnyīhagia, na nī ūiyūrītwo nī tha na maciaro mega, nīngī ndūthutūkanagia, na ndūrī ūhinga. **18** Nao ateithūrani arīa mahaandaga thayū-rī, magethaga maciaro ma ūthingu.

4 Atīrīrī, nī kī gītūmaga kūgīe na mbaara na ngūū thīnī wanyu? Githī itiumaga merīrīria-inī manyu marīa marūaga thīnī wanyu? **2** Mwīriragīria kīndū no mūkaaga kūgīa nakīo. Nīngī mūrīraganaga na mūgacumīkīra, no mūtingīhota kūgīa na kīrīa mūkwenda. Mūtetanagia na mūkarūa. Mūgākīaga kuona kīndū tondū wa kwaga kūhooya Ngai. **3** Hīndī ũria mwahooya-rī, nīmwigaga kūheo, tondū mūhooyaga mūrī na muoroto mūūru, tondū mwendaga mūtītangage kīrīa mwahēo na maūdū ma gwīkenia. **4** Inyuī atharania aya, kāi mūtōō atī kūgīa ūrata na thī nī kūgīa ūthū na Ngai? Nī ūndū ūcio mūdū o wothe ūthuuraga kūgīa ūrata na thī nīkūgīa ūthū ya Ngai. **5** Kana mūgwīciirīa Maandīko maaragia ūhoro ūtarī na gītūmī, atī roho ũria Ngai aatūmire ūtūrūrage thīnī witū nī ūguaga ūiru mūno? **6** No nīātūheaga wegā wake makīria. Kūu nīkīo gītūmaga Maandīko moigite atīrī: “Ngai nīareganaga na arīa etīnī no arīa menyīhagia nīo aheaga wegā wake.” **7** Nī ūndū ūcio mwīnyīhagīrīe Ngai. Reganagai na mūcukani, nake nīekūmūrīra. **8** Kūhīrīriai Ngai, nake nīekūmūkūhīrīra. Mwīthambei moko manyu inyuī ehia, na mūtīherie ngoro cianyu inyuī andū a ngoro igīrī. **9** Iguai kīeha, mūcākae, na mūgīrīke. Garūrīa mītheko yanyu itūike macakaya, nakīo gīkeno kīanyu kīgarūrūke gītūike kīeha. **10** Mwīnyīhīrīe Mwathani, nake nīekūmūtūgīrīa. **11** Ariū na aarī a lthe witū, tīgai gūcambania mūdū na ũria ūngī. Ŭria wothe waragia ūhoro wa gūcambā mūrī kana mwārī wa ithe kana akamūtūira ciira-rī, nī watho acambagia na akaūtūira ciira. Hīndī ũria ūgūtūira watho ciira-rī, ndūkoragwo ūkīhingia watho, no ūkoragwo ũrī mūtuanīrī ciira. **12** Kūrī Mūheani wa watho, na Mūtuanīrī ciira o ūmwe, o we ũria ũrī na ūhōti wa kūhonokia na kūniinana. No wee-rī, ūkīrī ū nīgūo ūtūire mūdū ũria ūngī ciira? **13** Rūu ta thīkīrīriai, inyuī mugaga atīrī: “Ŭmūthī kana rūciū nītūgūtīhī itūūra rīna tūikare kuo mwaka ūmwe, tūrute wīra wa wonjoria kuo, tūgīe na mbeeca.” **14** No rīrī, inyuī mūtīū ũria gūgaatūika rūciū. Muoyo wanyu ūkīrī kī? Inyuī mūrī o kībīi kīrīa kīonekaga o kahinda kanini, gīgacooka gīgathira biū. **15** Handū ha ūguo-rī, mwagīrīrwo nī kugaga atīrī, “Mwathani angīenda-rī, nī tūgūtūūra muoyo na twīkage ūndū ūyū na ūyū.” **16** No rūu inyuī nī kwīrahā mwīrahaga mūrī na nguthī. Mwīrahā ta ūcio wothe nī mūūru. **17** Nī ūndū wa ūguo, mūdū wothe ūūū gwīka wegā na ndekaga-rī, ūcio nī kwīhia ehagia.

5 Rūu ta thīkīrīriai, inyuī itonga ici, rīrai na mūgīrīke tondū wa mathīna marīa maramūkora. **2** Ŭtonga

wanyu nĩ ūbuthĩte, nacio nguo cianyu nĩ ndie nĩ memenyi. **3** Thahabu na betha cianyu nĩ irootete. Kũroota gwacio nĩ ūira wa atĩ nĩreganĩte na inyuĩ, na nĩkũria mĩrĩ yanyu imũniine o ta mwaki. Inyuĩ mwĩgĩire mũthithũ mũingĩ wa matukũ ma kũrigĩria. **4** Atĩrĩ! Mĩcaara ĩria mwaregire kũria aruti a wĩra aĩa maamũrĩmĩre mĩgũnda nĩramũkaira. Gũkaya kwa aĩa maamũgetheire irio nĩgũkinyĩre matũ ma Mwathani Mwene hinya wothe. **5** Mũtũrite gũkũ thĩ na mĩago na mũgũkenagia. Inyuĩ mwĩnoretie nĩ ūndũ wa mũthenya wa gũthĩnjwo. **6** Inyuĩ nĩ mũtũĩre andũ ciira na mũkamooraga matarĩ na mahĩtia, o acio matarĩ ūũru na inyuĩ. **7** Nĩ ūndũ ūcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ, kiragĩria, o nginya rĩa Mwathani agooka. Ta rorai ūria mũrĩmĩ etagĩria mũgũnda wake ūrute irio iria irĩ bata, na agakĩria nginya ciurĩwo nĩ mbura ya mbere o na ya keerĩ ategũthethũka. **8** O na inyuĩ-rĩ, kirĩria na mwĩhaande wega, tondũ Mwathani ari hakuhĩ gũka. **9** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, tigagai gũtetania, nĩgeetha mũtikanatũrwo ciira. Mũtuanĩri ciira arũngĩ o mũrango-inĩ! **10** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, mwĩrutei na maũndũ marĩa mooru anabii meekirwo, o acio maaragia thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani, naguo ūhoru ūcio ūtũke kionereria kĩanyu gĩa gũkirĩria rĩa mũkũnyamario. **11** O ta ūria mũũ, acio maakĩrĩrie-rĩ, tũmatuaga arathime. Nĩmũguĩte ūhoru wa gũkirĩria kwa Ayubu, na nĩmuonete ūria Mwathani eekire marigĩrio-inĩ. Mwathani aiyũrĩtwo nĩ ūtugi na tha. **12** Ariũ na aarĩ a lthe witũ, igũrũ rĩa maũndũ mothe-rĩ, tigagai kwĩhita. Mũtikanehĩte na igũrũ kana na thĩ, o na kana na kĩndũ kĩngĩ o na kĩ. Inyuĩ-rĩ, mwoiga “ĩr” nĩtũike ĩ, na mwoiga “Aca” nĩtũike aca, nĩguo mũtikae gũtũrwo ciira. **13** Nĩ harĩ mũndũ thĩinĩ wanyu wonete ūũru? Ūcio nĩahooe. Nĩ harĩ mũndũ ūkenete? Ūcio nĩaine nyĩmbo cia kũgooca. **14** Nĩ harĩ mũndũ thĩinĩ wanyu mũrũaru? Ūcio nĩete athuuri a kanitha mamũhooere na mamũhake maguta thĩinĩ wa rĩitwa rĩa Mwathani. **15** Namo mahooya mangĩhooywo na wĩtikio nĩ megũtũma mũndũ ūcio mũrũaru ahone; Mwathani nĩekũmarahũra. Angĩkorwo ehĩtie-rĩ, nĩekũkerwo mehia make. **16** Nĩ ūndũ ūcio umbũranagĩrai mehia manyu o mũndũ na ūria ūngĩ, na mũhooyanagĩre nĩgeetha mũhonagio. Ihooya rĩa mũndũ mũthingu nĩ rĩrĩ hinya na nĩ rĩtũmaga maũndũ manene mekĩke. **17** Elija aarĩ mũndũ o ta ithuĩ. Nake nĩahooire Ngai na kĩyo atĩ mbura ndĩkoire, nayo mbura ndĩoirire bũrũri-inĩ ūcio ihinda rĩa mĩaka itatũ na nuthu. **18** Nĩngĩ agĩcooka akĩhooya, nakuo matu-inĩ gũkũma mbura, nayo thĩ ĩgĩciara maciaro mayo. **19** Atĩrĩ ariũ na aarĩ a lthe witũ, mũndũ ūmwe wanyu angĩagaga oime ūhoru-inĩ wa ma nake mũndũ ūngĩ amũgarũre-rĩ, **20** rĩrikanai ūũ: Mũndũ ūria wothe ūgarũraga mwĩhia kuuma njĩra-inĩ yake njũru-rĩ, nĩkũmũhonokia akaamũhonokia kuuma harĩ gĩkuũ na ahumbĩre mehia maingĩ.

1 Petero

1 Nĩ nĩ Petero, mūtũmwo wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandikĩra marũa maya, inyuĩ arĩa Ngai eyamũriire, na mūtũũrite mĩrĩ ageni gũkũ thĩ, na mũkahurunjũkĩra mabũrũri ma Ponto, na Galatia, na Kapadokia, na Asia, na Bithinia, **2** o inyuĩ mwathuurirwo kũringana na ũrĩa Ngai Ithe aamũmenyete o mbere, na akamũtheria nĩ ũndũ wa Roho, nĩguo mwathikagĩre Jesũ Kristũ, na mũminjaminjĩro thakame yake: Wega na thayũ iromũingĩhĩra. **3** Ngai, o we Ithe wa Mwathani witũ Jesũ Kristũ, arogocwo! Ngai nĩatũciarĩte rĩngĩ nĩ ũndũ wa tha ciake nyingĩ nĩguo tũgĩe na kĩirigĩrĩro kĩrĩ muoyo, nĩ ũndũ wa ũrĩa Jesũ Kristũ aariũkire akiuma kũrĩ arĩa akuũ. **4** Aatũciarĩre nĩguo tũgĩe na igai rĩrĩa rĩtangĩbutha, kana rĩthũke, kana rĩhwerereke, rĩrĩa mũigĩrĩro kũu igĩrũ, **5** o inyuĩ mũgĩtĩrĩro nĩ hinya wa Ngai nĩ ũndũ wa gwtĩkia, o ngĩnya hĩndĩ rĩa ũhonokio ũgooka ũrĩa ũhaariĩro gũkaaguĩranĩro ihinda rĩa mũthia. **6** Ũhoru ũcio nĩguo mũkenagĩra mũno, o na gwatuika rĩu nĩmũguithĩtio kĩa kahinda kanini nĩkũgerio na magerio ma mũthemba yothē. **7** Maũndũ maya mokĩte nĩgeetha wĩtikio wanyu wonēke nĩ wa goro mũno gũkĩra thahabu, rĩa ithiraga o na yakorwo itheragio na mwaki, ningĩ ũmenyēke atĩ nĩ wa ma, na atĩ nĩũkarehe ũgocci, na riiri, na gĩtĩio hĩndĩ rĩa Jesũ Kristũ akaaguĩranĩro. **8** Nĩmũmwendete o na gũtuika mĩtĩrĩ mwamuona; ningĩ mũkamwĩtikia o na gũtuika rĩu mĩtiramuona, na mũkaĩyũrwo nĩ gĩkeno gĩtangĩtheanĩka ũhoru wakĩo, o kĩrĩa kĩrĩ riiri, **9** nĩgũkorwo nĩmũramũkĩra ũndũ ũrĩa mĩtanyaga kuona nĩ ũndũ wa wĩtikio wanyu, na nĩguo ũhonokio wa ngoro cianyu. **10** Ũhoru ũcio wa ũhonokio-rĩ, nĩguo anabii, arĩa maarathaga ũhoru wa wega wa Ngai ũrĩa warĩ ũũke kũrĩ inyuĩ, maacaragia na kiyo, na makaũtũria na ũmenyereri mũnene, **11** makĩgeria kũmenya nĩ hĩndĩ rĩrĩkũ Roho wa Kristũ ũrĩa warĩ thĩnĩ wao orotaga rĩrĩa aarathaga ũhoru wa kũnyariĩrĩka gwa Kristũ na riiri ũrĩa ũkaarũmĩrĩa. **12** Nao nĩmaguũrĩrĩro atĩ to o ene meetungatagĩra, no nĩ inyuĩ maatungatagĩra, hĩndĩ rĩa maaragia ũhoru wa maũndũ marĩa mwĩrĩtwo rĩu nĩ arĩa maamũhunjĩirĩe Ũhoru-ũrĩa-Mwega na ũndũ wa Roho Mũtheru ũrĩa watũmirwo kuuma igĩrũ. Maũndũ macio nĩmo arĩa meriragĩrĩa mũno kuona. **13** Nĩ ũndũ ũcio, ikaragai mwĩhaariĩre meciiria-inĩ manyu; tuikai andũ a kwĩragĩrĩria merĩrĩa ma mwĩrĩ; na mũge kĩirigĩrĩro kĩanyu biũ harĩ wega ũrĩa mũkaahēo hĩndĩ rĩa Jesũ Kristũ akaaguĩranĩro. **14** Tuikai ciana cia gwahtĩka, na mũtigatongoragĩ nĩ merĩrĩa mooru marĩa mwatũire namo mbere hĩndĩ rĩa mũtaamenyete Ngai. **15** No tondũ ũrĩa wamwĩtĩre nĩ mũtheru-rĩ, o na inyuĩ tuikai atheru maũndũ-inĩ mothe marĩa mũrĩkaga; **16** nĩgũkorwo nĩ kwandĩkitwo atĩrĩ: “Tuikai atheru, tondũ o na nĩ ndĩ mũtheru.” **17** Na rĩrĩ, tondũ inyuĩ mũkayagĩra Ngai mũkĩmwĩtaga Ithe wanyu, o we ũrĩa ũtuagĩra o mũndũ o mũndũ kũringana na wĩra wake ategũthutũkania-rĩ, gĩkaragei mũmwĩtigĩrĩte na mũikarage ta mũrĩ agendi gũkũ thĩ. **18** Nĩgũkorwo nĩmũũ atĩ rĩrĩa mwakũũrĩro mũtigane na mũtũũrĩre wa tũhũ ũrĩa mwatigĩrĩro nĩ

maithē manyu-rĩ, ti indo irĩa ibuthaga ta betha kana thahabu mwakũũrĩro nacio, **19** no mwakũũrĩro na thakame ya goro mũno ya Kristũ, ũrĩa wahaanaga ta gatũrĩme gatarĩ na kimeni kana kaũũgũ. **20** Nake nĩwe wathuurĩtwo thĩ itanombwo, no nĩaguĩranĩro mahinda maya ma kũirigĩrĩria nĩ ũndũ wanyu. **21** Na inyuĩ nĩmwĩtikĩte Ngai nĩ ũndũ wake, Ngai ũrĩa wamũrĩkĩre kuuma kũrĩ arĩa akuũ na akĩmũhe riiri, nĩgeetha wĩtikio wanyu na mwĩhoko ikorwo irĩ o harĩ Ngai. **22** Na tondũ rĩu nĩmwĩtheretie nĩ ũndũ wa gwathĩkĩra ũhoru ũrĩa wa ma, na mũgatuika a kwendana kũna na ariũ na aarĩ a Ithe wanyu hatarĩ ũhinga-rĩ, inyuĩ ene endanagai biũ na ngoro cianyu. **23** Nĩgũkorwo nĩmũciarĩtwo rĩngĩ, no mũciarĩtwo kuuma kũrĩ mbeũ rĩa ibuthaga, no nĩ rĩa itarĩ ya kũbutha, na ũndũ wa kiugo kĩa Ngai kĩrĩa kĩrĩ muoyo na gĩtũũraga tene na tene. (aĩon g165) **24** Tondũ rĩrĩ, “Andũ othe mahaana ta nyeki, na ũthaka wao wothe ũhaana ta mahũa ma mũgũnda; nyeki nĩhooahaga, namo mahũa magaitika, **25** no kiugo kĩa Mwathani gĩtũũraga ngĩnya tene.” Na kiugo kũu nĩkĩo mwahunjĩirio. (aĩon g165)

2 Nĩ ũndũ ũcio-rĩ, ehieria rĩmena ruothe na maheeni mothe, na ũhinga, na ũiru, na gũcambania o guothe. **2** Na mũtuĩke ta tũkenge mwĩriragĩrĩe irĩa rĩrĩa rĩega rĩa kĩiroho, nĩgeetha rĩmũkũragie ũhonokio-inĩ wanyu, **3** tondũ rĩu nĩmũcamĩte, mũkaigua atĩ Mwathani nĩ mwega. **4** Ũkai kũrĩ we, o ũcio Ihiga rĩrĩ muoyo, o rĩu rĩaregĩrĩo nĩ andũ, no Ngai akĩrĩthũura, na nĩ rĩa goro harĩ we, **5** o na inyuĩ, ta mahiga marĩ muoyo-rĩ, nĩ gwakwo mũraakwo mũtuĩke nyũmba ya kĩiroho, na mũtuĩke gĩkundi gĩtheru kĩa athĩnjĩri-Ngai gĩa kũrutaga magongona ma kĩiroho marĩa mangĩtikĩrĩka nĩ Ngai nĩ ũndũ wa Jesũ Kristũ. **6** Nĩgũkorwo Maandiko moigĩte atĩrĩ: “Nĩnjĩgĩte ihiga Zayuni, ihiga ithuure rĩa koine na rĩa goro, na mũndũ ũrĩa ũmwĩhokete ndagaanonĩrithio.” **7** Na rĩu kũrĩ inyuĩ arĩa mwĩtikĩte, ihiga rĩrĩ nĩ rĩa goro. No kũrĩ arĩa matetĩkĩte, “Ihiga rĩa aaki maaregĩre nĩrĩo rĩtuĩkĩte ihiga inene rĩa koine,” **8** na ningĩ atĩrĩ, “Nĩrĩo ihiga rĩa rĩtũmaga andũ mahĩngwo, na rwaro rwa ihiga rĩa rĩa rĩtũmaga magũe.” Mahĩngagwo tondũ wa kũrega gwathĩkĩra ũhoru, na noguo maathĩrĩrĩro. **9** No inyuĩ-rĩ, mũrĩ rũruka rũthuurĩtwo, na thĩritũ ya athĩnjĩri-Ngai ya nyũmba ya ũthamaki, ningĩ mũrĩ rũrĩrĩ rwamũre, o na andũ a Ngai kũũmbe, nĩguo mwanagĩrĩre ũgocci wa ũcio wamwĩtĩre muume nduma-inĩ mũtoonye ũtheri-inĩ wake wa magegania. **10** Kũrĩ hĩndĩ mwarĩ andũ mataarĩ kiene, no rĩu mũrĩ andũ a Ngai; kũrĩ hĩndĩ mwaagĩte kũgĩurwo tha, no rĩu nĩmũguĩrĩrĩro tha. **11** Arata akwa nyenda mũno, ndamũthaita mũrĩ ta ageni na agendi gũkũ thĩ, mwĩragĩrĩrĩe merĩrĩa marĩa mooru ma mwĩrĩ, o marĩa marĩaga na roho wanyu. **12** Tũũragai na mĩtũũrĩre mĩega mũrĩ gatagatĩ ka andũ arĩa matooĩ Ngai, nĩgeetha o na mangĩmũgĩrĩa atĩ nĩmwĩkĩte ũũru, meonagĩre ciiko cianyu njega na magakumia Ngai mũthenya ũrĩa agooka. **13** Nĩ ũndũ wa Mwathani-rĩ, athĩkagĩrai wathani o wothe ũrĩa ũheanĩtwo thĩnĩ wa andũ: o na wakorwo nĩ wa mũthamaki, arĩ we mũnene igĩrũ rĩa anene arĩa angĩ othe, **14** o na kana nĩ wa

abarũthi ariã matũmagwo nĩwe nĩguo maherithagie ariã mekaga ũũru na makagaathĩrĩria ariã mekaga wega. **15** Nĩgũkorwo ũria Ngai endaga nĩ atĩ mwikage wega nĩguo mũkĩragie mĩario ya ũrimũ ya andũ ariã matarĩ ũndũ mooĩ. **16** Tũũrai ta andũ matarĩ ngombo, no mũtikanareke wiyathi wanyu ũtũike wa kũhithĩrĩra waganu; tũũragai mũrĩ ndungata cia Ngai. **17** Heagai mũndũ o wothie gĩtĩio kĩrĩa kĩmwagĩĩre: Endagai ngwatanĩro ya andũ ariã etikia, na mwĩtigagĩre Ngai, o na mũtĩĩage mũthamaki. **18** Inyũi ngombo-rĩ, athikagĩrai anene anyu na mũmatĩĩage mũno, na to ariã ega na maiguanagĩra tha, no nĩ o na ariã mataiguanagĩra tha. **19** Nĩgũkorwo nĩ ũndũ mwega mũndũ angĩkĩrĩrĩria ruo o na akĩnyariiragwo hatarĩ kĩhooto tondũ wa kũmenya ũria Ngai endaga. **20** No ũngĩhũũrwo nĩ ũndũ wa gwĩka ũũru o na ũkĩrĩrĩrie-rĩ, ũngĩkĩgaathĩrwo kĩ? No ũngĩnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka wega na ũkĩrĩrĩrie-rĩ, ũcio nĩ ũndũ mwega maitho-inĩ ma Ngai. **21** ũndũ ũyũ nĩguo mwetĩrwo, tondũ Kristũ aanyariirwo nĩ ũndũ wanyu, akĩmũtigĩra kĩonereria nĩguo mũgeragĩre o makinya-inĩ make. **22** “We ndaigana kwĩhĩa, o na kanua gake gatiigana kwaria maheeni.” **23** Hindi irĩa andũ maamũrumaga, we ndaigana kwĩrumĩra; rĩria aanyariiragwo, we ndaigana kũmehĩtĩra. Handũ ha ũguo-rĩ, we nĩ kweneana eneanaga kũrĩ ũria ũtuaga ciira na kĩhooto. **24** We mwene nĩakuire mehia maitũ na mwĩrĩ wake mũtĩ-igũrũ, nĩgeetha na ithũ tũkue ũhoro-inĩ wa mehia, na tũtũire muoyo nĩ ũndũ wa ũthingu; mĩtũnda irĩa aahũũrwo niyo itũmĩte mũhone. **25** Nĩgũkorwo mwatĩrĩ ta ng’ondũ iturũrite, no rĩu nĩmũcokereire Mũrĩthi na Mũrori wa mĩoyo yanyu.

3 O ũguo noguo o na inyũĩ atumia, mwagĩĩrwo nĩ gwathĩkagĩra athuuri anyu, nĩguo hangĩkorwo harĩ amwe ao matetĩkĩtie kiugo kĩa Ngai, mahote kũgarĩrwo ngoro o na hatarĩ ciugo nĩ ũndũ wa mĩtugo ya atumia ao, **2** nĩ ũndũ wa kuonaga mĩtũũrĩre yanyu ya ũthingu na ya gĩtĩio. **3** Kwĩgemia kwanyu gũtigatũike o kwa mwĩrĩ, ta kũrama njũrĩ, na kwĩhumba mathaga ma thahabu na nguo thaka, **4** no handũ ha ũguo-rĩ, gemagiai mũndũ ũria wa hitho wa ngoro thĩĩnĩ, na ũgemu ũria ũtatheũkaga wa roho wa ũhooreri na wa gũkindĩria. Kwĩgemia kũu nĩkwo kũrĩ bata mũno maitho-inĩ ma Ngai. **5** Nĩgũkorwo ũguo nĩguo atumia ariã atheru a tene ariã mehokete Ngai meegemagia, na ũndũ wa gwathĩkagĩra athuuri ao ene, **6** o ta Sara, ũria waathĩkagĩra Iburahĩmu na akamwĩtaga mwathi wake. Inyũĩ mũrĩ ciana ciake mũngĩka ũria kwagĩĩre mũtegwĩtigĩra. **7** O ũguo noguo o na inyũĩ athuuri mwagĩĩrwo nĩgũtũũranĩa na atumia anyu na njĩra ya ũũgĩ, mũkĩmatĩĩaga tondũ nĩ aruti a wĩra hamwe na inyũĩ, na tondũ matĩrĩ hinya mũingĩ wa mwĩrĩ ta inyũĩ, ningĩ tondũ mũrĩ agai hamwe na atumia anyu a kĩheo kĩa ũtugi wa muoyo. Ikagai ũguo nĩguo gũtigakagie ũndũ ũngĩgĩrĩrĩria mahooya manyu. **8** Ngĩrĩkĩrĩria, ngũmwĩra inyuothe atĩrĩ, mũtũũranagie mũiguanĩte mũndũ na ũria ũngĩ; mũiguanagĩre tha, ningĩ mwendanage ta ciana cia nyina ũmwe, na mũtũike ataana, na mũkarage mwĩnyĩhĩtie. **9** Tigagai kwĩrĩhĩria ũũru na ũũru, kana kwĩrumĩra mwarumwo, no nĩ kaba mũrathimanage,

tondũ ũguo nĩguo mwetĩrwo, nĩgeetha mũkaagairwo kĩrathimo. **10** Nĩgũkorwo, “Mũndũ ũria wothie ũngĩenda gũtũũra muoyo na one matukũ mega, no nginya arĩgĩrĩrie rũrĩmĩ rwake kwaria ũũru, na mĩromo yake kwaragia maheeni. **11** No nginya agarũrũke atige gwĩka ũũru, na ekage o wega; no nginya acaragie thayũ na aũthingatage. **12** Nĩgũkorwo maitho ma Mwathani maikaraga macũthĩrĩrie andũ ariã athingu, na matũ make magathĩkagĩrĩria mahooya mao, no andũ ariã mekaga ũũru, ũthĩũ wa Mwathani nĩkũmookĩrĩra ũmookagĩrĩra.” **13** Atĩrĩrĩ, nũũ ũngĩmwĩka ũũru mũngĩkorwo mũrĩ na kiyo gĩa gwĩka wega? **14** No rĩrĩ, o na mũngĩnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka ũria kwagĩĩre-rĩ, inyũĩ mũrĩ arathime. “Tigagai gwĩtigĩra maũndũ maria metigagĩra; mũtikanamake.” **15** No ngoro-inĩ cianyũrĩ, mwĩyamũrĩrei Kristũ atũike Mwathani. Ikaragai mwĩhaarĩrie hĩndĩ ciothe gũcokeria mũndũ wothie ũria ũngĩmũũria gĩtũmĩ gĩa kĩrĩgĩrĩro kĩrĩa mũrĩ nakĩo. No ikagai ũguo mũrĩ na ũhooreri na gĩtĩio, **16** mũrĩ na thamĩrĩ itegwĩcuuka, nĩgeetha ariã macambagia mĩtugo yanyu mĩega tondũ mũrĩ thĩĩnĩ wa Kristũ, maconokage nĩ ũndũ wa gĩcambanio kũu kĩa. **17** Nĩ kaba kũnyariirwo nĩ ũndũ wa gwĩka wega, angĩkorwo nĩ kwenda kwa Ngai, handũ ha kũnyariirwo nĩ gwĩka ũũru. **18** Tondũ Kristũ aakũire nĩ ũndũ wa mehĩa ihĩnda o rĩmwe rĩa kũigana, ũria mũthingu agĩkua nĩ ũndũ wa ariã matarĩ athingu, nĩguo atũtware kũrĩ Ngai. Ooragĩrwo arĩ thĩĩnĩ wa mwĩrĩ, no ha ũhoro wa Roho, agĩcokio muoyo, **19** agĩthĩrĩ arĩ na muoyo ũcio wa Roho akĩhũnjĩria maroho maria maarĩ njeera, **20** maria maaremete kuuma o tene rĩria Ngai aatũire etereire akĩrĩrĩrie matukũ-inĩ ma Nuhu, rĩria thabina yaakagwo. Thĩĩnĩ wayo haarĩ o andũ anĩnĩ, nao othe maarĩ andũ anana tu, ariã maahonokĩrio maaĩ-inĩ, **21** namo maaĩ macio nĩmo ngerekano ya ũbatithio ũria o na inyũĩ ũmũhonokagĩa, na tĩ ũhoro wa kweheria o gĩko kĩa mwĩrĩ, no nĩ mwĩhĩtwa wa thamĩrĩ itarĩ na ũcuuke kũrĩ Ngai. Kũbatithio kũu nĩkwo kũmũhonokagĩa nĩ ũndũ wa kũrĩũkio kwa Jesũ Kristũ, **22** ũria wathĩire igũrũ na rĩu aikaraga guoko-inĩ kwa ũrĩo kwa Ngai, nao araka, na aathanĩ, o na maahinya magatũka ma gwathagwo nĩwe.

4 Nĩ ũndũ ũcio, tondũ Kristũ nĩanyariirwo mwĩrĩ-inĩ-rĩ, o na inyũĩ kũhotoreĩ mũrĩ na meciĩria o ta macio aarĩ namo, tondũ mũndũ ũria ũrĩkĩtie kũnyariirwo mwĩrĩ nĩatiganĩte na mehĩa. **2** Nĩ ũndũ wa ũguo, mũtũũrĩre wake ũria ũtigarĩte wa gũtũũra gũkũ thĩ ndarĩtũũragĩa nĩguo ahĩngagie merĩrĩria mooru ma mwĩrĩ, no arĩtũũragĩa nĩguo ekage ũria Ngai endaga. **3** Tondũ nĩmũtũũrĩte ihĩnda rĩa kũigana mũgĩkaga maũndũ maria andũ ariã matetĩkĩtie Ngai mendaga gwĩka, namo nĩ ta mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni, na merĩrĩria mooru ma mwĩrĩ, na ũrĩũ, na gũthĩiagĩa maruga-inĩ ma waganu, o na ciathĩ-inĩ cia kũnyua njoohi, o na mũhooere ũrĩ thaahu wa kũhooya mĩhianano. **4** Nao andũ acio nĩmagegaga mona atĩ mũtiranyĩitanĩra nao hĩndĩ irĩa marakĩrĩrĩria ũmaramarĩ-inĩ ũcio wao, nao magakĩmũcambagia. **5** Nao no nginya makaahena ũhoro wa maũndũ mao kũrĩ ũria wĩhaarĩrie gũtũũra ciira ariã marĩ muoyo na ariã makuĩte. **6** Nĩgũkorwo

giki nikiio gitumi kiria giatumire Uhoru-uria-Mwega uhunjiro o na andu aria makuite, nigeetha ha uhoru wa mwiri magatuirwo ciira o ta uria andu aria ang' magatuirwo, no ha uhoru wa roho matuure muoyo o ta uria Ngai atuturaga. **7** Ithiri ro ria maundu mothe nirikuhiriirie. Ni undu ucio ikaragai muri na uugi wa ngoro, na muike miterigitwo niguu muhotage kuhooa. **8** Ningi gukira maundu mothe, ikaragai mwendaine muno mundu na uria ung'i, tondū wendani niuhumbagira mehia maingi. **9** Ningi mutuganage mutekunuguna. **10** O mundu ni ahuthire kileo o giothe kiria amukirite niguu atungatagire andu aria ang'i, ari ta muramati mwihokeku wa wega wa Ngai wa mthemba muingi. **11** Mundu o wotha angikorwo akiaria-ri, niarie taari mundu ukuehana ciugo cia Ngai. Nake mundu o wotha angikorwo agitungata-ri, niatungate na hinya uria uheanagwo ni Ngai, nigeetha Ngai agoocagwo maundu-ini mothe thini wa Jesu Kristu. Nake niwe ugutuira ari na riiri na hinya nginya tene na tene. Amen. (aiōn g165) **12** Arata akwa nyenda muno, mutikagegio ni magerio maria muranyariirwo namo, taari undu mugeni urekika thini wanyu. **13** No kenagai nigukorwo ni mugwatanire thini wa kunyariirika gwa Kristu, nigeetha mukaiyuriirwo ni gikeno hinda iria riiri wake ukaaguuranirio. **14** Kurathimwo-ri, ni inyu mungirumwo ni undu wa riitwa ria Kristu, ni undu Roho uria uri na riiri, o we Roho wa Ngai, ari iguru rianyu. **15** Mundu wanyu ndakananyariirwo ta muturagani, kana muici, kana mugeri ngero ingi o yotha, o na kana ta mundu uria witoonyagiriiria maundu-ini ma andu ang'i. **16** No riri, mundu anginyariirwo tondū wa gutuika Mukristiano-ri, ndakanaconoke, no niagooce Ngai tondū niaheetwo riitwa riu. **17** Nigukorwo ihinda ni ikinyu ciira wambiriire gutuiriwo andu a nyumba ya Ngai; na angikorwo ukwambiriiria na ithui-ri, gugaagituika atia har' aria mataathikagira Uhoru-uria-Mwega wa Ngai? **18** Na riri, "Angikorwo ni undu uri hinya mundu uria muthingu kuhonoka-ri, naguo uhoru wa mundu uria utetikitie Ngai na uria mwihia ugaakihaana atia?" **19** Ni undu ucio-ri, andu aria manyariirika kuringana na uria Ngai endete, nimaheane mioyo yao kuri Muumbi wao uria wa kwihokeka, na mathii na mbere gwikaga maundu mega.

5 Ndi na uhoru ngwenda guthaitha athuuri a Kanitha aria mar' hamwe na inyu, ndi muthuuri wa Kanitha o tao, na ndi muira wa kunyariirwo gwa Kristu, o na ndi umwe wa gukaagairwo riiri uria ukaaguuranirio: **2** Atiriri, tuikai ariithi a ruuru rwa Ngai ruria mwihokeirwo, mugitungataga muri arori, na ti tondū wa kuringiririo, no ni undu wa kwiyendera, o ta uria Ngai endaga mutuike; mategukorokera mbeeca, no mutungatage muri na kiyo muno; **3** mutigetue anene a andu aria mwihokeirwo, no mutuike cionereria njega kuri ruuru riu. **4** Na hinda iria Muriithi Uria Munene akaaguuranirio-ri, nimukaheo thumbi ya riiri iria itagatheuka o na ri. **5** O uguo no taguo o na inyu aanake mwaagiriirwo ni gwaithikira andu aria akuru. Inyu othe-ri, ikaragai mwinyiirihaniirie mundu na uria ung'i, tondū-ri, "Ngai niareganaga

na aria etii no aria menyiihagia nimaheaga wega wake." **6** Ni undu ucio mwinyiihagiei, muri guoko-ini kwa Ngai kuria kuri hinya, niguu akaamutugiria hinda iria njagiri ru yakinya. **7** Na mumurekagiriirie maundu manyu mothe maria mamutangaga, tondū niwe umurumbuyagia. **8** Ikaragai mwiguite na mwihugage. Tondū-ri, thu yanyu mucusani icangacangaga ta muruithi ukurama ugicaria mundu wa gutambuura. **9** No riri, mumwitiirie, mwihandite wega thini wa witiio, tondū nimumenyete ati ari na aari a lthe wanyu guku thi guothe maranyariirika o ta inyu. **10** Nake Ngai mwene wega wotha, o we uria wamwitiirie riiri-ini wake wa tene na tene thini wa Kristu, we mwene niakamucokereria, na amwikire hinya, na amutue arumu na mutangienyenyeke, thuutha wa kunyariirika kahinda kanini. (aiōnios g166) **11** Naguo hinya urotuika wake tene na tene. Amen. (aiōn g165) **12** Ndamwandikira maria maya makuhi ndeithio ni Silivano, uria nduaga muri wa lthe witu mwihokeku, niguu ndimumiriirie, na heane uria na ma ati uhoru uyu niguu wega wa Ngai uria wa ma. Mwihandei wega thini wagu. **13** Kanitha uria uri guku Babuloni, uria uthuuriitwo hamwe na inyu, niwamugeithia, o nake muri wakwa Mariko niamugeithia. **14** Geithaniai mundu na uria ung'i na ngeithi cia kimumunyano iria cia wendo. Thayu urogi na inyu inyuotha aria muri thini wa Kristu.

2 Petero

1 Nĩ nĩ Simoni Petero, ndungata na mütümwo wa Jesũ Kristũ, Ngũmwandikĩra marũa maya inyuĩ arĩa mĩrĩkĩtie kwamũkĩra wĩtkio wa goro o ta ũrĩa tũrĩ naguo nĩ ũndũ wa ũthingu wa Jesũ Kristũ, ũrĩa arĩ we Ngai witũ na Mütũhonokia: **2** Wega na thayũ iromũingĩhĩra nĩ ũndũ wa kũmenyana na Ngai, o na Jesũ Mwathani witũ. **3** Rĩu-rĩ, hinya wake wa ũngai nĩtũtheete kĩrĩa gĩothe gĩtũbataragia nĩguo tũhote gĩtũũra muoyo na twĩamũrĩre Ngai, nĩ ũndũ wa kũmenyana nake ũcio watwĩre tũgie na riiri wake mwene o na wagĩrĩru wake. **4** Nĩ ũndũ wa maĩndũ macio-rĩ, nĩatũtheete maĩndũ manene mũno ma cĩranĩro ciake cia goro, nĩgeetha nĩ ũndũ wacio mĩgwatanagĩre nake mütũũrĩre-inĩ wa ũngai wake na mĩwĩtheemage kuuma kũrĩ ũbuthu wa gũkũ thĩ ũrĩa ũrehagwo nĩ merĩrĩra mooru. **5** Na nĩ ũndũ wa gĩtũmi kũ kũmbe, kĩrutanĩrĩre mũno nĩguo muonganĩrĩre wĩtkio wanyu na wagĩrĩru; naguo wagĩrĩru mĩwonganĩrĩre na ũmenyo; **6** naguo ũmenyo mĩwonganĩrĩre na kwĩgĩrĩrĩra merĩrĩra ma mwĩrĩ; nakuo kwĩgĩrĩrĩra merĩrĩra macio-rĩ, mĩkuonganĩrĩre na gũkĩrĩrĩra; nakuo gũkĩrĩrĩra mĩkuonganĩrĩre na kwĩyamũrĩra Ngai; **7** nakuo kwĩyamũrĩra Ngai mĩkuonganĩrĩre na gĩtuga ariũ na aarĩ a lthe witũ; nakuo gĩtuga ariũ na aarĩ a lthe witũ mĩkuonganĩrĩre na wendani. **8** Nĩgũkorwo mĩngĩgia na mawega macio na mamũngĩrĩre mũno-rĩ, nĩmarĩgĩragia mĩgũtare kana mwage maciaro harĩ ũhoro wa kũmenya Mwathani witũ Jesũ Kristũ. **9** No mũndũ angĩaga maĩndũ macio-rĩ, mũndũ ũcio ndarona wega na nĩ mĩtũmũmũ, na nĩariganĩrĩro atĩ aatherĩrio nĩguo atigane na mehĩa make ma tene. **10** Nĩ ũndũ ũcio, ariũ na aarĩ a lthe witũ-rĩ, ikagĩrai kĩyo makĩria nĩguo mĩtũme gwĩtwo kwanyu na gĩthuurwo kwanyu kũrĩme biũ. Nĩgũkorwo mĩngĩkia maĩndũ macio-rĩ, gĩtũrĩ hĩndĩ mũkaagũa, **11** na nĩmũgetĩkĩrio na ũtugi mĩtoonye thĩnĩ wa ũthamaki wa tene na tene wa Mwathani na Mũhonokia witũ Jesũ Kristũ. (**aiōnios g166**) **12** Nĩ ũndũ ũcio ngĩtũũra ndĩmũrĩrĩkanagia maĩndũ macio, o na mwakorwo nĩmũmamenyete, na nĩmũhaandĩtwo wega thĩnĩ wa ũhoro wa ma ũrĩa mĩrĩ naguo. **13** Na ngwĩcĩirĩa nĩ kwagĩrĩre ndĩmũrĩrĩkanagie maĩndũ maya hĩndĩ irĩa yothĩ ngĩtũũra thĩnĩ wa hema ĩno ya mwĩrĩ ũyũ, **14** tondũ nĩnjũũ atĩ ica ikuhĩ nĩngũmĩũũra, o ta ũrĩa Mwathani witũ Jesũ Kristũ aanyonĩre. **15** Na nĩngwĩrutanĩra mũno nyone atĩ ndaĩrĩkia gũkua nĩmũrĩhotaga kũrĩrikana maĩndũ maya hĩndĩ ciothe. **16** Hĩndĩ irĩa twamũmenyithĩre ũhoro wa hinya na wa gũkua kwa Mwathani witũ Jesũ Kristũ-rĩ, tũtĩahũthĩrĩre ng'ano cia gwĩtungĩra na wara, no ithuĩ nĩ kwĩonera tweyoneire ũkaru wake na maitho maitũ. **17** Nĩgũkorwo nĩahĩerwo gĩtũĩo na riiri kuuma kũrĩ Ngai lthe, hĩndĩ irĩa mĩgũambo wamũkorire uumĩte kũrĩ ũrĩa Mwene Riiri ũrĩa Mũnene ũkiuga atĩrĩ, “Ŭyũ nĩwe Mũrũ wakwa ũrĩa nyendetĩ mũno; nĩ ngenaga mũno nĩ ũndũ wake.” **18** Ithuĩ ene nĩtweĩgĩrĩre mĩgũambo ũcio ũkũma igũrũ hĩndĩ irĩa twarĩ nake kĩrĩma-inĩ kĩrĩa gĩtheru. **19** Na nĩngĩ ũhoro ũrĩa warathĩrwo nĩ

anabii ũrĩa twĩ naguo nĩwĩkĩrĩtwo hinya makĩria, na no mwĩke wega mĩngũthĩkĩrĩria, ũhaana ta ũtheri ũkwara handũ harĩ nduma, o nginya gũkie nayo njata ya rĩcĩnĩ ikenge ngoro-inĩ cĩanyu. **20** No mhere ya maĩndũ mothe-rĩ, no nginya mĩmenye atĩ gĩtũrĩ ũhoro wanarathwo Maandĩko-inĩ Matheru ũngĩtaũrwo nĩ mĩnabii na ũtaũri wake mwene. **21** Nĩgũkorwo kĩhumo kĩa ũnabii gĩtioimaniire na kwenda kwa mũndũ, no andũ nĩmarĩre ũhoro uumĩte kũrĩ Ngai, o ta ũrĩa Roho Mũtheru aamatongorĩre.

2 No rĩrĩ, nĩ kwarĩ anabii a maheeni thĩnĩ wa andũ, o ta ũrĩa gũgaakorwo na arutani a maheeni thĩnĩ wanyu. Nao nĩmagatoonyia ũrutani wa maheeni wa gĩthũkia andũ na waara, o na makaane Mwathani ũrĩa wamagũrĩre, na nĩ ũndũ ũcio, merehere kwanangwo kwa narua. **2** Andũ aingĩ nĩmakarũmĩrĩra mĩthĩire yao ya ũũra-thoni na matũme njĩra irĩa ya ma icambio. **3** Nĩngĩ nĩ ũndũ wa ũkoroku wao, arutani acio nĩmagetongagia na inyuĩ na kũmwĩraga ng'ano cia maheeni. Itũiro rĩao rĩa cĩra rĩtũire rĩmetereire, o na kwanangwo kwao gĩtũikaraga ta gũkomete. **4** Nĩ ũndũ-rĩ, kuona atĩ Ngai ndaigana kũgũira araiika arĩa mehĩre tha, no nĩkũmaikia aamaikĩrie Jehanamu, akĩmohithia marĩma-inĩ ma nduma maikarage kuo metereire itũiro-rĩ, (**Tartaroō g5020**) **5** nĩngĩ kuona atĩ ndaigũrĩre thĩ ya tene tha hĩndĩ irĩa aarehĩre kĩguũ kĩa maaĩ kũrĩ andũ arĩa maatũũraga kuo matetĩkĩtie Ngai, no akĩgĩtĩra Nuhu, ũrĩa warĩ mũhunja wa ũthingu na andũ angĩ mũgwanja; **6** na angĩkorwo nĩatũrĩre matũũra ma Sodomu na Gomora cĩra na ũndũ wa kũmacĩna magĩtũika mũhu, na akĩmatua kĩonereria kĩa ũrĩa gũgaatũika kũrĩ andũ arĩa matetĩkĩtie Ngai; **7** na angĩkorwo nĩahonokĩrie Loti, mũndũ warĩ mũthingu, na waigũthagĩo kĩa hĩnĩ mĩtũũrĩre ya ũũra-thoni ya andũ acio aaganu, **8** (nĩgũkorwo mũndũ ũcio mũthingu, ũrĩa waikaranagia nao o mũthenya, nĩaigũthagĩo ruo ngoro-inĩ yake thingu nĩ cĩiko cia waganu irĩa oonaga na akagũga); **9** angĩkorwo ũguo nĩguo kũrĩ-rĩ, Mwathani nĩoi kũhonokia andũ arĩa meamũrĩre Ngai kuuma magerio-inĩ, na kũiga andũ arĩa matarĩ athĩngu nginya mũthenya wa cĩra ũkĩnye, o akĩmaherĩthagĩa. **10** Na makĩria harĩ andũ arĩa marũmagĩrĩra merĩrĩra mooru ma mwĩrĩ marĩa marĩ magĩgĩ na makanyarara wathani o wothĩ. Andũ acio nĩ ndũrĩka na nĩ etĩnĩ na matĩtĩgagĩra kũruma cĩũmbe cia igũrũ irĩa irĩ riiri; **11** no rĩrĩ, o na gĩtũika araiika nĩ marĩ hinya na ũhotĩ makĩria, matĩrumaga cĩũmbe icio magĩcithitangaga kũrĩ Mwathani. **12** No andũ acio nĩmarumanaga maĩndũ-inĩ marĩa matooĩ. Mahaana ta nyamũ itarĩ na meciirĩa, irĩa cĩũmbĩtwo itarĩ na ũmenyo, na icĩarĩtwo irĩ cia kũgwatio na kũnĩnwo, na o ta nyamũ-rĩ, o nao nĩ kũnĩnwo makaanĩnwo. **13** Nao nĩmakarĩhwo ũũru na ũũru kũringana na ũrĩa matũire mekaga. O monaga atĩ kũrĩtũ mũthenya barĩgĩci nĩkuo gwĩkenia. Andũ acio nĩ imeni na ũũgũ, rĩrĩra megwĩkenia maruga-inĩ mao ma ikeno hĩndĩ irĩa mekũrĩanĩra na inyuĩ. **14** Marĩ na maitho maĩyũrĩte ũtharia, na matĩtigaga kwĩhia; o maguucagĩrĩria andũ arĩa marĩ ngoro hũthũ; o nĩ njorua cia ũkoroku, na nĩ rĩciaro rĩrumelĩ. **15** Nĩmatĩgĩte njĩra irĩa nĩngarũ

maakora makarūmīrira njira ya Balamu wa Beori, ūria wendaga mūno mūcaara wa gwika ūuru. **16** No niākūūmirwo nī ndigiri, nyamū itaaragia, nī ūndū wa gwika ūuru, ikiria na mūgambo wa mūndū, na ikiriira ūgūrūki wa mūnabii ūcio. **17** Andū acio nī ithima itarī maaī, na nī ibii iria itwaragwo nī kihuhūkano. Nao no nduma nene makīria metereirio. **(questioned)** **18** Nīgūkorwo maaragia ndeto cia tūhū na cia mwītīio, makaguucagiriira na meririira mao mooru ma mwiri o na ūura-thoni andū ariā marethara moime thiini wa ariā matūūruga mahitagia. **19** Mameeragira gūkūrwo ūkombo-ini, o rīria o ene marī ngombo cia ūhoro wa kūbutha, nīgūkorwo mūndū nī ngombo ya ūndū ūria wothe ūmwathaga. **20** Mangikorwo nīmetharite kuuma thiini wa maūndū marīa marī magigi ma gūkū thī nī ūndū wa kūmenyana na Mwathani na Mūhonokia witū, Jesū Kristū na ningī macooke kuohanio na maūndū na magatoorio nīmo-rī, mūtūūrīre wao wa marigiririo-ini ūgaakorwo ūrī mūūru gūkira wa kiambiriria. **21** Nī kaba matangiamenyete njira ya ūthingu, gūkira kūmimenya na magacooka kūhutatira watho ūria mūtheru maatigirwo. **22** Ūhoro ūcio wao, nīwonanītio nī wa ma nī thimo iria ciugaga atiri: “Ngui icookagiriira matahiko mayo,” na, “Ngūrwe ya mūgoma yathambio icookaga igathiī kwigaragarīa mūtondo-ini.”

3 Arata akwa nyendete mūno, maya nī marūa makwa ma keerī kūrī inyuī. Na thiini wamo meeri ndīmaandikite marī ma kūmūririkania mwarahūke mūgie na meciiria marīa magirū. **2** Ningwenda mūririkane ciugo iria ciaririo tene nī anabii ariā atheru na watho ūria waheanirwo nī Mwathani na Mūhonokia witū na mūgikinyirio nī atūmwō anyu. **3** Mbere ya maūndū mothe, no nginya mūmenye atī matukū ma kūrīgiriira nīgūgooka anyūrūrania, manyūrūranagie na marūmagirire meririira mao mooru. **4** Nīmakooranagia atiri, “Gūūka gwake kūrīa eeraniire gūgaakinya-rī? Kuuma rīria maithe maitū maakuire, maūndū mothe mathiia na mbere o ta ūria maatarī kuuma rīria thī yombirwo.” **5** No nīmeriganiire o na makimenyaga atī o tene, nī ūndū wa kiugo kia Ngai, kūrīa igūrū nī kwagiire, nayo thī ikūmbwo na maaī kuuma kūrī maaī. **6** Ningī maaī o macio no mo maarindanirie thī ya ihinda riu, na makīmīananga. **7** Ningī nī ūndū wa kiugo o ro kiu, igūrū na thī iria iri ho riu nīciigirwo mwaki, igetererio mūthenya wa ciira, o na wa kwanangwo kwa andū ariā matetikitie Ngai. **8** No rīrī, arata akwa nyendete mūno, mūtikariganirwo nī ūndū ūyū ūmwe, atī kūrī Mwathani mūthenya ūmwe no ta mīaka ngiri, na mīaka ngiri no ta mūthenya ūmwe. **9** Mwathani ndagondagiriira kūhingia ciiranīro ciake, ta ūria andū amwe meciiragia atī nīagondagiriira. We nīamūkiragiriira, tondū ndendaga mūndū o na ūmwe oore, no endaga andū othe merire. **10** No rīrī, mūthenya wa Mwathani ūgooka o ta mūici. Mūthenya ūcio-rī, igūrū nīrikabuiri na mūrurumo mūnene; nacio ciūmbe iria itūire kūu igūrū niikaahīa nī mwaki ithire, nayo thī na kīria giothe kīrī kuo nīigacinwo ithire biū. **11** Kuona atī indo ciothe nīikaanangwo na njira ūyo-rī, inyuī mūkiagiriirwo gūkorwo mūrī andū a mūthemba ūrikū?

Inyuī mwaigiriirwo nīgūtūūruga mūtūūrīre mūtheru na wa kwīyamūrira Ngai, **12** mūgitanyaga na mūkiiriragiriira mūthenya ūcio ūkinye narua. Mūthenya ūcio wakinya-rī, igūrū nīrikaanangwo na mwaki, na indo ciothe iria iri kuo ihīe nī mwaki, itweke. **13** No kūrīgana na ūria eeraniire-rī, nītwirigiriire igūrū rierū na thī njerū, o kuo kūrīa gūtūūruga ūthingu. **14** Nī ūndū ūcio, inyuī arata akwa nyendete mūno, kuona atī nīmwirigiriire ūndū ūyū-rī, kīrutanīriei mūkoragwo mūtari na kīmeni, na mūtari na ūcuuke, na mūrī na thayū nake. **15** Menyai atī gūkiririria kwa Mwathani witū nīkuo gūtūūmaga mūhonokia, o ta ūria mūrū wa lthe witū Paūlū, ūria twendete aamwandikiire ari na ūgi ūria Ngai aamūhete. **16** Marūa-ini make mothe aandikite o ūhoro wa maūndū macio. Marūa-ini make nī kūrī maūndū mamwe maritū mūno kūmenya, marīa andū ariā matooī na ariā matakindagiriira mogomagia, o ta ūria mogomagia Maandiko marīa mangī, nao makereherere mwanangiko. **17** Nī ūndū ūcio, arata akwa nyendete mūno, kuona nīmūrikitie kūmenya maūndū macio-rī, mwīmenyererei nīguo mūtikaheenererio mūgūe muume ūhoro-ini wanyu wa gwikindira wega nī kūhithio nī mahitia ma andū ariā matamenyagiriira watho. **18** No rīrī, thiini na mbere gūkūra thiini wa wega na ūmenyo wa Mwathani na Mūhonokia witū Jesū Kristū. Nake arotūūra ari na riiri riu na nginya tene! Amenī. **(aiōn g165)**

1 Johana

1 Uhoro ūria warī kuo kuuma o kīambīrīria, ūria tūguite, na ūria tuonete na maitho maitū, na tūkawiōrera, namo moko maitū makaūhutia, o ūhoro ūcio wa Kiugo kīa muoyo, nīguo tūhunjagia. **2** Muoyo ūcio nīwonithanirio; na ithuī nītūwonete na tūkaheana ūria wago, na ithuī tūkamūhunjagīria ūhoro wa muoyo wa tene na tene, ūria watūire na lthe witū, na ūkōnithanio kūrī ithuī. (aiōnios g166) **3** Ithuī tūmūhunjagīria kīria tuonete na tūkaigua, nīgeetha o na inyuī mūgie ngwatanīro na ithuī. Nayo ngwatanīro iitū nī ngwatanīro na lthe witū, o na Mūrīū Jesū Kristū. **4** Tūramwandikīra maūndū maya nīguo gīkeno giitū kīganire. **5** Ino nīyo ndūmīrīri īria tūguite kuuma kūrī we, na nīyo tūramūmenyithia, atī: Ngai nī ūtheri; thīnī wake gūtīrī nduma o na hanini. **6** Tūngiuga atī tūrī ngwatanīro nake, tūgīthiuga na mīthīre ya nduma-rī, ūguo nīkūheenanīa, nāguo ūhoro wa ma ndūtūūraga thīnī witū. **7** No tūngīthī na ūtheri, o ta ūria we arī ūtheri-inī, tūrī na ngwatanīro mūdū na ūria ūngī, nayo thakame ya Jesū. Mūrū wake, nītūtheragia, tūgathirwo nī mehīa mothe. **8** Tūngiuga tūtīrī na mehīa, nī kwīheenia tūkwīheenia, nāguo ūhoro wa ma ndūrī thīnī witū. **9** Tūngiumbūra mehīa maitū-rī, we nī mwīhokeku na nī wa kīhooto, na nīegūtūrekerā mehīa maitū na atūtherie tūthirwo nī maūndū mothe marīa matarī ma ūthingu. **10** Tūngiuga tūtīthīe-rī, tūkūmūtua wa maheeni, nāguo ūhoro wake ndūrī na handū thīnī witū.

2 Twana twakwa nyendete, ngūmwandikīra maūndū maya nīgeetha mūtikehagie. No mūdū o na ū angīthīa-rī, nī tūrī na mūtūciirīrī harī lthe witū, na nīwe Jesū Kristū, ūria Mūthingu. **2** We nīwe igongona rīa kūhoroheria mehīa maitū, na to mehīa maitū moiki, no nī mehīa ma andū othe a thī. **3** Na ithuī nītūmenyaga atī nītūmūū, angīkorwo nītathikagīra maathani make. **4** Mūdū ūria uugaga atīrī, “Nīndīmūū,” no ndekaga ūria aathanaga-rī, ūcio nī wa maheeni, na ūhoro wa ma ndūrī thīnī wake. **5** No mūdū o wothē angīathikīra kiugo giāke-rī, tī-itherū wendo wa Ngai nīmūkinyanīro kūna thīnī wake. Ūndū ūyū nīguo ūtūmaga tūmenye atī tūrī thīnī wake: **6** ūria wothē uugaga atī nīatūire thīnī wake-rī, no ngīnya athī na mīthīre ta īria Jesū aarī nayo. **7** Arata akwa endwa, tī rīathani rīerū ndīramwandikīra, no nī rīathani rīria rīa tene, o rīria mūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Rīathani rīrī rīa tene nīrīo ndūmīrīri īria mūguite. **8** No rīu nī rīathani rīerū ndīramwandikīra; nāguo ūhoro wa ma warō wonēkaga thīnī wake na thīnī wanyu, tondū nduma no īrathira, nāguo ūtheri ūria wa ma nīrīkītie kwā. **9** Mūdū ūria uugaga atī arī ūtheri-inī no nīathūire mūrū kana mwarī wa ithe-rī, ūcio arī o nduma-inī. **10** ūria wothē wendete mūrū na mwarī wa ithe atūūraga ūtheri-inī, na thīnī wake gūtīrī ūndū ūngītūma ahīngwo. **11** No ūria wothē ūthūire mūrū kana mwarī wa ithe, arī nduma-inī na athiāga na nduma; ndamenyaga kūrīa arathī, tondū nduma nīmūtuīte mūtumumu. **12** Ndīramwandikīra, inyuī

twana twakwa nyendete, tondū nīmūrekeirwo mehīa manyu nī ūndū wa rītwa rīake. **13** Ndīramwandikīra, inyuī maithē, tondū nīmūmenyete ūria warī kuo kuuma o kīambīrīria. Ndīramwandikīra, inyuī andū ethī, tondū nīmūtooretie ūria mūūru. Ndīramwandikīra, inyuī twana twakwa nyendete, tondū nīmūmenyete lthe witū. **14** Ndīramwandikīra, inyuī maithē, tondū nīmūmenyete ūria warī kuo kuuma o kīambīrīria. Ndīramwandikīra, inyuī andū ethī, tondū mūrī na hīnya, nakīo kiugo kīa Ngai nīgītūūraga thīnī wanyu, na nīmūtooretie ūria mūūru. **15** Mūtīkēnde thī kana kīndū o gīothe kīrī thīnī wa thī. Mūdū o na ū angīkorwo nīendete thī-rī, wendo wa lthe witū ndūrī thīnī wake. **16** Nīgūkorwo ūndū o wothē ūrī gūkū thī, na nīmo merīrīria ma mwīrī, na merīrīria ma maitho make, na mwīraho wa kīrīa arī nakīo na ūria ekaga: maūndū macio matīumanīte na lthe witū, no moīmanīte na thī. **17** Thī na merīrīria mayo nīithiraga, no mūdū ūria wīkaga ūria Ngai endaga atūūraga ngīnya tene. (aiōn g165) **18** Twana twakwa nyendete, rīrī nī ithaa rīa kūrīgīrīria; na o ta ūria mūguite atī mūmena-Kristū nīarooka, o na rīu amēna-Kristū aīngī nīmokīte. Na nī ūndū ūcio nītūmenyete atī rīrī nīrīo ithaa rīa kūrīgīrīria. **19** Kuuma nīmōimire kūrī ithuī, no matīarī aitū. Nīgūkorwo mangīarī aitū-rī, nīmangīaikarīre hamwe na ithuī; no gūthī kwao kuonanirīe atī gūtīarī o na ūmwe wao warī witū. **20** No rīrī, inyuī mūrī ahake maguta nī ūria Mūtheru, na inyuī inyuothē nīmūū ūhoro wa ma. **21** Ndīramwandikīra tondū mūtīū ūhoro wa ma, no ngūmwandikīra tondū nīmūū ūhoro wa ma, na tondū gūtīrī ūhoro wa maheeni uumanaga na ūhoro wa ma. **22** Nū ūkīrī mūheenanīa? Nī mūdū ūria ūkaanaga atī Jesū nīwe Kristū. Mūdū ta ūcio nīwe mūmena-Kristū: mūdū ūcio nīkaanaga lthe o na Mūrīū. **23** Gūtīrī mūdū ūkaanaga Mūrīū ūkīrī na lthe witū; ūria wothē uumbūraga Mūrīū arī na lthe o nake. **24** Mwīmenyerere nīguo ūndū ūria mūrīkītie kīgua kuuma o kīambīrīria ūkarage thīnī wanyu. Ūndū ūcio ūngīkara thīnī wanyu-rī, o na inyuī mūrīkaraga thīnī wa Mūrīū, o na mūrī thīnī wa lthe. **25** Na ūndū ūyū nīguo atwīrīre: o muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166) **26** Ndīramwandikīra maūndū maya makonī ūhoro wa andū arīa marageria kūmūhīthīa. **27** Na inyuī-rī, maguta marīa mwahakīrwo nīwe-rī, megūtūūra thīnī wanyu, na mūtībatairīo nī mūdū o na ū wa kūmūruta ūhoro. No rīrī, o ta ūria ihaka rīake rīa maguta rīmūrutaga ūhoro wa maūndū mothe, na o ta ūria rīrī rīa ma, na tī rīa maheeni: o ta ūria rīmūrūtīte-rī, tūūrai thīnī wake. **28** Na rīu, inyuī twana twakwa nyendete, kīrīrīriai gūikara thīnī wake nīgeetha rīria akoonithanio tūgaakorwo tūrī na ūmīrīru na tūtegūconoka mbere yake hīndī īria agooka. **29** Angīkorwo nīmūū atī we nī mūthingu, kīmenyei atī mūdū ūria wīkaga maūndū marīa magīrīre nīacıarītwo nīwe.

3 Onei ūria wendo ūnenehete, ūria lthe witū atwendete nāguo, atī twītagwo cīana cīa Ngai! Na ūguo nīguo tūrī! Gītūmī kīa andū a thī mage gūtūmenya nī ūndū o nake matīamūmenyire. **2** Arata akwa endwa, rīu ithuī tūrī cīana cīa Ngai, no gūtīrī kūrāmenyithanio

urĩa tũgaatuika thuutha-inĩ. No nĩtũũ atĩ hĩndĩ
ĩria akoonithanio nĩtũkahaana nake, nĩgũkorwo
tũkaamuona o urĩa atarĩ. **3** Mũndũ o wotho urĩ na
kũirĩgĩro gĩkĩ thĩnĩ wake nĩetheragia, o ta urĩa Kristũ
nake arĩ mũtheru. **4** Mũndũ o wotho wihagia nĩ watho
oinaga; kwĩhia-rĩ, nĩkuo kuuna watho. **5** No inyuĩ
nĩmũũ atĩ nĩonithanirio nĩgeetha ehierie mehia maitũ.
Na thĩnĩ wake gũtirĩ mehia. **6** Mũndũ o wotho ũtũruga
thĩnĩ wa Kristũ ndehagia. Mũndũ o wotho wihagia
ndarĩ amuona o na kana akamũmenya. **7** Twana twakwa
nyendete, mũtikanareke mũndũ o na ũ amũhĩthie.
Urĩa wikaga urĩa kwagĩrĩre nĩ mũthingu, o ta urĩa
Kristũ arĩ mũthingu. **8** Mũndũ urĩa wihagia nĩ wa
mũcukani, tondũ mũcukani atũire ehagia kuuma o
kĩambĩrĩa. Gĩtũmi kĩa Mũrũ wa Ngai onithanio-rĩ,
nĩgeetha athũkie wira wa mũcukani. **9** Gũtirĩ mũndũ
ũciarĩtwo nĩ Ngai ũthĩaga na mbere na kwĩhia, tondũ
mbeũ ya Ngai iikaraga thĩnĩ wake; we ndangĩthĩ na
mbere na kwĩhia, tondũ nĩmũciare nĩ Ngai. **10** Ũndũ
ũyũ ũmenyithanagia ũtiganu wa ciana cia Ngai na cia
mũcukani: Mũndũ o wotho ũtekaga urĩa kwagĩrĩre ti
mwana wa Ngai; o hamwe na urĩa ũtendete mũrũ kana
mwarĩ wa ithe. **11** Īno nĩyo ndũmĩrĩrĩ ĩria mwaiguire
kuuma o kĩaambĩrĩa: No nginya twendanage mũndũ na
urĩa ũngĩ. **12** Mũtikahaane ta Kaini, urĩa warĩ wa urĩa
mũũru, na akiũruga mũrũ wa nyina. Nĩ kĩĩ gĩatũmire
amũũrage? Aamũũragire tondũ ciiko ciake mwene ciarĩ
njũru, nacio cia mũrũ wa nyina ciarĩ cia ũthingu. **13**
Ariũ na aarĩ a lthe witũ, andũ a thĩ mangĩmũmena-rĩ,
mũtikagege. **14** Nĩtũũ atĩ nĩtuumĩte gĩkuũ-inĩ tũgathĩ
muoyo-inĩ, tondũ nĩtwendete ariũ na aarĩ a lthe witũ.
Mũndũ o wotho urĩa ũtendanaga atũũraga gĩkuũ-inĩ.
15 Mũndũ o wotho urĩa ũthũire mũrũ kana mwarĩ wa
ithe-rĩ, ũcio nĩ mũũragani, na inyuĩ nĩmũũ atĩ gũtirĩ
mũũragani urĩ na muoyo wa tene na tene. (aiōnios g166)
16 Ũndũ urĩa ũtũmaga tũmenye urĩa wendo ũhaana nĩ
ũyũ: Jesũ Kristũ nĩarutire muoyo wake nĩ ũndũ witũ.
Na ithuĩ nĩtwagĩrĩrwo tũrute mĩoyo iitũ nĩ ũndũ wa
ariũ na aarĩ a lthe witũ. **17** Mũndũ angĩkorwo arĩ na
indo cia gũkũ thĩ, na one mũrũ kana mwarĩ wa ithe wao
ũbataire nĩ ũteithio no aage kũmũguĩra tha-rĩ, wendo
wa Ngai ũngĩgĩkorwo urĩ thĩnĩ wake atĩa? **18** Twana
twakwa nyendete, nĩtũtĩge kwendanaga na ciugo kana
na kanua tu, no nĩtwendanage na ciiko na twendane
na ma. **19** Ũũ nĩguo tũmenyaga atĩ tũrĩ a ũhoru urĩa
wa ma, na urĩa tũrĩtĩgaga ngoro ciitũ itarĩ na njanja
tũrĩ mbere yake, **20** rĩria rĩothe ngoro ciitũ itaratũũira
ciira. Nĩgũkorwo Ngai nĩ mũnene gũkĩra ngoro ciitũ,
na nĩoĩ maĩndũ mothe. **21** Arata akwa endwa, ngoro
ciitũ ingĩaga gũtũũira ciira-rĩ, nĩtũrĩkoragwo tũrĩ na
ũũmĩrĩrũ mbere ya Ngai, **22** na nĩarĩtũheaga kĩa gĩothe
tũrĩmũhooyaga, tondũ nĩtwathikagĩra maathani make
na tũgeeka maĩndũ marĩa mamũkenagia. **23** Narĩo
rĩrĩrĩ nĩrĩo rĩathani rĩake: Nĩ gwĩtikia rĩitwa rĩa Mũriũ,
Jesũ Kristũ, na twendanage o ta urĩa aatwathire. **24**
Aria maathikagĩra maathani make nĩmatũũraga thĩnĩ
wake, nake nĩatũũraga thĩnĩ wao. Naguo ũndũ urĩa
tũmenyaga naguo atĩ nĩatũũraga thĩnĩ witũ nĩ ũyũ: Nĩ
ũndũ wa Roho urĩa aatũheire.

4 Arata akwa endwa, mũtĩgetikagie roho o wotho, no
mũroragie maroho muone kana moimĩte kũrĩ Ngai,
tondũ anabii aingĩ a maheeni nĩmoimagarite magathĩ
thĩ yotho. **2** Ũũ nĩguo mũngĩhota gũkũũrana Roho wa
Ngai: Roho o wotho urĩa uumbũraga atĩ Jesũ Kristũ
nĩokĩte arĩ na mwĩrĩ, ũcio uumĩte kũrĩ Ngai, **3** no roho
o wotho urĩa ũtoimbũraga Jesũ, ũcio nduumĩte kũrĩ
Ngai. ũcio nĩ roho wa mũmena-Kristũ, urĩa mũiguĩte
atĩ nĩũgooka na o na rĩu nĩũrĩkĩte gũũka gũkũ thĩ.
4 Inyuĩ twana twakwa nyendete, inyuĩ mũrĩ a Ngai
na nĩmũmatooretie, tondũ urĩa urĩ thĩnĩ wanyu nĩ
mũnene gũkĩra urĩa urĩ gũkũ thĩ. **5** Acio moimĩte gũkũ
thĩ, na nĩ ũndũ ũcio maaragia ũhoru wa maĩndũ ma
gũkũ thĩ, na thĩ na andũ a gũkũ thĩ makamathikĩrĩa. **6**
Ithuĩ tuumĩte kũrĩ Ngai, nake mũndũ o wotho urĩa ũũĩ
Ngai nĩatũthikagĩrĩria; no urĩa wotho ũtoimĩte kũrĩ Ngai
ndatũthikagĩrĩa. ũguo nĩguo tũkũũranaga Roho urĩa
wa ma, na roho urĩa wa maheeni. **7** Arata akwa endwa,
nĩtwendanagei mũndũ na urĩa ũngĩ, nĩgũkorwo wendo
uumaga kũrĩ Ngai. Mũndũ o wotho urĩa wendanaga,
aciarĩtwo nĩ Ngai o na nĩoĩ Ngai. **8** Mũndũ o wotho urĩa
ũtendanaga ũcio ndooĩ Ngai, tondũ Ngai nĩ wendo. **9** Ũũ
nĩguo Ngai oonanirio wendo wake harĩ ithuĩ: Nĩatũmire
Mũriũ wake, o we wa mũmwẽ, gũkũ thĩ nĩgeetha tũtũire
muoyo nĩ ũndũ wake. **10** ũyũ nĩguo wendo: ti atĩ nĩ
ithuĩ twendire Ngai, nowe nĩwe watwendire, na agĩtũma
Mũriũ wake atũke igongona rĩa kũhoroheria mehia
maitũ. **11** Arata akwa endwa, kuona atĩ Ngai nĩguo
atwendete-rĩ, o na ithuĩ nĩtũkĩagĩrĩrwo twendanage.
12 Gũtirĩ mũndũ urĩ ona Ngai; no tũngĩendana mũndũ
na urĩa ũngĩ-rĩ, Ngai nĩatũũraga thĩnĩ witũ, naguo
wendo wake ũgakinyanĩra thĩnĩ witũ. **13** Ũndũ urĩa
ũtũmaga tũmenye atĩ tũtũũraga thĩnĩ wake nake
agatũũra thĩnĩ witũ, nĩ atĩ nĩatũheete Roho wake. **14**
Na nĩtuonet na tũkoimbũra atĩ lthe witũ nĩatũmĩte
Mũriũ atũke Mũhonokia wa thĩ yotho. **15** Mũndũ o
wothe angĩumbũra atĩ Jesũ nĩ Mũrũ wa Ngai-rĩ, Ngai
atũũraga thĩnĩ wake, nake agatũũra thĩnĩ wa Ngai.
16 Na nĩ ũndũ ũcio nĩtũmenyete na tũkehoka wendo
urĩa Ngai atwendete naguo. Ngai nĩ wendo. Mũndũ o
wothe ũtũũraga endanĩte atũũraga thĩnĩ wa Ngai, nake
Ngai atũũraga thĩnĩ wake. **17** ũguo nĩguo wendani
ũkinyanagĩra thĩnĩ witũ nĩgeetha tũkaagia na ũũmĩrĩrũ
mũthenya urĩa gũgaatunĩrwo ciira, tondũ tũrĩ gũkũ
thĩ nĩ tũhaanaine nake. **18** Wendo ndũrĩ guoya. No
wendo urĩa mũkinyanĩrũ nĩũingata guoya, tondũ
guoya ũkonainie na iherithia. Mũndũ urĩa wĩtigagĩra,
ndatuagwo mũkinyanĩrũ thĩnĩ wa wendo. **19** Ithuĩ
twendanaga tondũ we nĩwe waambire gũtwenda. **20**
Mũndũ angũaga atĩrĩ, “Nĩnyendete Ngai,” na nĩathũire
mũrũ kana mwarĩ wa ithe-rĩ, ũcio nĩ wa maheeni.
Nĩgũkorwo mũndũ o wotho ũtendete mũrũ wa ithe,
urĩa atũire onaga, ndangĩhota kwenda Ngai, urĩa atarĩ
oona. **21** Nake nĩatũheete rĩathani rĩrĩrĩ: Mũndũ o wotho
wendete Ngai, no nginya ende mũrũ kana mwarĩ wa
ithe o nake.

5 Mũndũ o wotho wĩtikĩtie atĩ Jesũ nĩwe Kristũ
aciarĩtwo nĩ Ngai, nake mũndũ o wotho wendete
mũciarĩ nĩendete o na mwana wake. **2** Ũũ nĩguo

tūmenyaga atī nītwendete ciana cia Ngai: nī kwenda Ngai na kūhingia maathani make. **3** Ūū nīguo kwenda Ngai: nī gwathīkīra maathani make. Namo maathani make ti maritū, **4** Nīgūkorwo mündū o wothē mūciare nī Ngai nīatooragia maündū ma thī. Naguo ūhootani ūria ūtooretie maündū ma thī, nī gwītīkia gwitū. **5** Nūū ūcio ūtooragia maündū ma thī? Nī mündū ūria wītīkītīe atī Jesū nīwe Mūrū wa Ngai. **6** We nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame, o Jesū Kristū. We ndokire na ūndū wa maaī moiki, no nīwe wokire na ūndū wa maaī na thakame. Nake Roho nīwe mūira, tondū Roho nīwe ūhorō ūria wa ma. **7** Nīgūkorwo aira nī atatū (kūu igūrū: nao nī lthe witū, na Ūhorō, na Roho Mūtheru; nao aya atatū nī ūmwe. Gūkū thī nakuo aira nī atatū): **8** nao nī Roho, na maaī, na thakame; nao acio atatū nīmaiguanīte. **9** Angīkorwo nītītīkagīra ūira wa mündū, ūira wa Ngai nī mūnene makīria, tondū nī ūira wa Ngai ūria aheanīte ūkonīī Mūriū. **10** Mündū wothē wītīkītīe Mūrū wa Ngai arī na ūira ūcio ngoro-inī yake. Mündū wothē ūtetīkītīe Ngai nīamūtūite wa maheeni, tondū ndetīkītīe ūira ūria mūheane nī Ngai ūkonīī Mūriū. **11** Naguo ūyū nīguo ūira atī Ngai nīatūheete muoyo wa tene na tene, naguo muoyo ūcio wī thīinī wa Mūriū. **(aiōnios g166)** **12** Ūria ūrī na Mūriū arī na muoyo; nake ūria ūtarī na Mūrū wa Ngai ndarī na muoyo. **13** Ndīramwandīkīra maündū maya inyuū arīa mwītīkītīe rītwa rīa Mūrū wa Ngai, nīgeetha mūmenye atī mūrī na muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **14** Ūmīrīru ūria tūkoragwo naguo tūgīkuhīrīria Ngai nī atī tūngīhooya ūndū o wothē kūringana na wendo wake-rī, we nīatūiguaga. **15** Na tūngīmenya atī nīatūiguaga, ūndū-inī o wothē ūria tūhooyaga-rī, nītūūī atī nīatūheete ūndū ūria tūmūhooete. **16** Mündū o wothē angīona mūrū kana mwarī wa ithe agīka rīhīa rīria rītangīmūtware gīkuū-inī, nīahoe, nake Ngai nīakamūhe muoyo. Ndīraaria ūhorō wa andū arīa rīhīa rīao rītārī rīa kūmatware gīkuū-inī. No nī kūrī rīhīa rīngītware mündū gīkuū-inī. Nīī ndiroiga atī mündū ahooe nī ūndū wa rīhīa ta rīu. **17** Cīko ciothe njūru nī mehīa, no nī kūrī rīhīa rītangītware mündū gīkuū-inī. **18** Nītūūī atī mündū o wothē ūciarītwo nī Ngai ndatūūraga ehagia; mündū ūria ūciarītwo nī Ngai, ūcio nīamenyagīrīro nī Ngai, nake ūria mūūru ndangīhota kūmwīka ūūru. **19** Ithūī nītūūī atī tūrī ciana cia Ngai, na tūkamenya atī thī yothē yathagwo na wathani wa ūria mūūru. **20** Nīngī nītūūī atī Mūrū wa Ngai nīokīte na nīatūheete ūtaūku, nīgeetha tūmūmenye ūria arī we ūhorō wa ma. Na ithūī tūrī thīinī wake ūcio ūria arī we ūhorō wa ma, tūrī thīinī wa Mūrūwe Jesū Kristū. We nīwe Ngai ūria wa ma, na nowē muoyo wa tene na tene. **(aiōnios g166)** **21** Twana twakwa nyendete, mwīmenyagīrīrei ngai cia mīhianano.

2 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndaandika marūa maya kūrī mūtumia ūrīa mūthuure, o hamwe na ciana ciake, arīa nyendete kūna kūna, na to nī nyiki, no nī hamwe na arīa othe mamenyete ūhorō ūrīa wa ma: **2** makamwenda tondū wa ūhorō ūrīa wa ma, ūrīa ūtūūrāga thīinī witū, o na ūgūtūūra na ithuī nginya tene: **(aiōn g165)** **3** Wega, na tha, na thayū kuuma kūrī Ngai lthe, na kuuma kūrī Jesū Kristū, o we Mūriū wa lthe witū, irīkaraga na ithuī thīinī wa ūhorō wa ma, na wa wendo. **4** Ningenete mūno nikuona ciana imwe ciaku igithiī na njīra ya ūhorō ūrīa wa ma, o ta ūrīa lthe witū aatwathire. **5** Na rīu, mūtumia ūyū mwende, ti rīathani rierū ndīrakwandikīra, no nī rīrīa tūtūire narīo kuuma o kīambīrīria. Ngūūra atī twendanage mūdū na ūrīa ūngī. **6** Naguo wendani nī atīrī: Atī tūthiīage na njīra ya gwachikīra maathani make. O ta ūrīa mūguīte kuuma o kīambīrīria, rīathani rīake nī atī mūthiīage mūrī o na wendani ūcio. **7** Aheenania, aingī arīa matetikītīe atī Jesū Kristū ookire arī na mwīrī, nīmarorūūra gūkū thī. Mūdū ta ūcio nī mūheenania na nī mūmena-Kristū. **8** Mwīhūgagei nīguo mūtigate kīria mūrūtīre wīra, no mūtūike a gūkaaho mūcaara wanyu ūrī wothe. **9** Mūdū o wothe ūkīraga njano akarega kūrūmīrīra ūrutani wa Kristū, ūcio ndakoragwo na Ngai; no ūrīa ūkaraga ūrutani-inī ūcio, we arī na lthe witū o na Mūriū. **10** Mūdū o wothe angīūka kūrī inyuī arī na ūrutani ūngī tiga ūcio-rī, mūtikanamūnyiite ūgeni o na kana mūmwamūkīre kwanyu mūciī. **11** Mūdū wothe ūngīmwmūkīra, nīkūgwatanīra magwatanīire nake ciiko ciake cia waganu. **12** Ndī na maūdū maingī ma kūmwandikīra, no ndikwenda kūhūthīra karatathi na rangi. Handū ha ūguo-rī, ndīrehoka kūmūceerera njaranīrie na inyuī tūkīonanaga, nīgeetha gīkeno giitū kīiganīre. **13** Nīm-wageithio nī ciana cia mwarī wa maitūguo ūrīa mūthuure.

3 Johana

1 Kuuma kūrī nī Mūthuuri wa Kanitha, Ndakwandikira, wee mūrata wakwa mwendwa Gayo, ūrīa nyendete kūna kūna. **2** Mūrata wakwa mwendwa, mahooya makwa nī atī ūkenagire ūgima wa mwīrī, na atī maūdū mothe magaacīre, o ta ūrīa ngoro yaku īkarīte īgaaciire. **3** Nīndīrakenire mūno nī ūndū wa ariū na aarī a lthe witū amwe gūūka kūnjīra ūhoro wa wīhokeku waku ūhoro-inī ūrīa wa ma, na ūrīa ūkīrīrīrie gūthīi na njīra ya ūhoro ūrīa wa ma. **4** Gūtīrī ūndū ūngī ūngenagia gūkīra kūigua atī ciana ciakwa no ithiiaa irūmīrīrie njīra īrīa ya ūhoro ūrīa wa ma. **5** Mūrata wakwa mwendwa, wee nīūkoragwo ūrī mwīhokeku thūini wa maūdū marīa wīkagīra ariū na aarī a lthe witū, o na gūtūika ndūmooī. **6** Nīmerīte kanitha ūhoro wa wendani waku. Nī wega ūmoimagarie o ta ūrīa kwagīrīrie harī Ngai. **7** Moimagarīre nī ūndū wa Rīitwa rīake na makīrega ūteithio kuuma kūrī andū arīa matetikītie Ngai. **8** Nī ūndū ūcio ithuī-rī, twagīrīrīro gūtaanahagīra andū ta acio nīgeetha tūrutithanagie wīra wa ūhoro ūrīa wa ma tūrī hamwe. **9** Nīndandīkīire kanitha, no Diotirefe, ūrīa wendaga gūtūika ta mūnene, nīareganire na ithuī. **10** Nī ūndū ūcio ndooka, nīngoīga maūdū marīa ekaga, kwaria ndeto cia mūhuhu na cia gūtūcambia. Nīngī akaaga kūiganwo nī ūguo, akarega kūnyiita ariū na aarī a lthe witū ūgeni. Agacooka akagīrīrīria arīa mekwenda gwīka ūguo o na akamaingata kanitha-inī. **11** Mūrata wakwa mwendwa, ndūkanae kwīgerekania na ūhoro ūrīa mūūru, no wīgerekanagie na ūhoro ūrīa mwega. Mūdū o wothē ūrīa wīkaga wega nī wa Ngai. Nake ūrīa wothē wīkaga ūūru ūcio ndarī ona Ngai. **12** Demeterio nīagathagīrīrio nī andū othe, o na ūhoro ūrīa wa ma guo mwene. O na ithuī nītūmūgaathagīrīria, na inyuī nīmūūī atī ūira witū nī wa ma. **13** Ndī na maūdū maingī ma gūkwandikīra, no ndikwenda gūkwandikīra na karamu na rangi. **14** Ndī na mwīhoko wa gūkuona ica ikuhī, twaranīrie tūkīonanaga. Thayū ūroogīa kūrīwe. Arata arīa me gūkū nīmākūgeithia. Geithia arata arīa marī kūu na marītwa mao.

Judasi

1 Nĩ nĩ Judasi, ndungata ya Jesũ Kristũ, na mũrũ wa nyina na Jakubu, Ndĩraandĩkĩra arĩa metĩtwo, o arĩa mendetwo nĩ Ngai Ithe, na makamenyagĩrĩrwo nĩ Jesũ Kristũ: **2** Mũroingĩhĩrwo nĩ tha, na thayũ, o na wendani. **3** Arata akwa endwa, o na gũtũka nĩndĩrendete mũno kũmwandĩkĩra ũhoro wa ũhonokio ũrĩa tũgwatanĩre na inyuĩ-rĩ, nĩndĩronire kwagĩrĩre ndĩmwandĩkĩre nĩguo ndĩmũringĩrĩre mũrũagĩrĩre wĩtikio ũrĩa wehokeirwo andũ arĩa aamũre ihinda rĩmwe rĩa kũigana. **4** Nĩgũkorwo andũ amwe arĩa ũhoro wao wagũtũrwo ciira waandĩkĩtwo o tene nĩmetoonyereire na hithe thĩĩnĩ wanyu. Acio nĩ andũ matetigagĩra Ngai, na nĩmagarũraga Wega wa Ngai witũ ũtũke wa kũmetikĩria kũhũra ũmaraya, na magakaanaga Jesũ Kristũ, o we wiki Mũnene na Mwathani witũ. **5** O na mwakorwo nĩmũmenyete ũhoro ũyũ wothē-rĩ, nĩngwenda kũmũrĩrĩkania atĩ Mwathani nĩakũũre andũ ake akĩmaruta bũrũri wa Misiri, no thuutha-inĩ akĩniina arĩa matetikĩtie. **6** Nao araka arĩa maaregire gũkindĩria wathani-inĩ wao na magĩtiganĩria kũndũ kwao gwa gũtũra-rĩ, acio nĩamahingĩre nduma-inĩ, nao moheetwo na mĩnyororo ya tene na tene metereiro itũro rĩa ciira wa Mũthenya ũrĩa mũnene. **(aiḏios g126)** **7** Ningĩ o ũndũ ũmwe nao, Sodomu, na Gomora, na matũũra marĩa maariganĩtie nĩmēnēanire harĩ ũmaraya na waganu wa mwĩrĩ ũtarĩ wa ndũire. Acio nĩo maatũkire kĩonereria kĩa arĩa maherithagio na mwakĩ wa tene na tene. **(aiḏnios g166)** **8** O na ningĩ noguo, arootĩ acio mathũkagia mĩrĩ yao ene, na makaregana na wathani, na magacambagia ciũmbe cia kũu igũrũ. **9** No rĩrĩ, o na Mikaelĩ, mũraika ũrĩa mũnene, hĩndĩ irĩa maakararanagĩria mwĩrĩ wa Musa na ngoma-rĩ, ndaigana kũgeria kũmũcambia, no oigire atĩrĩ, “Mwathani arogũkaania!” **10** No andũ acio-rĩ, marumaga maũndũ mothe marĩa matahotaga kũmenya; namo maũndũ marĩa mamenyete na ũndũ wa mũciarĩre, ta nyamũ irĩa iteciiragia-rĩ, maũndũ macio nĩmo meniinaga namo. **11** Kaĩ makĩrĩ na haaro-ĩ! Marũmĩrĩre njĩra ya Kaini; ningĩ magetoonyia na ihenya ihĩtia-inĩ rĩa Balamu nĩguo mone uumithio; o na makĩniinwo ũremi-inĩ wa gũũkĩrĩa wathani ta Kora. **12** Andũ acio nĩ imeni rĩrĩa megũũka maruga-inĩ manyu ma wendani, makarĩanĩra na inyuĩ mategwĩtigĩra o na atĩa. Nĩ arĩthi arĩa merĩthagio o ene. Mahaana ta matu matarĩ na mbura, makĩhurutwo nĩ rũhuho; o na ningĩ mahaana ta mĩtĩ itarĩ na matunda hĩndĩ ya kĩmera, imunyĩtwo na mĩrĩ ikooma biũ. **13** Mahaana ta makũmbĩ ma irĩa marĩa matangĩgĩrĩrĩka, makĩhũyũkaga ciĩko ciao cia thoni ta mũhũyũ; ningĩ matarĩ ta njata ciũrũũraga, irĩa ciigĩrwo nduma irĩa ndumanu mũno nginya tene. **(aiḏn g165)** **14** Enoku, ũrĩa wa rũciarō rwa mũgwanja kuuma harĩ Adamu, nĩarathire ũhoro ũkonĩ andũ acio akiuga ũũ: “Atĩrĩrĩ, Mwathani nĩarooka arĩ na andũ ake arĩa atheru ngiri na ngiri **15** nĩguo atuĩre o mũndũ ciira, na aigũithie kĩhooto andũ othe arĩa matetigĩrĩte Ngai, nĩ ũndũ wa ciĩko ciothe cia kũremera Ngai, irĩa maaneka mategwĩtigĩra

Ngai, o na nĩ ũndũ wa ciugo ciothe njũru irĩa ehia arĩa matamwĩtigĩrite manaaria cia gũũkĩrĩa Ngai.” **16** Andũ aya nĩang’ong’ori, na a gũcarĩria andũ arĩa angĩ mahĩtia; marũmagĩrĩa merĩrĩria mao mooru; nĩmegaathaga o ene, na makaheenagĩrĩria andũ arĩa angĩ, nĩguo megune o ene. **17** No rĩrĩ, inyuĩ arata akwa endwa, rĩrikanai ũrĩa atũmwo a Mwathani witũ Jesũ Kristũ maamwĩre o mbere. **18** Maamwĩre atĩrĩ, “Mahinda ma kũrigĩrĩria-rĩ, nĩgũkagia na anyũrĩrania arĩa makarũmagĩrĩa merĩrĩria mao ene matarĩ ma gwĩtigĩra Ngai.” **19** Acio nĩo andũ arĩa mamwamũranagia, arĩa marũmagĩrĩa merĩrĩria ma mwĩrĩ, no matĩrĩ na Roho. **20** No inyuĩ arata akwa endwa, ikaragai mũkĩongererekaga hinya thĩĩnĩ wa wĩtikio wanyu ũrĩa mũtheru mũno na mũhooyage mũrĩ thĩĩnĩ wa Roho Mũtheru. **21** Ikaragai thĩĩnĩ wa wendo wa Ngai mũgĩetagĩrĩa tha cia Mwathani witũ Jesũ Kristũ nĩguo ikaamũkinyia muoyo-inĩ wa tene na tene. **(aiḏnios g166)** **22** Iguagĩrai tha andũ arĩa marĩ na mathangania, **23** tharai arĩa angĩ kuuma mwakĩ-inĩ mũmahonokie; arĩa angĩ-rĩ, maigũrei tha, mũrĩ na guoya, na mũgĩthũũraga o na nguo ciao irĩa ciĩkĩritwo maroro nĩ mwĩrĩ mũthaahie. **24** Na rĩu, kũrĩ ũrĩa ũngĩhota kũmũgitĩra mũtikagwe, na kũmũrũgamia mbere ya ũthĩu wake ũrĩa wĩ rĩrĩ mũtarĩ na ũũgũ, na mũrĩ na gĩkeno kĩnene: **25** Ngai we wiki Mũhonokia witũ arogĩ na rĩrĩ, na ũkaru, na hinya, o na wathani, thĩĩnĩ wa Jesũ Kristũ Mwathani witũ, o kuuma kĩambĩrĩria, o na rĩu, na nginya tene na tene! Amenĩ. **(aiḏn g165)**

Kũguũrĩrio

1 Ūyũ nĩguo ūguũrio wa Jesũ Kristũ, ūria Ngai aamũguũrĩrie nĩguo onie ndungata ciake maũndũ marĩa makiriĩ gwĩkĩka o ica ikuhi. Aamenyithanirie ūhoro ūcio na ūndũ wa gũtũma mũraika wake kũri ndungata yake Johana, **2** ūria nake wacookire kumbũra ūhoro ūria wotho oonire, nague nĩ ūhoro wa kiugo kĩa Ngai na ūria wa Jesũ Kristũ. **3** Kũrathimwo-rĩ, nĩ mũndũ ūria ūthomaga ciugo cia ūrathi ūyũ, na kũrathimwo nĩ andũ arĩa maiguaga ūhoro ūyũ na makaiga ngoro-inĩ ciao ūhoro ūria wandikĩtwo ūrathi-inĩ ūyũ, tondũ ihinda nĩrikũhĩrĩrie. **4** Nĩ nĩ Johana, Ndĩratũmĩra makanitha marĩa mũgwanja marĩ kũu bũrũri wa Asia ūhoro ūyũ: Atĩrĩrĩ, wega na thayũ irogĩa na inyuĩ kuma kũri ūria ūrĩ ho, na nowe warĩ ho, na nowe ūgooka, na kuma kũri maroho mũgwanja marĩa maikaraga mbere ya gĩtĩ gĩa ke kĩa ūnene, **5** o na kuma kũri Jesũ Kristũ, mũira ūria mwĩhokeku, o we irigithathi rĩa arĩa akuũ, na mwathi wa athamaki a thĩ. Kũri ūcio ūtwendete, na agatuohorithia kuma mehia-inĩ maitũ na ūndũ wa thakame yake, **6** na agatũtwa andũ a ūthamaki na athĩnjĩrĩ-Ngai, nĩguo tũtungatage Ngai na lthe wake: ūgooci na wathani irogĩa kũri we tene na tene! Amenĩ. (aĩon g165) **7** Atĩrĩrĩ, nĩ gũũka arooka na matu, na gũtĩrĩ riitho rĩtakamuona, o na andũ arĩa maamũtheecire nĩmakamuona; nao andũ othe a thĩ nĩmagacakaya nĩ ūndũ wake. Ūguo nĩguo gũgaatũka! Amenĩ. **8** Mwathani Ngai ekuuga atĩrĩ, “Nĩ nĩ Alifa o na Omega, ūria ūrĩ ho, na nowe warĩ ho, na nowe ūgooka, o we Mwene-Hinya-Wothe.” **9** Nĩ, Johana, mũrũ wa ithe wanyu, na mũgwatanĩri na inyuĩ thĩnĩ wa mĩnyamaro, na ūthamaki, na gũkĩrĩria tũmĩrĩrie, o iria irĩ ciitũ thĩnĩ wa Jesũ, ndaari gĩgĩrĩria-inĩ kĩa iria kĩa gũtagwo Patimo tondũ wa Ūhoro wa Ngai na ūria wa Jesũ. **10** Na rĩrĩ, ndaari thĩnĩ wa Roho Mũthenya wa Mwathani, na nĩ ngũgia mũgambo mũnene thutha wakwa warĩ ta wa karumbeta, **11** ūkiuga atĩrĩ, “Andika ūria ūkuona ibuku-inĩ rĩa gĩkũnjo, na ūcooke ūtũmĩre makanitha marĩa mũgwanja: nĩmo kanitha wa Efeso, na wa Simurina, na wa Perigamo, na wa Thuatira, na wa Saride, na wa Filadelifia, na wa Laodikia.” **12** Na nĩ ngũhũgũra nĩguo nyone mũgambo ūcio wanjaragĩria. Na hĩndĩ irĩa ndehũgũrĩrie, ngĩona mĩtĩ mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa, **13** na gatagati ka mĩtĩ iyo nĩ haari na mũndũ “wahaanaga ta mũrũ wa mũndũ,” wehumbĩte nguo yamũkinyĩte o nyarĩrĩ, na akeoha mũcibi wa thahabu gĩthũri. **14** Naguo mũtwe wake na njuarĩ yake ciarĩ njerũ cua ta guoya wa ng’ondũ, cierrũhĩte o ta ira, namo maithe make maahaanaga ta nĩnĩmbĩ cia mwaki. **15** Namu magĩrũ make maahaanaga ta gĩcango gĩgũkenga kĩrĩ mwaki-inĩ wa aturi, nague mũgambo wake watariĩ ta mũrũrumo wa maaĩ maingĩ. **16** Guoko-inĩ gwake kwa ūrio aanyĩtĩte njata mũgwanja, na kuma kanua-inĩ gake hakoima rũhiũ rwa njora rũũgĩ mĩena yeerĩ. Naguo ūthiũ wake watariĩ ta riũa rĩria rĩarĩte mũno. **17** Rĩria ndaamuonire ngĩgwa magĩrũ-inĩ make ta mũndũ mũkuũ. Nake akĩnjigĩrĩra guoko gwake kwa ūrio, akĩnjĩra atĩrĩ, “Tiga gwĩtigĩra. Nĩ nĩ

wa Mbere, na nĩ nĩ wa Kũigĩrĩria. **18** Nĩ nĩ ūria-ũrĩ-Muoyo; nĩndakuĩte, na rĩu ngũtũura muoyo nginya tene na tene! Na nĩ nĩ ndĩ na cabi cia gĩkuũ na Kwa Ngoma. (aĩon g165, Hadēs g86) **19** “Nĩ ūndũ ūcio, andika maũndũ marĩa wona, marĩa marĩ kuo rĩu na marĩa magooka thutha-inĩ. **20** Nayo hĩtho ya njata icio mũgwanja wonire guoko-inĩ gwakwa kwa ūrio, na ya mĩtĩ iyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa nĩ ino: Njata icio mũgwanja nĩ araiika a makanitha marĩa mũgwanja, nayo mĩtĩ iyo mũgwanja ya kũigĩrĩra matawa nĩ makanitha macio mũgwanja.

2 “Kũri mũraika wa Kanitha wa Efeso, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūria ūnyĩtĩte njata icio mũgwanja na guoko gwake kwa ūrio, ūria ūthiagĩra mĩtĩ-inĩ iyo mũgwanja ya thahabu ya kũigĩrĩra matawa. **2** Nĩnjũũ ciiko ciaku, o na wĩra waku mũritũ, o na ūkĩrĩrĩria waku. Nĩnjũũ atĩ ndũngĩkĩrĩria andũ arĩa aaganu, na atĩ andũ arĩa moigaga nĩ atũmwo no ti atũmwo nĩwamagerĩrie, na ūkĩmenya atĩ nĩ a maheeni. **3** Nĩkĩrĩrĩrie na ūkomĩrĩria mathĩina nĩ ūndũ wa rĩitwa rĩakwa, na ndũri wanoga. **4** No rĩrĩ, ūndũ ūria ngũgũcuukĩra nĩ atĩrĩ: Niwattigĩre gũikara na wendani ūria warĩ nague mbere. **5** Ririkana kũria uumite ūkagũ! Wĩrĩre ūcooke wike maũndũ marĩa wekaga mbere. Waga kwĩrĩra, nĩngũka kũri we na njeherie mũtĩ waku wa kũigĩrĩra tawa kuma handũ hagu. **6** No rĩrĩ, ūrĩ na ūndũ ūmwe mwega: Wee nĩũthũire ciiko cia andũ arĩa metagwo Anikolai, iria o na nĩ thũire. **7** ūria ūrĩ gũtũ-rĩ, nĩakiigũe ūria Roho areera makanitha. ūria wa gũtoorania-rĩ, nĩngamwĩtikĩria kũria maciario ma mũtĩ wa muoyo, ūria ūrĩ mũgũnda-inĩ wa Ngai wa gĩkeno. **8** “Kũri mũraika wa kanitha wa Simurina, mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūria wa Mbere na nowe wa Kũrĩkĩrĩria, ūria wakuire na agĩcooka akĩriũka. **9** Nĩnjũũ mĩnyamaro yaku na ūthĩni waku, no ūrĩ gĩtonga! Nĩnjũũ ūria ūrumagwo nĩ arĩa moigaga atĩ nĩ Ayahudi no ti Ayahudi, no nĩ thunagogi ya Shaitani. **10** Ndũkae gwĩtigĩra maĩndũ marĩa ūkĩrĩ gũthĩnio namo. Ngũmwĩra atĩrĩ, mũcukani nĩariĩkia amwe anyu njeera nĩguo amũgerie, na mũnyamario handũ ha mĩthenya ikũmi. Wee ikaraga ūrĩ mwĩhokeku, o nginya gũkua, na nĩngũkũhe thũmbĩ ya muoyo. **11** ūria ūrĩ gũtũ-rĩ, nĩakiigũe ūria Roho areera makanitha. ūria wa gũtoorania-rĩ, ndakahutio o na hanini nĩ gĩkuũ kĩa gĩa keerĩ. **12** “Kũri mũraika wa kanitha wa Perigamo mwandĩkĩre atĩrĩ: Ici nĩcio ciugo cia ūria ūrĩ na rũhiũ rũũgĩ mĩena yeerĩ. **13** Atĩrĩrĩ, nĩnjũũ kũria ūtũũraga, o kũu Shaitani arĩ na gĩtĩ kĩa ūnene. No ūtũũrĩte ūrĩ o mwĩhokeku harĩ nĩ. Wee ndũigana gũkaana wĩtikio ūria warĩ nague thĩnĩ wakwa, o na matukũ-inĩ ma Antipa, mũira wakwa mwĩhokeku, ūria woragĩrwo itũũra-inĩ rĩanyu inene, o kũu Shaitani atũũraga. **14** No rĩrĩ, ndĩ na maũndũ matari maingĩ ngũgũcuukĩra: atĩrĩ, ūrĩ na andũ kũu marũmĩtie ūrutani wa Balamu, ūria warutire Balaki kũheenereria andũ a Isiraeli mehie na ūndũ wa kũria irio irutĩrwo mĩhianano, o na mahũũrage ūmaraya. **15** O na nĩngĩ no ūrĩ na andũ amwe marũmĩtie ūrutani wa andũ arĩa metagwo Anikolai. **16** Nĩ ūndũ ūcio, kũĩrĩre! Waga gwĩka ūguo, nĩngũka kũri we ica

ikuhí, hūūrane nao na rúhiū rūrū rūrī kanua gakwa. 17 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha. Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamūhe mana mamwe marīa mahithe. O na nīngī nīngamūhe ihiga rīerū rīandikītwo rītwa rīerū, na gūtārī ūngī ūrīū o tīga ūcio ūkaamūkīra ihiga rīu. 18 “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Thuatira, mwandīkīre atīrī: Ici nīcio ciugo cia Mūrū wa Ngai, ūrīa ūrī na maitho matarīi ta rūrīrīmībī rwa mwakī, na magūrū make matarīi ta gīcango kīrīa gīkumuthe gīgathera. 19 Nīnjūūī cīiko ciaku, na ngamenya wendani waku, na wītīkīo waku, na ūtungata waku, na ūkīrīrīria waku, o na ngamenya atī cīiko ciaku cia kūrīgīrīria nīkīrīte iria cia mbere. 20 No rīrī, ūndū ngūgūcuukīra no atīrī, atī nīkīrīrīrie mūdū-wa-nja ūcio wītawgo Jezebeli, ūcio wītuga mūnabīi. Nī ūndū wa ūrutani wake, nīahītīthaga ndungata ciakwa ihūūrage ūmaraya, na irītage irīo irīa irūtīrwo mīhīanano. 21 Nīndīmūheete ihinda rīa kwīrīra ūmaraya ūcio wake, no nīaregete. 22 Nī ūndū ūcio ngūmūkīa gītanda-inī kīa mīnyamaro, na ndūme arīa matharagīa nake manyamare mūno, tīga no merirīre matigane na mīthīire yake. 23 Nīngooraga cīana ciake. Namo makanitha mothe nīmakamenya atī nī nī thuthuurgīa ngoro na mecīirīa, na nīngarīha o mūdū wanyū kūrīngana na cīiko ciake. 24 Na rīu inyuī arīa mūrī kīū Thuatira, o inyuī mūtārūmītīe ūrutani wake, na mūtārī mwamenya maūdū marīa marīkīru ma hītho cia Shaitani, ta ūguo andū acīo moīgaga, inyuī ngūmwīra atīrī (no ndīrī na mūrīgo ūngī ngūmūgīrīra): 25 Ikaragai mūrūmītīe O maūdū marīa mūrī namo o ngīnya rīrīa ngooka. 26 Nake ūrīa ūgaatoorania na ahīngagīe wendī wakwa ngīnya mūthīa-rī, nīngamūhe wathani aathage ndūrīrī: 27 ‘Nake nīagacīathaga na rūthanju rwa kīgīra; agaacīmemenda o ta ūrīa nyūngū ya rīumba īmemendagwo,’ o ta ūrīa nīi heetwo wathani uumītē kūrī Baba. 28 Na nīngī nīngamūhe njata irīa ya rūcīinī. 29 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha.

3 “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Saride, mwandīkīre atīrī: Ici nīcio ciugo cia ūrīa ūrī na maroho mūgwanja ma Ngai, o na njata mūgwanja. Atīrīrī, nīnjūūī cīiko ciaku; nīmenyete atī nīūrī ngumo ya gūkorwo ūrī muoyo, no ūrī mūkuū. 2 Arahūkāl īkīra hīnya maūdū marīa matīgare na marena gūkua, nīgūkorwo ndionete cīiko ciaku irī ngīnyanīru maitho-inī ma Ngai wakwa. 3 Nī ūndū ūcio, rīrīkana maūdū marīa wamūkīrīte na ūkamaigwa; maathīkīre na wīrīre. No ūngīrega kwarahūka-rī, nīngooka ta mūcīi, na ndūkamenya ihinda rīrīa ngaagūkorera. 4 No rīrī, nī ūrī andū matarī aīngī kīū Saride arīa matekīrīte nguo cīao gīko. Nīmagatwaranaga na nīi mehumbīte nguo njerū, nīgūkorwo nīmagīrīre. 5 Mūdū ūrīa ūgaatoorania-rī, nīakahumbwo nguo njerū tao. Ndīrī hīndī ngaatharīa rītwa rīake kuuma ibuku-inī rīa muoyo, no nīngoimbūra rītwa rīake mbere ya Baba, na arīa aake. 6 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha. 7 “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Filadelīfīa, mwandīkīre atīrī: Ici nīcio ciugo cia ūrīa mūtheru na wa ma, ūrīa ūnyīitīe cabī ya Daudī. Kūrīa ahīngūrā gūtīrī mūdū ūngīhīnga, na kūrīa ahīnga gūtīrī mūdū ūngīhīngūrā.

8 Nīnjūūī cīiko ciaku. Atīrīrī, nīnjīkīrīte mūrango mūhīngūre mbere yaku, ūrīa ūtarī mūdū ūngīhota kūhīnga. Nīnjūūī atī hīnya ūrīa ūrī naguo nī mūnīni, no nīūrūmītīe kīugo gīakwa, na ndūgana gīkaana rītwa rīakwa. 9 Nīngatūma andū arīa a thunagogī ya Shaitani, arīa moīgaga atī nī Ayahudī o na gūtūika tīo, no nīkūheenanīa maheenanagīa, ndūme moke mainamīrīre mbere ya magūrū maku, na moimbūre atī nīngwendete. 10 Na tondū nawe nīūtūūrīte ūrūmītīe rīathani rīakwa rīa gūikara ūmīrīrie-rī, o na nīi nīngagūikarīa ihinda rīa kūgerīo rīrīa rīgooka mabūrūrī mothe kūgerīa arīa matūūraga gūtū thī. 11 Ngūūka o na rwa. Rūmīa kīrīa ūrī nakīo, nīgeetha gūtīkagīe mūdū ūkuoya thūmbī yaku. 12 Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamūtua gītugī thīnī wa hekarū ya Ngai wakwa. Ndārī hīndī īngī agacooka kuuma kuo. Nīngamwandīka rītwa rīa Ngai wakwa o na rītwa rīa itūūra inene rīa Ngai wakwa, nīrīo Jerusalemu irīa njerū, rīrīa rīraikūrūka kuuma igūrū kūrī Ngai wakwa; o na nīngī ndīmwandīke rītwa rīakwa rīerū. 13 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha. 14 “Kūrī mūrīaika wa kanitha wa Laodīkīa, mwandīkīre atīrī: Ici nīcio ciugo cia ūcio Amenī, mūrīa ūrīa mwīhokeku na wa ma, o we mwathi wa cīumbe cia Ngai. 15 Nīnjūūī cīiko ciaku, ngamenya atī wee ndūrī mūhoro na ndūrī mūhīū. Kūngīrī wega korwo waheha kana ūhīuhe! 16 No tondū ūrī mūraru, ūkaaga kūhīūha na ūkaaga kūhora-rī, ngīrie gūgūtua thī uume kanua gakwa. 17 Wee ugaga atīrī, ‘Nīi ndī gītonga, ngagīa na indo nyingī, na ndīrī kīndū njagīe.’ No wee ndūūī atī ūrī mūnyamarīkī, na ūrī wa kūguīrwo tha, na ūrī mūthīnī, na ūrī mūtumumu, o na ūrī njaga. 18 Ngūgūtaara atī ūgūre thahabu rīra therīe na mwakī kuuma kūrī nīi, nīgeetha ūtonge, na nīngī ūgūre nguo cīa rangī mwerū cīa kwīhumba, nīguo ūhumbīre thoni cīa njaga yaku, na ūgūre ndawa wīhake maitho maku, nīguo ūhote kuona. 19 Arīa nyendete nīndīmarūthaga na ngamaherīthīa. Nī ūndū ūcio gīa na kīyo, na wīrīre. 20 Atīrīrī, ndūgamīte mūrango-inī ngūrīngarīnga. Mūdū o wothē angīgūa mūgambo wakwa, na ahīngūre mūrango, nīngūtūonya thīnī ndīanīre irīo nake, nake arīanīre na nīi. 21 Ūrīa ūgaatoorania-rī, nīngamwītīkīrīa aikare hamwe na nīi gītī-inī gīakwa kīa ūnene, o ta ūrīa nīi ndatooranīrie na ngīkaranīra hamwe na Baba gītī-inī gīake kīa ūnene. 22 Ūrīa ūrī gūtū-rī, nīakīgūe ūrīa Roho areera makanitha.”

4 Thuutha wa maūdū macīo ngīrora, na rīrī, hau mbere yakwa haarī na mūrango warī mūhīngūre kīū igūrū. Naguo mūgambo ūrīa ndaigūite mbere īyo ūkīnjarīra, ūrīa wagambaga ta coro, ūkīuga atīrī, “Ambata, ūūke haha, na nīngūkūonia maūdū marīa arī o ngīnya mageekīka thuutha wa maūdū maya.” 2 O rīmwe ngīkorwo ndī thīnī wa Roho, na rīrī, hau mbere yakwa harī na gītī kīa ūnene kīū igūrū, na nī harī na mūdū wagīkarīre. 3 Nake ūcio wagīkarīre onekaga atarīi ta ihiga rīa mūthemba wa njathībī na wakīkī. Naguo mūkūnga-mbura ūrīa wonekaga ūhaana ta kahīga karīa getagwo thumaratī, nīguo warīgīcīirīe gītī kīū kīa ūnene. 4 Nakīo gītī kīū kīa ūnene nīkīarīgīcīirīo nī itī īngī cīa ūnene mīrongo tīrī na inya, nacio cīaikarīrwo nī athuuri mīrongo tīrī na ana. Athuuri acīo meehumbīte

nguo njeru na magekira thumbi cia thahabu mitwe. 5 Hau giti-ini kiu kia unene nihoimaga heni, na ngwa, na marurumi. Mbere ya giti kiu kia unene haari matawa mugwanja maakanaga. Matawa macio nimo maroho maria mugwanja ma Ngai. 6 Ningi hau mbere ya giti kiu kia unene ni haari kindu kiahanaaga ta iria ria gicicio, nario riaru ikembu muno, rikahaana o ta gicicio. Ningi hau gatagati, guthiururukiria giti kiu kia unene, haari na ciembe iria iri muoyo, nacio ciaiyuritwo ni maitho mwena wa mbere, na wa na thuutha. 7 Nakio kiumbe kia mbere kiahanaaga ta muruthi, na gia keeri kiahanaaga ta ndegwa, na gia gatatu kiaru na uithu watarii ta wa mundu, nakio gia kana gitarii ta nderi ikirera. 8 O kiumbe kimwe gia ciembe icio iria iri muoyo kiaru na mathagu matandatui, nakio kaiyuritwo ni maitho mwiri wothe o nginya rungu rwa mathagu ma kio. Muthenya na utuku itiatigithagiria kuuga atiri: 9 Riria riothe ciembe icio iri muoyo ikugooa, na igekirira, na igacookia ngaatho ucio ukariire giti kia unene, o ucio utuuraga tene na tene-ri, (aiön g165) 10 nao athuuri acio mirongo iri na ana meguthagia thi mbere ya ucio ukariire giti kia unene, na makahooya ucio utuuraga muoyo tene na tene. Maigaga thumbi ciao mbere ya giti kiu kia unene, makoiga atiri: (aiön g165) 11 “Wee Mwashani na Ngai witu-ri, niwagiriire kugocagwo, na gutiio, na kugia na uhoti, nigukorwo niwe wombire indo ciothe, nacio ciombirwo na undu wa kwenda gwaku, na ikigia na muoyo.”

5 Ningi ngiona ibuku ria gikunjo riri guoko-ini kwa urio kwa uria waikariire giti kia unene riandikitwo mienya yeeri, na riahingitwo na gucinirirwo na tuteembe mugwanja twa mihura. 2 Ngicooka ngiona muraika wari na hinya muno akianirira na mugambo munene akooria atiri, “Nuu mwagiriru kumethura tuteembe tutu twa mihura, na ahingure ibuku riri ria gikunjo?” 3 No gutiari mundu o na umwe kuu iguru, kana guku thi, o na kana rungu rwa thi ungahotire kuhingura ibuku riu ria gikunjo o na kana arirwe thini. 4 Na ni ngirira muno tondü gutionekire mundu o na umwe mwagiriru wa kuhingura ibuku riu ria gikunjo kana arirwe thini. 5 Hindi iyo umwe wa athuuri acio akinjira atiri, “Tiga kurira! Atiriri, Muruthi uria wa mihiriga wa Juda, Thuuna iria ya Daudi-ri, niatoanitie. We ari na uhoti wa kuhingura ibuku riu ria gikunjo, na amethure tuteembe tuu mugwanja twario.” 6 Ningi ngiona Gatürume arugamite gatagati ga giti kia unene, nako kahaanaaga ta gathinjitwo, gathiururukirio ni ciembe iria iri muoyo, na athuuri acio. Kaari na hia mugwanja na maitho mugwanja, na nimo maroho mugwanja ma Ngai maria matumitwo mathiage thi yothe. 7 Nake ucio Gatürume agithi akioya ibuku riu ria gikunjo kuuma guoko-ini kwa urio kwa ucio waikariire giti kia unene. 8 Na aarikia kuriora-ri, ciembe iria iri muoyo, na athuuri aria mirongo iri na ana makiguiithia thi mbere ya Gatürume. O umwe aari na kinanda kia mugeeto na maanyiitite mbakuri cia thahabu ciyurite ubumba, na nguo mahooya ma andu aria aamure. 9 Nao nimanire rwimbo rweru, makiuga atiri: “Wee niwe mwagiriru wa kuoya ibuku riu ria

gikunjo, na kumethura tuteembe tuu twario, tondü wee niworagirwo, ukigurira Ngai andu na thakame yaku kuuma mihiriga yothe, na thiami ciothe, na andu othe, o na nduriri ciothe. 10 Wee niumatuite andu a uhamaki na athinjiri-Ngai a gutungatagira Ngai witu, nao magaathamaka guku thi.” 11 Ningi ngirora, na ni ngigua mugambo wa araka aingi, miigana wao wari ngiri na ngiri, na ngiri ikumi maita ngiri ikumi. Nao maathiururukirire giti kia unene, na ciembe iria iri muoyo, na athuuri acio. 12 Nao mainaga na mugambo munene, makoiga atiri: “Kwagirira ni Gatürume, karia kooragirwo, nguo kagie na uhoti, na utonga, na uugi, na hinya, na gutiio, na riiri, o na ugooci!” 13 Ngicooka ngigua ciembe ciothe iri kuu iguru, na iria iri thi, na iria iri rungu rwa thi, na iria iri iria-ini, o na indo ciothe iria iri thini wacio, ikina atiri: “Ugooci, na gutiio, na riiri, na uhoti, iroga kuri uria ukariire giti kia unene, na kuri Gatürume, nginya tene na tene!” (aiön g165) 14 Nacio ciembe iria iri muoyo ikiuga atiri, “Ameni”, nao athuuri acio makiguiithia thi, makihooya.

6 Ningi nindonire ucio Gatürume akimethura gatembe ka mbere ga tuteembe turia mugwanja twa mihura. Ngicooka ngigua kiumbe kimwe gia ciembe iria iri muoyo gikiuga na mugambo wagambaga ta marurumi atiri, “Uka!” 2 Na ni ngirora, ngiona mbarathi njeru hau mbere yakwa! Uria wamihacite anyiitite uta, nake akiheo thumbi, akiumira atari ta mutoorania werekeire o gutoorania. 3 Riria Gatürume aamethurire gatembe ga keeri, ngigua kiumbe kiria kiri muoyo gia keeri kioiga atiri, “Uka!” 4 Ningi gikiumira mbarathi ingi, nayo yari ndune muno. Uria wamihacite niaheetwo uhoti wa kuniina thayu kuuma thi, na atume andu mooragane. Nake akiheo ruhiu rwa njora runene. 5 Ningi riria Gatürume aamethurire gatembe ga gatatu, ngigua kiumbe kiria kiri muoyo gia gatatu kioiga atiri, “Uka!” Na ni ngirora, ngiona mbarathi njiru hau mbere yakwa! Uria wamihacite anyiitite ratiri na guoko gwake. 6 Ningi ngigua kindu kiarurumire ta mugambo ukuuma gatagati-ini ga ciembe icio iria iri muoyo, ikiuga atiri, “Kibaba kia ngano kiumage mucaara wa muthenya umwe, na ibaba ithatu cia ngano ya cairi ciuimage mucara wa muthenya umwe, no ndugathukie maguta kana uthukie ndibeil!” 7 Ningi riria Gatürume aamethurire gatembe ga kana-ri, ngigua mugambo wa kiumbe kiria kiri muoyo gia kana woiga atiri, “Uka!” 8 Na ni ngirora, ngiona mbarathi theiku hau mbere yakwa! Uria wamihacite-ri, eetagwo Giku, nake Jehanamu aamumite thuutha, amukuhirire. Nao makiheo uhoti wa gwatha gicunji kia iria gia thi, nguo mooragane na ruhiu rwa njora, na ng'aragu, na muthiro, o na ningi nyamu iria ndiani cia githaka. (Hadës g86) 9 Ningi aamethura gatembe ga gatano-ri, ngiona hau rungu rwa kigongona maroho ma andu aria mooragitwo ni undu wa kiugo kia Ngai, na ni undu wa uria uria maagwatiire. 10 Nao magikaya na mugambo munene, makuria atiri, “Mwashani Jehova, Wee mutheru na wa ma, ugukara nginya ri utatuirire aturi a thi cira nguo urihire thakame iitu?” 11 Nao makiheo o mundu nguo ndaaya ya rangi mweru,

na makirwo meterere hanini, nginya müigana wa ndungata iria maarutithanagia wira nacio ühinge, na nio ariü na aari a lthe witü aria maarü mooragwo o ta üria o mooragirwo. **12** Ningi ngirora na ngiona aamethüra gatembe ga gatandatü. Nakuo gükigä na githingithia kinene. Nario riüa rikigarürüka, riküira ta nguo ya ikünia itumitwo na guoya wa mbüri, naguo mweri wothe ükigarürüka, ügituniha ta thakame, **13** nacio njata cia igürü ikigüa thi, o ta üria ngüyü iria thaatu ciitikaga kuuma müküyü-ini riria wainainio nî rühuho rüene. **14** Nario igürü rikieherio o ta üria ibuku rîa gikünjo rikünjagwo, nacio irîma ciothe na icigirîa ikieherio ikiuma kündü gwacio. **15** Nao athamaki a thi, na anene, na anene a thigari, na itonga, na andü aria marî hinya, na ngombo ciothe, na andü aria othe eyathi, makihitha ngurunga-ini, na gatagati ka ndwaro cia mahiga ma irîma. **16** Nao nimeeraga irîma na ndwaro cia mahiga atîrî, “Tügwîre, mütühithe twehere üthüü-ini wa ücio üria ükariire giti kia ünene, na kuuma kürî mang’ürî ma Gatürüme! **17** Nigükorwo müthenya üria münene wa mang’ürî mao nîmükinyu, nake nüü üngihota küwitiiria?”

7 Thuutha wa üguo ngiona araike ana marügamite ituri-ini iria inya cia thi, marigirîre huho iria inya cia thi nigeetha rühuho o ruothe rütikahurutane gükü thi, kana iria-ini riria inene, o na kana müti-ini o wothe. **2** Ngicooka ngiona müraika üngi akîambata omite mwena wa irathîro, arî na mühüri wa Ngai üria üri muoyo. Nake agîta araike acio ana na mügambo münene, acio maaheetwo ühoti mathükie thi na iria riria inene, akîmeera atîrî: **3** “Mütigathükie thi, kana iria, o na kana miti, nginya tükorwo tükikite gwikira ndungata cia Ngai witü rüüri ithiithi-ini ciao.” **4** Ningi ngigüa müigana wa arîa meekirwo rüüri, nao maarî: 144,000 kuuma mihiriga yotha ya Isiraeli. **5** A mühiriga wa Juda arîa meekirwo rüüri maarî 12,000, na a mühiriga wa Rubeni maarî 12,000, na a mühiriga wa Gadi maarî 12,000, **6** na a mühiriga wa Asheri maarî 12,000, na a mühiriga wa Nafitali maarî 12,000, na a mühiriga wa Manase maarî 12,000, **7** na a mühiriga wa Simeoni maarî 12,000, na a mühiriga wa Lawi maarî 12,000, na a mühiriga wa Isakaru maarî 12,000, **8** na a mühiriga wa Zebulunî maarî 12,000, na a mühiriga wa Jusufu maarî 12,000, na a mühiriga wa Benjamini maarî 12,000. **9** Thuutha wa maündü macio ngicooka ngirora, na hau mbere yakwa-rî, ngiona kirindi kinene gîtangitarika nî mündü, kîa andü moimite ndürîrî-ini ciothe, na maarî a mihiriga yotha, na iruka ciothe, na thiomî ciothe, marügamite mbere ya giti kia ünene, na mbere ya Gatürüme. Nao meehumbite nguo ndaaya cia rangi mwerü, na makanyîta makîndü na moko. **10** Nao maanagîrîa na mügambo münene makoiga atîrî: “Kühonokania nî kwa Ngai witü, üria ükariire giti kia ünene, na gwa Gatürüme.” **11** Nao araike acio othe maarügamite mathiürürükîria giti kîu kîa ünene, na magathiürürükîria athuuri acio na ciümbe icio inya irî muoyo. Nao magiturumithia mothiü mao thi hau mbere ya giti kia ünene, makîhooya Ngai, **12** Makiugaga atîrî: “Amen! Ügocî, na riiri, na üügî,

na ngaatho, na gitiü na ühoti, na hinya, irotüüra na Ngai witü tene na tene. Amen!” (aiön g165) **13** Na rîrî, ümwewa a athuuri acio akînjüüria atîrî, “Andü aya mehumbite nguo ndaaya cia rangi mwerü nî a, na moimite kü?” **14** Na nî ngîmücookeria atîrî, “Müthuuri üyü, niwe üü.” Nake akînjüria atîrî, “Aya nî arîa moimite minyamaro-ini irîa minene; nao nîmathambitie nguo ciao na magacierühia na thakame ya Gatürüme. **15** Nî ündü ücio, “rüu maikaraga mbere ya giti kia ünene kîa Ngai, na mamütungatagîra müthenya na ütükü thiüni wa hekarü yake; nake üria ükaragîra giti kîa ünene egütüüra atambürükîtie hema yake igürü rîao. **16** Gütîrî hîndî magaacooka kühüüta, na matigaacooka künyoota. Matigacinwo ringî nî rîüa, o na kana nî ürugarî mühiü o na ürükü. **17** Nigükorwo Gatürüme üria üri gatagati ga giti kîa ünene niwe ügaatuika müriithi wao; niakamatongoria, amakinyie ithima-ini cia maaî ma muoyo. Nake Ngai niakamagîria maithori mothe mathire maitho-ini mao.”

8 Ningi riria Gatürüme aamethüire gatembe ka müganja-rî, küü igürü gügikirwo ki ihinda ta rîa nuthu ithaa. **2** Na nî ngiona araike müganja arîa marügamaga mbere ya Ngai, nao makiheo türumbeta müganja. **3** Nake müraika üngî, üria warî na rügjo rwa thahabu, agîka akîrügama kigongona-ini. Nake akiheo übumba müingî nigeetha aürte igongona hamwe na mahooya ma arîa othe aamüre hau igürü rîa kigongona gîa thahabu kîria kîrî mbere ya giti kîa ünene. **4** Nayo ndogo ya übumba ücio, hamwe na mahooya ma andü arîa aamüre, ikîambata mbere ya Ngai yumite guoko-ini kwa müraika ücio. **5** Nake müraika ücio akîoya rügjo rüu rwa thahabu, akîrüyîria mwaki kuuma kigongona-ini, akîükia thi; nakuo gükigîa ngwa, na marurumî, na heni, na githingithia. **6** Hîndî iyo araike arîa müganja maarî na türumbeta müganja makîhaarîria gütühuha. **7** Müraika wa mbere akîhuha karumbeta gake, nakuo gükigîa mbura ya mbenbe na mwaki itukanite na thakame, nacio igîkio thi. Nakîo gîcunjî gîa ithatü gîa thi gîkîhia, na gîcunjî gîa ithatü kîa miti ikîhia, o na nyeki yotha nduru ikîhia. **8** Müraika wa keeri nake akîhuha karumbeta gake, nakîo kîndü kîahaanaga ta kîrîma kinene giakanaga mwaki-rî, gîgîkio thiüni wa iria riria inene. Nakîo gîcunjî gîa ithatü kîa iria rîu gîgîtuika thakame, **9** na gîcunjî gîa ithatü gîa ciümbe iria irî muoyo thiüni wa iria rîu igîkua, na gîcunjî gîa ithatü kîa marikabu ikîanangwo. **10** Nake müraika wa gatatü akîhuha karumbeta gake, nayo njata nene müno ikîuma igürü yakanite ta gîcinga, ikîgwîra gîcunjî gîa ithatü kîa njüü na ithima cia maaî, **11** nario rîitwa rîa njata iyo nî Kürûra. Gîcunjî gîa ithatü kîa maaî macio gîkîrûra, na andü aingî magîkua nî künyua maaî macio marürü. **12** Nake müraika wa kana akîhuha karumbeta gake, nario riüa rikîringwo gîcunjî gîa ithatü, o naguo mweri gîcunjî gîa ithatü, o na njata nacio gîcunjî gîa ithatü, tondü ücio gîcunjî gîa ithatü giacio gîgîtuika nduma. Nakîo gîcunjî gîa ithatü kîa müthenya gîkîaga ütheri, o na gîcunjî gîa ithatü kîa ütükü o taguo. **13** O ndorete-rî, ngîgüa nderi yombükaga rîera-ini ikîanîrîa na mügambo münene, ikoiga atîrî: “Kaî kürî na haaro-il

Kaī kūrī na haaro-īl Kaī inyuī arīa mūtūuraga thī mūrī na haaro-ī, tondū wa tūrumbeta tūrīa tūkirie kūhuhwo nī araika acio angī atatu-īl!”

9 Nake mūraika wa gatano akīhuha karumbeta gake, na nī ngīona njata yumīte igūrū ikagūa thī. Nayo njata iyo ikinengerwo cabi ya Irima-rītari-Gīturi. (Abyssos g12) **2** Hindī irīa aahingūrire Irima-rītari-Gīturi-rī, rikūma ndogo yahaanaga ta ndogo ya icua inene. Narīo rīua na matu igūkīrwo nduma nī ndogo iyo yomīaga Irima-rīu-rītari-Gīturi. (Abyssos g12) **3** Na thīinī wa ndogo iyo gūkūma ngigī, igīūka thī, nacio ikīheo ūhoti ūtārī ta wa tūng’aurū twa thī. **4** Nacio ikūrwo itikehie nyeki ya thī, kana mūmera o wothē o na kana mūtī, o tīga andū arīa matarī na rūrī rwa Ngai ithiithi ciao. **5** Nacio ikīaga kūheo ūhoti wa kūmooraga, o tīga wa kūmaherithia mīeri itano. Naruo ruo rūrīa maiguire rwarī o ta ruo rwa kang’aurū karathīte mūdū. **6** Matukū-inī macio andū nīmāgaragia gīkuū, no matigakīona; nīmakeriragīria gūkua, nakīo gīkuū gīkamoorīra. **7** Ngigī icio cīahaanaga ta mbarathi ihaarīrio nī ūndū wa mbaara. Mītwe-inī yacio cīarī na kīndū kīahaanaga ta thūmbī cīa thahabu, namo mothūi maacio maahaanaga ta mothūi ma andū. **8** Njūirī yacio yahaanaga ta njūirī cīa andū-a-nja, namo magego maacio matarīi ta magego ma mūrūuthi. **9** Nacio cīarī na ngo cīa kīgītira gīthūri cīahaanaga ta ngo cīa kīgera, nāguo mūgambo wa mathagu maacio warī ta mūrurumo wa mbarathi nyingī na ngairi cīa ita iteng’erete irorete mbaara-inī **10** Cīarī na mītīng’oe, o na mboora ta cīa tūng’aurū, na mītīng’oe-inī yacio cīarī na ūhoti wa kūnyariira andū ihinda rīa mīeri itano. **11** Na nī cīarī na mūthamaki waciathaga, na nīwe mūraika wa Irima-rītari-Gīturi, narīo rūitwa rīake na rūthiomi rwa Kihibirania nī Abadoni, ningī na Kiyunani agetwo Apolioni. (Abyssos g12) **12** Haaro ya mbere nīyathira; haatigara ingī igīrī irīa igīūka thuutha. **13** Mūraika wa gatandatū nake akīhuha karumbeta gake, na nī ngīgua mūgambo kūkūma hīa-inī cīa kīgongona gīa thahabu kīrīa kīrī mbere ya Ngai. **14** Ūkīra mūraika ūcio wa gatandatū warī na karumbeta atīrī, “Ohoara araika arīa ana arīa moheirwo rūūi-inī rūrīa rūnene rwa Farati.” **15** Nao araika acio ana, arīa maathagathagītwo nī ūndū wa ihinda rūu, na nī ūndū wa mūthenya ūcio o na nī ūndū wa mweri ūcio, o na mwaka ūcio makīohorwo nīgūo moorage andū gīcunjī gīa ithatū kīa andū gūkū thī. **16** Nacio mbūtū cīa mbaara irīa cīahaicīte mbarathi mūigana wacio warī milioni magana meerī. Nīdaiguire mūigana wacio. **17** Mbarathi icio ndonire na kīoneki hamwe na arīa macīhaicīte-rī, cīahaanaga atīrī: Ngo cīacio cīa kīgītira gīthūri cīarī cīa rangī mūtune ta mwaki, na rangī wa bururu, na rangī wa ngoikoni ūhaana ta ūbirītī. Cīongo cīa mbarathi icio cīahaanaga ta cīongo cīa mīrūuthi, natuo tūnua twacio twomīaga mwaki, na ndogo, o na ūbirītī. **18** Gīcunjī gīa ithatū kīa andū a gūkū thī nīkīoragīrwo nī mīthīro iyo itatū ya mwaki, na ndogo, na ūbirītī irīa cīoimaga tūnua-inī twacio. **19** Hīnya wa mbarathi icio warī tūnua-inī twacio na mītīng’oe-inī yacio, nīgūkōrwo mītīng’oe yacio yahaanaga ta nyoka īrī na cīongo irīa itihagia andū nacio. **20** Andū a thī acio angī, arīa matooragīrwo

nī mīthīro iyo, matiigana kwīrira mehīa ma wīra wa moko mao; matiigana gūtiga kūhooya ndaimono, na mīhianano ya thahabu, na ya betha, na ya gīcango, na ya mahiga, na ya mītī, o mīhianano irīa itanghota kuona, kana īigue, kana īitware. **21** O na ningī matiigana kwīrira nī ūndū wa mehīa ma ūragani wao, kana ūrogi wao, kana ūmaraya wao, o na kana ūici wao.

10 Ningī ngīcooka ngīona mūraika ūngī warī na hīnya mūno agūkūrūka oīmīte igūrū. Nake ehumbīte itu ta nguo, na igūrū rīa mūtwe wake haarī na mūkūngambura; nāguo ūthūi wake wahaanaga ta rīua, namo magūrū make maahaanaga ta itugī cīa mwaki. **2** Nake aanyīitīte na guoko gwake kabuku kanini ga gīkūnjo karī kahingūre. Aakinyithīte kīgūrū gwake kwa ūrīo irīa-inī, nakuo kwa ūmotho agagūkīnyithia thī nyūmū. **3** akīgūthūka na mūgambo mūnene ta wa mūrūuthi ūkīrarama. Hindī irīa aagūthūkīre-rī, mīgambo ya ngwa irīa mūgwanja ikīgamba. **4** Na rīrīa ngwa icio mūgwanja ciagambire, ndaarī hakuhi kwandīka; no ngīgua mūgambo kuuma igūrū ūkiuga atīrī, “Mohoro macio maarīo nī ngwa icio mūgwanja-rī, maige marī hitho, ndūkamaandīke.” **5** Nake mūraika ūcio ndonete arūgamīte irīa-inī na akarūgama thī nyūmū agītambūrūkia guoko gwake kwa ūrīo na igūrū. **6** Nake akīhīta na ūrīa ūtūuraga muoyo ngīnya tene na tene, o we ūrīa wombire igūrū na indo cīothe irīa irī kuo, na akīūmba thī na indo cīothe irīa irī kuo, o na akīūmba irīa na indo cīothe irīa irī thīinī warīo, akiuga atīrī, “Hatīrī na ihinda rīngī rīa gweterera!” (aiōn g165) **7** No matukū-inī marīa mūraika wa mūgwanja agaakorwo akīrī kūhuha karumbeta gake-rī, hitho ya Ngai nīikahingio, o ta ūrīa eerire anabī arīa ndungata cīake. **8** Ningī mūgambo ūrīa ndaiguīte uumīte igūrū ūkīnjarīria rīngī, ūkīnjīra atīrī: “Thīi, woe kabuku kau ga gīkūnjo karīa kahingūre kuuma guoko-inī kwa mūraika ūcio ūrūgamīte akīnyīte irīa, na agakīnya thī nyūmū.” **9** Nī ūndū ūcio, ngīthīi kūrī mūraika, na ngīmūirīa aahe kabuku kau ga gīkūnjo. Nake akīnjīra atīrī, “Koe, ūkarīe. Gaakīnya nda nīgēgūkūrūrīra, no karī kanua gegūkōrwo karī na mūrīo ta ūūkīl.” **10** Ngīkīoya kabuku kau ga gīkūnjo kuuma guoko-inī kwa mūraika ūcio, na nī ngīkarīa. Karī kanua kaarī na mūrīo ta ūūkī, no ndarīkīa gūkārīa, gakīndūrīra. **11** Ngīcooka ngīrwo atīrī, “No ngīnya ūrathe ūhoro rīngī ūkonī andū aingī, na ndūrīrī nyingī, na thīomi nyingī, o na athamaki aingī.”

11 Ningī ngīnengerwo mūrangi wa gūthīma wahaanaga ta rūthanju, ngīrwo atīrī, “Thīi ūthīme hekarū ya Ngai na kīgongona, na ūtare andū arīa marahooya Ngai kuo. **2** No nja ya hekarū ūtigane nayo, ndūkamīthīme tondū nīhetwo andū-a-Ndūrīrī. Nao nīmakarangīrīria itūūra rīu itheru ihinda rīa mīeri mīrongo īna na īrī. **3** Na nī nīngahe aira akwa eerī hīnya, nao nīmakaratha ūhoro handū ha matukū 1,260 mehumbīte nguo cīa makūnia.” **4** Acio nīo mītamaīyū irīa īrī, na nīo mītī irīa īrī ya kūgīrīrwo matawa irīa irūgamīte mbere ya Mwathani wa thī. **5** Mūdū o wothē angīkaagerīa kūmeka ūūru, mwaki ūkoimaga tūnua twao ūkaniina thū icio ciao. Na mūdū o wothē ūngīkenda

kūmeka ūuru no nginya akue o ūguo. **6** Andū aya marī na hinya wa kūhinga igūrū nīgeetha gūtikae kuura mbura ihinda rīria maaakaratha ūhoro; ningī marī na hinya wa kūgarūra maaī matuūke thakame. O na ningī marī na hinya wa kūhūra thī na mīthemba yothe ya mīthiro maita maingī o ta ūria mangiēnda. **7** Rīria maaakarīkia kūheana ūira wao-rī, nyamū irīa yambataga yumīte Irima-rīria-Ritarī-Gīturi nīkamatharīkīra īmatoorie, na īmoorage. (**Abyssos g12**) **8** Nacio ciimba ciao igaatigwo ciaraganite njīra-inī cia itūūra rīria inene, rīria rīgerekanaigwo rīgetwo Sodomu kana Misiri, na nīkuo Mwathani wao aambīrwo mūtī igūrū. **9** Na ihinda rīa mīthenya itatū na nuthu, andū a kuuma iruka ciothe, na mīhīrīga yothe, na thiomī ciothe na ndūrīrī ciothe, nīmakerorera ciimba ciao, na magirie ithikwo. **10** Nao andū arīa matūūruga thī nīmagakenerera aira acio, na makūngūire magītūmanagīra iheo, tondū anabii acio eerī nīmanyariiraga andū a gūkū thī. **11** No thuutha wa mīthenya itatū na nuthu, mīhūmū ya muoyo ikīmatoonya yumīte kūrī Ngai, nao makīrūgama na magūrū mao, na arīa maamonire makīnyitwo nī kīmako kinene mūno. **12** Ningī makīguga mūgambo mūnene uumīte igūrū ūkīmeera atīrī, “Ambatai na gūkū.” Nao makīambata igūrū marī itu-inī, thū ciao īmeroreire. **13** Ithaa o rīu-rī, gūkīgīa na gīthingithia kīnene, nakīo gīcunjī gīa ikūmī gīa itūūra rīu gīkīmomoka. Andū ngīrī mūgwanja makīūrāgwo nī gīthingithia kīu, nao arīa maatigarire makīmaka na makīgooa Ngai wātūrī. **14** Haaro ya keerī nīyathira, haaro ya gatātūrī, igūkūa o narua. **15** Nake mūraika wa mūgwanja akīhuha karumbeta gake, nakuo gūkīgīa na mīgambo mūnene kīu igūrū, nayo īkiuga atīrī: “Ūthamaki wa thī nīūtūikīte ūthamaki wa Mwathani witū, o na Kristū wake, nake egūtūūra athamakaga ngīnya tene na tene.” (**aiōn g165**) **16** Nao athuuri arīa mīrongo rīrī na ana, arīa maaakarīire itī ciao cia ūnene mbere ya Ngai, magītūrumithia mothiū mao thī makīhooya Ngai, **17** makīuga atīrī: “Nītwagūcookeria ngaatho, Mwathani Ngai, Wee Mwene-Hinya-Wothe, o Wee ūrī ho, na nowe warī ho, tondū nīwoete hinya waku mūnene, ūkambīrīria gūthamaka. **18** Ndūrīrī nacio nīciarakarire; namo mang’ūrī maku nīmakinīyite. Hīndī nīnginyu ya andū arīa akūū gūtūrwo ciira, o na ya kūhe anabii, ndungata ciaku, iheo, hamwe na arīa aamūre, na arīa metigīrite rīltwa rīaku, arīa anini na anene, o na ya kwananga arīa manangaga thī.” **19** Ningī hekarū ya Ngai kīu igūrū ikīhingūrwo, na thīinī wa hekarū yake gūkīoneka ithandūkū rīria rīa kīrīkanīro gīake. Nakuo gūkīgīa na heni, na marurumī, na ngwa, na gīthingithia, na mbura nene ya mbembe.

12 Ningī kīu igūrū gūkīoneka ūrīrū mūnene wa kūgeania: gūkīoneka mūdū-wa-nja wehumbīte rīua, agacooka agakinya mwerī na magūrū, na agekīra thūmbī ya njata ikūmī na igīrī mūtwe. **2** Aarī na nda, na nīakayaga nī ruo tondū aarī hakuhi kūheo mwana. **3** Ningī gūkīoneka ūrīrū ūngī kīu igūrū na atīrī: nī ndamathia nene yarī ndune, na yarī na ciongo mūgwanja, na hīa ikūmī, na thūmbī mūgwanja ciongo-inī ciayo. **4** Naguo mūting’oe wayo ūkīhaata gīcunjī gīa

ithatū kīa njata cia igūrū na īgīcīrekania thī. Ndamathia īyo ikīrūgama mbere ya mūdū-wa-nja ūcio warī hakuhi kūheo mwana, nīguo itambuure mwana ūcio aaciirwo o ūguo. **5** Nake mūdū-wa-nja ūcio akīgīa mwana wa kahīi, ūria ūgaathaga ndūrīrī ciothe na rūthanju rwa kīgera. Nake mwana ūcio akīhurio, agītwarwo igūrū gītī-inī kīa ūnene kīa Ngai. **6** Mūdū-wa-nja ūcio akīūrīra werū-inī, handū harīa aathondekeirwo nī Ngai, harīa aarī amenyererwo handū ha ihinda rīa matukū 1,260. **7** Na rīrī, kīu igūrū gūkīgīa mbaara. Mikaeli na araika ake makīrūa na ndamathia īyo, nayo ndamathia na araika ayo makīrūa nao. **8** No ndamathia ndīarī na hinya wa kūigana, nayo hamwe na araika ayo makīaga ūikaro kīu igūrū. **9** Nayo ndamathia īyo nene ikīnyugutwo thī, na nīyo nyoka irīa ya tene, o irīa īitagwa mūcukani, na īgeetwo Shaitani, irīa ihītithagia andū a thī yothe. Nayo ikīnyugutwo thī hamwe na araika ayo. **10** Ningī ngīcooka ngīguga mūgambo mūnene kīu igūrū, ūkiuga atīrī: “Rīu ūhonokio nī mūkinyu, na ūhoti, na ūthamaki wa Ngai witū, o na wathani wa Kristū wake. Nīgūkorwo ūria ūcuukaga arīu na aarī a lthe witū, ūria ūmacuukaga mbere ya Ngai mūthenya na ūtukū, nīaharūrūkītio thī. **11** Nao nīmamūtūoorīre na ūndū wa thakame ya Gatūrūme, o na nī ūndū wa kiugu kīa ūira wao; na matiigana kwenda kūhonokia mīoyo yao, o na maatuika a gūkua. **12** Nī ūndū ūcio, kenai inyuī igūrū, o na inyuī arīa mūtūūruga kuol! No kaī thī na iria rīria inene irī na haaro-ī, tondū mūcukani nīaikūrūkīte kūrī inyuī! Nake aiyūrītwo nī marūrū manene, tondū nīōi atī ihinda rīake rīria rītīgairē nī inyini.” **13** Rīria ndamathia īyo yoonire atī nīnyanyugutwo thī, ikīambīrīria kūnyariira mūdū-wa-nja ūcio waagītē mwana wa kahīi. **14** Nake mūdū-wa-nja ūcio akīheo mathaga meerī ma nderi irīa nene nīgeetha ombūke athīi werū-inī handū harīa aathondekeirwo, harīa aarī amenyererwo kwa ihinda, na kwa mahinda na nuthu ya ihinda, harīa atangiakinīyīrwo nī nyoka īyo. **15** Nayo nyoka īyo ikīhorora maaī kuuma kanua kayo o ta rūūi, nīgeetha ikīnyīrie mūdū-wa-nja ūcio, itūme atwarwo nī kīguū kīu. **16** No thī nayo īgītēthīrīria mūdū-wa-nja ūcio na ūndū wa gwachamīa kanua kayo, nayo ikīmeria rūūi rūu rwahororetwo nī ndamathia īyo kuuma kanua kayo. **17** Hīndī īyo ndamathia īyo ikīrakarīra mūdū-wa-nja ūcio mūno, nayo īgītīhī kūrūa na ciana iria ingī ciake, na nīō andū arīa maathikagīra maathani ma Ngai, na makagwatīria ūira wa Jesū.

13 Nayo ndamathia īyo ikīrūgama hūgūrūrū-inī cia iria. Ningī ngīcooka ngīona nyamū ikūma iria thīinī. Nyamū īyo yarī na hīa ikūmī, na mītwe mūgwanja, na hīa-inī ciayo yarī na thūmbī ikūmī, na o mūtwe wayo warī na rīltwa rīa kūrūma Ngai. **2** Nyamū īyo ndonire yahaanaga ta ngarī, no magūrū mayo maatarīi ta ma nduba, nako kanua kayo kahaanaga ta ka mūrūūthi. Nayo ndamathia īyo ikīhe nyamū īyo hinya wayo na gītī kīayo kīa ūnene o na wathani mūnene. **3** Mūtwe ūmwe wa nyamū īyo wonēkaga ta waringītwo iringa rīa kīūrigo, no iringa rīu rīa kīūrigo nīrīahonetē. Nayo thī yothe nīyagegete na ikīrūmīrīra nyamū īyo. **4** Nao andū magīkīhooya ndamathia īyo tondū nīyaheete

nyamū iyo ūhoti wayo, o na makīhooya nyamū iyo, na makooragia atīrī, “Nūū ūtarīi ta nyamū īno? Nūū ūngīmīūkīrīra, arūe nayo?” **5** Nayo nyamū iyo īkīheo kanua ga kwaria ciugo cia mwītīo na cia kūuma Ngai, na īkīheo ihinda rīa gwathana rīa mīeri mīrongo īna na īrīrī. **6** Nyamū iyo īgītūmūra kanua īrume Ngai, na īcambie rīitwa rīake, na gīkaro gīake, o na arīa matūūrāga kūu īgūrū. **7** Nīyaheirwo hinya nīguo īrūe na arīa aamūre na īmatoorie. Na īkīheo wathani īgūrū rīa mīhīrīga yothe, na andū a iruka ciothe, na thiomī ciothe, o na ndūrīrī ciothe. **8** Nao andū othe arīa matūūrāga gūkū thī kuuma rīrīa thī yombirwo, arīa othe marīitwa mao matarī maandīke ibuku-inī rīa muoyo rīa Gatūrūme karīa gaathīnjirwo, makīnamīrīra nyamū iyo mamīhooe. **9** Mūndū ūrīa ūrī na gūtū nīakīgūe. **10** Mūndū o wothē angīkorwo nī wa gūtāhwo, nīegūtāhwo athīī. Mūndū o wothē angīkorwo nī wa kūūrāgwo na rūhīū rwa njora-rī, ndarī hīndī atakoorāgwo na rūhīū. Ūguo nīkuonania atī andū arīa aamūre nīmabataire gūkīrīrīra, na marī na wītīkio. **11** Ngīcooka ngōna nyamū īngī, īkīuma na thī. Nyamū iyo yarī na hīa īgīrī ta cia gatūrūme, no yaarāgia ta ndamathīa. **12** Nyamū iyo īgīathana na ūhoti wothē wa nyamū īrīa ya mbere ithenya rīayo, īgītūma thī na arīa othe matūūrāga kuo mahoooyage nyamū iyo ya mbere, o iyo yahonete irīngā rīayo rīa kīūrāgo. **13** Nayo īkīrīngā cīama nene na morīrū, o na īgītūma mwakī ūkūrūke uume īgūrū ūūke thī andū makīonaga. **14** Tondū wa morīrū macio nīyaheirwo hinya wa kūrīngā cīama ithenya rīa nyamū iyo ya mbere, īkīheenia andū arīa matūūre thī. Nīngī īgīatha andū mathondeke mūhīanano nī ūndū wa gūtūa nyamū iyo, yagurarīitio na rūhīū rwa njora no yarī o muoyo. **15** Nīyaheirwo hinya wa kūhe mūhīanano ūcio wa nyamū iyo ya mbere mīhūmū, nīguo ūhotē kwaria, na ūtūme arīa othe maaregete kūhooya mūhīanano ūcio wa nyamū iyo moorāgwo. **16** Nīngī nīyaathire andū othe na hinya, arīa anīni na arīa anene, arīa itonga na arīa athīnī, arīa meyathīte na arīa ngombo, o mūndū ekīrwo rūūrī guoko gwake kwa ūrīo kana thīithī-inī wake, **17** nīgeetha gūtīkagē mūndū ūngīendīa kana agūrē, atarī na rūūrī rūu, na nīruo rīitwa rīa nyamū iyo, kana namba ya rīitwa rīayo. **18** Ūndū ūyū nīūbataire ūūgī. Mūndū o wothē angīkorwo arī na ūmenyo-rī, nīeke ithabu rīa namba ya nyamū iyo, nīgūkorwo nī namba ya mūndū. Nayo namba yake nī 666.

14 Ngīcooka ngīrora, na nī ngōna Gatūrūme arūgamīte Kīrīma-inī gīa Zayuni, arī na andū 144,000 arīa maandīkitwo rīitwa rīake na rīitwa rīa lthe mothīū-inī mao. **2** Nīngī ngīguā mūgambo uumite īgūrū ūtarīi ta mūhīyūko wa maai maratherera na nīngī ta mūrurumo na ngwa. Mūgambo ūcio ndaiguire watarīi ta wa aini a inanda cia mūgeeto makīna na inanda ciao. **3** Nao makīna rwīmbo rwerūr marī mbere ya gītī kīa ūnene, na marī mbere ya cīumbe irīa inya irī muoyo, na athuuri. Gūtīarī mūndū ūngīahotire kwīruta rwīmbo rūu tīga o acio 144,000 arīa maakūūrītwo kuuma thī. **4** Acio nī arīa mateethūkītīe na andū-a-nja, nīgūkorwo nīmeigite marī atheru. Nao maarūmagīrīa Gatūrūme o kūrīa guothe aathīiaga. Nīo maagūrīrwo kuuma kūrī

andū, na makīrutwo marī maciaro ma mbere kūrī Ngai o na kūrī Gatūrūme. **5** Matīrī hīndī marī maheenania; o na matīrī ūcuuke. **6** Nīngī ngōna mūraika ūngī oombūkīte rīera-inī, nake aarī na ūhorō-ūrīa-Mwega wa tene na tene wa kūhunjīrīa andū arīa matūūrāga thī, ūguo nī kuuga ndūrīrī ciothe, na mīhīrīga yothe, na thiomī ciothe, na andū othe. (aīōnios g166) **7** Nake akiuga na mūgambo mūnene atīrī, “Mwītīgīrei Ngai na mūmūgoce we, tondū ihinda rīake rīa gūtūa cīara nīikinyu. Mūhooe ūrīa wombire īgūrū, na thī, na irīa rīrīa inene, na ithīma cia maai.” **8** Nake mūraika wa keerī akiuga atīrī, “Nīrīgūu! Itūūra rīrīa inene rīa Babuloni nīrīgūu, rīrīa rīanyuithirie ndūrīrī ciothe ndibei rīa ya maūndū mooru ma ūtharia warīo.” **9** Nīngī mūraika wa gatātū akīmarūmīrīra, nake akīanīrīra na mūgambo mūnene, akiuga atīrī, “Mūndū o wothē angīhooya nyamū iyo na mūhīano wayo, na ekīrwo rūūrī rwayo thīithī kana guoko-rī, **10** o nake nīakanyua ndibei iyo ya marakara ma Ngai, irīa ītīrīrwo gīkombe-inī kīa mangūrī make ītatukanītīo na kīndū. Nake nīakanyariirwo na mwakī wa ūbiritī mbere ya arīa arīa atheru na mbere ya Gatūrūme. **11** Nayo ndogo ya kīnyariirīko kīao īgūtūūra yambataga ngīnya tene na tene. Gūtīrī kīhurūko mūthenya kana ūtūkū kūrī arīa mahoooyaga nyamū iyo na mūhīano wayo, kana kūrī mūndū o wothē ūrīa wīkīrītwo rūūrī rwa rīitwa rīayo.” (aīōn g165) **12** Haha nīhabataire ūkīrīrīra harī andū arīa aamūre, o arīa maathīkagīra Maathani ma Ngai, na magatūūra marī ehokeku harī Jesū. **13** Ngīcooka ngīguā mūgambo woima īgūrū ūkiuga atīrī, “Andika atīrī: Kūrathimwo-rī, nī andū arīa akuū, arīa makuīte marī thīnī wa Mwathani kuuma rūu.” Nake Roho ekuuga atīrī, “Īī, nīguo makīhurūke mawīra mao marītū, nīgūkorwo cīiko ciao irīa maneeka nīkamomoia thuutha.” **14** Nīngī ngīrora, ngōna hau mbere yakwa haari na itu rīerū, na itu rūu nīrīaikarīrwo nī mūndū “wahaanaga ta mūrū wa mūndū” arī na thūmbī ya thahabu mūtwe, na arī na rūhīū rūūgī rwa kūgetha guoko-inī gwake. **15** Nake mūraika ūngī akīuma thīnī wa hekarū, agītā mūndū ūcio waikarīire itu na mūgambo mūnene, akīmīra atīrī, “Oya rūhīū rūu rwa kūgetha, ūgethe, tondū ihinda rīa kūgetha nīikinyu, nīgūkorwo magetha ma thī nī makūrū.” **16** Nī ūndū ūcio, mūndū ūcio waikarīire itu akīhīūrīra rūhīū rwake thī, nayo thī īkīgethwo. **17** Nake mūraika ūngī akīuma thīnī wa hekarū kūu īgūrū, o nake aarī na rūhīū rūūgī rwa kūgetha. **18** Na mūraika ūngī, ūrīa wathaga mwakī, akīuma kīgongona-inī, agītā ūcio warī na rūhīū rūūgī rwa kūgetha na mūgambo mūnene, akīmīra atīrī, “Oya rūhīū rūu rwaku rūūgī rwa kūgetha, na ūcookanīrīre imanjīka cia thabībū kuuma harī mūthabībū ūrīa wa thī tondū thabībū ciayo nī njīru.” **19** Nake mūraika ūcio akīhīūrīra rūhīū rwake thī, agīcookereria thabībū ciayo, na agīcooka agīciikia kīhīhīro-inī kīrīa kīnene kīa mangūrī ma Ngai. **20** Nacio īkīrangīrīro kīhīhīro-inī kīrīa kīarī nja ya itūūra inene, nayo thakame īgītherera yumite kīhīhīro-inī, īgīkīnya handū ha itīna rīa mairū ta igana rīa mīrongo īnana, na īkīambata o ngīnya īgīkīnya mīkwa-inī irīa yohaga mbarathi tūnua.

15 Ngicooka ng'iona ūrūrū ūng'ī mūnene na wa kūgegania kūu igūrū: ndonire araika mūgwanja makuuŋe mūthiro mūgwanja ya mūthia. Mūthiro iyo nīyo yari ya kūrīkīrīria mang'ūrī ma Ngai. **2** Ngicooka ng'iona kīndū kīahaanaga ta iria rīa gīcicio gītukanitio na mwaki, na ngicooka ng'iona arīa maatooretie nyamū ūrīa na mūhiano wayo, na namba ya rīitwa rīayo, marūgamite rūtere-inī rwa iria rīu. Nao maanyiitite inanda cia mūgeeto iria maahetwo nī Ngai, **3** nao maainaga rwīmbo rwa Musa ūrīa ndungata ya Ngai, na rwīmbo rwa Gatūrūme, makoiga atirī: “Maūndū maku marīa wikīte nī manene na ma kūgegania, Wee Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe. Njīra ciaku nī cia kīhooŋo na nī cia ma, Wee Mūthamaki wa mīndī na mīndī. **4** Nūū ūtangīgwtīgīra, na agoocithie rīitwa rīaku, wee Mwathani? Nīgūkorwo Wee wiki nīwe Mūtheru. Ndūrīrī ciothe nīgooka ihoŋe irī mbere yaku, nīgūkorwo cīko ciaku cia ūthingu nīgūūrītio.” **5** Thuutha wa maūndū macio nīndarore, na ng'iona hekarū kūu igūrū, ūrīa arī hema nyamūre ya ūrīa, nayo ikīhingūrwo. **6** Nao araika mūgwanja arīa maarī na mūthiro ūrīa mūgwanja makiuma kūu thīnī wa hekarū iyo. Nao meehumbite nguo cia gatani ūrīa theru yahanagia, na makeyoha mīcibi ya thahabu ithūri-inī ciao. **7** Hīndī iyo kīumbe kīmwe gīa cīumbe irīa inya irī muoyo-rī, gīkīnengera araika acio mūgwanja mbakūrī mūgwanja cia thahabu, ciyūrītio mang'ūrī ma Ngai ūrīa ūtūūruga muoyo tene na tene. (aiōn g165) **8** Nayo hekarū ikīyūra ndogo yumīte rīrī-inī wa Ngai na thīnī wa hinya wake, na gūtīrī mūndū ūngīahotire gūtōonyā hekarū iyo ngīnya mūthiro iyo mūgwanja ya araika acio mūgwanja īrīkīrīre.

16 Nīng'ī ngīigua mūgambo mūnene ūkiuma thīnī wa hekarū, nago ūkīra araika acio mūgwanja atirī, “Thīnī, mūkonorerie thī mbakūrī icio mūgwanja cia mang'ūrī ma Ngai.” **2** Nake mūraika wa mbere agīthīi akionoreria mbakūrī yake thī, nacio irona njūru mūno irī ruo ikīgīa andū arīa maarī na rūrī rwa nyamū iyo, na arīa maahooyaga mūhiano wayo. **3** Nake mūraika wa keerī akionoreria mbakūrī yake iria-inī rīrīa inene, narīo iria rīu rīkīgarūrūka rīgītūka ta thakame ya mūndū mūkuū, nakīo kīndū o gīothe kīarī muoyo iria-inī rīu gīgīkua. **4** Nīng'ī mūraika wa gatātū akionoreria mbakūrī yake njūū-inī na ithima-inī cia maaī, nacio igītūka thakame. **5** Ngicooka ngīigua mūraika ūrīa wathaga maaī akiuga atirī: “Wee ūrī na kīhooŋo ūgītua matuīro maya, Wee ūrīa ūrī ho, na nowe warī ho, o Wee Mūtheru, tondū wa gūtua ciira ūguo; **6** nīgūkorwo nīmaitite thakame ya andū aku aamūre, na ya anabī, nawe nīumaheete thakame manyue ta ūrīa magīrīrwo.” **7** Na ngīigua kīgongona gīacookia atirī: “Ūrī ngūo, Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe, matuīro maku nī ma ma, na nī ma kīhooŋo.” **8** Nake mūraika wa kana akionoreria mbakūrī yake rīua-inī, narīo rīua rīkīheo hinya wa gūcina andū na mwaki. **9** Andū magīcinwo nī ūrugārī ūcio mūnene, nao magakīrumaga rīitwa rīa Ngai ūcio warī na hinya wa gwatha mūthiro iyo, no matiigana kwīrira mamūgoocē. **10** Mūraika wa gatano akionoreria mbakūrī yake gītī-inī kīa ūnene kīa nyamū ūrīa, nago ūthamaki wayo ūkīyūra nduma. Nao andū makīrīuma

nīmī nī ūndū wa ruo, **11** na makīruma Ngai wa igūrū nī ūndū wa ruo rūrīa maiguaga na nī ūndū wa irona iria maarī nacio, no matiigana kwīrira nī ūndū wa maūndū marīa meekīte. **12** Nake mūraika wa gatandatū akionoreria mbakūrī yake rūrī-inī rūrīa rūnene rwa Farati, namo maaī maruo makīhwa nīgūo athamaki a kuuma mwena wa Irathīro mathondekerwo njīra. **13** Ngicooka ng'iona maroho matatū mooru maahaanaga ta ciūra; namo moimire kanua ka ndamathia, na makiuma kanua ka nyamū ūrīa, na kanua-inī ka mūnabī ūrīa wa maheeni. **14** Namo nīmo maarī maroho ma ndaimono marīa maringaga ciama, namo mathiiga kūrī athamaki a thī yothe, nīgūo mamacookanīrīre nī ūndū wa mbaara ūrīa ikaarūo mūthenya ūcio mūnene wa Ngai Mwene-Hinya-Wothe. **15** “Na rīrī, ngūūka o ta mūici! Kūrathamwo-rī, nī mūndū ūrīa ūkaraga eigūte na agaikara ahaarīire nguo ciake, nīgeetha ndakanāe gūthīi njaga, nake aconorithio.” **16** Namo maroho macio magīcookanīrīria athamaki handū harīa hetagwo na Kīhibirania, Arimagedoni. **17** Nake mūraika wa mūgwanja akionoreria mbakūrī yake rīera-inī, na rīrī, hekarū thīnī gūkiuma mūgambo mūnene uumīte gītī-inī kīa ūnene, ūkiuga atirī, “Ūhoro ūcio nīwarīka!” **18** Gūgicooka gūkīgīa heni, na marurumī, na ngwa o na gīthingithia kīnene. Gūtīrī kwagīa gīthingithia kīng'ī kīnene ta kīu kuuma rīrīa thī kwagīire andū, nī ūrīa gīthingithia kīu kīarī kīnene mūno. **19** Narīo itūūra rīrīa inene rīgīatūkana njatū ithatū, namo matūūra na ndūrīrī makīmomoka. Nake Ngai akīrīrikana Babuloni itūūra rīrīa inene, na akīrīhe gīkombe kīaiyūrītio ndibei ya ūrūrū wa mang'ūrī make. **20** Nacio icīgīrīra ikīūra ciothe, nacio irīma ikīaga gūcōoka kuoneka. **21** Namo mahiga manene ma mbura ya mbembe, ma ūrītū wa ta kilo mīrongo itano o ihiga, makīgīwira andū. Nao makīruma Ngai nī ūndū wa mūthiro ūcio wa mahiga ma mbura ya mbembe, tondū mūthiro ūcio warī wa kūmakania mūno.

17 Nake mūraika ūmwe wa araika acio mūgwanja, maarī na mbakūrī mūgwanja agūtka, akīnjīra atirī, “Ūka, nguonie iherithia rīa mūmaraya ūrīa mūnene, ūrīa ūkarite igūrū rīa maaī maingī. **2** Na nīwe athamaki a thī maatharīre nake, na andū arīa matūūruga thī makārīo nī ndibei ya ūtharia wake.” **3** Nīng'ī mūraika ūcio akīnjoya ndī thīnī wa Roho, akīndwara werū-inī. Ndī kūu werū-inī ng'iona mūndū-wa-nja aikarīre nyamū yari ndune ta gakarakū, na yayīūrītwo nī marītwa ma kūruma Ngai mwīrī wayo, na yari na cīongo mūgwanja na hīa ikūmī. **4** Mūndū-wa-nja ūcio ehumbite nguo cia rangi wa ndathi na mūtune, na akegemia na thahabu, na tūhiga twa goro, o na ruu. Guoko-inī gwake nīanyiitite gīkombe gīa thahabu kīyūrītio maūndū marī magīgī, na cīko cia ūtharia wake. **5** Thīithi-inī wake aandikwo rīitwa atirī: KIRIGA BABULONI ūrīa MŪNENE, NYINA WA MARAYA, NA WA MAŪNDŪ MOTHE MARĪA MARĪ MAGIGI MA THĪ. **6** Nīndonire atī mūndū-wa-nja ūcio aarī mūrītu, akarīo nī thakame ya andū arīa aamūre, o na thakame ya andū arīa maarī aira a Jesū. Na rīrīa ndaamuonire, ngīgēga mūno. **7** Nake mūraika ūcio akīnjūria atirī: “Wagegio nī kīi? Nīngūgūtaarīria hitho

ya mündü-wa-nja ücio na ya nyamü iyo ahaicite, iyo iri na ciongo mügwanya na hia ikümi. **8** Nyamü iyo wonire yari ho, na riu ndiri ho, na iri hakuhi kuuma Irima-riria-Ritari-Gituri ithi ikaanangwo. Nao andu aria matuüraga thi, aria maritwa mao mataandikitwo ibuku-ini ria muoyo kuuma riria thi yombirwo nimakagega mona nyamü iyo, tondü händi imwe yari ho, na riu ndiri ho, no niirika. (*Abyssos g12*) **9** “Ündü üyü ükwenda gwiciirio na üügi. Ciongo icio mügwanya ni irima mügwanya iria ciikariirwo ni mündü-wa-nja ücio. **10** Ningi ni athamaki mügwanya. Atano nimeherete, ümwe ari ho, na üria üngi ndari arooka; no ooka-ri, no nginya aikare o kahinda kanini. **11** Nyamü iria yari kuo, na riu ndiri ho, nijo müthamaki wa kanana. We ni ümwe wa acio mügwanya, na riu erekeire kwanangwo. **12** “Hia icio ikümi wonire ni athamaki ikümi aria mataahetwo üthamaki, no nimakaheo wathani ta athamaki maathane ithaa rimwe hamwe na nyamü iyo. **13** Mari na muoroto ümwe, na nimakaheana ühoti na wathani wao küri nyamü iyo. **14** Nao nimakarua na Gatürüme, no Gatürüme niakamatooria tondü niwe Mwathani wa aathani, na Müthamaki wa athamaki, na andu aria agakorwo hamwe nao ni arümiriri ake aria metitwo, na magathuurwo, na ni ehokeku.” **15** Ningi müraika ücio akinjira atiri, “Maai macio wonire hau mümaraya ücio aikarite ni iruka cia andu, na irindi, na ndüriri, na thiom. **16** Nayo nyamü iyo wonire, na hia icio ikümi nigüthüura igaahtüura mümaraya ücio. Nacio niikamwananga na imütige ari njaga; niikaaria nyama ciak, na imucine na mwaki. **17** Nigükorwo Ngai niekirite ngoro-ini ciao riciiria ria kühingia muoroto wake na ündü wa küiguanira mahe nyamü iyo hinya wao wa gwathana, nginya ciugo cia Ngai ihinge. **18** Mündü-wa-nja ücio wonire niwe itüura riria inene riria riathaga athamaki a thi.”

18 Thuutha wa maündü macio nindonire müraika üngi agükürüka oimite igürü ari na ühoti münene müno, nayo thi ikiarirwo ni ükengi wake. **2** Nake akianirira na mügambo münene, akiuga atiri: “Nirigüu! Babuloni itüura riria inene-ri, nirigwite! Nirituikite giikaro kia ndaimono, na rigatuika gitüuro gia güthaakirwo ni ngoma o yothe thüku, rigatuika gitüuro kia nyoni ciothe iria iri thaahu na thüüre. **3** Nigükorwo ndüriri ciothe niinyuüte ndibei iria ya maündü mooru ya ütharia wake. Nao athamaki a thi nimatharirie nake, nao onjorithia a thi magitongio ni mütüürire wake wa miago mikiru.” **4** Ningi ngüigua mügambo üngi uumite igürü ükiuga atiri: “Inyuü andu akwa, umai küri we, nigeeetha mütiakagwatanire na mehia make, na nigo mütiakae kwamükira mithiro yake; **5** nigükorwo mehia make nimeiganirire magakinya o igürü, nake Ngai niaririkanite mawaganu make. **6** Müheei o ta üria araheanaga; mürihe maita meerü ma üria ekite. Gikombe kiria aramüringagiria-ri, müringiriei kio maita meerü. **7** Münyamariei, na mümühe kieha küganaine na mwigaatho na mwüikiriro wake. Ngoro-ini yake erahaga, akoiga atiri, ‘Ni njikaraga ta müthamaki-mündü-wa-nja; ndiri mütumia wa ndigwa, na ndiri händi ngaacakaya.’ **8** Ni ündü ücio, mithiro yake

niikamükinyirira müthenya o ro ümwe: nayo ni gikuü, na macakaya, o na ng’aragu. Agaacinwo na mwaki, nigükorwo Mwathani Ngai üria ümütüirire ciira ari hinya. **9** “Riria athamaki a thi aria maatharagia nake na makagwatanira nake miago-ini yake makoono ndogo yake akihia-ri, nimakamüririra na mamücakaire. **10** Nao makaarügama haraaya ni ündü wa gwitigira kinyariiriko giake, na marire, makiugaga atiri: “Üya-ü! Üya-ü! Wee itüura inene, wee Babuloni, itüura ria hinya! Itüuro riaku riri gükinya ithaa-ini o rimwe!” **11** “Onjoria a thi nimakamüririra na mamücakaire, tondü gütiri mündü ügaacooka kügura indo ciao ringi: **12** indo cia thahabu, na betha, na mahiga ma goro, na ruru; ningi mataama ma gatani iria njega, na maria ma rangi wa ndathi, na maria ma hariri, na mataama maria matune ta gakaraku; ningi mithemba yothe ya miti iria minungi wega, na indo cia mithemba yothe iria ithondeketwo na miguongo, na mbaü cia goro, na gicango, na kigera, na mahiga mathaka ma nyaigi; **13** ningi mirigo ya ndarathini na iriki, na ya übumba, na maguta maria manungi wega, na übani, na ya ndibei na maguta ma ndamaiyü, na ya mütu üria mühinyu müno, o na ngano; ningi ng’ombe na ng’ondü; o na mbarathi na makaari; nginya ngombo o na müoyo ya andu o nayo. **14** “Nao nimakoiga atiri, ‘Itunda riria weriragiria nirikwehereire. Ütonga waku wotha o na ükengi waku niithirite, na gütiri händi igaacooka kuoneka o na ri.’ **15** Onjoria aria meendagia indo icio na magitonga kuuma küri we-ri, makaarügama o haraaya ni ündü wa gwitigira kinyariiriko giake. Nimakarira, na macakae, **16** na maanirire, moige atiri: “Üya-ü! Üya-ü! Wee itüura inene, wee wihumbite nguo cia taama wa gatani iria njega, na cia rangi wa ndathi, na cia rangi mütune ta gakaraku, na ükegemia na thahabu, na tühiga tawa goro, o na ruru! **17** Ütonga ücio münene üguo nwanangwo ithaa-ini o rimwe!” “Anene othe a marikabu cia iria-ini, na aria othe mathiiga na marikabu, atwarithia a marikabu, na aria othe marutaga wira küu iria-ini riria inene, makaarügama o haraaya. **18** Riria makoono ndogo ya itüura riu rikihia-ri, nimakanirira moige atiri, ‘Küri kwagia itüura ringi inene ta itüura riri?’ **19** Nao nimakehuriria rüküngü mitwe o makiriraga na magicakayaga, na makae, makiugaga atiri: “Üya-ü! Üya-ü! Wee itüura inene, kúria aria othe ene marikabu cia iria-ini inene maatongire ni ündü wa ütonga wario! Nirianangwo ithaa-ini o rimwe! **20** Rikenere, wee igürü! Kenai inyuü andu aria aamüre, na inyuü atümwo, o na inyuü anabii! Ngai niarituirire ciira ni ündü wa üria riawikire.” **21** Ningi müraika üri hinya akioya ihiga riaganaga ta ihiga inene ria güthii, akiriikia thiini wa iria riria inene, akiuga atiri: “Üguo ngüo itüura riu inene ria Babuloni rigaatengemanio thi na hinya, nario riage gücocoa kuoneka o na ri. **22** Nacio nyimbo cia ahüüri inanda cia mügeeto na aini, na ahuhi a mitüürü, na ahuhi a coro, matigacooka küguuo thiini waku o na ri. Gütiri müriti wa wira wa müthemba o wotha ügaacooka kuoneka thiini waku o ri. Mügambo wa ihiga ria güthii ndüri händi ügaacooka küguuo thiini waku. **23** Gütiri händi ütheri wa tawa ügaacooka kwara thiini waku o na ri. O naguo mügambo wa mühikania na wa

muhiki ndūri hīndi ūgaacooka kūiguu thīnī waku o na rī. Onjoria aku nīo maarī andū marī igweta gūkū thī. Nacio ndūriri ciothe ciahithirio nī ūragūri waku. **24** Thīnī wake nīku gwakorirwo thakame ya anabii, na ya andū arīa aamūre, o na ya arīa othe manooragīrwo gūkū thī.”

19 Thuutha wa maūdū macio ngīgua kindū kiagambaga ta mūrurumo wa kīrīndi kīnene kīa andū makīanīrīra kūu igūrū, makoiga atīrī: “Haleluya! Ūhonokio, na riiri, na hinya nī cia Ngai witū, **2** nigūkoro matuīro make ma ciira nī ma ma, na nī ma kīhoo. Tondū nīatūirīre mūmaraya ūcio mūnene ciira, ūcio wathūkirie thī na ūtharia wake. Na nīamūrīhītie thakame ya ndungata ciake.” **3** Na makīanīrīra o rīngī, makiuga atīrī: “Haleluya! Ndogo yake igūtūūra yambataga ngīnya tene na tene.” (aiōn g165) **4** Nao athuuri arīa mīrongo īrīrī na ana, na ciūmbe iria inya irī muoyo, makīgūthia thī makīhooya Ngai, ūria waikarīre gītī kīa ūnene. Nao makīanīrīra atīrī: “Ameni, Haleluya!” **5** Nīngī mūgambo ūkiuma gītī-inī kīu kīa ūnene, ūkiuga atīrī: “Gocai Ngai witū, inyuī ndungata ciake inyothe, o inyuī mūmwītīgīrīte, arīa anini na arīa anene!” **6** Ngīcōoka ngīgua mūgambo warī ta wa kīrīndi kīnene mūno, wahaanaga ta mūrurumo wa maai megūtherera na ta mūrurumo mūnene wa ngwa, naguo ūkīanīrīra, ūkiuga atīrī: “Haleluya! Nīgūkoro Mwathani Ngai witū, o we Mwene-Hinya-Wothe, nīarathamaka. **7** Nītūkeni, na tūcanjamūke, na tūmūgoocē! Nīgūkoro ūhiki wa Gatūrūme nīmūkinu, nake mūhiki wake nīehaarīre. **8** Nake mūhiki ūcio akīheo nguo cia taama ya gatani īrīa njega, ī gūkenga na theru, nīguo ehūmbe.” (Taama wa gatani īrīa njega nīguo cīko cia ūthingu cia andū arīa aamūre.) **9** Nīngī mūraika ūcio akīnjīra atīrī, “Andīka atīrī: ‘Kūrathimwo-rī, nī arīa metitwo iruga-inī rīa ūhiki wa Gatūrūme!’” Agīcōoka akiuga atīrī, “Icio nī ciugo cia ma cia Ngai.” **10** Rīrīa ndaiguire ūguo, ngīgwa magūrū-inī make ndīmūho. No akīnjīra atīrī, “Tiga gwīka ūguo! O na nīī ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariū na aarī a thoguo, arīa magwatīrīre ūira wa Jesū. Hooya Ngai arī we! Nīgūkoro ūira wa Jesū nīguo roho wa ūrathi.” **11** Nīngī nīndonire igūrū rīhingūkīte na hau mbere yakwa haarī na mbarathi njerū, nake ūrīa wamīhaicīte etagwo Mwīhokeku na Wa-ma. Nake atuuga ciira, na akarīa mbaara arūmitie kīhoo. **12** Namo maitho make mahaana ta mwaki ūgwakana, na arī na thūmbī nyingī mūtwe. Nīandīkitwo rītwa, rītārī mūdū ūngī ūrītū tīga we wīkī. **13** Ehumbite nguo īrīndītwo thakame-inī, narīo rītwa rīake etagwo Kiugo-kīa-Ngai. **14** Nacio mbūtū cia ita cia igūrū cīamuumīte thuutha, ihacīte mbarathi njerū na ikehumba nguo cia taama wa gatani īrīa njega, njerū cua na theru. **15** Nīngī kanua-inī gake koimīte rūhīrī rwa njora rūgī rwa kūūraga ndūrīrī naruo. Nake agaaciathaga na rūthanju rwa kīgera na arangīrīre ihīhīro rīa ndibei rīa mang’ūrī marūrū ma Ngai Mwene-Hinya-Wothe. **16** Nguo-inī yake na kīero-inī giake nīandīkitwo rītwa rītārī: “MŪTHAMAKI WA ATHAMAKI, NA MWATHANI WA AATHANI.” **17** Ngīcōoka ngīona mūraika ūmwe arūgamīte thīnī wa rīūa, nake akīanīrīra na mūgambo

mūnene, agīlta nyoni iria ciarerete rīera-inī, agīcīra atīrī, “Ūkai, mūngane hamwe iruga-inī rīrīa inene rīa Ngai, **18** nīgeetha mūrīe nyama cia mūrīrī ya athamaki, na ya anene a mbaara, na ya andū arīa marī hinya, o na nyama cia mbarathi na cia ahaici a cio, na nyama cia mūrīrī ya andū othe arīa eyathi na arīa ngombo, o na arīa anini na arīa anene.” **19** Nīngī ngīona nyamū īrīa, na athamaki a thī, na mbūtū ciao cia ita mecookanīrīre hamwe nīgeetha marīe na ūcio wahacīte mbarathi na mbūtū yake ya ita. **20** No rīrī, nyamū īyo ikīnyitwo, o hamwe na mūnabī ūrīa wa maheeni ūrīa waringaga ciama ithenya rīayo. Na ūndū wa cīama icio nīahītīthītie andū arīa mekīrītwo rūrīrī rwa nyamū īyo na makahooya mūhianano wayo. Nao eerī magīkīo icua-inī rīa mwaki wa ūbirītī ūgwakana. (Limnē Pyr g3041 g4442) **21** Arīa maatigaire makīuragwo na rūhīrī rwa njora ruoimīte kanua ka ūcio wahacīte mbarathi, nacio nyoni ciothe ikīhūnīrīra nyama cia mūrīrī yao.

20 Nīngī ngīona mūraika agīkūrūka oimīte igūrū, arī na kīhingūro kīa Irīma-rīrīa-Rītārī-Gīturi, na anyīitīte mūnyororo mūnene guoko-inī gwake. (Abyssos g12) **2** Nake akīnyīta ndamatīa īrīa, na nīyo nyoka īrīa ya tene, na noyo mūcukani kana Shaitani, akīmīoha mīaka ngiri īmwe. **3** Akīmīikia Irīma rīu-Rītārī-Gīturi, akīmīhingīrīra kuo, na akīrīcinīrīra mūdū, nīguo amīgīrīrīre ndikanacooke kūheenia andū a ndūrīrī rīngī ngīnya mīaka īyo ngiri īmwe īthire. Thuutha wa ūguo nīkarekererio ihinda inini. (Abyssos g12) **4** Ngīcōoka ngīona itī cia ūnene iria cīakarīrwo nī arīa maahetwo hinya wa gītūira andū ciira. Na ngīona mīoyo ya andū arīa manatinio mītwe nī ūndū wa ūira wa Jesū o na nī ūndū wa kiugo kīa Ngai. Acio matiahooete nyamū īrīa o na kana mūhiano wayo, na matiekīrītwo rūrīrī rwayo ithiithi-inī ciao kana moko-inī mao. Nao magīcōoka muoyo na magīathana hamwe na Kristū mīaka ngiri īmwe. **5** (Andū arīa angī othe maakuīte matiigana gūcōoka muoyo, ngīnya rīrīa mīaka īyo ngiri īmwe yathirire.) Kūu nīkuo kūrīuka kūrīa kwa mbere. **6** Kūrathimwo na gūthera nī arīa magwatanīre na kūrīuka kūu kwa mbere. Gīkuū gīa keerī gītīrī na hinya igūrū rīao, no magaatuīka athīnjīrī-Ngai o na Kristū, na magaathamaka hamwe nake mīaka ngiri īmwe. **7** Rīrīa mīaka īyo ngiri īgaathira, Shaitani nīkuohorwo akoohorwo oime njeera īyo yake, **8** nake nīagathiī kūheenia ndūrīrī iturī-inī iria inya cia thī, nīcio Gogu na Magogu, nīguo acicookanīrīre hamwe nī ūndū wa mbaara. Mūigana wao nī ta mūthanga wa hūgūrūrū cia iria rīrīa inene. **9** Nao magītuīkanīra warī wa thī, makīrīgīcīrīa kambī ya andū a Ngai, o na itūūra rīu inene endete. No mwaki nīwoimīre igūrū, ūkīmaniina. **10** Nake mūcukani, ūrīa wamaheeni, agīkīo iria rīa mwaki wa ūbirītī, o kūrīa nyamū īrīa na mūnabī ūrīa wa maheeni maikītī. No magaātūūra manyarīragwo mūthenya na ūtukū tene na tene. (aiōn g165, Limnē Pyr g3041 g4442) **11** Nīngī ngīona gītī kīnene mūno kīa ūnene kīa rangi mwerī, na ngīona ūrīa wagīkarīre. Nayo thī na igūrū ikīūra, ikīehera ūthīū-inī wake, ikīaga handū ingīkara. **12** Na nīngī ngīona arīa akuū, anene na arīa anini, marūgamīte mbere ya gītī kīu kīa

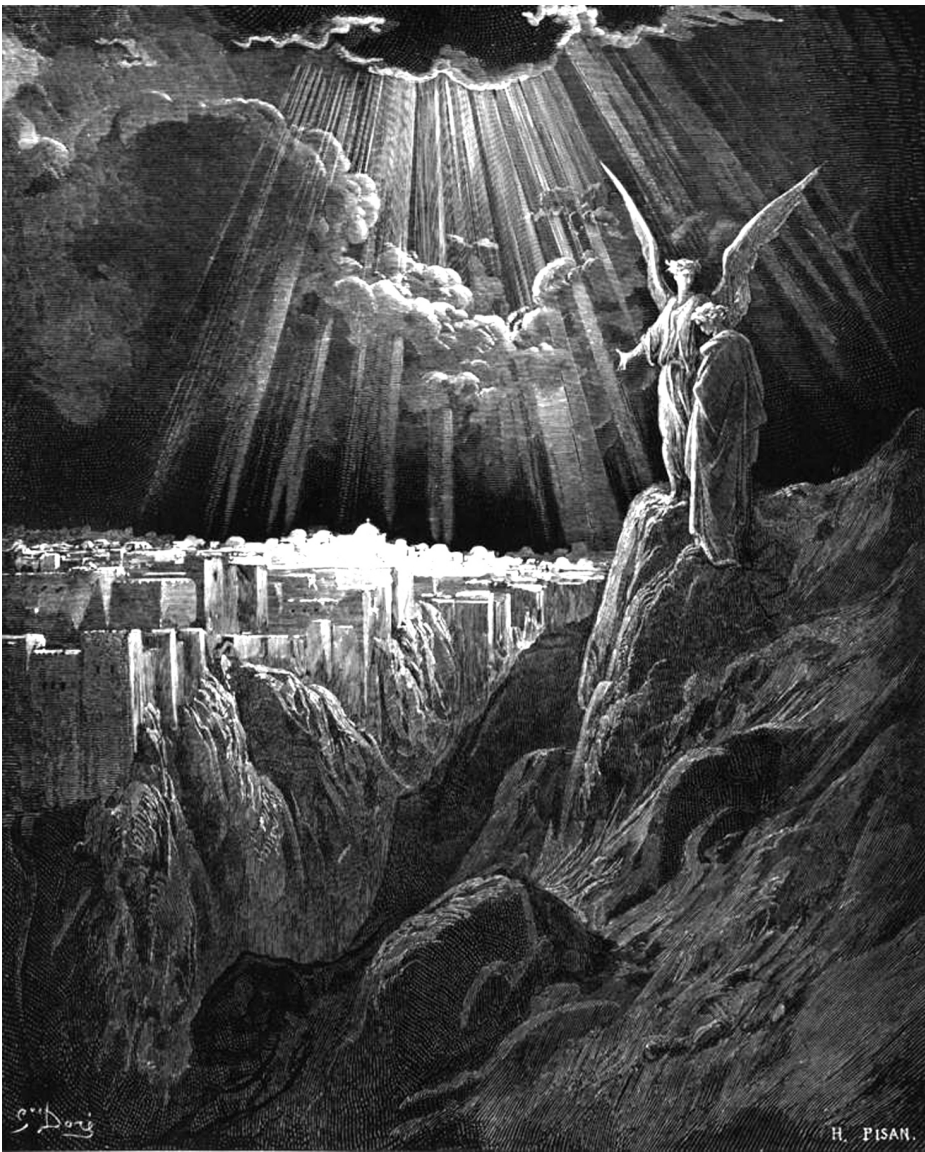
ünene, namo mabuku makihingũrwo. Nario ibuku ringi rikihingũrwo, na nĩrio ibuku rĩa muoyo. Nao andũ arĩa akuũ magitũirwo ciira kuringana na ciiko iria meekite, o ta ũria kwaandikĩto mabuku-inĩ macio. **13** Nario irĩa rĩria inene rikiruta arĩa akuũ maarĩ thĩinĩ warĩ, nakĩo gĩkuũ na Kwa-ngoma ikiruta arĩa maarĩ thĩinĩ wacio, na o mündũ agitũirwo kuringana na ciiko iria eekite. (Hadēs g86) **14** Thuutha ūcio gĩkuũ na Kwa-ngoma igĩkio iria-inĩ rĩa mwaki. Icu rĩu rĩa mwaki nĩrio gĩkũ gĩa keerĩ. (Hadēs g86, Limnē Pyr g3041 g4442) **15** Na rĩrĩ, mündũ o wothē akorwo rĩtwa riakē rĩtioneke rĩandikĩto ibuku-inĩ rĩa muoyo-rĩ, agĩkio iria-inĩ rĩu rĩa mwaki. (Limnē Pyr g3041 g4442)

21 Ngĩcooka ngĩona igũrũ rierũ na thĩ njerũ, tondũ igũrũ rĩria rĩa mbere na thĩ irĩa ya mbere nĩcieherete igathira, nario iria rĩria inene rĩtiarĩ ho. **2** Ngĩona Itũura rĩria Itheru, Jerusalemu irĩa njerũ, rigĩkũrũka riumite igũrũ kwa Ngai, rihaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuriwe. **3** Ningĩ ngĩguwa mũgambo mũnene uumite gĩti-inĩ-kĩa-ünene, ūkiuga atĩrĩ, “Rĩu gĩikaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake niegũtũrũria nao. Megũtuika andũ ake, nake Ngai we Mwene arikoragwo hamwe nao, na atũike Ngai wao. **4** Nake niakamagiria maithori mothe mathire maitho-inĩ mao. Gũtirĩ hĩndĩ ingĩ gũgaakorwo na gĩkuũ, o na kana gũcakaya, kana kĩrĩro, kana ruo, nigũkorwo maũndũ marĩa ma mbere nĩmeherete magathira.” **5** Nake ũria waikarĩre gĩti-kĩa-ünene akiuga atĩrĩ, “Nĩ kwērũhia ndirerũhia maũndũ mothe!” Agĩcooka akiuga atĩrĩ, “Andĩka ūndũ ũyũ, nigũkorwo ciugo ici nĩ cia kwĩhokwo, na nĩ cia ma.” **6** Agĩcooka akĩnjĩra atĩrĩ: “Maũndũ nĩmahingu. Nĩ nĩ nĩ Alifa o na Omega, Kiambĩrĩa o na Kĩrĩkĩro. ũria mũnyootu nĩngamũhe maaĩ anyue kuuma gĩthima kĩa maaĩ na muoyo, anyue o ũguo tũhũ atekũgũra. **7** Mündũ ũria ũgũtoorũria nĩwe ūkaagaya maũndũ macio mothe, na nĩ nĩngatuika Ngai wake, nake atũkie mũrũ wakwa. **8** No andũ arĩa iguoya, na arĩa matetikĩtie, na arĩa imaramari, na arĩa oragani, na ahũiri maraya, na arogĩ, na ahooi mĩhianano, na aheenanarĩ, othe ũtũũro wao no iria-inĩ rĩa mwaki wa ũbiriti. Gĩkĩ nikĩo gĩkuũ gĩa keerĩ.” (Limnē Pyr g3041 g4442) **9** ũmwe wa arĩa acio mũgwanja arĩa maarĩ na mbakũri mũgwanja iria ciayĩrũte mĩthiro irĩa mũgwanja ya kũrigĩrĩria agĩũka, akĩnjĩra atĩrĩ, “Ūka, nĩngũkuonia mũhiki, na nĩwe mũtumia wa Gatũrũme.” **10** Nake akĩnguua ndĩ thĩinĩ wa Roho, akĩndwara kĩrima-inĩ kiarĩ kinene kĩraaya na igũrũ, akĩnyonia Jerusalemu, Itũura rĩu inene Itheru rigĩkũrũka riumite igũrũ kwa Ngai. **11** Itũura rĩu rĩarĩ na riiri wa Ngai, naguo ũkengi warĩ wahaanaga ta wa kahiga ka goro mũno, o ta kahiga karĩa getagwo njathibi, gakengũ o ta gĩcicio. **12** Nario rĩarĩ na rũthingo rũnene, rũraihu na igũrũ, rwarĩ na ihingo ikũmi na igĩrĩ, na arĩa ikũmi na eerĩ ihingo-inĩ icio. Nacio ihingo icio nĩciandikĩto marĩtwa ma mĩhĩrĩga irĩa ikũmi na rĩrĩ ya ciana cia Isiraeli. **13** Mwena wa irathĩro warĩ na ihingo ithatũ, na mwena wa gathigathini ihingo ithatũ, na mwena wa gũthini ihingo ithatũ, na mwena wa itũũro ihingo ithatũ. **14** Naruo rũthingo rwa itũura rĩu inene rwarĩ na mĩthingi ikũmi

na rĩrĩ, na igũrũ riayo ikaandikwo marĩtwa ma atũmwo arĩa ikũmi na eerĩ a Gatũrũme. **15** Nake mũraika ūcio wanjarĩre aarĩ na rũthanju rwa thahabu rwa gũthima itũura rĩu inene, o na ihingo ciario, na thingo ciario. **16** Nario itũura rĩu inene riakĩto rĩganaine mĩena yothē, ũraihu warĩ ūkaiganana na warĩ warĩ. Nĩathimire itũura rĩu inene na rũthanju rũu, na akĩona atĩ rĩarĩ na ũraihu wa kilomita ta 2,200, ūkaiganana na warĩ warĩ, na kwambata na igũrũ kwarĩ. **17** Ningĩ agĩthima rũthingo rwarĩ, na ũtungu waruo ũgĩkorwo warĩ mikono igana rĩmwe na mĩrongo ina na ina, rũthimitwo na gĩthimi kĩa mündũ, na no kĩo mũraika aahũthagira. **18** Rũthingo rũu rwakĩto na njathibi, nario itũura rĩu inene riakĩto na thahabu irĩa therie, igathera o ta gĩcicio. **19** Nayo mĩthingi iyo ya thingo cia itũura rĩu inene yagemetio na mĩthemba yothē ya mahiga ma goro. Mũthingi wa mbere warĩ wa njathibi, na wa keerĩ warĩ wa yakuti irĩa ya bururu, na wa gatatũ warĩ wa yacimu, na wa kana warĩ wa thumarati, **20** na wa gatano warĩ wa onigithi, na wa gatandatũ warĩ wa wakiki ũria mũtune, na wa mũgwanja warĩ wa yakuti irĩa ihaana thahabu, na wa kanana warĩ wa thabaricandi, na wa kenda warĩ wa yakuti irĩa ihaana ngoikoni, na wa ikũmi warĩ wa wakiki ũria ũhaana nyeki nduru, na wa ikũmi na imwe warĩ wa wakiki ũria wa bururu, na wa ikũmi na igĩrĩ warĩ wa amethuthito. **21** Nacio ihingo iria ikũmi na igĩrĩ nĩ ruu ikũmi na igĩrĩ, o kĩhingo gĩathondeketwo na ruu imwe. Nayo njĩra irĩa nene ya itũura rĩu inene yarĩ ya thahabu therie, yonithanagia mwena ũria ũngĩ ta gĩcicio. **22** Na gũtirĩ hekarũ ndonire kũu itũura-inĩ rĩu inene, tondũ Mwathani Ngai Mwene-Hinya-Wothe na Gatũrũme nĩo hekarũ yakuo. **23** Itũura rĩu inene rĩtibataire nĩ kwarĩro nĩ rĩũa kana mweri, nigũkorwo riiri wa Ngai nĩũrĩheaga ũtheri, nake Gatũrũme nĩwe tawa warĩ. **24** Nacio ndũrĩrĩ igathiaiga na ũtheri warĩ, nao athamaki a thĩ marehe riiri wao thĩinĩ warĩ. **25** Gũtirĩ mũthenya o na ũmwe ihingo ciario ikaahingwo, nigũkorwo kũu gũtigakorwo na ũtũkũ. **26** Na nikuo makaarehe riiri na gĩtĩo cia ndũrĩrĩ. **27** Gũtirĩ kindũ gitarĩ gĩtheru gĩgaatoonya itũura rĩu o narĩ, o na kana mündũ o wothē ũria wĩkaga maũndũ ma njono kana ma maheeni. O tĩga arĩa marĩtwa mao mandikĩto ibuku-inĩ rĩria rĩa Gatũrũme rĩa muoyo.

22 Ningĩ mũraika ūcio akĩnyonia rũũ rwa maaĩ ma muoyo, makembu na makahenia o ta gĩcicio, rũgĩtherera ruumite gĩti-inĩ kĩa ũnene kĩa Ngai na gĩa Gatũrũme **2** rũikũrũkiire gatagati ka njĩra irĩa nene ya itũura inene. Mĩena yeerĩ ya rũũ rĩu, o mwena warĩ na mũtĩ wa muoyo, naguo waciara matunda mĩthemba ikũmi na rĩrĩ, ũgaciara maciaro maguo o mweri. Namo mathangũ ma mũtĩ ūcio maarĩ ma kũhonia andũ a ndũrĩrĩ. **3** Gũtigacooka kũgĩa na kĩrumi o na kĩrĩkũ. Gĩtĩ-kĩa-ũnene kĩa Ngai na gĩa Gatũrũme gĩgaakorwo kũu thĩinĩ wa itũura inene, nacio ndungata ciae nĩkamũtungatagira. **4** Nacio nĩkoonaga ũthiũ wake, nario rĩtwa riakē rikandikwo ithiithi-inĩ ciao. **5** Gũtigacooka kũgĩa ũtũkũ. Nao matikabatarĩo nĩ ũtheri wa tawa o na kana ũtheri wa rĩũa, nigũkorwo Mwathani Ngai nĩwe ũgaatuika ũtheri wao. Nao magaatamaka

tene na tene. (aiōn g165) **6** Nake mūraika ūcio akinjīra atīrī, “Ciugo icio nī cia kwihokwo, na nī cia ma. Nake Mwathani, o we Ngai wa maroho ma anabii, nīatūmire mūraika wake nīguo onie ndungata ciake maūdū marīa arī o nginya mekike ica ikuhī.” **7** “Na rīrī, nīngūūka o narua! Kūrathimwo nī mūdū ūria ūrūmītie ciugo cia ūrathi ūria ūrī ibuku-inī rīrī.” **8** Nīi, Johana-rī, nī nīi ndaiguire na ngōna maūdū macio. Na rīrīa ndaarīkirie kūmaigua o na kūmona-rī, ngīgwa thī magūrū-inī ma mūraika ūcio wanyonagia maūdū macio ndīmūhoee. **9** No akinjīra atīrī, “Tiga gwīka ūguo! O na nīi ndī ndungata hamwe nawe, na hamwe na ariū na aarī a thoguo arīa anabii, na arīa othe marūmītie ciugo cia ibuku rīrī. Hooya Ngai arī wel!” **10** Agīcooka akinjīra atīrī, “Ndūkahingīrīrie ciugo cia ūrathi wa ibuku rīrī, nīgūkorwo ihinda nīrīkuhīrīrie. **11** Mūdū ūria wīkaga ūūru nīathiī na mbere gwīka ūūru, nake ūria kīmaramari athīi na mbere na kūmaramara; na ūria wīkaga ūria kwagīrīrie athīi na mbere gwīka ūria kwagīrīrie; nīngī ūria mūtheru agīthīi na mbere gūtuika mūtheru.” **12** “Na rīrī, ngūūka o narua! Nakīo kīheo gīakwa ndī nakīo, na ngaahē o mūdū kūringana na ūria aneeka. **13** Nīi nī nīi Alifa na Omega, wa Mbere na wa Kūrīgīrīria, nīngī Kīambīrīria o na Kīrīkīro. **14** “Kūrathimwo-rī, nī arīa mathambītie nguō ciao, nīguo magīe na rūtha rwa gūkinya mūtī-inī wa muoyo na matoonyere ihingo-inī makinye thīinī wa itūūra rīu. **15** Nakuo kūu nja gūgaikarwo nī magui, na arogi, na ahūūri ūmaraya, na oragani, na ahooi mīhianano, na mūdū ūria wothē wendete maūdū ma maheeni na akamekaga. **16** “Nīi, Jesū, nīndūmīte mūraika wakwa agūkinyīrie ūira ūyū nī ūndū wa makanitha. Nīi nī nīi Thuuna na Rūciaro rwa Daudi, na nī nīi Njata īrīa ngengu ya Rūciinī tene.” **17** Nake Roho o na mūhiki mekuuga atīrī, “Ūka!” Nake ūria ūkūigua nīoige atīrī, “Ūka!” Mūdū o wothē mūnyootu, nīoke; na ūria wothē ūkwenda, nīamūkīre kīheo kīrīa kīa maaī ma muoyo, atekūgūra. **18** Ngūkaania mūdū o wothē ūria ūkūigua ciugo cia ūrathi wa ibuku rīrī atīrī: Mūdū o wothē angīciongerera ūndū, Ngai nīakamuongerera mīthiro īrīa itaarīrio thīinī wa ibuku rīrī. **19** Na mūdū o na ūrīkū angīkeetheria ciugo thīinī wa ibuku rīrī rīa ūrathi, Ngai nīakamwehereria igai rīake kuuma mūtī-inī wa muoyo, o na kuuma itūūra-inī rīu itheru, iria itaarīrio thīinī wa ibuku rīrī. **20** Ūria ūroimbūra maūdū macio ekuuga atīrī, “Īi nīguo, ngūūka o narua.” Amenī. Ūka, Mwathani Jesū! **21** Wega wa Mwathani Jesū ūrogīa na andū a Ngai. Amenī.



Ngĩona Itũũra rĩrĩa ltheru, Jerusalemu ĩrĩa njerũ, rĩgĩkũrũka riumĩte igũrũ kwa Ngai, rĩhaarĩrio ta mũhiki agemeirio mũthuriwe. Ningĩ ngĩigua mũgambo mũnene uumĩte gĩtĩ-inĩ-kĩa-ũnene, ũkiuga atĩrĩ, "Rĩu gĩkaro kĩa Ngai kĩrĩ hamwe na andũ, nake nĩegũtũũrania nao. Megũtuĩka andũ ake, nake Ngai we Mwene arĩkoragwo hamwe nao, na atuĩke Ngai wao.

Kũguũrĩrio 21:2-3

Reader's Guide

Kikuyu at AionianBible.org/Readers-Guide

The Aionian Bible republishes public domain and Creative Common Bible texts that are 100% free to copy and print. The original translation is unaltered and notes are added to help your study. The notes show the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of afterlife destinies.

Who has the authority to interpret the Bible and examine the underlying Hebrew and Greek words? That is a good question! We read in 1 John 2:27, *"As for you, the anointing which you received from him remains in you, and you do not need for anyone to teach you. But as his anointing teaches you concerning all things, and is true, and is no lie, and even as it taught you, you remain in him."* Every Christian is qualified to interpret the Bible! Now that does not mean we will all agree. Each of us is still growing in our understanding of the truth. However, it does mean that there is no infallible human or tradition to answer all our questions. Instead the Holy Spirit helps each of us to know the truth and grow closer to God and each other.

The Bible is a library with 66 books in the Protestant Canon. The best way to learn God's word is to read entire books. Read the book of Genesis. Read the book of John. Read the entire Bible library. Topical studies and cross-referencing can be good. However, the safest way to understand context and meaning is to read whole Bible books. Chapter and verse numbers were added for convenience in the 16th century, but unfortunately they can cause the Bible to seem like an encyclopedia. The Aionian Bible is formatted with simple verse numbering, minimal notes, and no cross-referencing in order to encourage the reading of Bible books.

Bible reading must also begin with prayer. Any Christian is qualified to interpret the Bible with God's help. However, this freedom is also a responsibility because without the Holy Spirit we cannot interpret accurately. We read in 1 Corinthians 2:13-14, *"And we speak of these things, not with words taught by human wisdom, but with those taught by the Spirit, comparing spiritual things with spiritual things. Now the natural person does not receive the things of the Spirit of God, for they are foolishness to him, and he cannot understand them, because they are spiritually discerned."* So we cannot understand in our natural self, but we can with God's help through prayer.

The Holy Spirit is the best writer and he uses literary devices such as introductions, conclusions, paragraphs, and metaphors. He also writes various genres including historical narrative, prose, and poetry. So Bible study must spiritually discern and understand literature. Pray, read, observe, interpret, and apply. Finally, *"Do your best to present yourself approved by God, a worker who does not need to be ashamed, properly handling the word of truth."* 2 Timothy 2:15. *"God has granted to us his precious and exceedingly great promises; that through these you may become partakers of the divine nature, having escaped from the corruption that is in the world by lust. Yes, and for this very cause adding on your part all diligence, in your faith supply moral excellence; and in moral excellence, knowledge; and in knowledge, self-control; and in self-control patience; and in patience godliness; and in godliness brotherly affection; and in brotherly affection, love. For if these things are yours and abound, they make you to be not idle nor unfruitful to the knowledge of our Lord Jesus Christ,"* 2 Peter 1:4-8.

Glossary

Kikuyu at AionianBible.org/Glossary

The Aionian Bible un-translates and instead transliterates eleven special words to help us better understand the extent of God's love for individuals and all mankind, and the nature of afterlife destinies. The original translation is unaltered and a note is added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Compare the meanings below to the Strong's Concordance and Glossary definitions.

Abyssos g12

Greek: proper noun, place

Usage: 9 times in 3 books, 6 chapters, and 9 verses

Meaning:

Temporary prison for special fallen angels such as Apollyon, the Beast, and Satan.

aidios g126

Greek: adjective

Usage: 2 times in Romans 1:20 and Jude 6

Meaning:

Lasting, enduring forever, eternal.

aiōn g165

Greek: noun

Usage: 127 times in 22 books, 75 chapters, and 102 verses

Meaning:

A lifetime or time period with a beginning and end, an era, an age, the completion of which is beyond human perception, but known only to God the creator of the aiōns, Hebrews 1:2. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

aiōnios g166

Greek: adjective

Usage: 71 times in 19 books, 44 chapters, and 69 verses

Meaning:

From start to finish, pertaining to the age, lifetime, entirety, complete, or even consummate. Never meaning simple endless or infinite chronological time in Koine Greek usage. Read Dr. Heleen Keizer and Ramelli and Konstan for proofs.

eleēsē g1653

Greek: verb, aorist tense, active voice, subjunctive mood, 3rd person singular

Usage: 1 time in this conjugation, Romans 11:32

Meaning:

To have pity on, to show mercy. Typically, the subjunctive mood indicates possibility, not certainty. However, a subjunctive in a purpose clause is a resulting action as certain as the causal action. The subjunctive in a purpose clause functions as an indicative, not an optative. Thus, the grand conclusion of grace theology in Romans 11:32 must be clarified. God's mercy on all is not a possibility, but a certainty. See ntgreek.org.

Geenna g1067

Greek: proper noun, place

Usage: 12 times in 4 books, 7 chapters, and 12 verses

Meaning:

Valley of Hinnom, Jerusalem's trash dump, a place of ruin, destruction, and judgment in this life, or the next, though not eternal to Jesus' audience.

Hadēs g86

Greek: proper noun, place

Usage: 11 times in 5 books, 9 chapters, and 11 verses

Meaning:

Synonymous with Sheol, though in New Testament usage Hades is the temporal place of punishment for deceased unbelieving mankind, distinct from Paradise for deceased believers.

Limnē Pyr g3041 g4442

Greek: proper noun, place

Usage: Phrase 5 times in the New Testament

Meaning:

Lake of Fire, final punishment for those not named in the Book of Life, prepared for the Devil and his angels, Matthew 25:41.

Sheol h7585

Hebrew: proper noun, place

Usage: 66 times in 17 books, 50 chapters, and 64 verses

Meaning:

The grave or temporal afterlife world of both the righteous and unrighteous, believing and unbelieving, until the general resurrection.

Tartaroō g5020

Greek: proper noun, place

Usage: 1 time in 2 Peter 2:4

Meaning:

Temporary prison for particular fallen angels awaiting final judgment.

Glossary +

AionianBible.org/Bibles/Gikuyu---Kikuyu/Noted

Glossary references are below. Strong's Hebrew and Greek number notes are added to 64 Old Testament and 200 New Testament verses. Questioned verse translations do not contain Aionian Glossary words and may wrongly imply *eternal* or *Hell*. * The note placement is skipped or adjusted for verses with non-standard numbering.

Abyssos

Luka 8:31
Aroma 10:7
Kūguūrīrio 9:1
Kūguūrīrio 9:2
Kūguūrīrio 9:11
Kūguūrīrio 11:7
Kūguūrīrio 17:8
Kūguūrīrio 20:1
Kūguūrīrio 20:3

āidios

Aroma 1:20
Judasi 1:6

aiōn

Mathayo 12:32
Mathayo 13:22
Mathayo 13:39
Mathayo 13:40
Mathayo 13:49
Mathayo 21:19
Mathayo 24:3
Mathayo 28:20
Mariko 3:29
Mariko 4:19
Mariko 10:30
Mariko 11:14
Luka 1:33
Luka 1:55
Luka 1:70
Luka 16:8
Luka 18:30
Luka 20:34
Luka 20:35
Johana 4:14
Johana 6:51
Johana 6:58
Johana 8:35
Johana 8:51
Johana 8:52
Johana 9:32
Johana 10:28
Johana 11:26
Johana 12:34
Johana 13:8
Johana 14:16

Atūmwō 3:21
Atūmwō 15:18
Aroma 1:25
Aroma 9:5
Aroma 11:36
Aroma 12:2
Aroma 16:27
1 Akorinitho 1:20
1 Akorinitho 2:6
1 Akorinitho 2:7
1 Akorinitho 2:8
1 Akorinitho 3:18
1 Akorinitho 8:13
1 Akorinitho 10:11
2 Akorinitho 4:4
2 Akorinitho 9:9
2 Akorinitho 11:31
Agalatia 1:4
Agalatia 1:5
Aefeso 1:21
Aefeso 2:2
Aefeso 2:7
Aefeso 3:9
Aefeso 3:11
Aefeso 3:21
Aefeso 6:12
Afilipi 4:20
Akolosai 1:26
1 Timotheo 1:17
1 Timotheo 6:17
2 Timotheo 4:10
2 Timotheo 4:18
Tito 2:12
Ahibirania 1:2
Ahibirania 1:8
Ahibirania 5:6
Ahibirania 6:5
Ahibirania 6:20
Ahibirania 7:17
Ahibirania 7:21
Ahibirania 7:24
Ahibirania 7:28
Ahibirania 9:26
Ahibirania 11:3
Ahibirania 13:8
Ahibirania 13:21
1 Petero 1:23

1 Petero 1:25
1 Petero 4:11
1 Petero 5:11
2 Petero 3:18
1 Johana 2:17
2 Johana 1:2
Judasi 1:13
Judasi 1:25
Kūguūrīrio 1:6
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 4:9
Kūguūrīrio 4:10
Kūguūrīrio 5:13
Kūguūrīrio 7:12
Kūguūrīrio 10:6
Kūguūrīrio 11:15
Kūguūrīrio 14:11
Kūguūrīrio 15:7
Kūguūrīrio 19:3
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 22:5

aiōnios

Mathayo 18:8
Mathayo 19:16
Mathayo 19:29
Mathayo 25:41
Mathayo 25:46
Mariko 3:29
Mariko 10:17
Mariko 10:30
Luka 10:25
Luka 16:9
Luka 18:18
Luka 18:30
Johana 3:15
Johana 3:16
Johana 3:36
Johana 4:14
Johana 4:36
Johana 5:24
Johana 5:39
Johana 6:27
Johana 6:40
Johana 6:47
Johana 6:54
Johana 6:68

Johana 10:28
Johana 12:25
Johana 12:50
Johana 17:2
Johana 17:3
Atūmwō 13:46
Atūmwō 13:48
Aroma 2:7
Aroma 5:21
Aroma 6:22
Aroma 6:23
Aroma 16:25
Aroma 16:26
2 Akorinitho 4:17
2 Akorinitho 4:18
2 Akorinitho 5:1
Agalatia 6:8
2 Athesalonike 1:9
2 Athesalonike 2:16
1 Timotheo 1:16
1 Timotheo 6:12
1 Timotheo 6:16
2 Timotheo 1:9
2 Timotheo 2:10
Tito 1:2
Tito 3:7
Filemona 1:15
Ahibirania 5:9
Ahibirania 6:2
Ahibirania 9:12
Ahibirania 9:14
Ahibirania 9:15
Ahibirania 13:20
1 Petero 5:10
2 Petero 1:11
1 Johana 1:2
1 Johana 2:25
1 Johana 3:15
1 Johana 5:11
1 Johana 5:13
1 Johana 5:20
Judasi 1:7
Judasi 1:21
Kūguūrīrio 14:6

eleēsē

Aroma 11:32

Geenna

Mathayo 5:22
Mathayo 5:29
Mathayo 5:30
Mathayo 10:28
Mathayo 18:9
Mathayo 23:15
Mathayo 23:33
Mariko 9:43*

Mariko 9:45
Mariko 9:47
Luka 12:5
Jakubu 3:6

Hadēs

Mathayo 11:23
Mathayo 16:18
Luka 10:15
Luka 16:23
Atūmwō 2:27
Atūmwō 2:31
1 Akorinitho 15:55
Kūguūrīrio 1:18
Kūguūrīrio 6:8
Kūguūrīrio 20:13
Kūguūrīrio 20:14

Limnē Pyr

Kūguūrīrio 19:20
Kūguūrīrio 20:10
Kūguūrīrio 20:14
Kūguūrīrio 20:15
Kūguūrīrio 21:8

Sheol

Kīambīrīria 37:35
Kīambīrīria 42:38
Kīambīrīria 44:29
Kīambīrīria 44:31
Ndari 16:30
Ndari 16:33
Gūcookerithia 32:22
1 Samūeli 2:6
2 Samūeli 22:6
1 Athamaki 2:6
1 Athamaki 2:9

Ayubu 7:9
Ayubu 11:8
Ayubu 14:13
Ayubu 17:13
Ayubu 17:16
Ayubu 21:13
Ayubu 24:19
Ayubu 26:6
Thaburi 6:5
Thaburi 9:17
Thaburi 16:10
Thaburi 18:5
Thaburi 30:3
Thaburi 31:17
Thaburi 49:14
Thaburi 49:15
Thaburi 55:15
Thaburi 86:13
Thaburi 88:3
Thaburi 89:48

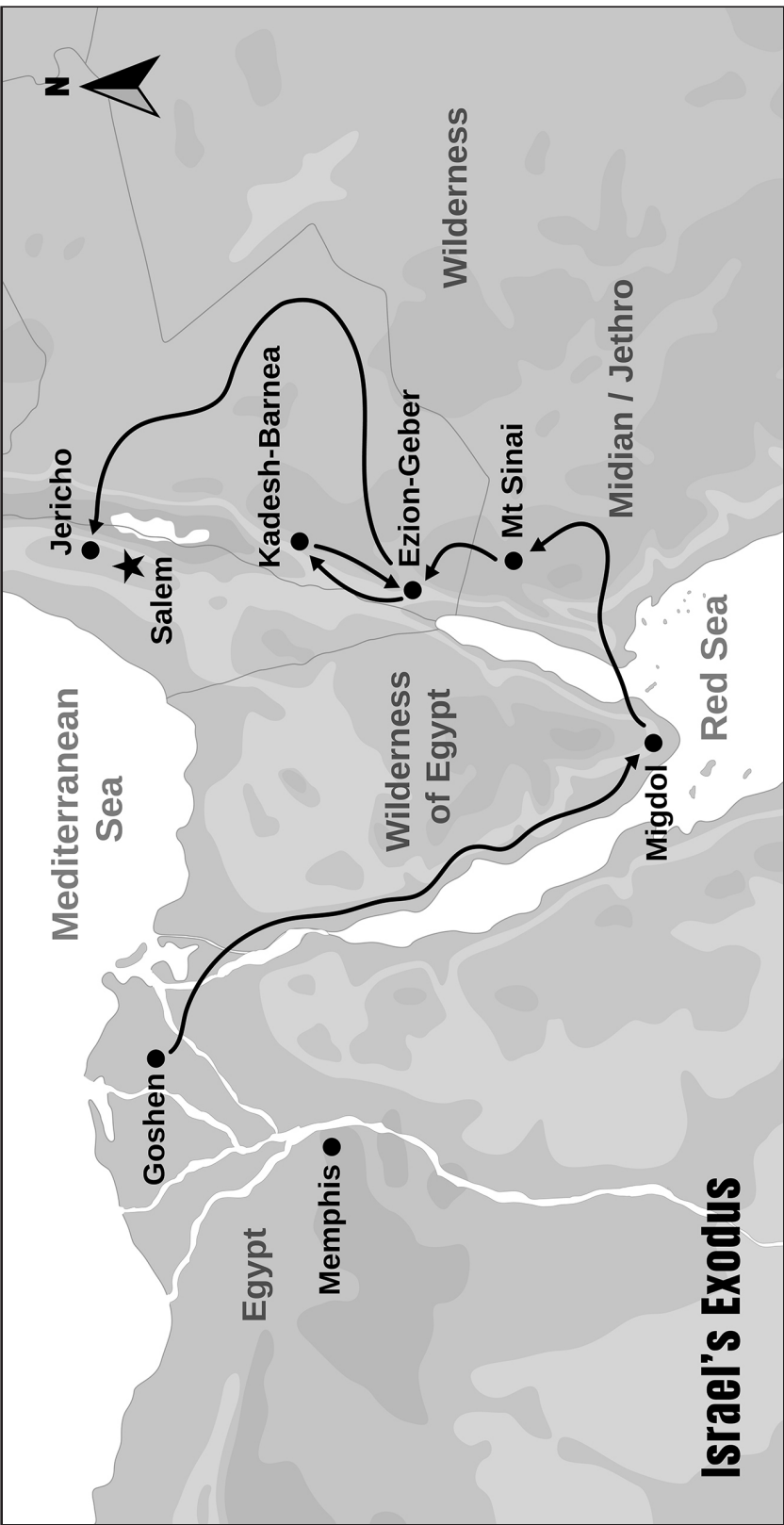
Thaburi 116:3
Thaburi 139:8
Thaburi 141:7
Thimo 1:12
Thimo 5:5
Thimo 7:27
Thimo 9:18
Thimo 15:11
Thimo 15:24
Thimo 23:14
Thimo 27:20
Thimo 30:16
Kohēlethu 9:10
Rwīmbo 8:6
Isaia 5:14
Isaia 7:11
Isaia 14:9
Isaia 14:11
Isaia 14:15
Isaia 28:15
Isaia 28:18
Isaia 38:10
Isaia 38:18
Isaia 57:9
Ezekieli 31:15
Ezekieli 31:16
Ezekieli 31:17
Ezekieli 32:21
Ezekieli 32:27
Hosea 13:14
Amosi 9:2
Jona 2:2
Habakuku 2:5

Tartaroō

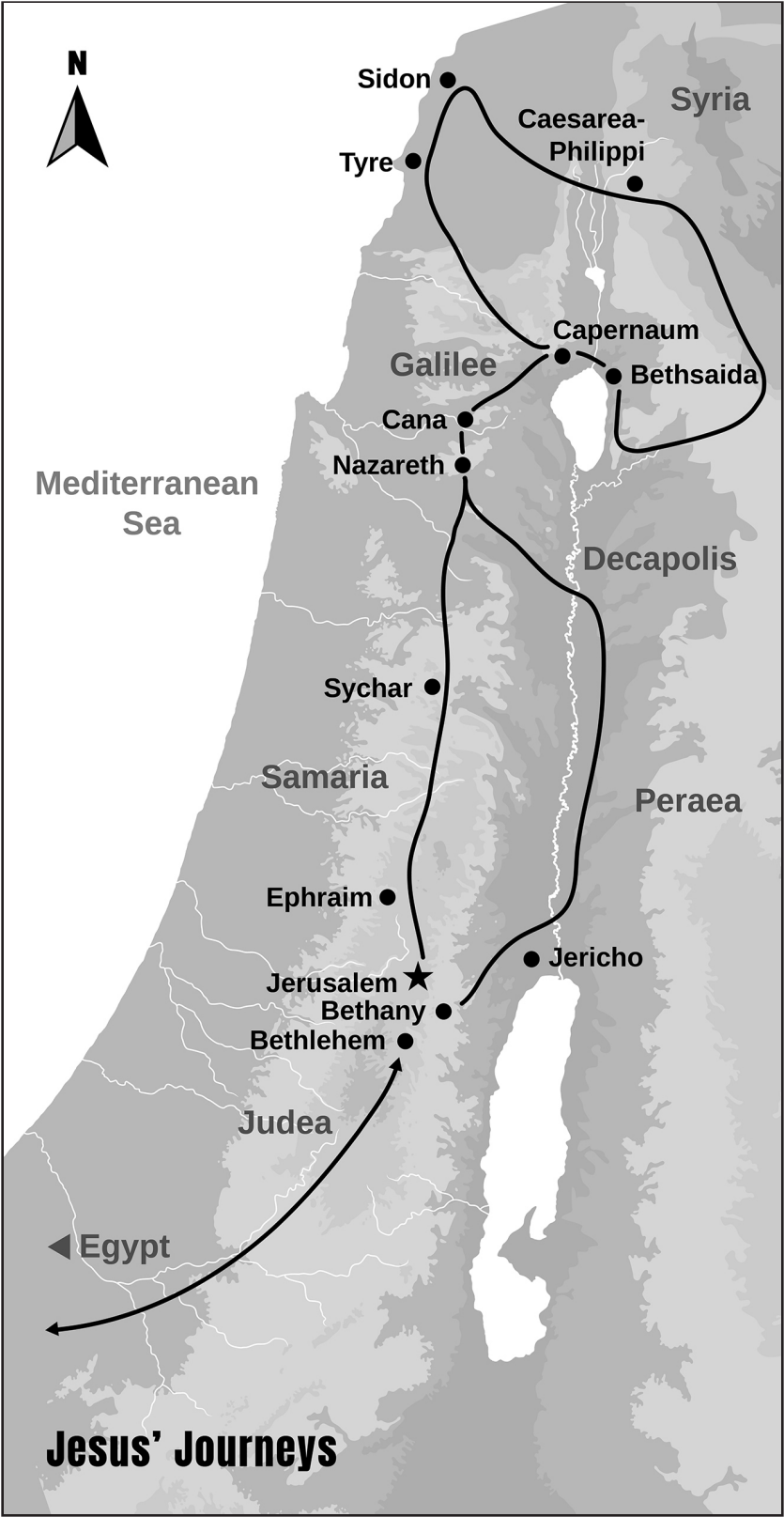
2 Petero 2:4

Questioned

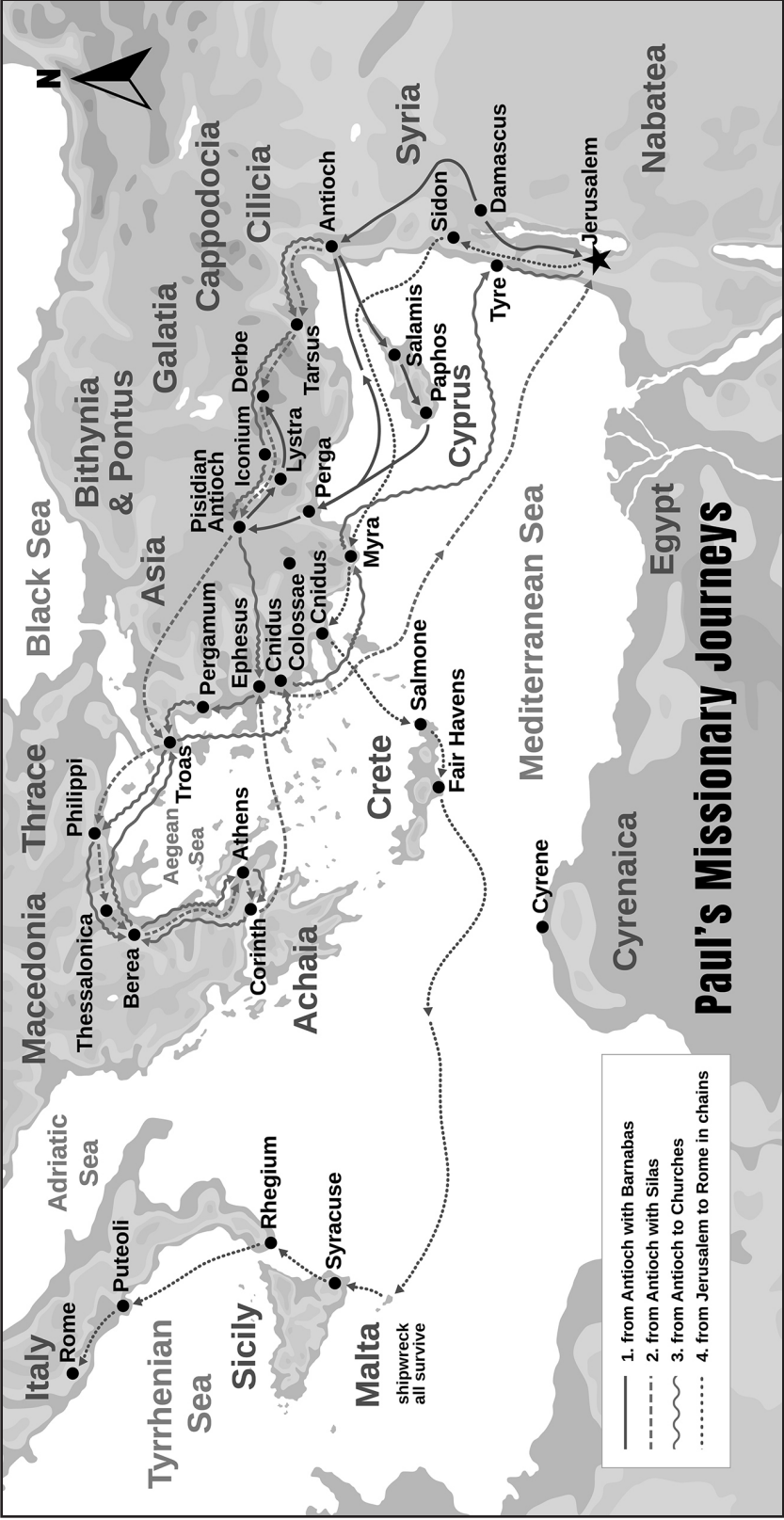
2 Petero 2:17



*Riría Firaūni aarekereirie andū a Israēli mathiī-rī, Ngai ndaamatongoreirie nīra-inī ya kūhūtkīra būruri wa Afilisi, o na gūtiika iyo nīyo yaŕī nīra ūra nguhi.
Nīgūkorwo Ngai oigire afīrī, "Mangicemania na mbaara-rī, maahota kwīricūkwo, macooke būruri wa Misiri." - Thaama 13:17*



Nĩgũkorwo o na Mũrũ wa Mũndũ ndookire gũtungatĩrwo, no ookire gũtungata na arute muoyo wake nĩguo aĩthe thogora wa gũkũira andũ aingĩ. - Mariko 10:45



Nĩ nĩ Paŭlũ, ndungata ya Kristũ Jesũ, o nĩ njĩtũtwo ndũike mĩtũmwo, na ngaamũtwo hunjagie Ũhoro-ũřřa-Mwega wa Ngai, - Aroma 1:1

Creation 4004 B.C.

Adam and Eve created	4004
Tubal-cain forges metal	3300
Enoch walks with God	3017
Methuselah dies at age 969	2349
God floods the Earth	2349
Tower of Babel thwarted	2247
Abraham sojourns to Canaan	1922
Jacob moves to Egypt	1706
Moses leads Exodus from Egypt	1491
Gideon judges Israel	1245
Ruth embraces the God of Israel	1168
David installed as King	1055
King Solomon builds the Temple	1018
Elijah defeats Baal's prophets	896
Jonah preaches to Nineveh	800
Assyrians conquer Israelites	721
King Josiah reforms Judah	630
Babylonians capture Judah	605
Persians conquer Babylonians	539
Cyrus frees Jews, rebuilds Temple	537
Nehemiah rebuilds the wall	454
Malachi prophecies the Messiah	416
Greeks conquer Persians	331
Seleucids conquer Greeks	312
Hebrew Bible translated to Greek	250
Maccabees defeat Seleucids	165
Romans subject Judea	63
Herod the Great rules Judea	37

(The Annals of the World, James Uusher)

Jesus Christ born 4 B.C.

New Heavens and Earth



- Christ returns for his people**
- 1956** Jim Elliot martyrd in Ecuador
- 1830** John Williams reaches Polynesia
- 1731** Zinzendorf leads Moravian mission
- 1614** Japanese kill 40,000 Christians
- 1572** Jesuits reach Mexico
- 1517** Martin Luther leads Reformation
- 1455** Gutenberg prints first Bible
- 1323** Franciscans reach Sumatra
- 1276** Ramon Llull trains missionaries
- 1100** Crusades tarnish the church
- 1054** The Great Schism
- 997** Adalbert martyrd in Prussia
- 864** Bulgarian Prince Boris converts
- 716** Boniface reaches Germany
- 635** Alopen reaches China
- 569** Longinus reaches Alodia / Sudan
- 432** Saint Patrick reaches Ireland
- 397** Carthage ratifies Bible Canon
- 341** Ulfilas reaches Goth / Romania
- 325** Niceae proclaims God is Trinity
- 250** Denis reaches Paris, France
- 197** Tertullian writes Christian literature
- 70** Titus destroys the Jewish Temple
- 61** Paul imprisoned in Rome, Italy
- 52** Thomas reaches Malabar, India
- 39** Peter reaches Gentile Cornelius
- 33** Holy Spirit empowers the Church

(Wikipedia, Timeline of Christian missions)

Resurrected 33 A.D.

What are we?			▶		Genesis 1:26 - 2:3	
How are we sinful?			▶		Romans 5:12-19	
Where are we?			▶			
					Innocence	
			Eternity Past	Creation 4004 B.C.		
▶ Who are we?	God	Father	John 10:30	God's perfect fellowship	Genesis 1:31 God's perfect fellowship with Adam in The Garden of Eden	
		Son				
		Holy Spirit				
	Mankind	Living	Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels		
		Deceased believing				
		Deceased unbelieving				
	Angels	Holy			Genesis 1:1 No Creation No people	Genesis 1:31 No Fall No unholy Angels
		Imprisoned				
		Fugitive				
		First Beast				
		False Prophet				
	Satan					
	Why are we?			▶		Romans 11:25-36, Ephesian 2:7

Mankind is created in God’s image, male and female He created us

Sin entered the world through Adam and then death through sin

When are we?				
Fallen				Glory
Fall to sin No Law	Moses' Law 1500 B.C.	Christ 33 A.D.	Church Age Kingdom Age	New Heavens and Earth
1 Timothy 6:16 Living in unapproachable light				Acts 3:21 Philippians 2:11 Revelation 20:3 God's perfectly restored fellowship with all Mankind praising Christ as Lord in the Holy City
John 8:58 Pre-incarnate		John 1:14 Incarnate	Luke 23:43 Paradise	
Psalm 139:7 Everywhere		John 14:17 Living in believers		
Ephesians 2:1-5 Serving the Savior or Satan on Earth				
Luke 16:22 Blessed in Paradise				
Luke 16:23, Revelation 20:5,13 Punished in Hades until the final judgment				
Hebrews 1:14 Serving mankind at God's command				
2 Peter 2:4, Jude 6 Imprisoned in Tartarus				Matthew 25:41 Revelation 20:10 Lake of Fire prepared for the Devil and his Angels
			Revelation 20:13 Thalaasa	
1 Peter 5:8, Revelation 12:10 Rebelling against Christ Accusing mankind			Revelation 19:20 Lake of Fire	
			Revelation 20:2 Abyss	

For God has bound all over to disobedience in order to show mercy to all

Destiny

Kikuyu at AionianBible.org/Destiny

The Aionian Bible shows the location of eleven special Greek and Hebrew Aionian Glossary words to help us better understand God's love for individuals and for all mankind, and the nature of after-life destinies. The underlying Hebrew and Greek words typically translated as *Hell* show us that there are not just two after-life destinies, Heaven or Hell. Instead, there are a number of different locations, each with different purposes, different durations, and different inhabitants. Locations include 1) Old Testament *Sheol* and New Testament *Hadēs*, 2) *Geenna*, 3) *Tartaroō*, 4) *Abyssos*, 5) *Limnē Pyr*, 6) *Paradise*, 7) *The New Heaven*, and 8) *The New Earth*. So there is reason to review our conclusions about the destinies of redeemed mankind and fallen angels.

The key observation is that fallen angels will be present at the final judgment, 2 Peter 2:4 and Jude 6. Traditionally, we understand the separation of the Sheep and the Goats at the final judgment to divide believing from unbelieving mankind, Matthew 25:31-46 and Revelation 20:11-15. However, the presence of fallen angels alternatively suggests that Jesus is separating redeemed mankind from the fallen angels. We do know that Jesus is the helper of mankind and not the helper of the Devil, Hebrews 2. We also know that Jesus has atoned for the sins of all mankind, both believer and unbeliever alike, 1 John 2:1-2. Deceased believers are rewarded in Paradise, Luke 23:43, while unbelievers are punished in Hades as the story of Lazarus makes plain, Luke 16:19-31. Yet less commonly known, the punishment of this selfish man and all unbelievers is before the final judgment, is temporal, and is punctuated when Hades is evacuated, Revelation 20:13. So is there hope beyond Hades for unbelieving mankind? Jesus promised, *"the gates of Hades will not prevail,"* Matthew 16:18. Paul asks, *"Hades where is your victory?"* 1 Corinthians 15:55. John wrote, *"Hades gives up,"* Revelation 20:13.

Jesus comforts us saying, *"Do not be afraid,"* because he holds the keys to *unlock* death and Hades, Revelation 1:18. Yet too often our *Good News* sounds like a warning to *"be afraid"* because Jesus holds the keys to *lock* Hades! Wow, we have it backwards! Hades will be evacuated! And to guarantee hope, once emptied, Hades is thrown into the Lake of Fire, never needed again, Revelation 20:14.

Finally, we read that anyone whose name is not written in the Book of Life is thrown into the Lake of Fire, the second death, with no exit ever mentioned or promised, Revelation 21:1-8. So are those evacuated from Hades then, *"out of the frying pan, into the fire?"* Certainly, the Lake of Fire is the destiny of the Goats. But, do not be afraid. Instead, read the Bible's explicit mention of the purpose of the Lake of Fire and the identity of the Goats, *"Then he will say also to those on the left hand, 'Depart from me, you cursed, into the consummate fire which is prepared for... the devil and his angels,'"* Matthew 25:41. Bad news for the Devil. Good news for all mankind!

Faith is not a pen to write your own name in the Book of Life. Instead, faith is the glasses to see that the love of Christ for all mankind has already written our names in Heaven. *"If the first fruit is holy, so is the lump,"* Romans 11:16. Though unbelievers will suffer regrettable punishment in Hades, redeemed mankind will never enter the Lake of Fire, prepared for the devil and his angels. And as God promised, all mankind will worship Christ together forever, Philippians 2:9-11.



Disciple All Nations

Ni ūndū ūcio thīī mūgatūme andū a ndūrīī ciothe matūike arutwo akwa, mūkīmabathagia thīīnī wa rītwa rīa lthe na rīa Mūnū na rīa Roho Mūtheru, - Mathayo 28:19

